BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
16 D
3

Digitized by Google

13-16-D3

LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPAE VIII.

CLEMENTIS PAPAE V. CONSTITVTIONES,

EXTRAVAGANTES TVM VIGINTI D. IOANNIS PAPAE XXII. TVM COMMVNES.

Hæc omnia cum ſuis gloſsis ſuæ integritati reſtituta, & ad exemplar ROMANVM *diligenter recognita.*

VENETIIS, MDXCI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

13-16-D-3

AD

ILLVSTRISS.MVM ET REVEREN.MVM

LAVRENTIVM PRIVLVM

VENETIARVM PATRIARCHAM
& Primatem Dalmatiæ deſignatum. &c.

VICENTII GILIANI.

CVM te (LAVRENTI) templis præfecit Olympus,
Tum Venetæ Genius candidus vrbis ait:
Exere purpureo lætus caput, Adria, ponto:
Et tibi cum lauro cingat oliua comas.
Flos etenim rerum accepit ſacra ſceptra PRIVLVS,
Dignus, cui viridis tempora velet apex;
Dignus, quem roſei ſerti decor almus obumbret,
Dignus, qui celſa regnet in vrbe Remi.
Dignus qui terras immenſas temperet vnus;
Dignus, qui immenſas temperet vnus aquas.

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CCXCIIII. Pontifex Maximus creatus eſt. Is Decretales epiſtolas prædeceſſorum ſuorum per Gulielmum archiepiſcopum Ebruduneñ. & Berengarium epiſcopum Bitereñ. ac magiſtrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancel. diligenter fecit recenſeri: & quibuſdam decretis nouis à ſe additis in vnum librum ſub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iuſſit. Ad quem Ioannes And. Bononieñ. continuas gloſſas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inſerta, & hoc ſigno [ ] notata, conſcripſit.

TABVLA TITVLORVM V. LIBRORVM SEXTI DECRETALIVM ſecundum ordinem alphabeti.

A

ACcuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus. lib. v. tit. i. pagina 413

Appellationibus lib. ij. titul. xv. 267

Arbitris. lib. i. tit. xxij. 205

B

BIgamis. lib. j. tit. xij. 136

C

CApellis monachorum. libro. iij. titul. xviij. 383

Cenſibus, exactionibus, & procurationibus. lib. iij. tit. xx. 386

Clericis coniugatis. lib. iij. tit. ij. 288

Clericis non reſidentibus. lib. iij. tit. iij. 289

Clerico ægrotante vel debilitato. lib. iij. titul. v. 332

Cognatione ſpirituali. lib. iiij. tit. iij. 410

Conceſſione præbendæ, & eccleſiæ non vacantis. lib. iij. tit. vij. 335

Confeſſis. lib. ij. tit. ix. 232

Conſecratione eccleſiæ vel altaris. libro. iij. tit. xxj. 393

Conſuetudine. lib. i. tit. iiij. 39

Conſtitutionibus. lib. i. tit. ij. 7

D

DEcimis, primitijs, & oblationibus. lib. iij. tit. xiij. 366

De deſponſatione impuberum. lib. iiij. titul. ij. 407

Dolo & contumacia. lib. ij. tit. vij. 226

E

EElectione & electi poteſtate. lib. j. tit. vj. 6

Eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. lib. ij. tit. vij. 229

AEtate & qualitate, & ordine præficiendorum. lib. j. tit. xij. 147

Exceptionibus. lib. ij. tit. xij. 241

Exceſſibus prælatorum & ſubditorum. lib. v. tit. v. 450

F

FIlijs presbyterorum, & alijs illegitime natis. lib. i. tit. xj. 148

Foro competenti. l b. ij. tit. ij. 213

H

HAEreticis. lib. v. tit. ij. 414

Homicidio. lib. v. tit. iiij. 441

I

IIs quæ vi metuſve cauſa fiunt. libro. i. titul. xx. 201

Immunitate eccleſiarum, cœmeteriorum & aliorum locorum religioſorum libro. iij. titul. xxiij. 396

In integrum reſtitutione. lib. i. tit. xxj. 203

Iniurijs & damno dato. lib. v. tit. viij. 467

Inſtitutionibus. lib. iij. tit. vj. 334

Iudicijs. lib. ij. tit. i. 209

Iuramento calumniæ. lib. ij. tit. iiij. 220

Iureiurando. lib. ii. tit. xi. 241

Iure patronatus. lib. iii. tit. xix. 384

L

LItis conteſtatione. lib. ij. tit. iii. 217

M

Maioritate & obedientia. libro j. titul. xvij. 186

N

Ne clerici vel monachi ſæcularibus negotijs ſe immiſceant.lib.iij.tit.xxiiij. 403
Ne ſede vacante aliquid innouetur. libro. iij. tit.viij. 351

O

Officio vicarii.lib.j.tit.xiij. 151
Officio & poteſtate iudicis delegati.lib. j.tit.xiiij. 153
Officio legati.lib. 1.tit.xv. 160
Officio ordinarij.lib.j.tit.xvj. 173

P

Pactis.lib.j.tit.xviijq 187
Pœnis.lib.v.tit.ix. 468
Pœnitentijs & remiſſionibus.lib.v.tit.x. 475
Poſtulatione prelatorum.lib.j.tit.v. 44
Præbendis & dignitatibus.lib.iij.tit. iiij. 291
Præſcriptionibus.lib.ij.tit.xiij. 249
Priuilegijs.lib.v.tit.vij. 451
Procuratoribus.lib.j.tit.xix. 190

R

Rebus eccleſiæ non alienandis. libro. iij. tit.ix. 352
Regularibus & tranſeuntibus ad religionem. lib iij tit xiiij. 370
Regulis iuris.lib.v. 530
Religioſis domibus.lib.iij.tit.xvij. 381
Reliquijs & veneratione ſanctorum. libr. iij. tit.xxij. 395
Renuntiatione.lib.j.tit.vij. 134
Rerum permutatione.lib.iij.tit.x. 356
Reſcriptis.lib.j.tit.iij. 10
Reſtitutione ſpoliatorum.lib.ij.tit.v. 223
Reſtitutione in integrum.lib.j.tit.xxj. 203

S

Schiſmaticis.lib.v.tit.iij. 428
Sententia & re iudicata.lib.ii.tit.xiiij. 252
Sententia excommunicationis.lib.v.tit.xj. 252 478.
Sepulturis.lib iij.tit xij. 361
Sponſalibus & matrimonijs.lib iiij.tit j. 406
Statu regularium.lib.iij. tit. xvj. 378
Summa trinitate & fide catholica.libro.i.ti.i. 5
Supplenda negligentia prælatorum.lib.i.titul. viij. 137

T

Temporibus ordinationum.lib.i.tit.ix. 149
Teſtamentis & vltimis voluntatibus. lib. iij tit.xi. 357
Teſtibus & atteſtationibus.lib.ij.tit.x. 236

V

Verborum ſignificatione.lib.v.tit.xij. 513
Vita & honeſtate clericorum.libro. iij. tit.j. 287
Voto & voti redemptione.lib.iij.tit.xv. 376
Vſuris.lib.v.tit.v. 444
Vt lite pendente nihil innouetur. libro. ij. tit. viij. 230

FINIS TABVLAE TITVLORVM.

TABV-

TABVLA
OMNIVM CAPITVLORVM
SEXTI DECRETALIVM
ſecundum ordinem alphabeti.

A

AB arbitris. de offi. & po. iud. del. 163
Abbates. de priuilegijs. 455
Abbate. de ſent. & re iudi. 258
Ab eo qui appellat. de appell. 278
Ab eo qui contra. de elect. 107
Abſolutionis. de his quæ vi. 202
Accuſatus. de hæret. 420
A collatione. de appel. 284
Actor qui. de do. & contu 227
Ad Apoſtolicæ. de ſen. & re iu. 255
Ad decimas. de reſt. ſpol. 226
Ad ſuccidendos. de ſchiſm. 439
Alma mater. de ſen. excom. 510
Altercationis. de biga. 150
Animarum. de ſepult. 362
Appellatio. de appel. 282
Auaritiæ. de elect. 59
Auctoritate Martini. de conceſſio. præb. 347
Auctoritate ſedis. de priui. 456

B

BEneficium. de regularibus. 374

C

CLericis. de immu. eccl. 399
Clerici. de vita & honeſta. cleric. 287
Clerici. de cleri. coniuga. 288
Collatio. de offi. leg. 173
Commiſſa. de elect. 113
Concertationi. de appel. 281
Conſtitutionem. de ſent. excom. 495
Conſtitutionem. de verb. ſignifi. 515
Conſtitutionem. de regularibus. 373
Conſtitutio. de elect. 120
Conſuetudinem. de conſuetudi. 39
Conſuetudinem. de cleric. non reſiden. 289
Contingit. de iureiuan. 241
Contra Chriſtianos. de hæret. 429
Cordi nobis. de appel. 267
Cui de non. de præben. & dig. 318
Cum ſingula. de præb. & dig. 324
Cum in eccleſijs. de præb. & dig. 324
Cum de diuerſis. de priui. 454
Cum perſonæ. de priui. 459
Cum in multis. de reſcri. 12
Cum aliquibus. de reſcri. 15
Cum æterni. de ſen. & re iudic. 252
Cum ab vno. de ſent. & re iud. 264
Cum quis. de ſepulturis. 363
Cum quis. de ſent. excom. 509
Cum medicinalis. de ſent. excom. 478
Cum nullus. de temp. ord. 145
Cum appellationibus. de appell. 276
Cum in tua. de conſuet. 42
Cum non deceat. de elect. 106
Cum ex eo. de elect. 110
Cum expediat. de electio. 205
Cum quidam. de exceptio. 248
Cum ex eo. de exceſſi. prælat. 450
Cum C. laicus. de foro competen. 217
Cum contumacia. de hæret. 419
Cum ſecundum leges. de hæret. 435
Cum in poſitionibus. de iureiu. 244
Cum in generali. de offi. vica. 152
Cum plures. de offi. & pot. iud. 160
Cum de benefic o. de præben. 296
Cum in illis. de præb. & dig. 306
Cum in eccleſia. de præb. & dig. 317
Cum epiſcopus. de off. ord. 182
Cupientes. de elect. 75

D

DEcet domum. de immu. eccl. 398
Decernimus. de ſent. excom. 494
Decreuit. de hæret. 430
Degradatio. de pœnis. 469
Deliberatione. de offi. leg. 172
Deteſtanda. de conc. præb. 340
Dilecto. de ſeu. excom. 487
Diſcretioni. de dec. 366

Diſpen-

Diſpendia. de reſcrip. 13
Diſpendijs.vt lit.pend. 230
Dudum.de præben.& dign. 303
Dudum.de reb.eccle.non alien. 353
Duobus. de reſcrip. 36

E

Eccleſiæ. de ſup. negl. prælat. 141
Eccleſia.de in inte. reſt. 203
Ei cui. de præben. & dign. 320
Eos qui. de ſent. excom. 508
Eos qui. de temp. ord. 144
Eos qui. de immu. eccle. 402
Epiſcopali. de maio. & obedien. 186
Epiſcopus. ne cle. vel. mo. 405
Epiſcopum. de præſcri. 249
Epiſcoporum. de priui. 461
Et ſi capitulum. de inſtitut. 334
Et ſi pignorationes. de iniur. 467
Et ſi ſententia. de ſent. & de iudi 275
Eum cui. de præb. & dign. 297
Eum qui. de eo qui mitti. in poſ. 229
Eum qui. de dolo & contum. 228
Eum qui. de præb. & dign. 309
Exceptionis. de lit. cont. 218
Ex eo quòd. de elect. 108
Executor. de conc. præb. 342
Exigit. de cenſib. 389
Exijt. de verb. ſignifi. 517
Ex ſponſalibus. de ſponſ. 406

F

Felicis. de pœnis. 472
Felicis. de cenſi. 391
Fideli. de ſum. trin. 6
Filij.de hæret.
Frequens. de reſt. ſpolia. 223
Fundamenta. de elect. 88

G

Generali. de elect. 69
Glorioſus. de reliq. & ven. ſan. 395
Grandi. de ſup. negl. præl. 138
Gratia. de reſcrip. 19

H

Hac conſtitutione. de offic. & pote. iud. del. 166
Hi qui. de præb. & dig. 302
Hoc conſultiſſimo.de reb.eccl.non alien. 354

I

In appellationis. de iur. cal. 221
Indemnitatibus. de elect. 122
Indulgentiæ. de pœniten. 478
In electionibus. de elect. 49
In fide. de hæret. 418
Inquiſitores. de hæret. 432
Ipſo iure. de reſcrip. 10
Is cui procuratio. de elect. 120
Is cui ab Apoſtolica. de of. & pot. iu. del. 164
Is cui eſt. de ſent. excom. 506
Is cui conceditur. de præb. & dig. 311
Is qui mandat. de homicid. 444
Is qui contra. de elect 94
Is qui. de fil. præsby. 148
Is qui à procuratore. de procu. 193
Is qui habet. de ſepult. 364
Is qui in eccleſia. de ſent. excom. 505
Is qui monaſterium. de reg. 370
Iudex. de offi. & pot. iud. dele. 157
Iuris. de iudi. 209

L

Legatos. de offi. legati. 169
Legitima. de appel. 270
Licet eccleſiarum. de præb. 293
Licet epiſcopus. de præb. & dig. 319
Licet ab interlocutoria. de appe. 285
Licet in officialem. de off. vic. 192
Licet is. de procur. 198
Licet Romanus. de conſt. 17
Licet canon. de elect. 71
Licet pater. de ſepult. 365
Licet. de ſen. excommuni. 501
Licet vobis. de priu. 465
Licet in tua. de rer. permut. 356
Licet mulieres. de iureiur. 243

M

Mandatum. de præb. & dig. 331
Mandato. de præb. & dig. 300
Mediatores. de teſt. & atteſt. 236
Mulieres. de iudi. 210

N

Ne aliqui. de hæret. 424
Ne aliqui. de priuil. 458
Nec captandæ. de conc. præb. 341
Nedum. de cogn. ſpir. 410
Nemo deinceps. de elect. 73
Non eſt. de conſue. 47
Non indiſcrete. de procur. 191
Non poteſt. de præb. & dig. 313
Non putamus. de conſue. 41
Non ſolum. de appel. 279
Non ſolum. de regular. 372
Nulli licere. de elect. 64
Nullam. de iur. cal. 222
Nullus epiſcopus. de temp. ord. 164
Nullus religioſus. de elect. 104

O

Officij. de offi. legati. 168
Ordinarij. de off. ord. 177

P

Pactum. de pact. 187
Paſtolaris. de cle. ægr. 332
Per cathechiſmum. de cog. ſpir. 411

Per

Per exceptionem.de priui. 462
Per hoc.de hæret. 432
Permittimus.de æta.& quali. 147
Perpetuo.de cenſibus. 393
Perpetuo,de poſtul.prælat. 44
Perpetuo.de elect. 62
Periculoſo.de ſtatu regu. 378
Pia de except. 445
Poſtquam.de accuſ. 413
Prælatis.de homic. 443
Præſenti.de offi.leg. 170
Præſenti.de offic.ordi. 185
Præſenti.de præb.& dig. 324
Præſent.de ſent.excommu. 497
Præſentium.de atteſt. 437
Presbyteri.de capel.mon. 383
Præſidentes.de hæret. 419
Priuilegium.de verb.ſignifica 528
Procurator.de procur. 200
Procurator.de elect. 118
Pro humani. de homicid. 442
Prouida.de elect. 128

Q

QVàm ſit eccleſijs.de elect. 60
Quamquam vſurarij.de vſur. 447
Quamquam in caſu.de elect. 92
Quamquam pedagiorum.de cenſ. 391
Quamuis non plures.de cog.ſpi. 411
Quamuis alicui.de off.& pot.iud del. 158
Quamuis ſuper ceſſationibus.de off.ord. 183
Quamuis pleniſſima.de præb. 295
Quamuis tibi.de præb.& dig. 328
Quamuis ad reorum.de pœnis. 469
Quamuis.de reſcr. 20
Quamuis conſtitutio.de elect. 65
Quamuis procurator.de procu. 192
Quamuis pactum.de pact. 188
Qui ad agendum.de proc. 194
Quid contra certam.de elect. 95
Qui generaliter.de procu. 195
Qui poteſt votum.de regu. 376
Qui pontificali.de offi.& pot.iu'eel. 154
Qui plerique.de offi.ord. 180
Quia ſæpe dubitatur.de præb. 305
Quia nonnulli.de immu.eccle. 397
Quia per ambitioſam.de reſcrip. 37
Quia ſæpe contingit.de elect. 119
Quia periculoſum.de ſen.excom. 434
Quia ex eo.de pact. 189
Quia cunctis.de conceſ.præb. 335
Quicumquetde ſen.excom. 498
Quicumque.hæreticos.de hæret. 415
Quod votum,de vo.& vo.redem. 376
Quodam.de præb. 230
Quoniam epiſcoporum.de hære. 414
Quoniam vt intelleximus.de immu.eccle. 401
Quoniam epiſcopi.de priui. 466
Quoniam aliqui.de renunt. 134
Quoniam electione.de elect. 133
Quoniam ex conſtõne.de conceſ.præb. 349
Quoniam in baptiſmo.de ſent.excom. 506
Quorundam.de elect. 99

R

REligioſus.de teſta. 360
Religioſo.de ſent.excom. 507
Religioſi.de ſepult. 365
Religionum.de relig.dom. 381
Romana.de ſuppl.negl.præl. 137
Romana de ſent.excom. 485
Romana.de teſtib.& atteſta. 240
Romana de cenſib. 386
Romana.de foro comp. 213
Romana.de offi.vica. 151
Romana.de offi.ordi. 173
Romana de pœnis. 468
Romana.de pæniten.& rem. 476
Romana.de appel. 271

S

SCiant cuncti.de elect. 69
Sæculares.de foro comp. 216
Sæpe contingit.de temp.ord. 141
Si à iudice.de appel. 283
Si à ſubdelegato de offi.& pot.iu.del. 165
Si apoſtolicæ.de præb. 314
Si à ſede.de præb. 321
Si Apoſtolica.de præb. 326
Si abbatem.de elect. 114
Si ad ſolum.de regul. 376
Si aduerſus.de in integ.reſt. 205
Si annum.de iudi. 111
Si ad epiſcopum.ne ſede vac. 351
Si beneficia.de præb. 312
Si clericos.de ſent.excom. 502
Si ciuitas.de ſent excom. 505
Si capitulo.de conceſ.præb. 343
Si compromiſſarius.de elect. 116
Si confirmationem.de elect. 119
Si contra vnum.de offi.& pot.iu.del. 156
Si canonici.de offi.ord. 176
Si clericus.de præb.& dign. 300
Si cui.de elect. 98
Si cui.de præb.& dig. 326
Sicut nobis.de verb.ſigni. 529
Sicut cum.de elect. 96
Si duo procuratores.de procu.iu.del. 196
Si duo ex tribus.de offi.& pot. 155
Si de calumnia.dx iur.calum. 220
Si delegatus.de offi.& pot.iu.del. 159
Si eccleſiam.de conſec.eccle. 393
Si epiſcopus.de ſuppl.negl præl. 140

Si epi-

Digitized by Google

Si epiſcopus.de præb.	317
Si epiſcopus.de pœniten.	476
Si epiſcopus de offi.ordi.	181
Si eo tempore de reſcrip.	21
Si eo tempore de elect.	129
Si electio.de elect.	102
Si ex tribus de arbitr.	206
Si eum.de præb.	299
Si forte.de elect.	67
Si gratioſe.de reſcrip.	16
Si hi contra.vt lite pend.	231
Si iudex.de ſen excom.	499
Si infantes de deſponſ.imp.	408
Si is cum quo.de fil.presby.	149
Si is cui.de præb.	329
Si is cui. de accuſa.	414
Si is ad quem.de inſtitu.	335
Si is cui.de offi.& po.iudi.dele.	162
Si laicus.de iure patr.	384
Si motu.de præb.& dig.	315
Si oblato.de lit.conteſt.	219
Si Papa.de priu.	463
Si pater.de teſtam.	357
Si poſt præſtitum.de conf.	254
Si propter.de reſcr.	22
Si pro te.de reſcr.	35
Si poſtquam.de ele.	109
Si pro clericis.de præb.& dig.	298
Si poſtquam.de præb.& dig.	303
Si pluribus.de præb.& dig.	316
Si pauper.de præb.& dig.	320
Si quando de elect.	64
Si quem.de procur.	199
Si qui.de præſcrip.	251
Si quis iuſto.de elect.	130
Si religioſus.de elect.	103
Si ſententia.de ſent.exc.	504
Si ſoli.de conceſ.præb.	345
Si ſuper.de off.& pot.iud.	161
Si te.de renuncia.	156
Si tibi abſenti.de præb.& dig.	308
Si tibi conceſſo.de præb.	317
Solet.de ſent.exc.	481
Statuimus.de ſent.excomm.	501
Statuimus.de elect.	46
Statuimus.de confeſſis.	231
Statuimus. 1.de offi.& pote iudi.deleg.	153
Statuimus 2.de offi.& pot.	164
Statutum.de reſcrip.	24
Statutum de elect.	97
Statutum.de ſenten.excom.	483
Statutum.ne cler.vel mona.	403
Statutum.de præben.& dign.	293
Statutum 1.de hære.	424
Statutum 2.de hęret.	431
Statuta.de hære.	436
Statuto perpetuo.de decim.	367
Super eo.de hæret.	418
Super eo.de præb.& dign.	297
Suſceptum.de reſcr.	17
Suſcepti.de præb.& dign.	291
T	
Tibi qui.de reſcrip.	33
V	
Vbi periculum.de elect.	50
Vbicumque.de pœnis.	469
Veniens.de ver.ſign.	513
Venerabilibus.de ſen.excom.	489
Volens.de priu.	452
Vſurarum.de uſur.	445
Vt Apoſtolicæ.de priu.	458
Vt animarum.de conſtit.	9
Vt circa.de elect.	55
Vt commiſſi.de hæret.	428
Vt inquiſitionis de hæret.	433
Vt litigantes.de offi ord.	180
Vt officium.de hæret.	425
Vt periculoſa ne cle.vel.mo.	404
Vt quæſtionibus.de arb.	206
Vt quis.de elect.	101
Vt ſuper.de appel.	276

FINIS.

Digitized by Google

LIBER SEXTVS DECRETALIVM

Do. Bonifacij Papæ Octaui.

BONIFACIVS a EPI-

(Prima glo. legitur ſine recitatione:tamẽ tria facit: Nā allegatione, & cauſa præmiſſis, inuocat ſuffragiū diuinū, exprimens ad quid: Secūdo ponit operis vtilitatẽ, quam optat: Tertio de quadruplici hominum ſermone loquēs, operis defectus excuſat, & ꝓfectus attribuit Archidiacono, quem cōmendat, & cui ſubmittit hoc opus. Ioan. Andr. in nouella.)

In Vaticanis & aliis antiqs codicib. titulus huius voluminis habet ita: incipit lib. ſextus Decretaliū Do. Bonifacij Papæ Octaui. & hæc iſcriptio ex pſẽnti etiā præfatione colligit.

Quia præpoſterus ē ordo, pri' humana ſubſidia petere, vt illis deficiētib. diuini fauoris gratia poſtuletur. de conſec. diſt. 1. omnis Chriſtianus. in fine: idcirco ego Ioannes Andreę Bononienſis in omnibus iuuenis, inter Decretorum Doctores licet minimus, tamen indignus, cupiēs huius operis mei fore principium ad inuocationem, honorem & laudem nominis Ieſu Chriſti: quod qñ recolo, flectere debeo genua ſaltem corde, inf. de immu. eccl. decet. § conuententes. Prius ad eum inquantū poſſum, humiles porrigo preces, vt non ponderatis humanis demeritis, ſua ſola clementia in me, ſui cęleſtis irrigui gratiam influat, ſcientię & eloquentię ſupplēdo defectum, augendo ingenij modulum, & memoriæ quantitatem: vt poſſim ſcripturarum huius libri veritatem pandere, errores fugare, ænigmata reſerare, nodos ſoluere, obſcura dilucidare, & dubia declarare inf. de reliq. & vene. ſanct cap. 1. § horum quippe. in fin §. vt ſic ſeruetur, & augmentetur ſcientia, virtus & gratia in meipſo: vt iuxta verbum

Pſal. 83.

Pſalmiſtæ, De virtute ambulemus in uirtutem de pæn diſt. 2. cum ſanctam. circa prin. plantetur, ædificetur, roboretur, & conſeruetur huius iuris ſciētia in mentib. deſiderantium auditorum. 24. q j aduocauit. in fin. vt per eam ipſorum honorificata & ditata ſint corpora, ſupra. de præben. de multa in fin. ipſorumq; corporum membra reddantur iuſtitię ſeruitura, vt 47. diſtin. omnes. §. nam cum quibuſdam. vt ſic eruditæ ſint animæ, & à Deo pictæ, induteq; iuſtitia beatitudinem mereantur. de pæn. diſt. 2. illa anima. & ca. ſeq. Sit autem hoc opus memoriale prouectis, iuuenes inſtruat, cum parib. conferat, & deſides excuſſo negligentiæ ſomno, inf. de homi. pro humani. in fi. 1. reſpō. aſſiduos & vigilantes reddat ad ſtudiū: vt ſermo meus ſcintillam amoris huius ſcientiæ in eis inuaeniens, in illam fluat & nutriat: ut cum creuerit flammam digniſſimā faciat. de pęn. diſt. 2. ſi ſermo. Laudantes igitur hoc opus, meliorib rationib. roborantes, & merito reprehendentes amplector: detrahentib. 1 autem non reſiſto, ſed velut agnus coram tondente, non aperiam os meum. de pæn. diſt. 2. ſi enim inquit. ad finem primæ columnæ, paratus ab anniculo doceri. 24. q. 3. c. 1. Adſcribatur igitur inſufficientię meæ quicquid in hoc opere reprehendēdum exiſtit: me tamen reddant aliqualiter in his excuſatum cognoſcendæ veritatis affectus, & non debilis amor, quē corde gero fixum ad ſtudiū & ſtudētes; quib. attrahor, & abſolute compellor manum ad calamum mittere: licet ad id inſufficientiſſimū me cognoſcam. Si quid autem ibi fuerit notatu dignū & vtile, prius diuinę potentię adſcribo: Secundo Reuerēdiſſimo Patri, ſub cuius vmbra qeſco, & Doctor ſedeo (licet indignus) Domino Guidoni de Bayſio Archidiacono Bononienſi, ex cuius ſcriptis & dictis (quæ non in gloſſas recipio, ſed in textum: & maxime in lectura per ipſum ſuper libro decretorum nouiter compilata) infraſcripta collegi. Et licet omniū peritorū hui' iuris dicta vel ſcripta ſuo iudicio putē eſſe ſubmiſſa: vt quod approbat, approbatum: & qđ reprobat, habeatur in ſingulis reprobatū: filiali tñ audacia huius operis ſcripta eius correctioni ſubijcio: & ꝓfiteor me tenere, qđ approbat, & nō tenere, qđ reprobat. Et ſi qua I hoc opere ſuis dictis vel ſcriptis eſſent ꝯtria, hēc cogito illa pro non ſcriptis: & ꝑ hoc cunctis pateat, me reprehēdi nō poſſe, vt 24. q 1. hæc ē fides. de ſumma Trin. damnamus. in fi.

† Contra detrahentes B. Hieronymus I prologo Eſdrę pulchre ſcribit ita: Nunquā meū Chriſto iuuante, ſilebit eloqū, ēt pciſa lingua balbutiet: legant qui volunt, q nolūt abijciāt eū: ētilent apices, līas calūniēt, magis veſtra charitate ꝓuocabor ad ſtudiū, q̄ illorū detractione & odio ꝺ terrebor. Io. And.

[Gloſſ. ſeq. tria facit: Primo circa quærēda in principio librorū ſe dupliciter excuſando remittit: Secundo diuidit: Tertio caſum ponit.]

Bonifacius Epiſcopus.] Ea ratione motus, qua in principio ſecūdi, tertij, & quarti, & qnti libri Decretaliū, q̄rere ñ ſolem' de his quinq; vel ſex, quæ ſunt in cuiuſlibet libri principio attendenda; ſed in principio voluminis ſufficit q̄ fuiſſe: In pricipio huius ſexti libri, licet non idē ſit auctor, quærere prætermittam: vt ſic breuitatis cā ad ea ſufficiat remiſiſſe, q̄ in principio Gregorianæ compilationis ꝑ Bernardum notata fuerunt. Et licet antiqua ſit Rhetoricorū altercatio, an ſalutatio ſit pars epiſtolæ: id eorū diſputationi & ſolutioni relinquens, hoc procemiū in quatuor diuido partes: In quarū prima ſalutatio ponitur vſq; ibi: Sacroſanctæ. In ſecunda exordium vſq; ibi: Sane. In tertia narratio vſq; ibi: Vniuerſitati In quarta concluſio vſq; in finem. Primo igitur Dominus Bonifacius Doctores, & ſcholares morantes Bononiæ 2 ſalutat & benedicit. Secundo exordiendo dicit, quòd intendit ſollicite circa cōmoda ſubditorum, & volūtariè laborat: & interdum totis noctibus vigilat, antiqua iura declarando, & noua condendo, vt ipſorum ſcandala tollat. & lites reprimat: ad quod ſe teneri fatetur ex officio diſpenſationis ſibi creditæ, eo ꝙ præeſt Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ a Deo prælata fuit cunctis Eccleſijs, & eſſe cta totius orbis magiſtra. Tertio narrat ſe a multis requiſitum inſtanter, vt elucidaret, q̄ ex Extrauagātibus editis poſt compilationem Gregorij noni ab ipſo vel alijs Romanis Pontificibus teneri, & quæ refutari deberent, & qui fuerint auctores ipſarum: Quod efficere deſiderans, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipſas fecit diligentius recēſeri, quarum multæ reſecatæ fuerunt, quia temporales, vel iuri contrariæ, vel ſuperfluæ: reliquas in melius reformatas, cum vtilibus conſtitutionibus per ipsū nouiter editis, mandauit in vnum librum redigi, & ſub debitis titulis collocari, illumque librum vult adiungi quinq; libris Decretalium, & vocari Sextū: cum ſenarius numerus ſit perfectus. Dicit demum, quòd ideo non mandauit, has conſtitutiones in cōpilatione Gregorij ſub ſuis titulis poni, qa oportuiſſet multos libros deſtrui, & nouos fieri cum maximis laborib & expenſis. Quarto concludendo, mandat ipſis Doctorib. & ſcholaribus, ꝙ ipſum librū mature compoſitum, quē eis ſub Bulla tranſmittit, affectuosè recipiant, illo vſuri in iudiciis & ſcholis: & præcipit, ꝙ ulterius non recipiant, nec pro Decretalib. habeant aliquas conſtitutiones Romani Pontificis editas poſt compilationem Gregorij noni Papæ, quæ in ipſo Sexto libro inſertæ vel reſeruatæ non ſint. Hoc dicit procemium.

2 Ex uarietatib. initio ſalutatiōis notatis fit veriſimile, dūm Papā non ſolum ad Bononiē ſe, ſed ad alia etiā gymnaſia hūc librū miſiſſe.

[Glo. ſeq. tria facit: auctorem commendat: nominis etymologiam ponit: quęrit obijciendo de lege: & tripliciter ſoluit, legi reſpondens.

a †Bonifacius.] Ex prędeceſſoribus ſuis eiuſdē no-

minis, licet ipſe fuerit octauus, credo, ꝙ vnicā decretalem habuimus: ſ. ſup. de præſumpt. nullus 1. Et dr̄ Bonifacius, quaſi bona faciens: & vere eſt conſonans nomen rei, prout eſſe dēt. 21. diſt. cleros. de preben. cum ſm̄. Inſti. de do. §. eſt & aliud. Bonum igit, immo optimū opus fecit, noſtrū ius Canonicū illuminando, & per declarationes antiquorum iurium, & ꝑ editiones nouorū. vt inf. ſequif. Sed ſolent iuuenes dubitare, qua rōne mutetur nomen in creatione Romani Pontificis, cū noīs mutatio prohibita ſit. C. de mut. no. l. j, hic. n. prius vocabat. Benedictus, modo Bonifacius eſt nominatus. Innocētius quartus prius Sinibaldus, Gregorius decimus, prius Theobaldus, Cęleſtinus v. prius Petrus. Rñdetur hoc fieri, vt oſtendatur, ad permutationem nominis, factā mutationem hominis: cum. n. prius eſſet purus homo, nunc vicē veri Dei gerit in terris. ſup. de eccle. benefi. vt nřum. Vel ideo: quia oīs actio Chriſti noſtra eſt inſtructio. ſup de elect. ſignificaſti. 2. q. 1. Deus omnipotens. ſed in promotione Petri, mutatum eſt ei nomen: cū primo vocarēt Simon. 21 diſ. in nouo. ſed Romanus Pontifex vicem Petri gerit. ſ. qui fi. ſint legi. ꝑ venerabilē Vnde ad eius inſtar, primęuū mutandū eſt nomē Præterea æquū fuit mutationē fieri, q̄a poſſet ꝓmotus turpe originale nomē hr̄e: pone exēplū. ſup. de elect per inquiſitionē. vnde non eſſet æquū ipſum illo nomine vocari. 2. Lex aūt de mutatione nominis fraudulenta intelligitur.

1 In decretis tñ hr̄ de Bonifacio. 79. diſt. §. ſed qrif. 97. di. c. j. & 2. 2. q. 2. cū d̄uo tiſſimā. d̄ conſe. di. 1. uaſa. ſecundum Arch.

† In uno manuſcri pto ita: Paduæ ꝯ morātib. in altero Vaticano ita: Bononiæ, Pariſius, Aurelianiſque, commorātib.

2 Ita Sa-ly l. cunctos popu los. C. de ſum. trin. doc. in c. grauis. de depoſit. Cardi. in cle. exiui in uer. cæterum. de verb. ſig

[Glo. ſeq de ſtylo ſcribendi remittit: quærit opponē do: ſoluit & ex ſolutione arguit.]

a ¶ Epiſcopus.] Ante conſecrationem & coronationem ſic ſcribitur: Bonifacius electus eps. & adde qd̄ dicam i fine libri ſuper data. Et quare ſe vocet epm, cū ſint in eccleſia Dei dignitates Epali maiores, dubitari ſolet? Dic nouē ordines ī eccleſia. 21. d. cleros. circa prin. & 23. diſt. eps. & c ſeq. Iſtorum aūt ordinū Epalis eſt maior: quia nullum ipſo eſt inuenire maiorem vel parē. facit quod no. 21. di in nouo. in prin. 2 gl. & 32. di. c. 1. Non ergo à dignitate, ſed ab ordine volens nuncupari, ſe vocat epm. Et eſt ꝯ Theologos. qui dñt ſolum eſſe ſeptem ordines: Dicunt. n. ꝙ Epiſcopalis & Pſalmiſtatus non ſunt ordines, pro eo, ꝙ certum officium circa confectionem Euchariſtię nō eſt illis ordinib deputatum. Nos Iuriſtæ contra 3 per iura prædicta. de hoc ſup. de purg. canon. quotiens.

3 Se quūt Doct. hic & in c. ꝑ uida. inf. e. d̄ elec. Io. An. in c. 1. inf. e. de renuntia. Font.

[Gloſſ ſequens reci. per quæſtionem vel obiectionē, quam ſoluit quadrupliciter, & remittit.]

b ¶ Seruus ſeruorum Dei.] Non ſimpliciter ſe dicit ſeruū, ſed ſeruum ſeruorum Dei: quaſi de his, q̄ ſunt foris, nihil ad eū 2. q. 1. multi. §. quid. n. mihi. Vel q̄a his non ſeruit, qui Deo non ſeruiunt: ſed illos iudicat: His aūt qui ſeruiunt, ſeruit, ut inf. de offi. deleg. officij vel dic, ſeruorum Dei, ſ. Apoſtolorum Petri. & Pauli, quorum vices gerendo, ſeruire ipſis dr̄: ad hoc 1. q. 7 quotiens. Vel ex nimia humilitate hoc dicit, ſecundum quam negat ſe vniuerſalem Papam. 99 d. ecce. & ſubmittit ſe iudicio ſęculari. 2. q 7. nos ſi. & voluntariæ purgationi. 2. q. 5. mandaſtis. Vel dic, vt notatur in procemio Gregorij.

ADDITIO. Legitur in chronica Martiniana, ꝙ Beatus Gregorius fuit primus, qui ſic ſe ſcripſit. Habet autem hæc clauſula 3. q 3 ſaluator. in tit. & c. ex multis. in tit. 30 q. 5. c. 2. in tit. de ſenten. excom. relatum. in fine, ſecundum Archidiaconum. Ioan. And.

[Glo. ſeq. remittit, & quæſtionem ſoluit.]

e ¶ Filijs.] quos Papa vocet filios, & quos fratres, dic vt ſ. de crim fal. quā graui. Et licet aliquis Eps eſſet in ſtudio Bonoñ ſcholaris uel Doctor, non eſt ꝓpea reſcriptum vitioſum: quia generalius inſpicimus, nec eſt curādum de modico. de conſecra diſt. 1 ſeu. ra. ſup. de ſimo. & ſi quæſtiones.

ADDITIO. In fin. ubi equus Cardinali donatus à fratre Prælati debentis pallium recipere, ſimoniam non inducit: cum dicatur eſſe quid paruum, attenta qualitate perſonæ cui oblatus fuit.

ſcopus a ſeruus ſeruorū Dei b, dilectis filijs c Doctoribus d & ſcholaribus e vniuerſis Bononiæ f † commorantibus g, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem h.

SACRO San-

d ¶ Doctoribus.] Doctor dr̄ à docendo, & debet eſſe cautus, ne proferat tacenda, uel dicenda reticeas. 43. diſt. ſit rector. in principio. Et debet ſeipſum, & verba ſua ſecundum audientium capacitatē & ingenium coaptare 8. q 1. oportet. qui enim ea docet, q̄ ab auditorib. intelligi non valent, non eorum vtilitatem, ſed ſui oſtentationem facit. 43. diſt. §. vlt. nec debe eſſe arrogans, ſed humilis. de maiorita. & obed. c. vlt. in prin Nam habet hoc proprium doctrina arrogantium: vt humilitet neſciant proferre, quę docent: & recta quæ ſapiunt, recte miniſtrare non poſſunt. 46. diſt. c. 1 in prin & Doctores vniuerſitatē faciunt. ſup de conſt. ex litteris.

e ¶ Scholaribus.] A ſchola dictis, (quod 4 Græcum Latine dicitur vacatio: vide Io. And. inf. ne cler. uel mon. c. 2. in prin.) Priuilegiati autem ſunt ſcholares in his, quæ habentur. ff. fam. erciſ. l. quæ pater filio. & C. ne fil. pro pa. in condi. habita.

4 Incluſa addita ſunt ad gloſſam.

[Glo. ſeq. quærit, & remittit.]

f ¶ Bononiæ.] Quid de alijs? Dic vt no. in procemio Gręgorianæ compilationis.

ADDITIO. Etymologiam huius nominis, Bononię, quam ponit hic Io. Monachus: & quando hic cæpit eſſe ſtudium, vide in cle 1. de magi. in gl. dicitur

g ¶ Commorantibus.] Multi morantur, qui parum ſtudent 5: & hos forte curialiter reprehendere voluit, ſecundum Hoſtienſem.

5 De qb. dicit gl. ſ c. ſunt q. de pæni. diſ.) Bal. in l. directas. C. d̄ teſta. ma. Fon.

ADDITIO. Dicit Io. Monachus per hæc verba, inſtrui cupientem ſtudere, in quinque: ſcilicet vt eligat locum aptum: ibi, Bononiæ. Doctorē idoneum: ibi, Doctoribus Quòd ſtudio vacet; ibi, ſcholaribus. Quod ſe ad diuerſa non diſtrahat: ibi, Vniuerſis. Quod continuet ſtudium: quod dicit colligi per interpretationem per verbum, Commorantibus Et inducit illud, Doctrina ſcholaris, interciſa perit, continuata viget. allegat. ff. de leg 3. legatis. §. ornatricib. Ioan. And.

[Gloſ. ſeq dicit, quid cōferat benedictio. & dat octo ſimilia: & determinationem ponit.]

h ¶ Benedictionem.] Per benedictionem 6 Prælati deuote ſuſceptam, venialia remittuntur, ad hæc j. q. 1. dictum & c. maledicam. & c. ſequenti. ſicut per generalem confeſſionem, & orationem Dominicā. de pęni diſt. 5. de cotidianis. Per aquam benedictam. de conſe diſt. 3. aquam. Per eleemoſynam & ieiunia. de pæni diſt. 3. ſane cauendum. Et per Euchariſtiam deuote ſumptam. de conſecra. diſt. 2 cum omne. Per unctionem extremam. ſupra de ſacra unct. c. vnico. ad prin. Per deuotam pectoris tunſionem. de pæn. diſt. 1. tres ſunt autem actiones. ſecundum Hoſtien. & hoc not. de pæn. & remiſ. omnis. Et quod dixi de remiſſione venialium, intelligas uerum in eo, qui nō eſt in mortali. vt not. de pæn. diſt. 1. perfecta. in vlti. glo. Mortale enim ſine ueniali poteſt dimitti, ſed non econuerſo: quia mortale opponitur charitati, veniale feruori charitatis: ſublato uero priori, tollitur poſterius: ſed non econuerſo.

6 Ad iſtā glo. adde Tho. in 4. diſtin. 16. Do. Font.

SAcroſanctæ.] Incipe, conſtructum: ibi, Præſidētes. ſecundum Io. Monachum, ſecundum quem hoc proęmium diuiditur in quatuor partes, in Exordiū, Narrationem. inf. §. Sane. Argumentationem. inf. §. Quem librum. Cōcluſionē. inf. §. Vniuerſitati. Primā ſubdiuidit in duas: in Exordiū generale. Secūdo, in

magis

magis ſeretum & ſpeciale. In primo tangit eminentiã Romanæ eccleſiæ in pręſidentia, & in ſubditorũ cura Secundo eius eminentiã in iurium antiquorũ declaratione, & nouorũ editione: ibi, Et quas. Secunda principalis: ibi, Sane. Primo narrat de cã efficienti principali. Secundo ibi, Per venerabiles, de cauſa efficienti, nõ principali: ſed cooperante, uel inſtrumentali. Tertio: ibi, In quibus. finem huius operis ex narratis concludit. Tertia principalis. Primo narrat operis pfectionem ex numero ſenario. Secundo: ibi, Nec ſine cauſa, ex diſpendiorum expenſarum & laborũ euitatione. Quartam non ſubdiuidit. Io. An.

a ¶ Sacroſanctę.] exordium. Et ideo ſacroſãcta dicitur: quia conſecrata fuit martyrio Apoſtolorum Petri & Pauli. 21 diſt. quãuis. 22 diſtin. c. 2. ĩ. de ele. fundamenta. & de reli. & vene. ſanct. c. 1. §. ſit alma.

b ¶ Imperſcrutabilis.] vnde, O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm imperſcrutabilia ſunt iudicia eius. & inueſtigabiles viæ eius, ad Roman. 11. & de pœn. diſt. 4. ſi ex bono. circa prin.

c ¶ Incommutabili.] 22. q. 4. incommutabilis. ſup. de ſum. Tri. firmiter.

d ¶ Prætulit.] per illa verba. Tu es Petrus, &c. 21. diſt. in nouo. &c. ſeq. vel: Paſce oues meas. ſupra de elect. ſignificaſti.

e ¶ Magiſtratum.] 21. diſt. cap. 1. & 2 ſupra de ſumma Trinit. cap. damnamus. ad fi. ſup de priui. antiqua. C. de ſacroſan. eccleſ. l. iubemus & inf. tit. prox. c. uno.

f ¶ Diſpenſationis.] 43. diſt diſpenſatio.

g ¶ Commodis. in his præcipuè quibus animarum ſaluti conſulitur. inf de præb. c. 1. de conſtitu. c. vlti. cum ſim.

h ¶ Proſperamur.] inf. de offi. deleg. officij.

i ¶ Iugi.] id eſt, continuo.

k ¶ Labores.] idem dicit Imperator in auth. vt diui. iuſ. ſubſcrip ha. in gl. quæ eſt in prin. coll. 8.

l ¶ Inſomnes.] in auth. ut iudi. ſine quoquo ſuffra. in prin.

m ¶ Formas. C de ve iu. enu l. 2. §. ſed quia diuinæ.

n ¶ Declaratione.] vt inf. de elect. ſtatutum. de pręb. quia ſæpe cum ſim.

o ¶ Nunc uero nouorum editione iurium.] verbũ Clementis. inf de præben. cap. 3 cum ſi.

p ¶ Poſſibile.] hoc dicit quia natura eſt introductũ, plura eſſe negotia, quam vocabula. ff. de præſcri. ver. l. natura.

q ¶ Sane.] narratio.

ctæ [a] Romanæ eccleſiæ (quã imperſcrutabilis [b] diuinæ prouidentię altitudo; vniuerſis diſpoſitione incommutabili [c] prætulit [d] eccleſijs, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magiſtratũ [e]) regimini præſidentes, curis ſollicitamur continuis, & aſſidua meditatione vrgemur, vt iuxta creditæ nobis diſpenſationis [f] officium, ſubditorum commodis [g] (in quorum proſperitate vtique proſperamur [h]) iugi [i]; quantum nobis ex alto conceſſum fuerit, ſollicitudinis ſtudio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipſorum † quiete labores [k], & noctes quandoque tranſimus inſomnes [l], vt ſcandala remoueamus ab ipſis. Et quas humana natura (nouas ſemper deproperans edere formas [m]) lites cotidie inuenire conatur: nunc antiquorum † declaratione [n], nunc [o] vero nouorum editione iurium, prout nobis eſt poſſibile [p], reprimamus. ¶ Sane [q], cum poſt volumen Decretalium a felicis recordationis Gregorio Papa nono, prædeceſſore noſtro, tam prouide [r], q̃ vtiliter [s] compilatum, nonnullæ ab eo [t], & ab alijs [u] Romanis Pontificibus ſucceſſiuè [x] ſuper diuerſis dicerentur articulis editę Decretales: de quarũ aliquibus, an Decretales exiſterent, earũque auctorib. [y] dubitabatur ſollicite in iudicijs & in ſcholis: Nos ad apicem [z] ſummi Pontificatus ſuperna diſpoſitione vocati, ſuper hoc cũ inſtantia requiſiti à multis [a] †, ambiguitatem, & incertitudinem huiuſmodi diſpendium [b] pluribus afferentem †, omnino tollere ac elucidare, quæ de Decretalibus ipſis teneri [c], quæve deberent in poſterum refutari [d], gratia ſuffragante diuina, pro vtilitate publica [e] deſiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres noſtros Gulielmum Archiepiſcopum Ebrudunen. † & Berengarium epiſcopum Biteren. ac dilectum filium magiſtrum † Richardum de Senis ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vicecan-

r ¶ Prouide.] C. de no. co. compo. in prima conſtitutione.

ſ ¶ Vtiliter.] diſt. 4. erit.

t ¶ Ab eo.] vt ĩ. de reſcrip c 1. de teſtib. c 1. & 2. & de deci. c. 1. de hære. c. 1. de reſt. in integ. c. 1.

u ¶ Ab alijs.] vt per te. inf. videbis.

x ¶ Succeſſiue.] & ſicut ſucceſſiue, ſic ordinate poni debuerunt, vt ex ordinatione ipſarum, quæ prior fuerit, pateat, vt in prima conſtitu. C. de no. co. comp. quod in huius libri compilatione bene ſeruatur: unde ſi q̃ Decretales Grego. ix. ponuntur in titu. illæ ſunt primæ, Bonifacij ſemper ſunt vltimæ. in decretalibus tamẽ eiuſdem auctoris dici ſolet, ꝙ hic ordo non ſemper ſeruatur: quod ſolet probari ĩ. de offic. archidiac. ad hæc. & c. vt noſtram. & ĩ. qui fil. ſint legit. cauſam 1. & 2.

y ¶ Auctoribus.] ſicut erat in Decre. Grego. ix. ĩ. de reſtitut. in integ cap 1. quam quidam attribuebant Alex. iiij. & idem in ſimilibus.

z ¶ Apicem.] idem verbum habes 40. diſtin. nõ nos. ibi, Quis enim ſanctum dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? alias extollit, ut infra de conceſ. præb c. ulti. in princ.

a ¶ A multis.] me teſte fuit ſuper hoc requiſitus ab vniuerſitate Bononien. per nuncium ſuum ad hoc miſſum: diſcretum virum bonæ memoriæ, dominum Iacobum de Caſtello, mãſionarium Bononien. qui homuncio erat, i. paruus homo corpore: & intelligas ꝙ magnus fuit in huius iuris ſcientia. Cum proponeret coram Papa Bonifacio ſtans: Bonifacius credẽs genuflexũ, monebat eum vt ſurgeret: & tunc fertur, Portuenſẽ, ſcilicet, fratrem Matthæum de Aqua ſpreta dixiſſe ad Papam, Zachæus eſt.

b ¶ Diſpendium.] coarctandum fuit. infra de reſcri. cap. tertio.

c ¶ Teneri.] . ſ. inſertæ in hoc libro, vel reſeruatę.

d ¶ Refutari.] . ſ. quæ inſertæ uel reſeruatæ non reperientur, ut inf. in fi. procemij.

e ¶ Publica.] 4. diſt. erit. in fi. Io. And.

† eorum.

† Optim' tex. ſm Doc. qđ declarãs nõ nouat. ſimilis text. in l. hæredes palam. §. ſed & ſi notã. ff đ teſta. Fõt.

† In dubio iuris, ſi priceps eſt pñs, conſulendus ẽ, aliter nõ valet actus. l. cum de nouo. C de legi.

† al. afferentes.

† Ebredunen.

† Do. no. ꝙ Doct. vocari pñt magiſtri gl. 3. in clem. cũ ſit, de ma ego addo tex. in l. qbus pręcipua. ff. de uer. ſig. Fon.

cellarium [a] iuris vtriuſque Doctorem [b], Decretales huiuſmodi [c] diligentius fecimus † recenſeri; & tandem pluribus ex ipſis (cùm vel temporales, aut ſibi ipſis, vel alijs iuribus contrariæ [d], ſeu omnino ſuperfluæ viderétur) penitus reſecatis: reliquas, quibuſdam ex eis abbreuiatis [e], & aliquibus in toto [f], vel in parte mutatis [g], multiſque correctionibus, [h] detractionibus [i], & additionibus [k] (prout expedire vidimus [l]) factis in ipſis, in vnum librum: cum nonnullis noſtris conſtitutionib. (in quibus ad correctionem morũ, [m] ſubditorũq; † quietem multa ſtatuunt ſalubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudicijs & extra, frequẽtata dubia decidũtur) redigi mãdauimus, & ſub debitis titulis [n] collocari. ¶ Quẽ librũ quinque libris alijs dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextũ cenſuimus nũcupari: ut idem volumẽ [o] ſenarium [p] † (qui numerus eſt perfectus [q]) librorum, illo

a ¶ Vicecancellarium.] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. ſancti Euſtachij.

b ¶ Doctorem.] Hi erant glorioſi non ſolũ doctrina legum, ſed ẽt experientia rerum: & tales debẽt eſſe iuris compoſitores. C. de no. co. compo. in prima conſtitutione.

c ¶ Huiuſmodi]. ſ. editas poſt volumen Gregorij noni.

d ¶ Cõtrariæ.] quod in iure reperiri nõ debet, vt ſup. in procem. Greg. ix. & C de vete. iur. enu. l. tanta,

† Nota, ꝙ ptãs ꝯdẽdi legẽ ẽ delegabilis. do. Fõ.

e ¶ Abbreuiatis.] vt eſt videre in Decret. Greg. ix. inf. de decimis. c. 1 quæ per longiora verba extrauagabatur: & incipiebat, Grauem nobis. cum ſimilibus.

f ¶ In toto.] vt patet, in Decret. Innocentij quarti, quæ incipiebat, Graue nimis, quę per breuia verba ponitur, ne cleri. vel mon. c. 2. & per decret. quæ olim incipiebat Sicut dilecti, quæ ꝑ breuia verba pouitur. inf. de elect. ſtatutum. & in decre. infra de teſtam. c. 1. quæ olim incipiebat. Ioannes Frangiapani. Extrauagans Innocen. iiij. maxime in tex. & multæ ſunt ſimiles. Io. And.

g ¶ Mutatis. 1] infra de reſcriptis, ſtatutum.

1 De his verbis, mutare, corrigere addere, vide modernos ĩ l. edit C. de eden. Iom.

h ¶ Correctionibus.] vt infra de hære. quicunque. ad fi. vt ibi dicam Ioan And.

i ¶ Detractionib.] vt inf. de reſcr. c. 1. ad fi. & de teſt. c. 2. ad fi. & dupliciter. inf. de ſent excom. quia periculoſum. ut in omnibus his dicam.

k ¶ Additionibus.] vt inf. de regula. non ſolũ. vt ibi dicam Idem eſſet videre in decret. inf. de præben. ſi pro clericis pauperibus. & inf. de conceſ. præben. ne captandæ. ver. licet. & in decreta executor. verſi. pôt tamen. habito reſpectu ad antiquas, vnde tractæ fuerunt.

l ¶ Vidimus.] ſupra de conſang. & affin. non debet.

m ¶ Correctionem morum.] quia hoc ſolũ bene agitur, vt vita hominũ corrigatur. 23. q. 5. prodeſt. circa fin. & Imperator dicit, Legib. noſtris mores intendimus corrigere. C de ſecun nup l. j ad idem. 46. diſ. c j. ibi, Ne cum elatis moribus, &c. & ſup. de vita & honeſta. cler. vt clericorum

2 De rubricis huius voluminis, & legum intellige: in rubricis decreti ĩn eſt verũ. De hoc notat Io.

n ¶ Titulis.] Nota, rubricas eſſe Authenticas 2 : ad hoc de pæn. diſt. 1. c. hæc autem verba. in glo 1. ſup. ne ſed. vacan c. 1. vt eccle. ben. cap. 1. ff. quod quiſq;. iur l 1. item not. rubricas de textu: per quod collige, ſcriptorem, qui promiſit textum ſcribere, illas ponere debere

o ¶ Volumen.] Decretalium.

3 q 9. car. tx in rubrica. & ĩ §. hæc ãt verba hic allegato. Et ꝺ hoc ĩ Spec. de diſpu. & alleg. ĩ fi.

p ¶ Senarium.] alibi dicitur ſeptenarius numerus eſſe perfectus de pæn. diſt. 1. in ſumma in gl. 1. ipſius ſummæ, contra id, quod infra in g o. ſ. q nota. Quia perfectus eſt numerus ſenarius, qui præciſè conſtat vel reſultat ex omnibus partib. ſuis, aliquotis ſimul aggregatis. Septenarius numerus non eſt perfectus: Non obſtat gloſ. præall ſummæ: quia intelligitur ibi perfectus, id eſt, multis ſimilibus approbatis in quantitate numeri ſeptenarij. De quo potes videre multa exempla, de celebra. miſſ. cap. 1. in glo. fin. Hieron. Io. Andr. Clarius Brixien.

3 [Gloſ. ſequens recitetur per qſt. quare numerus ſenarius dicaẽ perfectus. Primo dat duas ſolutiones, quas non approbat: ponit tertiam, quam approbat.]

q ¶ Perfectus] vt 35. q. 4 c. vnico. Sex enim ætatib. mundi generatio & hominis ſtatus finitur, vt ibi. Prima enim ætas in homine, eſt Infantia, quæ durat vſque ad vij. annum. Secunda, Pueritia, vſque ad xij. vel xiiij. annũ Tertia, Adoleſcentia, vſque ad xxv. Quarta, Iuuẽtus, vel virilis ætas, vſque ad l. Quinta, Senectus, vſque ad lxx. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum ætatum terminus. C. de ſacroſanct. eccle. vt inter diuinũ. Sic & ſex ſunt generationes mundi. Quarum prima ab Adam vſque ad Noe. (In 3 hac fuit inſtitutio, & lapſus generis humani.) Secunda vſque ad Abraham. (In 3 hac fuit generis humani deſtructio per diluuium & renouatio.) Tertia vſque ad Dauid. (In 3 hac fuit circunſionis, & legis conſtitutio.) Quarta, vſque ad tranſmigrationem Babylonis. (Floruit 3 lex in hac ſub regibus & prophetis) Quinta, vſque ad aduentum Chriſti. (Fuit 3 in hac populi captiuatio, & redemptio.) Sexta, vſque ad finem ſeculi. (Sub 3 hac humani generis redemptio.) Eſt autem ad hoc ſimile ſupra de conſanguini non debet. de conſecra diſtinct. 4. de trina. Sed licet ſint bonæ iſtæ ſimilitudines: non tamen inferunt. ipſum ſenarium numerum eſſe perfectum. Vnde dic ſecundũ Arithmeticos, quatuor eſſe generationes numerorum: Prima, quæ incipit ab vno, & durat vſq; ad decem, & dicitur iſta numerorum monadicorum, a monos, quod eſt, vnum. 16. q. 1. placuit 2. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorũ, à decade, quod eſt x. & durat vſque ad centum. Tertia dicitur, centedicorum, & incipit à centum, & durat vſque ad mille. Quarta dicitur, milledicorùm, à mille incipiens, & durat vſque ad infinitum. Ex his quatuor generib. numerorum eſt reperire alios perfectos, paucos tamen: alios imperfectos. Et ex imperfectis eſt reperire alios diminutos: alios abundãtes. Dicitur autem numerus perfectus, qui conſtat vel reſultat præciſe ex omnibus partibus ſuis aliquotis ſimul aggregatis. Eſt ergo videndum, quæ ſunt partes aliquotę, & quæ non ſunt partes aliquotæ. Sunt partes aliquotæ, quæ aliquotiens ſumptæ reddunt ſuum totum præciſe, id eſt, non plus nec minus: vide hoc in ſenario, qui eſt primus perfectorum, & ſolum inter monadicos perfectus. Nam ſex vicibus vnum, ſex ſunt: ter duo, ſex ſunt: bis tria, ſex ſunt: abinde nõ ſunt partes aliquotæ: quia quatuor aliquotiẽs ſumptum faceret octo vel plus: ergo omnes partes aliquotæ ſunt hæ; vnum, duo, tria: ſed vnum, duo, tria, faciunt ſex: ergo ſenarius numerus eſt perfectus ſecundum diffinitionem ſuperiorem, quæ habet, quod numerus perfectus reſultat pręciſe ex omnibus partibus ſuis aliquotis ſimul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius & ſolus numerus eſt perfectus [illegible] xxviij.

† Al. itas virorũq; ſubditorũ qetẽ.

† Cõſule Euclidẽ & alios mathematicos, ex qb. intelliges, cur numerus ſenarius dicatur ꝑfectus. ad de Macrobiũ lib. 1. c. 6. in ſõnium Scipionis.

3 Quę sũt parẽtheſi incluſa, ex Lectura Io. An. huc fuerunt trãſlata ad gloſſæ declarationem.

adiuncto numerum comprehendens, perfectam in † rebus agendis formam tribuat, & in moribus diſciplinam. ¶ Nec ſine cauſa [a] morem prædeceſſorum [b] noſtrorũ (qui cũ conſtitutiones aliquas promulgabant [c] nouiter, eas mandabant, ſub antiquarum ſerie ſituari) omiſimus in hac parte ſeruare: hæc † enim fecimus, ne infinitos [d] libros deſtrui, & alios non ſine maximis diſpendijs, laboribus [e] & expenſis de nouo fieri oporteret. ¶ Vniuerſitati [f] † veſtræ igitur per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus librum huiuſmodi cum multa maturitate [g] digeſtum, quem ſub bulla [h] noſtra vobis tranſmittimus, prompto ſuſcipientes affectu, eo vtamini de cetero [i] in iudicijs, & in ſcholis [k]: nullas alias, præter † illas, quę inſeruntur, aut ſpecialiter reſeruantur [l] in eo, Decretales, aut Conſtitutiones, à quibuſcunque noſtris prædeceſſoribus Romanis Pontificibus poſt editionem dicti voluminis [m] promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

TITVLVS I.

De ſumma Trinitate, & fide catholica.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunenſi.

¶ Spiritus ſanctus æternaliter à patre & filio tamquam ab vno principio, & vnica ſpiratione procedit. Io. And.

xxviij. tolle partes, ſ. dimidiam. & citra. ff. de verbor. ſignifi nomen. §. 1. & ĩ. de decimis. c. 2. quia vltra dimidiam nõ eſſet reperire aliquotas, vt ſ dixi. Quatuordecim, eſt pars aliquota: quia bis ſumptum, facit xxviij. Tredecim, xij. xj. x. ix. viij. non ſunt partes aliquotæ de xxviij. q̃a aliquoties ſũptæ nõ inferunt p̃ciſe ſuũ totum: ſed plus uel minus. Nam xiij. bis ſumptũ, facit xxvj. ter ſumptum, facit xxxix. & ſic plus. vel minus: & ſic d̃ ſingulis Septem, eſt pars aliquota: q̃a quater ſũpta infert ſuũ totum. Sex, & quinq; ſingulis nõ ſunt partes aliquotæ. Quatuor vero, ẽ pars aliquota: quia ſepties ſumptum infert ſuũ totum. Tria, non eſt pars aliquota: ſed duo & j. bene ſunt partes aliquotæ: q̃a xiiij vicib. duo, facit xxviij. & xxviij. vicib. vnũ facit xxviij. Ergo reſtat, ꝙ oẽs partes aliquotæ de xxviij. sũt xiiij vij. iiij ij. & j. Sed ex his aliquotis ſimul aggregatis reſultat p̃ciſe totũ: q̃a xiiij. vij. iiij. ij. & j. faciunt xxviij. Ergo ſm diffinitionem ſuperiorẽ xxviij. numerus eſt p̃fectus. & ſic ẽt de alijs perfectis. Computaui autem de iſto, vt melius intelligeret dictum de ſenario. Ex imperfectis dixi ꝙ alij ſunt diminuti: de quib. ſolet poni exẽplum in octonario. Tres enim ſunt partes aliquotæ de octo, ſ. iiij. ij. & j. ſed iiij. ij. & j. faciunt vij. & ſic ẽ imperfectus diminutus. Vide in quaternario, cuius duæ ſunt partes aliquotę: ſcilicet ij. & j. quia bis ij. iiij & quater vnum, quatuor. Sed ij. & j. faciunt tria: ergo eſt quaternarius numerus imperfectus diminutus. Vide in ix. cuius etiam duæ tm̃ ſunt partes aliquotę: ſ. iij. & j. ſed iij. & j. faciũt quatuor; & ſic eſt imperfectus diminutus. In imperfecto abundanti ſolẽt exemplum poni in duodenario, cuius aliquotæ ſunt vj. iiij. iij. ij. & j. ſed iſtæ aliquotæ ſimul aggregatæ reddunt plus, quàm totum: ſ. xvj ergo eſt imperfectus abundans. Vide in xx. cuius partes aliquotæ ſunt x: quinque. quatuor, ij. & j. quæ ſimul aggregatæ reddũt plus, quàm totum: ſ. xxij. [& ſic eſt numerus imperfectus abundans. Hæc late & clare etiam computando poſui, vt bene intelligatur hoc, quod nõ eſt de materia Iuriſtarum.

ADDITIO. Iſidor. lib 3. etymol. breuiſſimè hæc ponit. Vide quod notatur de hære. ad noſtrum. in clem. in gl. 6. Ioan. And.

a ¶ Nec ſine cauſa.] Antipophora eſt: reſpõdet enim tacitæ quæſtioni, qua quæri poſſet: quare non mandabat iſtas Decretales poni in antiqua cõpilatione Gregorij ſub ſuis titulis.

b ¶ Prædeceſſorum.] Innoc. iiij & Greg. x. Scripſerũt enim hi in procemijs ſuis doctorib. & ſcholarib. vt decretales, quas mittebant ſub ſuis titulis, prout exprimebatur in ipſis, inſeri facerent: vnde quidã faciebãt ipſas ſcribi in fine titulorum cõpilationis Gregorij: & iſti ſeruabant mandatum. Quidam faciebant de ꝗs volumina: & iſti non ſeruabant mandatum ipſorum, vt hic patet. Io. And.

c ¶ Promulgabant.] leges inſtituuntur, cum promulgantur. 4 di. §. leges.

d ¶ Infinitos.] oẽs ſ. editos ante huius libri compilationẽ.

e ¶ Laborious.] no. maximos labores eſſe in libris ſcribendis: & eſt ꝯ ſcholares, qui ſemper dum ſunt in ſtudio, faciũt ſcribi libros dũ laborare deberent ad ſtudiũ. laborib. enim talib. & expẽſis parcendũ eſt. de dol. & contu. finem. Io. A.

f ¶ Vniuerſitati.] concluſio.

g ¶ Maturitate.] q̃d fieri debet, vt 35. q. 9. Apoſtolicæ. ſupra de reſcrip ad audiẽtiam 1

h ¶ Bulla.] alias nõ creditur eſſe mãdatum principis, vt 97. diſtin. nobiliſſimus. vbi de hoc. & C. de mãda. prin. l. una. 1

[Gl. ſeq. dat duas remiſſiones.]

i ¶ De cetero.] cõſtitutio ergo reſpicit futura. Quid de pendentib. dicã ĩ. de electio. licẽt canõ. Q̃ñ incipiãt ligare conſtitutiones huius ſexti libri, dicam in fine huius libri ſuper data.

k ¶ Scholis.] hoc expone, vt notatur in procemio Gregorij.

l ¶ Reſeruantur.] ſicut decre. exijt qui ſeminat. reſeruata. ĩ. de verb. ſign. & conſtitutiones omnes, quæ editæ ſunt ſuper negotio hæreticæ prauitatis, non ꝯtriæ conſtitutionib. huius libri, vt ĩ. de hęre. c ult. in fi. Idẽ poſſet dici de reuocatorijs, de quibus inf. de prębend. c. penul. & antepenult. & de conceſſ. præben. cap. vlt. Ioan. And.

m ¶ Voluminis.] ſ. cõpilationis Greg. ix. Et ſic vides hodie per hunc finem, ꝙ decretalis, paſtoralis: ſupra de fide inſtru. non habet locum in decretalib. editis poſt cõpilationem Gregorij ix. & ante hunc librum: ſed poſſet habere locum in Decretalibus Bonifacij editis poſt compilationem huius ſexti libri. & in omnibus per eum vel eius ſucceſſores edendis.

DE SVMMA TRINITATE, ET fide catholica.

[Glo. ſeq quærit, an rubricæ huius voluminis ſint continuandæ: & determinat, quòd non, aſſignans rationem. Do.]

HVius ſexti libri Rubricæ iudicio meo ꝯtinuãdę non ſunt 2 Ratio eſt, quia ſm hoc, ꝙ occurrebãt aliqua addenda, mutanda, detrahenda, vel corrigenda: ſic addita, mutata, detracta, vel correcta fuerunt habito reſpectu ad compilationem antiquam. & ipſius rubricarum ordine hic retẽto: ſed nihil in titulo nolebat addere vel mutare, illo omiſſo tranſibat

† al. ita: ĩ eccl'aſticis ĩ reb' agendis.

† hoc

† Not. text. hic iuncta ſu pſcriptione, quòd ſcholares & Doctores ſimul faciunt vniuerſitatẽ. Do. Phi. Font.

† Not. ꝙ dictio, p̃ter, ſeq̃ns negatiuã includit. Dom. hic Ro. conſ. 328. Fon.

1 Immo ẽt per teſtes pbari p̃t Doctor. hic. & latius Barba. in pœmio cle. Font.

Decretalis paſtoralis d̃ ñ. inſtru. q̃ñ hẽat locũ. 2 Cõcor. Archi. q̃ ẽt illas ñ cõtinuat. ſed Ioan. Mon. ꝯ q̃ cõiter illas continuat: q̃d ñ placet, nec fuit illa intẽtio auctoris ꝑ rõnẽ, q̃ ſequtur ĩ hac gl. Io. An.

ad ſequētes: vnde, ſecundū rei veritatem, decretales huius libri in cōpilatione antiqua debebant ſub ſuis titulis collocari, ſed omiſſum fuit ex cā, vt ī. in ꝓœmio. verſi. nec ſine cā. De iſtius tamen rubricæ continuatione, & materia, dic vt notat Ber. ſupra eo. titu.

CAP. VNICVM.

Fideli [a] † ac deuota profeſſione [b] fatemur, quòd Spiritus ſanctus æternaliter [c] ex patre & filio [d], non tamquam ex duobus principijs, ſed tamquam ex vno principio: non duabus ſpirationibus, ſed vnica ſpiratione procedit, hoc profeſſa eſt hactenus, prædicauit & docuit [e], hoc firmiter [f] tenet & prædicat, profitetur & docet ſacroſancta Romana Eccleſia, mater oīum fideliū [g] & magiſtra: hoc hēt orthodoxorum [h] patrū [i], atque Doctorum [k] Latinorū [l], pariter & Græcorū [m] incommutabilis & vera [n] ſnīa. ¶ Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmiſſæ veritatis ignorantiam [o], in errores varios ſunt prolapſi: Nos huiuſmodi erroribus viam præcludere [p] cupientes, hoc ſacro approbante concilio: Damnamus [q], &

Fideli.] Errore Grecorum, qui dicebāt, Spirirū ſanctum procedere à ſolo patre, extirpato ꝑ canones, de quo, de conſecr. diſt. 5. cap penult. & vlt. Adhuc quidam in errores alios inciderunt 1, negantes, Spiritum ſanctum æternaliter proceſſiſſe à pr̄e & filio, alijs dicentibus, ꝙ ab vtroq; ꝓcedebat, non tanquā ex vno principio, ſed tāquā ex duob. principijs, & duabus inſpirationibus. Gregorius decimus in generali ꝯcilio Lugdunen. primo ponit confeſſionē ſuam, quam etiam dicit ſanctæ Romanæ eccleſiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum, & Latinorum obſeruātiam & doctrinā: ſcilicet, ꝙ Spiritus ſanctus æternaliter à patre & filio, & tāquam ab vno principio, & vnica ſpiratione procedit. Demum reprobando, damnat omnes, qui præmiſſa negare, vel contrarium aſſerere præſumpſerint.

† Vide Magiſtrū & ibi Doctores Theologos lib. 1. ſent. diſt. 11. & 12. & beatū Thomam part. 1. q. 36. arti. 2. & 4.

1 De diuerſis erroribus circa Spiritū ſanctū hr̄ 24. q. 3. c. pen. verſi. Cathafrigi: & verſi. Boetiani & ver. Noetiani & verſic. ſeq & verſic. Macedoniani. & hos oēs ſpecificabat hic Frāc. Verſel. Io. A.

ADDITIO. Secundum Io. Monachum ſunt tres partes. Prima narrat proceſſionem Spiritus ſancti. Secunda firmat illam. Tertia damnat contrariū ſentientes. Ioan And.

a ¶ Fideli.] ſupra eo. firmiter. & ſup. de hæret. dubius. & eſt ſimile. C. de his qui ad eccle. confug l. fideli. & dic, Fideli, quo ad mentē: Deuota, quo ad exteriores actus: quaſi dicat, humili. ad hoc inf. de immunita. eccleſ. decet.

b ¶ Profeſſione.] id eſt, confeſſione.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

c ¶ Aeternaliter] nam eſt Pater generans, Filius naſcens, Spiritus ſanctus procedēs pariter ab vtroq; abſque initio ſemper pariter ac ſine fine. ſup. e. firmiter. circa ꝑ in. de conſecr diſt. 3. c. vlt. C de ſumma Trini. in epiſt. inter claras. Sed opponitur: Trinitas eſt unum vniuerſorum principium, vt ſup. eo. firmiter. ergo nō eſt ibi æternitas: quia æternum vere ſine principio, ſine fine. Solu. Eſt principium principians, non principiatum: vt referatur principium ad res creatas, nō ad ipſam diuinitatem.

[Gloſ ſeq. ponit motiua Græcorum, & rēſponſionē ad illa: in fine obijcit & ſoluit.

d ¶ Et filio.] Confunditur hic error Græcorum dicētium, Spiritum ſanctū à ſolo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Io. 16. ibi: Spiritus ſāctus, qui à patre ꝓcedit. Itē in ſymbolo apud eos edito ſimpliciter cōtinet. Qui ex patre procedit, nos addimus, Filioq;. ad idem lex C. de ſum. Trin. l. 2. vbi dicitur, Spiritum ſanctum, quem ex ſummo rerū parente ſperamus, &c. Sed ad hoc & ſimilia reſpondetur, ꝙ expreſſio patris non excludit filium, immo potius includit cum ipſorū opera inſeparabilia 2 ſint. 28. q. 1 ſic enim. §. beatior in fine. de conſecr. diſtinct. 3. c. vlti. vnde cum pater & filius ſint vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura, vt in prædicta decretali, firmiter. non pōt ab vno ſolo procedere. Nec ſumus excōicati (vt dicebant Græci) addendo in ſymbolo, filioq;: quia illud potius eſt declarare, q̄ addere. Et ad de quod not. de conſecr. diſt. 5. c. penult. Sed obijcitur ad hanc conſtitutionem, ꝙ ſit ſuperflua ex eo, ꝙ hoc idem dictū fuerat, eo. firmiter. ibi, Spiritus ſanctus pariter ab vtroq;, &c. Sed dic, ꝙ hic expreſſius modū ꝓceſſionis aperit, dicēs, ꝙ nō tāquā ex duobus &c. Præterea hic damnātur aſſerēdo vel negando, cōtrarium ſentientes.

2 His rōnib. gloſſ. ne fidas, ſed veras require a Theologis: vbi ſ.

[Gloſſa ſequens diſtinguit.]

e ¶ Docuit.] Nota, ꝙ ī his, quę ſunt de fide catholica, & ei⁹ articulis, neceſſario tenere debemus, & ſequi qđ tenet & ſequit Romana eccleſia, aliàs eſſemus hęretici. ſup. eod. titu. ca. 1. & 2. ſed in alijs non hēmus neceſſario ſequi, & tenere quod ſequitur: niſi ſequatur & doceat. 11. diſt. nolite. vbi de hoc in gl. docere 12. diſt. nouit 31. diſt. aliter. de conſe. diſt. 4. de trina. In vna enim fide nil officit ſanctæ Eccleſiæ conſuetudo diuerſa, vt ibi.

ADDITIO. [illegible] placet Dom. Phi. quorum diſtinctionem vide [illegible].

f ¶ Firmiter.] ſupra eo. firmiter.

g ¶ Fidelium.] de his, quæ ſunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verba. verſicu. ſi cogo. 2. q. 1. multi, de diuor. gaudemus. licet ab eis expediat bonum habere teſtimonium, vt ibi. & 8. quæſt. 1. licet ergo. ſup. de ſacra vnct. cap. vno. §. ad exhibendum. 11. q. 3. non ſunt, 12. q. 1 nolo.

h ¶ Orthodoxorum.] id eſt, catholicorum.

i ¶ Patrum.] 15. diſt. cap 1.

k ¶ Doctorum.] quorum eſt ordo præcipuus in Eccleſia, ſupra de hæret. cum ex iniuncto. §. cum igitur, & per Doctores, Prædicatores, & Prælatos intelligas. 43. diſt. cap. 1.

l ¶ Latinorum.] vt Auguſtini, Hieronymi, Ambroſij, & Gregorij. 20 diſt. de libellis. 15. diſt. ſancta. infra, de reliq. cap. 1.

[Glo ſeq. obiectionem dupliciter ſoluit.]

m ¶ Græcorum.] aliquorū 3: vt Ioan. Chryſoſtomi, Cyrilli, Athanaſij, Didymi, & Epheſini ꝯcilij Patrum: Græci enim contrarium dicunt: vt ſup dixit. Vel dic ſecundum Gulielmum, ꝙ in hoc generali Lugdun̄. cōcilio, Græci quod hic dicitur, fuerunt publice profeſſi, & ſymbolum cum adiectione, Filioq; ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Eccleſiæ Græcorum 4: vtinam corde credant 23. diſtinctio. Pſalmiſta.

3 Vide Magiſtrū ſent. li. 1. diſt. 11. §. vnde ēt.

4 Refert Fran. Vercellen. ꝙ ibi fuit ꝑſonaliter ipſorū Patriarcha, & ſolennes nuncij Imperatoris. Io. And.

n ¶ Vera.] aliàs poſſet in melius commutari. 35. q. 9. Apoſtolicæ. & cap. ſequenti.

o ¶ Ignorantiam.] quæ cunctorum errorum eſt mater, vt 38. diſt. ignorantia, Nec in his excuſat ignorantia: nam ignorans ignorabitur, vt ea. diſtin. qui ea. ad idem. 16. q. 1. ſi cupis. 22. quæſtio. 2. in quibus & cap. ſequenti.

p ¶ Præcludere.] vt 73. diſt. error. ſupra. de ſpon inter opera.

q ¶ Damnamus.] ſup eo. damnamus. & dic, damnamus, & reprobamus: id eſt, reprobando damnamus.

[Glo.

[Glo.ſeq.quærit,arguit negatiuè,& ſoluit.]
a { Aſſerere.}ſupra dixit negare.Quid ſi quis nec negat nec aſſerit,ſed tacens ſic conſentit? Videtur nō teneri:quia tacere,eſt præter iſta duo.22.q.2.ne quis.ǰ. de reg.iur.is qui tacet.& ff.eo.l.qui tacet.Solut.Licet nō ex verbis, tñ ex mente iudicatur hæreticus.ſup de hæreti.cap.1.24 q.3.hæreſis. 1 .& c. hæreticus. Et Deus audit in corde, vt 17.q 1. ca ſi.§ ſi ergo & corr interrogat. 14.q. 5. ſi quid.& 15.q 6.c.j.

† Al.à patre

1 Vide gloſſ. ibi quam tenet Ana. c.2.de hæret.Font.

reprobamus oēs qui negare pſumpſerint,æternaliter Spiritum ſanctum ex † patre & filio procedere: ſiue etiam temerario auſu aſſerere [a], ꝙ Spiritus ſanctus ex patre & filio, tāquā ex duobus principijs, & non tamquam ex vno procedat.

DE CONSTItutionibus.

TITVLVS II.

De conſtitutionibus.

[Bonifacius viij cōditor huius compilationis tractaturus de iure, conſiderauit, quòd vbi non eſt fundamentum, deſuper ædificari nō poteſt:vt in cap. veniens.de preſbyt.non bap.in ant.Idcirco pro ſui operis fundamento præmiſit rubricam, de ſumma Trinitat. &c. Quo fundamento præmiſſo, incedit ad iura condenda. Et quia ius eſt duplex: ſcilicet, ius ſcriptum: & ius non ſcriptum: vt Inſtitu.de iure natu.gent. & ciuil. §. conſtat Et quia ius ſcriptum eſt dignius iure non ſcripto:ideo præmittit de iure ſcripto, puta de conſtitutionibus: & poſtea de iure non ſcripto, ſcilicet, de conſuetudine. Vnde pro intellectu huius quæritur primo, quid ſit conſtitutio. Secundo, vnde dicatur.]

[Pro ſolutione primæ quæſtionis eſt ſciendum,quòd cōſtitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo ſtricte, prout differt ab alijs partib. iuris ſcripti:& tunc nihil aliud eſt, niſi id quod ſtatuit & ordinat Princeps animo condendi legem: Inſtitut. de iure naturali gent.& ciuil.§. ſed & quod principi placuit. Eſt ergo conſtitutio ſtricte ſumpta (prout differt à lege, plebiſcito,ſenatuſconſulto,& alijs partibus iuris ſcripti) illud, quod facit Princeps animo condendi legem,& vt ſubditi vtantur tam in ſcholis quàm in iudicijs. In ſcholis, ſcilicet, Doctores legendo. In iudicijs,Iudices ordinādo,& aduocati allegando. Alio modo accipitur conſtitutio large, pro omnibus partibus iuris ſcripti,ſiue ſit lex,ſiue plebiſcitum,ſiue ſenatuſconſultum,principis placitum: edicta Prætorū, reſponſa prudētum: etiam ſiue ſit ius commune,ſiue particulare, vt ſunt ſtatuta Epiſcopi, & vniuerſitatis vel collegij,vel alterius corporis approbati.]

[Ad ſecundam quæſtionem reſpondetur,ꝙ conſtitutio dicitur à cō,quod eſt ſimul,& ſtatuo. ſtatuis,quaſi ſimul ſtatuitio. Vel dicitur cōmunis ſtatuitio,quia lex debet eſſe cōmunis & generalis omnibus,& non debet ędi in fauorem illius,vel iſtius.cap.erit autem lex.4.diſt.& c cum omnes. de conſti.in ant. vbi dicitur, ꝙ ſtatutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Eccleſię de conſenſu Epiſcopi, non valet,quādo non omnibus canonicis eſt commune.

Licet] Diuiditur: quia duo facit. Primo ſimilitudinem improbat, rationem reddens:& caſum ſoluit, duas modificationes ponens. Secunda: ibi, Ipſis. Ioann. And.

CASVS. In hoc cap poſſet poni pluribus modis: ſed ponamus hoc modo:Cauetur in cap.cum in cunctis de electio in ant.ꝙ obtinens eccleſiam parochialem, debet promoueri ad ſacerdotium infra annum: quod ſi non fecerit, dicit ille textus, ꝙ poteſt priuari ſua eccleſia: ſed tamen requiritur ſententia priuationis,ita ꝙ per lapſum anni non eſt priuatus ipſo iure, nec per lapſum anni dicitur eccleſia vacare. Et in capi licet canon.& in c.commiſſa,inf.de elect.dicitur, ꝙ obtinens eccleſiam parochialem debet promoueri ad ſacerdotium inf. annum: & ſi nō fuerit pmotus, ipſo facto vacat eccleſia, ita, ꝙ ſine ſnia priuationis poterit epiſcopus illā eccleſiā cōferre. Sic iſtę duæ cōſtitutiones ſunt contrarię:quia vna dicit, ꝙ priuatur ipſo facto, alia dicit, quòd non priuatur ipſo facto: ſed per ſententiam. Et in dictis cap. licet canon. & cap. commiſſa. non ſit expreſſa mentio de cap.cum in cunctis. quia in illis non dr,ꝙ eccleſia vacet ipſo facto. Non obſtante cap.cum in cunctis.quæritur,quod iſtorum ca.debent obſeruare iudices in iudicijs? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ c.licet cano.quod eſt poſterius,licet in eo non fiat expreſſa mentio de ca.cum in cunctis. quia Papa condendo poſteriorem conſtitutionē contrariā primæ, videtur primam reuocare ex eo quòd Papa ſciebat illam contrariam conſtitutionem, ſaltē præſumitur illam ſcire, cum Princeps habeat omnia iura in ſcrinio pectoris. Sed quid ſanctiſſime Pater; ponamus, retento eodem themate, quòd Papa fecit aliquam conſtitutionem nouam, quæ non eſt contraria aliquibus conſtitutionibus generalibus, ſed particularibus aliquorum locorum particularium: puta,alicuius eccleſię vel corporis, quia forte in tali eccleſia eſt conſuetudo particularis ſuper aliquo iure,quod non fuerat diſpoſitum per ius commune: Papa fecit aliquam conſtitutionem contrariam illi ſtatuto, & fecit illam conſtitutionem ſimpliciter,nō derogando illi ſtatuto particulari:quia non dixit Papa,quòd vult vti tali conſtitutione,non obſtante tali ſtatuto:vtrum Papa videatur reuocare illa ſtatuta particularia? Reſpondet Romanus Pontifex,quòd non. Et ratio eſt. quia Papa non videtur reuocare id quod ignorat: ſed Papa præſumitur ignorare illa ſtatuta particularia,quæ conſiſtunt in facto: ideo non videtur reuocare: quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nota primo ex principio huius cap. quòd Princeps cenſetur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui:ideo ſi error conſiſtat in iure, non excuſat Principem. Simile dicunt Legiſtæ in l.omnium. C. de teſta. Sed hoc ideo eſt propter ſapientes & conſiliarios ſibi aſſiſtentes, qui dicuntur pars corporis ipſius Principis: ideo machinans in mortem talium, committit crimen læſæ maieſtatis: l. quiſquis. C. ad leg.Iul.maieſta Nota ſecundo principalem effectum, ad quem emanauit præſens cap.quòd lex noua & poſterior Principis, tollit præcedentem legem de directo contrariam: licet in noua conſtitutione non fiat mentio, quòd Princeps intendat reuocare quaſcunque conſtitutiones contrarias:quia non eſt uériſimile, quòd Princeps uoluerit legem iſtam nouam eſſe fruſtratoriam:& eſſet fruſtratoria, niſi reuocaret primam contrariam. Sed in ſtatutis particularibus eſt alia ratio: quia ſi hæc lex noua non ſeruatur in loco, ubi ſeruatur ſtatutum particulare: ſeruabitur tamen in alijs locis, & ſic non erit fruſtratoria. Et hoc verum, niſi talis conſtitutio particularis, eſſet generalis in toto loco: quia tunc uideretur reuocari per-

¶ Bonifacius octauus.

¶ Noua conſtitutio Principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat: Speciales conſuetudines, & ſtatuta rationabilia non tollit, niſi id exprimat. Ioannes Andrea.

CAP. I.

LICET Ro-

Digitized

per conſtitutionem nouam. Sicut in regno Frācię eſt cōſuetudo gñalis, ꝙ hæres alicuiꝰ defuncti cognoſcēdo hæditatē, eſt heres & etiā poſſeſſor, abſque alia corporali apprehenſione poſſeſſionis. Ponamus, ꝙ Rex fecit vnam cōſtitutionem nouam, quod hæres declarādo ſe eſſe hæredē, nō eſt poſſeſſor abſque corporali apprehenſione: & in iſta conſtitutione noua nullam fecit mētionē de illa generali conſuetudine: nunquid erit iſta cōſuetudo reuocata per nouā conſtitutionem? Certe ſic: aliàs cōſtitutio Principis eſt fruſtratoria, & ſine effectu. Quęriť cum glo. in verb. facti. Quod dicitur hic, ꝙ noua conſtitutio Principis nō annullat cōſtitutiones locorum particularium, niſi in ipſa conſtitutione aliud dicatur: vel quòd ipſæ conſtitutiones non reuocant etiam contraria ſtatuta: quæriť, vtrum hoc ſit verum, etiam ſi tale ſtatutum particulare diſponat idem qđ ius cōmune? puta, Epiſcopus fecit ſua ſtatuta, quæ idē diſponunt vt ius cōmune: Nam plures ſunt Epi, qui cōſtitutiones ſuas Synodales exhūt à corpore iuris, vt rectores eccleſiarum videāt ea quę pertinēt ad officium ſuum: Ponamus ꝙ Papa fecit cōſtitutionē cōtrariam iuri communi, non eſt dubium, ꝙ illa conſtitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollit etiam ſtatuta particularia, quæ diſponunt idem quod ius commune? Reſpondetur quòd ſic: & ideo c. illud intelligitur, quando illa ſtatuta particularia erant facta præter ius: quia ſi ſint facta ſecundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa ſtatuta.

manus [a] Pontifex (qui iura [b] omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere [c]) cōſtitutionem † cōdendo poſteriorem, priorem [d], quamuis de ipſa mentionem non faciat, reuocare [e] noſcatur [f]: quia [g] tamē locorum ſpecialium † & perſonarum ſingularium [h] conſuetudines & ſtatuta † (cum ſint [i] facti [k], & in facto conſiſtant) poteſt proba-

† Quę dr̄, quaſi cōe ſtatutū, & verbū iſta tuti reſpicit ius ſcriptum. 1. di §. cū itaq; ſm Archidiaconum.

a ¶ Licet Romanus.] Noua conſtō principis tollit primā contrariā, quāuis id nō eximat: ſpāles cōſuetudines & ſtatuta rōnabilia nō tollit niſi id exprimat.

a ¶ Romanus.] vocātur interdū Epiſcopi, maximi pōtifices. 21. diſt. cleros. §. Pōtifex. Solus vero Papa, Summus, vel Romanus Pontifex appellatur, vt hic. 23. diſt. in nomine. circa prin. infra tit. proxi. ſi gratioſe, de ſent. excom. ſi ſummus. in clem.

ADDITIO. De diuerſis Papæ nominationibus Arc. hic tractās dicit, ꝙ quādoque diciť Romanus, vel Romanæ eccleſiæ Epiſcopus. 2. q. 6. ſi quis epiſcopus. Aliquando, vrbis Romæ Archiepiſcopus, vt 4 diſt. ſtatuimus. in tit. melius. 21. diſt in c ſi. Vel, Epiſcopus, vt 5. q. 4 c. 2. in tit. C. de ſum. Trini. l. inter claras. in tit. Aliquādo, Papa vrbis Romæ 97 diſt. victor: in prin. Aliquando, Patriarcha. 22. diſt. c vlt. Aliquando ſimpliciter, Epiſcopus. 1. q. 3. ſaluator. & ca. ex multis. in tit. Et ſe dicit, Miniſtrum indignum. eo. cap verſ. quapropter. Archidiaconus.

b ¶ Iura.] Nota ex hac littera rationē, quare aliud in iuribus, aliud in reſcriptis, vt primum ius tollatur per ſecundum contrarium: ſed non primum reſcriptum per ſecundum, niſi de illo fiat mentio. de reſcrip ceterum.

[Glo. ſeq. allegat vnā concor. & duo cōtria & remittit.]

c ¶ Habere.] C. de teſt. l. omnium. Contra. 23 diſt. preterea & 30. q 3. quod autem in gl. 1. vbi non recoluit Vrbanus eius quod prædeceſſor Leo prohibuerat. Sol. vt in prædicto cap. præterea notatur.

d ¶ Priorem.] poſteriori directè contrariam.

[Gloſſa ſequens allegat tres concor. dat ſimile, de qua dat rationem & regulam: & duos caſus excipit.]

e ¶ Reuocare] de cōſecr. diſt. 1. vaſa. de cog ſpiri. c. 1. ff. de leg. 1 nō eſt nouum. In legibus ergo contrarijs ſtamus vltimæ. Idē in teſtamentis. 13. q. 2. vltima voluntas, de celebratio. miſſa. cum Marthæ §. ceterū. ſicut. ff de leg. 1. ſi mihi & tibi. § fi. Ratio eſt vt obiq; quia vtrunque pendet ex voluntate vnius tātum: in his autem, quę pēdet ex voluntate duorum, dic. vt dixi infra de reg. iur. qui prior. Quod de teſtamento dixi, ſcilicet, ꝙ vltimo ſtamus: intelligas etiā ſi in ipſo de primo nō fiat mētio. Fallit in duob. caſibus, ſcilicet, ſi primum teſtamētū factū ſit inter liberos. C. de teſta. Aut. hoc inter liberos. & cum ipſe teſtator legem teſtandi ſibi dixit ſic, ſi fecero aliud teſtamentum, nō valeat: quia tunc ſecundū faciēdo, oportet quòd faciat mentionē primi. ff. de leg. 3. l. ſi quis in principio teſtamēti. Ioan. And.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit. Iterū obijcit & remittit.]

f ¶ Noſcatur.] eſt cōtra ſupra de præſcript. nōnulli. de æta. & quali. eam te. ſupra de ca. mo. ex parte. j. de exceſ. præla. c. vnico & 35. q. 2. reſcripta. & cap dicenti. § omnes. quæ eſt] ex C ſi contra ius vel vti pub. l. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura nō eſſe cōtraria: illa. n. de reſcriptis datis contra legem loquuntur, quæ nō valēt, niſi in ipſis fiat mētio de lege 1, & maxime cum ibi cadit error facti, vt c. nonnulli. hic de ſecunda lege loquitur. quæ primam tollit directè cōtrariā, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit eſſe rō: quia maturius & deliberatius fit legis promulgatio, q̃ reſcripti cōceſſio: ad hoc ſupra in proœmio huius libri, in fi. In reſcripto ēt dicimus, ꝙ ſi conſtaret de certa ſcientia Principis, valeret reſcriptum cōtra ius elicitū, vt in contrarijs notatur: ſed prima facie præſumitur per importunitatem obtētum: vnde expectari ſolet ſecunda iuſſio: in Auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. colla. 9. in Authen. de iudi §. omnes autem coll. 6. & ſi reſcriptum concedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen reſcripti: & dicendū eſt priuilegiū. 3 diſt. priuilegia. de verb. ſign. abbate item contra: quia antiquiori iuri ſtandum eſt. 33. q. 2 hoc ipſum, & 50. diſt. domino ſancto. in fin. Dic vt ibi in glo. penult.

g ¶ Quia tamen] Diuerſitatis ratio.

h ¶ Singularium.] Nota, quia per hoc patet, ꝙ generalem conſuetudinem bene tollit noua conſtitutio Principis, & merito: quia illius legis promulgatio aliàs ſuperflua & inutilis eſſet: ſed in ſingularibus ſecus: quia licèt lex nō habeat locū Bonon. habebit locum Mutinæ, Paduæ, & locis alijs.

i ¶ Cum ſint.] ratio rationis.

[Gloſſa ſequens tec per quæſtionem, quam exēplificat, & ſoluit inducens ſex rationes.]

k ¶ Facti.] non enim reuocat q̃ ignorat: ignorat autem quæ ſunt facti. Et puto per hanc litterā terminatā quæſtionem illam qua quæritur, an noua conſtitutio reuocet ſtatutum Epiſcopi contrarium, quo ſolum cauebatur ius commune. Pone in terminis decre. de æta & qualita. præterea. quæ, quantum ad præſentationes patronorum, eſt hodie reuocata per decre. infra de inſtit. c. 2. Nunquid & ſublatum erit ſtatutum epiſcopi, quo illud ſimpliciter cauebatur, ꝙ dici tīde cre. præterea. Eodem modo poteſt poni exemplum de decre. ſupra de cōceſ. præben. accedēs. & de decre. eo. tit cap. 2 de decre. infra de cenſi. Romana. & cap exigit. & de decre. eo. tit. felicis. Dico autem, ꝙ ſicut ſublatum eſt ius commune, ita & ſtatutum quod ſimpliciter continebat ius commune 2, cum illud nō ſit facti, nec cōſiſtat in facto: immo ſit iuris, & conſiſtat in iure: & facit quod not. Innocen. Hoſtien. & moderni. ſupra de reſcrip. ea. vbi no ꝙ de reſcripto, vel priuilegio, quod ſimpliciter continet ius commune, in ſecūdo priuilegio, vel reſcripto nō eſt neceſſe fieri men-

† Dictio, ſpālium, nō habeť in vetuſtioribus codicib.

† Statuta locorū intelligo illa, quę generaliter, ibi obſeruātur, & ex neos trāſgreſſores ligāt. c. quæ cōtra mores. 8. di. gl. in l. itē Mela. ff. ad le. Aquil. ſtatuta pſonarū voco, ſtatuta alicuiꝰ corporis, quæ niſi icorporatos ligāt. Pe đ Anc. Fo.

1 Sequiť Anch. & dicla illa, Nō obſtāte, vide Bar. in ex uagan. ad reprimendam, ad ſin Fon.

2 Idē dicit de Anch. reſpō. Ioan de Ligna. tenent contra glo. Fon.

1 Idem Phil. vide Fely. in c. 1. ī. de reſcript. Fon.

mentionem 1. Quod ſi contrarium diceremus, iam Epiſcopi poſſent tollere poteſtatem ſummo Pōtifici in tollendo iura, in diœceſibus ſuis, ſtatuendo ſimpliciter, quæ iure cauētur. Item probo id euidētiſſima ratione: Iſta decre. æquiparat iſta duo, conſuetudines, & ſtatuta ſingularia: ſed iam ſequeretur, ꝙ omnium iurium correctio vel mutatio eſſet inutilis. Dicā.n. ꝙ licet reuocatum ſit ius commune: tñ cōſuetudo p̄ſcripta, qua ſeruarū fuit ius cōmune, reuocata non ſit 2. eadē ratione, qua id ſupra diximꝰ de ſtatuto. & id eſſet abſurdū. Itē non poſſumus dicere, ꝙ ſtatuta cōtinētia ius cōe. ſint ſingulariū perſonarum: quod requirit hæc decre. Item ſi Papa tollit ſuam cōſtitutionem, quod eſt plus; multo fortius cōſtitutionem inferioris idem dicentē; quod eſt minus. Ad hoc optime facit extra, de fide inſtrumē. paſtoralis vbi dicitur, ꝙ ſi decre. extrauagās conſonat iuri communi, iudicari debet ſecundum ipſam: quia ius eſt. Idem igitur dicam in locali ſtatuto: ꝙ ſi cōtinet ius commune, ſublato iure, tollitur ſtatutum 3, quod ius commune eſt. Si igitur cōſuetudo & ſtatutum ſingularia ſint, & conſiſtant in facto, & ſint rōnabilia, nec expreſſe reuocentur, eis non derogatur per conſtitutionem nouiter editam: aliàs ſecus. hoc dicit decre. Ioan. And.

2 Et ſine dubio ſic dicēdum eſt qñ fieret ſcādalū, ſi lex nō obſeruaretᵛ. no. gl. Do. c. ſup. eo. ī. de cog. ſpi. Do. Philip. Fō.

3 Ni ſi alia eſſet ratio ſtatuti. q̄ ſit iuris cōmunis. Do: & plenius vide Imo. Bar. in l. 1. ff. ad l. Falcid. Fon.

4 Idem Phil. & in dubio p̄ſumitur rationabilis. Fōta.

5 Gl. ſequuntur. Phi. Do. niſi cōſuetudo iuuatur noua rōne. But. in c. fi. de cōſue. & ibi Rochꝰ de Curt. Fo.

6 Secūdū Ioan Mo. dic illā legē loqui, qñ lex, q̄ cōſuetudinē ſequit, adiuta eſt iure. qđ vtilitati publicę p̄uidet; vt illa duo iuncta cō ſuetudine tollāt: alleg. ī ð iureiu. licet. Io. A.

biliter ignorare a: ipſis b, dum tamē ſint rationabilia c, per conſtitutionem à ſe nouiter editam (niſi expreſſe d caueatur in ipſa) non intelligitur in aliquo derogare e.

¶ Ibidem

¶ Duo ſunt dicta. Primum, quòd ſtatuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd ſtatutum Epiſcopi, extra ſuam diœceſim, ſubditum non ligat, Ioan And.

a ¶ Ignorare.] ſupra vt eccleſ. bene. vt noſtrum.

b ¶ Ipſis] ſcilicet conſuetudinibus, & ſtatutis.

c ¶ Rationabilia.] Vtrū conſuetudo ſit rationabilis necne, relinquendum eſt iudici 4; cum nec certa regula tradi poſſet ſecūdū Hoſtien. qui hoc not. in ſum. ma. de conſue. §. quid ſit conſuetudo. v. 1. cōſuetudo eſt vſus. Et bene dicit. Rationabilia: quia hoc ſolum, qđ rationabile eſt, defendit eccleſia 34. diſt. cap. vlt. & 81. di. ſi qui ſine. De rationabili autē cōſuetudine pone exēpla, infra de conſue. c. 3 & 4 ſupra de cōſue. cum dilectus. & facit quod dicam infra de elect. ex eo quod. in fine.

d ¶ Expreſſe.] infra de cōſue ca. 1. & 2. de elect. quia ſæpe. &c. cum non deceat in quibus reuocantur etiā priuilegia & ſtatuta. de cleri. nō reſid. c. vno. infra de cenſi. quamquam. de pęni. & re. c. 2 de biga. c. vno. de cap. mo. cap. vno. cum ſim. quæ omnia non videntur competentia exempla, cum illa non eſſent rationabilia. Quod verum poteſt dici hodie, quia ius reſiſtit 5. habet exempla hodie circa conſuetudines. de ætā & qualitate vt ſi. qui. in fine. cum ſuis concordan. in Clemen.

[Gloſſa ſequens ſignat cōtrarium & ſoluit, & opinionem Hoſt. reprobatam dicit.]

e ¶ Derogare.] contra ff de ſep. vio. l. 3 § Diuus. Sol. illa lex multis modis intelligitur. vt ibi no. & ff. de leg. l. de quib. ſed inquantū dicere vř, quod cōſuetudo vel ſtatutum præcedens legē, tollatur a lege: dici poteſt hoc verum; cū Princeps hoc intēdit: vt no. Ber. ſe intelligere illā legem. ſupra de fide inſtr. paſtoralis. in gl. 1 in ſi quę ſolutio approbař per hāc decre. 6 Reprobatur autem hic opi Hoſt. qui cōtra hūc textū no. in ſumma de conſue. §. & de virtute. verſ. ſed ſpeciale eſt.

VT animarum:] Duæ ſūt partes: Secūda: ibi, Statuto. In prima ponit dictum, cui determinationē ſubdit: ibi, Dum tamen. In ſecunda ſoluit dubium & rationem ſubdit; ibi, Cum extra.

CASVS. Epiſcopus fecit ſtatutum, vt nullus clericus ſuæ diœceſis portaret arma, vel comā nutriret, vel aliquid aliud faceret ſub pęna excōicationis, q̄ volebat cōtra facietē incurrere ipſo facto: Accidit, ꝙ ego, quo fuit factū tale ſtatutum, non erā in diœceſi, ſed poſtea ſū reuerſus in diœceſim & feci ꝯ ſtatutū; vtrū ſū ipſo facto excōicatus? Rñdet Romanꝰ Pōtifex. ꝙ nō: quia conſtitutio Epi (idē de quacunq; alia cōſtitutione) nō ligat probabiliter ignorātes: ſecus ē de ignorātia craſſa & ſupina: q̄a illa nō excuſat. Sed quid dictiſſime Pater: ponamus, ꝙ eps meus fecit ſtatutū, ꝙ nullus clericꝰ arma portaret ſub pęna excōicationis: ſciebā tale ſtatutum: accidit, ꝙ dum fui extra diœceſim, portaui arma: & ſic feci cōtra ſtatutū. Vtrū inciderim in pęnā ſtatuti? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: & dicit, ꝙ ſtatuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habēt vires extra territorium & diœceſim, ſed ſolū in diœceſi. Textus. Supina. quæ eſt ignorare, quod omnes ſciunt, vel ſcire tenētur. Textus. Furtū. iura bene dicūt, ꝙ faci ēs furtum excōicetur: ſed nō dicunt, ꝙ q facit furtū, ſit ipſo iure excōicatus Nota ex principio cap. ꝙ ſtatuta epiſcoporum, vel quorumcunq; habentiū poteſtatē ſtatuendi non ligant probabiliter ignorantes, q poſſunt prætendere iuſtam cauſam ignorantię: niſi eorum ignorantia fuerit craſſa & ſupina: vt, ponamꝰ ꝙ in hac ciuitate fuit facta cōſtitutio pęnalis: & fuit publice publicata: ſi dico, ꝙ ignoro talem cōſtitutionē, quia ñ fuit mihi notificata: nō habeo iuſtā cām ignorantiæ: quia non eſt neceſſe quod conſtitutio auribus ſingulorum inculcetur, vt in cap. 1 de poſtu. præla. in ant. tñ quis admittitur ad probandum, ꝙ notificatio illius conſtitutionis non venit ad eius notitiam. Nota, ꝙ ſtatutum alicuius ſtatuētis nō habet vires extra territorium: ſed reſtringitur ad limites territorij facientis ſtatutum: Secus eſt in infamia & excōicatione; quæ afficiunt perſonam, ſicut ſupra afficit perſonam leproſi: ideo ſi ſubditus epiſcopi fuerit excōicatus & exeat diœceſim, ſemper remanet excōicatus.

† Do hic no. ꝙ laici liganē ſtatuto Epi in fauorē aiæ facto. ca. nouit. de iud c nos inter. de purg. cano. Fon.

CAP. II.

VT f animarum g † periculis obuietur: ſentētijs h p ſtatuta i quorumcunque ordinariorū k prolatis, ligari nolumus

f ¶ Vt animarū] hæc decretalis dicta fuit ad declarationem decretalis de ſent. excom. à nobis 1. & eius quod ibi no. Et eius duo ſunt dicta: primū ꝙ ſtatuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, ꝙ ſtatutum epiſcopi extra ſuam diœceſim, ſubditum non ligat. Ioan And.

g ¶ Animarū.] ad idē ī ð iureiu. c. 1. & de ſepult. c. 1. [Glo. ſeq. reci. per q. & ſoluit. & huic litteræ reſpondet dupliciter.]

h ¶ Sententijs.] quæ ligant animam, vt locum habeat proxima ratio: ſed idem in alijs ſententijs, quæ pęnas temporales inferunt per l. ff. de decre. ab or. fa. l. vltim. vbi habes, quòd municipali ſtatuto non ligatur ignorans, ſed ſciens tantum: ad hoc C. de teſta. l. iubemus. in fin. & poteſt dici, quod in hoc prouidetur animabus, ſaltem propter peccatum inobedientię, quod eſt maximum 7. 8 queſt. 1. ſciendum. vel de his dixit: quia de alijs non erat dubium, per dictam legem.

7 Placet D. Philip. qui ex gl. inferunt, ꝙ veniēs cōtra ſtatutū municipale, peccat; vt ð gl. 10 d. c. qđ aūt. Fon.

i ¶ Statuta] De generalibus ergo ſtatutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus ſciri & cuſtodiri debent. ſupra de conſti. c. 1.

k ¶ Ordinariorū.] Qui dicātur ordinarij no. Gloſ. & Ber. ſupra de offic. ordi. cum ab eccleſiarum.

l ¶ Igno-

1 Do hic ꝙ peccãs punieť pœna alteri' legis ñ ſtatuti idem Phil Fon.

a ¶ Ignorãtes.] Contrariũ 1.not Ber.in præce.decre. à nobis.ſupra de ſent.excõ.& non mouebať ex eo,q̃a incidebat in factum iam damnatum:& quia in culpa fuit,rem prohibitam faciẽdo:& quærere debuerat:& ſicut etiam vbi culpa præcedit, non excuſat metus.ff. quod metus cauſa.l. ſi mulier.

ignorantes: a dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina b ¶ Statuto c epiſcopi, quo in omnes, qui furtum commiſerint, d excommunicationis ſententia, promulgatur: ſubditi eius furtum e extra ipſius diœceſim f committentes, minime ligari noſcuntur: Cum extra g territorium h ius dicenti non pareatur impune. i

b ¶ Supina.] quæ ẽ, ignorare quod oẽs ſciũt. de poſtu. præl. c.1.§.verũ quoniam. de cleri.excom.min. Apoſtolicæ. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris,aut cõis, aut ſingularis: ſtatutum. n. epi ius facit inter ſubditos. quod tamen non ligat ꝓbabiliter ignorantes.vt hic.

c ¶ Statuto epĩ.] nota epm̃ poſſe facere ſtatuta: ad idem ſupra ꝓx.reſpon.ſuprà de maio.& obe. ſi q̃s venerit & legatus in prouincia ſua. ſupra de offi leg. c.vi.& ſunt alia ſtatuta perpetua, etiam poſt obitum vel receſſum.vt ibi.

[Glo.ſeq. ſignat contrarium, tripliciter ſoluit:primam approbat, & remittit.]

d [Commiſerint.] contra,ĩ.de ſent.excõ. Romana. §.caueant.ubi dicitur,ꝙ ꝓ futuris delictis excõmunicatio ferri nõ debet.Solu. Aliud eſt, ferre in aliquem excommunicationis ſnĩam pro futuro delicto: ut ſi dicat,Excõmunico te ſi tale quid feceris,quod ibi ꝓhibetur. Aliud,ſtatutum generale facere,excõmunicationem fulminans,quod hic permittitur, vt ſupra de ſent.excõ a nobis 1.Vel licet ibi ꝓhibeatur ferri, tñ lata tenet.vt ibi not Ber. Vel ſi dicatur, ꝙ iſtud, commiſerint,ſit præteritum,nullum eſt contrarium. Quod prius dixi,1 tene, & adde quod ibi dicam.

1 Iſtud ẽt tenet Do. de Anch. & cõmendat gl.ibi, ꝓteritũ: ĩ dubio tñ verba ĩtelliguntur,ut ſint futuri temporis. Font.

e ¶ Furtum.] quod eſt, contrectatio rei alienæ inuito dño fraudulosa, & animo lucrandi. Inſtitut. de ob. quæ ex quaſi deli.in prin. & §. furtum autẽ. & §.placuit. & prohibitum etiã in decalogo. 14. q. 5. pœnale & in ſecũda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic,vt not 32.q.7.quid in omnibus.

f ¶ Diœceſim.] in qua tota iuriſdictionẽ habet ordinariã:& in quolibet ipſius loco nõ exempto, poteſt pro tribunali ſedere.ĩ.de offi.ord.cum epiſcopus.

g ¶ Cum extra.] ratio. Et nota de omnib rationem reddendam:quod dic,vt ſupra de reſcri. ſi quando.

h ¶ Territorium.] ſuum.ſupra de offi.leg.nouit.ff.de iuriſd.om.iud.l.vlt.Et eſt territorium, vniuerſitas agrorũ infra fines cuiuſq; ciuitatis: quod ab eo dictũ quidã aiunt, ꝙ magiſtratus eius loci infra eos fines terrendi,id eſt ſubmouẽdi ius habent. ff.de verb. ſig. pupillus.§.territorium.

i ¶ Impune.] id eſt,ſine pœna,id eſt,non parens, ex eo pœnam non patitur.

DE RESCRIPTIS.

¶ Iſta rubrica continuatur ad præcedentem in modum qui ſequitur:Dictum fuit ſupra tit. prox.de conſtitutionibus,& ſic de iuribus. Nam cõſtitutio large ſumpta accipitur pro omnib.partibus iuris ſcripti. verum quia parum eſſet iura condere, niſi eſſent iudices,qui illa tuerẽtur, & redderent vnicuiq; ius ſuũ: idcirco viſo de iure, reſtabat videre & de iudicibus, qui iura reddunt:Sed quia iudices vt plurimum conſtituũtur per reſcripta;idcirco pręmittitur hęc rubrica,de reſcriptis. Vnde ſciendum,quòd nos habemus reſcriptum,priuilegium, & beneficium. Reſcriptum in iure accipiť dupliciter:videlicet,ſtricte,& largè reſcriptum large ſumptum, comprehendit reſcriptum ſtricte, ſiue in ſpecie ſumptum, & beneficium Principis.Sed reſcriptum ſtricte & in ſpecie ſumptum,dicitur illud, qđ emanat ad obſeruãtiam iuris communis:puta,cum quis conqueritur Principi, quòd aliquis facit contra iura,ſupplicans, ut Princeps det ſibi iudicẽ delegatũ,qui faciat obſeruare ius cõe.In iſto autem titulo reſcriptũ accipitur large:quia in eo tractať de gratijs circa beneficia obtinẽda. Priuilegium vero dř illud,qđ emanat contra ius commune in fauorẽ aliquarum perſonarũ: & dř priuilegium, quaſi priuata lex: vt, quia de iure cõi omnes habentes prædia, tenentur ſoluere decimas prædiales ecclesiæ parochiali,Papa concedit aliquib. priuilegiũ, vt de laboribus ſuis nõ ſoluãt decimas: vel de terris ſuis,quas colunt ſiue coli faciũt proprijs ſumptib.nõ ſoluãt decimas:ſicut fuit cõceſſum plurib. religioſis, vt de terris ſuis,quas colunt,ſiue coli faciunt ꝓprijs ſuis ſumptib.nullas ſoluãt decimas: iſtud uocať priuilegiũ.Sed beneficiũ Principis,dř gratia, q̃ princeps facit alicui pręter ius:vt puta Papa fecit mihi gratiã, vt mihi detur beneficium,ꝙ primo vacabit in eccleſia Pictauienſi. Et licet priuilegium,reſcriptũ, & beneficium differant (vt dictum eſt) tamen reſcriptum largo modo ſumptum,compręhendit omnia iſta.

TITVLVS III.

De reſcriptis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Reſcriptum impetratum ab excommunicato, eſt ipſo iure nullum, & quicquid inde ſecutum eſt:niſi in cauſa excommunicationis,uel appellationis.*

CAP. I.

IPSO IV-

Iſtud c. ꝓcedit ĩ excõicatiõe occulta ſiue manifeſta, exceptis caſib.hic poſitis: ſed qđ de appellatione hic dř, hoc fallit ĩ actu partis extraiudicialiter facto. c. ſicut.ĩ. de ele.nã tunc non excipit: ſed agit. Phil. & Do.in ſi. lecturę ſuæ colligit 15. limitatiões ad iſtud c.quas uide, Font.

Iſo iure.] Ponit dictũ, à quo duos caſus excipit:ibi,quam excõicationis. Io. And. ¶ Reſcriptũ delegatoriũ ab excommunicato impetratum, eſt ipſo iure nullum: nec valet ꝓceſſus ꝑ illud reſcriptum factus ẽt ſi oppoſitũ nõ fuerit. Fallit in reſcripto in cã excõicationis uel appellationis, hoc dicit. Pro intellectu huius cap.præſupponendũ eſt, quod habetur inf. eo.lib.de exce c.pia vbi dř,ꝙ ſi excommunicatus maiori excommunicatione fuerit in iudicio agendo,& non fuerit exceptum de excõicatione, valet proceſſus cum eo factus:tñ licet excõicatio ante litẽ conteſtatã oppoſita non fuerit, poterit opponi in quacũq; parte litis,& obtẽta abſolutione,accipiet excõicatus proceſſum in ſtatu,in quo erat ante excõicationem.

Summarium Dñi Heliæ.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ ſumma:vel te poſſidere beneficiũ meũ, eo ꝙ habebam ordinarium loci certa ratione ſuſpectum:nolui te cõuenire coram ipſo:ſed a Papa impetraui reſcriptum delegatorium ad aliquem iudicẽ, qui cognoſceret de huiuſmodi cauſa:tempore impetrationis eram excõmunicatus maiori excõmunicatione:præſentaui illud reſcriptũ delegato, qui virtute illius reſcripti proceſſit vſq; ad diffinitiuã ſententiam:poſtea peruenit ad notitiã tuam, quòd tempore impetrationis reſcripti erã excommunicatus maiori excõmunicatione: voluiſti proponere nullitatẽ proceſſus,ſententiæ,& reſcripti: Quæritur,nunquid ſis audiendus?Videbatur, ꝙ non: quia exceptio propoſita in quacunque parte litis,non annullat proceſſum factum antea Non obſtante iſta ratione dubitãdi dicit Romanus Pontifex,quòd certè iſtud reſcriptũ non valet, nec proceſſus inde ſecutus. Et ratio eſt propter defectum iuriſdictionis: quia ex quo fuit reſcri-

Dig

reſcriptum ab initio nullũ, per id non fuit tributa iuriſdictio delegato; ſed ſecus, ſi iudex aliàs haberet iuriſdictionem, quia eſſet ordinarius uel delegatus, & impetrans non erat tpe impetrationis excõicatus: q̃a proceſſus eſſet validus, donec eſſet oppoſita exceptio excõicationis. Sed quęritur, an ſit verũ indiſtincte, ꝙ reſcriptum delegatoriũ

re [a] reſcriptũ [b], vel proceſſus [c] per ipſus habitum nõ

impetratum ab excõicato, ſit nullum ipſo iure? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ hoc non eſt verum indiſtinctè: ſed fallit, ſi excõicatus impetret reſcriptũ in cauſa excõicationis vel appellationis: puta, epũs Pictauienſis me excõicauit: dico excõicationem eſſe iniuſtam: & vlterius dico, ꝙ ſum abſoluendus ſine emenda, & abſque aliqua cautione, acceſſi ad ſedem Apoſtolicam, & impetraui reſcriptum ad aliquem iudicem delegatum, per quod mandabatur, vt ſi iudici conſtaret de iniuſta excommunicatione, me abſolueret: quia potuiſſem adire ordinarium: & Papa concurrit cum ordinario: & ſic potui adire Papam, & impetrare reſcriptum: Aliàs ſequeretur quòd excõicatus iniuſtè, non haberet aliquod remedium ꝯ iniuſtã excõicationẽ. Item fallit in cã appellationis, vt ſi aliquis excõicatus appellet, & impetret reſcriptum; in cã appellationis reſcriptum valet, vt reparetur iniuria ſibi facta à iudice à quo. Textus. Articulo. vnde articulus eſt pars intẽtionis ꝯtinens illud, q̃d actor vel reus intendit probare. c. veniẽs. 2. ibi, pars autem. ĩ. de teſtib. Et articuli q̃nq; vocantur intentiones, q̃nque aſſertiones. Nota primo, ꝙ excõicatus regulariter nõ poteſt impetrare reſcriptum delegatorium ꝯ ſuos debitores. Nota ſecundo, ꝙ proceſſus factus virtute reſcripti nullius eſt ipſo iure nullus: quia vbi non eſt fundamentum, deſuper ædificari non poteſt: ſecus ſi reſcriptum nõ eſſet nullum, licet eſſet ſurreptitium, & elidibile ope exceptionis: quia tunc delegatus virtute illius reſcripti haberet iuriſdictionem, ſed elidibilem per exceptionem. Nota tertio duos caſus exceptos à regula poſita in principio cap. in quibus valet reſcriptum ab excõmunicato impetratum: videlicet, in cauſa appellationis, & in cauſa excommunicationis: Nam in cauſa excommunicationis, excommunicatus poteſt eſſe in iudicio tamquam actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem ſuam, quã dicit iniuſtam. Item in cauſa appellationis poteſt excommunicatus, maiori excõmunicatione appellare, & appellationem proſequi & reſcripta impetrare. Sed vtrũ per iſtud capitulum ſit correctum c. pia. inf. de exce. Dicit glo. in verbo, proceſſus, (& bene) ꝙ non: quia illud ca. pia. intelligitur in excommunicato agente coram ordinario uel delegato, qui agens tempore impetrationis non erat excommunicatus, ſed incidit in excommunicationem poſtquam delegatus recepit iuriſdictionem virtute reſcripti delegatorij. Iſtud autem cap. intelligitur de excommunicato agente: qui tempore impetrationis reſcripti erat excommunicatus.

[Glo. ſeq. ponit quod reprobat.]

a ¶ Ipſo iure.] ergo [1] ſine exceptionis ope: & ſic falſam puto opinionẽ Tancredi & Innoc. not. ĩ. de offi. deleg. prudentiam. §. ſexta. & Ber. Cõpoſt. not. ĩ. eod. c. ſuper litteris. in gl. hic quæritur. & Guil. Du. not in Spe. tit. de reſcri. præſentatione. §. ratione autem impetrantis. verſi. quid de proceſſu. qui oẽs dixerunt, ꝙ proceſſus habitus per litteras impetratas ab excõicato, valet, ſi non opponatur exceptio: Et hoc dico territus, cum ſupradicti oẽs (excepto Tancredo) hanc viderint decretalem: vnde vel non ponderauerunt hoc verbum, ipſo iure, poſitum in principio h. c. vel hanc decretalem putauerũt eſſe correctam per decret. pia. quod non credo, cum pars illa, quæ correcta eſt, remota fuerit, vt infra dicam.

[Glo. ſeq. ſoluit q. & ſolutionẽ ꝓbat tribus rõnib.]

1 Iſtã gl. probant Doct. ex qua not. Phi. ꝙ iudex procedendo ad vlteriora, nõ validat proceſſũ ſuũ, vbi reſcriptũ eſt penit⁹ nullũ. ride Dom. Font.

b ¶ Reſcriptum] ſup. eod. dilectus filius Abbas. Et ſatis hic puto terminatam quęſtionẽ, qua quæri ſolet, vtrum reus actorem, quem excipiendo contra reſcriptum & perſonam repulit excommunicationis vigore, coram ipſo delegato recõuenire poſſit. Et patet, ꝙ non [2]. Si enim nullum eſt reſcriptum, & cõuentio eſt principale, & recõuẽtio acceſſorium: ſublato principali, & acceſſorium. infra de regulis iuris. acceſſorium. cum ſuis cõcordantijs. Itẽ cauſa conuentionis & recõuentionis, ſimul ſunt tractandæ. ſup. de mutuis petitionibus. cap. 1. de ordi. cognit. cum dilectus. quod hic eſſe non poſſet. Item conuentio eſt expreſſum: reconuentio tacitũ. Sublato igitur expreſſo, & tacitum eſt ſublatum. C. ſi reus vel accuſat. mor. fu. l. vltim. & facit quod nota. de clerico coniug. quod à te. & hoc tenuit Tancred. Barto. Brixi. in quæſtione Veneriali, quæ incipit, Actor conueniebat reum

2 Glo. hã dicit ſm Doc. ſi tñ exciperet ſolũ ꝯ ꝑſonã, fiat reconuẽtio: facit ĩ. de elec. ab eo. Do. Fonta.

[Gloſſa ſequens quærit. & ſoluit diſtinguendo. Itẽ quærit de ratione, & ponit duplicem, quam improbat: & quadruplicem, quam approbat.]

c ¶ Proceſſus.] nunquid ergo correcta eſt decret. pia. ĩ. de exce. vbi dicitur, ꝙ proceſſus habitus cùm excõicato tenet, donec opponatur exceptio: & poſtmodũ ipſo abſoluto, reaſſumatur cauſa in eodem ſtatu? Solu. Non eſt correcta: immo potius corrigeretur iſta ꝑ illam, cũ illa ſit poſterior. Eſt enim Innoc. iiij. ſed hęc Greg. ix ſup. tit. prox. c. 1. Sed neutra per alteram corrigitur, ſed in diuerſis caſibus loquuntur. Nota igitur primo, falſam eſſe opinionem modernorum, quã Ber. not. in decre. pia. in gl. ſed mirũ. & in prædicta decre. dilectus. in gl. ſic videtur. verſ. ſecus ſi antiquis. & in decre. de offi. dele. prudentiam. in gl. ſic vr̃. & in gl. ſecus eſſet in quibus dixit, reſcriptum ab excommunicato impetratum valere poſt ſuam abſolutionem. Et vera ẽ ipſius Ber. opi. antiqua, vt per prædictã gl. apparet. de æta. & qual. cum bonæ & de cle. excom. mino. propoſuit. Circa hanc igitur materiam ſic diſtingue: aut excõmunicatus maiori agit coram delegato, aut corã ordinario. In primo caſu ſubdiſtingue: quia aut erat excõicatus tpe impetrati reſcripti, aut poſtea fuit excõmunicatus. In primo caſu ſubdiſtinctionis, habet locum hæc decret. vt ſ. non valeat reſcriptum, nec proceſſus per ipſum habitus, niſi impetratum fuerit ſuper cauſa excõmunicationis vel appellationis, vt hic, & in concor. ſuperius allegatis. In ſecundo caſu. ſ. q̃n poſt impetrationem excõicatus fuit, locũ habet decre. pia. [3] & de offi. deleg. prudentiam §. ſexta. ſi agit coram ordinario, tũc tria tempora diſtingue: ſm vetera iura non tenebat proceſſus cum ipſo habitus. ĩ. de except. exceptionem. aliàs non uideo quare ibi fieret ꝯdemnatio expẽſarum, [4] ſi tenuiſſet habitus proceſſus, vt ibi etiam nota. Poſtmodum ſtatuit ibi Grego. in deciſ. huius decret. ꝙ teneret proceſſus habitus cum excommunicato, ſi reus eum ſciẽter admiſit, aliàs non. Secundum moderna vero iura tenet proceſſus, & locũ habet decret. pia. & ſic nec corrigitur, nec corrigit. Si quæratur quæ ſit ratio diuerſi iuris, & ſi dicatur, ꝙ excommunicatus impetrans peccauit ſe ingerendo communioni hominum: nõ valet hęc reſponſio, cum eadem ratio ſit in ordinario. Si dicatur, ꝙ hæc ſit ratio, quia reſcriptum impetratum fuit tali veritate tacita, qua expreſſa litteras non habuiſſet, non valet etiam hæc reſponſio: quia tunc reſcriptum habet elidi exceptionis ope, non ipſo iure: ſupra eodem, ſuper litteris & hoc notat Bernar. ſupra eodem, ad audientiam 2. Vnde ſatis mirandum videtur, ꝙ ſi ago coram ordinario, tenet proceſſus. & ſi ab eo impetro delegatum nec reſcriptum valeat proceſſus. Sed poteſt eſſe ratio. quia iuriſdictio delegata ſumit initium ex perſona agentis & impetrantis: & ideo, cum vitioſum fuerit principiũ. 1. q. 1. principatũ, nec reſcri-

3 Sicut. n. ſequens excõicatio nõ irritat votũ eligẽtis, ſed ſolũ ꝓcedens: de ele. cum inter R. ita nec vitiat reſcriptũ. Io. A.

4 No. glo. iũcto tex. quẽ allegat quod reus defendens ꝑ oponere exceptionem red. dentẽ iudiciũ retro nullũ punitur I expenſis. Phil. Do. Fon.

reſcriptũ valeat, nec ꝓceſſus. Ordinaria aũt iuriſdõ ab actore agente nõ incipit, & ideo ibi ſecus. Itẽ iuriſdictio ordinaria fauorabilis eſt, extraordinaria odioſa, vt ſup. eo. ad hoc. Item qñ proceditur coram ordinario vel delegato impetrato ante excõicationẽ; ẽ in aliquo qđ imputeẽ reo, q de excõicatione debebat excipere, ſi ſciebat, aliàs inueſtigare debebat: ſed vt plurimũ, delegatũ impetrat actor abſente reo, & iõ nõ valet ĩpetratio: nec ꝓceſſus habitus ipſius impetrationis vigore vt hic. His ergo rõnib. & excõicati odio, ſpeciale dicaẽ, ꝙ in hoc caſu veritas ſuppreſſa ipſo iure vitiet reſcriptũ, & proceſſum habitum per illud.

valeat, ſi ab excommunicato, [a] ſuper alio [b] quàm excommunicationis [c] vel appellationis [d] articulo, fuerit impetratum. [e]

¶ Innocentius quartus in cõcilio Lugdunen.

¶ *Per clauſulam, Quidam alij, poſſint ſoli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi ſit locus.* Ioan. *And.*

a ¶ Ab excommunicato.] maiori excommunicatione, vt ſupra de excep. a nobis. & ĩ. eo. c. pia.

[Glo. ſeq. quærit, ponit opi. cuius tenet contrariũ, & reſpondet allegatis in contrarium.]

b ¶ Alio.] Quid ſi excõicatus impetrat litteras inquiſitionis? Notauit Gof. de off. deleg prudẽtiã. in gl. colligiẽ, ꝙ bene valent litteræ: & hoc ideo, qa fama ibi habeẽ accuſatoris loco, vt ſupra de accuſ. qualiter 2. §. ex quib. & licet promouens ineptus appareat, nihilominus valet reſcriptũ, & ꝓceditur ꝑ illud. ſupra de accuſat. cũ oporteat. vbi idẽ tenet Innocen. & Hoſtiẽ. & hoc qñ excommunicatus ſolum miniſterium præbuit, nec nominatus fuit in litteris 1 idẽ Guil. in Specul de inqui. §. 1. ver. quid ſi in littera. allegat Innoc. & Hoſt. ad hoc C. de pci. impe. off. l. 1. & l. vniuerſis. & ff. de inoff. teſtam. poſthumus. § 1. & l. ſi pars. §. vlti. Nõ enim refert ſm eos, à quo & quo tpe fuerit nunciatũ. ff. de petitio hære. l. item veniunt. § à quo. & ff. de eui ctio ſi rem. §. vlt. per hanc litterã credo contrarium, cum in odium excõicati ſit hoc inductũ ꝙ nullæ litteræ valeant, niſi hic contentæ: nec puto tutum a littera recedere: & ad hoc optime facit: quia ſi excõicatus pro alio litteras impetrat ad agendũ, non valent. 2 ſupra de probat. poſt ceſſionem. & bene refert interdum, ꝑ quem preces offerantur. ĩ. de hære. c. 2. § 3. Ad decre. cum oporteat. mde ut ibi not. ſm Io. in gl. pen. Præterea non eſt inimicus ita perſona prohibita ab impetrando, ſicut excommunicatus: vnde agit ꝓ ſua iniuria, quod non facit excommunicatus, de iudi. intelleximus. 4. q. 6. omnibus.

1 Placet Do. nam tex. hic loquiẽ đ reſcripto ad inſtantiã impetrantis cõceſſo. Font.

2 Idẽ Do. & Pet. de Anc. Fon.

c ¶ Excommunicationis. ſupra de ſenten. excom. cũ pro cauſa.

d ¶ Appellationis.] ſupra de exce. cum inter. & c. ſignificauerint & c. ult.

e ¶ Impetratũ.] & ſic inſpicitur tempus datæ, uel 3 impetrationis. ad idem ſupra eo eã te. & ĩ. eod. tibi, qui. de prẹbẽ. cũ cui. Sequebatur aũt olim hic in fine talis littera, Quod corã eo actum eſt, coram. Ordinario ſimiliter irritum eſt cenſendum, niſi forſitan, qui conuenitur. ſciẽter admiſiſſet eundẽ. Remota fuit, quia reuocata per decret. pia. ut dixi ſupra in glo nũ. quid ergo. Ioan. And.

3 Gl. ſequitur Phil. ĩ Principio lecturæ. Fonta.

CVm in multis.] Duo ſunt dicta, quorũ primum cauſam pręmittit: ſecundum ſubmittit ibi, Quorum. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli præſupponẽdum, ꝙ aliquãdo in reſcripto delegatorio, videlicet in narratione, ponuntur iſta verba: Sixtus eps ſeruus ſeruorũ Dei, &c. Cõqueſtus eſt nobis talis, ꝙ talis Titius, & qdã alij ſuper tali re ei iniuriantur. Mandamus quatenus vocatis vocandis, quod iuſtũ fuerit decernas. Aliqñ ponuntur non ſolũ in parte narratiua, ſed etiã in parte diſpoſitiua, hoc modo: Sixtus Eps, &c. Conqueſtus eſt nobis talis, ꝙ talis Titius, & quidã alij ſibi iniurianẽ, &c. Mandamus, quatenus dictum Titium ad præſentiã tuam cõuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos.

CAP. II.

CVm [f] in multis [g] iuris articulis infinitas re-

CASVS hoc pſuppoſito, ſic figuraẽ: Ego a ſede Aplica impetraui reſcriptũ ꝯ te ſub pdicta forma, nõ eſt dubiũ, ꝙ virtute illi⁹ reſcripti poſsũ te ꝯuenire corã delegato: & ẽt alios cõprehenſos ſub cla, Et quoſdam alios. Sed quæritur vtrũ potero cõuenire pſonas tot, quot voluero? Rñdet Romanus Põtifex ꝙ virtute illius clauſulæ nõ potero, niſi tantũmodo quatuor conuenire. Sed quid: Ponamus, ꝙ contra aliquẽ comprehenſum ſub illa clauſula impetraui à iudice delegato aliquã citationẽ: vtrũ in iſta citatione impetrata contra vnũ ego debeã nominare alios tres? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ ſic, qa virtute illius clauſulæ: Et quidam alij, nõ poſſum niſi quatuor conuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidã dixerint, ꝙ nõ debebã alios quatuor in citatorio exprimere: cõis ſententia Doctorũ eſt, ꝙ debeo omnes quatuor nominare, & debeo impetrare citationem contra omnes: & ſi impetro citationem ſolum contra vnum, debeo in ipſa citatione alios nominare: aliàs citatio non valeret. Nota primo id, ad quod allegatur principium capituli: ꝙ infinitas in multis articulis iuris reprobatur. Nota ſecundo principalem effectum huius capituli, videlicet, ꝙ reſcriptum delegatoriũ non ſolum comprehendit nominatos in ipſo reſcripto, ſed etiam alias perſonas nõ expreſſas, ſi in reſcripto apponatur aliqua clauſula, per quam appareat Papam hoc uoluiſſe. Nota tertio, ꝙ per clauſulã, Et quidã alij, poſſunt ſolũmodo quatuor conueniri: plures non poſſunt conueniri. Nota finaliter, ꝙ in citatione impetrata contra aliquem de cõprehenſis in clauſula, Et quidam alij, omnes ſunt nominãdi, quos intendit impetrans cõuenire: aliter citatio nõ valeret, vt dictum eſt: quod eſt intelligendũ, niſi impetrans diceret, ꝙ virtute illius clauſulæ non intẽdit conuenire niſi illum quem nominat: puta, ꝙ nõ intendit conuenire niſi Caium, & alios tres no exprimit: quia illos non intendit conuenire. quia cũ eis tranſegit: tunc ſi hoc dicatur ab impetrante in citatorio, valebit citatio: ſed ſi ſimpliciter nominet vnum, & non fiat mentio de alijs trib citatio eſt nulla: quia iſte textus requirit illam expreſſionem, vt ſatis dictum eſt.

f ¶ Cum in multis.] per clauſulã, Quidam alij, poſſunt ſoli quatuor conueniri quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi ſit locus. Io. And.

[Glo ſeq. ponit viij. exempla, quib. vitiatur infinitas In fine ponit caſum, & remittit.]

g ¶ Multis 4] exẽplificata vt ſupra de reli. dom. c. vl. & ĩ. eo tit. religionũ. ſupra de teſti. cum cãm. §. volẽtes. & c. ſignificauerunt §. mãdamus. ff. de teſti l. 1. in fi. Itẽ in relictis ꝓ redẽptione captiuorũ reſtringitur infinitas. C. de ſacroſ eccl. vt inter diuinum. Item reſtringitur ſeueritas, cum multitudo peccauit: de cle. excom. mini. latores cũ ſimil. Item nõ oneratur heres in infinitum fideicõmiſſum ſoluere. ff. de lega. 3. fideicõmiſſa § ſi quis decem. Item non valet promiſſio, ne vlla exceptio deſerti iudicij obijciatur: puta, promitto ꝙ ſi per caſum fortuitum impeditus fuero, vt cõparere nõ poſſim. nõ obijciam de caſu. ff. ſi quis cautio-

4 Ad iſtã glo. vide Fel ca. ſi. cet 2. de teſtibus.

probetur: prouide [a] † duximus ſtatuendū, vt per illā generalem [b] clauſulam: Quidam alij [c], quæ frequenter [d] in litteris [e] nr̄is inſerit̄, vltra tres, vł quatuor [f] in iudiciū ñ trahantur: quorū [g] nomina [h] ī primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi [i] forſitā relinquatur, ſi circa ea [k] poſſit [l] libere variare [m] †.

† perinde

† al. variari

¶ Idem in eodem.

¶ Si actor contra reum ſuper pluribus perſonalibus litteras impetrat ad diuerſos, non valent littera nec proceſſus earum: & reo condemnabitur in expenſis. Et idem in reo conueniente, uel reconueniente actor. m, eodem durante iudicio.

CAP. III.

DISPEN-

cantioni. l. ſed & ſi quis. §. quæſitū. Item in ſtipulatione damni infecti non dēt quis eſſe in infinitum obligatus. ff. de dam. infecto. l. qui bona. §. vlt. Itē legatum, quod non pōt ſciri ex teſtamento: puta, Lego centum ei quem mihi Titius nominauerit, non valet. ff. de iur. fiſ. l. ita fidei. & merito reprobatur infinitas: quia multitudo eſt canonibus inimica. ſup. de præben. quia in tantū. & onerosa, nihil habens honeſti, in auth. de referen. ad ſi. coll. ſecunda. & de hoc habes plures concordantias. de ætate, & qualitate. capitu. penultimo.

a ¶ Prouide.] quia ꝑ generalitatem iſtam derogabatur iuriſdictioni ordinariæ, cui per hanc conſtitutionem prouidetur.

b ¶ Per illam generalem clauſulam.] pręter expreſſos enim poterunt quatuor conueniri.

c ¶ Quidam alij. 1] ſupra eodem paſtoralis. & capitu. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet conſimili clauſula: vt ſi dicatur, Titius, & nonnulli homines ciuitatis Bononien. vel ſimili modo. Itē ſi dicatur, homines talis loci: nam aut conueniet eos, ut uniuerſitatem, & tunc omnes habentur loco vnius: aut, vt ſingulos, & tunc ſolos quatuor præter expreſſos poterit conuenire, ut hic ſecundum Innocentium.

1 Iſta clauſula locū hēt, ubi ponitur poſt pſonam expreſſam, nō aliàs. Do. Phil. Fonta.

d ¶ Frequenter.] & ideo prouidendum fuit. ff de legibus. nam ad ea. & infra de reſtitutione ſpoliatorum. frequens. hodie autem hæc clauſula non eſt iu vſu.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

e ¶ In litteris noſtris.] Quid de litteris epiſcoporū? Dic ſecundum Hoſtienſem, quòd non extenditur ad illas. ad hoc 25 diſt. qualis.

[Glo. ſeq. quęrit, & ſoluit, ſubdit duo, quæ poſſunt recitari per quæſtiones.]

f ¶ Vel quatuor.] Olim trahebantur quadraginta. argumentum, de teſtibus. cum cauſam. & capitulo ſignificauerunt. & de clericis excommun. miniſtrā. latores. Si quæratur, quæ ſit ratio, quare reſtricta fuit ad quatuor, dic, quod arbitraria, quia æque potuit reſtringi ad plus & minus. Poſſet reddi ſimilitudinaria, quam habes ſupra de conſanguinitate. & affinitate, non debet. Dico tamen ſecundum Bernardum, quòd ſuper re indiuiſibili, puta, iudicio communi diuidundo, familiæ erciſcundæ, & ſimilibus, poſſunt per generalem clauſulam vltra quatuor euocari ad iudicium. Item omnes vltra illos quatuor qui ius habēt ī re, poſſunt agere vel defendere pro ſuo iure coram illo iudice. Argumentum ſupra de re iudicata, cum ſuper. & ſup. de officio deleg. ſuper eo. arg. inf de elect. c. 1.

[Gloſſa ſequens recit per queſtionē, ponit opinionem Innoc. ſecundum Hoſtienſem tertio Barto. quā approbat. Secundo ſubdit dictum, cuius ponit opinionem contrariam, quam reprobat Tertio quærit & ſoluit. Quartò quærit argum. pro, & ſoluit contrarium]

g ¶ Quorum] ſcilicet illorum, quos intendit conuenire per clauſulā, & debet expreſſio in actis ſcribi: de probationibus, quoniam contra. § primo. Et dixerunt quidam, ſcilicet Innocētius, quòd in qualibet citatione illorum debeāt omnia nomina exprimi. Satis poteſt dici, ꝙ ſufficit exprimi in citatione eius, qui primo citatur, & ſcribantur in actis. ut ſup. dixi ſecundum Hoſtienſem. Vel ſecundum Barto. ſatis eſt, quòd ſcribantur in actis, licet in primo citatorio nō ſcribantur: quia iam ceſſat variatio. Quod ſatis credo: 2 quaſi hæc littera dicere velit, quòd ante quàm fiat citatio, nomina exprimenda ſint illorum quatuor. Et credo tutius, quòd fiat hæc expreſſio in prima citatione, quæ fit auctoritate reſcripti: etiam ſi fiat de expreſſis in eo: licèt alij cōtra, dicentes, quòd ſufficit, quòd fiat in prima citatione alterius illorum quatuor: ſed ſecundum hoc nō eſt plene fraudibus prouiſum. Et ſi quæratur, an de non expreſſis conuenire poſſit prius, quàm cōueniat expreſſum? Eſt dicēdum, ꝙ ſic: quia donare, liberare, & remittere poteſt, niſi forte in fraudem expreſſiſſet ſecundum formā decreta. ſupra eodem, ſedes & hoc tenet Barto. 3 in q̄ſtione Veneriali, quæ incipit: Aliquis impetrauit. Sed pone: quatuor expreſſit, poſtea mutat vnam ex perſonis: vel neminem expreſſe: poſtea alterum cōuenit, nihil excipitur: quęritur an valeat iudicium? Et videtur, ꝙ ſic: quia hæc exceptio dilatoria eſt, ut dici cōſueuit de exceptionibus duarum dietarum, ſupra eodem, nonnulli. Item quia multa fieri prohibentur, &c. de regular. ad Apoſtolicam. Contrarium dico ſecundum Barto. quia ſi nomina in primo citatorio vel actis fuerunt expreſſa tempore debito: perinde eſt, ac ſi in reſcripto fuiſſent expreſſa. Si nō fuerunt expreſſa tempore debito: perinde eſt, ac ſi non fuiſſet ibi clauſula. Vnde cum reſcripta non extendantur ad alias res, vel perſonas: de offic. deleg. P. & G. dico quòd etiam ſi non excipiatur, nō valet iudicium. 4

2 Poſt factū tene iſtam gl. Sed ante Hoſtien. Phil. Do. Font.

3 Hic ñ ē Bartol. de Saxoferr. ſed Bartholomę' Brixiēſis, cui' ſępè meminit Io. Andr. & alij veteres interpretes.

h ¶ Nomina.] & cognomina, vel certas circumlocutiones. §. teſtes. ſup. de teſtib. licet ex quadam. & ff. ſi cert. pet. l. certum. vt euitetur æquiuocatio. ſup eo. ſignificante. & c. quia nonnullis

4 Do notat hic, vbi iudex funditus caret iuriſdictiōe: ꝓgrediēdo ad vlteriora ñ facit ſe cōpetētē: & ꝓceſſus ñ valet. Fō.

i ¶ Fraudi.] cui occurrendum eſt. infra de renunt. cap. 2 cum ſi.

k ¶ Ea.] ſcilicet nomina.

l ¶ Poſſit.] impetrator.

[Glo ſeq. not ad brocar. & remittit: ſecundo notat ad quęſtionem.]

m ¶ Variare.] Not. variationem, & inconſtantiā reprobari: alibi permittitur: Quod dic vt plenè dixi. ī. de regulis iuris, quod ſemel. Et nota per hanc litteram, ꝙ per litteras generales ad obtinenda beneficia, ex quo aliquid ſignificauit ſine proteſtatione: ſi ſuccumbat, ad aliud tranſire non poterit: 5 quia perinde eſt, ac ſi in reſcripto fuiſſet expreſſum illud beneficium quod optauit. infra de conceſſione præbendę. quia cūctis. quod ſane intelligas ſecundum id, quod habes infra eodem titulo, ne captandæ. Ioannes Andreæ.

5 Tene mēti glo. ſed fallit tñ, ſi acceptans ꝓbabiliter ignorauit Fonta.

Diſpēdia.] Diuiditur in duas partes: in prima ponitur cauſa cōſtitutionis; in ſecunda ibi, Decernimus: ipſa cōſtitutio, in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & contrafacienti triplicem pœnam imponit. Secundo; ibi, Reus quoque, prouidet de reo, in quo vnum caſum excipiens prædictam pœnam repetit. Io. And.

CASVS.

CASUS. Ponamus, ꝙ tu debebas mihi decẽ ſcuta ex cauſa mutui veri & legitimi: Itẽ alia decẽ ſcuta debebas mihi ex cã venditionis: nolebã te conuenire corã ordinario ꝑ aliquam cauſam: vnde acceſſi ad Papam, & impetraui iſtas cauſas delegari plurib. delegatis: quia impetraui vnum delegatũ ad cognoſcendum in vna cauſa, & alium in alia: vtrũ valeant iſtæ impetrationes? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ non: immo debeo carere omnibus impetratis, & nullus delegatus recipit iuriſdictionem virtute iſtarũ litterarum: & ideo ſi fecero te conuenire coram illis iudicib. ipſi debebunt pronunciare, ſe non eſſe iudices: & me impetrantẽ condemnare in expẽſis. Sed quid erit ſanctiſſime Pater? Ponamus, ꝙ impetraui vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debito: vis me ꝯuenire coram alio iudice delegato pendente meo proceſſu: vtrum poſſis? Reſpondet ꝙ nõ: ſed debes me recõuenire coram meo iudice delegato. Et ſciendum eſt, ꝙ littera in fine intendit iſtud dicere, ꝙ reconuentio hẽt locum, qñ ab initio reus offert actori libellum in cauſa reconuentionis, ut facta reſponſione in cauſa conuentionis, fiat rñſio libelli in cauſa recõuentionis. Sed aliqñ reus differt reconuenire actorem: Sed tunc reconuenit eũ, poſtq̃ actor multum proceſſit in cauſa, & tunc proceſſus actoris in aliquo non differtur, ſed proceditur in eo abſq; aliquo impedimento, non obſtante reconuentione ipſius rei. Et tunc recõuentio non hẽt priuilegium ſuum, qñ opponitur poſt litem conteſtatem, ſicut quando opponitur ante litem conteſtatam: tunc enim gaudet priuilegio: videlicet, quia ſi vnus proceſſus fuerit expeditus in cauſa conuentionis, dẽt idem proceſſus expediri in cauſa reconuentionis antequam expediatur alius proceſſus in cauſa conuentionis, vt ſupra de mutu. petitio. in antiquis.

dia [a] litium æquitatis cõpẽdio volẽtes, qua poſſumus [b] induſtria coarctare, ſtatutũ felicis recordationis Gregorij [c] Papæ noni prędeceſſoris nr̃i ſuper hoc editũ amplianteſ [d]: Decernimus, vt ſi quis cõtra alium plures pſonales [e] mouere voluerit qõnes, non ad diuerſos iudices, ſed ad eoſdẽ ſuper omnib. [f] huiuſmodi quæſtionib. [g] litteras ſtudeat impetrare [h]. Qui vero ꝯtrarium fecerit [i], omni [k] cõmodo careat litterarũ: nec proceſſus [l] habitus valeat p eaſd. †: reo, ſi cum per ipſas (citauerit, vel) fatigauerit, in expenſis [m] legitimis [n] condemnandus. ¶ Reus quoq; ſi eodem durãte [o]

a ¶ Diſpẽdia.] ſi actor ꝯ reũ ſuper plurib pſonalib. litteras impetrat ad diuerſos, non valent litterę nec proceſſus earum: & reo ꝯdemnabitur in expenſis. Et idem in reo ꝯueniente, vel reconueniente actorẽ, eodẽ durante iudicio. h d. vocatur autem diſpendiũ lõgum & inutile: compendiũ autem breue & vtile Ad idem de accu. qualiter & quando 2. ad fi. Ioan. And.

b ¶ Qua poſſumus.] ad idẽ ī. in proœ. huius libri: & hoc ſuffic. t. 41. diſt. Epheſijs 47 diſt. c. vlt

c ¶ Gregorij] hæc eſt vera littera: & loquitur de decre. ſup. eo. tit. c. vlt. Quidam olim habebant, Innocentius Papa tertius, & male. Io. And.

d ¶ Amplìantes.] ampliauit in eo, quod ſtatuit, ꝙ ꝓceſſus non valeat: & in eo, ꝙ ſtatuit de reo. Nã hæc in decretali. Quia nonnulli. expreſſa non fuerant.

[Gloſ. ſeq. notat a contrario: & quatuor diuerſitatis rationes reddit: contra vltimam remittit.]

e ¶ Perſonales.] quaſi ſecus in realib. 25. diſt. qualis, in gl. pen ff de iudi. cum prætor. in gl. 3 & poteſt eſſe ratio diuerſitatis, quia perſonales alterius naturæ ſunt, q̃ reales, & facilius expediuntur: quia ſæpius fit inde inſtrũm vel ſcriptura. argu ff. de eden. l. ſi legatum. & cõiter paruæ ſunt pſonales quæſtiones: reales verò magnæ. Item in vna petitione pro plurib pſonalib. actionib. agi põt, cuiuslibet aſſignata cauſa. C. de anna. except. l. ex multis. ſupra de libel obl. c. vlt. ſecundum Bern. Verior eſt ratio ſecundum modernos, quare aliud in perſonalibus, aliud in realibus: quia duæ dietæ quæ olim dabantur per decret. ī eo. nõnulli. vel vna, q̃ datur hodie per decre. ī eo. ſtatutum. ſeruata ipſius moderatione computanẽ à finib diœceſis vbi ſita eſt res, quando agitur reali ī. eo. dilectus 2 Cõtingeret ergo ꝙ quis non poſſet cõueniri ſuper pluribus realib. coram eodem iudice, cum res eſſent abinuicem remotæ: ſed in perſonalibus computantur à finib. diœceſis, vbi habet domicilium. vnde ſuper omnibus ad vnum iudicem commodius impetrantur. & ideo in iſtis aliud, q̃ in illis. Sed fortè iſta ratio ceſſat hodie per decre. ī. eo ſtatutum. Et dic vt ibi dixi in §. cũ vero. in gl. olim dicebamus.

[Gl. ſeq. obij. & ſol.]

f ¶ Super omnib.] ſed ſi reus appellauerit ſũ ꝑ vna pſonali, iudex non poterit procedere in alia, prima non finita, cum ſuſpectus ſit illi. ī. de ap pel. ad hęc ſi in vna. Ergo nõ eſt ꝯmodius agere ſuo vna q̃ ſub diuerſis. & ſic damnoſa vr̃ conſtitutio hæc actori. Sed poteſt dici ſm Ber ꝙ iniquitas iudicis, q perperam proceſſit, non facit ꝙ reus propter hoc coram alio iudice poſſit trahi, & ſibi imputet, qui talẽ obtinuit iudicem: & expectet actor donec appellationis cauſa ſit finita: q̃ ſi pronunciata fuerit iuſta, actor poſtmodum ſtudeat alium iudicem impetrare. aliàs ſi fuerit iniuſta, procedet in aliis, & idem videtur de aliis impedimentis, re non integra.

g ¶ Quæſtionibus.] & ſic ad eoſdem, & non ad diuerſos debet litteras impetrare: etiã una lite finitã, ſecundum Bern. licet quidam ꝯ, dicentes, ꝙ hæc cõſtitutio, & illa, quia nonnulli. intelliguntur, quãdo eodem tempore actor trahit reum ad diuerſos iudices, vel vna pendente coram vno.

[Glo. ſeq. quærit, & remittit.]

h ¶ Impetrare.] quid, ſi coram delegato conueniat ſuper una, coram ordinario ſuper alia. de hoc ſupra eod. c. ult in gl. ſecus

i ¶ Fecerit.] cum effectu vtendo ſcilicet pluribus litteris: quia ſi vnicis tantum vteretur, bene valebit proceſſus habitus per eaſdem, ſecundum Innocent. Ioannes Andreæ.

k ¶ Omni.] aliàs, omnium.

[Glo. ſeq quærit arg pro, & ſoluit contrarium.]

l ¶ Proceſſus valeat.] in hoc ampliauit ſtatutũ, Quia nõnulli. Sed pone, proceſſum fuit coram diuerſis iudicib. & nihil exceptum: nunquid valebit ſnĩa, uel proceſſus? Videtur, ꝙ ſic, quia hoc eſt beneficium pſonale, per quod etiam alteri non præiudicatur, de regula ad Apoſtolicam. Sed verius eſt 1 ſecundum Bern ꝙ proceſſus non valet per hanc litteram: aliàs nihil videretur addere hæc conſtitutio illi decretali, Quia nonnulli. & hoc idem tenet Innoc. & dicit per curiam obſeruari.

m ¶ In expenſis] & in damnis. 2 ſupra eod cap. ult. Ioan. And.

n ¶ Legitimis.] de hoc dic vt 2. q 1. in primis. §. glorioſus. de dol & contu. finem. & hoc eſt generale. ut fatigans aduerſariũ. in expenſis puniatur. ī. de pęn. calumniam de reſcr. cęterum. cum ſim.

ADDITIO. Alleg. Hoſt. eo tit c fina. de dolo. & contu c. 2. & c finem. de maio. & obed c. fi. de appella. ut debitus. Io. And.

o ¶ Durante] qualiter habet fieri reconuentio, not. ſupr. de mutu peti. c. 1. & 2 Io. And.

† In aliquot vetuſtis codicib. ita: aľs reo, ſi cũ ꝑ ipſas fatigauerit i expẽſis, &c. in codice Barbatiæ ita: & reo ſi cũ per ipſas fatigauerit, ẽ in expenſis, &c. in illa duo verba: citauerit vł non ſunt in vetuſtis exemplaribus, nec ea apparet cognita fuiſſe ab antiquis interpretibus.

1 Idem Phi. nec ꝯſenſu partium conualidat. c. P & G. de offi. delega Font.

2 Gl. procedit ubicunq; aliqs temere trahiẽ ad iudiciũ. l. eum quem temere. ff. de iud. At vbi expenſæ petunẽ rõne victoriæ, dãna non veniunt. glo. in l. j. ff. de alie. iud mut. Pet. ð Ancharano.

a ¶ Obno-

iudicio, actoré ſibi obnoxium [a] dixerit, reconuentionis beneficio, vel conuentionis [b], (ſi contra eū litteras [c] impetrare maluerit) de iure ſuo debet apud eoſdē iudices experiri [d]: niſi eos vt ſuſpectos poterit † recuſare [e]: Simili pœna [f], ſi contra hoc fecerit puniendus.

Boniſacius octauus.

a ¶ Obnoxium.] ēt actione reali, ſecundum Bern,

[Gl. ſeq. ponit q. quā alternatiuè ſoluit: ſcđo q̄rit argum. pro & ponit ſol. Ber. cui dubitando reſiſtit.]

b ¶ Vel ꝯuentionis.] fortè ponit hæc duo verba. q̄a ſi recōueniat̄ actor, vna & eadē ſnīa dēt cā terminari: ſi ꝯueniat̄ reus, tūc pōt pri' terminari prima, q̄ ſcđa. ꝓbat̄ hoc ī. de mut. pe. c. 1 & de ordi. cog. cū dilectus. Vel forte vtroq; caſu vna ſnīa cā terminanda eſt. & ſemꝑ eodem durante iudicio corā eodem iudice agēdū eſt, quo finito coram alio: q̄a tūc nō poſſet † reus agere corā primo delegato. cū finita ſit iuriſdō q̄tū ad cognitionē ī. de offi deleg. q̄renti An aūt coram ordinario recōuenire poſſit eundem, eodē durāte iudicio, dubitatur. Et vr̄ ꝙ ſic: cum hic dicat littera: Litteras maluerit impetrare: vnde ſolū de delegato loqui vr̄: ſed quia eadem ratio ē vtrobiq; idē ius vr̄ eſſe ſecundum Bern. Vel forte non eſt eadem ratio, quia iuriſdictio ordinaria fauorabilis ē, & extraordinaria odioſa. & ideo aliud in ordinario dici poſſet. Ad hoc facit quod tenet Innocen. ſupra c. ult. ADDITIO. Idē Archidiaconus. Sed fortiter ꝯ̄dicit auth. & ꝯſequenter. C. de ſent. & interl. Fateor locū eſſe auth. ſed nego, pœnam huius decre. hēre locum: ita ꝙ teneret ꝓceſſus, ſi hoc ñ exciperet actor. Io. A.

[Glo. ſeq. obiectionem ſoluit.]

c ¶ Litteras.] forte eſt talis cā, q̄ nòn cadit in cognitionē delegati ſine ſpāli mandato Papæ. 6. q. 4. ſi q̄s ep̄s. ī. de ꝯſi. vti. vel inut. c. 1. & 2. ī. de reſt. in inte. c. pen. aliàs. n. quare oneratet ſe litteris impetrādi. q̄ ꝑ litteras actoris pōt ſuum expedire negotium? Io. A.

d ¶ Experiri.] i. agere: quia in recōuentione reus fit actor: concord. ī. de cau. poſ. paſtoralis. alibi ponitur ꝓ defendere. ī. de iud. c. 1. & 8. diſt. quo iure. Io. An.

e ¶ Recuſare.] ab initio anteq̄ in eos ꝯſenſerit ſm Ber. Vel ex ſuperueniente cā: de off. deleg. inſinuāte: & pēdēte ſuſpicionis cognitione, (quā ꝓponit reus ꝯ̄ iudicem impetratū ab actore) iudex non procedit in reconuentionis cauſa per litteras impetratas per reum: quia ſi contrarium diceretur, facile eſſet deludere hanc conſtitutionem, ſecundum Innoc.

[Glo. ſeq. exponit, & de quæſtione remittit.]

f ¶ Simili pęna.] ſuperius expreſſa in actore. ſ. vt litteris careat, proceſſus non valeat, & in expenſis condemnetur, per quem autem fiat talis condemnatio, not. ſupra eod. tit. c. vlt.

Cvm aliquibus.] Duo ſunt dicta principalia. Secundum: ibi, Si vero Io. And.

¶ Pro intellectu huius capituli p̄ſupponendū eſt illud, ꝙ hr̄ in c. hi qui. ī. de p̄bend. eodem libro, & in c. vlt. ī. de ꝯceſ. p̄bē. vbi dr̄, ꝙ ſi ſint aliqui recepti in aliqua eccleſia, i. canonicos illius eccleſiæ, ſub expectatione p̄bēdę: & vnus ſit receptus auctoritate Ap̄lica, alius auctoritate ordinaria: in aſſecutione p̄bendæ p̄ferr̄ receptus auctoritate Apoſtolica, licet eēt poſterior in receptione: & debet hr̄e p̄bendam, quæ primo vacabit ꝑꝑ auctoritatē ſedis Apoſtolicę. Et ēt vlterius p̄ſupponēdū, ꝙ qn̄ in aliqua eccleſia eſt ſtatutū de certo numero canonicorū: & iſtud ſtatutū ē confirmatum per Papam cum clauſula decreti irritantis: Canonici non pn̄t recipere aliquē ſuper numerū in illa eccleſia: vt q̄a dixit Papa, tales canonici nobis expoſuerunt, vt de cętero eſſent in tali eccl̄ia viginti canonici, & viginti p̄bēdarij. Nos ſtatutū ꝯfirmamus, decernentes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra ſtatutum.

CASVS. Hoc p̄ſuppoſito, ſic figurat̄: In eccleſia Pictauien canonici fecerunt ſtatutū de certo numero canonicorū in ipſorū eccl̄ia: & fecerūt poſtea illud ſtatutū ꝯſirmari a ſede Apoſtolica cū clauſula decreti irritantis: tractu t̄pis ipſi canonici affectabāt aliquē recipere in canonicū vltra numerum: vnde miſerunt ad Apoſtolicā ſedē, & obtinuerūt vt poſſent vnū ſuper numerū vel duos recipere, non obſtante eorum ſtatuto confirmato & decreto irritāto: Poſtea virtute illarū litterarū facultatis, receperunt aliquem in canonicū: Quæritur, an iſte ſic receptus cēſeatur receptus auctoritate Apoſtolica, vel ordinaria? Rn̄det Rom. Pōtifex cum diſtinctione: quia aut alias receptio ꝑtinebat ad canonicos, q̄b data eſt facultas recipiendi aliquē ſuꝑ numerū: & receptus dr̄ receptus auctoritate ordinaria, niſi aliud diceret̄ in lr̄is facultatis: puta, q̄a diceret̄: Dam' uobis facultatē, vt non obſtante veſtro ſtatuto, recipiatis aliquem in canonicū auctoritate Ap̄lica: tunc. n. non diceret̄ receptus auctoritate ordinaria, ſed Ap̄lica: Si aūt receptio ꝑtinebat ad aliū, uel ad eos, & aliū ſimul: tūc ſunt vſi auctoritate Apoſtolica, & ꝑ ꝯſequēs talis receptus auctoritate litterarū, vr̄ receptus auctoritate Ap̄lica: licet ſimpliciter mādaret Papa, vt ipſi talem reciperent, nō obſtāte ſtatuto: licet non fieret mētio ꝙ ipſi reciperent auctoritate Ap̄lica. Ex quo infert̄, ꝙ talis eſt p̄ferendus q̄buſcunq; auctoritate ordinaria vel legati receptis poſtea, vel ēt pri'. Nota primo ex iſto c. ꝙ in eccleſia numerata nō pn̄t canonici recipere vltra numerū: & hoc qn̄ iſtud ſtatutum de certo numero eſt ꝯfirmatum auctoritate Apoſtolica, cū clauſula decreti irritantis: aliàs ſi ſtatutū nō eēt ꝯfirmatum ꝑ Papā, poſſent recipere aliquē ſuꝑ numerū, ſm Panor. in c. cum acceſſiſſent. de ꝯſtit. in ant. & ibi tractat̄ de materia. Nota vlterius, ꝙ cum Papa dat canonicis facultatē recipiēdi vltra numerū, ñ obſtāte ſtatuto vel ꝯfirmatione ſedis Apoſtolicæ: & virtute litterarū facultatis, canonici recipiunt aliquē: talis vr̄ receptus auctoritate canonicorū, ſi alias receptio ꝑtinebat ad ipſos, & nō ad Papā. ſimile dr̄ in c. licet. de offi. ord. in anti vbi dr̄, ꝙ ſi Papa mādet ordinario loci. vt aliq̄d faciat: vr̄ ſolum excitare iuriſdictionē ſuam, & non vr̄ mandare vt procedat auctoritate Apoſtolica. Si autem receptio ad illos non ſpectabat: tunc recipiūt auctoritate Ap̄lica: & ſic iſte receptus auctoritate Apoſtolica, licet ſit poſterior, eſt præferendus alteri recepto auctoritate ordinaria, vel legati Papæ. vt dictum eſt in præſupponendis.

¶ Receptus per litteras facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio, ipſorum & non Papæ auctoritate intelligitur eſſe receptus: niſi in litteris aliud eſſet expreſſum. Si autem receptio non ſpectabat ad eos: tunc Apoſtolica auctoritate dicitur receptus. Ioan. And.

CAP. IIII.

Cvm † aliquibus [g] recipiēdi aliquē in ca

(Gloſſa prima facit quatuor, dicit vnde ſumptaꝫ quærit & ſoluit, & dicit quid declarat.]

g ¶ Cum aliquib.] Fuit tracta de extrauaganti Alex. q̄ incipiebat, ꝯtingit, & h. d. ꝙ receptus ꝑ litteras facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio: ipſorū, & nō Papæ auctoritate intelligit̄ eſſe receptus, niſi ī litteris aliud eſſet expreſſum. Si autem receptio nō ſpectabat ad eos, tūc Apoſtolica auctoritate dr̄ receptus. Sed ante oīa quæro, ad quid expediat ſcire, qđ dicit hęc decretalis: expedit ꝑꝑ id, qđ hēs ī. de p̄b. hi qui auctoritate. & de ꝯceſ. p̄b. c. vl. verſ. vel eos. Emanauit aūt ad declarationem eorum, quæ notat Innocen. & Hoſtien. de litteris facultatis. ſ. de præben. relatum.

† poſſit

† De materia uid̄ Panormitanum & Doct. I c. cū acceſſiſſent de ꝯſtitut.

13-16-D3 13

ſe [a] tibi à Romano [b] Pontifice concedatur, vt beneficia [c], quæ † tempore tuæ promotionis [d] obtinebas, poſſes vſq; ad ſuæ [e] voluntatis beneplacitum retinere: huiuſmodi gratia per eius obitum, per [f] quem ipſius beneplacitum omnino extinguitur [g], eo ipſo expirat [h]. Secus autem ſi vſque ad Apoſtolicæ [i] ſedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia † Sedes ipſa non moritur [k], durabit perpetuo: [l] niſi à ſucceſſore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis cōceſſionis, quę debet, (cū ſit ambitioſa) reſtringi [m]: ea ſolum beneficia [n], quæ canonice [o] obtines, potes licite retinere.

† In vetuſtioribus exēplaribus ita: ꝙ tpe tuę ꝓmotionis obtines, poſſis vſque, &c.

† In codice Babatię ita: q2 ſedes Apoſtolica non moritur.

¶ Idem.

¶ *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationē ſunt diuerſa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expreſſo non venit reliquum. Ioan. And.*

CAP. VI.

SVSCE-

retenſionem primorum beneficiorū vſq; ad beneplacitum Papæ extinguitur mortuo Papa: ſecus ſi ibi dicatur vſq; ad beneplacitū Apoſtolicæ ſedis. nec intelligitur tale reſcriptum de beneficijs prius nō canonice detentis hoc dicit. Habuit autē ortū hæc decre. ab extrauagāte Clemē tis, quæ incipiebat, Vt petitioni tuæ cō gruæ ſatisfiat. & ibi Clemēs non diſtinguebat, ſed ſimpliciter dicebat, ꝙ ſi Papa hanc gratiā cōceſſerit vſq; ad ſuę voluntatis bñplacitū, ꝙ per eius obitū nō expirabat gratia. Arg. legis dicētis. ꝙ vſuſfructus relict' mihi quādiu Titius remāſerit in furore, non extinguitur mortuo Titio, priuſquā ad ſanā mentē reuertatur: pro eo ꝙ vſque ad omne tēpus vitę mei vſufructuarij, poterat (ſi mihi ſuperuixiſſet) nō fieri ſanæ mētis. C. de vſu fruc. l. ambiguitatem. ſic videbat dicendū in caſu ꝓpoſito: quia Papa ſi ſuperuixiſſet, poterat nō mutaſſe voluntatem: ergo non expiraret gratia. Vrbanus autē contrarium rñderat, ſcilicet ꝙ expirabat in ſua extrauaganti, quę incipiebat, Significaſti nobis hic Bonifacius diſtinguendo veritatem exprimit. & declarat. ꝙ not. Hoſt. ſ. de preca. c. vlt & ſ in. de electione c. dudum. 2 in vltima glo. & Abbas ibidem.

[Glo. ſeq. recitet ꝑ qōnem. in quo fuerit gratia.]

a ¶ Gratioſe.] in hoc fuit grā, quia plura bñficia ſimul tenere poterat: vnde ſi primū curatum erat, & ſcdm curatum: poſt receptam poſſeſſionē ſecundi. ſtatim vacat primū: 21. q. . . ſi quis iam. ſ. de præben. de multa. vel ex quo per eū ſtat, quo minus poſſeſſionē haberet. j. de pb. licet 2. niſi in caſu. j. de præb. ſi tibi 2. Si promouetur in epiſcopum: poſt cōſecrationem, vel poſt decurſum tempus de cōſecrandis epiſcopis, vacabunt priora beneficia. ſ. de electio. cū in cunctis. Eſt ergo gratia, vt donec volūtas eius durauerit, beneficia ipſa non vacent. Ioan. And.

b ¶ A Romano Pontifice.] qui ſolus ſub cōditione, & ad tps, ſicut vult, poteſt beneficia & prælaturas cōferre. 7. q. 1. paſtoralis. ſ de fil presby. veniēs & in his quæ vult, eſt pro ratione voluntas: inſtit. de iure natura §. ſed & ꝙ principi. Alius aūt hoc non poteſt. 1. q. 2. quàm pro. 7. q. 1 quamuis 70. diſt ſanctorum. 55. diſt. præcepta. Nec enim moribus noſtris expedit temporales habere filios. ff de adopt. l quæſitum eſt alias, ſi tibi nec actus legitimi, &c. j de reg. iur. actus.

c ¶ Beneficia.] large ponitur Et nota ꝙ dicit, Beneficia: non dicit fructus beneficiorū vt j. de præb ſi tibi conceſſo. Hoc dico, vt denotem quod hic beneficia non vacent, ibi tamen vacant, vt ibi dicam.

d ¶ Promotionis.] forte in epiſcopū. Ioan. And.

e ¶ Suæ.] ſcilicet, Romani Pontificis. & cōcor. ſ. eo. literis, vbi per clauſulam, Niſi per nos, &c. non intelligitur dignitas, ſed perſona ſcribentis.

ADDITIO. Et eodem modo debet diſtingui in reſeruationib. an reſeruet collationi ſuæ, vel ſedis Apoſtolica ſecundum Archid. Hodie ſæpe exprimit vtrūque: & tunc eſt locus ſecundo reſponſo. Ioan. And.

f ¶ Per quem] ratio.

g ¶ Extinguitur.] cōcor. j. ne ſede vacan. c. vno. in fine: ſic ēt crimina morte extinguunt. 23. diſt. quorūdā. & j. de hære accuſatus. §. ſi vero. in fine. ꝑterquā in caſibus nota. in dicto c. quorundam, & 24. q. 2. in ſūma.

[Glo. ſeq. primo allegat vnam cōcor. & duo iura in contrarium, & ſoluit: ſecundo obijcit & ſoluit: tertio iterum obijcit, & dupliciter ſoluit.]

h ¶ Expirat] expirāte igitur Papa, expirat hæc gratia, & cōcord. ff. loca. l. 4. vbi dr, ꝙ locatio vel precarium per te mihi conceſſum quādiu voles, obitu tuo finitur ad hoc ſignāt ſ. rīū ſ. de preca c vlt. & ff de preca cū precariū. § 1. vbi dr, ꝙ precarium nō finit morte concedentis. Sed ibi ſimpliciter factū fuerat ꝑcariū, nō adiecta aliqua cōditione vel termino, vt no. in ꝑdicta dcre. vlt. de ꝑca. Itē j. non ne volūtas Papæ durare intelligitur, donec mutata ꝓbetur. ſ de baptiſ. & ei' eſfe. maiores etiā poſt mortem. 25. diſt. qualis Sed illa in his, quæ ſalutē animæ reſpiciunt. Item valde contradicit prædictis l. ambiguitatē. C. de vſufruct. per quæ iura tenebat Abbas opinionem Clementis. ſ. de elect. dudum. 2. fin Sed in lege illa eſt fauor, qui ampliandus eſt: hic odium, quod eſt reſtringendum, vt hic in fin. 1 Vel verius, redire vel non redire ad ſanam mentem, nō erat in voluntate morientis ſed hic reuocare & non reuocare gratiam, erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adicit, donec volam: perinde eſt ac ſi dixiſſet, donec moriar, niſi prius reuocauero.

[Gloſſæ duæ ſequentes dant duo ſimilia.]

i ¶ Apoſtolicæ ſedis] nota ergo. ꝙ aliud eſt cū ſcribit perſona, aliud cū ſcribit dignitas: ſicut aliud eſt cum ſcribitur perſonę, aliud cum ſcribitur dignitati. ſ. de offi. deleg. quoniam j. eod. cap. vlt. & j. de priuileg. ne aliqui.

k ¶ Non moritur.] ſic 12. q. 2. liberti 2. non enim poteſt eſſe nulla 24. q. 1. pudenda. & ſi quia dominus ꝓ ea orauit. de batiſ maiores. in prin 16. diſt. in ſumma. § inter eos. verſi. ego pro te.

l ¶ Perpetuo.] i. donec vixerit ille, cui fuit gratia cōceſſa: ad idē ff. pro ſocio. l. 1. vbi de hoc Et nota, ꝙ ſicut priuilegiū perſonale ex parte eius cui cōcedit, extinguitur cū perſona. 27. q. 1. petiſti. ibi, hoc nulli: ſic priuilegiū perſonale ex parte concedentis extinguit cum ipſo concedente, vt hic: & ſic de vtroq; pōt intelligi. j. de regul. iur. priuilegium. vt ibi dixi. priuilegium autem reale ex parte concedentis cum concedente non extinguitur, vt hic.

m ¶ Reſtringi.] quia odia reſtringi, & fauores cōuenit ampliari. j. de reg. iur. odia. cum ſuis cōcordantijs.

n ¶ Beneficia.] nota per hoc, ꝙ hic. & ſ in prin. dicit beneficia in plurali, videtur, ꝙ quis ſimul plura poſſit habere beneficia. De hoc dicam. j. c. 2.

[Glo ſeq dat vnum ſimile.]

o ¶ Canonice.] nil eñ noui iuris in bñficijs illis tribuit hęc diſpēſatio: ſed vetus cōſeruat, & ꝓrogat. Et ꝓbatur hoc ſ. de elect. dudum 2. in fine 2 ſicut de innouatione dr. ſ. de priuileg ex parte &c quia intētionis & de confir. vti. vel inuti. ca cum dilecta.

SVſceptum.] Sunt duo dicta principalia: ſecūdum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit. ponit dictū, & rationē reddit: ibi, Cū non. Tertio determinat, vel ca-

1 Placet do. e de Anch. late loquēti de materia glo. & dic, ꝙ leges allegatæ loquunt in vltimis volūtatibus, quas moriendo cōfirmamus: hic in bñ. ſi. illi us in quib. aliud, l. mandatū. C. mādati. Fon.

2 Et bñ facit, ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. §. reſp. vel ordinatio vel ꝓrogatio dici. non cōfirmat legatum inutile. Ioa. And.

ptum [a] ab Apoſtolica [b] ſede mandatum, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) reſignatione re. epta, ipſum alteri [c] conferas & aſſignes: adimplere non potes †, ſi i le [d] antequam reſignet, rebus eximatur humanis [e]: cum [f] non per reſignationem vacauerit, ſed per mortem [g]: niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſſe [h].

¶ Si duo ſuper eodem beneficio litteras impetrent: primo [i] eorum, per illius obitum, qui ten bat [k]; ſecundo vero per ceſſionem eiuſdem [l] ipſum proponente vacare. Secūdus, [m] cum beneficium ipſum ceſſione non morte [n] vacauerit, debet primo in ipſius aſſecutione præferri [o].

ſum excipit: ibi, Niſi. Secūda pars decidit caſum dubium, rationem interſerens: ibi, Cum beneficium. Et inci. conſtructum: ibi, Non potes.

C A S V S. Ego à ſede Apoſtolica impetraui lr̃as hui' tenoris: puta, quia Papa mandauit Archidiacono Pictauienſi, vt ſi cātor illius eccleſię vellet ſuā cantoriā ſeu dignitatē reſignare, & eidē renūciare: ꝙ archidiaconus ipſam renūciationē reciperet auctoritate Apoſtolica: & poſtea dictam cantoriā mihi cōferret: Accidit, ꝙ idē cātor antequā reſignaret dictā ſuā cātoriā. mortuus eſt, archidiaconus illā cātoriā mihi contulit auctoritate Apoſtolica: vtrū valeat talis collatio? R̄ndet qđ nō: q̃a mādabaẗ archidiacono vt illā mihi cōferret cū vacaret ꝑ reſignationē, & non per mortē Sed ponamus, quòd vacante aliquo beneficio per reſignationē, vel per aſſecutionem ſecundi beneficij, acceſſi ad Apoſtolicam ſedem. & impetraui litteras per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præſens vacās per mortem talis, & tamen vacabat per reſignationem, vel aſſecutionem alterius beneficij: poſtea alius acceſſit ad Papā, & illud beneficium impetrauit, & expreſſit verū modum vacationis: quæritur quis noſtrum debet p̄ferri? Reſpondet, quod iſte ſecundus eſt potior: ideo eſt p̄ferendus, licet ſit poſterior: quia illæ litterę gratiæ ad beneficia ſunt odioſæ, ideo reſtringēdæ, & nō ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli, videlicet, quòd vacatio per mortem, & ꝑ renuntiationem, ſunt diuerſa. Ex quo infertur, ꝙ in cōſtitutione odioſā, appellatione vnius reliquum non venit: quia in odioſis nō ſit extēſio de vno ad aliud, ſed verba debent ſtricte & proprie capi. Nota vlterius & finaliter, quòd ſi quis impetrauit a Papa beneficium vacans expreſſo falſo modo vacationis, non valet collatio: & hoc, ſiue Papa conferat, ſiue mandet conferri, niſi aliud exprimatur in litteris: puta, quia Papa mandauit, vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis, vel etiam quocunque alio modo vacet.

† Nota, in materia ſtricta illud cēſeri omiſſum, qđ nō exprimiẗ. l. ſi cū dotem. ff ſol. ma. l. cōmodiſſime. ff. de libe. & poſthu. c. ſi cui. ī. de verb ſig. nec ſit extenſio ad omiſſū ētex maioritate rōnis. c. ſi cui đ nō. ī de p̄bē. Philip. Pe. de Anch. Fōtanus.

[Glo prima ſummat & dicit, quid declaret.]

a ¶ Suſceptum.] vacatio per mortem & vacatio ꝑ renuntiationē ſunt diuerſa: & ideo in litteris ad beneficia impetrationis, vno expreſſo non venit reliquū. h d. emanauit ad declarationē eorum, quæ not. Hoſt. ī. de offi deleg. ex parte 1.

b ¶ Apoſtolica ſede] idem ſi ab alio, qui hoc mādare poſſet: puta, legato, q ad hoc haberet ſpeciale mādatum: aliàs legatus hoc non poteſt, vt ī. de offi. leg. c. penul. § prohibemus.

c ¶ Alteri.] expreſſo vel non expreſſo, nō curo; licet interdum ſit differentia, vt ī. de offic. deleg. ſi is cui & infra. de præb. is cui.

d ¶ Ille.] qui beneficium obtinebat.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

1 Etiā in priuilegijs, quo ad nō cōprehenſa, & oī mō diuerſa à cōprehēſis in priuilegio. Phili. Fō.

e ¶ Humanis.] Argu. contra. ī de offic. deleg ſi delegatus. 1. reſponſo. Sol. de propria ſignificatione vocabuli, Abeſſe dicitur, qui non eſt in rebus humanis. ff. de verb. ſignifi. mulieris. § fin non ſic in propria ſignificatione dicitur renunciaſſe (vt infra dicā) qui mortuus eſt: cum renuntiatio ſit voluntaria, illa coacta: ideo ſecus Et ſtrictiſſime ſit iterpretatio in reſcriptis ad beneficia 1. infra de præb quamuis 1. in princip. & concordat ad hoc. ff. de libe. & poſthum. l, commodiſſime.

f ¶ Cum non per reſignationem.] ratio Io. And.

g ¶ Per mortem] & in his forma mandati diligēter eſt ſeruanda. infra de præben. cui de non. in ſi

h ¶ Expreſſe] quia expreſſit ſe velle beneficium tali cōferri reſignatione, vel quocunque modo 2 vacauerit: & facit ſ. eo c 2. & ī de p̄ben. ſi motu ꝓprio. in ſi.

2 De illa clauſula Phili. hic late.

[Gloſſa ſequēs vltimo recitetur ꝑ obiectionem, quā ſoluit & text. fortificat.]

i ¶ Primo.] 3. Ex hoc videbatur debere p̄ferri. vt ī. eo. tibi qui. & ī. de præb. cū cui. Sed non eſt ita: quia licet ille poſterior ſit tēporē, iure tamē eſt potior, eo qđ verum dixit, primus autem falſum. Eadē ratione dico, quòd poſito, quòd nullus impetrauerit ſecūdo beneficium illud, non debebitur impetrāti, qui falſum ſic expreſſit; nihil enim ad rhombum impetratio ſecūdi: quia ſi ius habuiſſet in beneficio primus, ꝑ ſuperuenientem impetrationem ſine prærogatiua illud ꝑdere non potuiſſet: & eſt ſi. ſ. de eo. qui cogno. cōſang. vxo. ſuæ, cap. diſcretionem.

3 Iſtā gl. ſequitur Do. Fon.

K ¶ Qui tenebat] accipe infra illud, Aſſerente vacare aliàs, proponente.

l ¶ Eiuſdem] ſcilicet, qui tenebat.

m ¶ Secundus.] qui de ceſſione dixit.

[Glo. ſeq. allegat duas concor obijcit, & obiectionem coadiuuat per duo ſimilia: demum obiectionē ſoluit & remittit.]

n ¶ Non morte] nota ergo, quòd aliud eſt cedere, aliud eſt decedere: ad idem infra de præb. quamuis tibi. & infra de verbo. ſignifica. capit. vlti. Sed nōne renuncians, quoad eccleſiam habetur pro mortuo? vt 7. q. 1. c. in apibus. §. ecce in quibus. ſicut & vir ab vxore iudicio eccleſiæ ſeparatus, quantum ad ipſam ꝓ mortuo reputatur. 33. quæſt. 2. in ſumma. in princ. ſicut & monachus mortuus reputatur mundo. 16. q 1. placuit. 2. Sol. dicit lex, quòd per fictionem iuris veritas non confunditur, nec deletur C. de iur. do in reb in princ. licet igitur renuncians quoad ipſam eccleſiā fingatur mortuus: tamen mortuus non eſt: nec idem eſt per omnia in eo, quod in mortuo: Nam talis de nouo poſſet ad eccleſiam reaſſumi. ſ. de renun. ex tranſmiſſa. quod in mortuo eſſe nō poſſet. Bene ergo dicit Io. qui no. in præd. cap. placuit. 16 q. . quòd nunquā mors ciuilis naturali comparatur, niſi in caſibus expreſſis in iure. Ad hoc optimè. ff. de verborum obliga. ex ea parte. § in inſulam. & ff. de donat. inter vir. & vxor. l. ſed ſi mors §. cum antē Et licet aliàs in beneficijs larga fiat interpretatio: in litteris tamē beneficialibus, quæ ambitioſæ reputantur, ſit ſtricta. vt ī. de p̄ben. quamuis 1. intelligimus ſtricte de morte naturali 4, prout verbum ſonat: & adde quod dicam ī. de præb. quamuis 2.

4 Naturali. Sic, cū de ætate ſit mētio, de naturali intelligendum eſt? nō de ea q̃ imperiali bn̄ficio ſuppletur C. de his q ve. æta. impe l. ſ. Arch.

o ¶ præferri.] nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior eſt tempore, potior eſt iure: ad quod facit infra eod tibi qui. & de præbend. eum cui intelligitur cum vtriuſque par eſt cauſa, vt ff de regu. iur quotiens vtriuſque. & dicam infra de regu i. r. qui prior. Si autem potior eſt cauſa poſterioris: potior erit in iure, vt hic. & infra de præbend. hi qui. & cap ſi à ſede ff de priui credi. l priuilegia. C. qui po in pig ha. l vlti.

Gratia.

GRatia.] Primo ponit dictũ, & ſuã cauſam. Secundo ſoluit dubiũ emergens: ibi, Vtrumque. Do.

¶ Præſupponendũ eſt pro intellectu.c quòd cum qs à ſede Apoſtolica impetrat beneficium vacans: impetrans debet facere mentionẽ de beneficio ſuo quantũcunq; modico, immo etiã ſi impetret lr̃as vl̃ expectatiuas ad beneficia a ſede Ap̃lica, vel à legato Papæ, dẽt facere mẽtionẽ de bñficijs obtẽtis q̃tuncunq; modicis: aliàs lr̃æ eſſẽt ſurreptitiæ. Sec° cẽt ſi qs impetraret bñficiũ ab ordinario.

CASVS Ego conſtitui ꝓcuratorẽ meũ ad acceptãdũ & accipiẽdũ poſſeſſionẽ actualẽ & realẽ quorũcunq. bñficiorũ, & affirmandum in forma cõi: poſtea arripui iter Romam, mihi abſenti fuit collatum aliquod beneficium, procurator meus acceptauit iſtud bñficiũ, & ego iſta ignorabam: poſtea vacauit aliquod beneficium: illud beneficium impetraui a Papa, vel eius legato: in impetratione mea non feci mentionẽ de alio beneficio: vtrum valeat iſta collatio beneficij mihi facta? Reſpõdet Romanus Pontifex, quòd ſic. Sed vtrum potero tenere iſta duo beneficia ſimul? Reſpondet ꝙ non, ſi ſint incompatibilia: ſed dabitur mihi electio, vt eligam vnũ vel aliud

¶ Idem.

¶ Licet ignorans beneficiũ ſibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent littera, alterũ tamen eliget, ſi de iure ſimul teneri non poſſint. Ioan. And.

CAP. VII.

GRatia,[a] quam ſuper beneficio à ſede Apoſtolica[b] te impetraſſe proponis: vitioſa[c] reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab epiſcopo tuo antea[d] tibi abſenti & ignoranti[e] collato, nullam (cùm tempore impetrationis neſcires[f]) feceris mentionem. Vtrunque[g] tamen, (ſi talia ſint beneficia, quæ ſimul nequeant de iure[h] teneri) habere non potes:[i] ſed eligas[k] quod ex eis malueris retinere.

[Prima gloſſ. ſummat]

a ¶ Gratia.] licet ignorans beneficiũ ſibi collatũ in impetratione alterius illius mẽtionẽ ñ fecerit, valẽt litteræ; alterũ tamen eliget, ſi ſimul teneri nõ poſſint.

b ¶ A ſede Apoſtolica] idem ſi an alio, & facit ad hoc. ĩ. de offi. leg. c. ult.

c ¶ Vitioſa.] eſt n. gratia uitioſa, qñ in impetratione beneficij ſubijceretur aliquod beneficiũ, quãtuncũque modicũ, ut ĩ. de præb. ſi motu ꝓprio, niſi forte ꝓprio ſuo motu Papa beneficiũ ꝯferret, ut ibi. Hinc eſt, quòd expreſſio beneficij diſpenſationem non operatur: ſed hoc ſolum, quòd litteræ ſurreptitiæ non dicuntur, vt eod. tit. ĩ. de præb. non poteſt. in fin.

ADDITIO. Ita & hic licet ignorantia probabilis excuſet à vitio ſurreptionis: non tamen diſpenſat contra concilium. c. de multa. de prȩb. o. Mo.

1 Iſta placet Doctorib. reprobata prima. Fon.

d ¶ Antea.] quaſi poſt nulla fuiſſet dubitatio.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

e ¶ Ignoranti.] idẽ intelligo de ſciente antequam acceptet, uel ratã habeat collationem eandem. Cum enim ante hoc beneficium ſuũ dici non poſſit, non eſt neceſſe de ipſo fieri mẽtionem: infra de præbend. ſi tibi abſenti Et nota ex hac decre. & illa, quòd beneficia eccleſiaſtica licite conferuntur abſenti: Simile in procuratore, qui cõſtituitur etiam abſens, ut infra de procur. licet. & ff. de procurat. l. in fine. Sed hic[2] forte procurator præſens, habens mãdatum ad talia, ratum habuerat, & acceptauerat, per id, quod dicit in fine, Retinere. vel dic in beneficijs uel litteris ad bñficia impetrandis, nihil debet taceri, quod poſſit mouere animum concedentis: & de tali beneficio antequam acceptet, debet facere mentionem Ad hoc ſupra eo. in noſtra. & ĩ. de præb quamuis 1. & cap. ſi motu. maxime cũ habeat ius ad rẽ 2. ĩ. de conceſ. præb. c. ult. & in prædicta decre. ſi tibi.

2 Et nudo ꝯſenſu ꝯſtituat ſibi ius in re, ꝙ ñ facit uacationẽ expectãs, q tñ id teneatur exprimere, ut ĩ pdicta decretali, in noſtra. Io And.

f ¶ Neſcires.] diuinare enim nõ tenebatur: qa id humanum non eſt. ĩ. vt eccl. benefi. ut noſtrum. §. cum enim. uerſi porro. Ioan. And.

g ¶ Vtrunque.] ſcilicet. impetratum à Papa, & collatum ab epiſcopo.

Gl. ſequens quȩrit: & remittit: ponit quatuor opi. tertiam reprobat: ad quartam ſignat contrarium, & ſoluit.]

h ¶ De iure teneri.] ſed quæ ſũt hȩc beneficia, quæ poſſunt ſimul d̃ iure teneri? Super hoc vide Speti. de leg. §. reſtat. verſic. illud autem. Poſſet dici, ſm Innoc. qui hoc tenet. ſupra de elect dudum. de præben. cum iam dudum quòd habere plura beneficia non curata & quæ de cõſuetudine vel ſtatuto reſidentiã nõ requirunt, non eſt peccatũ, nec contra iura: & de talibus hic poſſet intelligi. Vel poſſet dici ſecundũ Goffred. qui hoc not. ſupra de cleri. non reſid. capit. 3. quòd de iure poteſt quis habere plures prȩbendas, quarum altera per ſe nõ ſufficit: allegat eod. tit. conquerente. ad quod facit etiã ĩ. de præbend. cum teneamur. Vel dic, quòd loquitur de beneficijs unitis, annexis, uel dependentibus illa enim ſimul poſſunt de iure teneri. Sed hȩc lectura non procedit: per collationem enim unius haberet utrunque,[3] & ſic non fuiſſet neceſſaria alterius collatio. Vnde dici poſſet, opinionem Innocen ueram eſſe: quam ſequitur conſuetudo, quam Papa ſcit, & tolerat:[4] uel ſaltem opinio Goffred. argum. ſupra eod. ſi gratioſè. argum. pro & contra. infra de præbend. is cui. Vel dic, quòd littera iſta loquitur de ijs beneficijs, quæ prætextu conſuetudinis uel ſtatuti ſuper hoc ex cauſa facti, ſimul teneri poſſunt. Ad primum, de conceſ. præbend. ex parte in fin. Ad ſecundum de conſtitu cum omnes, & eſt ſimile de iure, ſupra ut lit. pen. capit. 1. & ſupra de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra, de conſue. cap. 1. ſupra de conceſ. prȩbend. litteras: Solu illud ſpeciale in duobus beneficijs in una & eadem eccleſia. Secus in diuerſis: unde uidentur facere pro & facit quod not. Hoſt. in prædi. decre. litteras in glo. non obſtante, in fin.

3 Glo. eſt ſing. & notabilis Do. & Philip.

4 Et idõ ualet ſcd̃m Doc. gl ẽ § leges. 4. diſt. uide Do. hic late loquẽtẽ, qñ licet plura bñficia tenere. Fon.

i ¶ Non potes.] de iure communi, diſpenſatiue tamen poſſet. Et ſi quȩratur, per quẽ diſpenſari poſſit: vide quod not. 70. diſtin. ſanctorum. in gl. 2. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus de elect dudum 2. de prȩbend. de multa. de conceſ. præben. litteras. & inf. de conſuet. cap. 1. Ioan And

[Glo ſeq primo dat ſimile, ſecundo quærit arg pro & contra & ſoluit]

K ¶ Eligas] ſic & olim electio dabatur ei qui duo beneficia curata ſimul habebat, ſupra de præbend. referente &c præterea[5]. hodie ſecus. eod. tit. de multa. Sed nunquid electo uno re integra pœnitere poterit. & aliud eligere? Argum. quòd ſic. 2. quæſt. 6. cap. ei qui. §. ſi qs libello. ſupra de ele. in cauſis. § qa uero. de iure pat. cum autem[6] quod facit etiam contra. & infra de offi. deleg. quamuis. & infra de procu. quamuis. & infra de reg. iu. mutare. cum ſi. Arg contra. 32. q. 5 horrendus. de iureiu. quemadmodum. ſupra eod. lib. de reſcrip. c. 2. & infra de reg. iur. quod ſemel. cum ſuis cõcor. Sol. ſatis videretur, ꝙ re integra poſſit mutare cõſilium & aliud erigere per prima iura. Ad hoc. ĩ. de præb. ſi tibi abſenti. ff. de opt. leg. l. mancipiorũ. Contrarium tene per prȩdi reg quod ſemel. ad hoc ĩ. eo. c. pen. in ſi. & de poſtu. c. 2.

5 ĩ. de ȩt. & qualit. cum te.

6 Et c. cũ laici. ubi de hoc in 1. gl. Ioan. And.

Digitized by Google

pertis. ſicut à principio in contrahendo. In contrariũ facit, de renun. poſt tranſlationẽ de Iudę. Iudęi. de ciuitate &c conſuluit de ijs quæ fiunt à piæl cũ Apoſtolica 17. q. 1. eos. & not. de hoc 24. q. 4. Nabuchodonoſor in princip dicebat Hoſt. opin: Goffre. eſſe verã, cũ reſtituitur ab inferiore: ſec9 ſi à Principe. ꝑ iura ſuperius ꝓ reſtituto inducta, Bartho Brix. in quæſtione dominicali 1. quæ icipit, Sacerdos aliquis fuit: dixit ꝙ ſi depoſitus appellauit infra decẽ dies: reſtitui põt inuito patrono: aliàs non. Tan. dixit, ꝙ ſi eps præuenit in reſtitutione patronũ, valet reſtitutio: aliàs nõ: ꝙ approbat Hoſt in ꝑdi. decr. ex trãſmiſſa. & de elect. innotuit. & facit ꝙ not. ſ. de ꝯſtitũ. cũ acceſſiſſent in vlt. gl.

a ¶ Intelligatur.] cõcor. infra eo. c. 2.

a Dominicali. ſing. 64. Et ſolutio eius cõiter approbatᷣ ꝑ c. decerminus 16 q. 12. Io. Andr.

intelligatur a fieri ſine iuris prçiudicio alien9.

¶ Idem.

¶ In litteris ad beneficia impetratis, inſpicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit, qui licet nunc ſit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.

C A P. IX.

SI b eo c tempore, quo tibi de beneficio cum cura d, vel ſine cura mandauimus prouideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam e † non habebas ætatem: tibi, licet nunc legitimæ effectus f ſis ætatis, auctoritate litterarum huiuſmodi (cum tempore datæ g ipſarum adhuc † non eſſes h idoneus) de beneficio curam i animarum habente nequaquam poterit prouideri. Beneficiũ k autem ſine l cura, (cũ ad ipſum ſufficientẽ tũc m

† Quæ ſit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panormitanus in c. ſuper inordinata. de præbend.

SI eo tẽpore.) Vnius thematis duo dubia ſoluit: & Vtriuſq; cauſam reddit: ſecundum ibi, Beneficiũ. ¶ Præſupponẽdum primo, ꝙ quis non poteſt obtinere beneficium curatum, niſi attigerit 25. annum.

C A S V S Quidam Titius minor 25. annis: quia forte in 24. anno à ſede Apoſtolica impetrauit litteras gratioſas ad epm Pictauieñ. ſub hac forma: Mandam9 vt tali ꝓuideas de bñficio cũ cura, vel ſine cura, ſi ꝙ de pſenti vacat, alioquin de ꝓximo vacaturo: Accidit, ꝙ anteq̃ vacaret aliquod bñficiũ, iſte Titius effectus eſt maior, q̃a ꝑuenit ad 25. annũ, & vacauit eccſa parochialis, q̃ Titius petit ſibi cõferri virtute ſuæ gratiæ: Dicit eps, ꝙ illud beneficiũ curatũ nõ cõprehẽdebatur ſub tua gratia: quia tẽpore impetrationis ipſe erat incapax ad obtinendũ illud beneficium curatũ, Dicit ex aduerſo impetrans, ꝙ licet tpe impetrationis eſſet incapax ad obtinẽdũ illud beneficiũ curatũ, tñ nunc ipſe eſt capax: vtrũ bene dicat? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia requiritur capacitas tẽpore impetrationis, & non ſufficit capacitas tẽpore vacationis: Sed vtrum vitietur beneficium ſine cura ꝑ clauſulam, Cum cura, puta, quia Papa mãdauit vt eps tali Titio conferret beneficiũ vacãs vel proxime vacaturum cum cura vel ſine cura: vtrũ per clauſulam, Cũ cura, vitietur clauſula, Sine cura, ita ꝙ tota ipſi9 gratia ſit vitiata? Reſpondet ꝙ non: ideo ſi vacet aliquod beneficium non curatum, epiſcopus teneꝛ illud conferre: & ſi eps nolit conferre, tunc impetrans habebit recurſum ad ſuum executorẽ, qui ei cõferet illud beneficium non curatum, nõ obſtante recuſatione epi: quia vtile per inutile non vitiatur, quãdo ſũt ſeparabilia: ſecus ſi eſſent inſeparabilia. Nota primo ex hoc textu iuncta glo. ꝙ minor 25. annis nõ eſt idoneus ad obtinendũ beneficium curatum: tamen ſufficit, ꝙ compleuerit xxiiij. & attigerit xxv. annũ, vt dicitur in cap. cum in cunctis. ſ. de electio. licet ſec9 ſit in epiſcopo: quia requiritur in epiſcopo, ꝙ compleuerit annum 30. & inceperit annũ 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panorm. in cap. ſuper inordinata. de præb. in ant. Nota vlterius illud, ad quod allegatur iſtud capitulum: ꝙ reſpectu illius, ꝓ quo ſcribitur, attenditur tempus datæ litterarum, & non tempus vacationis: & iſte eſt principalis effectus hui9 capituli: Et ratio huius poteſt aſſignari: quia litteræ fuerunt nullæ reſpectu illius incapacitatis: ergo tractu temporis non conualeſcunt. Nota finaliter, ꝙ litteræ ad beneficia poſſunt pro parte valere, & ꝓ parte non valere, vt in caſu huius capituli: Nã ſi minori vigintiquinq; annis facta fuerit gratia reſpectu bñficij curati: litteræ nõ valent: & tamen reſpectu aliorũ beneficiorũ, valent: & ſic vtile per inutile non vitiatur.

[Gloſſa prima ſummat.]

b ¶ Si eo.] in litteris ad beneficia impetratis inſpiciꝛ tẽpus datæ: vnde ꝑ illas beneficiũ curatũ obtinere nõ poterit: quia licet nũc ſit maior, illo tempore minor erat.

[Glo. ſeq. ſignat contrariũ, & ibi te mittit.]

c ¶ Si eo] cõtradicit ad hanc ĩ. de præben. ei cui ꝓuideri. ibi ſoluitur.

d ¶ Cum cura.] niſi hoc fuiſſet expreſſũ, de curato prouideri nõ poſſet. ſupra. de præb. cap. vlt. & infra de præb. cum in illis.

e ¶ Idoneam.] ſcilicet 25. annorũ. ſupra. de electio. cum in cunctis.

f ¶ Effectus.] ſpectam9 ergo initiũ. & facit ſ. de elec. dudum 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio nõ valebat. infra de reg. iur. non firmatur cum ſuis concor.

g ¶ Cum tempore datæ] ſic nota inſpiciendum tempus datæ. ſic ſ. eo. eam te. & ĩ. eod. tibi qui. & de præb. cum cui.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem: alleg. pro, & ſoluit contrarium.]

h ¶ Non eſſes idoneus.] propter defectũ ætatis a & idem dici poſſet de defectu ordinum. arg. ſ. de ætate. & qualit. Præterea. ſed hoc eſt falſum, vt inf. de præb. ſi pro clericis pauperibus.

a Illum defectũ ꝓbabit obijciẽs, q̃a fundius ſe in ætate dẽt illã probare. Do. Ad. de Bar. in l de ætate ff de min. Fõ.

i ¶ Curam animarũ. in his, qui ad curata beneficia promouenꝛ, requiritur maior idoneitas, quã in alijs: & ideo ſi mandatur prouideri de dignitatibus, perſonatibus, vel beneficijs, de cura mentione non habita, de curatis, dignitatib9, perſonatibus, vel beneficijs non poterit prouideri. infra de præb cum in illis.

k ¶ Beneficium.] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, ſ. Cũ cura, vitiaret in totũ reſcriptũ: ſcilicet, qđ nec ẽt de ſimplici poſſet prouideri: ideo annectit quod ſequitur. Et ſic not vtile non vitiari per inutile. infra de reg. iur. vtile, cum ſuis concor.

l ¶ Sine cura] quia ex ſe curam non habet: ſi autẽ haberet annexam parochialem & curatam eccleſiã, dic vt dicam infra de præb. ſuper eo.

m ¶ Tunc.] ſcilicet tempore impetrationis

A D D I T I O. Adde ergo, qđ ſi q̃s impetrauerit beneficium cum cura vel ſine cura, & tempore impetrationis eſt legitimæ ætatis: ſi vacat, ei debetur ut in hoc capit. & hic no in glo. iſta ant epe. Contrariũ not. de præb. ĩ. c. ei cui. eo lib. vbi apparet ſufficere qđ tpe vacationis habeat ſufficientem ætatem. Sol. ibi not in 3 gloſ. quia prima gloſ. loquitur in impetratione curati, ſecũda in impetratione ſacerdotalis. Satis obſtat quod nota. eod. titu non poteſt in 4 glo. Sed credo, gloſſ. cap. ei cui, poſſe ſuſtineri, licet aliqui cõtra. q̃a plus eſt habere curatũ in actu & habitu9, q̃ in habitu tm̃: ad hoc quod not. de cleri. non reſid. quia nõnulli. ſuper ver. parochiales. & per Hoſtien. de offi. Archidia. cum ſatis. & Io. And. ſuper ver. animatum, & opti

me probat extrauagans. Ioan. execrabilis iuxta finē, verſi. quantum autē. Et quod not. in præalle. c. ei cui. ſuper ver. licite, in nouella. & vide cōtrarietatem gl. Grego. Sed adhuc inſto per hunc textū in fi. & in glo. quæ loquitur in beneficio ſimplici. Vnde pōt ſic dici, ꝙ eſt quædam inhabilitas rōne ætatis tēporaliter ad beneficiū: quædā ſolum rōne ętatis ad qualitatē beneficij curati: quædā ſacerdotalis tātū. In prima & ſcđa inſpiciam⁹ tp̄s impetrationis, in tertia tēpus vacationis: quia plus eſt aliquē eſſe inhabilitatū ad totū, quàm ad partem, vel ad qualitatem paruā: ad hoc quod notatur hic in nouella, de æta. & quali. indecorū. de præb. ſuper inordinata. & ꝙ not de corpo. vitia. c. 1. & 2. & fi. Et forte ſpeciale eſt in iſta qualitate ſacerdotali, vt hic ſētit Ioā. And. & adde ꝙ notatur ſupra de conceſ. præb. cum noſtris. per Inno. & Ioan. And. in additione, quæ incipit: Et in clementina Hieronymus Clarius Brixien.

ætatem a haberes) per eas licite b poteris obtinere.

¶ Idem.

¶ Gratia generalis nō præiudicat ſpeciali: & debet facere mentionem de precedenti priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto. hoc dicit. Zenze.

1 Iſtā gl. ſequunī Philip. & Do. qui Do. de materia bene cōcludit. Fon.

[Glo. ſeq. quærit. allegat opinionē interſerens, & ſoluit.]

a ¶ Ætatem.] ſed 1 quæ eſt idonea ætas in beneficio ſine cura: Vī ꝙ maior quattuordecim ad illa dicatur idoneus. ſupra de p̄ben. ſup. inordinata. vbi Hoſtienſis hoc tenet in canonis p̄p̄ maturitatem conſilij, qđ requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda. Certum aūt eſt, ꝙ infans dī vſque ad ſeptimum annum: puer aūt, de ſeptimo vſq; ad duodecimum, vel 14. annum. 22. b. 5. pueri. & C. de falſa moneta. l. 1. & dixi ſupra in proęmio. circa finem. Sed vt ibi notat Bernardus, dici pōt, ꝙ pueri ibi dicuntur minores ſeptennio. & iſti dicūtur indigni: Septennes aūt, & maiores ſeptennio dicūtur idonei: cum enim tales poſſint ordinari. 28 diſtin. de his. cū gloſ. 1. ergo & in beneficijs intitulari. Argumento, de præb. cum, ſecundum. Ad hoc optime facit infra. de ele. ex eo. & hæc vera intelligo, niſi eſſent talia beneficia, quæ ſacrū ordinem ex priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto, vel alio modo requirerent. & facit ꝙ dicam ī. de fil. presb. cap 1 1. reſpōſo. & probatur expreſſe ī. de præb. ei cui prouideri. An hodie diſpēſent epī in ętate, not. ſupra. de elect. cum dilectus. & dicam infra, de electio. licet canon. & de ætate & qualitate, cap. vnico. Ioan. And.

b ¶ Licite.] id dicimur poſſe, quòd licite poſſum⁹. 22. q. 2. faciat Ioan. And.

SI propter.] Propter multiplicitatē intellectuum gloſ. Ioan. And. non ſummat: poteſt tamen ſic ſummari: Generalis gratia habens clauſulam generalem, ſcilicet: Non obſtante, niſi id aliter exprimatur, non præiudicat iuri ſpecialiter ex ſtatuto, conſuetudine, vel priuilegio alij quæſito hoc dicit ſecūdū Io. de Fātuzis. ſm quem hoc ſummarium comprehendit vtrāque lecturam poſitam in gloſ. Diuiditur ſecundum Ioan. And. quia primo ponit thema, & eius dubium ſoluit ibi, Intentionis. caſum exceptum interſerens. ibi, Niſi.

2 Hic caſus vſque ad illa verba vl' dic vt ī. in vlti. gl. Io. And. eſt, & in antiquis codicib. reperitur.

CASVS. 2 Papa conceſſit epō Bonoñ. debitorum onere grauato priuilegium, ꝙ fructus beneficiorum primi anni vacantium in ſua diœceſi perciperet: & erat hæc gratia vſque ad quinquennium duratura; appoſito in priuilegio, ꝙ non obſtarent conſuetudines, priuilegia vel ſtatuta, per quæ ſua poſſet impediri cōceſſio: Vacauit quoddam beneficium, cuius redditus primi anni de priuilegio. conſuetudine, vel ſtatuto ſpectabāt ad fabricā eccleſiæ, vel aliū vſū, vel aliquā ſingularem perſonam: quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni? Rñdetur ſm vnā lecturam, ꝙ debentur fabricæ, vel illi vſui, vel ſingulari perſonæ: niſi in conceſſione facta epiſcopo aliud caueretur expreſſe. Vel dic vt infra in vlt. glo.

CASVS 3 ſecundum veriorem intellectū: Papa fecit epō Pictauiēſi gratiam (videlicet pro exoneratione & ſolutione debitorū ei indulſit) vt fructus primi anni oīum beneficiorum vacantiū in ſua diœceſi perciperet vſq; ad quinquēniū: In ipſa diœceſi Pictauienſi erant aliqua beneficia, quæ habebāt hoc onus, ꝙ redditus primi anni erant deputati alicui hoſpitali vel fabricæ: vacauit tale beneficiū: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an epſ, vel fabrica? & vtrū iſta gratia faciat præiudiciū fabricæ? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ p̄ talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quo min⁹ percipiat fructus vnius anni: tñ epſ habebit fructus primi anni, & nō fabrica: ſed fabrica habebit fructus ſecūdi anni. & inſtitutus in beneficio habebit fruct⁹ tertij anni: & ſic fiet ſine præiudicio fabricæ. Et rō eſt quia aliàs iſta gratia eſſet inutilis ipſi epō: puta, ſi illud beneficium ſolum vacaret in quinquennio: tunc ſi epſ perciperet ſolum fructus ſecundi anni, gratia eſſet ei inutilis: quia ſecundo anno eſſet expirata Et iſtud verum, ꝙ dabūtur fructus epō vel fabricæ, deductis oneribus ipſius beneficij, videlicet, ꝙ inſtitutus accipiat moderate aliquam portionem pro ſeruiēdo in diuinis: & reſiduum dabitur epō vel fabricæ. Nota primo ex iſto capitulo. ꝙ epſ non poteſt retinere fructus beneficij vacantis, ſi cōtingat vacare tp̄e meſſiū, ſed illos fructus tenetur reſeruare futuro ſucceſſori, quem inſtituet: quia, alias fruſtra impetraret priuilegium, vt perciperet fruct⁹ primi anni beneficiorū vacantium in ſua diœceſi: quia fruſtra precib. implorat quod alicui iure cōi cōceditur. l. vnica, de theſauris, lib. 10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, ꝙ ſi epō mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipſe percipiet redditus primi anni beneficiorum vacantium in ſua diœceſi, ſi tales fruct⁹ primi anni antea erant aſſignati fabricæ, vel alicui perſonæ: per gratiam epiſcopi non præiudicatur fabricæ vel perſonæ ſingulari, etiam ſi Papa dixerit in gratia epiſcopi: Non obſtantibus priuilegijs vel conſuetudinibus: ſed debet fieri interpretatio, quia epſ habebit redditus primi anni: fabrica aūt vel p̄ſona ſingularis habebit redditus ſcđi anni, & inſtituti habebunt redditus annorum ſequentium: licet alicui dicant, ꝙ fabrica haberet fructus primi anni, & epiſcopus ſecūdi, & inſtitutus annorum ſequentium.

3 Hic caſus paulo longior ē cuiuſdam Heliæ.

CAP. X.

SI propter tua c debita perſoluēda fructus d beneficiorum primi anni e,

c ¶ Tua debita.] ad idem infra de præb. ſi tibi 2.

d ¶ Fructus.] Nota, quod nō hēt retinere beneficia, ſed fructus. Vide vt dixi ī. eod. ſi gratioſe. in hoc caſu vacant beneficia. vnde is, ad quem p̄tinet electio, infra tempus ſtatutum neceſſario habet eligere 4. Et facit quod notat Bernardus de magiſt. quia nōnullis, & probat hoc ſatis ī. de præb. ſi tibi cōceſſo. Io. And.

4 Eligere. Nō obſtat ſecundū Archi. ꝙ eccleſiaſtica bñficia dnt ſine diminutione ꝯcedi. ī. vt eccle. bñfi in rubro & nigro: & qđ ſpirituale ius ſine tp̄ali nō cōſiſtit. 1. q. 3. ſi quis obiecerit. Itē quod inane nomen habebit ſine fructib. quia hoc operatur indulgētia: quod patet & in oib⁹ vltra nume rū auctoritate Papali receptis, q ex pectāt, ī. de præbē. relatū. Io. And.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit duo dubia: & ſolutioni ſecundæ ſignat contrarium, cui reſpondet.]

e ¶ Primi anni.] quid dices? computabiturne annus iſte à die fructuū colligēdorum, an à die vacationis vel mortis? Credo, à die vacationis computari. Vnde non credo hic ſeruari legem de vaſallo: quę dicit. ꝙ ſi vaſallus decedat poſt Auguſtum & ante calendas Martij, quòd ad dominum pertinet: alioquin ad vaſallum vel eius hęredem, vt in lib. feud. tit. hic finit lex. regni. cap. ſi vaſallus. Sed credo. ꝙ à die vacationis vſque ad annum quicquid obueniet beneficio. & ſeparatum erit à ſolo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegium vſufructuario, qui fru-

fructus ſeparatos & reconditos, ſuos facit. ff. de vſufruct. l. arboribus. §. Iulianus. alias incipit, ſi fur ſcd'm moderationem tamen decr. infra de offi. ordina. præſenti. § porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, quòd annus iſte habebit ccclxv. dies. vnde ſi vacauerit eccleſia prima die mẽſis; ſequẽti anno prima die eiuſdem mẽſis finit' erit annus. & facit quod dicam infra de elect. quàm ſit eccleſijs. & ſi eſſet biſſextus, illi duo dies cedũt ſibi ꝓ vno; pro uno enĩ cõputantur. vt ſ. de verbo. ſig. quæſiuit. ff. de verb. ſign. cum biſſextus. ff. de diue. & tẽp. præ. l. 2 in vlt. gl. Licet ſit arg. contra ff. de ſtatu liber. l. cũ hæres. §. Stych'. Sed illud in pœnis vel odijs, quæ ſunt mollienda, de pẽn. diſt. 1. pœnæ. j. de regul. iur. in pœnis. & facit quod not. in prædi decre. quæſiuit. & 55. diſt. c. 2.

hic etiam. In vno autẽ beneficio & eius prouentibus cõuertendis ex cã in vſum prẹlatis, non erit neceſſaria licentia Papæ: quia cum eps̃ cum capitulo poſſit ſupprimere dignitatẽ, & propter neceſſitatem poſſeſſiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

que in tua vacabunt[a] dioeceſi, tibi (non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus, priuilegijs, vel ſtatutis, per quæ noſtra impediri[b] poſſet conceſſio) vſque ad quinquennium[c] de ſpeciali[d] gratia concedimus:[e] intentionis[f] noſtræ nequaquã exiſtit, ſi fructus huiuſmodi eccleſiæ tuæ fabricæ, † vel alteri[g] vſui, ſeu cuicunque ſingulari perſonæ, de ſpeciali conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto[h]. Forſitan debeantur, quòd eis per cõceſſionem[i] ipſam (niſi hoc expreſſe[k] caueatur in ea) præiudicium[l] aliquod generetur.

† No. textũ hic iũgendo cũ uerbo ſtatutis. ꝙ eps̃ ſtatuit, ꝙ fruct' bñficiorum vacantiũ debeanĩ fabricæ. Philip. & Do. & Pe. Font.

ADDITIO. Et hoc eſt verũ, dummodo illa perceptio nõ cõcernat utilitatem ipſius epiſcopi. Dom. Font.

f ¶ Intẽtionis.] nota ad intẽtionẽ ſcribentis recurrẽdum. facit. ſ. eo. c. 2. & j. de conceſ. præb. c. ult. & ſup. de deci. ex multiplici. cum ſim.

g ¶ Alteri vſui.] puta, menſæ capituli.

h ¶ Statuto.] nota, ꝙ oĩa priuilegia, conſuetudines, uel ſtatuta quacunque firmitate vallata: cõceſſa capitulis, cõuentibus, vel collegijs cathedralium, regularium, & conuentualium eccleſiarum, ſeu ſingularibus earundem perſonis, vt bona eccleſiarum ipſarum vacantium a prẹlatis dimiſſa, vel tempore vacationis obuenientia poſſint ſurripere, diuidere, vel in ſuos vſus conuertere, ſunt hodie reuocata & quaſſata per decret. infra de elect. quia ſæpe. & c. ſtatutum. in clemen. quę tamẽ in alijs beneficijs locum non habet, vt infra de offi. ord. præſenti. in fin.

i ¶ Conceſſionem ipſam] ſibi factam.

K ¶ Expreſſe.] ad idẽ ſ. eo. cum aliquibus. & cap. ſuſceptum. & c. quamuis.

[Gl. ſeq. ponit duas lecturas: Contra ſecundam dupliciter opponit, & primam approbat.]

l ¶ Præiudiciũ aliquod.] niſi iſtud verbum eſſet ita generale, iſta decret. ſic poſſet intelligi ꝙ ex ea nil ſequeretur abſurdũ: ſcilicet, quòd fabrica uel vſus ille, vel aliæ ſingulares perſonæ ſic priuilegiatæ habeant redditus ſecundi anni: iſte autem priuilegiatus habeat redditus primi anni: & ita be ne cõſequeretur ſecundum hoc ſuum effectum illa clauſula priuilegij, Non obſtantib. quibuslibet conſuetudinibus, priuilegijs, &c. Alij dicunt, ꝙ illa fabrica uel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia Papa non intendit eis derogare, ſed ſoli ſucceſſori: iſte autem priuilegiatus habebit redditus ſecũdi, qui ſibi eſt primus: ſed quoad ſucceſſorẽ uel beneficiatum, tertius erit primus: & ſic nullum præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: ſed ſecundum hoc poſſet impediri conceſſio, quod eſt contra tenorem ipſius gratię. Pone enim quòd in anno quinto, quo finiri debet gratia, uacet beneficium: ſi fabrica primos redditus habeãt, epiſcopus nihil habebit. Itẽ quid operabitur illa clauſula: Non obſtantibus, &c. cum ſucceſſori ſine clauſula illa pręiudicium fieret. Vnde prima lectura magis mihi placet, † & magis eſt amica litteræ, vt dicamus, quòd iſta erat dubitatio Decretalis, an per iſtam conceſſionem ſic factam, ſcilicet, Non obſtantibus quibuſcunque, &c. videretur derogare ipſi fabricæ, vſui, uel ſingulari perſonę: ut ex quo ex illius priuilegij uigore redditus primi anni habere non poſſunt, amplius nil habeant: Et Papa reſpondet quòd habebunt redditus ſecundi anni, quaſi ille eis ſit prior, ut illa clauſula, Non obſtantibus non ſucceſſorem, ſed priuilegiatum tantum coadiuuet.

† Iſta opinio ẽ gl. & cõis ꝗ. quã Archid. & Pet. de Anch. diſplĩceat Fon.

¶ Idem.

¶ *Cauſa ab Apoſtolica ſede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus, uel canonicatum eccleſiæ cathedralis. Nec tractari debẽt, niſi in ciuitatibus vel locis inſignibus. h. d. vſque ad §. cum vero.*

[Glo. ſeq. ponit quatuor exempla, & ſubdit genus, demum quærit, arg negatiue: & contrarium ſoluit.]

a ¶ Vacabunt.] morte, renũciatione, depoſitione, trãſlatione, uel quocunq; alio modo. Quid, ſi ꝑmutatione? Videtur, ꝙ ſecus, per decr. j. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non poteſt, quin propter permutationem vacet? & æquitas in eo ſolo caſu iuris rigori præfertur, in quo ſcripta reperitur, in alijs non: non enim ex illo ſpeciali caſu eſt regula danda.

b ¶ Impediri.] ſecus ergo ſi differri: & licet intẽdat per clauſulã, Non obſtante, impedimenta tollere: dilationes tamen tollere non intendit, licet ex dilatione impediri poſſet, ut j. dicam.

c ¶ Quinquennium.] factũ narrat: idem erit in citeriori & vlteriori tempore

[Gl. ſeq. declarat in quo eſt gratia, & quid ꝯfert.]

d ¶ Speciali gratia.] quia de iure futuris ſucceſſoribus ꝯſeruari debebant, vel in utilitatẽ eccleſiarũ expendi. j. de elect. quia ſæpe. & de offi. ord. præſenti. & intelligo hanc gratiã, & illam quæ ſequitur ſecundũ moderationẽ illius decre. præſenti. § porro. ſcilicet, ꝙ hoc ſolũ intelligatur de illis fructib. eccleſiarum vacantiũ, quæ ſolutis debitis, ſi qua ſunt: & his, quæ neceſſaria fuerint, pro ſeruitorib. & miniſtris, & alijs incumbentib. oneribus uſque ad nouos redditus reperta fuerint ſupereſſe.

[Gl. ſeq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliam opinionem cui opponit, & dupliciter reſpondet.]

Legat' de latere, an poſſit ꝯcedere fruct' primi anni bñficiorũ uacantium.

e ¶ Concedimus.] an legatus de latere ſimilem gratiã dare poſſit, tractauit Io. de Deo in quæſtionibus ſuis, in prin. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. in fin. & dicunt, ꝙ dato, ꝙ ex cauſa hoc poſſet: beneficium tamen uel dignitas dẽt cum aliquo emolumento conferri. Quod uerum eſt, vt dixi ſ. in gl. prox. & in gl. nota ꝙ non. Notat etiam Bernar. ſup. vt eccl. benef. vt noſtrum. in ulti. glo. ꝙ epiſcopus ex iuſta cauſa ad tẽpus poſſet fructus alicuius beneficij retinere: ꝓbat per decret. ſ. de uerb. ſign. cap. penult. quę etiã facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa. Sed poteſt dici ſic fuiſſe de facto: ad hoc ſ. de fil. præsbyt. litteras uel illud ſcd'm Goffr. in fructib. omniũ beneficiorum uacantiũ vſque ad certum tp̃s, ut

STatutum.] Principium huius c. legitur vſque ad §. Cum vero eiuſdem.

CASVS ſic figuratur: Prætendebam Titium debitorē meū in aliqua pecuniæ ſumma: & quia habebam ordinariū loci certa ratione ſuſpectū, nolui ipſum corā ordinario ꝯuenire: ſed a ſede Apſtica impetraui, cām delegari canonico ecclę beatę Marię maioris Pictauij, vel canonico ecclæ beati Hilarij maioris, vł ſimplici ſacerdoti, q non habebat dignitatē eccleſiaſticā, nec pſonatū nec canonicatū eccleſiæ cathedralis: Præſentaui litteras meas dō legato, qui Titiū meū debitorē ad præſentiam ſuam fecit citari: q in die citationis cōparuit, cui obtuli libellū meū: Qui reus excipiendo propoſuit, ꝙ non tenebatr litigare corā ipſo delegato pp incapacitatē pſonæ: qa cauſæ à ſede Apoſtolica non pñt committi, niſi pſonis exiſtentib. in dignitate, uel perſonatu, uel niſi ſint canonici eccleſiæ cathedralis: & ſic, qa uirtute litterarū delegatur, iſte nō recepit poteſtatem, quæritr an bene dicat? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: Et hoc verū, niſi Papa hoc faceret ex certa ſcientia: vide licet cōmittēdo alicui quāuis nō ſit in dignitate vel perſonatu: vel quāuis non habeat canonicatū ecclæ cathedralis: Sāctiſſime Pater, quæritur verū habentes dignitatē, uel pſonatum, uel canonicatū eccleſię cathedralis poſſint cognoſcere in omni loco de cauſis ſibi à ſede Apſtica cōmiſſis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ non: immo tales delegati, vel ipſorum ſubdelegati debent de cauſis ſibi commiſſis cognoſcere in ciuitatib. & alijs locis inſignib. in quib. poſſit haberi copia peritorum. Nota primo, quòd cum ſtatutum poſitiuum tractu tempo is incipit eſſe damnoſum, pp varietatem morum mutari poteſt: quia non debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundum uarietatem temporū ſtatuta varientur humana. cap. non debet. ī. de conſanguinit. & affinita. Nota vlterius, quæ perſonæ ſunt capaces iuriſdictionis ſeu delegationis Apoſtolicæ: quia ſolum illæ perſonæ, quæ ſunt conſtitutæ in dignitate, vel perſonatu, vel quæ obtinent canonicatū in eccleſia cathedrali. Sed quomodo cognoſcemus, ꝙ aliquis habeat perſonatū uel dignitatē? Declarat Panor. in c. de multa. ſup. de præben. ubi dicit, ꝙ recurrendum eſt ad conſuetudinē, ut ſi ſit conſuetudo ꝙ talis habeat præeminentiam & iuriſdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autem ſit conſuetudo, ꝙ talis habeat pręeminentiam in eccleſia, & non iuriſdictionem: tunc dr habere perſonatum, & non dignitatem. Nota inſuper, quòd canonicus eccleſiæ collegiatæ, quantuncunq; illa eccleſia ſit notabilis, non ē capax Apoſtolicæ iuriſdictionis: & ſic eſt correctum c. pręſenti, quod hodie nō habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli: Et quamquam canonici eccleſiæ cathedralis poſſint eſſe delegati ad vnā uel plures cauſas: non tamen poſſunt eſſe conſeruatores. c. fin. ī. de offi. deleg. Nota ꝙ delegati à ſede Apoſtolica, nō poſſunt pro libito ſuæ uoluntatis cognoſcere de cauſis ſibi delegatis in quocunq; loco: ſed debent cauſas examinare in ciuitatib. populoſis, uel alijs locis inſignib ubi ſit copia peritorum. Et ſi alibi cognoſcerent, proceſſus non ualeret, vt in fine huius capituli, ubi ponitur clauſula, quæ irritat facta contra iſtam conſtitutionem.

† Vide quod nouiſſime ſanciuit Cōcil. Trid. ſeſſ. 25. de for. c. 10.

CAP. XI.

STatutum a † quod b circa iudices à ſede Apoſtolica c deputandos nuper edidimus, cum quædam d contenta in eo, quæ pro communi e vtilitate credebantur f inducta, ſicut experientia g docuit, tendere dignoſcantur ad noxam: h ſanctione i præſenti, quam irrefragabiliter obſeruari mandamus, ſuadente vtilitate, in melius k duximus reformandum. l Sancimus igitur, ut nullis, niſi dignitate m

a ¶ Statutum.] licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuiditur: eā tamen in quatuor partes diuido principales: Prima durat a principio uſq; ad §. Inſuper. Secūda ab inde vſq; ad §. Proferēdo. Tertia abinde vſq. ad § Quicquid. Quarta vſq; ad finē. In prima ſtatuitur quib pſonis, & in quib. locis cauſæ à ſede Apoſtolica, vel legatis vel delegatis, uel ꝓ pū̄ cōmitti dēant, & tractari. In ſcda ꝓuidet circa actiones, q̃ fiebāt in iudicijs ab ipſis delegatis, aſſeſſorib. uel notarijs cāq; & apponit pęna. In tertia ꝓuidet circa vocationes teſtium ad iudiciū, q̃ ſępius malitioſè fiebāt, & cā fatigādi teſtes, vł ab eis aliqd extorquendi. In vltima decernit caſſum & irritū q̄cquid fuerit factū ꝯ prædicta ſtatuta.

ADDITIO. Ioannes Monachus diuidens decre. in ſex partes: de prima faciebat tres, dicens, ꝙ primo ſtatuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. Cum vero. Tertio in § In nullo. circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit Ioan. And.

b ¶ Statutum quod.] loquitur de decretali ſua extrauaganti, quæ incipiebat, Statuimus. reformat etiā Decretalē Inno iiij eo. tit. præſenti. quam hodie non habemus. & decre. ſup. eo nonnulli.

c ¶ A ſede Apoſtolica.] legatis, vel delegatis ab eis, ut inf. patebit Ioan And.

d ¶ Quædā.] ibi nō diſtinguebatur, an actor, & reus eſſēt eiuſdē ciuitatis uel diœceſis, vel diuerſarū. Itē additur ꝙ de expreſſo ꝯſenſu partium extra locum, quo deputatus eſt, poſſit iudex cognoſcere & cōmittere, ſi referas ad decret. præſenti. im illā poterit fieri cōmiſſio inſtitutis in collegiatis honorabilib. & in cathedralib. eccleſijs: vnde ſecundum eā videbanē poſſe cāæ committi manſionarijs, & quibuſcunq; priuilegiatis in talib. eccleſijs: quod erat abſurdum. Hic autem prouidetur, quòd ſolis canonicis cathedraliū eccleſiarum fiat cōmiſſio

e ¶ Cōmuni vtilitate.] quæ in legib. conſtituendis attendenda eſt. 4 diſt. erit autem lex. & ī. in procemio huius libri.

f ¶ Credebantur.] & erant ſine dubio reſpectu prioris temporis. Ioan. And.

g ¶ Experientia.] ad idē ī. de elect. quàm ſit. & ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

h ¶ Ad noxā.] & ideo nō debuit iudicari reprehenſibile, ſi ſecundum tēporum varietatem, varietur ipſum poſitiuum ſtatutum 63. diſt. c. quia ſancta. §. uerū. in fin. 35 q. 1. c. 1 ī. de ſenten. excom. cap. vltim. in princ. ī. de conſang. & affi. non debet. cū ſuis concor. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem uel moderationem à Principe recipit. ī. de deci. ſuggeſtum. ī. de priuileg. c. 1. & cap. auctoritate. & ca. ſequenti.

i ¶ Sanctione.] ſanctio proprie dicitur, cui adijcitur pœna, quod dic ut notatur 5 diſt. in ſumma.

K ¶ In melius.] laudabilior eſt autē qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de uete. iure enuclean. l. §. ſed neque.

l ¶ Reformādum.] eo ꝙ non in totum, † ſed pro parte corrigitur iſtud ſtatutum, ut inf. uidebis. † Not. ex hac gloſſa q d ſit reformare.

Glo. ſeq. remittit. obijcit. & dupliciter ſoluit.]

m ¶ Dignitate.] dignitas ſumitur multis modis: qđ dic ut notat Ioan. 4 diſt. denique. & Vin. & Bernar. ſ. de cleri. nō reſi. cap. 3. hoc ad litteram de eccleſiaſticis dignitatib. intellige. Et nota mirabile: qa poſſunt committi cauſę maiorib. xx. ann vt ſupra de offi. deleg. cum viceſimum. a quocunq;, & etiam minorib. a Papa, ut ibi, & ff. de re iud. quidā ꝯſulebāt. Sed certū eſt, ꝙ q eſt in dignitate, uel pſonatu, debet attigiſſe

ſaltem

ſaltem xxv. annū. ī. de ele cū in cūctis. & ſic vr̄, ꝙ minoribus xxv. annis non pn̄t cauſæ cōmmitti, iis, dico, qui non attigerint. Solu. Si cauſæ nō poſſent cōmitti niſi ꝑſonis in dignitate vel ꝑſonatu conſtitutis, tūc procederet obiectio: ſed poſſent ēt cōmitti canonicis eccleſiarum cathedralium: in q̄b. non requirit̄ tanta ętas, vt probat̄ ꝭ. de elect. ex eo & dixi. ī. eo. ſi eo tp̄e, & ſic obiectio nō procedit. Dico ēt ꝙ diſpēſatiue poteſt aliquis habere dignitatem vel perſonatum, ēt minor xxv. annis. per diſpenſationem Papę [1] vel epiſcopi; primum patet, ſecundum probatur. infra de ętate & qualit. c. vno.

præditis [a], aut perſonatum obtinentibus [b], ſeu eccleſiarum cathedralium [c] canonicis [d], cauſæ [e] auctoritate litterarum [f] ſedis Apoſtolicæ [g], vel legatorum [h] eiuſdem de cetero [i] committantur [k], nec

1 Si tñ talis ē inhabilis ad iudicandū, nō erit delegatus, q̄a diſpenſatio nō extenditur ad conſequētiam actus diſpenſati. Do. Fon.

a ¶ Præditis] ideſt, præ alijs ditatis. Eſt enim dignitas quædam præeminentia in eccleſia, vt ſup. de verb. ſign. quamuis.

b ¶ Obtinentibus.] idem de officialibus epiſcoporū principalibus & foraneis & de Priorib. religioſis conuentualibus & clauſtralibus: Dic vt in Clem. eod. tit. & ſi principalis.

c ¶ Cathedralium.] ſufficit ergo ꝙ ſit cathedralis. Et ſic ſublatum eſt, quod olim continebatur de eccleſijs collegiatis honorabilibus: licèt adhuc hodie in alio ſit comparatio, vt inf. de electione, quia ſæpè alibi ęq̄parantur cathedrales & regulares. ſup. de electione, ne pro defectu.

[Glo ſeq. primo duo puncta declarat. Secundo quærit arg. pro, ſoluit ꝯtrium, & arg. reſpondet. Tertio ponit ius vetus. Quarto notat præſumi, &c. allegat 3. iura. Quinto ſoluit duas quæſtiones.]

d ¶ Canonicis.] habentibus igitur perpetuū officiū in eccl̄a cathedrali ſine dignitate, perſonatu & canonicatu: de quo loquitur ꝭ. tit. prox. c. j. non poterit cauſa committi, cum de his non exprimat. Itē ſcias ꝙ licèt iſti canonici delegari poſſint: conſeruatores tñ dari non pn̄t: cum decre vlt. ꝭ de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt ī dixi, Canonicus pōt eſſe maior ſeptēnio ꝑ decret ꝭ. de elect. ex eo. & dixi de hoc ī. eod ſi eo tp̄e. in gl. pen. ſi committatur cauſa tali canonico, nunquid dicemus litteras valere? Vr̄ quòd ſic: q̄a iſta decretalis vltima de hac materia hoc ſolū requirit, ꝙ ſit cathedralis eccleſiæ canonicus: ergo huic ſtabim̄. Sed ꝯtrium credo, & dico ꝙ ſi tali impuberi committeretur cauſa, niſi appareret de certa ſcientia Papæ, ñ teneret commiſſio. Et idem dico. ſi committatur ab alio, q̄ à Papa minori xx. per prædictam decret. cum vigeſimum. quam non dico, nec credo correctam per hanc. Quòd enim non mutatur, cur ſtare prohibetur. C. de teſtam. ſancimus. & correctio iurium eſt vitāda. ī de electione. eccleſia. 2. & ꝭ. de elect. cum expedit. in prin. nec iſta decre. dicit, ꝙ hoc ſufficiat: ſed ꝙ hoc requiritur vnde non ꝯdicit: aliàs eadem ratione dicēdum eſſet, ꝙ dummodo ſit canonicus cathedralis eccleſiæ vel in dignitate vel in perſonatu, non poſſit repelli prętextu acceptionis, excōicationis, infamię, inimicitiarū, vel alia iuſta cauſa: quod eſt abſurdū. & eſt ſimile quod notabo. ꝭ. de elect. licèt canon. Et not. q̄d dicit, canonicis, olim dicebat. inſtitutis: vnde videbatur ꝙ cuilibet inſtituto in cathedrali, etiam manſionario, pn̄t cauſæ committi: quod hodie per decre. hāc [2] ſublatum eſt. Not. ergo: ꝙ pro dignitate & loco & præſumitur pro aliquo: quanto enim quis meliorib' ꝑeſt, tāto maior & ſanctior eſſe præſumitur. in Auth. de defenſo. ciui. ad finem primæ colum. § nos igitur. coll 3. 61 diſt. mitamur. 63. diſt. Metropolitano. ī de præſump. cum in iuuentute 24 diſt. quando. de magiſtris cap 1. & c. quia. & c ſuper ſpe. cum ſim. Et ſi tempore datæ quis eſſet canonicus, tempore præſentationis non: puto ꝙ procedere poſſit [3] ; non ſic econuerſo; ſpectamus enim initium ad hoc ſupra eodem, cap. 1. & c. ſi eo tempore. ī. de elect. dudū & quod ibi not. ff. de Sena. fœminæ ff. de iu l. cæcus. & hoc habes in gl. ſi. in cle gratiæ. eod. tit. Ioan. And.

2 Vide quòd nolit ff. de ædil. edi. Font.

3 Hanc gl. ſequūtur doctores cōmuniter.

e ¶ Cauſæ.] hæ ſine iuriſdiction non ꝯmittuntur ī. de offi. deleg. præterea, non ergo prohibet, quin audiētia alicui' articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico committi poſſit. ADDITIO. Vnde ſignanter dicit, Cāę ſecundum B. ꝯ argu. ad hoc ī. de offi. deleg. ſuper quęſtionum. § 1. vbi dicit, vel iudex quicūque. &c ſup. de re iud. c cum Bertholdus. Archid.

[Glo. ſeq. quærit. & ſoluit: ſecunda pars recitatur per quæſtionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione]

f ¶ Litterarum.] pone, Papa in litteris vocat aliquem ſimplicem clericū, nunquid valebit commiſſio? ſm Ber. & oēs dic ꝙ non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa ſcienter cōmittit, quia facit & facere poteſt ꝯ conſtitutionem iſtam. Ad hoc optimè ī. de priuileg. cum olim. 2. verſi. interim. Et nota ꝙ ſecūdum Inno. ſi cancellarius ex ſe dat iudices & hoc cōſtat, non habet locum hæc exceptio. quare enim imputari debet parti, quæ talem iudicem non petit? quod uerū eſt etiam ſecundum Ber. & Hoſt. cum hoc ex certa [4] ſcientia facit: quod intelligo, ſi id in litteris exprimitur, vt inf. de præb. ſi motu proprio.

4 Tūc aūt ex certa ſciētia dr̄ Papa reſcribere, vt bñ notat Francus hic, cū ex tenore reſcripti appatet eū habuiſſe notitiam facti & īpedimenti.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

g ¶ Sedis Apoſtolicæ.] quid de ordinarijs? nunquid cōprehenduntur & tenebunt̄ hac conſtitutione? Dic ſecundū Ber. & oēs, ꝙ non: & pōt eſſe ratio, quia epi & ordinarij habent melius notitiam clericorū diœceſis ſuæ, q̄ Papa clericorū totius orbis: vnde, etiam ſi ſimplici clerico cōmittant ordinarij, tenet cōmiſſio: pone enim ꝙ ſimplex clericus excellens ſit Decretorum Doctor. Præterea non eſt ita abſurdū, ꝙ aliq̄s ēt rudis & pannoſus clericus gerat vices epiſcopi, ſicut eſſet, ꝙ gereret vices Papæ: igitur ad ordinarios non extendatur hæc conſtitutio. Et eſt ſimile quod conſueuit dici ſup. eod nonnulli, & inferius tangam.

[Glo. ſeq recitatur per quæſtionem, quam ſoluit & determinat]

h ¶ Legatorum.] quia verbū generaliter poſitū, &c. 19. diſt. cap. 3. Intelligam hanc litteram generaliter in omnib. legatis quorum tria ſunt genera: quod dic ut ī. de offi leg c. pen. & ꝭ. eod. tit. c 1 quod verum puto indifferenter: cum ex legationis vigore cōmittunt, & idem intelligas in delegatis, ſ. cum committunt, delegationis vigore. inf. eo. c. § in nullo quoque.

[Gloſ ſeq quæri & remittit.]

i ¶ De cetero.] conſtitutio enim non extenditur ad præterita. ī. de conſti. c. vlt. Quid de pendentibus? dicam inf de elect licet canon. Io. And.

[Glo ſeq quærit, ponit opinionem & ſoluit]

k ¶ Committantur.] pone ꝙ qō fuerit commiſſa, pars non excipit, nunquid ualet proceſſus? Dicebat Bern. & omnes poſt eum, quod tacitè & expreſſè poterat pars huic iuri renuntiare. Introductum eſt enim in ipſorum fauorem, ne. ſ. in opprobrium proprium cogantur epiſcopi & magni clerici coram rudibus & pannoſis clericis litigare, & interdum propter ruditatem ipſorum ius amittere ſuum. & facit de regularibus, ad Apoſtolicam. cum ſuis concordan. Sed hodie per finē iſtius decretalis, credo ꝯtrium: ubi innuitur, quòd ipſo iure eſt irritum & inane, quod ꝯ aliquod iſtorum fit: unde neceſſariam non credo exceptionis opē, & facit quod dixi ſup. eo. c. j in prin. Et poteſt eſſe ratio, vt ī. tetigi: quia hoc uidetur non ſolum in fauorem partium inductum, ſed etiam in fauorem ipſius Apoſtolicæ ſedis, ne uilipendatur in tali miniſtro. 61. diſtin. in ſacerdotibus. cum ſim.

a ¶ Nec

a ¶ Nec audiantur,] Not. ꝙ verſiculus iſte non prohibet circa commiſſionem, ſed circa agitationē. & idē erat in p̄dicta decretali, præſenti. Si ergo extra talia loca fiat cōmiſſio, dūmodo in his locis cauſa audiaẽ, ſatisfactū eſt huic tẽxo ſm Ber. & oẽs. arg §. eo. tit. nōnulli de exce. olim. & j. §. prox. & eo ſal uo qđ ibi dr̃: & ad hoc ff. q ſatiſd. cog. ſi fideiuſſor. §. 1. vbi dr̃, ꝙ cũ difficile eſt ſatiſdare in vna ciuitate, in aliam mittitur ut ſatiſdet.

† Noĩe peritorũ q intelligãtur vide p Archidiaco. nũ in ca. vt cōmiſſi. inf. de hæret.

b ¶ Ciuitatibus.] ciuitas 1 murorũ ambitu terminatur, regulariter tñ, & ſi in ſuburbijs, audiret, idẽ credo, arg j. de ſent excom. ſi ciuitas. Et bñ dicit, ciuitatibus: quia in eis p̃ſumunẽ eſſe periti: & ſic epi in ſolis ciuitatib. ſta tuendi ſunt. 80. di. c. 1. ſ. de priuil. c. 1. Et leges & artes in regijs ciuitatib. ſunt docendæ, vt in proœmio ff §. hæc autem. & de magiſt. c. 1. & nomine ſtudij, non intelligitur villa, vel caſtrum. de cle non reſi. tuæ.

1 Cōcilia cœtusq; hominũ iur ſociatos, ciuitates, appellat Cicero de ſom Scipionis.

ADDITIO. Dicit Iſid. in 15. lib. Etymol. ꝙ ciuitas eſt hominum multitudo ſocietatis vinculo adunata, dicta à ciuibus, i. ab ipſis incolis vrbis, quia plurimorũ conſiſtat & contineat vnitatem. Nam vrbs ipſa mœnia ſunt: Ciuitatis autem nomine non ſaxa, ſed habitatores notantur, ſecundum Iſidorum. Achi.

[Glo. ſeq. ponit duas lecturas.]

c ¶ Locis inſignibus.] quiddã dñt, ꝙ hæc determinatio, Vbi, &c. quæ ſtatim ſequitur, non refertur niſi ad hoc qđ dicit, locis inſignibus: Sufficit. n. ꝙ ſit ciuitas, licet ibi non ſint periti: Et eſt ratio, quia cōiter in ciuitatib. ſunt periti: & ea quæ raro accidunt, iuriſconſulti non reſpiciunt, nec eis medentur, ſed his tñ, q̄ frequēter occurrūt: in Auth. vt ſine prohi. ma. deb. tu. ge. §. quia vero, coll. 7. arg. 4. diſt. erit. ff. de legib. nam ad ea, vix enim eſt, ꝙ in ciuitate vel ibi prope, nō habeantur periti. Vnde ſatis eorũ copia in ciuitate haberi pōt. ff. de rei vend. q̄ religioſis. 6. q. 1. Pontifices. Alij ɔ̄dicentes, ꝙ ibi eſt eadem ratio. Primum placuit Innoc. & Hoſtien 2 ſecundum hoc expone quod ſequitur, Vbi, &c ideſt, in quibus locis inſignibus. & facit pro hac parte inf. eo. § in nullo.

2 Et placet Dom. & Phil. ex qua glo. notant ꝙ clauſula in fine reſcripti poſita nō refertur ad oĩa ſuperiora, vbi rō hoc ſuadet facit. l. 3. §. 1 ibi Bar. ff. de lib. & poſth. Fuat.

d ¶ Commode.] 22. q. 2. facit.

[Glo ſeq quærit & ſoluit: quæſtionem fortificat, & ſoluit: circa ſolutionem duas opi. recitat, & demum ſolutionem determinat diſtinguendo.]

e ¶ Copia.] tã pro aduocatis, q̄ aſſeſſorib & ɔſiliarijs, & alijs q̄ emergūt. ff. de poſtulan. l. 1. §. ait prętor. ff. ex quib. cau. ma l. ab hoſtib. §. fi. de vi. & hone. cle. cum ab omni 11. q. 1. non licèt. Quid ſi inter iudices & partes eſt contentio ſuper hoc? quia alter dicit locum inſignem, & ibi copiam peritorum haberi, alter negat. quid erit? Dic recurrendum ad cōem opinionē vulgi. ff. de ſupellect. leg l. Labeo. & ſ. de ſpon ex lr̃is. Quid ſi adhuc ſuper hoc ſit contentio? Recurretur ad arbitrium boni viri ff. de verb. obl. l. continuus actus non delegatorum qui iuriſdictioni ſuæ fauerent: ad hoc. C. de arbi. l. nemini. & ſ. de pœn. dilectus. ſm Ber. & intellige bonum virũ iudicem eccleſiaſticũ illius loci, ſecundum Inno. Hoſt. aũt dicit hic recurrendum ad arbitrium iudicis, i. boni viri: & ſic intelligitur l. ɔtinuus. §. cum ita. eligenẽ ergo ſecundum eũ arbitri. ſ. eo. paſtoralis de off. deleg. ſuſpicionis, niſi euidēter notorium eſſet, ꝙ ibi peritorũ eſſet copia. ad hoc de app. ɔſuluit 3. Ego credo, ꝙ cum iudex ſe conſtituit aduerſarium, tunc locum habeant ſupradicta: ſed ſi contentio eſſet ſolum inter partes, certe credo, quod iudex de hoc cognoſcere & pronuntiare poſſet quia video, ꝙ pronunciat, an ſua ſit iuriſdictio: quod plus eſt. ſ. eo. ſuper litteris. & facit quod recitari cōſueuit. de proba. poſt ceſſionem. & facit inf §. prox. in fi.

f ¶ Peritorum.] ſcilicet, iuris, ut prius fuit in alia decret. præſenti.

audiantur a alibi, quàm in ciuitatibus b vel locis c inſignibus, vbi poſſit commode d copia e peritorum f† haberi.

¶ *Actore & reo eiuſdem diœceſis exiſtentibus, cauſa committi non debet extra illam, niſi in ſex caſibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnã dietam: & niſi in duobus vltimis caſibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice; & in expenſis condemnabitur. hoc dicit vſque ad §. Cum autem. Dominicus.*

¶ CVM VERO g

g ¶ Cum vero.] hic incipit corrigere & moderari ſtatutũ generalis ɔcilij. ſ. eod. nonnulli. & ſummę æquitatis eſt, quod ſequitur. Io. And.

¶ Iſte §. legitur vſq; ad §. Inſuper. & hoc hẽt: Cũ actor & reus ſunt eiuſdem ciuitatis vel diœceſis, extra ipſam ciuitatem vel diœceſim nō eſt cauſa delegãda, niſi cum iuſta cauſa: quo caſu pōt ɔmitti extra diœceſim, dummodo locus non diſtet à fine diœceſis vltra vnã dietam. Et ſi actor & reus nō ſunt eiuſdem diœceſis, & actor non velit impetrare in diœceſi ipſius rei: poteſt impetrare in alio loco, dum tñ locus iſte non diſtet à fine diœceſis rei vltra vnã dietam. Item delegatus deputatus ad cognoſcendum in certo loco, non poteſt cauſam alibi adire niſi de conſenſu partium.

CASVS. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ ſumma: eo ꝙ habebã iudicē ordinariũ mihi ſuſpectum, coram ipſo nolui eum cōuenire, ſed impetraui delegatũ a ſede Apoſtolica: Quæritur, vtrum poſſim impetrare in quocũq; loco? Rñdet Romanus Pontifex cũ diſtinctione: quia aut ego actor, & ipſe reus ſumus eiuſdem ciuitatis vel diœceſis: & tunc dẽt impetrari delegatus in ipſa diœceſi: niſi impetrarē iudicē delegatũ ɔ̄ epm̃ vel capitulũ eccleſiæ cathedralis uel uniuerſitatē, qui habent iuriſdictionē in tota diœceſi: quia tunc potero impetrare extra diœceſim: ſed debeo impetrare in diœceſi vicina, q̄ ñ diſtet à fine diœceſis rei ultra vnam dietã. Si aũt fuerimus diuerſarum diœceſum: tunc debeo impetrare delegatũ in diœceſi rei, niſi habeam homines illius diœceſis ſuſpectos: q̃a fortè reus eſt magnus dñs in illa diœceſi, & gentes illius diœceſi vellent ſibi fauere. Sed quid ſanctiſſime Pater? Ponamus retento eodē themate, quod à uobis impetraui ɔ̄ Titium iudicem delegatum, cui mandatum fuit, vt cauſam examinaret in tali diœceſi: an poſſit delegatus cauſam examinare extra illum locũ? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic, de cōſenſu noſtro. Sed ponamus, ꝙ delegatus vult delegare vices ſuas aliquib. nō eſt dubium ꝙ poteſt; ſed quibus perſonis poterit? Reſpondet ꝙ pſonis, de quibus dictum eſt, ſ. & non alijs. Nota, ꝙ qñ actor & reus ſunt eiuſdem diœceſis, delegatus eſt impetrãdus in diœceſi, & non extra diœceſim, niſi cum cauſa: videlicet ſi impetretur delegatus ɔ̄ epm̃ uel capitulum eccleſiæ cathedralis, qui habent iuriſdictionem in tota diœceſi. Nota quòd ſi actor & reus ſint diuerſarum diœceſium, actor debet impetrare delegatum in diœceſi rei, niſi homines illius diœceſis habeat ſuſpectos. Nota ulterius, ꝙ qui non pōt trahi vltra vnam dietam à fine ſuæ diœceſis: Fallit in cuiijs priuilegiorum regalium, Apoſtolicorum, vniuerſitatum: & hoc qñ in priuilegijs vniuerſitatis apponit illa clauſula, Quòd conſeruatores priuilegiorum poſſint cognoſcere de quibuſcunque perſonis cuiuſcunq; prouinciæ, uel diœceſis. Not. ꝙ delegatus à ſede Apoſtolica non poteſt cauſam alibi audire per ſe nec per alium, quàm in loco ſibi commiſſo Nota quòd delegatus à ſede Apoſtolica non poteſt ſubdelegare, nec committere vices ſuas. niſi perſonis habentibus qualitates de quibus dictum eſt ſupra: tamen delegatus poteſt alicui non canonico committere examinationem

eiuſdẽ [a] ciuitatis, ſeu diœceſis fuerint actor [b] & reus, extra [c] ipſas cauſa non committatur [d]: nec conueniatur aliquis eorũdem: niſi [e] ab epiſcopo [f] contra aliquem de ſua diœceſi [g], vel ab aliquo [h] contra eum, aut contra eius capitulum [i], ſeu contra vniuerſitatem ciuitatis, villæ, aut caſtri fuerit actio dirigenda: vel niſi actor eandem ciuitatem vel diœceſim intrare non audens [k], aut ſui aduerſarij potentiam [l] merito [m] perhorreſcens, eum [n] infra [o] ipſas nequeat conuenire ſecure [p]: in his quippe caſibus extra dictas ciuitatẽ & diœceſi n poſſit [q] contra prædictos [r] cauſa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam [s] à fine ſuæ diœceſis valeat conueniri. Sed & in duobus [t]

nadonem & receptionem teſtium : tamẽ notam cauſam non poſſet ſubdelegare.

[Glo.ſeq recitetur per quæſtionem.]

a ¶ Eiuſdem ciuitatis.] quia domicilium habẽt in eadẽ ciuitate vel diœceſi. Et idem intelligo, cũ plura domicilia habẽt: quod eſſe poteſt, vt ff. ad municipal. aſſumptio. §. 1. q̃a adhuc dico, q̃ locũ habebit § iſte. & nõ ſequẽs: quod ſatis ꝓbatur ĩ. de foro compe. ex parte B. nec negari poteſt, licet etiã ſit iſte alteri' ciuitatis. quin ẽt ſit iſtius: quod §. iſte requirit.

b ¶ Actor & reus] vnde dicãtur iſti, habes ĩ. de verb ſign. forus. verſic in oĩ.

c ¶ Extra ipſas.] ciuitatem ſeu diœceſim.

[Glo.ſeq. ad quæſtio. alleg. pro, & cõtra, & ſoluit dubitando.]

d ¶ Nec committatur.] hoc verum videtur, niſi ad id expreſſus acceſſerit partium cõſenſus. argu ĩ. eod. §. in nullo quoque, quod etiam facit cõtra, cum in illo caſu hoc ſit expreſſum: in iſto non. argum. de deci. ad audientiam. tamen id videtur, cum hoc ſolum ſit in partium fauorem inductum. de regularib. ad Apoſtolicam, cum ſuis concordat. Et licet hoc ſatis videatur rationabile: non dico tamen hoc aſſerẽdo per id quod dicitur in fine ca. Audiui tamen curiam id ſeruare. & tales commiſſiones de curia emanaſſe: [& 1. eas vidi ſub Bulla.]

e ¶ Niſi] à generali dicto ponit caſus exceptos.

f ¶ Ab epiſcopo.] hoc æquiſſimũ eſt, ex eo maxime, quia ſi in ciuitate vel diœceſi ſua aliquem ex ſubditis ſuis epiſcopis iudicem impetraret, recuſari poſſet vt ſuſpectus, vt ſupra vt lite non conteſt accedens. 1. §. cum igitur.

g ¶ De ſua diœceſi.] idem ſi de aliena, quia etiam tunc nõ impetrat in ſua, vt infra. § proxi. Sed de ſua ideo dixit, quia §. iſte tractat tantum quando reus & actor eiuſdem diœceſis ſunt: vnde dictio, Niſi, aliàs non proprie ponetur.

ADDITIO. Diœceſis dicitur diſiunctio, ſiue diuiſio, vel gubernatio: quia diuiſa eſt ab eccleſia alteri' epiſcopatus, vt ſatis patet 7. q. 1. epiſcopum. 6. q. 3. q̃cunque. ca. licet. & ca. inter. Et commiſſa gubernationi vnius. 10. q. 1. vnio. in fin. 21. q 2. ſicut. Archid.

h ¶ Ab aliquo contra eum.] vix enim inueniret' actor in ciuitate epiſcopi iudicem, qui non faueret epiſcopo. argumen. ſupra vt lite non conteſt. accedens 2. ibi. Et omnes exiſtunt ſub diſtrictu & cætera.

i ¶ Eius capitulum.] ſcilicet, ſuæ eccleſiæ cathedralis. Quod dicit, vt leg & not ſup. de verb ſigni cum clerici ſup. de teſti. requiſiti. §. ſecus autem eſt, & cum de tali ca. loquatur, ad alia non extendam quod hic dicit: & ſic ſeruat curia de facto. Archid.

k ¶ Non audens.] forte Gibellinus, & ibi regnant Guelphi, vel econuerſo: vel forte relegatus.

l ¶ Potentiam.] paritas in iudicijs eſt ſeruanda, ſed potentioribus pares eſſe non poſſumus. ff. de alie. iu. mut cau. facti. quia etiam. in principio.

m ¶ Merito.] nota verbum: quia ſi diceret ſe dubitare, vbi non eſt dubitandum, non excuſaretur. ſup. eo. cum contingat. de ſimo. & ſi quæſtiones, cum ſi.

n ¶ Eum.] aduerſarium.

o ¶ Infra ipſas.] ciuitatem & diœceſim, cuius ſunt ipſe reus & actor.

p ¶ Secure.] quod in iudicijs requiritur, vt ipſorum iudiciorũ exercendorũ locus ſit idoneus & ſecurus, aliàs locũ habet appellatio. de appel. ex parte 1. & tũc etiam ſi litteras, de aductu haberet, ſuis inimicis à capitalib. ſe exponere nõ teneretur. ĩ. vt lite non conteſt. accedens 2.

q ¶ Poſſit.] non dixit, debeat. Vnde dico. q̃ ſi ꝯ epiſcopum vel capitulũ vel potentem impetreẽ in ſua ciuitate, vel diœceſi, bene tenet cõmiſſio: & idem ecõuerſo, ſemper ſaluo recuſationis iure. Io Andr.

r ¶ Cõtra ꝓdictos.] epiſcopũ vel eius aduerſarium, cõtra Capitulũ vel vniuerſitates, vel ponentes, vel aduerſarium eius, qui in eam intrare non audet.

[Gl ſeq format quæſtionẽ bimembrẽ: & ſm membrum ſoluit. Primum dupliciter exemplificat ſubdẽs aliud ſimile dubium: & vtrumque ſimul ſoluit.]

s ¶ Vnam dietam.] olim dicebamus de duab. ꝑ decr. ĩ. eo. nõnulli. Sed quid dices, ſi agatur actione reali, nunquid fiet cõputatio à finib. diœceſis vbi ſita eſt res, ſm quod olim ſiebat: Et nunquid erit ibi cõputatio duarũ dietarũ, ſm qđ olim erat: vel vnius tm̃, vt hic? Quod olim ſic eſſet, ꝓbaẽ ĩ eo. dilectus 2. de for. compe. ex parte B Vr̃ huic nouo iuri hodie ſtandum vltimo de hac materia, & ſicut generaliter loquitur, eſt generaliter accipiendũ. 19. diſt. c. 1. vt habeatur ſolum vnius dietæ cõputatio, & non duarũ: & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed à quo loco cõputeẽ, ſatis eſt dubitabile: pone. n. q̃ Bononienſis ꝯ Bononienſes ſuper re ſita Mediolani litteras impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ vel Mediolani, vel loco vicino inf. dietã à Mediolano? Itẽ pone, q̃ Bononiẽſis ꝯ Regienſes ſuꝑ re ſita Mediolani, vbi impetrabit? an Regij, vel loco vicino ĩ dietã? an Mediolani, vel loco vicino. ĩ. dietã? Itẽ vide aliud dubitabile: Quid, ſi Bononiẽſis impetrat ꝯ Regienſem domicilio, & Mutinẽſem origine, an habebitur reſpect' ciuitatis Regiẽ. vel Mutineñ cum rõne originis dicatur eſſe de loco: ita, q̃ epiſcopus loci eum ordinare, & cõmendatitias ad ordines ſibi dare poſſit, ſic & epiſcopus domicilij. ĩ. eo. lib. de tempo ord. cum nullus. 1 reſpon & in loco originis dr̃ domicilium retinere. ff. de ſena. l penult. Satis videẽ de mente conditoris eſſe. q̃ habeaẽ reſpectu loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dr̃ quis proprie trahi per illud verbum, Trahatur, ſupra, eod. nonnulli. quod ẽt hic repetitur: & per mentem conditoris hoc credo tenẽdũ. Ad hoc ĩ. de ſepul. cũ quis. vbi de loco originis non habeẽ rõ. & C. de præſcrip. longi temp. l. vl. t. vbi procedit præſcriptio, vt inter præſentes, ex quo præſcribens, & cui præſcribitur, ſunt in prouincia licet res ſit extra prouinciam: Notat ẽt Compoſtellanus in decret nonnulli, in 3. glo. Guil. in pec. de citatione. §. 1 circa princip. quod diœceſanus alicuius, vbi aliud non additur, intelligi debet diœceſanus domicilij: & ſic diſputaui & determinaui: & ſic ſeruat Curia Romana, vt audiui.

t ¶ Duobus vltimis.] ſ. quando actor reum in ciuitate ſecure conuenire non poteſt. quia ciuitatem intrare nõ audet: vel quia timet aduerſarij ſui potentiam.

1 Hęc verba: & eas vidi ſub bulla, nõ reperiuntur in antiquis codicibus.

2 Etiã ſi dediſſet inimiciciæ cãm. l. ſi merces. cul pæ. ff. locat gl. in l. athletę. ff. de excuſ. tu. in e. quia di uerſitatis. ſupra. de cõceſ. præben. Philip. & Anchar. Fon.

3 Videlo annẽ Romã in ſingularib. fidei, ſingul 200.

a ¶ Primo.] nota & eſt ſim. ī. de elect. quamuis. & c. prouida. ad idem ſupra de reſti. ſpol. Piſanis.
b ¶ Iudici.] nota pro eo quod dixi ſup. §. prox. in fi. iudicis. n. eſt inueſtigare. ſim. C. de fideicom. l. voluntatis defuncti 30. q. 5. iudicantem.
c ¶ Saltẽ] nota q̄ ſi aliter fides fieri poteſt, primo id fieri đ bet: ad iuramentum n. recurritur ſolum in aliarum probationum defectũ. ī. de proba. c. 2. de procurato. ex iſinuatione. ff. de iureiurã. admonendi C. de iureiuran. in bonæ fidei.
d ¶ Per propriũ iuramentum.] nota ꝙ iuramẽtum 1 eſt legitima probatio: facit ꝙ not. 82. diſtin. ꝓpoſuiſti. ad hoc de ſentẽ. excom. ſi vero 2. de excep. paſtoralis. ī. de elect. vt circa. & c nulli, & adde ꝙ dixi. ī de reg. iur. præſumitur ignorantia.
e ¶ In cauſa.] principali: procedet tamẽ in abſoluẽdo, cognoſcendo, taxãdo, & iudicando de expẽſis, vt ſequitur.
f ¶ Legitimis.] ꝙ dic, vt notaī 2. q. 1. in primis, de dolo & contumacia, finem.
g ¶ Cum aũt.] ī. in prox §. dixit, quid iuris cũ actor & reꝰ eiuſdẽ diœceſis vel ciuitatis ſunt: mõ dicit hic, quid iuris cũ ſunt diuerſarum. De prẹlatis autẽ ordinum vel locorũ, q̄ impetrant pro mẽbris ſuis habentibus vel non habentibus ſpeciales adminiſtratores vel gubernatores: dic vt in Clemen. eod tit. abbates.

1 Vide Hippolytũ in rubrica C. ꝙ probat.

vltimis caſibus, niſi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commiſſionis exprimere teneatur, primo [a] fidem iudici [b] faciat, ſaltem [c] per proprium iuramentum [d]: iudex ipſe nullatenus in cauſa [e] procedat, ſed partes à ſua iuriſdictione dimittens, impetrantem eũdem in expenſis legitimis [f] alteri parti condemnet.

¶ *Actor contra reum diuerſæ diœceſis debet impetrare delegatum vel in diœceſi rei, uel in alia non propria, nec vltra vnam dietam diſtante. Dominicus.*

¶ Cum autem [g] actor & reus ciuitatum & diœceſum fuerint diuerſarum, ſi actor in ciuitate vel diœceſi rei iudicem habere [h] recuſet [i]: ipſum non in ſua, ſed in alia ciuitate, vel diœceſi libere impetrare ualeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, [k] vltra vnam dietam [l] (ſicut in caſu alio præmittitur) minime ſit remotus. [m]

h ¶ Habere.] ideſt impetrare.
[Glo. ſeq. ſoluit obiectionem.]
i ¶ Recuſet.] nota ꝙ actor recuſat iudicẽ, & hoc verum eſt in iudice adeũdo, delegato, vel ordinario: vnde ſi reus plures haberet ordinarios, actor alterũ eligit alterum recuſat: ſed in iam adito ſecus: quia tũc actor non recuſat, ſed reus bene: niſi ex noua cauſa, vel nouiter ad eius notitiam perueniẽte. ſup. de offi. deleg. cauſam quæ. & cap inſinuante.
k ¶ Traxerit.] & in quo deputatus eſt iudex ī. §. ꝓxi.
[Glo. ſeq. quærit, & remittit.]
l ¶ Vnam dietam.] an dieta iſta computanda ſit legaliter, ſ. vt xx millaria computentur pro vna dieta. ff. ſi quis cau. l. vicena quæ eſt prima: an vulgariter, ſcilicet ſecundum regionis conſuetudinem. Dic vt not. ſup. eo nonnulli & inf. de elect. cupientes. 1. reſpon & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur inf. de preben. præſenti. §. loca.
[Gloſſ. ſeq. ſoluit quæſtionem.]
m ¶ Remotus.] vnde & ſi modicum vltra vnam dietã remotus eſſet locus ille: puta, per vnum millare, non poterit ibi fieri conuentio. ff. de verb. ſign. l. 3.

IN NVLLO. ¶ Primo ponit duo, à quibus vnum caſum excipit: ibi, Niſi ſecundo alia duo: ibi, Neque alibi. Ioan. And.

¶ *Delegatus extra locum commiſſionis nec partes citare, nec cauſam cognoſcere poteſt ſine expreſſo partium conſenſu: nec ſubdelegare locis vel perſonis alijs, quàm hic expreſſis. Ioan. And.*

¶ In nullo quoque caſuũ prædictorum [n], iudex extra ciuitatem ſeu diœceſim, in quibus deputatus [o] fuerit, citet [p] partes, nec de cauſa ſibi commiſſa cognoſcat: niſi ad id expreſſus [q] accedat earundé † aſſenſus: neque alijs, qui infra illas [r] & perſonis duntaxat deſignatis [s] ſuperius, committat quomodo libet vices ſuas [t].

¶ *Delegatus nihil debet à partibus recipere, niſi eſculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis poſſit conſumi diebus: vel moderatas expenſas, ſi non ſunt pauperes, quando pro neceſſitate, vel vtilitate non malitioſe extra domicilium pergeret. Dominicus.*

n ¶ Prędictorũ.] ſcilicet, cũ actor & reꝰ ſunt eiuſdem diœceſis: & in eadem ſunt iudices impetrati, vel ex cã in alia. vel ſunt diuerſarũ: & in ciuitate rei impetrati ſunt iudices, vel in tertia ciuitate.
o ¶ Deputatus fuerit.] Nota ergo, ꝙ non ſolũ requiritur ꝙ non citet ad locũ vltra dietã remotũ, ſed etiam ꝙ non citet extra locum, in quo deputatꝰ eſt 2. Olim aũt dicebamꝰ de duabus dietis, ꝙ ſi iudex exeundo locũ, in quo deputatꝰ eſt, veniat ad locum non remotum vltra duas dietas, ꝓcedere poterat. de exceptioni. olim hodie I ſupradictis caſib. nõ ſic, vt hic vides.
[Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem.
p ¶ Citet partes.] & ſi citauerit, nõ tenetur ire: quia citatio irrita eſt ipſo iure. vt in fi. c. & ſi ob hoc ꝓceſſerit cõtra eos, nõ tenet proceſſus, vt ibi. An aũt citatus teneatur ire, priuilegium vel defenſionẽ allegaturus. dic vt not. 3. q. 2. ſi epiſcopus. in gl. 2. & de accu. veniens. in vlti. glo.
[Gloſſ. ſeq. ſoluit duas quæſtiones.]

2 Item qđ locus ſit in tignis vt ī. ucr. nec audianť. Quid ergo ſi talis locus in quo hæc tria cõcurrãt, haberi ñ põt: & remedium litigandi corã ordinario nõ ſubeſt: puta, quia ab ipſo ẽ appellatum? Solu. exprimat hoc papa, qui ſibi prouidebit, hoc expreſſo in reſcripto. Io. An.

† al. eorundem.

q ¶ Expreſſus.] intantum credo inhærẽdum huic litteræ, ꝙ licet interueniat tacitus cõſenſus: puta, quia non opponitur exceptio: credo quod non valeat proceſſus per fin. c. Idem credo, ſi interueniat cõſenſus rei, & non actoris, vel econuerſo: licet eius tantum, qui conſentit, videatur eſſe fauor eadem ratione, cũ littera iſta dicat, earundem.
r ¶ Illas.] ſcilicet, ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus deputatus eſt.
ſ ¶ Deſignatis ſuperius] ſ. cõſtitutis in dignitate, vel perſonatu, vel cathedralium eccleſiarum canonicis. Approbata eſt igitur per hanc litteram opi. Ber. & modernorum, qui notabant in decre. preſenti, quod idẽ iuris erat in delegatis à ſede Apoſtolica, quod in legatis: in ordinarijs autem tene, quod habes ī. de offi. ord. vt litigantes. & in cap. cum epiſcopus.
t ¶ Vices ſuas.] ſecus ſi audientiam committeret, uel aliquem certum articulum, ad hoc ī. de offic. deleg. ſuper quæſtionem. & dixi ſup. eod §. 1.
INSVPER. Iſta eſt ſecunda pars principalis, ut dixit gl. 1. Poteſt iſta pars ſubdiuidi: quia primo ponit regulam

regulam premiſſa ratione, quæ duos caſus excipit Prima: ibi. Niſi, & ſecundo caſui excepto quatuor modificationes ſubijcit: ibi, Prouiſurus.

¶ Iſte. § legitur vſq; ad §. aſſeſſorē, & hoc habet: Delegatus à ſede Apoſtolica non debet a partib. aliquid recipere, excep is eſculētis & poculētis liberaliter oblatis: & hoc, niſi proficiſcatur extra ſuū domiciliū: quo caſu licite excipit expenſas. hoc dicit.

¶ Inſuper [a] vt gratis [b], & cum omni puritate [c] iudicium [d] coram ipſo [e] procedat, nullum munus [f] vel quicquid aliud (niſi [g] forſan eſculentum vel poculentum mera liberalitate [h] oblatum, quod paucis [i] conſumi [k] poſſit diebus: vel niſi cum ipſum ꝓpter [l] cauſam ſibi commiſſam contigerit extra ſuum domicilium proficiſci, [m] moderatas [n] expenſas) re-

CASVS. ſic figuratur: Dictū fuit ſ. i prin. hui⁹ c. ꝙ cāæ a ſede Apoſtolica nō delegant, niſi ꝑſonis exiſtētib. in dignitate vel ꝑſonatu, vel obtinentib⁹ canonicatū eccleſiæ cathedralis: & ꝙ illi ſunt capaces iuriſdōnis Apl'icæ, & non alij: Sed q̄ritur, verū dicti ↄſtituti in dignitate, pro laborib. ſuis & onerib. q̄ ſuſtinent in examine cāæ ſibi delegatæ, poſſint licitè à partib. exigere ſalarium? Reſpōdet ꝙ nō, niſi eſculentū & poculētū, quod poſſit in pauco tp̄e ↄſumi. Sed quid, ſanctiſſime Pater, nūquid pōt recipere expenſas factas? Rñdet, ꝙ ſi faciant expenſas non ſolitas pro examine teſtium vel alia iuſta cauſa, quia proficiſcuntur extra domum, tunc licitè pōt aſſumere & petere expenſas moderatas; & ſi partes litigantes ſint pauperes, ipſe delegatus debet ꝓficiſci extra domū ſuis proprijs expenſis. Nota, ꝙ ſi teſtes ſint in loco ꝓpinquo, ita ꝙ pōt teſtes examinare ad domum ſuam non debet delegatus aliquid accipere. Nota inſuper ex iſto § ꝙ delegatus à ſede Apoſtolica, nō pōt licite aliquod munus vel aliquid aliud à partib. accipere, niſi poculentum & eſculentum. Et hoc intelligitur de delegatis habētib. ſtipendia ſufficientia ad victum: quia ſi eſſent aliquę dignitates tenues, poſſunt licite expenſas petere à partib. vt ꝑ Panor. in ca. cum ab omni. de vita & honeſt. cler. in annota. Immo etiā licitè exigit qui non habet ſtipendia eccleſiaſtica, vnde poſſit ſubſtentari, vt tenet hic Dom. de San. Gemi. Nota vlterius ꝙ delegatus, qui abundat redditib. ſi proficiſcatur extra domum pro cauſa, licitè recipit expenſas. Sed quæritur, quas expenſas recipiet ipſe delegatus? Dicendum, quòd non recipiet integras expenſas, ſed ſolum illas expēſas, quas in domo ſua nō erat conſuetus expendere. Nota, quod cum delegatus pro cauſa extra domum proficiſcitur, expēſæ ſunt ſibi faciendæ cōiter tam ab actore, qui à reo: quia ex quo agit commune negotium, illud cōib. expenſis debet expediri. Nota quòd cum delegatus exit extra domū pro cauſa, & litigantes ſunt pauperes: nihil debet delegatus exigere pro ſuis expenſis, ſed debet proficiſci expenſis ſuis: quia redditus eccleſiaſtici ſunt deputati pro iuſtitia partibus miniſtranda. Sicut etiam Regibus & Imperatoribus ſunt deputata tributa pro iuſtitia miniſtranda.

[Glo. ſeq. continuat, & quæſtionem ſoluit.]

a ¶ Inſuper.] quaſi dicat, ſupra prouidimus de perſonis & locis, quibus, & in quibus cauſæ committendę ſunt & tractandæ: nunc prouideamus circa exactiones indebitas quæ in iudicijs & à iudicibus, aſſeſſoribus & notarijs fiebant. De tempore proceſſus nil dixit quia ſatis per antiqua iura prouiſum erat ſ. de ferijs cap. ult. de offi. deleg. conſuluit. in Auth. de iudi. § ſedebunt. coll. 6.

b ¶ Gratis.] bene dicit, quia iudiciū iuſtum uel iniuſtum non licet vendere. 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. nō ſane § ille tamen de vi. & hone. cleri. cum ab omni.

ADDITIO. Gratis, aduerbium eſt qualitatis, i. ſine merito: ad hoc 1. q. 1. c. gratia. & ca. quicquid. c. emendari. c. dictum. c. baptizandis. ſup. de ſimon. c. dilectus 2. in fine. ſup. de uita, & honeſta cleric. cum ab omni. 11. q. 3. qui recte. & c. non licet. 14. q. 5. cap. ulti. iuxta princ. Archid.

c ¶ Puritate.] conſcientiæ. inf. eo. §. aſſeſſorem. inf. de re iud. cum æterni.

d ¶ Iudicium.] poteſt hic poni pro ſententia, & etiā pro omni eo, qđ ſententiam pręcedit: & facit qđ dixi inf. de reg. iur. in iudicijs. 1. q. 1. ſicut.

e ¶ Coram ipſo.] delegato: idem in conſeruatore. ĩ. de offi. deleg. c. vlt.

f ¶ Nullū munus.] nota ꝙ triplex ē munus [1], à manu, à lingua, & ab obſequio: nō ergo dixit ſimpliciter munus, ſed dixit, nullū munus: ad idem 1. q. 1. ſunt nōnulli. — 1 Vid. beatū Thomā 2. 2. q. 100. art. 5.

ADDITIO. De hac dictione, munus: etiam hr̄ 27. diſt. legant. Sed aliqñ, munus ſumitur pro ordine, ſiue officio vel dignitate. vt 55. diſt. priſcis. hic tamen nō ita ſumitur. Sed ideo dicit, nullum., quia reſcriptum eſt Eſa. 33. Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte etiam in excelſis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fin. ad hoc 1. q. 1. ſunt nonnulli. Archid.

g ¶ Niſi forſan eſculentū.] ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus conſiſtit, etiam vnius denarij valorem recipere non poteſt, niſi eſculentum, & cetera.

h ¶ Mera liberalitate.] ut exactum uel petitum directe vel indirecte nō fuerit: ad idem de ſimo. dilectus. 2. ad finem.

[Glo. ſeq. recitetur per quęſtionem, & ſolutionē.]

i ¶ Paucis.] cum numerus non adijcitur, crederem arbitrio boni uiri relinquendum [2], habita ēt conſideratione ꝑſonarum, ipſius iudicis recipientis, & conſuetarū expenſarum qualitate, & ipſius dantis. ad hoc de ſimo. & ſi quæſtiones. § 2. & ſaltem duo dies non vīt excluſi, cū pluralis locutio duos numero ↄprehēdat, de conſe. diſt. 1. hoc quoque. ff. de teſtib. l. ubi numerus. Ad hoc 2 ff. de verb. oblig. l. continuus actus §. 2. — 2 Scilicet ꝙ relinquatur arbitrio boni viri.

K ¶ Conſumi.] ita ꝙ non producatur ad munerum quantitatem ff. de offi. procons. ſolent. in fi. Talia enī xenia, non ſunt lucra, vt ibi. & ff. de offi. præſi. l. plebiſcito. Et tollerantur iſta, quia n̄ ē veriſimile, ꝙ propter iſta moueretur animus iudicātis de ſimo. & ſi qōnes, ad finem. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo: quia non eſt ueriſimile, & c. ff. de dolo. l. id eſt, & lege præcedenti. in fi. & de modico non eſt curandū. de conſecr. diſt. 2. reuera. alibi non diſtinguitur inter multum & modicum. 4. q. 3. plerique. & q. ult. ca. ult. ſup. de appel. c. de appellationib. de ſimo. ex tua. Inſtitu. de re. diuiſ. § gallinarum. Io. And.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

l ¶ Propter cauſam.] i. ſuadente utilitate, uel neceſſitate cauſæ: vnde non debet fingere occaſionem, ut ſequitur ſimile ĩ. de iura. cal. 1. Et per hoc ſatis vr̄ terminari, quod ſolet quæri, an ſi ſcholari exiſtenti in ſtudio, Papa deleget cauſam, ille poſſit petere expenſas: licet. n. ille non ſit in domicilio ſuo, ſed extra: nō eſt tamen ibi ꝑꝑ cauſam, ſed propter ſtudium. unde expenſas non habebit per hanc litteram: & de hoc in Spec. de ſala. §. 1. uerſi. ſi alicui. — Scholaris cui cā a Papa ī loco ſtudij cōmittiť expenſas nō hēbit.

m ¶ Proficiſci.] pone exemplum ſup. §. proxi. de præſcrip. quia iudicante.

[Gloſſ. ſeq. primo litteram exponit, ſecundo ſoluit duas quæſtiones. tertio quærit & ſoluit diſtinguēdo. in fine quærit dubium, & relinquit.]

n ¶ Moderatas] Nota [3] ꝙ minores pōt. ff. mand. ſi qs alicui. § impendia. ad idem. ff. de admi. tut. cum plures. § cum tutor. erunt tamen mediocres & non delicatæ. ff. de pig. act. ſi ſeruos. in fin. ad idem de dolo & contu. finem. & c. ſeq. de eo qui mit. in poſ. cum veniſſent. de ſequeſt. poſ. c. 1 ad fin. Nec credo compenſandas, — 3 Glo. ſequuntur Doc. & Philip. & Pet. de Ancha. Fon.

cipere [a] ab eiſdem partib. qualitercũq; [b] præſumat [c]: Prouiſurus attente, ꝙ in ipſis expenſis modum nequaquam excedat [d]: nec plus ab una parte, quã ab alia [e] exigat, cum commune [f] gerat negotium vtriuſque: quòdque (ubi cauſę ſibi cõmiſſæ vtilitas [g] vel neceſſitas non exegerit) occaſionem [h] propter habendas expenſas proficiſcendi extra domiciliũ non aſſumat: ſed & ubi notabiliter [i] fuerint pauperes [k] † litigantes etiam pro expẽſis nil prorſus exigat ab eiſdem.

¶ *Delegatus, niſi indigeat, non aſſumat aſſeſſorem: aliàs de ſuo illi prouideat. Si eget, nõ ſuſpectum partibus aſſumet, cum moderato ſalario à partibus ſoluendo.*

¶ ASSESSO-

das, vel deducendas in hoc caſu expẽſas, quas domi facturus eſſet, ſm quod dicere conſueuimus in victo re, per l. ff. ad exhiben. ſed & ſi. §. 1. de peti. hære. & ſed & ſi. §. quod aũt 2. & ff. de rei ven. l. ſi res. quia dico, ꝙ in procuratorib. hæ non deducuntur: Sicut & eps viſitans uel cõſecrans, procurationem integram recipit, & nil deducit. ĩ de ſimon. cum ſit. Et teſtis integre expenſas ꝑcipit. 4. q. 3. venturis. & j. eo. §. pen. alias ſequeretur interdũ, ꝙ nil haberent, cũ interdum tantundem & forte plus expendãt in domo ꝓpria: præterea iã non eſſet differentia inter delegatũ & ordinarium, qui, qñ proficiſcitur, expendit quę domi expenſurus erat, vt in Authen. de manda. Prin. §. illud tñ. alij ĩ. Et nota, ꝙ littera iſta nõ diſtinguit, an delegatus habeat beneficia ſufficiẽtia, vel non. Vnde dico, ꝙ ſiue abundet, ſiue non, expẽſas habebit cum proficiſcitur propter cauſam: licet Hoſt. dixerit delegatos Papæ peccare, ſi recipiunt expẽſas: ex quo habent ſufficientia beneficia: & hoc not. ĩ de vita & honeſt. cler. cum ab omni. Et in iſtis expenſis hẽ ratio non ſolum victus: ſed etiam vecturarũ, equorum, & ſimilium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic ꝙ ſi eſt delegatus ad uniuerſitatem cauſarũ: idem, quod in ordinario: ſ. ꝙ nihil habebit, immo ordinarius ei prouideat. Idem enim eſt conſiſtorium. j. de appe. cap. Romana. & ordinarius eſt, ut dixi j de offi. vi. licet. ad hoc ĩ. de offic. ordin. inter cetera. & in Auth vt nulli iudi. §. nulli coll. 9 & in Auth. de manda. princ. §. illud. Si ſit delegatus ad ſpecialem cauſã, & ordinarius ei cauſam malitioſè committit, idem. Si non malitioſè, videtur idem quod in delegato Papæ ſecundum Innocentium, qui hoc not. ſup de vi. & honeſt. cler. cum ab omni. Sed an hæ pœnæ habeant locum in eo, ꝙ in delegato Papæ hic exprimuntur: vtilis eſſet declaratio pro eo, ꝙ pœnæ non videntur excedere proprium caſum. de pœn. diſt. 1. pœnæ. inf. de reg. iur. in pœnis. cum concor.

a ¶ Recipere.] nota ꝙ non ſolum exigere ab inuito, ſed etiam à volente recipere prohibetur. ad idem inf. de cenſi. Romana §. pen.

Sportulę an debeãtur delegatis iudicib.

b ¶ Qualitercunque.] nota, quia ſecundum leges delegatus habet ſportulas: ſ. duos aureos in principio, & duos in fine. in Auth. de iud. §. ne autẽ. colla. 6. & hoc, ſi cauſa ſit maior centum aureorum: alioquin delegatus etiam à principe nihil habebit, vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dandum nomine ſportularũ, cum iſta littera ſic generaliter loquatur: & ſupra dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit ſupra de uit. & hone. cler. cum ab omni. & quod ibi notatur.

c ¶ Præſumat.] hoc verbum denotat vitiũ. 8. diſt. quæ ĩ mores. 30. diſt. c. 2. 17 diſt. multis. Aliquando tamen demonſtrat bonum actum, vt 5. diſt. in ad eius. 16 q. 1. monachi. & 7. q. 1. §. hoc tunc. aliàs, cum vero. verſic. præſumendum. 2. q. 2. ſi quis qualibet. Quòd ſi cõtra fecerit, ad reſtitutionem integram tenetur, vt inf. eo. §. notarium. Archid.

Iudex q ex cã ad teſtes accedit, à quo dẽat ꝓcurari.

d ¶ Excedat.] hoc ſatis ſupra dictum fuerat, dum dixerat, moderatas.

[Glo. ſeq. ſoluit duas quæſtiones.]

e ¶ Quàm ab alia.] hoc non habet locum in caſu. j. de iudi. mulieres. cum enim teſtem producens illum habet procurare, licèt ille pro vtraq; parte teſtetur. j. eod. §. proferendo. à ſimili in iudice cum ad teſtẽ ex cauſa proficiſcitur. Item vbi vna pars abundat, alia nihil hẽt, idem dico, vt j. eod. verſi. ſed & vbi. vnde ibi dicit litigãtes, in plurali: ad hoc de elect. cupiẽtes. §. ſi vero. uerſ. niſi forſan. & facit ad idẽ eadem decre. §. denique verſ. vt eo.

f ¶ Commune.] facit j. §. prox. in fine.

† Not. ꝙ paupertas excuſat ab onere expenſarũ. Dom.

g ¶ Vtilitas vel neceſſitas.] Nota iſta duo paria: ad idẽ de præbend. expoſuiſti. & ibi de hoc. Aliquñ nõ ſunt paria. de eo qui mit. in poſ. cum veniſſent. ff. de impen. in re. do. fact. l. impenſæ. cum duabus leg. ſeq.

h ¶ Occaſionẽ.] eſt ſim. inf. de iud. mulieres.

i ¶ Notabiliter.] notabilis igitur debet eſſe paupertas: ad idem. ſup de vſu. cum tu.

K ¶ Pauperes.] paupertas non eſt de genere malorũ. 15. q. 1. illa in fin. Et not ꝙ etiam ſecundum leges in hoc caſu ordinarius non habet ſportulas. in Auth de manda Prin. §. ſit tibi. coll. 3. & magiſter in cathedrali Eccleſia inſtitutus pauperes ſcholares gratis docet. de magi. c. 1. & propter paupertatem duæ eccleſiæ vniũtur 1. 10. q. 3. vnio & pauperibus prouidere debet prætor de aduocatis. ff. de poſt. l. 1. §. ait prætor.

† Vide cõciliũ Trident ſeſſ. 21. de reform. c. 5. & ſeſſio. 24. de reformat. c. 15.

ADDITIO. De priuilegijs & incommodis paupertatis, remittit Archid. ad ea quæ notauit 31. q. 3. pauper. Ioan And.

ASSESSOREM. Ponit duo dicta. Secundum: ibi, Si autem. Io. And.

¶ Delegatus à ſede Apoſtolica non debet aſſumere aſſeſſores vel cõſiliarios, niſi cauſa hoc requirat: hoc primo. Itẽ delegatus à ſede Apoſtolica debet cauere, ne Notarius cãæ indebitas exactiones occaſione ſui officij, faciat. hoc ſecundo. Itẽ Notarius uel iudex, q aliquid exigit à partib. tenetur illud reſtituere, nec partes põt ei donare. hoc tertio. Item delegatus non debet aliquos ad præſentiam vocare pro teſtimonio ferendo, niſi cauſa hoc requirat: & poteſt cogere partes, vt deponãt expenſas quas teſtes ſunt facturi hoc quarto. Item facta ꝯ hanc conſtitutionem ſunt ipſo iure nulla & irrita: hoc dicit vſque ad finem cap.

¶ Præſupponendũ eſt pro intellectu iſtius §. qui dicãtur Aſſeſſores. Vnde aſſeſſores & ꝯſiliarij, idem ſunt, ſecũdum Doct. Aegidium de Soſtanis in ſuo libello, De ordine iudiciario: Nam quãdo iudex ordinarius vel delegatus reperit in cauſa aliqua dubia, ad q̃ dubia decidenda putat ſe inſufficientẽ: dẽt dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in cauſa ueſtra, & intẽdo ſuper his hẽre conſilium: ſi habeatis cõſiliarios ſuſpectos, nominetis: ne cõmunicentur eis dubia: Tũc partes nominabunt aduocatos ſuſpectos, ſi habeant aliquos ſuſpectos. Hoc facto, iudex aſſumet vnum uel duos de non ſuſpectis: & eis communicabit dubia, & iſti appellantur Aſſeſſores, ſiue conſiliarij, & iſti pro conſilio licite poſſunt recipere ſalarium à partibus.

CASVS. Dictum fuit ĩ. in §. præcedenti. ꝙ delegati à ſede Apoſtolica nõ debent aliquid recipere à partibus, niſi eſculentũ & poculentum, quod poſſit conſumi intra paucos dies: & hoc niſi proficiſcantur extra domum: Sed quęritur, vtrum delegatis indiſtincte ſit permiſſum aſſumere aſſeſſores ſiue conſiliarios, poſito ꝙ ipſi delegati ſint ſufficiẽtes ad decidẽdũ dubia?

Dicit,

rem a autem, vt quandoque b † faciūt aliqui fraudulenter c, niſi eo indigeat d, quod conſcientiæ e relinquatur f eiuſdem, ſibi nequaquam adiūgat: alioquin g de ſuo proprio h prouidere teneatur eidē. ¶ Si autem indigeat †, ipſum neutri parti ſuſpectum i aſſumens, ei de cōpetenti k ſalario proui-

Dicit, ꝙ nō niſi neceſſitas exigat: ideo ſi delegatus ſit negligens, quia dixit, ꝙ non vult ſtudere, ideo quia non recipit aliquid à partibus: hoc non debet facere: quia ſi ſit ſufficiens, non debet in grauamen partium aſſumere aſſeſſores & cōſiliarios, qui ſalariabuntur à partibus: Sed ſi fecit qđ in ſe eſt, & cōperit ſe non ſufficiētē, debet aduocare aſſeſſores ſiue cōſiliarios qui recipiunt ſalariū à partibus. Sanctiſſime Pater, dixiſtis qualiter delegati debēt ſe habere circa aſſumēdos aſſeſſores, ſed vellem informari qualiter ſe debeant habere circa notarios cauſarum? Rñdet, quod delegati (idē de ordinarijs) debent attendere, ne notarij recipiant ſalarium immoderatum: & ſi vellēt exigere à partibus magnum ſalarium, iudex debet facere eos contentari moderato ſalario. Item ſtatuitur, ne delegatus cōſequatur ſalarium ſiue lucrum, habita conuentione inter ipſum & notarios, vel aſſeſſores, vt iudex conſequatur partem lucri à notario vel aſſeſſore: quia in aliquibus curijs ita practicātur: maxime in curijs eccleſiaſticis, ꝙ iudex non cōſueuit ferre aliquā ſñiam, niſi prius habito conſilio cū peritis: Quod eſt ꝯ illud c. & aliqui iudices diuidebāt ſalarium, inter ſe & notarios vel aſſeſſores. Hoc nō debet fieri: immo iudex debet abſtinere ab omni lucro. Sed ponamus, ꝙ iudex vel notarius fecit contrarium, nunquid tenent̃ ad reſtitutionem? Rñdet, ꝙ ſic: & partes non poſſunt eis donare. Sed vellem informari à ſanctitate veſtra, qualiter delegati ſe debeant habere circa teſtes? Rñdet, ꝙ non debent aduocare ad ſe aliquos teſtes, niſi neceſſitas exigat vel conditio & ſtatus cauſæ requirat, & tunc facient delegati conſignare expenſas a partibus tam in eūdo, quàm redeundo. Et hoc verum, ſi ipſi teſtes vocētur ex longinquis partibus. Poſtea in fine dicit Romanus Pontifex, ꝙ declarat irritū & inane, qđ fit ꝯ illud c. vnde clā irritans, Quicquid, &c. refertur ad omnia capitula iſtius cōſtonis, Conſcientiæ, quia ſtatur conſcientiæ delegati, vtrum ſit ſufficiens ad decidenda dubia in cā, vel inſufficiens. Et ſi dicat ſe inſufficientem, cum ſit ſufficiens: ædificat ad gehennā, & peccat mortaliter. Nota primo, ꝙ iudex nō dēt habere conſilium peritorum expenſis partium, niſi neceſſitas id requirat, vẓ, qñ cognoſcit ſe non eſſe ſufficientem ad cauſam decidēdam. Nota vlterius, ꝙ cōſiliarius vel aſſeſſor pōt recuſari vt ſuſpectus, licet nō habeat iuriſdōnem: quia conſiliarius poſſet inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduerſa. Sed qualiter conſiliarij dēnt impendere conſilium? Dicit Doctor AEgi. de So. ꝙ non tenentur fortificare conſiliū aliquibus rōnibus. ſed ſufficit ꝙ dicant, vĩ mihi ſic de iure faciendum: nec tenentur allegare iura, cum opiniones Doctorum non ſint probabiles, niſi quatenus fortificantur rationibus. Veruntamen conſiliarij non tenentur allegare rationes, nec eorum conſilia cōſueuerunt ſcribi apud acta. Nota vlterius, quòd notarius dēt recipere ſalarium moderatum à partibus, & in pluribus curijs ſalarium eſt taxatum: ſed ſi ſalarium non eſt taxatum, poteſt iudex illud limitare. Nota quod partes poſſunt repetere ſalarium datum iudici, etiam ſi fuerit ſponte oblatum, nec partes poſſunt iudici donare. Nota quòd teſtes non ſunt vocandi ad præſentiam iudicis, niſi ſtatus cauſæ requirat: quia quando quis vult producere teſtes ſuper principali, requirit̃, quod lis fuerit conteſtata & iuratum de calumnia, & quod captus ſit terminus ad probādum, & iam porrexerit intentionem ſuam, ideſt, articulos probatiuos, ſuper quibus petit teſtes ſuos examinari, qui articuli in iure vocantur, quia ſic incipiunt: Intendit talis, &c. Nota ꝙ teſtis vocatus ad iudicium pro teſtimonio ferendo, non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum ſuam, niſi prius receperit expenſas, quas eſt facturus tam eundo & ſtando, ꝗ redeundo, vt tenet Cyn. in l. quoniam. C. de teſtibus. Nota quòd iudex debet obſeruare omnia cōtenta ī hac cōſtitutione; & ſi ſecus fecerit, tūc facta cōtra, ſunt ipſo iure nulla, etiam ſine ope exceptionis.

† Nota ꝙ iura diſponunt ſuper ꝙ non ſit ſæpe, ſed qñque. Do.

† Not. ꝙ licet iudex delegatus nō ſit ſufficiens: ꝑꝑ hoc non pōt recuſari, ſed dat̃ ei aſſeſſor. Do.

a ¶ Aſſeſſorem.] de officio aſſeſſoris tangitur ff de offi. aſſeſſo l. 1. & C. de aſſe. l. 1. & quaſi per totum. Eſt autē aſſeſſor is, quem ille qui poteſtatem iudicandi habet, ſibi aſſociat, vt ſibi in cauſa aſſideat vel aſſiſtat, ſeque ad cauſam recte decidendum inſtruat, vt in princ. l. 1. C. de aſſeſ. Archid.

[Glo. ſeq. allegat duas concordantias, ſignat contrarium, & remittit.]

b ¶ Vt quandoque] nota haberi rationem de his, ꝗ raro fiunt: ad idem. ff. de ſta. homi. l non ſunt. & l. vlt. Contra. ff. de legib. nam ad ea. Sol. & no. de deſpon. impu. litteras, in glo. penult.

c ¶ Fraudulenter.] vel vt partes grauent, vel alterā earū: vel vt amicis ſeruiāt, vel vt lucrū ꝑcipiāt, vel participēt, vt ĩ. ſequitur: vel vt ſeipſos exonerēt, quod facere non debent. de offi. deleg. paſtoralis. in princip.

d ¶ Indigeat.] quia forte nō eſt peritus, vt cōuenit, ad vniuerſa puncta cauſę rimāda: vel quia varijs ſuis negotijs vel infirmitate corporis impeditur.

e ¶ Conſcientiæ.] ſim. de renun. niſi cum pridem. in fi. 1. & ĩ. de hæ. c. vlti. ad fi. & vide quod ibi dicam de triplici cauſa, qua quis relinquitur conſcientiæ, & habes concor. ſup. de voto cap. fin.

1 Ab hoc loco vſq; in finem, non ſunt in antiqꝗ libris.

ADDITIO. conſcientia eſt cognitio ſuijpſius cordis, ſecundum Papien.

f ¶ Relinquatur.] per hoc verbum credo ꝙ pars non poſſit referre quæſtionem iudici delegato: ſ. dicendo, ꝙ aſſeſſore non eget. Cum enim hoc conſcientiæ relinquatur ipſius, ergo ſolus Deus hic, & nullus alius eſt iudex 2 vel cognitor. Præterea poſito, quod ſummus ſit Doctor, & parum occupatus: ex quo conſcientia hoc dictat, poteſt aſſeſſorem aſſumere, vt hic: caueat tamen ſibi, ne conſcientia eius improbabilis ſit, de ſimonia, per tuas 2.

2 Iſta glo. eſt vera. Phi. & Do. Fallit tñ in caſu g'. de eſ. r. de iur. pa & in c. qualiter & qñ 1 de accu. Fō.

ADDITIO. Nota caſum, in quo relinquitur conſcientiæ. ſic inf. de voto & vo. redempt cap. vlt. vbi de hoc. & 4 diſt. denique. ad idem inf. eod. lib. de hæreticis. ſtatuta. § ceterum. in fi. Archid.

g ¶ Alioquin.] ſcilicet, ſi adiunxerit, cum non egeret.

h ¶ De ſuo proprio.] proprium eſt, quaſi porro priuatum, ſeparatu in communione, priuatum ſuum, quod alijs non pertinet vt inf. dicam eod. lib. de elect. aubli. vbi videas. Archid

i ¶ Suſpectum.] nota pro ſuſpectis, qui de facto in cauſis dantur per partes.

ADDITIO. Patet autem per hunc textum ſatis eſſe, quòd aſſeſſor non ſit de ſuſpectis, licet non ſit de confidentibus, in quos forſan partes non conueniūt. Ioan And

k ¶ Competenti ſalario] ſpe etenim præmiorum inuitandus eſt aſſeſſor, C. de aſſeſ l. 1. & ſalarium habere debet ff de offic. aſſeſ. l. diem functo. debet enim merces conſtitui pro labore. 12. q. 2. charitatem. nec de ꝓprio beneficium quis facere cogitur. 10. quæſt. 2. precariæ §. decreuit. in fin. & poteſt iuſtum cōſilium vendere 11. quæſt. 3. non licet. adde quod ibi no. & 14. quæſt. 5. non ſane. vide in Spec. § ſalarium. ver. quid ſi duobus.

a ¶ Moderando:] ſecundum qualitatem cauſę,& partium conditionem,& facundiam aſſeſſoris, & loci cõſuetudinẽ:ſicut de aduocato dicimus.ff.de var.& extraor cog l.1.§.in honorarijs.

[Glo.ſeq.ſoluit quæſtionem.

b ¶ Communiter] quia cõmune gerit negotiũ.ſ.§ proxi. Et ſi delegatus moritur,vel partes cõcordẽt: nihilominus aſſeſſor ſalarium ſtatutum habebit,vel habitum non reſtituet. ff. de offic. aſſeſſo. l. diem functo. ff.loca. qui operas.& l ex cõducto.§.item ſi. ff.de var.& extraor.cog.l.1.§.Diuus.

Aſſeſſor, habeat ſalarium, licet partes concordent.

NOTARIVM.Primo mãdat ſalarium moderari. ſecũdo ꝓhibet iudicem in lucris participare. Do.

c ¶ Notarium.] quẽ debet habere delegatus, vt fideliter cuncta iudicij acta conſcribat. ſ. de proba quoniam.& vocatur ſeruꝰ publicus. ſ. de vſu. quamquã. circa mediũ Et Priuat eccleſia etiam laicum hoc officio ratione peccati, vt infra de pœn. felicis §.1. cũ ſim.

Notarius laicꝰ põt Priuari officio ꝑ eccleſiã.

de moderando [a] ab eo,faciat àpartibus communiter [b] prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet ſalarium Notariorum, nec participare debet cum ipſis, vel aſſeſſoribus in ſalario. Dominicus.*

¶ Notariũ [c] vero vel Notarios [d] in cauſa ſibi commiſſa ſcribentes, qui vt plurimum in exigendo ſalario metas e rationis excedunt, vt ad ipſius ſpectat officium [f] prudenter [g] refrænet [h]: nec cum ipſis,aut cum aſſeſſore præfato lucrum participet vllo modo.

¶ *Delegatus recipiẽs aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur reſtituere, non obſtante dantis remiſſione.Ioan.And.*

d ¶ Notarios.] nota plures notarios aſſumi ad ſcribendum in vna cauſa,cum hoc non reperiatur prohibitũ, & hic ſit conceſſum: & facit ad prædictam decre.quoniam.ſupra de proba.

e ¶ Metas rationis.] & eſt illud quaſi crimen concuſſionis, ratione officij vltra debitum exigere. 1. q.7. ſancimus.C ad l.Iul.repetun.l.vltima.

[Glo.ſeq.primo notat,& rationem reddit:ſecundo de duplici ſcriptura diſtinguit.]

Salarium notariorũ per quem iudicem debeat taxari.

f ¶ Officium.] nota iudicis etiam delegati eſſe,moderari ſalaria aſſeſſorum & notariorum:quia cum cã ſũt ei commiſſa,&c de offi deleg.preterea. & eſt ti.de iudi.c.vlt. vnde bene dicebat Guil. in Spec.tit.de ſala. §.2.circa fi.ꝙ aut ſcriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis:Primo caſu, puta in exceptionib. replicationibus & ſimilibus ſcribendis ad officiũ iudicis,coram quo agitur,etiam delegatꝰ,pertinet talium ſalaria moderari,& à grauiminib. partes releuare.de pœn.diſtinct.1.& nemo 1.de offi deleg. cum te & cuncta,quæ litigatores impediunt,emendare,1. quæſt 1. emendari.de offi.deleg.ca.1.& tales improbos exactores punire.C de officio ꝑfecti Africæ,in nomine, verſus fi § hoc etiã decernimus. Moderabitur ergo quid deẽ pro citatione,quid pro termino, quid pro cõteſtatione: & ſic de ſingulis.& in hoc inſpiciet conditionem perſonarum, & cauſæ. & conſuetudinis fori:& ſi videbitur,per alios fideles notarios hoc faciet taxari.Si vero ſit ſcriptura extraiudicialis,puta, inſtrumentum venditionis, de qua agitur, vel depoſiti,vel abſolutionis,vel ſimilia: expedietur id per ordinariũ loci,vel deputatum illi officio: puta, per Conſulem tabellionum Bononien. qui ſi de certo ſalario non fuit conuentum,inſpecta qualitate cauſæ, conditione perſonæ, & conſuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros expertos. ff. de var. & extraordi. cog.l.1. & de ſimo. cap.1.3. quæſt. 7. cap. infames. §. apud vrbem.

g ¶ Prudenter.] ad idem de accuſ qualiter 1.

h ¶ Refrænet.] alludit vocabulo:& eſt ſim ſupra in prœmio compila. Gregorij. & ſupra de homic. dilectus.

SI QVID. Prima punit: Secunda pœnam aggrauat: ibi, [Nulla. Ioan.And.

¶ Si quid auté contra cõſtitutionẽ præſentem receperit [i],ad ipſius reſtitutionem integram teneatur: nulla eorum,quibus reſtitutio facienda fuerit, remiſſione [k] vllatenus profutura eidem.

¶ *Delegatus non debet vocare teſtes, niſi ſtatu cauſæ requirente: & producens illis adminiſtrare debet expenſas in veniendo, ſtando, & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque teſtimonio [l] (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant, vt eos laborib. [m] & expẽſis [n] fatigent, aut extorqueant [o]

i ¶ Receperit] ſcilicet,à partibus,præter eſculẽtum,vel poculẽtum, vel vltra moderatas expenſas cũ proficiſcetur: vel participando lucrum cũ aſſeſſore vel notario.

[Gloſſa ſequens allegat con ordãtias, notando caſus contra regulam: ſecundo quærit: & ſoluit, huic decretali reſpõdens.]

K ¶ Remiſſione.] ſimile infra de cenſi. exigit.ad fi.& in Clemen,de hære nolentes. verſi. quòd ſi ſecus. Et ſic eſt caſus, vbi dominus rẽ ſuam in alium transferre non poteſt: quod eſt ꝯ regulã, qua dicitur: Nihil eſt tam naturale,ꝙ voluntatem domini volentis rẽ ſuã in aliũ transferre,&c.Inſtit de re.diui.§.per traditionem.Quid ſi poſtꝙ reſtituit iudex,pars ei donet,nunquid hoc facere poteſt?Credo ꝙ ſic, quia hic hoc non prohibetur,ſicut nec alia ſua bona donare ꝓhibetur. Et eſt ratio quare aliud in remiſſione,aliud in donatione:& quare remiſſio facilius præſumitur fraudulenter fieri,ꝙ donatio:quia facilius remitteret quis multa ꝙ donaret pauca:ſicut alias ſimile ff ad Velleia.ſed ego.vbi dr̃,ꝙ ſenatuſconſultum Velleianum mulieri intercedenti ſuccurrere voluit,nõ donanti ideo quia facilius ſe obligat mulier, quàm alicui donet Et eſt cã,quare prohibetur, ne pœna interueniat in matrimonio,& nõ arrha:quia facilius promitteret quis centum nomine pęnæ, ꝙ daret decem nomine arrhæ,vt citari ſolet de ſpon.Gemma.Hæc omnia intelligo vera eſſe,dummodo contractus iſte in fraudem nõ fiat: quia tunc non credo iudicẽ abſolutum: ad hoc ff de dona.inter vi.& vxo.ſi ſponſus.§. circa. ff ad velleia. quamuis.§.ſi cum eſſem. & facit inf de elect.cõmiſſa.cum ſi. & quod not.14.q 3.plerique. de priuil.quãto.ff de legib l.contra,&quod not.Guilhelmus olim in decre.de poſtu.properandum. Greg x.quam hodie non habemus.

PRO FERENDO. Prima pars cauſa præmiſſa prohibet indifferenter teſtes vocari:Secunda eis prouidet in expenſis:ibi, ſed nec. Dominicus.

l ¶ Teſtimonio.] ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur. 14. quæſt. 2. quamquam.de teſti.cogen.peruenit. & hoc in ciuilibus: in criminalibus autem quid iuris ſit.not eod.tit de teſtib.cogen. dilectorum.

m ¶ Laboribus.] In eundo & redeundo.

n ¶ Expenſis.] nota ergo,quod iudex non ſolum parcere debet laboribus, & expenſis partium. vt ſup. de do.& contuma.finem ſed etiam teſtium,vt hic.

o ¶ Extorqueant.] ſim.ſup.eod.cap.vlt.

a ¶ Con-

eiſdem) nullum vllatenus conuocet †, niſi quando conditio [a] & ſtatus cauſæ requirent. Sed nec tunc (niſi a producente [b]) competentes (vocato pro teſtimonio, veniendo, ſtando, & redeundo) faciat miniſtrari † expenſas. [c]

¶ Geſta contra hanc Decretalem ſunt ipſo iure nulla. h. d. Et non diuiditur.

¶ Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquod contigerit attentari: ſit ipſo iure [d] irritum & inane.

a ¶ Conditio & ſtatus.] Vt ſi petanſ ſup principali lite cōteſtata, & iurato de calumnia, & dato termino ad probandam, & porrecta intētione producētis: tūc teſtes citentur. vel ſi petātur ſuper dilatoria, ante litē cōteſtatā dato termino per iudicem ad eam probandum, & intētione porrecta †. Et nota q ſi citaretur cōtra hanc formā, citatio nō valet ipſo iure. infra cap. pxi.

b ¶ A producente.] nota q licet teſtis iuret dicere veritatem pro vtraq; parte, & q capitula iuret, habes. 2. q. 4. nullam, & ſupra de teſti. fraternitatis. in vlt. gl. & ad hoc teneatur 14. q. 5. nō ſane. & celare veritatē ſit peccatū. ī d cri. fal c. 1. 11. q. 3. quiſquis. tñ ſol' ille qui pducit, procurat teſtē in veniēdo, ſtādo, & recedēdo, vt hic, & 4. q. 3 c. ſi teſtes. §. liberi teſtes; ver. venturis. C. de teſt. l. qm̄. C. d ap. l. eos. § ſi qs āt. & ad hoc cōcor. ī. de ele. cum non deceat. ſupra de voto & vo. redem. magnæ.

ADDITIO. Omnino de his expēſis, vide quę ſcripſi in Spec. de teſte. §. qualiter. ſuper ver. teſtes autē. Ioan And.

† Et † ſic ceſſabit cōō notata in Specu. d teſte. §. qualiter. verſi. qd ergo. ſ de teſte qui iurauit p ductis articulis. Io. Andr.

† A'. cōnocent.

† Sed alia dāna nō sūt reſarcienda. c. in noſtra. de iniur. Bal. in l. fin. in fin. C. de fru. & lit. ex pen. qd no. qa ſi teſtis caperet, diceref corruptus. Philip. Fō.

[Glo ſeq ponit malitiam aduocatorum, & duo antiqua remedia.]

c ¶ Expenſas.] Conſueuerunt aduocati ſua doloſitate & imperitia, neſcientes aliter partes iuuare, dilationes iuris petere ad teſtes vltramarinos, vel ex prouinciā pducendos 3 q. 3 cap. induciæ. §. ſpatiū. poterat iudex (ſi de malitia pſumebat ſcilicet vt id fieret cā protelandi negotiū) ſacramentum exigere ī. de iura. calum. c 2. in fi. ſed ſi iurabatur, videbatur danda dilatio. Conſueuerant iudices aliter puidere ſm formam decreta. de fideiuſſo conſtitutus. ſcilicet, ibi committere receptionem teſtium recepta cautione ab illo, q vadat vel mittat ad videndū illos iurare: ſuper quo vide quod ibi nota. Hodie puto melius puiſum p hāc litterā: Si enim dicet pars, habeo teſtes vltramarinos: & iudex dicit, parat' ſum illos citare & expectare: depone ſalarium pro expenſis teſtiū in eūdo, veniendo, vel ſtando: quod ſi facere nolit, cauſam non differet.

d ¶ Ipſo iure.] Nota igitur ius nouum: qa (vt ſuperi' dixi in multis capitulis ſuperiorib.) valebat olim pceſſus, ſi non opponebaſ exceptio: hodie ſecus p hāc litterā: qa nullū eſt exceptionis remediū opportunū.

Tibi qui.] Hæc ē notabilis decretalis: Et diuidiſ, quia primo ponit tres caſus, quibus prim' impetrans eſt potior, quos in fine moderatur. Secundus caſus eſt ibi, Idem quoque. Tertius ibi, Quinimo. Moderatio eſt ibi, In prædictis, ſecundum Io. Mon. Io. And.

Additio Domini Heliæ.

¶ Iſtud c. emanauit ad declarationē c. Capitulū ſanctæ crucis. eo tit. in anti. vbi quæritur, vtru in reſcriptis ad beneficia inſpiciatur tempus datę, vel tēpus pſentationis factæ ipſi collatori: vt cū ſint in eadē collatione duo expectantes, qui habent gratias ſimiles: certum eſt, quod qui prior eſt tempore, potior eſt iure. Ibi eſt quæſtio, qualiter attendaſ illa prioritas: vtrum reſpectu temporis datæ, vel reſpectu temporis pręſentationis. In iſto cap. deciditur iſta dubitatio.

¶ Idem.

¶ Sola præuenta præſentatio & receptio in canonicum ſecundi impetrantis in eadem eccleſia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore ſuæ receptionis, vel poſt à uacante ante ſuam receptionem, vel præſentationem, & hoc, ſi per proceſſum executoris, uel interpoſitionē decreti pro primo impetrante affecta extiterat: niſi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. Dominicus.

CAP. XII.

Tibi [e], qui gra-

CASVS. Ego à ſede Apoſtolica impetraui litteras expectatiuas in eccleſia Pictauienſi: Nam Papa mādabat canonicis eccleſiæ Pictauiēſis, vt me reciperēt in fratrem & canonicum & præbendam mihi cōferrēt, ſi qua vacaret: alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore, qui in defectu canonicorū reciperet me in fratrē & canonicū, & pbendā conferret: Facta impetratione nō præſentaui litteras meas canonicis: poſtea Papa fecit tibi eādē gratiā in dicta eccleſia Pictauienſi cū clauſula iſta, Nō obſtāte q pillis ſcripſerimus: præſentaſti litteras tuas Capitulo, & Capitulū recepit te in fratrē & canonicū: & ſic es prior in præſentatione, & ego in impetratione: tādē vacauit quædā præbenda: antequā eſſet tibi collata, præſentaui litteras meas, & petij, vt mihi conferrent præbendā: tu vero q eras prior in præſentatione, petebas tibi illam conferri: dubitatur, quis noſtrum ſit prior, & per conſequens cui debeat dicta præbenda? Rñdet, quod ex quo tempore pſentationis meaū litterarū non erat collata præbēda: licet ſim poſterior præſentatione, tñ ſum potior in præbenda: & ideo ſum tibi præferendus: quia ſum prior in data. Quid ſi pręſentaui litteras meas poſt vacationē, nūqnid erit idem, videlicet, vt mihi debeatur pbēda, qui ſum prior in data? Rñdet, q ſic, ſi executor me' iamq; proceſſerat in proceſſu, quia inhibuerat canonicis, ne illam præbendā tibi conferrent. vel aliàs p proceſſum executoris præbenda fuerat mihi affecta: tunc debetur mihi, qui ſum prior in data, & nō tibi. Sed quid, ſi antequā executor meus feciſſet pceſſū, vel antequā præſentaſſet litteras meas canonicis, vacauit prębenda, & fuit iamq; tibi collata: verū mihi debeatur, & ſit mihi affecta? Rñdet Romanus Pontifex. q ſi in gratia mea fuit appoſitum decretū irritans: videlicet, Decernentes irritum & inane quicquid in præiudicium gratiæ noſtrę feceritis, & per qd poſſet effectus noſtræ gratiæ impediri. &c. tunc præbēda eſt mihi adeo affecta, q collatio alteri facta nō valebit. Nota primo ex iſto capitulo, quòd Papa poteſt dare ius ad beneficia vacatura, ita, quòd promiſſio afficiat beneficium, & liget manus collatoris. Nota q in reſcriptis impetratis ad beneficia reſpectu prioritatis & poſterioritatis, attenditur tempus datæ, & nō tēpus præſentationis. Nota magis ſpecifice, quòd ſi Papa duobus in eadem eccleſia ſimilem gratiam fecerit primus eſt præferendus: licet ſecūdus eū præuenerit, in præſentatione & receptione: & hoc verū, dummodo præbenda non eſſet iam ſecundo collata: qa tūc ſecundo deberetur, & nō primo: niſi in litteris primi impetrantis fuerit appoſitum decretum irritans: quia tūc afficit canonicos etiā ignorātes. Helias Regnier.

Caſus litteralis domini Heliæ.

e ¶ Tibi.] quia decretalis eſt aliquātulum obſcure dictata: vide caſum litteralem: Ego impetraui gratiā in Eccleſia Bonon. dato executore mihi p Papā. vt faceret me recipi in canonicū Bononiēn. & prouideret mihi de pben. ſi qua tūc vacabat, vel de pximo vacatura: Titius à Papa impetrauit ſecūdo loco eandē vel cō

ſimilem gratiam in ipſa eccleſia Bonoñ. tamẽ præuenit me in præſentatione litterarũ, & receptus fuit in canonicũ: Tertio loco, ego litteras meas præſentaui, & auctoritate ipſarum receptus fui in canonicũ Bononieñ. & tempore receptionis meæ vacabat præbẽda, vel poſtea vacauit: quæritẽ, cui debeatẽ vel deferatur, an mihi primo impetranti, ſecundo pſentanti, & ſecũdo recepto: an illi Titio ſecũdo impetrãti, primo præſentãti & prius recepto? Reſpondetur, quod mihi & non illi debetur, ex quo illi ante præſẽtationẽ meã non erat collata. Secundo quæritur, ponẽ retẽto eodẽ themate, quòd ante receptionem meã vacauit pbẽda: & executor meus notificauit aut ĩterdixit ſeu reſeruauit, & forte decretum appoſuit, cui debebitur? an mihi prius impetranti, ſecundo pſentanti: an illi ſecũdo impetranti, prius præſentanti, priuſque recepto? Reſpondetur, quòd mihi. Tertio quæritur, retẽtis eiſdem terminis, poſt præſentationẽ & receptionẽ Titij: Ante præſentationem meam vacauerat pbẽda: ſed in litteris meis erat clauſula decreti: quæritẽ cui debeatur? Reſpondetur, quòd mihi. hęc vera, ſi dolus vel notabilis negligentia mihi prius inpetranti imputari nonpoteſt. hoc dicit. Ioan. And.

† Britẽſi. Bitareñ.

† Hodie mãdata de pꝛuidẽdo, & gratias expectatiuas omnino ſuſtulit conciliũ Triden. ſeſſione 24. de reformat. cap. 19.

† Nota, ꝙ executor habet poteſtatẽ inhibẽdi & decernẽdi nullum ꝙ eſſet factũ ꝫ ipſius pceptũ: de quo, de teſta. ca. Raynaldus. & de pben. dilecto. Do.

a ¶ Tibi qui gratiam.] Dic quòd eſt gratia ex parte cõcedentis, vt infra eodem libro de prębendis, ſi motu. & capitulo ſequenti. & no. ĩ. de præben. relatũ in gloſſa. immo uidetur, &c. & ſic accipitur hic. Sed ex parte impetrantis eſt ambitio. infra eodem lib. de pbẽ. quamuis. in prin & ideo reſtringenda, vt eodem tit. ſi pluribus. §. 1. Archidiaconus.

b ¶ Certo.] *Executor enim debet eſſe certus, vt no.* hęc littera. habet enim delegatam iuriſdictionẽ, qđ patet, quia ipſius materia in illo titulo ponitur, infra de officio deleg. ſi ſuper. ſicut de cõſeruatore dicim⁹ eodem titu. cap. 1. & vlti. Sed delegatus debet eſſe certus. ſupra eod ad hęc. ſicut & arbiter & tutor. ſupra de arbitr innotuit. ff. de teſta. tute. l. tutor incertus ergo & huiuſmodi executor: & propter hoc dixit, certo.

[Gloſſa ſequens reſpondet per duas quęſtiones ſcilicet, quid ſi non fuiſſet dictum de proxima? & quid, ſi proxima debetur alteri? vtranque ſoluit cum determinatione.]

c ¶ Proxime.] Hoc intelligitur, licet nõ exprimeretẽ. ff. de verbo. obligationi. l. eum qui calendis. niſi aliud diceretẽ in litteris expreſſe vel tacite: puta, quã duxerit acceptandam. ĩ. de cõceſ præben. c. 1. Et intelligitẽ hęc clauſula & precedens, de præbenda nulli alij de iure debita: cũ talis conceſſio ſine alterius pĩudicio fieri debeat ĩ. eo. quamuis. hoc lib. & infra de præbẽ. cum in eccleſia. & c. ſi poſtquam. Hæc vera, niſi aliud diceretur: puta, quia haberet prærogatiuam. infra de conceſ. præben. cap. penul.

[Gloſſa ſequens ſoluit contrarium, & remittit.]

tiam a in Bitureñ. † eccleſia impetraſti à nobis certo b executore conceſſo, qui te in canonicum recipi faceret: & de prębenda tibi (ſi qua in eadẽ Eccleſia tunc vacabat alioquin de vacatura † proxime c) prouideret d: alius ſimilem gratiam poſt tuã impetrationem obtinens in eadem licet prius quàm tu, ſuas litteras præſentauerit, & in canonicum ſit receptus e: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam poſt vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit f) anteferri non debet. Idem quoque ſi ante receptionem g tuam in canonicum, vacauiſſet præbenda h, per proceſſum tui executoris †, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat i, quòd eam volebat per huiuſmodi poteſtatem conferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, ſeu illam ſuæ reſeruauerat collationi; prætertim k cum interpoſitione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiuſmodi aſſignari. ¶ Quinimmo ſi ante receptionem & præſentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit cenſendum, ſi in huiuſmodi gratia tibi facta, decretum l a nobis fuerat irritum & inane, quòd contra ipſam contingeret attentari. ¶ In † prædictis m itaque caſibus debes tu prębendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus n tibi non poſſit, vel notabilis † negligentia o imputari.

† al. itas in pdictis quoque caſibus.

† Vt ſi pmittat cõferri ſecũdo. Phi. aut ſi nõ acceptet intra terminum ſibi aſſignatum. Do. Font.

d ¶ Prouideret.] Nõ dixit, cõpelleret: & ita alius eſt caſus decretalis ĩ. de conceſ. prębẽ. ſi ſoli. De hac tamẽ materia diſtingue, & ſubdiſtingue, vt ibi plene dixi.

ADDITIO. Prouideret.] Ergo erat pꝛuiſor de copulſore habetẽ infra eod. lib. de conceſ. pben. ſi ſoli. Archid.

[Gloſſa ſequẽs obijcit, obiectionem impugnat, & remittit.]

e ¶ Receptus.] Videbatur ergo ſecũdũ communẽ lecturam illius decretalis, capitulũ ſanctę crucis. ſupra eo titulo. (q habebat, ꝙ illud verbũ, prius, ibi poſitũ eſſet aduerbium) quòd ille prius præſentatus debebat cõſequi præbendã: ſed abſurdum erat, qđ iſte ſecundus pcurrẽdo læderet ius primi: vt hic, & infra de præben. eum cui. vbi de hoc.

f ¶ Nõ extitit.] Ergo ſi prius erat alteri collata, ſecus. Quod intelligas verũ, cũ determinatione ſequẽtium: ſed hoc nõ haberet locum, ſi canonicatus prius ei collatus fuiſſet, vt infra de præben. eum cui & cap. ſi poſtquam.

g ¶ Ante receptionem.] & poſt præſentationem: vt bene procedat caſus, ſcilicet, quod infra dicitur de notificatione, &c. & vt differat a ſequenti.

h ¶ Prębenda.] Tolle quod eſt infra. Affecta per proceſſum, & cętera.

[Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.]

i ¶ Notificauerat.] Sed ad quid neceſſaria eſt notificatio, cum ſufficiat prẹſentatio? vt infra de cõceſ. pben. ſi capitulo? Sol. ſufficit prẹſentatio facta ei, ad quem ſpectat collatio, vt ibi: ſed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipſi factam.

k ¶ Præſertim.] id eſt, maxime.

l ¶ Decretum.] Decretum ergo Papę afficit etiam ignorantes infra de conceſ. prẹben. cap. 1.

m ¶ Prædictis.] ſcilicet, quando præbenda vacaret tempore receptionis, vel poſt: ſed primus iam erat receptus, licet ſecundo: vel quando primus nondum erat receptus, ſed executor ſaltem notificauerat, vel quando primus nondum prẹſentauerat, ſed in litteris eius erat decretum.

n ¶ Dolus] infra de renun. cap. 1.

ADDITIO. Hoc ſatis poteſt exemplificari per id, quod habetur infra eod lib. de renu. ſi à te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipſius impetrantis. Archid.

o ¶ Negligentia.] infra de pręben ſi clericus.

Si pro

SI pro te.] Non poteſt congrue diuidi, quia conſtructus pendet vſque ad finem textus: loco tamen diuiſionis poteſt ſic oſtendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius: Secundo puram alterius: Tertio euentum conditionis & gratiæ: Quarto dubiū diffinit. Secūda: ibi, Alter. Tertia: ibi, Licet. Quarta: ibi, In præben. Ioan. And.

¶ Præſupponit primo affectus ꝯditionis: videlicet, quia cōditio ſuſpendit actū ſub ea celebratū vſque in euentū cōditionis: & tunc cōditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro à tēpore conditionis: licet ſecus ſit in ratihabitione, quę trahit retro. l. licet. C. de indi. l. penul. ante finem. C. ad Macedonia. & in regul. iuris, ratihabitionem, &c.

† Vide cōcil. Trid. ſeſſ 24. de ref. ca. 19. Vbi mandata ꝙ prouidendo auferunt.

¶ Idem.

¶ Si primo ſub conditione prouideri mandatur, & ſecundus pure impetrans prius; quàm veniat conditio a Papa vel executore ſuo canonicatum obtineat: in aſſecutione prabēda primo prafertur. Ioan. And.

CAP. XIII.

SI a † pro te alicui b directa fuerint ſcripta noſtra, c ut tibi de canonicatu, & præbenda Eccleſiæ Biturenſis, † ſi ad id d accederet Epiſcopi e & Capituli Eccleſiæ prælibatæ aſſenſus f auctoritate g Apoſtolica prouideret: alter poſtmodum h impetrans, qui ex collatione Apoſtolicę i

† Bi terā- ſis.

CASVS. Papa mandauit alicui executori, ut ipſe prouideret mihi de canonicatu eccleſię Pictauienſis, & etiā de prębenda, ſi qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum iſta clauſula, Si capituli & epiſcopi cōſenſus ad hoc acceſſiſſet: Poſtea obtinuiſti a ſede Apoſtolica gratiam, per quam mandabatur, ut tibi prouideretur de præbenda, ſi qua uacaret, aliàs de pbenda proximo vacatura: Antequam accederet cōſenſus Capituli & Epiſcopi, fuiſti receptus: poſtea obtinui conſenſum Capituli & Epiſcopi, & ſimiliter fui receptus, ſed poſt tuam receptionem poſtea uacauit præbenda: quęritur, quis noſtrum erit potior? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd tu es potior: quia licet impetraui primo gratiam tamen, reuera nō ſum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia ſub conditione, quę non trahit affectum retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & iamque fueras receptus ante euētum conditionis: ideoque tu es potior, & per cōſequens præbenda tibi debetur, & non mihi. Nota primo, quòd Papa non ſolum poteſt facere gratiam puram ſine conditione: ſed etiam poteſt facere gratiā conditionalem uidelicet, ut prouideatur alicui de beneficio, ſi cōditio talis eueniat & effectus gratię ſuſpenditur vſq; in euentum cōditionis: Et ſi pēdente conditione alius impetret gratiam, & poſtea conditio euenerit, ſecundus præfertur: quia primus non cēſetur impetraſſe gratiam, niſi demum cōditione adueniente: ideo ſecundo impetranti debet præbenda, & non primo.

[Prima gloſſa ſummar.

a ¶ Si.] Primo ſub cōditione prouideri mādatur & ſecundus pure impetrās, priuſquā ueniat conditio, a Papa vel executore ſuo canonicatum obtineat: in aſſecutione præbendæ primo pręfertur. hoc dicit.

[Gloſſa ſequens ſoluit quęſtionem.]

b ¶ Alicui.] executori. Et eadem ratione idem credo, ſi ſcriptū fuiſſet ipſi capitulo, vt poſſent, ſi uellēt, Apoſtolica auctoritate recipere aliquem in canonicum & fratrē, vt ſupra. eo cum aliquibus: quia omne ius impetrantis fertur ad diē conditionis: ſecundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. infra cap. proximo.

[Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, & ſolutionem.]

c ¶ Scripta noſtra.] Per huius tenoris uel ſimilis ſcripta, eccleſiā nō puto grauatā, ita ꝙ locum habeat decretalis ī. eo. litteris & cap. mandatum. & cap. abbatē. & infra c. prox. in fi. Ratio: quia per hoc mandatū nō grauantur: ſed eorum voluntati relinquuntur: & aliud eſt permittere, & aliud pręcipere. ℈. diſtinct. omnis autem lex. 14 quæſt. 1. cap. fina. §. quod præcipitur. ſupra de arbitr. cum olim. ſſ. manda. l. 2. in fine.

[Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.]

d ¶ Si ad id.] Cōditio fuit. & ad eius ꝯditionis tēpus mandatū refertur & decretū: ſi quod ibi erat inſertū, ut in cle. de conceſ. præben. cum ei quem. 1. reſpō. & eſt ſim ſupra de appel. præterea. de uo. & vo. redē. licet. uer. ſciturus, & de cōdi. appo. ſuper eo. Inſti. de verb. obl. §. ex cōditionali. & ſſ. qui po. in piga hab. l. potior. 1. reſpō. licet ſit cōtra. ea. l. 2. reſpon. & ſſ. de periculo & commo rei ven. ꝙ ſi pēdente. ubi dies cōditionis trahitur ad diē obligationis: ſed ibi nō erat in poteſtate ꝯtrahentis primo ſub conditione, cōtractum conditionalem facere: poſtea pure cōtrahendo, reuocare: ſed hic ſecus, quia in poteſtate Papæ concedentis, erat cōditionalē gratiā facere, & etiam in totum tollere ſi uoluiſſet. j. de conceſ. pręb. c. penul. & ult.

e ¶ Epiſcopi & Capituli.] ad quos de iure communi pertinet canonicorum receptio: de conceſ. præben. poſtulaſti de his quæ fi. a præla. nouit. & cap. quārto. de elect. cū eccleſia, & ibi de hoc: & tunc dent abſentes canonici vocari, qui ſunt in loco: vnde ad electionē epiſcopi forent vocādi. infra de præben. cum in eccleſijs. niſi eſſet cōſuetudo in contrariū, ut ibi. De conſuetudine autē uel priuilegio interdum pertinet ad alterū tantum prædicta receptio: ut infra ne ſede uacan. cap. vno. de reg. cap. ult. & intelligo cōſentire Capitulū, ſi cōſentit maior ipſius pars in hoc caſu. arg. j. cap. prox. cum ſuis concordantiis.

Gloſſa ſequens quærit. arg. pro, contrarium ſoluit: & arg. reſpondet.]

f ¶ Aſſenſus.] Pone mortuus eſt epiſcopus, uel impeditus ita, q conſentire non poteſt, & canonici cū eo: nunquid executor ſtatim poterit conferre? Videt ꝙ ſic. arg. infra ne ſede uacan. cap. uno in fi. ad hoc ī. eo. ſi gratioſè. Sed ꝯtrium credo. Hic enim ſub certa forma tradita eſt executori poteſtas quam trāſgredi nō poterit. infr. de pręben. cui de non in fi. & ſub conditione: qua no exiſtente, ſed pendente, ceſſat ipſius poteſtas. Et aliud eſt conſiliū teneri 1 requirere, ut ibi: & aliud aſſenſum ut hic & facit. ī. de arbit. cū olim. & decret. ne ſede uacan. loquitur in caſu illo. cū ad illū pertinet electio, quam facere hēt cū conſilio epiſcopi. hic autem non pertinet prouiſio niſi a die cōditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam uacante. & ubi periculum eſt in mora, ut ibi: hic autem nullum periculum.

1 De hoc articulo pleniſſime Albertin. tract. de agno. aſſer. q. 26. adde c cū I ueteri. & ibi Antoniū de Burrio, extra de elect.

ADDITIO. Adde quod dixi ſupra de conſt. ex parte. in fi. Ioan. And.

g ¶ Auctoritate Apoſtolica.] Præfertur ergo omnib. prius receptis auctoritate inferiorum. infra de præb. hi qui.

h ¶ Poſtmodum.] Vnde poſterior uidebatur in iure, ſicut fuit in tempore, infra de regu. iur. qui prior. cum ſuis concor. Quod non eſt uerum, ut ratio infra patebit.

i ¶ Apoſtolicę ſedis.] bene dicit, quia ſecus de inferiorib. quia ſi auctoritate alterius inferioris receptus eſſet, præferretur iſte etiā poſt receptus auctoritate Papæ. infra de præb. hi qui & ſic prodeſt ſcire quod dicitur ſupra eo. cum aliquibus.

a ¶ Prouiſione.] quia datus erat ad prouidendum: ſecus, ſi ad compellendum tantum; quia tunc prouidere non poſſet. infra de conceſ. præben. ſi ſoli.

b ¶ Accederet.] Ergo ſi prius fuiſſet præſtitus cōſenſus, eſſet ſecus. ſumpto arg. a ɔ̄rio huius litteræ. ſ. c. ꝑ xi. nā tunc non haberet locū quod infra ſequitur. Sed ſi caſus accideret, ubi non poſſet hēre ɔſenſum prædictorum: nullā haberet ꝑꝑ hoc poteſtatē prouidendi, vnde hoc ſibi mādetur ſub certa forma duntaxat ad hoc infra eo. li. de præben. cui de nō. cū ſi. Sed arg. contra infra eo. eo. li. ne ſede vacan. c. 1. Dic ꝙ non tāgit caſum iſtum, nā ibi in ordinario loquitur. Archid.

[Gloſſa ſequēs quærit, & ſoluit.

c ¶ Faciēdā.] Quid, ſi poſt ɔſenſum habitū impetraſſet? tunc ſecus, ad hoc ī. cap. proxi. in principio.

d ¶ Tu.] primo impetrans.

ſedis, uel executoris ſuper hoc deputati prouiſione, [a] prius quàm Epiſcopi & Capituli prædictorum aſſenſus ad prouiſionem tibi accederet [b] faciendā, [c] canonicatum obtinuit Biturē. licet tu [d] interueniente poſtea prædictorū [e] aſſenſu, dicti prioris mādati auctoritate in canonicum ipſius eccleſiæ ſis receptus, in præbenda uacāte [f] tibi merito [g] anteferatur.

¶ Idem.

¶ *Hæc eſt ſolemnis Decretalis, & per Ioan. And. ſubtiliter gloſſata: & poteſt ſic ſecundum eum ſummari: Si inter duos impetrantes non appareat prioritas: hæc Decretalis duo membra diſtinguit, & in ſecundo ſubdiſtinguit. Et partes patent: ſecundum Io. And. licet gloſſa prima latius ſummet.*

e ¶ Prædictorum.] Epiſcopi & capituli.

f ¶ Vacante.] quandocunque

[Gloſſa iſta fortificat]

g ¶ Merito.] qa licet ille poſterior fuerit in impetratione, tñ fuit prior in iure [1]. Mandatū n. conditionale, ante ɔditionem exiſtentem conſenſum non hēt; ſicut nec matrimoniū conditionale: unde nec ex ipſo oritur publicę honeſtatis iuſtitia. ī. de ſponſ. c. 1. in fi.

1 Qui habuit ante aliqđ ius primo creatū, & iō potior. ī. eo. q̄uis licet ſpes eēt debitū iri. Io. Andr.

DVuobus] Caſus. Vidimus ſupra, in duobus c. p̄cedentib. ꝙ ſi ſint duo uel plures expectātes in eadem eccleſia, qui habent ſimiles gratias, ita quòd in unā gratia non ſunt prærogatiuę magis quām in alia, quod habet locū illa regula, Qui prior eſt tempore, potior eſt iure. Sed ponamus, quod gratiæ ſunt eiuſdem datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur: Reſpondet cum diſtinctione, quia uel Papa uni iſtorū contulit ſolum ius canoniæ, & mandauit vt de facto inſtallaretur, & præbenda ei cōferret: alteri autē non contulit ius canoniæ, ſed mandauit canonicis, vt ei conferrent canonicatū: ita ꝙ ille non receperat canonicatū à Papa, ſed erat recepturus à canonicis: tunc alter, qui recepit canonicatum a Papa, eſt pręferendus iſti: Et hoc uerum, niſi conſtaret, quòd una expectatiua eſſet prior altera, licet eiuſdē datæ: puta, ſi in una expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicatur, Datū Romę hora veſperarū: tunc ſi conſtaret de prioritate impetrationis, certe prior eſſet præferēdus. Sed q̄d, ponamus quòd Papa contulit ambobus ius canoniæ, uel neutri contulit canonicatum: quæritur, quis eſt p̄ferendus? Reſpondet, ꝙ ille, qui primo præſentauerit litteras, eſt alteri pręferendus. Sed quid erit ſi ſimul præſentauerunt litteras ſuas? Reſpondet, quòd eſt in optione canonicorum eligere quem uoluerint. Ponamus, quòd canonici unum elegerunt, & ei cōtulerunt præbendā, quid de alio? vtrum illius gratia erit uacua, & ſine effectu: Reſpōdet, ꝙ ſic, niſi in gratia fuerit appoſita clauſula, No obſtante ꝙ pro alijs ſcripſerimus: & Papa intendit prouidere ambobus: qa in dubijs Papa non videtur grauare unā eccleſiam pluribus gratijs: immo ſi ſcripſerit ꝓ uno, aliæ grā cē ſenſ ſurreptitię, cap. mandatum. eo. tit. in antiq. Quia ius. eōde præſumit, quòd ſi Papa fuiſſet informatus, ꝙ talem eccleſiam grauaſſet vna gratia, illam nō grauaſſet alia gratia: niſi appoſuerit clauſulam, Non obſtāte quod pro alijs ſcripſerimus.

[Gloſſa ſequens primo ſummat, ſecūdo arguit ad qōnem]

h ¶ Duobus.] Si ex duob. impetrātibus ſuper ſimili ꝓuiſione, nō apparet quis primo: ſi ſoli alteri collatus ē canonicatus a Papa, ille p̄fertur alteri etiā prius preſentāti, & primo recepto. Si autē vtrique uel neutri ē collatus, aut alter in p̄ſentando præuenit, aut ambo ɔcurrunt: ſi alter præuenit, ille p̄fertur: ſi ambo concurrunt, ille uel illi vel ipſorum maior pars, ad quos collatio & receptio ſpectat, alterū tenētur eligere, & ille ſolus admittet uel alteri p̄ſerui, niſi Papa vtrique voluerit, prouideri. Et facit decreta. iſta in arg. ad qōnē de his, qui producunt duo teſtamēta, & nō apparet quod ſit primū: & uterque in ſolidum ſe dicit hæredē, & in poſſeſſionē mittendum: quę quæſtio notatur C. de edicto diui Adriani tollen. l. edicto in gloſſa illa, mitti. Io. An.

CAP. XIIII.

DVobus [h] [†] ſuper [k] prouiſione ſimili ſibi facienda [l] in eadem Eccleſia, litteras à nobis [m] obtinentibus, vna die, certis eis executoribus deputatis, ſi non appareat [n] quis primo [o] impetrauerit [p] ex eiſdem: is

† Memiſſe, ſi oportet eorū quæ ſanciuit Conciliū Trid. ſeſſ. 24. de refor. ca. 19.

i ¶ Duob. ſuper.] Idem, ſi trib. uel plurib. cum eadē ratio ſit utrobique.

ADDITIO. Archid. dicit illud ſimile in textu proxi. ſeq. non eſſe ponendum: quia fuit correctum.

k ¶ Simili] qa vterque impetrauit ſibi prouideri de canonicatu & prębenda integra. Si autē impetratio eſſet diſſimilis: puta, qa unus impetraret ſuper dignitate, alter ſuper canonicatu: uel vnus ad præbendam integrā, alter ad dimidiam: tunc quod dicitur hic, locum nō haberet: quia ſi uacat integra, dabitur ei, qui integram: ſi dimidia, ei qui dimidiā impetrauit: nec aliud fieri poteſt, infra de præben. cui de non. uel pone diſſimile, vt ſupra cap. proxi.

a Gl. placet Doct.

l ¶ In eadē eccleſia.] qa de diuerſis non eſſet qō.

m ¶ A nobis.] Si aūt vnus a Papa, alter ab ordinario: tene quod habes inf. de præben. ſi a ſede Apoſtolica.

[Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem:]

n ¶ Si nō appareat [a]] Sic infra de pręben. ſi a ſede. & dico apparere poſſe ꝑ ipſas litteras: puta, ſi diceret in eis. Data die tali ante tertiam: in alijs diceretur, Poſt veſperas: ſed hoc nō eſt in vſu. Poteſt ēt apparere per teſtes, per quos probare poterit ſuam petitionem primo eadē die lectam, & admiſſam per Papam: uel ꝑ confeſſionem [3] partis alterius poterit apparere: & facit ſupra de reſti. ſpol. cum ad ſedem. & infra de confeſſ. cap. 1.

3 Vult ꝙ aduerſarij ɔfeſſio adiuuet dubiā ꝓbationem ſup bñficiali titulo, q̄uis ſola, cū nō plene ꝓbet. ſimiliter ubi q̄rit̄ d̄ prioritate matrimonij carnalis, aduerſarij ɔfeſſio multū facit. Quod no forſan ſimilis gl. non reperit̄ alibi. Philip. Franc.

o ¶ Quis primo.] qa ſi de hoc appareret, ei primo deberetur. ſupra eo. ubi. infra de præben. cum cui. & c. ſi poſtquam

p ¶ Impetrauerit.] Nā tunc illi deberetur. ſ. eo. ti. ubi inf. eo. li. de pręb. cum cui. & c. ſi poſtquam. Et hoc uidetur corroborare antiquam opin. quæ habet, in litteris beneficialib. inſpici tempus datę, non tempus præſentationis. Ad idē ſupra eo. mandatū. ubi dicit, non ſcripſimus, ubi hoc approbat Hoſtien. Ad idē ſupra de offi. dele. ex parte 1. iuxta finem. Archid.

a ¶ Cui.]

a ¶ Cui] ſoli: vt infra ſequitur.
b ¶ In Præbenda.] tunc vel poſtea vacante.
c ¶ Spectat.] de cõi vel ſpeciali iure, vt ſ. dixi. ea. px.
d ¶ Receptus.] Non ergo in hoc caſu inſp citᷣ pſenta tio vel receptio. ſ. eo. tibi. Et ſubaudi hic, & alter oīno careat ĩpetratis, niſi &c. vt ĩ fi. & ita ſubaudias ēt ĩ verſ ſeq.
e ¶ Primo præſentauerit.] Nota ergo caſum in quo, ſ. ceteris paribus ſtatᷣ hodie præſentationi in litteris ad bñficia: cõcordat in litteris de iuſtitia. ſupra de appella vt debitus.
ADDITIO. Ioannes Mo. alleg. C. qui pot in pig. l. 2. & ff. de procura l pluribˢ. C. de iu. deli. l. ſcimus. §. & ſi præfatam.
f ¶ Potior.] Subaudi, & aliˢ carebit penitus ĩpetratis, vt ſatis colligitᷣ ĩ. verſi. pxi. vbi dᷣ ꝯria volũtate Papæ cõſtat euidenter: vt ibi dᷣ in fi. Archidiaconus.
[Glo. ſequẽs arguit ad duas opiniones.]
g ¶ Cõcurrãt.] No. quia primo inſpicitur inæqualitas in data, demũ in pſentatione: ſed ſi oĩa ſunt paria, tũc locus eſt gratificationi: & facit pro opinione Gof. no ĩ de Iudæis. c. 1. & cõco. ad hoc. ff. loca in naue. in fi. ff. ad Syllan. ſi quis in graui § cum omnes. ſupra de iure pat. cum autem. in fi. Et no pro ſoc. R. Gof. & Bern. no. in dicta decreta. cum autem ſcilicet, ꝙ tunc demũ locus eſt gratificationi, qñ quis an ſit in iure potior, dubitatur.
ADDITIO. Ioan. Monachus alleg ff de. reli. & ſumpt. fun. l fin. Archid. alleg. no. de elect. eccleſia 2. in fine vlt glo. Ioan. And.
h ¶ Spectat.] expone, vt ſupra.
i ¶ Collatio præbendarum.] ad quã vocandi ſunt abſentes: quod dic vt infra de præben. cum in eccleſijs.
k ¶ Maior pars.] Videtur enim à toto Capitulo factũ, ꝙ fit à maiori parte. 56. diſt. Apoſtolica. in glo 1. de elect cũ inter canonicos. in prin. in glo. 1. de his q̃ fiunt à maio. par. cap c. 1. ff ad municip. quod maior.
l ¶ Voluerint.] Datur ergo eis optio.
[Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem.]
m ¶ Eligere] Nec in ipſius electi præiudicium poterũt poſtea variare: ad hoc, de electionib. publicato 1. de poſtula præla. c vno, in fi. & ĩ. de regul. in mutare. cũ ſuis cõcordantijs. & probatᷣ hoc ſatis p litterã, quę ſtatim ſequitᷣ: & facit ad id, qđ dixi ſ. e. grã. Io. Andr.
[Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.]
n ¶ Teneantur.] Nota, tenẽtur alterum eligere de neceſſitate, ſed nõ certum: vnde non datur eis optio, vt eligant vel non eligant, ſed vt alterum eligãt. Sed pone, nolunt eligere, vel pari numero diſcordant in eligẽdo: quid erit? z Credo agendum coram ſuperiore, vt eos ad eligendum compellat infra certum tẽpus, vel ad concordandũ: quod ſi non fecerint, credo ꝙ ſuperior ipſe poſſit eligere: ad hoc 11. quæſt. 3. cũ ſimus. in gloſ 3. de ſup. negligẽ. pla. per totũ. infra tit. proxi. cap. vlt. infra de reſtitu. ſpol frequens. infra de præbẽ. ſi tibi. & infra de elect. quàm ſit. ff. de leg. 1. huiuſmodi. §. fina. C. de inge. ma. diffamari. cũ ſi. & ſupra de iure patrona nullus. cũ ſi. Sicut igitur ad ſuperiorẽ per lapſum tpis deuoluitur poteſtas eligẽdi. de conceſ. præben. ſe 2. ita ex eorũ negligẽtia puto ꝙ hic deuoluatur poteſtas præeligendi, de qua hic loquitᷣ.
o ¶ Omnino.] Vt nec præbenda illa nec ſequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.
p ¶ Ipſius.] non electi.

z Dicit Archid. cõpellẽtur offic. executorũ. Io. Mo. dicit, ꝙ cõpellẽtur a iudice vterq; alleg. l. hmõi. & decre. nullus. in ferius al leg. Ioã. Andr.

eorum, cui a canonicatũ cõtulimus, eſt in pręben-da b præferẽdus alteri, qui à nobis canonicatũ nõ extitit aſſecutus: licet priuſquàm alius, eis, ad quos ſpectat c canonicorũ receptio, & collatio præbendarũ, ſuas preſẽtauerit litteras, & ab eis in canonicũ ſit receptus d ¶ Si vero neutri eorũ, vel vtriq; canonicatũ contulimus: tũc (ex quo in gratia ſũt ęquales) is, qui primo e pręſentauerit, erit potior f in prębẽda. ¶ Quid ſi forsã ambo ſimul in pręſentãdo concurrant g, hi, ad quos (vt præmittitur) ſpectat h canonicorũ receptio & collatio i pbendarũ, vel eorũ maior k pars, ex eis alterũ, quẽ voluerint l, eligere m teneãtur n, quo electo alius oīno o careat impetratis: niſi ex tenore litterarũ ipſius p expreſſe q appareat: ꝙ vtriq; r ipſorũ voluerimus s prouidere.

¶ Idem.

¶ Omnes indulgentiæ conceſſa à Bonifacio, uel ſuis prædeceſſoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus ſuorum beneficiorum, in abſentia, ſunt reuocata. Et profitetur Papa, ſe illas in poſterum non daturum Ioan. *Andrea.*

CAP. XV.

Quia t † per ambitio-

[Gloſſa ſequẽs primo exemplificat, ſecundo allegat tres cõcordãtias, tertio ponit tres opiniones: quarũ ſecũdam dicit hic approbatã. vltimã impugnat, & ĩpugnationi rũdet.]
q ¶ Expreſſe.] q a in ipſis litteris appoſita erat clauſula, Nõ obſtante ſi pro alio ſcripſerimus, qui hmõi gratiã. &c. vel, Non obſtãte ſi p nos fuerit eccleſia veſtra grauata. vel ſimili clauſula z. Et no. ꝙ dicit, expreſſe, & eſt ſim. ſ. e. cũ aliq b. &c. ſuſceptũ. & ĩ. de pbẽ. ſi motu. Per hũc aũt textũ approbatã dico opin. Ber. no. ſ. eo. tit. mandatum. & ẽt reprobatur opin. Gof. in ſumma huius titu. ante mediũ. & Inn. & Compo. ſ. e. capitulum. qui dixerũt, ꝙ licet eccleſia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur ſcm recipere: niſi in litteris contineretur, Niſi pro alio, &c Sed Ber. cõtra. dicens, ꝙ ſcm recipere non teneretᷣ: quia in litteris intelligitur pdicta clauſula, Niſi pro alio, &c. Et hoc verum niſi in ipſis litteris diceretᷣ Nõ obſtãte ſi pro alio, &c. Et hãc opinionẽ Ber. approbat ſtylus Curiæ, & finis iſtius decre. 3. Hoſtien. diſtinguebat, an primus receptus, eſſet ſub expectatione pbẽdæ necne: In primo caſu nõ valerẽt litterę pro ſcđo ſine clauſula, Non obſtante. in ſcđo ſic. & ita not. in decre. mandatũ. e tit. ꝯ quã opinionẽ facit ipſa decre. mãdatũ. ſed ibi erat clauſula, Si p alio.
r ¶ vtrique.] electo & non electo.
ADDITIO. Ex quo n. per clauſulã, Nõ obſtãte, q̃ hẽt ſcđs, apparet, ꝙ Papa grauare voluit eccleſiã de duob. cõcluditur, ꝙ vtriq; voluerit puideri. Vel, q a voluit poſt illũ iſti prouideri: ergo vtriq; Ioan. And.
s ¶ Voluerimus] ſtatᷣ. n. tunc voluntati. ſ. e. ſuſceptũ.
QVia.] Primo ponit cãm impulſiuã & finalẽ huiˢ conſtitutionis. ſcđa: ibi, Nos volẽtes. Statuit primo de pteritis: ſcđo de futuris ibi, Et earũ.
¶ Iſtud c. eſt modicæ vtilitatis: quia ſolũ ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ à Bonifacio.
CASVS. Nonnulli à ſede Apoſtolica impetrauerũt diſpenſationem, vt quãdiu eſſent in ſcholis, nõ tenerentur ad reſidentiam faciendam in ſuis beneficijs, nec tenerentᷣ petere licentiã a ſuo diœceſano; ſed acciperẽt fructus ſuorũ bñficiorũ, ẽt pbendarũ, exceptis quotidianis diſtributionib. Alij clerici impetrauerũt diſpẽſationes, quæ erant cã magnæ vagationis, & inducebãt clericos ad vagandũ, & plures erãt vagabũdi & diſſoluti: Vnde Papa reuocauit illas diſpẽſationes q̃ indicebãt materiã vagãdi & diſſolutionis. Et iſtud cap. ſeruit in glo. penul. in procemio Decretalum ad docendũ ꝙ quando aliqua diſpenſatio ſiue gratia, pbet materiã diſſolutionis, vel eſt occaſio mali, ſuperior debet illã reuocare: tamen non ponit ius cõe.
[Gloſſa prima ſummat, & dicit vnde ſupra.]
t ¶ Quia.] Omnes indulgẽtiæ cõceſſæ à Bonifacio.

z Puta. nõ obſtãte ſi aliq auctoritate nra in canonicos ſint recepti vel vt recipiantᷣ reſiſtant, quę ẽt eſt in vſu. Io. And.

† Vide cõcilium Tridẽ. ſeſſio. 5. de reforma. c. 1. in fi. adde Horatiũ Luciũ tract. de Priuil. Scolatiũ. priuilegio 93.

3 De hoc ſecundæ litteræ nõ valẽt niſi meminerint primarũ. Pet. de Anchar. Fõ-

vel ſuis prædeceſſorib. clericis, de percipiēdis ꝑpetuo fructibus ſuorum beneficiorum in abſentia sūt reuocatæ: & profitetur Papa ſe illas in poſterum non daturum. Et potuit ortum habuiſſe à decretali ſupra de cleric. non reſident. cum ad hoc.

tioſam importunitatem a petentium, tam nos, quam nōnulli prædeceſſores noſtri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas b multis c conceſſimus de percipiendis fructibus d beneficiorum e ſuorum, diſtributionibus f quotidianis dūtaxat exceptis, g ſiue in ſcholis h eſſent, ſiue in eccleſiarum ſuarum altera i reſiderent, aut in Romana k curia moram traherent, ſeu † alio l certo loco, vel etiam vbicunque m: ex quo inſolentiæ oriuntur vagandi n, & diſſolutionis o pręparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem deſideramus augeri p: & officium plerunque (propter quod beneficium Eccleſiaſticum datur q) omittitur. ¶ Nos volentes emendare r præterita, & quantum poſſumus, ſ aduerſus futura cauere t: omnes huiuſmodi & ſimiles indulgentias u perſonis, non ec-

† In codice Barbatię ita: ſeu alio ēt certo loco, vel vbicūq; : ex quo iſolentię oriuntur vagandi, &c.

a ¶ Importunitatē.] propter quam Princeps ſępe nō concedendi concedit, vt hic vides. C. de peti. bo. ſubla. l. 1. lib. 10. ſupra đ purga. cano. cū in iuuentute in princ. infra de relig. do. c. 1. infra de conceſ. præben. deteſtanda. & ideo locum habet ipſorū reuocatio, vt hic & 35 q. 9. ſententiā. de re iudi. cū olim. Et no. ꝙ dixit, ambitioſam: q̄ a eſt importunitas ambitioſa, vt hic: vt cū petitur, quòd tēdit ad noxam. Eſt & nō ambitioſa: vt cū importune petitur q̄d eſt precibus impetrādum. de pęn. diſt. 1. importuna 100. diſt. c. pallium. ĵ. de appella. c. ab eo. cum ſi.

[Glo. ſequens exponit perpetuum, & infert è cōtrario: ſecundo quærit: opinionem ponit, cuius contrarium ſoluit.]

b ¶ Perpetuas.] i. donec vixerint: ſic inf. de cap. mo. c. 1. ff. pro ſolu. l. 1. & facit, quod dixi ſupra eo ſi gratioſe. temporales ergo, puta vſque ad quinquēnium vel ſimile tempus, reuocatæ nō ſunt facit ff. communi di. l. in hoc iudicium §. ſi conueniat. & quod ibi not. Sed quid dices, ſi conceſſa fuit indulgentia, q̄ poſſet eſſe ꝑpetua? puta donec erit in ſeruitio talis Principis, vel ſimilis? Dicunt quidam, talem indulgentiam nō reuocatam; quia quod expreſſe non mutatur, &c. C. de appellat. pręcipimus, ſed cōtrarium credo 1, & puto hic caſum. Nonne ſi habeo indulgentiā donec in ſcholis fuero, dicitur hic perpetua? & ſufficit, ꝙ indulgentia poſſit eſſe perpetua. ff. de condi. inde. ſufficit. & quod no. de ſo. cap. vlti. in glo. 1. in fi. Ioan. And.

1 Idem Phi. & nota, ꝙ omnis gratia, cuius termin⁹ eſt incertus, pōt dici ꝑpetua c. ſi gratioſe. s. l. iuriſperitos ff đ excu. tuto. in prin. Fō.

c ¶ Multis.] reuocari ergo debebat: quia tēdebat ad noxam. ſupra de deci. ex multiplici. &c. ſuggeſtū. & facit ad hunc caſum. ſupra de cleri. non reſiden. cum ad hoc ſint. Ioan. And.

d ¶ Fructibus.] qui de iure communi tantum reſidētibus dari debent. ĵ. de cle. non reſi. per totum. de cōſuetudine tamen poteſt induci contrarium, vel de ſpeciali. ſtatuto. ſupra de conſti. cum omnes.

e ¶ Beneficiorum ſuorum.] Prætextu huius indulgētiæ. quæ ambitioſa eſt, fructus solū iſtorū beneficiorum, quæ canonice obtinent, poterūt percipere. ſupra eod. ſi gratioſe. §. vlti.

f ¶ Diſtributionibus.] quę interdum manualia beneficia, interdum, victualia nuncupātur: de cleri. non reſi. de cetero. infra eo. lib. & tit. c. vno. & ſupra de præben. licet. Ioan. And.

g ¶ Exceptis.] iſta nō dantur etiā ſtudentib. in theologia ſupra de pręben. licet. nec his, qui ſunt in ſeruitio epiſcopi vel domini Papæ: de cler. non reſi. de cætero. &c. cum dilectus. vt ibi no. nec debent hæ diſtributiones dari etiā præſentibus, qui diuinis nō interſunt officijs, nec valet conſuetudo in contrarium, & qui percipiunt, ad reſtitutionem tenentur. infra de cler. non reſi. cap. vno.

[Glo. ſeq. commendat licentiam ad ſtudium, & tractat à quo detur.]

h ¶ In ſcholis eſſent.] vt legendi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augumētū vniuerſalis eccleſiæ, quę viris litteratis permaxime noſcitur indigere ſupra de magi. cap. 1. & per totum. & infra de ele. cum ex eo. & non ſolum Papa, ſed etiam inferiores pręlati dant clerico licentiam ſe ob has cauſas abſentandi: & hoc videtur Bern. intelligere, de ep̄is vt not. de cle. non reſi. inter quatuor. Innocen. & Hoſtiē. intelligunt hoc etiā de inferioribus prælatis, per decret. eod. titu. relatum. ibi, Prælatorum ſuorum 2, &c. Diſpenſationem autē, de qua loquitur decret. de elect. cum ex eo dico. q̄d ſoli epiſcopi, & ipſorum ſuperiores facere poſſunt, cū de eis ſolis caueat̄ ibidē: & ibi dicam.

2 Tene ꝙ dicam ĵ. de elect. licet canon. ſu ꝑ gl. pē. Io. And.

i ¶ Altera.] cum eas obtinēt ex diſpenſatione: vel ſunt tales eccleſię, quę ſimul poſſunt de iure teneri: quod dic vt dixi. ſupra eo. gratia Ioan. And.

k ¶ Romana curia.] quę hodie habet priuilegia ſtudij, vt infra de priuileg. cap. 2 per quam decreta. etiam videtur, quod hi, qui ſunt in ſtudio, de iure cōmuni poſſent percipere fructus ſuorum beneficiorū: quod non eſt verum: ſed illud intellige, vt ibi dicam. Ioan. And.

l ¶ Alio certo loco.] puta, quia in indulgentia dicit̄ quod perpetuo (donec in domicilio ſuo habitauerint) fructus percipere poſſint.

m ¶ Vbicunque.] quia ſic generaliter ſe habet indulgentia. Ioan. And.

n ¶ Vagandi.] quod facere non debent clerici. 46. diſt. clericum. nam & per horam ab eccleſia non debent abeſſe, vt 92. diſt. c. vlti.

o ¶ Diſſolutionis.] quæ morib. & habitu eſt in clericis amputāda. 34. di. qui epiſcopus. & c. ſeq. 21 q. 4. c. per totum. de vita & hone. cler. clerici. & infra de præben. cum ſingula.

p ¶ Augeri.] ſupra de conſtitu. c. penult.

q ¶ Datur.] vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur: cum ſit eius ſequela. 81. diſt. cos. & c ſi qs ſacerdotum. 32. di. præter hoc. & ibi de hoc, & ſupra de cle. excom. mi. latores de appel. paſtoralis. cum ſimi. Ioan. And.

ADDITIO. Plenius in cle. cupientes, de pœ. adſſi. magnæ gloſſę.

r ¶ Emendare pręterita.] 35. q. 9. ſentētiam, de re iu. cum olim §. nos igitur. 22. q. 4 magnæ. de ap. cum ceſſante. de ſen. exc. ſacro. §. fi. & in Auth. de nup. circa prin. coll. 1. ibi Imperator, Non erubeſcimus, ſi quid melius horū, quę prius ipſi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab alijs corrigi expectemus. Ad idem de accuſat. qualiter & quando 1.

ſ ¶ Quantum poſſumus.] ſim. ſupra in proœmio huius libri.

t ¶ Cauere.] Nota futura præcauenda. 23. diſt. in nomine Domini. §. 1. in gl. futuris. de procu. c. 1. de ſer. non or. c. 1. & exempla præſentia, & c. 82. diſ. pluſimos. ff loca ſi quis domum §. 1. Ioan. And.

u ¶ Indulgentias.] perpetuas ſcilicet: nam de his ſupra dixerat.

a ¶ Eccle.

1 Not. hic aliq̃d cõcedi eccleſię q̃d perſonæ nõ cõceditur: tñ redũdat i pſonę vtilitatẽ. Aliud exẽplũ, Non conceditur Imunitas malefactoribus l. ita vulneratus. ad legem Aql. ſed conceditur eccleſiæ, q̃d uenit in utilitatẽ malefactorum. facit l. cũ ditatib. de le. 1. Pet. de Anc. Fon.

a ¶ Eccleſijs. 1] Iuſte innuit indulgentias eccleſijs conceſſas nõ reuocari 25 q 2. c 7. & p totũ. ſed intelligẽ hoc, vt ea. q c. poſtea § his ita. & §. ulti. Archid.
b ¶ Vel dignitatib.] ſi ergo dignitati uel eccleſiæ datũ eſſet tale priuilegiũ: per hãc decre. reuocatu non eſt: & potuit eſſe ratio: quia non tãtus fauor perſonis debetur, ſicut dignitatib. vel eccleſijs. de ele. cũ nobis olim. in fi. cũ ſi. & infra de priuileg. ne aliqui.
c ¶ Et earũ.] Prouidit hucuſque circa præterita, nũc cauet circa futura.
[Gloſſa ſequẽs quærit, & ſoluit.]
d ¶ Temporibus] Quid, ſi tales indulgẽtias de nouo ꝯcedat, valent: quia nõ potuit ſibi legẽ imponere, à qua ſibi ñ liceret recedere. ad hoc. ff. de leg. 3. ſi qs. in prin ff. pro ſoc. ſi fratres. § idẽ reſpondet. & primam conſtitutionẽ tollit per ſecundã, licet de ipſa non faciat mẽtionem. ſupra eo. tit. prox. licet.
e ¶ Indicamus.] Simile C. de leg. digna uox. indicare potuit, ſed nõ legẽ imponere: q̃a par in parẽ nõ hẽt imperiũ, ſupra de ele. innotuit cũ ſuis concordantijs.

clesijs[a] uel dignitatibus[b] datas, penitus reuocamus: & earum[c] conceſſionem noſtris uolumus exulare temporibus.[d] Quodque nobis licere nõ patimur, noſtris ſuc eſſoribus indicamus.

TITVLVS IIII.

De conſuetudine.

Bonifacius octauus.

¶ *Prætextu conſuetudinis ẽt iurata, vel quantocunque tẽpore, obſeruata, non poteſt quis niſi vnicum perſonatum, dignitatem, vel aliud perpetuũ officiũ ſimul cũ canonia & præbenda, in aliqua eccleſia abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere, & contra præſumptum irritum eſt omnino. Ioan. And.*

CASVS. Ponamus q̃ in eccleſia Pictauieñ. a xx. xxx xl. l. lx. annis fuit obſeruatũ, q̃ idem obtinebat decanatũ, archidiaconatum, & cantoriam illius eccleſiæ: & ſic duas dignitates: Vel fuit obſeruatum longo tẽpore, quòd idem obtinebat dignitatem & perſonatum, vel idem obtinebat vnum pſonatum & unã dignitatem. forte cũ diſpẽſatione epiſcopi, ſed abſq; diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis: & fuit per tantũ tps obſeruatum, q̃ de initio non extat memoria: Vtrum valeat talis conſuetudo, q̃ quis poſſit tenere duas dignitates vel pſonatus abſque diſpenſatione Papę, vel ẽt ſe defendere in foro ꝯtentioſo? Rñdet Romanus Põtifex, q̃ quantocũque tpe fuerit illa ꝯſuetudo obſeruata, q̃ dr̃ potius corruptela, q̃ ꝯſuetudo: nõ p̃t quis tenere duas dignitates uel duos perſonatus in eadẽ eccleſia, uel dignitatẽ & officiũ tantum: tamen ualeret cõſuetudo, vt quis teneat dignitatẽ & canonicatũ cũ præbenda: Etiam epiſcopus poſſet diſpenſare: vt quis teneret vnã dignitatẽ & canonicatum cũ præbenda. Nota primo principalem effectum: uidelicet, q̃ nõ ualet conſuetudo, vt quis teneat in eadẽ eccleſia duas dignitates, uel pſonatus uel dignitatẽ & perſonatũ, vel perſonatum & officium. Nota q̃ ad hoc, ut valeat ꝯſuetudo, requiritur q̃ ſit rõnabilis: ſicut .n. in lege ſcripta requiritur rõnabilitas c. erit autem lex 4. diſt. ita ſimiliter in lege non ſcripta requiritur rationabilitas. Conſuetudo autem, q̃ quis obtineat in eadẽ eccleſia plures dignitates, uel plures perſonatus, non eſt rationabilis: quia eſt inductiua multorũ malorũ: Nã primo fundatur in cupiditate. Itẽ præſtat materiam uagandi. Item diminuit cultũ diuinum: q̃a quanto ſunt plures in eadem, tanto augmentatur cultus diuinus. Nota illud ad quod allegatur iſtud cap. q̃ iuramentum non debet eſſe uinculum iniquitatis: i. non debet obligare aliquem ad obſeruandũ iniquitatem: & ſi quis iuraret obſeruare dãnatam cõſuetudinem, iuraret peccare: unde dicit gl. (& bene) q̃ ſi qs in ſua receptione iuret ſimpliciter obſeruare cõſuetudines illius eccleſiæ, in qua recipitur, iuramentũ ſuum non ſe extendit ad conſuetudines irrationabiles, ſed ſolũ ad conſuetudines rõnabiles: Et ſi iuraret nominatim obſeruare talem conſuetudinẽ: quæ eſt irrationabilis, iuramentum ſuũ non eſt obligatorium, ideſt, non aſtringit eum ad obſeruãdũ conuenta in ſuo iuramento, licet ipſe iurans peccet temere iurando. Nota, q̃ quis in eadẽ eccleſia nõ debet obtinere duas dignitates, uel duos perſonatus vel dignitatem & perſonatũ, nec etiam in diuerſis eccleſijs. Et hoc uerũ ſine apoſtolica diſpẽſatione: quia cum diſpenſatione poteſt. Sed vtrum uirtute diſpẽſationis Aplicæ, qs poſſit obtinere duas dignitates, vel duos perſonatus, poſito, q̃ nõ fiat mẽtio q̃ ſint in eadem eccleſia? Doctores formant iſtam quęſtionem in cap. de multa. ſupra de preben. & concludunt, q̃ quis non põt obtinere duas dignitates in eadem eccleſia, niſi i diſpẽſatione expreſſe & nominatim dicatur: q̃a ipſe eſt diſpenſatus ad duas dignitates, etiam ſi ſint in eadem eccleſia.
[Prima gloſa ſummat.]

Caſus dñi Helia.

Dignitates duas nullus debet tenere in eadẽ Eccleſia.

CAP. I.

CONSVETVDI-

DE CONSVETVDINE.

[Viſum eſt ſupra tit proximo de iure ſcripto, videlicet, de reſcriptis, & cõſtitutionib. nunc videndum eſt de iure non reſcripto, ſcilicet, de conſuetudine.]

Conſuetudinem] Prima pars dãnat ꝯſuetudinem decernens illam, etiam ſi iurata fuerit, non ſeruãdam, vtriuſque dicti reddens cauſam: Secunda ſtatuit ipſius conſuetudinis contrarium, quod ad præterita extendit, & decretum apponit. Secũda. ibi, Stauẽtes. ¶ Sine diſpenſatione Apoſtolica non poteſt quis obtinere in eadem Eccleſia duas dignitates, perſonatus, uel officia, uel vnam dignitatem & officiũ, uel pſonatum & officiũ, uel dignitatem & perſonatum: nec ualet conſuetudo quantumcumque tempore obſeruata fuerit. hoc dicit. Quæritur pro intellectu huius capituli, q̃d ſit dignitas, quid ſit perſonatus, q̃d ſit officium? Vnde ſciendum, quòd iura noſtra aliquando vtuntur iſtis vocabulis promiſcue: vt in cap. cũ acceſſiſſent de conſti. in anti. vbi Primiceriatus, in princ. illius cap. appellatur dignitas, & in medio cap uocatur perſonatus; in fine uero cap. appellatur officium. Tamen proprie iſta tria, dignitas, perſonatus, & officiũ differunt: Nam dignitatem proprie dicitur quis habere, qui habet adminiſtrationem, & cum hoc habet iuriſdictionem: ſicut abbas, qui habet adminiſtrationem rerũ ſui monaſterij c edoceri. ſupra de reſcri. in anti. & habet iuriſdictionen in monachos; ut in cap. quanto. ſupra de offi. ordi. Item prior conuentualis. Item ille qui præeſt alicui corpori, qui hẽt iuriſdictionẽ in perſonas illius corporis, vt in l. fi. C. de iur. om. iud. Sed perſonatũ dicitur is habere, qui in eccleſia hẽt aliquam præeminentiam, nõ tamen habet iuriſdictionem: ſicut ille qui in Eccleſia, in Capitulo, & alijs honoribus præcedit canonicos. Officium vero dr̃ quis habere, qui ſine iuriſdictione & ſine præeminentia habet adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarum: ſicut eſt ſacriſta.

Dignitas, pſonatus, & officiũ, I quo differunt.

nem, a† quam in ueſtra eccleſia ſeruatam aſſeritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non exiſtit: b videlicet, quòd ipſius eccleſiæ canonici duos perſonatus, aut duas dignitates, uel præpoſituras, c ſeu adminiſtrationes, d aut duo e officia, vel eorum alterum f cum reliquo inſimul & præbendam poſſint in ea g licite h abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ i obtinere: corruptelam (cum ſacris ſit inimica canonibus, k & de ambitionis l radice proceſſerit) merito reputantes, eam auctoritate Apoſtolica reprobamus: voſque ad ipſius obſeruantiã etiam ſi iuramento m firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum n non exiſtat, decernimus non teneri: ſtatuentes, ut cum vnum officiũ o vix digne ualeat aliquis adimplere, nulli liceat de cetero, niſi vnicum p perſonatum, uel dignitatem, aut præpoſituram, ſiue ad miniſtrationem, uel officium perpetuum, quocunque nomine q cenſeantur, † cum præbenda inſimul abſq; diſpenſatione dictæ ſedis in eadem eccleſia obtinere: uel iã obtenta r † tenere. Quòd ſi a quoquam ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit omnino. s

¶ Idem.

¶ Non ualet cõſuetudo, quòd ab officiali epiſcopi ad epiſcopum appelletur. Ioan. And.

a ¶ Conſuetudinem.] Præterea cõſuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunq; tempore obſeruatæ, nõ põt quis niſi vnicũ perſonatum, dignitatem, vel aliud ꝑpetuum officium ſimul cum canonia & præbenda, in aliqua eccleſia abſque diſpẽſatione ſedis Apoſtolicæ obtinere, vel iã obtenta tenere: & contra præſumptũ irritum eſt omnino. Io. Andreæ.

[Gl. ſeq. recitetur per obiectionem.

b ¶ Nõ exiſtit.] ſim. ſ. de uerb. ſigni ſuꝑ quibuſdã. & ſi conſuetudo iſta aliàs legitima fuiſſet, non eſſet neceſſe in ea titulũ oſtẽdere. j. de p̃ſcript. c. 1. 1 Videt̃ enim cõſuetudo talis ius inducere ff. d aqua plu. arcẽ. l. 1. §. 1. Sed cũ conſuetudo talis, corruptela ſit: lõgitudo tanti tẽporis nõ prodeſt: & eſt ſimil. j. c. proxi.

c ¶ Præpoſituras.] certa dignitas ẽ in eccleſia: licet alias omnes qui p̃ſunt, p̃poſiti dicant̃. ſ. de uerbo ſigni quamuis.

d ¶ Adminiſtrationes] ſic. ſ. de ſta. monach. monachi. § q vero, ſicut cameraria, vel quiſquis ſit ueſtiarius, vł eleemoſynarius, vł aliud ſimile. Archidiaconus.

e ¶ Officia.] perpetua, ut j. ſequitur.

f ¶ Alterũ cum reliquo.] ideſt, dignitatem cũ perſonatu, vel præpoſituram cum ad miniſtratione, uel officium perpetuum in ſimul cum præbenda, prout ſtatim ſequitur.

g ¶ In ea.] eadem eccleſia.

h ¶ Licite.] 22. q. 2. faciat.

i ¶ Abſque diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ.] nota caſum, in quo ſolus Papa diſpenſat. Duos ſimiles habes. j de præben. cum ſingula.

ADDITIO. Hic videtur confundi ſñia Ioann. Vincẽ. Gof. Hoſt. & Pet. qui dixerunt, ꝙ in talibus dicti epĩ poterãt diſpenſare prout ipſi notant. ſ. de præben. de multa. in fine. Et idem not. in Specul. de legato. §. videndum reſtat ver. ſed nũquid epĩs. de hoc etiam nota. 70. diſt. ſanctorum. Archid.

k ¶ Canonib.] 70. diſt. ſanctorũ. de conceſ. præben. litteras. & hoc idem dicebat conſtitutio Vrbani, quæ incipiebat. Prouiſionis, unde tracta. fuit decre. iſta.

l ¶ Ambitionis.] ſ de præben. quia in tantum. de electio. dudum 2.

[Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, de quo iuramento. & cet.]

m ¶ Iuramẽto.] ſpeciali 2 uel generali, non curo: quia ſi ſpecialiter iuraret hanc cõſuetudinẽ expreſſe ſeruare, fuit iuramentum temerarium non ſeruandum: & de eo quod iurauit, poſſet & deberet imponi pœnitentia. de iureiur. ſicut. Si generaliter iurauit ſe ſeruaturũ conſuetudines ipſius eccleſiæ: iuramentũ iſtud ad poſſibilia, & licita tantum extenditur, 3 ut j. de iureiur c. 1. Ioan. And.

n ¶ Vinculũ.] i. vinculans, vel obligãs in iniquitate. concor. 22. q. 4. inter cetera. ſ. de iureiu. quanto. & j. de iureiur. c. 1. Ioan. And.

n ¶ Vinculũ.] i. non obligat ad aliquod iniquũ obſeruandũ aliquem, nec aſtringit. ſic 22. q. 4. inter cetera. j. eo. lib. de iureiur. contingit. §. quia uero. Archid.

o ¶ Vnũ officium.] Cõcor. 89 diſt. ſingula. ſ. de hær. cum ex iniũcto. §. 1. & j. de præb. cũ ſingula. & ponit ſimilẽ caſum: & eſt ſimile ſ. de cele. miſſar. te referente. de conſec. diſt. 1. ſufficit.

p ¶ Niſi unicũ.] ergo vł, ꝙ de diſpenſatione inferioris a Papa, vnicum perſonatum, vel officiũ cũ canonicatu & præbẽda poſſit habere: & ſic poſſet appbari illa opinio poſita p Ber. de cõceſ. p̃ben. litteras. in fi. ult. gl. Et idẽ credo, ſi hoc eſſet de ſtatuto vł ꝯſuetudine eccleſiæ. ſ. de reſcriptis, eã te. ibi, erat idẽ archidiaconus canonicus. ad idem j. de præben. quia ſæpe. ſ de cõc. præben. poſtulaſti. j. de app. a collatione & j de præb cum in eccleſia & c fin. 2 reſpon. & in cle. fin de præben. in quib. habes, ꝙ epiſcopus, præbendarius & canonicus eſt in eccleſia.

q ¶ Quocunque nomine.] vnde per hoc etiã camerlangariam uel maſſariam, vel œconomatũ perpetuũ credo prohibitum. Ioan. And.

ADDITIO. idẽ eſt de veſtiario & eleemoſynario, ſecundum Archid.

[Glo ſeq. quærit & ſoluit.]

r ¶ Vel iã obtenta.] quid ergo de obtentis? quæro, vtrũ detur optio, quid retinere, & quid dimittere poterit? Videtur ꝙ ſibi detur optio: argum. ſ. de præben. referente & c. præterea. & melius. j. de præb. cum ſingula. § 1. vel dicatur, ꝙ ſecũdm adeptum retinere poterit, & non primum, cum uacauerit primum ipſo iure per prædictam decr. de cõceſ. præb. litteras Ad decreta cum ſingula dici poſſet, quod in alio caſu loquit̃. Ioan. And.

s ¶ Omnino.] vt poſſimus dicere, ꝙ omnibus careat, quia omnia illicite cõcupiuit. facit ſ. de transl. licet. & c. quanto: & melius de præben. cum ſingula. 1. reſpon in fi. Ioan And.

ADDITIO. Et apertius in conſtitutione, execrabilis Ioan. xxij. verſi. alioquin. & uerſi. ſequen. Ioannes Andreæ.

NOn putamus] Primo ponit dictum. Secundo rationem aſſignat ibi, ne ab eodem.

¶ Præſupponitur primo, quòd de ſubſtantia appellationis eſt, quòd appelletur de inferiori ad ſuperiorẽ: nec poteſt appellari de ſuperiori ad inferiorẽ, vel de æquali ad æqualẽ: quia appellatio eſt de inferiori ad ſuperiorem prouocatio. Item præſupponitur, ꝙ conſiſtorium epiſcopi, & ſui officialis principalis, dicitur idem conſiſtorium.

CASVS.

† Vide Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ref. c. 2 & 4. & ſeſſ. 24. de ref. c. 17.

1 Et ibi no. in gl. fi. quõ talis ꝯſuetudo ꝓbet̃, & hic aliquid per Archidiaconũ, q ẽt remittit ad libellũ Roff. rub. de parochia Io. And.

2 Vide B. Th. 2. 2. q. 89 ar. 7 & ibi Caiet.

3 Idẽ dicas de ſtatuto gñaliter loquẽte: facit l. ſi q̃s ſub cõdõne, & ibi Ang. per illũ text. ff. de cõd. & demõ. Fon.

† al. cenſeatur.

† No. ꝙ ſ ſtõ antiquitus declaratoria, extenditur ad præterita, ẽt ſi ꝯ ſe hẽat conſuetudinẽ, dũmodo declaret illã nõ valere: Do. Phil Font.

CASVS. Ponamus, ꝙ officialis Pictauien. protulit ȝ me aliquã ſnīam, à qua appellaui ad epm̄: Certū eſt, ꝙ nō ualet appellatio de iure cōi. Sed ponamus, ꝙ in diœceſi Pictauien. fuit longo tp̄e ſeruatum ɔ̄triū: videlicet, ꝙ fuit appellatum ab officiali ad epm̄: & eps ſæpius cognouit de cauſis appellatiōis: vtrum valeat talis ɔſuetudo, ita ꝙ ꝑtextu illius cōſuetudinis ſit introductū vt eps̄ poſſit cognoſcere de cauſis appellationis ſui officialis principalis: rn̄det, ꝙ non: q̄a illa ɔſuetudo eſſet ɔ̄ ſubſtātiā appellationis: quia appellatio eſt ꝓuocatio ab inferiori ad ſuperiorē: modo ipſe officialis & eps faciunt unum ɔſiſtorium. Et hoc uerū, loquendo de officiali principali: ſed nō eſt intelligēdum de foraneis officialibus, qui ſunt ſubdelegati officialis principalis, ſiue epiſcopi: quia ab eis poſſet appellari ad epiſcopum: quia a ſubdelegato appellatur ad primum delegantem.

CAP. II.

NOn [a] putamus illam conſuetudinem quātocunque [b] tempore de facto [c] ſeruatam conſonam rationi, quòd ab officiali [d] epiſcopi ad eundem epiſcopum valeat appellari: ne ab eodem ad ſeipſum [e] (cum ſit idem auditorium [f] utriuſq; [g]) appellatio interpoſita uideatur [h].

[Prima gloſſa ſummat]

a ¶ Non putamus.] non ualet conſuetudo, quòd de officiali epiſcopi ad epiſcopum appelletur.

b ¶ Quantocunque tempore.] etiam ſi in cōtrarium non ſit memoria. ſup. c. prox.

c ¶ De facto.] bene dicit: quia de iure non, ut ī. dicā.

[Glo ſeq. primo dicit de quo officiali loqtur: ſcd̄o dat duas opin. reprobatas, vnam ſ. Goff. alteram Ber. & Hoſt. Tertio ponit duplicem reprobationis rationē: Quarto reſpondet ad rationem contrariam.]

1 Iſtā gl. ſequunt Doct.

d ¶ Officiali. 1] generaliter. ſ, ſecus. n. ſi delegatus eſſet ad cauſam ſpecialem ab ep̄o: quia tunc ad ipſū epm̄ appellari deberet: de offi. deleg. ſuper q̄ōnem de appel. dilecti. & ibi de hoc ſuper gl. 2. ff. quis & à quo ap. ſit. l. 1. & reprobata eſt per iſtud c gl. Goff q̄ not in ſum. de offi. vica. § item dubitari. ꝙ de officiali epi, debet ad epm̄ appellari: & adde qd̄ dicam de ap. Romana. 1. rn̄ & reprobata eſt gl. Ber. poſita in ipſo c. dilecti filij prior. de ap ubi dicebat, ꝙ de cōſuetudine poterat induci, ꝙ de officiali ad epm appellaretur: ſicut inducitur ex ea, ꝙ omiſſo medio appellaretur ad ſuperiorem. Idem dicebat Hoſt. inf. de ap. Romana. 1 rn̄. & eadem ratione: ſed falſum eſt, vt hic vides. Et pōt eſſe ratio, quia appellatio ē de minori iudice ad maiorem prouocatio, vt notant ſummiſtę, Goff. & alij in tit. de appe. ſed hic non prouocabatur ad maiorē, ſed ad parem vel eundē, vt hic vides. patet ergo ex ipſius appellationis deſcriptione: ꝙ hæc applō dici nō pōt: vñ ɔſuetudine induci non poterit id, ꝑ quod applōnis ſubſtantia in deſcriptione mutetur, ex qua rōne ſequitur ꝙ nō ualet ɔſuetudo, ꝙ ad minorem appellaret, ſicut uides in ſimili: quia non ualet pactum factū in precario, ꝑ quod ipſius precarij natura muteť, vt ſi vſque ad certum tp̄s detur: ēt ante tp̄s reuocabiť. ff. de precar. l. cum precario. Præterea licet interlocutoriam ſuam iudex reuocet, diffinitiuam tñ non Qd̄ dic vt not. de appel. cum ceſſante. cum ergo officialis ſnīa ſit epi: non mirum, ſi ipſe adiri non pōt. Et non obſtat, ꝙ per conſuetudinem pōt appellari omiſſo medio: quia appellari gradatim nō eſt de ſubſtantialib. appellationis, ſed de circunſtantijs: vnde appellatur ad Papam, & ad legatum omiſſo medio: & circunſtantiæ contractuum per pactum tolli poſſunt. ī. de commo. c. uno. de depo. bona fides. ſic & iſta circunſtantia per conſuetudinem, vt prædicta decret. Romana.

ADDITIO. De materia gl. vide l. pacto ff. de contrahenda empt.

e ¶ Ab eodem ad ſeipſum.]. i. de officiali ad officialem, vel verius, de epiſcopo ad epiſcopum.

f ¶ Auditorium.] inf. de appel. Romana. 1. reſpon.

ADDITIO. Et per hęc iura dixit Archidiaconus, ꝙ a delegato officialis appellari pōt ad epm̄, vel ipſum officialem, & tu idem dicas etiam de ſubdito ep̄o eadem ratione. Io. An.

g ¶ Vtriuſque.] epiſcopi & officialis.

ADDITIO. ſ. quoad appellationē, ſed nō quo ad recuſationē. inf. eod. lib. de offi. delega. ſi ɔ̄. in fin. & iſta littera ſatis tollit ſnīam dn̄i Goffr. qui ſcripſit, officialē epi eſſe delegatū, non ordinariū: & hęc ipſe ſcripſit in ſum. de off. uic. §. 1. Sed licet hæc ſnīa tp̄e ſuo poſſet ſaluari, tñ hodie nō eſt verū, ut hic Nam cū conſiſtoriū epi & officialis ſit unū & idē, ergo talis officialis ordinari⁹ dr̄: & ab ipſo ſicut & ab ep̄o ē ad archiepm̄ appellandū ī. eod. lib. de ap. Romana. in prin. Archid.

¶ Idem.

¶ *Valet conſuetudo præſcripta, quod epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui Capituli conſilium requirere non teneatur. Ioannes Andr.*

CAP. III.

NOn [i] † eſt (dumta-

† Vide Do. ca. ſi. de ɔſuet.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit: ſecūda pars reci per obiectionem. de c. ſi contra.]

h ¶ Videať.] ɔ̄. ī. de appe. a collatione. ubi de ep̄o ad eundē epm̄ appellatur. Sol. non eſt idem ɔſiſtoriū epi inquantum eſt canonicus, & inquantū eps̄. & ideo ſi collationi interfuit ut canonicus, ad eū bene poterit appellari, vt ibi. Eodem modo rn̄deri poteſt ad iura ꝑ Ber. inducta in ſupradicta gl. Item not. ꝙ licet idē ſit ɔſiſtoriū epiſcopi, & eius officialis, ita ꝙ nō appellať de officiali ad epm̄: tñ ſi officialis epi recuſať, ſuſpicionis cā coram ep̄o eſt probanda. ī. de off. deleg. ſi ɔ̄ vnū. i ſi. Vñ licet dicamus, ꝙ applō & recuſatio paria ſint, non eſt uerum per omnia, ut recitari ſolet ſup. de appella ſuper eo 2. Vnde in recuſatione recurritur ad parem: & obtinet etiam in delegatis datis cū clauſula, ꝙ ſi non omnes. ut in ead. decre ſi ɔ̄. in princip.

Applō & recuſatio an ſint paria.

NOn eſt.] Non diuidiť. Et not. ꝙ quia per hanc cōſuetudinē iudicatur inter eos, inter quos non aſſueuit, adaptatur hæc decre. huic tit. alias fateor, ꝙ videtur eſſe præſcriptio contra Capitulum. Io. Andr.

¶ Præſupponitur ꝓ intellectu iſtius c ꝙ licèt eps̄ ſolus hēat iuriſdōnē in ſuos ſubditos, & canonici non hēant iuriſdōnē: illam tñ iuriſdictionem debet exercere ipſe eps̄ cum conſilio canonicorum, non dico cū ɔſenſu: quia eps̄ non tenetur ſequi eorum cōſiliū, niſi uelit. Idē de collatione beneficiorum, ut in c. nouit. & c. quanto. ē. de his quæ fiunt a p̄lat. ſine ɔſen. c.

CASVS. Eps̄ Pictauien. per ſpatium xl. annorum, & ꝑ tp̄a ſufficientia ad inducendum cōſuetudinem ſolus exercuit iuriſdictionem puniendo ſubditos ſuos, inquirendo, corrigendo, &c. poſtea capitulum eccleſiæ Pictauien. oppoſuit, ꝙ epiſcopus non hēbat nec poterat exercere iuriſdictionem ſolus, niſi requiſito cōſilio capituli; epiſcopus allegat cōſuetudinē p̄ſcriptā: nunquid prætextu conſuetudinis ſit acquiſita iuriſdictio ipſi epiſcopo, ut non teneať requirere conſiliū ſui capituli: hoc eſt quærere, nunquid valeat conſuetudo legitime præſcripta contra c. nouit. & c. quāto. de his quæ fiunt a præla. ſine conſen. c. alleg. Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſic. Heli. Reg.

[Prima gloſſ. ſummat, & dicit quid corrigit.]

i ¶ Non eſt.] valet ɔſuetudo præſcripta ꝙ eps̄ in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus ſui capituli conſilium requirere non tenetur.

Et corri-

Et corrigitur quod notatur per Hoſtienſem ī.de his, quæ fiunt a præl. ſine conſenſu c.nouit.&c.ea noſcitur in fi.Io.And.

a ¶ Præſcripta.]ſuper hoc vide quod not.de conſuet. c.vlt & 1.diſtin.fruſtra.

b ¶ Canonice.] ſ.cū bona fide & titulo: ꝙ dic viij. d pſc.c.j.

† al.legitime.

c ¶ Conſuetudo.] q̄ deſcribitur eſſe ius quoddā morib. inſtitutum,quod pro lege ſuſcipitur,cū deficit lex.1. diſt.conſuetudo.

† al.regendis.

d ¶ Quā allegat.] & probat. Ei enim non creditur, licèt epiſcopus ſit.6.q.j.ſi tantū. & ca placuit.

e ¶ Inquirēdis.] debet prælatus inquirere de exceſſib ſubditorum.ī. de off ord. pernicioſam.qđ intelligunt ibi Tancr. Goff.Bern. & Inno. quando fama præcedit.ſup. de ſimon.licet Hely.Archid.

f ¶ Corrigēdis.]iſta omnia generali damnatione epiſcopi non tranſeūt in officialem.inf.de offi.vic c.2.nec beneficiorum collatio.eod.tit.c.ult.

men aliis ſit præſcripta a canonice b †)cōſuetudo c, quam allegat epiſcopus,d reprobanda:quod in inquirendis e †, puniendis, & corrigendis f ſubditorum exceſſibus g, cōſilium ſui Capituli requirere minime teneatur h.

¶ Idem.

¶ Per reſcriptum Apoſtolicū, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius eccleſiæ conſuetudo nō tollitur:hinc eſt, quòd ſi ibi eſt conſuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbendas poſſint optare gradatim: illo non obſtante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam:& expectatis per xx dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem: Si autem præbendam vacantē in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Io. And.

g ¶ Exceſſibus.]ad quos corrigēdos proceditur multis modis,vt ſup.de ſimo. licèt Hely.Ioan.And.

h ¶ Teneatur] ad ꝙ aliàs tenebatur de iure cōi.15. q.7. epiſcopus nullius.de exceſ. præla.c.1. aliàs irrita eſſet ſententia ſua 1, vt ibi,& in c.epiſcopus.& cōcordat,de his quæ fiunt a præl. nouit. & c.quanto de talibus ſenioribus intelligitur. de accuſa qualiter 2. de ſimo.licet Hely.15.q.7. ſi quid 87. diſt. ſi quid. & hic.adde,quod not.15.q.7.epiſcopus.de offi.ord c.irrefragabili.

1 Not.ꝙ conſiliū requirendū, & nō requiſitū reddit actum nullum. Bar. in l.1.§.ſi plures.ff. de exerc. Pet.đ Ancha. Phil. Fon. Caſus D. Heliæ.

CVm in tua eccleſia.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur caſus dubij diffinitio: in ſecūda exceptio:in tertia prouiſio. Secunda: ibi,In præbendis. Tertia:ibi,Ne autem Io.And.

CASVS. Papa mandauit canonicis eccleſiæ Viſtauienſis,vt me reciperent in fratrem & canonicum:& præbendam,ſi vacaret,mihi aſſignarent:alioquin præbēdam primo vacaturam.Tractu tpis vacauit q̄dam præbenda,canonici receperunt me in fratrem & canonicum.peto vt ipſi mihi conferant illam præbendam vacantem:Dixit antiquior canonicus ꝙ in eccleſia ipſa erat ꝯſuetudo, ꝙ antiquior canonicus poterat præbendam vacantē optare,& ſuam dimittere:& ſic antiquior canonicus hoc uolebat facere:Dicebam ego,ꝙ vacans præbenda mihi debebatur,& non alia: vtrum virtute cōſuetudinis fiat præiudicium gratiæ:vel cōtra, vtrum per iſtam gratiam fiat præiudiciū conſuetudini?Reſpondet ꝙ non,& dicit,ꝙ iſte antiquior canonicus poterit præbendā vacantē optare: & ſi nolit illā optare,ſecundus antiquior poterit illam optare:& ſic deinceps.Et tunc expectans habebit præbendam.quę dimittetur ab antiquiore,vel illo,qui optauit præbēdam vacantem: & hoc verū, niſi præbenda vacaret in curia Romana: quia tunc antiquior canonicus nō poſſet optare illam præbendam: immo talis præbenda eſſet aſſignanda ipſi expectanti.Nota primo,ꝙ valet cōſuetudo,vt antiquior canonicus poſſit optare præbēdam vacantem,& ſuam dimittere. Nota ulterius,ꝙ ſi antiquior ſit negligens,vel nolit optare præbendā vacantē:tunc executor expectātis tenetur expectare ꝑ viginti dies:& vltra non tenetur expectare: & illis viginti dieb. elapſis poterit executor expectantis ipſi expectanti conferre præbendā vacantem. Quæritur vtrū optio habeat locum in præbendis vacantib. ex cauſa permutationis? Communis opinio Doctorum eſt,ꝙ non habeat locum optio: per clementinam vnicam. de rerū ꝑmutat. in clem. vbi dicitur,ꝙ beneficia vacantia ex cauſa permutationis, debent aſſignari permutātib.& non alijs: & ſi aſſignarentur alijs, nō valeret collatio.

[Prima gloſſ. ſummat.]

CAP. IIII.

CVm l in tua k † eccleſia in qua conſuetudo l habetur, ꝙ antiquiores m canonici gradatim n

i ¶ Cum.]Per reſcriptum Apoſtolicum, quo de præbēda primo uacatura mādabatur alicui ꝓuideri, laudabilis illius eccleſiæ cōſuetudo nō tollitur:hinc eſt, quod ſi ibi ē cōſuetudo,ꝙ antiquiores canonici vacantes ꝑbēdas poſſint optare gradatim:illo non obſtante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam,& expectatis per viginti dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem.Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit.Ioan. And.

† Nota, ꝙ eccleſia dī eē prælati. qđ intellige quo ad adminiſtrationem: qa prælatus non eſt dñs, de dona.c.2.

k ¶ In tua.] in Bononia eſt talis conſuetudo, & in multis alijs eccleſijs.

ADDITIO. Vide Hoſtienſem in ſumma de maio. & obed.poſt prin.Io.And.

[Glo.ſeq.ſoluit duas quæſtiones.]

l ¶ Conſuetudo.] Nota, ſimpliciter dixit, Conſuetudo; non dixit, præſcripta. Nota igitur, quòd vbi conſuetudo rationabilis a eſt,& non contra ius, ſufficit, ſi ſit lōgæua:licet quadraginta ann.præſcripta non ſit. Vnde dixit Ioannes, tunc ſufficeret ſpacium decem anno.hoc nota. duodecima diſtinctione, conſuetudo. & facit pro his, quæ nota.Innocent.& Hoſtien. ſup eodem titulo, capitulo ultimo.& Compoſtella ibidem in prima gloſſa,ubi dicit,ſic iudicatum fuiſſe per Papam in Mediolanen. eccleſia, in qua erat conſuetudo ſeruata viginti quinque annis,quòd antiquior canonicus poſſet mutare domum,& pronunciauit Papa illam valere: licet quadraginta annis præſcripta nō eſſet: Si enim Papa hic putaſſet præſcriptionem requiri:ita hic addidiſſet, ut ſupra addidit, capitulo proximo. Iſta uero conſuetudo innititur rationi & æquitati iuris,ut patet in gloſſa ſequenti.Et quod hic dicit de conſuetudine, puto verum etiam in ſtatuto: ad hoc ſupra eod.lib de conſtitut. cap.1.& quod ibi dixi.

a Dixit rōnabilis qm̄ conſuetudo irrationabilis nullo tpe ꝑſcribitur. Ruinus, conſ. 155. lib.4.

m ¶ Antiquiores] non ætate, ſed tempore,quo in eccleſia militauerunt Idem fieſſet conſuetudo de antiquioribus ætate, vel maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota, quòd conſuetudo iſta innititur æquitati canonicæ, quæ vult antiquiores præferre canonicos:ad hoc 61.diſtinctio.quid proderit.& capit.ſeq.ad finem. & 73.diſtinct.epiſcoporum. cum ſimilibus.

n ¶ Gradatim.] ſcilicet,ꝙ primo antiquior mutare poſſit, & ſi mutare noluerit primus,poterit mutare ſecūdus:& nolente ſecundo, tertius: & ſic de ſingulis: & hoc vult dicere. Io.And.

{Glo.

meliores [a], ſi voluerint, poſſint cũ vacant [b], per ſe, vel p· r alios [c] optare præbendas) prouideri mandamus † alicui de præbenda nulli alij de iure [d] debita: proximo [e] inibi vacatura: huiuſmodi non obſtante mandato [f], poterunt ipſi antiquiores iuxta conſuetudinem eandem optare: cum præbenda vacabit:& illa, quæ optata non fuerit [g] (ſi nulli [h] ſit debita) erit illi, pro quo ſcripſimus, cõferenda. ¶ In præbendis vero apud ſedem Apoſtolicam [i] vacantibus [k], cũ de ipſis per Romanum Pontificem ordinatur [l], locus prædictæ [m] conſuetudini † non exiſtit. ¶ Ne autem prætextu eiuſdem conſuetudinis, prouiſiones [n] auctoritate Apoſtolica faciendæ, vltra debitum differantur: ſtatuimus, vt executores ſuper ipſis prouiſionibus [o] deputati, optare volentes per viginti dies [p] duntaxat [q] † expectent: quibus elapſis, libere in non optatis, ad exequenda ſibi mandata [r] procedant, præfata cõſuetudine non obſtante.

[Glo ſeq. non qũ ęrit, arg. negatiuę; ſoluit contrarium, & argumento reſpondet.]

a ¶ Meliores]non enim minores optare uolunt. de cle.nõ reſi.c.1.nec vult qs iactare pecunias ſuas.ff.de proba.cum de indebito Et nota ꝙ in ꝑbendis diſtinctis nõ reprobaẽ ſparitas, vt vna ſit melior altera:& facit ad ea q̃ no. de maio. & obe.ſtatuimus Quid ſi in tali eccleſia minorẽ magis forte ex cã ſibi gratam mutare velit, & optare antiquior canonic⁹, nunquid poterit? Vr ꝙ non.ĩ. de præben. cui de non ſacerdotali.Ↄ̃riũ credo t:q a qđ fauore, & c.ĩ. de reg.iud.quod ob gratiam.C. de legib.nulla iuris rõ.in fine. & arg. ff. de vſu & habit.l vlt. Et ſatisfactum creditori intelligitur, quomodocũque ſatisfiat. ff de pigno.actio.l.ſi rẽ alienam.§.ois Ad decretal.cui de non. dico illud in mãdato ſpeciali, cuius formam tranſgredi nõ licet, vt ibi patet: alias regulariter contra: quia cui licet plus, & minus, infra de regul.iur.cui licet.cum ſuis concordantijs.

b ¶ Cum vacant,]non vacantes ergo optare vel acceptare non poteſt: ſed hoc, quia conſuetudo id non habet. Idem enim de non vacantibus crederem, ſi cõſuetudo eſſet eadem ratione.

c ¶ Vel per alios.] hic enim ineſt regula, quòd id poteſt quis per alium, quod per ſe. infra de regul. iur poteſt quis, cum ſuis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi

d ¶ De iure debita.]per hoc ſatis patet, ꝙ poteſt fieri mutatio: conſuetudo enim eſt ius quoddam, vt ſup.dixi.ſed de conſuetudine debetur hæc præbenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Nõ igitur eſt de iure hæc præbenda debita impetranti, ſed alia non optata, vt infra Papa reſpondet:& hoc idem probatur olim per decretalem, de conceſ. præben. ex parte.in fine. Ioan. And.

e ¶ Proximo.] & ſi non adijceretur, de proxima intelligendum eſſet: aliàs qua ratione de ſecunda & tertia, & ſic de ſingulis. Probaẽ hoc ff.de verb.oblig. cum qui calendis.

f ¶ Mandato.] quo mandatur ibi prouideri de præbenda & cetera.

g ¶ Non fuerit]ex quo enim vacant præbendæ, neceſſe eſt vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

h ¶ Nulli.] puta, priori tempore impetrationis. ſup. tit.proxi.tibi.& ĩ de præben.cum cui.& c.ſi poſtquã. Ioan. And.

i ¶ Apud ſedem Apoſtolicam]apud, præpoſitio, ꝓ d. ſcribitur, quia veteres ꝓ apud, ſæpe vſi ſunt, Ad, duabus literis ſubtractis: ſic ĩ.eo.lib de præben ca.2.cap. præſenti,c.ſi Apoſtolica: ſed hic poteſt exponi, Apud pro, in, vt eod.tit ſtatutum.in princip. Archid.

k ¶ Vacantibus.] illæ olim de conſuetudine cõferebãtur à Papa.de accu.accedens hodie vero de iure cõmuni ſedes Apoſtolica illa cõfert.ĩ. de præb.licet Et de quibus beneficijs vel præbendis intelligãtur, dic, vt eod.tit.præſenti.& c.ſequenti.

[Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.]

l ¶ Ordinatur.]ſed quare dicit hoc, cum alius de ipſis ordinare non poſſit? vt dixi ſ.in glo.proxi. Dico, ꝙ interdum per alios de talibus ordinatur: puta, cũ Papa de ipſis nõ prouidit infra menſem, vt ĩ de præben.ſtatutũ, & tunc non haberet locũ verſiculus iſte, cũ locũ ſolũ habeat, cũ Papa prouidit, vt patet per litterã. Sed pone, de ſpeciali ptã te tributa à dño Papa (quia gñalis non ſufficit vt ĩ prædicta decretali, licet) collata eſt per alium talis præbenda: nunquid locũ habebit iſte verſiculus? Dico ꝙ ſic. arg ſ eo verſ. per ſe uel alios, vt ĩ.de reg. iur. qui facit.cũ ſuis cõcor. hoc optime ꝓbatur ĩ.de præbẽ.hi. qui.& ſ. tit.proxim. cum aliquibus.

m ¶ Prędictæ cõſuetudini] quia ſcilicet antiquior ſeruato gradu mutare nõ poterit.

n ¶ Prouiſiones.] præbendarum: quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem auctoritate Papæ conferri poteſt.

o ¶ Prouiſionibus.] erant ergo dati ad prouidendũ, vel forte ad compellendum tantum, vt infra dicam.

p ¶ Viginti dies.]ſimilis dilatio tẽporis.ĩ.de elect.ca. 1.& c.cupiẽtes.& credo hoc tẽpus currere à tempore ſcientiæ ſ. de conceſ.præb. quia diuerſitatem.cũ ſi.

ADDITIO. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes quinque dierum.85.diſt.perlatum. alibi duorum.5.q.2.præſenti. vbi etiam dicitur de expectatione ſeptem dierum, & vnius diei. Archid.

[Glo. ſeq.recitetur per qõnem & ſolutionem, cui ſolutioni obijcit & rñdet: Finis ſoluit aliã qõnem.]

q ¶ Duntaxat.] credo ꝙ litera iſta loquatur de oĩb. optare volentibus, ſicut in plurali probata eſt: Vnde non ſolum primus antiquior, ſed & ſecundus, & tertius, & quartus, & ſic de ſingulis inter omnes, ſolos xx.dies habebunt. Si n. contrarium dicamus iam ſequeretur, ꝙ ſi viginti eſſent canonici, & omnes deberent viginti dies habere, iam haberent annum:& vltra: quod eſſet abſurdũ, & ↄ̃ mẽtem iſtius decretalis: quæ in plurali dicit, Volẽtes:& dicit, Duntaxat. Et ſecũdum hoc antiquior optare nolens, impediet alios: quia non optabit infra viginti dies, nec alij poterunt ante ipſum optare:& ſic erit caſus, quo quis puniẽ ſine culpa, ſed non ſine cauſa. ĩ. de reg iur. ſine culpa. Vel eſt in culpa, qa Capitulũ poterat ipſi antiquiori ſtatuere terminum: puta duorum dierum ad mutandum vel optandum, vt ſic locus dareẽ ſequẽtibus, & ſic de ſingulis:& ſi hoc nõ fecit, ſibi imputet: fiet.n. prouiſio in non optata:& ſi de expreſſa voluntate canonicorum apparet, ꝙ mutare nolũt, non habebit neceſſe per hos dies expectare. In eorum enim fauorem eſt hęc dilatio inducta, vnde ei renunciare poſſunt, & facit quod dixi in gloſ non enim.

r ¶ Mandata.] vt ſi mandatum eſt ꝙ prouideant, debeant prouidere: ſi mandatum eſt ꝙ compellant, debeant compellere.inf.de conceſ.præben. executor. & duobus capitulis ſequentibus.

† Hęc mãdata de ꝓuidendo ſublata ſunt hodie ꝑ cõciliũ Tridẽt. ſeſſi. 24. de reformat.c. 19.

† Idẽ Pet. ð Anchar. ꝑ l. Sabinus. ff.de in diẽ adiect. Fõ.

† Papa cũ ſcribit, non intẽdit derogare ſtatutis eccleſiæ, c. 1.ſ. de cõſti. Hoc fallit, qñ ius ecclę ẽ ad ipſũ đ volutum. Pet de Ancha. pe tex. hic. Fon.

† De dictione, dũtaxat, vide Archidiaconũ in ca. ſtatutũ.§. in nullo. ſ. de reſcrip. & Bar & Alexãd.in l.1. ff. ſi quis ius dic. non ob temp.

Cõſuetudine de optando ſtante.an poſſit Capitulũ ꝓfigere certos dies ad optandum.

ed by Google

TITVLVS V.

De poſtulatione Prælatorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si aliquis eligat poſtulando, vel poſtulandum, vel in poſtulandum: vel poſtulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio, vel poſtulatio eſt irrita ipſo iure. Si autem dicat; Eligo & poſtulo prout melius de iure valere poteſt, idem: niſi probabiliter dubitaretur, an eſſet eligendus, vel poſtulandus: & tunc conſenſus tempore eligat alteram viam, electionis ſcilicet, vel poſtulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Perpetuo a prohibemus edicto, ne ſub aliqua ex his formis,

DE POSTVLATIONE PRAELATOR.

¶ Dictū fuit ī tit. præced de iure ſcripto, & non ſcripto: verum quia parum eſſet iura eſſe condita, niſi eſſent magiſtratus, qui ipſa iura tuerētur. l. 2. §. poſt originē ff. de origi. iur. ca vbi periculum §. præterea. j. de elec. ideo nunc vidēdum eſt ď ipſis Magiſtratibus ſeu iudicib. Verū quia iudices aſſumuntur altero de tribus modis: vez, per poſtulationem, electionem, vel tranſlationem: ideo de iſtis trib. modis eſt nunc videndum: & primo de poſtulatione.

¶ Pro declaratione rubricæ quærit, q̄d ſit poſtulatio: Vnde gloſſa poſita ſup̄ verbo, vera poſtulatio, deſcribit, q̄d ſit poſtulatio: & Panor. ſuper rubr. eo tit. in antiq. ꝙ poſtulatio, eſt petitio gratiæ facta a ſuperiore. Electio vero, eſt alicuius pſonæ ad ſuperioritatē vel ſocietatē fraternā aſſumptio. Et eſt, ſciēdū, ꝙ cū aliquis eſt electus, & eſt capax electionis de ipſo factæ, ſuperior nō pōt eum refutare: ſed tenetur illum confirmare: & ſi nolit confirmare, pōt compelli per ſuum ſuperiorem, vel ei præfigi terminus ad faciendum cōfirmationē cum cōminatione, ſiue intimatione, ꝙ niſi j. talem terminum confirmet, ſuperior iure deuoluto hoc faciet. Et idē eſt dicendum in præſentato, ſi ep̄s nolit inſtituere pſentatum, nō fit immediate deuolutio ad archiep̄m: ſed archiep̄s pōt cōpellere ep̄m ad inſtituēdum p̄ſentatum, vel ei præfigere terminū certū. j. quem ipſe ep̄s habet facere inſtitutionē, cum cōminatione: ꝙ ſi ep̄s, infra talem terminum non faciat inſtitutionē, ipſe archiep̄s dicto termino elapſo inſtituet: vt tenet Panormit. in c. Oſius ep̄s. eod tit in antiq. licet vſus aliter obſeruet. Quia cum ep̄s refutat præſentationem, fit immediate deuolutio ad ipſum archiep̄m: Secus eſt in poſtulato: quia ſuperior non tenetur admittere poſtulationem, niſi velit: q̄a poſtulatio dependet a mera gratia, & poſtulatio fit de eo, qui nō eſt eligibilis p̄p aliquem defectum: puta, quia nō eſt procreat' de legitimo matrimonio c. innotuit j. de elect. Vel quia nō eſt perfectæ ætatis. j. de elect. cum in cunctis. puta ſi ſit aſſumendus in ep̄m, & nō cōpleuit annum xxx. vt dicto c cū in cūctis. Vel ſit aſſumēdus in abbatē, & non fecit expreſſam profeſſionem, vel alium defectum patitur, p̄p quē nō eſt eligibilis: tunc ſi eligentes velint eum habere in p̄latum, eſt poſtulandum: quæ poſtulatio fit a ſolo Romano Pontifice, qui diſpēſabit circa iſtos defectus: Quia ſi ep̄s poſſet diſpenſare, tunc poſſet poſtulari ab ep̄o, vel illo, qui poſſet diſpenſare circa illos defectus: & ſic poſtulatio eſt petitio gratiæ.

Perpetuo.] Primo damnat ſex formas cum appoſitione decreti: Secundo dānat ſeptimam ēt cum decreto, ſed ab hac excipit vnum caſum cum erat determinatione. Secunda: ibi, Sub ea. Ioan. And.

CASVS. Quidam conſtitutus in præſentia Romani Pontificis Bonifacij octaui, quæſiuit ab eodem: Sāctiſſime Pater, ſum in tit. de poſtul prælat. occaſione cuius materię vellem informari, ſub qua forma ſit faciēda poſtulatio: vtrum valeat ſub hac, vt eligētes dicāt, & qu libet eorum in ſcrutinio: Ego eligo talē, ipſum poſtulando; vel poſtulo talem, ipſum eligendo: vel eligo talem poſtulādum; vel poſtulo talem eligendū? Reſpondet Romanus Pontifex, quod nō valet ſub illa forma, ſed debent dicere: Ego poſtulo tale.., & nō debent dicere: Ego poſtulo talē ipſum eligendo: Sed ſi probabiliter dubitāt, vtrū ille, quē ipſi petunt in prælatum, ſit legitimus vel perfectę ętatis, vel aliàs ſit capax: vtrū poterunt dicere: Ego eligo talē, & poſtulo, prout meli' de iure poterit: an valeat talis poſtulatio? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ ſic, ſi illi de collegio, vel capitulo veriſimiliter dubitāt ď incapacitate Sed q̄d ſi facta electione & poſtulatione ſub p̄dicta forma, eligentes præſentāt electo vel poſtulato illam electionē, vel poſtulationē, vtrū teneaē ligere p̄ciſe poſtulationē vel electionem? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ licet eligentes poſſint illo mō variare: tū poſtulatus vel electus dēt eligere vnā viā, & vna electa non poterit redire ad aliam: puta, ſi acceptauit electionem, nō poterit redire ad poſtulationē: & ſi acceptauit poſtulationē, nō poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæſitum ex electione, q̄a ſi eſt impoſtulabilis, non poterit eligi ſi ſemel elegerit electionē. Econtra, ſi elegit viam poſtulationis, & reperiatē ineligibilis, nō poterit venire ad electionē. Nota primo, quòd nimia curioſitas in iure reprobaē vt ſunt quidam, qui volunt eſſe curioſi, vbi non expedit. c. & ſi quæſtiones. in princ. de ſim. c. cum cōtingat. §. ceterum. de reſcriptis. & per dictum Apoſtoli: Non plus ſapere, quàm oportet ſapere Nota, non poteſt fieri poſtulatio ſub hac forma: Poſtulo talem eligendo: vel Eligo talem poſtulando: quia iſta continent repugnantiam. Nam poſtulatio & electio ſunt cōtraria: q̄a poſtulatio dependet a gratia ſuperioris, electio vero non. Nā cōfirmatio eſt de iuſtitia, & dēt ſequi electionem: Et allegās contraria, non eſt audiendus. Nota, ꝙ poſtulatio facta cum aliqua de quinque, vel ſex formis hic cōtentis, eſt nulla ipſo iure. Nota, quòd poſtulatio facta ſub hac forma: Poſtulo & eligo prout melius de iure fieri poterit. non valet, niſi probabiliter dubitetur, an poſtulandus ſit capax, vel non, & vtrū debeat eligi vel poſtulari. Nota, quòd in caſu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligēdus ſit capax, vel non: licet in eligētibus admittatur illa variatio, non tamen admittitur in ipſo poſtulato: ſed dēt eligere vnam viam: ſcilicet electionis, aut viam poſtulationis. Nota, quòd vbi datur alicui electio duorum contrariorum, electo vno contrariorum, videtur renūciare alteri: ita ꝙ amplius non pōt ad illud redire, ſicut hic vna eſt via gratiæ, alia iuſtitiæ, quæ ſunt contrariæ: & ideo electa una, uidetur alteri renunciare. Roma. 12.

{Prima gl. ſummat & dicit quid prouidet, & quid declarat.}

a ¶ Perpetuo.] ſi aliquis poſtulando, uel poſtulandum, uel in poſtulandum: uel poſtulet eligendo, uel eligendum, uel in eligēdum: talis electio uel poſtulatio eſt irrita ipſo iure. Si aūt dicat, eligo & poſtulo, p̄ut meliu' de iure ualere pōt, idem: niſi probabiliter dubitaretur, an eſſet eligendus uel poſtulandus; & tunc conſenſus tempore eligat alteram uiam, electionis

ctionis, ſ. uel poſtulationis: quia electa, ad alteram redire non poterit. hoc dicit Prouidit iſta decretalis cōtra aduocatorum imperitias, qui his formis vtebantur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. 63. diſt. Valentinianus, & ſupra eo. c. vlt. de iniiceretur laqueus ei, qui cōi iudicio non peccauit: quod eſſe non debet ff. ad Macedon. Senatuſc. l. 3. 27. q. 1 de viduis. & facit ſup. de transla. inter corporalia. uerſi. fin. ibi, Maiorum ſecutus errorem, &c. & bene etiam facit ſupra de diuor. gaudemus in fin. & de conſec. eccleſia, vel alt. aqua. in fin. vnde ſecundum hoc ad id quod infra ſequitur, Si ſecus actum fuerit, &c. repete, de cetero

quas pernicioſa [a] curioſitas adinuenit, Eligo [b] poſtulando, & † poſtulo eligendo: aut eligo [c] poſtulandum, ſeu poſtulo eligendum: cum nec vera electio [d], nec vera poſtulatio [e] reſultet ex ipſis; quin ſibi potius inuicem aduerſentur [f]: aut ſub illis verbis †: Eligo in poſtulandum, uel poſtulo in eligendum: cum rem imperfectam ſignificare noſcantur, ad faciendas electiones, vel poſtulationes de cetero [g] procedatur: ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum [h] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & poſtulo, prout poteſt melius [i] de iure ualere (cum incertitudinem [k] contineat [l]) quemquam poſtulari vel eligi prohibemus: ſtatuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere: niſi quando probabiliter [l] dubitatur, vtrum quis ſit eligendus, uel potius poſtulandus? quo caſu is, qui ſic [m] poſtulatus fuerit, aut† electus conſenſus [n] tempore, viam electionis, uel po-

† al. ita: vel poſtulo.

a ¶ Pernicioſa. ſunt quidam, qui nolūt eſſe curioſi, ubi non expedit, & perniciē inducūt: ad hoc ſup. de reſcriptis. cū contingat § fin. de ſim. & ii quæſtiones. C. de fide inſtru. l. ult. ad finem.

a ¶ Pernicioſa.] i. morboſa, uel perditioſa, calamitoſa, funeſta: ſic 18. q. 2. pernicioſam. C. de pba. l. exemplo. ſicut 15 q. dat opē, ut aliquid perdat. Archidiaconus.

† Dictio, verbis, deeſt in manuſcript codicib.

b ¶ Eligo poſtulando.] ſicut. n. poſtulādus eligi nō debet, ſup. eo. c. ult. ſup. de elect. innotuit; ſic nec eligēdus poſtulari: quia poſtulatio ſoli gratiæ innitiſ. ſup. eo. bonæ 2 & c. penulti: electio autem iuri cōi. de electo publicato. & matrimoniale contrahitur uinculum: 1 de transla. inter. in princ. unde olim indifferenter vtebamur his uocabulis, Eligo & poſtulo, & eligebamus poſtulādum, & poſtulabamus eligendū. 61. diſt. c. ſtatuimus. §. his omnibus. 63 diſtinct. litteras. hodie non ſic propter rationem ſupradictam: & quia qui poſtulat, non conſentit ut in virum: ſed qui eligit, conſentit. Not. tamen Innocen. ſupra eodem tit. c. 3. quod ſi ſolenniter poſtuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta. ſed ſi minus ſolemniter: puta; quia clericus ſubditus epiſcopi petitur ab eo, non eſt malum: poſtea tamen ſolemnem electionem neceſſe eſt interuenire.

g Per cōſenſū. ſ. illorū, ad quos ſpectat eligere, quem eo aio exprimunt, & p cōſēſum electi ſecutū. Io. An.

c ¶ Eligo poſtulandum.] iſta forma approbata uidebatur per decre. de renunc. poſt tranſlationem. in princ. vel illa de qua ſequitur, Eligo in poſtulandum.

d ¶ Vera electio.] per quam habet matrimonium cōtrahi, quoad conſenſum eligentium, ſubſecuto poſtmodum electi conſenſu.

ADDITIO. Illa eſt vera electio. quæ fit ab his, ſiue ex eorum conſentib. qui ius habēt eligendi, & quaſi matrimoniale vinculum contrahendi cum illo, quē eligunt eo animo, vt ſit ſponſus ſuæ eccleſiæ uiduatæ. ſupra de electione, cum inter canonicos. Archidiaconus.

e ¶ Vera poſtulatio.] per quam nullum ius acquiritur: quod tamen illi tribuere intendebant, dicendo, Poſtulo eligendo. Deſcribi enim ſolet: Poſtulatio eſt petitio gratiæ à ſuperiore facta: Electio autem alicuius perſonæ ad prælationem uel ſocietatem fraternā canonice facta vocatio.

Conſtitutio antiq iuris declaratoria, an trahatur ad pterita, ſi conſuetudo & cōis opinio prudeatium erat in contrarium

f ¶ Aduerſentur.] & ſic repellendæ 74. diſt. geſta. 25. quæſt. 7 quemadmodum. ſup. de appell. ſollicitudinē. C. de fur. l. 2.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem, alleg. pro; ſoluit & contrarium, & contrariæ rationi reſpondet.]

g ¶ De cetero.] Licet iſta conſtitutio ſit iuris veteris declaratoria: puto tamen per hoc verbum Papam præcedentes electiones ſic factas noluiſſe cōprehēdere. Et potuit eſſe ratio: quia omni cōmuni iudicio ante iſtam decretalem hæc forma bona eſſe putabať: unde

[Gloſſ. ſeq. reci per quæſtionem.]

h ¶ Irritum.] licet igitur ſequať admiſſio vel confirmatio talis electionis, vel poſtulationis, non propterea conualeſcit quia a principio nullum erat ĩ. de elec. dudū. & c. auditis. 32. q. 3. c. placuit § fi. verſi. quę. n ab initio. ĩ. de reg. iur. non firmatur. cū ſuis cōcord. & facit quod dicam inf. tit. prox. quàm ſit. in fi.

† al. ita: & elect⁹, quam lectionem agnoſcit gl. in verſi. in fin.

i ¶ Prout poteſt melius.] hanc formam approbat gl. ſup. eod. c. ult. & Innoc. ſupra eod. cap. 1. Ioan. And.

k ¶ Incertitudinem.] vota autem incerta in electionib. & poſtulationibus, reprobata ſunt. ĩ. tit. prox. c. 2.

[Glo. ſeq. exemplificat, & declarat.]

l ¶ Probabiliter.] in hoc igitur caſu intelligatur illa Ber. opin. ipſe etiā ſic intellexit. prout ex uerbis ſuis ſatis apparet. Et pōt poni exēplum, qñ dubitatur, an quis in perſonatibus uel beneficijs cum cura aſſumēdus attigerit xxv. annum: vel an aſſumendus in epm peregerit xxx. annum. ſup. de elect. cum in cūctis. vel dubitatur de monacho aſſumendo ad prælaturā eiuſdem uel alterius ordinis, an ſit expreſſe profeſſus. ĩ. tit. prox. nullus. In his enim & ſimilibus caſib. poteſt eligi & poſtulari, prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, ꝙ ratione dubij admittitur libellus diſiunctiuus ff. quorum legatorum l. 1. §. qui autem. Et quod hic dicit, intelligo, ſi dubitetur in facto: ſi autem dubitaretur ignorantia iuris, hic ſecus credo, tum quia peritiores conſulere debuerunt, & quia iuris ignorantia nec eſt probabilis, nec excuſat ff. de iur. & fact. igno. l. regula. inf. de reg. iur. ignorantia eo. lib. cum ſuis concord.

Dubitatio probabilis, an quis ſit eligēdus ve poſtulandus.

m ¶ Sic.] ſcilicet, ſecundum hanc vltimam formam, eligo & poſtulo, & prout melius poteſt de iure ualere. Et aduerte; quia nullam de his formis credo permiſſam, niſi ultimam. Hoc caſu cum probabiliter eſt dubium, tum quia in eo caſu eſt ſola incertitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, ut ſupra probaui. in alijs autem caſibus inſurgit contrarietas, & res imperfecta, ut patet in textu: tum quia alias non uideo, quare ſic diuiſiſſet iſtud capitulum faciendo ibi, ſub ea §. & in priori parte ponendo ſpeciale & indeterminatum decretum, in ſecunda autem cum determinatione: & facit de decimis, ad audientiam. & hoc probo etiam per litteram, quæ ſequitur, Poſtulatus & electus: quia iſta ſola ultima forma dicit, Poſtulo & eligo.

n ¶ Conſenſus tempore.] quem infra menſem poſt præſentationem ſibi factam exhibere tenetur. infra titulo proximo, quàm ſit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

o ¶ Ne in

a ¶ Ne in incerto.] concordat ad hoc, & ad id, quod ſequitur inf. tit. prox. vt quis duas.
b ¶ Neceſſario teneatur.] Quid ſi non elegerit? Dico totum vtrib. carere, vt ſ. cum n. iſta fuerit pœna ſuperius impoſita, niſi determinatio ſequens fuerit obſeruata, patet q locum hēt pœna prædicta.
c ¶ Ad aliam) viā.
d ¶ Interdicta.) ſic C. de furt. l. 1. ff. de tribu. qđ in hrdem. §. eligere. Præiudiciales ergo ſunt ſibi adinuicem iſtę viç: aliàs. n. electione vnius nō tolleret altera. Facit qđ not. de libel. obl. c. 2.

† Vide c. vt quis duas inf. tit proxi. & l. cū q duob. ff. de acqu. hæred.

ſtulationis (ne in incerto a † vagetur) eligere neceſſario b teneatur, redeundi ad aliam c, poſtquam vnam elegerit, ſibi licentia penitus interdicta d.

TITVLVS VI.

De electione & electi poteſtate.

DE ELECTIONE & electi poteſtate.

¶ Innocentius Quartus in Concilio generali Lugdunen.

¶ Dictum fuit ſ. tit. prox. de vno mō inſtituendi iudices, ſiue miniſtros iuris: puta de poſtulatiōe: nunc videndū eſt de alio modo, ſ. de electione. Et q̃a dubitari poſſet de poteſtate electi ante ꝯfirmationē, vel ꝯſecrationem, ideo annectiť in rubr. & electi pōt.

STatuimus 1] Tria facit. Primo ponit ſtatutum: Secundo pœnā ꝯtumacis in non veniendo. Tertio pęnā calumnioſi. Secunda: ibi. Sed ſi. Tertia ibi, Adijciētes. Et iſta tertia ſubdiuiditur: quia duo facit. Primo ponit obijciētem in formam: Secundo illū, qui obijcit in pſonam: ibi, Qui vero. Et hæc ſecunda ēt tria facit. Primo imponit pœnam. Secundo aggrauat: ibi, Ad quæ. Tertio excipit: ibi, Niſi: Io. Mo. dicit, q primo ponit ſtatutū, quod ſecundo prorogat: ibi, Hæc autem. Tertio imponit pęnā nō pbāti: ibi, Adijciētes an ille §. Hęc āt. đ, terminet, pꝛoget, vł reſtringat: ibi, dicit, circa textū.

1 Iſtud c. hēt locū in appoſitione iudiciali, & extraiudiciali, & in illa, q̃ interponitur ab iniuſta collatione executoris dati a Papa. Do. Bont.

¶ Prçſupponendū eſt pro intellectu huius c. illud, qđ hr in c. ſi. ſ. eo. videlicet, q cū electio eſt facta de aliquo, eligentes conſtituunt procuratorem ad præſentandū electionem ſuperiori, & requirendū ut illam electionem ꝯfirmet: ſuperior nō debet ſtatim electionem ꝯfirmare, ne faciat ꝯ dictum Apoſtoli dicentis. Nemini cito manum imponas: ſed debet iſte ſuperior videre an ſint aliqui opponentes: Et ſi ſint, dēt illos citare peremptorie, ſeu citari facere ad dicendū cauſas ſuæ oppoſitionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illam apponere in valuis eccleſiæ illius electi, vt ſi ſint opponentes, compareant coram ipſo ad certum terminum. Hoc præſuppoſito.

Prçſuppoſitio vni Hel.

2. ad Timo. 5. ca. 71. diſtin. qd eſt cito.

CASVS. In hoc c. ſic figuratur: Vacante Abbatia monaſterij San. Cypriani Pictauis, monachi illius monaſterij cōuenerunt in unum, tractaturi de electione futuri Abbatis: Electione facta, illā præſentauerūt epo Pictauienſi, & requiſierunt vt ipſam electionē confirmaret, & electo cōmitteret adminiſtrationem illius monaſterij in ſpiritualibus, & tpalibus: Eps decreuit ſuam citationē generalem ꝯ opponentes: in termino aſſignato cōparuerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas cās oppoſitionis: videlicet, q ipſi fuerāt ſpreti, & ſic oppoſuerūt aliqd ꝯ formā electionis: Nam vocatio eſt facienda: tū non eſt de ſubſtantia electionis: hoc eſt, tenet electio de mero iure c. quod ſicut eo. ti. in antiq. & c quia pp. eo. ti. iſi ſi opponentes proſequunť contemptū faciant ipſam electionem caſſare: Vel ēt iſti opponentes oppoſuerūt aliquos defectus in perſonam electi: puta, q ipſa erat imperfectæ ætatis, non aūt, q eſſet illegitimus: quia ingreſſus religionis tollit maculā natalium. Eps noluit admittere iſtas cauſas oppoſitionis: vel forte cum cauſæ eſſent irrationabiles, illos admiſit: & in effectu fuit appellatū ad Apoſtolicā ſedē: Quæritur, quid debeat facere opponētes & electus? Rñdet Roman. Pōt. q ipſi debēt arripere iter Romanū ĩ. menſem à tpe appellatiōis, & dēnt facere diligentiam ſm cōem curſum, vt ſe præſentēt cōſpectui Apoſtolico: Sed quid? Ponamus, q opponentes ꝯparuerunt, electus vero non: vtrum teneātur lōgo tpe expectare ad hoc, q pcedatur in cā appellationis? Rñdet q debēt expectare electum p tps hic contentū: quo tpe elapſo ſi non compareat electus, poterit procedi in cauſa appellationis Sed ponamus, q opponentes non probauerunt defectum, quem obijciebant ꝯ formam electionis? Rñdet q ipſi opponentes debent mulctari in expenſis, & vltra ſunt ſuſpendendi a perceptione fructuū ſuorum beneficiorum per triennium, & ſi ĩ. illos tres annos ſe immiſceant illis beneficijs ſuis, ſunt ppetuo priuandi. & hoc verum, q ſunt ſuſpenſi a fructib beneficiorum, quæ obtinent in illa eccleſia, & non beneficiorū, quę obtinent in alia eccleſia. Nullā ſuper hoc: Hic ponitur quędam cōminatio: Nā Papa poſſet illū reſtituere, ſi uellet, nec p hoc imponit ſibi neceſſitatem. Nota primo ex iſto c. q ab electione facta, poſtulatione, vel prouiſione pōt appellari: vnde prouiſio, vt hic accipitur, ſit per deuolutionē ad ſuperiorem: ut qñ monachi peccant eligendo indignum, ſunt priuati pro illa vice ptāte eligendi: q̃ electio deuoluitur ad ſuperiorem immediatum: & illud quod facit ſuperior, vocatur prouiſio. Aliquando ſuperior hoc facit iure ſuo, ſicut plures Abbatiæ hēnt Prioratus conuentuales ſub ſe, quos ꝯferunt abbates iure ſuo, & non eligūt monachi illius Prioratus ꝯuētualis, & talis collatio, quā facit abbas de Prioratu cōuentuali, vocatur prouiſio, & ab illa pōt appellari. Nota ulterius, q cū appellatur ab electione, prouiſione, vel poſtulatione ad Apoſtolicam ſedem, appellās & appellatus dēt arripere iter ad curiam Romanā ĩ. menſem: & vna pars tenetur expectare aliam partem per xx. dies: quib. elapſis poterit procedi in cauſa appellationis: & ſic in cauſa electionis poterit procedi ad teſtiū receptionē, lite non cōteſtata. c. qm̄ fre quēter vt li. non ꝯte. in antiq. Nota vlterius q ſi aliquis ad impediendum confirmationem electionis aliquid opponat ꝯ formam, & non probat illud, condemnabiť in expēſis: ſi vero oppoſuerit aliquid ꝯ pſonā electi, etiam condemnabitur in expenſis, ſed ultra ſuſpēſus eſt triennio a beneficijs ſuis, quæ obtinet in eccleſia, cuius prouiſionem vel electionem voluit impedire.

¶ *Si aliquid opponatur contra prouiſionem, electionem, vel poſtulationem factam ad perſonatum, dignitatem, uel canoniam, in perſonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendēs, & quorum intereſt, à die obiectionis infra menſem arripiant iter eundi ad Papam. Io. And.*

CAP. I.

STatuimus e,

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit].

e ¶ Statuimus.] Primo dr, q ſi aliquid opponať ꝯ prouiſionem, electionē, vel poſtulationē, factam ad pſonatū dignitatem vel canoniam. in perſonam uel formam; & ob hoc fuerat appellatū ad Papā, appellans, & defendens, & quorū intereſt, a die obiectionis inf. menſem arripiant iter eundi ad Papā. Secundo, q ſi pars altera expectatur p xx. dies poſt aduentum alterius, non venerit, in negotio procedeť. Tertio, q non pro-

probans, ꝙ in formam opponit, condemnatur parti alteri in expẽſis: nõ probãs, quod obijcit in perſonã, eſt a bñficijs triennio ſuſpenſus, & ꝑpetuo priuatus, ſi ſe interim ad illa miſcuerit. hæ pœnæ locum nõ habent, ſi legitime pateat eum calumnioſum nõ fuiſſe. hoc dicit. Tria ergo facit, primo ponit ſtatutũ. Secundo pœnã cõtumacis in nõ ueniendo. Tertio pœnam calumnioſi.

vt ſi quis [a] electionem, poſtulationem, vel prouiſionem [b] factam [c] impugnat [d], in formam [e] † obijciens aliquid, vel perſonam [f], & propter hoc [g] ad nos [h] appellari [i] contigerit: tam is, qui opponit [k], quam qui defendit [l], & generaliter omnes, quorum intereſt, & quos cauſa contingit [m], per ſe [n], vel per procuratores ad cauſam inſtructos, ad ſedem Apoſtolicam, à die obiectionis iter [o] † arripiant infra menſem [p].

¶ Si pars altera expectata per viginti dies poſt aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur, Ioan. Andr.

¶ Sed ſi pars alia [q] † non venerit, per viginti dies [r] poſt aduentum [s] alterius expectata: in electionis [t]

Not. ꝙ ille dr̃ impugnare actum, q opponit aliquid ꝯ formam actus uel ꝯ ꝑſonã, in cuius cõmodũ dirigitur executio actus.

a ¶ Si quis] vel ſi qua. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & de ſent. excom. mulieres. ſaluo tñ eo, quod dr̃ ĩ. eo. indemnitatib. §. porro. & §. ſeq. & ad hoc ĩ. eod. generali. Ioan. And.

b ¶ Prouiſionẽ.] factam, vel ex ſuperioris officio, vel ex negligentia ſubditorũ. ſ. eo tit. ne pro defectu. de conceſ. præb. c. ij. vel ſuo iure, quia forte ad eum pertinet prouiſio, & prouidendo eligit & cõfirmat, ꝙ dic vt no. de elect. cũ inter canonicos. & dixit hic Innoc. ꝙ hæc decre. locum hẽt ante cõfirmationem: poſt vero nõ, & hoc verum, niſi eligendo confirmaret: puta per prouiſionem factam: vt hic.

[Gl. ſeq. quærit, opi. ponit, & ſoluit diſtinguendo.]

c ¶ Factam] quid de faciẽda? Dixit Abbas hic, ꝙ idẽ, cum vtrobique eadem ſit rõ. Credo, ꝙ ſi ꝯ certam perſonam appellat: vera ſit opinio prædicta: aliàs non: & hoc probatur ĩ. eo. qui contra certam. nam quod ibi dicitur de decret. vt circa infra eo. eadem ratione intelligam & de iſta.

[Glo. ſeq. ponit & exponit dictum Inno.

d ¶ Impugnat. dixit hic Innoc. ꝙ nullo ſe opponẽte, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis ꝓpoſitis. Idẽ in conſecratore & ordinatore: quod in cõfirmatore verũ erat ſm ſua tp̃a, hodie ſecus ĩ eo. tit. c. vlt. Tamen nullo ſe opponente ipſe habet inquirere de meritis eligentium & perſona electi: ſupplet n. in cauſis electionum de facto. Quod dic vt not. 2. diſt. prius quam. & ſ. de ele. cum nobis olim. & de poſtul. præla. bonæ 1.

e ¶ Formam.] ſup. eo. quia propter. quædam tamen ibi contenta, ſunt de ſubſtantia: quædam vero non, vt ibi not. in glo. Dic vt int. Ber. Ioan. And.

[Glo. ſeq. recitat. per q ponit antiquam opi. Ber. & contrarium ipſius & Inno.

Opponẽs ꝯ perſonas eligẽtium, an dr̃ ꝓprie opponere ꝯ formã, uel perſonam.

f ¶ Perſonam.] electi: idem ſi opponatur in perſonã eligẽtium, vtrumque. n. electionem reddit inualidã. ſ. eo cum in cunctis, cum Vinton. cõgregato. & in pluribus alijs c. & ꝯ de cõ'ue. cum dilectus. ſm Ber. olim tñ ipſe idem dr̃ mutaſſe. & dixiſſe cum Inno. contrarium: maxime cum hic dicatur, Perſonam, in ſingulari. Nec eſt bona ratio ſecundum Innoce. dicere, Vitiũ eligentium reddit electionem nullam: ergo eadẽ pœna tenetur: quia & vitium famæ reddit nullam electionem: & tamen non eſt eadem pœna quæ in perſona, vt patet ĩ dico tamen ſecundum ipſum Innocen. ꝙ licet non ſit idem, quantum ad huius conſtitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem proſequi: & poteſt hæc obiectio melius dici contra formam, quàm contra perſonam.

g ¶ Propter hoc.] nota quia exprimi dẽnt oĩa & ſingula q̃ opponuntur, & iuramentum interuenire, & nõ expreſſa proſequi non poterit appellans. Quod dic vt ĩ. eod. vt circa. & hæc vera cum in his caſib. ex iudicium appellatur: ſecus ſi in iudicio, vt infra eodem titulo, conſtitutio.

[Glo. ſeq. reci. per q ponit opi. & ſoluit.]

h ¶ Ad nos.] ſecus ſi alios, ſm Compoſtell. Abbas autem neutrum firmauit. Alij contra, ſcilicet Hoſtiẽ. ſatis credo per decre. ĩ. eo. cupientes. & per hoc verbum, ꝙ hoc locũ habeat ſolum in appellationibus interpoſitis ad Papam, cum a iure exorbitet; & ſic ad conſequentiam trahi non debet. inf. de reg. iur. quæ a iure. cum ſuis concordant. probat cle. eo. tit. cauſam. in princ.

† De his terminis uide glo. in c. perſonas ĩ. de ap.

i ¶ Appellari.] ẽt ſi non appelletur: ſed immediata ſubiectio cõfirmationes harũ deducat ad Papam. In regularibus, & cathedralib. eccleſijs tene quod habes ĩ. eo. cupientes.

† aliqua altera.

[Glo. ſeq. ſucceſſiue format, & ſoluit duas quæſtiones.]

K ¶ Opponit.] Sed nunquid illi, qui ſe opponunt, & non appellant, venire tenentur? Rñdeo, illi ſoli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum eſt, vel qui appellationem ratam habuerũt expreſſe: alii autem, qui ſolum ſe opponunt, venire non tenentur: videntur. n. ſuo iuri renuntiare, & electioni acquieſcere. ff. quãdo appel. ſit. l. 1. §. ſolẽt. ff. de appellatio. ſcio. vnde illorum abſentia non obſtante procedetur in negotio: tunc n. eſt appellandum, cum ordo decretũ electionis interponat, vt in prædicto §. ſolent. victoria tamen eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. ſi vnus ex pluribus. l. 1. ſupra de appellationibus. tua. cum ſimilib. Quid ſi ille, qui appellauit, doloſe non proſequitur: 1 nunquid qui nõ appellauit, poteſt negotium aſſumere, etiam inuito eo, qui ex fide non proſequitur? Videtur, quod ſic. ff. de appella. l. ab executore §. alio condemnato. Ber. & Inno. & facit ad hoc vltimum infra eodem lib. de appel. concertationi.

1 Iudex? de hoc inquiret, & hoc inuẽto, oĩa retractabit, c. ſi ſ. de collu. Dom Fõ.

l ¶ Qui defendit.] ſcilicet, electus, poſtulatus, vel in cuius perſona facta eſt prouiſio. Ioan. And.

m ¶ Contingit.] ſicut adhærentes. inf. eo. vt circa.

n ¶ Per ſe vel per ꝓcuratores.] in cathedralibus, & regularibus eccleſiis hoc reſtringitur per decret. inf. eodem, cupientes, vt per ſe tantum ire teneantur, niſi ex iuſta cauſa, vt ibi, & de perſonis inſtructis, d. c. vt ibi.

o ¶ Iter arripiant.] ſtatuitur hic, & infra eo. cupientes. terminus ad iter arripiendum. ſic ſup. de appel. ad hoc. & c. perſonas. & de re iudic. cum cauſa. & 2. q. 6. c. ei qui § appellatore.

p ¶ Infra menſem.] qui currit ab interpoſitione appellationis facta coram appellato, vel ipſius ſpeciali procuratore ad cauſam, vel poſt notificationẽ alteri eorum debito modo factam. Quod dic vt in clem. eo. tit. cautam. quæ determinat hic & alibi ſcripta, vt ibi nota. in glo. 1. & in glo. quid ergo.

q ¶ Pars alia.] opponens vel defendens. Ioan. And.

r ¶ Per viginti dies.] ſimilis dilatio tẽporis ſupra de conſuetud. c. ult. ſupra de cri. fal. dura. ſupra de cler. excom. mini. illud.

ſ ¶ Poſt aduentum.] æquior temporis cõputatio eſt illa, quam habes ĩ eo cupientes. §. quòd ſi per. Sed nõ eſt mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur: hic autem pœna ſolius proceſſus in abſentia.

t ¶ Electionis] poſtulationis, vel prouiſionis.

a ¶ Cuiuſ-

negotio, non obſtante cuiuſquam [a] abſentia [b], ſicut de iure [c] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [d] in dignitatibus [e], perſonatibus, & canonijs obſeruari volumus & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expenſis. Non probans quod obijcit in perſonam, eſt à beneficijs triennio ſuſpenſus, & perpetuo priuatus, ſi ſe interim ad illa miſcuerit. Hæ pœnæ locum non habent ſi legitime pateat eum calumnioſum non fuiſſe. Ioan. Andr.

¶ Adijcientes, ut qui plene [f] non probauerit, quod in formam opponit: ad expēſas, quas propter hoc pars altera † ſe feciſſe docuerit [g], condemnetur.

¶ Qui vero in probatione [h] defecerit [i] eius quod obijcit in perſonam, à beneficijs [k] eccleſiaſticis

† al. aduerſa.

a ¶ Cuiuſquam.] prædictorum.

[Glo. ſeq. rationem reddit, & declarat duplicem abſentiam: Secundo tractat, an veniens facto iā proceſſu, qui fit poſt litem cōteſtatam, petat libellum dari, vel cōteſtationem fieri: & dicit, ꝙ nō: Tractat demū, quid ſi negeī procurator, & ponit tria dicta Innocentij. q̄ in fine declarat.]

b ¶ Abſentia.] vbi n. agiī de ſpirituali matrimonio contrahendo, abſentia cōtumacis partis non obeſt, vt hic & ſ. eo. dudū. [1] & idem in carnali etiam contracto. ſ. vt lite non conteſt. accedens 2. & c. qm̄. §. porrò. Et citata eſt hic pars interpretatiue. ad idem ſ. de appel. ſępe terminus. n. præfixus loco perēptoriæ citationis habetur, vt ibi. Ber. Et quod dicit, abſentia, intelligas, quandocunq; contingente, ſiue ab initio: quia nō venit, ſiue ex poſtfacto: quia venit, & cōtumaciter receſſit ſ. de iudi. c. 1. 11. q. 3. certum, & infra de eo, qui mit. in poſ. eum qui. ſ. vt lite non conte. quoniā §. porro. & §. ꝙ ſi forſan. Et vt dixit Inn. ſi ꝓceſſum fuerit ad aliquod de illis, ad quod nō proceditur lite non cōteſtata, puta ad receptionem teſtium, vel hmōi: ſi poſtea veniat, & libellum petat, vel litis conteſtationem fieri: audiendus non eſt: [1] fecit. n. eius contumacia, ꝙ lis habeatur pro conteſtata. Item ſi procuratori poſtmodū obijciatur, ꝙ nō ſit procurator: nō eſt poſtea cogēdus probare mandatum ratione prædicta. ff. de procur. Pōponius. §. ratihabitionis. Alij dicūt & vī ſecurius ſm Inno. ꝙ licet de ijs, quæ egit ante aduētum partis, nō ſit cogendus probare mandatum: tñ iudex vlterius nō admittet eum procuratorio nomine agentem, niſi mandatum probet: tū ſm eum, cum hoc videaī eſſe quadam æquitate non ſcripta: tum arg. prædictæ l. Pōponius. Satis vī, ꝙ ſi in remotis partibus ageretur cā, nec de facili poſſet probari procuratio, quia forte amiſſa eſt, ꝙ tunc non probata procuratione procederet iudex vſq; ad finē cauſæ. Hæc oīa vera dici poſſent ad partis petitionem: credo tñ, ne iudex laboret in vanum, ꝙ procuratorem compellere poterit exhibere mandatum vel cauere, ſi dubitatur. argu. ſup. de procu. cap. 1. & de iudi. cauſam quæ, cum ſi.

1 Nota, quod primus act⁹ in ſummarijs iudicijs & in plenarijs fieri non pōt, niſi lite conteſtata, excluditur dilatorias: vñ iuramētō de calumnia in cā beneficiali præcluſū eſt dilatorijs.

Nota ſecundo, ꝙ cōtumax veniens dēt cām capere, vt eam inuenit.

Tertio not. ibi, non credo tñ excluſus ab exceptionib. pōt nihilominus proponere exceptionem, quę reddit iudicium retro nullum. Do. & Phili. Font.

c ¶ Sicut de iure.] de iure autem eſt vt diſtinguatur, an appellans ſit præſens, 2 an appellatus, ſecundum formam decre. inf. de appel. cordi. ſecundum Inno.

d ¶ Hæc autem.] ſcilicet, quæ dicta ſunt ſuperius. Nā hæc clauſula oīa ſuperiora reſpicit, ſupra de reſcri. olim § vlt. Hoſt. Archid.

[Gl. ſeq. ponit quatuor æquiparationes.]

e ¶ Dignitatibus.] hic ęquiparanī hæc tria, dignitas, perſonatus, & canonia. Alibi æquiparanī dignitas, ꝑſonatus, & beneficium cum cura animarum. ſ. de fil. presby. nimis. Alibi perſonatus, & beneficium curam habens. ſupra eo. tit. dudum 2. Alibi perſonatus & ordo presbyteralis. ſupra ne cleri vel mona. ſuper ſpecula § quia vero. In dignitatibus tñ cathedraliu vel regularium eccleſiarum quarum confirmatio vel ex immediata ſubiectione, vel ex appellatione ad Papā ſpectat, tene quod habes inf eo. cupientes.

2 Vide Spec tit. de ap. § nunc breuiter. ver ſic ſed nū quid.

[Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium]

f ¶ Plene.] nota, quia non ſufficit ſemiplena ꝓbatio: ratio, quia perit ius alterius: & ſic nō obſtat infra de procurat. ex inſinuatione, cum ſimil & dic plene & legitime, & modos probandi habes ſupra de reſtit. ſpol. cum ad ſedem. in 6.

[Gloſ. ſeq. ponit dictum, & ſoluit contrarium]

g ¶ Docuerit.] taxatione & iuramento præmiſſis: ꝙ dic, vt nota. ſ. quod metus cauſ. c. vlt. de huiuſmodi expenſis dic, vt no. de dolo & contu. finem. & 2. q. 1. in primis § glorioſus glo. 1. & adde quod habes ī. de appell. cū appellationibus. Et bene dixi, taxatione, & iuramento: quia taxatio iuramētum ſequi non poteſt. nec obſtat ff. de in lit. iur. l. videamus. §. iurare, qa loquitur de iuramento in litem, qđ eſt de affectione: vnde illud bene pōt ſequi taxatio: quia nulla fit verecundia iurāti: quia poterat ex affectu æſtimare centum rem, quæ nō valebat quinquaginta: pone exēplum in libro tuo: ſed hic loquimur de iuramento, qđ eſt de veritate: vnde ſi poſtquam iurauit ſe centum expēdiſſe, de mādato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia eſſet iuranti.

h ¶ Qui vero in procuratione.] videtur dicendum plena, vt præmittitur ſupra prox. dicit Hoſt. ſcilicet ſaltem ſemiplena: & in hoc iſte §. diuerſificatur a littera præced. Archidiaconus.

[Gl ſeq. primo ſoluit contrarium, ſecundo quærit, arg. pro & contra, ſoluit, & contrarijs reſpondet.]

i ¶ Defecerit.] hanc pœnam incurret nō ſimpliciter appellans, ſed qui probandi onus aſſumpſerit: quia licitum eſt ab appellatione recedere. 2 quæſt. 6. cap. ei qui. §. appellatore ceſſante. & §. ſi quis libellos ff. de in ius vocand. l. quanuis & ſic credendo euadet hanc [3] pœnam. Sed nunquid hoc caſu appellans, qui non venit, ſaltem in expenſis appellato condemnabitur legitime comparenti: videtur quòd ſic: C. de his, qui accuſ. non poſ. qui crimen nec. n. in præiudicium alterius potuit mutare conſilium. infra de regu. iur. mutare cum ſuis concordā Econtra videtur, quia nō intereſt appellati: iam. n. in abſentia eius procedi poteſt, ac ſi præſens eſſet: & eſt ſim. quod nota ſupra de dolo & contum. c. vlt & ad hoc facit ff de arbi. l. ſi cū. § ſi arbiter. verſ. ſed in aliquem. & ff de pœn. l. ſanctio legum. Solu. dic eum teneri ad expenſas: nec obſtat quod dicitur, quod non intereſt appellati: quia immo intereſt: quia multa potuiſſet per confeſſionē eius ſi præſens fuiſſet, habere. Nec obſta l. ſanctio. quia condemnatio expenſarum non imponitur, ſicut pœna: ſed tanquam intereſſe appellati, ſecundum Compoſtellanum.

3 Scilicet ſuſpenſionis a beneficijs, ſed pœnam expenſarū non euadet in fine litis, ſi victus fuerit. vt hic notat Anto. Butrius.

[Gloſſ ſeq ſoluit duas quæſtiones.]

i ¶ Defecerit.] intelligo ſecundum Compoſtellanū, hanc pœnam locū habere ſiue crimen aliquod obiectum fuerit, ſiue defectus: cum generaliter loquatur. Et ſi plura quis obiecit, euitat [4] hanc pœnam: ſi vnum ſolum probat, quod ad caſſationem ſufficiat. ſupra de reſcriptis, inter cetera. Item quia pœnā hanc patitur excipiens præter ius commune: de accuſat. ſuper his. Item prodita eſt in illorum odium, qui ordinationem impediunt: ſed ex quo vnum probauit, patet quod non fuit in fraudem.

4 Idem Inno Hoſt. Compoſtel. Archid. & alijs.

k ¶ Beneficijs.] quæ in illa eccleſia obtinet, vt inf. eod. ſi compromiſſarius, in 6.

a ¶ Ad

a ¶ Ad quæ.] beneficia.
b ¶ Tempus.] trium annorum.
c ¶ Temeritate.] ſecus autem ſi auctoritate ſuperioris vel ſi reſtitutus fuiſſet. C. de ſen. paſ. & re. l. 1. 2. q. 3. cap. ſi quem. §. accuſatorum.

(Glo. ſeq. quærit, & remittit.)

d ¶ Priuatus.] nunquid ille, ad quē collatio pertinet, ſtatim poſſit illa conferre? Dic vt dicam ĩ. eod. commiſſa.
e ¶ Spem.] nec enim ſub ſpe veniæ debet quis peccare, vt ſ. de cle. excom. mi. illud. de conſec. diſtinct. 4. quando quis.
f ¶ Manifeſtiſſimis.] 2. q. 8. ſciant. C. de proba. ſciant.
g ¶ Calumniæ.] nota in excipiendo, accuſando, & denūciādo quē calumniari. de ac. ſuper his. 2. q. 3. ſi nō ꝓbauerit. & q. 5. qui crimen. & de calum. cum dilectus. Io. And.

triennio nouerit ſe ſuſpenſum: ad quæ [a] ſi infra illud tempus [b] propria temeritate [c] ſe ingeſſerit, eis ipſo iure perpetuo ſit priuatus [d], nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem [e], aut fiduciam habiturus: niſi manifeſtiſſimis [f] conſtiterit documentis, quòd ipſum à calumniæ [g] vitio cauſa probabilis & ſufficiens [h] excuſaret.

¶ Idem.

¶ *Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure conſentientes. Ioan. And.*

(Gloſſ. ſeq. exemplificat, notat, & remittit.)

h ¶ Sufficiens.] defecerunt teſtes qui teſtificari ꝓmiſerant [z]: probaueram illum excōicatum, qui tñ cl̃culo ſe prius abſolui fecerat: ad hoc 2. q. 1. Paulũ. de cleri. excō. mi. propoſuit. Et not. ꝙ in cā appellationis non indiſtincte condemnatur victus victori in expēſis. Quod dic vt dixi ĩ. de reg. iur. ignorantia.

[z] Nota ꝙ promittens teſtificari nō eſt ſuſpectus: facit ca. dilectus. de capel. monac. Fon.

IN electionibus.] Duo facit: quia primo tria reprobat: ſcd̃a ꝗ ibi, Statuētes, declarat, & punit. Io. And.

CASVS. Vacāte aliqua eccleſia cathedrali vel regulari canonici vel monachi illius eccleſiæ cōuenerūt in vnum tractaturi de electione futuri ꝑlati, q canonici vel monachi erāt xij. numero: quidā ex eis dederunt vota ſua cōditionalia, alternatiua, & incerta: q a dixerunt, Eligo talem, ſi talis eum elegerit: & ſic votũ fuit cōditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talē, vel talem: & ſic votum fuit alternatiuũ. Vel dixerūt, Ego eligo illum quē talis eliget: & ſic votum fuit incertum: vtrum valeat iſta electio? & vtrũ iſta vota cōputentur ad augendum numerum? Rñdet Romanus Pōtifex, quod iſta vota conditionalia, alterna. & incerta nō augēt numerũ, & ſūt nulla ipſo iure, ita ꝙ tota poteſtas eligendi remanſit apud alios, qui pure elegerūt.

(Gloſſa ſequens ſummat.)

i ¶ In electionibus.] vota conditionalia. alternatiua & incerta in electionibus reprobantur, & habenĩ pro non habitis, & recidunt in pure conſentientes.

(Glo. ſeq. ponit tres ſignificationes ſcrutinij.)

k ¶ Scrutinijs.] ſcrutinium multis modis dicif: ſcilicet catechiſmi. de ma. & obed. his q. & de capel. mona. dilectus. & de illis loquuntur canones de conſec. diſt. 4. ante baptiſmum, & ca. ſeq. Itē dicitur illorum, qui ad ordines vel dignitates promouētur, examinatio. ſ. de ſcruti. cap. vno. Item dicitur inquiſitio volūtatum, quæ fit ſecreto in electionibus faciēdis, ſupra. eod. quia propter & ſic ſumitur hic.

ADDITIO. Hoſtien. ponit hic xiij. modos, quibus dicitur ſcrutinium. Ioan. And.

l ¶ Ex quibus.] ſ. ſcrutinijs: & intellige publicatis. ſupra eod. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. And.

m ¶ Ius oritur.] ſaluo eo, quod habes. ĩ. eo. perpetuæ.

ADDITIO. Ius oritur, ideſt, legitime factis: quaſi dicat, ſi crimina aliàs eſſent malefacta, non recideret in alios ius eligendi. Inno.

n ¶ Eligendi.] vel poſtulandi. ſ. eo. tit. ſcriptum.
o ¶ Conditionalia.] ideſt, ſub conditione ꝓlata hoc modo. Cōſentio in A. & ſi uoluerit, cōſentio in B. vel cōſentio in A, ſi noluit iura: vel, ſi habuit maiorē partē capituli: vel ſi decan' in eũ cōſēſerit.

CAP. II.

IN electionibus [i] & poſtulationibus, ac ſcrutinijs [k], ex quibus [l] ius oritur [m] eligendi [n], vota conditionalia, [o] alternatiua [p], vel † incerta [q] penitus reprobamus: Statuētes, vt huiuſmodi votis pro non adiectis habitis, ex puris

† al. Itas & incerta.

p ¶ Alternatiua.] eligo A, vel B. Cardinales tñ interdũ ſub his formis cōditionalib. & alternatiuis eligũt, & ꝑ has formas veniũt ad duas partes, vt dicũt moderni: & ſit ĩ eis ſpāle, ſicut & reliqua. ĩ. eo. licet. & ĩ. c. proxi.

(Glo. ſeq. primo ponit exēplũ, & huius iuris cām, & ius antiquum: Secūdo notat inducēs quattuor ſimilia. Tertio quærit & ſoluit: Infert ex ſolutione, & cōtrarium tenet.)

q ¶ Incerta.] eligo illũ, quem Archidiaconus eliget. Omnia talia vota non valent, quia certũ conſenſum non exprimunt: & ideo merito reprobantur, licet olim admitterenĩ, vt colligiĩ, & not. 61. diſt. ſtudij. & 85. diſt. Archidiaconũ. ſed ex illis ca. illud non colligitur. & ēt ſic poſſet intelligi. ſ. eo. tit. cum terra. Nota ergo, ꝙ hi ſunt legitimi actus qui conditionem nō recipiunt. ff. de reg. iur. actus legitimi & ĩ. de reg. iur. actus. vbi de hoc. Certa enim debet eſſe perſona eligenda, ſicut iudex, arbiter, tutor, & procurator. ſ. de reſcrip. ad hæc. ſ. de arbi. innotuit. ff. de teſta. tu. l. tutor incertus. ff. de ꝓcu. l. 2. De procuratore tñ dic, vt ĩ. de procu. c. 1. Sed nunquid quod hic dr̃ de poſtulatione & electione habeat locũ in collatione ſeu prouiſione? Dic ꝙ ſic, ſm Compoſt. & propter eandem rōnem, niſi ſit talis conditio, quæ inſit de ſui natura, puta, conferro tibi talē eccleſiam vel præbendam, ſi vacat, vel ſi capax es: talia enim non faciunt actum conditionalem: Vt ſi dicat: Do Titium tutorē ſi ſatiſdederit: vel Titio lego x. ſi hæreditatem adeat hæres. ff. de tut. l. muto. §. 1. de præbē. ſignificatum. Vnde & Papa & eius executores quotidie conferunt præbendas cum cōditione, Si vacat. Sed in hoc, quod dicit Cōpoſt. ꝙ valet electio facta, ſi vacat: ꝯtrium poſſet dici, cum tempus eligēdi non currat ignoranti, de concel. præben. quia diuerſitatem. nō ergo debet eligere prius, q̃ ſciat vacare. Nec obſtat quod dicitur de tutore dato, ſi ſatiſdederit. & legato relicto, ſi adierit: q a illæ ſūt de futuro, & inſūt aliàs, quare non eadem rōne valeret, conſentio in illum, in quem maior & ſanior pars, &c. cum hoc etiā videatur ineſſe ſ. eo. quia propter. Nam & video, ꝙ conditio q̃ ineſt ſi exprimatur, facit legatũ conditionale. ff. de leg. 1. l. ſi ita legatum ſit. §. 1. & de hoc vide quod dixi ĩ. de ſpon. c. in vno. vlt. glo. Ioan. And.

Beneficij collatio cōditionalis, ſeu alternatiua, vel incerta, an valeat.

ADDITIO. Cōditio ergo, quæ de ſui natura ineſt, non facit contractum conditionalem vt not. 2. quæſt. 3. in ſumma. & not. de elect. ſignificaſti. in 3 glo. & de ſeruis non ordi. eo libentius. in glo. 2. & de reſti. ſpol. olim 1 in glo. 2. Cōtrarium not. hic in iſta glo. Solu. ſi apponitur & exprimatur, nihilominus facit cōtractũ conditionalē: ſed ſi non exprimatur, ſed relinquiĩ diſpoſitioni iuris ſic diſponētis, & petitur ſic fieri, nō cenſetur conditionalis, dato ꝙ ius ſub cōditione diſponat. Ad hoc quod not. de ſpon. c. vno. in glo. fin. ĩ. eod. lib. Hiero. Clarius Brixien.

(Glo. ſeq. reci. per obiectionem.)

a ¶ Reſidēte.] quia ſi ex xij. canonicis, iiij. ſic eligāt, poteſtas eligendi ſic remanet apud reliquos viij. ac ſi ipſi iiij de capitulo nō eſſent: ita ꝙ valebit electio facta ab illis viij. vel maiori parte ipſorum. Et not. ꝙ licet pœna decre. cum in cūctis. non habeat locum niſi electione ſecuta, vt ĩ. eo. tit. ꝑpetuo. iſta tamen etiā ante electionem locū habet. cū dicat, Scrutinijs: Vnde etiam ſi nō ſit ad electionē proceſſum: dummodo in ſcrutiniū fuerit votum tale depoſitū, ſcurrit deponēs hāc pœnam ex ipſo conſenſu, cum non dicat voce illorū qui elegerint, ſed voce illorum qui conſenſerint.

consenſibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure conſenſerint, ea vice † in alios reſidente a.

† Deponēs vero hic expſſa, nō priuatur poteſtate eligēdi, ſed vox ſua nō cōputaē Dom. Fon.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunē.

a ¶ Reſidente] aliàs recidente. Ioan. And.

VBi periculum.] Diuiditur in vi. partes. Secūda: ibi, Hoc ſacro. Tertia: ibi, Porro. Quarta: ibi, Præterea. Quinta: ibi, Ceterum. Sexti: ibi, Quia vero.

ADDITIO. Et partes poſſunt ſubdiui ſm Ioan. Mon. quia primo tractat de Cardinalibus intrantib' conclaue: ſecundo, de non ingredientibus vel exeūtibus: ibi, Sane. Hæc aūt prima iterum poteſt ſubdiuidi: quia primo tractat de exceptione abſentium, & de ipſis ingredientibus conclaue, & de ſeruitoribus eorū. Secunda: ibi, In eodem, dat modum habitandi in conclaui. Et hæc facit quinque: quia primo prohibet velamina. Secundo in § Nulli. prohibet acceſſum, miſſionē nuntij vel ſcripturæ: & ꝯ faciētes excōicat. Tertio in §. Conclaui. dat modum habēdi cibū & potū, in cōclaui. Quarto: ibi, Prouiſionis, prohibet pendēte prouiſionis negotio aliquid ꝑ Cardinales de Camera recipi: & punit ꝯ facientes: ibi, Idē, prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos caſus excipiens. Boari. in diuiſione cōcordat, & aliud hic nō gloſſat. Frāch' diuidit in vij partes: & primam protendit vſq; ad §. Verum ſi quod abſit. ſecūdam vſque ad §. Sane. tertiā vſque ad ꝯ. Porro. In alijs concordat. Clericus Piſanus facit viij. partes: in ſecunda concordat: tertiā facit: ibi, In cōclaui. quartam: ibi, Prouiſionis. quintā: ibi, Idem. ſextam: ibi, Sane. ſeptimam: ibi, Præterea octauam: ibi, Ceterum. vſque ad finem. Ioan. And.

¶ Iſtud ca. legiē vnico cōtextu vſque ad finē. Et in principio huius ca. primo poniē cā conſtitutionis: & iuris veteris conſeruatio: proteſtando, ꝙ nō intendit reuocare ca. licet de vitanda diſcordia. eo. tit. in ant. vbi dr̄, ꝙ ſi Cardinales in electione Romani Pōtificis ſint in diſcordia, & duæ partes Cardinaliū conueniāt in aliquē: iſte eſt habendus pro Romano Pōtifice, nō obſtante ꝯdictione tertiæ partis: ſed ſi tertia pars Cardinaliū opponat exceptionē, nō eſt admittēda. Poſtea in ſecunda parte ſtatuit, quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, ſiue in Romana ciuitate ſiue in alia: vnde in ciuitate, in qua moriē Romanus Pōtifex, dēt à Cardinalib. electio fieri: & ſi ſint abſentes, ſunt vocādi & expectādi ꝑ decē dies, & quē modū debeāt ſeruare. Poſtea in tertia parte prouidet vbi ſit facienda electio, qn̄ Papa moritur nō in ciuitate vbi eſt curia Romana. ſed moritur ex curiā: quia forte proficiſcebatur ad aliquā peregrinationem cum ſuis familiaribus, & mortuus eſt. De forma nihil dixit. quia eadē forma ſemꝑ eſt ſeruāda. In quarta parte Romanus Pontifex ſiue conciliū generale (quia iſta cōſtitutio fuit facta in ꝯcilio generali) cōſiderans ꝙ Cardinales poſſent recedere à forma illi' conſtitutionis diabolo ſuggerente, & ſic poſſent retardare electionem ꝑꝑ ſuam diſcordiam, deputauit executores dn̄os tēporales loci, in quo erit celebrāda electio. Qui dn̄i tꝑales poterunt ipſos Cardinales includere hunc metu excōicationis, & eis alimenta denegare ſecundū formam contentam in hoc capitulo: qa Cardinales debebunt eſſe cōtenti vno ferculo in dies & ſi infra quinque dies non poſſint concordari, dabitur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis ſe aſtringāt ad aliquem eligendum: ſed in arbitrio cuiuslibet remaneat ſm ſuam conſcientiam in ſexta & finali parte monet & hortaē Chriſti fideles, vt audita morte Romani Pōtificis, ipſi continue orēt ꝓ Romana eccleſia: & ꝙ p̄lati hortentur ſubditos ſuos ad orandum pro Romano Pontifice. Hoc habet iſtud capitulum vſque ad finē. Et iſta diuiſio ſit loco poſitionis caſus. Textus. Diſpendijs, ideſt, damnis & incōmodis. Abſentes expectare: Hic eſt vnum ſpeciale in electione Romani Pontificis: videlicet ꝙ præſentes non tenentur expectare abſentes, niſi per decem dies: nec tenenē illos expectare: licet ſecus ſit in alijs electionibus aliorū prælatorum à Romano Pontifice. Nam in ceteris electionibus vocandi ſunt abſentes. cap. quia propter. ca. ſicut eod. titu. in ant. Ex tunc, ideſt, elapſis decem diebus. Seruientibus, ideſt famulis: & quilibet Cardinalium non poteſt ſecum ducere ad palatium, in quo facienda eſt electio, niſi vnum ſeruitorem: tamen datur ſibi Cardinali electio an velit, ꝙ ſit clericus vel laic'. Et iſtud verum, niſi Cardinalis eſſet detētus tam graui infirmitate, quòd vnus ſeruitor non ſufficeret: tūc enim ꝑmitteretur ſibi habere duos famulos. Vnum conclaue. ideſt, vnam cameram. Velamine. dicit glo. ideſt cortinis Secretam cameram pro depoſitione ſuperflui ponderis naturæ. Cōclaui prædicto. & dicit ꝙ debet claudi, ita ꝙ nullus intret. Sed quomodo miniſtrabunē eis neceſſaria? Hic ꝓuidet, vt dimittatur aliqua parua feneſtra, per quam miniſtrabuntur victualia neceſſaria: quæ feneſtra debet eſſe ita arcta, quòd per eam nullus poſſit intrare & exire. Prouiſione. id eſt, electione. Intra tres dies. & ſic durantibus tribus diebus poſſunt eis miniſtrari tria fercula: ſed poſt tres dies ſolum eis miniſtrabitur vnū ferculū. Quid, ſi vnus velit vnum ferculum, alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas. alius capones, alius ꝑdices? Dicunt Doctores, quòd eſt miniſtrandum vnum ſolum ferculum omnibus: & non ſunt eis miniſtranda diuerſa fercula: quia aliàs poſſet fieri fraus: Nā ipſi ſibi ipſis miniſtrarent diuerſa fercula. Intromittant. durante electione non debēt ſe de alijs rebus intromittere, niſi grande periculū immineret, vt dicit hæc littera. Suffragio. ideſt voce. Ciuitas. Si ciues videāt, quòd eorum dominus non vult exequi iſtam conſtitutionē, ipſi hoc debent facere: aliàs enim ipſi ciues punirentur, quia excommunicarentur, & eorum ciuitas poneretur ſub interdicto eccleſiaſtico. Nā ex quo culpa eſt grauis & magna, etiā debet eſſe magna pœnitētia. Vbi primum ideſt, quam primum. A clero & populo. vnde exequiæ Papæ non debent fieri expenſis ſolius cleri, ſed populus debet contribuere. Nota ex illo cap. notabilia principaliora. Primo nota ex principio capituli, ꝙ vbi eſt maius periculū, ibi cautius eſt agēdum concor. Authen. apud eloquentiſſimum, de fide inſtrum. C. vbi dicitur, quòd in cauſa criminali iudex debet examinare teſtes, licet in cauſa ciuili poſſit vices ſuas alijs committere: quia in cauſa criminali maius periculum vertitur, quàm in ciuili. Nota locū, in quo debet celebrari electio Papæ quando moritur in ciuitate: & ponitur forma electionis, quam debēt obſeruare Cardinales. Nota, ꝙ ſi Papa dimiſſa curia ĩ ciuitate, ſe trāſtulit ad alium locū, & in itinere mortuus eſt, tunc electio eſt celebranda in ciuitate illius loci: Sed ſi ibat ad peregrinationē, tunc electio eſt facienda

¶ Ponitur cauſa conſtitutionis, & iuris veteris conſeruatio Ioannes Andrea.

CAP. III.

VBI † PERICV-

† vide cōcilium Lateranē. ſub Alexan. iij c. 1. & Clemen. ne Romani. tit. de electione.

elenda ubi dimiſit curiam. Vnde iſtud cap. limitatur ſecundum cle. ne Romani. eo tit. Sed quid, ſi moriatur in mari? non eſt in territorio ſeu dominio alicuius: quia quando dominia de iuregentium fuerūt diſtincta, mare remanſit commune & indiuiſum, ſecundum quòd erat de iure naturali. Dicunt Doctores, ꝙ licet mare nō ſit i territorio alicuius domini, tamen partes maris conſueuerūt diſtingui per ciuitates proximas, & cenſētur pars ciuitatis. l. inſulæ. ff. de iudi. Et ideo ſi Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate diſtinguēte illam partē maris. Si autē illa pars maris non cōſueuit ſtringi, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad qđ allegaſ iſtud capitulū, ꝙ in famibus non patent portæ dignitatū. Nota, quòd parū eſſet iura eſſe condita, niſi eſſēt magiſtratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. iſtud c. Helias Regnier.

(Gloſſa prima ſimul diuidit, & ſummat)

h ¶ Solerter.] aliàs ſolerter, aliàs feliciter.
i ¶ Periculoſiora.] ſicut eſt Romanæ eccleſiæ uacatio: & eſt ſimi ĩ. de immu. eccl. quoniam.
K ¶ Accommode.] id eſt multum commode.
l ¶ Prędeceſſoribus.] 23. diſt. c. 1. 79. diſt. per totum.

lum [a] maius intenditur, ibi proculdubio eſt plenius [b] conſulendum. [c] Quàm grauibus autem ſit onuſta diſpendijs, quot & quantis ſit plena periculis Eccleſiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti [d] cōſideratio temporis edocet, & conſiderata prudenter illius temporis diſcrimina manifeſtant. [e] Hinc nos euidens euocat ratio, [f] vt dum reformandis etiam minoribus [g] noſtra ſolerter [h] vacat intentio, ea, quæ periculoſiora [i] ſunt, nequaquam abſque remedio reformationis accommode [k] relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitāda diſcordia in electione Romani Pontificis, à noſtris ſunt prædeceſſorib. [l] & præcipue à felicis recordationis Alexandro [m] † Papa tertio, ſalubriter inſtituta: omnino immota in ſua firmitate [n] manere cenſentes: nihil enim detrahere illis intendimus, ſed quod experientia [o] deeſſe probauit, præſenti conſtitutione ſupplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebat.

¶ Hoc ſacro concilio [p] approbante ſtatuimus, ut ſi eundem Pontificem in ciuitate, [q] in qua cum

† In ꝯcil. Lateraň. c. 1. & refert in c. licet đ ui tanda extra de electio.

m ¶ Alexādro.] ĩ. eod. licet de vitāda. Ioan. And.
n ¶ In ſua firmitate.] bene dicit, vt patet. 25. q. 2. ſi ea. & c. ꝙ uerò. & c. eccleſiaſticæ. cum ſim. Archidiaconus.
o ¶ Experiētia.] ſic ſupra eo. lib. de reſc. ſtatutum. & inf. eo. tit. quàm ſit.
ADDITIO. Sic in auth. hæc conſti. in no. cōſti &c. col. 8. & infra eo. quàm ſit. 1. reſpon. Archidiaconus.
p ¶ Cōcilio.] generali. ſ. & edicto Lugdun. Sumit tamē iſta ꝯſtitutio potius uigorem ex renouatione Cæleſtini quinti: & hac approbatione & cōſeruatione Bonifacij, quàm ex primęua conſtitutione Gregorij, ex eo qa reuocata fuerat per dominum Hadrianum. [2] & per dominum Ioannē xxj. Papam: Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebatur. Et certe cum conſtitutio iſta tam vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, nō æquum fuit, quòd abſque requiſitione cōcilij reuocata fuerit ſupra de regulis iuris, capitulo primo de plenitudine tamen poteſtatis id facere potuerat: cum ſit Papa ſuper [3] omnia concilia. ſupra, ſignificaſti.
ADDITIO. Iſte prius uocatus fuit Petrus Hiſpanus, & fuerat Tuſculanus Cardinalis, de hoc commendatur, quòd ſe pauperibus & diuitibus communem exhibuit. Ad reuocandam autem conſtitutionem mouit eum, quia mortuo Gregorio huius decr. auctore, ſeruata iſta cōſtitutione, ſurrogatus fuit Innocentius quintus, qui fuit Burgundus, frater prędicatorum, & doctor ſacræ paginæ & vixit quinque mēſibus & duobus diebus poſt eum. In creatione Hadriani etiam ſeruata fuit hæc conſtitutio qui parum uixit, ut prædixi: quo mortuo, in electione etiam ipſius Ioannis ſeruatus fuit effectus conſtitutionis: qa uero etiam quamplures Cardinales tūc deceſſerunt: ęſtimatum fuit, quòd illarum mortium cauſa fuerit refectio illius conſtitutionis: ideo per eum reuocata fuit vel ſuſpenſa, quo ad omnē ipſius effectum. Ioan. Andreæ.
ADDITIO. Alia Ioann. Mona. dicit, quòd fuerat ſuſpenſa: & quia ſuſpenſio non fuerat in ſcriptis redacta: Ioann. illam ſuſpendit quo ad omnem ipſius effectum. & ideo Gul. noluit hanc decret. aliter gloſſare: ſed proſequebatur hic xij. ſpecialia in electione Papali, & circa illa ſeruabat aliquas quæſtiones, quas vide in decret. licet, eodem tit. Gar. autem nil gloſſauit, niſi excuſationem prætermiſſionis gloſſandi, Ioan And.
q ¶ Ciuitate.] ciuitas murorum ambitu terminatur. ĩ. de ſent. excom. ſi ciuitas. Ioan. And.

2 Qui fuit đ Fliſco, & nepos Innocētij quarti: uixitq; minus 41. diebus.

3 Vide Turrecrematā in sūma de eccl'a, lib. 3. c. 24. in fi. & c. 44 ubi late ꝓbaſ hoc dictū, gloſſæ.

a ¶ Vbi periculū.] in prima parte, quæ durat vſq; ad ver. Hoc ſacro. ponitur cā conſtitutionis, & iuris ueteris conſeruatio. In ſecunda poniſ, quomodo habeat fieri Romani Pontificis electio, qñ moriſ in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebat. In tertia, quę incipit: ibi, Porro, ponitur, quid iuris qñ moritur extra ciuitatē, in qua erat curia. In quarta, q̃ incipit: ibi, Præterea. dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, Ceterū, obteſtatur Cardinales, ut in electione Romani Pontificis deponāt omnem priuatū affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & iuramēta, quæ data vel facta eſſent de aliquo eligendo. In Sexta, q̃ incipit: ibi, Quia uero, monet omnes fideles, ut ſtatim audita ſūmi Pōtificis morte eius celebrēt exequias: & quotidie orēt ꝓ vigili, concordi, & utili ꝓuiſione Romanæ eccl'æ. Pręlati aūt in ſuis p̃dicationib ipſos ſubditos adhortētur: & eis frequentiā orationū, & obſeruantiam ieiuniorum indicant, hoc dicit in ſumma.
b ¶ Plenius.] aliàs, penitus.
c ¶ Conſulendū.] 42. diſt. quieſcamus. 7. q. 2. c. ult. ff. de carbo. edic. l. . § ſed & ſi quis.
d ¶ Exacti.] idest, retroacti uel trāſacti: ſic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 45. diſtin. multis. 34. q. 2. cum per bellicam, ſupra de præſump. ſcribam. & facit de procu. c. 1. de ſer. non ordi. c. 1.
e ¶ Manifeſtant.] ad idē ĩ. eo. fundamenta. Io. And.
f ¶ Hinc nos euidēs euocat rō.] Nota, rōnē i legis attendendā non minus, quàm ipſam legem. C. quæ ſit lon conſue. l. 1 ff. de iure pa. adigere. § quāuis. Et nota, ꝙ ubicūque habet locum ratio, & lex. ff. de interd. l. : cum ſimil.
g ¶ Minorib.] ſcilicet. inferiorū eccleſiarū uacationib. 50. diſt. poſtquam de electione pro defectu. & ca. ſeq. & ĩ. per totum. & 21. q. 5. c. 1.

1 Hæc gloſſula ex annotatione marginali huc irrepſit. & qñ liceat arguere a rōne legis, uide Nicolaū Euerardū loco a rō ne legis, ad ipſam legem.

ſua curia reſidebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales, qui fuerint in ciuitate ipſa præſentes, abſentes expectare decem diebus [a] tantummodo teneantur: quibus elapſis, ſiue abſentes uenerint, ſiue non, ex tunc omnes [b] conueniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat: [c] contenti ſinguli, ſingulis tantummodo ſeruientibus clericis, uel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens neceſſitas [d] id ſuggerit indulgeri, duos habere permittimus, eiſdem † electionis arbitrio [e] reſeruato. ¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [f] nullo intermedio pariete, ſeu alio velamine, [g] omnes inhabitent in communi: quod (reſeruato libero ad ſecretam cameram aditu [h]) ita claudatur vndique, ut nullus illud † intrare ualeat uel exire. ¶ Nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat, uel facultas ſecrete [i] loquendi cum eis: nec ipſi aliquos ad ſe uenientes admittant, niſi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium ibi præſentium, pro his tantum, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent, vocarentur [k]. ¶ Nulli etiam fas ſit, ipſis Cardinalibus, uel eorum alicui, nuncium mittere, vel ſcripturam. Qui vero contra fecerit ſcripturam mittendo, uel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecrete loquendo: ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. [l] ¶ In conclaui tamen prædicto aliqua feneſtra [m] cõpetẽs dimittatur, per quam eiſdem Cardinalibus ad victum commode neceſſaria miniſtrentur: ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus.

¶ Verum ſi (quod abſit) infra tres dies, poſtquam (vt prædicitur) conclaue præfatum ijdem Cardinales intrauerint, non fuerit ipſi Eccleſiæ de Paſtore prouiſum: per ſpatium quinque dierum immediate ſequentium, ſingulis diebus tam in prandio, quàm in cœna, vno ſolo ferculo ſint contenti: quibus [n] (prouiſione non facta) decurſis: ex tunc tantummodo panis, vinum & aqua † miniſtrentur eiſdem, donec eadem prouiſio ſubſequatur.

¶ Prouiſionis quoque huiuſmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [o] Papę recipiant, nec de alijs eidem eccleſiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: ſed ea omnia ipſa uacatione durante, ſub eius, cuius fidei & diligentiæ camera eadem eſt commiſſa, [p] cuſtodia

[Glo.ſeq. In prin. reci. per obiectionẽ, quam ſoluit: & in incidenti quæſtionẽ remittit. ſecundo quærit. arg. pro & ſoluit, tertio quærit, & ſoluit.]

a ¶ Decem diebus.] nota ꝙ cõſtitutio iſta nõ iubet eos citari, ſed tantum expectari: & ſic eſt ſpeciale in electione ſũmi Põtificis, cũ in alijs abſẽtes de ꝓuincia ſint vocãdi. ſ. eo. coram. vel ſaltẽ ſecundum ꝙ eſt cõſuetudo, ut ibi no. & 7. q. 1. fact². & ſi cõſuetudo eẽt, nõ vocarentur. ĩ. de præben. cũ in eccleſijs. Si autem quæratur q̃ ſit prouincia Romana: dic vt ſ. de offi. vica. ſua. Sed pone, Cardinales qdã ſunt abſentes & ita remoti, ꝙ nullo modo poſſent venire infra decẽ dies ad locũ, ubi debet electio celebrari, nunqd poterunt pręſentes ſtatim ad electionẽ ꝓcedere: uel ante lapſũ horũ decẽ dierũ? & vĩ ꝙ ſic. ff. ad Velleia. l. aliqñ. §. fi. maxime ꝑꝑ periculũ moræ, ut ſ. Sed cũ hic ſimpr̃ dicat̃, ꝙ expectari dẽnt ꝑ decem dies, ſimpliciter intelligendũ eſt. ſm 1 Guli. ff. de alea. l. 1. §. qđ vero. & ſ. de priui. qa circ. poſſẽt enim abſẽtes uti felici diplomate. ff de verb. obli. continu⁹. §. cũ ita, circa finẽ. vnde ante dicẽdum ꝓcedere nõ debent: & forte audiẽtes de infirmitate Papæ, vł alia cã uenire cæperãt ante mortem: ita ꝙ infra decem dies à morte erũt in loco: & beneficiũ iuris nemini eſt auferendũ 18. diſt. de his. ĩ. de reg. iur. indultũ. & facit optime inf. eod. commiſſa. 1. reſpon. cũ ſuis cõcor. Sed pone: aliqs Cardinalis non debito tempore expectatus vult agere de cõtẽptu: quæritur vtrum poſſit? Dic quòd ſi electio facta fuit ab omnib. reliquis, vel à duabus partib. co nõ cõputato, nulla obſtat exceptio, & ſic nec actio. ſ. eod. licet. & ff. de ſuperfi. l. 1. §. ult. in fin §.

b Omnes.] præſentes: & ſi eſſent pauciores quàm tertia pars per hanc conſtitutionem.

c ¶ Habitabat.] ſim. ff. de iudic. ſi locus. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

d ¶ Neceſſitas.] vt forte quia podagras patitur, ita quòd neceſſe habet per ſeruiẽtes ſuſtineri & portari, vel alia ſimilis cauſa.

e ¶ Arbitrio.] ut poſſit habere, vel vult clericos vł vult laicos: uel alterũ clericum, vel alterum laicum.

f Cõclaue.] ad idẽ 12. q. 1. cap 1. ĩ. de ſta. reg. c. 1. & ff. de dam. infec. l. qui cõclaue. ADDITIO. Et ſolet dici conclaue, quod pluribus clauibus clauditur: uel ad quod per plures claues itur. Ioannes Andr.

g ¶ Velamine] ut puta ſeſtorijs uel cortinis.

h ¶ Aditu.] 18. q. 2. diffinimus.

i ¶ Secrete. 81. diſt. clericus. 28. q. 2. in decima.

K ¶ Vocarent̃.] puta aduocati, uel iuriſperiti, uel religioſi viri, vel tabelliones.

l ¶ Incurrat.] nota canonem latæ ſentẽtiæ, alium habes ĩ. eo. cap. § ꝙ. ſi. Alios hmõi iuris noui notaui ĩ. de ſenten. excom. eos. 2 Et cum nõ reſeruauerit ſibi abſolutionem: dicamus ꝙ ordinarius abſoluere poterit, ut dicam ĩ. eod. ſciant cuncti.

m ¶ Feneſtra competens.] ita ꝙ nullus intrare per eam poſſit, uel exire, ut ſ. & infra. ADDITIO. Erit cũ rota ad modum monialium. ſecundum Fran. Vercel. vel cũ barris ferreis circundata. ſecundum eũ. Ioan. And.

n ¶ Quibus.] ſcilicet, quinque dieb.

o ¶ Camera.] ſic & in clericis collegiatarum cathedraliũ, vel regularium eccleſiarum inf. eo qa ſæpe. & fuit hoc ſtatutum, quia forte ꝓpter hęc habenda eſſent in prouidendo tardiores Ioan. And.

p ¶ Cõm ſſa] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij, ut in clem. eo. tit. ne Romani §. eo tamen.

† In antiqs codicibus legit̃ eiuſdem. 1 Idẽ Ph. ex quo no. ipſe ꝙ pẽdente dilatiõe nihil nouandũ ẽ, & ſi certũ ſit partẽ nihil agere poſſe. Fon.

† In antiqs exemplarib. legit̃, illuc.

2 Et ſunt 32. 51. inductos ꝑ cle. ibi, collegi. & ſent. excõ. c. 1 in gl. ẽ ſciẽdũ. Ioan. And.

† *Præter* Philippũ Franchũ hic. uide gloſsã in Clem i. & hær. uerbo, tormentis.

maneant: per eum diſpoſitioni futuri Pontificis reſeruanda [a]. ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet reddituum ad eos † ſpectantium abſtinere, donec de receptis taliter plenariam ſatisfactionem impendant. ¶ Ijdem quoque Cardinales acceleradæ prouiſioni ſic vacent attentius, quòd ſe nequaquam de alio negotio intromittant [b], niſi forſan neceſſitas adeo vrgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipſius eccleſiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel niſi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & ſingulis [c] Cardinalibus præſentibus concorditer videretur illi celeriter [d] occurendũ. ¶ Sane ſi aliquis ex prædictis Cardinalibus concladé prædictum (vt ſupra exprimitur) non intrauerit: aut intrãs abſque manifeſta cauſa infirmitatis [e] exierit, ipſo minime requiſito, nec in eiuſdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † eligendum ſummum Pontificẽ libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate ſuperueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire [f] contingat: ipſa etiam infirmitate durante, poterit eius ſuffragio [g] nõ requiſito [ad † electionem] procedi: ſed ſi ad alios, poſt ſanitatem [h] ſibi redditã ſeu ante, redire voluerit: vel etiã ſi alij abſentes, quos per decem dies dicimus expectandos, ſuperuenerint: re integra, videlicet [i] antequam eidem eccleſiæ ſit de Paſtore prouiſum, in eodem negotio in illo ſtatu, in quo ipſum inuenerint [k], admittantur: præmiſſa tã de clauſura, quàm de ſeruientibus, cibo, ac potu [l], & reliquis, cum alijs ſeruaturi.

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

¶ Porro ſi quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam, in qua erat cum ſua curia [m] reſidens, cõtigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in ciuitate, in cuius territorio [n] ſeu diſtrictu idẽ Pontifex obijt, conuenire: niſi ſit forſitan interdicta [o], vel contra eccleſiã Romanam in aperta rebellione perſiſtat: quo caſu, in alia viciniori conueniant, quæ ſimiliter nec interdicto ſubiaceat, nec ſit (vt prædicitur) aperte rebellis. ¶ In hac etiam ci-

a ¶ Reſeruanda.] ſic ĩ. eod. quia ſæpe. & de offi. ordi. præſenti.

b ¶ Intromittant.] ſimile ĩ. de hæret. accuſatus. § ſane. & § ſeq. An collegium Cardinalium ſede vacante Papali poteſtate vti poſſit, dicam ĩ. de ſchiſma. c. 1 ad fin. & eſt expeditum hodie quòd nõ: niſi quantum hic cõceditur: vel niſi circa ſubſtitutionem camerarij vel pœnitentiariorum deficiẽtium: quod dic vt in Clemẽ. eo. tit. ne Romani. vbi etiã determinat hãc conſtitutionem, vel eius partem, tunc per collegiũ alterari nõ poſſe. Ioan. And.

† al. ita, ad ipſos.

c ¶ Singulis.] licet aliàs dicere cõſueuerimus, quod fit à maiori parte dici factũ fuiſſe cõcorditer 56. di. Apoſtolica in gl. 1. & de elec. cum inter canonicos. & ff. ad muni. quod maior. niſi minor pars iuſtam cauſam cõtradictionis oſtendat. de his quæ fiunt à ma. par. ca. c. 1. tamen per hanc litteram quę hoc hic exprimit, dico 1 omnes debere eſſe concordes.

1 Idem Dom. & hoc eſt propter adiectiuũ geminatũ: & idẽ dicas; ſi in ordinatione aliqua ponatur plena cõcordia. Phi. Fon.

d ¶ Celeriter.] ſcilicet, ſuſpenſo electionis negotio. Et not. quod deſideratur celeritas. de hoc dixi ĩ. eod. ca. vlt. Io. And.

e ¶ Infirmitatis.] alia ergo neceſſitas non excuſat.

f ¶ Exire.] ſi autem oẽs exierint ſimul vel ſucceſſiue: dic, vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. § porro.

g ¶ Suffragio.] ideſt, conſenſu. ſic ſumitur. ff. de legi. de quibus in fi. ff. quod cuiuſque vniuer. item eorum. § ad hęc. ff. de decu. ſpurij. § minores ĩ. eod. ex eo. aliquando ſumitur pro auxilio, cõcilio, vel ſeruitio. 12 q. 2. quicunque ſuffragio. C. de ſuffragijs. l. 1. Archid.

† In antiquis codicibus ita: ad eligendũ ſubſtituẽdũ Põtificem libere procedatur.

[Gloſſa ſequens quærit: ponit dictum Hoſtien. & ſoluit.]

h ¶ Sanitatem] quid ſi Cardinalis propter infirmitatem nolens incluſus ſtare, renuntiet voci ſuæ: nunquid valeat renunciatio: & nunquid rediens admittetur? Hoſtien. cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæſtionem ĩ. de renun. niſi cum pridem § pro pter malitiam. dicens finaliter quod pœnitens & rediens admittendus eſt; de ijs autem quæ medio tempore facta ſunt, conqueri non poterit: & hæc quæſtio ſatis hic terminatur per ſequentia.

i ¶ Videlicet.] vide mirabilem expoſitionem huius verbi, re integra aliter exponitur ĩ. eod. in cautis. §. quia vero. vbi de hoc.

K ¶ Inuenerint.] ſim. ĩ. vt lit. pendẽ. cap. 2. in fine.

[Gloſſ. ſeq. quęrit, arguit negatiue, & ſoluit contrarium.]

† Hæ duę voces: ad electionẽ deſũt in aliquot antiquis codicib.

l ¶ Potu.] pone: Cardinalis abſens venit poſt diem octauũ à die incluſuræ, ita quòd Cardinales incluſi tunc non habebant, niſi panem, vinum, & aquam, vt dictum eſt ſupra, nũquid iſte ſuperueniẽs ſtatim cõpellitur ſuſcipere eorũ vitam? & videtur quòd nõ: quia non fuit in culpa ĩ. de conſtitu. ca. 2. dic ſecus per hãc litteram, & per illã ſuperiorem in eo ſtatu, &c. Ad hoc de ſtatu monachorum, ca. recolentes. & ſæpe ſine culpa quis punitur ex cauſa quod dic vt infra. de reg. iur. ſine culpa.

m ¶ Curia.] & erat ordinatũ de ipſa curia trãsferẽda aliàs ſi in primo loco remanſiſſet audientia litterarum & cauſarum, licet ſuſpenſa, ibi celebraretur electio, vt in conſtitu. clemen. eod. tit. ne Romani. §. ſane. in fin.

[Glo. ſeq. recitetur per quęſtionem]

n ¶ Territorio] ſiue diſtrictu. Quid ſit territorium, dixi ĩ. de conſti. ca. 2. quo ad hũc caſum ponit pro diœceſi, vt in Clemẽ. eo tit. ne Romani. §. ſane. & per hãc litterã puto, quod ſi moriatur in mari, Cardinales debeant conuenire in ciuitate, per quam locus ille maris diſtingit [2] ad hoc. ff. de verbo ſign. l. pupillus. § territoriũ. ff. de iudi. inſulæ Italiæ. & ſi non diſtringatur [3] per aliquã ciuitatem, dicerẽ in viciniori id faciendũ ad hoc ĩ. de conſuet. cum olim. ff. de verb. ſign. notionem. § 1. ad hoc ĩ. § 1. ibi: in alia viciniori, &c.

2 al. diſtinguit.

3 al. diſtinguat.

o ¶ Interdicta.] nota quod in loco interdicto non poteſt electio celebrari: niſi velis dicere hoc ſpeciale in electione Romani Pontificis & poſito etiã quod in tali loco celebretur, nihilominus valet: quia nulla exceptio admittitur, vt ĩ. dixi.

uitate, tam quoad expectationem abſentium, quàm quoad habitationem communem, clauſuram, & cetera omnia in domo epiſcopali, vel alia qualibèt eiſdem Cardinalibus deputanda, eadem obſeruentur, quæ ſuperius obeunte dicto Pontifice, in ea, in qua cum ſua curia reſidebat, ſunt expreſſa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan And.*

¶ Præterea (quia parum eſt iura condere, niſi ſit qui eadem tueatur [a]) adijcendo ſancimus: vt domini †, alijque rectores, & officiales ciuitatis illius in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda [b], auctoritate noſtra, & eiuſdem approbatione concilij poteſtate ſibi tradita, præmiſſa omnia & ſingula plene ac inuiolabiliter, ſine fraude ac dolo aliquo faciant obſeruari: nec Cardinales vltra quã præmittitur, arctare præſumant [c]. ¶ Super his autem taliter obſeruandis, ſtatim audito ſummi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerſo ciuitatis ipſius ad hoc ſpecialiter conuocandis, præſtent corporaliter [d] iuramentum. ¶ Quòd ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint, aut fraudẽ in eis vel circa ea commiſerint, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo † ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo ſint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateãt [e], nec ad aliquod publicum officium admittantur.

¶ Ipſos inſuper feudis & bonis ceteris, quæ ab eadem Romana eccleſia, vel quibuslibet alijs eccleſijs obtinet, ipſo facto decernimus eſſe priuatos [f], ita quòd ad eccleſias ipſas plene ac libere reuertantur, adminiſtratorum earumdem eccleſiarum arbitrio, ſine contradictione [g] aliqua diſponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta, [h] nõ ſolum ſit interdicto ſuppoſita, ſed † & Pontificali dignitate priuata [i].

¶ *Obteſtatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta eſſent de aliquo eligendo.*

¶ Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus [k] captiuat affectus: vel † ad certum [l] aliquem obligationis cuiuſque neceſſitas adigit, ceſſat electio [m], dum libertas adimitur eligendi Cardinales eoſdem obſecrantes per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, per aſperſionẽ ſui pretioſi ſanguinis obteſtamur: vt penſantes attentius quid eis imminet, cum agitur de creatione Vicarij † Ieſu Chriſti, ſucceſſoris Petri, Rectoris vniuerſalis Eccleſię, gregis Dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione depoſita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis neceſſitate: nec nõ cõdicti, & intendimenti cõtẽplatione ceſſantibus: non in ſe reciprocent conſiderationis intuitum, vel in ſuos: nõ quæ ſua ſunt [n], quærãt: non commodis priuatis intendant: ſed nullo arctante ipſorum in eligendo iudicium, niſi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conſcientia, vtilitatẽ publicam libere proſequãtur: omni conatu & ſollicitudine, prout poſſibilitas [o] patitur, id acturi tãtummodo: vt eorum miniſterio acceleretur vtilis & perneceſſaria totius mundi prouiſio: idoneo per celeriter eidem eccleſiæ ſponſo † dato. Qui autem ſecus egerint, diuinæ [q] ſubiaceãt vltioni: eorum culpa, niſi graui [r] propter hoc peracta pænitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, ſiue iuramenti ſiue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa †, caſſamus [s], irritamus, & viribus decernimus omnino carere [t], ita † quòd

a ¶ Tueatur.] vt ff. de or. iur. l. 2. § poſt originẽ & ĩ. de ſta. re. ca. vnico. §. & quoniam.
b ¶ Celebranda.] ſm diſtinctionem ſuperius factam.
c ¶ Præſumãt.] quia tũc eſſẽt excõicati: ſicut & in ſe defendẽdo modũ excedẽs. quod dic vt ſ. de reſti. ſpol. olim. in fi. Et nota caſum, in quo laic⁹ auctoritate canonis poteſtatẽ habet in clericum, contra id 96. diſtin. bene quidem de ſen. excom. ſi vero.
ADDITIO. Et dic: canonis id ſtatuẽtis propter bonũ publicũ, & ſuperioris defectum. bene facit 79. diſti. ſi quis pecunia. alios caſus vide 23. q. 5. principes, in glo. 2. Ioan. And.
d ¶ Corporaliter.] vide quod not. c. prox. Ioan. And.
e ¶ Pateant.] ſ. de exceſ. præl. a. inter dilectos. ĩ. de reg. iuris. infamibus.
f ¶ Priuatos.] ſic ĩ. eo. fundamenta. § quod ſi ſecus ſ. de pœnis. in quibuſdam & ĩ. eo. tit. felicis.
g ¶ Sine cõdictione] præſcribi tamen poſſunt. quod dic vt ĩ. de præſcrip. ca. 2.
h ¶ Prædicta.] in qua ſecundum ſuperiorem diſtinctionẽ erat electio faciẽda. Ioan And.
i ¶ Priuata.] ſic ĩ. de pœn. felicis. in fi. & 15. q. 2. ita nos.
k ¶ Captiuat.] id eſt, quaſi captiuatũ facit, & tenet. Io. And.
l ¶ Certũ.] puta talẽ eligendũ. Io. And.
m ¶ Electio.] quæ libera debet eſſe cũ ex cõſenſu procedat. ad idem de ſpon. cũ locum.
n ¶ Sua ſunt.] de cenſi. cũ Apoſtolus.
o ¶ Poſſibilitas] quia vltra poſſe nemo. 23. q. 2. faciat. ĩ. de reg. iur. nemo. & de pactis cap. vltimo.
[Gloſſa ſequens quærit & remittit.]
p ¶ Idoneo.] tenẽtur ergo Cardinales idoneũ eligere: licet dicamus quod nulla exceptio admittitur cõtra electum à duab. partibus. ſupra eod. licet. Quid ergo ſi laicum illiteratum vxoratũ eligant? De hoc vide 79. diſtin. ſi quis pecunia.
q ¶ Diuinæ.] ad hoc ĩ. eod. cõmiſſa. in fi.
r ¶ Graui.] ſit ergo grauis offenſa. 24. q. 1. non afferamus.
ſ ¶ Caſſamus.] ſim. C. de leg. nõ dubiũ. ff. de pac. l. iuriſgentiũ. § & generaliter. & ſi hoc nõ dixiſſet Papa: tñ nõ tenebãt contra hanc cõſtitutionẽ, & alia iura. quod dic vt leg. & not. 10. diſt. vides. ĩ. de ſpõ. duorum tua. Archid.
t ¶ Carere.] cõcor. infra de offic. ordin. quia plerique.
a ¶ Huma-

† In antiquis legitur, dñs.

† In vno codice manuſcripto ita: eo ipſo excõicationis vinculo ſint nodati.

† In aliquot manuſcriptis ita: ſed etiã Põtificali, &c.

† In antiquioribus codicibus ita: vel ad certum aliquid obligationis, &c.

† Vide Turrecrematã in ſumma de eccleſia lib. 2. cap. 36.

† Vide Turrecrematã in ſumma de eccleſia, lib. 1. c. 27. & 28.

† al. innexa.

† al. ita vt nullus &c.

a ¶ Humana.] C. de nup. Authen. quod eis. & ff. de obſeq. l. nullum ff. de leg. 1. ſi quis inquilinos. §. fi. ff. de pact. iuris gẽtium. § pactorum. Ioan. And.

ADDITIO. Et in corpore vnde ſumpta fuit coll. 5. ſcæni cas nõ ſolũ ſi fideiu. & c. poſt princip. & allegat hic Archidiaconus, quod ibi not. in gloſſa, ſed quare.

b ¶ Orationis.] 23. q. 8. in qualibet ibi: ſcientes magis religionibus quàm officijs & labore corporis, vel ſudore, noſtram rempublicã contineri.

ADDITIO. Quòd multum valent orationes iuſtorũ, alle. Io Mo. 45. diſt. diſciplina. circa fin. 13. q. 2. animæ. vide quod no. in cle. vna. de reliq. & ve. ſancto. ad fi. ma gl. Ioan. And.

c ¶ Vbi primum.] ideſt, cum primum. Ioan. And.

d ¶ Circunſtãtiæ.] puta qa timetur de zizania & magna diſcordia inter Cardinales.

e ¶ Ieiuniorũ.] ad hoc cõcor. de uot. & voti redem. magnæ. & vigiliarum exercitium, ut ibi.

VT circa.] sũma, & diuide ꝓut in prima gloſſa.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauiẽſi, canonici illius eccleſię, ad quos ſpectat electio, conuenerũt in vnũ, tractaturi de electione futuri paſtoris, habito tractatu, cũ maior pars uellet Titium poſtulare uel eligere: vel ꝑ † negligentiã canonicorũ poteſtas eligendi fuiſſet deuoluta ad ſuperiorẽ: ſuperior ꝓuidere vellet Titio de eccl'a Pictauiẽſi, fuerunt aliqui opponentes & appellãtes ad Apl'icã ſedẽ, ne Titius eligeret, poſtularet, uel ꝓuideret: quærit quid debeant appellãtes

† al. ita: & apud eũ.

ꝙ nullus ad illa obſeruanda quomodolibet ſit aſtrictus, nec quiſquam ex eorum transgreſſione notam vereatur fidei nõ ſeruatæ: ſed nõ indignæ laudis titulum potius mereatur: cum lex etiam humana [a] teſtetur: Deo magis transgreſſiones huiuſmodi, quàm iuriſiurandi obſeruationes.

¶ *Monet omnes fideles, ut ſtatim audita ſummi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouiſione Romanæ Eccleſiæ. Prælati autem in ſuis prædicationibus ipſos ſubditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum & obſeruantiam ieiuniorum indicant. Ioannes And.*

¶ Quia vero fidelib. non eſt tam de ſollicita quantumcũque inuentione fidendum, quàm de inſtantia orationis [b] humilis & deuotæ ſperandum: huic adijcimus ſanctioni, ut in omnibus ciuitatibus, ceteriſque locis inſignibus, vbi primũ [c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo ſolemnibus pro eo exequijs celebratis, ſingulis diebus, donec de ipſius eccleſiæ prouiſione indubitanter rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundãtur ad Dominum, apud † eum deuotis orationibus inſiſtatur: vt ipſe, qui concordiam facit in ſublimibus ſuis, ſic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouiſio celer, concors, & utilis (prout animarum ſalus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipſorum vnanimitate ſequatur. ¶ Et ne tam ſalubre præſentis ſanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat, diſtricte præcipimus: vt Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij eccleſiarum Prælati, ceterique, quibus conceſſum eſt proponere verbum Dei, clerum & populum propter hoc ſpecialiter frequentius congregandos, in ſuis ſermonibus ad ſupplicum precum ſuffragia pro celeri & felici exitu tanti negotij frequentanda, ſolerter hortentur: & ipſis eadem auctoritate non ſolum orationum frequentiam, ſed † obſeruantiam (prout circunſtantiæ [d] penſandæ ſuaſerint) ieiuniorum [e] indicant.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellationes contra electiones, poſtulationes, uel prouiſiones, omnia quæ obijcere intendunt contra perſonam uel formam, tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera eſſe, & ea ſe poſſe probare. Super non expreſſis ipſi, uel adhærentes eis, non audientur: niſi de nouo emergant, uel perueniant, uel ſuperueniat probandi facultas: ſuper quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obijciuntur in perſonam uel formam, in ſuo robore conſeruatur.* 7

CAP. IIII.

VT CIR-

obſeruare? Reſpondet Romanus Põtifex, ꝙ debent nominatim exprimere in ſua appellatione uitia, quæ opponunt tã contra formã electionis, quàm perſonam electi, poſtulati, vl' ꝓuiſi: & hoc nõ ſufficit: ſed ulterius debent iurare, ꝙ omnia quæ opponunt, ſunt uera, & ea poſſe ꝓbare. Sed qd, ſanctiſſime Pater, ponamus ꝙ appellantes uolunt iuſtificare appellationẽ ex cã nõ expreſſa in appellatione: & volũt aliquid deducere contra formam uel perſonã: quęrit an poſſint? Reſpondet ꝙ nõ, regulariter: fallit tamen, ubi illud qđ opponunt, venit de nouo ad notitiã: uel ſi de nouo illa emergũt: puta quia electus poſt electionẽ perpetrauit homicidiũ: tunc n. ex illis poterũt appellãtes iuſtificare ſuam appellationẽ. Sed verũ ꝑ iſtud capitulũ ſit correctum capitulũ primum. ſ. eo. titulo, dicit ꝙ cõſtitutio Innocentij quarti facta ꝯ deficientes in probatione obiectorũ, remanet in ſuo robore & efficacia: deficiẽtes in probatione puniãtur pœna illius conſtitutionis. Aliogn refertur ad uerba ſcilicet ꝙ appellantes tenenẽ iurare, ꝙ credũt oppoſita per eos ẽe uera. Nota primo ex iſto capitulo, ꝙ malitijs hominũ nõ eſt indulgendũ: ſed potius ꝑ ſuperiorẽ obuiandũ: Nota vlterius principalẽ effectũ huius capituli, ꝙ ſe opponẽtes uel appellãtes electioni, poſtulationi, vel ꝓuiſioni factæ uel faciẽdæ, dẽnt ipſi appellãtes in ſuo inſtrũo appellationis inſerere cauſas, ꝑ quas intendunt impugnare electionẽ, prouiſionẽ, uel poſtulationẽ, vel perſonas eligentium

† al. ita: ſed & obſeruantiam, &c.

Digitized by Google

tium vel electi: ita q̄ nō poterunt iuſtificare ſuam appellationem ex cauſis nō inſertis in inſtrumēto appellationis. Et ſic de nihilo ſeruiet illa clauſula, quā cōmuniter inſerunt appellantes in ſuo inſtrumento appellationis: videlicet quando dicunt, quod ob illā cauſam & alias cauſas loco & tempore opponendas ſe opponunt: & intendunt iuſtificare ſuam appellationem Nota cauſas exceptas, vt appōſo poſſit iuſtificari ex cauſis nō inſertis in appellatione: Primo, quādo illud quod nō erat expreſſum in appellatione, & nunc opponitur, de nouo emerſit. Secundo, cum de nouo ſuperuenit facultas probandi, quæ de nouo non ſuperuenerat. Tertio, ſi illud erat antiquum: ſed peruenit de nouo ad notitiam appellantis. Nota inſuper diſpoſitionem huius capituli locum habere in quibuſcunque beneficijs ēt ſimplicibus: Nam ſi aliquis appellet a prouiſione facta de cappellania vel canonicatu, vel alio beneficio ſimplici: habet locū diſpoſitio huius c. vt appellans teneatur inſerere in ſcriptis, quæcunq; ipſe vult opponere cōtra prouiſionē. Et ſi illā formā non ſeruauerit, non eſt admittendus ad proſequendū ſuam appellationē Nota finaliter, q̄ indefinitiua iuris æquipollet vniuerſali, vt hic late per gl. ad quam quotidie recurritur.

† Vide Conc. Lateran. ſub Innocen. iij c. 23. & refert̄ extra de electio c. ne pro defectu.

ca [a] electiones, [b] poſtulationes, & prouiſiones eccleſiaſticas, viā [c] malitijs, prout eſt poſſibile, [d] præcludamus, ne diutius periculoſe [e] vacēt † eccleſiæ, [f] vel perſonatuum, dignitatū, [g] & aliorum [h] eccleſiaſticorum beneficiorum prouiſio differatur: Edicto perpetuo [i] prouidemus, vt ſi quando aliqui [k]

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]

a ¶ Vt circa] appellantes contra electiones, poſtulationes, uel prouiſiones, oia quæ obijcere intendunt contra perſonā vel formam tenentur exprimere: & iurare, q̄ illa credūt vera eſſe, & ea ſe poſſe probare. Super nō expreſſis ipſi, vel adhærentes eis nō audientur: niſi de nouo emergāt, vel perueniāt, uel ſuperueniat probādi facultas: ſuper quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes, quę obijciuntur in perſonā uel formam, in ſuo robore cōſeruatur. Et ſecundum Gar. & Ioan. Monachum hæc decretalis in ſex partes diuiditur: quarum Prima uſque ibi: Adiecto: in qua ponit cōſtitutionis cauſam. Secunda vſq; ibi: Alioquin: & ponit ibi conſtitutionē. Tertia vſque ibi: Nō ſi aliquid; & ponit ibi pœnā nō obſeruantis cōſtitutionem. Quarta vſque ibi: ſup hmōi: in qua facit exceptionē. Quinta vſque ibi: Illa ſane: in qua de iurando ponit ſuper exceptione præſtanda. Sexta ibi: Illa ſane: vſque in finem, in quo corroborat Domini Innocentij decretalem.

b ¶ Electiones.] nota hic tres modos tangi, quibus prouidetur eccleſijs. ſic ī. eo. c. 1. eo lib. quorum primi duo ptinēt ad ſubditos, alius ad p̄latos, qui eo ipſo q̄ prouident, confirmant. quod eſt verū ſi eodem iure ſpectat ad illos eligere & cōfirmare. 63. diſt. in ſynodo. ff. de auct. tu. l. 3. ſecus ſi diuerſo. & ſic intelligitur. ſ. eo. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide inſtru. inter dilectos §. ceterum.

c ¶ Viā malitijs.] inf. c proxi. de reſcrip. ſedes. & c. plerunque. ī. qui ma accu. poſ. ſignificante ff. de rei uend. in fundo. § conſtituimus.

ADDITIO. Vide de ſimo. nobis. ſuper 3 glo.

d ¶ Poſſibile.] non enim omnibus hominum malitijs viā præcludere poſſet. 6 q. 1. ſi omnia, malas enim hominū voluntates ad plenum cohibere non poſſumus. 3 q. 1. hac ratione. in fi. nihil. n eſt quod homo ſemel deditus malitiæ non adinueniat. in Auth. coll. 6. ut hi, qui ſe ob. ha perhi res mi. in prin. & idem ff. cōmo ad eos ff. de præſcripti. uer naturalis. C. mand. ā ab Anaſtaſio.

ADDITIO. Qui circa lites uerſantur, legem Anaſtaſij fraudabant ſuis machinationibus: contra quas ibi prouidetur. Ioan. And.

e ¶ Periculoſe.] aduerbialiter ponit̄. ſic de pæ. diſt. 1. periculoſe. & eſt periculū in ſpiritualibus & temporalib. ī. eod. ne pro defectu. 50. diſt. poſtquam. & ī. eo. quàm ſit.

f ¶ Vacēt eccleſiæ.] id eſt prælatis careant, & miniſtris: ſic & mulier dr̄ vacās, q̄ virū nō habet. ff. ad l. Iul. de pub. qui cœtu. §. qui vacantem. Archidiaconus.

g ¶ Dignitatū.] de quibus eſt idē iudicium habendum. ſ. eod. ti. dudū. 2. & ī. de præbē de multa.

[Glo. ſeq. reſpondet per quæſtionem & ſolutionē, obijcit rationi & ſolutioni, quæ eſt indefinitā æquipollere vniuerſali: & obiectioni reſpondet.]

h ¶ Aliorū eccleſiaſticorū] omnium vniuerſaliter. 19 diſt. c. 1. ff de offi. præſi. l. 3 igitur ſiue ſuper ſimplici beneficio appelletur, ſiue ſuper alio, locū hēt hęc decret. Dici enim ſolet, q̄ indefinita 1 canonis uel legis regulā tradere intendentis, ęquipollet vniuerſali: 2 indefinita cōis locutionis non ſ̄m iuriſtas, uel logicos. indefinitā æquipollet vniuerſali in materia neceſſaria, vt hō eſt animal: ergo oīs homo In materia vero contingenti ſecus, vt homo currit: ergo oīs homo, non ſequitur. Sed ī. q̄ etiam ſm iura, indefinita non æquipollet vniuerſali: Nam ſi lego alicui omne marmor, videor legaſſe & ſtatuas marmoreas, & ceteras ſpēs ex marmore factas. ff. de leg. 3. hęres meus. §. 1. de au. & arg. leg. l. 1. & tñ ſi legeř marmor indefinite: ſub legato ɔprehendit ſola rudis materia: & nō ſpecies de marmore factæ. ff de leg. 3 l. quæſitū. § aliud fortaſſe. Itē ſi lana indefinite legetur, tincta non cōtinetur in legato. ff. de leg 3. l. ſi cui in prin & ſi legatur oīs lana, ēt cedit tincta legato. ff de au & arg. leg l. pediculis §. labeo ergo indefinita nō ęquipollet uniuerſali Itē aliud qñ tranſigitur ſuper generali petitione: aliud qñ ſuper indefinita, vt no. ſ. de tranſact. c. 1 Sed dic, q̄ qñ non eſt eadē rō & conditio (pp aliquod accidens) omnium particularium in uniuerſo cōprehenſorum: indefinita non æquipollet uniuerſali, vt patet in ſ̄ijs: nā tinctura lanæ, & ſpecies marmoris non procedunt ex ipſa origine, ſed ex accidēti hoīs operatione: & poſſet maioris æſtimationis eſſe ipſum additum tincturæ uel ſpeciei, q̄ ipſum principale: 3 ſed quando omniū particulariū eſt eadem ratio, & conditio, vt prius: quia nō variantur per aliqd accidens, licet forte ſit ibi imparitas ex origine: puta quia alia lana melior & nobilior ex origine: Idem in marmore: tunc indefinita negatiuē uel affirmatiuē prolata æquipollet vniuerſali. ff. de leg. 2. ſi pluribus. & l ſi ita. ff. de reb dub. l. ſi is qui. §. utrum in fi.

1 De materia huius gloſſę pręter Doctores hic vide Dinū in Rubric de reg. iu. li. 6 & Con. li. 1. uaria. reſol. ca. 13.

2 Sec' de indefinita ſtatutorū, q̄ ſtricte intelligūtur c. 1 noſtra. de in iu. l. ɔſtōnib. ff. ad muni. ſed q̄ indefinita æquipolleat vniuerſali hoc ē ex ſignificatione lat ga. Bar. i l. ſi ſeruit'. ff. de ſeru. vrb præd. fallit ſi alias eluderet ſtatutū. Bar. i l. oēs populi. Ion.

[Gloſſ. ſeq. ponit 6 modos cognoſcendi legem generalem.]

i ¶ Perpetuo.] id eſt generali. ī eo Maſſana & ſunt hęc ſigna cognoſcendę generalis cōſtitutionis. cū edicti uocabulo nuncupat̄, ut hic: ſi mittatur uenerabili cœtui: ſi præcipitur per omnes populos diuulgari, ſi ſcriptura publice procedente: ſi dicatur idē in ſimilibus obſeruandum: ſi lex uel canō appelletur generalis: ſi iubetur expreſſe ad omnes pertinere hos modos habes. C. de leg l 9. Ioannes Andreę.

[Gl ſeq. ſoluit qōnē: & ponit obſeruātiam curię.]

k ¶ Aliqui.] quorū intereſt, vt qa canonici, parochiani, vel patroni. 16 q. 7. filijs. & ſi collegiū obijcit, ſe ad hoc tenetur. ff quod me. cau. l. metum autem pręſentem. § aīaduertendum dixit Gar. q̄ Romana curia quēlibet clericum de diœceſi uel ciuitate admittit cōtra electū epiſcopum, ſiue beneficiatus ſit, ſiue inde oriundus: ſi vult obijcere in perſonam, contra formam autem non, niſi canonicos admittit.

3 Sequuntur ſh. & Do. itē indefinita plata ad pſonas in odioſis ā ęquipollet vli l. 1. & 2. ff. ď lib. & poſthu. fallit i fauorabilibus. l. ſi q̄s ita. §. 1. de iu.

a ¶ Pro-

electionibus, poſtulationibus, vel prouiſionibus ſe opponūt, proponēdo [a] aliqua contra electionis, poſtulationis, ſeu prouiſionis formā [b], aut perſonas eligentium [c], uel electi [d]: ſiue illius, cui erat prouiſio facienda [e], ſiue facta:& propter hoc contigerit appellari [f] appellantes in inſtrumento publico [g], ſeu litteris [h] ſuper appellatione confectis, omnia & ſingula exprimant, quæ in formam intendunt obijcere, uel perſonas: Coram [k] perſonis authenticis, aut perſona [l], quæ ſuper hoc teſtimonium perhibeant veritati, corporali [m] præ-

a ¶ Proponendo aliqua.] ſi ergo quæ opponuntur, nō ſunt talia:ſed directè reſpiciunt ius eccleſiæ, vel opponentis perſonæ, conſtitutio iſta non arctat, vt in cle.eo.tit conſtitutionem.1.reſponſo.

b ¶ Formam] vt quia ſeruata non fuit forma decret. quia pp. in electione, ꝯ formā poſtulationis obijci pt, ꝙ ñ eſt ꝯcors, uel ſaltē à duab. partib.celebrata:& hoc qñ vnꝰ poſtulatur,& alter eligit.ī.eo. ſcriptū,vel ꝙ poſtulatus ē, qui debuiſſet eligi ī.ti. proxi.c. vno.ꝯ prouiſionē pōt opponi: ꝙ adhuc non ſit prouidendi poteſtas ad ſuperiorem deuoluta: vel quia ꝑ litteras ſubreptitias ſit facta prouiſio.de reſcriptis.ſuper litteris.

c ¶ Eligentium.)vt quia ſunt excōicati maiori ſnīa, vel ab homine ſuſpenſis ī.eo.cum inter.de conſuetu. cum dilectus.uel quia priuati à canone,vt quia ſciēter elegerunt indignum.ī eo. cum in cunctis:vel sūt infames : quibus ſunt actus legitimi interdicti. ff. de reg.iur.actus.ſed eligere eſt actus legitimus. infra,de ſent excom ſolet.ad fin.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opinio. Inno.& approbari opi.Bern.antiquam.de quib. ſup.c. 1.in gloſ electi. dic vt ibi. Et vr̄ reprobari quod dixit ibi Innoc.& Compoſt. ꝙ obiectio in perſonas eligentium proprie dicatur in formā hic ponit iſta ut diuerſa. Sed dicit ibi Archid.ꝙ hoc ſit per ſimilitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos, ſcilicet criminum & defectuum. Io And

1 Etiā ꝙ ſit leproſus dęmoniacus paralyticus. Do. Fon

d ¶ Electi.]puta defectus ętatis,ſciētię,& nataliū 1. ſup eo.cum in cunctis obiectorum autem defectuum examinatio fiet,vt traditur inf eo.ſi forte.

e ¶ Facienda.]quod igitur hic de prouiſione dicitur, repetitum intelligatur in poſtulatione & electione faciēdis:quod iuris ē in uno,& in reliquo & hoc verum, ſi ꝯ certam perſonam appelletur, vt non eligaī, vel poſtuletur : ſi autem contra incertam huiuſmodi conſtitutionis formam non eſt neceſſe ſeruare. infra eod qui contra certam.

[Glo.ſeq.reſpondet per quæſtionem: ponit opinio. Gul.& contrarium Gar. quam approbat.ſecundo ponit dictum Gar hodie reprobatum.]

Cōſtō, ut circa, an hēat locū in applō tionib ad inferiorē à Papa interpoſitis.

f ¶ Appellari.] ad Papam ſecundū Guli.& eſt ratio: quia appellationes interpoſitæ ad Papam magis conſueuerunt protelare negotia eccleſiarū, de appel:ſæpè & ad ea.quæ frequentius accidunt.&c ff. de legib. nam ad ea.& iſta conſtitutio videtur ſupplere illā,ī. eo.ſtatuimus. quæ expreſſe de appellatione interpoſita ad Papam loquitur.Arg ad hoc ī.eod.is qui. & ca. ſeq. Tu dic ſecundum Gar. ꝙ hęc decre.etiam locum habet in appellationib. ad inferiores interpoſitis, cū generaliter loquatur: & ſic ſit generaliter intelligenda ff.de offi præſi l.præſes 2.19.diſt. c 1.ff quod met. cau l.metū aūt § animaduertendum ff. de publi.in rē ac.de pretio.Præterea Hoſt.intelligit illam decre.ſup. eo.ſtatuimus . licet ibi exprimat , ad nos etiam in appellationibus ad inferiores interpoſitis : quod facit pro hac parte:tamen id non puto verum,ut ibi dixi ie hæc autem decre.ſecundum Gar.locum habebat ſiue in iudicio,ſiue extra iudicium appellaretur: qđ non eſt hodie verum:non enim locum habet.niſi in appellationibus extra iudicium interpoſitis 2, vt declaratum eſt inf.eo.conſtitutio.

2 Idē Pet. de Anch. Fon.

g ¶ Publico.]facto ſ per manum tabellionis Quid ſit publicum inſtrumentum, not.ſup.de ſi.inſtrum.c.2.& dic publico,ſcilicet ſuper appellatione confecto.

h ¶ Litteris 3.] teſtimonialibus, ſ. ſigillo authētico ſigillatis.ī.de offic.ordi.ſi canonici. & in decret.cum medicinalis.ī.de ſent.excom.Vel dic,ꝙ ſufficit ſi per ſuam vel alterius priuati manum fuerint litteræ conſcriptæ : probabitur tñ talis ſcriptura ꝑ teſtes: tñ ſecundum Guli. prior intellectus præualet : & iō dictū eſt de litteris: quia in pleriſq; locis vſus tabellionū non habetur: ſed inſtrumentorum loco habentur officialiū litteræ.

3 Hic ul de Phil. Font.

[Glo.ſeq. quærit. alleg.pro, ſoluit cōtrarium finis gl.dat conſilium]

i ¶ Omnia & ſingula.] quid ergo ſi dicat electum periurum, vel homicidam,vel excōicatum: nūquid ſufficit talis expreſſio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum diſputatum: & diuerſæ declarationes factæ dicuntur ſuper hoc,& uidetur ꝙ hoc ſatis ſufficiat: quia quodlibet periurium, vel homicidium repellit 4 . Sed dic contra per hanc litteram: alias quare fieret hæc uerborum geminatio.& probatur hoc ſatis inf. de exceptio.pia.& melius inf eo.procurator. & in cle.conſtitutionem. eo tit 1. reſponſo.ad idem.ff.de dolo l ſed ſi ex dolo § fi.inf de teſtib pręſentium.§ teſtes.2.q.8 per ſcripta §. libellorum.de pæn diſt 5.conſideret.& tutum eſt quòd iuret per hunc modum , iuro omnia & ſingula.& cetera.

4 Hæc cōſtitutio ñ prouidet circa repulſionē: ſed circa ꝓpoſitionem : & multa valent in probādo. C. de proba. ſiue.q nō valēt in proponēdo:ubi ius plena allegari oportet . ff. de rei ven. ſi rē. in princ. Io. Mon. ꝯcor. qđ no. ī.c. 18 qui. ī gl. pe. Io.A.

ADDITIO . Sed non eſt neceſſarium ſecundum Archid. Gar. tamē dicit Nicolaum interlocutum,quòd non ſufficit iurare quòd credat omnia,&c niſi etiam addat,& ſingula,&c quod hic placet.Ioan Mo Ioan. Andr.

K ¶ Coram. hic fit uerſi.refertur enim ad inferiora, non ad ſuperiora : coram aliquo autem fieri dicitur quod fit eo ſciente,& intelligente: licet non conſentiente.ff de uerb.ſign coram ſed & hic eius teſtimonium requiritur,ut inf dicam.

l ¶ Aut perſona.) ſ authentica;& intellige illam perſonam authenticam hic appellari,quæ præeſt iuriſdictioni. Et habes hic caſum,in quo creditur vni perſonæ anthenticæ ad hoc 86.diſt.tanta.vbi de hoc.ibi uideas.in gl.arg.quòd creditur,&c.& 18. diſt.placuit 2. in gl.2.& 2.q.3.c.1.in gl.2.Archid.

5 Ad idē cle.1.ver. porro. de hæret. & ibi uide glo 2.per quod decido qđ hic not. Archid. Io.And.

[Glo. ſeq. primo ſoluit duas quæſtiones : ſecundo quærit:ponit opin. Gar.contrariam Gul.quam approbat in gloſſ.]

m ¶ Corporali] per hoc dicas ſecundum Gul.& Gar. ꝙ ſi iuret præſente textu Euangeliorum, & non tangat : ꝙ huic conſtitutioni ſatisfactum non eſt : & ſic Papam Nico in hoc interlocutum dicunt 5 . Si autem Euangelia tangeret pede uel cubito: ſi manus habet, non ſufficit:quia ſingula membra ſingula habent officia 89 diſtin.ſingula.ſupra de hæret. cum ex iniuncto.facit enim contra generalem cōſuetudinem,quæ eſt optima interpres legum. ſupra de conſue.cum dilectus Quid ſi ſit epiſcopus,qui appellat:quæro an teneatur tangere ſacra?Dixit Gar.quòd ſic:quia generaliter loquitur hæc decre. & ſic generaliter intelligenda.19.diſtinct.c.1.§.dicendo.ff.de offi.præſid.l.3 Item priuilegium epiſcoporū eſt corpore iuris clauſum:vnde per iſtud tolle uidetur.ac ſi ius eſſet.ff de conſti licet eo lib.cum ſuis concord.6.Gulielmus cōtradicens , quòd epiſcopi tangere non tenentur.11. quæſt.1 cap.teſtimonium.§ nec honore.C.de epiſc.& cle.auth.ſed iudex.de iuram.calum.c.vlt. & hoc credo

6 Illud in legib cōſ bus: hic loquiī cū vna generalis, alia ſpecialis, vt in ca ſu. l. ſanctio. ff. ꝯ pœn. Ioā. Mo.& Archid.

do verius. licet opinio Gar. ſit tutior. & facit quod dicam ͞j. c. prox. Sicut enim per illam decre. non tolluntur illi ſpeciales caſus, in quibus quis adminiſtrat ante confirmationem de iure ueteri: ſic & per iſtam ſublatum non credam illum caſum, in quo quis tangere non tenetur 1, ſ. in epiſcopo: procederet hoc dictum, ſi priuilegium epõrum eſſet generale: tunc reſponderetur ad ꝯ̄ria inf. ſignata, quę ponunt caſus ſpeciales: ſed quia per iura ſuperius allegata: & per authen. de ſanc. epiſc. collat. 9. §. ſed nulli. potius probatur iſtud ſpeciale in iuramento teſtium prius prorogatū ad iuramentum calumniæ per prædictam decre. vlt de iur. calum. ibi: ſicut in dicendo teſtimonio. &c dicam quod in alijs tangere tenentur. ad hoc 2. q 7 quotiens. ſupra de iureiu. ego N. in fin. de pur. can. quotiens. §. porro. in prin. & in fin. de ſent excom venerabili.

1 Idē Anch. Bar. in extrauag. ad reprimendum Fon.

ſtito [a] iuramento, quod credunt ea, quæ ſic exprimūt, eſſe uera, & ſe poſſe probare [b]: Alioquin [c] tam opponentes, quàm tempore appellationis interpoſitæ, uel poſtmodū adhærentes [d] eiſdem obijciendi aliqua, quæ nõ fuerint in huiuſmodi litteris vel inſtrumentis expreſſa [e], poteſtatem ſibi nouerint interdictam [f]: niſi aliquid poſtea forſan emerſerit [g],

a ¶ Præſtito.] in iuramentis, quæ iure præcipiuntur, vt eſt iuramentum teſtis. & calumniæ, ſemper eſt iurandum ſuper ſancta Dei Euangelia 2. 11. q. 1. cap. teſtimonium §. epiſcopus non flagitetur. ad idem 2. q 7. quotiens. de conſec. diſt. 2. ego Berengarius ſupra de iureiu ego. in fi ſup. de iura. calum. cū in cā. ſup. de purg. can. quotiens. §. 1. in princ & idem in omnibus alijs iuramentis, quæ à iure vel iudice, vel à partibus ex neceſſitate deferuntur. Archidiaconus.

2 Idē Pe. de Anch. Font.

[Glo. ſeq quęrit, & ſoluit: ſecundo ſoluit quęſtionem: tertio conſulit.]

Appellās vna die & ſequenti die iurās: an ſatisfaciat ꝯſtitutioni, ut circa.

a ¶ Præſtito.] pone ꝙ vna die appellauit, ſequēti die iurauit: quæritur an ſit huic conſtitutioni ſatisfactū? Dixerunt Guliel & Gar. quod non: & ſic dicebāt fuiſſe declaratū per Nicolaum & arg. ad hoc ff de dam. infec. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus. & ſup. de elec. quia propter. in quibus habes, quod ſtipulaturus de dam. infect. eodem tempore debet iurare & ſtipulari: aliàs nõ eſt ei cauendum: & publicatio ſcrutinij, collatio, & electio in ſimul fieri debēt, non ex interuallo: vnde hæc videtur fuiſſe illius cōſtitutionis mens, ꝙ incontinenti ſuper oppoſitis iu appellatione iuretur. ad idem. ff. de teſtamen. hæredes palam. §. fin. 3. Item ſecundum eoſdem dicas, & bene, quod ſi appellans dicat ſic, offero me paratum iurare omnia & ſingula & cetera, non eſt huic conſtitutioni ſatisfactū: quia conſtitutio iſta iuramentum exigit, non pollicitationem. ad idem C. de vſur. acceptam. vbi dicitur, quòd aliud eſt ſoluere: aliud eſt paratum ſoluere ad idē ſupra de eo qui mit in poſ. cap. 1. Idem ſecūdum eos, vt plene & in omnibus huic conſtitutioni ſatisfiat. Primo ipſe tabellio fidem faciat in inſtrumento de ſacramento: faciat etiam fidem de tactura 4. licet enim durum videatur, quòd ob hoc non valeat appellatio, ſi aliter probari poſſit tactura: tamen ſic fertur per Nicolaum fuiſſe declaratum.

3 Idē Io. Mo. & Arch. qui dicit, ꝙ ſic ſeruat curia. illud ēt probat lra. ͞j. q̄ ſic exprimūt, ſi dicit expreſſerūt. Io. An.

ADDITIO. Quod tamen non placet Gul. qui dicit, quòd ex quo in inſtrumento ſit fides de iuramento, omnia præſumentur ſolemniter acta. inſti. de fide iuſ. §. fi. & C de contrahen. & commit. ſti. l 1. Sed vt dicit Ioan. Mo. & Archid. illud verum de qualitate intrinſeca: ſecus in extrinſeca. ff. de pub. in rem act. l. quacunque ad fi. & inducit Archid. quod not. Compoſt. ſupra eod. cum dilecti. ad fin. Eſt ergo neceſſe etiam de qualitate iuramenti (quæ de ſubſtantia eſt) fidem fieri. Ioan And.

4 Idē Pet. de Anch. Fon.

Opponēs plura, & probans alterum.

[Glo ſeq. q̄rit: opinionē ponit: & cōtrariū ſoluit.]

b ¶ Probare.] ſi autē dicat ſe credere poſſe probare ea, quę ſufficiant ad victoriā ſuæ cauſæ, non eſt huic cōſtitutioni ſatisfactū: nec valet appellatio. ͞j. eod. ſi qui. Quid ſi appellans quædā probauit ex oppoſitis & iuratis, quæ bene ſufficiunt ad victoriā ſuæ cauſę, & quædam non probauit: quid erit? Dicunt quidam, eum ſuccumbere. ad hoc de proba. licet, verſi. itē quoque. & ita dicunt quidam Nicolaum interlocutum. Cōtrarium tñ eſt verum: quia conſtitutio iſta intēdit, vt videatur ſolam calumniam excludere: nõ enim iurat ꝙ ſint vera: ſed ꝙ credit ea vera: ſic etiā intelligit Hoſtien. ſup. eo. ſtatuimus. decr. illa, licet. non obſtat: q͞a ibi ſe aſtringit ad vtrunque probandum: vnde mos gerendus fuit ff. de probationibus. l. circa.

q̄d ſufficit ad uictoriā, an dicatur ſuccumbere.

c ¶ Alioquin.] i. ſi non expreſſerint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponūt, & male. alioquin, i. ſi non iurauerint. vnde dicunt, ꝙ pęna illius conſtitutionis eſt ſolum, ꝙ ſi non iurat non audiatur ſuper non expreſſis. ſed hoc eſt falſum, quia ſi non ſeruat conſtitutionem, in nullo valet appellatio: & eſt expreſſum ͞j. eod. ſi qui. & ibi etiam dicam. & probat hoc cle eod tit conſtitutionem in fine.

[Glo. ſeq. tert. per quæſtionem, ad quam ponit opin. Gar. & contrarium Guli.]

d ¶ Adhærentes.] dixit Gar. ꝙ adhærentes debēt ſeruare hanc conſtitutionem, vt principalis, aliàs nõ audirentur: aliàs enim non præcluderetur via malitijs, quod intendit iſta cōſtitutio. ad hoc ͞j. eo. auaritiæ, & ita dicit Papam Nicolaum interlocutum. Sed Gul. cōtra: quod potius credo, cū hæc cōſtitutio (nulla quātum ad hoc de adhærentibus mētione facta) dicat appellantem iurare debere, & crimina ſpecificare: adhęrentes ergo, quandiu appellās proſequetur negotiū, ad hoc non tenentur: argu. de deci. ad audientiā. nec ſit tutum: nec honeſtum cogi multitudinē ad iurandum: illo vero defuncto, vel proſequi omittēte: ſi ipſi velint proſequi, bene iurabūt & ſpecificabūt Et ſcias ꝙ non admittētur ex virtute appellationis adhærentes, niſi infra tēpus quo appellaſſe debuiſſent, appellationē expreſſe ratificauerint, & dixerint ſe adhęrere velle. 2 q. 6. non ſolent ff. rem rat. habe. l. bonorum.

Cōſtō, vt circa, an afficiat adhærentes.

e ¶ Expreſſa.] ſingulariter, vt dictum eſt.

ADDITIO. Satis ergo probat hæc littera, ꝙ ſi aliqua ſufficienter expreſſerit, aliqua non, valet appellatio quoad ſufficienter expreſſa, dummodo in alijs fuerit ſeruata conſtitutio, & patet in cle conſtitutionem. §. 1. & 2. eo tit. Ioan. And.

[Glo. ſeq quærit, & ſoluit.]

f ¶ Interdictam.] alius autē qui non appellauit. nec adhæſit, poterit ſe opponere: non poteſt tamen proſequi in cauſa illa pro intereſſe cōmuni articulos non ſpecificatos, quod dic vt in cle. eod. tit. cōſtitutionē. §. 2. & ſic debet intelligi infra eodem ſi forte ibi, aut dabit initium, &c. vel ſuperior ex officio ſuo inquiret hoc, ne electus forſan criminoſus aſcendat ad apicem. 13. diſtinctione, qui epiſcopus. Quid ſi appellās qui deficit in probatione obiectorum: uel cuius appellatio reijcitur, offert ſe paratum probare incontinenti electum excommunicatum? Dic ſecundū Gulielmum & Gar. quod non admittetur tanquàm pars: quod dic vt in cle. eo. tit. conſtitutionem. 9. inſuper. nam etiam per modum querelę nõ audiretur, vt ibi: ſed ſuperior ex officio inquiret de hoc. & hoc ſi probationes ſint in promptu: aliàs non. ſic enim retardaretur cōfirmatio: taceat: ergo. 2. q. 7. plerunque. in prin. 7. q. 2. ſi tantum.

g ¶ Emerſerit.] vt ſi de nouo homicidium commiſit, vel aliud mortale.

ADDITIO. Exēplū patet. ͞j. de iureiu. c. fi. Io. And.

a ¶ Anti-

a ¶ Antiquis.] tunc notis, ſed non oppoſitis. ſi vero fuiſſent oppoſita circunſtantijs omiſſis, nō audiretur volens illa exprimere, etiam cum iuramento quod ſequitur, vt in cle eo. conſtitutionem. a reſponſ. & quæ eſt ratio, ibi not.

b ¶ Superuenerit.] cum enim ab initio probandi nō habuit facultatem exprimere non debuit. 2. q. 7. plerunque. in princ. non ſic in caſu. inf eod nulli. vbi dixi. Ioan. And.

Ignorãtia eſt ꝓbabilis i facto alieno.

c ¶ Veriſimiliter.] vt quia non conſueuerant multam familiaritatē habere cū iſto electo: & q̄ opponūtur, nō erāt publica: & in facto alieno eſt ꝓbabilis ignorantia. ff. pro ſuo. l. vlti. Gat.

d ¶ Ignorantia] vt in vltimo caſu, quo de ignorantia dicitur.

e ¶ Superueniente] vt in ſcđo caſu. In primo ergo caſu nō iurat, niſi vt excludat calumniam, vt ſequitur.

[Gl. ſeq. recitet p obiectionē: de regula pſumit: & ſoluit: ſecunda pars recitetur per quæſtionem & ſolutionē]

vel ſuper antiquis[a] ſuperuenerit[b] probandi facultas; aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quę appellantes appellationis emiſſæ tempore veriſimiliter[c] ignorare potuerint, & etiam ignorarint. ¶ Super huiuſmodi autem ignorantia[d], & ſuperueniente[e] facultate probandi, fidem per proprium[f] præſtandum corporaliter faciant iuramentum; hoc adijciendo in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt ſe ſufficientes probationes habere. ¶ Illa ſane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plene probantes ea, quæ in formam vel perſonam obiecerant, ſtatuit[g], in ſuo volumus robore permanere.

¶ Idem in eodem.

¶ Electus ante confirmationem adminiſtrare non debet per ſe, vel per alium in totum, vel in partem, ſub quocunque colore: qui contra fecerint, ipſo iure priuati ſint iure ex electione quæſito Io. An.

CAP. V.

AVaritiæ[h] † cæcitas[i], & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritatē †

CASVS. Vacante eccleſia Pictauienſi, canonici illius eccleſię cōuenerunt in vnū tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos elegerunt quēdam Titium: quia Titius antequā eſſet confirmatus, requiſiuit à capitulo, vt capitulum ipſum cōſtitueret œconomum vel procuratorē ad adminiſtrādū bona epatus: quęrit an ſub iſto colore poſſet ſe ingerere adminiſtrationi ante cōfirmationē? Rndet Ro. Pō. q̄ nō: aliàs ſi ſe ingerat, pdit ius ſibi quæſitū ex electione. ideo electus ante cōfirmationem nec directe nec indirecte dēt ſe ingerere adminiſtrationi. q̄ ſi fecerit, eligentes vel ſuperior poterit prouidere de alio. nā facta electione eccleſia adhuc dr̄ vacare. Vn̄ ſicut matrimonium carnale initiat̄ p ſpōſalia p verba de futuro, pficit̄ ſequēte coſenſu p verba de pſenti, & cōſumat̄ per carnalē copulā: ſic matrimoniū ſpirituale initiatur p electionē, perficitur per cōfirmationem, & conſummatur per conſecrationē. Nota primo id ad quod allegatur iſte texus: videlicet, q̄ auaritia excæcat homines, vt non videant ea quæ ſunt recta. Nota inſuper principalem effectū huius c. q̄ licet ſede vacante capitulum habeat adminiſtrationē in ſpiritualibus & temporalibus, & eam poſſit alij committere: non tn̄ poteſt committi electo vt adminiſtret tā quam procurator vel œconomus: aliàs fieret fraus ad cap. qualiter. alleg. Not. vlterius q̄ ingerens ſe adminiſtrationi ante confirmationem perdit ius ſibi quæſitum ex electione. Vnde electus ſine vitio ambitionis poteſt poſtulare & proſequi confirmationem ſuæ electionis ex quo ſemel fuit vocatus à Deo.

† Vide Lābertinū de iure patron. li. 2. par. 1. q. 5. art. 1.

† Nota optimum text. qui dicantur agere actum temerarie: quia ille qui agit ſcienter actum ſibi à iure prohibitū ſub colore fraudulento. vide textū q. fil ſint legiti. per venerabilē. ver. videbatur, & Ioan. And. in cle. 1. de ſepul.

¶ Auaritiæ cæcitas.] de auaro habetur 47 diſt. c. virū. & bonorum 1. & c. ſicut hi. per quæ iura apparet, q̄ per hoc vitium quis a Deo ſeparatur, & huic largitas obuiat quæ ſancta in canone appellatur. 16 q. 2. viſis ver. diuinæ. & c. cupiditas vero læua nuncupatur. 7. de iudæ. ita quorundam. in prin. Archidiaconus.

[Prima gloſſa ſummat.]

h ¶ Auaritiæ.] electus ante cōfirmationem adminiſtrare non debet per ſe vel per alium in totū, vel in partem, ſub quocunque colore: qui contra fecerint, ipſo iure priuati ſunt iure ex electione quæſito

i ¶ Cæcitas.] nota auarum appellari cæcum & ambitioſum. inf. eo. quorundam. excæcant n. iſta animos, vt agenda nō videant, & à prohibitis non declinent, ibi, & 47. diſt. virum, & c. ſicut hi. Et quis dicatur auarus, quis largus, quis prodigus, not. ſup. de conſue. ex parte. Ioan And.

ADDITIO. Io Monachus auarum dicit eſſe cęcū, vt tetigit hic gl. in princ. & hoc probat tali ratione: ſecundum philoſophum Poſſeſſio diuitiarum eſt in diſtribuendo: auarus aūt hoc non faciendo, non videt fructum diuitiarum: & ſic eſt cæcus. Differt autem ſecundum eum cupidus ab ambitioſo, vt dicit verſus.

Eſt cenſus cupidus, ſed honoris vir ambitioſus. Ioan. And.

f ¶ Per proprium.] nota ignorātiā probari per iuramentum ī. eod nulli. & ideo compelluntur iurare, quia debuerūt ab initio quærere: & quia præſumunt̄ malitioſe hoc opponere: alias quilibet pſumitur ignorans. ī. de reg iur pręſumitur. vbi de hoc dixi per hāc litteram, per proprium. Dixit Guili. q̄ generalis procurator non præſtabit hoc ſacramentum: ſed ſpecialis (ſcilicet habens ad hoc mandatum) bene. ſic dicit ſe obtinuiſſe. ad hoc ff de iureiur. iuſiurandum quod. §. procurator. C. de procurato. l. in pecuniarijs. ad hoc inf. eod. procurator.

Iuramētū ꝓpriū dr̄ qđ pſtat̄ p ſeipſū, vel per procuratorē habentē ad hoc ſpeciale mādatum.

ADDITIO. Vide Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff de furtis.

g ¶ Statuit] ſup eo. ſtatuimus. ibi n. ponitur pœna deficientis in probatione, hic pœna non ſeruantis hanc formam in appellando.

AVaritiæ.] Diuiditur in quattuor partes ſm Ioan. Mon. Prima ponit proœmium ad dicenda: Secūda narrat fraudem contra ius antiquum: ibi, Nonnulli: Tertia illam fraudem reprobat: ibi, Cum itaque: Quarta pœnam apponit: ibi, Omnes. Ioan. And.

¶ Pro intellectu iſti' c. præſupponendū eſt qđ habet̄ in c. qualiter. eo tit. in ant. vbi dr̄ quantuncunq; quis fuerit electus in cōcordia nemine diſcrepāte, non debet ſe ingerere ad adminiſtrationem, niſi fuerit per ſuperiorem confirmatus: per quam confirmationem acquirit poteſtatem adminiſtrandi: ſed non habet facultatem ordinandi ante conſecrationem: & propterea ante conſecrationem non vocatur epiſcopus, ſed electus: quòd ſi ante confirmationem ſe ingerit adminiſtrationi, priuatus eſt ipſo iure electionis; & eligentes poſſunt alium eligere. Secundo præſupponendum eſt, quòd vacāte eccleſia cathedrali, iuriſdictio & poteſtas ordinandi eſt apud capitulum illius eccleſiæ: ita quod capitulum per ſe poteſt exercere iuriſdictionem. c. olim. de ma. & obe. in an. Et ea quæ ſunt ordinis, poterit per alium exercere.

a ¶ In-

impellunt, vt quæ ſibi à iure interdicta [a] nouerint, exquiſitis fraudibus [b] vſurpare conentur.

¶ Nonnulli ſiquidem ad regimé eccleſiarum [c] electi: quia eis, iure prohibente, non licet ſe ante confirmationem electionis celebratæ de ipſis, adminiſtrationi eccleſiarum, (ad quas vocantur) ingerere [d]: ipſā ſibi tāquā ꝓcuratorib. ſeu œconomis cōmitti procurant. ¶ Cum itaque non ſit malitijs hominum indulgendum [e]: Nos latius [f] prouidere volentes, hac generali conſtitutione ſancimus: vt nullus de cetero adminiſtrationem dignitatis, ad quam electus eſt priuſquā celebrata de ipſo electio confirmetur [g], ſub œconomatus [h], vel procurationis [i] nomine, aut alio de nouo quæſito colore [k] in ſpiritualibus [l] vel temporalibus [m], per ſe vel per alium, pro parte [n] vel in totū gerere [o], vel recipere [p], aut † illis ſe immiſcere præſumat. Omnes illos, qui ſecus fecerint, iure (ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit) decernentes eo ipſo [q] priuatos [r].

¶ Idem in eodem.

¶ Eligentes quam cito commode poſſunt, electionem electo præſentent: Electus infra menſem conſentiat: aliàs priuatus eſt iure quæſito; niſi conditio perſonæ ipſum excuſet: Poſt conſenſum confirmationem petat infra tres menſes, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.

CAP. VI.

QVAM †

a ¶ Interdicta.] ſcilicet ante confirmationem adminiſtrare. ſup. eod. noſti, & cap. qualiter. & ſup. de præbend. cum iam dudum.

[Glo. ſeq ſoluit quæſtionem, & remittit.

b ¶ Fraudibus] fiebat fraus quaſi de cōtractu ad cōtractum, & hoc ꝓhibitum eſt, quod proſequere, vt not. 14. q. 3 plerique ſup. de priuileg. quanto. & ff. de leg. contra

[Gl. ſeq. ponit quatuor caſus exceptos.

c ¶ Eccleſiarū.] omnium, cū indefinite loquatur: ꝙ verum intelligas. niſi in Papa ĩ. eo. licet. & idē ſm Hug. & Io. in Imperatore 1 qui hoc not. 93 diſt legimus. Alij ꝯ ĩ. eo. venerabilē, & in caſu ĩ. eo. indemnitatibus. §. ſi vero & § ceterum. & in vltramontano cōcorditer electo immediate ſubiecto domino Papæ. ſup. eod. nihil, ad finem.

1 Vide Ord. cóſ. 107 tit. de elc & electi poteſta. Font.

d ¶ Ingerere.] vocari n debent à Deo tā quam Aron. ſup. eo. qualiter.

e ¶ Indulgendum 2.] ſup ca. prox ff de rei vendi. in fundo. §. conſtituimus.

2 Vide ĩ. de ſimon. ca. nobis. in gl. ſ.

[Gl. ſeq recitetur per obiectionem, ꝗ dupliciter ſoluit.]

f ¶ Latius.] i. late, ſic ĩ. de accu. licet. prope. fi. ibi, potius. & ĩ. de iniur. & ſi pignorationes: ibi, diſtrictius. hoc dico, quia idem prouiſum eſt ex mente priorum iurium. Vel dic proprie, quia hæc cōſtitutio latius & clarius exprimit. Itē olim irritabatur electio: hodie aliter eſt, vt inf. ſequitur.

[Glo. ſeq ponit triplicem rationem quare. &c. ſecūdo quærit & ſoluit.]

g ¶ Confirmetur.] & tūc adminiſtrabit quæ iuriſdictionis ſunt, non quæ ordinis, vt ĩ. eo transmiſsam, eſt rō quare electi ante confirmationem non adminiſtrāt: quia aliàs de cōfirmatione nō curarent 3, maxime hi qui nō habent conſecrari: & etiam confirmatio nil operaretur, ſi adminiſtrationem per electionē haberent. Item ſi contingeret electionem caſſari, non poſſent ſic de facili remoueri. Quid dices de electo confirmato, à cuius confirmatione eſt appellatum; nunquid ſi adminiſtrabit appellatione pendente, incurrat pœnam? & fuit diſputatum & terminatū olim Bonon ꝙ adminiſtrator talis incurrat pœnā facit de appe oblatæ ad fi. per l. ff. de mu. & hō. l. reus. § eum ꝗ quem 4. & hoc niſi talis eſſet appellatio, quæ non teneret & ſic intelligitur de appel: conſtitutis. 2.

3 Né ſe ſubmitterent periculo caſſationis. Io. And.

4 Vide ĩ. eo. per inquiſitionē in vlt. gloſſa.

h ¶ Oeconomatus.] œconomus dr̃ cui res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. C. de ſacroſan. ecc. l. iubemus. circa prin Ioan. And.

i ¶ Procurationis.] ſumebant hanc fraudem ex decre. ſup. eo. cum nobis olim in fi.

ADDITIO Inno. Papa ibi loquitur: nec puto excuſari hodie electum per commiſſionem talem, quā faceret inferior cōfirmator: licet littera hęc contra. & Arch. loquitur obſcure, quia dicit electum pœnam incurrere, ſi ſine auctoritate legitimi ſuperioris adminiſtrat. Et adde quod not. de ſimo. ſicut tuis. in glo. 1. & quod ibi dixi Io. And.

k ¶ Colore.] quicunque fuerit ille, puta vicaria, cōmēda, caſtaldionatus: vel dicebat ſe facere id vt canonicum, ſm opin. Lau. qui notat hoc ſup. eo. qualiter.

l ¶ In ſpiritualibus.] vt excōicare, abſoluere, interdicere, pœnitētias iniūgere, & ſimilia. ſup. de exceſ. prælat. accedentibus.

m ¶ Temporalib⁹.] vt recipere cenſus & debita: habere curā colligēdorum & cōſeruandorum fructuum, & ſimilia.

† In manuſcriptis ita; aut illis.

ADDITIO. Liberet tamē eccleſiam, ſoluendo quod dēt. ff de neg geſt. ſoluēdo ſed debitorem ſibi ſoluentem non liberaret ff. de ſolu. vero ꝓcuratori. Io. An.

n ¶ Pro parte.] Gerere enim videtur qui minimam partem attigerit d̃ hæreditate. ff. de acquir. hære. ſi ſeruū §. ſi qs ſeru⁹.

o ¶ Gerere.] in iudicio, vel ex ff. de verbo. ſignifi. verba. & l. licet inter geſta.

p ¶ Recipere.] de prouentibus: ſic dicit lex in tutore. C. arbit tut l. fina.

[Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

q ¶ Eo ipſo] ſ. quod ſe adminiſtrationi immiſcuit: non autem eo quod fecit ſe procuratorem vel œconomum conſtitui, ſi ſe non immiſcuit 5 hæc probantur per ſuperiorem litteram: & verba cum effectu: &c. de cler. non reſi. relatum cum ſim.

† Vide Concil Lateră ſub Innoc. iij c. 23. referẽ in c ne ꝓ defectu. ex de electio: adde ſancita in concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. ca. 13.

[Gl. ſeq. recit. per obiectionem dupliciter, & ſoluit finis recita. per obiectionem.]

r ¶ Priuatos. ipſo iure: olim vero per ſnīam: Niſi velis dicere quod adminiſtrantes vt electi nullo colore quæſito priuandi ſint per ſententiam per antiqua iura: adminiſtrantes quæſito colore priuati ſint ipſo iure vt hic, quod ſatis mihi placet, vt euitetur correctio iurium, vt infra eo. cum expediat. Sed primum verius ſecundum Gar. & pro eo. inf. eod. cupientes §. ceterū. Et ſi electus aliàs nullum ius habebat ex electione, vel ei renunciauerat: tenetur ad fructuum reſtitutionem: & aliàs iudicis arbitrio puniri debet ſecundum Guilielmum, ſup. eod. dudum 2.

ADDITIO Secunda opin. huius gloſſæ quæ placet Ioan. And placet & Io Monacho, qui inducit illud Gregor. ſimulata æquitas duplex eſt iniquitas: ꝙ eſt dicere, dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono. & facit ad hoc inf. de dolo & contu. cū qui. & quod ibi no. Hierony. ad Celantiam vj. Multo deformior eſt ſuperbia, quæ ſub humilibus ſignis latet. vide quod no. in cle ad noſtrum. in fi. de hæreti.

5 Idem Do. Phil. ex quo notant ꝙ conſtitutio puniens faciētem non ligat parātem ſe ad faciendū. Fon.

QVàm ſit.] Præmiſſa conſtitutionis cā, ſtatuit tria tēpa ab antiquis iuribus nō prouiſa: Primo tēpus electionis præſentandæ ſine adiectione pœnæ: Secundo: ibi, Electus, tempus conſenſus præbendi pœnam apponens, & vnum caſum excipiens: Tertio: ibi, Ceterum: tempus petendi confirmationem. & pœnam apponit, & determinat: quod ſatis not. Hoſti. in

ſumma

ſumma huius tit.§.ſi. verſ.quid ergo ſi capitulum.in ſin.Ioan And.

CASVS. Cauetur in cap. ne pro defect.eo. tit. in an. ꝙ illi,ad quos ſpectat electio i eccleſia cathedrali.vel colligiata,debent eligere infr.tres menſes numerandos à tempore vacationis:& ſic ibi ſatis ē ꝓuiſum circa electionem:ſed nõ fuit prouiſum circa tpſ, inf.quod dẽant electo pſentare electionem:ad hoc emanat iſtud c. ſ. ꝙ eligẽtes debent quãcito cõmode pñt electionẽ præſentare el ecto: & ipſum requirere vt cõſentiat uel diſſentiat electioni: & iſtud tpſ hodie eſt redactũ ad tpſ octo dierum. c. cupiẽtes. ĩ.eo. Sed vellem informari vtrum, electus facta præſentatione & requiſitione teneatur incõtinenti ꝯſentire vel diſſentire: uel vtrum detur ſibi tempus ad deliberandum? Rñdet,ꝙ electus facta ſibi pręſentatione electionis, non tenetur incontinenti cõſentire, ſed habet vnũ menſem ad deliberandũ: & infra illum teneẽ declarare animũ ſuum ꝙ cõſentit. Si aũt non ꝯſentiat inf.menſem,tunc ipſo iure perdit ius ſibi quæſitum ex electione: niſi forte condõ perſonæ aliud requirat,quia forte erat religioſus, q fuerat electus in epiſcopũ, qui non põt ꝯſentire ſine licẽtia ſui Prælati.c.ſi religioſus.ĩ.eo.& non põt in breui tpe hẽe licentiam ſui abbatis:quia abbas forte eſt abſens in remotis partib. Sed quid ſi electus conſentit electioni ĩ.menſem?vtrum pro libito ſuæ voluntatis poſſit petere confirmationem ſuæ electionis:vel vtrũ ſint tpa ſtatuta? Rñdet ꝙ infra tres mẽſes tenetur petere confirmationem ſuæ electionis : & ſi infra illos tres menſes non petierit,ipſo iure perdit ius ſibi quęſitum ex electione,& eligentes poterunt alium eligere.Nota primo ꝙ celebrata electione non poſſunt electores pro libito ſuæ voluntatis celare electionẽ, ſed illã debent publicare ſolemniter clero & populo: & publicata electione,electores debent illam præſentare electo,ut cõſentiat vel diſſentiat . Nota ꝙ electus non tenetur incontinenti declarare animum ſuum, immo non debet de honeſtate: ne uideatur affectare dignitatẽ:tñ poteſt ſi uelit. Nota, ꝙ electus facta ſibi præſentatione electionis,debet conſentire ĩ.mẽſem: & ſi infra menſem nõ conſenſerit , electores pñt aliũ eligere:quia illa eccleſia eſt libera,& vacat. No vlterius ex textu iuncta gl.ꝙ Papa poteſt alicui inhibere ne cõſentiat electioni de ſe factę: & talis inhibitio annullat conſenſum electi,ita ꝙ electus non poteſt conſentire:qa nõ minorem habet poteſtatem Papa in clericos, q̃ Abbas in ſuos religioſos:& tñ religioſus nõ poteſt conſentire ſine conſenſu ſui Abbatis. c ſi religioſus allegato. Nota finaliter, ꝙ facta declaratione per electum,quòd conſentit electioni de ſe factæ,debet petere confirmationem ſuæ electionis ĩ.tres mẽſes:non dico ꝙ obtineat: quia ſufficit quòd petat,& faciat quod in ſe eſt. Vnde ſciendũ quòd in eccleſiis ſęcularibus ſufficit,quòd fiat electio inf.ſex menſes. c.1.de conceſ.præben in an.quia ille,ad quem pertinet prouiſio,habet ſex menſes,vt d.c.2. qui ſex menſes currunt à tempore notitię.ca. quia diuerſitatem. eo.tit.de conceſ.præben in antiq.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Quam ſit.] eligentes quamcito cõmode poſſunt, electionem electo præſentent: electus infra menſem conſentiat,aliàs priuatus eſt iure quæſito,niſi condõ perſonæ ipſum excuſet : poſt ꝯſenſum confirmationẽ petat ĩ.tres menſes:aliàs electio viribus vacuetur.

h ¶ Iura.] 50.diſt.poſtquam.ſup.eod.ne pro defectu. & c cum inter vniuerſas.

Sit[a] a eccleſijs ipſarum diſpendioſa vacatio, quàm periculoſa etiam eſſe ſoleat animabus: non ſolum iura[b] teſtantur, ſed etiam magiſtra[c] rerum efficax experientia manifeſtat. ¶ Cupientes itaque competentibus remedijs vacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto ſtatuimus: vt ſi quando fuerit electio in aliqua eccleſia[d] celebrata, electores electionem ipſam, quam citius[e] commode[f] poterunt, electo præſentare, ac petere conſenſum ipſius procurent†: Electus vero illum adhibere infra menſem[g] à tempore pręſentationis huiuſmodi teneatur†. Quem ſi electus ipſe ultra præſtare diſtulerit[h]: iure (ſi quod ei

c ¶ Magiſtra rerũ.] dicit Philoſophus. Natura potentẽ, ars facilẽ, vſus promptũ reddit artificem: & cuilibet artificio pbet experiẽtia nutrimẽtũ ſſ.de leg.3.l.legatis.§. ornatricib.

ADDITIO. Ioãnes Mon. allegat ſecundam cõſtitutionem Codicis.§.1.& C.de iud.l.certi.In prima lege cõmẽdatur iuriſperiti experiẽtia rerũ:in ſecunda cauſarũ experti iudices dari pñt.Ioan.And.

d ¶ In aliqua eccleſia.]nota qũo hæc littera loquitur indiſtincte.ad hoc ĩ.de teſta.relatum in prin. cũ concord. ibi poſitis.& ĩ de coniug.l.epro quoniã.in gl.pen.Archidiaconus.

e ¶ Quàm citius.]eſt hoc tpſ ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non termineẽ ſſ.de iure deli.l.j. & ĩ.de offi. dele. de cauſis. & magis intellectu,quam elocutione certa exprimi poteſt.de dona.Apoſtolicę.

f ¶ Cõmode.] ĩ.eo.quia pp. 12.q.2 faciat.ſſ.de verb. ſig.l.nepos Proculo.ſi aũt electores fuerunt negligentes in præſentando, nõ nocet electo: quia nõ dẽt per alterũ alteri iniqua cõdõ afferri.ſſ.de reg iur.non dẽt. & eſt expreſſum ĩ.eo.cupientes §. ceterũ. & tene hodie quod ibi hẽs: quia ſi eligentes differunt electionem præſentare int. octo dies,poſtquam cõmode poterũt, totaliter quoad ſe excluſi ſunt a proſecutione ꝓceſſus:& ab eccleſiaſticis beneficijs,q̃ in illa eccleſia obtinent, ꝑ trienniũ ꝯtinuũ ſunt ſuſpenſi: electo per hoc nullum fit præiudiciũ.hoc habes in prędicto § ceterum.Et ſcias quòd illud locum habet generaliter in omnib.electionibus:non in illis tantum de quibus alias loquitur decret. cupientes . vt ibi dicam.& hoc probat principium ipſius decretalis.

[Glo.ſeq.reci.per quæſti ..em.]

g ¶ Menſem.] ſubaudi computandum à tẽpore, &c. Et dic ſm Guli. & Gar.ꝙ tot dies habebit iſte menſis, quot habuerit ille, in quo præſẽtata fuit electio:& ſi dies aliqui lapſi erãt: ſuppleneẽ de menſe ſequẽti 1. & probatur aperte ĩ.de ſup negli.præl licẽt. vbi duo ſemeſtria faciunt vnũ annum . Si enim diceremus,ꝙ menſis deberet xxx. dies hẽe, iam non facerent duo ſemeſtria integrum annũ:ſed ſolũ ccclx.dies,ſi xxxj. eſſẽt ccclxxij.ſi xxviij.2ccccxxxvj.Eſt ergo neceſſariũ concludere,quòd fieri debet computatio ſm ꝙ menſes occurrunt. & faciunt ad hoc , quæ notantur ſſ de diuer.& temp.pręſcrip.l.2.& idem intellige in tribus menſibus datis ad eligendum,& tribus ad confirmationem petendum,ut inf.ſequitur.

ADDITIO. Menſis debet xxx.dies habere , ut tenet Pet.de ſent.excõ.ſacro.per c.de illicita 24 q 3.& quia eſt quoddam mediũ:& qa vulgus ſic recipit.Io.And.

h ¶ Diſtulerit.]per hoc patet,quòd ſi impeditus fuerit,non currit ei tempus:quia impeditus non differt, de conceſ.præben.quia diuerſitatem.& facit quod in vltimo caſu inferius dicitur

ADDITIO. Diſtulerit.]negligentiam notat & cauſam iuſtam ſiue impedimentum excludit, ut patet ĩ.eo.§.ult.& ſup.eo.ne pro defectu ubi de hoc.& patet in eo quod legitur & notatur 61.diuinct.bene noui. Archidiaconus.

† al. feſſi nent.

† No.ubi validitas actus celebrati pẽdet ex voluntate alteri⁹, ad quod vide l.Iulianus . §. ſi quis colludẽte.1. ſſ de act. emp. Pet. Font.

1 Idem Bar., in l. cum biſſextus ſſ. de verbo. ſig. gl. in l. 2. ſſ. de diue. & tẽp. Fon. 2 Iuxta, qđ vulgus recipit quatuorſep.i manas ꝑ menſe. Io. And.

a ¶ Extunc.] extremum tempus ſignificat. ff. de cōdi. & demon. ſi is. §. ſi ita. vnde vſque ad finem menſis poterit expectare.

ADDITIO. Adde quod notatur ſ. de reſti. ſpol. frequens. in gl. quia dies. in fi. Ioan. And.

licet & in ꝯtrib 2. C. ad Mace. l. ult. Et in maleficijs. ff de ui & ui arma. l. 1. §. quotiens. ratihabitio retrotrahitur & comparatur mandato. ſ. de ſent. excōmu. cum quis. & inf. de regu. iur. ratihabitionem vbi dicam de hoc. Et intelligas quòd debet ratum habere ante lapſum illorū trium menſiū: aliàs ratihabitio poſtea facta non prodeſſet. ff. rem ratam haberi l. penult.

2 Et ſi quaſi ꝯtrib. ff de neg geſt. l. Pomponius 1 & in diſtractib. ff de ſolu. vero procuratori in vltimis uoluntatib. C. ꝯ don. inter uir. & uxor. l. antepen.

b ¶ Eo ipſo.] nec requiritur alia priuationis ſnia: licet vbi dubium eſſet, declarari poſſet ſnialiter illum eſſe priuatū. & adde quod dicā. inf. eo. commiſſa.

[Glo. ſeq. exēplificat. & quæſtionem ſoluit.]

c ¶ Conditio.] vt quia Papa ꝓhibuit ꝙ nō ꝯſentiret electioni de ſe factæ: vel monachus, canonicus regularis, vel alius frater eſt, qui ſine licētia ſuperioris ꝯſentire nō pōt. ſ. eod. ſi religioſus. 1. reſpon. Licētia aūt obtenta, dico ꝙ habebit mēſem integrum. illi enim non currit niſi ex quo cōſentire potuit. ſ. eo. ver. electus. de ꝯceſ. præb. quia. C. de anna excep l. 1. §. fi.

d ¶ Celeritate.] ſi hoc in dubiū reuocetur: boni viri arbitrio terminetur. ff de uerbo. oblig. l. continuus. §. 2. de donat. Apoſtolicæ.

ex ſua electione fuerat acquiſitum) ex tunc [a] ſe nouerit eo ipſo [b] priuatum: niſi forſan ea ſit electæ perſonæ conditio, [c] vt electioni de ſe celebratæ abſque ſuperioris ſui licentia, ex prohibitione, ſeu quauis prouiſione ſedis Apoſtolicæ, conſentire non poſsit: quo caſu idem electus, ſeu electores ipſius, conſentiendi licentiam ab eius ſuperiore, cum ea celeritate, [d] quam ſuperioris ipſius præſentia vel abſentia permiſerit, petere ſtudeant, & habere. Alioquin ſi lapſo tempore, pro eiuſdem ſuperioris præſentia vel abſentia (vt præmittitur) moderando, huiuſmodi licentiam eos nequaquam obtinere [e] contingat: electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatē [f]. ¶ Ceterum quiuis electus, infra tres menſes [g] poſt conſenſum electioni de ſe celebratæ præſtitum, confirmationem electionis ipſius petere [h] non omittat. Quod ſi, iuſto [i] impedimento ceſſante, infra † huiuſmodi trimeſtre tempus omiſerit: electio eadem eo ipſo viribus vacuetur [k].

† al. ita: infra trimeſtre tēpus omiſerit petere confirmationē.

¶ Idem in eodem.

¶ Si non ſequatur electio, non eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignum, eligendi poteſtate priuatus. Hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. VII.

PERPE-

i ¶ Iuſto impedimē to.] puta īfirmitate, viarū diſcrimine ſuperioris impedimēto. Frequenti curiæ mutatione, vel alio ſimili. ff. ſi quis cau. l. 2. ſ. de pign. ſignificante. de appel. cum parati. 18 diſt. epīs ad ſynodum cum ſi. Et nota hoc tp̄s quodāmodo vtile: quia ſi ceſſantibus non officit. C. de in offi. teſta contra maiores, ſ. de reſcr ſi autem. & c. plerunque.

ADDITIO Aduerte, ꝙ l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis cau. ſuperius allegata, ponit exēplum in eo, qui ſiſtere non potuit propter tempeſtatē maritimā, vel terreſtrem, vel vim fluminis, ut quia pons fractus, uel nauigari non poterat. Ioannes Andr. in nouella.

e ¶ Obtinere.] ſi ſuperior illā dare nolit: dic vt dicā ſ. eo ti. religioſus: & voluit Guli. intantum adhærere huic litteræ: ꝙ dixit, ꝙ niſi obtineatur, puta quia ſuperior non vult dare, ꝙ electores ad electionem procedere pñt: quod ſatis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo eſt ſecundum Gar. Verius eſt dictum Gul. 1 vt in gl. ſeq.

1 Idem Phil. und not. regulā, ꝙ vbi licentia requirit̄, debet expreſſe obtineri, neque ſola petitio ſufficit, niſi in caſib. notatis in c. 1. ſup. de reſcr. Font.

f ¶ Facultatem.] ſupple & electus iure (ſi quod ſibi competebat) ſit eo ipſo priuatus, per extrauag Benedicti. eo tit. ſi religioſus.

ADDITIO. Et per illam extrauag. terminatum eſt, quod diffusè tractat hic Io. Mon. in additione, ſ. an ſi poſt tempus obtineatur licentia, fieri poſſit illius electionis confirmatio. & patet quòd non. Item patet, quòd licet electores non eligant alium: non conualeſcit ius electi Io. And.

g ¶ Tres mēſes.] de diuerſis temporibus, vide quod dicam inf eo ſi electio.

[Glo. ſeq. primo not. ſecundo ſoluit quæſtionē: tertio quærit & ſoluit: & ſolutionem determinat.]

h ¶ Petere.] ſufficit petere, licet nō obtineat, ex quo per eū non ſtat. In confirmationib. cathedralium vel regularium eccleſiarū, quæ ex immediata ſubiectione vel appellatione habent peti a Papa, ſerua decretalē Nicolai. ſ. eo. cupientes. Et ſcias tm̄ Gul. & Gar. ꝙ ſufficit ſi electores petāt. ſ. eo. cū inter canonicos. & c. cū dilectus. & c. dudum. in prin. & electo tunc nil petente vitatur hæc pœna. Item electus per ſuum procuratorem confirmationē petere poterit. ſ. de reſcri. cum dilecta. ſaluo ꝙ ſemper decre. cupientes. ſeruet̄ in ſuo caſu. Sed pone, ꝙ amicus eius nomine cōfirmationē petijt ſine mandato: nunquid ſufficit? Sic: dummodo ratū habeat: quia & in iudicijs, ut ff. de iudi. l.

[Glo. ſeq. primo ponit duas opiniones: ſecundā approbat: ſecūdo ſoluit dubiū, tertio quærit & ſoluit.]

k ¶ Vacuetur.] dixit Garſias per ſententiam: & ideo aliud in iſto caſu, quàm ſuperiori: quia maius vinculū ꝯtractum eſt poſt conſenſum, quàm ante. & ideo difficilius rūpitur. Gulielmus ꝯ: quod puto uerum 3: cum hic dicat littera, eo ipſo virib uacuetur per quod ſatis patet, ꝙ eſt canon latæ ſniæ, non ferendæ: hoc eſt ergo ius nouum: nam olim ſi poſt præſtitum conſenſum non petebat electus confirmationem, nunquam propter hoc cadebat à iure ſibi per electionem iam quæſito: ſed per ſuperiorem cogebatur ad confirmationē petēdam, ſecundum ea, quæ notat Innocētius de electio. cum in cunctis. Et nota ſecundum Gul. quod hic ſtatutum eſt in electione, intelligi & in poſtulatione 4: Quia eadem eſt ibi ratio. de conſtitu tranſlato Quid ſi poſtea confirmationem petat electus, & eam obtineat. Dico non poſſe conualeſcere quod à principio fuit nullum: & peccat detinendo epiſcopatum, nec facit fructus ſuos: niſi confirmatio ſcienter fuiſſet facta per illum, qui aliàs ſuo iure ꝯferre potuiſſet ſecūdum Guli. & facit quod notatur ſup. de æta. & quali. cum bonæ. Io. And

3 Idem clericus Piſanus: Io. Mo. & Archidiaconus.

4 Secus ꝓuiſiōe: nā illius nō petit̄ confirmatio, ut patet inf. de præb. c. ſi tibi abſēti.

PErpetuo.] Primo ponitur declaratio: ſecundo continuatio: ibi, Licet Ioan. & hoc habet in effectu: Conſentiens ſcienter in indignum, non eſt priuatus poteſtate eligendi ipſo iure: niſi ex illo conſenſu, cum conſenſu aliorum fuerit ſecuta electio.

¶ Præſupponēdum eſt primo pro intellectu iſtius capituli, illud quod habetur in c. quia propter, iuncto ca. cum in cunctis. eodem tit. in antiq. & pœnæ illorum, qui

ſcientes

tuo a † ſanctionis b oraculo c declaramus, quòd ſcienter in electionibus nominantes indignum †, propter ſuffragium d in ſcrutinio præſtitum (niſi adeo in eo perſtiterint e, quòd ex votis eorum communis electio ſubſequatur) nequaquam eligendi poteſtate priuentur f †: licet pro eo quod indignum nominando, ſcienter contra conſcientias ſuas agunt †: & diuinam vindictam g, & Apoſtolicæ vltionis metum †, quem qualitas facti ſuaſerit, poſſint non immerito formidare h.

† In oīb. antiquis codicibus ita: perpetuę ſāctionis, &c.

† Vide cōciliū Trident. ſeſſio 7. de refor. c. 3. & ſeſſio. 24. de refor. c. 18.

† Priuantur, legiꝭ, in manu ſcriptis libris.

† Al. agāt.

† In oīb. antiquis exemplarib. legiꝭ, motum.

ſcienter eligunt indignum: Vnde ſciendum. ꝙ ad electionem de aliquo faciendā, pōt procedi vna de trib. vijs, videlicet via Spiritusſancti: via cōpromiſſi: & via ſcrutinij: vt dicto c. quia pp. Forma Spiritusſancti eſt, qñ nullo habito tractatu inter eligentes, nec conuentione, ſtatim ꝙ eligentes conuenerunt in loco ſolito, clamāt vnanimiter: Nos talē eligimus, nullo ɔ̄dicēte, & nulla diſputatiōe facta inter eos: vel vnus eligētium dixit, ego eligo talē: & oēs alij dicūt ſimiliter Alia eſt forma cōpromiſſi: & forma cōpromiſſi eſt, cum eligentes vident ſe in diſcordia: ita quod non poſsūt conuenire: tunc transferunt poteſtatem eligendi in aliquos. Alia eſt forma ſcrutinij, quę eſt difficilior, de cuius ſubſtantia ſunt plura: Primo, quod eligentes dēnt conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent aſſignando diem, qua procedent in electione faciēda: ad q̄ diem, debent abſentes citari: qua die adueniente ipſi eligentes conuocati in loco deputato debent eligere tres ſcrutatores de ipſorū corpore: qui ſcrutatores debent ſe trahere ad partem & locum ſecretum: & eſſe in loco tam remoto, quòd vota & deliberationes aliorum non poſſint ab alijs intelligi: qui ſcrutatores interrogabunt unumquemq; eligentium, quem eligunt, quæ deliberationes omnium dēnt in ſcriptis redigi: & auditis deliberationibus omniū, iſti tres ſcrutatores debent publicare ſcrutinium & legere: & fiet collatio zeli ad zelum: numeri ad numerum: meriti ad meritum: & illa examinatio ſecreta vocatur ſcrutinium Et in c. cum in cūctis. dr̄ quòd eligentes ſcienter indignum, ſunt priuati poteſtate eligendi pro illa vice. Hoc præſuppoſito, caſus in hoc c. ſic figuratur? Ponamus ꝙ vacante eccleſia Pictauienſi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati: & ordinauerunt inter ſe, ꝙ ꝑcederent ad electionem per formam ſcrutinij: vnde ipſi elegerunt tres ſcrutatores, qui reciperent vota ſingulorum: tres vel quattuor ex canonicis nominauerunt ſcienter indignum, ſ. illegitimum, vel imperfectæ ætatis: antequam procederetur ad electionem, pænitentia ducti reuocauerunt nominationem ſuā, & voluerunt conſentire in alium: vtrum ſit locus pænitentiæ? vel vtrum ſint priuati voce ſua pro illa vice: vel requiratur quod alij fuerint ſecuti nominationem ſuam? Rñdet quod ipſi non ſunt priuati poteſtate eligendi, ſed requiritur perſeuerantia vſque ad electionem completam, & quod ex votis & nominationibus illorum ſequatur electio. Nota primo, quod quis in ſcrutinio nominando ſcienter indignum, peccat: licet ex nominatione ſua non acquiratur ius electo, quominus eligētes poſſint alium eligere, niſi poſt publicatum ſcrutinium: quia publicato ſcrutinio non poſſunt amplius variare. c. publicato eo. tit. in antiq. & hoc niſi ſciēter elegerint indignum: tunc n. poſsūt pænitere, vt eſt hic textus. Nota vlterius, quòd ſciēter eligens indignum, eſt priuatus poteſtate eligendi pro illa vice: Et ſi omnes peccauerunt, tunc poteſtas deuoluitur ad ſuperiorem Si autem omnes peccauerūt vno excepto, tunc in illo remanet ius collegij: & ipſe ſolus poterit eligere

{Prima gloſſa ſummat.}

a ¶ Perpetuo.] ſi non ſequatur electio, non eſt quis ex conſenſu in ſcrutinio ſcienter habito in indignū, eligendi poteſtate priuatus. hoc dicit.

b ¶ Perpetuo ſanctionis.] i. generali, vel. i. perpetuo duraturo, 25. q. 1. quæ ad perpetuam.

c ¶ Oraculo.] id eſt, reſponſo. C. de legi. digna vox. Et dr̄ oraculum: quia orando ſeu precando impetratur. concordat infra de verb. ſig. cap. fin. eo lib.

ADDITIO. Archidiaconus ī. eo tit. cap. fundamenta, in ſ̄. dicit. ꝙ oraculū dr̄ propitiatoriū. Exod. 37. fecit ꝓpitiatoriū. i. oraculū, & in hoc ſenſu accipiꝭ fere ꝑ totā Bibliam. Pro tēplo tñ poteſt accipi 3. Reg. c. 6. vbi dicit, In ingreſſu oraculi fecit duo oſtiola Dicitur etiā oraculum, diuinum eloquium, cæleſte reſponſum, vel imperiale reſcriptū. C. de ſacroſan. eccl. iubemus nullam. Itē dr̄ ab oro oras: & dat ibi verſū:

Supplicat, implorat, petit, obſecrat, hac notat oro.

Vnde orator, id eſt, actor, defenſor, patronus, cauſidicus, aduocatus. Ioan. And.

d ¶ Suffragium.] id eſt, conſenſum in ſcriptis redactum: cum. ſ. dicit: ego talis talem nomino in prælatum, & ſumitur ſuffragium pro auxilio, ſeu ſeruitio, 12. q. 2. quicūque ſuffragio. C. de ſuffra. l. vna. ſupra de celeb. miſſa. cum Marthæ. in fin.

{Gl. ſeq. obijcit, & quæſtionem ſoluit.}

e ¶ Perſtiterint.] ſed nonne publicato ſcrutinio cōpelluntur ad electionem. §. eo. publicato. & c. in electionibus 1. Sed dic illud verum, cum dignum nominat: ſi autem in collationibus forte appareat, vel pri' apparebat eum indignum: tunc locum habet hęc decretalis. & quod hic dicitur de peccato in perſonam, idem intellige de peccato in formā: & multo fortius, quia minus eſt peccatum.

1 Supra hoc tit. & libro.

A D D I T I O. Idem Ioan. Monachus.

{Gol. ſeq. ponit opinionem, & notat}

f ¶ Priuentur.] Idem intelligo ſecundum Gar. & Guil. de pœna ſuſpenſionis à beneficijs: cum ea non puniantur nominantes, ſed eligentes, ſupra eo cum in cūctis. § clerici Et nota quod conſtitutus in mortali eligere pōt: ſicut & excōicatus minori ſupra de cleri. excom. mini. ſi celebrat. & interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit. ſupra de iureiur. ſicut.

g ¶ Vindictam] ſic C. de ſum. trini. l. 1. & ſupra eo. vbi, uerſi. qui autem.

{Glo. ſeq. quærit & ſoluit.}

h ¶ Formidare] quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius conſtitutionis? Solu. Dicebant quidā, olim, videlicet Inno. & Hoſt. & Compoſt. ſupra eo. dudum, quod ſcienter nominantes indignum 2 in ſcrutinio, erant priuati poteſtate eligendi: & probabant hoc tali ratione: certum eſt quod tempore decre. cum in cunctis innotuit, cum Vinton adhuc non emanauerat decre. quia propter. vnde ex ſolis conſenſibus videbaꝭ illa pœna inferenda: quia non erat tunc neceſſaria alia communis electio. Sed contrarium eſt verum, vt hic vides: & triplici ratione. Primo, quia illa iura puniunt eligentes tantum. Secundo, quia nec nominatio nec votorū publicatio dici poteſt communis electio. ſupra eo in Geneſi: Tertio quia ſimplex nominatio non tribuit ius. ſupra c. quod ſicut. Ad id quod dr̄, quod ante decre. quia propter, ſufficiebat conſenſus: verum eſt, ſi alius qui electionem inferret: vnde non dixit decret. cum in cunctis, quod in quenquam conſenſerint, ſed elegerint: vnde & olim ſuo modo neceſſaria fuit electio: & hodie ſuo modo adhuc eſt, vt locū habeat illa pœna: fateor tamen, quod pœna decre. ſup. eo. lib. & eo. tit. cap. 2. bene habet locum ante electionem, vt ibi dixi in gloſſa penult.

2 An ſufficiat eligere dignū, relicto magis digno, grauis ē q̄ō, de qua vide no. in c. cōſtitutis 2. ex de appellatio. concil. Trident. ſeſſio. 24 de refor. cap. 18. magis idoneum eligendū iubet.

Nulli li-

¶ Idem in eodem.

¶ *Eligens, vel electioni conſentiens contra electum (niſi ex noua cauſa, vel nouiter ei pandita) ſe nequit opponere, vel renuntiare. Ioan. And.*

CAP. VIII.

NVlli [a] licere decernimus (poſtquam in ſcrutinio [b] nominauerit aliquem, & electio fuerit ſubſecuta [c]: vel poſtquam præſtiterit electioni de ipſo ab alijs celebratæ [d] conſenſum) illum ſuper electione ipſa (niſi ex cauſis poſtea emergentibus) [e] impugnare [f]: vel niſi ei morum [g] ipſius antea celata, de nouo pandatur improbitas, ſeu alicuius alterius latentis [h] vitij, vel defectus [i], quę veriſimiliter [k] ignorare potuerit, veritas reueletur [l]. De huiuſmodi auté ignorantia fidem faciat proprio † iuramento [m].

¶ Idem in eodem.

¶ *Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipſius, vel à reliqua parte poteſt opponi quod votum extenuet: ſed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan Andr.*

CAP. IX.

SI QVAN-

NVlli licere.] Tria facit ſecundum Io. Monachum, ſcilicet primo ponit regulam, ſecundo dat inſtãtias ꝯ illam: tertio dat formã probationis illarũ: Secũda: ibi, Niſi: Tertia: ibi, De huiuſmodi. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, canonici vnanimiter & cõcorditer ab initio quendã Titiũ elegerunt: facta electione, orta fuit diſcordia inter Titiũ electum & canonicos: qdã ex his canonicis voluerũt ſe opponere dicẽtes, ꝙ erat indignus: & forte re vera erat idignus: vtrũ ſint admittẽdi? Rñdet ꝙ non: & hoc verum, niſi poſt electioné elect[9] ꝯxiſſet maculã: vel ipſi eligẽtes tpe electionis illos defectus ignoraſsẽt: tunc eſsẽt admittendi ad probandũ iſtos defectus. Et hoc verũ, ꝙ eligentes nõ poſſunt impugnare electionem in cõcordia factam: nõ tñ p hoc ſunt ligatæ man[9] ſupioris: quin ſi velit, poſſit ĩquirere de defectibus, & eũ repellere ſi ſit indignus. Nota primo, ꝙ eligentes aliquem, electione ſecuta nõ poſſunt ſe opponere electioni, niſi in caſib. hic expreſſis. Nota vlterius, ꝙ vocatio abſentiũ non eſt de ſubſtantia electionis, quo minus valeat electio: tñ ſi abſẽtes, qui non fuerunt vocati, velint proſequi oppoſitionẽ, faciant electionem declarari nullam. cap. quod ſicut. eo. tit. in ant. tñ ſi velint, pñt ratificare electionem, Hel. Reg. Nota ex fine tex. ꝙ ignorantia eius, quod dependet à conſcientia alicuius, probatur per ſuũ iuramẽtum. Ad hoc dictum c. vt circa. & facit quod notat glo. in §. ſed & aliena. Inſti. de actio. Domi.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Nulli.] eligens, vel electioni conſentiens cõtra electum (niſi ex noua cauſa, vel nouiter ei pandita) ſe nequit opponere, vel renuntiare.

b ¶ Scrutinio.] quid ſit, habes ſup. eo. quia propter.

c ¶ Subſecuta.] vel ſcrutinium publicatum: quia poſt publicationem ſcrutinij nõ eſt locus variationi [ĩ]. eo. publicato. & dic vt ibi: niſi in caſu pcedẽtis decre vt ibi dictum eſt Et ꝙ dicit, ſubſecuta: intelligas ex illis cõſenſibus. Verba. n. ſunt cum effectu intelligẽda. de ele. non reſi. relatum. ff. quod quiſque iuris. l. 1.

d ¶ Celebratæ.] nota hic paria eſſe, eligere, vel eligentib. conſentire: ſed non per oĩa 1, vt ſup. de electio. eccleſia veſtra 2.

ADDITIO. Et ff. de reg. iur. l. aliud eſt vendere, aliud vendenti conſentire. Ioan And.

e ¶ Emergentibus.] & ſic nouo auxilio opus eſt, ſupra de officio deleg. inſinuante. ff. de interro. actio. de ætate. § ex cauſa.

f ¶ Impugnare.] ſup. de probat. per tuas. C. de nõ nu. pecu. l. generaliter, & ſic not. quòd ſemel approbatum non poſſum reprobare. & quomodo hoc intelligatur 2, hic habes. & vide quod plene dixi infra de regul. iur. quòd ſemel.

g ¶ Morũ.] debet. n eſſe morib. temperatus: Et boni mores pluſquam diuitię operantur. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. ſcire. §. cum reliquis. & decorari non dẽt pallio moribus indecori 100. diſt. contra morem.

h ¶ Latentis.] id eſt, quòd latebat electores tempore electionis: puta luxurioſus erat, vel adulter, vel aliud ſimile, vnde in redhibitione erat. ff. de ædili. edic. cũ ſex. & l. ob quę vitia.

i ¶ Defectus.] ſcientię, ętatis, ordinum, vel alicuius irregularitatis.

k ¶ Veriſimiliter.] aliàs de facili nõ crederetur, vt circa ea q̃ publice facta ſunt, vel q̃ oẽs ſciunt. 16. diſt. quod dicitis. de poſtula. pręlat. cap. 1. cum ſimi.

ADDITIO. Concor. ſup. eo. vt circa. Gar. Ioan. Mona.

[Gl ſeq. quærit opponendo: & ſoluit.]

l ¶ Reueletur.] quare nõ poſuit certum caſum, ſ. ſi ſuper antiquis ſuperueniat probatio, vt fecit ĩ. eod. circa: Rñdeo vt ibi dixi, bñ fecit appellans nõ exprimẽdo crimen quod probare nõ poterat: ſed hic male fecit eligẽs eligẽdo criminoſũ: licet id probare non poſſet, cũ probatio nõ quæreret ab ipſo.

m ¶ Iuramento] ſup eo. vt circa.

SI quando.] Prima prohibet: Secũda permittit: ibi, Si quid. Dom.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu iſtius cap. ꝙ ſi aliqua electio fuerit facta à maiori parte, & alia a ſaniori: illa electio q̃ eſt à ſaniori parte, præualet: & dr̃ fieri à ſaniori reſpectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dr̃ autem fieri à maiori parte reſpectu numeri ad numerum: Verbi gratia, Vacante aliqua eccleſia, in qua erãt aliqui canonici conſanguinei vel affines Titij,: qui ducti affectione carnali ipſum elegerunt: alij canonici in minori tamen numero, non ducti affectione carnali, quendã aliũ elegerunt: certe electio iſtorum valet tanquã facta à ſaniori parte: tñ vbi eſt maior pars, præſumitur quod etiam ſit ſanior

CASVS. Ponamus quòd in eccleſia Pictauienſi ſint xviij. canonici, qui vacante ipſa eccleſia conuenerũt in vnum tractaturi de electione futuri epi. xij. elegegerũt Titium, & ſex Sempronium: iſti ſex ſe oppouerunt electioni de Titio factæ, dicendo ꝙ voces iſtorũ xij. qui Titium elegerũt, attenuãtur, ſiue debent diminui: ex eo ꝙ ipſi non proceſſerunt ad electionẽ zelo charitatis: ſed affectione carnali potius ducti Item dicũt iſti ſex, quod Sempronius electus ab ipſis eſt dignior, quàm ſit Titius electus ab alijs xij. vtrum bñ dicant: & poſſint iſta opponere ad attenua tionẽ & diminutionem votorum dictorum duodecim? Rñdet Romanus Pontifex, quòd non; nam illud quod dicitur, quòd debet haberi reſpectus zeli ad zelum, meriti ad meritum, eſt intelligẽdum, quando vna pars eligẽtium in duplo aliam partem nõ excedit. Sed quid, ſanctiſſime pater: ponamus quòd iſti ſex oppoſuerũt, quòd aliqui iſtorum duodecim erant excõmunicati maiori excõicatione: & ſic non poterant eligere, an bene dicant? Rñdet quòd ſic: nam excommunicatio opponitur: non vt vota attenuentur: ſed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex iſto textu, quod nõ ſemper valet electio à maiori parte facta: ſed requiritur quòd illa pars fuerit ſanior: vnde ſanitas proprie reſpicit zelum eligẽtium, & merita electorum; ſed maioritas reſpicit numerum eligentium. Nota inſuper

duabus

1 Et rõ ẽ, quia ꝯſenſus ſequens nõ auget numerũ, vt hic tradit Io. Andr. quem cæteri cõmuniter ſequuntur.

2 Vide notata per Bart in l. poſt legatum. ff. de his quib. vt in dig. & per Innoc. in c. cũ olim. extra de cenſib.

† Vide Panor. in c. 2. de cõſ. & Bal cõſil. 24. par. 2.

principalem effectum huius cap. videlicet, ꝙ ſi duab' electionib. celebratis, vna a parte duplo maiori: alia autem a minori parte: non poteſt minor pars aliquid opponere ad diminuendum vota eligentium: puta, ꝙ minor pars eſt maioris auctoritatis: vel quod elect' a minori parte eſt dignior vel magis idoneus: vel alia, quæ attenuẽt vota eligẽtiũ: dum tamen non annullent eligentiũ vota: Nã iſta quę annullant vota eligẽtiũ, poſſunt obijci à minori parte ꝯ duplo maiorẽ: puta ꝙ aliqui partis duplo maioris erãt excõicati maiori excommunicatione. Quærit gloſſa, an valeat electio facta, in qua fuit admiſſus excõicatus maiori excõicatione? Rñdet glo. ꝙ non valet electio, ex quo eligentes admiſerunt ſcienter excõmunicatũ maiori excõicatione: immo ſunt priuati poteſtate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

† Zellus & meritũ in qbus conſiſtat, tradit Io. de Anania conſil. 62.

do [a] contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam ſic excedunt [b], ad extenuationem zeli †, meriti [c], vel auctoritatis [d] ipſorum, reliquis [e], vel electo ab eis, aliquid opponendi [f] omnem præſenti decreto interdicimus [g] facultatem. ¶ Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum [h] redderet ipſo iure: id eis non intelligimus interdictum.

ADDITIO Celebratis.] vno cõtextu ꝯ. eo congregato, antequam diuertant eligentes ad extraneos actus: nam quæ incontinenti fiunt, ineſſe vidẽtur. ꝯ. eo. officij. ſi. ſi cert. pet. lecta ſi autem fiant ex interuallo, dic vt not ſupra. eo. auditis. in glo. nota quia. Archid.

(Prima gloſſa ſummat: & declarat quid ſit extenuatio, & quid annullatio.)

a ¶ Si quando.] contra electũ a duplo maiori parte, vel electores ipſius, nil a reliqua parte poteſt opponi ꝙ votum extenuet: ſed id bene opponitur, quod votũ annullet. Sed ſcire debes, quòd extenuare votum, eſt illud obijcere, quod non annullat penitus votũ: ſed illud minoris reddit auctoritatis: ſicut ego litteratus, tu illitteratus: ego in dignitate, & tu ſimplex canonicus, vel his ſimilia. Annullare eſt nullum reddere, vt ſi quis dicatur excommunicatus maiori, vel ab homine ſuſpenſus, vel incidiſſe in decret. cũ in cunctis. vel in decret. ſupra eodem, cap. 2. vel bigamus, vel miles factus, vel vxorem duxerit, vel canonicatui renuntiaſit, vel voci ſuæ. 7. q. 1. quàm periculoſũ. vel his ſimilia & hic bene obijci poſſunt a tertia parte contra duplo maiorem, vt hic.

b ¶ Sic excedunt.] in duplo maiori numero.

c ¶ Zeli, meriti.] de his dic vt ſupra. eo. eccleſia 2.

d ¶ Auctoritatis.] in quibus conſiſtat auctoritas, habetur ſupra eod. dudum 1. & infra de teſtib. in noſtra. Archidiaconus.

e ¶ Reliquis.] paucioribus ſcilicet.

f ¶ Opponendi.] poſt electionem intelligas: [1] quia ante bene fiat de iſtis collatio: nec hoc hic prohibeť: vnde dixit in prin. electionibus celebratis.

1 Idẽ Io. Monach. & Archi.

g ¶ Interdicimus.] nota, quod numerus duplo maior præfertur auctoritati, & præſumiť Zelus melior: & facit ad ea quæ notantur ſupra de teſtibus. c. in noſtra: ſi aũt numerus maior eſſet, ſed nõ in duplo, eſt arg. a ꝯrio, ꝙ numerus non pfertur: ſed de hoc notať ĩ. eod. eccleſia 2. in glo. q̃ incipit. Ab hac. Et nota, ꝙ ĩ hoc interdicto videť caueri ſolũ de electorib': vnde videtur. ꝙ contra electum bene poſſet opponi aliqd, quod ad extenuationem pertineat: ſed non eſt verũ ſecundum Gulielmum per litteram ĩ. quæ dixit, meriti quod proprie reſpicit electum.

h ¶ Nullũ redderet.] pone exẽpla, quæ poſui ſupra.

¶ Appellatio iudicialis, vel extra, deuoluit cauſas electionum epiſcoporum & ſuperiorum ad Papam, ſi in ſcriptis, & ex cauſa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea poſſunt partes ſine prauitate recedere prius quàm Papa præſentata fuerit. Et an in receſſu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam ſi repererint, de cauſa non cognoſcent: ſed ſtatuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis ſe Apoſtolico conſpectui repræſentent: Ioan. And.

Quid ſi aliquis ex eligentibus excõicatus erat, an teneat electio? Non, ſi ſciẽter ei cõicauerunt [2] aliàs ſic, de ſen. & re iudi. ad probandũ de hoc 9. q. 1 nos in hominem. & per modernos ſupra. eo. illa

2 De articulo hui' glo. plene hic Geminianus, Francus, & alij, ad de doct. in c. illa, ĩ. eod.

Q Vamuis.] Diuiditur in quattuor partes ſm Io. Monachũ. Primo recitat cõſtitutionẽ Alexandri: Secundo partim illam reprobat: ibi, Sed cũ. Tertio permittit ab appellatione certo caſu recedi: ibi, Ceterũ. Quarto dat certam formã ordinario cũ ab appellatione receditur: ibi, Inferiores Ioan. And.

ADDITIO. Gul. dicit hic ſe hanc cõſtitutionẽ procuraſſe. Idẽ dicit in Speti. 2. §. ſuperẽ. 2. col. & de appel. §. qualiter. ver. illud autem.

¶ Idem in eodem.

CAP. X.

QVAM-

¶ Pro intellectu huius c. præſupponendũ, eſt, ꝙ cauſæ electionum epiſcoporum & aliorũ ſuperiorum: puta archiepõrum, patriarcharum, vel primatuum, ſunt de maioribus cauſis, quæ Papæ reſeruãtur: iuxta notata in c. maiores. de bap. in antiq.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauien. canonici illius eccleſiæ, vnanimiter & cõcorditer aliquẽ in epm elegerunt: & electionẽ pſentauerunt archiepiſcopo Burdegalenſi, vt ipſum confirmaret, & electo cõmitteret adminiſtrationem in ſpiritualib & tẽporalibus: coram quo archiepiſcopo fuerunt aliqui opponẽtes, puta aliqui canonici, vel fundatores eccleſiæ vel parochiani, q volunt habere vnum bonũ paſtorem, q eos doceat exẽplo bonæ vitæ. Archiepiſcopus noluit admittere ſuas cauſas oppoſitionis, ſed pronunciauit illas cauſas oppoſitionis non eſſe rationabiles: propter quod appellatum fuit ad Apoſtolicam ſedem. Quæritur nunc quid debeat appellãs obſeruare ad hoc qđ cauſa iſta deuoluatur ad Apoſtolicam ſedem? Reſpõdet Romanus põtifex dicens, Ipſe debet appellare in ſcriptis: & in inſtrumento appellationis inſerere cauſam: quæ ſi eſſet vera, deberet legitima reputari: licet aliqui dicerent, ꝙ iſta quãtumcumque friuola, deuoluebat negotiũ ad ſedem Apoſtolicam, cum ſit de maioribus cauſis. vt dictũ eſt in præſuppoſitione: Sed dicendum, ꝙ illa duo requiruntur ad hoc. ꝙ deuoluať negotium per appellationem ad ſedem Apoſtolicam. Sed quid? Ponamus, ꝙ appellans renunciauit ſuæ appellationi: an ſit ei permiſſum? Rñdet ꝙ ſic: ſi appellatio ſua nondum fuerit præſentata conſpectui Apoſtolico; & iſtud verũ, ſi ipſe appellans appellationi renũciaret ſine prauitate i. ſine ſimonia. Sed quis habebit cognoſcere, an renuncians appellationi renunciauit ſine prauitate? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd iudex a quo fuit appellatũ, debet inquirere, an ſine prauitate fuerit receſſum ab appellatione; q iudex à

uis [a] conſtitutio [b] felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædeceſſoris noſtri, cauſas electionum [c] epiſcopalium, ſeu ſuper electionibus epiſcoporum exortas [d], non immerito maioribus [e] † cauſis annumerans, cognitiones ipſarum per appellationes quaslibet [f] deuolui aſſerat ad Apoſtolicæ ſedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrænatam appellationum frequentiam refrænare volentes: Hac generali conſtitutione duximus prouidendum, vt ſi extra [g] iudicium in prędictis electionibus [h], vel in alijs dignitatibus epiſcopatu maioribus [i] celebratis, expreſſa cauſa manifeſte friuola † contigerit appellari: per appellationem huiuſmodi nequaquam ad ſedem eandem negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earumdem negotijs, in iudicio, vel extraiudicium appellatur, in ſcriptis [k] †, ex cauſa probabili [l], quæ probata deberet legitima [m] repu-

quo, ſi inueniat interueniſſe prauitatẽ ſimoniæ: puta q̃a electus dedit appellãti aliquod bñficiũ, vel pecuniã, vt renunciaret ſuæ appellationi: tũc iudex a quo, nõ obſtãte renunciatione, debet partes ipſas citare ad cõparendũ in cauſa appellationis corã ſede Apoſtolica. Sed cũ ĩ electionũ.] vnde ſicut qñ appellat̃ in iudicio, debẽ illa duo obſeruari, videlicet ꝙ appelletur in ſcriptis: itẽ ꝙ in appellatione inſeratur cauſa rõnabilis: quæ ſi eſſet vera, deberet legitima reputari: illa eadem debẽt obſeruari, ſi appelletur extra iudicium; puta, cũ appellatur ne talis eligat̃ in paſtorẽ.

† Cauſæ electionũ ẽporũ, & ſuperiorũ, ſunt d̃ maiorib. de quo vide doct. hic, & plene p Ho. & Io. An. in c. vlti. extra de oci. falſi.

Nota primo ex iſto textu, ꝙ licet cauſæ electionũ epiſcoporum & aliorum ſuperiorum prælatorũ ſint de maioribꝰ cauſis, quæ de ſua natura pertinent ad Apoſtolicã ſedem: tamẽ non deuoluũtur ad Apoſtolicam ſedem per appellationem, niſi ſit appellatum in ſcriptis cũ cauſa legitima. Nota vlterius vnum caſum, in quo cũ appellatur a diffinitiua, oportet exprimere cauſam appellationis, & quòd appelletur in ſcriptis: licet regulariter in diffinitiua nõ ſit opus ꝙ appellet̃ in ſcriptis, nec ꝙ inſerat̃ cã rõnabilis in appellatione: ſed iſtud eſt ſpeciale in cauſis electionũ ẽporũ, archiepõrum, & aliorum ſuperiorum: Ratio ſpecialitatis eſt, ne malitioſe, & ſine cauſa impediatur prouiſio eccleſiæ, quæ eſt multum pericũloſa, tam eccleſiæ, quã ſubditis. c. quàm ſit. ſ. eo. c. quoniam vt lite non conte. in antiq. Nota inſuper, ꝙ cum appellatur in cauſa electionis, tam in iudicio, quàm extra iudicium, debet inſeri cauſa rationabilis in appellatione: & etiã dẽt appellari in ſcriptis. Nota ꝙ appellans in cauſa electionis põt renũciare appellationi, antequã ſit deuoluta ad ſedem Apoſtolicam. Nota finaliter, ꝙ iudex a quo, debet p̃figere terminum ipſis partibus, infra quẽ partes ſe p̃ſentent conſpectui Apoſtolico cũ ſuis munimentis, ideſt, inſtrumentis: quæ ideo vocant̃ munimenta: quia muniũt cauſam: vel poſſent dici monumenta: quia monent iudicem.

[Prima gloſſa, ſummat.]

a ¶ Quamuis.] appellatio iudicialis vel extra deuoluit cauſas electionũ ẽporum & ſuperiorũ ad Papam, ſi in ſcriptis, & ex cauſa probabili fuerit interiecta: aliàs nõ. Et ab ea poſſunt partes ſine prauitate recedere priꝰ q̃ Papæ p̃ſentata fuerit. Et an in receſſu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante oĩa debẽt inquirere: quam ſi repererint, de cauſa non cognoſcẽt, ſed ſtatuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis ſe Apoſtolico conſpectui repręſentent. Ioan. And.

b ¶ Cõſtitutio.] quæ incipiebat: dilecti filij. Gar. [& Archi.] habebat eã ſub rub. de elect. & Gul. de reiec. Hoſtien. de appe. qui tractat de ipſa. de accuſ. cũ dilectus. & Compoſtellanus. ſ. eod. ſtatuimus. ad fi. hodie non habemus eam & eſt argum. ꝙ cum vnum ius reuocatur per aliud, facienda ſit de ipſo mentio. quod non eſt verum, vt ſ. eod lib. de conſti c. 1. vbi de hoc & 18. diſt. quoniam

ADDITIO. Clericus dicit ꝙ conſtitutio, de qua ſit mentio in prin. huius glo. fuit edita propter cauſã electionis eccleſię Helienſis. Ioan. And.

c ¶ Cauſas electionum.] principales ſcilicet.

d ¶ Exortas.] accidentaliter, & in proceſſu.

ADDITIO. Et ſic patet. ꝙ idem iuris in principali, & in acceſſorijs, vel exortis, ſm Io. Monac. & Archi. benefacit clẽ. diſpẽdioſam, d̃ iudi. Io. And.

d ¶ Maioribus.] q̃ ſint, not. 12. diſt. præceptis. in glo. fin. ſ. de offi. leg. poſt tranſlationem.

ADDITIO. Q̃d aũt non ſint de maiorib. cauſæ electionum ẽporum, patet: quia illas cõfirmãt archiepiſcopi, & patriarchæ, & legati d̃ latere. j̃ eod. ſi abbatem. 2. reſpon Ioan. Andreæ.

† Friuolæ cauſæ appellandi, q̃ dicãtur, vide in c. cum appellationibus. j̃. de ap. hoc lib.

e ¶ Maioribus.] vt eſt dignitas metropolitica archiẽpalis primatia, patriarchatus. 21. diſt. Cleros. Et dixit Guli. Du. ꝙ ẽt in inferiorib. dignitatibus ſeruatur quod hic dicitur, & j̃. de appe. c. vt debitus. & c. cordi. eo. lib. Archid.

† No. hic cũ di: in ſcriptis, &c. caſũ in quo in appellatione requirit̃ ſcriptura: alios vide p gl. j̃. de cenſib. c. 1. Dom.

[Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, quod fuerit Alex.]

f ¶ Quaſlibet.] etiam fruſtatorias, & erat hoc cõtra ius commune: & per hoc manebant longo tempore eccleſiæ viduatæ: & ideo fuit correctione dignũ, & innixus fuit Alexander opinioni Innocentij, quã notat ſ. de app. vt debitus. in vlt. gl. ſua, vbi enumerat cãs electionũ ẽporum inter maiores cauſas. Sed ſm Gul. ſalua pace Inn. Alex. Vin. & aliorum id dicentiũ: illud, ſaluis, &c. eſt quædam proteſtatio, quam Papa facit de iure ſuo. ſic 9 q. 3. ſaluo. & de ſupplẽda neglig. præla. licet. abſurdum enim videtur quamlibet appellationem illas cauſas ad Papam deferre: de quibus alius quàm Papa cognoſcere non poteſt.

g ¶ Extra iudicium.] idem ſi in iudicio, vt infra ſequitur.

ADDITIO. Et multo fortius propter honorem iudiciarium, ſecundum Fran. Vercel. Ioan. And.

h ¶ Electionibus.] epiſcoporum.

i ¶ Maioribus.] vt archiẽpatibus, patriarchatibus, primatijs: ſed idem hodie in regularibus. quod dic vt infra eod. ſi poſtquam. 1. reſpon

K ¶ In ſcriptis.] nota appellandum in ſcriptis: & eſt hoc generaliter verum, ſiue in iudicio, ſiue ex appelletur, niſi cum a diffinitiua & incontinenti appellat̃: tunc appellari poteſt viua voce. ff. de appel l. 2. C. de appell. litigatoribus. 2 q. 6. ad finem. q. 6. §. litigatoribus. niſi diceres contrarium in caſu huius decret. ẽt in diffinitiua. & adde quod dicã infra de appel cordi.

l ¶ Probabili.] dixit Gar. ꝙ hoc ſpeciale inducit hæc decretalis, ꝙ ſiue a diffinitiua, ſeu ab interlocutoria appelletur, ꝙ teneatur rationabilem cãm exprimere: licet alias regulariter ſit ſecus in diffinitiua. Gul. vr̃ tenere contrarium, quod ſatis verum crederẽ. r ſed primum dictum eſt tutius.

r Et rõẽ, q̃a text. dicit de appellatione q̃ĩ iudicio opponit̃, ſed ꝓlata diffinitiua nõ eſt iudiciũ. c. forus de ver. ſign. Do tñ tenet gloſ. & Petr. ſimiliter. Font.

[Glo. ſeq. exemplificat, quærit, & ſoluit. Iterum quærit & ſoluit: ſolutioni obijcit, & reſpondet.]

m ¶ Legitima.] ergo ſi eſt expreſſa legitima, defert negotiũ ad ſedẽ Apoſtolicam, ſed non manifeſte fruſtratoria: puta, ne fiat electio regijs precibus nõ expectatis,

ſatis, vt dicebatur in illa conſtitutione, dilecti, vel ne eligatur niſi doctor decretorū, vel magiſter in theologia, vel his ſimilia. (puta ne eligaṫ ignobilis genere. ſ. de præb. c. pen. Gul. & Archid.) Tūc non defert. Sed quid in dubio? Dic ſm Gulielmum, & Gar. deferri vt illud dubiū Papa decidat 6. q. 4. Omnis. Quid ſi appellauit, & nullā cām expreſſit? Dicas idē, ac ſi expreſſiſſet fruſtratoriā, & ſecundū prædictos. 1 Quia nullū & inutile appellēt in iure. ſ. de trāſlatio. inter §. ſed nec que. verſi. ſicut ff. q̄d cuiuſq; vniuerſi. l. 1. § & quidē. Fuit n̄ ꝓmulgata conſtitutio iſta, vt refrænaretur temerarius appellādi vſus: ſed ita pōt q̄s appellare temerarie, nō exprimēdo ſicut exprimēdo. videbatur autem cōtrariū: quia in cauſa nō expreſſa nihil immutatū videtur: ergo antiquo iuri ſtādū eſt. C. de appe. ꝓcipimus in ſi. ſed prius dictum verū eſt: quia hæc cōſtitutio nō vult, ꝙ cauſæ hic deferātur ad Papā: niſi ex cauſa expreſſa probabili, quæ debeat reputari legitima.

1 Idē Clericus Piſanus, Io. Mona. & Archid.

tari; ad ſedem ipſam huiuſmodi negotia deferantur. ¶ Ceterum in præmiſſis [a] omnibus caſibus liceat [b] partibus [c] ab huiuſmodi appellationibus, nulla tamen interueniente prauitate, [d] recedere, antequam præfatæ ſedi fuerint præſentatæ: [e]

¶ Inferiores autem iudices, quorum erat ipſarum cauſarum cognitio, appellatione [f] ceſſante, an in hoc [g] prauitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant: [h] & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe de cauſis ipſis nullatenus † intromittant: ſed præfigant dictis partibus terminū peremptorium [i] competētem, in quo cum omnib. actis & munimentis [k] ſuis, Apoſtolico ſe cōſpectui repræſentent. [l]

† Do. & Ph. notāt hic. ꝙ iudex præfigēs parti terminū ad cōparēdū corā ſuperiore, ſi ſe intromittit, vñ cēps pt illū præfigere exemplo.

¶ Idem in eodem.

¶ Si inter reliqua, quæ obijciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus ſcientiæ, uel perſonæ: illud ante omnia examinari debebit: & ſi reperietur falſum, opponens à proſecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac ſi defeciſſet in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

CAP. XI.

SI † forte [m] inter cetera, [n] quæ obijciuntur electo, aut poſtulato,

† Hoc decretū declaraṫ per Rom. Pōt. j. hoc eo. li. in c. ab eo. hoc ti. & in c cōſtōnē de uerb. ſig.

a ¶ Præmiſſis.] cum ſcilicet appellatum eſt ex cauſa probabili, in iudicio uel extra.

b ¶ Liceat.] quod olim nō licebat per prædictā conſtitutionem Alexandri.

[Gl. ſeq. arg. per plurale: & argumentum determinat. fin. quærit & remittit.]

c ¶ Partib.] per hoc videtur, ꝙ niſi ambæ partes cōſentiant, non poteſt fieri renūciatio: quod verum puto ſecundū Gul. & Gar. re non integra: ſed re integra ſolus appellans hoc poterit, ad hoc de elect. in cauſis. ff. de reg. iur. nemo. Et adhuc ſi res non eſt integra, & velit ſatisfacere aduerſario de ſuo intereſſe: adhuc poterit pœnitere ſecundum Gul. ſecūdum ea quę nota. in Spec. ti. de excep. §. viſo uerſ. ſed nūquid iudex. Ex quo tamen appellatio præſentata eſt Papæ, vlterius recedere non pōt, et ſi utraque pars conſentiat, quod probatur. j. ubi dicit: antequā præfatæ ſedi, &c. ad hæc de poſtu. bonæ 2. uerſi nec obſtabat. uerſi ſi. n. de off. lega. licet. in ſi. & maxime quādo obijciuntur crimina vel defectus de coll. dete. crimina 24. q. 3. ecce. [Et ſit ſpeciale in his maiorib. ſecundum Io. Mona. qui diſtinguit hic poſt Gar. cās maiores, medias, & minores: quas plenius proſequit Hoſt. de cri. falſi. c ſi. quæ ibi abbreuiaui in gl. quærit hic Hoſt.] Solet quæri, utrū electus ſine ſuperioris licentia ſuo iuri renunciare poſſit de hoc dicam. inf. eo ſi electio.

2 In hoc articulo hæc ꝯcluſio tenenda ē ante ius q̄ſitū, ſimoniacum ē, aduerſātiū obſtacula pecunia redimerē: ſed poſt ius acq̄ſitū, licet p pecuniā i iuſta impedimēta remouere. B. Th. 2.2. quęſ. 100. ar 2 ad 5 arg.

d ¶ Prauitate.] ut ſimoniaca pactione. uel aliqua illicita datione, vel promiſſione, vel uiolentia, uel metu. 20 q. 3 p̄ſens. Si aūt electus ius hēat an liceat vexationē redimere? Dic vt no. de ſimo. dilectus, 2 [Dic ſi plene & iuſte habeat, & poſſideat, poteſt dare pecuniam, ne turbetur. Dom. Font.

e ¶ Pręſentatæ.] ergo nō poſtea. ad hoc ſ. de poſtul. prælat. bonæ 2. §. nec obſtabat. j. de off. lega. licet. Archidiaconus.

f ¶ Appellatione ceſſante.] ideſt, ſi appellatio interpoſita non fuiſſet.

g ¶ In hoc.] in renunciatione appellationis.

h ¶ Inquirant.] ꝙ ſi huiuſmodi inquiſitione, omiſſa ad eoſdē ꝯfirmandos, vel cōſecrandos ꝓceſſerint: vel alios: ꝓceſſus in rā fecerint: cōfirmatio, vel conſecratio, vel ꝓceſſus illi ſūt nulli: & ꝯfirmātes, & ꝯſecrātes ab epo rū cōfirmatione, & cōſecratione per annū continuum ſunt ſuſpenſi. eo. tit. prouida in ſi.

i ¶ Peremptoriū.] & adhuc locum habebit expectatio xx. dierū, ſcd̄m formam decr. ſ. eo. c. 1. ſcd̄m Guli. & Gar.

k ¶ Munimētis.] i. probationibus, & inſtrumētis: ſic dictis: q̄a cām muniunt, alijs monumētis. Monent enim & informant iudicem quid facere debeat.

ADDITIO. Et eo reſpectu dicūtur & documenta; q̄a docent, & informant, q̄d iudex facere debeat. 2. q. 7. plerumque. in prin. de prob. q̄m in ſi. Io. And.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

l ¶ Repræſentent.] ꝙ ſi nō venerint, ꝓcedaṫ ad confirmandā electionē, ac ſi appellatū nō eſſet: q̄a non appellare, & appellare, & appellationem non proſequi, ſunt paria. ſ. de off. dele. gratū. de teſti. cū ueniſſet. C. de tem. ap. l. 2. in ſi. licet non per omnia, vt j. de ſen. excom. licet. & ſ. de eo qui mit. in poſ. cum ueniſſent.

3 Vel illi renunciare, ſcd̄m Gul & Are. Ioan. And.

SI forte inter. Prima dat ordinem: Secunda pœnam imponit: ibi, Ceterum. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia cathedrali uel collegiata, canonici uel clerici illius eccleſię conuenerūt in unum, tractaturi ſuper electione futuri p̄lati: & ordinauerunt, ꝙ procederēt per viā ſcrutinij: facto & publicato ſcrutinio, fuit copertum, ꝙ Titius fuerat electus a maiori parte: Vnde quidā ibi exiſtens appellauit, ne Titius nominatus eligereṫ, ex eo ꝙ ipſe Titius non habeat ſcientiam ſufficientem requiſitā illi dignitati: & ꝙ erat homicida. Itē oppugnabat formā ſcrutinij, & perſonas eligentium, an ſit admittendus ad probandū omnes illos defectus ſimul? Rādet ꝙ non: ſed primo eſt admittendus ad probandum defectum oppoſitū cōtra perſonam electi: qui defectus ſi probatus fuerit, declarabitur ineligibilis: Si aūt nō poſſit probari defectus cōtra perſonā electi oppoſitus: ipſe appellans condemnabitur in expenſis: & punietur iuxta tenorē c. ſtatuimus. ſ. eod. ac ſi in omnibus probationib. defeciſſet: nec ultra admittetur ad improbandum alia uitia. Hel. Reg.

[Prima gloſſa ſummat.]

m ¶ Si forte.] ſi inter reliqua, quæ obijciuntur promouēdo ad dignitatē obijcitur euidēs defectus ſciētiæ, uel perſonæ: illud ante oīa examinari debebit. Et ſi reperietur falſum, opponens a proſecutione negotij repelletur, & punietur perinde, ac ſi defeciſſet in probatione omnium obiectorum. Ioan. And

n ¶ Cetera.] vt puta, ꝙ eſt homicida, periurus, excōi-

catus, vel his ſimilia: quæ ita de facili probari nō poſſunt, ſicut euidens defectus ſcientiæ vel perſonæ, q̄ per oculorū inſpectionē, vel examinationē de facili probari poſſunt.

a ¶ Promouendo] puta per ſuperiorē, ad quē deuoluta eſt poteſtas: vel quia plures noīati ſunt dño Papæ: & petitur de altero prouideri, 25. diſt. Archid. & de hoc ſupra eod. q̄ ſicut. [Idem Ioan. Mona.]

b ¶ Dignitatē.] nō ē ergo ad ſimplicia bñficia hoc extēdendū: cū ſi de eis intelligi voluiſſet vel expreſſiſſet vel gñaliter locutus fuiſſet. ſ̄ de elecţ. ad audiētiā. ad hoc ī. eo. ab eo. & ī. de ver. ſign. c. 2. ubi ſemp hoc reperitur. [Glo. ſeq. primo duo notat a vi litteræ & a ſimi i: ſecūdo q̄rit & ſoluit diſtinguēdo: tertio iterū quærit & ſoluit: & ſolutionē exemplificat.]

† De examine eligēdorum ad beneficia, uide ſancita in cōc. Trid. ſeſ. 24. de ref. c. 18.

ſeu aliàs promouendo [a] ad aliquam dignitatem, [b] euidentem [c] ſcientiæ, [d] vel alium perſonæ defectū [e] opponi contingat: [f] in diſcuſſione obiectorū, illum ſtatuimus ordinem incommutabiliter obſeruandum, vt promouendus ſuper defectu ipſo ante omnia [g] ſubijciatur [h] examini, † cuius euentus examinandis alijs, aut dabit initium, [i] aut negabit. ¶ Ceterum ſi præmiſſi examinis exitus huiuſmodi oppoſitiones docuerit veritate deſtitui, opponentes [k] omnino † à proſecutione cauſæ, in qua talia obiecerunt, [l] excludimus, & perinde puniri decernimus, ac ſi penitus in probatione omnium, quæ obiecerant, defeciſſent. [m]

† al. deeſt dictio, omnino.

¶ Idem in eodem:

¶ *Qui grauauerit aliquam perſonam eccleſiaſticam, vel eius conſanguineos, uel eccleſias, ſeu bona, pro eo, quòd eā, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipſo facto excommunicatus eſt. Ioan. And.*

c ¶ Euidentē) ſi ergo defectum opponit, ſed non euidentē, non habet locum pœna, ſed ſi opponit manifeſtū, idem: cū hæc ſint ſynonyma. ſ̄. de uerb. ſig. cū olim. & eſt expreſſum. inf. de uerb. ſign. c. 2. Sed pone plures opponit euidētes defectus: alterum probat, alterū non: quid erit? Sol. Si deficit in primo, repellitur ipſe opponēs: ſi probat primū, repellitur electus. Si āt ſimul examinati fuerint, ſi ſufficiēs eſt defectus, qui verus reperitur, repellit̄ electus, ſed opponens ēt de calumnia punietur, niſi iudex viderit ipſum probabili de cauſa a calumniæ vitio excuſari, vt in auth. de iudi. § oportet. coll. 6. ſupra de accuſa. accedens, & ſupra eod c. 1. Si autem opponeret non euidentia, fateor q̄ ſufficiat alterum probari, vt ſupra eo. c. 1. & ſ̄. eo. vt circa de re iud. cum 1. & A. Sed nunquid iudex ex ſuo officio talē diſcuſſionem facere poſſit, etiam parte non petente? Dic q̄ ſic, ſecundū Gar. quia laborare dēt vt breuientur lites. ff. ſi cer. pet. l. quidā exiſtimauerunt. ff. de poſtul. l. quos prohibet. ff. de proc. l. filiusfamilias § inuitus. ſupra de excep. c. exceptionē. Hoc idē poterit etiam ſi ambæ partes expreſſe renuncient per iura prædicta, & per l. C. de iureiur. prop. cal. dan. l. 2. § ſed quia veremur. Si autem tacite, ſcilicet intrando iudiciū & permixtim examinando [1] oppoſitiones tam euidentium defectuū, quàm alias, & aliæ reperiūtur veræ, oppoſitiones uerò euidentiū defectuum falſę, non habet locum pœna huius canonis propter impoſſibilitatē ſui. ad idē. inf. eo. indemnitatib. in fi. Pœna. n. eſt q̄ repellantur a proſecutione, ſed illi iam ſunt proſecuti, & ſic non poteſt habere locū pœna. Nec obſtat q̄ non poſſunt renunciare expreſſe, quia multa poſſumus tacite, quæ nō poſſumus expreſſe, ff. de procura. filiusfamilias. § veterani C. de iureiur. prop. calumn dan. l. 2. § ſed quia ueremur. & inf. de iur. cal. c. 1. & ſufficere debet ad repulſionē electi, q̄ aliquid inuenitur probatum, quod eū repellat, quia vndecunque crimina claruerint, & c. 24 q. 3. ecce. & de iu. exhibita.

1 Dom. & Phil. no. hic. ſi recipiat̄ probatio ei' q admitti nō dēt, ex illa dēt ſequi ſñia cōtra eū. eo. tit. & an teſtis examinatus, q examinari ñ debuit, probet, uide Hyp. in l. 1. § Cornelio ff. d̄ qō. Fon.

Glo. ſeq. reſpondet per obiectionem, & ſolutionem & diſtinctionem.

d ¶ Scientiæ.] qui etiam in laicis intolerabilis ē 38. diſt. ſi in laicis. Sed not. q̄ eſt q̄dā intrinſeca qualitas, cum qua hō naſcitur. ſ. q̄ aliquis ſit caſtus, pacificus, ſobrius: & hanc quis p̄ſumitur habere, ſicut nota. ff. qui ſatiſd. cog. ſi vero. § 1. donec contrariū probetur. ſic intelligitur, de præſump. dudum. de ſcrut. c. vno. Eſt quædā extrinſeca, vt litteratura: & talis qualitas nō præſumitur, niſi probetur: & ideo ſuper hoc examinat̄: & ſic intelligitur hic cū ſuis ſimilib. [Dicit Ioan. vbi nil facere habeo cū homine, præſumere debeo illū dignū. Sed vbi ſibi dare volo filiā meam, id eſt, eccleſiā ī ſpōſam: debeo ingrere de dgnitate ſponſi ſaltē quoad expreſſa. ſ̄. eo. cum in cūctis. & ī. eo. licet canon. Et quia eligēs inuenire tenet̄ cōditionem debitam filiæ. ar. ff. de rit. nup. qui liberos. iō punitur hoc non faciēs. Ioan. And.] De negatiua facti iuris, & qualitatis, dic ut 6. q. vlt. accuſator. de elect. bonæ 1.

e ¶ Defectū.] ſed ſi electo opponatur, q̄ ſit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic, q̄ opponens probat per notata Innocen. in cap. ſuper his. de accuſ. & de dolo & contu. cum olim.

Opponēs cōtra electū, q̄ eſt illegitime natus, hoc probare debet.

f ¶ Contingat.] nec poterit poſtea reuocare. inf. eo. tit. ab eo.

g ¶ Ante omnia.] nota. q̄ cū plura obijciuntur, quorum quodlibet per ſe ſufficit, illud quod facilius probari pōt, primo probandū eſt, facit de præſcri. auditis.

g ¶ Ante omnia.] i. antequā examinent alia nō euidentia, quæ ſunt oppoſita Archid.

h ¶ Subijciatur.] a iudice, cui fides dēt fieri de his, quæ coram eo aguntur 4. q. 3. cap. ſi teſtes. § ſæpe. in fine. ubi de hoc. ad hoc 30. q. ult. iudicantem. Archidiaconus.

[Glo. ſeq obijcit per locum a diuiſione, & quadrupliciter ſoluit.]

i ¶ Initium.] vr̄ q̄ hæc pars huius diſiunctiuæ locum habere non poſſit, quia aut electus inuenitur inſufficiēs, & tunc penitus repelletur: aut ſufficiens, & tū repelletur opponēs, & ſic nullo caſu obiectorum diſcuſſio ſumet initiū. Dic quòd uera eſt obiectio, ſi inſufficiens reperitur electus: ſed ſi ſufficiēs reperit̄, adhuc locū habebit aliorum obiectorum diſcuſſio: quia ſuperior inquiret ex officio ſuo illo repulſo de alijs obiectis, ne per ſubreptionem, [2] &c. ſup eo cū nobis. & inf. eo. indemnitatibus. & cap ultimo. Vel admittetur alius cuius interſit: licet iſte repellatur per eandem rationem. Vel dic hoc tunc locum habere, cum defectus oppoſitus reperitur uerus: ſed nō ſufficiens ad repulſionē electi, & tunc alia examinabuntur, admitti tamen non debuiſſet ad opponendū talem defectum. Vel dic quarto, quòd opponens admittetur ad alia probanda, ſi probabilis & ſufficiens cauſa eum a calumnia excuſauerit. ſup. eod. c. 1. ad fin. vt quia tales fuerunt veriſimilitudines de defectu illo, q̄ dici uel credi poterat euidens: & ſic calumniatus non fuit ſecundum Gar.

2 Placet Do. Fon.

k ¶ Opponentes.] nota q̄ dicit, opponentes repellendos: non alios, quorum intererit, pro eo q̄ dixi ſup. gl. prox. in ſecunda ſolutione.

l ¶ Obiecerunt.] & defecerunt.

m ¶ Defeciſſent.] ut ſupra eod. c. 1.

Sciant.]

CAP. XII.

SCiant [a] † cuncti [b], qui clericos, vel quaſlibet alias perſonas eccleſiaſticas [c] (ad quos in aliquibus eccleſijs, monaſterijs, aut alijs pijs locis ſpectat [d] electio) pro eo, ꝙ rogati [e], ſeu alias inducti [f], eum, pro quo rogabantur, ſiue inducebantur, eligere noluerint: vel conſanguineos [g] eorum, aut ipſas eccleſias, monaſteria, ſeu loca cetera beneficijs, ſiue alijs bonis ſuis, per ſe, vel per alios [h] ſpoliando, ſeu alias iniuſte perſequendo †, grauare præſumpſerint [i], ſe ipſo facto excommunicationis ſententia [k] innodatos [l].

¶ Idem in eodem.

¶ Primo punit vſurpantes de nouo cuſtodiam vacantium eccleſiarum: Secundo punit clericos & monachos hoc fieri procurantes: Tertio punit clericos ſe talibus non opponentes: Quarto ponit, qualiter debeant ſe habere habentes talem cuſtodiam ab antiquo.

CAP. XIII.

GENE-

SCiant.] Non diuiditur: quia totus textus vno cōſtructu clauditur. ſecundum Gar.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, dñs temporalis, in cuiꝰ territorio & iuriſdictione erat ſituata illa eccleſia, ſcripſit canonicis, & eos rogauit vt ſuum filiū, vel aliquē eius familiarem eligerent in p̄latum: Canonici videntes illū filiū, vel familiarem nō eſſe ſufficientē, nec idoneum ad dictam prælaturam: vel ex alia cauſa, noluerunt ipſum eligere, ſed aliū in ſuum p̄latum elegerunt: Dominus tēporalis hoc ægre ferens, cœpit moleſtare canonicos, & eorū cōſāguineos: vel inuadere bona canonicorū & cōſanguineorū: quæritur, vtrum ipſe dominus temporalis incurrat aliquā pœnam, & quā? Reſpondet, ꝙ ipſo facto eſt excōmunicatꝰ: nec ab ipſa excōmunicatione eſt abſoluēdus, niſi p̄miſſa dēbita ſatisfactione Nota primo ex hoc c. ꝙ vota debentiū eligere aliquem prælatum, debent eſſe libera. Nota inſuper principalem effectum huius c. videlicet, ꝙ ſi q̄s moleſtauerit clericos, eccleſias, vel conſanguineos clericorum pro eo, quòd eligentes clerici noluerunt eligere aliquē, pro quo moleſtans ſcripſerat: ipſe moleſtās incurrit ipſo facto ſententiam excommunicationis Nota vlterius caſum, in quo inijciens manus in laicos, incurrit ipſo facto ſententiam excommunicationis: quia quantumcumque cōſanguinei clericorum ſint laici: inijciens manus in ipſos, vel eos moleſtans, ipſo facto eſt excommunicatus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Sciant., qui grauauerit aliquam perſonā eccleſiaſticam, vel eius cōſanguineos, vel eccleſias, ſeu bona, pro eo, ꝙ eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipſo facto excommunicatus eſt. Ioan And.

[Glo ſeq. ſoluit q. & reſpondet contrario.]

b ¶ Cūcti.] etiam epī. Nec obſtat ĩ. de ſent. excō. q̄a periculoſum. quia nō de ſententia excommunicationis, ſed ſuſpenſionis & interdicti loquitur

c ¶ Eccleſiaſticas.] vt Conuerſos [1] Templarios, vel Hoſpitalarios: qui licet non ſint clerici, ſunt tamen eccleſiaſticæ perſonæ. 17. q. 4. quiſquis. in glo. penult.

[Glo ſeq. recit. per quæſtionem.]

d ¶ Spectat.] de iure cōmuni in collegiata eccleſia ad collegium ſpectat electio. de iure patr. nobis. 16. q. vlti. congregatio. ſi non eſt collegiū, ſpectat ad patronū. ĩ. de iure pat poſtulaſti. & hoc de iure cōi: niſi aliud inducatur de conſuetudine. de cau. poſ. cū eccleſia. Si autē non eſſet ibi collegium, vel patronus, per diœceſanum habet ordinari. 10. q. 1. regenda. 16. q. 7. omnes baſilicæ & hæc vera quoad electionē prælati. de inferioribus not. ſupra eod. cum eccleſia Vulterana. dic vt ibi Gar.

e ¶ Rogati.] an preces [2] inducant ſimoniam: dic vt nota. 8. quæſ. 2. in ſumma. & quæſt. 1. Moyſes. & ſupra de æta. & qual. tuam.

f ¶ Inducti.] per promiſſiones, vel alio modo.

g ¶ Conſanguineos.] nota ſpecialem caſum, in quo laicū p̄cutiēs, vel aliàs offendēs, excōicatus eſt ipſo iure. ad idem infra de ſent. excom. quicunque & de immu. eccle. quoniam.

ADDITIO. Et vſque ad quem gradum dicantur hi conſanguinei, recurre ad not. ſupra de appel poſtremo. in 1. glo. Et quia de affinibus non fit hic mētio, & cōſtitutio eſt pœnalis: nō includit illos ĩ. de reg. iu. in pœnis. Ioan. And.

[Glo. ſeq. rationē reddit, quam declarat: ſecundo ſoluit q̄onē: tertio q̄rit, arguit negatiue, ſoluit diſtinguendo.]

h ¶ Alios.] quia q̄ per aliū facit, &c. ff. de admi tu. ita tñ §. geſſiſſe. ſic & in maleficijs tenetur mandator [3] ac ſi p̄ ſe faceret. ff de vi & vi ar. l. 1. §. deieciſſe. & § quotiēs. & hoc verū de his, q̄ p̄ alios explicari poſſunt: ſecus in adulterio & ſimilibus, q̄ nō poſſunt p̄ alios explicari. C. de cad. tol. l. vnica. §. ne aūt, & mādatarius etiā excōicatus hic erit. d̄ ſen. ex cō. mulieres. & c vniuerſitatis. Sed nunquid huius decre pœna locum habebit in præſentante patrono? Et videtur, ꝙ non: quia de electione tantū loquitur, & non de p̄ſentatione: & eſt pœnalis & reſtringenda. infra eo. tit. de ſen excō. ſtatutum. Dic ꝙ ſi patronus eſt clericus, vel perſona eccleſiaſtica, locū habebit cōſtitutio: nec eſt ob hoc odioſa: immo fauorabilis eccleſiarū fauore, quibus p̄ p̄ hoc melius prouidebitur. & quia decre. indefinite loquitur, indefinite intelligit̃. & dicit, clericos, &c. Si autem patronus eſt laicus, pœna locum nō habebit: cum conſtitutio dicat clericos, vel eccleſiaſticas perſonas.

i ¶ Præſumpſerint.] ſi. de exceſ. præl. tanta. ĩ. in antiq.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

k ¶ Sententia.] ſim. infra de ſen. excō. quicunque. & ſecundum Gul. epī bene poterunt abſoluere ab hac ſententia: ex quo conditor huius canonis ſibi abſolutionem non reſeruauit. de ſen. excom. nuper. & arg. præd. decre. quicunque. in fine.

l ¶ Innodatos.] ergo eſt canon latæ ſententiæ, vt hic patet. Et cum Papa hic ſibi non retineat abſolutionē, ordinarius diœceſanus clerico delinquēti indulgere videtur. ſupra de ſent. excom. nuper. ad hoc facit q̄d not. eo. tit. ſi quem in glo vlt. in fi. Archid.

GEnerali.] Diuiditur in quattuor partes: Secūda: ibi, Clericos. Tertia: ibi, illos vero Quarta: ibi, Qui autem. Ioan. And.

ADDITIO. Clericus, & Ioan. Mona. diuidunt in tres tantum: coniungunt duas primas: & bene conuenit litteræ ſuſpenſiuæ, ſed glo. conuenit mēti Fran. autem iungēs tres primas partes, diuidit in duas tm̄.

¶ Pro intellectu huius c. præſupponendum eſt ſecundum veriorem intellectum ipſius, quid proprie iſte textus appellet regalia. Quidam volebant dicere, ꝙ regalia accipiuntur pro iuribus imperialibus: de q̄b. in lib. feudorū. c. quæ ſint regalia, vt ſi rex donauerit regalia eccleſiæ, & aliquis illa vſurpet, ipſo facto eſt excōicatus. Alij dicunt, ꝙ regalia accipiuntur pro iuribus, quæ habet princeps in aliquibus eccleſijs: videlicet, ꝙ vacante aliqua eccleſia rex percipiat fructus. & eccleſiam conferat.

† Vide B. Antonin. in tract. d̄ excōica tione, c. 22.

† Vide c. felicis. ĩ. de pœnis. cum ibi notatis.

1 Cōuerſi q̄ dicant̃, tradunt Doc. in c vt priuilegia. d̄ pri. & ĩ c. nō dubiū. de ſen. exc. adde Couar. in c. alma mater d̄ ſen. excō. lib. 6. par. 2. § 2.

2 De hoc artic. an p̄ces inducant ſimoniam vide B. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad 3 ar.

3 Vide Bar. in l. non ſolū. §. ſi mādato. ff. de iniur. Alex cōſil. 65. in 4. volu. & Iaſonem in c. pœnales. ntit. de actio.

Caſus lſta lis Dñi Heliæ.

¶ Hoc p̄ſuppoſito ponamus ſic caſum: Vacāte aliqua eccleſia, aliquis Comes vel dux, q dicebat ſe habere iura regalia in ipſa eccleſia, occupauit cuſtodiā eccl'æ vacantis: & dicebat, ꝙ fructus ipſius eccleſiæ ad ipſū ſpectabant: licèt non fuiſſet vſus ipſo iure, an ille Comes, vel dux vſurpās illud ius in eccleſia vacāte ſit puniēdus aliqua pęna? Rñdet Romanus Pōtif. ꝙ ſic: & dicit ꝙ ſcurrit ſniam excōicationis: & clerici illius eccl'æ ſibi nō reſiſtentes puniunt̄ pęna hic contenta. Sed ponamus, ꝙ rex vel ali' princeps nō cognoſcens ſuperiorē in tēporalib., habet iſta iura regalia i aliquib eccleſijs. Et ponamus, ꝙ vacāte tali eccleſia eſt ſylua cædua: tñ nondum venit tēpus ipſam ſyluam cæduam ſcindendi, ſiue amputandi: vtrū talis princeps poſſit illā ſcindere, ſiue ſcindi facere? Rñdet, ꝙ non. ſed ſi tempus ſcindēdi & colligēdi aduenisset, cū ſylua cædua ſit in fructu, poſſet talis rex, vel princeps facere ſcindere huiuſmodi ſyluā cęduā. Nota primo ex hoc tex. iuncta gl. ꝙ Patron' laicus nō habet cuſtodiam eccleſiæ vacantis: ſed ſuperior p̄lat' cui ſubeſt eccleſia: ſecus eſt de patrono eccleſiaſtico: ideo patronus eccleſiaſtic' poſſet colligere fructus eccleſiæ vacantis: non vt fructus ſuos faciat, ſed vt illos reſeruet futuro ſucceſſori. Nota inſuper, ꝙ patronus eccleſiaſticus nō pōt p̄tēdere ius aliquod in fructib. illius eccleſiæ vacantis: & hoc verum, niſi de auctoritate ſuperioris t̄pe fundationis retinuerit ſibi illud ius. Nota vlterius, ꝙ vſurpans de nouo prædicta iura, vel procurans vſurpationem, eſt ipſo facto excōicat'. Nota finaliter, ꝙ ille, qui habet cuſtodiā eccleſiæ vacantis, non poteſt capere fructus, qui nondū venerūt ad maturitatem: Et iſtud facit pro archipresbyteris, qui durantibus xl. diebus p̄cipiūt fructus eccleſiarū vacantium: ipſi enim nō debent præuenire maturitatem fructuum

† Pro intellectu hui' c vide hic p̄ alijs Guilielmum Durandū cognomēto Speculatorem.

† Nota ꝙ diſpoſitio emanās ꝫ vniuerſos, nō includit ſingulos cōprehēſos ſub vniuerſitate, vide Io. An. de exceſ. prælatorum.

... rali a † conſtitutione ſancimus: Vniuerſos b † & ſingulos, qui regalia c, cuſtodiam d, ſiue guardiam aduocationis, ſeu defenſionis titulum, in eccleſijs, monaſterijs, ſeu quibuslibet alijs e pijs locis de nouo f vſurpare conantes, bona g eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare h præſumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant i: Clericos etiam eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas ceteras locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant k: eoipſo excommunicationis ſen-

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Generali.] decre iſta diuidit̄ in quattuor partes. In quarum prima punit vſurpantes de nouo cuſtodiā vacantium eccleſiarū: & durat vſque ibi, Clericos. In ſecunda, quę durat vſque ibi. Illos vero. punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. In tertia q̄ durat vſque ibi, Qui autē. punit clericos ſe talib. nō opponentes. In quarta quæ durat vſque in finem: ponit qualiter debeant ſe habere, habentes talem cuſtodiā ab antiquo.

[Glo. ſeq. recit. per q. an includat feminas: Et ſoluit quod ſic. alleg. tres leges & vnam allegat in contrarium, & dat quattuor ſolutiones.]

b ¶ Vniuerſos.] & vniuerſas: nam appellatione ſi qs & ſi qua continetur. ff. de verb. ſign. l. 1. ff. de pact. tres fratres. 1 & de conſti. pecu. l. 1. §. 1. Argu. contra, quia ſi pater exhæredat filium naſciturum: ſi naſcitur filia, nō erit exhæredata ff. de vent in poſ. mit. l. 1. §. ſed & ſi incertum. Communiter dici ſolet, ꝙ in fauorabilib. maſculinum cōcipit femininū: in odioſis nō. ſic ſoluitur ff. de verb. ſign l. 1. Alij dicunt ꝙ ſi maſculinū verbū p̄feratur ab homine, & eſt odioſum, nō cōprehendit fęminam: & ſic intelligit̄ prædictus § ſed & ſi incertum. ſed ſi a lege, ſiue ſit odioſum, ſiue non: femina cōtinetur. ff de iu. omnium iud ſi quis id. Odoffredus dicebat, ꝙ ſi ēt a lege proferatur verbū odioſum, non comprehendit feminā: niſi id lege caueatur. Dic ſecundum Gar. ꝙ verbum maſculinum prolatum a canone, comprehendit feminas: quod probatur 16. q. 4. ſi quis ſaudente. coniuncto cum c. de ſentē. excō. mulieres. quod eſt verum, niſi eadem vel alia cōſtitutione excipiatur femina. j. eodē. indemnitatibus. §. ſed cum eas.

1 Vide ibi Angelum.

ADDITIO. Quę excepta intelligit̄ ī articulis, q fęminis non congruunt. ſ. d ſta. reg. ea q̄. in fi. de hoc Spec. d diſpu. & alle. §. poſt hęc. verſ. vel in maſculinū p̄ Hoſt. de teſt. Raynal d'. i prin. p̄ Archid. plenius in p̄dicto c. ſi quis ſuadente. per Cyn. C. de ſer. fug. q cumque. Ioan. And.

c ¶ Regalia.] i. collectā, quæ fit Regis rōne, vel Imperatoris. vel tributū, quod debetur regi. 11 q. 1 ſi tributum ſic ſolet exponi de iure patr. præterea 2. Vel i. iura, quæ ad Imperatorem p̄tinere conſueuerunt, vt portus & vectigalia: ſed illa erāt eccleſijs conceſſa, & modo volebat ea de nouo aliquis occupare, vt in lib. feu. tit. quę ſint regalia, aliàs eſt ſub c. Imperialem. Ioan And.

2 Vide Bertrādū cōſi. 276. inci. viſa cōceſſione, par. 1.

d ¶ Cuſtodiā.] & cetera, quæ ſequūtur, expone ſecūdum Gar. ideſt iuris patronatus, quod ſecundū diuerſas regiones diuerſa ſortit̄ vocabula j. de iure patro. quia clerici. &c. præterea 2. de ſtatu mona. in ſingulis §. 1. 16. q. 7. piæ mentis. &c. Frigentius. quocumq; ergo nomine cenſeatur, vſurpantes de nouo tale ius in eccleſiis, & alijs locis pijs, & bona ipſorum locorum vacantium occupantes, excōmunicati ſunt ipſo iure.

e ¶ Alijs.] vt hoſpitalibus, vel alijs quocumque nomine vocatis.

f ¶ De nouo.] ſcilicet a xl. annis citra, ſecundū Gar. de conſue. c. vlt. de præſcrip. de quarta. 16. quæſt. 3. c. placuit. § quas actiones. & hoc per litteram, quæ ſequitur, vel ex antiqua conſuetudine, &c. Chriſma tamē, matrimonium, mancipium, vinūm, dicuntur noua, q̄ non excedunt annum: vetera quæ excedunt. Probatur primum de conſecrat. diſtin. 3. litteris, Secundum, 35. quæſt. 8. c. 1. Tertium, ff. de publi. & vectig. l. interdum. §. quotiens. Quartum, ff de vi. tri. & ole. lega. vetus. Alibi dicitur nouum, cuius extat memoria: & eius contrarium dicitur vetus. 3 ff. de aqua plu. arcē. l. 2. §. fina. & l. in ſumma. §. 1. ſupra de verb. ſigniſi. c. ſuper quibuſdam.

3 Qđ dicat̄ antiquū t̄ps vid̄ p̄ Marianum Sozi. cōſ. 89. incip. in cauſa agitata.

ADDITIO. Dicit Archidiac. qđ hic, & ſupra eo. auaritiæ. dicitur nouum, quod numquam fuit. Io. An.

g ¶ Bona.] de quibus nulla eſt laicis attributa facultas. 96. diſt. bene quidem. de conſti. eccleſia.

h ¶ Occupare.] in mala parte ponitur. ſic ſupra eod. vt præteritæ. alibi in bona. 7 q. 1. factus eſt Corneli'. & ſ. de procu. nō iniunc. & j. de proc. ſi duo. & de cōſe. diſt. 5. numquam & proprie mobilia dicūtur occupari, vel rapi: immobilia dicuntur inuadi: ſæpe tñ ſumitur vnum pro reliquo. 47. diſt. ſicut & 12. q. 2. quicumque. ſ de reſti ſpol. ſæpe. C. vnde vi, ſi quis in tantam Inſtit vi bono rapt. § quod non ſolum

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ iſti tales rerū eccleſiaſticarum occupatores dicuntur committere furtū & ſacrilegium: & nō qualecūq; furtum, ſed peculatus, quod eſt furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. glo. [Ioan. And.]

i ¶ Præfulgeant.] hic aſſume litteram in fine ſequēti verſ. eoipſo, &c. & maiori pęna ſunt digni: quib. cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine. 5. q. 6. c. quia iuxta § ſi forte presbyteri.

K ¶ Procurāt.] forte occaſiōe diſcordię īter ipſos ſuſci-

Procurare quis dicatur quadruplicites.

factæ. & dicuntur procurare ope, conſilio, perſuaſione, & operatione. de homi. ſicut dignum. de officio deleg. c. 1. ff. de ſer. corrup. l. 1 §. perſuadere.

a ¶ Opponunt.] noti clericos ſe debere opponere, pro iuribus eccleſiæ defendendis. ad idem. ī. de re. eccle. non alie. hoc conſultiſſimo.

bus. ſed de his quæ ſ. ptinēt ad fructus. Tu dic, quod fructus cõſeruari debēt futuro ſucceſſori. ī de off. ord. c. vos ī. eo. vbi periculū §. prouiſionis. & ī. eo quia ſæpe. & de off. ord. præſenti. Qui enim cuſtodiā habent, cuſtodire dēt, nō conſumere. ff. vt in poſ. lega. l. is cui. §. qui legatorū habe būt tamē ſm Gulielmū, quādiu cuſtodiæ opera n dant moderata cibaria. arg. 12. q. 2. charitatē. ī de præb. extirpandę. ff. comm. in rebus. §. poſſunt. & ſic nō habet locū hic. & arg. a cõtrario ſenſu. C. de epi & cle. conuēticulam, & ff de condi. inſer. l i.

† Verbū decernimus, deeſt in quodā vetuſtiſſimo codice, & videtur abeē oportere, cū tota hęc periodus regatur a verbo, ſancimus, initio capitis, poſito.

b ¶ Pro tēpore.] id eſt, pro ea parte temporis. vel i. deſt, ab eo tempore citra.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit diſtinguēdo.]

c ¶ Inhibemus.] Contra faciēs eſt transgreſſor canonis, quia canonem trāſgreditur, prohibitionē continentem, 4. diſt. c. denique. in fi. ſecus ſi conſilium tātū, vt ibi. Sed quæro quæ ſit pęna tranſgreſſionis canonis? Dic ſcdm Gar. quod qui trāſgreditur canonē credēs Romanā eccleſiā nō habere poteſtatem cõdendi canones: & de tali trāſgreſſione punitur ut hæreticus. 19. di. nulli fas. ubi de hoc. Si autē credit Romanā eccleſiam poteſtatē habere, ſed facit contrarium: quia ſic ei placet, eſt pœna depoſitionis ī. ut 4. di. § ult. & adde hoc quod no. ī. de treug. & pa cap. 1.

† Dictio, clericos, quę vt plurimū deeſt in recētioribus lib. repoſita eſt ex oībus antiquis codicib.

Pęna trāſgredietis canones.

tentiæ decernimus † ſubiacere. ¶ Illos uero clericos, † qui ſe (vt deberent talia facientibus non opponūt: a de prouentibus eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum, pro tempore, b quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus. c ¶ Qui autem ab ipſarum eccleſiarum, ceterorumque locorum fundatione, d uel ex antiqua e conſuetudine iura ſibi huiuſmodi f vendicant: ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant & ſuos miniſtros g in eis ſollicite faciant abſtinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, ſiue redditus h prouenientes uacationis tempore, non vſurpent: Nec bona cetera, i quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant; ſed in bono ſtatu conſeruent.

¶ Idem in eodem:

¶ Parochialis eccleſia nemini conferatur, qui non ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate: & ſi conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: Ille autem, cui talis eccleſia collata fuerit, tenetur perſonaliter reſidere, & infra annum ſacerdos fieri: ſi autem promotus non fuerit, elapſo anno priuatus eſt ipſo iure. Super reſidētia autem prælatus eius ad tempus poterit diſpenſare. Ioan. And.

CAP. XIIII.

LICET k † CA- [nonem...]

i ¶ Cetera.] ff. de ver bo. ſign. l. ceterorū. Ioan. And.

Licet canon.] Sūma & diuide, prout in pri ma glo.

CASVS. Quidam clericus cõſtitutus in præſentia Rom. Pontificis quęſiuit ab eo, Sāctiſſimè Pater, vellem bene informari a vobis, quæ idoneitas requiritur in promouēdo ad eccleſiā parochialem? Ad quod rūdet Rom. Põtifex, quod in promouendo ad eccleſiam parochialem requiritur, quod ipſe habeat ſcientiam ſufficiētem: & ſit imbutus bonis virtutib. ac inſuper ſit alienus a uitijs: & quod compleuerit annum vigeſimumquartum, & attigerit vigeſimūquintum: quod ſi nō attigerit xxv. nulla ē collatio ipſo iure? Sed quid ſi promotus ad eccleſiam parochialem habeat omnia iſta: quia eſt ætatis perfectę, idoneus ſcientia, & moribus: ſed tamen nō eſt ſacerdos? Rūdet Romanus Pontifex quod ipſe dēt effici ſacerdos infra annū computandū a tpe adeptę pacificę poſſeſſionis ipſius eccleſię Parochialis: alias ſi nō promoueatur ad ſacerdotiū infra illud tēpus: illo tpe elapſo priuatus eſt ipſo iure dicta eccleſia parochiali c. cõmiſſa. ī eo. & ſic correctum eſt. c. cum in cūctis. eodē tit. in ant. quod requirebat amotionem per ſnīam: ſed per iſtud capit. ipſo facto eſt amotus abſque aliqua monitione vel ſententia. Sed quid ſi promotus ad eccleſiam parochialē fuit effectus ſacerdos infra annū: vtrum teneatur reſidere perſonaliter in ipſa eccleſia: & eidem perſonaliter deſeruire diuinis? Reſpōdet quòd ſic: niſi ſuus prelatus cū ipſo diſpenſauerit, ne reſideat perſonaliter in ſua eccleſia: ſed ut poſſet in ipſa eccleſia deſeruire in diuinis per alium ſuum vicarium.

† Vide capi. Licet. ſub Alex. iij. c. 13 eo. cõc. Tr. ſeſ. 7 de refor. c. 3 ubi hoc decretū cõfirmatur.

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]

K ¶ Licet parochialis eccleſia nemini cõferatur, qui nō ſit idoneus ſcientia, moribus & ætate: & ſi conferatur nō attingenti vigeſimumquintum annum, nō valet collatio: ille autē cui talis eccleſia collata fuerit, tenetur perſonaliter reſidere, & infra annū ſacerdos fieri: ſi autē promotus nō fuerit elapſo anno priuatus eſt ipſo iure. Super reſidētia autem prælatus eius ad tempus poterit diſpenſare. Et poteſt diuidi in ſex partes. In hac prima ponit cõſtitutionem Alexādri: & ſtatuit cui debeat cõferri parochialis eccleſia.

d ¶ Fundatione.] fundans. n. & dotans eccleſiam de diœceſani conſenſu pōt hoc ſtatuere, vt fructus ipſius eccleſiæ, cū vacabit, ſuos faciat. 18. q. 2. Eleutherius de iure patro præterea 2. & ca. nobis.

a Vbi ſi ē certa pœna ſtatuta l. A.

ADDITIO. Licet donationis tempore poſſit doti onus imponi: nō tamen tpe traditionis, quia fit ex interuallo facit. C. de pac. con l. ex morte. in fi. & quod not. de rei uxo. act l una. accidit. facit de teſti. cog præterea. cum concor. in vlt gl. Ioan. And.

2 Quātū liceat hodie patronis bnficiorū, rōne iuriſpatronatus ſāciuit cõci. Tr. ſeſ. 25 de ref. c 9. quod oīno videas.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Antiqua.] præſcripta. ī. de conſue c. vlt. videtur ergo quod cõſuetudo, qua vſurpari poſſint bona eccleſiarum, & ſic onerosa præſcribi poſſit: cõtra id, ī. de conſue. c. 1. Dic quod in hoc quod quis habeat ius patronatus, cuſtodiā, guardiam uel ſimilia, bene ualet conſuetudo: ſed in hoc quòd vſurpet, non ualet: & ſic intelligitur contrarium

f ¶ Huiuſmodi] ſcilicet. guardiam, cuſtodiam, uel regalia.

g ¶ Miniſtros] qui res alterius ſaluare tenentur: & de facto miniſtrorum tenentur. ff nau caupo. ſta. l. fin. in prin 86. diſt. an putatis. & culpæ reus eſt, qui malorū vtitur opera. Inſt de obl. quæ ex quaſi deli. §. ſed ſi alicuius, circa finem.

3 Vel ſūt ſtagna, vel viuaria, ſi in ſtatu quo piſces ti deant. Io. And.

[Glo. ſeq. quærit, & arg. & ſoluit.]

h ¶ Redditus.] vt ſunt ſyluæ cędue: quę tēpore uacationis nō ſunt in tali ſtatu, quod cædi deant. 3 Et nota quod omnis fructus conſiſtit in redditu ff. de vſu. Paulus. § 1 ſed non cõuertitur: quia partus ancillę eſt in redditu, ſed nō in fructu. ff. de vſur. in pecudū. § partes. inſt. de re. di. § in pecudum. Sed quæro an fructus medio tempore perceptos faciant tales ſuos? Ita videtur per hanc litterā: quia non prohibet de fructi

non [a] à felicis recordationis Alexandro Papa tertio prædeceſſore noſtro editus, inter cetera [b] ſtatuerit, vt nullus regimen eccleſiæ parochialis ſuſcipiat, niſi vigeſimũquintũ annum ætatis attigerit: ac ſcientia, & moribus commendandus exiſtat: quòdque talis ad regimen aſſumptus huiuſmodi, ſi monitus non fuerit prefixo à canonibus tempore [c] in presbyterũ ordinatus, à regiminis eiuſdem amoueatur officio, & alij [d] conferatur. Quia tamen in obſeruatione canonis memorati, ſe multi exhibent negligentes: Nos periculoſam [e] illorum negligentiam [f] volentes iuris executione [g] ſuppleri, præſenti decreto ſtatuimus: vt nullus ad regimen parochialis [h] eccleſiæ aſſumatur, niſi ſit idoneus † moribus, ſcientia, [i] & ætate: Decernentes, collationes de parochialibus [k] eccleſijs, his, qui non attigerint [l] vigeſimumquintum annum, de cetero [m] faciendas viribus omnino carere. [n] ¶ Is

In ſecunda:ibi, Decernentes.irritet collationẽ aliter factã. In tertia:ibi, Is ẽt.ponit de reſidentia facienda. In quarta:ibi, Et infra annũ.de promotione ad præſbyteratum. In quinta:ibi, Quòd,ſi infra .pœnam non promoti. In ſexta ibi,ſuper reſidentia. de diſpenſatione reſidentiæ.

ADDITIO. Iſta diuiſio in ſex partes placet.licet Frã.diuidat in quattuor tantũ, quia cõiungebat tertiã & quartam: Itẽ quintam, & ſextam. Cericus diuidebat in quinq;,cõiungendo primas duas: Itẽ Ioan.Monac.in quinq;, ſubticendo tertiã.Io.An.

[Gl. ſeq. ponit tria quæ ſupplet ipſe canon.]

a ¶ Canon.] ĩ eo cã in cũctis, qui hic in trib.maxime ſupplet:quia ibi collatio parochialis eccleſiæ minoribus fieri ꝓhibebatur tantũ:hic irrita decernitur: niſi dicere velis, ꝙ id ſatis erat irritum ꝑ ipſam ꝯſtitutionẽ: quia ſufficit legislatorem aliquid prohibuiſſe:& ſi nõ adijciat contra factũ nõ ualere 1 C de legib. non dubium nec fuit hoc propterea ſuperfluum,cum clarius exprimat. ad idẽ ĩ. de ſum. Tri.c. vni.eo.lib.& ſic innouat & ſuſcitat illud ius, quaſi ꝑ abuſum abolitum. Item per canonem illum moueri debent ad ſuſcipiendos ordines:per iſtum nõ itẽ per illum priuandus eſt per ſententiam:per iſtud priuatus eſt ipſo iure. Ioan And.

1 Idẽ Do. allegat ſimilẽ glo. in cle. 3. de iu pat. Font.

b ¶ Cetera.] quia multa alia ſtatuit prȩter iſta.

c ¶ Tempore.] quod erat in proximis quattuor temporib.75.diſt.quaſi per tot.uel dic præfixo ab hoĩe.

d ¶ Alij.] ergo nõ primo,ne fiant leges ludibrio:& dicatur ſolũ uerbis lex impoſita.ĩ.eo.commiſſa. §.porro.& dic, alij, qui cũ effectu faciat id,in quo primus fuit negligens.ſupra de cler.non reſi.relatum.aliàs,remouebitur,ut ibi.

e ¶ Periculoſam.]ſibi & illis, quos corrigere debebãt:& ita cateruatim ſequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium.40.diſt.ſi Papa.

f ¶ Negligentiam] hæc omnia lædit.in auth coll.6. de quæſtore.§.hȩc omnia.& nouerca eſt eruditionis. 83.diſt.c.nihil.

g ¶ Executione.] nota ꝙ quilibet canon,qui eſt latæ ſententiæ, poteſt dici executorius: & hoc eſt verũ quo ad iuris executionem.

2 Qualis ȩtas reqraſ in promouẽdis ad quaslibet dignitates, & beneficia ſanciuit Alex. iij. in concilio Lateranen. ca. 3 &nouiſſime conciliũ Tri. ſeſ 24 de ref.ca. 12.

ADDITIO. An neceſſaria ſit executio facti vel declaratio. no. ĩ.eo. cõmiſſa.§.1.Archidiaconus remittit.de præb.licet 2.Ioan. And.

[Gl.ſeq.quærit;arguit pro:ſoluit contrarium.Item quærit,& ſoluit.]

h ¶ Parochialis eccleſiȩ.] ſed nunquid erit idẽ in decanatu & alijs dignitatibus,2 de quib.loquitur.§. inferiora.c.cũ in cunctis. ĩ.eod. arguendo de ſimilibus ad ſimilia? Videſ ꝙ ſic,cũ ſub eadem prohibitione manauerit.ĩ.de conſt.tranſlato Dicas ſecundũ Gar. & Gul.ꝙ in illis per hanc cõſtitutionem nihil immutatur:quod enim non mutatur,& cetera.C. de appel. ꝓcipimus,& C.de teſt.ſancimus.Habeat ergo tm̃ locũ in eccleſia parochiali:nec recedã à verbis ff. de leg 3. non aliter Seruabiſ ergo in eis.§.inferiora.c.cũ in cũctis.ĩ.eo.Itẽ ſcias,ꝙ non habet locũ hȩc cõſtitutio in parochialibus collegiatis,vel aſſumptis ad earũ regimen.ĩ.eo tit.ſtatutũ. Quid ſi eccleſia olim habuit parochianos,ſed nũc habere deſijt?Dic ſcd̃m Gar. ꝙ nõ hẽt locũ conſtitutio: quia & deficientibus perſonis collegij,deſinit eſſe collegium,vt not.ff.quod cuiuſque uniuerſi.l.ſicut municipij,§.1.Si aũt reincipere nt ibi ẽe parochiani, ex tunc incipiet conſtõ locũ habere: qa facta eſt parochialis.& o. reuolauit ad a.35.d.ab exordio. quẽadmodũ ſi de nouo fieret aliqua eccleſia parochialis,locũ hẽret conſtõ,& concor.ad hoc Hoſtiẽ ĩ. de cleric. non reſiden. qa nonnulli.

i ¶ Sciẽtia.] quȩ requiratur in eo. hẽs 28 diſt. quæ ipſis.

† Idẽ cauetur in cõc.Late. ſub Alex. iij.c.1. & in conci. Late. ſub Inno. iij. c.30.& in conc.Tri. ſeſ.7 d re fo.c.3.& ſeſ. 24.de refo.c.12.

k ¶ Parochialib.] de talib.eccleſijs habetur.38. diſt.quando.in princ. 10. q.1. regenda.13.q 1 c. 1. Parochia Grȩce, Latine dr̃ partitio: & dr̃ parochia, quaſi partitio curæ:quia rector ipſius habet curam animarum totius populi infra illos limites congregati: unde dicitur populum regere.ĩ.de capel.monach c 1.Archidiaconus.

l ¶ Attigerint.] ſufficit ergo in his,ꝙ attigerint xxv. annũ.ſecus ergo in epo.,de cle. cũ in cunctis.& in abbatiſſa. ĩ.eod.indemnitatibus,& in caſu infra de ætat. & qualit c.vno.

ADDITIO. Et in caſu de regul. ad noſtram. vbi vide cum ſuis remiſſis. Ad vtramque partem facit clẽ. de ſtatu monach. ne in agro. §.ceterũ. Solue vt ibi in glo. 4 Ioan.And.

[Glo.ſeq notat & remittit.ſecundo quærit de pẽdentibus,opi.ponit,& ſoluit diſtinguendo.]

m ¶ De cetero.3. ad futura tantũ extenditur:& habet hoc locũ in qualibet conſtitutione, præterquam in caſibus.ĩ.de conſtit.c.vlt.dic vt ibi Quid de pendẽtib. numquid ad illa cõſtitutio extendatur? Et quidem ſi pẽdeat per appellationem, negotiũ decidi debet ſecundũ ius,quod erat tempore primȩ ſententiȩ: nõ ſecundum ius,quod emanauit appellatione pẽdẽte.in auth.vt cum de appel.cog.in prin.& §.1. Si aũt principaliter pendet,dixit Hoſtien. ĩ.de conſtit.c.2. decidi debere ſecundũ ius quod emanauit Goff.ibi, & Accur.C.de legi.leges ſecundũ ius quod ante conſtitutionem erat,& vterque allegat prædi. auth.dic ſecundum Gar.ꝙ ſi conſtitutio loquatur de ordinatione negotij vel contractus,vt de numero teſtiũ,de ſcriptura vel alia ſolemnitate,vera eſt opinio Goffre. Nõ enim pars poterit diuinare. C.de teſt. teſtiũ. C.de teſta.iubemus.42.diſt.propoſuiſti.Si autẽ conſtitutio loquatur circa ordinationem ſententiæ vel proceſſus: pone exemplum de iuram.calum.c.2.§. vlt. de ſent. & re iudic c.vlt poteſt vera eſſe opinio Hoſtiẽ. ita ꝙ proceſſum cauſæ iam factum non tangat, ſed faciendum;quod alias conſtitutio de ſui natura non extendatur ad pendentia,probatur opti.infra de offi. lega. c.penulti.in fine.

3 De materia glo. vide Pet. de Ancharano te loquẽtem.Fon.

[Glo.ſeq.de duobus ſimul quȩrit,& ſoluit. Iterum quȩrit:arg.pro,& ſoluit contrarium.]

n ¶ Carere.]ipſo iure.Si quȩratur an epi poſſint in ȩtate diſpenſare:in ꝙ olim a quibuſdam dicebatur ꝙ

i.iam

etiam [a], qui ad huiuſmodi regimen aſſumetur, ut gregis ſibi crediti diligentius curam gerere poſſit, in parochiali eccleſia, cuius rector [b] extiterit, reſidere [c] † perſonaliter [d] teneātur: Et infra annum [e] à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum, ſe faciat ad ſacerdotium promoueri. Quòd ſi infra idem tempus [f] promotus non fuerit: eccleſia ſibi commiſſa, nulla etiam præmiſſa monitione, ſit præſentis conſtitutionis auctoritate priuatus [g]. ¶ Super reſidentia vero (vt præmittitur) facienda, poſſit ordinarius [h] gratiam diſpenſationis ad tempus [i] facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

¶ Idem in eodem.

¶ *Parochialis eccleſia non commendetur, niſi conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio: & tali non niſi una, & illa tunc demum, cum neceſſitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda ultra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritū ipſo iure. Ioan. And.*

CAP. XV.

N E-

illam decre. de ætat. & quali. ꝓterea. & c. indecorū. & vtrum diſpenſatiue poſſint annum prorogare? Dic ꝙ nō, ꝑ decret. iſtam, q̄ ſolum ſuꝑ reſidentia eis ꝓtātem
1 Idem Do. Fon. diſpenſandi reſeruat: 1 eo tñ ſaluo, qđ habes. ĩ. eod. tit. cū ex eo. De diſpenſatione aūt ordinum nihil hic ꝓhibetur: vñ antiquo iuri ſtabitur. ſ. illi decr. ꝓterea. Sed nunquid non ꝯſtitutus in maiorib. vel ĩ minorib. de iure cōi ad talē eccleſiā eligi ꝑt? & vĩ ꝙ ſic: quia iſta decre. nihil exigit, niſi ꝙ ꝓmoueatᷣ inf. annū: ſed ad oēs ordines promoueri poterit int. annum: Sed dic cōtra: 2 quia hæc decre. ꝓterea nihil per iſtam immutat: immo per iſtam quodammodo exponiᷣ, quod ibi dicit, infra breue tempus.
† Idem cauet cōcil. Trid. ſeſſ. 6 de reſo. c. 2 quod uio videas.
2 Idem Do. Font.
a ¶ Is etiam.] tertia pars, in qua ponit đ reſidentia facienda.
b ¶ Rector.] vel perpetuus vicarius: in quo locū hēt, quod hic dř circa ordinē & ætatē, per cle. de offi. vica. q̄ de eccleſijs, cuius ꝯtrū dicit hic Archi. ꝑ hāc lrā.
c ¶ Reſidere.] ad hoc etiam tenebatur olim. ſup. de cler. non reſi. relatum.
c ¶ Reſidere] is dicitur reſidere, qui cōtinue ibi moratur. arg. C. de metatis. l. deuotum. lib. 12. niſi in caſibus a iure exceptis: in quib. is qui abeſt, fingitur eſſe præſens & reſidere, vt inf. de cle non reſi. de cetero. c. ex parte. & c. cum dilectus. cum ſi. Archid.
d ¶ Perſonaliter.] ergo non per uicarium: niſi in caſu. ſup. de præb. extirpandæ. quam per hanc tolli non credo ſecundum Guil.
e ¶ Annum.] impedimento ceſſante. ĩ. eo. tit. lib. 6 q̄ ſit in ſi. & eſt expreſſum. inf. eod. cōmiſſa & currit iſte annus, ex quo habuit poſſeſſionem pacificam: vel per eum ſtetit quo minus haberet: nec currit iuſte impedito, vt inf. eo. commiſſa. & inf. de præb. licet.
f ¶ Idem tp̄s.] niſi cum eis per ep̄os ſuos fuerit diſpenſatum: vt litterarum ſtudio inſiſtentes nō teneā-
3 Vide ele. vt hi. de æta. & qualit. & cōc. Trid. ſeſſ. 7. de reſo. c. 12. & ſeſſ. 22. de reſo. c. 4. & ſeſſ. 23. de reſo. c. 12. tur vſq; ad ſeptennium 3 promoueri, niſi ad ordinē ſubdiaconatus dumtaxat: ad quem ſub hac pœna infra annum promoueri tenentur. inf. eo. tit. cum ex eo.
[Glo. ſeq quærit, & ſoluit: demum ſoluit duo dubia, & de tertio remittit: vltimo diſtinguit circa compulſionem ad ordines.]
g ¶ Priuatus.] ipſo iure: olim vero per ſnīam. Sed nūquid poterit purgari mora anno elapſo per aliquot dies? Dic ꝙ non, arg. hic. & de ſuppl negl. præla. licet. quia ꝯmiſſa non pōt purgari. C. de contrahen. & committ. ſtipul. l. magnam. & adde quod dixi inf. de reg. iur. mora. & licet tam modicum tp̄s reſtet de anno, ꝙ certum eſt eum non poſſe promoueri: non eſt priuatus. ĩ. eod. commiſſa 1. reſpon. & dico, ꝙ pœna illius conſtitutionis, cum in cunctis. non eſt remota ꝑ iſtā: quia ſi talis eccleſia collata fuerit diacono: & monitus promoueri nolit, ēt inf annum priuari poterit ſecundum tenorem ipſius decre. Et ſi quæratur qñ incipiat currere tempus illi, ad quem ſpectat collatio: dicā ĩ. eo. commiſſa. Nota autem ex hac decret. ꝙ cōpellitur quis ad ordines per ſubtractionem beneficij.

Sed quia iura 4 ſuꝑ hoc uariant, diſtinguas, ſm Gar. Aut beneficiū hēt certum ordinem annexum, aut nō. Si hēt, aut iuſta cauſa excuſat illum, vt pote irregularitas, in quā poſtea incidit ſine culpa ſua, vt quia oculum vel manum amiſit: tunc nec compellendus eſt, nec priuādus. ĩ. eod. cū in cunctis. §. hoc ſane. Si autem incidit in talē irregularitatē culpa ſua, dēt amittere beneficiū: & ſic intelligiᷣ de æta. & qualit. c. j. Idē ſi ante adeptum beneficium in illā irregularitatem incidit qualitercunq;: quia id in ꝓmotione ſua tacere non debuit. 24. diſt. qñ. & ca. ult. ĩ de cor. viti. expoſuiſti de renun. niſi cum pridē. §. perſonæ. Si aūt iuſta cauſa eum nō excuſat, aut eſt parochialis eccleſia: & tunc elapſo anno priuatus ē ipſo iure, ēt ſi non moneaᷣ, vt hic: aut eſt aliud beneficiū: & tunc ſi monitus ñ vult promoueri, priuandus eſt ĩ. eo. cū in cūctis. §. inferiora. In ep̄atu aūt non requiritur monitio: ſed ſufficit negligētia electi per tempus a canone terminatum. 100. diſt. c. 1. circa ſi. Si vero beneficium non hēt certum ordinem annexū: & eccleſiæ neceſſitas vel vtilitas non exigit, inuitus cogi non dēt: & punitur qui eum ꝯpellit 74. diſt. c. 1. & 2. & can. vbi iſta. Si aūt neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ requirit, vt promoueatur clericus: ſi ſe excuſat prætextu criminis, quod ſe ꝯmiſiſſe proponit: aut ſi proponit aliud impedimentū in quod incidit culpa ſua: tunc ep̄s dēt inferiores idoneos promouere: & ipſum clericum ab ipſo beneficio penitus amouere: niſi alˀs valde vtilis & neceſſarius eſſet illi eccleſię. de æta. & qual. quæris. vbi vero impedimentum tp̄ale prætendit, puta infirmitatem, vel ēt perpetuum ex delicto ſuo non proueniens: non ſolū non cogitur: ſed etiam ſi eius excuſatio non admittitur, poterit appellare: ſicut & tutor appellat ob excuſationem rationabilem non admiſſam. ff. ñ appel. ſit: l. 1. §. ſi quis tutor. ꝙ ſi voluntate ſua renuit ordinari, nil prætendens, niſi quia non vult: debet compelli appellatione remota per ſubtractionem beneficij & officij. 74. diſt. c. 3. & 4. De regularibus dic vt in clemen. de ſtatu regu. ne in agro. §. antepen.
4 Vide infra & concil. Trid. paulo ante citatā.
[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]
h ¶ Ordinarius.] i. ſuus ſuperior: ſiue ſit ep̄s, ſiue maior vel inferior ep̄o. ſup de cler. non reſid. relatum: & ſic illud intelligunt Inno. & Hoſt. diſpenſationem autem illius. c. inf eo. cum ex eo. non poſſunt inferiores epiſcopis facere, vt ibi dicam.
i ¶ Ad tempus.] bene dicit: quia nec Papa ſuper reſidētias dat perpetuas indulgentias: & datas ꝑ prædeceſſores reuocat, ut ſup. eo lib. de reſcri c. vlt.
N Emo.] Tria facit. Primo ꝓmittit cui, & qñ fiat cōmenda parochialis eccleſiæ: Secundo quantum duret: Tertio decretum apponit. Secunda: ibi, Huiuſmodi autem: Tertia: ibi, Statuentes.
ADDITIO. Et Ioan. Mon. diuidebat in quatuor. Secunda: ibi, Nec tali. Io. And.

CASVS.

mo a † deiceps b parochialem c eccleſiam, alicui nō cōſtituto in ætate d legitima, & ſacerdotio e, commendare f præſumat: nec tali g etiam niſi vna h †, &

† Vacāti b9 ecclijs parochia lib. quid agēdum, diligēter pſcribit ɔci Trid ſeſſ.24 d refo. c.18.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, epſ non habens ad manus perſonam idoneam: vel forte patroni contendebant de iure patronatus: certum eſt ꝙ iſte epſ poteſt ad tpſ concedere alicui iſtam eccleſiam in cōmendam: Sed quæritur quæ ętas, & quæ aliæ qualitates requiruntur in cōmendatario: Rādet ꝙ requiritur, ꝙ cōmendatarius cōpleuerit ann xxiiij. & attigerit xxv. annum. Item requirit ꝙ ipſe ſit conſtitutus in ſacerdotio: Nam requiritur ꝙ exerceāt ea, quæ ſacerdo exercet Item tertio req̄ritur ꝙ non habeat aliam eccleſiam in cōmendam. Sed vtrum in perpetuū poterit epſ eccleſiam cōmendare? Certe non: ſed ſolum vſq; ad ſex menſes: & in effectu poteſt epſ eccleſiam commendare vſque ad illud tempus, quod habet in ſua collatione. Nemo] Iſta conſtitutio non comprehendit Romanum Pontificem: quia Rom. Pontifex non pōt ſibi legem imponere. Nota primo, ꝙ epſ (idem eſt de alio ſuperiore) poteſt eccleſias ſpectantes ad ſuam collationem commendare, i. tradere in cuſtodiam, & alicui cōmittere adminiſtrationem ad tpſ: ſed talis cōmendatarius ꝑ hoc non habet titulum in eccleſia ſibi commendata. Nota vlterius, ꝙ epiſcopus non poteſt eccleſiam commendare vltra ſex menſes: ideo elapſis ſex menſibus expirat commenda: ſed Romanus Pontifex poteſt in perpetuum commendare: Vnde ſciendum, ꝙ cōmendatarius in eccleſia ſibi commendata non dr̄ habere titulū, & ideo non vacat per mortem cōmendatarij: Ex quo ſequitur, ꝙ ſi poſt mortē commendatarij impetraretur eccleſia commendata tanquam vacans per mortē: impetratio eſſet ſurreptitia: quia eſſet expreſſus falſus modus vacationis: & hoc uerū: niſi in impetratione eſſet oppoſita iſta clauſula, & hoc quocunque modo vacet. Nota inſuper, ꝙ commenda eccleſię parochialis non poteſt alicui fieri, niſi conſtituto in ſacerdotio: licet eccleſia parochialis poſſit alicui dari in titulū non ɔſtituto in ſacerdotio. Nota finaliter. ꝙ cōmendatarius tenetur reſidere in eccleſia ſibi cōmendata: ideo non poſſet ſibi dari alia commenda: quia nemo pōt reſidere perſonaliter in duobus locis. [Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Nemo.] Parochialis eccl̄a non cōmendet niſi conſtituto in ætate l'tima & ſacerdotio: & tali non niſi vna: & illa tūc demū, cū neceſſitas vl' vtilitas exigit. Talis aūt cōmēda ultra ſex menſes non duret. Quod ꝯ prædicta factum fuerit eſt irritum ipſo iure Io. An.

b ¶ Deinceps.] Per hoc verbum appareat, ꝙ hæc conſtitutio ad præteritas 1 cōmendas non extenditur: & quia natura conſtitutionis eſt, ꝙ non extendatur ad præterita. & de hoc ſupra cap prox.

1 Hanc addōnē d tpib. diuerſorū ɔciliorum ponit Io. And hic I lectura ſuper gl. 2. in uerbo: præteritas.

ADDITIO. Fuit hoc concilium, vt refert Franc. Vercel. anno Dñi 1274. a principio Maij vſque ad Auguſtū. & hoc de Lugduñ. Gregorius x. Prius aūt fecerat Lugduñ. Inno iiij cōcilium anno Dñi 1245 vt patet in Spec. hiſtoriarum, lib. vlt in prin. De Vieñ. quod fuit 1311. & xii. vide in Clem. cum ſit. de ceoſi. gl. penult. De Lateraň. Alex. iij. quod fuit 1179. dixi de his quæ fiunt à præla cum Apoſtolica. in fin De generali Inno. iij. quod fuit 1215. dixi ſup. de deci. cap. penult. Ioan. And.

2 Quid requirat adhoc, vt eccl̄a cenſeatur parochia, notat A lex. conſ. 74. incip. Viſo pun cto. vol. 4.

c ¶ Parochialem: 2] In alijs ergo nihil immutatur: ſed remanet ius antiquum ſecundum Gul. ad hoc. C. de appel. præcipimus.

ADDITIO. Specialia igitur parochialium eccleſiarum habes hic, & ſup cap. prox. ubi de hoc in glo ſed nunquid. & inf. de præben. ſi Apoſtolica. ſup. de præbend. extirpandæ. §. qui uero. & in clemen. vnica de offi. vica Io. And.

d ¶ Aetate.] ſcilicet, ꝙ attigerit xxv. annū. ſup. c. pxi.

e ¶ Sacerdotio.] vt poſſit interim ipſi eccleſiæ in ſacerdotali ordine deſeruire. Et nota ꝙ parochialis eccl̄a pōt intitulata dari, ēt non pręsbytero ſ. c. proxi. ſ. eo. cū ex eo. ſ. de inſti c 2. cōmendari aūt non: & hoc ē nouum, quia ante conſtitutionē iſtam hoc non erat. [Glo. ſeq. ponit quomodo diuerſis modis ſumitur cōmēdare, & qūo hic: ſecundo, circa cōmēdam format octo quęſtiones.

f ¶ Commendare.] Idē eſt ꝙ deponere. ff de uerb ſig. l. commēdare ff. depoſi l. Lucius. 22. c 2 ne quis arbitret. ſ. depoſi. c. 1. Qn̄q; accipitur cōmendare pro verbali honore alicui imp nſo: vt cum quis de aliquo laudat: vel cū amicum commendo, vt ei verbalem honorem faciam ff manda. ſi uero. § cum quidam. Et ea quæ cōmendandi cauſa dñr. non obligant. ff. de ędil. edi. ſciēdum ff de contrahen emp ea quæ nec commendandi ſui cauſa debet quis facere quod alteri noceat. 11 q. 3 ſi quis uero. ſed hic de commenda agimus: quæ eſt cuſtodia eccleſiæ alicui cōmiſſa. Et primo quæro an talis ſit prælatus? Et dico ꝙ non: ſed pr curator tm̄: habet tn̄ legitimam adminiſtrationem 3 21. q. 1 relatio. ſup eo cum nobis olim 2. §. fi. & ſic no. 21. q. 1. qui plures Sed nunquid interim dr̄ vacare: Dic ꝙ nō: q̄a titulus iſte eſt canonicus, ſicut & alij ſup eo c dudū. 2. & in prędicto c. qui plures & cum modo debito fit, vt hic. Sed nunquid facit iſte talis fructus ſuos? Dic ꝙ non, ſm̄ Gar. quia cuſtos eſt: nec in eccleſia ius habet, nec etiam in fructibus, niſi ad colligendū, & gubernandum, & prouidendum ſibi, & miniſtris: & qđ ſupereſt in vtilitatem eccleſiæ conuertendum: ſicut & de viſitatore di 63. di l. obitum. & c. ſ atinenſis. & hoc tenet Hoſt in decret. dudum. de elect. tamen ꝯtriū fit de facto 4. Sed nunquid habens talem commendā impetrans eccleſiam, tenetur de commenda facere mentionem? Dic ꝙ ſic, arg. decre de conceſſ. prębē cū noſtris & c. litteras. Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus? Dic ꝙ ſic: ſecundum Inno. Hoſt. & Gar. arg. 16. q 7. filijs. Idem in alijs, qui ex tali commenda læduntur. ff de adop. l. nam ita. ff. de mino. l. in cauſæ. ſup. de offi. Archi. ad hoc. §. fi. ſi autem fuerint contumaces, vlterius non audientur. ſ. qui fil. ſint legit prælatum. Sed quæro, an per ordinarium reuocari poterit, vel interim conferri? Et dic ꝙ non, ſm̄ Gar. niſi ceſſet cā, ex qua facta fuerat arg de vo. & vo. redempt magnæ. ad fi. 63 diſt. c quia §. verū 5. Quid ſi conceſſum ſit epiſcopo, ꝙ vſque ad certum tempus fructus vacātium eccleſiarum ꝑcipere poſſit. ſupra de verb. ſig. cna. ſup. eo lib. de reſcript. ſi propter. infra de præben. ſi tibi cōceſſo Nunquid tales indulgētię prętextu fructus cōmendati beneficij poterit retinere Non ſecundum Gul. cū commenda ius tribuat, vt ſ. dixi. Dicunt autē quidā, ꝙ epſ commendare pōt tm̄ vſque ad illud tempus, quo poteſt conferre ſ. uſq; ad ſex menſes ſed certe hoc ſecundum Gul. falſum eſt. ſi enim ſecunda vel tertia die poſt vacationem cōmendaret, iam non duraret commenda hæc per ſex menſes: quod tamen poteſt per hanc conſtitutionem: ſi igitur vltima die ſex menſium fiat commenda, durabit per ſex menſes, & hoc dicit hæc conſtitutio. Caueat tamen ordinarius, vt priuſquam totum tempus ſuum labatur, commendam faciat, quia poſtea ſe intromittere non poterit argu de offic. deleg. de cauſis. Vel dic ꝙ etiam illo finito, poterit eam commendare alicui cuſtodiendam & ſaluandam, donec ſuperior prouideat. argu. de appel. cum teneamur. & de offic. ordi. cum vos.

† Vide ꝯcil Trid. ſeſſ. 7. de refor c. 2. & 4. & ſeſſ. 24. d refo. c. 17.

3 Vnde ſi eccl̄a vacans per mortē cōmendet, finita cōmēda ad huc dr̄ vacare ꝑ mortem. Phil. Fōt.

4 Vid̄ hodie quid ſtatuerit, cōc Trid. initio. c. citatum.

5 Dicit Phil. ſi cōmenda ē facta ſimpliciter, pōt ante tēpus reuocari.

g ¶ Nec tali.] ſcilicet conſtituto in ætate legitima & ſacerdotio.

h ¶ Vnā.] Ergo duas commēdatas habere non licet, ſic nec duas intitulatas, ſed quod poſſit habere vnā intitulatā, & aliā cōmendatam, non prohibet 6, immo

6 Vide ꝯcil. Trid. paulo antea citatum.

mo permittitur, vt 21. q. 1. qui plures, cui antiquo iuri ſtandum eſt cum reuocatum non ſit. [Idem Io. Mona. & Archidiaconus.]

a ¶ Neceſſitate.] Iſta duo in diſpenſatione eccleſiaſticarum rerum attendenda ſunt. 12. q. 2. ſine de præben. expoſuiſti.

euidenti neceſſitate [a], vel vtilitate [b] ipſius eccleſiæ ſuadente. ¶ Huiuſmodi [c] autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus [d] vltra ſemeſtris [e] temporis ſpatiũ non durare [f]: Statuentes quicquid ſecus de commendis eccleſiarum parochialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo iure.

¶ Nicolaus iij.

¶ Hæc decretalis fuit multum vtilis ſuo tpe, antequam Papa reſeruaret ſibi prouiſiones epãtuũ: Gloſ. prima ponit ſummariũ: & ſecunda diuiſionẽ. Dom.

C CAP. XVI. CVPIEN-

ADDITIO. Dicebat ergo Inno. in decreta. li cõſtiterit. & Hoſtiẽ. in decret. dudum, ꝙ cum quælibet eccleſia debeat ſuum habere prælatum. de præben. cum non ignores cõmenda non poterat fieri ſine diſpenſatione: quamuis illud relaxaretur ex cauſa. 1. q. 7. diſpenſationes. Io. And.

b ¶ Vtilitate.] ſic 16 q. 1. cum pro vtilitate. Et nota ꝙ iſta duo, ſeu eorum alterum ſunt ſemper attendenda in rerum eccleſiaſticarum diſpoſitione. 1. q 2. ſine. 10. q. 2. cã. ea enim §. hoc ius. infra de præben. expoſuiſti. infra eodem lib. de reb. eccle. non alie. dudum. Archidiaconus.

c ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet factam conſtituto in ætate legitima, & in ſacerdotio, & ex cauſa: & de vnica tãtum parochiali eccleſia.

d ¶ Declaramus.] De hoc erat antiquorum altercatio: quidam dicebant eam vltra durare: quidam non.

e ¶ Semeſtris.] Olim dubia erat littera iſta: quia quidam libri habebant trimeſtris 1: quidam ſemeſtris: & litteram trimeſtris dicebat dominus Guli. ſe habuiſſe de bulla.

1 In oĩb. exẽplaribus, q̃ vidΓere cõtigit, legitẽ, ſemeſtris

ADDITIO. Et illam litteram poſuit de act. vel peti. §. ſuper actionibus. ad finem. verſi. item eccleſia. Ioan. And.

[Gl. ſeq. quærit. arg pro. dupliciter ſoluit. in fi. quærit, & ſoluit.

f ¶ Durare.] Nunquid finitis ſex menſib. poterit ordinarius eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur quod ſic ex cauſis hic expreſſ arg C. de dona. ſancimus. § ſi quis autem ex diuerſa. quia tempus Lateranen. concilij non currit pendente commenda ex cauſa facta: ſed certe mens huius cõſtitutionis cõtradicit: aliàs fraus ei fieri poſſet, & perpetuo fieri. arg infra de diuor. quando. §. fin. & facit optime. infra eodem, commiſſa. Vel diſtingue, vtrum commenda fiat intuitu eccleſiæ vel perſonæ, Sed nunquid commenda expirat morte commendantis? Dic ſecundum Guli. quòd non, ſupra de preca. cap. fina. & de commod cap. vnico. de dona. cum dilecti. [Idem Phi Font.]

Ex domino Helia.

CVpientes.] Iſtud [capitulũ ſecundum dominum Heliam diuiditur in ſeptem partes: vt in glo. Nã primo ponit cauſam ſuæ inſtitutionis: & infra quod tempus electi debent venire ad Apoſtolicam ſedem, & quando confirmatio eſt facienda per papam. Secundo: ibi, Quod ſi, ponit pœnam electorum non venientium ad Apoſtolicam ſedem: vel accedentium ſine proceſſu electionis. Tertio: ibi, Ad hæc, ꝓuidet & declarat qualiter eligentes qui elegerunt, concorditer debeant mittere perſonas inſtructas ad Romanũ Pontificem, quæ inſtruẽt Papam de omnibus neceſſarijs, ſ. an perſona electa ſit idonea: & an eligentes erant idonei. Quarto: ibi, Si vero, ponit quid debeant facere oppoonentes, quãdo electio fuit celebrata in diſcordia Quinto: ibi, Ceterum, qualiter puniuntur eligentes ſi non mittant perſonas debito modo inſtructas. Sexto: ibi, Denique, oſtendit quid iuris ſit de poſtulationibus. Septimo & finaliter: ibi, Porro [quid iuris ſit de recuperatione expenſarum.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia forte cathedrali, vel alia, q̃ immediate ſuberat Romanæ Eccleſiæ: ita ꝙ facta electione confirmatio ad Papam pertinet: aliquis fuit electus: quæritur infra quod tempus debeat ipſe petere confirmationem ſuæ electionis? Rñdet, ꝙ dẽt arripere iter Romanum pro petẽda confirmatione infra vnum mẽſem numerãdum à tẽpore præſtiti conſenſus: vel numerãdũ à tpe habitę notitię ipſiꝰ electionis: ſi eligentes fuerũt negligẽtes in ꝑentãda electione: & arrepto itinere debet electus ſe ꝑſentare quam citius poterit: attẽtis cõditione ſuæ perſonę, locorũ diſtantia, & qualitate temporis: & tp̃s iſtud eſt arbitrariũ. Sed ponamus ꝙ illud tempus competẽs eſt elapſum, an ſit priuatus iure ſibi ſpectante ex electione: Rñdet ꝙ non: ſed poſt illud tempus competens dẽt adhuc expectari per viginti dies: Et ſi infra illos viginti dies ſe nõ præſentauerit Apoſtolico conſpectui, nec miſerit nuncium ad probandum impedimentũ: qui nuncius dabit xv. dies: elapſis viginti diebus perdit ius ſibi cõpetens ex electione. Sed Sanctiſſime Pater, quæritur, quid de eligentibus: an debeant mittere ad Apoſtolicã ſedem? Rñdet ꝙ ſic: & ſi electio fuit facta in concordia, ipſi debent mittere duos viros nõ extraneos, ſed ex ipſis, qui ſciant inſtruere Papam de omni negotio electionis: an perſona electa ſit idonea: & an eligentes erant idonei. Sed quid ſi eligentes infra prædictum tempus non miſerint ad Apoſtolicam ſedem prædictas perſonas inſtructas? Reſpondet, ꝙ ipſi ſunt præcluſi à proſecutione electionis, & petendi confirmationem: & cum hoc ſunt ſuſpenſi per triennium a perceptione fructum beneficiorum ſuorum, q̃ ipſi habent in illa eccleſia: ꝙ ſi ſe immiſcuerint adminiſtrationi durante triennio illo, ſunt priuandi perpetuo ipſis beneficijs. Sed quæritur expenſis cuius iſti duo viri debeant mitti ad Apoſtolicam ſedem? Reſpondet Romanus Pontifex, quod ſi bona prælati ſint diſtincta a bonis capituli, debent mitti expenſis prælati: quia agitur de negotio prælati: Si vero bona non ſint diſtincta à bonis capituli, ſed ſint communia: tũc fiant expenſæ de bonis communibus. Sed ponamus ꝙ capitulum non habeat res mobiles: Reſpondet, quod in hoc caſu capitulum poterit accipere mutuas pecunias, & obligare res immobiles ipſius eccleſiæ: quas tamẽ pecunias futurus ſucceſſor tenebitur ſoluere, & eccleſiã exonerare ab illo debito. Sed quid ſãctiſſime Pater, ſi electio fuit facta in diſcordia: quia aliqui ſe appoſuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Reſpondet, ꝙ ſi fuerunt factæ duæ electiones, tũc de qualibet parte debent mitti duæ perſonæ indiſtinctè: ſicut ſi eſſet facta electio in concordia. Poſtea oſtendit quid iuris ſit in poſtulato & poſtulantibus: vtrum idẽ ius obſeruetur ſicut in electo & eligentibus: Et dicit quòd poſtulatus non debet conſentire nec diſſentire poſtulationi: ſed ſe debet ſubmittere arbitrio ſedis Apoſtolicæ: licet ſecus ſit in electo, qui debet nominatim conſentire vel diſſentire. Item poſtulantes non debent mittere perſonas inſtructas expẽſis poſtulati. Item quòd in recuperandis expenſis electi & eligentium, poſtulati & poſtulantium, ſi aliunde fuerunt factæ expenſæ, vult antiqua iura ſeruari. Inſuper.] Vnde ſciendum, quòd elapſis viginti diebus conceſſis electo ad comparendum apud ſedem Apoſtolicam vel ſi fuerit impeditus ad mittendum nuncium; qui infra quindecim dies tenebitur

Caſus domini Heliæ.

proba-

probare impedimentum electi: quod impedimentum ſi infra ſexagintaquinque dies nō fuerit probatum, habent locū pœnę ſequentes. Electos vero] Ponit ꝗd iuris ſit, ſi electus præſentet ſe cōſpectui Apoſtolico, ſed non apportauit munimenta: nā tunc ex ſola præſentatione euitabit pœnam iuris ſibi q̄ſiti: Et ſi petat dilationem ad faciendū

res a eccleſiarū b vaca-

fidem in partibus, non auditur: ſed debet facere fidē apud ſedem Apoſtolicam. Vel per procuratorē.] Nam tenetur mittere procuratorē infra viginti dies, niſi eſſet impeditus in miſſione procuratoris: tunc.n. nō eſſet priuatus ipſo facto iure ſibi competēte ex electione, quin reſtitueretur: vel ſm alios remanet illęſus ipſo iure. Cæterum.] iſte §. eſt generalis ad quoſcunq; electos: ēt ſi confirmatio non ſpectet ad Papam: & declarat verbum, quamcito, poſitum ſ. eo. in c. quam ſit. videlicet infra octo dies. Aequitas canonum.] vt in gl. fin huius cap. quæ pro hoc eſt ſingularis.

[Hæc prima gloſſa ponit caſum.]

Hic caſus Ioan. Andreę gloſſatoris ordinarij ē: & in antiquis codicibus reperitur.

a ¶ Cupientes.] C A S V S. Tria tēpora ſtatuerat Gregorius x. circa expeditionem eccleſiarum vtilia. ſ. e. quàm ſit. Primum, de electionib. præſentādis electis: Scd̄m, de exhibendo conſenſu: Tertium, de confirmatione petenda. Primum confirmat Papa Nicolaus cū certi temporis adiunctione: ſtatuens, ꝙ ſi infra octo dies (ex quo cōmode poterunt eligentes) electiones electis diſtulerint, præſentare, qui culpabiles in hoc fuerint, à proſecutione electionis in totū ſint excluſi: & beneficijs, quæ obtinent in ipſa eccleſia per triennium ſuſpenſi: ad quæ ſi infra illud tempus ſe temere vel colorate miſcuerint, illis perpetuo ſint priuati. Secundum præciſe confirmat, vt iacet. Tertium mutat circa confirmationes cathedralium eccleſiarū vel regularium: quæ ex immediata ſubiectione, vel appellationis deuolutione hēnt peti à Papa: & ſtatuit ꝙ prædicti electi, poſt conſenſum, vel poſt habitā de electione notitiam: ſi ipſam debito tp̄e non contingeret præſentari, infra menſem iter arripiant eundi ad ſedem Apoſtolicam pro cōfirmatione petenda. & cauſa proſequenda, cum oīb. actis & munimentis: Finitio aūt menſe ſiue iter arripuerint, ſiue nō: habebunt tempus arbitrarium, i. infra quod commode venire poſſint: cōſideratis quæ circa id cōſideranda fuerint: adhuc poſt illud tempus arbitrarium habebunt viginti dies, inf. quos ſi perſonaliter non venerint, iuſto impedimento ceſſante, vel iuſtum impedimentum habuerint: ſed infra prædictum tempus id proponi nō fecerint: vel proponī fecerint infra debitum tempus impedimentum: ſed illud non probauerint infra xv. dies ad hoc aſſignatos: vel bene propoſuerunt & probauerunt debito tempore, tamen non miſerunt procuratorem ſufficienter inſtructum, vel miſerunt procuratorem inſtructum, tamen impedimento ceſſante inf. tp̄s debitū perſonaliter non venerunt. In his caſibus quinque, vt infra patebit: vel ipſorum altero priuati ſunt ipſo iure omni iure ſibi per electionem quęſito. Si autem in aliquo prædictorum nō peccauerunt, priuationis pęnam non patiuntur: ſed ſi ſine munimentis venerint, patiuntur hanc pœnam: quia pro ipſis producendis dilationem extra curiam non habebunt, niſi ex iuſta cā. Statuto igitur de aduentu electi, ſtatuit de aduentu eligentium: diſtinguens, an electio vna vel plures in concordia vel diſcordia fuerit, vel fuerint celebratæ: & dicit, ꝙ ſi vna tantum electio in concordia fuerit celebrata: duo de eligentibus ſufficienter inſtructi infra ſupra dictum tempus mitti debent per capitulum ad curiam, pro inſtruendo electionis negotio: & mittentur expenſis dignitatis: ſi bona ipſius ſint diſcreta, vel de communibus, vel per capitulum aliunde ꝓuiſis: ſi de illis habere non poſſint. Si autē plures electiones factæ fuerint: tunc pro qualibet parte mittentur illæ duæ perſonæ expenſis electorum, vel ſi vnica fuerit electio, cui aliqui ſe opponunt: mittantur illæ perſonæ pro parte electi, ſuis expenſis: & pro parte opponentium; ſi ſint duo vel plures: ſaltem duo expenſis opponentium ſufficienter inſtructi: & ſi ·lecti noluerunt expenſas miniſtrare ſm qualitatem negotij (niſi forte ſint pauperes) priuati ſint ipſo iure omni iure ſibi ex electione quæſito. Si autem eligentes ſupradictas perſonas non miſerint: ēt ſi electi vel opponentes neglexerint venire, vel expenſas miniſtrare, priuabuntur à totali cauſæ proſecutione quo ad ſe: & prouentibus beneficiorum, quæ habent in ipſa eccleſia per triēnium: hoc verum, niſi paucitas capituli eligentium vel cōtradicentium ipſos excuſaret, ſeu alia iuſta cā: & tunc mittant procuratorem ſufficienter inſtructum: & ceſſante impedimento mittāt ſupradictas perſonas: aliàs patientur pœnam ſupradictam: & eadem ſit pœna opponenti vel opponentibus, cū vnica eſt electio: tamen licet opponentes vel eligētes in prędictis caſibus priuentur a proſecutione proceſſus: electis tamen nullum pręiudicium generetur. Et ea q̄ dicta ſunt de electis & eligētibus in concordia vel diſcordia (ſaluo eo quod dr̄ de exhibendo conſenſu & miniſtrandis expēſis, ad quę non teneantur poſtulati) intelligantur repetita, cum ſuis pœnis in poſtulatis & poſtulantibus, ſi ideo ſint poſtulati: quia in ordinibus, ætate, vel ſimilibus defectum patiuntur. Si autem ideo poſtulentur, quia ſunt alijs eccleſijs alligati, antiqua iura ſeruentur: poſtulationes tamen nihilominus pendēt ex gratia, ſicut olim. Vltimo dicit Nicolaus, quod in omnibus ſupradictis caſibus in recuperandis expenſis electi & eligentium, poſtulati & poſtulantium, vult iura antiqua ſeruari.

[Hæc ſecunda gloſſa diuidit.]

a ¶ Cupientes.] Decretalis iſta ē obſcura dictamine: & quia Bonifacius dū eſſet notarius Nicolai fuit dictator ipſius: ideo eā per compilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit: & eſt vtilis valde, dūmodo quod in ea ſtatutum eſt, non trahatur ad noxam 1 quod eſſe nō debet. ſ. de deci. ſuggeſtū. C. de vſuc. ꝓ empt. l. vlt. 2. Et diuiditur in vij. partes principales ſm Gar. in quarum prima ponit ſuæ conſtitutionis cām, & qualiter, & ī. quod tp̄s electi cathedralium vel regularium eccleſiarum, quorum electionum confirmationes appellatio uel immediata ſubiectio deuoluit ad Papam, venire debeant: & durat vſque ibi, Quòd ſi per xx. In ſecunda ponit pęnā electorum nō veniētium, vel venientiū ſine munimentis: & durat vſque ibi, Ad hæc In tertia ꝓuidet de ꝑſonis ad inſtructionem cauſę, qñ facta eſt electio in cōcordia: & durat vſque ibi, Si vero. In quarta qualiter mitti dēant perſonæ inſtructæ, & opponētes venire, qñ electio vel electiones in diſcordia celebranī: & durat vſq; ibi, Ceterū. In quinta qualiter puniunī eligētes, ſi electionem debito tp̄e non præſentent: vel ſi perſonas non mittant inſtructas: & durat vſq; ibi, Denique. In ſexta dicit quid iuris ſit de poſtulationibus: & durat vſq; ibi, Porro. In ſeptima quæ durat abinde vſque ad finem: dicit quid iuris ſit de recuperatione expenſarum.

1 Et ꝓcedat in eo velo leuato C. de naufra. l. ꝗ ſubmerſis li. xi. & exponit ibi glo. remoto uelamine. Ioan. And.

2 Vide de priui. ꝙ nō nullis ſuper ult. glo Ioan. And.

A D D I T I O. Ioan. Monachus diuidit in tres: Prima de electis: Secūda de poſtulatis: Tertia ꝺ expēſis, quas gl. ponit pro ſexta & ſeptima Iterū primam in duas: Prima de electis in concordia: Scd̄a de electis in diſcordia: ibi, Si vero. Iterū primā diuidit in quatuor: Prima vt in glo. De ſecunda facit duas: & ſic Tertia: ibi, Si electos. Quarta quam gl. facit tertiam, & vide quod dicam in § Si vero. ſuper 1. glo. Ioan. And.

a ¶ Cupiētes.] tenetur ad hoc ex creditæ ſibi diſpenſationis officio: vt ſupra in proęmio huius libri cum ſuis concordantijs.

b ¶ Eccleſiarum.] cathedralium & regularium: quarū cōfirmationē appellatio vel immediata ſubiectio deuoluit ad Papā: vt ī. ſequitur: vel eccleſiarū oīum, ſaltē quo ad præſentādas electiones, ut dicā ī. §. ceterū.

b ¶ Eccleſiarum.] cathedralium & regularium, ut. ī. ſequitur.

ſequitur. & cum hic dicat, eccleſiarū, patet ꝙ iſta cōſtitutio non extenditur ad hoſpitalia. & eſt ratio, quia cum canones volunt loqui de hoſpitalibus, nomine eccleſiarum non ſolent comprehendere hoſpitalia: ſed alio nomine nominant ſeparatim: vt patet ſupra eodem, ſciant. & ea.

periculoſis: nō enim in cuiuslibet perſona, & c. 61. diſ. miramur. §. ſicut enim.
k ¶ Præſentandis.] ſcilicet quamcito commode præſentari poterunt.
l ¶ Adhibendo.] infra menſem à tempore præſentationis.

tionibus a † periculoſis b occurrere, ac malignantium c ſubterfugijs obuiare d: iam prouiſis e remedijs: alia f (quæ patenter ipſa rerum experientia g, ad earum expeditionem indicauit h vtilia i) remedia experta ſubiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa decimus prædeceſſor noſter, de electionibus præſentandis k electis, & ipſorū electorum petendo ac adhibendo l conſenſu, ſaluberriter ſtatuit m, in ſuo robore cum infra ſcripti temporis n moderatione o †, in præſentandis electionibus permanere volentes, ſed quod de trimeſtri tempore poſt conſenſum, ad petendas cōfirmationes inſtituit p, (quò ad illas, quæ petuntur, uel peti debent q à ſede Apoſtolica) temperantes r (cū interdum aliquorum locorum s vicinitas minus exigat, † aliquorum diſtantia prolixius tempus expoſcat) Hac generali, & in perpetuum ualitura t conſtitutione ſancimus, vt omnes electi u cathe-

† Not. ex tex. iūcta glo. ꝙ vacatio ſimpliciter dicta continet oēm modū uacandi. fa. cit ad ca. ſuſceptū. de reſcri. ī. eodem. Phil. Fōt.

generali. Si igitur voluiſſet iſta conſtitutio de illis intelligere: de illis expreſſiſſet inf. de deci. ad audientiam. cum ſi. Archidiaconus.
a ¶ Vacationibus.] qualitercunq; uacauerint: ſiue p mortē prælati, ſiue per ceſſionem, depoſitionē vel alio modo: cum eadem ſit ratio in quolibet præmiſſorum: nec alterū exprimatur. ſup. de reſcrip. ſuſceptum.
[Glo. ſequēs recitetur per quæſtionē & ſolutionem.]
b ¶ Periculoſis.] ſupra eodē ne pro defectu. 50. diſtin. poſtquam. & habet locū hęc conſtitutio etiā ſi vacatio periculoſa non ſit: puta, quia eſt qui ibi in ſpiritualib. & temporalib. miniſtrat. 61. diſt. obitum. & cap. Catinenſis. quia tali cauſa ceſſante non ceſſat cōſtitutio. ff. de poſtu. l. 1. §. ſexum. 32. queſt. 7. tantū. quia & finalis huius conſtitutionis ratio eſt: vt celerius expediantur eccleſiæ 1. ad hoc optime inf. eod. ſi poſtquam §. 1. & quære de hoc ſup. de renun. poſt trāſlationem. & 61. diſt. in c. ſtatuimus. §. his omnib. aliàs c. neophitus.

1 Adde §. affinitatis. inſt. d nup. Fon.

[Glo. ſeq. ſoluit contrarium.]
c ¶ Malignantium.] Per hoc ſoluitur contrariū de canone. 4. q. 4. nullus. in fi. ubi habes, ꝙ reorum eſt ſubterfugere: poteſt enim reus ſubterfugere, opponendo legitimas & ueras exceptiones: non autē malitioſas & falſas, vt hic. Cōſueuit dici, quòd qui habet ius in principali, cauillationes & malitias aduerſarij poteſt per alias repellere 2: nec uidetur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. de leg. 2. cum pater. § Titio. in fin. & ſic poſſet intelligi cap. nullus. & de hoc. 23. quæſt. 2 dominus noſter. & argum. ad hoc. ſupra de ſimo. dilectus. 1.

2 Cū fraus & dolus habeant vim mendacij, nemini licet eis uti. cū ſint illicita: nec ſit malū ꝓ malo reddēdū, uide B. Tho. 2. 2. q. 69. articu. 2.

d ¶ Obuiare.] Tolle hic verbum, quod eſt, infra ſubiungimus.
e ¶ Iam prouiſis remedijs.] ſ. ꝙ fiat electio inf. tres menſes. 50. diſt. poſtquam. & ſupra eo. ne pro defectu. ꝙ fiat in ijs eccleſijs de quib. hic agitur ſub certa forma. ſup. eo. quia propter. Item remedia quæ ſunt ſup. eo. c. 1. & ſup. eo. quàm ſit & 100. diſt. ca. 1. & alia multa ſupra eo. tit.
f ¶ Alia.] ſ. ꝙ veniat electus perſonaliter infra tempus huius conſtitutionis: aliàs certa pœna puniatur: & quòd perſonæ inſtructæ mittantur. & quod certo tempore præſentetur electio: & pęna non præſentantium.
g ¶ Experientia.] magiſtra rerum efficax. ſup. eod. quàm ſit. ad hoc ſup. de reſcript. ſtatutum. in princip. Io. Andr.
h ¶ Indicauit.] Aliàs, iudicauit.
i ¶ Vtilia.] Et poſito, ꝙ caſus inueniretur, in quo prouiſio hæc non reperiretur utilis: vt ſi diceretur perſona nota: & electionis factū notū ī curia veriſimilis: locū nō habet conſtitutio, ut ī. dixi in ſimili, ſuper uerbo,

m ¶ Statuit.] ſupra eo. quàm ſit.
n ¶ Temporis.] ſ. octo dierum. inf. eo. § ceterum.
[Gloſſ. ſequēs moderat: ſoluit contrarium de decretali vltima, &c.]
o ¶ Moderatione.] i. moderati tēporis adiunctione: quia verbum, moderationis, diminutionē cōtinet ſup. de verb. ſigni c. vlt. hic autem tēps auget, vt inf. §. ceterū. uel quia pœnam apponit, quæ non erat olim appoſita: ideo moderari uidetur.

† No. qualiter dēt iudex dilationes moderari: quia dēt cōſiderare diſtantiā, vel ꝓpinquitatem loci à quo citat' tra hit. & ſm illā dare lōgū uel breuē terminū. ad hoc d ap. cū ſit Romana. D.

† Al. ita: & aliquorum, &c.

p ¶ Inſtituit.] ſup. eo. quàm ſit. circa finem. Io. And.
q ¶ Debent.] ex immediata ſubiectione, uel appellatione, ut ſequitur.
r ¶ Temperantes.] ſ. in hunc modum. nam ad parandum ſe ſtatuit mēſem. ad expectādum uero xx. dies. ſed ad ueniendum eſt tempus arbitrarium, non legale, vt inf. patet § prox. in prin. ibi, moderati. &c. Et eſt hic arg. ꝙ iudex poteſt arctare, prorogare, & interpretari inducias à lege conceſſas. de hoc dic vt not. ſup. de appel. cum ſit. Archid.
[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]
ſ ¶ Locorum.] Sed quō ex diſtantia locorum aliquod diſcrimen inducitur, quod lex abſurdum reputat C. de tempo. in inte. reſt. ſuperuacuam? Solu. lex illa loquitur in eo caſu, cum legiſlator inſpectis locorum circūſtantijs, certum tempus limitauit: quod ad quēlibet locum ſufficere reputauit: vt in tempore reſtitutionis petendæ, & ad idem. ff. de inſti. act. cum interdum. vbi locus vendendi vel emendi non mutat cauſam inſtitoriæ actionis 3. Sed quod hic & ī ſimilib. dicitur, in tēpe non limitato, ſed arbitrario, locum habet ſecundum Gar. ſup. de do. & contu. cum olim. & cōcor. ff. de eo quod cer. lo. l. ideo, ibi: quia ſcimus quàm varia ſint pretia rerū per ſingulas ciuitates, &c. Io. A.

3 Vnde nō refert an inſtitor teneat tabernam, uel non. Io. And.

t ¶ Valitura.] Idem ſi hoc dictum non fuiſſet. C. de appel. præcipimus.
ADDITIO. Statur enim iuri veteri, niſi mutetur.
[Glo. ſeq. remittit de tribus: ſecundo ſoluit quæſtionem de magiſtro hoſpitalis.]
u ¶ Electi.] De poſtulatis uidebis inf §. deniq. Et quod de prouiſionibus: Dicas idem iuris in illis 4 quod hic in electionib. ſtatuitur. Et quod hic de electis dr, etiam de confirmatis intelligas, ſi à confirmatione appelletur: hoc habes expreſſe inf. eodem, ſi poſtquā. §. vlti. Et dixit hic Gar. & Gul. quòd hæc conſtitutio locum non habet in electo in magiſtrum Hoſpitalis vel Templi, ſi appelletur ad Papā: tum quia per mortem talis cathedralis uel regularis eccleſia vacare non dicitur, quia regimen eccleſiarum non cadit in laicos. ſup. eo. ſacroſancta in antiq. & quia aliud hoſpitale, aliud eccleſia. ad hoc ſup. eo. ſciant. & quia milites ſunt, quos arma ſcire uolumus. & non leges, C. de iure delib. l. ſancimus. § ſed & ueterem. C. loca. & condu. l. milites.

4 Idem Phil.

Gloſſa

[Gloſſa ſequens ſoluit duo dubia de monaſterijs fœminarum. & de non principalibus dignitatibus]

a ¶ Regularium.] Virorũ intelligas: in monaſterijs enim monialium non ſibi per omnia locũ vendicat hæc cõſtitutio. ĩ. eo. indemnitatib. §. ſed cum eas. Nec hẽt locum hæc ɔſtitutio in dignitatib. eccleſiarũ cathedraliũ vel regulariũ, q̃ sũt ſub ep̃o, vel Abbate, vł Priore: ſicut sũt archidiaconi, archipresbyteri, ſuperiores, vł Priores ſub abbatibus, vel alijs Prioribus: ꝑ mortẽ enim taliũ non dñr ipſæ eccl̃æ viduatæ, qđ reqrit hæc ɔſtõ: & eſt ſimile qđ dicimus ſup eo. c. ne pro defectu & c. quia propter. in anti. ſm Guliel. & Gar.

dralium, vel regularium [a] eccleſiarum, (quorum [b] electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipſius ſedis examen deducit immediata [c] ſubiectio, vel appellatio [d] interiecta deuoluit) infra vnum menſem [e] poſt conſenſum [f], vel poſt ob-

Cõſtõ, cũ piẽtes, an hẽat locũ ĩ dignitatib. eccl̃arũ cathedraliũ, q̃ ſunt ſub ep̃o, uel abbate vł Priore.

b ¶ Quorum.] electorum, aliàs quarũ: ſed prima melior: quia reſpicit electionem, quòd eſt ſupra

[Glo. ſeq. reci. per quinq; quæſtiones, quid de legato, quid de metropolitano, qui eſt in ſchiſmate. Itẽ quid ſi partium voluntate relatione vel reuocatione cauſa deferatur ad curiam.]

c ¶ Immediata ſubiectio.] In hoc caſu ſufficit adire legatũ de latere, qui ep̃orum & archiep̃orum exemptorum electiones confirmare põt ĩ eo. ſi abbatem. §. hmõi. & ſeruanda erit hæc conſtitutio: quia ſatis eſt illud Apoſt. ſedis examen: ſecundum Gar. Gul. hic nõ determinat. Dicit. n. ꝙ alij dicunt ɔ̃trium per litteram Apoſt. ſedis, & quia in legato non eſt diſtantia viarũ: ita quod de facili poterit hr̃e quos uolet; ſed ſecũdũ iſtam rationem ſequeretur, ꝙ iſta decret. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. ẽt dixit: tñ Gul fouet ɔ̃trium, ꝙ ſi eccleſia non eſt aliàs immediate ſubiecta Papæ: puta quia metropolitanum habet: ſi Metropolitana eccleſia eſt ſchiſmatica, vel à Sarracenis capta, habebit locum hæc conſtitutio: Is. n. proximus eſt, quem nullus antecedit. ff. de uerb. ſig. l. proximus. ad hoc. ſ. eod. quia diligentia, & bene facit pro Gar. inf. de offi. dele. is cui. quod non credas uerum ſi ſolus archiepiſcopus ab ipſis paganis uł ſchiſmaticis captus eſſet: vt inf. de ſup. neg. præl. ſi ep̃s. Item ſcias, ꝙ ſi partes ſola voluntate vadunt ad Papam. non habet locum hæc conſtitutio: licet bene facerent ſi eam ſeruarent: Iſta enim conſtitutio non aſtringit, niſi in his duobus caſib. ſ. cum immediata ſubiectio, uel appellatio deuoluit: ergo in alijs locum non habeat, ſecundum Gul. & Gar. vnde & ſi relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum ſecundum Gul. Graue enim eſſet tantas pœnas vel cauſas imponere in illo caſu non expreſſo. Item dic ſecundum eum, ſi Papa reuocat ad ſe tale negotium: quia forte coram ordinario pendebat, niſi in reuocatione exprimat hanc conſtitutionem uelle ſeruari, & tunc non ex vi conſtitutionis, ſed ex vi mandati, tenebuntur ad illam ſeruandam. ſic ſupra de iudic. quia V.

Cõſtõ, cũ piẽtes an hẽat locũ in eccl̃a ſubiecta metropolitano ſchiſmatico tñ, vel à Sarracenis capta.

d ¶ Appellatio.] In hoc caſu non ſufficit adire legatum ſecundum Gul. & Gar. niſi forſan partes concordarent, appellationi renunciando. de appel. ɔſtitutus. de offi. dele. ſtudуiſti. & cap. licet Et dic appellatio nõ manifeſte fruſtratoria: quia talis non deuoluit negotium ad Papam. ſupra eodem. quamuis & ſic non hẽt locum hæc conſtitutio, quæ requirit quòd talis ſit quæ deuoluat, ſcilicet interpoſita in ſcriptis: & ex cã probabili, vt ibi: & quæ peruenerit ad notitiam appellati de conſtit. cognoſcentes. quod dic vt in clemen. eo tit. cauſam.

Cõſtõ, cũ piẽtes, an hẽat locũ in cã pendente coram ordinario, q̃ Papa ad ſe reuocauit.

e ¶ Menſem.] Iſte menſis datur ad parandũ ſe ad iter.

f ¶ Poſt conſenſum] ſubaudi quando debito tempore fuerit præſentata electio: aliàs locum habebit ſequens hæc clauſula.

[Glo. ſeq. ſupplet circa id, duas opiniones ponens: ſecundo obijcit, & ſoluit.]

tentam [g] de ipſorum electione notitiam [h] (ſi eam debito [i] tempore non contingerit præſentari) ad ſedem ipſam iter arripiant: & ex tunc [k], ſiue infra præſcriptum tempus iter arripuerint, ſiue non [l], abſque fraude [m] quamcito poterunt con-

g ¶ Poſt obtentã.] ſubaudi ſm Gar. & poſt tp̃s in quo debuit p̃ſentare, & in quo debuit deliberare: vel poſtquã deliberauit: abſurdũ. n. eſſet, ꝙ in hoc caſu non hẽret inducias ad deliberãdũ maximè cũ decre. quã ſit. ſ. eo. hic ſit reſeruata, vt ſ. vidimi. quõ. n. veniet, niſi primo deliberet, an conſentire velit: & quo mõ deliberabit, niſi tempus habeat. ſe. dist. ponderet. tñ tutius videtur ſibi & domino Guli. vt dicamus, quod in hoc caſu cum electio debito tempore non præſentatur: habeat vnum menſem ad deliberandum, & parandum ſe ad iter: nec illius menſis dimiſſio ſit abſurda, quæ ſit ex cauta: & ne fraudi locus relinquatur, ſecundum eos: & ſufficit ſic ſcriptum eſſe ff. qui & à quibus. l. proſpexit. Sed nonne rogatus debet recedere: inuitatus fugere: & ſola debet illi ſuffragari neceſſitas excuſandi. C. de epiſ. & cler. ſi quenquam. quomodo ergo ſe ingeret, niſi inuitetur & rogetur? Dicas ꝙ ex quo electus eſt, inuitatus & rogatus uĩ: & auctoritate iſtius conſtitutionis ſine nota ambitionis hoc facere poterit: aliàs enim laqueus pararetur: quod eſſe non debet. 27. q. 1. de viduis. de reſtit. ſpol. litteras. in antiq.

Electus an poſſit ſine nota ambitionis ꝓſeq ſuam electionem.

[Glo ſeq. exemplificat, demum quærit & ſoluit.

h ¶ Notitiã.] certam & indubitatã, puta quia ibi p̃ſens fuit: erat forte canonicus, vel homines fide digni referunt pro certo ſic eſſe, arg. de poſtu. c. 1. de cler. excom. mini. illud. in ant. vel inde litteram recepit authenticam: non enim cuilibet referenti credere tenetur ad hoc de do. & contu. cum olim & quod ibi not. quid ſi ſcit ſe electum, ſed neſcit appellatum? Dic ꝙ ſi eccleſia non pertinet immediate, non currit iſte mẽſis: immo tenetur ſeruare decret. quam ſ. t. donec ſciuerit appellatum, ſecundum Gar. & Gul.

1 Glo. probat nihil. & alle. gl. in cle eſ. co. ſi ɔ̃tra eam. ſup verb. Auth. & gl. l. Titio. vſuſfruct⁹ ſũ eſt. l. Titio fund. ff de cõd. & dem. & l. pr̃ decedens. aſs eſt, q dam decedẽs. § ſi. ff de admi. tut. lectura ſua ẽ corruptiſſima. Fos.

i ¶ Debito tempore.] ſ. ĩ. octo dies poſtquam commode præſentari potuit. ĩ. § cæterum. & ne iſte menſis non currit niſi à tempore, quo electio præſentari debuit, ſecundum Gar.

[Glo ſeq ponit duas lecturas iſtius, extunc, & ſecundam reprobat.

k ¶ Extunc.] i. elapſo prædicto menſe, & deſignat extremum tempus iſtius menſis. ff. de cond. & dem. ſi is. ad ſi. (Lex quarta eſt, quam uide de teſtib cogen. c. 2. ſuper 1. gl.) Alij exponunt, extunc, i. arrepto itinere, quod eſt falſum, per id quod ſequitur, ſiue. ĩ. præſcriptum, &c. & ſequeretur ſecundũ id, ꝙ poſt decem annos arripiendo iter, tunc inciperet ſibi currere tẽpus, quod eſt abſurdum Io. And.

l ¶ Siue non] Et ſic de arreptione itineris nõ curat, dummodo ueniat tempore competenti.

m ¶ Abſque fraude.] Si ergo electus duplex hẽbat domicilium, dico ꝙ cõputatio fiet ab eo loco, ubi tunc erat abſque fraude: per hanc litteram: & idem dico ſi extra domicilium eſſet, ſecundum Gar. & Gul.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſt. Primo ſecundum quas dietas fiat arbitratus. Secundo de electo, qui prius uenit, quæruntur duo: Tertio quid de electo in curia: ibi, p̃ſente: Quarto an dies aliquis dẽtur in tempore arbitrario pro quiete arg quod non, ſoluit contrariũ: ſolutioni ſignat contrarium: & ibi remittit.]

a ¶ Com-

mode a locorum conſiderata diſtancia, petituri a ſuarum electionum confirmationes, vel proſecuturi c electiones ſuas, quibus poterũt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus d, & munimentis, e ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus f) coram g nobis perſonaliter teneantur. ¶ Quòd h

a ¶ Commode.] 22.q.2.faciat.ff de verb.ſigni nepos. [vide de verb.ſig.intelligentia.ſuper glo.3.] Et habet iudex hoc arbitrari inſpecta qualitate perſonarũ, locorum, temporum, & ætatum. ff.de verb obliga conti nuus.§.1 & patet in principio ſeq.§. Et dico ꝙ arbitrari dẽt iudex ſm vulgares dietas 1: vt ꝓbatur ĩ.de præben.ꝑſenti §. loca.ſi n. ꝙ ibi dr̃ ſpeciale eſt, ergo ipſius cõtrarium regulare: & quia lex debet patriæ conuenire.4.diſtin.erit.& vſui ſtatur etiam ꝯ naturam vocis. ff. de lega 3.l.vxori.in principio.& multum operatur regionis conſuetudo.ff.de fundo inſtructo l. cum de lanionis.§ aſinam.& in arbitratione vulgarium, ſemper reſpiciam conditionem perſonarum & temporis: vt ſupra dixi. Non autem arbitrabitur ſecundum ſingulares, quæ ſunt, cum quis vtitur diplomate. ff de verb.oblig.continuus.§.2.vel ſecundum legales. ff.ſi quis cau.l.1.& ſi habita computatione aliquid ſupereſt: pro illa dabitur vna dies. ff.de verb.ſig l.3. ſi non apparent vulgares, non crederem errari: ſm Guili.& Gar.ſi recurrerent ad legales 2: dum tñ qualitas cauſę perſonarum, locorum, & tẽporum id patiatur. Et ſcias ꝙ ſi electus venit ante tempus, quod aliàs arbitraretur iudex: reſiduum eius arbitrij non propter hoc habet de lucro: quia in eo quod certum eſt, coniecturis non eſt locus.ff.de verbo oblig.l.cõtinuus.§.cum ita.verſ.ꝙ ſi diplomate 3.Si autem modicum reſtat de tẽpore: vtendo diplomate, pœnam euitat: præueniendo verò nil lucratur per prædictum §. Item ſcias, ꝙ ſi electus, qui per decem dietas diſtabat in principio mẽſis iter arripiens xj.die ſit in curia: non tenetur excitatione illius canonis (niſi aliàs citetur à Papa) coram Papa comparere, ſi non vult: niſi primo labatur menſis, & decem dies, quibus venire poterat, & xx quibus poſtea debuit expectari: & hoc probat littera ſuperior cũ dicit; ex tunc, ſiue infra præſcriptum menſem venit, ſiue non: & beneficium iuris nulli eſt auferendum. 28.diſt.de his.infra de regul.iur.indultum. cũ ſuis cõcordantijs Nec obſtat hoc ei, quod dixi ſupra ꝙ præueniẽdo non lucratur tempus: quia illud hẽt locum in tempore quod iudex habet arbitrari: vnde præueniendo nõ arbitrabitur iudex, niſi tempus.in quo venit ſecundum Gar.ſed nunc loquor de certo tempore, & à iure limitato: & de eo in quo venit, ꝙ aliàs habebat iudex arbitrari. Et ſcias ꝙ ſi electio facta ẽ in ipſa ciuitate, vbi eſt curia, & electus eſt præſens: de tẽpore arbitrario nihil habebit: ſed menſem & illos viginti dies habebit. ſm Guili, & Gar. Ratio, quia in tẽpore certo & limitato a iure, locorum varietas varietatem iuris non inducit. C.de temp in inte.reſti.l. ſi peruacuam. Sed quæro an iudex arbitrãdo dare debeat aliquos dies ad quieſcendum: pone vnum in ſeptimana: & vr̃ hic quod non, quia illi xx. dies ob hanc cãm dati ſunt. Sed dic cõtra, ſecundum Gar.& Guil. cum. n.præter menſem, & xx. dies detur hic tantum tempus, quãtum commode venire poſſit, quis impius iudex arbitrabitur, quod per quadraginta dietas vel plures venire commode poſſit non quieſcendo? Nec illi viginti dies ob hoc dati ſunt: ſed quia iudex in peremptorio non multum debet contra abſentem feſtinare. ff.de damno infecto l. finita.§.ſi ſorte. Credo ꝙ propter æquitatem illius legis ſeruãdã, iſti xx. dies dati fuerũt. ad idẽ ſupra de re iudi. cum Bertholdus. Argumen contra infra de offi.ordi. quamuis: ibi, continuatis, &c. ſed non eſt contra, vt ibi dicam.

1 No. ſm Pet. Phi. ꝙ verba legis, ſtatuti, quã à peritis dicta, capiũtur ſm vſum vulgi. no in c.ex litteris.1. de ſpon.

2 Vt viginti miliaria cõputentur pro dieta. Io.And.

3 Si exiſtens Boloniæ ꝓmiſſi dari Epheſi, ſi vtẽdo diplomate veloci illuc gueni: confeſtim obligatus ſũ.

Dies pro quete dãdus eſt lõgum iter facturo

b ¶ Petituri.] poſt conſenſum.

c ¶ Proſecuturi.] Referas ad id quod dixit, poſt obtẽtam, &c. quaſi dicat, ſecundum Gar. poſt conſenſum poterit confirmationem petere: ſed poſt notitiam petet vt compellantur electores electionem præſentare. Alij dicunt, ꝙ poſt obtentam notitiam poteſt electioni non præſentatæ conſentire: & confirmationem petere. prior lectura magis placuit Gar.

d ¶ Iuribus.] i. rõnibus cõſiſtentibus circa factum: q̃a Papa oĩa iura habet in pectore. de appel. ſæpe. C.de teſta. omnium ſup.eo.li.de conſtitu.cap 1.

ADDITIO. Quomodo ius hẽt varias ſignificationes, prolixe tractat hic Io. Mona. vide quòd d cam infra de regul.iur.ſuper gl rubricæ. hic n minus exquiſite, itẽ inexpedienter hic fuiſſent politæ: cum ſatis hic gloſſis ad materiã pertinentibus grauaremur. Ioan And.

e ¶ Munimentis.] ideſt, his per quæ ſua cauſa muniri poteſt: inſtrui vel iurari: vt pote cum decreto electionis, cum inſtrumento appellationis, proteſtationum, & ſimilibus.

f ¶ Contingentibus.] Vt diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorum, ſuper natalibus, & ſimilibus, ſi talia oppoſita ſint: ſi.n.talia oppoſita non fuiſſent à principio: ſed modo opponuntur, forte eo modo quem habet ſup eo.tit. vt circa. dico quod diuinare non tenebantur: & haberet eo caſu dilationem etiam extra curiam. infra, eo. ver. electos.& in caſu, in quo non eſt præſentata electio: habeat illa munimenta, quæ habere poteſt, ad alia non tenetur ff.de regu.iur. impoſſibilium argumen.in ſeq.§.verſ electus.ibi, niſi iuſta cauſa, &c. neque dico ꝙ incontinenti quando venit, debeat oſtendere munimenta: ſed ſufficit, quod paratus ſit illa oſtendere termino ſibi aſſignato, vt per ſequentia patebit, ſecundum Gul. & Gar.

g ¶ Coram nobis.] Per hanc litteram dicit Archidiaconus, ꝙ electus non veniens Apo ſede vacante: non incidit in pœnam. Gar & Io Mona cõtra, ſ quod incidit, licet de æquitate pœna remitti deberet. expeditũ eſt quod incidit per cle.eo.tit.ne Romani.in fi.

[Gl.ſeq.exponit quinque caſus, qui eliciuntur ex textu: & ponit ordinem litteræ]

h ¶ Quòd ſi ꝑ viginti.] Secunda pars: Quicquid dixerit hic Gar.& alij, dic plenius, ꝙ iſte § ponit quinque caſus, in quib. priuatus eſt electus ipſo iure: Primus, cum iuſto impedimento ceſſante infra tp̃s ſtatutum non venit: Secundus, cũ iuſte fecit impeditus: ſed ĩ. tp̃s debitum impedimentũ proponi non fecit coram Papa: Tertius. cum bñ fecit proponi impedimentum tp̃e debito: ſed ſtatuto tp̃e non probauit. Quartus, cũ ſtatuto tp̃e propoſuit & probauit: ſed non miſit ĩ. illud tp̃s procuratorem ſufficienter inſtructum: Quintus, cum miſit procuratorem ſufficientem, tñ ceſſante impedimento ĩ. tp̃s debitum perſonaliter non venit In his caſibus, vel altero ipſorum priuatus eſt ipſo iure: ſi aũt in neutro ipſorum peccauit: pœnã non patiř priuationis. Vltimo ponit pœnã electi veniẽtis vel mittentis eo caſu, quo mittere põt ſine munimẽtis.& ſic conſtrue hanc litteram: Quòd ſi expectati ꝑ viginti dies, poſt lapſum tp̃is moderãdi ex qualitate locorũ contempſerint perſonaliter cõparere, & petere ſuarum electionũ cõfirmationem, vel proſecutionẽ, ſeu exceptionem (ſiue opponentes venerint, ſiue nõ) electiones de ipſis, &c. vſq; ibi, ĩ. priuatos. hæc vera ſi cõtempſerint nulla iuſta cã interueniente: de qua ꝓpoſita per dictos viginti dies coram nobis. vel alio, ſeu alijs deputãdo, vel deputandis à nobis, ſi videbiř admittenda, teneanř ĩ. xv. dies poſt tp̃s huiuſmodi apud ſedem Apo. facere plenã fidem: ſubaudi, alioquin electiones de ipſis, &c vſq; priuatos, niſi contingeret talia, vel tã veriſimilia ꝓponi: vel ĩ. euſdẽ viginti dies,

ſeu

ſeu prædictos xv. eo caſu tantum, cum (vt prædicitur) fuerint conceſſi ad probandam prædictam cauſam appoſitam & admiſſam: quę merito excuſaret electos ipſos au ĵ. ſcripta (ideſt ſupra ſcripta ſm conſtructum) pœna: & pp quod videretur forſitan indulgendũ eidẽ, ſ. electo (ſi intelligas præſidenti: coniũge cum videretur) tempus prolixius ad prædictam comparitionẽ. inſuper eo ẽt caſu, quo contigerit ꝓponi: vel ꝓ, ideſt, & admitti aliquam iuſtã cauſam ad excuſandam perſonalẽ comparitionem electorum, niſi tũc inf. idem tempus ſe præſentauerint per procuratorem ſufficienter inſtructum ad omnia præmiſſa, electiones, &c. hæc vera iuſto impedimento ceſſante, & ſubdit tunc nihilominus: ideſt, non obſtante ꝙ procuratorẽ miſerint, niſi ipſa cauſa ceſſante ſe præſentauerint perſonaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

ſi per viginti dies (poſt lapſum [a] ex qualitate locorum moderandi [b] temporis) expectati [c]: ſiue eligentes [d], ſiue opponentes [e] venerint, ſiue non: perſonaliter comparere [f], & ſuarum electionum confirmationem, vel proſecutionem, ſeu executionem [g] petere [h] (nulla iuſta [i] cauſa interueniente) contempſerint [k]: de qua infra prædictos viginti dies ꝓpoſita [l], infra quindecim dies poſt tem-

a ¶ Poſt lapſum.] Rationabilior eſt hæc cõputatio, q̃ illa, quæ fit per decre. ſtatuimus ſupra eo. vbi cõputantur dies poſt aduẽtum partis. Quid. n. ſi pars vtatur diplomate? dieta inconueniens ſequetur ex eo. Sed nõ mireris, quia hic maior pœna imponitur: vt ibi dixi in gloſſa æquiori.

b ¶ Moderandi] vt ſupra dixi ſuper verbo, cõmode. [Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.]

c ¶ Expectati.] Sed pone, quod facta computatione recta in oĩb. reperitur vna die veniſſe poſt terminum, nõ allegans impedimentũ: nunquid moram purgat? Dic ſm Gar. & Gulıel. quod cum hęc ſentẽtia lata ſit a canone propter moram: ſtatim elapſo termino commiſſa eſt pęna priuationis ipſo iure, quæ amplius purgari non poterit: ſicut enim à ſententia legis vel canonis non appellatur. ſupra de appel. quia nos. ff. de verbo. ſignifica. ſi qua pęna. ſic nec purgatur in eo mora: cum enim ſtatim electio nulla ſit, amplius conualeſcere non poſſet. ſupra eo. auditis. & infra de regu. iur. non firmatur, & adde quod dicam, infra de regu. iur. mora.

Mora in pęna incurſa ãiure purgari nõ pot.

Elect⁹ ad ſtrict⁹ venire ad curiam ꝑ c. cupientes. teneť venire, & ſi aduerſarij ſui non veniant.

d ¶ Eligentes.] Hoc dicit ne credat aliquis, quod venientibus eligentibus non teneatur electus venire: hoc ergo remouet.

¶ Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]

e ¶ Opponentes.] Quare punitur electus non veniẽs, ex quo non venerunt eius aduerſarij: cum in eius aduentu nulla videať vtilitas, ad hoc ff. ſi quis in ius voca. l. 2. ad fi. & no. ĩ. de dolo. & cõtu. c. vlt. Dic ꝙ aduerſarijs non venientibus, ipſe venire tenetur: ideo quia in ipſorum abſentia procedi poteſt. ſupra eo. c. 1. infra de eo qui mit. in poſ. c. 1. & ſupra vt li. nõ conteſt. quoniam: & etiam ceſſantibus aduerſarijs, ibi locum hẽt iudicis officium. ĩ. eo. cum nobis olim. cum ſimilibus. [Gl. ſeq. format, & ſoluit tres quæſtiones.]

1 Nota ſm Dom. & Philip. ꝙ nõ obſtã. quòd diſponať te nõ audiẽdũ ob ſolẽnitates omiſſas, audieris tñ, ſi vis ꝓbare, ꝙ cã tua non eſt cõten ta ſub diſpoſitione. Fon.

f ¶ Comparere.] Quid ſi electus venit infra tẽpora conſtitutionis, & negotio nondum finito licentiatus receſſit: nunquid incidit in pęnã illius cõſtitutionis? Dic ꝙ ſic. infra eodem ſi poſtquam. §. 1. Sed pone, nõ venit electus infra tempus legitimum, nec poſt: petit aduerſarius pronunciari ipſam in hanc conſtitutionẽ incidiſſe: apparet procurator electi qui dicit hanc cõſtitutionem in eo locum non habuiſſe: puta, quia nõ pertinet immediate: vel quia appellatio nõ fuit talis, quæ deuolueret: replicatur ꝙ hoc debuit proponi infra tempus, de quo dictum eſt ſupra, quæritur quid iuris? Dico ſm Guli. & Gar. procuratorem audiendũ: ſi enim non habet locum cõſtitutio, ſatis eſt clarum, quod non habet locum eius pęna vel temporis arctatio: de hoc igitur cognoſcendũ eſt 1. Sed pone electũ in tempus feriatum incidiſſe: cuius temporis ſi fiat cõputatio, non venit electus infra tempus, venit tamen poſt tempus, ante q̃ iudex ſedeat pro tribunali. quæritur an incidat in pœnam? & videtur ꝙ non: ad quod enim ꝓdeſſet veniſſe: ex quo ſi veniſſet, ꝓceſſum nõ fuiſſet? Dico tñ ſecũdum Gar. & Guil. ipſum in pœnam incidiſſe: debuit. n. venire & ſe præſentare: & tali tempore potuit libellum offerre. ff. de adul. miles. §. ſexaginta. ſi. n. contrarium dicatur: eadem ratione ſequiť. quod dies feſti, & octauæ de tali tempore detraherentur. Præterea ex cauſa in cauſa electionis procedi poteſt tempore feriato. arg. ſupra de fer. c. vlt. vbi de hoc no. Innocẽ. Nec obſtat ff. ſi quis in ius vo. l. 2. ad fi. quia nec ibi dicitur, quòd non committatur pęna: ſed quòd prætor eam remittere poteſt. ſi vult: ſic & in hoc caſu poterit, ſi voluerit Papa remittere.

g ¶ Executionem.] forte per hæc verba denotare voluit, electum præſentẽ eſſe debere vſque ad finem cauſæ: vt per hoc ꝙ dicit, confirmationẽ, notaret principium cauſæ: per hoc ꝙ dicit proſecutionẽ, medium: per id quod dicit, executionẽ, finem, & eſt expreſſũ. ĩ. eo. ſi poſtquam. §. 1. Vel forte loquitur cũ petitur executio latæ ſententiæ ſuper cõfirmatione, à qua appellatum fuit: quia & tunc locum habet conſtitutio, vt in prædicta decr. ſi poſtquam, §. vltimo.

[Glo. ſequens reci. per q. an exiſtens in curia pro procuratore, &c.]

h ¶ Petere.] Ex quo autẽ perſonaliter venerit ad curiam, ſecundum Gar. & Guili. etiam per procuratorẽ confirmationẽ petere poterit 2 ſicut ante conſtitutionem hanc poterat: cum. n. hoc expreſſe reuocatum nõ inuenitur, antiquo iuri ſtabitur: vnde notabiliter poſuit, perſonaliter, prope verbum, comparere: & nõ prope verbum, petere. Nec obſtat quod aduerbium, perſonaliter, intelligatur repetitum: quia per ſubauditiones & repetitiones tacitas iura reuocanda non ſunt 3: ſed potius concordanda. C de inoffi. do. l. vna. & infra eo. cum expediat.

2 Eadem rõne dicit hic I. Mo. idem de eligẽtib. vna cum Archid. contra gloſ. Io And.

i ¶ Iuſta cauſa.] puta infirmitatis, aduerſitatis maris, vel hyemis, vel incurſus latronum. ff. de excuſa. tut. ſcire §. aliud autem ver. obſeruabunt.

k ¶ Contempſerint.] non facias hic differentiam inter cõtemnere & negligere: licet alibi videatur fieri. 20. diſt. ſi decreta. ſiue enim negligat, ſiue contemnat, punitur, & probať hoc infra e. §. penult. Guli. & Gar 4. [Gl ſeq primo ſoluit dubium, ſecundo quærit. argu. pro. & contra. & ſoluit.

3 Eſt ſing. ſm Romanũ in Authẽ. ex teſtõ. C. de collat. Fonta.

l ¶ Propoſita.] ſi miſit nuncium ad proponendum: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc conſtet, nõ nocebit ei: dummodo poſtea non ſit negligens. & probať hoc. infra. eo verſi. inſuper. ibi: iuſto impedimẽto ceſſante. Et ſi infra illos dies Papam, vel auditorẽ hẽre non poteſt: proteſtetur hoc, ne de negligẽtia notetur: & habetur proteſtatio pro oppoſitione. ff. de nau. fe. l. 2. Sed Solet quæri, an ſufficiat ſemel proteſtari, quod videtur: quia vnica proteſtatio currentem pręſcriptionem temporis interrumpit. ſupra de appel. ſi iuſtus metus. de offi ord paſtoralis C. de anna. exceptio. l. vt perfectius [canonizata. 16. q. 3. dilectio. § poteſt.] & vnica debiti oblatio vſuras currentes impedit. C de vſuris, ſi per te. Et vnica ſolẽnis depoſitio impedit iã currentes: dummodo præcedat oblatio & conſignatio. C. de vſu accepram. Econtra videtur: cum inſtãter apoſtoli petendi ſint. ff. de libel. dimiſ. vna. de app. vt ſuper. & palliũ, & litteræ dimiſſorię. 100. di. priſca. 61. diſt.

4 Idẽ Io. Mona. & Archidiaconus.

diſt. ep̄s. & ſollicitus debet eſſe ad hoc. C. de tem p. ap. cū anterioribus §. in his 1. Credo ſm Gar. & Guli. tutū eſſe electū pluries proteſtari, ne de negligētia arguat, & ſic doceat ſe agere voluiſſe. quod not. Inno. de pręſcrip. ex trāſmiſſa. ad hoc. C. de vſur. pupil. l. ſi. Si tñ hora & loco cōpetētib. Papā req̄ſiuit, & ei⁹ copiā habere nō potuit: & hoc legitime fuerit proteſtat⁹, ſibi tp̄s nō curret, donec Papa copiā ſui fecerit: quia talis licet vnica ꝓteſtatio curſum tp̄is impedit. ff. q̄n ap. ſit. l. j. §. biduū. verſi. dies. & 2. q. 6. biduū. & arg. in l. vt ꝑfectius. Et ſi Papa electos ad cameram cōſueuit admittere, licet in publico nō faciat copiā ſui: hoc corā oſtiarijs, tabellione, & ꝑſonis q̄ occurrerint, ꝓteſtet. ſ. de appel. ſi iuſtus. & ꝓdicta l. vt ꝑfectius. facit cle. quis. 1. rñ. de appel. & ſcriptis ꝓteſtat, vt in auth. de tēpo. nō ſol. pe. §. cōſtitutionē. coll. 7.

a ¶ Tēpus hmōi.] viginti dierum.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

b ¶ Videbitur.] quid ſi dum iudex deliberat, an ſit admittenda vel non labitur tp̄s: nunquid nocet electo? Credo ꝙ non 2. ſm Gar & Guli. ſ. de appel. ex inſinuatione. 2. q. 6. biduū. C de temp. appel. auth. ſed & lis. canonizata 2. q 6. Idem Io. Mo. & Archid.

c ¶ Apud ſedem.] ergo non alibi: niſi forte iuſta cauſa ſuaderet contrarium. j. eo verſi. electos.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem, an opponens, &c.]

d ¶ Fidem.] per teſtes, vel alium legitimū modū probandi. de reſti. ſpol. cū ad ſedē. & ſi ex parte electi ꝓbet iuſta cauſa abſentiæ, & opponens vult ꝯtrium dicere, bene audietur: ne quis ꝑ teſtes falſos obtineat. de teſtib. ꝑſentiū. & quia probare volenti mos gerendus eſt. ff. de proba. circa. iudex tamen accelerare dēt quantum poteſt: quia hæc eſt eius cōſtitutionis mēs, ſecundum Gar. & Guli.

e ¶ Niſi vel.] hic eſt verſ & exceptio ab eo, ꝙ dictū erat, ꝙ debeant electi perſonaliter cōparere, aliàs cadant à iure ſuo. & hoc verum eſt, niſi, &c. & hoc probat littera. infra comparitionem.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

f ¶ Quindecim.] qui dantur ad probādā cauſam ꝓpoſitā. Sed nunquid iudex datus à Papa illos dies poterit abbreuiare vel prolōgare? Dic ꝙ nō, ſm Guli. & Gar. & Io. Mo. & Archid. cum ſit tp̄s limitatū à iure, ſicut nec dies q̄ dant ad appellādū. 2. q. 6. anteriorū. & q̄ dantur ad integrā reſtitutionē petendā. C. de tēp. in integ. reſtit. l. ſuperuacuā. & facit cle. de in inte. reſti. ab eccleſia. glo. probat Phi. Bar. in l. 2. de re iudi. Fō.

[Glo. duæ ſeq. ſoluunt tria dubia.]

g ¶ Propoſitā.] qui eam proponit, debet habere mādatū, aliàs nō vr̄ huic cōſtitutioni ſatisfactū cū j. dicatur, ꝑ procuratorem ad præmiſſa, &c. ſi tñ gerēs negotiū ſine mandato excuſat, & admittat: ſi electus ratū habet infra hoc tp̄s, infra quod ſe debuit excuſare, credo ꝙ ſufficit ff. rem rat. hab. l. pen. & facit quod dixi ſupra. eo. quàm ſit.

ADDITIO. Item dicunt Gar. Io. Mona. Archid. ꝙ amicus qui proponit excuſationem, cauere volens, ꝙ electus infra prædictum tēpus ratā habebit, de æquitate admittendus eſt: & tunc ſatis eſt electo, quòd infra prædictum tempus ratificet. Ioan And.

h ¶ Veriſimilia.] ſi autē proponat cauſam legitimā quo ad i⁹ nō tñ quo ad factū: & vult ꝓbare, infra tēpus debitum audietur, q̄a plena ꝓbatio ꝑſumptioni pręferēda eſt. ff. de his q̄ ſunt ſui. l. filiū. & pone exemplū ſm Gar. Io. Mo. & Archid q̄a valde potēs hō dicit ſe ab impotente detentū: vel coram iudice impreſſionē paſſum. ff. q̄d met. cau. non eſt veriſimile.

i ¶ Præſidentis.] ſū mi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

k ¶ Cōparitionē.] perſonaliter faciendam.

l ¶ Prolixius.] arbitrarium habita tamen conſideratione impedimēti, & qualitatis negotij. Placet hoc Ioan. Mon. & Archid.

m ¶ Vel.] pro, &

n ¶ Tunc.] ſcilicet, cum iuſta cauſa proponitur, admittitur, & probatur.

o ¶ Tempus.] infra quod debuit electus perſonaliter comparere.

[Glo. ſeq. tractat an ipſo iure, &c. & inſtrui iudicem, ne acceleret]

p ¶ Impedimento.] & ſic in pęnam non incidit: ſi iuſtum impedimentum aduentum procuratoris impediuit 3. Et credo ſm Gar. Io. Mona. & Archid. ꝙ ſeruet illæſus ipſo iure ſine aliquo reſtitutionis auxilio ꝑ hanc litteram. Si autem electus infra tempus nec venit, nec miſit: & aduerſarius ꝑſens petat pronunciari ipſum in cōſtitutionem hanc incidiſſe: iudex in hoc caſu bene faciet non multū accelerādo: maxime ſi ſit ſpes de vicino aduentu. ſ. de do. & cōtu. cum dilecti. ſed ſi proceſſerit iudex: & electus veniens probat impedimētū, ꝑꝑ quod nec venire, nec mittere potuit: reſtituetur contra proceſſum ſ. de re iudic. cū Berthol dus. ff. de dam. infec. ſi finita §. ſi forte. Hoc placet Io. Mon & Archid.

q ¶ Procuratorem.] ſpecialis caſus, cū aliàs in arduis impeditus nō compellatur procuratorem cōſtituere. ſ. de procu. querelam. vbi de hoc & 5. q. 3. ſi ægrotans.

r ¶ Ad præmiſſa omnia.] ſ. proponendum, & ꝓbādū iuſtam cauſam abſentiæ: & petendā cōfirmationē, & proſequendā electionem. Et ſic nota, ꝙ proponēs cauſas abſentiæ, debet habere mandatum, vt ſ. dixi.

ſ ¶ Nihilominus.] i. non obſtāte ꝙ ꝓcuratorē miſit.

t ¶ Cauſa ceſſante.] impedimenti: ꝑꝑ ꝙ (aliàs, ꝓpter quam) electus ſe perſonaliter ꝑſentare non potuit.

[Glo. ſeq. tecū ꝑ q. an habere debeat omne tp̄s, &c.]

u ¶ Præſentauerint.] dato ſibi poſt impedimēti ceſſationē omni tp̄e, q̄d à principio hac conſtitutione dabatur: vnde habebit mēſem ad ſe parandū, & tp̄s arbitrariū, & adhuc xx dies: & hoc voluit dicere ſuperior littera, vt præmittitur. Et quod dico de mēſe, qui dat ad iter arripiendum: intelligo cum tale fuit impedimentum, quod non ſolum iter. ſed paramentum etiā impediuit, ſecundum Gar. Io. Mo. & Archid.

pus [a] huiuſmodi (coram nobis, vel alio, ſeu alijs deputando, vel deputandis à nobis, ſi admittenda videbitur [b]) teneantur apud [c] ſedem ipſam facere plenam fidem [d]: Niſi vel [e] infra eoſdem viginti dies, ſeu prædictos quindecim [f], eo caſu tantum (cū ad prædictam cauſam propoſitam [g], vt prædicitur, & admiſſam probandam conceſſi fuerint) talia, & tam veriſimilia [h] proponi contingeret, quæ † iudicio præſidentis [i], electos ipſos ab infraſcripta pœna merito excuſarent: & propter † quæ forſitan videretur eidem ad prædictam comparitionem [k] tempus prolixius [l] indulgendum. ¶ Inſuper etiam eo caſu, quo ad perſonalem electorum comparitionem excuſandam, aliquam iuſtam cauſam proponi contigerit, vel [m] admitti: niſi tunc [n] infra idem tempus [o] iuſto impedimento [p] ceſſante, per procuratorē [q] ad præmiſſa [r] omnia ſufficienter inſtructum †: & nihilominus [s] ipſa cauſa ceſſante [t] (vt præmittitur) ſe perſonaliter præſentauerint [u]: electiones de ipſis factas, eo ipſo viribus va-

2 Loquitur appellāre. q̄ dēt eſſe ſollicit⁹ colligēdo acta offerēdo illa, & apoſtolos notarijs cām itroducendo. Io. And.

† al. ita: q̄ ſ iudicio, &c.

† al ita: & ꝑꝑ hoc ꝙ forſitā &c. ſed i antiquis codicib. vt plurimū, legit ita: & ꝑꝑ q̄d, &c

2 Idē Dō. & Phi vide Bal in l. 2. I prin. C. d iura. calū. Fon.

Dilationes iuris an poſſit iudex abbreuiare, vel prolongare.

† Not nō nūcio, ſed inſtructū ꝓcuratorem mittēdū, vbi ꝑſona cōparere nō pōt. Bart. in l. 2. ff. d diuer. & tēpo. præſcri. ibi. Fon.

3 Vel ipſius ꝯſtitutionē, vt q̄a in carcere tenet electus, taliter iclus⁹ ꝙ nec ꝓcuratorē cōſtituere poteſt. Io. And.

[Glo.ſeq reci.per tres qõnes,quis prouideat,an appelletur,&c.an electus contra coelectum audiatur.]

a ¶ Priuatos.] & pertinet prouiſio ad Papã ſm Gar.[1] cum mens cõditoris fuiſſe videatur, ex quo negotiũ eſſet in curia, ꝙ Papa ꝓuidere deberet, aliàs nõ eſſet celeris eccleſiarũ expeditio: & ex ptãtis ſuæ plenitudine põt facere qđ vult: ſed de iure credo ꝯ. rriũ, & dico, ꝙ ſi canonici deliquerunt in ꝑſonã vel formã: tũc locũ hẽt decr ĩ. eo. q̃quã. Si aũt non deliquerint: electio reuertiť ad eoſdem. ĩ. eo. ſi electio. Nec dicã ꝯtriũ in hoc caſu: cũ nõ reperiã expreſsũ: nec ꝑ ſubauditiones sũt iura reuocãda, vt dixi ſ. eo. §. in gl. ex quo aũt. nec obſtat cle. vt lit. pen. ſi duob. q̃ nõ loquiť ĩ electis, vt ibi patet in prin. & vide ꝙ ibi not.gloſſ.ſec⁹. Si autẽ iudex datus à Papa pronunciat electũ incidiſſe in hãc cõſtitutionẽ, ſi cõſtat eũ nõ incidiſſe, vel eſt dubiũ, admitteť eius appellatio: ſi autem conſtat eum incidiſſe, non admittetur, quia à pœna legis vel canonis non appellatur. ſupra de appel. quia nos. ff. de verbor.ſign.ſi qua pœna. ſm Guli. & Gar. Et ſi electus priuatus hac cõſtitutione opponat ſe alteri electo, vt vnus de capitulo, admittendus videtur: quia excluſus ab illa parte, vnde liberi, admittitur ab illa parte, vnde legitimi. ff. de ſuc.edic. l.1.§. quibus. ꝙ intelligo verum, ſm Gar. ſi in alio capite ſatis factum eſt conſtitutioni: quia ꝑſonæ inſtructę miſſæ ſunt: priuatus eſt enim ſolum iure ſibi quæſito per electionem, vt dicit hæc littera.

[1] Idẽ Archid. qui dicit, ꝙ ſic ſeruat curia. Io. And.

m ¶ Prouenire.] & licet per talem procuratorẽ poſſet inſtruct.o prouenire: nihilominus veniunt hæ ꝑſonæ, ſecundum Guli.Gar & Archid. & facit quod dixi in prin. ſuper verbo, periculoſis.

[Glo.ſeq.reci.per tres quæſtiones.]

cuantes: ipſos omni iure (ſi quod eis per electionem huiuſmodi quæſitum eſſet) decernimus eſſe priuatos [a]. ¶ Electos vero, qui ſe ſine actis, iuribus & munimentis ſuis, & proceſſus ſuos contingentibus, perſonaliter, vel per procuratorem (vt præmittitur [b]) præſentauerint: ea volumus ex contemptu conſtitutionis huiuſmodi, eo caſu [c] pœna percelli: vt pro exhibendis illis, alibi quã apud ſedem ipſam (niſi ex iuſta cauſa [d]) non poſſint dilationem aliã obtinere. ¶ Ad hæc [e] vt diligens inquiſitio ſuꝑ electionib. [f], & eligentibus [g], & electis [h], ac alijs præmiſſa [i] contingentibus, plena [k] informatio poſſit haberi (quam informationem per procuratores: qui vt plurimum conſtituuntur abſentes [l], & proceſſus ignari) curſus cauſarum non ſentit de facili prouenire [m]: de ipſis electoribus duæ [n] perſonæ ad minus, ſuper negotio ipſo, vt de electis præmittitur [o], ſufficienter inſtructæ, (quando electionem concordem [p] eſſe contigerit) infra idem tempus [q], per † capitulum expenſis [r] bonorum ad Prælatum ipſius eccleſiæ, de cuius ele-

n ¶ Duæ perſonæ.] hæ perſonæ procuratorium ab eligẽtib. habere debent [2]: vel aliàs apparere quomõ trãſmiſſi ſint. ar. ſ. eo. hæc cũ ex iniũcto, & ſi iſtæ ꝑſonæ nõ venerint, electus tñ vult plenã inſtructionẽ facere ꝑ alios: ſufficit quo ad ſe, ſed nõ quo ad electores: q̃a pœnã incurrent. ĩ. eo. §. ceterũ. Et ſi ꝑſonæ inſtructæ venerint, & ante inſtructionẽ cauſæ deceſſerint: poſtquã ſciuerint hoc eligẽtes, tenentur alias ꝑſonas mittere infra tantũ tps, quantũ ſuperius eſt taxatum: aliàs ꝑ nouũ contemptum pœnã incurrent: licet à principio negligẽtes nõ fuiſſent ad iſtar ei⁹ ꝙ dr̃ đ electo. ſ. eo. § proxi. verſi. inſuꝑ.

[2] Ad inſtructionẽ potiꝰ q̃ cõfirmationẽ petendã. vel ꝯdicẽdũ aduerſario ſm Archid.

b ¶ Præmittitur.] ſ. in caſu, in quo mittendo excuſať.

c ¶ Eo caſu.] ſ. quãdo veniunt, vel mittunt ſine actis.

d ¶ Ex iuſta cauſa.] vt quia inſtrumentum detulit, & amiſit: vel aliqua de nouo opponuntur, vt dixi ſ. in gl. vt diſpẽſatio, quæ eſt glo. vlt. ſ. in proxima parte.

e ¶ Ad hęc.] tertia pars, poſtquam dixit ad quid tenentur electi: dicit ad quid tenentur electores: & dic ad hęc, id eſt præter hæc.

f ¶ Electionibus.] vt ſi forma decr. quia ꝑꝑ. fuerit obſeruata & quæri debet diſtincte de quolibet ipſius decretalis articulo, de quo in dubium reuocatur.

g ¶ Eligentibus.] vtrum excõicati maiori, ab homine ſuſpenſi, priuati à canone: hi enim eligere nõ poſſunt. ſ. eo. cum in cunctis. & c. cum inter R. de cõſuet. cum dilectus. cum ſi. Item de alijs, quæ circa hoc fuerunt in dubium reuocata.

h ¶ Electis.] inquiretur circa hoc de his quæ habes ſ. eo. cum in cunctis. & 15. diſt. vſque ad 49.

i ¶ Plena.] electiones, electores. & electos.

k ¶ Pręmiſſa.] per hanc litterã & ſequentẽ dico ſm Gar. & Guli. & Io. Mo ꝙ ſi mittantur canonici, qui tamen non interfuerunt negotio, quod non ſufficit: cũ & infra dicatur, ex ipſis electoribus, &c.

ADDITIO. Tamẽ vt dicit Archidiaconus, nõ eſt neceſſe quòd fuerint compromiſſarij, vel ſcrutatores. Ioan. And.

l ¶ Abſentes.] quod aliàs eſſe poteſt. ĩ. de ꝓcur. licet.

o ¶ Præmittitur.] ergo venient cum actis, iuribus, & munimentis. ad idem infra. §. proxi.

ADDITIO. ſm Gar. Idem Ioan. Mon. & Archid. Poſſet enim contingere ſecundũ eos, ꝙ electus nõ deferret munimenta: & ſic etiam illis non deferentibus cauſa inſtrui non poſſet. Ioan. And.

p ¶ Concordem.] licet quidam dicant electionem concordem, quæ à maiori parte capituli facta eſt: Tu dic ſm Guli. & Gar. & Archid. concordẽ quando omnes conſentiunt nemine diſcrepante. Ille enim intellectus eſt contra ſignificationẽ vocis: & probatur hoc infra. §. proxi. & ĩ. eo quorundam.

[Glo ſeq. reci. per quæſtiones, quid ſi electus ſit remotior, vel propinquior, vel in curia, vel ſi ſint duo, quorum alter ſolus ſit in curia]

q ¶ Idem tempus.] infra quod electus debet ꝑſonaliter cõparere: & ſi electus ſit remotior q̃ electores, ſufficit ꝙ perſonæ inſtructæ veniant ĩ. id tempus, infra ꝙ electus remotior venire debet, ſm Guiliel. & Gar. ſi autem electus eſſet propinquior: dico eligẽtes habere menſem, & tps arbitrarium, & xx. dies: ad impoſſibile enim non obligatur. ĩ de reg.iur. nemo. cũ ſuis cõcor. & verba ſunt ciuili modo intelligenda, ff. ad exi l. penul. & dico ſm Guil. & Gar. ꝙ ſi in curia ſit ille, qui eſt electus vltra montes, habebunt ꝑſonæ inſtructæ tempus ad veniendum, ꝙ haberet electus, ſi eſſet in eccleſia, & curreret à die eis notificati cõſenſus exhibiti: tutius tñ eſſet, ꝙ cum mittant pro cõſenſu, mitterent etiam perſonas inſtructas ſm formam huius decr tñ licet hoc non fecerint, nõ incidunt in pœnam. Qualiter enim arctari debent ad proſecutionem cauſæ donec ſciant an electus cõſentiat. Itẽ dico ſecundum eoſdem, ꝙ ſi duo ſunt electi, quorũ vn⁹ eſt in curia, alter in eccleſia: ille qui eſt in eccleſia, ſtatim poſt ſuũ ꝯſenſum exhibitũ arctať hoc tpe: cũ enim decre. iſta dicat, poſt ꝯſensũ, &c. ſtabimus textui: nec dicem⁹, ꝙ hẽat vel poſſit expectare ꝯsẽsũ alteri⁹ electi.

r ¶ Expẽſis.] neceſſarijs, & moderatis, vt ſeqť i ſeq §. Glo.

† Hæc periodus in antiqs codicib. ita hẽt: ꝑ capitulũ in expenſis de bonis ad Prælatũ ipſius eccleſię, de cuius electione agiť, ꝑtinentib. ſi ſint diſcreta, alioquin de cõib. vel ꝑ ipſum capitulũ aliã de ꝓuiſũ ſi đ ipſis, &c.

Electio q̃ñ dr̃ cõcors.

ctione agitur, pertinentium, ſi ſint diſcreta:[a] alioquin[b] communium: vel per ipſum capitulum aliunde[c] prouiſorum, ſi de ipſis diſcretis, vel communibus tunc haberi non poſſint,[d] ad omnia inſtructæ plenarie, tranſmittantur.[e] ¶ Si vero[f] in diſcordia electio, vel electiones ipſæ proceſſerint: tunc duæ[g] perſonæ ad minus de parte qualibet, (cum ſint plures[h]) vel de parte electi (cum electio vna proceſſerit) in neceſſarijs[i] & moderatis expenſis electorũ: Quas ſi electi exhibere cõtempſerint[k] (niſi forſan ipſos facultatum impotentia[l] pro qualitate negotij excuſaret) omni iure ipſis ex tali electione quæſito priuētur.[m] Et† quando vnicus[n] eſt electus, cui aliquis vel aliqui ſe opponunt:[o] eo caſu tã

[Glo. ſeq. ſoluit dubiũ: ſecundo quærit, & ſoluit.]

a ¶ Diſcreta.] Si autẽ aliqua ſint diſcreta, aliqua cõia: fiant de diſcretis pertinentib. ad prælatũ, ſi ſufficiunt: alias quod deeſt, per hanc litterã de cõibus ſuppleatur [ſcd̃m Archi. & Io. Mona.] Sed ſi de bonis eccl'æ plus recipit vnus, quã alter: dabit ne tm̃ vnꝰ, ſicut alius? Dicas ſcd̃m Gar. ꝙ ẽ triplex genus expẽſarũ: in expenſis, quæ fiunt in cauſis vel negotijs gñaliter ad totã eccleſiã pertinentib. fit cõtributio ſecundũ facultates: vt q plus hẽt, plus ſoluat. de cenſ. ſopite. & c. cũ inſtãtia. ſicut in naui iacturæ ſũmã pro pretio rerũ diſtribui oportet: & q plures res ſaluabit plus ꝯferet. ff. ad l. Rho. de iact. l. 2. §. cũ in eadẽ uer iacturę ſummam. Aliæ ſunt expẽſæ pertinentes tantũ ad bona diſcreta, puta ad dignitatẽ: tunc de illis bonis diſcretis fieri debẽt expenſę, dũmodo ſufficiant. In expenſis vero, quę pertinent ad bona communia: de communib. hæ fieri debent. ad hoc ſatis probat hæc littera, ſecundum Gar.

b ¶ Alioquin.] id eſt, ſi bona diſcreta non ſunt.

c ¶ Aliunde.] ꝯhendo mutuũ, & cũ manifeſta ſit in hoc eccl'æ vtilitas. 10. q. 2. p̄cariæ. 12. q. 3. q cunq;. vel ſi id cõmode fieri ñ p̄t: a diœceſanis clericis charitatiuũ petant auxiliũ. de cenſi. cũ Apoſtolus. §. prohibemus: tractatur. n. ſubditorum ſalus. 61. diſt. miramur.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. alleg. 3. q. 2. c. 1 & 2.

d ¶ Non poſſint.] commode ff. de uerb. ſig. nepos.

e ¶ Tranſmittãtur.] nõ ergo ſufficit eos eligere, niſi tranſmittant̃. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & trãſmittant: illi autẽ electi, qui venire noluerint, hac pęna tamquã culpabiles puniatur. ĩ. §. ceterũ. quod enim fit a maiori parte capituli, minor pars ſequi tenetur, niſi rationabile quid oſtendat. de ijs quæ fiunt a maiori par. c. 1. vnde uenire tenebantur: ad idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autẽ fratres. & quod ibi notatur.

ADDITIO. Idem Ioan. Mon. & Arch. Et ſcias ꝙ non excuſantur pro eo ꝙ ſint alij in eccleſia ad hoc officium digniores, vt not. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. c. vlt. Ioan. And.

f ¶ Si vero.] quarta pars ponit qd iuris de miſſione perſonarum, quando electio facta eſt in diſcordia.

g ¶ Duæ perſonæ.] cõpareant: quod eſt ĩ. & ſi iſtæ ꝑſonę ſe aduerſarios in iudicio ꝯſtituãt, nihilominus inſtruere p̄nt: cum & infra dicatur, opponentes inſtruũt, nec ſunt iſti proprie teſtes: ſed inſtruunt cãm cũ actis, iurib. & munimentis: & per hos inſtruetur Papa, uel auditor in facti veritate.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. qui dicunt cum Gar. ꝙ ſi omnes inſtructores utriuſq; partis inſtruunt, vt teſtes: & concordant oẽs, uel maior pars: creditur eis. de teſt. c. in noſtra. Si uero non cõcordat pars maior, creditur eis ꝯ partẽ ſuam, ſed non contra partẽ aduerſam, cum ſint ſuſpecti. de excep. c. 1. & 2. q. 7. teſtes. niſi doloſe dicerent contra partem ſuã. ĩ. de ſimo. nobis. Ioan. And.

h ¶ Plures.] electiones & intelligas ſiue ſint duæ, ſiue plures: dummodo omnes ſuas proſequãtur electiones, ſecundum Gar. Io. Mona. & Archid.

i ¶ Neceſſarijs.] quæ ſunt illæ, quib. nõ factis res peritura erat, vel deterior futura: Vtiles q̃ meliorẽ cauſam faciunt, & deteriorẽ eſſe non ſinunt. ff. de verb. ſig. l. impenſę. & dico [ſm Gar. quod placet Archid. & Io. Mo.] ꝙ conditione ex hac decret. electi nõ tenebuntur ad vtiles, cũ de neceſſarijs tãtũ dicat: ſed actione negociorũ geſtorũ bene ſi. ne nego. geſt. ſed an vltro. ĩ. de procura. cum pro cauſa.

[Glo. ſeq. quęrit, arg. pro, & cõtra & ſoluit.]

K ¶ Cõtempſerint.] Sed an teneat̃ offerre, an ſufficia: ꝙ paratus ſit ſoluere, dubitat̃: & vr̃ ꝙ teneatur offerre. C. de cõtrahen. & cõmi. ſtip. magnã, ff. de leg. cõmiſſ. l. ſi fundus. ad fi. vbi dicitur, ꝙ offerre tenetur, aliàs in pęnam incidit. & ĩ. de loc. potuit. Ar. ꝯ. ff. quorum legatorũ. l. fin. §. 1. ubi dicitur, ꝙ ſufficit ſi paratus ſit ſatisfacere, nec tenetur offerre: ſed morã petenti nõ facere. ff. de oper. liber. cũ patronus ff. de dam. infe. l. 4. § hęc autẽ. Sol. dico ſecundũ Gul. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decr. de iureiur. breui. & ĩ. de ſent. excom. cũ medicinalis. §. quiſquis verſi. exemplũ, & per litterã iſtam, quæ dicit, contempſerint, ꝙ ſufficit ſi ſoluere ſit paratus: & contraria loquuntur, cum ſtatuta eſt dies, quę interpellat.

[Glo. ſeq. recit. per quęſtionẽ, quis ſoluat expenſas in caſu impotentię, vel noluntatis.

l ¶ Impotentia.] & tunc expenſas dare tenent̃ electores, vbi. n. ius poſtulatũ excuſat, incũbit hoc onꝰ poſtulantib. ĩ §. penult. a ſimili, ubi ius excuſat electũ, incumbit onus expenſarum electoribus & ſatis hoc patet ĩ. proxi. ver. uel ſi perſonas & idem dico, ſi electi poſſunt, ſed nolũt has expenſas ſoluere per alleg. uerſi.

m ¶ Priuẽtur.] per ſnĩam: vbi enim vult decre. hæc, ꝙ ſit canon latæ ſnĩæ, bene hoc exprimit, ita & hic feciſſet, ſi hoc voluiſſet. ĩ. de deci. ad audientiam.

ADDITIO. Non tamen punientur iſti vt tranſgreſſores canonis pœna depoſitionis: de qua 4. diſt. deniq;. §. fi. cũ hic ſit certa pœna ſtatuta ff. de pœ. ſanctio. Nec debet quis duplici pœna puniri de iudi. at ſi clerici. in fi. ſecundum Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

[Glo. ſeq. reci. per q quid ſi ſint plures electi.]

n ¶ Vnicus.] ſi ergo ſunt plures electi, dico per hãc litteram, & per illam infra § proximo. opponentis. vel opponentium, cũ vnicus eſt electus, quòd opponentes uenire non tenentur: iſta enim decretal. non cõpellit alios uenire, niſi electos, poſtulatos, & perſonas inſtructas, & opponẽtes, cũ vnicus eſt electus. a uerbis ergo non recedã, immo verbis edictis deſeruiam ff. de legatis 3. non aliter. ſupra de reſcriptis, ſuſceptũ eodem lib. & hoc intellexit Guliel. & Gar. de his opponentib. qui ſunt de electorib. pro illis. n. ueniunt electi, & perſonę inſtructæ: ſed ſi aliqui ſint opponentes præter electores, puta diœceſani, clerici, uel alij quorum intereſt, ipſi uenire debent: ſed eadẽ ratione qua ſupra dici poſſet, quòd in eis locũ non habet hæc decretalis, ſed illa ſupra eodem, ſtatuimus.

o ¶ Opponunt.] in formã, uel perſonã, aliquid obijciendo. ĩ. eod. c. 1.

[Glo. ſeq. quærit quid de epiſcopo.]

† Vide Bar. in l. 4. § actor. ff. de re iud.

a Nõ tñ alienabũt bona ad ep̄m pertinentia. 12. q. 2. ſi qua de re bo. Arch. Io. And.

Contẽnere nõ dr̄, q ñ interpellatur.

† Hęc periodus ut plurimũ ĩ antiqs exẽplari b. legit̃ ita: Et qñ vnicus ẽ electꝰ, cui aliqs, vel aliqs ſe opponũt: ĩ expẽſis ipſorũ ꝑprijs eo caſu tã opponẽs, q̃ opponẽtes hmõi ſi duo tm̃ uel ſi plures duo ad minus ex ipſis opponẽtibus in expẽſis ipſorum opponẽtiũ, plene, &c.

Opponentes an cogant̃ p cõſtõnẽ cupiẽtes, uenire ad ſedẽ Ap'licã q̃do ſint plures electi.

opponens [a] quàm opponentes huiuſmodi, ſi duo tantum, uel ſi plures, [b] duo ad minus ex ipſis opponentibus, expenſis [c] ipſorum opponentium proprijs plene (vt dictum eſt, cum actis & munimentis) inſtructæ [d] compareant: [e] ut per præmiſſas perſonas, uel negotium plenarie inſtrui, [f] vel ſedes eadem valeat informari: [g] an eccleſiarum utilitate penſata, & alijs [h] inſpectis circunſtantijs, ſuper habendis aliquibus probationibus, ſen quibuſcunque alijs, ſit alibi [i] facienda commiſſio: uel (æquitate ſudaente) partes potius apud ſedem ipſam in probationibus, & alijs ſint arctandæ. [k] Ceterum [l] ſi eligentes electiones [m] ipſas concorditer, uel in diſcordia celebratas, infra octo [n] dies, poſtquam commode poterũt, electis [o] præſentare diſtu-

Opponẽs ȝ' electũ uel poſtulatũ, ſi ſit ẽps, an teneaẽ perſonaliter cõparere ex mente cõſtõnis, cupiẽtes.

a ¶ Opponens.] dicit Gul. & Gar. ꝙ ſi archiepſ', uel ẽps ſe opponit, perſonaliter venire non tenetur: quia durum eſſet, ꝙ occaſione huius oppoſitionis ſuam eccleſiã, vel prouinciam derelinquat: & ideo ſufficit ſi procuratorẽ mittat ſufficienter inſtructum, tanquam iuſta & rationabilis cã eum excuſet. ĩ. §. proxi. ver. vel ſi pſonas. & ĩ. eo § pe. ubi non aſtringit pſonaliter venire eccleſię alligatum, etſi poſtulatus fuerit.

[Gl. ſeq. ſoluit qd ſi ſint plures: ſolutioni opponit, & ſoluit.]

b ¶ Duo ad minus.] ſi ãt decẽ ſint opponẽtes, & diuerſa crimina opponũt: ut pote vnus adulterium, alius homicidiũ, & ſic de ſingulis: ſufficit duos mittere ſufficiẽter inſtructos, ſecũdũ Gul. & Gar cũ hæc littera nõ diſtinguat: & ſic ſatisfactum dicemus huic conſtitutioni: & incõueniens eſſet tot opponẽtes compelli venire, & electũ per tot diſtringi. ff. de exer. act. ne in plures. licet ht arg ȝ: qa ſi plures de vno crimine accuſãt, magis idoneus eligiẽ à prætore: ſi autẽ de diuerſis, omnes venire tenẽtur: nec admittitur vnus pro alio. ff. de accuſ. ſi plures. C. de accu. l. q. de crimine. Sed illud, qa vbi criminaliter de crimine agitur, non poteſt procurator interuenire: ſed hic agitur ciuiliter: & ideo ſecus. de accuſ. ſuper his.

1 Vide Rubeũ Alexandr. in trac. de poteſtate ꝓcuratoris in cauſis criminalibus.

c ¶ Expenſis.] quas ſi dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur. ĩ. §. prox. uer. vel ſi perſonas.

d ¶ Inſtructę] reſpicit illud duæ pſonæ: alias inſtructi, & reſpicit illud duo ex opponentib. &c. & an illi duo contribuere teneantur, dixi infra eodem cum non deceat.

[Gl. ſeq. ſoluit, qd ſi viciſſim ſibi opponũt electus & opponens tempora non ſeruata: ſecundo quærit & arguit pro, & ſoluit contrarium: & allegationi reſpondet.]

Electus ſi obijciat opponenti, ꝙ tpa cõſtõnis, cupiẽtes, ñ ſeruauit & opponens hoc idẽ opponat electo, d̃ qua obiectione primo diſcutieẽ.

e ¶ Compareant.] infra idẽ tempus, infra quod electi venire tenẽtur: vt intelligatur repetitũ. š. de app. ſecundo requiris, & ſi electus obijciat opponẽti, ꝙ tẽpora non ſeruauit: & opponens idem obijciat electo: primo diſcutietur de iure opponentis, tanquã de ꝑiudiciali. C. de adul. quoniam. š. de ord. cog. tuam. prius enim perſonæ opponentiũ diſcutiendæ ſunt 33. diſt. illud. de acc. c. 1. & ſimul de vtroq; cognoſcere nõ debet š. de iud. exhibita. ſecundũ Gul. & Gar. dico tamen, ꝙ iudex excluſo ȝdicente, ex officio ſuo cognoſcet vtrũ electus tpa ſeruauerit. š. eo. cũ nobis olim. in anti. Quid ſi opponẽtes a principio non venerunt infra tempora, ſed poſt: & ſe petant admitti ad ea quæ de nouo peruenerunt, nunquid admitteẽ. Videtur, ꝙ ſic. š. eo. c. 1. š. qui ma. accu. poſ. cũ in tua. Et ne per ſubreptionẽ. & š. eo. in antiq. cum dilecti. §. nos vero. Sed dic ȝ per hanc decretalem quæ excludit eũ a totali proſecutione proceſſus: & qui cõtra te calũmniatus eſt, nec de illo, nec de alio crimine te accuſat. ff. de accu. ſi cum. 3 q. 10. ſi accuſatorum. non obſtat decre. ut circa. punitur enim ibi qui nõ expreſſit: ſed exprimere non potuit quod ignorabat: hic autem punitur qa contempſit: decretalis autẽ, ſtatuimus. non obſtat; qa ibi nõ priuatur proſecutione proceſſus: ſed in hoc punitur, ꝙ in eius abſentia proceditur: veniens igiẽ admittetur in eo ſtatu, in quo cauſa reperietur: dicemus igitur hoc per dec. iſtam ſpecialiter introductũ. non obſtat decr. cũ dilecti. quia officium iudicis non deficiet, vt in prædicta decr. cum nobis.

f ¶ Inſtrui.] ita quòd finiri poſſit.

g ¶ Informari.] qñ non eſt tale quid ꝓbatum, per quod negotium decidi poſſit.

h ¶ Alijs inſpectis circunſtantijs.] quid enim ſi ꝑ iſtos informatur iudex, ꝙ probationes de facili poſſunt haberi in curia: vel non niſi cum magna difficultate? Hoc inſpecto vel commiſſionẽ faciet, vel ad ꝓbationem faciendã in curia compellet. Gar.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

2 Gl. ſequtur Phi. & ipſa ꝓcedit, niſi teſtes eſsẽt examinati, tunc ꝓducentẽ atteſtõnes. c. corã. ĩ. de i integ. reſt. Fon.

i ¶ Alibi. 2] ad qd fiet iſta commiſſio, cũ electus & opponentes ducere teneãtur omnia munimenta? Dic illud verum de probationib. per inſtrumenta faciendis: ſed iſta cõmiſſio fit taxatione probationum faciendarum per teſtes, quos ad curiã ducere eſſet difficile. de fideiuſ. conſtitutus, 2. q. 2. c. ult. Gar. & Gul & idem poſſet intelligi ſi haberet probare per inſtrumẽta, quæ ſecum ducere non potuit, puta priuilegiũ, quod alterius erat, non ſuum: nec illud habere potuit, vel impeditus fuit per aduerſariũ, quæ minus habere poſſet., vel ſimilia. ad hoc de fide inſt. ȝtingit. & c. accepim'. de teſt. cogẽd. ꝑuenit. 1. Guliel.

k ¶ Arctandę.] ſcilicet teſtes cõpellendo ad curiam venire. š. de teſti. cog. c. 2.

l ¶ Ceterum.] quinta pars.

[Gl. ſeq. reci. per q. an in alijs electionibus locum habeat quod hic dicitur.]

m ¶ Electiones.] ſcias ſecundũ Gar. quòd hoc quod hic dicitur, hẽt locum non ſolũ in electionibus cathedraliũ eccleſiarum vel regularium, de quibus hic loquitur decr. ſed in omnib. alijs electionibus: quę š. in prin. decr. Nicolaus corroborat qđ ſtatuerat Gregorius cũ hac temporis moderatione, Gregorius autem de qualibet electione loquitur, ſic in qualibet electione locum habebit moderatio.

Eligentes q nõ præſentãt electionẽ infra tps debitũ, qua pęna puniantur.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

n ¶ Octo dies.] & ſi exiuerunt competenti tẽpore ad præſentandum electionem, excuſabuntur ꝓpter ſuperuenientem caſum: ſi autem exiuerunt eo tempore, quo venire poterãt, vtendo diplomate, impedimentũ ſuperueniens non excuſat eos. ff. ſi quis caut. l. 2 § ſi quis. š. eo. cum in veteri. ſecundũ Gul. & Gar. Phi. ſequitur glo. Fon.

[Glo. ſeq. reci. per q. an ſufficiat procuratori ꝑſentaſſe, & diſtinguit.]

o ¶ Electis.] ſi autem præſentarent generali procuratori electi, non ſufficit, quia temporalis hæreditas per talem non acquiritur. ff. de acquiren. hæred. per procuratorem. multo minus ſpiritualis nec matrimonium 3 carnale per talẽ contrahitur. infra de procu. c. vlt. ff. de rit. nupt. generali. ergo nec ſpũale. quod eſt verum niſi electus ratum haberet infra id tempus, infra quod ſibi debuit pręſentari. ff. rem rat. hab. l. penult. Si autẽ præſentarent procuratori ad hoc ſpeciali ſufficit per eadẽ iura, ad hoc infra de præbend. accedens 32 q. 2. honorantur. C. de acquiren. poſſeſſ. l. 1. cum ſimilibus.

3 De hoc articulo qd ſit tenendũ, ui de doct. I c. vlt. ĩ. de procur. & theologos. lib. 4. ſent.

Glo.

lerint ipſos, qui culpabiles [a] in hoc extiterint (quo ad ſe à proceſſus proſecutione totaliter [b] excludentes [c], omnibus beneficijs [d] ſuis, quæ in ipſa eccleſia [e], de cuius electione agitur, obtinent: per triennium continuum, ex tunc [f] inchoādum, volumus eo ipſo fore ſuſpenſos [g]: Ad quæ ſi infra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore [h] ingeſſerint: illis ipſo iure perpetuo [i] ſint priuati. Vel [k] ſi perſonas inſtructas, vt præmittitur [l], (etiam ſi opponentes, vel electi [m], mittere vel venire, ſeu expēſas miniſtrare [n] con-

[Glo. ſeq. quærit arg. pro, per vnam legem: & cōtra per canonem & legem ſoluit, & contrario reſpōdet.]

a ¶ Qui culpabiles.] ſi hoc ignoretur, quid erit? Vr ꝙ nullus incidat in pęnā: qa ſancti⁹ eſt, & c. ff. de pęn. abſentē, &c Arg ʒ: qa ſi plures 1 percuſſerint, & vnus ſol⁹ letaliter, & ignoret quis: oēs de occiſo tenenẽ 25. q. vlt. c. vlt ff. ad l. Aquil. itē Mela § ſed ſi ſeruum plures. Sol. lapſus tpis probat oēs culpabiles, niſi ʒriũ aliqui oſtendant: puta de ſua diligentia: vel ꝙ miſerũt: & miſſus fuit impeditus, vel negligēs ſm Gar. nō tñ vr ꝙ negligētia miſſi excuſet eligētes j. eod. ſi cōpromiſſarius. 1. rñſo. niſi hic dicas ʒ per hoc verbum, culpabiles nō obſtat ʒrium: quia cũ ſunt plures, & vnus deliquit, & alter non. tunc habet locum lex illa, abſentem ſed cũ omnes deliquerunt, ſed nō æqualiter: tunc habeant locũ iura pro hac parte inducta: nec enim poteſt aliquis innocens appellari, vt in l. abſentem. ſecundum Guliel. & Gar. [Archid & Io. Mona.] hic autem omnes præſentare debebant: niſi ergo probetur contrarium, dicam omnes in culpa.

3 Vide Antoniũ Gomez. tom. 3. variar. reſolut. c. 3. d̄ homicidio.

ADDITIO. Facit quod ſcripſi ī. de homici. ſignificaſti 2. ver. quod ſi diſcerni Ioan And.

b ¶ Totaliter.] per hāc litteram dico, ꝙ nec electionē alterius partis poterunt impugnare: aliàs nō eſſent totaliter excluſi. ad hoc infra eo. verſi. opponentes.

c ¶ Excludētes.] & ſic excluſi ſunt ipſo iure, & ſi cũ eis de facto ꝓceſſum eſt: ſi poſtea excipiatur medio cauſæ, de tali ꝓceſſu ſe iuuare nō poterunt: iudex tñ ex illo proceſſu poſſet animũ informare: cũ caſus ſit iſte in quo procedit ex officio ſuo, vt pluries ī dixi.

ADDITIO. Facit clem. eo tit. conſtitutionē. in fi. & concor Ioan Mon. & Archid Io. And.

[Glo. ſeq. ſoluit quattuor dubia, ſcilicet quid de officijs, & quid ſi officiare nolũt: & an tunc poſſunt eligere, & an eligi.]

d ¶ Beneficijs.] non ergo officijs, & merito: pone eñ ꝙ fuiſſent omnes culpabiles: qs interim officiaret eccleſiam? Et ſi nollent iſti interim officiare, per priuationē beneficiorum compelleret eos ep̄s, ſi cauſam rationabilem non allegent. ī. de cleri. nō reſi. inter quattuor. vel ſaltē ſi vult eos ob multitudinem ſuſtinere: ſm Guli. & Gar. de ipſorũ beneficijs faciet ecclæ deſeruiri, vt de cler. nō reſi. c. pe. & de ap peruenit Et ſi hac ſuſpēſione durāte vacat eccleſia, eligere poſſunt: aliàs decre. cum in cũctis. ī. eo tit. non priuaſſet eos ſpecialiter hac poteſtate. ad hoc eo. tit. cũ Vintonieñ. eligi autem non poſſunt medio tempore in illa ſaltē eccleſia, in qua ſuſpenſi ſunt. ſecundum Gar & Guli. ī. eo tit. per inquiſitionem.

e ¶ In ipſa eccleſia.] nota ſuſpenſum à beneficio in vna eccleſia, non ꝓp hoc ſuſpenſum in alia. ad idē j. eo. ſi cōpromiſſarius, in fi. & j. de re. eccle nō alie. hoc cōſultiſſimo. & j. de offi. ordi. ſi canonici ſecus ī excōmicato, vel ab officio ſuſpenſo 4. q. 5. quiſquis 7 q. 1. ſi quis presbyter.

f ¶ Ex tunc.] ſcilicet, poſt prædictos octo dies.

Glo. ſeq. primo ſoluit duo dubia: ſecundo quærit an abſoluat epiſcopus: ſoluit ꝙ non, & reſpondet contrario: tertio quærit, & ſoluit.]

g ¶ Suſpenſos.] eſt ergo canon latæ ſntæ. ſic ī. eo. cũ in cunctis. & ſi ep̄s eſſet, qui vocē haberet, puta in electione metropolitani 2. euitat hanc pęnā: cum de ipſo non caueatur expreſſe. j. de ſen exc. qa periculoſum. & j. eo. ſi compromiſſarius. §. hmõi pęnā autem ſuperiorē non euitat, ſcilicet, vt totaliter à ꝓſecutione, &c [Sed ad certum tp̄s, vt ꝑ inferiora patet.] Et ſi quæratur, an ep̄s taliter ſuſpenſus poſſit abſoluere? Dicendum eſt ſecundum Guli. & Gar. ꝙ nō, argu. decre. ī. eo. c. 1. ibi, nullam, &c. & ī. de teſti. tam litteris. ibi, donec noſtrā mereanẽ, &c. facti eñ qō in arbitrio eſt iudicãtis: pęnæ vero ꝓſecutio, &c 2. q. 3. ſi quē. §. notãdũ. ff. de abol. l. 1. §. 2. iā enim ſi diceretẽ ʒrium, illuderetur huius canonis pęna, & ſimiliũ: qd̄ incōueniēs eſſet nō obſtat decr. nuper. ī. de ſent. excom. quia loquitur in excōicatione ſm Gar. vbi maius vertitur periculũ; & ideo facilius remouetur: quia nullus vſque ad certum tēpus excōicatur, ſed donec ſatisfaciat, vel caueat. de verb. ſigni. ex parte in Chriſto. vnde vere loquendo ibi pœna nō remouetur: ſed quod ius ſtatuit, adimpleẽ. Sed quid dices, ſi electio non fuit præſentata tēpore debito: electus poſt notitiam iter arripuit, fecit expenſas, poſtea præſentatur ſibi electio: electus repent eā minus canonicam: non vult cōſentire: quæro, nunquid electores teneantur ei ad expenſas, quas facturus nō fuiſſet, ſi ipſi debito tpe præſentaſſent? Dico ꝙ ſic, ſecundum Gar. & Guil. aliàs electo per conſtitutionē hanc laqueus pararetur: ad hoc ff de peri. & commo. rei ven. l. vlti. C de iudic. ſancimus. & j. de offic. ord. ſi canonici. 1. reſpon. §. 1.

a Vt ſuffraganti eccleſiæ Rauen. d̄ conſuetudine: ſm Archid.

h ¶ Alio quæſito colore.] puta quia ſe ingerunt de alicuius ſuperioris auctoritate. Vel pone exēplũ ī. eo. auaritiæ. & quod dixi de ſuperiore, intelligas qui id non poſſit concedere.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

i ¶ Perpetuo.] intelligebaẽ, & ſi nō fuiſſet appoſitũ: ex quo enim priuātur, ꝑpetuo priuati intelliguntẽ. C. de pęnis, ſeruus. 50. diſt. c. 1. ꝙ dic vt ī. de ꝯſti in ant. c. ex litteris, & per hāc litterā, ꝑpetuo, dico ꝙ ſi ep̄s ipſis priuatis ea vellet de nouo conferre, non poſſet. 3 ad idē ī. eo. cũ in cunctis. & c. licet canon. & c. auaritiæ ī. eo. & melius. j. eo. c. commiſſa. § porro.

3 Idē de notarijs, doctoribus, ex delicto priuatis. Bal. in l. ſi manumiſſis. C. de lib. & corũ lib. Foa.

K ¶ Vel ſi.] viſo qualiter puniantur eligentes, ſi electionē tēpore debito non præſentant, eſt videndum qualiter puniuntur eligentes, ſi perſonas nō mittunt inſtructas. & hic aſſume quod ſequitur j. ſcilicet, deſtinare neglexerint

l ¶ Vt præmittitur.] in § ad hæc. & in §. ſi vero.

[Gl. duæ ſeq q̃runt opponēdo de duob. ſimilibus.]

m ¶ Electi.] ſed ad qd dẽnt venire ꝑſonę inſtructæ, ex quo nō venit, nec mittit elect⁹: cu ex eo priuatus ſit ipſo iure? Rñdeo vt inſtruatur Papa ſuper toto negotio & forte poſſibile eſt ꝙ electus qui nō uenit, impeditus fuit ad veniendum & mittendum: & ſic nō eſt priuatus. ī. eo verſ. inſuper. & ſuper hoc ipſo vtilis eſſet inſtructio, & ſuper alijs occurentibus.

ADDITIO. Idem Archi. & Io. Mon. Itē pęna electi locũ non habet, niſi integro tempore elapſo j. eo. commiſſa. 1 reſpon. & eccleſiæ inſtanti locũ habet pęna eligentiũ. ī. §. ad hæc. ſaluo quod ibi not. in glo. infra, quod patet regulariter ex facto electi eligentes excuſari non poſſe. Ioan. And.

n ¶ Miniſtrare.] & miniſtrabũt tũc electores, qa ipſi teneneẽ mittere: & miſſi ſuis ſtipendijs non debent miniſtrare. 10. q. 2. ꝑcarie. ſed ex quo electi contemnunt miniſtrare expēſas, priuati ſunt. Ad quid ergo veniāt perſonæ inſtructę? Dic vt dixi ī. gl. proxima.

a ¶ Neglexeriint.] aſſumē hic litterā, & à totali quò ad ſe, &c. quæ eſt infra.
b ¶ Eos.] negligentes, & opponentes.

[Glo. ſeq. obijcit & ſol. cui ſolutioni incidit obiectio & quæſtio, quibus reſpondet.

temnant) deſtinare neglexerint [a]: (niſi eos [b] capituli, vel contradicentium [c] paucitas, ſeu alia iuſta [d] & probabilis [e] cauſa euidenter excuſet: in quo caſu procuratorem [f] ſufficienter inſtructum mittere, & nihilominus [g] ceſſante cauſa, dictas perſonas dirigere teneantur) & à totali (quo ad ſe) proſecutione proceſſus, & à prouentuum beneficiorum, quæ in eccleſia ipſa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur [h] opponentis, vel opponentium (cum vnicus eſt electus) contumacia [i] ſimili pœna [k] plectenda [l]: Nihilominus [m] tamen in præmiſſis [n] caſibus (quibus eligentes vel opponentes, quo ad ſe, proceſſus proſecutione priuantur [o]) electis ſuper hoc in proſecutione ſui iuris nullum [p] præiudicium generetur.

¶ Denique [q] cum ad poſtulationem concordem, vel diſcordem procedi contigerit: & aliqui [r] partientes in ordinibus, vel

c ¶ Cōtradicentiū paucitas.] quōo hoc, cum non pñt eſſe pauciores quàm vn⁹ vel duo: qui tñ venire tenent. ſ. §. pxi. Rñdeo, qa nō ſunt alij q eccleſiæ deſeruiāt niſi cōtradicente: qui ſunt tam pauci, ꝙ ſi mitterentur, nō eſſent q diſeruirēt eccleſiæ. Sed nonne ſūt electores? Forte oēs ꝯdicūt, puta, cū ſuperior prouidit: ſed illi ſunt pauci, vel electores īfirmi ſūt, vel mortui, vel abſentes ſunt, ita ꝙ nulli eccl'ę d̄ſeruiat pter ꝯdicētes: & illi ſūt pauci: Sed quot dicem⁹ paucos: hoc relinquam arbitrio iudicantis, ſi reuocetur in dubiū: aliquę enim eccleſiæ indigent pluribus ſeruitoribus: aliquæ paucioribus: & ſic non poteſt electio exprimi ff. de ſolu ratum. & quia reſpectiue quædam dicuntur pauca & multa. 41. diſt. diſciplina. inſti. de iu. perſo. § ſi.

ADDITIO. Dixit autem hic Gar. & placet Ioan. Mon & Archid. ꝙ quando contradicentes nō poſſent mittere niſi vnum, illum mittere teneātur. arg. ſ. § ꝓxi. ver. & quando. ad hoc ſ. de dolo & contu. cū dilecti. Et idem dicunt de perſonis inſtructis, quas eligētes mittere debent: vt ſcilicet ſaltem veniat vnus: & his caſibus mittāt procuratorem, vt ſic inquantum poteſt fieri, conſtitutioni ſatisfaciat. Ioan. And.

d ¶ Alia iuſta.] puta, incurſus hoſtium, infirmitas, nimia paupertas. ad hoc ſ. §. proxi. ibi, facultatum impotentia. vel eſt obligatus eccleſiæ cathedrali, vt epiſcopus vel archiepiſcopus, vt ſ. dixi Guli & Gar.

e ¶ Probabilis.] infra tempus iudicis arbitrio taxandum probanda: ex quo hic non determinatur, ſecundum Guli. & Gar. ff. de iure deliberandi. l. 1.

f ¶ Procuratorem.] etiam extraneū, qui nō ſit de electoribus, nec de opponentibus, vt declarat ſequens littera ibi, dictas perſonas dirigere teneantur Gar.

g ¶ Nihilominus.] ſi vero antequam ceſſaret impedimentum, eſſet negotium in curia terminatū, nō credo ꝙ perſonas dirigere teneantur: cum iam inſtructioni vlterius nō ſit locus: ad quid ergo inanibus ſumptibus ſe vexarent ff de inoffi teſta. l. 1.

[Glo. ſeq. ſoluit tria dubia. ſ. quis priuet: quid ſi ſe ingerit: & quare aliud hic quàm ſupra.]

h ¶ Priuentur.] per ſententiam: & priuabit eos Papa vel iudex ab eo datus: & hoc idē facere poterit epſ ꝓprius, q debet canones obſeruare, & à ſubditis facere obſeruari: & ſacrorū canonū eſt miniſter. 21. diſt. §. 1. [Et cuſtos 24. q. 3. cum quib. in fi. ſm Archid.] Et iō nō credo, ſm Gar. ꝙ ſi in iſto triennio ſe ingeſſerint, ꝙ ſint priuati perpetuo. vt ſ. in alio caſu, ex quo repetitum 1 non eſt, cum ſit pęnale, & reſtringēdū: iudex tamen ex eo poterit eos punire. Sed quæritur quare ī præcedenti caſu priuantur, ipſo iure: & hic ꝑ ſnīam? Dixit Gar. hoc iō: qa Papa reputauit eos ampli⁹ deliqſſe: & qa hic eſt iā quaſi iudiciale: & ibi quaſi extraiudiciale: & iō forte iudex nō eſſet ita parat⁹ ibi vt hic.

1 Nota pęnalib. ſequētia nō trahūtur ad ꝓcedentia, nec ecōtra, ſi ſic pęna extēderetur Bar. in l. ꝓtor. ff. vi bon. rapt. ſon.

ADDITIO. Si ꝙ not. d̄ pœ. felicis. ī vlti. glo. 1. Ar.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

i ¶ Contumacia.] vt quia non venit, cū ſunt vnus, vel duo: vel quia duos ex ſe non mittunt, cū ſunt plures. Sed nōne ex iſtorū repulſione poſſet ſequi iniquitas: pone enim electū īdignū? ſol. licet iſti repellantur. officiū iudicis non ceſſcit: ſicut & vbicūq; periculū animę vertiſ, ſupplet. ſ. eo cū nobis. de exceptio. exceptionem. & ibi publica oſtēdiſ vtilitas, vt in milite ꝓcuratore. C d̄ ꝓcura. l. militē. & de his q̄ cōſtant ſibi tanquā iudici. de poſtu. pla. bonę 1. vbi de hoc & ſupplet ea quib. omiſſis non valeret proceſſus. de lib. obla. c. 1. & d̄ lit. cōteſt. c vnico cauere etiā debet iudex ne ſibi illudatur. ff. de iudic. ſi ꝑtor. & ne in vanu partes vexenſ. ſ. de offic. deleg. ſup gōnū. §. porro ad ſi.

[Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

k ¶ Pęna] excluduntur ergo à proſecutione proceſſus, & beneficijs per triennium priuabuntur: Sed iſti opponentes quare p[illegible]iunſ in beneficijs, nonne à ſua oppoſitione ſine pęnā deſiſtere poſſunt? intellige ſm Gar. & Guli. [idem Mona. & Archi.] hoc de illis: qui in ſua oppoſitione perſiſtunt, vel recedunt ab eo tempore, & modo quo ab ea recedere nō potuerunt, ī. eo. ab eo. ſ. quamuis. & cap. ſtatuimus.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

l ¶ Plectenda.] argue ſecundum Gar. & Guli. ꝙ nō eſt canō latæ ſententiæ. quo ad hoc. & dixit Gar. ꝙ iſti opponentes per modum denuntiationis poſſunt dicere electionem nullam. arg ſ. de accuſa. veniens. & ca. prælatorum 2 ſed per modum oppoſitionis vel exceptionis non: quia à totali proſecutione, &c officiū tamen iudicis non ceſſat, vt pluries dixi.

2 Archi. alleg. de iureiurā. ad nourā 2. & c. & ſi Chriſt⁹. melius facit c. quē admodū. Io. And.

ADDITIO. In duobus quæ ponit hæc gloſſa. concordant Io Mo. & Archid.

m ¶ Nihilominus.] i. non obſtante ꝙ illi excludūtur

n ¶ Præmiſſis.] ſ. cū eligentes excludunſ: qa electionē non ꝑſentauerūt: vel perſonas inſtructas non miſerunt: & etiam cum opponentes puniuntur: quia hanc decre. non ſeruauerunt. Ioan. And.

o ¶ Priuantur.] ſupple, vel priuari mandanſ, propter caſum præcedentem.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit diſtinguēdo. §. Deniq;.]

p ¶ Nullū ꝑiudiciū] & ita extraiudicialis negligētia eligētiū nō nocet hic electo. Sed nūquid ꝓceſſus eligētiū habitus ꝯ ipſos nocebit electo, vel alijs q in iudicio nō fuerūt? Dic ſm Gar ꝙ electo ſcienti ꝑiudicabit, ignoranti nō. 3. q. 5 hæc quippe. ſ. de dolo & cōtu. cū olim. ſ. de re iudi. quāuis. alijs aūt quorū intereſt, non, qa ſint electi: ſed aliter nocet & ſcientib. & ignorantiubs, vt in actione populari dr̄, in qua ꝓceſſus ꝯ vnum præiudicat alijs etiā ignorantibus: niſi doceāt de colluſione, vel de proprio intereſſe. ff. de accuſ. ſi cui. ff de iureiur. eum qui § in popularibus.

Proceſſus agitatus ꝯ eligentes. an ꝑiudicet electo. Phi.

q ¶ Deniq;.] ſexta pars. & ſ. plene dixit q̄liter d̄beāt ſe habere eligētes & electi, & ēt oppoñētes: mō vult dicere, q̄liter ſe d̄beāt hēre poſtulātes & poſtulati. Gar.

r ¶ Et aliqui.] & pro idest, vel propter.

[Glo.

[Glo.ſeq.dicit quis diſpenſet.]
a ¶ Vel ætate.] qui patiantur in his defectũ, collige. ĩ.eo.cũ in cũctis.& c licet canon. ſ.de æta.& qual p̃terea. cum patientib aũt defectũ in ordinib diſpenſant epi, in prędicta decr. p̃terea.& eo.ti. tuam. in epatib. Papa. de offi le. ga.ꝙ trãſlationẽ. de exceſſib. prælat. ſicut vnire. [De hoc dixi de ętatæ & qualit a. multis ſuper 3 glo.] Cum patientib. defectũ in ætate quo ad epatus ſolus Papa diſpẽſat. ĩ.eo tit. in antiq cũ nobis olim §. ſi.quo ad dignitates tene qđ hẽs ĩ de æt. & qual.c.vni. 1 Quo ad parochiales eccleſias, tene qđ habes ĩ.eo. licet canon.
b ¶ Similes.] vt illegitime nati. ĩ.eo. innotuit. in antiq.
[Gl ſeq recitetur per quæſt. quid ſi ſpectet immediate.]
c ¶ Poſtulentur.] intelligas iſtũ §. indiſtincte, ſiue mediate ſiue immediate ptineat vel appelletur, ſiue n̄: qa ex quo nõ põt alius diſpẽſare, quo ad hoc immediate dicẽtur ptinere. Itẽ cũ poſtulanf ad regulares eccleſias, & appellatũ eſt, vel immediate pertinẽt ecclę: vel talis eſt caſus, in quo nõ põt alius q̃ Papa diſpẽſare: qa tunc quo ad hoc immediate ptinere dicẽtur.

to: aliàs qualiter deliberaret de diſſentiendo, vel nõ diſſentiendo: & ſi poſtulantes negligentes fuerint in præſentando, punientur vt electores per litterã, quæ ſequitur: & negligentes ſtatuta ibidem, ſimilis, &c.
k ¶ Dictum eſt.] ĩ §. ſi vero.

ætate [a] defectum, vel his ſimiles, [b] poſtulentur [c] (non qui alijs eccleſijs alligati [d] liberum non habent ſine noſtra [e] permiſſione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris [f] iuris obſeruantia immutamus) poſtulatos [g] huiuſmodi, & poſtulantes eoſdem, ea moderata [h] diſtrictione perſtringimus, ut eo ſaluo, quòd poſtulati huiuſmodi, nec ſuis poſtulationibus præſtare conſenſum, [i] nec (ut de electis dictũ [k] eſt) exhibere expenſas aliquibus [l] teneantur: ſed poſtulantes ipſi concorditer vel diſcorditer, expenſas ipſas perſonis talibus ſubminiſtrent: [m] poſtulatos in veniendo (ſi nõ diſſenſerint [n]) & poſtulantes in mittendo perſonas inſtructas [o] (vt in concordi, uel diſcordi electione) per omnia, vt ſupra præmittitur, [p] moderatio præmiſſa conſtringat: & negligentes [q] ſtatuta ibidẽ, ſimilis [r] pœna percellat: nec [s] per hoc, quòd de poſtulatis pro celeri [t] eccleſiarũ expeditione ſtatuitur, poſtulationes ipſæ minus depẽdere intelligantur a gratia, [u] q̃ antea depẽdebant. ¶ Porro [x] in ſingulis caſib. ſupradictis, in recuperandis, uel reddẽdis [y]

z Qđ hic not. Io. Mon. An doctoris opi. illũ excuſet, cũ quo p epm fuerit diſpẽſatũ: ibi dicã ſup verbo, diſpẽſare. ĩ ſi glo. Io. An.

l ¶ Aliquib.] vt perſonis inſtructis, uel alijs.
m ¶ Subminiſtrẽt.] eadẽ diſtinctione ſeruata, quę ſupradicta eſt in eligentib ſcilicet, an ſit celebrata in concordia, aut in diſcordia, ſecũdum Gar.
ADDITIO. Et ſecũdo caſu miniſtrãt de proprio: & ſi non habent unde, vt qa ſunt regulares, de cõmuni. ſ. de accu. ex parte. & c.pen. ſecundum Gar. & Io Mona & idem Archi. ſ. §. ſi vero. & facit qđ not in ſi. vlt. glo. Io. And.
n ¶ Nõ diſſenſerint. nota mediũ inter cõſentire & diſſentire, ſcilicet, nõ diſſentire. cõcor. ĩ. de regul. iur. is qui tacet.
o ¶ Inſtructas] & dic ſcđm Guliel. & Gar. licet hic textus nõ exprimat, ꝙ etiam opponẽtes tenentur venire: quia propter parem rationẽ habuit pro expreſſo. ad hoc ĩ. eo c. . & c. ut circa. & eadẽ eſt ibi ratio, ſcilicet eccleſiarum prouiſio.
p ¶ Præmittitur.] in § ad hæc. & § ſi uero.
q ¶ Negligentes.] ſcilicet poſtulãtes & poſtulatos, negligentes in veniendo vel mittendo.
r ¶ Similis pœna.] inquantum eſſe poteſt: electus enim priuatus eſt iure iam ſibi acquiſito, poſtulatus autem ſolum ſpe gratię quã habebat: & idem dico in eligentibus.
s ¶ Nec per hoc] ne credat aliquis, quòd quia poſtulati coguntur ad veniendum, habeant maius ius, hoc hic remouet.
t ¶ Pro celeri.] nota hic mentẽ & cauſam huius cõſtitutionis. (ſecundum Gar. & Io. Mo)
[Gloſſa ſequens recitetur per quæſt. de qua gratia loquatur.]
u ¶ Gratia.] ſcilicet illa generali, de qua dicif ſ. de reſcript. ſedes & c. nonnulli & c. vl. & ſ de torne c 2. & hoc ſi poſtulatio concors fuit, vel ſaltem à duab. partib facta: in quo caſu ſecundum quoſdam poteſt peti cõfirmatio. ſ. eo cum monaſterium. & c officij. §. ſi. & ſi talẽ admiſerit ſuperior, dicetur facere gratiam: & ſi non admiſerit, facit iniuriam ff. de a ua quoti. & æſti. l. §. pen. ſi autem non ſit facta in concordia, vel a duab partib & ex cauſa dependet ex gratia ſpeciali. ĩ tit prox. in anti c. poſtulationem. & c. bonæ 1. ſecundum Gar qui hic proſecutus fuit quandam materiam extraneam de attentatis, quam videbimus ĩ de app. non ſolum.

Poſtulatio ſi nõ admittaf a ſuperiori, an non admittẽs dicaf inferre iniuriã poſtulato.

x ¶ Porro, ſeptima pars in qua quia ſupra dixerat, electos & eligentes, poſtulatos & poſtulantes teneri ad quaſdam expenſas faciendas: dubitaret aliquis, vtrum poſtea poſſent recuperare, ideo addit quod ſequitur. Gar.
y ¶ Reddẽdis.] nec dabitur actio ex hoc canone ad repetitionẽ ipſarũ, qa nulla hic noua obligatio ff. de

d ¶ Alligati.] vt epi, archiepi, vel ſimiles. Quid in alligatis inferiorib eccleſijs, puta abbatib exemptis? Olim erat dubitatio, an tales deberent eligi uel poſtulari: quæ terminata eſt ĩ eo ſi abbatem. ſcilicet ꝙ debent eligi: & ſic non ha. et locum iſte §.
ADDITIO. De epis, qui renunciauerunt loco, non ordini, an ſint eligẽdi vel poſtulãdi: tenent hic Gar. & Io. Mon. ꝙ ſunt eligẽdi: ſed Arch. tenet ꝙ ſunt poſtulãdi: tene ꝙ diſtinguendo dixi. ĩ. de renun poſt tranſlationem. ſuper gl. Ioan And.
e ¶ Noſtra] non ergo loquitur de his, qui ſunt talib. eccleſijs alligati: quia ſufficit alterius licentia.
[Glo.ſeq. recitetur per q. quid de opponentibus.]
f ¶ De veteris.] ſeruẽt ergo illi decr ſ. eod c 1. Et ex quo poſtulati in hoc caſu nõ tenentur ad hoc ius ſeruandũ niſi propter æqualitatem ſeruandam in iudicijs: dico ꝙ nec opponẽtes venire tenentur: ſed ſufficit ꝙ ſeruẽt ipſum ius antiquum: nam etiam & priuilegiũ unius partis ſæpe ad aliã extenditur. C. de fru. & lit. expen l. vlt. ĩ. de mu. pet c 2.
g ¶ Poſtulatos huiuſmodi.] ſcilicet patientes defectum in ordinibus, ætate, vel his ſimiles.
h ¶ Moderata] hoc dixit ob id quod ſequitur, vt eo ſaluo, & cetera.
[Glo.ſeq. quærit, & ſoluit qõnẽ: & duo q̃ incidunt.]
i ¶ Conſenſum] ſed ex quo conſentire non debent: quãdo incipiet eis currere tempus? Rñdeo ſecundũ Gul. & Gar quãdo deliberauerunt de non diſſentiendo: vel reſpõderint ſe nõ diſſentire: vnde dixit Guli. quod epiſcopus poſtulatus ad eccleſiam ſic debet reſpõdere: Nec conſentio, nec diſſentio: ſed in hoc me voluntati dñi Papæ ſuppono: ad hoc d.q.1. in ſcripturis, quod infra mentem facere debent ſ. eod. quam ſit. Et dico, quòd poſtulatio det præſentari poſtulato:

Poſtulat⁹ ad eccleſiã qualiter dẽat rñdere p̃ſentanti poſtulationem.

con. ex lege. l. vnica. q̃ enim ſtatutũ iam erat. hic obſeruari præcipitur: potius ergo dabitur, ſecũdum Gul. & Gar. de condictione ex decr. vt pręteritę. ĩ. eo.

ADDITIO. Idem Archid. qui remittit ad Spe. de expen. §. ſi ante litem. Ioan. Andr.

expenſis eligentium, a electorum poſtulantium, & etiam poſtulati, illud ſeruari decernimus, quod iuſtum fuerit, ſeu æquitas canonum iudicabit. b

¶ Idem.

a ¶ Eligentium.] i. quas fecerũt eligentes in proſecutione electionis: & ſic expone ſequentia.

[Gl. ſeq quęrit, & ſoluit diſtinguendo inter electionem vel poſtulationẽ cõcordẽ, & diſcordem, & ſecũdo aut maior pars proſequitur, aut minor, ſubdens dictum Innoc. & facti obſeruantiam: & excipit caſum decr. nihil eſt. In opponente diſtinguit, an proſequatur ius propriũ vel commune. & ſecundo caſu, aut ſuccũbit, aut obtinet. In fine diſtinguit regulares, a ſæcularibus. Dominicus]

b ¶ Iudicabit.] ſed quid eſt iuſtũ, vel quid iudicat ęquitas canonũ? Rñdeo ſm Gar. ſi electio vel poſtulatio factæ ſunt in concordia, poſſunt eligentes & poſtulantes expenſas facere de bonis pertinentibus ad prælatum: & ſi de ſuo fecerint, recuperare poſſunt ſa ctas. ĩ. eo. vt prçteritę. & ĩ. eod. cap §. ad hæc. vel iudicis officio: vel condictione præd. decr. & hoc intelligo ſiue obtineat ſiue non, ſiue dignum elegerint, ſiue indignũ, dummodo ignoranter: ſufficit enim ꝙ non fuerunt in dolo ff. de bo. au. iud poſſ. prætor. §. 2. ſi autẽ electio in diſcordia fuerit celebrata: & maior pars proſequatur negotiũ electionis: dummodo vtiliter incipiat proſequi, expenſas habebit: nõ tamẽ ſufficit ꝙ ſine dolo, vt in caſu præcedenti: ſed eſt neceſſe ꝙ vtiliter. vt ff. de neg. geſt. ſed an vltro. minor aũt pars ita demũ habebit expenſas, ſi obtinet: quia apparet ꝙ vtiliter cœpit iudiciũ proſequi. Innocen. tamen dixit, ꝙ cũ facta eſt electio in diſcordia: illa pars habebit ab eccleſia expẽſas, de qua poſtea fuerit diffinitũ per capitulũ ſuper hoc conuocatũ iterũ: hoc tamen quod de expenſis dictũ eſt, cũ electio facta in diſcordia, dicit Gar. non ſeruari: ſi enim non obtinet electus, ſibi ſatisfaciat. ĩ. de teſt relatum § nomine: ſi uero ſuccumbit, non repetit expenſas: quia ſuum negotiũ egit, C. de neg. geſt. l. 1. & de ſta. & ima. l. vlt. Idẽ de poſtulato intelligas per eadẽ iura: & hoc non intelligas in caſu illius decr. ĩ. eo. nihil. quia ibi electus ad miniſtrationẽ habet. Si autem aliquis ſe opponit, aut proſequitur ius proprium: puta dicens ſe contemptũ: & tunc nil repetat, quia ſuum negotium egit: aut egit de iure tangente eccleſiam, dicendo perſonam nõ idoneam. vel formam non ſeruatam: & tunc ſi ſuccũbit, nil repetit: quia inutiliter excepiſſe præſumitur. ff iud. ſolu. iam tamen §. antequa. ſi obtinet, recuperat à capitulo. arg. ſupra de procu. cum pro cauſa. & ĩ. de reb. eccle. non alie. ad noſtram, & ſic litis terminus declarat negocium expẽſarum. arg. ad hoc. C. de iud. rem non nouam. victus etiam condemnatur victori in expenſis: & ſi non eſt ſoluendo, reſtituitur actio aduerſus capitulũ. Hęc autẽ vera inter ſæculares, qui proprium habent: ſi autem ſit regularis, qui non habet proprium, tunc etiam ad proſecutionem cauſæ expenſas habebit: aliàs cũ ipſe nil habeat, perit ius ſuũ & eccleſiæ. ĩ. de accuſ. ea parte & cap. penult. De his vide per Bernar. Innocen. & Hoſtien. ſup. eo. vt præteritæ.

Helias. Fvndamenta Rom Pontifex in hac conſtitutione intendit ſolum dicere, ꝙ ad officiũ ſenatoris vel rectoris vrbis Romanæ, non ſunt vocandi principes & nobiles, vel alij, qui poſſent ſuperare Papam, & Cardinales: ꝙ ſi ciues ita ſint potentes, ſimiliter in eis habet locũ tenor huius cõſtitutionis. Nota ibi vniuerſo ſenatu: ꝙ licet olim eſſent centũ ſenatores numero: tamen hodie in ciuitate Romana eſt vnus ſenator.

[Prima gloſſa diuidit, & ponit caſum.]

c ¶ Fundamenta] Decretalẽ 1 hanc, quæ localis ẽ, in quattuor partes diuido, quarũ prima durat vſque ad §. Proinde. Sec̃da vſq. ad §. Quòd ſi ſecus. Tertia vſq; ad §. Vt aũt. Quarta vſq; ad finẽ. in prima aũt parte ponit cõſtõnis cã & origo. In ſecunda ponitur ꝯſtitutio. In tertia pœna tranſgreſſorũ. In quarta quædã cõſtitutionis moderatio. Quarum prima ſubdiuiditur in alias quattuor partes. Prima durat vſq; ad §. Ne aũt. Sec̃a uſq; ad §. Decer. Tertia uſq; ad §. Digne. Quarta uſq; ad finem i pĩus partis. In prima aũt particula dicit Nicolaus & ꝓbat auctoritate Pſalmiſtæ, noſtram militantem eccleſiã fundatã eſſe ſuper Apoſtolos & prædicatores: quorũ fundamentum & ſolidatio eſt in Chriſto Ieſu: horum autẽ ꝓcipuus fuit B. Petrus: cui ſuperna Dei prouiſio beatũ Paulũ adiunxit: qui duo ſub vno perſecutore, eodẽ die, & loco, ciuitatẽ Romanam ſuo glorioſo cruore martyrij Chriſto Dño conſecrarunt. Secundo dicit ipſam eccleſiã diuino miraculo tꝑalibus adiutã auxilijs, dum ſ. Conſtantinus Imperator ipſi eccleſiæ in perſona beati Silueſtri quarto die ſui baptiſmatis donauit ciuitatẽ Romanã: ut ibi collocati Petri ſedes gauderet plenaria libertate. Tertio dicit, dicens eſſe oẽm materiam & modum tolli, per quos metus uel terror aliquis imminere poſſit ipſi Pontifici Romano uel ſuis fratrib. in conſilijs ibi exhibendis, & alijs negotijs Romanæ eccleſiæ: quæ imminent pro tẽpore facienda in creatione Pontificis: & in promotione Cardinaliũ, cũ occurrerent. Quarto dirigens mẽtem ſuam ad vrbem, ad memoriã reducit multa diſcrimina: magnaque pericula, quæ ſuſtinuit vniuerſalis eccleſia ꝑ peregrina regimina, & ſenatores incognitos, qui præfuerunt ipſi ciuitati Romanę: & maxime tẽpore Corradini In ſecunda parte principali volens circa futura pericula exhibere ſalubre remediũ: ſtatuit, ꝙ nullus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux Comes, aut Baro, vel aliqs alius, q ſit notabilis ꝑeminentiæ, dignitatis, ptãtis, vel excellentię: frater, filius vel nepos ipſorũ, poſſit aſſumi ad tempus, uel in perpetuũ in ſenatorem uel rectorem vrbis Romę: quocunque nomine vocetur ipſa rectoria. Itẽ nullus alius pręter prędictos aſſumi poſſit ad ipſius ciuitatis regimen vltra annũ. Hęc uera, niſi ſpecialis interueniret Apoſtolicæ ſedis licentia. per ipſius ſedis litteras exprimenda Tertio ꝯ facientib. pœnã imponens ſtatuit, ꝙ nominãtes, eligẽtes, uel aſſumẽtes, nominati, vel electi, uel aſſumpti ſi cõſenſerint, & eis obedientes, dãtes auxiliũ, conſiliũ, uel fauorẽ, ipſo facto ſint excõmunicati, & ipſi aſſumpti uel electi ex quo cõſenſerint, uel ſe de regimine intromiſerint, ſint cũ ſuis poſteris in perpetuum priuati omnib. feudis priuilegijs, immunitatib. uel gratijs, & honorib. quę a Romana uel alijs habent eccleſijs, & hi ad quos illa pertinent, de ipſis diſponendi liberã habeant facultatẽ. Item ſtatuta, pręcepta, ſententię, contractus, & omnia quæ fecerint tamquam ſenatores uel rectores urbis, irrita decernit & vacua, iudices & tabelliones, qui patrocinantur talibus, uel inſtrumenta conſcribunt iudicatus & tabellionatus priuat officijs: præcipit ẽt, ꝙ a ſupradicta excommunicationis ſententia prædicti nõ poſſint abſolui ſine licentia domini Papę ſpeciali. Quarto dicit, ꝙ Romani origine, vel ibi incolæ ad vnũ annum, uel tẽpus breuius bene poſſunt in ſenatores Romanos aſſumi, licet ſupradictorũ fratres ſint ſi-

¶ *Gloſſa prima diuidit, & ſummat totum textum: uide eam: Dominicus.*

1 Hæc eſt prima gloſſa, in qua Io. And. diuidit, & ſũmat totã decretalem.

CAP. XVII.

Fvndamenta c militantis eccleſiæ in monti-

Pſal. 86.

ſunt filij, nepotes, aut ſub comitatus vel baronię, nolẽ extra territoriū urbis iuriſdictionem perpetuam, vel temporalẽ obtineant: dummodo non ſint tantæ præeminentię, vel potentatus. ꝙ cum perſonis ſupra prohibitis merito debeant numerari. Io. And.

p ¶ Dicendo.] Matth. 16. & 24. q. 1. loquitur. 21. diſt. in nouo.

q ¶ Petram.] à ſoliditate fidei ſic dictus. 50. diſtin. fidelior.

r ¶ Cui.] Petro.

Anacle. Papa epiſtola 3.

bus ſanctis Propheta [a] rememorans, per montes Apoſtolos & prædicatores patenter inſinuat, quibus tota huiuſmodi ædificij fabrica confidenter innititur [b]: qui firmæ baſes [c] eccleſiæ ſuper fundamento, præter quod nemo aliud ponere [d] poteſt quod eſt Chriſtus Ieſus, veluti ſummo angulari lapide ſolidantur, ut ueritas, quæ antea [e] legis & prophetarum præconio [f] vehebatur [g], per Apoſtolicā tubam [h] in ſalutem vniuerſitatis exiret: ſicut ſcriptū eſt [i]: In omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ uerba eorum. Huius autem muneris [k] ſacramentum, ita Dominus ad omniū Apoſtolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apoſtolorum omniū ſummo [l] †, principaliter collocaret: ut ab ipſo quaſi quodam capite, dona ſua uelut in corpus omne diffunderet: Hunc [m] enim in conſortium indiuiduæ vnitatis [n] aſſumptum, id quod ipſe erat [o], Dominus uoluit nominari, dicendo [p]: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram [q] ædificabo Eccleſiam meam, ut æterni tēpli ſtructura Deo ædificāte conſtructa, mirabili munere gratię Dei, in Petri conſiſteret firmitate: cui [r] Saluatoris noſtri mirāda [s] prouiſio beatum Paulum in Apoſtolatu gentium per dexteras [t] ſocietatis † adiunxit. Iſti [u] ſunt, per quos Euangelium Romæ reſplenduit [x]. Iſti ſunt eius patres, verique paſtores. Iſti ſunt, qui vna [y] die pro merito †, vno loco [z] pro gloria, ſub uno perſecutore [a] pro parili [b] uirtute compaſſi, urbem ipſam glorioſo cruore martyrij, Chriſto Domino cōſecrarūt [c]. Iſti ſunt, qui illam [d] in hanc gloriam prouexerunt, ut ſit gens [e] ſancta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia, per ſacram beati Petri ſedem caput totius orbis effecta. ¶ Ne autem ipſa mater [f] Eccleſia in congregatione & paſtura fidelium temporalibus careret auxilijs, quin potius ipſis adiuta, ſpiritualibus ſemper proficeret incrementis [g], non abſque miraculo factum eſſe conſpicitur †, ut occaſionaliter Conſtantini monarchæ [h] à Deo [l] prouiſa, ſed curata [k] † ba-

1. Corin. cap. 3.

Pſal. 18. Ro. c. 10.

† Vide Turrecrematam l. ſumma de eccleſia. lib. 2 c. 5. & 6. ubi hæc proſequit luculenter.

Matth. cap. 16.

† al. ſocietates.

† Hæc ſcribit B. Ambroſius ſermone 66. de natali Petri & Pauli refert Gratian. in ca. beati. 2. q. 7. vide B. Auguſti. tom. 10. de ſāctis, ſermone. 3. in feſto Apoſtolorū Petri & Pauli.

† al. conſpicitur.

† Vide Nicephorum li. 7. hiſtoriæ eccleſiaſticę. cap. 33. 34. & 35.

a ¶ Propheta.] Dauid Pſal. 86 qui incipit. Fundamenta.

b ¶ Innititur.] eſt enim præcipuus in eccľa ꝑdicatorū & doctorū ordo. de hære. cum ex iniuncto.

c ¶ Baſes.] .i. colunnæ: & dici ſolent columnæ ex petra duriſſima.

ADDITIO. Dicit baſis ꝙ ſupponit vł ſuperponit colūnæ, ſecundū Hugo. Alij dicūt ꝙ eſt baſis, qđ ſupponitur. Epiſtilium quod ſupra ponitur. Io. An.

d ¶ Ponere poteſt.] 1. Cor. 3. 1. q. 1. cum Paulus. de presbyt. nō baptiz. veniens.

e ¶ Antea.] in ueteri teſtamento.

ADDITIO. Et hēs hæc uerba vſq; ibi, cui Saluatoris. 19. diſt. ita Dominus. Io. And.

f ¶ Præconio.] 43. diſt. ſit rector.

g ¶ Vehebatur.] .i. quaſi vehiculo ducebatur, & transfundebatur in orbem.

h ¶ Tubam.] Eſa. 54. ſ. ſi. alias 58. in prin. Clama ne ceſſes: quaſi tuba ex alta vocem. 43. diſt. ſit rector. Io. And.

i ¶ Scriptum eſt.] Pſalm. 18 Cœli enarrant gloriam Dei.

k ¶ Muneris.] prædicandi.

l ¶ Summo.] adminiſtratione. 80. diſt. in illis in fin. ibi: inter Apoſtolos ñ fuit par inſtitutio, ſed vnus ꝑfuit oīb. non autem meritis. Nec obſtat infra ubi dicit, pro parili virtute, &c. 2. q. 7. Paulus. & 21. diſt. in nouo.

m ¶ Hunc.] beatum Petrum.

n ¶ Vnitatis.] ipſi Chriſto per unionem charitatis & gratiæ. ſup de ſum. trin damnamus de conſec. diſt. 2. in Chriſto patri. Et nota quia unitatem in militanti eccleſia eſſe voluit, dum ſuper vnum fundauit. 24. q. 1. loquitur, Schiſmatici autem conantur hanc ſcindere inf. de ſchiſma. c unico.

o ¶ Ipſe erat.] ſcilicet Petrus, iuxta id, Petra autem erat Chriſtus.

ADDITIO. Et de conſec. diſt. 2. reuera, poſt princip Hiero. ſuper Abdiam: Petra Petro donauit, ut petra ſit. Ioan. And.

s ¶ Miranda.] ut in procemio huius libri. & inf. de reliq. & vene ſan. c. 1.

t ¶ Dexteras.] per dexterā pign⁹ pacis & teſtis fidei ſolet dari: aliàs dr̃ manus dextera, quaſi dans extra: unde illa manu ſolent porrigi dona

ADDITIO. Quòd per dexterā pignus pacis, & teſtis fidei ſoleat dari: vt tetigit hic gl. facit 1. Machab. 11. poſt mediū: vbi pluries de dextera repetitur: ibi, Dexteras dederunt mihi: & Barnabæ ſocietatis. gl ibi, cōiūgere dexteras ſolet eſſe ſignum concordiæ, qua ſe inuicem cōferebant antiqui. Io. And.

u ¶ Iſti.] ſcilicet Petrus & Paulus.

x ¶ Reſplēduit.] ſed ꝑ Euangeliſtas eluxit ī. de reliq. & vene. ſan.: Io And.

y ¶ Vna die.] vt ad Chriſtū pariter peruenirent.

z ¶ Vno loco.] ne alteri Roma deeſſet.

a ¶ Vno perſecutore.] vt æqualis crudelitas vtrunq; perſtringeret. 2. q. 7. beati. vbi ſūt hæc verba. & dic perſecutore. ſ. Cæſare Nerone. 21. diſt. quāuis. & adde hic qđ ibi notatur.

b ¶ Parili.] & ſic Petrus Paulo virtute ñ præfuit, vt ſ. dixi. & dic pro parili virtute, ſ. vt perennē virtutem & conſtantiā contra perſecutionē in paſſione uideantur habuiſſe.

c ¶ Conſecrarunt.] inf. de reliq glorioſus. 21. diſt. quāuis. 22. diſt. c. 2.

d ¶ Illam.] ciuitatem Romanam.

e ¶ Gens ſancta] dic ſancta Apoſtolorū affectu. Io. A.

f ¶ Mater] 2. q. 6. ad Romanam. de priuileg. antiqua. & inf de pęnis felicis.

g ¶ Incrementis.] 21. q. 5. prodeſt.

h ¶ Monarchæ,] ideſt, principis.

l ¶ A Deo.] qui omnia quæ fiunt, aut iuſto iudicio facit, aut permiſſu ſuo ita fieri ſinit. 26. q. 5. nec mirum.

K ¶ Curata.] medicum enim ſe uocat, Luc. 5. cap. Sed non ſanis, ſed male habentibus opportunum. de pœn. diſt. 3. adhuc perfidi inſtant. Io. And.

a ¶ Flr-

priſmalibus fomentis infirmitas quandam quaſi adijceret ipſi eccleſiæ firmitatem a: qui quarto die ſui baptiſmatis, vnà cum omnibus ſatrapis b, & vniuerſo ſenatu, optimatibus c, etiam, & cuncto populo, in perſona beati Silueſtri, ſibi Romanam concedendo † urbem relinquens, ab eo, & ſucceſſoribus eius per pragmaticum d conſtitutum diſponendam eſſe (decernens in ipſa vrbe vtriuſque poteſtatis monarchiam e Romanis Pontificibus) declararet f: non iuſtum arbitrans g, ut ibi h ſacerdotij principatum, & Chriſtianæ religionis caput Imperator cœleſtis i inſtituit, illic k Imperator terrenus l habeat poteſtatem: quin magis ipſa Petri ſedes in Romano iam proprio ſolio collocata, libertate plena m in ſuis agendis, per omnia potiretur. Nec ulli ſubeſſet homini n, quę ore diuino cũctis dignoſcitur eſſe prælata. ¶ Decet o namque ipſi Romano Pontifici, per fratres p ſuos ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinales (qui ſibi in executione officij ſacerdotalis coadiutores aſſiſtunt) libera prouenire conſilia: Decet q ipſius nullo modo vacillare r iudicia, vt fratres ipſos nullus ſæcularis poteſtatis metus exterreat, nullus temporalis fauor abſorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à veri conſilij ſoliditate remoueat: quin, cum per ipſum Romanum Pontificem in quibuſcunque negotijs contingeret s eorum t peti conſilia in conſulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere conſulant, & aſſiſtant: ipſaque Romani Pontificis vicarij u Dei, quæ ſuis temporibus occurrerit electio x, & eorundem Cardinalium † (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant. ¶ Digne itaque ad vrbem ipſam eiuſque regimen aciem noſtræ conſiderationis extendimus, ut felici ducta regimine y, præſeruetur à noxijs, & optatis ſemper proficiat incrementis. Nunquid obduxit z obliuio a, quę vrbi, quę incolis nota diſpendia intulerunt hactenus peregrina b regimina? Nunquid non hæc deſtructio mœnium c, deformatio prouenięs ex ruinis d, luce clarius manifeſtant? Nunquid non hæc e fidelium contrectata † depoſita † ? f Nunquid non hæc ipſa ueneranda Dei templa præſidentis manu ſacrilega diebus noſtris nefarie uiolata proclamant? Quid plura? Nonne ipſius urbis retroactis temporibus incorrupta conſtantia, ſub † regentis co tempore nefando ſubuer-

a ¶ Firmitatē.] iuxta illud Pauli 2. ad Corin. 12. Cum infirmor, tunc fortior ſum. ī. de renunc. niſi cum pridem. §. al. a. plerunq; n. infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat. vt ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium, vt ſup. patet.

b ¶ Satrapis. 1] i. ſapientib.: vnde ſolebāt vocari ſatrapę præfecti Perſarũ, & ipſorum principes. ADDITIO. Vel iudices ſapientes, ſecundum Io. Mona. Io. And.

c ¶ Optimatibus.] quaſi meliorib., & ditiorib. de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.

d ¶ Pragmaticum.] Pragma idem eſt quod cauſa.

e ¶ Monarchiam.] monarchia dr̃ à monos, quod eſt vnus, vel ſingularis & archos quod eſt princeps, uel principatus, quaſi vnus & ſingularis principatus. ADDITIO. Et eſt idē verbũ. 2. q. futuram Et ſecũdũ Iſidorum quatuor monarchiæ fuerũt: prima Aſsyriorum: ſecunda Perſarũ & Medorũ: tertia Græcorum: quarta Romanorum Et prima & vltima fuerũt feliciores alijs

f ¶ Declararet.] habet plenius in illa Palea 96. diſt. Conſtantinus.

g ¶ Arbitrans.] Cōſtantinus.

h ¶ Ibi.] Romæ ſcilicet.

i ¶ Cœleſtis.] 22. q. 3. Iulianus. in fin. alibi uocatur rex, vt in proœmio decret.

k ¶ Illic.] Romæ.

l ¶ Terrenus.] quia de terreſtrib. & ſæcularibus tãtum ha habet diſponere. 96. diſt. bene quidem. ſup. de conſtitu. eccleſia.

m ¶ Libertate plena.] ſim ſup. deſpon. cum locum.

n ¶ Homini.] & in hac parte Papa nõ ē homo, ſed Dei 2 vicarius, ut inf. ſequitur. 33. quęſt 2. quos Deus. expreſſius. ſupre de tranſlat. quanto.

o ¶ Decet.] nota inſpiciendum quid deceat. ſic ī. de voto. & vo. redemp. magnæ circa prin. ī. de immunit. eccle decet & inf. eo. cum non deceat.

p ¶ Fratres ſuos.] nota, quòd quando Papa permixtim de Cardinalib. loquitur, vocat eos fratres, vt hic dicitur & inf. de offi. leg. c. 1. cum ſi Sed cum ſpecialiter, epiſcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios 3. ſup. de crim. fal. c. quàm graui.

q ¶ Ipſius.] ſ. Romani Pontificis.

r ¶ Vacillare.] vt 35. q. 9. Apoſtolicæ. & c. ſniam. ī. de priuile ex ore in prin.

ſ ¶ Cõtingeret.] quaſi nõ compellitur. hēt enim in ſe cæleſtis & terreni imperij iura 22. diſt. c. 1. ADDITIO. Vide quod dicam ī. de hære. ſuper eo. & quod not. ī. de re iudi. ad Apoſtolicæ in 1. glo. Io. And.

t ¶ Eorum.] Cardinalium.

u ¶ Vicarij Dei.] ī. eo. tit. ubi periculũ: §. ceterum. ut eccle. benefi. ut noſtrum. de tranſla. præl. quã to. cum tim.

x ¶ Electio.] faciēda: quod eſt ī & eo modo quo dicitur ī eo ubi periculum. Io. And

y ¶ Regimine.] ſeculari, ut patet per ſequentia.

z ¶ Obduxit.] quaſi de mēte ſubduxit.

a ¶ Obliuio.] quæ quandoq; fallit. 23. diſt. præterea

b ¶ Peregrina.] prohibita. 3. q. 6. peregrina. & c. ſe.

c ¶ Mœnium.] i. ædificiorum. (C. de ſum. Trin. l. 2. in fi.) Et proprie dñr mœnia ędificia murorũ ciuitatis: dicta ab eo quòd ciuitatē muniãt & interdũ abuſiue dñr oĩa publica ædificia ciuitatum, & interdũ priuata: à Męnio męnis, i. ędifico, ædificas.

d ¶ Ex ruinis.] hoc maxime fuit tpe Brãcaleonis de Andulo ciuis Bonon. q ciuitatem Romanã multis ruinis reddidit deformē, (cum eſſet ſenator Romanus. Io. Mo)

e ¶ Non hæc.] proclamant, quod eſt infra.

f ¶ Depoſita.] feruntur hæc fuiſſe tempore Henrici fratris regis Caſtellæ.

1 Satrapa dictio eſt Perſica, quæ apud nos præfectũ ſignificat vide Plinium lib. 6. cap. & Suidam.

† Vide Iacobatiũ tractatu de concilio li. 10. arti. 3 ad. & Couar. li. 4. c. 16. uaria. reſolut.

2 Vide Turrecrematam in ſumma de eccleſia li. 2. c. 37.

3 Vide notata in c. Raynaldus. de teſtam. uer. dilectus. ſ. n O vbi iuenies, quæ ad hunc locum pertinent.

† Quales Cardinales, eligi debeant hr̃ in conci. Trid ſeſſ. 24 de refor. ca. 1. circa fin.

† al. contracta.

† Hęc periodus in antiquis exemplarib. cõſtãter legit ita: ſub regentis eo tpe nefãdo ſubuerſa regimine, ipſam urbem ſpeculũ fidei tãta, &c.

ſa eſt regimine? ipſamque vrbem ſpeculum[a] fidei tãta reſperſit infamia, vt à matre ſua Romana Eccleſia filia prædilecta deuiare compulſa quõdam Corradinum, qui de venenoſa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuoſi iuſto ipſius Eccleſiæ iudicio reprobati[b] prodijſſe videbatur ĩ regulum: quique ad exterminium Romanæ matris Eccleſiæ manifeſtis indicijs vnà cum ſuis fautoribus aſpirabat, & in contemptũ Dei, & ſuæ matris, ac ipſius vrbis opprobrium patenter reciperet †, recepto faueret, cõſtituẽs[c] ſe per hæc † tam patentis hoſtis ſuç matris Eccleſiæ filiam adiutricem. Hoc ipſi Romæ prçſtiterũt ſenatores incogniti, hoc præſides improuiſi, vt glorioſa ciuitas redderetur in gloria, ſua ſtabilitas vocaretur inſtabilis, ſuæq; cõſtantiæ antiquata ſoliditas, linguis hominum vocaretẽ infirma. ¶ Proinde officij noſtri debitũ[d] circa huiuſmodi tam periculoſos[e] euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ ſubuerſionis occaſiones ita ſalubris remedij[f] appoſitione præcidimus: ne illorum (qui ipſã rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam ſuggillare, vel merita: quæ illis apud infallibilem[g] & ſcientem[h] omnia retributorẽ, de iam perlatis, quæſita laboribus ſalua perſiſtũt. Vt ergo circa regimen ipſum, talis adhibeatur in omnib. cum diſcretione ſolertia, per quam ipſi Romanæ Eccleſiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia ſibi debetur) optata proueniat, vitentur iam experta pericula; & † Romanus populus ab opprimentium protectus incurſibus ſedeat, ſedendo quieſcat in pulchritudinem † pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta: de fratrum noſtrorum conſilio, hac irrefragabili, & in perpetuum valitura conſtitutione, ſancimus, vt quandocũque, & quotienſcunque[i] ſenatoris electio, vel alterius quocunque nomine[k] cenſeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipſius vrbis debeat præeſſe regimini, in poſterum imminebit; nullus Imperator, ſeu rex Romanorum, aut alius[l] Imperator, vel rex, princeps[m], marchio[n], dux, comes, aut baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiç, ſeu poteſtatis, excellentiæ, vel dignitatis exiſtat, frater, filius vel nepos † eorum, ad tempus, vel in perpetuum[o], ſeu quiuis alius, vltra annale ſpatium, quouis modo colore, vel cauſa, per ſe, vel per aliam perſonam quomodolibet ſubmittendam, in ſenatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eiuſdem vrbis regimen, ſeu officium nominetur, eligatur, ſeu alias etiam aſſumatur abſque licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, per ipſius ſedis litteras[p] conceſſionem licentiæ huiuſmodi ſpecialiter exprimentes[q]. Quòd ſi ſecus factum fuerit, nominationem, electionem, & aſſumptionem huiuſmodi decernimus eſſe nullas: ac carere omni robore firmitatis: & non ſolum nominatores, electores, & aſſumptores, verum etiam nominati, electi, & aſſumpti, ſi huiuſmodi nominationi, electioni, ſeu aſſumptioni conſenſerint, aut ſe de ipſis quolibet modo intromiſerint, intendentes[r] & obedientes eiſdem, & in hoc omnes dantes ipſis nominatoribus, electoribus, aſſumptoribus, aut nominatis, electis, vel aſſumptis, auxilium, conſilium, vel fauorem, publice, vel occulte, cuiuſcunque

digni-

ADDITIO. Tũc ſenatoris Romani, cuius tpe templa vrbis fuerunt violata. Ioan. Mona.

a ¶ Speculum] ciuitatem Romanã. 19. diſt. enimuero

b ¶ Reprobati.] infra, de re iudica. ad Apoſtolicæ,

c ¶ Conſtituens.] ipſa ciuitas Romana.

d ¶ Debitum.] inf. de offi. deleg. cap. 1.

e ¶ Periculoſos.] 24. diſt. in nomine Domini. & ſupra eod. tit. vbi periculum.

f ¶ Remedij.] huius noui. Ioannes And.

g ¶ Infallibilem.] de conſecra. diſtin. 2. panem.

h ¶ Scientem omnia.] 22. diſtin. erubeſcant. 24. q. 3. Deus quando.

i ¶ Quotieſcunque.] poſitum ne quis crederet ſolũ in prima electione ſenatoris hanc conſtitutionem locum habere.

K ¶ Nomine] ſup. eod. tit auaritiæ. 14. q. 3 plerique ſup. de ſimo. ea quæ.

l ¶ Alius Imperator.] puta Græcorũ Ioan. And.

m ¶ Princeps.] quaſi primum locũ capiens: & poteſt eſſe dignitatis & ordinis hoc nomen.

ADDITIO. Vide in Clemen præſenti. de baptiſ. in gloſſ. ſimile. Ioan. And.

n ¶ Marchio.] in libro feu. tit qui dicatur marchio, comes, capitaneus, vel valuaſſor, habes ad litteram hęc verba: Qui à principe de ducatu aliquo inueſtitus eſt, dux ſolito more vocatur: qui vero de marchia, marchio dicitur: Dicitur autem marchia, quia çara, id eſt, collecta, & iuxta mare plerunque ſit poſita. Qui vero de comitatu aliquo inueſtitus eſt, comes appellatur. Qui vero à principe vel poteſtate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inueſtitus, is capitaneus appellatur: qui proprie maior valuaſſor olim dicebatur. Qui vero à capitaneis antiquitus feudum tenent, valuaſſores ſunt. Qui à valuaſſoribus, valuaſini, id eſt, minores valuaſſores, appellantur.

o ¶ Perpetuum.] id eſt, vt ad hæredes tranſeat: vel id eſt, donec vixerit. Ad idem ſupra eo. lib. de reſcrip. ſi gratioſe, & ff. pro ſoc. l. 1.

p ¶ Litteras.] nota caſum, in quo ſcriptura requiritur. alios not. infra de cenſi. Romana. §. poſtquam.

q ¶ Exprimentes.] ſic inf. de tempo. ordinat. cap. 1. de appel. cordi. inf. de ſenten. excom. cum medicinalis.

r ¶ Intendentes.] idem verbum. ſup. eod. vbi periculum. §. ceterum, & §. ſequen.

a ¶ Digni-

† al. exciperet.

† al. per hoc, al. & hanc.

Marchio, comes, capitaneus, valuaſſor quis dicatur.

† al. ſua, & Romanorũ popul⁹, &c.

† al. pulchritudine.

† Nepos eſt deſcẽdens ex filio l. 1. §. a. ff. de gra. ſed vſus qui ſequẽdus eſt, ẽt in conſtõne reſtringibili, ſm Bar. in l. oẽs populi glo. in c. nonnulli. de reſcrip. nepos eſt fili⁹ fratris vel ſororis i vſib. feu. qui. mo. feu. amit. & itẽ ſi fratrem. ita capiũ hic, I. o. And. Dom. Philip. Franc.

dignitatis [a], vel præeminẽtiæ, conditionis, aut ſtatus extiterint, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant [b]: ac nihilominus ipſos nominatos, electos, ſeu aſſumptos, ſi contra conſtitutionem præſentem prædictis nominationi, electioni, vel aſſumptioni conſenſerint, aut ſe quoquomó illis ingeſſerint, & eorum † poſteros in perpetuum omnib. feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, gratijs, & honoribus, quæ à prædicta ſeu alijs tenent Eccleſijs, cenſemus eſſe priuatos. Ita quòd illi, ad quos eorum collatio, conceſſio, ſeu diſpoſitio pertinet, reſumẽdi ea, aut retinendi, concedendi, ſeu cõferendi alijs, ſeu de ipſis etiam diſponẽdi (prout ad eos pertinet) liberã [c] habeant poteſtatem: Et ne taliter nominati, electi, vel aſſumpti de ſua pertinacia, vel contemptu valeant gloriari [d]: Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & ſtatuta, quę fecerint, omneſque ſententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, ſeu quibuſcunque alijs vrbis nomine, vel tanquam ſenatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipſius egerint, irrita prorſus exnunc, & vacua nunciamus.

¶ Iudices [e] vero & tabelliones, qui ſuper his, aut eorũ aliquibus, cõtra præſentis conſtitutionis edictum patrocinari, vel inſtrumenta conficere forte præſumpſerint: iudicatus, & tabellionatus officijs ſe nouerint eſſe priuatos.

¶ Contemptores quoque, ſeu violatores præmiſſorum, vel aliquorũ vel alicuius eorum ab huiuſmodi excõmunicationis ſententia (præterquã in mortis [f] † articulo) abſolui nõ poſſint, niſi per Romanum Pontificẽ: vel de ipſius petita, & obtenta licentia ſpeciali: Non obſtantibus aliquib. priuilegijs, indulgentijs, conceſſionibus, conſtitutionibus, cõſuetudinib. & ſtatutis quacumq; firmitate vallatis; quæ in pręmiſſis omnib. nolumus aliquibus, vel alicui ſuffragari: ſed omnia, quo ad illa decernimus non tenere.

¶ Vt † autem ciues Romanorũ, qui ex ipſa vrbe naturalem duxiſſe noſcũtur originẽ, aut quiuis alij, qui in ipſa, eiuſve territorio non aduenæ, ſed continui habitatores extiterant †, quo ad honores ipſius vrbis, aut regimen, gratioſis functionibus potiantur [g]: non intendimus, quòd præſens conſtitutio tales excludat [h], quin ad vnũ annum dumtaxat, vel ad aliud tempus breuius nominari ad ipſius regimen, & officium eligi valeant, ac aſſumi: etiam ſi prædictorum principum, & aliorum fratres, filij, vel nepotes exiſtant, aut etiã ſi extra vrbem, & ipſius territorium ſub nomine comitatus, baroniæ, ſeu cuiuſcunque alterius tituli, in hominibus †, vel locis aliquibus iuriſdictionem, ſeu ptãtem aliquam temporalem, vel perpetuam obtinerẽt dummodo prædicta iuriſdictio, vel poteſtas extra vrbẽ & territorium præfata conſiſtens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus exiſtat, quòd eam † obtinentes eius occaſione, vel cauſa, cum alijs excluſis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præſentis conſtitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Canonicis cathedralis eccleſiæ ipſo iure, vel per ſententiam (præter quam in caſu negligentiæ) eligendi poteſtate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus eccleſiis ſemper ad proximum ſuperiorem deuoluitur. hoc dicit.

C A P. X V I I I.

Q V A M-

quam

---

a ¶ Dignitatis.] &ſi epiſcopi fuerint: nec obſtat ĩ. de ſenten. excommu. quia periculoſum, quę in ſententia excommunicationis non loquitur.

b ¶ Incurrant.] & abſoluentur à ſolo Papa inf eo. §. contemptores. Ioan. And.

c ¶ Liberam.] etiã illis non vocatis. inf. de præbẽd. licet epiſcopus. & hoc intellige ſaluo eo quod dicitur ĩ. de præſen. cap 2. Ioan. And.

d ¶ Gloriari.] ſup. de poſtula. cap. 1.

e ¶ Iudices.] id eſt, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, per id quod dicit infra patrocinari: vel proprie ponitur.

f ¶ Mortis.] iſte caſus ſemper excipitur. ſic 15. q. 3 ſi quis ſuadente. & ſup. de offic. ordina. paſtoralis. 2. reſpon.

g ¶ Potiantur.] olim etiam Romani ſpecialia habebãt priuilegia. Vnde Paulus aduerſus iniurioſos, ſe Romanum ciuem teſtabatur. Actuum 22. 10. diſt. ſi in adiutorium.

(Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium.)

h ¶ Excludat.] ſicut ergo ciuis Romanus ſenator illius ciuitatis eſſe poteſt: & ſic prætor. C. de officio præto. l. 2. [facit l. 4. C. de in col. lib. 10.] aliàs non poteſt quis præſidere, vel aſſidere in prouincia vel ciuitate ſua ſine principis licentia, C. de cri. ſacrileg. l. vlt. ff. ex quibus cauſis maio. l. ij qui. & l. ſequen. & C. de aſſe. l. in conſiliarijs.

QVam iuã.] Diuidit in duas partes principales: Prima loquitur de eccleſijs epiſcopalibus: Secunda: ibi, Secus, de inferiorib. Dominicus.

ADDITIO. De quo conquerebatur Hoſtien. inf. de ſupplenda negligen. prælato. ca. Roma, vt ibi dicam ſuper ver. eorum, in fine. Io. And.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauienſi, vel alia cathedrali, vel metropolitana eccleſia, omnes canonici peccauerunt in materia: quia ſciẽter indignum elegerunt: vel ſcienter omnes peccauerunt in forma: certũ eſt, quod in primo caſu ſunt priuati ipſo facto ptãte eligendi pro illa vice: in ſecũdo vero caſu non ſunt priuati ipſo facto ptãte eligendi pro

† Dixit Pet. de Ancha. niſi hoc fuiſſet expreſſum, pœna priuationis feudi non tranſiuiſſet in filiũ. Quod tñ ipſe latiꝰ diſtĩguit. Ponta.

† Quia tunc nulla eſt caſuũ reſeruatio & ideo oẽs ſacerdotes quoslibet pænitẽtes à qbuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſunt. conciliũ Trident. ſeſſio. 14. c 7. de caſuũ reſeruatione.

† al. ita: Vt aũt ciues Romani.

† al. extiterint.

† al. ita: in noib. al. ita: in oib. ſed lectio impreſſa eſt uera.

† Dictio, eã, deeſt in manuſcriptis codicib.

pro illa vice: in ſecundo vero caſu nõ ſunt priuati ipſo facto ptãte eligendi pro illa vice: ſed veniunt priuandi p ſnĩam. Ponamus, ꝙ fuerunt priuati ptãte eligendi pro illa vice: quæritur quis habebit prouidere illi eccleſiæ de prælato: vtrum Papa vel ſuperior immediatus? Rñdet, ꝙ licet pp negligẽtiã canonicorũ immediatus ſuperior poſſet illi ecclæ puidere: tñ in caſu delicti in pdictis caſib. ptãs prouidẽdi deuoluit ad ſolum Papam: Quid in alijs eccleſijs inferiorib.: puta monachi San. Cypriani ſcienter peccauerũt in materia, uel in forma: vtrum ſuperior immediatus, ſ. epũs Pictauienſis, hẽbit prouidere ipſi abbatiæ Sancti Cypriani? Rñdet ꝙ in eccleſijs inferioribus, in caſib. prædictis, prouiſio ſpectat ad proximum ſuperiorem: & ſic iſtud c. non immutat aliquid de iure antiquo, niſi in eccleſijs cathedralib. & metropolitanis Nota primo illud, ad qđ allegatur prin. huius ca. videlicet nos nõ debemus dicere ius antiquum eſſe correctũ: niſi in caſibus, in quib. reperitur expreſſe correctum: concor. l. præcipimus. in fi. C. de appellat. ideo licet in capitulo, ne pro defectu. eod. tit. in ant. comparentur eccleſia cathedralis & regularis: & per hoc capitulũ ſit receſſum à cathedralib. eccleſijs: non tamẽ per hoc eſt receſſum ab eccleſijs regularibus: Nota inſup principale effectũ, ad quem emanauit præſens capitulũ, videlicet, ꝙ ſi canonici eccleſiæ cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia: ſunt priuati ipſo facto poteſtate eligẽdi pro illa vice: ſi in forma, p ſnĩam: & ptãs prouidendi deuoluit ad Papã: Nã res de facili reuertit ad ſuã naturã: Vnde in principio eccleſiæ ſolus Papa conferebat epãtus, & alias dignitates maiores: & epĩ conferebãt oĩa alia inferiora bñficia: poſtea illud fuit immutatũ, & fuit ordinatũ, ꝙ canonici eligerent epm vel p̃latũ ſuperiorẽ. Ita ſimiliter in alijs inferiorib. eccleſijs collegiatis, clerici ſimiliter hẽrent electionẽ Itẽ ſi eſſent alia bñficia, & aliq ea fundarent, ꝙ ipſi haberent ius patronatus in illis beneficijs: & ad illa poſſent clericos p̃ſentare: ideo ſi canonici eccleſiæ cathedralis, vel metropolitanæ, q. bus facta fuit illa gratia, delinquãt: poteſtas reuertit ad Papam Nota vlterius, ꝙ licet in c. ne pro defectu. alleg. eccleſiæ cathedrales & regulares æquiparẽtur: quia in utraque eſt electio facienda infra tres menſes, tñ diſconueniunt. Nam in cathedralib. eccleſijs ſi peccatum fuerit in materia, vel forma, ſit deuolutio ad Papam, in alijs autem eccleſijs inferioribus ſit deuolutio ad proximum ſuperiorem.

¶ Prima gloſſa ſummat & dicit quid declaret, & vnde ſumitur.

a ¶ Quamquam.] canonicis cathedralis eccleſiæ ipſo iure, vel per ſententiam (præterquam in caſu negligẽtiæ) eligendi poteſtate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: In inferioribus eccleſijs ſemper ad proximum ſuperiorem deuoluitur. hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorũ, quæ no. Ber. ſup. eo. bonę 2. in vlt gl. & moderni ſup. eo. cum in cunctis. & c. ne pro defectu. ut infra clarius dicam. Et primum dictũ huius decretalis fuit ſumptum ex decretali. Alexandri, dilecti. in fine. de qua facta fuit mentio. ſup. eod. quamuis.

b ¶ A iure.] ſup. eo. ne pro defectu.

c ¶ Cathedrali.] & idem in hoc caſu ſtatutum eſt de regularibus, ut ibi: & de inferiorib. omnib. ſup. de conceſ. præb. c. 2. ſed licet quo ad caſum negligentiæ ſint hæc paria: non tamen quo ad alios caſus, vt inf. in fine patebit.

ADDITIO. Vt dixi ſup. eo. in antiquis. quia propter. in gl. 1. Io. And.

† In generali cõcilio Lateraneñ. ſub Innocent. iiij. cap. 23.

quam [a] in caſu negligentiæ ſit ſtatutum à iure [b] †, vt eccleſia cathedrali [c] vacante, ſi per eos ad quos ſpectat [d], non fuerit electio de prælato infra tempus [e] debitum celebrata, eligendi poteſtas ad ſuperiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non eſt ad caſum alium [f] extendendum. Igitur ſi electores in huiuſmodi eccleſia, vel ipſo iure, cum eligunt [g] ſcienter [h] indignum [i], vel per ſententiam, cum formam traditam in generali [k] † concilio non obſeruant, eligendæ poteſtate priuentur; non ad dictum [l] ſuperiorem, ſed ad Romanum Pontificem poteſtas eadem [m] deuoluetur [n]:

† al. generali cõcilio Lateraũ. ſub Innocen. iiij. ca. 24.

d ¶ Spectat.] quocũque modo, ſiue iure cõi, ſiue priuilegio, vel præſcripta conſuetudine. ſ. eod. cũ eccleſia. de cã poſſeſſio. cum eccleſia, cũ ſimilibus. in antiq.

e ¶ Tẽpus debitũ.] trium menſium. 50. diſt. poſtquam. ſup. eod. ne pro defectu. ſaluo eo ꝙ dicitur j. de præbendis. cap. 2. & 3.

ADDITIO. Dic vt ibi, in glo. 1. Ioan. And.

(Glo. ſeq. dat tria ſimilia.)

f ¶ Alium.] a caſu negligentiæ: & ſic aliud eſt eſſe in negligentia: aliud in dolo, probatur idem j. eo. ſi cõpromiſſarius, ſicut & aliud ẽ remitti in vno, q̃ i alio. ff. de his qui notan. infa. l. j. & 2. ad idem. ff. de ſuſpect. tut. l. hæ enim. ſup. eo. tit. ſuper eo in antiq.

g ¶ Eligũt.] hoc intellige, ſiue ſimul & ſemel eligãt, ſiue ſeparatim. in antiq ſup. eo. tit. bonæ 1. licet qdam olim dixerint ꝯ ſ. Lau. ſed hoc eſt tenendum, vt ibi no in ult. gl. & idem ibi notant moderni omnes.

h ¶ Scienter.] ſecus ſi ignoranter: quia tunc ad eos rediret electio. & à die ceſſationis tempus integrũ haberent, ut inf. eo. ſi electio.

i ¶ Indignum.] ſup. eo. cum in cunctis in antiq.

k ¶ Generali concilio.] ſup. eo. quia propter. & idem dico in alijs caſibus quibus priuati ſunt, vel priuantur ſup. eo. quicquid. & ſup. eo. lib. & tit. c. 2.

l ¶ Dictum ſuperiorem.] ſcilicet proximum.

m ¶ Poteſtas eadem.] eligendi, uel prouidendi in ipſa cathedrali eccleſia.

(Glo. ſeq. primo ponit antiquam & nouam opi. Bernar. ſecundo contra nouam allegat: tertio illam fortificat per ſimile: quarto illam probat per originariam huius iuris cauſam: quinto quærit. & ſoluit.)

n ¶ Deuoluetur.] vt plene ſcias hãc materiam. & huius iuris originẽ, ſcire debes, ꝙ Bern. in quadam ſua antiqua gl. quam hodie non habemus per decre. ſ. eo. ne pro defectu. notabat. ſ. eo. bonæ 1 in ult. gloſſa, ꝙ quando canonici eligebant ſcienter indignum in cathedrali eccleſia, ꝙ eligẽdi poteſtas ad ſuperiorẽ proximũ deuoluebat: Rñdens ad decret. bonæ ꝙ ibi non erat alius ſuperior, q̃ Papa: ſed poſtmodũ cancellata illa glo in ſui additione, quam ibi poſuit, dixit ꝯ: & opinio eius hic approbatur: dixit enim ꝙ quia in decre. cum in cunctis. Papa in inferioribus expreſſit ad quos eligendi poteſtas deuoluatur: & in cathedralibus tacuit: dedit intelligere. ꝙ ad ipſum i pdictis eccleſijs eo caſu poteſtas deuolui deberet, & hoc ibi tenet Got. & Vin. In contrarium uidebatur: quia quaſi paria uidentur, nõ eligere infra debitum tempus, vel non eligere idoneum, ad hoc de transla. inter corporalia, (& ibi uide concor. in uerſ. ſed neque. & de cle. non reſi. tuæ. in gl. 2.) ſed ſi illi non elegiſſent, ad illum ſuperiorem deuolueretur poteſtas: ergo &c. & ſuper hoc uide quod not. Innoc. ſup. de conceſſ. præben. cũ noſtris 1. Sed vt ſ. dixi. & j. patebit, aliud in uno, aliud in alio: & merito: Nã dicit lex, ꝙ ſi quis negligens fuerit in petenda bonorum poſſeſſione infra centum dies, locum facit ſequenti in gradu. ff. de ſucceſ. edict. l. 1. §. decretalis. & §. quod dicimus. Si autẽ pp

1 Et ibi ſcripſi ſuper verbo. poſſidebat. Tenet tamẽ ibi, ꝙ dũmodo talem elegerint, in quẽ cadere poſſit ius dignitatis: qualem dixit eſſe homicidã, non dicerent negligentes, ſecus ſi talẽ elegiſſent, i quẽ tale ius nõ cadit, exemplificat ꝯ oĩno illiterato, muliere, uel infante. ibi uide. Io. A.

crimen

eſt men vel indignitatē. bonorum poſſeſſionem amittit, applicatur fiſco, non ſequenti in gradu ff. de his q bus, vt indi. l. Claudius & l. mulierē & C. eo. tit. l. hæreditas. Sicut ergo ſuccedit fiſcus propter delictū uel indignitatē, non pp negligentiam: ſic & curia in primo caſu, non in ſecundo ſuccedat. Vt igit̃ huius iuris originē ſcias, veritatē ſcire debes, ſ. de antiquo iure & diſpoſitione eccleſiæ, ptā tes cōferēdi epatus ad Papam ptinere. 22. diſt. c. 1 conferēdi autem inferiores eccleſias ad epos.

Secus [a] autem in inferioribus [b] eccleſijs eſt cenſendum.

¶ Idem.

¶ Conſtitutioni, ut circa: non ſatisfecit appellans, qui disiunctiue iurauit ſe credere oppoſita eſſe uera, uel qua ſufficere deberent ex eis. Io. And.

C A P. X I X.

IS, qui contra [c] electionis formam, vel electi [d] perſonā aliqua obij-

Sed hæc regula fallit in caſib. qui poſtmodum à iure fuerunt expreſſi: Voluerunt. n. iura ꝙ in cathedralib. ſibi eligerent canonici, ſup eo. cum eccleſia in inferiorib. ēt collegiatis canonici. 21. q. vlt. congregatio. ſupra eo. c. 1. & ſtatuta fuerunt eis tpa. ſup. ne pro defectu. & de conceſ. præb. c. 2. 50. diſt. poſtq. Scias tñ ꝙ primo emanauit conſtitutio illa, nulla. de conceſ præben. q̃ decretalis illa, ne pro defectu. Olim ergo etiā poſt decre. nulla. ſi canonici cathedralis eccleſiæ non eligebant epm debito tpe, deuoluebatur etiā in hoc caſu negligentiæ, poteſtas ad Papam, vt ſupra de conceſ preb. dilectus. ſed poſtmodum ſtatutum fuit, ꝙ in illo caſu, ſ. negligentiæ, bene deuoluatur ad ſuperiorem proximum: vt in c. ne pro defectu. in hoc caſu ergo ſeruabimus illud ius: ſed ad alios non extendemus: vt hic uides: ſed antiquo iuri ſtabimus. Refert tñ Compoſtellanus pluries ſuis tpib. tractatum fuiſſe per Papam, ꝙ hæc poteſtas archiepiſcopis cōferretur etiam in his caſib. ſed finaliter deliberatio in contrarium reſedit, vt hic uides: Et fuit ratio: quia prompti eſſent archiepiſcopi in caſſandis electionibus, vt prouiſionum poteſtas rediret ad eos. Fuerat etiam olim iſta opinio Vin. ſ. eo. innuit. & ſequuntur eam Innoc. & Hoſt in decre. cum in cunctis. & ſic ſeruabat curia ante iſtam conſtitutionem. Et ſemper intelligas hæc vera, cum omnes ſcienter eligunt indignum, ſiue ſimul & ſemel, ſiue ſeparatim: vt ſupra dixi. Si autem aliqui eligunt, tunc deuoluitur poteſtas eligendi ad alios ipſo iure: vel per ſententiam, cum peccant in formam, vt in decret. quia propter. facit ſupra eo. c. 2. Sed pone: pars eligentium peccauit eligendo ſcienter indignum: remanſit ergo iuriſdictio in alios: illi non elegerunt infra tempus debitum: quid erit in caſu iſto, nunquid deuoluetur electio ad archiepiſcopū vel ad Papam? Dico ſecundum Ber. Compoſt. qui hoc not ſupra eo. cum Vintonieñ. cum pars non peccans fungatur vice capituli, vt ibi & ſupra eo. dudum. ſi capitulum negligat: ad ſuperiorem deuoluitur electio, per c. ne pro defectu. ſic & hic, cum finalis culpa fuerit negligentia.

A D D I T I O. Et finis eſt ponderandus. de noui o per. nunc. cap. 2. in fi. Io. And.

[Glo. ſeq. litteram declarat, & rationem reddit. ſignat contrarium & ſoluit.]

a ¶ Secus.] In hoc ſecus: quia in inferioribus vtroq; caſu deuoluitur ad ſuperiorem: & eſt eadē ratio quā ſup. dixi ad epm enim ex diſpoſitione antiqua pertinebat eccleſiarum ſuæ diœceſis diſpoſitio: redit ergo res ad ſuā naturam. 35. diſt. ab exordio. (Et ſi vacat ēt cathedralis, dicit Io. Mo. tenendum quod habetur ī. ne ſede vacen. c. uno Io. And.) Nota ergo, ꝙ pœ. decr. cum in cunctis, habet locum in inferioribus dignitatib. ab epiſcopatib.: & eſt expreſſum ſupra eo. dudū 1. Contra ī eo. li compromiſſarius §. huiuſmodi. Solut. Ibi loquitur de pœna illa ſuſpenſionis à bñficijs per trienniū, quæ non hēt locū niſi in epōrum, & ſuperiorū electionibus: de qua loquitur decre. cū in cūctis. §. clerici ſane. ſed hic loquit̃ de alia pœna ſ. priuationis poteſtate eligendi, de qua loquit̃ ipſa decre. cū in cūctis. in fi. Sed cū pœna ſuſpenſionis à bñficijs ibi repetita non ſit: in illis locū non habebit, ut in contrario dr̃.

[Glo. ſeq. ponit ɔ̃ria m obſeruantiam curię, cui rūdet.]

b ¶ In inferiorib.] quibuſcunq; ab epatib. ēt in regularib. olim tñ curia ſeruabat ɔ̃riū, interdū in regularibus: qa cū decre. illa, ne p defectu. æquiparet cathedrales & regulares, ſicut i cathedralib. ē dictū, eſt ita uidebat̃ in regularib. dicēdū: ſed nō eſt ita: nec h ēt locū rō reddita ſ proximo: qa ſufficit non denegari diœceſano hāc ptātem, cum in ſua diœceſi oīa poſſit: quod nō ē in archiepīs. (In quib. ſatis eſt id eis non ɔceſſum. inf de ſuppl neg li. præl. Romana cū ſuis ɔcor.) Et ſuper hoc vide Cō poſt. ī. eo. ne pro defectu. ad fi. Approbat̃ aūt hic glo: Io. & Hugo. 17 q. 2. c. 1 qui ibi no ꝙ epſ aliū inſtituet in abbatem, cum monachi indignum eligūt. & quod no. ipſe Ber. in prædicta decre. bonæ. in vlt. glo. (& de excep. ſignificauerunt: in 1 gl. Io. And.

IS qui.] Primo ſoluit caſum dubium: Secundo rationem ſubdit: ibi, Cum non. Io. And.

A D D I T I O. Dicit Archidiaconus, ꝙ in concilio Bituriceñ. idem fuerat interlocutus Innoc v. Io. Mo. dicit de quarto Io. An.

C A S V S. Dictū fuit in c. vt circa ſup. eo. ti. in anti. ꝙ appellans ne aliquis eligatur, poſtuletur, aut prouideatur, debet exprimere in ſua appellatione oīa uitia, quæ opponit tam ɔ̃ formam electionis uel poſtulationis, q̃ contra perſonam electi, poſtulati uel prouiſi. Item ꝙ debet ipſe appellans iurare, ꝙ oīa obiecta per ipſum credit eē uera, & ſe ea poſſe pbare: Sed ponamus: ꝙ ipſe appellans à prouiſione, electione, vel poſtulatione iurauit ſub hac forma, ꝙ ipſe credit omnia propoſita in inſtrumēto appellationis, uel aliqua ex eis, quæ debebunt ſufficere ad repellendū electum, poſtulatum, uel prouiſum, eſſe vera: utrum per iſtam formam ſit ſatiſfactum illi conſtitutioni? Rñdet ꝙ non: immo debet ſimpliciter iurare, ꝙ omnia q̃ oppoſuit in formam electionis, uel perſonam electi, poſtulati, uel prouiſi credit eſſe uera: & ea ſe poſſe pbare: alias ſua appellatio non ualet: nec poteſt impedire confirmationem electionis. Nota primo, ꝙ appellans in cauſa electionis ad Apoſtolicam ſedem, obijciendo aliqua in formā electionis & perſonā electi, poſtulati, uel prouiſi, debet iurare expreſſe, quod oīa per eum obiecta credit eſſe uera: & ſe poſſe probare.

Nota ulterius, ꝙ ſi appellans ab electione, poſtulatione, uel prouiſione, iurauerit oīa per eū poſitā in inſtrō appellationis ſe credere eſſe uera, & poſſe probare, vel aliqua ex his, quæ tamen ſufficient ad electū, poſtulatū, uel prouiſum repellendum; non ē per hoc ſatiſfactum formæ ſubſtantiali appellationis. de qua in c. ut circa. ideo non eſt admittendus ad proſequendum ſuam appellationem. Heli. Reg.

[Prima glo. ſummat, & dicit unde ſumpta.]

c ¶ Is, qui contra] Conſtitutioni, ut circa nō ſatiſfacit appellans, qui diſiūctiue iurauit ſe credere oppoſita eſſe uera, uel q̃ ſufficere deberent ex eis Ortum habuit hęc decretalis ex glo. Gar. poſita ſup. eo. ut circa. ſuper uerbo, probare. & glo. Gui. ibidem poſita. ſuper verbo, ſe poſſe. & hic ipſorum approbatur opinio.

d ¶ Vel electi. 1] Ergo intelige idē de poſtulato uel eo, in cuius perſonam facta eſt prouiſio: cum decret. illa, ut circa. hæc oīa æquparet: Vnde quod in uno dr̃, intelligatur in alijs repetitū: & idem ēt intelligas de eligēdo, ſi ɔ̃ certam perſonam appelletur. ī. cap. proxi.

1 Ex hac gloſ. not. Phi. ꝙ noua diſpō iuris antiqui declaratoria, habet locum in caſu, quo ius antiquū Fon

a ¶ Obij-

a ¶ Obijciens.] exempla de his quæ obijci poſſunt, dixi ſup.eod.vt circa.
b ¶ Ad ſedem Apoſtolicam.] iſta littera vr facere ꝓ Guli.qui not.in decre.vt circa. ꝙ decre. ipſa non hēt locū,niſi in appellationib. interpoſitis ad Papā:ſed ꝯ-riū credo, vt ibi dixi, ſm Gar. cum decre. illa indiſtincte loquatur.

ADDITIO. Plu-ries meditatus ſum, ꝙ forſan compoſito res huius libri ī his opinionib. diſcordabant,certis volentibus,& alijs nolētib. Apoſtolicā ſedē exprimere. Et ideo nō fecerūt de his quattuor capitulis declarantib. decre. vt circa vnicā decr.diuiſā per §.ſicut fecerunt de decr.cōmiſſa inf. eod.quę declarat decre.licet canon.

e ¶ Audiendus.] nota ꝙ iſta decre.declarat q̄ ſit pęna nō ſeruātis conſtōnem illam,vt circa ſ.quod non valet appellatio:dicebant.n. quidam,ꝙ illa erat pœna non iurantis, ꝙ ſuper non expreſſis non audiretur,ſuper expreſſis vero bñ:per il lū ver alioquin.qui eſt ibi. ſed hoc eſt falſum , vt hic patet:quia non iurans , vel iurans alio modo quam debuerit,non auditur ēt ſuper expreſſis:& ille verſi. alioquin.exponi debet,vt ibi dixi.

ciens [a],ad ſedem Apoſtolicam [b] appellauit, corporali à ſe præſtito iuramento,quōd illa , quæ in appellatiōe ſua expreſſerat, vel ea , quæ de ipſis debe rent ſufficere,vera eſſe credebat , & ſe poſſe probare:non eſt ſuper obiectis, vel expreſſis huiuſmodi audiendus [c]. Cum nō ſimpliciter [d] , ſicut tenebatur iuſta conſtitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædeceſſoris noſtri, editam in concilio generali Lugdunenſi [e] , iurauerit expreſſa eadem ſeu obiecta ſe credere vera eſſe: & ſe [f] poſſe ꝓbare: ſed indeterminate illa [g],vel ea,quæ deberent ſufficere de eiſdem [h].

d ¶ Simpliciter.] nota nō recedendum à verbis legis. 6.q.3.ſcriptū,de deci.ad audientiā. ff.de exer.act.l.1. §.ſi is qui nauem ff.de leg.3.non aliter.
e ¶ Lugdunenſi.] ſup.eo.vt circa.
f ¶ Et ſe.] repete,credere:conſtitutio enim illa non veritatem quærit,ſed calumniam excludit,vt ibi dixi in gloſ ſi autem.
ADDITIO. Licet quandoque credere ponatur pro ſcire de re iudi.cum olim. verſi poſt hoc. Ioan. And.
g ¶ Illa vel ea] ſed ꝯ,ſi duo proponuntur ēt copulatiue,q̄ ad vnum finem tendunt,ſufficit alterū ꝓbari. ſ.de iudi.exhibita.niſi ſuperflua probatione ſe onerare aſtringens ſe ad vtrunque probādum.ſ.de proba.licet ff.de proba.circa.& ſm hoc ēt copulatiua diſſoluitur in diſiunctiuā ff.de verb ſign ſæpe.16.q.3.placuit. Idem eſt ergo proponere copulatiue vel diſiunctiue: cum vtrobique ſufficiat alterum probari , vt per prædicta iura probatur,& ſ.de reſcrip.inter cete.as.,Rñdeo:obiectio ſupradicta vera eſt:quia quoad ꝓbationem bene ſufficit alterum:ſed non quo ad obiecta:noluit.n.illa conſtitutio probationibus prouidere , ſed obiectionibus,ſ. ꝙ nihil calumnioſe opponeretur:& ideo voluit ꝙ ſimpliciter ſuper oīb iuraretur 1. ſi.n. iurat vera eſſe, quæ ad victoriam ſufficiant : iā iſtud iuramētum omnium obiectorum malitiā non excludit:immo ex decem obiectis, ſi vnicum quod ſufficeret , eſſet verum,reliqua falſa , ſatisfactum eſſet illi iuramento,& concor inf.eo.vt quis duas.

1 Ex hac gl. Phil. infert, ꝙ clauſula. non ſe aſtringēs, non releuat , vbi mādatur reſpondeſi. Font.

h ¶ De eiſdem.] ſcilicet expreſſis, vel obiectis in appellatione.
QVi contra.] Ponit caſum, quo declarat conſtitutionem,vt circa.& eius pœnam locum habere. Secunda ibi, Alioquin.Ioan. And
ADDITIO. Ipſe tamen Gul. declarat formam cōtrariam in Spec.de appel.§ reſtat in prin.Ioan. And.
¶ Iſtud emanauit ad declarationem c.vt circa.ſup eo.
CASVS. Dictum fuit in d.c. vt circa. ꝙ appellans in cā electionis ad Papam,dēt in appellatione ſua inſerere oīa,quæ intendit obijcere ꝯ formā electionis & ꝑſonam electi: Sed vtrū iſtud ſit verū indiſtincte:ēt ſi interponat appellationem ꝯ incertam perſonam?Rñdēt ꝙ non,immo ſi appellat ꝯ incertam perſonā, non tenetur exprimere aliquos defect⁹:puta ſi dico , appello ne eligatis excōicatum maiori excōicatione:quia tūc ignorat electum : ſed qñ appellat,ne talis eligatur, dēt oīa in appellatione ſua inſerere, q̄ intendit opponere ꝯ formā electionis.& perſonam electi : & iurare ꝙ credit illa eſſe vera, & ſe poſſe probare, vt dictum eſt in d.c. vt circa & ī prox.ſ. eo.Nota primo iuncta gloſſa.ꝙ cum appellat ꝯ ꝑſonā incertā,ne ꝑſona incerta eligat̄:appellans nō tenet̄ ſeruare ca. vt circa.ſ.eo.quia non tenet̄ aliquos defectus exprimere:ſed poſtea electione ſecuta tenebitur illos exprimere:ſed non in appellatione ſua. Nota inſuper q̄d licet c. vt circa.loquatur in appellato electione ſecuta:tamen etiam habet locum quando appellatur ab electione facienda.

¶ Idem.

¶ Qui contra certam perſonā ne eligatur appellat,conſtitutionem, vt circa,ſeruare tenetur. Ioan. And.

CAP. XX.

QVi contra [i] certam [k], & nominatam [l] † perſonam ne ab alijs eligatur [m], ad ſedem Apoſtolicam [n], antequam

† Nota arg.quod pōt dici perſona certa : licet ſuo noīe nō nominetur. ad hoc de teſti. licet ex quadam.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & dicit vnde ſit ſumpta.]
i ¶ Qui contra.]qui contra certam perſonam ne eligatur,appellat,conſtōnem,vt circa.ſeruare tenet̄.Decretalis iſta tracta fuit de glo. Gar.poſita in decretali,vt circa,ſuper verbo,appellari 2. & Guil.ſuper verbo,facta,& approbatur hic ipſorum opinio.
k ¶ Certam.] ergo ſecus ſi ꝯ incertā:puta ne fiat electio niſi canonica.ſ.eo.cum nobis. vel ne fiat ꝯ tenorem priuilegiorū eccleſiæ.ſ.eo.c.conſiderauimus,vel ne fiat de aliquo excōicato,vel homicida , vel his ſimilia:(Puta ne fiat niſi duplici voce appellanti conceſſa,de re iud cum olim. in prin.) tunc enim non habet locum conſtitutio:& ratio per ſe patet. ſi.n. ante electionem,& contra incertam perſonam appello:perte vides ꝙ contra formam electionis nihil obijcere vel exprimere poſſum:cum adhuc nōn ſit facta:& q̄d non eſt,&c ſ.de deſpon.impu ad diſſoluēdum. Idem in perſonam:cum.n. nullam exprimam perſonam, q̄ contra illam poſſum exprimere?
l ¶ Nominatam.]intelligo hoc,ſiue ſit proprio nomine:puta ne,Paganus de Mutina:vel appellatiuo, puta ne filius P.vel ne archidiaconus : vel ne primicerius: vel his ſimile:vel alia certa circumlocutio ad hoc ff. de rebus credi l certum.ſup.de teſti.licet ex quadam.

2 Vbi dixit Nico. ſic interlocutum in cā Friſicē. Idē dicit hic Io.Mo.& Cle. vbi dicit , ꝙ pronunciatio iſta fuit facta ſcđo anno pōtificatus ſ. ann.Dñi 1279.Vi terbii.

ADDITIO. Facit inf. de ſenten. excom conſtitutionem & quod ibi not.Ioan And.
[Glo ſeq quærit & ſoluit.]
m ¶ Eligatur.] vel poſtuletur. de prouiſione non erat dubitatio : quia expreſſum erat in decr. vt circa. vt iam dicam.Quid ſi appello , ne ad electionem admittatur?Eodem modo credo diſtinguendum, vtrum contra incertam:puta ne aliqui excommunicati , irregulares,&c.& tunc non teneat:aut contra certam, & tunc teneat conſtitutionem ipſam ſeruare per hāc decret.

Appellās ne certa ꝑſona ad electionem admittat̄, an teneatur ſeruare cōſtitutionem , vt circa.

n ¶ Ad ſedem Apoſtolicam.repete quæ dixi ſupra cap proxi.
[Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.]

a ¶ Fiat

a ¶ Fiat electio.] dubitationis cã fuit: quia in decre. vt circa dicebatur qñ appellatur ꝯ electum: ſed hic nõ appellatur ꝯ electum, ſed ꝯ eligendum: & ſic nõ videtur habere locum cõ.tõ: ſed ſecus eſt, vt hic vides: & ſic dicebamus olim per illam litteram, quæ ibi eſt, prouiſio faciẽda vel facta: quia ſicut in facienda prouiſione ſeruanda erat forma in appellatione: ſic & in faciẽda electione: cũ illud capitulum illa parificet. ad idem ſup. eo. ca. 1. & c. ſi forte. inf. eod. ſi poſtquam.

fiat a electio, duxerit appellandum debet per omnia in appellando ſeruare formam conſtitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ decimi, prædeceſſoris noſtri, Vt † circa b. editæ in concilio Lugdunenſi, ac ſi electione iam facta c eum contingeret appellare: Alioquin non obſeruans pœnæ d conſtitutionis eiuſdem ſe nouerit ſubiacere.

† Nota arg. ꝙ allegãti aliud ſtatutũ, ſufficit quod allleget principium ipſius, abſq; eo ꝙ totũ extenſum producat. Adhoc 7. cap. prox. Dom.

b ¶ Vt circa.] ſupra eod. tit.

ADDITIO. Et quia tex. nominat decre. facit ſm Archi. ꝙ nomen canonis exprimendum ſit in exceptione excõicationis: ð quo dicã ĩ de excep. pia. ſuper gl. hoc ideo. Io. And.

[Glo. ſeq ſoluit quæſtionem]

c ¶ Facta.] ſcias ꝙ ita intelligebant curiales decre illã cũ eadẽ ratio ſit vtrobique. Et nota, ꝙ ſicut hæc decre. determinat decre. vt circa. ita dico & determinari decre. ĩ. eo. c. 1. nam licet ibi dicatur electionem, poſtulationem, vel prouiſionẽ factam ſeruata iſtius diſtinctione: idem dicam in facienda, per hanc decre vt ibi etiam dixi. Et ſic ſeruat curia, & facit quod not. Gul. in decre. vt circa. in glo. notat ergo.

d ¶ Pœnæ.] vt non valeat appellatio: nec audiatur etiam ſuper expreſſis ſup. cap. proxi.

Sicut cum.] Primo ponit ſimile. per quod caſum decidit: Secundo ponit ſimile: ibi, Quamuis. Tertio decernit: ibi, Alioquin. Ioan. Andr.

¶ Primo pro intellectu huius c. eſt p̃ſupponendum in quib. electionib. dẽt ſeruari forma c. quia propter. eo. tit. in antiq. videlicet, qñ per formam ſcrutinij ꝓceditur: nam tũc requiritur, ꝙ fiat publicatio ſcrutinij, & fiat collatio zeli ad zelũ, meriti ad meritum, numeri ad numerum: poſtea ſi appareat in quo maior pars cõſenſit, ꝙ ille eligat̃ ſimpliciter per vnũ ex ſcrutatoribus:, dicẽdo, ego talem eligo, qui fuit noĩatus in ſcrutinio: Et illa forma ſeruat̃ in epiſcopatibus, abbatijs, & electionibus aliorum prælatorum, quorum morte eccleſia dicitur viduata: ſed in alijs inferioribus beneficijs non eſt opus quòd illa forma ſeruetur.

CASVS Vacante eccleſia Pictauien. canonici illi⁹ eccleſię cõuenerunt in vnũ tractaturi de electione futuri prælati: qui canonici cum non poſſent venire ad concordiam, compromiſerunt in aliquos: qui compromiſſarij conuenerunt in vnum: & plures eorum cõuenerunt in Titiũ: puta, cũ eſſent quinq; cõpromiſſarij, tres conuenerunt in Titium: vtrum vnus iſtorũ compromiſſariorum debeat nomine omnium facere electionem per verba ſingularis numeri: videlicet quod dicat: ego nomine meo & nomine talium cõpromiſſariorum talem eligo, vt in forma ſcrutinij dicitur, quòd nominatus in ſcrutinio à maiori parte debet eligi per vnum, vt dicto c. quia propter. alleg. Reſpõdet Romanus Pontifex quod ſic.

¶ Prima gloſſa ſummat. & dicit vnde ſumpta.

e ¶ Sicut.] ſi compromiſſum eſt in plures, vt eligãt: ꝑ vnum facienda eſt electionis pronũciatio: ſicut qñ ꝓceditur ꝑ formam ſcrutinij: aliter electio facta nõ tenet. Ortũ aũt habuit hæc decretalis ex his, quæ notã. per Innocentium, Hoſtienſem, & Compoſtellanum ſup. eo. quia propter. & cap. in Geneſi. vt inf. patebit.

[Gl. ſeq. reci. per q. in quibus electionibus, &c]

f ¶ Formam.] nota quod iſta decre. locum habet in his electionibus in quibus dẽt ſeruari forma decre. quia propter & ca. in Geneſi Et ſecundum Ber. qui hoc ibi not. in prima glo. 1. & Inno. & Compoſt. in prima glo. decre. illa locũ hẽt in electionib. epõrum, vel infe iorum prælatorum, qui pręſunt collegio: & per quorũ mortẽ. eccleſia dr̃ viduata, ĩ alijs non. Hoſt. aũt a illã intellexit ẽt in quocunq; beneficio, vel canonia: cuius electio ad plures, vt ad collegiũ pertinet, vt ibi not. circa prin. primos ſequor. ſecũdum hoc ergo dicemus, hoc quod hic dicit̃ de cõi pronuntiatione, habere locum in his, in quibus ſeruanda eſt prędicta forma: in canonijs vero vel beneficijs alijs ſecus: quia ibi ſufficiet ſingularis conſenſus: quod verum eſt, ſi illi ſunt capitulum, ſi cõſenſus præſtent in capitulo: aliàs ſecus, ſecundum Ber. qui hoc notat in decre. in Geneſi. in glo. ſuper verb. communiter. & ibi etiam de hoc per Inno. & Hoſtienſem.

1 Et adde ꝙ ibi dixi i ſi. vbi videas. I. And.

2 Cui⁹ opinio hic placet Archid. potiſſime ꝑ decret. 1. ſup eo li. & tit & ð cret. vt circa. ꝗ nil facit. Ad de decre. 1. reſpon. vt ibi dixi ſuper verſ. ĩ formam.

¶ Idem.

¶ Si compromiſſum eſt in plures, vt eligant: per vnum facienda eſt electionis pronunciatio: ſicut quando proceditur per formam ſcrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.

CAP. XXI.

Sicut e † cum per formam f ſcrutinij ad electionem proceditur, eſt per vnum g pronuncianda & faciẽda communis h

† Vide cõ ciliũ Lateranen. ſub Innocẽtio, iij. c. 74. vbi tradũtur variæ electionum formæ.

ADDITIO. Faciunt etiam nota. ĩ. in ant. de conſti. cum omnes. in ſi. primæ gl. concordat quod ſcripſi in decre. in Geneſi. in glo. q̃uis. facit quod not. 63. diſt. ca. 1. 2. q. 6 c. ei qui. §. nominationes. q̃ eſt lex. C. de appella. & 3. q. 5. nihilominus. 12. q. 2. ſine. & c. epiſcopus. §. qui manumittitur. ſup. eo eccleſia 2. & c. bonæ. & c. cum dilectus. ff. quod cuiuſque vni. nonnulli. & l. plane, & de reg. iur. aliud. §. refertur. C. de præd. curia. l. vlt. ad ſi. de decur. l. 3. in princ. de leg. l. penulti. & vlt. lib. 10. de vendi. re. ci. l. ſi. lib. 11. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit opi quam reprobat. ſecundo quęrit, & ſoluit.

g ¶ Per vnum.] quod ergo dicit decret. quia ꝑꝑ. vt is collatione habita eligat̃: intelligitur ꝑ iura poſtmodum ſubſecuta, per vnũ oĩum vice. Notabat tñ ibi Hoſtienſis, ꝙ licet hoc ſeruaret curia: tñ ſatis erat, ſi omnium vno ore ſermo ꝓcederet. ad hoc. C. de epiſcop. & cleric. l. qm̃ venerabilis: ibi ab oĩb vno ore dãnarentur, &c. nec obſtat ſm id decre. in Geneſi. quia ibi ſingulariter, nõ vno ore cõiter elegerant. Sed hoc eſt falſum, vt hic vides Et quod dicit, vnum, ſi quæratur ꝑ quem, dic per eum qui habet primam vocem, vel eũ, cui capitulum cõmiſerit: ſed ſi capitulum, vel illi, q conſenſerunt, non cõmittãt hoc expreſſe alicui; vnus pręſentibus alijs facta collatione eligat vice capituli, vel conſentientium, & ſatis eſt, quia ratihabitio & taciturnitas mandato comparantur, ſaltem in re appetibili & meritoria, ſicut eſt ꝙ per electionem canonicã prouideat̃ eccleſiæ. ff. manda. ꝙ ſi fideiuſſor. & C. mãda. ſi fideiuſſor, & ſecus in onoroſa, vbi requiritur expreſſus conſenſus. ff. de procur. filius. §. inuitum. ſecũdum Inno. qui hoc not in decre in Geneſi. & Compo. in decre. quia propter.

ADDITIO. Et refert Bona. quòd Innocen ita ſententiauit. & vide quod poſt ipſum Innocen. ſcripſi de maio & obed. cap. 1. in gl. per hæc. Et quod dicit Guli. in Spec. eo. tit. §. 1. ver. publicatione. & quod ibi dicã. Ioan. And.

Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

h ¶ Cõmunis.] ſed nonne ſufficiunt ſingulares cõſenſus ff. de ſerui. ruſti p̃di. per fundum. ff. cõia p̃di. receptum. ff. de aqua plu. arcen. l. ſi aũt. Solu. leges iſtæ loquuntur

quiritur de actu, qui diuiſionē recipit: nec eſt ibi cōio collegiatorum, ſed ſingulariũ: quod dic vt ſupra de conſti. in antiquis, cum omnes. Sed hic de negotio loquitur, quod diuiſionem, tranſmutationem, vel omiſſionem non recipit: & ideo ſecus, ff. de verb. obli. l. 2.

a ¶ Inſtituta.] ſupra eo tit. in Geneſi.

b ¶ Debet fieri.] & pronũciari cōis electio, vt dictũ eſt ſ.

c ¶ Cōpromiſſi.] & vtrobique faciẽda ē per verba ſingularis numeri: vt ſ. de re iud. cũ ab vno. (Et hoc tenet ibi Archi. qđ no. in glo. fina. de epiſcopo, qui locutus eſt in plurali: & ibi cōpetẽtius ponitur.) Dicebat decret quia propter. q vice omnium eccleſiæ viduatæ prouideant: vnde videbatur, ꝙ omnes haberent prouidere: qđ verum eſt: ſed vnꝰ omnium vice prōũciare, & electionem facere, vt hic.

† Nota arg. ꝓ & ꝯ ꝙ leges ciuiles pñt allegari ĩ foro canonico. de quo ſ. de nouioper nunt. c. 1. & 2. Dñs.

† Al. ſubſiſtit.

electio, ſecundum canonica inſtituta [a]: ſic & per vnum debet fieri [b], cum per formam proceditur compromiſſi [c]: Quamuis in arbitris compromiſſarijs lex † humana [d] innuat, quòd ab eis omnibus ſit pronunciatio faciẽda: alioquin à pluribus compromiſſarijs facta ſimul electio, eo ipſo viribus non ſubſiſtat [e] †.

¶ Idem.

¶ Decret. ſupra eodem, licet canon, in collegiatis parochialibus eccleſiis & aſſumptis ad ipſarum regimen, locum non habet. Ioan. And.

ADDITIO. Vnde dicit hic Archidiaconus, ꝙ cōpromiſſarius pronuncians, poteſt vti verbo, eligo; & verbo prouideo. Ad primum ſupra eo. cũ dilectus. &c. cum in veteri. de ſorti. eccleſia. Ad ſecundũ decre. ipſa, quia propter. & ſupra eo. cauſam quæ. Ioan And.

d ¶ Lex humana.] ff. de arbit. l. item ſi vnus, § itẽ ſi plures. vbi dicitur. ꝙ aut omnes ſententiam dicãt, aut nullus: tñ ſecundũ nos, vnus alijs præſentibus & mãdantibus ſententiam per verba tamẽ pluralis numeri poterit recitare: & idem in pluribus iudicibus. ſ. de re. iud. cum ab vno. & etiam no. ff. de arbi. l. ſicuti.

e ¶ Subſiſtat.] ratio: quia tot videntur electiones, quot ſunt numero eligentes, vt not. ſupra eodem in Geneſi.

STatutum.] Primo ponit ius antiquum: Secũdo declarationis motiuũ: ibi, Quod cum. Tertio declarat: ibi, Declaramus. Ioan. And.

¶ Canon pęnalis non debet extendi vltra ſuos terminos.

CASVS. Dictũ fuit in c. licet canon, ſupra eo. tit. & lib. ꝙ eccleſia parochialis non debet cōferri, niſi cōſtituto in xx v. anno. & ꝙ ille cui eſt collata parochialis eccleſia, debet promoueri ad ſacerdotium infra annũ, aliàs eſt priuatꝰ ipſo iure eccleſia parochiali: ita ꝙ nō eſt opus ſnia priuationis, nec aliqua monitione: ſed quid, ſanctiſſime Pater: ponamus ꝙ alicui fuit collata eccleſia parochialis, quæ cum hoc eſt dignitas in eccleſia collegiata: ſicut ĩ eccleſia beati Hilarij de Sella Pictauis, ipſa parochialis eccleſia eſt dignitas: q\a abbas ipſius monaſterij eſt rector ipſius eccleſiæ: vnde iſte nō fecit ſe ꝓmoueri infra annũ ad ſacerdotiũ. vtrũ ipſo iure ſit priuatus dicta parochiali eccleſia: ita ꝙ collator poſſit illã alicui pſonæ idoneæ cōferre? Videbaĩ ꝙ ſic, ꝑ illud cap. licet canon. alleg. hoc tamẽ non obſtante decidit hic Romanus Pōtifex cōtrariũ: nec obſtat illud c. licet. quia loquitur ſimpliciter de eccleſijs parochialibus: ideo nō eſt extendendũ ad eccleſias collegiatas: ſed in ipſis eccleſijs parochialib. collegiatis debent ſeruari antiqua iura, videlicet ꝙ ſuperior poteſt ipſum monere, vt promoueatur ad ſacerdotiũ ĩ. annũ: & ſi non promoueaĩ ĩ. annum anno elapſo poteſt ſuperior talem priuare: vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Heli. Reg.

[Prima gloſſa ſummat, & rationem reddit.]

f ¶ Statutũ.] Decretalis. ſ. e. licet canon. in collegiatis parochialibus eccleſijs, & aſſumptis ad earũ regimẽ locũ nō habet. Et nota ꝙ decretalis, cũ in cũctis ponebat de dignitatib. & bñficijs curatis, & parochialibus eccleſijs. decre. ergo, licet canon. ſolũ de parochialib. dicẽs eccleſiis ad dignitates extẽdi non debuit: p̃cipue cum conſtitutio ſit pęnalis, vt ſequitur.

g ¶ Statutum felicis.] ſupra eod. licet canon.

h ¶ Parochialiũ.] q̃ dicanĩ parochiales, dic vt dixi ſupra eo. licet canon.

i ¶ Promouẽdis ad ſacerdotium.] hoc verũ: niſi in caſu ſ. eo. tit. cum ex eo.

k ¶ Infra annũ.] numerandũ à die quo poſſeſſionẽ pacificã habuit: vel per eum ſtetit quominꝰ haberet. infra eo. commiſſa. § 1. infra de præben. licet 2. nec currit iuſte impedito, vt in prædicta decret. commiſſa.

CAP. XXII.

STatutum [f] † felicis [g] recordationis Gregorij Papæ decimi prædeceſſoris noſtri de his, qui ad parochialium [h] eccleſiarum regimen aſſumuntur † promouendis ad ſacerdotium [i] infra [k] annum, alioquin [l] eiſdem eccleſijs ſint priuati [m]: Quod [n] cum ſit pænale, reſtringi [o] † potius conuenit, quàm laxari: Declaramus [p] ad collegiatas [q]

† Vide Cardinalem conſil. 30.

† Cap. licet canõ. locũ hẽt qualitercunq; ſit ꝓuiſũ de parochiali eccl. ſa: cũ textus dicat, aſſumũtur, ꝙ ꝯgruit cuilibet mō prouiſionis.

l ¶ Alioquin.] ideſt, ſi ſe non fecerint infra annum promoueri.

m ¶ Priuati.] intelligas integro elapſo anno: quod dic vt infra eo. commiſſa. 1. reſpon.

n ¶ Quod.] ſtatutum.

o ¶ Reſtringi.] nam odia reſtringi. & fauores, &c. infra de reg. iur. odia cũ ſuis concor. & ff. de libe. & poſthu. cum quidam, & benignior interpretatio facienda eſt in pęnis. infra de regu. iur. in pęnis, cum ſuis concor.

† Nota iura pęnalia ſtricte eſſe interpretãda. ad hoc regula, in pœnis. ſ. de reg. iuris.

p ¶ Declaramus.] hoc olim fuerat etiam declaratũ per quandam extrauagãtem Alexandri, (& Martini, ſecundum Arch.) de qua dixi ſupra eo. quãuis. & ca. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

[Glo. ſeq. notat, & remittit: quærit & ſoluit: iterũ quærit, & arguit ad negatiuam, & ad affirmatiuam: & ſoluit diſtinguendo.]

q ¶ Collegiatas.] Nota, ergo ꝙ aut ſunt ibi plures vt collegium: aut non, ſed vt ſinguli. In primo caſu locũ habebit decret hæc: in ſecundo nō. & ſuper hoc vide quod no. Ber. ſupra eo. tit. cap. 1. & de iure pat. poſtula ſti. 1. Si quæraĩ quomodo hoc cognoſcetur? R̃nde, q\a ibi eſt rector vt caput, & canonici vt membra: ſup his tamen vide quod no. de excet. præla dilecta. Sed quæro, pone, ꝙ eccleſia fuit collegiata, nũc deſinit ibi eſſe collegium: quid erit? habebit ne locũ hæc decretalis? Et videtur ꝙ non: quia deficientibus perſonis deſinit eſſe collegium ff. ad munici. ſicut municipiũ: ad hoc ſupra eod. tit. & lib. cap. 1. 10. q. 3. vnio. ff. de verb. ſig. Neratius. & grex eſſe deſinit, ſi vnum animal tantũ remanſit in grege. ff. de leg. 1. ſi grege. Arg. contra. 19. quęſt. 3. quæ ſemel 7. quæſt 1. paſtoralis cum ſimilibus. Dico & breuiter, ꝙ ſi collegium deſinat ibi eſſe: puta canonicorum morte, locũ habet decre. quia alij habent ſubſtitui: & ſi hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tempus ad ſuperiorem deuoluetur: & ſic de ſingulis vſque ad Papam, & ius collegii bene remanet in vno, quod dic vt no. ſupra de poſtul. gratũ ſi autem deſtruatur collegiũ ſuperioris auctoritate: puta q\a hoc facit ex cauſa: tunc nō habebit locũ decre. pone exẽplũ de noui oper. nũc. c 2. & ibi de

† Vide Oldradũ cōſi. 16. Lapũ alle gatione. 5 & plene Doctores in c. cum nō ignores ſupra de prębẽ.

ibi hoc per Inno.& facit quod no. Lau.& Ioan.16.q.7.& hic diximus.

a ¶ Eccleſias.] ſæculares. nā hodie ſecus in regularibus. ꝙ dic vt in cle. de ſta. regula.ne in agro.§.ceterum.

b ¶ Antiqua iura.] ſupra eo tit.in anti. cū in cunctis.§ iſeriora. Et de hac cōpillatione ordinum plene dixi.ſupra eo. licet canon.in ſi.

ecclesias [a], etiam ſi alias parochiales extiterint, & aſſumptos ad earum regimen non extendi ſed antiqua iura [b] ſeruari debere potius in eiſdem.

¶ Idem.

¶ Si compromiſſarius ſecundum traditam ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis voluntatibus ſingulorum) illum eligat, in quē non maior pars capituli, ſed plures, aliorum comparatione conſenſerant: non tenet electio cum pręter formas concilij fuerit celebrata. Io. And.

CAP. XXIII.

SI cui [c] eligendi [d] poteſtas data fuerit ſub hac forma [e], vt ipſe ſecreto [f] & ſigillatim votis ſingulorum de capitulo [g] exquiſitis, & in ſcriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partium † comparatione minorum [h] conſenſerint: licet conſentientes maiorem partem totius capituli non attingant, ipſeque [i] facto huiuſmodi ſcrutinio, & in ſcriptis redacto, iuxta traditam ſibi formam, eum, in quem non maior [k] pars, ſed plures de dicto capitulo, quam in quemquam alium direxerant vota ſua, duxerit eligendum: talis electio (cū præter [l] formas, quas generale † concilium [m] ſeruari ſtatuit in electio-

SI cui.] Primo ponit caſum: quem ſecūdo determinat: ibi, Talis motiuū interſerēs: ibi, Cū præter. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu huius capituli ē præſupponendū, ꝙ ad hoc vt valeat electio, requiritur, ꝙ fuerit facta à maiori parte toti⁹ capituli: & ideo nō ſufficeret ſi eſſet facta à maiori parte per cōparationem aliarum partium: puta, cum in aliqua eccleſia eſsēt xij. canonici, ipſi cōuenientes in vnum ſuper electione celebranda, diuiſerunt vota ſua in tres partes: ſex elegerūt vnū: quatuor alium: & duo alium: Electus à ſex, eſt elect⁹ à maiori parte per comparationem aliorum partium, ſed non per comparationem ad capitulum.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauieñ. canonici compromiſerunt in quendam Titium, vt ipſe Titius ſigillatim ac ſecreto exquireret vota ſingulorum canonicorum, & illis votis in ſcriptis redactis, ipſe eligeret illū in quē maior pars canonicorum conſentiret, etiā ſi illi non facerent maiorem partem per comparationem ad capitulum: vnde Titius exquiſitis votis omniū canonicorum, reperit, ꝙ ſex vnum nominauerāt: tres aliū: duo alium, & vnus alium: & reperit ꝙ nominatus à ſex, erat electus à maiori parte per cōparationē ad alias partes: licet non eſſet electus à maiori parte ꝑ cōparationē ad totum capitulum: an valeat talis electio? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ nō niſi fuerit obſeruata forma c. quia propter ſ eo. in anti. Nam canonici non potuiſſent eligere niſi illū, in quē maior pars totius capituli conſenſiſſet: igitur ipſi nō potuerunt cōpromittere in Titium, vt ipſe eligeret illū, in quem maior pars per comparationem ad partem conſenſiſſet: quia non potuerunt ei dare maiorem poteſtatem, quàm ipſi haberēt: ideo talis electio eſt nulla. Nota primo ex iſto textu, ꝙ ius eligendi prælatū eſt delegabile, ſeu transmiſſibile in alium: & ille ali⁹ in quem tranſmittitur, dicitur proprie compromiſſarius. Nota vlterius, ꝙ cum proceditur ad electionem per viam ſcrutinij, vota eligentium debent ſcrutari ſigillatim & ſecreto: aliàs non eſſet opus publicatione: quia publicare ſcrutinium, nihil aliud eſt ꝗ manifeſtare vota ſingulorum canonicorum. Nota inſuper principalem effectum, ad quem emanauit præſens c. videlicet. ꝙ canonici alicuius eccleſiæ nō poſſunt cōpromittere in aliquem, vt eligat illum, in quē maior pars per comparationem ad partem, & non per cōparationē ad capitulū cōſenſerint: & ratio huius redditꝰ, qa ſi ipſi per ſe hoc non poſſint facere, nec in aliū pōt illam poteſtatem transferre: quia nemo in alium poteſt plus iuris transferre, quàm ipſe habeat.

(Prima gloſſa ſummat.)

c ¶ Si cui.] Si compromiſſarius ſecundum traditā ſibi metam (ſcrutatis & in ſcriptis redactis volūtatib. ſingulorū) illū eligat, in quem nō maior pars capituli, ſed plures, aliorum cōparatione conſenſerant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata Io. And.

[Glo ſeq iiij.& v. ſupplēdo ſoluit tria dubia.]

d ¶ Cui eligendi.] idē ſi plurib cū rō capituli ſemper remanet & dēt iſta decre. iungi cū decre. ī. e. cum expediat.

Glo.ſeq. reddit rationem.]

e ¶ Forma.] quæ nō eſt de permiſſis, immo prohibita: vt ſ. e. in antiquis propter, & eo tit. eccleſia veſtra. per hanc enim erat reperire electū non à maiori parte totius capituli præfici eccleſiæ.

f ¶ Secreto.] idē & multo magis ſi nō ſecreto: quia tunc eſſet obuia ca. quia propter. & ſemper locum habet ratio finalis.

g ¶ De capitulo.] idem ſi nō eſſent de capitulo. ſed vocem haberēt: vt ſupra de cauſa poſſeſ cum eccleſia Sutrina & ſupra eo cumana.

h ¶ Minorum.] puta cum ex xij. canonicis v. cōſentiunt in vnum iiij. in alium: iij. in aliū: electus igitur à v. electus eſt à maiori parte comparatione partium: ſed non à maiori parte a capituli: quia quinque non ſunt maior pars de xij.

ADDITIO. Sic exemplificatur ſupra eo. eccleſia 1. Ioan. And.

i ¶ Ipſeque.] in quē tradit eſt poteſtas huiuſmodi.

[Glo.ſeq ſol.q. à contrario.]

K ¶ Nō maior pars.] ergo a contrario, ſi eligerēt illū, in quem conſenſiſſet maior pars, valeret electio, infra eo. cum expediat. quia illa forma per cōcilium ſubſequens ſublata non videtur. vt ibi.

(Glo.ſeq.alleg. vnam concor. & obiicit, & ſoluit]

l ¶ Præter.] Nota iſta duo æquiparari, præter, & ꝯ. ſim. de ſi. inſtr. paſtoralis. Sed nonne nominatus à maiori parte aliorum comparatione, ex quo placuit omnibus ꝙ ipſe eligeretur, eſt nominatus ab omnibus: vnde & in electione Romani Pontificis ſeruaꝰ interdum hoc, ꝙ nominatus à maiori quàm à duobus partibus de conſenſu omniū habeatur pro Romano Pōtifice. Compoſtellanus ī e. licet. & Guil ſ. e. vbi periculū? Dic ꝙ iura voluerunt certas formas ſeruari: & licet oēs ꝯſentiāt, ſi nō ſeruanꝰ formæ, nō tenet electio & Cardinales nec arctanꝰ, nec de facto ſeruāt formas: ſed ſufficit ꝙ duæ partes cōſentiant. ſupra eo. licet.

(Glo.ſeq ſoluit quæſtionem)

m ¶ Concilium.) ſupra eo. tit quia propter. Et aduerte, ꝙ ſicut dixi ſupra eo. ſicut. cum iſta decre fundeꝰ ſuper formis concilii: dicam, ꝙ vbicunque nō habēt locum illæ formæ, non habeat locū iſta decr. Si igitur in dignitatibus per quas viduatæ non ſunt ecclæ ſerua-

† Nota ꝙ appellatione maioris partis intelligiꝰ de maiori parte toti⁹, nō aūt de maiori parte cōparatione aliarum minorū. Domi.

† Hoc eſt generale cōcilium Lateran. ſub Innocentio iii. c. 24.

I Dic tu ſi ꝯcedaꝰ vt eligere poſſit, neque ei aliqua forma pſcribitur: tūc valebit electio ab eo. ſolo facta. ſed hic canonici expſſerūt formā ꝯtrā iuri: ideo nō valet: ſecus ſi ſimpliciter delegaſſent electionē. Phi. Fon.

ſeruaretur hæc forma, vel beneficijs, vel canonicis nō vitiaretur electio: ſuper quo vide quod ibi dixi.
ADDITIO. Quod dixi in prima parte huius glo Idē dicit hic Arch. de transla. voto. quod à certis fieri poteſt, etiam alijs non facientibus: vbi forma concilij ſeruāda nō eſt, aliàs ſecus: & ſic intelligit quod ſcripſi de app. conſtitutus. de elect. ſcriptū. in anti Ioan. And.

administrationē ſui ordinis, non acquiritur illi ius: nec cōſentire poterit etiam de prælati licentia: idem de vocatione facta à minori parte numero ad quālibet prælationem de religioſo non Mendicante: Et ſecus factum, irritum decernit.

a Non valere.] ipſo iure.
b ¶ Firmitatis.] & ſic etiā eligentes priuāſi debent ea vice poteſtate eligendi: vt ī. eo. quia propter.

Q Vorundam.] diuide, & ſūma prout in prima gloſ.
CASVS. Vacante eccleſia Pictauienſi canonici ɔuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiſerūt vota ſua in tres partes: Ponamus, ꝙ erant xxiiij. canonici xij. elegerunt quēdam Mendicantem: alij iiij. aliū. & viij. alium: vtrum Mēdicans electus à xij. poſſit conſentire, ēt de licentia ſui p̄lati iiti electioni factę in diſcordia? Reſpōdet ꝙ nō: & illud eſt ſpeciale in Mendicāte: ꝙ ſi Mendicās huiuſmodi electioni de ipſo factæ conſenſerit: nō inijciatur matrimonium inter ipſum & eccleſiā, nec aliquid ius ſibi ex illa electione acquiritur: ſecus eſt in alijs non Mēdicātib. Sed quid ſi alius non Mēdicans fuit electus a maiori parte cōparatione aliarum partium, & nō p̄ reſpectū ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic ꝙ nō, niſi fuerit facta a maiori & ſaniori parte totius capituli. Subiugarūt., Nam religioſus promittit obedientiam. i. abdicat ſuū uelle, & ponit in poteſtatē ſui prælati: ſecundo promittit paupertatē: tertio caſtitatem. Nota primo ex hoc textu. ꝙ Mendicantes poſſunt per canonicā & cōcordē electionē vocari ad prælaturas: etiam extra ſuam religionē: ad alias etiā prælaturas poſſunt vocari p̄ poſtulationē. 1 Nota inſuper ꝙ ad hoc ut aliquis ex Mendicantib. poſſit conſentire electioni de ſe factæ ad prælaturā extra ſuā religionē, requiritur ꝙ fuerit facta in cōcordia: ſecus ſi in diſcordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta gl. ꝙ inter Mendicantes primum locū obtinent Prędicatores: quia hic præponuntur alijs: & valet argumentum ab ordine litterę: Ratio huius eſt ſecundum glo. quia eorum inſtitutio eſt antiquior: modo antiquiores ſunt honorabiliores, vt c. i. & c. ſtatuimus, de maio. & obed in antiq. & ſic in proceſſionibus Prædicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

† Declarat hūc tex. p̄ut in Cle. q̄ circa. de electio.

1 Lege extrauagantē Io. xxij. q̄ incipit, calūnis. Fon.

nibus celebrandis, decernens eas ſi aliter fierent, non valere, [a] fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis. [b]

¶ Idem

¶ *Ex vocatione quocunque modo facta in diſcordia, de religioſo mendicante ad Prælaturam extra adminiſtrationem ſui ordinis, non acquiritur illi ius: nec conſentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet Prælationem de religioſo nō mendicāte: & ſecus factum irritum decernit. Et ponit iſtud cap. unum ſpeciale in Mendicantibus. Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

Q Vorundam [c] † oculos [d] ſic vitium ambitionis excæcat, [e] quòd quaſi ſuæ profeſſionis immemores, [f] qua contemptis honoribus, [g] abiectis diuitijs, [h] ſpretiſque delicijs, arbitrium proprium ſubiugarunt alterius ditioni, [i] retro reſpiciunt ad aratrum, manumiſſa, [k] dum præcipitanter ruunt in litigiorum [l] anfractus, & † cauſarum ſtrepitibus ſe inuoluūt, [m] & extra adminiſtrationes proprij ordinis ſolium [n] prælaturæ conſcendere moliuntur: electionibus, [o] poſtulationibus, ſeu prouiſionib. de ſe in diſcordia [p] celebratis, improuide præſtando conſenſum: præbendi aſſenſum à ſuo ſuperiore [q] nonnunquam extorta [r]

[Gloſſa ſequens diſtinguit triplicē oculum.]
d ¶ Oculos.] 2 Eſt oculus mentis: qui purus eſſe debet. ut hic, & 1. q. 1 multi. Eſt oculus corporis, qui debet eſſe pudicus, vt 32. quęſt. 5. q viderit. (Vide quod dixi ī proœmio Gre. ſuper glo. 1. caſtos. & vide Valer. lib. 4 ca. 3. in primo exterorum exemplo. ubi dicitur, prætoris nō ſolum manus a pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere. Io. An.] Eſt oculos adminiſtrationis, qui debet eſſe prouidus 92. di. diaconi. 1. & 2. & 4. q. 1. oues. & ſup. de off. archi. ad hoc.
e ¶ Excęcat.] ſic ſupra eo. auaritiæ.
f ¶ Immemores.] mēs auida pecuniæ, nec abſtinere nouit à vitijs, nec gaudere ɔceſſis, nec adhibere pietati conſenſum, 47. di. virum, & inf de conceſ. præben. deteſtanda.

2 Multos oculos collegit Baſcoleus in arbore diuidui & īdiuidui. Fons.

Luc. 9.

† Dictio, &, deeſt ī manuſcriptis codicibus.

g ¶ Honorib.] 27. q 2 ſcripſit. de ſta. reg. ea quæ.
h ¶ Diuitijs.] 1. q. 2. §. verum. retentio. n propriorum monachatui eſt a contraria. de ſta. reg. cum ad monaſterium. in fi.
i ¶ Ditioni.] 12. quęſt. 1. non dicatis. infra eo. tit. ſi religioſus.
k ¶ Miſſa.] & ſic nō ſunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin & ſupra. de vo. & vo. redem c. magnæ.
ADDITIO. Exponitur hoc verbum de pæ. diſt. 2 pennata. Ioan. And.

3 Vide B Th. 2. 2. q. 1?8 art 7. & ibi Caietanum

l ¶ Litigiorum.] quæ à monachis vel religioſis ſunt penitus euitanda. ſupra de ſyn. cap. uno. cum ſuis concor.
m ¶ Inuoluunt] & ſic oues cōuertuntur in lupos. ī. de renun. niſi cum pridem. §. propter malitiam.
n ¶ Solium.] ſupra eod. in fundamenta §. ne autem. in fine.
o ¶ Electionibus.] ergo eligi poſſunt: quod dic vt dicam infra eo nullus.
p ¶ In diſcordia.] intelligo in diſcordia fieri, ſiue duæ, ſiue plures celebratæ ſint electiones, ſiue una tātū aliquib. ex his contradicentib. ad quos ſpectat electio, vt ſupra eo. cupientes §. ſi vero.
q ¶ Superiore.] cuius ſolius licentia aliàs ſufficit. ī. eo ſi religioſus 2 reſponſo.

[Prima glo. diuidit, & ſummat.
c ¶ Quorundā.] Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit cōſtitutionis cauſam: in ſecunda cōſtitutionē circa Mendicantes: in tertia conſtitutionē circa n̄ Mendicantes: in quarta decretum. Et dicit in ſumma, ꝙ ex vocatione quocunq; modo facta in diſcordia de religioſo Mēdicātes ad prælaturā extra

[Glo ſeq. dat tria ſimilia.]
r ¶ Extorta]. & ſic nō ualeret ſi de hoc cōſtaret, ſup. de priui. cum ōlim 2. ſicut nec cōfeſſio extorta. ſupra, quod me cau ꝓ perlatum. 15. q 6. c. 1. nec abſolutio. infra de ijs, quæ vi, me. cau. ſi. c. uno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. ſupra de conuer. coniu. accedens.

licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & eccleſiarum diſpendia [a] noſcimus proueniſſe; & prouentura maiora [b] in antea [c] veriſimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic peſti ſalubri remedio obuiare, præſenti conſtitutione ſancimus: ut nulli religioſo Prædicatorum, [d] Minorum, Eremitarum Sancti Auguſtini, aut quorumlibet Mendicantium [e] ordinum ex electione, poſtulatione, prouiſione, ſeu vocatione, ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis [f] prælaturam in diſcordia [g] de ſe facta ius de cetero acquiratur: [h] nec eorum aliquis tali electioni, poſtulationi, prouiſioni, aut uocationi quoquo modo valeat conſentire: etiam ſi Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris [i] generalium eorundem ad id acceſſerit licentia, vel conſenſus. ¶ Circa † religioſos quoque alios [k] cuiuſcunque conditionis uel ſtatus exiſtant, volumus hoc ſeruari, vt nec ipſi electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, aut uocationibus à minori parte numero [l] ad prælationes quaslibet [m] de ſe factis (quæ hoc ipſo, quòd à minori [n] parte proceſſerint, nullum prorſus tribuant ius eiſdem) ſuum audeant præſtare conſenſum: etiã ſi ſuper hoc aſſenſus, uel licentia ſuorum interuenerit Prælatorum. [o] Nos enim quicquid contra præmiſſa, uel eorum aliquod, a quoquam contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane [p].

Idem.

¶ *Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis: etiam ſi proteſtetur ſe contentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum: neceſſe ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. XXV

V T †

a ¶ Diſpendia.] vitanda. ſupra eo. cupientes. ſup. de fi. inſtru. quod ſuper his. infra de vſur. vſurarũ. ſupra eo. de conſt. c. 2. infra de ſepul. c. 1.

b ¶ Maiora.] ſim. de collu. in tantum.

c ¶ In antea.] occurrendũ ergo fuit. de ſer. nõ or. c 1, de procur. c. 1. cum ſuis concor.

d ¶ Prædicatorũ.] Nota ſemper prædicatores pmitti: qa antiquior fuit ipſorum inſtitutio 1. Ad idẽ ſupra de exceſ. p̃la. c. vno. infra de deci. ca. 1. in ſuperſcriptione. cum ſimi. & de reli. do. c. 1.

{Gl. ſeq. ſoluit dubium: ſecundo quęrit, & ſoluit.}

e ¶ Mendicãtiũ.] Mẽdicantes, qui certas poſſeſſiones vel redditus hẽre non poſſunt: ſed per q̃ſtum publicum eis victũ prębet incerta mendicitas. infra de re. do. cap. 1. Per quam decre. §. vlt. patet ẽe Carmelitas eſſe Mẽdicantes. Ioan. And. Quid ſi Mendicans epiſcopus poſtuletur ad archiepiſcopatũ vel epiſcopatũ aliũ? Satis puto eum ſub hac pͥhibitione includi: quia licet ſit epiſcopus, nihilominus ẽ de ordine Mẽdicantium.

ADDITIO. Facit infra glo. pe. ad hoc. ſupra de vi. & ho. cle. clerici. in fi. & quod ibi no. & ſup. de priui. cum olim 2. Ioannes And.

f ¶ Ordinis.] in illis enim, [ſcilicet, adminiſtrationib. ſui ordinis] hic nil noui iuris ſtatuitur. Io An.

{Glo. ſeq. quærit, ſoluit, ponit opi. contrariam, remiſſionem, & additionem,

g ¶ In diſcordia.] quid ſi opponatur aliquid quod votũ diſcordantiũ nullũ reddat: puta quia tales erãt, q̃ ſi ↄſenſiſſent electioni huic, & cum alijs elegiſsẽt, non valeret electio: vt excõmunicati, ſuſpenſi vel irregulares: nũquid tunc poterit cõſentire, Satis crederẽ, q̃ in eo caſu nõ obſtaret hæc conſtõ: Argu. ſupra eo ſi quãdo & pone exemplum ĩ. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandũ, cuius euentus, &c. ſupra. eo. ſi forte. & hoc maxime cũ ſupradicta dicuntur notoria, & probationes paratæ offeruntur. ad hoc ſup. de teſt. ſpo. litteras ff. ad exhi. l. 3. & alij contradicentes ſimpliciter debere haberi rationem numeri: & ſupeꝛ hoc vide quod dicam infra eo. indemnitatib. §. 1. Declaratum eſt hodie q̃ hic ſimpliciter inſpicitur diſcordia. & infra §. prox. minoritas. quę conſiſtit in facto, non in fictione uel iuris effectu, in cle. eod. tit. quod circa.

h ¶ Acquiratur.] ergo confirmatio peti non poterit quæ ius antiquũ hab ↄfirmare. ſupra de fid. inſtru. inter dilectos.

i ¶ Prioris.] ſecundũ q̃ in diuerſis ordinib. diuerſa ſunt præſidentium nomina. { Prædicatores habent magiſtrũ: Minores miniſtrũ: Eremitæ Priorem. } Et habes idẽ ĩ. de pa ct. quia ex eo. Io. And.

{Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.}

k ¶ Alios.] Nota q̃ per hoc verbũ dico q̃ circa Mendicãtes vocatos ad adminiſtrationes ſui ordinis, nõ habebit locũ iſte §. ſed ſtabitur iuribus antiquis.

l ¶ Numero.] Nota q̃ licet minor pars eſſet ſanior, non tamẽ poterit electioni huic conſentire per hãc litteram: credo tamẽ (vt ſupra §. proxi. dixi) q̃ ſi maior pars priuata eſſet ipſo iure: ita q̃ vota reciderent in minorẽ: q̃ tunc poterit conſentire: quia non eſt electus a minori parte: immo a toto capitulo. facit quod no. de poſtula. gratum.

{Glo. ſeq. ponit vnam opi. & eius contrarium.}

m ¶ Quaslibet.] ſiue proprij ordinis, ſiue alterius, ſiue ſæcularium eccleſiarum: & ſic generalior eſt pͥhibitio hæc quo ad prælaturas, quàm ſ. proxima. Alij cõtra, ſcilicet q̃ adminiſtrationes pprij ordinis nõ cõprehendat: vt rõ in prin. c. poſita ſit generalior ad nõ Mẽdicantes, primum teneo 2. & ſi Papa id voluiſſet, expreſiſſet, ut fecit ſupra proxi. § ad hoc. de deci. ad audientiam. infra de priuil. ſi Papa 1. reſponſo. in fi.

n ¶ Minori.] numero, vt ſupra.

{Glo ſeq. quærit & ſoluit.}

o ¶ Prælatorum.] Quid ſi monachus rector parochialis eccleſiæ eligatur in epiſcopũ, vel prælatum à minori parte numero: nũquid poterit conſentire, uel acquiretur ſibi ius? Satis videtur q̃ nõ: per litterã, quę ſuperius dicit: cuiuſcunque cõditionis uel ſtatus exiſtant. licet enim nihil habeant, cũ nihil ſit commune. xvj q. 1. ne pro cuiuslibet. tamen negari non poteſt, quin monachus vel religioſus exiſtat. 18. q. 1. de monachis in fine.

p ¶ Inane.] ſi igitur ſuperueniret confirmatio, iõ non cõualeſceret: cum a principio ſit nullum. ſupra eo. auditis. cum ſimilibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rõnem interſerẽs: ibi, Cũ non: Secundo illud fortificat: ibi, Etiam: Tertio ibi, Oportet. declarat aliam rationem interſerens: ibi, Ne cum. Ioan. And.

1 In annis vc3 do. Mccvij. ↄfirmatus fuit ordo p̃dicatorũ p̃ Honoriũ iij. q̃d ſe factũ anno p̃cedẽti Inn. iij. ipſius pręceſſor pmiſerat Io. And.

† Vide Oldradũ ↄſ. 103. & conc. Tri. ſeſſ. 25 ti. de regu. c 9.

2 Idẽ in diſtinctẽ. Ph. Fontt.

† Not. ex hoc c. poſſe quẽ obtinere duplicẽ electionẽ in eadẽ eccleſia: ↄfirmationẽ q̃rere nõ poſſe niſi ex vna. Itẽ nõ poſſe aliquẽ cãre titulũ ſuper eadẽ re, niſi ex una cã. ut de textũ. in c. inter dilectos. de fid. inſtrum.

CA-

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, canonici cōuenerunt in vnū ſuper futuro Prælato illius eccleſię eligēdo: qui canonici quendam Titiū elegerunt: electione facta dubitauerūt canonici peccaſſe in forma electionis: ideo reuerſi ſunt ad capitulum, & aliā electionē de eodē Titio fecerunt: poſtea illis electionibus præſentatis Titio, dubitauit Titi⁹ q̃ electio præualeret, & nolebat vnā eligere: ſed dixit ꝙ fuerat elect⁹ duab. electionibus, prętēdo ꝙ non intēdebat hēre ius niſi in vna: Et eſt vnus opponēs qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eligat, vult impugnare: an teneaſ eligere vnā vel aliam? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic: Sed ponamus, ꝙ ipſe elegit vnam: vtrum poſtea poterit ad illam redire ſi videat ꝙ ius ſibi melius acquiritur ex alia electione? reſpōdetꝙ ſi elegit vnam electionem, ipſe non poteſt ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primā electionem: ideo debet bene deliberare apud ſe quā electionem velit acceptare.

Vt quis[a] duas[b] electiones de ſe in aliqua eccleſia celebratas proſequatur inſimul[c], & confirmationem petat ex eis (cum non niſi ex vna[d] ipſarum valeat ius habere) rationi[e] conſonum non putamus: Etiam ſi ſe contentum[f] eſſe velle altera, per quam ſuæ intentionis conſequi poſſit effectum,[g] in initio proteſtetur[h]. Oportet ergo eum (ne cum ipſius eccleſiæ[i], vel ſui aduerſarij[k] ſi quem habet, diſcrimine in incerto vagetur[l]) eligere[m] quam proſequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regreſſum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare[n], ſibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Vt quis.] Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo cōfirmationem ex illis: etiam ſi proteſtetur ſe cōtentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum: neceſſe ergo habet alteram eligere: qua electa ad alterā redire non poterit. Io. And.

[Glo. ſeq. q̃rit & ſoluit, ſolutioni obijcit & rñdet.]

b ¶ Duas.] ad quid de facto fuerūt duæ electiones factæ de eodem? Forte fuerat electus ab eis ad quos pertinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tempus elapſum fuerat idē electus a ſuperiore ex iure deuoluto: & vtrunq; proſequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cū quibus poſtea proceſſum eſt ad ſecūdam: vel aliqua alia ſolemnitas omiſſa in prima, quæ reſtaurata extitit in ſecūda. Sed dices, ad quid ergo iſta beſtia, proſequitur niſi ſecundā? Forte aliqui de his qui fuerant in prima, fuerunt contēpti in ſcđa: vnde caute faciebat, ſi id de iure fieri poſſet, vtrāque proſequendo: ſed eſſe non poteſt propter rationē quæ ſequitur.

1 Quia ſenſus electi nō dēt eſſe īcertus, ſed iſte eſt in certus. Itē īcertū nō cōfirm. ſ. Dom. Fō.

c ¶ Inſimul.] nec etiam diuiſim, vt in fine patebit.

[Gloſſa ſequens declarat, ſignat contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Ex vna.] Si enim prima valuit, ſecūda nō valuit: ſi ſecunda valuit, ergo prima non valuit. In contrariū videbatur, vt ſupra de conceſ. præben. poſt electionē: vbi proſequebatur duplicem conceſſionem archidiaconus: Sed non obſtat, quia ibi non dicitur, ꝙ fuerit admiſſus, ſed proſequi vnam electionem, quā multiplici iure poterunt facere eligētes: vt ſi qui eligāt cōſuetudine præſcripta & priuilegio ſpeciali: nō eſt prohibitum, vt ibi: ſed hic duas, vel plures electiones diuerſas proſequi, prohibitum eſt.

2 Vide ad hoc gloſſam in c. cū M. de cōſtit in verbo: ſine præiudicio. & Ic. oſtiēſ. de cēſi in verbo, proteſtatur.

e ¶ Rationi.] quæ idem eſt ꝙ lex. 1. diſt. conſuetudo & cōſuetudinis præualet 8. diſt. fruſtra & exemplis anteponenda eſt. 9. diſtin. ſana quippe. & de hoc infra eo. ex eo.

f ¶ Contentum.] ſim. ſupra eo. is qui.

g ¶ Effectum.] ſcilicet confirmationem.

h ¶ Proteſtetur.] ergo nil operatur proteſtatio: per cōtrarium enim factum proteſtationi videtur obuiare quod dic vt 27. diſt. cap. 1. de conſti. cum. M. de elect⁹ Cumana. cum ſimilibus.

i ¶ Eccleſia] ad quam electus eſt.

K ¶ Aduerſarij. coelecti, vel aliàs ſe opponentis, ſupra eo. cupientes, & infra eo cap. vlti.

[Gloſ. ſeq allegat vij. cōcor duo infra in contrarium, ſoluit & remittit.]

l ¶ Vagetur.] ꝙ nō licet ff. de iur. iiſ l. ita fidei. ff de edē. l. 1. § edere ff. de inter act. de ætate. §. nihil. ſ. e. in electionibus. ſ. e. lib. de reſcript. cū in multis. ſ. de reſcript ad hoc ſ. app. c. 2. cū ſim. Arg. ſ. ꝙ liceat in incerto vagari ff. de rei ven. ſ. de rota. incertæ ff. cōi. diui & ſi nō oēs. §. ſi īcertū. ſed ſpātia ſunt: ꝙ dic vt no. de libel. obl. c. 2. Et facit decr. iſta ad queſtionem, q̃ hoc anno diſputaui, an valeat alternatiua appellatio, ſcilicet appello ad archiepm̄, vel ad Papam, ſup ꝙ dic, vt ibi dixi infra de offi. deleg. c. ſi is cui.

m ¶ Eligere.] proponendo ergo nō incurrit pœnam: ſed ſufficit ꝙ alteram eligat, & ſic tenetur eligere, vt in actionibus dici ſolet: aut enim ſum certus quæ mihi cōpetit actio, & tunc eligere debeo ff de trib. actib. quod in hæredem § eligere. aut incertus: & diſtingue tunc: 1 quia aut ſum incertus per iuris imperitiam. & tunc nihilominus eligere debeo: quia peritiores conſulere debui, & ignorantia iuris non excuſat, vt 1. q. 4. § notandum. infra. de reg. iur ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut per errorem facti & tunc ſubdiſtingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum ſucceſſi: ſi ex errore proprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis eſt ignorantia 3. ff ad Velleia. l. quamquam. Si propter errorem facti, aduerſarij, tunc non teneor eligere ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum ſucceſſi: eligere teneor. ff. de reg. iur q in alterius in fi. & ſ. de reg iuris. is qui in ius. & adde quod dixi ſ. de re iudi abbate in princ.

Eligere an & quādo dicaſ quis vnam ex pluribus actionib. ſibi cōpetentibus.

1 Si tñ eſſet excuſabilis admitteref vt not in remiſſione quam ponit finis glo Io. And.

ADDITIO. Facit ad hanc glo. & ſeq. quod dicā poſt Io. Mo ſ. de ap. non ſolum. ſuper ver. ante omnia ad fi glo. verſicu. ipſe. Ioan. Monachus. Ioan. And.

[Glo. ſeq. arguit ad quæſtionem, & remittit.]

n ¶ Renunciare.] & eſt ratio: quia ſibi ſunt cōtrariæ vt ſ. vidiſti. & eſt ſi C. de fur. l. 1. ibi n. agendo mandati, approbat factum ſerui: agendo furti, reprobat: & ideo vna electa fit alteri præiudicium. ad idem C. ſi ſer exte. ſe emi. man. l. vna. vbi ſi ex peculiaribus nummis ſeruus ſe mandauit emi, & emptus eſt: dominus agit ex vendito ad pretiū: quia ex illo pretio nō cōpetit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: ſed vna electa ſibi præiudicium facit in alia. ea ratione qua ſupra. ad idē C. de codicil l. vlt. ff. de leg 2. cum filius §. varijs. C. de pact inter empt & vendi l. commiſſariæ. Quod ergo dicitur ꝙ edita actio poteſt mutari, emendari, & corrigi ſicut placet vſque ad litē conteſtatam. 2. quæſt. 8. libellorum. C. de edon. l. edita. verum eſt in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius vt hic, & in prædictis concur vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna in fin. De hac tamen materia plene not. ff de trib act. quod in hæredem. §. eligere.

Actio edita an & quādo poſſit mutari.

ADDITIO. Et Ancha. hic quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

Additio domini Heliæ.

SI electio.] primo ſoluit caſum, quem per quatuor exempla ſpecificat. & rationẽ interſerit: Secũdo ſolutionem moderatur ibi, Dummodo. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. pſupponit, q̃ illi ad quos ſpectat electio eccleſiæ cathedralis ſiue regularis hñt tres menſes ad eligẽdum. c. ne pro defectu e. tit. in ant. quia cap. 2. de conceſ. pb. nõ eſt correctum, qñ ſi in eccleſiis cathedralib. & regularib. immo remanet incorrectum quo ad alias: nam c. ne pro defectu. alleg. emanauit poſt illud c. 2. & iura antiqua nõ debemus dicere correcta, niſi expreſſe inueniant̃ correcta. l. pcipim⁹. C. de appell.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia cathedrali vel regulari canonici illi⁹ eccleſiæ conuenerunt in vnũ, tractaturi de electione futuri p̃lati, & quendam Titium in ſuum prælatum elegerũt, cui poſtea præſentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipſe cõſentiret vel diſſentiret electioni de ipſo factæ: ipſe noluit conſentire electioni, vel forte ipſe conſenſit: ſed ante confirmationem ipſe renunciauit illi electioni vel etiam mortuus eſt ante confirmationem: quæritur vtrum canonici poterũt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeãt adhuc tres menſes poſt diſſenſum vel renunciationem? Reſpõdet q̃ ſic, ac ſi vacatio eſſet noua: tamen non eſt noua, q̃a adhuc eccleſia non habet prælatum, ex quo matrimonium non erat perfectum: ideo canonici ad nouã electionem habebunt integrũ tempus, ac ſi nõ feciſſent electionem, dum tamẽ non commiſerint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

¶ Idem.

¶ Si electus non conſentit, vel poſt conſenſum renunciat vel moritur: vel propter occultum ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: niſi circa id egerint fraudulenter. Io. And.

CAP. XXVI.

SI electio [a] ex eo non ſortitur effectum, [b] quia electus conſentire recuſat, vel poſt conſenſum renũciat [c] † iuri ſuo, aut forte diem claudit extremum, ſeu propter occultum [d] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † ſpectabat ad ipſos infra iuris terminum eligendo) habebunt a diſſenſu [e], renunciatione [f], morte, vel irritatione prædictis, ac ſi vacatio noua eſſet, tempus integrum [g] ad eligendum.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declarat]

1 Et Archid. hic dicẽs, q̃ ſi lia hęc loquit̃ de renũciatiõe poſt cõſẽſũ. & de nullius libertia mẽtionẽ facit. Idem Io. Mo. ſ̃. vt lit pen. c. 1. Ioan. And.

a ¶ Si electio.] Si electus non conſentit: vel poſt cõſenſum renũciat: vel moritur: vel propter occultũ ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendũ extunc integrum tempus habebunt: niſi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hęc decretalis quod tãgebat̃ per Hoſtienſem & Compoſtellanum ſ̃. eo. ne pro defectu. p Vincen. & Abbatẽ ſ̃. de maio, & obed cũ olim.

b ¶ Effectum.] confirmationem. ſupra c. proxi. ſi eñ confirmatus eſſet. & caſſaretur cõfirmatio: dic vt ĩ. e. ſi confirmationem, vel conſecrationem: ſi talis eſt electus ſupra eo. cum in cunctis ſupra de acc ſuper hiſ.

Gloſ. ſeq circa renunciationem electi, qui cõſenſit ponit tres opi. & ſoluit.]

2 Qui tñ Hoſti. fatet q̃ ꝯria opin. hẽt æquitatẽ. Sed dicit q̃ id interptari nõ e ſuũ ſed p. pæ: qui ſil. ſint le. p venerabilẽ. & rationibus. Io. And.

c ¶ Renunciat.] an electus poſt cõſenſum ſine ſuperioris auctoritate poſſit renunciare electioni de ſe factæ. fuit cõtẽtio inter doctores: & dixerũt Io Ber. Inn. Pe. de Samp. & Abbas ſupra de trãſla. inter corporalia q̃ põt 1: Gof. & Ho. ibi tenent ꝯriũ 2. Dixit igĩt Ber. & Inn. ſ̃. de reſti. in inte. c. 2. q̃ poſt conſenſum & ante cõfirmationem ſufficit renunciare in manibus eligẽtium. Tu dic ſecundum Guili qui hoc not ſupra eod. quamuis ad fin. quod non confirmatus, aut renunciat electioni priuſquam negotium ad ſuperioris deferat̃ examen, aut poſt: primo caſu hoc ei licet ſ̃. e. cũ inter canonicos. de traſla. inter corporalia. de reſti in integ. c. 2. 7. q. 1. quam periculoſum. Si delatum eſt, aut proponitur tale quid contra electum quod electionẽ nullam reddat, & eligentes poteſtate priuat eligẽdi: aut non. In primo caſu licet teneat renũciatio quo ad ipſum, non tamẽ quo ad ſuperiorẽ. quin facta renunciatione poſſit ſuper ꝓpoſitis veritatẽ inquirere: & ſi de ipſis conſtiterit, eligere ac prouidere ac ſi pronũciatũ eſſet. de ſuppl. negli. pla. licet alias ſibi poſſet illudi. ſ̃. in antiq. de poſtu. bonæ 2. §. nec nocebat. & crimina vndecũq; &c. 24. q. 3. ecce. de collu. c. 1. Sicut quãq; de iure defuncti quęrit̃, vt ſciri poſſit de iure ſuperſtitis. ſ̃. de arbi ex parte. Itẽ ſecũdus accuſator de prioris pũaricatione docẽs admittitur. ff. de pũa. l. 3. C. de accu. 11 q. 3 homicidij. In ſcdo caſu tenet in totũ renunciatio: in nullo. n. pıudicat ſuperiori coram quo quæſtio pẽdet. puta ſi dicat̃ q̃ electio facta ſit contra formã cõcilij, q̃a ꝓpter. Ego dico q̃ etiam ſi non ſit delatum negotiũ ad ſuperiorẽ, vel ẽt in ſcdo caſu diſtinctionis cum delatũ eſt, ſcilicet & nõ opponitur id p quod ſint priuati, licet teneat renũtiatio quo ad electum im opinionem Ber. & ſequẽtiũ, quã credo veram eſſe: tamen in nullo caſu tenebit quo ad ſuperioris præiudicium: nam etiam ſi peccatũ ſit in forma habet ſuperior tunc prouidere: vt ſupra eodem quan quam] Dico ergo breuiter, quod in omni caſu ante confirmationem tenet renunciatio quo ad electum: quo ad ſuperiorẽ in nullo caſu fit ſibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argume n. ſ̃. eo tit. ab eo Ioan. And.

† Idẽ in electo ad ſæculare officium. l. hac cõcaſu editio. ſ. 1. ff. d codi. & demõ. l. filio. §. 1. illo tit. Phi. Fon.

† No. q̃ diligẽtia in termino facta, & redacta ad nihilũ terminus iteratur. Bar. in l. & ideo. ff. d ver. ob. ergo ſi in h. menſis dati aa perdãtur, iterãdus eſt mẽſis. Phil. Pet. Fonta.

[Glo. ſequens cauſam addit, litteram exponit, quærit, & ſoluit.]

d ¶ Occultum] idẽ ſi propter ſuperueniens delictũ, vel factum. Pone q̃ peccauit in decre. ſupra eo. quàm ſit: vel in decre. cupientes vel in decre. infra e. ſi religioſus. redibit poteſtas ad electores, cum in culpa nõ fuerint: & ideo dicit, de occulto: q̃a ſi ſcienter elegiſſent poteſtas eligendi nõ rediret ad eos: ſed ad ſuperiorẽ deuolueretur ſecundum diſtinctionem decre. ſupra e. quanquam & ſic non procederet quæſtio quantum tẽpus deberent habere: quia nullum. Sed pone, q̃ ſciẽter elegerunt indignum, ita q̃ priuati erant poteſtate eligendi: Papa de gratia eos reſtituit 3, nunquid habebunt integrum tempus, vel tantũ quod ſupererat? Dico q̃ integrum per hãc decret. & per decret. de maio. & obe. cũ olim. in anti. j. quia integre reſtitui intelliguntur. 23 q. 3. notandum. C. de ſen pal. l. 1. & ita notãt Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & obe cum olim.

3 Non ſit hic reſtitutio cõtra lapſũ tpis, & ſic nõ obſtat finis vlti. glo. Ioan. Andr.

e ¶ A diſſenſu. vt ſupra in primo caſu.

f ¶ Renuntiatione.] ſcilicet poſt conſenſum.

[Glo. ſeq. litteram expont & ampliat: ſecũdo ponit duas opiniones, & primam approbat.]

g ¶ Integrum. ſcilicet trium mẽſium in cathedralib. vel regularibus eccleſijs. ſ̃. eo. ne p defectu. in minoribus ſex menſes. de conceſ præb. c. 2. Et idem intelligo repertum in menſe, qui datur Papæ ad electionẽ vel collationem beneficiorum in curia vacãtium. infra de praben. ſtatutum 4. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habẽt eligere quia ſecus ſi ex iure deuoluto: ſecundum ea quæ no. Ber. Tan & Hoſtien. ſupra eod. ne pro defectu. qui dicunt negligẽtes eſſe priuatos tantum in prima electione, quæ eis cu rrit: vnde ſecundum hoc ſi archiepiſcopus, ad quem ex iure deuoluto ſpectat eligere, eligit: & elect⁹ diſſentit vel renunciat, vel moriſ: ad canonicos redibit electio. Sed Goffr. itellexit negligẽtes priuatos ĩ tota illa vacatione: ſed prior opinio verior vt: q̃a ſi culpa

4 Et idẽ in patronis quo ad tps quadrimeſtre. vl ſemeſtre de quo ſ̃. de iure patro. ca. vno. Io. And.

ea

ex delicto proueniens, ex prima electione tantũ puni tur, ſupra eo. cũ Vintonien. multo fortius hic erit cul pa, quę prouenit ex negligẽtia, cum minus puniri de beat negligentia, quàm dolus. ſupra eod. nihil eſt. de crim. fal. ad falſariorum.

[Glo. ſeq. tex. ampliat: ſecundo notat diuerſa tempora.]

a ¶ Aliã.] eadẽ ratione idẽ dico in tertia & quarta: ſi ſecũdus, vel tertius diſſentit & renũciat, moritur: vel occulto ſuo vitio caſſatur: & idẽ in vlterioribus. Nota igit tẽpora, quæ dãtur in expeditionib. eccleſiarum vacantium: Primo dantur tres menſes electoribus ad eligendum, vel ſex menſes ſecũdum diſtinctionem. ſupra eo. ne pro defectu. de concel. p̃ben. cap. 2. & ſeruata forma illius decret. Ad præſentandum datur tempus quã citius fieri poteſt, & adhuc octo dies ſup. eod tit. & lib. quam ſit. & cap. cupientes. in princip. & §. ceterum. Ad conſentiendum datũ vnus menſis electo, ſi libertatem habet cõſentiẽdi, aliàs quantum iudex arbitraf. Ad petendam confirmationẽ dãtur tres menſes. ſupra eo. q̃ ſit. Ad conſecrationem alij tres 100. di. quoniam. & 75. diſt. c. 2. Et ſi dẽt palliũ petere, hoc faciat a tpe ɔſecrationis ꝑ alios tres menſes 100. di. c. 1. In cauſis autem regularium, vel cathedralium, quæ ex immediata ſubiectione vel appellatione deuoluuntur ad Papam, ſeruã decre. Nicolai. ſupra eo cupientes.

Gl. ſeq. textum exponit, dubium ſoluit, & arguit.]

b ¶ Fraudulenter.] pone in vltima die trium menſiũ dixerũt canonici, eligamus talẽ qui diſſentiet: & ſic à die diſſẽſus adhuc habebimus tres menſes: & ſic fraudẽ faciẽdo reperiebanf ſex mẽſes habere in cathedralib. vel regularib. vel in inferiorib. annum, quod eſſe nõ debet. ſupra eo auaritiæ. Et dico ꝙ qui fraudẽ allegat, eam probare dẽt ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decr. quæ facit pro his quæ not. per Inn. & Hoſtien. ſupra in ant. de appel. ex ratione. qui ibi no. ꝙ ſi vna die qs fuerit impeditus de anno appellationis proſequendæ: habebit integrũ annũ a per prędictã decre. & eo. tit. cum ſit 2. q. 6. ei qui & in Auth. de his qui integ. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 2. Sed ſi beneficio reſtitutionis ei ſubueniref, tunc non habebit niſi tacitũ tempus, quantum amiſit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum reſti. l. ab hoſtib. §. ſi. ibi de hoc per eos plenius videre poteris.

ADDITIO. Facit Clement. ab eccleſia. de reſti. in integ. Ioan. And.

S[i] religioſus.] Sunt duo dicta: Secundum ibi: Quia vero.

CASVS. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monaſterij noui i ſtatuis, vel alio monaſterio: monachi illius monaſterij quendam monachum alterius monaſterij in ſuum abbatẽ elegerunt: & electione facta ſibi eam præſentauerunt, petendo, ut conſentiret aut diſſentiret: quæritur vtrũ iſte monachus poſſit cõſentire illi electioni ſine licẽtia ſui abbatis: vel requiratur vt petat & obtineat licẽtiam à ſuo prælato, ſiue abbate? Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ cum monachus cenſeatur mortuus, & nõ habeat velle neq; nolle, nõ põt cõſentire electioni de ſe factę niſi petita & obtẽta licentia à ſuo prælato: tamen ſi ipſius p̃latus nollet ei dare licentiam, poſſet ipſe prælatus cõpelli per ſuum ſuperiorẽ. Sed quid? ponamus ꝙ abbas bene vult ei dare licẽtiã: ſed ɔuentus nõ vult cõſentire: vtrum ſolus abbas poſsit ei dare iſtã licẽtiã? Reſpõdet ꝙ ſic, etiam inuito conuentu.

ctionem aliam [a] celebrandã: Dummodo nil fraudulẽter [b] egerint in pręmiſſis.

¶ Idem.

¶ Si religioſus non obtenta licentia conſentit electioni de ſe facta extra ſuum monaſteriũ, non valet conſenſus, & irrita eſt electio.

CAP. XXVII.

SI † religioſus [c] (cuius arbitrium [d] nõ ex ſua, cum velle vel nolle non habeat: [e] ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cuius imperio ſe ſubiecit, uolontate dependet) electioni de ſe ad prælationem aliquam extra ſuum monaſterium, vel ſuam eccleſiam [f] celebratæ, ſui ſuperioris, [g] qui dare ipſam valeat, non petita licẽtia, & obtenta, [h] præſumpſerit conſentire: cõſenſus ſic præſtitus non teneat: [i] & in pœnam præſumptionis illius, electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omnino.

¶ Solus ſuperior ſine conſenſu dare poteſt ſuo religioſo conſentiendi, & tranſeundi licentiã, hoc dicit.

¶ Quia vero vtrum religioſis [k] conſentiendi electionibus de ſe factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint tranſeundi, a ſuis ſuperioribus ſine fratrum † conſilio licentia dari poſſit (cum iura ſuper hoc ſint uaria [l]) dubitatur interdum: Nos

[Prima gl. ſummat.]

c ¶ Si religioſus.] Si religioſus nõ obtẽta licẽtia cõſentit electioni de ſe factæ extra ſuũ monaſteriũ, nõ valet conſenſus, & irrita eſt electio. Secundo dr̃, ꝙ ſolus ſuperior ſine capitulo dare põt ɔſentiẽdi & traſeundi licẽtiã.

d ¶ Arbitriũ.] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e ¶ Non habeat.] 12. q. 1. non dicatis. & ſupra eod. ti. quorundam. ꝑ de ſepul. cap. vlt.

f ¶ Suam eccleſiam.] in alijs ergo nõ habet locum hæc conſtitutio.

g ¶ Superioris.] ſolius etiam ſine conſenſu, vt inf. proximo reſponſo.

[Gl. ſeq. litteram exponit. notat, quęrit, & ſoluit: & opi. ponit.]

h ¶ Obtenta.] debito modo, & non per extorſionẽ: vt ſupra eo quorũdam. ad idẽ infra de his quę ui metusve cau. fi. c. 1. Et nota caſum, in quo non ſufficit petere licentiã, niſi & obtineatur: interdũ ſufficit, vt i. de reg. licet 3. Sed quid ſi ſuperior licentiam dare noluit? Dixerũt Tanc. & Ber. ſupra in anti. de renun. poſt tranſlationẽ in prin. ipſum per ſuum ſuperiorem cõpellendum, niſi habeat iuſtam cauſam denegãdi. ſup. de iure pat. nullus ſi habeat iuſtam cauſam, non compelletur. 63. diſt. literas. 71. diſt. c. 2 & 3. Sed quia ſolius principis priuilegium videtur priuare aliquẽ re ſua, dicunt quidam per ſuperiorẽ, Papam intelligendum: & ſic loquitur illa decret. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. And.

ADDITIO. Per ſuperiorẽ, Papã intelligi dicit Hoſtien. in decret. nullus de iure patron. & Abb. in decre. admonet de renun. quod placet Io. Mo. & Archi. ſupra eo q̃ ſit. Nec obſt. decr. nullus. quia illud cũ eſt aliquod ius quæſitũ: hic de mera gratia: hoc ſemper ſaluo, quod hẽs in extrau. Benedicti, eo. tit. ſi religioſus de qua ibi feci additionem Ioan. And.

i ¶ Non teneat.] ſic ſupra eo. quorundam.

k ¶ Religioſis.] Mendicantibus, uel non.

[Glo. ſeq. alleg. pro & contra, & ponit opi.]

l ¶ Sint uaria.] Quod enim ſolus prælatus illam dare poſſet: videbaf per c. 58. di. c. 2. ibi, abbas loci de capitulo nihil dixit. ſup. de renun. poſt tráſlationẽ, ibi, &

† Vide Clem. cũ ɔceſſa. de elect. & extrauag. Benedicti, q̃ incipit: ſi religioſus, ꝙ electio.

i Idq; ex decreto Cõc. Lat. ſub Innocen. iij. c. 41.

a Ita ſi alia parte anni fuerit ſemp. diligens, notãt Do. in d. c. ex rõne legis. & in Auth. ij qui. C. de tẽp. ap. Ion.

† Not. ꝙ monachi dñr fres. c cãm. 7. q. iu Do. alle. ibi. c. pen. ꝑ. eo. de priuileg. Fon.

i Dicit Io Monalus hõis generoſi de ſe tendit ad alta: honores & officia: quẽ aium reprimunt iura, ut hic, & i. de teſt. c. 2. ſed nõ ſic homo aſpirat ad onera.

 ſancti

ad huiuſmodi dubitationem tollendam: [a] & ut ordinationes eccleſiarũ, ac monaſteriorum, in quibus tales [b] electi [c] extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem ſuperiores (ſuis irrequiſitis conuentib.) electis [d] huiuſmodi conſentiendi, & tranſeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

† Arch al reg. 16 q. 1. monachi & ca. cũ pro uilitate & 18. q. 2. nullã ptã tẽ. 20. q. 4. mona. c. uñ. Ioã. And.

ſancti Fridiani Priore. & ſupra eo. tit. quàm ſit. 1 ibi, ſuperioris. nil de capitulo dixit. In contrariũ uidebatur ſupra de uerb. ſign. abbate. ibi, abbati & conuẽtui placuit, &c. & eſt expreſſum de ſtatu monac. cap. 2. in fi. & 19. q. 3. ſtatuimus. & hoc ſecundum litteram, quę ibi eſt abbatis, ac totius cõgregationis: ſed ſecũdum aliam quę eſt ſiue actione facit in contrarium. Et prælatus nõ põt alienare res eccleſię ſine cõſenſu capituli, 12 q. 2. ſine. ergo nec pſonas, cum maior ſit alienatio pſonæ, q̃ rerũ. ad idẽ 12. q. 1 præcipimus. & hãc ſecundam partẽ tenebat Io. And. 58. diſt. c. 2. & Ber. in pdicta decre. poſt trãſlationem. in 3. glo. prima tamen hic approbatur nõ tam de iure antiquo, quàm de hoc nouo ob celerem eccleſiarum expeditionem.

Iuriũ declarã ad Papã ſpectat.

a ¶ Tollendã. Interpretatio enim & declaratio iuriũ ad eũ ſpectat 1. q. 1. c. ſicut §. ex his. ĩ de ſent. ex. com. inter alia. C. de leg. l. ult. Et habes etiam de hoc ſupra in auth. de poſtul. cap. 1.

b ¶ Tales.] ſcilicet religioſi, qui non habent liberũ arbitrium tranſeundi, uel conſentiendi.

c ¶ Electi.] ex multiplicatione huius uerbi quod hic habes, not. ꝙ religioſi poſſunt eligi: & dicam infra c. proxi.

d ¶ Electis.] nõ dixit, eligendis: vnde non valet licentia data religioſo, vt cõſentire poſſit electioni futuræ, uel prouiſioni, ẽt cum conſenſu ſui ſuperioris: vt in conſt. Clement. eo. tit. cum conceſſa.

NVllus religioſus.] Primo ſtatuit: Secundo decernit: ibi, Quòd ſi. Tertio excipit: ibi, Ad dignitatem. fortificationem interſerens: ibi, Ad quam. Io. And.

CASVS. Vacante monaſterio ſancti Cypriani Pictauis, in quo ſunt plures monachi: aliqui ſunt tacite pfeſſi, videlicet per delationẽ habitus. vel ſe immiſcẽdo actib. profeſſorum: alij autem ſunt expreſsè profeſſi: ipſi conuenerunt in vnum ſuper electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite profeſsũ, nõ autem expreſſe, in ſuum abbatem elegerunt: utrum ad hoc quòd quis poſſit eligi in abbatem, requiratur expreſſa profeſſio? Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: ita ꝙ tacita profeſſio nõ ſufficeret: & hodie iſtud capitulum extenditur ad prioratus, & alias adminiſtrationes: vt in clem ne in agro. §. ſane. de ſta regu. Ex quo dicunt Doctores, quòd monachus, qui fecit tacitam profeſſionem, poteſt inſtare ut prælatus ſuus ipſum admittat ad profeſſionem expreſſam, quia ipſius monachi intereſt admitti ad profeſſionẽ expreſſam: ut poſſit uocari ad prioratus, & alias adminiſtrationes Hoc dicunt iſta duo vltima capitula ad lõgum. Nota primo ex capitulo, ſi religioſus quòd religioſus per profeſſionem abdicat à ſe ſuum proprium velle, & illud ſupponit voluntati abbatis, & hoc uerum in licitis & honeſtis Nam ſi abbas ſibi præciperet aliqua, quæ eſſent contra Deũ, nõ tenetur ei obedire, uel ẽt ſi præciperet aliqua, quæ ſunt contra ppriam cõſcientiã, ad oĩa aũt alia tenetur ei obedire.

Nota inſuper ex dicto c. ſi religioſus. quòd religioſus poteſt conſentire electioni de ſe factæ cum licentia ſui prælati, & ſolus prælatus inuito conuentu poteſt dare religioſo licẽtiam ſe transferendi ad aliud monaſteriũ. Nota ex hoc c. nullus. ꝙ ad hoc ut poſſit

¶ *Monachus in abbatem eligi nõ põt, niſi ſit expreſſe profeſſus Ad dignitatẽ aũt ẽpalem, & in ſæculari, & in regulari eccleſia talis eligi poterit.*

CAP. XXVIII.

NVllus † religioſus [e] ad Abbatiam, ſeu prælaturam [f] ſuæ uel alterius religionis [g] de cętero eligatur, [h] niſi antea fuerit ordinẽ regularẽ expreſſe [i] profeſſus: Quòd

† Vide Clemen. cũ rõni. de elect.

religioſus ſe transferre ad aliud monaſterium, requiritur ꝙ fecerit profeſſionem expreſſam Idẽ dicẽdum in quocunq; prioratu: ut in cle ne in agro §. ſane ſup. alle. Nota ꝙ religioſus põt vocari ad prælaturã epiſcopalẽ. poſito ꝙ eccl'a cathedralis ſit ſæcularis: nec per hoc dr̃ deſcẽdere, ſed potius aſcendere: quia ẽpi dicuntur religioſiſſimi.

[Prima gloſſa ponit ſummã, & quid declaret.]

e ¶ Null' religios'.] Monachus in abbatem eligi nõ poteſt, niſi ſit expreſſe profeſſus: ad dignitatẽ autẽ ẽpalem, & in ſæculari, & in regulari eccl'a talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalẽ. ĩ. eo. cũ cauſam. & reprobat qđ no. Naſo & Compoſtellanus ſupra eod. cum in magiſtrum & approbat quod ibi not Hoſtienſis & Goffre. & Abbas in decretali, cum cautam: in ſecunda approbat quod no. Ber. de ſtatu. regular. quod Dei timorem in magna gloſſa. Compoſtellanus. ſ eo cum cãm. & Hoſtienſis de uoto. per tuas.

f ¶ Prælaturam.] puta Prioratum, Guardianatum, & vel Magiſtratũ ſcd̃m quòd diuerſi ſunt nomina taliũ prælatorũ, qui religioſis præſunt, vt ſupra eo. tit. c quorundam. ad idem ſupra eo fundamenta Sed ẽt hodie in adminiſtrationibus & prioratibus monaſteriorum habet hoc locum. vt in cle de ſta. regu ne in agro. §. ſane.

& Hic no. Do quod Guardianus fratrũ Minorũ eſt in dignitate, ið dat delegar', vide Fel. in c olim de maio. & obed. Font.

g Alterius religionis.] hodie religioſus el gi nõ põt ad prælaturam alterius religionis, uel habitus per cl. eo. tit. cum rationi.

ADDITIO. Archidiaconus tenebat hic contrarium per hanc literam reſpondens ad cap 16. q 7. in noua actione quòd nõ loquebatur de diſparitate habitus, ſed clericorum ad laicos. & ſic 15. q. 3. monaſterijs loquebatur de laicis, qui ſunt in probatione. & cap. officij. ſupra in ant Sed loquitur ibi de nouitio nõ experto Ioan. And.

Gloſſa ſequens oſtendit hic ſolui quæſtionem, de qua ponit duas opi.]

h ¶ Eligatur.] eligere tamen poteſt, ſi tacite ſit profeſſus. ĩ. eo. ex eo ꝙ. in ſi & in cap. indemnitatib. in prin. Nota expreſſe, ꝙ monachus uel religioſus eligi põt, nec debet poſtulari ſed poſt electionẽ poſtulabit, ſine ſuperioris enim licentia, qui eã dare poſſit, nõ poterit ꝯſentire. ĩ. eo. cap. proxi. per quod idem probatur. & per decr. ĩ. eo. quã ſit. & ſupra eo. quorundam De hoc olim opiniones fuerunt. & tractabant de hoc Inn. & Hoſt. ſupra de renun. poſt tranſlationem. ĩ in anti. de uo. per tuas Compoſt. ĩ. in anti. de poſtula. c. 3. Gar. ĩ. eo. quam ſit. & dicebant quidam (quibus fauebat Inn & Cõpoſtell.) monachum extra ſuum monaſterium debere poſtulari, non obſtante decre. per tuas. ubi dicebant abbatem electum in prælatũ, aliàs in epiſcopum eligi poſſe, aliàs extra ſuũ monaſteriũ poſtulari debebat. Alij dicebant indiſtincte eũ eligẽdum. Ad decre. poſt tranſlationem. reſpondebant, illũ fuiſſe poſtulatum propter ordinem Epiſcopalem, hodie tene eum eligendum per hæc iura.

i ¶ Expreſſe.] ergo non ſolũ ſæcularis eligi non poterit in abbatem, vt ſupra eodẽ, cum ad noſtram. ſed & ex religioſus tacite profeſſus, ut hic, & infra eo. indemnitatib. in prin. ubi in abbatiſſa, uel prioriſſa idẽ dr̃, & tamen per tacitã profeſſionẽ bene eſt quis monachus &

Scripta tñ non eſt de neceſſitate profeſſio nis, Franc. hic.

† Al ita: actũ fuerit.

† Al.ita: ad ẽt nouitij, &c.

chus: & votũ ſolemnizat. ſ. de vo. c. uno. non autẽ ſolus habitus, ſed profeſſio facit monachũ. ſ. de regula. porrectum talem aũt profeſſionem in ſcriptis facere debent. vt obuiet illis, (ſi poſtea reclamarẽt) propria ſcriptura. 27 q. 1. omnes fœminæ, 1. q. 7. ſaluberrimum.

poteſtatẽ eligendi, ꝙ debeant facere ꝯpromiſſum abſolutum, non determinatum: vel vtrũ nõ ſit correctũ. illud. c. cum dilectus. videlicet vt canonici poſſint facere compromiſſum cum determinatione & reſtrictione? Reſpondet ꝙ per c. quia propter. non eſt correctum. c. cũ dilectus. Nam c. quia pp. nõ dicit, ꝙ illud cõpromiſſum ſit ſimplex: & ñ ſit determinatũ & reſtrictum: ſed ſolum ponit vnam formam compromiſſi: quia dicit, ꝙ ex altero de trib. modis eſt procedendum: & ſi aliter ꝓceſſum fuerit, nõ valet electio: Forma autem cõtenta in c. cũ dilectus. continetur ſub forma compromiſſi.

ſi ſecus actum † fuerit, eo ipſo irritum [a] habeatur. ¶ Ad dignitatem vero epiſcopalem (ad † quam nouitij [b] eliguntur interdum) talem in ſæcularib. vel regularibus [c] eccleſijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ Forma electionis tradita per decr. ſup. eo. cum dilecti. non eſt ſublata per ſequens concilium, quia propter. h d. Io. And.

CAP. XXIX.

CVm expediat [d] concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (ſi ſuſtineri [e] ualeant) euitari: Decretalem [f] felicis recordationis Innocentij Papæ tertij prædeceſſoris noſtri, quæ innuit ſub ea forma poſſe in electionibus licite † compromitti: ut compromiſſarij ſecreto & ſigillatim voluntatibus omnium inquiſitis [g] illũ, in quem maior & ſanior pars capituli [h] conſenſerit, eligere teneãtur: declaramus abrogatã non eſſe per ſubſecutũ cõcilium [i] † generale: immo põt in ipſis electionib. ut

† Correctio iuriũ eſt vitanda, & ubi apparet ꝯrietas, p diuiſionẽ actuũ debet reduci ad concordiam, adhoc ſ. de teſti c. cũ tut. & de reſtit. ſpol. c. litteras.

† Dictio, licite, deeſt hic in antiquis codicib.

† Cõcil. Lateranẽ. ſub Inno. iij ca. 24. refertur de elect. c 42.

a ¶ Irritum.] olim nõ erat irritum ipſo iure ſed irritandum per ſententiam. ſup. eo cum cauſam.

b ¶ Nouitij.] nedũ tacite profeſſi. & minus ſunt obligati nouitij, quia põt ad ſæculum remeare; niſi appareat eos abſolute voluiſſe vitã mutare: ut nſ. de regu. non ſolum.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

c ¶ Regularibus.] quaſi dicat, interdũ cathedralis eccleſia ſecularis eſt, i. ſæcularium canonicorũ; interdum regularis: vtroq. caſu tacite ꝓfeſſus in epm eligi poterit. Sed quæ eſt ratio, quare in cathedrali regulari eligitur non profeſſus: in alijs non: prout dixerunt Lau. Tanc. Goff. & Compoſtella. in prædicta decre. cum cauſam. i. propter excellentiam epiſcopalis dignitatis & ordinis, ut eps etiam ſæcularis immediate præſit monachis. & probatur idem ſ. de iud. cauſam ſ. ne ſede vacante. c. 1. vbi monaſterium erat vnitum cathedrali eccleſiæ, forte ſæculari tñ Tancr. & Goff. ibi dixerunt, ꝙ Bathonien. cathedralis eccleſia ibi erat regularis: ſicut & multæ i Anglia. ſed Ber. videtur tenere contrarium in tertia glo. unde in conſecratione religioſus dicitur etiam religioſior abbate, & eps monachos ad profeſſionem recipit, ut abbas. in authen. de ſanct. epiſc. § iubemus. collat. v. & facit ad hoc ſup. de uo. & uo redemp. ex multa. & quod not. ſupra, de capel. monacho. c. 2.

CVm expediat] Præmittit declarationis cauſam generalem: Secundo declarat: ibi, Decretalem. Ioan. Andr.

¶ Pro intellectu huius ca. præſupponitur primo illud quod habetur in c. cũ dilectus & c. quia propter. cod. tit. in anti. Dicitur in c. cũ dilectus. ꝙ canonici alicuius eccleſiæ vacantis, põt cõpromittere in aliquẽ ſub hac forma: videlicet vt ipſe exquirat uota ſingulorũ canonicorum, & eligat illum, in quem ꝯſenſerit maior pars totius capituli: & dicant illi hoc mõ: Nos ſumus viginti canonici, ꝙ damus & cõcedimus tibi poteſtatẽ, vt exquiras vota ſingulorũ canonicorum ſigillatim & ſecreto: & ſi reperis aliquem, in quem maior pars totius capituli ꝯſenſerit, illũ eligas: ſed illa forma non eſt ſeruanda in electionib. aliarum dignitatum per quas eccleſia non dr uiduata. Dicitur in c. quia pp. alleg. ꝙ canonici debent eligere prælatũ altera de trib. vijs: videlicet per uiã Spiritus ſancti, vel cõpromiſſi, vel ſcrutinij: Per uiam Spiritus ſancti, videlicet quando concorditer eligunt aliquem, nullo modo habito tractatu inter ſe. Per uiam compromiſſi, quando eligentes compromittunt in aliquo, ut dictũ eſt in c. perpetuæ. ſup. eo. tit. & lib. vnde forma ſcrutinij eſt multũ difficilis: in qua etiam deficiunt periti, & maxime ſi non habeant practicã & in hoc c. deciditur, utrum p ca. quia propter. ſit correctum. c. cũ dilectus. vel, ꝙ ſi canonici uelint transferre in aliquos

[Prima, gloſ. ſummat, & notat, & exponit.]

d ¶ Cũ expediat.] forma electionis tradita per decretalem, ſ. eo. cũ dilectus. nõ eſt ſublata p ſequẽs concilium, quia propter h. d. Et nota ex hoc princ. inſpiciendum quid expedit. de pœn. diſt. 1. aliud. ſ. de uo. & uoti redemp. magnæ. Vide quod ibi dixi in gl. ut patet in fi. & proprie expedientia vtilitatem reſpicit, ut ibi patet. Io. And.

e ¶ Suſtineri ualeant.] reprehenduntur hic illi, q nolunt ſuſtinere iura, quæ penitus ſunt correcta: ubi ergo apparet de correctione, non ſuſtineantur: aliàs ſuſtineantur. ad idem. C. de inoffi. teſta. ſi quando. & ſupra eo. eccleſia veſtra 2.

ADDITIO. Vide quod ſupra de priuil. accedentibus dixi ſuper 1. gl. in fi. Io. An.

f ¶ Decretalem.] ſ. eo. cum dilecti. aliàs cũ dilectus.

[Gloſſ. ſeq. declarat, & commendat hanc formam.]

g ¶ Inquiſitis.] eſt ergo forma iſta partim ex ſcrutinio & partim ex ꝯpromiſſo vt hic patet: 2 ſed principalius dicetur iſta forma compromiſſi, ſed determinati. Et ſi bene aduertatur, iſta hodie eſt melior & expeditior forma iudicio meo quam hodie habemus: non enim uolunt canonici libere ius ſuum in alios transferre, & dare illis poteſtatem præficiendi prælatum: per formam ſcrutinij graue eſt procedere, nec omnes bene ſciunt illam formam ſeruare: immo & boni uiri practicam ignorantes, in ea deficiunt: expedientius ergo ſeruabitur iſta forma.

h ¶ Capituli.] nota quia ſecus ſi diceretur de maiori parte eligẽtium: & compromiſſarij illum elegiſſent, quem maior pars numero, non maior capituli nominaſſet: quia tunc electio eſſet nulla, ſup. eo. ſi cui.

ADDITIO. Cum qua hæc deberet iungi, ut ibi dixi, & hic Archid. & Io. And.

[Glo. ſeq. ponit motiua opinionis hic reprobatæ, & alleg. reſpondet.]

i ¶ Concilium.] ſup. eo quia propter dicebant enim quidam, ꝙ forma illa ſublata erat per decre. quia propter & hoc uidebatur tenere Hoſtien. in prædicta decre. in prin. qui dicebat diuerſas electionum formas, vt ſupra eod. cum dilectus. & propterea ibi tres tantũ formæ. vel ſecundum alios duæ approbari videntur. & propterea ibi dicitur. alıter electio facta non ualeat: ſed contrarium eſt uerum, ut hic uides: & propterea iſta eſt forma compromiſſi: 3 ſed cum certa determinatione, ut ſupra dixi.

2 Ideo noua: qa vbi ius emanãs ꝯſurgit ex duob capitulis iuris antiq facit nouã ſpẽm. l. Gallus. § ille caſus ff de libe. & poſthu. cap. quanto. ſ. de iudc. Pet. & Ancha. Pon.

3 Idem Dñicus: ſed Arch. & Anch. § ſed opinio gloſſ. eſt cõior. Pont.

a ¶ Vt

prius a, procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ Accedens ad ſedem Apoſtolicam pro inſtruendo negotio electionis per decre. Cupientes. eundo hac de cauſa, ſtando, & redeundo integre (præter quotidianas diſtributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere poſſet in ipſa eccleſia reſidendo. Io. And.

CAP. XXX.

Cum non deceat b alicui ſuum officium eſſe dānoſum: Statuimus, vt ij, qui iuxta c conſtitutionem d fęlicis recordationis Nicolai Papæ tertij prędeceſſoris noſtri ſuper hoc editam, ad Apoſtolicam ſedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia inſtructuri: (Cum tales eccleſiarum ſuarum † proſequentes vtilitatem, cenſeri debeant reſidentes e) fructus beneficiorū ſuorum, quæ obtinent in illis eccleſijs, quarum negotia proſequūtur; & etiam aliorū quos reciperent, uel poſſent recipere in † ipſis eccleſijs reſidendo f; integre (quotidianis diſtributionibus dumtaxat excepti g) recipiant ad ſedem propterea h veniendo eandem, ibidem hac de cauſa i morando, & ad ipſas eccleſias redeundo, ac ſi perſonaliter in eiſdem eccleſijs reſiderent: Non † obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus, uel ſtatutis eccleſiarum ipſarum contrarijs, ſeu priuilegijs quibuſcumque, per quæ

a ¶ Vt prius.] .i. ſicut poterat ante concilium, quia propter. concilium tamen & decre. fuerunt eiuſdem auctoris.

Cum non] Primo ponit conſtitutionis cauſam generalem. Secundo ponit conſtitutionē, interſerens cām ſpecialē: Tertio tollit obſtantiā. Secunda: ibi, Statuimus. Tertia: ibi, Non obſtantibus.

CASVS. Dicit in c. cupientes. ī. eo. ti. & lib. ꝙ ſi in cā electionis appellet ad Apoſtolicam ſedem: eligentes debēt mittere ad eādem ſedē duos ex ipſis inſtructos, ſimiliter, ꝙ opponentes debēt mittere duos ex ipſis. Sed qd ſi illi, q mittunt ad Apoſtolicā ſedem ſunt de ipſis canonicis: vtrū ipſi canonici dēant reputari reſidentes: hoc eſt vtrū ipſi poſſint ꝑcipere fructus ꝑbendarū ſuarum? Rñdet ꝙ cū ipſi canonici ſint abſentes ꝓ vtilitate illius ecclæ, dēant cenſeri & reputari ꝑſentes: ita ꝙ ipſi percipiant fructus ꝑbendarum ſuarū: exceptis fructib. diſtributionum ſuarum quotidianarū. Sed ponamus, ꝙ tales canonici qñ erāt in eccleſia, cuius negotiū tractatur, ꝑcipiebāt fructus ꝑbendæ, quā habebant in alia eccleſia: ſicut in abbatia eccleſiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis non pōt eſſe abbas illius eccleſiæ, niſi ſit canonicus in eccleſia Pictau. & ꝑcipit fructus ipſius abbatiæ? Rñdet ꝙ tales canonici abſentes pro utilitate eccleſiæ fructus non ſolum ſuarum prębendarum, quas habent in eccleſia, cuius negotiū proſequuntur: ſed ēt debent percipere, fructus, quos perciperent ſi non eſſent abſentes: ſed reſiderent in illa eccleſia Nota primo, ex hoc c. illud ad quod allegatur principium c. ꝙ officium ſuum non dēt alicui eē dānoſum, ſiue nociuū Nota vlterius, ꝙ abſentes pro vtilitate eccleſiæ cenſentur reſidentes, quo ad perceptionē fructuū ſuarū ꝑbendarum, exceptis quotidianis diſtributionibus, quæ tantum cōceduntur intereſſentib diuinis officijs, hoc uerum, niſi talis canonicus eſſet infirmus, quia debet ēt hr̄e quotidianas diſtributiones, licet ſit abſens, ut in c. 1. de cler. ægro in ant Not. inſuper, ꝙ abſentes ab eccleſia, in qua ſunt præbendati, de iure cōi, non debent percipere groſſos ſuarum ꝑbendarū; valet tñ ꝯria conſuetudo, vel ſtatutum, ut ēt in abſentia percipiant fructus ſuarum ꝑbēdarum. c. cū omnes. de conſti. in anti.: Nam propter officium .i. miniſterium datur beneficiū, ideſt fructus.

[Glo. prima ſummat, & notat, allegans quoad hoc principium ſex concord.]

b ¶ Cū non deceat.] accedens ad ſedem Apoſtolicā pro inſtruēdo negotio electionis per decre. cupiētes. eundo hac de cauſa, ſtando, & redeundo, integre, ꝑter quotidianas diſtributiones, percipit fructus bñficiorū quos percipere poſſet in ipſa ecclēa reſidendo. Et nota ex hoc principio inſpici quid deceat: qđ proprie honeſtatē reſpicit. ī. de vo. & vo. redemp. magnæ. nec. n. honeſtū eſt officium ſuum alicui fore damnoſum. 4. q. 3. §. itē in criminali. uerſ. uenturis. ſup de reſcrip. ſtatutum. in fi. ff. de furt. l. ſi ſeruus cōis. ff. ad Velle. l. 2. §. 1. C. de admin. tut. cum quidam. ī. de fideiuſſo. peruenit. cum ſim.

[Gloſſ. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

c ¶ Iuxta.] nota qa ꝑ hāc literam dico, ꝙ ſi talis ēſt caſus quo inſtruens vadat non aſtrictus ꝑ decre. ī. cupiētes. puta quia nō eſt eccleſia cathedralis, nec regularis: vel ſi ē talis appro, vel immediata ſubiectio, q̄ non deuoluit, his caſib. cū non habeat locū decre. cupiētes, ergo nec iſtius decre. priuilegiū per iſtam literam: & concor. qđ dixi ī. eo. ſi poſtquā. 4. reſpon.

ADDITIO. Et facit ad quæſtionē, quā Paduæ diſputaui de Doctore diſputāte, qui diſputare ñ tenebatur quam vide ī. de regu. iur. acceſſorium. Io. And.

d ¶ Cōſtitutionē.] ſup eo. cupientes.

e ¶ Reſidentes.] Cōcor. ſupra de cler. nō reſi. ex parte.

f ¶ Reſidēdo.] pone: hēt eccleſia Bonon. priuilegium, ꝙ canonici ipſius eccleſiæ percipiant fructus beneficiorum ſuorum, quos habent in alijs eccleſijs in Bonon. eccleſia reſidendo: vel habet ipſe qui vadit pro inſtruendo negotio priuilegium. ꝙ recipiat fructus tales ſupra de reſcr. c. ult. hos iſto caſu percipiet, hoc vult dicere litera iſta.

g ¶ Exceptis.] quæ nec dantur ſtudentib 1 in theologia ī. de præb. licet. nec dantur præſentib. qui non intersunt horis canonicis. ī de cler. nō reſid c unico. Et licet iſta conſtitutio fingat ipſum præſentem: non fingit ipſum diuinis officijs intereſſentem. habeat ergo quod præſens haberet, qui diuinis officijs non intereſſet, vt in prædict. cap. unico. quod etiam eſt contra c cum dicat diſtributiones quotidianas concedi ijs, qui proſequuntur eccleſiarum utilitatem: & ibi ſoluitur.

h ¶ Propterea.] nota legem pro inſtruendo negotio electionis iuxta prædictam conſtitutionem: & facit ad id quod dixi in gl. 2.

[Glo. ſeq. recitetur per duas quæſtiones, & ſolutiones ipſarum]

i ¶ Hac de cauſa.] Si ergo facta inſtructione, & finito negotio, ſola uolūtate, uel pro aliorum ſuorū negotiorū expeditione maneret in curia: tunc ceſſabit priuilegium hoc Et eſt huic ſimile quod dicit lex, ꝙ nō vere reipublicæ cauſa abeſſe di[c]is, qui proprij cōmodi cauſa in legatione eſt, ff. ex quib. cau. maior. l. non uerè ſed poſtea ex quo redire inciperet, competeret ei hoc priuilegium: redit enim de itinere, quod ob hanc cauſam fecit. ¶ Hoc eſt expreſſum. ff. ex quibus cau-

† Not. ꝙ ſiū pōt dici id, ꝙ eſt ſuū in parte, & nō in toto vñā eccla nō eſt tota canonici, unde gl. inf. de præb. cū in illis.

† al. ita: ſ dictis eccleſijs, &c.

† al. ita: ñ obſtātib. quibuslibet alijs conſuetudinibus, &c.

1 Vide cōci. Trid. ſeſſ. 5. de refor. c. 1. in fine.

bus caſibus maio. l. ſi cui. §. tandiu.] & eſt ſimile huic quod dicitur de teſte, ſupra eo. li. de reſcri. ſtatutum, in fin. cum ſuis concor.

[Glo. ſeq exemplificat, quærit, ſoluit, ſolutioni opponit, & reſpondet: In fine arg. ad quæſtionem.]

præmiſſorum effectus [a] poſſet quomodolibet impediri.

¶ Idem.

¶ Is qui opponit euidentem defectum ſcientiæ vel perſonæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pænitere non poteſt, cauſam reddit. Ioan. And.

CAP. XXXI.

Ab eo [b], qui contra electum, vel poſtulatum, ſeu promouendum ad [c] aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obijcit, euidentem †, notorium, ſeu manifeſtum [d] ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponit: ipſius defectus oppoſitio, vel eius qualitas [e] nequeunt poſtea reuocari: cum enim opponens (ſi quod de defectu oppoſuit huiuſmodi, deſtitui veritate cõtingat) à proſecutione cauſæ debeat omnino excludi [f], & puniri, perinde ac ſi in probatione omnium, quæ obiecerat, defeciſſet [g]: iuſtum eſt, vt (poſtquam ad oppoſitionem eamdem procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem oppoſuit, vlterius pænitere [h].

¶ Idem.

¶ Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

a ¶ Effectus puta, quia eſt ſtatutũ. conſuetudo, vel priuilegium in eccleſia, q quacumque de cãs abſit, & ſi vtilitatem eccleſiæ proſequatur, nihil percipiat. Quid ſi talem cõſuetudinem, vel ſtatutũ iurauerit: Nõ credo, q tunc locum hẽat hoc priuilegiũ: quia iuſtum illud poteſt ſeruari ſine periculo animæ. ſup. de iureiur. ſi vero. & q̃a hic non diſpenſat cõ iuramentũ, vt de reſcrip. cum aliquibus. ſup. eo. li. cum ſuis ſimilibus. Nec obſtat, ſi ſuſtulit ſtatutũ, vel conſuetudinem, q eſt principale: ergo & iuramentum [1] de illo ſeruando, q eſt acceſſorium, tolle eñ inſtantiã. ſ. de iureiur. cum cõtingat. & q ibi not. [Aliqui cõtra per id quod dicit quibuſlibet: & ſubdit, quibuſcunque, & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæſtionẽ, de qua quærebat olim Car. in decre. cupientes. ĩ eo. li an duę perſonæ de opponentibus, [2] quæ vadunt pro inſtruẽdo negotio ad curiam, contribuere debent ad expenſas: ſiat quod inter eos conuenit ff. de depoſi. l. 1. ſi cõueniat. ſi nil erat cõuentum: dicebat iudicis arbitrio relinquendum, penſatis labore, & facultatibus mittẽtium & miſſorum. [Idem Ioan. And.] cum iſta decret. priuilegiet eos in fructibus percipiẽdis arbitratur iudex eos conferre debere.

ADDITIO. Et facit ad quæſtionem de damnum paſſo, numquid contribuat cum alijs ciuibus ad emẽdam? Et dicitur, q ſic: in Spec. de cenſi. §. 2 ver. quid ſi damnum facit ff. ad legem Rhod de iac. l. nauis oneſtę. §. cum autem. de hoc ff. de legatis l. 1. ab omnib. §. ſi Titio. Ioan. And.

Ab eo, qui contra electum.] Diuiditur in duas partes: Secunda: ibi, Cum enim. Domi.

CASVS. Vacante eccleſia Piſtauienſi, vel alia eccleſia, puta monaſterio ſancti Cypriani: Piſtauienſes canonici vel monachi, quendam Titium in prælatum elegerũt, fuerũt aliqui opponẽtes, qui oppoſuerunt cõ electum defectũ ſcientiæ vel morũ, vel defectum ſuorũ natalium: & cũ hoc qualificabãt illos defectus, videlicet, q illi defectus erant manifeſti: opponentes pænitentia ducti voluerũt recedere ab illo defectu: vtrũ poſſint? Rñdet, q non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectũ, ab illo defectu recedere non poſſunt, Sed ponamus, q ipſi nolũt recedere a defectu, ſed ſolũ a qualitate: vtrum ſit eis permiſſum? Rñdet, q non, immo ſi recedãt a qualitate defectus, ſunt puniendi, ac ſi defeciſſent in probatione defectuum: ideo dẽnt perſiſtere & in defectu, & in qualitate defectus: ſi ſi dicti opponẽtes recedant ab ipſis defectibus vel qualitatibus: poterit ſuperior inquirere de ipſis defectib. vel qualitatibus: vel etiam opponentes, ſi ſint, qui prætendant habere intereſſe.

† No. iſta æquiparari: euidẽs notorium & manifeſtum: & ſic vñr iſta ſynonyma, de quo vide text. ĩ. de verbo. ſignifi. c. 2.

1 Gl. ſi. in cle. dudũ. verſi pacta: de ſepul. c. conſtitutus. de reſcri. in anti. & procedit hæc glo. ſm Phil. & ſi clauſula, non obſtante, ponañ in aure. vide Rom. cõſ. 30. Fon.

2 Idẽ de eligẽtib. eo caſu, quo tenẽtur ad expenſas. Io. And.

[Prima gloſſa ſummat]

b ¶ Ab eo.] Is qui opponit euidentem defectum ſciẽtiæ, vel perſonæ cõtra promouendum ad aliquam dignitatem, pænitere non poteſt, cauſam reddit.

[Secunda Gl. quæſtionem ſoluit.]

c ¶ Promouendum.] iſta igiĩ tria ſunt paria. concor. ĩ. eo tit. vt circa. Et nota, q d cit, dignitatem: & idem dicit ſupra eo. ſi forte. & idem ĩ. de verborũ ſignificat. conſtitutionem, per quod apparet, quod decre. illa, ſi forte, nõ hẽt locũ in alijs bñficijs, vt ibi dixi.

d ¶ Manifeſtum.] iſta n. quo ad caſum noſtrum ſunt ſynonyma, & idem deſignant. vt inf. de verbo. ſignif. cõſtitutionem.

e ¶ Vel eius qualitas.] hoc vult dicere: is q oppoſuit, forte vult obiectũ reuocare: vnde cũ oppoſuiſſet euidẽtem defectum ſcientiæ vel perſonę, dicit q vult inſtare alijs obiectis recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, ſed qualitatem: [3] vnde nunc vult ſimpliciter dicere, quod patitur defectũ: ſed reuocat id quod dixerat, quod defectus erat euidens: iſtud eſt reuocare qualitatem tãtum, & neutrũm poteſt, vt hic vides. Ioan. And.

f ¶ Excludi] vt ſup. eod. ſi forte.

g ¶ Defeciſſet] vt ſupra eo. tit. c. 1.

[Glo ſeq. quærit, arg. negatiue, & affirmatiue: & pro negatiua ſoluit]

h ¶ Pænitere] vt ſic ſibi nõ liceat mutare cõſiliũ in alterius detrimentum. infra de regulis iuris, mutare. cu ſuis concordãt ad idem ſupra de electione c. publicato. nam & quod ſemel placuit, nõ põt amplius diſplicere, vbi verſatur alterius intereſſe int. de regul. iur. quod ſemel. niſi in caſibus, in quibus iura pænitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. [4] & eſt ſimile huic ſupra eodem ut quis duas] Io. Monach. & Archidiaco. alleg. ff. de pact l fina. depoſi. l. 1 §. ſi rem. [Quid dices, pone promouendus conſentit, quod opponens renunciet obiectui, vel qualitati obiectus: iudex non conſentit: numquid hoc poterit opponens? Et videtur quod non: quia quos prætor prohibet, &c. ff de poſtulan. l. quos prohibet prætor, & cõcord. ſupra de exceptionibus, c. vltimo. maxime cum in huiuſmodi electionibus exuberet iudicis officiũ, ſupra de electionibus olim. cum ſimilibus. In contrarium videtur per hanc litteram, quæ dicit: in præiudicium eius, contra quem, &c. & quilibet poteſt renunciare iuri pro ſe introducto ſupra de regular. ad Apoſtolicam. C. de legib. quod fauore infra de regulis iuris, quod ob gratiam. Satis videtur (per prima iura, & maxime ea ratione: quia ſi probetur talis obiectus: promouendus ſtatim debet repelli) quod ipſe huic iuri renunciare non poſſit: [5] cum iſtud ius: licet ei faueat, ſi non probatur obiectus: tamen ei nocet. ſi fuerit probatum: & ſic videtur renunciare non poſſe huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi ſupra eod. ſi forte.

Ex eo.]

3 Et non põt. q ad retractio qualitatis mutaret actionẽ: quia iſtæ exceptiones ſa priũt actionem Domi. Fon.

4 Adde qđ ibi di cam. vide gl. c. ſi diligẽti. de fo. con. Fel. ca. cũ olim. col. 3. ĩ re in. in antiq. Fon.

5 Idem Arch. alle. q̃ no. 2. q. 7 quærẽdũ & c. alieni lo. And.

CAP, XXXII.

EX eo [a] quòd ad electionē epiſcopi [b], quæ te in pupillari [c] conſtituto ætate, in tua † eccleſia [d] extitit celebrata, cum ceteris eiuſdem eccleſiæ canonicis non fuiſti admiſſus: de contemptu [e] conqueri, aut electionem eādem impugnare non potes: Cum tam iuris [f] †, quàm rationis [g] exiſtat: vt tales (cum diſcretione [h] careant) ad præſtandum in electione ſuffragium [i] nullatenus admittantur.

¶ Non profeſſi cum profeſſis, vel conuerſi laici cum clericis, electioni intereſſe non debent. hoc dicit.

¶ In eccleſiis quoq; regularibus, vel monaſteriis,

Ex eo.] ſunt duæ partes. quæ patēt: Et prima ponit dictum, cuius rōnem ſubdit ibi: Cum tam. Secūdò ponit duo dicta: ſecunda: ibi, Vel cōuerſi. Io. And. ¶ Pro intellectu huius c. præſupponendū eſt illud, ꝙ habet in c quod ſicut. eo. tit. in ant. vbi dr̄, ꝙ oēs habētes vocē in electiōe, dēnt vocari ad electionem faciēdam. Itē ꝙ illi, qui ſunt præſentes die electionis faciēdę, non dēnt vocari: q̄a fruſtra vocarent: ſed ſoli abſentes ſunt vocandi ad illā diem, quā dēt electio celebrari; ſi ſint in loco propinquo vel remoto, ſecundum ſtatuta illius eccleſiæ: tamen ſi preſentes proceſſerunt in electione abſque vocando abſentes valet electio de ſe: ſed abſentes poterunt poſtea facere caſſari illam electionem

† Nota, ꝙ ſuum pōt dici, qđ ē cōe cum aliis. ad hoc ſup. eo. cū nō deceat. vide q̄ notaui ad c. penu. inf. eo. de ſē. exc. Fon.

† No. arg. ꝙ ad ꝓbādū deciſionē dubii, ſuffi. cit valida re deciſionē duplici argumēto, vel idōne. vide Io. An. in c inquiſitionis. F. de accu. Domi.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauienſi, canonici illius eccleſię conuenerunt in vnum ad electionē futuri paſtoris faciēdam: In eccleſia ipſa erat canonicus impubes de iure cōi vel diſpenſatiue, qui erat tunc abſens: Vnde qñ aſſignauerunt diem ad faciendā electionē, alii canonici non vocauerunt illum impuberē: ſed eo ſpreto ad illam electionem proceſſerunt: vult iſte impubes conqueri de cōtemptu, & caſſare electionē: vtrum poſſit. Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia cum talis impubes non hēat vocem, fruſtra vocaretur ad electionem: quia ipſe impubes caret diſcretione, quæ requiritur in electione: Sed hodie quantūcunque ſint puberes, nō hēt vocem. niſi ſint in ſacris conſtituti: ſed impubes non pōt eſſe in ſacris: ideo nō hēt vocem in electione? Secundum vero hæc tp̄a nō requirebatur, ꝙ quis eſſet conſtitutus in ſacris, quo ad electionem actiuam. Sed ſanctiſſime Pater ponamus, ꝙ vacat aliqua eccleſia regularis: in qua sūt monachi profeſſi, & alii non ſunt profeſſi: vtrū non profeſſi habeant vocē electiuā, & ſint vocādi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia ad electionem actiuam requiritur profeſſio: ſed tunc in iſto caſu, ſ. ad electionem actiuam, ſufficit tacita profeſſio: ſed ad electionem paſſiuam, requiritur profeſſio expreſſa, vt in c ſi religioſus, ſupra eo. tit. & in cle. ne in agro. §. ſane, de ſta. regu in clem Sed quid de conuerſis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōiter in religione beati Franciſci ſunt laici conuerſi? Rñdet, ꝙ tales conuerſi non hēnt vocē in electione: quia illi ſoli hēt vocem in electionibus, qui ſunt tacite vel expreſſe profeſſi religioſi: ideo conuerſi non hēnt vocem. Nota primo ex iſto textu, ꝙ impubes poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis. Sed quæritur, vtrum iſtud poſſit eſſe de iure cōi, vel ex diſpenſatione? Quidam dicunt, ꝙ de iure cōi, quia in ſimplici beneficio & in canonia ſufficit, ꝙ quis ſit egreſſus infantiam: Communis tamen opinio Doctorum tenet, quòd in beneficio requirente diſcretionem animi, requiritur, ꝙ quis ſit pubes: & ꝙ perfecerit xiiii annum: & attigerit xv ſed in aliis ſimplicibus beneficiis, in quibus nō requiritur diſcretio animi, ſufficit ætas ſeptē annorum. De hoc latius per Panormi. in c ſuper inordinata de præben. in antiquis. Nota inſuper ꝙ in electionib. prælatorum regularium ſoli veri religioſi profeſſi & clerici habent uocem electiuam: alii autē vt conuerſi, vel non profeſsi, non habent vocem.

Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.

a ¶ Ex eo. Canonicus impubes ad electionē nō vocatus, non agit de cōtemptu: nō profeſſi enim ꝓfeſſis, vel cōuerſi laici cū clericis, electioni intereſſe nō debēt. Emanauit primū dictum ad declarationem eorū, quæ notant Vincent. Tancred. Goffre Bernardus, & moderni, de æta. & qual ex idne. Secundum ad declarationem eorum, q̄ notant Bernard. Innocentius, & Hoſtiēſis. de inſtitut c. 2. & Abbas ſupra eo. tit. in Geneſi.

(Glo. ſe). quærit, arg. negatiue, & cōtrarium ſoluit.

b ¶ Epiſcopi.] quid de inferionib. dignitatibus? Ex his vulgarib. iurib. quib. arguimus a verbis. j. de priui. ſi Papa. 1. reſpō. in ſi cū ſimil. videref, ꝙ in inferiorib. ſecus: cum ſi de inferioribus idē voluiſſet intelligi, id expreſsiſſet j̄ de deci. ad audiētiam. Contra puto, quæ ratio e. quæ infra ſequit, ſit generalis: 1 nec ibi repetatur de ep̄o, cum dicitur, ad præſtandum in electione ſuffragium, &c. & hoc bene probatur inf eo indemnitatibus. in prin. Ioan. And.

1 Rō generalis extēdit legē. Do. Nic. Euerard' in loco à rōne legis. am. Pont.

c ¶ In pupillari.] q̄ eſt in mare minor xiiii. annis, in fęmina minor xii. nec diſtinguim', an malitia ſuppleat, ſicut nec ī finiēda tutela. C. quādo tu. vel cura. l. indecorā. Inſti. qui. mo. finiatur tute. in princ. licet ſecus in matrimonio, vt ſupra de deſpon. impu puberes vbi de hoc ad idem j̄ eo. indemnitatibus in prin.

d ¶ In tua eccleſia.] Nota, ꝙ minor xiiii annis dr̄ idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatū 2 cathedralis eccleſiæ de hoc ſupra de præben. ſup inordinata. [Hoſt. ibi contra: & de æta. & quali. c. 2.] & j̄. e. lib de reſcri. ſi eo tempore.

2 Vide cōci. Tri ſeſ. 24. de ref. c. 12.

e ¶ Contemptu]quod aliàs caſſationem inducit, & plus in electione nocet, quam multorū contradictio. s eo venerabilem. &c. bonæ 2. in anti.

f ¶ Iuris.]ſcripti.

g ¶ Quam rationis.] quæ deficiente iure ſcripto allegari poteſt, 1 diſt. fruſtra. & 9 diſt. ſana quippe ſupra eod tit. & lib vt quis. lex enim eſt omne quod ratione conſiſtit. .diſt. cōſuetudo. & Seneca ī epiſtola 37. ad Lucillum. Si vis tibi omnia ſubiicere, te ſubiicias rationi.

Rō allegari pōt deficiēte iure ſcripto.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum 23. q. 6. vides.

(Glo ſeq quæſtionem ſoluit.

h ¶ Diſcretione.] 3 q 7 infamis. § tria. & ſup. de corp. vitiato. ex parte C de fal mo. l 1. 3 [De reg cum vitū. in prin & c cum ſimus in prin ff. de iudi. cum pter §. non autem.] Et per hanc litteram dico idem de iurioſo per prædictum § tria. & 5 q. 1. c. nec is § cum itaque de ſucce ab intē. cum dilectus. ff de iniu. l. illud cum nec tales matrimonium carnale contrahere poſſint ſup de ſpon dilectus. 32 q 7 neque furioſus. nec religionem vouere de reg ſicut 1.

3 An iſti ob maleficia puniātur, vide doct. l. l. excipiūtur. ad ſil la cui ad d l. ſi arrogati. ff. de eu. & de malo. q̄ faciūt iſti pueri in ludo, vide Pet de Anc. cōſ. 281. Fon.

i ¶ Suffragium.] ff de iu. immu l... § impuberes & dicit lex: indignum nobis videtur, eum qui ſtabilē mētem nondum adeptus eſt, p p priuilegia militū, ſapiētū hominū iura tractare. C de teſt. mili. l. vlti & minores ſportulas decurionum accipiunt: ſuffragium tñ inter alios non afferunt. ff. de decur. l. ſpurii §. minores. & ſi princeps det veniam ætatis minoribus, non videtur conceſſiſſe, ꝙ ſine decreto alienent; vel citra ꝑfectam ætatem liberam adminiſtrationem habeant, C. de his qui ve. ætat. impe. l. eos 2 iſti ſ. accuſare non poſſunt, nec teſtificari. 2. q. 1 prohibentur. 4 q. 3. nec teſtamenta facere. 2. q. 6. cap. et qui. §. diffinitiuæ, &

alis

talis ætas prona eſt ad malum.12.q 1.c.1.& eſt hæc littera.(Et decre.indemnitatibus.in prin.j̄.eo.)ↄ̄ Tancr. & Bart.Brixienſem,qui dixerunt in quæſtione dominicali,77.quæ incipit,Tutor cuiuſdam:ꝙ ſi pupillus patronus maior vij.annis p̄ſentat vnum, & tutor eius alium:præfertur præſentatus a pupillo. pro eis facit.15. q.7. decernimus.

a ¶ Hi qui.] .ſ. fratres vel monachi; nec diſtinguo ī his, an ſint clerici,prout diſtinguit in cōuerſis,vt infra dicam in glo.2.

b ¶ Tacite.]ī electis autem requiritur expreſſa ꝓfeſſio. ī.eo. nullus.ſic j̄.eo.indēnitatib.in princ. Nouitij ergo nō admittunī. & ſic tenebat Abbas in gl.in prin. alle.ad hoc.ff de ſta.libe.l.ſtatu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis, vt j̄.de ſen.exc.religioſo.tñ non ſunt veri religioſi,vt ibi.

hi, qui [a] non ſunt tacite [b] vel expreſſe profeſſi, non debent cum profeſſis; uel conuerſi [c] laici cum clericis [d] electionibus [e] intereſſe.

¶ Idem.

¶ Si ab electione cathedralis vel regularis eccleſiæ, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non ualet. Requirit decret cupientes,non ſolum quòd electus ueniat, ſed quòd uſque ad finem negotium proſequatur: et habet locum etiam cum appellatur à confirmatione, uel prouiſione.Io.And.

C A P. XXXIII.

SI poſtquam [f] ab electione in cathedrali vel regulari eccleſia [g] celebrata, fuerit in ſcriptis [h] ex cauſa probabili [i], quæ probata deberet legitima reputari, ad ſedem [k] Apoſtolicam appellatum, electionem ipſam per ordinarium confirmari contingat, huiuſmodi confirmatio, niſi prius fuerit

c ¶ Conuerſi laici.] de cōuerſis ergo hic loquitur:monachi ergo uel fratres profeſſi,indiſtincte admittunī. ad hoc ī.de arbi.cum olim.de ſent.excō. canonica:& 16.q.1.generaliter.93.diſt.a ſubdiacono.hodie ſecus: quod dic,vt in cle.de æta.& qual ut hi,qui.

d ¶ Cum clericis.]in plebib.ergo ubi ſunt clerici, & laici conuerſi nō admittunī cōuerſi laici:ergo in hoſpitalib.& locis huiuſmodi,ubi ſunt ſolū laici cōuerſi:ibi bene eligunt ſibi priorē, rectorem, magiſtrum, uel maſſarium.ī de arbi.cum olim. nec hoc hic prohibetur.ad hoc inf.eo.indemnitatibus.§.pen.

(Glo.ſeq.quærit,& ſoluit,& contrario reſpondet.)

Conuerſi an poſſint præſcribere ius eligendi.

e ¶ Electionibus.] tale n ius non cadit in laicum. ī eo.in anti.Maſſana.& c.ſacroſancta ēt conuerſum. vt hic.Quid dices ī queſtione facti in aliquo ordine: puta Humiliatorū:(uel ſancti Marci.)uel in aliqua eccleſia ſæculari præſcripſerunt laici cōuerſi, ꝙ debeāt ad electionem admitti,& uocari:ꝑ hanc conſtitutionē clerici nolunt eos admittere: quæritur quid iuris? Dico ꝙ de iure cōi conuerſi laici ad electionem non admittunī, 1 ut hic.ſed decre iſta non tollit ſpecialiū locorū ordinū,uel perſonarū conſuetudines præſcriptas.ī.eo.lib.de conſtit.licet.quare illi præſcriptæ conſuetudini ſtari debet. Non obſtat ꝙ in talib.non valeat conſuetudo.ī.eo.Maſſana.quia illud dico uerum ſecundum Inno & Hoſt.qui hoc nō.de inſti. c.2, de laici profeſſione & habitu.non de conuerſis: cum ergo conuerſus ſit eccleſiaſtica perſonā. 2 12. q.1.c. duo.tale ius ſpirituale præſcribere poterit.

1 Gl.& Cardi. in c.eccleſia de inſtit. Font.

2 Eremita nō eſt ꝑſona eccleſiaſtica. cle. cū ex eo. de ſentē. exc. Petr. de Anch. reg. ea q̄. j̄. eo. lib. nu.2.Fōt.

SI poſtquam.] Sunt tres partes:Secunda:ibi,Si nero electus:Tertia:ibi,Cum autem.Dom.

CASVS. Vacante eccleſia Piſtauienſi, canonici quendam Titiū elegerunt:a qua electione fuit appellatū ad Apoſtolicā ſedem:qa forte unus erat ↄ̄dicēs, & talis ſolēniter appellauit:appellatione interpoſita, dicti canonici eligentes ipſam electionē p̄ſentauerūt metropolitano,vt eā confirmaret:qđ fecit metropolitanus ad requeſtam aliorū canonicorum, non curando de appellatione illius: an ualeat talis cōfirmatio, vt electus uirtute illius ↄfirmationis receperit ptātē adminiſtrandi? Reſpondet Romanus Pontifex,ꝙ nō: nam ex quo fuit appellatum ad Apoſtolicā ſedem:ſuſpenſa fuit iuriſdictio iudicis inferioris: ideo nō potuit eum metropolitanus confirmare, & per ↄ̄ſequēs ſi iſte electus ſe ingerat adminiſtrationi,ꝑdit ius ſibi quæſitū ex electione: cum non uideatur cōfirmatus. Et iſtud uerū, ꝙ ſuperior, videlicet metropolitanus, non poteſt confirmare iſtā electionem pendente appellatione:niſi appellans renūciaſſet ſuę appōni: quia tunc per illū receſſum ab appōne ſuperior reaſſumit iuriſdictionem, virtute cuius poſſet ipſam electionem ↄfirmare. Sed ſanctiſſime Pater dictum eſt in c. cupiētes.ī.eo.ꝙ ſi confirmatio, vel infirmatio ꝑtinet ad Papā: electus tenetur ire ꝑſonaliter ad Apl̄icā ſedem pro obtinenda ↄfirmatione: Ponamus,ꝙ ipſe electus poſtquā fuit in curia Romana ſine licētia Papæ, poſt aliquos ꝓceſſus receſſit a curia nō remanendo vſq.in finem cāæ,vtrum videatur ſatisfeciſſe illi ↄ̄ſtitutioni, cupiētes.allegatæ? Rñdet ꝙ non.Itē dictum fuit in dict.c cupientes,ꝙ cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanā:& etiā eligentes & opponentes:Ponamus ꝙ electus fuerat iam confirmatus,& appellatum fuit a confirmatione:utrum electus, eligentes & appellantes teneātur mittere ad Apoſtolicam ſedem, ſecundum diſtinctionem illius c.cupientes? Reſpondet quòd ſic.

(Prima glo.ſummat.)

f ¶ Si poſtquā.]Si ab electione cathedralis uel regularis eccleſiæ: in ſcriptis ex cauſa probabili appellet ad Papam:ea pendente,confirmatio facta per ordinarium non ualet. Requirit decret. cupientes.non ſolū ꝙ electus ueniat, ſed ꝙ vſque ad finem negotium ꝓſequatur:& habet locum etiam cum appellatur a cōfirmatione uel prouiſione.Io.And.

g ¶ Eccleſia.]nota quoad cathedralem eccleſiā bene erat ſtatutum,ꝙ appellatio deuolueret,eoipſo quòd in ſcriptis, & cauſa probabili interpoſita eſſet.ī. eod. quamuis ſed de regulari nō ſic erat expreſſum:parificatæ igitur ſunt regulares cathedralibus:ſic ſup.eod.in antiq.ne pro defectu.& ſup.eo.tit.& lib.c.cupientes.ſecus in caſu:ſup.eo quamquam.

h ¶ In ſcriptis.]ſic.j̄.de appel. cordi. & de hoc ſupra eo tit.quamuis.

i ¶ Probabili.]vñ iſtud ē ſpeciale in iſtis eccleſijs,ꝙ ſufficit,ꝙ appellatio ſit interpoſita ex cauſa probabili,licet cauſa ſit falſa:adhoc ut deuoluatur: & poteſt eſſe ratio,quia maiora facilius deuoluuntur, ut ſup. de appel.ut debitus.in ſi.

(Glo.ſeq.recitetur per q.duplicem:ſ.quid ſi appellatur ad inferiorem:& quid ſi ad legatum

k ¶Ad ſedem Apoſtolicā.]ergo ſecus ſi ad inferiorē: (vt ēt dicit Archid.)cum.n. iſta decre.ponat ſuum caſum ſpecialem ↄ̄ regulam.inf.de appel. non ſolum a. reſpon. quo cauetur primo cōſtare debere de ueritate cauſæ, antequam reuocentur attentata poſt appellationem ante ſententiam interiectam:ob hoc igitur a caſu expreſſo non recedam: ſed antiquo & generali iuri in alijs ſtabo. Et potuit eſſe ratio,reuerentia ſedis Apoſtolicæ,& ut melius uiſitetur. Et quia iſta maiora de facili tranſeunt ad Papam: ut in p̄dicta decre.

vt de-

vt debitus in ff. Et ſi appelletur ad legatum nõ puto hanc decre. locum hẽre: licet dici ſoleat: examen legati ſatis eſſe examen Apoſtolicæ ſedis. Sed video, ꝙ ſi appelletur ad ſedem Apoſtolicam, non ſufficit adire legatũ: niſi partes concordarent, appellationi renunciãdo: de appel con ſtitutus. & de off. lega ſtuduiſti. & c licet & dixi ſ. e cupiẽtes. circa prin. Io. A.

† Geſta a iudice in cõpetẽti ſunt nulla. uide not. in c at ſi clerici. ſup. de iudi.

a ¶ Canonice.] ſine aliqua prauitate, vt ſ. eo. lib quamuis & ſ. eo. prouida. & primo inquiratur de receſſu ut ibi.

b ¶ Nõ potuit.] ſufficit n. ꝙ appellatio ſit interpoſita ex cã probabili, ad hoc vt deuoluat: & aliàs competentis iudicis iuriſdictionem reuocet.

† In antiquis codicib. legit obtinet.

c ¶ Firmitatem.] ſimile ſ. eo. prouida. & c. ſeq. & c. vlt.

d ¶ Si uero elect⁹.] approbat quod not. Gul. & Gar. ſ. eo cupientes. §. quod ſi.

e ¶ Iuxta.] ſi ergo talis erat electus, q venerat ad curiam: non adſtrictus tñ illa conſtitutione, licet ante finẽ cauſæ recedat: cũ nõ hẽat ibi locum hæc conſtitutio: ergo, nec eius pœna. Et facit quod dixi in decre. cupiẽtes. in prin. ſuper uerbo: immediata ſubiectio. & ſup. eo. cum non deceat.

† al. uacuatur.

f ¶ Conſtitutionẽ.] ſupra eod. cupientes.

canonice a ab appellatione ipſa receſſum, (cum ſit ab eo, qui non potuit b †, de facto præſumpta) nullam obtinebit† roboris firmitatem c. ¶ Si vero electus d, qui iuxta e conſtitutionem f felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædeceſſoris noſtri, ad dictam ſedem uenerat pro electionis ſuæ negotio proſequendo, de Romana curia ſine licentia receſſerit, antequam huiuſmodi negotium ſit finitum: eius electio auctoritate cõſtitutionis ipſius (quæ non ſolum vt quis veniat, ſed etiam ex ſui mente g exigit, quòd viſque ad finem negotium proſequatur) eo ipſo viribus euacuatur† omnino h. ¶ Cum autem i ab electionis confirmatione k, uel facta prouiſione l per eum m, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi poteſtas ad ſedem appellatur eandem: conſtitutionẽ prędictam inueniendo, & mittendo, & alijs, quę perſtringuntur in ea, conuenit obſeruari.

¶ Idem.

¶ Diſpenſare poſſunt epiſcopi & ſuperiores cum habentibus parochiales eccleſias ſibi ſubiectas, quod viſque ad ſeptenniũ ſtudendo non teneantur ad ſacerdotium promoueri: ad ſubdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: aliàs ſunt priuati: Et illo durante ſeptennio debet in illis eccleſijs idoneus poni vicarius de fructibus eccleſiæ ſuſtinendus: Elapſo ſeptennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.

CAP. XXXIIII.

CVM EX

[Glo. ſeq. notat arg. contrariũ, & ſoluit dupliciter: & econtrario reſpondet: finis recit. per quæſtionem, quam ſoluit.]

g ¶ Mente. 1] & ita punitur, qui mentẽ offendit, ſicut qui mentẽ & verba. ff. de iuriſ. omn. iud l. ſi quis. verſi. ꝙ ſi dum proponitur. ff. ad Maced. ſed Iulianus. §. mutui immo præfertur intentio verbis. ſup. de verbo ſign intelligentia. & c. præterea. Et in contrarium uidebatur: quia ꝯſtitutio pęnalis erat: & ideo reſtringenda. ff. de pœn. interpretatione. Sufficere ergo videbatur, ꝙ uenerat prout conſtitutio dicebat. Sed ꝯtriũ eſt uerum. Iſta n. ſunt paria, non uenire, & uenire, & ſine licentia recedere. 13 q 3. certum. ſup. de iudi. c. i. ff. de execu. tut l ſcire. § aliud autem. verſi. obſeruabũt. in fine. (aliàs incipit, & ſufficit. & C. de decurionib. lib. 10 ſi quis.) videtur etiam talis offendere uerba, ſecundũ quod notatur ſup. eo. tit. c. cupientes §. ꝙ ſi per xx. ſuper ver. executionem. Non obſtat quod dr, conſtitutionem pęnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente 2 : nec puto electum puniri, qui eo tempore quo non impeditur proceſſus cauſæ per xx. vel xxx milliaria peregrinationis, recreationis, uel ſimili cã iuit extra curiã: ſi n. receſſiſſe dr, qui ſtatim eſt reuerſurus. ff. de procurat. præſens. & l. ſequen. ff de diuor. l. 3. Et uerba ciuili modo non captioſe ſunt intelligenda. 4. diſtinct. erit,

1 Quo ſo colligat mens legis vide Archid. & Dominicum.

2 Vide gl. in c. 1. ſup. de tẽpor. ordi. nont.

ff. de ſerui. ſi cui. & hoc tenet Guliel & Gar. in decrẽ. cupientes.

ADDITIO. Idem Archid. & Io. Monac. qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex cõtemptu ligari. ſupra de ſent. excom. per tuas. § nos igitur. Ioan. And.

h ¶ Omnino.] quod hic de pœna electi venientis & recedẽtis ſine licentia dictum eſt: eadẽ ratione intelligo repetitum de pœna opponentium & perſonarum inſtructarum.

i ¶ Cum autem.] approbat quod no. Guli. & Gar. ſ. eo. cupiẽtes. in prin.

k ¶ Cõfirmatione.] in ꝯtriũ uidebatur: ibi. n non de meritis electiõis: ſed de iniquitate iudicis agitur. ſup. de appel. interpoſita. ad fin. ad quid ergo uenirent perſonæ inſtructæ? Sed contrarium eſt verũ: licet enim de iudicis iniquitate agatur. nihilomin⁹ & de meritis electionis: & ſic eſt neceſſaria inſtructio perſonarum.

[Glo. ſeq. dupliciter opponit, & ſoluit.]

l ¶ Prouiſione.] in ꝯtriũ uidebatur, quia pęnalis erat conſtitutio, cupientes. (& iõ nõ extendenda.) & quia ſi Papa de prouiſione uoluiſſet intelligi, id expreſſiſſet: ſicut fecit de 3 electionib. & poſtulationib. de deci. ad audientiam. Sed cũ quotidie iura iſta parificent electiones & poſtulationes, & prouiſiones. ſup eo. ſtatuimus. & c. ut circa. quid iuris de uno & de alio. ut hic patet. ſed poſt prouiſionem non uidebatur vacare eccleſia: & ſic nec habet locum conſtitutio, quæ prouidere intendit eccleſijs uacãtib. vt ibi patet, in prin. ſed per appellationem ſuſpenditur confirmationis, & prouiſionis effectus. de iureiu. venientes. unde merito locum habet conſtitutio.

3 Sequuntur Dñi. & Phi. & vide no. in l. ſi ſeruo. C. de fur gl. in c. pñ ti. j. de ſen. excõmu. Fõt.

m ¶ Eum.] quod dic ut notatur ſup. eod. ne pro defectu. & c. quamquam.

CVm ex eo.] Primo ponit conſtitutionis cãm, in qua ponit ius antiquum, & impedimentũ ex eo proueniens: In ſecunda conſtitutionem: q̃ tria facit; Primo permittit diſpenſationem ſeptennij: arctat ad ſubdiaconatum: & cauſam reddit: Secundo prouidet quomodo interim eccleſijs deſeruiatur: Tertio poſt ſeptennium eum, cum quo diſpenſatum fuit, reducit ad ius antiquum Secunda: ibi, Porro. Tertia: ibi, Elapſo. Io. And.

CASVS. Dictum fuit in c. licet canon ſup eod. quòd promotus ad eccleſiam parochialem debet promoueri ad ſacerdotium infra annum, annumerandum à tẽpore adeptæ pacificæ poſſeſſionis, uel a tpe, quo potuit habere pacificam poſſeſſionẽ, & per ipſum ſtetit: Sed quæritur, nunquid epiſ poſſit fauere ſtudij cum

talis

eo [a], quod felicis recordationis † Gregorius Papa decimus prædeceſſor noſter ſtatuit in concilio Lugdunenſi [b], vt ad regimen parochialium [c] eccleſiarum aſſumpti, ſe ad ſacerdotium promoueri faciant infra annum à ſibi commiſſi regiminis tépore [d] cõnumerandum †: & perſonaliter [e] reſideant [f] in eiſdem: Alioquin ſi infra idem tempus promoti non fuerint [g], huiuſmodi eccleſijs abſque monitione alia ſint priuati: Nonnullis extunc [h] parochiales eccleſias recuſantibus acceptare [i], legendi, & proficiendi [k] (cum eis facultates non ſuppetant: nec ab eccleſiarum prælatis de alijs beneficijs in pleriſque mũdi partibus [l] interdum prouideatur eiſdem) opportunitas [m] ſit ſublata, in grande vniuerſalis eccleſiæ (quæ ad ſui regimen viris litteratis permaxime noſcitur indigere [n]) diſpendium & iacturã. Nos ſuper hoc multorum inſtantia excitati frequenter, volentes cupientibus in ſcientia proficere, vt fructum in Dei eccleſia ſuo tempore afferrere valeant opportunum, vtiliter prouidere [o]: Præſenti conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi [p], eorumque ſuperio-

† al. ita: dñs Gregorius Papa ṕdeceſſor noſter &c.

† Numerandum.

tali promouendo diſpenſare, vt non promoueatur ad ſacerdotium infra annum? Rñdet ꝙ ſic vſq; ad ſeptennium: vt promouendus per illud ſeptenniũ nõ teneaẞ promoueri ad ſacerdotiũ: Sed nunquid ꝑ illud ſeptẽnium infra annum debeat ꝑmoueri ad ordinẽ ſubdiaconat⁹? Rñdet ꝙ ſic, & hoc ne poſſit redire ad ſæculũ, & ꝑciperet fructus illi⁹ eccleſiæ: pendẽte tñ illo ſeptennio, dẽt in eccl'a parochiali idoneus poni vicari⁹, q ſuſtentabitur de fructib. illius eccleſiæ: & elapſis illis ſeptẽ annis, debet ipſe rector infra annũ promoueri ad ſacerdotium: aliàs ſi nõ promoueaẞ ad ſacerdotium infra annũ, ipſo facto dicta eccleſia dẞ vacare abſque alia ſñia vel monitione. Nota primo, ꝙ ꝑmotus ad eccleſiã parochialem, dẽt promoueri ad ſacerdotiũ infra annũ numerandum a tẽpore adeptæ pacificæ poſſeſſionis: vel a tpe quo potuit habere pacificã poſſeſſionẽ, & per cũ ſtetit. Nota vlterius, ꝙ epũs, vel alius ſuperior poteſt diſpenſare cum ꝑmoto ad eccleſiam parochialem, ꝙ vſq; ad ſeptẽnium fauore ſtudij nõ teneatur promoueri ad ſacerdotiũ: Vnde ſciendũ eſt, ꝙ ſolus epũs, in cuius diœceſi eſt ipſa eccleſia parochialis, põt dare iſtam diſpenſationẽ: nõ aũt epũs domicilij: licet per c. nullus epũs ĵ. de tempo. ordi. cleric⁹ beneficiatus dicaẞ habere tres epõs, quo ad promotionẽ ad ordines: ſ. epm domicilij, epm originis, & epm beneficij. Nota inſuper ibi: litterarum ſtudio inſiſtentes: ꝙ licet tales clerici ꝑmoti ad eccleſias parochiales eſſent in ſtudio: ſi tamen litteris nõ inſiſterent, nõ prodeſſet eis iſta diſpenſatio. Nota ẽt, ꝙ durante illo ſeptennio, dẽt epũs vel alius ſuperior in ipſa eccleſia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deſeruiat in diuinis, & qui ſuſtentabitur de fructibus illius eccleſiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie epũs diſpenſando dat eidem clerico ptãtem, vt poſſit conuenire cũ vicario de fructibus, & poſſit affirmare fructus illius eccleſiæ: ſed ſi nõ eſſet diſpẽſatio, deberet obſeruari quod hic dicitur. Nota finaliter, ꝙ eſt prohibitum ſtudentibus, expenſis beneficiorum redire ad ſtatum ſæcularem de quo hic in glo. Dominicus.

[Prima gloſſa ponit ſummã, & quid dedit cauſam.]

a ¶ Cum ex eo.] Diſpenſare poſſunt epĩ & ſuperiores cum habentibus parochiales eccleſias ſibi ſubiectas, quòd vſque ad ſeptennium ſtudendo non teneãtur ad ſacerdotium promoueri: ad ſubdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: aliàs ſunt priuati: & illo durante ſeptennio, dẽt in illis eccleſiis idoneus poni vicarius de fructibus eccleſiæ ſuſtinendus: elapſo ſeptennio debet rector infra annum in preſbyterũ promoueri. Cauſam dedit huic conſtitutioni, quod notat Guliel. ſupra eodem, licet canon in gloſſa ſuper verbo: priuatus.

b ¶ In concilio Lugdunenſi.] ſupra eo. licet canon.

c ¶ Parochialium.] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & ſic in illis non eſt hæc diſpenſatio neceſſaria. ſupra eodem, ſtatutum.

d ¶ Tempore.] id eſt ex quo poſſeſſionem habuit, vel per eum ſtetit, quo minus haberet. inf. c. proxi. § 1. & inf. de præb. licet epiſcopus.

e ¶ Perſonaliter.] ergo non per vicariũ, niſi i caſu decret. de præben. extirpandę. ſupra. qui caſus per cõciliũ mutatus nõ eſt: vt ibi dixi. & idẽ hodie in caſu huius capituli.

f ¶ Reſideant.] diſpenſari tamẽ poterat ſuper reſidentia, vt in ṕdicta decret. licet. in fin. Io. And.

g ¶ Non fuerint.] iſto impedimẽto ceſſante, vt hic in fine. & infra c. proximo. § porro.

h ¶ Extunc.] id eſt, poſt illud conciliũ.

i ¶ Acceptare.] quia nolebat ſic ſtatim preſbyterari

k ¶ Proficiẽdi.] de mag. cap. 1. &c. quia nonnullis.

l ¶ Partibus.] in quibus forte pauca ſunt alia beneficia.

m ¶ Opportunitas.] ſicut prouidẽt iura, ꝙ opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus, de coha. cle c. 1 ſupra eo. fundamenta. ĵ. de ſtatu regu. c. vnico 1. reſpõ. in 6. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum, vt hic, & ſ. de mag. per tot.

n ¶ Indigere.] ſ. de magi. c. vlti. vnde de aduocatis dẞ, ꝙ non minus prouident generi humano, q̃ ſi patriam armis defenderent. C de aduo di iudi. l. aduocati. & doctorum ſcientia mundus illuminatur. ſupra de hære cum ex iniuncto. inf. de reli. domi. c. vni.

[Gloſſ. ſeq obiicit, & ſoluit.]

o ¶ Prouidere.] ſed nonne ſatis erat prouiſum pauperibus ſ. de magiſt. Dic quòd ſic circa Doctores: ſed circa liberos & expenſas non: circa quæ prouidit iſta conſtitutio.

Diſpenſare an poſſit epũs ſine conſenſu cap.

[Glo. ſeq primo ſoluit dubium: ſecundo quærit, argu. negatiue: alleg. 5. iura: affirmatiue alleg. 8. iura. & ſic ſoluit.]

p ¶ Epiſcopi.] licet igitur inferiores prælati poſſint ex cã ſup reſidẽtia diſpẽſare. ſupra de cle. nõ reſi. relatũ. & ita ibi ſentit Inno. Hoſt. & Gar. ſ. eo. licet. in vlti. glo. hoc tamen caſu non diſpenſabunt minores epĩs. & in § porro ĵ. proxi. idẽ repetitur. Sed nunquid ſolus epũs ſine capitulo hãc & aliàs diſpẽſationes facere poterit? Et vẞ expreſſum ꝙ non 1. q. 5. ca. vlti. in finę. vbi etiam de hoc. & 50. diſt. ex pœnitentibus. & ad idẽ ĵ de exceſ præl c. 1. & ſupra de his, quæ fiunt a præl. nouit & c. ſeq In contrarium vẞ per hanc litteram: & per decret. at ſi clerici. de iudic. cum in his iuribus dicatur de epĩs, nulla mentione facta de capitulo. ad idẽ de ord ab epi. qui renun. epiſc. c. 1 & 2. de cler. cõiug. ſane 2. de cler. pug. in duello c. 1. ad idẽ ĵ. de æta. & qual c. vnico. de fil. preſby. c. 1. cum multis ſim. & hoc vltimum credo: & communiter obſeruatur ſm Hoſt. qui hoc not. de temp. ordi. dilectus in fine mag. gloſſ. & Gul. in Specu. tit. de legato. § antepen. in princip ipſe tamen Hoſtien. not. contrarium. de ſtatu regu. quòd Dei timorem. 1 tamen poſito quòd de iure ſolus

r Sequit Anch. c. 1. de fi. pſb. ad iura q̃ niſi d epĩſcopo loquuntur ſupplet cũ capitulo: quia diſpenſatio eſt d maiorib. negotiis: ſed primã opinionẽ tenet conſuetudo. Dominicus.

res, cum his, qui huiuſmodi [a] ſubiectas [b] † ſibi eccleſias obtinent [c], vel obtinuerint in futurum, diſpenſare poſſint libere, quòd vſque ad ſepténiũ [d] litterarum [e] ſtudio inſiſtentes promoueri minime teneantur, niſi ad ordiné ſubdiaconatus [f] dumtaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne ſicut à multis de Chriſti [g] patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur [h], à ſtatu retrocedere [i] valeant clericali) omnino aſtringi volumus: & niſi receperint, pœna [k] contenta in dicto concilio, eo ipſo percelli. ¶ Porro ſeptennio prædicto durante, ijdem epiſcopi & ſuperiores ſollicitæ prouidere procurent, vt per bonos & ſufficientes vicarios † ab eis in huiuſmodi eccleſijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur [l]: & deſeruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipſarũ eccleſiarum prouentibus, neceſſaria congrue miniſtrentur [m]. ¶ Elapſo vero dicto ſeptennio [n] †, hi, cum quibus fuerit (vt præmittitur) diſpenſatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annũ ſe faciant promoueri: alioquin [o] extunc dictam pœnam [p] (niſi iuſta de cauſa id omiſerint) ipſo iure ſe nouerint incurſuros.

¶ Idem.

¶ *Quattuor dicit: Primo, quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis eccleſiæ non promoti, requiritur, quòd annus integer ſit completus. Secundo, quòd annus ille non currit iuſte impedito: Tertio, quòd poſt priuationem, eccleſia eidem conferri non poteſt: Quarto quòd non promotus, ſi eo animo receperat eccleſiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionem ipſorum: Et qui ea mente contulit, eccleſiam ſeruare debet indemnem. Ioan. And.*

ſolus diſpenſare non poſſet: de conſuetudine præſcripta ſibi poteſt hoc ius acquirere ſupra de his quæ fi. a præla. noſcitur. in fi. & ſupra eo lib. de conſuet. c. 2.

a ¶ Huiuſmodi.] parochiales ſcilicet.

b ¶ Subiectas.] not. quia licet quoad dandas dimiſſorias ęq̃ parem⁹ epĩn originis, domicilii, & beneficii, vt ĩ. de tẽp. ord. cũ null⁹, 1. tñ. quo ad casũ iſtũ ſec⁹: vñ ſi Bonon. cleric⁹ talẽ eccſam hẽt Mutinæ: Mutinẽſis epſ, non Bonon. habebit diſpenſare per hanc litteram.

c ¶ Obtinẽt.] ſi iam elapſus eſſet annus, ita q̃ priuati eſsẽt, tunc eas nõ obtinẽt, ſed obtinuerũt: & ſic hmõi diſpenſatio locum non habet.

[Gl. ſeq. notat, dubiũ ſoluit, quærit & ſoluit: Iterũ quærit & ſoluit, & declarationem expoſcit.]

d ¶ Septenniũ.] nota in ſeptẽnio ſcholarẽ eſſe debere ꝓfectũ, ſtudẽs in theologia ĩ quinquẽnio. ſ. de magi. c. vlti. & ẽt ſtudẽs in iure ciuili, vt ĩ prœm. ff. orũ, ibi: & i quinto anno &c. & ſi voluerint epĩ in citeriori tp̃e diſpẽſare, bñ id poterũt: ſed in vlteriori nõ. ar. re iud. q̃ ad cõſultationem. de app. oblatæ. ĩ. de regu. iur. cui licet. Idem Io Mona. & Archi. bene facit ff. de vul. ſub. ſi ita quis ſubſtituerit. & ſupra de offi. dele. paſtoralis. §. 1. immo cõmendabile eſt nõ a principio totum dare ſeptennium, vt experiaẽ ſi ꝓficiant & tunc detur vlterius tp̃s: aliàs denegetur.] Sed numquid epĩs, qui diſpenſauit in ſeptẽnio, ante illud tempus finitum poterit diſpẽſationem reuocare? puto q̃ non: per reg. ĩ. de reg iur. decet. & ſ. de fil. presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico, niſi euidens cã ſuaderet contrarium: & ſic poteſt intelligi de cler. non reſi. c. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. de deci. ſuggeſtum. Quid ſi pendente diſpẽſatione mecum facta de iſto ſeptẽnio. aſſumor ad aliã parochialem eccleſiam ſine fraude: numquid adhuc poterit in ſeptennio mecum diſpenſari? Et ſatis vĩ, q̃ non, per hanc litteram: cum videatur inſpici tempus rõne perſonæ: & ſm hoc & per ea quæ dixi in principio gloſſæ, vĩ, q̃ tempus iſtud incipiat a tempore diſpenſationis: & ſecũdum hoc eſſet reperire, q̃ per nouem annos, vel quaſi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis eſſet declaratio.

ADDITIO. Si n. ſeptennio inciperet a tempore cõmiſſi regiminis, per modum de quo inf. c. proxi. §. 1. ſi fiat diſpenſatio poſt ſex menſes, non habebit pro ſtudio integrum ſeptennium Ioan. And.

e ¶ Litterarum.] cũ non diſtinguat, intelligo generaliter, ſiue in grãmatica ſiue in iure canonico, vel ciuili, ‡ vel ſciẽtia theologiæ ſtudeat. Et caueãt epĩ, ne diſpenſent cum his, qui dociles non ſunt: iam. n. in eis ceſſat huius conſtõnis cauſa: vnde nec fiat diſpẽſatio. 1. q. 7. quod pro remedio Et habentes diſpenſationẽ ꝑ ſtudium, ſtudere dẽnt, non in caſtris vel villis, ſed in ſtudio generali, vt ſ. de cle. non reſi. tuæ. alias priuilegiũ nõ habebunt vt ibi.

[Gl. ſeq. ponit opinionem, quã reprobat, & contrario reſpondet.]

f ¶ Subdiaconatus.] per hoc dicũt quidã q̃ ſine diſpẽſatione de cõi iure põt ĩ minoribus conſtitutus eligi ad parochialẽ eccleſiam. ad idẽ allegant inf. de ꝓben. ſi pro clericis. & ĩ. de inſtitu. c. 2. [Hoc placet Archid. & I. Monac. ſupra eo. cupiẽtes § pẽ. in prin.] Sed puto ẽ: & dico ab antiquo iure illi⁹ decretalis. ſ. de ætа. & qual. præterea. nõ recedi, niſi in quantum reperiẽ expreſſum: Nec obſtat hęc decretalis: potuit. n. diſpenſari cum illis per litteras Apoſtolicas: vel per præſentationẽ patroni conſequi parochialẽ eccleſiam in minorib. conſtitutus: & ſi diſpenſetur cum tali, neceſſe hẽt infra annũ ſubdiaconus fieri: & ſic intelligo iſtum textum: dixi de hoc ſupra in prædicta decretali, ſi pro clericis.

g ¶ Chriſti.] nota dominium bonorum eccleſiarum eſſe penes Chriſtum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid ſupra de verb. ſigni. cauſa.

h ¶ Dignoſcitur.] nota ex præteritis circa futura caueri. 23. diſt. in nomine. de procur. c. 1. & ſupra eo. fundamenta, §. digne.

i ¶ Retrocedere.] militando, negotiando, vel vxorẽ accipiendo: quod poſſunt ipſi clerici in minoribus conſtituti. ſupra de cler. coniuga. c. 1. ſed qui ſunt in ſacris, non. inf. de voto c. vni.

K ¶ Pœna.] priuationis ipſo iure.

l ¶ Exerceatur.] prouidit hæc conſtitutio eccleſijs & perſonis, ſic ſupra eo. cum nobis olim. in fine. & inf. de regu beneficium.

m ¶ Miniſtrentur.] non enim debent proprijs militare ſtipendijs. 12. q. 2. charitatem.

n ¶ Septennio.] idem eſt de minori tempore, ſi ad minus tempus diſpenſatum fuiſſet: quod fieri poteſt, vt ſuperius dixi.

o ¶ Alioquin extunc.] id eſt, elapſo anno a fine ſeptennii.

p ¶ Pœnam.] priuationis.

† Not. q̃ qñ requirit diſpẽſatio pſo næ reſpectu beneficii: ille ꝑlatus debet diſpẽſare, qui hẽt eccleſiã ſubiectã, reſpectu cuius eſt diſpẽſatio neceſſaria. Dñicus.

† Regulariter dẽt clericus per ſe diuinis ſeruire. Põt.

‡ Iſta gl. ſm Phil. vult, q̃ bñficiat⁹ in ſacris, põt ſtudere legib. adde quę dicam ĩ. eo. necle. vel mo. c. 1. Fon.

† Notat Pet. quod poſt diſpenſatio nẽ fit reditus ad ius cõe, ſi cut finito priuilegio. l. Titia. §. vſuras. ff. de lega. 2. Ioa.

Commiſ-

Commiſſa tibi] Quattuor ſunt dicta: ſecundum: ibi, Annus autem. Tertium: ibi. Porro, Quartum: ibi, Cæterum. & iſta decret. eſt glo. cap. licet canon. eo. tit. ſupra. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit in c. licet canon. ĩ. eo. tit. ꝙ ille cui eſt collata eccleſia parochialis, dēt promoueri ad ſacerdotiū ĩ. annū, numerandū à tpe adeptæ poſſeſſionis: Sed ponamus, ꝙ aliqua eccleſia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit ꝓmotus ad ſacerdotium ĩ. annū: ſed annus nondū fuit elapſus: tñ certū eſt, ꝙ ipſe nō poterit promoueri ad ſacerdotiū ĩ. annū. quia de anno ſolum reſtant duo mēſes: & infra illos duos menſes non celebrant ordines: vtrum ante finem anni vacet eccleſia? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ licet ſit impoſſibile, ꝙ talis poſſit promoueri infra duos menſes: tamen ante finē anni nō vacat eccleſia. Sed quid ſi iſte fuit impeditus infra annum, vel nō potuit promoueri: quia erat in minori ætate, & habebat eccleſiam cum diſpenſatione: vtrum currat annus. Rñdet ꝙ non: ſed tamē debet ſe facere promoueri ad illum ordinem, quē ætas ſua patitur: Sed ponamus ꝙ iſte priuatus ſit eccleſia ſua: qa cum non eſſet impeditus, non curauit ſe facere ꝓmoueri ad ſacerdotium: nunquid ep̄s poteſt denuo cōferre illi iſtam eccleſiam, quā perdidit per lapſum anni. Rñdet ꝙ non pro illa vacatione: nam ipſe eſt incapax illius eccleſiæ ꝓ illa vice: Sed quid de fructib.? Ponamus ꝙ infra annum ipſe non fecit ſe promoueri ad ſacerdotium: vtrum licite poterit retinere fruct⁹ eccleſiæ, quos ꝑcepit durāte anno? Rñdet ꝙ iſte ſi in principio quando fuit inſtitutus, non habebat intētionē vt promoueretur ad ſacerdotium infra annum: ſed ſolum vt perciperet fructus: tūc tenetur ad reſtitutionē fructuum: & etiam collator tenetur reddere eccleſiā indemnem: Si vero ille qui habuit eccleſiā parochialem habebat bonam intentionē: quia intendebat ꝓmoueri ad ſacros ordines, ſed ex aliqua cauſa ſuperueniente non vult promoueri: quia forte eius frater antiquior vult ꝓmoueri, & ipſe vult remanere ī ſeculo, non tenetur ad reſtitutionē fructuum, Nota ex textu ibi, Te nolente.] arg. quòd beneficium quādo de neceſſitate eſt proximo vacaturū, poteſt conferri alteri de conſenſu rectoris: licet non interueniat renunciatio: & ſic ille conſenſus videtur habere vim renūciationis. de quo vide ꝙ not. ĩ. in regula. beneficium. & de ijs quæ fiunt a ma. par. ca. ex ore. ſuper verbo, cōfirmatus. quia iſtud debet intelligi quādo conſentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

CAP. XXXV.

Commiſſa [a] tibi parochialis [b] eccleſia, quamquam tantum [c] de anno (tranſiuerit) quòd infra ipſum nequeas iuxta ſtatutum generalis concilij Lugdunenſi [d] ad ſacerdotium promoueri: nō eſt, niſi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipſe annus elapſus [e], cenſenda vacare: nec poteſt alteri antea, te nolente [f], conferri. ¶ Annus autem huiuſmodi (qui à tempore illo incœpit †, quo ipſius eccleſiæ regimen cō miſſum, tibi extitit, & poſſeſſionem eius pacificā [g] † habuiſti: vel per te-

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Commiſſa.] quattuor dicit: Primo ꝙ ad pœnam priuationis rectoris parochialis eccleſiæ nō promoti, requiritur ꝙ annus integer ſit completus: Secūdo, ꝙ annus ille nō currit iure impedito. Tertio, ꝙ poſt priuationem eccleſia eidem conferri nō poteſt: Quarto, ꝙ non promotus, ſi eo animo receperat eccleſiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionē ipſorum: Et qui ea mente contulit, eccleſiam ſeruare debet indemnem Ioan. And.

b ¶ Parochialis] non collegiata. ĩ. eo. ſtatutum.

c ¶ Tantum] quia ammodo ante finē anni nō expectamus aliqua tempora ſtatuta ad ordines recipiēdos de quibus ĩ. de tempo. ordi. de eo. vel ſi ſupereſt vnū tempus, adhuc non eſt diaconus, vel ſubdiaconus.

d ¶ Concilij Lugdunenſis.] ſupra. eo. licet canon.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Elapſus.] facta computatione, vt dicitur ĩ. §. ꝓxi. In contrariū videbatur: quia lex. dicit, ꝙ ſi promiſi tibi mihi facere inſulā infra certū tempus: & iam tempus tantū elapſū eſt, ꝙ ammodo infra illud tēpus fieri nō poteſt, licet totū tempus nō trāſierit, ſtatim agere poſſum. ff. de verb. oblig. l. hoc iure. & l. ſi ita ſtipulatus eſſem vnde ex quo certū erat illum infra diē promoueri nō poſſe, videbatur pœna cōmiſſa. Sed contrium eſt verum, vt hic patet & hoc tenebat Guli. i. & Gar. ĩ. eo. licet canon per l. ff. de verb. oblig. l. in illa ſtipulatione. & l. inſulā. vbi expreſſ. dicitur, ſtipulationem pœnalem nō committi ante diem: etiā ſi ſit certum parere non poſſe. Item licet certum ſit conditionem extituram: expectari debet donec exſtat. ff. quando di. leg. ced. l. huius legatum. Ad contria poteſt reſponderi, vt not. in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi poſſe, quanti intereſt opus inchoatum non eſſe, vt in primis iuribus: ſed ad pœnam non, vt in ſecundis, & hic.

† Nota ꝙ vbi impoſitū pœna ex nō facto intra certū tēpus, pęna nō comittitur, niſi ex toto labatur tēpus.

† al. incipit.

† Pacifica poſſeſſio q̄ dicatur tradit Geminian⁹ cōſil. 125. verſi. ſuper tertio: Videas qđ ipſe no. I Spec. đ ob. & ſolu. § i ver. quid ſi ꝓmiſiti. vbi tenet pœnā cōmitti. ſed ante diem exigi nō poſſe.

ADDITIO. Quo ad caſum noſtrum. ſcilicet, ꝙ annus integer debet eſſe completus, ſit efficax ratio: qa vltima die poſſet obtinere diſpenſationē papalē, vel epiſcopi per modū decre ſupra proxi. In hoc tamē eſt opinio, ſicut ibi dixi ſuper glo. ſi iam. vbi omnino videas. Ioan. And.

f ¶ Te nolente.] & merito non poteſt conferri: quia non conferuntur beneficia antequā vacent. ſupra de concer. præo. ca. i. & a anno elapſo libere poteſt cōferri, non obſtante illius poſſeſſione. ĩ. de præben. licet epiſcopus. Idē vides in morte naturali: quia licet certum ſit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt ĩ. de conceſ. præbē. cap. i. & 2.

Gloſſa ſequens querit, ponit opi. & ſoluit. Iterum quærit. & ſoluit.]

g ¶ Pacificam] quid ſi nactus eſt poſſeſſionē ſolū minoris partis bonorum? Dicunt quidā ꝙ non currit tempus: ſecus ſi maiorem. argum ĩ de reſti. ſpol. frequens. Dic ſecundū Guli. qui hoc not. ſupra eo. licet. ꝙ ſi liberum habet exercitium curæ animarum, tenetur hac conſtitutione: licet tantum minoris partis bonorum poſſeſſionem habeat: quia cura pars principalis eſt & dignior. de æta. & quali. cum ſit. ad hoc, de cōſecrat eccle. vel alta. ꝙ in dubijs. & eius ratione tenetur ad ſacerdotium promoueri. ſupra de præbē. extitit pande. ſecus ſi non habeat liberum curæ exercitium: licet poſſeſſionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem ſupra eod. tit. in antiq. dudum. 2. circa principiū: vnde dixit hic littera: ipſius eccleſiæ regimen, &c. Quid ſi poſtquam nactus eſt poſſeſſionē mouetur ſibi controuerſia? Dicit Guli. quod ſi in cōtinēti in ipſa poſſeſſione lis ſibi mouetur, & poſſeſſio continue turbatur, promoueri non tenetur: quia quæ incontinenti fiunt, &c. ſupra eod. officij ff. ſi cert. pet. lecta & quia non videtur pacifica fuiſſe, quæ non durauit ad hoc ĩ eo. ſi poſtq̄. §. 2. ĩ. de verbo. ſignifi. nam & ego. ff. de in rem verſo. ſi pro parte. §. verſum. de pæ diſtinct. i diuortium. & litis euentus dubius eſt. ff. de pecu. quod debetur: poſſet ergo eſſe quod eccleſiā perderet: & ſic in presbyterum ordinatus abſq; beneficio men-

a De materia glo- ſę, videlicet, q̄ dicatur pacifica poſſeſſio, præter doctores hic vide Geminianū conſil. 82. & 87 & 125. &c. Paulū de Caſtro cōſil. 245.

licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & eccleſiarum diſpendia [a] noſcimus proueniſſe; & prouentura maiora [b] in antea [c] veriſimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic peſti ſalubri remedio obuiare, præſenti conſtitutione ſancimus: ut nulli religioſo Prædicatorum, [d] Minorum, Eremitarum Sancti Auguſtini, aut quorumlibet Mendicantium [e] ordinum ex electione, poſtulatione, prouiſione, ſeu vocatione, ad aliquam extra adminiſtrationem ſui ordinis [f] prælaturam in diſcordia [g] de ſe facta ius de cetero acquiratur: [h] nec eorum aliquis tali electioni, poſtulationi, prouiſioni, aut uocationi quoquo modo valeat conſentire: etiam ſi Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris [i] generalium eorundem ad id acceſſerit licentia, vel conſenſus. ¶ Circa † religioſos quoque alios [k] cuiuſcunque conditionis uel ſtatus exiſtant, volumus hoc ſeruari, vt nec ipſi electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, aut uocationibus à minori parte numero [l] ad prælationes quaslibet [m] de ſe factis (quæ hoc ipſo, quòd à minori [n] parte proceſſerint, nullum prorſus tribuant ius eiſdem) ſuum audeant præſtare conſenſum: etiã ſi ſuper hoc aſſenſus, uel licentia ſuorum interuenerit Prælatorum. [o] Nos enim quicquid contra præmiſſa, uel eorum aliquod, a quoquam contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane [p].

Idem.

¶ Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo confirmationem ex illis: etiam ſi proteſtetur ſe contentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum: neceſſe ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.

CAP. XXV

VT †

a ¶ Diſpendia.] vitanda. ſupra eo. cupientes. ſup. de fi. inſtru. quod ſuper his. infra de vſur. vſurarũ. ſupra eo. de conſt. c. 2. infra de ſepul. c. 1.

b ¶ Maiora.] ſim. de collu. in tantum.

c ¶ In antea.] occurrendũ ergo fuit. de ſer. nõ or. c. 1. de procur. c. 1. cum ſuis concor.

d ¶ Prædicatorũ.] Nota ſemper prædicatores ꝓmitti: quia antiquior fuit ipſorum inſtitutio ı. Ad idẽ ſupra de exceſ. ꝓla. c. vno. infra de deci. ca. 1. in ſuperſcriptione. cum ſimi. & de reli. do. c. 1.

ı In annis vc3 do. Mccvij. ꝯfirmatus fuit ordo ꝑdicatorũ ꝑ Honoriũ iij. qđ ſe facturũ anno ꝓcedẽti Inn. iij. ipſius prędeceſſor ꝓmiſerat Io. And.

[Gl. ſeq. ſoluit dubium: ſecundo quęrit, & ſoluit.]

e ¶ Mendicãtiũ.] Mẽdicantes, qui certas poſſeſſiones vel redditus hẽre non poſſunt: ſed per q̃ſtum publicum eis victũ prębet incerta mendicitas. infra de re. do. cap. 1. Per quam decre. §. vlt. patet ẽt Carmelitas eſſe Mẽdicantes. Ioan. And. Quid ſi Mendicans epiſcopus poſtulet ad archiepiſcopatũ vel epiſcopatũ aliũ? Satis puto eum ſub hac ꝓhibitione includi: quia licet ſit epiſcopus, nihilominus ẽ de ordine Mẽdicantium.

ADDITIO. Facit infra glo. pe. ad hoc. ſupra de vi. & ho. cle. clerici. in fi. & quod ibi no. & ſup. de priui. cum olim 2. Ioannes And.

f ¶ Ordinis.] in illis enim, (ſcilicet, adminiſtrationib. ſui ordinis) hic nil noui iuris ſtatuitur. Io An.

† Vide Oldradũ ꝯſ. 103. & conc. Tri. ſeſſ. 25 ti. de regu. c. 9.

[Glo. ſeq. quærit, ſoluit, ponit opi. contrariam, remiſſionem, & additionem.]

g ¶ In diſcordia.] quid ſi opponatur aliquid quod votũ diſcordantiũ nullũ reddat: puta quia tales erãt, ꝙ ſi ꝯſenſiſſent electioni huic, & cum alijs elegiſſẽt, non valeret electio: vt excõmunicati, ſuſpenſi vel irregulares: nũquid tunc poterit cõſentire? Satis crederẽ, ꝙ in eo caſu nõ obſtaret hæc conſtitõ: Argu. ſupra eo ſi quãdo & pone exemplum ĩ. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandũ, cuius euentus, &c. ſupra. eo. ſi forte. & hoc maxime cũ ſupradicta dicuntur notoria, & probationes paratæ offerunt. ad hoc ſup. de reſt. ſpo. litteras ff. ad exhi. l. 3. & alij contradicentes ſimpliciter debere haberi rationem numeri: & ſuper hoc vide quod dicam infra eo. indemnitatib. §. 1. Declaratum eſt hodie ꝙ hic ſimpliciter inſpicitur diſcordia. & infra §. prox. minoritas. quę conſiſtit in facto, non in fictione uel iuris effectu, in cle. eod. tit. quod circa.

h ¶ Acquiratur.] ergo confirmatio peti non poterit quæ ius antiquũ hab. cõfirmare. ſupra de fid. inſtru. ĩ inter dilectos.

i ¶ Prioris.] ſecundũ ꝙ in diuerſis ordinib. diuerſa ſunt præſidentium nomina. (Prædicatores habent magiſtrũ: Minores miniſtrũ: Eremitæ Priorem.) Et habes idẽ ĩ. de pa. ſt. quia ex eo. Io. And.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

k ¶ Alios.] Nota ꝙ per hoc verbũ dico ꝙ circa Mendicãtes vocatos ad adminiſtrationes ſui ordinis, nõ habebit locũ iſte § ſed ſtabitur iuribus antiquis.

l ¶ Numero.] Nota quia licet minor pars eſſet ſanior, non tamẽ poterit electioni huic conſentire per hãc litteram: credo tamẽ (vt ſupra §. proxi. dixi) ꝙ ſi maior pars priuata eſſet ipſo iure: ita ꝙ vota reciderent in minorẽ: ꝙ tunc poterit conſentire: quia non eſt electus a minori parte: immo a toto capitulo. facit quod no. de poſtula. gratum.

[Glo. ſeq. ponit vnam opi. & eius contrarium.]

m ¶ Quaslibet.] ſiue proprij ordinis, ſiue alterius, ſiue ſæcularium eccleſiarum: & ſic generalior eſt ꝓhibitio hæc quo ad pręlaturas, quàm ſ. proxima. Alij cõtra, ſcilicet ꝙ adminiſtrationes ꝓprij ordinis nõ cõprehendat: vt rõ in prin. c. poſita ſit generalior ad nõ Mẽdicantes, primum teneo 2. & ſi Papa id voluiſſet, expreſſiſſet, ut fecit ſupra proxi. § ad hoc. de deci. ad audientiam. infra de priuil. ſi Papa 1. reſponſo. in fi.

2 Idẽ in diſtincte. Ph. Fontt.

n ¶ Minori.] numero, vt ſupra.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

o ¶ Prælatorum.] Quid ſi monachus rector parochialis eccleſiæ eligatur in epiſcopũ, vel prælatum à minori parte numero: nũquid poterit conſentire, uel acquiretur ſibi ius? Satis videtur ꝙ nõ: per litterã, quę ſuperius dicit: cuiuſcunque cõditionis uel ſtatus exiſtant. licet enim nihil habeant, cũ nihil ſit commune. xvj. q. 1. ne pro cuiuslibet. tamen negari non poteſt, quin monachus vel religioſus exiſtat. 16. q. 1. de monachis in fine.

† Not. ex hoc c. poſſe quẽ obtinere duplicẽ electionẽ in eadẽ eccleſia: cõfirmationẽ q̃rere nõ poſſe niſi ex vna. Itẽ nõ poſſe aliquẽ cãre titulũ ſuper eadẽ re, niſi ex una cã. vide textũ. in c. inter dilectos. de fid. inſtrum.

p ¶ Inane.] ſi igitur ſuperueniret confirmatio, idõ non cõualeſceret: cum a principio ſit nullum. ſupra eo. auditis. cum ſimilibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rõnem interſerẽs: ibi, Cũ non: Secundo illud fortificat: ibi, Etiam: Tertio ibi, Oportet. declarat aliam rationem interſerens: Ibi, Ne cum. Ioan. And.

CA-

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, canonici cōuenerunt in vnū ſuper futuro Prælato illius eccleſię eligēdo: qui canonici quendam Titiū elegerunt: electione facta dubitauerūt canonici peccaſſe in forma electionis: ideo reuerſi ſunt ad capitulum, & aliā electionē de eodē Titio fecerunt: poſtea illis electionibus pręſentatis Titio, dubitauit Titi⁹ q̄ electio p̄ualeret, & nolebat vnā eligere: ſed dixit ꝙ fuerat elect⁹ duab. electionibus, p̄teſtādo ꝙ non intēdebat hēre ius niſi in vna: Et eſt vnus opponēs qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eligat, vult impugnare: an teneať eligere vnā vel aliam? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic: Sed pōnamus, ꝙ ipſe elegit vnam: vtrum poſtea poterit ad illam redire ſi videat ꝙ ius ſibi melius acquiritur ex alia electione? reſpōdet ꝙ ſi elegit vnam electionem, ipſe non poteſt ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primā electionem: ideo debet bene deliberare apud ſe quā electionem velit acceptare.

quis [a] duas [b] electiones de ſe in aliqua eccleſia celebratas proſequatur inſimul [c], & confirmationem petat ex eis (cum non niſi ex vna [d] ipſarum valeat ius habere) rationi [e] conſonum non putamus: Etiam ſi ſe contentum [f] eſſe velle altera, per quam ſuæ intentionis conſequi poſſit effectum, [g] in initio proteſtetur [h]. Oportet ergo eum (ne cum ipſius eccleſiæ [i], vel ſui aduerſarij [k] ſi quem habet, diſcrimine in incerto vagetur [l]) eligere [m] quam proſequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regreſſum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [n], ſibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Vt quis.] Non poteſt electus duas electiones proſequi, petendo cōfirmationem ex illis: etiam ſi proteſtetur ſe cōtentum altera, per quam conſequi poſſit ſuæ intentionis effectum: neceſſe ergo habet alteram eligere: qua electa ad alterā redire non poterit. Io. And.

[Glo. ſeq. q̄rit & ſoluit, ſolutioni obijcit & rūdet.]

b ¶ Duas.] ad quid de facto fuerūt duæ electiones factæ de eodem? Forte fuerat electus ab eis ad quos p̄tinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tempus elapſum fuerat idē electus à ſuperiore ex iure deuoluto: & vtrunq; proſequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cū quibus poſtea proceſſum eſt ad ſecūdam: vel aliqua alia ſolemnitas omiſſa in prima, quæ reſtaurata extitit in ſecūda. Sed dicēs, ad ꝙ ergo iſta beſtia, proſequitur niſi ſecundā? Forte aliqui de his qui fuerant in prima, fuerunt contēpti in ſecūda: vnde caute faciebat, ſi id de iure fieri poſſet, vtrāque proſequendo: ſed eſſe non poteſt propter rationē quæ ſequitur.

c ¶ Inſimul.] nec etiam diuiſim, vt in fine patebit.

[Gloſſa ſequens declarat, ſignat contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Ex vna.] Si enim prima valuit, ſecūda nō valuit: ſi ſecunda valuit, ergo prima non valuit. In contrariū videbatur, vt ſupra de conceſ. præben. poſt electionē: vbi proſequebatur duplicem conceſſionem archidiaconus: Sed non obſtat, quia ibi non dicitur, ꝙ fuerit admiſſus, ſed proſequi vnam electionem, qua multiplici iure poterunt facere eligētes: vt ſi qui eligāt cōſuetudine preſcripta & priuilegio ſpeciali: nō eſt prohibitum, vt ibi: ſed hic duas, vel plures electiones diuerſas proſequi, prohibitum eſt.

Quia ꝯſenſus electi nō dēt eſſe īcertus, ſed iſte eſt ſīn certus. Itē Icertū nō cōfirmat. Dom. Fō.

a Vide ad hoc gloſſam in c. cū M. de cōſtit. in verbo: ſine p̄iudicio & I c. olim cām de cēſi in verbo, p̄teſtatus.

e ¶ Rationi.] quæ idem eſt ꝙ lex. 1 diſt. conſuetudo & cōſuetudinē præualet 8. diſt. fruſtra & exemplis anteponenda eſt. 9 diſtin. ſana quippe. & de hoc infra eo. ex eo.

f ¶ Contentum.] ſim. ſupra eo. is qui.

g ¶ Effectum.] ſcilicet confirmationem.

h ¶ Proteſtetur.] ergo nil operatur proteſtatio: p̄ cōtrarium a enim factum proteſtationi videtur obuiare quod dic vt 27. diſt. cap. 1. de conſti. cum M. de elect. Cumana. cum ſimilibus.

i ¶ Eccleſia] ad quam electus eſt.

K ¶ Aduerſarij.] coelecti, vel aliàs ſe opponentis, ſupra eo. cupientes, & infra eo cap. vlt.

[Gloſ. ſeq allegat vij. cōcor. duo infra in contrarium, ſoluit & remittit.]

l ¶ Vagetur.] ꝙ nō licet. ff. de iur. iuſ. l. ita fidei. ff. de edē. l. 1. §. edere ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. ī. e. in electionibus. ī. e. lib. de reſcript. cū in multis. ī. de reſcript. ad hoc ī app. c. 2. cū ſim. Arg. ī ꝙ liceat in incerto vagari ff. de rei ven. ſi de vota. incerta. ff. cōi diui & ſi nō oēs. §. ſi icertū. ſed ſpālia ſunt: ꝙ dic vt no. de libel. obl. c. 2. Et facit decr. iſta ad quęſtionem, q̄ hoc anno diſputaui, an valeat alternatiua appellatio, ſcilicet appello ad archiep̄m, vel ad Papam, ſup ꝙ dic, vt ibi dixi infra de offi. deleg. c. ſi is cui.

m ¶ Eligere.] proponendo ergo nō incurrit pœnam: ſed ſufficit ꝙ alteram eligat, & ſic tenetur eligere, vt in actionibus dici ſolet: aut enim ſum certus quæ mihi cōpetit actio, & tunc eligere debeo ff. de trib. actib. quod in hæredem §. eligere. aut incertus: & diſtingue tunc: quia aut ſum incertus per iuris imperitiam, & tunc nihilominus eligere debeo: quia peritiores conſulere debui, & ignorantia iuris non excuſat, vt 1. q. 4. §. notandum. infra. de reg. iur. ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut p̄ errorem facti. & tunc ſubdiſtingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum ſucceſſi: ſi ex errore proprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis eſt ignorantia, ſ. ff. ad Velleia. l. quamquam. Si propter errorem facti, aduerſarij, tunc non teneor eligere ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum ſucceſſi: eligere teneor. ff. de reg. iur. q in alterius, in fi. & ī. de reg. iuris. is qui in ius. & adde quod dixi ī. de re iudi. abbate. in princ.

Eligere an & qn̄ dicatur q̄s vnam ex pluribus actionib. ſibi cōpetintibus.

Si tn̄ eſſet excuſabilis ad. mitteret vt not. in remiſſione quam penit ſinis glo. Io. And.

ADDITIO. Facit ad hanc glo. & ſeq. quod dicā poſt Io. Mo. ī. de ap. non ſolum. ſuper ver. ante omnia. ad ſi glo. verſicu. ipſe. Ioan. Monachus. Ioan. And.

[Glo. ſeq. arguit ad quæſtionem, & remittit.]

n ¶ Renunciare.] & eſt ratio: quia ſibi ſunt cōtrariæ vt ſ. vidiſti. & eſt ſi. C. de fur. l. ſi. ibi. n. agendo mandati, approbat factum ſerui: agendo furti, reprobat: & ideo vna electa fit alteri præiudicium. ad idem C. ſi ſer. exte. ſe emi. man. l. vna. vbi ſi ex peculiaribus nummis ſeruus ſe mandauit emi, & emptus eſt: dominus agit ex vendito ad pretiū: quia ex illo pretio nō cōpetit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: ſed vna electa ſibi præiudicium facit in alia. ea ratione qua ſupra. ad idē C. de codicil l. vlt. ff. de leg 2. cum filius §. varijs. C. de pact. inter empt. & vendi. l. commiſſarię. Quod ergo dicitur, quod edita actio poteſt mutari, emendari, & corrigi ſicut placet vſque ad litē conteſtatam. 2. quæſt. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum eſt in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius vt hic, & in prædictis concur. vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna in fi. De hac tamen materia plene not. ff de trib. act. quod in hæredem. §. eligere.

Actio edita an & qn̄ poſſit mutari.

ADDITIO. Et Ancha. hic quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

SI electio.] primo ſoluit caſum, quem per quatuor exempla ſpecificat. & rationē interſerit: Secūdo ſolutionem moderatur ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio domini Heliæ.

¶ Pro intellectu huius c. pſupponit, quod illi ad quos ſpectat electio eccleſiæ cathedralis ſiue regularis hēnt tres menſes ad eligēdum. c. ne pro defectu e. tit. in ant. quia cap. 2. de concel. pb. nō eſt correctum, qui ſi in eccleſiis cathedralib. & regularib. immo remanet in correctum quo ad alias: nam c. ne pro defectu. alleg. emanauit poſt illud c. 2. & iura antiqua nō debemus dicere correcta, niſi expreſſe inueniant correcta. l. pcipim'. C. d appell.

¶ Idem.

¶ Si electus non conſentit, vel poſt conſenſum renunciat vel moritur: vel propter occultum ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: niſi circa id egerint fraudulenter. Io. And.

CAP. XXVI.

SI electio[a] ex eo non ſortitur effectum, [b] quia electus conſentire recuſat, vel poſt conſenſum renūciat[c] † iuri ſuo, aut forte diem claudit extremum, ſeu propter occultum[d] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † ſpectabat ad ipſos infra iuris terminum eligendo) habebunt a diſſenſu[e], renunciatione[f], morte, vel irritatione prædictis, ac ſi vacatio noua eſſet, tempus integrum[g] ad eligendum.

CASVS. Vacante aliqua eccl'a cathedrali vel regulari canonici illi' eccleſiæ conuenerunt in vnū, tractaturi de electione futuri prælati, & quendam Titium in ſuum prælatum elegerut. cui poſtea præſentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipſe cōſentiret vel diſſentiret electioni de ipſo factæ: ipſe noluit conſentire electioni, vel forte ipſe conſenſit: ſed ante confirmationem ipſe renunciauit illi electioni vel etiam mortuus eſt ante confirmationem: quæritur vtrum canonici poterūt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeāt adhuc tres menſes poſt diſſenſum vel renunciationem? Reſpōdet quod ſic, ac ſi vacatio eſſet noua: tamen non eſt noua, quia adhuc eccleſia non habet prælatum, ex quo matrimonium non erat perfectum: ideo canonici ad nouā electionem habebunt integrū tempus, ac ſi nō feciſſent electionem, dum tamē non commiſerint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

1 Et Archid. hic dicēs, quod lia hęc loquit̄ d̄ renūciatiōe poſt cōſēſū. & de nullius li b ętia mētionē facit. Idem Io. Mo. ĩ. vt lit pen. c. Ioan. And.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declarat]

a ¶ Si electio.] Si electus non conſentit: vel poſt cōſenſum renūciat: vel moritur: vel propter occultū ſui vitium electio caſſatur: eligentes ad eligendū extunc integrum tempus habebunt: niſi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hęc decretalis quod tāgebat per Hoſtienſem & Compoſtellanum ĩ. eo. ne pro defectu. p Vincen. & Abbatē ĩ. de maio, & obed. cū olim.

b ¶ Effectum.] confirmationem. ſupra c. proxi. ſi eñ confirmatus eſſet. & caſſaretur cōfirmatio: dic vt ĩ. e. ſi confirmationem, vel conſecrationem: ſi talis eſt electus ſupra eo. cum in cunctis ſupra de acc. ſuper his.

Gloſ. ſeq circa renunciationem electi, qui cōſenſit, ponit tres opi. & ſoluit.]

2 Quiſ tñ Hoſti. fatet quod ʒria opin. hēt æquitatē. Sed dicit quod id Iterptari nō e ſuū ſed Papæ: qui ſil. tint le. q venerabilē. 3. rationibus. Io. And.

c ¶ Renunciat.] an electus poſt cōſenſum ſine ſuperioris auctoritate poſſit renunciare electioni de ſe factæ. fuit cōtētio inter doctores: & dixerūt Io Ber. Inn. Pe. de Samp. & Abbas ſupra de trāſla. inter corporalia quod pōt: Gof. & Hoſt. ibi tenent ʒtriū. Dixit igit Ber. & Inn. ĩ. de reſt. in inte. c. 2. quod poſt conſenſum & ante cōfirmationem ſufficit renunciare in manibus eligētium. Tu dic ſecundum Guili qui hoc not. ſupra eod. quamuis ad fin. quod non confirmatus, aut renunciat electioni priuſquām negotium ad ſuperioris deferat examen, aut poſt: primo caſu hoc ei licet. ĩ. e. cū inter canonicos. de traſla. inter corporalia. de reſti in integ. c. 2. 7. q. 1. quam periculoſum. Si delatum eſt, aut proponitur tale quid contra electum quod electionē nullam reddat, & eligentes poteſtate priuat eligēdi: aut non. In primo caſu licet teneat renūciatio quo ad ipſum, non tamē quo ad ſuperiorē. quin facta renunciatione poſſit ſuper ppoſitis veritatē inquirere: & ſi de ipſis conſtiterit, eligere ac prouidere ac ſi pronūciatū eſſet. de ſuppl. n. negli. pla. licet aliàs ſibi poſſet illūdi. ĩ. in antiq. de poſtu bonæ 2. & nec nocebat. & crimina vndecūq;, &c. 14. q. 3. ecce. de collu. c. 1. Sicut qūq; de iure defuncti quęrit, vt ſciri poſſit de iure ſuggeſtis. ĩ. de arbi ex parte. Itē ſecūdus accuſator de prioris pũ ſicatione docēs admittitur. ff. de pũa. l. 3. C. de accu. li quis homicidij. In ſcdo caſu tenet in totū renunciatio: in nullo. n. pĩudicat ſuperiori coram quo quæſtio pēdet. puta ſi dicat quod electio facta ſit contra formā cōcilij, quia pp̄ter. Ego dico quod etiam ſi non ſit delatum negotiū ad ſuperiorē, vel ēt in ſcdo caſu diſtinctionis cum delatū eſt, ſcilicet & nō opponitur id p quod ſint priuati, licet teneat renūtiatio quo ad electum im opinionem Ber. & ſequaciū, quā credo veram eſſe: tamen in nullo caſu tenebit quo ad ſuperioris præiudicium: nam etiam ſi peccatū ſit in forma habet ſuperior tunc prouidere, vt ſupra eodem quam quam] Dico ergo breuiter, quòd in omni caſu ante confirmationem tenet renunciatio quo ad electum: quo ad ſuperiorē in nullo caſu fit ſibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argume n. ĩ. eo tit. ab eo Ioan. And.

† Idē in electo ad ſæculare officium. l. hac cōditio. S. 1. ff. d cōdi. & demō. l. filio. S. 1 illo tit. Phi. Fon.

† No. quod diligētia in termino facta, & redacta ad nihilū terminus iteratur. Bar. in l. & ideo. ff. d ver. ob. ergo ſi in h. mentis dati aliq perdātur, iterādus eſt mēſis. Phil. Fet Fonta.

[Glo. ſequens cauſam addit, litteram exponit, quærit, & ſoluit.]

d ¶ Occultum.] idē ſi propter ſuperueniens delictū, vel factum. Pone quod peccauit in decre ſupra. eo quàm ſit: vel i decre. cupietes vel in decre. infra e. ſi religioſus. redibit poteſtas ad electores, cum in culpa nō fuerint: & ideo dicit, de occulto: quia ſi ſcienter elegiſſent poteſtas eligendi nō rediret ad eos: ſed ad ſuperiorē deuolueretur ſecundum diſtinctionem decre. ſupra e. quanquam & ſic non procederet quæſtio quantum tēpus deberent habere: quia nullum. Sed pone, quod ſciēter elegerunt indignum, ita quod priuati erant poteſtate eligendi: Papa de gratia eos reſtituit 3, nunquid habebunt integrum tempus, vel tantū quod ſupererat? Dico quod integrum per hāc decret. & per decret. de maio. & obe. cū olim. in anti ĩ. quia integre reſtitui intelliguntur. 23 q. 3. notandum. C. de ſen paſſ. l. 1. & ita notāt Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & obe cum olim.

3 Non ſit hic reſtitutio cōtra lapſū tēpis, & ſic nō obſtat finis vlti. glo. Ioan. Andr.

e ¶ A diſſenſu.] vt ſupra in primo caſu.

f ¶ Renuntiatione.] ſcilicet poſt conſenſum.

[Glo. ſeq. litteram exponit & ampliat: ſecūdo ponit duas opiniones, & primam approbat.]

g ¶ Integrum.] ſcilicet trium mēſium in cathedralib. vel regularibus eccleſijs. ĩ. eo. ne p defectu in minoribus ſex menſes. de conceſ præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in menſe, qui datur Papæ ad electionē vel collationem beneficiorum in curia vacātium infra de praben. ſtatutum 4. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habēt eligere quia ſecus ſi ex iure deuoluto: ſecundum ea quæ no. Ber. Tan & Hoſtien. ſupra eod. ne pro defectu. qui dicunt negligētes eſſe priuatos tantum in prima electione, quæ eis cōpetit: vnde ſecundum hoc ſi archiepiſcopus, ad quem ex iure deuoluto ſpectat eligere, eligit: & elect' diſſentit vel renunciat, vel morit: ad canonicos redibit electio. Sed Goff. intellexit negligētes priuatos i tota illa vacatione: ſed prior opinio verior vĩ: quia ſi culpa

4 Et idē in patronis quo ad tēpus quadrimenſtre. vel ſemeſtre de quo ĩ. de iure patro. ca. vno. Io. And.

ea

ctionem aliam [a] celebrandā: Dummodo nil fraudulēter [b] egerint in pręmiſſis.

¶ Idem.

¶ Si religioſus non obtenta licentia conſentit electioni de ſe facta extra ſuum monaſteriū, non ualet conſenſus, & irrita eſt electio.

CAP. XXVII.

SI † religioſus [c] (cuius arbitrium [d] nō ex ſua, cum velle vel nolle non habeat: [e] ſed ex illius, quem vice Dei ſup^a caput ſuum poſuit, & cuius imperio ſe ſubiecit, uolontate dependet) electioni de ſe ad prælationem aliquam extra ſuum monaſterium, vel ſuam eccleſiam [f] celebratæ, ſui ſuperioris, [g] qui dare ipſam valeat, non petita licētia, & obtenta, [h] præſumpſerit conſentire: cōſenſus ſic præſtitus non teneat: [i] & in pœnam præſumptionis illius, electio eadem ipſo facto viribus vacuetur omnino.

¶ Solus ſuperior ſine conuentu dare poteſt ſuo religioſo conſentiendi, & tranſeundi licentiā, hoc dicit.

¶ Quia vero vtrum religioſis [k] conſentiendi electionibus de ſe factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint tranſeundi, a ſuis ſuperioribus ſine fratrum † conſilio licentia dari poſſit (cum iura ſuper hoc ſint uaria [l]) dubitatur interdum: Nos

ex delicto proueniens, ex prima electione tantū punitur, ſupra eo. cū Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quę prouenit ex negligētia, cum minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. ſupra eod. nihil eſt. de crim. fal. ad falſariorum.

[Glo. ſeq. tex. ampliat: ſecundo notat diuerſa tempora.]

a ¶ Aliā.] eadē ratione idē dico in tertia & quarta: ſi ſecūdus, vel tertius diſſentit ‡ renūciat, moritur: vł occulto ſuo vitio caſſatur: & idē in vlterioribus. Nota igit tēpora, quæ dātur in expeditionib. eccleſiarum vacantium: Primo dantur tres ‡ mēſes electoribus ad eligendum, vel ſex mēſes ſecūdum diſtinctionem. ſupra eo. ne pro defectu de concel. pręben. cap. 2. & ſeruata forma illius decret. Ad præſentandum datur tempus quā citius fieri poteſt, & adhuc octo dies ſup. eod. tit. & lib. quam ſit. & cap. cupientes. in princip. & §. ceterum. Ad conſentiendum datūr vnus mēſis electo, ſi libertatem habet cōſentiēdi, aliàs quantum iudex arbitraſ. Ad petendam confirmationē dātur tres menſes. ſupra eo. q̃ ſit. Ad conſecrationem alij tres 100. di. quoniam. & 72. diſt. c. 2. Et ſi dēt palliū petere, hoc faciat a tpe ɔſecrationis ‡ alios tres menſes 100. di. c. 1. In cauſis autem regularium, vel cathedralium, quæ ex immediata ſubiectione vel appellatione deuoluuntur ad Papam, ſerua decre. Nicolai. ſupra eo. cupientes.

† Vide Clem. cū ɔceſſa. de elect. & extrauag. Benedicti, q̃ incipit: ſi religioſus, de electio.

‡ Idq; ex decreto Cōc. Lat. ſub Innocen. iij. c. 48.

[Gl. ſeq. textum exponit, dubium ſoluit, & arguit.]

b ¶ Fraudulenter.] pone in vltima die trium menſiū dixerūt canonici, eligamus talē qui diſſentiet: & ſic à die diſsēſus adhuc habebimus tres menſes: & ſic fraudē faciēdo reperiebanſ ſex mēſes habere in cathedralib. vel regularib. vel in inferiorib. annum, ‡ quod eſſe nō debet. ſupra eo auaritiæ. Et dico φ qui fraudē allegat, eam probare dēt ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decr. quæ facit pro his quæ not per Inn. & Hoſtien. ſupra in ant. de appel. ex ratione. qui ibi no. φ ſi vna die qs fuerit impeditus de anno appellationis proſequendæ: habebit integrū annū ‡ per prędictā decre. & eo. tit. cum ſit 2. q. 6. ei qui. & in Auth. de his qui integ. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 2. Sed ſi beneficio reſtitutionis ei ſubueniret, tunc non habebit niſi tacitū tempus, quantum amiſit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum reſti. l. ab hoſtib. §. ſi. ibi de hoc per eos plenius videre poteris.

‡ Ita ſi alia parte anni fuerit ſemp diligens, notāt Do. in d. c. ex ratione. legiſtæ in Auth. ij. qui. C. de tēp. ap. Ion.

ADDITIO. Facit Clement. ab eccleſia. de reſti. in integ. Ioan. And.

SI religioſus.] Sunt duo dicta: Secundum ibi: Quia vero.

CASVS. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monaſterij noui ‡ iſtatuis, vel alio monaſterio: monachi illius monaſterij quendam monachum alterius monaſterij in ſuum abbatē elegerunt: & electione facta ſibi eam præſentauerunt, petendo, ut conſentiret aut diſſentiret: quæritur vtrū iſte monachus poſſit cōſentire iſti electioni ſine licētia ſui abbatis: vel requiratur vt petat & obtineat licētiam à ſuo prælato, ſiue abbate? Reſpōdet Romanus Pontifex, φ cum monachus cenſeatur mortuus, & nō habeat velle neq; nollē, nō pōt cōſentire electioni de ſe factę niſi petita & obtēta licentia à ſuo prælato: tamen ſi ipſius prælatus nollet ei dare licentiam, poſſet ipſe prælatus cōpelli per ſuum ſuperiorē. Sed quid? ponamus φ abbas bene vult ei dare licētiā: ſed ɔuentus nō vult cōſentire: vtrum ſolus abbas poſsit ei dare iſtā licētiā? Reſpōdet φ ſic, etiam inuito conuentu.

[Prima gl. ſummat.]

c ¶ Si religioſus.] Si religioſus nō obtēta licētia cōſentit electioni de ſe factæ extra ſuū monaſteriū, nō valet conſenſus, & irrita eſt electio. Secundo dr̃, φ ſolus ſuperior ſine capitulo dare pt̃ ɔſentiēdi & traſeundi licētiā.

d ¶ Abitriū.] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e ¶ Non habeat.] 12. q. 1. non dicatis. & ſupra eod. ti. quorundam. ‡ de ſepul. cap. vlt.

f ¶ Suam eccleſiam.] in alijs ergo nō habet locum hæc conſtitutio.

g ¶ Superioris.] ſolius etiam ſine conuentu, vt inf. proximo reſponſo.

[Gl. ſeq. litteram exponit. notat, quęrit, & ſoluit: & opi. ponit.]

h ¶ Obtenta.] debito modo, & non per extorſionē vt ſupra eo quorūdam. ad idē infra de his quę ui metus ve cau. fi. c. 1. Et nota caſum, in quo non ſufficit petere licentiā, niſi & obtineatur: interdū ſufficit, vt ſ. de reg. licet 3. Sed quid ſi ſuperior licentiam dare noluit? Dixerūt Tanc. & Ber. ſupra in anti. de renun. poſt translationē in prin. ipſum per ſuum ſuperiorem cōpellendum, niſi habeat iuſtam cauſam denegādi. ſup. de iure pat. nullus ſi habeat iuſtam cauſam, non compelletur. 63. diſt. literas. 71. diſt. c. 2 & 3. Sed quia ſolius principis priuilegium videtur priuare aliquē re ſua. dicunt quidam per ſuperiorē, Papam intelligendum: & ſic loquitur illa decret. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. And.

ADDITIO. Per ſuperiorē, Papā intelligi dicit Hoſtien. in decret. nullus de iure patron. & Abb. in decre. admonet de renun. quod placet Io. Mo. & Archi. ſupra eo q̃ ſit. Nec obſt. decr. nullus. quia illud cū eſt aliquod ius quæſitū: hic de mera gratia: hoc ſemper ſaluo, quod hēs in extrau. Benedicti, eo. tit. ſi religioſus de qua ibi feci additionem Ioan. And.

i ¶ Non teneat.] ſic ſupra eo. quorundam.

k ¶ Religioſis.] Mendicantibus, uel non.

[Glo. ſeq. alleg. pro & contra, & ponit opi.]

l ¶ Sint uaria.] Quod enim ſolus prælatus illam dare poſſet: videbaſ per c. 51. di. c. 2. ibi, abbas loci de capitulo nihil dixit. ſup. de renun. poſt trāslationē, ibi, &

† Not. φ monachi dñt fres c cãm. ſ. & iu Do. alle ibi. c. pen. ʒ. eo. de priuileg. Fon.

‡ Dicit Io Mona. alius hoīs generoſ de ſe tendit ad alta. honores & officia: quē alium reprimunt iura, ut hic, & ſ. de teſt. c. 2. ſed nō ſic homo aſpirat ad onera.

y Arch al reg. 16 q. 1. mona chi & ca. eũ pro uti litate & 18. q. 2. nullã prã tẽ. 20. q. 4. mona- c.nũ. Ioã. And.

ſancti Fridiani Priore. & ſupra eo.tit. quàm ſit. 1 ibi, ſuperioris.nil de capitulo dixit. In contrariũ uidebatur ſupra de uerb.ſign.abbate.ibi, abbati & conuẽtui placuit,&c & eſt expreſsum de ſtatu mon. cap.2.in fi.& 19.q.3.ſtatuimus.& hoc ſecundum litteram, quę ibi eſt abbatis,ac totius cõgregationis: ſed ſecũdum aliam quę eſt ſine actione facit in contrarium. Et prælatus nõ põt alienare res eccleſię ſine cõſenſu capituli 12 q. 2. ſine. ergo nec pſonas, cum maior ſit alienatio pſonæ, q̃ rerũ. ad idẽ 12. q. 1 præcipimus. & hãc ſecundam partẽ tenebat Io.And. 58. diſt.c.2.& Ber. in pdicta decre. poſt trãſlationem. in 3. glo. prima tamen hic approbatur nõ tam de iure antiquo, quàm de hoc nouo ob celerem eccleſiarum expeditionem.

ad huiuſmodi dubitationem tollendam: a & ut ordinationes eccleſiarũ, ac monaſteriorum, in quibus tales b electi c extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem ſuperiores (ſuis irrequiſitis conuentib.) electis d huiuſmodi conſentiendi, & tranſeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

Iuriũ declarõ ad Papã ſpectat.

a ¶ Tollendã.] Interpretatio enim & declaratio iuriũ ad eũ ſpectat 1.q.1.c.ſicut §.ex his.ĩ de ſent.excom. inter alia. C.de leg l.ult. Et habes etiam de hoc ſupra in auth. de poſtul.cap.1.

b ¶ Tales.] ſcilicet religioſi, qui non habent liberũ arbitrium tranſeundi, uel conſentiendi.

c ¶ Electi.] ex multiplicatione huius uerbi quod hic habes, not. ꝙ religioſi poſſunt eligi: & dicam infra c. proxi.

d ¶ Electis.] nõ dixit, eligendis: vnde non valet licentia data religioſo, vt cõſentire poſſit electioni futuræ, uel prouiſioni, ẽt cum conſenſu ſui ſuperioris: vt in conſt. Clement. eo.tit.cum conceſſa.

NVllus religioſus.] Primo ſtatuit: Secundo decernit: ibi, Quòd ſi. Tertio excipit: ibi, Ad dignitatem. fortificationem interſerens: ibi, Ad quam. Io. And.

CASVS. Vacante monaſterio ſancti Cypriani Pictauis, in quo ſunt plures monachi: aliqui ſunt tacite pfeſſi, videlicet per delationẽ habitus, vel ſe immiſcẽdo actib. profeſſorum: alij autem ſunt expreſsè profeſſi: ipſi conuenerunt in vnum ſuper electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite profeſsũ, nõ autem expreſſe, in ſuum abbatem elegerunt: utrum ad hoc quòd quis poſſit eligi in abbatem, requiratur expreſſa profeſſio? Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: ita ꝙ tacita profeſſio nõ ſufficeret: & hodie iſtud capitulum extenditur ad prioratus, & alias adminiſtrationes: vt in clem ne in agro. §. ſane. de ſta regu. Ex quo dicunt Doctores, quòd monachus, qui fecit tacitam profeſſionem, poteſt inſtare ut prælatus ſuus ipſum admittat ad profeſſionem expreſſam, quia ipſius monachi intereſt admitti ad profeſſionẽ expreſſam: ut poſſit uocari ad prioratus, & alias adminiſtrationes. Hoc dicunt iſta duo ultima capitula ad lõgum. Nota primo ex capitulo, ſi religioſus quòd religioſus per profeſſionem abdicat à ſe ſuum proprium velle, & illud ſupponit voluntati abbatis, & hoc uerum in licitis & honeſtis. Nam ſi abbas ſibi præciperet aliqua, quæ eſſent contra Deũ, nõ tenetur ei obedire, uel ẽt ſi præciperet aliqua, quæ ſunt contra ppriam cõſcientiã, ad oĩa aũt alia tenetur ei obedire.

Nota inſuper ex dicto c. ſi religioſus. quòd religioſus poteſt conſentire electioni de ſe factæ cum licentia ſui prælati, & ſolus prælatus inuito conuentu poteſt dare religioſo l cẽtiam ſe transferendi ad aliud monaſteriũ. Nota ex hoc c. nullus. ꝙ ad hoc ut poſſit religioſus ſe transferre ad aliud monaſterium, requiritur ꝙ fecerit profeſſionem expreſſam. Idẽ dicẽdum in quocunq; prioratu: ut in cle ne in agro §. ſane ſup. alle. Nota ꝙ religioſus põt vocari ad prælaturã epiſcopalẽ. poſito ꝙ eccl'a cathedralis ſit ſæcularis; nec per hoc dr̃ deſcẽdere, ſed potius aſcendere: quia epi dicũtur religioſiſſimi.

¶ *Monachus in abbatem eligi nõ põt, niſi ſit expreſſe profeſſus. Ad dignitatẽ aũt epalem, & in ſæculari, & in regulari eccleſia talis eligi poterit.*

[Prima gloſſa ponit ſummã, & quid declaret.]

CAP. XXVIII.

NVllus † religioſus e ad Abbatiam, ſeu prælaturam f ſuæ uel alterius religionis g de cętero eligatur, h niſi antea fuerit ordinẽ regularẽ expreſſe i profeſſus: Quòd

† Vide Clemen. cũ rõni. de elect.

e ¶ Null' religios'.] Monachus in abbatem eligi nõ poteſt, niſi ſit expreſſe profeſſus: ad dignitatẽ autẽ epalem, & in ſæculari, & in regulari eccl'a talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalẽ. ĩ. eo. cũ cauſam. & reprobat qđ no. Naſo & Compoſtellanus ſupra eod. cum in magiſtrum & approbat quod ibi not Hoſtienſis & Goffre. & Abbas in decretali, cum cauſam: in ſecunda approbat quod no. Ber. de ſtatu regular. quod Dei timorem in magna gloſſa. Compoſtellanus. ĩ eo cum cãm. & Hoſtienſis de uoto. per tuas.

f ¶ Prælaturam.] puta Prioratum, Guardianatum, z vel Magiſtratũ ſcđm quòd diuerſi ſunt nomina taliũ prælatorũ, qui religioſis præſunt, vt ſupra eo. tit. c quorundam. ad idem ſupra eo fundamenta. Sed ẽt hodie in adminiſtrationibus & prioratibus monaſteriorum habet hoc locum. vt in cle de ſta. regu ne in agro. §. ſane.

z Hic no. Do quòd Guardianus fratrũ Minorũ eſt in dignitate, iõ dat delegat', vide Fel. in c olim de maio. & obed. Font.

g Alterius religionis.] hodie religioſus eligi nõ põt ad prælaturam alterius religionis, uel habitus per cl. eo.tit. cum rationi.

ADDITIO. Archidiaconus tenebat hic contrarium per hanc literam reſpondens ad cap 16. q 7. in noua actione quòd nõ loquebatur de diſparitate habitus, ſed clericorum ad laicos. & ſic 15. q. 3. monaſterijs loquebatur de laicis, qui ſunt in probatione. & cap. officij. ſupra in ant Sed loquitur ibi de nouitio nõ expreſſo Ioan. And.

Gloſſa ſequens oſtendit hic ſolu i quęſtionem, de qua ponit duas opi]

h ¶ Eligatur.] eligere tamen poteſt, ſi tacite ſit profeſſus. ĩ. eo. ex eo ꝙ. in ſi & in cap. indemnitatib in prin. Nota expreſſe, ꝙ monachus uel religioſus eligi põt, nec debet poſtulari ſed poſt electionẽ poſtulabit, ſine ſuperioris enim licentia, qui eã dare poſsit, nõ poterit ɔſentire. ĩ. eo. cap. proxi per quod idem probatur. & per decr. ĩ. eo. quã ſit. & ſupra eo. quorundam De hoc olim opiniones fuerunt, & tractabant de hoc Inn. & Hoſt. ſupra de renun. poſt tranſlationem. ĩ in anti. de uo. per tuas Compoſt. ĩ. in anti. de poſtula. c. 3. Gar. ĩ. eo. quam ſit. & dicebant quidam (quibus fauebat Inn & Cõpoſtell.) monachum extra ſuum monaſterium debere poſtulari, non obſtante decre. per tuas. ubi dicebant abbatem electum in prælatũ, aliàs in epiſcopum eligi poſſe, aliàs extra ſuũ monaſteriũ poſtulari debebat. Alij dicebant indiſtincte eũ eligẽdum. Ad decre. poſt tranſlationem. reſpondebant, illũ fuiſſe poſtulatum propter ordinem Epiſcopalem, hodie tene eum eligendum per hæc iura.

i ¶ Expreſſe] ergo non ſolũ ſęcularis eligi non poterit in abbatem, vt ſupra eodẽ, cum ad noſtram. ſed & religioſus tacite profeſſus, ut hic, & infra eo. indemnitatib. in prin. ubi in abbatiſſa, uel prioriſſa idẽ dr̃, & tamen per tacitã profeſſionẽ bene eſt quis monachus &

ſcriptu[?] chus: & votũ ſolemnizat. ĩ. de vo. c. uno. non autẽ ſolus habitus, ſed profeſſio facit monachũ. ĩ. de regula. porrectum talem aũt profeſſionem in ſcriptis fa-cere debent. vt obuiet illis, (ſi poſtea reclamarẽt) propria ſcriptura. 27 q. 1. omnes fœminæ, 1. q. 7. ſaluberrimum.

ſcripta tñ non eſt de neceſſitate profeſſionis, Franciſcus hic.

† Al. ita: actũ fuerit.

† Al. ita: ad ẽt nouitij, &c.

a ¶ Irritum.] olim nõ erat irritum ipſo iure ſed irritandum per ſententiam. ſup. eo cum cauſam.

b ¶ Nouitij.] nedũ tacite profeſſi. & minus ſunt obligati nouitij, quia pñt ad ſæculum remeare; niſi appareat eos abſolute voluiſſe vitã mutare: ut nſ. de regu. non ſolum.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

c ¶ Regularibus.] quaſi dicat, interdũ cathedralis eccleſia ſecularis eſt, i. ſæcularium canonicorũ; interdum regularis: vtroq. caſu tacite ꝓfeſſus in epm eligi poterit. Sed quæ eſt ratio, quare in cathedrali regulari eligitur non profeſſus: in alijs non: prout dixerunt Lau. Tanc. Goff. & Compoſtella in prædicta decre. cum cauſam. i. propter excellentiam epiſcopalis dignitatis & ordinis, ut eps etiam ſæcularis immediate præſit monachis. & probatur idem ĩ. de iud. cauſam ĩ. ne ſede vacante. c. 1. vbi monaſterium erat vnitum cathedrali eccleſiæ, forte ſæculari tñ Tancr. & Goff. ibi dixerunt, ꝙ Bathonien. cathedralis eccleſia ibi erat regularis: ſicut & multæ i Anglia. ſed Ber. videtur tenere contrarium in tertia glo. unde in conſecratione religioſus dicit etiam religioſior abbate, & eps monachos ad profeſſionem recipit, ut abbas. in authen. de ſanct. epiſc. § iubemus. collat. 9. & facit ad hoc ſup. de uo. & uo. redemp. ex multa. & quod not. ſupra, de capel. monacho. c. 2.

ſi ſecus actum † fuerit, eo ipſo irritum a habeatur. ¶ Ad dignitatem vero epiſcopalem (ad † quam nouitij b eliguntur interdum) talem in ſæcularib. vel regularibus c eccleſijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ Forma electionis tradita per decr. ſup. eo. cum dilecti. non eſt ſublata per ſequens concilium, quia propter. h. d. Io. And.

CAP. XXIX.

CVm expediat d concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (ſi ſuſtineri e valeant) euitari: Decretalem f felicis recordationis Innocentij Papæ tertij prædeceſſoris noſtri, quæ innuit ſub ea forma poſſe in electionibus licite † compromitti: ut compromiſſarij ſecreto & ſigillatim voluntatibus omnium inquiſitis g illũ, in quem maior & ſanior pars capituli h conſenſerit, eligere teneatur: declaramus abrogatã non eſſe per ſubſecutũ cõcilium i † generale: immo põt in ipſis electionib. ut

CVm expediat] Præmittit declarationis cauſam generalem: Secundo declarat: ibi, Decretalem. Ioan. Andr.

¶ Pro intellectu huius ca. præſupponitur primo illud quod habetur in c. cũ dilectus & c. quia propter. eod. tit. in anti. Dicitur in c. cũ dilectus. ꝙ canonici alicuius eccleſiæ vacantis, pñt cõpromittere in aliquẽ ſub hac forma: videlicet vt ipſe exquirat uota ſingulorũ canonicorum, & eligat illum, in quem ꝯſenſerit maior pars totius capituli: & dicant illi hoc mõ: Nos ſumus viginti canonici, ꝙ damus & cõcedimus tibi poteſtatẽ, vt exquiras vota ſingulorũ canonicorum ſigillatim & ſecreto: & ſi reperis aliquem, in quem maior pars totius capituli ꝯſenſerit, illũ eligas: ſed illa forma non eſt ſeruanda in electionib. aliarum dignitatum per quas eccleſia non dr̃ uiduata. Dicitur in c. quia pp alleg. ꝙ canonici debent eligere prælatũ altera de trib. vijs: videlicet per uiã Spiritus ſancti, vel cõpromiſſi, vel ſcrutinij: Per uiam Spiritus ſancti, uidelicet quando concorditer eligunt aliquem, nullo modo habito tractatu inter ſe. Per uiam compromiſſi, quando eligentes compromittunt in aliquo, ut dictũ eſt in c. perpetuæ. ſup. eo. tit. & lib. vnde forma ſcrutinij eſt multũ difficilis: in qua etiam deficiunt periti, & maxime ſi non habeant practicã. & in hoc c. deciditur, utrum p ca. quia propter. ſit correctum. c. cũ dilectus. vel, ꝙ ſi canonici uelint transferre in aliquos poteſtatẽ eligendi, ꝙ debeant facere ꝯpromiſſum abſolutum, non determinatum: vel verũ nõ ſit correctũ illud c. cum dilectus. videlicet vt canonici poſſint facere compromiſſum cum determinatione & reſtrictione? Reſpondet ꝙ per c. quia propter. non eſt correctum. c. cũ dilectus. Nam c. quia pp. nõ dicit, ꝙ illud cõpromiſſum ſit ſimplex: & ñ ſit determinatũ & reſtrictum: ſed ſolum ponit vnam formam compromiſſi: quia dicit, ꝙ ex altero de trib. modis eſt procedendum: & ſi aliter ꝓceſſum fuerit, nõ valet electio: Forma autem cõtenta in c. cũ dilectus. continetur ſub forma compromiſſi.

[Prima, gloſ. ſummat, & notat, & exponit.]

d ¶ Cũ expediat.] forma electionis tradita per decretalem, ĩ. eo. cũ dilectus. nõ eſt ſublata p ſequẽs concilium, quia propter h. d. Et nota ex hoc princ. inſpiciendum quid expedit. de pœn. diſt. 1. aliud. ĩ. de uo. & uoti. rede. m. magnæ. Vide quod ibi dixi in gl. ut patet in fi. & proprie expedientia vtilitatem reſpicit, ut ibi patet. Io. And.

e ¶ Suſtineri ualeant.] reprehenduntur hic illi, q uolunt ſuſtinere iura, quæ penitus ſunt correcta: ubi ergo apparet de correctione, non ſuſtineantur: aliàs ſuſtineantur. ad idem. C. de inoffi. teſta. ſi quando. & ſupra eo. eccleſia veſtra 2.

ADDITIO. Vide quod ſupra de priuil. accedentibus dixi ſuper 1. gl. in fi. Io. An.

f ¶ Decretalem.] ĩ. eo. cum dilecti. aliàs cũ dilectus.

[Gloſſ. ſeq. declarat, & commendat hanc formam.]

g ¶ Inquiſitis.] eſt ergo forma iſta partim ex ſcrutinio & partim ex ꝯpromiſſo vt hic patet: 2 ſed principalius dicetur iſta forma compromiſſi, ſed determinati. Et ſi bene aduertatur, iſta hodie eſt melior & expeditior forma iudicio meo quam hodie habemus: non enim uolunt canonici libere ius ſuum in alios tranſferre, & dare illis poteſtatem præficiendi prælatum; per formam ſcrutinij graue eſt procedere, nec omnes bene ſciunt illam formam ſeruare: immo & boni uiri practicam ignorantes, in ea deficiunt: expedientius ergo ſeruabitur iſta forma.

h ¶ Capituli.] nota quia ſecus ſi diceretur de maiori parte eligẽtium: & compromiſſarij illum elegiſſent, quem maior pars numero, non maior capituli nominaſſet: quia tunc electio eſſet nulla, ſup. eo. ſi cui.

ADDITIO. Cum qua hæc deberet iungi, ut ibi dixi, & hic Archid. & Io. And.

[Glo. ſeq. ponit motiua opinionis hic reprobatę, & alleg. reſpondet.]

i ¶ Concilium.] ſup. eo quia propter dicebant enim quidam, ꝙ forma iſta ſublata erat per decre. quia propter. & hoc uidebatur tenere Hoſtien. in prædicta decre. in prin. qui dicebat diuerſas electionum formas, vt ſupra eod. cum dilectus. & propterea ibi tres tantũ formæ. vel ſecundum alios duæ approbari videntur. & propterea ibi dicitur. aliter electio facta non ualeat: ſed contrarium eſt uerum, ut hic uides; & propterea iſta eſt forma compromiſſi: 3 ſed cum certa determinatione, ut ſupra dixi.

† Correctio iuriũ eſt vitanda, & ubi apparet ꝯrietas, p diuiſionẽ actuũ dẽt reduci ad concordiam, adhoc ĩ. de teſti. c. cũ tut. & de reſtit. ſpol. c. literas.

† Dictio, licite, deeſt hic in antiquis codicib.

† Cõcil. Laterañ. ſub Inno. iij ca. 24. refertur de elect. c. 42.

1 Ideo noua: qa vbi ius emanás ꝯſurgit ex duob. capitulis iuris antiq. facit nouã ſpẽm. l. Gallus. § ille caſus ſt de libe. & poſthu. cap. quanto. ĩ de iudic. Pet. d' Ancha. Fon.

3 Idem Dñicus: ſed Arch. & Anch. ĩ ſed opinio gloſſ. eſt color. Font.

præmiſſorum effectus [a] poſſet quomodolibet impediri.

¶ Idem.

¶ Is qui opponit euidentem defectum ſcientiæ vel perſonæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pænitere non poteſt, cauſam reddit. Ioan. And.

CAP. XXXI.

AB eo [b], qui contra electum, vel poſtulatum, ſeu promouendum ad [c] aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obijcit, euidentem †, notorium, ſeu manifeſtum [d] ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponit: ipſius defectus oppoſitio, vel eius qualitas [e] nequeunt poſtea reuocari: cum enim opponens (ſi quod de defectu oppoſuit huiuſmodi, deſtitui veritate cõtingat) à proſecutione cauſæ debeat omnino excludi [f], & puniri, perinde ac ſi in probatione omnium, quæ obiecerat, defeciſſet [g]: iuſtum eſt, vt (poſtquam ad oppoſitionem eamdem procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem oppoſuit, vlterius pænitere [h].

¶ Idem.

¶ Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

bus caſibus maio. l. ſi cui. §. tandiu.] & eſt ſimile huic quod dicitur de teſte, ſupra eo. li. de reſcri. ſtatutum, in fin. cum ſuis concor.

[Glo. ſeq exemplificat, quærit, ſoluit, ſolutioni opponit, & reſpondet: In fine arg. ad quæſtionem.]

a ¶ Effectus puta, quia eſt ſtatutũ, conſuetudo, vel priuilegium in eccleſia, quod quacumque de cauſa abſit, & ſi vtilitatem eccleſiæ proſequat, nihil percipiat. Quid ſi talem cõſuetudinem, vel ſtatutũ iurauerit? Nõ credo, quod tunc locum hẽat hoc priuilegiũ: quia iuſtum illud poteſt ſeruari ſine periculo animæ. ſup. de iureiur. ſi vero. & quia hic non diſpenſat contra iuramentũ, vt de reſcrip. cum aliquibus. ſup. eo. li. cum ſuis ſimilibus. Nec obſtat, ſi ſuſtulit ſtatutũ, vel conſuetudinem, quod eſt principale: ergo & iuramentum [1] de illo ſeruando, quod eſt acceſſorium, tolle enim inſtantiã. ſ. de iureiur. cum cõtingat. & quod ibi not. [Aliqui cõtra per id quod dicit quibuſlibet: & ſubdit, quibuſcunque, & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæſtionẽ, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes. ſ eo. li an duæ perſonæ de opponentibus, [2] quæ vadunt pro inſtruẽdo negotio ad curiam, contribuere debent ad expenſas: fiat quod inter eos conuenit ff. de depoſi. l. 1. ſi cõueniat. ſi nil erat cõuentum: dicebat iudicis arbitrio relinquendum, penſatis labore, & facultatibus mittẽtium & miſſorum. [Idem Ioan. And.] cum iſta decret. priuilegiet eos in fructibus percipiendis arbitratur iudex eos conferre debere.

† No. iſta æquiparari: euidẽs notorium & manifeſtum: & ſic vñr iſta ſynonyma, de quo vide text. ĩ. de verbo. ſignifi. ca.

1 Gl. ſi. in cle. dudũ. verſi pacta: de ſepul. c. conſtitutus. de reſcri. in anti. & procedit hæc glo. ſm Phil. & ſi clauſula, non obſtante, ponaſ in iure. vide Rom. cõſ. 301. Fon.

2 Idẽ de eligẽtib. eo caſu, quo tenẽtur ad expenſas. I. And.

ADDITIO. Et facit ad quæſtionem de damnum paſſo, numquid contribuat cum alijs ciuibus ad emẽdam? Et dicitur, quod ſic: in Spec. de cenſi. §. 2 ver. quid ſi damnum facit ff. ad legem Rhod. de iac. l. nauis onerã. §. cum autem de hoc ff. de legatis l. 3. ab omnib. §. ſi Titio. Ioan. And.

AB eo, qui contra electum.] Diuiditur in duas partes: Secunda: ibi, Cum enim. Domi.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauiẽſi, vel alia eccleſia, puta mõnaſterio ſancti Cypriani: Pictauiẽſes canonici vel monachi, quendam [illegible] ſtium in prælatum elegerũt, fuerũt aliqui opponẽtes, qui oppoſuerunt contra electum defectũ ſcientiæ vel morũ, vel defectum ſuorũ natalium: & cũ hoc qualificabãt illos defectus, videlicet, quod illi defectus erant manifeſti: opponentes pænitentia ducti voluerũt recedere ab illo defectu: vtrũ poſſint? Rñdet, quod non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectũ, ab illo defectu recedere non poſſunt, ſed ponamus, quod ipſi nolũt recedere a defectu, ſed ſolũ a qualitate: vtrum ſit eis permiſſum? Rñdet, quod non, immo ſi recedãt a qualitate defectus, ſunt puniendi, ac ſi defeciſſent in probatione defectuum: ideo dẽnt perſiſtere & in defectu, & in qualitate defectus: ſi ſi dicti opponẽtes recedant ab ipſis defectibus vel qualitatibus: poterit ſuperior inquirere de ipſis defectib. vel qualitatibus; vel etiam opponentes, ſi ſint, qui prætendant habere intereſſe.

[Prima gloſſa ſummat]

b ¶ Ab eo.] Is qui opponit euidentem defectum ſciẽtiæ, vel perſonæ cõtra promouendum ad aliquam dignitatem, pænitere non poteſt. cauſam reddit.

[Secunda Gl. quæſtionem ſoluit.]

c ¶ Promouendum.] iſta igiſ tria ſunt paria. concor. ſ. eo tit. vt circa. Et nota, quod dicit, dignitatem: & idem dicit ſupra eo. ſi forte. & idem ĩ. de verborũ ſignificat. conſtitutionem, per quod apparet, quod decre. illa, ſi forte, nõ hẽt locũ in alijs bñficijs, vt ibi dixi.

p ¶ Manifeſtum.] iſta n. quo ad caſum noſtrum ſunt ſynonyma, & idem deſignant. vt inf. de verbo. ſignif cõſtitutionem.

e ¶ Vel eius qualitas.] hoc vult dicere: is qui oppoſuit, forte vult obiectũ reuocare: vnde cũ oppoſuiſſet euidẽtem defectum ſcientiæ vel perſonę, dicit quod vult inſtare alijs obiectis recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, ſed qualitatem: [3] vnde nunc vult ſimpliciter dicere, quod patitur defectũ: ſed reuocat id quod dixerat, quod defectus erat euidens: iſtud eſt reuocare qualitatem tãtum, & neutrũm poteſt, vt hic vides. Ioan. And.

f ¶ Excludi] vt ſup. eod ſi forte.

g ¶ Defeciſſet] vt ſupra eo tit. c. 1.

[Glo ſeq. quærit, arg. negatiue, & affirmatiue: & pro negatiua ſoluit]

h ¶ Pænitere] vt ſic ſibi nõ liceat mutare cõſiliũ in alterius detrimentum. infra de regulis iuris, mutare. cu ſuis concordãt ad idem ſupra de electione c. publicato. nam & quod ſemel placuit, nõ põt amplius diſplicere, vbi verſatur alterius intereſſe int. de regul. iur. quod ſemel. niſi in caſibus, in quibus iura pænitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not [4]. & eſt ſimile huic ſupra eodem ut quis duas] Io. Monach. & Archidiaco. alleg. ff. de pact l fina. depoſi. l. 1 §. ſi rem. [Quid dices, pone promouendus conſentit, quod opponens renunciet obiectui, vel qualitati obiectus: iudex non conſentit: numquid hoc poterit opponens? Et videtur quod non: quia quos prætor prohibet, &c. ff de poſtulan. l. quos prohibet prætor, & cõcord. ſupra de exceptionibus, c. vltimo. maxime cum in huiuſmodi electionibus exuberet iudicis officiũ, ſupra de electionibus olim. cum ſimilibus. In contrarium videtur per hanc litteram, quæ dicit: in præiudicium eius, contra quem, &c. & quilibet poteſt renunciare iuri pro ſe introducto ſupra de regular. ad Apoſtolicam. C. de legib. quod fauore infra de regulis iuris, quod ob gratiam. Satis videtur (per prima iura, & maxime ea ratione: quia ſi probetur talis obiectus: promouendus ſtatim debet repelli) quod ipſe huic iuri renunciare non poſſit: [5] cum iſtud ius licet ei faueat, ſi non probatur obiectus: tamen ei nocet. ſi fuerit probatum: & ſic videtur renunciare non poſſe huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi ſupra eod. ſi forte.

3 Et non põt quis ad retractio qualitatis mutare actionẽ: quia iſtæ exceptiones ſapiũt actionem Domi. Fon.

4 Adde quæ ibi dicam. vide gl. c. ſi diligẽti. de fo. con. Fel. ca. cũ olim. col. 3. de re iu. in antiq. Fon.

5 Idem Arch. alle. q. no. 2. q. 7 quærẽdũ & c. alieni lo. And.

Ex eo.]

Ex eo.) ſunt duæ partes. quæ patēt: Et prima ponit dictum, cuius rōnem ſubdit ibi: Cum tam. Secūda ponit duo dicta: ſecunda: ibi, Vel cōuerſi. Io. And. ¶ Pro intellectu huius c. præſupponendū eſt illud, ꝙ habef in c quod ſicut. eo. tit. in ant. vbi dr̄, ꝙ oēs habētes vocē in electiōe, dēnt vocari ad electionem faciēdam. Itē ꝙ illi, qui ſunt præſentes die electionis faciēdę, non dēnt vocari: q̄a fruſtra vocarent: ſed ſoli abſentes ſunt vocandi ad illā diem, qua dēt electio celebrari; ſi ſint in loco propinquo vel remoto, ſecundum ſtatuta illius eccleſiæ: tamen ſi preſentes proceſſerunt in electione abſque vocando abſentes valet electio de ſe: ſed abſentes poterunt poſtea facere caſſari illam electionem

† Nota, ꝙ ſuum pōt dici, qđ ē cōe cum alijs. ad hoc ſup. eo. cū nō deceat. vide q̄ notaui ad c. penu. inf. eo. de sē. exc. Fon.

CAP. XXXII.

Ex eo [a] quòd ad electionē epiſcopi [b], quæ te in pupillari [c] conſtituto ætate, in tua † eccleſia [d] extitit celebrata, cum ceteris eiuſdem eccleſiæ canonicis non fuiſti admiſſus: de contemptu [e] conqueri, aut electionem eādem impugnare non potes: Cum tam iuris [f] †, quàm rationis [g] exiſtat: vt tales (cum diſcretione [h] careant) ad præſtandum in electione ſuffragium [i] nullatenus admittantur.

¶ Non profeſſi cum profeſſis, vel conuerſi laici cum clericis, electioni intereſſe non debent. hoc dicit.

¶ In eccleſiijs quoq; regularibus, vel monaſterijs,

† No. arg. ꝙ ad ꝓbādū deciſionē dubij, ſuffi. cit valida rōne deciſionē duplici argumēto, vel rōne. vide Io. An. in c inquiſitionis. F. de accu. Domi.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauienſi, canonici illius eccleſię conuenerunt in vnum ad electionē futuri paſtoris faciēdam: In eccleſia ipſa erat canonicus impubes de iure cōi vel diſpenſatiue, qui erat tunc abſens: Vnde qñ aſſignauerunt diem ad faciendā electionē, alij canonici non vocauerunt illum impuberē: ſed eo ſpreto ad illam electionem proceſſerunt: vult iſte impubes conqueri de cōtemptu, & caſſare electionē: vtrum poſſit. Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia cum talis impubes non hēat vocem, fruſtra vocaretur ad electionem: quia ipſe impubes caret diſcretione, quæ requiritur in electione: Sed hodie quantūcunque ſint puberes, nō hēt vocem. niſi ſint in ſacris conſtituti: ſeđ impubes non pōt eſſe in ſacris: ideo nō hēt vocem in electione? Secundum vero hæc tp̄a nō requirebatur, ꝙ quis eſſet conſtitutus in ſacris, quo ad electionem actiuam. Sed ſanctiſſime Pater ponamus, ꝙ vacat aliqua eccleſia regularis: in qua sūt monachi profeſſi, & alij non ſunt profeſſi: vtrū non profeſſi habeant vocē electiuā, & ſint vocādi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia ad electionem actiuam requiritur profeſſio: ſed tunc in iſto caſu, ſ. ad electionem actiuam, ſufficit tacita ꝓfeſſio: ſed ad electionem paſſiuam, requiritur profeſſio expreſſa, vt in c. ſi religioſus, ſupra eo. tit. & in clem. ne in agro. §. ſane. de ſta. regu. in clem. Sed quid de conuerſis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōiter in religione beati Franciſci ſunt laici conuerſi? Rñdet, ꝙ tales conuerſi non hēnt vocē in electione: quia illi ſoli hēt vocem in electionibus, qui ſunt tacite vel expreſſe profeſſi religioſi: ideo conuerſi non hēnt vocem. Nota primo ex iſto textu, ꝙ impubes poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis. Sed quæritur, vtrum iſtud poſſit eſſe de iure cōi, vel ex diſpenſatione? Quidam dicunt, ꝙ de iure cōi, quia in ſimplici beneficio & in canonia ſufficit, ꝙ quis ſit egreſſus infantiam: Communis tamen opinio Doctorum tenet, quòd in beneficio requirente diſcretionem animi, requiritur, ꝙ quis ſit pubes: & ꝙ perfecerit xiiij annum: & attigerit xv ſed in alijs ſimplicibus beneficiis, in quibus nō requiritur diſcretio animi, ſufficit ætas ſeptē annorum. De hoc latius per Panormi. in c ſuper inordinata de præben. in antiquis. Nota inſuper ꝙ in electionib. prælatorum regularium ſoli veri religioſi profeſſi & clerici habent uocem electiuam: alii autē vt conuerſi, vel non profeſsi, non habent vocem.

Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.

a ¶ Ex eo. Canonicus impubes ad electionē nō vocatus, non agit de cōtemptu: nō profeſſi enim ꝓfeſſis, vel cōuerſi laici cū clericis, electioni intereſſe nō debēt. Emanauit primū dictum ad declarationem eorū, quæ notant Vincent. Tancred. Goffre Bernardus, & moderni, de æta. & qual. ex rōne. Secundum ad declarationem eorum, q̄ notant Bernard. Innocentius, & Hoſtiē ſis. de inſtitut c. 2. & Abbas ſupra eo. tit. in Geneſi.

[Glo. ſe.]. quærit, arg. negatiue, & cōtrarium ſoluit.

b ¶ Epiſcopi.] quid de inferionib. dignitatibus? Ex his vulgarib. iurib., quib. arguimus a verbis. ī. de priui. ſi Papa 1. reſpō. in § cū ſimil. videref, ꝙ in inferiorib. ſecus: cum ſi de inferioribus idē voluiſſet intelligi, id expreſsiſſet ī de deci. ad audiētiam. Contra puto, quæ ratio c. quæ infra ſequit, ſit generalis: 1 nec ibi repetatur de ep̄o, cum dicitur, ad præſtandum in electione ſuffragium, &c. & hoc bene probatur inf eo indemnitatibus. in prin. Ioan. And.

1 Rō generalis extēdit legē. Do. Nic. Euerard. in loco à rōne legis. am. Pont.

c ¶ In pupillari.] q̄ eſt in mare minor xiiij. annis, in fęmina minor xij. nec diſtinguim᷑, an malitia ſuppleat, ſicut nec ī finiēda tutela. C. quādo tu. vel cura. ī in. decorā. Inſti. qui. mo. finiatur tute. in princ. licet ſecus in matrimonio, vt ſupra de deſpon. impu. puberes vbi de hoc ad idem ī eo. indemnitatibus in prin.

d ¶ In tua eccleſia.] Nota, ꝙ minor xiiii annis dr̄ idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatū 2 cathedralis eccleſiæ de hoc ſupra de præben. ſup. inordinata. [Hoſt. ibi contra: & de æta. & quali. c. 2.] & ī. e. lib de reſcri. ſi eo tempore.

2 Vide cōci. Tri ſeſ. 24. de ref. c. 12.

e ¶ Contemptu.] quod aliàs caſſationem inducit, & plus in electione nocet, quam multorū contradictio. ſ eo venerabilem &c. bonæ 2. in anti.

f ¶ Iuris.] ſcripti.

g ¶ Quam rationis.] quæ deficiente iure ſcripto allegari poteſt, 1 diſt. fruſtra. & 9 diſt. ſana quippe ſupra eod tit. & lib vt quis. lex enim eſt omne quod ratione conſiſtit. 1. diſt. cōſuetudo. & Seneca ī epiſtola 37. ad Lucillum. Si vis tibi omnia ſubiicere, te ſubiicias rationi.

Rō allegari pōt deficiēte iure ſcripto.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum 23. q. 6. vides.

[Glo ſeq quæſtionem ſoluit.

h ¶ Diſcretione.] 3 q 7 infamis § tria. & ſup. de corp. vitiato, ex parte C. de fal mo. l 1. 3 [De reg cum viru. in prin & c cum ſimus in prin ff. de iudi. cum prter §. non autem.] Et per hanc litteram dico idem de iurioſo per prædictum § tria. & 5 q. 1. c. nec is § cum itaque de ſucce. ab intē. cum dilectus. ff. de inoſ. l. illud cum nec tales matrimonium carnale contrahere poſſint ſup de ſpon dilectus. 32 q 7 neque furioſus. nec religionem vouere de reg ſicut 1.

3 An iſti ob maleficia puniātur, vide doct. I. l. excipiūtur. ad Sil la cui ad ſ l. ſi arrogati. ff. de tu. & de malo. qđ faciunt ſi pueri in ludo, vide Pet de Anc. cōſ. 283. Fon.

i ¶ Suffragium.] ff de iu. immu. l. 1. § impuberes & dicit lex: indignum nobis videtur, eum qui ſtabilē mētem nondum adeptus eſt, ꝓp priuilegia militū, ſapiētū hominū iura tractare. C. de teſt. mili. l. vlti & minores ſportulas decurionum accipiunt: ſuffragium tñ inter alios non afferunt. ff. de decur l. ſpurij §. minores. & ſi princeps det veniam ætatis minoribus, non videtur conceſſiſſe, ꝙ ſine decreto alienent: vel citra ꝑfectam ætatem liberam adminiſtrationem habeant, C. de his qui ve. ætat. impe. l. eos 2 iſti ff. accuſare non poſſunt, nec teſtificari. 2. q. 1 prohibentur. 4 q. 3. nec teſtamenta facere. 2. q. 6. cap. ſi qui. §. diffinitiuæ, &

alijs

talis ætas prona eſt ad malum. 12. q. 1. c. 1. & eſt hæc littera. (Et decre. indemnitatibus. in prin. j. eo.) cõ Tancr. & Bart. Brixienſem, qui dixerunt in quæſtione dominicali, 77. quæ incipit, Tutor cuiuſdam: ꝙ ſi pupillus patronus maior vij. annis pſentat vnum, & tutor eius alium: præfertur pręſentatus a pupillo. pro eis facit. 15. q. 7. decernimus.

a ¶ Hi qui.] .ſ. fratres vel monachi; nec diſtinguo ĩ his, an ſint clerici, prout diſtinguit in cõuerſis, vt infra dicam in glo. 2.

b ¶ Tacite.] ſ electis autem requiritur expreſſa ꝓfeſſio. s. eo. nullus. ſic j. eo. indēnitatib. in princ. Nouitij ergo nõ admittunt. & ſic tenebat Abbas in gl. in prin. alle. ad hoc. ff. de ſta. libe. l. ſtatu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis, vt j. de ſen. exc. religioſo. tñ non ſunt veri religioſi, vt ibi.

hi, qui [a] non ſunt tacite [b] vel expreſſe profeſſi, non debent cum profeſſis; uel conuerſi [c] laici cum clericis [d] electionibus [e] intereſſe.

¶ Idem.

¶ Si ab electione cathedralis vel regularis eccleſia, in ſcriptis ex cauſa probabili appelletur ad Papam: ea pendente confirmatio facta per ordinarium non ualet. Requirit decret cupientes, non ſolum quòd electus ueniat, ſed quòd uſque ad finem negotium proſequatur: et habet locum etiam cum appellatur à confirmatione, uel prouiſione. Io. And.

CAP. XXXIII.

SI poſtquam [f] ab electione in cathedrali vel regulari eccleſia [g] celebrata, fuerit in ſcriptis [h] ex cauſa probabili [i], quæ probata deberet legitima reputari, ad ſedem [k] Apoſtolicam appellatum, electionem ipſam per ordinarium confirmari contingat, huiuſmodi confirmatio, niſi prius fuerit

c ¶ Conuerſi laici.] de cõuerſis ergo hic loquitur: monachi ergo uel fratres profeſſi, indiſtincte admittunt. ad hoc s. de arbi. cum olim. de ſent. excõ. canonica: & 16. q. 1. generaliter. 93. diſt. a ſubdiacono. hodie ſecus: quod dic, vt in cle. de æta. & qual. ut hi, qui.

d ¶ Cum clericis.] in plebib. ergo ubi ſunt clerici, & laici conuerſi nõ admittunt cõuerſi laici: ergo in hoſpitalib. & locis huiuſmodi, ubi ſunt ſolũ laici cõuerſi: ibi bene eligunt ſibi priorẽ, rectorem, magiſtrum, uel maſſarium. s. de arbi. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc inf. eo. indemnitatibus. §. pen.

(Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, & contrario reſpondet.)

Conuerſi an poſſint præſcribere ius eligendi.

e ¶ Electionibus.] tale n. ius non cadit in laicum. s eo. in anti. Maſſana. & c. ſacroſancta. ẽt conuerſum. vt hic. Quid dices ĩ quęſtione facti in aliquo ordine: puta Humiliatorũ: (uel ſancti Marci.) uel in aliqua eccleſia ſæculari præſcripſerunt laici cõuerſi, ꝙ debeãt ad electionem admitti, & uocari: p hanc conſtitutionẽ clerici nolunt eos admittere: quæritur quid iuris? Dico ꝙ de iure cõi conuerſi laici ad electionem non admittunt, [1] ut hic. ſed decre. iſta non tollit ſpecialiũ locorũ ordinũ, uel perſonarũ conſuetudines præſcriptas. s. eo. lib. de conſtit. licet. quare illi præſcriptę conſuetudini ſtari debet. Non obſtat ꝙ in talib. non valeat conſuetudo. s. eo. Maſſana. quia illud dico uerum ſecundum Inno. & Hoſt. qui hoc no. de inſti. c. 2. de laici profeſſione & habitu, non de conuerſis: cum ergo conuerſus ſit eccleſiaſtica perſona. [2] 12. q. 1. c. duo. tale ius ſpirituale præſcribere poterit.

1 Gl. & Cardi. in c. eccleſia de inſtit. Font.

2 Eremita nõ eſt ꝑſona eccleſiaſtica. clericũ ex eo. de ſentẽ. exc. Petr. de Anch. reg. ea q. j. eo. lib. nu. 2 Fõt.

SI poſtquam.] Sunt tres partes: Secunda: ibi, Si uero electus: Tertia: ibi, Cum autem. Dom.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauienſi, canonici quendam Titiũ elegerunt: a qua electione fuit appellatũ ad Apoſtolicã ſedem: quia forte unus erat cõdicẽs, & talis ſolẽniter appellauit: appellatione interpoſita, dicti canonici eligentes ipſam electionẽ pſentauerũt metropolitano, vt eã confirmaret: qđ fecit metropolitanus ad requeſtam aliorũ canonicorum, non curando de appellatione iſtius: an ualeat talis cõfirmatio, vt electus uirtute illius ꝯfirmationis receperit ptãtẽ adminiſtrandi? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ nõ: nam ex quo fuit appellatum ad Apoſtolicã ſedem: ſuſpenſa fuit iuriſdictio iudicis inferioris: ideo nõ potuit eum metropolitanus confirmare, & per cõſequẽs ſi iſte electus ſe ingerat adminiſtrationi, pdit ius ſibi quæſitũ ex electione: cum non uideatur cõfirmatus. Et iſtud verũ, ꝙ ſuperior, videlicet metropolitanus, non poteſt confirmare iſtã electionem pendente appellatione: niſi appellans renũciaſſet ſuę appõni: quia tunc per illũ receſſum ab appõne ſuperior reaſſumit iuriſdictionem, virtute cuius poſſet ipſam electionem ꝯfirmare. Sed ſanctiſſime Pater dictum eſt in c. cupiẽtes. s. eo. ꝙ ſi confirmatio, vel infirmatio ptinet ad Papã: electus tenetur ire pſonaliter ad Apſicã ſedem pro obtinenda ꝯfirmatione: Ponamus, ꝙ ipſe electus poſtquã fuit in curia Romana ſine licẽtia Papæ, poſt aliquos ꝓceſſus receſſit a curia nõ remanendo vſq. in finem cãæ, vtrum videatur ſatisfeciſſe illi cõſtitutioni, cupiẽtes. allegatæ? Rñdet ꝙ non. Itẽ dictum fuit in dict. c cupientes, ꝙ cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanã: & etiã eligentes & opponentes. Ponamus ꝙ electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit a confirmatione: utrum electus, eligentes & appellantes teneãtur mittere ad Apoſtolicam ſedem, ſecundum diſtinctionem illius c. cupientes? Reſpondet quòd ſic.

(Prima glo. ſummat.)

f ¶ Si poſtquã.] Si ab electione cathedralis uel regularis eccleſiæ: in ſcriptis ex cauſa probabili appellet ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non ualet. Requirit decret. cupientes. non ſolũ ꝙ electus ueniat, ſed ꝙ vſque ad finem negotium ꝓſequatur: & habet locum etiam cum appellatur a cõfirmatione uel prouiſione. Io. And.

g ¶ Eccleſia.] nota quoad cathedralem eccleſiã bene erat ſtatutum, ꝙ appellatio deuolueret, eo ipſo quòd in ſcriptis, & cauſa probabili interpoſita eſſet. s. eod. quamuis. ſed de regulari nõ ſic erat expreſſum: parificatæ igitur ſunt regulares cathedralibus: ſic ſup. eod. in antiq. ne pro defectu. & ſup. eo. tit. & lib. c. cupientes. ſecus in caſu: ſup. eo quamquam.

h ¶ In ſcriptis.] ſic. j. de appel. cordi. & de hoc ſupra eo tit. quamuis.

i ¶ Probabili.] vñ iſtud ẽ ſpeciale in iſtis eccleſijs, ꝙ ſufficit, ꝙ appellatio ſit interpoſita ex cauſa probabili, licet cauſa ſit falſa: ad hoc ut deuoluatur: & poteſt eſſe ratio, quia maiora facilius deuoluuntur, ut ſup. de appel. ut debitus. in fi.

(Glo. ſeq. recitetur per q. duplicem: ſ. quid ſi appellatur ad inferiorem: & quid ſi ad legatum

h ¶ Ad ſedem Apoſtolicã.] ergo ſecus ſi ad inferiorẽ: (vt ẽt dicit Archid.) cum. n. iſta decre. ponat ſuum caſum ſpecialem cõ regulam. inf. de appel. non ſolum 2. reſpon. quo cauetur primo cõſtare debere de ueritate cauſæ, antequam reuocentur attentata poſt appellationem ante ſententiam interiectam: ob hoc igitur a caſu expreſſo non recedam: ſed antiquo & generali iuri in alijs ſtabo. Et potuit eſſe ratio, reuerentia ſedis Apoſtolicæ, & ut melius uiſitetur. Et quia iſta maiora de facili tranſeunt ad Papam: ut in pdicta decre.

vt de-

canonice [a] ab appellatione ipſa receſſum,(cum ſit ab eo,qui non potuit [b] †, de facto præſumpta) nullam obtinebit† roboris firmitatem [c]. ¶ Si vero electus [d], qui iuxta [e] conſtitutionem [f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædeceſſoris noſtri, ad dictam ſedem uenerat pro electionis ſuæ negotio proſequendo, de Romana curia ſine licentia receſſerit, antequam huiuſmodi negotium ſit finitum: eius electio auctoritate cõſtitutionis ipſius (quæ non ſolum vt quis veniat, ſed etiam ex ſui mente [g] exigit, quòd víque ad finem negotium proſequatur) eo ipſo viribus euacuatur† omnino [h]. ¶ Cum autem [i] ab electionis confirmatione [k], uel facta prouiſione [l] per eum [m], ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi poteſtas ad ſedem appellatur eandem: conſtitutioné prędictam inueniendo, & mittendo,& alijs,quę perſtringuntur in ea,conuenit obſeruari.

¶ Idem.

¶ Diſpenſare poſſunt epiſcopi & ſuperiores cum habentibus parochiales eccleſias ſibi ſubiectas, quod v que ad ſeptenniũ ſtudendo non teneantur ad ſacerdotium promoueri: ad ſubdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: aliàs ſunt priuati: Et illo durante ſeptennio debet in illis eccleſijs idoneus poni vicarius de fructibus eccleſiæ ſuſtinendus: Elapſo ſeptennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.

CAP. XXXIIII.

CVM EX

---

vt debitus.in ff. Et ſi appelletur ad legatum nõ puto hanc decre.locum hře:licet dici ſoleat: examen legati ſatis eſſe examen Apoſtolicæ ſedis. Sed video, ꝙ ſi appelletur ad ſedem Apoſtolicam, non ſufficit adire legatũ:niſi partes concordarent, appellationi renunciãdo:de appel. conſtitutus. & de off.lega ſtuduiſti. & c licet & dixi j̃.e cupiẽtes.circa prin. Io.A.

† Geſta a iudice in cõpetẽti ſunt nulla. uide not. in c at ſi clerici.ſup.de iudi.

a ¶ Canonice.] ſine aliqua prauitate, vt j̃.eo.lib quamuis & j̃.eo.prouida.& primo inquiratur de receſſu ut ibi.

b ¶ Nõ potuit.] ſufficit n. ꝙ appellatio ſit interpoſita ex cã probabili, ad hoc vt deuoluat: & aliàs competentis iudicis iuriſdictionem reuocet.

† In antiquis codicib. legit obtinet.

c ¶ Firmitatem.] ſimile j̃. eo. prouida. & c.ſeq.&c.vlt.

d ¶ Si uero elect⁹.] approbat quod not. Gul.& Gar.j̃.eo cupientes.§.quod ſi.

e ¶ Iuxta.] ſi ergo talis erat electus, q venerat ad curiam: non adſtrictus tñ illa conſtitutione, licet ante finẽ cauſæ recedat: cũ nõ hẽat ibi locum hæc conſtitutio: ergo, nec eius pœna. Et facit quod dixi in decre. cupiẽtes. in prin.ſuper uerbo: immediata ſubiectio. & ſup. eo.cum non deceat.

† al. uacuatur.

f ¶ Conſtitutionẽ.] ſupra eod.cupientes.

[Glo.ſeq.notat arg. contrariũ, & ſoluit dupliciter: & econtrario reſpondet: finis tecit. per quæſtionem, quam ſoluit.]

g ¶ Mente. [1]] & ita punitur,qui mentẽ offendit,ſicut qui mentẽ & verba.ff.de iuriſ.omn.iud l. ſi quis. verſi.ꝙ ſi dum proponitur.ff.ad Maced.ſed Iulianus. §.mutui immo præfertur intentio verbis. ſup.de verbo ſign intelligentia. & c.præterea. Et in contrarium uidebatur:quia ꝯſtitutio pęnalis erat:& ideo reſtringenda.ff.de pœn.interpretatione.Suffi ere ergo videbatur,ꝙ uenerat prout conſtitutio dicebat. Sed ꝯriũ eſt uerum.Iſta n.ſunt paria, non uenire, & uenire,& ſine licentia recedere.11.q 3. certum. ſup.de iudi.c.i. ff.de execu.tut l ſcire.§ aliud autem.verſi.obſeruabũt. in fine.(aliàs incipit, & ſufficit. & C. de decurionib. lib.10 ſi quis.) videtur etiam talis offendere uerba, ſecundũ quod notatur ſup.eo.tit.c.cupientes.§. ꝙ ſi per xx. ſuper ver.executionem. Non obſtat quod dr̃, conſtitutionem pęnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente [a]: nec puto electum puniri, qui eo tempore quo non impeditur proceſſus cauſæ per xx.vel xxx milliaria peregrinationis,recreationis, uel ſimili cã iuit extra curiã:ñ .n.receſſiſſe dr̃,qui ſtatim eſt reuerſurus. ff.de procurat.præſens.& l.ſequen.ff de diuor.l.3.Et uerba ciuili modo non captioſe ſunt intelligenda.4.diſtinct.erit.

1 Q̃ ſo colligat mens legis vide Archid. & Dominicum.

a Vide gl. in c.i. ſup. de tẽpor. ordi. ſont.

ff.de ſerui.ſi cui.& hoc tenet Guliel & Gar.in decrẽ. cupientes.

ADDITIO. Idem Archid. & Io. Monac.qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex cõtemptu ligari.ſupra de ſent.excom.per tuas.§ nos igitur. Ioan.And.

h ¶ Omnino.] quod hic de pœna electi uenientis & recedẽtis ſine licentia dictum eſt: eadẽ ratione intelligo repetitum de pœna opponentium & perſonarum inſtructarum.

i ¶ Cum autem.] approbat quod no. Guli.& Gar.j̃.eo. cupiẽtes.in prin.

k ¶ Cõfirmatione.] in ꝯriũ uidebatur: ibi.n non de meritis electiõis: ſed de iniquitate iudicis agitur.ſup.de appel.interpoſita. ad fin. ad quid ergo uenirent perſonæ inſtructæ? Sed contrarium eſt verũ: licet enim de iudicis iniquitate agatur. nihilomin⁹ & de meritis electionis: & ſic eſt neceſſaria inſtructio perſonarum.

[Glo.ſeq.dupliciter opponit, & ſoluit.

l ¶ Prouiſione.] in ꝯriũ uidebatur, quia pęnalis erat conſtitutio, cupientes. (& idõ nõ extendenda.) & quia ſi Papa de prouiſione voluiſſet intelligi, id expreſſiſſet:ſicut fecit de [3] electionib.& poſtulationib.de de ci.ad audientiam. Sed cũ quotidie iura iſta parificent electiones & poſtulationes,& prouiſiones. ſup eo.ſtatuimus. & c.ut circa. quid iuris de uno & de alio. ut hic patet. ſed poſt prouiſionem non uidebat̃ vacare eccleſia:& ſic nec habet locum conſtitutio,quæ prouidere intendit eccleſijs uacãtib. vt ibi patet,in prin. ſed per appellationem ſuſpenditur confirmationis, & prouiſionis effectus.de iureiu.uenientes.unde merito locum habet conſtitutio.

3 Sequuntur Dñi. & Phi. & vide no. in l. ſi q̃s ſeruo. C. de fur gl. in c.pſen ti. j̃. de ſen. excõ mu. Fõt.

m ¶ Eum] quod dic ut notatur ſup.eod. ne pro defectu.& c. quamquam.

CVm ex eo.) Primo ponit conſtitutionis cãm,in qua ponit ius antiquum, & impedimentũ ex eo proueniens: In ſecunda conſtitutionem: q̃ tria facit; Primo permittit diſpenſationem ſeptennij: arctat ad ſubdiaconatum: & cauſam reddit: Secundo prouidet quomodo interim eccleſijs deſeruiatur: Tertio poſt ſeptennium eum,cum quo diſpenſatum fuit,reducit ad ius antiquum Secunda:ibi, Porro.Tertia:ibi,Elapſo.Io.And.

CASVS. Dictum fuit in c.licet canon. ſup eod.quòd promotus ad eccleſiam parochialem debet promoueri ad ſacerdotium infra annum,annumerandum à tẽpore adeptæ pacificæ poſſeſſionis, uel a tp̃e, quo potuit habere pacificam poſſeſſionẽ, & per ipſum ſtetit: Sed quæritur, nunquid ep̃s poſſit fauere ſtudij cum

talis

eo [a], quod felicis recordationis † Gregorius Papa decimus prædeceſſor noſter ſtatuit in concilio Lugdunenſi [b], vt ad regimen parochialium [c] eccleſiarum aſſumpti, ſe ad ſacerdotium promoueri faciant infra annum à ſibi commiſſi regiminis tépore [d] cõnumerandum †: & perſonaliter [e] reſideant [f] in eiſdem: Alioquin ſi infra idem tempus promoti non fuerint [g], huiuſmodi eccleſijs abſque monitione alia ſint priuati: Nonnullis extunc [h] parochiales eccleſias recuſantibus acceptare [i], legendi, & proficiendi [k] (cum eis facultates non ſuppetant: nec ab eccleſiarum prælatis de alijs beneficijs in pleriſque mũdi partibus [l] interdum prouideatur eiſdem) opportunitas [m] ſit ſublata, in grande vniuerſalis eccleſiæ (quæ ad ſui regimen viris litteratis permaxime noſcitur indigere [n]) diſpendium & iacturã. Nos ſuper hoc multorum inſtantia excitati frequenter, volentes cupientibus in ſcientia proficere, vt fructum in Dei eccleſia ſuo tempore afferrere valeant opportunum, vtiliter prouidere [o]: Præſenti conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi [p], eorumque ſuperio-

† al. ita: dñs Gregorius Papa prædeceſſor noſter &c.

† Numerandum.

tali promouẽdo diſpenſare, vt non promoueatur ad ſacerdotium infra annum? Rñdet ꝙ ſic vſq; ad ſeptennium: vt promouendus per illud ſeptenniũ nõ teneaẽ promoueri ad ſacerdotiũ: Sed nunquid ꝑ illud ſeptẽnium infra annum debeat ꝓmoueri ad ordinẽ ſubdiaconat⁹? Rñdet ꝙ ſic, & hoc ne poſſit redire ad ſæculũ, & percipere fructus illi⁹ eccleſiæ: pendẽte tñ illo ſeptennio, dẽt in eccl̃a parochiali idoneus poni vicari⁹, q ſuſtentabitur de fructib. illius eccleſiæ: & elapſis illis ſeptẽ annis, debet ipſe rector infra annũ promoueri ad ſacerdotium: aliàs ſi nõ promoueaẽ ad ſacerdotium infra annũ, ipſo facto dicta eccleſia dr̃ vacare abſque alia ſnia vel monitione. Nota primo, ꝙ ꝓmotus ad eccleſiã parochialem, dẽt promoueri ad ſacerdotiũ infra annũ numerandum a tẽpore adeptæ pacificæ poſſeſſionis: vel a tp̃e quo potuit habere pacificã poſſeſſionẽ, & per cũ ſtetit. Nota vlterius, ꝙ ep̃s, vel alius ſuperior poteſt diſpenſare cum ꝓmoto ad eccleſiam parochialem, ꝙ vſq; ad ſeptẽnium fauore ſtudij nõ teneatur promoueri ad ſacerdotiũ: Vnde ſciendũ eſt, ꝙ ſolus ep̃s, in cuius diœceſi eſt ipſa eccleſia parochialis, põt dare iſtam diſpenſationẽ: nõ aũt ep̃s domicilij: licet per c. nullus ep̃s. ĩ. de tempo. ordi. cleric⁹ beneficiatus dicaẽ habere tres ep̃os, quo ad promotionẽ ad ordines: ſ. ep̃m domicilii, ep̃m originis, & ep̃m beneficii. Nota inſuper ibi: litterarum ſtudio inſiſtentes: ꝙ licet tales clerici ꝓmoti ad eccleſias parochiales eſſent in ſtudio: ſi tamen litteris nõ inſiſterent, nõ prodeſſet eis iſta diſpenſatio. Nota ẽt, ꝙ durante illo ſeptennio, dẽt ep̃s vel alius ſuperior in ipſa eccleſia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deſeruiat in diuinis, & qui ſuſtentabitur de fructibus illius eccleſiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie ep̃s diſpenſando dat eidem clerico ptãtem, vt poſſit conuenire cũ vicario de fructibus, & poſſit affirmare fructus illius eccleſiæ: ſed ſi nõ eſſet diſpẽſatio, deberet obſeruari quod hic dicitur. Nota finaliter, ꝙ eſt prohibitum ſtudentibus, expenſis beneficiorum redire ad ſtatum ſæcularem de quo hic in glo. Dominicus.

[Prima gloſſa ponit ſummã, & quid dedit cauſam.]

a ¶ Cum ex eo.] Diſpenſare poſſunt ep̃i & ſuperiores cum habentibus parochiales eccleſias ſibi ſubiectas, quòd vſque ad ſeptennium ſtudendo non teneãtur ad ſacerdotium promoueri: ad ſubdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: aliàs ſunt priuati: & illo durante ſeptennio, dẽt in illis eccleſiis idoneus poni vicarius de fructibus eccleſiæ ſuſtinendus: elapſo ſeptennio debet rector infra annum in preſbyterũ promoueri. Cauſam dedit huic conſtitutioni, quod notat Guliel. ſupra eodem, licet canon in gloſſa ſuper verbo: priuatus.

b ¶ In concilio Lugdunenſi] ſupra eo. licet canon.

c ¶ Parochialium.] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & ſic in alis non eſt hæc diſpenſatio neceſſaria. ſupra eodem, ſtatutum.

d ¶ Tempore.] ideſt ex quo poſſeſſionem habuit, vel per eum ſtetit, quo minus haberet. inf. c. proxi. § 1. & inf. de præb. licet epiſcopus.

e ¶ Perſonaliter.] ergo non per vicariũ, niſi i caſu decret. de præben. extirpandæ. ſupra. qui caſus per cõciliũ mutatus nõ eſt: vt ibi dixi. & idẽ hodie in caſu huius capituli.

f ¶ Reſideant.] diſpenſari tamẽ poterat ſuper reſidentia, vt in p̃dicta decret. licet. in fin. Io. And.

g ¶ Non fuerint.] iuſto impedimẽto ceſſante, vt hic in fine. & infra c. proximo. § porro.

h ¶ Extunc.] id eſt, poſt illud conciliũ.

i ¶ Acceptare.] quia nolebat ſic ſtatim preſbyterari

k ¶ Proficiẽdi.] de mag. cap. 1. &c. quia nonnullis.

l ¶ Partibus.] in quibus forte pauca ſunt alia beneficia.

m ¶ Opportunitas.] ſicut prouidẽt iura, ꝙ opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus, de coha. cle. c. 1. ſupra eo. fundamenta. ĩ. de ſtatu regu. c. vnico 1. reſpõ. in 6. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum, vt hic, & ſ. de mag. per tot.

n ¶ Indigere.] ſ. de magi. c. vlti. vnde de aduocatis dr̃, ꝙ non minus prouident generi humano, q̃ ſi patriam armis defenderent. C. de aduo. di. iudi. l. aduocati. & doctorum ſcientia mundus illuminatur. ſupra de hære. cum ex iniuncto. inf. de reli. domi. c. vni.

[Gloſſ. ſeq. obiicit, & ſoluit.]

o ¶ Prouidere.] ſed nonne ſatis erat prouiſum pauperibus ſ. de magiſt. Dic quòd ſic circa Doctores: ſed circa liberos & expenſas non: circa quæ prouidit iſta conſtitutio.

Diſpenſare an poſſit ep̃s ſine conſenſu cap.

Glo. ſeq. primo ſoluit dubium: ſecundo quærit, argu. negatiue: alleg. 5. iura: affirmatiue alleg. 8. iura. & ſic ſoluit.]

p ¶ Epiſcopi.] licet igitur inferiores prælati poſſint ex cã ſup reſidẽtia diſpẽſare. ſupra de cle. nõ reſi. relatũ. & ita ibi ſentit Inno. Hoſt. & Gar. ſ. eo. licet. in vlti. glo. hoc tamen caſu non diſpenſabunt minores ep̃is. & in § porro ĩ. proxi. idẽ repetitur. Sed nunquid ſolus ep̃s ſine capitulo hãc & aliàs diſpẽſationes facere poterit: Et vr̃ expreſſum ꝙ non 1. q. 5. ca. vlti. in fine. vbi etiam de hoc. & 50. diſt. ex pœnitentibus. & ad idẽ ĩ. de exceſ. præl. c. 1. & ſupra de his, quæ fiunt a præl. nouit & c. ſeq. In contrarium vr̃ per hanc litteram: & per decret. at ſi clerici. de iudic. cum in his iuribus dicatur de ep̃is, nulla mentione facta de capitulo. ad idẽ de ord. ab epi. qui renun. epiſc. c. 1 & 2. de cler. cõiug. ſane 2. de cler. pug. in duello c. 1. ad idẽ ĩ. de æta. & qual. c. vnico. de fil. preſby. c. 1. cum multis ſim. & hoc vltimum credo: & communiter obſeruatur ſm Hoſt. qui hoc not. de temp. ordi. dilectus in fine mag. gloſſ. & Gul. in Specu. tit. de legato. §. antepen. in princip. ipſe tamen Hoſtien. not. contrarium. de ſtatu regu. quòd Dei timorem. 1. tamen poſito quòd de iure ſolus

1 Sequitur Anch. c. 1. de fi. p̃sb. ad iura q̃ niſi de ep̃iſcopo loquuntur ſupplet cũ capitulo: quia diſpenſatio eſt de maiorib. negotiis: ſed primã opinionẽ tenet conſuetudo. Dominicus.

ſolus diſpenſare non poſſet: de conſuetudine præſcripta ſibi poteſt hoc ius acquirere ſupra de his quæ ſi. a præla. noſcitur. in fi. & ſupra eo lib. de conſuet. c. 2.
a ¶ Huiuſmodi.] parochiales ſcilicet.
b ¶ Subiectas.] not. quia licet quoad dandas dimiſſorias ęq̃parem̃ epm originis, domicilii, & beneficii, vt j. de tẽp. ord. cũ null⁹, 1. tñ quo ad caſũ iſtũ ſec⁹: vñ ſi Bonon. clericꝰ talẽ eccſam hẽt Mutinæ: Mutinẽſis epſ, non Bonon. habebit diſpenſare per hanc litteram.
c ¶ Obtinẽt.] ſi iam elapſus eſſet annus, ita ꝙ priuati eſſẽt, tunc eas nõ obtinẽt, ſed obtinuerũt: & ſic hmõi diſpenſatio locum non habet.
[Gl. ſeq. notat, dubiũ ſoluit, quærit & ſoluit: Iterũ quærit & ſoluit, & declarationem expoſcit.]
d ¶ Septenniũ.] nota in ſeptẽnio ſcholarẽ eſſe debere ꝓfectũ, ſtudẽs in theologia ĩ quinquẽnio. ĩ. de magi. c. vlti. & ẽt ſtudẽs in iure ciuili. vt ĩ proœ. ff. ſforũ, ibi: & ĩ quinto anno &c. & ſi voluerint epi in citeriori tp̃e diſpẽſare, bñ id poterũt: ſed in vlteriori nõ. ar̃ re iud. ꝙ ad cõſultationem. de app. oblatæ. j. de regu. iur. cui licet. Idem lo Mona. & Archi. bene facit ff. de vul. ſub. ſi ita quis ſubſtituerit. & ſupra de offi. dele. paſtoralis. §. 1. immo cõmendabile eſt nõ a principio totum dare ſeptennium, vt experiaſ ſi ꝓficiant & tunc detur vlterius tp̃s: aliàs denegetur.] Sed numquid epſ, qui diſpenſauit in ſeptẽnio, ante illud tempus finitum poterit diſpẽſationem reuocare? puto ꝙ non: per reg. j. de reg iur. decet. & ſ. de fil. presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico, niſi euidens cã ſuaderet contrarium: & ſic poteſt intelligi de cler. non reſi. c. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. de deci. ſuggeſtum. Quid ſi pendente diſpẽſatione mecum facta de iſto ſeptẽnio. aſſumor ad aliã parochialem eccleſiam ſine fraude: numquid adhuc poterit in ſeptennio mecum diſpenſari? Et ſatis vr̃, ꝙ non, per hanc litteram: cum videatur inſpici tempus rõne perſonæ: & ſm̃ hoc & per ea quæ dixi in principio gloſſæ, vr̃, ꝙ tempus iſtud incipiat a tempore diſpenſationis: & ſecũdum hoc eſſet reperire, ꝙ per nouem annos, vel quaſi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis eſſet declaratio.
ADDITIO. Si n. ſeptennio inciperet a tempore cõmiſſi regiminis, per modum de quo inf. c. proxi. §. 1. ſi fiat diſpenſatio poſt ſex menſes, non habebit pro ſtudio integrum ſeptennium Ioan. And.
e ¶ Litterarum.] cũ non diſtinguat, intelligo generaliter, ſiue in grãmatica ſiue in iure canonico, vel ciuili, vel ſciẽtia theologiæ ſtudeat. Et caueãt epi, ne diſpenſent cum his, qui dociles non ſunt: iam n. in eis ceſſat huius conſtõnis cauſa: vnde nec fiat diſpẽſatio. 1. q. 7. quod pro remedio Et habentes diſpenſationẽ pp̃ ſtudium. ſtudere dẽnt, non in caſtris vel villis, ſed in ſtudio generali, vt ſ. de cle. non reſi. tuæ. alias priuilegiũ nõ habebunt vt ibi.
[Gl. ſeq. ponit opinionem, quã reprobat, & contrario reſpondet.]
f ¶ Sub diaconatus.] per hoc dicũt quidã ꝙ ſine diſpẽſatione de cõi iure põt ĩ minoribus conſtitutus eligi ad parochialẽ eccleſiam. ad idẽ allegant inf. de pben. ſi pro clericis. & j. de inſtitu c. 2. [Hoc placet Archid. & I. Monac. ſupra eo. cupiẽtes § pẽ. in prin.] Sed puto ꝙ: & dico ab antiquo iure illi⁹ decretalis. ſ. de ætа. & qual. præterea. nõ recedi, niſi in quantum reperiſ expreſſum: Nec obſtat hęc decretalis: potuit. n. diſpenſari cum illis per litteras Apoſtolicas: vel per præſentationẽ patroni conſequi parochialẽ eccleſiam in minorib. conſtitutus: & ſi diſpenſetur cum tali, neceſſe hẽt infra annũ ſubdiaconus fieri: & ſic intelligo iſtum textum: dixi de hoc ſupra in prædicta decretali, ſi pro clericis.

res, cum his, qui huiuſmodi[a] ſubiectas[b] † ſibi eccleſias obtinent[c], vel obtinuerint in futurum, diſpenſare poſſint libere, quòd vſque ad ſepténiũ[d] litterarum[e] ſtudio inſiſtentes promoueri minime teneantur, niſi ad ordinẽ ſubdiaconatus[f] dumtaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne ſicut à multis de Chriſti[g] patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur[h], à ſtatu retrocedere[i] valeant clericali) omnino aſtringi volumus: & niſi receperint, pœna[k] contenta in dicto concilio, eo ipſo percelli. ¶ Porro ſeptennio prædicto durante, ijdem epiſcopi & ſuperiores ſollicitæ prouidere procurent, vt per bonos & ſufficientes vicarios † ab eis in huiuſmodi eccleſijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur[l]: & deſeruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipſarũ eccleſiarum prouentibus, neceſſaria congrue miniſtrentur[m]. ¶ Elapſo vero dicto ſeptennio[n] †, hi, cum quibus fuerit (vt præmittitur) diſpenſatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annũ ſe faciant promoueri: alioquin[o] extunc dictam pœnam[p] (niſi iuſta de cauſa id omiſerint) ipſo iure ſe nouerint incurſuros.

¶ Idem.

¶ *Quattuor dicit: Primo, quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis eccleſiæ non promoti, requiritur, quòd annus integer ſit completus. Secundo, quòd annus ille non currit iuſte impedito: Tertio, quòd poſt priuationem, eccleſia eidem conferri non poteſt: Quarto quòd non promotus, ſi eo animo receperat eccleſiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionem ipſorum: Et qui ea mente contulit, eccleſiam ſeruare debet indemnem. Ioan. And.*

g ¶ Chriſti.] nota dominium bonorum eccleſiarum eſſe penes Chriſtum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid ſupra de verb. ſigni. cauſa.
h ¶ Dignoſcitur.] nota ex præteritis circa futura caueri. 23. diſt. in nomine. de procur. c. 1. & ſupra eo. fundamenta, §. digne.
i ¶ Retrocedere.] militando, negotiando, vel vxorẽ accipiendo: quod poſſunt ipſi clerici in minoribus conſtituti. ſupra de cler. coniuga. c. 1. ſed qui ſunt in ſacris, non. inf. de voto c. vni.
K ¶ Pœna.] priuationis ipſo iure.
l ¶ Exerceatur.] prouidit hæc conſtitutio eccleſijs & perſonis, ſic ſupra eo. cum nobis olim. in fine. & inf. de regu beneficium.
m ¶ Miniſtrentur.] non enim debent proprijs militare ſtipendijs. 12. q. 2. charitatem.
n ¶ Septennio.] idem eſt de minori tempore, ſi ad minus tempus diſpenſatum fuiſſet: quod fieri poteſt, vt ſuperius dixi.
o ¶ Alioquin extunc.] id eſt, elapſo anno a fine ſeptennii.
p ¶ Pœnam.] priuationis.

† Not. ꝙ qñ requirit diſpẽſatio pſonæ reſpectu beneficii: ille platus debet diſpẽſare, qui hẽt eccleſiã ſubiectã, reſpectu cuius eſt diſpẽſatio neceſſaria. Dñicus.

† Regula iter dẽt clericus per ſe diuinis ſeruire. Põt.

† Iſta gl. ſm̃ Phil. vult, ꝙ bñficiatꝰ in ſacris, põt ſtudere legib. adde quę dicam j. eo. necle. vel mo. c. 1. Fon.

† Notat Pet. quod poſt diſpenſatio nẽ ſit reditus ad ius cõe, ſi cut finito priuilegio. l. Titia. §. vſuras. ff. de lega. 2. Ion.

Commiſ-

Commiſſa tibi] Quattuor ſunt dicta: ſecundum: ibi, Annus autem. Tertium: ibi. Porro, Quartum: ibi, Cæterum. & iſta decret. eſt glo. cap. licet canon. eo. tit. ſupra. Dominicus.

CAP. XXXV.

Commiſſa [a] tibi parochialis [b] eccleſia, quamquam tantum [c] de anno (tranſierit) quòd infra ipſum nequeas iuxta ſtatutum generalis concilij Lugdunenſi [d] ad ſacerdotium promoueri: nō eſt, niſi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipſe annus elapſus [e], cenſenda vacare: nec poteſt alteri antea, te nolente [f], conferri. ¶ Annus autem huiuſmodi (qui à tempore illo incœpit †, quo ipſius eccleſiæ regimen cōmiſſum, tibi extitit, & poſſeſſionem eius pacificā [g] † habuiſti: vel per te-

CASVS. Dictum fuit in c. licet canon. ī. eo. tit. ꝙ ille cui eſt collata eccleſia parochialis, dēt promoueri ad ſacerdotiū ī. annū, numerandū à tpe adeptæ poſſeſſionis: Sed ponamus, ꝙ aliqua eccleſia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit ꝓmotus ad ſacerdotium ī. annū: ſed annus nondū fuit elapſus: tñ certū eſt, ꝙ ipſe nō poterit promoueri ad ſacerdotiū ī. annū. quia de anno ſolum reſtant duo mēſes: & infra illos duos menſes non celebrant̄ ordines: vtrum ante finem anni vacet eccleſia? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ licet ſit impoſſibile, ꝙ talis poſſit promoueri infra duos menſes: tamen ante finē anni nō vacat eccleſia. Sed quid ſi iſte fuit impeditus infra annum, vel nō potuit promoueri: quia erat in minori ætate, & habebat eccleſiam cum diſpenſatione: vtrum currat annus. Rñdet ꝙ non: ſed tamē debet ſe facere promoueri ad illum ordinem, quē ætas ſua patitur: Sed ponamus ꝙ iſte priuatus ſit eccleſia ſua: q̄a cum non eſſet impeditus, non curauit ſe facere ꝓmoueri ad ſacerdotium: nunquid ep̄s poteſt denuo cōferre illi iſtam eccleſiam, quā perdidit per lapſum anni. Rñdet ꝙ non pro illa vacatione: nam ipſe eſt incapax illius eccleſiæ ꝓ illa vice: Sed quid de fructib.? Ponamus ꝙ infra annum ipſe non fecit ſe promoueri ad ſacerdotium: vtrum licite poterit retinere fruct⁹ eccleſiæ, quos ꝑcepit durāte anno? Rñdet ꝙ iſte ſi in principio quando fuit inſtitutus, non habebat intētionē vt promoueretur ad ſacerdotium infra annum: ſed ſolum vt perciperet fructus: tūc tenetur ad reſtitutionē fructuum: & etiam collator tenetur reddere eccleſiā indemnem: Si vero ille qui habuit eccleſiā parochialem habebat bonam intentionē: quia intendebat ꝓmoueri ad ſacros ordines, ſed ex aliqua cauſa ſuperueniente non vult promoueri: quia forte eius frater antiquior vult ꝓmoueri, & ipſe vult remanere i ſęculo, non tenetur ad reſtitutionē fructuum. Nota ex textu ibi, Te nolente.] arg. quòd beneficium quādo de neceſſitate eſt proximo vacaturū, poteſt conferri alteri de conſenſu rectoris: licet non interueniat renunciatio: & ſic ille conſenſus videtur habere vim renūciationis. de quo vide ꝙ not. ī. in regula. beneficium. & de ijs quæ fiunt a ma. par. ca. ex ore. ſuper verbo, cōfirmatus. quia illud debet intelligi quādo conſentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Comiſſa.] quattuor dicit: Primo ꝙ ad pœnam priuationis rectoris parochialis eccleſiæ nō promoti, requiritur ꝙ annus integer ſit completus: ſecūdo, ꝙ annus ille nō currit iudice impedito. Tertio, ꝙ poſt priuationem eccleſia eidem conferri nō poteſt: Quarto, ꝙ non promotus, ſi eo animo receperat eccleſiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad reſtitutionē ipſorum: Et qui ea mente contulit, eccleſiam ſeruare debet indemnem Ioan. And.

b ¶ Parochialis] non collegiata. ī. eo. ſtatutum.

c ¶ Tantum] quia ammodo ante finē anni nō expectamus aliqua tempora ſtatuta ad ordines recipiēdos de quibus ī. de tempo. ordi. de eo. vel ſi ſupereſt vnū tempus, adhuc non eſt diaconus, vel ſubdiaconus.

d ¶ Concilij Lugdunenſis.] ſupra. eo. licet canon.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Elapſus.] facta computatione, vt dicitur ī. § ꝓxi. In contrariū videbatur: quia lex dicit, ꝙ ſi promiſi tibi mihi facere inſulā infra certū tempus: & iam tempus tantū elapſū eſt, ꝙ ammodo infra illud tēpus fieri nō poteſt, licet totū tempus nō trāſierit, ī e agere poſſum. ff. đ verb. oblig. l. hoc iure & l. ſi ita ſtipulatus eſſem vnde ex quo certū erat illum infra diē promoueri nō poſſe, videbat̄ pœna cōmiſſa. Sed ꝯtrium eſt verum, vt hic patet & hoc tenebat Guli. r. & Gar. ī. eo. licet canon per l. ff. de verb. oblig. l. in illa ſtipulatione. & l. inſulā. vbi expreſſ. dicitur, ſtipulationem pœnalem nō committi ante diem: etiā ſi ſit certum parere non poſſe. Item licet certum ſit conditionem extituram: expectari debet donec extat. ff. quando di. leg. ced. l. huius legatum. Ad ꝯtria poteſt reſponderi, vt not. in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi poſſe, quanti intereſt opus inchoatum non eſſe, vt in primis iuribus: ſed ad pœnam non, vt in ſecundis, & hic.

ADDITIO. Quo ad caſum noſtrum. ſcilicet, ꝙ annus integer debet eſſe completus, ſit efficax ratio: q̄a vltima die poſſet obtinere diſpenſationē Papalē, vel epiſcopi per modū decre ſupra proxi. In hoc tamē eſt opinio, ſicut ibi dixi ſuper glo. ſi iam. vbi omnino videas. Ioan. And.

f ¶ Te nolente.] & merito non poteſt conferri: quia non conferuntur beneficia antequā vacent. ſupra de concer. præb. ca. 1. & 2 anno elapſo libere poteſt cōferri, non obſtante illius poſſeſſione. ī. de præben. licet epiſcopus. Idē vides in morte naturali: quia licet certum ſit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt ī. de conceſ. præbē. cap. 1 & 2.

Gloſſa ſequens querit, ponit opi. & ſoluit. Iterum quærit. & ſoluit.]

g ¶ Pacificam] quid: ſi nactus eſt poſſeſſionē ſolū minoris partis bonorum? Dicunt quidā ꝙ non currit tempus: ſecus ſi maiorem. argum ī de re. iu. ſpoi. frequens. Dic ſecundū Guli. qui hoc not. ſupra eo. licet. ꝙ ſi liberum habet exercitium curæ animarum, tenetur hac conſtitutione: licet tantum minoris partis bonorum poſſeſſionem habeat: quia cura pars principalis eſt & dignior. de æta & quali. cum ſit. ad hoc, de cōſecrat eccle. vel alta. ꝙ in dubijs. & eius ratione tenetur ad ſacerdotium promoueri. ſupra de præbē. extitit pandę ſecus ſi non habeat liberum curæ exercitium: lice poſſeſſionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem ſupra eod. tit. in antiq. dudum. 2. circa principiū: vnde dixit hic littera: ipſius eccleſiæ regimen, &c. Quid ſi, poſtquam nactus eſt poſſeſſionē mouetur ſibi controuerſia? Dicit Guli. quod ſi in cōtinēti in ipſa poſſeſſione lis ſibi mouetur, & poſſeſſio continue turbatur, promoueri non tenetur: quia quæ incontinenti fiunt, &c. ſupra eod. officij. ff. ſi cert. pet. lecta & quia non videtur pacifica fuiſſe, quæ non durauit ad hoc ī eo. ſi poſtq̄. §. 2. ī. de verbo. ſignifi. nam & ego. ff. de in rem verſo. ſi pro parte. § verſum. de pæ diſtinct. 1 diuortium. & litis euentus dubius eſt. ff. de pecu. quod debetur: poſſet ergo eſſe quòd eccleſiā perderet: & ſic in presbyterum ordinatus abſq; beneficio men-

† Nota ꝙ vbi imponit̄ pœna ex nō facto intra certū tēpus, pęna nō committit̄, niſi ex toto labatur tēpus.

† al. icipit.

† Pacifica poſſeſſio ꝗ dicatur tradit Geminian⁹ cōſil. 125. verſi. Super tertio † Videas qđ ipſe no. † Spec. đ ob. & ſolu. § i ver. qđ ſi ꝓmiſiſti. vbi tenet pœnā cōmitti: ſed ante diem exigi nō poſſe.

a De materia gloſę, vide etiā cet, ꝗ dicat̄ pacifica poſſeſſio, ꝑter doctores hic vide Geminianū conſil. 82. & 87 & 125. & Paulū de Caſtro cōſil. 455.

cio mendicaret.93.diſt.diaconi.vlt.Si autem poſſeſſionem aliquandiu obtinuit ſine litigio, hac conſtitutione arctat: & ſufficit ꝙ ſemel cępit pacifice poſſidere.ī eo.dudum ff. de act.empt. l. exempto.in princip. alias ſuo velle quilibet poſſet ſibi litem confingere in fraudem huius cõſtitutionis: nec obſtat ꝙ iſte ſuccũbere poterit: quia mala electio eſt in culpa.C.đ acqui poſſ.l.vlt. C.đ iure delib.ſancimus

a ¶ Per te ſtetit.] ſic ī.de præben. licet epiſcopus.

ADDITIO. Archi. alle.ī đ reg.iur. cum nõ ſtat.&c.imputari ſi.đannu.leg. l.Mæuia Ioan. And.

(Glo.ſeq.explicat & conſulit.)

b ¶ Iuſto impedimẽto] ſic ī.eo ğ ſit ad ſin Pone ꝙ toto illo anno ægrotauit, vel abſẽs erat eps̄, & cõmen ’atitias habere nõ potuit, vel cũ eps̄ ordinare noluit: vel his ſimilia: hæ enim ſant iuſtæ cauſæ, ğ excuſabũt eum. Et p p hãc cãm dico, ꝙ licet elapſo anno ita tm illo nõ vocato poſſit alteri eccła ꝯferri, vt i pdicta de cre. licet. tñ tutius & honeſti’eſſet ipſũ citari, & facere pronuntiari illum priuatũ: ſi nõ oſtendit diſpenſationem vel iuſtum impedimẽtũ: nam ſi hoc omiſſo fiat collatio, ipſe poſtea veniens: & de iuſto impedimento, vel diſpenſatione fidẽ faciens, collationẽ caſſari faciet.ī.in antī.de re iud.cũ Bertold⁹. ſed quia iudices, vel illi ad quos collatio ſpectat, nolũt litigare, vel ſe aduerſarios conſtituere, nec illi qb. facienda eſt collatio, niſi primo habeant ius in re: ideo communius eligitur altera via, vt ſine alia pronunciatione fiat collatio.

in alijs crederem ſecus eadem ratione.

k ¶ Poſtmodum.] elapſo anno. Ioan. And.

l ¶ Mutata.] nota quod fraus purgatur: ſic & mora: interdum.ſupra de loca. potuit. & ī.de reg.iur.mora. vbi de hoc. & nota exitum ſpectari, cum vitiũ conſiſtit in animo: aliàs ſpectatur initium.ī. eod. lib.de reſcrip ſi. eod. tempore. ſupra eod. dudum 1. vbi de hoc.

m ¶ Promot⁹fueris.] ad ſacerdotiũ infra annum.]

n ¶ Promouendũ.] & in veritate pmotus non fuiſſ: aliàs purgatur vitium in vtroque.

o ¶ Offenſam.] ſic ī.eo.perpetuæ, cum ſuis concordantijs.

[Glo. ſeq. ponit quæſtionem, quam ſoluit.]

p ¶ Indemnem.] pone enim illum, qui fructus percepit nõ eſſe ſoluendo: ita ꝙ inefficax eſt actio ꝯ eum ī.de ſolũ Odoardus.dabitur in cõferentẽ.vt hic vides. Et hic loquitur nõ ſolũ de obligatione in foro animæ: ſed etiã in foro iudiciali: dũmodo de tali credulitate vel fraude fiat fides: tñ qui fraudem allegat, illam probabit.ff.de proba.quotiens. §.qui dolo & probabitur id per coniecturas. infra tit. proxi.cap 2.

ſterit [a], quominus haberes eandem (tibi non currit, ſi promoueri iuſto [b] † impedimento detentus infra tempus huiuſmodi nequiuiſti. ¶ Porro ſi infra dictum † tempus non fueris (rationabili cauſa ceſſante) promotus: tibi eccleſia ipſa [c], qua dicti ſtatuti auctoritate iam † priuatus exiſtis [d] (ne ſtatutũ ipſum fiat ludibrio [e], debitoque fruſtretur effectu: & non rebus, ſed verbis, cum ſit potius contrarium faciendum [f], lex impoſita videatur) nullatenus ea vice [g] poterit iteratò [h] cõferri. ¶ Ceterum ſi promoueri ad ſacerdotium non intendens [i], parochialem receperis eccleſiam, vt fructus ex ea per annum percipias: ipſam poſtmodum [k] dimiſſurus (niſi voluntate mutata [l] promotus fueris [m]) teneberis ad reſtitutionem fructuum eorundem: cũ eos receperis fraudulenter †. ¶ Illum autem, qui eam tibi contulit, cum te nõ crederet ad huiuſmodi ordinem promouendũ [n], præter diuinam, quam exinde incurrit offenſam [o]) ad ſeruandam indemnem [p] eandem eccleſiam decrevimus obligari.

¶ Idem.

¶ *Abbas exemptus eligitur in epiſcopum: ſed tranſire non poteſt ſine licentia Papa, vel legati de latere.*

CAP. XXXVI.

SI q A II II A-

SI Abbatem.] Ponit duo dicta principalia: ſecundũ ibi, Huiuſmodi. Dominicus.

CASVS Vacante eccleſia Piſtauẽſi.canonici illius eccleſiæ affectantes habere in platum abbatem monaſterij noui Piſtauis, vel aliũ abbatẽ exemptũ, & immediate ſubiectum ſedi Apoſtolicæ: dubitauerũt, an deberent ipſum poſtulare, vel vtrum poſſent illũ eligere: ſuper hoc conſuluerunt Romanum Pontificẽ: qui Papa conſultus rñdit, ꝙ licet abbas exemptus nõ poſſit dimittere ſuum monaſterium ſine licentia Papæ: hoc tñ non obſtante, ipſe põt eligi in epm̄, vel aliũ platum. Sed quid, ponamus ꝙ in hoc regno eſt legatus de latere, ſcilicet Cardinalis: vtrũ poterit cõfirmare illã electionẽ? Rñdet ꝙ ſic: ſed alij legati, q non ſunt de latere ſiue Cardinales, non poſſunt cõfirmare illã electionem, & dare illi abbati electo licentiam, vt ſe transferat ad illã eccleſiam, in qua fuit electus. Nota primo, ꝙ alligatus inferiori dignitati ab epatu.debet eligi. & non poſtulari Dominicus. Nota ſcdo ꝙ exẽptus & immediate Papæ ſubiectus, non põt renunciare beneficio in manibus ordinarij loci. Dominicus.

(Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret)

q ¶ Si abbatem.] abbas exẽptus eligitur in epiſcopũ ſed transire nõ poteſt ſine licentia Papę, vel legati de latere. Secundo dicitur, quòd legatus de latere poteſt confirmare electiones epiſcoporum exẽptorum: reliqui, non ſine ſpeciali mandato. Declarat quod notat Bernardus ſupra de poſtu.ca vlt. vltra medium gloſſæ Conpoſtel. ibidem in principio 3. & ea quæ not mo derni de conſuet.cum venerabilis. & Gat.ī.eo.cupiẽtes.§.denique.

c ¶ Eccleſia ipſa.] tolle quod eſt in fin.huius §.ibi, nullatenus ea vice, &c.

d ¶ Exiſtis.] quidam habent hic in littera: & i ad quam inhabilem reddidiſti te.

e ¶ Ludibrio.] ſic.C.de bo.q. li.l.vlt.§.vbi aũt puerilis.

f ¶ Faciendum] vt C.communia de leg.l. 2.in fi.màgis ergo conſideremus ſenſum quàm verba.ad idem ſupra eo.ſi poſtquàm.§.1.ī.de verb.ſign.intelligentia. & cap.propterea.

g ¶ Ea vice.] intelligo, ideſt in illa vacatione: aliàs lex eſſet impoſita verbis: facile enim eſſet ſibi cõferre vni, quẽ ſciret nolle conſentire: & poſtea reiterato illã primo cõferre: ſecundũ illos, qui habent in textu & ad quam te inhabilem, &c. non eſt dubitatio tãta.

h ¶ Iterato.] nam qua ratione poſſet primo anno finito iterato eidem conferri: eadem ratione finito ſecundo: & ſic dic đ tertio: & ſic de ſingulis: & ſic canõ fruſtraretur effectu, vt dictum eſt, concordat ſupra de teſtib.licet 3.

ADDITIO Et ī.de cõſan.& affini.tua.in fi lo A.

i ¶ Non intendens.] ſi ergo intendebat à principio pmoueri: ſed poſtea mutata voluntate promotus nõ fuerit: non tenetur ad reſtitutionem fructuum 2 qđ verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem:

[Glo.

1 Lapus exponit ꝑ mẽſem vel duos e fraterni tatis. de frigidis & malef Fõ.

† alleg. ultimo.

† al. idẽ.

† In vno manuſcri pto Vaticano, & i altero itẽ manuſcripto ita: iã priuatus exi tis. & ad ğ ipſo facto te i. habilẽ red didiſti. &c. ꝙ eſt diligẽter obſeruan dũ, p eo. ꝙ notat gloſſa hic in verbo, ea.vice.

2 Hæc lectio iũcta eſt in manuſcri pto codice Barbatiæ, vt in margine paulo antea notatum eſt.

2 In dubio ẽm Pet.đ Anchar pſumit talẽ habuiſſe à principio, ſicut apparet i fine, arg. l q adulterij.C. đ adul.

† De coniecturis pbãtibus fraudẽ vi de l. Fal. cinius.ſ. de bo. au ct.iudi poſſiden. Fon.

3 Vbi Ber. ſic loquitꝰ ꝙ reprhẽdi nõ põt. Cõpoſtel. vero ſimpliciter dicebat, abb atem exẽptũ po ſtulãdum non exẽptũ eligẽdũ. Io. A

rem [a] eccleſiæ Romanæ immediate ſubiectũ [b] in veſtrum epiſcopum [c] elegiſtis, [d] reprehendi exinde [e] nulla ratione poteſtis: ei tamẽ ab alio quàm a nobis, vel ab Apoſtolicæ ſedis legato, † ſi ſit in prouincia [f] de latere [g] noſtro miſſus, [h] dari non poteſt licentia ſuum deſerendi [i] monaſterium, & ad veſtrã eccleſiã trãſeundi. [k]

¶ Legatus de latere poteſt confirmare electiones epiſcoporum exemptorum: reliqui non, ſine ſpeciali mandato. Io. And.

¶ Huiuſmodi [l] uero legatus, qui maius [m] omnib. poſt Romanum Pontificẽ in prouincia ſibi decreta imperium [n] cenſetur habere: [o] archiepiſcoporum, epiſcoporum, & exemptorum electiones poteſt ex officio [p] confirmare. Alij autem legati [q] hoc [r] nequeunt: niſi id eis a ſede ipſa ſpecialiter [s] ſit commiſſum [t] †.

¶ Idem.

¶ Si compromiſſarius non eligit infra tempus iuris, ad ſuperiorem deuoluitur poteſtas prouidendi: Si eligit, ſed indignum, indiſtincte redit ad compromittentes: niſi id ſcienter ratum habuerint: Idẽ ſi electus idoneus non conſenſerit. Si compromiſſarius ſcienter eligit indignum: ipſe ſolus ab eccleſiaſticis beneficijs triẽnio eſt ſuſpenſus: niſi id compromittentes ſcienter ratum habuerint: Et pœna prædicta ſuſpenſionis non habet locum in epiſcopo compromiſſario, nec in electione inferiorũ epiſcoporum: Et reſtringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in eccleſia offenſa: Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in perſonam.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

a ¶ Abbatem.] idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab epiſcopo: quia eadem ratio eſt.

b ¶ Subiectũ.] quod cognoſci poteſt per decretalem ꝫ. de priuil. ſi Papa idem de ſubiectis epõ, quo ad hoc ꝙ eligi poſſunt: ſed ſine licentia epĩ nõ tranſibunt.

c ¶ Epiſcopũ.] idẽ de alijs dignitatib. puta ad aliam abbatiã ſupra eo. ca. nullus cum ſi. & eadem eſt ratio.

[Glo. ſeq. declarat dubitationis cãm, & reſpondet.]

d ¶ Elegiſtis.] dubitationis fuit cã: ergo quia nõ habet liberũ volatum, ſine licentia Papæ, dẽt poſtulari ad alium archiepãtũ vel epãtũ: & ſi eligatur, ñ valet electio. Eadem ergo ratio videbaẽ in abbate immediate Papæ, ſubiecto, vt per id deberet poſtulari ñ eligi. Sed illud ſpeciale in epĩs ꝰ. de renuncia. niſi cum pridem. non enim quicunque hẽt petere licẽtiam tranſeundi, poſtulandus eſt, ut probatur ſupra eo. ſi religioſus, & c. nullus & in his, quæ notanẽ ſupra de poſtu. e. vlt in anti.

e ¶ Exinde.] q̃a elegiſtis, & non poſtulaſtis.

f ¶ In prouincia.] ſi enim legatus eſſet, ſed nõ in illa prouincia, licentiã dare non põt: licet enim quædam poſſit quæ uoluntariæ iuriſdictionis ſunt extra prouinciam ſibi decretã eundo & redeundo: tamen ea quę contentioſæ iuriſdictionis ſunt, non poteſt, vt hic, & ſupra de conſuetu. cum venerabilis. Primum probatur ſupra de offi. leg. ꝙ translationẽ. & ca. penu. & ꝰ. de ſenten. excom. ad eminentiam. cũ ſi. & quod dicit, ſit in prouinciã miſſus, quod ẽ infra: quia licet prouinciam exiuiſſet, dummodo in legatione eſſet, adhuc licentiã dare pt. ꝰ. de offic. legat. nouit. Si autem exiuiſſet prouinciã, & legationem, ſecus: & ſic poſſet intelligi hæc litera. ADDITIO. Idem Archid. qui dicit hic, ꝙ ordinarius prouinciam exiens, habetur pro priuato. de offi. præſi. l. 3 & ideo non habet poteſtatem iudicandi, uel ius dicendi. ff. de iuriſd. om. iud. cap. ultimo. & ſic ibi ſedere pro tribunali non poteſt. 9. q. 2. epiſcopum. ubi de hoc. Ioan. And.

g ¶ De latere.] ſcilicet Cardinalis. ꝫ. de offi. legati. c. 2. in fine. ubi dicam de hoc.

h ¶ Miſſus.] ſubaudi, vel ab alio, qui haberet ſuper hoc ſpeciale mandatum, vt in fine capituli.

i ¶ Deſerendi.] ſicut n. inferius, non deſerit ſine ſuperioris licẽtia ſuã eccleſiã. ꝰ. de renun. admonet. ſic nec iſte ſine Papæ licentia: qui ſibi proximus eſt ſuperior, uel ſui legati de latere ſuũ monaſteriũ deſeret.

[Glo. ſeq. querit & ſoluit, dicit opi. Hoſt. reprobatam. & Compoſt. approbatam.]

k ¶ Trãſeundi.] quid ſi abbatia nõ ſit exẽpta; ſed priuilegium hẽt, ꝙ abbas ad epãtum. non poſſit aſſumi ſine ſedis Apoſtolicæ licentia ex cã forte: q̃a abbates ſe vidẽtes receſſuros res monaſterij diſpergũt: habes de hoc priuilegio. 16. q. 1. hinc eſt et. Nunquid poterit legatus de latere huic dare licentiã; Satis vr̃ iſtius decre. arg. ꝙ ſic r̃. quia poteſt omnia preter excepta. de offi. leg. ꝙ translationẽ. 6. q. 1. frater. ff. de offi. præſe. præt. l. unica. ſed ad hoc ꝫ. de verſign. c. 1. in prin. Vnde nota ꝙ ꝑ hãc decre. reprobata eſt opinio Hoſtienſis no. 1. in auti. de conſue. cũ venerabilis. dicebat enim ibi, & de renũ. c. vlt in princ. ꝙ illi legati habebant ſpeciale mãdatum trãſferendi abbates exẽptos: aliàs id facere nõ poſſent, 2 per decre. de offi. leg. quòd trãſlationẽ. ſed Cõpoſt ibi ꝯ: dicens, ꝙ ex generali legatione hoc poterant: & eius opinio hic reꝓbatur, vt hic uides.

l ¶ Hmõi.] ſumptũ ex eo quod notat Gar. ſupra eo. cupiẽtes. circa prin. ſuper verbo, examẽ. & dic huiuſmodi, ſcilicet de latere.

m ¶ Maius.] unde minores legati non exequuntur officiũ ſuum eo præſente. ſup. de offi. leg. c. volentes.

n ¶ Imperium.] quia ordinarium eſt, nec perit morte mandantis. ꝫ. de offi. leg. c. 2. & in eo pares ſunt conſulibus. ut ibi. Ioan. And.

o ¶ Habere. ff. de offi. præſi. l. 4. ff. de offi. proconſul. & ideo.

p ¶ Ex officio.] legationis: quia nõ requiritur ſpeciale mandatum: & idem dicebamus per decre. ſupra eo. quia diligentia. ubi hoc tenet Compoſt. Item quia nõ erant hæc ſpecialiter reſeruata.

q ¶ Legati.] ſcilicet non de latere, uel qui dignitatẽ illam ſibi uendicant eccleſiarũ prętextu. de quibus. ꝰ. de offi. leg. c. 1. & penult. & ꝫ. eo. tit. c. 1.

r ¶ Hoc.] ſcilicet confirmare epiſcopos, archiepiſcopos, & alios exemptos.

s ¶ Specialiter.] nota ꝙ non tantũ ualet genus quãtum ſpecies. de appel. c. 2. de hoc, de offi. ord. ſi ſacerdos. ſupra in ant. & 23. diſt. quamquam.

t ¶ Cõmiſſum.] nota & breuiter, ꝙ ſi exẽptus prælatus inferior epiſcopo eligitur ad epãtũ, tenet electio, tñ trãſire non poterit ſine licentia, quã dat Papa uel eius legatus de latere. Si canonicus, uel alius eligitur in epm exemptum, uel archiepm exemptum, uel ad aliã dignitatẽ exemptã, legatus de latere confirmat: inferiores legati non, ſine mandato ſpeciali. Si autẽ epiſcopus in epiſcopũ, vel archiepm poſtuletur, tũc ut trãſire poſſit, ſpecialis licẽtia Papæ requiritur: q̃a caſus, ſcilicet epiſcoporũ translatio, eſt de reſeruatis.

¶ De triplici gñe legatorũ uide glo. in c. 1. de off. lega.

† al. conceſſum.

1 No. Phi. poſt Archi. ꝙ appellõne ſedis Apl'icæ ueniẽt legat' de latere, niſi apponatur dictiones tñ, dũtaxat, & ſimiles, u. materia ſoli Papæ ꝯueniat. Font.

2 Reꝓbatur a Doctorib. q̃a legatus pt diſpẽſare ſup his q̃ priuilegio Papali ꝯmittunt, lʒ ꝯ priuilegiũ ipſũ tollẽdo ñ poſſet diſpenſare. Font.

ꝟ. de offi.leg. ꝙ tranſlationem. & ſic ſane decretalem iſtã intelligas, vnde non dixit hic, ꝙ legatus admittat poſtulationes: ſed ꝙ confirmet electiones: epiſcopi autem non eliguntur, vt prædixi.

SI compromiſſarius.] Sunt duæ partes: Prima determinat certos caſus dubios circa pœnam priuationis: Secũda: ibi, Porro, alios circa pœnã ſuſpẽſionis. Io. And. Poſſet etiã quælibet pars ſubdiuidi, quæ patent. Dominicus.

† Nota ꝙ electio pt fieri ante q̃ eps tradat ſepulturæ, qa hic tm̃ dicit, defuncto, ↄ quo aliqd. ſ. eo. ſi electio & in c.bone 2. ſ. eo. tit.

CAP. XXXVII.

SI [a] compromiſſarius, [b] in quem defuncto † epiſcopo [c] transfertur eligendi [d] poteſtas, negligenter [e] infra tempus [f] à iure ſtatutum [g] eligere prætermittat, ad ſuperiorem [h] proximum † poteſtas deuoluitur prouidẽdi: † ſibique compromittentes imputent, [i] qui in talem [k] poteſtatem huiuſmodi [l] tranſtulerunt. [m]

† Dictio pximum deeſt in antiqs codicib. q̃ ex gloſſa fuit ĩ textũ trãſlata.

† al. eligendi.

CASVS Vacãte eccleſia Pictauienſi, canonici illius eccl'æ ad quos ſpectat electio, cõuenientes in vnũ, tractauerunt de electione futuri prælati: poteſtatẽ eligendi ↄpromiſerunt in aliquos cõpromiſſarios: qui compromiſſarij fuerũt negligẽtes in electione facienda per tres mẽſes: vtrum non ſolum compromiſſarij, ſed ẽt ipſi canonici compromittentes ſint priuati poteſtate eligendi pro illa vice? Rñdet ꝙ ſic: & ſibi imputent canonici, qui deſides tales elegerunt: & ideo poteſtas prouidendi illi eccleſiæ deuoluitur ad proximũ ſuperiorẽ. Sed ponamus ꝙ compromiſſarij non fuerunt negligẽtes in electione faciẽda, ſed tamẽ in electione deliquerunt, ꝙ ſciẽter elegerunt indignum: puta ſcienter elegerunt aliquem Titium patientem defectũ in natalibus: vtrũ delictum compromiſſariorũ noceat canonicis, hoc eſt ꝙ canonici ſint priuati poteſtate eligẽdi pro illa vice: acſi ipſi indignũ ſcienter elegiſſent? Reſpõdet ꝙ non: immo electio reuertitur ad ipſos canonicos: ita ꝙ canonici poſſunt alium in ſuum prælatum eligere: & iſtud verum quòd delictum cõpromiſſariorum nõ nocet canonicis: niſi ipſi ſcienter ratum habuerint electionẽ per compromiſſarios factam: puta quia cõpromiſſarij retulerunt canonicis, ꝙ Titium in ſuum epiſcopum elegerunt: & canonici ſcientes illũ indignum, approbauerũt electionẽ. Certe canonici in hoc caſu ſunt priuati poteſtate eligendi pro illa vice: ac ſi ſcienter indignũ elegiſſẽt. Sed quid ſanctiſſime Pater: cauetur in c. cum in cunctis. eo. tit. in antiq. quòd eligentes ſcienter indignũ, ſunt ſuſpenſi a perceptione fructuum ſuorum beneficiorũ per triẽnnium, vtrum non ſolum compromiſſarij ſunt ſuſpenſi per triẽnium a perceptione fructuũ ſuorũ bñficiorum: ſed etiam ipſi canonici? Rñdet ꝙ non: niſi canonici electionẽ de indigno factam ſcienter ratificauerint, quia cũ ratificatio mandato cõparetur, ipſi canonici ſunt ſuſpenſi ꝑ trienniũ a ꝑceptione fructuum ſuorũ bñficiorum, quæ obtinent in illa eccleſia; ſecus eſt de bñficijs, quæ ipſi obtinẽt in alijs eccleſijs, ut in fine huius c. dicitur. Sed quid, ponam⁹ ꝙ canonici cõpromiſerunt in aliquem epm̃, uel archiepm̃, qui eps̃ uel archieps̃ ſcienter eligit indignũ, an ipſe eligẽs ſit ſuſpenſus a perceptione fructuũ dignitatis epãlis, vel archiepãlis? Rñdet ꝙ non, nam c. cũ in cunctis. nõ facit mentionẽ de dignitate epãli, vel archiepãli, modo canones pœnales non comprehendũt epos, uel alios ſuperiores, niſi de eis faciẽt expreſſam mentionẽ, & ſic iſte verſiculus, Huiuſmodi quoque pœna, &c. eſt declaratiuus illius cap. cum in cunctis. etiam illa pœna ſuſpenſionis à perceptiòne fructuum beneficiorum per triennium, non hẽt locum niſi cũ peccatur in electione epiſcopi uel ſuperioris, & non intelligitur de electione abbatum, uel aliorũ inferiorũ. Sed quid ſanctiſſimè Pater, habuimus in c. vt circa, quòd ſe opponens electioni, & obijciens aliqua contrà formam electionis, vel perſonam electi, ſi deficiat in probatione illorum, quæ oppoſuit in formam electionis, cõdemnatur ſolum in expẽſis, Si uero deficiat in ꝓbatione illorum, q̃ oppoſuit in perſonam electi: ſolũ condemnatur in expenſis: ſed & ſuſpenditur à perceptione fructuum beneficiorum ſuorum: Vellem informari a vobis, de quibus beneficijs intelligatur? Rñdet ꝙ intelligitur de illis bñficijs, q̃ opponẽs hẽt in illa eccleſia, cuius voluit impugnare electionem: ñ autem intelligitur de illis beneficijs, q̃ obtinet ĩ aliis eccleſijs. Heli. Reg. Nota optimum textum, ꝙ ille ad quem deuoluitur ius eligendi, non habet neceſſe eligere: ſed pt̃ prouideri de quo. ſ. eo. ne pro defectu. Dom.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si.] ſi cõpromiſſarius non eligit infra tp̃s iuris, ad ſuperiorẽ deuoluitur poteſtas ꝓuidendi: Si eligit, ſed indignũ, indiſtincte redit ad cõpromittentes: niſi id ſcienter ratum habuerint: Idem ſi electus idoneus nõ conſentit. Si compromiſſarius ſcienter eligit indignũ, ipſe ſolus ab eccleſiaſticis beneficijs triennio eſt ſuſpenſus: niſi id compromittentes ſcienter ratũ habuerint: Et pœna prædicta ſuſpenſionis non habet locũ in epõ ↄpromiſſario: nec in electione inferiorum. Et reſtringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in eccleſia offenſa: Et idẽ in bñficiis illius, q deficit in probatione eius, qđ obiecerit in ꝑſonã. Declarat hęc decretalis multa iura, & multas opiniones, & maxime ea, quæ notant Vincẽtius & Bernardus. ſ de ↄceſ præb. cõſtitutus. in prima gloſſa. & ipſe Benard⁹ ſ. eo. cauſam. & Innocentius & Hoſtienſis ſ. eo. ne ꝓ defectu: & Compoſtellanus eođ. tit. in cauſis. in fine.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

b ¶ Compromiſſarius.] vel cõpromiſſarij, cum eadẽ ratio ſit in pluribus, & in vnum, & in plures compromitti poteſt, vt hic, & ſupra eo. cauſam. & c. in cauſis. & c. cum in iure. cum ſimilibus.

c ¶ Epiſcopo.] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferiorib. dignitatibus, cum ſuper inferiores locum habeant rationes.

d ¶ Eligendi.] & tunc poterit etiam poſtulare, ut ſ. eo. in cauſis. de renuncia. poſt tranſlationem.

e ¶ Negligenter.] aliàs non curret tp̃s. ſ. de cõceſ. ꝑben. quia diuerſitatẽ. Quid ſi dolo neglexerit: nunqd habebit locũ qđ hic dr̃, an qđ dr̃. j. §. proxi. Puto locũ habere quod hic dicitur: ſufficit enim ꝙ non eligit. ad hoc. j. de ap. ab eo. ubi ꝑtermittere facere qđ quis debet infra debitum tempus, ſine dolo ſiue negligentia id faciat, æquiparantur. ad idem de teſti. ꝑ tuas. in fin. & ſ. in anti. de reſcri. plerumque.

ADDITIO. Quidam reſiſtunt huic glo. dicentes, ꝙ quia negligẽtia fraudulosa, fraus & dolus eſt: iudicabitur ut de dolo: & locus erit uer. ſeq. ut hoc caſu redeat ptãs ad compromittẽtes, ſed hoc eſt abſurdum, ut ſtatim ſequitur in gloſſ. poterant. Ioan. And.

f ¶ Tempus.] trium menſium.

g ¶ Statutũ.] 50. diſt. poſtquã & ſ. eo ne ꝓ defectu.

h ¶ Superiorẽ.] proximum, uel ad capitulum in inferioribus in caſu. de conceſ. præb. c. 2. ſ. in anti.

i ¶ Imputent.] puniuntur enim ex proprio facto, nõ ex alieno, quia negligentem elegerunt.

ADDITIO. ff. de minor. cum mandato. in fi. glo. Ioan And.

k ¶ In talem.] negligentem ſcilicet.

l ¶ Huiuſmodi.] neligendi epiſcopum.

[Gl. ſeq. primo rationem reddit, notat, & remittit: ſecundo obijcit, & ſoluit: tertio quærit, & remittit.]

m ¶ Tranſtulerunt.] poterant. n. ſibi prouidere ſollicitum eligendo. [1] Item alio modo, ſcilicet nõ dando ei totum tempus quod habebant ad hoc de ele. cũ in veteri. cũ ſim. Et ſic nota, ꝙ negligẽtia procuratoris nocet,

[1] Qui mãdat alteri qđ ipſe facere dẽt: ñ excuſat tex. ẽ no. in l. ſi ꝓcuratorẽ. § ſi tutor ff. mandati. Font.

nocet dño. de hoc ĩ. vt lit non conteſt. ca. 1. in glo. vlt. perdunt enim ius ex quo per ſe vel ꝑ aliũ debito tẽpe vſi non ſunt. ff. quemad. ſer. amit. l. vſu. Ad hanc primam partem ꝯdicit expreſſe. C. de tem. app. auth. ſi tñ. vbi dr̃, ꝙ ſi in cauſa appellationis eligantur arbitri, non currit bienniũ appellationis proſequendæ, pẽdente coram arbitris cauſa: ẽt ſi mille anni trãſirẽt ſed tũc currit, cũ arbitrium deſertũ fuerit. Solũ ibi cõpromiſſum factũ eſt de volũtate ꝑſcribẽtis, & ei' cui ꝑſcribiẽ: hic aũt de volũtate eius cui ꝑſcribiẽ, ſm In. q hoc not. ĩ. eo. ne pro defectu. in prin. nec ꝑ omnia eſt idẽ in arbitris cõpromiſſarijs: & cõpromiſſarijs patis ad eligẽdũ vt patet ĩ. e ſicut. & ĩ. đ re iud. cũ ab vno. Si quæratur an compromittẽtes hoc mãdatũ reuocare poſſint? Dic vt not. ĩ. eo. in cauſis. in antepenul. glo.

¶ Si vero eligat [a], ſed indignum: tunc ſiue ſcienter id fecerit (cum dolus ipſius eis, qui non ſunt in culpa, non debeat imputari [b] †) ſiue etiam ignoranter [c] (cum ſuo ſit functus [d] officio (eligendi poteſtas (niſi & ipſi ſcienter [e] electionem talem ratam [f] habuerint [g]) libere [h] reuertitur ad eoſdem [i]. Idem [k] fit cum eligit [l] idoneum [m], ſed electus renuit [n] conſentire [o]. ¶ Porro eo caſu, cum ſcilicet indignus eligitur [p] ab eodem, compromittentes (quos illius odio non conuenit [q] prægrauari) nequaquam (niſi ſic vt præmittitur [r] ratum habuerunt) puniuntur: ſed ipſe (vt pœna ſuum auctorem teneat [s]) à beneficijs eccleſiaſticis [t] triẽnio, iuxta Lateranenſe † concilium [u] ſuſpenditur ipſo iure [x]. ¶ Huiuſmodi [y] quoque pœna, nec in epiſcopo, ſi ad eligendũ [z] fiat compromiſſarius [a] ſic

† Ratio eſt qa ꝓcurator ĩ cõmittendo, dño nõ nocet. l. ſi. C. de acq. poſ. vbi ei' delictũ concernit ꝓceſſũ, & pœnã. Per. de Anch. Fonl.

a ¶ Eligat.] infra debitum tempus.

(Gloſſæ duæ ſequentes oſtẽdunt quid approbat, & quid reprobat.)

b ¶ Imputari.] in hoc cõcordabant ſupradicti Doctores in glo. ſupra in prin. allegatis c. ſupra eo. in cauſis. & Bart. Brixiẽſis in qõne veneriali: q̃ incipit. Canonici cuiuſdã eccleſiæ. peccata eñ ſuos debent &c. ĩ §. porro cũ ſuis cõcor. excepto Cõpoſt. q teneat in totũ ꝯ iſtũ § in decre. ſupra eo in cauſis. in fin. dicebat eñ in hoc caſu ad ſuperiorẽ poteſtatẽ deuolui, cum vice capituli compromiſſarij prædicti fungantur.

c ¶ Ignoranter.] hic olim erant opiniones: Ber. tenebat hanc opinionem, quæ hic approbata eſt. ĩ. eo. cauſam. & in prædicta decr. conſtitutus ſupra de cõceſ ꝑben. & eadem ratione Hoſt. ibi & Compoſt. eod. tit. in cauſis. in fi dicebant ꝯrium per decre. ĩ. eo. cum terra. quæ decre non obſtat: & intellige eam vt ibi not. Itẽ illa ratione hoc dicebant: quia illi cõpromiſſarij funguntur vice capituli: ſed capitulum eo. caſu iterũ poſſet eligere: ergo & iſte compromiſſarius: ſed non eſt verum, vt hic vides.

ADDITIO. Et de hoc 1. q. 7. per illicitam. Io. An.

d ¶ Functus.] ſicut in iudice, ſiue bñ, ſiue male ſemel iudicante ĩ de offic. deleg. in litteris. & ca. venerabili ff. de re iud. l. iudex & l. Paulus. cum ſi.

e ¶ Scienter] bene dicit: qa ſicut à principio ſi ignoranter elegiſſent, non haberet locum pœna concilij: ita nec ſi ignoranter ratificent.

f ¶ Ratam.] trahiẽ eñ ratihabitio retro, & cõparatur mãdato. ff. đ reg. iur. hoc iure. §. deiecit. & l. ſemꝑ § 1. ĩ. de ſent. excõ cũ qs. & ĩ. de reg. iur. ratihabitionem. cum ſuis concor. & bene poterant ratam habere: qa ſuo nomine id erat factum: aliàs ſecus, vt in prædicta decre. cum quis. ĩ. de reg. iur. ratum quis.

g ¶ Habuerint.] in quo caſu deuoluitur prouiſio ad Papam ſupra eo. quamquam.

h ¶ Libere.] quia habebunt liberum tempus, ac ſi noua eſſet vacatio, vt ſupra eo. ſi electio. ſimile de maio. & obed. cum olim.

i ¶ Ad eoſdẽ.] probamus hoc olim ꝑ decre. de renũ. poſt traſlationem. in fi nam ibi non valuit electio vel poſtulatio facta per cõpromiſſarium: & nihilominus Papa mandat quòd compromittentẽs eligant.

k ¶ Idem fit.] ſcilicet quòd electio libere ad eoſdẽ reuertitur compromittentes.

l ¶ Eligit.] ſcilicet compromiſſarius.

m ¶ Idoneum. ſupra eo. cum in cunctis.

n ¶ Renuit.] vel poſt conſenſum renuntiat: vel idẽ claudit extremum. ſupra eod. ſi electio.

Gloſſ. ſeq. ponit quid approbat, & qd reprobat: ſecũdo caſum determinat: & ſubdit duas opiniones.)

o ¶ Conſentire. approbãtur hic ſupradictæ gloſſæ Ber. & re ꝓbaẽ opinio Hoſtien. qui in hoc pũcto dicebat cõtrariũ in ꝑdicta decre. cauſam. in fi. ratione ꝗ eum in ſuperiori caſu reddita: & qa verba cũ effectu ſunt intelligenda. ĩ. decre. non reſi. relatum. & ca. poſtquam. poſſet ergo & ille q ipſius vicem gerit 93. diſt. ca p. 1. cũ ſi. ſed hoc eſt falſum propter ſuperiorẽ rõnẽ: qa functus eſt, &c. Et qđ dicit iſte §. & §. ꝓx. quo ad ẽm caſũ verũ intelligas, niſi aliud caueret in mãdato: puta ꝙ poſſit eligere ſemel, & pluries. &c. & ita terminauit Bart. Brixiẽ. in qõne dñicali ſua, q̃ incipit, qdã dederũt põtatem: vñ dicebat Damaſius ĩ. in ꝑdicta decre. cãm. vbi electio deferẽ à iure, põt ſæpius fieri & variari: ſed vbi ab hoĩe, vnica electione cõſumiẽ põtas. ff. de verb. oblig. eũ q certarũ. §. vlt. Nõ obſtat ſm eũ. ff. de optio. leg. l. 2. vbi electio delata ab hoĩe, vnica electione nõ cõſumiẽ: quia ibi nõ fuit exhibita tota familia, in qua debebat fieri electio. Diſtinxerunt [1] q dat, an detur poteſtas prouidendi, an eligẽdi. vt in primo caſu iterũ poſſit eligere (quia adhuc nõ eſt prouiſum) & in ſecundo nõ: q̃ diſtinctio ſatis æqua vr̃: nec iſta decre. contradicit: quia de poteſtate eligendi loquitur, vt patet in ipſius principio.

† Hoc eſt conciliũ Lateranũ ſub. Alex. iij. cap. 8.

1 Taner. & Petrus de Samp. ĩ. eo cãm & Abbas hoc recitat. ĩ. eo. quia ꝑꝑ Io. And.

p ¶ Eligitur.] ſcienter: quia aliàs pœna ſuſpẽſionis locum non habet.

q ¶ Non conuenit.] 24. q. 3. ſi habes. ff. de dolo. & eleganter. C. de inoffi. teſt. ſi quis in ſuo. in fi. C. de pœn. ſancimus. ĩ. de in. & đ dam. dat. & ſi pignorationes. & ĩ. de reg. iur. non debet & dic vt ibi.

r ¶ Præmittitur.] ſupra §. ſi vero.

s ¶ Teneat.] ſupra de his, quę fi. à maio. par. ca. quæſiuit. cum ſuis concor.

t ¶ Eccleſiaſticis.] quæ in ipſa eccleſia obtinentur, vt ſtatim ſequitur.

u ¶ Concilium.] ſupra eo. cum in cunctis.

x ¶ Ipſo iure.] approbatur in hoc opinio Ber. & Hoſt. q hoc not. ſupra eo. innotuit. (in glo. ſicut ergo) Et opinio Innoc. ĩ. eo. cũ in cunctis, & reprobaẽ opinio Tãc. quã not. Ber. in decre. innotuit, qui dicebat, ꝙ regrebaẽ ſnĩa ꝑ decre. ſupra eo. quiſquis, ſed nõ eſt verum, vt hic patet. & decre. illa in alio caſu loquitur.

ADDITIO. Scilicet in his qui eligunt per ſæcularis poteſtatis abuſum, Ioan. And.

y ¶ Huiuſmodi.] quod hic dr̃, tenebat Ho. de elect. cũ in cunctis: & ĩ. eo. tit. cauſam. in fi. & dic huiuſmodi, ſcilicet pęna ſuſpenſionis per triennium à beneficijs.

z ¶ Ad eligendum.] epiſcopum vel ſuperiorem: per id quod ſtatim ſequitur.

a ¶ Cõpromiſſorius.) ĩ. eo. cauſam & idem ſi epiſcopus eligeret proprio iure, vt qa habet vocẽ in electione patriarchæ, vel archiepiſcopi, vel alterius epiſcopi quia eadem eſt ratio.

a ¶ Sic peccante.] ſ. in eligendo ſcienter indignum.
[Glo.ſeq. recitetur per contrarium, & ſolutionē.]
b ¶ De iure.] ̅j. de ſenten. excom. quia periculoſum. Nota, quia licet hoc teneat Hoſt. in ſupradictis glo. & Gar. in decre cupientes. ̅s. eo. § cæterum. tñ olim dubitabaẽ ideo, q̃a decr. illa, q̃a periculoſũ. vẽ de ſui mēte intelligēda de ſuſpēſionibus ab officio, vel cohærētib. officio: puta ingreſſu eccłę, & ſimilibus: ibi, pp executionē Pōtificalis officij, &c. Sed laudeẽ Deus, & dñs Bonifacius, q̃ dubitationē illā mihi ſuſtulit p̃ hāc litterā: & potuit eſſe rō: q̃a ſpiritualia ſine tp̃alib. diu eſſe nō poſſunt: q̃ hñt ſe vt cōnexa 1 q. 3. ſi q̃s obiecerit. & ca. ſaluator. & eſſet verecũdum epiſcopos mēdicare. ̅s. de tenun. ad ſupplicationem.

† Rō ſm) et ē in c. q̃a periculoſũ ̅j. de ſen. excō. & putat tũ arbitrarie, q̃a ſm glo. ſi hic vbi pęna ſtatuta imponi ñ pōt: illa muraẽ in aliā. l. hos accuſare. § in oīb' ff. d̃ accu. ca fine. li tib. de dolo & contu. Fon-

peccante [a] (cum de iure [b] nullum ſententiam ſuſpenſionis incurrat, niſi de ipſo expreſſa mentio habeatur) † nec in aliorũ quàm epiſcoporum & ſuperiorum ipſorum electionib. cum peccatur in ipſis, vendicat ſibi locum [c]. ¶ Reſtringitur [d] etiã dicta pœna ſolum ad ea beneficia, quæ ſic peccans, in illa obtinet eccleſia, quam taliter [e] eligendo, ſpecialiter [f] noſcitur offendiſſe [g]. ¶ Et idem in illius beneficijs [h] eſt cenſendum, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut prouiſionē impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in perſonam [i].

¶ Idem.

c ¶ Locum.] cōtra ſupra eod. quãquã. in fine. ibi ſoluitur.
[Glo. ſeq ſignat ɔ̃rium, & remittit.]
d ¶ Reſtringiẽ.] dicebat Hoſtiēſis i decre. cũ in cunctis, ꝙ ſuper hoc pũcto neceſſaria erat interp̃tatio: fouebat tñ ɔ̃riam opinionem. [Idem Petrus de Samp. Ioan. And.] quia indefinite loquebatur concilium: & quia cōſtitutio illa fauorabilis videbatur eccleſijs. Concordat autem ad hunc §. ſupra eod. cupiētes. §. cæterum. Et nota pœnas reſtringēdas. ̅j. de reg. iur. in pœnis. vbi de hoc.
e ¶ Taliter.] ſcilicet ſcienter indignum.
f ¶ Specialiter.] quia & generalem offendit eccleſiã quæ vna ſola eſt. 24. q. 1. loquitur.
ADDITIO. 7. q. 1. Nouatianus. Ioan. And.
g ¶ Offendiſſe.] quantũ in eo fuit: licet conatus nõ habuerit effectum: non tamen fuit volũtas ſuis terminis contenta: & ideo puniēda. de pœniten. diſt. 1. c. cogitatio.
h ¶ In illius bñficijs.] ſcilicet q̃ in ipſa eccła obtinet, vt hic vides. & ſic declara decret. primã iſtius tit. circa fi. & ſic aliquis eſt ſuſpenſus à beneficio in vna eccleſia, non in alia. ſic. ̅s. eo. cupientes. §. cæterũ. ̅j. de offi. ordi. ſi canonici. & ̅j. de reb. eccle. hoc conſultiſſimo. Quid ſi in his caſib. eligens, vel opponēs non hēt in illa eccleſia beneficiũ? Dic ꝙ pœna extraordinaria puniri poterit. ſuper de accuſa. ſuper his. de Iude. ad liberandam. C. de ſepul. vio. l. vlt. in ſi cum ſim.
ADDITIO. Idem Ioãnes Monac. alleg. ff. de pœn. l. prima, ad fin. ff. de in ius vn. l. fina. & facit ſupra, de male. ca. 2. cum concordantijs. Ioan. And.
i ¶ In perſonam.] quia à beneficijs eccleſiaſticis triēnio eſt ſuſpenſus.

PRocurator.] Ponit duo quæ requiruntur in procuratorio ad appellandum, in caſu decret. vt circa ſecundum ibi, Habeatque. Dominicus.

CASVS. Habuimus in ca. vt circa, & in cap. cupientes ̅s. eo ꝙ appellãs ab electione debet proponere omnes defectus, quos ipſe intēdit opponere cōtra electionem, vel perſonam electi: Ponamus ꝙ aliquis non eſt ſufficiens per ſe ipſum: vult conſtituere procuratorē: Vtrum procurator generaliter conſtitutus poſſit appellare ab electione, vel ſe electioni opponere, opponēdo defectus tã cōtra formã electionis, quã perſonam electi? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ nõ: ſed debet cōſtitui ſpecialiter, ita ꝙ in inſtrumēto procurationis debēt inſeri oēs cauſę & defectus, quos ipſe cōſtituens intēdit proponere cōtra electum, vel electionē. Itē dēt cōſtitui ſpecialiter adiurãdũ in animam cōſtituētis, ꝙ credit oĩa per ipſum p̃poſita eſſe vera, & ſe poſſe illa p̃bare: aliàs nõ admitteẽ p̃curator. Nota ex hoc textu argumētũ, ꝙ obijciēs ɔ̃ perſonas eligētiũ, non diciẽ obijcere contra formam: hoc probat tex. hic, q̃ dicit, p̃ſonas, in plurali numero.

¶ Procurator ad appellandũ ſecundum formam ca. vt circa. non eſt idoneus, niſi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit ſecundum Pau.

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad appellandum [k] contra electionem, poſtulationem, aut prouiſionem [l] alicuius † nõ aliter idoneus de cætero [m] reputetur, quàm ſi omnia quę in formam [n] obijcere, vel perſonas [o], & propter quæ appellare intendit, ſingulariter [p] & clare in eius procuratorio ſint expreſſe. Habeatque ſpeciale [q] mandatum [r] iurandi corporaliter in eorum [s] animas, quorum

† Dictio alicuius, deeſt in manuſcriptis codicibus.

k ¶ Procurator ad appellandũ.] extra iudiciũ. decre. enim iſta in his caſib. locum hēt, quibus decre. vt circa. ſed decret illa locũ nõ hēt in appellationib. interpoſitis in iudicijs ̅j. eo cōſtitutio. ergo nec iſta: licet aliàs dicamus, ꝙ procurator ē q̃ de mãdato dñi aliena negotia in iudicio 1 adminiſtrat. ff. de procu. l. 1. ſed ad negotia conſtituitur ̅j. de procura. q̃ generaliter. & quod dicit ad appellandum, intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa ſecũdũ Gar. qui in omnib appellationibus dixit illam decre. locum habere, licet Guli. contra vt ibi dixi.

1 Iſtud nõ eſt in textu legis. Ioan. And.

l ¶ Prouiſionem.] factam. vel etiam faciendã, ſi contra certam perſonam appellatur. ̅s. eod. qui cōtra certam. Idem. Archid.
m ¶ De cætero.] extenditur ergo ad futura, ſupr. licet canon.
n ¶ Formam.] ſupra eo. quia propter.
o ¶ Perſonas.] in plurali dixit, vt comprehenderet electũ & eligētes. ̅s. eo. vt circa. Io. And. Idē Archidia.
p ¶ Singulariter & clare.] per hoc ſatis reputo ſolutã quæſtionem, quam olim formabant Gul. & Gar. in decre. vt circa. ̅s. eo. an ſcilicet ſufficiat opponēti, dicere oppono homicidium, periurium, & ſimoniam: & dico per hanc litteram ꝙ non: ad quid enim in procuratorio ſic ſingulariter & clare fieri deberet expreſſio: ſi in appellatione id idem fieri non deberet? & de hoc dixi in ipſa decret. vt circa. in glo. quid ergo.
q ¶ Speciale.] nota ꝙ non tantum valet genus quoad ſpeciem, quantum ſpecies de hoc vide 23. diſt. quã quam. & ſupra de offi. ordi. ſi ſacerdos.
[Glo. ſeq reci. per quæſtionem & ſolutionem.]
r ¶ Mandatum.] non credo 2 quod in caſu iſto locũ habeat decretalis illa ̅j. de procura, qui ad agendum. quia caſus iſte eſt ſpecialis, in quo ſemper requiritur expreſſio. Idem credo in matrimonio contrahendo, vt eo. tit. ca. vlt.
[Glo. ſeq. reddit rationem.]
ſ ¶ Eorũ animas.] bñ dicit, aliàs enim nõ prouidereẽ malitiæ: poſſet enim eſſe, ꝙ procurator credit vera eſſe quæ

2 Placet Doctoribus: & ratio eſt: q̃a intereſt aduerſarij ſic fieri, ne dominus poſtea dicat ſe non intellexiſſe ita, tex. ē in l. qui ita. 6. 1. ff. ad Treb. cle. nõ poteſt. de p̃cura.

eſſe, quę nō credit dominus: procurator ergo iurat in animā dñi, non in propriā. Super hoc dic vt 36. diſt. ſi ſi domino. & de iura. calum. in per tractandis. De ſacramento autem calumnię dicam. ȷ. de iuramen. calum. cap. 2. 2. reſponſo.

a ¶ Et ſe poſſe.] repete credunt.

SI cōfirmationē.] Non diuiditur. Io. And.

CASVS. dictū fuit in c ſi poſtquam ſ. eo. ti. ꝙ ſi ab electione fuerit appellatū ad Apoſtolicā ſedē: ſuperior immediatus non habet poteſtatē cōfirmādi electionem, pendēte appellatione: Et dicit, ꝙ ſi ſuperior electionem ipſam pendente appellatione cōfirmet, ꝙ nō ualet confirmatio: Sed nunqd confirmatio ſuperioris facta pēdente appellatione ꝑiudicet ipſi electo: ita vt accipiēdo confirmationē a ſuperiore perdat ius ſibi quæſitū ex electione? Reſpōdet ꝙ nō: & ideo poterit petere cōfirmationem ſuæ electionis à ſuperiore. Nota primo, ꝙ electio & cōfirmatio ſunt partes totaliter ſeparatæ, vide not per Innocen. de reſtitu. in integ. cap. 2. Nota ſecundo, in habentibus cauſam ſeparatam vtile per inutile non vitiari. ad hoc regula, vtile. infra de regul. iu. Dominicus.

† Secūdū Doctores iſte text[9] habet locum, ẽt in alijs confirmatio. nib. vide Felin[9]. in c. cōſtitutus. de reſcrip. Fō.

procurator exiſtit, quòd ipſi credunt expreſſa huiuſmodi vera eſſe, & ſe poſſe [a] probare.

¶ Idem.

¶ *Caſſata confirmatione, uel caſſa nunciata propter defectū iuriſdictionis, uel ſolemnitatē omiſſam: non propter hoc electio caſſata dicetur. Io. An.*

C A P. XXXIX.

SI confirmationem [b] electionis [c] † propter debitam iuris [d] ſolemnitatem in confirmatione ipſa omiſſam: vel ex eo, quia ipſe, qui cōfirmauit, confirmandi nō habuit poteſtatem, [e] caſſari, ſeu caſ-

[Glo. prima ſummat, & allegat duo antiqua iura.]

b ¶ Si confirmationem.] caſſata confirmatione, vel caſſa nūciata propter defectum iuriſdictionis, vel ſolēnitatē omiſſam: non propter hoc electio caſſata dicetur. & probatur quod hic dicitur ſupra de præben. cum iam dudum, maxime per integrā: quia ibi confirmatus fuit electus, & caſſata confirmatio pp iuris ordinem non ſeruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri per decretalem ſupra de re iud. ad ꝓbandum, vbi caſſata eſt confirmatio propter defectū iuriſdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et eſt huius ratio ſecundum Ioannē Monachum: quia inſeparabile inutile adiectū, nō uitiat quod erat vtile, de hoc ȷ. de reg. iuris. vtile.

c ¶ Electionis.] ſi autem caſſaretur electio, ſeruandū eſt quod dicitur ſupra eo. quamquam, & c. ſi electio.

d ¶ Iuris ſolemnitatem.] ſupra eo. quamuis. & ȷ. eo. prouida. § verum. & inf. eo. c. vlt.

e ¶ Poteſtatē.] puta quia aliàs non erat iudex: uel legitime appellatū erat ab ipſo: vel Papa inhibuerat. ȷ. de appel. non ſolum. vel erat excōmunicatus publice iudex. ſ. de re iud. ad probandū. vel ante cōfirmationem reſeruauerat Papa epiſcopatum. ȷ. eo. ſi eo tempore. vel his ſimilia: & propter hoc non valuit ipſo iure confirmatio:

f ¶ Propter hoc.] caſſationē, ſcilicet ꝯfirmationis.

g ¶ Canonica.] ex perſonis & forma. ſup. eod. quia propter. & c. cum in cunctis.

[Glo. ſeq. notat, quærit. & ſoluit.]

h ¶ Infirmari.] immo iterū petitur eiuſdem electionis confirmatio corā debito iudice: & ſeruatur debitus ordo. Et ſic no. ex hac decre. ꝙ principale non ſequitur naturā acceſſorij: licet acceſſorium ſequatur principalis naturā. de off. deleg. ſi ſuper gratia, & de reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concor. Sed quid dices, prout apparet ex decre. ſi iudex caſſat confirmationem vitio electionis? Clarum eſt, ſi propter ſolemnitatem omiſſam: & hoc eſt clarum, vt hic. quid in dubio? Satis vī dicēdū, inſpici debere quod opponebatur: & ſi ꝯ electionē erant obiecta: dicatur facta caſſatio vitio electionis: ſi de ſolemnitate omiſſa, tunc locū hēt hęc decre. in dubio dicatur vitio ſolēnitatis facta caſſatio ꝯfirmationis. ad hoc. ff. de ſuſpect. tut. hæc. n. §. 1. & facit qđ ibi not. ad idē ff. de excep. rei iudi. ſi ex te[?]ō. ff. de pœnis. ſi præſes. & ȷ. de reg. iu. in pœnis. & facit qđ not. 50. diſt. c. 1. & de conſti. ex literis. ſ. in au ti. Conſulte tū facit iudex, ſi decernit ad inſtar eius, qui remittitur de exercitu. ff. de his q no. infa. L. 1. & 2. & facit ad hoc quod notāt moderni ſ. eo. ſuper eo. & hæc vera dicantur, cū iudex caſſat confirmationē tantum: ſecus ſi cōfirmationem & electionem: quia tunc non eſt dubitabilis hęc quæſtio. Io. And.

ſam & irritam nuntiari cōtingat: non propter hoc [f] præcedens electio (ſi aliàs ſit canonica) [g] intelligitur infirmari. [h]

¶ Idem.

¶ *Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ capituli uel conuentus occupant bona a prælato dimiſſa, uel uacationis tēpore obuenientia: donec reſtituant, ab officio et quibuſcunq; beneficijs ſunt ſuſpenſi: non obſtantib. priuilegijs, ſtatutis, & conſuetudinibus quacunque firmitate uallatis.*

C A P. XL.

QVia [i] ſæpe [k] † contingit, ꝙ cathedra

† Not. ꝙ iura debent ad aptari ijs q̄ ſæpe ꝯtingunt, vide glo. de deſpō. impub. literas.

QVia ſæpe.] Primo narrat factū reprobū. Secundo motiuū exprimēs, illud punit: ibi, Nos ipſorum. Tertio tollit obſtantia: ibi, Non obſtantibus. Io. And.

CASVS. Certum eſt, ꝙ vacante ſede epāli capitulū ſuccedit, ita ꝙ poteſt exercere ꝑ ſe illa, quę ſunt iuriſdictionis, & ea quæ ſunt ordinis, & facere exerceri ꝑ epm: Sed quid de bonis dimiſſis per prælatū: q̄ ponamus ꝙ prælatus defunctus plura bona dimiſit: vel aliqua bona obuenerunt tpe vacationis: vtrum ſit ꝑmiſſum capitulo illa bona ſibi appropriare, & canonicis inter ſe diuidere? Rīdet ꝙ non: immo illa bona debent reſeruari futuro ſucceſſori, uel ꝯuerti in utilitatē eccleſiæ: Quòd ſi contrarium fecerint, puniuntur pęnis hic contentis: & quod hic dī de eccleſia cathedrali: idem dicendum eſt de eccleſijs collegiatis, uel regularibus Nota ꝙ lex tollens ſtatuta, non tollit pacta, vel priuilegia: niſi de eis faceret mentionem: de quo ſ. eo. lib. de conſtit c 1. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

i ¶ Quia.] ſi uacāte cathedrali, regulari, uel collegiata eccl'a, ſingulares ꝑſonæ capituli uel cōuētus occupant a ꝑlato dimiſſa, vel vacationis tpe obuenientia: donec plene reſtituāt, ab officio, & quibuſcunq; bñficijs ſunt ſuſpenſi, non obſtantibus priuilegijs, ſtatutis, & ꝯſuetudinib quacunq; firmitate uallatis. Et aduerte ꝙ decre. iſta nō principaliter facit ad titulū: [1] ſed quia uacante eccleſia, cū imminet electio faciēdo, ſi canonici videant bona vacātis dignitatis ſibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt, iō hic prouidit, & ſic ẽt electioni faciendæ prouidit. idē dico decre. ſ. eo. ſciant, & c. generali & facit ſ. eo. ubi periculum §. prouiſionis. Ioan. And.

1 Quia ad nullā de his partib. quas diſtinxi, ſuper rubrica de elect. ſup. Io. An.

k ¶ Sæpe.] Debuit igitur ius ſuper hoc prodire ff. de legib. nam ad ea. inf. de reſt. ſpol. frequens cū ſi. & eſt ſimile inf. de præben. quia ſæpe & de hoc ſup. de deſpon. impub. litteras. in glo. penult.

libus, & regularibus, ac collegiatis a eccleſijs uacantibus b capitula, conuentus, collegia, † & ſingulares earundem c perſonæ, bona à prælatis ipſarum dimiſſa, d vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum eccleſiarũ expédi, e vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſeruari, f occupant, inter ſe diuidunt, ſubripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt in earum g graue diſpendium & iacturam. ¶ Nos ipſorum auſus reprimere, ac eccleſiarum indemnitatibus prçcauere volentes: Decernimus vt hi, qui præmiſſa de cçtero præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tamdiu maneant h ab officio, & beneficijs k quibuſcunque ſuſpéſi, donec l plene m reſtituerint n quicquid de bonis perceperint ſupradictis. Non obſtantibus quibuſlibet priuilegijs, vel indulgétijs, aut contrarijs conſuetudinibus, o conſtitutionibus, vel ſtatutis, iuramento, cõfirmatione ſedis Apoſtolicæ, aut alia quacunq; firmitate p vallatis: quæ omnia q quò ad hoc auctoritate Apoſtolica reuocamus, caſſamus, & irritamus: ac nullius deinceps uolumus eſſe firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, vt circa. ſolum in extraiudicialib. appellationibus locum habet: in iudicialibus autem antiqua iura ſeruãda ſunt, hoc dicit. Io. And.*

CAP. XLI.

Conſtitutio r felicis recordationis Grego

a ¶ Collegiatis.] in alijs non hẽt locũ hæc decretal. ſed illa ĩ. de offi.ord.præſenti. & quæ dicũtur eccleſiæ collegiatæ, dixi ſupra eod. ſtatutum.

b ¶ Vacantib.] principali prçlato per cuius mortẽ dicuntur viduatæ. ſup. eo. ne pro defectu. & cap. quia propter.

c ¶ Earundem.] nota ꝙ ad extraneos, & qui ñ ſunt de collegio, nõ extenditur hæc ↄſtitutio, vt hic vides.

† Quõ puniantur, collegia, vide Bar. ĩ l. aut facta ff. de pœn. c ſi ciuitas, đ ſen. excõ. Pet. đ Aucha Fon.

d ¶ Dimiſſa.] de quibus an teſtari potuiſſent, dicã. ĩ. de officio ordin. præſenti.

e ¶ Expendi.] vt ĩ. eo. cupientes. & de offi. ordin. præſenti. § porro.

[Gl. ſeq. in princ. reci. per quæſtionẽ, quã ſoluit, & remittit: ſecundo quærit, ſoluit, & ſolutionẽ reprobat.]

f ¶ Reſeruari.] 75. diſt. quoniã quidã. 12. q. 2. non licet. & c. illud. Et fiet hæc reſeruatio per œconomũ ſi eũ habeat, vt in prędictis iurib. vel per viſitatorem, vel adminiſtratorẽ eccleſiæ, ſi quẽ hẽt. ĩ. eo. is cui. & de ſupplen. negli. præla. eccleſiæ. & ſuper hoc adde quod no. Io. in prædicto. c. illud. 12. q. 2. Sed pone, vacante ſede certum ẽ, ꝙ capitulũ ſuccedit 1 in iuriſdõnem. ĩ. de maio. & obed. cũ olim. & ĩ. eo. ti. c. vnico. & de inſtit. c. 2. niſi eſſet viſitator datus a Papa. ĩ. eo. is cui. rõne iſtius iuriſdõnis aliqua ꝑueniũt: puta ex condẽnatione, vel ſigillo, vel hmõi: nunquid in his locum habet decre. puto ꝙ non: quia ex quo cõpetit eis iuriſdõ: ergo & oĩs iuriſdictionis fructus, q accesſorius eſt. de reg. iu. acceſſoriũ: cũ ſuis cõcor. & hoc forte voluit dicere illud relatiuũ, q̃ 2 in utilitatẽ, &c. Archidia. ĩ. (Et Io. Mona. in addi. cum capitulum. vt adminiſtrator legitimus alieno noie adminiſtret. ꝙ ſi ſuo facere vellet: malæfidei poſſeſſor ẽet, q nõ p̃ſcribit. ĩ. de reg iu. poſſeſſor. Io And) qđ ẽ hodie ap̃ꝓbatũ per cle. eo tit. ſtatutũ. & ibi vide in glo. hic patet.

1 De hoc articulo vide plene p Hoſtien. I c. ad abolẽdã. extra de hær.

2 Gl. vult ſcđm Do. & Phil. ꝙ iſtud relatiuum ponaẽ hic reſtrictiue uide glo. in reg. ĩ. ſtus. ĩ. de regu. iur. Font.

g ¶ Earũ.] eccleſiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum.

h ¶ Maneant.] quia non dimittiẽ peccatũ, niſi reſtituatur ablatum. ĩ de regu. iur. peccatũ. cũ ſuis concor.

i ¶ officio.] prouidebitur aũt, ꝙ de ipſorũ fructib. officietur eccleſia ĩ. eo. tit. cum ex eo. §. porro. & ſup. de appel. peruenit. Io. An [idem Ioan. Mona.]

[Glo. ſeq. alle. duo iura diuerſa: de diuerſitatis ratione quærit: ſoluit, & ſolutionem iuſtificat.]

k ¶ Bñficijs quibuſcunq;.] aliud in caſu. ĩ. eo. cupiẽtes. § cçterũ & ĩ. eo. ſi cõpromiſſarius. §. penul. & ult. Si quçratẽ q̃ eſt rõ, quare ibi ſolũ a bñficijs ipſius eccleſiæ ſuſpẽſus eſt: hic vero ab oibus, q̃ ẽt extra illam eccleſiã hẽt. Breuis eſt ſolutio: quia hic ab officio ſuſpẽſus eſt: ibi vero nõ cum ergo ab officio ſuſpẽſus ſit: & ab omnib. beneficijs dicitur eſſe ſuſpenſus. 11. diſt. eos. de cler. excom. mini. ſtatores. & grauior pęna bene debuit hic apponi, cũ poſſit ſtatim ſibi prouidere reſtituendo, ibi ſuſpenſus eſt vſque ad trienuium. ADDITIO. Si quæratur quare grauiori pœna punitur violãs hoc ca. q̃ cap. cupientes. §. cçterum. ĩ. eod. Rñdetur, ꝙ hoc ẽ ꝓp latrociniũ ſm. Archid. qui allegat. 87. diſt. irreligioſum. 23. q. 3. iuſtum. 25. q. 1. violatores. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. ſenatus. Io. Mona. dicit, ꝙ hic peccat vt iudex, vł adminiſtrator legitim⁹, ibi peccat ut priuatus. Io. And.

l ¶ Donec.] ipſis igiẽ reſtituentib. ipſo iure ſine alia ſñia reſtituti erũt, vt no. Io. 86. di. ſi q. 2. 17. q. 4. ſi qs deinceps. & Ber ĩ. đ ma. con. cõtra interdic. eccl. de muliere.

m ¶ Plene.] ẽt vſq; ad ouum. 3. q. 1. redintegranda.

n ¶ Reſtituerint.] ñ credo hic cautionẽ ſufficere 3. iã n. hoc fuiſſet expreſſum: ſicut. ĩ. de vſu. c. 2. ad hoc ĩ de deci. ad audientiã. Sic ẽt excõicato pro manifeſta offenſa vel contumatia non ſufficit cauere. ĩ. de ſent. excom. venerabilibus.

3 Nec poſſet ſm Archidiaconũ p̃latus remittere. Itẽ iſta pęna ẽ iuris, q̃ non tolliẽ niſi imponẽtem. Do. Font.

o ¶ Cõſuetudinib.] multũ vigebant hæ ↄſuetudines in partibus Gallicanis. [Memor ſum ante hanc decr. illarum partiũ ſocios habuiſſe, qui dicebant canonicatuum ſuorum redditus triplicari cũ vacabant ipſorum eccleſiç) Et per hanc decr. & ĩ. eo. cum non deceat. potes exemplificare id quod dicitur ſup. eo. lib. de conſti. c. 2. ut ibi dixi. Ioan And.

p ¶ Firmitate.] puta cõfirmatione inferioris a Papa, vel appoſitione pœnç, vel his ſimilibus.

q ¶ Quæ omnia.] indulgentias, priuilegia, uel ſtatuta: in alijs aũt eccleſijs non ſunt reuocata p̃dicta, ſeruati tamen debet quod dicitur. ĩ. de offi. ordi. præſenti. §. porro & ideo ſtatim ſequitur, quo ad hoc.

Conſtitutio.] ſunt duæ partes: Secũda: ibi, Quando vero: ibi ponit ſecus in iudicialibus: & cauſam reddit: ibi, Cum per eam. Ioan. An.

CASVS. Dictum fuit in cap. vt circa. alleg. ꝙ appellans in cauſa electionis dẽt in appellatione ſua inſerere omnia, quæ intendit obijcere tam contra formã electionis, quàm perſonam electi: & iurare ſe credere oĩa eſſe vera, & illa poſſe probare: ſed utrum illud ſit uerum indiſtincte, ẽt ſiue quis appellet in iudicio ſiue extra iudicium? Reſpondet quod non: ſed tunc demũ habet locũ illud capitulum, cum quis appellat extra iudicium: Si autem appelletur in iudicio in cauſa electionis: debent obſeruari iura antiqua: Nam nos non debemus iura antiqua dicere correcta: niſi expreſſe in nouis iuribus correcta inueniãtur. cap. cum expediat. ſupra eod. & l. præcipimus. C. de appel.

[Prima gloſſa ponit ſummã, & dicit quid declaret.]

r ¶ Cõſtitutio.] declarat decretalem, ut circa. dicens, quod ſo-

ꝙ ſolū in extraiudicialib. appellationib. locū habet. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ not. Guil. ſ. eo. vt circa. in gl. not. ergo. & Gar. ibidem in gl. ſed nō quid ibi iiicebant ɔ̃riū eius quod hic dr̃, ſ ꝙ vtrobiq; decretalis illa locū habeat allegabant decretalem. ſ. eo. quamuis. & generalem ratione t decretalis .ſ. vt uia malitijs pcludatur. Sed magis habemus parata remedia in iudicio, quàm extra iudicium a: & idō maior fuit extra iudicium adhibenda cautela. & decretalis. quamuis: in alio caſu loquitur.

¶ Contrō.] .ſ. eod. vt circa (aliàs conſtitutio, aliàs ɔſtitutū.

a ¶ Negotijs.] electionū, poſtulationū aut prouiſionum.

b ¶ Anteriora.] ĩ. de appell. ut debitus & ĩ. de appel. cord. & ſ. eo. c. j. cū mille ſim.

ADDITIO. Hoc intēdit, ꝙ ſi in iudicio appellaī ab interlocutoria exprimaī grauamē: ſi à diffinitiua, ſufficit dicere, applo ab iniqua ſententia, ut ibi. Io. A.

c ¶ Cum p eam.] ɔſtitutiōe, vt circa.

d ¶ Immutata.] no xa correctionē iuriū euitandā. ſ. eo. cum expediat. cum ſuis concord.

1 Notāt Domi. & Philip. ꝙ lex exorbitans nō extendiī ad incluſa ſub rō ne in l. ex preſſa: ſed ad cōpreheñſa ſub verbis. Pe tr. de Ancha. alle. Bart. in l. ſi res. ff. de ap re. Fōt.

† Dictio, in, deeſt in manu ſcriptis.

† al. in iudicio.

a Simile inf. de ſē. excō. ſo let. in fi. & quod not. in c. vno. de ſchiſmat. in gl. Io. And.

rij Papæ prædeceſſoris noſtri, edita in concilio Lugdunenſi, formā exprimēs, ſecundum quam ab his, q in † electionibus, poſtulationibus, aut prouiſionib. ſe opponunt, debeat appellari: locum ſibi non uēdicat, niſi ſolú cum in eis extra iudicium appellatur: Quando uero in iudicijs†, in huiuſmodi negotijs a appellari contingit: anteriora b iura (cum per eā c immutata d non fuerint) obſeruari oportet.

¶ Idem.

¶ Habens plenā adminiſtrationem cathedralis eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus: iuriſdictionalia exercere poteſt, ſacramentalia non, niſi epiſcopus fuerit. h. d. Dominicus.

CAP. XLII.

IS, cui procuratio ſeu adminiſtratio cathedralis eccleſiæ, plena & libera e in ſpiritualibus f & temporalib. à ſede Apoſtolica (cui ſoli g † hoc competit) eſt commiſſa poteſt (alienatione bonorum immobiliū h dumtaxat excepta) omnia, quæ iuriſdictionis epiſcopalis exiſtunt, & quæ poteſt electus exequi confirmatus i, libere exercere. Illa quippe, quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt (niſi fuerit epiſcopus) per alios faciat epiſcopos expediri k.

¶ Idem.

¶ Monialis non eligit, niſi peregerit duodecimum annū: & ſit tacite, uel expreſsè profeſſa: nec eligitur niſi peregerit xxx. annum, & fuerat expreſsè profeſſa. hoc dicit prima pars uſque ibi, Sane. Ioan And.

IS cui.] Primo tractat de his, q̄ sūt iuriſdōnis: Scdo de his, q̄ ſunt ordinis: ibi, Illa q ppe.

¶ Pro intellectu huius capituli pſupponendū eſt, ꝙ electus in epm poſt cōfirmationē pot exercere illa, q̄ ſunt iuriſdōnis, ut in c. tranſmiſſam eo. ti. in ant ſicut ſunt excōicare, iudicare, corrigere, &c. Illa uero quæ ſunt ordinis, non poteſt exercere, niſi poſt conſecrationem in c quòd ſicut § præterea eo. tit in antiq.

CASVS Vacante eccleſia Pictauieñ. priuſquā canonici ɔueniſſent in unum ſuper electione futuri plati, puenit ad notitiā Papæ, ꝙ illa eccleſia erat uiduata paſtore, q uolens ipſi eccleſiæ prouidere quendā Titium non epm ɔſtituit procuratorē, & adminiſtratorē illi' ecclæ Pictauieñ. cū libera & plena adminiſtratione in ſpiritualib & tpalib. vſq; aliter ſpecificādo: q̄ritur utrum iſte Titius deputatus a ſede Aplica, cū plena & libera adminiſtratione, poſſit exercere oīa illa quæ poſſet facere eps? Rñdet ꝙ nō: ſed iſte poterit expeñire oīa illa, quæ facere poſſet electus poſt cōfirmationem ſuæ electionis: ita ꝙ ſicut electus pōt per ſe exercere illa quæ ſunt iuriſdictionis: & illa quæ ſunt ordinis facere exerceri p epm: ſimiliter eſt dicēdum de iſto adminiſtratore. fallit ſi iſte adminiſtrator vellet alienare res immobiles ipſius epatus: ſed bona mobilia etiam pretioſa poterit ipſe licite alienare. Sed quid ſi iſte adminiſtrator ſit epiſcopus: nunquid per ſe poterit exercere etiam ea quæ ſunt ordinis? Reſpondet Romanus Pontifex quòd ſic.

(Glo. ſeq. alleg. duas gl. cōtrarias: & quo ad certum caſum non curat.)

e ¶ Et libera.] not. arg. ꝙ prælatus hēt liberā & generalem adminiſtrationē: & hoc not. Io. 5. q. 3. c. ult in fi. mag. gl. alibi. not. ɔ̃riū. 12. q. 2. c. vlt. pro prima parte facit. 7. q. 1. c. 1. 16. q. 1. & tpis. 21. q. 1. relatio. & ſ. eod. in antiq. cū nobis olim. in fi. Siue dicatur habere liberam & generalē, ſiue generalem & nō liberā, ſiue econuerſo, donare non pōt, niſi habeat ɔſuetudo. & modica. de dona. cæterum.

(Gloſſ. ſeq. recitetur per quæſtionē.)

f ¶ Spiritualibus.] pōt igiī dare literas cōmēdatitias ad ordines ĩ de tēp. ordi. cū nullus. § pen. & puto ꝙ iſte adminiſtrator diſpenſationē. decr. cum ex ſ. e. tit. & lib. facere poſſit per hanc decre.

ADDIT. O. Idem Archi. alle C. de off. eius qui ui ali. iud. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutelis l. quæſitam. Io. And.

g ¶ Soli.] preterquā in caſu inf. de ſup. negl. præla. eccleſiæ cathedrali.

(Glo. ſeq. reci. per quæſtionem, & ſolutionem.

h ¶ Immobiliū.] puto ꝙ mobilia ēt pretioſa poſſit in caſu licito alienare 3. De ijs n. quæ ſeruando ſeruari non pñt non eſt dubium. C. de admin. tu. lex q̄. ſi uoluiſſet Papa ꝙ alia mobilia alienare non poſſet, hic generaliter locutus fuiſſet: ſicut fecit ſ. eo. tit. in ant. nihil eſt, in fi. & ſ. de accu. c. vlt. inf. c prox. §. ſi vero. Aliquid enim debent verba operari. inf. de priuil. ſi Papa 1. reſpon. in fi. & ſ. de deci ad audiētiam. C. de codi. ſi idē. ad hoc uerbum iſtud quod inf. ſequitur, dumtaxat. Et ſic not. ex hac decr. & ex prædicta decr. nihil eſt. & inf. c. prox. adminiſtratorem eccleſiæ vacantis, ſiue ſit datus à iure, ſiue ab homine, immobilia alienare non poſſe.

(Glo. ſeq. primo remittit: ſecundo quærit: & ponit opinionem Compoſt.

i ¶ Confirmatus] quæ ſunt iſta: vide no. ſ. eod. tranſmiſſam. Dubitari ſolet an iſtius adminiſtratoris officium expiret mortuo Papa: & dixit Cōpoſt. ſ. eo. cum nobis olim ad fi. ꝙ non expirat: ordinariam enim poteſtatem habet. ad hoc. ff de iuriſd. omn. iud l. & quia. & inf. de off lega. c. 2. Not. etiam ibi, ꝙ eoipſo ꝙ Papa det adminiſtratorem uel uiſitatorem eccleſiæ cathedrali: ſi poſtea canonici etiam ignoranter eligant epiſcopum, non tenet electio: quaſi Papa dando uiſitatorem ad ſe prouiſionem reuocauerit: & ſic dicit pronunciatum in curia: ſed non bene probatur iure.

ADDITIO Alleg. tamen ibi de ap. ut noſtrum. ff. de acquir. poſſ. qui abſenti. inf. ee conceſ. præb. quia cunctis. Io. And.

k ¶ Expediri.] concordat 7. q. 1. Pontifices. & ſic mandat quod per ſe non poteſt quod dic ut ſ. eo. in anti. ſuffraganeis. & ſup. de tranſla. c. 1.

Prælatus an habeat liberā adminiſtrationem.

† Not. ſolum Papā dare adminiſtratorem eccleſiæ vacanti cathedrali: alios caſ. Papæ reſeruatos uide per gloſ. ſ. de off. leg. ꝙ tráſlationem. Do.

3 Idē Po. de Anch. Do. Phil. l lex quæ tutores. C. de admi. tu. gl. fi. in c. j. de clerico ægro. pcedunt ubi uniuerſalis prohibei alienatio. Idē.

Indem-

Digitized by Google

CAP. XLIII.

Indemnitatibus † a monaſteriorum Monialium, quæ b frequenter propter electiones in diſcordia celebratas in ipſis grandia in ſpiritualib & temporalibus diſpendia c

Indemnitatibus.] Iſtud capitulũ gratia breuitatis legiẽ vſq; ad finẽ ipſius: Primo pro intellectu eius ꝓſupponendũ eſt qđ hr̃ in c qa pp.eo.tit.in ant.videlicet ꝙ circa electiones celebrandas, ſiue ſint electiones virorũ ſiue mulierũ, procediẽ vna de trib.vijs. Aliqñ.n.proceditur ꝑ viam ſpiritus ſcĩ, qñ eligentes eligũt aliquẽ inter ſe habito tractatu. Aliqñ ꝓceditur ꝑ viam ſcrutinij: & iſta eſt difficilior, de qua uide in c.perpetuo.eo.tit.& lib. Aliquando proceditur per viam compromiſſi, quando eligentes videntes ſe in diſcordia, transferunt poteſtatem in aliquos.

CASVS. Vacante monaſterio ſanctæ Crucis Pictauiẽ. in quo erant aliquæ moniales tacitæ profeſſæ, puta ꝑ delationem habitus profeſſarum, vel cum ſtant in religione poſt annum probationis: aliæ erant expreſsè profeſſæ: & etiam erant aliquæ impuberes minores xii.annorũ: quæritur, quæ moniales habeant uocem electiuam, hoc eſt, quæ moniales ſunt vocãdæ ad electionẽ faciendam? Reſpondet, ꝙ impuberes, item nõ profeſſæ, non ſunt admittendæ ad electionem: ſed ſi fuerint profeſſæ, admittuntur; & habent vocẽ electiuã: & tunc in iſto caſu ſufficit tacita profeſſio. Sed qđ de electione paſſiua? Rñdet, ꝙ antequam aliqua monialis poſſit eligi in Abbatiſſam, vel Prioriſſam, requiritur ꝙ ipſa fuerit expreſſè profeſſa: & inſuper requitur ꝙ ipſa cõpleuerit xxx annos, & attigerit xxxj Or ſanctiſſime Pater, ponamus eodem themate retento, ꝙ vacante monaſterio ſanctæ Crucis, moniales ipſius monaſterij, ad quas ſpectat electio, conuenerunt in vnum tractaturæ de electione futurę prioriſſæ: & inter ſe ordinauerunt, ꝙ ipſæ procederẽt per viam ſcrutinij: quæritur quæ debeant ſeruari in electione iſta: & etiam in confirmatione quid debeat obſeruare ſuperior confirmans? Rñdet Rom.Pontifex cum diſtinctione, Aut electio fuit facta in diſcordia: nam cum eſſent xviij.moniales.xij. quandã Ludouicam elegerunt: aliæ ſex quandã Catharinam. ſex ſe oppoſuerũt electioni de Ludouica factæ: vel appellauerunt dicẽdo, ꝙ electa à xij. erat minus idonea: vel ꝙ eligentes proceſſerant affectione carnali: an tunc iſtæ ſint admittendæ vel non ad proponendum iſta, & ſe opponendum vel appellandum? Reſpondet ꝙ non: immo ſuperior, puta eps Pictauen̄. nõ obſtante oppoſitione vel appellatione iſtarũ ſex, debet iſtam electionem à duodecim factã confirmare: & electæ munus benedictionis impẽdere: verumtñ ſuperior confirmans, poterit & debebit ex officio ſuo inquirere circa defectus electionis vel ꝑſonæ electæ: nã ſi electã à duodecim inuenerit indignã (forte quia eſſet illegitime nata) non teneretẽ, immo non deberet electionẽ ipſam confirmare Sed quid cum eſſent xviij.moniales, nouem elegerunt vnã, aliæ nouem aliam: poſtea publicato ſcrutinio aliquæ, puta tres pœnitẽtia ductę, antequam ſe diuerterent ad alios actus conſenſerunt in aliã: vtrũ electio illius ſit confirmãda non obſtãte oppoſitione vel appellatione alterius partis, ac ſi ab initio duodecim illã elegiſſent? Rñdet ꝙ ſic: dũ tñ non interuenerit prauitas ſimoniaca Sed qđ ſi talis monialis electa patiatur aliquẽ defectum: nunquid poſt confirmationem & benedictionẽ, ſi ſit abbatiſſa, poterit apud ſuperiorem accuſari uel denũciari? Rñdet, ꝙ ſic. Sed qđ ponamus ꝙ aliqua monialis fuit electa non à maiori parte in duplo, ſed tñ à maiori parte: quia cum eſſent xviij.moniales in dicto monaſterio, decem illam elegerunt in abbatiſſam ſuam: cui electioni aliæ octo, vel aliquæ earum ſe oppoſuerunt vel appellauerunt: vtrum ſint admittendæ ad hoc ꝙ poſſit differri cõfirmatio electionis? Rñdet ꝙ ſic: veruntamen pendente cauſa appellationis, ipſa electa adminiſtrabit in ſpiritualibus & temporalib. Et iſtud eſt ſpeciale in electione monialium, vt ipſe adminiſtrent antequam confirmentur ſuæ electiones: tñ ipſa electa non poterit aliquid alienare de bonis ipſius monaſterij. Quid ſi aliqua fuit electa à minori parte, an valeat talis electio? Rñdet ꝙ nõ. Sed ſanctiſſime Pater, ponamus ꝙ moniales nolũt procedere ꝑ viã ſcrutinij ad electionẽ: ſed per viã ꝯpromiſſi: quia cũ uiderent ſe in diſcordia, cõpromiſerunt in aliquas moniales, quæ haberẽt poteſtatẽ eligendi vice & nomine aliarum: iſtæ cõpromiſſarię eligũt aliquam monialem: tñ minor pars cõuentus ſe oppoſuit uel appellauit: an ſit admittenda? Rñdet ꝙ nõ: immo ſtatim fit confirmatio, ꝯdictione vel appellatione ipſius minoris partis nõ obſtãte: ſed poſt poſſeſſionem adeptã & confirmationem, admittiẽ accuſatio uel denũciatio. Sed quid ſi maior pars ꝯuentus ſe opponit iſti electioni factæ per compromiſſarias: vtrũ poſſit? Rñdet ꝙ ſic, & differtur confirmatio: ſed tñ pendente appellatione, & oppoſitione, electa adminiſtrabit in ſpiritualib. & temporalib. & hæc ſunt uera dum tñ pars quæ oppõnit uel appellat, non ſit maior pars in duplo totius conuentus: quia tunc electa non adminiſtraret, niſi finita cauſa appellationis uel oppoſitionis. Poſt Romanus Põtifex oſtẽdit utrum c.vt circa. & c.cupientes eo tit.& lib.ĩ.habeant locum in electionibus monialium. Conſequẽter excõicat aduocatos, & alios vocatos in electionibus ipſarum monialium, qui uocati ſeminauerint diſcordiam inter ipſas moniales: vel ẽt qui inter ipſas nutriuerint diſcordiam. Conſequenter in fiue capituli facit quandam proteſtationem, ꝙ cum in hoc caſu contineantur multa ſpecialia, q̃ vñr diſcrepare à regulis iuris cõis: quia electiones monialium confirmanẽ non obſtante oppoſitione uel appellatione. Item ſecũdo, quia monialis electa adminiſtrat ante ꝯfirmationem, & in multis alijs, vt poteſt uideri per diſcurſum huius conſtitutionis: per hoc tamen Romanus Pontifex non intendit ponere aliquas ſpecialitates in monaſterijs uirorum circa electiones de prælatis ſuis faciendas: ſed vult iura antiqua circa eas diſponentia obſeruari. Heli. Reg. Nota primo, ꝙ iura debent fieri ſuper his quæ frequenter occurrunt, de quo ĩ.de deſpon.impub. literas. Nota ſecundo duo requiſita ad hoc vt moniales habeant uocem in electione abbatiſſæ: & ſic alterum ex eis non ſufficeret: vnde ſi feciſſet profeſſionem ante xij.annum, non eſſet habilis ad vocem dandam Dominicus.

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Indẽnitatib.] diuide decretalẽ in ſeptẽ partes † : In prima poniẽ conſtõnis cã: & conſtitutio circa perſonas eligentes, & eligendas in monaſterijs monialiũ. In ſecunda ibi, Sane ponit qđ iuris, cũ in ipſis monaſterijs plures fuerint electæ in diſcordia per formam ſcrutinij. In tertia, quæ incipit ibi, Cęterum. ponit qđ iuris, cum electæ per formã ꝯpromiſſi aliqua pars ſe opponit. In quarta ibi, Porro. declarat an decretalis. vt circa, & decre.cupientes. ĩ.eo.tit. hẽant locum in cauſis ipſarum electionum. In quinta ibi, Poſtremo. excõicat aduocatos, & alios uocatos pro dictis electionibus, q diſcordiã ſeminauerint, uel exortam nutriuerint. In ſexta ibi, Supradicta, fit ampliatio conſtõnis ad canonicas nõ profeſſas: & quæ habent propriũ. In ſeptima ibi, Ad hoc. fit quædam proteſtatio, & antiquorum iurium ſaluatio. Et prima pars hoc dicit: Monialis non eligit, niſi peregerit xij. annum, & ſic tacite, uel expreſſe profeſſa, nec eligitur niſi peregerit xxx annum, & fuerit expreſſè profeſſa.

b ¶ Quæ.] ſcilicet monaſteria.

c ¶ Diſpendia.] ſup.eo.in antiq quia propter.

† De materia huius primi §. uide ꝙ nouiſſime diffiniuit cõcil. Trid. ſeſſ 25.ti. de regularib. & Monialibus, ca.7. vide concil. Agathenſe. c. 19.

Caſus literalis Domini Heliæ.

† Idẽ Io. Mon. aliqui diuidunt in viij. faciẽdo duas partes de primas aliqui in duas, & ſecundã in vij poſſet ẽt diuidi ĩ iii. in conſtõnis cãm, ꝯſtõuem, & ꝯſtõnis declarationẽ: & ſecunda tunc ſub diuiditur in ſex, vẽ in quinq. Io. And.

a ¶ Affectantes.] ſup.eo.tit.cupientes.
b ¶ Duodecimū.] quia tunc dr̃ pubes.ſup. de deſpon. impu.puberes.& idem eſt in viro: quia ante pubertatem ad eligendū non admittitur.ſup. eo. ex eo quod.
c ¶ Peregerit.] ſic ſ. eo in anti. cū in cunctis.ĩ.de æta. & qual c vnico.ſ de offi deleg. cum viceſimum.
d ¶ Tacite.] idem in monaſterijs virorum. ſup. eod. ex eo quod.in fin.
e ¶ Cum alijs.] profeſſis.
f ¶ Prioriſſam.] idem ſi alio quocunq; nomine vocetur 1. ad hoc ſ.eo.tit. & lib.animaritiæ. & c. fundamenta §.proinde.

1 Idē Philip.Fon.

[Gloſſæ duæ ſequentes ſoluūt duas quæſtiones.]

g ¶ Gubernatur] ĩ. de ſta.reg.c.vnico. & per hāc lr̃am puto ꝙ in prioriſſam vel ſuperioriſſam clauſtralem bene poſſit aſſumi minor xxx.annis 2. Et de talib. ſup.de ſta. mo. cum ad monaſterium, ver.prior autem

2 Vide hodie ꝙ ſtatuit con. cil. Trid. initio c. citatum.

ADDITIO. Licet in ætate differant, in profeſſione ↄueniūt hodie. Nam & in illis requiritur expreſſa, vt in cle. ne in agro.§. ſane 2. de ſta. mona.Io.Mona.

h ¶ Eligatur.] eligi prohibet. ſed nō poſtulari: ſic in epō, q infra idem tp̄s non eligitur.ſ.eo.cum in cunctis.ſed bñ poſtulatur. ſ eo.innotuit. in antiq. Et puto ꝙ debeat poſtulari à ꝑa inf.de æta.& quali.c.vnico.

patiuntur, occurrere deſiderabiliter affectantes a: ſtatuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (niſi duodecimum b annum peregerit c: & profeſſa fuerit tacite d, vel expreſſe) ad eligendum cum alijs e admittatur. Nec in Abbatiſſam, aut Prioriſſam f (vbi per Prioriſſam monaſterium gubernatur g) decetero eligatur h aliqua, niſi triceſſimum i annum compleuerit: & expreſſe k profeſſa fuerit ordinem regularem.

i ¶ Triceſimum.] olim abbatiſſa debeat eſſe ſexagenaria.20.q.1.iuuenculas.Sed non vtebamur illo iure: ſed per decr ſup.eo.cum in cunctis.§ inferiora.eligebatur quæ attigerat 3 xxv annum: nunc autem impoſita eſt certa meta: quam licet in abbatiſſis ſeruemus, in abbatibus locum habere nego, vt inf.in fin.cap.

3 Quidquid ſit ē antiquis iurib. hodie id eſt tenendū quod ſtatuit ↄcil. Trid.ſeſ. 25.de Regularib. & Monialib.c.7.

ADDITIO. Idem Io.Mon & Archid. Et ſit rō ſpecialitatis ſecundum eum fragilitas ſexus. Nec obſtat C.de ijs qui ve.æta.l.2.& quod ibi nota vbi venia datur mulieri, xviij annorum: maſculo, xx. quia illud in adminiſtratione proprij patrimonij: hic in eccleſiaſtica dignitate Dic ꝙ hæc dependent à principum voluntate.Ioan.And.

k ¶ Expreſſe.] nota ꝙ in eligente ſufficit ꝙ ſit tacite profeſſa: quod ſit cum major ſciēs & ſponte ſumit habitum profeſſorū infra annū, & triduo perſeuerat: vel cum ſtat in religione vltra annū: his modis ſit tacita profeſſio, & hoc verū in religionib. non mendicantibus, probatur hoc ſ de regul. ad noſtrā, & c. ex parte. & ĩ.eo tit cōſtitutionem. In electa requiritur expreſſa profeſſio, vt hic, & idem per omnia in monaſterijs, vt ſup.eo.nullus.& c.ex eo quod.in fine.

l ¶ Sane.] ſecunda pars.
m ¶ Diuiſis.] quod ſi eſt, non eſt nouū.nec reprehenſibile.63.diſt noſſe.& c.vlt.& 8 q.1.nec nouum.
n ¶ A duabus patribus.] ſim.ſup.eo.tit.ſi quando.

confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus poteſtas denunciandi vel accuſandi, cum abbatiſſa fuerit benedicta, & poſſeſſionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes nec à principio, nec per acceſſum habet: ante confirmationem ſine ſtrepitu & figura iudicij inquiretur: Ipſa tamen (alienatione bonorum & Monialium receptione ſibi interdictis) interim miniſtrabit. Item à minori parte electa nullum ius acquiritur, nec alia poſſunt accedere ad eam: nec ibi ſit collatio, niſi numeri ad numerum: hoc dicit.

¶ Non obſtante contradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero cum per ſcrutinium proceditur, examinatione præmiſſa per officium præſidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato ſcrutinio, antequam ad actus extraneos ſe diuertant, eligentes poſſunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet: & ſi per acceſſum ad duas partes peruenerint (ſicut in primo caſu)

¶ Sane † l ſi ad electionem per formam ſcrutinij procedatur: & votis in diuerſam diuiſis m, electiones † per plures in diſcordia celebrari contingat: ea, quæ à duabus n patribus numero fuerit celebrata (exceptione, ſeu contradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obſtante o)

[Gloſſ. ſeq prima pars recitētur per q̃ſtionem, an poſſit opponi nullitas voti.& hæc pars tria facit. Primo ponit tres opi. Scd̃o defendit primā. Tertio illā impugnat, & vltimā impugnationē approbat. Secūda pars format & ſoluit duas quæſtiones.]

o ¶ Nō obſtāte.] hoc intelligo, niſi opponatur id, ꝙ eligentis votum nullum reddat: ita ꝙ non remanerent duæ partes. arg. ſ. eo. ſi quando, Pone.n. ꝙ opponat, ꝙ eligentes nō ſunt tacite vel expreſſe ꝓfeſſæ: vel nō ſunt puberes, ſupra proxi.rñſo. vel ꝙ in monaſterijs non mendicantibus ſunt aliquæ receptæ, quarum nō valet receptio.ĩ.de ſta. reg ca.vnico. §.ſane. Dico tales exceptiones admittendas.ad hoc ſ. de offi deleg. ex parte 2.& facit qđ dixi.ſ.quorūdā. Vbi ergo de duab.partib. ↄſtat: nec opponiſ aliqd qđ illas minuat, aliqua non obſtabit exceptio: & ſic intelligas hāc lr̃am. Alij ↄ dicētes hoc ſpeciale in caſu noſtro, ꝙ excōicatæ, ſuſpenſæ, & interdictæ.& ſimiles perſonæ, & eligētes ſcienter indignā, admittentur & computabuntur in numero: ſed quæ non ſunt profeſſæ vel minores, non: quia non faciunt numerum Quidam vero dicunt exceptionem excōicationis bene admitti ↄ eligentes: quia excōicatio priuat voce & numero.2.q.1.nomen: ibi, de numero collegarum eius ſupprimere vel delere, &c 4. Sed ſciēter eligens indignam, licet priuetur voce, non numero: & ideo non obſtat talis exceptio: ſuperioris tñ officium his caſib. non deficiet.vt ſequitur. Ego iam bis in iudicijs conabar defendere, ꝙ eligentes ſciēter indignam, tanquam ſuſpenſæ & irregulares repellātur: & votorum ſuorum non habeatur computatio: ita ꝙ ſm hoc electio à minori parte numero poſſit valere: quo.n ad illam electionem, dicam illas in numero non computandas, vt videtur antiquorum iurium correctio. Si enim ita ſimpliciter ſtamus numero, quid dicemus ſi xij. ſunt moniales.vij. nolunt eligere: inſtat finis termini: aliæ v. eligunt: quare non valebit electio facta ab ipſis v? Quid ſi Papa interdixit vij. Monialib ne eligant: quare non valebit electio facta à v. Si hoc eſt in interdicto hois: quare nō erit in inter dicto

† De articulo huius § & ſeq. vide qđ nouiſſime ſanciuit cōcil. Trid. ſeſ.25. ti. de Regularib. & Monialibus, c.6.

† In antiquis codicib. ita electiōes plures in diſcordia &c abſq; dictione, per.

4 Vide ꝙ ibi not. ſm ꝙ ibi dicūt alij qui ↄtriū: ſi excōicati ſupprimantur, depoſiti deleanſ. Sed ſatis eſt huic opin. ꝙ nomē ſupprimiſ ď numero, vt.ſ.ꝓ eo tpe non dicaſ de numero. Io.And.

dicto iuris? Non video: Itē pone, ꝙ aliquæ Moniales elegerunt alternatiue, cōditionaliter vel incerte: ita ꝙ vota earum trāſferunt in alias. ī. eo. c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte ſit minor numeroſa, nō valere? Ex his & ſimilib. rōnibus, vr̄ nō haberi debere rōnem votorum illarum, q̄ elegerunt ſcienter indignam. Sed ꝯ hoc facit: quia ſi nō ſit collatio in electionib. Monialium, vt ī. eo. c §. vt aūt ergo pœna priuationis in eis locum nō hēt: ſed hoc nō eſt verum, vt ibi infra dicam in gl. nota. ex hoc. Item ꝯ id facit finis c. vbi dicūtur multa ſpecialia ſtatuta in his electionibus. Sed id non obſtat: quia p̄ter illud ſunt ſpecialia multa, vt infra patebit. Item obſtabit ꝙ littera dicit, numero: Itē ſm hoc nihil eſſet quo ad hoc nouum in electionibus Monialiū: quia id erat ſtatutum. ī. eo. ſi quando. ī. alleg per quod c ex prin. & fi. & p decre. ī. eo. in ant. ſcriptū. inquantū in illis dr̄, ꝙ ꝯ duplo minorem partem numero pōt obijci id quod votum annullat: probari vr̄, ꝙ votum nullum computetur in numero. Et ſi dicamus vota talium cōputari: multo fortius vota contemptorum: Vnde iam in cauſis ſuccubui: & iudicio meo non ſolum vtilis, immo & neceſſario eſſet declaratio: & idem dico circa decre. ī. eo quorundam. vbi hæc omnia intelligantur repetita. Recepi quod ſeruat curia, quod in iſta decr. & decre. quorundam præciſe ſtetur numero: ita ꝙ non habeatur ratio excōicationis, ſuſpenſionis, irregularitatis, & aliorum, quæ reddunt votum nullū: & audiui Bononiæ Papam ſic in conſiſtorio dixiſſe. vide in cle eo tit. quod circa, & quod ibi no. Quid dicemus ſi in concordia vel a duplo maiori parte ſit facta electio: erit ne de neceſſitate, ꝙ fiat proclamatio ſecundum formam decr. vlt. ī. eo. tit. ita ꝙ aliter nō valeat cōfirmatio? Et procedit dubitatio iſta: quia ex eo caſu nō admittitur aliqua exceptio, vt hic. Ad q̄d hēt fieri proclamatio? Puto ꝯtrium, cum illa decre. indiſtincte loquatur. Præterea poſſet eſſe, Moniales illas non eſſe profeſſas, vel non eſſe ætatis legitimæ: & iſtæ ſaltem exceptiones non poſſunt negari, quin admittantur, cum numerum diminuatur, vt ſupra dixi. Itē forte de conſuetudine, perſcripta vel priuilegio non ad conuentum, ſed ad alios ſpectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc ſciat: vel forte tenentur eligere de certo loco. ī in antiq de conſue. cum dilectus. de verbo. ſig. cum abbate. Item quid dicemus in monaſterijs, quæ per mares reguntur? Sunt. n. quædam monaſteria Monialium, q̄ per Priorem reguntur: facit 8. q. 2. qui religioſis. & c. in decima, & Moniales eligunt ſibi illum Priorem: iſta talia monaſteria ſunt mihi nota: habebitne locum iſta decr. in talib. electionibus. & per prin. huius c. vbi dicit: ſtatuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda: & per finem. vbi dicit in §. vlti. in prin. in quibuſlibet mulierum monaſterijs, &c.? Videtur ꝙ ſic: Satis credo ꝙ inquantum decre iſta incipit eligentes, & factum earum: ēt in talibus electionibus haberet locum hęc decre. puta, ꝙ & tunc eligētes ſint profeſſæ, ſint ætatis legitimæ, poſſint accedere, collationem zeli & meriti omittere; & his ſimilia. Sed inquantum conſtitō inſpicit electam: puta ꝙ ſit xxx. annorū, ꝙ adminiſtret ante ꝯfirmationē electa à maiori parte, & his ſimilia: forte in illis locū nō haberet. Et iudicio meo circa hoc ēt eſſet neceſſaria declarō.

† Nota opt. arg. ꝙ electa & cōfirmata appellat̄ abbatiſſa ēt ante benedictionem.

Electio abbatiſſę dēt cōfirmari ſm formā c cap fin. de elect.

per ſuperiorem (prius tamen ex officio a, prout ſpectat ad ipſum diligenti b examinatione præmiſſa) ſi aliàs inuenta fuerit canonica c, confirmetur: & confirmatæ electæ, ſi Abbatiſſa d † extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionū e à partibus fuerit celebrata duabus: tunc nō obſtante quòd ſit publicatum ſcrutinium, & ad electionem proceſſum f, poſſint Moniales, quæ in aliam, vel in alias direxerant vota ſua: licite per conſenſum, antequam ad actus diuertant g extraneos h, omni prauitate i ceſſante, ad illam accedere, quę ab alijs maiorem k partem conuentus numero facientibus, eſt electa. Et ſi per acceſſum huiuſmodi ad duas partes perueniri poterit: illis, quæ ante in eam conſenſerant, computatis l †, confirmetur, & benedicatur m, ac ſi duas partes ab initio n habuiſſet, vt in caſu ꝓximo eſt p̄miſſū o †.

† al. ita: & cōfirmat̄, & benedicatur.

† al. et preſſum.

a ¶ Officio.] ex quo examinare hēt, & ſupplere in his caſibus, etiam de facto. ī. eo. cum nobis olim in antiq. & ibi de hoc ſup. de poſtu. bonæ . in anti. & 28. di priuſquam.

b ¶ Diligenti.] ī. eo. nihil. & ī. de p̄ben. graue nemini n. cito dēt manum imponere, vt 24. diſt. c 1. §. de his ita ſcribit. 88. diſt. quid eſt cito. ī. eo. cum nobis. & inf. eo. c. vlti.

c ¶ Canonica.] ex forma debita, & perſona idonea: vnde ſi ſit illegitime 1 nata. ī. eo cum in cunctis. de fi preſby. p totū, vel corrupta. 20. q. 1. iuuenculas vel aliàs indigna, non confirmabitur.

1 Quare illegitimi repellant̄ late tradit hic Dom.

d ¶ Abbatiſſa.] nota ꝙ Prioriſſæ non benedicuntur, ſed abbatiſſæ, ꝙ negligentibus recipere benedictionē infra annum a tēpore confirmationis, imponitur pœna per concilium Vienen. ſup. de ſta, reg c recolentes, per totum.

e ¶ Electionum.] ad quas proceſſum fuit per formam ſcrutinij.

f ¶ Proceſſum.] hoc eſt ꝯ iura. ſup. eo. publicato. ſed eſt in hoc caſu ſpeciale, vt dicit in fin. Idem in electione ſummi Pontificis. ſup. eo. licet de vitanda. in antiq.

[Glo. ſeq. ponit diuerſitatem, & ipſius rationem.]

g ¶ Diuertant.] non ſic in electione Papæ: quia etiā poſtquā diuerterunt Cardinales ad alios actus, poſſunt 2 accedere. Si pendeat ſcrutinium, ſuper quo vide q̄d dixi. ī. eo licet, in prin. Sed hic ſecus. Et pōt eſſe rō: quia maior conſtantia eſt in uiro, q̄ in muliere. ī. de verb. ſig. huius. in fi. cum concor. Et quia in electione Papæ requirunt̄ neceſſario duæ partes: ſed hic non neceſſario: & adde rationem ipſius decret, licet de vitanda. in fin.

2 De hoc vide quo taſ p Doctores ī. eo. c. licet in principio.

h ¶ Extraneos.] ſic ſup. eod. quia propter. & c. cum poſt petitam. in antiq. Et eſt ſimile quod de teſte dicitur. de teſtib. cog. præterea.

ADDITIO. Secundū illa iura, quia p p. & c. cū petitam hic alleg. intelligendum eſt quod hic dr̄ ſm Archid. vt ſic dicatur actus extraneus hic, qui eſt extraneus ab electione, quæ tunc fit. Ioan. Mona. pro intellectu huius verbi remittit. ff de teſta. hæredes palam. §. fin. ff. de duo. re l. duos. in fi ff. de verb. obli. l continuus. 1. reſpon. ad legem. Iul. de adult. quod ait. §. ꝙ lex C. de teſta. cum antiquitas. Ioan. And.

i ¶ Omni prauitate.] vt ſimoniaca datione: vel aliqua pactione illicita: vel coactione, vel extorſione, ſimile ſup. eo. quamuis. & inf. c. proxi.

K ¶ Maiorem.] ſecus de minori. inf. eo. c. §. ſi qua.

l ¶ Computatis.] illi enim diſſentire non poterunt: cum de illis cautum non ſit.

m ¶ Benedicat̄.] ſi fuerit abbatiſſa, vt ī. §. proxi in fin.

n ¶ Ab initio.] infra de reg. iur. ratihabitionem. cū ſuis concor.

o ¶ Præmiſſum.] ſcilicet contradictione, exceptione vel appellatione partis alterius non obſtante: præmiſſa tamē diligenti inquiſitione ex officio ſuo hoc fuit præmiſſum.

a ¶ Talis].

¶ Verum ſi quę fuerint Moniales, quæ poſtquam in præmiſſis caſibus talis [a] confirmata & benedicta extiterit, ac poſſeſſioné [b] ſuę adminiſtrationis fuerit aſſecuta, voluerint in modũ denunciationis vel accuſationis, vt à dignitate deijciatur adepta, proponere aliquid contra ipſam, eis per prędicta proponendi minime ſit ſublata facultas [c]. ¶ Si vero ad illam, quæ à maiori parte (vt præmittitur) eſt electa: uoluerint aliæ accedere Moniales: uel ſi acceſſerint: non tot tamen quòd cum alijs prius in eam conſentientibus faciant duas † partes: tunc ſuper † obiectibus partis alterius [d], ſi qui fuerint, & ſuper alijs, quæ in tali negotio ſunt ex officio inquirenda [e], plene ſine ſtrepitu [f] iudicij, & figura, per ſuperiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio: uel etiam infirmetur: ſed interim [g] præſentis conſtitutionis auctoritate [h], in ſpiritualibus & temporalibus libere [i] adminiſtret. ſic tamen, quòd de rebus [k] monaſterij nil penitus alienet: nec aliquam in Monialem recipiat [l] quoquo modo.

¶ Si qua uerò à minori parte [m] conuentus numero nominata fuerit, vel electa: ex nominatione, vel electione huiuſmodi (quas eoipſo, quòd pars minor eas fecerit, uires aliquas nolumus obtinere [n]) ipſi [o] ius aliquod quomodolibet [p] non quæratur: nec ad eam ab alijs per conſenſum in hoc caſu valeat acceſſus haberi. ¶ Vt autem cum per prædictam formam proceditur, facilius in huiuſmodi Monialium electiunibus ad concordiam veniatur: Decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, ſed ſolum numeri ad numerum fiat collatio [q] in eiſdem.

¶ Electa per compromiſſum benedictio impendetur, non obſtante minoris partis contradictione: ſed ſi maior ſe ei opponat, libere adminiſtrabit, nec confirmabitur. Si autem ei ſe opponat pars in duplo maior non adminiſtrabit, nec confirmabitur: ſed expectabit litis euentum. hoc dicit.

¶ Cæterum [r] ſi per for-

a ¶ Talis.] ſcilicet quæ ab initio, vel per acceſſum habuit duas partes.

b ¶ Poſſeſſionem.] à qua aliàs non impeditur qs poſt confirmationem, niſi crimen cum infamia opponatur. ſup. de accuſa. accedens.

c ¶ Facultas.] ſic. ĩ. de conceſ. præb. poſt electioné. in fi. & de appe. ꝯſtitutus in fi. Et ſic nota ꝙ datur actio, cui denegatur exceptio. ꝯ id. ff. de regu. iur. inuitus. §. cui damus. Sed eſt ſpeciale. Et adde qđ dixi inf. de reg. iur. qui ad agendum.

ADDITIO. Qđ hic dr̃, eſt ſpeciale. f. ꝙ non auditur ante confirmationẽ, qui auditur poſt poſſeſſionem hoc dico; q̃a poſt confirmationẽ regulariter non auditur excipiens ꝯ petentem poſſeſſionẽ: qui tamẽ poſtea auditur agens. quod dic ut in remiſſione, quæ præcedit. Io. And.

d ¶ Alterius.] ſcilicet minoris.

e ¶ Inquirenda.] ſ. de forma electionis, & perſona electa.

f ¶ Sine ſtrepitu.] ſic. ſ. de accuſ. olim. vbi de hoc. Vtrũ legatus uel iudex inferior poſſit ꝯmittere cauſam decidendam ſine iudiciorũ ſtrepitu: & qđ importẽt uerba iſta, vid' ꝙ dixi. ĩ de hęre. c. vlt.

g ¶ Interim.] hac cauſa pendente.

h ¶ Auctoritate.] nota nouũ caſum hic, & ĩ. §. cæterũ ubi electa ante ꝯfirmationẽ adminiſtrat. aliũ hẽs. ſ. eod. nihil eſt. aliũ ſ. eo. licet. de ui tanda 23. diſt. in nomine. alium ſecundũ quoſdam in Imperatore, ut ſola electione adminiſtret. 63 diſt. legimus.

i ¶ Libere.] vt ſ. eo. cũ nobis olim. in fi. & ſ e. proxi.

k ¶ Rebus.] ſtrictius loquitur, quàm ſ. eo. c. prox.

l ¶ Recipiat.] conuentus tñ recipere poterit ſecundũ diſtinctionem inf. ne ſede va. c. vnico. & de reg. c. ult.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

m ¶ A minori parte.] aduerte, decre. iſta bene determinat q̃d iuris, qñ facta eſt electio à duplo maiori, & à maiori, & à minori. Quid dices in quarto gradu, cũ electiones pares voces hẽant numero 1? Nunquid altera poterit per acceſſum ratificari? Credo ꝙ nõ: accedat ad hoc quod no ſ e. eccl'a ueſtra 2. ad fi. in anti. Et hoc credo pcipuè iſta ratione: electio facta à minori parte ad quãcunq; dignitatẽ, nulla eſt ipſo iure de religioſo quocunq; ĩ. eo. tit. quorũdam: & inf. ſtatim ſequitur. Hæc igitur eſt ratio, quare per acceſſum ratificari non poteſt: quia quod à ſui principio ſic nullũ fuit, tractu temporis non conualeſcit ĩ. de reg. iur. nõ firmatur. cum ſuis cõcor. & ſup. c. auditis. ſed electio facta à media parte, ẽt nulla eſt. ſ. eo. q̃a propter. & c. eccleſia veſtra 1. & 2. ergo per acceſſum ratificari non poterit: præterea publicato ſcrutinio, &c. ſ. eo. c. publicato. ſed iuriũ correctio eſt vitãda. ſ. eo. ti. cũ expediat. ab illo igitur iure ñ recedã, niſi in quantum expreſſum inuenio: ſed in electione facta à maiori [2] parte, inuenio expreſſum, ꝙ augetur per acceſſum: nunc igiť caſum non extendã ad hoc. ĩ. in fi. c. dicã ergo ſecundum hoc minorem partem illam, quę non eſt maiori: ita quòd acceſſus haberi nõ poſſit.

n ¶ Obtinere.] ſ. e. quorundam.

o ¶ Ipſi.] electę, vel nominatæ à minori parte. Io And.

p ¶ Quomodolibet.] vna dictio: ſic. ĩ. de cle agro. paſtoralis. §. pe. Alibi dr̃ quolibet modo. 50. diſt de his clericis. & dicit Archid. ꝙ eſt diſtributiuũ modorum.

[Gl. ſeq. primo docet reprobatam opinionem: ſecũdo ponit aliam opinionẽ, quam reprobat.]

q ¶ Collatio.] Nota ex hoc, & ſuperioribus, reprobatã opin. illorũ, qui dicebãt, ſ eod quia pp. in prin ꝙ decre. illa in mulierib locum nõ habebat, quib licebat ignorare iura. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Et per hanc literam: quę dicit, collationem zeli & meriti in huiuſmodi electionibus non habere locum: dicunt quidam, ꝙ Monialis eligens ſcienter indignam, non eſt priuata poteſtate eligendi, quaſi priuatio ex collatione procedat. Sed certum eſt, ꝙ tempore decre. ſup eo. cum in cunctis. in electionibus non erat neceſſe collationes fieri: quia adhuc non emanauerat decr. quia propter. & tamen ſine collationibus eligentes indignos, erant priuati poteſtate eligendi: ergo bene infertur, ꝙ ex collationibus priuatio non procedit, ſed ex electione, ut ſup e ti perpetuo. nam ut ibi dicitur: etiam ſi poſt collationem non ſequatur electio, non habet locum pœna.

r ¶ Cæterum.] tertia pars.

† Intellige ſicut vulgus, reſpectu totius: ſecundum Docto. & ſic eſt hic tex. ꝯ Bar. in l. inter dũ. ff. de hęr. inſti. dicẽtem, ꝙ iura loquẽtia de duab. partib. intelligunt reſpectu duodecimæ partis Petr. & Do. Fon.

† al. ita: ſuper obiectis partis alteriꝰ ſi q̃. &c.

Electus ĩ certis caſibus põt adminiſtrare ante ꝯfirmationem.

1 Quintꝰ cũ electio ẽ cõcors ſi cõputatur ut patet

in princ. huius partis. Io. A.

2 Not. ꝙ appſone maioris partis nõ uenit dimidia: de quo p gl. in uerbo, aliqua. clem. j. de for. cõpe. ſed ſub minori parte hñ ꝯprehẽderet dimidia. l. domũ. ff. de ꝯhen. emptio. Fõt.

Monialis eligẽtes ſciẽter indignũ, an ſint priuatæ eligẽdi ptãte.

...mam compromiſſi [a] fuerit in electione proceſſum, & electæ pars aliqua ſe opponat: Si minor [b], ipſius (vt in forma [c] ſcrutinij ſtatuitur [d]) confirmetur [e] electio, & eidẽ benedictio [f] impendatur: partis eiuſdem [g] contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obſtante [h]: ſed per hoc denunciandi, uel accuſandi eam poſtmodum ſibi uia minime ſit præcluſa [i]: Si maior, eius (donec de obiectis † & alijs, vt in eadem forma ſcrutinij ſ̃mittitur [k], fuerit inquiſitum) confirmatio vel infirmatio differatur [l]: ſed inter m [m], (vt prædicitur [n]) libere adminiſtret: niſi forſan pars opponẽtium extiterit duplo maior: tunc enim adminiſtrare ipſam nolumus, ſed litis euentum [o] potius expectare [p].

¶ Si ab opponentibus in caſibus præmiſſis appellatur, conſtitutio, vt circa. ſeruabitur: ſed Moniales ad ſedem Apoſtolicam perſonaliter non venient, ſed procuratores ſecundum conſtitutionem, cupientes mittent. hoc dicit. Ioan. Andr.

¶ Porro [q] ſi in huiuſmodi electionum negotijs contigerit (in illis dumtaxat caſibus, in quibus oppoſitiones, iuxta præmiſſa [r] fuerint admittendæ) ad ſedem Apoſtolicam [s] appellari: appellantes formam [t] conſtitutionis fœlicis recordationis Gregorij Papæ prædeceſſoris noſtri, æditæ in con-

Electio monialiũ an poſſit fieri ſm formã ca cum dilectus. de elect. ĩ. in antiq.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

a ¶ Cõpromiſſi.] quid ſi procedatur per formã. ĩ. eo. cum dilectus & c. cum expediat. habebit ne locũ q̃d hic dicitur: vel an quod dr̃ in ſuperiori proxima parte? Credo ꝙ locum habebit particula huius decre. q̃a forma illa potius cõpromiſſi eſt q̃ ſcrutinij, vt probatur per ipſam decr. cũ expediat. & dico ꝙ illa forma nõ eſt forma ꝑ ſe: ſed eſt q̃dã ſpecies formæ ꝯpromiſſi. Quòd hoc ſit verũ, ꝓbaẽ ex eo, ꝙ oẽs aliæ formæ ſublatæ erant ꝑ decr. q̃a ꝑꝑ. Si ergo il a fuiſſet per ſe forma, neceſſario eſſet cõcludere illam fuiſſe ſublatã, ſed nõ fuit: quia ſpecies eſt formæ ꝯpromiſſi: vt dixi. ſicut & ꝯpromittitur ad aliã certã metã. ĩ. eod. cũ in veteri. in Ant. & facit ĩ. c. ꝓx. §. porro. & hoc probat text. ipſius decr. cũ expediat. ibi, in electionib. ꝯpmitti. Io. A.

r Ex hac gl. notandum poſt Dñicũ, ꝙ actus mixtus denominãdus eſt ab illo ſimplici, quem magis intendit agẽs.

[Glo. ſeq. quæſtionem ſoluit alternatiue.]

b ¶ Si minor.] ſatis credo, vt dixi in ꝓxima parte: idem de media: & tm̃ hoc dicamus minorẽ partem illam, quæ maior non eſt: uel neceſſaria eſſet in hoc puncto declaratio, uel ſtandum antiquo iuri.

† al. obiectibus.

c ¶ Vt in forma.] inf. exponit ibi, partis eiuſdem, &c.

d ¶ Statuitur.] ſcilicet quando à principio, vel per acceſſum electa eſt à duplo maiori parte. ſup. eo. §. ſane. & § ſequen.

[Glo. ſeq. reci per q. & ſoluit.]

e ¶ Confirmetur.] aduerte, quia in iſto caſu, & in caſu ĩ. eo §. ſanc. & § ſeq. non credo, ꝙ ante cõfirmationem adminiſtrare poſſit. Et eſt mirabile. quia ſi eſt electa à duplo maiori parte: ergo à maiori. ergo vr̃ ꝙ ante cõfirmationem adminiſtrare poſſit. ĩ. eo §. ſi uero. Item ſi minor pars ſe opponit: multo fortius vr̃, ꝙ adminiſtrare poſſit, q̃ qñ ſe maior pars opponit vt inf. ſequitur. Sed non mireris: quia in iſtis caſib. non differtur confirmatio propter obiecta: & ideo non adminiſtrabit ante confirmationem, ſed in illis differtur: & ideo ante confirmationẽ adminiſtrabit iuris permiſſione: & ꝙ hoc ſit uerum, probo: quia ꝙ electus ante confirmationem adminiſtret, eſt contra iura. ĩ. eod. qualiter. & c. noſtri in antiq. à quo iure antiquo dico recedendum, niſi inquantum permiſſum inueniam: in alijs ius antiquum ſeruabo. ut in ſi. c. ad hoc. ĩ. de tranſlat. ca. ult. vbi ad maiorem tranſire permittitur, ſed non ad parem.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi ſuper glo. 4. Io. And.

f ¶ Benedictio.] ſi abbatiſſa fuerit. ĩ. eo §. ſanc. in fin.

g ¶ Eiuſdem.] ſcilicet minoris numero.

h ¶ Non obſtante.] expone ut ſupra.

i ¶ Præcluſa.] ſup. eo. §. uerum.

k ¶ Præmittitur.] ſup. eod. §. ſi uero. ſ ſine ſtrepitu & figura iudicij.

l ¶ Differatur.] hæc eſt ergo ratio quare adminiſtrat, vt ſup. dixi. Io. And.

m ¶ Interim.] nota pro his quæ ſup. dixi.

n ¶ Prædicitur.] in dicto §. ſi vero: ſ. ꝙ bona non alienet: nec aliquam in Monialem recipiat quoquo mõ.

o ¶ Litis euentum.] qui dubius eſt. ff. de pecul. quod debetur.

[Gl. ſeq. facit duas æquiparationes: & ſoluit. quare tertio caſu etiam non ſit æquiparatio.]

p ¶ Expectare.] No. ꝙ electio facta per formam ſcrutinij à duplo maiori parte, & electio facta per formã ꝯpmiſſi, cui minor pars ꝯuentus ſe opponit, ſũt paria: q̃a in eis ſtatim fit ꝯfirmatio, ꝯdictione partis alterius, uel exceptione, vel ap. pl̃one nõ obſtãte, & poſt poſſeſſionẽ adeptã vtrobiq; admittitur accuſatio vel denũciatio ſtẽ electio facta a maiori parte ꝑ formã ſcrutinij: & facta ꝑ ꝯpromiſſũ, cui maior pars ſe opponit, ſunt paria: q̃a vtrobiq; differẽ ꝯfirmatio: & interim adminiſtrat, exceptis q̃buſdã caſibus: ſed electio facta per formã ſcrutinij à minori parte conuentus, & facta per formam compromiſſi, cui duplo maior pars cõuẽtus ſe opponit, non ſunt paria: quia prima non ualet ipſo iure: nec ratificatur ꝑ conſenſum: ſecunda poſſet valere. Etiam ſi omnes diſſentirent. ſup. c. cauſam. ſed non adminiſtrat electus: ſed litis euentum expectat. Si quæratur quare ius diuerſum in forma ſcrutinij, & forma compromiſſi: ſatis patet per ſe ſolutio: quia in ſecundo caſu omnes conſenſiſſe videntur: eo ꝙ compromiſerunt: ĩ. eo. in ant. in cauſa. uer. propter quod. quod non eſt in primo. per formam enim compromiſſi, etiam vno contradicente procedi non potuit. ĩ. eo. in ant. quia propter. Ac quę igitur fuit ratio in eis diuerſum ius ſtatuens.

Electio ꝑ uiã ſcrutinij, & electio per viam cõpromiſſi qñq; parificantur.

q ¶ Porro.] quarta pars.

r ¶ Præmiſſa.] quia non in electione, quæ per formã ſcrutinij à principio, uel per acceſſum facta reperit a duabus partibus: nec in electione quæ facta fuit per formam compromiſſi, cui minor pars ſe opponit.

[Glo. ſeq. arg. pro opi. & reſpondet.]

ſ ¶ Ad ſedem Apoſtolicam.] No arg. pro opinione Guliel. Duran ꝙ decret. vt circa. non habeat locũ: niſi in appellationib. interpoſitis ad Papam. ſed contrarium dixi ſequendo Gar. in prædicta decre. vt circa. ſ. ꝙ in omnibus appellationibus locum habeat: & dico ꝙ decre. iſta hic reſpicit c. ſequẽs. quod loquitur de decr. cupientes. quæ locum non habet, niſi in appellationibus ad Papam interpoſitis.

t ¶ Formam.] ſ. ꝙ exprimat omnia & ſingula, quę in formam uel perſonam intendunt obijcere: & ſingulariter & clare ſup. eo. procurator. & quod iuret ſecũdum formam ibi contentam. Et eſt pœna quòd ſuper non expreſſis non audiantur, niſi ex certa cauſa, ut ibi patet.

a ¶ Lug-

cilio Lugdunenſi [a] diligentius ſeruare teneantur. ¶ Sed cum eas [b] propter ſexus verecundiam [c] †, ſuæque conditionis ſtatum [d], non deceat [e], nec † ipſis expediat [f] publico cœtui demonſtrari; aut extra ſua monaſteria euagari [g]: nolumus quòd electæ vel etiam eligentes, aut appellantes, ſeu hæ, contra quas appellatum [h] fuerit, ad eandem ſedem perſonaliter [i] veniant quoquo modo. Sed procuratores ſufficienter inſtructos [k], iuxta conſtitutionem [l] præ memoriæ Nicolai Papæ tertij, prædeceſſoris noſtri, ad ſedem ipſam tranſmittant: per eos electionum, ac appellationum, & poſtulationum ſuarum proſecuturæ negotia, prout iuſtitia ſuadebit: pœnam [m] in dicta conſtitutione contentam ipſo iure, ſi hoc non fecerint [n], incurſuræ.

¶ *Ponentes vel nutrientes diſcordiam in electione Monialium, ipſo iure ſunt excommunicati. h.d. Ioan. And.*

¶ Poſtremo [o] † hi [p], quos ad dirigendas in huiuſmodi electionibus Moniales eaſdem deinceps [q] contigerit euocari, ab his prorſus abſtineant, per quæ inter eas ſuper faciendis ipſius electionibus oriri poſſit diſcordia, vel exorta nutriri [r]: alias eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere [s].

¶ *Hæc conſtitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis ſæcularibus: hoc excepto, quòd non debeant niſi profeſſa eligere vel eligi; quod non poteſt ſibi vendicare locum in canonicis ſæcularibus: per hoc tamen Papa non approbat ſtatutum dictarum canonicarum ſæcularium. h.d. Ioan. And.*

¶ Supradicta [t] ſiquidem nedum in monaſterijs, in quibus ſunt Moniales viuentes ſub aliqua de religionibus approbatis [u] †: ſed etiam in illis, vbi ſunt iuxta quarundam prouinciarum [x] conſuetudinem mulieres, quæ nec proprijs renunciant, nec profeſſionem faciunt regularem, ſed viuunt vt in ſæcularibus eccleſijs canonici ſæculares, volumus per omnia obſeruari: eo, quod ſupra [y] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non profeſſæ: cum in ipſis hoc locum ſibi nequeat [z] vendicare: per hoc tamen eorum ſtatum, ordinem, ſeu regulam nolumus, nec intendimus approbare.

¶ *Iura de virorum electionibus tractantia per hoc capitulum non ſunt mutata. hoc dicit.*

¶ Ad hæc [a] licet præmiſſa, quæ in multis [b] à iure cõmuni diſcrepare noſcun-

a ¶ Lugdunenſi.] vt ſup. eo. vt circa. Ioan. And.
[Glo. ſeq. dicit vnde ſumpta fuerit pars illa]
b ¶ Sed cum eas.] §. iſte tractus fuit ex gl. Gar. poſita ſ. eo cupientes circa prin. ſuper verbo, regulariũ. vbi dicebat Gar. ꝙ ſatis credebat de mente conditoris nõ fuiſſe, ꝙ feminę irẽt ad curia: videbatur tñ per verba, quòd ire tenerentur: quia in maſculino genere cõprehendit feminum ff. de leg. 2. ſi ita ſcriptum ſit. 27. q. 4. ſi quis ſuadẽte, coniuncto cũ decre. ſup. de ſenten. excõ. mulieres. Item per iura antiqua in abbatiſſam electa, perſonaliter ſuam electionẽ proſequi poterat. ſ. de reſcrip. in antiq. cum dilecta. & qđ fuerit illa mẽs cõditoris, probat ꝑ decr. ſ. de ſen. excõ. de Monialib. 18. q. 2. pernitioſam, & de cohabi. cleri. per totum, de ſta. mon. ca. vlti. §. fin.
c ¶ Verecundiam.] nota meliorem conditionem mulierũ. ad idẽ. ĩ. de iud. mulieres. In quibuſdã vero deterior eſt; qđ dic vt ĩ. de pæni. & remi. c. noua quædam.
d ¶ Statutum.] regularem ſcilicet: & ſic duo concurrunt.
e ¶ Deceat.] ſecundum honeſtatem.
f ¶ Expediat.] ſecũdum vtilitatem ſup. de voto & voti red. magnæ.
g ¶ Euagari.] ĩ. de ſtatu reg. c. vnico. & concor. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2.
h ¶ Appellatũ.] quæ venire tenebãtur ſecundum formam decr. cupientes.
i ¶ Perſonaliter.] in hoc ergo ſolo, ſ. in perſonali aduentu locum non habet decre. cupientes. aliàs vero bene.
k ¶ Sufficienter] ſ. cum omnibus actis, iuribus & munimẽtis ad cauſam ſpectãtibus. ſup. eo. tit. in decre. cupientes. §. quod ſi per viginti.
l ¶ Conſtitutionem.] ſup. eo. cupientes.
m ¶ Pœnam.] ſ. ꝙ electæ ſi infra tempus debitum procuratorem non miſerint, ſint priuatæ omni iure ſibi per electionem quæſito: ſi autem miſerint, ſed non cum actis, iuribus, & munimentis ſufficienter inſtructum: pro illis exhibendis alibi quàm apud ſedem Apoſtolicam, niſi ex iuſta cauſa, dilationem aliquam non habebunt: Eligentes, appellantes, vel opponentes quo ad ſe à totali ſunt excluſæ perſecutione proceſſus: ita quod per hoc electis nullum ꝑiudicium generetur. Hęc & alia habes in prædicta decret. cupientes.
n ¶ Hoc non fecerint.] ſ. procuratorem non miſerint; vel non ſufficienter inſtructum.
o ¶ Poſtremo.] quinta pars.
p ¶ Hi.] puta religioſi viri. 63. diſtinct. obeuntibus. vel conſiliarij, vel diſcreti viri ad hoc vocati. Et qđ dicit hi, dic vel hæ: quia ſi religioſas vel diſcretas mulieres ad hoc vocarent, ipſæ tenentur hac cõſtitutione. & facit ꝙ dixi ſupra §. proxi. ſupra eodem tit. generali.
q ¶ Deinceps.] reſpicit enim futura.
r ¶ Nutriri.] nota iſta duo paria eſſe, ad idẽ de priuileg. cum & plantare, in principio.
s ¶ Subiacere.] nota nouũ caſum: in quo quis excõicatus eſt ipſo iure; & credo ꝙ epiſcopi tales poſsũt abſoluere; cum Papa ſibi non reſeruauerit abſolutionem. ſupra de ſent. excom. nuper. & adde quod dixi ſupra eodẽ tit. ſciant cuncti. Ioan. And.
t ¶ Supradicta.] hic ſexta pars.
u ¶ Approbatis.] ĩ. de reg. dom. religionum.
x ¶ Pronunciarum.] vt in Theutonia. & vide quod nota. Ioan. 12. quæſt. vlti. capit. vlti. & Ber. ſupra de maio. & obedien. dilecta. in gloſſ. penult.
y ¶ Supra dicitur.] ſcilicet in prima parte capituli.
z ¶ Nequeat.] propter facti impoſſibilitatem: cum non profiteantur, neceſſe eſt quòd eligitur, & eligant non profeſſæ.
a ¶ Ad hæc.] ſeptima & vltima pars.
b ¶ In multis.] vt in electione, firmanda, exceptione aliqua nõ obſtãte, in adminiſtrãdo ante ꝯfirmationẽ, in rece-

† De effectu verecũdiæ vide hic per Anchara.

† In quodam ma nuſcripto ita: nec expediat, ipſis publicis demõſtrari ſpectaculis: aut, &c.

† Vide cõcil. Trid. ſupra citatũ in hoc cap.

Mulier ſeminans diſcordiam inter Moniales ſuꝑ electione facienda excõicationem incurrit.

† al. ita: ſed & in illis etiã, vbi, &c.

in recedendo à cōſenſu poſt publicatum ſcrutinium, & ſecutam electionem: & in multis alijs.

ADDITIO. Dic plenius quod ſpecialia huius conſtitutionis ſunt decem: Primū de ætate illius, quæ in prælatam eligitur. Secundum, quod appellatio duobus caſibus nō deuoluit; nec impedit officium cōfirmatoris. Tertium, quòd poſt electionē accedūt eligētes ad electā ab alijs. Quartū, quòd duobus caſib. exceptio vel cōtradictio non recipitur: & poſt poſſeſſionem admittitur actio. In hoc vide quod dixi in hoc præſenti capit. §. verum. ſuper vlti. gl. Quintum, quod in duob. caſibus procedítur ſine ſtrepitu & figura iudicij: ſed hoc hodie in alijs electionibus cōe per clemen. diſpendioſam. de iudi. Sextum, quod ante confirmationē electa in duobus caſibus adminiſtrat cū certa moderatione. Septimum, quòd electio per minorē partē numero facta ex fictione aliqua valere nō poteſt. Sed hoc commune religioſis nō Mendicantibus. ſ. eo. tit. & li. quorūdam. §. circa. Sed in hoc poſſet eſſe ſtrictior ſpecialitas: quia cū in religioſis Mendicantibus maribus non habeat locum ille §. circa. vt ibi dixi in prima glo. haberet tamen in fœminis locum ille §. ſi qua. Octauum, quod non fit collatio zeli & numeri. Nonum, quod quo ad perſonalem compartitionem non arctat decret. cupientes. electas eligentes vel opponentes. Decimum, de pœna vocatorū ad inſtruendū, qui diſcordiam ſeminant vel nutriunt. Et per prædicta cōiuncta textui, videre potes, quomodo in aliquibus eſt deterior, & in aliquib. melior, & in alijs æqualis cōditio marium & feminarum. de quib' ſatis in Spec. de procu. §. 1. verſi. addenda ſunt hæc. Ioan. And.

† In manuſcriptis ita, ex certis cauſis & rōnabilibus, &c.

† al. exiſtit.

† al. maneans.

...tur, circa electiones in quibuſlibet mulierum monaſterijs faciēdas † ex certis cauſis rationabilibus ſpecialiter duxerimus ſtatuenda: Intentionis tamen noſtræ nequaquam extitit [a] †, per illa quo ad electiones in alijs virorū monaſterijs, vel quibuſuis eccleſijs celebrādas, aliquid immutetur: ſed iura præcedentia in ſua omnino remaneant † firmitate [b].

¶ Idem.

¶ Si ordinarius poſt receſſum appellationis interiecta ad curiam, in cauſis electionum epiſcopatuum, non inquiſito an prauitas interuenerit, procedit, confirmat, vel conſecrat: prædicta non tenent: & ipſe ab epiſcoporum confirmatione & conſecratione ſuſpenſus eſt per annum. Dominicus.

CAP. XLIIII.

PRouida conſideratione generale concilium Lugdunen. [c] conceſſit [d], vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium [e], ad ſedem [f] Apoſtolicam in electionum epiſcoporum, & eorum ſuperiorum [g] negotijs interiectis, per quas ad ſedem ipſam, eadem negotia deferuntur [h]: partes [i] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipſi ſedi Apoſtolicæ † appellationes eædem fuerint præſentatæ: ſed inferiores iudices, quorum eſt (appellatione ceſſante) negotiorum cognitio eorundem: ſi † in hoc prauitas interceſſerit, ante omnia diligenter inquirant: & ſi eam interceſſiſſe repererint, ſe non intromittant vllatenus de eiſdem: ſed præfigant ipſis partibus peremptorium terminum cōpetentem, quo cum actis & munimentis ſuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. ¶ Verum [k], cum nonnulli conceſſione huiuſmodi abutentes [l] †, ſuam (inquiſitione [m] præfata omiſſa) cognitionem in eiſdem negotijs [n] interponant: ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos

† Dictio, Apoſtolicæ, deeſt in antiquis codicibus.

† al. ita: an in hoc, &c.

† Nota quod vbi iudici dat iuriſdictio ſub certa forma exercēda: ſi procedit illa forma omiſſa, nō valet proceſſus, vide gl. in cle. ..de iure patro.

electionem ipſe debet primo inquirere, an fuerit receſſum ab appellatione cum prauitate ſimoniaca.

CASVS. Dicitur inter cætera in dict. c. quamuis, quod ſuperior ad quem pertinet confirmatio electionis, à qua fuit appellatum ad Papam: ſi appellās receſſit ab appellatione ſua, debet ſuperior inquirere, an fuerit receſſū ab appellatione ſine prauitate ſimoniaca: Ponamus, quod ſuperior cōfirmat electionem ſine tali inquiſitione, an valeat cōſecratio poſtea ſecuta? Rñdet quod non: immo talis ordo eſt ſubſtātialis ipſius cōfirmationis: videlicet quia requiritur quod prmittitur illa inquiſitio. Sed vtrū confirmans puniatur, eo quòd cōfirmauit & conſecrauit nō præmiſſa tali inquiſitione? Dicit quod ſic: nā ſi confirmauit & conſecrauit, eſt ſuſpēſus per annum cōtinuum à confirmatione & cōſecratione epiſcoporum ſuorum ſuffraganeorum. (Verum cū nōnulli.) Hucuſque ponitur tenor illius c. quāuis, nunc ponitur prouiſio & conſtitutio ſuper inquiſitione puniātur. Et ſic quis punitur in eo in quo deliquit. Helt. Reg.

a ¶ Extitit.] aliàs extitit.

b ¶ Firmitate.] quòd fauorabile & expediens eſt. ſup. eo. tit. cum expediat.

PRouida.] Primo ponit ius antiquum: Secundo ipſius tranſgreſſionem: ibi, Verum. Tertio prouiſionem pœnalem: ibi, Nos. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. præſupponendum eſt quod habetur in c. quamuis. ſ. eo. iſto volumine: vcʒ, quod ſi in cā electionis fuerit appellatum ad Papam, pōt appellans renunciare ſuæ appellationi, & valet renunciatio: dumtamen renunciet ſine prauitate ſimoniaca. Inſuper dicitur, quod ſi appellans receſſerit ab appellatione ſua, antequam ſuperior immediatus cōfirmet

c ¶ Lugdunen.] ſ. eo. tit. quamuis. Io. And.

d ¶ Conceſſit.] quia id prius per Alex. prohibitum fuerat, vt ibi dixi.

e ¶ Extra iudiciū.] latior eſt ergo iſta dict. & illa ſupra eo. ti. quamuis. quàm illa ſup eo. tit vt circa. quæ locum habet ſolum in appellationibus extra iudicium interpoſitis. ſup. eo. tit. conſtitutio.

f ¶ Ad ſedem apoſtolicam.] in alijs ſecus, cum cautum non reperiatur.

g ¶ Superiorum.] archiepiſcoporum, patriarcharum, & primatuum.

h ¶ Deferuntur.] nam fruſtratorie non deferuntur. ſup. eo. quamuis. licet olim ſecus, vt ibi.

i ¶ Partes.] ergo altera pars tantum hoc non poſſet, quod dic vt dixi ſup. eod. quamuis, & ſequentia expone etiam. vt ibi expoſui.

k ¶ Verum] ſecunda pars.

l ¶ Abutentes.] & ſic priuilegium vel conceſſionem amittere debuerunt, vt ſup. de priuile. tuarū. de ſent. excommu. cum illorum. & c. contingit. 11. q. 3. priuilegium. cum ſim.

m ¶ Inquiſitione.] ſ. an in illo receſſu interuenerit prauitas necne.

n ¶ Negotijs.] ſ. epiſcoporum electione, & ſuorum ſuperiorum.

a ¶ Ex-

a ¶ expreſſius.] hoc dicit ex eo: quia ſatis erãt nulla, quæ per illos fiebant per ipſam decret quãuis, quia ſatis eſt legiſlatorem aliquid prohibuiſſe: & ſi nõ adijciat, quod cõtra factum fuerit, non valere. C. de legi. non dubiũ. & expreſſius etiam propter pœnã, quam addit.

ADDITIO. Vnde dicit Ioan. Mon. ꝙ licet infra dicat, de cætero, tñ ante hoc c. ita fuerat diffinitũ, vt hic dr̃ in facto Ciuitatẽ. Io. An.

temere procedendo: Nos ſuper hoc expreſſius a prouidere volentes; confirmationes & conſecrationes b huiuſmodi, & quoſcunque proceſſus alios, quos inquiſitione præmiſſa non habita, contigerit de cætero in talibus negotijs attentari: decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis c: & confirmantes & conſecrantes eoſdem (vt in eo, in quo d peccauerint, puniantur e †) ab epiſcoporum confirmatione, ac conſecratione, per annum continuum f ipſo iure fore ſuſpenſos g.

¶ Idem.

¶ *Si Papa ſibi prouiſionem eccleſiæ cathedralis reſeruauit, inhibuit, & decreuit: non eſt vitiata electio, quæ præceſſerat: omnia tamẽ quæ reſeruationem ſequuntur, carent effectu. Ioan. And.*

CAP. XLV.

SI eo tempore h, quo prouiſionem † alicuius eccleſiæ cathedralis i, ex quauis cauſa k, diſpoſitioni, ſeu ordina-

Cõfirmatio p̄cedit cõſecrationẽ.

b ¶ Cõſecrationes.] cõſecrationẽ enim præcedere debet cõfirmatio: aliàs nõ valet cõſecratio. ſ. de do. & contu. cũ olim D. hic autẽ cõfirmatio nõ præceſſit: q̃a idem eſt non eſſe, ꝙ nullũ eſſe. ſ. de trãſla. inter corporalia. patet ergo, ꝙ nõ tenuit conſecratio.

† Vide l. ff. de diuor. ĩprin & Bar. ĩ l. p̄tor ait. § hocq; ĩterdictũ ff. de no. oper. nũt.

(Glo. ſeq. primo ſoluit vnum dubiũ: ſecũdo quærit. arg. ꝓ, & cõtrariũ ſoluit.)

Cõſecratio nulla nõ vitiat electionẽ pri⁹ factã

c ¶ Firmitatis.] electio tamen propter hoc nõ vitiatur, ſed de nouo petetur confirmatio coram Papa: non coram illo, qui prius confirmauerat: quia ſuſpenſus eſt per annum cõtinuũ a confirmationibus epiſcoporum, vt ſequitur & ſ. eo. tit. ſi confirmationem. quam explicare potes ꝑ iſtam: vt ibi dixi: ſed ſi reperietur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt ſupra dixi: Sed numquid de nouo cõſecrabitur? Et videtur ꝙ ſic, per iſtam litteram: Credo ꝙ cum character impreſſus fuerit 1 aĩæ ad inſtar ep̄i ordinantis, quẽ ordinare non poterat, puta nõ ſuũ ſubditum, verus epiſcopalis ordo collatus fuerit, ſed non eius executio: & ſic intelligam conſecrationẽ eſſe nullius firmitatis quo ad executionem. ad idem 9. quæſt. 1. c. 1. & c. ordinationes. & q. 2. c. 1. & c. ep̄m. ſ. de temp. ord. quod tranſlationem. ſecundum hoc ergo illius ordinis ſibi tradetur executio. facit quod not. de renun. poſt tranſlationem. ad ſi.

1 An in ordine ep̄ali imprimatur character tradũt late docto. theologi. li. 4. ſent. di. 24. ad. de Turrec. in c. clerus 21. d. & in c. ep̄s. 23. diſt.

(Glo. ſeq. ſoluit dubium.)

d ¶ In quo.] propter hoc dico ꝙ ſi ſolum confirmauit, a confirmatione tantũ ſuſpenſus eſt: ſi cõſecrauit & confirmauit, ſuſpenſus erit ab vtraque.

ADDITIO. Si vero neutrum facit, licet proceſſerit: a neutro ſit ſuſpenſus. Ioan. And.

e ¶ Puniantur.] ſupra de tempor. ordi. litteras. cũ ſi. Ioan. And.

Glo. ſeq. ſoluit dubium.)

f ¶ Annum continuum.] credo ꝙ a die confirmationis incipiet annus ſuſpenſionis a confirmatione; a die conſecrationis annus ſuſpenſionis a conſecrationib.

ADDITIO. Archidiaconus cautius loquitur, qui dicit ab hora. alleg. ſupra de appellat. ſuper eo 2. vide quod dicam ĩ. de præben. ſtatutum ſuper glo. eſt ergo. Io an. And.

g ¶ Suſpenſos.] repete. decernimus. quod eſt ſupra.

SI eo tempore.] Fraudulenta renunciatio ſpectãdi nocet. hoc dicit. Duo facit. Primo format caſum dubium, quem ſecundo ſoluit: ibi. Præſenti. Ioan. And.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauenſi, canonici cõuenientes in vnum ſuper electione futuri Prælati: quendam Titium elegerunt: Papa putans adhuc eccleſiam vacare, reſeruauit eccleſiam Pictauen. ſuæ prouiſioni ꝓ illa vice: & inhibuit canonicis cum decreto irritãte, ne ipſi procederent ad electionẽ: Verũ ꝑ iſtã reſeruationem retractetur electio prius facta? Reſpõdet ꝙ non: Sed ſi electus adiuit ſuperiorem immediatũ: & conſecutus eſt confirmationem ſuæ electionis: an teneat confirmatio? Dicit ꝙ non: nam, licet electio non ſit nulla, tamẽ omnia quæ ſequũtur illã reſeruationẽ, ſunt nulla ipſo iure: Ideo ſi electus velit habere ꝯfirmationẽ, & conſecrationem: opus ẽ, ꝙ adeat Apoſtolicã ſedem ꝓ habenda cõfirmatione & conſecratione.

(Prima gloſſa ponit ſummam, quid cauſam dedit, & q̃d declaret.)

h ¶ Si eo tempore.] Si Papa ſibi prouiſionẽ eccleſiæ cathedralis reſeruauit, inhibuit, & decreuit: nõ eſt vitiata electio, q̃ præceſſerat: omnia tñ, quæ reſeruationẽ ſequuntur, carẽt effectu. cauſã dedit huic decret. q̃a vacante eccleſia Bonõ. per mortẽ bonæ memoriæ domini Octauiani ipſius eccleſiæ epiſcopi: infra biduum canonici de reſeruatione timentes, elegerunt bonæ memoriæ Dominum Sclatam 2 fratrem ſuum: poſtmodum Papa Bonifacius audiens de morte O. reſeruauit, inhibuit & decreuit: poſt triduum audiuit de electione facta de domino Sclata prædicta: ſatis gratum habuit: ſed ab adſtantib. iuriſperitis q̃ſiuit, an ad ipsũ, an ad archiepiſcopum ipſius electionis ſpectaret cõfirmatio, quod hic determinat: & determinatur ꝑ hanc decretalẽ quæ not ſupra eo. in antiq. innotuit. in ſi. Io. And. (& vide quod dixi ſuper glo. penul.)

† No. ꝙ verbum. prouiſio. īducit totalẽ ꝓuiſionẽ eccleſiæ: & ſic electionẽ & cõfirmationẽ. vide gl. in cle ſi. eo. tit. Do.

2 al. Sclatam.

(Gloſſa ſequens quærit, arguit pro, & contra. & ſoluit.)

i ¶ Cathedralis.] Quid de inferioribus? Videtur, quòd in eis locum non habeat: quia ſi de eis voluiſſet intelligi: illud expreſſiſſet. ſupra de decimis, ad audiẽtiam & ad hoc faciunt omnia argumenta, quæ inducuntur a verbis: Contra videtur, quòd idem ſit in alijs, cum eadem ſit in eis ratio, ergo idem ius. & eſt ſimile quod dixi ſupra eodem titulo, ex eo, quod ſatis poteſt dici, quod eſſet ſtandum litteræ, vt in cathedralibus tantam locum habeat decret. nec eſt verum quod ſit, eadem ratio: quia cauſæ epiſcopatuum ſunt merito connumerandæ maioribus cauſis ſupra eodẽ quamuis. in principio. quod non eſt in alijs: & ideo licet iuriſdictio Papæ ſit præuenta: tamen propter maioritatem ſuam deferentur ad Papam: in inferioribus vero, quæ non ſic connumerantur, maioribus ſufficiet præuẽtio 3: vnde ex quo præceſſerat electio reſeruationem, poterit quicquid faciendum imminet per ordinarium expediri: aliàs graue eſſet, quòd propter reſeruationem, quæ electionem alicuius beneficiati ſequitur, neceſſe eſſet pro confirmatione Papam adire. nec hic æquiparabo regulares cathedralibus, ſicut nec ſupra eodem lib. quamquam. licet æquiparentur ſupra eodem, ſi poſtquam. vnde ſi poſt confirmationem abbatis fiet reſeruatio ante benedictionem: benedicet ordinarius: hæc vera, niſi Papa aliud in reſeruatione iuſſiſſet: & ſic non habilitabo verba: nec recedam a littera.

Reſeruatio dignitatis inferioris ab ep̄o, interueniens poſt electionem, an afficiat ea, q̃ ſunt ipſi electionis cõſecutiua.

3 Ita exp̄ſſe dicit Phi. Fon.

k ¶ Ex quauis cauſa.] ex ſola etiam voluntate: ſibi enim ſola voluntas eſt pro ratione. de conceſ. p̄b. propoſuit: cum ſuis concord.

tioni ſedis Apoſtolicæ reſeruamus [a], inhibentes, ne ad electionem vel prouiſionem [b] faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes ſi ſecus ſuper hoc à quoquã ſcienter vel ignoranter [c] attentatum extiterit, irritum & inane: iam [d] ad electionem forſitã ſit proceſſum in ipſa: Præſenti conſtitutione ſancimus, quòd licet reſeruatio, inhibitio, & decretum [e] huiuſmodi non afficiant electionem vel alia [f], quæ præcedunt: afficiunt † tamen vt effectu [g] careant ea, quæ poſtmodum [h] ſub ſequuntur.

† al. afficiant.

¶ Idem.

¶ Abſens plures procuratores ad actum electionis dare poteſt in ſolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus: hoc dicit vſque ad §. porro. Dominicus.

CAP. XLVI.

SI

a ¶ Reſeruamus.] has reſeruationes legati etiam de latere facere non poſſent. infra de officio lega. deliberatione. in prin.

Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.]

b ¶ Prouiſionem.] puta faciendã ex iure deuoluto. ſ. eod. quamquam. Nũquid ſola reſeruatio ſine ĩhibitione ſufficeret? Credo ꝙ non ad caſſationẽ. ſ. de ꝑ ben. dilectus. puniẽdi tñ eſſent q eligerunt, poſtquã reſeruationem ſciuerant eſſe factã. vt ibi. & ĩ. de cõceſ ꝑb. ſi. ſoli, ꝑ quã decre. vr̃, ꝙ inhibitio bene ſufficiat ſine decreto. hoc verũ ad caſſãdũ ea. q̃ ſciẽter poſt ĩhibitionẽ ſunt facta: ſed ad hoc vt ab ignorãtib. facta vitientr̃ neceſſariũ vr̃ decretum, vt hic.

ADDITIO. Nõ ſto ꝑciſe huic dicto. ſ. ꝙ ſola reſeruatio ſine inhibitione ſufficiat ad caſſationẽ: nec credo, ꝙ curia illud reciperet: vt reſeruatio aliq̃d operetur: facit ꝙ not. ĩ. de conceſ. præb. ſi capitulo. in ſ. glo. Si tñ bene ponderatur illa decret. facit pro glo. ſcilicet, ꝙ ſaltem ante tempus ſcientiæ reſeruatio nõ afficiat: nam datio executoris ad ꝓuidendum, ſatis vr̃ habere vim reſeruationis: nec tamen ſine decreto afficit ante præſentationẽ vt ibi, & ſ. eo. lib. de reſcri. tibi qui & plus afficere debet cum quæritur de iure alterius, pro quo Papa ſcribit, quàm ex nuda reſeruatione in qua ius nõ eſt alteri acquiſitum. ĩ. de præbẽ. dudũ facit pro gl. ſtylus curiæ ſemper ſubmittẽs hãc clauſulam. cum de reſeruatione fit ſermo: & dec. ĩ. de præben ſi beneficia. in prin. Ioan. And.

Reſeruatio cl'a ſine decre. an afficiat ignorantes.

c ¶ Ignorante.] nota, ꝙ decret. ignorantes afficit: ſed notare potes contrarium: ſi enim ignorãtes afficeret, quare hic additum fuiſſet, vel ignorante: ſuꝑflua ſecundum hoc videretur hæc littera. In decreto Papæ dicimus, quòd ignorantes afficit. ĩ. de conceſ. prębẽn. quia cunctis.

[Glo. ſeq. quęrit, & ſoluit.]

d ¶ Iam.] ſ. ante tempus, quo facta fuerit reſeruatio. Quid ſi eadem die facta fuerit reſeruatio & electio? Dico, ꝙ ſi poteſt apparere quæ primo: puta per inſtrumẽta electionis & reſeruationis: puta ſi in eis dicatur de die & hora, vel per teſtes, qui prædictis interfuerũt hic nullũ dubiũ, Si autẽ hoc nullo modo põt apparere, dico negotium ad Papam deferendum, vt ſua volũtate determinat: per decret ſ. de reſcri. c. penul. eo. lib. cum enim hic de iure Papę quæratur, quod dubiũ eſt, nõ poterit inferior ipſo ratificare: & hoc cum reſeruauit tantum: ſed ſi reſeruaſſet & cõtuliſſet, ꝓferẽ datus a Papa in eo. caſu. ĩ. de præb ſi a ſede. Ioan. And.

Reſeruatio & electio ſicut eodẽ die, q̃ illarũ ſit potior

e ¶ Et decretum.] nota copulatiue, & non diſiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ ſupra dixi

f ¶ Vel alia.] ſi ergo confirmatio & conſecratio ꝓceſſiſſent decretum, eſſet electi negotium expeditũ: Si autem ſola electio, confirmatio, & conſecratio ꝑtinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio: tunc ſola conſecratio ad ipſum pertinebit.

ADDITIO. Cum enim ante conſecrationem non ſit prouiſum eccleſiæ. de tranſlat. c. 2. Papa reſeruando prouiſionem conſecrationem reſeruaſſe videtur, ſecundum Archi. Ioan. And.

g ¶ Effectu careãt.] ſi ergo ante reſeruationẽ electus & poſt reſeruationem confirmatus fuerit nõ valet cõfirmatio, etiã ab ignorantibus exhibita & recepta. Electio tamen propter vitioſam confirmationẽ nõ vitiatr̃. ſ. eo. tit. ſi confirmationẽ. quam per hanc exemplificare potes. & adde q̃ dixi ſ. eo. c. px.

[Glo ſeq. colligit argumentum.]

h ¶ Poſtmodũ.] ſ. poſt reſeruationem, inhibitionem, & decretum: Et argue ex hac decret. ꝙ ſi Papa prouidit alicuĩ de epãtu, alius q̃ Papa ſine eius mandato illũ non poterit conſecrare. arg. ad idẽ ſ. de accu. meminimꝰ.

ADDITIO. Niſi aliud habeat cõſuetudo, vbi dixi ꝑ decre. ſ. e in anti. nihil eſt. ad ſi. Io. And.

SI quis iuſto.] CASVS. Dicit in c. quia ꝑꝑ. eod. tit. in anti. ꝙ ſi quis ex canonicis eccleſiæ vacãtis ſit abſẽs, ꝙ nõ ꝑt cõparere in die aſſignationis ꝓ electione faciẽda: põt vnũ ex canonicis cõſtituere nomine & vice abſentis: Sed ponamus, ꝙ iſte abſens plures ꝓcuratores vult cõſtituere, an poſſit? Rñdet ꝙ ſic: dum tñ iſtos plures procuratores conſtituat in ſolidum: quia ſi illos cõſtitueret ſimpliciter, ipſi cõſtituti poſſent variare & eligere plures ꝑſonas. Sed quæritur, vtrum oẽs iſti cõſtituti in ſolidum admittentur, vel ſit tm̃ vnus admittẽdus: & quis debeat ꝓferri? Rñdet ꝓpter rõnẽ ꝓdictã; ne ipſi conſtituti poſſint eligere diuerſas ꝑſonas nomine eiuſdem, nõ ſunt plures admittẽdi: ſed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus, ꝙ oẽs cõſtitui ſe ſimul præſentant, quis erit ꝓferendus. Rñdet ꝙ erit in optione capituli quẽ velit admittere, & ille, quẽ admitteret capitulũ ꝓferetur alijs. Sed q̃d ſi vna pars capituli vult admittere vnũ. alia pars aliũ & ſunt in ęquali numero: quærit̃ q̃s ſit ꝓferẽdꝰ? Rñdet, ꝙ ille qui primo eſt nominatus in procurato. Sed ponamus, ꝙ aliquis abſens conſtituit plures ꝓcuratores ſimpliciter: vtrũ aliquis admittatur ad eligẽdum pro abſente? Reſpondet ꝙ nullus debet admitti, quia nullus habet mandatum inſolidũ, ſed ſolũ vnus poſſet eligere ſimpliciter cũ alijs: & ſic omnes poſsẽt variare & eligere diuerſas ꝑſonas: ideo procuratoriũ nõ valet. Sed ponamus, ꝙ iſte canonicus abſens cõſtituit vnum canonicũ: vtrũ iſte conſtitutus poſſit vnũ eligere nomine ſuo: & aliũ nomine magiſtri ſui? Rñdet, ꝙ non: quia non poteſt habere vnam cõſiderationem nomine ſuo: & aliam nomine alieno Et illud verum, niſi in procuratorio caueretur, ꝙ iſte ꝓcurator eligeret talem nomine magiſtri ſui: tũc enim nomine ſuo poſſet vnum eligere: & nomine ſuo aliũ, ſi iſte videatur magis idoneus. Sed quid ſi nullꝰ ex canonicis vult admittere procuratoriũ: nunquid poterit aliũ extraneũ a collegio ſine capitulo conſtituere? Rñdet ꝙ ſic, cõſentiente capitulo vel collegio: ſed diſſentiẽte capitulo non poteſt. Sed numquid ad minus poterit abſens mittere votum ſuum per litteras? Rñdet ꝙ ſic: ſed tamẽ non proderit tale votum: quia nullus debet exprimere votum ſuum ante ſcrutinium. Nota primo ex nominatione ius acquiri, ꝺ quo remittit Archid. 93. diſt. dominus. & ſupra qui fil. ſint leg. ꝑ tuas. Nota ſecundo, ꝙ paria ſunt, nõ conſtituere ꝓcuratorem,

Caſus litteralis. dñi Heliæ

tem, vel conſtituere in forma prohibita a iure: & ſic ꝗ parens cum procuratorio minus legitimo, videtur cō tumax, ad hoc de appel. Nicolao. Domi.

[Prima gloſſa diuidit, caſum ponit, & dicit quid declaret:]

d ¶ Concilio.] ſupra eod. in antiq. quia propter. Iſta enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, cōmittat ✝ ni de collegio.

ADDITIO. Sed effectiue vnus ſolus erit procurator. Ioan. And.

quis [a] † iuſto [b] impedimento detentus [c] in electionis negotio nequeat commode intereſſe: poteſt ne dum vni (prout dicitur in concilio [d] † generali) ſed & pluribus [e] committere vices ſuas: dum tamen eorum cuilibet det inſolidum [f] poteſtatem: & erit tunc [g] melior conditio occupantis [h]. ¶ Verum ſi ambo concurrant inſimul, [i] & poſtulent ſe admitti, audiri eos non expedit: quia poſſent vota ſua dirigere in diuerſos, ſicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc caſu fieret, non valeret: ſed is admittatur dumtaxat, [k] quem capitulum, vel pars maior [l] elegerit: [m] vel ſi concordare nequeant: [n] ts, qui primo † in inſtrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus [o] ¶ Si autem nullus ipſorum inſolidum fuerit deputatus, tūc propter [p] rationem eandem, ipſorum aliquis non debebit admitti: [q] ſibique imputet, qui ſic eos con-

† In hoc c. declaratur Cōc. Late. ſub Inn. iij c. 24. in §. illud penitus. refert in c. quia pp. extra de elect.

† In Cōc. gnali Lat. ſub Inno. iij c. 24.

a ¶ Si quis.] Hāc decretalē diuido I tres partes: Prima durat vſq; ad §. Porro. Secūda vſque ad § abſens. Tertia vſq; ad finem. Aliquis iuſto impedimēto detentus, in electionis negotio cōmiſit pluribus vices ſuas: ꝗrit an valuerit commiſſio? Reſpondetur, ꝗ ſic, dummodo inſolidum dati fuerint, & erit melior tūc occupātis cōditio: ſi aūt nullus occupat, ſed ambo ſimul concurrūt, admittetur ille, quē capitulū vel maior pars elegerit: ſi aūt capitulū non cōcordat, ille admittetur, q primo in inſtrumēto procurator extiterit nominatus. Et ratio quare alter ſolus admitti debet, eſt, quia poſsēt vota dirigere in diuerſos. & ſic res nō haberet exitū: & quod fieret, non valeret. Si autem nō fuerint dati in ſolidum, tunc neuter admittetur propter ſuperiorem rationē: & ſibi imputet, qui ſic eos inſtituit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratorem in negotio electionis: ille procurator nomine ſuo eligit vnū, & nomine domini aliū eligit: quæritur an poſſit? Reſpōdetur ꝗ non, niſi de certa perſona eligenda habuerit ſpeciale mādatum. Tertio quæritur, pone canonicus abſens non inuenit aliquē procuratorem in collegio: quæritur an poſſit dare extraneū? Et Rñdetur, ꝗ non inuito capitulo. Sed quæritur, an ſaltem votum ſuū poſſit exprimere per litteras? & reſpondetur, ꝗ non: quia votum in ipſo ſcrutinio ſecreto & ſigillatim tantūmodo eſt exprimendum: & non ante ſcrutinium. Emanauit hæc decr. ad declarationem decr. de electio. quia propter. §. penultimo. & eorum, quæ ibi notantur.

b ¶ Iuſto.] hoc relinquēdum eſt iudici, quia nec numerari poſſent: exēpla tamen habes. ff. ſi qs cau. l. 2.

[Gl. ſeq. ſoluit duo dubia, an conſtituens habet neceſſe iurare, & quibus verbis iuret.]

c ¶ Detentus.] & in loco exiſtēs, de quo debeat euocari: aliàs locū non habet cōmiſſio. ſ. eo. in ant. quia propter. §. penul. 1 Et de hoc impedimento ſi opus fuerit, fidem facere debet iuramento: vt ibi: unde non eſt de neceſſitate ꝗ iuret in inſtrumēto procuratoris ipſe dominus: ſed cautū eſt, quòd det mandatum ipſi procuratori iurandi in animā ſuam, quòd ipſe tali impedimento detentus eſt ſecundum omnes modernos, q hoc notant in decretali, quia propter. & eſt ratio, quia ſi capitulū requireret iuramentum, procurator iurare nō poſſet: nec præterea vlterius expectaretur: Fuit enim procurator minus ſufficiens, & ideo ſibi conſtituens imputet. ad hoc ī. §. ſi autem. nec debet dicere procurator, dico dominū in loco, in quo debet vocari, iuſto impedimēto detentū, quin iſta ſunt uerba iuris: ſed dicere debet verba facti. ſ. dico dominū in tali loco, & tali impedimento detentum: puta tali infirmitate, vel talib inimicitijs: & tunc ſi non admittatur, appellet: ſecundum Hoſt. qui hoc ibi not.

1 De iſto pnte tractat hic Arch. d quo ibi ſatis ſup gl pen. in princ. tenet ât hic ꝗ poſſit procuratorē conſtituere. Io. And.

e ¶ Pluribus.] idē no. Vin. & Compoſt. ſupra eo quia pp. & quod dicit, pluribus, intelligo ſiue duo fuerint, ſiue plures: dū tñ inſolidum, vt ſequitur: quia eadē ratio eſt.

f ¶ Inſolidū.] aliter neuter admitteretur. ī. eo. §. ſi autem.

g ¶ Tunc.] cū poteſtatem habet inſolidum.

h ¶ Occupantis.] ī. de procur. non iniuſte. vbi de hoc.

i ¶ Inſimul.] ita ꝗ nō apparet quis primo.

k † Dūtaxat.] ideſt, tantummodo, vnde iſto electo alter omne ius amittit. & eſt ſim. ī in antiq. de reſcri. c. pen. quod verū credo, niſi in inſtrumēto diceretur, meliorē non eſſe cōditionē occupantis, & qđ vnus incepiſſet, alter finire poſſet, arg ad hoc in pdi. decr. in ſi & ī. de pc. ſi duo.

† tē rō. qa ex ordine verborū pſumitur ordo itel lectus. de cōſe. d. 2. ī Xpo pr̄. l. ſi ſeruus. cōis. đ ſti. ſer. c. qm̄ abbas. de offi. dele. Font.

l ¶ Pars maior.] ſic ſupra eo lib. de reſer. c. pen. ad idē 56. diſt. Apoſtolica de ele. in anti. cū inter canonicos. ff. ad muni. quod maior.

m ¶ Elegerit.] nec credo ꝗ variare poſſint: ut ſupra eo. tit. vt quis duas. de poſtu. ſupra eod. lib. c. uno. in ſi. Ioan. And.

[Glo ſeq. ſoluit unum quare.]

n ¶ Nequeant,] quia nolunt eligere, uel pari numero diſcordant. Et nota ꝗ primo recurrendū eſt ad electionē capituli, ſcđo ad ordinē ſcripturæ: Tabelliones. n. pponunt qđ volūt in inſtrīs, & ideo fuit æquū primo recurri ad electionē capituli, p quā magis idoneus eligetur, ad hoc ī. de procu. ſi duo. ff. de accu. ſi plures. ſecundo ad ſcripturæ ordinem in ſubſidium.

[Glo. ſeq. alleg. concord. quærit, & ſoluit.]

o ¶ Nominatus.] per ordinem ſcripturæ. concor. optime ī. de præb. mandatum. ad idē 41. diſt. ſi rector. in ſi. cum ſuis concor. & ſ. de reſcri. in antiq. cū dilecta. cū ſuis concor & facit. ff. de leg. 2. cum pater. §. penul. Quid ſi nō apparet, puta quia duo ſunt inſtrumenta, nec apparet qđ prius. Puto ꝗ mutuo ſe impediant. ff. de vſufr. l. quotiens. & imputet ſibi q ſic eos cōſtituit.

p ¶ Propter rationē eandem.] qui poſſent uota dirigere in diuerſos, & ſic res non habere exitum.

[Gl. ſeq. quærit, & ſoluit, ſecundo ſignat contrariū, & ſoluit.

q ¶ Admitti.] Quid ergo? nūquid de nouo citabitur ipſe canonicus? Non: aliàs quid ſibi imputaret, vt ſequitur? Idē enim eſt non venire, quod nō ſufficienter venire, contumax ergo fuit & procedent ipſius ſocij ad electionē. cōtra ī. de procu. ſi duo. vbi dicitur, quod ſi in cauſis electionum ſunt dati plures procuratores, ſed non inſolidum, iudex eliget idoneiorem, Sol. ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in cauſis electionū & poſtulationum vel prouiſionum, hic de procuratore dato ad negotium, ſcilicet ad ipſam electionem faciendū. & ibi de iure iam nato, hic de naſcituro. quod minus fauorabile eſt. & utrobique utilis prouiſio ob celerem expeditionem.

Canonicus ipeditus, q ad actū electiōis procuratorē nō legitime cōſtituit, an debeat iterū citari.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Monach. ſi non aſſumatur vnus ex duobus, qui proſequatur electionem iam factã, hic imminet periculum: ſed nullum periculum, ſi vnus de collegio non mittatus ad electionem faciendam.

ſtituit indiſcrete [a]

¶ *Procurator ad eligendum conſtitutus, vnum nomine ſuo, & vnum nomine domini ſui eligere nõ poteſt: niſi à domino de certa perſona ſpeciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porrò [b] cum vnus eſt procurator ſimpliciter cõſtitutus: ſi is vnum ſuo, & alium domini ſui nomine in ſcrutinio nominandum duxerit, nihil agit: [c] niſi de certa [d] eligenda perſona ſibi dominus dederit ſpeciale mandatum: tunc enim in illam [e] eius, & in aliam ſuo nomine licite poterit conſentire. [f]

¶ *Canonicus abſens (licet nullus de capitulo eius procurator eſſe velit, & ipſe procuratorem, qui non ſit de capitulo, nolente capitulo deputare non poſſit) votum per literas exprimere non poteſt: cum cuiuslibet votum ſit ſecreto, & ſigillatim in ſcrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Abſens [g] † quoque (licet nullus de collegio velit eſſe procurator [h] eiuſdem, nec ipſe, nolentem [i] capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votũ ſuum: [k] quod non eſt ante ſcrutinium, ſed in ipſo ſcrutinio ſecrete & ſigillatim tantummodo exprimendum. [l]

a ¶ Indiſcrete.] nõ enim dẽnt ſtulti melioris eſſe ꝯditionis quã periti. ĩ. de præben. cum qui beneficium.

b ¶ Porro.] Secũda pars: Hic approbatur opinio Vincent. & Compoſtel. ſ. eo. qa propter. & Abbatis eo. tit. in antiq. c. cõgregato. tamen Goff. & Hoſtien ibi notãt, quòd ſatis poterat dici valere, cũ in diuerſos conſentit: dũmodo neuter ſit malus; quod falſum eſt, vt hic vides.

c ¶ Nihil agit.] Ratio: qa qua conſcientia tenetur meliorẽ eligere ſuo nomine eadem ratione tenetur ad idem nomine dñi ſui, ad hoc 45. di. ſicut non ſuo. & inf. de reg. iur. ꝙ alicui & incerta videntur hac vota ſ. eo. tit. c. 2. quod dicit nihil agit: ĩtellige, qa neutrũ votum valet: & eſt ſimile quod dicimus in delegato, qui ſubdelegationẽ recipit a ſocio. ſ. de offi. deleg. ſuper queſtionum. in §. ſi vero.

[Glo. ſeq. dicit quid approbat, & quid reprobat: ſcd'o querit & ſoluit: & ſolutioni obijcit & reſpondet. Iterum quærit & diſtinguendo reſpondet.]

d ¶ De certa.] nota approbatã opinionem Compoſtel. & Inn. & reprobatã opinio. Vin. qui dicebat ſ. eo. congregato. quod non poterat fieri compromiſſum vel mandatum procuratori de certa perſona: dicebat enim, ꝙ videbat ſingularis electio, & ſic nõ valebat. ſupra eo. in anti. In Geneſi. Item talis commiſſio eſt cõtra conciliũ, quod requirit, ꝙ committat vicẽ ſuã: ſed iſte non committit vices ſuas. qui dat mandatum de certo eligẽdo: ſed falſum ẽ, vt hic patet: & de hoc per Abbatẽ ſ. eo. congregato. Sed numquid procurator ad eligendũ datus poterit alium ſubſtituere? Dic ſecundũ Compoſt. ꝙ ſic: † quia procurator eſt ad negotium; qui alium procuratorẽ dare poteſt. inf. de procu. c. i. §. procurator. ff. man. ſi procuratorem. §. ſi quis mãdauerit. Eſt tamen arg. contra. inf. de off. dele. is cui & ſup. de off. deleg. c. vlt. §. is autem cui. Solu. illa loquuntur in iudicib. non in procuratore. Item quæro numquid procurator datus ad eligendũ, compromittere poterit? Dic ſecundũ Compoſt. ꝙ ſi liberum mandatum habuit compromittere poterit: quia id poteſt, quod dominus: ſi autem ad certã perſonam, tũc compromittere non poteſt: quia ſola neceſſitatis forma, ſcilicet ſcrutinij, tunc intelligitur demandata. arg. ff. de pœ. licet. §. ſi ſeruus.

† Verũ ẽ ſi hẽt mãdatum de certa pſona, ſecus ſi de ĩcerta. Fon.

e ¶ Illam.] certã perſanam, de qua habuit mandatũ expreſſum, & nota illam, quia aliam eligere non poteſt: quia faceret contra formam mandati ſupra de reſcrip. cum dilecta, & ff. man. diligenter. & inf. de prẹb. cui de non.

[Glo. ſeq. arguit, & remittit.]

f ¶ Conſentire.] not. arg. quòd habens ſpeciale mandatũ, id poteſt quod aliàs nõ poſſet: ad idem. ĩ. de procu. c. i. & vlt. & facit ad quæſtionem, quam hoc anno diſputaui: an delegatus ab alio, quàm a principe. habens ſpeciale mandatum ſubdelegandi, ſubdelegare poſſit: & de hoc dicã. inf. de offic. delega. is cui.

[Gloſſæ duæ ſeq. cũ penul. dicũt quid approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Abſens.] hic in primo dicto ap̃pbaſ gl. Ber. ſupra eo. quia propter. in glo. penu. & omnium modernorum: idem ibi notantium: ſed in ſecũdo puncto reprobatur eiuſdem. Ber. opinio in eadem glo. & quaſi Hoſt. cõſentiebat, ſed idem Inn. & Ber. & Compoſtel. cõtra. & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc literam. de ſupradicto abſente, qui compromittere poteſt: ſcilicet iuſte impedito, & exiſtente in loco, de quo, &c.

† Not. ꝙ offictũ p̃curatoris a principio ẽ uoluntariũ, & ſic non ꝯpellitur quis illud recipe, ſecus ſi illud acceptaſſet, ut de cle. i. de procu. D. ãicus.

h ¶ Procurator.] dicebat Goffr. ꝙ putabat talem canonicũ indirecte contemni: Alij dicebant, quòd compelli debebat aliquis de capitulo. ut ab ipſo mandatũ ſuſciperet: ſed nõ eſt verũ, a principio enim nullus compellitur procuratorẽ recipere. C. de procu. inuitus. Inſti. mand. §. mandatum. Ioan. And.

i ¶ Nolente capitulo.] Si enim capitulum vellet: bñ tũc poſſet extraneũ deputare, ſed inuito capitulo nõ: & ſic debet intelligi decre. quia propter. extraneũ. n. etiam ſine mandato admittere poſſet, & ibi præiudicare: & in extraneum etiam compromittere. ſupr. eo. in anti. cauſam. cum ſi.

k ¶ Votum ſuum.] Ber. contradicebat, ita tñ ꝙ publicatio ipſius uoti fieret tãtum cum aliorum fiebat publicatio: ſed nõ inſpexit, ꝙ non ſolum publicatio, ſed etiam expreſſio in ſcrutinio tãtum fieri debet, ut ſequitur.

ADDITIO. Et per hoc patet, ꝙ neque in littera aperta poſſit mitti ſchedula incluſa aperienda in ſcrutinio, continẽs nomen eius, in quem ille cõſentit: & licet Ioan. Mona. hoc dicat ſub dubio forte, tu dicas aſſertiue. Io. And.

[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]

l ¶ Exprimendũ.] nota, non ſola publicatio inſpicitur, ſed etiam expreſſio. Sed 5. ſ. proxi § ubi exprimit votũ conſenſus ante ſcrutinium, dãdo ſ. procuratori mandatũ de certa perſona eligenda. Solut. falſum eſt, ꝙ tunc exprimat uotum, ſed mandatum dat de uoto exprimendo: ſicut aliud eſt inueſtire, aliud mandare de inueſtiendo. de his quę fiunt a maior. par. cap. ex ore. Vnde aduerte, pone, quòd procurator, qui mandatũ habuit de certa perſona eligenda, nõ eligit: ille electus fuit a quibuſdam alijs, nũquid uox illius abſentis & mãdãtis augebit numerũ illius ut poſſit dicere, ꝙ electus ſit a decẽ: quia nouẽ alegerunt, & decimus mãdauit de eo eligendo? Abſit. Dico ergo quòd aliud eſt dicere, conſentio in talem, & hoc debet fieri in ſcruti-

ſcrutinio & ſecreto,& ſigillatim,vt hic,& tali modo conſentit in ſpirituale matrimonium:& aliud eſt dicere, demādatum Titio de tali eligendo: quia iſtud nō eſt votum, nec per hoc contrahitur matrimoniū : & ideo ante ſcrutiniū fieri poteſt:vt ibi. Sic vides in matrimonio carnali, aliud eſt cōtrahere. aliud eſt dare mādatum de contrahēdo: hinc eſt,ꝙ qui cōtrahit, amplius non pænitet: ſed qui mādatū dedit,pænitet ante contractum, ī.de ꝓcu.c.vl.ſic ergo intelligas,nec ſimilitudinem dicas, vbi nō eſt Ioan.And.

¶ Idem.

¶ Si apparet coelectus vel ſe opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in eccleſia crida generalis, quòd ſe confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio aſſignato: aliter confirmatio facta non tenet, Ioan.And.

CAP. XLVII.

QVoniā [a] electione [b] non in cōcordia [c] † celebrata, ſuperior, ad quem electionis ipſius confirmatio pertinet [d], conſueuit interdum ſuæ confirmationis celeritate [e], præferens [f] cupiditatem [g] propriam iuri [h], & inordinatum effectum etiam æquitati, competitorem aliquando, vbi alius, vel eos, qui ſe volunt opponere, quando electus eſt vnicus [i] ſupplantare: dum nullis vocatis, & non diſcuſſo negotio [k] per repentinam confirmationem cito (contra doctrinā Apo-

† Quæ electio dicaſ concors. & q̄ nō, no. in c. quorūdā. ſ. eo. vide glo. in c. 1. ſ. de maio. & ob. Barbatiā cōſi. 1. vol. 1. & late Alex cōſ. 48. inci. ī cauſa vertēte. vol. 7

QVoniam.] Hæc eſt ſolemnis decretalis. & quotidie practicatur. Diuidiſ autem in tres partes. Primo ponit ꝯfirmātium abuſum, quem prohibet cum decreto: Secūdo ponit vocationis formā, ibi. Vocationem. Tertio ad electionē cōcordem hoc protogat:ibi, Quæ etiam.

ADDITIO. Qui autem corrigat,non dico reprobet, videbi: in gloſſa dicebamus.& ſuper ea. Ioannes Andreæ.

CASVS. Vacante eccleſia Pictauen.canonici illius eccleſiæ conuenerunt in vnum,tractacturi de electione futuri ꝑlati: tractactu inter ſe habito, quendā Titiū elegerunt,& aliqui ſe oppoſuerunt illi electioni: vel fuerunt duo electi:vnus iſtorum electorū acceſſit ad ſuperiorem, & declarauit, ꝙ ipſe fuerat electus in epiſcopū eccleſię Pictauen. vtrū ſuperior poterit illū confirmare abſque cauſæ cognitione, non vocato coelecto vel opponente; Reſpondet ꝙ non Sed quid ſi electio fuit facta in concordia: vtrum ſuperior illam electionem ſine vocatione, & citatione illorum, quorū intereſt,poſſit confirmare? Reſpondet ꝙ nō:immo illi,quorum intereſt, ſunt vocandi & citandi peremptorie.Sed quæritur qualiter ſunt ipſi citandi? R̄ndet Romanus Pontifex cum diſtinctione: quia aut ſunt aliqui opponentes,vel eſt competitor, ſiue coelectus. & tales ſunt nominatim & peremptorie citandi,vt ad talem diem veniant dicturi cauſas,propter quas electio non ſit cōfirmanda Sed ponamus, ꝙ electio fuit facta cōcorditer?Reſpondet ꝙ tunc citatio dēt eſſe generalis:videlicet vt ſi ſint alliqui,qui velint ꝓtēdere aliquas cauſas,quare electio non ſit confirmanda, ꝙ ipſi compareāt peremptorie ad talem diē: & poni debet citatio illa peremptoria in valuis illius eccleſiæ, de cuius electionis confirmatione tractatur, aliàs cōfirmatio non valeret.Hel. Regier. Nota primo, ꝙ iudex non debet eſſe nimis feſtinās, & celer ad ſententiam proferendam. Ad hoc ſupra de reſtitutione in integrum, cap cum ex litteris. & infra de re iudicata. cum æterni.Nota ſecundo,quòd actus dicitur repentinus, qui fit ſine citatione & cognitione requiſita. vide text.48.diſt.c 2.Dominicus.

[Gloſſa prima ſummat.]

a ¶ Quoniam.] Si apparet coelectus, vel ſe opponens ei, qui cōfirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet crida in eccleſia generalis: quòd ſe cōfirmationi volentes opponere,veniant peremptorio aſſignato:aliàs confirmatio facta non tenet.

[Gloſſa ſequens ſoluit duo dubia, de tertio remittit.]

b ¶ Electione.] idem dicam de poſtulatione, cū eadem ſi ratio: quod verum puto in admiſſione poſtulationis. quæ fit a ſuperiore illo, qui poſtulatum admittendo confirmat:ſecus in eo, qui poſtulatur a ꝑlato ſuo, vt monachus electus in epiſcopum ab abbate: quia in ea nō fiet vocatio. Et idem puto in præſentatione. vt etiam ille, cui fit præſentatio, ſeruare teneatur hāc decre. & ſic ſeruaſ. De collationibus dicam in fin cap.

c ¶ Non in concordia] idem ſi in concordia quoad vocationem faciendam, vt dicitur in ſi.Ioan. Andreæ.

d ¶ Pertinet.] verbū hoc late patet.ff. de verborū ſignificat. verbū pertinere. vnde intelligo ſiue ꝑtineat iure cōi, vt ad epiſcopū. 16. q.7. nullus omnino ſupra de hæretic. cum ex iniuncto. ſiue iure ſpeciali:puta, ex priuilegio vel conſuetudine præſcripta, ſiue iure delegato: quia omnes habebunt hāc formam ſeruare. — Pertinere verbum qualiter itelligaſ.

[Glo.ſeq.de celeritate ponit quoſdam caſus, quib. approbatur,& quoſdam quibus reprobatur.]

e ¶ Celeritate.] nota,quòd hic reprobatur celeritas: & eſt generale in omnibus perſonis promouendis.8. quæſtio.2.dilectiſſimi. Item propter rei nouitatem.23. diſtinct. communis filius. vbi de hoc per Archidiac. 43.diſtinct.cap.1.vnde Paulus.Item propter reuerentiam ſacramenti recipiendi. de conſecrat diſtin.4. Iudæi.Item propter metum incommoditatis emergentis. 12. quæſt.2.ſine exceptione. Item propter honeſtatem, vt res carior habeatur.27.quæſt.2 inſtitutum. Item propter certitudinem habendam,vt 17.quæſtio. 2.ſi quis incognitus Item propter reuocandi difficultatem, vt in dandis ſententijs.2.quæſt.1. Deus omnipotens.& hic.vel in ipſarum executione.11. q.3.cum apud. idem in legibus condendis 4.diſt.In iſtis. Item propter rei dignitatem. 61. diſtinctio. miramur. Item propter periculoſam ſacramenti iterationem.de cōſecra.diſtin.4.cum itaque.Interdum autem deſideratur acceleratio propter metum contaminationis.8.diſtin. mala.propter metum defectus.5 diſtin.baptizari.propter metum vſurpationis. 35. quęſtio. 9. loci propter magnitudinem tranſgreſſionis. 27. quæſt. 1.ſi cuſtos. propter inobedientiæ culpam.12.quæſtio.2 qui & humanis.propter debitum obedientiæ.93.diſt. c.1.ꝓpter rectitudinem diſpenſationis 45.diſt. diſciplina.ꝓpter periculum imminens,vt in vacatione eccleſię.ſ.eod. in ant. cum inter vniuerſas.vnde & cautio dāni infecti celeritatem deſiderat.ff de dam. infe.l.1.& idē in ſimilibus, vt ſ.de re iud.c.2.de reſeri.in ant.ad hoc. vbi ex certa cauſa idem eſt reperiri. — Celeritas In quibuſdā caſib. reprobaſ, & ī alijs deſideraſ

f ¶ Præferens.] ſic ſupra eod.tit.auaritiæ.& cap.quorumdam.

g ¶ Cupiditatem quæ omnium malorum radix eſt. 47.diſt.bonorum.de pæni.diſt.2.quia radix.

h ¶ Iuri.] quod facere non debet 7. quæſtio.1.ſi quis epiſcopus.in fi.

i ¶ Vnicus.] ſim.ſ eo.cupientes.§. ſi vero.

k ¶ Non diſcuſſo negotio.] male faciunt & puniūtur ſi promouent indignum, vt ſupra eo.nihil.eſt.& ſupra de præben.graue.

ſtoli a) imponit manus b electo: Nos volentes huic morbo c & fraudibus d obuiare: præſenti conſtitutione ſancimus, & confirmationes tales e viribus omnino carere, ipſaſque decernimus irritas, & inanes f. ¶ Vocationem † autem huiuſmodi nominatim g, vbi eſt collectus, vel apparet oppoſitor †, aliàs generaliter h in eccleſia, in qua electio facta eſt, vt ſi qui ſint, qui ſe velint opponere i, compareant aſſignato peremptorio k termino competenti l, faciendam eſſe cẽſemus. Quæ m etiam ſi electio in concordia celebrata fuerit, volumus obſeruari n.

TITVLVS VII.

De renunciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Romanus Pontifex poteſt libere Papatui renunciare. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. I.

Voniam o † aliquid curioſi p diſceptantes de his, quæ

1 Tim. 5.

a ¶ Apoſtoli.] Pauli 1. ad Timo. 5. 24. diſt. §. 1. 78. d. quid eſt manus cito. ſ. eo. in ant. cum nobis olim.
b ¶ Manus.] confirmatorias, de quibus loquimur.
c ¶ Morbo.] nã quod medicamenta morbis exhibẽt hoc iura negotijs: in auth. hęc conſtitutio innoc. conſtit in prin. coll. 8.
d ¶ Fraudibus obuiare.] quod faciendũ eſt. ſ. eo. auaritiæ. & c. commiſſa & j. tit. proxi. c. 2.
e ¶ Tales.] ſ. factas nõ vocatis competitoribus: vel his q ſe vellent opponere, ſi qui eſſent.

[Glo. ſeq. ponit qd prius tenebatur: quęrit, & ſoluit diſtinguendo.]

f ¶ Inanes.] dicebamus olim: & not. de hoc Innoc. & Hoſt. ď appell conſtitutis 2. de do & contu. in antiq. c. cũ olim. ꝙ ↄfirmatio facta vocatis his qui vocãdi erãt, & cũ cauſæ cognitione, habet vim diffinitiuæ: hinc ẽ, ꝙ reuocari nõ poterit, & ſi appelletur, appellari pot vt a diffinitiua. Si aũt fiat ſine cauſæ cognitione, & non vocatis vocandis. vim hẽt interlocutoriæ. ibi de hoc plenius per eos videre potes. 1 Sed hodie non valet confirmatio ſine vocatione huius decre vt hic vides. Quid ſi ſic confirmatus adminiſtrat? Satis crederem, ꝙ ſi errauit in facto, quia credidit vocationẽ factã, q̃ facta non erat, excuſetur à pœna decre. ſ. eo. auaritiæ. & c. qualiter. maxime cũ vocatio & citatio iſta ſit ſuperioris officium, & non partis. Sed ſi errauit in iure, cum a dicta pœna non crederẽ excuſari. ad hoc j. de reg. iur. ignorantia. cum ſuis concor.

† Vide Romanũ cõſil 342. & Barbatiã cõſ. ul. volu. 4.

† Not. text. & vide Inn in cap. inter quattuor. de mai. & obedi. & Doc. in l. ſi. C. de iure delib.

1 Ita. n. tenebãt p̃dicti Doct. ibi, & in decret. cũ dilecti. e. tit. ad fi. & c. nihil ẽ, & vide ꝙ ibi dixi i glo. dicebat & Cõ poſt. eo. ti. ꝙ ſicut. ꝙ non erat neceſſe vocationem fieri. & ſuo tpe verũ dicebat. & ſic ſeruabaẽ ꝑ illa loca. qb. per prouinciaſia, vel ſynodalia ſtatuta erat ꝓuiſum ꝯtriũ vt Bono. Ioan. An.

g ¶ Nominatim.] ſim. j de ſent. excom ſtatuimus.
h ¶ Generaliter.] & publice: quia talia edicta in publico proponi debent de poſtu. c. 1. ꝙ eſt ↄ illos, q ad huc fraudem faciunt cõſtitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.

ADDITIO. Concor. quod not. in cle. eo. tit. cãm, §. verum. in 4. glo. Ioan. And.

i ¶ Opponere.] ne electus confirmetur.

Glo ſeq. quærit, & remittit.]

k ¶ Peremptorio.] numquid poſt hunc terminũ veniens audiretur? Super hoc dic vt ſupra qui ma. accuſa. poſ. cũ in tua. [Vide ſecundam quæſtionem quã poſui ſup regula, mora. j. de reg. iur. & ſcripſi in Spec. de cita §. viſo. in princ. Io And. Officium tamen iudicis in his non quieſcit vt ſ. eo cum. nobis olim.
l ¶ Competenti.] ſecundum locorum diſtin iam, perſonarum, & negotij qualitatem. Ioan. And.
m ¶ Quæ.] ſcilicet dicta de vocationibus faciendis, & quod non valeat confirmatio aliter facta.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.

n ¶ Obſeruari.] qd in prouiſionibus, vel collationib. nũquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutũ puto & in his hæc fieri: non tamen credo de verbis, vel mẽte huius iuris hoc eſſe. & facit j. de præben. cum in illis. & optime eo. tit. licet epiſcopus. Ioan. And.

DE RENVNCIATIONE.

¶ Dictum fuit ſupra tit. proximo de elect. verũ quia nihil eſt ſub ſole adeo tam firmum, quin rumpatur: & electio rumpitur per renunciationem: ideo ad nos informandum qualiter rumpatur electio, annectitur præſens rubrica de renuntiatione.

Voniã.] Diuidiẽ in tres partes ſm Io. An. In prima poniẽ cã cõſtitutionis Cæleſtini: In ſcda ipſius cõſtitutionis mens ibi Cęleſtinus. In tertia ex duplici cã illam inter has cõſtitutiones ĩterſerit: ibi, Nos igitur. Ioan And.

CASVS. Papa vidẽs ſe impotẽtẽ ad regẽdũ vniuersũ orbẽ: vult renunciare Papatui: an poſſit? vẽ ꝙ nõ: qa obtinẽs adminiſtrationẽ eccleſiaſticã, nõ põt illi renũtiare & reſignare niſi in manib. ſuperior. c. admonet. & c. qđ in dubijs. eo. tit. I antiq. modo Papa nullũ hẽt ſuperiorẽ. Nõ obſtãte tñ iſta rõne dubitandi, decidiẽ ꝯtriũ: videlicet ꝙ põt renunciare Papatui: & vacat ipſe Papatus ita ꝙ Cardinales poſſunt aliũ eligere: Et iura loquentia, ꝙ obtinens adminiſtrationẽ eccleſiaſticã non poteſt renũciare, niſi in manibus ſuperioris, intelliguntur qñ talis renuncians habet ſuperiorẽ. Statutum ſi. tenorem: quia ipſum ſtatutũ non inſeritur hic de verbo ad verbum: ſed ſolũmodo tenor ipſius. Nota, ꝙ nimia curioſitas eſt reprobata. 37. diſt. ſacerdotes. Nota reprehenſibile eſſe ſapere vltra q expediat: & maxime in his quæ ſunt fidei, in quibus ſimplicitas cõmendatur, de quo de ſum. Tri c. 1. in anti. Nota inſup. ꝙ ſubſiſtente iuſta cauſa. põt Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex iſto textu, ꝙ beneficiatus habens ſuperiorẽ, non põt dimittere beneficiũ, & ſe exonerare ab obligatione, qua eſt aſtrictus: niſi in manib. ſui ſuperioris: & tũc requiriẽ cõſenſus ſuperioris ita ꝙ ſuperior poſſet ipſum cogere, vt reſideret: quia obligatio licet ab initio ſit voluntatis, tñ ex poſtfacto eſt neceſſitatis: & iſtud verum niſi ſubeſſet iuſta cã: nam tunc poſſet ſuperior compelli ad acceptandã renunciationem c niſi. de renun. eo. titu. in antiq.

† Vide Ludouicu Gomezium in regula cl. cell. de infirmis reſignantib. q. 1.

[Prima gloſſa ponit caſum.]

o ¶ Quoniam.] Quia quidam plusq̃ expediret curioſi, referebant in dubium, an Papa poſſit renunciare *Pa*patui: Cæleſtinus quintus dum p̃ſideret eccleſiæ Romanæ regimini, ſtatuit de conſilio & aſſenſu ſuorũ fratrũ, ꝙ ſummus Pontifex libere poſſit renũciare Papatui: Quod ſtatutum ne obliuioni daretur, & de p̃dicto caſu dubitaretur vlterius: inter alias huius ſexti libri conſtitutiones de fratrum ſuorũ conſilio dñs Bonifac. hic redegit ad perpetuã rei memoriã. Io And.
p ¶ Curioſi.] q i maiores curas exhibere volũt, quã res exigat. ad hoc 4. diſt. denique de conſecra diſt. 5. quinque modis

ADDITIO. Et ff de nouatio doli. in fi. 49 diſt. c. 1. verſ. paruo autem naſo. & ſ. eo. lib. de poſtul. c. 1 in prin Ioan And.

q ¶ Expediunt.] qđ faciendum non eſt. C. de ſumma trin. l. nemo. infra de hæc. cap. 2 & infra de re iudi. abbate. ad fi.

a ¶ Apoſto-

& plura ſapere, quàm oporteat, contra doctrinam Apoſtoli [a], temere appetentes, in dubitationem ſollicitam [b], an Romanus Pontifex (maxime [c] cum ſe inſufficientem [d] agnoſcit ad regendam [e] vniuerſalem eccleſiam, & ſummi Pontificatus onera ſupportanda) renunciare valeat Papatui: eiuſque oneri, & honori, deducere minus prouide videbantur [f]: Cæleſtinus Papa quintus prædeceſſor [g] noſter, dum eiuſdem [h] eccleſiæ regimini præſidebat, volens ſuper hoc hæſitationis cuiuslibet materiã amputare, deliberatione habita cum ſui fratribus [i] eccleſiæ Romanę Cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) de noſtro, & ipſorum omnium concordi cõſilio & aſſenſu, auctoritate Apoſtolica ſtatuit [k], & decreuit: Romanum Pontificẽ poſſe libere reſignare [l].

¶ Nos igitur, ne ſtatutum huiuſmodi per temporis [m] curſum obliuioni [n] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [o] diſceptationem vlterius deduci contingat: ipſum inter conſtitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [p], de fratrum noſtrorum conſilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ *Si in fraudem expectantis primam vacaturum, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere: immo illa dimiſſa expectabit aliam ſine fraude vacantem: Et ſi illi renuncianti illa pinguis poſtea conferatur: hoc ipſo probata ſit fraus, & carebit vtraque.*

Paulus ad Rom. c.12.

a De hoc articulo, q valde eſt cõtrouerſus, cõſulẽdi sũt Doctores tum theologi, tum canoniſtę.

a Vidẽ Albertũ Pighiũ Cãpẽsẽ li.4. c.2. de eccleſiaſtica hierarchia, vbi late de hoc.

a ¶ Apoſtoli.] Pauli epiſtola ad Romanos, cap.12. & habes eadem verba 43. diſt. ſit rector.

b ¶ Sollicitam.] vide infra deducere minus prouide videbantur.

c ¶ Maxime.] comparatiuum: vnde etiam ſi ſufficiẽs ſit, renũciare poterit vt per inferiora patebit.

{Glo. ſeq. primo ponit dubiũ, ſcdo notat, dat ſimile, & exẽplificat.}

d ¶ Inſufficientẽ.] pp hoc tñ nõ poſſet deponi. quia pp ſolã hereſim: deponit. 40. diſtin. ſi Papa. ſed alij p̃lati pp inſufficiẽtiã bene deponũtur, & eccleſiaſtici & ſæculares. 18. q. 2. quis abbas. 15. q. 6. alius. & propter negligentiam 81. diſtinctio. dictum. ſupra de hæret. excommunicamus. in fi. Et nota, quòd licet omnis ſufficientia eſſe dicatur in Papa: ita q oia iura in pectoris ſcrinio habeat. ĩ. eo. tit. de cõſt. c. 1. tñ interdũ inſufficiẽs eſſe põt, vt hic, & interdũ eũ fallit obliuio. 23. diſt. p̃terea. vbi de hoc. ſic ſedes ipſa aut ſanctũ inuenit, aut ſanctũ facit. qs. n. ſanctũ dubitet quẽ apex tãtæ. &c. 40. diſ. nõ nos & tñ hæreticus poſſet eſſe 2. & pp hæreſim deponi. ea. diſt. ſi Papa. & poſſet ex multis ſurgere inſufficientia hæc, vt ex defectu litteraturæ, ex ſenectute, ex infirmitate, vel ſimilibus. Ioannes Andreæ.

e ¶ Regendam.] ad quod ex officio ſuo tenetur, vt in procemio huius libri.

{Gloſſa ſequens ponit rationes contrarias, & eis reſpondet.}

f ¶ Videbantur.] & erat ipſorum ratio motiua: quia qui renunciat debet in manibus ſuperioris & aliter matrimonium ſpiritua le non diſſoluitur ſupra eod. de renun. admonet ſed Papa ſuperiorem non habet: ergo renunciare nõ poteſt. Item fungitur vice Dei, quas vices ſic vr̃ oſſibus habere annexas, q a ſe abdicare non poſſit. ad hoc de ſta. mo. cum ad monaſteriũ. in fi. Multæ aliæ rationes inducuntur: vt ſcilicet q a Papatus a ſolo Deo eſt: & quæ a Deo ſunt vel cõmittuntur, ab inferiori tolli non poſſunt: Ergo Papalis dignitas a Deo commiſſa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli non poteſt. Item nullus põt auctoritatem vel poteſtatem auferre, quam conferre nõ poterit: ſed Papalem auctoritatem nullus conferre põt, niſi Deus: ergo nec eam auferre: quod fieret ſi valeret renunciatio. multas alias rationes vide hic p Io. An. in ſua nouella.] Sed cõtriũ verũ eſt, vt hic vides, & pbatur ex eo, q a Marcellinus renũciauit Papatui, cui ſubſtitutus fuit Marcellus. 21 diſt. nunc autem. Item Clemẽs renũciauit Papatui, cui ſucceſſit Lin⁹: & eo mortuo, Cletus: & illo mortuo iterũ ſucceſſit Clemẽs, vt in chronicis. & vide hoc de 8. q. 1. c. 1. hinc diſputat hic mundus, &c. & hanc opinionem approbauit Io. 7 q. 1. c. non autẽ. Ad id quod dicitur, q renunciatio fieri debet in manibus ſuperioris: fateor id verũ vbi eſt ſuperior: Sed hic propter impoſſibilitatem ius illud ſeruari non poteſt. & facit optime ĩ. tit. pxi. indemnitatibus 9. penul. & ĩ. eod. licet ꝺ vitãda diſcordia. in fi.] Io Mona. alleg. ff. de ijs, quæ in teſta. delen. l. pxime, melius facit tit. ſeq. de hę re. init l. & hoc Tiberi⁹] Itẽ inferiores p̃lati a ſuis p̃latis confirmantur & inſtituũtur: vnde nõ eſt mirum ſi ſine ipſorum licẽtia renũciare nõ poſſũt: Sed Papa à nemine cõfirmatur, vnde ſicut ſine ſuperiore inſtituitur: ita ſine ſuperiore renunciet. ad hoc ĩ. ꝺ reg. iur. c. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q ſicut populus Romanus penes quẽ erat sũma poteſtas lege lata, illã trãſtulit in principẽ. Inſti. de iur natura. §. ſed & q principi. Sic & Papa q hẽt poteſtatis plenitudinẽ, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioannes Andreæ.

{Glo. ſeq. ponit differentiam}

g ¶ Prædeceſſor.] cũ dignitas vacat alias quàm per mortem, ſucceſſor non congrue dicitur prædeceſſor: ſed dicere deberet præceſſor. Prædeceſſor enim idem quod p̃decedens: niſi dicere velis, quòd quomodocumque vacet prælatura, quo ad illam deceſſiſſe putatur. & eſt expreſſum 7. quæſtio. 1. §. ecce in quibus. & 33. quæſt. 1. §. 1.

h ¶ Dum eiuſdem.] poſtea enim ipſius cõſtitutio nõ valuiſſet: quia Pontifex non erat, vt ĩ. patebit.

i ¶ Fratribus.] Cardinales ergo fratres vocat: cum de ipſis permixtim loquitur infra de officio legati. officij.

k ¶ Statuit.] credendum eſt Papæ hoc referenti. ĩ. de teſti. cum a nobis. in fine.

l ¶ Reſignare. hoc expreſſe notat. Ioan. 7. q. 1. non autem. in glo. magna. in fine. & facit quod not. 79. diſt. ſi quis pecunia. 18. q. 2. quàm ſit.

m ¶ Tempus.] hinc eſt, quòd antiquorum memoria melius præſcripta tenetur, & de hoc vide quod nota. ſupra de proba. tertio

n ¶ Obliuioni.] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare, &c. vt ſupra, vt eccleſi. benefic. vt noſtrum.

o ¶ Recidiuam.] quod eſſe non debet, vt ſupra de verborum ſignificatione ex parte, ſecundo, cum ſuis concordantijs.

p ¶ Memoriam.] facit infra de re iudicata, ad Apoſtolicæ. in ſuperſcriptione. & quod ibi dicam in prima gloſſa.

SI te p̄ębendā.] Fraudulentia renũciatio non nocet expectanti. hoc dicit, ſecundũ Zen. Prima prouidet impetrantib. cõtra fraudes. de quarum coniecturis ponit exempla, ibi, Vt quia. Secũda, ibi, Cęterum, conuincit, & punit fraudulentos.

¶ Præſupponendum eſt ꝓ intellectu huius ca. ꝙ Papa aliqñ ſcribit ꝓ aliquo ſub iſta forma, Mandamus, quatenus tali ꝓuideas de p̄benda vacãte, ſi qua uacet in tali collatione, alioquin đ prima uacatura. Aliquotiens Papa ita ſcribit, Mãdamus quatenus tali ꝓuideas de p̄benda primo vacatura tali collatione, ſi ipſam præbendã duxerit acceptandã, alioquin de illa quã ipſe acceptandã duxerit. In primo caſu iſte pro quo ſcribit Papa, non poterit petere niſi primo uacaturam, fallit in caſu huius. ca. uidelicet quãdo uacat in fraudem impetrantis.

† Hodie gr̃æ quę dñr expectatiuæ, ſi ue ad uacatura, oĩno ſublatæ ſunt ꝑ Cõc. Tri. ſeſ. 24. de ref. c. 19.

CAP. II.

SI te præbendam [a] † vel dignitatem in aliqua eccleſia proximo [b] vacaturam, auctoritate Apoſtolica [c] expectante, aliquis præbendam ſeu dignitatem [d] tenuem obtinens in eadem, [e] fraudulenter ei renunciet, [f] ut illa [g] primo ſic vacante, præcludatur tibi [h] via per conſequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicuius, [i] vel aliàs [k] in ipſa eccleſia creditur veriſimiliter in proximo [l] vacatura: per renunciationem huiuſmodi (dummodo de præmiſſa fraude appareat, ſaltem per aliquas probabiles coniecturas. [m] vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam, vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: uel aliquid aliud imminebat, propter quod illius præbenda, ſeu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus ob

CASVS. Papa volens mihi facere gratiam in aliqua eccleſia, mãdauit alicui ep̃o, vt mihi prouideret de p̄benda primo vacante in tali eccleſia, ſi qua vacaret; alioquin de proximo vacatura: Tractu temporis cum ſperaretur vacare quædã præbenda pinguis, quia forte canonicus erat ſenex: vel fecerat tractatũ de intrãda religione, vel volebat redire ad ſæculum, cum nõdũ eſſet in ſacris: Quidã aduerſarius meus ꝓſequẽs me odio, vt me fruſtraret illa præbẽda, quia habebat vnã præbendam modici valoris, ſorte vnius floreni, fecit vacare ſuã præbendam per renunciationẽ: nolo illam acceptare: poſtea vacat pinguis præbenda: volo illam petere: an poſſim? Reſpondet Romanus Põtifex, ꝙ ſi appareat per coniecturas, ꝙ illa renunciatio fuit facta in fraudem, poſſum illã præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendã pinguem. Sed ponamus, ꝙ p̄benda pinguis fuit collata illi canonico, q renũciauit præbendã modici valoris: vtrũ coipſo, ꝙ fuit ſibi collata, ſufficienter ſit probata fraus? Certe ſic: nec requiritur alia probatio fraudis: iõ dẽt ipſe priuari vtraque præbẽda, ſcilicet illa cui renunciauit. & illa pingui, q̃ fuit ei collata. Nota primo differentiã inter præbendã & dignitatem, & ſic patet, ꝙ canonicus nõ dicitur habere dignitatẽ. ad hoc ſ. de reſcriptis, ſtatutum. in principio. de cõſuetudine, capit. 1. eod lib Nota ſecundo, ꝙ habens gratiam ad ꝓximum beneficiũ vacaturũ, non põt acceptare aliud: niſi fraudulenter introducaẽ vacatio primi. Dñicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dubium ſoluit.]

a ¶ Si te præbendam.] Si in fraudem expectantis primã vacaturam, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat., nõ tenetur expectans illã recipere, immo illa dimiſſa expectabit aliã ſine fraude vacantem: Et ſi illi renuncianti illa pinguis poſtea cõferatur: hoc ipſo probata ſit fraus, & carebit vtraq;. Scire debẽs, ꝙ quia nemo videtur fraudare eos, qui ſciũt, & ↄſentiunt, vt ff. de reg. iur. nemo videtur infra eod. tit. ſcienti. puto nec decr. iſtam, nec eius pęnam locum habere, vbi expectans cõſentit: quia hoc ſciens voluit illam tenuem habere: pone enim quod plus ſibi placet: ꝓuiſo tamen quòd non committatur ſimonia.

ADDITIO. Et hæc quæſtio inter quæſtiones collatas in hoc ſtudio fuit prima in ordine diſputata ꝑ domininũ Henricum Anglicum, ponebant tamen terminos, ꝙ renunciatio & collatio fuerãt factæ clandeſtinę, & ſup hoc fundabat ſolutionẽ ſuã quare dicebat illas nõ ualere. Ioan An.

b ¶ Proximò uacaturam.] debebatur. n. ſibi primò uacãs, ut ĩ. de præben. ſi clericus: & ſic per fraudes videbatur via p̄cludi ad aliã: ſecus ſi hẽret litteras ſup ea, quã duceret acceptandam, quia tunc fraus iſta ſibi nõ p̄cluſiſſet viã, quod eſt verum, niſi acceptaſſet primam, quæ vacaret, quòd põt: licet certã & nominatam talis acceptare nõ poſſit. infra de cõceſſio. præben. necaptandæ. quia tunc per omnia idem.

c ¶ Apoſtolica.] qđ eſt etiam in caſu decretal. infra de præben. hi qui. & capit. ſi eum. & ſupra eodem, de reſcri. cum aliquibus. cum ſimi Alius enim, quàm Papa ad vacaturas contra Lateranenſe Concilium ius non tribuit, vt ſupra de conceſ. præb. capitu. 2.

ADDITIO. De legatis dic vt ĩ. de offi. lega c. 3. & 4. Ioan. And.

d ¶ Dignitatem.] ſingula ſingulis refert.

e ¶ In eadem.] eccleſia ſcilicet, in qua expectãs. & idem ſi expectabat in ciuitate uel prouincia, ſi in ea fieret talis fraus: cum eadem ſit ratio.

f ¶ Renunciet.] de vacatione per renunciationẽ dicit: quia de illa ad titulũ: ſed idem credo ſi in fraudem occideretur, vel deponeretur, ſcilicet qui tenuẽ obtinebat, vt precluderetur expectãti via ad pinguẽ, & ſecundum hoc dicã quòd expectans primam vacaturam, primam ſi vacat in eius fraudem, recipere nõ tenetur. Idẽ Philip. Frãc.

g ¶ Illa.] tenui renunciata.

h ¶ Tibi.] cui debebatur prima & non ſecunda.

i ¶ Alicuius.] quia valde ſenex eſt: uel infirmus valde. Ioan. And.

k ¶ Vel aliàs.] puta quia tractat ille, qui in ſacris ñ eſt, de matrimonio contrahendo: uel quia electus ẽ, uel eligi ſperatur in epiſcopũ: uel religionem vult profiteri, uel de crimine accuſatur, propter quod creditur deponendus, uel his ſimilia.

(Glo ſeq. recit. per quęſtionem.)

l ¶ Proximo.] Idem credo, ſi non in proximò, dummodo fraudulenter fiat renuuciatio talis, & poſſit id aliàs conſtare, quia ſemper ratio remanet: pone enim, quòd litteras habeo ad primam uacaturam, & Titius licet non ſperetur de prima uacatione, tamen quia odio me proſequitur, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenum, ut ſic me impediat in pinguibus, ſi uacarent, certe cum eadem ſit rõ, idem credo.

m ¶ Coniecturas.] Nota, ꝙ dolus probatur ex perſpicuis coniecturis. (C. de dolo. l. dolum. cum concord. Io. Mon remittit ad id quod plene nota. ĩ. de re iud.) & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de proba. l. quotiens. §. qui dolo.

a ¶ Omiſſa.] non enim debet acceptare ſi hoc ſciuit, ſed omittere: vt hic uides.
b ¶ Aliam.] puta, non uacauit illa, de qua ſperabaẽ, ſed alia 1 vnde ex quo non vĩ acceptare illam quæ primo uacauit propter illam fraudem, debebitur ei &

ſtaculum interponi, quo minus (præbenda uel dignitate prædicta ſic fraudulenter renunciata, omiſſa a) poſſis dictam pinguiorem, cum eam, uel aliam b ſi prius ipſam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere vel uti tibi debitam c, & habere. ¶ Cæterum ſi prædicto renuncianti huiuſmodi præbenda vel dignitas pinguior forſitan conferatur: eoipſo † dicta fraus intelligatur eſſe probata: & idem renuncians habita d omnino careat, & ambita e.

tenebitur acceptare ſecundam uacantẽ. de præb. ſi cui. & c. ſi clericus. eo. lib.
c ¶ Debitam.] licet .n. iſta nõ ſit primo uacans, ſed ſcđo: tñ ratione fraudis primo vacans fingitur. & eſt ſi. ĩ. de reſcr. ſi pp. eo. lib. & in hoc pfertur æquitas rigori pp fraudẽ. & idẽ. C. de iud. l. placuit. C. de fur. & ſer. cor. ſi qs ſeruo. & ĩ. de re. pmu c. vno. Et ſic nota caſũ, in quo licet ſcribaẽ de prima vacatura: debeẽ ſecunda. alios caſus habes ad idem. ĩ. de præb. c. 2. in 6. eo. tit. & c. quia ſæpe. & c. cum in eccleſia. & c. ei cui. & inf. de rerum permut. c. vno.
d ¶ Habita.] cui ſemel renunciauit: & ſic repetere non poterit. 7. q. 1. § periculoſum. cũ ſim.
[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]
e ¶ Ambita.] ſ. per cupiditatem & fraudem: & eſt ſi. ĩ de transla. licet. & c. quanto. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus. (Bene facit. ff. de diuor. ſi filia. ff. ſol. mat. ſi filiæ. Ioan. Mon.) Suis ergo terminis ſit quiſq; contentus nec ultra menſuras ſui iuris affectet augeri: vt in prædi. c. ſi quis in ſi. Ambita autem ideo carere debet: quia expectanti debetur: ſed etiam ſi non deberetur: puta q a uacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tamen non debebatur renuncianti, qui eam adeptus eſt: cum iſte finis non diſtinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

1 Quæ ſequuntur ab hoc loco vſque ad finem huiꝰ gloſſulæ: non reperiũẽ in antiqs codicib.

† Ex vicinitate tẽporis aliquid pſumiẽ, not. l. poſt ĩtractũ. ff. de do Bal. in l. 1. C. de ſer. fu. dicit pſumi ꝯ illũ, q ſecretelo cutus eſt ei, q ſtatim occidit. Phil. Fo at.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA prælatorum.

¶ Rubrica iſta poteſt dupliciter cõtinuari: Vno modo ſic: viſum fuit ſup tit. proxi. qualiter quis perdat adminiſtrationem eccleſiaſticam per renunciationem: verum quia aliquotiẽs quis repellitur ab adminiſtratione pp ſuam negligentiam: ideo poſt rubricam præcedentem annectitur præſens rubrica, de ſupplenda negligentia prælatorum. Alio modo poteſt continuari ſic: Quia prælati quandoque ſunt negligentes in adminiſtratione ſuorum beneficiorum: poſſet dubitari an aliquis poſſit ſupplere defectum prælatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis poſſit ſupplere negligentiam prælati: annectit rubricam de ſupplenda negligentia prælatorum.

Romana.] Sunt tres partes ſecundũ Hoſt. & Io. Mon. primo reuocat edictum: Secũdo cauſam reddit: ibi, Quia etiã. Tertio antipophorizat: ibi, Sed alia. Secundum dominum Heliam Reg. hoc c ſic ſummatur. Excommunicato epiſcopo, iuriſdictio ſua non deuoluitur ad ſuperiorem h. d.

CASVS. Cum archieps Remenſis prouinciam ſuam viſitaret, non fuit receptus debito mõ a ſuis ſuffraganeis, vñ eos excõicauit: Et quia excõicati nõ poterãt exercere iuriſdictionem: fecit proponi edictũ, ut ſubditi ſuorũ ſuffraganeorũ pro cauſis ſuis dirimẽdis adirent ſuũ officialẽ: Vnde ſuffraganei archiepi Remenſis conqueſti fuerunt Romano Pontifici, ꝙ archieps Remenſis vſurpabat ſuas iuriſdictiones, ꝙ facere nõ debebat; cũ iſte caſus non ſit de caſib. enumeratis. in c. paſtoralis. de off. ordi l antiq. ubi enumerãtur caſus, in quibus metropolitanus põt exercere ſuam iuriſdictionem in ſubditos ſuorũ ſuffraganeorũ: Vnde Papa caſſauit illud edictũ: quia iuriſdõ ſuffraganeorũ nõ poterat deuolui ad ipsũ archiepm: & ſi ſuffraganei deliquerãt poterat archieps ipſos aliter punire: ſed p hoc non eſt auferenda eorũ iuriſdictio. Nota primo ex hoc c. ꝙ metropolitanus põt totam ſuam prouinciã uiſitare, & procurationẽ à ſuis ſuffraganeis petere: q ſuffraganei ſi nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excõicare pro illa inobedientia. No. inſuper principalem effectũ, ad quẽ emanauit præſens c. ꝙ ſi epiſcopus fuerit excõicatus, iuriſdictio ſua pp hoc non deuoluitur ad ſuperiorẽ. concor. c. quia diuerſitatem. de conceſ. præb. in antiq. vbi dicitur, ꝙ epo excõicato metropolitanus uel capitulum non poteſt conferre beneficia ſpectantia ad collationem ſolius epiſcopi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum: niſi negligenti epo per ſex menſes: modo ſi epiſcopus fuerit excõicatus, nõ poteſt dici negligens: quia etiam ſi uellet non poſſet cõferre: ſed metropolitanus debet expectare ꝙ epiſcopus ſit abſolutus: & tunc poſt abſolutionem incipiunt currere illi ſex menſes: Et iſtud uerum, niſi epiſcopus excommunicatus eſſet negligens in petenda abſolutione: quia tunc etiam illi ſex menſes incipiunt currere a tempore negligentiæ.

TITVLVS VIII.

De ſupplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Iuriſdictio ſuffraganei excõmunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Io. And.*

CAP. I.

Romana f † eccleſia &c. & infra. ¶ Edictum vero per Remenſem prouinciam pu-

† Hue ſpectant tradita per Io. An. in ca. nouit. & p Feli. in c. paſtoralis. ext. de off. le.

[Prima gloſ. ponit caſum literalẽ, & ſummarium.]
f ¶ Romana.] CASVS. 2 Dum archieps Remẽſis viſitaret prouinciam Remenſem, & nõ debito modo fuiſſet à ſuffraganeis receptus, excõicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remenſem, ꝙ oẽs ſubditi ipſorum ſuffraganeorum adirent ipſum pro ſuis cauſis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictum: 3 & dicit ꝙ licet ipſi ſuffraganei pro ſuis culpis excõicati ſint, non tñ ad ipſum archiepiſcopum iuriſdictio ipſorum deuoluitur: cũ id cautum non reperiaẽ in iure: licet aliàs pro culpis ipſos poſſit debita pœna punire. In ſumma hoc dicit: Iuriſdictio ſuffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.
g ¶ Romana eccleſia.] multas decre. eiuſdem nominis & auctoris, & de eadem cauſa, quæ erat inter Remenſem archiepiſcopum & ſuffraganeos ſuos, habebis in proceſſu huius libri.
ADDITIO. Nouem ſunt præter iſtam. & Hoſt. & Ioan. Mon. h c illas enumerant. de offi. vic. & de offi. ord. de for. comp. de teſtib. de appe. de cenſ. de pœnis. de pœnitent. & remiſ. de ſenten. excommu. Romana. Ioan. And.

2 Hic caſus Io. A. eſt, & in antiquis codicibꝰ reperiẽ.

3 Si reuocauit ad petitionẽ ſuffraganeorũ, q excõicati erant: hoc fecit ex plenitudine poteſtatis ſecundum Boeti. vel non fuit exceptũ, vẽ fuerãt abſoluti: vel forte erant in hoc reicõuenti, q a non parebant edicto. Io. A.

a ¶ Publicatum.] ex parte archiepiſcopi Remenſis.
b ¶ Subditis.] in quos archiepiſcopus iuriſdictionem nõ habet: niſi in certis caſibus expreſſis à iure: & not. ſup. de offi. ord. paſtoralis. Et ideo edictũ illud reuocari debuit, cũ vergeret in prædicium ſuffraganeorum, & aliorum inferiorũ iuriſdictionẽ habentiũ: & ſuum ius abſorberet: quod eſſe non dẽt: cũ non niſi per appellationẽ ad ipſum quæſtiones tales deferantur: nec ipſe plus iuris ſibi põt vẽdicare, quàm ei per canones ſit cõceſſum de offi. ord. c. duo ſimul. 9. q. 3. conqueſtus. & q... cap. 2. & 10. quæſt. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2 cap. 1.

† Nota ꝙ quis pot pluries puniri ex eadẽ culpa, qñ perſiſtit in eius contumacia, adhoc, vt ſit. nõ cõteſt. qm̃. in fi. Dominicus.

ADDITIO. Caſus in quibus archiepiſcopus iuriſdictionem hẽt in ſubditos ſuffraganeorum, vide hic per Hoſt. & Ioan. Monachum. qui etiam ponunt hic verſus, quos ipſe Hoſt ponit & exponit in ſumma, de offi. ordi. §. quid pertinet quos, quia ibi habes, hic decido proſecutionem ipſorum. Verſus autem ſunt hi.

Officium varium, forus, appellatio, crimen.
Peccans, non parens, res, conſultatio, deſes:
Praſ l, canonici tumidi, ſententia nequam:
Viſitat, indulget cuſtos, quia Papa dat vſus:
Permutat ſocijs ſuſpectus: cumquo remittis:
Caſibus his primas ſubiectos praſulis arcet.

c ¶ Cauſis.] quas inter ſe habent ipſi ſubditi: nõ intelligas de cauſis, quas hẽrent ſubditi ꝯ ſuffraganeos ipſos: quia tunc licitum eſſet edictum. 11. q. 1. peruenit, & c. ſi quis cum clerico. & c. ſi clericus cum li.
d ¶ Tenerentur.] hoc dicit quia forte non conſtabat an iuſte fuiſſent excommunicati.
e ¶ Pro ſuis.] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24 q. 3. ſi habes.
[Glo ſeq. ſignat, & ſoluit duo contraria.
f ¶ Culpis.] Nota ꝙ licet ex ſua culpa excõicatus ſit epiſcopus, ita ꝙ iuriſdictionem exercere nõ poſſit: nõ tñ propter hoc ad metropolitanum ſuum transfertur iuriſdictio. ſupra de cõceſ. præben. quia diuerſitatem. ſed propter negligentiam bene transfertur iuriſdictio: & præbendarum donatio de epiſcopo ad archiepiſcopum: vt ibi, & ſupra eo. tit. pro totũ. Nota ergo ꝙ licet in negligentia epiſcopi archiepiſcopus ſuppleat vicem eius: non tamen in delicto. & concordat optime ſupra eo. li. de elect. quamquàm. Sed ꝯ infra de temp. ord. c. 2. vbi vicini epiſcopi ſupplent poteſtatem, quam perdidit epiſcopus propter delictum ſuũ: & illud ſpeciale ꝑ ꝑ fauorem ordinum ſuſpiciẽdorũ: in quorum dilatione poſſet eſſe periculum, & procedit ex cõceſſione expreſſa ipſius decre. Item ꝯ. inf. de offi. deleg. ſi is cui. vbi propter delegati excõicationẽ, de ſubdelegato appellatur ad primum delegantem, Solutio: non ſic dependet iuriſdictio epiſcoporum ab archiepiſcopo, ſicut delegatorum Papæ ab ipſo Papa: ad hoc ſupra de re iud. duob. & in appellatione, quã habet fieri infra certum tempus, & proſequi etiam immineret periculum, ſi primus delegans non suppleret: & ideo aliud ibi.

Id: Philippus 9. q. 5. ca. cũ ſcimus. Fon.

Iuriſdõ epi non ita depẽdet ab archiepo, ſicut delegatorum Papæ ab ipſo Pa.

g ¶ Conceſſum.] ſim. inf. de ſent. excom. is qui Et non intelligi prohibitum qđ non eſt conceſſum de tẽp. or. dilectus de trãſla. inter. in ant. vbi de hoc. Et facit ad ea quæ notãtur de diſpenſatione epiſcoporum. ſupra de iudi. at ſi clerici. & 50. diſt. in ſumma, & c. miror.
h ¶ Pœna.] ſecundum qualitatem delicti, vel cauſæ. ſup. de offi. deleg. ſane 1.

blicatum [a] vt à ſubditis [b] epiſcoporum ipſius prouinciæ, pro audiendis & terminandis eorum cauſis [c] libere ad Remenſem curiam accedatur, penitus reuocamus: Quia etiam ſi tenerentur [d] iidem epiſcopi pro ſuis [e] culpis [f] vinculo excommunicationis aſtricti: non tamen ex culpis † ipſis (cum id non inueniatur à iure conceſſum [g]) ad Remenſem archiepiſcopum iuriſdictio deuolueretur eorum: Sed alia forte pro illis pœna [h] ipſis canonica poſſet infligi

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

¶ Si ille, qui præeſt, eſt negligens & remiſſus, debet ſuperior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

GRandi [i] non immerito: & infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præ-

GRandi.] De hac decre. facit additionẽ Guli. in ſpe. de feu. §. 2. in fin. Et primo ponit mãdatum: Secundo dat ipſius executores: ibi, Alioquin. Tertio proteſtabitur: ibi, Per hoc. Et prima pars continet quatuor: nã præmiſſa coadiutoris cõmẽdatione, & ad quid detur: & ſublatis obſtantibus, mandat illum prius recipi: Secũdo ſibi pareri: Tertio ſibi ſuffragari. Quarto de redditibus illi reſponderi. Io. And.

¶ Nota primo principalem effectũ huius cap. videlicet, ꝙ ſi ille qui præeſt alicui communitati ſit negligens & remiſſus, põt ſuus ſuperior ſibi dare coadiutorem, qui in iure vocatur curator. Nota vlterius cõditiones requiſitas in coadiutores, & in illo, q præeſt alicui cõitati: quia debet eſſet deuotus erga Deum, circumſpectus, plenus oculis, & bonus mundanus. Nota inſuper quòd officium coadiutoris expirat pe mortem illius, cui datus eſt coadiutor: Caueas tñ ne te fallat gloſſa finalis, quæ dicit, quòd ſi iſte, cui datus eſt coadiutor, non habeat filios: quòd ipſe coadiutor ei ſuccedet in regnũ: Si autem habeat filios, illi filij ſuccedunt. Ex qua gloſſa voluerunt quidam dicere, quòd quando datur coadiutor alicui prælato in caſibus, in quibus eſt dandus ſibi coadiutor, quòd prælato mortuo ſuccedit coadiutor in prælatura: Vt ſi epiſcopus Pictauen eſſet affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur ſibi coadiutor: mortuo epiſcopo Pictauen. coadiutor ſuccedere in epiſcopatu: ſed illud eſt falſum: quia officiũ coadiutoris expirat per mortẽ illius q eſt datus coadiutor: ſed gloſſa iſta debet intelligi, quòd adiutor iſtius regis ſibi ſucceſſiſſet in regnum, ſi rex ipſe nullos habuiſſet filios. qa iſte comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipſi regi, & ei ſucceſſiſſet, ſi rex non habuiſſet filios: etiam ſi non fuiſſet datus coadiutor ipſi regi.

[Prima glo. ponit caſum litteralem, & ſummariũ]

i ¶ Grandi.] CASVS. a Rex Portugalliæ negligens erat & remiſſus circa regnum & ſubditos eius: prodigus & diſſipator erat. permittebat eccleſias, monaſteria, & pia loca regni ſui, & ipſas perſonas eccleſiaſticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cęteros in regno ſuo degentes grauabat, vel grauari ſinebat: quare Papa ſupradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipſi regi in coadiutorem nobilem virum comitem Bolon fratrem prædicti regis, deuotũ, circumſpectũ, magnanimum, & potẽtem: per quem ſperat futurã reformationem ipſius regni: Mandat ergo baronib. & comitib. ipſius regni Portugalliæ, quatenus dicto comiti & coadiutori cum ad eos acceſſerit non obſtãtibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, ſeu pactis vel iuramentis: ſi in aliquibus his ſunt regi aſtricti, debitum honorem exhibeant: & eum cũ omnibus ſuis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, caſtris, & ſingulis locis ipſius regni: & eius mandatis obediant.

a Hic caſus Ioan. And. eſt, & in antiquis codicib. reperitur.

obediant:& ſibi auxilium contra quoſlibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus omnib. ipſius regni ſibi integre reſpōdēdo: vt dicto regi ſm quod decet excellentiam ſuam, & ſibi & ſuis de prædictis,& neceſſitatibus regni prouidere valeat: Vult tñ quod perſonam ipſius regis vel ſui legitimi filij (ſi quem illum habere contingeret, debeat fideliter conſeruare. Notificat autem eis, quòd ſi ipſi prædicta nō fecerint: ipſe mandauit duobus iudicibus, quòd eos ad id eccleſiaſtica cēſura, appſone ceſſante, compellant Proteſtatur in fine, quod per hoc nō intendit regi præfato, vel ſuo legitimo filio(ſi quē habuerit) prædictum adimere regnū; ſed ſolum per prouidentiam ipſius comitis conſulere ipſi regi, regno, & ſubditis: hoc dicit in ſumma hæc decretalis: Si ille, qui præeſt, eſt negligens,& remiſſus: debet ſuperior illi dare idoneum coadiutorem.

fati [a] regis [b] Portugalliæ fratrem [c], de deuotione [d], probitate, ac circunſpe-ctione [e] multipliciter cōmendatum [f], qui ei [1]em regi (ſi abſque legitimo [g] decederet filio) iure [h] regni ſuccederet: quique [i] examinatæ dilectionis [k] affectu, quo vos, & prædictum regnum proſequitur (magnanimitate, ac potentia [l] ſibi plurimum ſuffragantibus) regnum ipſum maturius reformaturus firma credulitate ſperatur, præſertim cum ad curam, & adminiſtrationem generalem, & liberam [m] regni eiuſdem, tam † pro ſæpedicti regis, quàm ipſius regni vtilitate,(ſi prouide attendatur) ac ad defenſionem [n] eccleſiarum, monaſteriorum [o], aliorumque piorum locorum regni præfati,& perſonarum eccleſiaſticarum, tam religioſarum, quàm ſæculariū, nec non viduarum [p], orphanorum,& cæterorum ibidem degentium, ac de perditorum [q] inibi recuperationem ſalubriter, vt in Domino confidimus,

1 Idē ī ducecomite & ſimilibus, ſm Innocētiū.

† al. ita: non minus pro ſæpedicti regis, quā &c. alias ita: tā pro ſæpedicti regis, quā &c.

a ¶ Præfati.] in deciſione, ſub illo infra.

[Glo.ſeq obijcit & ſoluit.]

b ¶ Regis.] rex iſte diſſipator & negligens erat, vt patet per inferiora:& per vtrumq; vr ꝙ potuerit remoueri: Primū probatur ſupra de elect. ꝙ ſicut, in fin. 12. q.2. monemus. Scđm ſupra de offi cuſto c. 1. 1.q.1.c. ſi qui epiſcopi.§ ecce cum honoris 81. diſt dictum, vbi de hoc,& ſic non debuit ei curator dari: ſed potius debuit regno priuari:& ſic ad fratrem ordine geniture conuerti, cum filios non haberet ſupra de voto, licet. Dic ꝙ rex 1, cui per ſucceſſionem regnum defertur, ꝓpter ſupradicta priuari non debuit: ſed curator dari: vt hic factum fuit; ad inſtar furioſi ſeu prodigi ff.de cur.fu.l.1.& cuſtodiet regnum & regem: ſicut ipſe curator furioſum & patrimonium.ff.eo.tit.l conſilio, & ſatiſdat talis rem eius, cui datur ſaluam fore ff eo.ti. l.obſeruare,& l.ſeq & C de cu.fu.l vlt §. ſed cum antiquitas. Papa autem hic non curat cautionem requirere: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per ſuperiorem ſuum, vel per eccleſiam, cum ſuperiorem non habet, de re iud ad Apoſtolicæ. 15 q 6 alius, & ſup de vo.licet,& tunc vel ſuccedet proximus, ſ.cū per ſucceſſionem defertur: vel eligent illi, ad quos ꝑtinet, alium ſup.de elect.c.venerabilem.

ADDITIO. Archi.in materia, in prin.huius gl.tractat, an videlicet rex ꝑ negligentiam remoueri poſſit: alleg.de offi.arch. ea q̄ de re iud. quamuis in ant. C.de fun.pa.l.2.li.1.& remittit ad notata per Goffr. in ſumma huius tit circa medium. Diſtinguit autem neglectum & negligentiam: de primo 1.q.3 placuit, & illud poſt monitionem: ſecūdum ante monitionem, in quo locum habet, 1.q.1. quicquid. Ioan.And.

[Glo ſeq ſignat contrarium.]

c ¶ Fratrem.] contra ff vbi pu.mo.vel edu.de l.1.& penult vbi dr̄, quod pupillus apud illas ꝑſonas educari non debet, quæ ad ipſius ſucceſſionem aſpirant:& facit, ſupra de conuer in fi.c. vlt ſed ſcđm Ber. rex iſte non educabitur apud fratrem:, ſed per ſe & cum ſua honorabili familia & curia: nec erat iſte frater ſuſpecta perſona.

d ¶ Deuotione.] circa Deum ſcilicet, & Romanam eccleſiam.

ADDITIO. Dicunt Pet. & Archi. circa fidem catholicam, Ioan.And.

e ¶ Circumſpectione.] erat enim plenus oculis, ad hoc ī de elect ſcriptum, & tales debent eſſe etiam archidiaconi. 93 di.diaconi.

f ¶ Cōmendatum.] multis modis ſumitur commendare: quod dic vt ſupra de accuſa. ſi conſtiterit. ſupra e.lib. de elect. nemo.

g ¶ Legitimo.] illegitimus enim non ſuccedit. vt ſupra q fil. ſint leg per venerabilem in fi. nec educari vel ali dēt, vt ibi: de quo dic vt ſupra de eo qui dux. ī ma. quam pol. per adul. cum haberet. nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia eccleſiaſtica ſine diſpēſatione, quod dic vt infra de fil præsby.c. 1. Ioan. And.

h ¶ Iure regni.] quia debebatur ex ſucceſſione: hoc vult dicere.

ADDITIO. Remiſſiones dedi de elect. venerabilem. in fin. quæ eſt contra, ſed loquitur in imperio. Ioan.And.

i ¶ Quique.] tolle infra, regnum ipſum reformaturus,&c.

k ¶ Dilectionis.] quod enim quis non diligit, facile temnit. 20.q.3. præſens.

l ¶ Potentia.] prodeſt potentia, vt hic, & de hoc in Authen de ap.conſtitutus 2. interdum nocet ſupra eod.lib. de elect. fundamenta.§ proinde, cum ſi. ſupra de loca. potuit, cum concor.

Potētia ꝓdeſt,& nocet.

m ¶ Liberam.] licet liberam habeat donare non pōt. ff.de pac.contra iuris ciuilis.ff de dona.l.filiusfa.ſi tñ iuſta ratione motus donauerit, valet donatio, vt in ꝓdicta l.filius. Tenetur autem reuocare ea, quæ male ſunt alienata, vt infra, ibi, deperditorum recuperatione: immo ipſe rex reuocare deberet. non obſtante iuramento de non reuocandis, ſupra de iureiuran. intellecto, ſecundum Ber.

Liberā habēs adminiſtrationē an poſſit donare.

ADDITIO. Liberā habens adminiſtrationem, de quo fit mētio in prin huius g'o. interdum donare poteſt: quod hēt locum præcipue in curatoribus regum ſecūdum Inno. cum regibus ſpeciale & proprium ſit donare ſecundum eum. ff.de admini. tu. cum plures. § penult. Ioan. Mona arg. contra ſupra de iureiuran. intellecto. Illud in enormi præiudicio: vt ibi dixi. Ioan.And.

n ¶ Defenſionem.] ad quam tenentur ipſi principes ſæculares, vt 23.q.5. principes.& c.regnum,& c.adminiſtratores Ioan And.

o ¶ Monaſteriorum.] Nota arg nomine eccleſiarū monaſteria non cōprehendi, ad idem ſupra de elec. ſciāt. eo.li.& infra de ſent.excom.c.vlt.§ adijcimus 2. Contra.54 diſt.§.hac autem auctoritate. Ioan.And.

2 Eſt verū ī materia ſtricta. D. Fon.

p ¶ Viduarum.] de quibus an pertineant ad iudicium eccleſiæ dic vt no.ſupra de foro competen. ex tenore Ioan.And

q ¶ Deperditorum.] propter regimen malum, ſupra eodem lib. de elect. fundamenta. § digne itaque.

a P¶ a

ſit aſſumptus : cum ad vos acceſſerit (fidelitate, homagio, iuramento, ſeu pacto [a], ſi aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij perſonæ tenemini, aut etiam ipſius regis prohibitione [b] : dūmodo perſonam eius & vitam, ac legitimi ſui filij, ſi aliquem ipſum habere contigerit, fideliter conſeruetis [c], debitum eius exhibentes honorem [d], nequaquam obſtantibus) in ciuitatibus [e], caſtris, villis, & munitionibus regni prędictis cum omnibus ſuis recipere, ac eius diſpoſitioni, ordinationi, & mandatis vniuerſaliter ſinguli, & ſingulariter vniuerſi, per omnia, & in omnibus intendere abſque difficultate qualibet procuretis [f] : impendentes ſibi contra quoſlibet repugnantes, ac etiam violentos [g], conſilium, auxilium, & fauorem: de redditibus [h], prouentibus, omnibuſque præfati regni iuribus, ſine diminutione [i] aliqua, plenarie reſpondendo : vt de illis dicto regi, ſecundum quòd ſuam decet excellentiam [k], ſibi ac ſuis, & præfati regni neceſſitatibus pro tempore, ac negotiorum emergētium qualitate, valeat prouidere. Alioquin [l] venerabilibus fratribus noſtris Bracharenſi † archiepiſcopo, & epiſcopo Columbrienſi, dimus noſtris litteris in † præceptis : vt vos ad id monitione [m] præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipſius legitimo † filio (ſi quem habuerit) prædictum regnum adimere : ſed potius ſibi, & eidem regno deſtructioni expoſito, ac vobis ipſis in vita [n] ipſius † regis, per ſollicitudinem & prouidentiam comitis conſulere ſupra dicti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Epiſcopo à Paganis, vel à ſchiſmaticis capto, non archiepiſcopus, ſed capitulum adminiſtrat: niſi Papa quamcito hoc fieri poterit ſuper hoc per capitulum conſulendus aliter ordinaret. Ioan. And.

CAP. III.

SI epiſcopus [o] à Pa-

a ¶ Pact.] ad idem infra de offic. ordi. quia pleri que.

b ¶ Prohibitione.] non n. poteſt ſubditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quę ad curam regni & ipſius regis honorem pertinent: cum ad hoc procurādum aſſumptus ſit: impediretur enim ipſius officium.

c ¶ Conſeruatis.] ad hoc ſupra de iureiur. petitio.

d ¶ Honorem.] vt 7. q. 1. quia frater.

e ¶ Ciuitatib.] quæ murorū ambitu terminātur, vt infra de ſenten. excom. ſi ciuitas. Io. And.

f ¶ Procuretis.] huc vſque eſt litteras ſuſpenſiua. B.

g ¶ Violentos.] ſic enim iuſte bellabit ſe defendendo 1. 23. q. 2. ca. 1. & ſupra de iureiur. ſicut [1], & ſic obedire debent, ex quo conſtat iuſtum eſſe bellū : ſed & idē eſt cum dubitatur an ſit iuſtum, necne, vt 23. q. 1. quid culpatur. in fi. cum autem certum eſt bellum 2 iniuſtum ſecus. 11. q. 3. Iulianus. & c. ſi dominus. & c. non ſemper. cum ſi.

1 Facit c. dilecto. ď ſen. excō. l. 1. § cum ig. f. ff de vi & vi. ar. no. in l. hoſtes. ff. de c. in ca olim, primo. ī. de reſtit. ſpol. Pet. de Anch. Font.

h ¶ Redditibus.] generale nomen eſt: plus enim eſt in redditu quā in fructu: vt partus ancillæ. ff. de vſu. in pecudū. §. partus. ff. ad Trebel. deducta. § hæreditatē. & dixi ī. de elec. generali.

2 Vide beatū Thomā 2. 2. q. 40. art. 1.

i ¶ Sine diminutione.] ad idem ſupra de verb. ſig. cum inter vos.

k ¶ Excellentiam.] facit ſupra de pben. de multa. in fi. 7. q. 1. quamuis, ſed remoto pro crimine ſumptus non miniſtrantur: quia male meriti debent ægeſtate laborare. ff. de poſſ. bona fides.

l ¶ Alioquin.] id eſt, ſi eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto comitit contempſeritis.

m ¶ Monitione præmiſſa.] quæ ſemper excommunicationem præcedere debet. 12. q. 2 indigne. 24. q. 3. de illicita, ſupra de ſent. excom. ſacro. cum ſi.

n ¶ In vita ipſius.] Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus eſt [3]: tunc enim poteſtas ad capitulum pertinet in eccleſia cathedrali. infra c. 1. & 2. mortuo autē rege, aut reliquit filium, qui ex ſuceſſione rex erit, & ſic ceſſat illius coadiutoris officiū; aut non : & ſic iſte rex erit, & deficiet eſſe coadiutor: & ideo dicit, in vita.

3 Tenet B. in l qſitū. ff. ď tu. fa cit c. con. ſuluit. ī. de procura. Pet. Fō.

SI epiſcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus ſub vno conſtructu dependet. Dom.

CASVS. Eps Pictauen. fuit captus à Paganis, & ſic fuit effectus eorum ſeruus : vel fuit captus à ſchiſmaticis: id eſt diuiſis ab vnione eccleſiæ : puta quia duo gerebant ſe pro Romano Pōtifice: Quærit quis adminiſtrabit in epiſcopatu Pictauen. vtrū archiepiſcopus Burdegalēſis, vel capitulū ipſi eccleſiæ Pictauen. ? Reſpōdet Romanus Pontifex, quòd cum epiſcopus ipſe capt⁹ ab infidelibus, vel ſchiſmaticis cenſeatᷓ mortuus: capitulum adminiſtrabit, ac ſi eſſet mortuus naturaliter: Nam ſi mortuus eſſet naturaliter, capitulum, non archiepiſcopus adminiſtraret cap. cum olim. de maio. & obed. in ant Et iſtud verum, niſi Papa illi eccleſiæ alio modo prouideret : puta, ſi Papa illi eccleſiæ aliquem deputauit ad adminiſtrandum : tunc ille adminiſtraret quem Papa deputauit ad adminiſtrandum: Nam Papa poteſt illi eccleſiæ aliquem adminiſtratorem deputare : quia epiſcopus fingitᷓ mortuus, licet re vera adhuc viuat.

† De his epiſcopatibus vide Ioannem Vaſæum in annalib. Hiſpanię c. 20.

† al. ita: in mandatis.

† Præter doctores hic, vide Cynum & Bal. in l. ſi viua matre. C de bon. mater. Aretinum cōſ. 153. Bar. ī l. cū antigorib. C. ď iure delib. & Guili. Monferrat. in tract. ſucceſſionū, in primo dubio.

† al. eiuſdem.

Nota primo quòd captus ab infidelib. dicitur ſeruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter: Et ſic hēs hic caſum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide gl ſupra eo. lib. de reſcrip. ſuſceptū. Nota principalem effectum huius ca. videlicet, quòd epiſcopo capto à Paganis vel ſchiſmaticis, metropolitanus non adminiſtrat: ſed capitulum, ac ſi per mortem naturalem epiſcopi ipſa eccleſia vacaret. Nota finaliter, quòd Papa poteſt dare eccleſiæ cathedrali vnum viſitatorem ſiue adminiſtratorem: & auferre adminiſtrationem ipſi capitulo.

[Gloſſa prima ſummat, & dicit vnde orta]

o ¶ Si epiſcopus.] Epiſcopo à Paganis, vel à ſchiſmaticis capto, nō archieps, ſed capitulum adminiſtrat: niſi Papa quam cito hoc fieri poterit. ſuper hoc per capitulum conſulendus, aliter ordinaret. Habuit ortum hęc declaratio ex his, quę notat Hoſtienſis ſupra de maio. & obed. cum olim.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ notantur. 7. q. 1. paſtoralis. in fin. vlt gloſ. & 71. diſt. clericos. in gloſſ. 2. Ioan. And.

a ¶ A paga-

ganis a †, aut ſchiſmaticis capiatur: non archiep̃s b, ſed capitulum c, ac ſi ſedes per mortẽ d vacaret illius, in ſpiritualibus, e & tẽporalibus f miniſtrare debebit g: donec eum libertati h reſtitui, uel p ſedẽ Apoſtolicam (cuius intereſt Eccleſiarum prouidere neceſſitatibus) ſuper hoc per ipſum capitulum quamcito commode poterit conſulendam i, aliud contigerit ordinari k.

a ¶ Paganis.] vel hæreticis, de quib. idem iuris, vt ſ. de hæreticis, ſi quis epiſcopus, & ſchiſmatici 1 dicũtur. 24 q. 3. inter hæreſim Io. And.

b ¶ Non archiepiſcopus.] cum hoc non reperiatur in iure expreſſum: vt ſup. eo. c. 1. inf. c prox.

{Glo ſeq notat & remittit.}

c ¶ Sed capitulũ.] ipſius cathedralis eccleſiã, cuius ep̃s captus eſt. Et ſic not ꝙ ſicut capitulum cũ uacat eccl'a ſupplet uicem ep̃i in iuriſdictione, ut inf. c proxi. de Inſtitut. cap. 1. ſ. de maior. & obed. cum olim. & inf. de maior. & obed. capi. 1. ſic & cum quaſi uacat, ut hic. Et ſic nota ciuilem mortem æquiparari naturali. & eſt ſimile. C. de donatio. inter virum & vxo. res uxoris. ubi donatio cauſa mortis confirmatur morte ciuili ſicut naturali. ad idem. C. de epi. & cle. l. vlt. De hoc tamẽ dic vt not. Io. 16. q. 1. placuit 2. Io. And.

1 Vide Eymericũ in Directorio inquiſitorũ par. 2. q. 48. & Turrecrematam in ſũma de eccleſia lib. 4. par. 2 cap. 1. & ſeq.

† Sacrarũ rerũ ſcriptores, Paganos vocant oẽs idolorũ cultores.

d ¶ Mortem.] renunciationem, tranſlationem, depoſitionem, vel alio modo.

e ¶ Spiritualibus.] in his quę requirunt ordinẽ, vocabunt vicinos epiſcopos cum cautelæ ſtudio. 7. q. 1. potifices. ſ. eod. lib de elect. is cui. Beneficia autem quæ ſpectant ad collationem ſolius epiſcopi, nõ cõferent, vt ſ. ne ſede vacan. c 2. & inf. eod. tit. c vnico. quia id non facerent, ſi per mortem naturalem uacarent, ut ibi: nec dant clerico licentiam tranſeundi ad aliam diœceſim. 71. diſt. fraternitatem.

ADDITIO. Vide quod dixi inf. cap. prox. in fin. Io. And.

f ¶ Temporalibus.] ita ꝙ de immobilibus bonis nihil alienent. ſup. eo. lib. de electio. is cui.

{Glo ſeq. quęrit, arguit negatiue, ponit tres opiniones, & tertiam approbat.}

g ¶ Debebit.] Pone, archidiaconus poſt ep̃m pręeſt capitulo: ep̃s à ſchiſmaticis captus eſt, & poſtmodum archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & epiſcopus confirmare: eligit capitulum T. in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et vr̃ ꝙ capitulũ talem confirmare non poſſit: quãuis. n. circa inferiores inueniamus permiſſum capitulo ſupplere epiſcopalem iuriſdictionẽ: circa ſuperiores non reperimus conceſſum: immo vr̃ prohibitum. ad hoc. ſ. de maior. & obed. cum inferior. & 21. diſt. inferior. quidam dixerunt Papam & non alium hunc confirmare poſſe: ad hoc infra de offi. vic. c. 1. Alij de archiepiſcopo dixerunt. Sed Hoſt. in hac qõne notat de maio. & obed cũ olim. ꝙ capitulum talem confirmabit: licet. n. canonici in eo ꝙ canonici. i. ſint inferiores: tñ in eo ꝙ capitulũ, ſuperiores ſunt. ff. quis & à quo appel ſit. l. ſi. ad hoc ſup. de offic. ordi irrefragabili. § exceſſus. & maxime in eo ꝙ epiſcopi vices gerunt ſup. de offi. deleg. ſane 2. & 93 diſt c. ult. & 94. diſt. cap. 1. & hoc uerum credo. arg. inf. de app c penul

Capitulũ ſede uacante p̃t confirmare electionẽ archidiaconi p ipſum capitulũ electi.

ADDITIO. Aliàs ſequeretur ꝙ ep̃s, qui eſſet canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus epiſcopi illum confirmare non poſſet. Io. And.

h ¶ Libertati.] ſeruus enim factus erat. Inſtit. de iur. perſo. § ult. ff. de capti. & poſtli. reuer. l. 5 & ff. de regu. iur. ſeruitutẽ recuperat ergo iura ſua quaſi iure poſtliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. quæſt. 1. paſtoralis. Inſti. qui. mo. ius pa. pot. §. ſi ab hoſtib.

i ¶ Conſulendam.] ad idem infra. de cleri. ægro. cap. vno.

k ¶ Ordinari] aliter prouidendo, vel forte uiſitatorem dando, vt inf. c prox.

¶ Idem.

¶ *Eccleſia cathedrali uacãte, ſolus Papa uiſitatorem deputat, niſi archiepiſcopus propter negligentiam, uel doloſam capitali adminiſtrationem cũ cauſa cognitione deputaret: hoc dicit. Dominicus.*

CAP. IIII.

Eccleſiæ † cathedrali l uacanti m, uiſitator n ab alio, quàm à Romano † Pontifice o deputari non poteſt p. Niſi forte

† Vide Marianũ Socinum tract. de viſitatione.

ECclæ.] Sũt duo dicta: ſm: ibi, Hmõdi quoq. Et prima pars facit tria: Primo ponit dictũ, à quo duos caſus excipit. ibi, Niſi, quos ſtatim limitat: ibi, Tũc enim. Io. An.

CASVS. Dictũ fuit ſup. c. proxi. ꝙ ſi ep̃s fuerit captus ab infidelibus uel ſchiſmaticis, qui dñr hæretici, quia faciunt ↄ illum articulũ, Vnã ſanctam eccleſiam catholicam: poteſt dari uiſitator eccleſiæ uacanti, ac ſi ep̃s eſſet mortuus naturaliter; Sed quaritur quis poteſt dare iſtum viſitatorem? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ ſolus Papa: Sed nunquid archiepiſcopus poterit dare viſitatorẽ eccleſiæ vacanti? Reſpondet ꝙ non regulariter: fallit ſi capitulum eſſet negligens: quia tunc vocato & audito capitulo: & ſic cum cauſæ cognitione poterit dare viſitatorẽ. Sed utrum uiſitator à Papa datus, vel ab archiepiſcopo, data negligentia capituli, poſſit conferre beneficia ſpectantia ad collationẽ epiſcopi? Reſpondet ꝙ ſic: ſi fuerit deputatus ab Ap̃lica ſede: Si uero ab archiepiſcopo, tunc nullo modo poterit conferre, Cognitione] & ſic aliqui id fieri cum cãę cognitione eſt uocare partem. & illam audire. Nota, ꝙ ubi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari quando ſuper illo actu iudex cognoſcit. ad hoc ſup. de maio. & obed. c. infra quatuor. & ſupr. de ele. c. fin. Dominicus.

† Nota vnum caſũ reſeruatũ Papę: Alios uide ſup. de off. le. ꝙ tranſlationẽ. Dom.

{Prima gloſ. ponit quid determinat, & unde orta.}

l ¶ Cathedrali.] Opiniones erant olim, quis poſſit viſitatorem dare cathedrali eccleſiæ: Item an uiſitator poſſet conferre beneficia: Vtrumque horum determinat hic Papa. Ortum hẽt primum dictum huius decre. ex his quæ not 61. diſt. quorum Feſtus. & per Inno. & Hoſtienſem ſup. vt eccle benefi. ut noſtrum. Secũdum ex his, quæ not 6 . diſt. obitum.

m ¶ Vacanti.] idem in quaſi vacante, ut ſup. capitu. proxi. 2

n ¶ Viſitator.] idem quod adminiſtrator. de quo 61. diſt de Cathinen. & c. quoniam Feſtus.

o. ¶ Pontifice] cuius intereſt eccleſiarum neceſſitatibus prouidere ſup. c prox.

p ¶ Non poteſt.] hoc præciſe tenebat Io. in prædicto. c quoniam Feſtus. Bart. Brix. & Hug. ibi contra tenebant: ſcilicet ꝙ archiepiſcopus hoc poterat: ſicut & præſes dat curatorem, Inſtitut. de curat. §. ulti. & quia prohibitum non reperiebatur. Lau. idem dicebat: tamen dicebat clericorum requirendum conſenſum. Innoc. & Hoſt. ſupra vt eccle. benefi. cap vnico. diſtinguebant vt hic: ſcilicet quòd alius quàm Papa ſine cauſæ cognitione, & uocatis his qui vocãdi erant ſcilicet capitulò, non poterat viſitatorem dare: Et eſt ratio, quia archiepiſcopus non poteſt tollere capitulo ius ſuum ſine cauſa, quod eſt ꝙ ad ipſos uacãte ſede pertinet adminiſtratio ſpiritualium & temporalium. ſup. c. prox. cum concor ibi ſignatis: Papa autem ex poteſtatis ſuæ plenitudine hoc bene poteſt, de conceſſ. præben. propoſuit. in anti.

2 Et ſi p̃latus eſt impotẽs & ſenex, dãdus ẽ ei coadiutor. c. 2. ð clerico ægro. Fon.

a ¶ No-

a ¶ Negligenter.] ecce primum caſum.
b ¶ Aut perperam.] ecce ſm: Nota hic æquiparari negligentiā & delictū 1. (Facit de ɔſe. diſt. 1 nemo. 1.) alibi differunt ſ. eo. lib de elect ſi compromiſſarius. pro vtraque parte eo. tit. quamquam. Io. And.

1 Quia hic operātur eūdē effectum. Do. Fon.

† Ecce iſta duo requiruntur copulatiue.

capitulum in ſpiritualib. & † temporalib. negligenter [a], aut perperam [b] adminiſtret: Tunc enim archiepiſcopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo uocato [c], cauſæq; ſup hoc cognitione p̄miſſa [d]) viſitatorem ſeu adminiſtrātorem, eidem eccleſiæ licite poterit deputare.

¶ Viſitator eccleſiæ uacantis ab inferiore à Papa deputatus temporalia & ſpiritualia adminiſtrat: excepta beneficiorū collatione ad epiſcopum pertinente. h. d. Dominicus.

¶ Huiuſmodi [e] quoq; uiſitator, quamquam ſpiritualium & temporalium adminiſtrationem legitimá [f] cenſeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent epiſcopi [g], conferre non poteſt [h], ſi ab alio [i], quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus [k].

c ¶ Eo vocato.] ſūt .n. vocandi, quia eorū intereſt. ſ. de off Arch. ad hæc. de tēp. ordi. ſi archiepiſcopus. & quomodo intersit ſup dixi.
d ¶ Cognitione p̄miſſa.] qđ ſi n̄ fiat, dico uiſitatoris ſdationē nō valere. ad hoc. ſ. e lib de elec. quāuis. & c. ꝓuida. Sufficit .n. legislatorem aliquid prohibuiſſe: & ſi nō adijciat, quod ɔ̄factum fuerit, nō valere C. de legi. non dubiū.
e ¶ Huiuſmodi.] ſ. datus eccleſię cathedrali.
f ¶ Legitimam.] 61. diſt. Cathineń. & c. qm̄ & ſ de elect. cū nobis olim in ſi nō .n. ſequitur, quis habeat adminiſtrationem legitimam, ergo beneficia cōfert. vide inſtantiam. in c. illa. ibi, vacante ſede. ſ. ne ſede vacan. & ſufficit dare inſtantiam, vt 1. q. 1 ſicut vrgeri.
g ¶ Epiſcopi.] ſolius aliàs illa cū capitulo confert, ꝙ dic vt ĩ. ne ſede va. c. vno. & de regul. c. ult.

[Glo. ſeq. ponit duas opi. contrarias, quas ɔcordat.]

h ¶ Non pōt.] ſuper hoc vide quod not. de maior. & obed. c cum olim. in ant. Scire debes ꝙ Ioan. & Hugo. tenebant ɔ̄rium: dicebant enim indiſtincte, ꝙ viſitator poterat beneficia conferre. & hoc not 61. diſt. obitum. Lau. ɔ̄. Opinio ergo Laur. vera in viſitatore dato ab alio, quàm à Papa: prima ī uiſitatione a Papa dato. Debet enim propter ampliorem dantis prærogatiuā ampliore fungi poteſtate ad hoc inf. de præben. ſi à ſede, ſicut & delegatus à Papa ſubdelegatū dat: ab alio non. C. de iudi. à iudice de off. deleg. paſtoralis. c. ult. in ant. ad idem. inf. de præb. hi qui.
i ¶ Ab alio.] puta, archiepiſcopo in caſib ſupradictis, vel a capitulo, ſi alicui committerent vices. ille diceretur viſitator.
ADDITIO. Vel etiam ſi ipſe viſitator eſſet deputatus à legato Cardinali, ſecundum Arch. qui poteſt. ꝙ pōt archiepiſcopus: Nam in prouincia maius habet imperium. ſupra eo. de elect. ſi abbatem. Io And.
k ¶ Deputatus.] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia poteſt, quæ electus confirmatus. ſupra eod. lib. de elect. is cui. Io. And.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

Cōtinuatio domini Heliæ.

¶ Superius dictum fuit de promouēdis ad adminiſtrationes eccleſiaſticas: poſſet dubitare aliquis, vtrū oī tempore poſſint fieri promotiones: ēt vtrum oēs perſonæ indiſtincte poſſint promoueri: ideo ad nos informandum de iſtis annectitur tit. de temporib ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde ſciendum, ꝙ iſta rubrica eſt generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum: Pro quo notādum, ꝙ minores ordines pn̄t conferri etiam die feſto: ſed ſacri ordines no poſſunt cōferri niſi certis diebus, uidelicet diebus ſabbati quatuor temporum, & ſabbato Paſchæ, & ſabbato ante Dominicā Lætare: & hoc uerum loquēdo de epiſcopis: Nam Papa poſſet ordinare omni tempore.

† Vide ɔci. Trid. ſeſſ 23. de refor. c 7. & 8. & Gelaſium Papā 1. epſa 1 ad epos per Lucaniā. c. 13. refert Gratianus in c. ulti. diſtin. 75.

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationū, & qualitate ordinandorum.

¶ Clemens quartus.

¶ Epiſcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, niſi de ſpeciali licentia Papæ, uel per patentes literas epiſcopi ſui, continentes iuſtam cauſam quare nolit, uel non poſſit illum ordinare: ſi ſecus factū fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit ſuſpenſus: ita quod etiam à pœnitentiarijs Papæ ſine ipſius ſpeciali licentia abſolui non poterit. Io And.

CAP. I.

SAepe [l] con-

SAepe contingit.] Primo ſecundum Io. Mon. ponit conſtitutionis cauſam impulſiuam. Secundo ſtatuit: ibi, Nos igitur. Tertio tranſgreſſores punit: ibi, Eos uero. Quarto pœnam inhibitoriā addit: ibi, Omnibus. Io. And.

CASVS. Aliquis citramontanus ꝗtum, ad nos forte de iſta diœceſi Pictauen. ſe tranſtulit vltra mōtes ad ciuitatem Bono. vel aliā ciuitatē in Italia: voluit ordinari ab epiſcopo Italiæ: utrū epiſcopus Italicus poſſit talem clericum Pictauenſem ordinare impune? Reſpondet ꝙ ſic: ſi talis clericus hēat literas à ſede Apoſtolica, per quas mandatur, vt talis clericus poſſit ad ſacros ordines per quem maluerit ep̄m ordinari. Quid ſi non habeat literas à ſede Apoſtolica, an impune poſſit ordinari ab epiſcopo Italico? Reſpondet ꝙ ſic: ſi literas hēat ab epiſcopo Pictaueń in qbus declaret, ꝙ ipſe clericus eſt idoneus & perfectę ætatis: & ſi nō timeatur cauſa ꝑꝑ quam non pōt illū ordinare, tunc .n. iſtis interuenientibus poterit Italicus ep̄s illum clericum Pictaueń. ordinare: aliàs punietur clericus ordinatus, quia erit ſuſpenſus ab executione ſuorum ordinum: vnde ep̄s non debet talem ordinare nec ēt conferre primā tonſuram ſm verorē opinionē gloſſæ. Sed ꝗritur, quis poterit ipſi relaxare iſtam ſuſpēſionē: & dare executionem ordinationū? Rūdet ꝙ ſolus Papa, & ſui pœnitentiarij, qui hēnt ſpecialē p̄tātem à Papa: aliàs ſi non haberent ſpecialem poteſtatē, nō poſſent cū eo diſpēſare, & reſtituere ſibi executionē ordinū, nec ꝑ ſe nec ꝑ alios ſuo noīe. Abſque ſpe.) Hæc eſt quædam cōminatio ad terrorem, alias textus eſſet ɔ̄rius: qa in fin dr̄, ſi pœnitentiarij Papæ hēant ſpecialē poteſtatem a ſede Apoſtolica diſpenſandi cu iſtis, ꝙ pn̄t cum eiſdem diſpenſare. Pœnitentiarij qui ſunt numero xij q ordinantur ſecundum diuerſitates linguarum ibi affluentium. Not. ꝙ duo ep̄i pn̄t dare clerico literas commendatitias ad ordines, ſ. epiſcopus beneficij, & ad hoc. ĩ. c. prox Do.

[Prima gloſſa ſummat.]

l ¶ Sæpe.] epiſcopus Italiæ vltramontanum non ordinet,

diſſet, niſi de ſpeciali licẽtia Papæ: vel per patentes litteras epĩ ſui cõtinentes iuſtam cãm quare nolit, vel non poſſit illũ ordinare: ſi ſecus factũ fuerit, ordinãs punietur pœna condigna, & ordinator manebit ſuſpẽſus: ita q ẽt à pęnitẽtiarijs Papæ ſine ipſius ſpeciali licentia abſolui non poterit. Io. And.

tingit [a], quòd nonnulli clerici [b] vinculo excommunicatiõis [c] aſtricti, aut apoſtatæ [d], ſeu irregulares [e], vel aliàs ordinum ſacrorum ſuſceptione indigni, ſuam patriam [f], in qua de his habetur notitia [g], fugientes [h], ſe in remotis partibus faciunt ad huiuſmodi ordines [i] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipſarum periculis obuiare: ſtatuimus, vt nullus epiſcoporum [k] Italiæ [l], decetero aliquem vltramontanum, clericum [m] ordinare præſumat, niſi à nobis ſpecialem licentiam habeat, vel ab epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originem ordinãdus, vel in cuius diœceſi beneficiatus exiſtit [n] †: per eius patentes litteras [o] cauſam rationabilem continentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe [p] diſpenſationis, ſuper hoc à ſede Apoſtolica obtinendæ, ſuſpenſos [q]; ac ordinãtes pænitentia condigna puniri. Omnibus noſtris pænitentiarijs inhibentes diſtrictè, ne abſque licentia noſtra ſpeciali [r], cum taliter ordinatis diſpenſent, vel ſuas eis tradant litteras, per quas cum ipſis debeat diſpenſari [s].

a ¶ Sæpe contingit.] fuit igitur prouidendum ſupra de ap. ſæpe, ſupra eo. lib. de elect. quia ſæpe. inf. de teſti. ſpo. frequẽs. ff. de leg. nam ad ea.

b ¶ Clerici.] Nota pro his quæ infra dicam.

c ¶ Excõicationis.] de talibus in excõicatione maiori ordinatis dic vt ſ. de ſent. excom. cum illorũ. & diſtingue inter regulares & ſęculares, & inter ſcientes & ignorantes ius vel factum, vt ibi.

d ¶ Apoſtatæ.] qui excõicati nõ 1 ſunt. de hoc 23. diſt. ſi qs. ſupra de vit. & hone. cleri. ſi quis. de apo. c. 3. niſi in caſu. c. vt periculoſa. j. ne cler. vel mon. Qui autem in apoſtaſia recipit ſacrum ordinem, ẽt ſi religioſus ſit, non diſpẽſatur cum eo per aliũ quàm per Papam. ſupra de apo. c. vlti. [Et eo. tit. c. 1. de triplici apoſtaſia notatur.] quod intellige ſi vera erat apoſtaſia, per id qđ habes ſupra e. c. ex parte. & ibi no. apoſtatæ autem infames ſunt. 6. q. 1. infames, & 4. q. 4. ſi quis à ſuo & ſic nõ promouendi. 24. diſt. quando. Ioan. And.

1 Accipe hoc dictũ gloſſæ ſanomõ, vt p apoſtatas intelligam' clericos ſæculares, q habitu clericali non ſunt ipſo iure excõicati, ſed debent propterea excõicari, niſi ſe emendẽt. c. iuæ, ex d apoſta. cum alijs in gloſſa citatis.

e ¶ Irregulares.] ſiue ex crimine, ſiue ex defectu: puta bigamia, illegitimate, corporis vitio, vel alio defectu. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

f ¶ Patriam.] de qua inquirere dẽt examinans ordinandos. 24. di qñ propter patriam ẽt & natiuitatem carius vel vilius emi ſolet mancipium. ff. de ædil. edic. qđ ſi nolit § qui mancipia. j. ſupra de iud. cũ deputati. Sol. nõ loquitur in ordinando 2, qui ſubtiliter examinandus eſt, vt ſupra de pur. can. conſtitutus.

2 Loquitur ſ adminiſtratore dignitatis: qui p illa ad agẽdũ admittitur. Fon.

g ¶ Notitia]& ideo in his fieri debet examinatio. ſupra de elect. poſtquam, cum ſuis concordantijs.

h ¶ Fugientes] 19. q. 2. duæ ſunt.

i ¶ Huiuſmodi ordinans] ſcilicet ſacros.

k ¶ Epiſcoporum.] abbates 3 ẽt ordines conferunt 69. diſt. quoniam videmus, ſupra de æta. & qualita. c. cum contingat, ſed talibus conferre nõ poſſunt, quod dic vt infra de priui. abbates in fi. Et præsbyteri conferũt pſalmiſtatum, vt 23. diſt. pſalmiſta.

ADDITIO Quod verum eſt, ſi ipſi præsbyteri habent epiſcopalem iuriſdictionem, vel quaſi, vt in prædicto c. Abbates. in fi. & vide quod ſcripſi in prædicto c. cum contingat. ſuper glo. Ioan. And.

3 Vide hodie q d circa hoc decreuerit conciliũ Trid. ſeſſio 23. de refor. c. 10.

[Glo ſeq. quærit, arguit contra, & pro, & ſoluit.]

l ¶ Italię.] quid e cõuerſo ſi epĩs vltramontanus ordinet Italicum? non vĩ hęc decre. locum habere, quia pęnalis eſt, & ſic reſtringenda: & ſic proprium non excedit caſum, ſupra eo. lib. de elect. ſtatutum de pœ. di. 1. pœnæ. In contrarium vĩ, cum per omnia ſit eadem ratio vtrobique: ergo idẽ ius: nec videtur iſta ampliatio vel extenſio 4, ſm ea quæ vides ſ. eo. de elect. ſi poſtquã. vbi conſtõ illa, cupiẽtes, licet pœnalis locum habere declarat in prouiſionibus, & appellationibus, & confirmationibus: de quib. ibi cautum non erat. Ad hoc ff. de verbo. obl. l. à Titio. vbi. n. eſt eadem rõ, & pęnitus oĩmoda ſimilitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliam de adul. l. ſi poſtulauerit. ff. de eden. quædam. § nũmularios. tunc enim pœnæ dicuntur extẽdi, quando ad caſum nõ omnino ſimilem extenduntur: & ſic intelliguntur contraria. Facit ad hanc quæſtionẽ quod notãt moderni & Hoſt. præcipue ſ. de elec. nihil & Guli. de Gar. e tit auaritiæ, dubitando credo per primam rõnem, q hæc decre. in Italicis vltra montes ordinatis, locũ non habeat: & põt eſſe rõ: quia vltramontanus citra montes exiſtens hẽt duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel à Papa ſaltẽ q ſibi vicinus eſt licentiã poſtulet: qđ nõ ſic facile põt Italicus vltra montes exiſtens: hẽant ergo in hoc caſu locum antiqua & moderna iura: iſtud aũt ſuum ſcriptũ caſum nõ excedat.

4 Vide Iaſonẽ. & doctores in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl. & Euerardũ in loco à rõne legis larga: & Francum hic.

† al. extitit.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſio. 6. de refor. c. 5. & ſeſſi 7. de refor. cap. 10 & ſeſſi. 23. de refo. c. 8

[Gl. ſe. j. quærit. arg negatiue & affirmatiue ſoluit, & contrario reſpõdet: ponit opinionem contrariam.]

m ¶ Clericũ.[quod dices ſi laicũ ordinet in clericũ? vĩ q tunc locum non habeat per i ra gl. proxi. allegata, & ad hoc ſ. in prin. decre. Sed cõtra inf c. vl. cum ſuis cõcord & eadem eſt rõ vtrobique ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericũ ordinato hanc conſtitutionem intelligi: & facit q dicam j. c proxi. & lrãm lege punctando poſt vltramontanum, & non poſt clericum: & ſic tũc verum intellectum habebis, & licet prooemium de ſacris loquatur, conſtitutio generaliter loquitur, vel dicunt hic ſacri ordines large, vt comprehendãtur minores, ſic ſupra de biga c. 1. de hoc 32 di. in ſumma. Alij contra.

[Glo. ſeq teci per quæſtionem.]

n ¶ Exiſtit. ſubaudi, vel vbi hẽt domicilium, licet alibi natus fuerit. infra eo cum nullus. 1. reſpõſo, niſi dicere velis hoc ſpeciale in hoc caſu: qđ credo verũ 5. Et licet aliàs videã vnum ius ſuppleri per aliud, vt ſupra eo. de elect. is cui, tñ iſtud non credo ſuppleri per illud, aliàs facillimum erit vltramontano infami ſe facere ordinari: quod vetat hæc conſtitutio.

5 Io. Mo. & Archi. per rõnem ſequentẽ, ad q̃ allegat Ioan. Mo C de diuerſis reſcrip. l. 1. ff. man. l. fi. Ioan. And.

o ¶ Litteras]hic no. duo ſpãlia: Primo caſum in quo ſcriptura requirit: & hẽs de hoc ſ de proba. c. tertio. & dixi j. de cenſi. c. 1. Scđo q nõ ſufficit licentia, niſi ex primatur cã. & eſt ſi. j. de ſent excõ. cum medicinalis.

p ¶ Abſque ſpe.] ſim. ſupra de elect. c. 1. in fi. epiſcopus ergo ſuper executione ſecum non poterit diſpenſare, vt olim poterat. 9. q. 2. Lugdunen.

q ¶ Suſpenſos.]in caſu iſto celebrans irregularitatẽ incurrit, & de hoc dicam infra c. proxi. Ioan. And.

r ¶ Speciali.] ſic infra de offi vica. c. 2. & 3 infra de pœni. & remiſ c. 2. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

ſ ¶ Diſpenſari.] quod enim per ſe non poſſunt, nec per alios

alios poterunt, vt 46. diſt. ſicut. 23. q. vlt. his a quibus. ſicut econuerſo. infra de regu. iur. poteſt quis. & ibi plene dixi. Ioan. And.

EOs qui.) Tria facit: Primo punit ordinantem: Secũdo ratificat pœnas ordinati: ibi, His q̃. Tertio licẽtiat clericos ordinãdos: ibi, Clericis. Ioan. And.

CASVS. Titius diœceſis Lemouicen. tẽpore ordinum celebrãdorum ſe præſentauit ep̃o Pictauien. & petijt ab eo ordinari: Ep̃s Pictauen. fuit incautus, & nõ petijt ab eo clerico Titio, an haberet licentiam à ſuo ep̃o, quem clericum ſciebat ipſe ep̃s eſſe diœceſis Lemouicen. & ordinauit eum: vtrũ iſte Titius ordines receperit? Certũ eſt quòd ſic: ſed tñ eſt ſuſpenſus ab executione ſuorum ordinum. Sed vtrum epiſcopus Pictauen. ordinans puniatur? Rñdet φ ſic: quia per vnum annum continuum eſt ſuſpenſus ab ordinum celebratione: Or ſanctiſſime. Pater, quæris, quid interim faciãt clerici diœceſis Pictauen. q durãte illo anno volunt ordinari? Rñdet φ ipſi ſine licentia proprij ep̃i poterunt ordinari à proximis ep̃is. Alienæ.) i. non ſuæ: nam clericus põt eſſe alienæ parochię & ſuæ: quia clericus reſpectu domicilij habet propriã diœceſim: licet rõne originis ſit alienę diœceſis: ideo gl. exponit, alienæ, id eſt, nõ ſuæ: nec rõne domicilij, nec rõne originis, nec rõne beneficij: nã clericus quãtum ad facultatem recipiendi ordines habere poteſt tres ep̃os, ſ. epiſcopum domicilij, ep̃m originis, & epiſcopum beneficij, vt infra proxi. Heli. Regnier. Nota primo, φ ignorantia affectata æquiparatur ſcientiæ, concor. ſunt in gl. Nota ſecundo ex illo tex. ibi: Clericis quoque.) quod quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui poteſt facere ſine licẽtia alterius: pro quo vide notata inf. de præben. licet epiſcopus. Dominic.

† Vide cõciliũ Tri. dẽ. ſeſſio. 23. de reform. c. 8.

1 Idẽ Do. Fon.

¶ Gregorius decimus, in generali concilio Lugdunen.

¶ *Qui ſcienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum ſunt ſuſpenſi: & poſtquam ſuſpenſio fuerit manifeſta, poterũt ſubditi ſine ipſorum licentia à vicinis epiſcopis ordinari. Io. And.*

CAP. II.

EOs a †, qui b clericos c parochiæ d alienæ e abſque ſuperioris ordinandorũ licentia f ſciẽter g, ſeu affectata h ignorantia, vel quocunque alio figmento i quęſito prę ſumpſerint ordinare k: per annum l à collatione ordinum m decernimus eſſe ſuſpenſos. His, quæ iura ſtatuunt n contra taliter ordinatos in ſuo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochiæ taliter o ſuſpenſorum, poſtquam eorũ ſuſpenſio fue

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Eos.] Qui ſcienter ordinauerint clericum alienũ, per annum a collatione ordinum ſunt ſuſpẽſi: & poſtquam ſuſpẽſio fuerit manifeſta, poterunt ſubditi ſine ipſorum licentia à vicinis epiſcopis ordinari. Io. An.

b ¶ Eos qui.] generaliter loquitur, vt comprehẽdat quibus competit ordinare, ſupra de priui. quia circa.

[Placet Dom. Fon.]

c ¶ Clericos.] de laicis dic vt infra c. vlt.

d ¶ Parochiæ.] id eſt diœceſis. 9. q. 2. Lugdunen. quãdoque econuerſo de pecu. cle. c. 2. Ioan. And.

e ¶ Alienæ.] id eſt non ſuæ: ſiue ſit proxima, ſiue remota. 9. q. . c. 1. & c. epiſcoporum. 71. diſt. per totum. ſupra eo, quod tranſlationem.

f ¶ Licentia.] quam quis dare poſſit, dicitur infra cap. proxi.

[Glo. ſe. quæritur, arg. pro, & ſoluit.]

g ¶ Scienter.] ſed nunquid ſcire præſumetur vel ignorare: vr̃ quod ignorare. ff. de proba. l. verius. infra de regu. iur. præſumitur. Dic φ præſumetur ſciens, niſi probet ignorantiam 3. Ad hoc ſupra de elect. innotuit ibi nec probare cogimus, &c. quia quemlibet ordinandũ ſeruare 2 tenet vt 23. diſt. qui epiſcopus. 32. diſt. quãdo. vr̃ autem ad eam probandam ſufficere iuramentum 3, vt ſup. eo de elect. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex ſua negligentia eorum culpa ſibi imputabitur. ad hoc, de ſimo. in tantum.

2 Vide cõciliũ Tri. ſeſſio 23. de refor. c. 5. & 7.

3 Eſt verum, niſi ius vltra præſumptionẽ de ſciẽtia ſtatueret: nã tunc p iuramẽtum non pbaret ignorãtia c. vidu z̃ de regu. Bar. l. ſi cui. ff. de accuſat. Phili. Fonta.

[Glo. ſeq. alle. vnam concor. & ſoluit duo dubia.]

h ¶ Affectata.] æquipollent ergo ſcientia & affectata ignorãtia, de clan. deſp. cum inhibitio. & dr̃ affectata, ex quo ſcire potuit ſed noluit: immo diſſimulauit. C. de inceſt. & nupt. l. qui z̃. Et dico φ ſi iurauit ſe ignorare, vt dixi in pxi. glo. altera pars habebit neceſſe probare ſcientiã vel affectatam ignorantiam: & probabitur hoc per argumenta, vel conjecturas probabiles. ſupra de renun. c. 2. eo. lib.

i ¶ Figmẽto.] ſic ſupra eo. de elect. anaritię. vel quia forte dicit ſcholaris eſt, quem bñ ordinare poſſum: vel fingit licentiam datam fuiſſe: vel dicit ep̃m ordinandi amicum ſuum, ita φ bene habebit ratam. 9. q. 2. Lugdunen. vel ſcire diſſimulauit litteras dimiſſorias ſubreptitias eſſe, vt ibi not. Hug. vel in fraudem cõſtitutionis huius aliquem in ſuum familiarem 4 recepit: vel ei beneficium contulit. hæc & ſimilia ſunt figmenta.

K ¶ Ordinare.] etiam ad primam tonſuram. 71. diſt. primatus. de æta. & quali. cum cõtingat, in anti. quod dic vt infra eo. c. vlt.

4 Qualiter epiſcopi poſſũt ſuos familiares ordinare, vide concilium Trident. ſeſſio. 23. de refor. c. 9.

[Glo. ſeq. ponit duas opiniones.]

l ¶ Per annum.] continuum. ſup. de elec. prouida. nota ius nouum, quia olim certa pœna contra tales non fuerat ſtatuta ſecundum quoſdam: ſed ſecundũ Guil. hic mitigatur pœna: quia olim per annum à celebratione Miſſæ ſuſpenſus erat, & deponi debebat, vt 9. q. 2. nullum. [7. q. 2. ep̃s in diœceſi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1. q. 1. ſi qui epiſcopi. ſup. de his quæ ſiu. à maio. par. c. quæſiuit. Ioan. And.

m ¶ Ordinum.] oĩum ſm̃ Gui. & Gar. & per hanc litteram: & ſupra eo. vel nõ eſt compoſ. vbi punitur in collatione oĩum ordinum, qui in diaconatu peccauit: & ſi Papa voluiſſet, eum tantum illo quem contulit priuari expreſſiſſet, vt ſupra c. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui dẽt maioribus, qui minorib. caret ff. de ſer. export. cui pacto. & de or. ab epi. c. 1. 5.

5 Glo. reprobat Dominicus: quia iura indefinite loquẽtia reſtringũtur ad caſũ culpabilẽ. c. ſi compromiſſarius ſup. de elect. Fon.

[Glo. ſeq. quærit alle. pro & contra, & ſoluit.]

n ¶ Statuunt.] quod. ſ. ordinatio rata non habeaſ quo ad executionem. 9. q. 2. per totum. 71. di. c. 1. quædã iura dicunt eos deponendos 7. q. 1. epiſcopus eſt in diœceſi. Sed nunquid ſuſpẽſus eſt ſic ordinatus ab executione, vel an habeat executionẽ niſi interdicatur? & vr̃ φ neceſſarium ſit interdictum ſupra eo tit. φ tranſlationem. ibi, interdicẽda eſt. & c. Ad idẽ de off. archi. ſignificaſti. Sed z̃: ſicut non tenet ſententia data à nõ ſuo iudice, ſic nec 6. ordinatio vt 70. diſtin. neminem. 71. diſt. per totum. Sol. dicas illum ſuſpenſum ipſo iure: ſed non illa ſuſpenſione, quæ irregularitatem inducat: ſed ſuſpendendum illa, vt in decr. quod trãſlationem. ſecundum Hoſti. Guil. & Gar. vnde & in forma diſpenſationis, quę talibus datur ab Apoſtolica ſede dicitur, ipſo iure ab ordinum executione ſuſpenſo. licet igitur ſuſpenſi ſint à iure, nihilominus & ab homine ſuſpendentur: quod eſt verum, niſi in caſu. ſupra cap. proxi.

6 Intellige quoad executionẽ, vt bñ notaturĩ principio gloſſæ: nã ordinati a non ſuo epiſcopo tenerama nent ordinati: cũ recipiant characterem.

[Glo. duæ ſequentes ſoluunt duo dubia.]

o ¶ Taliter.] quia ſcilicet ordinauerũt clericos alienæ diœceſis: & per hoc dico quòd ſecus erit in alijs caſibus, in quibus hoc non inuenitur expreſſum, ad hoc ſupra tit. proxi c. 1. de conceſ. præben. quia diuerſitatem, in ant. ſupra de elect. ſuffraganeis.

ADDI-

rit manifeſta, [a] abſque ipſorum etiam licentia [b] interim[c] recipiendi ordines ab alijs vicinis [d] epiſcopis, aliàs tamen canonice [e] liberam concedimus facultatem. †

¶ Bonifacius octauus.

¶ Epiſcopus originis, domicilij, vel eccleſiaſtici beneficij commendatitias ad ordines dare poteſt, inferiores Prælati non, niſi ex priuilegio; nec officiales epiſcoporum: ſed hi qui habent adminiſtrationem ſpiritualium illas bene concedunt.

CAP. III.

Cum [f] † nullus [g] clericum [h] parochiæ [i] alienæ, prçter ſuperioris ipſius licentiam debeat ordinare: [k] ſuperior intelligitur in hoc [l] caſu epiſcopus, [m] de cuius diœceſi eſt is, qui ad ordines [n] promoueri deſiderat oriundus: [o] ſeu in cuius diœceſi beneficium obtinet eccleſiaſticum: [p] ſeu habet (licet alibi natus fuerit) domiciliumq; in eadem. [r] ¶ Inferiores quoque Prælati, [ſ] religioſi vel alij, niſi eis quòd ſuos clericos, aut ſubditos, [t] poſſint à quo voluerint epiſcopo [u] facere ordinari, à ſede Apoſtolica ſpecia-

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt ſicut alienos ſine licentia ordinauerunt: ſic & ſui ſine eorum licentia ordinentur. Ioan. And.

a ¶ Manifeſta.) per euidentiam facti. ſ. de coha. cle. c. vlt. vel quia eſt iuris notorium, vt in e. tit. veſtra. & ſ. de ver. ſig. cum olim. aliàs in dubio à proprio prælato non recedent. 8. q. 4. nonne. Io. And.

b ¶ Licentia.] quod n. à iure conceſſum eſt vlterius nõ eſt neceſſe à iudice poſtulari. ff. de cond. inſti. l. quæ ſub conditione. §. vlt. C. de theſ. li. 10. l. vna. Io. And.

c ¶ Interim.] ſ. anno ſuſpenſionis durante.

[Glo. ſequ. ponit opinionem.]

d ¶ Vicinis epis.] in ſua diœceſi: quia nõ intrabunt abſq; ſua licentia parochiã ſuſpenſi, vt credo, ſecũdum Guil.

e ¶ Canonice.] ſ. præcedente debita examinatione, & ſcrutinio, & tẽporibus debitis. ſ. eo. tit. de eo. & modo debito, ſcilicet nõ furtiue, vel per ſaltum, vel per plures ſacros eodem die, vel duob. continuato ieiunio. ſ. eo. litteras. & c. dilectus.

Cum nullus.] ſunt quattuor partes, quæ patent per § Et determinat notata per Hoſt. in ſumma huius §. à quo. in prin. & per Innoc. de cle. peregri. ſuper tit. aliàs. ſup. cap. 1. Io. And.

CASVS. Dictum fuit ſ. per diſcurſum huius tituli, ꝙ clericus promouendus ad ſacros ordines nõ poteſt promoueri ab alio, quam à proprio epiſcopo, niſi de licentia proprij epĩ: dubitatur quis dicatur proprius epiſcopus quantum ad dandam facultatem recipiẽdi ordines ab alieno epiſcopo: & ẽt quantum ad facultatem ordinandi: Rñdet, ꝙ clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres epiſcopos: ſ. epiſcopũ originis, epiſcopum domicilij, & epiſcopum beneficij: & oẽs illi poſſunt ordinare, & dare licentiam recipiẽdi ordines ab extraneo epiſcopo: & ideo quilibet iſtorum dicitur proprius epiſcopus. Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum poſſunt dare licentiam recipiendi ordines ab alio, quàm ab epiſcopo? Rñdet ꝙ non: niſi ſibi fuerit ſpecialiter conceſſum à ſede Apoſtolica, vt ipſi poſſent facere ordinari clericos vel ſubditos ſuos à quo mallent epiſcopo, dummodo catholico: Sed quid de officiali epĩ, vtrũ poſſit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epõ? Rñdet ꝙ nõ regulariter, eo ipſo ꝙ eſt officialis: niſi de hoc fieret expreſſa mentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epĩ? Dicendũ ꝙ ſi epſ ſit abſens in remotis partib. vicarius ſuus generalis poterit dare illam facultatem. Sed quid? ponamus ꝙ in hac diçceſi eſt Prioratus dependens à monaſterio Clunacen. abbas Clunaceñ. contulit Prioratũ in hac diçceſi exiſtentẽ alicui de illis partibus, & iſte Prioratus eſt manualis: quia reuocabilis ad nutũ abbatis: vtrũ prior & ſuus cõſocius poſſint ſe facere ordinari ab epõ Pictaueñ. Rñdet, ꝙ ſic: licet ille Priorat⁹ ſit reuocabilis ad nutũ abbatis Clunaceñ No. primo ꝙ appellatione parochiæ comprehenditur diçceſis. ſi. ſ. prox. Not. ſecundo quo ad poteſtatem ordinandi poteſt qs habere tres iudices ſuperiores. Dominicus.

(Prima gloſſa ſummat.)

f ¶ Cũ nullus.) epiſcopus, originis, domicilij, vel eccleſiaſtici beneficij commendatitias ad ordines dare põt: inferiores Prælati nõ, niſi ex priuilegio: nec officiales epiſcoporum: ſed hi qui habẽt adminiſtrationem ſpiritualiũ, illas bene cõcedunt: & poſſunt epi ordinare priores prioratuum non exẽptorum, & ipſorum ſocios quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

g ¶ Nullus.] generaliter loquitur, vt dixi ſ. cap. proxi.

h ¶ Clericum.] vel laicum. infra. capit. proxi.

i ¶ Parochiæ.] id eſt diœceſis.

k ¶ Ordinare.] ſ. c. proxi. cum ſuis concor.

l ¶ Hoc caſu.] ſ. in danda tali licentia, hoc dixi, quia multis alijs modis dicitur quis ſubditus alterius, & de eius foro: quod dic vt ſ. de fo. compe. c. vlti. & ff. de iudi. hæres abſens. §. 1.

m ¶ Epiſcopus.] ergo non inferior. vt inf. §. proxi. & eſt ſi. ſup. eo. de ele. cum ex eo.

n ¶ Ordines.] quoſcunque minores, vel ſacros.

o ¶ Oriundus.] dicitur enim quis ibi domiciliũ retinere, vnde oriundus eſt ff. de ſena l. pen.

(Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.)

p ¶ Eccleſiaſticum.] ad differentiam alterius beneficij vel prouentus ſæcularis: & talia eccleſiaſtica beneficia ſine inſtitutione canonica obtineri non poſſunt, vt inf. de reg. iur. c. 1. cũ ſuis concor. & intelligo ſiue iſtud ſit beneficium pp quod ordinem recipit, ſiue non: cum generaliter & non diſtinguẽdo loquatur: vnde nec diſtinguere debeo. 2. q. 5. conſuluiſti. ſ. de transla. inter corporalia.

q ¶ Domicilium.] põt quis habere domicilium in pluribus locis. ff. ad municipal. l. aſſumptio. § iuris prudentibus. de fo. compet. ex parte. B.⁷ in antiq. ſupra de reſcript. dilectus 2 quod verum eſt, ſi in vtroq; ſe æqualiter collocauit, vt ibi. & inf de ſepul. c. 2. aliàs ibi dicetur habere domicilium, vbi maiorem partem rerum ſuarum habet. ff. ad munic. eius. §. vlt C. vbi ſe. vel cla. ſenatores. aliàs ſola domus poſſeſſio. quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium non facit. ff. ad munici. libertus. § ſola.

r ¶ In eadem.] ſubaudi, vel dominus Papa. ſupra cap. 1. & infra §. proxi. ipſe enim ordinarius eſt ſingulorum. 9. quæſtio. 3 cuncta per mundum. Et Roma communis eſt patria. ff. ad municip Roma & ibi poteſt quilibet conueniri, vt ſupra de foro compet. cap. vltim.

ſ ¶ Prælati.] puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi. & habes de his ſup. de off. archi. ſignificaſti. dixit enim canon, litteras epiſcopi neceſſarias: & non inferioris. 71. diſt. extraneo.

t ¶ Subditos.] laicos.

u ¶ Epiſcopo.] dum tamẽ catholico, & habes de hoc priuilegio ſup. de præſcri. veniens.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

† al. poteſtatem.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. ca. 10. & ſeſſ. 23. de refor. c. 10.

r Idẽ tẽ cẽt in talibus c. q̃a nonnulli de magi. Phil. Do. Fon.

a ¶ Indultum.] ſubaudi, vel niſi habeāt ex cōſuetudine p̄ſcripta, vt hoc facere poſſint: in hoc caſu bene ualet cōſnetudo ſm Ioan. qui hoc not. 9. q. 2. epm. & facit qđ not. Ber. ſ. de offi. archid. ſignificaſti. nec em̄ cōſuetudo reuocatur p nouā conſtitutionē. ſ. de conſtit. c. 1. eo. lib.

liter ſit indultū [a], vel officialis epiſcopi (cum ad hoc ſe ipſius officium non extendat [b]) huiuſmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Epiſcopo [c] autem in remotis [d] agente, ipſius in ſpiritualibus vicarius generalis, vel ſede vacante, capitulum [e], ſeu is [f] ad quem tunc temporis adminiſtratio ſpiritualium noſcitur pertinere, dare poſſunt licentiam ordinandi.

¶ Poſſunt epiſcopi ordinare Priores Prioratuum nō exemptorum, & ipſorum ſocios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Io And.

¶ Religioſi [g] vero à ſuis ſuperioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum ſocij [h], poſſunt à locorum diœceſanis, quandiu morantur in ipſis Prioratibus ordinari licite, licet non ſint de eorum † diœceſibus oriundi [i].

b ¶ Non extendat.] niſi habeat ſpeciale mādatum ad hoc, vt j. đ off. vica. c. 2. & 3.

c ¶ Epiſcopo.] ſup hoc vide q not Ber. & moderni de off. archi. ſignificaſti.

[Gl. ſeq. quærit, ponit opi & ſoluit.]

Locus qñ dicaſ remotus.

d ¶ Remotis] quem locū dicis remotū? Dicunt qdā de citra & vltra mōtes, p de et. ſ. de elec. nihil. ſed hoc eſt falsū, q ſolū talis locus dicatur remot⁹: qa aliud ē dicere. valde remoti, vt ibi, & aliud, remoti, vt hic: ſicut aliud eſt decre. cautio qa tūc intelligit nuda cautio, vt C. de ver. ſig. ſancimus. & aliud ſufficiēs cautio: & tūc itelligunſ pignora vel fideiuſſores. ff mā. ſi mādat. §. vl. Sed vr̄ q remoti dicanſ ex prīncipiam. ſ. đ elec. corā. C. de p̄ſcrip. x. vel xx. an. l. vl. vr̄ vltra duas dietas. ſ. de reſcrip. nōnulli vr̄ vltra vnā vt eod. tit ſtatutum. Satis crederem hoc arbitrariū iudici, qs locus dicaſ remot⁹.

† al. ipſarum.

ADDITIO. Concor. Hoſt de ſent. excom. relatum & Archid. j. de teſta c. 2. 2. reſpon. Hodie talib. vicarijs datur ſuper hoc expreſſa poteſtas: ita q etiā epiſcopis præſentibus tales licētias concedūt. Io. An.

e ¶ Capitulum.] quod tunc in ſpiritualibus adminiſtrat, vt ſ. tit. proxi. c. vlt. & penult.

f ¶ Is] puta viſitator. 61. diſt. quoniam. ſ. tit. proxi. c. vlti. ſ. de elec. is cui.

g ¶ Religioſi.] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio, & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio qa non erant perpetui & hoc eſt verius.

ADDITIO Facit cle. de ſuppl. negli. præla. c. 1. §. præmiſſa. per quam reprobatur opinio dicētiū, q in beneficijs eccleſiaſticis non perpetuis epiſcopus talis beneficij non dat commendatitias Ioan. And.

h ¶ Socij.] non enim ibi debent eſſe ſoli: quia, væ ſoli, &c. Eccleſiaſtici. 4. 7. q. 1. illud. & de ſta. mon. monachi & probatur eo. tit. quod Dei timorem.

i ¶ Oriundi.] quia tunc poſſent ratione originis, vt ſ. 1. reſpon. & ſicut poſſunt ordinare, ita dico q commēdatitias ad ordines dare, vt ibi.

NVllus epiſcopus.] Duo facit: Primo prohibet, ſecundo punit: ibi, Qui vero. Dominicus.

¶ Dictū fuit in c. eos. ſ. eo. q eps extraneus non pōt ordinare extraneos clericos ſine licētia ꝓprij epi: ſed qđ de laico, vtrum extraneus eps poſſit laico ɔferre primā tōſurā impune? Rñdet q nō: immo eſt ſuſpēſus p vnū annū à collatione primæ tōſuræ (Diffinitū.) vt ſi vir velit promoueri ad ſacerdotiū, q fiat cū cōſenſu vxoris ſuæ: q̄ ſit antiqua, & voueat cōtinētiā, nā ſi eſſet iuuenis, opporteret q intraret religionem.

¶ Idem.

¶ Epiſcopus ſeu alius inferior primam tonſuram infanti non confert, niſi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœceſis, abſque ſui Prælati licentia; nec etiam coniugato, niſi religionem intret, aut ad ſacros promoueatur legitime: alias contra faciens punitur vt hic. h d. Zen.

CAP. IIII.

NVllus † epiſcopus, vel quiuis alius [k] infanti [l] (niſi forte religionem intraret [m]) ſeu illiterato: ſed nec abſque ſui ſuperioris [n] licentia homini [o] diœceſis alienæ [p] clericalem præſumat conferre tonſuram [q]: nec etiam coniugato, niſi volenti religionem intrare, aut ad ſacros ordines promoueri: prout eſt ſacris canonibus diffinitum [r]. ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit [s] puniatur) per vnum annum [t] à collatione clericalis tonſuræ duntaxat [u].

k ¶ alius.] puta abbas 1 vel p̄sbyter, qui pſalmi ſtatū cōferre poſſunt. 69. diſ. qm̄. 23. diſ. pſalmiſta

1 Vide circo hoc qd hodie ſanciuerit ɔcilii Trid. ſeſ. 23. de refor. c. 10.

ADDITIO. Vid q dixi ſ. c. 1. ſup gl. puta, abbates. Io. A.

l ¶ Infanti.] ſ. minori vij. annorū: ſeptenni ergo pōt cōferre tōſurā. 28. diſt. de his & 77. diſt. ī ſingulis. & facit ſ. đ elect. ex eo. de p̄b. ſuper inordinata. & quod ibi not. Ioan. And.

m ¶ Intraret.] ergo minor vij. ann. pōt religionē intrare 2: quod verum eſt. Saltem per oblationem parentū vel tutorū: ſed p̄cile non obligatur, vt ſ. de regula. quia in inſulis. & c. ad noſtram. & . dic vt j. de reg. is qui. & ca. non ſolum. & c. ſeq. Ioan. And.

† Vide cōcil. Trid. ſeſ 23. de refor. c. 4

2 De materia huiꝰ gloſſæ vide pleniſſime p S. Tho. 2. 2. q. 189 art 5.

n ¶ Superioris.] vt ſ. c. ꝓxi. 1. rñ. Io An.

o ¶ Homini.] laico: qđ apparet: qa ɔfert primā tōſurā. Olim volebant quidā dicere, q clericū alterius epi quis nō pōt ordinare, ſed laicū ſic: & hoc dicebāt p decr. ſ. eo. eos qui. & hoc falſum erat, vt 71. diſt primates. vbi etiam de laico expreſſum erat

ADDITIO. Intellige de laico, qui non trāſtulit domicilium, vt ibi not. Ioan. And.

p ¶ Alienæ.] i. non ſuæ: quia etiam ſi alienæ eſſent, dummodo & ſuæ, nihilominus poterit ordinare.

q ¶ Tonſurā] p q̄ immunitate gaudet, & clericalis ordo cōferſ. ſ. de æta. & qualit. cū cōtingat. Io. And.

r ¶ Diffinitum.] quod dic vt not. ſ. de conuer. coniugat. coniugatus.

ADDITIO. Et hic terminanſ quæ ibi not. Io. And.

ſ ¶ Peccauerit.] de his quæ fi. à ma par. cap. q̄ſiuit.

[Glo. ſeq. quærit, & remittit.]

t ¶ Annum.] integrum & continuum. ſ. de elect. ꝓuida. eo. lib. Quid ſi ſit biſſextus? Dic vt notat Io. 55. diſt. c. 2. & Ber. ſ. de verb. ſig quæſiuit.

u ¶ Duntaxat.] i. tātummodo. Et nota ꝓ eo qđ dixi ſ. eo. tit & lib. eos qui. quia ſi ibi Papa voluiſſet ſolū illos eſſe priuatos à collatione ordinis, quē iniq; cōtulerunt, hoc expreſſiſſet, ſicut & hic fecit. Ad idē ſ. eo. litteras. &c. dilectus. & ſ. de deci ad audiētiā. Et intelligo hoc verum quando ſolam clericalem tonſurā contulit: aliàs etiam in vlterioribus quos cōtulit, punietur per iura ſupradicta. & 1. q. 1 ſi qui.

[Glo.

nouerit ſe ſuſpenſum a.

TITVLVS. X.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Bonifaci us octauus.

¶ Epiſcopus diſpenſat cum maiore xx. annis in dignitatibus & perſonatibus non curatis, ſi aliud non obſtet. hoc dicit. Dominicus.

CAP. VNICVM.

PErmittim' b †, vt epiſcopi c cum his, qui vigeſimum annũ copleuerint d, quòd dignitates, vel perſonatus, quib. animarum cura nõ inuminet e, valeant obtinere: poſſint (ſi † aliud non obſtat canonicum f) libere diſpenſare g.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

a ¶ Suſpenſum.] ipſo iure. ſed nunquid tonſuram licebit tunc ab alio epiſcopo ſubditis ſuis recipere? Dic quòd cum hoc non reperiatur expreſſum, non videtur ſic licere.

Cõtinuatio Dom. Meliæ.

DE AETATE ET qualitate, & ordine præficiendòrum. ¶ Dictum fuit. ſ. de qualitate & ætate promouẽdorũ ad ſacros ordines: nũc eſt vidẽdum de ętate, & qualitate, & ordine pficiendorum, i. promouendorũ ad bñficia eccleſiaſtica obtinẽda: ideo cõpetẽti ordine annectitur hęc rubrica de ætate, & qualitate, &c.

PErmittimus.] Nõ diuiditur ga breue.

¶ Pro intellectu huius capituli præſupponendum eſt primo quod habetur in cap cum in cunctis §. inferiora. de elect. in antiq. videlicet, quod in promouendis ad beneficia eccleſiaſtica etiam ſimplicia, requiritur quod talis xxiiij. annum compleuerit, & attigerit xxv.

CASVS. Vacante aliqua dignitate ſimplici, i. ſine cura, quia obtinens eã non habebat iuriſdõnem in foro pœnitentiali nec contentioſo: epſ illã dignitatẽ affectabat ↄferre titio minori xxiiij. annorũ: quærit an poſſit epſ diſpẽſare cũ ipſo Titio minori, & ſibi ↄferre illã dignitatẽ? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ſic: dũ tñ non habeat ille Titius aliũ defectũ: quia ſi eſſet illegitimus, habilitatio ſpectat ad Papã quo ad ſacros ordines & dignitates: licet epſ poſſet diſpenſare in minorib. ordinibus: vel ẽt ſi iſte Titius minor xxiiij. annorum ſit legitimus filius, & in matrimonio natus, ſed pater eius habuerat illam dignitatem. Nota primo ex hoc textu: ꝙ de lege cõi minor xxiiij. annorum non poteſt obtinere dignitatem vel perſonatum: etiam ſi ſit ſimplex. hoc eſt, non habeat iuriſdictionem in foro pœnitentiali vel contentioſo. Nota vlterius, quod epiſcopi poſſunt diſpenſare in ſimplici dignitate vel perſonatu ſuper defectu ætatis. Nota finaliter, quod ad hoc vt epiſcopus poſſit diſpenſare, requiritur ꝙ ille compleuerit annum xx. & attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam. c. indemnitatib. ſup. de elect. eo. lib.

[Prima gloſſa ponit, quid determinet.

b ¶ Permittimus.] Determinantur per iſtud c. notata per Ber. ſup. de elect cum in cunctis. §. inferiora. & eo. ti. cum dilecti. & ſup. eo. tit. indecorum. & c. præterea. per ipſum & modernos.

ADDITIO Et in Spec. tit. 2. §. nunc de epiſcoporum. ver. 51. Ioan And.

[Glo ſeq. tripliciter opponit, & reſpondet.]

b ¶ Permittimus.] videbaẽ permiſſum ẽt in citeriori ætate. arg. à ꝯtrio illius decre. ſ. c. indecorũ. & arg. directo illius decre. eo. tit. ex rõne, & arg à pari illius eo. tit. præterea. nam in decret. ex ratione. diſpenſant cum decennali; in decre. præterea diſpenſat in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Hoſt. Sed ad primum dic, ꝙ arg. à ꝯtrio non procedit vbi reperitur in iure ꝯtrium, licet aliàs ſit fortiſſimum; de his quæ ſi à præla. cum Apoſtolica. in fin. ſed contrarium reperitur ſup de elect. cum in cunctis, §. inferiora ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione, dico illud fuiſſe ex ſpeciali mandato Papæ. Ad decre. præterea. dico valde maius eſſe pati defectum in ætate, quàm in ordinibus, vt per te vides: ꝙ probatur de inſti. c. 2. inf. eo. lib. & de præb. ſi pro clericis, noua ſit igitur hæc permiſſio.

c ¶ Epiſcopi.] inferioribus credo vetitum, & facit ſ. tit. proxi. c. 1. & 2. reſpon. ſup. de elect. cum ex eo.

[Glo. ſeq. inducit tria ſimilia. ſecunda pars reci. per quæſtionem.

Rõnẽ de arbitrarijs reddere non cogimur.

d ¶ Compleuerint.] nota nõſufficit attingere, ſicut in epõ ſ. de elect. cũ in cũctis & in abbatiſſa. ſ. de elect. indemnitatib. 1. reſponſo. & in delegato ſ. de offic. deleg. cum vigeſimum. Et quod dixit hic Papa de xx. ann. idem, ſi voluiſſet, dicere potuiſſet de citeriori vel vlteriori tpe: quia iſta talia. ſunt illa de quibus dicit lex, quòd non omnium quæ à Principibus fiunt. rõ dedi poteſt. ff. de legibus. non omniũ. & de hoc ſupra de reſcri. ſi quãdo. tamen ſatis æque concordando ad alia iura de xvij. ann. conſtituiſſet. ſicut in procuratore ad negotia dicimus infra de procura. qui generaliter. §. vlti. & ſicut de aduocato ff. de poſtu. l. 1. & 3. quęſt. 7. §. tria. ſed vt prædixi, ſic placuit Principi: & ſufficit ſic ſcriptum eſſe. ff qui & à qui. proſpexit. 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege. ſupra de fe. c 2 in principio.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 24. de refor. ca. 12.

† In manuſcriptis ita: ſi aliud canonicum non obſtat.

e ¶ Non imminet.] in illis ergo ſecus: ſicut & in parochialibus eccleſijs. ſup. eod. de elect. licet canon & hoc forte voluit dicere Io. qui not. de electi. cũ dilecti. in ant. ꝙ in minoribus dignitatibus ſimplex epiſcopus dabit veniã ætatis: vel forte aliter intellexit.

f ¶ Canonicum.] quia non ſunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bigami, nec criminoſi. Ioan And.

[Gl. ſeq. primo quærit & remittit; ſecundo quærit, & ponit duas opi. contrarias.]

g ¶ Diſpenſare.] ſed nunquid promouendo diſpẽſat? de hoc vide 51. diſt. q in aliquo 54. diſ. ſi ſeruus. in prima gl. 81. diſt ſi quis ſine. 16. q. 1. eccleſia. in antiq. de conceſ. præb. litteras. de ſchiſ. fraternitatis, & per modernos de ſi presbyt. veniens, & de cleri. coniu. diuerſis. Et ſatis eſt euidens argum. quòd promouendo nõ diſpenſat 1: quia punitur promouens. ſ. de elect nihil eſt, ſed hic determinatum eſt de patiente defectũ in ætate. Quid de patiente defectum in ordinib. ſi eligatur ad tales perſonatus vel dignitates ſine cura; nũquid neceſſaria eſt epi diſpenſatio, vel an de iure cõi ad illa talis eligi poſſit? Tenent Inno. Ber. & Cõpoſt. ꝙ de iure cõi ad illa talis eligi poſſit 2: arg. à contrario decre. cum in cunctis. §. inferiora. & dicit idem eodem argu. per decre. ſup. eo. præterea Ad c. 60. diſt. per totum, reſpondent illa correcta, ꝯtria conſuetudine: vel cum ibi dicatur in archidiaconum non debere quem aſſumi, niſi ſit diaconus. in præpoſitum niſi ſit presbyter: patet illa correctio per decre. cum in cũctis. §. inferiora. quę de ordine nihil dixit: & per id ꝙ ibi dixit: ſi moniti nõ fuerint, &c. & hoc notat Inno. in prædicto §. de re iud. cum olim, & Compoſt. eo. tit. dudum 1. Ad decret. dudum 2. dicunt quòd idem iudicium eſt quo ad pluralitatem: vel allegatio fuit illa Hoſtienſis ↄ. in decr. prædicta præterea, & in decr. cũ in cunctis. pro quo facit quod notat Ber. de his, quæ fiunt à maiori par. cap ex ore in glo. quia erat, & hæc opinio expreſſa erat indeciſa ipſius decr. ex ore. & pbatur optime de elect. dudum 1. in antiq. Ad id quod dicitur. de capitulis. 60. diſt. per totum, in quibus dicitur quod

1 Si nõ pcedat cauſę cognitio. Philippus.

2 Idem Archid.

tur ꝙ archidiaconus, diaconus, & ꝑpoſitus presbyter dēt eſſe: dico ſecundum Hoſt. ibi ſubaudiendum, vel ſubdiaconus, cum in epiſcopum etiam poſſit eligi. de æta. & quali. à multis.

DE FILIIS PRESBYTERORVM, & alijs illegitime natis.

¶ Sub Bulla fuit; & alijs nō legitime natis: & merito: qa nigrū ꝺ primis expreſſe non loquiẽ: & ꝑꝑ plura inf. dicēda in diſpēſationis formā q̄ reſcripti. in Spe. eo. tit. in fi. Io. And.

† In aliquot antiquis codicib. de ſunt hæc verba: & alijs illegitime natis.

Dictum fuit ſ. titulis præcedentib. de ꝓmouēdis ad ordines & bñficia eccleſiaſtica: verū qa poſſet dubitare aliquis, vtrū filij ꝑsbyterorū de lege cōi ſine diſpēſatione poſſint promoueri ad ordines vel bñficia eccleſiaſtica: ideo cōpetēti ordine poniẽ de filijs presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris ſit videamus.

Continuatio dñi Heliæ.

TITVLVS XI.

De filijs præsbyterorum, {& alijs † illegitime natis.}

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Cum illegitime natis diſpenſant epiſcopi in minoribus ordinibus, & beneficio ſine cura: dummodo ſit tale, in quo aliàs diſpenſare poſſint: in alijs diſpenſatio Papæ requiritur. Ioan. And.

IS qui.] Sunt duo dicta: ſecundum ibi, Ille vero. Dom.

¶ Gloſſa intelligit iſtud c. ꝙ diſpenſatus vt poſſit obtinere (non obſtante defectu) beneficium curatum virtute diſpenſationis, non poſſit ſimul obtinere duo beneficia: ſed tūc iſtud c. non contineret difficultatem per c. de multa de præb. in antiq. vbi dr̄, ꝙ quis non poteſt ſimul tenere duo beneficia, etiam ſi eſſet legitime natus: ideo in hoc reprehenditur gloſ. noſtra. Sed dicunt moderni quod iſtud c. intelligitur, quod illegitimus diſpenſatus, vt poſſit obtinere quodcunque beneficium nō poteſt obtinere duo beneficia, etiam ſi vellet dimittere primū, ſi illud ſemel acceptauit: quia expirauit ſua diſpenſatio in primo beneficio acceptato, vt ca. non poteſt. inf. de præben. vbi ſi quis ſit diſpenſatus ad plura beneficia, eſt verificata ſua diſpēſatio in primo beneficio accepto, vel duobus primis obtentis: ergo idem in caſibus huius cap.

CASVS. Certum eſt ꝙ in promouendo ab beneficiū, ēt ſimplex, requiritur ꝙ talis ſit procreatus ex legitimo matrimonio. ca. cum in cunctis. de elect. in antiq. idem eſt in promouendo ad primam tonſuram: ita ꝙ illegitime natus ſine diſpenſatione non poteſt promoueri ad ordines, etiam ad primam tonſuram, vt dixi: Sed quæritur vtrum ſolus Papa poſſit diſpenſare? Reſpondet, ꝙ non: immo aliquotiens ſufficit diſpenſatio epiſcopi, ſ. quando talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines, vel ſi vult promoueri ad beneficia ſimplicia: Si autem vellet promoueri ab ſacros ordines, vel ad beneficia ſuſtinentia adminiſtrationem, vt dignitatem, vel perſonatum, vel curata, requiritur diſpenſatio Papæ. Sed quid ſi Papa diſpenſat cū illegitime nato, vt poſſit acceptare quodcunque beneficium, etiam ſi immineret illi cura animarum? Accidit ꝙ illi illegitimo fuit collatum vnum beneficiū illud acceptauit: poſtea fuit ei collatū aliud pinguius beneficium, vtrum poſſit licet accipere? Dicit Romanus Pontifex ꝙ non, ſm veriorem intellectum: quia diſpenſatio ſua eſt verificata in primo beneficio obtento, licet gl. aliter intelligat. Sed Dominicus de ſancto Gem. & moderni doctores in hoc reprehendunt gl. quia tunc iſtud cap. non contineret dubitationem: quia legitime natus non pōt obtinere duo beneficia curata. c. de multa. alleg. ergo multo minus illegitime natus: & hæc ſunt vera, niſi in diſpēſatione fuiſſet dictam, ꝙ obtento illo bñficio, poſſet aliud acceptare, & primū dimittere, vt fit quotidie. Heli Regniet.

CAP. I.

IS, qui [a] defectum [b] patitur † nataliū ex diſpenſatione [c] epiſcopi [d] licet poteſt (ſi ei aliud canonicum [e] non obſiſtat) ad ordines promoueri minores; & obtinere beneficium [f], cui cura non imminent animarum: dummodo ſit tale [g], ſuper quo per ipſum epiſcopum valeat diſpenſari: ¶ Ad ordines quoque

† al. ite patiẽ in natalib.

Nota primo, ꝙ vbi ſubſūt plura impedimēta ꝑ remotionē vni⁹ nō ſequiẽ remotio alterius: licet em̄ tollatur illegitimitas, nō per hoc tolluntẽ alia canonica impedimēta: Ad hoc ſ. de vſu pallij, ex tuarū. & de priuile. paſtoralis. Nota ſcđo ꝙ cū illegitimo, vt promoueat ad ſacros ordines, vel obtineat beneficium curatum, ſolus Papa diſpenſat. Dom.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.]

a ¶ Is qui.] cum illegitime natis diſpenſant epi in minorib. ordinibus, & bñficio ſine cura: dummodo ſit tale in quo aliàs diſpenſare poſſint: in alijs diſpenſatio Papæ requiritur. Si diſpenſatū fuerit cū aliquo ꝙ nō obſtāte illo defectu poſſit ad curatū bñficium promoueri: prætextu illius diſpēſationis, nō poterit duo beneficia inſimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorum quæ notantur ſ. eo. tit. c. pen. & vlt.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. tit. 2. §. nunc de tēporum. in vlt. col. qui tenere voluit, quod ex cā epiſcopi diſpenſare poterant in ſacris: fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Io. An.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

b ¶ Defectū.] indiſtincte intelligo, prout iacet de quocunque defectu, ſiue ſit ſpurius, ſiue adulterinus, vel naturalis [1], licet aliàs quo ad ſucceſſiones diſtinguatur: nec ita de facili diſpenſetur cum vno ſicut cum reliquo: & ſic intelligatur ſup. de renun. niſi cum pridem. §. perſonæ vero, &c. Eſt. n dignus venia qui alieno vitio laborat, C. de natura. lib. l. legem.

[1] Et rō eſt ſm Philippū hic. qa ꝑ ſtās diſpēſandi, cuius effectus non in epm, ſed in alium deriuatur dēt late interpretari.

ADDITIO. Idem Archi. alleg. 28. q. 1. idololatria. ſup. de cle. coniu. c. 2. Idem Io. Mona. Ioan. And.

c ¶ Diſpenſatione.] nunquid promouendo diſpēſet? Vide remiſſiones, quas dedi ſup. c. proxi. Ioan. And.

d ¶ Epiſcopi.] in contrarium: videbatur ſup. eo. litteras. vbi Papa cum talibus in clericatu diſpenſat: ſed ratio eſt, quia petitum fuit à Papa: nam & epiſcopus poterat, vt notat Ber. eo. tit. c. vlt.

e ¶ Canonicum.] facit quod dixi ſup. c. proxi.

f ¶ Beneficium.] intelligo ſimplex: etiam ſi ſit canonia eccleſiæ cathedralis, ſecundum Archid. quia in perſonatu, vel dignitate etiam ſine cura, vt ſup. c. proxi. non credo quod diſpenſare poſſit. c. ad hoc [2] eo. tit. de præb. c. vlt. & de hoc de elect. dudum 2.

[2] Idē Dominicus. Font.

[Gl. ſeq. ponit tres lecturas, & opiniones circa primā.

g ¶ Tale.] quia nō paternum [3] immediate, ſuper quo nō pōt eps̄ ēt cum legitimo diſpēſare ſm Vinc. ſ. eo. ex tua. Gof. in ſumma huius tit §. circa aliud. Bar. Brixien. 56. diſ. in ſumma Ber. & Pet. de Samp. in prædicta decre. ex tua. & Inno. eo tit. c. vlti. ſm Io. qui hoc notat 56. diſt. in. ſumma, & Tan in dicta decre. Sed dixit Vincen. ꝙ ſi tū̃ eſſet eps̄ hoc facere nō auderet Goff. ſup. de elect. innotuit. Ray. in ſumma huius tit. & Hoſtien in dicta decretali tenent contrarium [4] Ad decr. pe. ſep. eo. tit. reſpōdent, quod de illegitimo loquitur: de tali forte beneficio loqui voluit hæc littera.

[3] Vide oīno concil. Trid. ſeſ. 25. de ref. c. 15.

[4] Qui tū̃ fateẽ, ꝙ curia tenet primum. Io. And.

Vel in-

maiores [a], vel † beneficia curam animarum habentia, ſuper quibus nequit epiſcopus diſpenſare ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ [b] pmoueri nō pōt.

¶ Si diſpenſatum fuerit cum aliquo, quòd non obſtante illo defectu poſſit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius diſpenſationis non poterit duo beneficia inſimul obtinere. Ioan. And.

¶ Ille vero, cum quo per ſedem [c] diſpenſatur eandem, vt præmiſſo non obſtante defectu [d], valeat ad beneficium, etiam ſi curā animarum habeat, promoueri: nequit prætextu diſpenſationis huiuſmodi (quam exorbitantem à iure oportet veluti odioſam [e] reſtringi) niſi vnicum beneficium obtinere [f].

¶ Idem.

¶ Si ille, cum quo ſuper defectu originis in curato beneficio fuerit diſpenſatum, eo tacito ſuper pluralitate diſpenſationem obtineat, non valet diſpenſatio. Ioan. And.

CAP. II.

SI is [g], cum quo fuit per ſedem [h] Apoſtolicam diſpenſatum, vt non obſtante defectu [i] natalium, quem patitur, ad

Vel intelligas de beneficio quod habeat eccleſiā curatam annexam: ad hoc ĩ de pręb. ſuper eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto requirat ſacrū ordinē: q̃a cum in ordine tali diſpēſare non poſſit, ergo nec in beneficio, ꝙ illū ordinē requirit. de conſtit. trāſlato. 1. q. 3. ſi q̃s obiecerit. & c. ſi quis pręb. das 1. Et eſt ſimi. quod dixi ſ. de re. ſcri. ſi eo tempore.

a ¶ Maiores.) hoc itellige de ſæculari clerico: nam in regulari ſecus eſt: q̃a de iure talis pmouetur ad ſacros. ſ. eo. tit. c. 1. 56. diſt. c. 1. & c. naſci. & hoc tenet Io. 56. di in ſumma Ber. ſ. c. c. vl. Gof. in ſumma huius tit. §. circa filios. nec per hoc intelligit̄ diſpēſatū in epiſcopatu arg. de ſen excom. q̃a periculoſum. de cōceſ. pb. dilectus. in ant. vbi de hoc p̃ inn. & Hoſt. 12. diſ. nos ꝯſuetudinē. & ĩ. c. prox. ADDITIO. Idē hic Archidia. quod idem Compoſt. ſ. de elect. cum inuncti. & Gali in Spec. tit. 2. §. ſi. ver. quid & ſi diſpenſatum. Et de his quæſtionibus ad materiam, ibi vide in verſi. ſi præcedentibus. & verſi. ſeq. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium & remittit: ſecundo quærit, & dupliciter ſoluit.]

b ¶ Sedis Apoſtolicæ.) nec ſufficit diſpenſatio legati, vt ſ. eo. tit. c. pen. & dic vt ibi Sed quæro quare ep̃s diſpenſat in criminalibus ab adultero citra. & nō in defectu? Sol. q̃ Facilius deletur irregularitas pueniēs ex crimine: purgatur enim per pænitentiam: nō ſic in defectu. 26 diſt. deinde. vel maior eſt irregularitas pueniens ex origine, q̃ ex crimine, quia prima ex natura, ſecunda ex accidenti: ſed naturalia immutari non poſſunt. 6 diſt. §. vlti.

c ¶ Per ſedem.) eadem ratione dico idem de illo, cū quo diſpenſatur per epiſcopum, vt poſſit ad minores ordines, & ad beneficium ſine cura licite promoueri, cum eadem ſit ratio.

d ¶ Defectu.) propter hoc à ſæcularibus non repellitur honoribus. ff. de decuri. l. ſpurij. & l. generaliter. §. ſpurios. Ioan. And.

e ¶ Odioſam.) ĩ de reg. iur. odia. cum ſuis concor.

f ¶ Obtinere.) Concor. ĩ de præb. non poteſt. 3. reſpōſo. cum ſuis concor.

SI is cum quo.) Decidit caſum, & rationem interſerit: ibi, Cum nō ſit veriſimile. Ioan. And. aliter autem diuidi non poteſt: quia tota littera pendet. Dominicus.

¶ Diſpenſatio addita diſpenſationi non valet: niſi in diſpenſatione ſecunda fiat mentio de prima.

CASVS. Titius illegitime natus à ſede Apoſtolica obtinuit diſpenſationem, vt poſſit promoueri ad ſacros ordines, & ad beneficium eccleſiaſticum etiā curatum: deinde aſſecuto beneficio curato, virtute ſuæ diſpenſationis videbat beneficium curatū aliud ſibi conferendū: vnde acceſſit ad Papā, vt poſſet obtinere duo beneficia curata, & in illa diſpenſatione nō fecit mentionem, ꝙ eſſet illegitime natus: Papa fecerat ei gratiam ad obtinendum beneficium curatum: an valeat illa ſecunda diſpēſatio, ita vt poſſet obtinere plura beneficia virtute illius ſecundæ diſpenſationis? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non, imo eſt ſubreptitia: quia tacuit id quod ſi expreſſiſſet, nō obtinuiſſet ſecūdam diſpenſationem rapæ, vel ſaltem cū maiori difficultate: quia veriſimile eſt, ꝙ Papa non voluiſſet cū proſequi tanta beneficiorū multitudine. Nota primo illud ad quod allegatur textus iſte, ꝙ diſpenſatio addita diſpēſationi nō valet: niſi in ſcd̃a diſpēſatione fiat mētio de prima. Not. magis ſpecifice ꝙ ſi ille cū quo fuit diſpenſatū ſup illegitimitate ad beneficiū curatum, velit obtinere ſecundam diſpenſationem ad pluralitatem beneficiorum obtinēdorum in futurum tēpus debet in ſecūda diſpenſatione ſuper pluralitate beneficiorū obtinendorū in poſterum, facere mētionē de prima. Nota vlterius, ꝙ litteræ impetratæ ad plura beneficia obtinenda, ſi conſtiterit ipſas eſſe ſubreptitias, non valent ipſo iure. Sunt autē litteræ ſubreptitiæ, quæ ſunt impetratę tacita veritate: Secus vero eſt in litteris iuſtitiæ: Nam valet proceſſus virtute illarū factus: ſi nō excipiatur de ſurreptione: Nam tales litteræ nō ſunt nullæ ipſo iure, cap. ſi motu proprio. ĩ de præben. Sed quæritur quot beneficia poteſt obtinere ille, cū quo eſt diſpenſatum ſub hac forma: videlicet: Sixtus ſeruus. &c. diſpēſamus, vt duo vel plura beneficia poſſis obtinere? Dicendum eſt, ꝙ cum diſpenſatio ſit odioſa & exorbitans iure communi, debet reſtringi inquantum fieri poteſt: ideo dicēdum eſt, ꝙ diſpenſatio ſub prædicta forma, ſolum extendit̄ ad tria beneficia. Sed quid ſi Papa diſpenſauit ſub hac forma. Diſpenſamus vt poſſis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendū ꝙ talis diſpenſatio ſolum extenditur ad quattuor beneficia: videlicet ad duo ratione dictionis, duo: & alia duo ratione verbi, plura.

[Prima gloſſa ſummat.]

g ¶ Si is.) ſi i. le cū quo ſuper defectu originis in curato beneficio fuerit diſpenſatum, eo tacito ſup pluralitate diſpenſationem obtineat: non valet diſpēſatio. Ioan. And.

[Glo ſeq. ſoluit dubium]

h ¶ Sedem. quia alius nō poterat. ſ. cap. proxi & eadem ratione idem credo in epiſcopo, ꝙ ſi diſpenſauerit cū tali, ꝙ poſſit ad minores ordines & ſimplex beneficium promoueri: & poſtmodū tacito defectu impetretur diſpenſatio: ſuper pluralitate talium beneficiorum, non valet diſpenſatio propter eandē rationem: quia non eſt veriſimile, &c.

[Glo ſeq. ponit tres caſus prohibitionis.]

i ¶ Defectu.) iſte defectus tribus de cauſis ordinū & beneficiorum promotionem impedit: primo ob ordinis prærogatiuam. 26 diſt. cap. pe & vlti de exceſ. prælā. in antiq. inter dilectos. C. de digni. neque famoſis lib. 12. Secundo ob deteſtationem paterni criminis, quod punitur in filio, vt per id puniatur pater. 24. q. 3 cum ergo. §. ſed qui. ff. de eo quod me. cauſa. l. iſti qui ſū. eodem. § vlti. Tertio propter incontinentiam paternā, quæ timetur in filio iuxta illud; ſæpe ſolet ſimilis fi-

lius,

† In aliquot antiquis codicibus ita: vel beneficia, ſuper q̃b. neq̃t, &c. abſq; illis verbis: curā animarū habētia.

2 Idē Archid. q. al leg. ff de leg. 1. ſed & ſi res & ſ. de pb. is cui. Et idē. Ioan. Mo. q. dicit idem vbi ſtatutū iuratū p ſedē Apoſtolicā ꝯfirmatū, nō acquirit illegitimū I. A.

a Secūdū Gof. ſ. c. ſ. & ī ſū. e. ti. verſ. pē. I. An.

Illegitimus trib. rōnib. ab ordinū & beneficio pmotione repellitur.

ſilius,&c.5 q.1.cap.ſunt plurimi §.verum,& ideo ſtylus eſt curiæ;ſi paterne non ſit,&c.defectus autem eſt ſed non culpa.56.diſt.naſcl.& de purg.canon.accedẽs.

ADDITIO. Ex his tribus inſurgit quarta, ſcandalum ſcilicet illorum,inter quos promouetur.Io.And.

omnes [a] ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam ſi curam habeat animarum,diſpenſationem aliam (tacito de prædicto defectu [b]) poſtmodum obtineat à ſede [c] præfata,vt duo [d] †, aut plura beneficia ſimilem curã [e] habentia poſſit recipere, ſi ei aliàs canonice conferantur, & ea ſimul licite retinere:talis diſpẽſatio (cũ non ſit veriſimile ſedem ipſam, cum illo prædictum patiente defectum, voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum,eidem in pluralitate beneficiorum huiuſmodi diſpenſare) veluti ꝑ ſubreptionẽ obtẽta, nullius penitus eſt momẽti [f].

TITVLVS XII.

De bigamis.

¶ Gregorius x. in concilio generali Lugdunenſi.

¶ *Bigamus nudatus eſt omni priuilegio clericali, & aſtrictus ſæculari foro: nec valet conſuetudo in contrarium: & prohibetur ſub anathemate, ne tonſuram deferat. Ioan.And.*

CAPIT. VNIC.

ALtercatiõis [g] antiquę [h] dubiũ præsẽtis declarationis oraculo decidentes, bigamos [i] omni

a ¶ Ad omnes ordines.] caute ponitur hoc in diſpẽſatione 1 & ſuper hoc vide ꝙ not.Ber & moderni.ſ.eo.litteras.

2 Quia ſi nõ poneretur,veniret ſolũ minores gl in c.litteras. eo.tit.Pet de Arch. Fõ.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit]

b ¶ Defectu.] natalium,ſuper qđ diſpẽſationẽ habuerũt. ſed nonne ſublatus erat ille defect° ꝑ primã diſpenſationẽ:perinde igiť debet haberi ac ſi illegitimus nõ fuiſſet:& ſic eſt ꝫ.ff. de ædil.edi.l.qđ ita. 50.diſt.ferrũ.in anti. de reſcri. eam te.in fi. ff. de nata. reſti.l. quæris.Littera infra cum non ſit veriſimile, &c. ſoluit ꝫ. Nec obſtat. l. quod ita.quia hic de origi nis naturali defectu loquitur, ibi de morbo accidentali,ꝗ facilius tollitur, vt ſ. dixi. c. proxi. Sed c. ferrum.loquitur quoad ſalutem animę: & de peccatis quæ[per 2 pœnitentiam] purgantur. A Deo: quẽ nil latet.Sed hic prima diſpenſatio latebat,ſm Io.Mo. Et ſic c.eam te.& l.quæris. loquuntur de quadam plena reſtitutione natalium.

† Vide ꝯcil. Trid. ſeſ. 7. de refor. c.4. & ſeſ.24. de refor. c.17. & ꝯcil. Lateranẽ.ſub Innocẽt.iij. c.29.

2 Hæc duo verba:ꝑ pœnitentiã: deſũt in antiquis codicib.

ADDITIO. Non obſtat ſecundũ Io. Mo.in auth. quomo.na.effi.ſui.§.tribus & § adoptionis.coll.7.qa ibi de temporaliũ bonorũ ſucceſſione:hic de ſpũalib. ꝗ ſũt digniora.de maio.& obed.ſolitæ,in ant.Io.An.

[Glo.ſeq ponit duas opiniones.]

c ¶ Sede præfata] alius enim dare non poſſet:ad hoc facit ĩ. de præb.ſuper eo. & c.non poteſt.&c.cũ ſingula hoc tenet. Ber.de elect.dudum 2.in antiq. Bart.Brixien. 70. diſt. ſanctorum. & Inno.ſ.de præb.de multa. Hoſtienſis autem dixit, ꝙ in diſpenſatione, quæ hẽt fieri propter neceſſitatem, vel vtilitatem eccleſię,eandem poteſtatem habent epiſcopi poſt decre.de multa. quam primo habebant,per prædictũ c.ſanctorum ſed illam,quæ habet fieri ob prærogatiuam perſonæ,facit ſolus Papa: & ſic intelligit ipſe Pet.de Sam.& Abbas dictam decre.de multa.in fi.ſed primam ſeruat curia: & de hoc in prædictis iuribus.21.quæſt. 2.ſi quis iam tranſlatus.

d ¶ Duo.] ex talis diſpenſationis virtute prima duo quæ habuit,ſolum retinere poterit,vt ĩ.de præben.nõ poteſt.2.reſpon.

e ¶ Curam.] incurato enim & ſimplici, bene diſpẽſant epiſcopi,ſecundum omnes, vt not.in decret.dudum 2.de elect

f ¶ Momenti.] Nota litteras ſubreptitias ipſo iure nõ valere. de hoc dic vt not.ſ de reſc.ad audientiã 2.

DE BIGAMIS.

¶ Viſum eſt ſupra tit.proxi.de fil presby. qualiter nõ poſſunt promoueri ad ordines vel beneficia: verũ q a dubitare poſſet aliquis de bigamis,an bigami poſſint promoueri ad ordines vel beneficia: ideo annectitur rubrica,de bigamis.

ALtercationis.] Tria facit: Primo declarat. Secundo reprobat:ibi,Et coerctioni. Tertio prohibet:ibi, ipſis quoque

ADDITIO. Quòd Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene.4.& 31.q.1. quomodo virginib. Ioan.And.

CASVS. Certũ eſt ꝙ promoti ad primã tõſuram gaudẽt pluribus priuilegijs; nã nõ tenentur ſubire onera ſordida;nec ꝑſonalia. l. placet. C. de ſacroſan.eccle.c. nõ minus.de immu. eccle. in ant. Item ſi committant delictũ non puniunť per iudicem laicum, ſed remittuntur ad iudicem eccleſiaſticũ, Ponamus ꝙ aliquis clericus promotus ad primã tonſuram effectus eſt bigamus vere vel interpretatiue:qa ꝯxit cũ duab. vel cũ vna corrupta: an talis ſit priuatus omni priuilegio clericali?Rñdet Romanus Põtif. ꝙ ſic:Sed clerici vxorati retinẽt adhuc duo priuilegia, ſ. vt non poſſint diſtringi per laicum iudicem: Item retinent priuilegium cap. ſi quis ſuadente.17.q.4. Sed vtrum bigamus poſſit portare inſignia clericalia? Rñdet ꝙ nõ: ideo nõ poteſt deferre tonſurã, nec habitũ clericalẽ: Et ſi deferat, põt moneri ſub pœna excõicationis ne amplius deferat, & ſi nõ deſiſtat,ẽ excõicãdus:immo ſm l.cõmittit crimẽ falſi.l.eos q § qui ſe ꝓ milite.ff. ad l Cor.de fal.Not.primo ꝙ ad Papã ſpectat declarare dubia iuris, ꝗ ſunt inter doctores. ad hoc ſ.de reſcr. ſup lĩis.& q fil. ſint legi.ꝑ venerabilẽ.Not.ſcđo,ꝙ qs põt dici nudus,qui priuatur aliqua qualitate incorporali.ad hoc ĩ.de reſti.ſpo frequens.Dominicus

† Vide Anchar. cõſi. 124. & de multiplici pœna bigamorũ agit Ioan Mõtaigne tract de bigamia. q.5.

[Prima gloſſa ſummat.]

g ¶ Altercationis.] Bigamus nudatus eſt omni priuilegio clericali,aſtrictus ſæculari foro: nec valet cõſuetudo in cõtrarium:& prohibeť ſub anathemate,ne tonſuram deferat.Ioan. And.

3 Vbi de hoc & plenius ſ c. 2. Frã.dicit ꝓ hoc cõcilium epõs ẽt in minorib.diſpẽſare non poſſe. Io. And.

[Glo.ſeq.ponit opi.quas decre determinat.]

h ¶ Altercationis antiquę.] hoc ideo dicit. qa olim ſuper hoc erant opiniones: Dicebat Hug.ꝙ bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: qa tenebať portare tonſurã ſ.de vi & ho.cle.clericus ſi tonſura.& erat de foro eccleſiæ.arg.31.diſt.dictũ.& ad minores ordines aſcendere poterat.34. diſt.ſi qs viduã 2 in fi. à ꝯrio ſenſu & c.lector ea diſt. 3 Io & alij ꝫ.ꝑ c.74. di.quiſquis.& ibi hæc altercatio:vbi dť. q ſquis clericus viduã aut ſecũdã vxorẽ duxerit:omni eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox denudetur, laicali ſibi tantũ cõmunione conceſſa:& per illud,denudetur,videbatur non eſſe priuatus, ſed priuandus:præſens ergo conſtitutio declarat hoc.ſi.C.arb. tute.l veteris.C. de poſthu.hære.in ſtit.l.quod certatum.C.de fur.apud antiquos.

4 Et ꝓcedit hoc ẽt ſi ſcđa nõ fuit vxor ꝑ ꝑ aliqđ impedimẽtũ, qđ ꝯhens ignorabat licet Archid. hic ꝫ. de hoc dixi. ſ.e. tit. nuper ſuper vet. quãtũ in ipſis. Io. And.

i ¶ Bigamos.] vere vel interpretatiue,vt qa duas vxores habuit 4 vel cũ vidua vel corrupta cõtraxit.ſ.eo. de bigamis.26.diſt.deinde.& hoc verum eſt de his, q ſic in minoribus ordinibus contraxerunt: ſecus ſi in ſacris ĩ eo.nuper.à nobis.

a ¶ Omni

a ¶ Omni priuilegio.] quod multiplex eſt. 27. q. 4. ſi quis ſuadente. ꝫ de fo. compe. c. 2. & hoc quo ad perſonam. Item ꝙ non vexentur aliquib. vexationib. in perſona vel reb. C. de epiſc. & cleri. l. 1. & 2. & l. generali. & ſup. de vi. & hon. cle. c. vlt. & ideo dr̄. omni priuilegio: & comprehendit etiam priuilegium fori: & hoc ſequitur.

b ¶ Addictos.] id eſt aſtrictos. C. de epi. audien. l. addictos.

c ¶ Conſuetudine.] q̄ erat in quibuſdā locis Franciæ: nō ergo valet cōſuetudo in hoc caſu, ſicut nec in illis. ſup. de cōſue. c. 1. & 2. ꝫ. tit. de elect. qa ſæpe. de de qua dic vt 8. diſt. fruſtra. ꝫ cōſue c vl.

d ¶ Anathemate.] interminatio eſt, nō canō latæ ſnīæ: 1 qđ probaē de iure pat. relatū de quo dic, vt ꝫ de ſagit. c. vno, de ſimo. ſicut tuis. & per Ioan. 63. diſt. Salonitanæ.

1 Idē Ancha. Fon.

priuilegio a clericali declaramus eſſe nudatos: Et coërctioni fori ſæcularis addictos b: conſuetudine c contraria non obſtante. Ipſis quoque ſub anathemate d prohibemus deferre tonſuram, vel habitum clericalem.

TITVLVS XIII.

De officio vicarij.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Succeſſor officialis excommunicati, excommunicatus non eſt, niſi in crimine damnato communicet: illa autem quæ exercet illo excommunicato manente, non ualent, ſi iuriſdictione ſolum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.*

ADDITIO. Poſſet ergo excōicari, vt hic propter pœnam. 11. q. 3. nemo epiſcoporum. Item extraordinarie puniri. in auth. de ſan. epi. §. pē. coll. 9. C. de epiſ. audien. l. minime. inſti. de iniu. § 1. Io. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum præcedentium de promotione clericorum ad beneficia eccleſiaſtica: verum quia ſic promoti quandoque hn̄t ſub ſe vicarios: ideo ad nos informandum annectitur rubrica de officio vicarij.

ROmana.] Sententia excōicationis in aliquē promulgata ex propria culpa, non eſt ad eius vicarium extendenda, hoc dicit ſm Zen. Et tria facit Io. Mo. primo ſtatuit: Secundo rōnem ponit: Tertio tacitæ quæſtioni reſpondet Secunda: ibi, Cum non. Tertia, ibi, Et tamen. Ioan And.

CASVS. Cum archiepiſcopus Burdegalēſis officialem Pictauen. excōicat aliqua rōnabili cā: officialis Pictauen. non pōt exercere iuriſdictionem epiſcopi Pictauē. Ponamus ꝙ officialis ipſe excōicatus aliquē ſibi ſubſtituit: vtrū ipſe ſubſtitutꝰ ſit excōicatus exercendo iuriſdictionem epī Pictauen? Rn̄det ꝙ non, niſi ſit participans cum officiali in crimine damnato, c. ſi concubinæ. de ſent. excom. in anti. 3. vbi dr̄, ꝙ participans in crimine ꝑ quod aliquis fuit excōicatus incurrit maiorem excōicationē. Sed quid; Ponamus ꝙ ſubſtitutus exercet iuriſdictionē ipſius officialis, an valeāt geſta per ipſum officialem? Rn̄det Romanus Pontifex cum diſtinctione: quia aut iſte ſubſtitutus ſuſcepit iuriſdictionem ab officiali excōicato, & tūc nō valent geſta per iſtum ſubſtitutum: quia ſi officialis non valuit per ſe exercere iuriſdōnem, nec ēt potuit alijs cōmittere: aut ſubſtitutus ab alio ſuſcepit iuriſdōnē, & non ab officiali excōicato: tunc valebūt geſta ꝑ ipſū. Alij intelligūt ꝙ officialis excōicatꝰ de facto ſubſtituit alium officialem: ꝙ facere non pōt. l. prætor. ff. de iuriſ. om. iudi. & talis ſubſtitutꝰ de facto ab officiali excōicato nō eſt excōicatus, ſed tn̄ nō valēt geſta per ipſum. Nota primo ex hoc, c. ꝙ qs ſine cā rōnabili nō dēt excōicari: vnde excōicatio nō fertur ab homine, niſi ꝓ inobediētia vel cōtumacia: & licet delictū præcedens ſit cauſa mediata, tn̄ cōtumacia eſt cā immediata excōicationis. Nota inſuꝑ ex hoc tex. iuncta gl. ꝙ officialis epī poteſt excōicari ſub nomine dignitatis, & tn̄ excōicatio nō extenditur ad ſucceſſores, niſi participarent cū excōicato in crimine dānato, vt dicto c. ſi cōcubinæ. alleg. quia tunc incurrerēt maiorē excōicationē. Not. q; eps̄ excōicatus non pōt exercere ea q̄ ſunt iuriſdictionis: & ſic non pōt conferre beneficia: qa collatio beneficiorum eſt iuriſdictionis. c. tranſmiſſam. de elect. in ant. Sed vtrum capitulum vel ſuperior poſſit tunc conferre beneficia vacantia? Certe non. c. quia diuerſitatem. de cōceſ. pb. in antiqua collatio beneficiorū nō deuoluitur ad capitulum vel ſuperiorē, niſi data negligētia: ſed modo epiſcopus excōicatus non pōt dici negligens, quia ēt ſi ipſe vellet conferre non poſſet.

CAP. I.

ROmana c eccleſia: & infra. ¶ Cum Remenſis archiepiſcopus in officialem alicuius ſuffraganei ſui excommunicationis f ſententiam ex aliqua rationabili g † cauſa profert: illos, qui vices ipſius h gerunt, propter i hoc excommu-

† Vide Cōcil. Trid. ſeſ. 25. de refor. c. 3.

[Prima gloſſa ſummat.]

e ¶ Romana.] ſucceſſor officialis excōicati, excōicatꝰ non eſt, niſi in crimine damnato cōicet: illa aūt quæ exercet illo excōicato manente, non valent, ſi iuriſdictione ſolum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

f ¶ Excommunicationis.] maioris: nam excommunicatus minori, ea quæ ſunt iuriſdictionis exercet, vt ſup. de cleri. excom. mi. ſi celebrat.

[Gloſ. ſeq recitetur per quæſtionem.]

g ¶ Rationabili cauſa.] aliter non dēt ferri excōicationis ſnīa. inf. de ſen. excō. cū medicinalis. & potuit eſſe rationabilis cā, cum officialis epī peccat in his quæ ſunt iuriſdictionis: quia idem eſt conſiſtorium epī & ſui officialis: tūc archiepī eos ſicut epī punire pn̄t. inf. de appel. Romana. 1. reſpon. Si vero officialis epī aliquid poſſideret vel faceret vt priuatus: tunc archieps̄ eum plus punire non poſſet, niſi ſicut alios ſubditos epōrum, caſibus not. ſup. de offi. ordi. paſtoralis. & hoc probetur inf de fo. com. Romana. §. 2. & vlt.

[Glo. ſeq. primo litteram exponit: ſecundo format duas quæſtiones, & illas ſoluit.]

h ¶ Ipſius.] officialis vel officialatus: nec putes ꝙ officialis alium officialem generalē dare poſſit 2. Ad hoc ſup. eo. cleri cos. vbi de hoc per Hoſt. & Gar. licet ſpecialem cauſam delegare poſſit, & etiam plures. ff. de iudi. l. cum prætor. poſito tamen quod generalem officialem dederit: ſicut interdum fit de facto: ille tn̄ excommunicatus non eſt, vt hic dicit. Vel hic non dr̄ quod officialis ipſe officialem dederit 3: ſed eps̄ alium officialem dedit excommunicato primo: quæritur an excōicatus ſit ſecundus? & videbatur quod ſic: cum lata eſſet ſententia in officialem: ad hoc reſpondet. Querit ſolet, quid ſi quis delegauit cauſam, poſtea excōicatur: nunquid expirauit delegati poteſtas? De hoc recurre ſup de offi. deleg. licet. & quod non expiret, bene facit inf. tit proxi. ſi is cui 4. ſi vero eps̄ eſt excommunicatus, nec ipſe, nec ipſius officialis (cum eorum idem ſit conſiſtorium) de cauſis cognoſcent: quid ergo tunc fiet? adeatur Papa, vt prouideat. ſup. eo. lib. de ſupplen. negli. prælat. c. 1.

i ¶ Propter hoc.] ſcilicet quod gerunt vices officialis ex cōmiſſione epiſcopi vel ipſius officialis facta ante excommunicationem. Vel dic vt ſup

2 Immo de cōſuetudine faciunt, cū conſenſu epī ad eps̄ Philipp. Fonta.

3 Immo hoc dicit hic Phil.

4 Poſſet reſponderi, q; res non erat integra. Philip.

a ¶ Ob id.] ſcilicet, quòd gerunt vices eius.

b ¶ In crimine.] quia tunc eadem ſententia ſunt li- gati. ſup. de ſen. excom. ſi concubinæ.

c ¶ Qui.] ita conſtrue: qui ſcilicet officialis nõ arcta tur diſtinctione cenſuræ eccleſiaſticæ: & pro eo quod ſuũ, &c. ergo ſi ideo eſſent excõicati, tũc ſucceſſores eadem ſnia ligarẽtur. Pone in terminis: Excõicauerat archiepẽs epm: monuerat officialẽ ꝙ de cauſis non cõgnoſceret, qui nõ deſidebat: excõicauit eum; ſucceſſor participauit in crimine damnato vnde ligatus eſt. Idem ſm Innocen in illo qui in officialatu ſibi deſeruit, vel ſtat iuri coram illo. Io And. Alia littera ẽ in plurali, exercent & arctantur: quaſi dicat, eo ꝙ vicegerentes exercent officialis officium, non ligantur ſententia.

d ¶ Ipſi.] ſcilicet vicarij officialium.

e ¶ Vices.] officialis ſaltem nunc excommunicati

nicationis vinculo non aſtringit: Cum non communicent ob id [a] officiali eidem in crimine [b], qui [c] eccleſiæ cenſuræ diſtrictione, pro eo, quòd ſuum exercent officium, non arctantur. ¶ Ea tamen, quæ ipſi [d] gerendo huiuſmodi vices [e] agunt, eo taliter [f] excommunicato manente (ſi iuriſdictionem tantum [g] recipiunt [h] ab eodem) non poſſunt obtinere vigorem [i].

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Ex generali commiſſione non poteſt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus.* Ioannes *And.*

f ¶ Taliter.] aliàs tñ, aliàs tamen: & dic, taliter, id eſt, etiam propter aliam cãm, non propter officialitatem.

g ¶ Tantum] ergo ſi ab epiſcopo, ſecus: quia officiali excommunicato, ſi epiſcopus alij committat, tenet commiſſio, vt ſuperius dixi.

1 Placet Dominico.

h ¶ Recipiunt.] 1 de facto: quia de iure ille iuriſdictionem demãdare non poteſt, qui excommunicatus eſt. 24. q. 1. audiuimus. de re iud. ad probandum.

i ¶ Vigorem.] non. n. potuit excommunicatus quod non habebat, committere. 1. q. 7. Daibertum. de iure pat quòd autem. In caſu tamen excommunicatus vtitur iuriſdictione. inf. de hære. præſidentes. & eſt ſpecialis 2 caſus in odium hæreſis.

2 Vide Eymericũ in direct. par. 3. q. 22 & Gõdiſſaluũ tract. de hæret. q. 39. nu. 8.

LIcet.] Primo ponit dictum; Secundo excipit: ibi, Niſi. Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. fecit & creauit ſub terminis generalibus Titium ſuum officialem iuriſdictionis: vtrum Titius officialis virtute generalis cõmiſſionis recipiat poteſtatem ab epõ inquirendi crimina, & puniendi exceſſus? Rñdet, quod non, niſi in commiſſione habeat ſpecialem & liberam facultatem corrigendi crimina, & puniendi exceſſus: ſed ꝓ iſtis criminibus eſſet recurrendum ad epm: ideo libellaus in criminib. qui litigat coram officiali, debet dicere in ſuo libello: coram vobis officiali ſpecialiter conſtituto ad inquirendum exceſſus, puniendum, deponendum, &c. nam iſta tribuunt ſibi poteſtatem. Nota primo, quod per commiſſionem officij generaliter factam epiſcopo, datur poteſtas cognoſcendi de cauſis. Nota ſecundo, quod in generali mandato non includitur poteſtas cognoſcendi de cauſis criminalibus: Ad hoc clem. non poteſt. de procura. Dominicus.

[Prima gloſſa poſuit ſummam: & vnde tractat, & quid approbat.]

k ¶ Licet.] ex generali commiſſione nõ põt officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire ſubditorum exceſſus. hoc dicit, & fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauaganti Alexãdri quarti, quæ incipiebat, Dudum, vbi quidam officialis epi abbatem depoſuerat; qui appellauit ad archiepm: & officialis archiepiſcopi ſententiam confirmauit: appellatum fuit ad Papam: & Papa prædictas ſentẽtias infirmauit 3. quod hic dicitur tenebat Hoſtienſis de inſtit. ex frequentibus. in antiq.

CAP. II.

LIcet [k] † in officialem [l] epiſcopi [m] per commiſſionem officij generaliter [n] ſibi factam, cauſarum cognitio transferatur: poteſtatem tamen inquirẽdi, corrigendi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos à ſuis beneficijs, officijs † vel adminiſtrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur [o].

† Nota ꝙ genus nõ includit quamlibet ſpẽm compreheñsã ſub illo, qñ eſt dare aliq̃ rõnẽ, quare nõ includatur ad hoc ꝙ not. glo. inf. de excep. pia.

† Dictio, officijs. deeſt in antiquis codicib.

ADDITIO. Et Gul. in Spe. de inquiſi. ad fi. 1. col. Io. An.

l ¶ Officialem.] qui interdũ miſſus Dominicus appellat. de reg. cap. 2. de frigi & malef c. 1. Officialis iſte ordinariam hẽt iuriſdictionem: interponit. n. decretũ in alienationib. rerum minorum, & emancipationibus, & omnia, quę ad iuriſdictionem pertinẽt, expedit. C. de offi. eius, qui vicẽ. al. in. ob. l. 2 & inf. de iudi. c. vlti. ſed talia cum cauſæ cognitionem requirat ſecundum leges, non delegantur ſi. de offi. procõſu l. nec quicquam. §. 1. ergo ſequitur ꝙ ex iuriſdictione ordinaria hoc facit, nõ ex delegata, ſm Innoc. & Hoſt. qui hoc not. ſup. eod. tit. ſua. & Guli. in Spe. de ordi in prin. Goff. contra in ſumma iſtius titu. Primum tene: & adde rationem decre. ſup. eo li. de cõſue. c. 2 & quod ibi dixi, licet autem negari non poſſit eos iuriſdictionem habere ordinariam: tamen non in omnibus recurritur ad eos ſicut ad dantes: hinc eſt, quod de caſibus hic & inf. cap. 1. expreſſis, ſine ſpeciali mandato ſe non intromittunt, nec etiam de ſpiritualibus: vnde litteras commendatitias ad ordines dare non poſſunt, vt ſup. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullius. §. 1. 4. Nec officialis archiepiſcopi præſente, vel vicino archiepiſcopo in ſuffraganeum excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti fert ſententiam. infra de offic. ordi. cap. 1. in fi.

3 Per hãc g'o ſoleo ponere exẽplũ in decr. cãm 2. d̃ iudi. ꝙ ſimilitudo cauſæ reddit iudicẽ ſuſpectũ, ꝗ̃ q̃; vt ibi ſcripſi ſu per ver. pœna. Io. And.

¶ Idem.

¶ *Ex generali commiſſione officialis beneficia conferre non poteſt. Ioan. And.*

CAP. III.

CVM IN GENE-

m ¶ Epiſcopi.] vel cuiuſcunque alterius, cum eadẽ ſit ratio.

Officialis epi hẽt iuriſdõnem ordinariam.

n ¶ Generaliter.] non ergo tantum valet genus quo ad ſingula, quantum ſpecies. de hoc 23. diſt. quamquã. de ofñ ordi. ſi ſacerdos in antiq.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

o ¶ Committantur.] ſed pone, epiſcopus dedit vicarium generalem: & in mandato expreſſit aliquod de iſtis. quod requirit ſpeciale mandatum, ſecuta clauſula generali: & omnia alia, quæ per nos poſſumus etiam ſi mandatum exigant ſpeciale: quæritur an talis omnia ſpecialia poſſit? Et dicit Hoſt. ſup. de offi. archi. ſignificaſti, per ipſam decre. & per decr. ſedes. ſupra de reſcri. & per l. ff. ſi quis cautio. ſed & ſi §. quæſitum, & per ea quæ not. de commo. cap. vno. quod omnia poterit 5: quod ſatis videtur ad inſtar procuratoris, vt inf. de procu. qui ad agendum. §. 1. ſecus ſi aliquod de ſpecialibus non expreſſum fuiſſet, vt ibi 1. reſponſo.

4 Nec & ad eos recurrit, ſi appellet à delegato epiſcopi: & alias fallẽtia ponit hic Phil. Fon.

5 Dic ſimilia, vel minora expreſſis. Phil.

CVm in generali.] Præmiſſa duplici ratione ponit dictum, à quo ſecundo excipit: ibi, Niſi. Io. And.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. Titium ſuum officialẽ ſiue vicarium in ſpiritualibus & temporalibus conſtituit, creauit & ordinauit: Certum eſt ꝙ virtute generalis commiſſionis ipſe Titius officialis nõ recipit

poteſta

poteſtatem inquirendi, & puniendi exceſſus, vel deponendi, vt dicitur. ſupra c. proxi. Sed nunquid virtute generalis cõmiſſionis recipit poteſtatem conferendi beneficia ſpectantia ad ſuam collationem? Reſpondet ꝙ non: niſi collatio beneficiorum ei ſpecialiter committat: Nota primo quod in officialem ex generali cõmiſſio ne trãſit iuriſdictio in cauſis ciuilibus: ſed virtute generalis commiſſionis nõ habet poteſtatem inquirendi, & corrigẽdi crimina, niſi ei ſpecialiter mãdetur poteſtas inquirẽdi, & corrigendi, & puniendi exceſſus. Nota vlterius quod collatio beneficiorum vocat donatio: ſed cõtra hoc facit: quia donatio nullo cogẽte imperio ex mera liberalitate confertur: ſed collator compellitur conferre beneficium vacans intra ſex menſes: aliãs priuaretur poteſtate conferendi, igitur, &c. Dicendum, quod collatio beneficiorũ vno reſpectu eſt donatio: videlicet in cui conferendo: puta mihi, vel tibi, vel illi: ſed alio reſpectu, ſcilicet in conferendo ſimpliciter, nõ dicitur donatio: cum iſta collatio fiat aliquo cogente imperio, ne perdat poteſtatem conferendi elapſis ſex menſibus: ex quo ſequitur, quòd ſi ille in quem fit collatio, ſit ingratus non poteſt repelli: licet ſecus ſit in meris donationibus ciuilibus. cap. penult. inf. de dona. l. fi. C. de reuocan. don. Nota quod procurator omnium bonorum. cum libera adminiſtratione & generali poteſtate, vt poſſit facere ea, quæ conſtituens faceret, non poteſt dare bona ſpectantia ad dominum: quia tali generali commiſſione eſt intelligẽda iſta clauſula: excepta alienatione bonorum noſtrorum gratuita. Nota principalem effectum huius c. qđ vicarius epiſcopi non poteſt conferre beneficia, niſi ad hoc epiſcopus dederit ei ſpecialem poteſtatem. Vtrum epiſcopus poſſit alicui dare facultatem conferendi beneficia ad collationem ipſius ſpectantia? Dicendum quòd ſic, vt hic dicitur: ſed non intelligitur, quòd epiſcopus poſſit dare poteſtatem ad conferendum beneficia proximò vacatura, quia fieret fraus concilio generali. ne cõferantur beneficia proxime vacatura: quod eſt contra vicariatus ſpeciales, qui cõmuniter dantur.

† Not. ar. pro & ȝ, ꝙ idẽ eſt dicere officialis, ꝙ vicarius: de quo hic ꝑ Domin.

rali ᵃ conceſſione nequaquam illa veniant, quæ nõ eſſet quis veriſimiliter ᵇ in ſpecie conceſſurus ᶜ: nec regulariter ᵈ donare valeat is, cui bonorum adminiſtratio etiam libera ᵉ eſt conceſſa: officialis †, aut vicarius generalis epiſcopi beneficia conferre non poſſunt ᶠ: Niſi beneficiorum collatio ipſis ſpecialiter ſit commiſſa ᵍ.

[Gloſſa prima ponit ſummam, & quid declaret.]

a ❡ Cum in generali.] ex generali commiſſione officialis beneficia conferre non poteſt. Declarat notata per Goffredum, Innocentium & Hoſtienſem de p̃ben. dilecto.

b ❡ Veriſimiliter.] Nota inſpiciendum quod eſt veriſimile, concordat ſup. tit. 2. c. vlt. & habet hoc locum etiam vbi eſt generalitas, vt hic, & vbi eſt obſcuritas, vt inf. de reg. iur. inſpicimus.

c ❡ Conceſſurus.] ad idem inf. de pœ. & remiſ. ſi epiſcopus. & inf. de reg. iur. in generali. cum ſuis cõcor. & idem in obligatione. C. quæ res pigno. ob. poſ. l. 1.

[Glo. ſeq. ponit tres caſus contra regulam.]

d ❡ Nec regulariter.] ſecũda rõ huius dicti: & ideo dicit, regulariter: quia caſualiter ſecus, vt ſi iuſta rõne motus donauerit, vt puta magiſtro: vel ſi donare ei permiſſum ſit: vel ratione perſonæ ipſius, cui conceſſa eſt adminiſtratio, vt ſi ſit filius ſenatoris ff. de adminiſtr. tut. cum plures. §. cum tutor. ff. de tute. & ra. diſt. l. 1. §. 1. & ff. de dona. l. filiusfamilias 1. 1. reſpõſo. 2. & 3. de hoc not. ff. de pac. contra iuris, in fin.

1 Vide Bart. in l. filius. al. leg. in gl. in ver. liberam. c. quãdi. de ſuppl. negli. prçla. eo. li. Fo.

e ❡ Libera.] in conferendis beneficiis eſt liberalitas in cui dando: ſed non in dando, ſecundum ea quæ not. ſup. de præben. relatum. & cap. inter cætera.

[Gl. ſeq. opponit de duobus capitulis, quib. rñdet.]

f ❡ Non poſſunt.] in contrarium videbatur per decre. ſupra de inſti. ex frequentib. & ſupra de præb. dilecto ſed illa iura non obſtãt: quia in decre. ex frequentibus. non dicitur, quod officiales poſſint conferre: ſed quod poſſint confirmare; & hæc ſunt diuerſa vt patet in c. ſede vacante. quod bene confirmat ab epiſcopo cõfirmandos. ꝭ. de maio. & obed. cum olim. inf. de inſti. c. 2. & tñ non confert beneficia ad ſolius epiſcopi collationem ſpectãtia ꝭ. ne ſe. va. illa. & ꝭ. eo. tit. c. vnico. Ad idem ꝭ. de præbẽ. cum in illis. Decret. dilecto. non dicit quòd approbatio ibi facta per generalem procuratorem valuerit.

TITVLVS XIIII.

De officio & poteſt. iudicis delegati.

❡ Bonifacius octauus †.

❡ *Conſeruator à manifeſtis defendit iniurijs, & iudicialem indaginem non exercet.*

† In quodam manuſcripto ita, Innocẽtius iiij. in concilio Lug.

CAP. I.

STATVI-

g ❡ Commiſſa.] nota pro his quę not. Io. Ber. & Hoſt. ſupra de conceſ. præben. conſtitutus. dixerunt enim, quòd epiſcopus non poteſt ſpecialiter conferre collationem alicuius præbendæ, quæ nondum 2 vacat: quia id poſſet fieri in fraudem vacaturarũ: qui enim non poſſet mihi promittere primam vacaturam, daret fratri vel amico meo poteſtatem conferendi primam: & hoc eſſe non poteſt: & ſic intelligitur decre. prædicta conſtitutus. in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorum ad ſe ſpectantium bene poteſt, vt hic. & 19. q. 1. ſtatuimus. [ſcilicet ei quẽ facit vicarium, ſuper quo vide quod not. inf. tit. 2. cap. pen. in fin. antepenult. glo. & inf. de præben. ſtatutum in glo. fin.] Et perpetuo etiam poſſet hoc ius committi alicui dignitati: vel in genere, vt ſup. de inſti. cum veniſſent. vel in ſpecie. vt ſup. de dona. paſtoralis. 16, q. 2. viſis.

2 Vide Concilium Tri. ſeſſio. 24. de refor. c. 19.

ADDITIO. Tene quod ſcripſi de cenſi. cum venerabilis in ant. ſuper fin. 2. glo. ver. tamen hoc puto. Ioan. And.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

❡ Superiori tit. dictum fuit de officio vicarij: verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegantis, & quodammodo dicitur eius vicarius quantum ad cauſam ſibi commiſſam: ideo poſt rubricam præcedentem ponitur hæc rubrica, de officio & poteſtate iudicis delegati.

STatuimus.] ſunt duæ partes. In prima ꝑmiſſio. In ſecunda: ibi, Nec ad alia prohibitio. Ioan. And.

CASVS. Romanus Põtifex aliquos religioſos vel alios exemit à poteſtate iudicis ordinarij & eos recipit ĩ ſua tutela, & cuſtodia, dãdo eis cõſeruatores: Quærit de p̃tãte illorũ conſeruatorum? Rñdetur, quod poteſtas eorum in hoc cõſiſtit, vt illos quibus ſunt deputati, defendant à manifeſtis iniurijs. Sed quid ſi iniuria non ſit manifeſta: ſed requirit plenam cauſæ cognitionem: vtrum conſeruator poſſit ſe impedire? Reſpondet ꝙ non: ſed pro hoc eſt recurrendum ad ordinarium. Et iſta vera ſunt, niſi in priuilegijs iſtorum religioſorum, vel aliorũ quibus dati ſunt conſeruatores, aliud diceretur, videlicet, vt

poſſent

poſſent cognoſcere de iniurijs & alijs caſibus: etiã ſi requirerent iudicialem dignitatem, & cõiter in priuilegijs apponitur illa clauſula. Nota primo, quòd officium conſeruatorum eſt defendere illos, qui eis cõmittuntur à manifeſtis iniurijs & violentijs. Nota inſuper, ꝙ conſeruatores ſimpliciter deputati non poſſunt ſe impedire de his, quę ſunt occulta & dubia. Sed qd ſi offenſa manifeſta negeſ, vtrum conſeruator poſſit cognoſcere an ſit manifeſta? Rñdet gloſſa ꝙ ſic: aliàs quilibet poſſet impedire iuriſdõnem ipſorum cõſeruatorum, quia quilibet conuẽtus ſemper negare iniuriã manifeſtam: Vnde qñ dubitatur de iuriſdictione alicuius iudicis, ad eum iudicem ſpectat cognoſcere an cognitio ad eum ſpectet vel non. l. ſi quis. ff ſi quis in ius voc. non ierit.

mus a †, vt cõſeruatores b, quos plerunque concedimus, à manifeſtis iniurijs, & violentijs defendere c poſſint quos eis committimus defendendos: Nec ad alia, quę iudicialem † indaginem d exigunt, ſuã poſſint extendere poteſtatem.

¶ Alexander quartus.

† Vide Pet. de Ancha conſ. 17. incip. omiſſo primo dubio & cõſ. 121. incip. in primo dubio & latione con ſil. 145. incip. circa duo. volu. 4.

† Nota ꝙ poteſtas data alterũ defendendi, neceſſariò ñ includit conceſſionem poteſtatis defendẽdi, cum indagine iudiciali. Domi.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Statuimus] conſeruator à manifeſtis defendit iniurijs: & iudicialem indaginem non exercet.

[Glo. ſeq. recitetur per ſex quęſtiones.]

b ¶ Conſeruatores.] quia materia conſeruatorum in tit. iſto hic & inf. c. proxi. & c. vlt. poſita eſt: nota conſeruatores delegatos eſſe 1 & vt dicebat Ber. de iſtis conſeruatoribus per iura antiqua parum vel nihil habebamus: Poſſunt tamen dici cõſeruatores epi, qui habent conſeruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias perſonas miſerabiles 2 ab oppreſſionibus & iniurijs. de fo. comp. ex parte B. & c. ex tenore. in ant 87. diſt. c. 1. & 2. 23. q. 5. adminiſtratores. ſup. de cenſi. licet. ſup. eo c. ſignificantibus. Scire debes [ſecundum Inno. & Hoſt.] quod iſti conſeruatores interdum dantur, vt aliquos defendant ꝯ latrones vel prædones, interdum ꝯ eos qui eorum priuilegia infringunt: interdum latius, vt defendant ab iniurijs & offenſis: & in nullo dictorum caſuum habent iudicialem indaginem, vt hic, & inf. eo. c. vlt. De manifeſtis ergo ſolummodo habent cognoſcere. Et intellige manifeſta illa, quæ notoria ſunt, & ita patẽtia, quòd nulla probabili tergiuerſatione celari poſſunt, vt de ver. ſig. ea parte in ant. de cohabi. cle. mu. c. vlt. Sed quid ſi negetur offenſa notoria? negatione videtur fieri res dubia. C. qui. ad li. procla. non li. l. 1. Dic quòd bene ꝓbationes recipiet conſeruator an factum ſit notoriũ, vt ſic videat an ſit ſua iuriſdictio 3. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. ſup. de reſcrip. ſuper litteris. aliàs. n. iſtorum officium eſſet inutile: & ſi inueniet factum notoriũ, procedet: aliàs deſiſtet, non. n. habet poteſtatem ſimpliciter defendendi iniuriam: ſed qualificatã. notoriam. ſ. habet ergo conſeruator reuocare reum: & ſi confiteatur factum, bene quidem: ſi neget, ſuper notorio probationes recipiat: ſi autem confiteatur factum, ſed dicit ſe id ſuo iure feciſſe: dicunt quidam, quod vlterius ſe intromittere non debet, Alij contra dicentes quod probationes recipit ſuper notoria offenſa 4 Ad hoc ſup. de elect. bonæ aliàs facile eſſet conſeruatorum officium deludere: vnde ſi videatur conſeruatori probabilis negatio, non procedat: aliàs puniat ſicut notorium. Dicebat autem olim Ber quod ſicut delegatus recuſari poterat, ſic & conſeruator: poſtea mutauit dicẽs, quod quia in notorijs non admittitur recuſatio vel appellatio: conſeruator autem nõ cognoſcit niſi de notorijs: ergo recuſari nõ poterit. ſup. de appel propoſuit. & c. cum ſit Dixit ẽt talem cõſeruatorem inuocare poſſe auxilium brachij ſæcularis ſupra de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam. & 23. q. 5. adminiſtratores.

1 Item Ioan. An. & Pet. de Anch. qa eorum officiũ expirat quo ad nõ cœpta:

2 Quæ dicãtur perſonæ miſerabiles tradũt Doctores in c. 1. de poſtu. ꝑlat & in c. ſuper quibuſdã. de verb. ſig & Bart. in l. cũ aliæ. ff. de leg.

3 Idẽ Pet. de Anch. Fonta.

4 Idẽ Pet. de Anch. Fonta.

ADDITIO. A tempore Inno. hoc tenentis: & hoc placet Hoſtien. & Archid. & ex eadẽ rõne dicebat Inno. quòd procedere poterit parte per contumaciã abſente: remittit ad notata de cohabi. cleri. & mulie. veſtra. Ioan. And.

¶ In coactionibus & pœnis Pontificali dignitati defertur.

CAP. II.

QVia Pontificali e dignitate præditis f ob reuerentiam ſacri officij g, quod exercent, plurimũ deferri cõuenit, & eos plꝰ alijs honorari decet h:

[Gl. ſeq. declarat an iniuria cõmiſſa & cõmittenda, &c.]

c ¶ Defendere.] hoc intelligi põt de cõmiſſa & committẽda: pone enim paratos ad exercitũ & violentiam inferendam illis, quorum conſeruator eſt; Prohibere poterit, excõmunicare, & punire de ſenten excom. ſacro. & inf. eo. tit. Romana §. caueatur. In cõmiſſa defendent per diſtrictionẽ eccleſiaſticã, cõpellẽdo iniuriatqres vt ſatisfaciãt læſo: & ẽt ſæculare brachiũ inuocando, vt ſuperius dixi.

Cõſeruator põt defendere, nõ tm ab iniuria cõmiſſa, ſed etiã a cõmittenda.

d ¶ Indaginem.] ideſt, cauſæ cognitionem, ſeu ipſius examinationem: quia dubia ſunt; & ſi de talibus ſe intromittant, pœnam incurrunt de qua inf. eo. ca. vlt. §. vt autem, nec valet quòd agitur, vt ead. decr. §. vlt. quæ eſt glo. iſtius.

QVia Pontificali.] Præmiſſa cauſa ponit conſtitutionem in genere, quam ſecundo ſpecificat; ibi, Quòd tertio excipit: ibi, Niſi. Ioan. And

¶ Iſtud ca. emanauit ad declarationem cap. ſane. & c. paſtoralis. eo. tit. in ant. vbi dicitur, quod iudex delegatus poteſt rebelles comprimere, & coercere epiſcopos, ſi non obediant in eis quæ ſpectant ad ſuam iuriſdictionem: tamen deferre debet dignitati epiſcopali, & mittigare illas pœnas: iſtud cap. ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

CASVS. Delegatus Papæ cãm ſubdelegauit epõ Pictauen. epiſcopus nõ vult acceptare: Certum eſt ꝙ delegatus poteſt eum punire: ſed tamen debet mitigare pœnam. Sed quæritur quam mitigationem debet ipſe delegatus ſeruare? Rñdet ꝙ non debet ab initio epiſcopum excõicare: ſed debet ei primo interdicere ingreſſum eccleſiæ: poſtea ſi illam pœnam contemnat, debet eum ſuſpendere ab officio ſacerdotali, poſtea ꝓcedere ad pœnas grauiores: tamen ſi delegatus primo proceſſerit ad excõicationem, tenet excõmunicatio, licet non bene faciat: quia iſte tex. loquitur de honeſtate: veruntamen poſſet eſſe tanta contumacia, quod delegatus inciperet ab excõmunicatione. Heli. Reg. Nota primo argu. ꝙ illa quæ exercet epiſcopus rõne dignitatis epiſcopalis, dicuntur competere ex officio, & non ex ordine: & ſic non videtur epiſcopatus ordo: de quo per glo & ibi dixi ſup. in proœmio huius libri. Nota ſecundo, quòd appellatione iudicis non comprehenduntur conſeruatores: quod nota pro iuribus loquentibus de iudicibus. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid exemplificet.]

e ¶ Quia pontificali.] in coactionibus & pœnis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur ſup eo. ſane 2 c. paſto alis. in principio.

ADDITIO. Guliel. hanc decretalem allegabat ſub tit. de priuileg in ſpecul. de ſenten. prolat. §. vt autẽ. verſi. quandoque. Ioan And.

f ¶ Præditis.] ideſt, præ alijs dotatis.

ADDITIO. Archid. exponit ideſt, ſublimatis & ornatis. Ioan. And.

g ¶ Officij] concor. inf. de ſent. excom. quia periculoſum. & 11. q. 3. abſit.

h ¶ Decet.] inſpicimus quid deceat, ſic ſup. eo. li. de elec. cum non deceat. cum ſuis concor.

ADDITIO. Et decentia proprie reſpicit honeſtatem. ſup. de vot. magnæ. Ioan. And.

a ¶ Iudi-

vt cum à iudicibus a, vel cōſeruatorib. à ſede Apoſtolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas ſiue pœnas fuerit procedendum, gradus & modeſtia in huiuſmodi proceſſu ſeruetur: Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia ſupportatis) ingreſſus b primo ipſis eccleſiæ, vel ſacerdotale c interdicatur miniſterium: ac deinde ab officio ſuſpendantur, ſubſequenter aggrauetur cenſura eccleſiaſtica contra eos. Niſi forte aliter d fieri ſuaſerit nimia contumaciæ proteruitas, ſiue culpa.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Delegato procedente cum duobus ſubdelegatis non in totum: ad Papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Ioan. And*

CAP. III.

SI e duo ex tribus f à ſede Apoſtolica g delegatis, duobus h alijs non in totum i ſubdelegauerint vices ſuas, ipſique†

a ¶ Iudicib.] poteſt referri ad hoc quod ĩ. ſequitur, deputatis, vel puncta hic, & iudicib. quibuſcunque. Ioan. And. [Idem Archid.

b ¶ Ingreſſus.] & ſi durāte tali interdicto in eccleſia ſolemniter celebrat, irregularis efficitur. ĩ. de ſenten. excom is. cui 1.

†. Et ſi morit, nō eſt in cœmeterio ſepeliēd⁹ Archid.

ADDITIO. Et ibi dicam quod hic dicit Archid.

[Gloſ. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit]

c ¶ Sacerdotale.] ſine quo Pōtificale officiū exerceri nō poteſt ſ. de exceſ. pla. ex litteris. [Scias ꝙ ſuſpenſus à Pōtificalibus tantum, in illis celebrando nō fit irregularis, ſm Guil. in Spec. de leg. §. iuſta. verſ q d ſi qs epſ. Sed vr̄ ꝙ ab ipſo principio iſti arcti⁹ q̄ reliqui puniri deberēt 5. q. vlt ca. quia iuxta §. presbyteri. quæ eſt lex. C. đ epiſco & cle. l. patri. vbi dicitur, ꝙ multo maiori pœna ſunt digni, quibus cū plurimum honoris per noſtrā iuſſionem delatum eſt, occulto reperiūtur in crimine: lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabat, ſcilicet in ſacerdote: qui in teſtimonio dicendo honoratur, vt nō torqueatur: & ideo verū tacuit, vel falſum dixit. Vel dic quòd minor pœna maior eſt in maiore, ſecundum ea quæ not. de cle vena. cap. 1.

d ¶ Aliter.] vt ſcilicet non ſupportetur tanta modeſtia, vt quia iniurias vel contumelioſa verba ꝓfert in iudicem. ĩ. de pœn. dilectus. Quid ſi iudex nō ſeruata forma huius decre. ſtatim excōmunicet, vel ſuſpēdat epm̄ vel ſuperiorem, tenet ne ſentētia? Dic ꝙ ſic, licet reprehendendus ſit iudex, ꝙ hanc modeſtiam nō ſeruauit 11. q. 3. c. 1. ſ. de ſenten. excom. ſacro.

ADDITIO. Vide quod dixi in decre. ſane. ſuper verbo, interdicat. Ioan. And.

SI duo ex tribus.] non diuiditur. Præmitte ꝙ ſi delegatus Papæ ſubdelegat non in totū, facit gradū, ita ꝙ de eius ſubdelegato ad ipſum ſubdelegantē debeat appellari, vt. ĩ eo. ſi delegatus, & ſ. eo. ſuper q̄ſtionum. Sed iſtud fallit in caſu huius decre. Dominic⁹.

¶ Secundum dominum Heliam hoc ca. ſic ſummat: Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorū, nō appellatur ad duos delegatos, ſed ad Papam. hoc dicit.

CASVS. Papa commiſit cauſam tribus iudicib. delegatis, videlicet decano, archidiacono, & archipresbytero: duo fuerūt impediti: vnde ipſi vices ſuas ſubdelegauerunt: qui ſubdelegati proceſſerunt cū tertio delegato in tanto, ꝙ deuentum fuit vſque ad ſententiam, quam contra te tulerunt: vis ab illa ſentētia appellare: vtrum poſſis appellare ad delegatos? Videt ꝙ ſic: quia appellare vis à ſubdelegato, ergo eſt appellādū ad delegatos, ſi in totum vices ſuas non cōmiſerunt, ſed aliquid ſibi retinuerunt: Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ licet delegati ſubdelegauerint vices ſuas, & nō in totum: eo tñ ꝙ illi ſubdelegati non proceſſerunt ſoli: ſed cū tertio delegato, qui eſt par illis delegatis: ideo non pōt appellari ad delegatos: Nā nō appellatur à pari ad parem, & ideo à ſubdelegatis eſt appellandum ad Papam: ac ſi omnes delegati ſimul de cauſa cognouiſſent, & ſic ſi delegati in totū ſubdelegaſſent cauſam, non appellaret ad delegatos l. vnica C. qui pro ſua iuriſdi. iudi. da. vel non da. poſ. ſecundū litteram, quæ habet; ad nos iure iudicia remeabūt, q̄ eſt cōmunis littera, licet aliqui habeant in littera; ad eos. & tunc ille tex. intelligitur quando delegati ſubdelegauerunt in parte, & non in toto. Nota Primo ex hoc ca. ꝙ delegatus Papæ poteſt ſubdelegare. l. à iudice. C. de iud. ca. paſtoralis. alleg. ſ. eo. l. & quia. ff. de iuriſ. mo iud. Nota vlterius, ꝙ delegatus Papę ſubdegādo pōt retinere aliq̄d de iuriſdictione: ita ꝙ nō deſinit oīno eſſe iudex rōne cui⁹ e⁺ appellādū ad ipſū delegatum: & iſte eſt vnus caſus ĩ quo nō pōt appellari ad Papā omiſſo medio: & illud procedit, ſiue delegat⁹ reſeruauit ſibi ſententiā ſiue tātum executionem. Nota inſuper principalem effectum huius ca. ꝙ ſi aliqui delegati ſubdelegēt, q̄ ſubdelegati ꝓcedūt cū vno ex principalib. delegatis, appellandum eſt non ad ſubdelegantes: ſed ad Papam, propter mixturā paris reſpectu illorum ſubdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, quod vbi duo permiſcentur quorum vnum ſit potentius altero, potentius attrahit ad ſe naturam minus potentis, etiam ſi minus potens in numero excedat potentius. Ad hoc ſupra de conſec. vel al. aqua. Dom.

† Nota ꝙ plures diuerſā iuriſdictionē habētes, ĩ vna cā iudicāt & tūc ad appellationē itet pon ēdā in ſpicit dignior iuriſdictio. ſ. ꝑcipim⁹ ad fi. C. đ appel. vbi āt diſcordāt ĩ ſnia ſtat nume ro. ca fi. ſ. de re iud l. fi. C. de cā largi. lib. 11. Anch. Font.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

e ¶ Si duo.] edita eſt hæc decretalis ad declarationē eorum, quæ notant Ber. Inno. & Hoſt. ſ. eo. ſuper quæſtionum §. ſi vero. ad finem.

ADDITIO. Hanc. decr. prolixe gloſſauit Archi. de gloſſa decre. ſuper quęſtionū. & expeditus. ĩ. eo. ſi delegatus. quæ poſtea cancellauit Ioan. And. & Guli. in Spec. de appel. §. nunc tractemus. verſi. quid ſi tres, Ioan And.

f ¶ Ex tribus.] idem de vno. & multo fortius: quia maior dubitatio eſt quādo duo ex tribus ſubdelegāt, q̄ quādo vnus tantū: videbatur enim inſpici debere maiorem numerum: quia ergo duo erant ſubdelegati & tertiūs delegatus: quia maior pars hui⁹ iuriſdictionis ſubdelegata erat, non videbatur appellandum ad primum delegantem: ſed ſecus eſt, vt hic vides: cū eñ in hoc caſu diuerſis reſpectibus emergant aduerſa: eligere debemus quod minus in ſe habet captionis. ff. de reg. iur. quotiēs. captioſum enim eſſet ſi de pari ad parem appellaretur: ad Primum ergo appellari delegātem debebit.

ADDITIO. Dicit Ioan Monachus, quòd cum hoc caſu ſimus extra § porro. cap. cum. plures. infra eo qui eſt exceptio à regula illa. 2. q. 6. ad Romanam. tenenda eſt, regula hoc caſu expreſſe non vitiata. Ioan. And.

g ¶ A ſede Apoſtolica.] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat. ſ. eo. paſtoralis. & ca. vlt. C. de iudi. à iudice.

h ¶ Duobus alijs.] idem ſi ſubdelegarent illi collegæ: ſed de hoc videbatur dictum ſupra eo. ſuper eo. §. ſi vero. ſecundum vnam lecturam, quæ ibi amplectenda eſt: quia ſi ibi quæreretur de eo qui totū ſubdelegauerat, non erat quæſtio: quia per præcedentia deciſa erat.

i ¶ Non in totum.] benedicit, quia ſi in totum ſubdelegaſſent: non eſſet qō: quia tūc ſemper appellatur ad primum delegātem. ſ. eo. ſuper quæſtionū § porró.

a ¶ Cum

1 In anti. q̃s libris ita: & hoc voluit hęc littera.

a ¶ Condelegatos.] nota quia ſi in reſcripto eſſet clauſula, ꝙ ſi non omnes: & duo committerent: tertius ſe excuſaret, nec committeret, in hoc caſu ab illis duob ſubdelegatis ad delegatos ſubdelegãtes appellareẽ, & non ad primũ delegantẽ: ceſſat em rõ: & 1 hoc videtẽ voluiſſe hæc littera.

b ¶ Ab ipſis.] delegato & ſubdelegatis

c ¶ Condelegatos.] quia appellatio eſt de minori ad maiorem prouocatio. &c. hic autem partim appellaretur de pari ad parem: quod eſſe nõ poteſt: adde quod dixi ſupra eod. lib. de conſue. cap. 2.

Si contra.] Sunt tria dicta quæ patent: Secundum: ibi, Cum autem. Tertiũ: ibi, Idem eſt. Dominicus.

¶ Iſtud ca. emanauit ad limitationem iurium dicentium, ꝙ cum iudex recuſat vt ſuſpectus: ſunt eligendi arbitri: fallit in tribus caſibus hic enumeratis.

ſubdelegati cum delegato [a] tertio in cauſa proceſſerint delegata: ſi appellatur ab ipſis [b], non ad condelegatos [c], ſed ad primũ delegantem tantummodo appellari debebit.

¶ Idem.

¶ Tres caſus ponit, in quibus ſuſpicionis cauſa coram arbitris non tractatur: Primus, cum recuſatur vnus ex delegatis datis cum clauſula; quòd ſi non omnes: Secundus cum recuſatur delegatus epiſcopi: Tertius, cum recuſatur officialis. Ioan. And.

CASVS. In cauſa, quam eram tecum habiturus, impetraui à ſede Apoſtolica duos delegatos: videlicet decanum & archidiaconũ eccleſiæ Pictauieñ. cũ clauſula: ꝙ ſi ambo intereſſe non poteritis, alter veſtrum negotium exequatur: accidit ꝙ coram iſtis delegatis feci te citari & obtuli libellum, cui petij ꝑ te reſpõderi: Tu comparens propoſuiſti, ꝙ habebas vnũ iudicẽ tibi ſuſpectum: quia erat conſanguineus meus: vel cũ conſultus fuerat cauſam & opinionem ſuam, dixerat, illa cauſa eſt probabilis: quæritur coram quo iudice debeas illam cauſam ſuſpicionis probare: & vtrũ ſint eligendi arbitri? Reſpondet ꝙ non: ſed illam cauſam ſuſpicionis debebis probare coram ſuo coniudice. Et hoc verum quando illi duo delegati ſunt dati cũ clauſula, ꝙ ſi ambo: Si autem eſſent ſimpliciter dati, tunc aſſumendi eſſent arbitri ſecundum iura antiqua: q̃ a ſi non poteſt condelegatus cognoſcere in principali, nec in acceſſorio. Sed q̃d ſi quis vellet recuſare officialẽ epi, vel delegatum epiſcopi: vtrum ſint eligendi arbitri? Certe non: ſed eſt cauſa ſuſpicionis ꝓbãda coram epiſcopo, qui officialem delegauit. Nota primo, ꝙ cum cauſa eſt delegata duobus ſimpliciter, neuter eorũ ſiue altero poteſt procedere, etiã in cauſis emergentibus ſine incidentibus: ſicut nec poſſunt procedere in principali: vnde recuſatio eſt cauſa emergens: & tamen alter ſine altero non poteſt cognoſcere quãdo ſunt dati ſimpliciter. Si autem dati fuerint cum clauſula, ꝙ ſi non omnes, tunc tota iuriſdictio apud aliũ remanet: nõ ſolũ quo ad principale, ſed quo ad emergentia & incidentia. Nota vlterius ex hoc c. cauſa in quibus non recurritur ad arbitros pro cauſa ſuſpicionis probanda, videlicet cum recuſatur alter delegatorũ, vel officialis epi, vel eius delegatus: & ſic officialis non eſt delegatus epiſcopi: ſed habet iuriſdictionẽ ordinariam. Nota finaliter, quòd cauſa recuſationis debet exprimi coram iudice qui recuſaẽ: probatio autem coram ipſo fieri non debet. ad hoc ĩ. de app. cum ſpeciali. Dominicus.

[Prima gloſſa] ponit ſummam, & quid prima pars declaret.

d ¶ Si contra.] tres caſus ponit, in quibus ſuſpicionis cauſa coram arbitris non tractetur: Primus cum recuſatur vnus ex delegatis datis cũ clauſula: quòd ſi nõ omnes. Secundus cum recuſatur delegatus epiſcopi. Tertius cum recuſatur officialis. Et reprobat prima pars: quod nota Innocentius ſupra eod cum ſuper & approbat quod ibi not. Hoſtienſis & Abbas. Et probatur olim per deciſam ipſi[•] decretalis & ipſe Hoſtienſis ĩ. eo. ſuper quæſtionẽ. §. q vero & ĩ. de appel. legitima, & Gui. in Spec. d' recuſat. §. vlt. ver. q̃d ſi vnus.

CAP. IIII.

SI cõtra [d] vnum ex duobus [e] iudicibus cum illa clauſula: quòd ſi ambo intereſſe non poſſunt [f], alter eorum in cauſa [g] procedat: à ſede Apoſtolica [h] delegatis, ſuſpicioni cauſa legitima [i] proponatur: cauſa ipſa ſuſpicionis coram non recuſato coniudice (ad quem ex vi prædictæ clauſulę debet ipſius cauſæ cognitio pertinere) probari [k], & ab eo expediri debebit. Vbi ve-

e ¶ Ex duob.] idẽ ſi ex pluribus, cum eadem ſit ratio.

f ¶ Non poſſunt.] eſt ergo neceſſe ꝙ de eius impotẽtia pateat anteq̃ collega ꝓcedat. ĩ. eo. in anti. prudenti ã. ſecus cũ ſcribitur, vt ĩ. eod. cumplures. 1 rñſo.

[Glo.] ſequẽs obijcit, & ſoluit.]

g ¶ In cauſa.] princi pali: vnde non videbatur ꝙ de impedimẽto cognoſcere deberet, quod ſibi commiſſum non videbatur: ſed cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio. ff. de iud. ſi quis ex aliena. ĩ. in ant. de reſeri ſu ꝑ litteris. ſic & hic cognoſcit an collega ſuſpectus ſit vt ſic videat, an ſit iudex ſine illo ex culpæ vigore.

h ¶ A ſede Apoſtolica] idem videretur in delegatis ab alio: Nec obſtat. ĩ. §. proxi. quia ibi loquitur ſecundum hanc rationem, vbi vnus ſolus eſt delegatus: [Vel plures ſine clauſula.]

ADDITIO. Quod hic dicitur in delegatis à Papa idẽ eſt in delegatis ab alio: Nam & ordinarius & delegatus principis opponere poſſunt hanc clauſulam: im Goff. in ſumma huius tit. verſi., item quid ſi ordinarius: Nam & in compromiſſo apponitur. ĩ. eod. vno de legatorum ſecundum Archid. punctum tamen glo. non tangit. Ioan. And.

i ¶ Cauſa legitima.] recuſatur iudex propter vnicam cãm, ſ. propter ſuſpicionem. ĩ. cap. proxi. ſed illa ex multis cauſis inſurgit. põne exemplum ĩ eo. cauſam quæ &c. cum & ca. inſinuante. de iudi cauſam quæ. vt lit nõ conteſt. accedens. 1. & 2. de appel. ad hæc ſi in vna & cap poſtremo. cum ſi. Ioan. And.

Suſpicio ſola iudicem recuſati facit

ADDITIO. De quibus vide in Spec. tit. 1 §. ſupereſt. dicit hic Archid. ꝙ iuſta cauſa eſſet recuſandi, ſi procuraſſet ſibi cauſam committi: vel ſi prius ꝑ actorem conſultus, reſpondiſſet eum iſtã habere, per l. prætor ff. de iuriſdi. om. iud. alleg. quod not Inn. ĩ de offi ord irrefragabili. vt ibi ſcripſi. ſuper glo. vel per decanum. & dicam poſt Hoſt. ĩ. de app. legitima. Ioan. An.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit, & ponit opi. vno. ſecundo quærit. argu. pro & ſoluit contrarium: tertio obijcit, & ſoluit.]

K ¶ Probari.] bene dicit coram quo habeat probari: & per quem habeat expediri: ſed non dicit corã quo habeat proponi: Corã quo ergo proponetur, an coram ambobus: an coram altero tantum? Satis videtur per iſtam decr. ꝙ coram omnibus ſit proponenda: & corã collega probanda: olim dicebat Inno. ĩ. eod. cum ſuꝑ ꝙ licet bonum eſſet, ꝙ coram omnibus proponeretur: ſufficiebat tamen ſi proponeretur tantum coram recuſando: cum arbitri deberent cognoſcere, ꝙ hodie poſſet locum habere in delegatis datis ſine clauſula vt ĩ ſequitur. [Vel cum clauſula, quod ſi nõ oẽs, tu cum altero. & is ad quem ſermo dirigitur, recuſatur. Et idẽ in clau-

Recuſatio alicuius delegatorũ an debeat poni corã omnibus an corã recuſando tantum.

in clauſula de qua ī.eo.coram Archi.q̄d placet.] Sed nunquid medio tp̄e pendente probatione corā colle ga poterit ipſe collega in principali ꝓcedere?& vr̄ ꝙ ſic:quia medio tp̄e ille cognoſcere non pōt:ergo ex vigore clauſulæ collega cognoſcere poterit. Sed dic ꝯ:quia primo ꝯſtare dēt de impotentia, anteq̄ ſolus procedere poſſit ī.eo. prudē tia, ſed pēdente cā ſuſpicionis ille vult intereſſe:nec adhuc apparet eū nō poſſe: igit̄ collega in principali non procedet. Sed Io. Card. ſentit ꝯ, & dicit, ꝙ medio tp̄e eſt locus dictæ electioni, ꝙ ſi non oēs,&c.ſed dic ꝙ expectari dēt finis cauſæ ad hoc optime. ff. de excu. tut. l. diximus.circa princ.Sed nonne honor eſt iudicē eſſe,vt ī.de appellatio. vt debitus, & C.qn̄ prouo.nō eſt ne.l.omnem honorem,& maior honor vr̄ ſolus iudex eſſe quàm cum alio,ad hoc inf. de conceſ. præben.c. vlt.videtur ergo collega ſuſpectus in pronunciando facilius illum ſuſpectū,vt ſolus iudex remaneat.Sed dic ꝙ licet iudici debeatur honor: tn̄ ideſt onus,vt ī. eo.paſtoralis.ibi,exonerare,&c.& ff.de mu. & ho.l.vlti.§.iudicandi.vnde non eſt ibi tanta ſuſpicio 1:quia non præſumitur quis appetere oneroſa : & ideo taciturnitas in his nō habet̄ pro conſenſu. ff.de procu. filiusfami.§ inuitus.& dixi de hoc inf.de reg.iur. is q tacet.Præterea ſi male pronunciat in hoc caſu,nō deeſt appellationis refugium inf.eo.ab arbitris

ADDITIO. Et ſi non appellaret grauatus, tranſiret interlocutoria in rem iudicatam,vt ſcripſi poſt Inno.& Hoſtien.in decre.prudentiam. poſt princ. ſuper ver.conſtare.Ioan.And.

a ¶ Clauſula.] ex quo n. ſimpliciter dati ſunt : vnus ſine altero procedere non poteſt.ſupra eo.cauſam matrimonij.& c.vno delegatorū,impedito ergo vno,ita quòd non poſsit committere, alij procedere nequeunt Ioan.And.

b ¶ Cum autem.]hoc notat Ber.ī.eo. ſuper quæſtionum.§.quem vero.in vlt.glo.& Hoſti.ibidem.

[Glo.ſeq.dat ſimile:quærit de ratione,& rn̄det.]

c ¶ Epiſcopi.]idem in ſubdelegato delegati Papę,qui delegauit non in totum,vt in prædicto §.quem vero. [Vnde quod poſt Inno.dixi in pręalle decr ſuper quęſtionum.ad ſi.ſuper ver.auditores ibi tenet ꝙ ēt ſi totū delegauit,anteq̄ ſubdelegatus citet, ꝓponetur:& probabitur recuſationis cā coram delegato. bene.fa. inf.c 2 De materia vide quod ſcripſi ī. de appel. cum ſpeciali.in gl.proprium.& in Spec de recu.§. finali.in fin.] Si aūt ipſe epiſcopus recuſaretur, eligerētur arbitri.ī.de appel.cum ſpeciali.Sed quare tunc nō aditur ſuperior ſicut & hic?Ratio,quia iuriſdictio ordinaria fauorabilis eſt. Item non ita de facili pōt haberi ſuperior ordinarius,licet interdum poſſit 2:ſed ad ea quæ frequētius,&c.ff.de legi.nam ad ea. ſicut nec ſic de facili pōt adiri Papa : & ideo ſi recuſatur delegatus ipſius,itur ad arbitros:omni ergo caſu Papa laboribus & expenſis partium voluit prouidere 3 Io.An.

d ¶ Idem.] ſcilicet,quòd coram epiſcopo probabitur cauſa recuſationis, & hoc notat Hoſtien.inf. de appel.legitima.

[Glo.ſeq.notat,obijcit,& ſoluit.]

e ¶ Appellari. 4] nec valet conſuetudo in ꝯtrium,vt ī.eo.li.de conſue.c.2.Et ſic nota,ꝙ licet quo ad quædam ſit idē conſiſtoriū ep̄i & ſui officialis,non tn̄ quo ad omnia.ad idem ī.tit.proxi.c.2. &. 3 Sed nonne appellatio & recuſatio ſunt paria?vt ſup. de appel.ſuper eo.2.reſponſo. Dic ꝙ illud intelligitur quo ad modū, vt ibi not. ſicut non admittitur fruſtratoria appellatio, ita nec fruſtratoria recuſatio:vnde recuſo & ſi nō grauer,tn̄ nō appello, niſi grauer: appello à iudice, in quem conſenſi, quē tn̄ nō recuſo,in multis alijs eſt diſsimile & quo ad caſum noſtrum eſt ratio:quia licet de natura appellationis ſit, vt eatur ad maiorem,vt dixi ī.c.proxi. non ſic in recuſatiōe, vt patet. ſup.1.& reſponſo. & in hoc itur ad arbitros,vt ſup.eo ſuſpicionis.& de appel. cum ſpeciali.

† Dictio, ipſe, deeſt in antiquis codicibus.

1 Nota gl. ꝙ in dubio iudex nō præſumitur ſe pronūciaturū iudicē:dū vere iudex nō eſt Domi. Font.

2 Idē Pet. d Ancha. Fonta.

3 Per iſtā rōnem dicit Pet de Ancha. ſi ep̄s eſt ꝓcul abſēs, eundū eſſe ad arbitros.facit c.vltra 3. q.3. Font.

4 Ad hāc gl.dicit Petr de An. rōnē : q a appl̄o concernit, iuriſdōnē, q̄ in ep̄o & vicario eadē eſt: ſed recuſatio adhæret. p. vicarius, ſit ſuſpectus, non ideo principalis : nec ècontra.Bal.in l. 1. C ſi quacūq; prędit.poteſt.Font.

Vbi vero nō eſt dicta clauſula [a] in reſcripto : debet ſuper hoc ad arbitros recurſus haberi. ¶Cum autem [b] ipſe † delegatus epiſcopi [c] recuſatur : recuſationis cauſa coram epiſcopo eſt probanda. ¶ Idem [d] eſt ſi officialis recuſetur eiuſdem : licet ad ipſum, ab eodē officiali nequeat appellari [e].

¶ Idem

¶ *Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſſit : quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet : Aut eſt propoſita, ſed nondum pronunciatum ſuper ea : & tunc volente recuſatore, committere poteſt : aliàs non : Aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum : & tunc etiam volente recuſatore committere nequit. Ioan. And.*

CAP. V.

IVdex [f] ab Apo-

IVdex.] ſunt tria dicta: ſecundum ibi, poſt recuſationem. tertium:ibi, Extunc. Dominicus.

CASVS. Cum eſſem habiturus tecum litem, à ſede Apoſtolica impetraui delegatū,corā quo feci te conueniri:iſte delegatus erat tibi certa rōne ſuſpectus: anteq̄ cā ſuſpicionis fuiſſet per te propoſita corā eo, ipſe iudex cām ſubdelegauit,an poſſit ? Certe ſic:Sed quid ſi cā fuit propoſita, & fuerunt electi arbitri:ſed anteq̄ arbitri cognoſcerent de cā ſuſpicionis,ipſe cauſam principalem commiſit cuidam iudici, & ipſum ſubdelegauit:vtrum poſſit?Rn̄det ꝙ ſic,ſi ſubdelegauit in totum te reo conſentiente. Sed ponamus ꝙ iudex recuſatus noluit ſubdelegare:ſed expectauit ſententiā arbitrorū,qui pronunciauerunt cām ſuſpicionis eſſe ſufficienter probatā:vtrum poterit ſubdelegare poſt pronunciationem arbitrorum conſentiente recuſatore?Rn̄det ꝙ non:quia deſinit eſſe iudex per ꝓnunciationē arbitrorum:& ideo non pōt ſubdelegare, ēt de conſenſu partium, quia priuatorum conſenſus non dat iuriſdictionem ei,qui nulli præeſt iudicio.l.priuatorum cōſenſus C.de iuriſd.om iud. Nota primo ex hoc textu practicā, quam dēt obſeruare iudex delegatus,qn̄ cognoſcit ſuſpectum: quia quamq̄ nolet facere iniuſtitiam,cautela eſt,ꝙ anteq̄ de cā ſe intromittat,ꝙ cām ipſam in totum ſubdeleget:nam ſi ſemel intromiſit de cā,non poterat amplius ſubdelegare:niſi de conſenſu recuſatoris. Nota inſuper, ꝙ cā ſuſpicionis ſemel propoſita,non poteſt delegatus cauſam ſubdelegare,niſi de cōſenſu recuſatoris. Nota vlterius, ꝙ ſi arbitri pronuncient cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficienter probatam,tunc iudex recuſatus deſinit omnino eſſe iudex : ideo de cauſa non poteſt amplius ſe intromittere, etiam ſubdelegando. Nota præterea.quòd plus impedit exercitium actus ſententiæ prolatio,quàm ſola probatio rei ſuper qua deferēda eſt ſententia. Nota finaliter, quòd etiam de cōſenſu partium non poteſt fieri prorogatio iuriſdictionis, quæ non habetur in perſonā iudicis. vide ſup eo.tit. ſignificantibus.Dominicus.

[Prima gloſſa ponit quid declaret,& ſummat.]

f ¶ Iudex.] declarat notata ꝑ Ber ī de appel. ſecundo requiris. in gl. penult. & per modernos ibidē. & de appel l.cum ſpeciali.& per Goffred. in ſumma de appellat.§.dubitari.& eo.tit.poſtremo.& Guli.in Spec. de recuſa.§.vlt.verſ.ſed quid ſi is iudex.Et diſtinguit tria tp̄a ad ſciendum,an iudex ſuſpectus committere

poſſit

poſſit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſſio tenet: aut eſt propoſita, ſed nondum pronunciatum ſuper ea, & tūc volēte recuſatore, cōmittere pōt: aliàs non: aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volente recuſatore committere nequit.

a ¶ Ab Apoſtolica ſede.] ideo dictum, q̃a delegatus ab alio nō delegat, vt dixi ſ. eo tit. ſi duo.

b ¶ Legitime.] aliquas concordantias dedi ſup. cap. proxi.

[Gloſ. ſeq. obijcit quattuor modis, & trib. alle. pro. & dicit hæc per diſtinctionē concordari.]

c ¶ Proponatur.] in ꝯtrium videbatur, q̃a inefficax eſt apud ipſum iuriſdō, ex quo elidi pōt: quia nihil refert an aliquod ipſo iure inefficax ſit, an per exceptionē. ff. de reg. iur. nihil intereſt. ff. qui ex cauſ. in poſ. ea. l. Fulcini⁹. §. ſi in diem. ſi ergo inefficax eſt iuriſdictio in delegante, ergo & in delegato, qui vicibus eius fungitur. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſolet Prætor. & ff. de offic eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. §. qui mandatam. Item pars iuriſdictionis eſt delegare ff de iuriſd. om. iud. l. 3. in fi. Cum ergo alias partes iuriſdictionis aggredi non poſſit: ergo nec iſtam: inſpicimus. n. an delegans cognoſcere valuerit, vt demum delegatio valeat. C. qui pro ſua iuriſ. l. vna. hinc eſt quod ſi Proconſul committat cām antequam ingrediatur prouinciam, quia tunc cognoſcere nō pōt: nec delegatus ab ipſo, niſi tunc demum cum ingreſſus fuerit ff de offic. proconſul. obſeruare. §. vlti. Item delegatus præuenire non potuit diligentiam recuſantis. ad hoc ſ. de appel. ſæpe. & c. oblatæ. Item exceptio q̃ obſtat venditori & emptori ff. de contrahen. empt. l. dolia. §. 1. [Facit clemen. religioſus. §. j. de procura.] Pro iſta parte facit, quia cauſa ſuſpicionis perſonam afficit: vnde ꝯ ſubdelegatum non competit 1. ff. de diuer. & temp præſcrip. l. an vitium, & perſonales exceptiones perſonas nō egrediuntur. ff. de excep. exceptiones: vnde mutatione perſonæ viriū aboletur. 2 q. 1. cito. ſ. in ant. de fil. presby. ex tranſmiſſa. ff. vti poſ. ſi duo. §. non videor. Item videmus quòd ordinarius ēt recuſatus delegat. ſup. de foro compe. ſi quis cōtra, de appel. cum ſpeciali. Item licet iudex ſit ſuſpectus, dum tñ non recuſetur: tenet eius proceſſus 2. vnde tria tempora diſtinguens hæc decret. altercationem determinat.

d ¶ Nequit] intellige cum incœperit ſubdelegatus vti iuriſdictione. inf. cap. proxi.

ADDITIO. Idem Io. Mona. Et reſpicit. gl. verbum. recuſari; non verbum, impugnari, vt ſit ſenſus, quòd ſi re integra ſubdelegatum reuocaret, quod poteſt vt ibi, adhuc recuſari poſſet. Item & ſi ſubdelegatus nō recipit ſubdelegationem. Ioan. And.

e ¶ Quod poſſet] ſ. recuſari, & facta commiſſio impugnari. Ioan. And

f ¶ Aliquid.] quodcunque ſit illud ad idem j. e. 2. ex quo. n ſibi aliquid reſeruauit, ſaltem in reſeruato iudex remanet 3. Item de ſuſpicione ſubdelegati habet cognoſcere. Item reuocat ad ſe iuriſdictionem, ſupra eod. ſuper quæſtionum. ff. de iudi. l. iudi-

1 Idē Pet. de Anch. Fonta.

2 Nota à ꝯtrio, q̃ ſi recuſet, non tenet. Bart in l. quia poterat. ff. ad Tre. Phil. Do. hic, fallit tñ ſi procedat de cōſenſu. tex. hic: aut ſi recuſatio notorie eſt iniuſta. Philippus hic. Fon.

3 Et ſic nocere poſſet. q̃ cōſiderādū ē. D. Ancha. l. Labeo. ff de ſtatu libe. Fō.

ſtolica a ſede datus, quamuis legitime b recuſari valeat vt ſuſpectus, poteſt licite vices ſuas cōmittere, antequam recuſatio cōtra ipſum proponatur c: Et ſi in totum commiſerit, recuſari vlterius, aut facta per eum commiſſio impugnari nequibit d quod poſſet e, ſi ſibi de iuriſdictione aliquid f reſeruaſſet.

¶ Poſt recuſationem quoque propoſitam, committere (niſi de recuſatoris g procedat aſſenſu) non poteſt: ſed eo volente hoc poteſt, etiam ſi iam recuſatio eadem ſit probata: dummodo pronunciatum non fuerit ſuper ea h. Extunc i enim (cum omnino iudex eſſe deſierit k) nulla etiam cum illius aſſenſu l poteſt fieri commiſſio per eundem.

¶ Idem.

¶ Delegatus ſubdelegans, etiā in totum, re integra cauſam reaſſumere poterit: hoc dicit. Io. And.

CAP. VI.

Qvamuis alicui m vices tuas in cā tibi

cium, vnde adhuc recuſari poteſt, & commiſſio impugnari.

g ¶ Recuſatoris.] nō eſt ergo neceſſarius conſenſus aduerſarij: hēt. n. delegatus hoc à lege, vt delegare poſſit: impeditur autem in hoc ex facto recuſantis 4: volēte ergo illo, hoc poterit, etſi aduerſarius contradicat. ſ. eo. tit. cap. vlt.

h ¶ Super ea.] ergo iſta non ſunt paria per oīa, aliquid eſſe probatum, & ſecundum probata eſſe iudicatam.

ADDITIO. Ad idē ff. de ijs qui no. inf. athletas. §. calūniator. & §. ſeq. & l. non alia. 1. reſpōſo. Io. And. ſ. de verb. ſig. c. cum olim.

i ¶ Extunc.] ideſt, ex quo pnūciatū fuerit illū eſſe ſuſpectum.

k ¶ Deſierit.] ſ. eo. in litteris & c. ſignificantib. & c. venerabili. ff. de re iud. l. iudex.

l ¶ Aſſenſu.] cum em̄ ibi deſinat iuriſdō, nō eſt q̃d prorogeť 5. de quo dic vt ſ. eo P. & G.

Qvamuis.] ponit dictum, cuius rationem reddit. ibi, Cum iuriſdictio. Ioan. And.

¶ Delegatus Papæ, qui in totum ſubdelegauit, pōt re integra cām illā reuocare: & alteri ſubdelegare. Idē ſi ſubdelegatus moritur, hoc dicit. Præſupponendum pro intellectu c. q̃ delegatus Papæ ſubdelegans in totum, videtur à ſe abdicare iuriſdictionem cum limitatione huius c. ſi ſubdelegatus incœperit vti iuriſdictione: ita quòd re non eſt integra.

CASVS. Ego iudex delegatus inter te & Titium, vices meas Caio in totum cōmiſi, nihil retinendo de iuriſdōne: & illa ſubdelegatio fuit præſentata Caio ſubdelegato: tñ non vſus eſt adhuc iuriſdictione: an potero ergo reuocare illam ſubdelegationem? Rñdet q̃ ſic, ex quo res eſt oīno integra, & non incœpit vti iuriſdōne: Sed q̃d ſi ſubdelegatus re integra eſt mortuus, nunquid potero cām reaſſumere, vel alteri ſubdelegare? Rñdet q̃ ſic: quia non eſt abdicata a me iuriſdictio cum effectu: ex quo ſubdelegatus non incœpit vti iuriſdōne ſibi ſubdelegata: & res eſt adhuc integra. Nota primo ex hoc textu argumentum à ꝯtrio ſenſu, q̃ delegatus qui ſubdelegauit in totum, poteſt cōmiſſionem reuocare: & reuocando extinguitur iuriſdictio ſubdelegati. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudi. Nota vlterius effectum principalem huius c. q̃ ſi ſubdelegatus cœpit vti iuriſdictione, ēt per citationem decretam, licet reus non ſit citatus, ita q̃ res deſijt eſſe integra, delegatus non poteſt reuocare commiſſionem: & in eo non habet locum. l. alleg. iudicium ſoluitur. ff. de iudicijs. Et ſic ſolus actus per quem inducitur vſus iuriſdictionis, perpetuat iuriſdictionem, de quo hic aliquid per Dominicum.

[Prima gloſſa ponit quid declaret, & ſummat.]

m ¶ Quamuis alicui.] declarat notata ſup. eo. ſuper quæſtionum. § ſi vero. in gloſſa patet & ſup eo venerabili. in glo. penult. & vlti. & ibi etiam not. per modernos, & Guli in Speculo. tit. 1. §. reſtat. vltra mediū. & Hoſtien p̄ene in ſumma eod. tit. §. delegari. verſi. ſed nunquid poteſt reuocare. Et hoc dicit. Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra, cauſam reaſſumere poterit.

4 Tex. Bar in l. 1. C. ſi quis præ di. pote. Pet. de Anch. F.

5 Et dicar idē, ſi iudex ſe pnūciat incōpetētem. in c. ſignificāti b. ſ. eo. Anch. F.

a ¶ A ſede

a ¶ A ſede Apoſtolica.] quia delegatus alius nō pōt. b ¶ In totum.] quod ſi reſeruaſſet, iudex remanebat: vnde non erat ſic dubitandum in eo caſu: videbatur enim in totum committendo ita eſſe officio ſuo functus, ꝙ reſumere non poſſet, ad hoc ĩ. cap. proxi. in fi. cum ſuis concordan. & hoc dixit Tanc. & Ber. olim. ſecutus eſt eum, ſed poſtea mutauit, vt patet per ſupradictas gloſſas. c ¶ Vſus fuerit.] qualitercunq; 1 ad idē ſupra eo. cap. licet vndique. d ¶ Efficaciter.] vides enim in caſu cōuerſo: pone ꝙ moriť ſubdelegās re integra: certum eſt ꝙ ſubdelegatus non ꝓcedet. ĩ. eo. licet. ergo patet, ꝙ adhuc efficaciter iuriſdictionē nō hēt: retinet delegatus ēt, pōtatem compellēdi, niſi malicioſe ſeipſum, &c. ĩ. c. paſtoralis. Aliud ergo eſt in procuratore qui habet mandatum ad ſubſtituēdū: quia dando ſubſtitutum, qui mandatum ſuſcepit: amplius re integra nequit cām reaſſumere, aliud in delegato, vt hic vides: & eſt expreſſum ĩ. de procurat. ĩs qui. & quæ ſit ratio diuerſitatis, ibi dicam. ADDITIO. Et addam quod hic dicit. Ioan. Mona. Ioan And.

1 Dic tu ꝑcitationem Phi. Font.

à ſede Apoſtolica [a] delegata, in totum [b] commiſiſſe noſcaris: ſi tamen antequam ille iuriſdictione vſus [c] fuerit, commiſſio huiuſmodi per te reuocetur ab ipſo: vel eum rebus eximi contingat humanis: cauſam ipſā reſumere poteris: Cum iuriſdictio (ex quo ipſa vſus non extitit) non cenſeatur in eum efficaciter [d] tranſiuiſſe.

¶ Idem.

¶ Si delegatus ſubdelegauit quotiens abeſſet, vel donec reuocaret: & mortuus ſit, re non integra, ſubdelegatus procedit: Et ſemper de ſubdelegato ad delegatum, qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit, appellari debet: etiam poſt ſententiam, hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VII.

SI [e] delegatus [f], quotiés eū abeſſe [g] contigerit, tibi cōmiſerit vices ſuas: poteris eo rebus humanis exempto (cum & tunc cēſeatur abeſſe) commiſſum tibi negotium (dum tamen illo viuente iuriſdictione vti [h] cœperis) libere diffinire. Idem [i] poteris quando tibi vices etiam ſub ea forma commiſit, donec eas duceret reuocandas [k]. Nam talis commiſſio per quam cenſetur etiam ſententiæ prolatio (niſi antea fuerit reuocata) committi [l] ne-

SI delegatus.] Sunt tria dicta: Primo ponit primum dictum cum ſua determinatione: ibi, Dum tamen. Secundo ſecundum: ibi, Idem, cum cauſæ redditione: ibi. Nam talis. Tertium: ibi. Ad eum quoque. vbi tria coniungit: quæ in fi. fortificat: ibi, Etiam ſi. CASVS. In cauſa quæ moueri ſperabatur inter te, & me, & impetraui iudicē delegatum forte decanum Pictaueñ. qui decanus conſiderans quòd non poterat commode cauſam noſtram examinare, alteri vices ſuas commiſit ſub hac forma: Tibi in tali cā vices noſtras committimus, quotiens nos abeſſe contigerit, vel donec duxerimus reuocandas: iſte ſubdelegatus incœpit vti iuriſdictione, & cauſam examinare poſtea delegatus eſt mortuus: vtrum ſubdelegatus poterit cauſam finire & terminare? Reſpondet quod ſic: ſi ante mortē delegantis res deſierat eſſe integra, hoc eſt: qa ſubdelegatus incœperat procedere in cauſa. Sed quæritur ad quem eſt appellandum: vtrum ad ſubdelegantem, vel ad Papam? Reſpondet cum diſtinctione: quia vel ſubdelegatus ſubdelegauit in totum: & tunc non eſt ad ipſum recurrendum: ſed eſt appellandum ad primum delegantem: aut iſte delegatus ſubdelegans ſibi aliquid reſeruauit de iuriſdictione: puta ſententiam vel executionem ipſius cauſæ: & tunc appellatur ad ipſum ſubdelegantem, & nō ad Papam. Nota primo quòd delegat⁹ Papæ poteſt vices ſuas cōmittere, etiam ſub conditione: nam iſta verba: quotiens me abeſſe cōtigerit, habet vim cōditionis. id eſt ſi me abeſſe contigerit aliquibus aſſignationibus Nota quòd delegatus mortuus diciť abeſſe. Et ſic patet quòd verbum, abeſſe, verificatur in abſentia temporali: & in abſentia perpetua & naturali: quod nota pro ſtatutis, quæ faciunt mētionem de abſentia. Nota vlterius, ꝙ morte mandantis expirat mandatum §. ſoluit. Inſti. man. l. mandati. C. man. & ſi mandans alio reſpectu erat mandatarius. Nota ꝙ cum appellatur à ſubdelegato principis, appellatur ad ſubdelegantem, niſi ille delegatus ſubdelegaſſet in totum: nam tunc eſſet appellandū ad prinpipē primū delegantem. l. vnica. C. q pro ſua iuri. ſm lect. quæ habet, ad nos. Nota inſuper vnum, in quo non poteſt appellari ad Papā omiſſo medio: videlicet cū appellať à ſubdelegato delegati Papæ: q nō ſubdelegauit in totum vices ſuas.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid approbet.]

e ¶ Si delegatus.] ſi delegat⁹ ſubdelegauit quotiens abeſſet vel donec reuocaret & mortuus ſit re nō integra, ſubdelegat⁹ procedit: & ſemper ā ſubdelegato ad delegatum, qui ſibi aliquid iuriſdictionis reſeruauit, appellari dēt, etiā poſt ſentētiam. hoc dicit. Approbat primū dictū notata per Inn. & Hoſtien. ĩ. eo. licet vndique. in princ.
f ¶ Delegatus.] apoſtolicæ ſedis. vt ca. proxi.
g ¶ Abeſſe.] idem dicebant prædicti Doctores ꝑ l. ff. de verb. ſig l. mulieris. §. fin. vbi dicitur abeſt ea res, quę in rebus humanis non eſt: ſed nō conuertitur: eſt ergo de ſignificatione vocabuli, à qua recedendū nō eſt niſi vbi res aliter ſalua eſſe non pōt. ff. de legat. 3 l. nō aliter. immo tūc vere & finaliter abeſt, ſ. nō reuers⁹ ADDITIO. Per hunc modum ergo ſi in rebus humanis eſt, non abeſt: res enim quæ in rebus humanis eſt, poteſt abeſſe: Sed res quæ in rebus humanis non eſt, non poteſt non abeſſe: ponderatur enim diuerſus modus abeſſendi, vt no. ff. de procura l. præſens. de quo hic etiam per Archidia. Ioan. And.
h ¶ Vti.] qualitercunque: etiam citra litis conteſtat. ĩ. eo. relatum. & ca licet.
i ¶ Idem.] ſcilicet commiſſum tibi negotium libere diffinire.
k ¶ Reuocandas.] reuocare iuriſdictionis eſt. ff de iudi l. iudicium ſoluitur. retinendo ergo reuocādi poteſtatem, aliquid de iuriſdictione retinuit.

[Glo. ſeq. ponit contrariam opi. Inno. & rationem qua mouebatur: & ei reſpondet.]

l ¶ Committi.] reprobatur lectura Innocētij & Abbatis, qui not. ĩ eo. ſi pro debilitate, ꝙ per talem commiſſionem non transferebatur ſententiæ prolatio: qa per illā clauſulam, donec duxero. &c. videbatur ſententiā retinuiſſe, vt illa clauſula aliquid operaretur: qđ eſſe debet. de leg. 1. l. ſi qñ quis vxori. ad idē ĩ. de priuil. ſi Papa 1. reſponſo in fi. Cōtrarium tenebat ibi Hoſtienſis. cuius opinio hic approbatur: nec obſtat qđ dicitur, quòd clauſula debet aliquid operari: ſatis enim operatur: quia reuocare poterit delegans, qđ ſimpliciter vel totum committendo nō potuiſſet 2. Itē qa ex vigore clauſulæ illius ad eum appellabitur, vt dicitur in fin. cap.

2 Adde tu ꝙ ſi delegat⁹ aliqd faciať, adhuc nō vī reuocare: dūmodo prius hoc ꝓteſtef: neque proteſtatio illa eſt facto ꝯtria. Io. And. in regula, I generali 1 h. Font.

[Gloſ. ſeq quærit arg. pro & contra, & ſoluit.]

a ¶ Mor-

quaquam morte [a] committentis expirat: ex quo res integra non exiſtit. ¶ Ad eum quoque, qui vices ſuas committit, donec reuocet: vel qui executio nem ſententiæ † tãtũ [b], aut quicquid aliud de iuriſdictione ſibi reſeruat: non ad delegantem primum appellari debebit: Etiam ſi poſt ſententiam fuerit appellandum.

¶ Idem.

¶ Plurium delegatorum inſolidum quilibet cognoſcit: Et vno cognoſcente, alij niſi ex cauſa, ſe non intromittunt: Et perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes. hoc dicit. Zen.

CAP. VIII.

Cum [c] plures ſub illa forma [d]: vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum Apoſtolicum exequantur, aut alia conſimili [e] iudices vel executores à ſede Apoſtolica [f] deputari contingit: ipſorum quilibet iniunctũ poteſt libere [g] adimplere mãdatum. ¶ Porro vno [h] eorũ

a ¶ Morte] quia ſi delegatus vſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum ſubdelegauerat? Videretur prima facie ꝑ decre. ī. de reſcrip. ſi gratioſe. quòd illo mortuo expediret iuriſdictio. Contrariũ videtur ꝑ hanc decr. ad hoc ī. de bap. maiores. C. de vſufr. l. ambiguitatem. Nec obſtat illa decr. q̃ i odioſis. & reſtringendis loquitur. hic aũt fauorabile puto: melius eſt enim hũc iudicẽ ꝓcedere, quã nouo & incognito cãm delegare: ff. de vaca. munc. l. ꝑtor. §. vlt. arg. 19. q. 3. monaſterijs. & ī. de renũ. c. 1. & licet hoc videaſ æquũ: primũ videtur verius ad idẽ ff. loca. l. 4.

[Glo. ſeq. oſtẽdit duas opiniones, reꝓbatas.]

b ¶ Tantũ.] hic reprobatur opinio Tã. qui dicebat delegatũ ſibi reſeruare nõ poſſe tantũ executionẽ ſniæ: & reprobatur opinio Ber. & Inno. qui dixerũt, ꝙ licet executionem reſeruare poſſit ſi tamen appelleſ à ſententia, non appellabitur ad eum, ſed ad primũ delegantem. Super hoc vide quod not. ī. eod. ſuper q̃ſtionum. §. porro. in glo. 2 [Et in Spec. de appel. §. nũc tractemus ver. ſed quid ſi delegatus. & ver. ſeq.] Approbatur autem opinio Hoſt. qui hoc quod diciſ, ibi not. & ſupra eod. quærenti.

Cvm plures.] Sunt tria dicta; Secundũ, ibi, Porro. Tertium: ibi, Iuriſdictione, Dominicus.

¶ Cum cauſa eſt pluribus delegata cũ clauſula: quatenus vos, vel duo, aut vnus veſtrum: quilibet delegatus recipit iuriſdictionẽ inſolidum: tamẽ ſi vnus cauſam occupauit, alij non poſſunt eum impedire, niſi occupans differret procedere malitioſe.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius capituli ꝙ cum cauſa eſt delegata ſimpliciter pluribus iudicibus: licet iuriſdictio ſit indiuiſibilis: quia eſt apud quemlibet iudicium inſolidum: tamen exercitiũ iuriſdictionis eſt apud omnes ſimul. l. duo ex trib. ff. de re iudi. cap. paſtoralis. eo. tit. in ant. Veruntamen Papa conſueuit apponere iſtã clauſulam: quod ſi omnes intereſſe nequeuerint, alter negotium exequatur: Aliquotiens etiã ponitur iſta clauſula: quatenus vos, vel duo, aut vnus veſtrum negotium exequatur.

CASVS. Cum prætenderem te debitorem meum: impetraui duos vel tres delegatos ſub iſta forma: Conqueſtus eſt nobis talis, quòd Titius ſuper tali re ei iniuriatur: quo circa mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus veſtrum quod iuſtum fuerit decernatis: vnde præſentaui litteras meas vni delegatorum, vt mihi decerneret vnam citationem: vtrum iſte poſſit procedere alijs irrequiſitis? Reſpondet quod ſic: quia forma ſuæ iuriſdictionis hoc habet. Sed quid: ponamus quòd vnus iſtorum incœpit procedere in cauſa: vtrũ alij poſtea poterunt implere? Reſpondet quòd non, niſi iſte qui cauſam occupauit, non vellet, vel non poſſet cauſam finire: quia forte mortuus eſt, vel eſt occupatus: vel ſi malitioſe diferret procedere, volens fauere vni parti: tũc poteſt dimitti, & alij poterũt adiri, & de cauſa ſe intromittere. Sed quid ſi vnus ſolus incœpit vti iuriſdictione: deinde mortuus eſt Papa: & moritur iſte delegatus: volo adire aliũ pro parte tua dr ꝙ non poſſum: quia eſt res integra quãtũ ad illũ? modo re integra mortuo mandante expirat mãdatũ? Rñdet Papa, ꝙ iuriſdictione ꝑpetuata ꝑ vnũ delegatorũ ꝑpetuata eſt etiam quo ad alios: licet non incœperunt vti iuriſdictione. Nota primo ꝙ clauſulæ pluriũ delegatorũ quãque dantur disiunctiue: ita vt ex ꝓpria voluntate quilibet ipſorum poſſit ſine alio ꝓcedere. Nota ſcdo, ꝙ dictio, plures, includit vltra duo, qñ ex ſequẽtib. illã dictionẽ apparet loquẽtem illud voluiſſe: limita regulam, pluralis. ĩ. de re iu. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

c ¶ Cum plures.] declarat & approbat notata ꝑ Hoſtiẽſem ī. eod. prudentiã. 2. reſponſo.

[Gloſſ. ſeq. diſtinguit iter formas: ponit, & probat opinionem contrariam, & reſpondet.]

d ¶ Forma] iſta forma eſt bene aduertẽda: aliud em̃ eſt cum ſcribitur cum clauſula, ꝙ ſi nõ oẽs: vel, ꝙ ſi ambo, q̃ tunc iuriſdictio datur cõditionaliter: tunc igiſ vnus vel duo iuriſdictione vti poterunt: cũ conſtiterit de conditione, & de impedimento tertij, vel collegæ: aliter non valet quod agitur. ī. eo. prudẽtiã. in princ. hic vero iuriſdictio datur alternatiue [a]. vnde quilibet eſt iudex inſolidum vigore alternationis ĩ. de reg. iur. in alternatiuis. cum ſuis cõcor. Dicebant tamen quidã in caſu noſtro ꝯtrium, & tali ratione: cum dr̃ in litteris vt oẽs, vel duo, vel alter, &c. videſ Papa intellexiſſet: ꝙ ſi omnes volunt & poſſunt procedere, oẽs procedãt & ſi non omnes, duo: & ſi non duo, vnus: ad hoc ff de admi tuto. l. quidã decedens. §. Papinianus. & gradus disiunctiue interdũ conſiderantur ſm ordinẽ ſcriptu. ff ad Trebel. l. hæredes. §. fin. ibi tamen ex certis coniecturis apparebat intentionem ſcribentis fuiſſe talẽ. ad idem. ff. de leg. 2. cum pater. § penult. & ĩ de pb mandato. ī. eo. lib. de elect. c. penult. Et ſi dicaſ, ꝙ ſm hoc non erit differentia inter hanc clauſulam, & clauſulã ꝙ ſi non omnes? Reſpondebant, immo erit: quia per hanc clauſulam, ſufficit requirere: ſed ꝑ clauſulã, ꝙ ſi nõ oẽs: neceſſe eſt de impotentia cõſtare, vt in decre. prudentiam. & pro eis facit, quia Papa libentius committit cauſas tribus, q̃ duob. duobus, q̃ vni, vt ibi: ſed contrarium eſt verum, vt hic patet: vnde nõ ſunt iſtæ alternatiuæ ordinis, ſed preſtationis: & eſt regulare: nec poteſt negari quin ſi alter ſolus procedat, mandatum Papæ ſit adimpletur. ff. de ſolutioni. qui res. §. area in fi. & in prædicta regula, in alternatiuis. cũ ſuis concordantijs.

e ¶ Conſimili.] vt ſi dicatur, ꝙ quilibet eorũ inſolidum & per ſe iudicare & exequi poſſit.

ADDITIO. Vel ſi dicatur, quòd alter alterũ non expectet. vel non requirat. Ioan. And.

f ¶ Apoſtolica.] idem ſi ab alio; eſt enim quo ad hoc eadem ratio.

g ¶ Libere] id eſt etiam nõ requiſito collega: ſimili modo exponimus illud, libere, quod habetur ī. de ꝑbend. de multa, vt patet ĩ de præben. licet epiſcopus.

h ¶ Vno eorum.] idẽ credo de duobus, vel de omnibus, qui ſimul inchoauerunt quo ad quid: ſcilicet, ꝙ ſi omnes incœperunt omnes finiant, niſi ex cauſa, vt ſequitur. [Vide cap. ſi duo. ĩ. de procu. Font.]

† Nota ꝙ executio ẽ iuriſdictionis: idõ nõ faciẽda die feriata. de fer. Dominicus. Fõ.

[3] Notat Dominicus, ꝙ facienda ẽ benigna interpretatio ad conſeruandã delegationẽ. D. & Phi. ꝓbant glo. ſi tñ clauſula ſonaret actũ poſitiuũ nouæ voluntatis, per mortẽ nõ expiraret. Font.

[a] Vide not. l. cũ quidã. C. de verb. ſign. & dic ꝙ disiunctiua inter pſonas grauatas accipitur ꝓprie l. ſi ex toto. de leg. 1. ſicut hic nã iudicatura grauamẽ eſt gloſſ. in ver. ꝓbari ca. ſi ꝯ vnũ. ī. eo. tit. ſed inter honoratas capiſ coniũctim. dic. l. cum niſi ꝯſtaret aliud de mente diſponentis expreſſe. l. Titio aut Scio. de leg. 1. aut tacite l. cũ pater de leg. 1. Font.

a ¶ In-

rum negotium inchoante a commiſſum, alij nequibunt b ſe vlterius intromittere de eodem c: niſi vel infirmitate, vel alia iuſta cauſa illum d contingeret impediri: aut ſi nollet, vel malitioſe in eo procedere recuſaret e. ¶ Iuriſdictione vero perpetuata mandatore viuente, per vnum (eo caſu quo f poteſt) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Idem.

¶ Executor ſuper gratia facta datur à Papa: mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur Io. And.

CAP. IX.

SI SVPER GRA-

a ¶ Inchoante.] qualitercunque, etiam ſi lis nondū ſit conteſtata corā eo. ſ. eo. gratum. & ca. licet. & ſ. e. in aut. quamuis. & infra eo. ſi à ſubdelegato. aliud in procuratore, qui dicitur occupaſſe per litis conteſta. vt ſit melior eius conditio. infra de procura. ſi duo.

b ¶ Nequibunt.] ecce aliam differentiā inter clauſulā: ꝙ ſi non omnes: & clauſulam: vos vel alter quia primo caſu quādo vno impedito ꝓcedit alter: ceſſante impedimento ſimul procedunt: ille enim impeditus poſtea veniens, & cū alio volens procedere, admittetur.

ADDITIO. Vt no. ſupra eo. quoniā abbas. in glo. 2. & ca. coram. in glo penult. Ioan. An.

c ¶ De eodem.] ſic in plurib. procuratorib. datis in ſolidū ff. de procu. l. pluribus ff. man. l. creditor. §. duobus. ſ. de procurato. non iniuſte. ī. eo. lib. eo. ti. ſi duo. aliàs ſequi poſſet perplexitas 1. ſi quilibet per ſe procedere vellet: quia eodem forte tempore ad diuerſa loca citarent. ſupra de reſcriptis. cap. vlti. ibi vnus excōicaret, alter abſolueret. ſ in ant. de reſcri. c. cū contingat. & ſic ſe impedirent: ſicut duo vſufructuarij. ff. de vſufru. l. quotiens. & neceſſe eſſet ad ſuperiorē habere recurſum ſupra eo. cap. 2. & ſic contra iura ſuperfluis fatigarentur laborib. & expenſis: tutior ergo & melior fuit hæc interpretatio: vt res valeret, & nō periret. ſupra de verb. ſig. abbate. ad idem. ff de admi. tu. l. decreto. ad fi.

d ¶ Illum.] ſcilicet inchoantem.

[Glo. ſeq. ponit vnam differentiā ad procur. & duas conuenientias.]

e ¶ Recuſaret.] Tunc ergo poterunt alius vel alij ꝓcedere: nō ſic in procuratorib. datis inſolidum: quia vno occupante, & poſtea impedito, alij non poſſunt procedere: niſi dictum fuiſſet in conſtitutione, ꝙ nō fieret melior cōditio occupātis infra de procu. ſi duo. Et quod dixi delegato impedito, collegā hoc caſu ꝓcedere poſſe: verum intelligo. niſi ille qui inchoauit ſubdelegatū daret 2. Argu. prædi. decre. ſi duo. puto ēt ꝙ cum collega propter impedimentū inchoantis ꝓcedit ipſe inchoans ceſſante impedimento ſuo, cām reſumere non poterit: niſi & ille impediretur, vel procedere nollet: ad inſtar eius quod de procuratore diximus in prædicta decre. ſi duo.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionē, quam ſolutionem multipliciter probat: ponit opinionem contrariam, quam reprobat.]

f ¶ Quo poteſt.] vt quia ſcriptum erat cū clauſula: ꝙ ſi non omnes, & collega etiam actu perpetuationis impeditus non poterat intereſſe: vel ſcriptum erat cum clauſula: vos vel alter. Et patet per hanc litterā, ꝙ ſi iudex proceſſerat cum non poſſet, per illum actū, non ſit perpetuata iuriſdictio: Vnde per hanc litteram, & per decre. prudentiam terminaui quæſtionem de delegato dato in diem vel ſub conditione: qui forte volentibus partibus ante diem, vel conditionem fuerat vſus iuriſdictione: deinde mortuus fuerat delegans: an per illū actum perpetuata eſſet iuriſdictio: Nōne iuriſdictio vni ſub conditione mandatur per clauſulam, ꝙ ſi ambo: & ſi antequam conditio ſubueniat, procedit: nihil reputatur egiſſe. ſ. eo. prudentiam. in prin. 3 Ergo ſi ille actus habetur pro nullo nō eſt perpetuata iuriſdictio: & ſic perpetuationē inducere nō poterit: vnde ſatis eſt ibi caſus. Item ex conditionali demādatione nondū eſt attributa iuriſdictio, ſed ſpes iuriſdictionis: ſicut ex conditionali obligatione ſola ſpes eſt debitum iri. Inſti. de verb. oblig. §. ex cōditionali ergo quod ante conditionem facit: vt priuatus facit, non vt iudex. Item ſi prorogatur iuriſdictio poſt tēpus requiritū ꝙ actor, reus, & iudex conſentiant ff. de iudi. l. 2. & facit quod not. ſupra eo. P. & G. in principio vltimæ gloſſæ: & ꝙ recitatur, ſupra eo. de cauſis. ita arguēdo de poſteriore ad prius in præuētione requiretur cōſenſus iudicis: ſed iſte iudex nō erat, cōditione vel die nō veniēte, vt dixi: Sicut ſtatulibet, ꝙ agit medio tēpe, facit vt ſeruus, non vt liber. ff. de ſtatuliber. l. ſtatuliberum. Item video ꝙ terminus hominis non præuenitur. ſupra de appella. oblatæ, & forma mandati exacta diligentia ſeruanda eſt: ita ꝙ ei renunciare nō poteſt. infra de præbendis. cui de non. Item pendente dilatione, iudicis officiū quieſcit. ſupra de appel. ſignificantibus. C. de dilationibus. ſiue pars. ad quæſtionē bene facit. ff. de verb. oblig. cum filius. ff. de cond. & demon. l. multum. ff. de cōdictione indebiti. l. ſub conditione. Item bene facit infra de ſpon. cap. vno. nam vides ibi, ꝙ ſpōſalia nulla inducunt publice honeſtatis 4 iuſtitiam: & tamen ſponſalia conditionalia nō: qa ante conditionem conſenſum non habent: à ſimili dicam adhuc minus eſſe de iuriſdictione ſub cōditione delata ante conditionē, quàm in aliàs nulla: verū eſt tamē, quod Hoſt. no. ſupra eo. licet. ꝙ ad perpetuationem iuriſdictionis non requiritur, ꝙ ille actus de iure teneat: quod non eſt verum, præcipue in caſu noſtro, cum non poſſit perpetuari. quod nondum eſt, ſicut nec renaſci quod nondum eſt natū de conſec di. 4. qui in maternis. nec relabi qui nondū eſt lapſus. infra. de hæret. accuſatus.

SI ſuper.] *Ponit* dictum, quòd primo probat ꝑ regulam: ſecundo per euitationem abſurditatis: Secunda: ibi, Ne gratiam.

CASVS. Papa cōtulit mihi canonicatū in eccleſia Pictauenſi, quia creauit me canonicū eccleſiæ Pictauēſis: & mandauit canonicis, vt de facto me inſtallarēt: & ponerent me in poſſeſſionē canonicatus, ꝑbendam que mihi aſſignarent, ſi qua vacaret, alioquin proximo vacaturam: & dedit mihi executorem ad compellendum canonicos: antequam meus executor exequeretur mandatū, Papa mortuus eſt: poſtea in cōtumaciam canonicorum imploraui officium mei executoris, vt exequeretur mandatum: pro parte canonicorū fuit mihi oppoſitum, ꝙ poteſtas ipſius executoris expirauerat per mortem Papæ: ego dico contrariū: quia mea gratia non expirauerat: & executio eſt acceſſoria ad gratiam: Conſultus Papa reſpōdet, ꝙ executor poterit facere executionem, licet Papa mādans ſit mortuus: & hoc propter rationem textus: quia executio eſt acceſſoria ad gratiam iamque factam: ideo ſecus ſi gratia non eſſet iamque facta, ſed facienda: tūc enim executor mortuo Papa non poſſet vti ſua executione ſi res ſit īntegra, & nō incœperit vti ſua iuriſdictione cap. ſi cui. infra de præben. Nota primo, ꝙ Papa poteſt alicui conferre canonicatum ſine præbenda: & ſic canonia poteſt eſſe ſine præbenda: tamen non debet eſſe diu, & tamen præbenda poteſt eſſe ſine canonia: vt in notabilibus eccleſijs paruuli habent vnam præbendam: non tamē per hoc ſunt canonici: & laicus poteſt eſſe præbendatus in eccleſia, non tamen per hoc eſt canonicus. de hoc in cap. cū M. de conſt, in antiq.

3 Immo licet aliter habet iuriſdictionē in habitu: ſi tñ procedat: nō valet actus ipſo iure l. 1. ff. de offi. Conſul. ꝑ prorogationē tñ poſſent ꝓuēti vna ꝓcedere. Anchara. Font.

a Tunc ille ꝓcederet collegā, niſi collega cū ꝓueniret. Phi. & Dō. Fō.

3 Fa. qđ no. ī Spec. de cita. §. 1. ver. ſed pone Papa vbi dicit Guli. pronūciatū ꝑ Papā ꝙ ille cui mādatur ꝙ Titiū moneat vt ī. decē dies dimittat beneficiū, aliàs citet illū ad curiā: ſi ſimul moneat & citet, nō valet citatio & facit ꝙ no. in cle. attēdētes ī gl. pē. đ ſtatu reg. & vide ꝙ dixi. ſ. e. lib. đ ele. cōmiſſa 2. ſū Et faciū hæc ad formā illā monearis: & ſi neceſſe fuerit ꝑ cēſuram, &c. I. An.

4 Vide cōcilium Trident. ſeſſio. 24. de reforma. cap. 8.

Nota ꝙ ſi Papa poſtquam mihi contulerit canonicatū mandat canonicis, vt me inducerent in poſſeſſionem actualem : & prębendam ſi qua vacaret mihi conferrent, alioquin proxime vacaturā : datis ad hoc certis executoribus: & accidit ꝙ Papa moritur antequā executor in negotio proceſſerit: non propter hoc expirauit poteſtas executoris propter rationē textus. Nota inſuper id ad quod allegatur præſens c. ꝙ ſi quis fuerit creatus canonic⁹ per Papam : mortuo Papa nō expirat creatio canonicatus : & ſic p mortē Papę nō expirant gratiæ per eū ad beneficia conceſſæ. Tamen Papa in craſtinū ſuæ confirmationis conſueuit reuocare omnes gratias per ſuum prędeceſſorem cōceſſas, ne detur materia captandi mortem. Nota deinde ꝙ poteſtas executoris nō dicitũ principalis quo ad gratiam : ſed potius acceſſoria. Nota finaliter, quòd aliud eſt rem reddi inutilem: aliud eius effectum elongari: & ſic patet quod dilatās executionem rei, non ſemper dicitur facere rem inutilē Dominicus.

tia [a] cuiquam ab Apoſtolica ſede facta [b] executores fuerint deputati : æquum eſſe cenſemus, vt ſicut ipſa gratia (licet nondum ſit in eius executione proceſſum) morte non perimitur concedentis, ſic nec etiam re integra perimatur executoribus data poteſtas : quam [c] veluti gratiæ prædictæ acceſſoriam, naturam ſequi congruit principalis [d] : Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem [e], vel ipſius effectum in tempus longius [f] (cum illius † diſpendio, cui facta extitit) differri contingat.

{Prima glo. ponit ſummam, & quid declaret.}

a ¶ Si ſuper gratia.] Executor ſuper gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra. gratiam exequitur. Et declarat hæc cōſtitutio quod no. Guil. & Hoſt. de reſcript conſtitutus. in prin. & Hoſtienſis ſupra eo. quoniam. & cap. licet.

{Glo. ſeq. ſoluit contrarium, & remittit.

b ¶ Facta.] illud eſt quod ſoluit contra de decre. infra de præben. ſi cui. vt ibi dixi in vlti. glo.

ADDITIO. Item Ioan Mona & Archi. qui alleg. facilius impediri faciendum, quàm tolli iam factum. 35. quæſt. 1. §. vlt. ſupra de iureiuran. quæmadmodum. Ioan. And.

c ¶ Quam.] ſcilicet poteſtatem datam executoribus ſuper ipſa gratia ſibi facta.

[Glo ſeq. alle concor. obiicit & ſoluit.

d ¶ Principalis.] ad idem infra de reg. iur. acceſſoriū. cum ſuis concordan. huius contrarium videtur: quia iura inducta ſupra eodem indiſtincte dicebant poteſtatem delegati perire re integra morte mandatoris. ſupra eod. relatum. gratum. licet. cum ſim. ſed executor habet delegatam : quod patet : quia tractatus ipſorum ponitur ſub iſto titulo : vt dixi ſupra eod. lib de reſcrip. tibi qui. ergo eorum poteſtas expirare videbatur. Et non obſtat ſi dicatur illud reſcriptum eſſe executorium gratiæ : quia ſi reſcripta, quæ cauſæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis: multo fortius videbatur in executorijs gratiarum : cam facilius via extraordinaria, quàm via iuris communis tolli debeat. [In Authen. de rebus eccleſia. non alienan. §. quia vero veriſimile. colla 2. Ioannes Mona. Ad idem C. ad Velleia. antiquæ. 2. reſponſo ff de milit teſta l. eius militis. §. 1.] Et ſi dicatur quòd gratia poſſet eſſe inutilis, recurretur ad ordinarium : ſicut in caſu infra de præben ſi clericus. §. verum, ſed contrarium eſt verum; & ratio ſequitur.

e ¶ Inutilem.] puta quia gratiam habebat cōtra ordinarium: & nouos executores non impetrat.

f ¶ Longius.] quia neceſſe habet adire Papā pro cōſequenda iuſtitia : vel pro nouis executoribus impetrandis.

† al. ipſe

¶ Idem.

¶ Duos caſus ponit, quibus de ſubdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem : ſcilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus eſt : Alios caſus ponit infra eodem, ſi à ſubdelegato. Ioan. And.

CAP. X.

SI is [g], cui cauſa (licet proprio nomine non expreſſo [h]) à ſede fuerat Apoſtolica delegata, ſubdelegauerit non in totum [i] vices ſuas alicui : à ſub-

SI is cui.] Ponit dictū, cuius cām interſerit: ibi, Ne ab ſolutionem. Io. An.

¶ Præſupponendum primo, ꝙ cū appellatur à ſubdelegato Papæ, eſt appellandum ad ſubdelegantem : quando non ſubdelegauit in totum: fallit i caſu huius capituli.

CASVS. Papa cauſam moueri ſperatā inter te & me delegauit alicui, puta decano Pictauēſi: q ſubdelegauit aliquē reſeruando ſibi ſentētiam : ſubdelegatus incępit cognoſcere de cā : tractu tēporis ſubdelegatus fuit excommunicatus ex aliqua cauſa rōnabili, vel eſt mortuus: poſtea ſubdelegatus tulit ſententiam contra te: tu vis appellare; quæritur ad quem eſt appellandum? Reſpondet ꝙ in hoc caſu, quando ſubdelegatus eſt mortuus : eſt appellandum ad Papam primum delegantem omiſſo medio. Nota ꝙ delegatus Papæ poteſt ſubdelegare in totum nihil ſibi reſeruando de iuriſdictione : vel non in totum: ſed reſeruando ſibi ſententiam vel executionē: In primo caſu non poteſt reuocare ſubdelegationē. niſi re exiſtente integra Item eſt appellandū tunc ad Papā: & non ad ipſum ſubdelegantem: In ſecūdo vero caſu poteſt commiſſionem ſuam reuocare: etiā re nō exiſtēte integra Item appellatur ad ipſum ſubdelegantem, & non ad Papam: niſi in caſu huius capituli, quando delegatus eſt excommunicatus vel mortuus. Nota vlterius ius commune mutari propter præiudicium q̄d veriſimiliter litigantib. imminet. infra de re iudic. ab bate. ad. fi. ſecundum Ioan Mona. Nota finaliter, quòd litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 23. q. 4. ſi quis à catholica. & cap. forte. & c. nimiū. in fi. ſecundum Arch. Dominicus.

{Prima gloſſa dicit quid declaret & ſummat.]

g ¶ Si is.] declara notata per Innocentiū & Hoſtiēſem ſupra eo. licet. in fi. & duos caſus ponit quibus de ſubdeleg. non in totum appellatur ad primū delegantem. ſcilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus eſt. Alios caſus ponit infra eodem, ſi à ſubdelegato.

h ¶ Non expreſſo.] aliàs non erat dubitatio: ſi enim nomen fuiſſet expreſſum, ſucceſſor non ſuccederet in delegatione ſupra eo. quoniam Abbas.

ADDITIO. Quæ cum iſta per. § iungi debuiſſet. Ioan. And.

i ¶ Non in totum.] hoc dicit: quia aliàs non eſſet dubitatio quo ad ſecundum membrum: Si enim delegatus ſubdelegaſſet in totum; indiſtincte appellaretur ad primum delegantē. ſupra eo. ſuper quæſtionū. Sed qñ aliquid reſeruat: appellari debet ad ipſum, delegatum ſubdelegantem: vt ibi, & ſupra eo. ſi delegatus.

ADDITIO. Et quod ibi dixi poſt Hoſt. ſuper prima glo. hic ponit Archid. ſcilicet. ꝙ quando ſcribitur dignitati ſucceſſor cognoſcit: etiam ſi prædeceſſori, q

delegato huiuſmodi,ſi delegatum ipſum excommunicari a,aut de medio b tolli contingat,impedimento tali durante c ad ſedem ipſam (ne abſolutionem vel ſucceſſorem expectando † illius, præiudicari litigantibus,vel cauſa plus debito prorogari d valeat) volumus appellari.

¶ Idem.

¶ Ab arbitris iuris appellatur ad Papam.Ioan.And.

CAP. XI.

AB arbitris e,qui ſecūdum formam iuris f, vt de propoſita cōtra iudicem g ſuſpicionis cauſa cognoſcant : vel qui cum de reuocatione ambigitur litterarum,iudicibus nequeuntibus in vnā ſententiam concordare h, ad concertationem huiuſmodi ſopiendā à partibus eligūtur:eſt (ſi grauauerint i) ad ſedē Apoſtolicā appellandū k.

¶ Idem

¶ Executor datus à Papa,ut prouideat perſona, ſubdelegat: ſi detur ut prouideat eccleſia non expreſſa perſona, non ſubdelegat : niſi habeat ſpeciale mandatum,& cauſam reddit. Ioan And.

trāt tpe datæ, reſcriptū præſentatū nō fuerit Io. An.

a ¶ Excōicati.] maiori excommunicatione : minori enim excommunicatus bene exercet ea quæ ſunt iuriſdictionis.ſupra de cle.excom mi.ſi celebrat.

b ¶ De medio.] ideſt,de hoc mūdo:quod quare dicaſ medium, vide 23.q.4.hæc autem vita.

[Gl. ſeq.primo arguit à ɔ̄trio:ſecundo quōnē ſoluit: & ponit opinionem contrariā : tertio arguit ad aliam qōnem.]

c ¶ Durante] Nota quia ſublato impedimento , ideſt, illo abſoluto vel confirmato ſucceſſore : ad primum delegātem appellari nō debet. Et ſi dubitaretur,an ipſe delegatus eſſet abſolutus : credo ꝙ teneret appellatio alternatiua propter probabile dubiū 1. Ad hoc ſupra eo lib. de poſtula.c vno ſicut etiā propter dubitationem probabilem format actor libellum alternatiuū. ff.quorum lega.l.1.§ qui autem,aliàs non credo:maxime ſm canones,quod liceat alternatiue appellari: ne liceat vagari,&c.ſupra eod. lib.de electio vt quis duas ad idem bene facit eo.tit.c.2. vbi nōn tenent vota alternatiua , ſm canones dixi:quia ſecūdum leges non appellatur ad Imperatorem omiſſo medio : & ſi appellaretur, Imperator remittit ad eum,ad quem debuerat appellari. ff.de appellationibus. Imperatores. vnde ſi appelletur ad Imperatorem, vel ad præſidem: tenere poſſet appellatio ad præſidem prædicta rōne: ſed ſm nos appellari poteſt ad Papam omiſſo medio. ſup.de appella. dilecti.vlt. & ad legatum. ſup.de offi. leg.c 1.vnde ſi appellans de epō dicat, appello ad archiepm vel ad Papam:nōn puto appellationem tenere 2 : niſi alterum eligat infra id tēmpus,infra quod poterat appellari. Arg.ſup.de poſtula.c. 1.§. ſi ne cum diſcrimine appellati liceat ſic vagari.ff.de iniur.l.prætor.licet Guil.foueat contrarium in Spec. de appella. §.nunc tractemus.verſ ſed pone aliquis,& verſ quid ſi dicat.Bene autem facit hæc decre . & illa infra c ſi à ſubdelegato ad quæſtionem no.ſupra de fo compe. ſi quis contra clericum. in glo.2 ſcilicet ad quem appelletur de delegato epiſcopi recuſati . Et dicebant Vin. & Tan. quod appellari poteſt ad archiepiſcopum.non obſtat decret.dilecti.cum hic iam per recuſationem ſublatum ſit medium,pro quibus in arg.faciunt iſta iura.

1 Vide Ancha inf. 2.no. de cuius mēte vr̄, ꝙ ceſſante iſta rōne, appelleſ ad proximum:pōdero pro cover.durāte, ſignificans lōgū tēpus. Fonta.

2 Idem ſi dubitaſ an ſubdelegauerit totū vel partē, & ſtat ꝑ iudicem vel aduerſarium, qđ certificare nōpōt. Io. And.

2 Idem Philip. & Aug. Ar. in l 1 §.ſi quis ff. đ appel.Fō.

d ¶ Prorogari.] circa quod debent iudices prouidere. ſupra de dolo & contu.finem.infra de offi.ordi. vt litigantes.

AB arbitris. 3] Non diuiditur : quia tota littera vno conſtructu clauditur Dominicus.

3 Nota hic ꝙ iſti arbitri iudicant de oīb emergentibus. Ancha & Do.Fon.

CASVS. Cauſam,quæ inter te & me mouebatur, vel moueri ſperabatur,Papa ad mei inſtantiam delegauit archidiacono Pictauenſi, tu voluiſti recuſare iudicē, quia inimicus tuus capitalis : fuerunt electi arbitri ad cognoſcendum de iſta cauſa ſuſpicionis:& tulerūt ſuam ſententiam interlocutoriam vel diffinitiuam (quia iſtud capitulum habet locum etiam ſi arbitri aſſignauerunt terminum nimis arctum)ab iſta ſnīa interlocutoria vel diffinitiua appellauiſti:Quęritur ad quem debes appellare:vtrum ad iudicem recuſatum poſſis appellare? Rñdet ꝙ non: nam cum ſit ſuſpectus in cā principali, eſſet ſimiliter ſuſpectus in cauſa appellationis: Sed eſt appellandum ad Papam. Sed quid ſanctiſſime Pater : habemus in c. paſtoralis. de reſcri. in ant. ꝙ qñ ſunt plures & diuerſi iudices impetrati, ſi dubitetur vtrū prima commiſſio reuocetur:vel quid, dicatur ibi, quod ſi iudices nolint deferre, debent inter ſe conuenire:qui ſi nō poſſint conuenire, dēnt eligere arbitros ad ſopiendum illā qōnem:an prima commiſſio fuerit reuocata vel non:Sed quæritur:iſti arbitri tulerunt ſuam ſentētiā, ad quem erit appellandum ? vtrum appelletur ad ipſos iudices ? Reſpondet ꝙ non:ſed eſt appellandum ad Papā. Nota primo,ꝙ cā ſuſpicionis eſt proponenda coram iudice, qui recuſatur , ad hoc ſup. eo.ſuſpicionis.& ſupra eo.tit.& li.ſi contraria vnum,& c.index . Nota ſecundo arg. quod iſti arbitri non poſſunt cognoſcere de cauſa principali. probat tex.quod dicit de cauſa ſuſpicionis:de quo in dicto c.ſuſpicionis.Dominicus.

[Prima gloſſa ponit quid approbet,& ſummet.]

e ¶ Ab arbitris.]approbat, quod notat Ber.ſupra eo.ſuſpicionis.circa principium in gl.& Guil in Specul.de appel §.nunc tractemus, verſ ſed ad quē. Et breuiter dicit,quod ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

f ¶ Iuris. 4] vbi ſunt iura, videbis infra,& iſta rō quare debet appellari ad Papam : quia cum iſti arbitri ſecundum iuris formam ſint electi ad ipſum ius,à quo poteſtatem habent,oportet appellari:& ſic ad Papam, qui eſt lex animata in terris.

4 Iſta glo. facit ꝙ debeat appellare ad ſtatuētes, qñ per ſtatuta dēat ī arbitros compromitti. Phil.Fon.

ADDITIO. In authentico de conſulibus,ad finē. & colla 4 Ioan.And.

g ¶ Iudicem.] delegatum Papę. ſupra eo. ſuſpicionis, quod intellige vt ſupra eo.lib.contra vnum , & idem ſi recuſetur ordinarius ſupra de appel cum ſpeciali.

h ¶ Concordare.] nec ſibi inuicem deferentibus. ſupra in ant.de reſcrip.paſtoralis.in prin.

i ¶ Grauauerint.] ſiue in ſententia , puta quia inique pronunciant illum ſuſpectum:quia ſuſpectus probatus non eſt, vel econuerſo:vel ante ſententiam , puta nimis breuem dilationem dando,ſupra de dila.c.1. ꝙ eſt ipſorum officium,ſupra eo.ſuſpicionis.

[Glo.ſeq obijcit & ſoluit,caſum addit:ſolutionem per ſimile fortificat.]

k ¶ Appellandum.] contra C. de recep.arbit l.1.2.q.6.à iudicibus. in quibus dicitur , quod non appellatur ab arbitris . Sol. ſunt quidam arbitri qui compromiſſarij vocantur : & voluntate adeuntur : & ab iſtis non appellatur 5 . Et ſic loquuntur contraria: Sunt alij , qui de neceſſitate iuris habent aſſumi : de quibus loquitur hæc decretalis : & à talibus bene appellatur, vt hic : & ſic etiam poſſet intelligi lex illa C.de iud.l.vlt. Et hac ratione puto hanc decre. locum habere in arbitris electis ad audiēdam cauſam, quam mouet epiſcopus contra ſuum ſubditum:cum etiam illo caſu de neceſſitate eligantur arbitri. 11.q.1.ſi clericus. & de hoc ſup.de offi or. irrefragabili in glo.pen ſic etiam magis fauet lex ei qui neceſſariam

5 Supplicari tēpo teſt ſup. đ arb nō ſine.&not. 2.q.5.c. a iudicib.§ ꝙ de arbitris,in fi. pen.gl.Archid.

ſatiſdationem præſtare debet, quam ei, qui voluntariam: quia primum ſi ibi ſatiſdare non poteſt, alio loco ſatiſdare permittit, ſecundum non. ff. qui ſatiſd. cog. l. fideiuſſor. ad idem C. de rebus credi. generaliter. in fi. 1. reſponſo.

IS cui.] Sunt duæ partes. ſcđa ibi, Sed ſi. q̃ facit tria: Prima ponit dictū: Secūdo rationem interſerit: ibi, Quia circa. Tertio: ibi, Niſi. excipit. Ioan And.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictauenſi, vt prouideret ꝑſonæ idoneę de tali præbenda, q̃ vacabat: quia forte vacauit in curia. & Papa non habebat notitiā perſonarum huius patriæ: vtrum talis executor ſic deputatus à Papa, poſſit vices ſuas committere alij? Reſpōdet quòd non, niſi Papa daret ſibi ſpeciale ptātem, vt prouideret per ſe vel alium. c. vlti. eo titu. in ant. Sed quid ſi Papa mandauit, vt de illa præbenda prouideret certæ perſonæ: puta Titio, vtrum poſſit ſubdelegare? Reſpondet quòd ſic: nam tunc non eſt electa induſtria perſonæ: ideo pōt alij cōmittere: ſecus eſt in primo caſu, cum eſt electa induſtria perſonæ circa perſonam eligendam: tunc. n. non poteſt alij committere, niſi ad hoc habeat ſpecialem poteſtatem à Romano Pontifice: vt dicto cap. præallegato. Nota primo quòd cum Papa mandat alicui, vt ipſe prouideat de tali beneficio certæ perſonæ: puta Titio, non videtur electa induſtria perſonę executoris: ſecus ſi committitur prouiſio incertæ perſonæ. Nota inſuper, quòd in eligenda perſona idonea magnum periculum verſatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat perſonam idoneam, non pōt ſubdelegare, q̄a induſtria eius ē electa. Nota hic gloſſam notabilem, quæ limitat iura dicentia, quòd delegatus alicuius à principe non poteſt ſubdelegare: verum eſt, niſi detur ſibi poteſtas ſpecialis ſubdelegandi: nam delegans dando poteſtatem ſubdelegādi, videtur ipſe delegans ſubdelegare: ſicut ēt dominus dando procuratori ſuo facultatem ſubſtituendi: & procurator ſubſtituit: videtur ipſemet dominus ſubſtituere: Heli. Reg.

CAP. XII.

IS cui [a] ab Apoſtolica [b] ſede committitur certæ pſonę prouiſio [c] de beneficio in certa eccleſia, diœceſi, vel prouincia [d] facienda: poteſt alij committere licite vices ſuas. ¶ Sed ſi non expreſſa certa perſona committatur eidem, vt alicui perſonæ idoneæ de certa eccleſia, vel beneficio debeat ꝓuidere: (Quia circa eligendā perſonam eius induſtria † tunc videtur electa) prouiſionem ſibi commiſſam alteri demādare non poteſt [e]: Niſi forma commiſſionis habeat, vt per ſe vel per alium [f] id valeat expedire.

¶ Idem.

¶ *Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur: ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit Ioan. And.*

{Prima gloſſa tria dicit: vnde ſumpta: quid declaret: & ſummat.

a ¶ Is, cui.] Sumpta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat, quæſiuit à nobis. Et declarat iſta decretalis & ſequens, decretalem vltimam ſupra eo. tit. §. is autē. Et in ſumma dicit, ꝙ executor datus à Papa vt ꝓuideat perſonæ, ſubdelegat: Si detur vt prouideat eccleſiæ non expreſſa perſona, non ſubdelegat, niſi habeat ſpeciale mandatum: & cauſam reddit.

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Ancharano, & reprobat quod ibi dixit Inno. in gl. fin. qui diſtinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris: & tunc non committit: An prouideri facias vel compellans: & tunc committit:

b ¶ Ab Apoſtolica ſede.] ſpeciale enim eſt delegati à principe, quod ſubdelegare poteſt. C. de iudi. à iudice. ſupra eo. c. paſtoralis. & c. vlt.

c ¶ Prouiſio.] ēt ſi committatur ei, ꝙ inquirat de illius vita & conuerſatione, vt in cle. eo tit iudices.

ADDITIO. Et hoc eſt quod dixit Io. Mona ita ſeruari in forma pauperum. Ioan. And.

d ¶ Prouincia.] ergo non requirimus quod beneficium ſit certum: ſufficit ꝙ ſit certa perſona, licet incertum beneficium, vt ſubdelegare poſſit: in hoc caſu non habet locum decretalis vlt. ſupra eo. tit.

e ¶ Non poteſt.] & ſic intelligatur ſupra e. c. vlt. is. n. cui induſtria eligitur, non ſubdelegat. & ibi plene de hoc.

{Glo. ſeq. allegat vnam cōcordantiā, & per illam & iſtam quæſtionem ſoluit: ad quam ſolutionē adducit 10. decre. & duas leges.}

f ¶ Per alium.] ergo quod de iure cōmuni non pōt, ex poteſtate cōmiſſionis poterit: ad idem infra ca. vlt. §. vices. Et faciunt hæc ad q̄ſtionem quā diſputaui: an delegatus ab alio quàm à principe, habens ſpeciale mandatum ſubdelegādi, ſubdelegare poſſit. Et credo ꝙ ſic [r]: quia ſicut iſti non habent à lege ꝙ ſubdelegare poſſit: tñ ſi ad hoc haberent ſpeciale, hoc poſſent: ſic dicā ꝙ licet delegatus ab alio quàm à principe non habeat hoc à lege, & ſic loquuntur cōtraria: tñ ſi habet hoc ab homine, ſubdelegare poterit. Ad hoc optime facit infra de proc. c. 1. 2. reſponſo, vbi procurator ad iudicia ante litem conteſtatam non ſubſtituit ex poteſtate legis, niſi eſſet datus in rē ſuā: tñ ſi habet ſpeciale mandatū, ſubſtituere pōt. ad idē e. tit. c. vlt. vbi procurator datus ad matrimonium cōtrahendum non ſubſtituit, niſi habeat ſpeciale: & cōpromiſſarius datus ad eligendum, non eligit vnū nomine ſuo, & aliū nomine domini ex poteſtate legis: tamē ſi habeat ſpeciale hoc poteſt ex poteſtate hominis ſupra eo. li. de elec. c. pe. §. porro. ad hoc etiam facit infra tit. prox. c. 1. & ſupra tit. prox. c. 2 & 3. & infra de re. iur. qui p. r aliū. & in regula, pōt quis Stabo igitur regulæ, cum cōtrarium non reperiam. Et dicit lex, quòd non refert an ipſe ordo decurionum elegerit, an is cui ordo ipſum negotium dedit. ff. quod cuiuſque vniuer. l. item eorum. §. ſi decuriones. ad hoc etiā facit ſupra eo. de reſcrip. cum aliquibus. & infra de præben. his qui. ſecundo reſponſo. Inſt. de Atti. l. tuto. §. ſed quod iure veteri.

† Dic ꝙ illa cenſetur electa in magnis in concernentibus publicam vtilitatē, & qñ vltra factū aliq dam plius requirit: puta examinatio. Bar. in l. inter artifices ff. de ſo. Io. An. I re. qui per alium. vide Anch. Fon.

r Ita practicatur, quia ordinarij delegant cū clauſula, p te, vel per aliū, quem ex nūc. Phil. remittit ad Bar. in l. more maiorū. ff. de iur. om. iud. & tenet. Bal. p tex. ibi. l. non diſtinguemus. § quæſitum, ff. de recep. arbi. Fon.

CAP. XIII.

STATVI-

STatuimus.] Primo ponit ſpeciale ſtatutum cū ſua cauſa: Secundo illud generaliter prorogat: & cām reddit: ibi, Idem. Ioan. And. hic.

¶ Pro intellectu huius c. præſupponendum eſt, ꝙ mādatarius tenetur fines mandati obſeruare diligenter. ita quod ſi fines ſui mandati excedat, non valet: eo quod exceſſit fines mandati. Secundo præſupponendum, quod inquiſitor à ſede Apoſtolica deputatus ad inquirendum exceſſus, dicitur delegatus. Tertio eſt præſupponendum, quòd delegatus in certo loco, non poteſt cognoſcere extra illum locum. c. ſtatutum. ſup. eod. lib. de reſcrip.

CASVS. Peruenit ad notitiam Papæ, ꝙ in monaſterio ſancti Cypriani Pictauis erat magna diſſolutio tā in capite quàm in membris: mandauit Papa archidiacono Pictauen. vt ad dictum monaſterium accedens, inquireret de dictis exceſſib. tā in capite, quàm in membris, & inquiſitione facta totum proceſſum remitteret ad Papam: Arch. delegatus timet, quod monachi eum male tractent: Quæritur vtrum inquiſitor deputatus ad certum locum, poſſit locum mutare ad faciendum inquiſitionem, ſecundum quod fuit ſibi

man-

mandatum? Videtur quòd non per c. ſtatutum. alleg. hoc tamen non obſtante reſpondet Romanus Pontifex in contrarium: videlicet, quòd inquiſitor deputatus ad certum locum, ſi ſubſit cauſa rationabilis, poterit locum mutare: & illud cap. ſtatutum intelligitur quando nõ ſubeſt rationabilis cauſa: & hoc ne monachi reportent lucrũ ex ſuo dolo: nam neceſſitas non habet legem ca. conſilium. de obſer. iein. in antiq. Nota primo ex iſto text. quòd delegatus à ſede Apoſtolica deputatus: (Idem in delegato à quocunque alio, cui eſt iniunctũ vt mandatum certo loco exequatur) tenetur exequi in loco aſſignato: niſi ſubſit iuſta cauſa, vt hic. Nota inſuper, quòd non ſolum iudex ordinarius poteſt mutare locum ſuorum maiorem. l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iud. ſed hoc etiam põt facere iudex delegatus cum iuſta cauſa, nec in hoc requirit conſenſus partium: ſed ſi non ſubſit iuſta cauſa, non poteſt ſine conſenſu partium: ſed de conſenſu partiũ poteſt prorogari iuriſdictio cap. ſtatutum. ſupra e. lib. de reſcrip. Nota vlterius, quòd ſi Papa mandauit, vt delegatus aliquam inquiſitionem certo loco faciat, ſi. executor timeat potentiam illius contra quem eſt facienda inquiſitio: poterit alium locum idoneum aſſignare, nec poterit excipi contra delegatum, quod procedit extra locum ſibi deputatum.

† Nota ꝙ paria ſũt impediri ꝓ illũ ꝫ quẽ dẽtũ eri actus vł ꝓ alios eius fautores. vid̃ de teſti. cõſtitut⁹. & de homi. Petr⁹ a 1. q. 4. q̃ ꝑſularus. Dñicus.

Iudex ordinarius nõ tantũ põt locũ maiorũ mutare: ſed ẽt delegat⁹ cũ ſubſiſtente.

mus [a], vt is, per quem ab Apoſtolica [b] ſed certo loco inquiſitio fieri vel quicquid aliud [c] expediri mandatur: ſi propter potentiã vel malitiam illius, contra [d] quem inquiri debet, ſiue procedi, ſeu fautorum † eiuſdem, non poſſit hoc exequi eo loco ſecure [e] (ne ipſe commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneũ & ſecurum. ¶ Idem faciat ſi alia rationabilis cauſa [f] ſubſit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode [g] quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat, mandatum Apoſtolicum, vel differri [h].

¶ Idem.

¶ Quando à ſubdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quã denegatur etiam delegatum habere iuriſdictionem; ad primum delegantem appellabitur hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XIIII.

SI à ſubdelegato [i], cui delegatus non in to-

{Prima gloſſa ſummat, & dubium ſoluit.}

a ¶ Statuimus] Is, cui aliquid certo loco expediendũ committit ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locũ: hoc dicit. Et nota quod dicit, ſtatuimus ı. quaſi innuat, quòd ante hanc decretalem ex quo commiſſum erat expediendum in loco: extra locum expediri non poterat, vt forma mandati diligenter ſeruaretur. infra de præben. cui de non. ſit ergo hoc de iure nouo.

ADDITIO. Et per hoc patet falſam eſſe opinionẽ Vin. quam vide ſupra de re iud. cum. I. & A. ſuper ver. ad eccleſiam. quam etiam hic reprobat Archi. qui dixerat valere proceſſum factum per delegatum, ex quo non opponebatur exceptio. Ioan. And.

ı Nota ꝙ dictio ſtatuimus, eſt noui iuris ſignũ. glo. in clem. generalẽ. de æta. & quali. gl. in verb. ſtatuim⁹. in cle. ſi. d̃ reſcrip.

{Glo. ſeq. quærit. ſoluit arg. pro, ſoluit contrarium.}

b ¶ Apoſtolica ſede.] Quid ſi ab inferiori ordinario fiat talis commiſſio cum eadem ſit ratio? Satis videretur idem. ff. de leg. non omnium. ĩ de tranſ. inter corporalia. Sed contrarium puto 2, vt illud verbũ aliquid operetur, ad hoc ſ. de deci. ad audientiam. & ĩ. de priuil. ſi Papa. nec eſt eadem ratio: quia non ſic de facili de delegato Papæ per vniuerſum orbem recurritur ad Papam, ſicut ad ordinarium de prouincia vel diœceſi ſua poteſt recurri: Hic eſt etiam, ꝙ licet delegatus Papæ recuſetur coram arbitris, quia ibi difficile eſſet recurrere ad Papam delegatus ordinarij non, ſed recuſatur coram ordinario. ſupra eod. titu. & lib. ſi contra vnum §. cum autem. Si igitur delegatus ordinarij in loco exequi non poteſt, inſinuet ordinario, qui ſuper hoc ſua deliberatione prouideat: vel expreſſe cõmittendo eidem, quod extra locũ ſtatutum id poſſit, vel alio modo.

Do. & no lentibus partibus nõ ꝓcedẽ ex locũ ſignatũ q̃a forma delegationis alterãda nõ ẽ. Pet. de Arch. Font.

2 Idẽ Archi. ꝓ eã dẽ rõnẽ. Io. And.

c ¶ Aliud.] puta pronunciatio, monitio, denũciatio, vel his ſimilia.

d ¶ Illius contra quem.] idem ſi propter aliam iuſtã cauſam, vt dicitur in fi.

e ¶ Secure.] Locus ergo non ſolum debet eſſe ſecurius partib. ſupra de app. ex parte I. ſed etiã iudici vel inquiſitori, vt hic. debet ẽt eſſe idoneus: q̃a nõ in taberna: vel in loco inhoneſto expediri id debet, vt hic.

Delegatus ordi[illegible] nõ mutet ſine nouo mandato.

Iudicij locus ſit tutus, & honeſt.

f ¶ Cauſa.) etiam ſine dolo & fraude eius, contra quem id imminet, expediendum. Io. And.

g ¶ Commode.] 22. q. 2. faciat. ff. de verb. ſign. nepos Proculo.

h ¶ Differri.] ꝓuideri igitur debet nõ ſolũ ne impediatur in totũ: ſed etiã ne nimium differatur. & concor. ĩ. e. tit. ſi ſuper gratia. in fi. Io. And.

SI à ſubdelegato.] Ponit ſtatutum, quod ſecundo prorogat: ibi, Idẽ. Tertio cauſam reddit; ibi, Aliàs. Ioan. And.

¶ Præſupponendum eſt, quod cum delegatus Papæ cãm ſubdelegauit non in totum, ſi appelletur à ſubdelegato, appellandum eſt ad delegatum ſubdelegãtem: fallit in caſu hic expreſſo.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iuſtum eſſet decerneret: delegatus iſte, q̃a iſti cauſæ examinandæ non poterat cõmode vacare, quẽdam ſubdelegauit non in totum, ſed reſeruata ſibi ſententia vel executione: accidit quòd corã iſto ſubdelegato feci te conuenire: in termino aſſignato comparuiſti: comparitione facta tu reus excepiſti, quod non tenebaris procedere coram iudice ſubdelegato ꝓpter defectũ iuriſdictionis: quia ſcilicet delegãs fuerat mortuus, antequam ſubdelegatus decerneret citationem: ſubdelegatus interloquendo declarauit iſtã exceptionem non fore admittendam: tu ab iſta ſententia interlocutoria appellauiſti: quæritur ad quem debes appellare? Reſpondet quòd in hoc caſu eſt appellandum ad Papam omiſſo delegato: nam appellando ad delegatum eſſes tibi ipſi contrarius: nam tu negas delegatum habere iuriſdictionẽ: quia per mortem Papæ non ſolum extinguitur poteſtas delegati, ſed etiam ſubdelegati: & appelando ad delegatum, fateris eum habere iuriſdictionem: Idem eſt in alijs caſibus, in quibus negas delegatum habere iuriſdictionem vt in gloſ. puta, ſi proponis reſcriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non eſt audiendus: & ſic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur iſtud capitulum. & l. 1. C. de fur. & ſeruo cor. & c. ſollicitudinem. de appellat. Nota vlterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iuriſdictio: probat text. per illud verbum, in aliquo. de quo ſupra eo tit. & lib. quamuis.

Iuriſdictio ꝑpetuat̃ per actũ ſubdelegationis

{Prima gloſſa ſummat.}

i ¶ Si à ſubdelegato.] Quando à ſubdelegato nõ in totum appellatur, quia non admittit exceptionẽ, per quam denegatur etiam delegatum habere iuriſdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

totum [a] commiſerat vices ſuas, ex eo fuerat appellandum, quia exceptionem coram ſe propoſitam quòd antequam per eum, vel per ipſum delegatum in aliquo proceſſum [b] fuiſſet, delegans viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus, admittere recuſauit: non ad delegatum (cum iuriſdictionē negetur habere) ſed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet [c] in alijs caſibus [d]; in quibus delegatus iuriſdictionem habere negatur: Aliàs ſi appellari deberet ad ipſum [e] eſſet appellans (qui ſic [f] fateri videretur eundem iuriſdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius [g] ſibi ipſi.

¶ Idem.

¶ *Ponit hic qui poſſint eſſe conſeruatores, & vbi cognoſcere, an, & quibus poſſint delegare, & quantum duret eorum poteſtas, & de expenſis talium: hoc dicit. Zen.*

CAP. XV.

HAC CONSTI-

a ¶ Non in totum.] alias nõ eſſet quæſtio, vt dixi ſupra eo. tit. ſi duo ex tribus. & c. ſi is cui. Ioan. An.

[Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit: ſecundo quærit, & remittit.]

b ¶ Proceſſum.] quid dices? pone: Papa dedit delegatum: ille ſubdelegauit non in totũ: demum & antequam ſubdelegatus incipiat vti more delegãs. ſ. Papa: nũquid delegatus vel ſubdelegatus procedere poterũt? Satis credo: quia ſubdelegare, ē iuriſdictionē delegare, ex quo ſubdelegauit, ꝑpetuata ſit iuriſdictio. & hoc ſonat hæc littera q̃ dicit, in aliquo ꝓceſſum 1. ſ. eo. tit. & li. cũ dicit, inchoãte. & ſ. eo. licet dũ dicit, vti cœperit. (Et ibi hoc tenet Hoſt. ꝙ cœpiſſe dicatur, cõmittendo vices ſuas ẽt in parte. [Sic & retinere poteſtatem reuocandi eſt iuriſdictionis. ſupra eo. tit. & lib. ſi delegatus. 2. reſpõſo. Sed pone quod omiſſa hac exceptione cum competit procedatur, tenet ne ꝓceſſus? De hoc vide ſupra de teſti. cum veniſſet.

c ¶ Idem fiet.] ſcilicet quòd non appellabitur ad delegatum ſubdelegantem: ſed ad primum delegantem. Ioan. And.

[Glo ſeq. ponit 11. exempla.]

d ¶ In alijs caſibus.] puta quia dicit reſcriptum impetratum ab excommunicato. ſ. eo. li. de reſcr. c. 1. Vel ipſum delegatum, ſubdelegantē excommunicatum. ſ. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non eſſe talem, qualem requirit cõſtitutio ſupra eo. lib. de reſcr. ſtatutum. 2. reſpon. Vel commiſſionem ad eum factã extra locum de quibus ibi dicitur. Vel reſcriptũ eſſe impetratum per ſubreptionem: ita quòd nõ valet ſeruata diſtinctione decre. ſ. in ant. de reſcr ſuꝑ litteris. Vel ꝙ ipſe delegatus ſubdelegans eſt ſeruus infamis. de reſcr. in ſciſcitatus. Vel non eſt ætatis idoneæ. ſupra eo. cum vigeſimum. Vel quod ipſe primus delegãs reuocauerat delegatũ ſubdelegantem. ff. de iud. iudicium. Vel quòd ipſe delegatus retulerat ſupra de appel. intimaſti. Vel ab eo fuerat legitime appellatũ ſupra de app. vt debitus. Hæc & ſimilia coram ſubdelegato opponuntur: per quæ negatur delegatũ iuriſdictionem habere.

ADDITIO. Vltra prædictos caſus poteſt pars allegare delegatum iuriſdictionem nõ habere: q̃a dicit ipſum hæreticum. de hoc ſatis hic Archid. alleg. 1. q. 3. cui eſt. Vnde dicit Gat. ꝙ extra eccleſiã nulla 2 eſt iuriſdictio: & ideo ſententia per talem lata non tenet: ad hoc 24. q. 1. vbi ſana. & c. audiuit. & c. ſeq. §. his auctoritatibus in prin. Ioan. And.

e ¶ Ad ipſum.] delegatum ſubdelegantem.

f ¶ Sic.] ſcilicet appellando ad eũ, quē negat iudicē.

[Glo ſeq. recitẽtur obijciendo, & ſoluit.]

g ¶ Contrarius ſibi ipſi.] & ſic non audiendus. de appel. ſollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum ſi. Et hoc eſt mirabile: quia ſi iſte delegatus non ſubdelegaſſet: coram ipſo potuiſſet proponi exceptio, per quam negaretur eum iuriſdictionem habere, & ſuper ipſa poſſet pronunciare 3. ſupra de reſcrip. ſuper litteris. in fin. ff. de iudi. ſi quis ex alieua. tamen ſi coram ſubdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, ſed ad primũ delegantem: appellando enim fungiẽ vice actoris 4, & in agendo non licet cõtria proponere: quod tamen licet in excipiendo, ſupra de re. iu. nullus. ad hoc infra de excep. cum inter priorem.

HAc conſtitutione.] Prima pars circa qualitatem cõſeruatorũ ponit tres prohibitiones. Secũda prouidet circa ꝓceſſus loca, ſubdelegationes, & durabilitatē ipſorũ prorogãs alias prouiſa ꝑ decre. ſtatutum: Tertia decretum apponit Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. ſtatutum ſ. eo. lib. de reſcri. ꝙ ad hoc, vt quis ſit capax iuriſdictiõis Apoſtolicæ, requiritur ꝙ habeat dignitatē vel perſonatum: vel quòd ſit canonicus eccleſiæ cathedralis. Item dictum fuit in capitu. 1. ſupra eo. titu. & lib. quòd conſeruatores religioſis vel alijs clericis à ſede Apoſtolica deputati, cognoſcunt de manifeſtis iniurijs: Sed quæritur qui poſſunt eſſe conſeruatores? Reſpondet quòd epiſcopi, archiepiſcopi, abbates, & alij habentes poteſtatem: canonici verò eccleſiæ cathedralis non poſſunt: licet poſſint eſſe delegati ad vnam cauſam: Et iſta eſt differentia inter conſeruatores & delegatos ad vnã cauſam. Sed quid: ponamus quod Papa deputauit abbatē ſancti Cypriani conſeruatorem priuilegiorum conceſſorum monaſterio nouo Pictauis: & deputauit abbatē monaſterij noui Pictauis conſeruatorem priuilegiorum conceſſorum monaſterio ſancti Cypriani: vtrum hoc poſſit fieri? Certe non: nam præſumitur q̃d ſibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conſeruatorem ſibi ſubditum, an poſſit? Certe non: ſed reges & reginæ poſſunt: alij non. Et hæc eſt alia differentia inter conſeruatores & delegatos: quia cauſæ poſſunt committi & mutuo. Itē poteſt impetrari ſubditus in cauſa: & valet proceſſus ſi nõ fuit exceptum: ſecus eſt in conſeruatore: quia ipſo iure ꝓceſſus conſeruatoris non valet. Sed quæritur, in quo loco cognoſcere debent conſeruatores de cauſis priuilegiorum? Reſpondet ꝙ in loco, in quo ſunt deputati, & non in alio: etiam de conſenſu partium: licet ſecus ſit in delegato: q̃a delegatus de conſenſu partiũ poteſt cognoſcere in alio loco, q̃ in loco ſibi deputato ca ſtatutũ. allega. & hæc eſt alia differentia inter conſeruatores & delegatos. Sed vtrum conſeruator poſſit ſubdelegare cauſas ſibi ſpectantes? Reſpondet ꝙ nõ: niſi illud ſibi fuerit ſpecialiter conceſſum in ſua creatione: ſecus in delegato; quia abſque ſpeciali poteſtate poteſt ſubdelegare. Or ſanctiſſime pater habemus in cap. 1. ſupra eo. tit. & lib. ꝙ conſeruatores poſſunt ſolummodo ſe impedire de manifeſtis iniurijs: Sed quid ſi conſeruator de facto exceſſiſſet fines ſuæ poteſtatis? Certum eſt quòd proceſſus eſt nullus: Sed vtrũ puniatur aliqua pœna? Rñde quod ſic: quia eſt ſuſpēſus per annum ab officio: delegatus vero non punitur, licet proceſſus ſuus nõ valeat. Et hæc eſt alia differentia inter cõſeruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conſeruator excederet fines mandati, an puniatur? Rñ-

det

1 Tñ licet littera hic ꝓ eũ faciẽ in cõtriũ: ſed eſt exceptio partis ſic loquẽtis. Io. And.

Delegat' multipliciter iuriſdictionē habere denegatur.

2 Hoc dictũ ſi ad hæreticos referaẽ, vide Alfonſũ Caſtrum li. 2. c. 28. de iuſt. hæret. punit. ſi ad alios infideles, vide D. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 10.

3 Idem do. glo. in l. amplior. C. de tēpo. appella. cle. 1. de reſ. Font.

4 Idē Ph. & Do. vide gl. magnã ĩ cle. ſi appellationē. de appella. Doct. in l. 2. § ad ciuilia. C. de appel. Font.

† al. negauit. Al. denegarat.

ſed ꝙ dictam ipſo facto incurrit ſententiam excommunicationis, à qua non debet abſolui: niſi prius ſatiſfacto de expenſis factis ab aduerſa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iuriſdictio conſeruatorum? Reſpondet ꝙ ſic, quo ad negotia non incepta, & in hoc æquiparantur cõſeruatores delegatis. c. gratum. e. tit. in ant. Sed quid ſanctiſſime pater: dictum fuit ſupra de reſcrip quod delegati nõ debent aliquid accipere: vtrum idẽ ſit dicendum in conſeruatore? Reſpondet quod ſic: & in hoc ſimiliter æquiparatur conſeruator delegato. Sed quid ſi conſeruator fecerit cõtrarium in omnibus caſibus præmiſſis. an valeat proceſſus? Reſpondet ꝙ non: immo ſuus proceſſus eſt ipſo iure nullus. Non poſſint.] de poteſtate ordinaria, ſed bene de poteſtate abſoluta: nam Papa ſi vellet. poſſet derogare huic conſtitutioni.

Nota quod qualitates requiſitæ in cõſeruatore, requirun tur in ſubconſeruatore: ſicut etiam dicitur in c. ſtatutum. ſup. eo. lib. de reſcri. quod qualitates requiſitæ in delegato, requiruntur in ſubdelegato.

Nota vlterius conſeruatores non poſſe ſe intromittere niſi de manifeſtis, de quo ſupra c. 1. ſupra allegato Nota finaliter arg. quòd appellatione epiſcoporum non comprehẽduntur habentes dignitates ſuperiores, de quo infra de ſent. excom. quia periculoſum. Dominicus.

e ¶ Exceptis.] eſt ſim. infra de priuil. ne aliqui.
f ¶ Eccleſiaſtico.] ſup. vt lit. non conteſt. accedens 2.
g ¶ Vel temporali] vt lit. nõ cõteſt. accedens 2. & ecce tertiũ: q͂a (ſaluo iure recuſationis) ſubditũ mihi bene poſſum impetrare delegatũ, cõſeruatorem nõ, vt hic.

tione [a] perpetuo valitura ſancimus: Vt conſeruatores, qui aliquibus (vt à manifeſtis iniurijs, & violentijs tueantur [b] eoſdem) plerunq. à ſede Apoſtolica cõceduntur, de cætero deputari non poſſunt, niſi epiſcopi, vel eorum ſuperiores, aut Abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in cathedralibus vel collegiatis eccleſijs obtinentes [c]: nulluſque deputati ſibi conſeruatoris eſſe valeat conſeruator [d]. ¶ Nec aliquis (regibus † & reginis †, qui ſicut dignitatis altitudine præeminent: ſic prærogatiua gratiæ ipſos conuenit anteferri, duntaxat exceptis [e]) deinceps conſeruatorem habeat eum, qui ſub ipſius iuriſdictione, dominio vel diſtrictu eccleſiaſtico [f] vel temporali [g] conſiſtat. ¶ Cõſeruatores autem huiuſmodi extra ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam a fine diœceſum eorundem trahere non præſumant [h]. ¶ Vices quoque ſuas (citationibus & ſententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere [i] poſſint: niſi hoc eis competierit ex beneficio litterarum [k]: ſed nec tũc [l], niſi intra ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus deputati fuerunt, & perſonis tantũ, quæ ſuperius [m] ſunt expreſſe. ¶ Vt autem conſeruatores limites ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu [n] pœnæ diligenter obſeruent: Decernimus, vt ſi de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs & violentijs ſcienter [o] ſe intromiſerint: ſeu ad alia, quæ iudicialẽ indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem: eo ipſo per vnum annum ab officio [p] ſint ſuſpenſi [q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat [r]: à qua non poſſit abſolui, niſi ei, quem ſic fatigauit † indebite, primo ſatiſfaciat integraliter de expenſis [s]. ¶ Officium autem quorumcunque [t] conſeruatorum, ipſo iu-

h ¶ Non præſumãt.] idẽ in delegato: eo ſaluo, quia delegatus de expreſſo cõſenſu partium hoc bene poſſet. ſup. eo. li. de reſcri. ſtatutũ. §. in nullo. quod in cõſeruatore nõ credo: q͂a ſi hoc voluiſſe, hoc adidiſſet hic ſicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.
i ¶ Nulli committere.] Guli. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad ſi verſ. ſed nunquid conſeruator, ibi dicebat, ꝙ conſeruator in eo, in quo iuriſdictionẽ habet, vices ſuas alijs committere poterat a. Et ecce quarta differentia inter iſtum & delegatum à principe, qui poteſt in totũ & in partem cõmittere. ſup. eo. paſtoralis, & c. fin.
K ¶ Litterarum] ad idem ſupra eo. tit. is cui in fine.
l ¶ Nec tunc.] ſcilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.
m ¶ Superius.] ſcilicet in primo reſponſo, & idem in delegato: quia ſubdelegatus talis eſſe debet, cui poſſit delegari, ſupra de reſcr. ſtatutum. §. in nullo in fin.
n ¶ Metu pœnæ.] ad idem ſupra de elect. cum in cunctis, de vi. & hom. cleri. vt clericorum.

Glo. ſeq. huius cap. principaliter inſiſtunt in oſtendendis differentijs inter delegatos & conſeruatores: quas demum colligit penult. glo]

a ¶ Hac conſtitutione.] Quædam ex iſtis ſumptę fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conſeruationibus.

ADDITIO. De qua Specu. ponit eo. tit. §. vlti. prope fi. Ioan. And.

b ¶ Tueantur.] de hoc ſupra c. 1. in gl. 2.
c ¶ Obtinentes.] ecce vna differentia inter delegatum & conſeruatorem: quia delegatus poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis, conſeruator non: & in hoc conſtitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.
d ¶ Conſeruator.] ecce alia differentia: quia eius qui eſt mihi iudex delegatus, poſsũ eſſe delegatus, ſaluo iure recuſationis 1. ſed in cõſeruatore ſecus, vt hic, ꝙ intellige etiam ſi non opponatur exceptio per ſi. huius c.

o ¶ Scienter.] ſi ignorantia eſſet iuris, vel craſſa, vel affectata. idem eſſent, infra de reg. iur. ignorantia, ſupra eo. lib. de tempo. ordina. eos. ſupra de clandeſti. de ſpon. cap. 3.
p ¶ Officio.] & à beneficio, quod eſt eius ſequela. 23. diſt. præter hoc. 81. diſt. ſi qui.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus, & Archi. vide quod no. in cle cupientes de pœ. in glo. no. nouam, in fine. d. Ioan. And.

q ¶ Suſpenſi.] ecce quintum ſpeciale in cõſeruatore, quod nõ eſt in delegato: quia dato ꝙ delegatus intromittat ſe de eo, quod non eſt ſuæ iuriſdictionis, non propterea locum habet pœna: cum in illo non inueniatur expreſſa.
r ¶ Incurrat.] Nota nouum caſum, quo quis excõicatus eſt ipſo iure: alios no. inf. de ſent. excom. eos.
ſ ¶ De expẽſis.] ad idẽ ĩ. de immunita. eccle q͂m. in ſi.
t ¶ quorũcunq.] quaſi diceret, ſiue ſint dati ad cõſeruatio-

† Notat Pe. & An. ꝙ dr̃ hic ẽt de conſeruatoribus laicorum ponderando iſtã exceptionem quia exceptio & regula ẽ. 1. n. §. cui duicia ſi. de vi tri. & oleo legato. F.

† al. ita. vel reguis.

1 Quæ ſi eti põte eo caſu ſm Guliel. in Spe. tit. 1. § ſugeſt. ver itẽ ſi vnus. & dicã poſt Hoſt. j. de appel. legitima. Io. And.

a Abb. 7. c. tit & li. c. 1. dicebat, ꝙ cõſuetudo curiæ habebat, ꝙ committere non poterat. Io. And.

Ignorantia ẽ multiplex.

† al fatigauerit.

Suſpẽſus ab officio eſt ſuſpẽſus a bñficio.

re [a] quoad [g] non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare [b]. ¶ Circa munera vero & expenſas, aſſeſſores, ac notarios, & perſonas teſtimonij cauſa vocandas, illa præcipimus in huiuſmodi conſeruatorib. per omnia obſeruari: quę in delegatis iudicibus cōſtitutio a nobis ſuper his edita [c] obſeruanda decreuit †. ¶ Quicquid autem contra pręmiſſa, vel eorũ aliquod attentari contigerit: omnino [d] decernimus irritum & innane.

uationem priuilegiorum, vel ad defendẽdum a manifeſtis iniurijs, vel alio modo, vt dixi ſ. eo. c. 1. Io. An.
a ¶ Ipſo iure.] vnde ſi poſtea procederet in nõ cęptis proceſſus eſſet nullus, ad idẽ j. in fi. c. & ſm opi. Goff. Inno. & Bart. Brix. hic eſt alia differentia, ſed ſm Ber. & Hoſt. ſecus, de hoc ſup. de teſti. cum veniſſet.
b ¶ Expirare.] ſaluo eo quod dr ſup. eo. tit. & li. cum plures, in fi. ſ. q ſi plures eſſent conſeruatores: quo ad negotium cęptum per vnum perpetuata ſit iuriſdictio quo ad oẽs. 1. Et nota, q licet poteſtas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt ſup. eo. li. ſi ſuper gratia, tñ ptãs cõſeruatoris priuilegiorum, in quib. continentur gratiæ, bene petit quoad non cępta morte concedentis, vt hic.
c ¶ Edita.] ſup. de reſc. ſtatutum. §. inſuper. cũ §. ſeq. In hoc ergo comparanť alij delegati & cõſeruatores: licet diſcrepẽt in quinque ſuperius enarratis. ſ. quia canonicus eccleſiæ cathedralis poteſt eſſe delegatus ſed non conſeruator. Secundo, quia eius qui eſt mihi cõſeruator, conſeruator eſſe non poſſum. 2 Tertio quia eius cui ſum ſubiectus eccleſiaſtica vel temporali iuriſdictione, conſeruator eſſe non poſſum. Quarto, quia conſeruator non ſubdelegat, niſi ſecundum formam hic poſitam. Quinto, quia conſeruator excedens metas poteſtatis ſuæ, ſuſpenſus eſt ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi, ſupra in glo. idem in delegato, Septimum, ſecundum opin. in glo. vnde ſi.
ADDITIO. Octauum, quia conſeruatores dantur ad futura delegati non, vt ſcripſi poſt Inno. ſupra de reſti. ſpol. audita. in prin. Ioan. And.
d ¶ Omnino.] ergo ſine aliqua ope exceptionis, & facit qđ dixi ſ eo. li. de reſcri. c. 1. & eo. tit. ſtatutũ, in fi.
ADDITIO. Ioan. And. circa materiam conſeruatorum ponit hic 16. quæſtiones per modum ſummæ: quas videas per te, ſi tibi corde ſedet.

1 Non in alijs non dum cœptis. Phil. Fonta.

† Al. ita, decernit.

2 Quia iſta mutua defenſio eſt iuri ſuſpecta: tñ duo poſſunt pro ſe inuicẽ teſtõniũ dare. l. qteſtõ. ff de teſta. ſimiliter duo tutores pro ſe fideiubere, Bar. in l. Romanus A pulus ff. de tut. & cura. dabhis. Pe. de Anch. Font.

Cõtinuatio dñi Heliæ. diuiſio.

TITVLVS XV.

De officio legati.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ Dictum fuit ſupra de his, qui gerunt vices aliorũ in foro iudiciali, videlicet de delegato, q gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit ſimiliter vices Papæ: ideo, &c.

OFficij noſtri.] Præſupponitur pro intellectu iſtius c. illud quod habeť in glo. 3. hiuis c. poſita ſuper ver. legati, q tria ſunt genera legatorum: Quidam enim ſunt legati Cardinales, qui dicũtur legati de latere, & hoc ideo quia aſſumũtur de latere Papæ: nam ſicut Imperator & patritij ſiue conſiliarij faciunt vnum corpus cuius Imperator eſt caput: & conſiliarij, qui ſibi aſſiſtunt in ſecretis, dicuntur eſſe membra, ita q machinans in mortem ipſorum conſiliariorum committit crimen leſæ maieſtatis, ſicut ſi machinaretur in mortẽ Imperatoris. l. qſquis. C. ad l. Iul. maieſt. ita ſimiliter Papa & Cardinales faciunt vnũ corpus, cuius Papa eſt caput, & Card. ſunt membra: Ideo qñ aliquis aſſumiť de Cardinalibus vt mittatur legatus, dr ſumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij ſunt legati nati, ſicut eſt archiepſ Cantuarien. vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Alij ſũt legati miſſi, qui mittũtur ad aliquã prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non ſunt Cardinales.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Legati non Cardinales ſine ſpeciali mandato iure legationis beneficia conferre non poſſunt: ſed legati Cardinales hoc bene poſſunt. Ioan. And.*

CAP. I.

OFficij noſtri [e] debitum remedijs inuigilat ſubditorum: quia dum eorum excutimus oonera, dum ſcandala remouemus, nos in eorũ quiete quieſcimus, & fouemur in

CASVS. Eſt aliquis legatus in his partibus a ſede Apoſtolica miſſus: durante ſua legatione vacãt aliqua beneficia, vt ponamus archiepſ Burdegalen. eſt legatus: vacant beneficia in ſua diœceſi particulari, quæ nõ ſpectant ad ſuam collationem: vel vacãt bñficia extra ſuam diœceſim particularem, quæ non ſpectant ad ſuam collationem, vtrum poſſit illa cõferre? Rñdet quod nõ: niſi in creatione ſuæ legationis fuerit ſibi a ſede Apoſtolica nominatim data poteſtas, vt poſſit conferre beneficia: Et iſta ſunt vera, tã in legatis natis, q̃ in legatis miſſis ſimpliciter. Sed ponamus, q eſt legatus Cardinalis, vtrum poſſit conferre bñficia vacãtia in ſua prouincia? Rñdet q ſic: exceptis aliquib. bñficijs, de quib. in c. præſenti. j eo Et iſtud verũ, q legatus Card. poteſt conferre beneficia vacantia in ſua diœceſi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quẽ ſpectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex prin. c. q princeps ſuperior ex debito ſui officij debet laborare circa commoda ſuorum ſubditorum: nam ad hoc fuerunt ſibi conſtituta tributa fiſcalia Nota ſecundo principalem effectum huius c. quod legatus non Cardinalis, non poteſt cõferre beneficia in prouincia conceſſa, licet habeat iuriſdictionem ordinariam in tota prouincia ſibi decreta: ita quod in iuriſdictione concurrit cum ordinarijs, & poteſt adiri a ſubditis ordinariorum in prima inſtantia, & iſtud faciebat rationem dubitãdi: quia collatio beneficiorum eſt iuriſdictionis: ſed Papa voluit expreſſe iſtis remouere hanc facultatem. Nota tertio, quod legatus Cardinalis põt conferre beneficia vacantia in ſua prouincia: etiam poſſet reſeruare beneficia vacatura 3 ceteræ perſonæ: ſed non poteſt dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuerſitatis eſt: quia licet reſeruans fecerit mentionem de certa perſona: tamẽ poteſt variare & conferre alteri: & ſic iſta perſona non habet certam & indubitatam ſpem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: ſed ſi habet ſpem indubitatam: puta ſibi eſt datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius, qui tenet beneficiũ. No. quarto, quod exiſtens in maiori dignitate debet magis honorari in conceſſione priuilegiorũ, ad hoc de præben. de multa, & ſupra titulo proximo, capitulo ſi. §. 1. Dominicus.

{Prima gloſſa ſummat & diuidit.}

e ¶ Offi. ij noſtri.] Legati non Cardinales ſine ſpeciali mandato iure legationis beneficiũ cõferre nõ poſsũt. Sed legati Cardinales hoc bene poſſunt. Et primo ponit 1m.

Legatus non Cardinalis, licet habebat ordinariã iuriſdõnẽ, tñ beneficia cõferre nõ põt.

3 Hæc ceſſãt hodie p cõci. Trid. ſeſ 24. de reforma. c. 19.

nit Inno. prooemium ad dicenda vſque: ibi, Proinde, ſecundo ponit ſtatutum de legatis nō Cardinalibus: vſque ibi, Quod in fratribus, ibi ponit de Cardinalibus vſque in finem.

ADDITIO. Scias ꝙ auctor huius decretalis Innocen. gloſſauit hāc decretalem. Ioan. And.

pace [a] ¶ Proinde præſenti decreto ſtatuimus, vt eccleſiæ Romanæ legati [b] quantumcunque plenā legationem obtineāt, ſiue à nobis miſſi fuerint, ſiue ſuarū prętextu eccleſiarum [c] legationis [d] ſibi védicent dignitatem: ex ipſius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant poteſtatem [e], niſi hoc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus [f] noſtris legatione [g] fungentibus nolumus obſeruari: quia † ſicut honoris pręrogatiua [h] lętantur, ſic eos auctoritate fungi volumus ampliori [i].

a ¶ Pace.] ad hoc ꝓœmium cōcordat ꝓœmium huius libri, & inf. de reſtit. ſpolia. frequens.

[Gl. ſeq. de paritatibus legatorum remittit: & ponit quatuor imparia.]

Legatorū tres ſunt ſpecies inter ſe differentes.

b ¶ Legati. 1] Tria genera legatorū diſtinguit hæc decret. & licet quo ad quædam non ſit in illis imparitas, vt dixi ſ. eo. li. de reſc. ſtatutū, 1. rñ. in gl. quia verbum. tñ quoad alia eſt imparitas, ſ. in excommunicatos abſoluēdo, vt ſupra eo. c. penult. & in confirmationibus exemptorum, ſup. eo. lib. de ele. ſi abbatem, & in cognoſcendo de cauſis exemptorum, & illos puniendo. inf. de ver. ſig. c. 1. & in collationib. beneficiorum, vt hic. Et qui dicātur eſſe legati de latere Papæ, not. ſup. eo. c. penul. Et ꝙ Cardinales dicantur eſſe de latere patet ꝭ. dum dicit: ꝙ in fratribus noſtris, &c.

1 Vide Anch. hic Font.

c ¶ Eccleſiarum.] ſuarum: ſicut Cātuarien. & Eboracen. inf. eo. c. 1. & de appel. c. 1. cum ſi.

d ¶ Legationis.] quaſi dicat, ſi alio iure hoc eis cōpeteret: legatio illud non priuat.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

e ¶ Poteſtatem.] contra ſupra in anti. de ſupplen neg prælā. litteras. vbi legati, qui Cardinales nō erant (vt ibi patet ex ſubſcriptione) beneficia conferunt: Dic ꝙ illud fuit ex ſpeciali mandato: & ſic non contradicit: ſed concordat ei quod ſtatim ſequitur niſi hoc &c. multa ergo licent ex ſpeciali demandatione: quæ ex generali virtute legis non licent, de his vide ſup tit. proxi. is cui. in fine.

f ¶ Fratribus noſtris.] nota quia cum Papa promiſcue de Cardinalibus loquitur: vocat fratres illos. 2 Si ſpecialiter, epiſcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios ſupra de teſti. licet 3.

2 Et ſic hic intelligitur & Cardinalib. ēt nō epis, ſm Font.

ADDITIO. De præben. dilecto. in prin. Ioan. And.

g ¶ Legitimatione.] repete eccleſiæ Romanæ, de qua ſupra tractauerat.

h ¶ Prærogatiua.] concor. ſup. tit. prox. c. ult §. 1. & ꝭ. de priuile. ne aliqui.

[Gloſ. ſeq litteram exponit: quærit, arg. proponit 2 opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.]

i ¶ Ampliori.] vnde beneficia conferre poterunt, cum reſtrictione tamen & determinatione, quam habes inf. eo. præſenti & c. ſeq. Sed quid dices: poteſt ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta eſt ad Papam per Lateranen. conciliū. Videtur quod ſic 3 per decret. ſup. de præben. cap. penul. vbi legatus tale beneficium contulit Dicebat ibi Vin. quod talis legatus hoc non poterat ſine ſpeciali mandato: & ideo ibi inſtiterat ipſe legatus apud Papam, quod illam collationem confirmaret & ſic faceret illam valere. Goff. ibi reprehendebat. Vin. & Inno concor. ibi Goff. & Guil in Spe. tit. de legato. §. nunc tractemus, circa prin. qui omnes dicunt, quod legatus de latere bene poteſt conferre talia beneficia per prædictam decre. immo dixit Goff. quod illa ꝑcipue pōt conferre, quæ ſunt ad Papam deuoluta: cuius vices gerit in prouincia: alleg. ēt decre. ſ. eo. dilect°, & ſup. de iure patro. c. cum dilectus, pro hoc ēt bene facit. ſup. eo li. de elect. ſi abbatem. 2. rñ. vbi confirmat electiones, quarū cōfirmatio ſpectat ad Papam, & inf. de verb. ſig. c. 1. 1. rñ. Quod ergo petijt in prædicta decre. pe. ille legat°, ꝙ Papa collationē per eū factā, proſequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionē: quia legato non parebat. Certum eſt 4 aūt, ꝙ legatus ēt de latere non pōt cōferre beneficia vacātia in curia ſine ſpeciali mandato, vt ꝭ. de præb. licet. in ſi. ꝙ intelligo infra menſem, vt eo. tit. ſtatutum. Et not. ꝙ vbi eſt legatus Cardinalis in ꝓuincia: vel alius habens ſpeciale mādatum: poſſent tres concurrere in collatione beneficij: ſ. Papa, legatus, & ordinarius 5: & ſi apparet quis primo contulerit, non eſt dubium: ſi vero non apparet quis primo contulerit: tene quod habes inf. de præben. ſi a ſede. Ioan And.

3 Tranſit Dñicus cū gl. Fo.

† In manuſcriptis ita: q ſunt, &c.

4 Idem Doct.

5 Idem. Doct. Phi. vide Feli. in c. ſi ſ. de confir. Fonta.

¶ Clemens quartus, titu. Sanctæ Cæciliæ presbytero Cardinali, Apoſtolicę ſedis legato.

¶ *Legatus habet ordinariam: unde per mortē Papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

LEgatos [k], quibus in certis prouincijs cō-

LEgatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis cauſam, ſecundo declarat: ibi, Præſenti. Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit quod Papa mortuus eſt: vtrum ſit expirata poteſtas ipſius legati: ita quod mortuo Papa non poſſit aliquid iure ſuæ legationis expedire? Rñdet Romanus Pontifex, quod cum legatus habeat iuriſdictionem ordinariam: (nam ſi ſit legatus de latere, æquiparatur proconſuli: Si vero ſit legatus natus vel legatus miſſus ſimpliciter, æquiparatur præſidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, piæ incumbunt ſibi iure ſuæ legationis. Nota primo, quod legati mittuntur vt euellant vitia, & plantent virtutes: verumtamen plura alia poſſunt expedire. Nota ſecundo, quod legati Papæ habent iuriſdictionem ordinariam: & iſtud indubitanter verum de his, quæ eis competunt iure ſuę legationis: Sed quid de his, quæ eis competunt ex ſpeciali facultate? Dicendum quod cōmunis opinio doctorum eſt, ꝙ ipſi legati habent delegatā iuriſdōnem: ideo illa expirat per mortem Papæ: ſed non alia quæ eis competunt iure ſimplicis legationis. Nota tertio ex ſupraſcriptione, quòd qñ Papa ſcribit presbytero Cardinali, præmittit titulum ſuū, quod tamē fallit in Cardinali Baſilicæ xij. Apoſtolorum, vt not. Hoſt. ſupra de priuile. cū olim. Nota quarto, quòd legatio dicitur eſſe officiū de quo ſupra c. proxi. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & quod approbet, ponit ſummam, & ſoluit dubium.]

k ¶ Legatos.] Extrauagans fuit eiuſdem Clemētis: & incipiebat, ex parte, & approbat hæc decre ꝙ not. Io. 7. q. 1. ſicut vir. & 25. q. 2. igitur. Ioann. de Deo. in quæſtionibus ſuis, in prin. Inno. de offi. deleg. in anti. licet. Hoſti de reſt. in integ. tum ex litteris. & ſupra c. c. vlti. & Gul in Spec eod tit. §. ſupereſt. ver. quid de ſententia, & §. finitur. ver. pone ergo & ver. ſequen. Et nota quia licet decret. dirigatur legato Cardinali: tamen indiſtincte loquitur de omnibus legatis: 6 Ex quo infert poſtea ſolutionem ad ipſum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod infra dicit,

6 Et ſic dixit Fiā. ſ. c. prox. ſu iſſe ſeruatum poſt mortem iſtius Clementis in archiepiſcopo Rauennati. Io. And.

cetero.

ceterorumq; præſidum. licet ergo quo ad quædam ſit differentia inter eos, vt dixi ſupra c. proxi. non tamē quo ad hoc, vt vides.

a ¶ Diſſipent.] vitia.

b ¶ Plantent.] virtutes: & iſta proprie ſunt ordinatiorum, ſupra de offi. ordi. c. 1.

c ¶ Proconſulum.] legatos Cardinales æquiparat procōſulibus, reliquos præſidibus: Nam proconſul eſt, qui ex conſulib. ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittit.) Aliter dr̄ proconſul ſuffectus loco cōſulis: quia pro conſulib. fungeretur.) Præſides aūt illi dicunt, qui cum non eſſent prius conſules, mittebant, ad regimina prouinciarum. ff. de offi. præſi. l. 1. vbi de hoc. & l. 2. & ff. de offi. quæſto. l. 1. §. ex his. vnde arguendo a nomine legati Cardinales qui ex latere Papæ, & ex conſulibus ſuis (aſſiſtunt. n. ſibi in ſecretis conſilijs ſupra eo. li. de elec. fundamenta. § decret.) mittuntur ad regendam prouinciam: æquiparantur proconſulibus, ſupra de ſent. excom. ad eminentiam. ff. de offi. proconſu. l. 2. Reliqui autem qui ſecretis conſilijs non aſſiſtunt, miſſi ad regendas prouincias æquiparantur præſidibus: ſed illi habent ordinariam, ego & illi.

Sic dicti quia præſunt & eſt nomē generale, vt ibi. ſ. qñ nō adijcitur cuius ꝓuinciæ. Io. And.

† Intellige. ſ. re nō integra: re vero integra, an per mortē Papæ expiret legatio, diſtīguit hic Pet. de Ancha. F.

mittit legationis officium, vt ibidem euellant & diſſipent [a], ædificent atque plantent [b]: prouinciarum ſibi commiſſarum, ad inſtar proconſulū [c], cæterorumque præſidum, quibus certę ſunt decretę prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [d]: Præſenti declaramus [e] edicto, commiſſum tibi à prædeceſſore noſtro legationis officium, nequaquam per ipſius obitū † expiraſſe [f].

¶ Bonifacius octauus.

¶ Finita legatione expirant reſeruationes legatorum, & omnis proceſſus habitus ſuper illis: niſi tunc illa beneficia iam vacantia ſint collata. Demum dicitur, quòd pendente vna ſua reſeruatione in eccleſia collegiata, vel de beneficio ſpectante ad collationem alicuius: legatus in eadem eccleſia, vel beneficio ſpectante ad collationem eiuſdem, aliam facere non poteſt: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Io. And.

CAP. III.

PRæſenti [g] declaramus edicto, reſeruationes † quorumcumque beneficiorum ab Apoſtolicæ ſedis legato ſuæ [h] legatio-

d ¶ Reputantes.] hic incipe conſtructum: nos reputātes legatos, &c. & merito dicuntur ordinarij: nec expirat eorum officium: faciunt enim ſtatuta perpetua. ſup. de loca. c. 2. & ſup. eo tit. c. vlt. & adeuntur per querelam ſup. eo tit. c. 1. & de hoc 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. ſupra eo. li. de elect. ſi abbatem ff. de offi. procon. l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de offi. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

(Glo. ſe.) primo notat hoc ius declaratorium, & reſpondet contrario: rationem reddit, & interſerit opinionem Goff. ſecundo tractat de nondum ingreſſu: tertio quærit, an cœtus Cardinalium illum reuocet, ponit opi. & remittit.)

e ¶ Declaramus.] non eſt ergo iuris noui promulgatoria: ſed veteris declaratoria: quod ergo dicitur in in prædicta decre. tum ex litteris, de reſtit. in integr. in prin. cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius Anaſtaſij officio legationis denuo in partibus illis fungenti. & c illud, denuo, determinat verbum, commiſit, quod ſequitur: non enim morte Anaſtaſij expirauerat legatio: Notat tamen Goff. in ſumma illius tit. §. finitur, quod morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iuriſdictio quo ad excepta: ſed nec expirat legatio, vt infra ſequitur: nec mirū: legatus enim Papæ dicitur legatus ſedis Apoſtolicæ: ſed ſedes ipſa non moritur. 12. q. 2. liberti 2. ſup. eo. lib. de reſcri. ſi gratioſæ. Et nota, quod iſta decre. non diſtinguit an ille legatus tēpore mortis ingreſſus fuerat prouinciam, vel non: vñ ſicut in reliquis ordinarijs non inſpicimus mortem conſtituentis, ita nec in illo. An autem vacante ſede cœtus Cardinalium reuocare poſſit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatum. not. Hoſt. in prædicta decre. tum ex litteris. & Gul. in prædicto §. finitur. ver. ſed nunquid. quod ex magna, & euidenti cauſa hoc poſſent: aliàs hoc non dēnt. [2] De poteſtate tamen Cardinalium ſede vacāte, vide quod dixi inf. de ſchiſma. c. vnico.

2 Idē Philippus, & Domi.

ADDITIO. Clemen. ne Romani. de elect. & ſupra eod. de electio. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1. Fonta.

f ¶ Expiraſſe.] idem habes de inquiſitoribus hæreticæ prauitatis: inf. de hære. ne aliquid.

PRæſenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secūda circa duo reſtringit: Tertia decernit. Scđa: ibi, Cæterū. Tertia: ibi, Quicquid. Ioan. And.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac ꝓuincia ſuæ collationi reſeruauit præbēdam proximo vacaturam in eccleſia Pictauen. in fauorem certæ perſonæ: & illi perſonæ dedit executores ad prouidēdum in defectum capituli: poſtea vacauit præbenda: executor tamen eam non contulit: accidit quod finita eſt poteſtas legati: vtrum expirauerint oēs effectus reſeruationis: ita quòd executor non poſſit conferre illam præbendam? Rñdet ꝙ ſic ſi executor nondum proceſſerit ad collationem: ſed ſi proceſſiſſet, & illam præbendam contuliſſet, valeret collatio: licet perſona illa certa non apprehendiſſet poſſeſſionem illius. Sed vtrum ſit verum indiſtincte, quod legatus poſſit reſeruare beneficia, & quot voluerit? Reſpondet quod non: ſed in vna eccleſia vnicum poterit reſeruare beneficium: vel de beneficijs ſpectantibus ad vnum collatorem: & hoc pendente illa reſeruatione: ſed illa finita poſſet ſibi reſeruare vnicam aliam collationem: & hoc etiam verum de beneficijs ſpectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo argum. quod quādo legatus facit actum pertinentem ad officium collationis: dēt dicere ꝙ faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apoſtolica. Nota ſecūdo, quòd poteſtas data executori ſuper gratia fienda, expirat expirante grātia, ad hoc inf. de præb. ſi clericus & c. ſi cui. Dominicus.

† Vide Ꝯciliū Trident. ſeſſio. 24. de reforma. c. 19. vbi reſeruationes q̄libet ad vacatura beneficia tollūtur.

(Gloſſa prima facit quattuor, dicit quid reſtringit q̄ pars ſit declaratoria, ſūmat, & dicit qđ determinet.)

g ¶ Præſenti.] iſta decretalis & ſequēs reſtringit generalem poteſtatem legatorum circa beneficia conferēda, de qua ſupra eo. c. 1. verum eſt tñ, quod primum dictum huius decretalis declaratorium eſt iuris veteris, [3] vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirant reſeruationes legatorum: & omnis ꝓceſſus habitus ſuper illis: niſi tunc illa beneficia vacantia ſint collata. Demum dicitur, ꝙ pendente vna ſua reſeruatione in eccleſia collegiata: vel beneficio ſpectante ad collationem alicuius: legatus in eadem eccleſia, vel de beneficio ſpectante ad collationem eiuſdem, aliam facere non pōt, & quod fit contra prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hoſtienſem ſupra eo. c. vlt. & per eum & per Ber. ſupra de iure patron. cum dilectus & Guli. in Speculo eod. tit. § nunc tractamus. ver. ſed ecce.

3 Vñ Guli. i. ver. in fine al legato, & Archid. hic dicūt ꝙ curiales hoc tenebāt, dicentes, ꝙ ſæpe ſic fuerat declararū. Io. And.

h ¶ Suæ legationis.] quia ſi ex ſpeciali auctoritate ſibi tradita a Papa hoc faceret tunc ſecus: ad hoc ī. de p̄ben. ſi qui. 2. reſpōſo. Et nota quia ſi legatus nō Cardinalis

dinalis non poteſt conferre beneficia vacantia iure legationis ſupra eo tit. & lib. c. i. multo minus ergo poſſet reſeruare: in Cardinalibus ergo habet locũ hæc decretalis.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

a ¶ Ad collationẽ.] ergo nõ ſufficit ꝙ vacauerint: niſi prius ſit beneficiorum vacantiũ ſit facta collatio & eſt ſi. ĩ. de cõceſſ. præben. c vlt. vbi nõ ſufficit, ꝙ beneficia vacauerint: & ꝙ ab executoribus fuit petitum. vt illa conferant, ſi ipſorum non fuerit facta collatio immo habuit locum reuocatoria.

[Gloſſa ſeq ponit quattuor modos quibus finiẽ legatio.]

b ¶ Finitur legatio.] hoc poteſt eſſe multis modis puta, quia datus fuit legat⁹ ad tempus: finito tẽpore finita eſt legatio. ĩ. de offi. dele. de cauſis. Item quando reuocatus eſt. ff. de iu. l iudicium. Item qñ eſt egreſſus i legationem animo non redeundi: legationem ideo dixi: quia ſi eſſet egreſſus vnã prouinciã, is qui eſt legatus in pluribus, ex quo non eſt egreſſus legationẽ adhuc nõ expirauit ei⁹ iuriſdictio. ĩ. eod. ti. nouit. ſic enim legatus in qualibet parte legationis exiſtens iuriſdictionẽ exequiẽ ſicut eps in qualibet parte diœceſis. ĩ. tit. prox. cum eps. Item finitur legatio pſonalis morte ipſius legati: non tamen morte conſtituẽtis ſupra c. proxi. perſonalis ideo dixi: quia ſi eſſet realis, puta quæ competeret dignitati: nõ expiraſſet morte legati, vt ſupra eo c. i. & ſupra de offi. deleg. quoniã abba.. Et quod ſupra dixi his modis legationẽ finiri, dic verum in ſui perſona: & quoad non cœpta p delegatos: ſed ſi quas cauſas commiſiſſet, & res non eſſet integra, durat finito eius officio illius delegati põtas ſupra eo c. vlt. Et eſt mirabile: quia iuriſdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum: ſed notificatio, inhibitio, & decretũ non ꝑpetuant iuriſdictionẽ executoris hoc & alios proceſſus facientis. Sed reſeruationes beneficiorũ sũt odioſæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas: & quia præiudicant ordinariæ poteſtati: igiẽ ſunt reſtringendæ: ſed poteſtas executorum datorũ a Papa ſuper gratia facta, etiam re integra: & ſuper facienda re non integra bene perdurat poſt mortẽ Papæ: 2 quia Papa poteſt ius ad vacaturas dare: ſed nõ ſic legatus. ſupra eod tit. proxi. ſi ſuper gratia & ĩ. de præben. ſi cui in fine bene ergo poteſt legatus donec durat in officio ſuo impedire ordinarium in conferẽdo: ſed finito officio non, vt hic.

c ¶ Reſtringere.] cauſam huic edicto, & ei quod dr̃ ĩ c. ꝓxi. dare potuit Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, [ſcilicet dñs Petrus de Biperno, de quo dixi ĩ. c. i. in fine.] qui in pluribus prouincijs legationis Papali fungẽs officio, omnes dignitates, perſonatus, & beneficia in legatione ſua vacantia ſuæ collationi reſeruauit: reſtricta eſt ergo hodie eorum poteſtas, vt infra patebit.

[Glo. ſeq. ponit quattuor exẽpla, quibus nõ pẽdet: ad duo q̃ ſolutionẽ obſtant, reſpõdet & remittit]

nis auctoritate factas, & decreta interpoſita ſuper ipſis, nec non denunciationes, inhibitiones, & proceſſus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipſas (dummodo ad collationem [a] eorumdem beneficiorum iam vacantium † minime ſit proceſſum) eo ipſo quòd illius finitur [b] legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eoſdem poſſe vlterius beneficia taliter reſeruata conferre †.

¶ Cæterum reſeruationes huiuſmodi (per quas interdum prælati & eccleſiæ nimium onerantur) reſtringere [c] cupientes: Prohibemus, ne poſtquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata eccleſia reſeruationem aliquam duxerit faciendam: aliam (illa pendente [d]) faciat aliquatenus in eadem [e]. Nec etiam poſtquam alibi reſeruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuſcunque: aliud [f] quod ad illius [g] collationem pertineat (quamdiu reſeruatio pendet alterius) ſibi quoquomodo reſeruet. Quicquid autem contra præmiſſa [h] contigerit attentari: eoipſo viribus non ſubſiſtat.

¶ Idem.

¶ Cathedrales, uel regulares, uel collegiatas eccleſias legati reſeruare uel conferre non poſſunt: Idem in dignitatibus eccleſiarum cathedralium, quæ ſunt maiores poſt epiſcopos etſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi: & contra hoc factum eſt irritum.

d ¶ Illa pẽdente.] illa igitur ſublata, puta mortuus, vel per ſententiã debito modo excluſus eſt is ꝓ quo facta erat reſeruatio: vel iam conſecutus eſt ꝑbendam, vel reuocauit legat⁹ reſeruationẽ. 3 tunc bene poteſt in eccleſia eadem facere aliam: 4 quia illa non pẽdet: ſi vero illa pẽdet, aliam nõ poteſt facere: Sic & pendẽte dilatione qeſcit officiũ iudicis C. de dila. ſiue pars. ĩ. de appel. ſignificãte. ſic & pendente lite contra vnum electũ, nõ poteſt alius eligi, ꝙ dic vt ĩ. vt lite pẽdẽ. c i. & 2 & ſic attentata pẽdente appellatione reuocantur ꝑ modũ attẽtati: ꝙ dic, vt ĩ de appel. nõ ſolum. ſic & is q cõtulit alicui beneficiũ: pẽdẽte termino acceptionis, nõ põt illud alij cõferre, vt ſupra de præbẽ. ſi tibi abſenti. & ſic pendente negotio reſeruationis, delegatus non ſubdelegat cauſam, niſi de recuſatoris aſſenſu, vt ſupra eodem libro de officio delega iudex. 2. reſponſo. ſic & accuſatus pendente accuſatione non promouetur. ſupra de accuſa. omnipotens. nec teſtificatur, quod dic vt ĩ de teſti. c. vlt.

e ¶ In eadem.] quia iſta littera non diſtinguit: nõ curo an illa beneficia ſpectent ad collationẽ vnius, an diuerſorum: ex quo enim ſunt in eadem eccleſia, ſiue ijdem, ſiue diuerſi habeant conferre; pendente vna reſeruatione non fiet a ia. [Idem Archi.]

f ¶ Aliud] etiam in alia eccleſia: & ſic differt a ꝓximo dicto.

g ¶ Illius.] pone, reſeruauit legatus beneficium qđ ſpectat ad collationem epiſcopi: hac reſeruatione pendente, reſeruat aliud quod ſpectat ad collationem ipſius epĩ & alterius, nunquid valet reſeruatio ſecũdi? Credo, ꝙ non: 5 quia licet ſpectet ad collationẽ alterius, tamen & illius. Et eſt ſim. quod dixi ſupra eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. § cum vero. in glo. 2. Et qui iurat non ſuum eſſe, iurat etiam ſibi commune non eſſe ff. de verb ſigni pupillus. § vlt. Ad hoc. ff de lega. 3 ſi qs ſeruos, vbi teſtatore legante ſeruos ſuos, & qui in totũ & qui in parte ſui ſunt legati eſſe videntur. Nec obſtat ĩ de præben. cum in illis. in fi. quia illud induxit intentio Papæ, qui illũ ſolũ priuare intẽdebat, vt ibi dixi in vlt. glo. Nec obſtat quod dixi ĩ eo lib de reſcri cũ aliquibus. quia ſimilitudo & identitas rationis illud inducit: vt ibi dixi.

h ¶ Præmiſſa.] omnia cõprehẽdit. ad idẽ ĩ, in anti. de reſcri.

1 Et reuocatus ſm Hoſtiẽ. ff. de offi. ꝓ ſec. vrb. l. ſi. hoc no. ĩ æ. c. nouit. ꝙ hic placet Archi. cũ ſit ordinari⁹ ĩ. c. ꝓxi. & aliàs expreſſe renũciare nõ poſſet ergo nec tacite. Io. Andr.

† Ancha. notat, ꝙ legat⁹ & vacatura & vacantia reſeruat: finita tñ legatione, quo ad vtrũq; reſeruatio expirat indiſtincte: q̃a cũ perit legatio, decretũ & alia oĩa vt acceſſoria ꝑeũt. Itẽ reſeruationes ex futuro & pẽdẽt: ergo facili⁹ tolluntẽ. Font.

† Fallit ſi legat⁹ cõtulerit canonicatũ & ꝑbẽdã vacaturã reſeruauerit, dato executore: nam talis finita legatione cõferri poterit Pet. de Ancha. Fon.

2 Vid Specu. Lti. de legato. §. 5. n 1 Federicum de Senis cõſi. 297 & Gemmianum hic.

3 Qđ põt ante collationem in dubio tñ nõ ꝑſumitur. Dom Fõ.

4 Nec tenetẽ facere mẽtionẽ de prima reſeruatione, vbi eſt clauſula motu ꝓprio. ſi illa nõ eſt certa dẽt maxime cũ pro eadẽ ꝑſona reſeruetẽ. Do. Fon,

5 Idem Doc. Phi. Font.

reſcriptis,olim.ſi igitur finita legationē executor cō ferat,vel proceſſus faciat,nō tenet,vt in 1.rñ.& idem in ſequentibus caſibus,vt in prin. dixi.

DEliberatione.]Prima pars facit duo:Primo ponit prohibitionem in quadruplici ſpecie:Secūdo decretū:ibi, Decernētes.

CASVS. Dictū fuit ſupra ca. 1.ꝙ legati Cardinales poſſunt beneficia cōferre,& reſeruare: vtrum ſit verū indiſtincte,ꝙ poſſint cōferre beneficia quæcunq; ſiue ſit eccleſia cathedralis,vel aliud beneficium?Certe nō: Sed quid, vacat abbatia, vel aliqua dignitas eccleſiæ collegiatæ, vt decanatus beatiſſimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatiſſime Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis poſſit illas cōferre? Rñdet ꝙ nō,dum tñ ſit principalis dignitas illius ecclæ: Aliæ aūt dignitates minus principales illius eccleſiæ dabūt ſub poteſtate legati Cardinales: & hoc verū,niſi ad illas dignitates minus principales aliqui aſſumerentur per electionem:Nec poteſt legatus dare alicui poteſtatem,vt recipiat reſignationem alicuius beneficij, & ei committere collationē ſimul:ſed poteſt committere ſucceſſiue.vt dicit gloſſa. Nota primo ꝙ iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc procem.huius lib. Nota ſecundo arg.ꝙ in mandato generali,quibuſcumque verbis vtať,nō includuntur requirentia ſpeciale mandatum. ad hoc ĩ. de procur. c 2 Dominicus.

CAP. IIII.

DEliberatione [a] prouida duximus inhibendum,ne aliquis Apoſtolicæ ſedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoſcatur, cathedrales,vel regulares, aut collegiatas eccleſias [b], ſeu ipſarum eccleſiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eiſdem, maiores in earum capitulis poſt epiſcopos exiſtentes, habent per viam electionis [c] aſſumi, ſuæ ordinationi, collationi, prouiſioni,electioni,aut diſpoſitioni, quomodocumque reſeruet: nec de ipſis ordinandis, conferendis, vel diſponendis,ſe aliquatenus intromittat: neque aliquod, quominus hi ad quos pertinuerit eligere, aut poſtulare libere valeāt cum vacabunt, obſtaculum quomodolibet interponat [d]:Decernentes quicquid contra hoc actū extiterit,eoipſo irritū &inane.

¶ *Legatus non poteſt alicui committere, quòd recipiat reſignationem beneficij, & poſtea illud conferat:& contra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan.And.*

¶ Prohibemus [e] inſuper, ne legatus ipſe in genere, aut in ſpecie [f] cuicunque [g] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiuſdē haběres,ea

[Prima gloſſa ponit ſummam.]

a ¶ Deliberatione.Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas eccleſias legati reſeruare vel cōferre nō poſſunt: idem in dignitatibus eccleſiarum cathedraliū, quæ ſunt maiores poſt epōs, ſi ipſarum prælati per electionem debent aſſumi: & ɔ̃ hoc factum eſt irritum. Secundo dicitur,ꝙ legatus non poteſt alicui cōmittere,ꝙ recipiat reſignationem beneficij,& poſtea illud conferat & contra factū vel faciendū decernit irritū.

b ¶ Eccleſias.] tolle qđ eſt infra;ſuæ ordinationi,&c. Et conferre eccleſiam, eſt conferre ipſam principalē dignitatem de eccleſia, 1 puta epātum,plebaniā,abbatiam,prioratum:vel his ſimilia.& has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipſarū eccleſiarū conferri per legatos:quod ex his patet,quæ ſequūtur.

1 Vide ꝙ not. I cle. de ṕb.c.1. in glo de iſto.I.An.

[Glo. ſeq. quærit, opinio.ponit. Iterum quærit,& ſoluit]

c ¶ Electionis.] aduerte:iā vidi de facto hanc q̃ſtionem:legatus cōtulit plebaniā, quæ ad collationē epi ſpectabat:quærebatur,an collatio eius teneret,&dicebant quidā 2 ꝙ ſic per hanc litterā: ex quo nō p viā electionis,ſed collationis aſſumiť ibi p̄latis. Sed hoc non eſt verum:quia iſta littera, quæ de via electionis loquitur,tantum in prælaturis cathedralium eccleſiarū loquitur.[Aliàs ſequereť, ꝙ ēt cathedralē cōferre poſſet,cui p̄uideret p collationē:quod aliqui fateńť ſed non eſt verum.3.Io.And.] quaſi diceret archidiaconatū in eccleſia cathedrali legatus conferre nō poterit ſi iſta duo concurrunt:ꝙ ille archidiaconus ſit maior dignitas poſt epm:& ꝙ p viā electionis archidiaconus ibi aſſumať:ſed ſi vtrumq; vel alterū deſijt. tunc legatus illū cōferre poterit 4:vnde nō ſine myſterio ſic diuiſim ſummaui intellectū: ad hoc facit quod ſequiť, ſuę ordinationi,&c.nec obſtat.ĩ. neq; aliqđ quo minus, &c.quia & ſine illa clauſula ſatis erat p̄hibitum per p̄cedētia: & ibi ſic locutus eſt p eo. ꝙ id. vt plurimū obuenit: & poteſt etiā reſpicere quod hic dicit de dignitatibus cathedralium eccleſiarum maioribus poſt epos. Sed cum maioritas conſideretur circa multa, vt circa ordinem ſecundum quem archipresbyter eſt maior archidiacono: circa adminiſtrationē ſecundū quā ecōuerſo:& circa alia,q̃ not.ſ̃. in antiq.de reſcri ſedes.de qua maioritate intelligim⁹ Dic, ꝙ de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inſpicienda ſit conſuetudo:dicimus tamen de iure archidiaconum præeſſe.Is ergo,q præeſt poſt epm capitulo, & conuocat capitulū,& ſimilia facit:hac prohibitione incluſus eſt.

2 Archi. olim ſed poſteamutauit. & tenet ꝙ ſequiť in gl. Io.An.

3 Idē Phi. Font.

4 Hoc eſt riſſimum Philip. & Dñic⁹.Fõ.

ADDITIO. Idem concludit Phi.Font

d ¶ Interponat.] nota,quòd ordinarius ad quē collatio vel electio non ſpectat: nō poteſt inhibere electoribus, ne eligant: etiam ſi ſit legatus de latere: multo minus inferior.ſupra de reſti.in integrum,c.2. vbi de hoc.

ADDITIO. Et ſi id faciat videtur puniendus vt ſacrilegius.1.q.1.ſunt quidam.ad fin.quæſtionis.Archi. Ioan.And.

e ¶ Prohibemus.] declarat notat.per Inno.& Hoſt.ſ̃. de offi.deleg.ex parte 1.

ADDITIO. Et Io Mona refert hic ſe prius ſic pronuntiaſſe de Papæ mandato.Ioan.And.

ADDITIO. Iſta ſecūda parś facit quattuor:primo ponit prohibitionē:ſecundo eius cauſam:ibi, Cū per hoc ratio decernit:ibi, Nos enim:quarto p̄rogat:ibi, Volentes.Ioan And.

f ¶ Specie.] hic genus & ſpecies parificantur:interdū differunt:quod dic, vt 24.diſt. quamquam.ſ̃.de offic. ord.ſi ſacerdos.

[Glo.ſeq.ſoluit dubium de duob. delegatis:diſtinguens,an ſimul,an ſucceſſiue dentur.]

g ¶ Cuiuſcunque.] vel quibuſcunque,vt in vna pſona prohibitum,cenſeatur in pluribus repetitum, cum eadem ſubſit ratio:ad idem ſupra eod lib.de elect.c. penult.in prin.& ad hoc de pænit. diſt.3.adhuc pſidi inſtāt.96.diſt.cum ad verum.vnde non poterit reſignationem committere vni,ꝙ recipiat, & alteri quòd demum conferat: quia qua ratione committendo hæc eidem,daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuerſis.Et iſte eſt caſus ſpecialis quod

poſſum

Poſſum p me qđ nõ per aliũ.

poſſum per me quod non per aliũ ꝫ regulam.ī de regu.iur poteſt vbi hunc & quoſdam alios numeraui. legatus.n.bene poteſt reſignationem beneficij recipere:& poſtea illud beneficium vacãs conferre, ſed hãc commiſſionem non poteſt facere:facilius.n.per hunc

Epiſcopus an poſſit cõmittere alicui ſpãliter vt conferat certũ beneficium cum vacabit.

modum fieret fraus ad vacaturas,quàm per illum.Et eſt ſim. expreſſum ſ̄ de conceſ.præben.conſtitutus, vbi non poteſt alicui eps ſpecialiter cõmittere.ꝙ conferat certum beneficium cũ vacabit:licet cũ vacauerit,poſſet illud cõferre. Puto tñ, ꝙ legatus bñ poteſt committere alicui ꝙ recipiat reſignationem alicuius beneficij:& recepta reſignatione cũ beneficium vacat,bene poſſet eidem, vel alteri comittere, ꝙ illud beneficium conferat:& per hanc decret.1 (Maxime ponderato prin.huius §. ibi in genere.) attentari poſſet,ꝙ licet epiſcopus poſſet generaliter traderet poteſtatẽ officiali vel vicatio ſuo, conferẽdi beneficia vacatura,ſ̄. eo.lib. de offi. vic. c.vlt. non tamẽ alium quàm officialem conſtitueret.

† Hoc eſt conci. Late. ſub Ale. iij. cap. 8.

1 Iſta tenet Phil. & allegat Rotam deci. 397 tenere hic cũ glo. Font.

ADDITIO. Vide ꝙ not.inf. de præb. ſtatutum. in vltima gloſſa. Ioan. And.

in illius manib. voluerint libere reſignare, ipſorum reſignatione recepta, illa valeat idoneis cõferre perſonis. Cum per hoc aperiri poſſet via contra Lateranenſe [a] † concilium ad beneficia vacatura. Nos enim conceſſionem, quam contra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam ſecutum extiterit, nullam prorſus habere ſtatuimus roboris firmitatẽ. volentes non ſolum ad futura,ſed etiam ad præterita,& adhuc pendentia [b] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij uitiatur. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

Collatio beneficij per legatũ [c] ſedis Apoſtolicæ tibi facta, nullius momenti exiſtit: ſi in ea non fuerit † habita mentio de [d] alio beneficio, quod primitus obtinebas.

a ¶ Lateranenſe.] ſup.de conceſ.præb.nulla.

b ¶ Pendentia.] quaſi dicat, ſicut hæc conſtitutio non reſpiciebat præterita ita nec pendentia:ſed prorogatione eam extendi voluit ad vtramque,de hoc vide ſupra de elect.licet canon.

ADDITIO. In glo.ad futura,quam hic ponit. Archid.Io.And.

Collatio.] Non diuiditur, quia breue eſt:Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationẽ obtẽtam à ſede Apoſtolica:ita vitiat collationem obtentam a legato:Secus eſſet collatione obtenta ab ordinario:quia illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac ꝓuincia exiſtẽs, cõtulit mihi aliquod beneficiũ vacãs:tacui ei aliud beneficiũ quod obtinebam : an valeat talis collatio? Certe nõ: nã taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem legati a ſede Apoſtolica impetratam. Nota primo legatum poſſe cõferre beneficia, de quo ſupra eodem tit. & li. c. 1. Nota ſecundo, quod in litteris beneficialibus quæ imperantur a legato, eadem mentio debet fieri qualitatum & circunſtantiarum, quæ requiruntur in litteris a Papa impetratis. Dominicus.

Motus ꝓprius legati, an excludat ſubreptionem ſicut motus ꝓprius Papæ.

c ¶ Legatum.] Cardinalem:quia alius iure legationis conferre non poteſt.ſupra eod.c.1.in fi.niſi ex ſpeciali poteſtate. vt ibi.

d ¶ Mentio.] quid dices ſi legatus ꝓprio motu (& hoc exprimitur in litteris cõceſſionis) confert mihi beneficium habenti aliud de illo mentione non facta:nũquid valebit collatio ſicut & valet eo caſu ſi Papa cõtuliſſet.ī.de præben.ſi motu proprio? Videtur ꝙ non: quia Papa nõ eſt ligatus [2] legibus ſicut legatus.C.de leg.digna vox.de cõceſ.præben.propoſuit,vnde aliud in Papa,aliud in legato:Sed cõtrarium credo:ſicut.n. ſi ordinarius mihi habenti beneficiũ conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito:licet vtrũque retinere nõ poſſim,vt in clemen.de offi.ordi.c.2. quæ in hoc reprobat quod hic no. Archidiaconus.ſic & ſi legatus cõferat, tenebit collatio: [3] non tamen vtrumque propter hoc poterit retinere & facit ſupra eodẽ li. de reſcrip. gratia. hoc ergo intẽdit decret. quod ſicut impetrans beneficium a Papa tenet de beneficio quod habet (quantumcunq; modicum ſit illud) facere mentionem:ſic & impetrans a legato: alias nõ valebit collatio:quia impetrato [4] eſt ſubreptitia: Vbi vero non impetrauit, ſed legatus contulit:in quo peccauit ille cui facta ẽ collatio † Certe in nullo : vnde credo tenere. ſic video, qđ impetrationem impedit facti poſſeſſio colorata,ſi de illa nõ fit mentio,ſupra de cõceſſ. præben. cum noſtris. collationem nõ impedit inf de præben. licet epiſcopus. Ioan. And.

2 Vide Bucchar. lib. 15. decre. c. 42. & B.Tho. 1.2. q. 96. arti. 5.

† al. fuit.

3 Idem Pet de Auch. Font.

4 Quæ ꝓprie ht ab illo, ad quem primo iure non ſpectat collatio. Ioan. And.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ Archiepiſcopus non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum, etiam pro futuris cauſis per appellationem deuoluendis ad ipſum:niſi de conſuetudine hoc habent: & tunc etiam tales officiales inhibere non poſſunt, priuſquã fuerit appellatum.

CAP. I.

Romana ec-

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ Dictum fuit ſupra de officio legati, qui eſt maior quibuſcunque ordinarijs in cã ſibi delegata : nũc reſtat videre generaliter de quibuſcunque ordinarijs,ideo ponit titulum ſiue rubricam de officio ordinarij.

Romana.] ſunt quinque partes ſecundum Io. Mo. Primo ponit prohibitionem. Secũdo:ibi, Nec pro eo ſoluit oppoſitionẽ illius prohibitionis. Tertio:ibi, Quia in cauſis. rationem ſolutionis ſubijcit. Quarto:ibi, Officiales, quandam moderationem officiaIib. Remenſibus iniungit Quinto:ibi, Et hoc illam ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt ſint ſolũ duæ partes. Ioan And.

¶ Præſupponendum eſt, quod Archiepiſcopus poteſt committere cauſam ſuffraganeo, vel ſubditis ſuffraganei:ſed quando committit ſubditis ſuffraganei, nõ poteſt eos compellere.

CASVS. Archieps Burdegalen. vult officialem ſerenenm in diœceſi Pictauen. deputare ad cognoſcendũ de futuris cauſis per appellationẽ ad ipſum deuoluẽdis in futurũ:vtrum poſſit? Rñdet, quod non:licet cauſas deuolutas cõmittere, ſiue delegare poſſit in diœceſi ſui ſuffraganei:ſed nõ cauſas in futurũ deuoluẽdas. Rõ eſt:quia poſt appellationem iuriſdõ eſt ipſius archiepi:ideo cauſas poteſt committere:ſed ante appellationem non habet iuriſdictionem:ideo non põt

commit-

committere:quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus, ꝙ archiep̃s per tẽpus ſufficiens ad introducẽdum conſuetudinem, cõſtituit officiales ad cognoſcẽdum de cauſis in futurum per appl̃onem deuoluẽdis, vtrum valeat conſuetudo? Reſpondet quod ſic. Sed ponamus, ꝙ illud ius ſibi competit ex conſuetudine:& ſic conſtituit officialem in diœceſi Pictauen. vtrum poſſit inhibere officiali Pictauẽ. vt non attentet aliquid, anteq̃ ſibi competat iuriſdictio? Rñdet, ꝙ non, vt in ca. Romana.inf de app. & ibi latius. Sed vtrũ officialis iſte deputat⁹ ab archiep̃o Burdegalenſi poſſit excommunicare, interdicere, vel ſuſpendere epiſcopum Pictauen. vel alios ſuffraganeos? Dicit. Romanus Pontifex quod non, ſi archiepiſcopus Burdegalen ſit præſens, vel prope locum:ne epiſcopo fiat quodammodo iniuria ab ipſo officiali deputato, qui eſt humilis perſona;tamen illud procedit de honeſtate:Nam ſi officialis archiepiſcopi epiſcopum ſuffraganeum excommunicaret:, teneret excommunicatio. Nota primo, quod archiepiſcopus regulariter non põt intrare diœceſim ſui ſuffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate ſua:fallit in aliquibus caſibus:nam archiepiſcopus poteſt viſitare totam prouinciam ſuam de cenſib.c.1.eo.lib.

Nota ſecundo ibi Diſponant, aliquidve.] iuncta gl. ꝙ archiep̃s in diœceſi ſuffraganei non põt ſibi ſedem conſtituere, nec ordines celebrare : multo minus põt ep̃s particularis in diœceſi alterius ep̃i. Nota tertio principalem effectum huius capituli, ꝙ licet archiep̃s poſſit inhibere ſuffraganeis, ne procedant, vel aliquid attentent in cauſis ad ipſum per appellationem deuolutis vt in c.Romana.inf.de app.non tñ poteſt conſtituere officialem ad id faciendum in cauſis, quæ nondum ſunt deuolutæ:ſed ſi eſſent iã deuolutæ, poſſet: quia nõ tenetur facere inhibitiones perſonaliter, ſed poteſt alteri cõmittere. Nota quarto, ꝙ archiep̃s põt committere cauſam ad ipſum per appellationem deuolutã alicui de ſuffraganeis ſuis.c.paſtoralis. eo.tit. in anti.ſed non poteſt compellere ſubditos ſuorũ ſuffraganeorum, vt dicto c.paſtoralis Nota vlterius. ꝙ cõſuetudo dat iuriſdictionem c.cum contingat.de foro compe.in anti.l.1.C.de eman.li l.1.iuncta l. more maiorum.ff.de iuriſdictio.omn.iudi.Nota inſuper, ꝙ archiep̃s non poteſt per ſe vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipſum per appellationem:quia ante appellationem non habet aliquam iuriſdictionẽ. Nota vlterius, ꝙ quamdiu archiep̃s eſt præſens:ſuus officialis principalis non debet ep̃os ſuffraganeos excommunicare:ſed illud reſeruare debet archiep̃o:ſi tamen faciat, tenet excõicatio:quia licet officialis archiep̃i ſit minor quantum ad ordines : tñ quantum ad iuriſdictionem eſt maior:& ei eſt honor deferendus ſicut ſuo domino:tamen eſt puniendus, eo quod fecit contra canones. Nota inſuper in § Nec pro eo.] quod officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, ſed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo §. quod iudex, qui in cauſis certam habet iuriſdictionem, non dicitur illã habere ante ortum cauſæ, in qua datur iuriſdictio.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Romana eccleſia.] Archiepiſcopus non põt ſibi conſtituere officiales in diœceſib. ſuorũ ſuffraganeorum, et pro futuris cauſis per appellationem deuoluendis ad ipſum:niſi de conſuetudine hoc habeat:&

clesia a:& infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remẽſis b archiepiſcopus in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum foraneos c officiales cõſtituat:quia cum metropolitanis ne ſuorum ſuffraganeorum ingrediantur d diœceſes, vt in eis auctoritate propria iudicent e, diſponant f, aliquidve aliud agant g canonica h prohibeant inſtituta : nequaquã hoc poſſunt in illis per alios i exercere. ¶ Nec pro eo k, qđ cauſas ꝑ appellationẽ delatas ad ipſos, poſſunt l in ſuffraganeorũ ſuorũ diœceſibus delegare m: ſimiliter licet eis tales officiales inſtituere in eiſdẽ: qui eorum vice (cum ap-

tunc etiam tales officiales inhibere nõ poſſunt priuſquam fuerit appellatũ. Secundo dr̃, quòd donec archiepiſcopus de facili poteſt haberi officialis eius ſuffraganeum excommunicare, ſuſpendere, vel interdicere non põt propter ordinis ep̃alis reuerentiam, hoc dicit in ſumma

b ¶ Remenſis.] idẽ de alijs, vt in ſi.

[Gl. ſeq. triplicitet exponit foraneos.]

c ¶ Foraneos.] quia foris in diœceſi conſtituebantur : quod archiepiſcopus facere nõ põt:quia in diœceſi ſui ſuffraganei, &c. vt inf. ſequitur. Vel, foraneos, id eſt, qui forum teneãt.ſ. de verb. ſigni. c.for⁹. Vel foraneos: quia de foris veniũt vt aduenæ, vel peregrini dicantur:quorum ſunt reprobata iudicia.3.q.6.peregrina.& c.ſeq. Ioan.And.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit]

d ¶ Ingrediantur.] quomodo ergo viſitabunt & procuratorem recipient? & ſic eſt contra ſup. de præſcri. cum ex officijs.ſup de cenſi.ſopitæ.& c.nuper. & inf. eod.tit.Romana, & c.vlti.cum ſuis ſim. Solu. hoc non poſſunt niſi in caſibus permiſſis, quorum iſte vnus eſt, & vide quòd not. Io.9 q.3.c.1.& 2. & Ber. ſup. de off.ord.paſtoralis.

e ¶ Iudicent.] pro tribunali ſedendo.

f ¶ Diſponant.] extra iudicium faciendo coram ſe celebrari, 1 & ante ſe recognoſci contractus. inf.de foro compe.Romana.§.vlt. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle.de priui. archiepiſcopo.

g ¶ Agant.] conferrendo ordines, 2 ſacramenta, & ſimilia faciendo.

ADDITIO. Vt conſecrando eccleſias vel altaria. Ioan And.

h ¶ Canonica.] loquitur de his canonibus.9.q.2.c.2. & q.3.nullus primas.& c.conqueſtus & cõcor l.in authẽ de defen.ciui.§ interim.coll.3.vbi præſes prouinciæ, qui põt comparari archiep̃o : nõ prohibet defenſorem ciuitatis, qui põt cõparari ep̃o, quo minus vtatur iuriſdictione ſua:non ſic autem in ep̃o, circa ſubditos ſuorum ſubditorum de hoc ſup. eo. tit. cum ab eccleſiarũ, & probatur in auth.iam alleg. in prin. vbi dicitur, quod defenſor ciuitatis poteſt de cauſis inferiorum (prætermiſſis magiſtratibus municipalibus) cognoſcere:& de hoc 11.q.1 de perſona.

[Glo. ſeq. alleg. duas concor. duo contraria ſoluit, & remittit.]

i ¶ Per alios.] quod enim quis per ſe non põt, nec per alium 45.diſt. ſicut.ff. de admini re. ad ci per.l 2. § 1. Arg contra 56 diſt.non liceat.inf. de cler. vel mon ca. vi.cum ſi.primum eſt generale : ſecunda ſunt ſpecialia:quod dic vt 18 diſt. epiſcopus gubernationẽ, quod etiam eſt contra inf. de reg iur poteſt quis.

K ¶ Nec pro eo.] olim hic erat duplex littera:ſ. hæc prout iacet:alia ſecundum cauſas per appe.&c. & hãc litteram cõmuniter habebamus : & hanc ſecutus Ber. poſuerat gloſſam, quæ ſecundum hanc litteram nec pro eo, falſa eſt: dicens quod archiepiſcopus poterat tales officiales in cauſis appel. conſtituere : ſed de illis in quibus appellatum non eſt, nullam habebant poteſtatem, niſi de conſuetudine, &c.

l ¶ Poſſunt.] & debent:quod dic vt ſupra eodem, vt litigantes.

m ¶ Delegare.] non tamen renitentem compellere ad delegationem ſuſpiciendam ſupra eo. paſtorali 2. reſponſo.& ibi plene de hoc, & inf.de foro comp. Romana 2.reſponſo.

1 Contractus, ꝙ ſequitur. I. And.

2 Vide quod dixi ſup. eod. li de tẽp. ord. cum null⁹. Io. And.

a ¶ Inhibi-

pellatur ad ipſos) citationes, vel inhibitiones [a] faciant, ſeu compeſcant in hac parte rebelles. Quia [b] in cauſis per appellationem deuolutis ad ipſos, iam iuriſdictionem obtinere noſcuntur [c]: propter quod licite poſſunt ſuper illis committere vices [d] ſuas. Non ſic autem in alijs †, in quibus nondum [e] extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos conſtituere pro citationibus in futuris [f] cauſis appellationum, & inhibitionibus faciendis: niſi aliud Remenſis eccleſia circa talium officialium inſtitutionem de conſuetudine [g] † obtineat ſpeciali. A quibus [h] etiam ſi de conſuetudine huiuſmodi poſſint in Remenſi prouincia conſtituti: inhibitiones tamen ne procedatur in cauſis, priuſquam ad Remenſem curiã appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ *Donec archiepiſcopus de facili poteſt haberi, officialis eius ſuffraganeum excommunicare, ſuſpendere, aut interdicere non poteſt, propter ordinis (melius dixiſſet, officij) epiſcopalis reuerentiam. hoc dicit in ſumma. Ioan. And*

¶ Officiales autem Remẽſis archiepiſcopi (quandiu in ſua prouincia, vel circa illam [i] extiterit [k]) in ſuffraganeos intendicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis proferre ſententias non attentent [l]. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum [m], circa ipſorum ſuffraganeos (quibus ob reuerentiam [n] pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obſeruari [o].

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ *Canonici, quia diuinis ceſſare poſſunt conſuetudine, vel alio iure, ſi ceſſare volunt, cauſam ſuæ ceſſationis exprimant in inſtrumento publico, vel patentibus litteris ſuo, vel alio authentico ſigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expreſſa cauſa non inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab eccleſia, reſtituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & ſatisfaciant de iniurijs illi, contra quem ceſſant. Cauſa legitima inuenta, tenetur ille ad intereſſe canonicis, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur conſuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta ceſſatione ſpinis & vrticis ſupponebantur: Et ſtatuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.*

a ¶ Inhibitiones faciant.] ſcilicet iudici appella. ne vlterius in cauſis procedat, vt ī. eo. c. §. a quibus & ī. de appell. c. Romana. §. ſi autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt ī. eo. non ſolum.

b ¶ Quia in cauſis.] & ſimilitudinem improbat.

c ¶ Noſcuntur.] nota ꝙ eoipſo, qđ appellatum eſt, iuriſdictionem habet in cã vnde videtur, ꝙ ſtatim poſſit inhibere. Sed de hoc dic, vt dicam ī. de appell. in decreta. Romana. §. ſi autem. & in decr. non ſolum.

d ¶ Vices ſuas.] qa poſſunt per aliũ qđ per ſe. ī. de regu. iur. poteſt quis ꝑ alium. cum ſuis concordantijs.

e ¶ Nondum.] nemo dat quod nõ habet. 1. quæſt. 7. Daibertũ. de iure patr. quod autem. & concor. de offic. procõſ. obſeruare. §. vlti. de reſcript. c. paſtoralis. in fine.

f ¶ Futuris.] tract⁹ futuri temporis, &c. ff de vſur. l. 1. §. 1. & de hoc ſupra de procurat. auditis. in vlt. gloſſa.

ADDITIO. Et ſupra de ſep. in noſtra, ī. de homic. c. 2. & de ſenten. excomm. Romana. §. caueant. Io. Andreæ.

g ¶ Cõſuetudine.] præſcripta ī de con ſue. c. vlt. ad idem ī. eo. lib. eo. tit. ca. 3. & concordat ad hãc literam ī. eo. tit. vt litigantes. in fi. Ioan. Andreæ.

h ¶ A quib.] ſ. officialibus, & idem dic de ipſis archiepĩs eadem ratione.

ADDITIO. Et ſatis patet. ī. de appe. ca. Romana. §. ſi autem. & §. ſeq. Ioã. Andreæ.

[Glo. ſeq. recit. per queſtionem. quã duplicitér ſoluit, & remittit.]

i ¶ Circa illã] puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares. ſupra de reſcriptis, nonnulli. vel legales, vt infra de præben præſenti. §. loca. Vel dic arbitrarium, & adde quod dixi ī. eod. lib de temp. ordi. cum nullus. §. epõ

k ¶ Extiterit.] ſcilicet archiepiſcopus.

[Glo. ſeq reci primo per obiect ſecũdo quærit, arg. negatiue ſoluit contrarium.]

l ¶ Non attentent.] licet de iure hoc poſſunt: qa licet ſint minores ordines, ſunt maiores iuriſdictione: propter eos quorum vices gerunt. 93. diſtinctio ca. vlti. & 94. diſtinct. cap. 1. ſupra in antiq. de officio delega. ſane, ſecundo. tamen inhoneſtum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid ſi excommunicet: numquid tenet? videtur quòd non: quia ſufficit legiſlatorẽ aliquid ꝓhibuiſſe: etiam ſi non adijciat, &c. C de legib. nõ dubium. Solu. dico cũ Bernar. quòd tenet: quia ſpeciale eſt in his ſententijs, quòd iniuſte 1 latæ ligant. 11. quæſt. 3. c. 1. ſupra de ſenten ex commu. ſacro puniatur tamẽ qui hoc fecit, vt ibi.

m ¶ Metropolitanorũ.] vni de iure ſcriptũ, omnes inſtruit. 23 diſtinct præterea. 61. diſt. miramur. de re iudica. in cauſis. in antiq.

n ¶ Reuerentiam.] ſupra de officio delega. capitulo ſecũdo. eod. lib.

[Glo. ſeq. quærit. & ſoluit]

o ¶ Obſeruari.] dixi de officialibus quid dices de delegatis ipſorum archiepiſcoporum? Credo quod idem cum eadem ſit ratio: immo multo fortius: quia magis eſt iuriſdictio officialis fauorabilis: cum idem ſit conſiſtorium. ī. de appellat. Romana. 1. reſponſo.

SI canonici.] Sunt quattuor partes ſecundũ Gar. & Io. Mona. & Clericum: Primo ponit ceſſationis formam: Secundo: ibi, Scituri. punit non ſeruãtes illam. Tertio: ibi, Si autem punit illos cõtra quos canonice ceſſatum eſt. Quarto: ibi, Cæterum. improbat quẽdã abuſũ quem facientes puniri decernit. Ioan. Andreæ.

CASVS. Canonici eccleſiæ Pictauẽ. habent ex priuilegio vel conſuetudine, quòd cum aliquis eos offendit, vel occupat res eccleſiæ: poſſunt ceſſare a diuinis: donec ſit eis ſatisfactum: Accidit ꝙ quidam offendit vnum ex canonicis, vel aliquod delictum cõmiſit ꝓpter quod poſsũt ipſi canonici ceſſare a diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipſi obſeruare? Rñdet ꝙ in ſcriptis in inſtrumento publico, vel litteris ſigillatis ſigillo authentico, debent inſerere cauſã ſuæ ceſſationis: & notificare delinquenti, ꝙ ꝓ illã cauſam in

† Not. ꝙ habẽs iuriſdictionẽ ſolo habitu, & ñ actu, nõ põt eã delegare hac rõne reſcripta nõ cõcedunt ſup futuris ꝯtrouerſijs c. ſi. de reſcri. l. aut. ſi a tractus tpis futuri ad indicẽ nõ ſpectat. ī de pcur. auditis. l. nõ quemadmodũ ff. de iudi. Font.

† No. Dõ. ꝙ delegare nõ eſt iuriſdictionis: patet: nã ante appellationẽ regulariter archieps ſ delegare nõ põt, qa iuriſdictionẽ, vt dicit hic gl. & Doc. nõ hẽt: & tñ ſtante cõſuetudine põt. arg. Fõ.

1 Vide ſ. Tho. li. 4. ſen. d. 18. q. 2. Paludẽ ea diſt. q. 1. ar 4. & Ricardũ ead. diſt. art. 3. q. 5.

ſam intendunt ceſſare à diuinis. Quid ſi ipſi non obſeruant iſtam formam? Rñdet ꝙ ipſi punientur: quia non percipient fructus ſuarum præbendarum: & ſi percipiant, tenentur reſtituere: ſatisfacere de iniurijs illi, in odium cuius ceſſabant. Poſtea reprobatur quædam cōſuetudo: quia ſi delinquens nō curabat de ceſſatione, ipſi canonici remouebant imagines à ſuis locis: & ponebāt iter ſpinas vel vrticas: Papa mandat quòd iſta conſuetudo eſt irrationabilis quia eſt dedecus Dei & ſanctorum: Diuini cultus.] Iſta emenda debet applicari, ad augumentū diuini cultus: & nō eſt applicanda epiſcopo. Nota primo, ꝙ canonici de conſuetudine poſſūt inducere ceſſationem à diuinis in eccleſia ſecus ergo de iure communi. Nota ſecundo, quòd parem vim habet in probando inſtrumentum publicum, & litteræ authentico ſigillo ſigillatæ. ad hoc ſupra eod. lib. de elect. vt circa. Dominicus.

pix princi Eo iſti^9 c. nota, ꝙ Papa pōt ſtatuere formā ſuper ſtatutis priuilegijs, conſuetudinibus ſeruādis. Per ꝗ Anch. Fō.

¶ De materia huius c. vide citatos in c. quis ꝗ. ꝯ. ti. & li.

† In quodā manuſcripto ita ꝯſuetudine, ſeu cōceſſione, vel priuilegio Papæ, vel aliàs vēdicant, &c.

CAP. II.

SI ^a † canonici ^b à diuinis ^c ceſſare ^d voluerint, prout in eccleſijs ^e aliquibus ſibi ex conſuetudine ^f †, vel aliàs ^g vendicant: antequam ad ceſſationem huiuſmodi ^h quoquomodo procedant, in inſtrumento ^i publico, vel patentibus litteris ^k ſigillorum † ſuorum, aut alterius ^l authentici munimine roboratis, ceſſationis ipſius cauſam exprimant: & illud ^m vel illas ^n ei, cōtra quem ceſſare intendunt, aſſignent. ¶ Sciturì quòd ſi hoc ^o prætermiſſo ceſſauerint: vel cauſa ^p, quam expreſſerint, non fuerit inuenta ^q canonica: omnia, quæ de quibuſcunque prouētibus illius eccleſiæ ^r, in qua ceſſatum fuerit, ceſſationis tempore perceperint, reſtituēt ^s. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eiſdem, nullo modo percipient ^t, ſed ipſi eccleſiæ cedere, ac nihilominus ei contra ^u quem ceſſ-

† Exponit Anch. ſingulorū. facit l. ad teſtiū. ff. de teſt. l. fi. ff. de albo ſcribē. vide c. ſignificātib. ꝗ. ꝗ app. Fō.

[Prima gloſſa ponit. ſummat.]

a ¶ Si canonici.] Canonici, qui à diuinis ceſſare poſſunt, conſuetudine vel alio iure, ſi ceſſare volunt, cām ſuæ ceſſationis exprimāt in inſtrumēto publico, vel patentibus litteris ſuo vel alio authentico ſigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi contra quem ceſſant. Hoc prætermiſſo, vel expræſſa cauſa nō inuēta legitima, quicquid medio tēpore perceperint ab eccleſia, reſtituant, & quæ percipere debent, non percipiant, & ſatisfaciant de iniurijs, illi contra quē ceſſant. cauſa legitima inuenta, tenetur ille ad intereſſe canonici, & ad certam quantitatem eccleſiæ, ſuperioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur cōſuetudo, qua imagines Sāctorum in dicta ceſſatione ſpinis & vrticis ſupponebantur: Et ſtatuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.]

b ¶ Canonici.] ſæculares: nō enim in regularib. locū habet hæc cōſtitutio ſecundū Guli. quod eſt falſū ^1. infra e. quamuis. in prin. & dic canonici & capitulū: quia pauci hoc non poſſent facere. ſupra de his quæ ſi. à maio par cap quæſiuit.

c ¶ A diuinis.] ſcilicet officijs.

[Gloſſa ſequens reci. per quæſtionem, an ſit interdicta eccleſia.]

d ¶ Ceſſare.] de iſta ceſſatione dicitur ſupra eo irrefragabili. §. ceterū. nec medio tpe dicit̃ talis eccleſia interdicta: ſed ſuſpendūt iſti organa ſua: vnde tali ceſſatione durante, poteſt ibi epiſcopus & alij celebrare ſine irregularitatis pœna ^2. Vt in prædicto § cæterū. quod non eſſet, ſi eſſet interdicta: de cleri. excō mini. poſtulaſtis. de exceſ prælat. tanta, ſm Guli. & Gar. Nec poſſent ipſi canonici ſine epiſcopo eccleſiam interdicere: de his quæ ſi. à maio par. cap. quæſiuit. de iure communi: quia de ſpeciali non loquor. & ſic pōt intelligi. ſupra de appel. dilectis. & vacante ſede de iure cōmuni hoc poſſent. ſupra de hære. ad abolendam. ſupra de maio. & obed. cum olim. infra eo. lib. eo. tit. cap. 1.

e ¶ Eccleſijs.] vt Lugduneñ. Vieñ. Claremonteñ, Atrebateñ & quibuſdam alijs ſecundum Guli. & Gar.

1 Idē Dō. notās ex gl. ꝙ ſimplici vocabulo canonici veniūt ēt regulares, ſi materia hoc patiatur. Fon.

2 Saluo ꝙ habes cle. de ſē. excō. c. 1. Arch. no. de ſent. excō. is q̄ a. tñſo. ꝙ irregularitas contrahit̃, ſi ceſſatio facta erat auctoritate legati epi, & iudicis ꝺlegati. l. A.

f ¶ Ex conſuetudine.] Nota ꝙ conſuetudo iuriſdictionem tribuit, vt 9. q. 3. conqueſtus de foro cōpet. cū contingat. de arbi. dilecti. C. de emanci. l. 1. & fi.

g ¶ Aliàs.] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg ſupra de verb. ſign. ex parte, vel. cōceſſione epiſcopi, ſecundum Guli. vel. conſtitutione ſynodali ſecūdū Clericū, pro quo facit cle. 1. de ſenten. excōmunica. Arch intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

h ¶ Huiuſmodi.] ſ. poſſe à diuinis ceſſare.

i ¶ Inſtrumento publico.] ad idē ſupra eo. lib. de elect. vt circa. & dic vt ibi.

k ¶ Patentibus litteris.] ad idem de tēpo. ordina. c. 1. infra de ſent. excom. cum medicinalis.

[Gl. ſeq duo notat.]

l ¶ Alteri^9.] Nota ex vi relatiui ſigillū capituli authēticū ^3. de hoc de proba. poſt ceſſionem. & plene per modernos de fide inſtru. ca. 2. & in Spec. de inſtru. edi. §. videndum. ver. 10. Item nota ꝙ poteſt quis alieno ſigillo ſignare: ſicut in teſtamēto. C. de teſta. ſi vnus. ad idem 73. diſtin. in nomine. ad hoc ſupra de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archi. ꝙ ad hoc vt ſit cautū in litteris, vel inſtrumentis fiat mentio quomodo alieno ſigillo ſignatum eſt. arg. ff. de ijs quæ in teſta. delen. l. 1. § & ideo. Io. And.

m ¶ Illud.] inſtrumentum publicum.

n ¶ Illas.] ſcilicet, patentes litteras.

o ¶ Hoc prætermiſſo.] ideſt, cauſa non expreſſa in patentibus litteris: vel inſtrumento publico. & aſſignatione non facta.

p ¶ Cauſa.] quæ manifeſta, ideſt, notoria & rationabilis debet eſſe. ſ eo. irrefragabili. §. cæterum. Et ſuper ea debet interuenire tractatus, & ſeruari forma decre. infra. eo quamuis. non enim pro penſione ſubtracta. vel minima offenſa fiet ceſſatio: ſed propter grauem iniuriā, puta fiunt ſtatuta contra libertatē ^4: vel ponūtur talliæ vel collectæ clericis: detinetur clericus vel canonicus per ſæcularem balliuum: vel his ſimilia.

ADDITIO. Dici Archid. hæc diſcernēda arbitrio boni viri, ideſt, iudicis. ff. verb. oblig. continuus §. cū ita. ſupra in anti. de offi. de leg. de cauſis. Ioan. And.

q ¶ Inuenta.] per ſuperiorem. infra c. quamuis. ſ. per Papam.

r ¶ Illius eccleſiæ.] ſic ſupra eo. lib. de elec. cupiētes. §. cæterum & ſupra eo tit. ſi compromiſſarius. in fi. & nota pœnas reſtringendas.

[Glo ſeq. tractat quo iure agatur.]

s ¶ Reſtituent.] condictione ex iſta decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur cōdictio ex lege. ff. de condi. ex leg. l. vna. ſic eſt & ſimiliter in canone. [vt no. ſupra de ſepul. cū liberū in gloſſa 2.] licet ſecundum canones non intentetur actio. ſupra de iud. dilecti. Gar.

t ¶ Percipient.] alias participent; quia cum contra eos datur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad ſoluendum. ff. de ſuperfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de regu. iur. inuitus. §. cui damus. infra de regu. iur. qui ad agendum.

u ¶ Et contra quē.] epiſcopo vel alteri cuicunque

3 Io. Mo. fatet̃ hoc ꝯ ſe. ff. de ꝓcura. ſi ꝓcuratorē. nō ꝓ ſe C. de lib. l. cū ꝓcū Io. And.

4 Quæ ſtatuta ſint ꝯ libertatē eccleſiæ, vide in c. fi. de immu. eccle. li. 6 de ſēt. excō. cap. grauē. Fō.

Cōdictio ex lege quā datur.

ſauerant, de damnis a & iniurijs ſati-facere tenebũtur b. ¶ Si autem cauſa eadem canonica c fuerit iudicata, is, qui occaſioné d ceſſationi dederat, ad omne intereſſe dictis canonicis, & eccleſiæ, cui debitum officium eius eſt culpa ſubtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentũ conuertendam, ſuperioris arbitrio e condemnetur. ¶ Cæterum deteſtabilem abuſum horrendæ indeuotionis f illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque ſanctorũ imagines, ſeu ſtatuas irreuerenti auſu tractantes, eas in aggrauationem ceſſationis huiuſmodi proſternũt in terram g, & vrticis ſpiniſque ſupponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero diſtrictius prohibemus: Statuentes, vt in eos q cõtra fecerint, vltrix h procedat dura ſententia quæ delinquẽtes ſic puniat grauiter, quòd alios à ſimiliũ pſumptione cõpeſcat i

¶ Idem.

¶ Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur oſtendere infra tempus competens ſuperioris arbitrio ſtatuendũ, diſpenſationes: quas ſi non oſtenderint, perinde procedatur ac ſi nullas haberent: Et ſi oſtenderint, & ſufficientes, non amplius moleſtentur: prouiſo ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarũ: Si autem dubitetur de diſpenſatione, ad ſedem Apoſtolicam recurratur: Talibus plura ſimilia beneficia obtinẽtibus, aliud non conferatur beneficium, niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficiẽti: & tunc ita demum confertur ſi per diſpenſationem poſſunt illud cum alijs retinere: vel ſi prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan And.

CAP. III.

ORDINARIO † I.O-

[Glo. ſeq. tractat tria, primo de taxatione: ſecundo ... tertio quomodo de ſuper iniuria iuretur.]

a ¶ Damnis & iniurijs.] & hæc ſuperioris taxabunt arbitrio, vt in caſu ſeq ad hoc ĩ. quod met. cau. ſu p eo. C. vnde vi. l. ſi qũ. Et nota q petitio damnorum, ſu p diminutione patrimonij cõpetit. ff. de dam. infe. damnum. §. 1. Inſti. eo. tit. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vindictam ff. de iniur. l. prætor §. 1. & ideo vna non impedit aliam. ff. de condi. fur. ſi pro fur. §. cum furti. ſicut & aliud expenſæ, & aliud damna. ĩ. de iniur. in noſtra. & dicit lex, q tutor dẽt reſarcire dãnũ pupillo, ſi ceſſauerit in diſtractione rerũ, q tpe perẽt. ff. de admi tu. l. tutor qui repertoriũ §. ſi tutor vel ſi ceſſauerit adminiſtrare. eod. tit q dã decedẽs in fi. Dico aũt ſm Guli q ille ẽ quẽ ceſſarum eſt, iniuriã æſtimabit hoc modo: potius voluiſſem centũ pdidiſſe dc meo, q hanc iniuriam pati: ſed potter taxabit iudex, ne ille in infinitum iuret. ff de iniur. l. conſtitutionibus. §. 1. Inſti. eo. tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur §. 1. ver in hac autem.

b ¶ Tenebũtur.] in tribus ergo puniunt primo in perceptorũ reſtitutione: ſecundo quia quod eis debetur. non percipient: tertio in damnorum & expenſarum refectione: cum enim non ſeruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præben. cum ſecundum. Item punientur per Papam. & quanta pęna arbitraria. infra. eo. quamuis.

c ¶ Canonica.] & vera ſupple, & ſic in exhæredatione pater qui vult filium exhæredare, debet cãm legitimã inſerere in teſtamento: & illa cauſa pronunciati debet eſſe vera, vt exhæredatio ſit efficax in Auth. vt cum de appel. co. § aliud. coll 8. ſic & in appellatione ante ſententiam interpoſitam. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab eo. autem. in fi & ĩ. de appell. vt debitus.

d ¶ Occaſionem.] nota arg. q qui occaſionẽ præbet interdicto ciuitatis vel alicuius caſtri. teneẽ ad reſtitutionem damnorum, quæ eccleſiæ, & religioſi, & hoſpitalia illius loci occaſioni interdicti in eleemoſynis & oblationibus paſſa ſunt: quia qui occaſionem damni, &c. de iniu cap vlt.

ADDITIO. ſm Guli. qui dicit ſe hoc induxiſſe in ciuitatibus Romandiolę & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit ſe de facto vidiſſe. Ioan And.

e ¶ Arbitrio.] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuerſionem.

ADDITIO. ſecundum Guli. Idem Archid. & I. A.

f ¶ Indeuotionis.] nam imagines pp reuerentiã illorum quos imago figurat 1, adorare debemus: quod enim facit ſcriptura legentibus, hoc pictura cernentibus idiotis, vt de conſe. diſt. 3. perlatum: ita tamen adorare debemus, ne duliam 2 in latriam conuertamus. de hoc de conſecra. diſt. 3 venerabiles.

ADDITIO. Dulia eſt cultus vel ſeruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel ſeruitus quæ debetur Deo. dabat Gar. hunc verſum,

Latria fit Domino: debetur dulia ſeruo. Ioan. And.

g ¶ In terram.] nã nec ſignum Saluatoris in ſolo, aut ſilice, vel marmoribus humi poſitis ſculpere vel pingere licet. C. nemini lic. ſig. ſal. l. vna.

[Glo. ſeq. quærit, reſpõdet dupliciter: & quælibet in duas ſubdiuiditur.]

h ¶ Vltrix.] hoc eſt verbum in C. de his qui ad ſta. confu. l. 1. in fin. Sed quæ erit pœna 3? videtur q temporalis, vt ſcilicet, in vincula publica mittantur. ff. de pœn. capitalium §. ad ſtatuas. vel q moriantur, vt not. C. nemi. lic. ſig ſal. l. vna. Sed dic qđ ſpiritualiter punientur: quia niſi pęniteant & ſatisfaciant, loci ſui dignitate & honore priuandi ſunt. 26 q. 5. quicunque. in prin.

i ¶ Compeſcat.] pęna enim vnius, metus eſt alterius vt C. ad l. Iul. repe l 1.

ORdinarij.] Licet Gar. diuidat in ſex partes, & Boatinus in nouẽ: Tu dic q duæ ſunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa conferenda: ibi, In conferendis. Iterũ prima tria facit, prouidet circa præceptum diſpenſationis exhibendæ: & ponit pęnam non exhibentis: ſecunda ibi, Cæterum cum exhibetur diſtinguit an ſit euidenter ſufficiens, an dubitetur ſecundum membrum ibi, Si vero. Secũda principalis facit duo: primo prohibet, ſecundo decernit.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. q principaliter propter Theutonicos & Hiſpanos emanauit hæc cõſtitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.

CASVS. Quidam Titius clericus poſſidet ſeu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas eccleſias parochiales: vtrum diœceſanus loci poſſit eum cogere, vt oſtẽdat quo iure teneat illa beneficia? videtur q non: quia non poteſt cogi dicere

vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 1. de offi. deleg de cauſis. in ant.

ADDITIO. Alleg. Guli. C. de colo. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi. multa. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Ioan. And.

Damni & Iniuriæ petitio diuerſa eſt.

Libellus in actione iniuriarũ qualiter debeat concipi.

1 Vide concilium Nicænũ 2. actiõe 3. & cõcilium Tridẽt. ſeſſio. 25. tit. de inuocatione, veneratione, & reliquijs ſanctorũ & ſacris imaginibus.

2 Vide beatum Thomã. 2. 2. q. 24. arti. 1. ad primum argũ. & q. 103. ar. 3. & magiſtrum & theologos li. 3. ſent. diſt 9. vbi plene de materia huius gl.

3 Vide Brunũ de imaginibus. c. 20. Ioannẽ de Anania & alios in c. 1. extra de maledicis.

† Hoc decretu expreſſe innouat. & cõfirmat ſacrũ concilium Trident. ſeſſio. 7. de reformat cap. 5.

titulō ſuæ poſſeſſionis.l.cogi. C.de peti.hære.hoc tñ non obſtante dicit Papa, ꝙ ordinarius loci poteſt eū cogere ad oſtēdendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obſtat l. cogi alleg. quia illa loquitur de rebus cōibus, in quibus non vertitur periculum animæ: ſed hic vertitur periculum animæ. ideo ordinarius poteſt cogere talem ad oſtendendum ſuam diſpēſationem. Sed quid ſi diœceſanus ipſi ſtatuit certum tempus ad exibendum diſpenſationem: infra illud tempus non exhibuit, nec habuit impedimentū: nunquid epiſcopus poterit illa beneficia, vt vacantia cōferre? Rñdet ꝙ lapſo illo termino poterit epiſcopus conferre, ac ſi non haberet diſpenſationem. Sed ponamus ꝙ iſte infra tempus exhibuit diſpenſationem q̄ iſ, quid debet facere epiſcopus? Rñdet, ꝙ ipſe debet illum dimittere in quiete. Sed quid ſi non apparet ꝙ iſte ſit ſufficiens, ſed eſt dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, propter aliqua verba ambigua poſita in diſpenſatione: an illa verba faciant diſpenſationē ſubreptitiam? Rñdet ꝙ epiſcopus debet referre Papæ, vt ipſe interpretetur illa verba: Or ſanctiſſime Pater, habemus in cap. dudū 2. de elect. in antiq. ꝙ qui obtinet plura beneficia incompatibilia ſine diſpenſatione eſt incapax quorumcunque beneficiorum: Ponamus ꝙ vacat beneficiū ſpectans ad collationem epi Pictauēſ. qui epiſcopus affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, tamen diſpenſato ad tria beneficia: vtrum debeat ei conferre? Rñdet ꝙ nō: niſi eps prius videat ſuam diſpēſationē validā: videlicet, vtrū Titius ſit capax alterius bñficij. Sed quid ſi apparuit epo de diſpenſatione legitima? poterit ei illud beneficiū cōferre, vt ſi videat ꝙ erat diſpenſatus ſolū modo ad tria beneficia: nō poterit ei cōferre niſi tria beneficia, niſi in diſpenſatione ſua dicaſ, ꝙ loco illius vel illorū poſſet vnū dimittere, & aliud acceptare: Nota primo, ꝙ eps pōt cogere ſubditos ad oſtēdēdum quo iure ipſi teneāt plura bñficia incōpatibilia, cum ius cōe eis reſiſtat: & hic eſt caſus ſpecialis ꝯ l.cogi.C.de peri.hæredi. Ratio ſpecialitatis eſt fauor animarū. Nota inſuper modū quem debet obſeruare eps, qñ vult cogere aliquē habentem plura beneficia: qa debet ei præfigere terminū ad oſtendendum diſpenſationem ad plura beneficia obtinenda. Nota inſuper ꝙ eius eſt interpretari, cuius eſt condere. Nota ꝙ beneficiū tertium non debet alicui conferri, licet ſit diſpenſatus ad tria beneficia: niſi collatori primo conſtet, ꝙ licite duo prima obtinet. Sed vtrū ſit correctū ca. de multa. de præben. in ant. Dicit gloſſa ꝙ ſic: qa ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium: & collatio ſecundi beneficij valet.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Ordinarij locorum.] ſtatuit Papa. quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur oſtendere infra tempus competens ſuperioris arbitrio ſtatuendum. diſpenſationes: quas ſi nō oſtenderint, perinde procedatur ac ſi nullas haberent: Et ſi oſtenderint, & ſufficientes, non amplius moleſtentur: prouiſo, ne in prædictis beneficiis cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de diſpenſatione ad ſedem Apoſtolicam recurratur: Talibus plura ſimilia beneficia obtinētibus, aliud nō conferatur beneficiū, niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficienti: & tunc ita demum cōferaſ, ſi per diſpenſationem poſſunt illud cū alijs retinere: vel ſi priori renunciauerint: aliter collatio facta. nō teneat. Hoc dicit.

{Glo.ſeq. recitetur per q. de quib. ordinarijs loquatur: & duas opi ponit.}

a ¶ Locorū.] ꝑ hoc ꝙ dicit, ordinarij locorū: vr tñ ſ de epis itelligere, ad hoc 11 q.1. de perſona. tñ dic ſm Gui. & Gar. ꝙ etiam hāc cōpulſionē facere poſſunt quicunque inferiores, qui habent inſtitutionem. 63 diſt. ſi in plebib. de offi. deleg. ſuper eo. de inſti. cum veniſſent. & deſtitutionem de ꝑben. referente. ipſi n. ordinarij ſunt. de of. ordina. in ant cum ab eccleſiarum. & ꝑbatur ī. eo. § in conferrendis.

corum ^a ſubditos ſuos plures ^b dignitates, vel eccleſias, quibus animarum ^c cura imminet, obtinētes: ſeu perſonatum ^d, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimilis ^e eſt annexa, diſtricte compellant diſpenſationes ^f, auctoritate quarum huiuſmodi eccleſias, perſonatus, ſeu dignitates canonice tenere ſe aſſerunt, infra tempus pro facti qualitate ^g ipſorum ordinariorum ^h moderandum arbitrio, exhibere.

¶ Quòd ſi forte iuſto ^i impedimento ceſſante, nullam ^k diſpenſationem in-

b ¶ Plures.] hæc pluralitas, quia canonibus inimica, vt ī. de clericis non reſidentibus. quia nonnulli. 21. q. 1. per totū ideo odioſa & reſtringenda. ff. de liberis & poſth. cum quidam, & ī. de reg. iuris. odia. & ī. de præbendis non poteſt.

{Glo. ſeq reci. per quæſtionē: quid de non curatis.}

c ¶ Animarum cura.] licet ſpecialiter hic dicat de his: idē 1 in alijs: cum enim pluralitas 2 ſit reprobata in beneficijs: de iure cōi poteſt etiam in minoribus ordinarijs id petere. ī. de ꝓcu. ex inſinuatione. niſi eſſent beneficia. quæ ſimul de iure teneri poſſent: quod non dic vt ī. eo. lib. de reſcrip gratia.

d ¶ Perſonatum.] ergo idem iudicium de perſonatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. ī. de elect. dudum 2. ſed non per omnia, vt ſ. de æta. & quali cap. 1.

e ¶ Cura ſimilis.] animarum ſcilicet.

[Glo. ſeq. rationem reddit: & obiectionem ſoluit.]

f ¶ Diſpenſationes.] in quibus velut ambitioſis ſtricta fieri debet interpretatio. vt ī. de electiōn. dudū 2 §. inſuper. ī de filijs presbyterorū. cap. 1. & ī de præb. non poteſt. Nec obſtat ꝙ beneficium principis, &c de verb. ſignifi. olim. quia ambitio & odiū hoc inducūt. de conſanguinitate & affinitate. ꝙ dilectio. de ꝑbendis cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odio ſu intelligitur. ī de præben quamuis 1.

g ¶ Qualitate.] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. ī. de appel. cū ſit. ſi ergo diceſ habere diſpenſationē in remotis partibus. maius tēpus ei dabitur, quam ſi in ꝓpinqua habeat. ff. de edē. l. ſpatium.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, & opi. ponit.]

h ¶ Ordinariorum.] ad quos ſpectat animarum ꝓuidere ſaluti. ī eo. §. prouideat. Quid ſi talia beneficia in diuerſis epiſcopatibus obtinet? Quilibet ordinarius in cuius diœceſi beneficium obtinet, ipſum cōpellere poterit ad hanc exhibitionem. 9. q. 3. cap. 2. Ad hoc ī. eo lib. de tempo ordi. cum nullus. Quidam dicūt ꝙ ordinarius qui præuenit in compulſione exhibitionis, ſeruabit quod hic dicitur: & poſtea alter epiſcopus (in cuius diœceſi habet ſimile beneficium) quaſi ſit præuentus ab illo, non poterit eū ad hoc cogere. arg. ſ. de foro competen. propoſuiſti. ff. de iuriſd. om. iud. cū quædam. ſed primum verius ſecundum Guli. & ꝓbat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ Iuſto impedimento.] illud excuſat ne tēpus currat. ī de elect. ne pro defectu. & ca. quàm ſit. § ſi. & c. commiſſa. §. 1 {de elect. eo lib.}

K ¶ Nullam.] vel minus ſufficientem. arg. de pœn. diſ. 1 ſcindite. de tranſla inter. corporalia. ver. ſed neque. cū concor. ff. quod cuiuſque vniuer l. 1. & ideo bene ſequitur, cæterum.

† Nota quaſi poſſeſſionem nō ſufficere in ijs, q̄ ſine priuilegio vel diſpēſatione obtineri nō poſſūt vbi agiſ ꝯ ſuperiorē, vel parē. Dec. in l. ſi. C. de fide inſtr. ſed inter tertios intereſſe ꝑtendētes ſufficit quaſi poſſeſſio.

1 Ad id ꝙ loquiſ in gloſſa ad alia dicta illi' c. Io. And.

2 Vide cōciliū Trident. ſeſſio. 7. de forma c. 4. & ſeſſio 24. de reformat. c. 17.

a ¶ Tem-

ſra idem † tempus a contigerit exhiberi b : eccleſiæ beneficia, perſonatus, ſeu dignitates, quæ ſine diſpenſatione aliqua eo ipſo c illicite detineri conſtabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere d perſonis idoneis conferantur, ¶ Cęterum ſi diſpenſatio exhibita ſufficiens euidenter e appareat: exhibens nequaquam in beneficijs huiuſmodi, quæ canonice obtinet, moleſtetur f. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura g in eiſdem eccleſijs, perſonatibus, ſeu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipſa debitis obſequijs defraudentur.

¶ Si vero de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur h : ſuper hoc erit ad ſedem Apoſtolicam recurrendum: cuius eſt æſtimare i quem modum ſui k beneficij eſſe velit l.

¶ In conferendis m inſuper perſonatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habentibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obſeruent: vt perſonatum, dignitatem, vel aliud † beneficium ſimilem curam habens animarũ †, alicui plura ſimilia obtinenti non ante conferre præſumant, quàm eius ſuper obtentis diſpenſatio euidenter ſufficiens oſtendatur n. Qua etiam oſtenſa, ita demum ad collationem procedi volumus, ſi appareat per eandem, quòd is, cui eſt collatio facienda, huiuſmodi perſonatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel ſi ea o, quæ ſic obtinet, libere ac ſponte reſignet. Aliter p autem de perſonatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus q facta collatio nullius r penitus ſit momenti.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Præcipit Papa, ne prælati ſubditis interdicant, ne ſtatum eccleſiarum & perſonarum ſuperioribus inquirentibus manifeſtent: nec eos ad id celandum iuramentis, promiſſionibus, obligationibus, aut alijs pœnis aſtringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & ſententias, uel pœnas non ligare: & præſumptores præcipit pœna condigna à ſuperioribus eiſdem puniri. Ioan. And.

a ¶ Tempus] ab ordinario moderatum.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

b ¶ Exhiberi.] ſed cõtra nemo compellitur dicere titulũ poſſeſſionis ſuæ. C. de pet. hære l. cogi. 2. q. 5. §. 1. ad hoc dicas 1, ꝙ in his, quæ poſſunt de iure cõi poſſideri, verũ eſt illud: ſed in alijs ſecus, vt hic de præb. c. de multa. transfertur ergo ꝑ hoc onus probãdi in eum, vt hic. ſm de deci. dudum. de procu. ex inſinuatione. vbi de hoc. & 10. diſt. contra morē & dixi de hoc inf. de reg. iur c. 1.

c ¶ Epiſcopo.] ꝙ non oſtendit in termino: litteræ. n. quæ nõ apparent, non ſunt. ff. d cõhen. emp. l. in lege. & l. Rutilia Polla de conſe. diſt. 1. ſolē. nitates.

d ¶ Libere.] ideſt, nõ obſtante ꝯdictione tenentis illud. Credo tñ ꝙ ſi p̄nenitet ipſe clericus epiſcopum, vel eũ ad quē pertinet collatio, diſpenſationē oſtendēdo, ꝙ ep̄s poſtea cõferre nõ poſſet: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius eſſe debet in iure acquiſito, per decre. inf de præben. ſi tibi aſſenti.

e ¶ Euidenter.] ideſt, manifeſte. ſ. eo. li de elect. ſi forte, & j. de verb. ſignifi. conſtitutionem, ſi aũt eſſet dubium, fiet qđ dicit̄ in ver. ſi vero.

f ¶ Moleſtetur.] ne locum habeat pœna temeritatis vel calũniæ. ff de iud. eum quem. de calum. cap. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

g ¶ Cura.] ad hoc eius ſpectat officiũ. 10. q. 1. regenda. ſ. eo. irrefragabili. ſup. de elect. dudũ 2. prope prin. & concord. ſup. eo. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. ſup. de appela. peruenit 2. Et dicit in addi. ꝙ licet ordinarius in principali poteſtatem non habeat propter diſpenſationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obſequio eccleſiæ, poteſtatem habet: quia diſpenſatio ſemper datur vel dari intelligitur, ſecundum iſtas duas modificationes: & ſic ſoluitur contrarium de reg. acceſſorium. inf. de reg. iur. Ioan. And.

h ¶ Dubitetur.] probabiliter. de reſcrip. eum contingat. prope fin. de appel. conſuluit. inf. de ſent. excommu. ſacro.

i ¶ Æſtimare.] ſ. de iud. cũ veniſſent. eius enim eſt interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericum 3 §. ex his. de ſenten. excommu. inter alia. C. de leg. l. vlt.

K ¶ Sui bñficij.] nota ſolũ Papam diſpēſare in pluribus curatis: Pro ijs quæ not. ſ. de præben. de multa.

l ¶ Velit.] ſumpta fuerunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fin.

m ¶ In cõferendis.] dixit de pluralitate beneficiorũ, q̄ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

n ¶ Oſtendat.] quaſi propter iuris tranſgreſſionem ſit inhabilis ad beneficiũ obtinendum, ſupra de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et ſ. de elect. dudũ 2. Et de hoc in Spe. de legato §. nunc videndum. ver. ſed nunquid habens. & an epiſcopus cũ tali diſpenſet: ibi in verſi. ſeq. Ioan. And.

o ¶ Ea quæ.] nota ꝙ in plurali dicit; ea q̄; tenetur ergo omnia habita renunciare, ſi vult de nouo aliud obtinere: nec vnum poteſt in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria q̄ diſpēſatiue habebat retinere, modo non poteſt de nouo habere niſi vnum: niſi aliud dicat in diſpenſatione: & eſt rõ: qa odioſæ ſunt tales diſpēſationes, vt dixi, probat expreſſe hoc hodie j. de præb nõ poteſt. 1. reſponſo. Io. And.

p ¶ Aliter.] ideſt, diſpenſatione non obtenta: el obtenta ſi primo nõ renunciat habitis: cum non extendatur diſpēſatio ad tot beneficia.

q ¶ Talibus.] ideſt, habentib plura bñficia cum cura: vel dignitates, vel perſonatus: vel alterum cum alio.

r ¶ Nullus.] eſt ne reuocata decr de multa 4. vbi dicitur, quod primum ſimile vacat ipſo iure: ſed tenet ſecundi collatio, hic dr̄ quòd non tenet poſterius collatio: quia promptum eſt iura iuribus concordare, & expediens. ſupra eo. li. de elec. cum expediat. Dic ſecundum Gar. quod decre. de multa, loquitur in eo, qui vnum tantum beneficium obtinebat, quod erat de iure cõi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius commune: & qui non eſt habilis ad aliud obtinendum: niſi diſpenſationem habeat cũ ſit tráſgreſſor canonum, vt prædixi. adde in Clemen. de prȩben. ſi plures, & quod ibi not. in gl ſi intelligas. Ion. And.

[Marginal notes, left edge, cut off:] † Sc..um Gar. & ...zan. idē ...o. Mon. ...Archi. — † Not. ...Domi. v- ...i lex ip- ...o facto ...cenā im ...onit, ſuf ...icere ad ...cenā, ⁊ ...udex ter ...minū p̄ſi ...at ad ſe ...efendem ...ū: qui ... nõ ſe de- ...endat: ab ...j; oī alia ...nia pęna ...ncurrit, ...ð facit ...d nota. ...n c. cum ...m. j. de ...ate. Fõ. — † al. ita: p ...uideat tñ ...ordinari ...aliter, de ...nimarũ ...Cura, &c. — † al. ali- ...quod.

† Dictio, animarũ, deeſt in manuſcriptis aliquot.

Diſpēſat° ad duo, non põt vnũ vel ambo cũ alio vel alijs ꝑmutare.

z Vide Cōciliũ Trident. ſeſ. 7. ð reforma cap 4. vbi fit mētio cap. de multa.

Quia plerique.] Primo inhibet: Secundo decernit ibi: Decernentes. Tertio præſumptores puniri p̄cipit: ibi, Præſumptores. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen ſciens ꝙ Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione moꝝ, vocauit ſubditos ſuos, qui ei iurauerunt nõ reualere ſua crimina: vel ſead hoc aſtrinxerũt ſub certis pœnis: vel eps illos excõicauit caſu quo aliqua crimina reuelent: vtrũ valeãt iſta? Rñdet ꝙ non: immo excõicatio eſt nulla ipſo iure: & ſi ſubditi ſoluere promiſerunt aliquas pœnas, pęnę nõ poſſũt ab eis exigi; vel ſi iurauerunt nõ dicere aliquid, & poſtea dicant, nõ pp hoc ſunt periuri. Nota primo, ꝙ iura debẽt adaptari ad id ꝙ ſæpius fit. vide ĩ de deſpon. impub. litteras. Nota ſecundo, argu. ꝙ appellatione eccleſiæ nõ cõprehẽditur monaſterium: de quo aliqd in glo. Dominicus.

† In antiquis codicibus ita, non ſine multæ temeritatis, &c.

(Prima gloſſa ſummat, & dicit vnde ſumpta.)

a ¶ Quia.] præcepit Papa, ne prælati ſubditis interdicant, ne ſtatũ eccleſiarum & perſonarũ ſuperioribus inquirentib. manifeſtent: nec eos ad id celandum iuramẽtis, promiſſionibus, obligationibus aliis, aut pœnis aſtringãt: Decernit autem ꝙ ſi factum fuerit irritũ & inane: & ſententias, iuramenta, promiſſiones, vel pœnas non ligare: & præſumptores præcepit pœna condigna à ſuperioribus eiſdẽ puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans: & incipiebat, ad audientiam noſtram.

† Vide Bart. in l. Seius & Augerius ff. adl. Fal eid. & ca. veniẽte. de iureiuran. & l. ſeq. & ibi Bar. ff. de aqua plu. arcẽ.

ADDITIO. De qua faciebat mentionem Guil. in Spec. de inquiſitionibus §. nunc tractemus. ſub ver. quid ſi ante. Illa tamen loquebatur ſolum in religioſis, hæc vero latius. Ioan. And.

† In antiquis exẽplarib. ita & obligationib. aliis. atq; pœnis nihilominus, &c.

(Gloſſæ omnes ſequentes ſunt textuales.)

b ¶ Plerique.] vt potes videre ſup. de accuſa. olim.

c ¶ Audacia.] ad hoc ĩ de verb. ſign. conſtitutionem, 2. reſpõſo & eſt audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale eſt. 11 q. 3 quiſquis. de cri fal. c 1

d ¶ Interdicunt.] hoc ipſo ſe reddebãt ſuſpectos ĩ. de teſti. cõſtitutis 2. & ſe oſtendit iniquam cãm fouere, vt ibi, & ĩ. de teſti. cogen. peruenit & C de poſtula. pro vidẽdum. & 2 q 7 §. verum. ver. ſi quis autem.

e ¶ Superioribus.] pone gradus in archipresbytero circa eũm, epõ circa archiepiſcopum, & ſic de ſingulis.

f ¶ Inquiſitoribus.] qui non poſſunt aliis committere vices ſuas. ſup. de offi. delegt. c. vlt. ſup. eo. lib.

g ¶ Corrigendum.] cum. na. Ioan. And.

CAP. IIII.

Qvia [a] plerique [b] prælati non † ſine multa temeritatis audacia ſuis [c] ſubditis aliquando interdicunt [d], ne ipſorum ſuperioribus [e], aut Apoſtolicæ ſedis legatis, vel inquiſitoribus [f] ad inquirendum, corrigendum [g], & reformandum [h] in eorum eccleſiis [i], monaſteriis, ſiue locis, a ſede deputatis eadem, vel aliis quibuſcunque perſonis [k], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, ſtatum [l] eccleſiarum, monaſteriorum, ſeu locorum ſuorũ, perſonarum & rerum ipſorum inſinuent, vel exponant: in ipſos (ſi ſecus egerint) excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias proferentes: eoſque ad hoc celandum iuramentis †, promiſſionibus, & † obligationibus, aliiſque pœnis nihilominus aſtringentes. ¶ Nos huic malitiæ [m] (ne tali prætextu in eccleſiis, monaſteriis, & litis eiſdẽ inquiſitio, correctio, ſeu reformatio, cum faciendæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta [n]; & eorum quodlibet attentari de certo diſtinctiꝰ inhibemus [o]: Decernentes auctoritate Apoſtolica, quicquid contra præſentem inhibitionem attentatum extiterit nullius penitus exiſtere firmitatis: nec quemquam ſententiis [p], iuramentis, promiſſionibus, obligationibus, vel pœnis huiuſmodi obligari quomodolibet, vel aſtringi [q]. ¶ Præſumptores [r] autem eoſdem (ne ipſorum temeritas quoquo modo tranſeat impunita [s]) a ſuperioribus, vel legatis, ſeu inquiſitoribus memoratis, animaduerſione condigna [t] præcipimus [u] caſtigari.

¶ Idem.

¶ Iuriſdictio archiepiſcopo attributa in vna diœceſi, ſibi in aliis non prodeſt. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

VT † LITIGAN

h ¶ Reformandum.] mores. Ioan. And.

i ¶ Eccleſiis.] quarum appellatione monaſteria cõprehenduntur. 54. di. c abbati. §. hac autem auctoritate.

Eccleſiæ appellatione venit monaſterium.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi ſup. eo. lib. de ſuppl. negli. præla. grandi. in glo. not. Ioan And.

k ¶ Perſonis.] puta familiarib. ipſorum ſuperiorum legatorum, vel inquiſitorum.

l ¶ Statum.] ad q̃ tales tenent habita diſtinctione im duplicem formam iuramenti: de qua vel q̃bus habes ſup. de accu. cum dilecti.

m ¶ Malitiæ.] ſim. ĩ. eo. li. de offic. deleg. ſtatuimus 2. Io. And.

n ¶ Prædicta.] interdictum, pœnales ſententias, iuramẽta & pmiſſiones, vel obligationes alias.

o ¶ Inhibemus.] ſimile eſt ꝙ dicit lex, quod dña accuſata de adulterio nõ põt manumittere ſeruos ſuos: & hoc ideo, vt per ipſos veritas inquiri poſſit. ff. qui & à qui. ma. li. non fi. l. proſpexit.

p ¶ Sententiis.] dico hunc caſum ſpecialem, in quo nõ tenet ſententia excõicationis ipſo iure, & addẽdum ad alios, q recitari ſolent. ĩ. de ſentẽ. excom. p tuas. & dicam inf. eo. li. & eo. tit. præſenti.

q ¶ Aſtringi.] ſi non tenuit pricipale nec acceſſorium ĩ. de. reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concordã. & merito hoc ligare nõ dẽt: ad hoc vt poſſit veritas reuelari. & cõcor. ad hoc ĩ de teſti. cogen. c. vlt. 1 expedit. n. peccata nocentium eſſe nota. ff. de iniur. eum qui. §. 1.

† Vide nouiſſime ſancita ĩ concilio Tridẽ. ſeſſio 24. de reformatio. c. 20.

r ¶ Præſumptores.] ipſos prælatos.

ſ ¶ Impunita.] quod eſſe non debet ſupra eo. tit. ſi canonici. in fin.

ADDITIO. ff. de fideiuſ. l. ſi à reo. ad fin. C. de pœ. l. ſi operis. Ioan. And.

t ¶ Condigna.] intelligamus arbitraria ex quo certa non exprimitur ſup. in antiq. de offic. dele. de cauſis. ff. de iur. delib. l. 1. & dixi ſup. eo ſi canonici. in fin.

† Et ĩ. de reg. iur. nõ eſt obligatorium. ſup de ſimo. nemo. Io. Mona.

u ¶ Præcipimus.] & ſi ipſe prælatus nõ facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperat, ceſſe eſt fieri. 14. q. 1 quod præcipitur. de verb. ſign. in his, & ſunt culpæ. &c. 28. di. ſ. quia ſunt.

ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, ſicut & iudicis Remittit Arch. de app. cum ſpeciali. ver. ſciẽtque Ioan. And.

VT litigantes.] Archiepiſcopus cauſas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinẽtium in propria diœceſi, vel vnde ad eum deuoluunt cognoſcere vel committere debet; niſi aliud habeat conſue-

conſuetudo hoc dicit. Tale facit: Primo ponit cōſtitutionis cauſam: ſecūdo cōſtitutionem: ibi, Statuimus Tertio exceptionem: ibi Niſi.

C A S V S. Tu & ego litigabamus corā epō Pictaneñ. qui ꝫ te tulit ſententiam diffinitiuā, à qua appellaui ſi ad archiepiſcopū Burdegalenſem: archieps vult cauſam iſtam appellationis examinare in diœceſi Xāctonieñ. an poſſit? videt ꝙ nō: ſed dēt cognoſcere ꝑ ſe, vel ꝑ aliū in ſua diœceſi particulari: vel in diœceſi illius iudicis a quo fuit appellatū: & illud verū niſi aliud haberet cōſuetudo: nā cōſuetudine poteſt induci, vt alibi poſſet cognoſcere vel cōmittere cauſas appellationis Nota primo, ꝙ proprie dicitur ſuū, qđ eſt ſuum ratione iuriſdictionis tm̄ quam habet in loco. gloſ. ī in antiq. de poſtula. præla. cap. 1. Nota ſecundo, caſus in quib. archieps poteſt locare ſedem: & de cauſa cognoſcere in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum Dominicus.

tes [a] releuentur à laboribus & expenſis [b]: Statuimus [c], ne archiepiſcopus cauſas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico [d] deferuntur ad ipſum, alibi quā in ſua propria ciuitate vel diœceſi, [e] aut in eis, in quibus appellatum [f] extitit, vel cauſæ ipſæ conſiſtere dignoſcuntur [g], audiat, vel etiam audiendas committat [h] Niſi ſibi aliud de conſuetudine [i] † competat in hac parte [k].

¶ Idem.

¶ Si epiſcopus cum poteſt, ſuā diœceſim viſitat per alium, habet illi in neceſſarijs prouidere: viſitati autem in victualibus proui debunt ipſi vicario viſitanti, & non epiſcopo: hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VI.

SI † EPISCO

{Prima gloſſa dicit quid declaret.}

a ¶ Vt litigantes.] emanauit hæc decretalis ad declarationem illius verſ. ſ. eod. cap. 1. verſ. Nec pro eo, & cætera, ibi dicebatur in genere, ſuffraganeorū ſuorū, & de quib nō dicebatur: & eorum q̄ ibi not. Hoſtiēſis

A D D I T I O. Quod hic dicitur, fuerat olim hic diſputatum: & ſic terminatum per dn̄m Altegradum de Lendenaria, demum epiſcopum Vincentiu vltra iura quæ primo alleg. gloſſ. inducebat. 9. q. 3. nullus & c. con queſtus. ſupra eo. tit. in ant. duo ſimul per quæ paret metropolitanum non plus poſſe in diœceſib. ſuffraganeorum, quàm aliū epiſcopum: niſi inquātum inuenitur conceſſum: ſed epiſcopus non poſſet. 6. q. 3. ſcriptum. 13 q. 1 cap. 1. 16 q. 5. cap. 1. ergo nec metropolitanus Inducebat etiam decret. Romana ꝫ. de foro competen. Ioan. And.

{Glo ſeq. quærit & ſoluit.}

b ¶ Expenſis] ad hoc intendere debet iudex, vt ſ. de dolo. finem. cum ſuis cōcor. Sed pone, de conſenſu partium archieps audit vel committit cauſam extra loca de quibus dr̄ infra: quæro, an quod agitur valeat? Et vr̄ ꝙ ſic: quia cum hoc ius ſit in fauorem litigātiū introductum, illi renunciare poſſunt de reg ad Apoſtolicā. cum ſim. ad hoc ſ. eod. lib. de reſcrip ſtatutum §. in nullo. & hoc ſatis verū puto [1], dummodo ipſe vel delegatus eius habeat licentiam epiſcopi illius diœceſis, vt ibi pro tribunali ſedere poſſint: iſta enim fuit prohibitionis ratio: quia archieps non poteſt ingredi ſuffraganei ſui diœceſim, vt ibi aliqd agat vel iudicet: niſi in caſibus conceſſis. ſ. eo tit. & lib. c. 1. Si aūt cauſas Bononiæ deferatur: æquum non eſt, ꝙ ꝑ illā poſſit Mutinæ ſedere: ſi autem Mutinieñ. eps cōſentit, & ipſæ partes, ſatis credo ꝙ poſſit: aliàs non, vt 9. q. 2. & 3. ff. de offic. preſi. l. 3 ff. de iuriſd. om. iud l. vlt. & facit. de offi. leg. nouit. & quæ ibi not.

1 Idē Archid. ſine determinatione quæ in gl. ponit. alleg. 3. q. 6. pulſatus. I. Ao.

A D D I T I O. Facit cle. quamuis. de foro compe. in prin. & §. volumus Io. And.

2 Nota ſignū cōſtitutionū, & declarationū Domi. Fonta.

{Glo. ſeq. recit. per quæſtionem, an edat ius nouum vel declaret: & per id infertur ad tempus præſcriptionis.}

c ¶ Statuimus] videtur ꝙ noua ſit cōſtitutio: aliàs dixiſſet innouamus 2. ſ. de treu. & pa cap. 2. vbi innouatur quod ſtatutum erat. 24. q. 3. ſi quis Romipetat. & ca. paternarum. videbatur enim ꝙ ſicut legatus in qualibet parte prouinciæ poteſt ſedere: ſic & archieps poſſet: ſed propter rationē, quā dixi ſ. prox. glo. ſatis videbatur eſſe cōſtitutio ipſa, vel eiꝰ ratio antiqua 4: quæ idē eſt quod ius. 1. diſt. cōſuetudo. tm̄ quod reſtaret ꝙ legitime deberet ipſa conſuetudo eſſe præſcripta, ſ. ſpatio xl. annorum. vt ſ. in ant. de cōſuetu. cap. vlt. de cauſa poſſeſ. cum eccleſia. nec ſufficeret ꝑſcriptio x. annorum, tm̄ qđ eſt in his quæ ſunt ꝑter ius, ſm̄ id ꝙ not. 12. diſ. cōſuetudo. & dixi ſ. eo. lib de conſuetud cap. vlt.

† Ergo ꝯſuetudo tribuit iuriſdictionē. glo in c. cōqueſtus. 9. q. 4. glo. in c. dilecti. de arbit. Archidi. in c placuit, el 2. 16. q. 1.

d ¶ Iure metropolitico.] ſuꝑ quo vide ꝙ not. Io 9. q. 3 in ſū ma. & Ber. ſ. eod tit. paſtoralis. & aduerte q̄ interdum cognoſcit archieps vel legatus Papæ, vt ſ eo. irrefragabili. §. cæterum. & eo caſu forte poſſet dici, ꝙ eo. modo & his perſonis poſſet delegare, quo & quibus delegati Papæ: qđ dic vt not. ſ. eod. lib. de reſcrip. ſtatutum. & ideo non dixi ſimpliciter, deuoluuntur: ſed dixit, iure metropolitico.

† De materia viſitationis prout ad hūc locu ſpectat vi de cōcilii Toletanū iiij. ca. 35. & nouiſſimū cōcilii Trident ſeſſio. 24. de reforma. cap. 3.

A D D I T I O. Vide quod dixi de hære. ad abolēdam ſuper gloſ. fin. & quod dicam infra tit. proximo. c. vno ſuper glo antepenult. Ioan And.

e ¶ Vel diœceſi.] ſatis per hanc litteram terminatū erat quod dixi infra eo cum epiſcopus.

f ¶ Appellatum extitit.] hoc cum cauſa per appellationem defertur.

g ¶ Dignoſcuntur.] cum deferuntur cauſæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.

h ¶ Committat.] nota quod non poteſt per ſe; nec ꝑ alium. ſ. eo. tit. & lib. cap 1. ſic econuerſo, quod poteſt per ſe, & per alium, vt ibi, & ꝫ. de reg iur poteſt. ubi de hoc.

3 Notat Domi. ꝙ ſicut conſuetudo ꝫ ius expreſſum dēt induci xl. annis, ita cōſuetudo ꝫ rōnē ī iure expreſſam. Font.

Glo. ſeq. quærit, & arguit, & ſoluit.]

i ¶ De conſuetudine.] ſic. ſ. eod. cap. 1. ver. niſi aliud ſicut ergo hic cōſuetudo poteſt inducere, vt alibi poſſit committere & audire: ſic & conſenſus diœceſani loci, & partium conſenſus, vt ſ. dixi. ſicut æquiparanē pactum & conſuetudo in dote lucranda vel donatione ꝑꝑ nuptias, vt ſ. de do poſt diuor. reſti. c. vlti. Quid dices: clericus agit contra epiſcopum, ad metropolitanum debet quæſtio deferri. 11. q. 1 ſi quis cū clerico. non vult, vel nō poteſt committere in ſua ciuitate, nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipſius epiſcopi, ſecundum id quod dicitur. ſ, e. lib de reſcrip. ſtatutum. §. cum vero. & ſatis id videtur per prædictum §. quod verum puto, ſi de conſenſu procedat epiſcopi illius, in cuius diœceſi cauſa audit, vt dixi ſ. in glo. 1.

Archieps pōt delegare cām inter epiſcopū & clericum extra diœceſim ipſius epi.

k ¶ In hac parte.] ſcilicet in audiendo, vel cōmittendo extra loca prædicta. & ſic nota ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem. nona quæſtione tertia. conqueſtus. de foro competen. cum contingat. ſupra eod. lib. de cōſuetudine. cap. 3. C. de emancipa. libe. l. 1. & fin & ſupra eo. tit. cap. 1.

SI epiſcopus.] Primo prouidet: Secundo prohibet: ibi, Idem. Prima ſubdiuiditur: quia primo ꝓuidet circa expenſas vicariorum extra victualia: ſecūdo: ibi Hi tamen. circa expenſas, victualiū, & cauſam reddit. Dominicus.

C A S V S. Epiſcopus Pictaueñ. vult ſuam diœceſim uiſitare per alium in caſu permiſſo, puta quia eſt detē

rus infirmitate:vel q illud habet ex priuilegio:Quæritur,quis tenebiť vicario miniſtrare neceſſaria? Rñdet ꝙ vicario viſitanti tenebunť viſitati ꝓcurare in victualib.ſed ſi indiget equis, vel cōducat famulos: hoc fiet expēſis epi: verūtñ hodie epi hēt ex priuilegio, vt poſſint viſitare p alios: & percipient integrã procurationē, q eſt hodie taxata ad certã ſummam, vt in extraua. Benedi.q icipit, vas electionis. de cēſi. Nota primo,ꝙ delictũ eſt recipere tēporalia p adminiſtratione ſpiritualiũ: ꝙ eſt verũ in caſu à iure nō permiſſo Nota ſcđo, ꝙ epĩs non viſitando perſonaliter non debet habere procuratorem reſpectu perſonæ ſuæ. Dominicus.

1 Car.9.

{Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.}

...pus [a] ſuam diocœſim, vbi ei à iure permittitur [b], faciat per alium [c] viſitari:licet ipſe [d] illi [e] habeat in alijs neceſſarijs prouidere [f]: Hi tamen, qui viſitantur, miniſtrare tenentur expenſas victualium [g] viſitanti [h]: Cum ſecundum Apoſtolum [i]: non ſit magnum, ſi ab eo metantur temporalia, per quem ſpiritualia ſeminantur.

¶ Idem tamen epiſcopus cum perſonaliter non viſitat †, nihil prorſus ab his, qui per illum quem deputat, fuerint viſitati, exigere poterit, aut debebit [k].

ſuum debitũ recipere poſſet.arg ꝫ. de elect. ſignificaſti. Sed prout dicebat decre.cũ venerabilis ſ.de cēſi. tũc demum epiſcopus procurationē habebit cũ acceſſerit,&c.ſi ergo non accedat ſed mittat:nō habebit ipſe,ſed miſſus,vt hic vides. 2 Non enim ferendus eſt q lucrũ amplectiť, &c. C.đ cad. tol.l.vna.§. pro ſcđo.& ad quem ſpectat onus,&c.12. q.2. charitatem & c. quicũque ſuffragio. & cap. eccleſiaſticis. Ioan.And.

† al. viſites.

2 Necdũ eo ꝙ pſonaliter expediſſet,ſi pſonaliter viſitaſſet illud exceſſiuum exigere. arg ff. nũ da l. ſi qs alicui.§ impēdia. ſm Ioan. Monach. And.

¶ Idem.

¶ *In quolibet loco diœceſis non exempto, per ſe & per alium poteſt epiſcopus pro tribunali ſedere: & libere exequi quæ ad ipſius ſpectant officium. Ioan.And.*

CAP. VII.

CVm [l] † epiſcopus [m] in tota ſua [n] diœceſi iu-

CVm epiſcopus.} ponit dictũ,cu iuſtratıonem præmittit: Secũda:ibi, Dubium.Ioan. And.

CASVS. Epĩs Pictauen. vel eius officialis, vult ſedere p tribunali,& cauſas examinare i alio loco q in ſua ciuitate:vtrũ poſſit? Rñdet ꝙ cum epiſcopus habeat ordinariã iuriſdictionē in tota ſua diœceſi,poteſt ſedere in quolibet loco ſuæ diœceſis p tribunali:exceptis in locis exemptis ꝫ voluntatem exēptorum:Sed vtrũ epĩs habeat capturam malefactorum in qualibet parte ſuæ diœceſis? Rñdet ꝙ ſic,nã ex quo habet iuriſdictionem in tota ſua diœceſi, videntur illi conceſſa illa ſine quibus. & cætera. Arguiť ꝫ textũ de l.ancillæ.C.de furt.vbi dř,ꝙ de caſu no dubitabili non eſt facienda lex.Solutio, iſte textus poſt iſtã conſtitutionem eſt de caſu indubitabili: ſed ante iſtã conſtitutionem erat dubium, an epĩs poſſet exercere ſuã iuriſdictionem in quolibet loco ſuæ diœceſis: & vtrũ poſſet capere malefactores in quolibet loco. Nota primo, ꝙ epĩs ſolus habet iuriſdictionem ordinariã generalem in tota ſua diœceſi:vnde territorium eſt ſoli⁹ epi & non archidiaconi,vel alterius inferioris plati. & prodeſt iſtud: nam ſi quis extraneus cōmiſit delictum in archidiaconatu:archidiaconus non habet punitionē:quia territorium eſt ſolius epiſcopi,& nō archidiaconi:Secus eſt ſi talis delinquēs eſſet ſubditus archidiacono: quia tũc poſſet illum punire:idē eſt dicendum in abbate:nam iſti tales non habent propriũ territorium, vt dixi. Nota ſecundo, ꝙ epiſcopus pōt ſedere pro tribunali in quacunque parte ſuæ diœceſis & etiam mutato loco ſuorum maiorum:ſed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio,ꝙ epiſcopus habet captionem delinquētium:& illã captionem poteſt facere in qualibet parte ſuæ diœceſis Nota vnum ſingulare ſecundum Dominicum,ꝙ locus exēptus, dicitur de diœceſi:& ſic patet, ꝙ diſpoſitiones & mandata quæ fiunt in diœceſibus,includunt loca exēpta: dum tamen fiant per habētem iuriſdictionem in exempto, vide not.ſ.de reſcrip.abbatem & glo.ſuper verbo,primo anno in cle.frequens.exceſ.prælat.

† Videlicet mutationem. ad hoc capitulum ditam & Decii in c. cũ te ſ offi.dele.

{Prima gloſſa ſummat.}

[l] ¶ Cũ epĩs.} in quolibet loco diœceſis non exēpto, p ſe & per alium poteſt epiſcopus pro tribunali ſedere: & libere exequi quæ ad ipſius ſpectant officium.

{Glo ſeq.dat duo ſimilia.}

[m] ¶ Epĩs.} idem eſt in legato circa ſuam legationē. ſ.in ant.de offi.leg.nouit. idem in archiepõ circa ſuã propriam.diœceſim.ſupra eo. vt litigantes.ſed nō quo ad prouinciam, vt ibi,& ſ.eo.ca 1 & 9 q.2.ca.1.2.& 3.

[n] ¶ In tota ſua.} ita ꝙ nullus ali⁹ in tota ſua diœceſi ſub eo iuriſdictionem habeat,in parte autē bene:qđ dic vt not.25.diſt.perlectis,& facit quod not.Hoſt.de offi.archipresby.cap.vlt.

[a] ¶ Si epiſcopus.} ſi epĩs cum poteſt ſuã diœceſim viſitat per alium,habet illi in neceſſarijs prouidere:viſitati autem in victualibus ꝓuidebunt ipſi vicario viſitanti,& nō epõ. Emanauit aũt hæc decretalis ad declarationem eorum,quæ notat Hoſtienſis. ſ.eo.inter cætera.ſuper verbo,ſubminiſtrent.& Guiliel.& Gar.ĩ. de cenſib exigit.ſuper verbo,impenſo.qui omnes tenebant,quod hic dicitur.

[b] ¶ Permittitur.} ſcilicet cum id perſonaliter exequi non poteſt ſ de offi.ordi.inter cætera.& 10.q.j. epm. Et ſemel in anno.10. q.1.decernimus.& duob.c ſeq. & ſ.de offi.archi. mandamus.niſi ex cauſa.& tunc ēt pluries id poterit, vt ſupra de cenſi. cũ venerabilis.& 18 q 2 viſitandi & c.non ſemel.cum ſim. Ioan.And.

{Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.}

[c] ¶ Per alium.} ſed viſitans prædicare debet.10.q.1. placuit.& ĩ.de cenſi c.2.ſed officiũ prædicandi nō delegatur, vt ſupra in ant.de offic.dele.ca.vlt.ergo viſitatio delegari vel emendari non poteſt.ſed dic ſm Inno. Goff. & modernos, qui hoc not.in decre.inter cætera.ſ.eo.in ant.aut hoc pertinet iure ordinario:& tũc bene demandať, vt ibi,& hic. aut iure delegato & tunc non demandatur, vt in contrario: niſi haberet ad id ſpeciale mandatum, vt ſupra eod.lib.de offi.deleg. is cui.& cap.vlt.§.vices.

[d] ¶ Ipſe.} ſcilicet epiſcopus.

[e] ¶ Illi.} vicario.

{Glo ſeq poſuit opinionem.}

[f] ¶ Prouidere 1.}& ſic intelligi debet decre.illa,inter cætera,vbi dř:epi ipſius vicarijs cũ indiguerint,neceſſaria cōgrue ſubminiſtrēt:ſcilicet vt parēt ſibi equos, veſtes,familiam,& alia opportuna, { Sicut pararēt ſibi ipſis ſi perſonaliter viſitarent,} præter victualia:& ſic intelligebat Hoſt.Inno.intelligebat etiã de victualibus:& tunc ſcilicet cũ victualia ſine ſcandalo p vicarios à ſubditis haberi non poterant: prima vera,vt hic vides:nec per hoc ſecundam reprobo.

1 Iſtæ expēſæ ſũt taxatæ in extrauaganti Benedicti,q incipit, vas electionis. tit.de cēſi.Font.

[g] ¶ Victualium } in victualibus enim tantũ dēt recipi procuratio,quod dic vt ĩ.de cenſi. cap.1.2.& 3.

[h] ¶ Viſitanti.} illi vicario.Ioan.And.

[i] ¶ Apoſtolũ.} Paulũ 1.ad Corinth.9.& habes hoc idē ſ.de præſcrip cum ex officij.& ĩ.de cenſi c.3.ad fin.

{Glo.ſeq obijcit,& ſoluit }

[k] ¶ Debebit } de hoc querebatur in glo. de qbus in prin c.dixi.Et videbatur. ꝙ ex quo iure concedēte p aliũ ſoluere poterat debitum, ad qđ ſubditis tenebať:

a ¶ Habets

riſdictionem ordinariam noſcatur habere [a]: Dubiũ non exiſtit, quin in quolibet loco [b] † ipſius diœceſis non exempto [c], per ſe, vel per alium [d] poſſit pro tribunali ſedere [e]: cauſas ad eccleſiaſticum forũ ſpectantes [f] audire: perſonas eccleſiaſticas (cum earum exceſſus exegerint [g]) capere [h], ac carceri [i] deputare: necnon & cætera, quæ ad ipſius ſpectant officium [k] libere [l] exercere.

¶ Idem.

¶ Canonici qui à diuinis ceſſare poſſunt: cum ceſſare voluerint, vocabunt abſentes, ſicut ſi immineret electio facienda, cum quibus de ceſſatione deliberabunt: & ſi deliberant ceſſare, requirent prius eum, contra quem ceſſant vt irrogatam offenſam emendet: quod ſi fecerit, non ceſſabunt: alioquin ceſſare poterunt, ita quod à ceſſatione infra mẽſem vtraque pars, & ceſſans, & contra quem ceſſatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per ſe, vel per procuratores ſufficienter inſtructos: niſi interim interuenerit concordia inter ipſos: Et continuatis dietis quã cito poterunt ſe coram Papa præſentent: vt vtraque parte præſente, vel altera contumaciter abſente, Papa diffiniat negotium & culpabiles puniat: & ſi pars ceſſans prædicta non ſeruet, ceſſatio non ſeruetur. Ioan. And.

CAP. VIII.

QVamuis [m] † ſuper ceſſationibus à diuinis, quæ à capitulis, conuentibus, ſiue collegijs ſæcularium vel regularium eccleſiarum multotiens ſine cauſa rationabili attentantur, manifeſta ſatis à felicis recordationis Innocentio † tertio [n], & Gregorio decimo [o] prædeceſſoribus noſtris manauerint inſtituta: Quia tamen poſt illa eſt plerunque compertum, ceſſationes eaſdẽ irratio-

Ep̃s quo ad iuriſdiction ẽ ep̃alẽ hẽt intẽtionẽ fundatã de iure cõmuni.

a ¶ Habere.] ita ꝙ intentio ſua fundata eſt de iure cõmuni: ita quòd qui ſe dicit exemptũ, habet hoc oſtendere. 100. diſt. contra morem, quod dic vt inf. de priui. cum perſonæ.

b ¶ Loco.] honeſto tñ, maxime cum tractat cauſas ſpirituales. ſ. de appella. quia fronte.

† Iſtñ locꝰ tutꝰ & ſecurꝰ eſſe dẽt oĩbus qui dẽnt ĩ iudicio comparere. Felin. i c. accedẽs el 2. vt lite nõ conteſt. & in cap. cum olim. in principio. de cẽſu.

c ¶ Non exempto.] ad cognoſcendũ locũ exemptum, vide inf. de priuil. ſi Papa, & bñ dicit, non exẽpto: qa in loco exẽpto cathedram collocare non põt, vt iudicia exerceat, vt expreſſe probatur 18. q. 2. luminoſo.

ADDITIO. De celebratione diuinorũ, & benedictione populi: dic vt in cle. archiepiſcopo de priuile. Ioan. And.

d ¶ Per alium.] quod n. põt per ſe, & per alium inf. de reg. iur. poteſt dic vt ibi.

e ¶ Sedere.] quod requiritur in cognitione & deciſione cauſarũ 3. q. 3. §. ſpatiũ. inf. de re iud. cap. vlt. Ion. And

f ¶ Spectantes.] vt ſ. de ver. ſign. ſuper q̃buſdam. in fin. de foro compe. c. cum ſit. vbi de hoc.

g ¶ Exegerint.] aliàs nõ debet eos detinere, ſi de parendo iuri dederint fideiuſſoriam cautionem. inf. de ſent. excom. ſi clericos. in fin.

h ¶ Capere.] ideſt, capi facere: quia manus inijcere ĩ aliquẽ nõ debet epiſcopus. 86. diſt. non liceat. C. de epiſ. & cle. Auth. ſed neque. & de ipſius mandato capientes excommunicati non ſunt. ſup. de ſent excom. vt famæ. & inf. eod. lib & eo. tit. ſi clericos. Ioan And.

Carcer eſt inſtitutus ad cuſtodiam, aliq̃ñ ad pœnam.

i ¶ Carceri.] qui licet inſtitutus fuerit ad eorum cuſtodiam. inter ˈum eſt pœna. inf. de pœn. quamuis. & ſup. de verb. ſign. nouimus in fin.

k ¶ Officium.] ordines celebrare, virgines & eccleſias conſecrare, & his ſimilia.]

ADDITIO. Archid alleg 58. diſt. quamuis, quã plura ad officium ordinarij ſpectant colligit breuiter Guli in Spec. eo tit. Ioan. And.

l ¶ Libere.] ac ſi eſſet in propriora eccleſia, vel palatio iuridico.

ADDITIO. Archid. exponit, ideſt, abſque alicuius contradictione. Ioan. And.

QVamuis.] ſũt tres partes: Prima ponit in genere ius antiquum, & pro conſtitutione cauſæ ponit tranſgreſſionem ipſius: Secunda dat formam ceſſationibus ante factum: ibi. Nos. Tertia ceſſationes aliter factas, iubet non ſeruari: ibi, Parte inſuper. Dominus.

CASVS. Dictum fuit in c. ſi canonici. ſup eod. tit. quam ſolemnitatem debent obſeruare clerici in ceſſatione à diuinis indicenda propter iniuriã ſibi, vel eccleſiæ illatã: Sed ponamus quòd aliq̃ui canonici ſunt abſentes, & ſunt in loco propinquo, in quo eſſent vocandi in electione facienda, nunquid ẽt ſunt vocandi in faciẽda ceſſatione à diuinis? Rñdet quòd ſic: Et iſte eſt vnus caſus, in quo canonici abſentes ſunt vocandi pro negotijs capitularibus: licet regulariter ſoli p̃ſentes ſunt vocãdi: Alius caſus eſt in negotio electionis: Alij caſus ponũr in c. præſentium. inf. de teſtib. Sed quid ſi abſentes legitime fuerint vocati, cõparuerunt, & deliberauerunt, quòd offenſa erat ſufficiens ad inducendum ceſſationem à diuinis: Quæritur quid debent canonici facere ante ceſſationem? Rñdet quòd cauſam ceſſationis debent in ſcriptis mittere illi iniurianti, & illũ requirere, vt ſatisfaciat ꝓ iniuria commiſſa: Si autem non velit ſatisfacere, poterunt ceſſare à diuinis: Sed tunc ipſi ceſſantes & delinquentes debẽt mittere ad Apoſtolicam ſedem. Nota caſum, in quo recipiuntur teſtes lite non conteſtata & in abſentia partis. Nota primo argumen differentiam eſſe inter capitulum, conuentũ, & collegium. de quo vide ſup de reſcrip. c. capitulũ ſanctæ Crucis Nota ſecundo, quod paria ſunt non habere rẽ, vel per eum ſtare, quo minus illam habeat ſup eo li. de elect. commiſſa. in princ Nota tertio, quòd Papa referens ſe ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo ſup. eo li. de offic leg c. 1. §. quod in fratribus, vbi glo. Dominicus.

† De materia ceſſationis à diuinis vide Panormi. & alios in c. dilectis ex de appella. Cal de. tract. de eccleſiaſtico interdicto. & Gond in ſuũ tract. de irregularitate, c. de interdicto.

† Id cauit Inno. iij. in cõcilio gñali Lateran. c. 7

(Prima gloſſa ſummat.)

m ¶ Quamuis.] canonici qui à diuinis ceſſare poſſũt: cum ceſſare voluerint, vocabunt abſentes ſicut ſi immineret electio facienda, cum quibus de ceſſatione deliberabunt: & ſi deliberant ceſſare, requirent prius eum, ꝯ quem ceſſant, vt irrogatam offenſam emẽdet: qđ ſi fecerit, non ceſſabunt: alioquin ceſſare poterũt, ita quòd à ceſſatione infra menſem vtraque pars, & ceſſans, & contra quem ceſſatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per ſe, vel per procuratores ſuficienter inſtructos: niſi interim interuenerit concordia inter ipſos: Et continuatis dietis quamcito poterunt ſe coram Papa præſentent, vtraque parte præſente, vel altera contumaciter abſente, Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat; & ſi pars ceſſans prædicta non ſeruet ceſſatio non ſeruetur. Ioan. And.

n ¶ Innocentio tertio.] ſupra eod. irrefragabili. §. cæterum.

o ¶ Gregorio decimo.] ſup. eo. tit. & lib. ſi canonici.

nabiliter [a] eſſe factas: Nos ad tam pernicioſum euitandum abuſum, eadem ſtatuta cum infraſcripta moderatione in ſuo volentes robore perdurare: de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius inhibemus, ne à ſæculari, vel regulari [b] capitulo, collegio, ſeu conuentu [c] eccleſiæ cuiuſcunque, ceſſationes [d] ipſæ niſi vocatis omnibus (prout ſunt pro electionis negotio euocandi [e]) & deliberatione [f] habita diligenti, ac epiſcopo, aliove quocunque clerico ſiue laico (cuiuſcunq; dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus exiſtat) propter cuius iniuriam vel offenſam eadem videtur ceſſatio facienda, poſt prædictas vocationē, & deliberationem de ceſſando habitam, requiſito, quòd irrogatam iniuriam vel offenſam emendet, aliquatenus attententur: Neque tunc etiam, ſi emendam inde habuerint: vel per eos ſteterit [g], quominus habeant competentem. ¶ Si autem præmiſſis ſeruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius eccleſiæ ad ceſſationem eandem duxerint procedendum: extunc [h] infra vnius menſis [i] ſpatium pars vtraque: videlicet ij qui ceſſant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis ceſſatur (niſi ſuperueniente concordia inter eos ceſſatio illa ceſſet) iter [k] arripiant † per ſe, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipſum ſpectantibus, ad ſedem Apoſtolicam veniendi: & continuatis [l] diætis quam cito commode poterint, ſe Apoſtolico conſpectui repræſentent: vt partibus [m] p̄ſentib. aut vna præſente, altera nō veniente vel mittente, examinato negotio apud ſedem eandem: pars quæ culpabilis inuenta fuerit in præmiſſis, præter alias pœnas à dictis canonibus inſtitutas, ſi Romano Pontifici videbitur expedire, pęna docente [n] cognoſcat quantú exceſſerit, quæ ceſſationi factæ rōnabiliter cauſam dedit, vel quæ ſine rationabili, & manifeſta [o] cauſa ceſſauit. Parte inſuper à diuinis ceſſante, ſupraſcripta † tam in ceſſando [p], quam in veniendo ſiue mittendo [q] ad ſedem Apoſtolicam non ſeruant, non ſeruetur ceſſatio: ſed ea non obſtante (vt prius) in ipſa eccleſia celebretur.

a ¶ Irrationabiliter] id eſt ſine rationabili & manifeſta cauſa & illorum iurium forma non ſeruata.

b ¶ Regulari.] reprobata eſt igitur opinio dn̄i Guli. Duran. qui not. ſup. eo. canonici. ꝙ decreta illa nō habeant locum in regularibus, ſed ſolū in ſæcularibus: quia dicebat, canonici, vt ibi dixit.

c ¶ Conuētu.] intelligas quòd ſibi vendicet ius ceſſandi ex ꝯſuetudine, vel alio iure, vt ſup. eo. ſi canonici. in principio.

d ¶ Ceſſationes ipſæ.] aliquatenus attententur: quod eſt infra.

[Gl. ſeq. ponit opi. quam partim reprobat: dubium ſoluit, arguit & remittit.]

e ¶ Euocandi.] ſcilicet de prouincia. 7. de elect. coram. vbi de hoc & 7. q. 1. fact. eſt Cornelius. In his autem vocationibus de quàm remoto loco fiunt, ſtatur conſuetudini, vt in ant. de elect. c. cū inter vniuerſas. & cap. bonæ 2. ſed an vocētur vel non, non ſtat̄ conſuetudini ſecundum quoſdā: quod non eſt verum ꝑ decretalem. inf. de p̄b. cum in eccleſijs. vn̄ credo, ꝙ ſi in iſta eccleſia eſſet conſuetudo abſentes non vocari ad electionem nec ad hanc ceſſationem vocari debebūt per hanc litteram, q̄ dicit [1] ꝓut ſunt, &c. Et not. ex hac littera, ꝙ in alijs tractatibus eccleſiarum q̄ electionibus, non debent vocari abſentes: alias quare dixiſſet; prout ſunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius porrectū, & infra de teſti. præſentium.

f ¶ Deliberatione.] nota cauſam in qua præcedere debet tractatus: ſic & in alienatione perpetua rerum immobilium eccleſiæ. infra de verb. eccle. non ali. dudum.

g ¶ Steterit.] ſim. ſupra eo. lib. de elect. commiſſa. §. annus. & inf. de præbēn licet.

h ¶ Extunc.] id eſt, poſt ceſſationem.

i ¶ Menſis.] quot dies computentur in menſe: dic vt dixi ſup. eo. lib. de elect. quàm ſit.

[Glo ſeq. ponit conuenientiam & differentiam ad c. cupientes.]

K ¶ Iter arripiāt.] datur ergo dilatio ad iter arripiendum: & poſtea tempus arbitrarium ad ſe præſentandum. ſic ſup. eodem lib. de elect. cupientes. Sed vnum nota, quia in decreta. cupientes, ſiue arripuerit infra menſem, ſiue non, debet poſtea ire: & poſt tempus arbitrarium expectantur per xx. dies. Sed hic ex quo nō arripuit iter infra menſem, habent locum pœnæ debitæ [2], nec poſt arbitrarium, tempus expectatur.

[Gloſſ. ſeq. ſoluit dubium & remittit.]

l ¶ Continuatis.] nō credo quòd ꝑ hoc compellatur omni die proficiſci, & nunquam quieſcere [3]. quis. n. impius iudex arbitretur quòd per xl. dietas deberet venire nō quieſcendo? & hoc probatur dū dicit: quamcito poterunt. Et illud dicimus poſſe, quod poſſumus de iure & cōmode 22. q. 4. facit. ff. de verb. ſign. nepos Proculo, & de hoc dixi ſupra de elect. cupientes in prima particula. ſuper ver. cōmode.

m ¶ partibus.] quarum aſſertione panduntur merita cauſarum. ſupra de in integ. reſt. tū ex litteris.

n ¶ Pœna docente.] 38. diſtin. qui ea. de offic. leg. niſi ſpecialis. in ant.

o ¶ Et manifeſta.] ſup. eo. irrefragabili.

p ¶ In ceſſando.] ſcilicet vt vocentur abſentes, deliberent, & inquirant priuſquā fiat ceſſatio

[Glo. ſequens colligit x. quæ præcedunt ceſſationem, & tria quæ ſequuntur.]

q ¶ Mittendo.] ſcilicet, iter arripiendo infra menſem, & dietas, prout cōgrue poterat continuando. Nota igitur in ſumma ad hoc quod fiat ceſſatio, neceſſe eſt hæc interuenire. Primo, quòd qui ceſſant, hoc habeant de conſuetudine, vel alio iure vt ceſſare poſſint. Secundo, quòd vocentur abſentes ad tractandum de ceſſatione. Tertio, quòd tractent. Quarto, quòd de ceſſando deliberent. Quinto, quòd ſit manifeſta offenſa propter quā ceſſant. Sexto, quòd ſit rationabilis. Septimo, quòd ante ceſſationem inſtrumento publico vel patētibus litteris authentico ſigillo munitis, cauſam ceſſationi exprimant. Octauo illud inſtrumentum, vel litteras tradant ei cōtra quem ceſſant. Nono, quòd requirant illum qui emendet competenter iniuriam vel offenſam

1 Idē Doctores notāt ex gl. ꝙ vbi cōſuetudo diſponit ī altero duorum caſuū æquiparatorū, extēditur ad reliquum, & ꝑ iſto dicto eſt text. hic, ibi, ꝓut ſūt, &c. Fonta.

† al. arripiat.

2 Et nihilominus ire tenet, ſm Arch. alle. 3. de dolo & cō tu. cū dilecti. & q̄ not. Hoſt. inf. de ſen. ex cō. cū medicinalis, quantum ergo ad ꝯuolutio-nē partiū, nō nocet ſi nō fuerint tempora obſeruata. Io. And.

3 Dī. n. aliquid ꝯtinuū, et. ſi ſit interuallū ibi. de ꝯle di. 5. ſunt tibi. alleg. Archi. q. de aqua quotidiana dicit lex in l. 1. §. 2. & 3. ff. de aqua quotidia. & not. de can. poſſeſ cū eccleſia. in gl. ex hoc Io. And.

† al. ſupra dicta.

offenſam pp quam ceſſare volunt: qđ ſi non fecerint ¹, tunc locũ habet ceſſatio. Poſt ceſſationẽ, pars vtraq; dẽt arripere iter ad ſedẽ Apoſtolicã infra menſem per ſe vel per procuratores ſufficienter inſtructos: ex tũc cõtinuatis dieb hẽt tp̃s arbitrariũ, quo cõmode poſſit ire. Ob. hic non ſeruatis, nõ ſeruet̃ ceſſatio: & habeãt locũ pœnæ ĩ. eo. tit. ſi canonici. & p̃ter illas, arbitraria ſummi Põtificis, vt hic.

1 Ecce decimũ. Io. And.

¶ Idem.

¶ Primo ponit conſtitutionem de bonis dignitatum, vel eccleſiarum uacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præſentatio uel cuſtodia pertinet: niſi de ſpeciali iure id eis competat & contra facientibus pœnam imponit. Secundo oſtendit de quibus bonis intelligatur: cum de ſpeciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia ſæpe. ſup. eo. li. de elect. dicit non eſſe correctã. Ioan. And.

CAP. IX.

PRæſenti [a] prohibemus edicto, ne epiſcopi, vel eorum ſuperiores aut [b], abbates, ſeu quiuis alij regulares, vel ſæculares prælati, aut eccleſiaſticæ [c] quæcunque perſonæ: vacantibus [d] dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel eccleſijs quibuſcunque [e] ſibi ſubiectis, ſeu ad collationem [f], ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam [g] pertinentibus eorundem, bona (morientibus eorum rectoribus, vel miniſtris) in ipſis inuenta, ſiue vacationis ipſorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorundem, expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſeruari [h]: occupare, aut in vſus ſuos conuertere quoquo modo præſumat. Niſi de ſpeciali priuilegio [i], vel conſuetudine iam præſcripta legitime [k], ſeu alia cauſa [l] rationabili, hoc eiſdem con-

PRæſenti. ¹] Partes patent: Prima ſic diuidit̃ in p̃hibitionẽ, exceptionẽ, & pœnam: Scđa: ibi. Niſi. Tertia: ibi, Alioquin. Io And.

CASVS. Aliquis obtinet beneficium in eccleſia, plura obna ex fructib prouenientia ſui bñficij reſeruauit: & ipſe dimiſit ea bona: certũ eſt q iure cõi ſui cõſanguinei non ſuccedũt ab inteſtato, nec ẽt poteſt ipſe teſtari de hmõi bonis: Sed vtrũ fiſcus vel ep̃s erit eius hæres? Rñdet q nõ: ſed in iſto caſu fiſc' erit ſua eccleſia: ideo illa bona dẽt cuſtodiri & reſeruari futuro ſucceſſori ĩ illa eccleſia: Idẽ eſt in canonicis eccleſiarum cathedralium & collegiatum: & iſtud verũ niſi aliud habeat conſuetudo. Nota primo, q appellatione rectorum comprehenduntur etiam habentes dignitatem vel perſonatum, ſiue prioratum Nota ſecundo, q conſuetudo poteſt diſponere quod fructus obuenientes tempore vacationis beneficii, applicentur alteri vſui, quàm eccleſię: de quo in extrauaganti Io. xxij. ſuſcepti. Dominicus.

1 Principiũ iſtius c. procedit ẽt ſi iſti ſucceſſores poſsẽt reuocari ad clauſtrum: qa nihilominus dẽnt habere fructus perceptos tpe vacationis, quos cum ep̃i nec abbates eis ſtituere pñt, multominus alij habẽtes ius in eccl'ia. Phil. Fon.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Præſenti] primo ponit conſtõnem de bonis dignitatum, vel eccleſiarum vacantium, non occupandis p eos, ad quos collatio, præſentatio vel cuſtodia pertinet: niſi de ſpeciali iure id eis competat, & contra facientibus pęnam imponit. Secundo oſtendit de quib. bonis intelligatur: cum de ſpeciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia ſæpe. ſup. eo. li. de elect. dicit non eſſe correctam. Ioan. And.

b ¶ Superiores.] archiepiſcopi vel patriarchæ.

ADDITIO. Dicit hic Archidiaconus, q inter archiep̃m & metropolitanum eſt differentia alleg 21. di. c. 1. poſt prin. & in auth de priuileg. archiepi. coll. 9. in prin. ibi; nõ ſolũ metropolitanus, ſed ẽt archiep̃s: Si autem habetur illa rubrica poſt tit de ſan. epiſ. quæ non legitur, nec gloſſatur Io. An.

c ¶ Eccleſiaſticæ] in ſæcularibus non poſſet habere locum pœna inferius poſita. Ioan. And.

d ¶ Vacantibus. vacare etiam dñr ſi ſint manualia non de menſa. ſed habentia bona diſcreta: & in his locum habet hæc cõſtitutio, vt in cle. de ſupplen neg'i. prælat quia regulares: quæ determinat quod hic Archidiaconus prolixe not.

Vacare beneficia licet ſint manualia.

e [Quibuſcunq &c.] in hoc differt à decr. quia ſæpe. ſup eo lib. de elect. vt patet. inf. in fine.

f ¶ Conciliationem.] inter hæc & ſequẽtia magna eſt differentia. inf. de præb. cum in illis.

g ¶ Cuſtodiam.] ſupra eo. lib. de elect. generali. & 99. diſt. ſi in plebibus. de inſti. cum veniſſent. de appel bonæ in antiq.

[Glo. ſeq. primo dicit per quem ſeruentur, & remittit: ſecũdo notat ad qõnem in qua diſtinguit cũ Hoſt. & Gar. inter clericum adminiſtratorẽ, & ſimpliciter beneficiatũ.]

h ¶ Reſeruari.] per œconomum ſi eſt in eccleſia: vel eũ qui cuſtodiam habet: qđ dic vt dixi ſ. de ele. quia ſæpe. Dic quòd ẽt in monaſterio vacãti dare põt ep̃s, vt dicit hic Archid per decret. cum vos. ſup. eo. & per ea q̃ not. Inno. & Hoſt. de ſta. mo. ea quę §. ſi vero. verſ q ſi abbas, & vide quod ibi dixi ſup verſ. prouideatur. Et nota q dicit, reſeruari: per hoc n vł, quod de illis nõ poſſint decedẽtes teſtari ². de hoc not. Car. de reb. eccl. nõ alie. hoc cõſultiſſimo, & diſtinguebat (prout diſtinxerat Ho. & ſ. de pecu. cle. ſi quis ſanę) inter clericum habentem adminiſtrationem, & nõ habentem: nam clericus habens adminiſtrationẽ, quam diu viuit & ſanus eſt, dare põt: moderate tñ ſ. de don. cæterum, comparatur. n. vſufructuario: quia eius ius morte finitur: ſicut vſufructuarij, vt in pręd decret. ſi quis ſanæ. & ſ. de dona. conſultationibus ſ de pig c. vlt. inſt. de vſufru §. finitur, põt ergo dum viuit voluptatem ſuam facere, dummodo moderate donet. Cum incipit infirmari, comparatur vſuario. & ita nihil habet niſi vſum: eleemoſynam tñ facere põt ſupra de teſtam ad hoc. teſtari non. eo tit. cum in officijs, cum ſi. Si vero ſit clericus nõ habens adminiſtrationem: ſed perſonaliter & ſimpliciter beneficiatus, & in morte comparatur vſufructuario quantum ad faciendum fructus ſuos, & de ipſis põt teſtari: eccleſia tñ ſuccedit ei in iſtis, ſi decedat ab inteſtato. ſup. de teſtam. relatum probatur ſatis iſta diſtinctio ſup. de teſtam. requiſiſti. §. illud. & conſuetudo generalis quaſi vbiq; eam approbat. Et quod dictum eſt de clerico ſimpliciter beneficiato, q facit fructus ſuos, intelligendũ eſt eſt de perceptis & reconditis; alij vero per iura allegata ad eccleſiam permittebunt.

2 Hic articul' valde frequens eſt, & difficilis de quo p̃ter Doct. hic, vide late doc. in c. cum in officijs. ex de teſtã. Panor. in repet c. cũ eſſet. eod. tit. Rotã deciſ. 17. in nouis. Barbati ã tra. de pręſtãtia Cardinaliũ par. 1 q. 3. & B. Th. 2. 2. q. 185. art. 7.

i ¶ Priuilegio. ſup. eo. li. de reſcri. ſi propter. inf. de præben. ſi tibi conceſſo. & ſupra de verb. ſig. c. pen.

k ¶ Legitime.] xl. annorum ſpacio, ſupra de conſue. cap. vlti.

ADDITIO. Archidiaconus remittit ad c. nullus. 2. q. 1. & 10 q 3. quia cognouimus. 2. q. 1. ſeruitutum. & inf. de præſc. c. 1. & pro ſumma, circa præſcriptionem remittit 16. q. 3. in ſumma. Ioan And.

l ¶ Alia cauſa.] puta ónere impoſito in fundatione. 18. q 2. Eleutherius. & c. ſeruitium. ſup. de iure patro. præterea. vel ſtatuto, vt in præd. decre. quia ſæpe.

ADDITIO. Quod dixi poſt Hoſt. vt ec. bene. c. vnico: ſuper uer. iuſta cauſa, quod hic ponit Arch. Io. An.

ã ¶ Eccle-

petere dignoſcatur. Alioquin epiſcopi & eorum ſuperiores ab ingreſſu eccleſiæ [a]: cæteri [b] vero ab officio [c] & beneficio tandiu eo ipſo nouerint ſe ſuſpenſos: quouſque [d] reſtitutionem [e] fecerint de prædictis. ¶ Porro [f] vbi ex priuilegio, vel conſuetudine, ſeu alia de cauſa rationabili, ſibi aliquis prædictorum aſſerit bona competere ſupradicta [g]: hoc de illis bonis ſolum debet intelligi, quæ ſolutis debitis [h], ſi qua ſint, & his, quæ fuerint neceſſaria pro ſeruitoribus, & miniſtris, ac incumbentibus oneribus [i], vſque ad nouos redditus ſupportandis congrue reſeruatis, ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe [k]. ¶ Sane conſtitutionem, quam ſuperius ſpecialiter edidimus [l] contra capitula, collegia, conuentus, ſeu ſingulares [m] perſonas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum eccleſiarum vacantium [n] occupantes: per conſtitutionem præſentem (quam in dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, & eccleſijs alijs locum habere cenſemus) nolumus in aliquo derogari [o].

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum, vel eis ad quem adminiſtratio pertinet, vacante ſede eos abſoluet, quos abſoluere poſſet epiſcopus ſi viueret: niſi à ſede Apoſtolica id fuerit interdictũ. Ioan. And.

EPISCO- CAP. VNICVM.

a ¶ Eccleſiæ.] ad idem ſupra eo lib. de offi. deleg c. 2. & ſi ſic ſuſpenſus celebraret in eccleſia, irregularis eſſet, vt inf. de ſent. excom. is cui, ſecus 1 ſi extra eccleſiam, vt ibi dicam.

b ¶ Cæteri] inferiores epiſcopis.

c ¶ Ab officio & beneficio.] dic quibuſcunque, vt ſupra de ele. quia ſæpe. nõ ſic in caſu ſupra eo. lib. de ele. cupientes §. cæterum & c. ſi compromiſſarius in fi. & eſt rõ: quia hic ab officio ſuſpẽſus eſt, ibi nõ, vt dixi in p̃dicta decret. quia ſæpe.

d ¶ Quouſque.] facta ergo reſtitutione nõ erit neceſſaria aliqua abſolutio, 2 vt no. Io. 81. diſt. ſi qui. & 16. q. 7. ſi quis deinceps & Ber. de matri. cõtꝛ con. interdic. eccle. de muliere.

ADDITIO. Vide quod not. in cle. 1. de decimis, in gl. ſic ſuſpenſi. Ioan. And.

e ¶ Reſtitutionẽ.] & ſic non ſufficit cautio. Idem Archi iam n. hic fuiſſet expreſſum: ſic ĩ. de vſuris. c. 2. ad hoc ſupra de deci. ad audientiã. ſi. ſup. de verb. ſign. ex parte, infra de ſentẽ. excõm venerabilib. §. ſane & facit ſupra de re iudica. cũ aliquibus. ff. de pigno. act. l. non eſt.

f ¶ Porro.] ſumptum fuit hoc de eo quod not. Hoſtien. ſup. de verb. ſignifica. c. penulti.

g ¶ Supradicta.] ſcilicet dimiſſa tempore mortis, & obuenientia tempore vacationis.

h ¶ Debitis.] ad quæ remanet eccleſia obligata, & ſucceſſor: ſicut hæres filius ad paterna, vt ſ. de ſolu. c. 1. ſic ẽt dicit lex, ꝙ ſi mulier dedit bona ſua in dotem, dediſſe videtur quod ſupereſt deducto ære alieno. ff. de iure dot. l. mulier. & bene debent prius ipſius eccleſiæ debita ſolui: quia agris eius ſitientibus alios irrigare non debet. C. de ſerui. præſes.

ADDITIO. Et facit ad ea quæ ſcripſi poſt Hoſt. ſupra de arbit. dilecti in princip. & de verb. ſigni. cum inter. ſuper 3. glo. Ioan. Andr.

i ¶ Oneribus.] fabricę, hoſpitalitatis, receptionis legatorum, & nuntiorum ſedis Apoſtolicæ, & reliquis ſimilibus. 21. q. 1. c. 1. & ſupra de præb. de monachis. de præſcrip. accedentes. de cenſi. cum inſtantia.

k ¶ Supereſſe] hodie dic vt in conſtitutione Ioan. xxij. quæ incipit, ſuſcepti regiminis.

l ¶ Edidimus.] ſupra eo. lib. de elect. quia ſæpe.

m ¶ Singulares perſonas] ipſarum eccleſiarum: de quibus loquitur decret. quia ſæpe.

n ¶ Vacantium.] principali prælato, vt ibi dixi.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

o ¶ Derogari.] ſed in quo poterat derogari? Sol. In eo quòd hic reſeruantur cõſuetudines, ſtatuta, & priuilegia: ibi vero reprobantur: & ex hoc forte crediſſiſſet aliquis derogatum fuiſſe.

ADDITIO. Et ideo tam varie: quia ibi læditur caput per membra; hic econuerſo: & capitis læſio grauior eſt. ſupra de accuſ. qualiter. ibi. nec concuſſis, &c. 2. q. 7. ſicut 2. Io. Mona. Vel abſurdum eſt quòd filius in parentem, vel ſubditus in prælatũ, vel ipſius res habeat poteſtatem. de maior. & obe. cum inferior. plus vrget ratio ibi not. in 2 gl. Io. And.

DE MAIORITATE & obedientia.

¶ Superius dictũ fuit de varijs & diuerſis prælatis ſiue magiſtratibus: verũ quia inter ipſos iudices, ſiue magiſtratus quidam ſunt maiores: quidam minores: ꝙ minores debent maioribus obedientiã: ideo poſt rubricas p̃cedentes, ponit titulũ de maior. & obedientia.

E ¶ Epiſcopali ſede] Ponit dictũ, à quo excipit: ibi, Niſi. Io. An. ¶ Præſupponendũ eſt primo ꝓ intellectu huius c. illud ꝙ habet in c. ſi epſ. 11. q. videlicet, quòd mortuo epo ſucceſſor eiꝰ põt abſoluere excõicatos à prędeceſſore ſuo mortuo: & ſic cũ illud c. non loquatur de alijs, videtur eis interdixiſſe ne poſſint abſoluere: & iſta fuit ratio dubitandi ad illud c. Secundo præſupponendum eſt illud quod habetur in c. cũ olim. eo. tit. in ant. videlicet, quod vacante ſede epiſcopali. capitulum ſuccedit in iuriſdictione, ita quod poteſt per ſe examinare cauſas.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. vel eius officialis Titium excõicauit propter ſuã cõtumaciam: vel Titius incurrit ſnĩam excõicationis ꝑꝑ leuem iniectionem manus in clericum: antequam Titius eſſet abſolutus, epſ Pictauen. eſt mortuus: forte prouiſio eccleſiæ differtur, & Titius excõicatus petit abſolutionem, vtrum capitulum quod ſuccedit loco epiſcopi, poterit eum abſoluere? vr ꝙ non: per dictum c. ſi epſ, 11. 11. q. 3. Hoc tñ non obſtante Romanus Pontifex hic decidit cõtrium, dicens ꝙ ſicut epſ ſi viueret. poſſet Titium abſoluere: ſic ẽt capitulum quod eſt loco epi poterit iſtum Titium excõicatum abſoluere per ſe vel alium: Idẽ eſt dicendum de alio, cui deputatꝛ eccleſia ſede vacante: puta ſi eccleſiæ vacanti Papa deputauit aliquem. Nec obſtat illud c. ſi epſ, quia illud c. non negat quin deputatus à Papa vel capitulum quod ſuccedit, poſſit abſoluere: Vel dicendum ſecundum glo. quod capitulum vel ille deputatus à Papa dicitur ſucceſſor: & ſic continetur ſub illo ca. ſi epiſcopus Not. primo ex hoc textu, quod vacãte eccleſia cathedrali capitulũ ſuccedit epo in adminiſtratione iuriſdictionis epiſcopa-

1 Priusq̃ facile hoc dictũ gloſſæ recipias, cõſule Docto. tũ in c. is cui. inf. de ſen. cum alibi.

2 Immo vr neceſſaria, vt ẽt notatũ eſt in cap. de muliere. extra de mat. cõtꝛ. ĩ interd. eccleſiæ. vide c. cũ deſideres &c. à nobis. el. 2. eẽ de ſẽt. excom.

Continuatio D. Heliæ.

nis epalis. Not. ſecundo magis ſpecifice, ꝙ capitulũ ſede vacante pōt abſoluere illos excõicatos, quos eps̄, cuius capitulum vices gerit, poſſet abſoluere: & ſic capitulum ſede vacante, tantam habet poteſtatem reſpectũ abſolutionis, quãtam habet eps̄ viuens, & capitulum in hoc ſuccedit ipſi epo: Abſoluere enim ab excõicatione depēdet à iuriſdictionali poteſtate, & non ordinis, vt dicit hic Dom. Nota tertio, ꝙ eps̄ regulariter pōt abſoluere de oī excõicatione, niſi in caſibus Papæ reſeruatis. c. nuper. ſupra de ſent. excõi. Nota finaliter, ꝙ capitulum eſt capax iuriſdictionis. ſ. in an. de offi. ord. ca. irrefragabili. de ſo. com. pe. c. cum contingat. Habes ēt ex hoc tex. ibi, Seu is ad quem. ꝙ iuriſdictio epalis poteſt etiã ad alium deuolui quã ad capitulum ſede vacante ſecundum Dom.

pali [a] ſede vacante [b], poteſt capitulum, ſeu is, ad quem [c] epiſcopalis iuriſdictio [d] tunc temporis [e] noſcitur pertinere, ijs, quibus poſſet epiſcopus ſi viueret, ab excommunicationis ſententia, ſiue iuris, [f] ſiue hominis [g] fuerit, abſolutionis beneficium impertiri [h]: Niſi ei [i] fuerit à ſede [k] Apoſtolica ſpecialiter interdicta poteſtas.

TITVLVS XVIII.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid determinat.]

a ¶ Epiſcopali ſede.] capitulum, vel is ad quē admiŋiſtratio ptinet vacante ſede, eos abſoluet, quos abſoluere poſſet eps̄ ſi viueret: niſi à ſede Apoſtolica id fuerit interdictum. Edita fuit ad declarationē eorum quæ not. ſ. eo his, quæ. 1 & reprobat qđ tenebat Goff. ſ. ne ſede vacante. 1lla.

ADDITIO. Et de hoc Gul. nil approbans in Spec. ne ſede vacan. in fine. Ioan. And.

b ¶ Vacante.] idem ſi epiſcopus à paganis, vel ſchiſmaticis captus eſſet, vt ſ. eo. lib de ſup. neg prael. ſi eps̄. c ¶ Is ad quem.] puta viſitator datus a Papa. ſ. eo. lib. de elec. is cui. vel ab archiepo in caſu, ſ. eo. lib ſup. de neg. præla c. vl. vel electus ad hoc per capitulum

d ¶ Iuriſdictio.] circa temporalia & ſpiritualia: vel ſaltem circa ſpiritualia, vt ſupra de tempo. ordi. cum nullus. eo. lib.

ADDITIO. Vnde in multis eccleſijs Gallicanis reges ex regalia vendicant ſibi iuriſdictionem tēporalium. ſ. eo. lib. de elect generali. & certis dignitatibus competit ex ſpeciali iure adminiſtratio ſpiritualium facit quod dixi ſ eo. lib. de offi. leg ca. pen. ſuper gloſ. aduerte. Ioan. And.

e ¶ Tunc temporis.] vacante ſede.

f ¶ Iuris.] à qualibet iuris excõmunicatione abſoluit epiſcopus, ſi abſolutio non ſit ſummo Põtifici reſeruata. ſ. de ſen. excõ. nuper. & dixi. ſ. eo. lib. de elec. ſciant cuncti

ADDITIO. An abſoluat illos, qui leuiter percuſſerunt clericos, not hic Archi. ꝙ ſic: & ponit id quod dixi de ſen excom peruenerit. Ioan. And.

g ¶ Hominis.] puta ipſius epi mortui vel ſui vicarij, vel delegati: quod dic vt ſ in antiq de offi deleg. prudentiã. vel inferioris prælati. Vel dic vt ſ. de offi. ordi. cum ab eccleſiarum

[Glo. ſeq ponit quorum hęc opi erat: & contrariã Goff. & reſpondet capitulo, per quod mouebatur.]

h ¶ Impertiri.] hoc tenebant Hug. Vinc Ber. & Hoſt. Sed Gof. ꝯ per c. 11. q. 3. ſi eps̄ ante dãnati: vbi dicebatur, ꝙ mortuo epo debebat ſucceſſor excõicatũ a pręceſſore abſoluere: vnde dicebat ꝙ capitulũ id non poterat: Sed falſum eſt, vt hic vides. ad hoc ſ. de hæ. & re. ad abolendam 1. ſ. eo. cum olim. ſ. eo lib de ſupp. negli. præla. c. pen. & vlt. ꝯ. de inſt. ca. cum ſi. Ad illud cap. ſi eps̄. dic, ꝙ ibi dicitur, ꝙ ſucceſſor poterit illũ ab alio ſ. quo ſoluere. ſed non ibi dicitur, ꝙ eps̄ hoc ſolũ facere debeat: & poteſt etiam dici capitulũ, vel viſitator vel ſucceſſor: cũ in iuriſdictione ſuccedat, vt per iura ſuperius allegata probatur.

i ¶ Ei] ſcilicet capitulo, vel iuriſdictionem epiſcopalē habenti.

Glo. ſeq ſoluit quæſtionem.]

k ¶ Sede Apoſtolica.] nõ credo īferiorem hoc poſſe [4]. Et facit ꝙ dixi ſupra de ſupp negli. præla. c. vlt. & in authen. de defen ciui. § interim. coll. 3. & dixi. ſ. eo. tit. proxi 1.

y Et licet illa decr. nõ in epo in Cardinali loquit: dicit Ioan. Mo. Papã ſibi rndiſſe, ꝙ Cardinales in ſuis eccleſijs hēnt ius epale Et vi. eg dixi poſt Ioan. đ capel. mo. dilectus. in gl. vbi ſit hoc ius I. An

z Glo. declarans ſhil. & Do. pcedere ī defectũ iſto rē hic nominatorũ ſed excõicatos ab archidiacono ſuo pōt indiſtincte abſoluere. 9. q. 3 null[9] prima Fõ

1 Dicit Io. Mo. ꝙ in caſu illius decr. & re. ad abolendam quolibet

3 Eps̄ hēt gnalē delegatã iuriſdictionē, ī illa ſuccedit capitulũ. alleg. ꝯ. đ pb. c. 1 in ſi. vi de ꝙ dixi in ꝑ dic. decr. ad abolēdã. ſuper vlt gl.

4 Idē Archid. qui ēt alleg. C. đ ſacroſan eccle. l. oī nouatione. Io. Andr.

De pactis.

¶ Bonifacius Octauus.

Monachi habentes liberam à ſede Apoſtolica ſepulturam, ſi paciſcuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis parochianis eccleſiæ alicuius, ſeruare compelluntur pactum: nec illos ſepelire poterunt, licet apud eos elegerint ſepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint: Io. And

CAP. I.

PA-

DE PACTIS.

¶ Dictum fuit ſupra de iudicib. & magiſtratibus; nũc vero ē vidēdũ de iudicijs: Verũ qa partes litigantes in iudicijs, timore iudiciorum conueniunt & paciſcuntur inter ſe ideo Romanus Pontifex volēs nos informare de iſtis conuentionibus, præmiſit titulum de pactis.

Nota tamen differentiam eſſe inter pacta & tranſactiones: q̄ his verſibus colligi poteſt: Incerta de re tranſactio dicitur eſſe: Sed fiunt certæ pacta fauore rei. vide l. 1. ff de tranſac.

PActum.] Primo ponit dictũ: Secundo ſoluit obſtaculum: ibi, Quamquam. Tertio rationem ſubdit: ibi, Cum per Io. And.

¶ Quidam intelligunt, ꝙ illud pactũ de quo in littera, fuit conceſſum poſt priuilegium: alij intelligunt ꝙ fuit factum ante priuilegiũ. CASVS. Secundum primum intellectum ſic figuratur, Aliqui religioſi qui habebant ſuum conuentũ intra limites meæ parochiæ, à ſede Apoſtolica impetrauerunt priuilegium ſepeliendi quoſcunque eligētes ſepulturam apud ipſos: quia de iure communi nõ poſſent illos recipere ad ſepulturam: Poſtea tractu temporis orta lite inter religioſos & me rectorem ſuper iure ſepulturæ: quia dicebam ego priuilegium eorum non valere: finaliter conuenimus inter nos, & deuenimus ad iſtud pactum, ꝙ decetero ipſi non reciperent homines talis domus ad ſepulturã: alios vero ipſi poſſent recipere: nunc in dubium reuocatur, an valeat tale pactum? Reſpondet ꝙ ſic: nam per pactum fuit derogatum priuilegio: ideo ſecundum tenorem pacti tenentur recedere à priuilegio ſuo.

Secundum alium intellectũ caſus ſic figuratur, retento eodē themate: Religioſi & ego fecimus tale pactũ, ꝙ ipſi non reciperent homines talis domus ad ſepulturã: poſt impetrauerunt reſcriptũ & priuilegiũ, vt ipſi quoſcunq; poſſent recipere ad ſepulturã, ꝙ in impetratione ſua nullã fecerunt mentionē de pacto inter nos inito & facto: vtrũ per illud priuilegiũ derogetur pacto noſtro? Rndet ꝙ nõ: ideo priuilegiũ ipſorũ nõ ſeruabitur quo ad homines cõtentos in noſtro pacto, & ſi ꝯ fecerint, & aliquem recipiant ad ſepulturã tenebuntur reſtituere corpora, vna cum emolumētis inde pceptis Nota primo, ꝙ ſolę eccleſiæ parochiales hēnt i[9] ſepulturæ reſpectu aliorũ eligētiũ ſepulturas nam ius ſepulturæ eſt de iure parochiali, vt tenet Dominicus ſup. tit. de parochi. in antiq. Et ſic eſt limitatio ad cap. 1. de ſepult. in antiq vbi dr̄, ꝙ liberum eſt cuique eligere ſepulturã vbi voluerit: nam illud eſt in-

Sepulturę ius regulariter pertinet ad ſolas eccleſias parochiales.

eſt intelligendū, dū tñ ille locus habeat ius ſepulturæ de iure cōi, vel per priuilegium Apoſtolicum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. ſm vnum intellectū, videlicet ꝙ ſi religioſi ex priuilegio habeãt liberam ſepulturã: poſſunt priuilegio ſuo renūciare in toto vel in parte.

† Vide Anton. & But. c. ſtatuimus. de trāſla. ꝑlat. Fel. in c. cum ſit generale. de fo. compet.

Not. inſuper ſm aliū intellectum, ꝙ ſi tñ inter religioſos & rectorē alicuius parochiæ, intra cuius limites ſunt. ipū religioſi, fuerit factū pactū ſuꝑ iurib. parochialibus: & religioſi poſtea impetrant priuilegiū generale: ꝑ illã generalitatē non derogaſ pacto ſpeciali: pro hoc facit c. ex multiplici. de deci in antiq.

[Prima gloſſa ponit ſummã, & quid declaret.]

a b Pactum.] Monachi habentes liberã à ſede Apoſtolica ſepulturã, ſi paciſcunſ de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis eccleſiæ alicuius, ſeruare compelluntur pactū: nec illos ſepelire poterunt, licet apud eos elegerint ſepeliri: cū per pactū priuilegio renunciauerint. E manauit ad declarationem eorum, quæ not. Innocentius & Hoſtienſis de ſepult. c. 1.

ctum [a] † cum rectore parochialis eccleſiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos [b] ipſius eccleſiæ parochianos recipiatis ad eccleſiaſticam ſepulturam, omnino ſeruare debetis: Quamquam ſepultura libera [c] ſit monaſterio veſtro ab Apoſtolica ſede indulta: & illi apud vos elegerint[d] ſepeliri: Cum per dictum pactum indulto huiuſmodi derogetur [e].

¶ Idem.

1 Vnde nō poſsēt ꝑ illud priuilegiū ſepelire illos q̄bus eſt interdicta ſepultura de q̄b no. de ſepul. ex parte. ſm Arch. alle. l. ſi qñ. & de priuileg. vt priuilegia. Io. An.

a ¶ Pactum.] quid ſit pactum, habes ĩ. de verb. ſigni. pactum.

b ¶ Certos.] puta maſculos vel tales de tali domo.

ADDITIO. Archidiaconus alleg de conſec. diſt. 1. certum. dicit. Io. Mona. quòd per primum pactū abrogatur priuilegio: per hoc ẽm illi derogaſ. ff. de ver. ſig. derogatur. Io. And.

[Glo. ſeq. recitetur per obie. & ſolutionem.]

c ¶ Libera.] hoc inducebat dubitationē: ex quo enim habeãt liberam, videbatur ꝙ omnes ſepelire poſſent non obſtante pacto: ſed non eſt verum 1: Sicut & ille qui liberam habet non donat, vt ĩ. eo lib de oſt. vica. c. vlt & de elec. is cui, cum ſimilibus. & C. de inoffi. teſta. ſi qñ, in princ. & eſt ratio huius cap quia per pactū priuilegio renunciauerunt, vt ſequitur.

d ¶ Elegerint.] quod poterant, etiam ſi minus religioſus eſſet locus electus q̄ dimiſſus, vt ĩ. de ſepul. c. 2. in fi. ſed ex virtute pacti huiuſmodi electio ꝑdicta caret effectu. Et nota ꝙ licet tale pactū inter eccleſias initū valeat 2, non tñ valet pactum ꝙ parochianus ꝓmittit, vel obligat vel iurat ſe ſepulturã electurū, vel electam non dimiſſurum ĩ. de ſepult. cap. 1. ad hoc. ĩ. eod plerique.

2 Etiã ſine auctoritate ſuperioris: & ſi monachi lædãtur, nō reſtituuntur. Phi. & Dom. Fō.

[Glo. ſeq. concludit per locum à diuiſione.]

e ¶ Derogetur.] ſi pactum ſecutum eſt priuilegiū, nō eſt dubiū ꝙ non obuiat priuilegium, quo ad illa, quibus derogatum eſt per pactum 3. & eſt caſus ĩ. de ꝑſcript. cum olim. Si autem priuilegium ſecutū fuerit compoſitionem, non valuit ꝯ cōpoſitionē, ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt ĩ. de deci. ex multiplici. omni ergo caſu ſeruandum eſt pactum.

3 Q̄d facile fieri pōt hoc caſu: cū ꝑ id redeant res ad ſuã naturã. 35 diſt. ab exordio. Io. And.

QVam.] Primo ponit dictum: Secundo rationem reddit: ibi, Cum non Dominicus declarat notata in Specu. eo. tit. in 1. col. vbi etiã daſ forma per quam etiam ſine iuramento valere poſſet tale pactum: quod conſilium Cynus attribuit Petro de Bel. Per. in l. pactum dotali. C. de coll. vide etiã diſtinctionem. quam ibi in Spe. ſcripſi ſuper ver. & not. in fin. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu capituli habemus præſuppone re illud quod dr̃ in l. pactum. C. de coll. videlicet, ꝙ filia quæ nuptui tradebaſ, dixit patri ſuo, ꝙ pro oĩ ſua portione ſucceſſionis paternæ erat contenta ſola dote & renunciauit omnibus alijs bonis, non valet tale pactum: quia eſt pactū de futura ſucceſſione: ideo iſta filia, mortuo patre ſuo poterit venire ad ſucceſſionē cū fratrib. dū tñ ipſa cōferat dotē.

¶ Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contenta nullum habebit ad bona paterna regreſſum: ſi iurauerit id ipſa filia omnino ſeruare tenebitur. Ioan. Andr.

CAP. II.

QVamuis † pactum [f] patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta [g] nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet [h] lex [i] ciuilis: ſi tamen iuramentum nō [k] vi,

CASVS. Titius pater filiæ ſuę dedit dotē ſufficientē: & fauore liberorum induxit ſuam filiã ad renunciandū oĩ paternæ ſucceſſioni: .ſ. ꝙ eſſet contenta ſua dote: quod fecit iſta filia: nã ipſa bonis omnib. ſui patris renunciauit: & vlterius iurauit nō venire ꝯ iſtud pactū: poſtea pater ē mortuus inteſtatus: filia vult admitti ad ſucceſſionem patris cū alijs liberis, an debeat admitti? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ex quo ipſa iurauit nunquã venire contra iſtud pactum: & iuramentum ſuum non eſt contra bonos mores, nec illicitum, quia poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ: ipſa teneſ illud iuramentum ſeruare: & ideo ipſa debet eſſe cōtenta ſua dote: nec debet admitti ad ſucceſſionem cum alijs fratribus, etiam ſi ipſa vellet afferre ſuam dotē. Not. primo, ꝙ quis non poteſt renunciare futuræ ſucceſſioni. Nota vlterius, ꝙ filia non poteſt cum patre paciſci, vt ſit contenta ſola dote ſibi data, vt renunciet alijs bonis patris. Nota inſuper, ꝙ iuramentum præſtitum ſuper tali pacto, non eſt illicitum: ideo eſt ſeruandū. Et ſciendum ſm Archidiaconū, ꝙ ponderari dēt verbum, omnino, hic poſitum: nam excludit diſpenſationem: ita ꝙ filia non poteſt habere relationem iuramenti ab epiſcopo.

† Vide Matthæū de Affli. ctis deciſio. 322. Purpuratum cōſi. 100. Hippolytum Marſiliũ ſingulari 673. inci. nōnulla. de ꝑſcēt. Alexan. cōſ 29 li. 3. & cōſi. 42. li. 1. & Iaſonem cōſil 133. vol. 4.

[Prima gloſſa ſummat.]

f ¶ Quamuis pactum.] factum patri à filia dū tradibatur nuptui, ꝙ dote contenta nullum habebit ad bona paterna regreſſum, ſi iurauerit ad ipſu filia, omnino ſeruare tenebitur. Ioan And.

f ¶ Quamuis pactum.] licet, lex ciuilis improbet quod eſt ĩ. Ioan. And.

g ¶ Contenta.] ipſa filia.

h ¶ Improbat.] qa eſt de futura ſucceſſione, q̄ ſiue ſit de ſuccedēdo. ſiue de nō ſuccedēdo, nō valet ſm leges C. de inoffi. teſt. ſi quando. §. 1. C. de pac. l. pactū quod dotali. & l. vlt. C. de coll. l. pactū dotali cum ſimilib.

i ¶ Lex ciuilis.] ꝑdicta. C. de coll. l. pactū dotali. Sed mirū, quare ſm leges nō valet tale pactū: cū ſm eas bene valeat pactū ne pater filio ſuo ſuccedat. ff. ſi à parēte. l. 1. § ſi vel parē? Sol. nō ita debeſ patri hæreditas filij, ſicut patris filio ff. de inoffi. teſta. nã & ſi vel veri nō vi pacti ibi repelliſ, ſed ꝓ delictū: qa preciū emãcipationis recepit, vt C. de opc. lib. l. ſi quã. vel aliter, vt not. in prædicta l. pactum.

Pactum de ſuccedēdo, ſeu de nō ſuccedendo, nō valet.

ADDITIO. Et in præalleg. §. ſi. vel parens. & C. de inoffi teſta. ſi quando. § illud. Ioan. And.

K ¶ Non vi.] an iuramentum per metum extortū obliget, dic vt not. Io. 22. q. 4. inter cætera. & 15. q. 6. auctoritatem. & Ber ĩ. de iureiu. ſi vero. & ĩ. quod me. cauſa. Abbas. Iſta littera & ĩ. de iureiu. cum cōtingat. & ĩ. eo lib. eo. tit. licet. faciunt pro illa opinione quod non obliget. 4

4 De hac qōne, vide B. Tho. & ibi Caiet. 2. 2. q. 89. arti. 7. ad 3. argumentum.

ADDI.

nec dolo præſtito firmatũ fuerit ab eadem, omnino ſeruari[a] debebit: Cũ non vergat in æternæ ſalutis diſpendium [b], nec redundet in alterius detrimentum [c].

¶ Idem.

¶ Pacta inita per fratres Prædicatores, uel Minores, uel alios mẽdicantes, cum rectoribus parochialium eccleſiarum ſuper parochialibus iuribus, ſi facta ſunt per Priores uel Guardianos de ſuorum conuentuum ipſorum locorum conſenſu, (licet auctoritas ſedis Apoſtolicæ non interuenerit, uel licentia Prioris, uel Miniſtri generalis, aut Magiſtri, uel prouincialis Miniſtri, uel capituli prouincialis) ſeruanda ſunt: dummodo aliàs ſint licita & honeſta. hoc dicit Ioan. And.

CAP. III.

Quia ex eo [d], quòd fratres Prædicatores [e], & Minores, & alij mendicantes [f], compoſitiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & perſonis eccleſiarum, ciuitatum, caſtrorum, villarum, & locorum, in quib. domus ſeu habitationes [g] eorum exiſtunt, ſuper iuribus parochialibus [h], vel alijs [i] quibuſcunque articulis, ab eis vel eorum anteceſſoribus [k] inita, ſiue facta, ſeruare recuſant: & ea eo prętextu infringere moliuntur, quia Magiſtri, aut Miniſtri, vel Prioris generalium, ſeu prouincialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis, nec approbata per ipſorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuerſis mundi partibus inſurgunt ſcandala †; & ipſorum fratrum (quos decet puritatem omnimodam in ſuis obſeruare actionibus †: & ab his abſtinere propenſius, per quæ poſſit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori.

¶ Nos his occurrere paternæ ſollicitudinis ſtudio intendentes, præſenti decreto ſancimus: compoſitiones & pacta huiuſmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus, & perſonis prædictis ab ipſorum fratrum conuentualibus, Prioribus, ſeu Guardianis facta vel approbata, de ſuorum conuentuũ conſilio & aſſenſu (dum tamen aliàs ſint licita [l] & honeſta [m]) debere ab ipſis fratribus in locis, in quibus

ADDITIO. Tene quod habes de iureiur. verſ. Io. Mo. dicit hic ꝙ tenet, ſed agitur ad relaxationẽ. Io. An.

a ¶ Seruari debebit.] approbata eſt ergo opinio Placẽ. not. in præd. l. pactum. qui hoc dicebat: ſed Accurſius ib contra per l. C. de legibus: & conſti. non dubium. & C. de nuptijs. auth. ꝙ eis. ſignata ſuper ſ. imperialis. ſed de turpi iuramento loquitur. Qua aũt rõne ſm leges tenet ꝯtus puberis, ſi iurauit, qui aliàs non tenet C. ſi aduerſus vendit. authen ſacramenta. eadem rõne tenere dẽt pactum iſtud iuratũ: & idem in caſu ſ. de iureiu. cum contingat & vide ꝙ ibi no. & inf. eo. li. eo. tit. licet quæ cõcordat ad iſtam decretalẽ: non tñ multum faciunt: Et compelli debebũt per cenſuram eccleſiaſticam iudices ſæculares ad hoc ius canonicum obſeruãdum: per prædictam decretalem, licet ad idem de ſentẽtia excommunicationis. decernimus.

b ¶ Diſpendium.] tunc.n. ſeruandũ nõ eſſet 22. q. 4. per totũ. & ſ. de iureiu. ſi vero ẽt ſm leges. vt in præalleg. Auth. C. de nup. auth. quòd eis. ff. de leg. 1. ſi quis inquilinus. in ſi.

c ¶ Detrimentum.] principale: ſecundario. n. ibi poſſet detrimentum repeti ſilijs 1 vel viro, vel venientibus ab inteſtato, vel ſimilibus perſonis.

Quia ex eo.] Secundum Ioan. Mona. primo ponit factum; Secundo illud decidit: ibi, Nos. Ioan. And.

CASVS. Orta lite inter me rectorẽ eccleſiæ parochialis, & quoſdam Mendicantes ſuper iure ſepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit ꝙ conuenimus inter nos cũ Guardiano vel priore cum cõſenſu fratrum illius conuentus: & fecimus pactum inter nos: tñ non interuenit conſenſus & auctoritas Generalis ordinis vel prouincialis: vtrũ religioſi iſti Mendicantes, poſſint reſilire à pacto, eo ꝙ nõ interuenit conſenſus ſui Generalis: vel ex eo ꝙ iſta pactio non fuit approbata in capitulo generali: Rñdet Romanus Pontifex, quòd non: ſed ex quo interuenit conſenſus Guardiani, vel Prioris, & fratrum illius cõuentus, debet ſeruari tale pactum quantum ad illum conuentum. Nota primo ꝙ Prædicatores præponuntur Minoribus, de quo hic in gloſſa. Nota ſecundo, ꝙ religioſi dẽnt abſtinere ab his, per quę daretur alijs malum exemplum, aut detraheretur. Dominicus.

(Prima gloſſa ſummat.)

d ¶ Quia ex eo.] pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectorib. parochialium eccleſiarum ſuper parochialibus iuribus, ſi facta ſunt per priores vel guardianos de ſuorum conuentuũ ipſorum locorum cõſenſu, (licet auctoritas ſedis Apoſtolicæ nõ interuenerit, vel licentia Prioris, vel miniſtri gñralis, aut magiſtri vel prouincialis miniſtri, vel capituli prouincialis) ſeruãda ſunt: dũmodo aliàs ſint licita & honeſta. hoc dicit Io. And.

e ¶ Prædicatores.] hi præponuntur: quia antiquior ipſorũ inſtitutio. ad idẽ ſ. de exceſ. p̃la. nimis. ſ. de priui. in his. ſ. eo. li. de elect. quorundam. & ibi dixi.

f ¶ Mendicãtes.] vt ſunt Eremitani ſãcti Aug. vel quiuis alij. ADDITIO. Vt Carmelitæ. inf. de relig. dom. ca. vnico §. cæterum. Ioan. And.

g ¶ Habitationes.] quas mutare, vel aliàs de nouo acquirere nõ poſſunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios transferre ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ, vt inf. de exceſ. præla. c. vnic. ADDITIO. Contra facientes excommunicari ſunt p cle. de pœ. cupientes. Io. And.

h ¶ Parochialibus.] vt exhibitione ſacramentorũ, decimis, primitijs, oblationibus, iure funerandi: & his ſimilibus. ADDITIO. De quib. plene per Hoſti. in ſumma de parochijs. § in quibus conſiſtat. & per Roſ. in lib. iuris canonici eo. tit. & dixi ſuper rubrica de parochijs. Ioan. And.

i ¶ alijs.] extra iura parochialia: prout multa poteſ exempla per te videre.

k Anteceſſoribus.] ad quæ tenetur ſucceſſor, ſicut ipſe prædeceſſor, ad hoc de ſolut. c. 1.

l ¶ Licita.] aliàs nõ valent: & facit ſ. de pactis. c. vlti.

m ¶ Honeſta.] ſcilicet & poſſibilia: quia nullus ad impoſſibilia obligari poſſet. ſup. eo. c. vlt. & inf. de reg. iur. nemo poteſt.

[G. o ſeq. reci. per quæſtionem, ſecundo illud decidit, ibi, ſed hodie.

a ¶ Textus

† Hoc nõ eſt verũ, ſi mater filiorũ mortuã viuẽte auo: q̃a ſibi ſuccedit iure ſuo, dum mater nõ habuiſſet dicẽ. Phi. vlteri' no ... ex hac ... pact' non dĩ in alienus detrimentum vergere niſi ſuſcipiat inter nat. item ſm Dom. & ibi. nota in ſumma ad ... quas obligare ..., ſicut ... defunctũ Text.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 41. per totam q̃ſtionem.

† In antiquis codicibus conſtanter legit actibus.

† Dictio, eo, deeſt in manuſcriptis.

a ¶ Fratres Minores.] de eis dixit: quia de ipſorum exemptione cõſtabat; vel quia dicebantur priuilegiati, quòd nulla ipſorum pactio vel obligatio teneret facta ſine licentia domini Papæ.

ADDITIO. Vel quia bona q̃ tenent Minores ſunt eccleſię Romanæ. j. de verb. ſig. exiiji. & cle. eo. tit. exiui. §. porro. Sed hodie dñs Io. Papa renunciauit illi dñio per conſtõnẽ ſuam q̃ incipit, ad cõditorẽ. Io. And.

†Nota φ tex. hẽc loquũ in pactis factis cũ laico: arg. à cõne tex. maxime ſi talia pacta non diſponãt de alienatione iurium, ſed modificẽt pcedẽtes ↄctus. Philipp. Fon.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ Quia partes quæ non poſſunt venire ad concordiã ſuper litib. & cauſis in iudicio agitandis, ſolent accipere procuratores ad cãs ſuas defendẽdas: idcirco poſt rubricam de pactis, ponitur rubrica de procuratoribus.

Continuatio dñi Heliæ.

fuerint facta, perpetuo † inuiolabiliter obſeruari: non obſtante quòd Magiſtri, vel Miniſtri, aut Prioris generalium ſeu prouincialium prædictorum non interuenerit in eiſdẽ aſſenſus: nec ab ipſorum generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: ſeu quod ſedes Apoſtolica in his, quæ per prædictos fratres Minores a facta fuerint, auctoritatem ſuam non præſtiterit, vel aſſenſum.

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Laicus poteſt eſſe procurator ad agendum & defendendum in cauſis ſpiritualibus.*

NOn indiſcrete iudex] Sunt tres partes, ſicut ſunt tria principalia dicta: Secũda: ibi, Licet. Tertia: ibi, Procurator. Dominicus. CASVS. Aliquis meus parochianus ceſſauit in ſolutione decimarũ dicens, φ forte mihi non competebat ius percipiendi decimam de fructibus ſuis: pp quod feci illum citari corã iudice delegato, vel alio iudice cõpetente: ad iſtã cãm meã agendã conſtitui meum procuratorem quendã mere laicum, etiã vxoratum: facta conſtitutione iſte laicus procurator pro me comparuit in termino aſſignato: pro parte rei fuit exceptum, φ iſte laicus non poterat eſſe procurator in iſta cauſa ſpirituali: nã laici nõ poſſunt tractare ſpiritualia in c. 2. de iudi. in antiq. & quòd debebam clericum conſtituere ad iſtam cãm ſpiritualem tractandam: ideo petebat defectum ſibi dari, ac ſi procuratorem non miſiſſem: Dubitatum fuit vtrum iſte laicus cenſeatur inhabilis ad comparendum pro me in cã ſpirituali? Reſpõdet Romanus Pontifex, qđ iudex poteſt & debet iſtum laicum admittere tanquã procuratorem etiam in cauſis ſpiritualibus, tam pro actore, quàm pro reo. & iudex hoc faciens non facit indiſcrete: Nec obſtat cap. 2. alleg. quia bene verum eſt, quòd laici tamquam actionem habentes & nomine ſuo non debent tractare res ſpirituales, vt d. cap. 2. ſed bene poſſunt ſpiritualia tractare nomine aliorum.

¶ Sed quid ſanctiſſime Pater; vtrum procurator conſtitutus ad lites poſſit alium procuratorem loco ſui ſubſtituere ſeu ſubrogare, vt conſtitui te procuratorẽ in aliqua cã, in qua non potes intereſſe propter occupationem aliquam, vtrum poſſis ſubſtituere alium procuratorem? Reſpondet regulariter φ non, niſi poſt litem conteſtatam: ſed non ante: quia fuiſti factus dñs litis per litis cõteſtationem, vel niſi ego dominus dedero tibi ſpecialem poteſtatem ſubſtituendi, & tunc ego dominus videor ſubſtituere. Sed vtrum ad hoc vt poſſit dari poteſtas ſubſtituendi, requiratur poteſtas ſubſtituẽdi certam perſonam, videlicet talem Titiũ; vel ſufficiat quòd dicam, do tibi poteſtatem ſubſtituẽdi, non expreſſa certa perſona? Reſpondet quòd talis ptãs valet, & poteris virtute illius ſubſtituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa perſona ſubſtituenda. Sed vtrum ſit idem in procuratore ↄſtituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mandaui, vt talẽ domum meam reparares vel talem rem meam venderes: vtrum poteris aliũ loco tui ſubſtituere ad illud negotium explicandum? Reſpondet Romanus Pontifex φ ſic. Non prohibetur.] nã laicus non reperitur prohibitus ad exercẽdum negotiũ rei ſpiritualis. Antea. hoc eſt, ante litem conteſtatam. In rem.] id eſt, niſi fuerit cõſtitutus procurator in rem ſuam: vel niſi data fuerit a dño poteſtas, vt poſſit ſubſtituere. Not. primo ex iſto c. φ iudex dr̃ diſcrete agere, cũ ipſe agit ſiue procedit ſm diſpoſitionẽ iuris: Indiſcrete aũt agere dr̃, cum procedit ↄ diſpoſitionem iuris. Nota principalem effectum in prin. huius c. φ laicus et vxoratus & procurator clerici põt cauſas ſpirituales tractare: quia tũc illas tractat nomine alieno, ſ. clericorũ, & nõ nomine ſuo: & in conſiſtorijs epiſcopalib. ſunt plures procuratores et vxorati: ſed tñ laicus non poſſet eſſe iudex in cauſis ſpiritualibus etiam vt delegatus, vt d. c. 2. de iud. in antiq. Not. vlterius, quòd edictum de procuratorib. eſt prohibitorium: ex quo infertur quòd quilibet poteſt eſſe procurator, niſi expreſſe reperiatur prohibitus. Et eſt ſciendum, φ prima facie videtur, φ edictum de procuratorib. non eſt prohibitorium, ſed permiſſorium: nam qđ regulariter permittitur, dr̃ permiſſoriũ: ſed hoc non eſt verum: immo dr̃ edictũ permiſſoriũ qñ materia per ſe eſt prohibita: ſed in certis caſib. eſt permiſſa: & dr̃ materia prohibitoria qñ materia eſt de ſe permiſſa: ſed in aliquibus caſibus eſt prohibita; nam edictum prohibitorium vel permiſſorium recipit denominationem à ſpecialitate, & non à generalitate: & ſic ex hoc colligitur φ ius commune eſt pro comparente, quòd præſumitur idoneus: ideo allegans procuratorem inhabilem, debet illud probare. Nota vlterius φ procurator datus ad litem exercendam, non põt alium procuratorem ſubſtituere ante litem conteſt. ſed poſt bene ad litem finiendã: & rõ eſt: quia procurator nõ põt conſtitui, niſi à dño: modo procurator conſtitutus ad agendum, añ litis conte. non eſt dñs litis: ſed poſt litem conte. fuit factus dñs litis, non cauſæ: & ſic põt procuratorem ſubſtituere: fallit ſi ipſe habuit à dño poteſtatẽ ſubſtituẽdi: vel ſi ſit procurator in rem ſuam, & non ſimplex. Et dr̃ procurator in rem ſuam qñ emolumentum ſententiæ habet ſibi applicari: & dicit in rem ſuã id eſt, ad ſuam vtilitatem, puta Titius pater ceſſit filio ſuo ſcholari actiones ſibi cõmpetentes ↄ ſuos debitores: & eum conſtituit procuratorem in rem ſuam ad exercendum actiones directas: Nam actio directa mihi ſemel acquiſita, eſt adeo meis oſſibus affixa, vt inde nõ poſſit euelli: Et ſi velim cedere actiones directæ ſemper remanent apud me cedentẽ: ſed vtiles trãſeunt in ceſſionariũ, i. in illum cui facta eſt ceſſio actionum: & iſte ceſſionarius intẽtabit exercitiũ directarũ actionũ noĩe meo, & vtiles noĩe ſuo, qa vtiles fuerunt ſibi q̃ſitę p ceſſionẽ: & qa iſte ceſſionari' eſt procurator ad ſuã vtilitatẽ: poterit procuratorem ſubſtituere et lite non conteſtata. Nota inſuper, φ licet procurator debeat cõſtitui certus, ita φ aliàs non valet talis conſtitutio: tñ poteſtas data procuratori de ſubſtituendo valet: licet ſit incertus is quem vult ſubſtituere. Nota etiã, φ iudex non dr̃ facere indiſcrete, qñ facit actum iudicialiter, qui non reperitur à iure prohibitus. Nota ibi, Vel defendendum, arg. mandatum dr̃ legitimum, ſi datur procurator ad agendum tantum: probat dictio vel, hic poſita: adquod inf. eo. qui ad agendum. Dominicus.

Notabilia D. Heliæ.

Edictũ de procuratorib eſt prohibitorium.

[Glo.

[Gloſſa prima ſummat.]

a ¶ Non.] laicus poteſt eſſe procurator ad agendum & defendendum in cauſis ſpiritualibus: procurator poſt litem conteſtatam poteſt dare alium procuratorem, antea non; niſi datus fuerit in rem ſuam: uel à domino habuerit mãdatum de ſubſtituẽdo etiam non certã perſonã: procurator ad negotia, poteſt dare alium procuratorẽ libere, & etiã quãdocunque.

CAP. I.

Non a indiſcrete b iudex cẽſetur egiſſe, procuratorem laicũ c ad agendum vel defendendum in cauſis ſpiritualibus d † admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expreſſe ad exercẽdum procurationis officium, idoneus debeat reputari e.

¶ Procurator poſt litem conteſtatam poteſt dare alium procuratorẽ: ante nõ, niſi datus fuerit in rem ſuam: vel à domino habuerit mãdatũ de ſubſtituẽdo etiã non certam perſonam.

¶ Licet autem à procuratore poſt litem conteſtatam ab eo f, poſſit (cum dominus ſit litis g effectus dari alius procurator h: ante i tamen non poteſt k, niſi in rem l rem ſuam ſit datus: vel à domino ſubſtituẽdi m alium (etiam certa n non expreſſa perſona) ſibi fuerit conceſſa poteſtas.

¶ Procurator ad negotia, poteſt dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque. hoc dicit.

¶ Procurator vero datus ad negotia o, poteſt libe-

b ¶ Indiſcrete.] ſimile ſ. eo. non iniuſte. & j. de iuram. cal. c. vlt.

c ¶ Laicum.] intelligo q̃ nullũ habeat ordinẽ, nec ſit aliàs eccleſiaſtica perſona. 12. quæſtio. 1. cap. duo.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit aliud contrariũ, cui reſpondet. alleg. Hoſtien.]

d ¶ Spiritualibus.] ꝯ ſ. de iud. c. 2. Sol. ibi loquitur de laicis, q̃ tractãt cauſas ſpirituales ſuo nomine, quaſi ius in eis habẽtes: & ſic non eſt contra. Notat tamen Ber. ſupra de except. Apoſtolicæ. ꝙ quis nõ poteſt agere pro ſe vel pro alio, pro eo ꝙ poſſidere non poteſt 1: ſed in actibus ſpiritualibus tunc id poſſet habere locum. In iudicia lib. autem ſuper ſpiritualibus locum nõ habet vt hic vides. & ſuper hoc vide quod not. Hoſti. in ſumma huius titul. §. qui dari ver. vlt. & Guil. in Spe. eo. tit. § 1. ver. item quod eſt laicus. & quod not. ſ. de ſyndi cap. vnico.

ADDITIO. Hug. & Lau. 5. q. 3 c. fin. Archid.

e ¶ Reputari.] ff de proc. mutus. §. 1. & ibi de hoc, & Inſti. per quas perſo. nob. acqui §. vlt. & ſi. in teſte ff. de teſti l. 1 & in ꝯhẽdo matrimonio. 30. q. 4. qui ſpiritualem. ſ. de ſpon. cum apud. eum: ergo non reperiamus hunc expreſſe prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expreſſe, quia tacite videbatur prohibitum ſm, eum modum, quem ſup. dixi, ſecundum Ber.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit duas opi. recitat & remittit.

f ¶ Ab eo.] ſcilicet procuratore: ſi ergo dñs cõteſtat⁹ litem dat procuratorem poſtmodũ ad litẽ: ille ſic dat⁹ non ſubſtituit, vt hic ꝓbaſ. arg ꝯ. C. eod. tit. nihil arbitramur intereſſe ſed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate ſubſtituendi, vt ibi not. Et not 2 ga approbatam puto opinionẽ Ioan. quam ibi notat Accurſius, ſcilicet ꝙ procurator datus poſt litem nõ ſubſtituit. Et Guli. in Spec huius tit. §. 1. ver. quid ſi procurator intercesserit. Accurſius dicebat, ꝙ forte idẽ vtrobique dici poterit per. l. C. de confor. eius. lit. l 2.

g ¶ Litis.] & exponũt legiſtæ, ideſt inſtãtiæ. vt C. de iudi. properandũ, ſecundũ nos non petit inſtãtia: vnde intelligimus proprie 2 ſ. de iudi. c pen. Et ſic videtur ſententia in eum formanda non in dominum, de quo dic vt ſ. in ant. de elec. querelam.

[Glo. ſeq. reci. per q. & ſolu. ſecundo recitat opi Azonis, quam reprobat, & ipſius rationi reſpondet.]

h ¶ Procurator.] vt C. eo. l. nulla. & penult & l neque in ſi. & ff eo. in cauſæ & ff. de ap. l. ab executore §. ſi & ff de doli excep. ſi procurator agit. §. 1. Et hoc verum intelligo, vbi fuerit ſimpliciter cõſtitutus, vel nõ expreſſe prohibitus: aliàs ſi conſtitutus fuerit vſq; ad litem cõteſtatam, & expreſſe prohibitus, ne vltra ꝓcederet, ſecus 3: De quo dic vt not. Inno. & Hoſt. ſ. eo pe titio perficiat ergo dñs per ſe vel per aliũ litẽ cœptã. Et ad inſtar huius dicit domin⁹ Azo, ꝙ delegatus ab alio quã a principe poſt litem conteſtatam delegare poteſt quod ſecũdum nos videtur non verum vt ſupra de appell. cum cauſam. & de hoc ſupra de re iudi. cum Bertoldus. nec eſt facienda comparatio: quia etiam poſt litem conteſtatam ordinarius reuocat delegatum ſuum. ff. de iud. l. iudicium. ſed procurator non, niſi cauſa cognita, vt j. eod c. proxim. & rationẽ quære. ff. eo. tit poſt litem.

ADDITIO. In gloſſa 2. quæ dicit; quod hic damnum pecuniarium: ibi, non item hic ex mutatione perſonæ grauatur aduerſarius. Ioan. And.

i ¶ Antea.] id eſt, lite conteſtata.

k ¶ Non poteſt.] ſcilicet dari alius procurator. ff. eo. l. quod quis.

l ¶ In rem ſuam.] vt ſi titulo donationis ceſſæ ſunt actiones mihi, & datus ſum procurator ad eas intẽdẽdas: iſte eſt caſus. C. de don l. illam ſubtilem.

ADDITIO. Quomodo ex parte rei def in rẽ ſuã. not. ff. eo. l. Plautius. in gloſſ ſed qualiter. Ioan. And.

[Glo. ſeq arguit ad quæſtionem.

m ¶ Subſtituendi.] tunc enim ſubſtitutus vr, vel datus ab ipſo domino. ad hoc ff. quod cuiuſque vni. l. itẽ eorum §. decurionis. Et ꝑ hoc & alia quædam iura ſoluit quæſtionem de delegato ab alio q̃ à principe, qui habet ſpeciale mãdatum ſubdelegãdi: ſcilicet ꝙ ſubdelegare poſſit: ad idem ſ. eo. lib. de offic. deleg. is cui. vbi de hoc & c. vlt. §. vices.

[Gloſſ. ſeq. obijcit, & obiectionem opinione confirmat & ſoluit]

n ¶ Certa non expreſſa perſona.] in ꝯtriũ videbaſ: quia procurator debet eſſe certus. ff. eo. tit. l. 2. ſicut & arbiter. ff. de arb item ſi vnus. § ſi in duos. & ſ. de arb. innotuit. [Ibi ꝑ ꝑ plures electores timetur diſcordia q̃ timor ceſſat in vno ſm Ioan. Mona. & Arch. & ad hoc ſ. de elec. c. pe. eo. lib per quam decretalem §. ſi aũt dicit Io. Mona. ꝙ ſi eſſent duo non inſolidũ & diſcordantes, ſibi imputet cõſtituens. Io. And.] Sicut & tutor. ff. de teſt tutor incertus 4: & l. duo ſunt Titij 1. & hoc per prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio, vt not. Guli. in ſpe. in tit. 1 § iam nunc. verſ. quid ſi in delegatione. Et Accur. vr idem tenere ff. eo. l. 1. in glo. 1. ſed illa gloſ. & l. 2. eod. tit. poſſunt intelligi de ꝓcuratore incerto ſecundum modum illius. l. duo ſunt Titij ff. de teſta tut. quia plures ſunt Titij: & fecit Titiũ procuratorem: & non apparet de quo ſenſerit.

ADDITIO. Daſ ſimile de electo', qui debet eſſe certus. ſ. eo. lib. de elect. c. 2. & tamen procurator daſ ad eligendum incertum eo. tit. c. penult. Ioan. And.

o ¶ Ad negotia.] & ad vnum etiam negotium dari poteſt. ff eo. l. 1. de neg ge l. 3. §. negotium. ad id m. ff vi bon cap. l. 2 § quod ait.

¶ Adde glo. l ver. ꝓcuratorẽ in cle. 3. de renũ. tenẽt ꝙ laic⁹ cõſtituit ꝓcuratorem ad renũciãdũ beneficiũ: & habẽs gratiã acceptandi põt acceptare beneficiũ ꝑ laicũ: ita practicatur ſm Pet. de Anch. argu. ea accedẽs. ſ. de ꝓb. & in iſtis iuribus nõ cadẽtib. in hiſũ, eſt nus' mi- niſter, & ſine oi ceſſione traſeunt in cõſtituentem. arg. not. ꝑ Bart. in l. poſſeſſio quoq; ff de acquir. poſ Ioan.

1 Per quã glo. dicebat ibi Pet. & ſã. ꝙ laicus nõ poterat eſſe ꝓcurator in cauſis ſpiritualib. niſi in matrimonialibus. Io. And.

2 Diſplicet hũ & placet ei expoſitio legiſtarũ Ioan.

3 Idẽ ſi daſ ad litẽ cõteſtãdã tm, ſi vero ſimpliciter daſ ad litẽ cõteſtatã ꝓcedit in cã lite ꝑ ſe cõteſtata ſm Inno. & Guli. ſ. ſpe. eo. ti. §. 3 ver. q̃d ſi dedi quem ver. ad litterã ponit hic Arch. idẽ Iacob de Rauenna in l. ſi ꝓcurator. C. e. & ꝓ tatione ſumit intereſſe partis aduerſæ, ꝑ ꝑ ꝙ reuocari non põt, vt ſcripſi in decre. petitio.

4 Vide ꝙ ꝑ hãc gloſam & legẽ notat hic Phil Francus, ex mẽte Io. And

Depu-

a ¶ Deputare. ff. mand. ſic ꝓcuratorē. & ſic nota vnā differentiā inter ꝓcuratorē ad negotia, & ad iudicia; aliā videbis ĩ. eo q generaliter in fin. tertiā. ſ. in ant. de reſcri. ex parte decani. ff mãda ſi mandaſſem. & qđ hic dicitur. dic verum, niſi in caſu. ĩ. eo cap. vlt.

re quandocunque alium deputare a.

¶ Idem

¶ *Procurator ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa reuocari poteſt: poſt litem conteſtatam non, ſine rationabili cauſa: dominus tamen bene poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo procuratore, maxime ſi de colluſione timeat.*

Qvamuis.] Prima pars tractat de reuocãdo Secũda de adeſſendo: ibi, verum licẽ prima diſtinguit duo membra: Secundũ: ibi, Poſtea. In quo octo caſus excipit, ſubdẽs clauſulam generalẽ, Ioan. And.

CASVS. In quadã cauſa, quam corã iudice cõpetete eram tecum habiturus, cõſtitui creaui & ordinaui Titium procuratorem meum, q Titius recepit mandatum & acceptauit: & antequã ꝓceſſiſſet in cauſa vſq; ad litis cõteſtationem, ipſum reuocaui. & ſibi notificaui reuocationem: quæritur an Titius deſinat eſſe meus procurator, & poſſim eũ reuocare? Rñdet ꝙ ſi nondum fuit litem conteſtatus, quæ fit per rñſionem factam libello: & ſi ad illũ ſtatũ cauſæ nõ fuit proceſſum, potero illũ reuocare: ſed ſi fuit litem conteſtatus, non potero eum reuocare: niſi ſubſit iuſta cauſa, quia forte poſt conteſtationẽ litis fuerũt ortæ inimicitiæ inter me & ipſum procuratorẽ, & timeo, vt aliqua per malitiam in cauſa omittat: vel ſi morbo fuit impeditus vt non poſſit vacare negotio nec cauſæ: & in effectu cum ſubeſt iuſta cauſa, poteſt procurator reuocari, etiam lite conteſtata. Sed ponamus, ꝙ nõ ſubeſt iuſta cauſa reuocandi procuratorẽ, ſed tñ ego conſtituens habeo ſuſpicionẽ de colluſione: puta, quòd procurator meus habeat pactionẽ cum aduerſario & omittat proponere proponenda, vel aliqua falſo confiteatur in præiudicium mei dñi? Reſpõdet ꝙ licet ego dominus non poſſim ipſum procuratorem reuocare: tñ potero adeſſe cauſæ cũ meo procuratore, vt videam propoſita allegata & ꝓducta, ne fiat colluſio inter ipſum procuratorem & reum. Nota ex hoc tex. ꝙ licet ſit ab initio liberum conſtituere ꝓcuratorem. l. fin. C. de procur. ex quo tñ dominus ſemel procuratorem conſtituit, & res nõ eſt integra: nõ poteſt procuratore reuocare, niſi ſubſit iuſta cauſa. Nota vlterius, ꝙ dominus poteſt ante litis conteſtationẽ procuratorem reuocare indiſtincte. Nota inſuper, ꝙ ingreſſus religionis tollit obligationem perſonalem præcedentem, quæ eſt incompaſſibilis cum religione, vt not. de oblig. ad ratiocin. a. c. 1. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

b ¶ Quamuis.] procurator ante litem conteſtatã ẽt ſine cauſa reuocari poteſt; poſt litem conteſtatã non, ſine rationabili cauſa: dominus tamen bene poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo procuratora. maxime ſi de colluſione timeat.

c ¶ Ante litem conteſtatam.] vt inſti. manda. §. pen. ff. manda. ſi vero non remunerandi. §. ſi mãdauero. C. manda. ſi patet, ff de proc ante litem. ſ. in ant. de elec. in cauſis ſ. eo. ex inſinuatione. & eſt iſte caſus quo pœnitere licet, quod dic vt dixi ĩ. de reg. iur. quod ſemel. quæ eſt contra.

[Glo. ſeq. quærit ponit duas opi. contrarias, & tertiã Hoſt quæ diſtinguit.

d ¶ Reuocari.] ſed nunquid in hoc caſu reuocatio ꝑuenire debeat ad iudicẽ, vel aduerſariũ? dic vt ſ. e. mãdato. Et vr ꝙ non: arg. à ꝯtrio illius decr. & hoc ibi tenẽt Tãc. & Goff. Ber. & Inn: ibi tenẽt ꝯ: & ſubaudiũt maxime: & eorũ rationes ibi vide, & Guil. in Spec. eo.

Reuocatio ꝓcuratoris non intimata iudici vel parti an valeat.

tit. §. 1. verſi. item ꝙ mandatum Hoſt not. eo tit. audiuis. ꝙ reuocatio tenet indiſtincte quo ad præiudicia reuocantis. Si quæratis de ꝓiudicio aduerſarij ſi ſit ante litem conteſtatam, & iudex vel aduerſarius certificatus fuit, vel certificari põt mandato, non obeſt reuocatio, niſi ad alterũ ꝑuenerit: dẽt enim ignorãtia ꝓbabilis eſſe excuſata de cle. excom. mi. Apoſtolicæ. ff. iudi. ſol. ſi ante. multo minus valet poſt litẽ conteſtatã, niſi ad alterũ ꝓdictorũ perueniat, quibus ſemel de mãdato extitit facta fides ſ. eo. mãdato. ff. eo. ſi ꝓcuratorẽ. Sed ſi celet ꝓcurator, obligat dño ff. de do. & elegãter. § pe. Et ſi nõ eſt ſoluẽdo, tenet aduerſarius, ſi particeps ſit delicti. ff. mand. ſi procuratorẽ § 1. Sin aliter ſibi imputet, qui talem elegit. ff. de mino. cũ mandato. in fin. vnde ſi reuocatio ad iudicẽ vel aduerſarium perueniat, id ſuper quo concluſum eſt nõ impedit: aliàs ſic, vt in prædicta decre. auditis. Si autem de mandato non fuit facta fides, & ſine ſatiſdatione fuit admiſſus, tenet reuocatio: & ſic intelligatur. ſ. c in noſtra. & cap. ex inſinuatione. & ff. eod. in cauſæ. & ꝯtrius ſenſus ſ. eo. mandato. & ſibi imputet q eã nõ exegit. Si aũt ſatiſdationẽ exegit: in procuratorẽ celantem reuocationem redundabit, & aduerſarius erit ſine dãno; vnde ſi erat procurator actoris, cõmiſſa eſt ſatiſdatio de rato. ff rem rat. habe. l. 2. ſi procurator rei ſatiſdat iudicatum ſoluit: & de dolo committet. ff. iudi. ſol. l. iudicatum ſolui 2. & ff. eo. l. Plautius.

CAP. II.

Qvamuis b † procurator poſſit ante litem conteſtatam c etiam ſine cauſa libere à domino reuocari d, poſtea e tamen ipſo nolente f nequibit g: niſi eum h cum † domino inimicum i fieri, vel ſuſpectum k: aut aduerſario aſ-

† Pro hoc ca. ide q tradit Iaſon cõſ. 138. ſcip. reuocat in dubiũ volu 4. & Felinus ſ c ex parte decani extra de reſcr.

† Dictio, cũ, deeſt ant quis codicib.

e ¶ Poſtea.] i. poſt litem conteſtatam: & intelligas ab ipſo procuratore, vt dixi ſ. c proxi.

f ¶ Ipſo nolente.] ſecus ſi volente: & ſic poſſet intelligi. ſ. eo. mandato. vt ibi not. Quantũcunq; tñ ꝓcurator ꝯdicat, non procedet cũ eo poſt reuocationẽ, quouſque de cauſa reuocationis cognitum fuerit: non. n. debet ſe ingerere procurator: ſed debet ei ſufficere ꝙ ſine ſuſpicionis nota remoueatur. ff. eo. l. quæ omnia.

g ¶ Nequibit.] contra ĩ. eo. ſi quem Sol. ibi.

h ¶ Niſi eum.] hos caſus qui ſequuntur habes ff. eo. tit. l. filius §. fi. & l. ſeq. vſq; ad l. ſed & ex his. & l. poſt litem. vſque ad l. quæ omnia. §. 1.

[Glo. ſeq. reci. per. q. & ſolu. cui ſolutioni ſignat contrarium, & reſpondet.]

i ¶ Inimicum.] & quæ inimicitiæ hic veniãt, arbitrabitur iudex. facit ꝙ diximus de iudice & de teſte. 2. q. 5. c 2 in anti. de ſimo. per tuas. & de accuſatio. cũ oporteat. Non tñ dico ꝙ requirantur capitales: & hoc ſonat littera q̃ dicit, vel ſuſpectũ: licet videat ꝯ. ff. eo. l. filius. ad ſi & l. ſi poſt datũ. Sed in ꝓcuratore ꝓ quo 1 promiſit dominus iudicatum ſolui, loquitur, q cõpellitur proſequi: niſi capitales inimicitiæ interueniã; vel aliæ iuſtæ cauſæ de quib. ibi dicitur: & ideo lex eo. tit. vel exilio, quæ loquitur de caſu noſtro, nõ poſuit, capitales, in textu.

1 Sciente & nõ ꝯdicẽte. ff. e. tit. ſi d efunctus. 1. rñſo. & vide qđ no. ff. eo. filius q. ſi. & l. ſed hæ. § ꝓtor. & ꝙ not. eod. tit. c. 1. in gl. ꝑciſe. Io. And.

[Glo ſeq obijcit, & tripliciter ſoluit.]

K ¶ Suſpectum.] & eſt ſuſpicio alleganda & ꝓbãda ſicut ꝯ iudicem ſ de appell. cum ſpeciali. ſed hoc ipſo ꝙ operas ingerit in inuitũ, ſuſpectus eſt. ff. eod. tit. l. quæ omnia. & ſic etiam ex falſa cauſa dominus poterit ipſum reuocare: quia cõtradicendo ſuſpectus erit: & ſic habebit locũ hæc littera. Sed poteſt dici vt no. Accur. ff eo. tit. l. quæ omnia. quod aut procurator ſolus reſiſtit, & tũc procedat, & vera ſit obiectio: aut aduerſarius vel procurator & aduerſarius, & tũc ſecus: & ſic poſſũt itelligi leges ꝓallegatæ, & decre. iſta: ſed

littera

tterea iſta ſolum dicit, ipſo nolēte: vnde & poſtea di cit idem Accur. dic eum ſuſpectū qualitercunq;, ſed non ita ꝙ remoueatur t. vel ſuſpectus eſt interim, do nec cauſa remotionis tractatur: alias enim ad quid re motionis cauſa tractaretur non video: licet dominus Mar. ibi primum cō ſueuerit approbare.

y Idē Do. Fonta.

a ¶ Affinitate.] qa tūc domino timetur periculum C de exe cu.tu. humanitatis.

b ¶ Eius.] ſcilicet aduerſarij: & tunc ip ſe procurator aduer ſarius eſt. & poterit dicere contrarium eius quod primo pe tebat. Ad hoc 3.q.7. infamis. §. tria. ver. ſi contra partem ad idē ff. de poſtu. l. vlt.

c ¶ Ingredi.] ēt nō profitēdo ſed ſolum probationis cauſa z. ad hoc infra de ſent. excomm religioſi. z. reſponſo. & infra de reg. c. 1. in prin.

d ¶ In longum.] ar bitrio iudicis credo terminandū: habita conſideratione cau ſæ & viarum.

e ¶ Vinculis.] Præ donū vel hoſtiū po teſtate. ff. eo tit. item ſi ſuſpectus.

† al. effici

† An no uitius in religione poſſit eſſe procura tor, vide gloſsā in c. benefi ciū. ī. de regular. & an pfeſ ſus vide Clemēt religioſa de pcur. adde Ar chid. in c. nullus. el ſecondo. 2. q. 7.

z Placet Do. Font.

finitate [a] coniungi, vel eius [b] hæredem fieri †, ſeu ingredi [c] religionem †, aut in longum [d] peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis [e] detineri contingat; ſeu alia rationabilis [f] cauſa ſubſit, propter quam ſit merito reuocandus.

¶ Verum quamquam (niſi vt præmittitur) reuocari non poſſit [g], dominus tamen ſuæ cauſæ vnà cum eodem procuratore (maxime ſi de colluſione [h] timeat) minime prohibetur adeſſe [i].

¶ Idem.

¶ *Procurator habens man-*

f ¶ Alia rationabilis.] vt puta ætate nimis decrepita, vel nimis iuuenis: & tunc reuocaretur de facto, vt ff. eo. tit. l. poſt litem in fi. vel quia latitat. ff. eo l. vel exi lio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur. vt ff. eo. tit. l. vel iudicio. & idem in ſimilibus 3.

ADDITIO. In quibus eſt par vel maior æquitas ſi cut in cauſis expreſſis. arg. eius quod no. C. de fur. & ſe cundum Cor l. ſi quis ſeruo. in glo. fi. Ioan. Mona. & l. eos Ioan. And.

g ¶ Non poſſit.] inuitus, vt ī. vidiſti.

h ¶ De colluſione.] ſed nonne ex quo de colluſione timet, habet eum ſuſpectum, quare ergo non reuocat, vt ī. eod. cap. Sol. timet hoc, ſed probare non poteſt. ad hoc 2. q. 7 plerique. vel aliter hic non vult dilatare ꝓ ceſſum cauſæ, qui eſſet in cognitione ſuſpicionis, vt ī. dixi & probatur ff. eo. l. poſt litem. Ioan. And.

3 Aut qa ſuperue nit noti tia excō i cationis. Archi. 11. q. 3. ſi ini micus. Do. Font.

[Glo. ſe. 1. quærit & ſoluit.]

i ¶ Adeſſe] ſed quid ſibi proderit adeſſe? ꝓderit: qa poterit teſtes & probationes inducere, quas ille omit teret: vel ſaltem ille producere tenebitur nominatos à domino: beneficium enim iuris quod adeſſe poſſit, interpretandum eſt late: & vt aliquid cōferat, de verb. ſign. abbate. & de hoc per Accur. ff. de inoff. teſta. ſi ſu ſpecta. in prin.

Adeſſe li ti prodeſt intereſſē ti in mul tis.

IS qui.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, Verum. Iterum primo ponit dictum, inſerēs cōtra rium arg. ibi, Licet. Secundo ponit exceptionem à di cto: ibi. Niſi. Ioan. And.

¶ Præſupponitur primo illud quod fuit dictū ſupra eo li. de off. deleg. c. quamuis. videlicet, ꝙ ſi ſubdegatus in totum cœpit vti ſubdelegatione: non poteſt de legatus de cauſa ſe intromittere, nec reuocare ſubdelegationem.

CASVS. In quadam cauſa, quam eram tecum habiturus, Titium conſtitui procuratorem meum, cum poteſtate ſubſtituendi: qui Titius videns ꝙ non poterat intereſſe negotio meæ cauſæ, quendam Caiū ſubſtituit, qui Caius acceptauit ſubſtitutionē, ea tñ ſub ſtitutione non eſt vſus, quia non comparuit in cauſa: vtrum iſte Titius meus procurator, qui ſubſtituit, poſt ſit ſubſtitutionem reuocare: & extinguere poteſtatē ſubſtituti, & cauſam reaſſumere? Reſpōdet Romanus Pontifex quòd non: quia quam cito incœpit ſubſtitue re vſ. eſt officio ſuo & ideo deſinit eſſe procurator: & hoc verum, niſi ad hoc eſ ſet ſibi data ſpecialis facultas per domi num conſtituentem in iſto procuratorio, vt poſſet alium conſtituere, & cauſam de nouo aſſumere. Sed ponamus, ꝙ conſtitui Titium procuratorem meum ad plu res cauſas, cum poteſtate ſubſtituēdi: Titius quātum ad vnā cauſam ſubſtituit: vtrum quantum ad alias cās remaneat procurator non obſtante ſubſtitutione, quam fecit ad vnam cauſam? Reſpondet ꝙ ſic: Ratio dubitan di in hoc cap. fuit: quia aliud erat in de legato, videlicet, ꝙ re exiſtente integra. poteſt ſubdelegatus in totum reuocari, vt dictū fuit in præſuppoſitione, tamen aliud eſt in procuratore, vt hic. & rationem di uerſitatis aſſignat glo. poſita in verbo, aliud. Nota pri mo hic textum notabilem, ꝙ per ſuſceptione mandati non dicitur quis vti mandato: quod no. quia facit ad dubium, ꝙ ſuſceptio mandati facta per delegatum nō inducat vſum iuriſdictionis: & ſic non perpetuat iuriſdictionem. Nota ſecundo, quòd id quod quis nō poteſt à ſe ex diſpoſitione iuris cōmunis, poteſt virtute ſpecialis mandati: facit ad notata ſupra eo. tit. c. 1. Dominicus.

datum ſubſtituendi, ſubſtitutum à ſe poſt mandatum ſuſceptum, etiam ſi eo non ſit vſus, reuocare non poteſt: niſi & poteſtatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures cauſas, & in altera ſubſtituit, in alijs remanet procurator. Io. A. d.

CAP. III.

IS, qui [k] † à procuratore ſuper hoc à domino poteſtatem [l], habente procurator extitit ſubſtitutus, non poteſt poſt mandatum ſuſceptum [m], etiam ſi eo vſus [n] non fuerit (Licet in delegato ſedis Apoſtolicæ [o] vices ſuas alteri committente

† De materia reuocatio nis pcu ratoris vi de Cynū & alios in l. man dato. C. man dati. & oannē Anania cōſil. 25. incip vt tū præſen tatio. & Paulū de Caſtro cō ſil. 161 in cip. vene rabilis vir.

(Prima gloſſa ſummat.)

K ¶ Is qui.] Procurator habens mandatum ſubſtituē di, ſubſtitutum à ſe poſt mandatum ſuſceptum, etiam ſi eo non ſit vſus, reuocare non poteſt, niſi & poteſta tē habuit reuocandi: Si autem erat procurator ad plu res cauſas, & in altera ſubſtituit: in alijs remanet pro curator. Ioan. And.

l ¶ Poteſtatem.] quia aliàs non poterat, niſi in caſib. ſupra eo cap. 1.

m ¶ Suſceptū.] & licet dixerit ſe nolle ſuſcipere: tñ domino in eadem voluntate manē. e, adhuc ſuſcipere poterit, vt infra eo. licet.

ADDITIO. Et ſecundum id oportet intelligi finiri mādatum procuratoris per ipſius renuntiationē, re integra: re non integra non, niſi ex cauſa, vt idem dicatur in renunciatione, quod in reuocatione. ſupra c. 1. Ioan. And.

n ¶ Vſus non fuerit.] licet ergo dominus reuocet ꝓ curatorem re integra. vel ante litem conteſtatā Inſti. man. §. recte. & ī c. pxi. in prin cū ſuis concor. & ipſo facto ſecundum id quod dicitur. ī. eo. ſi quē. procura tor tñ datus ad ſubſtituendum hoc non poteſt poſt ſu ſceptum mandatum: iam enim ſuo functus eſt officio & potius hic conſtitutus à principali domino, quam ſubſtitutus a procuratore videtur 4, vt dixi ī. eo. c. 1.

4 Idē Phi li. vnde ſatiſdabit dñm ratū habiturū nō ſubſti tuentem. Phi. Font.

o ¶ Sedis Apoſtolicæ.] quia alius non ſubdelegat, C. de iud. à iudice. ī. de offi. deleg. paſtoralis, & c. vlt. de app. cum cauſam.

Delegatus quare reuocat ſub delegatū re integra & ꝓcurator nō reuocat ſubſtitutum.

† Tñ hēns generale mandatū ad oīa ꝓcuratorē in vna cā à ſe ſubſtitutū reuocat ante lit. cōteſt. Petr. de Anch. Fō.

Glo. ſeq. quærit & ſoluit. not. vnam differentiam, & rationem reddit, finis reci. per quæſtion.

a ¶ Aliud.] ſcilicet ꝙ reuocare poſſit antequam ille vſus fuerit. & habes hoc ſ. eo li. de offi. dele. quāuis. Sed quæro, quare aliud in delegato, ꝙ in ꝓcuratore? Sol. credo ꝙ ſit rō: qa delegātus princi pis habet à lege qđ cōmittere poſſit: & iō donec iudex ſubdelegatus vti cœperit, reuocare poterit vt in ꝓdicta decre. q̄uis. Sed ꝓcurator de quo hic loquitur hēt hoc ab hoīe: & iō cōmittēdo ſuſcepto mandato ꝑ procuratorē, functus eſt officio ſuo: & iō am pli⁹ nō reuocat. [Dicit ibi. Io. Mo. & hic Archid. ꝙ iudicare licet ſit onus, tñ eſt honor: ꝓcurare vero eſt onus tantū, & vile officiū. C. de decu. l. ſi qs procurationem. li. 10. quare non præſumitur quis ſic excutere honorem ſicut onus, nec ſic duos ſicut vnū. Io. And.] Et nota quia ſi cōpromiſſarius datus ad eligendum eligat, & electus renuit conſentire, amplius nō eligit: quia ſuo functus eſt officio ſ. eo. lib. de elec. ſi cōpromiſſarius. § 1. ꝓcurator tñ ſubſtituens non eſt functus officio ſuo, niſi ſubſtitutus mandatū ſuſcipiat vt hic vides: & ideo aliud, quia hic procurator cām agere & ſubſtituere poterat, ibi ſolū eligere: & ideo citius illius expirat officiū. Et ſm ſuperius dicta nota, qa cū tres caſus ſint poſiti ſ. c. 1. in quib. procurator ad iudicia ſubſtituit: hic de altero tm̄ dicit, ſ. de eo q mandatū hēt: vnde de reliquis ſecus credo, cū habeāt poteſtatem nō ab hoīe, ſed à lege, vt ſuperius dixi, eo ꝙ factus eſt dñs litis, vel datus in rē ſuā: aliàs. n. quare non ſic de alijs expreſſiſſet: & facit ſ. de deci. c. ad audientiā & qđ recitari ſolet, de eo qui duxit in ma. quam pol. per adul. c. vlt. & de conuer. in fide. c. 1.

b ¶ Ab illo.] ſcilicet ſubſtituente: à domino autē bene habita diſtinctione, quam habes ſ. c. proxi.

ADDITIO. Eadem diſtinctio ſeruabitur in procuratore, qui habet mandatum reuocandi ſm Arch. Nō enim plus poterit in reuocatione quā dñs: vnde ſubſtitutum a ſe qui conteſtatus eſt litem, nō reuocabit, niſi eo caſu quo reuocaret dñs conſtitutū à ſe. Io. An.

c ¶ Reuocandi.] tunc. n. non expirat mādatū, ex quo penes eum poteſtas remanet reuocandi. & facit optime ſ. eo. li. ſi delegatus. de offi. deleg.

ADDITIO. Reuocat ergo quod tranſtulit nō ex ſe vel à ſe: ſed ex poteſtate ꝑ dominū tradita, ex quo dominus poterat. ſ. c. prox. Io. Mon. Ioan. And.

d ¶ Ad omnes.] poteſt ergo conſtitui ad vnam & ad plures, & ad omnes cauſas procurator. ff. eo. l. 1.

e ¶ Exercere.] ſic & delegatus ab alio quàm à principe ad vniuerſitatē cauſarum, vnā delegat, & in alijs iuriſdictionem retinet. ff. de iudi. cum prætor. § 1.

aliud a cenſeatur) vlterius reuocari ab illo b †: Niſi reuocandi c poteſtas conceſſa fuiſſet eidem. ¶ Verum ſi cum ad plures, vel ad omnes d cauſas generaliter conſtitutus fuiſſet, in vna tantum ſubſtituerit earundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere e.

¶ Idem.

¶ *Procurator generalis non agit exigentia ſpeciale mandatum: niſi cum aliqua illorum ſpecificatione, vel libera poteſtate hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

QVI † AD agen-

QVi ad agendum.] Primo ponit de generali procuratorio cū clauſula: Secūdo cū illi formę adijcitur ſpeciale: Tertio ponit tria, quæ requirūt ſpeciale mandatū. & caſum excipit. Secūda: ibi, Sed ſi. Tertia ibi: Procurator quoque. Ioan. And.

¶ Datus procurator ad agendum & defendendū, & generaliter ad omnia alia, quæ mandatum exigūt ſpeciale: non poteſt agere in cauſis requirentibus mādatū ſpeciale, niſi in procuratorio fuerint expreſſi aliq caſus requirentes ſpeciale mandatū, ſubiecta clauſula generali: Itē ſine ſpeciali mandato non pōt procurator tranſigere vel paciſci, niſi ſit conſtitutus in rem hoc dicit.

¶ Præſupponēdū eſt qđ habetur in gloſſa magna huius cap. videlicet, ꝙ ſunt aliqui caſus, in quib. qlibet nō poteſt agere pro alio vt procurator: niſi fuerit ſibi data ſpecialis poteſtas in procuratorio ad hoc: ſicut in cauſa reſtitutionis in integrū, quis non pōt petere releuamentum, niſi habeat mandatum ſpeciale: Item ſunt plures alij caſus, de quib. in gl. oſt.

CASVS. Ego Titiū conſtitui ꝓcuratorē meū ſub iſta forma: Titium procuratorē meum generalē ad agēdum & defendēdum cōſtituo, creo, & ordino, & ad oīa negotia iudicialia & extraiudicialia, etiā ſi talia requirāt mādatum ſpeciale: tñ nō ſpecificaui in mādato procurationis illa ſpecialia: quęrit an meus procurator virtute illius procuratorij ſit admittendus ad petendum in integrum reſtitutionē: & ad explicandum alios actus requirentes mandatū ſpeciale? Reſpōdet Romanus Pontifex, ꝙ nō niſi ſpecificauerit in mandato illa quæ requirunt mandatū ſpeciale. Sed ponamus ꝙ ego conſtitui procuratorē meū ſpecialiter ad petendum in integrum reſtitutionē, & adiungo in procuratorio; & alia requirentia mādatū ſpeciale: vtrū procurator meus poſſit explicare alios actus requirentes mandatū ſpeciale. poſito ꝙ illi act⁹ nō ſint expreſſi in mādato? Rñdet ꝙ ſic: Sed ponamus ꝙ ego cōſtitui ꝓcuratorē meū in aliqua cā, vel cōſtitui ꝓcuratorē meū gñalē ad oīa negotia: q ꝓcurator meus trāſegit cū debitore meo, i. aliquo ſibi dato remiſſo vel retēto, receſſit ab actione mea: an valeat talis trāſactio, & mihi obſtet ſi velim ſecūdo agere? Rñdet ꝙ non pt procurator tranſigere, niſi ſit ſpecialiter cōſtitutus ad tranſigendū. Sed ponamus ꝙ nō trāſegit ſed plus fecit: qa gratis nomine procuratorio quietauit? Rñdet ꝙ hoc non potuit facere, niſi fuiſſet procurator in rem ſuā: quia donaueram ſibi debitum, & in eum tranſportaueram meas actiones: quia tunc exercet actiones meas directas in rē ſuam, ideſt ad ſui vtilitatem & ideo poterit tranſigere cū aduerſario: quæ tranſactio erit in detrimentū ſui & mei. Itē fallit ſi fuerit inſtitutus cum libera adminiſtratione, hoc eſt vt poſſit facere omnia tanquā ſi eſſem in propria perſona: tunc nomine meo poterit tranſigere: & valebit talis tranſactio. Nota primo, ꝙ procurator quātuncūque fuerit generaliter conſtitutus ad omnia negotia; poſito ꝙ in mandato fuerit dictū; etiam ſi talia ſint. quæ maudatum exigant magis ſpeciale: non pōt petere reſtitutionem in integrum contrahere matrimonium, tranſigere vel paciſci: nec explicare alios actus requirentes mādatum ſpeciale. Nota vlterius, ꝙ ſi qs procuratori ſuo dederit mandatū ſpeciale ad petendum reſtitutionem in integrum, vel aliquid aliud faciendum, quod mandatum requirit ſpeciale, & ſuppo ſuerit clauſulam generalem; etiam ſi talia exigāt mādatum ſpeciale, illa ſpecialitas operatur, vt clauſula generalis ſecuta habeat effectum, licet aliàs ſi non fuiſſet poſita ſpecialitas, nullum haberet effectū: & iſtud facit ad iura dicentia. Ponamus ꝙ aliquis promiſit ſe præſentare certo die in iudicio ſub certa pœna: ſi fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illā pœnā nō tenetur: niſi promiſerit ſoluere pœnā, tñ nō obſtāte impedimento, talis renunciatio valet: licet fuerit impeditus alio impedimento, ſiue alio caſu fortuito non expreſſo: nam poteſt renunciare omni impedimēto aliquibus caſibus fortuitis expreſſis. l. ſed & ſi qs §. quæſitum. ff. ſi quis cau. Nota, ꝙ procurator cōſtitutus ad agendum, non poteſt iuramentum litis deciſorium

† Vide Lapū allegatione 69. & al. leg. 82. & Conaruuiā lib. 2. variar. reſolut. c. 5.

ſtum deferre: & ſi detulerit, & aduerſarius iurũ ſuſceperit: non præiudicat domino: ſecus ſi dñs detuliſſet. Nota ꝙ tranſactio proprie reſpicit actorem: nã dr̃ a tranſigo: quod eſt vltra ago, vel litem decido, actionem, ſcilicet remittendo. da, de cõſe. diſt. 4. qris. in prin. Item in ꝯtẽda excõicatione. 24. q. 4. ſi habens. in prin. Itẽ in præſtatione iurã de calumnia inf. de iura cal. c. vlt. Item in caſu ſupra eo li. de elect. procurator. & de hoc vide in Spe eo. tit. §. 1. ver. item opponitur, quod licet habeat.

† Supple ꝑmiſſiue nõ exceptiue: vñ ſi es ꝓcurator ad oĩa excepto ꝙ nõ trãſigas, per exceptionem iſtam nõ potes ſub illa gñralitate facere alia requirentia ſpeciale mandatum, quia exceptio diminuit nõ aget. l. legata iñ utiliter ff. de leg. 1. Pe. de An. vide Dec. in l. 1 de reg. iur. Font.

dum[a] & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiã ſi mandatum exigant ſpeciale[b] conſtituitur procurator: ex vi generalitatis huiuſmodi ad aliquem articulum, in quo ſpeciale mandatum exigitur, admitti non debet[c]. ¶ Sed ſi aliquis, vel aliqui de articulis ſpeciale mandatum exigentibus ſpecificati † fuiſſent, adiecta clauſula generali: tunc ad non expreſſos[d] ẽt admittetur.[e]

¶ Procurator quoque abſque ſpeciali mandato[f] iuramentum deferre[g], tranſigere, vel paciſci[h] non poteſt: niſi ei bonorum, vel cauſæ adminiſtratio libere † ſit conceſſa[i].

† al. Ita, libera.

¶ Idem.

¶ *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia ſe extendit.*

CAP. V.

QVI[k] GENERA-

a ¶ Ad agendum.] datus ad agendũ defendere cogit̃, vel ſatiſdare de defendendo. ff. eod. l. ſeruum. in fine.

ADDITIO. De hoc ff. e. l. ſed & hæ. §. præter. Et qũo hoc intelligitur de actionib. tempore conſtõnis competentibus, vide in Specu. eo. tit. § 1. ver. item excipitur, quòd licet. Ioan. And.

b ¶ Speciale.] vt inf. §. vlt. cum ſimil.

c ¶ Non dẽt.] & ſic non valet tm̃ genus quoad ſpeciem, q̃tũ ſpecies ad idem ĩ. de app. c. 2. [Concor. vide ff. eo. Pomponius. in prin. Ioan. And.] De hoc habes ſupra de off. ord. ſi ſacerdos, in anti 21. diſt quamquam.

d ¶ Non expreſſos.] non tamen per hoc matrimoniũ contrahere poterit, 1 vt inf. eo. c. vlt. nec poterit cõtra electũ vel promiſſum opponere crimina, vel defectus vt in clem. eo. tit. non poteſt.

1 Idẽ Io. Mo. per rõnẽ ibi notatam.

[Glo. ſeq arg. pro op. Bal. & aliorum doctorum.]

e ¶ Admittet.] nota pro illa opinione Bulgari, & aliorũ doctorum, ꝙ paciſcens, ꝙ caſum fortuitũ nõ opponet: aut aliquos expræſſit ſecuta gñali clauſula, aut nullũ, vt in primo caſu teneat renũciatio: in ſcd̃o vero nõ: & not. hęc materia per Accur. ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi. §. quęſitũ. & recitari ſolet ĩ. de depo. bona fides.

Renunciatio gñralis caſuum fortuitorũ nõ valeat.

f ¶ Mandato.] vel eo ꝙ habeat vim ipſius ſpecialis mandati. vt ſupra proximo reſponſo.

g ¶ Deferre.] ff. de iureiur. iuſiurandum. 1. §. fin.

[Glo. ſeq ponit xx. caſus cõputatis, quos ponit textus, quibus requiritur ſpeciale mandatum.]

Mandatũ ſpeciale ĩ multis caſib. exigitur.

h ¶ Vel paciſci.] C. de tranſa tranſactionis, vbi de hoc. ff. eo. tit. l. ꝓcurator. cui gñaliter libera, & l. mandato. & ĩ. de tranſa. contingit, & de arbi per tuas nec in integrũ reſtitutionẽ ꝓ a'io petere ĩ. de reſt. in int. corã. vbi de hoc, & hoc qñ principaliter petitur: ſecus ſi incidenter ĩ. eo tit ſciſcitata. C. etiam per procur. cãm. in inte. reſti agi. poſ. l. vnicam. Item in cauſa ſuſpecti tutoris. ff. de procu. nõ ſolũ §. fi. Item vbi ſunt duo ꝓcuratores oĩum rerum alicuius: tunc. n. non põt vnus ab alio ſine ſpeciali mandato exigere. ff. e. l. qui duos. & l. itaque. Itẽ de interdicto de li. exhib. & dedu. ff. e. l Põponius. in prin. Itẽ in acceptilatione. ff de accep. l. 3. Itẽ in reſcriptorũ impetratione. ĩ. de reſcript. nonnulli. & c ex parte. Itẽ in cã matrimoniali ſm̃ Vin. 2 ĩ. qui mat. ac. poſ. c. ex litteris. in parte deciſa [. i. in cõpilatione antiqua.] arg. ꝯ. ſup. eo. tit. accedens. ſed ibi parentibus argentibus de matrimonio filiorum, acceſſit ipſorũ cõſenſus, vt ibi not. Itẽ ſm̃ quoſdã in voto tranſmarino. ĩ de vo. ex multa. in prin. ver. illis. Itẽ in cõſumptorũ inſtrumentorum exemplatione de fi. inſtru. c. vlt. Item in his quæ ſedes Apoſtolica ſibi ſpecialiter reſeruauit, ꝙ dic. vt not. in ant. de offi. dele. ꝙ trãſlatione. Item in ꝯhendo matrimonio. ĩ. eo. c. vlti. & in ſponſalib. qui cle. vel vo. veniens. In cõpromiſſo ĩ. de arbi. per tuas. Itẽ in abſolutione petẽda ab excõicatione. de ſen. exc. ꝙ de his. in fi. & arg. de pænit. diſt. 1. quẽ pœnitet 3. Itẽ in oblatione filij idolis factã

2 Azo dicit idem ſubdubio fone, in ſum. hu' tit. §. eſt & Ioan. And.

3 Et tñ iudex non abſoluet ꝓcuratorem noĩe dñi: ſed mãdabit abſolui, vt dõn ab ablut. p. lou.

i ¶ Conceſſa.] vel datus ſit in rẽ ſuã. In tribus ergo caſib. hoc põt, ſ. qñ hẽt ſpeciale qñ hẽt gñalem & liberã. qñ datus eſt in rẽ ſuã: hæc ꝓbant ff. eo. l. procurator. cui generaliter, libera. ff. de iureiur. l iuſiurãdum. §. fi. & l. ſeq. C. de noua l. non abſtulit. & ff. d̃ ſolu. l. hoc iure. & C. de tranſac. l. tranſactionis.

QVi generaliter.] Soluit tria dubia: Primum de forma: Secundũ de perſona: ibi, Nedum. Tertiũ de ætate: ibi, Licet autem. Io. And.

CASVS. Ponamus ꝙ ego Titiũ cõſtitui meum ꝓcuratorem ſub iſta forma: Conſtituo Titium ꝓcuratorẽ meũ ad oĩa negotia mea, non addito, iudicialia vel extraiudicialia: vtrum virtute illius ꝓcurationis Titius poterit agere ꝯ debitores meos: & an poterit experiri. hoc eſt, defẽdere ꝯ meos creditores: vel requirat̃ ꝙ dicam: conſtituo Titium meũ procuratorem ad lites præſentes & futuras, & ad negotia? Rñdetur, quòd procurator cõſtitutus ad negotia poterit experiri vel defendere ꝯ creditores agentes & agere ꝯ debitores. Sed quid Sãctiſſime Pater, habemus in l. filiusfa. ff. eo. tit quod filiusfa poteſt eſſe procurator? Sed vtrum poſſit hoc facere ſine licentia & auctoritate ſui patris: vel vtrum requiratur licentia & auctoritas ſui patris? Videtur quod ſic: quia ipſe filiusfa. non poteſt ſuſcipere iudicium nomine ſuo abſque auctoritate ſui patris. l. nõ ſolum. C. de bo. quæ lib. in pote. conſti. in gloſſa magna: ergo ſimiliter nec nomine alieno: Hoc tamen non obſtante, Reſpondet Romanus Pontifex, quòd filiusfa. poterit agere & defendere ꝓ alio ſine licentia patris. Or ſanctiſſime Pater, vellem informari a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Rñdet quòd licet in procuratore conſtituto ad negotia ſufficiat ætas xvij annorũ: tamen in ꝓcuratore conſtituto ad lites & ad iudicia, requiritur quod ipſe habeat xxv. annos: & quod ſit maior xxv. annis. Nota primo, quod verbum, negotia, poſitum in procuratorio, accipitur large, vt comprehendat negotia iudicialia & extraiudicialia, vt in c forus. de ver. ſign. in anti. vbi habetur, ꝙ negotium dicitur in iudicio, & negotiatio extra iudicium. Nota vlterius, ꝙ licet filiusfa. non poſſit eſſe ſuo proprio nomine in iudicio ſine auctoritate patris, aliàs iudicium eſſet nullum: tamen poteſt eſſe procurator in iudicio nomine alterius ſine auctoritate patris. Vnde ſciendum quod filiusfa. eſt nomen iuris: & dicitur ille, qui eſt in poteſtate alterius: quamuis habeat liberos, vel nõ habeat, quia non refert: paterfamilias vero accipitur per eo q̃ eſt ſui iuris. Nota ꝙ quis non põt eſſe procurator ad iudicia, niſi ſit ꝑfectæ ætatis: id eſt, maior xxv. annis. & qui minorem xxv annis conſtituit procuratorẽ, perinde eſt ac ſi nullum conſtituerit: fallit in caſu l. exigendi. C. eo. tit. vbi dicitur, quod filius poteſt ſuſcipere defenſionem pro patre ſuo abſente.

[Prima gloſſa ponit quid declaret.

k ¶ Qui gñraliter.] non eget ſumma: q̃a ſatis ſe ſum-

mat ſeipſum. Hoc primum dictum ponebat Gul. pro q̃ ſtione. Spe. eo tit. §. 1. in fi. & ſequente. Vbertus idē dicebat quod dicit hæc decre. & idē not. Hoſt de proc. petitio. in 1. gl. & ſatis olim hoc dicebamus per decr. dilectis in antiq. cod. tit. vbi eſt hoc ſatis expreſſum: ſed gl. videbatur ibi tacite conſentire, ꝙ generaliter fuerit cōſtitutus ad negotia, & ad iudicia.

† Etiā in criminalibus ciuiliter motis ĩ. ff. de iudic. c. 1. ibi gl. ſec^a in criminalibus crimi naliter motis ca. veniēs. ĩ. de acc. P. no ꝙ conſtitutus ad vnū actū extendit ſe ad aliū, niſi natura actus variet: quia ɔſtitutus ad recipiēdum, non ſufficienter agit ɔſitendo receptū. q a iſta differunt. l. 1. §. ſi quid in frau. pa. Pe de An. Fonta.

liter [a] conſtituitur ad negotia procurator, agere, ac experiri [b] poteſt †: exceptis his caſibus [c], qui mandatū exigunt ſpeciale.

¶ *Poteſt filiusfamilias eſſe procurator, etiam abſque patris cōſenſu. Zen*

¶ Nedum vero ad negotia, ſed etiam ad iudicia poteſt filiusfamilias [d] abſque patris aſſenſu fieri procurator.

¶ *Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negotia deputari poteſt procurator. hoc dicitur. Zen.*

¶ Licet autem quis poſt decimumſeptimum annum [e]

a ¶ Generaliter.] nota ꝙ generaliter pōt fieri procuratoris cōſtitutio: & dicitur hoc ſup. eo petitio.

b ¶ Experiri.] id eſt defendere, ĩ. de iudi. c. 1. alibi ponitur ꝓ agere. ĩ. de cau. poſſ. paſtoralis.

c ¶ Caſibus.] exempla vide ſupra c. proximo.

[Gl. ſeq. recitat per obiectionem & ſolutionem.]

d ¶ Filiusfa. 1] non dubitamus, quin filiusfam. poſſet conſtitui procurator, ĩ. eodem. non iniuſte. & ff. eo. l. filiusfa. §. ipſe quoque. ſed an ſine mandato patris poſſit conſtitui, dubitatur: Et videbatur quod non: quia pro ſe non admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro ſe, qui pro alio ff. de poſtu. l. 1. §. 2. 3 q 7. c. infamis. §. tria. & not. de hoc per Accur. C. de bo. quæ lib. l. vlti. §. 1. in fin. ſed quia nil deperit patri, idcirco admittitur ſine mandato, vt hic, & eſt ſimile infra de iudi. c. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta: ad hoc. ff. ad Treb. l. ille a quo. §. fi. ff. de in integ. reſtitu. cum mandato in fine.

1 Vide Bar. in l. cum non ſolum. §. neceſſitatem. C. de bon. q̃ liber. Font. Aduocat^9 dēt peregiſſe annū xvij.

ADDITIO. Filiusfamilias pro ſe non admittitur, etiam contra extraneum, niſi in caſibus, quos vide nota. in Spec. tit. de actore §. 1. verſ. ſed & filius. & not. ĩ. de iudi. c. fin. in fi. Admittitur ēt contra patrem in caſibus qui not. ff. de iudi. l. lis nulla, & in Spec. præal. §. verſ. item quod eſt filius. & an tunc egeat conſenſu ſui patris. in eod §. verſ. quid ſi filius. Ioan. And.

[Gloſ ſeq. dat ſimile.

e ¶ Decimumſeptimum annum.] Inſti. qui. ex cauſ. ma. non licet. §. iuſtę. ſic & aduocatus peregiſſe debet xvij. annum ff. de poſtu. l. 1. §. initium. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria verſ. verumtamen.

ADDITIO. Quare minor ætas ſufficiat in aduocato & teſte, quàm in procuratore ad iudicia, vide in Spec de aduocato. § 1. verſ. item ꝙ eſt minor. & not. in §. initium. ſtatim al legato & C. eo. exigendi. & ratio eſt: quia obligatur procurator actione mandati. Item condemnatur: quod non eſt in illis. Ioan. And.

2 Falſum: quia in ta li nō ſolū requirit mandatū, ſed ēt ętas & prin. tex. ſtelli. gif qñ ſufficit mādatū gñra le Phil. Fonta.

[Glo ſeq. ponit dictum Hoſt. quod reci. per quæſtionem.]

f ¶ Ad negotia.] not. Hoſt ſupra eod. non iniuſte. in 4. glo. ꝙ procurator datus ad negotia maior xvij. & minor xxv poteſt agere & experiri: nam ex quo procurator ad negotia, agere poteſt. vt ſupra proxi. reſpōſo: & minor xxv. annis datur ad negotia, vt hic: ergo & aget, vt ibi Ioan. Andr.

g ¶ Vigintiquimque.] ff. eo. tit. minor. de his qui veste. impe. l. fi C. eo. tit. l. exigendi.

SI duo.] In pluribus curatoribus quando vnus ſine alio admitti debeat. hic habetur. Zen. Diuiditur ſm Io. An. hoc modo: quia principium, & finis: ibi, Sane. Ponit de procuratorib. ſimpliciter datis, diſtinguens inter cauſas ſpirituales, & non: Medium; ibi. Secus. ponit de datis in ſolidum: Primo ſine clauſula; ꝙ nō ſit melior, &c. Secūdo: ibi, Niſi. quando cū clauſula: Tertio moderationem ſubdēs: ibi. Dum tñ. Quarto caſum dubiū circa id ſoluens: ibi Cæterum, ſecundum eū.

procurator ad negotia [f] licite deputetur: ad iudicia tamen, niſi maior vigintiquinque [g] annis fuerit, deputari nequibit.

¶ Idem

¶ *Ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter conſtitutis, alter ſolus admitti non debet: Si vero inſolidum, qui primo conteſtatur litem admittitur, altero totaliter excluſo: niſi adiectum fuerit, quòd non ſit melior conditio occupantis: quo caſu altero non proſequente, nec alium ſubſtituente, reliquus admittatur. hoc dicit.*

CASVS. In cauſa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores conſtitui, nō adiecto, quos conſtātuebam meos procuratores, & eorum quemlibet inſolidum: Quæritur, an alter iſtorum procuratorum ſine altero poſſit cauſam procurare? vel an ſit neceſſe in omnib. actis iudicialibus, quod ambo procuratores ſint præſentes? Rñdet Romanus Pontifex, dicens, ꝙ cum duo. vel plures procuratores ſūt in vna cauſa conſtitui ſimpliciter,

CAP. VI.

SI † DVO PRO-

† Ad hūc text. vide quæ dicit Feli. in c. 2 ex de teſt. adde Sozinum conſ 1 in ci. circa p̃ ſentē, li. 1.

non adiecta clauſula; & quemlibet inſolidū. vnus ſine altero nihil pōt explicare: ſed ſimul debent intereſſe: fallit in caſu poſito in fine hui^9 capituli, puta ĩ caſu electionis, poſtulationis, vel ꝓuiſionis: ſecus ſi fuiſſet adiecta clauſula: & quemlibet inſolidū: tunc enim alter ſine altero poterit negotium explicare: nā tunc conſtat de mente conſtituentis. Sed ponamus, ꝙ vnus iſtorum procuratorum incœpit cauſam procurare: verum iſte qui incœpit cauſam, erit potior in promotione cauſæ & ſolus: ita ꝙ alius non poſſit de cā ſe intromittere? Rñdet quod ſi alter iſtorū cauſam occupauerit, ſolus ſine alio comprocuratore, tunc ſolus habebit facultatem imitendi cauſam. & non alius: & hoc verum, niſi eſſet dictum in procuratorio, ꝙ melior nō eſſet cōditio primitus occupātis, vel deterior ſubſequentis, ſed ꝙ per vnum ipſorū fuerit inceptū, poſſit alter terminare, proſequi, & finire: tunc. n. in iſto caſu. vno occupāte, nō erit alius excluſus a promotio nec cauſæ: immo poterit cām aſſumere in eodem ſtatu, in quo alius dimiſit, & finire vſq; in finē: & iſtud verum niſi ille qui cām primo occupauit, alium ſubſtituerit: quia tūc ſubſtitutus præfertur comprocuratori. Sed ponamus retento eodē themate, ꝙ ſi in vna cā conſtitui duos vel plures, vnus cauſam primo occupat: poſtea lite conteſtata cum aduerſario meo iſte procurator fuit impeditus, & non ſubſtituit: alius cōprocurator comparuit pro mea cā, poſtea ceſſat infirmitas: vult primus procurator cām aſſumere, & expellere iſtum; an poſſit? Reſpondet ꝙ licet ceſſet impedimentum, tamen non poterit iſtum procuratorem expellere. Poſtea Romanus Pontifex, in verſi. ſane. excipit caſus a regula poſita in princi. c. videlicet, ꝙ cum quis conſtituit plures procuratores ſimpliciter, nō adiecta clauſula: & quemlibet inſolidū, in cauſa requirente celeritatē, puta in cā electionis, poſtulationis, vel prouiſionis: certe valet talis conſtitutio ſimpliciter facta, & oēs non admittuntur ad promouendum cām, ſeu vnus duntaxat. Sed quis admittet? Certe magis ido-

curatores a ſimul b (non adiecto, inſolidum c) deputentur, vnus ſine altero nō debebit admitti d. Secus e ſi ſint inſolidū conſtituti: ſed tunc illius melior erit conditio, qui per litis conteſtationem f negotium primitus occupabit g†. Poſt occupationē autem huiuſmodi, alter ſe intromittere nequibit vlterius, cum ille litis h dominus ſit effectus: niſi dictum in conſtitutione fuiſſet, quòd non fieret melior conditio occupantis i: tunc. n. ſi eum, qui occupauit, infirmari, mori, abſentari, vel aliàs impediri cōtingat: aut ſi ꝓſequi forte nolit, poterit alter ſuſcipere ac perficere nego-

quis idoneus, & iſtud relinquitur arbitrio iudicis quis dicatur magis idoneus: nā dicit iudex, gratifico iſtū, & alios non admitto. Et rō ſpecialitatis ponitur in textu: quia iſtæ cauſæ requirunt celeritatem, & ſegnius expediunt negotia cōmiſſa pluribus: ideo iura cōiter dicunt, ꝙ in cauſis ſpiritualib. q̄ requirūt celeritatē, eſt procedendū ſummarie, & de plano ſine figura, & ſtrepitu iudicij, clem. diſpendioſam. de iudi. Nota primo, ꝙ illa verba; quemlibet inſolidū: non ſunt verba cōſtitutionis: nā ſi ponerentur illa verba in conſtōne, forte non valeret conſtō. poteſtate & volūtate ꝯdicentibus c. cum ſup. in fi. de offi. & poteſt. iudi. dele. in antiq. Nota vlterius, ꝙ procurator per litis cōteſtationē efficitur dominus litis: & ad hoc allegatur iſtud ca. Nota inſuper, quod vbi exercitium actus duobus ſimpliciter, & eodem tempore committitur, intelligitur factū vt ſimul procedant: ad hoc ſupra in anti. de offi. deleg. cauſam. Nota etiam, quod vbi duo habiles concurrūt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit ad hoc ſup eodem lib. de reſcrip. cap. penul. & ſic patet, quod vigilantibus & non dormientibus iura ſubueniunt. Dominicus. Nota finaliter quid importet clauſula, quod non ſit melior conditio occupantis, in procuratorio poſita: quia præſeruat poteſtatem procuratoris non occupantis quo ad habitum poteſtatis, non autem quo ad exercitium: niſi in certis caſibus, ſecundum Dominicum.

† De occupatione vide quę dicit Lapus allegat. 22.

[Prima gloſſa dicit quod determinat.

a ¶ Si duo procuratores.] Emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. Ioann. 2. q. 7. § forma, & Ber. ſupra eod. tit. non iniuſte. & Accurſius ff eod. tit. l. pluribus & Inno. & Hoſtien. ſupra eod. in noſtra. & Guliel. in Spe. eo. tit § ratione autem. verſ. quid ſi duo. & verſi ſeq.

[Gloſſ. ſeq recit per quæſtionem.]

b ¶ Simul.] quia ſecus ſi diuerſis temporibus. ff. eo. l. ſi quis cum procuratore. § fi. & ſupra eo. non iniuſte. & hoc ideo, quia dando ſecundum, videtur primū reuocare, vt in prædictis iuribus: & hoc eſt verū: niſi exprimat ſe nolle primum reuocare. ff de leg. 1. ſi pluribus. ad hoc inf. eod. ſi quem. Et hoc verum intelligo, 1 ſi ſecundus procurator nolit ſuſcipere mandatum arg. inſtit. quibus mod. teſta. infir § poſteriore. vbi dicit, quòd ſecundum teſtamentum rumpit primum, licet ex ſecundo teſtamento aliquis hæres factus non ſit, vel eſſe noluerit: ſic & hic argu prædictorum iurium. Et hoc tractat Guliel. in Spec eo. tit. §. ratione autem. verſ. ſed cum dato ſecundo. Et in eod. §. ſuper. verſic. itē quòd licet dixi, quod ſunt duo procurato. ia duorum, nec apparet quod prius. 2

1 Idem Arc. ꝯ c. præ alle. ff. de admi. leg. 1. & ſi transferā. & l. legatū. 2. §. 1. Io. A.

ADDITIO. Quòd quis dando ſecundum procuratorem, videatur reuocare primum, licet ſecundus acceptare nolit: patet etiam ff. de lega. 1. l. plane in princ. & inſtitutio, quibus mod. tolli. obligat. §. præterea, & vide quod ibi nota. in glo. ſed quæ. & quod dicam poſt Dyn. inf de regul. iur non præſtat. contra. ff. de reſcind, vend. l. ſi id quod, primo reſponſo Dic vt ibi. Ioan. And.

2 Tunc neutrum erit ad mittēdū: & imputet ſibi ꝯ ſtituēs: facit ꝗ no in c. duobus ī de ſelect. Do Ioan.

c ¶ *Inſolidum*] aliquid operatur: ſed non per omnia. *quod ſonat. vt inf patet.*

[Glo. ſeq primo ponit tres caſus diuerſos ab iſto: ſecundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.]

d ¶ Admitti.] aliud in executorib. vltimæ volūtatis, vt inf. de teſta. c. vlt in fi. & in procuratorib datis ad iudicia ſpiritualium cauſarum, vt inf. eo. c. § ſane. & in tutoribus. ff. de adminiſt. tuto. decreto. in fine. & in his de benignitate ſecus eſt receptum, vt ibi. Et eſt rō dicti: quia hi duo cēſentur pro vno. ſ. eo. li. de elec. c. pen. §. 1. 3 Eſt ergo hic neceſſe, ꝙ vterq; admittatur, ſicut in iudicibus datis ſine clauſula. ſ. in antiq. de offi. deleg cauſam matrimonij. Sed quid dices: ecce vnus cōfitetur, & alter negat: q d erit? Super hoc fuit diſſenſio: dicunt quidam, ꝙ facta eſt litis conteſtatio, & ſtatur confeſſioni: quod ſic probatur: ſi dominus præſens eſſet, & confiteretur, & negaret, ſtaretur cōfeſſioni, quæ contra eum eſt ff. de integra. act. de ætate. §. 1. ergo idem in his, qui perſonam domini repræſentant. Alij dicunt quod eligere poteſt dominus vtrum ſtetur negationi, vel confeſſioni. arg. ſupra de re iudi duobus. & ff. de re iudi. duo iudices. Tertij dicunt, & forte melius ſecundum Inn. quod per talem reſponſionem non ſit litis conteſtatio: ſed procedendum eſt contra dominum, tamquā contra contumacem, pro eo quod non miſit procuratores inſtructos, ſupra de iuram. calum. in pertractandis. 4 Prima opinio placuit Hoſtien. ſupra eo. in anti. in noſtra. Mihi placet vltima: quia conceſſio vel negatio vnius ſolius, etiam altero non reſiſtente, non valet, vt ſupra in princip. Multo minus altero reſiſtente, ad hoc ſupra eo. li de elec. c. pen. §. ſi autem. Et propter euitanda hæc dicebat Ber ſupra eo. non iniuſte, quod ſatis erat æquum quod ſiue adijceretur, inſolidum, ſiue non: ſemper iudex eligeret idoneiorem ad hoc. ff. de accu. ſi plures ff de admi. tuto ſi plures ſed non eſt verum, niſi in caſu. inf. eod § ſane. Vincent. autem dicebat ob prædictam cauſam procuratores tales non admittendos. Sed vera eſt eius opinio in caſu ſupra eod. lib de elect c pen §. ſi autem, aliàs non, vt hic vides.

3 ff. & ꝯd. & demō. cui fundus. Ioā. Mona. & facit cle. plures, de iure pa. Io. An.

4 Allas opiniones inuenies de hoc in Spe de ꝯfeſ §. fin. ver ſed pone. Io. And.

e ¶ Secus.] ſcilicet quia tunc vnus admittetur ſine altero.

[Glo ſeq. alle. quattuor concor. ponit duos alios modos occupationis: & caſum in quo nihil operatur occupatio.]

f ¶ Litis conteſtationem.] quia tunc demum agere videtur. ff. rem rat. hab. l. amplius. Ad hoc ſupra in anti. de offi. deleg. relatum & de verb. ſigni ex parte 2, & concord. ff. eod. l. pluribus. 5 Interdum autem dicitur quis occupare: quia primo ad ſententiam deuenit, vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul ſi vero ff. de noxa. ſi quis à multis, quia nō præſumitur quis aſtrictus: & ideo ibi ante ſententiam appellatione non ſuſpenſam nullus occupare videatur. argum. C. de actio & obli. l negantes. & delegatus cum clauſula, vos vel alter veſtrum: occupat per quamlibet inchoationem iudicialem, ſupra eo. lib. de offi. deleg cū plures. aliquando nil operatur occupatio ff. de dam. infect. ſi finita. § Iulianus. ff. vt in poſſeſ leg. l is cui. §. qui prior. vbi omnes æqualiter in poſſeſſionem mittuntur: licet partes ſibi faciant per concurſum.

5 Et ff. de leg. 1. ſi pluribus in ſi Sed ibi valet occupatio ꝯſtitutionis quo ad electionē eīn faciendam de relegata, vel ꝓtio. Io. A.

g ¶ Occupabit.] in bona ſignificatione. ſic 7. q. 1. factus eſt Cornelius: alibi in mala. ſupra eo. lib. de ele. generali. ibi de hoc.

h ¶ Litis dominus.] ſup. eo. c. 1. cum ſcis concor.

i ¶ Occupantis.] & nihilominus ꝯ voluntatem dñi melior fiet ipſius occupātis cōditio, quia ſtatutū iuris

immutare non potuit in totum, ad hoc ſupra de teſta. requiſiſti. & cap. tua. ff. de leg 1. l. nemo. ſi ergo non valet in totũ vt agit, valeat pro ea parte, & eo modo quo valere pôt 1. Ad idẽ infra de de deſpon. impu. c. 1. §. 1. [Et bene facit C. de fideiuſ. ñ recte l. & vide ꝙ dixi in ant. đ maio. & obed. ſolitæ. ſuper gloſſ. quod quandoque facit etiam ff. de vſufr. leg. ſi alij. cuius caſum vide in decre. de celebra. Miſ. in quadam. ſuper gl. antepen.] Et determinatum eſt hic quod dubie tractabat Gui. in ſpecu. eodem tit. §. ratione autem. verſiculo, quid ſi dictũ fuit.

l ¶ Non inſolidum.] ſi enim inſolidum, non eſſet ſpeciale: quia omni caſu iudex eligeret ſi ambo occurrerent, & ſimul occuparent. ad hoc ſupra eo. lib. de elect. cap. penult. §. 1.

m ¶ Intricari.] vt eſt cõtrarijs reſponſionibus. Parat igitur viam expeditioni negotij: prouidet domino abſenti occurrit partium laboribus & inutilib. expenſis: ad quæ omnia tenetur iudex ſupra eod. lib. de offic. ordina. vt litigantes de reſcriptis. ſtatutum.

tium ab alio inchoatum [a]: dum tamen ab † alio non fuerit alius ſubſtitutus: nam ſi ſit, is præferri [b] debebit eidem.

¶ *Procurator datus inſolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimento excluſus, non reaſſumit: niſi altero impedito. hoc dicit Dominicus.*

¶ Cæterum vbi nullo ſubſtituto [c], alter [d] ſuſcipit negotium proſequendum is qui occupauit primitus ipſum [e] reſumere poſtea impedimento ceſſante [f] nequibit: niſi forſan illum contingeret † impediri [g].

¶ *In cauſis ſpiritualibus ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui ſolus proſequi poterit, nec alius admittitur, niſi primo legitime excluſo. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane in electionum, poſtulationum, prouiſionum, & aliorum ſpiritualium negotiorum cauſis [h] (cum talia celeriorem [i] expeditionem exigere dignoſcantur) volumus ſpecialiter [k] obſeruari, vt ſi plures procuratores ſimul in eis fuerint non inſolidum [l] deputati: iudex (ne propter eorum cõcurſum negotia eadem intricari [m] contingat) idoneiorem [n] ex ipſis eligere valeat: & ille ſolummodo proſequatur, habeatque quicquid cum illo ſic electo, factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad proſequendum alius admittatur poſtmodum, niſi prout eum, qui non occupat negotium, cenſuimus poſt occupationem factam ab alio ſuperius admittendum [o].

¶ Idem.

¶ *Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere poteſt, quamdiu conſtitutus in eadem perſeuerauerit voluntate.*

CAP. VII.

LICET †

a ¶ Inchoatum.] ſimile ſupra eo. lib. de offi. delega. cum plures.

b ¶ Præferri.] eſt enim conſtitutus ab eo qui potior eſt, clauſula, non obſtante, vt ſupra vidiſti: excludet ergo illum cum vices potioris gerat. 2. ad hoc 93. diſtinct. cap. vlti. & 49 diſtin. cap. 2. infra de præbend. ſi quis.

c ¶ Subſtituto.] ab occupante. Nũquid hunc reuocare poſſit? dic vt dixi ſupra eo. tit. ſi qui.

d ¶ Alter.] collega datus cum eo inſolidum.

e ¶ Ipſum.] negotium.

f ¶ Ceſſante.] arg. contra ſupra eo. lib. de electio ne cupientes §. quòd ſi. & infra de ſent. excommunicat. eos qui. vbi ceſſante impedimento tenetur quis ad hoc, ad qđ prius tenebatur: ſed hic iam alius occupauit, & eo caſu quo potuit: vnde nec virtus clauſulæ hoc operatur, vt vides.

g ¶ Impediri.] & tunc ille aſſumet, nec ille ſubſtitutum dare poterit, cum litem non fuerit conteſtatus ſupra eo. cap. 1.

h ¶ Cauſis.] ſecus in negotijs ẽt ſpiritualibus, vt patet. ſupra eo lib de elect. cap penult. §. ſi autem. quod eſt contra & ibi dixi.

i ¶ Celeriorem.] de hoc vide quod dixi ſupra eo. li. de elect. cap. vlt.

k ¶ Specialiter.] Nota ergo ꝙ fauor aliquid inducit ꝯ ius poſitiuum: quod habuiſtis in prin. decret. Et nota per hanc litterã reprobatam illã opinionẽ, quæ videbatur ꝯ jua Bernardo ĩ in ant. eod non iniuſte. ꝙ ſiue eſſet clauſula inſolidum, ſiue non, iudex poterat eligere: ſed nõ eſt verum niſi in ſpiritualibus, vt hic vides: & facit pro illa opinio ff. de popu act l. 2. ſed nõ obſtat, quia ibi plus tangitur vniuerſitas, quàm priuata perſona: & ideo fuit electio magiſtratus.

n ¶ Idoneiorem.] ff. de accuſ. ſi plures. [Ad idem ff. de dãn. infect. in reficiendo. cum concordan.] ff. de adminiſtr. tut. ſi plures. & videt idoneior magis honeſtꝰ & qui meliꝰ merita cauſæ nouit. ſupra de iuramento calũniæ, in pertractandis.

ADDITIO. Facit C. eod. tit. l. ſi. Ioan. And.

o ¶ Admittendũ.] ſcilicet quando nõ dedit ſubſtitutum, & non poteſt. vel non vult, proſequi.

Licet.] Non diuiditur: quia textus ſub vno contractu pendet. Dominicus.

CASVS. In quadam cauſa, quam eram tecum habiturus, Titium procuratorem meum conſtitui, & ei miſi litteras procurationis per aliquem nuntium meum: qui nuntius ſibi Titio præſentauit litteras & eum requiſiuit, vt onus dictæ procurationis in ſe aſſumeret: dixit Titius, nolo acceptare procuratorium, nec onus aſſumere, & renunciauit procurationi: poſtea pœnitentia ductus, voluit illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua quòd Titius non erat procurator meus, eo quod renuerat ſemel accipere procurationem: quæritur an poſſis eo prætextu eum repellere: & an poſſit Titius procurationem reaſſumere? Reſpondet, quod ſi ego conſtituens perſeuerauero in eadem voluntate, quòd certe ipſe Titius poteſt procurationem reaſſumere & acceptare, & cauſam meam promouere, ac ſi ab initio non refutaſſet. Nota primo, ex iſto cap. quòd officium procurationis eſt officium voluntarium: & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. filius. § inuitus. ff. cod. titu l inuitus. C. eo & hoc verum in officio procurationis ſingularium perſonarum: ſecus eſt in officio procurationis regiæ: nam onera publica quis innuitus cogitur ſuſcipere. Inſti de excuſa. tut. & cura. circa princ. & cum iſtud officium ſit publicũ ideo

† al. ita ab illo.

1 Nota ꝙ verba nõ operãtur vt ſonãt iure aliter interpretante. Do. & Pe. de Anch. Fonta.

† al. cõtigerit.

2 Neque poterit ab altero reuocari: q̃uis ambo habeãt poteſtatẽ ſubſtitutos reuocandi., Phi. Fon.

Adde ex Bart. in l. ſi ante acceptũ. §. ſi. ff. iud. ſolui ꝙ tũc prior ſatiſdatio euaneſcit, & dñs de nouo ꝑ illo ſatiſdare debet. Pe. de Anch. Fonta.

† Ad hũc textũ vi de q̃ dicit Alexander cõſ. 81. incip reuocatur in dubiũ lib. 5.

is [a], qui procurator [b] conſtituitur ab abſente [c], dixerit præſentatum ſibi ſuſcipere [d] nolle [e] mandatum, hoc tamen nequaquam [f] obſtante, quandiu [g] conſtituens in eadem perſtiterit voluntate, ipſū [h] acceptare poterit † quandocumque placebit [i].

¶ Idem.

¶ *Dominus dans procuratorem, quotiens contingit eum abeſſe, cauſam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare: ſecus ſi ſimpliciter, niſi expreſſe proteſtetur, quòd ipſum reuocare non intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioannes Andrea.*

CAP. VIII.

SI quem ſub ea [k] forma

Ideo quis inuitus illud ſuſcipere cogit.. Et ſi in Do. qñ dicitur ꝙ officium procuratoris eſt vile officium, non intelligatis ꝙ reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium: ſed dicitur vile, eo quod viles perſonæ admittuntur ad exercendum tale officiū: & intelligitur de ꝓcuratione ſingularū perſonarum: non aūt de procuratione regia: Nā illud officiū eſt dignitas: quia habet iuriſdictionē inter priuatum & fiſcū quia iuriſdictio hēt dignitatem annexā. Nota quòd licet procurator renuerit acceptare procuratorium, & dixerit præciſe, quòd refutabat: tamen eſt locus pœnitētiæ, ſi conſtituēs perſeuerauerit in eadem voluntate: ideo dicit gloſſa, quòd ſi in conſtitutione procuratoris dicat dominus, conſtituo talem: & caſu quo noluerit acceptare procuratorem, conſtituo talem: tunc ſi primus refutauerit, non eſt amplius locus pœnitentiæ Nota vlterius, quòd abſens poteſt conſtitui procurator. concord. ſunt in glo. & in capitu. cupientes §. ad hæc. eodem libro ſupra de electione.

Nota inſuper argu. quod voluntas ſemel poſita, ſemper præſumitur niſi contrarium probetur. vide ſup. de bapt. maiores. in fine. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Licet is.] Procurator, qui renuit acceptare mandatum. pænitere poteſt, quamdiu conſtituens in eadem perſeuerat voluntate.

b ¶ Procurator.] ad iudicia vel negotia: non curo, cum non diſtinguat: & eadem ratio ſit vtrobique.

c ¶ Abſente.] præſens igitur & abſens quis poteſt conſtitui procurator, vt hic, & ff. eo. l. 1. ſup. de confir. vtil vel inuti. cum dilecta.

d ¶ Suſcipere.] quod ſi ſcienter illud ſine proteſtatione recipit, dominum, qui pro eo debite cauerat, ſuper incluſis in procuratorio defendere cogitur, vt in clemen eo. tit cap. 1.

e ¶ Nolle.] de nolle & velle quomodo alterum extenſiuum, alterum non, vide quod not. ff. de ver. obli. ſi quis ſtipulatus ſit. 1.

f ¶ Nequaquam obſtante.] & ſic not. ſpeciale contra regulam inf. de regul. iur. quòd ſemel. cum ſuis concordantijs.

g ¶ Quamdiu.] ſi ergo mutaſſet voluntatem, vel cautiam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimendo] ſecus eſt, vt dixi ſup. c proxi. in prin. Ad hoc inf. Io. And.

h ¶ Ipſum.] ſcilicet, mandatum.

[Glo. ſeq. ſignificat contrarium: ſoluit, arguit ad ſimile.]

i ¶ Placebit.] argum. contra, ff. de ſuc. edic l. 1. §. qui ſemel. vbi ſi ille q eſt primi gradus dixerit ſe nolle ſuccedere, ſtatim ius deuoluitur ad eum, qui eſt ſecundi gradus. 2 Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullum alium, quam ad dominum ipſum procuratorem conſtituentem: Vnde ſatis dici poteſt, quod de quadam perſeuerātia voluntatis & æquitate, ille vel non deſinit eſſe procurator; vel ſi deſinit, [prout tenet Io. Mona.] iure permittente reaſſumere pōt: & forte ſtatutum fuit, ne contingat pp ꝓcuratoris defectum negotia protelari, ad hoc ſupra c. proxi. Credo tamen per prædictam l. & p hanc litterā quamdiu, &c. ſi dominus dixiſſet, cōſtituo talem: qui ſi renuerit, talem conſtituo: non haberet tunc locū hæc decret. Et not. argumen. ꝙ ſi electus præſentata ſibi electione renuat conſentire, 3 adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus poterit conſentire, alias nō: quod verū eſt, quia a principio renuūt, & quaſi inuiti trahuntur. octaua quæſtione prima, qui epiſcopatum, & capit. in ſcripturis. Ioann. Andreæ.

ADDITIO. Idem in delegato, & multo fortius cū ipſius officium ſit neceſſarium, ſecundum Archidiaconū allega. ſupra de reſcriptis. ſciſcitatus. ff. de officio præſid. legatus. C. de excu mu lib. 10. l. placuit. §. ſi q1. Ioan. And.

SI quem.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, Secus. Dominicus.

¶ Præſupponendum pro intellectu huius cap. quòd ſi in aliqua cauſa mea conſtitui meum procuratorē, qui cauſam ipſam incœpit procurare: quia obtulit libellum, ſed lis nondum eſt conteſtata: ſi ego dominus compaream perſonaliter, & aliquem exerceam actum iudicialem in cauſa: videor meum procuratorem reuocare.

CASVS. Conſtitui Titium procuratorem meum ſub hac forma: Titium meum procuratorem cōſtituo quotiens me abeſſe contigerit: quaſi dicam, quod intendo cauſam ipſam perſonaliter promouere: ſed Titium procuratorem conſtituo quotiens contigerit me abeſſe: non potui comparere in primo termino: ſed Titius meus procurator comparuit pro me: poſtea in ſecundo termino comparui perſonaliter, & aliquid in cauſa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui: vtrum eo ipſo, quòd comparui, videar reuocaſſe meum procuratorem? Certe non: alias videretur procurator reuocatus per comparitionem domini, & hoc verum niſi dominus conſtitutus faciat proteſtatem, quòd non intendit reuocare procuratorem: ſed quod comparet citra procuratorum ſuorū reuocationem: tunc enim talis proteſtatio impedit reuocationem. Et ſi feci conſtitutionem procuratoris ſimpliciter, & poſtea in cauſa compaream: & aliquid in cauſa nomine meo exerceam: videor regulariter reuocare meum procuratorem: fallit ſi faciam proteſtationem, quòd compareo citra ꝓcuratorum meorum reuocationem. Item fallit ſi eſt talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, ſed requirit præſentiam meam: quia forte eſt articulus ad iurandum de calumnia, vel reſpondendū poſitionibus: tunc n. comparendo in propria perſona non videor procuratorem meum reuocare.

[Prima glo. ſummat, & dicit quid approbat]

K ¶ Si quem ſub ea.] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abeſſe, cauſam tractando procuratorem non intelligitur reuocare: ſecus ſi ſimpliciter: niſi expreſſe ꝓteſtetur, quòd ipſum reuocare non intendit, vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis Decretalis iſta approbat, quod not. per Innocentium & Hoſtienſem ſupra eodem, capitulo petitio, & vide quod not. ff. mand. qui mutuam. § non ideo.

† Idē ait Pe ð An. in oīb. alijs ɔ̄ctibus inter abſentes conſenſu ꝑficibilibus in l. ɔſenſu. ff de act. & obli Fon.

1 Ibi no. differentiā inter futurū indicatiuū & futurū coniunctiuū: in primo eligens variat vſq; ad litē ɔteſt. in ij. non: rōnem dat Dom. Fo.

2 Quod intellige vt ibi, & §. ſequen.

3 Infra tēpus iuris ð quo ſupra eo. li de elec ꝗ ſit. & vide quod not. & dicā inf. de præb. ſi tibi abſēti ſuper gl. pen. quæ loquit in prouiſo, iſta in electo. Ioan.

a ¶ Abeſſe. ſub hac ergo forma poteſt dominus procuratorem date: ſic & delegatus Papę ſubdelegatum. ĩ. de offi. deleg. ſi delegatus. eod. lib.

ADDITIO. Vtrobique ſi moritur conſtituens re integra, mandatũ expirat: tamen aliter dicitur res nõ integra in ſubdelegato, quàm in procuratore. Itẽ & aliter in ꝓcuratore ad iudicia quã ad negotia. de hoc not. C. man. l mandatum. Ioan. An. Ir.

b ¶ Aſſumet.] ſi. C. de cura furi. l penul. ff. mand. l. q mutuã. § non ideo.

c ¶ Secus.] ſ. quia non aſſumet, & infra declarat quare.

d ¶ Ante litem cõteſtatam.] tũc reuocatur ſine cauſa & in titus vt ĩ eo ti. & li. c. 2 cum ſuis concordantijs.

[Gl. ſeq ſignat cõtrarium: ponit opin. quam reprobat: demum ſoluit.]

e ¶ Siue poſt.] ad hoc ĩ eod non iniuſte. ff. eo. li l plurib. ff. manda. qui mutuã. §. nõ ideo minus. Sed cõtra ĩ eo tit. & lib. c. 2. vbi poſt litem cõteſtatam procurator non reuocatur Sol. quidam dicunt hũc caſum addendum ſ. ꝙ procuratorẽ poſt litẽ cõteſtatã à ſe nõ reuocat dñs, vt det alium procuratorem: ſed ſi cauſam tractat, bene: ſed ad hoc contradicit finis ipſius decre. quæ dicit ꝙ adeſſe poteſt: ſed non tractare, & eſt expreſſum C. eod. l. procuratoribus. vbi habes, ꝙ poſt conteſtationem a procuratore factam non habet dominus poteſtatẽ proſequendi negotium. Dic ergo & verius, ꝙ decre. iſta & ſupradicta iura loquũtur quã domino poſt litem conteſtatam non contradicitur † litis aſſumptio, vt legitur & not. ff. eo. tit. l. quæ omnia & ideo illa littera, quæ eſt ſupra eo. tit. & lib. c. 2. ibi, ipſo nolente: ſoluit ꝯriũ: & ita etiam tenent prædicti Doctores in decret. petitio, ĩ. eod. Si autem contra dicitur, tunc locũ habet decret. illa, quòd cauſa cognita reuocabitur, aliàs non.

† Idẽ Phi. Pet. & An. Do intelligẽdũ nõ ꝯdicit a parte, vel ab ipſo ꝓcurare: & ſi ꝓcurator vult, pars põt nolle. qa principalis eſt indiſcretus horribilis Bar. in l. ſi. §. ſi actor male ff. eo. Fõt.

f ¶ Aſſiſtas.] quod poteſt eo inuito. ſupra eo. tit. & li. quamuis in fine. ff. eo. l. Paulus. ff. de inoff. teſt. ſi ſuſpecta. Ioan. And.

g ¶ Manere.] ad idem ĩ. eo tit. & lib. ſi duo. & not. pro proteſtatione: quia hæc ſaluat, ꝙ ſine ipſa perderetur de hoc ĩ. in ant. de conſti. cum M. & de ele. Cumana, & 27 diſt. c. 1.

ADDITIO Ioan Mona. remittit. ĩ. de regu. iur. in generali. Ioan. And.

h ¶ Veritatem.] ff. eo. ſi actor. ĩ de iudi. c. 1.

i ¶ Accidat.] puta quia vinculis detinetur. ſupra eodem cauſis.

k ¶ Opportuna.] pone procurator nõ habebat mandatum iurandi de calumnia. vnde oportuit venire dominum & iurare ĩ. de iura. calum. c. vlt.

PRocurator.] Tria ſunt dicta: Secundum: ibi, Et quamuis. Tertium: ibi, Sane. Dominicus.

quotiens te abeſſe [a] contigerit, conſtitueris procuratorem ad cauſam: non ideo (licet tractes eam poſtmodum per teipſum) procuratorem ipſum dignoſceris reuocare: quinimmo procurator idem procuratoris aſſumet [b] officium quandocunque te contigerit abſentare ¶ Secus [c] ſi ſimpliciter à te fuerit conſtitutus: tunc enim ſiue ante litem [d] conteſtatam, ſiue poſt [e] ad cauſam ipſam venias, non vt ipſi procuratori aſſiſtas [f], ſed vt cauſam tractes eandem, tractando ipſam eum reuocare cenſeris: niſi dicas expreſſe, quòd ipſum vis in officio procurationis (hoc non obſtante) manere [g]; vel niſi quòd non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis †: vt ſi forſan aliquis immineat articulus, in quo tu noſti melius veritatem [h], aut ſi ſit procurator ipſe infirmus, vel forſitan ſe abſentet, ſeu quicquid aliud accidat [i], propter quod ipſi cauſæ tua ſit præſentia opportuna [k].

† Nota. Petr. de Anch. ꝙ vna ꝓſum ꝓiotollit aliã. de ꝓſũ. litteras. de in inte. reſt. l. diu⁹. Fõ.

Idem.

¶ Tria dicit: Primo, quòd procurator ad contrahendum matrimonium debet habere ſpeciale mandatum: Secundo, quòd talis procurator non ſubſtituit: niſi ad hoc mandatum habeat: Tertio quòd ſi talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

CAP. IX.

PRocurator [l] † non

CASVS. Titium feci & conſtitui meũ ꝓcuratorẽ ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia: & ponamus, vt ſit maior dubitatio, ꝙ Titiũ meũ procuratorem conſtitui ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, cui poteſtatẽ faciendi oia & ſingula, quæ facerẽ & facere poſſem, ſi perſonaliter intereſſem: quid fecit iſte Titius procurator meus: Contraxit matrimonium pro me cum Berta, & forte per verba de præſenti: an ſit matrimonium inter me & Bertam? Reſpondet. ꝙ non: quia ad hoc non habebat mãdatũ ſpeciale, & iſta ſpecialitas attẽditur etiam circa ꝑſonam cum qua eſt ꝯhẽdũ: aliter non eſt mãdatum ſufficiens ad cõtrahendum matrimonium, puta ſi dicam: conſtituo talẽ procuratorem meũ ad contrahendũ matrimonium nomine meo cum tali Berta: tũc eſt matrimoniũ inter nos. Sed ponamus, ꝙ conſtitui ꝓcuratorem meũ ad ꝯhendum matrimonium cũ tali Berta: ꝓcurator meus fuit impeditus, & alium ſubſtituit: iſte ſubſtitutus protulit verba apta ad contrahendum matrimonium cum Berta: quia dixit nomine procuratorio meo talis accipio te in vxorem: & econtra Berta dixit, accipio te in virũ, vt procuratorem talis: an ſit matrimoniũ? Certe non: nam procurator conſtitutus ad matrimonium contrahendum non poteſt ſubſtituere, cum agatur de maximo præiudicio. Sed ponamus, ꝙ conſtitui Titium procuratorem meum ad contrahendum matrimonium cum tali Berta: reuocaui ꝓcuratoriũ: ſed non notificaui procuratori, nec Bertæ: ille procurator ꝯxit matrimonium cũ Berta nomine meo: an teneat matrimoniũ? Rñdet ꝙ nõ: licet dicamus regulariter, ꝙ reuocans procuratorẽ, debet notificare ꝓcuratori, ſi fuerit procurator ad negotia: Vel debet notificare iudici & parti aduerſæ, ſi ſit procurator ad iudicia: fallit tamen in cauſa matrimonij: quia quamuis reuocatio notificata non fuerit procuratori: tamen nõ valet quod procurator egit: nec eſt matrimonium propter defectũ conſenſus, qui requiritur in matrimonio. Nota primo, caſum, in quo requiritur ſpeciale mandatum: alios vide per glo ſuper eod tit. & lib. qui ad agendũ. Nota ſecundo: ibi. § & quamuis, quòd procurator datus ad matrimonium contrahendum, dicitur datus ad negotia Dominicus.

† Vide Anc. cõſ. 225. inci. A duas ſi lias habebat & duobus cõſ. ſeq. Ant. But. conſ. 64. inci. A duas ſi lias habuit. & cõſ. ſeq & Alex. conſ. 146 inci. in cã & li te. & cõſ. 149. inci. viſo proceſſu. lib. 9.

[Gloſſa prima diuidit & ſummat]

l ¶ Procurator.] Tria dicit: primo, ꝙ procurator ad ꝯhẽdũ matrimoniũ dẽt habere ſpeciale mandatũ: Secũdo, ꝙ talis procurator non ſubſtituit, niſi ad hoc mandatũ habeat: Tertio, ꝙ ſi talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium.

[Glo ſeq. oſtendit de iure veteri, &c. ſignat contrarium & ſoluit.]

a ¶ Ido-

aliter cenſetur idoneus [a] ad matrimonium [b] contrahendum, quàm ſi ad hoc mandatum habuerit ſpeciale [c]. Et quamuis aliàs is qui conſtituitur ad negotia procurator, alium dare poſſit [d]: in hoc tamen caſu (propter magnum, quod ex facto tam arduo † poſſet periculum imminere, non poterit deputare [e] alium, niſi hoc eidem ſpecialiter ſit commiſſum [f]. ¶ Sane [g] ſi procurator antequam contraxerit [h], à domino fuerit reuocatus [i]: contractum poſtmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipſe, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationem huiuſmodi penitus ignorarent [k]) nullius momenti exiſtit [l]: cum illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequiuit [m].

TITVLVS XX.

De his, quæ vi metuſue cauſa fiunt.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunenſi.

¶ *Excommunicationis, ſuſpenſionis, uel interdicti abſolutio uel reuocatio per uim extorta non tenet: & extorquens excommunicatus eſt ipſo iure. Ioan. And.*

a ¶ Idoneus.] an per procuratorem poſſit cõtrahi matrimonium? de hoc non dubitatur per canonem 32. q. 2. honorantur. ĩ. de. de conuer. coniu. ex parte. 2. & q. ele. vel vo. c. veniens ad idẽ de matrim. cõtract. c. 2. ff. de ſpõ. ſufficit. & l. vlt. & ff de ritu nup. l. mulierẽ. oẽs enim contractus qui conſenſu contrahũtur, inter abſentes contrahuntur. ff. de contrahen. emp l. 1. § eſt autem. Sed. ĩ. ſupra de ſpon. duo c. 1. ibi, corde tamen & ore, &c. Sed dic, ꝙ ſatis dr̃ ore cõſentire qui per procuratorem 1 cõſentit. ĩ. de reg. iur. q ꝑ aliũ. Sed an ꝓcurator ille debeat ad hoc habere ſpeciale mãdatũ, dubitaſ? Dicebamus aũt ꝙ ſic, ſicut & ſ alijs caſib. quos no. ĩ. eo. li. & tit. qui ad agendum. § vl & ad hoc facit ĩ. de deſpõ. ĩpub. c. 1. & Inſt. ď nup § 1. & expſsũ erat. ff de rit. nup. l. gñali. & l. mulierẽ.

† Et ideo nõ decidi tur iuramẽto per iudicẽ delato. Bal. in l. admonendi Fonta.

1 Qui eſt ĩ hoc quaſi pica, mittitur & organum dñi. ad hoc ff. de cõiti. pe. l. & licet. de acqui. poſſeſ. ꝙ meo. §. ꝓcurator. & not. C. ſi qs alt. vel ſibi. l. multũ. in gl penul.

ADDITIO. Vnde dixit Phi. ſupra de reſti. in integr. co rã. ꝑ ius aliquod nõ probari, ꝙ in matrimonio cõtrahendo per procuratorem interuenire debeat ſpeciale mandatum. Io. And.

[Gloſſa ſequens ponit dictum cui ſignat contrarium & remittit.]

b ¶ Matrimonium contrahendũ.] nec ad cauſam matrimonialem agendam: vt dixi ĩ. eo. tit. & lib. qui ad agendum. § vlt. ſecundũ Vincen. Sed ad hoc contra. ĩ. eo. tit. accedens. ſed ſol. vt ibi not. Ber. in fi. vlt. gloſſæ.

[Glo. ſeq. quærit, arg. pro: ſoluit contrarium: iterum quærit arg. negatiue contrarium ſoluit.]

c ¶ Speciale.] ſed nun quid ſi habet generale cũ quibuſdam expreſſis, clauſula ſubſecuta, vt ĩ. eo lib. & tit. qui ad agendum contrahere poterit? vr̃ ꝙ ſic per illud cap. Sed contrarium credo, vt ibi dixi. Dico em̃ ꝙ illa clauſula generalis, quæ ſequitur, ſpecialia expreſſa ſimilia includit, ſed non longe maiora 2: vt eſt in caſu noſtro: notabiliter enim tali concedi debet: & hoc voluit hæc littera. Ad hoc 12. diſt. nos conſuetudinẽ. ſupra in ant. de reſcrip. ſedes. C. de diuer. reſcrip. l. 1. ff. de vi. tri. & oleo. leg. l. vlt. in fi. & ad hoc facit finis huius cap. maxime cum requiraſ ſpeciale mandatum: & de expreſſa perſona 3, vt ſtatim dicã: & ſic dubitatio procedit. Sed quid dices: nunquid ſufficit ſpeciale mandatum ad contrahendum, vel requiritur ſpeciale de certa perſona & expreſſa? & videtur ꝙ nõ requiratur expreſſa perſona 4 arg. ſupra eo. tit. & lib. cap. 1. 2. reſponſo. Sed dic contra per l. ff de ritu. nup. l. generali ad hoc ſupra de arbi. innotuit cum ſu s concor. & quæ no 29. q. 2. in ſumma.

2 Vt ĩ cle. nõ põt e. dic. l. An.

3 Idẽ. Pe. de Anch. Phi. & Domi. Font.

4 Idem Pet. de Anchara.

ADDITIO. Idem Dom. Phil. hic Bar in l. fin ff. de dona. ad quod facit glo. 30. q. 5. cap. nec illud. quam vide Fonta.

d ¶ Poſſit.] libere & quandocunque ſupra eo. tit. & li. c. 1 § procurator & ff. mand ſi procuratorem.

e ¶ Deputare.] & ſic fallit illa regula. ad idem ff. de ri. nu generali. in principio.

f ¶ Commiſſum.] concor ſupra eod. titu. & lib cap. 1. 2. reſponſo. ſup. de offi. deleg. is cui & cap. vlt. § vices quoque.

g ¶ Sane.] hoc quod dicitur hic notabat Io. 63. diſt. tibi domino. & 30. q. 5. nec illud.

ADDITIO. De hoc ff. de ſpon. ſufficit. per Inno. de ſpon. ſub rub. quæ glo. communiter habetur in cap. Induxis. per Hoſtien. in ſumma, de ſpon. § qualiter cõtrahatur. ver. ꝙ ſi pœniteat Ioan. And.

[Gl ſeq ponit. differentiã carnalis ad ſpiritale.]

h ¶ Cõtraxerit.] matrimoniũ dicitur cõtrahi per mutuũ cõſenſum: & eſt verũ in hoc caſu: ſecus in matrimonio ſpiritali: quia ex quo clerici elegerũt, licet adhuc nõ ſit ꝑ mutuũ electi cõſenſum matrimoniũ ſpiritale contractum, tamen pœnitere non poterunt. ſupra in ant. de elec. publicato. & c. cũ inter canonicos. & facit ad hoc ď trãſla. inter corporalia.

Matrimoniũ ꝑ q̃d cõtrahit.

i ¶ Reuocatus.] vel vetitus ne cõtraheret. Quid ſi iurauerat dñs nõ reuocare vel pœnitere? Idẽ, licet periurus ſit. & ď eo debeat ſibi pœnitentia imponi. de ſpon. ſicut. & c. inter. in fi. defuit n. conſenſus: & ſic idem iuris, cum eadem ſit ratio.

Procurator reuocari põt licet dñs iurauerit non reuocare.

ADDITIO. Firmitas ergo contractus nec per iuramentum: nec per pœnæ promiſſionem poteſt haberi: ſed ſæpius conſului, ꝙ poſt cõtractum procuratoris fiat ratificatio conſtituentis. Ioan. And.

k ¶ Ignorarent.] ſpeciale in hoc caſu cũ aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipſum ꝓcuratorẽ venire debeat: de quo dic vt ſupra in ant. de reſcri. ex parte decani 5. De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi. ĩ. eo. tit. & lib. cap. 2.

5 Ibi videas Felinũ de ista materia. Fonta.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium.]

l ¶ Exiſtit.] arg. contra ff. de diuor. l. ſi pœnituit. Reuocatum eſt ergo mandatum, licet mandatarius hoc ignoret, quamquã agat, ne ſine culpa ſua dãno afficiatur. ff. mand. ſi vero nõ remunerandi. & l. ſi mãdaſsẽ.

ADDITIO. Lex, ſi pœnituit. in prin. huius glo. allegata dicit, ꝙ ſi pœnituit me miſiſſe diuortiũ, tamen nuncius ignorans pœnitentiam meam, libellũ dedit, durat matrimonium: in hoc pro: niſi is qui recipit, pœnitentia cognita, diuertere velit: in hoc contra. Sol. in contrahendo requiritur vtriuſque conſenſus: qđ nõ eſt in diuertendo C. de repu conſenſus Ioan. And.

m ¶ Nequiuit.] 27 q. 2 c. 1. & 2 per torũ. de ſpou. cum locũ. & c tua & de deſpon. impub c. 1. Et eſt ratio quare furioſus nõ cõtrahit: quia non põt cõſentire. 32. q 7 neq; furioſus. & 27. q. 2. ſufficiat. & ĩ. de ſpõ. dilectus.

DE HIS QVAE VI METVSVE cauſa fiunt.

[Viſum eſt ſupra de his, quæ geruntur ſpõtanea voluntate agentium: & ſic valent & tenẽt irretractabiliter: vt dicit Iuriſcõſultus. l. 1. ff. de pact. nihil enim eſt quod magis humanæ naturæ cõgruit, quã pacta ſeruari quando ſpõte fiunt: Verum quia aliquando accidit, ꝙ talia fiunt per metũ, & dubitari poſſet vtrum talia teneant irretractabiliter vel nõ: ideo poſt titulos præcedentes ponit titulũ de his, quæ vi metuſue cã fiunt.

Cõtinuatio domini Heliæ.

Abſo-

ABſolutionis beneficium.] Duæ ſunt partes Secunda:ibi, Ne autem.
¶ Abſolutio vel relaxatio ab excōicatione, interdicto, vel ſuſpēſione per metum extorta, eſt nulla ipſo iure:& extorquens

CAPIT. vnicum.

ABſolutionis beneficium [a] ab excommunicationis [b] ſententia, vel quamcunque reuocationem [c] ipſius, aut ſuſpenſionis [d], ſeu etiam interdicti [e]

Illud e.li abſolutionem vel re
mitat re laxationem, incidit
gulā diceīn aliam ſententiam
ſem geſta excōicationis: & ſic
per metū eſt duabus ſentētijs
reſcindi ligatus, licet prius
per actio nō eſſet ligatus niſi
nē ꝙ me- vna ſententia: & ſic
tus cā. a. habet verum illud
lias limi vulgare:ſæpe iactorem ferit ſua ſagitta.
tationes ¶ Pro intellectu huius c. præſupponendum eſt, ꝙ illa
nide in c. quæ fiunt per metum iuſtum, qui poteſt cadere in cō
abbas. ī. ſtantem virum, tenent de mero iure:quia in eis inter
eo. Fon. uenit conſenſus, licet coactus:mō coacta voluntas eſt voluntas:veruntamen probato iuſto metu, ille actus reſcindetur propoſita actione, quod metus cā, quæ accipit denominationem à capite edicti.l.1.ff.e.nam dicit prætor: quod metus cauſa geſtum erit, ratum non habebo Fallit in caſu noſtri cap.

CASVS. Meus competens iudex ordinarius vel delegatus (nō refert) me excōicauit iuſte vel iniuſte, vt ſit maior dubitatio. Iuſte, qa exigente contumacia & præcedenti canonica monitione me excommunicauit: Iniuſte, quia nō ſeruauit debitum ordinem in excommunicatione:hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem ſolum in loco in quo poteram ſibi inferre violentiam, & poſito gladio ad guttur, minabar eum occidere, niſi me abſolueret, vel relaxaret ab excōicatione. Iſte iudex ſola vita contentus, videns meam deliberationem, fecit illud ꝙ volui: quia me abſoluit à ſententia excōicationis iuſte, vel relaxauit me ab excōicatione iniuſta:quæritur vtrū ſim abſolutus vel relaxatus? Reſpondet quòd non:immo remaneo in priſtina excommunicatione, & nouam excommunicationem incurro, & ſum excōmunicatus duplici excommunicatione. Si iſte caſus non eſſet caſus ſpecialis, abſolutio de mero iure teneret, ſed iudex poſſet agere contra me, vt ipſa abſolutio reſcinderetur, & poneret in priſtinam excommunicationem. Idem eſt dicendū in ſententia interdicti vel ſuſpenſionis. Nota primo ex cap. iſto caſum, in quo geſta per metum ſunt nulla ipſo iure:quod eſt contra communem regulam, quæ habetur in cap. abbas ſupra eodem in ant. nam ſi compellas me per metum, vt vendam tibi librum, tu es dominus libri, nec librum à te poſsū vēdicare. niſi talis venditio reſcindatur per actionem quod metus cauſa:fallit in certis caſibus, in quibus requiritur conſenſus ſpontaneus & liber, vt in matrimonio:quia cum quis compellitur ad matrimonium contrahendum, matrimonium eſt nullum:quia licet ibi ſit voluntas: quia coacta voluntas eſt voluntas, non tñ eſt voluntas ſpōtanea. Item fallit in abſolutione ab excommunicatione, vt hic:nam ſi excommunicator abſoluat per metum, nulla eſt abſolutio: nec eſt neceſſe ꝙ reſcindatur abſolutio:ſed poteſt publicari pro excōmunicato, ac ſi nullo mō abſolutus fuiſſet. Quæritur quæ differētia eſt inter abſolutionem & relaxationem: quia prima facie videretur quòd eſſent idem: & ſic iſte tex. eſſet ſuperfluus:quia in iure noſtro non dēt eſſe aliqua ſuperfluitas, vt ſupra in prooemio decret. ibi, reſecatis ſuperfluis: & in prooemio C. dicit gloſſa, quod iſte text. non ponit ſuperfluitatem: nam verbum, abſolutio, reſpicit ſecundum aliquos abſolutionem præſtitam cum ſolemnitate, ſcilicet, cum pſalmo pœnitentiali: Miſere e mei Deus:ſecundum quod ponit Gui. Duran. Spec. in titu de imag. ſed eorum relaxatio, reſpicit abſolutionem non ſolēnem:vt dicit gl. Abſolutio reſpicit iuſtam excommunicationem: & relaxatio reſpicit excōicationē iniuſtam, quæ tamen tenet:ſed venit relaxanda iuxta c. ſacro ī. de ſenten. excom. in antiq Vel abſolutio reſpicit ſimplicē abſolutionem:& relaxatio reſpicit abſolutionē ad cautelam, qū quis negat ſe excōicatū:ſed tā petit abſolutionem ad cautelam, vtrunque poteſt ſaluari ſecūdum Doctores. Nota vlteriꝰ, ꝙ excōicatus poteſt iterū excōicari. Sed quæriſ qūo eſt hoc poſſibile:quia excōmunicatio ponit aliquem extra eccleſiā, hoc eſt extra cōionē fidelium: & ſi ſit extra eccleſiam per primam excommunicationem, quomodo poteſt poni extra per ſecundam: Nam cum ſit extra eccleſiam, nō poteſt amplius poni extra c cum frequens de teſti ſpol eo. lib. Dicendum eſt, ꝙ excōmunicatio habet duos effectus: vt dicit glo. notabilis c. ita quorundam de Iudæ. in antiq. Primus effectus eſt, vt ponat excōmunicatum extra eccleſiam: Secundus effectus eſt, vt teneat eum extra eccleſiam donec fuerit abſolutus: Secunda excommunicatio non poteſt habere primum effectum. & ſic intelligitur contrarium, ſed habebit ſecundum effectū: quia retinebit excommunicatum extra eccleſiam: & quantum ad iſtum effectum excommunicatus poteſt iterum excōmunicari. Nota inſuper, quòd abſolutio à ſententijs cenſuræ, appellatur beneficium.

Nota finaliter textum, quòd canon loquēs per verbum præſentis temporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ ſententiæ, vide gl. in c quàm ſit ſup. eo. lib. de elect Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & quod fuerit dubium declarat.]

a ¶ Abſolutionis beneficium] Excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio, vel reuocatio ꝑ vim extorta, nō tenet. Secundo dī, q̄ abſoluī extorquens excommunicatus eſt ipſo iure Huius decretalis fuit dubitatio:quia regulariter quæ per metū fiūt, valent, & obligant, quod dic, vt no. 15. q. 6. auctoritatem, & ſupra eo. c. Abbas. fallit in caſibus ibi notatis, ad quos adde iſtum: & quia ſicut iniuſta excommunicatio ligat:ſic videbatur de iniuſta abſolutione, de pœn. di. 1. verſ. verbum.

b ¶ Excommunicationis.] etiam iniuſtæ: humiliter enim debebat abſolutionem petere, non per metum compellere: quia ſententia paſtoralis ſiue iuſta, &c. 11. q. 3. c. 1. ſecundum Guil. & Gar.

Excōicatus iniuſte debet humiliter abſolutionē petere.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

[Glo ſeq. ponit triplicem differentiam.]

c ¶ Reuocationem. differentiam facit inter abſolutionem & reuocationem: & poteſt dici abſolutio ſolemnis, quę ſit iuxta formam eccleſię [De ſent. excō. à nobis 2. in fin. Gar. & Archid. remittunt ad no. per Hoſtien. in ſumma de ſenten. excom § qualiter hæc abſolutio. Reuocatio uerbalis ſine ſolemnitate: Vel ubi tenuit excommunicatio locum habet abſolutio: ubi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio abſolutionem ad cautelam.

ADDITIO. Facit de ſententia excommunica. ſacro. uer. caueant. Ioan. And.

d ¶ Suſpenſionis] intelligo indiſtincte ut loquitur, ideſt, ab officio ſiue à beneficio, ſiue ab ingreſſu eccleſiæ, infra de ſent. excommunicatis. cui.

ADDITIO. De uarijs ſpeciebus ſuſpēſionum no. in Clemen de pœn. cupientes. in glo. no. nouam.

e ¶ Interdicti] iſta tria ſunt paria:quia omnia ſub eccleſiaſtica cenſura continentur, & ſecūm trahunt executionem: unde ſequens appellatio non ſuſpendit eorum effectum. ſupra de appe. paſtoralis. & c. ad hæc quoniam. infra de ſent. excomm. is cui, & in ſcriptis ferri debent infra de ſent. excommunica. cum medicinalis §. & hæc eadem.

a ¶ Vim.

Vis quid dicatur.

a ¶ Vim.] vis eſt maioris rei impetus, cui non poteſt reſiſti. ff. eod. l. in fin. & l. 2. & quot modis ſumatur, & quot actiones vel interdicta inducat, not. ſupra eo ad audientiam.

Metus quid ſit.

Metus autem eſt trepidatio mentis, inſtantis vel futuri periculi cauſa. ff. eodem. l. 1. & exigitur quòd præſens ſit metus, licet futurū ſit periculum ff. eodem. l. metum 2. & quis metus excuſet, no. ſupra eodem cū dilectus.

b ¶ Extorta.] ſic nec ſubditi electi à prælatis debent tranſeundi licentiā extorquere. ſupra eod. lib. de elect. quorundam.

[Glo. ſeq. remittit. quærit. arg. pro, ſed contrarium ſoluit.]

c ¶ Vacuamus.] ipſo iure hic vacuat quod fit per metum, alibi per actionē quod metus cauſa, aliàs per conſtitutionem principum, aliàs per iudicis officium: quod dic vt no. ſupra eo. cū dilectus.

Excōicatio extorta per vim vel metū an teneat

Quid in excommunicatione per vim vel metum extorta? Videtur quod idem ſcilicet quod ipſo iure non valeat: quia par ius ligādi & abſoluendi dominus eſſe voluit de pœni. diſt. 1. verbū. ad hoc 11. q. 3. iniuſtum. Sed dic contra ſecundum Guil. 11. q. 3. quatuor. poteſt tamen per exceptionem elidi, vt ibi no. arg. ff de fur. interdum §. 1.

1 Glo. ſequit̄ Dñicus: ſed Phili. tenetprimā opi. Font.

d ¶ Creſcat.] Nam ſi negligenter ea quæ male, &c. 15 q. 9 loci. ſupra de vita & hone cle. vt clericorum.

[Gl. ſeq recitetur per quæſtionem, & ſolutionem.]

e ¶ Extorſerint.] ſi ergo metum intulit, ſed iudex abſoluere nolit, non habet locum hæc pœna [ſecundū Gar. Ioan. Monac. & Archidia] quia verba, &c. ſupra de cle. non reſi. relatum. cum concor. & optime facit ff. de in ius vo. l. quamuis. aliàs tamen punietur. inferens pro qualitate delicti ff. ad l. Aquil. ita vulneratus Ioan And.

ADDITIO. Principium huius glo. non loquitur de pœna c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4 quæ bene poſſet locum habere. Ioan. And.

[Glo ſeq. arg. remittit, & arg. tollit: ſecundo quærit & ſoluit: tertio ſoluit tres quæſtiones.

f ¶ Excōmunicationis.] Nota excōicatum amplius excommunicari: quod dic vt no. 3. q. 4 Engeltrudam. & de Iudæ. ira quorundam Si autem non ipſe excommunicatus, ſed alius metum hunc inferat, non excōicatus erit: & tunc non ſumatur prędictū arg. Sed nunquid hoc caſu ipſe excommunicatus interdictus, vel ſuſpenſus incurrit hanc pœnam: dic quod ſic: ſi mandauit vel eius nomine factum ratum habuit, ſupra eo. li. de elect. ſciant. infra de ſenten excommu. cum quis. Nec dicam iſtos pœnam euadere: licet abſolutor poſtea ratum habeat illud quod ab initio coact' fecerat quia ſtatim ab initio ligati fuerunt. [Facit ſupra de ſenten. excōmu cū deſideres.] Abſolui tamen poterūt per ſuum ordinarium: cum conditor canonis ſibi nō retinuerit abſolutionem. ſupra de ſenten. excommu. nuper. & dixi ſupra eo lib. de elect. ſciant Et in hanc pœnam incidit, qui per pœnam amiſſionis rerum 1 ad hoc compellit ipſum excommunicatorem, vt ſupra eo. cap. Abbas.

a Vel maioris partis de rebus. l. pp litē. ff. de excu. tut. Itē ſubtractiōis magni lucri. Cynus in l. interpoſitas. C. de trāſac. Phil. Ancha. Fōt.

ADDITIO. Secundum Gar & Guil.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

g ¶ Subiacere.] quid ſi compulit per vanum metū, de quo timere non debebat: nunquid tunc locū hēt hęc pęna? Dic quod non ſecundum Gar. [& Guil. Fran. & Io. Mona.] quia talis metus nō inducit reſtitutionē, nec proprie appellatur metus. ff. eo. l. metum. cum legibus ſeq. & l. nec timorē. & quis ſit iuſtus metus, no. ſupra, cum delicti. Ille ergo metus, qui putatur iuſtus ad reuocādum ea quæ per illum fiunt, ille pœnā conſtitutionis inducit: alius non.

per vim a vel metum extorta b: præſentis conſtitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus c. ¶ Ne autem ſine vindicta violentiæ creſcat d audacia: eos, qui abſolutionem, ſeu reuocationem huiuſmodi vi vel metu extorſerint e, excommunicationis f ſententiæ decernimus ſubiacere g.

TITVLVS XXI.

De reſtitutione in integrum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Eccleſia poſt quadriennium non admittitur ad petendum reſtitutionem contra ſententiam, vel contractum, niſi rationabilis aliqua cauſa hoc ſuadeat. Ioan. And.

CAP. I.

ECCLE-

ADDITIO. Guil. & Archidia. dicunt hoc relinquendū arbitrio boni viri. Io. And.

DE RESTITVtione in integrum.

Cōtinuatio domini Heliæ.

[Dictū fuit ſupra tit. prox. de reſtitutione. quę regulariter petitur iure actionis cōtra ea quę per metū fiunt: nunc videndū eſt de reſtitutione, quæ fit officio iudicis nobili, ita quod ad petēdū illam reſtitutionem, non eſt introducta aliqua actio à iure, ſed ſolum poteſt implorari officium iudicis nobile. Vnde ſciendum, quòd reſtitutiones petuntur duplici iure: ſcilicet iure actionis, ſicut in materia tituli præcedentis: vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam reſtitutionem per actionē quod metus cauſa: vel ſi dolo me induxiſti ad illud faciendum, habeo actionem de dolo: Aliæ ſunt reſtitutiones in integrum, quæ petuntur officio iudicis nobili, vt ſi minor xxv. annis paſſ' fuit rē vſucapi: vel fuit in iudicio auctoritate curatoris, ſed per negligentiā omiſit facere aliquem actum: iura volunt, ut iudex reſcindat illum actū vel vſucapionem. Idem quādo quis eſt abſens cā reipublicę: nā tunc poteſt petere reſtitutionē officio iudicis nobili, & iſtud fundatur in quadam æquitate. Idem eſt in eccleſia ſi fuerit læſa in aliquo contractu ex negligentia prælati vel canonicorū, iura volunt, vt poſſit reſtitui. de hoc latius in cap. fin. de offi iud. in antiq.]

ECcleſia.] Primo ponit dictum: Secundo ponit exceptionem à dicto: ibi, Niſi. Ioan. Mona.

CASVS. Ego rector alicuius eccleſiæ parochialis feci quendā aduerſarium meū conueniri coram iudice competēte ordinario vel delegato, pro iuribus meæ eccleſiæ; in cauſa mea fui negligens: quia omiſi aliquos teſtes neceſſarios: & fui excluſus à productionibus. vel forte negligentia mea nō produxi inſtrumētū, taliter quod reus fuit abſolutus, & ego ſuccubui in cā: nō eſt dubiū quin ego poſſim petere, vt oēs proceſſus & oia acta reſcindant vſque ad illum ſtatū, in quo erāt tpe quo debebā facere iſtā productionē: Ponamus quod ego fui negligens per quatuor annos ad petendum iſtam reſtitutionem: quia elapſum eſt quadriennium numerandum à tempore ſententiæ contra quā volo reſtitui: vel forte eccleſia fuit data in emphyteuſim: certum eſt quòd eccleſia poteſt petere reſtitutionē infra quatuor annos. eod. tit. in ant. ſed vtrum poſſit elapſis illis iiij. annis? Reſpondet quod non: quia reſtitutio ſolū durat per quatuor annos: de hoc tex. in l. fi. C. de tēp. in integ reſti Et iſtud verum, quòd eccleſia poſt quatuor annos nō debet audiri, niſi cauſa rationabilis allegaretur: quia forte aduerſarius qui obtinuit ſententiam contra eccleſiam, fecit cum prælato eccleſię, quod non peteret reſtitutionem infra quadriennium: nam dedit ei intelligere, quod in perpetuo poſſit reſtitui: tūc ſi ſit cauſa rationabilis, quę debeat mouere iudicē, deberet ſibi dare reſtitutionē: vñ iudices, habētes merū im-

Digitized by

ſia [a], quæ ad retractandam ſententiam [b], vel contractum [c], per beneficium [d] reſtitutionis in integrum, poſtulat ſe admitti: ſi quadriennij [e] ſpatium poſt ſit lapſum, & negligenter [f] omiſerit: non eſt ad beneficium huiuſmodi admittenda [g] †: Niſi præuaricationis [h], vel fraudis manifeſtæ [i] probetur [k] ſuper hoc interueniſſe commentum [l]: aut alia [m] rationabilis cauſa [n] ſubſit, quæ ſuperiorem mouere de-

imperium, poſſunt in integrum reſtituere. l. fin. C. vbi & apud quos in integ. reſti. peti poſſit. Nota primo, ꝙ eccleſia poteſt petere releuamentum aduerſus ſententiam: hoc etiam poteſt minor. C. ſi aduer. ſenten. per totum. Nota vlterius, quod iſta reſtitutio poteſt peti vſque ad quatuor annos, computando à tempore læſionis in maioribus & eccleſia: ſed in minoribus illud quadriennium non currit, niſi demum poſt xxv. annos, & à tēpe perfectæ ætatis: vt ſi minor ſit læſus in xv. an. habebit xiiij. annos ad petendum releuamētum: & ſic minorib durat vſq; ad xxix. ann. ætatis ipſorum: ſed in eccleſia currit à tempore læſionis: nā eccleſia ſemper eſt cēſenda minor factus maior. Nota quod cum ſubeſt iuſta cauſa, quæ impediuit petere reſtitutionē infra quadriennium, poteſt peti poſt illud quadriennium, vnde notat gl. fin. in vno, quod illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, qui male adminiſtrauit: & fuit cauſa illius læſionis: ſed eius ſucceſſor poterit petere reſtitutionem poſt mortem ſui prædeceſſoris infra quatuor annos. Nota vlterius, quod appellatione eccleſiæ comprehenduntur prælati, & clerici de eccleſia: nam eccleſia cum ſit res inanimata non poteſt petere reſtitutionem: & ſic quandoq; ponitur continens pro contento. De iſto nomine qualiter multipliciter ſumatur, vide glo. ne prælati vices ſuas. cap. fin. Nota inſuper, quòd fraus prælati non nocet eccleſiæ ad hoc reg delictum. infra de reg. iur. Dominicus.

[Prima gl. tria facit, ſummat, dicit vnde ſumpta, & quid declaret.]

a ❡ Eccleſia.] Eccleſia poſt quadriennium non admittitur ad petendum reſtitutionem contra ſententiam vel contractum, niſi rationabilis aliqua cauſa hoc ſuadeat Olim extrauagabatur decretalis iſta: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio nono: & eius fuit, vt hic vides: excepto fine, qui ſuperadditus fuit. vt ibi dicam Emanauit autem ad declarationem eorum, quæ not. in glo. & omnes antiqui & moderni. ſupra eod. cap. 1.

1 Vide ꝙ dixi ſ. de re iudi. inter ſuper vlt. gloſſ. & quo hic Arch. Io. And.

A D D I T I O. Hoſtienſis hanc decretalem vſque ad verſ. aut. poſuit & gloſſauit eo. tit cap. 1.

a ❡ Eccleſia.] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ 1. quod dic vt not. ſup. eo. tit. cap. 1.

A D D I T I O. Vide quod ibi dixi ſuper quarta glo. poſt Inno. & Hoſtien. Ioan. And.

b ❡ Sententiam.] C. ſi aduer. rem iudic l. 1. ſupra eod. tum ex litteris.

Glo. ſeq ſupplet tria: & de quarto remittit: ſecundo notat differentiam.]

c ❡ Cōtractum.] C. ſi aduer. ven l. 1. C. ſi aduer. do l 1. Item ſi aduerſus confeſſionem. ī. c proxi. vel aduerſus probationem omiſſam. ſupra eo. cum veniſſent & ca. auditis. An aūt contra præſcriptionem reſtituatur eccleſia? Dic vt no. ī. eo. auditis. in glo antepen. [Et de hoc C. de ſacroſan eccle. Auth. quas actiones.] vel contra lapſum temporis, ex quo læſa eſt: & tunc reſtituitur infra quadriēnium à tempore læſionis: ſed ad idē tempus tantum quo læſa fuit, vt in Clemen. eo. tit. ab eccleſia. Nota tamen, quod quando eccleſia contra cōtractum reſtitutionem petit, maius eſt ſuum priuilegiū, quàm minoris in hoc: quia ſi minor iurat nō contrauenire, non reſtituitur. C. ſi aduer. ven. Authen ſacramenta puberum. Si autem prælatus iurat non repetere vel contrauenire in contractu damnoſo eccleſię:

Minor ꝫ hēs & iurās nō ꝫ uenire, ꝑdit bñficiū reſtōnis.

ſic iurando deierauit, & eccleſia eodem petente vel alio ex iudicis officio reſtituitur. 15. q. 9. quod qui. de reb. eccle. non alie. ſi quis. de iureiur. ſicut. & c. intellecto. de iniſt. cum veniſſet.

d ❡ per beneficium reſtitutionis.] quia ſi per viā iuris cōis, ſecus: vt ſi diceret ſentētiam nullam, cōtractum nullum fuiſſe: vel in caſu inf. c. proxi. Et ſcire debes, ꝙ ſi prætter reſtitutio: quilibet recuperat, ꝙ prius ſuum erat ff. de mino. ꝙ ſi minor §. reſtitutio. & l. intra vtile C. de repu. l. vnica & C. ſi aduer. vſuca. l. vnica.

† Iſte verſic. hēt ēt locum in alijs perſonis, quibus iſta reſtō competit. Philip. Fon.

e ❡ Quadriennij ſpatium.] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet ꝙ aſſumat & finiat cauſam. Quod dic vt dicitur in cle. eo. tit. ab eccleſia. C. de tempo. in integ. reſt. l. petendæ. & l fi. 2. ff de mino. l. Papinianus exuli. niſi per iudicem vel reū ſteterit, vt in d l. petendæ. in fi. & ſic poſſent intelligi ſupra e. tum ex litteris. & ſupra de reb. eccle. non alie. ad noſtram. vt infra dicam.

2 In illa lege fi. dicunt Do. quemadmodūagēdo non ꝗrit reſtitutio poſt iiij. an. ita nec excipiēdo: q2 actio & exceptio idē efficiētes. ſunt eiuſdē vitæ ſic limitāt. l. licet. C. d̄ excep. D. Fonta.

f ❡ Negligenter] Nota delictum prælati in omittendo præiudicare eccleſiæ vt no. 16. q. 6 ſi epiſcopū de hoc dicam infra de reg. iur. delictum.

A D D I T I O. Et qualiter quis agendo dicatur negligens, habetur ff. de diuer. & tem. præ. l. 1. Io. An.

g ❡ Admittenda.] reprobata eſt ergo opi. Ala. Guil. Na. & Goff. qui no. ſupra eo. ca. 1. & ipſe Goffre. in ſumma huius tit. §. ſit computatio. & §. quando autem. quod etiam indiſtincte poſt quadriennium reſtituitur eccleſia: hoc probat per decre. prædic. ſupra. eo. c. 1. ibi, ſemper debeat illæſa, &c & per c. ſupra eo. tit. tum ex litteris. & ſupra de reb. eccle. non ali. & c. ad noſtram Approbata autem eſt opin. Vincen Bernar. Ioan. Innocen. & Hoſtien. & Abbatis qui omnes dixerunt cōtra ad iura in contrarium allegata Reſpon. vt in ipſis iuribus no.

h ❡ Præuaricationis.] præuaricator eſt qui corruptus in totum ab accuſatione deſiſtit. ff. ad Turp. l. 1. 2. q. 3. c. ſi quem §. notandum. ſed hic non proprie ponitur: quia de tali non loquitur: ſed præuaricator quaſi varicator, qui ex vtraque parte conſiſtit: quinimmo ex altera: ſic iſti fingunt exterius ſe bene adminiſtrare: & tamen ſpoliant, vel damna inferunt. Vel dic præuaricationis, quo ad ſententiam: fraudis, quo ad contractum. Ioan. And.

Pręuaricator q̄s dicatur.

i ❡ Manifeſtę.] ideſt, euidentis: & ſic eſt nomen & caſus genitiui, vel eſt aduerbium, & expone, manifeſte, id eſt, clare.

K ❡ Probetur.] quia qui dolum allegat, &c ff. de proba quotiens. §. qui dolo.

l ❡ Commentum.] ideſt deceptionem, vel oculum, vel malitioſum tractatum. Vel confictum machinamentum. 87. di. c. 2. ſupra de teſti. cog. peruenit 1. in fi.] Et hoc caſu licet petens ab eccleſia reſtitutionem fuerit in culpa: ille contra quem petitur fuit in dolo: ne beneficium illud peteretur infra quadriennium: & dolus culpæ præponderat. ff ad leg. Aquil. item ſi obſtetrix. in fi. in glo. tenebitur.

m ❡ Aut alia.] poſſibile eſt quod iſta verba fuerunt Greg. tamen in extrauaganti ſua, qua vtebamur, non erāt: vnde credo 3 quod addita fuerint per Bonifaciū, & eſt ſim de præben. dilectus filius G. in fi.

3 Gloſſā tenet Pe. de An. & c. ad noſtram. de reb. eccle. nō alie. l. ſi ex cā. ff. de mi. Ph. Font.

A D D I T I O. Et infra de reg. non ſolum. Ioannes. Andreæ.

n ❡ Cauſa.] vt ſupra eo. tit. tū ex litteris. vel vixit ille prælatus male contrahens tanto tempore: vnde tunc non currit præſcriptio. 3. 16. q. 3. ſi ſacerdotes, vt tenet

Inno-

Inno.in dicto c. tum ex litteris. vel multas mutationes prælatorum habuit eccleſia:vel eminentiſſimum fuit damnum ipſius.

SI aduerſus.) Sunt duo dicta principalia: ſecundũ: ibi, Vbi vero.

CASVS. Ponamus ꝙ ego litigabam cũ ep̃o Pictauen. de ꝗ. iuribus eccleſiæ: in qua cauſa prælatus aliqua cõfeſſus fuit, quæ vergebant in læſionem eccleſię ſuæ: non eſt dubiũ quin eccleſia poſſit petere releuamẽtum aduerſus illam confeſſionem: Sed quærit̃ vſque ad quod tempus poterit petere iſtud releuamẽtum aduerſus illam confeſſionem? Dicit Romanus Pontifex, aut illa eccleſia vult petere releuamentum iure ſpeciali, allegãdo ſolam confeſſionem: & tunc poteſt petere vſq; ad quattuor annos: Aut eccleſia petit iſtam reſtitutionem iure cõmuni, ſicut alius priuatus: tunc admittit̃ quandocunque vſq; ad finẽ cauſæ, puta quia prælatus allegat, ꝙ per errorem aliqua cõfeſſus fuit: tunc admittitur etiam poſt quadriennium, probando errorem: quia quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur: ſed ſi prælatus ſolum fundet ſe in eo ꝙ eccleſia eſt læſa, & non allegat errorem, tunc ſolum debet petere reſtitutionẽ infra quattuor annos.

Nota primo, quod quadriennium reſtitutionis petendæ incipit currere à tempore confeſſionis: & ſic facit pro opin. Io. And. ſupra c. proxi. Nota ſecundo, ꝙ confeſſio reuocatur, quando errore facti quis fuit inductus ad cõfitendum: ſecus ergo videtur ſi facta fuit errore iuris. Dominicus.

beat, ad idem beneficium concedendum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Eccleſia contra confeſſionẽ, quia læſa fuit, admittitur inf. quadriennium per beneficium reſtitutionis in integrum: poſtea non, niſi per viam iuris cõmunis. Ioan. And.*

CAP. II.

SI aduerſus [a] confeſſionem [b] in iudicio [c] à ſe factam [d], læſa [e] eccleſia beneficium reſtitutionis in integrum [f] infra quadriennium ab ipſius confeſſionis tempore computandum [g], petere negligenter [h] omittat: non eſt (niſi aliquid rationabile [i] appareat, quod aliud [k] ſuaſerit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. ¶ Vbi vero per viam communem reuocationis erroris, quem in facto [l] prætendit, vult aduerſus ſuam cõfeſſionem eccleſia ſe iuuare [m]: hoc quandocunque poterit [n], donec negotium ſit finitum. [o]

TITVLVS XXII.

De arbitris.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Si ex tribus arbitris duo concordant in ſumma, tenet illorũ ſententia: ſi omnes diſcordant, tenet ſententia de ſumma minori.*

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.]

a ¶ Si aduerſus.) Eccleſia contra confeſſionem, qua læſa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficiũ reſtitutionis in integrum: poſtea non, niſi per viã iuris communis. Declarat quod no. Inno. Hoſt. & moderni ſupra eo. tit. auditis.

ADDITIO. Vide Clemen. eod. tit cap. vnico in 3. glo & Guil. in Spec. a. par. eo. tit. §. 2. ad fi. verſ. ſed nunquid Ioan. And.

[Gloſſa ſequens allegat vnam concor. obijcit, & ſoluit.]

b ¶ Confeſſionem 1.) Ergo contra confeſſionem datur reſtitutio ff. de confeſ. certa §. penult. Sed ꝫ: aut cõfeſſa eſt veritatem contra quam non datur reſtitutio, aut falſitatem: & hoc probato non nocet confeſſio, vt infra ſequitur: Non eſt ergo recurrendum ad extraordinariam, ex quo ordinarium competit ff. de mino. in cauſæ 1. Sol. dixit Hoſt. ꝙ poſſet eſſe, quod falſitas confeſſa probari non poſſet: vnde expedit reſtitutionem dare. Vel dic ꝙ fuit confeſſa per errorem: vel non põt error probari, ſed læſio. Vel fuit cõfeſſa tempore quo non debuit: vel lata eſt ſententia: tamen eſt adhuc infra quadriennium à die confeſſionis, vt infra dicam. Idem ſi contra ſententiam vel contractum, vel aliam læſionem, vt dixi ſupr. cap. pr͡oximo.

c ¶ In iudicio.) ideo dicit: quia extra iudicium facta nõ nocet. quod dic vt ſupra de confeſ. c. vlt. Io. And.

d ¶ A ſe.) vel à p̄curatore ſupra de re iudi. ſuborta. de confeſ. c. vlt. vel ab aduocato parte abſente. ſupra de appella. cum cauſam. de cenſib. olim.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archi.

e ¶ Læſa.) enormiter: quia pro læſione nõ datur reſtitutio, vt ſupra de re. eccle. nõ alie. ca. pen. ff. de i integ reſti. l. ſcio illud. ff. de mino. l. ſi ex cauſa. 1. reſponſo. in fine.

f ¶ In integrũ.) quid operetur dixi ſupra c. proxi.

g ¶ Computãdum.) in hoc differt minor à maiore: quia etiam poſt ſententiam inf. quadriennium reſtituitur minor contra confeſſionem, maior non: niſi ante ſentẽtiam, & oſtenſo de errore.

h ¶ Negligenter.) ſecus ſi p̄uaricatione vel aduerſarij fraude, vt ſupra c. proxi.

i ¶ Rationabile.) vt dixi ſup. c. proxi.

k ¶ Aliud.) ſcilicet contrarium.

l ¶ In facto.) qui nemini nocet. ff. de iur. & facti igno. l. error dummodo probetur negotio nõdum finito, ſupra de confeſ. c. vlt. & hic. error autem iuris, non excuſat. C. de iur & fac igno. l. 2. & l. cum quis, & de hoc inf. de reg iur. ignorantia. Ioan. And.

m ¶ Iuuare.) poteſt ergo aliquis contra factum ſuum venire: hoc eſt ratione erroris: quia nil tam contrarium conſenſui, quam error ff. de iuriſdict. om. iudic. l. ſi per errorem, ſic & in matrimonio, de coniug. ſeruo. cap vlt.

Error eſt conſenſus ꝯtrarium.

[Glo. ſe.] ſignat contrarium, & remittit.]

n ¶ Poterit.) & licet vna via admittitur ad id, à quo alia prohibetur: quia per formam iuris communis admittitur ad id à quo prohibetur p̱ reſtitutionis beneficium: Sic interdũ econuerſo per formam iuris cõmunis repellitur: & per beneficium reſtitutionis admittitur, ſupra eo. tit coram. vbi de hoc. Ad hoc contra infra de reg. iur. cum quid. cum ſuis concor. ſed ſolue, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quod vbi via generalis cõtineret viam ſpecialem actu, & à ſpeciali qui eſſet exclusus, per conſequens & à generali ff. de do. excep. l. 1. 2. §. item quæritur. & §. ſequenti. Ioan. And.

o ¶ Finitum.) quocunque modo, puta ſententia, vel tranſactione: quod dic ut dicam infra de lit. conteſt. c. exceptionis, & huic decre. concor. infra de appel. cõcertationi.

Finitũ q̃ñ dicat̃ negotium.

ADDITIO. Poteſt etiam negotium dici finitum ſecundum Io. Mona. ſi eſt concluſum, alleg. ſupra de procu. auditis. de cauſa poſſeſ. paſtoralis, & quod no. C. de adult. quamuis 1. & quia poſt concluſionem nõ eſt cognoſcere, ſed cognitum eſſe: & ſic non eſt probatio recipienda, quę neceſſaria eſt circa errorem. Arch. hoc recitãs alleg. de fide inſtr. cum dilectus ff. de euic. ſi rem. in fin. Tractat. etiam hic, an ſit idem reuocare & concludere: de quo ſcripſi in prædic. decre. Paſtoralis. Ioan. And.

1 Do Phil. vix. attingit gl re. de An. ſequitur eã ibi (vel dic quod fuit cõfeſſa) & ibi latet priuilegiũ eccleſiæ: nã ſi deberet errorẽ ſuũ p̄bare an ſentẽ: iã; vel infra quadrienniũ: illud hẽt priuilegiũ: neque dicas ſicut ſpe. in tit. de re ſti. in integrum. § 1. verſic. ſed quid eccleſia. ibi priuilegium conſiſtere, ꝙ probat errorẽ ſuũ poſt ſentẽtiam: quia hoc ẽt facit maior ex clauſula generali, & noluit Ioan. An. c. fin. de cõfeſ Fonta.

DE ARBITRIS.

Continuatio Dñi Heliæ.

[Dictum fuit ſupra de iudicib. tam ordinarijs, quã delegatis, qui cauſas diſcutiunt & examinant: uerum quia arbitri a partib. electi procedũt ad inſtar iudicũ, tam examinando, q̃ diffiniẽdo: ideo poſt rubricas præcedẽtes ponit rubricã de arbitris: Alij aliter continuãt: Dictum fuit ſupra de iudicibus: nunc eſſet dicẽdum de iudicijs: verum quia arbitraria ſunt redacta ad inſtar iudiciorũ: ideo ponit rubricã de arbitris. Sed ſecundum modernos Doctores iſta continuatio non eſt bona: nam iſta rubrica deberet ſequi rubricam de iudicijs.]

CAP. I.

Si ex tribus [a] arbitris, te duo in decẽ, & tertius in quinque condemnent: debet ſententia præualere duorum [b]: licet [c] cum vnus in xv. alius in decem, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de ſumma minori [d] (cum in illa omnes cõcordes exiſtant) ſententia efficax cenſeatur.

¶ Idem.

¶ Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffinendo negotio intereſſe, duo procedere poterunt, ac ſi ille præſens eſſet: Circa iudices autem antiqua iura ſeruentur. Ioan. And.

CAP. II.

Ut quæſtioni-

ɑ Bal. in l. ꝓuenticulam. C. de epi. & cle. hic alle. ꝑ Phi. dicit iſtum tex. ꝓcedere in teſtibus, ſed Do. hic dicit ſi peto xv. & vnꝰ teſtis dicat de x. alius de v. ꝙ non probãt: vide ad materiã iſtã Aret. in l. 1. ff. ſi ſtipulãti. ff. de verb. oblig. Fõ.

Si ex tribus ɑ.] Sunt duo dicta: ſecundum: ibi, Licet. quo ad mentem decret. quamuis quo ad litteralem intellectum, diuiſionẽ non recipiat. Dominicus.

CASVS. Petebam à Titio xl. aureos: tractantibus communibus amicis, Titius & ergo compromiſimus in tres arbitros, qui de cauſa cognouerũt: & fuit taliter proceſſum in cauſa, quod fuit deuentum vſq; ad ſententiam diffinitiuam excluſiue: quam ſentẽtiã dicti arbitri pronunciauerunt hoc modo: nam duo ex ipſis condemnauerunt Titium ad ſoluendum ſummam quadraginta aureorum quam petebam: alius autem condemnauit ſolum in decem aureos: quæritur quæ iſtarum ſententiarum præualeat? Reſpondet quòd ſententia lata à duobus, & ſic à maiori parte arbitrorum. Sed ponamus quod iſti tres arbitri fuerunt diſcordes in ſexaginta: nam vnus condemnauit Titium in ſexaginta, alius in quadraginta, alius in triginta: quæritur quæ iſtarum ſententiarum præualeat: vel vtrum neutra valeat, attento quod in nulla iſtarum ſententiarum concurrit maior pars arbitrorũ? Reſpondet quod valebit ſententia quæ lata fuit ab arbitrio, qui condemnauit in minori ſumma: quia omnes concurrunt in minori ſumma: Nam ex quo condemnauerunt in maiori ſumma, bene condemnauerunt in minori: quia in maiori ſumma ſemper eſt minor. Nota primo, quod etiam in pluribus arbitris communi conſenſu partium aſſumptis, habet locum illa regula: quod fit à maiori parte, valet. Nota magis ſpecifice, quod ſi fuit compromiſſum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem ſententiam, & alius diſcordet: valet ſententia duorum. Nota vlterius, quod in maiori ſumma ineſt & minor. Nota vlterius, quod ſi omnes arbitri diſcordant in ſumma, valet ſententia illius arbitri qui diſcordat in minori ſumma: quia in illa ſumma minori omnes alij ſunt concordes. Nota inſuper arg. quod ſi compromiſſum fiat ſimpliciter: intelligitur etiam factum vt ſtetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in cauſis. & c. cum in iure. in antiq.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Si ex tribus.] Si ex tribus arbitris duo concordant in ſumma, tenet illorum ſententia: ſi omnes diſcordant, tenet ſententia de ſumma minori.

[Glo. ſe. j. ponit opin. reprobatam: reſiduum reci. per duas quæſtiones: & prima trimembris.]

b ¶ Duorum.] ſ. qui condemnauerunt in decem. & quidam dicebant contrarium. arg. eius quod ſtatim ſequitur: & hoc tenebat Guil. in Spec. e. tit. §. vlt. in prin. cuius hic reprobatur opinio: quia illud verum, cum oẽs dicunt de diſpari ſumma: Et ſic reprobatur quod no. Accur. ff. eo. tit. l. diem. §. ſi plures. & reprobat opi. Placen. quæ placuit Guil. quando duo proteſtantur ꝙ nõ conſentiunt in minori ſumma. Et quod dr̃ hic de tertio, qui cõdemnat in minori ſumma, dicas idem & multo fortius ſi condemnaret in maiori: quia tũc minor eſt dubitatio, vt ſ. dixi. idẽ ſi abſolueret 2. vel nõ pronũciaret, vt j. c. ꝓxi: Et ꝑ hoc dicemus idem in termino ſolutionis faciendæ, vt ſi duo aſſignãt tresmẽſes, aliꝰ vnum: tenet dilatio duorũ: ſi oẽs diſcordant tenet minor.

ꝛ Vide et dicit Io. Mo. ſi tũc valet ſnia duorũ cũ tertius ꝯdiceret, fortiꝰ valere dꝫ cũ in aliquo concordat.

ADDITIO. De vnico qui condẽnat in quinque, cũ decẽ peterentur: vide in Spec. de ſent. ꝓla. §. qualiter ver. quid ſi peto. Et vide quod plene ſcripſi de re iudi. cum inter. in vlt. glo. Ioan. And.

c ¶ Licet cum vnus.] hoc ſumitur. ff. eo. tit. diem. §. ſi plures.

[Glo. ſeq. rationem reddit, quærit, & ſoluit.]

d ¶ De ſumma minori.] ſ. de quinque: & eſt ratio quæ ſequitur: plus. n. ſemper in ſe cõtinet quod eſt minus. Ad hoc 24. q. 1. ſi quis dederit. & inf. de reg. iur. plus ſemper. vbi de hoc, & ff. de reg. iur. in eo qđ plus & in obſcuris minimũ ſequit. inf. de reg. iur. in obſcuris, quod dic vt ibi. Quid ſi ille qui condemnat in xv. ꝓteſtatur quod ita cõdemnat in xv. quod non cõſentit in minorem ſummam? licet quidam contrariũ dicãt, ſatis credo adhuc tenere ſententiam in v. cum illa ꝓteſtatio impoſſibilis videatur & videtur ſibi contrarius. de conſti. cum M. in antiq.

Proteſtatio impoſſibilis vel ꝯtraria actui nihil operatur.

Ut quæſtionibus.] Tria facit ſecundum Io. Mon. Primo ponit proœmium: Secundo ſtatutũ. Tertio tacite quæſtioni reſpõdet. Secunda: ibi, Statuimus. Tertia: ibi, Circa.

ADDITIO. Et determinat ſm Archi. notata per Inno. & Hoſtie. ſ. de teſta. Raynaldus. in prin. & quod no. Guil. in Spe. de arbi. §. ſi. in prin. ver ſi. & no. & plenius ibi in verſi. quid igitur ſi ſe & verſi. ſeq. dixit Inno. in prædict. decre Raynaldus. & Hoſti. poſuit eius gl. ꝙ qñ oẽs arbitri ſunt præſentes, & vnus nõ vult cũ alijs concordare: ẽt ſi dicat ſe non inſtructum: alij qui concordant, pronunciare poſſunt. ff. de re iudi. duo ex tribus, & l. Pomponius, aliàs incipit, ſi vni. Idẽ ſi opinionem ſuam dixit, & receſſit audita opinione aliorũ: ceſſat ẽt ratio legis, qua dicitur, quod alios in ſuã opinionem cõtrahere poſſet, vt inf. no. ſecus ſi illorũ opinionem non audiuiſſet, dato quod malitioſe recederet: licet quidam dicunt, ꝙ ex quo conuenerunt ad ſententiã ferendam, qui qualitercunque vnus poſtea recedat, alij præſentes ſententiare poſſunt: quia verũ eſt omnes affuiſſe ad ſententiam ferendam, ideſt, ad diem ferendæ aſſignatum: bona ergo fuit hæc conſtõ, quæ has perplexitates tollit. Ioan. And.

Additio dñi Hel.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponitur illud ꝙ habetur in l. ſi in tres. ff. eo. tit. vbi dr̃, ꝙ ſi fuit factum cõpromiſſum in tres arbitros ſimpliciter, non adiecto ꝙ duo ipſorum arbitrorũ poſſent procedere ſine tertio: ſi duo procedant ſine tertio, non valet eorum ſnĩa: & licet ſi tertius eſſet præſens, & contradiceret duobus, ſua contradictio non noceret: tamen eius cõtemptus & contumacia nocet, & reddit proceſſum nullum: ſicut dicitur, quod vnius canonici abſentia nocet quo minus valeat electio per alios canonicos facta. in c. 2. de his quæ fiunt à maio. par. cap.

CA-

Caſus ſit generalis domini Heliæ.

CASVS. Tu & ego de cauſa noſtra compromiſimus in tres arbitros, qui acceptauerunt compromiſſum, licet non compellantur acceptare niſi vellẽt: licet ſit ſecus in iudicib. etiam delegatis: quia munus iudicandi eſt munus publicũ: facta acceptatione, duo ex ipſis arbitris erât parati in cauſa procedere: requiſierunt tertium, vt cum eis conueniret ad procedendum in cauſa: ille tertius licet requiſitus noluit venire, vel non potuit venire: vtrum tota poteſtas illius tertij ſit apud duos, qui volunt procedere in iſta cauſa? Reſpondet quod ſic: licet lex ciuilis alleg. aliter dicat: videlicet ꝙ duo arbitri abſente tertio, licet fuerit requiſitus, non poſſunt procedere, niſi dictũ fuiſſet in cõpromiſſo, ꝙ ſi vnus eorũ intereſſe non poſſet, alij duo in cauſa procedere poſſent: ſed de iure canonico eſt aliud: quia duo arbitri poſſunt procedere requiſito tertio, & nolente venire, vt hic eſt textus. Sed vtrũ iſtud cap. debeat ſeruari in foro ſęculari? Rñdet gl. ꝙ non: nam qñ eſt diſcõuenientia inter ius ciuile & canonicũ. & vtrũq; poteſt ſeruari ſine periculo aĩæ, tunc ius canonicũ ſeruatur in foro ſuo, & ius ciuile in ſuo, niſi laicus eſſet de terris Papæ, & ſibi ſubiectus: nã tunc etiam in foro ciuili ſeruaretur ius canonicũ, vt tenet Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. & docto. in c. 1. de no. ope. nuncia. in anti. & c. at ſi clerici. de iu. in ant. Secus ſi ius ciuile nõ poſſet ſeruari ſine periculo animæ, vt in præſcriptione xxx. vel xl. annorũ cũ mala fide, quæ procedit de iure ciuili, ſed nõ de iure canonico. c. poſſeſſor. de regu. iur. infra c. fi. de p̄ſcrip. in ant. Sed quid in iudicib. vt ponamus quòd cauſa aliqua fuit à ſede Apoſtolica delegata ſimpliciter tribus iudicibus, non adiecto ꝙ ſi vnus nollet comparere, vel etiam non poſſet: ꝙ alij duo in cauſa poſſent procedere: litteræ fuerunt præſentatæ duobus iudicibus, qui requiſierunt tertiũ vt conueniret cũ eis: iſte tertius non vult venire, vel nõ põt venire: quia alijs negotijs occupatus: vtrũ iſti duo poſſunt procedere, tertio requiſito & nolente venire? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ nõ: ſed in ipſis antiqua iura ſeruantur: nam iura antiqua per iſtud cap. ſolum ſunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnã differentiã inter ius canonicum & ciuile: nam quando eſt factum compromiſſum in tres arbitros ſimpliciter de iure ciuili: duo ſine tertio etiam ſi fuerit requiſitꝰ non poſſunt procedere: Secus eſt de iure canonico: videlicet ꝙ duo ſine tertio poterunt procedere, vt hic.

Not. ꝙ lex fingit abſentem præſentem: & in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus ꝙ veritas præfertur fictioni. Nota vlterius quod ad eſſe vniuerſitatis requiritur maior pars, & quòd conueniant duæ partes ad aliquid exercendum: & ꝙ fit à maiori parte illarum duarum partium, valet l. plane. & l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuer. & ſecundum Docto. in cap. cum omnes. de conſt. in ant. Et iſtud verum niſi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum: quia tunc ſi fuerunt conuocati, & non veniant. eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuerſitate pro illa vice: & hoc de iure canonico. Nota finaliter, quòd eſt differentia inter voluntariam abſentiam, & malitioſam: & ſic probans quem abeſſe voluntariè, nõ concluderet abſentiam malitioſam.

bus a (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam ſeu malitioſam b abſentiam remanent indeciſæ) finis celerius imponatur c: Statuimus, vt ſi ex tribus arbitris à partibus electis d eorum aliquis ab alijs legitime e requiſitus ad examinandum vel diffiniendum f vna cum eis negotium, ſuper quo in ipſos extitit compromiſſum, non curauerit (ceſſante impedimento g legitimo) conuenire: duo præſentes, penes h quos (licet lex ciuilis i aliud innuere videatur) totalem, eo caſu remanere decernimus poteſtatem k, poſſint (malitioſa ſeu voluntaria illius abſentia non obſtante) dictum examinare negotium, & libere l diffinire, ſicut poſſent illo præſente, nec volente cum eis in vnam ſententiam cõcordare †: vt ſic ipſius abſentia præſentia repleta diuina m, eũ repu-

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Vt quæſtionibus.] Si ex trib. arbitris vnus nollit examinãdo vel diffiniẽdo negotio intereſſe: duo ꝓcedere poterunt ac ſi ille præſens eſſet: circa iudices autem antiqua iura ſeruentur.

b ¶ Malitioſam.] vt ſeruirent ſcilicet parti, q̃ eos eligerat, quam videbant ſuccumbere.

c ¶ Imponatur.] ad quod prouidere debet iudex, ſupra de dolo & contu. finẽ. ff. ſi cer. pet. l. quidã. & no. ꝙ hic deſideratur acceleratio: qđ dic vt dixi ſupra de elect. c. vlti.

d ¶ Electis.] ſimpliciter: q̃a ſi eſſet ibi clauſula: vos vel alter veſtrũ: vel, ꝙ ſi nõ oẽs: non procederet decretalis dubitatio: ſicut nec in iudicib. ſicut dicam in fi. Ioan. And.

e ¶ legitime.] per litteras ſuas, vel nũtium litteratorie diſtinatum, vel per iuratum nuntium: quod dic vt ſ. in ant. de offi. deleg. prudentiam.

f ¶ Diffiniendum.] cum ſcilicet concluſum eſt, qđ reſtat niſi ferre ſententiam. ſupra de fide inſtru. cum dilectus.

g ¶ Impedimento.] ergo tunc ſtabimus legi: cum habet impedimentum legitimum: quod reſcribere dẽt collegis, vt in prædi. decr. prudentiam. de legato diximus, vel pars id coram eis probare debet.

h ¶ Penes quos.] decernimus totalem poteſtatẽ, &c. quod ſequitur.

Glo. ſeq. dicit quæ fuerit legis & contrarij canonis cõſideratio, remittit ad ſimile: quærit & ſoluit.]

i ¶ Lex ciuilis.] ff. eo. tit. l. ſi in tres. aliàs eſt. §. ſub ſ. itẽ ſi vnus & bona etiam fuit legis conſideratio: q̃ voluit ꝙ præſentia, & contradictio non noceret, ſed ſic abſentia: quia forſitan ſi ille præſens fuiſſet, traxiſſet alios in partem ſuam. [facit 35. diſt. in Nicæna.] Et eſt ſimile cum dicimus, ꝙ aliàs tenetur conſilium requirere, & non ſequi, vt no. ſupra eo. tit. cum olim. Sic dicit decre. ꝙ in electionibus plus nocet cõtemptus, q̃ contradictio. ſupra de elect. venerabilem. & cap. bonæ 2 Sed decretalis iſta voluit illum fingere præſentẽ & cõtradicentem, vt infra ſequitur 1 ex cõſideratione æquitatis, quæ ponitur in prin. & ſic diuerſo reſpectu vtriuſq. bona fuit cõſideratio, &c. & eſt ſim. quod no. ſupra de iureiu. cum contingat. ſupra de præſcript. ca. vlti. Sed quid dices, nunquid ſeruabitur hæc decret. in foro ſęculari? Dic quod non 2, in locis quę nõ ſũt in temporali iuriſdictione eccleſiæ: quod dic vt dixit infra de reg. iur. cap. 2.

K ¶ Poteſtatem.] ſi compromittentes dixiſſent, ꝙ ſi non oẽs, &c. hoc poſſent duo: & hæc decret. ſupplet 3 ac ſi ipſi dixiſſent: & eſt ſim. C. de rei vxo. act. l. vna. circa prin. Ioan. And.

l ¶ Libere.] vnde ſi nolit intereſſe examinationi, nõ tenentur ipſum in ſententiã vocare per hanc litterã. arg. ad hoc infra de dolo & contu. eũ qui. ſed dic eũ ad omnia citandum. arg. eius quod ibi dicam.

m ¶ Diuina.] ad hoc C. de iud. properãdum. §. cũ autem eremodicium. ſupra. de dolo & contuma. veritatis, cum ſim. infra de eo qui mit. in poſ. cap. vno.

† Adde, aut loq. Pet. đ Ancha. & D. & tenet Bart. in l. itẽ ſi vnꝰ §. item ſi plures. ff. eo. tit. & Phil. his Font.

1 Cõcor. ff. mãda. ſi p̄cedẽte. § Lucius. Io. An.

2 Idẽ Pet. de Ancn. Do. & Ph. ponẽs hic ſex limitationes ad dictũ gloſſ. tõt.

3 In caſu abſentię malitioſæ, vt voluntariæ.

a ¶ Pro

tari faciat pro præſente a. ¶ Circa b iudices vero antiqua iura nolumus immutari.

a ¶ Pro præſente.] per hoc dico ꝙ non eſt idē in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia ſi ex duobus vnus ſe abſentat malitioſe, alter non poteſt procedere: quia in tribus duo ſunt maior pars. ſupra cap. proxi. præterea ille abſens habetur pro præſente & cōtradicente, vt hic videt: ergo neutrius valet ſentētia. ſupra de re iud. cap. vlti. nā tunc valet ſentētia præſentium in hoc caſu, quando valeret eo cōtradicente: aliàs non 1, & per hoc dico etiam, ꝙ ſi in cōpromiſſo hoc actum eſt, quod non valeat ipſorū triū arbitrorum ſententia, niſi omnes concordent ꝙ non habebit locum decret iſta eadem ratione 2. [infra de teſta. c. 2. in fi.] vnde tunc locum habet hæc decre. cū ſimpliciter ſunt aſſumpti, vt ſupra dixi.

1 Idē Phili & Do. Ponta.

2 Idē Do. & Phi. fallit tñ in iā electis itē in arbitris iuris qui contra iusnō pronunciant. Fō.

[Glo. ſeq diſtinguit: demum quærit, & ſoluit.]

b ¶ Circa iudices.] proteſtatio quædam, vel tacitę q̄ſtionis reſponſio. Circa eos ergo dic, quòd aut ſunt ordinarij, aut delegati: Si ordinarij, aut quilibet per ſe & in ſolidum iuriſdictionem habet: & tūc poteſt alter alterum præuenire, ſupra de foro compe. cap. penul & no. ſupra de appella vt debitus. aut non inſolidū, & per ſe, ſicut in capitulo vel ſyndico, vel hijs qui audiunt cauſam presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi: in his caſibus omnes citare debent: & ſi duæ partes ſunt præſentes, ſufficit. [Vide ff. de re iudi. l. Pomponius. ff. ad municip l. magiſtratus & quod ibi not. & quod not. in Spec. de ſenten. prola. §. ſequitur. verſ. quid ſi ſunt & §. iuxta poſt princi.] ff quod cuiuſque vniuer. plane. de decre. ab or. fac. l. 3. niſi in prædictis caſibus vbi certus requiritur numerus. 15. quæſt. 7 ſi autem. & cap. felix. ſupra de re iudi. non poteſt. Aut ſunt delegati: & tūc ſubdiſtingue, aut ſūt dati ſimpliciter: & tūc vnꝰ ſine alio nō procedit. ſupra de officc. deleg. cauſam matrimonij. aut cum clauſula: & tunc iterum ſubdiſtingue: quia aut cum clauſula iſta; vos vel alter veſtrum: aut cum illa; quòd ſi non omnes: In primo caſu tene quod habes ſupra eodem lib. de offic. deleg. cum plures. In ſecundo quod habes ſupra de offici. deleg. prudentiam Sed quæres quare ius diuerſum inter arbitros ſimpliciter datos, & delegatos ſimpliciter datos, vt per ſuperiora patuit? Dic; quòd ius quod minus dictum eſt à partibus ſupplet lex ſic aliàs. ff. eod. titu. item ſi vnum §. principaliter. Iudices autem maiori maturitate creantur vt ſupra eodem lib. de reſcript. ſtatutum & ideo ius in eis ſupplere non vult. Item in iudicibus rigor attenditur: quia clementiores lege eſſe non debent. in Authen de iudi §. oportet. colla. 6. Arbitri autem prout viſum eis eſt, pronunciant: & plerunque eliguntur amici, & poſſunt viles eſſe: & ideo ius magis circa illos prouidere & coſiderare voluit, vt ſupra in prin. decre.

a Idē Io. Mona. & eſt ſimile quod no. de offi de leg. cum viceſſimā in fi. vlt. gloſſæ.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Innocentius quartus in generali concilio Lugduneñ.

¶ Iudex delegatus non habens ad hoc ſpeciale mandatum à Papa, non poteſt compellere partem, vt perſonaliter coram eo compareat, niſi ex rationabili cauſa. Ioan. And.

CAP. I.

IVris eſſe a ambiguū b nō videt, c iudicem delegatum d (qui à ſede Apoſtolica mandatum ad hoc non receperit ſpeciale e) iu-

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

¶ Dictum fuit ſupra de magiſtratibus, & iudicibus, & de arbitris; nūc videndum eſt de iudicijs, q̄ exercent̄ ꝑ illos magiſtratus.

ADDITIO Quindecim ſignificationes iudiciorū notat hic Io. Mo. quas vides ī. de reg. iur. in iudicijs. Ioan. And.

IVris eſſe.] Primo ponit dictum: Secundo caſus excipit ibi Niſi cauſa.

¶ Pro intellectu huius ca. habemus præſupponere duo: vnū pro ratione dubitādi, & alterū pro ratione decidendi: Et primo pro rōne dubitandi, ꝙ Papa poteſt compellere partes ad comparendum coram ſe perſonaliter, licet cā ſit ciuilis & pecuniaria Itē ꝙ delegatus Papæ gerit vices Papæ, & regulariter in cauſa ſibi delegata poteſt illud quod Papa poſſet facere. Aliud pro rōne dubitandi: videlicet, ꝙ à iuris bñficio partes habent, vt in cauſis pecuniarijs poſſint cōparere ꝑ ſe, vel per procuratorem. l. in pecuniarijs. C. de procu. Itē ꝙ beneficium iuris nemini eſt auferendū ſine cauſa. CASVS. Prætendebā Titiū debitorē meū in aliqua pecuniæ ſumma: quia habebam ordinarium loci certa ratione mihi ſuſpectam, à ſede Apoſtolica impetraui delegatum: cui præſentaui litteras delegatorias delegatus iſte mandauit reo, vt cōpareret ꝑſonaliter corā ipſo, & tñ cā erat pecuniaria ſiue ciuilis: & in citatione non exprimit̄ cauſa, quare debeat cōparere in propria perſona: vtrum Titius teneat̄ cōparere ꝑſonaliter? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ nō, & dicit ꝙ delegatus ſuus non poteſt cogere partes ad comparendū perſonaliter coram ſe in cauſis ciuilibus: quia nō pōt partibus auferre beneficiū iuris: licet Papa hoc poſſet, niſi eſſet talis cauſa, quæ requireret præſentiā ꝑſonæ, & eſſet cauſa expreſſa in citatione, vt in l. 1. ff. de fer vbi dicitur, ꝙ ſi tempore feriarum, vindemiarū vel meſſium quis citatus: in citatione debet cōtineri cauſa, q̄ illo tempore poſſit & debeat expediri: Sic in propoſito, qñ reus eſt citetur, vt veniat ꝑſonaliter: debet in citatione exprimi cauſa, quare debeat venire ꝑſonaliter: puta ꝙ veniat perſonaliter iuraturus de calūnia, vel rñſurus poſitionib. partis aduerſæ, vel ad exequendum alium actum, qui requirit præſentiam ꝑſonæ: & tunc reus citatus tenet̄ perſonaliter cōparere: & ſi mittat procuratorem, nihilominus reputabit̄ cōtumax, ac ſi nullū ꝓcuratorē miſiſſet. Sed quærit̄ cū iſtud non eſſet ambiguum, quare fuit factum iſtud ca. vt in ca. cū in iure. de offic. delega. & l ancillæ. C. de furt. Dicēdum, ꝙ poſtquam emanauit preſens c. iſtud non erat ambiguum, ſed ante bene erat ambiguū: nā cū Papa poſſit hoc facere, ſcilicet cōpellere partes in cauſa pecuniaria, vt cōpareant perſonaliter coram ſe videbatur ꝙ etiā ſuus delegatus hoc poſſet facere, vt dictum fuit in ratione dubitandi. Nota primo ꝙ per verbum, Videtur, reſpondet̄ de iure: quod not. pro doctore vel cōſultore qui dicit; mihi videt̄, & vide tex. de appellatio præterea requiſiſti. Nota ſecundo, quòd in cauſa criminali iudex poteſt compellere partes, vt perſonaliter coram ſe compareant. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Iuris eſt.] iudex delegatus ſi nō habeat ad hoc ſpeciale mandatū à Papa, non poteſt cōpellere partē, vt ꝑſonaliter corā eo compareat, niſi ex rationabibill cā,

b ¶ Ambiguū.] ambiguū eſt, vbi opiniones ſunt, & iura varia videntur. ī. de ſenten. excommu. inter alia.

ADDITIO. 50. diſtinct. quia ſancti tas tua. ſupra de reſti tu. ſpolia. litteras de ætа. & qualita. quærit, & cap. à multis. ī. eod. lib de electio ſi religioſus. & ī. de præbend. quia ſæpe. Deriuatur autē ambiguum ab ambigo, quod cōponitur, ab am, quod eſt circum & ago: interpoſito b, quaſi circū agor & voluor. ſecundū Io. Mona. & de triplici ambiguitate not. 33 diſtinct. cap. fin. in gloſſ. in ambiguis. Ioan And.

Ambiguū quid ſit, & vnde dicit̄.

c ¶ Non videtur.] nec eſt. ff. de arbit. l. non diſtinguemus §. quæſitum.

[Glo. ſe]. recitet ur per quæſtionem quid de ordinario: ſecundo ſignat contrarium & ſoluit: tertio textū determinat.]

d ¶ Iudicem delegatum.] à contrario ſenſu videtur ſecus de ordinario. 25. diſtinct. qualis. in gloſ. penult. de ijs quæ fiunt à præla. cum Apoſtolica. ſed idem in ordinario ſecundum Ber. non enim poteſt cōpellere partes coram ſe venire perſonaliter, niſi in ſequentibus caſibus. C. de procur. l. vlti. & ideo de ipſo dictū non fuit: quia de ipſo non dubitabatur per prædictā legem: ſed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur poſſe idem quod Papa quo ad illam cauſam 1. Liberum enim eſt cuilibet per ſe, vel per procuratorem reſpondere C. de his qui ad eccleſiam confugiūt l præſenti. § cum autem. ff. de proc l. 1. infra de iura. calum. ca. vlti. ſupra de procu. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum eſt. 25. diſtinct. de his. infra de reg. iuris indultum. cum ſuis concor. argumen. cōtra, quòd perſonaliter citatus, perſonaliter venire teneatur. ſupra de dolo & contumacia, cū dilecti. Dic quod illud obtinet in Papa, vt ibi nota. & ſic etiam ſupra de maio. & obed. humilis. de dilationib. cap. vlti. Et habent hæc locum in cauſis priuatorum. In cauſis vero eccleſiæ, collegij, vel vniuerſitatis 2 de neceſſitate interuenit ſyndicus. ſupra de iuramēto calumniæ in pertractandis. & cap ſequenti, ſecundum Bernard.

ADDITIO. Licet hæc gloſſ. dixerit in principio ſecundum Ber. ordinarium nō poſſe compellere partes coram ſe venire, non tamen vetat quin extra iudiciū poſſit ipſe ordinarius ex cauſa cogere ſubditos coram ſe perſonaliter comparere, vt ſi eget ipſorum cōſilio vel perſonali auxilio, ſecūdum Hoſt. alleg. 22. q 5. de forma. de offic. deleg. cap. vlt. Vel vult quòd promoueātur ad ordines de ætа & quali. cap. 1. Et ſecundū eum de conſuetudine hoc in diuerſis caſibus experimur: Conſtat etiam eis in dubio ſemper obediendū. 23. q. 1. quid culpatur. in glo. fi. Addit. Io. Mona. quod vocat abbates, presbiteros, & clericos perſonaliter ad ſynodum. 18. diſtinct. cap. vlt. Item clerum & populū congregat ad ſermonem. ſ eo lib. de elect. vbi periculum. § quia vero. & ad curiā mittit clericum. 16. q. 1. vos autem. in Auth. de ſan. epi. § reuerendiſſimi coll. 5. Ioan And.

e ¶ Speciale.] quia tunc ſicut Papa id poteſt, & ipſe ſimiliter. ī. de procur c. pen. cum ſuis concor.

1 Hoc verum quo ad illa, ſine quib. cā nō poteſt expediri. ī. de offic. deleg. c. 1. & c. prætea. ſm Inno. & Archid. ſed ſine hoc expediri pōt ꝑ ꝓcurato. ergo &c. ſicut ergo non poſſem illi ꝑcipere ꝙ iret ad ſanctū Iacobū: ſic nec ꝙ ad ipſum ꝑſonaliter veniat. ſm. I. An.

2 Etiā ſi ꝑſius cā eſſet criminalis, vel decriminalis: & vide q̄d not. & di ai de ſimo uile ctus 2. Io. And.

a ¶ In iudicio.] de extraiudicium non dubitabaĩ. & eſt ſi.ĩ. eo.lib.de reſti.in integ.c.2.

[Glo.ſeq textum exponit.ſecũdo quærit.argu.pro. & contra:ponit opi.Ber.

b ¶ Criminalis.] intelligas criminaliter intentata. Si.n.de crimine agiĩ ciuiliter, bene interuenit ꝓcurator.ĩ.de ꝓcu. tuæ.de accu ſu per his.vnde tunc ꝑſonaliter venire cõpelli non poterit. Si aũt criminaliter intentatur ꝓcurator non interuenit, niſi in caſib. not.2.q.6.ſi quã. in glo.fi.& ĩ.de accu. veniens. Sed quærebat hic Ber.ſi admittatur procurator in cã criminali, an valeant quæ facta ſunt cum eo? Et vĩ quòd ſic, ſi nõ opponitur exceptio.C.de procura. ita demum. ff. de proc.filiusfamilias §.veterani.& ea quæ fiunt cum falſo procuratore valent per conſenſum. ff. de iudi. licet. ff rem ra habe.l.3.§.fallus.Sed contra videtur:quia cõtra legem actum eſt.ff.de pub. iudi.l.penul.§ ad crimen.& 5 q.1.cap.in criminalib. Dicebat Ber. ꝙ valet quod cum eo actum eſt per prima iura: ex quo non fuit obiectum: 1 iudex tamen talem procuratorem ex officio 1 ao poteſt & debet repellere.ĩ.de excep.exceptionem.cum ſuis cõcor.& ĩ. de accu.cũ P.Nec obſtat ſi iudex debet repellere:ergo non valuit iudicium:vide inſtantiam in excõmunicato per prædictam decre.exceptionem ĩ.de excep pia. & cũ hoc concord Guil.in Spec.de procura.§.1.ver. ſed pone quòd in caſu tali.

Procurator in cã criminali an debeat admitti, & an valeat ꝓceſſus agitatus cũ illo.

bere non poſſe alterutram partium coram ſe perſonaliter in iudicio [a] comparere: Niſi cauſa fuerit criminalis [b], vel niſi pro veritate dicenda [c], vel pro iuramento [d] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris neceſſitas partes coram eo exegerit [e] perſonaliter pͤſentari.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Mulieres perſonaliter ad iudicium (quacunque cauſa in iure non expreſſa) inuitæ trahendæ non ſunt: ſed ſi neceſſarium ſit ipſarum teſtimonium in cauſa, iudex expenſis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus eſt. Mulieres religioſæ et volentes extra monaſterium ſuum ex aliqua cauſa perſonaliter ad iudicium trahi non poſſunt: quod contra prædicta fit, eſt irritum. Ioan. And.

1 Idẽ tenet Dñic⁹ alleg. cã. q a fruſtra de vſu.iũ cto ſine cũ princ. & cle. cõſtitutionẽ. in fi. de elec tũ Pet.de Anc.allegãs Bar.ĩ d.s.ad crimẽ.tenat ſriũ. Fõt.

ADDITIO. Et Io.Mona.hic,& Arch.eo.li.ĩ de ꝓcu.qui generaliter.& facit quod not. C.de adul.q̃uis indubitati.Sed vt ibi not.Cy.Fran.Accur.reſiſtebat illi gloſ. quæ innuit hanc exceptionem dilatoriã hac ratione:verba ſententiæ referẽda ſunt ad perſonã domini. C. de iniur.l.ſi.& abſens damnari non poteſt.ff. de pœ.abſentem. In procuratorem autẽ ſententia ferri non põt: quia nocens non eſt.C.de ſen & interlo.l. 1.ergo ſemper opponi poterit C.de proc.licet. ſm eũ, per quod dici poteſt,quòd quo ad fienda repelliĩ, valebunt tamen prius cũ eo geſta per iura prædallegata. Ioan.And.

2 Et ad rñdẽdũ ꝑ illud ad poſitõ es vel interrogata:& ꝑ id poſſet dici idẽ de ꝓpoſitione facti per decr. Paſtoralis. eo.ri. ꝙ dic vt ibi.l. Ad.

c ¶ Dicenda.] ſcilicet ad præſtandum iuramentũ de veritate 2:quod ſolum olim præſtabatur in ſpiritualibus, hodie ſecus.ĩ.de iur.cal.c.1. in fin.& differt in eo à iuramẽto calũniæ,quia per illud rñdeĩ de eo qđ credit & æſtimat. C.de iureiu. ꝑꝑ calũ.dan l.1.§.ſin autem & per illud iuramentum de veritate reſpondetur,vt littera ſonat.ĩ.de elec.dudum 2.

Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.]

d ¶ Iuramento calumniæ.] quod principales ꝑſonæ præſtare debent. C.iureiu.ꝑꝑ calũ.dan.auth.principales. ĩ.de iura.calu.in pertractandis. quod verum eſt, niſi procurator habeat ad hoc ſpeciale mãdatum.ĩ.de iura. calu.cap. vlt.in quo caſu dicã ꝙ delegatus principalem ad iurandum compellere non poterit,cũ ibi tunc non ſit iuris neceſſitas,de qua ſequitur:niſi fortè principalis iuſtior ſit q̃ procurator, & natura cauſę hoc requirat:vel ſcit melius veritatem, vt C.de procura.l. vlti. Et facit ad hoc ſupra de procura.ſi quem in ſi.eo.lib. Ioan. And.

3 Hæc gloſſula ex lectura l. An. huc eſt trãsfuſa, ea nõ habeĩ in antiqs codicibus.

e ¶ Exegerit.] quaſi 3 coegerit.Et tractat hic Io.Mo. quomodo exigere ponitur pro cõplere,pro petere, ꝓ cogere, pro diuidere, pro expellere:ponens verſum,

Exigo,perficio,peto,diuido,cogo,repello.

MVlieres.] Primo poniĩ prohibitio mulieribus in gñre:Secundo:ibi.Sed cum prouiſio bimembris circa ipſarũ teſtimonia, cũ certa ꝓhibitione & pœna: Tertio ꝓhibitio circa religioſas:ibi,Cæterum. Quarto decernit.in fin.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice:fuit taliter ꝓceſſũ,ꝙ lis fuit cõteſtata:volo ꝓbare intẽtionẽ meã ꝑ teſtes:& dico ꝙ teſtimoniũ aliquarum mulierũ eſt mihi neceſſariũ: & peto ꝙ ipſæ mulieres citenĩ, vt cõpareant corã iudice ꝑſonaliter ꝓhibituræ teſtimoniũ veritatis:vtrũ iudex poterit compellere mulieres, vt coram ſe perſonaliter compareant:& ſe exhibeant in publico pro ferendo teſtimonio in aliqua cauſa? Rñdet ꝙ non:nam non poſſunt exire domum ſuam vt ſe immiſceant cœtibus virorũ:Quid ergo fiet celabitur veritas?Rñdet ꝙ iudex ibit ad ipſarũ domũ & ab eis recipiet iuramentũ; & in domibus ipſarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus ꝙ iudex eſt grauis perſona:quia eſt conſtitutus in dignitate:& non eſt decens vt iudex accedat ad domos illarũ mulierum baſſæ conditionis?Reſponde ꝙ tunc iudex vices ſuas committet alicui commiſſario ad illas mulieres examinandas. Et iſta ſunt vera:niſi mulieres iſtæ vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio: nam illud capitulum intelligitur ꝙ non poſſint cõpelli,vt veniant ad iudiciũ:fallit in religioſis & Monialibus: quæ etiam ſi vellẽt venire ad iudicium,& renunciare huic beneficio,non ſunt admittendæ. Non fingaĩ.] vnde ſi eſt talis cauſa,in qua dẽt produci teſtes & examinari:dẽt mittere cõmiſſarios,& non debet ire perſonaliter fingendo ꝙ eius pͤſentia requiritur:& ſi in fraudem faciat,incidit in excommunicationẽ: puta quia iudex appetit amplexus mulieris:& fingit ꝙ teſtimoniũ mulieris eſt neceſſarium in cauſa:& facit cum parte vt pars nominet aliquam mulierem inter ſuos teſtes, vt poſſit habere acceſſum ad illã mulierẽ Religioſę.]vnde religioſæ hic accipiuntur ſpecialiter pro illis, quæ fecerũt ꝓfeſſionem:non ſicut in l. prima. C. de ſumma trinitate, & fide catholica.ibi, in tali volumus religione verſari. & ĩ.de conſtit.eccleſia.vbi dicitur,ꝙ laici etiam religioſi non habent poteſtatem diſponendi in rebus eccleſiaſticis.Nota primo ꝙ vagatio eſt ꝓhibita mulieribus: & ſimiliter permiſſio earum in congregatione virorum.Nota ſecundo, ꝙ mulieres nõ poſſunt trahi ad iudicium inuitæ perſonaliter: & ſic videtur ſecus à contrario de alijs.de quo ĩ.proxi.cap.Domi.

CAP. II.

MVlieres † f (quas vagari non conuenit,

† Vide l. fœminæ. ff. ꝗ cura. l. ſeruus C.de iudic.& l.fœminæ. ff. de regu. iur.

[Prima gloſſa ſummat.]

f ¶ Mulieres.] mulieres ꝑſonaliter ad iudiciũ (quacũque cã in iure nõ expreſſa) inuitę trahẽdæ nõ ſunt: ſed ſi neceſſariũ ſit ipſarũ teſtimoniũ i cã iudex expẽſis ꝓducentis interdũ ibit, interdũ mittet: & iudex fraudulenter videns,excõicatus eſt. Mulieres religioſæ etiã volentes extra monaſteriũ ſuum ex aliqua cã perſonaliter ad iudicium trahi non poſſunt: qđ ꝯ pͣdicta ſit, eſt irritũ. Iſta decretalis Bonifacij extrauagãs erat, q̃ edita ante ꝯpillationẽ hui⁹ Sexti libri I. An.

[Gloſſa

nec virorum cœtibus immiſceri[a]) auctoritate litterarum[b] ſedis Apoſtolicæ, vel legatorum[c] ipſius, aut alia[d] quacunque, ad iudicium perſonaliter euocari, vel trahi inuitas[e] cã ferrendi teſtimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur[f]) prohibemus[g]. Sed cum neceſſarium[h] fuerit teſtimonium earundem, iudex (in expenſis partis producentis[i] eaſdem) tabellionem, aut aliam perſonam idoneam[k], ad eas tranſmittat: vel ſi forte talis caſus occurrerit, quo iure prohibente[l], receptio teſtiũ alteri committi non poſſit: iudex † tunc propter hoc perſonaliter ad illas accedat[m] †: aut (ſi talis ſit perſonæ[n] iudicantis cõditio, quòd id per ipſum non deceat fieri, vel non poſſit[o]) mittat[p] ad eas †: prouiſo quòd caſus huiuſmodi (videlicet vt iudex vadat perſonaliter) non fingatur[q]: nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin fictor huiuſmodi vel fraudator, ipſo facto ſententiam excõmunicationis incurrat[r]. ¶ Cæterum feminę religioſæ, præſertim quæ debent ſub clauſura morari[s], extra ſuum monaſteriũ vel clauſuram nõ vocentur ex quauis cauſa[t] perſonaliter: etiam ſi ad hoc voluntas accederet † earundem[u]. Decernimus quoque, vt ipſo iure ſit irritum & inane, ſi quid contra præmiſſa cõtigerit attentari.

¶ Idem.

¶ Maior xiiij. annis, per ſe & per procuratorem poteſt agere & defendere cauſam ſpiritualem: minor xiiij. per ſe nõ agit, ſed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & etiam delegati dati ad cauſas illas: Filiusfamilias ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem. h. d. Ioannes Andrea.

CAP. III.

SI AN-

[Gloſſę omnes ſequẽtes recitãtur in textu. Io An.]

a ¶ Immiſceri] periculoſa eſt. n. ſexuum commiſtio. 18. q. 2. diffinimus.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. C. de arbi. l. vlt. Io. Andr.

b [Litterarum.] generalium intelligas: puta quib. cauſa cõmittitur: ſi. n. ſpecialiter expreſſum eſſet in litteris, quod mulier trahi poſſet, ſecus. ad hoc c. proxi.

c ¶ Legatorum.] vel delegatorum multo magis. ad hoc ſup. de reſcri. ſtatutum.

d ¶ Alia.] puta ordinaria, vel delegata ab eo.

e ¶ Inuitas.] volentes ergo poſsũt & in hoc differunt religioſæ, vt inf. ſequitur.

ADDITIO. Idẽ Ioannes Mona & Archidiaconus.

f ¶ Nõ exprimitur.] ſup. c. proxi.

g ¶ Prohibemus] nota meliorem cõditionem mulierũ quàm marium: ad idem ĩ. de ſen. excom. mulieres, & capit. ea noſcitur. ſ. de pig. ex litteris. Interdũ eſt deterior: ꝙ dic vt not. ĩ. de pæ. & remiſ. nona quædam. ad hoc ff. de reg. iur. l. 2. Interdum par vtriuſq; cauſa: & de his no. in Spec. de procu. §. 1.

h ¶ Neceſſarium.] qa nõ ſunt alij qui veritatem ſciant, vel nõ ita bene ſciunt. 14. q. 2. quamquam.

i ¶ Producentis.] 4. q. 3. ſi teſtes. §. liberi. verſiculo vẽturis. ſupra eo. lib. de reſcri. ſtatutum in fi. in gl. à producente, & C. de teſtib. quoniam, ſicut ergo producẽs tenetur expenſas miniſtrare teſti producto: ita & tabellioni vel iudici, qui ad ea vadit, vt hic vides.

k ¶ Idoneam] presbyterum, vel alium virum honeſtum coram quo iuret: & ibi etiam erit tabellio: & citabitur pars aduerſa, vt vadat viſura eas iurare, vt ſup. de teſti. cap. 2.

ADDITIO. Dicit Archid. quòd faceret illum presbyterum vel virum honeſtum iurare, quòd ſuum officiũ fideliter adimpleret, vt ſic maior & plena fides illi adhiberetur, alleg. de præſum. illud. de præſcri. ad audientiam. 1. quæſt 7. ſancimus. Aliquando tamen talis perſona nuncius appellatur. ſupra de teſtib. cog. cap. 2. aliquando executor vel auditor. ſup. de offic. de leg. ſuper quæſtionum.

ADDITIO. Vnde dicebat Ioan. Mona. quòd melius diceret, perſonas. alleg. ſupra de probat. quoniam contra. I

l ¶ Iure prohibente.] vt in criminali criminaliter intentata, vt in auth. de teſti §. & quoniã. & §. hac omnia, & C. de ſi inſtr. auth. apud eloquentiſſimum m.

ADDITIO. Quod dicit hic glo. in criminali criminaliter intẽtata intellige vt not. de verb. ſig. forus. ad fi. & 11. q. 3. ex eo. Ioan. And.

m ¶ Accedat.] expenſis producentis, vt no. ſ. non. n. in hoc caſu credo locum habere decre. ſ. eo. li. de reſcript. ſtatutum. § inſuper.

n ¶ Perſonæ.] puta eps vel ſuperior propter reuerentiam ipſius pontificalis officij ad mulierculam eos ire non decet: ad hoc ſup. de offi. ordina. c. 1. eod. lib.

ADDITIO. Vel aliàs religioſus, & magnæ famæ. Arch.

o ¶ Non poſſit.] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo morat̃ mulier, vel alia ſimili.

p ¶ Mittat.] tabellionem vel perſonã idoneam, vt dictum eſt ſupra. Ioan. And.

q ¶ Non fingatur.] vt iudex poſſet dominam viſitare, faciebat eam nominari in teſtem.

r ¶ Incurrat.] nõ reſeruat abſolutionẽ: ergo alijs cõcedit. de ſent. excom nuper.

s ¶ Morari.] vt infra de ſta. regu. c. vno.

t ¶ Cauſa.] vnde nec ſeruare tenentur decret. Nicolai, quo ad perſonalem cõparitionem, vt ĩ. eo. lib. de electio. indemnitatib. §. ſed cum eas.

u ¶ Earundem.] nota ꝙ non poteſt quis renunciare iuri ſuo: ad idẽ ĩ. de foro cõpetenti ſi diligẽti. & quod ibi no. de ſen. excõmunicẽ. contingit. multos tales caſus quære per Accurſium. C. de pact. ſi quis in conſcriben. & ff. de pactis. l. pactũ inter hæredes, & per Gof. de regu. ad Apoſtolicam. Sæpe enim procurarent Moniales ſe ad iudicium euocari, vt clauſtrum exirent: ad idem ſup de ſen. excom. relatum.

SI annũ.] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, In huiuſmodi. Prima iterum ſubdiuiditur: quia primo tractat de minore xxv. qui eſt maior xiiij. Secundo: ibi, Si vero minore xiiij qui eſt minor vel maior ſeptennio. Ioan. And.

¶ Pro intellectu capituli præſupponẽdum eſt illud ꝙ habetur C. qui leg. perſo. ſtandi in iudi. habeant vel non. in l. 1. & 2 videlicet quòd minor xxv. an. non habet perſonam idoneam in qua poſſit fundari & ſubſiſterę iudicium: ſed ſi habet curatorem generalem, debet ingredi iudicium cum auctoritate ſui curatoris: ſi non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.

CASVS. Quidam Titius contraxit matrimonium cum Berta: cõtracto matrimonio per verba de præſenti,

† al. ita: ꝑ ſtatus iudex ꝑꝑ hoc, &c.

† Nota P. de An. ꝙ cuiq; priuilegia ſua ſeruanda ſunt, & potius lædendã cauſæ naturam, ꝗ̃ priuilegia partiũ Ponta.

† Vide Bal. conſ. 365. li. 2. & Tiraq. de legib. cõnubia. lib. leg. 9.

† al. acceſſerit.

num a quartūdecimum b tuæ peregiſti ætatis: in beneficialibus, & alijs cauſis ſpiritualibus c, necnon & dependentibus d ab eiſdem, ac ſi maior e xxv. annis exiſtere: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem † (quem ad hoc conſtituendum decreueris) admitti debebis f. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum exiſtas, per te agere, aut defendere non poteris g ſuper ipſis: ſed vel per tuum epiſcopum, vel per officialem eiuſdem h,

Berta non vult ſibi adhærere tanquam marito: certū eſt ꝙ pôt agere contra ipſam, & petere iudicem, vt iudex compellat illam Bertam ad ſibi adhærendum tanquam marito: Sed ponamus quòd Titius erat minor xxv. an. vtrum poſſit eſſe in iudicio in iſta cauſa ſpirituali ſine auctoritate curatoris. Rñdet Romanus Pontifex, cū diſtinctione: aut iſte minor habet xiiij annum completum, ita ꝙ eſt pubes: & in iſto caſu pôt eſſe in iudicio ſine auctoritate tutoris. & agere per ſe ſine auctoritate curatoris: & pôt cōſtituere ſuū procuratorem abſq; curatore. Si aūt nondum compleuit annum xiiij. nō pôt agere ſine auctoritate curatoris: & ſi velit conſtituere procuratorem dēt conſtituere cum auctoritate iudicis, coram quo vētilatur cauſa, ſiue ſit iudex ordinarius, ſiue delegatus. Idem dicendum eſt in cauſis depēdentibus à cauſis ſpiritualibus: verbi gratia. Titius minor xxv. annis contraxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promiſit ei centum in dotem: certum eſt quod iſte Titius minor xxv. an. dummodo ſit pubes, pôt ſine auctoritate curatoris petere iſtam Bertam in vxorē: Sed vtrum poſſit petere dotem ſibi promiſſam ſine auctoritate curatoris, licet ſit minor: Rñdet ꝙ ſic. Sed ponamus ꝙ aliquis qui vult, tractare cām ſpiritualem, eſt filiusfa. qui non poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate patris, vt in gloſſa magna. inſti. de pat. pote. Ponamus quod filiusfamilias contraxit cum Berta: pater Bertæ non vult dotem ſoluere, vtrū poſſit iſte filiusfamilias tractare cām ſine auctoritate patris? Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere in cauſis beneficij ſui, vtrum poſſit ſine auctoritate patris? Reſpondet Romanus Pōtifex, quod ſic: nam in cauſis iſtis ſpiritualibus nō curatur de auctoritate patris: Et ſic filiusfamilias in cauſis ſpiritualibus poteſt agere ſine auctoritate patris In fante.] qui non habet poteſtatem agendi, nec conſtituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C. de falſa mone. Nota primo ex iſto capitulo, quòd minor vigintiquinque an. regulariter non poteſt eſſe in iudicio per ſe, nec conſtituere procuratorem abſque auctoritate curatoris ſui. vt l. 1. & 2. allegatis. Nota, quod quaſcunque cauſas ſpirituales vel deſcēdentes à ſpiritualibus minor xxv. an. ſine auctoritate curatoris, poteſt tractare: & cenſetur quantum ad illas cauſas maior. Not. quòd idem eſt iudicium de cauſis ſpiritualibus & deſcēdētibus ab eiſdē: ſicut dicimus ꝙ de cauſis ſpiritualibus, & de cauſis annexis ſpiritualibus, idem eſt iudicium in cap. quanto. de iudi. in ant. vt ius patronatus non eſt merū ius ſpirituale: ſed eſt annexum iuri ſpirituali, puta inſtitutioni, vt hic dicitur. Nota quòd impubes non poteſt cauſas ſpirituales tractare per ſe, nec in eis conſtituere procuratorem abſque auctoritate ſui curatoris. Poteſt poni exemplū in beneficijs dummodo ſint præbendæ: vel ex diſpenſatione Apoſtolica: quia in pupillari ætate poſſet obtinere beneficium ex diſpenſatione Apoſtolica: ſed tunc debet habere curatorem ad illas lites, vel ſi velit conſtituere procuratorē, hoc debet eſſe auctoritate iudicis. Nota quòd iudex delegatus poteſt dare curatorem minori xxv. an. ad lites ventilandas coram ipſo: ſed non ad cauſas, quæ non ventilantur corā ſe: ſed ordinarius poteſt dare curatorem ad oēs cauſas tam coram ſe mouendas, quàm alibi. Not. vnum caſum in quo filiusfa. poteſt eſſe in iudicio ſine auctoritate patris, quòd eſt contra l. non ſolum. C. de bo. quæ lib. puta in cauſis ſpiritualibus pôt filiusfamilias eſſe in iudicio ſine auctoritate patris: nam iſta cenſentur peculium caſtrenſe, vel quaſi. Nota vlterius illud ad quod allegatur iſte tex. quòd clericus ēt ſacerdos & beneficiatus non liberatur à patria poteſtate: nam nos non legimus quòd clericatus ſit modus tollendi patriam poteſtatem: legimus tamen de dignitate epiſcopali. in Auth. ſed epiſcopalis dignitas. C. de epiſ. & cle.

† Nota vbicunq; minor legitime pôt intereſſe iudicijs: ibi poteſt cōſtituere procuratorē. ca. ex parte. de reſt. ſpo. ſi tñ læda ſ reſtituere ſ. glo. in d. c. ex parte & l. 1 C. ſi de momen. poſ. Fonta.

Minor g ſe pôt cauſas ſpales aut ab illis dependētes tractare.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si annum.] maior xiiij. annis per ſe & per procuratorem pôt agere & defendere cauſam ſpiritualē: minor xiiij. per ſe non agit, ſed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij eccleſiaſtici iudicis: & ēt delegati dati ad cauſas illas. Filiusfa. ſine patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem: hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. ſup. de reſti. ſpoliat. ex parte, & de ætat. & qualit. ex ratione. Goffr. Inn. & Hoſtienſis eo. tit. in decorum. & ſup. de procurat. accedens.

ADDITIO. Et Io. 15. q. 3. in certis. & Accurſius ff. de mino l. ait prętor. in prin. & principium corrigit qđ not. Guli. in Spec. de ſtat mona. verſ. 31. Io. And.

b ¶ Quartumdecimū] in mare hoc intellige, in muliere xij & ſic intellige pdictam decret. de reſtit. ſpolia. ex parte. & probatur. ī. eo. li. de elect indemnitatib. 1. reſponſo. ſup. de deſpon. impub. continebatur. Io. And.

c ¶ Spiritualibus. puta matrimonio & ſimilibus.

d ¶ Dependentib.] vt dote, q̄ dependet à matrimonio. de do. inter virū & vxo. & đ dote poſt diuor. reſt. c. 3.

e ¶ Ac ſi maior ſiue curatore ſicut maior.

[Glo. ſeq. ponit quatuor opi.]

f ¶ Debebis.] in matrimonio hoc erat expreſſum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. Io. de Deo, de qua dicā infra de ſen. exc c. licet. in vlt. glo. ēt ſuo tempore non ponderandam ætatem xxv. ann. in defendente cauſam matrimonialem.] Sed quia quidam dicebāt id ſpeciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata cōſtitutio. Sed quod idem eſſet in ſpirituali, probatur per dec de elec. dudū 1 & de reg. poſtulaſti. ad hoc facit quia huius voluminis compilatores 1. de tutelis & curis non potuerunt tanquā de materia nobis non multum neceſſaria: & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indiſtinctè. Inn. dicebat, ꝙ debebat dari curator ſm quod in ver. ſeq. de minore xiiij dr. Hoſt. aūt ſuo capite & quadam ſimilitudine diſtinguebat inter maiores xvij. an. vt tunc haberet locum prima opi. quia talis prodire pôt in publicum. 3. q. 7. c. 1. §. tria. ad hoc ſup. eo. li. de pc. qui generaliter. in fi. vel xviiij ſecundum ea quæ no. de offi. deleg. cum viceſimum, & minores xvij. vt tūc habeat locum opi. Inno. & hanc viam mediā dicebat tenendā. Arg. de offi. deleg. quærenti. hæc not. de æta. & qualit. indecorū, & ſumma eiuſdem tit. §. ætas. ſed reprobatur hæc opinio, vt hic vides. Ioan. And.

1 Quoniam de ſup in proœmio §. nos ad apicē. Io. Andr.

g ¶ Non poteris.] hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione. in gloſ vltima.

[Glo. ſeq. tecī per obiectionem.]

h ¶ Eiuſdem 2.] non enim ſufficit: immo nec requiritur patris auctoritas; non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus id locum habet. C. de bo. quæ li. cum oportet. & l. cum non ſolum, & inf. in fin. c. nec Imperatoris vel alterius iudicis ſæcularis: cum ſpiritualis & eccleſiaſtica ſit cauſa. 96. diſt bene quidem. ſup. de iudi. at ſi & de arbi. contingit. arg. ff ad Treb il le à quo. §. fin. & l. ſeq.

2 Gl. ſeq. Dom Pet. de An. & Phil. notant: ꝙ curator teſtamentarius datus non poſſet litigare pro beneficijs ſui pupilli: ꝙ not. bene: quia Pet. dicit ꝙ non eſt alibi. Fa

a ¶ Ad litis.] ad hoc C. de in litem dan. tut. vel cura. per totum C. de cura fu. l. ſi in prin.
b ¶ Huiuſmodi] ſcilicet ſpirituales, quaſi de tẽporalibus nõ dependentibus ſe intromittere non debeat. arg. ꝯ proxi. reſponſo, niſi forte ratione perſonæ: puta ſi clericus eſſet.

[Glo. ſeq. q̃rit obijciendo, & ſoluit.]
c ¶ Maior infante.] id ẽ ſeptennio. ſ. de deſpõ. impu. litteras. & ca. acceſſit. minor em̃ ætas ignorat q̃d videat. C. de fal. mo. l. 1 in fi. Sed dices quã cauſam ſpiritualẽ poteſt tractare minor infante: matrimoniũ enim vel ſpõſalia ꝯhere nõ põt, vt in p̃dictis iurib. Saluo eo quod habetur de ſpõſ. iuuenis. bñficiũ eccleſiaſticũ habere non põt, vt not. ſ. de pb. ſu p in ordinata. qualis ergo erit hæc cã? Forte diſpenſatione Papæ adeptus eſt beneficiũ de quo agit vel defendit: vel forte repetit: vel ab eo repetunt vſuræ 1. Vel dr̃ natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitio. tuã vel his ſimilia.
d ¶ Alterius.] epĩ ſcilicet vl̃ officialis.

† Notat Pet. & Ancha. q̃d ſimplex clericat⁹ nõ liberat à patria põtate. vide Hoſtien. c. inde co rũ. & xta. & quali. liberat tñ quo ad pſonã, vt ſcuti nõ poſſit: & ad bona aduẽtitia & acqſita poſt cle ricatum: adeo vt dixerit Bar. cõſi. 65 ꝙ fili⁹ ſacerdotis notarius poſſet in teſtimonio patri adſcribere. Ponta.

tibi curator dabitur ad lites [a] huiuſmodi [b] exercenda: aut tu ipſe (ſi maior infante [c] fueris) cum auctoritate alterius [d] eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apoſtolicæ ſedis, & ſubdelegatus ab eo [e], tibi (ſi non habeas) curatorem [f] dare valeant, vel auctoritatem conſtituendi procuratorem [g] præſtare ad illas cauſas, vel lites duntaxat, quæ coram ipſis fuerint ventilandæ. [h] ¶ In huiuſmodi [i] quoque litibus ſiue cauſis, quamquam in poteſtate patris exiſtas, † nec alias abſque ipſius aſſenſu, in iudicio regulariter [k] eſſe poſſis: eius (cum de his ſe intromittere non habeat [l]) nequaquam requiri debebit aſſenſus.

ADDITIO. Vel curatoris ſic deputati, ſecundum Archidiaconum.
e ¶ Ab eo.] de legato ordinarij non dicit: quaſi ordinarius hoc delegare non poſſit. ad hoc ff. de offi. procõſul. l. nec quicquam. §. vbi decreto. & ſuper hoc vide ꝙ not. ſ. de reſtitutione in integrum cap. penult. & quod dixi ſ. eod. lib. de offic. vicarij. licet.
ADDITIO. Nec etiam dicit, legati, ſm Archidiaconũ: non enim emanat à ſede, quod emanat à delegato: allegat de ſi præsbyte dilectus. Graue vr̃ hoc dicere, ꝙ delegatus legati non poteſt, quod poſſit ſubdelegatus delegati: procederet autem eius dictũ, ſi intellexiſſet ꝙ delegatus legati id non ſubdeleget l. An.
f ¶ Curatorem.] forte generaliter, vel ſpecialiter ab ordinario datum.
g ¶ Procuratorẽ.] cũ eſt maior ſeptennio, vt ſ. ver. pxi.
h ¶ Ventilãdæ] delegata eñ eis cã, & oĩa delegata videntur, ſine quibus cauſa, &c de offi. deleg. p̃terea.
ADDITIO. Et c. prudentia. §. ſexta. ad cauſam vero ptinet, ꝙ pſona legitima ſit in cauſa. C. qui da. tu. & curato. l. in vniuerſis. ergo poſſunt per quod perueni tur ad illud. ff. de procuratorib. l. ad legatũ. Ioan. And.
i ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet ſpiritualibus & depẽdẽtib.
[Glo. ſeq. declarat tex. & ponit 7 caſus exceptos.]
k ¶ Regulariter.] & hoc habet locum etiam in maiore. C. de bonis quæ liberis, cum opportet & l. cũ nõ ſolum. Et eſt hoc verum ſuo nomine: ſecus ſi ſit alterius procurator ſ. eod. lib. de procurat. qui generaliter. ſecũdo reſp. & ff. de minoribus. cum mandato. Ideo aũt dixit, regulariter: quia cauſaliter ꝯ: ſicut in caſtrenſi peculio: in quo etiam ꝯ patrem agit. ff. de iudicijs, lis nulla. Item cum impetrat veniam ætatis: dũmodo ſit maior viginti annis. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. l. ſecunda. Et in momẽtanea poſſeſſione. C. qui legitimam perſonam, l. vltima. Item cum agit de thoro violato. ff. de adulterijs, ſi maritus ſecũda § lex Iulia. & l. inter liberis. § penult. Et in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de libero homine exhibẽdo. l. tertia. §. ſi mulier. Item ſecundum canones vr̃ ꝙ indiſtincte conqueratur filius de parte ſ. de ſpon. c. non eſt. 2. q. 7. quæritur. vbi de hoc. & 23. q. 4 ſi eccleſia. Itẽ in caſu ff. de iudicijs, ſi lõgius. In his & ſimilibus maior & in poteſtate conſtitutus agit.
ADDITIO. Materiam gloſ. vide plene in Spec. de actore §. 1. ver. item ꝙ eſt filius. & duab. chartis ſequẽtibus: & ſpecialiter de clericis in verſ. ſed cũ clericorũ dicto. & per hoc decido quamplures q̃ſtiones huius materiæ ibi poſitas. & in l. vlt. C de bonis quę liberis. Ioan. And.
l ¶ Nõ habeat.] habet enim locũ illa regula in patrimonialibus, vt ſ. dixi.

g Large dr̃ hæc cã ſpiritalis id eſt, eccleſiaſtici fori, vt in cle diſpẽdioſã eo tit. de quo dic vt ibi no. & dicam ĩ. de vſu. c. 1. Ioan. Andr.

Filius familias in q̃b caſib. poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris.

† In quodã manuſcripto tribuit Inno. iij.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Innocentius quartus †

¶ *Archiepiſcopus omiſſo appellationis articulo, vel per viam querelæ, de cauſa ſubditorum, ſuffraganeis etiam ipſis conſentientibus, non cognoſcit. hoc dicit vſque ad §. neque.*

CAP. I.

ROmana [m] eccleſia: & infra. ¶ Nec appellatiõis articulo prę.

DE FORO competenti.

¶ Dictũ fuit titulo prox. de iudicijs: verum quia multotieſ accidit, quòd vocati ad iudicium excipiunt de incõpetentia fori: & poſſet aliquis dubitare quod dicatur forũ competens, & quid incompetentia: ideo annectitur rubrica iſta de foro competenti.

Cõtinuatio domini Helię.

m ROmana.] Hæc ſolemnis decre. habet vndecim dicta circa forum competens vel incompetens ſecundum Hoſt. Boatinũ & Io. Mona. Primo enim ponit duo dicta: Secundo: ibi, Neque. tria. Tertio: ibi, Nec etiam duo. Quarto: ibi, Contrahens. vnum. Quinto: ibi, Nec clericos, ponit alia tria.
¶ Pro intellectu huius c. habemus aliqua præſupponere: & primo illud quod dr̃ in cap. paſtoralis. de offi. ordi. in an ꝙ regulariter archiepſ non eſt competens iudex inter ſubditos ſuorum ſuffraganeorum in primà inſtantia. Item præſupponendum eſt, ꝙ qñ appellatur ab epõ ad archiepm̃, ſi appellatio fuerit legitima cã deuoluit ad archiepm̃: & archiepſ põt retinere cognitionẽ cauſæ principalis, ſi dictũ fuerit bñ appellatu: & male iudicatum. ca. vt debitus. de appellat. in antiq.
CASVS. Tu & ego litigabamus coram epõ Pictaueñ qui ꝯ te tulit aliquam interlocutoriã, à qua appellauiſti ad metropolitanũ: videlicet ad archiepm̃ Burdegalen. fui citatus ad procedendum in cã appellationis: in termino mihi aſſignato comparui: tu & ego conuenimus mutuo conſenſu, ꝙ archiepſ nõ cognoſceret de articulo appellationis, ſed tantum de principali cauſa: an archiepſ poſſit cognoſcere de cauſa principali omittendo articulum appellationis? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia partes poſſent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicẽ ſua iuriſdictione. Sed ponamus quòd in aliqua cauſa quæ vertebatur inter te & me, & corã epiſcopo Pictaueñ. fuit ad archiepiſcopum Burdegalen. appellatum: ar-

Caſus. §. Neque.

chiepſ eſt contentus cauſam appellationis cõmittere non eſt dubium ꝙ põt, dummodo faciat in diœceſi illius ep̃i à quo eſt appellatum: Sed quid, delegatus nõ vult acceptare delegationẽ: an poſſit cõpelli? Rñdet ꝙ nõ. Sed ponamus ꝙ archiepſ cognoſcit inter preſẽtes in prima inſtãtia, altera partium vult pducere aliquos teſtes, qui ſunt de iſto ep̃atu Pictauen. vtrũ poterit illos facere cõueniri corã ſe. Rñdet ꝙ nõ: Qualiter ergo prouidebit parti? Rñdet ꝙ archiepſ poterit vices ſuas cõmittere alicui cõmiſſario ĩ diœceſi Pictauẽ. & poterit archiepiſcopus ep̃m Pictauen. requirere vt cõpellat commiſſariũ ad ſuſcipiendum delegationẽ, & teſtes ad ferendũ teſtimonium veritatis corã ipſo cõmiſſario. Sed quid, habuimus in principio hui' capi-

† al. officialem.

termiſſo [a] nec aliàs etiam (cum minime appellatum extiterit [b]) Remen. [c] archiepiſcopus, vel eius officialis †, de cauſis clericorum [d] tanquam iudices [e] (licet in ipſos ijdem clerici de facto [f] conſentiant) abſque diœceſanorum ſuorum voluntate cognoſcant.

¶ *Archiepiſcopus ſubditos ſuffraganei non poteſt compellere cauſas delegatas ab eo ſuſcipere, ſuas ſententias, & præcepta exequi, vel teſtimonia in cauſis ad eos deuolutis ferre: niſi conſuetudo aliud diſponat. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Neque ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ ſubditos ipſorum delegationem ſuſcipere [g]: vel ſententias & præcepta [h] exequi: aut in cauſis per appellationem deuolutis ad eos teſtimonium (niſi aliud in his tribus de conſuetudine [i] obtineat) perhibere compellant.

Caſus §. Nec etiã.

tuli, ꝙ archiepſ non habet iuriſdictionẽ in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum: ſed nunquid ad minus habebit in officialem & alios officiarios ſuorum ſuffraganeorum: puta archipresbiteros, decanos, & alios? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non, niſi ſit ꝯria conſuetudo. Et ponamus ꝙ tu & ego, qui ſumus de iſta diœceſi litigabamus in curia archiep̃i Burdegalenſis: accepimus in cauſa noſtra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cum aduocatis & procuratoribus de certo ſalario pro conductione cauſæ in ciuitate Burdegalen. iſte aduocatus meus conuenit me pro ſuo ſalario: vtrũ teneat cõparere? Rñdet ꝙ: nã pro ſalarijs non poſſum in dicta curia archiepiſcopi in prima inſtantia conueniri. l. hæres abſens. ff. de iudicijs. vbi dicitur, ꝙ ſi quis tanquam viator cõtrahat in aliquo loco, licet ratione contractus ſortiatur forum, tñ non poteſt conueniri in illo loco: quia eſſet abſurdũ ꝙ quilibet viator poſſet conueniri in omnibus locis, in quibus cõtraxit, vt dicta l. hæres abſens. alleg. modo iſti erãt ibi tanquã viatores. Nota primo, quod iudex qui non poteſt adiri niſi per viã appellationis nõ poteſt de cauſa principali cognoſcere: niſi prius diſcutiat de viribus appellationis: etiã ſi partes conſentiãt, & ſic patet ꝙ iudex qui habet iuriſdictionẽ limitatã ad certum caſum, primo debet cognoſcere an ſit in caſu quo iuriſdictionem habeat. Ad hoc ĩ de elec. ꝓuida. Nota ſecundo ex § neque quod quis non poteſt compellere vt recipiatur eius delegatio: niſi illũ quẽ vult cõpellere vt recipiatur eius delegatio: habeat ratione illius iuriſdictionis ſubiectũ. Nota tertio ex §. nec etiam. ꝙ quis non poteſt conueniri in loco ꝯtus qñ fuit factus per aliquem viatorem de quo in gloſſa.

Iudex appellationis de principali nõ cognoſcit ante appellationis diſcuſſionẽ.

[Gloſ. ſeq. determinat textum, ponit contrarium.]

a ¶ Prætermiſſo.] licet per appellationem ad archiepiſcopum cauſa deuoluat̃, & de ea cognoſcere poſſit tñ de principali q̃õne cognoſcere nõ poteſt, niſi prius, de appellatione cognoſcit (etiam partibus conſentientibus) ſine voluntate ſuffraganei: quia in hoc caſu perinde eſſet, ac ſi ſine voluntate ſuffraganei per ſimplicẽ querelam cognoſceret: quod non põt facere. eo li. de offic. ordi. cap. 1. & ſic fraus fieret illi conſtitutioni. Et hoc intellige, cum appellatur ante ſententiam: nã quãdo appellatur à ſententia: iudex appellationis ſtatim de principali cognoſcat 1, de hoc ĩ de appella. vt debitus, in gloſ. penul. & per hoc probatur opin. Hoſtien. qui not. ĩ. eo. lib. de app. cordi. ꝙ illa decre. locũ habet ſpecialiter in Papa: in archiepiſcopo enim locũ non habet, vt hic vides, ſic etiam ſoluitur contrariũ illius decret. ad iſtam. Satis tamen videtur. ſecundũ Hoſtien. Pet. de Sam. & Archid. ꝙ in quolibet inferiori à Papa locum, etiã habeat decre. illa. qui per ſimplicẽ querelam poſſit adiri: & ſic poſſet intelligi opinio Inn. vt ibi dicam.

b ¶ Extiterit.] & ſic aditur per ſimplicẽ querelam.

c ¶ Remen.] vel ali' quilibet. de offi. ord. cap. 1. ĩ. eod. lib.

d ¶ Clericorũ.] in laicis ſecus: quia priuatorum conſenſus, &c. C. de iuriſdictione omnium iudicũ, l. priuatorum.

ADDITIO. Idẽ Ioan. Mona. & Arch. quod eſt verum quo ad temporalia: ſecus in ſpiritualibus ſecũdum Hoſti. alleg. ĩ. de pæni. & rem. l. omnis. & remittit ad id quod not. de deſpon. impub. c. 2. & de hoc dixi de offi. deleg. P. & G. ſuper gloſ. fin. Ioan. And.

e ¶ Iudices.] bene dicit: quia tanquam arbitri hoc poſſent ẽt ſine epiſcoporum conſenſu: ſicut quilibet alij; cum hoc prohibitum non ſit 3 ad hoc de arbitr. cum tempore & cap. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc ſupra eodem in antiquis, ſi diligenti in fin. 1. glo. Ioan. And.

f ¶ De facto.] quia de iure non poſſunt in iudicem non ſuum, etiam eccleſiaſticam perſonam: & ſi aliàs præſit iuriſdictioni, ſine proprij epiſcopi conſenſu & licentia. ſupra eodem in antiquis, ſignificaſti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi ſcripſi poſt Hoſtien. ſuper prima gloſſ. hic not. Hoſtien. & Ioan. Mona. de nouẽ, ſcilicet quæ requiruntur in iuriſdictionis prorogatione, quam facit clericus. Ioan. And.

[Gloſſ. ſeq. quærit, ſoluit, dat ſimile, in fin. ſoluit obiectionem.]

g ¶ Suſcipere.] bene põt archiepiſcopus cauſam vel executionem ſentẽtiæ delegare ſubditis ſuffraganeorum ſuorum: ſed ad illa ſuſcipienda illos inuitos cõpellere non poteſt, nec poteſt compellere illos vt ferant teſtimonium in cauſis ad ipſum per appellationẽ deuolutis: niſi in his caſibus aliud inducat cõſuetudo. Quid ergo fiet? mandabit ſuffraganeo, vt ſubditũ cõpellat ad teſtimonium ferendũ in cauſa illa 4, ſicut in alijs caſibus & de hoc ĩ. de offic. ordi. paſtoralis. Idem eſt in quolibet iudice, vt ſi de alia ciuitate petantur teſtes, iudex cauſæ ad iudicem loci mittat, vt teſtes recipiat: & ad iudicẽ arte tationes remittat. C. de fide inſtrumentorum. l. iudices. Et not. ꝙ nõ eandẽ iuriſdictionẽ hẽt iudex in acceſſorio, quã in principali: ſed illud quia in ſubditos ſuffraganeorum iuriſdictionẽ non habet, vt in princ. decre. paſtoralis.

ADDITIO. Et ſic non obſtat ſupra de offic. deleg. prudentiam. §. pen. & vlt. quæ loquitur in delegato. Papæ. Ioan. And.

h ¶ Præcepta.] vt quia aliquem citari mandat, vel his ſimilia.

i ¶ De conſuetudine.] conſuetudo ergo in his iuriſdictionem tribuit, ad idem ĩ. eo lib. de offic. ordi. c. 3. de foro compe. cum contingat, in antiquis. ĩ. eo li. de conſue. cap. 3. cum ſimilibus.

1 Vt eſt legatus. c. 1. de offi. le. tã Do. tenet, ꝙ illa decr. non hẽt locũ c ꝯ. uenit. 1. q. 2. idẽ tenet Phil. Fonta.

3 Idẽ Pe. de Anc. ex qua glo. not. Dom. & Phi. ꝙ appellatiõe iudicium nõ veniũt arbitri. & intellige gl. qñ cõpromittitur ĩ patrimonialibus: q̃a de eccleſiaſticis nõ poſſet ſine licẽtia. epi. gl. ſi c ꝯuenit. 1. de arb. Io. And. Ph. & Dom. Fonta.

4 Quid ſi intra terminũ ad hoc aſſignatũ id nõ fecerit? Archiepſ id faciet. ſm Hoſt. alleg. ꝙ no. ĩ. eod. de ſupplen. neg. pla. Romana. hoc non placet Archi. dicenti, ꝙ licet tunc ſuffraganeũ cogere poſſit ſubditũ ipſius nõ. Io. And.

¶ Archiepiſcopus contra officiales, vel prælatos ſuffraganeorũ (conſuetudine aliud non diſponente) & contra ſubditos ipſorum, pro ſalarijs aduocatorum, & procuratorum cauſarum fori archiepiſcopi, iudex competens non eſt hoc dicit.

¶ Nec etiam ſuffraganeorum ipſorum officiales [a], aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, ſuffraganeis eiſdem ſubiectos (dummodo aliud eis contraria conſuetudo non tribuat) nec ſubditos ſuffraganeorum ipſorum, ſuper ſalarijs [b] aduocatorũ, & procuratorum [c]: in cauſis [d] (quæ in Remenſi ventilantur curia) cogant querelantibus in ſua præſentia reſpondere.

¶ Archiepiſcopus non compellit inuitos contrahentes aliarũ diœceſum in ſua propria corã ſe reſpondere: niſi ibi inueniantur: Sed ſi citati nolunt comparere: uel malitioſe ſe occultãt, ne citentur, in bonis ipſorum ſuæ diœceſis poteſt miſſionem facere, uel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

¶ CONTRAHEN-

a ¶ Officiales.] licet.n. in eþm iuriſdõnem habeat: nõ tamen in officialem, vt infra in fin. cap dicitur.

b ¶ Salarijs.] taxata erant olim iſta ſalaria per decre. de poſtu. properandum, quam hodie non habemus. Et de iſtis ſalarijs habes C. de ſuffraga. l. vna. C de manda. ſalarium, & qua actione petantur C. manda. l. 1. in vltima glo. ff. eod. l. ſalarium.

ADDITIO. Et de his vide ſatis in Spe. de ſala. E. 1. & 3.

[Gloſſ. ſeq. obijcit & ſoluit.]

1 Aduocatus tñ licite vẽdit patrociniũ. 11. q. 3. nõ licet. inf. Io. And.

c ¶ Procuratorũ.] ſꝫ procuratoris officiũ dẽt eſſe gratuitum 1 & ſi aliqd recipiat, ſꝫ bonos mores facit: & redemptor litis eſſe cẽſetur. C. de procura. litem C mãd. ſi ĩ. licitum. ff mãd. ſi vero nõ remunerãdi. §. vlt. Sed leges illæ loquũtur qñ paciſcit, vt habeat certam partem eius de quo eſt quæſtio, ꝙ illicitũ eſt [De hoc. 3. q. 7. ca. infantes §. tria ver. arcenſ. plenius. ff. de pactis. l. ſumptus. Io. And.] Hic de ſalario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ eſt, vt hic & ff. manda. l. ſalarium.

ADDITIO. Datur ſcilicet ſine pacto: aliàs non eſt mandatum: ſed locatio ff. manda. l. 1. in fi. Ioan. And.

2 Intellige hoc, ẽt ſi poſt deceſſum reuertaſ. Dom. & Phili. ponens hic octo limitationes ad gl. Fõ.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.]

d ¶ In cauſis.] licet enim iuriſdictionem habeant in cauſis, non tamen in perſonas, ratione ſalariorũ ipſorum, cum alia ſit cauſa. Arg contra. C. de iudicijs properandum §. illo proculdubio, vbi dicitur quòd propter ſalarium aduocatorũ omnino debet cauſæ fieri dilatio: ſed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Hoſtiẽſis & Archidiaconus poſt eum, quòd illa lex concordat: quia nõ intromittit ſe archiepiſcopus de cauſis ſalariorum: & ſic propter illas lis nõ protel bitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioan. And.

3 Intellige hoc ꝑ modũ ſequẽtis. §. Io. And.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, quod tripliciter ſoluit. In fine ponit duas opi. reprobatas.]

e ¶ Reſpondere.] nota ergo quòd ratione contractus nõ ſortitur quis forum. Contra ſup. eo. c. vlti. cum ſuis concor Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate ſuffraganei: puta cum Bonon. qui appellauerat, ſecum duxit aduocatum Rauennam: & ſic contractus Rauẽnæ initus non fuerat Vel dic quòd locum hẽt qñ ibi non inuenitur. Vel dic verius, quod de contractu loquitur, quẽ quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non poſſit: durum enim eſſet, vt quocunque loco nauiget, vel delatus ſit, reſpondere teneatur 2. ff. de iudic. l. hæres abſens. §. nam vbi ſic venit, & hæc vera, niſi ſe ibi promiſerint ſoluturos: tunc enim ſuſcipere compellerentur 3 iudicium: cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri. ff de iudicijs. l. hæres abſens § item ſciendum. ſupra eod. dilecti. ibi enim cõtraxiſſe videtur, vbi ſe ſoluere obligauit 4. ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxiſſe, & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotium geſtum eſt, ſed quo pecunia eſt ſoluenda. ff. de rebus auct iud. poſſ. l. quarta. Et hic reprobari videntur duę opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quod ratione contractus viator reſpondere cõpellitur, ſi conueniatur priuſquam inde diſcedat. Alij directe dixerunt contra, ſcilicet, quod conueniri nõ poſſet priuſquam inde diſcedat: ſed poterit ſi illuc poſtea reuertatur. Hæ opiniones hic tolluntur: cum dicatur indiſtincte quod reſpondere non cogitur Nec obſtat ff. de iudicijs l. ſecũda § omnes. & §. plane vbi probari videntur iſtę opiniones: quia in Roma ſpeciale eſt, ꝙ ibi dicitur, quæ communis eſt omnium patria ff. ad municipalem l. Roma. & ĩ. eo. cap vlt

4 Idem Doct. ẽt ſi tacite ſe obligauit mittẽdo litteras tñ locus ſolutionis ponatur ex interuallo vtrobique cõueniẽter gl. Do in l. exigere. ff de iud. Ph. Fon.

Præſuppoſitio ꝓ itellectu §. contrahentes.

CONTRAHENTES. Sciendum eſt qñ dicatur quis forũ ſortiri rõne contractus: nã rõne ſolius contractus quis non ſortitur forum: ſed requiritur ꝙ interueniat aliud, videlicet ꝙ tempore cõtractus habeat domicilium in loco, in quo ꝯhit, & tũc demum ſortitur forũ duplici rõne, ſ. rõne ꝯctus & rõne domicilij: do, nec mutauerit domicilium: ſed mutato domicilio, quod poteſt: tunc ſortitur forum ratione ſolius contractus, & non rõne domicilij: vel etiam ſortitur forum rõne contractus, licet contrahens non habeat domicilium in loco cõtractus: puta ſi in vno loco exercet negotiationem, & reſidet in alio loco, vt ſi eſſet aliquis vxoratus, qui reſideret cũ vxore ſua Turonis, & haberet ſuos factores in hac ciuitate, cum quibus reſideret pro certa parte anni: tunc in hac ciuitate ratione ſolius contractus ſortitur forum: Secus in viatore vt dixi: quia ratione ſolius contractus non ſortitur forum: ſed requiritur ꝙ habeat domicilium in loco. Ex quibus præmiſſis cõcluditur, quod ratione ſolius cõtractus quis nõ ſortitur forum: ſed vltra requiritur quod ipſe habeat domicilium in loco cõtractus: vel faciat reſidentiã operando mercantias; vnde quamdiu ipſe habet domicilium, poteſt cõueniri in illo loco, vel quamdiu faciat reſidentiã: ſed mutato domicilio, non poteſt amplius conueniri: quia remanet tantummodo ſolus contractus. l. iuris ordinem. C. de iuriſ. om. iu & foro com pe.

Caſus §. cõtrahẽtes.

hoc præſuppoſito, caſus in hoc §. ſic valet figurari: Ponamus. cum haberẽ domicilium in diœceſi Burdegalen. contraxi in ipſa diœceſi: & remanſi tibi obligatus ex aliquo contractu: antequam me cõuenires, mutaui domicilium, & me tranſtuli ad iſtam villam hoc facto, tu qui es de diœceſi Burdegalen. vis me conuenire coram archiepiſcopo Burdegalen vtrũ poſſit archiepiſcopus me citare? Reſpondet Romanus Pontifex; aut poſſum inueniri & apprehendi intra limites ſuæ diœceſis: & tũc auctoritate ſua poterit me citare, & iſta citatio ſua me arctabit: aut non poſſum inueniri intra diœceſim, ſed vult me citare in alia diœceſi: & tunc ipſe poterit me citare, ex quo ſum de ſua iuriſdictione ratione contractus: tamen ſua citatio non habebit effectum arctatiuum meæ perſonæ, nec poterit me tanquam contumacem excõicare: ſed tamen poterit me reputare contumacem quantum ad effectum miſſionis ex primo decreto: quia ſi non cõparuero, dabit defectum contra me: & ſi habeam bona in ſua diœceſi particulari, faciet miſſionem in illa bona: ſi autem non habeam bona, declarabit miſ-

ſionem eſſe faciendam, & mandabit epo Pictauen. in cuius epatu ſunt mea bona, vt mittat meā partem aduerſam q̃ obtinuit defectum ꝯ me, in poſſeſſionē bonorū meorum. Or ſanctiſſime Pater, nunquid archieps Burdegalen. poterit ſuos tabelliones mittere ad diœceſim ſuorum ſuffraganeorum pro recipiēdis ꝯctibus: & forte pro recipienda ſubmiſſione partium iuriſdictionis ipſius archiepi? Rūdet ꝙ nō: & ſi de facto mittat ſuos tabelliones pro recipiēdis ꝯctibus in diœceſim ſuorū ſuffraganeorum, geſta per tabelliones non valēt. Sed ponamus ꝙ archieps Burdeg. fecit citari officialē Pictauen. Rūdet ꝙ nō pōt, quia in ipſū nullam hēt iuriſdictionē. Nota primo ex iſto § ꝯhentes de ctiam eſſe quæſtionem, q̃ formauit gl. in Auth. quia in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. quia ſi delinquēs in aliquo loco fugat in aliū, iudex delicti poterit eū ſequi: & petere, vt iudex in cui⁹ territorium acceſſit, eū capiat & mittat ad ipſum iudicē in cuius territorio deliquit: Sed in ꝯctib. eſt aliud: quia pōt cogere ad litigandū corā ſe, ſi inueniat ad locū ꝯctus: aliàs nō: & ſic in ꝯctib. nō fit remiſſio: ſed ſecus fit in delictis: in quib. fit remiſſio ad locū delicti. Nota quod iudex extra ſuū territorium nō pōt citare realiter. Pro quo ſciendum eſt, ꝙ citatio realis eſt captio perſonæ, quæ non dēt fieri extra territorium iudicis, ſed dēt requiri iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitorib. vinctum. Nota ꝙ ſicut iudex non pōt facere citationem realem extra territorium: ſic ēt non pōt facere citationem ad hoc vt poſſit iudex ꝯctus excommunicari: quia excōicatio eſt pœna afflictiua perſonæ. Nota ꝙ iudex poteſt facere citationem verbalem extra ſuum territorium, quo ad effectum conſtituendi reum in contumacia quantū ad faciendum miſſionem realem ex primo decreto. Et nō intelligatur de ꝓcepto de citādo: quod appellatur interlocutoria ſola iudicis: nam extra territorium non poſſet iudex facere illud præceptū: ſed intelligitur de actu citationis: ideo ſi epiſcopus Pictauen. mandet, vt citetur talis: & in citatione dicatur, datum Turonis citatio nō valet, Not ꝙ requiſito quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris ſubſidium, vt vulgariter appellatur, rogamus: & ſi iudex vellet excōicationem ferre in aliquem, qui non eſt ſuę iuriſdictionis dēt facere iſtam requiſitionem: ſed quantum ad faciendum miſſionem ex primo decreto dicunt doctores, quod illud iuris ſubſi dium non eſt neceſſarium.

Caſus §. Nec Clericum.

† al. faciant.

† No. idē ꝙ not hic in 4. notabili: & ꝓbaſ ꝑ c. ex tuæ. de cle. non reſi. Item nō eſt neceſſe territorium de quo tecito, eſſe meum, ꝑ a tet in arbitro citante qui nullū hēt territoriū l. ſed interpellatus. ꝯ. i. ff. de at. nec obſtat cle. paſtoralis, quia ibi vnum dominiū aliud nō recognoſcit. Fon.

Remiſſio fit in delictis, ſed non in ꝯtractib.

tes [a] vero aliarum [b] diœceſum, ſuper contractibus initis in Remen. diœceſi ab eiſdem, (niſi inueniantur ibidem) trahere coram ſe non debent inuitos [c]. licet in poſſeſſionem bonorum, quę ibi habent, etiam cum alibi copiam ſui faciunt †, ſi eorum [d] auctoritate citati † comparere contemnant, poſſint miſſionē facere contra eos: vel (ſi forte malitioſe ſeipſos occultent, ne citatio perueniat ad eoſdem) decernere faciendam in poſſeſſionem bonorum, quæ in alia etiā diœceſi obtinere noſcuntur [e]: ſed tunc loci diœceſanus ad denunciationem ipſorum [f] faciet [g] huiuſmodi miſſionem.

¶ Non poteſt archiepiſcopus ſuos clericos mittere in diœceſim ſuffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec ſi facti vel approbati fuerint coram illis, poſſunt ſuffraganeorum ſubditos coram ſe compellere litigare ſuper illis: nec excommunicare ſuffraganeorum officiales vel ſubditos, ſi nolunt litigare coram ipſo. h. d. ad finem, ſecūdum Dom.

¶ Nec clericos ſuos mittāt ad ſuffraganeorum ipſorum † diœceſes, pro ineundis [h] vel recognoſcendis [i] contractibus coram ipſis. Nec eorundem ſuffraganeorum ſubditos compellant coram ſe occaſione huiuſmodi [k] iuri ſtare. Neque poteſt archiepiſcopus ipſe in ſuorum ſuffraganeorum officiales [l] & ſubditos (pro eo quòd vocati ab ipſo nolunt querelantibus in ſua præſentia reſpōdere) eccleſiaſticam exercere cenſuram.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Iudex ſæcularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) ſoluenda, per eccleſiaſticum iudicem deſiſtere compellatur. Ioan. And.

CAP. II.

SAECVLARES † IV-

a ¶ Contrahentes.] dicit hic Bart. Brixien. gl poſitam ī. eod. c. vlt ſuper verb. ꝯctus. intelligēdā tm qđ dr in iſto §. intellige iſtum § in ꝯctu quē quis celebrat tāquam domicilium habens, vt cum ibi pergulā habeat vel armariū, aliàs ꝯdiceret ſup. proxi. §.

b ¶ Aliarum.] de ꝓuincia, vel extra prouinciam.

c ¶ Inuitos.] dicebant. n. quidam, ꝙ remitti debebāt ſicut in criminibus: cū in hoc partificent l. in Authen. vt oēs obediāt iudi. colla. 5. in 2 col. In delictis aūt id ſeruaf in Auth. vt nulli iudi. §. ſi quis vero: & §. ſeq. coll. 9. [Et in clem. paſtoralis, de re iudi. poſt medium ver. ꝙ ſi puniuo, vbi de hoc in gloſ. ſed nunquid.] Alij dicebāt, ꝙ ſi abeſſet latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, tenebaſ remittere: aliàs debent poſſideri bona. [De hoc ff. de iudi. hæres abſens. § 1.] expeditū eſt, vt hic vides.

d ¶ Eorum.] archiepi, vel officialis.

e ¶ Noſcuntur.] ipſi ꝯhentes: Dicebant quidā, ꝙ nullo caſu iudex hoc decernere poterat: quorū hic reprobatur opi. 2 & de hoc per Hoſtiē. in ſum eo. tit. §. 1. ver. item rōne cōtractus.

f ¶ Ipſorum.] archiepiſcopi, & officialis.

g ¶ Faciet.] ad idem ſup. eo. poſtulaſti.

h ¶ Pro ineundis.] id eſt faciendis, vel incipiendis.

i ¶ Recognoſcendis.] tangit conſuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones: & concor. ad hoc ſup. de iure patro. relatum.

k ¶ Huiuſmodi.] quia ſcilicet inierunt vel recognouerunt cantractum coram illis.

ADDITIO Nam ſi extra diœceſim etiam coram ipſis archiepis fierent contractus, nō ſortiunſ contrahentes ipſorū forum; & quocunque fiant in ſua diœceſi, ſortiuntur forum ipſorum Inno. Ioan. And.

l ¶ Officiales. licet. n. idem ſit conſiſtorium epi & officialis ſui, vt ī. de app. Romana. in prin non tñ iuriſdictionem habet in officialem epi, vt ſup. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas qñ peccat extra officialatum, vt ſup eo. lib. de offi. vica. c. 1. in 3. glo. Ioan. An.

SAEculares.] Diuidi nō poteſt: quia clauditur vno contextu Dominicus.

CASVS. Titius prętendebat me clericū ſuū debitorē in aliqua pecuniæ ſumma: & habebat ſchedulā ſigno meo manuali ſignatam: fecit me conueniri corā iudice ſæculari recogniturum vel negaturum ſignū meum manuale appoſitum in tali ſchedula, & contenta in eadem; cōpetui, confeſſus ſum ſignū meum manuale,

† al. ſuo.

1 Quo ad fora ſortiēdū, nō quo ad tractionē in iudiciū ſm Ioan. No. hic. & probat hoc ſſ. de in ius vocā. l. 2. Io. And.

† Vide q̃ late tradit Alex. cōſ. 1. li. 1.

2 Et rō eſt ſm Pet. Anc quia licet ꝑ ꝯctū efficiatur de ſuo foro; nō tñ ei⁹ ſubditus. gl. in cle. 1. ī. eo. & ideo non cogit eū coram ſe litigare, ſed tñ mittit in poſſeſſionē rei alibi ſitarū, vt vigor ſori ſui cōſeruetur, not. in ſi. c. pluribus de pœni. facit notata ꝑ Bar. in l. relegatorū §. interdicere. ff. de interdic. & relega. Fon.

nusle, & contenta in ſchedula: iudex fecit mihi ꝑceptum de ſoluendo. ꝯ. certum tps, & mandauit cuidã executori, vt ad hoc me cõpelleret: an valeat tale ꝑceptum? Rñdet ꝙ non: quia iudex ſæcularis non põt ad hoc me compellere: ſed illud pertinet ad forum eccleſiaſticum: & ſi ſuper hoc ſit cõſuetudo, illa potius eſt corruptela, ꝙ mereaẽ dici cõſuetudo: nam ſtatuta laicorũ nõ aſtringũt perſonas vel res eccleſiaſticas. c. eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtitu in antiq. Nota argumen ꝙ debitum probatũ per litteras committentis, vel inſtrum publicũ ſtatim meretur executionẽ. Dominic[o].

† Dicit Pe de Ancha ꝙ iſti laici faciẽtis hmõi pbationibus ſine ſnia cõpellebãt clericos per ſua ſtatuta: vñ no. ꝙ ſicut ſñtentia nõ arctat nõ ſubditũ: ita ẽm ſtatuta. ca. ſi. ꝯ. de ꝯſt. eo. li. Fon.

¶ [Prima gloſſa ponit ſummam, & vnde ſumpta ſit]

a ¶ Sæculares iudices.] iudex ſæcularis q vult clericũ cõpellere ad debita ẽt liquida ſoluẽda, ꝑ eccleſiaſticũ iudicem deſiſtere compellaẽ. Fuit tracta de fine decretalis extrauagantis, q̃ incipiebat, qa non contingit.

ADDITIO Ioan. Mona. alleg. extrau. q̃ ſit graue, q̃ non vidi: ſed veritas eſt ꝙ ille ver. qa vero erat pars decret. quia nõnulli. ꝯ. de immun. eccle. vt ibi dixi in princip. Iſta fuit 7 & vlt. prouiſio, quam ibi fecerat Alex. quartus. Ioan. And.

dices, [a] qui (licet ipſis nulla [b] competat iuriſdictio in hac parte perſonas eccleſiaſticas [c] ad ſoluendum debita (ſuper quibus coram eis, [d] contra ipſas earum [e] exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili [f] præſumptione compellunt [g] †: à temeritate huiuſmodi per locorum ordinarios, cenſura eccleſiaſtica decernimus compeſcendos. [h]

¶ Idem.

Ratione iuramenti laicus (vt illud ſeruet) coram iudice eccleſiaſtico conuenitur.

CAP. VII.

CVm C. [i] laicus, pro quo ſoluiſti [k] certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiuſſorio nomine obligaueras [l], te ſeruare recuſet indemnem, [m] contra iuramentum à ſe præſtitum temere veniendo: ipſum coram eccleſiaſtico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti, [n] cauſæ huiuſmodi cognitio, noſcitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipſum monitione præmiſſa [o], per cenſuram eccleſiaſticam †, quòd te ſuper prædictis (vt tenetur [p]) ſeruet indemnem, præuia ratione compellas.

TITVLVS III.

De litis conteſtatione.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ *Peremptoria litis conteſtationem non impedit: niſi ſit de re ſemel finita. Ioan. And.*

b ¶ Nulla.] obſequendi, n. eſt eis neceſſitas, non auctoritas imperandi. 96 diſt. c. 1. §. cumque lecta. de conſecr. eccle. & de reb. eccle non alie cum laicis. cum ſi.

¶ Adde clericos primæ tonſuræ coniugatos, nõ bigamos incedẽtes habitu clericali. Pet. d. An. Ph. Fonta.

c ¶ Eccleſiaſticas.] etiam ſi ordinem clericalem non habeant, vt religioſi & conuerſi 12. q. 1. duo ſunt.

ADDITIO. De clericis ꝯiugatis ſecus: dummõ nõ fiat diſtrictio in pſona ꝯ. de cleric. coniuga. c. vno. Io. An.

d ¶ Eis.] ſæcularibus iudicibus.

e ¶ Earum. perſonarum eccleſiaſticarum

f ¶ Damnabili.] quia hoc eſt contra eccleſiaſticam libertatem inf. de immuni. eccle. c. vlt & penult.

g ¶ Cõpellũt.] de facto. [Forte captis pignorib vel ſaiſis ipſorũ bonis. Si diſtringerẽt perſonaliter locus eẽt pœnæ. c. ſi quis ſuadẽte 17. q. 4.] Et eſt hoc ꝯ bonon. q hẽnt ſtatutũ, ꝙ oẽs cõtractus cum rectore eccleſiæ valeat, & ꝙ poteſtas teneatur illud executioni mãdare.

ADDITIO. Bononien. ſtatutũ illud habebãt tpe huius gloſſæ: ſed poſt traditum. ſ, per ciues regimen ciuitatis Dño Hoſti. ſublatum fuit illud ſtatutum.

a ꝯ. iſto c. ibi, ꝑtinere, notant doctores ꝙ iuſiurandum accumulat forũ foro. vide Anto. de Bauaria in 3. effectu iuriſiurandi in ſuo tract. de iuio. Fon.

h ¶ Compeſcendos.] concor. inf. de iureiuran. c. licet. de exce c 1. de ſenten. excom. decernimus.

CVm C. laicus 2.] Illud c. poteſt diuidi in tres partes, licet Io. An non diuidat: In prima ponit cõſultatio: In ſecunda reſponſio: ibi, Ipſum. In tertia inſtruit iudicem ibi, Vt ipſum. Dominicum.

CASVS. Ego fideiuſſi pro aliquo, qui promiſit mihi ꝙ me indẽnẽ redderet tactis ſacroſanctis Euãgeliis: tu creditor eo ꝙ renunciaui Authẽticæ, feciſti me cõuenire: ego cõuentus requiſiui illũ pro quo fideiuſſeram, vt me liberaret: noluit facere: & fui cõdemnatus tibi ſoluere: certum eſt ꝙ habeo ꝯ debitorem actionẽ mandati & condictionem certi ex ſtipulatu, volo eũ conuenire, vt me ſeruet indemnem: vñ feci eum conuenire coram iudice eccleſiaſtico: ipſe citatus in termino cõparuit: & excipiendo propoſuit, ꝙ erat male cõuentus & petebat remitti ad ſuum iudicẽ vnà cum expenſis. Dicebã ego, ꝙ in iſto ꝯtu interuenerat iuſium: & rõne iuramẽti ipſe laicus effectus fuit de iuriſdictione eccleſiaſtica: & ſic bñ fuit conuentus. & non remittẽdus ad iudicẽ laicũ: nũquid bñ dico? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic. Nota quod principalis perſona dẽt ſeruare indẽnẽ fideiuſſorem ſuum, vt hic, & de fideiuſ. cap. 2. & 3.

† Nõ ergo põt capere perſonas aut res eãa. Do. Pe de Anch. Ph. Fonta.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit vnde ſit ſumpta.]

i ¶ Cũ C.] rõne iuſi laic[us], vt illud ſeruet, coram iudice eccleſiaſtico conuenitur. tracta fuit hæc decretalis de extrauagãti Clementis, q̃ incipiebat, Sua nobis nobilis vir. Hoſtie[n]. eo. tit.

k ¶ Soluiſti.] an fideiuſſor q ſoluit vſuras illas à debitore repetat? Dic vt not. ꝯ. de fideiuſ. c. 3. [Plenius in quæſtione quam diſputaui, vide ſuper regula, damnum. ꝯ. de re. iu. Io. An.] Et ante ſolutionem agit fideiuſſor ꝯ debitorẽ, vt ipſum a fideiuſſione abſoluat in caſibus ſup. de fideiuſ. cap. vlt. & cap. conſtitutus.

l ¶ Obligaueras.] olim erat in optione creditoris, quẽ vellet conuenire debitorem, vel fideiuſſorem: hodie non: quod dic, vt ſup. de fideiuſ. cap. 2. in 1 glo.

m ¶ Indẽnẽ.] & ſic ſentiebat d ãnũ vñ pmiũ merebaẽ, ꝙ eſſe non debet ſup. de fideiuſſorib. c. 2. vbi de hoc.

n ¶ Iuramenti.] 22. q. 1. c. vlt. ſup. de iudi. noluit. ver. poſtremo. de electio. venerabilem, & idem in aliis criminibus eccleſiaſticis, quæ not. ſup. eo. tit. cum ſit.

ADDITIO. Facit quod not. de purga. cano. ca nos inter. Ioan. And.

o ¶ Præmiſſa. quæ ſemper cenſuram habet præcedere. 12 q. 2. indigne. in glo. 2. 23. q. 3. de illicita. de ſenten excommu. ſacro.

p ¶ Tenetur.] ex tribus tenebatur, ex iure communi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo corã eccleſia conuenitur, vt hic vides.

ADDITIO. Adiectio igiẽ iuſi mutat forum, ſicut & ꝯñque validat ꝯtum ſup. eo li. de pac. quamuis inf. de iureiur. licet. q̃ñque nil operatur, inf. de reg. iur. nõ eſt, ſecundum Io. Mo. & Arch. qui ambo ſic ad litterã loquuntur: & facit quod poſt Hoſtien. ſcripſi de ordi. cogni. tuam. ſuper vlti. glo. Ioan. And.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ Dictũ fuit ſupra tit proxi. de fo. compe. Et quia poſt diſpenſationem & ſententiam interlocutoriam, an iudex ſit competens, compellitur reus libello actoris reſpõdere, & litem cõteſtari: ideo poſt rubricam de foro competenti ponitur iſta rubrica de litis conteſtatione.

Cõtinua tis do ut ſ a Heſtia.

Receptio-

Exceptionis.] Ponit regulam, in cuius ventre exceptionem inſerit: ibi, Niſi quã regulam exagerat: ibi, Licet. ſecundum Io. Mo & incipit conſtructum: ibi, Obiectus. Ioan. And.

¶ Exceptio peremptoria regulariter nõ poteſt opponi ad impediendum litis cõteſtationem: ſed debet opponi admeſſa cauſæ: fallit in exceptione tranſactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

CAP. I.

Exceptionis a peremptoriæ b, ſeu defenſionis c cuiuſlibet principalis, cognitionem negotij contingentis, ante litem conteſtatam obiectus d: Niſi de re iudicata e, tranſacta f, ſeu finita g excipiat

CASVS. Titiũ meũ debitorem feci conueniri coram ſuo iudice cõpetente, qui in termino aſſignato comparuit: comparitione facta obtuli ei libellũ, cui petij reſponderi: ipſe accepit terminum ad reſpondendum libello: die aduenientе ipſe excipiendo propoſuit, ꝙ non tenebatur libello meo reſpondere, eo ꝙ feceram ſibi pactum de non petẽdo: vel mihi ſoluerat, vel oppoſuit aliquam aliã exceptionem peremptoriam in vim dilatoriæ, qua exceptione peremptoria probata ipſe veniret abſoluẽdus. Dico ꝙ ipſe reſpondeat libello, hoc eſt cõfiteatur cõtenta in libello vel neget: & ſi cõfiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quæritur an bene dicã: ita ꝙ ſit cõpellendus directe reſpondere libello meo cõfitendo vel negãdo? Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: nam iſtæ exceptiones peremptoriæ opponuntur ſolum ad merita cauſæ, & non ad impediendum litis cõteſtationem. Sed quid ſanctiſſime Pater, an iſtud ſit verum indiſtincte? Rñdet ꝙ non: ſed fallit in exceptionib. tranſactionis, rei iudicatæ, & litis finitæ: Nã iſtæ tres exceptiones opponuntur ad impediendũ litis cõteſtationem, vt illis poſitis nõ requiritur litis cõteſtatio, id eſt, nec reſpõſio affirmatiua, nec negatiua ad libellum oblatũ, vel ad actionem intentatam, eo ꝙ tales tres exceptiones merita cauſæ non reſpiciunt: ſed & actionẽ elidũt, & agentẽ a limine iudicij repellũt: quòd per præſentem textum innuitur: & per textum c. prox. & ſe. iuc. Nota, quod exceptio peremptoria regulariter non poteſt opponi ante litem conteſtatam, fallit in caſibus hic expreſſis. Dominicus.

[Gloſſa prima ſummat.]

a ¶ Exceptionis.] peremptoria litis conteſtationem non impedit: niſi ſit de re ſemel finita.

Exceptio perẽptoria q̃ eſt.

b ¶ Peremptoriæ.] de peremptorijs & dilatorijs dic vt not. ſup. de exce. c. exceptionem. in 1. glo. Et eſt peremptoria quę intentionem agentis perimit, vt pactum de perpetuo non petendo: & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo vel accuſando. ff. de exce. l. 1. & 3. de accuſ. veniens Ioan. And.

1 Idẽ Do. & Ph. no. gl. ꝓ ſtatutis. vide Bar. l. 1. §. 1. ff. qui aut clã. dicit tñ Ph. licet glo. ſit in ſeuera, textui non congruit: q̃a tex. vult bñ ſolutionẽ vel acceptilationẽ opponi: q̃a ſunt litis finitę Fõ.

[Glo. ſeq. ponit differentiam inter exceptionem, & defenſionem.]

c ¶ Defenſionis.] differentiam facit inter exceptionẽ & defenſionem: pactum. n. de non petendo ſiue iuramentum, ipſo iure tollit naturalem obligationẽ ſicut numeratio. ſed non ciuilem ipſo iure, ſu ꝑ opere exceptionis illam elidit. ff. de ſolu. Stichum. §. naturalis. Inſti. de exce. ꝟ. præterea. Defenſiones proprie dicuntur, quæ ipſo iure actiones tollunt, vt ſolutio, acceptilatio: quia ſolutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Inſti. qui mo. tol. ob. in prin. & §. itẽ per acceptilationem. Item renunciatio dici poteſt defenſio, de renunc. ſuper hoc. 7. q. 1 q̃ periculoſum, de elect. cum inter. huiuſmodi. n. defenſiones non proprie dicuntur exceptiones 1, cum nõ excludant actionem: quia nulla eſt ibi actio. ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excluduntur agentem, ſecundum Ber.

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de except. §. 1. Ioan. And.

d ¶ Obiectus.] id eſt, obiectio.

ADDITIO. Inno exponit, id eſt, exceptio perẽptoria: Sed non placet ponderato conſtructu. Ioan. And.

e ¶ De re iudicata.] C. de re iudi. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Io. Mona. iudicata efficaciter, trãſacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan And.

f ¶ Tranſacta] C de tranſact. cauſas.

ADDITIO. Et ff. de cond. indeb. elegãter. §. ſi quis poſſ. vbi glo. alleg. hãc decre. Ioan. And.

[Glo. ſeq. exponit hæc tria, & rationem reddit: ſecũdo format, & ſoluit duas quæſtiones.]

g ¶ Finita.] ſufficiebat hoc dicere. ꝙ oĩa cõprehẽdit, vt dixi in prin. Et ꝙ dicit, 2 iudicata, dic cum Bern. ab eo cui iudicãdi ius fuit ff. de re iudi. l. 4. ꝟ. condẽnatum. ff. de pœ. l. rei §. ſi. ff. de bo. poſ. ꝯ tab. non putauit § nõ quaſita vide ſi nõ fuit iudex, nõ tenuit eius ſnĩa. de iud. at ſi cleri. cum concor. Item ſi erat excõicatus vel ſchiſmaticus non habens gratiam ſedis Apoſtolicæ. de off. ord. ꝙ ſedẽ de elect. quia diligentia de hac re excõicamus. §. credẽtes. de ſent. exc. nouerit. de excommunicato tñ dic, vt dixi de re iudi. ad ꝓbãdum, de quo hic Archi. Item requirit, ꝙ indicatum ſit ſeruato iuris ordine: aliàs ſecus. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata eſt ſnĩa a ſuo iudice nõ impedito, & iudiciario ordine obſeruato, procedit quod hic dr̃, & ſi contra ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit 3 de re iudi. cum inter. Tranſacta bona fide, vt tranſactio teneat. 3 ff. de pact. tres fratres. Finita per conſenſum vel longo ſilentio.] Non intelligas de præſcri. licet Hoſt hic ꝯ, & male, vt patet C. de præſcriptione long. tem. l. emptor. & vide in Spe. prædicta charta, verſ. ſed certe, vbi dicit Gul. ꝙ curia Romana hoc non recipit, ꝙ præſcriptio ante lit. conteſta. poſſit opponi. Quidam dicũt ſilentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbit. cum antea. de hoc ſupra de arbit. per tuas, alij dicunt ſilentium illius qui appellauerat à ſententia, quam appellationem deſeruit ſilẽdo, vel non proſequendo: ſed iſtud cadit in primam exceptionẽ, ſ. de re iudicata. & ſumpta fuerunt hæc verba ſcilicet iudicata, tranſacta, ſeu finita. ff. ad ſenatuſconſul. Tertull. l. 1. §. vlti. ff. de verbo. ſign. tranſacta & l. ſeq. & quod dixi: finita conſenſu: poteſt intelligi per iuramentum delatum a parte parti: q̃a tale iuramentum maiorem habet auctoritatem quã res iudicata ff. de iureiuran. 2. ſup de iu. iur. & ſi Chriſtus: ibi, oĩs controuerſiæ, &c. & poſt tale iuramentum, nihil eſt quærendum ff. eodem. non erit ꝟ. diuus. verſic. dato. ad hoc de accuſatio. veniẽs. Merito ergo iſta cõteſtationem impediunt: obligatio. n. ſemel extincta, &c. ff. de ſolu. qui res §. aream. de conſecratio. diſtin. 4 quæris § per hanc in glo. contrahaĩ. C. de remi. pig. cum ex cauſa nec intendit papa lites ſopitas, per ſua ſuſcitare reſcripta. ſupra de reſcri. nonnulli. & reſcriptum impetratum tacito de re iudicata, ĩ. qua nõ eſt appellatum, non tenet. C. ſent. reſcin. nõ poſ. l. impetrata, & per tranſactionem a lite receditur. C. de tranſa. fratris tui. & l. cauſas de tranſa. c. 1. Item ſi per iuſiurandum, vt dictum eſt, finitum ſit negotium, reſtaurari non debet ideo iſta litis conteſtationem impediunt. Sed pone, dicitur quod ſententia nõ tenuit: puta quia iudex nõ fuit, qui eam tulit, vel ꝙ trãſactio dolo facta fuit, vel nõ fuit iure finitũ negotiũ: nũquid audiendus eſt? Et dic ꝙ ſic ſm Ber. vt patet per ꝓdictas l. ff. ad Tertul. l. 1. in ſi. ff de verb. ſign. tranſacta, quia ꝓiudicialia ſunt iſta, & prius tractãda, de ordi cog. tuã. Sed pone, oppoſita eſt res iudicata, vel tranſactio, vel ꝙ finita e... tes: & de hoc bene concat, quo pronun-

2 Materiã huius c. plene require in Spe. de except. §. dicto. in vltima charta ꝙ ſolũ, buorũ aliqua hic ꝓſequitur. Arc. Ioan. And.

3 Nã ſi nõ teneret. vt in caſibus notatis ĩ l. poſt rem C de trãſac. nõ impediret Phi. Fon.

dabit iudex? Super principali non poteſt pronūciare: quia ſuper eo non eſt actum: nec ſuper eo lis conteſtata. ī. vt lite nō conteſt per totum & de qua re, &c ff. de iud. de qua re. de cau poſ. cū eccleſia. &c. ſeq. Dic ēm Ber. q̄ non pronunciabit ſuper principali ſed ſuꝑ exceptione rei iudicatæ hoc modo: q̄a data fuit petitio, petit talis rē talē à Titio, quā dicit ad ſe pertinere, &c. cui fuit excipiēdo reſpōſum q̄ cū alia vice ſuper ipſa petitione iudicatū fuerit cōtra ipſum, nō eſt vlterius audiēdus cōtra ſententiā, à qua nō fuit appellatum. Iudex [1] cōteſtata lite ſuꝑ illa exceptiōe [2] ita ꝓcedet, quia conſtitit ſuper eo quod talis petit q̄ ei obſtat res iudicata, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipſum ſuper illa petitione non eſſe vlterius audiendū ſibi perpetuū ſilentiū imponēdo. Ad hoc de accu. veniens in fi. facit quod no. 11. q. 1. Chriſtianis. & ſupra de renun. ſuꝑ hoc. in vlt. glo. Si enim hoc fieri poteſt vbi actor probauit intentionē: & reus peremptoriam: fortius vbi ſolus reus probauit.] Vel poterit delegatus dicere: pronuncio litteras non valere. In his tribus caſibus ēm Ber. tutius videtur proponere has tales exceptiones lite conteſtata: quia tūc à principali debito abſoluetur.

litigator a, litis conteſtationem non impediat b, nec retardet: Licet dicat c obiector, quòd reſcriptum non fuiſſet obtentum d, ſi quæ ſunt impetrāti oppoſita, fuiſſent expoſita e deleganti.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Per exceptionem peremptoriam non fit litis conteſtatio. Ioan. And.*

CAP. II.

SI oblato f ab actore libello g, ex parte rei exceptio peremptoria h proponatur i: nequaquā per hoc litis conteſtatio intelligitur eſſe facta k: Immo ea non obſtan—

a ¶ Litigator.] reus ſcilicet.

b ¶ Non impediat.] ergo per talem exceptionem nō fit litis conteſtatio: aliàs non requireretur an impediret vel non ī. cap proxi.

c ¶ Dicat.] exceptionem peremptoriam opponendo, vt non ſequatur abſurditas de dilatoria, quæ venit ante litem conteſtatam 2.

d ¶ Obtentum.] Nota q̄ peremptoria inter dilatorias proponenda non eſt: quia alius eſt ipſarum effectus; altera differt, altera perimit [3]. In peremptoria enim habet præcedere actio, cui opponatur ipſa exceptio ff de except l. 2. Ber. Scias autem q̄ omnis exceptio perēptoria, quæ perimit litteras & gratiā, opponitur & ante litis conteſtationem & poſt: ſi litteras tātum, ante litis conteſtationem. C de excep. io. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Hoſt. ſupra. de reſcr. conſtitutus.

[Glo ſeq obijcit, & ſoluit.]

e ¶ Expoſita.] videbatur cōtrarium, quia eadem rō, &c. ī. de reſcrip ſuper litteris in fi ſed non eſt verum: quia ſecundū id iam omnis peremptoria exceptio verteret in vim dilatoriæ; & ſi de replicatione dixiſſet nihilominꝰ litteras habuiſſet, vt ibidē recitari ſolet,

ADDITIO. Item cum actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mētionem, vt notat Inno. de libel obla. c. vlt multominus in reſcripto, quod p̄cedit libellum ſecundum Arch. Ioan. Mona.

SI oblato.] Primo ponit deciſionem: ſecundo circa illam declaratione annectit. ibi, Immo. exceptionem interſerens: ibi, Nih Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam ſummam pecuniarum: pro qua ſoluenda A. mutuans, ipſum B. in iudicium traxit: & libellum ſuper eadem ſumma obtulit, in quo ipſum B. ad ſolutionem compelli petiit: ipſe autem B. contra libellum & petitionē in illo contentam, exceptionem pacti de nō petēdo obiecit. Bonifacius Romanus Pontifex conſultus quid iuris: ſcilicet, an per huiuſmodi petitionem & exceptionē lis conteſtata cenſeatur? Reſpondet quòd non: & q̄ tali exceptione non obſtante procedendum ſit ad litis conteſtationē, niſi obijciatur de tranſactione, de lite finita, & re iudicata, q̄ litis ingreſſū impediūt: & licet quidam caſum huius capituli aliter forment: tamen prædicta caſus forma & poſitio plus eſt amica textui verba ipſius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. q̄ copia libelli debet dari ſumptibus actoris, cū arctetur ad offerendum, vt hic vult tex & 4. q 3. cap. induciæ. §. offeratur. de quo ꝑ gl. in clemē. quamuis. de appel. verſi oblatos. & glo. in clemen. cauſam. de. elect. Nota ſecundo, q̄ dictio, niſi ſequens negatiuam, ſtat incluſiue. de quo ꝑ glo. in regula peccatum. ī. de reg. iur. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

f ¶ Si oblato.] Per exceptionem peremptoriam nō fit litis conteſtatio. Emanauit decretalis hæc ad declarationē eorū quæ no. Goffre. de elect dudum 2. ī de dolo & contu. prout & quæ ibi Hoſt. & Abbas de appellat. cum cauſam. de except cū venerabilis & ſupra ca. prox. & Guil. in Spec. de litis conteſt §. nunc dicamus. verſi. ſed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. Et de except §. viſo ver. ſed nunquid & reprobat quod tenere videbatur Accur. C. eo. tit l. vna in vlt glo Ioan And.

g ¶ Libello.] qui eſt de ſubſtantia iudiciarij ordinis 3. q. 3. ca. induciæ. §. offeratur. ſupra de libel. obla cap. 1. quod dic. vt ibi.

ADDITIO. Et in clemen. ſæpe. de verb. ſign. in gl. datur per hoc. Ioan. And.

h ¶ Exceptio perēptoria.] de dilatoria nō ſic dubitaꝛ, quia per eam non reſpondetur ſic petitioni: & q̄a de ſua natura conteſtationem præcedit ut dixi ī. c. ꝓxi.

i ¶ Proponatur.] ſimpliciter, & ſolum in modū exceptionis, vt infra dicam.

[Glo. ſeq. ponit opinionem contrariā: quā corroborat. quinq; iurib. in fi. rñdet in medio fortificat textū.]

k ¶ Facta.] dicebant quidam contra, & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & contu prout. de app cum cauſam vtrobique videtur conteſtata lis per exceptionē præſcriptionis. de excep. cum venerabilis. per exceptionem permutationis. de teſt. Rainutius. per exceptionē annalis præſcriptionis, vſucapionis &c. Item inſtituta actione, & oppoſita perēptoria exceptione videtur eſſe iudicium ff de inter. act. ſi ſi lius. §. exceptionibus. Sed contrariū eſt verū. & hoc tenebant oēs ſupradicti Doctores, q̄ optime probat lex, dicens. q̄ qui vult exceptionē doli mali opponere, quæ competit ex tranſactione. ante litem cōteſtatam facta, eo quòd incidit in tranſactionē. ante litem conteſtatam id facere debet ff de condi inde. elegantur. §. penult. Item per litis conteſtationem ordinatur iudicium: per peremptoriam exceptionem deſtruiꝛ: ſed eadem res duos effectus contrarios nō pōt parere. 26 diſt. deinde. in gl. penult. ſupra de bapt. maiores. ff. de ſolu. qui hominem. probatur idem expreſſe. ī. c. proxi. ſi enim per peremptoriam exceptionem nō debet impediri vel retardari litis conteſtatio: ergo ꝑ eā not. ſit: alias non proceſſiſſet quæſtio. Ad cōtraria rñdetur hoc modo: aut reus directe rñdet libello: puta cum petuntur ab eo decē ex cauſa mutui: dicit ſe nō teneri, & petita fieri non debere: cum pactum de nō petendo perpetuo ſibi factū fuerit: & tūc facta eſt litis cōteſtatio [4], & ſic intelligūtur ꝯria. [Et ſic intelligaꝛ quod no. Accur. in Authen. de exhib. & introduc. §. ſancimus. ver ſuſcepto. in glo. ſcilicet. colla. 5. Format enim ibi quæſtionē in eo q̄ excipit negatione p̄miſſa licet in ſolutione videaꝛ gñralius loqui.] Aut ſimpliciter —

1 De hoc in Spec. de excep. vlt. charta & ibi videas opi. Roſ. q̄ vī melior: ſalno q̄ ibi dixi: ſcilicet vt iudex pronunciet ſic: te ad agēdū nō admittendo, & nō admittendū fore pronuncio. Io. And.

2 Vide q̄ no. de of. dele. prudētiā. §. ſexta. in glo. 2. Io. Andr.

3 Dic ſi perēptoriæ & dilatoriæ ſimul & miſtim proponātur, non attendi ordo ſcripturæ: ſed intelligiꝛ priꝰ propoſita quæ ꝓponēda erat. Bar. in l. qdā cōſulebant. ff. de re iudic. Phil. Ionta.

4 Idē Phi. quia ſic loquēdo nō ſtat̄ finib exceptionis, ſed vltra procedit.

ter excipit de pacto dē nō petēdo pſcriptione uel alia peremptoria: & tunc non intelligatur facta 1. vt hic. Idem ſi excipiēdo proponeret ſe non teneri rñdere libello, eo quod factum fuerat ſibi pactum de nō petēdo, &c ad hoc de decimis, dudum. Et in illo caſu ſolemus vocare exceptionē intentionis excluſionem: & qñ ꝑponitur poſt litis cōteſtationē, vocatur actionis excluſio. ff. de excep l. 2 in prin. Et hic adde quod dixi. ꝟ. de reg. iur. exceptionem.

1 Idē Ph. qa litis cōteſtatio fit ꝑ rñſionem ſequentē narrationē: ſed excipiēs nō rñdet. l. elegāter. §. ſi qs poſt. ff de cond indeb. Fon.

a ¶ Impediunt.] ꝟ. cap. proxi.

b ¶ Oportebit.] de neceſſitate iuris: qa aliàs proceſſus habitus 2 poſt talē exceptionē non ualet: cū lis conteſtata non eſſet. ꝟ vt lite non conteſtata, ꝑ totū, ſicut nec ꝑ poſitiones, & reſponſiones fit litis conteſtatio. ꝟ. de elect. dudum 2. ꝟ. de litis conteſt. cap. vno. Ioan. And.

2 Etiā de conſenſu partiū ſm Archi. q hic tractat id de quo dixi ꝟ. de offi. deleg de cauſis. ſu ꝑ fine 2. gloſ. Io. Andr.

te, (niſi ſit de illis exceptionibus, quæ litis conteſtationem impediunt a) fieri oportebit b eandem.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Nō eſt de ſubſtantia, quòd ſtatim poſt litem conteſtatā iuretur de calumnia. Io. And.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ Iſta rubrica hoc ordine continuatur: quia actione in iudicio edita, & cōteſtatione litis facta, ex ordine ſuccedit iuramentum calumniæ: Igitur poſt rubricas præcedentes ſecundum Goff. & alios ſcribentes, merito ſubijcitur hæc rubrica de iuramento calumniæ.

SI de calumnia.] Diuiditur, quia continet tria dicta, quę patent in rubro: Secunda pars: ibi, Propter. Tertia: ibi, Quamuis. Dominicus.

CASVS. Propter diuerſitatem & varietatem iurium, & opinionum inde reſultantium dubium vertitur, beatiſſime Pater. quando iurandum ſit de calumnia: Quidā enim dicunt, quòd et poſt receptionē teſtiū poſſit & debeat præſtari: verum, immo in quacunque parte litis vſque ad concluſionem excluſiue: Alij verò: videlicet quòd ſtatim poſt litis conteſtationem; & quiuis horū ſuā intentionem iuribus ſeu rationibus fundare & cōprobare nitit̃: prout hæc ex glo. 1. huius ca. eliciunt̃ & habentur. Hinc Romanus Pontifex cōſultus qñ pſtandum ſit tale iuramentum, ſi quis dicit, quòd ipſum pſtari debeat ſtatim lite conteſtata: an benedicat? Rñdet Romanus Pontifex quòd non: & dicit, quòd licet iſtud iuramentū fuerit omiſſum: tñ poteſt exigi a partibus in quacunque parte litis: Idem eſt dicendum de iuramento veritatis, quod exigitur in cauſis ſpiritalibus: & dicitur de veritate: quia olim dicebat iudex, iures reſpondere veritatem dum eris interrogatus? Idē in reo: ſed non iurabatur in cauſis ſpiritualibus de calumnia: ſed ſolum de veritate dicenda: Hodie autem iſtud eſt correctum: quia hodie iuratur de calumnia etiam in cauſis ſpiritalibus. Sed ponamus quòd iſtud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacunq; parte litis, ſed fuit omiſſum; an valeat proceſſus? Rñdet Romanus Pontifex, quòd ſi iſtud iuramentum de calumnia tacite omittatur: non propter hoc erit proceſſus nullus: ſecus ſi partes iſtud iuramentum de calumnia remitterent: quia tunc proceſſus eſſet nullus. Ex quo ſequitur, quòd cum iſtud iuramentū poſſit omitti: quòd non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij. Sed quid ſanctiſſime Pater, vtrum in cauſis ſpiritualibus ſit iurandum de calumnia? Dicit quòd olim de iure decretalium in cauſis ſpiritalibus non erat iurandum de calumnia: Nam iura præſumebant, quòd in cauſis ſpiritalibus non committeret̃ ita cito calūnia, ſicut in cauſis pfanis: qa ſpiritualia exigunt̃ à perſona: Sed dicit Romanus Pontifex, quòd experientia docente compertum fuit, plures litigantes cōmiſiſſe calumniā in cauſis ſpiritalib. ideo ordinat, quòd in cauſis ipſis ſpiritalibus ſit iurandū de calumnia ſicut in cauſis profanis. Et ſic in cauſis ſpiritalib. pſtat̃ duplex iuramētum, ſcilicet iuramētum de veritate dicēda, & iuramētum de calūnia. Nota primo, quòd exordium litis appellatur litis conteſtatio idē dicit glo. in l. 1. C. de iud. vbi dr̃ iudiciū cœptū ꝑ litis conteſtationem. Qñque etiā dr̃ iudicium cœptum ꝑ citationem ſimplicē. l. iudiciū ſoluitur. ff. de iudic. l. ſi quis ff. de iudi. ca. propoſuiſti. de foro compe. in ant. Nota ſecūdo, quòd non eſt de ſubſtātia ordinis iudiciarij, quòd iuretur de calumnia. Nota tertio, quòd ſi in exordio litis non iuretur de calumnia, poteſt peti, & debet exigi illud iuramentum in quacunque parte litis: & iſtud verum quod debet exigi non præciſe, ſed cauſatiue, videlicet niſi quis velit perdere ſuam cauſam: Nā hæc eſt pœna nolentis iurare de calumnia, vt ipſe amittat ſuam cauſam in cap. fi. eod. tit. in antiq. Nota vlterius quòd hodie eſt iurandum de calumnia in cauſis ſpiritualibus, ſicut in cauſis profanis. Nota finaliter, differentiam inter iuramentum de calumnia, & iuramentum de veritate. ad hoc ꝟ. eo. cap. 1. reſponſo. & ꝟ. de teſtib. præſentium. Quæ autem ſit differētia, vide in Spec de iuramen calum. §. cum autem. ver. vnde ab huiuſmodi. Dominicus.

CAP. I.

SI de c calumnia d, ſeu de veritate e dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit poſtmodum in qualibet parte litis iurari: cum huiuſmodi iuramenta præſtari ab initio de ſubſtantia ordinis iudicarij non exiſtat f †.

† A contrario, ſi eſſet de ſubſtātia, ſuppletio poſtea facta nō validaret utiliter retro geſta. ſicut in teſtamēto ſuppletio ſeptimi teſtis nō cōfirmat acta corā ſex teſtibus. l. hæredes palā. ff. de teſt. arg. cōtra c. de el. per ſalt. promot. Pet. de Anch. Fonta.

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit: ſecundo dicit quid declaret.

c ¶ Si de.] tria dicit: primo quòd non eſt de ſubſtantia quòd ſtatim poſt litem conteſtatam iuretur de calumnia: Secundo quòd nō annullatur proceſſus licet tacite ommittatur calumniæ iuramentum: Tertio præcipit: quòd in ſpiritalibus ſimul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit iſta decretalis ad declarationem eorum quæ not Ber. de iureiuran. ex litteris. in vlti. gloſ. Innocentius & Hoſtienſis. ſupra eod. litteris. Abbas ſupra eod. cap. 1 Guliel. in Spec eo tit. §. 1. in princ. & verſi. quartum. & §. 2. verſi. quid ſi nō. & § teſtat. & Hoſtien. in ſumma eod. titu. § quando. verſi. vnum tamen.

d ¶ Calumnia.] euitanda ſic 13. diſti nerui. ibi, vnuſquiſque habeat ſuam propter fornicationem, ſcilicet, euitandam.

e ¶ Veritate.] quod ſolum olim in ſpiritalibus præſtabatur, vt in fine videbis.

[Glo. ſeq. obijcit, textum fortificat, & obiectioni reſpondet.]

f ¶ Non exiſtat] videbatur contra: Primo, ex ordine rubricæ ꝟ. eod Secundo, ex ordine illius litteræ. ꝟ. de elect. dudum 2. ver lite vero, &c. & erat expreſſum C. eod. l. 2. in princ. ꝟ. eod. ca. 1. & cap cum cauſam. Ad hoc facit lex quæ dicit, quòd procurator ante litem cōteſtatam præſtare debet cautionem de rato: & tunc ſi pſtita non fuerit, poſtea non præſtabitur. ff. de procu. l. Pomponius § ratihabitionis. Sed cōtrarium eſt verū, vt hic vides: & ſic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur caſus de iureiur. ex litteris 3. Ad hoc ꝟ de fide inſtrumen. cum Ioannes. verſi. verum & ꝟ. de teſti præſentiam ad hoc. ff. de dam. infect. qui bona. §. penult nec

3 Sed quidā rñdebant ad illā, quòd ibi extraordinarie petebat̃ illius iuramenti pſtatio. Io. And.

enim

enim ſemper ordinem ſcripturæ ſeruamus ff. de ſolu. l. nec ordo. & ꝭ de reſcri. cauſam quę [Et vide quod di 3: eo. tit. cum dilecta. ſ. ſuper 4. gl.] Et cum in totũ tacite omittatur, vt ꝭ proxi. rñſo multo fortius ad tps. Ad ꝯtria rñde, verũ eſſe id fieri debere, vt dicit hæc littera: ſed ſi nõ fiat nõ ꝓpterea vitiatur: q a alijs iurib. ſuſtinet, vt dixi. & facit quod not. ꝭ. de ſpon. duor. tua, in vlt. glo.] Et ꝭ. de reg. iur. ꝗ contra ius. [Prædicta l. Pomponius §. ratihabitionis. in alio caſu loqtur, & eſt illud, quia per conteſtationẽ litis factus eſt ꝓcurator dominus litis ꝭ. de procur. c. 1. eo. lib.

a ¶ Propter.] declarat ꝙ not. ſup. de teſti. tuis. in vlt. gl. C. de iureiu. propter calum. dan. l. 1. §. ſed quia.

¶ Non annullatur proceſſus licet tacite omittatur calumnia iuramentum hoc dicit.

¶ Propter [a] omiſſum quoque tacite [b] in tota [c] cauſa calumniæ iuramentum, iudicialis proceſſus, alias factus legitime [d], non eſt nullus, nec etiam annullandus [e].

¶ Precipit quod in ſpiritualibus ſimul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.

¶ Quamuis † in cauſis ſpiritualibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones non indicant alicui calumniæ iuramentum [f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipſis [g], vtile [h] reputamus, quòd ſimul ſicut plerique obſeruant [i], tam de ueritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumnijs) iurari debeat in eiſdem [k].

¶ Idem.

¶ In cauſa appellationis iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda.

CAP. II.

IN † appellationis cauſis ...

¶ Circa l. ſiũ §. no. ꝙ iuſm de calumnia differt a iuramento de veritate l. 1. § ꝙ obſeruari C. eod. nã iuſum de calumnia eſt de credulitate: vñ ſi aliud ſit, nõ eſt periurus: quemadmodũ dr̃ de iuſo partis rñden tis articulo per credit, neqꝫ reſpõdẽs confitet, ſed ſolũ releuat aduerſarium ab onere ꝓbãdi. Pet. de Anch. Fonta.

b ¶ Tacite.] expreſſe vero remitti non poteſt. l. C de iureiur. ꝓp calum. dan. l. 2. §. ſed quia. [vide de foro cõpet. ſi diligẽti. in gl. pen.] Nec valet conſuetudo de ipſo non præſtando. de iuramen. calu. cæterum.

c ¶ In tota cauſa.] nedum in principio cauſæ, vt ſup. proxi. reſponſo.

d ¶ Legitime.] puta libello dato, lite cõteſt. & iudice ſententiante in ſcriptis, ſedendo, & per ſe recitando, quod dic vt ſup. de libel obla. c. 1 inf. de ſenten. & re iudi. c. vlt. & non die feriato. ſup. de fer. c vlt. Io. An.

[Glo. ſeq. docet quid approbat, & quid reprobat §. iſte.]

e ¶ Annullandus.] approbata eſt ergo opi. Iac Bal. Io. Cre. Pilei, & ſequacium, qui hoc dixerant: quia tunc demũ exactum præſtari debebat ff de nou. oper nunt. de pupillo. §. qui opus. ff. de iureiuran. iuſiurandũ 4 §. qui iuſiurandum ad hoc. ff. de procurat ſi iuſſu. §. ceterani C. eo. tit. ita demum. & ad hoc ꝭ. de proba. quoniam contra vbi de iuramento nil dixit Et reprobata eſt opi Azo. & Mar quibus conſẽtit Hoſtien ſup eo. cæterum, & in prædi. decre. tuis. dicentium, quòd etiã ſi tacite omitteretur, non valeat iudicium, ideſt, ſententia 2. q. 6 ei qui. §. diffinitiua C de ſen & interlo. omn. iud. prolatum. quam intellige cum fuit exactũ: & pro eis faciebat prædi. decre. cæterum. & prædictus §. ſed quia vbi dicitur, quod ex diſſimulatione etiam non poſſit omitti: ſed expone ibi ſimulatione, ſcilicet cum ſimulant ſe non calumnioſe agere, vt ibi dicit Accurſius.

[Gloſſa ſequens ponit rationes antiqui iuris, quas impugnat.]

1 Et ſi pe tetur, poſtea omit ti nõ dẽt. Phi. Fon.

f ¶ Iuramentum.] ſupra eo. tit. c 2. Et erat rõ: quia in ſpiritualibus præſumebatur, ꝙ ſemper eſſet Deus in memoria: & ſic non calumniarentur litigãtes, & hoc probat littera ſequens: Reddebat Inno. in prędi c. tres rationes: Prima quia rigor in ſpiritualibus non ſeruatur. de dolo & contu. c. 1. Secunda quia licet iuramentum non ſit peccatum, 2 tamẽ ex frequenti iuratione ſæpe ſequitur peccatum. ſupra de iureiuran & ſi Chriſtus. maxime cum de credulitate ſit hoc ſacramẽtum. Tertia, quia hoc iuramentum eſt a malo non credentis, de elect. ſignificaſti, ſed parum valẽt hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant, vt per te vides.

2 Vide S. Tho. 2. 2. q. 89 ar. 2.

g ¶ In ipſis.] & ſic æquum fuit ex quo ceſſabat cauſa, ceſſaret & conſtitutio ſupra de app. cum ceſſante. cũ ſimilibus.

h ¶ Vtile.] id eſt neceſſarium ff. quando ap. ſit l. 1. & 2. q. 6. biduũ, vel dic proprie: vt ſi iudex videat tales perſonas, de quibus non ſit aliqua calũniæ ſuſpicio: exiget ſolũ veritatis ſacramentum primum tutius & veri reputo.

i ¶ Obſeruant] obſeruabat hoc dominus Gul. vt no in Sp. eo. tit § 1 ver. quartum. not. hoc Berna. æquum eſſe. ꝭ. eo. c. 2. & in prędi decr. ex litteris de iureiur.

ADDITIO. Et In noc. ꝭ. de teſti. præſẽtium circa fi dicit, ꝙ quidam iuramento de veritate adijciũt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Hoſt. vt ibi dicam in §. præterea. ſuper 3. gloſ. Ioan And.

[Gl. ſeq. quærit, & remittit.]

k ¶ In eiſdem.] ſpiritualibus cauſis. Numquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt not C. eo. l. 1. ſupra eo. c. 1.

† An iurãentum de calũnia pſtari ꝑ ꝓcuratorem, vide Fel. in c. licet ex quadã. ex de teſti.

IN appellationis.] Continet tria dicta: ſm ibi, procuratores: tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit ſup. eo tit c proxi. quòd iuramentũ de calumnia dẽt ab vtraque parte præſtari in exordio litis, id eſt, ſtatim poſt litem conteſtatam. Sed ponamus, ꝙ in prima inſtãtia iuratum fuit per partes de calumnia: vtrum in cauſa appellationis ſit de calũnia iterum iurãdum: Vr̃ ꝙ non, quia eadem eſt cauſa appellationis cum prima inſtantia. ſed in prima inſtãtia iuratum fuit de calumnia: igitur non eſt amplius de calumnia iurandum in cauſa appellationis: aliàs in eadem inſtantia ſiue cauſa bis iuraretur de calumnia: hoc tamen non obſtante reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ in cã appellationis iurãdum eſt de calumnia: licet in prima inſtantia fuerit iuratum Sed ponamus, ꝙ partes principales litigantes iurauerint de calumnia, poſtea conſtituerunt procuratores: vtrum iſti procuratores ſuperuenientes debeant iurare de calũnia? Rñdet quòd ſic, licet interueniant poſt iuramentum præſtitum a principalibus partibus, aliàs ipſi procuratores in cauſa poſſent de facili committere calũniam. Sed Sanctiſſime Pater, vellem informari a ſanctitate veſtra, vtrum iudex poſſit plures exigere iuramentum de malitia, licet fuerit præſtitum iuſum de calumnia? Vr̃ quòd non: quia iuramentum de malitia continetur ſub iuramento de calumnia. Hoc tñ non obſtante reſpondet Romanus Pontifex dicens, quòd licet generaliter in iuramento calumniæ cõtineatur iuramentum de malitia: tamen quia ſolet plus timeri illud quod in ſpecie exigitur, quàm illud ꝙ ſolum in genere exigitur: poterit iudex quotiens ſibi videbitur exigere a partibus iuramentum de malitia, licet in cauſa ipſa iuratum fuit de calumnia. Nota primo argumen quòd aliud eſt cauſa principalis, aliud eſt cã appellationis. de quo per glo. infra de teſt cap. fin. Nota ſecundo iſta duo iuramenta quo ad præſtationẽ æquiparari: vnum iuramentum calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præſtatur. ibi etiam aliud ſit præſtandum ad hoc ſup. c proxi. § ſi. Dominicus.

[Prima

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit: ſecundo dicit quid declaret.]

a ¶ In appellationis cauſa.] in cauſa appellationis iurari debet de calũnia, & veritate dicenda, hoc primo, ſecundo dicit, ꝙ procurator deputatus poſt iuſum

ſa [a], quamquam in principali iuratum [b] fuerit, præſtari iubemus calumniæ iuramentum. [c]Et idem in iuramento de veritate dicenda [d] volumus obſeruari.

¶ *Procurator deputatus poſt iuramentum calumnia, iurabit de calumnia hoc dicit.*

¶ Procuratores [e] quoque, qui poſt [f] iuramentum calumniæ deputantur [g], teneri volumus, (vt calumnia vitetur ab ipſis [h]) ad ſubeundum huiuſmodi iuramentum [i]: etiam ſi à ſuis dominis quid ponere, aut reſpondere, ſeu agere debeant, ſint inſtructi [k].

calũniæ, iurabit de calumnia. Tertio, ꝙ iudex quotiens ſibi vĩ exigit iuſum malitiæ: et ſi de calumnia, vel veritate iuratum ſit. Per primũ dictum determinantur quæ no. per Accur. C. eo. l. 2. in prin. & per Inno. & Hoſt. Pet. & Abb. ſup. eo. c. 1. ſuper verſ. quæcunque cã. Guil. in Spe. e. tit. §. 2. ver. quid ꝺ cã. Bart. Brix. in q. venereali, quę incipit, quæritur vtrũ in cã. Et per prædicta videre potes, ꝙ hic reprobar opin. Pla. & Azo. qui dicebant, ꝙ ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in cauſa appellationis. in Authen. de his qui ingre. ad appe. §. ſi. coll. 1. & ꝑ eis faciunt oĩa iura, per quę probatur ꝙ eadem ſit cauſa appellationis cum prima. 16. diſt. habeo 2. q. 6. c. ſi aũt. §. ſi quis in quacunque. C. vt in vna & eadem cauſa. l. 1. ff. de iud. proponebatur. Io. Cre. Hoſt. Gof. & ſupradicti doctores ꝯ: quorum hic approbatur opinio: pro eis 6. q. 4. Oſius. in gl. 1. & 2. q. 6. ſi quis ep̃s. in glo. 1. C. de iud. properãdum. in Auth. vt lit. iur. in prin. ibi tamen Accur. tenet primam. ff. de dam. inf. qui bona. §. penult. Ioan. And.

b ¶ Iuratum fuerit.] propter hoc erat dubitatio: quia non videbatur tunc debere iurari: & quia bis iurandum non eſt: & quia tunc ſuperfluum videbatur iuramentũ: quod faciendum non eſt, de iureiu. & ſi Chriſtus. de prob. cap. 2.

ADDITIO. Et hic not. Arch. qđ ibi dixi. Io. And.

c ¶ Iuramentum.] ſed de calumnia iurari debet ſtatim poſt litis cõteſtationem, vt ĩ. proxi. Not. ergo arg. ꝙ facienda eſt litis cõteſtatio in cã appellationis 1. de hoc no. ſup. de teſt. c. Raynaldus. ver. dilectus. Io. An.

1 Idẽ Ph. Io An. & Bar. in c. Raynal. de teſt. F.

d ¶ De veritate dicenda.] ſi talis eſt cauſa in qua iuretur de veritate, vt in ſi. c. dicitur.

e ¶ Procuratores.] emanauit iſte ver. ad declarationẽ gloſſarum prædictarum. Inn. Hoſt. & Guli. in Spec eo. tit §. ſequitur. in fin. & eius hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Hoſt. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Accur. in Authen principales. C. eod. tit. in 1. glo. Ioan. And.

f ¶ Poſt.] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandum. C. eo. tit. Auth. hoc ſacramentum.

g ¶ Deputantur.] ab ipſis principalibus, vel à procuratoribus, qui poſt litem conteſtatam ſubſtituere poterunt. ſup. eod. lib. de procu. c. 1.

[Glo. ſeq rec. per quæſtionem & ſolutionem.]

h ¶ Ab ipſis.] nota ꝙ licet procurator iuret in animã domini. 17. q. 4. metuentes. in glo. pen. & 100. diſt. optatum. in glo. 2. 63. diſt. tibi dño. vbi de hoc. & ſup. eo li. de elect. procurator. ſacramentum tamen calumniæ in animam dñi, & propriã præbet, vt hic vides: aliàs autem quare iuraret, ex quo dñs iurauerat in hoc caſu nõ eſt neceſſarium ſpeciale mandatum, de ſyndico vero dic vt ſup. eo. in pertractando.

Iuſum calumniæ I cuius animã ꝑ procuratorẽ præſtaſ.

ADDITIO. De hoc in Spec. eod. tit. §. 2. verſi. ſed nunquid hæres, & ibi in verſ. ſed nũquid ſi iudex mutetur, & per Accur. in l. 2. C. eo. tit. in prin. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſoluit qõnem: & ponit opin. contrariam.]

i ¶ Iuramentum.] nota ad qõnem qua quæritur, an

¶ *Iudex quotiens ſibi videtur, exigit iuramentum malitia: etiamſi de calumnia, vel veritate iuratum ſit. Ioan. And.*

¶ In omnibus [l] autem cauſis, nedum ante, ſed etiam poſtquam lis fuerit conteſtata, ſiue de veritate, ſiue de calumnia ſit iuratum in ipſis: poteſt iudex à partibus exigere iuramentum malitiæ [m], quotiens viderit expedire.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens ſpeciale mãdatum, iurat de calumnia. Ioan. And.*

CAP. III.

NVLLAM †

hæres vel ſucceſſor teneatur iurare, ex quo defunctus iurauerat? Et dic quòd ſic 2: per hanc litterã & ꝑ Auth. C. eo. tit. principales, & per l. ff. de dam. infect. qui bona §. penul. potuit n defunctus habere bonam fidem: & hæres vel ſucceſſor malã ff. de accuſ. ſi cui. C. de reb cre. generaliter. 1. reſponſo. licet quidam contra: quia hæres & ſucceſſor eadem perſona cũ defuncto cenſetur 3 in Auth. iuſiurandum quod à moriente ꝑſtatur. §. 2.

2 Idẽ Ph. & rõ: q̃a iuſum nõ trãſit de perſonã ĩ perſonã: ideo nouari dẽt. Font.

3 Hæc rõ non ꝑcedit: q̃a in veritate ſunt duę perſonæ, & habẽt duas animas. ibi. Fonta.

k ¶ Inſtructi.] in hoc caſu recitabunt ꝑdicti Doctores non debere procuratorẽ iurare: quia qui facit ꝑ aliũ, &c. de reg. iur. qui facit per alium.

l ¶ In omnibus.] declaratur per hoc quod not. ĩ. de teſt. ſpol. litteras. in glo. antepenult. & de proba. c. 2. & probatur qđ not de teſt. ꝑſentium. in glo. iuſum. in 6.

† De intellectu vide Matheſilanũ ſingulari 1. 9. incip. nota ꝙ ſi dñs adde Imolã & Alex. in l qui bona. §. ſi alieno. ff. de dam. infecto.

ADDITIO. Et quod not. Guliel. in Spe. eod. tit §. 1. verſi. ſecundum. Ioan. And.

m ¶ Malitiæ.] licet ergo ex quo iuratum eſt de calumnia, amplius in eadem cauſa de calumnia iurandum non ſit ab eodem, vt C. eo. Authen. hoc ſacramẽtum. & ſup proxi. reſponſo, de malitia tamẽ bene iuratur: puta cum ſuſpicatur iudex quòd malitioſe proponatur exceptio 4, petatur dilatio. Ad hoc de excep. paſtoralis. de teſtib vltra tertiam. C. de fide inſtru. l. vlt. 30. q. 5. iudicantem.

4 Alia exẽpla vide ĩ Spe. eo. tit. ꝑ alle. verſ. ſm. Ioã. And.

NVllam.] Quia breue eſt, non diuidiſ. Dominicus. ¶ Pręſupponendum eſt pro intellectu c. quod habetur in c. 1. eo. tit. in ant. videlicet, quod partes principales debent perſonaliter præſtare iuramentum de calumnia: niſi eſſent egregiæ perſonæ. l. ad perſonas. ff. de iureiuran.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: ad cauſam meã tractandam conſtitui meum procuratorem ſpecialiter ad iurandum de calumnia in tali cauſa: nam requiritur quod cauſa exprimatur: nec ſufficit dicere, conſtituo meum procuratorem in omnibus & ſingulis cauſis ad iurandũ de calumnia: licet ꝯrium ſeruetẽ in pleriſque curijs: lite cõteſtata procurator meus voluit iurare de calumnia pro me dño ſuo: Tu aduerſarius meus proponis, ꝙ ipſe procurator non eſt admittendus ad iurandũ de calumnia pro me: ſed ꝙ teneor illud præſtare perſonaliter, vt in c. 1. eo. tit. in ant. an bene dicat? Rñdeſ ꝙ non: immo iudex poteſt & dẽt procuratorem ad hoc ſpecialiter conſtitutum admittere ad iurandum de calumnia: & in hoc non facit iudex iniuriam partibus. Nota primo vnum caſum, in quo requiritur ſpeciale mandatum; alios caſus gloſſ. enim citat in c qui ad agendum. de procura. ſup. eod. lib. Nota ſecundo, ꝙ aduerſarius dicitur, qui habet litem contra alium: quod nota pro ſtatutis facientib. mentionem de aduerſario. Dominicus.

[Prima

tibi [a] iudex iniuriã [b] feciſſe cenſetur, qui procuratorẽ tui aduerſarij [c] conſtitutum ad cauſam, habentem ſuper hoc ſpeciale mãdatũ admiſit ad præſtandum in ea calumniæ iuramentũ. [d]

TITVLVS V.

De reſtitutione ſpoliatorum.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ In ciuilibus non admittitur ſpoliationis exceptio facta ab alio quam ab actore: In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo ſit de tota ſubſtantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs ſit condemnatio expenſarum. Ioan. And.

F CAP. I.

Requẽs † &

[Prime gloſſa ſummat, & dicit quid declarat.]

a ¶ Nullam tibi.] procurator habens ſpeciale mandatum iurat de calumnia. Emanauit ad declarationem eorum quæ leguntur & notantur. C. eo. tit. l. 2. § ſi autem abfuerit & per Bernar. ĩ. eod. cap. 2. & cap. cæterũ & per Innocẽtium, & Hoſtienſem ſupra eodem, cum cauſam & per Guil. in Spec. eo tit. §. redat. verſ. quid ergo.

b ¶ Iniuriam.] quã ſi inferret, iudex non eſſet, ſupra de verbo. ſign. forus. in fin.

ADDITIO. Q̃d exponas vt ibi not. ſupra. Ioan. And.

c ¶ Aduerſarij.] & ſic erat ꝓcurator ſingularis pſonæ, de ſyndico enim vniuerſitatis, vel collegij nõ dubitam' qn iuret. ĩ. eo. in pertractandis. & cap. ſeq.

d ¶ Iuramentum.] dicunt quidam, quod olim procuratores in differenter iurabant. ff. de damn. infect. qui bona. § penult. ſed fuit poſtea ſtatutum, quod ſolum principales perſonæ iurent. C. eod. tit. l. 2. §. ſi autem. & ſupra eod. tit. cap. 1. quod verum eſt niſi procuratores habeant ſpeciale mandatum 1: vt hic & ff. de iureiur. l. iuſiurandum & ad pecunias. Alij dicebãt, quòd ꝓcurator priuati etiam cum ſpeciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura: ſed quia non expedit iura corrigi. vt ĩ. eod. de elect. cum expediat. dic. l. qui bona. nõ eſſe correctã, ſed loqui in caſu decretalis iſtius ſcilicet, cum habeat procurator ſpeciale mandatum. Alij dicebant, q cum procurator per litis conteſtationem factus ſit dominus litis, poterat de calũnia iurare: quod verum eſt 2, niſi habeat ad hoc ſpeciale, vt hic vides.

1 [Nõ requirit tñ q cã ſit ſpecificata, vnde ꝓcurator ad lites pſentes & futuras habẽs in ꝓcuratorio, q poſſit iurare ĩ calũniaſcer te poterit in quacũque cã, licet dãs illam cãm ſpecialiter ei nõ cõmiſerit & ſic practicatur. Phi. Fon.

2 Supple in quãtũ cõtingit dominiũ.

DE RESTITVTIONE ſpoliatorum.

¶ Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorũ præcedẽtium de armis actorum contra reos: verum quia ipſi rei conuenti aliquotiens excipiunt de ſpoliatione facta ab actore: quandoq; à tertio: ideo ad nos informandum de huiuſmodi ſpoliationibus quid iuris ſit: annectit titulum de reſtitutione ſpoliatorum.

FRequens. &c.] Hæc eſt notabilis decretalis. Et duæ ſunt partes: In prima procemium & conſtitutionis cauſa: In ſecunda conſtitutio: ibi. Statuimus. quæ tria facit. Primo prouidet, quando obſtat exceptio ſpoliationis in ciuilibus & criminalibus: & ponit tempus probandi, & pœnam non probantis: Secundo ſoluit ſcholaſticam dubitationẽ: ibi, Solet. Tertio certo caſu prohibet exceptionem: ibi. Ad hoc: Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli habemus præſupponere, q ſi quis intulerit mihi violentiam ſpoliando me re, quam poſſidebam: ipſe ſpoliator non poteſt aliqua actione contra me agere, niſi primitus redintegret me in ſtatu, in quo erã tempore illatę violentiæ. de hoc in l. 2. C. vnde vi. de ordi. cog. in antiq. maxime ĩ c. ſi. CASVS. Titius vi & violentia me expulit à poſſeſſione vineæ vel prati: poſtea feci te conueniri coram tuo iudice competenti ſuper mutuo, vel alia re tibi obtuli libellum meum, cui petij per te reſponderi: tu in die qua eras reſponſurus libello, excipis q fueras ſpoliatus à poſſeſſione vineæ tuæ, vel prati per quendam Titium, & q non tenebaris reſpondere libello meo, niſi primo eſſes redintegratus: verũ illo medio poſſis me repellere ab agendo? Certe non: niſi ego te ſpoliaſſem. Sed ponamus q ago contra te criminaliter, tu excipis, q talis te ſpoliauit omnibus bonis tuis, ſine quibus non potes defendere & proſequi cauſam criminalem, an ſis audiendus: & vtrum iſta ſpoliatio à tertio facta differat proceſſũ quouſque ſis reſtitutus? Rñdet Romanus Pontifex cũ diſtinctione: quia vel Titius ſpoliauit te aliqua re, aut omnib. bonis tuis. Primo modo, videlicet qñ Titius ſpoliauit te aliqua re: tunc illa ſpoliatio non differt proceſſum meum in cauſa criminali: Si autem ſpoliauit te omnibus bonis, vel maiori parte bonorũ, tunc differtur proceſſus vſque ad reſtitutionem. Sed nunquid à iure eſt limitatum tempus ad probandum iſtam ſpoliationem, reſpõdet q ſic: videlicet tempus xv. dierum: & ſi infra illos xv. dies non probes ſpoliationem, illis xv. diebus elapſis iudex compellet ad ꝓcedẽdũ mecũ. Sed ponamus q infra xv dies tu reus ꝓbaſti ſpoliationẽ: quæritur vſque ad qđ tps erit differẽdũ, ſiue prorogãdũ iſtud iudiciũ ſuper crimine: quia tu reus poſſes differre reſtitutionẽ ſpoliationis vt impunitus remaneres de crimine? Rñdet Romanus Põtifex, q iudex poterit tibi pfigere terminũ, & debebit, infra quẽ tu ages ꝯ Titiũ ſpoliatorẽ: quo termino elapſo iudex cõpelleret te ꝓcedere mecũ in cã criminali: & hoc ſiue à ſpoliatione fueris redintegrat', ſiue nõ: & hoc ne reus de criminale remaneat impunitus. Sed ponamus q ego actor te ſpoliaui à poſſeſſione tuę vineæ nõ facta reſtitutione poſſeſſionis tuę vineæ: volui agere te cũ ꝓ iurib. eccl'æ meæ: qa dicebã q eccleſiæ meæ debebas legatũ, vel aliquod aliud deuerium verũ poſſis me repellere ab agendo, & excipere de ſpoliatione ꝑ me facta, vt differatur proceſſus donec fueris reſtitutus? Certe non obſtat mihi iſta exceptio ſpoliationis. Idem eſt dicendum econtra, ut puta ſi nomine eccleſiæ meæ te ſpoliaui: poſtea ago nomine meo priuato: non obſtat mihi exceptio ſpoliationis. Nota primo ex illo textu. q ſpoliatio ab actore facta, ipſum repellit ab agendo, per quamcunque actionẽ agat cõtra me: licet aliqui dicant, q ſolum illum repellit ab agendo contra me ſuper illa re qua ſpoliaui: nec teneris mecum procedere donec ſis reſtitutus. Nota inſuper, q violentia alterius non debet alijs nocere: ideo violentia tertij ſuper ſpoliatione non repellit me ab agendo. Nota ulterius, q exceptio ſpoliationis à tertio facta, poteſt opponi agenti criminaliter quãdo reus eſt ſpoliatus omnib. bonis, vel maiori parte bonorũ: Nam reus pro illa ſpoliatione eſt turbatus, & nõ poteſt meditari in defenſione ſua: ideo iura voluerũt vt proceſſus ſuper cauſa criminali differatur vſque ad redintegrationem.

† Vide Matthęũ de Afflictis decis. 19.

Nota q ſpoliatio à tertio facta debet probari infra quindecim dies: tamen non computetur dies propoſitæ exceptionis. Idẽ dicitur in exceptione excõicationis, quæ debet probari infra octo dies. ĩ. de excep. ca. pia. ibi enim ſimiliter non computatur dies propoſitæ exce-

exceptionis: ſecus eſt in decem diebus datis ad appellãdũ: nam illi decem dies currunt appellanti de momẽto in momentum, ſm cõem opinionem Doctorũ. Nota ꝙ exceptio dilatoria debet primo diſcuti & terminari, q̃ ſuper negotio principali procedatur: ad hoc de iudic. prohibita.

Nota arg. ꝙ condẽnatio expenſarũ eſt pœna. de quo ꝑ glo. in c. 1. de elect. ſ. eo. lib. Dominicus.

(Prima gloſſa ſummat, & ponit antiquã titulationem.)

a ¶ Frequens & aſſidua) in ciuilib. nõ admittitur ſpoliationis exceptio facta ab alio, q̃ ab actore. In criminalib. admittitur facta à tertio dũmõ ſit de tota ſubſtãtia, vel maiori parte. Exceptio ꝓbari dẽt infra quīdecim dies: aliàs fit cõdemnatio expẽſarũ. Excipiẽs de ſpoliatione facta à tertio, infra certũ tẽpus à iudice ſtatuendũ, dẽt reſtitutionẽ petere, aliàs accuſabit̃ exceptione nõ obſtante. Vltimo dr̃, quòd agenti ſuper rebus eccleſiaſticis nõ obſtat exceptio ſpoliationis priuatarũ rerum, vel econuerſo. Hãc decretalem quidam intitulabant olim ſub titulo de excep. alij ſub tit. de reſtit. ſpol. & bene, vt hic vides.

† al. conturbat.

aſſidua [a] nos querela circunſtrepit [b], quòd ſpoliationis exceptio nonnunquam in iudicijs calumnioſe [c] propoſita cauſas eccleſiaſticas impedit & perturbat †: dum enim exceptioni [d] inſiſtitur: appellationes interponi contingit: & ſic intermittitur [e], & plerunque perimitur [f] cauſæ cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios labores [g] appetimus, vt quietem alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus [h], vt in ciuilibus negotijs, ſpoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore [i] facta proponitur) iudex in principali procedere non poſtponat. Sed ſi in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem ſe ſpoliatum reus aſſerat à quocunque [k], infra quindecim [l] dierum ſpatium (poſt diem, in quo proponitur [m]) quod aſſerit [n] †, comprobabit: alioquin [o] in expenſis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione [p] præhabita, condemnetur: aliàs (ſi iudici æquum viſum fuerit) puniendus [q]. ¶ Illum autem ſpoliatum intelligi volumus in hoc caſu, cum criminaliter accuſatur, qui tota ſua ſubſtantia [r], vel maiori parte

a ¶ Frequens & aſſidua.] æquum fuit ergo ſuper hoc ius prouiſorium emanaſſe ff. de legi. l. nam ad ea.

b ¶ Circunſtrepit.] id eſt, pulſat, vel lædit. (Moleſtat, vel ex clamoſa poſtulatione currentiũ venit hoc: vel circum circa ſtrepitum facit, ſecundum Io. Mo.) Et ſumpta ſunt hæc verba ex canone 54 diſt. frequens.

c ¶ Calumnioſe.] ſic ſ. de dolo & contu. finem.

ADDITIO. Ibi tamen peremptoria malitioſe ꝓponitur: hic dilatoria. Ioan. Mona. & Archi.

d ¶ Exceptioni.] ſpoliationis de qua ſupra dictũ eſt.

e ¶ Intermittitur.] id eſt, differtur.

(Glo. ſeq. reci. per obiect. & ſolu. cui ſolutioni obijcit, & reſpondet.)

f ¶ Perimitur.] de facto intelligat, non de iure: quia multi propter tot impedimenta & timore expenſarũ litem dimmittunt. Et ſic exponunt ſecundũ Ber. qa exceptio ſpoliationis dilatoria eſt, nõ peremptoria. ſ. de ord. cog. c. 2. & vlt. Non obſtat. C. vnde vi. ſi quis in tãtam. quia licet priuatio dominij inſurgat cõdictione ex illa lege: non tamen ex interdicto vel exceptione, vt nota. ſ. de cauſa poſ. paſtoralis.

ADDITIO. Propter hoc ꝙ exceptio ſpoliationis eſt dilatoria: dr̃ ꝙ ſi ante lit. conteſt. propoſita nõ fuerit poſtea proponi non poterit: quidam intelligunt, etiam ſi nouiter euenerit, vel ad notitiã deuenerit. Sup hoc vide quod poſt Inno. ſcripſi de ordi. cog. c. 1. in glo. id eſt ante. & glo. hanc exceptionẽ. ver. eſt aũt dilatoria. Ioan. And.

g ¶ Labores.] hæc verba fuerunt ſumpta de corpore Auth. vt diuinæ iuſſio. ſubſcri. hab. glo. q̃ſtio. in prin. coll. 9. & ꝓ republica Imperator noctes duxit inſomnes. in Authen. vt iu. ſine quoquo ſuf. in prin. coll. 2. & Papa idẽ de ſe dicit. ſ. in prœmio huius libri. Io. A.

h ¶ Statuimus.] hic fit interpretatio canonum antiquorum de hac materia loquentium.

i ¶ Ab actore.] hoc erat iniquum, ꝙ reus exciperet contra actorem de ſpoliatione facta à tertio, cum in hoc nõ deliquerit actor: & ideo factum alterius ſibi nõ debebat obeſſe. C. de inoffi. teſt. ſi quis ſuo. verſus finem, & j. de reg. iur. nõ debet. & peccata ſuos teneant auctores. C. de pœn. ſancimus. ſ. de his quę fiũt à ma io. par. ca. c. quæſiuit & recitat hic Ber. ſe nõ meminiſſe vidiſſe aliquem excipientem ſic in ciuilibus.

k ¶ A quocunque.] ecce differentiam inter criminalẽ causã & ciuilẽ, vt in ciuili non opponatur ſpoliatio facta ab alio, quam ab actore. in criminali ſic, cũ moderatione quæ ſequitur: & rationes j. ſequentur.

l ¶ Quindecim dierum.] arctatur tẽpus probandi: quia malitioſe ſæpius ꝓponebatur talis exceptio vt ſ. dixi. ſic in exceptione excõmunicationis octo dies ſunt dati. j. de excep. pia.

ADDITIO. Hic adde qđ ibi not. in glo. licet enim in princ. tamen hic Io. Mona. & Archi. tenent quod ibi probaui. Dicunt enim terminum prorogari poſſe. Ioan. And.

(Glo. ſeq. dat tria ſimilia, & vnum diſſimile. & reci tur per quæſtionem.)

m ¶ Proponitur.] quia dies illa non cõputabitur in xv. & ſic dies in quo proponit̃ excõicationis exceptio j. de exceptionib. pia. ſic dies in quo cautũ proponit̃, & in quo ſiſtere in iudicio oportet, non computat̃ in vicena milia paſſuum. ff. ſi quis cautio. l. 2. & ſic dies ꝓſentationis litterarum, cũ cõmittitur cauſa infra certum tempus decidẽda. ſ. de app. ſuper. eo 2. vbi de hoc. Secus in decem diebus, qui dantur ad appellandum, in quibus tempus ſententiæ prolationis computatur. 2. q. 6. biduum vbi de hoc ſ. de re iud. quod ad cõſultationem. (Arch. alleg. ſ. eo tit. audita ver. mandamus. ſ. de cleri. non reſi. qualiter. 18. q. 3. pridem. ver. admonemus. 2. q. 6. propter. 88 di. prelatum 4. q. 5. cap. 1. 33. diſt. tenere. 92 di. propoſuiſti.) Et vltimo iſtorũ xv. dierum 2 probari poterit exceptio, ſic ff. ad leg. Iu. de adult. l. pater §. ſexaginta & l. is cuius § ex ſenatuſcõſulto. Et poteſt peti bonorum poſſeſſio infra centeſimum diem: & centeſimus in eo numero computatur. ff. de ſucceſ. edi. l. 2. § ſi intra verſic. quod dicimus. ſimile. ff. de verb. oblig. qui ante calendas. Ioan. And.

n ¶ Quod aſſerit.] ſcilicet ſe ſpoliatum in ciuilibus ab actore, in criminibus à quocunque.

o ¶ Alioquin.] id eſt, ſi infra illud tẽpus nõ ꝓbauerit.

p ¶ Taxatione.] de qua dic vt ſ. quod met. cau. c. vl. in glo. quæ incipit, vltra quam Ber.

q ¶ Puniendus.] pœna arbitraria: ex quo non ſtatuitur hic certa pœna. de offic. deleg. de cauſis. § 1. ff. de iur. deli. l. 1.

ADDITIO. Idem Hoſtien. & Io. Mona. & Archid.

(Glo. ſeq. reddit cauſam: & dat ſimile.)

r ¶ Subſtantia.] interpretatur & exponit hic Papa canones illos 3. q. 2. oportet. & 2. q. 1. nulli. vbi ſũt hęc verba:

† Nota hic ꝙ ſũt multi caſus in quibus ſpoliato denegat̃ reſtitutio, vt vides ꝑ nota. ſ. eo. ex tranſmiſſa. in illis ergo caſibus in quib. non agit, & nõ excipit. & illi cui interdictũ vñ vi. vel vi bo. rap. negat̃ nõ cõpetit ẽt exceptio, de qua in tex. Pet. de Anch.

1 Placet Doctoribus. idẽ ſi xv. dies aſſignarẽtur: q̃a intelligit̃ ꝓximis. ſi cũ q calendis. ff. de verbo. oblig. ii. j. de po. nõ põt in dubio tñ dies termini cõputatur. Bar. in l. 3. ff. ſi qs cau. in glo. ca. anteriorẽ 2. q. 6. ibi Pont.

2 Sed qd ſi ille vltimus eſt feriatus? certe tũc in xiiij. debebas: qñ. vltimꝰ dies termini ꝑximi eſt feriatus, debes illũ ꝑuenire. l. 2. in fin. de tẽpo. ap. Pe. de Anc. Pau. vide per Doc. in c. cũ dilecti de do. & cõtuma. Fe.

maiori parte ipſius ſe per violentiam deſtitutum affirmat:& ſecundum hoc loqui canones, ſano credendum eſt intellectu : quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus : habet enim ſpoliatus priuilegiũ vt non poſſit exui iam nudatus.

¶ *Excipiens de ſpoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice ſtatuendum, debet reſtitutionem petere : aliàs accuſabitur exceptione non obſtante. Ioan. And.*

¶ Solet autem † inter ſcholaſticos dubitari, ſi ſpoliatus à tertio [a], de ſpoliatione contra ſuum accuſatorem excipiat : an ei tempus [b] à iudice debeat indulgeri, infra quod reſtitutionem imploret: ne forte ſic [c] velit exiſtere, vt omnem accuſationem eludat [d] : quod [e] ſatis æquitati & iuri conſonum æſtimamus [f] †. Quòd ſi infra tempus indultum reſtitutionem non petierit, & cauſam cum potuerit [g] non ducat † ad finem non obſtante ſpoliationis exceptione deinceps poterit accuſari.

† In antiquis codicibus ita, ſolet n.

† extimamus.

† Aliàs, inducat.

¶ *Agenti ſuper rebus eccleſiaſticis, non obſtat exceptio ſpoliationis priuatarum rerum, uel econuerſo. Io. And.*

¶ Ad hoc ſancimus, vt rerum priuatarum ſpoliatio agenti ſuper eccleſiaſticis, vel econtrario, nullatenus opponatur. [h]

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Eccleſia quæ petit reſtitutionem decimarum (quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſediſſe) non auditur niſi probet poſſeſſionem legitimam. Ioan And.*

verba: Ridiculum enim videbatur ꝙ criminaliter accuſatus accuſatorem ſuum per exceptionẽ ſpoliationis rei modicæ & vilis, ab accuſatione repelleret : Et eſt ſimile quod dicit lex, ꝙ tutor à tutela excuſari nõ põt ratione controuerſiæ, quæ eſt inter ipſum & pupillum ſuum: niſi forte de omnis bonis aut plurima parte bonorum ſit cõtrouerſia. ff. de excu. tuto. l. ꝑ litem. Inſti. eo. tit. §. item propter litem. licet illud iure Aut. immutatum videatur in Authen vt hi. qui ob. ſe ha. perhi. res mihi. §. 2. 3. & 4. colla 6.

ADDITIO. Vnde ſumpta eſt Auth. minoris. C. qui da. tuto poſ. tamẽ vt dicit Hoſt ratio legis abrogatæ durat, & allegari poteſt de hoc de iudi. nouit. ver. nec ſit illud in 1. glo. Dicit aũt Io. Mon quòd æqua fuit hæc interpretatio: cũ accidentia ſubiecta non denominent, niſi aſſint in toto vel in maiori parte. allega ff de leg. 3. l. legatis ſeruis §. ſi vnus. & remittit infra de verb ſignifi. ſicut Ioan. And.

a ¶ A tertio.] ideſt ab alio quàm ab accuſatore 3. q. 1. epiſcopi. & q. 2. cum eccleſia.

b ¶ Tempus.] arbitrarium: ex quo certum non ſtatuitur, vt dixi ſupra.

c ¶ Sic.] ſcilicet, ſpoliatus.

d ¶ Eludat.] malitijs autem indulgendum non eſt. ſupra qui matrim accuſ. poſſ. ſignificante. cum ſuis concord.

e ¶ Quod.] ſcilicet, ꝙ iudex terminum ſtatuat.

f ¶ Aeſtimamus.] & alij æſtimare debent. ſupra de re iudica. in cauſis. Et ſic compellitur aliquis agere. Ad idem. C. de inge. ma. l. diffamari, ſed non præciſe, ſed hoc vt excipere poſſit, vt hic vides Ioann, Andr.

Agere quis compelli in multis caſibus.

ADDITIO. xvij. caſus in quibus compellitur quis agere notat hic Hoſt. quorum aliquos non. Accurſius C. vt nemo inui l. vnic. & ponit primo quatuor in perſonis quibus periculum imminet, ſi non agant: vt tutoribus & curatoribus C. arbit. tu. l. nomina. & de admi. tu. l. debitoribus. Secundo negotiorum geſtores, ſi ſint cognati domini abſentis: & facile ſit eis ſatiſdare. ff. de nego. geſt. l. autem. Tertio, procuratores. C. man da. l. procuratorem. & l. a procuratore. Quarto, adminiſtratores ciuitatum ff. de admin. re ad ci. perti. l. vlti. § 4. & § penul. Quinto, hæres qui habet neceſſe vindicare mortem defuncti accuſando interfectores ipſius. C. ad Syll. l 1. Sexto, quicunque litem conteſtatus fuerit, vel libellum obtulerit inſtante reo. in Authen. de lit. §. omnem. coll. 2. Septimo, venditor, qui excepit habitationem domus venditæ, quam alij locauerat : Vnde ſi inquilinus domum dederit: cogitur agere contra ipſum, & emptori reddere quæ fuerat conſecutus. ff. de act. empt. Iulianus. aliàs incipit, inter eum. § penult. Octauo, magiſter nauis, qui inſolidum reddit vectoribus non detracto damno proportionabiliter ff. ad l. Rho de iac. l. 2. Nono, cogitur colonus in dominum agere in caſu quem habes. ff lo ca. cum in plures. § illud. Decimo. in caſu ff ne quid in loco publi l. 2. §. ſi quis in ſuo. ver ſicu. idẽ Nerua ſcribit. Vndecimo, in caſu. ff. de leg 1. ſi ſit legatum. §. finali. Duodecimo, ſupra de offi. ordi. ſignificauit. Tertiodecimo, in matre quæ neceſſe habet petere filio tutorem. C. qui pe. tu l. matris. & l cum à matribus. Quartodecimo, in appellatione de appel. oblatæ. Quintodecimo, in impediente matrimonium. ſupra de clan deſpon. cum inhibitio. Sextodecimo. in nunciante nouum opus de nou. oper. nuncia cap. ſi. Decimoſeptimo, cũ actor malitioſe tradat reum conuenire, pone in ſcholari, de quo nor in præalle. l vnica C. vt nemo inui quẽ conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad receſſum, vt ſic ſe redimat ſupra de reſcr. nonnulli. hoc ergo præcaueri debet. de ſer. non ordi cap. 1. Ad inſtantiam ergo ſcholaris bonus iudex aſſignabit terminum ciui, infra quem agat : & poſt quem eiuem illum non audiet arg hic, & l. diffamari. quam alleg. gloſ. ſupra de prob licet ĩ de appel legitima. C. de re. pig. ſi co. ff. de op. leg. mancipiorum. ff de cura. bon. dã. l. 1. ff. de bo. auct. iu. poſſi ſi ſeruus ff. de cæ edic l. 3. §. cauſæ. Ioan. And.

g ¶ Potuerit.] aliàs non debet ſibi imputari ſupra eo. lib. de elect commiſſa. ſupra de appel. ex inſinuatione cum ſimilib.

[Glo. ſeq obiectionem dupliciter ſoluit : & duplicem rationem ſubdit.

h ¶ Opponatur.] intelligit Ber. hoc quando inter eccleſiaſticas pſonas cauſa vertitur, ne ſit contra ſupra de ord. co g cum dilectus. Vel dic, ꝙ ibi de temporalibus contendebatur, quæ proprie priuata dicuntur: quia poſſunt à priuato poſſideri. res autem eccleſiaſticæ vocantur hic, quæ non cadũt in laicum, vt decimę & alia ſpiritalia. ff de leg. 3. l hoc legatum. & eſt ratio huius dicti: quia agens nomine eccleſiaſtico, non agit ſuo iure, ſed nomine eccleſię : vnde ſicut procurator agens nomine alieno, de iure ſuo non excipit, ſic, nec hic. Ad hoc ff. de do. exce. ſi procurator. Item res eccleſiaſticæ ſunt publici iuris: ſed de publico ad priuatum non fit compenſatio. C. de compen. l. 1. & 3.

ADDITIO. Hoſtienſis remittit ad ſummam eodem titu. §. quando facienda. verſi. quid ſi vir. vbi tenet Hoſtien. & idem Specu de peti. & poſſ. §. 1. verſ. quid ſi ago. ꝙ agẽs de matrimonio petitorio vel poſſeſſorio, non opponit coniux ſpoliationẽ rerũ. Io An.

AD decimas.] Primo caſum ſoluit rationem ſubdens, ibi. Quia eas. Et duos alios modos ſummã di generalius dicã ſuper 4. gl. Et dicitur decr. hæc ſumpta fuiſſe de extrauag. Clemen. iiij. quæ incipiebat, cũ inter canonicos: ſed illam non vidi. Ioan. And.

CAP. II.

AD decimas [a] †, quas canonici [b] † ſancti Nicolai ſe aſſerunt [c] infra parochiam eccleſiæ B. clerici poſſediſſe aliquandiu, & eis per eundem [d] clericum ſpoliatos fuiſſe, nequaquam debent reſtitui, niſi euidenter docuerint, quòd earum poſſeſſionem legitime aſſecuti fuiſſent: Quia eas occupaſſe [e] iniuſte veriſimiliter præſumuntur [f], cum prouentant ex prædijs infra alienam parochiam conſtitutis: Sitque manifeſtum (niſi aliud oſtendatur [g]) eas de iure communi ad eandem eccleſiam [h] pertinere.

TITVLVS VI.

De dolo & contumacia.

¶ Innocentius quartus. †

¶ Actor contumax condemnatur in expenſis: nec citatur vlterius ad ſui petitionem reus, niſi caueat de veniendo & comparendo.

† Vide Matthæ. de Affl. deciſ. 326

† Nota ꝙ iſto verbo, canonici: venit capitulum in actu, in quo requiritur capitulum, vel maior pars. Domin. & Phi. An tunc deſcribi debẽt noĩa ſingulorum. vide gl. 3. in c. n. ſ. de pc. Pont.

CASVS. Canonici ſancti Nicolai percipiebant decimas de prædijs: quæ prædia erant infra meam eccleſiam parochialẽ: & cõſtat ꝙ ipſi excedebãt fines parochiæ ſuæ: & ſic poſſederũt decimas per magna tempora: hoc facto ego rector illius eccleſiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorũ prædiorũ: Canonici voluerũt cõtra me intentare interdictũ vnde vi, pro recuperãda poſſeſſione: quæritur quid debeãt probare iſti canonici pro obtinendo in poſſeſſorio? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ cum ius cõe ſit cõtra canonicos: nam ius commune dictat, ꝙ decimę prædiales ſoluantur illi parochiæ, infra cuius limites ſunt ſita prædia. Itẽ cũ ius commune ſit pro me rectore: quia conſtat illa prædia eſſe in parochia mea: certe anteq̃ canonici poſſint obtinere in poſſeſſorio vltra ſuam poſſeſſionem debẽt probare titulum medio cuius habuerunt poſſeſſionẽ: videlicet quòd dicat, quod decimæ illæ pertinẽt ad ipſos ex donatione epiſcopi cum conſenſu capituli: vel ex donatione laici, qui habebat illas decimas infeudatas de auctoritate epiſcopi. Nota primo, ꝙ licet vna eccleſia vel pſona eccleſiaſtica ſit capax iuris decimarum: tamen non poteſt decimas percipere, niſi mediante titulo: nec etiam poſſidere, quod plus eſt, niſi cum titulo. & titulus legitimus poterit eſſe donatio epiſcopi de conſenſu ſui capituli: vel legitima pſcriptio per xl. annos. tam de iure ciuili, quàm de iure canonico. De iure ciuili habemus text. in Authen. quas actiones. C. de ſacroſac. eccle. De iure canonico in cap de quarta. de præſcrip. in ant. Et ideo dicit glo. quòd laicus quantocunque tempore perceperit decimas in aliqua eccleſia parochiali, ſi rector illius eccleſię ſpoliauerit laicum: laicus contra rectorem non poteſt intentare interdictum vnde vi: niſi alleget tituliũ ideſt, infeudationem ante concilium Lateranen. non autem auditur, ſi alleget præſcriptionem: quia non poteſt præſcribere, cum non poſſit poſſidere. Nota vlterius, quòd poſſidens aliquid contra iuris diſpoſitionem, præſumitur malæ fidei poſſeſſor. Nota finaliter expreſſum text. quòd decimæ prædiales de iure communi ſpectant ad eccleſiam ſimplicem parochialẽ: licet non ſit baptiſmalis, de quo. ſ. de deci. cum contingat. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Ad decimas.] Eccleſia, quæ petit reſtitutionẽ decimarum, quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſediſſe: non auditur, niſi probet poſſeſſionem legitimam.

b ¶ Canonici.] nomine ipſius eccleſiæ agẽtes: quod poſſunt, vt ſ. de proba. ex litteris de concel. præben. ex parte. vbi de hoc cum ſimil.

c ¶ Aſſerunt.] ex hoc inſultat preſumptio contra eos, quę eis veriſimiliter obſtat: ſecus ſi hoc nõ cõſtaret, ꝙ illæ decimæ eſſent in alterius parochia: & facit ad ea quæ dicam infra. eod. lib. de præſcri. cap. 1.

d ¶ Eundem clericum.] Nota literam: quia hoc ius facit pro reo, & contra actorem: Si autẽ ſpoliati eſſent à tertio: ius commune licet faceret contra actorẽ, nõ tamen pro reo: vnde tunc decret. locũ habere non puto: & facit quod dixi infra de præſcrip. c. 1.

ADDITIO. Vnde dicebat hic Ioan. Mona. hic patere, ꝙ agẽs reſtitutorio iudicio contra eum, q iure communi iuuatur, dẽt docere de titulo, vel dicatur ꝙ ſpoliatus petẽs reſtitui contra illum, q iure cõmuni probato iuuatur, ſuccumbit: ſi aliud nõ oſtẽdat. Ioan. And.

† Alias ita, Inno. iiij ĩ cõc. Lugdu.

e ¶ Occupaſſe.] in mala parte: alibi in bona. 7. q. 1 factus. & ſ. eo. lib. de procur. ſi duo.

[Gloſſa ſequen. arg. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.]

f ¶ Præſumuntur.] Nota ſecundum opin. Ioan. qui not. 14. quæſt. prima capitulo primo in gloſſa poſſideri. quòd laicus reſtitutionem decimarum petere non poterat, per decret. ſupra de præſcript. cauſam. Bartol. Brixien. not. contrarium, cum laici decimas interdũ poſſideant de facto. Ad decret. illam cauſam. reſpondebat, quòd decret. ipſa dicit, detinere, non dicit, poſſidere Satis puto hanc decret. facere pro Ioan. vt niſi laicus probet ſe legitime aſſecutum, cum ſit contra eum præſumptio non auditur, qui enim reſtitutionem petit, habet duo probare: ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe ſupra eo. capit. olim. primo & 3. Et aliud eſt poſſidere. & aliud eſt in poſſeſſione eſſe. ff. de acquiren. poſſeſſ. ſi quis autem. Et eſt ſim. ſupra eo ex tranſmiſſa. & quod ibi not. Hic ergo eſt præſumptio contra actorem: & ius commune pro reo: poſſeſſio ergo & ſpoliatio probatæ non aduocant vt fiat reſtitutio, petitorio probato pro reo, ad hoc de cau. poſſeſ. cũ eccleſia. & capitu. cum dilectus. ff. de rei vendi. officiũ & idem uidetur vbicunque factum eſt pro reo notorium. de diuor. ſignificaſti. [& hoc tenet Ioan. Mon.] Proprietas igitur pro reo probata, ipſum in poſſeſſione defendat, ad hoc. ff. de ſuperficie. leg. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides. in fine.

Poſſidere & in poſſeſſione eſſe ſunt diuerſa.

Spoliat⁹ ꝯ quẽ notorie conſtat de nõ iure non debet reſtitui.

ADDITIO. Dicit etiam Archi. hic, quòd propter fatuam allegationem actorum quaſi ſuper notorio, Papa ſic debuit iudicare. ad hoc. ff. de dolo. l. dolo. ff. vt in poſſ. l. ſi is à quo. ff. de actio. empti. & vendit. l. emptorem. in princip. ff. de probat. circa, in fin. Facit quod dixi poſt Innocen. & Compoſt. de conſuetu. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. Andr.

g ¶ Aliud oſtendatur.] Vt compoſitio, titulus præſcriptionis, priuilegium, vel aliud ſimile. de dona. apoſtolicę. infra de his quæ fiunt à præla. cum Apoſtolica cum ſimil.

h ¶ Eccleſiam.] ſcilicet B. clerici. Ioan. And.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶Dictũ fuit ſ.ti. qui de fatigatis vi ſeu potẽtia aduerſariorũ:nũc vero eſt vidẽdũ de fatigatis aduerſariorũ dolo & cont.ideo annectit tit. de dolo & cõtumacia.

A Ctor.) Duplex eſt prouiſio ꝫ actoris ꝫ tumaciam: ſecunda prouiſio:ibi, Ad citationem.

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Mona prima repetit ius antiquum alleg. de procur auditis C. quo & qñ iu di. Authen.qui ſemel C.de fruct. & lit expen.ꝫ ignoret. Secunda adijcit ius nouum, quod vt dixit Inno. alio iure nõ cauebatur. Sed Hoſtien dicit, quod ſatis eſt ꝙ cauebat alio caſu quo minus hoc videret fieri debere, ſ. in Authen.libellum, qua habetur 3. q 1.cap. induciæ.§ libellum, & C de lit conteſt Authen.libellum, & exponit eam hic totaliter, quod propoſito cõgeminaſ.ꝙ ſit mens eius, ex quo actor fuit contumax, nec ad libellum porrigendum, nec ad porrectũ proſequendum, nec ad aduerſarium citandum admittitur: niſi caueatur reo vel iudici: vt ibi de cõteſtãda lite infra duos mẽſes: ſupplet ẽt ꝙ in terminis comparebit, vt hic:vel omne damnum reſtituet Multum violenta eſt hæc expoſitio: inducit etiam ipſe Authen. generaliter.C.de epiſco.& cler ex quibus dicit ſumptã hanc decret. quaſi per modũ innouationis illorum iurũ, quæ non ſeruabantur:vt ẽt not. in præalleg. Authen. libellum.3.q.3.c.induciæ §.libellum:in fi.z gl Quicquid dicat Hoſt. verum dixit Inno.hoc alio iure non cauerit:vnde dicit hic Archidiaconus, nullas Authen. loqui etiam nulla contumacia præcedente. Ioã. And.

CASVS. Titius prætendebat me ſuum debitorẽ in decem:fecit me conueniri coram iudice meo cõpetẽti:ego reus in termino mihi aſſigna o cõparui:ipſe vero actor nõ cõparet: quæritur qua pœna veniat actor non cõparens pro ſua contumacia puniendus? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ipſe actor primo eſt mihi condemnandus in legitimis expenſis, quas ꝑ hoc ego feci:Item eſt puniendus alia pœna: quoniam ſi velit denuo me cõuenire per aliam citationem nouã, quia prima eſt perempta (l.& poſt peremptorium.ff.de iud. in fi. legis, vb edictũ circũducit:ſ. citatio extinguit) & eſt expirata, neceſſaria eſt alia citatio: Et ideo ſi actor velit impetrare nouam citationem, dẽt mihi cauere ſub certa pœna, ꝙ in ſingulis terminis comparebit:& ſi actor nolit præſtare illam cautionem, iudex debet ei denegare citationem:& hoc verum, ſi requiſitus fuerit iudex, vt ei denegaret citationem, niſi ꝑſtet illam cautionem de comparendo in ſingulis aſſignationibus:Nam iudex non debet interponere officium ſuum ad priuatam vtilitatem: niſi requiratus à partibus.l.4.ff.de dam.infect.c. 1.de iudic. in ant.ibi; quem cum periſſet aduerſarius introduci.

Nota primo ex iſto c. ꝙ cum reus ad inſtãtiam actoris citaſ, vt coram iudice compareat ad certum terminum, tactori ſimiliter vł ille terminus aſſignari: licet iudex non dicat actori, ꝙ ſibi talẽ terminum aſſignat, in tñ ꝙ actor non comparens eſt tanquam contumax puniendus. Nota vlterius, ꝙ actor non comparens eſt condemnandus in expenſis, quas re: s propter hoc fecit. Quæritur de quib. expẽſis intelligatur iſtud? Quidam dicunt vt Dominicus de ſancto Gemi. ꝙ verbũ, ꝑ hoc factis, poſitum in hoc tex. refertur ad verbũ, veniendo: ita ꝙ reus petat expenſas ab actore, quas ipſe reus fecit veniendo, ſtando, & redeundo:ſed ſi fecerit alias expenſas:puta, pro concilio aduocatorum, illas non poterit petere per modu n præiudicij:ſed tñ illas poterit poſtea petere in fine cauſę ſi obtineat. Cõtra tñ hanc opi. videtur tex. in l.eum quem temere.ff. de iud. vbi dr, ꝙ faciens aliquem temere vocari ad iudicium, dẽt ſoluere viatica, & ſumptus. Item facit l. ſancimus.C.de iud. vbi dicitur, ꝙ cotumax debet ſoluere omnes expenſas & damna, quæ fecit ipſe reus vel actor comparens. Nota inſuper, ꝙ actor contumax in primo termino non debet à iudice obtinere aliam citationem pro faciẽdo citari reum, niſi præſtita prius cautione ſufficiẽti, ꝙ fideliter comparebit in omnibus & ſingulis aſſignationib. Et oneratur tali cautione ꝑ præcedentem cõtumaciam ſuam, quia præſumptio eſt contra eum, ꝙ ipſe actor non cõparebit ſicut non comparuit in primo termino: Sed pro intellectu huius c. & totius materiæ, quæritur primo, vtrũ text. iſte procedat, vt quis condẽnetur in expenſis pro ſimplici citatione? Iſtam quæſtionem formauit glo. in c. querelam, de procu. in antiq. & dicit ibi glo. quod dẽt fieri condemnatio expenſarum poſt citationem peremptoriam: ideo pro ſimplici citatione non eſt quis condemnandus in expenſis: Nam dicit illa glo. cõdemnatio expenſarum eſt pro cõtumacia: modo quis nõ dicitur contumax pro ſimplici & prima citatione. Doctores dicunt cõtrarium, ꝙ ẽt pro ſimplici citatione quã tum ad condemnationẽ expenſarum eſt quis cenſendus contumax, ẽt virtute vnius citationis: ſed nõ quã tum ad ſnĩam diffinitiuam, vel miſſionem in poſſeſſionem. Quæritur ſecundo, quid ſi reus ſimiliter non comparuit: vtrum actor non ſit admittẽdus ad nouam citationẽ contra reum, niſi mediante cautione, de qua hic? Rñdet glo. ꝙ tunc non habet locum diſpoſitio huius c. immo contumacia contra contumaciã cõpenſatur: & illud facit contra gl l.penul. de eo per quem fact. erit.ff.l.1.vel 2.ff ſi quis in iudi. quæ tenet, ꝙ licet neuter cõpareat; tñ iudex dẽt cõdemnare partes in mulcta pro intereſſe publico. & hanc opinionem tenẽt dñi tpales Pro quo ſciendum, ꝙ cõtumax non comparens coram iudice, offendit iudicem & rẽpublicam, pro quo venit condemnandus in emendam quæ emẽda eſt arbitraria.l. vnica.§. fi.ff. ſi quis iudic. non obtempe Item contumax offendit ſuam partem aduerſam: & ratione illius debet contumax erga ſuã partem aduerſam condemnari in expenſis & intereſſe.l.ſancimus.C.de iudic. Sed tunc ad quæſtionem qñ neuter comparet: certum eſt ꝙ contumacia compenſatur, quantum ad partem Sed quid quantum ad rempublicam: vtrum debebat compẽſari? Glo. alleg. dicit quod non: Sed dicunt Doctores, quod cum impoſitio mulctæ ſit regulãda ſecundum intereſſe, & damnum partis aduerſæ: et de hoc eſt tex. notabilis, in l.2.ff. ſi quis in ius vo. & modo quando neutra pars comparet, fit compenſatio: & poſtquam parti non intereſt, nec reipublicæ debetur mulcta.

CAP. I.

A CTOR a, qui ad terminum b venire, ad quem citari aduerſariũ fecerat, nõ curauit c, ve-

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Actor.] Actor contumax condemnatur in expẽſis: nec citatur vlterius ad ſui petitionẽ reus, niſi caueat de veniendo & comparendo.

[Glo.ſeq. recitetur per quæſtionem.]

b ¶ Ad terminum.] Cum indiſtincte loquatur de quolibet termino, ſiue nõ 1, intelligendum videtur: Sicut & in reo dici ſolet, quod pro qualibet contumacia ẽt ante peremptorium condemnatur in expenſis: licet ſolum poſt peremptorium poſſit excommunicari, vel miſſionem pati. De hoc 74. diſt. honoratus. in glo. tot ſcriptis. 4. q. 5. in ſumma, & ſup. de procur. querelam. maior aũt. eſt contumacia actoris non venientis, quã rei. 4. q. 4. cap. 1.

1 Et ſiue in principio cauſę, ſiue in ꝑgreſſu, ſcdm Hoſti. alleg. 19. di. c. 1. de priuil. quia circa. ad idẽ ff. de pu. de pretio. Io. An.

c ¶ Non curauit.] cum potuiſſet: vnde nota negligentiam vel contemptum. ff. de re iud. contumacia, ad idẽ ſup. tit. proxi. cap. 1. §. ſolet.

[Glo.ſeq. vnum dubium ſoluit, de alio remittit.]

a ¶ Venienti] ergo non venienti non condemnabit: ſed compenſetur contumacia contumaciæ. ff. de dolo. ſi duo. ff. de compen. l. ſi ambo. Si autem actor non venit: & iudex fuit abſens vel præſens, ſed procedere nõ poterat: an fieri debeat codẽnatio ? dic vt not. in reo. ſup. eo tit. cap. vlt.

nienti [a] reo in expenſis † (propter hoc [b] factis legitime [c]) condemnetur: Ad citationem aliam minime admittendus [d], niſi ſufficienter [e] cauerit, quòd in termino [f] fideliter [g] debeat comparere.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, ſi vult in cauſa procedere: niſi forſitan appellationi renunciet. Ioannes Andrea.

† Intellige de expenſis quas facit cõparẽs ex ſua cõparatione. Cy. Bal. in l. ſancimus C. de iud. de lucro ꝙ comparens aliquid ſit: dic vt notaſ in c. finẽ li tib ꝺ do. & ꝯtuma. Ph. Fon.

b ¶ Propter hoc.] ſ. ratione contumaciæ. de procur. auditis, infra de except. pia. ſup. eo. cum dilecti. & c. finem. Et qualiter contra contumaces procedi debeat, dic vt not. ſupra eo. prout, & c. cauſam.

c ¶ Legitime.] quod dic vt not. 2. q. 1. in primis, ſupra eo tit. finem.

d ¶ Admittendus.] & ſic punieſ in quo peccauit, ī de temp. ord. litteras. in fine. [Gloſſ ſequ. reci per quæſtionem.

e ¶ Sufficienter.] vt ſic pignora vel fideiuſſores denſ ff. mã. ſi mandato. §. vlti. ſi autem hanc dare non poſſet, det iuratoriam ſupra de do. poſt diuor. reſtit per veſtras. vbi de hoc, ad idem. C. de epi. & cler. l. generaliter. Dicit autem Innoc. ꝙ ſufficit verbo cauere: quod põt verum eſſe ſeruata ꝑ dicta i. l. in ſi. Ber.

Cautio ſufficiẽs dr, qñ dã tur pignora vel fideiuſſores.

f ¶ Termino] primo. ſ. ad hoc. ff. de verb. obliga. eum qui calendis: & infra de præbend. non poteſt. §. 1 cum ſuis concor. Vel dic termino quocunque quo ad eius petitionem citabitur reus: hæc eſt. n. indefinita legis, quæ æquipollet vniuerſali, vt dixi ī. e. lib. de elect. vt circa. ſic & cautio præſtatur de perſeuerantia litis vſque ad ſi. C. de epiſ. & cle. Authen. generaliter.

ADDITIO. Dicit Hoſt. quòd ideo loquitur ſingulariter, vt det intelligere, quod ꝑ defectu cuiuſlibet termini locus eſt pœnæ. Io. And.

g ¶ Fideliter.] præſumitur autẽ malitioſe abeſſe, niſi contrariũ prohibetur: ſ. ꝙ impeditus fuerit. de re iud. cum Bertoldus, de procu. querelam. vbi de hoc.

EVm qui † .] Soluit caſum dubium, & rationem interſerit, ratio: ibi. Cum proteſtari. Et vnũ caſum excipit: ibi, Niſi. Ioan. And.

† In iſto c. ibi, videaſ. notat Ph. ꝙ iudex nõ teneſ amplius citare, quẽ præſumit nolle cõparere corã ſe, & ꝓceſſ⁹ ſine citatione valet. cl. 1. eo. lib. Ponta.

¶ Præſupponendum eſt quod habetur in gl. videlicet, ꝙ iudex non poteſt articulum in cauſa expedire, niſi pars fuerit citata: aliàs ſi expediret illum articulum, proceſſus eſſet nullus ipſo iure.

CASVS. Tu & ergo litigabamus coram iudice competenti ordinario vel delegato, (nõ refert:) qui iudex tulit contra te aliquam ſententiam interlocutoriam: quia cum lis eſſet inter nos conteſtata: & uellem producere meos teſtes ꝯtra teſtu oppoſuiſti exceptionẽ, quæ teſtes repellebat ab examinatione & receptione: vnde nõ obſtante tua exceptione, iudex interlocutus eſt meos teſtes recipiendos & examinandos: à qua interlocutoria appellaſti: & petijſti Apoſtolos tibi dari: q iudex dedit tibi Apoſtolos refutatorios: iudex vult procedere in cã, & examinare meos teſtes: vtrũ poſſit te non vocato & non citato? Rñdet ꝙ ſic: nam cum recedendo ab ipſo per appellationem, videari proteſtari, ꝙ non intendis coram eo comparere: fruſtra te citaret. & ideo te nõ vocato & nõ citato, poterit iudex in cauſa procedere, & oẽs alios articulos expedire: immo poterit ferre ſententiam diffinitiuã te non vocato ad audiendam ſententiam. Sed ponamus ꝙ interpoſita appellatione renunciaſti ſpõte appellationi: iudex proceſſit ad alios articulos contra te non vocatũ, nec citatum forte ad ſententiam diffinitiuã, vtrũ valeant tales proceſſus? Rñdet ꝙ non: quia ex quo renũciaſti appellationi tuæ, videris confiteri, ꝙ corã iudice comparebis. Nota primo, ꝙ recedens à iudice appellãdo, vr nolle coram illo iudice litigare. Nota ſecundo, ꝙ qñ fit citatio ad ſniam, dẽt in ea exprimi, ꝙ ad ſniam audiendam citatur; vide tex & gl. in clemen. ſæpe. de ver. ſig. Dominicus.

CAP. II.

EVm, qui [h] à tua interlocutoria, vel grauamine [i], quod per te [k] ſibi proponit illatum, à tua præſentia recedit appellans [l]: Cum proteſtari [m] videatur hoc ipſo [n], ſe nolle coram te de cetero litigare: citare ad alia, quæ poſtea in iudicio facienda incumbunt [o], vel etiam ad ſententiam [p] audiendam [q]. Niſi ſponte appellationi ſuæ renũciet, [r] nõ teneris [s]. Nec

[Prima gl. ſummat, & dicit quòd determinat.]

h ¶ Eum, q.] Iudex appellatũ & recedẽtẽ citare vlterius nõ tenetur, ſi vult in cã procedere: niſi forſitã appellationi renunciet. Et determinat notata per Inno. de accuſat. ad petitionem, per Guil. in Spe. ꝺ citatione. §. viſo de tpum. verſi. qd ſi quis receſſerit.

[Glo. ſeq. recitetur per qõnem, quia de diffinitiua.]

i ¶ Grauamine.] hoc dicit ex eo: quia ſi appellatur a diffinitiua, iam functus eſt iudex officio ſuo. de off. deleg. in litteris. ff. de re iud. iudex. Sed & idem in illo videtur quo ad executionem, quæ poſt ſententiam imminet facienda eadem ratione.

ADDITIO. Hoc intellige in caſibus, in quibus appellatio non impedit executionem, quòd dic vt inf. de app. Romana. §. ſi autem.

K ¶ Per te] loquitur iudici: ſic ſupra de iureiu. c. vlti.

l ¶ Appellans.] & fruſtratorie: quia ſi bene appellaret ex cauſa & forma tunc ille à quo appellauerit iudex non eſſet & ſic appellans contumax non eſſet. De reuocatione attentatorum poſt appellationem habebis inf. de appel. non ſolum.

m ¶ Proteſtari.] Nota quod ius fingit proteſtationem.

ADDITIO. De proteſtatione iuris & hominis remittit Io. Mo. infra de reg. iur. in generali. Ioan. And.

n ¶ Hoc ipſo.] appellando, & recedendo.

o ¶ Incumbunt.] conſiderato eo ſtatu, in quo tunc erat cauſa.

p ¶ Ad ſniam.] puta quia lis erat conteſtata, & liquet de cã: vel talis eſt cã, in qua ſniari põt licet non conteſtata ꝙ dic vt ī vt lit. non cõteſta, qm̃, & ī eo. prout.

q ¶ Audiendã] ſi non eſſet contumax, expreſſe citari dẽt ad ſniam audiendam: aliàs non valeret ſnia parte abſente: ff. quæ ſen ſine appel. reſcin. l. 1. §. item cũ ex edicto. & de hoc not ſupra de offic. deleg. conſuluit.

r ¶ Renunciet.] expreſſe [z], ꝙ põt. 2. q. 6. c. ei cui. §. ſi quis libellos. C. de appel. ſi quis, & tacite ẽt litigando corã iudice à quo appellauit, appellationi renunciat. ī. de offic. delegat. gratum. de teſtib. cum veniſſet, ſi tã intereſt aduerſarij, ad ipſius intereſſe tenetur: quod dic vt nota ī. de appel. interpoſita. § ille denique.

z Dictio, expreſſe, quam hic hẽnt recẽtiores codices, deeſt in antiquis exemplaribus.

[Glo. ſe.] obijcit de trib. decretalibus, ad quas rñdet: demum quærit, & ſoluit: & huic decretali reſpõdet.]

ſ ¶ Non teneris.] videbaſ contrarium per decre. ī. de offi. deleg. cum olim 1. vbi iudices citauerunt appellãtem, quem putabant fruſtratorie appellaſſe, ad idem ſupra vt lite non conteſtata, accedens 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabãt fruſtratorie appellaſſe: ad idem ī. eod. prout, vbi Papa mandat citari eum qui fruſtratorie appellaret. Sed dic ꝙ de neceſſitate

citari

proceſſeris [a] tuus proceſſus ualidus, [b] reputari debebit.

TITVLVS VII.

De eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.

¶ Innocentius quartus. †

¶ *Quando agitur de beneficio eccleſiaſtico, ob contumaciam rei, non fit miſſio in poſſeſſionem: ſed ad ſententiam lite non conteſtata proceditur.*

CAP. VNI.

EVm †, qui [c] ſuper dignitate, perſonatu, vel be-

citari non debet, vt hic. Ad decre. cum olim. & decre. accedens. dic ꝙ ibi factum narratur, non ius ponitur ꝛ. Ad decre. prout ꝛ. dico, ꝙ pro iſta parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad malitiam conuincendam: ergo id de neceſſitate non erat, ꝙ ſcilicet citaret, & de hoc cõſueuit recitari de accuſa. accedẽs. &c. ad petitionem. Sed quid dicemus de cõtumace: nunquid ꝗ in vno actu iudicij fuit cõtumax, ad alios act⁹ citabiť. Dic ꝙ ſic, vt ſupra de teſtib. cũ olim. ī fi. vbi citatur cõtumax ad ſententiam audiendam: qa licet in vno actu contumax ſit: non propterea proteſtari uideť quod in alijs contumax eſſe velit: ſed hoc malum cõtumaciæ ſub colore boni, ſ. remedij, appellationis defendit: qđ ſimpliciter contumax non facit.

ꝛ Nota glo. & vide gl. in verbo collationẽ. ī de teſtĩ ꝑ mu. c. i. Do. Font.

Contumax in vno actu iudicij, an ſit citãdus ad alios act⁹

† Aliàs ita, Inno. quartus in cõcilio Lugdunẽ.

ADDITIO. Nota ꝙ quando ad certum actum vel articulum facta eſt citatio, indiſtincte verum eſt qđ dicit glo. Sed ſi citatus eſſet ad totam cauſam. Placet Inno. (de procu. auditis. vbi ſcripſi ſuper ver. cõcluſũ & in decre. conſuluit. de offic. delega. ad fi. ſuper ver. incumbit.) ꝙ ſine alia citatione ad vlteriora, & ad ſententiã procedi poſſit: quod intellexit Hoſt. quando in citatione comminatus fuit ſe etiam diffiniturum. ibi videas. Ioan. And.

a ¶ Proceſſeris.] aliàs de iure.

[Glo. ſeq. quærit arguit pro, ſoluit contrarium.]

b ¶ Validus.] quid de iudicibus datis cum clauſula ꝙ ſi non omnes Omnes ſimul non pronunciauerunt, ſed duo vnum: tertius uero aliud: illi duo volunt ꝓcedere ad executionem ſuæ ſententiæ, quæritur an poſſint tertio non vocato? Et videtur tertiũ ipſum nõ debere vocari. arg. huius decret. & ī. hoc lib. de arbi. c. i. & ff. de re iud. duo ex tribus. cum ergo ipſorũ valeat ſententia: ergo & executio. Sed dic (ſecundũ. Io. Mo.) ꝙ vocandus eſt ꝛ. nam licet ſententia duorum teneat tamen alius articulus qui emergit, eſt omnibus communis: ita ꝙ ad illum duo (tertio non vocato) procedere non poſſunt. ī. de off. del. cauſam. & c. prudẽtiã. §. adijcimus. aliàs ſequeretur ꝙ ſi in aliqua termini aſſignatione vn⁹ ab alijs diſcordaret: illi duo, illo nõ requiſito, poſtea procedere poſſent: quod eſt abſurdũ.

ꝛ Verum ſi in executione ſuiæ ſit cognitio cauſæ, ſi ſũt ſit nuda executio gloſſ. falſa. Phi. Fonta.

DE EO QVI MITTITVR IN POSSESſionem cauſa rei ſeruandæ.

¶ Dictum fuit ſupra, tit. proxi. de dolo & cõtumacia: verum qa ꝑ cõtumaciã rei actor regulariter mittiť in poſſeſſionẽ: iõ poſt tit. de do. & cont. annectit titulum de eo qui mittitur in poſſeſſionẽ cã rei ſeruãdæ.

EVm qui ſuper.] Primo ponit dictum: ſecũdo ipſius rationem: tertio contumacis punitionem: ſecunda: ibi, Ne per hoc. tertia: ibi. Sed liceat.

CASVS. Secundum intellectum gloſſæ, qui approbať ꝑ Doc. Ego exiſtẽs in ꝓſentia dñi Papæ ipſi Papæ expoſui, ꝙ Titius erat intruſus in bñficio ſine titulo: & ſic vacabat: & tanto tpe ꝙ collatio ipſius bñficij erat deuoluta ad Papam: petebã vt Papa illud beneficium tanquam vacans mihi conferret: vnde Papa mandauit iudicibus, vt ſi conſtaret ꝙ talis Titius fuit intruſus in tali beneficio, ꝙ illud beneficiũ mihi conferrent: Titius citatus coram iudicibus, licet fuerit citatus peremptorie, non comparauit: vtrũ iudices poſſint me mittere in poſſeſſionem illius bñficij? Rñdet ꝙ non: quia cum nõ habeam titulũ, nec inſtitutionem, ſi mitteret in poſſeſſionem ipſius beneficij, haberem ingreſſum vitioſum: Sed iudices non obſtante cõtumacia Titij intruſi, poterunt cognoſcere de defectu ſui iuris: & examinare teſtes, & procedere vſq; ad diffinitiuam ſententiã: & mihi conferre illud beneficiũ. ſi eis cõſtet ꝙ Titius intruſus nõ habeat ius in bñficio. Alij intelligunt ꝙ illud capitulũ loquitur in bñficio iã obtẽto: ſed a poſſeſſione ipſius aliqs fuit ſpoliatus: & iuxta iſtũ intellectũ caſus ſic figuratur: Cũ eſſem in poſſeſſione alicuius benefici, Titius me ſpoliauit: ago cõtra eũ interdicto vñ vi: Titius citatus eſt contumax, non comparet: peto me mitti in poſſeſſionem beneficij in primo decreto: certe nõ ſum audiendus: ſed non obſtante abſentia Titij citati (lite non cõteſtata) potero informare iudicẽ, & docere de iure meo. & iudex proferet ſententiam diffinitiuã lite nõ cõteſtata. non obſtante abſentia ipſius Titij citati: & ſi docuero de meo iure, & iudici cõſtiterit, mittat in poſſeſſionẽ: vel aliàs iudex procedet ſm quod ſibi videbitur. Nota ꝙ glo. pro ſua opinione ponderat verbum, obtinendis: & verbum, ingreſſus, quæ faciunt cõtra opinionẽ illorũ, qui dicunt, ꝙ iſtud capitulũ hẽt locum in beneficijs iã obtentis. Nota vlterius, ꝙ cũ agitur de beneficio eccleſiaſtico obtinendo, quia de iſto nõ eſt difficultas, data cõtumacia poſſeſſoris, non fit miſſio in poſſeſſionẽ in primo decreto: ſed dẽt executor datus cognoſcere de iure abſentis: & facere ius iſti ꝓſenti, & accuſanti contumaciã abſentis: aliàs ſi iſte accuſãs mitteretur in poſſeſſionẽ in primo decreto haberet vitioſum ingreſſum: nã adhuc iſte non habebit titulũ ſine inſtitutione: ideo iudex dẽt cognoſcere de iure abſentis, & proferre ſententiã diffinitiuã lite nõ cõteſtata: & iſte eſt vnus caſus, in quo põt ferri ſententia diffinitiua lite non cõteſtata: cõtra illã regulã poſitã in capitulo, qm frequenter. vt lite non conteſta. in antiquis. Nota [a] vlterius ex primo intellectu huius capituli, ꝙ regulariter iudex non poteſt articulũ expedire contra abſentem non citatum legitime: & ſi aliquem proceſſum expediat, ille proceſſus erit nullus. l. i. ff. quæ ſententiæ ſine appel. reſcind.

† Amplia illud ca. ad fruct⁹ bñficiorũ nec fiet eorũ ſequeſtratio, niſi in clemẽ i. de ſequeſt. poſ ſeſ. Phil. Fonta.

Nota ꝙ vbi conſtat de intentione abſentis, ꝙ eſt deliberatus non venire, non eſt citandus: nam citatio fit ad iſtum finem, videlicet, ad explorandũ animum citati, an velit venire vel non venire. Nota vlterius, qđ iudex diciť eſſe certus de intentione abſentis, qđ nõ vult venire, ſi appellet, & à iudice recedat: quia videť proteſtari, ꝙ non intendit amplius coram illo iudice a quo appellat comparere; ſed coram ſuperiore. Nota vlterius magis ſpecifice, quòd ſi quis appellet ab interlocutoria, iudex à quo, põt procedere non citato eo, qui appellauit. Nota arg. quòd ꝑſonatus non eſt dignitas de quo plene Arch. ī. de cõſue c. i. eo. lib. Nota inſuper, qđ iudex debet ſupplere pro abſente, quando procedi poteſt in cauſa contra eum, ſimilis text. ī. de arbi. cap. i. eod. lib. Dominicus.

a Iſtud notabile cũ trib⁹ ſeq. debuit ſcribi in cap. ī. eo.

[Gloſſa prima ſummat: & oſtendit hinc infringi duas regulas, & dicit qui declaret.]

c ¶ Eum qui.] quando agitur de beneficio eccleſiaſtico, ob contumaciam rei non fit miſſio in poſſeſſionẽ, ſed ad ſententiam lite non conteſtata proceditur. Ponit hæc decre. duos caſus ſpeciales ꝫ. duas regulas Regulariter enim quãdo agitur reali ob contumaciã rei, fit miſſio in poſſeſſionẽ cauſa rei ſeruandæ. fallit in hoc caſu. Item regulariter nõ proceditur ad teſtiũ receptionem vel diffinitiuam ſententiam lite nõ cõ-

teſtata. Fallit in hoc caſu: & eſt ad declarationem eorum quæ not. ſ. de do. & contu. contingit.

ADDITIO. Et approbat hæc decre. quæ notauit Vin. ſ. vt lit non conteſt. tuæ. itē decr. iſta vt dixit Boatinus non ſuperfluit propter decre. quoniam. §. porro. vt lit. non conte. qa ille §. ſpecialiter tractet de electione, iſta decret. generaliter de cauſa beneficij. Itē illa nō expreſſe prohibebat fieri miſſionē: quod facit iſta Ioan. And.

a ¶ Beneficio.] quocunque. [Maximo, medio, & minimo ſm Hoſti.] Ad hoc de præben. maioribus de verb. ſignific. penult.

b ¶ Eccleſiaſtico.] ſecus ergo ſi ſuper tēporali, præbēda, vel temporali ſ beneficio agatur: quia cum talia poſſint ſine inſtitutione canonica poſſideri, nō habebit locum decretal.

...neficio [a] eccleſiaſtico [b] obtinendis [c] cum aliquo litigat poſſeſſore [d]: ob partis aduerſæ contumaciam, cauſa rei ſeruandæ in ipſorum poſſeſſionem ſtatuimus non mittendum: ne per [e] hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus [f]. Sed liceat in hoc caſu, contumacis abſentiam diuina replente præſentia [g], etiam lite non conteſtata †, diligenter [h] examinato negotio, ipſum ſine debito [i] terminare.

† Nota q vb: ſ cōtumacē nō mittiī in poſſeſſionē, & mora eſt periculoſa: pcedi tur ad diffinitiuā: dixi de mora periculoſa pp ter c. cuę vt lite nō cōteſtata. Do. Font.

[Glo. ſeq. quærit, arg & ſoluit; & ſolutionem impugnat.

c ¶ Obtinendis.] quid dicemus de obtentis? pone confirmatus eſt qui agit, & in poſſeſſionem inductus: & tādē ſpoliatus, vt ſ. de cau. poſ. cum olim. & ca. cā ſuper vel petit q confirmatio de eo facta, vel collatio ſibi facta ſortiatur effectum. de cōceſſio. præben. poſt electionem. de appel. conſtitutis 2. vel petit poſſeſſionē condictione ex canone, redintegranda. vt ſ. de reſti. ſpo. ſæpe. Nunquid in his caſibus ob contumaciā rei fiet miſſio? videtur q ſic, per hanc litterā, q dicit ſolū de obtinendis. Sed dic q non fiet hæc miſſio: tū qa decreta. huius rō adhuc locum habet: tum q ago de obtinendo quod non habeo, ſ detentionem, ſaltē quæ apud alium eſt ff. de rei uendi. officium. Itē miſſio in poſſeſſionem eſt quoddam auxilium extraordinarium, quod habet locum ſolum vbi deficit ordinarium. ff. de mino. in cauſæ 2. in princip. ſed hic procedi pōt ordinario iuris ordine, lite non cōteſtata vt ſequitur: & apertius hodie probatur per cle. de iudi. diſpendioſam. ergo non habet locum miſſio. Et licet doctores [1] ſic teneant. tñ obſtat littera hic poſita, quæ dicit, ingreſſus: non dicit, regreſſus. quaſi per id deī intelligi, & per verbum, obtinendis, q in recuperandis non habet locum decretalis.

[1] Recitat hic Inno. & tñ Hoſtiēſis, & Guil. in Spe de cōtumacia. ſ ſequif. veri illud aūt. & ibi refert in hoc ꝯcordaſſe Cle. iiij. & oēs auditores. Idē Io. Mo. & Cōpoſte. ſ. de reſcrip. capitulū, in fi. vlt. gl. vbi dicit ſic indicatū: fateī tñ pbabile q ſequtur in gl. & illud ēt q ſeqtur, tenuit hic Ex. Vec.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

d ¶ Poſſeſſore.] Quid ſi nullus poſſidet: ſed duo, pone coelecti petunt? Dic idem propter eandem rationē ſ. de reſcrip. inter cæteras.

e ¶ Ne per hoc.] Ratio ſuperioris dicti.

[Glo ſeq. recitetur per quęſtionem.]

f ¶ Vitioſus.] non. n. poſſunt ex poſſeſſione haberi ſed ſolū ex canonica inſtitutione. 2. q 1 legū. de inſtitut. ex frequentibus. ſ. de reg. iu. c. 1. ff. de decur Herēnius. Si vero non ageretur de eccleſia tanquam de beneficio, ſed tanquā de proprietate: tunc bene haberet locum miſſio, vt probatur ſ. vt lit. non conteſt. c. 2. de eo qui mit. c ... ſ. de verb ſign dilecto.

g ¶ Præſentia.] C. de iudi properandum § cum autem ſ eod. lib de arbitr. cap 2. in fin.

h ¶ Diligenter,] hoc ſemper eſt faciendum. 30 q. vl. iudicantem.

[Glo ſeq. reci. per quæſtionem.]

i ¶ Fine debito.] vt ſi liqueat vel liquere poſſit de cauſa, procedatur ad ſententiam: ſecundum ea quæ not. ſ. de do. & cont. prout. & eſt neceſſe, q conſtet de iure actoris, ad hoc ut ſibi adiudicetur: nec ſufficit q conſtet poſſidentem ius non habere, vt ſ. de reſcrip. olim. C. de rei vend. l. vlt.

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

VT LITE PENdente nihil innouetur.

¶ Superiori titulo fuit dictū de quadā innouatione, quę fit circa poſſeſſionē propter cōtumaciā rei: verū quia poſſit dubitare aliquis, an lite pendente aliqua poſſint inuonari: vel vtrū omnia debeant remanere in eodem ſtatu: ideo ad nos informandum de iſtis ponitur præſens tit. vt lit. pend. nihil innouetur. Ex quo tit. colligitur, q lite pēdente regulariter nī hil debet innouari: nam titu. qui habet ordinationem integram, ſolet facere ius. vt notant. doct. ſuper tit. vt lite non cōt. in antiq.

¶ Bonifacius Octauus.]

¶ *Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à proſecutione cauſæ excludatur: ſi lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*

CAP. I.

DISPEN-

Diſpendijs [1].] Tria facit: primo ponit conſtitutionis cauſam: ſecundo conſtitutionē prohibitoriam: ibi, Statuimus. tertio decretum: ibi, Aliàs.

[1] Amplius illud c. ad poſtulationes. pſentationes. Phil. & not q ſuperſtes in illo caſu nō poterit ab alia parte eligi. Do. Fonta.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia collegiata vel regulari per mortem prælati, canonici vel religioſi conuenerant in vnum tractaturi de electione prælati, & diuiſerunt vota ſua in duos: nā vna pars canonicorum vel religioſorum vnum elegit, alia pars aliū quilibet electorum dicebat electionem ſuam ꝑualere: nam licet vnus eſſet electus à maiori parte, alius à minori: tamen iſte qui fuerat electus à minori parte, dicebat q plures ex alia parte erant excommunicati: & ſic inter illos duos electos erat controuerſia de ꝑualiditate electionis: pendente proceſſu, vnus illorū electorum mortuus eſt: vtrum pars canonicorum vel religioſorum, quæ mortuum elegerat, poſſit aliū ſurrogare in locum illius mortui: & facere nouā electionem? Reſpondet Romanus Pontifex, q illi canonici vel religioſi non debent procedere, ad nouā electionē niſi prius conſtiterit, an electus ſuperſtes habeat ius in electione uel non habeat, ſed tamē ipſi canonici vel religioſi, qui mortuum elegerunt, poterunt aſſiſtere proceſſui: & conſtito q iſte ſuperſtes nō hēt ius in electione: ipſi canonici vel religioſi poterunt licite procedere ad nouam electionem.

Nota primo ex iſto caſu, q pp diuerſas electiones in diſcordia celebratas, eccleſiæ ſæpenumero patiuntur damna & incommoda, quia non ſit confirmatio alicuius, & pēdente proceſſu, nullus poſſet adminiſtrare: modo longæua vacatio ſolet afferre damnū eccleſiæ. ca quoniam. vt lit. non conteſt. in antiq. Nota q principes debent obuiare indemnitatibus ſuorū ſubditorum: & maxime eccleſiarum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q ſi duo ſint electi in diſcordia & ſe opponant ne alia fiat electio: ſi pendente controuerſia alter moritur, illi qui elegerūt talem defunctum non poſſunt alium eligere donec lis fuerit finita cum ſuperſtite, & ſi cōſtet q ſuperſtes nō habeat ius, ipſi poſſunt procedere ad aliam electionē. Quæritur quæ differentia eſt inter præſens cap. & ca. ſequens? Reſpondet gl. q in iſto cap. nullus iſtorū litigantium

ligantium adhuc obtinebat beneficium ſeu dignitatē de qua litigabatur. in c. vero ſequenti alter litigantiū habebat poſſeſſionem beneficij, poſtea alius mouit ſibi quæſtionem ſuper poſſeſſorio: & pendente lite mortuus eſt.

dijs [a], quæ [b] propter electiones diuerſas eccleſiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus [c], vt ſi aliquibus apud ſedem Apoſtolicam, vel alibi [d] litigantibus [e], ſuper electionibus de ſe in diſcordia celebratis, aliquē ipſorum mori [f], vel ſuo iuri renunciare [g], aut à proſecutione ipſius contigerit quoquo modo excludi [h]: ad electionem aliam (lite ſuper electione ſuperſtitis electi [i] pendente) nullatenus procedatur: Aliàs attentata contra hoc electio ipſo iure viribus non ſubſiſtat [k].

¶ Idem.

¶ Si beneficiatus, contra quem ſuper beneficio litigatur: cedit vel decedit: ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui (quorum intereſt) ad defenſionem litis velint admitti: in eo ſtatu, in quo erat cauſa, admittentur. Ioannes And.

CAP. II.

SIHI CONTRA

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Diſpendijs.] ſi ex duobus litigantibus electis alter cedat, renunciet vel à proſecutione cauſæ excludatur: ſi lite pendēte cum reliquo, fuerit alia electio facta, nō tenet. Emanauit ad declarationē eorū, q̄ not. Inno. & Hoſt. ſup. de arbit. ex parte, & de elect. dudū 2. & de reſtitu. in integ. c. 2. & Compoſt. de conſtitu. cum M. ad finem.

ADDITIO. Et Gul. in Spec. de app. § pe. ver. verum. Io. And.

b ¶ Diſpendijs quæ.] dicitur diſpēdiū longum & inutile: Compendium breue & vtile, de hoc de reſcri. ca diſpendia. (ſup hoc libro.)

[Gloſſa ſequens dicit hoc ius nouum: objicit & ſoluit.

c ¶ Statuimus] conſtitutio iſta noua eſt ſaltem inquantum dicit electionem nullam: maxime non interueniente aliqua inhibitione, vt ſupra de arbitr. ex parte. Sed dices, nonne ſecunda electio facta, prima non caſſata, caſſatur, ſupra de electio. conſiderauimus? Item nonne ſecunda electio facta prima nō caſſata, valet interdum; ſecundum ea quæ not. ſupra de elect. auditis, ſcilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati poteſtate eligendi: Sol. illa iura & quæ in illis not. locum habent quando ſecunda electio fit prima non caſſata, & nondum in litigium deducta: & ſic intelligantur not. in dicto cap. auditis. iſtud cap. & ſequens loquuntur quando in litigium erat res deducta: & tunc ſecunda electio ipſo iure ſit nulla.

d ¶ Alibi.] Videbatur Hoſtien. differentiam facere ſupra de electio. dudum 2. in glo. nunquid in hoc caſu. Inter cauſas quæ pēdebant in curia, & extra curiam. Arg. decret de maior. & obed. per tuas. de appel. ſi duobus, ſed quo ad caſum noſtrum, nulla ſit differentia, vt hic vides.

Gl. ſeq. reſpondet quòd quomodo duas ſolutiones ponit: primam approbat: in fi. remittit.]

e ¶ Litigantibus.] Litigioſa eſt res, de cuius dominio quæſtio vertitur inter petitorem & poſſeſſorem conuentione iudiciaria, vel precibus principi oblatis, & iudici inſinuatis, & per eum futuro reo cognitis. C. de litigio. Authen. litigioſa. Dicunt tamen rē litigioſam non eſſe niſi per litis conteſtationem. facit pro eis ſupra de offic. delega. relatum. in Authen. de litigioſis. §. omnem. colla. 3. & optime ſupra de verbo. ſignifi. ex parte 2. Litis conteſtatio dicitur litis exordium. ſupra de offic. delega. ſuper quæſtionum §. intentionis. Sed dic contra 2 per ſupradictam Authent. litigioſa, & probatur ſupra de offic. delega. gratum, vt lit. penden. ca. 1. & ex ijs quæ ibi not. Hoſt. ſupra de teſti. cauſam quæ 2. C. quando libel. l. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc tit. inducat litis pendentia, habes in cle. eo tit. cap. vno. Ioan. And.

a Idē. Do. Phi. vide gl. 11 q. 1 ... Font.

f ¶ Mori.] ſup. de arbi. ex parte.

g ¶ Renunciate.] ſupra de reſtitu. in inte. g. c. 2.

h ¶ Excludi] vt ſupra eo. lib. de elec. ſi forte. & cap. quamuis, & cap. cupientes. §. quòd ſi per viginti. & §. ſequen.

i ¶ Electi.] & in caſu iſto quærimus de iure ipſius defuncti. vt ſciatur de iure ſuperſtitis coelecti. Ad hoc 2. q. 1. in primis. licet n. appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc ſequitur ſuperſtiti viuenti deberi. ad idem ſupra de reſcript. olim.

ADDITIO Dicit Archidia. q̄ etiā gg eligentes ferēda eſt ſententia, vt ſciatur an penes ipſos, vel quos ex ipſis remaneat electio: an vero ſi ad ſuperiorem deuoluta, ſupra de electio. cū Vintonien. in antiq. & ſupra eo. lib. & tit. quamquā. Sic & mortuo hoīe fertur ſententia propter bona C. ſi reus vel accu. mor. fue. l. 2. Ioan. And.

[Glo ſeq. format duas quæſtiones, quas ſoluit.]

k ¶ Non ſubſiſtat.] Quid ſi poſtea appareat illum ſuperſtitem ius non habere: nunquid conualeſcit dignitas vel beneficium in iſto? Dic quod non: quia quod ab initio, &c. 16 q. 3 c. placuit §. poteſt ſupra de elect. auditis. inf. de reg. iur. non firmatur. Sed nunquid de nouo poterit eligi? Credo quòd ſic per decr. ſup. de elect. ſuper eo.

ADDITIO. Hoc intelligitur vbi non eſt vitium perſonæ, vt quia electus nō acceptauit ſciens caſum, & ſe liti non immiſcuit: licet n. non ſit in cauſa caſſationis primæ electionis, q̄ à principio fuerat nulla: hic tū culpa incidens in facto, iuſte faciet caſſari ſecūdam, ſupra de except. c. 1. in fi. de conceſ. præbend. c. 1. & infra de præbend. ſi beneficia. Ioan. And.

SIhi contra quos.] Primo ponit ſtatutum prohibitorium interferens cauſam: ſecundo decretum: ibi, Quod ſi. Tertio prouiſionem illius cuius intereſt: ibi Sane.

CASVS. Titius poſſidebat beneficium, quod dicebam ad me pertinere, & ſpectare mediante iuſto titulo & canonica inſtitutione: & dicebam Titium eſſe intruſum in illo beneficio: vnde feci eum citari, & conueniri ſuper petitorio vel poſſeſſorio (non refert) ſecundum Dominicum de ſancto Gemi. forte intentaui interdictum vti poſſidetis. vel vnde vi, & ſic poſſeſſorium: vel intentaui petitorium: lite pendente ipſe Titius poſſeſſor mortuus eſt, vel renunciauit iuri ſuo in manibus ſuperioris: Quæritur vtrum ille ad quem ſpectat collatio illius beneficij poſſit illud conferre, vel ad illud præſentare idoneam perſonam, ſi ſit patronus nondum finita lite: quia collator vult cōferre alteri illud ius q̄d defunctus habebat: an poſſit? Rñdetur q̄ non, lite pendente: & ſi fiat, non valet collatio, nec p̄ſentatio, nec electio ſi bñficiū ſit electiuū: ſecus ſi petitor eſſet mortuus, quia alius poſſet ſubrogari loco mortui. Rō ē, q̄a ſu p̄ſtitis petitoris intereſt vt nō fiat ſubrogatio i locū alteri⁹, nā ſi faciat docere de iure ſuo, ipſe faciliꝰ obtinebit poſſeſſionē bñficij. q̄ ſi alius eſſet ſubrogatus loco illius qui poſſidebat.

P 4 Sed

quos a ſuper dignitatibus, perſonatibus, vel alijs eccleſiaſticis beneficijs, quæ poſſident b †, litigatur c, lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter nouos aduerſarios, qui malitioſe d interdum petitoribus ſubrogantur, litigia in eccleſiarum diſpendiũ prorogari cõtingat: Statuimus vt dignitates, perſonatus, vel beneficia huiuſmodi e, donec contra ſuperſtites lis finita f fuerit, alijs nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quiſpiam, vel etiam præſentetur g. Quòd ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum habeatur. ¶ Sane † ſi ad defenſionẽ ipſius litis, aliqui quorum intererit h, petierint ſe admitti: eos in illo ſtatu in quo i ipſam inuenerint, decernimus admittendos.

TITVLVS IX.
De confeſſis.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ Super facto negatiuo per partem improbabili (ſi iudici videbitur) eſt admittẽda poſitio. Dominicus.

CAP. I.

STATVI-

Sed iſta rō ceſſat in petitore mortuo: nã poſſeſſor ꝑ ꝑ hoc non amittet poſſeſſionem: & ipſius poſſeſſoris nõ intereſt: quia paria ſunt ꝙ ſubrogatus litiget cũ ipſo, vel ipſe ordinarius: iuxta c. ordinarijs. ſup. de offic. ordi. iſtomet libro. Sed quid, ponamus ꝙ mortuo poſſeſſore ordinarius vult ſuſcipere defenſionem loco defuncti: nunquid ordinarius vel alij quorum intereſt, poſſunt adeſſe cauſa, & ipſiꝰ cauſæ ſuſcipere defenſionẽ? Rñdet ꝙ ſic: dum tñ ſuſcipiãt defenſionem in eodẽ ſtatu, in quo defunctus eã dimiſit. Nota primo ex iſto textu, ibi: dignitatibus & perſonatibus, ꝙ perſonatus nõ eſt dignitas. aliàs fruſtra diuerſis nominibus appellarẽtur. l. ſi idem. C. de codicil. tñ iura vtuntur illis nominibus promiſcue vt in c. cũ acceſſiſſent de cõſtitu. in antiq. vbi primiceriatus vocat᷑ dignitas, pſonatus, & officium. Qualiter autem differant. tractat Panor. in c. de multa. de præb. in antiquis. Nota principalem effectum huius capituli, quod lite pendente inter aliquos ſuper beneficio, ſi moritur conuentus: non poteſt ordinarius alium ſubrogare loco illius defuncti, niſi mortuo prius ſuperſtite: ſed hodie impetratur à principe, vt poſſit fieri ſubrogatio, non obſtante iſto c. & hoc quando poſſeſſor moritur: ſecus ſi petitor, vt dictum eſt in poſitione caſus. Nota quod ordinarius licet non poſſit alicui ſubrogare loco defuncti poſſeſſoris: poteſt tamen adeſſe cauſę: & tunc ſummarie debet probare quod ſua intereſt: quo probato admittetur ad defenſionẽ cauſæ: & tunc debet aſſumere cauſam in eodem ſtatu, in quo defunctus eam reliquit: nõ autem poteſt petere, vt cauſa de nouo inchoetur.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si hi contra quos.] Si beneficiatus, contra quem ſuper beneficio litigatur, cedit, vel decedit: ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus: non valet electio: Si vero aliqui quorum intereſt, ad defenſionem litis velint admitti: in eo ſtatu, in quo erat cauſa, admittentur. Emanauit hæc decretalis propter ea, quæ ſup. proxi.

[Glo. ſeq. diuerſitatem præcedentis caſus declarat.]

b ¶ Poſſident.] Iſta ergo eſt diuerſitas inter iſtum caſum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erant beneficia adepti: ſed de electione litigabant: hic beneficia iam erant adepti.

c ¶ Litigatur.] Expone vt dixi ſup cap. proxi.

d ¶ Malitioſe.] hoc fiebat iſto modo: litigabatur contra me ſuper beneficio meo: cum ego non poſſem cõtra aduerſarium me defendere: renunciabam, vt beneficium cõferretur alicui potenti: qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ Huiuſmodi.] poſſeſſa. ſ. per illum cedentem vel decedentem, contra quem litigabatur.

[Glo. ſeq. primo exponit per locum à diuiſione, ſecundo quæſtionem ſoluit.]

f ¶ Finita.] ſi apparauerit illos ius hẽre, nulla fiat electio: alias fiat electio vel pſentatio poſt ſnĩam 1, per eos, ad quos ꝑtinet. Et intelligo decretalẽ iſtã, cũ illi qui ꝯ illos cedentes vel decedentes litigabãt, ex eo litigabant, quia dicebant illas dignitates vel beneficia ad ſe ſpectare: aliàs nulla fieri haberet dilatio. Pone. n. ꝙ clericus ꝯ clericũ agit, petẽs ipſum ab eccleſia remoueri, quia criminoſus vel cõcubinarius: morit᷑ clericꝰ accuſatus lite pendẽte, cedit, vel decedit nunquid per hoc impedient᷑ illi ad quos electio vel pſentatio pertinet eligere vel pſentare? Dic ꝙ non: qa ſtatim illo cedente vel decedẽte finita eſt lis: & ſic non hẽt locũ hęc decretalis, q̃ dicit expectandũ finẽ litis cũ ſuperſtite: & crimina extinguuntur morte. 23 diſt. quorundam. cum ſuis cõcordan. 2 Si aũt petit illũ ab eccleſia remoueri, & illã ſibi aſſignari, q̃ dicit ad ſe ſpectare: tũc locũ hẽt decret. ad hoc ĩ. ſ refer. oli.

g ¶ Præſentet᷑.] Nota dĩã eſſe inter collationem. electionem, & præſentationem: quia hæc tria hic ponunt᷑ pro diuerſis: habes hoc expreſſum inf. de præben. cum in illis §. cum autem.

h ¶ Intererit.] puta q eligunt cedentem: vel pſentauerunt, vel cõtulerunt: vel forte quia expectabãt primã vacaturã: & ſic iſtud beneficium velut modo ceſſione vel morte vacans, ſibi dicit deberi: vel ſimiles pſonę.

[Glo. ſeq. dicit qd declaret: & exprimit fraudẽ antiq̃.]

i ¶ In illo ſtatu.] optima fuit prouiſio & declarat quę notat Inno. & Hoſ. de iud. quia V. dicebant n. cãm illi bñficiat vſque ad finem: ꝑ pe ſententiæ cedebãt: ſubrogabantur aduerſarij, quos oportebat de nouo citari: & iudicium incipi 3. qui iterum producebãt cãm vſq; ad concluſionem, & poſtea cedebant: Iterum veniebant alij, & idem faciebant: & ſic non erat litiũ finis: & idem fiebat olim de nouitijs electis vel præſentatis: ſed de illis hodie ſublata eſt dubitatio per hæc verba. Et ꝯ hoc non dabat Hoſt. aliud remedium, niſi ꝙ interpellata ſedes Apoſtolica ſuper his prouideret, & veritatem inquireret: ſed hic optimum datum eſt remedium, vt in eo ſtatu admittãtur, &c. & ſic erit finis litium, & concor. ad hoc ſup. eo. li. de electio. vbi periculum. § ſane. & inf. de exceptioni. pia.

ADDITIO. Et optime facit. ff. de noxa. ſi quis à multis. §. ſi. cum l ſequenti, in principio.

DE CONFESSIS.

¶ Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorũ præcedentiũ de actis reſpiciẽtibus ordinationem litis: Nunc vero eſt dicendum de actis: quæ reſpiciunt merita & defenſiones cauſæ, vt ſunt cõfeſſiones, probationes: quare recto ordine annectitur titul. de confeſſis.

ADDITIO. Dicit Io. Mon. iõ melius intitulatũ titulũ de confeſſis, q̃ de poſitionibus: quia poſitiones nõ curamus in ſe; ſed ꝑ ꝑ finem: ꝑ ꝑ cõfeſſionem ſ. ex qua habetur confeſſio: hunc. n. finem reſpicit moralis philoſophus; & hæc ſcientia ſupponit ethicæ, id eſt, morali ſciẽtiæ, vt ſatis dixi in proœ. decre. ſuper. 1. gl. Io. An.

S Tatuimus.] Hęc decre. non diuiditur ꝑ ꝑ breuitatem: Determinat autẽ notata per Hoſt. in ſum. de prob. §. quis dẽt probare: verſi. nunquid ergo, & in Spe. de poſi. §. 7. videndum. verſi. 8. Quæ dat intelligere

† Notant Ph. & Pe. de Anc ꝙ in bñficia lib. eſt vera poſſeſſio: & illa eſt eãqua re in talibus fiunt poſſeſſoria ſicut ĩ profanis: & limitant iſtũ textũ An. & Do. nõ ꝓcedere in petitore decedẽte, neque obſtat cl. 1. §. ſi vero inf. eo. quia illa intelligit᷑ qñ nulla lis pẽdet mortuo petitore. Itẽ limitat᷑ tex. qñ lis eſt inter ꝓuiſum à Papa, & eum ad quem ſpectat ꝓuidere. P. Fonta.

1 Quæ trãſiuit ĩ rem iudicatã: tunc n. eſt finita lis. l. 1. ff. d re iu Phil. Fon.

† Iſte ver. eſt notabilis: & rõ huiꝰ ver. eſt: qa iſti venirent ex perſona ſui auctoris, ſecꝰ ĩ ignorante & iſte exiſtente cũ curiã Pe. & Do. Fõ.

2 Quid aũt ſi clericus de poſſ.ᵉ appellet; vide notata in c. non ſolum, in ſi. vlti. gl. inf. de appel. Fon.

3 Non. n. ex ſio reprimi; ſed ex noua collatiõe ſecudꝰ ſibi ius vendicat: Vnde licet ĩ bñficijs ſit ſucceſſio, nõ tñ hæreditaria. 8. q. 1. Moyſe. & c. ſequenti. Et ſic nõ obſtat. ff. de iudi. tã ex ꝯſtib. cum ſimi. Ita Io. Mona. Io. And.

gere

gere ꝙ dubium nō procedebat in negatiua iuris, qualitatis, vel facti prægnātis: vel facti determinati, quæ veniunt in probatione: & per cōſequens in poſitione; Remiſſiones ponit gloſ. non poſſunt. Ioan. And.

Summarium & caſus dñi Hel.

¶ Decretalis iſta ſm dominum Haliā ſic ſummatur: Licet poſitio negatiua non poſſit probari, niſi per confeſſionē aduerſarij: eſt tñ iſta poſitio admittenda de æquitate, licet non eſſet admittenda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud poteſt poni quod poteſt probari.

mus † a, vt poſitiones

† Vide Paulū de Caſtro cō ſil. 167. incipi. ad primū in 2. vol. & Cynum in l. 2. §. ſed ga. C. de iura. cal.

¶ Pro intellectu huius c. præſupponendum eſt quæ dicant poſitiones: vnde eſt ſciendum, ꝙ cū actor fecit libellum cui petijt per reum rñderi: & reus rñdet eidē libello facto in proſa: poſtea lite ſuper eodem libello conteſtata, actor deducet ſuum factum quod continetur in libello per articulos: & illi articuli vocātur poſitiones: eo qa ſic incipiunt, ponit in iure & iudicio, &c. ſicut dictū eſt de articulis ꝓbatiuis a libello agētis extractis, qui appellantur, intēdit: quia ſic incipiunt, intēdit talis actor coram vobis. Et fuerunt inuētæ poſitiones vt ponens releuetur ab onere probandi per cōfeſſionem aduerſarij. & iſtis poſitionibus tenetur pars aduerſa perſonaliter rñdere per verbum credit, vel non credit, mediante ſuo iuro. c. 2. inf. eo. Item præſupponēdum, ꝙ iudex non dēt indiſtincte admittere omnes poſitiones, ſed debet videre an ſint aliquæ captioſę & impertinentes: & ſuper illis ferre interlocutoriā ſententiā, quod tales poſitiones, ſunt admittendæ: & tales ſunt impertinentes & reijciendæ.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice cōpetēti: lite inter nos ꝯteſtata feci meas poſitiones: inter quas erat aliqua poſitio negatiua: ita ꝙ illa poſitio continebat merum & purum factum, quod non poteram probare: vtrum iudex debeat admittere talem poſitionē negatiuam? Rñdet Romanus Pontifex, quod ſic: & licet de rigore iuris talis poſitio nō ſit admittēda: tñ de æquitate poterit iudex illam admittere: immo ſm Hoſtien. iudex dēt illam admittere & ſi nō admittat, ab eo poterit appellari: quia licet talis ſit mere negatiua, & ſic nō poſſit probari: tñ pars aduerſa forte confitebitur iſtum factum negatiuum. Nota primo ꝙ litigantes in cauſa poſſunt facere poſitiones: & ante litem conteſtatam & poſt: licet aliqui dicant, ꝙ dēnt fieri poſt litem cōteſtatam, & non ante: quia bene verum eſt, ꝙ in principali negotio dēnt fieri poſt litem conteſtatam, vt in c. prox. inf. eo. ſed in emergentibus & exceptionibus, quæ opponuntur ante litis conteſtationem, poſſunt fieri poſitiones lite non conteſtata.

Poſitiões poſſūt fieri ante litis conteſtationē & poſt.

Nota vlterius principalem effectū huius c. videlicet, ꝙ licet mere factum negatiuum non poſſit probari ꝑ teſtes: tñ illud factum negatiuum poteſt poni adeo ꝙ talis poſitio eſt admiſſibilis: & eidem poſitioni tenebit pars aduerſa rñdere: aliàs ſi noluit rñdere, talis poſitio habebit ꝓ cōfeſſata, vt in c. ſeq. Nota vlterius gl. ꝗ ponit decē ꝑ modum ſummæ in materia poſitionis.

Negatiuū factum, licet ſit imꝓbabile, eſt tñ ponibile.

[Glo. ſeq. per modū ſummæ recitet ſic: Circa materiam poſitionum quærit de decē: Primo quid ſit poſitio: Secundo, vnde ortum habuit: Tertio, ad quid fiat: quarto, in quo differat ab interrogatione: Quinto, qs reſpondeat poſitioni: Sexto, quando fiat: Septimo, qualiter fiat: Octauo, ſuper quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo, de poſitionis effectu.]

a ¶ Statuimus.] Circa poſitionum materiam, quæ nō habentib. practicam noua & ignota vr̃, ſcire debes primo, ꝙ poſitio ſm Goſ. eſt dictum loco interrogationis poſitiuum, vt quod olim interrogatiue fiebat, fiat hodie poſitiue: pone in terminis dicebat olim actor, q̃rite domine iudex, an ſit hæres, & ex qua parte: hodie dr̃, pono te eſſe talem hæredem. Item pono te heredē ex aſſe. Sed hodie ēt fiunt interrogationes, & ante litem conteſtatam; quod dic vt not. de iuramen. calumniæ, c. penul. & etiam poſt litem conteſta. ff. de interr. act. vbicunque. ēt ſi ſit concluſum in cauſa, vt ſup. de fide inſtrument. cum Ioan. Vnde poteſt deſcribi, ꝙ poſitio eſt breuis verborum formula, mentem proponentis continens ad veritatem eliciendam concepta.

Poſitiōis dſcriptiones.

[Vincētius dixit, ꝙ poſitio eſt aſſertio alicuius dicti, vel facti, vt ad ipſum reſpondeamus. Io. Mona dicit, ꝙ eſt narratio facti nondum probati ad expetētis intentum directe, vel indirecte ſpectantis, quod intēdit probari per reſponſionem aduerſantis. Cyn. in l. 2. de iureiur. ꝑ ꝑ cal. dan. ponit diffinitionem. Io. de Aret. q̃ dixit, ꝙ poſitio eſt alicuius ſubſtātialis vel adminicularis articuli cauſę in iure facta expreſſio ſeu aſſertio. Iaco. vero de Rauenna diffinit, ꝙ eſt credulitas aſſerta, habens annexam interrogationem; vel iudicis ſuppletionem conferens ad probationē, vel vt ipſum, vel adminiculans. Arc. dicit hic, ꝙ poſitio eſt aſſertio alicuius facti, quo per rñſionem ad ipſam pertinentem obligatur reus; & actor probandi onere releuatur; Cū poſitio ēt fiat per reū: incaute expreſſit de reo & actore in deſcriptione.] Habuit autem hoc verbum ortū nō ſolum ex vſu hominum diu in cauſis inolito; ſed ex antiqua lege. ff. de leg. 3. Offidius. § ex diuerſo ibi; pone (inquit) in credito, &c. c. idem ſup. de lit. conteſtat. c. vno de elect. dudum 2. & ȷ̃ de teſti. c. ꝓſentium.

Poſitiões vñ habuerūt ortū.

Fiunt aūt poſitiones, vt per confeſſionem aduerſarij releuetur ponens ab onere probādi, vt hic, & ff. de iureiur. cum qui. 1. reſpōſo. nam & ad hoc fiunt interrogationes ff. de interrog. act. l. 1. 2. 3. & 4. Differunt aūt poſitiones & interrogationes; quia poſitiones aſſertiue fiunt, illę interrogatiue; poſitiones a parte, illæ a iudice. Et dicunt quidam, ꝙ poſitiones tm̃ fiunt poſt litē cōteſtatā, interrogationes ante tm̃, quorū vtrumq; falſum eſt, de interogationibus ſupra dixi, de poſitionibus infra dicam.

Poſitiões quare ſunt introductæ.

Poſitio & interrogatio qualiter differant.

Ad poſitiones autem reſpondere debet pars, non autem aduocatus, immo ſolent cauti iudices tunc rñdentes aduocatos expellere. ¶ Scire tñ debes, quod aduocatus qui docet clientulum falſum reſpōdere, tenetur aduerſario illius damna reſarcire, quæ ob hoc pertulit, puta ex onere probandi vel amiſſione cauſæ. 50. diſt. ſæpe. ſup. de iniur. c. vlti. ff. ad legem Aquil. qui occidit. §. vlt. vnde ſolent aduocati dicere clientulis; ſi hoc confitearis, cām perdes, nec dicunt; ſi negaueris, animā perdes, de ſimon. Matthęus, in fi.

¶ Verū qñ cōſtat, ꝙ iis admittēdus, ſecꝰ ſi hoc nō cōſtaret ſont.

Scire debes ꝙ poſitiones fiunt in cauſa, & ad eas reſpondetur per iuramentum calumniæ, vel veritatis in cauſa præſtitum, vnde vr̃, ꝙ ſolum poſt litem conteſtatam fieri habeant, cum poſt litem conteſtatā iuretur ſup. eod. lib. de iuramen. calumn. c. 1. Sed dic, ꝙ quandocunque faciendæ ſunt probationes, fieri poſſunt poſitiones ſiue ante litis ꝯteſtatio. ſiue poſt. Nec obſtat quod de iuramento dictum eſt ſupra, quia iudex ponentem ante litis conteſtatio. faciet iurare ſe credere & æſtimare verum eſſe quod ponit, & aduerſarium ꝙ verum reſpondebit. poſſunt. n. ante litis cōteſtationem exceptiones opponi, ſuper quibus facienda eſt probatio, ad cuius releuationē fiant poſitiones. pone. n. excipitur ꝙ actor excōicatus eſt, quia ꝑcuſſit clericū, & ſic ab agendo repellandus: ponet ipſe reus & hoc modo, Pono ꝙ percuſſiſti talē. Itē ꝙ in tali parte corporis. Item ꝙ cū gladio. Item ꝙ in tali loco. Itē ꝙ tali die. Item ꝙ talib. præſentibus. Item ꝙ turbatus ex tali cauſa percuſſiſti illum. Item ꝙ animo iniuriādi. Item ꝙ ille tunc erat clericus, Item ꝙ erat in poſſeſſione clericatus. Item ꝙ ſciebas illum clericum eſſe. Item quòd vidiſti eum tonſuram & habitum clericalem deferentem, his per actorem confeſſatis, ꝓbata eſt excōicatio, aliàs reus hoc probet mutando verba & dicendo, intendit probare, &c. Poſt litis conteſtationem pone, ꝙ peto ab eccleſia aliquem, q̃ contra iura retinet remoueri, dicam, pono ego talis iuramento meo, ꝙ talis habet & poſſidet eccleſiam S. Petri. Item quod habet & poſſidet eccleſiam S. Marci. Item quòd quælibet earum habet curam animarum. Item quod eas poſt cōcilium acquiſiuit, hoc confeſſato ſuccūbit

Poſitiões qñ poſſunt fieri.

reus

reus: niſi diſpẽſationem vel iuſtam cauſam oſtendat: & idem in ſimilibus. Scias aũt ꝙ poſitiones fieri dẽt ſuper cõtentis in libello. & ad ea pertinentibus, vel ꝑtinere valentibus: ex parte actoris ad intentionẽ fundandam: ex parte rei ad extenuandam. 4. q. 4. c. 1. Fieri debent de facto rei: quia ad factum alterius non cogitur rñdere, ff. ꝓ ſuo. l. ſi. Et ſunt in ſcriptis offerendæ iudici, vt videat an ſint impertinentes, impoſſibiles, captioſæ, negatiuæ, ſaluo eo ꝙ hic dr̃: & ſic eas repellat, & de hoc dicam inf. prox. quas ſi admittendas viderit, i actis curiæ ſuæ de re iud. l. acta. ad illas poſtmodum faciat aduerſariũ rñdere, vel de veritate vel credulitate 1 habita diſtin. an de veritate vel calumnia tantum ſit iuratum inf. tit. prox. c. 2 & reſponſiões ſcribi faciet ſic; fatetur, vel negat: credit vel non credit. Cum autem ex iuramento de calumnia vel de veritate reſpondet: an poſſit dicere, dubito. no. ſup. de iura. calum. cum cauſam. in 1. gl. Caueat autem ponens à poſitionibus ſuæ intentioni ꝯtrijs, vt agat petitione hæreditatis, vel quorum bonorum, non dicat ſe poſt mortem poſſediſſe defuncti: Si agat publicana, non ponat ſe emiſſe a vero domino: Si agat, vti poſſidetis, non dicat aduerſarium poſſidere: & idem in ſimilibus. Eſt autem poſitionis effectus, vt is qui ponit, quod ponit, confiteri dicatur, 2 vt inf. de iureiuran. c. vlti. vbi dicã de hoc. & an poſitio, vel reſponſio ad eam reuocari poſſit.

a ¶ Negatiuas.] quæ eſt ratio, quare poſitio de negatiua, quæ aliter probari non põt, fieri non poterat. 3 Breuis eſt ſolutio: negatiuæ quędã ꝓbari nõ poſſunt, ſup ꝙ dic vt no. Io. 6. q. vl. accuſator. Ber ſ. de elec. bonæ 1. § ſ vero. Accur ff. de ꝓbat. l. 2. ſed poſitio in locũ probationis venit: illud ergo in poſitione dẽt admitti ꝙ admitteretur in probatione, de hoc not. Goff. ſup. de elect. dudũ 2. Item poſitio negatiua probari dẽt: ſed negatiua non probatur, vt ſupra, ergo, &c. Item negatiua poſitio non ponit: ſed remouet. Et hoc ſiue ſit negatiua explicata, puta quod nõ cognoui Bertam de ſri gi. c. 1 vel non fui citatus de elect. bonæ. ſiue implicata. vt pono, ꝙ in electione tantum quattuor canonici præſentes fuerũt. de cau. poſ. cum eccleſia poſitiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit: ſed æquitas eas admittit, ſi iudici videbitur, vt hic.

ADDITIO. Dicit Ioan Mona. negatiua dicit carentiam, & ſic non exiſtentiam: & nõ entis non ſunt ſpecies nec differentiæ, ſecundum Philoſophum. Cũ ergo probatio habeat fieri per principia, ſicut cauſatũ habet oſtendi per cauſam, & principatum, vt ſpecies per genus & differentiam: & quia hoc habet affirmatiua & non negatiua: ideo affirmatiua probari põt ꝑ rerum naturam, id eſt, per principia quæ ſunt inducentia naturam rei. ꝑ ꝑ hoc dixerat Per. de Bellap. quod ius ciuile talem probationem nõ nouit, vt ponit (y. vt C. de non numer pec. l. 3. in fine. Ioan. And.

b ¶ Non poſſunt.] Pone nego litteras ad lites de mãdato domini imperatoris. 4 Vel nego pecuniã numeratam, ꝗ promiſeram inſtrumento ſolenni: & ſpe futuræ numerationis. [Vel ſi pono ꝙ non fuiſti inſtitutus de auctoritate diœceſani. de cler. poreg. c. ſi. de inſti. c. 3. ſecundum Hoſt.] Hæc & ſimilia non poſſunt probari niſi per confeſſionem aduerſarij.

ADDITIO. Et ideo cum non ſit niſi vna ſpecies ꝓbationis, magis ſuccurrendum eſt ponẽti arg ſ. de teſti. c. vlt. & ſ. de teſti. cogen. dilectorũ, de ꝓba. ca. 2. &

1 Et hoc ſolu no. hic Inn. quod ſufficit quãq; rñdere de credulitate, remitt. ſ. tit. c 2. Io. And.

2 Sic: tad ueſarius non debeat ꝓbare qd pars ponit, nõ tñ poterit ex illa poſitione tamꝗ ex confeſſione condẽnari. Do. dicobat c. ſi. hical leg. ſed il i. poſitio fuit ꝑ parte accep tata, ꝗ ſi non fuiſſet acceptata, poterat reuocari. c. mulieri & iureiu. vide Do. in c abbate ſane ſ. c. & re iu. 2 col. Fo.

3 Dicit Hoſ. hoc inductũ ꝑ ꝑ timorẽ piurij; videns. n. rñdens ꝙ ꝓbare nõ poterat. facile deiceraret. Io And.

4 Hic ponit ꝑ iuramẽtum de credulitate: ſequentem bene põt ponere ꝑ iuramẽtum veritatis. Io an. And.

negatiuas [a] (quæ probari non poſſunt [b] niſi per cõfeſſionem aduerſarij [c]) iudices [d] admittere poſſint [e], ſi æquitate ſuadente viderint expedire.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Si reus iuſſus, poſitionibus reſpondere recuſat: vel ſi contumaciter recedit, habebuntur pro confeſſatis: ſecus ſi prius quàm ſic iuſſus eſſet, cõtumax fuerat: nam tunc procedetur contra eum tamquam contra contumacem. Ioannes Andrea.

CAP. II.

SI POST PRAEmittitur, iuris neceſſitati ſubijcitur. ff. de iudi. l. non quicquid ad hoc ff. de offi. præſi. l. præpe & l. ſeq. per quæ vĩ ꝙ optioni iudicis relinquat: peccat tñ iudex reijciens ex quo poſitio facit ad cauſam. & æquitas ſuadet, cum æquitas ſcripta rigori iuris præferatur. C. de iud. placuit. de fur. & ſer. cor. l ſi qs ſeruo, & æquitatem ſemper habere dẽt præ oculis, vt. 4. q. 3. cap. & inf de re perm. cap. vno. ff. de eo quod cer. lo. l quod ſi Epheſi. in fin. nec ſit arctanda probandi copia 14 q. 2. quamquam C. de proba. l. vlt. ſecundũ Hoſt. tenetur: 5 & ſi non admittat, poterit appellari. Ioan. And.

c.ad noſtram. ff. de teſti. l. curent. C. de reb. credi. generaliter. 1. reſponſo. C. de hær. l. penul. ſecundum Hoſt. Ioan. And.

c ¶ Aduerſarij.] dicebãt quidam doctores antiqui negatiuam poſitionem admittendam indiſtincte. Et qđ dr̃ ꝙ negatiua ꝓbari non põt, verum eſt ꝑ teſtes: per confeſſionem autẽ aduerſarij bene. & probaꝰ hoc ſup. de temp. ordi. dilectus, de ęta. & qua. c. vlt. Io. An.

d ¶ Iudices.] ordinarij, delegati, vel arbitri. ſup. de proba. quã. ff. de arbi. l. .

ADDITIO. Et C. de arbi. l. penul. §. vl. Hoſtien.

e ¶ Poſſint.] nõ quicquid iudicis ꝓtati ꝑ

SI poſt.] Sunt duo dicta: ſecundum ibi, Verũ. Dom. CASVS. Tu & ego litigabamus corã iudice ordinario vel delegato: lite ꝯteſtata ſuper meo libello, dedi meas poſitiones, & aſſerui eas medio meo iuramẽto, dicẽdo credo illud qđ pono eſſe verum: hoc facto petij, vt tu rñderes meis poſitionibus: vñ iudex tibi præcipit, vt tu rñderes meis poſitionibus per verbũ credit, vel non credit: tu autem recuſas rñdere: quærit, qua pœna venis puniendus: Rñdeꝰ ꝙ meę poſitiones habebunꝰ ꝓ confeſſatis: Et iudex poterit & debebit te condemnare in petitis, nam de petitis conſtat per tuam cõfeſſionem interpretatiuam inductam ex interpretatione iuris: & iſtud verũ, niſi ꝓponas aliquã exceptionem. Sed quid ſi non cõparuiſti in die tibi aſſignato ad rñdẽdum meis poſitionibus. an poſitiones habeãtur ꝓ cõfeſſatis? Rũdet ꝙ non, ſed contra te poterit iudex procedere tamquam ꝯ contumacem: nam ſi nõ liquet de cã, iudex te excõicabit, vel mittet me in poſſeſſionem. Nota primo ex iſto c ꝙ facta litis cõteſtatione anteꝗ fiant poſitiones dẽt præcedere iuramentum de calumnia: hoc tñ non eſt de ſubſtantia, vt dictum fuit ſ. de iura. cal. c. 1. Nota ꝙ ſi iurato de calumnia ponẽs fecit iuſſum fieri aduerſario, vt poſitionib. rñderet: & aduerſarius nolit rñdere, tunc poſitiones habẽtur ꝓ confeſſatis: & ſic tacens habetur ꝓ cõfeſſato, ſi confeſſio vergat in detrimẽtum & ꝑiudiciũ ſuum: Et ſi negatio tenderet ad ſuum ꝑiudicium & incommodum: ſimiliter poſitiones haberentur ꝓ negatis. Nota vlterius, ꝙ quis põt reſpõdere poſitionib. ſuæ partis aduerſæ per ꝓcuratorem: dum tñ ille ꝓcurator habeat ad hoc ſpeciale mandatum, & ꝙ poſitiones ſint inſertæ in ꝓcuratorio: & detur mãdatum ꝓcuratori, vt fateatur talem poſitionem & talem: alias non haberet mandatum ſufficiẽs. Nota ꝙ paria ſunt, nõ venire ad iudicium, vel venire, ſed cõtumaciter recedere, cõcor. c. 1. de iudi. in antiqu. Nota ꝙ maior eſt contumacia illius, qui cõparuit, & non vult facere illud quod ſibi facere incumbit, quàm illius, qui non comparuit, hoc habet præſens capit. nam maior pœna imponitur ei, qui comparuit & cõtumaciter receſſit, quam ei qui non comparuit. Nota etiam, ꝙ taciturnitas

5 Idẽ Io. Mo. & Ar. nõ tñ dicunt Ho. & alij præ dicta ſequiꝰ de appſone. Ioan. An.

turnitas habetur ꝓ confeſſione. Ad hoc de poſtu.ꝑla. c.1. & de ord.cogn.c.cum dilectus. Nota finaliter, ꝙ recedens a iudicio ſine iudicis licentia punitur tanquam contumax.ad hoc de iudi.c.1.11.q.3. certum & de electio.ſi.poſtquã.ī.eo.lib. Dominicus.

eſſe in peculio:tutus eſt igitur exceptione iuriſiurãdi a parte delati niſi pro rebus poſtea quæſitis:poſtea in poſitione dicunt aliquæ res fuiſſe in peculio tẽpore quo iurauit:per hanc detegitur periurium eius:vnde reſpondere non cogitur.ff de iureiuran.l.duobus.§.fi. Nulli enim inijciendus eſt laqueus.27.quæſtio.1.de viduis. Itẽ ſi ſit multiplex. vt pono,quod poſſideat talem eccleſiã ad tale monaſteriũ pertinentẽ: vel pono quòd Titius filiꝰ P debet mihi x vel his ſimilia:poſſet enim alterum eſſe verum,alterum falſum:& ideo petitur explicari:vel ipſe idem explicet dicendo vtrumque falſum: vel hoc verum,hoc falſum. Vel poterit ſimpliciter poſitionẽ negare: etiam ſi alterum verum ſit. ff.de rebus dub.ſi is qui ducenta § vtrum.9 quæſtio.9 puta.9.diſtinct. ſi ad ſcripturas. Vnde videtur, quod ad multiplicem poſitionem reſpondere bene teneatur, cum habeat ſupradicta remedia. Ad hoc optime infra titulo proxi præſentium.§.præterea. Conſueuerunt autẽ aduocati dicere pono hæc:& ſi non credis coniunctum, pono diſiunctam: ad quam tamen reſpondere non compellitur, 4 vt quibuſdam videtur per iura ſupradicta: non enim ponit vt debet. Item ſi poſitio ſit iuris, vt pono, quod impubes poteſt condere teſtamentum: vel his ſimilia: & ad hoc non compellitur reſpondere: 5 cum enim ius quis probare non cogatur: ſed factum: ergo nec ponere, cum ſuccedat in locum probationis.ſupra eodem c.proxi. ergo tamquam ad ſuperflua non cogitur reſpondere. Item ſi ſit impoſſibilis, vel contra naturam, vt ſi ponit virginẽ peperiſſe:vel patrem iuniorem filio.17 quæſtio.3.c.decreta §.cum ergo ad hoc ſupra de confeſ.c.vlti.& quod ibi not ff. de interrogat.actio.l confeſſionibus.& l.ſeq. Item ſuper crimine eius contra quem fiunt, non admittunt poſitiones 6 de pæni diſt.1 cap.quis aliquando §. Itẽ illud Ioannis verſi non tibi dico. Hæ ergo & ſimiles ſunt rationabiles cauſæ, propter quas reſpondere nõ tenetur. Item ſi procuratori fiunt poſitiones ſuꝑ aliquo emergenti, de quo probabiliter nõ imputetur domino:ſi non inſtruxit procuratorem,bene habebit ꝓcurator inducias ad conſulendum dominũ: ſecus in principali ſuper quo a principio inſtrui debuit.ſupra de iuram.calum.in pertractandis.vbi de hoc per Inn & Hoſtien.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit vnde ſumpta.]

ſtitũ a veritatis aut b calũniæ iuramentum c, reus d vel procurator e ipſius, poſitionibus ab aduerſario ſibi factis interrogatus iuſſuſque f à iudice† reſpondere abſque rationabili g cauſa recuſet, aut nolit, ſeu contumaciter ſe abſentet: haberi debet ſuper his, de quibus in eiſdẽ h poſitionibus interrogatus extitit, pro confeſſo i. ¶ Verum ſi

† Nota Hoſt. ī.c. ꝓx.& Archi. hic, ꝙ ſi is, ꝯ quem fit poſitio ad inſtã tiã aduerſarij iudice nõ ꝑcipiẽte rñdeat, tenet mſſio ff. de iure iur. l. ſi ſi-ne. ī. de dolo, put vbi de hoc.I. A.

a ¶ Si poſt ꝯſtitũ.] Si reus iuſſus poſitionib. rñdere recuſat, vel ſi ꝯtumaciter recedit, habebunť ꝓ confeſſatis: ſecus ſi priuſquã ſic iuſſus eſſet, cõtumax fuerat: ſed tũc ꝓcedeť ꝯ eũ tanq̃ ꝯ cõtumacẽ. Tracta fuit hæc decret.de extrauag.Alex.q̃ incipiebat,retuliſti.aliàs, dilecto filio I.A.

b ¶ Aut] quoad ſpiritales cauſas exponimus ꝓ, et in eis enim in vtroque iuratur.vt ī de iura.calũ.c.1. §.vlt.& ſic eſt ſimil.C.de verb.ſign.cum quidam.

c ¶ Iuramentum.] nota pro opinione illa, q̃ hẽt, ꝙ ſolum poſt litem conteſt. fiant poſitiones: Sed dic vt dixi ſupra c.ꝓx.& reſpicit quod cõiter fieri ſolet

[Glo ſeq.quærit opi.ponit, & ſoluit contrarium.]

d ¶ Reus.] Quid de actore vel eius ꝓcuratore? Dicũt quidam, ꝙ cadit ab inſtituta actione.ſ.de iura calũ. c.vlt.C.de iuramen.calum l 2 § quòd ſi actor. Ad poſitiones enim rñdetur ex vi iuramenti: & ideo pœna iurare nolentis hic locum in habeat,quod non credo ſed dic vt dixi ſupra in ꝓxima glo ꝙ hic reſpicit,ꝙ cõmuniter accidere ſolet,ſiue poteſt,ſcilicet, ꝙ actores ꝓbare habent,& ſic poſitiones facere:ſed idẽ ecõuerſo,ſcilicet,vt habeatur pro cõfeſſo:cũ actoris & rei ſit æqua conditio ī.de reg iur.non licet cum ſimil.

e ¶ Procurator ipſius.] nota procuratoris contumaciam poſt litem conteſtatam domino nocere, de hoc ſupra vt li non conteſt.c.1.in fi.

1 Quos vide in Spe. ð poſi.§ octauo. vet itẽ q̃ri & §. nono. verſ.verũ &§. decimo. ver. põt. Io. And

ADDITIO. Hoc etiam probatur de taciturnitate: & facit ff. de procu non ſolũ.in prin.vbi de hoc.& aliquid dixit Inno. de poſtu præl c 1.& Gui.in Spe.de poſi.§ nono poſt prin. Ioan.And.

[Glo ſeq dicit quæſtionem ſolui.

f ¶ Iuſſuſque a iudice.] Per hanc litteram bene vr̃ determinata illa antiqua altercatio, qua quæritur:ſi iudex citat partem, etiam poſt iuramentum præſtitum, vt veniat rñdere poſitionib. & citata venire nõ vult: an poſitiones habeanť pro confeſſatis? Et licet q̃dã 1 dixerunt quòd ſic, puto ꝙ non: 2 Ecce enim ꝙ text. dicit, iuſſus a iudice, & ne credat aliquis ꝙ talis iuſſus factus ꝑ nuntiũ ſufficere,ꝑmittit,interrogatus:ille igitur licet ſit iuſſus ꝑ nuntiũ, non per iudicẽ. (& hoc conceſſo) nõ tamen eſt interrogatus a iudice, ꝙ requirit hæc conſtitutio·vnde & infra ſubmittitur (verũ ſi antequã rñdere ſic iuſſus fuerit) ſcilicet ab ipſo iudice interrogatione ꝑmiſſa. Maiorem ergo reputauit contumaciam illius,qui interrogatur a iudice. & ab eo iuſſus rñdere non vult:quàm illius q citatus ꝑ nuntiũ,vel litteras: ẽt hoc expreſſo venire non vult.

2 Idem Bar. in l. 2. C.eo. Panor in c.cũ cãm de iur.calũ.Guido Papę cõſ. 7.& Decius. c.1. lectura 1.de iud.

ADDITIO Opinionem glo.tenet Archi.& Dy.videtur concordare in regula,contra eũ ī.de regu.iur. Glo ſeq.recit.per quęſtionem,quę ſit rationabilis cauſa:& ponit xii exempla.)

g ¶ Abſque rationabili cauſa.] Puta ſi poſitio ſibi ꝓpoſita ſuperflua eſſet, vel impertinens,3 quæ probata non releuaret. C.de probat.ad ꝓbationem.30 quæſt. vltima.iudicantem.ibi, ad rei veritatem,&c ſupra de officio archidiaco.vt noſtrum. Vel obſcura 4 diſtinct. erit.de ſponſalib. de muliere C. de tranſaction vt reſponſum. Vel generalis. ff. de lega.2 Titio.1.reſpõſo. Item ſi ſit de facto alieno, vt dixi ſupra c.proxi. Itẽ ſi ſit captioſa:puta quę detegat periurium reſpõdentis, non eſt admittenda:puta pater conuentus iurauit nil

3 Et de hoc ꝯſtat in dubio tutius eſt admitti: ſaluo iure impertinẽtiũ, & ita ſeruatur Io. And.

[Glo ſe.q.ſoluit dubium.]

h ¶ Eiſdem.] ſcilicet quibus reſpondere nõ vult:& ꝑ hanc litteram dico,ꝙ ſi in quibuſdã reſpondeat:& poſtea alijs rñdere noluit:illę quibus iam rñderat non habebuntur ꝓ cõfeſſatis ſi eas negauerit: pœna enim vlterius non debet extendi,&c.de his quæ fiunt a maiori parte c quæſiuit.Ioan And.

[Glo.ſeq.quærit.arg.opi.ponit,& ſoluit.finis ponit dictum quod additio corrigit.)

i ¶ Pro confeſſ.] numquid ipſo iure, aut per ſententiam? Videtur ꝙ per ſententiam [& hoc tenet Ioann. Mona] ſecundum ea quæ not ſupra de iur.cal.c.vlt. dicebat Tan.ꝙ tacens non habebatur ꝓ confeſſo,nec pro negante:per regu ff.de reg. iur.qui tacet ī.eo.tit. is qui tacet.ibi. dixi. Quid ergo fiet?ſecundum eũ cõpellitur reſpondere ꝑ excõmunicationem: in poſſeſſionẽ miſſionẽ, captionem pignorum,mulctam: & his ſimilia ī. vt lite non conte. tuæ & c quoniam.ff de vent inſpi.l 1.§. cogenda igitur.ff.ſi quis ius di.l.vna & facit ſecundum Hoſt de elect.bonæ verſi. contra legati.Sed hodie pro confeſſo haberi debet vt hic vides Ad hoc ff.de interrogat actio de ætate.§. q tacuit & idẽ iuris de obſcure rñdẽte, niſi declaret, vt ea l §. nihil.

4 Verum eſt ſimpliciter, dicaſ, peto poſitionibus rñderi.ſi poſitio ſit cũ qualitate indeota vñ ſi ð bitũ cõditiona. le petaſ pure, tota poſitio negari põt ar. c 13. de pꝛ pe ti Do.Fõ.

5 Bene dicit niſi poſitio fieret de iure ſpeciali, vt ſtatuto ꝯſuetudine:aut de iure dubitabili, vt puta ð vna extra vagante. Do.Fon.

6 Fallit ſi crimẽ ſit notoriũ: de accu qualiter. & qñ aut ſi de crimine ſi infamia ſit. Feli. c cũ cãm de teſtã. Do.Fon.

nihil. Et qđ dicit, ꝙ habetur ꝓ confeſſo intellige ſi conceſſio eſt dānoſa: aliàs ſi eſſet ſibi vtilis, habereť pro negante ¹ vt ff. de interro. act. l. non alienū, & l. de ætate. §. 1. vſque ad vj. In interrogationib. ꝓcedat hoc: in poſitionibus nō credo, in qbus ſatis ſit ponēti, ꝙ habeat intentum ſuum. Ioan. And.

¹ Idem Hoſt. & Archi. & Guil. in ſpe. de po ſi. §. nouo. verſi. item illud. I. A.

ADDITIO. Diuerſitatis rō, quia iudex ſup dubio interrogat, nec iurat: pars vero ponit ſup certo, & iurat. Io. And.

a ¶ Ratio dictauerit.] quod dic vt notat. ſupra de dolo & contu. prout.

antequam reſpondere ſic iuſſus fuerit, eum contumaciter abſentari contingat, tunc pro confeſſo nō debet haberi: ſed eſt aliàs contra eum tamquam cōtra contumacem (prout ratio ᵃ dictauerit) procedendum.

non priuatur ordinibus ſibi ſemel collatis: immo ſi celebraret, conficeret verum Corpus Chriſti, vt tenet gl in cap. degradatio. ꝟ. de pœnis. ideo proprie agitur contra ſimoniacū criminaliter ab executione ordinū & tunc nō admittuntur ſocij criminis ad teſtificādū in cauſa criminali intētata criminaliter. Nota primo ex iſto textu, ꝙ ſocius criminis regulariter nō admittiť cōtra ſociū criminis: qa par delictum teſtem repellit. Nota vnum ſpeciale in crimine ſimoniæ, idē in alijs criminib. exceptis: ſicut in crimine læſæ maieſtatis, & hereſis videlicet ꝙ ſocius criminis admittitur cōtra ſociū in crimine intentato ciuiliter: dum tamē ſit ſocius criminis tātum ſec⁹ ſi eſſet ſoci⁹ criminis & muneris ſimul: ſecus in crimine criminaliter intentato: quia tunc non admitteretur ſocius criminis tantū: & multo minus ſocius criminis & muneris ſimul. Quæritur qualiter accuſatus pōt opponere ꝯ teſtes ꝓductos ꝙ ſunt ſocij criminis niſi ipſe accuſatus confiteať crimen. & tunc ſi confiteatur, nō erūt neceſſarij teſtes ad ipſum conuincendū, ſed ſua confeſſio erit ſufficiens ad ipſum cōdemnandum c. 2. de conf. in antiq. Dicit glo. ꝙ poterit accuſatus opponere ꝯ teſtes, ꝙ ſunt ſocij criminis tribus modis: Primo modo accuſatus ꝓponet crimen generaliter, dicendo ꝙ talis teſtis eſt ſimoniacus: & ſic glo. videtur fateri ꝯtriū, videlicet ꝙ ſi accuſatus ſimpliciter diceret, ꝙ talis teſtis eſt ſocius criminis, ſua confeſſio eſſet ſufficiēs ad ipsū condēnandū. Alio modo dicit glo. videlicet ꝙ accuſat⁹ hoc poterit ꝯ teſtes opponere, ꝙ teſtes fuerunt ſocij criminis, nec ꝑ hoc vř confiteri crimen. qa excipiens nihil videtur confiteri de intētione aduerſarij, & in hoc remanet glo. Itē qa vř confiteri ꝯtriū actū: tñ ſi hoc modo reſponderet, mendacium cōmitteret. Nota finaliter ꝙ de crimine poteſt agi criminaliter & ciuiliter: & quando dicatur agi de crimine ſimoniæ criminaliter vel ciuiliter, vide optimum textum in c. per tuas 1. de ſimo. in ſi. Dominicus.

† In manuſcrip. reliqͥs dēpτis, legitur ita: Gregori⁹ nonus.

† Vid. c. uis adabolēdā. tit. de ſimo. in 2. cōpi. vñ hæc decre. vi de ſupra. & c. ꝑ tuas. il primo. cū ibi nota. in hac editione ti. de ſimonia.

DE TESTIBVS & atteſtationibus.

TITVLVS X.

De teſtibus {& † atteſtationibus.}

† Hæc duo verba: & atteſtationib. deſūt in pleriſque manuſcrip.

¶ Dictum fuit ſupra tit. prox. de cōfeſſis. verum quia ſæpe cōtingit, ꝙ pars aduerſa non confitetur poſitiones actoris, ſed illas negat, & ſic actor arctatur ad probandū ſua facta, q̄ poteſt ꝓbare regulariter per teſtes, ideo poſt titulum de confeſſis conuenienti ordine ponitur titulus de teſtib. Notanter dicitur, ꝙ facta probātur regulariter per teſtes: quia aliquoties ſcriptura eſt de ſubſtantia actus: non tamen eſt de ſubſtantia probationis ipſius actus. l. 1. C de fide inſtrumentum.

Cōtinuatio Dñi Heliæ.

¶ Gregorius nonus † in concilio generali Lugdunenſi.

¶ *Socium in crimine ſimoniæ admittitur in teſtem, ſi ſit ſocius criminis tantum, & agetur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.*

CAP. I.

MEDIATOres ᵇ †, per

Mediatores] ponit dictū, cui ſubdit duplicem determinationem.

¶ Præſupponendū pro intellectu huius ca. quādo dicatur quis agere ciuiliter ꝓ crimine ſimoniæ: Dicendum ꝙ in crimine ſimoniæ dicitur quis agere ciuiliter etiam ſi agat & tēdat vt ſimoniacus priuetur beneficijs ſuis: ſeu ſi agat & tendat vt priuetur ordinibus ſuis: dicitur agere criminaliter. Secundo p̄ſupponendum eſt, ꝙ aliquotiēs quis eſt ſocius criminis & muneris ſimul: aliqñ qs eſt ſocius criminis tantum & nō muneris, vt volebam obtinere ab epo Pictauen. aliquid ſpiritale: ego ſciēs, ꝙ ipſe diligebat temporalia, habui aliquē de ſuis familiaribus: & cōueni cum tertio, vt ꝓmitteret aliquem equū epo, vt poſſem habere ſpiritale: iſte mediator nihil accepit, ſed gratis fecit: talis dř ſocius criminis tātū, & non muneris: aliquando autem cōuenio cū mediatore, & aliquid ſibi do ꝓ prĕmio: tunc talis dicitur ſocius criminis & muneris ſimul.

Caſus ſtalis dñi Heliæ.

CASVS. Accuſabam Titium de ſimonia: oblato libello, & ſuꝑ eodem lite negatiue conteſtata, rñſoque ꝑ reū meis poſitionibus, petij me admitti ad probādū intentionem meam, & produxi aliquos teſtes: accuſatus ꝓponit, ꝙ mei teſtes non ſunt admittendi ad teſtificandum cōtra ſe: quia fuerunt ſocij & participes criminis, an illa ſocietas criminis repellit eos a teſtificādo? Rñdet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut ago contra ſimoniacū, ciuiliter, vt ipſe priuetur beneficijs ſuis, & non deponatur ab executione ordinū: & tūc diſtinguitur, aut accuſatus opponit ꝯ meos teſtes, ꝙ ipſi fuerunt ſocij criminis & muneris ſimul, & tūc dicit Romanus Pontifex, ꝙ iſti teſtes repelluntur a teſtificādo: licet ſuper crimine ſimoniæ agatur ciuiliter: alij ſunt ſocij criminis tantum & nō muneris: qa ꝑſtiterunt operam gratis: & tunc admittuntur, & eſt ſpeciale in crimine ſimoniæ, vt ſoci⁹ criminis admittatur ad teſtificandū: & iſtud eſt ob deteſtationē criminis: aut agitur contra ſimoniacum criminaliter ad depoſitionem ordinum: & ꝓprie ab executione ordinum, quia quātumcunque quis deponatur actualiter

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid determinat.]

b ¶ Mediatores.] Socius in crimine ſimoniæ admittiť in teſtem, ſi ſit ſocius criminis tantum, & agať ciuiliter: aliàs non. Iſta decretalis & ſequēs fuerat Gregorij, & deberent eſſe in antiqua compilatione vltimæ in titulo, & per hanc decretalem modo rōnē recipiunt gloſſæ illę Ioan. & Ber 4 ꝗ. 3. §. itē in criminali. ver. libri. in 1. glo. quam quidam non habent. & de teſtib. veniens 1. in glo penul. qui indiſtincte dicebant, ꝙ in hoc crimine ſocius criminis tātum admittebať in teſtem: criminis vero & muneris non: diſtinctio. enim illa locum habet, cū ſolum agitur ciuiliter]: ſi enim criminaliter, ſocius etiam tantum criminis repellitur, vt hic vides. ad hoc ꝟ. eod. teſtimonium.

ADDITIO. Corrigit etiam quod not Gof. in ſum. de ſimo. in ſi. vbi ſimpliciter dicit hos mediatores a teſtimonio repellendos. Ioan. And.

b ¶ Mediatores.] qui proxenetæ dicuntur. [Canon vocat illos interemptores. vt . diſtinct. c penult.] & ſalarium quod eis datur, dicitur proxeneticum. ff. de ꝓxene. l. 1. & 2. & ſi in ſpiritalibus ſalarium recepit, vel aliquam promiſſionem commodi temporalis, ſimoniacus eſt. de ſimo. cum eſſent. & tunc non admittiť etiam ſi ciuiliter agatur, vt hic in fine. & ſupra eo. veniens.

niens 1.& infamis eſt.1.q.1.ſi quis epiſcopus & 1.q.1. ſi quis præbendas,& beneficijs priuandus.7.de ele. g in iuſtitionem, & deponendus.de cõfeſſ c. 2.de ſimo. non ſatis ibi,vel conſenſerint.

a ¶ Per quos.] id eſt quorum miniſterio.

b ¶ Plerumque.] ergo non ſemper,quia interdũ ſine mediatore inter ſe comprõnũt ſimoniaci, de ſimo.de hoc & ca.veniens.cum ſimi.

quos [a] ſcelus ſimoniæ plerumque [b] committitur, ad teſtimonium [c] contra ſceleris eiuſdem auctores [d], in deteſtationẽ criminis [e], admittuntur:ſi non agatur criminaliter [g], & emolumentum exinde non fuerint aſſecuti [h].

¶ Idem.

c ¶ Ad teſtimoniũ.] nota quod ad ꝓ uum ꝑtionem faciendam bene admittuntur, ſed nõ ad probationẽ.4.q.3.c.ſi teſtes.§.liberi.quĩ dic vt not.15.q.1.nemini.de cõfeſſ.c.1.de teſtib.veniens 1.Et not.quod dicit,teſtimonium,quia circa accuſationem nihil hic ſtatuitur,ſed ſtatur iuri antiquo,1. quæſtio. prima,in primis.in fine.13.quæſtio.3 lane , de ſimo. tanta.&c. licet Hely.& c. per tuas. & ei quod nota.2.quæſtio.8. in ſumma.

Teſtis, q nõ admittitũ ad probationẽ, admittitũ ſaltẽ ad ꝓſũptionẽ faciendã.

d ¶ Auctores.] cum interdum etiam per alios conuinci non poſſunt:ad hoc ſup de teſti.cogen.c. vlt.vbi ad detegendam coniurationem inducuntur ſocij, & iurati. Ioan.And.

[Gloſſ.ſeq.ponit duas lecturas.]

e ¶ Criminis.] aliàs tanti criminis:& concor.1.q.vl. c.vlt.ſup.de ſimon.tanta & c.licet Hely.ibi,cum ad inſtar criminis,&c. Et per hanc litteram credo hanc decretal. intelligendam etiam de mediatore,qui nõ eſt emẽdatus de crimine,aliàs quid eẽt ſpeciale in hoc, vt ſupra eo.teſtimonium. vel poteſt dici de emendato debere intelligi,& bene eſt ſpeciale , quod mediator admittatur, vt inf.dicam.

f ¶ Criminaliter.] ſupra eo. teſtimonium.

g ¶ Ciuiliter.] nota quod regulare eſt,quod in ciuilibus mediator de conſenſu partium admittatur ad teſtimonium,aliàs non:in authen.de teſti.§.quoniã. vero coll.7. Et not. Bernar de teſtib.cogen.dilectorũ. circa princip.glo.[Et hoc intellige vt ibi dixi.] Hic tñ admittitur etiam parte contradicente,quod intellige ſecundum diſtinctionem decre.de ſimo. per tuas. & c.licet Hely [ſecundum Hoſtien.]

[Gl.ſeq.quærit , & ſoluit.obijcit & tripliciter ſoluit, & ſecundam approbat.Ioan.And.]

h ¶ Aſſecuti.] vides quid iuris in hoc excepto crimine.ſ.ſimoniæ. Sed quid de alijs exceptis. De crimine læſæ maieſtatis, dic vt 6.q.1.cap.ſi quis. verſ. ſane ſi quis.de confeſſ c.1. De crimine hæreſis dic vt inf. de hæret.in fidei fauorem. Sed aduerte, mirabile enim eſt quod dicit hæc decr. quod ſocius [1] criminis repellatur in criminali:criminis & muneris in ciuili:ſi enim qui petit ipſum a teſtimonio repelli , dicat,ſocius mihi in crimine fuiſti , non egemus vlterius teſte:quia ex hac confeſſione puniendus eſt, de confeſſ. c.2.nec permittit canon vel lex, quòd dicat,hoc non feci:quia mendacium , vel aliud peccatum non permittunt.23.q.4.qui peccat & ff. de tribu.illud.§.penult. Sed dic [2] quòd poteſt in genere dicere , non poteſt teſtis eſſe:quia commiſiſti hoc crimẽ,quod me offero probaturum:& ſic repelleretur : quia par delictum repellit teſtem. ſupra eod.perſonas.cum diſtinctione decret.de ſimo.licet Hely & c.per tuas.vel dic præciſe, q exceptionem obijcient non fatetur.inf. de reg.iur.exceptionem,& ibi dicam. Vel pone.quod opponatur criminis ſimoniæ exceptio contra teſtem:& ille,qui produxit , dicit eum qui probat,fuiſſe ſociũ, & ſi cõtra ſe nil fatetur:ſed ſecundũ tenet:quia & hic

1 Socius criminis qũ admittitũ contra ſocium:vi de Hyp. pol.in l.1. §.6. ff. de quæſtio.

2 Secũdũ Hoſti. Et ſuerat hoc prius dictũ ſan. in c. cõpulſus ſim. quisquis. & de bigi. ad aboliẽ. cum Io And.

videtur fateri teſtem ſuum ſimoniacum.

ADDITIO Quod not.79.di.c.2 in glo.penul C de libe cau.ſi filiũ.in vlt.glo.per Hoſt.in ſumma de ſimo. §.qui ad accuſationẽ.in fin.& Spec.de accu.§.1.verſ. caue tamen & in §.ibi præce.qui incipit, item repellitur qui fuit, inuenies caſus exceptos quibus additur ſocius contra ſocium. Ioan And.

¶ *Ponit modum remiſſionis curiæ : & dat modum iurandi ſuper poſitionibus : & dicit per quem iurari debeat : dat modum reſpondendi , & modum teſtes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi.hoc dicit Ioan.And.*

CAP. II.

PRAESEN-

P [Ræ] ſentiũ.] Sunt tres partes. Prima tractat de poſitionibus,iuramento, & reſponſionibus ipſarum:Secunda.ibi,Teſtes.de teſtib. reprobatorijs probatoriorũ, Tertia.ibi , Si vero, de reprobatorijs pro[b]atoriarum.

CASVS. Orta lite inter abbatem & conuentũ S. Nicolai Andegauen.parte ex vna,& priorem & conuentum Linconen. in poſſeſſorio : nam dicebat abbas, & conuentus S.Nicolai, quod ille prioratus Lyconẽ ſuberat monaſterio ſancti Nicolai:quodque monaſterium ſancti Nicolai fuerat in poſſeſſorio ſubiectionis per tempus ſufficiens ad inducendum præſcriptionem,& quod a paucis diebus citra ipſe prior denegauerat debitam obedientiã: & ſic intentabant interdictum vtile pro recuperando poſſeſſorio:iſta cauſa fuit euocata ad Papam:quod fieri poteſt,vt in cap vt noſtrum de appellat.in antiq & fuit proceſſum in cauſa,in tantum quod fuit facta litis conteſtatio : fuerunt factæ productiones teſtium: quia poſitiones non fuerunt immediate factæ poſt litem conteſtatam:nam illud nõ eſt neceſſarium, vt in c.1 de iuran.calum.poſtea abbas voluit facere ſuas poſitiones,vt in illis prior Lyconen.rñderet perſonaliter:vnde Papa commiſit auditionem poſitionum archiep̃o Rothomagen.cui mandauit Papa , vt ipſe exigeret iuramentum de calumnia & veritate:quia vtrũque eſt præſtãdum in cauſis ſpiritualibus, vt d.c.1.de iura.calu. & faceret ipſum priorem rñdere poſitionibus ſigillatim : Et ſi prior vellet producere teſtes reprobatorios contra teſtes abbatis productos in principali,eos reciperet & examinaret:& ſi abbas vellet ꝓducere aliquos teſtes ad ſuſtinendum alios teſtes ſuper principali productos , illos ſimiliter reciperet & examinaret ſecundum ſuos articulos & interrogatoria partium. Poſſeſſione.] i. quaſi poſſeſſione: quia vera poſſeſſio ſolum cadit in his rebus , quæ poſſunt videri oculo corporali , & palpari , modo ſubiectio non poteſt palpari:ideo non poteſt dici vera poſſeſſio,ſed quaſi poſſeſſio. Quam ſuper poſitionibus.] Nam partes ante commiſſionem dederant Papæ ſuas poſitiones, articulos,& interrogatoria:& omnia iſta interuit Papa in ſua bulla. Contradictione.] Vnde ſciendum , q licet pars cõtra quã dantur poſitiones,poſſit illas impugnare,& dicere captioſas : tñ quia Papa admiſerat poſitiones : ideo mandat archiep̃o , vt non admittat partes ad impugnandum poſitiones. Syndico.] Sed ad quid interrogatur ſyndicus? Dicẽdũ q rñſio ſyndici corroborabit rñſionẽ ꝓlati & conuentus : ſed ſi nõ ſit conformis, ſed contra dicat:tunc ſtandum erit rñſioni prælati & cõuentus , & non rñſioni ipſius ſyndici. Articulis.] Articulus hic dr̃ pars intẽtionis ipſius partis,ſcilicet actoris vel rei. Interrogatoria.] Vnde partes cõmuniter dant interrogatoria generalia:de quibus in glo.aliquando etiam dant interrogatoria ſpecialia:& iſta interrogatoria ſunt ad reperiendũ teſtes in variatione & falſitate. Specificatione.] Nã ille qui vult reprobare teſtes cõtra ſe productos,debet ſpecificare crimina : & cõtra quos teſtes opponit illa crimina,&

na, & per quos teſtes intendit illa probare[:] quia dēt hoc modo dicere: dico talem teſtem adulterum, & intēdo ꝓbare ꝑ illos teſtes. Nota primo ex iſto textu, ꝙ licet in rebus incorporalibus, q̃ non poſſunt tangi nec videri, vt inſti. de reb. corpo. & incorpo. nō ſit vera poſſeſſio: pro ipſis tñ incorporalib. pōt intentari remedium poſſeſſorium, non tamen directum ſed vtile: quod remediū poſſeſſoriū vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis: ſed tñ eſt idem effectus. Not. ꝙ ſi ſubditus recuſet obedire ſuperiori: per illā recuſationē dr̃ ſpoliare ſuperiorem illa ſubiectione. Nota, ꝙ ꝑlatus agit pro ſe & ꝯuētu ſuo: quia forte hęc erat cauſa ardua quam nō poterat deducere ſine cōſenſu rationabili conuentus, in c. 1. de procur. in antiq. ſecus ſi eſſet cauſa leuis, vt in c. edoceri. de reſcri. in antiq. mō quando prælatus agit pro eccleſia, dr̃ cauſa grauis, & tunc prælatus iurat in animam ſuam & conuentus. Nota quod ſicut reus compellitur rn̄dere poſitionib. actoris mediante ipſius rei iuramento: ita ſimiliter actor compellitur iurare ſuas poſitiones veritatem cōtinere per verbum, credit: videlicet, quod credit ſuas poſitiones continere veritatem, & iſta ſunt intelligēda, niſi eſſet cauſa ſpiritualis, tunc enim deberet iurare poſitiones de veritate, & non ſolum quod credit ſuas poſitiones veritatem cōtinere. Nota ꝙ licet regulariter ſint faciendæ poſitiones poſt litem conteſtatā: ſi tamen non fuerint factę, ſed actor produxit ſuos teſtes, teſtibus productis & examinatis pōt actor petere, vt reus rn̄deat ſuis poſitionibus: nam forte probabit per poſitiones quod non potuit probare per teſtes. Nota, quod cum quis vult producere teſtes, debet exprimere nomina teſtium: & ſecundum communem opinionem doctorū debet exprimere articulos & teſtes, per quos intendit probare. Not. quod reprobans teſtes debet dicere in ſpecie crimina: & contra quos teſtes opponit illa crimina: & per quos teſtes intendit illa probare. Nota, ꝙ poſſum teſtes reprobatoris reprobare: ſed meos teſtes non poteris amplius reprobare: aliàs eſſet proceſſus in infinitū. Nota finaliter, quod in eodem libello poſſunt accumulari & peti diuerſæ res & iura: vide de ele. querelam. glo. in verſic. perſonalibus. in c. ſi. de reſcri. & Inno. in c. cōſtitutus, de reſti. in iure. Dominicus.

[Gloſſa prima ſummat.]

a ¶ Præſentium.] Hæc decretalis eſt practica. & per aduocatos optime ſcitur: & ponit modū remiſſionis curiæ, & dat modum ſuper poſitionibus iurādi: & dicit per quem iurari debeat: dat modum rn̄dendi: & modum teſtes probatorios reprobandi: & reprobatorios iterum reprobandi, hoc dicit.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. quod hæc decreta. melius ſcitur per practicam, quam per doctrinam.

b ¶ Conuentum.] dic vt ſup. de reſcri. edoceri.

c ¶ Ex vna parte] & actoris.

d ¶ Ex altera] & reos, vt patet per ſequentia.

e ¶ Poſſeſſione.] i. quaſi poſſeſſione 1. quia de incorporalibus agebatur, ff. de vſucap. ſequitur. §. ſi viā, & de hoc ī. de fo. cōpe. cōqueſtus [Vñ canon 16. q. 1. reuertimini. §. ſi quis doctus. dicit, quod ſciētia poſſidetur.]

† al. ita: de Spaldigē. Lincolnen. diœceſis.

† Lingonen. Lincolnen.

1 Glo. ſequuntur Io. Per ꝺ Anch. notātes, ꝙ libell⁹ non vitiat̃, in quo dr̃ poſſeſſio, qñ dicendū eſſet, quaſi poſſeſſio. Fō.

tium a auctoritate mandamus, quatenus in cā, quæ inter abbatem & conuentum b ſancti Nicolai Andegauen. ex vna parte c, & Priorem, & conuentum de † Paldigen. Lyconen.† diœceſis ex altera d (ſuper eo, quòd iidem abbas & conuentus, ſe ab ipſis Priore & conuentu de Paldigē. poſſeſſione e ſubiectionis eiuſdem prioratus aſſerūt ſpoliatos: & ſuper irritanda quadam cōpoſitione f olim inita inter partes: & rebus g alijs) vertitur: ab eiſdem abbate h Priore[que] nomine ſuo, & in animas cōuentuū i eorundem, vel maioris & ſanioris partis ipſorum k, recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & Priori, vt tā ponendo l, quam reſpondendo, dicāt veritatem, quam (ſuper poſitionibus tibi ſub bulla noſtra tranſmiſſis m) ipſi ſciunt, & per illos n intelligunt, in quorum animas iurauerunt. ¶ Præ-

Et not. ſm Inno. quòd hic agebatur poſſeſſorio: & tñ iuratur de veritate: quod eſt contra id quod opponit Ber. ſupra de iuram. cal. cap. 1. in glo. 1. in fine, & ſup. de reſtitu. ſpol. litteras, ſed non prohibet hic iurari. (ſcilicet de calumnia.) & hodie iurandum non eſt ꝑ id quod habes ſup. eo. lib. & tit. c. 1. [ſ. de iuramēto calumniæ.]

f ¶ Compoſitione.] ſi amicabilis fuerat, valere poterat: Secus ſi fuiſſet tranſactio. ſupra de tranſact. ſuper eo. de hoc de pręben. niſi eſſent. ſm Hoſtien.

g ¶ Rebus alijs.] cōmiſſio facta cū hac clauſula non extenditur ad maiora: ꝙ dic vt ſup. de reſcri. ſedes.

h ¶ Abbate & priore.] vtraque. n. pars petijt poſitionibus ſuis, per eos qui principales erant & melius veritatem nouerant, reſponderi: & ideo ſuper his ſcripſit Papa Rothomagen. archiepiſcopo, vt ſequitur, ad hoc ſup. de iur. cal. in pertractandis, ff. de procu. ſi actor.

[Glo. ſe[q]. reci. per obiect. & not. duo.]

i ¶ Conuentuum.] i. ſingulorum de conuentu, vel maioris partis: conuentus ſicut vniuerſitas non hēt animam inf. de ſent. excom. Romana. §. vlt. Nota ius nouum vt prælatus iuret in animam ſuam, & fratrum, vel maioris partis: olim ſolus prælatus præſtabat hoc iuramentum, de hoc ſupra de ele. dudum 2. Et nota ex hac littera, quod confeſſio ſolius prælati 2 non nocet eccleſiæ: quia nec etiam confeſſio minoris partis: cum hic dicat, vel maioris, &c. & facit de his quæ ſi. a maior. par. cap. 1.

Glo. ſeq. recit per q. ponit opi. Inno. & contrariam Hoſt. primam approbat.]

K ¶ Ipſorum.] ibidem reſidentium, ſm Inno. ad hoc 10. q. 2. c. ea. n. §. hoc ius porrectum. Hoſt. 5, dicens, abſentes vocandos, ſi poſſint commode vocari. de elec. quia ꝑꝑ. facit pro eo. inf. de præben. cum in eccleſijs, ſec. opi. Inn. credo veram per decre. ſup. eo. lib. de offi. ord. quāuis. ibi prout ſunt in electionis negotio, &c. Si in omnibus tractatibus vocandi eſſent abſentes, non video quare expreſſiſſet de negotio electionis plus quàm de alijs tractatibus. Speciale 5 ergo vr̃ in electionibus, & receptionib. & in caſu ipſius decret. quamuis. quod debeant abſentes vocari, aliàs nō. 10. q. 2. c. ea enim §. hoc ius porrectum.

ADDITIO. Ad hoc quod not. de maio. & obe. c. fin. in 1. glo. & vide quod dixi de no. ope nun. c. 2. in glo. ſic. ſupra verſ. præſidentes. Inno. (de quo in prin. huius glo.) dicit, quod non ſufficit, ꝙ in aliqua poſitione conſentiat maior pars iurantium: niſi eſſet maior pars conuentus ibidem reſidentis: Et eſt hoc ea ratione quia, minoris partis confeſſio non poteſt præiudicare toti conuentui. Ioan. And.

l ¶ Ponendo.] quia etiam ponens contraria periurus eſt inf. tit. proxi. c. vlti.

m ¶ Trāſmiſſis.] quib. nil opponi poterit; cū ſint examinatæ & approbatæ ꝑ Papā. 35. q. 9. Apoſtolicæ C. de teſta. oium. & hoc eſt quod ī ſequit̃, nulla prorſus, &c.

ADDITIO. Sic & Bulla Papę oīum ſuſpicionē excludit, vt dicit Inno. de fi. inſtr. ex parte Archidiaco.

[Glo. ſeq. ſoluit duas quæſtiones.]

n ¶ Illos.] quia tractabāt illas cū conuentu; ſi autem

2 Scilicet non hētis mandatū a capitulo: tūc. n. pręiudicaret, vt no. 17 d. 3 Cōſtātinopolitana. niſi ꝓbaret error. ſupra de cōfe. c. ſi Io. And.

5 Extēdẽ gl. ad oēs caſus cōſimiles & arduos, vt vult Abb. in c. 1. & his q̃ ſn. a maio par. ca. vide late Felin. in c. in oēs. de cōſtit. & in c. paſtoralis de reſcr.

terea [a] ſigillatim [b] ſuper quolibet articulo in qualibet poſitione contento, facias à partibus ſufficienter [c] adinuicem reſponderi: nulla prorſus ab eis ſuper ipſis poſitionibus contradictione [d] recepta. Sine iuramento autem à ſyndico vtriuſque partis quid ſciat [e] de huiuſmodi poſitionibus, vel credat, inquiras [f]. ¶ Teſtes etiam, quos ſuper articulis [g] ſub eadem bulla tranſmiſſis, pars dictorum prioris & conuentus duxerit producendos [h], ad reprobandos teſtes partis alterius [i] in cauſa principali productos [k] (quorum nomina [l] in eiſdem articulis continentur) vſque ad Kalendas [m] Nouembris proximo futuri, examines (ſecundum partis aduerſæ interrogatoria [n], quæ tibi ſub eadem bulla tranſmittimus) diligenter: primo tamen in perſonam cuiuslibet teſtis à prædictis abbate & conuentu producti, facta ſigillatim

ſcientia plati eſt cōtraria rńſioni cōuentus: dicat, ex parte cōuentus ſic dico: ſed ſic ego credo vel dico, ad hoc ff. de admi. & peri. tut. quotiens. §. ſicut. ſecundū Hoſt. Si autem eſſet in iudicio tamquam platus, habes ī. de poſtu. bonæ 2. de pſcri. c. vlt. 154. diſt. generalis. Sed in caſu pmiſſo cui rńſioni ſtabitur? Dic q rńſioni cōuentus: cum platus hoc rńdeat vt pars conuentus, & maiori parti ſit ſtandum, vt ſupra dixi.

ADDITIO. Sec⁹ ſi ſuper his ageretur quæ diuiſa eſſent ad ſolum abbatem ſpectātia, ſupra d reſcri. edoceri. ſed hic patet q iſta erant communia ſecundum Innoc & Hoſtien.

a ¶ Præterea.] aliàs poſtea, aliàs preterea quaſi dicat, diximus q rńdendum eſt poſitionibus, volumus inſtruere iudicē quo modo habeat facere rńderi: & ideo dixit, præterea.

b ¶ Sigillatim.) quia poſitio habēs plura membra, in vno falſa, in alio vera poſſet eſſe: & ſic copulatiua 1 poſſet hic negari, vt dixi ī tit. proxi. cap. vlt. ff. de reb. dub. ſi is, qui ducenta. §. vtrum. Et ponens debet ponere certum, & reſpondens reſpondere certum. ff. de cōfeſ. certum. Et omnis diſiunctiua eſt incerta. ff. de verbor. obligatio l. vbi. §. illud. ff. de iniurijs. l. prætor edixit. §. quod autem.

1 Vid Fel. in. c. 1. extra de re iud. & Alex. cōſi. 153. colum. 5.

ADDITIO. Inno. hic per litterā, ſup quolibet, notat non ſufficere poſitionem negari niſi ad ſingula rń deatur in poſitione contenta. Idem Petr & Abb & dicit Hoſt. hoc æquum contra cauilloſam ſubtilitatē aduocatorum, ſumptam ex dicto §. vtrum. Dic etiam, q forſan cauſam dedit ipſe huic edicto in cauſa quam habuit cum Hoſpitalarijs. Ioan And.

c ¶ Sufficiēter.) ſcilicet ſigillatim & clare rńderi: & ſi reſpondere nollent haberentur pro confeſſatis. ī. ti. proxi. c. vltimo.

ADDITIO. Et dilucide, & non ſolum de ſcientia, ſed etiam de credulitate ſm Hoſt. dicētē, q quicquid dicatur: iurans de veritate, reſpōdere debet de credulitate. Inducit iura: quod non credo. Ioan. And.

d ¶ Contradictione.) rōnē dixi ſup verb. trāſmiſſis.

[Glo. ſeq.] titubans, quærit, & ſoluit.]

e ¶ Quid ſciat.] q ſi titubat, habeat diem ad deliberandum. ff. de petit. hæredi. ſi debitor, & ſi pſumptio 2 eſt de malitia, poteſt iudex exigere iuramentū ab eo, q malitioſe hoc nō petit ſupra eo. lib de iura. calum. cap. 2. in fine. ſi autem animum ſuum ad aliam partem applicare neſcit: tunc poterit dicere, neſcio, vel negatiue reſpondere, vt ſi quæratur, ſi talis viuat, dicat, non credo, non ſequitur ppterea q credat ipſum mortuum, ſecundum Innoc. & Hoſt. tunc enim titubat non credens hoc vel illud.

2 Vide Deciū in c. licet. extra. de pb.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit ſecundum Ber.]

f ¶ Inquiras.] Quid ſi ſyndicus 3 confiteatur contrariū eius quod prælatus cōfeſſus fuerat: licet alij aliter dixerunt. Dic ſm Ber. potius ſtandum cōfeſſioni plati & capituli, quàm confeſſioni ſyndici, qui nō iurauit: ſi uero cōcordet cum prælato, eius confeſſio adiuuat hoc placet Archi.

3 An cōfeſſio ſyndici piu- dicet, vide Alex. cōſ. 61. in 2. volum.

g ¶ Articulus.] articul⁹ vocaſ pars intentionis, ɔtinēs id qđ actor pbare intēdit. facit. ſup. de teſti. veniēs 2

ADDITIO. Vnde ſecundum quoſdā articulus eſt nomen græcum, & ſonat indiuiſionem: inde mēbra quæ non diuiduntur in alia membra, dicuntur articuli vt in articulis digitorum, ſim. ī de hæreti. accuſatus in prin. Et ſic hic dicitur, articulus: q a arctat i. arte cō ponitur. Item arctat ad credendum, vt articulus fidei. de hoc dixi đ hære. cū Chriſtus. arctat ad rńdendū, de hoc hic. Alijs modis ſumitur articulus, de quib. dantur verſus.

Articulus color eſt, breue membrum dictio græca:

Articulus numerus per denos multiplicatus:

Momentum articulus: preſſuraq; dicitur eſſe,

Ioan. And.

h ¶ Producendos] iuratos tń: alias teſtimonium ipſorū nō valet, etiam ſi eſſent religioſi. ſup. de teſti. nuper. niſi iuramentum remitteretur a parte, vt eo tit. tuis.

i ¶ Partis alterius.] ſ. ſancti Nicolai.

k ¶ Productos.] coram Papa vel iudice ab eo dato. Et ſic nota, q conteſtata erat lis, aliter non valet teſtiū receptio. ſup. vt lite non conteſt. in rubro & in nigro. Et ſic nota, q licet ſtatim poſt litem conteſtatam iurandum ſit de calumnia, vel de veritate dicenda, ſecundum q requirit cauſa: & faciendæ poſitiones ante probationes: ſi tamen hoc omiſſum fuerit, adhuc poſt probationes fieri poterit. ad hoc ſup. eod. lib de iuramen calum. c. 1. hic enim poſt teſtes receptos, & de veritate iuratur, & fiunt poſitiones.

ADDITIO. Vt refert Io. Mona ſup. tit. 2. c. 1. quidā dicebant contrarium, quaſi aggrediendo probationē teſtium, ſibi pars præcluſerit viam ponēdi. Ad decret. 1. de iuramen. calum. reſpondet iurari de calumnia non propter partem tantum: ſed propter vtilitatem publicam, cuius intereſt lites dirimi: ſed poſitiones fiunt tantum fauore partium alleg. de foro compet. ſi diligenti cum ſimilib. Ipſe dicit tenendum cum gl. ne probationis copia ſic anguſtetur. C. de hæret. l. penult. in fi Io. And

l ¶ Nomina.] ne eſſe poſſit variationi locus. ſup. eo. de reſcri. ca 2. Et continebantur iſto modo: Intendit talis probare talem teſtē 4 adulterum, pro eo q talē vxorem talis publice in ſuam tenuit concubinā: & hoc probare vult per A B. C. Item intendit probare, q T. eſt periurus: quia deierauit corruptus in tali cā: & hoc vult probare per D. E. F. & ſic de ſingulis: quia vnus teſtis neſcit omnes articulos intentionis, ſed interdum alterū tantum: & ſi vellet alios quàm nominatos inducere vel alios tranſponere, non credo q poſſit ſecundū Hoſt. arg. ff. mand. l. diligenter. ſup. de reſcrip. cum dilecta. inf de præb. cui de non.

4 Nō. n. ſufficit dicere, ex cipio ɔ̄ teſtes, q ſūt de talib. criminib. &c ſed ſigillatim & noīatim dēt exprimere đ quocunq;. Vñ dicit lex, deſignādū. cuius dolo ſit factū. ff. de dolo. l. ſi ex dolo §. vlti. ad hoc de ele. p inquiſitionē ī p̄ in. ī. de ſenten. exc. ɔſtitutionē. cum concor.

[Glo. ſeq. recit per quæſtionem.]

m ¶ Ad kalendas.] & non vltra ſupra de proba. licet. nec poſſunt iſti delegati terminos prorogare, niſi partes ambæ in prorogationem termini conſentirent. ſupra de offi. deleg. de cauſis.

ADDITIO. ſm Hoſt. Idem Io. Mona. & Archid.

[Glo. ſeq. dicit quid ſit interrogatoria.]

n ¶ Interrogatoria.] interrogatoria ſunt q̄ facit pars Io. And.

teſtibus

teſtibus ꝓductis ꝯ ſe, & dantur ſupra articulis de quibus pmiſſum eſt & formantur ſm circunſtãtias cauſæ & perſonarum, ꝓductarum, vt in d.c.licet.§.1. ī de ꝓba & ī eo.c cauſam 1.& c per tuas vnde datis articulis petit pars terminum ad danda interrogatoria: qui terminus tam ex pdictis iurib. dari debet, q̃ cõſuetudine generali, quæ eſt optima, & c ff. de legi ũ de interpretatione. de cõſue. cum dilectus. Et fiunt interrogatiua hoc modo: Si dixerit teſtis verú eſſe, quod primo intẽtionis articulo cõtinet, quęratur ab eo quomodo ſcit, & ſi ibi pſens erat, & ad quid ibi erat, & an vidit: Potuit enim pſens eſſe & nõ vidiſſe. Itẽ quo anno, & die, id fuit factũ: Item in quo loco, qua domo, qua parte domus, & an domus illa ſit terranea, vel in ſolatio, & q erant ibi pſentes: item ſi cognoſcit illum, 1 de quo teſtificatur, & cuius ætatis ſtaturæ, & coloris: & his ſimilia, ſm quod faciunt ad factũ. Et hæc interrogatoria de conſuetudine & de iure nõ dã tur parti aduerſæ, 2 ne poſſet ſuper his inſtruere teſtes ſuos: ſed iudex per ſe vel per aſſeſſorem examinat illa: & ſi qua reperit ſuperflua, 3 vel impertinentia illa reſecat: hic autem non habebit locum reſecatio cum ſit approbata per Papam, vt de articulis ſuperius dixi.

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierent, faciat iudex quæ habentur ſupra eodem, cum cauſam Et an valeat dictum teſtis non interrogati de cauſa ſcientiæ. vide quod ibi dixi ſuper quarta gloſſa. Conſuluit Hoſtien. quòd potius fiant ſuperflua quã omittatur aliquid neceſſariũ, vel vtile. hoc dicitur propter decreta. per tuas. ſupra eodẽ. quia ſi fuerat factum interrogatorium, & omiſſum negligenter, vel doloſe, nõ obſtante publicatione repetetur: ſecus ſi non fuerat factum. Alia ratio, quia forſan ex officio iudex plura reſecabit quàm expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem teſtium notarijs, & ſimplicibus, cum in propria perſona ipſos audire deberẽt C. de fide inſtrumentorum. authent. apud eloquentiſſimum. cum ad minus committere deberent pſonis diſcretis, idoneis, & honeſtis. ſupra eodem, ſi q teſtiũ de teſtib. cogen. c. 1. de conſangui. & affinita. c. 1. Cum enim in probationibus ſit tota vis cauſæ, potius debe rent committere alia quàm teſtium examinationem. 42. diſtinctio. quieſcamus. §. circa maiora. Sed quia id eſt oneroſum, ideo facile committitur: etiam pro eis qui ſportulas exigunt contra iura. ff. de reg. iur. ſecũdum naturam. de cle. coniug. diuerſis. ī. de præbendis. cum hi. Ioan. And.

a ¶ Specificatione.) non pro ſpecificatione obiectorum ad idem ſupra de elec. vt circa.

b ¶ Et aliorum obiectorum.) forte obijciebantur aliquibus non crimina, ſed alia per quę impediebantur teſtes eſſe: puta ꝙ erãt, vel fuerant aduocati, vel ꝓcuratores in cauſa. ī. c. prox. vel ꝙ erant minores. 4. q. 3. c. 2. vel his ſimil a.

† Nota ꝙ iudex pt præfigere terminũ ad reprobãdas perſonas teſtiũ ante publicationẽ atteſtationũ: nã atteſtationes publicatę non erant: q ̃ iudex eas cãs tene. baſ remittere. Pe. d Anch. Fõ.

† Dictio, cũ, deeſt in antiqs codicib.

1 Nã ſi nõ cognoſcit nõ valet. gl. Ic. cãm ſ. de teſt. Ph. & Do. Ponta.

2 Tene mẽti. idẽ voluit. Inn. in c. ꝑ tuas. ſ. eo. Phi. & Dom. Fõ.

3 In dubio tñ nõ reſecanẽ ſupflua, ſm Do. de iudic c. ꝑ tuas, Fõt.

ſpecificatione [a] criminum & aliorum [b] obiectorum ſibi in eiſdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti abbas & conuentus [c] aliquos teſtes coram te produxerint contra teſtes † ab eiſdem priore & conuenit producendos [d] iuxta articulos (quos ipſi abbas & conuentus tibi ſuper reprobatione teſtiũ productorum prioris, & conuentus in eadem cauſa † produxerint) recipere, ac eos vſque ad Kalendas Februarij proximo [e] futuri diligenter examinare [f] procures: ſimili [g] ſpecificatione criminum, & aliorum (quæ contra teſtes eorumdem prioris & conuentus obiecta fuerint) obſeruata [h]: prius tamen præſtito iuramento [i] a procuratore dictorũ abbatis & conuentus, quòd ad hoc ex malitia non prodant [k].

¶ Innocentius quartus † in generali concilio Lugdunenſi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis cauſæ, in cauſa appellationis teſtificari non poteſt. Iuramentum autem (præſumptione faciente pro appellante) ſibi deferri non debet: niſi indici videatur. Dominicus.*

CAP. III.

ROMA-

ADDITIO. De quibus plene in Spec. de teſte. §. 1. Ioan. And.

c ¶ Conuentus.) originales actores.

d ¶ Producendos.) ad reprobationem teſtium productorum in principali.

e ¶ Proximo.) intelligebatur ſi non fuiſſet appoſitum. ff. de verbo. oblig. cũ qui Kalendis.

f ¶ Examinare.4) ſecũdum interrogatoria prioris & conuẽtus Spaldigen vt ſupra in proxi. caſũ dictum eſt.

g ¶ Simili.) de qua dictum eſt ſupra proxi verſi.

h ¶ Obſeruata.) hos autem teſtes non licebit vlterius priori & conuentui reprobare. vt ſupra d teſti. licet dilectus.

(Glo. ſeq. quærit, & dupliciter ſoluit.)

i ¶ Iuramento.) ſed quare exigitur iuramentum a ꝓcuratore abbatis in hac reprobatione, & nõ in prima reprobatione, quam facit prior cõtra principales teſtes abbatis: Solu. potius pſumitur, ꝙ hoc facit abbas ex malitia, quã prior. q primo reprobauit teſtes 5 ſuper principali productos, quaſi ꝓuocatus velit vlciſci: & ideo ꝓpter illã pſũptionem hoc exigitur iuramentum. ſimil. de teſti. ſpo. litteras ſecundum Bern. Sed dic ꝙ hoc eſt in põtate iudicis per pdictã decretalem. & per c de iuram. calum. c. 2. in fine. ſupra eodem lib. vnde & in prima poterit exigere ſi ſibi uidebitur, & in ſecunda omittere ſi ſibi videbitur: iſte autem neceſſe habet mandatum Papæ ſeruare.

k ¶ Procedant.) habebant olim quidam hic plus de textu, quidam non: ſcilicet; cæterum nobis ſub ſigillo tuo.

ROmana.] CASVS. In cauſa, quam eram tecum habiturus conſtitui Titium meũ procuratorẽ: q cauſam meam duxit vſque ad finem cauſæ: & intãtũ fuit ꝓceſſum, ꝙ iudex tulit ſentẽtiam diffinitiuã cõtra me ad tuum commodum & vtilitatem: ab iſta ſententia lata ꝓcurator meus appallauit, & coram iudice appellationis iſtã cauſam introduxit: obtuli libellũ meũ appellatorium, cui petij per te reſponderi: rñſione per te facta, petij admitti ad probandũ meã intentionem per teſtes: & ad probandũ meũ intentum volo producere Titium qui fuit meus procurator in prima inſtantia, non tamen eſt procurator meus in cã appellationis: an ſim admittendus? videtur ꝙ ſic: q a alia eſt cauſa appellationis a prima cauſa principali in prima inſtantia, cũ ſit ibi alius procurator & alius iudex: hac tamen ratione dubitandi non obſtante, rñdet Romanus Põtifex in cõtrariũ, dicẽs ꝙ ille q fuit ꝓcurator in cauſa principali, non põt eſſe teſtis in cã appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima inſtantia, quód nõ põt eſſe teſtis in cã appellationis. Sed quid? Ponam quòd in cauſa appellationis, ego appellans probaui meum intentum per vnum teſtem nõ ſuſpectum, ſed omni exceptione maiorem, & ſic probaui intentionem meam ſemiplene: vtrum iudex in ſupplementum ſemiplenæ ꝓbationis debeat

4 Et an ſit differẽtia inter recipere & examinare. vide Deciũ in c. licet. de ꝓbatio.

† In aliquot manuſcriptis, reliqs dẽptis, legitur ita: Innocen. quartus.

5 Vide Abb. in c. pſentium extra de teſti.

debeat mihi deferre iuramentum neceſſarium? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: immo eſt in eius arbitrio. Nota primo, ex hoc cap. ꝙ procurator nedum in prima inſtantia repellitur à teſtimonio: ſed etiam in cauſa appellationis: & rō eſt, quia non ſolum cauſa principalis in qua fuit procurator, cēſeſ cā ſua ſed etiam cā appellationis, & ꝑ ꝑ affectionem, quam ipſe habet ad cauſam: nam ita faciliter deteraret p o commodo partis, ſicut pro ſuo: quia procuratores cōiter aſſerunt partib. ſuis, ꝙ illos cōſtituūt, ꝙ ipſę partes hēnt bonā cām, & ꝙ obtinebunt in cā: Et eadē ratione aduocatus non poteſt eſſe teſtis. Nota inſuꝑ. ꝙ iudex non arctaſ ad deferendum iuramentum neceſſariū habēti præſun ptionē pro: ſed eſt in arbitrio iudicis deferre actori vel reo ſm cōem opinionem canoniſtarū in c. vlt. de iureiur. in antiq. licet legiſtæ tenuerint ꝯriū in l. bonæ fidei. C. de iureiuran. maxime Bar. & Sali. videlicet, ꝙ iudex tenetur deferre iuramentum actori habenti vnā bonā pſumptionem pro ſe. Nota ꝙ iuramentum in defectum plenæ probationis non debet deferri, niſi primo adſit præſumptio pro altera parte. ad hoc de iureiu. in ca. fin. Nota finaliter quid debeat conſiderare iudex in delatione iuramenti fienda magis vni parti quā alteri. de quo plene Ioan. And. in d. cap. fin. Dominicus.

na [a] eccleſia: & infra,

¶ In appellationis [b] cauſā, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat [c], nō recipiatur in teſtem [d] †. ¶ Neque indiſtincte ipſi appellanti (præſumptione [e] faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: ſed tunc cum inſpectis [f] perſonarum, & ipſius cauſæ circunſtantijs, id fuerit faciendum.

TITVLVS XI.

a ¶ Romana.] duo ſunt huius decr. dicta & breuia, & idcirco eam non ſummo.

[Glo ſeq recitetur per quæſtionem, quæ fuerit dubitationis cauſa: quam exprimit, & ei reſpondet.]

b ¶ Appellationis] fuit cauſa dubitationis: qa alia videbaſ cauſa adpellationis à principali propter aliū iudicem & alium procuratorem & aduocatum, q frequenter in ipſa interueniunt: quia non tenentur ꝓcurator vel aduocatus principalis cauſa defendere cām appellationis, vt not. ſ. de procu. non iniuſte & 2. q. 6. c. ſi autem § ſecundā. & facit quod dixi. ſ de iura. cal. c. 2. i. rñ. ſed non eſt alia. Vel licet ſit alia quo ad quid tamen procurator vel aduocatus in principali, in cauſa appellationis non debent teſtimonium ferre: ne memores ſui officij forte ꝯrium aſſerant veritatis: ſicut & aduocatus nequit eſſe iudex: ne affectionis ſuæ memor, &c. C. de aſſeſ. l. nemo. in fin. Et iudex in cauſa ꝗ iudicauit non poteſt eſſe teſtis. 1. 3. q. 6. ſtatutum. vbi de hoc. quod intellige ſecundum determinationē decre ſ. eo. dilecto. & c. cum a nobis in vno ergo & eodē negotio quis duplici officio tam ſuſpecto fungi non debet: de cleric. coniug. diuerſis. ff. ad Treb ille a quo: § tempeſtiuum. 2. q. 1. in primis. de verb. ſign forus. cū ſim. in teſtem ergo multo fortius non recipietur talis in principali per iura prędicta.

ADDITIO. De hoc in Spec. de teſt. § illud. verſic. item ꝙ fuit in eadem cauſa. Ioan. And.

c ¶ Fuerat.] ſi ergo illum procuratorem conſtituit, ſed non recepit mandatum: teſtificari poterit. ſ. eo. dilecto. Idem in aduocato & de hoc etiam not. ff eo. l. vl.

[Glo. ſeq. primo ſoluit duo dubia, quorum ſecūdū incipit primo: ſecundo quærit & ſoluit Ioan. And.

d ¶ In teſtem.] intelligas ꝓ ipſo appellante: nam pro appellato bene recipietē a ſm Bernar. & modernos. [& Accur. in præalle. l. fi. ff. eod.] Tum quia ratio prohibitionis ceſſat: tum quia nō repetitur prohibitū: & edictum de teſtibus prohibitorium eſt. ff eod. tit l. 1. Et in iſto caſu quando procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico ꝙ deponat etiam pro appellante: qa iurat pro vtraq; parte dicere veritatē ad hoc ſ. eod in cap de teſtib. & C. de quæſtionibus. l. pridem. & dixi ſ. de reg. iur. qd ob gratiam. [Pro hoc C. de temp. in integ reſti. l petendæ. Archi. inducit qd not. Inno & Hoſtiē. ſ de excep. cum venerabilis ſuꝑ verb. inſtrumentum.] Quid de ꝓcuratore ad negotia? Dic ſm Hoſti. ꝙ in negotio ꝙ ꝓcurator de cōſenſu partiū, pōt admitti ſicut & iſte: & ſicut mediator. in Auth. de teſti. § quū vero. coll. 7 in alijs admittetur etiā parte inuita: cum nec prohibeatur. ff. eod. l. 1.

De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.

¶ Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant ſtatuta, & conſuetudines loci vel eccleſiæ ſeruare: prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impoſſibilia, vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati: nec ad ea debet intentio ſua referri. Ioan. And.

CAP. I.

CONTIN-

ADDITIO ff de iure fiſ. l. deferre. § ijdem decreuerunt. Ioan. Mona. nam vt dicit Archid. adminiſtrator bonorum eccleſiæ de contractu per ipſum celebrato teſtificari poteſt alleg. 14. q. 2. c. 1. verſic. cæterū. & not. Bart. Brixien. in quæſtione venerali. 47. aliquis erat adminiſtrator. Ioan. And.

e ¶ Præſumptione.] puta quia habet vnum teſtem. ſ. de procur. ex inſinuatione. 24 q 3. ſi habes. ff de do. prælega. l. Theopompus.

ADDITIO. ſm Inno. qui etiam allegat. ff. quemadmo. teſta. aperian. l. 1. in fine. & idem Hoſtiē. Io. An.

f ¶ Inſpectis.] perſonarum & ipſius cauſæ circunſtantijs.] quod dic vt not. ſ. de iureiur cap. vlt.

DE IVREIVRANDO.

¶ Superiori titulo dictum fuit de probatione quę fit per teſtes, verum quia pars videns quòd non poteſt probare ſuā intentionē per teſtes, quandoque defert iuramētū litis deciſorium ſuæ parti aduerſæ: ideo ad nos informandum de huiuſmodi dilatione iuramenti, annectitur titulus de iureiurando. Cōtinuatio dñi Heliæ.

Ontingit.] Primo ponit thema circa clericos & laicos: ſecundo: ibi, Quæ voto conſtitutionis cauſam, & conſtitutionem circa vtroſque. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictaueñ. in ſuo ingreſſu iurat obſeruare conſuetudines & ſtatuta eccleſiæ Pictaueñ. Ponamus ꝙ in libro ſtatutorum eccleſię Pictaueñ. ſunt aliqua ſtatuta impoſſibilia de iure: qa illa obſeruare eſſet peccatum mortale, vel ſunt ſtatuta, quæ obuiant libertati eccleſię: Poſtea epiſcopus vult facere aliqua ſtatuta ꝯria illis ſtatutis impoſſibilibus, & obuiantibus eccleſiaſticæ libertati: Obijcitur pro parte canonicorū ꝙ non pōt, aliàs incurreret periurium: Rñdet epiſcopus, ꝙ in iuramento ſuo nō intendebat ſeruare illa ſtatuta illicita & obuiātia libertati eccleſiæ: an bene dicat? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ ſic Sed ponamus ꝙ epiſcopus Pictaueñ iurauit expreſſe ſeruare illa ſtatuta impoſſibilia & libertatem eccleſiæ: vtrum teneatur ſeruare iuramentū ſuū? Certe nō: aliàs grauiter peccaret: ideo vigore iuramenti ſui nō eſt aſtrictus ad ſeruandum illa ſtatuta: veruntamen iurādo temere peccauit mortaliter, & ꝓ illo peccato

git a † in nonnullis eccleſijs de earum conſuetudine b obſeruari, quòd † nec ipſarum Prælati (cum primo ad eccleſias ipſas accedunt c) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis d ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipſis: niſi iurent ſtatuta & conſuetudines ipſarum eccleſiarum, ſcripta e & non ſcripta, inuiolabiliter obſeruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus f, caſtris, & terris, in ſuis poteſtatibus g, rectoribus, vel officialibus aſſumendis, conſuetudinis morbus irrepſit: quòd poteſtates, rectores, & officiales huiuſmodi, ad poteſtarias, rectorias, & officia eadem (niſi prius ſeruaturos ſe ſtatuta ipſorum locorum clauſa h † iurauerint) nullatenus admittantur. ¶ Quia vero in ſtatutis & conſuetudinibus ſupradictis interdum aliqua reperiuntur illicita ſeu impoſſibilia, vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati i †: ne ſub tali generalitate iurandi, ſic iurantibus peccandi occaſio præbeatur: cum iuramentum non fuerit, vt eſſet iniquitatis vinculum k, inſtitutum: Hac generali conſtitutione animarum periculis obſiſtere l cupientes, præcipimus à quibuſcunque ſcientibus contineri in prædictis conſuetudinibus & ſtatutis illicita, impoſſibilia, vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia, iuramenta huiuſmodi aliquatenus non præſtari. Et talia iuramenta ea intentione m facienda vel facta, vt etiam illicita vel impoſſibilia n, ſeu eccleſiaſticæ libertati obuiantia obſeruentur (cum etiam ſub tali intentione præſtari non poſſint abſque diuinæ maieſtatis o offenſa) decernimus in huiuſmodi illicitis, impoſſibilibus, ſeu libertati eccleſiaſticæ obuiantibus, non ſeruanda: quin potius pro animarum ſalute, ſi ſub forma prædicta vel ſimili aliquos ignorantes prædicta illicita ſeu impoſſibilia, vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia iurare contigerit, ad obſeruanda dumtaxat licita, poſſibilia, & nõ obuiantia libertati eccleſiaſticæ, iurantiũ referri debet intentio. ¶ Declaramus p † quoque iuramenta ſub huiuſmodi genera-

tenetur agere pœnitentiam: ſi cautela eſt, q epiſ in ingreſſu ſuo iuret ſeruare ſtatuta eccleſiæ, dũmodo nõ ſint illicita, vel irrationabilia. Nota primo, vnũ ĩ quo iuramentum eſt permiſſum: quia regulariter non eſt permiſſum iurare ſine cauſa: aliàs eſſet iurare temere & in vanum, ſed cũ iuſta cauſa eſt iurandum: ſicut ꝓlatus in receptione ſua iurat ſeruare ſtatuta illius eccleſiæ, ad quam ꝓmouetur: & iurando non peccat, etiã ſi illa ſtatuta ſint irrationabilia: dum tñ nõ habeat animum ſeruãdi ſtatuta irrationabilia: aliàs enim rõne deprauati animi peccaret mortaliter. Nota vlterius, q iuramẽtũ ſcholaris vel canonici, vel ꝓlati ſeruandi ſtatuta, intellig de ſtatutis rõnabilib. & licitis: nam iuramentũ refertur ad licita & rõnabilia: tñ ſi quis referat intẽtionem ſuã ad illicita, nõ tenetur illa obſeruare: tñ peccauit mortaliter temere iurando, & pp intentionẽ deprauatã. Nota q appellatione rectorum comprehendunt etiam illi qui ꝓficiunt adminiſtrationib. laicorum. ad hoc tex. j. de hær. vt inquiſitionis. Nota finaliter arg. q poteſtates & officiales dignitatũ tpaliũ nõ confirmãtur: ſed adminiſtrationẽ habent ex ſola admiſſione ad talia officia. probat tex. ibi, admittant. de quo aliquid ꝑ Doct. ſ. de iudi. cap fin. Dom.

(Prima gloſſa ſummit.)

a ¶ Cõtingit.] ꝓlati, canonici, rectores & officiales locorũ, qui iurant ſtatuta, & conſuetudines loci, vel eccl'æ ſeruare: ꝓtextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impoſſibilia, vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati; nec ad ea debet intentio ſua referri. Ioan. And.

b ¶ Conſuetudine.] ad hoc ſ. cod. clericus.

c ¶ Accedunt.] in quo acceſſu antiquas eccleſiæ cõſuetudines ſeruare debent, vt ſ. de praben. dilecto.

d ¶ Recipiendis.] ad hoc vocari debent abſentes. j. de præben. cum in eccleſijs. niſi conſuetudo eſſet in contrarium, vt ibi Ioan And.

e ¶ Scripta 1.] potes ſingula ſingulis referre.

f ¶ Ciuitatibus.] quæ murorum ambitu terminantur j. de ſenten. excom. ſi ciuitas.

g ¶ Poteſtatibus.] qui gladio vtunt ad malefactorũ vindictam & laudẽ bonorũ. de homicidio, poſtulaſti: & de maiorita. & obedien. ſolitæ. & tunc miniſter eſt Dei, vt 23 quæſtione 5. miles. & cap ſequentibus.

h ¶ Clauſa 2.] in hoc erat morbus: & iurant ſolum ſeruare ſtatuta edita. ad edenda ſacramento non tenẽtur, vt ſ. eo. tit. elȝ

i ¶ Libertati.] & ıõ ſtatutarij excõicati ſunt, ſi infra duos mẽſes ea de ſtatutis deleri non fecerint, vt & q tales cõſuetudines vel ſtatuta ſeruare faciũt, vt ſ. de ſentẽ. excõ noue rit. Ad hoc j. de immu. eccle. c 3.4 & 5

ADDITIO. In quibus cõſiſtat libertas eccleſiæ, remittit Archi. ad ibi no. per Ino Ioan. And.

K ¶ Vinculum.] ſ. eo. quanto. 22. q 4 inter cętera. ad hoc j. de reg iur. in malis. & c. nõ eſt obligatoriũ. ſed de appellatio nib dicitur ſ. de app. ad noſtram. & cap. cum ſpeciali.

ADDITIO. Prædicta regula, in malis. ꝓbat cu ſuis concor. q ꝓmiſſio in malis nõ obligat: ergo nec iuſum adiectũ, vt in regula ſequenti. ſecundum Io Mona. remittit Archi de foro compe. ſi diligẽti ad finem. ſ. eo. cum cõtingat. Io. And.

l ¶ Obſiſtere.] ad hoc ſ eo. lib. de conſt. c. 1 j de ſepul c. 1. cum ſimil.

m ¶ Ea intentione.] dr ergo iuramentũ illicitũ ex animo; ſic & ſentẽtia excõicationis. ſ. de ſentẽ. excom. ꝑ tuas. & c. ſacro. vbi de hoc 11. q 3. c. non ſolum. §. cũ. ergo. Ioan. And.

n ¶ Impoſſibilia.] ad hoc null9 pt ſe obligare. ſ. de pact. c. vlt de condi. appo c. vl. & de reg. iur impoſſibilium. infra de reg. iur. nemo poteſt. Et intelligo impoſſibilia de iure vel de facto, vt dixi in prædicta regula, nemo poteſt.

o ¶ Diuinæ maieſtatis. quam peius eſt offendere q temporalem, vt ſ. de heret. vergentis. & j. de immuni. eccle. clericis. C de hæret. Manichæos.

p ¶ Declaramus.] declaratio igitur antiqui iuris eſt, & hoc ius no. Ber. ſupra de his quæ ſi. à maio. par. ca cap 1. in glo. vlt. & Hoſt eo. c. in glo penult. vnde dabat ibi conſilium Hoſtien. quòd iurans ſic diceret; iuro ſeruare ſtatuta & conſuetudines iuſtas, poſſibiles & honeſtas, quæ de facto & iure ſeruari poterunt. Et multiplex eſt impotẽtia, vt not. j. de reſcrip. ſciſcita-

† De intellectu vide Decıũ in rubrica de cõſtit. in 1. lectura

† In antiquis codicibus hęc periodus cõſtanter legit ita; q ipſarũ ꝓlati cũ primo ad eccleſias ipſas accedunt, vel cũ de recipiẽdis ibidẽ nouis canonicis agit, nec ꝓlati admittuntur, nec canonici aliter recipiuntur in ipſis, niſi iurent, &c.

† An ſit differentia iurara ſimpliciter obſeruare ſtatuta, vel cõtẽta I ſtatutis, vel ꝑut ĩ ſtatutis, vid Felin. in ca. cũ acceſſiſſent de ꝯſtitu.

† Quę ſtatuta obuiẽt eccleſiaſticæ libertati, vide in c ſi. de immu. eccl. j. eo. & ca. grauẽ. de ſenten excõ. Font.

3 Domi. reprobat gl. q ſic referẽdo eſſet I cõgruitas, vnde notat ipſe q ſcriptura nõ eſt de eſſentia legis. Fõ

a Phil. ſequit glo. idẽ ũ. ſimpliciter iuraſſet ſeruare ſtatuta q eſt ſit. di iuris iuramẽtũ, facit c. veniẽs. cap. quanuis ſ. eo. Fonta.

† Vide Albericũ de Roſate tract. de ſtatutis par. 1. q 25. vbi late.

ſcſcitatus. Poſito tñ ꝙ in genere iuret, fit tñ ſm ius cõe interpretatio iuramenti, & probatur hoc ſatis per decret. ſ. eo. ad noſtram 3. & ſ. de verb. ſign. ſuper quibuſdam 1. Dic ergo breuiter, ꝙ aut quis expreſſe iurat ſtatuta illicita, impoſſibilia, inhoneſta: & tunc eo ipſo largo mõ periurus eſt, ſic ſupra eo. ſicut noſtris, aut generaliter iurat ſeruare cõſuetudines & ſtatuta: & tunc diſtingue; aut tunc ſciebat ibi ſtatuta eſſe illicita, & illa ſe obligaturũ ſeruare in mente gerebat: & tunc idem ꝙ ſup. aut neſciebat, nec id in mẽte gerebat: & tunc non peccauit. & ſolum ad licita obligaẽ, vt hic, & in prædictis iuribus. ad idẽ. ff. de trã. ſact. qui cum tutoribus §. vlti. ff. de cõdi. indeb. ſi procurator. quaſi in ti. ff. de cõd. inſt. li cõditiones & l ſeq.

Licet.] Primo ponit factũ reprehenſibile: contra ꝙ prouidet. Secunda: ibi, Nos animarum, Dominicus.

¶ Iudex ſæcularis poteſt compelli per iudicem eccleſiaſticum, vt compellat mulierem ſeruare iuramentum, quæ iurauit non venire contra alienationem rei dotalis, hoc dicit: Præſupponendum ꝙ de iure ciuili ſi mulier millelies cõſentiat, & iuret non venire contra alienationem rei dotalis, tñ ſoluto matrimonio poterit vendicare illas res dotales alienatas. l. non dubium. C. de leg. ſecus de iure canonico. c. cum contingat. e. tit. in ant. nunc emanauit iſtud c. ꝓ obſeruatione illius c. cũ ↄtingat. CASVS. Titius vxoratus vendidit domum, vel aliã rem, quam ab vxore in dotem acceperat, & iſti alienationi conſenſit ſua vxor, & iurauit ad ſancta Dei euãgelia non venire contra huiuſmodi alienationem: poſtea tractu temporis Titius maritus viam eſt vniuerſe carnis ingreſſus, certum eſt, quod dos debet redire ad vxorem regulariter, niſi pater feciſſet pactum quod dos ad eum rediret, nunc mulier vult vendicare illã rem alienatã à poſſeſſore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua conſenſit ipſa mulier: & ꝙ iurauit non venire contra: mulier vero replicat in cõtrarium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius quod iuramẽtum non valuit: quia contra legem fuit præſtitum. Poſſeſſor rei dicit, quod licet non valeret de iure ciuili: tamen valet ſecundum canones: Iudex vero ſæcularis ſuper iſta cauſa aditus, vult ſequi ius ciuile, & non ius canonicum, vtrum ſit poſſeſſori prouiſum de remedio: Reſpondet Romanus Pontifex, quod ſic, nam adibit epiſcopum, qui monebit iudicẽ ſæcularem ſub pęna excommunicationis vt obſeruet ius canonicum & non ius ciuile: quod ſi noluit facere, poterit epiſcopus iudicem ſæcularem excõmunicare. Nota primo ex iſto c. vnam differentiam inter ius canonicũ & ius ciuile: nam de iure canonico mulier cõpellitur ſeruare iurũ præſtitum in alienatione fundi dotalis. c. cum contingat. eo. tit. in antiq. ſecus ſm leges, vt d. l. non dubium. C. de legi. cum ſim. Nota, ꝙ vbi vertitur periculum animæ: laicus teneẽ iudicare ſm canones, & non ſm leges, ſed iſtud nõ facit ꝓhibitio iuris canonici: ſed obligatio acquiſita de dicto c. cum contingat, ſimile in cap. ſi. de præſ. in antiq Nota ꝙ in materia concernente animam, ſi iudex laicus velit ſeruare leges: recurritur ad iudicẽ eccleſiaſticum, vt eum compellat ad iudicandum ſm canones, & nõ ſm leges. Nota ꝙ in obſeruantia iuri attẽditur diſpoſitio iuris canonici, & non ciuilis, rõ hic aſſignatur ꝓꝑ peccatum. Nota finaliter, ꝙ quis pręci e cõpellitur ſeruare iurũ licitum & obligatorium, ad hoc dictum c. cum contingat. ne prelati vi. ſuas. c. que relam. Dominicus.

[Prima glo. ſum. nat, & dicit vã ſumpta.]

a ¶ Licet mulieres] Per eccleſiaſticũ iudicem ordinariũ loci cõpellitur iudex ſæcularis eccl'aſtica cenſura ius canonicum, quod ad prouiſionem animaru ſtatutum eſt, ſeruare. Et fuit tracta hęc decretalis per cõpoſitores huius libri de extrauagãti, q̃ incipiebat: Quia vero cõtingit. ADDITIO. Communiter erat verſic. ſub decret. quia nonnulli. Alex. quarti, q̃ habes inf. de immun. eccle. & vide quod ibi dicam, in prin. Ioan. And.

b ¶ Donationum.] de his dic vt ſupra de dona. inter vir. & vxo. & de dote poſt diuor. reſti. c. nuper.

c ¶ Proprio] intelligo ſiue iurent per ſe, ſiue per ꝓcuratorem, cui ad hoc ſpeciale mandatum dederint. ad hoc 63. diſt. tibi. & ibi de hoc in gl. 2. de iura. calum. c. vlt & de procu. c. vlt cum ſim.

ADDITIO. Vide quod no. ſup. eo li. de elect. vt circa. in gl. pen. & quod ſuper ea dixi. Ioan. And.

d ¶ Non vi.] ergo iuramentum metu extortum non obligat. de quo dic vt ſupra de his quæ vi me. ve. cau. ſi. abbas, & ſupra eo. ſi vero.

ADDITIO. Tene quod dicitur eo. tit. verũ. Io An.

e ¶ Dolo.] quem qui allegat, probare debet, ſaltem ex perſpicuis indicijs ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. C. de dolo. l. dolum. ſup. eo. lib. do. renun. c. 2.

f ¶ De iure canonico.] vt ſup. eo. c cum contingat. vbi de hoc: ſecus 2 videtur de iure ciuili. ff. de fun. do. l. lex Iulia. Inſt. quibus alie. licet vel non. in prin. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. fin.

g ¶ Iudices ſæculares.] qui in hac parte ratione periurij cui cauſam dant, ſunt de foro eccleſiæ. ſup. de iud. nouit. ſup. eo. lib. de fo. comp. c. vl.

h ¶ Obuiare.] ſup. c. proxi. cum ſuis concordantijs.

i ¶ Ius canonicum.] ſim. inf. tit. prox c 2. inf. de ſent. excõ. decernimus. facit ſ. eo. li. de pac. c. 2. & de fo. cõp. c. 2. & ſic Papa tollit legem etiam quo ad forum ſæculare. de quo dic vt dixi inf. de reg. iur. c. 2. Ioan. And.

k ¶ Cenſura eccleſiaſtica.] quid contineatur eius nomine, habes ſupra de verb. ſign. quæ ſenti.

[Glo. ſeq. rationem reddit, quærit & ſoluit, ſolutioni ſignat contrarium, cui reſpondet.]

l ¶ Compellendos.] eſt. n. ſuperior eccleſiaſtica ptãs: & ideo coercet ſæcularem, vt 23. q 5. adminiſtratores. ſ. de maio. & obed. ſolitæ, qui filij ſint legi. per venerabilẽ cũ ſi. [Dicit Arch. hęc procedere vbi agiẽ de periculo animę: vel vbi eſt de ſua temporali iuriſdictione:

litare qualitercunque, & ſub qualicunque † verborũ forma præſtita vel præſtanda, ad licita, poſſibilia, & libertati eccleſiaſticæ non obuiantia † tantum extendi: ipſoſque iurantes ad alia per præſtationem iuramenti huiuſmodi non teneri.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Per eccleſiaſticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex ſæcularis eccleſiaſtica cenſura ius canonicum, quod ad prouiſionem animarum ſtatutum eſt ſeruare.

CAP. II.

Licet mulieres [a], quæ alienationibus dotiũ & donationum [b] propter nuptias conſentiunt non contrauenire, proprio [c] iuramento firmantes ſeruare iuramentum huiuſmodi non [d] vi nec dolo [e] præſtitum, de iure canonico [f] teneantur: quia tamen quidam iudices ſæculares [g] eas contra præfatas alienationes audiunt, quamuis eis conſtet legitime de huiuſmodi iuramento †: Nos animarum periculis obuiare [h] volentes: eoſdem iudices ad ſeruandum hoc ius canonicum [i], per locorum ordinarios cenſura eccleſiaſtica [k] decernimus compellendos [l].

† al. quacunque.

†Nec gña .. is princi .. is ɔfirma .. io trahiẽ .. d illicita, & alia .. le quib. .. n textu. .. Alex. cõſ. .. 9. volu. 1. .. Decius .. onſ. 1. 7.

.. Ibi paret ꝙ generalis ꝓhibitio lo .. ũ illicita .. eſpicit. .. alias dici .. nus ꝙ ge .. nus nõ in .. cludat ni .. ſi licita: ꝓ .. ura q̃ al .. legat fin. .. glo. & per .. ff. de cõ .. di. indeb. .. ꝓcurator. §. pe. .. ff. ad exhi .. bẽdum. l. .. pen. ff. q̃ .. in frau .. cred. ſi pa .. ter. ſm Ar. .. qui remit .. it ad no. .. ſup. eo ve .. niẽs. & 13. .. li. nerui. .. n gloſ. ſi .. ubditus. .. io. Andr.

†Vide notata p Romanu ſingul. 458. incip. voi iurum, & ſing. 479. incip. tu ſcis & per Io. An. in c cũ laic'. d̃ foro cõpet. adde Fel. in c. 1. extra de iureiura.

2 De hac differẽtia vide Baptiſtã de ſancto Blaſio in repetitione Rubricæ decreti, q. 25. differentia 14.

ne:

ne: & vbi mādat ſuas ſnīas obſeruari: remittit ad no. per Inn. de offi. ordi. c. 1.] Quid dices ſi mulier iurauit non alienare dotem vel donationem pp nuptias, nec alienationi conſentire niſi ex rōnabili cā, & auctorizāte iudice: & ſi cōſenſerit, reuocabit pro poſſe: poſtea iudice nō auctorizāte conſenſit, & iurauit nō ꝯuenire; quid erit? Dic. ſm Hoſtie. 1 qui hoc no. ſupra eo. cum contingat, quod primum ſeruabitur, ad hoc ſupra eo. eam te. & c intellecto, & in Auth de non alie §. ſanctiſſimas. colla. 9. Sed ꝯ ſ. e. tua nos. Soluit ibi primum iuramētum illicitū: & ideo ſecundum primo p̄iudicat, hic primum licitum: & ideo derogat ſecundo.

1 Idē Io. Mo & Archi & Guil. in Spe. de emp. & ven. §. tertio loco ver. & not. gñale, & vide qđ ibi dicā. Et de materia huius decre. & an teneat obligatio pœnalis ibi vi. ver. ſed pone vxor. cum ver ſequētibus. De oblig. fideiuſſoris dixi in decre. cū cōtingat. in 2. glo. Io. And.

¶ Idem.

¶ Electus poſt ſacramentum ponens vel reſpondens contraria directe, (niſi rationabiliter excuſetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idē ſi hoc fecerit procurator ipſo mandante, vel ratum habente, vel non reuocante hoc dicit Ioan. And.

CAP. III.

Cvm in poſitionibus a ſuper electionis b tuæ negotio (poſt iuramentum c in cauſa præſtitum) à te datis d, ſeu reſponſionibus, quas ad poſitiones tui aduerſarij feciſſe dignoſceris, reperiatur contrarietas manifeſta e: tibi tamquam periuro f (niſi iuſta g cauſa & rationabilis te excuſet) ſuper ipſa electione perpetuum ſilentium imponi debebit h. ¶ Idem i

Cvm in poſitionibus. Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Idem fiet, & prima loquitur de domino, ſecunda de procuratore. Ioan. And.

1 Præſupponendum eſt pro intellectu huius c. ꝙ habetur in c querela in eo. tit. in antiq. videlicet, ꝙ periurium eſt ſufficiens cauſa vt quis repellatur à bñficio iam obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

CASVS. Aliquis fuit electus ad prælaturam, anteq̄ eſſet cōfirmatus, aliqui ſe oppoſuerūt, orta lite inter electum & opponentes iurato de calum. electus fecit duas poſitiones ꝯrias directe: & ſic oportet dicere, ꝙ altera ſit falſa: & per cōſequēs, ꝙ ipſe electus in vna ipſorum deierauit: nunquid iſtud periurium eſt ſufficiens ad ipſum repellendum, ne electio ſua confirmetur? Reſpondet Romanus Pontifex, quod ſic. Idē ſi pars aduerſa dedit poſitiones de directo cōtrarias, & electus eas negauit, vel ambas confeſſus eſt. Certe eſt ipſe periurus: qđ periurium eſt ſufficiēs ad ipſum electum repellendum à confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtēto, vt in d. c. querelam, ſupra eo. tit. Nota primo. ꝙ poſitiones ſunt faciendæ poſt iuramentum, & vide ſupra de confeſſ. eo. li. c. 2. Nota ſecundo arg. quod ponens dr̄ confiteri id quod ponit, & ſic facit iſte tex. pro gl. magna in fin. ſupra de confeſſ. c. 1. eo. lib. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Cum in poſitionibus.] Electus poſt ſacrum ponēs vel reſpondens contraria directe (niſi rationabiliter excuſetur) velut periurus à confirmatione repellitur, idem ſi hoc fecerit procurator ipſo mandante, vel ratum habente, vel non reuocante, hoc dicit. Habuit ortū hæc decretalis ex his quæ notat Hoſt. ſ. de fide inſtru. cum Ioan. ſuper verbo, vnica tantum vendi itio.

ADDITIO. Et quæ no. Guil. de elect. vt circa. in glo. patet ex hoc, per quas glo. patent exempla. Ioan. And.

b ¶ Electionis.] Idem vr̄ ſi agatur de iam obtento cū periurium non ſolum impediat, ſed etiam deijciat. ſ. eo. tua nos. & c. querelam, & de fideiuſ. peruenit.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & idem Archi. qui alleg. 24. q. 3. ecce. Ioan. And.

c ¶ Poſt iuramentum.] quia tunc faciendæ ſunt poſitiones. ſupra de confeſ. c 2. & ibi dixi. & eo. tit. cap. 1.

[Glo. ſeq. arguit ad quæſtionem.]

d ¶ Datis.] No. ad quæſtionem quam diſputaui 2, an per inſtrumētum probetur crimen: ꝙ ſi probatur, hic enim per ſcripturas actorum apparet eum poſuiſſe cōtraria: & ſic periurum, de hoc ſupra de maio. & obed. cum in eccleſijs, & per modernos de accuſ. ſuper his, ad idem infra de verb. ſign. cap. 2.

2 De hac qōne vide Fel. in c. cum in eccleſijs, de maio. & obed.

ADDITIO. Vbi de hoc, & omnino vide quod ibi dicam Ioan. And.

e ¶ Manifeſta.] euidens vel notoria. infra de verb. ſig. conſtitutionem.

f ¶ Periuro.] periuri ſunt infames. 6. q. 1. infames, & eccleſias regere nō merentur. ſ. eo quærelam: nec ad teſtimonium admittuntur. & ſ. poſt pænitentiā. 22. quæſt. 5. paruuli. in glo. fi. de teſti. teſtimonium.

[Gl. ſeq ponit duo exempla: ſecundo q̄ ſit arg. pro & contra, ponit duas opiniones & ſoluit.]

g ¶ Iuſta cauſa.] vt vnum ex contrarijs dictis multipliciter poteſt intelligi. ſ. de accuſa. cum dilectis. Vel probare vult ſe erraſſe 4 in altero de ꝯrijs: maxime vbi poneretur vel reſponderetur de facto alieno: vbi tolerabilis eſt error. ff. pro ſuo. l. vlt. ſup. de confeſ. ex parte. ſupra eo. li. de reſti. in integ. c. vlt. in fi. [In facto ēt alieno eſt ignorantia excuſabilis. ad hoc ff de interrog. act. de ætate. §. vlt. ff. de colla. bo. nonnunquam, ad idem 2. q 3. Paulum. & ſupra eo. lib. de elect. c. 1. in fi. in Authen de execu. & his qui conue. in prin. coll. 7. ſm Archid. qui ponit exemplum qñ electus de aliena eccleſia: contra quem opponitur, cuius vita poteſt probabiliter ignorari. Ipſe etiā poteſt probabiliter ignorare num canonicorum eccleſiæ, & his ſimilia.] Sed quid dices: nunquid poſitio vel reſponſio ad ipſam reuocari poterit? Et vr̄ quòd non. Nam volat emiſſum ſemel irreuocabile verbum 43. diſt. §. vlt. in fi. de proba. per tuas. C de non nume. pecu. generaliter. Ecōtra videtur, quòd reuocari poſſit. 32. q. 1. apud. de pæni. diſt. 1. diuortium. de verb. ſign. nam & ego. ff. de diuor. ſi pænituit 5. Dixit Io. de deo, ſi data ſit poſitio in ſcriptis, non poteſt reuocari: aliàs poteſt, ad hoc de electio ſcriptum. de confeſ. ex parte, quod Guil. abhorret in Spec. tit. de poſitionibus. §. vlt. verſic. item ſi ponens. dicens quod ex quo in iudicio propoſita eſt, ſiue in ſcriptis ſiue non, reuocari nō poterit per prædictam decret. ex parte. de lit. conteſta. c. vno. de elect. dudum 2. niſi doceret de errōre, vt ſupra dixi. Satis videtur ꝙ ſicut teſtis à periurio excuſatur, ſi incontinenti ſe corrigat, vt ſupra de teſti. cog. præterea, ſic & ponens vel reſpondens eadem ratione. Ioan. And.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archi. qui remittit ad no. de app. cum cauſam, in 5. glo. facit quod no. de elect. ſcriptum. in 1. glo. & quod dixi poſt Hoſt. de diuor. ex litteris, ſuper glo. 2. quod facit pro Ioan. de deo. Ioan. And.

h ¶ Debebit.] nec propter hoc coelectus cōfirmabiť. 2. q. 1. in primis, ſupra de reſcrip. olim. ſupra eo lib. vt lit. pen. c. 1. & 2. C de rei vendi. l. vlti. Et ſic no. ꝙ non inſpiciť hic principium, de quo no. ſupra de elect. dudum 1. Nam non ſolum antiqua crimina repellūt electos. ſup. de temp. ord. c. vlti. ſed etiam noua 6. Probať hoc idem ſupra de reſcrip. olim ſupra eo lib. de elect. vt circa: ſicut & noua cā non ſolum antiqua iudicem repellit de offi. dele. inſinuante.

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Mona. quod ſicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum conſequitur. ff. de pig. act. l. ſi rem. §. fin & facit infra de re iud. Abbate: ſic agendo perdit ius recte inchoatum, vt hic Ioan. And.

i ¶ Idem.] ſcilicet quia tibi ſilentium imponitur.

3 Fallit in caſu notabili vt per Pelin. in ca. veniens. el. 1. de teſtib.

j Approbata à iure, vñ notat Anc. & Phi. ꝙ manifeſtā ꝯrietatē admittit accuſatio, vt cui tetur periuriū & eius pœna. c. cum dilecti. ſ. de accu. c. cū olim de cenſ. Pont.

4 Hoc nō facile probať in cōfeſſione liberata, vide qđ no. de diuor ex litteras i gl. 2. vt ecc. bñ. vt noſtrū in gl. cū prim. Io. And.

5 An & qñ quis poſſit poſitiones reuocare, docet Alex. conſi. 92. volu. 3

6 Nec mirū ſm. Io. Mo. & Ar. quia res ante ſui cōpletionē peruenit ad eū caſum à quo non potera habere principiū. ff. ad leg. Aquil. qa in eū. & facit qđ dicā. j. de reg. iur. factū. ſuper 1. glo. Io. Mo. alle. ff. de ſer. pro parte Io. And.

a ¶ Ex-

a ¶ Expreſſe.] ſi ergo dedit mandatum ponendi & reſpondendi poſitionibus generale: ſed non expreſſũ vt ſic, & ſic reſponderet vel poneret, vt ĩ.eo.lib.de iur.calum.c.2.2.rñ.in fin.tunc licet procurator ponat vel rñdeat ꝯria, dominus nõ deierat niſi in caſibus ſequẽtib. & cõcor.ĩ.eod.lib. de elect. ſi compromiſſarius.

b ¶ Ratum habẽte.] & ſic in maleficijs locũ habet ratihabitio expreſſa, & tacita.ĩ.de ſenten.excõ. cum quis.& de reg. iur.ratihabitionem. vbi de hoc.

c ¶ Tuo nomine.] aliàs ratũ nõ poſſet habere quod ſuo nomine factũ non eſt. infra de reg.iur.ratũ quis. vbi de hoc. Io. Andr.

fiet ſi (te expreſſe [a] mandante, vel etiam ex poſtfacto ſciente, ac ratum [b] habente, ſeu non reuocante) poſitiones aut reſponſiones huiuſmodi contrarias tuo nomine [c] tuus fecerit procurator.

TITVLVS XII.

De exceptionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ *Sex ſunt dicta huius decret. Primo ponit arengam, & ius antiquũ, & conſtitutionis cauſam. Secundo dicit quòd reus, qui contra actore de excommunicatione excipit, vt ipſum repellat ab agendo, debet ipſius excõmunicationis ſpeciẽ & nomen excõmunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in cauſa, & i lum in expenſis cõdemnabit. Tertio ſtatuit, quòd ſi iterum obijciatur & probetur eadẽ vel alia excommunicatio, actor repellitur: ſed quæ acta ſunt, valebunt, Quarto, quòd vltra duas vices hæc exceptio nõ opponatur: niſi ex cauſa. Quinto, quòd ſi opponitur poſt rem iudicatam impeditur executio, ſententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publice excommunicatum reo non opponente ex ſuo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.*

CAP. I.

Pia [d] † conside-

Cõtinuatio dñi Heliæ.

DE EXCEPTIONIBUS.

¶ Sicut in bello naturali requiritur ꝙ bellantes ſint armati, armis ſibi neceſſarijs, ſic in bello ciuili. Et in ſuperioribus titulis viſũ fuit de armis actorũ, nũc videndũ eſt de armis reorũ, & quia exceptiones dicũtur eſſe arma reorum: ideo poſt titulos præcedentes ponit titulum de exceptionibus.

Pia conſideratione.] Hæc eſt notabilis decre.& quotidia practicabilis.[Cõmendat abbas hoc exordium vel arengam.] Diuiditur in ſex partes, Secũda: ibi. Si quis igitur. Tertia: ibi, Si vero. Quarta: ibi, Prouiſio. Quinta: ibi, Sed ſi poſt. Sexta: ibi, Eo tamen. Dom.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum illud quod habetur in ca. intelleximus. de iud. in ant. videlicet, ꝙ regulariter excommunicatus maiori excõicatione, non poteſt eſſe in iuditio agẽdo: ne ex malitia ſua reportet commodum vlterius eſt præſupponẽdum, ꝙ exceptiones dilatoriæ, quæ proponuntur cã differendi proceſſum, debent proponi regulariter ante litis cõteſtationẽ. c. 1. ſupra de litis cõteſt. iſto met li. CASVS. Titius prætendebat me debitorẽ ſuum in aliqua pecuniæ ſumma. facit me conueniri corã meo iudice competenti. obtulit mihi libellum, cui rñdi negatiue. lite conteſtata & iurato de calumnia, cum ipſe Titius actor peteret admitti ad probandum contenta in ſuo libello: oppoſui ei ꝙ ipſe erat excõicat[9] maiori excommunicatione: & ſic non erat admittendus quouſque ipſe eſſet abſolutus. an bene dicam? Videtur ꝙ non: quia cum iſta exceptio excõmunicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem conteſtatam per ca. 1. de litis cõteſt. ſ. Hoc tamen non obſtante, rñdet Romanus Pontifex in cõtrariũ dicens, ꝙ iſta exceptio excõmunicationis põt opponi contra actorem ad differendum proceſſum in quacunque parte litis, propter periculum communionis: ne ego reus compellar communicare cũ excõmunicato: & ſic incidã in minorem excõmunicationẽ. Item propter alias rationes poſitas in princ. Sed ponamus ꝙ cum haberem litem cum aliquo: ipſe malitioſe, vt proceſſus meus differretur, oppoſuit mihi ſimpliciter ꝙ eram excommunicatus maiori excõicatione, nihil aliud exprimẽdo vtrũ iſtud ſufficiat ad repellendum me agendo? Rñdet ꝙ non, Immo ipſe reus debet exprimere ſpeciem excommunicationis, & nomẽ excõmunicatoris: puta, dicet reus, qđ nõ teneor tecum litigare, quoniam tu es excõicatus maiori excõicatione pro tali cauſa, videlicet pro manifeſta offenſa, vel ꝓ cõtumacia, per talẽ iudicem ordinarium vel delegatum. Sed quid ſi actor negat ſe excõicatũ maiori excõicatione? Rñdet quod reus tenebitur ꝓbare illam excommunicationẽ infra octo dies per litteras vel teſtes, vel ꝑ alia manifeſta documenta: alioquin ſi nõ fuerit ꝓbata iſta excõicatio infra octo dies iudex ꝓcedet in cã: & reum condemnabit in expenſis erga actorem: & compelletur ꝓcedere in principali. Sed ponamus ꝙ re[9] oppoſuit actori maiorem excõmunicationem: ipſe nõ potuit illã probare infra octo dies, & ſic fuit cõdemnatus in expenſis, & compulſus litigare in principali: poſtea factis aliquibus proceſſibus in cauſa, vult probare excommucationem: an ſit admittendus? Certe ſic, vt actorẽ repellat ad procedẽdũ in futurum: ſed proceſſus prius facti valebunt: habita abſolutione actor reaſſumet proceſſum in illo ſtatu in quo erat tempore quo reus fuit admiſſus ad probandum excõicationem: nam excõicatio non facit proceſſum nullum. Sed ponamus ꝙ in ſecunda oppoſitione reus non probauit excõicationem, ſed fuit condemnatus in expenſis: vult nũc tertio opponere exceptionem, an ſit admittendus? Rñdet ꝙ non, niſi allegaret cauſam rationabilem: puta ſi dicat reus ꝙ actor contraxit excõicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiam ipſius rei: in his enim & ſimilibus caſib. poſſet reus opponere tertio excommunicationem cõtra actorẽ. Sed quid, ponamus ꝙ cum haberem tecum litẽ & eſſem excommunicatus: non oppoſuiſti mihi excommunicationẽ: nec ſimiliter iudex mihi oppoſuit: & ſic non fui repulſus ab agendo fuit lata ſententia ꝯ te reũ: q̄ cum vellem executioni demandari facere, oppoſuiſti mihi quòd eram excommunicatus: & eam probaſti infra octo dies iuxta tenorẽ huius cap. vtrum iudex debebit differre executionem ſententiæ donec ſim abſolutus? Rñdet quòd ſic: tamen proceſſus facti & ſententia pro me lata valebunt: ſed differetur ſolũ executio ſententiæ vſq; poſt abſolutionem. Sed ponamus quod tu reus non excipis de excommunicatione, nunquid iudex ex officio ſuo poterit mihi objicere excõicationem abſque requiſitione partis? Certe ſic: & denegabit mihi audientiam donec fuero abſolutus. Nota primo, ex iſto textu quod excõicatus maiori excõicatione nõ poteſt eſſe in iudicio agendo, ſed bene defendendo: ne ex malitia ſua reportet cõmodum, vt in cap. intelleximus. de iudi. in antiq. qđ eſt fundamentum in hac materia: dicunt tñ aliqui, ꝙ adhuc reus excommunicatus tenetur conſtituere procuratorẽ, cõis tamen opinio eſt ꝙ reus excommunicatus poterit ſe defendere perſonaliter: nec com-

4

† De intellectu vide Couar. in c. quis. de pact. li.6. in 3. par. relectio. §.3.& Ludo. Gomez. in reg. cancellariæ de annali poſſeſſore. q. 44.

ratione [a] ſtatuit [b] mater eccleſia, quòd maioris [c] excommunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum oppoſita [d], lites differat [e], & repellat agentes [f]: vt ex hoc [g] magis cenſura eccleſiaſtica timeatur, [h] communionis † periculum [i] euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & [k] excommunicati (dum à cōmunibus [l] actibus excluduntur) rubore ſuffuſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclimentur: ſed hominum ſuccreſcente malitia [m] †, quod prouiſum [n] eſt ad remedium, tendit ad noxam [o]. Dum enim in cauſis eccleſiaſticis [p] frequentius hæc exceptio per malitiam † opponitur, contingit interdum differri [q] negotia, & partes fatigari [r] laboribus & expēſis: proinde (quia morbus iſte quaſi cōmunis irrepſit [s]) dignum duximus communem adhibere medelā [t]. Si quis [u] igitur excommunicationē opponit [x],

municantes cum eo incurrunt excommunicationem quia communicant cum eo in ſuum præiudicium, & non in ſuum commodum. Nota ex iſto cap. cauſas propter quas fuit inuenta ab eccleſia excommunicatio. Nota ꝙ reus excipiens de excommunicatio. non debet excipere in genere, ſed debet exprimere excōicationē in ſpecie: & dicere nomen excommunicatoris. Nota ꝙ illa exceptio debet probari apertiſſimis documentis infra octo dies & dicunt apertiſſima documenta, ſcriptura vel teſtes. Et licet ī ſnīa excōicationis ab homine. ſit de ſubſtātia excōmunicationis ſcriptura: tñ illa poterit probari ꝑ teſtes. Nota ꝙ retardans ꝓceſſum, rōne proceſſus retardati debet cōdēnari in expē ſis. l. nō ignoret. C. de fruc. & litium expenſis. quę cōdemnatio & taxatio expenſarum fit ſtatim, ita quòd parti cōdēnatæ in expenſis ratione proceſſus retardati denegatur audiētia, donec fuerint huiuſmodi expēſæ ſolutę. nā ſunt præiudiciales, & ideo debēt ſolui ante litis ingreſsū. l. ſancimus C. de iudic. & iſtud verum, quòd denegabitur ei audientia ſi fuerit actor: ſed ſi ſit reus, reputabitur contumax ac ſi non compareret. Nota caſum in quo deficiēs in probatione exceptionis, poſtea admittitur ad probandū illam exceptionē in alia parte ꝓceſſus. Nota ꝙ exceptio excommunicationis poteſt opponi poſt ſententiam ad impediendum executionem ſnīæ. Nota ꝙ iudex poteſt interponere officium ſuum ad priuatam vtilitatem ſine requiſitione partis, licet ſecus regulariter. l. 4. ff. de dam. inf. ca. 1. de iud. c. 1. de offic. iudi. in antiq.

† al. & cōionis.

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat,]

* ¶ Pro] ſex ſunt dicta huius decret. Primo ponit arēgam & ius antiquum, & conſtitutionis cauſam Secūdo dicit, ꝙ reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipſum repellat ab agendo debet ipſius excōicationis ſpeciem & nomē excōicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: alias iudex procedet in cauſa, & illum in expenſis cōdemnabit. Tertio ſtatuit, ꝙ ſi iterum obijciatur & probetur eadē vel alia excōmunicatio, actor repellitur, ſed quæ acta ſunt, valebunt Quarto, ꝙ vltra duas vices hæc exceptio nō opponatur, niſi ex cauſa. Quinto, ꝙ ſi opponitur poſt rem iudicatam, impeditur executio, ſentētia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publice excommunicatum reo non opponente ex ſuo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

a ¶ Conſideratione] quadruplici, vt ĩ ſequitur: ibi vt ex hoc &c.

b ¶ Statuit] ĩ. eo exceptionem. Ioan And.

c ¶ Maioris] exprimatur ergo ipſius ſpecies, vt infra ſtatuitur.

d ¶ Oppoſita.] quod fieri poteſt, non obſtante lapſu peremptorij ad proponendas dilatorias aſſignati. vt in clemen. eod. tit excommunicationis.

e ¶ Differat.] nota ꝙ iſta decre locum habet ſolum cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt infra dicam.

f ¶ Agentes.] ſed non defendentes. ĩ. de iud. intelleximus. & ĩ. eod. tit. cum inter. cum ſimilibus.

ADDITIO. Qui ſunt rei neceſſarij & voluntarij, hic not. Archi. tene quod dixi ĩ. eo. dilecti.

g ¶ Vt ex hoc.] aſſignat quattuor conſiderationes iſtius iuris.

h ¶ Timeatur.] ligat enim quis magis ex cōtemptu. 11. q. 3. c. non ſolum. §. cum ergo. in gl. fi. ĩ. de ſent. excōmu. per tuas. in glo. pen.

i ¶ Periculū.] quod eſt tam in excōicato quàm in communicante. de ele. excom. mu. mini illud. & cap. ſi celebrat. eo ti. cum ſim.

k ¶ Cōtumaciæ.] ob quam ſolam excommunicatur quis ab homine. 11. q. 3. nemo. in gl. ſi. epiſcoporū. in gl. ſi.

ADDITIO. De hoc ea. q. epiſcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum Archid.

l ¶ Communibus.] olim erat duplex lit tera, alia ciuilib alia cōmunibus. Et hæc eſt melior ſm Hoſti. qui dicit. ꝙ quidam actus ſunt Publici, vt tutela & cura inſti. de iure circa princ. quidā ciuiles, vt iudicare & arbitrari ff. de iudi. cum prætor 2 q 7. c. 1. § tria ĩ. de arbi dilecti. quidam communes, vt officiū procuratorum & teſtium, &c Et intelligas communibus, nō ſolum iudicialib. ſed etiam extraiudicialibus, vbi de ipſorum vtilitate agatur: tenent igitur inter homines, & eorum carebunt ſuffragijs. C. de apoſta. hi qui ad ſanctam. In ſpiritualibus autem non eſt dubium cos repellit quia talium capaces non ſunt. de ætate. & qualita. cum bonæ. de cleri. excom. mini. poſtulaſtis. cum ſimilibus. & hoc ſm H. ſi innuit littera hæc, communibus: quaſi dicat omnes actus, qui alijs hominibus ſunt communes. excommunicatis ſint interdicti vbi de ipſorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam ĩ. de ſent. excom. decernimus.

m ¶ Malitia] quæ ſemper creſcit. 12. q. 1. omnis ætas 20. q. 3 proclinus.

ADDITIO. Et in authen. de nup. §. mitiores. coll. 4 Hoſtien.

n ¶ Prouiſum] 45 diſt. licet.

o ¶ Noxam.] ideſt delictum. de hoc ĩ. de regula. conſulti. in glo. 2.

p ¶ Eccleſiaſticis.] & tamē etiam per ciuilem iudicē debet admitti talis exceptio †, & ſeruari forma quæ ſequitur. vt ĩ. de ſen. excom. decernimus.

q ¶ Differri.] contra id eſt ĩ de do. & contu. ſinē. ff. ſi cer. pet. l. quidam æſtimauerunt.

r ¶ Fatigari] contra id ĩ. de app. vt debitus. ĩ. eo. lib. de offi. ordi. vt litigantes.

s ¶ Irrepſit.] i. latēter inuaſit. C. de epi. & cle. repetita.

ADDITIO. Io. Mo alleg ff de conſti. pe qui autē § 1. Archi. alleg. 45. diſt. cap. vlt. 50. diſt. quicunque pænitens. 1 q 1 cap Deus ergo . patet ĩ. eo. lib. de pœn. felicis. 1. reſponſo. Ioan. And.

t ¶ Medelam] nota quòd medicamina morbis, &c ad hoc 50 diſtin. vt conſtitueretur. ſupra de iuram. ca lum cæterum. in authen. hæc conſtitutio Inno. conſti. quæ in prin.

u ¶ Si quis.] vel ſi qua. ff. de verb. ſignif. l. 1. & dixi ĩ. eo. lib. de elect. generali.

[Glo. ſeq. ſoluit tria dubia.]

x ¶ Opponit.] intelligas in vim dilatoriæ: quod ꝑ ſuperiora & inferiora ꝓbat. Si enim in vim perēptoriæ pro-

tiæ proponatur, vt ſi dicatur electus excōicatus excōicatione maiori, vel ab excōicatis electus, tunc dabitur competens dilatio: quia hic perit ius opponentis oppoſitione non probata, & econuerſo, vt i aūt differt, nō petit, ad hoc ſ. de procu. ex inſinuatione Et dic opponat coram quocūque iudice ordinario, vel delegato, eccleſiaſtico: vel ſæculari, vt ſ. dixi Nec intelligo dilationem huius decret. locum habere vbi negatur iuriſdō, vt ſi dicatur impetratum reſcriptum per excōicatū. ſ. eo. lib. de reſcrip. c. ibi n nō principaliter de actoris perſona, vt hic qritur: ſed de iudicis iuriſdōne, & ſic decret. dilatio, locum non hēt. [Item nec locum hēt cū excipitur de excōicatione iudicis vel teſtis: tunc n aſſignabitur dilatio congrua ponderatis circunſtantiis ſecundum Archi. alleg. not de procura dilectus.] Ioan And.

ADDITIO Quæ dicta ſunt locum habent vbicunque opponatur excōicatio: etiam ſi in curia Romana: ſm Hoſt Io. Mona. & Archi. & Guil. in præalleg ver. ſed & ſi. vbi, & in ver pone. inuenies hoc generale in omnibus dilatoriis cauſarum, quæ ibi vertuntur, ꝙ non datur in illis dilatio extra curiam ad probādum. Et vide ēt quod ſcripſi ſup de appel. c. 1 in prin alleg. Hoſtien. ſup. de priuileg. cum olim eſſemus, vel ſm eum de hoc non eſt nobis quærendum: quia ſuū ſibi conſilium in hoc ſufficit, de ſeten. excom. mulieres. §. 1. & c. cum illorum. Ioan. And.

[Glo. ſeq. cauſam reddit & notat.

a ¶ Speciem.] hoc ideo dixit: quia duplex eſt excōicatio, altera aūt ab agēdo repellit, ſ. maior: altera non, ſ. minor 3. q. 4. Engeltrudam, in glo 1. ſup de ſen. excō. ſi quem, vbi de hoc. Non ergo ſufficit in genere aliquid proponere, qn̄ quælibet ſpecies generis illum non ſequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet eum alterius damno in incerto vagari. ſup eo li. de reſcrip. c 2. de elect vt quis duas ff de iniu. l. prætor edixit. & ſi dicit lex quod in tanto crimine (de dolo ſcilicet) non oportet vagari. ff. de dolo. ſed & ex dolo. §. fi. & leg ſeq.] ſecus videtur quando quælibet generis ſpecies ſufficit. ff. de peti. heredi. item veniunt. §. à quo. ff. de admin tut quidam decedens. §. fi.

[Glo ſeq. exponit, reddit cauſam, arg ad quæſtionem, ponit opinionem, & remittit.]

b ¶ Nomen.] proprium & appellatiuum: vel ſaltē nomen dignitatis. Nomen aūt ideo debet exprimi, ſm Ber. vt ſciatur an ſit ordinarius an delegatus: quia ſi eſt delegatus, & excommunicatio illius exhibeatur ſine iuriſdictionis delegatione, non ſtaretur tali excōmunicationi. de offic deleg. cum in iure, ſed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc litteram videtur quod non ſufficiat opponenti probare quod actor ſit denunciatus excommunicatus. Tamen not. Hoſt. ſup. de offic. deleg prudentiam, quod credit ſufficere ad excommunicationem probandam denunciationē probari 1. Sed contra hoc eſt littera infra apertiſſimis documentis, & adde quod dicam inf. de ſen. excom. licet in gl nota.

c ¶ Eam rem.] id eſt, excommunicationem.

d ¶ Notionem.] ideſt, iudicialem notitiam, nomen autem notionis ad eos pertinet qui iuriſdōnem non hēnt: ſed habent de quauis cauſa notionem. ff. de re iud. ait prætor, in prin. tñ nomine notionis accipere poſſumus & cognitionem & iuriſdictionem. ff. de verbo ſign. notionem. vnde expone, notionem, i. cognitionem, & ſumptum fuit hoc verbum C. de proba. ſciant cuncti. Ber 2 quæſt. 8. ſciant cuncti.

[Gl. ſeq recit per obie ꝙ probationis copia, &c. ſecūdo per q an maior dilatio dari poſſit: tertio, quærit, & dupliciter ſoluit: & incidit ex hoc quæſtio, quam etiā ſoluit dupliciter.]

ſpeciem [a] illius & nomē [b] excommunicatoris exprimat, ſciturus eam rem [c] ſe deferre debere in publicam notionem [d] qua infra octo dierum [e] ſpatiū † (die in quo proponitur minime cōputato [f]) probare valeat aptiſſimis [g] documētis [h]. Quod [i] ſi non probauerit, iudex in cauſa procedere non omittat: reum in expēſis, quas actor [k] ob hoc diebus [l] illis ſe feciſſe docuerit, præhabita taxatione [m] condemnans [n]. ¶ Si vero poſtmodum inſtantia durante iudicij [o], &

e ¶ Octo dierum.] licet n. probationum copia nō debeat anguſtari. 14 q. 2 quā quā. quia tñ iſta exceptio malitioſe frequenter opponebaī, & eſt odioſa, ideo reſtringenda fuit potius ꝗ laxanda. ſ. de deci. tua in fi. inf. de reg iur odia cū ſuis concor. ad idem ſ. eo. li. de reſti. ſpo. frequens, & ī. de ſentē. excom ſolet. Si ergo non habet probationes, 2 taceat. q. 7. plerique, ēt ſi ſit eps. 6 q. 2. ſi tm̄, & c. placuit. Nota in Ber. inf de ſen. excom. ſolet. [& hic Io Mon., ꝙ licet ſine cā maior dilatio non debeat dari: in hoc caſu tñ cā cognita maior dari poterit, ex illa clauſula; ſi qua mihi iuſta cauſa, &c. ff ex quib. cau. ma. l. 1. in fin. Sed primum verius vr̄ 3, cū non pereat ius aduerſarii, argu ſup de procu. ex inſinuatione. Pro hoc facit q a iterato pōt opponi vt ſequitur, & hoc tenet Franc. inducens etiam rationem: quia illud eſt priuilegium actoris, quod ſibi reus infra octo dies non probans condemnetur in expenſis, quod priuilegium iudex auferre non poteſt alleg. 28 diſt. de his. in fin Simile quod dicam ſm eū de ſen excom. Romana, ſuper glo. antepen. & vide quod dixi ſup eo. li. de offic. ord Romana ad fi. ſuper glo. licet.] Sed quæres, quare non dātur hic xv. dies ſicut ſup eo. li de reſti. ſpol. frequens? Dic ꝙ in dilationibus quę dantur à iure, voluntas eſt pro ratione, ſic. n. poterat xv. vel x. vel ēt minus dare, & facit quod recitari ſolet ſup. de reſcrip. c. ſi quādo. ff de legi. l non omnium 4. Vel dic ſm Hoſt. hoc ideo ſtatutum fuiſſe: quia de excommunicatione hominis ſolet & debet fieri inſtrumentum. inf. de ſent excom. cum medicinalis, ſed de ſpoliatione non, ideo nō eſt mirum ſi longior ibi data eſt dilatio, ad hoc. ff de pig. l. contrahitur. in fi. Sed quare ſaltem in excommunicatione iuris non ſtatuebatur xv. dies. de qua non ſit inſtrumentum: immo eſt neceſſe probare factum? Dic ſm eum, quod idem factum diuerſis menſuris metiri non debet. Et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet ſup de cōſtit. tranſlato. maxime cum circa principale non fiat præiudicium actori. Vel dic verius, vt primo dixi.

f ¶ Computato.] ſic ſup. eo. li. de reſti. ſpol. frequens, & ibi vide concor. de hoc.

ADDITIO. In gl. quia dies. Et hic reperias quod not. ibi. ſ. vltima die termini probationem fieri poſſe, quod hic not. Inno. Hoſt Ioan. And.

g ¶ Apertiſſimis.] ideſt, indubitatis & claris. 5. C de prob. ſciant. 2. q. 8. quiſquis, & cap. ſciant.

h ¶ Documentis.] ideſt, inſtrumentis vel teſtibus. ſup. de teſt. cog. peruenit. ff. de fide inſtru. l. 2.

i ¶ Quod.] ideſt, quam excommunicationem.

K ¶ Actor.] originalis.

l ¶ Diebus illis.] quib propoſita fuit exceptio quouſque proceditur in principali, de procura. auditis.

ADDITIO. De dolo & cōtu cū dilecti. in fi. Hoſt.

m Taxatione.] iuro præmiſſo (ſ ante condemnationē.) De hoc de his quæ vi metuſve cauſa fiunt. ca. vlt.

n ¶ Condemnans.] intelligas hoc, niſi errore probabili excuſaretur, vt ſupra de ſent. excom. ſacro ſup. eo. lib. de elect. c 1. in fi.

o ¶ Iudicii.] per ſententiam non finiti 6. Ad differentiam eius quod ſequitur inf. ſed ſi poſt.

Sed ſi vl- imus di- s eſſet ſe iatus, an alis inter cto eſſet omputā- d', docet el in ca. d exce.

1 De has qōne. vid Abbatē, Fel. & De ciū in ca. prudētiā, i §. ſexta de offi. de le & deci ſionē Rotæ. 200. in nouis.

2 Tunc de nec videat ſe habere pbationes ſic promptas quod huic termino ſatiſfieri poſſit: cū in qualibet parte litis hoc poſſit vt in princip. ca. Io. Andr.

3 Idem P. ſimiles caſu vide p doct in c. cū ſit ſup. de app. & p Immol. in l. 2. ff. ſ re iud. Fō.

4 Idē voluit gl. in l. 1. §. pueri tiam. ff. de poſtulan. Font.

5 An ſuffi cit iuramentum, docēt Abbas in c. licet de pbat. & Fe ci' in Rubrica de probat.

6 Non. n. loquiī de inſtātia, q ſm leges perit cur ſu triēnii ꝙ nō hēt locum ſm cano. ſup. de iudi. c. pē. & dicit hic Hoſt. qđ rō iuriſdiuerſi ſumiī ex decret ſu p eo 2. de ap. vt dixi in prædi. decr. pe. Io. And.

a ¶ Probetur.] infra octo dies, vt ſup. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit dictum caſum diuerſum, & ius antiquum ſignat ɔ̃trium ponit. opi. Hoſt. Cui reſpondet.]

b ¶ Duraturis.] et ſi cum publice excõicato fuerit actũ: licet ſecus in iudice. ĩ. de re iud. ad probandum. Olim proceſſus habitꝰ cũ actore excõicato non valebat, vt ĩ. eo. exceptionẽ. aliàs quare fieret ibi condẽnatio expenſarũ, & ibi de hoc. Cõtra. ĩ. eo. li. de reſcriptis. c. 1. vbi proceſſus habitꝰ cũ actore excõicato ipſo iure ꝑter aliquid exceptionis auxiliũ nõ tenet. Hoſtien. intelligit decr. iſtã in occulto excõicato. Sed tu ſolue, (vt ibi plene dixi.) ſ. ꝙ decretalis hæc locũ hẽt in proceſſu habito corã ordinario, vel corã delegato, qñ excõicatꝰ fuerat actor poſt interpretationẽ: illa aũt qñ actor erat excõicatus tempore impetrati reſcripti.

† De hac re videndus Fel. ĩ cap. exceptionẽ. de except.

probationis copia ſuccedente de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, & probetur [a]: actor in ſequentibus excludatur, donec meruerit abſolutionis gratiam obtinere: his quæ præceſſerunt nihilominus in ſuo robore † duraturis [b]. Prouiſo qđ vltra duas [c] vices hæc non opponatur exceptio: præterquam ſi excommunicatio noua emerſerit [d]: vel euidens & prompta [e] probatio ſuperuenerit [f] de antiqua [g]. ¶ Sed ſi poſt rem iudicatam talis exceptio proponatur, executioné [h] impediet: ſed ſentẽtia, quę præceſſit non minus robur debitum obtinebit [i]. Eo tamen ſaluo, vt ſi actor excõmunicatus [k] ſit publice, & hoc iudex nouerit †, quãdocũque (etſi de hoc reus non excipiat [l]) iudex ex officio † ſuo actorem repellere [m] non poſtponat.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *Exceptio rei iudicata per eccleſiaſticum iudicem admitti debet in foro ſæculari, & econuerſo. Ioan. And.*

CAP. II.

Cvm quidam [n] ſæculares iudices (dum co-

m ¶ Repellere.] ſi duret iudicium, ſi autem eſt finitũ, ab executione poterit abſtinere. ſup. proxi. reſponſo.

ADDITIO. Idem Io. Mo. ſed Hoſt. qui tenet proceſſum habitum cum actore publice excõicato & notorio non valere, dicit, ꝙ & ſi executus eſſet iudex reuocaret executionẽ. Hoc non placet, vt not ſup. in gl. etiã ſi. Ioan And.

Cvm quidam ſæculares.] Primo ponit factum reprehenſibile ſæculariũ iudicum, cõtra quos prouidet: ibi, Decernimus. Secunda: ibi, Similiter, prouidet ad caſum cõuerſum. Et prima pars fuit ſumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli, ɋ̃ alleg. Spec. eo. tit. §. ſecũdo, verſ. & not. ſub verſi. Porro, & vide not infra de im muni eccle. capitulo primo in principio. Ioan. And.

† Non ꝙ nõ ſequitur, iſte eſt publice excõicatus: ergo iudex ſcit. §. notandum. 2. q. 1. Per. de Anc. Fon.

† Vide Decũ in c. parati. de appellat.

CASVS. Titius laicus debebat mihi clerico centum ex contractu mutui: in contractu ipſo interuenerat iuſum, ratione cuius iuſi effectus erat de foro eccleſiaſtico c. ſi. de foro competẽ. conueni eum coram eccleſiaſtico iudice, qui eũ abſoluit ab impetitione mea; poſtea feci eum conueniri coram iudice ſæculari: ipſe oppoſuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicẽdo: tu alias conueniſti me coram iudice eccleſiaſtico ſuper iſta re, qui iudex eccleſiaſticus me abſoluit: ideo non teneor facere proceſſum, tecum, ſed peto abſolui, & te condemnari in expenſis: iudex laicus nolebat admittere iſtam exceptionẽ rei iudicatæ in foro eccleſiaſtico: an ſit tibi prouiſum de aliquo remedio contra iudicem laicum? Reſpõdet Romanus Pontifex, quòd ſic: nam epiſcopus poterit monere iſtum iudicem laicum vt admittat iſtam exceptionem rei iudicatæ, & ſi noluerit eam admittere, poterit ipſe iudex excõicari. Sed quid econtra, ponamus, quòd ego conueni te coram iudice laico, & fuiſti abſolutus: poſtea volo te conuenire coram eccleſiaſtico iudice: tu opponis exceptionem rei iudicatæ: iudex eccleſiaſticus non vult eam recipere: vtrum iudex ſæcularis poſſit iudicem eccleſiaſticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia minor non habet iuriſdictionem in ſuperiorem, ſed reus poterit adire iudicem ſuperiorem ipſius iudicis eccleſiaſtici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ, puta ſi iudex eccleſiaſticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ ſit epiſcopus Pictauen. poterit adiri archiepiſcopus Burdegalen. Nota quòd iudex eccleſiaſticus poteſt compellere ſæcularem in caſibus in quibus derogaret iuriſdictioni eccleſiaſticæ. Nota inſuper quod exceptio rei iudicatæ inter eaſdem perſonas poteſt opponi corã quocunque iudice. Et ſic patet quod ſententia lata ab vno competente iudice, debet ſeruari ab alio cuiuſcunque iuriſdictionis ſit Dominicus.

[Prima gloſſa ſummet.]

n ¶ Cum quidam.] exceptio rei iudicatæ per eccleſiaſticum iudicem admitti debet in foro ſæculari, & econuerſo. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit regulam, & tres caſus exceptos.]

c ¶ Duas vices.] ſic & in reprobationibus teſtium. ſup de teſtib. licet 3. in appellationibus & dilationibus ſup. de appel. ſua nobis. ff. de dilatio. l. vlt.

† De materia glo. vide Abb. in c. paſtoralis, de cã poſſ. & proprie.

ADDITIO. Bene facit ff. de bo. aucto. iudi. poſſi. l. vlt in ſi. Ioan. And.

d ¶ Emerſerit.] ſup de offic. deleg. inſinuante, & facit quod dixi ſup. tit proxi. cap. vlt.

e ¶ Prompta.] ſup. de teſti. veniens 2 ſup. de teſti. ſpol. litteras. § præterea, vnde dicitur; hodie conſtat, hodie agamus. ff vt in poſ. leg. ſi is à quo. 1 reſponſo.

ADDITIO. Nec dilationem petit. & idem Hoſti. & Archidia. Ioan. And.

f ¶ Superuenerit.] & ſi opus fuerit, de hoc fidẽ faciet iuramento ĩ. eo. lib de elect. vt circa §. ſuper hmõi, & ſup. eo paſtoralis. Vel dic ꝙ non eſt neceſſarium iuramentum: ex quo probationem offert Hoſtien.

ADDITIO Qui alleg ſup. eo. exceptionem, & idẽ Ioan. Mona. & Archid.

g ¶ Antiqua.] iam bis ꝓpoſita, vel dic, & nõ ꝓpoſita.

h ¶ Executionẽ impediet.] no. ꝙ merus executor dẽt admittere exceptionem excõicatiois. Idem de alijs quæ not ſup. de re iud. quòd ad conſulationem.

ADDITIO. Quas hic not. Hoſt. & Ioan. Mon.

i ¶ Obtinebit.] ſcilicet ac ſi ille tempore ſententiæ communicatus non fuiſſet.

k ¶ Excõicatus ſit publice.] Hoſt. alleg. hanc litteram pro ſe, ad probandum ꝙ decret. iſta loquitur de occulto excõicato. Sed ego dico quod littera iſta facit ſolum diuiſionem inter occultum & publicum quo ad officium iudicis, non quo ad alia ſupradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto 2 notorio, nõ occulto. 2 q. 1. c. Deus omnipotẽs. §. qñ autem. C. qui & aduer. quos in integrum reſtitutio. l. 1. de hoc ſup. de poſtu. bonæ 2. in glo. 1. In cauſis autem electionum ſupplet indiſtincte de facto, vt: 8. diſt. priuſquam, vbi de hoc, & ſup. de elect. cum nobis olim.

a De hoc dicto gl. vid Alex. conſ. 136. incip. viſis col. 2.

l ¶ Non excipiat.] hoc forte timore condemnationis expenſarum de qua hic dictum eſt ſup.

ADDITIO. Propter quem timorem condemnationis expenſarum forte non excipit: ſed proteſtatur, vel omnino ſilet, ſecundum Hoſtien.

a ¶ Co-

ram eis excipitur de re per eccleſiaſticum iudicem iudicata † in caſu quo ad eũ pertinet cognitio [a] de conſuetudine [b], vel de iure [c]) recuſent excipientes audire, in derogationem iuriſdictionis [d] eccleſiaſticæ & cõtemptum: Decernimus, vt per cenſuram eccleſiaſticam ab iniquitate coerceantur huiuſmodi, & ad admittendũ exceptionem eandem (vbi aliàs de iure debet admitti [e]) à locorum ordinarijs compellantur [f]. ¶ Similiter eccleſiaſtici iudices (ſi coram ipſis excipitur de re per ſæcularem iudicem iudicata [g]) exceptionem ipſam admittant, in his quæ animarum periculum [h] non inducunt: per ſuperiores [i] ſuos (niſi fecerint) animaduerſione debita [k] caſtigandi.

a ¶ Cognitio.] & pronunciatio: quia licet regulariter de qua re iudex cognoſcit, pronũciet. ff. de iud. de qua re, ſup de cã poſ. cum ſuper, vbi de hoc in glo. vlti. Vbi poſui plures alios caſus, quib. fallit hæc regula, vbi videas. Tamen interdum cognoſcit quod non pronuncitat. pone exẽplum. ĩ. de reſcrip. cum cõtingat. In auditore. ſup. de teſtã. Rainutius. Itẽ in caſu. 5 q. 4 duodecim. 3. q. 3 accuſatus, cum ſim.

b [Conſuetudine.] Nota ꝙ conſuetudo dat iuriſdõnem. 9. q. 3. conqueſtus. in gl. antepenult. ĩ. de foro competen. cũ contingat ĩ. eo. li. de offic. ord. Romana, & de foro competen. Romana. cum ſim.

[Glo. ſeq. ponit 7. exẽpla, quib. iudex, &c. Secundo addit tertium caſum.]

c ¶ De iure.] de iure cognoſcit eccleſiaſticus iudex inter laicos, vbi hẽt temporale dominium, de iureiur. veniẽtes. ĩ. ne cle. vel mo. c. vlt. Itẽ in matrimonialib. & ſpiritualib. cauſis, de or. cog. tuam 1. ĩ. qui fil. ſint legit. cãm. Et in eccleſiaſticis criminibus, vt no. ĩ. de foro compet. cum ſit. ĩ. eo. li. de foro compet. c. vlt. Idẽ cum cauſa delegatur per iudicẽ ſæcularem. ĩ de rap. in archiepãtu. Item per reconuentionem 3. q. 8. c. 1. 3. cuius in agendo. Item laicos qui ſunt de familia eccleſiæ, ſm quoſdam. 89. diſ iudicatum in gl. 1. Vel vbi laicus iudex eſt negligens. ſup. de foro cõpet. ex tranſmiſſa, & c. licet ex ſuſcepto. vbi de hoc. Et vide quod ibi no. in gl. & quod ſuper ea dixi. Et ꝙ dicit de iure, ſupple, vel priuilegio conceſſo ab eo qui illud concedere poſſit. iſta. n. tria æquiparantur. 100. diſt. contra morem de offi ordi. duo ſimul.

d ¶ Iuriſdictionis.] quod Papa pati non debet, vt inf. de immu. eccle cap. pen.

e ¶ Admitti.] ſ. vbi eſt idem corpus, ſiue eadem quantitas: idem ius ſiue cauſa petendi, & eadẽ cõditio pſonarũ, & ille qui abſoluitur poſſideat tpe ſnĩ 2, aliàs n. exceptio rei iudicatæ nõ obſtat 2. ff de except. rei iud. cum quæritur. & l. ſeq. & l. ſi rem meam, & ſup. eod. tit aduerſario. & põt proponi hæc exceptio ante lit. conteſt. & poſt. ſup. eo lib. de conteſt. c. 1. vbi de hoc.

f ¶ Compellantur.] ſic ſup eo lib. tit. proxi licet. de fo. compe. c. 2. inf de ſen excom. decernimus.

g ¶ Iudicata.] eo caſu quo de conſuetudine, vel de iure ad iudicem ſæcularem cognitio pertinebat, vt ĩ. in caſu conuerſo vidiſti.

h ¶ Periculum non inducunt.] in his. n. canon tollit legem. ſup de præſcri. c vlt. ſup. eo. lib. tit. proxi licet.

(Glo. ſeq reci. per obie. quare hæc inæqualitas.)

i ¶ Per ſuperiores.] non n. compelluntur per ipſos ſæculares qui tulerũt ſniam: quia minor in maiorẽ, & c. 21. diſt. inferior. de maio & obe. cũ inferior, cũ ſimilibus. Minor aũt eſt iuriſdõ ſæcularis quàm eccleſiaſtica, de maio & obe. ſolitæ. 96. diſt. ſi imperator. Io. An.

ADDITIO. Et clem. paſtoralis, de re iudic. ad fin. Ioan. And.

K ¶ Debita.] arbitraria, ex quo certa non ſtatuitur, offi. deleg de cauſis. ff. de iure deli. l. 1.

ADDITIO. Facit de accu. inquiſitionis. 1. reſpon. in fi. & tenebitur parti ad intereſſe ſup de ſent. excõ. ſacro. inf de immu eccle. quoniam. Ioan. And.

† Iungendo cũ verſic. decernim⁹ not. illud ꝙ ponitr hic in vltimo notabili: cui addo Feli. in c. paſtoralis de excep. in col. pe. verſi. dũ ſubdit abbas. Font.

1 Adde Calde. in conſil. 15. ſub tit. de iud. de mater. glo. vide notata in c. nos inter. ð purga. cano. Pe. de Ancha. Do. Ron.

2 Qñ iſta exceptio nõ habeat locũ vide abbatẽ. & Docto. in c. nouit. ð iud. & Felinum in ca ſup. de iureiu.

TITVLVS XIII.

De præſcriptionibus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ In præſcriptionibus ſufficit bona fides, vbi ius commune, præſumptio non eſt contra præſcribentem, alius debet allegari titulus, & probari: niſi ſit præſcriptio, cuius contra ij non extat memoria hoc dicit. Ioan. And.

CAP. I.

EPISCO-

DE PRAESCRIPTIONIBUS.

¶ Dictũ fuit tit. pxi. de exceptionibus in genere, per quas eliduntr actiones actorum, verum quia p pſcriptionẽ & vſucapionem repelluntur agentes à ſuis intentionib ſicut p alias exceptiones: ideo cõuenienti ordine ponit titulum de preſcriptionibus.

Epiſcopũ.] Primo ponit dictum rõnem interſerens. Secundo rõnem explicat: ibi, Nam licet. Tertio à dicto & rõne vnum caſum excipit: ibi, Niſi pmitte ꝙ epſ ſu p ſubiectione eccleſiarum ſuæ diœceſis, & ſuper perceptione decimarũ fundat intentionem ſuam de iure cõi, vt in iurib. alleg. ĩn gl. Dñicus. CASVS. Epſ Pictauen. detinebat aliquam eccleſiam in diœceſi Xanctonen. vnde epſ Xanctonen. egit contra Pictauen. epm, & petebat vt iudex declaret illam eccleſiã eſſe de ſua diœceſi, & ſibi deberi iure epiſcopali, epiſcopus vero Pictauen. allegauit præſcriptionẽ, & probauit poſſeſſionem ſuam, & perceptionem iurium epiſcopalium per tps ſufficiens ad pſcriptionem: ſed non probauit titulum, vtrum bona fides epiſcopi Pictauen. ſufficiat ad repellẽdum epiſcopum Xanctonen. à ſua actione? Reſpondet Romanus Pontifex, quod non: ſed vltra bonam fidem opportet quod alleget titulum, & probet, puta, ſi dicat epſ Pictauen. ꝙ epſ Xanctonen. cum conſenſu ſui capituli dedit iſtam eccleſiam epo Pictauen. cum epo Pictauen reſiſtat ius commune. Sed ponamus ꝙ eſt materia in qua ius commune non reſiſtit epo Pictauen. quia epſ Pictauen. poſſedit pratum, vel vineam ſpectantem ad eccleſiam Xanctonen. vtrũ poſſit epſ Pictauen. ſe tueri præſcriptione xl. annorũ, licet non alleget titulum? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: ex quo ius commune non eſt contra ipſum poſſidentem. Sed vtrum primum dictum huius c. ſit verum indiſtincte, videlicet ꝙ quando ius commune reſiſtit poſſidenti, ꝙ ipſe vltra bonam fidem tenetr allegare & probare titulum ſuæ poſſeſſionis? Rñdet ꝙ non. Nam ſi poſſeſſor probet poſſeſſionem centum annorum, non tenetur allegare titulum: quia poſſeſſio tãti temporis habetur pro titulo. Sed qualiter poterit ipſe probare poſſeſſionem tanti emptoris, cum nullus inueniatur qui viuat tanto tempore: vel ſi aliqui reperiãtur viuere tãto tempore, non tñ poſſent deponere de tanto tpe: quia antequã aliqui ſciant deponere, oportet ꝙ habeant aliquã ætatem & diſcretionẽ animi: de hoc dicetur in notabilibus. Nota primo ꝙ in pſcriptione currente contra eccleſiam non requiritr titulus, ſed ſufficit bona fides. Nota, ꝙ cum ius cõmune eſt

pum [a] †, qui eccleſias [b], & decimas [c], quas ab eo repetis [d] proponit [e] (licet in tua [f] ſint conſtitutæ diœceſi) ſe legitime [g] præſcripſiſſe, allegare oportet [h] (cum ius cõmune cõtra ipsũ faciat) huiuſmodi præſcriptionis titulum [i] †, & probare: Nã licet ei, qui

ne e contra præſcribentem, in præſcriptione ẽt longiſſimi temporis titulus requiritur, nec ſufficit bona fides. Nota ꝙ ſi vnus epiſcopus in diœceſi alterius poſſideat aliquas eccleſias, non põt ſe tueri præſcriptione, niſi probet præſcriptionẽ, & cum hoc probet titulũ, qui præbuit ſibi iuſtam cãm poſſidẽdi: quia alias præſumeretur habere malam fidem: ideo ad tollẽdum malam fidem, tenetur probare & allegare titulũ. Nota ꝙ qñ ius commune eſt contra præſcribentem, tenetur probare & allegare titulũ: & hoc ſiue agat ſiue excipiat, licet aliqui dicant ꝙ illud verum eſt qñ qui præſcripſerat ceciderat a poſſeſſione, & dicebat res illas eſſe ſuas ex pſcriptione. Nã aliqñ pſcriptio longi tpis parit exceptionẽ, ſed non actionem, iuxta l. ſi quis. C. de præſ. long. temp in medio legis. Cõis tñ opinio Doctorum eſt, ꝙ ſiue agat ſiue excipiat, ſi habeat ius cõe contra ſe, debet probare & allegare titulum. Nota vlterius ꝙ poſſeſſio centum annorum habetur loco tituli, & ille titulus ſm Doctores erit titulus pro ſuo, qui præſumitur ex poſſeſſione tãti temporis. Sed quæritur qualiter poſſeſſor poterit probare poſſeſſionem de tanto tempore de quo nõ extat memoria: quia teſtis debet deponere de eo quod percipitur ſenſu corporeo, & tenetur rationem reddere ſui dicti, in l. ſolent. C. de teſt. Reſpondet glo. ꝙ teſtes deponent de tẽpore ſuo, quòd tempore ſuo talis poſſidebat talem rem, & ſcimus ꝙ talis poſſidet, & à ſuis maioribus audiuerunt ꝙ talis poſſidebat talem rem: & ſic debet fieri probatio: aliàs illud capitulum cõtineret contrarietatem: idem econtra aduerſarius poterit probare. Sed quæritur, quibus teſtibus ſtabitur: Reſpondet, dignioribus, & hoc eſt expeditum, in c. in noſtra. de teſt. in antiq.

[Prima gloſſa ſuminat: dicit vnde ſumpta, & quid declaret.]

a ¶ Epm.] In præſcriptionib. ſufficit bona fides, vbi ius cõe, vel præſumptio non eſt contra præſcribentẽ, alias debet allegari titulus, & probari: niſi ſit præſcriptio cuius contrarij nõ extat memoria, hoc dicit. Tracta fuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat, Venerabilium. de qua facit mẽtionem Bernardus. ſup. de præſcrip. ſi diligenti, in vlt. glo. in fi. ad cuius declarationem etiam emanauit. & etiam quæ ibi notant moderni. Ioan. And.

b ¶ Eccleſias.] quo ad proprietatem & iura epalia.

c ¶ Decimas.] Ideſt, quartam decimarum, quæ debetur epiſcopo, ſupra eo. tit. c. de quarta, vel proprie. ſ. de deci. quoniam.

d ¶ Repetis.] alteri epiſcopo loquitur, vt patet per ſequentia.

e ¶ Proponit.] per exceptionem præſcriptionis non fit litis conteſtatio, quod dic vt dixi ſupra eo. lib. de lit. conteſt. cap. 1.

f ¶ In tua ſint.] & ſic ius cõe facit pro actore. 16. q. 7. omnes baſilicæ. ſup. eo de quarta, & de deci. dudum.

g ¶ Legitime.] i. ſpatio quadraginta annorum. Minor enim non currit contra eccleſiam. 16. q. 3. c. iubemus. §. quas actores. ſup eo de quarta.

ADDITIO. Contra laicum præſcribit eccleſia ſpatio xx. annorum. Tu dic x. vt dixi ſupra eo illud ſuper 3. glo. Ioan. And.

h ¶ Oportet.] neceſſitatem importat, ad idem 3. q. 9. non oportet. licet alibi honeſtatem denotet 25. q. 1. c. 1. vbi de hoc. [Idem Archid.]

[Gloſſa ſequens ponit 6. opiniones, & ſeptimam dicit approbatam: ſecundo obiicit & obiectioni reſpondet, ponit opinionem quam improbat & diſtinguit, & id quæſtioni reſpondet.]

i ¶ titulum.] circa allegationem & probationem tituli fuerũt opiniones antiquorum: & tales. Prime dixit Io. circa corporalia neceſſe eſſe allegari & pbari titulum: ſed nõ circa incorporalia. Sed contradicit ſibi decre. ſi diligenti. ſ. eo. vt ibi no. ad decre. dudum, de deci. reſpondebat ẽt vt ibi no. Alij diſtinxerunt inter corporalia, q̃ habent cãm cõtinuam, & quæ non, vt in primis non requiratur titulus: ſed in ſecundis, ſic ſ. eo. auditis. ff. ſi ſer. ven. ſi qs diuturno. Alij diſtinxerunt: aut quis agit ex præſcriptione, aut excipit. ſi agit, vt 16. q. 3. c. placuit. § põt. & C. de præſcrip. xxx annorum, ſi quis emptionis, neceſſe habet titulũ probare. Si excipit, vt ſ. de proba. ex litteris, tunc non habet neceſſe titulum probare: tum quia nemo cogitur dicere titulũ poſſeſſionis ſuę 2. q. 5. §. 1. [in ſum. in gl. ſi] C. de pe. hære. l. cogi. tum quia non probante actore abſoluitur reus. 6. q. vlt. accuſator, vt eccle. bene. c. vnico. C. de proba. actor. Alij dixerunt ꝙ quocunque modo quis præſcriptionem obiiciat, ſiue agendo ſiue defendendo, tenetur titulum probare, vt ſup. eo ſi diligenti. Alij dixerunt, & hæc fuit opinio Goff. in ſumma huius tit. ꝙ non eſt neceſſe probare titulum, niſi quis poſſideat pro hærede, uel pro poſſeſſore. C. de petit. hære. cogi. vel niſi ſit pſumptio ꝯ poſſeſſorem. C. de pba. ſiue poſſidetis, vel niſi ſe ad hoc obligauerit, vt ſ. de pba. licet & in hoc caſu intelligebãt. ſ. de deci. dudũ. Alij dicebant ꝙ olim ſufficiebat bona fides, per decre. ſ. eo. ad aures, hodie requirit̃ titulus ſ. eo. ſi diligenti. His oib. opinionibus reſecatis, tene quod no. Ber. & moderni ſupra eo. ſi diligenti, quorum hic approbat̃ opinio. Sed obiicio, ꝙ decretalis iſta, & eius diſtinctio potius ſit de verbo, q̃ de re: quod eſſe non dẽt. ſupra eo li. de elect. commiſſa. §. porro, ſm hoc. n. omni caſu neceſſe erit titulum probari, cũ præſcriptio ſemper ſit ꝯ ius: & ſic ꝯ præſcribentem ſemper præſumendum: ſed obiectio non eſt vera non. n. eſt ꝯ ius ꝙ aliquis in fundo meo ſeruitutem acquirat, immo potius præter ius. licet. n. ſit ꝯ ius meum, non tñ ꝯ ius cõmune, vt pbatur de ſerui. C. & ff. imputetur mihi igitur mihi ſi fui negligẽs & remiſſus. ſupra e. vigilanti. Item voluerunt quidam dicere ꝙ nõ eſt ꝯ ius, ꝙ vnus epſ in diœceſi alterius ſibi acquirat iura epalia: ſed ꝙ archidiaconus vel inferior epo ſibi acquirat epalia hoc eſt cõtra ius: & ideo ſine titulo non præſcribitur. Ad hoc 100 di. ꝯ morem, de exceſ. præla. accedentib. Sed primum quod de epo dr̃, falſum eſt, vt hic vides. Ad hoc 3. q. 6. per totum. 9. q. 2. per totum. Dic iudicio meo, & ſic breuiter: Interdum ius commune vetat ne præſcriptio procedat, & hoc facit interdum rõne rei, interdũ rõne perſonæ. Et hos caſus habes notatos 16. q. 3. clerici. & per Ber. ſupra de præſcrip. cum nõ liceat, de his nihil ad nos. Interdum ius commune facit pro petitore. & ꝯ poſſeſſorem, vt in exemplis hic poſitis, & in decre. dudum, de deci. & tunc eſt neceſſe allegare & probare titulum, vt hic. Ad idem 93. di. illud. nemo. n. debet vti illis ornamẽtis niſi probet à principe hoc fuiſſe conceſſum. C. de ve. ſ. olob. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre. l. vna. li. 11. ad hoc 1. Mach. 11. vbi Antiochus dedit Ionatæ poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & fibulam aureã ferre: ſic ẽt intelligitur 100. di. contra morem, quod verum intelligo tam in excipiente, vt hic, & in prædictis iuribus: q̃ in agente, ad hoc ſ. de reſtit. ſpol. ad decimas eo. li. idem ſi eſt præſumptio ꝯ ipſum præſcribentem, vt hic, & 10. q. 3. quia cognouimus. C. de proba. ſiue poſſideris, pone exemplum ſupra eo. ſi diligenti. ibi. n. ex confeſſione ipſius archiepiſcopi Piſani inſultabat pſumptio contra ipſum, vbi vero ius cõe vel præſumptio

† De intellectu viae Cayetã in decret. õe. Neapolitana... & c. epo. in tract. de ſeruitut. vrb. & ꝑ littorũ. c. 24. & De ciu. in c. ne abſentes, de cõſuetudine.

† An ſufficiat titul[9] putatiu[9] docẽt Abbas & Felin. in c. de quarta & in cap. auditis, ſ. præſcrip.

1 Sed hęc decre. ꝯ dicit, vt ſequitur. Io. And.

ptio non eſt ꝯ ipſum præſcribentem, bona fides ſufficit vt hic vides. Pone in terminis: Præſcribit eccleſia domũ meã vel aliã rem meam, ego repeto tẽ illã, quã ſe iam eccleſia dicit præſcripſiſſe: eſt ne intentio mea iure communi fundata? certe non hic ergo pſcribenti ſufficit bona fides quia licet illa pſcriptio ſit ꝯ ius meũ, nõ tñ ꝯ ius cõe. notabiliter n ſemper habes hoc verbũ, ius cõe. ſecus enĩ in iure priuato. Pone ergo Pręſcripſi ꝯ priuilegiatũ, priuilegiat⁹ agit ꝯ me. oppono pſcriptionẽ, habeo ne neceſſe ꝓbare titulũ? Certe nõ: qa ille nõ iure cõi, ſed ſpeciali fundat intentionem ſuã. Idẽ ſi ꝯ eũ q ꝯ me pſcripſerat, præſcribo. & idem in ſimilibus. Cõclude ergo ꝙ vbi petitor fundat intentionẽ ſuã de iure cõi, tunc præſcribens habet probare titulum: aliàs nõ niſi pſumptio faciat ꝯ ipſum. Et ſecũdum hoc poſſemus dicere ꝙ quando vna eccleſia petit decimas ab alia eccleſia, quas poſſidet in tertia parochia, ꝙ ibi ſufficiat præſcribenti bonã fidem probare: quia licet ius commune faciat contra præſcribentem: non tamen facit pro petente, & ſic forte poſſet intelligi decre ſupra eo. ad aures ſecundum illos qui dicunt ꝙ per illam decret. ſufficiebat olim bona fides & facit ad hoc ff. ſi ſer ven l loci. § vlti. vbi dicitur, ꝙ ſi domus mea quæ eſt iuxta te & Seium debet ſeruitutẽ Seio altius non tollendi: te inuito altius tollam: nã licet nõ habeã ius tollendi ꝑ ſeruitutem Seij: tu tamen non habes ius prohibẽdi. Supradicta ſunt vera, niſi ſit tanti temporis præſcriptio, &c. vt ſequitur.

a ¶ Cauſam tribuat.] non enim requiritur q ſit iuſtus titulus, vel talis qui dominium tribuat ad hoc ꝟ. eo veniens quia quod meum eſt ex vna cauſa, &c. de fide inſtrumen inter delictos § cæterum in fi. ſed aliqualis titulus dat cauſam præſcribendi, de quo dic vt ſupra eo. ſi diligenti.

b ¶ Niſi.] iſtud, niſi, venit exceptiue ad id qđ dixit ꝟ de titulo; non ad id quod dixi de fide: quia nõ prodeſſet talis præſcriptio cum mala fide: nulla enim antiqua dierum poſſeſſio. &c ꝟ eo. vigilanti. & cap vlt.

[Glo. ſeq. notat alleg. quinque concor. quærit & ſoluit. Iterum incidit quæſtio quam ſoluit.]

c ¶ Memoria.] nota pro ijs q̃ not. Bern. Ioan & Hoſtien ꝟ. de verb. ſig. ſuper quibuſdam conco: ff de ꝓb. ſi arbiter. 30. diſt. mos antiquus ff. de aqua quotidia & æſti l. hoc iure § ductus aquæ. 3. q. 6. hæc quippe. ff de aqua plu. arcen l 8. vlt. Sed quomodo probabitur tanti temporis præſcriptio? Dico ſecundum Hoſtien. qui hoc no. de verb ſigni. quid per nouale. quòd dicent teſtes præſcribentis (ſi talem habent conſcientiam) ꝙ ſemper viderunt & audierunt ita eſſe: nec vnquam viderunt, vel audierunt contrarium & ꝙ cõmunis eſt & fuit ſemper opinio ꝙ ſic fuerit: & q non extet contrarij vel initij memoria 3. ſi autem contra hoc aduerſarius probare vellet: teſtes ſui (ſi de ipſorum eſſet cõſcientia) deberent dicere quòd viderunt tali tẽpore contrarium, & audierunt à ſuis ſuperioribus cõtrariũ eius fuiſſe. Quid ergo ſi vtraque pars ꝓbat? tunc præferantur teſtes magis idonei: & qui dicunt aptiora, ꝟ. de teſti in noſtra vbi de hoc. & ſic illi qui dicũt ſe vidiſſe ꝯrium deberent præferri: cum alij ſatagant negatiuam. 6. q vlt. accuſator. cum ſuis ſimil. Materiã hui⁹ glo. vide plene in ſpec. de prob. §. 1. verſic. vltimo quęritur. vſque ad fi §. Ioan. And.

† Quæ nunq̃ pſumit̃ niſi allegetᷣ ita Felin⁹ in c. afferte. de pſump. & Alex. cõſ. 76. uol. 2.

† Vide Abbatem in c cum ex officij & Felinũ in c. ſi diligẽti eo. tit & Deciũ conſi. 134. limitãtes & amplian- tes textũ.

1 Idẽ Do. & in fin. uoluit gl in c ad decimas de teſti. facit tex. hic i princip. ſed Phi tenet ꝯ glo. per text. hic ĩ medio & ꝓ glo. facit Barba. conſi. 35. lib. 3 & Deci⁹ cõſil. 16.

2 Quæ ꝓprie cadit in circunuicinos. ff. de flu. l. 1. ibi, æſtimatione circũcolentiũ. l. An.

3 Vide Felinũ ĩ c ſi diligẽti. de pſcriptio. & Alex. cõſil. 16. in 5. uol. qui tenent teſtes hæc duo debere de auditu & fama.

rem præſcribit eccleſiaſticam, ſi ſibi nõ eſt contrarium ius commune, vel contra eum præſumptio non habeatur, ſufficiat bona fides †: vbi tamen eſt ei ius commune contrarium, vel habetur præſumptio contra ipſum, bona fides non ſufficit, ſed eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſam [a] tribuat præſcribendi †: Niſi [b] tanti tẽporis allegetur præſcriptio, cuius contrarij memoria [c] non exiſtat.

Idem.

¶ *Priuatus ipſo iure, vel per ſententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel alijs eccleſijs, illa minori ſpatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præſcribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias eccleſias præſcribunt ſpatio quadraginta annorum & idem in extraneis Io. And.*

CAP. II.

SI qui † [d] (exigentibus culpis, vel exceſſibus ab eiſdem commiſſis) bonis quæ à Romana †, vel ab alijs tenent [e] Eccleſijs,

ADDITIO. Pondera verbũ, teſtes. ſæpe in hac gl. repetitũ Nam per inſtrumentã non vr poſſe probari hæc communis opinio, vel negatiua cũ non ſit res de qua inſtrumentũ rogari, vł cõfici poſſit (licet ſecus ſit in negatiua determinata, vt dixi ꝟ. de ele bonę 1.) ſed ipſius contrariũ cũ ſit actus affirmatiu⁹ bene recipit ꝓbationem per inſtrumentum per quod poterit memoria cõtrarij actus ꝓbari. Io. An.

SI qui.] Duæ ſũt partes quæ patẽt Ioan. And. præmittit quòd vbi ꝑ crimẽ quis ipſo iure vel ꝑ ſententiam erat priuat⁹ ſuis bonis, ſi ꝑ aliquem illa occupabanť vel apprehendebantur: pſcribebantur ab illo ꝯ eum cui applicari debebant ſm leges: aliquando per annum: aliqñ per aliud tempus ſecundum varietatem caſuum, vt patet in legibus hic allegatis in glo Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum propter quod bona ſua fuerunt confiſcata per ſententiam iudicis, vel ſine miniſterio hominis ipſo iure fuerunt cõfiſcata Ponamus ꝙ titius tenebat res in feudum ab eccleſia Romana, vel alia eccleſia, (non refert.) Confiſcatis bonis propter delictũ ſuum, certum eſt quòd feuda debent redire ad eccleſiam: tamen eccleſia fuit negligens in petendo feuda quæritur infra quod tẽpus repellitur eccleſia à petitione feudorum? Rñdet, ꝙ eccleſiæ Romanæ currit ſolum tempus, & pſcriptio centum annorum, Contra alias eccleſias currit pſcriptio xl. annorum. Sed ponamus ꝙ pater meus tẽpore ſuo fuit hæreticus: ſed tamen hæreſis ſua fuit occulta; certum eſt quòd eſt incapax poſſeſſionis & dominij omnium bonorum, licet eſſet reputatus catholicus, poſt mortẽ ſuam fuit detecta eius hæreſis, & bona ſua fuerant confiſcata. ego tenui bona poſt mortem ipſius: quia eccleſia non petijt illa bona: vtrum poſſim me tueri præſcriptione xl. annorum? Certe ſic. & hoc verum, ſiue ſit Romana eccleſia, ſiue alia. Et ſic eccleſia Romana vtitur hic iure cõi, videlicet quòd contra eccleſiam Romanam currit præſcriptio xl. annorum.

Nota primo hic text. declarantẽ quid importẽt iſta verba, ipſo iure. quia concludunt priuationẽ rei abſque alia prolatione ſententiæ vide glo. in c. 1. de reſcri eo. lib. Nota ſecundum, ꝙ legum humanarũ appellatione comprehenduntur leges ciuiles. vide glo. 1 de priuileg. c. 1. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

d ¶ Si qui.] Priuatus ipſo iure. vel per ſententiam bonis quæ tenet à Romana, vel alijs eccleſijs, illa minori ſpatio centum annorũ contra Romanã. vel quadraginta contra alias non pręſcribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna cõtra Romanam. & alias eccleſias pſcribunt ſpatio quadraginta annorum, & idem in extraneis Ioan. And.

e ¶ Tenent.] in feudũ, uel alio modo, vt dicã infra.

† De intellectu Ioen. Fiber. inni. de uſ. re. g. reſtiſci

† Quid intelligatur hic appellatione Eccleſæ Romanæ docet põtifex in c. ad audiẽtiam ſupra. eo

a ¶ Pet

ſint per ſententiam [a], vel ipſo iure [b] priuati: Statuimus, vt in apprehendendis † vel occupandis poſtea quandocunque bonis eiſdem, nullus (licet leges humanæ ſuper hoc alia tempora ſtatuere videantur [c]) ipſis eccleſijs temporis lapſus obſiſtat; niſi contra ipſam Romanam Eccleſiam centenaria [d], vel contra eccleſias alias quadragentaria [e] præſcriptio legitime [f] ſit completa [g]. ¶ Si † poſt mortem hæreticorum (qui dũ viuerent catholici putabantur [h]) bona ipſorum à catholicis [i] eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuſcunque [k] ſpatio quadraginta annorum fuerint bona [l] fide poſſeſſa: Sancimus † eos ſuper bonis huiuſmodi (etiam ſi ad Romanam peruenire deberent Eccleſiam) in hoc caſu [m] non eſſe vlterius moleſtandos: quamquam illi, quorum bona fuerant, nunc [n] detegantur hæretici [o] extitiſſe †.

TITVLVS XIIII.

De ſententia & re iudicata.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ *Iudex, qui contra iuſtitiam & contra conſcientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, uel per ſordes: condemnandus eſt parti læſæ in æſtimationem litis. & per annum eſt ſuſpenſus, & perpetuo ſi medio tempore ingerat ſe diuinis, niſi Papa cum ipſo diſpenſet. Ioan. And.*

CAP. I.

Cvm † æter-

a ¶ Per ſententiam.] vt quia ꝑ ingratitudinẽ reuocata fuit donatio. ſ. de dona. cap. vlt. C de reuo. do. l. vlti. Ad idem ſ. de pœn. ad aures. ꝟ. de ſchiſ. c vnico.

[Glo. ſeq allegando 6. concor ponit 6 exempla.]

b ¶ Ipſo iure.] pone exemplũ ſ. de pœnis. quibuſdam. licet ibi quidã dicant cõtrariũ. ſcilicet eos per ſententiã ibi priuandos. Ad idẽ ſ. eo. li. de elec. vbi periculũ. ꝯ. ipſos inſup. &c. fundamẽta. §. ꝙ ſi ſecus. ꝟ. de pœn. felicis. & ſupra de ſen. excõ. grauẽ. ad fi. in lib. feudo. de feudis nõ alie. imperialem. §. præterea. cum ſim.

c ¶ Videantur.] vt in auth. de ſan. epiſ. §. ſi quis rapuerit. ad fin. tit. per vnã colũnã, coll. 9. vnde fuit tractũ. 27. q. 1 ſi quis. rapuerit. vbi di. ꝙ bona corrumpẽtis, rapientis, vel ſolicitãtis monialẽ vendicari dẽnt monaſterio. ſed ſi poſtquã crimẽ notũ fuerit, neglexerit eccleſia ꝑ annũ petere, tunc applicãtur fiſco. & facit ff. de diuer. & tẽp. ꝑſcr. l. in omnibus & qđ ibi not. Io. Mo. & Archi. alleg. auth. vt cũ. de ap. cog. § generalẽ. ver. ſi vero. coll. 8. vbi non extantibus filijs agnatis vel cognatis catholicis, defertur eccleſiæ, quæ ſi ꝑ annũ petere negligat: defertur fiſco Ioan. And.

ADDITIO. Bona ad eccleſiam delata aliquando peti poſſunt intra annũ, vt tetigit hæc gloſſa. Aliqua iura videbãtur dicere de quinquẽnio. C. de appel. leg. 2. & de hæreti. Manichæos. & quod ibi nota. in 3. gloſ. Alia videntur dicere de quadriennio. ff. de diuer. & tẽpo. præſcrip. inter quattuor. C. de quadrien. præſcrip. l. 1. Ioan. And.

d ¶ Centenaria.] 16. q 3. nemo. de præſcrip. ſi diligenti. & cap. cum nobis. & ibi notatur qualiter probetur talis præſcriptio.

e ¶ Quadragenaria.] 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actionibus. ſupra de præſcrip. de quarta. & c. ad aures. cum ſimilibus.

f ¶ Legitime.] ſupra. c proxi.

g ¶ Completa.] vt ſubducantur tẽpora ſchiſmatũ, vacationum, hoſtilitatum, & ſimilia. ſ. eo. c. 1. & ca. ex tranſmiſſa. & cap. cum nobis.

h ¶ Putabantur.] in alijs igitur hæc præſcriptio locũ non habet ad hoc. ſ. de præſum. nonne.

i ¶ Catholicis.] bene dicit: quia ſecus ſi eſſent hæretici: illi enim nihil poſſunt poſſidere. 23. q 7 per totũ. 8. diſt. quo iure ergo nec præſcribere: quia præſcriptio ſine poſſeſſione non procedit. ſupra de probat. ex litteris. ſupra eo. cauſam. ff. de vſucap. ſine poſſeſſione. ꝟ. de reg. iur. cap.

k ¶ Quibuſcunque.] dũ tamen catholicis, vt ſupra.

l ¶ Bona fide.] credebant patrem vel teſtatorẽ fuiſſe catholicũ: & ſic iuſto titulo ĩ ipſos eorũ bona tranſijſſe.

m ¶ In hoc caſu.] nota ſpecialẽ cauſam in quo quadragenaria præſcriptio currit contra Romanam eccleſiam, & fungitur vice aliarum eccleſiarum. Vide qđ not. 16. q. 4. volumus in glo. antepe. & quod no. de cap. mona. dilectus. & ꝙ ibi dixi. per quod decido quod hic no. Archi. Sic omnes eccleſiæ gaudebant priuilegio centũ annorũ. C. de ſacroſan. eccl. vt inter diuinum.

n ¶ Nunc.] ſcilicet tẽpore quo eccleſia vult bona vẽdicare, ſi referatur ad verbũ delegantur. vel nũc, ſcilicet tẽpore mortis ſuæ, ſi reſpiciat verbũ, extitiſſe. aliàs eſt in littera, tunc. & clarius.

[Glo ſeq. obijcit & ſoluit.]

o ¶ Hæretici.] ſed nonne tales damnantur? & ipſorum memoria etiã poſt mortem, vt hic, & 23. q. 5 c. vlt & ſ. de hære. ſi quis epiſcopus. ergo & bona intelliguntur eſſe damnata, cũ ſint acceſſoria ad ꝑſonã. C. de bo. proſcrip. authen. bona in fi & 1. fin. in fi Et. facit qđ not. de cle. coniu. ꝙ à te. Sol. ſpeciale eſt in caſu ꝓ bonã fidem ipſorum catholicorum hæredũ, qui tãti tẽporis, ſcilicet xl. annorum ꝑſcriptum ſibi dominium quæſiuerunt: aliàs locũ haberent contraria: nã & ſi aliam rem eccleſiaſticam præſcriptibilem bona fi de tanto tempore poſſediſſent, præſcripſiſſent: ergo & iſta bona præſcribent.

ADDITIO. Niſi hæc conſtitutio emanaſſet, parũ iuuaret hæc ratio In re enim eccleſiæ præſcribebatur eccleſiæ, quæ neglexit petere. Sed hic ante pronunciationẽ nulla negligẽtia, vt dixi ſuper verſic. ſancimus.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ Viſum fuit ſupra per diſcurſum titulorum ꝓcedẽtium, de iudicijs & præparatorijs iudiciorum, & de allegationibus, & defenſionib. partium Et quia poſtquam partes allegauerunt & propoſuerunt totum id & quicquid proponere & allegare voluerunt; ſupereſt ſolum ſententia, & appunctamentum iudicis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de ſententia, & re iudicata.

Cvm æterni.] Diuiditur in quattuor partes ſecundum Ioan. Mona. Primo ponit procemium. Secundo dat formam ſententiandi ſupple, & procedendi: ibi, Caueant. Tertio contra facientem ſuſpendi: ibi, Si quis. Quarto non ſeruantem ſuſpenſionem punit multipliciter: ibi, Sciturus. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum eſt qđ habetur in l. vlt ff. de var. & extraord. cogni. & Inſti. de oblig-

† Notat Petr. de Anch. ꝙ poſt ſententiã iudicis vel hominis facienda eſt executio: ſed ꝙ declaratoria executionẽ ꝓcedat c. cũ ſm. ꝟ. eo. de hære. concernat res ſiue ꝑſonã vñ in crimine læſæ maieſtatis retineẽ titul⁹ in bonis. ar. nota. i l. is cõſequẽter. ff. famil. erciſ. donec feratur declaratoria. l. eius ꝗ delatorẽ ff de iure fiſ. ẽt ſi crimẽ ſit ꝓbatũ, & notoriũ, ꝗa probatio nõ tñ põt ſicut ſñia, vt not. Pe. de Anch. de off. deleg. iudex. ſ. eo. cui adeo gl. ſingularẽ ſm Do. in c ſi. de ꝯfeſ. ſ. eo. in l. ſed & ſi. §. ſi cũ. ff. de iu. iur. Fonta.

† al. ita: Si vero poſt mortem, &c.

† In vno manuſcri pro ita: ſãcim⁹ eos ſup bonis h⁹ñõi ẽt à Romana Eccl'a in hoc caſu non eſſe, &c.

† De hac differẽtia vide Ba- priuã de facto Bl ſio in repetitione Rubricæ decr. q 25

† Vide Zãchinũ. tract. de hæret. c. 24. & 25. Marſiliũ ſingul. 307. incip. Bona delinquentis. & Anto. Gom. tõ. 3. varia. reſolut. c. 14.

† Vide Carreriũ tract. de hæret. Squiliacẽſem trac. de fide cathol. c. 54. & repertoriũ ſinguli torũ verbo, bona.

† De intellectu uid Abbatẽ i d. c. 1. de off. ordi. & Baldũ in l. ſi. C. de pœn. iud. q male iudi.

oblig. quæ ex quaſi delic. naſcuntur. videlicet, qđ iudex ſi per imprudentiam male iudicauerit, tenet par ti quam læſit, ſecundum quòd bonum æquum iudici videbitur: & dicitur facere litem ſuam.

Pſal. 36.

ni a tribunal b iudicis illum reum c non habeat, quem iniuſte iudex d condemnat e teſtante Propheta f: Nec damnabit g eum cum iudicabitur illi h. Caueant eccleſiaſtici i iudices, & prudenter attendant, vt in cauſarum proceſſibus k nil vendicet odiũ l, vel fauor † vſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iuſtitiam non euertat m,

† Facit c. 1.15. q. 7. & c de eccleſiaſticis.25.q.2

C A S V S. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ ſumma puta in centum, conuenite coram iudice competenti, tu p pecuniam, vel preces amicorum tuorũ corrupiſti iudicem, intãtum q ipſe tulit iniquam ſnĩam ꝯ me, & te ab imperitione mea abſoluit: cõtra ſuam conſcientiã, & iuſtitiã, quæriť an ſit aliqua pœna puniendus? Rñdet Romanus Pontifex q ſic, nam vltra pœnas legales, eſt mihi cõdemnandus in æſtimationem litis: & inſuper eſt ſuſpenſus per annum. ab officio; & ſi pendente illo anno ſe immiſcuerit, incurrit irregularitatem: à qua non poterit niſi per Romanum Pontificem abſolui.

Nota primo principium huius c. quòd iudex debet iudicare magnum vt paruum, antiquum vt iuuenem, in cap. nouit. de iudi in antiq. ita vt apud eum non ſit aliqua acceptio perſonarum. Nota vlterius principalem effectum huius c. videlicet, quòd iudex male iudicans ꝯ iuſtitiam & conſcientiam incurrit varias & diuerſas pœnas hic contentas. Not. quòd iſtæ pœnæ imponuntur iudici malæ iudicanti vltra pęnas legitimas: id eſt à legib. indictas, vt in c at ſi clerici. de iudi. in antiq. Not. quòd iudex male iudicans primo efficitur infamis infamia iuris, quæ ipſum repellit à teſtimonio, & à dignitate: ita quod non poterit eſſe iudex, nec aduocatus, nec alium accuſare. Item nõ facit quærelam vbi aliàs locum haberet Item locum facit querelæ, vbi aliàs non haberet locum querela. Nota quòd iudex male iudicans ſuſpenditur ab officio per vnum annum: & ſi pendẽte illo anno ſe immiſcuerit diuinis, incurrit irregularitatẽ, à qua non põt abſolui per alium niſi per Papam. Nota ſex requiſita ad hoc q iudex male iudicans incurrat pœnas hic contentas. Primo requiritur quòd ipſe iudicet contra iuſtitiam: ſecus ſi iudicaret contra conſcientiam, dum tamen ſecundum iuſtitiam. Secundo requiritur quòd ipſe iudicet contra conſcientiam Tertio quòd ſciat qđ male iudicat, ſi autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes iſtæ pœnæ: tamen iudex teneretur ad æſtimationem litis vt inſtitu. de oblig. quæ ex quaſi delic. naſcun. circa princip. Quarto requiritur quòd iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo ſi iudex iudicet contra conſcientiam, & contra iuſtitiam, ſed non in læſionem alterius partis, non haberent locum iſtæ pęnæ. Quinto requiritur, quòd ipſe fuerit motus ad iudicandum male per ſordes. id eſt, per pecuniam, gratiam, vel preces alterius: vel fauore, vel odio. Sexto requiritur, quòd ipſe grauet partem in faciendo: ſecus eſt in negligendo. Illud quidam notant in verbo, fecerit: quia cum illa conſtitutio ſit pœnalis, dẽnt ponderari omnia verba ipſius: ideo dicũt quòd requiritur factum iudicis, ſecus ergo ſi iudex aliquid omittat: tunc. n. non teneretur hic contentis, licet iudex bene teneretur ad intereſſe partis. Nota vlterius ex iſto textu iuncta gloſ. quòd iudex dẽt iudicare ſm allegata & probata. vtrum autem poſſit iudex iudicare contra cõſcientiam priuatam, tractatur in c paſtoralis, de offic & pote iudi. dele. in ant. Et dicunt aliqui, q ſi iudex habeat conſcientiam informatam ex actis, dẽt iudicare ſm illam conſcientiam: ſed ſi habeat conſcientiam ꝯtriam conſcientiæ informatæ ex actis: nullo modo dẽt iudicare ſm illam conſcientiam. Dominus autem Siculus Barbatia tenet, q iudex debet ſemper iudicare ſm allegata & probata, non sũt ſm conſcientiam priuatam; & dicit quòd ſi iudex habeat conſcientiam priuatam ꝯtriam conſciẽtiæ informatæ ex actis: dẽt deponere illam conſcientiam priuatam, & ſe conformare actis iudicialib. Nam dixit q iudex debet credere, & ſemper gerere in mẽte, quòd diabolus fecit ſibi illam conſciẽtiam priuatam, & qđ oppoſuit ſibi phantaſmata. quæ tamen non ſunt vera, vt ipſe iudicaret. Nota q condemnatus iniuſte per iudicem, non cenſetur condemnatus apud Deum, de hoc de ſenten. excõ. à nobis. §. nobis igitur. ibi, pp quòd. Et cum hoc nota quòd licitum eſt arguere à dictis prophetarum. Nota quòd appellatione cauſæ conpræhenditur etiã ſnĩa: quòd nota. quia facit quòd procurator cõſtitutus ad cauſam, videtur etiam conſtitutus ad ſententiam. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Cum æterni.] iudex, qui contra iuſtitiam, & contra conſcientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per ſordes: cõdemnandus eſt parti læſæ in æſtimationem litis, & per annum eſt ſuſpenſus, & perpetuo ſi medio tempore ingerat ſe diuinis, niſi Papa cum ipſo diſpenſet. Ioan. And.

a ¶ Æterni.] id eſt, Dei patris ꝭ. de ſum tri c. 1 § prin. ADDITIO. Archi. alleg 52 diſt. erubeſcant. in fi. 11. q 3 cuſtodi. 9. q. 3. aliorum. Ioan. And.

b ¶ Tribunal.] ɪ id eſt, locus in quo ius redditur. vel vbi pro tribunali ſedet iudex, qui aliàs forus vocatur. ſup. de verb. ſig forus.

ɪ Vide B. Thom 1. par. q. 59. art. 1.

c ¶ Reum.] à reatu: non enim qui accuſatur ſtatim reus eſt, ſed qui conuincitur crimincſus. 15. q. vlti. c. vlt de verb. ſig. forus.

d ¶ Iudex.] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, non eſt iudex: cum non ſit in eo iuſtitia. 23. q. 2. cap. 1.

e ¶ Condemnat.] fuit hoc ſumptũ 11. q. 3. & ſi ad tẽpus, & hoc eſt ideo, quia iudiciũ Dei innitiť veritati, quę & fallit nec falliť: iudicium hominis opinioni, quæ nec fallit, & fallitur, de ſenten. excom. à nobis 2.

g Pſ. 36.

f ¶ Propheta.] Dauid in pſalmo, Noli æmulari.

g ¶ Damnabit.] Deus.

h ¶ Illi.] id eſt contra illum: id eſt, cum fiet iudiciũ de illo: & ſunt hæc verba 24. q. 3. non in perpetuum. ADDITIO. Et ibi exponitur. Ioan. And.

i ¶ Eccleſiaſtici.] id eſt ſæculares non ligat: cum nec pœna inferius poſita illos ligare poſſit, & facit ſup. eo. lib. de elect. indemnitatibus in fin.

k ¶ Proceſſibus.] quibuſcunque. ſup. de proba. quoniam contra falſam.

l ¶ Odium.] priuatum. ſup. de teſti. quotiens [Ad idẽ 3. quæſt 7 iudicet. 15. quæſt. 7. cap 1. 23. q. 4. cap. 1. & c. ea vindicta, in ptin. facit 11 q. 3. ita enim, & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui, ſecundum Arch.] 46. diſtin. odio. 23. q. 4 duo iſta.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit, 24. q. 1. odi. hæc quattuor iura probant q licet odire vitia. Et dicit Archi de tali odio loquitur pſalmiſta pſalmo 138. ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittitur etiam odium culpa, quo inducta eſt præſcriptio ad negligentiã puniendam. ſup de præſcr. vigilanti. Ioan. And.

m ¶ Non euertat.] hæc. n. quattuor humanum ſolent peruertere iudicium. 11 q 3. quattuor, & veritatem in teſte ſupra de teſt. quotiens, & c. licet ex quadam. [Et illa quattuor his verſibus comprehenduntur.

Quattuor iſta, timor, odium, dilectio, conſenſus,
Sæpe ſolent rectos hominum peruertere ſenſus.

AD-

ſed ſtateram [a] † geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine [b], vt in omnibus, quæ in cauſis agenda fuerint, præſertim in concipiendis [c] ſententijs & ferendis [d], præ oculis habeant ſolum Deum [e]: illius [f] imitantes exemplum †, qui querelas populi tabernaculum ingreſſus ad Dominum referebat, vt ſecundum eius imperium iudicaret, ¶ Si quis autem iudex eccleſiaſticus, ordinarius [g], aut etiam delegatus famæ ſuæ prodigus [h], & proprij perſecutor honoris, contra conſcientiam †, & contra [i] iuſtitiam in grauamen [k] partis alterius in iudicio [l] quicquam fecerit per gratiam vel per ſordes [m]: ab executione officij [n] per annum [o] nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quam læſerit, nihilominus condemnandus [p]. ¶ Sciturus, quòd ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe † diuinis [q], irregularitatis [r] laqueo ſe inuoluet ſecundum canonicas ſanctiones: à qua [s] non niſi per ſummum [t] Pontificem poterit liberari, ſaluis alijs conſtitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus pœnas ingerunt & infligunt [u]. Dignum eſt enim, vt qui

ADDITIO. Dicit Io. Mon. ꝙ quidã addunt quintum, ſ. ignorantiam. ff. de tempo. ord. vel non eſt compoſ. Et alij ſextum, ſ. negligentiam. inf. de homic. pro humani. lib 6. Ioan And.

a ¶ Stateram] 24. q. 1. non afferamus, qui n. recte iudicat, ſtaterã in manu geſtat 45. di. oĩs. g. & ita magnũ iudicabit vt paruũ, de iudi nouit, licet in pœnis deferaẽ dignitati, & perſonæ. ſ. eod. lib. de offi. dele. c. 2.

† Prouer. 24.

b ¶ Liberatione] ſic & ꝯhentes iſtas menſuras & pondera debent habere. ſup. de emp. & ven. c. 2.

c ¶ Concipiendis.] quo ad ſcripturã, & pronunciationẽ ipſarum.

† An ſit exemplis iudicãdũ vide Feli. in c. 2. de ꝓſum. & doct. in l. nemo. C. de ſent.

d ¶ Ferendis.] hoc quo ad prolationem verbalem, ad hoc ĩ. eo. c. vlt.

e ¶ Deum.] à quo ſicut iudicabunt, iudicabunẽ C. de iud. rẽ non nouã, & remetientur in qua menſura fuerint mẽſi, vt de pœniten. & remiſ. cum ex eo.

ADDITIO. De accuſa qualiter 1. Io. And.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 64. a 6. ad 3. argm. & eadẽ parte q 67. artic. 2. Abbatẽ & Feli. in c. paſtoralis. de offi. dele.

f ¶ Illius.] Moyſi. Exod. 32. & habes idem 11. q. 3. ſummopere.

g ¶ Ordinarius.] fallit in epiſcopis 1. qui aliqua ſuſpẽſionis canonis pœna non comprehenduntur. niſi de ipſis caueatur. inf. de ſen. excom. quia periculoſum, & ſup. eo lib. de ele. ſi compromiſſarius. ꝰ huiuſmodi.

h ¶ Prodigus.] ſic ſ. de accuſ. c. vlti. & ſic crudelis eſt, etiam ſi conſcientiæ ſuæ confidat. 12. q. 1 nolo.

1 Licet graui pec cent. c. cũ quidã, de iureiur c. hõ Chriſtianus, & c. ꝓcipue. 40. diſt. & c. q̃ tua. 11. q. 3.

i ¶ Et cõtra.] not. iſta duo ſic copulata: vtrunq; enim requiritur vt locum habeat pœna. Non. n. ſm conſciẽtiam ſimpliciter iudicare debet: ſed informare debet eam ſecundum allegata & probata, de hoc 3. q. 7. iudices ſup de offi deleg. paſtoralis ꝰ. quia vero.

k ¶ In grauamen.] ecce tertium quod requiritur, vt locum habeat pœna.

[Glo. ſeq. quærit, ponit opi. quidam determinat, finis ſoluit aliam quæſtionem.]

l ¶ In iudicio 2.] quid de arbitrio: nunquid hæc pœna in ipſo locum habebit? Dic ſecundum Goff. & Ber. ꝙ non: quia de ordinario & delegato hic tantum cauetur: & hęc eſt pœna: & ſic non amplianda, de pœni. diſ. 1 pœnæ ĩ. de reg. iur. odia. & c. in pœnis, quod eſt verum ſecundum Hoſti. Io. Mona. & Archi. ſi ſit arbiter compromiſſarius. ſecus ſi in locũ ordinarij vel delegati ſuccedat. Ad hoc ſ. eo lib. de offi. dele. ab arbitris. Et eadem ratione dixit Hoſt. ꝙ non credit hanc pęnã in auditore vel in mero executore locum habere; cũ & hi non ſint iudices. ſup de offic. delega. ſuper quæſtionum. ꝰ. 1. & § verum.

2 Iſtã gl. ſe iuunt. Ph. Dom. tñ in honorabilibus appellatiõe iudicũ veniunt arbitri. glo. in verbo, iudices. 1 c. 1 ĩ princip. ſ. eo. de cõfeſ. Fonta.

ADDITIO. Io. Mo & Archi.

m ¶ Vel per ſordes.] hoc eſt quartum quod requiritur, vt locum habeat pœna hæc. Et dicitur fieri per ſordes, ſi prece, pretio, timore, vel odio, iudex corruptus ſit & ideo de his fecit ſuperius mentionem.

ADDITIO. Apertius dici poteſt, quod ſex ſunt, quæ requiruntur, vt iudex incurrant hanc pęnam Primo, quod contra conſcientiam. Secundo, quod contra iuſtitiam. Tertio, quòd in grauamen partis. Quarto, ꝙ in iudicio. Quinto, quòd faciat per ignorãtiam: ſed in hoc opinio. vt dixi circa text. Sexto, quòd per gratiã, vel ſordes, altero deficiẽte ceſſat pœna. Arg ff. de verbor. oblig. ſi quis ita ſtipulatus. Ioan. And.

[Gl. ſeq. quærit, & opi. ponit Hoſt.

n ¶ Officij] quid de bñficio? Dicit Hoſt. ꝙ quia pęnæ ſunt reſtringẽdæ, hoc ad beneficia nõ extendiẽ. ſi n. Papæ hoc voluiſſet, id expreſſiſſet. de deci. ad audiẽtiã. In ſuſpenſione autem hõis poſſet habere locum, ſuſpẽſus ab officio, & à beneficio. Huius directe no. ꝯtrium Io. 32 diſt. ꝓter hoc. & facit q̃d dixi. ſ. eo lib. de elect. ga ſępe, & quod not. de app. paſtoralis. in fin. plenius in ele. de pę. cupientes.

ADDITIO. In gl. nota nouam, in fi. vbi etiam inuenies quod ibi no. Io. Mona. & Archidi. Ioan. And.

† Suſpẽſ ingerens ſe diuinis, an & quã ſit irregularis, vide gl. in c. is cui, de ſẽt. excõ. eo. lib. & Dñicũ in ca fin. de cler. excõ. & Rotam in ti. de ſẽt. ex com deciſione 3. in an.

o ¶ Annum.] ex tũc inchoandum. ſ. eo. lib. de elect. cupientes. §. cæterũ. Quid ſi annus fuerit biſſextilis? Dic vt not. 51. diſtin. ca. 2. ſ. de verb. ſig. quæſiuit. §. 1.

ADDITIO. Hoſti. & Io. Mona. hic tenent, quod ſi incurrat in anno biſſextili abſtinebit ccclxvj diebus. cũ hic agatur de facto animæ, vnde ſequendũ eſt certius. alleg. de ſpon iuuenis, de cleri. excom. illud. 1. A.

p ¶ Condemnandus.] C de pœ iu. qui ma. iudi. l. vlt. & infamis eſt, vt ibi ff. de iudi. ſi filiusfamilias, & iure Authẽticorum condemnatur in triplum, ſi ciuilis ſit cauſa; ſi criminalis, punitur, in confiſcatione propriæ ſubſtantiæ: & in exilium mittitur, in authen. vt ſit in exor. li. iurent. §. ſi quis autem poſita. C. de pœ. iu. qui male iud. auth. nouo iure. Si autem per imprudẽtiam iudex male iudicauerit, teneẽ ex quaſi maleficio inquantum bonum & æquum uiſum fuerit iudici. l. de var. & extraor. cog. l. vlti. inſtitu. de obli. quæ ex quaſi delic. in princ.

ADDITIO. Vide quod not. 3. q. 6. hoc etiam in gl. fi. an hæc ſecunda pœna locum habeat in arbitro, vide in Spec. de arbitris. § 1. verſ. ſed & ſi & ver. ſequenti. Ioan. And.

q ¶ Diuinis.] officijs, nec dicit de bñficijs, ſm Hoſt.

r ¶ Irregularitatis.] de qua dicetur inf. de ſen. excom. cum medicinalis. Io. And.

ſ ¶ A qua.] irregularitate aliqua, à quo, ſ. laqueo.

t ¶ Per ſummum.] eſt n. de caſibus reſeruatis, vt 11. q. 3. ſi quis epiſcopus damnatus, & c. ſeq. de ſen. excom. cum illorum. & de hoc de cler. excom. mi. clerici.

ADDITIO. Idẽ dicit hic Inn. de corpore viciatis, & illegitime natis, & pœnitentibus, & bigamis: & ſic ſeruat Eccleſia Romana ſm eum: & hoc dictum poſuerũt Hoſti. & Abbas. & Hoſt. alleg. de cor. vit. c. 1. de big. c. 1. 2. & 3. 51. diſt qui in aliquo de illegitime natis expeditum eſt ſup. eo lib. de fil præſby. c. 1. Ioan. And.

u ¶ Infligũt.] nec mireris, ſi de vno delicto plures pœnas volumus irrogari: dignum eſt enim, &c. & ita cõtinua, & facit quod no. de iud. at ſi clerici. in gl. pen.

a ¶ In

a ¶ In tot.] ſ. in Deum, iuſtitiam, officij debitum, humanam naturam: quia contra proximum eſt corruptus. & ſic nec Deum timet, nec hominẽ reueretur. Et facit ſup de crim. fal. cap. .
ADDITIO. Et inf. de app. cordi. in fi Io. And.

b ¶ Pœna multiplici.] & ſic fit approbata illorum dñorum doctorum legũ opinio, qui dicebant in prxal.ll. omnes pœnas habere locum. ADDITIO. Alleg. Hoſt. 13. diſ. duo mala 94. diſt. ſi quis aut c̃. 4. diſt. factæ ſunt. de celebra. miſ. de homine. & de vit. & hone. cleri. vt clericorum. Io. And.

in tot [a] præſumit offendere, pœna [b] multiplici caſtigetur.

¶ Idem ſacro præſente concilio, ad memoriam ſempiternã.

¶ Papa Imperatorem deponere poteſt ex cauſis legitimis. h. d. ſecundum Paulum.

CAP. II.

AD Apoſtolicæ [c] dignitatis: & infra. ¶ Sane cum dura guerrarũ commotio nonnullas profeſſionis Chriſtianæ prouincias diutius afflixiſſet, nos ad Friderichum præcipuum [d] principẽ ſæcularem hmõi diſſenſionis, & tribulationis auctorem, à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædeceſſore noſtro, pro ſuis exceſſibus [e] anathematis [f] vinculo innodatum, ſpeciales nuncios, & magnæ auctoritatis, viros videlicet venerabiles fratres. P. Albaneñ. & H. † Sabineñ. epiſcopos, ac dilectum filium. Guilelmum baſilicæ xij. Apoſtolorum presbyterum Cardinalem, qui ſalutem zelabantur [g]

c ¶ Ad Apoſtolicæ.] decre. hæc põt diuidi in quatuor principales partes. In prima pmittit diſſentionẽ quę erat inter eccleſiam, & Fridericum Imperatorẽ: & oblationes per Eccleſiam ſibi factas. in ſecunda q̃ incipit: ibi, Sed licet, dicit oblationes non fuiſſe receptas p eum: & quattuor q̃ faciebant ad depoſitionẽ eius enumerat, & quintũ qđ faciebat ad priuationẽ regni Siciliæ. In tertia q̃ incipit: ibi, Nos itaq;. ipſũ deponit ab imperio fideles abſoluit, fauentes excõicat, dat licẽtiã electoribus eligẽdi ſucceſſorẽ. Vltimo ꝓteſtaĩ ſe ꝓuiſurũ regno Siciliæ. Et no. 1. ꝙ in ſuperſcriptione dr̃, ſacro pſente 1 cõcilio ad memoriã ſempiternã. qđ dicit de cõcilio, potius ẽ ad honeſtatẽ, q̃ ad neceſſitatẽ: & ſine ſnia, vel licentia cõcilij ſnia Papæ ſufficeret cõ Imperatorem, & quemcunque alium. 15. q 6. alius. ibi non dicitur ꝙ in concilio facta fuerit depoſitio: ipſe enim habet plenitudinem poteſtatis. 2. q. 6. decreto. [ibi vt in partem ſint, &c.] ſ. de vſu pal. ad honorem. [11. diſt. c 2. & quod ibi not.] Licet inferiores prælati, qui iudicare debent ſecundum canones, præſentiam ſuorum habere debent clericorum. 15. q. 7. epiſcopus nullius. de ijs quæ fi. a præla. nouit. niſi eſſet conſuetudo contraria. ſ. eod. lib. de conſue. cap. 3. Papa vero non ſubiicitur canonibus 2, nec ab eis auctoritatem habet: ſed econtra ſupra de ele. ſignificaſti. ipſe ergo omnes iudicat, & nullus ipſum. 22. diſt. oẽs. 9. q 3. ca. epiſcopo. §. ſola. & ca. nemo. Quod autẽ dicit de memoria ſempiterna, nõ eſt hoc ſpeciale: qa omnis ſentẽtia eſt perpetua, & fertur ad rei memoriã: & etiam inſtrumenta ad hoc fiunt, 1. q 7. ſaluberimũ. 27. q. 1. omnes feminæ. [ff. de pig. contrahitur. in fi.]. Sed quia hoc negotium grauiſſimum erat: & raro cõtingit ſententiam depoſitionis contra imperatorẽ ferri, vt per hoc appareat quanta ſit auctoritas & poteſtat Eccleſiæ: & vt magis timeaĩ Eccleſia. [merito eſt talis ſententia memoriæ commendanda.] Ad hoc ĩ. de pæn. in quibuſdam. ĩ. de ſchiſma. ca. vno, de pœn. felicis Ioan. And.
ADDITIO. Dicit hic Innocen. ꝙ hæc ſentẽtia memoranda eſt, vt ſciant omnes quot, & quantis perſculis ſe ſubiecit Eccleſia Romana, vt ſubditis pacẽ procuret, dans exemplum cęteris pręlatis ſubeundi pro ſuarum eccleſiarum defenſione quęcunque pericula. Dicit enim quot & quantis periculis maris, terræ, proditionum, aſſaſſinorum, & alijs infinitis ſubmiſſus fuerit lator huius ſentẽtię, vix homo poſſet enarrare Dicit tamen quòd aliqua in chronicis Romanę eccleſiæ continentur. Ioan. And.
d ¶ Pręcipuum poteſt referri ad auctorem, & etiam ad principem.
e ¶ Exceſſibus.] id eſt contumacia exceſſuum 3: quia ſatisfacere nolebat 11. q. 3. nemo epiſcoporum.
f ¶ Anathematis.] i. excommunicationis 4 cum ſolemnitate factæ: de qua 11 q 3. nemo.
ADDITIO. Et ca. debent. & in cle. ſi quis ſuadente de pœ. erit. & quia. Et vide quod dixi ĩ de iudi cũ non ab homine. ſuper verſi. anathematis. Ioan. And.
g ¶ Salutẽ zelabãtur.] quaſi feruẽter amabãt. Ad hoc ſupra de

† O.
1 Nõ dicit approbantes ſicut ſ. de ſen ex cõ. ſacro. in prin. forſan ex cã ne crederet aliqs ſine apꝓbatione concilij depoſitionẽ imperatoris p Papã fieri nõ poſſe vñ ĩ. nos itaq. dicit deliberatione p̃habita. Io. And.

2 Sed vt dicit Archi. ſ. de off. or. quis. iuſtũ eſt vt qđ alijs imperat, ipſe ſeruet. 11. diſ. iuſtũ. palea eſt. Requirat ergo cõciliũ p̃cipue in arduis. & pręcipue fratrum. Io. And.

3 Super q̃bus admonit⁹ fuit p Honoriũ iij. ꝑ Boatinũ.

4 Vide c. certũ eſt. 24 q. 3. & Cardinalẽ in Clẽ. 1. de pœnis. & Felinũ. c. a nobis. de exceptio

AD Apoſtolicæ.] CASVS. Orta fuit controuerſia inter Romanam Eccleſiam, & Friderichũ Imperatorem. Nam cũ ipſe Friderichus Imperator plures exceſſus commiſiſſet, Papa eũ citauit, ſeu citare fecit, vt certa die coram ſe compareret: qui Friderichus noluit comparere: quare Papa eum reputauit contumacem: & pro contumacia ſua illum anathematizauit, id eſt excommunicauit cum ſolemnitate. Nam Papa induit veſtimenta papalia, & coram duodecim epiſcopis indutis veſtimentis epalibus, qui habebant quilibet vnum cereum in manu, protulit ſententiam excommunicationis in ipſum Friderichum, & quilibet epiſcopus proiecit ſuum cereũ in terram, & cum pedibus conculcauit, in ſignum maledictionis æternę. Cum iſtud deueniſſet ad notitiam Friderichi imperatoris, ipſe indignatus habuit guerram contra Romanam Eccleſiam, & prælatos Eccleſiæ. Et cum prælati Eccleſiæ vocarentur ad cõciliũ Papæ, ipſe Friderichus cum ſuo exercitu accepit xxij galeas oneratas prælatis, qui ibãt ad conciliũ, quos platos idem Friderichus incarcerauit, quod cũ relatũ eſſet Papę, ipſe Papa miſit ei duos epiſcopos & vnum Cardinalem in textu nominatos, vnà cum articulis, vt in litera continetur. Vnde Friderichus imperator noluit acquieſcere dictis illorum trium: pp quod indignatus Papa, & habito conſilio cum ſuis Cardinalibus dictum Fridericuum priuauit imperio, & regno Sicilię, quod regnũ dictus Friderichus tenebat in feudum ab Eccleſia, mandando inſuper electoribus imperatoris, vt alium imperatorem eligerent: quod fecerũt ipſi electores. Et ſic durãte vita ipſius Friderichi, fuerunt duo imperatores electi.
ADDITIO. Refert hic Franciſcus, ꝙ ipſe Friderichus poſt depoſitionem tenuit regnum & eo mortuo filius eius Corradus, & eo mortuo pater filius Manfredus. Et hæc fuerunt tp̃e Alex. iiij. & Vrbani. Demũ Clemẽs. iiij dedit regnũ dño Carolo fratri regis Frãciæ, q bellũ habuit cũ ipſo Manfredo. in quo mortuus eſt ipſe Manfredus Deinde Corradinus filius dicti Corradi, dicens regnũ ad ſe ſpectare intrauit Apuliã viriliter, & potenter: & ibi deuictus & captus p dictum Carolũ decapitatus fuit. Ioan. And Nota ꝙ collatio regni Siciliæ ſpectat ad ſolum Papã: prouidet tamen cum conſilio Cardinalium. Dominicus.
[Prima gloſſa diuidit. & ſummat, ſecundo reſpondet per duas quæſtiones, ſcilicet quare dicat ſuperſcriptio de præſentia concilij, & quare de memoria ſempiterna.]

7.de cuſto.euch. c.2. Et tales mitti debent: quia cum is qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. 3. q. 7. in grauibus, in prin. 49 diſt. in ſum. §. 1.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

a ¶ Deſtinandos.] non ſolum cũ Papa legationẽ iniungit: ſed etiam cum inferior prælatus canonico ſuo, in vtilitatẽ eccleſiæ, ſuſcipere tenetur. Ad hoc 3. q. 1 nulli. de hoc. 7. q. 1. quia frater 16. q. 1. c. vos autẽ. hoc verum niſi rationabilem. excuſationẽ haberet. de ijs quę ſi. à maio. par. cap. c. 2. Ioan. And.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

ipſius duximus deſtinãdos a : facientes ſibi proponi b per ipſos quòd nos, & fratres noſtri (quantum in nobis erat c) pacem d † per omnia ſecum habere: nec non cum omnibus hominibus optabamus, parati ſibi pacem, & tranquillitatem dare, ac mũdo e etiam vniuerſo. ¶ Et quia Prælatorũ clericorum, omniumque aliorũ, quos detinebat captiuos, & omnium tam clericorum, quàm laicorum, quod ceperat in galeis f, reſtitutio poterat eſſe pacis plurimũ inductiua, eũ, vt illos reſtitueret (cũ hoc idem, tam ipſe, quàm ſui nuntij, antequã ad Apoſtolatus vocati eſſemus officiũ promiſiſſent g) rogari & peti ab ipſo fecimus per eoſdem: ac proponi inſup quòd ijdẽ pro nobis parati erãt audire h, & tractare pacem, ac etiã audire ſatisfactionẽ, quam facere princeps vellet de omnib. pro quibus erat vinculo excõmunicationis aſtrictus, & offerre præterea, quòd ſi Eccleſia eum in aliquo (cõtra † debitũ) læſerat (quod non credebat) parata erat corrigere i, ac in ſtatũ debitum reformare. Et ſi diceret ipſe, quòd in nullo contra iuſtitiam lęſerat Eccleſiam, vel quòd nos eum contra iuſtitiam lęſiſſemus, parati eramus vocare k reges, pręlatos, & principes tam eccleſiaſticos, quàm ſæculares ad aliquem tutum l locum, vbi per ſe, vel per ſolemnes nuntios conuenirent † : eratque parata m Eccleſia de conſilio concilij ſibi ſatisfacere, ſi eum læſiſſet in aliquo, ac reuocare ſententiam, ſi quam contra ipſum iniuſte tuliſſet, & eum omni manſuetudine, & miſericordia n (quantum cum Deo o & honore ſuo fieri poterat) recipere de iniurijs & offenſis ipſi Eccleſiæ, ſuiſq; per eum irrogatis, ſatisfactionẽ p ab † eo volebat q, & omnes amicos ſuos ſibique adhærentes † in pace ponere, plenaque ſecuritate gaudere, vt nunquam hac occaſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. ¶ Sed licet ſic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus inſiſtere lenitate: Idem tamẽ Pharaonis r imitatus duritiam, & obturans † more aſpidis ſ aures ſuas,

b ¶ Proponi] credẽdum erat eis: quia de legatione apparebat: alias non. C. de man. prin. l. vnic. vel dic quia Cardinales & noti erant, etiam ſine ſcriptura credi eis debuit. 97 diſt. nobiliſſimus. vbi de hoc in glo. 2.

c ¶ Quantum in nobis erat.] ſumptum de verbis Pauli ad Romanos 12. ad Corin. 8. ſi fieri poteſt, quod in nobis eſt cũ omnibus hominib. pacem habentes. hẽs hoc. 11. q. 3. inter verba. §. vocandi. ver. Paulus.

ADDITIO. Ad idem 3. q. 6. hęc quippe. in fi. Ioan. And.

d ¶ Pacem.] huiuſmodi iudicium ad Eccleſiam ſpectat. ſ. de iudic. nouit. Et not. quod Eccleſia, & quilibet ali' primo debent aduerſarium monere vt ad pacem cum ipſo veniat. idem in eo qui agit contra eccleſiã. 2. q. 7. accuſatio quoque. vbi de hoc. ad hoc in gl. l. ſed ſi quis. in fin. C. de pigno debitores. ſed illud de vrbanitate, vt ibi no ff. de ſer. vrb. prædi. quidã Iberus.

ADDITIO. Vide de ſimo. licet in glo. ex hoc. Io. Andr.

e ¶ Mundo etiam vniuerſo.] cuius dominus eſt. 9. q. 3 cuncta per mundum. & ſ. in proœmio huius libri.

f ¶ In galeis.] 32. Ianuẽſium ex qb. euaſerũt duæ ſm Boatinũ in quibus erant tres Cardinales legati. q iuerant per partes diuerſas pro cõuocando cõciliũ & multi prælati qui veniebãt Romam ad concilium conuocatum per Gregorium. ix. quib. captis. dr quod Fridericus miſit litteras cõtinentes duos verſus tales:

Omnes prælati Papa mandante vocati,

Et tres legati veniant huc uſque ligati.

& ita factum fuit. Subdit ipſe Boati. quod ex eis galeis euaſerunt duæ. Vnde pro ſignificatione huius vocabuli, galea, nota hunc verſiculum.

Armo caput galea, pelagus percurro galea. Io. And.

g ¶ Promiſiſſent.] credendum eſt ſapæ hoc referenti. ſ. de teſtibus cum à nobis. & dixi. ſupra de renun. cap 1.

h ¶ Audire.] non perficere. vnde habebat ad inſtar auditorum referre ſupra de offi. dele. ſuper quæſtionum.

i ¶ Corrigere.] 35. q. 9 ſententiam. & c. apoſtolicæ. ſupra de re iud. cum olim. in auth. de nup in fin. primæ columnæ, coll. 4.

k ¶ Vocare.] de gratia hoc dicit: & vt euitaret omnem ſuſpicionem. ad idem 2 q. 7. nos ſi incompetenter. in prin.

l ¶ Tutum.] talem locũ aſſignare dẽt iudex. aliàs locus eſt appellationi: etiã ſi ſit ſcriptum appellatione remota ſ de app. ex parte. & 33. q. 2. ſiue de coniugij. ff. de iud. ſi locus.

m ¶ Parata eccleſia.] non dixit ſe reuocare: ſed reuocare paratã. Et facit ad miſſiones quas faciunt iudices appellantibus ab interlocutorijs ſententijs. de hoc ſ. de app. cum ceſſante & infra. tit. proxi. ſi à iudice.

n ¶ Miſericordia.] 45 diſt. diſciplina in prin.

o ¶ Quantum cum Deo.] ſ. cap. proxi.

p ¶ Satisfactionem.] quam quis non tenetur remittere, etiam quo ad Deum rancorem autẽ ſic. 90. diſt. ſi quis contriſtatus. vbi de hoc. & 23. q. 4. ſi is qui. & ibi de hoc.

q ¶ Volebat.] etiam Eccleſia. Ioan. And.

r ¶ Pharaonis] q monitionibus & flagellis durior eſt effectus, nec cõuerti voluit. 23 q. 4. Nabuchodonoſor. in prin & habes originẽ. Exo. 7. vſq; ad 11. & põt dici de Fridicho imperatore quod magnus ſine comparatione creatus, ſine venia damnatus fuit: ſicut diabolus. de pæn. diſt. 2. principil circa prin. ver iſta arbor.

ſ ¶ Aſpidis.] incantatæ: quæ autem alteram calcat in terram alteram obturat cauda, vt incantationẽ audire non poſſit.

ADDITIO. Hoc ponit Iſid. ety. lib. 12. c 9. Io. An.

a ¶ Ela-

† Vide Spe. in ti. de cõpe. iud. aditione. §. 1. & Felinũ in ca. cũ ſit. de foro compet.

† In quodã manu ſcripto deſunt hæc duo verba contra debitum.

z Hæc gloſſa nõ habetur in antiquis codicib. ſed ex lectu. 20. Io. Andr. huc eſt trãſlata, vt inde apparet.

z Ad hãc gloſſam vide cle. 1. de reliq. & vẽ. ſacr. Romanũ ſingu. 216. incip ſanctiſſimi. Decium cõſi. 168. & Ruinũ cõſil. 215. li. 1.

† al. conuenirent.

† al. ab ipſo.

† An idẽ iudicãdũ de adhęrẽtib. q̃d de principali, vide Decium cõſi. 211. & Socinũ cõſil. 27. in 3. volumine.

† al obſtantis.

preces huiuſmodi & monita, elata [a] obſtinatione, ac obſtinata elatione deſpexit: propter quod non valentes abſque graui offenſa Chriſti eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos cõſcientia) iuſte animaduertere in eundem. Et vt ad præſens de cæteris eius ſceleribus taceamus, quattuor grauiſſima [b] (quæ nulla poſſunt tergiuerſatione [c] celari) cõmiſit, Deierauit [d] enim multotiés †, pacẽ [e] quõdã inter eccleſiam, & imperium reformatam temere violando: & infra. ¶ Perpetrauit ſacrilegiũ [f], capi faciens Cardinales [g] Sanctæ Romanę Eccleſię ac aliarũ eccleſiarũ prælatos, & clericos religioſos, & ſæculares venientes ad conciliũ, quod idem prædeceſſor noſter duxerat conuocandum: & infra. ¶ De hæreſi [h] quoque non dubijs & leuibus, ſed difficilibus & euidentibus argumentis, ſuſpectus habetur: & infra. ¶ Præter hæc regnum Siciliæ (quod eſt ſpeciale patrimonium [i] beati Petri †, & idem princeps ab Apoſtolica ſede tenebat in feudum) iam ad tãtam in clericis & laicis exinanitionem ſeruitutem que redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remanſerunt ibidem ſub ſeruili quaſi conditione viuere, ac Romanam Eccleſiam (cuius ſunt homines principaliter & vaſalli) offendere [k] multipliciter, & hoſtiliter impugnare compellit. Poſſet etiam merito reprehendi [l], quod mille quidem fartorum [m] annuam penſionem (in qua pro eodem regno ipſi Eccleſiæ Romanæ tenetur) per nouẽ annos [n] & amplius ſoluere prætermiſit. ¶ Nos itaque ſuper præmiſſis, & quampluribus alijs eius nefandis exceſſibus, cum fratribus noſtris &

a ¶ Elata obſtinatione.] 16.q.1.vos autem.

b ¶ Grauiſſima.] bene dixit: quia maxima cauſa ſubeſſe debuit imperatoris depoſitioni. Nec eſt ſimilis depoſitioni clericorum, qui ꝑ quolibet magno peccato deponi poſſunt 81.diſt.c.1. quia vbi maius ſcandalũ & periculũ timet, agẽdũ eſt benignius.50.diſt.vt cõſtitueretur. cũ ſuis ſim. hoc aũt inſurgit in depoſitione imperatoris, qui quaſi pręeſt omnib. Chriſtianis.7.q.1.in apibus. Item clerici miniſtrant ſacramẽta: ſed nõ principes. 81.diſt.tenere.

c ¶ Tergiuerſatiõe.] probabili. ad idem ſupra de cohab.cler. & mul. ca.vlt.Ioan. Andr.

d ¶ Deierauit.] ꝑiurium crimen eccleſiaſticũ eſt. ſ. de iu. nouit. ſ eo.lib.de fo. cõpeten.c.vlt. Et grauiſſimum crimen in quolibet, ꝑſertim in prælato vel principe: cum eorum facta trahuntur ab alijs in exemplum. ſ.de voto. magnæ. & ideo grauius punitur, 11. q.3 c.præcipue.

† An toties ꝑiuref, quoties ꝯuenit iuro, docẽt doct. & in c.mutare 6.q.1 vid Specul in rubr. de ſentẽ. & his q̃ ipſã ſequẽ. §. Species. & Abba. & Aret. & alios in cap.ſicut. de teſt.

ADDITIO. Dicit Inno ꝙ ꝑlati & principis verbũ dẽt eſſe firmiſſimum, ẽt ſine iuramento. alle. 23. q.4 Innocens. & §. pone. Ioan. And.

[Glo. ſeq. primo pacem cõmendat. ſecũdo ponit vj. caſus qui pacẽ impediũt.]

e ¶ Pacẽ.] Chriſtus in morte ait, Pacem meam do vobis: pacẽ meã relinquo vobis Matth. x. Io. xiiij. facit. 23.q.1. niſi bella. Non eſt ergo hæres Chriſti, qui pacem eius teſtamento relictam non habet: principes autem maxime tenentur ad hãc ſeruandam. 23. q.1. noli de treu. & pa. per to. in auth. de pa. tenenda, in rubro & nigro. coll. 10. Et qui contra pacem eccleſiæ ſunt: ſi dignitatem aut cingulum habẽt, nudenť eis. 24.q.1. qui cõtra eccleſiæ. Et ſolent reddi ſex cauſæ ꝑꝑ quas non eſt pax inter homines. Prima, quia non puniuntur maleficia, Eccleſiaſtes 8. quia non proferť cito contra malos ſn̄ia: [ideo abſq; timore vllo. filii hominum perpetrant mala.] Ad hoc ſ. eo lib. de offi. leg cap 1 & 23.q.2. dominus. Secũda, abundantia temporalium, [Hiere 9 cap.] & Gene. 13. facta eſt rixa inter paſtores Abraham & Loth. Tertia, quia non occupamur in pugna contra dæmones. ad Epheſ 5. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem. Quarta, quia non cõſideramus damna guerræ, in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere. 46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt, &c. Quinta, quia non conſideramus dubium euentũ belli. 3. Reg. xij varius euentus belli, &c. Sexta, qa nõ ſeruam⁹ ꝓcepta Dei, nec decimas ſoluim⁹. Hiere. 3. Eſa 48 Vtinã attẽdiſſes mãdata mea, facta fuiſſet ſicut flumẽ pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. 16.q.1. reuertimini, vnde quod non accipit Chriſtus, tollit fiſcus. 16.q.7. maiores.

f ¶ Sacrilegium.] quod eſt etiã crimen eccleſiaſticũ ſupra de foro comp. cum ſit. vbi de hoc. [Archi. remit tit. 17. q.4. ſacrilegiũ. vbi de hoc not. per modum ſummæ. & per Inno. de ſent. excom. cũ pro cauſa.] Et talium oblationes recipi prohibentur. 17 q.4. minor. 12. q.2. de viro. Et ſacrilegium tale in captione clericorum excommunicationẽ irrogat. 17. q.4. ſi qs ſuadente. etiam in faciente per alium. de ſent. excõ. mulieres. in fi. etiam ſi nõ irrogetur ipſis aliàs iniuria eo. tit. nuper.

† Adde c. mãdata & ibi doct. de ꝑſcrip. & in c.1 94. diſt. in cle. Romani. de iureiurã.

g ¶ Cardinales.] iſtud eſt crimen læſæ maieſtatis: & contra tales prodita eſt noua pœna per decre. ꝉ. de pę. felicis. Ioan. And.

h ¶ Hæreſi.] ꝓpter quod crimen nõ ſolum Imperator, ſed etiã Papa deponi debet. 40. diſt. ſi Papa. ſuſpectus etiã de hæreſi ſi ſe purgat. & ſi per annũ ſic ſteterit & iurare noluerit, punitur vt hæretic⁹, vt ſupra de hære. excõmunicatus. §. ſi q vero. & eſt idẽ in excommunicato ob cõtumaciam in cauſa fidei. ꝉ. de hæreti. cum contumacia.

ADDITIO. De quadruplici pęna hęreticorum, ſecundũ canones: ſcilicet excommunicatione, depoſitione, bonorum ablatione, militari perſecutione, remittit Arch. ad no. per Goff. in ſumma de hære. § punitur hęreticus. & vide plenius per Hoſt. in ſum. huius tit. §. qua pœna feriatur. Ioan. And.

ADDITIO. Habes ex hoc tex. ꝙ argumenta euidẽtia & difficilia, per quæ quis efficitur ſuſpectus de hæreſi, inducunt probationem ſufficientem ad condemnandum. de quo hic per Dominicum.

i ¶ Patrimonium.] 93. diſt. c. 1. in fi. 11.q.1. peruenit. 10.q.3. relatum. Ioan. And.

k ¶ Offendere. offenditur enim pater in filio. 24.q. 3. cum ergo. §. ſed qui. ff. quod met cau. l. iſti quidem. ſ. de præſum. afferte. Dominus in ſeruo. 2.q.7. accuſatio. Iudex in ſubdito. 32.q 2.c.2.

ADDITIO. Vide quod not. ꝉ. de priuile. auctoritate in glo. fi. Ioan. And.

l ¶ Reprehendi.] quaſi iſta ſit cauſa, qua priuari poſſet regno Sicilię: ſed non imperio.

m ¶ Fartorum.] genus monetæ, ad idem de confeſ. cap. 2. de emp. & ven. ad noſtram. ad fi.

ADDITIO. ſ. de priuil. cum olim. 2. Ioan. And.

n ¶ Per nouem annos.] ſufficit ꝙ emphyteuta eccleſiæ ceſ-

ſiz ceſſet per biennium a penſione. de loca. ca potuit. vbi de hoc. [Emphyteuta autem priuati per trienniũ. C. de iure emphy. l. 2. § 1. & in glo. biennium.]

a ¶ Vices.] de tranſlatio. quanto. vt eccleſi. beneſic. vt noſtrum.

nõ dũmõ ipſi velint eligerẽt. Secus vr̃ ſi nollẽt eligere vel concordare non poſſent. hoc probat p decre. ſupra de elect. venerabilem §. obiectioni. verſ. nũquid enim & hoc maxime in laicis locũ habet. Ad hoc ſupra de iure pat. cum dilectus. & quod ibi not.

ſancto concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Ieſu Chriſti vices a, licet immeriti teneamus in terris, nobiſque in beati Petri perſona ſit dictum b: Quodcunque ligaueris c ſuper terram ligatum erit & in cęlis) memoratum principem, qui ſe imperio, & regnis †, omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum: quique propter ſuas iniquitates a deo ne regnet, vel imperet eſt abiectus, ſuis ligatum peccatis, & abiectum, omniq; honore, ac dignitate priuatum à domino oſtendimus denunciamus, & nihilominus ſententiãdo priuamus d: omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur aſtricti, à iuramento huiuſmodi perpetuo abſoluentes e: auctoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam decętero ſibi tamquam imperatori vel regi, pareat & intendat. † Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, conſilium vel auxilium præſtiterunt, ſeu fauorem, ipſo facto † excommunicationis ſententiæ ſubiacere f. Illi autem g, ad quos in eodem imperio imperatoris ſpectat electio, eligant h libere ſucceſſorem. ¶ De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum noſtrorum conſilio, ſicut viderimus expedire.

¶ Idem præceptori hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolymitani in Hiſpania, & commendatori ac fratribus domus de Curuaria, hoſpitalis eiuſdem.

¶ *Qui petit rem certam cauſa expreſſa, ſi illam cauſam nõ probat, ſuccumbit: licet aliã probet, maxime poſt modum emergentem. Ioan. Andrea.*

CAP. III.

ABBATE SA-

ADDITIO. Et ibi remittit Ber. ad glo. vnde dicitur. Io. Andreæ.

b ¶ Dictum.] Math. 16. & 24. q. 1. quodcumque. vbi de hoc.

ADDITIO. Et q. 2. c. 1. Ioan. And.

c ¶ Ligaueris.] claue non errante. ĩ. c. proximo.

ADDITIO. Et 24. q. 1. manet. & facit. de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet. ver. Deus. ibi: ſed oportet vt iuſtus miſereatur iuſte. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit ſex caſus, quibus, &c. rationem reddit & remittit.]

d ¶ Priuamus.] propter crimina: ergo deponit Papa Imperatorem, 1 vt hic. Idem, cum eſt inutilis. 15. q. 6. alius. & dat coadiutores ipſis male adminiſtrãtibus. ĩ. eodem lib. de ſup. negl. præl. grandi. per negligentiam ipſorum iuriſdictionẽ aſſumit. ſupra de foro cõpe. licet. Cõpellit ipſos iuſtitiam facere. 23. q. 5. adminiſtratores. & ius canonicũ etiã debitis caſib. obſeruare. ſupra eo lib. de foro cõpe. c. 2. de iureiur. licet. ĩ. de ſen. excommu. decernimus. Vnum enim oportet eſſe principatum ad quem omnes recurrant. 7. q. 1. in apibus. qui fil. ſint legi. per venerabilem. [circa fin. verſi. is vero. &c.] & de hoc vide quod not. Inn. & Hoſt. de foro compe. licet ex ſuſcepto.

e ¶ Abſoluentes. 2] 15. quæſt. 6. iuratos. ſupra de hæret. cap. vltimo.

f ¶ Subiacere.] abſolutionem ſibi non reſeruat, & ſic aliis videtur permittere ſupra de ſent. excom. nuper.

[Glo. ſeq. dicit qui ſint electores: ſecundo quærit & ſoluit.]

g ¶ Illi autem.] ſcilicet Archiepũs Maguntin. Colon. Treueren & quattuor laici, ſcilicet Palatinus comes Rheni, dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgen & Rex Bohemiæ olim dux. Et dicunt quidam, ꝙ rex Bohemiæ de neceſſitate vocãdus nõ eſt, niſi cũ alij diſcordant: nec iſtud ius habuit ab antiquo: ſed hodie de facto tenet. & hoc p Hoſt. de ele. venerabilẽ. Canõ dicit, ꝙ exercitus Imperatorẽ facit. 93. d. legimus. verſ. nã & Alexandrię. ff. de ori iu. l. 2. §. poſtea. & §. deinde cũ dẽt. & §. deinde. qa difficile & §. nouiſſime Inſt. de iur. nat §. ſed ꝙ C. de vete. iur. enu. l. 1. §. hoc ẽt nihilominus. Sed nũquid Papa poſſet principes electione priuare, & p ſe eligere imperio vacãte? Dicit hic Ber. ꝙ

† Nota ꝙ dignitates ſæculares de iure plures ſimul teneri poſſũt abſq; diſpẽſatione: licet ſecus ſit in eccleſiaſticis ĩ quo in c. 1. de cõſu. & in c. de multa. de pręb endis.

1 Vid gl. in c. ſi Papa. 40. d. Inno. & Doc. in c. nouit. de iudi. & Fel. in c. ex ſuſcepto. de fo con.

† al. & decernẽdo.

2 Idẽ. 15. q. 6. c. alius & ca. nos ſacrorum & c. iuratos & de ele. venerabilem.

ADDITIO. Præfati electores Imperatoris his verſibus continentur.

Magna Maguntia, craſſa Colonia, Treueris alma.

Atq; Palatinus dapifer, dux portitor enſis:

Marchio prapoſitus camera, pincerna Bohemus.

Romanum Regẽ ſtatuendi dant ſibi legem.

† Ideſt, abſq; monitione. ita Deci in c. reprehẽſibilis. de appel. & conſil. 139.

[Glo. ſeq. recit. per quęſtionem]

h ¶ Eligant.] non ſtatuitur a iure certũ tẽpus principib. ad Imperatorẽ eligẽdũ. hinc eſt, ꝙ Papa non põt eligere, niſi prius illos admoneat ĩ de ele. venerabilem. quod nõ eſt in eccleſiis, in quibus ſiue ſint cathedrales, ſiue inferiores: ſtatuta ſunt tempora ſupra de ele. ne. pro defectu. de conceſ. præb. c. 2. vnde temporis lapſus ſufficit: qa dies ſtatuta, &c. ſupra de locato. c. potuit.

ABbate ſane.] Pro intellectu huius c. eſt p̃ſupponendũ ꝙ quęlibet actio ſiue pſonalis, ſiue realis, habet duas cauſas, ſcilicet cauſam propinquam, & cauſam remotam Cauſa ppinqua actionis realis dr̃ dñium, vel quaſi. Cauſa remota dr̃ eſſe titulus mediãte quo fuit acquiſitum dominium. Et de hac cauſa remota loquitur præſens capitulum. Actio perſonalis habet ſimiliter duas cauſas, videlicet propinquã & remotam. Cauſa propinqua dicitur eſſe obligatio. Cauſa remota eſt contractus. De hoc tractat glo. in c. 2. de libe. obla. in antiq.

CASVS. Orta lite ſiue controuerſia inter Abbatem de Bonefacto actorem ex vna, & hoſpitalarios ſancti Ioannis, reos ſiue defenſores ex alia, de & ſuper caſtro ſiue loco de Roſellis. dicebat abbas pro ſe & ſuo conuentu, ꝙ illud caſtrũ ad ipſos ſpectabat ex donatione Regis Aragoniæ. Et petebat vt iudex declararet illud caſtrũ ad ipſos ſpectare, & reos condẽnari ad illud caſtrum reſtituendum vna cum fructibus & emolumentis inde perceptis. & ſic abbas in ſuo libello exprimebat cãm remotã, ſcilicet ꝙ illud caſtrũ ad ipſos ſpectabat ex donatione Regis Aragonum, ꝙ tñ non erat neceſſe, quia in reali actione ſufficit exprimere cãm propinquã. p parte vero reorũ ex aduerſo propoſitũ extitit, ꝙ ille locus ad ipſos ſpectabat iure dñij, vñ partes ipſæ lite inter ipſas negatiue cõteſtata

fuerunt

fuerunt admiſſæ ad probandum ſua facta: pro parte Abbatis & conuentus de Boneſacto fuerunt producta nonnulla inſtra, & inter cætera vnum inſtrumentum, in quo cauebatur, quod Rex Aragonum donauerat locum, in quo erat dictum caſtrum de Roſellis monaſterio Populeti, & poſtea monaſterium de Populeto locum illum donauerat monaſterio de Boneſac. Et ſic Abb. non probauit donationem ſuo monaſterio factam ex donatione Regis Aragonum: ſed ex donatione monaſterij de Populeto. Item per inſpectionem donationis monaſterij de Populeto conſtitit, quod donatio illius caſtri fuit facta Abbati de Boneſac actori poſt litem conteſtatam in huiuſmodi cauſa, his viſis pro parte dictorum reorum dictum fuit, & propoſitum, quod ipſi rei debebant abſolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet quia Abbas non probauerat cauſam ipſam in ſuo libello. Et cum quis allegat cauſam certam, oportet quod illam probet: aliàs cadere debet ab inſtantia. Item dicebant iſti hoſpitalarij, quod dicto Abbati actori ſuperuenerat dominium poſt litem conteſtatam: & ſic non videtur in iudicium deueniſſe. l. non poteſt. ff. de iudic. vnde quidam Cardinalis de cauſa cognoſcens, ipſos reos abſoluit ab inſtantia Abbatis actoris, reſeruata eidem actori actione in alia inſtantia. Tamen dixit Papa, ſi actor egiſſet contra eos expreſſa cauſa propinqua & non remota: & tempore ſententiæ faciendæ probauiſſet, quod ille locus ad ipſum ſpectabat, rei fuiſſent condemnati, & ſic eſt bona limitatio ad l. illam, non poteſt alleg. quod non intelligatur in cauſa propinqua, ſed in remota. Allegabatur: Hoſpitalij rei dicebant, quod longe ante donationem Regis Aragonæ (de qua loquitur actor) aliusque donauerat locum, in quo erat caſtrum ipſis reis, pro parte vero actoris fuit replicatum, quod illa domatio non valebat: quia tempore donationis ille locus erat inter manus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere huiuſmodi donationem, pro parte autem reorum fuit inſuſum illud quod ſequitur. Multum quoque] quia actor produxit inſtrumentum donationis illius caſtri, in quo continebatur, quod Rex Aragonæ donauerat caſtrum monaſterio Populeti, & ordinauerat, quod monaſterium Populeti fundaret aliud monaſterium, quod fecit, nam monaſterium Populeti fundauit monaſterium de Boneſa. & ei donauit prædictum caſtrum: & ſic Abb. de Boneſa. probauit aliam cauſam, quam expreſſerit in ſuo libello: ideo dicebant rei, quod actor non probauerat cauſam expreſſam in ſuo libello: quare veniebant abſoluendi ab inſtantia, & actor condemnandus in expenſis erga ipſos reos. Pro parte altera.] Ponitur hic replicatio Abbatis de Boneſa. nam dicebat Abbas, quod actor & reus non debent ad impatia iudicari, & certum eſt, quod ſi rei reperiuntur poſſidere tempore ſententiæ, ſufficit: licet non reperiatur fuiſſe dominus tempore litis conteſtatæ: ſed iſta ratio non profuit Abbati: & rationem diuerſitatis ponit glo. & latius ponit Cy in l. 1. C. de ali iu. mut cauſa facta. Cæterum.] vnde ſi quis in genere formet libellum, & non exprimat cauſam ſpecialem, ſi reus patiatur, & non obijciat, valebit proceſſus & litis conteſtatio. l. fi. C. de ann. exce. Tamen reus poterit petere, vt actor exprimat cauſam ſpecialem. Nota ex prin. c. quod vendicans rem ab aliquo, ſufficit quod exprimat cauſam propinquam, licet non exprimat cauſam remotam: tamen poterit exprimere ſi velit: ſed tamen aliquando prodeſt, aliquando nocet exprimere cauſam remotam. Nocet, quia ſi exprimat cauſam remotam, & non probet: etiam ſi lite conteſtata dominium ei veniat, ſuccumbit, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt contrarium per l. non poteſt alleg. videlicet, quod ſi veniat dominium poſt litem conteſtatam, pro eo poteſt ferri ſententia. & hoc voluit Papa in fi. huius c. dum dixit, Et licet aliquib. curioſis, &c. No. inſuper principalem effectum huius ca. quod cum quis egit actione perſonali vel reali expreſſa certa cauſa, debet illam probare: & non ſufficit probare, quod dominium venerit ad ipſum ex alia cauſa. Nota finaliter, quod procedit libellus porrectus per Prælatum, licet non dicat quod agat nomine eccleſiæ: ſed nomine ſuo & clericorum, quod no. de quo, de dilationibus. c litteræ. & de probat. ex litteris.

† De ſtel lectu, uide Io. Fabrũ Inſt. de act. §. ſic itaque diſcretis.

ne [a]: & infra †. ¶ Abbas de Boneſac. pro ſe, & conuentu [b] ſuo proponens locum de Roſellis eſſe prædicti monaſterij iure dominij [c], vel quaſi, &

ADDITIO. Præmitte quod rex Aragonum caſtrum Curuariæ cum ſuis finibus, inter quos erat locus de Roſellis, quod tunc erat in poteſtate infidelium, donauit hoſpitali ſancti Ioan. ſub conditione, ſi ad manus fidelium, &c. Demum mortuo illo rege nepos qui ſucceſſit in regno illo, de manib. infidelium acquiſiuit: & donauit monaſterio Populeti, volens quod in loco de Boneſa. ibi incluſo ædificaretur vnum monaſterium: demum cum eſſet quæſtio inter monaſterium de Boneſa & Hoſpitalarios ſuper loco de Roſellis, monaſterium Populeti donauit locum de Roſellis monaſterio de Boneſac. ſuper hoc vertitur quæſtio hic deciſa. Dominicus.

[Gloſſa prima ponit diuiſionem, & ſummam.]

a ¶ Abbate ſane.] diuiditur hæc decr. in ſex partes. In quarum prima ponitur actorum petitio, & eius cauſa. In ſecunda quæ incipit: ibi, Allegabatur, ponitur triplex defenſio reorum. In tertia quæ incipit ibi, Pro parte, ponitur duplex actorum replicatio. In quarta quæ incipit: ibi Sed ad hoc, ponitur reorum duplicatio. In quinta: ibi, Præfatus ponitur cauſæ diffinitio per Cardinalem facta. In ſexta: ibi, Nos igitur, ponitur Papæ confirmatio. Et hoc dicit decretalis in ſumma. Qui petit rem certam cauſa expreſſa, ſi illam cauſam non probat, ſuccumbit: licet aliam probet, maxime poſtmodum emergentem.

b ¶ Conuentu.] quod facere debet, quod dic. vt ſup. de reſcri. edoceri.

ADDITIO. Dicunt quidam, quod ſic agitur, quia locus petitus communiter pertinebat ad abbatem & conuentum item conſtat ſecurius eſſe quando ſimul agunt etiam de proprijs. ſup. de iud. cauſam, licet quiſque pro ſuis agere poſſit. Ioan And.

[Glo. ſeq. obijcit, & dat ſex ſolutiones inſtãdo circa primam, quando competat rei vendicatio, & quando publiciana: & quomodo in ea ſufficiat bona fides recipientis. Ad hoc ſignat contrarium de authen. malæ fidei, & ſoluit.]

c ¶ Dominij vel quaſi.] 1 videtur quod talis libellus admittendus non ſit, cum hæc ſint aduerſa Ex iure. n. dominij dicit ſe dominum: ex iure quaſi dominij dicit alium eſſe dominum, & ſic dicit ſe dominum & non dominum: &. ſic quaſi contrarius deberet repelli, de ap. ſolicitudinem cum ſuis concor nec debet iudicium eſſe in pendenti, vel dubium. ff. de iudi. non quemadmodum Circa huius libelli formam, nota quod petitio iſta: peto talem rem iure dominij, habet locum, cum quis emit rem ab eo, qui illius rei dominus eſt, & ei rem tradidit, & ſic dominium. ff. de acq. re do. l. traditio. in prin. [& de pac. traditionibus.] Recte 2 ergo ſe dominum dicens, dominium ſiue cauſam ſuæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quaſi dominij locum habet: cum quis bona fide rem emit a non domino, & rem ſibi traditam bona fide recipit, credens venditorem rem venditionis & traditionis tempore dominum eſſe ff. de publi. l. eum qui. §. vlt. & ſufficit emptori habuiſſe bonam fidem, licet venditor malam fidem habuerit, & callido concilio vendiderit, vt ead. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vſucapiat a poſſeſſione cadit, petit rem a poſſeſſore iure quaſi dominij, & appellatur actio publiciana. Si autem poſt vſucapionem a poſſeſſione cadat 3 tunc non competit publiciana: ſed datur ciuilis actio, ſ. rei vendicatio, ſecundum quoſdam vtilis ſecundum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta eſt autem publicana a Publico auctore. qui eam inuenit, vt Inſti. de act. §. aliæ. Ad hoc autem vt actor obtineat, oportet eum probare titulum

1 De materia iſtius glo. vide Cornei conſ. 1. & conſ. 89. lib. 3. Ruinum conſ. 25. & conſil. 54. lib. 4.

2 Vide Alex. conſ. 121. in 1. vol. & conſ. 202. in 2. vol. & conſil. 95. in 4. vol.

3 Vide Alex. conſil. 89. in 5. vol.

cum ſuis finibus ex largitione [a] Regis Aragoniæ ad ipſum monaſterium pertinere [b]: petijt adiudicari eidem monaſterio locum ipſum, & vos exinde amoueri.

¶ Allegabatur [c] autem pro parte veſtra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida exiſtebat, quamuis illa ſub Sarracenorum tunc exiſterent poteſtate: quia non ſimpliciter, ſed ſub conditione fuere donata, videlicet ſi ad manus fidelium deuenirent. In quo caſu conceſſio poterat, & debebat habere vigorem [d]: quia ipſi donationi rerum donatarum natura [e], vel qualitas non obſtabat, & ſalubre ac laudabile [f] quidem erat ſpectare, ac præſtolari tempus, quo illa Chri-

titulum, & rem ſibi fuiſſe traditam, 1 & bonam fidē habuiſſe tēpe emptionis & traditionis (quod pſumit. 2 niſi contrarium probetur) & quod credat modo venditorem vel donantem tēpe contractus dominū non fuiſſe, aliàs publicana non cōpeteret. Et formaē libellus: Peto talē rē mihi reſtitui iure dñij, vel quaſi: hoc eſt dicere quaſi dñij, ac ſi vſucepiſſem ꝙ non vſucepit: & de ſola cōſuetudine admittij talis libellus ſub diſiūctione· vñ diceē deberet. Peto talem rē iure quaſi dñij: qa modo certus eſt re⁹. In ſupradicto autē libello quamcum ꝑ partē diſiunctē probauerit actor obtinebit tm formam petitionis. Et ſi deficiat in vna & abſoluatur reus, poſtea poterit intentare alteram partem diſiunctē, nō obſtāt exceptione rei iudicatæ 3: quia hæc eſt modo alia cā, quā prima. ſupra de cau. poſſeſſ. c. vlti. & de hoc Inſtitu de accu. §. aliq. ſicut cum in iudicio peto rōnem tutelæ, & proſequor alteram ſpeciem tantum: licet fiat abſolutio in illa ſpecie vel ſimpliciter, nihilomin⁹ alias ſpecies poſtea proſequi potero, ſi excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam. C. de iudic. licet. Sed ei quod dictū eſt, ꝙ mala fides tradentis nō nocet accipienti rē bona fide quominus vſucapiat, ꝯdicit C. de pſcri long. temp. authen. malefidei. q̄ dicit, in malæ fidei poſſeſſore alienante, ceſſat longi tēporis præſcriptio. Dic ꝙ licet pdictæ leges corrigantur per authenti. vt bona fides tradentis exigaē: nihilominus quod de publiciana dicitur, locum habet, vt qui rem habuit bona fide & iuſto titulo, licet tradens habeat malam fidem, & licet accipiens vſucapere non poſſit ꝑꝑ malam fidem tradentis: tamen a quocumque poſſeſſore præterquam a domino publiciana rem. vendicabit. Contra dominum autem non currit pſcriptio, licet tradens habeat bonam fidem. Diſtinguitur tamē vtrum dominus ſciuerit ſuam rem taliter alienatam: & tunc currit ei pſcriptio longi temporis, niſi res eſſet furtiua: quia tunc nō currit ei pſcriptio ꝑꝑ vitiū ꝙ ei adhæret. Si ignorauit, pſcriptio longi tēporis ei non currit: præſcriptio autē longiſſima bene currit. vt in prædicta authentica, malæ fidei. hoc ergo nō vetat authen. quin locum habeat publiciana, licet fuerit mala fides tradentis 4. Sed ad hoc vt longi temporis præſcriptio locum habeat, requiritur tradētis & accipientis bona fides ſecundum leges. ſecundū canones vero ſola præſcriptio xl. annorū locum habet, & ſemꝑ cū bona fide. ī. de pſcri. c. vlt. Ber. cuius fuit hæc gl. licet non ꝑ omnia ad litteram, quā hic ꝑꝑ ſuas remiſſiones poſui, quas alibi facit ad eam. Et vides qđ ſentit Ber talē libellū de conſuetudine admitti: & ſatis eſſe pōt, cū conſuetudo ſit optima legū interpres. ī. de conſue. cū dilectus. & hoc etiam not. Gui in Spec. de cau. poſ & pprie. §. notandum. ver. aliq. & § ſeq. in fi. Alij vt Tanc. dicunt, ꝙ illi ſubtilitati ciuili, ꝙ libellus alternatiuus non recipiatur, non eſt ſtandum ꝓm canonicam ęquitatem. Ad hoc j. in fi. ca. & ī. de iudi. dilecti. de in inte. reſt. conſtitutus. § quare. vbi de hoc ꝑ Inno & Hoſt. & ꝑ Hoſt de ele. querelā. Alij dicūt, ꝙ hic & in ſimilibus fuit obiectū: qa bene fuiſſet repulſa talis petitio ꝑꝑ rationes alleg. in prin. glo & ſic intelligunt pdictā decr. cōſtitutus 5. Alij dicūt ꝙ vbi actor icert⁹ ē ex facto alieno, & nil ſibi pōt imputari tūc admittiē alternatiu⁹ libell⁹. ff. quoru leg. l. 1. § qa aūt nō numquā aliàs non & ſic ſoluunt cōtraria. Goffre. & Inno. dicunt, ꝙ vbicumque qs pbabiliter dubitat, non ſolum ratione alieni facti, ſed etiā pprij pōt in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, etiam ſi ſe non cōpatiantur: & ſic intelligaē decre. cōſtitutus. aliàs ſi nō eſt pbabile dubiū, eligere cogiē. ff. de tribu. quod in hæredē. §. eligere. vbi plene de hoc. & adde quod dixi ī. eo. lib. de elect. vt qs duas. Alij dicūt, ꝙ licet iſte libellus videaē cōtrarius, nō eſt: qa rei vendi. & publicana nō ſunt cōtraria, ſed diuerſa cum ad eundem finem tendāt: cum autē tendunt ad diuerſum finem, tunc habēt locum cōtraria. & hoc tenet Guil. in Spe vt ſupra & ſuper hoc adde quod dixi j. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit. 1. q. 1. c. induciæ. § offera. Ioan. And.

[Glo. ſeq obijcit, & ſoluit.]

a ¶ Ex largitione.] ſed per hoc non habebat locū vēdicatio: cum non dicatur, ꝙ traditio ſecuta fuerit. C. de rei vendi l. ſeruum vbi emptor ſeruum non traditum ſibi pſentē vendicare non poteſt. Ad idē C. de hæreę. vel actio. ven qui tibi ff. de rei ven. ſi ager. Sed dic illud verum in priuato: ſecus in eccleſia. C. de ſacroſ. eccle. vt inter diuinum. & ī de cōſue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expreſſione ſuccubuit Abbas vt j. patebit.

ADDITIO. Et ſic expreſſa nocent. ff. de reg. iu. expreſſa. Hanc autem expræſſionem facere non tenebatur, vt plene not. de libel. obl. c. 2. Ioan. And.

b ¶ Pertinere] hoc verbum late patet. & de ver. ſig verbum illud de fi. inſtru. inter delictos.

[Glo. ſeq ponit deciſam, quam iure approbat.

c ¶ Allegabatur. 6] ſecunda pars. propoſitū fuit primo pro parte Hoſpitalariorū, ꝙ auus ipſius regis caſtrū Curuariæ cū ſuis finibus intra quos erat locus de Roſellis, prius Hoſpitalarijs contulerat. rñſum fuit per monaſterium, ꝙ talis donatio non valebat. cum facta fuiſſet eo tempore, quo res donata erat in poteſtate hoſtium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, quia liber homo, fundus hoſtium; & q̄ natura fieri non concedit in ſtipulationem venire nō poſſunt. ff. de verb. obl. liber homo in ſtipulatum. & l ſi ſtipuler. & ſi aliquid alicui ſi relictū qđ propter qualitatem relicti haberi non potuit, non tenet legatum licet interdum æſtimationem habeat cū diſtinctione legis. ff. de legat. 3. fideicommiſſa. § ſi ſeruo. Contra hanc allegationem monaſterij allegabat Hoſpitale, vt ſequitur:

d ¶ Habere vigorem.] ſcilicet adueniente cōditione vt ſequitur. Ad hoc ff de ac emp. & ven. l. vlti. & legatum. quod non valet pure factum, ſi legetur ſub conditione, valet conditione adueniente. ff. de leg. 1. l. cætera. § 1. ff de condi. & dem. qui hæredi in fi. & l. qui ſub conditione.

e ¶ Natura vel qualitas.] quia res donata nō erat liber homo, vel res ſacra, vel religioſa, vel in æſtimabilis ff. de ver obli inter ſtipulantem. §. ſacram. Reges enim qui ſpiritualia poſſidere nō poſſunt, nec illa poſſunt donare: & recipientes ſunt ſacrilegi. 16. q. 7. ſi quis deinceps. Ioan. And.

f ¶ Laudabile.] quaſi diceret: nec ex virtute cōditiōis debuit infringi donatio: qa erat laudabilis & honeſta.

1 Alias neceſſaria iurantur. qa ſunt animi interioris. glo. in §. aliq. Inſti. de actio.

2 Quam ſufficit fuiſſe in accipiēte licet non in tradēte, eſt tū neceſſario allegāda ait Phi. citās Ang. in l. ſuꝑ lōgi. C. de præſcr. log tē

3 Idem Doct. hic & in l. minor. §. 1. ff đ euic. ſimple qñ alterā expreſſe ꝓſecut⁹ eſt ſi. n. vtaē generali verbo, ꝑtinere. ſuccūbēs in ꝓbatiōe dñij nō intētabit publicianā. Bar ī l. ēt eadē §. actiones. ff de reiud.

4 Idem Doct. hic Spe. ti. de cau. poſ. §. nec dicēdū. ver. pen. ibi vide de publiciana. Font.

5 Ita ſi libellus copulatiuę fuiſſet cōcept. Raym. Ferra. ff. de edē.

6 In hoc §. iuncto fine cū Abſoluēdos. not. Petr. de Anch. ꝙ nō fertur ſnia ſuꝑ iure rei ꝑ ſe in iudiciū deducto, ſed tm ab ſoluiē ab aduerſarij impetitione, poſſit tū ſuꝑ iure rei pnūciari, & declarari dñm notāt Doct. in ca. ex conqueſtione de reſt. ſpol. Fonta.

ſtianorum domino ſubderentur: quare mox a, cum peruenerunt ad ipſos b, fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum c quoque diſtabat, an ipſi monaſterio de Bonefac. vel prædicto monaſterio Populeti † ab eodem Rege facta donatio fuiſſet: quia etſi liquebat prædicta monaſterio Populeti ab ipſo Rege, ac ab illo abbati, & conuentui de Bonefac. fuiſſe collata: non tamen ob hoc conſtabat dictum Regem ipſi monaſterio de Bonefac. illa donaſſe, uel mãdaſſe donari ¶ Nec pro eo quòd voluit & ſtatuit, vt ædificaretur ibi monaſterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua conſtruendo monaſterio donauiſſe d: cum illa potius ſua videretur intẽtio, vt (quia præfatum monaſterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipſius, pro ſua ſuorumque ſalute monaſterum conſtituere tenerẽtur, præſertim quia monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat e. ¶ Præmiſſa vero conceſſio facta monaſterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monaſterij Populeti, nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffragiũ, pro eo potiſſime †, quòd poſt litem conteſtatam & proceſſum iudicij facta fuerat: ſicut clare patebat ex inſtrumento præfato. Vnde cum ius (ſi quod in prædictis ipſi monaſterio de Bonefac. ex conceſſione huiuſmodi cõpetebat) in iudicio minime deduxiſſet: (quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit f) pronunciari vtique ſuper petitis non poterat ex eadem.

¶ Pro parte g autem altera dicebatur, quòd cũ Rex ipſe ſua probitate, ac ſtudio ab infidelibus h loca conquiſiuerit ſupradicta, donatio aui, vel patris ipſius prius facta de illis, cũ ad cultum fidei peruenirent, Regem eumdẽ, quo ad hæc ſic per eum poſtmodum acquiſita, obligare non potuit: cum ſua propria facta eſſent, & viderẽtur ab alijs bonis hæreditarijs ſeparata i. ¶ Porro præfata conceſſio facta monaſterio Populeti, licet poſt acceptum iudicium, cauſæque proceſſum interuenerit: prodeſſe tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure ſuo ex cauſa idonea, quamuis ſuperuenienti † appareat) ſatis ſufficere videatur, ſatiſque eſſe, ſi (prout ſeruatur in reo k) interſit ipſius

a ¶ Mox.] C. de ſacro ſ.ecc. vt inter diuinum, vt ſupra dixi 4. glo.

b ¶ Ad ipſos.] ſcilicet Chriſtianos.

c ¶ Multum.] bonus aduocatus Hoſpitalariorũ primo cõfirmauit ius ipſorũ. ſc̃do impugnat ius monachorũ duplici rõne: & hæc eſt prima. dicebãt Hoſpitalarij: monachi nõ oſtendunt donationẽ Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, ſatis eſſe ꝙ oſtendebant donationẽ factam a Rege monaſterio Populeti: & ab ipſo monaſterio Populeti monaſterio de Bonefac. reſpondebant Hoſpitalarij multum diſtare vt loquitur.

d ¶ Donauiſſe.] hĩc dicebat: qa ex nullo verbo poſito in donatione facta monaſterio Populeti parebat fuiſſe hanc volũtatẽ donãtis, ꝙ loc⁹ de Roſellis daretur monaſterio de Bonefac. & ecce ꝙ ſequiẽ cum illa, &c.

ADDITIO. Alle. Inn. C. de do. ꝓmiſ. lit. Ad idẽ ff. de verb. obl. l. ſi ita ſtipulatus. § Chryſogonus. Ioan. And.

e ¶ Nõ valebat.] ad hoc de eccle. ædifi. ad audientiam 2 vbi ꝯ hoc de deſpõ. imp. ad diſſoluẽdũ. & 32. q. 2. quod vero non formatũ. Ioan. And.

ADDITIO. Dicebant Inno. & Io. Mo. ꝙ in l. ſi ſeruitus. §. fi. ff. de ſerui. vrb. pd. & l. ſeruos. ff. de lib. cau. non q̃rit ius in re: ſed pſonalis obligatio. Ioan. And.

f ¶ Accidit.] & ideo alia interpellatione opus eſt. ff. de iud. nõ pot. & l. ſolemus. iudex ergo nõ poſſet ex alia donatione ꝓnũciare, ex qua actũ non fuit, vt in prædicta l. ſolemus.

g ¶ Pro parte aũt altera.] ſ. monaſterij d̃ Bonefac. & hęc ẽ tertia pars Et bene allegaſſent hic monachi, ſi res donatę non pertinuiſſent ad regnum: quia nihil diſponere potuiſſet: ſed quia ad regnum pertinebant, licet illa non poſſideret. ius quod in eo habuit, dare potuit ff. de fun. do. ſi fundum. maxime ſub conditione. vt ſupra, & ad hoc obligare potuit ſucceſſorem. Vel male allegabant monachi, eo quòd conditionalis obligatio bene adſtringit ſucceſſorem. Inſt. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de proba. ſi pactum.

h ¶ Ab infidelibus.] Nota ꝙ acquiſita 2 ex bello geſto contra infideles, efficiuntur capientiũ. de quo per Inno. de voto, quod ſuper his. Et dic ꝙ ille rex acquiſiuerat ab infidelibus ꝑ iuſtũ bellum initũ contra ipſos infideles & ſarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in gl. 2. & de hoc per Innoc. olim. 1. de reſti. ſpol. & prædi. c. quod ſuper his. Dominicus.

i ¶ Separata.] bonorum ſeparatio non habet locum, niſi in certis caſibus. not. ff. de ſepara. l. prima. Ioan And.

ADDITIO. In 1. gloſſa dicunt quidam, quòd hic non dicebatur impetrata ſeu facta ſeparatio bonorum, immo quia ſimpliciter patris hæreditatem adiuit, vna cenſetur ſua & patris hæreditas. ff. de vulga. & pupil. ſed ſi plures. §. filio. Ioan. And.

Glo. ſeq. declarat quod dicitur de reo & diuerſitatis rationem reddit.)

K ¶ In reo.] qui ſi rem petitam tempore litis conteſtatæ poſſideat, ſed tempore ſententiæ ſine dolo deſijt poſſidere, abſoluitur. Si vero tempore litis conteſtatæ non poſſideat, & tempore ſententiæ poſſidet, cõdemnatur ff. de rei vendi. ſi autem. §. 1. ff. ad exh. l. tigni. §. ſi quis. ſupra de excep. cap. pen. Sicut ergo ex cauſa ſuperuenienti poſt litem conteſtatam abſoluitur, vel condemnatur reus: ſic videtur in actore, 3 vt ex cauſa poſt litem conteſtatam ſuperueniẽti ſibi debeat re⁹ condemnari ſed hoc non eſt verum, vt infra patet. Et poteſt eſſe ratio: quia q̃ agit ex certa cauſa maxime poſt litem cõteſtatam, mutare illam non poteſt: nec aliam allegare: cum ſuper alia conteſtatio non ſit facta, & ita ex cauſa illa, ex qua actum eſt, debet ferri ſententia. Sed reus qui conueniebatur, ſi non poſſidebat tempore litis conteſtatæ, hoc dicere debuit & fuiſſet abſolutus, ſi id conſtitiſſet: imputet ergo ſibi quia tacuit. ff. ad exhi. l. tigni. §. ſi quis. & §. cæterũ. & de hoc ſ. de except. c. penult.

Iuxta doctrinã Iſidori prius eſt vt noſtra firmem⁹ deinde obiecta cõfutem⁹. Io. Mon.

† Monaſteriũ Populeti a fundamẽtis erexit & multis diuitijs auxit Alfonſus primus rex Aragonũ, & comes Barcinõę vt ibi reges Aragoniæ ſepelirẽtur. ita teſtãtur eius regni hiſtorię.

† Vide Bar. & Alex. ĩ l. habebat ff. de inſt. & Alex. in l. diu⁹ ff. de re iudi. & Fel. in c. licet. de probat.

2 An & qñ bona capta in bello ſint capiẽtiũ. docet. Fel. in c. excõica. mus de hær. Bar. & doct. in l. hoſtes. ff. d captiuis, & poſtlim. reuer.

† Vide deciſionẽ Rotę 176. in nouis.

3 In caſu cõuerſo ſ. cũ deſinit actor habere ius, ꝙ habebat tpe litis conteſtatæ, diſtinguitur: qa aut ex facto ꝓprio & tũc re⁹ abſoluiẽ: ff. de rei vẽ. ſi poſt acceptũ, & de condi. fur. ſi ſeru⁹. ſol. ma. ſi cõſtante. §. fin.

tempore ſententiæ proferendæ. ¶ Sed ad hæc [a] pars veſtra reſpondit, quòd cū tam ſupradicti aui donatio, quàm locorum acquiſitio præmiſſorum, fuerint nomine regni factę: memoratus Rex donationem ſeruare huiuſmodi tenebatur †. ¶ Cæterum [b] prædicta monaſterij Populeti conceſſio, monaſterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & ſpeciali [c] cauſa, & poſtea [d] ſiue alia [e] ſiue ſimilis [f] ei, quam expoſuit, accidit, videri non poteſt illa in iudicio deueniſſe: cum iudex tunc [g] proſpicere, ac attendere debeat diligēter, an † ex ea omnino eadem, quę prius expreſſa extitit, vtpote quæ tunc etiā competerit, actoris intentio ſit fundata. ¶ Secus autem cum egit, vel petijt in genere, nullius certæ, vel ſpecialis cauſæ faciens mētionem: videlicet, quia generaliter forte propoſuit aliquem abnoxium [h] eſſe ſibi, vel ad ſe iure dominij vel quaſi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue eſt inſpiciendum iudici, an ſufficienter vel minime, de iure vel intentione conſtet actoris, vnde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat: poteſt & debet iudex (etiam ſi appareat minus iuſte à principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam [i] etſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium [k] ſubſecutum, nec illius acta vel geſta propterea minus valida extiterunt: nec etiam [l] iudex ipſe cognita taliter veritate, pronunciare in contrariū poſſet cum libera conſcientia [m] & ſecura. Non prodeſſet [n] etiā multum reo, ſi tunc forte in ipſum ex huiuſmodi ſuperuenienti cauſa, condēnatio non ferretur cum mox alio inſtituto iudicio [o] foret ex illa merito condemnandus. Vnde etſi actori ſuam ex ſuperueniēti cauſa intentionem ſufficiat fundauiſſe, cum egit [p] aliqua cauſa ſpecialiter non expreſſa: ſecus tamen eſt ſi certam, & ſpecialē in ſua petitione ſubiunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuā ex eadē prorſus (quā prius expreſſit) tunc [q] † etiam cōpetenti cauſa fundarit. ¶ Quare cum memoratus Abbas monaſterij de Bonefac. propoſuerit ſæpefatū locū de Roſellis cū ſuis terminis ad ipſum monaſterium ex prædicti Regis largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodē Rege conceſſione docuerit, oſtenderit autē donationē quondā factā illi de his ab Abbate & cōuentu monaſterij Populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa, nec etiam ante [r] facta, nullum profecto commodum ex ea reportare debebat. ¶ Præfatus [s] igitur Cardinalis præmiſſis omnibus & alijs [t], quæ hincinde fuerūt propoſita diligenter [u]

a ¶ Sed ad hæc.] quarta pars in qua reſpondetur ad duo proxime dicta.

b ¶ Cæterum.] reſponſio ad ſecundum de quo dixerat in uer. porro. Ioan. And.

c ¶ Speciali.] in libello expreſſa, vt hic, puta ex cauſa donationis factæ a Rege. Ioan. And.

d ¶ Poſtea.] i. poſt litis conteſtationē ex prædicta cauſa.

e ¶ Alia.] puta q̄ petebatur res ex cā donationis: mō petitur ex cauſa venditionis, forte factæ poſt lit. conteſt.

f ¶ Similis.] vt cū peterēt ex cā donationis factæ a Rege modo ſit fides de donatione facta ab alio, puta monaſterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo ſimilis cauſa. ſed ab alia perſona & alijs loco & tempore, & ijs quæ comitantur cauſam.

† Vide de hoc Bar. in l. ꝓhibere §. plane ff. q̄ vi aut clam & Ruinū conſi. 25. lib. 2.

g ¶ Tunc.] ſcilicet tempore litis conteſtatæ. Ioan. And

[Glo ſeq. recit per q. quā diſtinguendo ſolu. & remittit]

h ¶ Obnoxium.] talis generalis libellus in perſonalibus actionibus non dēt admitti. ī. de libel. obl. c. vlt. tū valet ſi recipiaē: & ſibi imputet reus, qui cām nō fecit exprimi in libello C. de an. exce. ſi ex multis. In realibus cōiter admittiē ff. de excep. rei iudi. ſi. mater. §. eadē. & l. & an eadē. § actiones. & ď hoc plene ī. ď libel. obl. c. 2. & ff. de eden. l. 1. Ioan. Andr.

† In quodam manuſcripto legiē ſic: an & oino eadem, &c.

i ¶ Quoniā etſi.] proximum dictū tribus rationibus probat. Ioan. And.

k ¶ Tenuit iudiciū.] ac ſi iuſte petijſſet, dūmō iuris ordo ſeruetur in iudicio, q̄ ſeruari dēt. & ſentētia tenet ꝯ eum & pro eo, licet feratur ꝯ ius litigatoris, niſi fuerit appellatū. 2. q. 6. c. ei qui §. diffinitiua ſupra eo. tit. cum inter vos.

l ¶ Nec ēt.] ſcďa rō.

m ¶ Cōſciētia.] ſi n. generaliter dixerint eū obnoxiū, & illū iudex tempore ſententiæ obnoxium reperit: ſi eū abſolueret, contra conſcientiam iudicaret. & in hoc caſu, ex abſolutoria ſententia perpetuo, & ex omni cauſa paratur exceptio rei iudicatæ. ſ. ff de exce. rei iudi. ſi mater, §. eandem.] Sed non ſic cum ex certa cauſa petijt: quia tunc tm̄ ex illa cauſa paratur exceptio. de cauſ. poſ. cap. vlt. & dixi ſupra in magna glo. Ioan. And.

ſ Præter q̄ ex cā ſuperuenienti de nouo ſm̄ doc. hic. q̄ ēt ſentit Phil. & hoc de æquitate hui⁹ ďcr. licet ſec⁹ de iure ciuili: ſm̄ doct. in l. ſi mater Ponta.

n ¶ Non prodeſſet.] tertia ratio.

[Glo. ſeq. arguit & ponit triplicem lecturam]

o ¶ Iudicio.] videtur hic, q̄ ſi iudex cōdemnet reum: ex ſuperuenienti cauſa, eædem ꝓbationes habitæ in primo iudicio valeant in alio inſtituto ex eadē cauſa: ꝯtrium teneē: quia eſt noua cauſa. & nouū eſt iudiciū. vnde cū ſint litæ nō conteſtata recepti, quantum ad hoc nō deberent valere: iuxta illā regulam: teſtes recepti lite nō conteſtata non valent. Super hoc poſſet forſan dici, vt traditur ſupra de teſtib. ꝓſentatis C. eo. l. vlt. Ber. Vel dic. q̄ generalis illius negatio, qui ſe negat obnoxiū, intelligiē conteſtata lite ſuꝑ omni obnoxietate etiam poſtea emergenti. 2 Vel dic, q̄ hæc verba ſunt allegatio partis: nec ponunt ius. Ioan. And.

† al & tunc ēt.

z Hoc placet. l. Mo. dicit Arch q̄ ſm̄ iuris ſubtilitatem iſta non valēt: q̄a ſuꝑ eo q̄ nō erat, nō vr̄ facta litis conteſtatio. ar. ff. de arbi. l. de his ff de exce. rei iu. l. ſi ex teſtamento Nec ſuffi cit. q̄ ſit in potētia, vel in habitu. ff. de iud. nō quēadmodū & l non pōt. ď auro & arg. l. ſi ita. ſed hoc ē de ęquitate, vt dicit tex. ī. eo ī ſ. Io. And.

p ¶ Egit.] reali vel perſonali, vt dixi ſuper ver. obnoxium. Ioan. And.

q ¶ Tunc.] id eſt, tempore litis conteſtatæ.

r ¶ Ante.] ſcilicet ante petitionē. vel litem ſuper ea conteſtatam.

ſ ¶ Præfatus igiē.] quinta pars.

t ¶ Alijs.] hinc eliciē conſueuit inſtructio iudicantis: ſcilicet q̄ debet poſt ſpecialia ſubijcere clauſulam generalē, ſub qua omnis cauſa decitionem iuſtificans valeat comprehendi. Archidiac.

u ¶ Diligenter.] 30. q. 5. cap. vlt.

a ¶ Lance.]

audiſtis, ac vtriuſque partis meritis æqua iuſtitiæ lance [a] diſcuſſis, prudenter attendit [b], id (quod prædicti Abbas & conuentus de Bonefac. propoſuerunt, intentioné videlicet actoris, ex his quæ poſt litis conteſtationem accidunt poſſe fundari, eaque debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (ſicut congrue allegatum eſt ſupra) videlicet quando ex certa & expreſſa † cauſa ſpecialiter non eſt actum. Ex his enim, quæ poſt inchoatum iudicium eueniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpecialis [c], nec debet, nec poteſt iudicis animus ad proferendam ſententiam informari: quia cum certæ cauſæ facta eſt mentio, vtpote donationis, vel venditionis, aut alterius ſpecialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquido cognoſcatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ ſpecialem comitantur cauſam, & neceſſario adeſſe debent, veluti locus & tempus [d], & huiuſmodi, quæ ſunt ſollicite attendenda, & ſine quibus cauſa vacua & inualida cenſeretur [e]. Sed cum eſt in genere abſque alicuius cauſæ declaratione peritum, non ſic oportet accepti iudicij tempus inſpici: quia nō requiruntur, nec ſunt opportuna, nec attendi poſſunt huiuſmodi comitantia [f] in hoc caſu. Et licet [g] aliquib. curioſis (qui de his, quæ non multum expediunt ſæpe diſceptant [h]) aliter forſan appareat, quando actū eſt cauſa aliqua nō expreſſa [i]: vtilius tamen videtur negotia tali expediri cōpendio, quàm per quandā exactam ſubtilitatem longo diſpendio prorogari [k]: præſertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris aſperitatem exequatis † manſuetudine tolerari noſcantur [l]. Vnde idem cardinalis conſiderans, qđ ipſi Abbas & cōuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem ſuper his regiam legitime ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur: ab huiuſmodi [m] eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato noſtro, præhabito fratrum noſtrū conſilio, vos duxit ſententialiter abſoluendos. Nos igitur [n] Cardinalis eiuſdē ſententiam ratam habētes, eam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Si ex pluribus iudicibus, vel arbitris, vnus (alijs præſentib. & mādantibus) per verba pluralis numeri ferat ſententiā: tenet ſententia. Electio autem pronuncianda eſt per verba ſingularia h.d. Ioan And.

a ¶ Lance.] ſupra eo.tit.c.1.
b ¶ Attendit] repetit quaſdam ex allegationibus.
c ¶ Specialis. vt in caſu noſtro.
d ¶ [Locus & tēpus.] & hoc vult dicere; ſi peto rem ex cā donationis, licet de tpe & loco nō adiecerim: q2 cū donationē neceſſario comitātur tp̄s & locus 1: mihi nō ꝓdeſt ſi poſt litem cōteſtatā mihi donetur eadē res: cū de certa donatione oportuerit intelligi certis loco & tpe facta. Si aūt rē peto iure dñij vel quaſi hic ēt ſi poſt li. ɔte. ius acquiro, ferē pro me ſnīa. ff. de rei vē. ſinaūt 1. ſn. & §. 1. 2 cū. n. nullas ſpālis dñij cauſas expreſſerim: nō ſunt ibi cō comitātia certorum loci & tpis: & ideo non eſt vis quo loco vel tpe dominium ante ſententiam peruenerit ad me.
[Glo. ſeq. declarat textū, ſcđo notat locū in inſtro ponēdū, ponit opi ɔtriam, tenet primum: quod probat per ſex iura, & tres rationes.]
e ¶ Cenſeret.] ſ. donatio, vel venditio, vel alia cā expreſſa merito cēſeř inualida: quia in dubio regulariter ꝓnunciat ɔ actorem. ī. de probat ex litteris. c. 1. cū. n. non ſit probata venditio certis loco & tpe facta & ſic ſit dubiū, an ante litem ɔteſta. vel poſt fuerit facta, ſuccubet: & ſic inualidū eſt probare actori cām ſine tpe. Et nota 3 per hāc litterā, q tabellio in inſtrumento dēt apponere locū ɔtus. Quidam tn̄ dicunt locū ſolum de conſuetudine apponi, cum de iure cautu nō ſit. Sed dic ɔ per hanc litterā, & per decret. ī. de ꝓba. qñ ibi, loca deſignādo, &c. ad hoc 2. q. 8. libellorū (quę eſt l. 3. in princ. ff de accu) C. de ɔhen. & commit. ſtipul l. optimam. (in glo. in eo die. ad finem. vbi de hoc. & C. de tabel. l. generali lib. 10. & vide q dixi de fide inſtru. inter. ſuper ver. facilius.) ſu p de teſti. ex tenore. ſup. qui fil. ſint legi. per tuas. video quod teſtis deponit de loco ſupra de teſti. cum cauſam 2. & in iuribus ſuperius allegatis, ſed par eſt probatio inſtrorum & teſtium, de fi. inſtr. cum Ioan. C. eod. tit. in exercendis. ergo & tabellio conſcribere debet locum. ꝑterea forte confecit inſtrumentum in loco, in quo non potuit.
ADDITIO. Super hoc vltimo vide quod notat. in Spe. de inſtru. edi. ɔ. reſtat. verſi. & not. q tabel. & ver. ſeq. Io. And. Licet l. libellorum. ff. de accuſat. ī. alle. in libello accuſatoris requirat locū & mēnſem ſaltem: in libello conuentionali nō ſic: vñ dicit hic Inn. q actor nō hēt exprimere in libello diē aut locū ɔtus, ſicut nec teſtis exprimit diē, de fide inſtru. cū Ioann. niſi iudex ex cauſis certis id fieri faceret, vt præalleg. decret. cum Io. in ſi. Inſtitu. de actio. §. curare. Io. And.
f ¶ Comitantia.] ſ. locus & tempus.
g ¶ Et licet.] quaſi dicat, & ſi hæc q̄ dicta ſunt, nō poſſunt tolerari de ſe: tn̄ ſic ſeruandum eſt: quia æquū ē. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. §. Inn. Ad idem ff. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. ſicut, §. ſi debitor. Archi.
h ¶ Diſceptant.] qđ faciendum non eſt. ſupra eod. lib. de renuncia. ca. 1. in prin. infra de hæret. cap. 2. C. de ſum. tri. l. nemo.
i ¶ Non expreſſa.] ſ. idem, quod eſt qñ actum ex cā expreſſa, 4 vt veniant comitātia tempus & locus: & licet forte de iure ſtricto id verū eſſet: de æquitate dicamus. ɔ. ff. ad l. aqu. ita vulneratus. ad ſi. ver. cū neq; & æquitas ſcripta rigori præfertur. C. de iudi. placuit argm̄ bonū de ſimo. licet Hely. & c. per tuas. Ioan. And.
k ¶ Prorogari.] ad hoc ſupra eod. lib de offic. delega. ſi is cui. Ioan. And.
l ¶ Noſcantur.] pōne exemplum. ī. de rerum permu. c. vnico, &c.
m ¶ Huiuſmodi.] quaſi dicat ſi ex alia cauſa agant rei iudicatæ, non obſtat ſententia. ſupra de iudi. examinata. C. de peti. hær l. hæreditas. ff. de except. rei iudi. ſi mater. §. 1. & l. & an eadem.
ADDITIO. Et ſic vno reſpectu vtilius eſt cauſam exprimere per hæc iura: alio reſpectu vtilius eſt non exprimere per hanc decre. Ioan. And.
n ¶ Nos igitur.] ſexta pars.

1 Idem Bar. l. an eadē. ff. de exce. rei iud. Ponta.

2 Hoc nō ꝓbař ibi, ſed dī q poſſeſſio poſt litis cōteſt. ſuperuenit ipſi reo. Phi. Pon.

† Vide ad hoc Bar. in l. 2 ff. de eden & in l. habebat § đ inſti. & Imolā & Fel. in c. ex parte 1. de reſcri.

3 An & qñ in inſtro publico requiraſ appoſitio loci & tpis, vide glo. in ca. quoties. 1. q. 7. & in c. 3. de proba. & in cap. cām, đ re ſcr. Abb. in c. 1. de ꝓb. Alę. conſ. 66. & ɔſ. 223. lib. 1. Iaſ. in l. ait p̄tor. §. ſi iudex. ff. đ re iud.

† An & qñ æquitas ꝑferatur, vide Cyn. in l. 1. C. de lega. Doct. in l. ſic ſeci. ff. đ eo q certo loco, & i c. ſi. đ trāſac. & Fe. in c. cum illorū, de ſen. exc. & in c. 2. de re iudic. vbi tradit regulam cū limitationibus.

4 Ad hāc glo. vide Alex. ɔſ. 150. in 5. volu.

Cvm ab vno.] Primo ponit dictum. Secūdo ipſius determinationem: ibi, Oportet. Tertio cauſam determinationi diſſimilem: ibi, Licet.

CAP. IIII.

Cvm † ab vno arbitrorum [a] vel iudicum [b], (alijs præſentibus, & mandātibus [c]) ſcripta [d] ſententia recitatur: habetur perinde ac ſi ſimul eſſet ab omnibus recitata †, ¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, non vtatur verbis ſingularis numeri, ſed pluralis: vt dicat: Nos † tales iudices, vel arbitri pronunciamus, ſeu ſtatuimus [f] in hunc modum. Licet ſecus in electione [g] ſeruetur, in qua (vt cenſeatur euidentius vnica & cōmunis) eſt ab vno vice omnium (ſiue per compromiſſum, ſiue per ſcrutinium) Electio aūt pronūciāda eſt per verba ſingularia. Hoc dicit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice, vel habebamus cōtrouerſiam inter nos, compromiſimus in tres arbitros, q cognouerunt de cā: & aſſignauerunt nobis terminū ad audiendā ſententiam, termino adueniente vnus de mandato aliorum recitauit ſnīam, an valeat ſnīa, vel an ſit neceſſe, ꝙ tres ſimul legant? Vr̄ ꝙ ſic. l. item ſi vnus §. itē plures. ff. de arbit vbi dr̄, ꝙ omnes tres pronuncient aut nullus: nō obſtāte illa rōne dubitandi, Reſpondet Romanus Pontifex in ɔ̄trium, quod ſufficit ꝙ vnus ꝓnunciet: nec requiritur, ꝙ oēs ſimul legant ſnīam. Et dicit ꝙ ſnīa ipſa vr̄ lecta ab omnibus, ex quo vnus ꝓnunciat de conſenſu aliorum: quia alij licet non pronuncient per ſe, pronunciant tn̄ per iſtum, qui recitauit ſnīam: & ſic intelligitur lex illa, item ſi vnus. allegata. Idem dicendum eſt in plurib. iudicibus, nam ſufficit ꝙ vnus legat ſnīam, ſed dēt dicere per verba pluralis numeri: Nos tales arbitri, vel iudices, &c. Licet ſit ſecus in electione: qua ad denotandum quod electio eſt vnica & ſingularis: dēt fieri per verba ſingularis numeri, vt ſi procedatur per viam ſcrutinij, dēt dicere ille cui capitulum committet: Ego talem nomine meo & nomine capituli eligo. Nota, ꝙ ſnīa ante ipſius recitationem debet redigi in ſcriptis: aliter ſnīa eſſet nulla regulariter: fallit in caſibus, de quibus ca. ſeq. in glo. de hoc eſt text. in l 2. C. de ſen ex breui. reci. Et primo debet iudex videre, an debitus ordo fuerit obſeruatus, quo facto dēt videre allegationes partium, & habere conſilium cum peritis. deinde dēt redigere ſuam ſnīam in ſcriptis & emendare, poſtea cōuocatis debet eam in ſcriptis legere. Nota ꝙ cum plures arbitri vel iudices habent ſententiare, in cā dēnt omnes cōuenire: & eſt in optione ipſorum, an velint committere recitationem ſententiæ vni eorum: ſed tn̄ eſt honeſtius vt recitationem ſententiæ vni eorum committant: ne videantur ſimul loquendo aſſumere officium mulierum. Nota, quod recitatio faciēda eſt plurali numero. Et ſic per argumentum a contrario ſenſu iudex vnus poteſt loqui in verbo ſingularis numeri: licet hodie iudices loquantur per verba pluralis numeri quando loquuntur ratione officij. Nota ꝙ cum proceditur ad electionem per viam ſcrutinij, vel cōpromiſſi, electio eſt proferenda per vnum ad denotandum ꝙ electio eſt vnica, & communis. Si autē procedatur per viam ſpiritusſancti, illud non eſt neceſſe, vt puta ſi procedatur per viam compromiſſi, ꝙ eſt factum in tres: & illi conueniunt in vnam perſonam: vnus debet eligere in ſingulari numero. Quod ſi fuerit compromiſſum in vnum, puta in epiſcopum Pictauen. ſuper eligendo Abbate ſancti Cypriani: & epiſcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos exiſtentes epiſcopus Pictauen. eligimus talem: vtrum vitietur electio. Certe non: nec per hoc definit eſſe vnica electio. Nota finaliter, quod licet electio conficiatur ex plurium conſenſu: tamen ea deducta in eſſe dicitur actus vnius. Dominicus.

† Ad intelligentiā uide not p Do. ac præſertim Arc. cōme. in c. ſicut cū ꝑ formā, de ele. li. 6.

† Vide §. fin aūt. in auth. ut iudices nō expectent.

Iudicis īſtructio anteq̄ ſententiam ferat.

[Prima gl. ſummat, & dicit quæ fuerit dubitatio.]

a ¶ Cum ab vno arbitrorū.] Si ex pluribus iudicibus, vel arbitris, vnus (alijs præſentibus & mandantib) ꝑ verba pluralis numeri, ferat ſnīam tenet ſententia. Electio aūt pronūciāda eſt per verba ſingularia. Hoc dicit. Dubitatio decret. huius fuit ex eo, ꝙ dicit lex, ꝙ ex pluribus arbitris, aut oēs debent ſnīam dicere, aut nulli. ff. de arbit. l. ſi vnus. in §. item ſi plures, ſed ſatis omnes videntur dicere, cum vnus alijs præſentibus & mandantibus, ꝑ verba pluralis numeri ſententiam dicit: hoc idē tenebat Accurſi. ff. de arbi. l. ſicuti. Ioan And.

ADDITIO. Et de hoc in Spe. de arbit. §. fin. ver. pone ergo. vbi inuenies ꝙ hic poſuit Arch. de Azone & ſocio. Io. An.

b ¶ Iudicū] ordinariorū, vel delegatorum, fit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros, ad idem de offi. delega. vno delegatorum licet interdum ſit grandis differentia ſupra eo. tit. cap. vlt. ſupra eo. lib. de arbit. c. 2. cum ſimilibus.

† An in ſentētijs ferendis nomē appellatiuū ſit ꝑponēdum proprio, uel cō̄, uide Bal. in l. 2. C. de ſen. ex peri. cu. & Ph. Frāchum hic.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium, & conſulit.]

c ¶ Et mandantibus.] ergo ſi alij præſentes eſſent. ſed non mandarent ſecus [1]: & ſufficit ita eſſe ſcriptum. ff. qui & a quibus. l. proſpexit. 6. q. 3. ſcriptum eſt. Et ſic taciturnitas non habetur hic pro mandato, & facit ī. de reg. iu. is qui tacet & quod ibi dixi. nec n. in ſententijs procedit ratihabitio, ſicut in alijs actionibus, de hoc 9. q. 2. c. 1. in glo. 2. ſupra de his quæ fi. a præla. cum nos. Caute ergo facit is. pro quo lata eſt ſententia ab vno ſolo recitata: ſi de mandato aliorum poſſit fidem facere, ſicut de ſententia, & facit quod not. ſupra de offi. dele cum in iure. in glo. 2.

1 Facit l. ſicuti. ff. d̄ arbi. ui de Bar in l. ſummi. ff. de re iu di. & Bal. in l. fi. C. d̄ ſen. ex pe ri. recitā.

d ¶ Scripta.] quod dic, vt inf. c. prox.

e ¶ Oportet.] neceſſitatem importat [2]: aliàs n ſi per verba ſingularis numeri pronunciaret, haberet locū ille §. ſi plures. l. item ſi vnus. ff. de arbit. quod verum intelligas, niſi collegæ, qui tamen hoc poſſent, cōmiſiſſent illi vices ſuas non ſolum in recitando, ſed ēt in pronunciando. Tunc n. ille verbis ſingularis numeri vteretur. Interdum tamen verbum, oportet, honeſtatem deſignat. 25. q. 1. vbi de hoc.

2 Verbū, oportet, qn̄ importet neceſſitatē, & qn̄ honeſtatem, & uide Io. And. Ar. & docto. in c. 1. de ꝑſcr. & in c. fi. de iureiu. & in c. ut q̄, de ele. li. 6. & Bar. & docto. in l. 1. ff. d̄ iuſ. & iu.

f ¶ Statuimus.] hoc verbum rem perfectā ſignificat, & habet vim ſiue firmitatem diffinitiuæ ſententiæ, vt ſup. eo. de verb. ſig in his.

ADDITIO. Et hic. & ſic verbum præcipimus, vim habet ſententię, ſupra de tranſl. quanto. ſed ſi eſſet tantum vnus iudex: & diceret ſententiam diffinitiuam per verba pluralis numeri. non videtur ex hoc vitiari, cum infra excipiatur tantum de electione faciēda ſup. eo. lib. de ele. ſicut cum. aliàs nō valeret electio, ut ibi dicitur. Archid.

[Glo ſeq. remittit, quærit, ſoluit, contra ſolut. alle. ſolutionem fortificat. conſilium dat. ſecundo quærit, & ſoluit.]

g ¶ Electione.] de hoc dic ut ī dixi de ele. ſicut cum. eo. lib. Sed quid dices: compromiſſum fuit in tres, ut deberent eligere, qui ſecedētes in partē, poſtea redierunt dicentes, qđ concordauerunt, & commiſerunt uni electionē, & pronunciationem illius, de quo concordauerant, qui eligit Titium: alij duo reſiſtunt dicētes, qđ non de illo, ſed de Seio fuerat concordatum, quæritur an dēat illis duob. credi? Hoſtien. qui dicit hāc qōnem fuiſſe de facto in eccleſia Lugdunen. plene eā tractauit ī. de probat c. tertio loco, & dixit ibi ſe inter Card. obtinuiſſe credendum eſſe illis duob. tum quia magis credendum eſt duobus q̄ uni [3]: & q a duobus creditur donec cōtrariū probetur: & ut fraus euitetur, aliàs qui pronunciaret, ſemper poſſet ius

3 Placet Ph. ex quo nota ꝙ plus credi ſ duob. teſtib. ſup negatiua, q̄ uni ſuper affirmatiua. Font.

ſuum

ſuum ſubtrahere illi in quem communiter cōcordaſſent, & quia facultas probationum non eſt anguſtāda. ¶. vt lite nō conteſt. quoniam, & quia impoſſibile eſt alio modo probari, in quo caſu ēt interdum hæretico creditur 1. C. de hære. quoniam multi in fin. & conſpiratori. infra de teſti. cogen. c. vlt. Item cum de cōſciētia alicuius quæritur, creditur vni ſoli, ſ. quia aliter probari nō pōt de homi. ſignificaſti 1 ver. ſi. [in gl. antepen.] ad hoc bene facit ipſa decretalis, tertio. Et ſic dixit intelligendam decretalem, cū dilectus. de electio. vt illi tres vel duo deponant & de conſenſibus aliorum, & de proprijs. In contrarium videbatur, ſcilicet quod credendum eſſet tertio tanquam à duobus ad id officium deputato a: argū. ff. ſi menſ. fal. mo di. l. 1. ſupra de teſt. cogē. præterea, nec videtur credendum duobus, cum videantur in ſuis teſtimonijs ſingulares. 3. q. 9. puta. de elect. cū dilectus. de accuſ. cum dilecti. Item videntur illi teſtificari de proprio facto: & ſic non ſunt teſtes idonei. C. de teſt. l. omnibus. 4. q. 3. ſi teſtes. §. item nullus idoneus. Sed negari non poteſt, quin iſti duo poſſint probare ſaltē diſſenſum tertij, ſ. quod ipſe tertius pronuncians non conſenſerat in illum: nec de illo fuerat ordinatum. Conſilium tamen eſt tutum ad has fraudes euitandas, quòd ipſi compromiſſarij habeant tabellionem, & ſcribi faciant publicum inſtrumentum quomodo deliberant & ordinant de tali eligendo, & committunt illi ſocio vt eligat & pronunciet, aut ipſi ijdem ſcribant & ſigilla opponant, vt ſcriptura & ſigillum obuient cōtrarium aſſerenti 1. q. 7. ſaluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminę. C. de non num. pecu. Authen cōtra qui propriam. Quærebat etiam ibi Hoſtien an ipſi cō promiſſarij ex quo deliberaſſent & conſenſiſſent in aliquem, poſſent mutare voluntatem. Et dixit quod non: quia vicem capituli tales obtinent: vnde talis conſenſus habet ſaltem vim ſcrutinij publicati. ſup. de. elect. publicato.

a No. Phi. ꝙ quā res aliter ꝓbari non pōt, creditur idoneo teſt. Bar. in l. quoties. C. de nau frag. lib. 11. Font.

nium procedatur) electionis pronunciatio per verba ſingularis a numeri facienda.

a Vide Fel. in ca. ad audiē tiā. de reſcrip. Cy. in l. ſi qs decur. C. de Fal. l. Theopōpus. ff. de dote ꝓle. Fet. & An. Font.

¶ Idem.

¶ Ponit tres caſus nullitatis ſententiæ: & à primo vnum caſum excipit. hoc dicit. Ioan. Andr.

[Glo. ſeq. ſucceſſiue de duobus quærit & ſoluit.]

a ¶ Singularis.] Nota ad qōnem quæ fuit de facto. Epiſcopus compromiſſarius ad eligendum Abbatem ſuæ dignitatis ſic locutus eſt in plurali: Nos epiſcopus Bonon compromiſſarius, &c. opponebatur, ꝙ non valebat electio; quia facta per verba pluralis numeri. nō credo hoc nocere hic; quia vere eſt vnica & cōis, ex quo fit per vnum ſolum: nec habet locum hæc decretalis, vt per te vides. Quid dices in collationibus: habebit ne in illis locum hæc decretalis, vt ſi ad plures ſpectat collatio neceſſe ſit eam fieri ab vno: & per verba ſingularis numeri? Non credo. Dico. n. vt dixi. ſ. de elect. ſicut cum. ꝙ vbi non hēt locum decretalis, quia ꝑ ꝑ non habebit hæc locum, ſed in collationib. nō habebit locum decretalis, quia propter. ergo nec iſta. Ad idem infra de præben. cum in illis, & quod dixi ſupra de elec. c. vlti. [eod. lib. in vlt. gloſſ. Ioan. And.

Electio facta ꝑ Epiſcopū cōpromiſſariū ꝑ hęc verba, Nos talis eps compromiſſarius, &c. an valeat. Vide Arch. in c. ſicut de elec. li. 6.

ADDITIO. Idem ſcilicet quod collatio non ſit facienda ab uno, &c. tenet Archi ſupra eo. lib de electio. ſicut cum, inducit, quod epiſcopi conſueuerunt ſic de ſe loqui de conſec. diſt. 1. ſeuera ver. forte dicis, &c. in Chriſto patre. circa prin. ver. de natura, & verſic. hoc autem. 11. q. 2. quam præpoſterum, ver. idē nobis. & 73. diſt. per totum, & facit quod ſcripſi poſt Hoſt. de bap. c. 1. ſuper ver. te. & facit infra de pœnit. c. 2. in fin. Ioan. And.

ET ſi ſententia.] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & caſum exceptum, cui dat ſimile. Secunda ponit regulam bimembrem: ſecunda: ibi, Sententia. Io An. Poteſt ſic ſummari ſecundum Zen. Sententia in ſcriptis per iudicem & non per alium, & ſedendo, regulariter debet ferri: hoc dicit. Dominicus. ¶ Iudex debet per ſe ipſum ſententiā recitare: & non per alium: aliàs ſententia eſſet nulla, fallit in epo, qui ſentētiam per eum faciendam poteſt per aliū recitare, ad exemplū illuſtrum perſonarū. Item ſi iudex tradidit ſententiā in ſcriptis ſine recitatione non valet ſententia. idem ſi pronunciat de ambulādo, & nō ſedendo. hoc dicit.

CAP. V.

ET † ſi ſententia diffinitiua a (poſtquam ſcriptura fuerit) debeat a iudice, non ab alio † de ſcripti recitatione proferri b

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non epiſcopo, lite conteſtata concluſo & renunciato in cauſa, Iudex aſſignauit nobis terminum ad audiendum ſententiam. Termino adueniente iudex non recitauit ſententiā, ſed tradidit notario recitandum, an valeat talis ſnīa: Vel ſit de ſubſtantia ipſius ſententiæ, ꝙ iudex eā ore proprio recitet? Rn̄det ꝙ niſi eſſet epiſcopus iudex, ꝑſe tenetur ſnīam recitare: aliàs nō teneret ſententia: nec eſſet neceſſe ab ea appellare. Sed ponamus ꝙ iudex non fecit recitari ſententiam, nec eam perſonaliter recitauit: ſed eam in ſcriptis tradidit partibus: an valeat ſententia? Rn̄det ꝙ non? quia iudex tenetur eā ore proprio recitare: aliàs ſententia eſt nulla. Sed ponamus ꝙ iudex legit ſententiam proprio ore: ſed tn̄ illam legit deambulando, vel ſtando, & non ſedendo pro tribunali in loco maiorum ſuorum, vel in loco mutato ex iuſta cauſa? Rn̄det ꝙ non valet talis ſentētia, nam requiritur ꝙ iudex eam pronunciet proprio ore ſedendo pro tribunali.

† Vide Ab ba. in ca. ſicut nobis. de ſēt. & re iud. & Feli & & Dec. in c. ſciſcitatus. de reſcri. & Deciſio Ro. 409. I noſtris. & Alex. conſ. 215. li. 2. limitātes iſtū tex.

† Fallit tex. ſi hoc hēat conſuetudo: & in inquiſitore hęreſis. c. vt commiſſi inf. de hæret. itē in notorijs. gl. i Auth vt iudi. ſine quo. ſuffragio P. Font.

Nota primo ꝙ ſnīa diffinitiua debet in ſcriptis proferri, iſtud tn̄ non ſeruatur in curia parlamenti, quia cordetenus legunt ſententiam: alij iudices legūt verba diſpoſitiua: ſicut ſunt, condemno, vel abſoluo. Nota ꝙ iudex debet ſententiam diffinitiuam recitare ꝑ ſe, & non per alium: niſi eſſet perſona illuſtris. Gl ponit caſus in quibus non requiritur ꝙ ſententia recitetur in ſcriptis, puta in cauſis ſummarijs in quibus pōt omitti libellus in ſcriptis: immo ſententia pōt recitari cordetenus. Nota vlterius, ꝙ ad validitatem ſnīæ requiritur ꝙ iudex recitet per ſe, vel per alium quando eſt ꝑſona illuſtris. Nota quod iudex recitans ſententiam debet pro tribunali ſedere. Quid ſi non poteſt commode ſedere: quia dolet in ano? Dicit glo. ꝙ debet ſe ponere in tribunali: & ſedere eo modo quo poteſt ſedere. Nota quod exiſtens in maiori dignitate plus priuilegiatur quam exiſtēs in minori dignitate, vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuā, eſſe nullam, prolatam per iudicem ſtantem: & ſic aliud eſt ſtare, aliud ſedere, vide de vita & honeſt. cleri. c. 1. Dominicus.

[Prima glo. arg. à contrario illi argumento: ſignat cōtrarium, & ſoluit.]

a Difinitiua.] Nota. quod ſecus de interlocutoria. Sed huic contra, ſupra de proba. quoniam contra falſam. Solu. interlocutoria bene debet redigi in ſcriptis: vt ibi, ſed non eſt neceſſe ꝙ proferatur vel recitetur de ſcripto, poterit ergo iudex interloqui: & poſtea interlocutoriam illam tabellio rediget in ſcriptis nec eſt ē de neceſſitate quod redigatur in ſcriptis: ſed aliàs nō creditur iudici, niſi id pateat per ſcripta actorum, (vt ibi.

a Ad hāc glo. vide Spe. in ti. de ſentē. prol. §. ſequitur. & Fel. in c. ſciſcitatus. de reſcri. & in ca. cūm ſ. de proba.

Glo ſeq. quærit, & ſoluit.]

b ¶ Proferri. Quid ſi iudex nouiter excæcatus eſt, vel neſcit legere: cum tales iudicare poſſint. ff. de iud. cæcus, vbi de hoc. C. de iud. l. certi: Sol. vel deleget cauſę diffi-

(aliàs nec nomen ſententiæ mereatur habere, nec ab ea ſit appellare neceſſe a) : epiſcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit b honore) ſententiam ab eo ferendam licebit (ad inſtar illuſtrium c perſonarum) per alium recitare.

¶ Sententia, quam ſcriptam edi d, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipſo ſtando e non ſedendo f proferri cõtingit: nullius penitus eſt momenti g

diffinitionem alteri, vel faciat per alium legi petitionem, & allegatiões partium, & per ſeipſum ab alio inſtructus proferat verba diffinitionis cauſæ, ſ. condemno, vel abſoluo, vt faciunt poteſtates Italiæ, quod tñ Hoſt. non approbat. in ſum. e. tit. §. qualiter. Iudices tñ debent eſſe litterati & habere peritiam canonum. ſup. de cõſang. & affi. c. 1.

ADDITIO. Qđ ſufficiat iudici dicere condemno, vel abſoluo, vt faciunt poteſtates Italię, placet Accur. C. de ſent. ex breui reſcri. l. fi. in 1. gl. Sed vt dicit Arch. idem faciunt Cardinales & auditores curiæ: & communiter hodie omnes iudices. Io. And.

a ¶ Neceſſe.] 2. quæſt. 1. in primis. in fin. & C. de ſent. ex peri. recit. l. 1. 2. & 3. ff. de arbit. l. non diſtinguemus. §. quod ſi. ſup. e. titu. cap. primo, nec confirmaretur talis ſententia 1 per appellationem, non obſtat. ff. rem rat. habe. l. tertia, §. falſus, quod dic vt not. ſupra eod. cap. 1.

1 Vide Fe. in c. 1. de ſente. & re iu. & in c. dilecto de appe.

ADDITIO. Appellatio vero licet in hoc caſu non habeat effectũ ſuſpendẽdi vel extinguendi: habet tñ effectum deuoluendi ſecundum Ioan. Mona. & Archid. De hoc, & an ſimul poſſit appellans proſequi iniuſtitiam vel nullitatem per Inno. & Hoſt. ſup. de appe. di. ecto. Ioan. And.

b ¶ Conuenit.] ſup. de offic. delega. ſane 2. ſupra eo. lib. e. tit. c. 1. inf. de hæret. inquiſitores. & c. vlt. inf. de priu. c. vlt. inf. de ſent. excom. quia periculoſum, cum ſimilibus.

[Glo. ſeq. alleg. duas concor. ponit iiij caſus, quibus valeat ſententia ſine ſcripto: & alios duos in quibus eſt opinio in fine dat conſilium.

c ¶ Illuſtriũ.] C. de ſent. ex peric. reci. l. 2. & in Auth. de illuſtri. & qui ſuper eos ſunt. §. ſancimus igitur col. 5. [ibi not. glo. quinque gradus magiſtratuum: & vide ſatis in ſpec. 1. de iuriſd. om. iud. in 1. & 2. colu.] Habes ergo caſum in quo iudex non recitat per ſe ſententiam. Sunt 2 & caſus, in quibus valet ſententia ſine ſcripto, vt cum breues ſunt cauſæ, & maxime vilium perſonarum. Et breuis poterit dici duorum aureorum. ff. de dolo ma. l. ideſt, & l. præcedenti in fi. Inſpiciatur autem qualitas perſonarum, & relinquatur iudicis arbitrio. ff. de iure delib. l. 1. ſupra de offic. delegat. de cauſis. vel inſpiciatur conſuetudo loci vel fori: 11. diſtinctio. conſuetudinis. Item cum epiſcopus de cauſa ciuili iudicat inter clericos ſuos. 11. q. 1. ſi quis cum clerico, & hoc habes. C. de ſenten. ex periculo. re. Authen. niſi. Item in caſu, ſ. cum præſes depoſito officio conuenitur, vt reddat adminiſtrationem. in Authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatẽ. Item cum Papa 3 per ſe pronunciat, valet. n. ſnia. licet non tulerit eam in ſcriptis: ipſe. n. ſolutus eſt legibus. C. de legi. digna vox & quia eius præſentia oẽm ſupplet ſolemnitatem. C. de teſta. l. oĩum. Item ſm quoſdam valet ſnia lata in cã matrimoniali ſine ſcripto, per decre. ſup. de teſti. Albericus. & hoc vñr ibi tenere Ber. Io. Gof. Inn. Sed Hoſt. intelligit ꝙ ibi bñ fuerit ſnia lata in ſcriptis, ſed nõ publicis. & hoc teneas p cle. de verb. ſig. ſæpe. circa fi. de hoc in Spe. de ſent. ꝓl. §. iuxta verſ. nõ valet. Vel dic diſtinguendũ, an iudex procedat ex officio, an in figura iudicij, vt primo caſu teneat ſnia ſine ſcriptura, in ſcđo nõ: vel an ꝓcedat in figura iudicij vtraq; parte ꝑſente, an altera cõtumaciter abſente, vt in primo valeat, in ſcđo non: & hoc dixit veriſſimũ, allegat. ĩ. vt lit. non conteſ. c. 1. & c. qm̄. Item ſm Io. & Laurentiũ, qui hoc notant. 2. q. 1. in primis. in fi. de cõſenſu partiũ põt ſnia ferri ſine ſcripto.

2 Vide Rõ. ſing. 5. inci. ꝙ ſnia. Fel. & Dec. in c. ſciſcitatus de re ſcrip. & in c. qm̄ de pro. Abbatem & Doct. in cap. de appellationib. & appella. & Ph. Frã. ciſcũ hic.

3 Idem in Impe. tenet Deci. conſ. 102.

Sed Bernar. & Hoſt. § vt ſup. de off. deleg. de cauſis. fatet. tñ ibi Hoſt. ꝙ partes 4 bene poſſent iudiciario ordini renunciare, ita ꝙ nec locus eſſet libello, nec pro latione ſnię: & de plano inquireretur veritas, & mandata ſua daret: vel aliter vt ſibi videret ordinaret. ff. de of. procõ. ne quicquam. §. de plano, & C. de tempo. appel. l. fi. Sed ꝙ iudicãdo & pronunciando omittat ſcripturas: dicit ſnię ri non poſſe. Et dant Doctores conſilium ꝙ iudex in ipſa ſnia dicat, in his ſcriptis. C. de teſtamẽtis. Auth. hoc inter. §. niſi forte. C. de fide inſtr. §. ſtus. Et dicunt quidam aliter latam ſententiam nõ valere. C. de ſenten. ex peric. recit. l. 2 & vlt. quòd non eſt verum 5. Sufficit. n. quod in ſcriptis feratur, vt hic argu. C. de teſt. l. cum antiquitas. §. fin.

4 Ant qualiter partes poſſunt renũciare ordini iudiciario, vide Doct. in Auth. offerat. C. de lit. cõteſt. & in l. ꝓperandũ. C. de iud. & in cap. in litteris de off. dele.

5 Vide Ale. conſ. 90. li. inf.

ADDITIO. De hoc in Spec. de ſent. prolat. §. iuxta. verſic. non valeat ẽt, & an præſumatur in ſcriptis lata, ibi not. Et videas etiam quod not. in Spec. de appel. §. 1. verſi. & notabiliter. Ioan. And.

d Edi.] non cures ſi aperta ſit vel clauſa: & habes hoc C. de ſent. ex peric. reci. l. 1. Argum. contra infra ti. proxi. appellatio. ibi ſoluitur. Ioan. And.

e ¶ Stando.] In caſibus in quibus proceditur ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, dic vt in clem. de verb. ſign. ſæpe circa fin. gl. Ioan. And.

Glo. ſeq. textum fortificat alleg. quinq; iura. quærit, & ſoluit, & ex eo infert ſolutionem, ad ſimile: ponit opin. contrariam finis recit. per quæſtionem.]

f ¶ Sedendo.] Sedere. n. debent iudices 6 non ſolum cum diffinitiue pronunciant, ſed ẽt cum res quæ agitur plenam cognitionem deſiderat. ff. quis ordo in bo. po. ſerue. l. 2. § dies, in Auth. vt ab illuſtri. & qui ſuper eos ſunt. § ſancimus igĩ coll. 5. in Auth. de iud. §. debebunt coll. 6. 2. q. 1. paratus ibi, ſedes me iudicare, &c. 3. q. 3. c. induciæ 2. § à iudice. Quid ſi ſedebat in alta turri vel palatio: & partes erãt inferius? Dic ꝙ valet ſnia. Potuit. n. tuitionem ſibi loci prouidere ſi forte timebat, argm̄ ſup. de ſponſa. cum locum, de ele. bonæ 2. ff. de acq. poſſeſ. l. quod meo. §. ſi venditorem. [De hoc. C. de ſent. ex peric. recit. l. 1. & in Spe. de ſent. prol. § iuxta, ver. quid ſi pronunciat. & oĩno vide q̃ ibi dicã, & ver. ſeq. & per Hoſt. in præallegato §. qualiter. eo. tit. poſt principium] & argu. C. vbi ſena. vel clar. l. 3 ante mediũ: ad hoc ſupra e. lib. de offic. deleg. ſtatuimus, & ĩ. de hære. c. vlt. Et idẽ poſſumus dicere de eo qui ſuper equum ſedendo tulit ſnĩam, ſ. ꝙ ſnia valeat 7 licet. n. nõ videat ſedere: vr̃ tñ quaſi ſedere. ff. de ſeruit. ruſt. pd. l. qui ſella. de homi. dilectus &c. ſignificaſti. Alij ĩ. C. de ſent. & interlo. prolatam. 2. q. 6. qui § diffinitiua in prin. Talis. n. vr̃ ſedere, ſed baiulari. C. de off. eius, cui mãda. ẽ iuriſd. l. honorati. Et nota, qđ dr̃ de ſedendo, intelligunt Doct. ꝙ iudex in ſede ſua ſedere debeat, & non ſtãre. [Anima. n. ſedendo & quieſcẽdo fit prudẽtior. & Hieronymus ſuper Dan. 8. c. ibi, antiquus dierum ſedit, ſic dicit: Sedens deſcribitur, vt maturitas ſnię cõprobetur] Vñ quid ſi in culto doleret, ꝙ ſedere nõ poſſet: Itẽ qđ ſi in ipſa ſede, nec ſederet, nec ſtaret: ſed iaceret: Satis forte fuit de mẽte iuris ꝙ ſedere intelligatur: & ſit in ſede ſua de plano iudicando quocunque modo ibi moretur. [Dedi remiſſiones ſupra de dila. c. 2. ad l. voluit. ff. de interrog. actio. & ad Spe. de dilat. ad fi.] Tñ primum tene: quia minime ſunt mutanda quæ interpretationem certã ſemper habuerunt, ff. de legib. l. minime. Ioan. And.

6 Ad hãc gloſ. vide Bar. in l. 2. C. de ſent. & Bal. in l. 1. C. de ſen. ex periculo. & Spe. in tit. de ſen. ꝓlatio. §. iuſta.

7 Idẽ gl. in l. 1. C. de ſent. ex peri. c. & glo. in c. poſtulatis 1. q. 7. Font.

g ¶ Momenti.] Ita ꝙ nec eſt appellare neceſſe. ſupra proxi. reſponſo.

DE APPELLATIONIBVS.

[Dictum fuit ſupra tit.proxi.de ſent.& re iud. Verum quia aliquotiens partes grauantur in huiuſmodi ſententijs & apunctamentis iudicis:& dubitaret aliquis an poſſit pars grauata appellare:& quõ ſit appellandũ, iõ annectit titulum de appellationibus.

TITVLVS XV.

De appellationibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ Appellans ad Papam in iudicio vel extra appellare debet in ſcriptis: & cauſam exprimere, & apoſtolos petere. Si vult & petit appellatus principales perſonæ per ſe, vel per procuratores inſtructos ſuper principali accedere debent ad Papam. In appellationibus à ſententia diffinitiua interpoſitis,nil mutatur. Demum vtrique contra facienti imponitur pœna. Ioan. And.

CAP. I.

Ordi nobis

Ordi nobis.] Iſta eſt ſolemnis & quotidiana decret, quæ diuiditur in quattuor partes. Secunda pars:ibi. Sãcim⁹. Tertia.ibi. Hisque. Quarta:ibi. Qđ ſi. Sed io.Mont diuidebat in ſex.de ſecũda faciendo tres partes: quia tñ cũ dat primum formam appellandi ante diffinitiuam.Secũda:ibi, In quibus,informat quid facturus ſit iudex à quo eſt appellatum Tertia:ibi, Poſt hoc.tractat viã in huiuſmodi procedẽdi. Demũ de quarta facit duas:nam primo ponit appellantem:ſecundo appellatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ ſumma, forte in centum.(feci te cõueniri corã tuo iudice cõpetente ordinaria, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum:cui petij ꝑ te reſpondere. captaſti terminum ad reſpondẽdum, meo libello.quo termino adueniente, cum deberes reſpõdere libello:tu excipiẽdo propoſuiſti, ꝙ libellus me⁹ erat obſcurus,generalis, & inadmiſſibilis ego autem dico in contrarium.ſuper quo iudex tulit ſententiã interlocutoriam: & dixit libellum meũ eſſe admiſſibilem,& te debere eidem reſpondere. à qua ſentẽtia appellauiſti verbaliter, an valeat tua appellatio? Rñdet Romanus Pontifex:dicens ꝙ ſi quis appellauit à ſentẽtia interlocutoria:debet appellare in ſcriptis. Et iſtud non ſufficit:ſed vltra debet in appellatione ſua exprimere cauſam rationabilem:talem videlicet qđ ſi eſſet vera, deberet legitima reputari & quę ſi eſſet vera, neceſſario inferat appellantem fuiſſe grauatũ. Item appellans debet requirere iudicem à quo, vt ſibi det apoſtolos. Sed vtrum appellanti tenebitur iudex à quo ſtatim dare apoſtolos. & vtr ũpoſſet appellanti aſſignare terminum infra quem dabit ſibi apoſtolos? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ iudex non compellitur ſtatim, & illico dare apoſtolos:ſed poteſt petere terminum ad deliberandũ quos apoſtolos ipſe dabit: vtrũ reuerẽtiales uel refutatorios Sed quid ſi iudex dedit appellanti apoſtolos reuerentiales & dimiſſorios, ob reuerentiam illius iudicis ſuperioris ad quem appellabat, quæritur vtrum iudex à quo poſſit appellanti præfigere terminum ad proſequendum appellationẽ? Reſpondet quòd ſic. & terminus iſte aſſignabitur ꝑ iudicem à quo conſideratis qualitatibus perſonarũ & negotij: & etiam conſiderata diſtantia locorũ. Sed ponamus quòd appellatus petijt, vt iudex à quo remittat totum negotium ad curiam Romanã, vtrũ ſufficiat quòd appellatus mittat procuratorem inſtructũ in cauſa & negotio principali, vel in cauſa appellationis ſolum? Reſpondet ꝙ appellatus debet mittere ad Apoſtolicam ſedem procuratorem ſufficienter inſtructum in cauſa principali, & non ſolum in cauſa appellationis, vt finito articulo appellationis poſſit Papa ꝓcedere in negotio principali, & hęc eadem quæ dicta ſunt de appellatione interiecta ab interlocutoria, ſũt ſimiliter intelligẽda ſi quis appellet à grauamine extraiudiciali. Sed quid ſi appellet quis à diffinitiua ſententia: vtrũ appellans teneatur obſeruare iſta? Reſpondet quòd non:ſed tunc ſeruãtur iura antiqua, videlicet ꝙ appellans non tenetur appellare in ſcriptis, nec exprimere cauſam rationabilem in ſua appellatione:quæ ſi eſſet vera, deberet legitima reputari:ſed ſufficit appellare verbo, & iudex à quo tenebiť deferre iſti appellationi. ca. cũ ſit.de appellationibus, in antiq. poſtea Romanus Pontifex in fine huius ca. imponit pœnam facientibus contra iſtam conſtitutionem. Nota primo, ex principio huius cap.quòd iudex debet laborare inquantum poteſt vt lites abbreuiet. l.quidam exiſtimauerunt. ff. ſi cert. petat cap. finem de do. & cont. in antiq. Nota vlterius, ꝙ appellans à grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in ſcripti. Et iſte eſt vnus caſus, in quo ſcriptura eſt de ſubſtantia: alios caſus ponit glo. in cap. .infra de cenſi ad quam quotidie fit remiſſio. Regulariter autem ſcriptura non eſt de ſubſtantia rei geſtæ l.pactum. C.de pact l.contrahitur, ff.de pigno. vbi dicitur, ꝙ ſcriptura non fuit inuenta, vt ſit de ſubſtantia rei geſtæ:ſed inuenta fuit ne ipſius rei geſtæ pereat memoria. Nota quatuor requiſita in appellante ab interlocutoria vel grauamine extraiudiciali.

Primo enim debet appellare in ſcriptis Secundo, requiritur ꝙ ipſe exprimat cauſam ſuæ appellationis Tertio, ꝙ illa cauſa ſit rationabilis, ideſt talis, ꝗ ſi eſſet vera, neceſſario inferret iſtum appellantem fuiſſe grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem à quo, vt ſibi det apoſtolos. Nota quòd apoſtolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tñ incontinenti:ſed poteſt petere terminum ad deliberandum quos apoſtolos ipſe dabit:an reuerentiales, dimiſſorios. vel refutatorios, Vnde ſciendum, ꝙ plures ſunt Apoſtoli:quidam enim ſunt reuerẽtiales ſiue dimiſſorij, alij ſunt refutatorij.alij ſunt teſtimoniales:de ꝗbus videas late per panor in cap cum ceſſante eo. tit. in antiq. Nota quòd iudex à quo appellatur poteſt terminum iuris ad proſequendum appellationem abbreuiare:nam de iure appellans habet annum ad proſequendum ſuam appellationem:& ex cauſa biennium reſpectu appellationis proſequendæ: non autẽ reſpectu appellationis finiendæ. Nam iudex a quo cũ ſit inferior, non poteſt ligare manus ſuperioris. Nota ꝙ ſi appellatus petat, vt iudex a quo remittat totã cauſam principalem ad ſedem Apoſtolicam: debet tã appellatus quàm appellans mittere procuratorẽ ſufficienter inſtructum non ſolum reſpectu cauſæ appellationis, ſed etiam reſpectu cauſæ principalis ſecus ſi appellatus non petit iſtam remiſſionẽ fieri; tunc enim ſufficienter mitteret procuratorem ad proſequendũ cãm appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos Nota inſper quòd archiepiſcopus cognoſcens de cauſa appellationis, non poteſt retinere cauſam principalem in cap.1.de foro compet. iſto libro.nam archiepiſcopus non poteſt de principali negotio cognoſcere etiam de conſenſu partium: niſi finito articulo appellationis dicat; bene appellatum & male iudicatum:quia tunc poſſet articulũ principalis cauſæ retinere:ſecus in Papa; quia poteſt retinere cauſam principalem, etiam ſi dictum ſit, bene iudicatum, & male appellatum. immo ſine appellatione poteſt Papa inhibire iudicibus, vt non ſe intromittant

mittant amplius de cauſa: ſed ipſam cauſam vnà cum partibus remittant ad Papam. c. vt noſtrum. eo tit. in antiq. l. iudicium ſoluitur ff. de iud. vnde iſtæ euocationes, quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt virtute illius l. iudiciũ ſoluitur. ff. de iudi.

¶ Prima gloſ. diuidit & ſummat.

a ¶ Cordi nobis.) Appellans ad Papã in iudicio vel extra, appellare dẽt in ſcriptis: & cauſam exprimere, & apoſtolos petere, ſi vult, & petit appellatus: principales perſonæ p ſe, vel per procuratores inſtructos ſuper principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à ſnia diffinitiua interpoſitis, nil mutatur. demum appellanti & appellato conſtitutionem non ſeruantib. ĩn ponitur pœna. Et poteſt diuidi decretalis in quatuor partes in quarum prima ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio. In tertia, ipſius declaratio. In quarta non ſeruantium pœna Ioan. And.

† Ad intelligentiã vide Bar. in l. 1. §. fi. ff. de appel. Fel. in c. ſi quãdo de offi de le. & Baptiſtã de sãcto Blaſio in Repetit Rubri. 1. De creti. q. 25. dñia. 1 vbi ponit differentiã cum fallẽtijs.

ADDITIO. Sic incipit. l. 1. C. de emen. Iuſtin. Co. di. & idem verbum C. de iudi. apertiſſimi: circa finem. Ioan. And.

b ¶ Minuere.) ſic ff ſi cer. peta. quidam æſtimauerũt. in fin. de reſcrip. nonnulli. de do. & contum. finem; cũ ſuis concordan.

c ¶ Subiectos.) ĩ. in procemio huius lib. & de offi. leg. c. 2. de offi. ordi. c. vt litigantes ĩ. eo. lib.

d ¶ In iudicio.) quod habet locũ poſtq̃ q̃s citatus eſt. ĩ. de fo. comp. propoſuiſti. ĩ. de offi. delega. gratum & cap. licet. Hoſtien. & dic in iudice, i. ab actu iudiciali, in quo eſt iudicium, id eſt iuris partium diſquiſitio. Archidiac.

[Glo. ſeq. recitat per quæſtionem an in appellatione extra iudicium non à iudice interiecta, locũ habeat hæc conſtitutio: & ponit duas opiniones, & ſecundã dicit tutiorem.]

e ¶ Vel extra.) hoc debet intelligi quando extra iudicium appellatur, tamen a iudice: quod patet per id q de apoſtolis ſequitur: ſecundum Inno. [Ioan. Mo. & Archid. & facit clem. eo tit. appellanti. Ad hoc ĩ. verſ. his quę in appellationib. ibi enim excipitur: ſed aliàs non eſſet vera exceptio, ſi non includeretur ſub pcedentibus. ff. de penult. l. nam. quod §. fi. Et ſecundum hoc quod infra dicit interlocutoria, ad actum iudicialẽ referas: quod dicit, grauamine, ad actum extraiudicialẽ referas: tamen per iudices illatum. Sed alij cõtra dicentes cum appellatur extra iudicium etiam ſi nõ à iudice, ſeruari debere 1. arg. ĩ. eo. concertationi. [De diuerſis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam poſt Io. Mon. ſuper glo. 2.] Ad id quod dicitur de Apoſtolis? Reſpondetur id locum habere quando in iudicio appellatur [Tutum eſt etiam. cum appellatur extra iudicium, puta in electionibus Apoſtolos petere ſm Franciſ. & ita ſeruatur. vnde dicit appellans: Apoſtolos peto ſi ſit qui eos dare poſſet. & not infra eo. vt uper] Ad id q dicitur de verſiculo, his quia reſpondetur q illa non eſt exceptio, immo determinatio vel proteſtatio quædam: & hoc eſt tutius. & tenet hoc Bernar ĩ. de elect. conſiderauimus. in 1. glo.

1 Et iſtos ſequitur Dom. & Phi. Fon.

2 An idẽ ſit in interlocutorijs habẽtib. vt diffinitiuę. Vide deciſ. Rotæ. 13. in nouis, & Imo. & Ang. in l. 5. ff. de ver. obli.

[Glo ſeq. notat ponit duas opiniones Gof & contrarias Bernar.

f ¶ Interlocutoria.) Nota ius nouum, appellantẽ ab interlocutoria debere in ſcriptis appellare 2: & æquiparatur appellationi interpoſitæ à diffinitiua ex interuallo vſque ad decem dies: tunc enim eſt appellandũ in ſcriptis: ſed ſi incontinenti appelletur, ſufficit viua voce appellari. ff. de appel. 2. & 2. q. 6 ad fin. §. litigatoribus. Sed ab interlocutoria incontinenti, & ex interuallo appellandum eſt in ſcriptis, vt hic. & dixit Goff. & Hoſtien. poſt eum, q aliud etiam ius nouum hic inducit, q qui appellat, cãm cur appellat, dẽt exprimere in appellatione: ſed per vetera iura ſufficiebat dicere; appello ab iniqua interlocutoria: ſicut in diffinitiuis, & induxerunt ad hoc ſupra de elect. cũ dilectus. de teſt. ſignificauerunt. ver. mandamus. ſupra eo. dilecto. & cap. dilecti. & cap. ex parte. Sed Bernar. contra, dicens hoc nouũ non eſſe: dicens q in illis decretalib. bene exprimebatur cã appellandi, & cũ Bernar. credo q decretalem. ĩ. eo. vt debitus. Itẽ dixit Gof. q olim extra iudiciũ non compellebatur quis causã exprimere: vnde & quo ad hoc iſtud ius nouum dicit. Sed Bernard. contra 3 dicens quod ſecundum antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat cauſam exprimere. & de hoc notatur ſupra eo. cum cauſam. in gloſſ. vlti. & cap. ſequen. in vnica glo. Iſtud ergo ſolum dicit Bernard. hic quo ad ius nouum induci, quòd in ſcriptis appelletur in iudicio & extra. Cauſa autem ideo exprimitur, vt videat iudex cui porrigitur appellatio, an iuſta fuerit, vt ſic appellãtem admittat vel repellat, vnde ſemper Papa in committẽdo appellationes à grauamine interpoſitas; ſcribit, ſi eſt ita.

bis, a eſt lites minuere, b & a laboribus releuare ſubiectos c. Sancimus † igitur vt ſi quis in iudicio d vel extra e ſuper interlocutoria f, vel grauamine aliquo ad nos g duxerit appellandum h: cauſam

3 Idẽ tenet gl. in d. c. vt debitus. in verſi. rõnabili. Bar. in l. eius qui & in l. fi. ff. de appell. rec. Phil. Fon.

ADDITIO. Concordantias vide infra eodem capitu. non ſolum. 2. reſponſo. in prima gloſſ. Ioan. Andr.

[Gloſſa ſequens recitat per quæſtionem an in appellationibus ad alium quam ad Papam, locum habeat hæc conſtitutio. ponit duas opiniones cõtrarias, quas in fine determinat.]

g ¶ Ad nos.) maxime ſecundum quoſdam. [Videlicet Petr. de Samp. & Boatin. qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum petitionem, non quo ad deuolutionem, vt ſequitur.] Secundum Hoſtien. 4 his quę de nouo inducit hæc conſtitutio, locum non habet: niſi in appellationibus interpoſitis ad Papam: cum hoc hic exprimatur: & cum ſit pœnalis, & ſic reſtringenda. [& ſupra de elect. cap. ſtatutum. ſic etiam priuilegia reſtringuntur, ſecundum Hoſtien. de priuileg. ſane de offic. legat. quod tranſlationem.] Et quòd ſolum de appellationibus interpoſitis ad Papam intelligatur: ſatis probatur per decretalem de foro competenti. Romana. 1. reſponſo. vbi habes, quòd archiepiſcopus de conſenſu partium non poteſt de cauſa cognoſcere appellationis articulo prætermiſſo: ergo neceſſe eſt dicere, quòd decretalis iſta loquatur in Papa. Sed ſecundum primam opinionem poſſet dici idem in quolibet alio iudice ordinario, qui per ſimplicem querelam cognoſcere poſſit, vt legatus, vt cap. 1. de offic. lega. Sed archiepiſcopus per querelam cognoſcere nõ poteſt, & ideo primo eſt ſibi videndum an appellatio deuoluat.

4 Et Arc. quẽ vide 3. q. 5. ga ſuſpectis. & hæc vera quo ad deuolutionẽ negotij principalis, hic probãt, q ſequitur in gl. Ipſe tñ Hoſt. latius intellexit vt patet i gl. 2. Io. An.

h ¶ Appellandum) verbo. quis adhuc hodie ſecundũ Hoſtien poterit facto appellare, vt ĩ. eo. meminimus. & c ſuggeſtum. & ca ad hæc ſicut. de hoc ĩ. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Dicit Innocen. quòd facto appellans prudenter facit, ſi coram teſtibus exprimat omnia grauamina pro quibus vadit, vel nuncium mittit. Nã ſi quando appellat viua voce, ad hoc tenetur vt ſequitur, quare non quando facto & hoc idẽ not in capit. vt debitus. facit quòd not. ſupra eod. dilecti. in glo. quoniam plus dicit Archidia. quòd dato quòd appellans facto hoc non faciat, non puto quòd incidat in iſtam conſtitutionem, & ponderat quòd Innocen. dixit eum prudenter facere, quaſi non neceſſario. Ioan. Andr.

[Gloſſ. ſeq. ponit dubium: ſecundo ponit quid addat hoc ius nouum: tertio ſignat contrarium, quod quadrupliciter ſoluit.

a ¶ In

appellationis in ſcriptis [a] aſſignare deproperet [b] †, petat apoſtolos [c], quos ei præcipimus exhiberi [d]. In quibus appellationis [e] cauſam exprimat, & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex ſuperioris [f] reuerentia ſit delatum [g].

¶ Poſt hoc appellatori ſecundum locorum diſtantiam, perſonarum & negotij qualitatem tempore proſecutionis indulto, [h] ſi voluerit appellatus & petierit [i], principales perſonæ per ſe [k], vel per procuratores inſtructos cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis [l] ad cauſam ſpectantibus, accedant ad ſedem Apoſtolicam ſic parati, vt (ſi nobis viſum fuerit expedire) finito [m] appellationis articulo, vel de par-

a ¶ In ſcriptis.] Illud ſpeciale in appellatione ad Papã interpoſita alij 𝔷: & facit pro eis ſup. de probationib. quoniam contra ad quod dicit Hoſtien. ꝙ licet non fuerit in ſcriptis redactũ, poterit fides fieri [Per alia documenta, vbi patet in fine. & dicit ſic determinandum, ꝙ no. in ſum. eo.tit.§. qualiter.fatetur tñ Hoſtien. ꝙ contraria opinio eſt expediens: nõ tñ ſic aſtringit ꝙ ad non ſcribentem pęnã huius cõſtitutionis extendat.] Sed nunquid q̃libet ſcriptura ſufficiet? Dicit Innocen. ꝙ ſic ſatis.n. eſt ꝙ forma qua appellatũ eſt ĩ ſcriptis probari poſſit. Expedientius tñ eſt & melius, ꝙ ſcriptura ſit publica, vel authenticum ſigillum ſup. de fide inſtru. c.2. & facit ſup. eod. lib. de elect. vt circa.

ADDITIO. Vnde ſm Innoc. priuata ſcriptura nec probat appellatum, nec probat appellationis formã: cum tamen ſcriptura ad hoc fuerit inducta, vt obuiet appellanti, ſi variare vellet. 1.q.7. ſaluberrimum. 27.q.1. omnes feminæ. & ꝙ no. 20.q.1. vidua. Dicit Hoſti. ꝙ licet conſuetudo hẽt quod priuata ſcriptura ſufficiat: non tamen per id ſatisfactum videtur menti huius cõſtitutionis, quæ vult varietatem euitari: quare tutius dicit quod ſequitur in gl. allegat etiam inf. de ſent. excom. cum medicinalis. § exemplum, vide in Spec. 4 parte. e. tit. § 1. verſi. & notabiliter.

b ¶ De properet.] ſcilicet feſtinet 2, vel valde properet: præpoſitio, de, hic auget. ſim. C. de iud. properandum. (ff. depo. l. 1. in prin. & vide quod dixi poſt Hoſt. de conſue. ad noſtram. Ioan. And.)

c ¶ Petat apoſtolos.] Inſtanter 3 & infra xxx. dies. inf. eo. ab eo. & in clem. quamuis. eo. tit. (Dixerat hic Inno. ꝙ non petens renunciat appellationi, niſi per argumenta pateat eum velle proſequi appellationem, vt ſi ad illam proſequendam mittat, hoc reprobatur in prædicta decretali ab eo.) Et nõ intelligas de Apoſtolis Petro & Paulo: ſed de litteris dimiſſorijs: ff. de lib. dimiſ. l. vnica. ff. de verb. ſign. l. dimiſſoriæ.

ADDITIO. Dicit Hoſt. & Petr. ꝙ dicentur apoſtoli ab apo, ꝙ eſt de, & ſtolon, ꝙ eſt miſſio: quaſi miſſio quã facit vnus iudex ad alium, ſic ẽt de apoſtolis dicimus, ꝙ à Deo vel de cœlo miſſi fuerunt, vide in Specu. 4. par. eod. tit. §. ſequitur, vbi ponit Guil. v. ſpecies apoſtolorum: conuentionales, teſtimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales: & ibi ponit ipſarũ formas Ioan. And.

d ¶ Exhiberi.] quod ſi non exhibeatur, & poſtea 3 iudex in cauſa procedat: niſi appellationi renũciatum eſſet inualidus eſt proceſſus, infra eod. vt ſuper, quod eſt verum, ſi debitis loco, modo, & tẽpore requiſitus eos expreſſe denegat: vel infra debitũ tempus negligenter vel malitioſe tradere prætermittit. infra eo. ab eo. 2. reſponſo. Et nota ꝙ iudex tradendo apoſtolos, vr̃ appellationi deferre ſup. eo. tit. dilectis, ad finem. quod eſt verum, qñ tradidit dimiſſorios vel reuerentiales, ſecus ſi refutatorios, vt ſequitur. Sic nec termini datio habet vim delationis, vt dicam infra eo. tit. cum appellationibus.

e ¶ Appellationis.] admittendæ vel non: & tunc ſequentia veniunt expoſitiue ad cauſam ob quam appellatum fuit

[Glo. ſeq. ponit opinionem quam determinat.]

f ¶ Superioris.] non dixit Papæ. Et ſic not. pro his quæ ſupra dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Hoſt. per hoc ſatis patere quòd de Apoſtolis dicitur in omnibus iudicibus locum habere. Ioan. And.

g ¶ Delatum.] ſolet fieri in dubio cum dubitatur 4 de veritate appellationis, aliàs caueant pœnã ſupra titulo proxi. cap. 1.

ADDITIO. Secundum iura dicit Hoſt. quòd illam pœnam non incurret: dummodo id non fecerit in grauamẽ alterius partis per gratiã vel per ſordes, vt ibi no. Ioan. And.

ADDITIO. Poteſt dubitari vel de veritate appellationis, vt dictum eſt: Vel de iuſtitia, puta ꝑ dubium opinionum ſecundum Abbat. qui ponit exempla per not. in decretali, vt debitus, eod. titu. Ioan. And.

h ¶ Indulto.] a iudice à quo 5 eſt appellatum de quo dic vt ſup. eod. tit. cum ſit Romana.

i ¶ Petierit.] quia non ſufficit quòd hoc gerat in mente, niſi hoc exprimat ore. ff. de verb. oblig. l. quidquid aſtringendæ. in principio. Et nota quòd ſm iura vetera, aut recipiebatur appellatio à iudice vel à parte, aut non: nec ſtatuebatur terminus. In ſecundo caſu ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum. In primo debẽt mittere procuratorem ad proſequendam cauſam appellationis: ſed de principali nil dicebatur per antiqua iura, hodie autem ſi hoc petit appellatus, tenetur mittere non ſolum ad proſequendam cauſam appellationis: ſed etiam principalem, vt hic vides, ſi huius conſtitutionis pœnas euitaret: & ſic addit ſolum iſta conſtitutio, 6. & non derogat. Sed contra ſup. eo qua fronte, vbi hoc videtur eſſe in optione appellantis ſolut. Quidam exponunt. ibi; ſi maluerit aduerſarius, ſ. appellatus. Alij dicunt illud correctum per iſtud. Alij, quòd decretalis illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit 7, non an velit principalem cauſam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic quod ibi dat̃ optio an velit coram eo ad quem appellauit litigare, vel delegatum impetrare, & hoc cum appellatus non contradixit, vt hic.

k ¶ Per ſe.] Non datur optio vt perſonam trahere poſſit, ſed cauſam, vnde iſtud, vel, quod ſequitur, non refertur ad poteſtatem appellati, ſed appellantis.

ADDITIO. Aliàs ſecundum Petr. & Abba. vilis clericus litigans cum epiſcopo, ipſum epiſcopum litigantem vrgere poſſet ad perſonale iter ad curiam. Idem de milite, vel alio litigante cum rege: quod eſſet abſurdum Ioan. And.

l ¶ Munimentis.] ideſt, priuilegiis, & inſtrumentis, & omnibus his per quæ poteſt cauſa muniri, ſupra de dolo & contum. cap. fin. de elect. cupientes. ſupra eod. lib.

ADDITIO. De teſtibus tamen hic non intelligitur, ſupra de fideiuſſ. conſtitutus verſicu. prætarea: licet cauſam muniat. Innocen. Archidia. Ioan. Andr.

m ¶ Finito.] per approbationem vel caſſationem appellationis: quod eſt officium iudicis appellationis. 2.q.6. ad finem. Ioan. And.

a ¶ Omiſſo.]

† Etiam in ius ciuile. Bar. in l. cui⁹. ff. de appe. vt iudex q̃ liberet, vt nõ vagetur pars, & ita tene tu 𝔷 glo. in l. 1. ad fi. ff. eo. & vid Ang. Ar. in d. l. 1. Font.

1 Inf. quã tum tpus aſſignãda ſit appellationis cã, Ruinus conſ. 118. li. 5.

2 Qũo & qñ petẽdi ſint apoſtoli docet Fel. in c. cum. te de of. deleg.

3 Ideſt tẽ quo petiti fuerunt apoſtoli: ſm Hoſti. Et not. quia hæc pars vult ponderari tẽpus petitionis nõ denegationis. 𝔷riũ not. 𝔷. c. vt ſuper. in gl. antepen. & vide q̃d ibi dicã. Io. And.

4 Ad hoc ſup. eod. cum ſpeciali. § ex ceſſu. Io. And.

5 Vide c. fin. de accuſ. & Roma. ſing. 165. ĩcip. iudex à quo, & Feli. in c. cũ Bertold⁹. de re iudicata.

6 Dic tex. procedere anteq̃. litteræ ſunt ꝑ appellãtem impetratę, vel nũcius miſſus: aliàs re nõ integra nõ ꝓcedere. Phi. Fon.

7 Plurib. iudicib. concurrẽ tibus ad quos appellare licet. Dom. Font.

tium voluntate omiſſo [a], procedat in negotio principali quantum de iure poterit & debebit: His quę in appellationibus à diffinitiuis ſententijs interpoſitis antiquitas [b] ſtatuit [c], non mutatis. Quòd ſi appellator quæ præmiſſa [d] ſunt, non obſeruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expenſis leg:timis condemnandus [e]. ¶ Si autem appellatus contempſerit [f] hoc ſtatutum: in eum tam quam in contumacem tam in expenſis, quàm in cauſa (quantum à iure permittitur) procedatur [g]. Iuſtum eſt equidem, vt in eũ iura inſurgant, qui ius [h] & iudicẽ [i] & partẽ [k] eludit [l] †.

¶ Idem.

¶ Iudex qui recuſatur, ſtatuit competens tempus arbitris ad finiendam cauſam: quo elapſo ſi finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. And.

CAP. II.

LEgitima [m] ſuſpicionis [n] cauſa contra iudicem [o] aſſignata †, & arbitris à partibus (ſecundum formam iuris [p]) electis qui de ipſa cognoſcant [q], ſępe contingit,

a ¶ Omiſſo.] quod non poſſet archiepiſcopus ſup. de foro compet. Romana. 1 reſpon.

b ¶ Antiquitas.] reuerenda 1. ſup. de tranſlationibus, quanto §. 1.

c ¶ Statuit.] ſ. quòd appellans in eis appellationis cauſam nõ teneatur exprimere: ſed ſufficit dicere: appello ab illa iniqua ſnia, & iudex debet appellationi deferre, & poteſt ſtatuere terminum appellãti ad appellationem proſequendam, eod. tit. cap. cum ſit.

d ¶ Quæ præmiſſa ſunt.] Ideſt, ſi cauſam appellationis non expreſſit in ſcriptis, & Apoſtolos non petijt: & inſtructus nõ venit, vt hic dicitur, [vel non miſit.]

ADDITIO. Secundum Inno. cuius eſt glo. quam poſuit Bernar. in additionibus, & tamen in alia gl. tenuit Inn. quod prædixi. Ioan. And.

e ¶ Condemnãdus.] non dixit, cõdemnatus: vnde dicit Hoſt. ꝙ iudex 2 principalis cauſæ hẽt condemnationem facere. Sed dic quod etiam iudex appellationis ipſam poteſt facere. inf. eod. cum appellationibus. 1. reſpon. in fine.

f ¶ Contempſerit.] quare hoc dicit, cum in voluntate appellantis reſideat ire vel non ire? Hoc intelligitur ſecundum Bernardum, cum appellatus hoc approbauit: ſcilicet cum volebat coram ſuperiore cauſam proſequi. Si igitur poſtea non ſeruauerit hoc ſtatutũ, ideſt ſi non veniat inſtructus vt debet, contra ipſum tanquam contra contumacem procedetur tam in expenſis quam in cauſa. Et qualiter procedatur contra contumacem reum vel actorem, lite conteſtata, vel non conteſtata, vel quaſi conteſtata, plene not. ſup. de do. & cont. prout.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. quod not. ſup. eod. ſæpe. in gloſſ. vt ſi lis. & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic not Inno. & Ioan. Mon. Ioan. Andr.

g ¶ Procedatur.] 3 per illum ad quem eſt appellatum. ſup. eo. ſæpe. & c. per tuas, nec eſt mirandum, ſi tales taliter puniantur, iuſtum eſt, &c.

h ¶ Ius.] ſup. eod. in principio.

i ¶ Iudicem.] qui appellationem recipit, & terminum aſſignauit.

k ¶ Partem.] quæ venit inſtructa coram Papa.

l ¶ Eludit.] quod reprobatur. ſup. de alien. iudi. mut. cauſa facta. c. 1. de poſtu. prælа. bonæ 2. §. nec nocebat. ff. de iud. ſi prætor.

ADDITIO. Et ff. ne quid in loco publ. l. fin. Ioan. Mon. & C. de ſpoſtul. l. vlt. in fin. Ioan. And.

LEgitima.] Primo ponit factum ſæpe cõtingẽs, cui ſecũdo prouidet: ibi. Volentes Hoſtien. facit tres partes, dicens ꝙ in prima ponitur dubitatio. In ſecunda ſolutio. In tertia dr̃, ꝙ iudex procedat: partes iſtæ patent: Sed Ioan. Mon. dicit aptius, ꝙ primo narratur iuris antiqui prouiſio. Secundo: ibi, Volentes, ponitur noui iuris adiectio. Vel dic ꝙ prima pars ponit morbum, cui ſecunda medetur. Ioan. Andr. Præmitte quod habes in c. ſuſpicionis. 1. reſpon. ē. de offic. deleg. ꝙ quòd vbi iudex recuſatur, eliguntur arbitri, qui de cauſa ſuſpicionis cognoſcunt. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato à Papa, tu eum vis recuſare vt ſuſpectũ: quia dicis, ꝙ ipſe eſt affinis meus. certũ eſt quòd debemus eligere arbitros ad cognoſcendum de iſta cã ſuſpicionis; coram quibus arbitris teneris probare iſtam cauſam ſuſpicionis. Sed ponamus quòd iudex recuſatus timet quòd arbitri ſint negligentes in finiẽdo iſtã cãm; nunquid poterit pręfigere arbitris terminum ad finiendam cauſam ſuſpicionis. Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic, & ſi arbitri non finierint cauſam recuſationis infra illũ terminũ, poterit iudex recuſatus reaſſumere iuriſdictionem. Nota primo, ꝙ iudex põt aſſignare arbitris terminum infra quem cauſam decidant, ꝙ intellige de arbitris iuris, de compromiſſarijs non loquit̃ iſte tex. Nota ſecundo, quòd qñ ſunt electi tres arbitri, videtur data poteſtas duobus, vt ꝙ maior pars ipſorum fecerit, valeat. Ad hoc ſupra de arbi. c. fin eod. lib. Dominicus.

[Prima glo. ſummat, & dicit quid ſupplet.]

m ¶ Legitima.] Iudex ꝙ accuſat̃, ſtatuit cõpetẽs tp̃s arbitris ad finiẽdã cãm: quo elapſo ſi finita nõ fuerit, in principali procedit. Emanauit ad ſuppletionẽ decretalis ſupra de offic. deleg. ſuſpicionis. Ioan. And.

ADDIT. Et ĩ Spec. đ re §. ſic ver. ſed qd ſi actoris. I. A

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

n ¶ Legitima ſuſpicionis.] de veritate cauſæ non dubitatur quin habeat arbiter cognoſcere. Sed quis cognoſcet an cauſa ſit legitima? Dic quod idem arbiter 4. vt not. ſup. eod. cum ſpeciali, in 3. glo.

ADDITIO. Et in c. ſuſpicionis. ſup de offi. deleg. in 1. glo. & in Spec. de recuſa. §. qualiter. in princ.

o ¶ Iudicem.] ordinarium vel delegatum à Papa. 5. e. cum ſpeciali, de off. delega. ſuſpicionis. ſit autẽ eſſet delegatus ep̃i vel eius officialis, vel eſſent plures delegati cum clauſula, ꝙ ſi non oẽs, & vnus ex his recuſetur, tunc non itur ad arbitros. quòd dic vt not. ſup. e. lib. de offi. deleg. ſi contra vnum. Et coram ipſo iudice qui recuſatur, dandus eſt libellus recuſatorius. ē. eod. ſecundo requiris C. de iudi. apertiſſimi.

ADDITIO. Libelus recuſatorius dandus eſt corã recuſato iudice, ſi ſit ordinarius vel delegatus, vt in prædicto c. cum, ſpeciali, & c. ſuſpicionis Hoſtienſis.

[Glo ſeq. ponit quatuor quæ requiruntur in arbitro.]

p ¶ Formam iuris.] ſup. eod. cum ſpeciali, & non debent eſſe laici; tales arbitri, quia cum habeant teſtes compellere, & alia facere q̃ pertinent ad hunc articulum, talis ſpiritualis iuriſdictio non caderet in eos ſm Bernar. ad hoc 96. diſt bene quidem, de iud. decernimus. Item non debent eſſe ſuſpecti: aliàs poſſent ſicut iudices recuſari. Item nec debent eſſe multum remoti. ſup eod. ſecundo requiris, & c. cum ſpeciali. Itẽ debent eſſe in locis competentibus, vbi poſſit haberi copia peritorum, ſupra eod. lib. de reſcrip ſtatutum.

q ¶ Cognoſcant 6.] & pronuncient. ff. de iud. de qua re ſupra

† De priuilegijs antiquitatis, vñ Fel. in c. 1. de maio. & in ca. ſi q teſtiũ, extra de teſt.

2 Vide deciſionem Rotę 151. in nouis.

3 An vero requirat̃ noua citatio ſuper principali vide Abb. in c. ſæpe de appellation.

Al. illudit.

† Amplia tex. ad exceptionẽ concernẽtem iudicis famã, vt ſi dicat̃ infamis, excõicatus. Pe. de Anc. & Inno. in ca. qm̃ ſuper abbatia đ offic. del. Pont.

4 Niſi ſint notorie iniuſtæ, quas iudex repellere põt, vide Lapum alleгat. 1. & Archum hic.

5 Idẽ Ar. de hoc in ſpe de recuſationibus. § õu. ver. & nũquid Io. And.

6 Verbum cognoſcãt eſt iuriſdictionale, vide Cardi. in clem. 1. 1. q. 11. de off. dc. deleg. & Deciũ. conſ. 189

quod ipſis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo uel alter eorum procedat ad deciſionem ipſius negotij, ut tenentur, iudex proferat [a] excommunicationis ſententiam contra ipſos: † quam ipſi tum propter odium [b], tum propter fauorem partium diutius uilipendunt [c]: quare cauſa ipſa [d] plus debito prorogata, non proceditur ad cognitioné negotij principalis. Volentes igitur morbo [e] huiuſmodi neceſſarium adhibere medelam: ſtatuimus, vt ipſis arbitris per iudicé [f] competens [g] terminus præfigatur †, infra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cum quo ambo vel alter eorum, eiuſdem ſuſpicionis negotium terminare procurent. Alioquin [h] iudex ex tunc in principali negotio procedere non omittat [i].

¶ Idem.

¶ De officiali epiſcopi non ad epiſcopum ſed ad archiepiſcopum appellatur.

CAP. III.

ROMANA ECCLE--

ſupra de cauſa poſſeſſionis. cum ſuper. & infra patet. Ioan. And.

a ¶ Proferas.] quod poteſt ſupra de offic. delega. ſuſpicionis.

b ¶ Odium.] caueant tales arbitri iuris à pœna, ſupra tit. proxi. c. 1. licet arbitri compromiſſarij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Hoſtien. quod arbitri iuris pœnam d. c. 1. incurrũt. faciendo vel omittendo aliquid per gratiam vel per ſordes. Nã delinquere poteſt omittendo, ſicut peccare faciendo. ſupra de excep. dilectæ. & ca. ſignificauerunt. de reſcri. ptis. ſignificante. Io. Andr.

c ¶ Vilipendunt.] & ex eo magis ligãtur. quod ſupra de ſen. excom. per tuas.

d ¶ Cauſa ipſa.] ſcilicet recuſationis. 1.

ADDITIO. Decẽ & octo iuſtas recuſationis cãs not. hic Hoſtien. vide plenius in Spec. tit. 1. §. ſuper reſt. & ꝑ ipſum Hoſtien. in ſum. de offic. deleg. §. quæ ſunt iuſtæ cauſę. Ex illis 18. vide ſex not. de offic. deleg. cauſam. in 1 gloſſ. & vide quod nota. ſupra eod. lib. de offic. deleg. ſi contra vnum in 6 gloſſ. & quod ſuper ea dixit Ioan. Andr. qui hic in ſua nouella peculiariter explicat ipſas cauſas incipiendo à ſeptem vſque ad 18. incluſiue.

e ¶ Morbo.] ſupra eod. lib. de excep. pia.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, cæterum. vbi de hoc in gloſſ. 2. & dicit Archidiac. morbum dictum: quia ex illo mors oritur, ſcilicet animæ. Ioan. Andr.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium. opinio. ponit & ſoluit.

f ¶ Per iudicem.] ipſum recuſatum ordinarium vel delegatum. contra ſupra de offic. delegat ſuſpicionis. Solu. iſta corrigit illam ſecundum Bernard. & ſic reuolauit ad A. ideſt, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decretalem, ſuſpicionis Sed dic quod decretalis iſta non corrigit illam Illa enim decretalis loquitur in termino partibus aſſignãdo ad ꝓbandum, ideſt, parti quæ ſuſpicionem vult probare: quem non qui recuſatur, ſed arbitri aſſignare debent, vt ibi. Iſta loquitur in termino aſſignato arbitris ad cauſam finiendam: quem non arbiter, ſed iudex recuſatus debet ſtatuere Ioan. And.

ADDITIO. Idem Hoſtien. Petr. de Samp & Abba.

g ¶ Competens.] quod ſi minus competentem terminũ aſſignaret, locus eſſet appellationi. ſupra de dila cap. 3. Ioan. And.

ADDITIO. Secundum Boatin. locus eſſet appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur non per arbitros: quod intellige, ſi non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret ſententiam, ſi infra terminum non diffiniuiſſent, tunc eorum intereſt appellare. Ioan. And.

h ¶ Alioquin.] ſcilicet ſi elapſo termino nondum ſit per ipſos negotium terminatum.

i ¶ Non omittat.] videtur quod cõſtitutio iſta ſit iniqua, ſic probo: Pone quod iudex in veritate ſit ſuſpectus ſuſpicione quæ proponitur contra ipſum, arbitri in fauorem partium uel partis, non finiunt negotiũ in termino: iudex procedit in principali: & ſic inutiliter ꝓponitũ recuſatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur coram iudice ſuſpecto reus litigare? Dicũt quidã. [Pet. de Samp. & Abb.] quod pars petet à iudice, vt ſecũdum acta corã arbitris negotiũ finiat. ad hoc ſupra. de teſtib. præſentata, & ſi male pronuntiauerint appellet. vel dic quòd ſi arbitri noluerũt pronunciare, vel male pronunciant: appellandum eſt ad Papam. ſupra eodem lib. de offic. deleg. ab arbitris. Ioan. Andr. [Idem Archid.

Romana.] Hæc eſt famoſa & notabilis decretalis, quæ (omiſſa prolixitate Hoſtien. & diuiſione Ioan Mona. quæ nimis eſt confuſa) poteſt diuidendo ſummari ſic. Hæc decretalis de duob. tractat, ſcilicet de appellatione ad archiepiſcopum interponẽda: & de ipſius poteſtate circa cauſam interiecta. Circa primum decidit tres caſus, quib. dubitabatur an poſſet vel deberet ad archiepiſcopum appellari. & hoc in 1. & 2 reſp. & in § Dẽt. Circa: ſcdm fecit quinque. Primo, decidit qñ citare poſſit vel delegare: ibi, Cũ aũt. Secũdo: ibi, Si uero. qñ poſſit inhibere: diſtinguẽs circa hoc tres caſus. Tertio: ibi. In aliũ de ipſius põtate in aliã perſonã, vel aliã cãm. Quarto: ibi. Sñias. de põtate reuocandi cenſuram. Quinto & vltimo de neceſſitate remittendi male appellante. Dom.

CASVS. Officiales Pictaueñ. cognoſcit de aliqua cã inter duos ſubditos ſuos. tulit ſñiam diffinitiuã vel interlocutoriã, nõ refert. vna partiũ vult appellare: quæritur ad quẽ iudicẽ ſit interponẽda appellatio: hoc eſt vtrum poſſit pars appellans appellare ad epm Pictauẽ. dũ ipſius officialis? Rñdet Romanus Pontifex, quod certe non: & licet eps ſit maior ſuo officiali, tamen quia idẽ eſt conſiſtorium amborum, non poteſt appellari ab officiali ad epiſcopum: ne appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria conſuetudo. capit. 2. ſupra de conſuetu.

¶ Sed quid: ponamus quod aliquis prælatus inferior, puta Archidiaconus, vel archipresbyter exiſtens ſub epiſcopo tulit aliquam ſñiam interlocutoriã uel diffinitiuam: vna pars vult appellare: quæritur ad quem ſit appellandum: Certe appellandum eſt ad epiſcopũ non autem ad archiepiſcopum omiſſo medio, valeret tamen contraria conſuetudo vt quis appellaret à prælato inferioris epiſcopi ad archiepiſcopum: nam cum conſuetudo dat iuriſdictionem nõ habenti: multo magis poteſt iuriſdictionem prorogare habenti.

¶ Sed ponamus quòd fuit appellatum ab officiali epiſcopi ad archiepiſcopũ, vel ab inferiori ꝓlato epi ad epiſcopum an iudex appellationis ad ſolam aſſertionem partis appellantis poſſit decernere citationẽ, ad citandam partẽ appellantem, & iudicẽ à quo eſt appellatũ priuſquã ſibi cõſtet quod appellatio fuit interpoſita

† Nota quod iuriſdictio extẽdit ad ꝓſonas nõ incluſas reſcripto.

Quia impediunt illud ꝓpter reſcriptũ cõceſſum.

Pet. de Anc. Fõt.

1 Cauſæ recuſatio nis ponũtur per Dec. in c. poſtremo de appellat.

2 Ad hãc gl. vidẽ Abbatẽ c. ſecundo de quiris. de appell. & Fel. in ca. paſtoralis de exceptio.

† Nõ eſt ceſſat remediũ antiquũ, ſ. coactio. arg. l. quoties. ff. de actio. & obl. item ꝓſens ca. venit ad fortificãdũ ius antiquũ nõ ad corrigẽdũ. facit l. 1 ... dixerit aliqs ff. de pub. ... Pe. de Anc. Fonta.

Caſus ampliſſimus & preclaris dñi Helię, cõprehẽdẽs particulariter ſingulos §§.

Caſus §. ab archidiaconis.

Caſus §. cõi. auth.

ex cauſa prohibili: hoc eſt, vtrum anteꝗ iudex appellationis decernat citationem ſuam, debeat ſibi liquere ꝙ fuerunt obſeruata omnia illa quæ requirũtur ad deuolutionem cauſę ad ſuperiorem per appellationẽ Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: & ideo appellãs dẽt comparere corã iudice appellationis, vt eũ informet de omnibus iſtis, aliàs iudex appellationis non deberet decernere ſuam citationẽ. hoc dicit præſens text. vſque ad § Si vero. in quo ſic figuratur.

CASVS. Certum eſt ꝙ iudex appellationis conſueuit inhibere iudici à quo, ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

Caſus litteralis. §. ſi vero. ¶ Sed ponamus ꝙ pars appellata comparet coram iudice appellationis: & proponit, ꝙ appellans nõ appellauit infra decem dies: vel aliquid omiſit propter ꝙ reputatur non appellans: nunquid debet iudex appellationis anteꝗ decernat citationem prius de iſtis cognoſcere. & ſuper his interlocutoriam ferre? Reſpondet quòd ſic: à qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Caſus. §. quod ſi obijciat. ¶ Sed ponamus, ꝙ pars appellata non proponit non fuiſſe appellatum infra decem dies: ſed dicit ꝙ cauſa inſerta in appellatione non eſt de cauſis inſertis & approbatis à iure; dicit appellans, ꝙ licet cauſa nõ ſit inſerta in corpore iuris: tamen eſt ſimilis vel maior ꝗ ſint cauſæ inſertę in iure. nunquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam, an alia cauſa inſerta in appellatione ſit iuſta uel non, anteꝗ faciat inhibitiones iudici à quo? Rñdet ꝙ ſic & non intelligatis ꝙ iudici ad quem, debeat conſtare de veritate appellationis: ſed intelligitur ſibi conſtare in cauſa inſerta in appellatione ſit rationabilis vel non.

Caſus. §. ſi autem. ¶ Sed ponamus, ꝙ fuit appellatum à ſententia diffinitiua: vtrum iudex ad quem, poſſit facere inhibitiones iudici à quo, non præmiſſa cognitione? Reſpondet ꝙ non: niſi fuerit appellatum à ſententia diffinitiua in caſibus in quibus eſt inhibita appellatio: puta q a aliquis fuerat condemnatus ex ſua confeſſione, & appellauit, tunc.n. debet inſeri iuſta cauſa in appellatione & debet fieri fides iudici ad quem, an cauſa inſerta in appellatione ſit rationabilis.

Caſus. §. in alium. ¶ Sed quid: ponamus, ꝙ erat quæſtio ſuper prædio ꝙ poſſidebas. lata eſt ſententia contra te: & ab ea appellauiſti, poſtea quidam tertius intulit tibi violentiam in illa re: vtrum coram iudice appellationis poſſis eũ facere conueniri? Certe non: ſed debet conueniri coram ſuo iudice immediato. Et iſtud verum, niſi per iſtam turbationem impediretur iuriſdictio iudicis appellationis. hoc dicit vſque ad §. Cum vero.

Caſus §. cũ vero. ¶ Sed ponamus, ꝙ pendente appellatione conueni te coram iudice a quo, ſuper alia re; vtrum iudex appellationis poſſit inhibere iudici à quo, ne cognoſcat de iſta cauſa: Certe non: verum tamen poſſes ipſum iudicem à quo recuſare ut ſuſpectum, probato grauamine quod tibi intulit in alia cauſa à quo appellaſti.

¶ Sed ponamus, ꝙ epiſcopus Pictauenſis habet iuriſdictionem tẽporalem in aliquo loco ſuæ diœceſis: tulit aliquam ſententiam per ſe, vel per auditorem ſuũ. vtrum habeant appellare ad metropolitanũ, puta ad archiepiſcopum Burdegalen. vel ad præſidem prouinciæ: puta, Seneſcallum, vel eius locum tenentẽ? Reſpõdet ꝙ eſt appellandum ad Metropolitanum: & ſic ad iudicem eccleſiaſticum niſi epiſcopus teneret: in allodium illam iuriſdictionem non faciendo aliquam pẽſionem domino temporali. ſecus ſi teneret in feudũ: nam tunc appellandum eſſet ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in glo.

Caſus. §. ſẽtẽtias. ¶ Sed quid: ponamus ꝙ iudex a quo, excõmunicauit appellantem, ipſum reputando contumacem: vtrũ iudex appellationis poſſit relaxare, vel declarare nullas iſtas ſententias, antequam cognoſcat vtrum bene vel male fuit appellatum? Reſpondet ꝙ non, & iſtud verum, niſi immineret periculum animę: quia tunc poſſet illas relaxare: ſed non declarare nullas.

¶ Sed ponamus, ꝙ iudex appellationis pronunciauit bene ſententiatũ, & male appellatum: quale debet eſſe officium iudicis ad quem? Reſpondet quòd, ipſe iudex appellationis debet remittere partes ad iudicem à quo, vt ipſe cognoſcat de principali cauſa. Idẽ conſiſtorium.] Per hoc enim excludũtur officiales foranei qui ſunt delegati Epiſcopi. licet enim ipſi habeant iuriſdictionem ad vniuerſitatem cauſarum: tamen ab eis appelletur ad Epiſcopum, & non ad metropolitanum. Quòd ſi.] ſed qualiter pars appellata poteſt opponere, quòd iudex appellationis cognoſcat an cauſa inſerta in appellatione ſit iuſta vel non? Dicendũ quòd aliquæ ſunt cauſæ, quæ non ſunt expreſſæ in iure: puta quia ſunt ſimiles vel maiores: & in illis dẽt iudex appellationis cognoſcere an illæ cauſę ſint iuſtæ vel non: ſi autem cauſa inſerta, in appellatione eſſet vna de cauſis inſertis in iure: tunc non haberet iudex appellationis cognoſcere an illa cauſa eſſet iuſta vel non. Vnde ſciendum quòd iudex appellationis haberet ferre duas ſententias: vnum interlocutoriam an appellatio fuerit ad eum deuoluta. vel ne: aliam diffinitiuam reſpectu articuli appellationis: videlicet an bene fuerat appellatum vel male: & an bene iudicatũm vel male: Nota primo ex principio cap. quòd ab officiali Epiſcopi non poteſt appellari ad ipſum Epiſcopum. nec valeret contraria conſuetudo, vt capitu. 2. ſupra de conſuetu. & iſtud verum, quando appellatur ab officiali generali, & principali: quia ſi appellaretur ab officiali foraneo, eſſet appellandum ad Epiſcopum.

Appellari nõ põt omiſſo medio regulariter. Nota quòd non poteſt appellari omiſſo medio regulariter: nam ab Archipresbytero non poteſt appellare ad Metropolitanum omiſſo Epiſcopo. Sed quid ſi Archipresbyter eſt ſub Archidiacono: an poſſit appellari ad Epiſcopum omiſſo Archidiacono? Communis opinio Doctorum eſt, quòd ſic. nam concurrit cum quibuſcunque inferiorioribus Prælatis: exceptis Abbatibus reſpectu ſuorum religioſorum. cap. quãto. de offic. ordin. in antiq. Nota vlterius, quòd valet conſuetudo. vt omiſſo medio poſſit appellari. Nota quòd iudex appellationis non debet citare appellatum, niſi conſtet ſibi quòd appellatio fuit interpoſita ex iuſta cauſa & rationabili. & iſtud verum, quando cauſa eſt exprimenda appellatione: videlicet quando appellatur ab interlocutoria vel diffinitiua. in caſibus in quibus prohibetur appellatio à iure. Et ſi iudex appellationis videat, quòd cauſa inſerta in appellatione non ſit iuſta, debet denegare audientiam appellãti. Nota vlterius ibi, quòd ſi obijciatur, quòd non ſolum poteſt appellari propter cauſas inſertas in iure: ſed etiam propter alias cauſas maiores, vel æquales, puta nos non habemus in iure, quòd iudex poſſet recuſari vt ſuſpectus propter compaternitatem: ſi tamen de iure patriæ ſit tanta amicitia inter compatres, ſicut inter conſanguineos: iſta eſt ſufficiens cã recuſandi iudicem, vt ſuſpectum. Nota, quòd ſi pars appellata proponat. quod cauſa inſerta in appellatione non eſt rationabilis: iudex appellationis debet interloqui an illa ſit cauſa rationabilis, vel non.

Appellãs à diffinitiua in caſu prohibito dẽt cauſam inſerere. Nota quòd quando appellatur à diffinitiua in caſibus à iure prohibitis: neceſſe eſt vt appellans in appellatione ſua inſerat cauſam rationabilem: vt puta ſi confeſſus in iure appellet: debet inſerere in appellatione ſua, quòd confeſſus fuit per errorem, vel metum: & debet de errore & metu fidem facere: & in hoc æquiparantur interlocutoria & diffinitiua. Nota quòd iudex appellationis non recipit iuriſdictionem niſi inter partes: puta inter appellantem & appellatum, & non inter tertium, quod verum eſt: niſi iſte tertius impediret iuriſdictionem iudicis appellationis. c. 1. de offi. & poteſta. iudicis delegati. in antiquis.

[Prima gloſſa diuidit & ſummat.]

a ¶ Romana

ſia a †:& infra. ¶ Cũ ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ ſuorumque officialium (qui generaliter b de cauſis ad ipſorũ ſorum pertinentibus, eorum vices ſupplendo cognoſcunt) vnum & idẽ c conſiſtorium ſiue auditorium ſit cenſendum: ab ipſis officialibus non ad dictos ſuffraganeos d † (ne ab eiſdem ad ſeipſos e interponi appellatio videatur) ſed de iure f ad Remen eſt curiam † g appellandum.

¶ De ſubdito Epiſcopi ad ipſum, non ad Archiepiſcopum appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine hoc dicit.

¶ Ab Archidiaconis vero alijſque inferioribus Prælatis h ſuffraganeis ſubiectis eiſdem, & eorum officialibus, ad ſuffraganeos ipſos debet, & nõ ad eãdem curiam i (omiſſis dictis ſuffraganeis) appellari: niſi aliud Remenſi eccleſiæ de conſuetudine k competat in hac parte.

¶ Archiepiſcopus cauſam appellationis ab epiſcopo interpoſita non debet committere, vel partes citare, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa.

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem ſuffraganeorum, vel ſuorum officialium audiẽtia fuerit appellatum: Remen. archiepiſcopus (qui pro tẽpore l fuerit) vel officialis ipſius nullatenus in appellationis cã interpoſitæ, ante diffinitiuam m ſententiam

a ¶ Romana Eccleſia.] Huius Decretalis vndecim ſunt partes: ſicut & vndecim eius dicta Primũ, ꝙ de officiali epĩ nõ ad epm̃. ſed ad archiepm̃ appellat. Secundũ, ꝙ de ſubdito epĩ ad ipſum nõ ad archiepm̃ appellatur: niſi aliud eſſet de conſuetudine. Tertiũ, ꝙ archieps̃ cauſam appellationis ab epõ interpoſitæ non debet cõmittere, vel partes citare, niſi in appellatione probabilis cauſa ſit expreſſa. Quartũ, ꝙ ſi negetur per appellationẽ negotium deuolutum, non inhibebit Archieps̃ iudicẽ principalis cauſę procedere: niſi prius de deuolutione conſtiterit. Quintum, ꝙ ſi dicit̃ ex iniuſta cauſa appellatũ, Archiepiſcopus inhibere non poteſt: niſi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoſcere de cauſæ veritate. Sextũ, ꝙ licet dicatur appellatũ a diffinitiua ĩ caſu ꝓhibito à iure: ex quo de hoc Archiepiſcopus cognoſcere cœperit, poteſt inhibere, ne ſententia executioni mandetur. Septimum, quòd Archiepiſcopus in tertiam perſonam (poſt inhibitionem ſuam in cauſa per apellationem delata ad ipſum) aliqd innouantem iuriſdictionem exercere non poteſt. Octauũ, ꝙ Archiepiſcopus appellantẽ in alijs cauſis à iuriſdictione Epiſcopi non poteſt eximere. Nono diſctur, quòd ab Epiſcopis in cauſis, quibus iuriſdictionem temporalem habent, de iure debet ad Archiepiſcopum appellari: niſi ſpeciale ius aliud inducat. Decimo, quòd cenſurã eccleſiaſticam in appellantem prolatam per Epiſcopũ, Archiepiſcopus reuocare non poteſt: niſi partibus vocatis, & de cauſa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quòd ex quo Archiepiſcopus pronunciauerit male appellatum ante ſententiam. ſtatim debet cauſam ad ſuffraganeum remittere.

[Glo. ſeq. notat officialem ordinarium reprobans opinionem Goffre. & excuſans opinionẽ Bernardi.]

b ¶ Generaliter.] Nota per hãc litterã, ꝙ officialis 1 eſt ordinarius non delegatus, & ſic eſt reprobata opinio Goffre. qui no in ſum. de offi. vica. §. item dubitari ꝙ officialis Epiſcopi delegatus eſt, non ordinarius, & ob hoc dicebat de ipſo ad Epiſcopum eſſe appellãdũ, & hoc idem videbatur tenere Ber. ĩ. ne præla. vic. ſuas. c. 1. in gl. 2. vbi dicit, ꝙ Epiſcopus non poteſt de iure ordinarium dare: ſed ſolum princeps vel lex. Vel dici poſſet, ꝙ per hoc non negat officialem eſſe ordinariũ: quia dici poſſet, ꝙ habeat à lege. Vnde ipſe Bernar. hic & Inn. Hoſt. & omnes. Ioan. Mona. & Archid. not. officialem ordinariũ eſſe, quod ex hoc dicto neceſſario concluditur hic: & probatur hoc, vt dixi ĩ. eo. lib. de offi. vic. licet. ad hoc ĩ. de offi. vica. ſua. in Auth. de iud. 6 circa prin. coll. 6. [& §. illud cuſtodiendo. & C. eo tit. ſi quando. Ioan. And.

c ¶ Idem.] non tamen pro omnia 2, vt ĩ. eo. lib. de offi. deleg. ſi contra vnum. §. vlti.

ADDITIO. Et ĩ. eo. lib. de offi. vica. c. 2. & 3. (vnde dicebat Inn. Epiſcopum poſſe prohibere officialẽ ne iudicet, ſed nõ conuerſo ff. de iud. l. iudiciũ & in multis alijs differunt. Dicit Hoſt. ꝙ illa diuerſitas habet̃ ſupra eo. lib. de offi. or. Romana. in fine. Ioan. And.]

d ¶ ſuffraganeos.] Et ſi cõſuetudo eſſet, ꝙ appellari poſſet ad eos, vt ĩ. de ꝯſue. c. 2. e. li & vide ꝙ ibi dixi.

e ¶ Ad ſeipſos. 3.] ꝙ eſſe non poteſt: appellatio enim eſt de minori ad maiorem. &c. Si autem appellatur de officiali ad epiſcopum, non appellatur de minori ad maiorẽ: imo de eodem ad eũdem: & ſic non poteſt dici appellatio.

f ¶ De iure.] Quaſi diceret, de cõſuetudine poſſet ſecus induci. ad hoc infra §. proximo. & hoc tenent moderni: qđ falſum eſt, vt ſupra de conſuetu. c. 2. vbi de hoc.

ADIDTIO. Ber. & Hoſti. per §. proximum, tenent talẽ cõſuetudinẽ poſſe induci, & vltra id inducit Hoſt. ꝙ licet ſi per errorẽ de ſuperiore ad inferiorem appelletur, nulla ſit appellatio: non tamen nocebit error, ſi appelletur ad maiorẽ quàm debuerit, vel ad parem. ff. eo. tit. l. 1. § pen. valeat ergo conſuetudo quò ad parem: licet nullo modo valere poſſit quò ad minorem cum ſit irrationabilis & inepta. 21. diſtin. inferior. de conſuetud. cap fin. ſecundum eum. Et licet hæc procedere poſſent in pari (quem conſuetudo quo ad hoc faceret maiorem) non tamen procedunt in eodẽ, vt ibi. Ioan. And.

g ¶ Curiam] niſi appellare vellet ad Papam: ad quẽ omiſſo medio 4 appellatur. 2. q 6. Romanam. & ca. ſi quis putauerit, & idẽ in legato. de officio leg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 7. c. 3. ſecus ſecundum legem. ff. de appellationib. imperatores.

ADDITIO. Si ad Imperatorem per ſaltum appellatum ſit, remittit ad illũ ad quem ex ordine debuerat appellari. Ioan. And.

h ¶ Prælatis.] qui iuriſdictionem habent. quod dic, vt ĩ. de offi. ordiua. cum ab eccleſiarum.

i ¶ Curiam.] Remen. de qua ĩ. dixi.

K ¶ Conſuetudine.] 5. quæ dat iuriſdictionem. ĩ. de fo. compet cum contingat. ĩ. eo. lib. & tit. Romana. de offi. ordina. Romana. & in hoc caſu poſſumus intelligere ĩ. de præben. referente. de no. oper. nunci. ſignificantibus. idẽ ſi de priuilegio, cũ iſta ſint paria. 9. q 3. cõqueſtus. ſupra. de offi. ord. duo ſimul ĩ. § dẽt. [& de iud. nouit. ver. non enim. vbi de hoc. Ioan. And.

l ¶ Qui pro tempore.] quaſi diceret, iſtud nõ eſt ius ſpeciale & perſonale, quod extinguatur cũ perſona: imo perpetuũ eſt ſupra de trãſ. de cetero. & in alijs archiepĩs ẽt ſeruãdũ ẽ. ĩ. e. lib. de offi. ord. Roma. ad ſi.

m ¶ Diffinitiuã.] quia in appellationib. à diffinitiua, non eſt neceſſe cauſam exprimere, vt dixi ſupra eod. cordi. & ſic ibi non haberet locum quod ſequitur.

† Decretũ huius c. confirmat conciliũ Trident Seſſio. 22. de reforma. cap. 7.

† Per iſtã rõnẽ dicit Petr. de Anch. illud c. ꝓcedere in quocũq; generaliter alteri⁹ vices gerente: vt nõ ad ipsũ cui⁹ vices geruntẽ; ſed ad eius ſuperiorẽ appellẽt: ſed an ſupplicari poſſit vide no. in c. ex literis de in integ. reſti. Fonta.

† Vide. c. ſi qs clericus. 11. q. 1.

1 Officialis epi an ſit ordinari⁹, vel delegat⁹ & q d de Vicario. vide deciſionẽ Rota. 379.

2 Ad hãc gloſsã vide gloſsã in c. non põt ꝗ pb. eo. lib. & in c. ſignificauit. de ſent. exc. & Phil. Franchũ. hic.

3 Iſtã gl. cum tex. dic ꝓcedere etiã de iure ciuili. Bar. in l. 1. §. 1. ff. quis & a quo per l. pcipimus. C. e. Phi. Fon.

† De intellectu vide Felinũ in ca. paſtoralis §. quoniam. de reſcrip.

4 Ad hãc gloſsã vide gloſsã in c. e. ti. & Doctores in. c. 1. de offi. deleg. & Bartolũ, & Imo. I l. 1. §. pen. ff. de appel.

5 Etiã pſcriptione fieri poſſet itẽ ſi mediatus nõ eſſet catholicus c. ſi is cui. de offi. del. ĩ. eo. Itẽ ſi nõ opponatur exceptio. Phi. Fon.

[Gloſſa ſequens recitat per quæſtionem an arctet citatio contra hæc facta, ſoluit: dat generalem doctrinam, & remittit.[

a Citent.) & ſi citauerint, impune non paretur. ff. de iu. om. iu. l. vlt. [Nā ius dicēti ex territoriū. vel ī iuriſdictionē ſuā, impune nō paretur.) Et hoc intelligas vbicūque qs citatur ab aliquo, & conſtat, ꝙ citatus nō eſt de iuriſdictione citantis, 1 non tenetur cōparere: niſi cā talis in citatione exprimatur, per quā apparet illum iuriſdictionē habere 2, ſi vera ſit illa cauſa. ff. qui ſatiſda. cog. l. ſi vero. [vbi dicitur, ꝙ ſi dubitatur an fideiuſſor ſit locuples, approbari dēt: ſecus ſi euidēter eſt locuples.] facit ēt ff. de fer. l. 1. [vbi non tenetur venire citat⁹ ad diem feriatā etiā fauore hominū.) In dubio melius eſt cōparere 23. q. 1. c. quid culpatur ff. de iudi. ſi qs ex aliena. & adde quod no. 3. q. 2. ſi epiſcopus. [ſ gl. 2.] ꝺ acc. veniens. (in gl vlt.]

b ❡ Expreſſa.) dupliciter pōt intelligi, ſcilicet ꝙ archieps niſi videat in appellatione expreſſam probabilem cauſam, nec citabit, nec committet. Vel dic, [ſm Inn.) expreſſa in citatiōe, vel cōmiſſione: qa in cōmiſſione vel citatione exprimet probabilem cauſam ob quā ſit appellatū 3. Sed contra. ſ. eo. tit. ſi duob. vbi archieps cauſā in citatione non expreſſit: & tamen tenuit citatio. Sed illud per iſtud ſupplendum eſt: (vel nondum ſtatutum erat ꝙ appellaretur expreſſa cauſa ſecundū Inn.) Vel citare non debet vt hic: ſi citauerit expreſſione nō facta, tenet: vbi, quia multa fieri, &c. ſecundum Hoſt. [Allegat de iureiur. quemadmod. verb. ꝙ ſi poſt. melius habes de regularibus, ad Apoſtōlicam. Io. And.]

1 Et factis eſt, ꝙ ſit de iuriſdictione licet non ſit de ſuo foro ſm Inn. Io. And.

2 Quia de iure cōi iuriſdictionē nō hñs dēt exprimere vñ hēat. Roma. conſi. 483. p l. ſed ſi hac §. ptor. ff. de in ius vocan.

3 Ad hāc gloſſam vide omnino Frāchū hic.

citent a partes: nec etiam alijs illam committant, appellationis eiuſdē cauſa probabili, ſeu legitima non expreſſa b.

❡ *Si negetur per appellationem negotium deuolutum, nō inhibebit archiepiſcopus iudicem principalis cauſæ procedere, niſi prius de deuolutione conſtiterit. hoc dicit.*

❡ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nō infra decem dies poſt interlocutoriam c, vel diffinitiuam ſententiam appellatū fuiſſe, ſeu aliquid aliud ſimile, d ſicque non eſſe per appellationem ad eundem archiepiſcopum, vel eius officialem deuolutum negotiū proponatur: ijdem (niſi prius ipſis conſtiterit cauſam ipſam ad eos totaliter e fuiſſe delatam) prohibere, ne in cauſa illa f, vel ne ad executionem procedatur ſententiæ g non præſumant h.

❡ *Si dicitur ex iniuſta cauſa appellatum, archiepiſcopus inhibere non poteſt: niſi prius recepta appellatione ut probabili, incipiat cognoſcere de cauſæ ueritate. hoc dicit.*

❡ Quòd † ſi obijciatur ex iniuſta cauſa, ſeu minus i legitima ante ſententiam appellationem interpoſitam extitiſſe, & ex eo non eſſe appellationem huiuſmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiſcopus, vel eius officialis prohibere k, ne procedatur in cauſa, niſi prius appellatione recepta velut emiſſa ex cauſa probabili, cognoſcere incipiant de cauſa huiuſmodi an ſit vera l.

❡ *Licet dicatur appellatū à diffinitiua in caſu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiſcopus cognoſcere cœperit, pōt inhibere ne ſententia executioni mandetur. h. d.*

❡ Si autem poſt ſententiā in caſibus à iure prohibitis m (vt pote à ſnia ſup manifeſto, & notorio n † crimine, vel de quo o qs

[Glo. ſeq. arguit. declarat, & remittit.

c ❡ Interlocutoriam.) ergo interlocutoria tranſit in rē iudicatā: niſi ab ipſa ī. decem dies fuerit appellatū: ī. de electione, cū dilectus. in ſi. quod verū eſt quò ad partem. ſed nō quò ad iudicem: quod dic vt ſupra eo. tit. cum ceſſante & infra eo c. vlt.

[Glo ſeq ponit tria exempla.]

d ❡ Simile.) vt ſi dicatur appellationi renunciatū tacite 4 vel expreſſe ſ. de offi. deleg. gratum. Vel dicaī ex probabili cauſa non appellatum. ī. proximo reſpōſo. vel dicatur non appellatū in ſcriptis: eo caſu quo debuit in ſcriptis appelleri. ſ. e. c. 1. ante ergo q̄ de his cōſtiterit, priorū iudicum non impediet officiū. I. An.

ADDITIO. Vide i Spec. de excep. §. dicto, verſ ſed pone ꝙ in cauſa. vbi ſoluitur, ꝙ opponiē has exceptiones peremptorias eſſe differendas poſt litem cōteſtatā

4 Exēplū in diffinitiua de re iudi. ꝙ ad conſultationē. Io. And.

de quo hic Archidiaconus quaſi ad litteram ponens illius verba: & ideo hic decido. Ioan. And.

e ❡ Totaliter.) ideſt talem fuiſſe appellationem, quę deuoluat negotium: licet forte cauſa ſit falſa, (ſecundum Inn. & Hoſtien.)

f ❡ Ne in cauſa illa.) ſ. quando appellatum eſt ante ſententiam.

g ❡ Sentētiæ.) ſcilicet quando appellatū eſt a diffinitiua.

h ❡ Non præſumāt.) primo enim debet de iuriſdictione conſtare: & cognito an ſit iudex, exercitium iuriſdictionis procedere. ſ. de reſcri. ſuper litteris. ad ſi. Innocē.

i ❡ Minus legitima.) cum cauſa non eſt in iure expreſſa 5. ff de lega. non poſſunt. ſ. eo. paſtoralis. in prin. hoc arbitrabitur primo iudex an legitima cauſa ſit: & ſi male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui ſatiſd cog. l. arbitrio. & l. ſequen. Si autē cauſam in iure expreſſā negaret eſſe legitimā non audietur. ff. de prob. ab ea parte.

ADDITIO. Vel ſi reprobatam vellet dicere legitimam. Ioā. & Hoſtien.

k ❡ Prohibere.) partib., vel iudici à quo fuit appellatum, vel forte tertio deputato forte ad executionē ſententiarum.

ADDITIO. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs: aliàs melius adaptaretur. §. preced. Ioan. And.

l ❡ Vera.) licet 6 enim quo ad commiſſionē faciendam ſufficiat, ꝙ probabilis ſit cauſa, vt ſupra §. cū antem. probari tamen habet veritas cauſæ appellationis niſi ſe offerens probaturum coram iudice à quo appellauit, non fuerit admiſſus: vt ſupra eo. interpoſita. & dic vt ibi.

m ❡ Prohibitis.) multo ergo fórtius hoc in nō ꝓhibitis locū habebit. Argu. à minori. ī. de. elect. cū i cūctis.

n ❡ Notorio.) in quo nō admittitur appellatio. ſ. eo. cum ſit Romana & c. peruenit. & c. conſuluit. & dic notorio per euidentiam rei: vt differat ab eo notorio iuris per confeſſionem. de quo ſequitur.

[Glo ſeq. tractat an ſola cōfeſſio impediat appellare ponit opinionē Azonis, & cōtrariā quam approbat.]

o ❡ Vel de quo.) Non alternatiuam, nā videtur qđ tria concurrere debeant ad hoc, quòd in crimine nō debeat appellari, ſcilicet, quòd ſit confeſſus, teſtibus conuictus, & argumentis ſuperatus. 2. quæſt. 6 ca. ei qui. §. ſunt etiam quorum. verſicul. nullus. C. quorum appella. non recipi. l. 2. & dixit dominus Azo. quòd niſi omnia iſta tria concurrant, reſeruatur condemnato beneficium appellādi. [Dictum Azonis 7 quidam intelligunt, cum criminaliter agitur, contraria

† Ad intelligentiā §. vid Abbatem & Felinū in c. dilectus, el ſecūdo, de reſcrip. Deciſionē Rotæ 11. & 412. eo. tit in nouis.

5 Nō eñ oēs iuſtę cauſæ appellationis ſunt ī iure expſſę. Inn. & iō ius in hoc diſtinguit. ſ. eo. paſtoralis. i prin. I. A.

† Quid ſit notorium, & quotuplex, & ꝙ corū pl⁹ operetur Abbas cōſil. 45 lib. 1. Felin⁹ in c. exceptionē de excep. Gramaticus, deciſione. 105

6 Vide Alexandrū. cōſi. 91. vol. 5.

7 Intellige Azonē ſi qs eſt argumētis ſuperatus, poſt à teſtib. cōuictus, ſed nō cōfeſſus, appellat. l ſciāt cūcti C ꝺ ꝓb. Do. Hippo. in l. repeti. ff. de. q. & vide Romanum. ſing. 19. ſcipiēte, ꝺ iure ciuili. p ꝙ limitat dictū i ſtius gloſſæ.

cum

in iure [a] confeſſus extitit, promulgata) vel conſimilibus [b] appellatū fuiſſe dicatur: poſſunt, ne ſententia executioni mandetur [c] (poſtquam cognoſcere cœperint vtrum ſit recipienda, vel non appellatio ab eo interpoſita) inhibere.

¶ *Archiepiſcopus in tertiam perſonam (poſt inhibitionem ſuam in cauſa per appellationem delata ad ipſum) aliquid innouantem, iuriſdictionem exercere non poteſt. hoc dicit.*

¶ In alium [d] quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuerſia vertitur, aliquid poſt eorum inhibitionem attentat: non valet occaſione huiuſmodi [e] iuriſdictionem aliquam uendicare.

¶ *Archiepiſcopus appellantē in alijs cauſis à iuriſdictione epiſcopali non poteſt eximere. hoc dicit.*

¶Cum vero is qui ad Remenſem curiam ſuper aliqua [f] cauſa vocē appellationis emittit, nihilominus in cauſis alijs ordinarij ſui iuriſdictioni ſubijciatur: Remenſis archiepiſcopus vel officialis ipſius nequaquam iuriſdictionē ipſam in alijs impediant, vt ab eiſdem ordinarij poteſtate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab epiſcopis in cauſis in quibus iuriſdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiſcopū appellari: niſi ſpeciale ius aliud inducat. h.d.*

¶ Debet autem ad eos [g], ab epiſcopi præfatæ prouinciæ ſuper cauſis, in quibus temporalē [h] iuriſdictionem exercet, niſi forte de cōſuetudine [i] †, aut priuilegio, ſiue iure alio [k] ſpeciali ſit appellādum ad alium, appellari.

¶ *Cenſuram eccleſiaſticā in appellantem prolatam per epiſcopum, archiepiſcopus reuocare non poteſt: niſi partibus vocatis, & de cauſa legitime cognita. h.d.*

¶ Sentētias quoque interdicti, vel ſuſpēſionis, ſeu excōmunicationis [l] in appellantē ab eo, à quo appellatū proponitē promulgatas, nullatenus † niſi vocatis [m] partib. & de appellatione legitime cognito,

---

cum ciuiliter. Alij dicunt, & forte bene, quòd confeſſus in iure, non auditur appellans, ſi tamen ita ſit confeſſus quòd ſtandum ſit confeſſioni, non tormentorū formidine territus, & hoc tam in ciuili quàm in criminali: niſi vellet allegare ſe ſic errore facti confeſſum. In quo caſu poſſet appellare, vt ſuum corrigeret errorē. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlti. & hæc opinio ꝑ litteram ſatis probatur, quæ diſiunctiue loquitur. Ad hoc facit quia quod quiſque ſua voce, &c. ſ. de probat. per tuas. C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc 2. q. 6. quicunque. vbi de hoc. Nec poſſet negari crimen per confeſſionē fore notorium. ſup. de cohabi. cleric. veſtra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioannes, & Archidiaconus 2. q. 6. quicunq; & 2. q. 1. in primis.

ADDITIO. De hoc in Spec. de appel. §. in quib. poſt prin. & de confeſ. §. ſi ver. ſed nunquid confeſſus. Ioan. And.

a ¶ In iure.] alias non præiudicaret confeſſio ſuper crimine. ſup. de confeſ. ca. vlti. ſaluo eo quod habes de exceſ. præla. quàm ſit graue.

1 In quib. caſib. appellare nō liceat, vide Spe. in tit. de appel. §. quib. enumerantē. 37 caſus, & in glo. in ſuma 2. q. 6.

b ¶ Conſimilibus.] 1 puta, ſi appelletur ne teſtamentum aperiatur, vel ne ſcriptus hęres in poſſeſſionem imittatur, vide 2. q. 6. in ſumma. & c. ei qui §. ſunt etiam quorū, & §. ſequen. ff. de appella. recip. vel non l. pen. & vlt. ſup. eo. conſtitutus 2. vel per contumacem in non veniendo, vt 24. q. 3. de illicita.

ADDITIO. Abbas ponebat hic verſus iſtos:

Appellare vetant ſcelus, excellentia, pactum,
Contemptus minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res quæ perit: & ſi longus actā,
id eſt protelata. Ioan. Andr.

2 Ad hāc glo. vide Abbatē in cap. ad noſtrā. & c. cōſuluit. de appel. Feli in c. 1 de ſent & re iu. & Romanū ſingul 19. in c. de iure ciuili.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

c ¶ Mandetur.] ergo notorius criminoſus 2 & cōfeſſus in iure auditur appellans contra iura ſuperius ſignata? pōt dici, ꝙ notorius criminoſus appellare pōt: ſed iudex nō tenetur appellationi deferre, vt in ꝯtrijs, ad idem ſ. de appel. paſtoralis, niſi exprimeret cām rōnabilem, puta ſe timore tormentorum confeſſum, vt ſuperius dixi, vel per errorem. ff. de cōfeſ. l. vlt. & pen. aliàs ergo antequam ſuperior de appellatione cognoſcat & inhibeat, poteſt iudex ſententiam exequi, poſtea non infra eod. non ſolum.

d ¶ Alium.] 3 ab appellante, appellato, & iudice, iſte enim alius non tranſtulit ad archiepiſcopum cauſam ſuam: & ideo ſimpliciter pōt aduerſarium coram ſuo iudice conuenire 4, & non coram archiepiſcopo, cum nullam habeat poteſtatē in ipſum, de offi. ord. paſtoralis. ſup. eo. tit. & lib. Romana in prin. ad hoc ſup. eo. cū teneamur. tales ergo citare nō poteſt, quod verum eſt, niſi iuriſdictionem ſuam impedirent. inf. de pœnis. Romana, ſm Inno. & Hoſt. & de hoc ꝑ eos ſup. de offic. dele. c. 1. Ioan. An.

3 Vide Deciū. in ca. cū teneamur ď appellat.

4 Præſtabit tñ cautionē poſſeſſori ꝙ ſi obtineat, illū defendet ꝯ cōpetitorem. ff. de rei vend. is à quo. ff. ď pe. hęre. l. pen. ſm Bet. Io. And.

e ¶ Huiuſmodi.] cum caſus iſte non ſit expreſſus in iure. ſup. de off ord. paſtoralis.

f ¶ Aliqua cauſa.] in qua tantum eſt exemptus appellans à iuriſdictione ſui iudicis, archiepiſcopus ergo in alijs cauſis in quibus remanet in iuriſdictiōe ordinarij, nullam habet poteſtatē, vt hic dicit, ad hoc ſ. eod. propoſuit. vbi de hoc, licet. n. ipſe ſubditus appellans forſan poſſet illum recuſare vt ſuſpectum, vt ſ. eod. ad hæc. ſi in vna. archiepiſcopus tamen de hoc ſe intromittere non habet, vt hic.

† Vide gl. in c. ſi. de ꝯſuetud. lib. 4. & Ruinū cōſil 119. li. 4.

g ¶ Eos.] ſcilicet archiepiſcopos.

h ¶ Temporalem.] ꝗ in criminib. per alios exercent: quod dic vt inf eo. lib. ne cleri. vel mona. cap. vlti. Et hoc qđ hic dr, ꝑbabamus olim per decretalem ſup. de delict. pue. c. 2. vbi de hoc. ſ. de maio. & obed. ſolitæ & ibi etiam de hoc. & vide quod no. Hoſ. in ſum. eodem titul. §. de quo ad quem, & ver. ſed pone, & ver. ſeq. in Spe. eo. tit. §. nunc tractemus. in fi. vbi dicitur in regno Franciæ hoc non recipi. Ioan. And.

† Dictio nullatenus, quid importet vide per gl. in cle. 1. de ſeq. poſ. & per Grammaticum cōſil. 3.

i ¶ De conſuetudine.] præſcripta: aliàs non valeret. ſup. de conſuetud. cap. vlt.

K ¶ Iure alio.] puta in cauſa feudi 5. ſ. de foro compet. ex tranſmiſſa, & c. verum, de maio. & obed. ſolitę.

ADDITIO. Vel ſm Boati. reſeruauit ſibi (concedens iuriſdictionem temporalem) eps ius appellationum: quod potuit: facit ſup. de iure pa. præterea 2. 18. q. 2. Eleutherius. ſup. de condi. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Ioan. And.

5 Vide Deciū. in ca. cęterū, de iudicijs.

l ¶ Excommunicationis.] in hoc ſunt iſta paria, ad hoc. inf. de ſen. excom. is cui. in fine.

m ¶ Vocatis partibus.] ſup. eo. c. §. ſi vero. nam merita cauſarum, &c. C. ſi per vim, vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc ſup. de offi. ordi. cum ab eccleſiarum.

† Vide Ab batē in c. qua frōte de appel.

a ¶ Reuocent.] vel abſoluant 1, & intelligo hoc verum vbi periculum non eſt in mora: quia tunc bene poſſent abſoluere:& ſi nō poſſent nullas nūciare vel reuocare. ad hoc ſup eod. qua fronte. §. primo. de ſent. excom. facto. ibi, abſque periculo, &c. Et inf. de ſent. excō. venerabilibus. §. ſane. Ioan. And.

b ¶ Ante ſniam.] quia aliud ſi à ſnia: quia ibi aggreditur iudex ſtatim cognitionem principalis negotij, quòd dic vt no. ſup. eo. vt debit⁹, in gl. penul. Quis aūt habeat exequi ſententiam latam per iudicem appellationis, vide quod no. ī de offi. dele. paſtoralis. §. præterea.

c ¶ Cognito.] legitime ſcilicet partibus præſentibus: vel altera per cōtumaciam abſente. ſup. eod. interpoſita. Ioan. And.

d ¶ Minus rōnabilem.] vt quia peccatum fuit in decretalē, cordi, vel in decretalem, vt debitus, vel cauſa non eſt reperta vera Ioan. An.

e ¶ Remittere.] quid de attentatis? videbis inf. eod. non ſolum. de quo hic Inno. & breuius. Hoſt.

reuocēt[a] aut denunciēt eſſe nullas.

¶ Ex quo archiepiſcopus pronunciauerit male appellatū ante ſententiam: ſtatim debet cauſam ad ſuffraganeū remittere. hoc dicit.

¶ Cum autem ad Remēſem archiepiſcopum, ab audiētia ſuffraganei ſui, ſuper aliqua cauſa fuerit ante ſentētiam[b] appellatum: idem archiepiſcopus (poſtquam de appellatione cognito[c] cōſtiterit eam minus rationabilem[d] extitiſſe) cauſam ad eundem ſuffraganeum remittere[e] non poſtponat.

Idem.

¶ Si iudex requiſitus nō tradit apoſtolos, & poſtea procedit in cauſa, non valet proceſſus: niſi renunciatū fuiſſet appellationi. Ioan. And.

CAP. IIII.

VT † ſuper[f] appellatione ac eius cā inſtructio[g] facilior[h] valeat in proceſſu haberi: diſtricte præcipimus, qd ille[i], à quo appellatur, apoſtolos appellanti (iuxta tenorem conſtitutionis[k] noſtræ ſuper hoc editæ) tribuat requiſitus.[l] Si vero nō exhibuerit: extunc[m] ſi forte in cauſa procedat (niſi appellationi renūciatum[n] fuerit) † eius inualidus & irritus[o] ſit proceſſus.

¶ Clemens quartus.

¶ Iudex appellationis iniqua appellationem ante ſentētiā remittere debet ad iudicem principalem, & in expenſis condemnare, & hoc ſi principalis iudex non detulerat appellationi: ſed ſi detulit, non fiet remiſſio de neceſſitate. In appellationibus interpoſitis à diffinitiua, antiqua iura ſeruentur. Ioan. And.

CAP. V.

CVm † appellatio-

† Hæc decr. vt ſup olim incipiebat, vt probatio, Et nota cām quare iudex dēt dare apoſtolus quia ꝑ illos facili⁹ inſtruitur cā appellationis cōcordā. tex. C. de app. eos. §. ſuper his.

VT ſuper.] Pro intellectu huius eſt p̄ſupponendum illud ꝙ dr̄ in c. non ſolum. inf. eo. tit. videlicet quòd validitas geſtorū poſt appellationē ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis: ita quòd geſta per iudicē à quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur: niſi in fine appellationis, poſtquam fuit dictum bene appellatum, & male iudicatum.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: qui tulit contra me aliquam interlocutoriam, à qua appellaui: & eum requiſiui, vt daret mihi apoſtolos. i. reſpōſionem: iudex nullos voluit dare apoſtolos: ſed contra me tanquam contra contumacem proceſſit: vtrum valeat eius proceſſus poſt appellationem & requiſitionem apoſtolorum, ſuppoſito ꝙ appellatio ſit fruſtratoria? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ vt facilior habeatur inſtructio apud iudicē appellationis, præcipit vt iudex à quo, det apoſtolos: etiā ſi appellatio ſit fruſtratoria: aliàs ſuus proceſſus non valeret: vnde ſi apoſtolos dediſſet, valeret in capitulo, non ſolum. inf. eo. Requiſitus, nam à iudice a quo, debent peti apoſtoli cōgruo tempore. cap. ab eo. inf. eo. tit. Not. primo cām propter quam iudex à quo, tenetur dare apoſtolos parti appellanti: videlicet vt facilior inſtructio cauſæ appellationis valeat haberi: etiam ſi appellatio ſit fruſtratoria: & dederit iudex a quo, apoſtolos refutatorios Nā in apoſtolis refutatorijs inſeritur cauſa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius quòd iudex à quo, tenetur dare apoſtolos ſi requiratur. Vnde ſciendum quod requiſitio apoſtolorum eſt neceſſaria quantum ad pœnam huius c. & c. ab eodem. inf. eo. veruntamen ſi iudex non fuerit requiſitus, non tenetur dare apoſtolos. Nota inſuper principalem effectum iſtius capituli: ſi iudex à quo requiſitus dare apoſtolos: illos non det, ſed in cā ipſa procedat: proceſſus eius erit nullus: & retractabitur per iudicem appellationis: ſecus ſi dediſſet apoſtolos: quia tunc nō retractaretur eius proceſſus: niſi ille quē feciſſet poſt inhibitiones iudicis appellationis.

[Prima gloſſa tria facit ponit ſummam, diuiſionē, & quid ſupplet.]

f ¶ Vt ſuper.] ſi iudex requiſitus non tradit apoſtolos, & poſtea procedit in cauſa, non valet proceſſus: niſi renūciatum fuiſſet appellationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum. in ſecūda pœnam iudicis non ſeruantis. Et emanauit ſuppletorie ad decretalem ſup. eo. cordi.

g ¶ Cauſa] debet enim apoſtolis cauſa appellationis exprimi, & cauſa delationis vel repulſionis. ſup. eo. c. 1.

h ¶ Facilior.] concor. ſup. eo. lib. de elect. cupientes. §. ad hæc.

i ¶ Ille.] iudex ſcilicet quando extra iudiciū a appellatur, conſueuit appellās dicere: & apoſtolos peto, ſi ſit qui ipſos dare poſſit & dēat.

k ¶ Conſtitutionis.] ſup. eo. tit. cordi.

l ¶ Requiſitus.] cum debita inſtantia, loco & tempore congruo: aliàs pœna ſequens locum nō habet. inf. eo. tit. ab eo. 2. reſponſo.

m ¶ Extunc.) ideſt, ex quo negauit expreſſe, vel inf. tempus debitum negligenter vel malitioſe nō tradidit. inf. eo. tit ab eo in fine.

ADDITIO. Hoſt. ſup eo cordi. dicit, ꝙ ſi ex quo petiti ſunt apoſtoli, iudex in aliquo procedat antequā ſint exhibiti, irritus eſt proceſſus: allegat hanc decre. & ſecundum hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requiſitus fuerit: quod non placet, & iſtud, ex tunc, reperitur in decr. ab eo. Ioan. And.

n ¶ Renunciatum.] tacite vel expreſſe, ſup. de offic. dele. gratum. de teſt. cum veniſſent. Ioan. And. Idem Archidiaconus.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

o ¶ Irritus. a] poſito, quod aliàs valeret de iure puta, quia fruſtratoria eſſet appellatio cui deferendum non eſt. inf. c. proxi. Archidiaconus tenet idem.

CVm appellationibus.) Prima pars loquitur de appellatione cui non defertur: Scd̄a ibi: Si vero: de illa cui defertur: Tertia proteſtatur: ibi, Saluis. Io. An.

¶ Emanauit iſtud c. ad declarationem c. vt debitus honor. ſup. eo tit in antiq. & c. Romana. ſup. eo. tit. iſto met lib. in fi. cap. vbi dicitur, ꝙ ſi iudex appellationis dicat bene iudicatum, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem à quo: & appellantem condemna-

† Ante proceſſū iudices: quia ſi poſt renūciaret: illa nō validaret. I. An. Pe. de Anch. Fō.

a Nō à iudice, & vide ꝙ not. ſ. eo. cordi in 4. gl. Io. And.

† Vide Petruſinū in c. de priore extra de appellat. & Cep. cautela 45.

a Et ita ſi quā attentatum dēt reuocari: ita tenet Rota eo. tit. deciſ. 3. ī nouis, ſed limita put in deciſiōe Rotæ 14. eo. tit. Et in nouis.

demnare in expenſis. Iſtud cap. limitat illa iura: videlicet quod intelliguntur quãdo iudex à quo nõ detulit appellationi: quia ſi detulerit, non tenetur iudex appellationis facere remiſſionem: niſi velit.

a ¶ Cum appellationibus.] Iudex appellationis iniquè appellantem an ſniam remittere debet ad iudicẽ principalẽ & in expenſis condẽnare, & hoc ſi principalis iudex nõ detulerat appellationi: ſed ſi detulit, nõ fit remiſſio de neceſſitate. In appellationibus interpoſitis à diffinitiua, antiqua iura ſeruenẽ. I. A.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice, qui tulit ꝯ te aliquã interlocutoriã, à qua appellauiſti, inſerta cauſa in tua appellatione, quam iudex à quo ſciebat falsã: vel forte illa cauſa expreſſe non erat falſa: ſed tñ non erat rõnabilis: Certum eſt, quod iudex a quo, nõ deferet huic appellationi: nec debet timere, quod iudex ad quẽ, retineat cognitionẽ cauſæ principalis: Sed pone, quod iudex à quo, dedit apoſtolos reuerẽtiales vel dimiſſorios: & ſic admiſit appellationẽ; poſtea iudex appellationis pronunciauit male appellatum, & bene iudicatum, certũ eſt, quod debet te appellãtem condemnare in expenſis: Sed vtrũ teneatur remittere cauſam principalem ad iudicẽ à quo? Rñdet quod non: nã ex quo iudex à quo, detulit appellationi friuolæ, vĩ abdicaſſe à ſe cognitionem cauſæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere cãm principalẽ; vñ ſi velit, remittet ad iudicem à quo. Quãdo iudex à quo, pſumit appellationem friuolam: nõ deferat appellationi, ſed det appellanti apoſtolos refutatorios. Faciens expenſarum, quæ condemnatio expenſarũ eadem die fieri debet in l. Paulus. alleg. in gl. vel et poteſt fieri condemnatio expenſarum, ſicut pfertur ſententia: nam condemnatio expenſarum fit officio iudicis mercenario, qđ inhæret actioni, ideo finita actione non durat. Nota primo, quod iudex à quo, non deferat appellationi friuolæ, quæ interponitur ſine cauſa, vel ſi cã eſt irrationabilis, aut eſt falſa, immo ſi deferat, peccat mortaliter. Nota quod cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatum & male appellatum, debet remittere negotium principale ad iudicem à quo. quod eſt vtrũ in alio iudice à Papa: nã Papa poſſet retinere negotiũ principale, licet pronunciet bene iudicatum & male appellatũ. Nota vlterius, quod iudex appellationis qui pronunciauit male appellatum & bene iudicatũ, debet appellantẽ in expenſis condemnare, ſed condẽnatio debet fieri tẽpore prolationis ſententiæ: vel ad minus eadem die; quia expẽſæ non petuntur, niſi officio iudicis mercenario: qđ non põt implorari: niſi durante cauſa. Et ſi fiet condẽnatio expenſarũ eadẽ die, dicitur fieri durante inſtantia: Nam quę incontinenti fiunt, ineſſe videntur. l. lecta ff. ſi cer. pet. ſecus de expenſis, q̃ petuntur rõne cõtumaciæ, nã illæ petuntur iure actionis in factũ deſcendente ex edicto, ſi quis in ius vocatus nõ ierit. de quo in l. ſancimus. C. de iud. c. 2. de procur. in antiq. Nota quod ſi iudex à quo, iniuſte admittat appellationẽ, põt iudex appellationis et ab initio antequã cognoſcat de meritis cauſæ appellationis retinere cãm principalẽ: & ſibi imputet iudex à quo, quare detulit appellationi friuolæ: multo magis ſi iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionẽ cauſæ principalis. Nota finaliter, quòd ad iudicem ad quem, pertinet cognoſcere de legitimitate appellationis. ad hoc ĩ. de reſcri. dilectus ſecundo. in prin. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

...nibus a friuolis nec iuſtitia deferat, nec ſit à iudice deferendum b: ſi iudex inferior c appellationem minus legitimam non admittat d, eam appellatore nihilominus proſequẽte, ſuperior de ipſa cognoſcens cauſam ad priorem iudicem (iuxta ſanctiones canonicas e) ſine difficultate remittat; eadem die f condemnationem faciens expenſarum. ¶ Si vero iudex admittat eundem, g licet tam appellatio, quàm ipſius iudicis delatio à ſuperiore valeant refutari h †: quia tamen iudex ipſe quantum in ſe i fuit, à ſe iuriſdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens k minus iuſtę, totius cauſæ deciſio in ſuperioris eſt poteſtatem transfuſa: nec eſt illi cauſa, de neceſſitate vlterius remittenda l: Saluis ijs, quæ ſuper appella...

[Glo. ſeq reddit cauſam. & dat ſimile.]

b ¶ Deferendũ.] habet enim iudex iuſtitiam imitari. de verb. ſig. forus. in fi. & merito non eſt deferendum appellationi friuolæ: non enĩ fuit inuenta, vt eſſet iniquitatis defenſio, ſed innocẽtiæ pſidiũ. ĩ. eo. ad noſtrã. & c. cũ epa li. § porro. ſic & iuramentum, non fuit inuẽtum vt eſſet vinculum iniquitatis. ĩ. eo. lib. de iureiur. cap. 2. cum ſuis concord.

c ¶ Iudex inferior.] à quo appellatum fuit ante ſententiam.

d ¶ Non admittat.] tradere tamen apoſtolos non eſt deferre, vt dixi ſupra eod. cordi.

e ¶ Canonicas.] ĩ. eo. vt debit. & e. tit. & lib. c. Romana. in fi. hoc verũ niſi iudex deferat, vt ĩ. eo. c. 2. in fi.

f ¶ Eadem die.] ea enim quæ ſententiam concomitãtur, eadem die qua principale expediri debent: ſicut fructus & expenſæ ff. de re iudi. l. Paulus, de hoc 25. q. 9. c. loci. §. quia ergo. aliàs incipit, his ita. & dicam ĩ. de reg. iur. contra eum.

g ¶ Eandem.] ſcilicet friuolam appellationem.

[Glo. ſeq. teci. p q̃ſtionẽ, & ſolutionẽ diſtinguẽtẽ.]

h ¶ Refutari.] per hanc litteram dico, quod ſi iudex detulit appellationi fruſtatoriæ, & ſuperior ad quẽ appellatum fuit, remiſit: eo non obſtante quod detulerat, quod ipſe cognoſcit ex priori iuriſdictione ordinaria, vel delegata quã habebat, & nõ ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationẽ: ergo ille remanet iudex qualis erat 2. Hæc vera, niſi ſuperior hoc expreſſe ageret, ſcilicet, quod delegatum eum ad cauſam daret: quod poſſet cum ipſius cauſæ ſit iudex, vt ſequitur.

i ¶ In ſe.] Nota pro ijs quæ not. ſupra de renun. quod in dubijs, & c. vltimo in glo. ...

k ¶ Deferens.] & male. & talis reatus merito debuit ab ipſo honorem excludere iudicandi. C. vbi ſena. vel cla. l. 1. de neceſſitate ergo nõ fiet ad ipſũ remiſſio, ff. ſol. matr. l. ſi ab hoſtibus. §. 1. ff. de pact. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit ĩ. de hære. vt commiſſi in fine & c. 2. §. ad hoc. Ioan. Monachus.

[Glo. ſeq litterã exponit, & dat ſimile, ſcđo q̃nem ſoluit quatuor rõnes idnces, ſed primã impugnat.]

l ¶ Remittenda.] ad ipſum iudicẽ qui detulit, voluntarie autem poſſet ipſe iudex ſuperior remittere ſi vellet, & eſt ſimi. de renun. c. vlt. Et nota 2. per hanc litteram terminatam quæſtionẽ, qua quæritur, an termini aſſignatio, quã facit iudex à quo appellatum eſt habeat vim delationis, vides enim quòd ſi detulit, nõ reaſſumitur iuriſdictionem, etiã ſi fruſtratoria fuerit appellatio, ſed elapſo termino aſſignato, & appellatore negligente, reaſſumit iudex iuriſdictionem. ĩ. eo. ſæpe. Vel ſatis poſſet dici, quod decre. iſta locũ habet cũ appellãs proſequitur: ſi enim non proſequeretur, tunc non obſtante delatione reaſſumet iudex iuriſdictionem per iura pdicta: & p hanc litteram quæ dicit ſupra; appellatore nihilominus, & c. ad hoc facit, quod no. hoſt. de ma cõtract. ĩ. inter. eccle. c. 2. in. glo. ſed probat ut id

† Et rõ quia culpa alicuius nõ dẽt aliũ plus grauare, q̃ velit. arg no. in l. ſi quis pluriũ. ff de legat. 1. Anch. ſicut periurus non pſtat iuramẽtũ honoris ſed oneris, ne culpa ſua alios grauet. Font.

1 Idẽ Arch. alleg. not p Inno. de reſcrip. ab excõicato ĩ gl. 2. Induci t et litterã remittenda, q̃ ſequitur. cũ n. poſſit voluntarie remitti: ergo remãſit iuriſdictio apud eum ad hoc ĩ. eo. tit de offi. dele. quis. de proc. is q. ſm hoc ergo intelligenda eſt littera trãsfuſa, q̃ ſequitur. Io. And.

2 Idẽ hic Archid. Io. And.

baſ id optime ꝑ decre. ē. eo. oblatæ. in prin. vbi deferre, & terminum ad proſequendū aſſignare ponunſ vt diuerſa. [In dicto c. oblatæ, remiſi ad ſpe. eo. tit. §. nūc dicamus. in fi. vbi not. quid iuris, ſi notarius ſcripſit, ꝙ iudex benigne recepit.] Item videſ, ꝙ aliter debeat mittere appellās qñ delatū eſt., & aliter qñ ſolus terminus eſt pſixus, ꝙ dic vt not. ē. de renū. veniēs. in glo. ſed non vſ, & patet. ē. eo. ſæpe. Itē ſi ꝯtrium diceretur, iā ſequeretur, ꝙ omni appellationi deferretur à iure: cum ab ipſo iure ipſi proſequēti ſtatutus ſit terminus. 2. q. 6 ei qui ē. eo. cum ſit & c. ex rōne. ſicut ergo ius terminū ſimpliciter ſtatuēdo non detulit, & ſic de iudice eadem ratione eſt dicendum. Vide Archid. 2. q. 6. appellatore.

tionibus poſt ſententiam interpoſitis ſunt ſtatuta a,

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Si appellans infra xxx. dies inſtanter non petit apoſtolos: appellationi renūciat. Si iudex modo debito requiſitus illos non tradit ſed poſtea procedit: non valet eius proceſſus. Ioan And.

C A P. VI.

AB eo [b] qui appellat infra triginta dies [c] inſtanter [d] apoſtoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præſumitur † appellationi ſuæ renunciare appellans, ſi eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam ſi vadat [e] aut mittat ad appellationem huiuſmodi proſequendam. ¶ Illud autem quod fœlicis recordationis Innocentius

di per appellantem; non per appellatū. Nota ſecundo quod non eſt neceſſe, quod apoſtoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: ſed poſſunt peti ex interuallo: dum tamen infra xxx. dies & idem not. gl. in clem. 2. eo. tit. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

[Prima gloſ. ſummat.]

b ¶ Ab eo.] Si appellās infra triginta dies inſtanter non petit apoſtolos, appellationi renūciat. Si iudex modo debito requiſitus illos non tradit, ſed poſtea procedit, non valet eius proceſſus.

[Gloſſa ſeq. allegat concordantias, dicit quid de iure veteri: ſoluit dubium, & ſolutionē declarat.]

c ¶ xxx. dies.] 2 q. 6. c ei qui. §. iudicibus. & C. de appel. iudicibus. olim dabantur ſolum quinq; dies 2 q. 6. ab eo Et currunt iſti dies à die ſniæ. vt in prædicto. iudicib. & prædicta l. iudicibus. quod verum intelligo quando eſt appellatum infra x. dies, cū enim non teneatur quis appellare niſi a tempore ſententiæ ad hoc ē eo. cōcertationi. pone, ꝙ poſt xxx. dies appelletur: tunc impoſſibile fuit tēpora a die ſentētię computari, & tūc puto illos xxx. dies à die ſententiæ computari ad hoc. C. de tempor. appell l. ſ.

ADDITIO. Determinat ē & determinatio hoc intendit, ꝙ tempora petendorū apoſtolorum currere incipiunt vnà cum tempore appellationis interponendæ & ſic à tempore ſententiæ. Et ſimiliter quod not. ff de execu. tuto. l. quinquaginta Sic etiam no. in clem. eo. tit. c. 2. in 1 glo. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens allegat duo ſimilia. ſecundo quærit arg. pro, & pro hac parte opinionem recitat, & ſoluit contrarium.]

d ¶ Inſtanter.] ſic 100. di. priſca. ē. de renun. quidam. Quid ſi quis dicat, apoſtolos peto, & iterū † peto, & cum inſtantia peto, nunquid dicetur inſtanter petiuiſſe? Vſ ꝙ iterationes illæ habeantur ſolum pro vna petitione: ſicut cum quis dicat, appello, appello: vnica appellatio. 3. q. 3. Lotharius. §. præterea 1. Conſuetudo q̃ eſt optima legum interpres ē. de conſue. cū dilectus. interpretatur talem petitionem inſtantē dici. qđ tenet Guli. in Spec tit de appel. §. ſequiſ. ad fin. dicēs, ꝙ hoc nunquā vidit opponi: & ꝙ ſatisfaciat, q inſtanter in ipſo actu appellandi illos petit. Tu dic [cū Archid.] ꝙ debet illos iterum petere, cum textus dicat eos inſtanter & ſæpius petendos. 21. q. 7. c. ſi quis erga. exponitur ſæpiſſime. id eſt tertio.] 2. q. 6. poſt appellationem. & ē. dicit, cum debita inſtātia. & ad hoc ē. de ſenten exc. conſtitutionē in ſi hodie dic, vt in cle. eo. tit. quamuis. 2, reſponſo. Iudex tamen etiam nō petenti apoſtolos dare debet. C. de appella quoniam. & melius. l eos. in fi. 2. q. 6. ab eo. Sed licet tūc non det: non habet locum pœna de qua ē ſecundo reſponſo.

ADDITIO. Vide quod dixi poſt Hoſtien. ē eod. cordi ſuper ver. præcipimus. Ioan. And.

[Glo ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

e ¶ Vadat.] ſed nonne iter arreptū habeſ pro appellatione. ē c. dilecti filij 1. Forte illud hodie correctū eſt ꝑ decre. vt debitus. de appella Vel licet habeaſ pro appellatione, cū tamen appellatum eſt verbo, nō habeſ pro apoſtolorū petitione, vt hic idem archidiaconus. Et fuit hoc ſtatutum, vt facilior inſtructio per apoſtolos habeatur. ē eo. vt ſuper. ſimile eſt vbi nō ſufficiat factū: quia requiriſ verbū, ē. de elect. eccleſia veſtra.

ADDITIO. Item iudex pro refrænanda malitia appellantis reſtringit ſibi terminum iuris, quod pōt. ē. eod. cum ſit. ergo non poteſt dici, ꝙ per id illi faueat, cum à ſua iuriſdictione laxādo. ē. de tranſlat. c. 2. ver. nec quòd. & facit quod hic dixi in text. in gl. dubitatur. ad fin. 2 quæſtionis. Ioan. And.

[Glo. ſeq. reddit rationem diuerſitatis, & in fi. quærit, & remittit.]

a ¶ Statuta.] eſt autem ratio quare illud in appellationibus à diffinitiua interpoſitis. quia iuſte potuit iudicare iudex, ſcilicet ſecundum allegata & probata, & iuſte poſſet ipſius contrarium iudex appellationis pnūciare ꝑꝑ nouas probationes. C. de tēp. & repara. appel. ꝑ hāc. de teſtib. fraternitatis. ē. de fide inſtru. cū Ioannes. & ideo deferendo appellationi à diffinitiua interiectæ, nō potuit increpari iudex: Sed ſecus in appellatione ante diffinitiuā interpoſita: qa ibi ſit querela tantum de iniquitate iudicātis, ad hoc ē. eo. interpoſita. §. vlt. An autē ſi iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatū: ipſe idē vel primus iudex habeat exequi ſententiam. not. ē. eod. de offi. deleg. paſtoralis §. præterea. in glo. vlt.

ADDITIO. Et vide ē. c. Romana. §. ſi. ſug. 1 gl. I. A.

AB eo.] Primo ponit tp̄s petendorum apoſtolorū: Secundo declarat capitulum, vt ſuper. ē. eo. Secunda ibi, Illud autem. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice, q tulit aliquam ſniam ꝯ te, à qua, appellauiſti in ſcriptis, inſerta cauſa rōnabili in tua appellatione, certū eſt, ꝙ teneris petere apoſtolos iudicis à quo. c. 1. ē. eo. Sed vtrum teneris petere ſtatim? Rñdet ꝙ nō: ſed illos debes petere inſtanter & ſæpius infra xxx. dies: q xxx. numerantur à tempore ſententiæ latæ, qñ fuit appellatum infra x. dies: ſi autem appellatū fuit poſt x. dies: tunc iſti xxx. dies currunt a tempore ſecutæ ſniæ. l. 2. & 3. C. quomodo & qñ iudex: & nō à tempore notitiæ, puta ſi fuerit lata ſententia ꝯ abſentem, & appellauit forte à die ſniæ poſt xv. dies. Sed ponamus ꝙ appellans non petijt apoſtolos? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ habetur pro non appellante, & vſ renunciare appellationi: ita ꝙ iudex à quo, procedat ad vlteriora, ac ſi non eſſet appellatū. Sed quid, appellans petijt apoſtolos, ſed iudex noluit dare? Dictum fuit ſupra. ꝙ non valet proceſſus, Sed vtrum illud ſit verū indiſtincte poſito ꝙ ſemel requiſiti fuerint apoſtoli? Rñdet, ꝙ nō: ſed dēt iudex requiri inſtanter iteratis vicibus congruo loco & tēpore, aliàs perinde eſt ac ſi nō eſſet requiſitus. Nota primo, ꝙ apoſtoli ſunt petē-

† Præſumptione iuris & de iure: dicit Phi ꝯ q̃ nō admit. gl in c. is q. de ſpon. niſi fuiſſet impedit[9] ar. ca. ſi. ē. q ma. accuſa. poſſunt. Fō.

† Iterata petitio habetur pro vna ſola. vide Peli nū in § ū cautio. & in cap. ex litteris. extra de fide inſtrum.

2 Et facit ꝙ not. de illo qui vno inſtāti iter dicit ſolue. ff. de pigno. actio. ſi cōuenirit I glo ſi. Io. And.

† Adde ad gl. I. 1. §. addeundi. ff. quãdo appel. ſit. F. de Anch. Dnat.

Papa iiij. prædeceſſor noſter ſtatuẽdum decreuit [a], vt ſi is à quo appellatur, apoſtolos appellanti non tribuat requiſitus, extunc ſi forte in cauſa procedat (niſi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus ſit proceſſus: tunc demum obtinet, cum iudex ſuper hoc cum debita inſtantia loco [b], & tempore congruo requiſitus, eos expreſſe [c] denegat, vel infra præmiſſum tempus malitioſe aut negligenter [d] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem poſt diffinitiuam ſententiã, à qua appellatum extitit, reuocantur ſtatim per iudicem appellationis: etiam ſi ante appellationẽ fuerint innouata. Attẽtata vero poſt appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur niſi primo de veritate conſtiterit. niſi poſt inhibitionem debito modo factam attentata fuiſſent. Ioan. And.*

CAP. VII.

NOn † ſolũ [e] innouata poſt appellationẽ à diffinitiua [f] ſententia interiectam, debent ſemper (exceptis caſibus [g], in quibus iura poſt ſententiam prohibent appellare) ante [h]

ADDITIO. Cum concordantijs quas ibi dedi ſuper glo. 1. Ioan. And.

a ¶ Decreuit.) ſupra eo. tit. & lib. vt ſuper. Ioan. And.

b ¶ Loco 1.) quia non cum equitat, vel per viam pergit, & quod dicit, tempore, ideſt infra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum eſt in prãdio, vel miſſa.

c ¶ Expreſſe.) hoc eſt aperta vel manifeſta rebellio. ad idẽ F. de ſenten. excom. venerabilibus §. ſecus.

d ¶ Negligenter.) hic dolus & negligentia æquiparantur, & facit ad ea quæ dixi. F. eo. lib. de elect. ſi cõpromiſſarius. Ioan. And.

NOn ſolum.) Hæc eſt ſolemnis decreta. & habet materiam vtilem & quotidianã. Sunt duæ partes, prima loquitur de appellatione interiecta à diffinitiua, ſecũda de interiecta poſt: ibi, Illa. In qualibet harum à ſuo generali dicto vnus caſus excipitur. In prima: ibi, Exceptis. In ſecunda: ibi, Niſi. Præmittit quod ſit remediũ attẽtati, & in quo differat ab interdicto vnde vi: cuius differentiam habes per Inno. in ca. ex parte. ſup. de reſcrip. de maio. & obed. dilecti, per gl. in clem. 2. vt lite penden. Dominicus.

¶ Præſupponendũ eſt quod habetur in l. quæ incipit. pſes. C. eo. tit. videlicet, quod cũ appellatur à diffinitiua, ſi iudex à quo aliqua attẽtauerit, forte exequẽdo ſniam, vel aliquid innouando poſt ſniam: iudex appellationis ante oĩa debet illa caſſare & reducere ad primum ſtatum. Iſtud decr. declarat de quibus attentatis intelligitur.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato: qui tulit aliquam ſentẽtiam contra me, à qua appellaui non illico, ſed forte die decima: iudex à quo, aliqua innouauit poſt ſententiam, ante appellationem, & poſt appellaui, releuaui, & petij vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam: vtrum poſſit & debeat hoc facere iudex appellationis? Reſpondet, quòd ſic: nam ad iudicem appellationis ſpectat reuocare attentata: etiam ante appellationem poſt ſententiam, & non ſolum poſt appellationem. Sed quid de attentatis poſt appellationem ad interlocutoria: vtrum iudex ad quẽ, debeat illa reuocare vt attentata, antequam cognoſcat de meritis cauſæ appellationis? Dicit quòd non, ſed cognito de meritis cauſæ appellationis, & pronũciato bñ appellatum, & quod male fuit interlocutum reuocabit attentata. & hoc verum, niſi attentata, de quorum reuocatione quæritur, fuiſſent attẽtata poſt inhibitiones debito modo factas; quia iudex ad quẽ, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici à quo, ne procederet in cã, & ſi hoc non obſtante iudex à quo proceſſit, tunc illa attentata dẽnt reuocari antequã cognoſcatur de meritis cauſę. Nota primo quod ad officium iudicis ad quẽ, ſpectat caſſare, reuocare, annullare attentata poſt ſniam diffinitiuam, ẽt poſt appellationẽ; & hoc priuſquam incipiat cognoſcere de meritis cauſæ appellationis, an bene vel male iudicatum fuerit. Nota quod geſta per iudicẽ à quo, poſt applõnẽ ab interlocutoria non reuocant: ſed remaneant in eodem ſtatu, donec ſit recognitum de meritis cauſæ appellationis, videlicet quod probatum ſit, quod cã inſerta in appellatione ſit vera. Nota quod iudex appellationis nõ põt inhibere iudici à quo, ne in principali procedat: vſque conſtiterit iudici appellationis, quod negotiũ ſit ad ipſum deuolutum: & hoc per inſtrumentum appellatorũ & hoc verum, loquẽdo de interlocutoria. cap. Romana. ſup. eod. tit. & lib.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Non ſolum.) innouata per iudicem poſt diffinitiuam ſententiam, à qua appellatum extitit, reuocãtur ſtatim per iudicẽ appellationis. etiã ſi ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero poſt appellationẽ ante diffinitiuam, non reuocantur, niſi primo de veritate conſtiterit: niſi poſt inhibitionẽ debito modo factam attentata fuiſſent. Ortum habuit iſta decretalis ex his quæ not. Inno. & Hoſtien. ſup. eo. bonæ de offi. deleg. paſtoralis §. præterea. de excep. dilecti. de elect. dudum 2. & plene per Gar. de elect. cupientes. §. penult. in fine.

† De intellectũ vide Alex. 2 cõſ. 89. in inf. volum. & Imolã in cle. 1. de ca. poſ. & pro verſi. nota bonũ dictũ.

f ¶ A diffinitiua.) diſtinguit igitur hęc decre. inter appellationẽ à diffinitiua & ab interlocutoria interpoſitã, vt ẽt prædicti doctores dicebãt: & ratio infra patebit.

[Gl. ſeq. exemplificat, & rationem reddit, ſecundo quærit, & diſtinguendo ſoluit.]

g ¶ Caſibus 2.) vt quia contumax fuit in non veniendo: vel inſignis latro: vel criminoſus notorius, ad hoc ſup. eo. tit. & lib. Romana. § ſi aũt ſup. eo propoſuiſti. 24. q. 3. de illicita. & idem in alijs caſib. quos habes 2. q. 6. ei qui. §. ſunt ẽt quorum. C. quorum appell. non rec l. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. ff. de appel. reci. vel nõ l. pen. & vlt. ſup eo conſtitutis 2 in his caſib. eſſet iniquum, quod appellatio executionem ſententiæ impediret: cum tali appellationi non ſit deferendum, vt in prædictis iuribus. Sed quid dices. pars appellata dicit caſum talem eſſe in quo appellari nõ potuit: & ideo talis applõnis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati: appellans cõtradicit: pone in terminis, dicit enim fuiſſe vere contumacem in non veniendo, appellãs negat, quid erit in dubio, fietne reuocatio? Dixit in hac quæſtione Gar. [& Ioan. Monac.] forte diſtinguendum, vtrum pars appellata velit incontinenti probare illam contumaciam: dicens hodie cõſtat, &c. an dilationes longiores expetat. In primo caſu non fiat reuocatio: in ſecundo ſic. Ad hoc ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. de reſti. ſpol. litteras. ſup. eo. lib. de excep pia. F. de teſti. veniẽs 2. ff. vt in poſſ. leg. ſi is à quo. cum ſimi. aliàs ſemper contumax negaret ſe contumacem: & idem in ſimilibus.

a Ad hãc gl. præter ſcriptum hic vide Oldradũ cõſ. 18 & notata per Bal. in l. addictos. C. de epiſcopali audiẽt. & in l. fi. C. ſi à nõ compet. iud.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.]

h ¶ Ante oĩa.) & ſic non expectabitur euentus litis, vt in proximo caſu. Scias tñ, quod de hoc primo conſtare neceſſe eſt, ſ. quod fuerit diffinitum & appellatum, & poſt attentatum: vnde vides quod ſupra ponit pro cõſtanti: ſcilicet quòd ſint innouata Sed contra videtur dicere lex ff. de appel. cum ex cauſa, quæ dicit, quòd

1 Idē dicunt Io. An. Do. & Phil. tenētes, ꝙ iſta attentato rū reuocatio peti pōt ſemp̃ ante ↄcluſionē in cauſa. & vide Fel. de iſtis attētatis in c. dilecti. de maio. & ob. Fo.

ex tūc reuocabitur quod factum eſt per appellationē, cum appellans meliorem ſnīam meruerit obtinere: ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quin etiam ante reuocari poſſit 1, quod conceditur per alias leges. ff. nil inn. app pen. in rub. & nigno, & ſic vacat ibi arg. à contrario, ſicut & C. de epiſ. & cleri l. conuenticulam.

omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: ſed etiam ea omnia, quę medio tempore inter ſententiam & appellationem (quæ poſtmodum infra decendium [a] interponitur ab eadem) contingit † innouari [b], ac ſi poſt appellationem eandem innouata [c] fuiſſent.

† al. cōtigerit.

¶ Illa vero quæ poſt appellationem interpoſitam ante diffinitiuam [d] ſententiam innouantur, ſi non appellationis cauſam veram eſſe conſtiterit, reuocari non debent: niſi iudex [e] appellatiōis (poſtquam ſibi conſtiterit per appellationem emiſſam, ex cauſa probabili fore ad ſe negocium deuolutum [f]) inhibeat canonice iudici à quo appellatum extitit, ne procedat: tūc enim quicquid [g] poſt inhibitionem huiuſmodi fuerit innouatū, eſt (licet cauſa [h] eadem non ſit vera) per eundem appellatiōnis iudicem, ante omnia in ſtatum priſtinum reducendum [i].

a ¶ Infra decēdium.] ſecus ſi poſt: q̃a tunc non teneret appellatio, nec ipſius prætextu fieret attentatorū reuocatio. ſup. eo. tit. & li. Romana. §. ſi vero. Sunt aūt iſti dies vtiles à principio, & in progreſſu cōtinui, & fit ipſorum computatio de momento ad momētum, quod dic vt plene not. 2. q. 6. anteriorum. in glo. 1. & 2.

b ¶ Innouari.] hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac ſi, &c.

[Glo ſeq. reddit rationem textus.

c ¶ Innouata fuiſſent.] & eſt ratio; quia ſicut poſt appellationem à diffinitiua nil attentari dēt, vt 2. 1. rñ ſo. ſic nec pendēte iure, quod cōpetit cōdemnato ad appellandum, ſ. vſq; ad decem dies. Indultum. n. à iure beneficium, &c. inf. de reg. iur. indultum. 2 2. diſt. de his. in ſi. Vnde ſicut ius alicui non dēt auferri, ita nec ſpes ad ius. ff de vſufruct. quemadmodū caue. l. ſi vſuſfructus mihi. in princ. ff. de adulte. ſi vxor. §. 1. Tunc n. proprie dicitur iudicatum, quando infra illud appellari non poteſt. ſup. de re iud. quod ad conſultationē. Et an hoc habeat locum in ſententia excommunicationis, vide quod dixi inf. de ſent. excom. venerabilibus. §. porro, & notabatur ꝙ hic dicitur. ff. nil inno. app. pen. l 1. in prin. in 1. glo. ff. de verb. ſig. ſi qua pœna. circa medium.

ADDITIO. ff. de appel. cōſtitutiones, & per Goſ. de accu. ad petitionem. Ioan. And.

d ¶ Ante diffinitiuam.] ſ. ab interlocutoria vel grauamine huiuſmodi antē dicti eſt ratio; quia in caſu iſto appellatio debet interponi expreſſa cauſa probabili. Et ex alia cauſa, vel ex nouis, vel nouiter probandis proceſſus impugnari non pōt. vt in clem eo. tit appellanti. Nec ſufficit cauſam eſſe probabilē, niſi ſit vera. ſup. eo. interpoſita. in prin. Eſt igitur neceſſe, ꝙ prius conſtet de veritate 2. In euentum ergo litis ſcietur an attentata veniant reuocanda nec ne. & eſt ſimile ſup. de frigi. fraternitatis. Nec eſt hoc ius nouum. immo probatur expreſſe per antiqua iura, non. n. ſemper Papa in appellationibus ante ſententiam interiectis mā dat, ſi ita eſt ita, reuocato in irritum, &c. ſup de reſcri. ſignificante, & duobus c. ſeq. ſup. de iud exhibita. & eo. ſignificantibus. cum multis ſimilibus.

2 Glo ſequunt doctores & procedit et ſi iudex à quo, ſ. ꝙ iudex ad quem incępiſſet cognoſcere & ei hoc intimaſſet: quia intimatio ſine expreſſa ꝓhibitione cū nō ligat.

ADDITIO. Alleg. Archid de dilat. c. 1. ſup. eo. ſæpe ver. quād ſi. & cap. ex parte 2. & quod no. 54. diſtin. quis autem. Ioan. And.

[Glo. ſeq. addit alium caſum.]

e ¶ Niſi iudex.] ponit vnum caſum exceptū à primo generali dicto. Aliū caſum poſſes addere, qñ. ſ. iudex ipſe detulerat appellationi. ſup. eod tit. & lib. cum appellationibus. Ioan. And. idem Io. Mon.

f ¶ Deuolutum.] alias inhibere nō poſſet. ſup. eo. tit. & lib. Romana. §. ſi vero. & §. ſeq.

[Glo. ſeq. recita per queſtionem.]

g ¶ Quicquid.] intellige, ꝙ per ipſum iudicem attentari nō poſſit, hoc dico; quia quædam poſſunt iudices a quibus appellatum eſt, ſicut eſt reformare poſſeſſionem appellanti cum ſibi turbata fuit; omittere tamē debet articulum ſuper quo appellatum eſt. ſup. eo. tit. cum teneamur. Vide qđ ibi dixi, remittendo ēt ad xvj. tales caſus, quos colligit Guli. in Spe 2. par. eo. tit. §. pen. Itē ſi appellans nimis prolixū terminum aſſignauit, pōt moderari ſup. e. cū ſit Romana, & c. conſuluit. in fine.

h ¶ Cauſa.] p̃p quam appellatum extitit.

[Glo. ſeq. tractat q̃d de attētatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo membro collige bimēbrē diſtinctionem. ad primum membrum obiicit, & dupliciter ſoluit. In ſecūdo diſtinguit hæc membra: aut attentatum eſt irreuocabile, aut reuocabile, & ſi reuocabile, aut illicitum. aut licitum, & ſi licitum, aut appellatio eſt extraiudicialis, aut iudicialis, in ſine quærit, & ſoluit.]

i ¶ Reducendum.] decretalis iſta loquitur in iis, quæ ſunt attētata per iudicē, & hoc apparet ex eo, ꝙ dicit; inhibeat canonice iudici, &c. Si aūt aliquid attentaretur à tertio, id eſt qui nō fuit pars vel iudex in cā illa, attentata non reuocantur per modum attentati à iudice ad quem fuit appellatum, ſed per ſuum propriū iudicem cognito de cā, ſeruato iuris ordine. ſ. eo. tit. & lib. Romana. §. in aliū. ff de rei vendicatio is à quo. non. n. præiudicat aliis res inter alios acta. ſup. de re iudica. quamuis, quod eſt verum: niſi ille tertius per attentationem illam iuriſdictionem iudicis impediret. ſup. de offi deleg c. 1. Non obſtat ſup. eo. bonæ. vbi vī attētatum à tertio reuocari per modum attentati: ibi. n. fuit generaliter appellatum, ne quis ſuper poſſeſſione, &c. & ideo moleſtans non potuit dici tertius, ſed potius pars 3 appellata. Alii dicunt; quod illud reducitur in priſtinum ſtatum per interdictum vñ vi, nō per modum attētati: & ſecundum hoc non obſtat. Idē & per eadem iura intellige ſi tertius aliquid attētat lite, relatione, vel conſultatione pendente. Hæc tamē omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attētat illicitum, nec ab eis cauſam cœpit habere. Ad hoc ff. de except. rei iud. ſi à te. §. ſi. in prin. & l. exceptio. Ioan. aliàs ſecus. ſup. de conſtitut. cum M. in fine. vt lite penden. eccleſia 2. Si autem aliquid attētetur à parte, aut illud de natura ſua eſt irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos ſuper ſponſa: alius eorū cum ea per verba de præſenti contraxit, et poſt inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, ſ. num perpetuum impedimentum præceſſit necne, ſed bene fiet ad tempus ſeparatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur. ſup. de matri. contract. cōtra interdict. eccle. c. 1. & vlt. Si vero reuocabile ſit, diſtinguo an ſit licitum vel illicitum. Si illicitum, vt quia appel. pendent. pars ſpoliat partem, reuocatur per modum attētati. de appellatio. bonæ. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item ſciendū. Et ff. de aq. plu. arc. l. ſupra. iter. §. officium. Et ſit talis reuocatio & reſtitutio ex ſolo iudicis officio, vt lite pen-

3 Vt apparet hic, ex doctore, moleſtās pōt dici pars qñ habet cām a iudice, vt ſi bannitus appellet, & ego eū offendi, fondome ſuper banno iudicis à quo: iō iudex ad quem me cōpeſcet, Bar. in l. 1. ff. nihil noua. Pa. Font.

¶ Idem.

¶ Qui appellat extra iudiciũ, infra decem dies (ex quo ſciuit grauamen) appellare debet: poſtea per remedium iuris communis audietur, ſed nõ per appellationis remedium. Ioan. And.

CAP. VIII.

Concertationis [a] † antiquę finẽ imponere pręſenti conſtitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & quibuslibet extraiudicialibus [b] actibus (in quibus poteſt appellatio interponi) quiſquis ex eis grauatum [c] ſe reputans,

ſe penden. c. 1. & per totum. Fit inquam de plano, & ſine libello, facit quod not. ff. de interrogat. act. ſuper rubricã Tenet tñ duo ꝓbare, ꝙ innouatũ fuerit, & ꝙ lite penden vel appellatione, vt lite penden. per totũ. Si vero aliquid attentetur, quod aliàs eſſet licitũ, vt ſi quis facit q̃ de iure cõi ſibi competunt, puta appel. pen collegium eligit, vel ſimilia. Si extraiudicialis fuit appellatio 1, talia attentata non reuocãtur per modum attentati: ſed pendẽt ex euentu futuro. ȷ. de electionib. cum inter, & c. conſiderauimus. C. de rei vend. ff fundum. Si ante in iudicio fuerat interpoſita: hic fuerunt opiniones. no. de in integ. reſti. c. 1. de iure patro. ex litteris. Dic tamen ſecundum Gar. quòd ſi lite vel appellatione penden. quis vtitur poſſeſſione eo modo quo ante nil innouans illicitum vel doloſum in ꝑiudiciũ patris, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur. 2. q. 1. nonne immo circa ipſum fieret innouatio, quod prohibitum eſt, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduerſarius aliquid immutatum illicite, probet hoc. ſupra. eo bonæ. de iure patrona. ex litteris, aliàs pendent ex futuro euentu. de reſt. in integ. c. 2. niſi prohibitio iudicis ex cã interpoſita aliud inducat. ſup. de presb. inter cętera. ſupra de deſponſ. impub. ad diſſoluendum. ff ne quid in loco pub. l. vlt. Vnde vnum ſcias, qđ ſi pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipſo ſe indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex à quo appellatum eſt perinde ac ſi nõ fuiſſet appellatum. ſupra eo. an ſit. ſm caſum Inno. Sed redeundo ad textum quæro, ſi iudex appellationis ſtatim reuocat attentata: poſtea pronunciet male appellatum, nunquid illa reuocata reſumunt vigorem ipſo iure? Reſpondeo non: quia illa reuocatio legitime facta eſt ad tuitionem appellationis, cum proceſſus in ipſius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & ſtabilis perſeueret. C. de adul. Grachus. Itẽ illa reuocatio fuit quaſi interlocutoria, & ſic cum ab ea non fuerit appellatum, tranſiuit in rem iudicatam. ſup. de elect. cum dilectus. de re iudic. quod ad cõſultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendat ex euentu appellationis: ſed ſola depẽdentia appellationis [2] ad reuocationem ſufficiat, vt hic, & ſupra de iureiuran. veniens. quicquid de appellatione contingat factum, ipſa pendente fuit legitime reuocatum, pronũciata igitur appellatione legitima, de nouo iterũ procedetur. de accuſationibus, qualiter & quando 1.

ADDITIO. Nam vt dicit Inno. de exceptionib. dilecte. nulla eſt abſurditas, ſi quod male factũ eſt, reuocatur, & illud idem legitime repetatur. facit ȷ. de elect. dudum 2. verſi. tandem, de re iudic. ad probãdũ. ſup. eo. lib. de elect. ſi confirmationem. Ioan. And.

1 De hac plene ſcripſi de maio. & ob. dilecti. in gl. ſed qđ ꝓdeſt, cũ remiſſis, q̃ ibi ſunt in fi. glo. Ioan. An.

† Vide Deciũ in ca. cũ ſit Romana. & Peruſinũ in ca. ꝯſuluit. ex đ appellat.

2 Simile ſupra eo. lib. vt li. pendẽte. c. 1. & 2. & ꝙ dixi ſupra đ ord. cog. c. fin. Ioan. An.

Concertationi.) Primo ponit motiuum conſtituẽtis. Secundo ibi, Statuimus, conſtitutionem, quæ diſtinguit an per appellationẽ vel aliter petatur reuocari grauamen. Et ſecundum membrum: ibi, Sed ſi cui determinationem interſeriſt: ibi, dummodo.

CASVS. Peruenit ad notitiam meam, ꝙ epſ Pictauenſis contulit alicui beneficium tanquã vacãs, qđ dicebam meum, & non vacans: & ſic dico, ꝙ collatio eſt facta in præiudicium meũ, volo appellare ab illa collatione, an poſſim? Certe ſic, dum tñ appellem infra decem dies numerãdos à tpe notitiæ meæ: poſtea nõ poſſum appellare. Sed per hoc tñ nõ videor renunciare iuri meo, quia via iuris cõis poſſim ꝓſequi ius meũ, vel interdicto vñ vi, vel alia actione, vel etiã manutẽtionem ipſius beneficij petere, vel põt poni caſus in electione hoc modo, Canonici eccleſiæ Pictauenſis vno excepto elegerunt quendã ſimoniacũ, certum eſt, ꝙ vnus poterit appellare: & pro cã appellationis, dicere, ꝙ ille eſt incapax, dũmodo appellat infra decẽ dies, ſi vero non appellauerit infra decem dies, poterit ſe opponere ne talis ſimoniacus ꝯfirmetur, ſed amplius nõ audietur per viam appellationis. Nota primo ex principio capituli, ꝙ altercatio quæ eſt inter aliquos doctores ſuꝑ deciſione alicuius dubij, poteſt dici concertatio; quia ſimul pugnant iaciendo iacula & rationes: & de hac concertatione loquitur præſens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrũ ab actib. extraiudicialibus debeat appellari infra decem dies. Nota vlterius, ꝙ ab actib. extraiudicialibus poteſt quis appellare, ſed tñ proprie loquendo dr̃ procurare & non appellare c. cum ſit Romana. eod. tit. in antiquis. Nota ꝙ ab actib. extraiudicialibus debet appellari infra x. dies, qui currunt à die notitiæ grauaminis, & non à die notitiæ actus, vt hic tenet Dñicus de ſancto Geminiano: & ponit exempum: Ponamus, ꝙ epiſcopus Pictauenſis contulit tibi beneficium qđ erat mihi debitum: & ignorabã, ꝙ eſſet mihi debitũ, cum ſciebam collationem eſſe tibi factã, poſt ſciui ꝙ illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certũ eſt, quòd poſſum appellare infra decẽ dies, qui numerantur à die notitiæ grauaminis, quo ſciui, quòd collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Concertatio quę eſt inter doctores.

Appellandũ eſt infra decẽ dies ab actib. extraiudicialib.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Concertationi.) quo appellat extra iudicium, infra decem dies, ex qui ſciuit grauamen, appellare dẽt poſtea per remedium iuris cõmunis audietur, ſed non per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioannes. 2 q. 4. biduum, & Hoſtien. de appellat. vt debitus, & Inno. ſup. eod bonæ.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. de appellat. §. reſtat verſic. ſed quid dices 2. Ioan. And.

b ¶ Extraiudicialibus.) ſiue fiant à iudice, ſiue à priuato ſupra eod. cap. 1.

[Glo. ſeq. fortificat textum, & ponit opi. Hoſtien.]

c ¶ Grauatum.) nota ꝙ decretalis iſta locum hẽt in appellatione interpoſita à grauamine iã illato: ſecus ſi ab inferendo, cum ex probabili cã timetur, & interponitur appellatio. Vnde aduerte, quòd infra decem dies appellandum ſit à grauamine extra iudicium, allegabatur talis ratio: ſi appellari poſſit vndecimo die, eadem ratione & cẽteſimo, quod eſſet abſurdũ. Præterea ſi quis velit dicere decurionem legitime nõ creatum, non auditur, niſi infra legitimum tempus cõtradicat. ff de decurionibus, Imperatores §. fin. & infra id tempus infra quod appellandum eſt, argumentum C. eo. hi qui ad ciuilia & l. nominationes. 2. q. 5. cap. ei qui. 6. nominationes. quod enim tempus in ſententijs attenditur, attendi debet & in ijs quibus non profertur ſententia. ff. quando appellandum ſit l. 1. §. ꝙ in ſententijs & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Hoſtie. in decret. vt debitus, ad finem, de appellatio. quod in electionibus ante & poſt etiam decem dies poterit appellari: ſed hoc modo: quia ſi ex legitima cauſa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & cauſa ꝓbata irritabitur electio poſtea ſecuta. ſup. de electio. conſiderauimus, & ȷ. eo. cõſtitutis 2, aliàs non reuocabitur.

cabitur:vt ſ.dixi,c.proxi.poſt electionem.& ante con firmationem,appellatur ẽt poſt decem dies ne fiat cõ firmatio,& ſic poſſet intelligi qđ not. Inn. in decret. bonæ, ꝙ extra iudicium appellatur poſt decẽ dies 1. cum..n. extraiudicialis appellatio non ſit aliud q̃ ad cãm,prouocatio. ſup. eod.cum ſit. ſicut læſus quandocunq; põt lædentem ad iudiciũ vocari facere:ſic cum poteſt prouocare ad cauſam extraiudiciũ appellãdo: non enim tranſit grauamen in rem iudicatam ſicut ſnia,vt ſup. eod.titu. & lib. Romana. §. ſi vero. In iudicialibus autem actibus vel quaſi, neceſſe eſt infra decem dies appellari 2.& ſic intelligũtur leges prius inductæ: loquuntur enim in electionibus, in

† Petrus de Anch. notat cõuenientiã inter appellationem iudicialem& extraiudicialẽ, & ponit ſex pulchras differentias Fonta.

per appellationis beneficium grauamen illatum deſiderauit reuocari, infra decem dies † (poſtquam ſciuerit [a]) ſi velit, appellet: poſt decendium vero eidem aditus non pateat appellandi. ¶ Sed ſi per contradictioné debitam [b], vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen: ei(dummodo medio tempore his non

1 Doctores dicũt verum ſi iudex ex iudiciũ iubendo vel faciẽdo megrauet: dicã ei ꝙ reuocet,ſi nolit: tunc appellabo inf.eodem c. ſi à iudice. Itẽ ſi præcipiat ſoluere decẽ,dicam ei ꝙ hoc reuocet offerẽdo meiuri;ſi nolit,appellabo. Io. And. Fonta.

quibus decretum decurionum, quod eſt quaſi iudiciale vel præſidis,interponitur,ad hoc ff. quãdo appellandum ſit.l.1.Sed decretum canonicorum eligẽtium non eſt iudiciale vel quaſi:immo omnino extraiudiciale.Expeditum ergo ſit per hanc decretalem ꝙ à grauamine,extra iudicium illato,neceſſe eſt infra decem dies appellari: & ſic intelligatur ſup.de electionib c. 1.& c.vt circa,& c cupientes, aliàs appellatio non deuolueret.ſup eo.Romana.§. ſi vero.Iuris autẽ alia remedia propter hoc non tolluntur,vt ſequitur.

a ¶ Sciuerit.] eſt.n.tempus vtile à principio, licet continuum in progreſſu,& de hoc plene no 2.q. 6.anteriorum, & ſit de momento ad momentum computatio, vt ibi.Et intelligo ſciuerit,non ſolum actum illum factum:ſed per illũ ſe grauatum. Quid.n.ſi ſciui te electum:& poſt decem dies ſciui quod prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat?adhuc infra decem dies à die ſcientiæ prouocabo:quia modo ſcio me grauatum,& hoc ſonat hæc littera.

ADDITIO. Ad hoc ſup.eod.lib.de reſcript.c. gratia. Ioan.And.

b ¶ Debitam.] vt ſi coram ſuperiore excipiatur, vel caſſatio petatur:vel his ſimil.

ADDITIO. Ioan. Mona. ponit exemplum per decret.licet epiſcopus.inf.de præb. quando. ſ.prouiſum eſt tibi de beneficio quod poſſidebam, poſſum appellare.Item expectare quod vocet propter poſſeſſionem quam habeo.Sit autem ſecundum eum huius iuris ratio:quia habens plures vias, licet ſit ſibi præſciptu in vna,vt in via appellandi, non propter hoc præſcriptũ eſt in alia,vt in via contradicendi ff.de appellat.ſi expreſſum.Ioan.And.

2 Et ẽt infra illos dies dẽt fieri adhæſio ratihabitio gl in ver. adhærentes.in ca. vt circa. ſ.eo lib. Pa.Fon.

c ¶ Non conſenſerit.] ſcienter 3 propterea quæ ſup. dixi:nil.n tam contrarium conſenſui,ſicut error.ff.de iuriſdictione omnium iudicum l. ſi per errorẽ,& intellige ſi aſſenſerit etiã tacite,de officio delegati.gratum.de his quæ fiunt à maiori parte capituli. ex ore. cum ſuis concordantijs.

d ¶ Non obſiſtat.] optime concordat ſup.eo.lib.de reſtitut.in integr.c.2.Idem Archidiaconus.

APpellatio.] Quia breue eſt,non ſummatur, neque diuiditur.

3 Et ſpõte ſm Ar. al leg.35. q. 5. notiſicaſti.&ꝙ ibi nota. Io.And.

¶ Appellans in ſcriptis non tenetur legere appellationem iudici à quo: ſed ſufficit ꝙ appellet,vt in littera cõtinetur hoc dicit. Et ſecundum aliquos non eſt neceſſe exprimere verbum,appello:ſed ſufficit oſtendere chartam iudici à quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice competenti,qui tulit aliquã interlocutoriã ꝯ me,à qua appellaui in ſcriptis ex cã rationabili:& appellationẽ meam redegi in ſcriptis, quã infra decem dies exhibui & præſentaui iudici à quo:ſed tñ eam non legi:vtrum vitieẽ mea appellatio? Vr ſic:nã iudex teneẽ legere ſniam ſuam:aliàs ſnia ſua non valet ca. ſi ſup. eod.lib.de re iudi.ita vr, ꝙ in appellatione requiratur recitatio: & vt appellans legat ſuam appellationem iudici.Hac tñ ratione dubitandi non obſtante, dicit Romanus Põtifex, quod ego appellans non teneor legere appellationem iudici à quo:ſed ſi petat duplum appell. debeo ei tradere: ſi autem non petat,non teneor illi tradere.Ex quo patet, quod non ſunt neceſſaria iſta verba. q̃ ponunt communiter notarij in inſtrumentis appellationis, quod ipſe appellans fecit lecturam.

conſenſerit [c] †) lapſus decendij non obſtat [d].

† al.aſſẽſerit.

¶ Idem.

¶ Valet appellatio in ſcriptis porrecta, licet coram iudice non legatur.hoc dicit. Zenza.

CAP. IX.

APpellatio [e] †, quam in ſcriptis [f] iudici [g] (à quo appellare volebas)

† De informatione appl̃onis vide Lapũ allega tione.39. incip. an valeat. & allegatione.119.incip. quantum.

Nota primo,quod licet iudex à quo,teneatur ſententiam diffinitiuam legere partibus: ita quod non ſufficit ſi eam tradat partibus:tamen ſecus eſt in appellatione,vt eſt hic textus.Nota ꝙ appellatio eſt interponenda coram iudice à quo:non autem ſufficeret ſi interponeretur coram aduerſario:& hoc verum,ſi poſſit haberi tutus acceſſus ad iudicem: nam ſecus ſi quis commode non habeat tutum acceſſum,vt in c.fin. eo, tit.in anti.Nota vlterius,ꝙ appellatio eſt porrigenda iudici, non appellato quantum ad validandum appellationem: ſed quantum ad deuoluendum cãm,an ſit porrigenda appellatio? Dicit vt in clemen cãm.de elect. Nota finaliter ꝙ impugnatio & exceptio, quæ non eſt rationabilis,non eſt admittenda. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid approbet.]

e ¶ Appellatio.] hoc notat Guil.in Specul. eo. tit.§. qualiter autem,in princ.

f ¶ In ſcriptis.] ſic enim eſt appellandum ante ſentẽtiam: & a ſententia ex interuallo, quod dic vt not. ſup.eod tit.& lib.cap.1.

[Glo.ſeq.recit.per quæſtionem an coram iudice neceſſe ſit appellare.]

g ¶ Iudici.] Nota appellandum coram iudice, de hoc per Io.2.q.6.biduum.§.adeundi.in gloſ. 1. & per Bernard.ſup.eod.ſuggeſtum.indiſtincte teneas,(cum in iudicijs,vel extra à iudice appellatur)coram iudice appellandum,ſup.eo lib.cordi.ſupra eod. vt debitus ibi, coram eodem iudice,&c. & hoc ſi poteſt ipſius haberi copia & in publico: non in hortis vel villa ſuburbana.2.q.6. dubium. §. adeundi. vel niſi iuſtus metus appellantem excuſet ſup. eod tit.cap. vlt.Si vero ſunt plures iudices:dic vt in clemen.eo.tit.ſi à iudicibus. Ioan.And.

ADDITIO. Hanc opi.gl.de appellando coram iudice &c.tenet Archi.qui etiam alleg. ff quando appellan.ſit l.1.§. dies, & §.ſi quis.C eo tit.in offerendis,in Auth de appel.§.1.coll.4.Recitat tñ opi. Goff. qui dixit,ꝙ appellatio emiſſa in abſentia iudicis bene excuſat ſi nõ fiat fraudulenter, vt dixi in decret.ſuggeſtũ. ſup.eo. quod vr placere Inno. in decret. dilectis eod. tit.ad ſi vbi dicit ꝙ per appellationem etiam factam in abſentia iudicis, appellans eſt exemptus ab ipſius iuriſdictione, tamen ipſi Innoc. placet in decre.ſi iuſtus,quod ſequitur in gl.Dicit etiam Archid.quod ſi bene videatur decret.ſi duobus.1.reſpon. in fine, ſatis demonſtrant quòd appellatio non protegit appellãtẽ à ſuo iudice, donec ad ipſius iudicis notitiam perducatur,& idem ibi Fet.de Samp.Ioan.And.

a ¶ Pro-

1 Quia ſit ſolū modo ad intimandū actū pſentem. Si autem ſcriberet ad probā dū actū pteritū, illa ſcriptura dēt eſſe auth. cle. 'cām. de elect. Anc. Fō.

a ¶ Proponis.] & probas ī. de conceſ. preben. cum ſuper quæſtione ergo vt dixi ī. eod. cap. 1. non eſt neceſſe quòd ſcriptura appellationis ſit authentica 1. dummodo poſſit probari: tutum eſt tñ ꝙ per notarium de hoc fiat ſcriptura publica: quia qđ continetur in charta difficile eſt ꝓbare.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.

b ¶ Lecta.] Videbatur contra argum. eius quod dicitur ſupra ti. prox. cap. vlti. in fine cum ſuis concordan. ſicut enim requirit ꝙ ſententia legatur ꝑ iudicem, nec ſufficit ꝙ in ſcriptis edatur, vt ibi: ſic etiam videtur nō ſufficere ꝙ appellatio ī ſcriptis edatur, niſi etiam legatur. Sed non tanta ſolemnitas requiritur in appellando, quanta in diffiniēdo: alias ſequeretur ꝙ die feriato non poſſet appellari, ſicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet ſedere & non ſtare: & hæc ſunt falſa, cum ergo decretal. vt debitus. & decretal. condi. hoc ſolum requirant, quod aſſignetur vel exponatur cauſa probabilis. & in ſcriptis: aſſignare aũt fit verbis, nutu, teſtamento, vel codicillis. ff. de verb. ſigni. aſſignare. [Et Inſt. de aſſign. lib. per totū. Io. Monā.] ff. de aſſigna. lib. l. 1. §. aſſignare ergo & in ſcriptis aſſignando & porrigendo iudici, ſatisfactum eſt iuri. Et facit ad hoc ſupra. eo. lib. de offi. ordi. ſi canonici 2. Sicut enim ibi ſufficit cauſam ceſſationis ſcribere, & ſcripturam aſſignare ei contra quē ceſſatur: ſic & hic in appellatione. Sic & olim dabat maritus vxori ſuę libellū repudij. qđ ſufficiebat: licet nō legeret: de quo dicitur in proœmio decret. probaī hoc etiā 2. q. 6. c. ei qui. ver. ſi quis libellos appellatorios ingeſſerit, & l. biduum. § adeundi verſic. ſi quis ipſius. ibi, vt ei libellos daret. Et quod hic de appellationibus dicitur, de exceptionibus intelligo, vt ſufficiat illas dari in ſcriptis, licet non legantur. ad hoc ī. de probatio. quoniam contra Ioan. And.

te porrexiſſe proponis [a]: nō poteſt ex eo quòd coram ipſo lecta [b] nō fuerit rõnabiliter impugnari.

¶ Idem

¶ Iudex à quo cõpellere nõ poteſt appellantem à grauamine ipſius veritatem probare, licet citare poteſt ad ipſius reuocationem audiendum: qua facta in cauſa procedere poterit, eius contumacia non obſtante, ac ſi nunquam appellaſſet: hoc dicit. Zenze.

CAP. X.

SI † a iudice [c] à quo (propter grauamen [d] quod tibi proponis illatum) appellas, ad docēdum te fore grauatum, & ad audiendum reuocationem eiuſdem grauaminis (ſi de ipſo docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cū ipſe per ſe [e] id videre habeat) hoc docere, nec etiam tamquam coram iudice (cum per appellationem ſit ſuſpenſa ipſius iuriſdictio) comparere teneris [f]: Niſi ad hoc ſolum, vt reuocationem ipſam audias, ſi eam duxerit faciendam:

† Vide Rotā deciſio. 7. & deciſione 74. in nouis.

2 Dicit Io. Mo. ꝙ iſta decere. & illa ꝓbant ꝙ aſſignare & porrigere idē eſt ꝙ pſentare, pſētatio vero nō reqrit lecturam. hoc poſuit Arc. ī decret. cordi.

SI a iudice.] Glo. non ſummat. Diuiditur aũt iſtud cap. in duas particulas. Prima ponit thema, cuius duo dubia ſoluit: vtriuſque reddens rõnem: ibi. Nec coram. Secunda particula, quæ eſt ibi, Niſi ad hoc ſolum, ſm dubium terminat & declarat. Ioan. And.

¶ Pro intellectu iſtius cap. habemus præſupponere. ꝙ licet iudex non poſſit reuocare ſuam ſententiam diffinitiuam. l. 2. C. de ſenten. ex breuic. recitan. poteſt tamen reuocare interlocutoriam ſententiam. l. quod iuſſit. ff. de re iudi. cap. cum ceſſante. eo. titu. in antiq. Secundo habemus præſupponere, ꝙ appellans ꝑ appellationem eximitur à iuriſdictione iudicis à quo appellauit, quantum ad illam cauſam cap. Romana. ī eod. titu.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Piſtauen. qui tulit aliquam interlocutoriam cõtra me, à qua appellaui ſolēniter, & in ſcriptis, iuxta tenorē. cap. 1. ſupra eod. titu. Officialis fecit me citari vt corā eo comparerem, facturus fidem de grauamine: an teneat comparere? Reſpondet quòd non, nam iudex debet eſſe certus, an me grauauerit vel ne. Sed ponamus quòd iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriā ſuam, an debeā cõparere? Certe ſic: & ſi non compareā, & iudex reuocet ſuam interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquā cõtra contumacē. qa reuocato grauamine eſt extincta appellatio mea. Reuocauerit cum effectu.] & realiter, non verbo: & hoc ſi grauamen ſit realiter illatū. Nota primo, ꝙ iudex à quo poteſt ſuā interlocutoriā reuocare, & ſic eſt vna differētia inter ſententiā diffinitiuam & interlocutoriam. Nota ꝙ ſi iudex à quo citauit appellantem ad faciēdum fidē de ſuo grauamine, non tenetur appellans comparere quia iudex debet cognoſcere vtrū appellātem grauauerit: ſecus ſi appellans eſſet citatus ad videndum reuocari grauamen: quia tũc teneretur cõparere corā iudice à quo. Et ſi citatio ſit facta ad edocen[illegible] grauamine, & [illegible] dum reuocare g[illegible] men, tenetur comparere, nō ad omnes ſines, ſed ad videndū fieri reuocationē grauaminis. Nota ꝙ ceſſante cauſa finali, ceſſat effectus: ſecus eſt de cauſa impulſiua. l. 1. §. ſexum ff. de poſtulādo. vbi turpitudo Calphurniæ fuit cauſa impulſiua prohibitionis mulierum à poſtulando. Item illud intelligitur, ꝙ ceſſante cauſa finali ceſſat effectus, quū eſt vnica cauſa finalis: ſecus ſi eſſent plures: quia tunc requiritur ceſſatio oīum cauſarum. Inſt. de nupt. §. affinitatis. de hoc per doctores in c. cū Chriſtus. de hæreticis. in antiq. in fine cap.

[Prima glo. dicit quid declaret, & exponit.]

c ¶ Si à iudice.] Emanauit ad declarationem eorū, quæ no. Ber. & Moderni ſupra eo. cum ceſſante. Et dic iudice ordinario, vel delegato; & idem ſi eſſet arbiter iuris à quo poteſt appellari. ſupra eod. lib. de offi. deleg. ab arbitris.

ADDITIO. Et Gul. de except. §. viſo. verſi. ſed ſi iudex. & ſeq. & corrigit quod no. Ber. ī. eo. lib. de re iud. ad Apoſtolicæ. verb. erat q; parata.

d ¶ Grauamen.] ſecus enim ſi a ſententia diffinitiua, quam iudex reuocare nō poteſt; functus eſt enim officio ſuo ſemel iudicando, ſiue bene ſiue male ff. de re iudic. iudex. 1. de offi. deleg. in litteris. & c. venerabilis. intellige igitur grauamen. ſiue per interlocutoriā ſiue præter interlocutoriam inferatur.

e ¶ Per ſe.] Debet enim eſſe de facto ſuo certus. ī. de reſcrip. ab excommunicato. C. de reſcindenda venditione, quiſquis. veritas enim cauſæ appellationis probanda eſt coram iudice appellationis, vt ī. eo tit. & lib. Romanus & c. cum appellationibus. ergo nō corā iudice à quo appellatur: ſaluo eo quod dicitur ſupra eod. titu. interpoſita.

[Glo. ſeq. quærit. arg. pro & contra. ſoluit, & certis allegatis in contrarium reſpondet.]

3 Vide Alexandrū cõſi. 110. in 4. vol. & Deci. in ca. gratū in 4. no. extra de of. deleg.

f ¶ Teneris.] Quid ſi compareat, & coram iudice ipſo à quo appellauit, de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur 3 receſſiſſe? Videtur primo ꝙ ſic. per decreta. ſupra de offic. deleg. gratum. ſupra de teſti. cum veniſſet in quibus dicitur, ꝙ ſi appellās poſt appellationem probationes inducit coram illo à quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc littera dicit, ꝙ per appellationem ſuſpenſa ſit iuriſdictio iudicis, ſi ergo aliquid facit coram ipſo, vt corā

iudice,

alijs ſi non comparueris, & ipſe in termino grauamen reuocauerit cum effectu [a], poterit extunc libere in cauſa procedere, ac ſi appellatio interpoſita non fuiſſet [b].

¶ Idem.

¶ A collatione capituli ad epiſcopum appellatur, ſi vt canonicus interfuit; ſecus ſi vt prælatus. h.d. Dominicus.

CAP. XI.

A Collatione beneficij [c], quam cõiter ꝑ epiſcopum & capitulũ in tuũ præiudiciũ [d] factã eſſe proponis: Non † ad ipſum epiſcopũ (ſi in ea vt prælatus [e] interfuerit †)

iudice, allegat contraria, & ſic non auditur. ad hoc ī. eo ſollicitudinem. cũ ſuis concord. contra ī. eo. interpoſita. vbi dicitur, quòd appellans pũt probare, ſi vult veritatem cauſæ coram iudice à quo appellat. Sed reſponderi poteſt decret illã locum habere ante appellationem [1]. Satis credo cũ per actum iſtum ſemper intendat ad iudicis iuriſdictionem declinandam [2], quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc ſonat littera ꝗ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & ſic etiam ſoluitur qđ dicitur de allegante contraria, cũ iſta non ſint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixit infra de regu. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & cap. cum veniſſet reſpondetur, ꝙ illæ ꝓbationes fiebant ſuper principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi; quia contrarius ſibi: ſed hic [illegible] facit pro hac parte ꝙ iſte prouocatus eſt ad hoc [illegible] condi. fur. & ideo in prin. ſupra de excep. cũ in[illegible]riorem. & accedant quæ not. 3. q. 3. cap. induciæ 2. § offeratur. ſupra de re iudi. cap. inter monaſterium. & vtilius videtur negotia tali expediri cõpendio, ꝗ per exactam ſubtilitatem longo prorogari diſpẽdio. ſupra titu. proxi. abbate ſane, in fine. præterea legitime tenetur comparere ad id quod ſequitur. & tamen comparendo non renunciat appellationi.

a ¶ Cum effectu. effectualiter enim intelligẽda ſunt verba, vt ſupra de cleri. non reſid. relatum. cum ſuis concord. Hinc enim eſt, quòd non ſufficit dicere ſe paratum reuocare, niſi & reuocet. ad hoc ſupra de eo qui mittit. in poſſeſſ. cauſa rei ſeruand. cap. 1. & ad hoc ſupra titu proxi. ad Apoſtolicæ, verſicu. erantque parata. Item ſi grauamen fuit verbale, reuocatio ſufficiat verbalis; ſi reale non ſufficit verbalis: niſi re etiã reuocetur.

ADDITIO. Idem archi. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in ſuis cauillationibus rubrica de generalib. exceptionibus vbi not. ꝙ non ſufficit quòd iudex dicat ergo reuoco, niſi recedat à grauamine interlocutionis. Ioan. And.

b ¶ Non fuiſſet.] quia ceſſante grauamine ceſſare debet appellatio. ī. eo. cum ceſſante. Ioan. And.

A Collatione.] Duo facit, quia circa vnũ thema diſtinguit: Primũ: ibi, Non ad ipſum: Secundum ibi: Aliàs ſi.

¶ Appellans à collatione facta per epiſcopum & capitulũ, debet appellare ad archiepiſcopum, ſi epiſcopus interfuit vt prælatus, ſecus ſi vt canonicus; quia tunc appellatur ad epiſcopum.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius capituli, ꝙ quis poteſt appellare etiam collatione contributa in præiudicium alterius c. 1. eo. titu. in antiq. Itẽ habemus ſecundo præmittere, quòd quis poteſt appellare poſt collationem factam, dum tamẽ appellet infra decem dies numerandos à tempore notitiæ ſuæ. cap. concertationi. ſupra eo. titu & lib. Item eſt præſupponendum quod habetur in cap. 2. vt lit. pen. iſtomet libro: vbi dicitur, ſi duo litigent ſuper beneficio, & moritur poſſeſſor, nõ debet alius ſurrogari in locum defuncti donec ſit cognitum de iure ſuperſtitis. & ſi fiat collatio, poſſet ſuperſtes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata. ſed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

CASVS. Tu poſſidebas beneficium, quod dicebam ad me ſpectare, vel eſſe mihi debitum, vñ feci te cõueniri corã iudice cõpetenti: pendente cõtrouerſia iſta, tu es mortuus: Epiſcopus Pictauẽ. & capitulũ [illegible] quos communiter ſpectat collatio illius beneficij cũ vocabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me oppoſui ne facerent collationem de illo beneficio: nõ obſtante mea oppoſitione ipſi contulerunt beneficiũ, volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quem debeam appellare, vtrum ad archiepiſcopum, vel ad ipſum epiſcopum? Reſpondet cum diſtinctione, aut epiſcopus interfuit collationi vt prælatus, aut interfuit vt ſimplex canonic9 ſi interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiſcopum, vel ad Papam, & non ad epiſcopum; quia tunc appellarem ab eodem ad eundem: ſi vero epiſcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tũc poſſum appellare ad ipſum epiſcopum tamquam ad ſuperiorem capituli. Nota primo. ꝙ à collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius. poteſt appellari, ſed proprie dicitur prouocatio. c. cum ſit Romana. eod titu. in antiq. Nota quòd epiſcopus poteſt interuenire in capitulo vt canonicus [1], & tunc habet vocẽ, & ſua vox auget numerum. Itẽ poteſt eſſe in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Hoſt. dicat, ꝙ repræſentat mediam partẽ capituli. & ꝙ ipſe & vnus canonicus faciunt maiorem partem capituli. de hoc in cap propoſuit de conceſ. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum eſt in contrarium, videlicet ꝙ non habet vocem quando eſt in capitulo vt prælatus, ſed ſolum habet poteſtatem concludendi ſecũdũ maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad qđ emanauit præſens capitulum; videlicet quòd cũ appellatur à collatione facta cõiter per epiſcopum & capitulum, poteſt appellari ad ipſum epiſcopum, ſi interfuit vt canonicus, quia tunc cenſetur ſimplex canonicus, modo capitulum ſubeſt epiſcopo, & appellandũ eſt ab inferiori ad ſuperiorem. Sed quomodo cognoſcemus, quòd epiſcopus eſt in capitulo, vt prælatus: vel vt ſimplex canonicus? Doctores hanc materiã tractant in cap. poſtulaſtis. de conceſ. præben. Et dicunt quòd ſi in eccleſia ſit ſtatutum, quod ordinet, vt ſit in capitulo vt ꝑlatus, vel vt ſimplex canonicus, ſtandum eſt illi ſtatuto; ſi vero non ſit ſtatutum, tunc cognoſcetur ex coniecturis: nam ſi epiſcopus nõ tenet primum locum & honorabiliorem, cenſetur eſſe in capitulo vt canonicus: ſi autem præſideat & teneat honorabiliorem locum cenſetur eſſe in capitulo vt prælatus.

[Prima glo. dicit quid approbat.]

c ¶ A collatione beneficij.] Hoc notat Hoſtienſis de exceſſib. prælato. cap. 1.

ADDITIO. In ca. poſtulaſtis. de conceſ. præben. & forte corrigitur quod ibi not. Inno. qui dicit de electione epiſcopi & capituli, ad epiſcopum appellandũ: qui licet conſtituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iuriſdictione. forte dixi: q̃ ſaluatur, ſi intellexit iuxta ſecundum membrum huius diſtinctionis. Ioan. Andr.

d ¶ Præiudicium.] Aliàs appellare non licet. 2. queſtio. 6. non ſolent. ſupra de electio. cum inter R. ff. de appel. l. 1.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium, quærit, & ſoluit.]

e ¶ Prælatus.] quod præſumitur, niſi aliud appareat Et ſi quæratur, quomodo cõſtabit an ſit ibi vt ꝑlatus. & an ſit ibi vt canonicus? Recitari ſolet ſupra de cõceſ. præbẽ. poſtulaſtis. Si eſt in primo loco & ei primo ſcribiť, tũc apparet cũ eſſe vt epiſcopum, vel vt caput. Sed quando ſedet, & ſubſcribit poſt archidiaconũ, vel alium

1 Hic colligit Dõ. ꝙ licet ꝑ actũ corã iudice à quo renũciet appellationi interpoſitę, nõ tñ interponẽdæ. Fonta.

a Hoc eſt verũ ſi ꝑ viã ſimplicis informationis agat: ſecus ſi agat tanquã corã iudice ꝯſtitutus, vt iurib. cõtrarijs. Do[illegible]t.

† Indecunt Io. And. & Petr. de Anc. ad qõnẽ, an donata ambaſiatoribus, acqrunt ſibi, vel illis à q. bus mittunt. vide Bart. in l. vero ff. ſo. ma. l. ſociũ § ſi. ff. ꝓ ſocio Fõ.

† al. interfuit.

Qualiter cognoſcatur an epiſcop9 ſit in eccleſia vt epũs an vero vt canonicus.

alium, qui ibidem præſit capitulo, tunc patet ipsū ibi eſſe vt canonicū, ad hoc 17. diſt. c. vlt. de maio, & obe. ſtatuimus.

a ¶ Superiorē.] Papā vel proximū. ī. eo. tit. dilecti. vl.

b ¶ Vt canonicus.] ī. de conceſ. præb. poſtulaſtis. ī. de præb. cum in eccleſia. ne ſede vac. c. 1. cum ſimilibus.

[Gl. ſeq. alleg. duo ſimilia: & ſoluit duo dubia.]

c ¶ Potuiſti.] ſimi. 17. diſt. multis, vbi de archiepiſcopo appellaſ ad ſynodum, cui tamen præeſt archiepſ. ad idem ff. quā appel. ſit l. 1. §. ſolent. vbi de ordinario & præſide appellatur ad pſidē, & quid dicit, potuiſti: intelligo & debuiſti, niſi appellaret ad Papā, cum gradatim ſit appellandum. ſup. eo. dilecti. Puto tamen quòd ſi appellans hoc petit, ipſe epiſcopus habeat cauſam delegare 1, cum ſatis ſit ſuſpectus 2: ne velit venire contra factum ſuum; licet id fecerit vt alius. ad inſtar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum; qui efficitur iuriſdictionis eius, ad quem fuerat appellatum, de hoc 2. q. 7. c. infames. §. item ſi contra patrē. ſup. de elect. querelam. in 1. glo. & C. de appella. eos. in principio.

1 Concor. Inno. & Hoſt. de offi. or. irrefragabili. Io. An.

sed ad ſuperiorem [a] te oportuit appellare. Aliàs ſi vt canonicus [b] interfuiſſet in ea, potuiſti [c] appellare licite ad eundem.

¶ Idem.

¶ Per appellationem interpoſitam à diffinitiua, reuocari poteſt interlocutoria principali negotio præiudicans: aliàs non. Ioan. And.

2 Vide in ſimili Ar. in c. inſuper ex de teſtib. & Geminianū in cap. auaritiæ, in 2. oppoſitione. & ele. lib. 6.

Licet.] Sunt duo dicta, ſecundum ibi, vbi vero.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue conteſtata, tu actor fuiſti admiſſus ad faciendum tuas probationes de & ſuper tuo libello: probationib. factis ego reus propoſui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo: vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere iſtā exceptionem peremptoriam, & ſic me grauauit, ego non appellaui ab iſta interlocutoria: hoc facto ipſe iudex poſt renunciationem & cōcluſionem tulit ſententiā diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in cā appellationis poſſim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ à iudice à quo fuit mihi repulſa? Vī quòd non: quia tranſiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tñ non obſtante reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ illas peremptorias exceptiones poſſum repetere in negotio principali, & ipſis probatis obtinebo; quia per appellationem fuit cauſa reducta ad illum ſtatū, in quo erat immediate poſt litem conteſtatam, ſed non ante. l. ita demum. C. de proc. Sed quid: ponamus quòd in cauſa principali propoſui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulſa, volo illam repetere in cā appellationis: vtrum poſſim? Reſpondet quòd nō; quia in cauſa appellationis non poſſunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis conteſtationem, vt d. l. ita demum, ſed ſolum illa quæ erant proponenda poſt litem conteſtatam. Et ſic intelligitur illud dictum. In cauſa appellationis non propoſita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex iſto bonum argumentū, quòd ſi actor dicat exceptionem pro parte rei propoſitam eſſe impertinentem, iudex ſuper hoc hēt interloqui, an illa exceptio peremptoria ſit admiſſibilis vel inadmiſſibilis: Et ideo eſt cautela aduocatorū peritorum, dum volunt appellare ab interlocutoria, quod petant interloqui ſuper admiſſibilitate. Sed cauti iudices obuiant iſti cautelæ dicendo; admittimus iſtam exceptionem inquantum de iure eſt admiſſibilis. Hanc cautelam ponit gloſſam in cap. cum contingat, de officio deleg. in antiq. Nota quòd ſi iudex non admiſit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, ſed poſtea appellet, à diffinitiua, in cā appellationis poterit illā exceptionem peremptoriam repetere: nec dr̄ repulſio tranſire in rem iudicatam, vt hic eſt textus. Nota quòd exceptionem dilatoriam repulſam in principali cauſa non poteſt appellans repetere in cauſa appellationis.

CAP. XII.

Licet [d] ab interlocutoria (per quam pacti [e], vel præſcriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans [f], vel iudicium nullum reddes [g], exceptio eſt repulſa) nō [h] fuerit appellatum [i]: ſi tamē à diffinitiua (quæ poſtmodum, etiam vltra [k] decendiū promulgatur) ap-

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid determinent.]

d ¶ Licet.] per appellationem interpoſitā à diffinitiua, reuocari pōt interlocutoria principali negotio p̄iudicans, alias non. Et determinatur hic altercatio Inocētij & Hoſtienſis notata per eos ſupra de re iud. quod ad conſultationem, & ſupra quod met cauſ. c. vlt. & Innocentij opinio approbatur.

e ¶ Pacti.] de perpetuo non petendo, vel ſimilis.

f ¶ Præiudicans.] quod in peremptorijs regulariter eſt videre.

ADDITIO. De quibus vide ſatis ſup. eo. lib. de lit. conteſt. exceptionis. Ioan. And.

g ¶ Reddens.] ſicut exceptio falſi. ff de iudi. licet. ſupra de excep. cum venerabilis, ſupra de procu. in noſtra. vel exceptio contra reſcriptum quod ab excommunicato fuerit impetratum, ſupra eo. lib. de reſcrip. cap. 1. cum ſimil.

h ¶ Non fuerit.] ſecus ſi à repulſione fuiſſet appellatum ſecūdo, & ſuccubuiſſet appellans: quod dic, vt in clem. eod. tit. cum à repulſione.

i ¶ Appellatum.] & ſic videatur tranſiuiſſe in rem iudicatam. ſup. de elect. cū dilectus in fine. de teſti. ſignificauerunt, cum ſimi.

[Gloſſ. ſeq. quatuor opin. recitat, quarum tertia hic approbatur.]

k ¶ Vltra decendiū.] hoc dicit vt maior ſit dubitatio. Dicebant n. quidam, quòd ſi non fluxerat decendium cū appellauit à die interlocutoriæ, tunc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipſam reprobata, quaſi intelligat ſuper diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum eſt quod aliter appellatur ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, & etiam à diffinitiua continēte plures articulos, in vno poteſt appellari, in alio non: de teſta. Raynaldus, cum ſim. Et ob hoc dicebant ſecundi, quod ex quo appellatū erat à diffinitiua indiſtincte, omnes exceptiones admiſſas & non admiſſas, ſiue fuit interlocutum ſiue non, ſiue decem dies fluxerint ſiue nō, repetere licebit. Et videtur hoc ſatis expreſſum ff. de appel. l. 1. §. 1. & vlti. & l. 2. & 3. & ff. quando appel. ſit. l. 1. Ex quo n. admittitur ad decendium ſuper principali, quod eſt maius, igitur contra interlocutoriā, quod minus eſt, veritas. n. ſemper eſt iuuanda. ſup. de iureiur. ex litteris, & in clem. ſæpe de ver. ſig. præterea iudex appellationis 3 ſuccedit in locū principalis. l. cum apud. ff. iudicat. ſolui. ſed interlocutoria non tranſit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis cauſæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, quin dare poſſit licentiam exceptionem repetendi. Innocen. vero tenebat opinionem hic approbatam. Hoſt. (Qui hoc proſequitur ſatis in ſum. de ſenten. §. qualiter proferri debeant. ſub §. primo, verſi. verum tamen ſi appellatur. Ioan. An.] dicebat, quòd cū ſecundum leges 3 regulariter ante ſententiam nō appelletur. [ſupra eod. ſuper eo 2. C. quorum appel. non recip.]

3 Per quas quis deciperet ſi grauamē aſſ diffinitiuā illatū per appellationē à diffinitiua reuocari nō poſſet: quod eſſe non dēt. C. de iis q. ve. mta. l. 1. I. Mo.

pellari [a] cõtingat, poteſt † in appellationis cauſa ipſum grauamen per interlocutoriam eandem illatũ licite per appellationis iudicem emendari [b]. Vbi vero interlocutoria ſuper eo profert, quod non parat [c] præiudiciũ negotio principali, vel [d] iudicium nullum reddit: niſi fuerit appellatum [e] ab ipſa: per appellationem à diffinitiua poſtea interiectam [f], grauamen illatum nequaquam poterit reuocari [g].

reci. l. ante Ioan. And.] omnia grauamina illata in cã habent releuari per appellationem interpoſitam à diffinitiua. Sed ſecundum canones à qualibet interlocutoria, & quilibet grauamine poteſt appellari, & ideo quãtumcunque à diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, à qua infra decem dies non fuit appellatum.

ADDITIO. Circa ſecundam opin prius tactam dicebat Ioan. Mon. ante ſententiam non eſt quis læſus, ſed in ſententiando, cum totus proceſſus ordinetur ad diffinitiuã, & ideo cum læſio conſumetur per diffinitiuam: appellatio ab illa interpoſita ſuſpendit non ſolum illam, ſed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. not. caue l. 1. §. ſi quis ſub conditione ff. ſi quis cau. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. de tit. & ra. diſtrah. ſi cum. Ioan. And.

a ¶ Appellari.] infra decem dies à die ſententiæ, vel ex quo ſciuit. ſup. eo. concertationi.

b ¶ Emendari.] ſicut n. concluſio facta in principali non parat præiudicium, quo minus noua iura poſſint in appellationis cauſa produci. ſup. de teſti. fraternitatis, & de fide inſtru. inter dilectos. C. de tempo. appel. per hanc. ita interlocutoria p̃iudicium parat, quo minus vetera iura repeti poſſint. vt hic, aliàs. n. quid prodeſſet ſuper diffinitiua appellaſſe?

c ¶ Non parat.] ſicut eſt videre in dilatorijs, vel in cõdemnationibus expenſarum ſuper eo, ꝙ in exceptione ſuccubuit: vel propter aliam cauſam ſimilem.

d ¶ Vel.] repete ſuper eo quod non.

e ¶ Appellatum ab ipſa.] quid ſi lata tali interlocutoria iudex ſtatim vult procedere in cauſa: petit pars cõtra quam lata eſt interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet, an ab ipſa interlocutoria appellare velit necne, quæritur 1, an ſit audienda? & videtur quòd ſic; quia beneficium, & c. 2. diſt. de his ad fi. inf. de reg. iur. iudicium, cum ſuis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorũ, vbi dr̃ quod decẽ dies dantur ad appellãdũ, vt liceat infra ipſum ſpatiũ pleniſſime deliberare an appellandum ei ſit, vel quieſcendum: ſed iſte litigando & procedendo ſuper principali, ſic pleniſſime deliberare non poteſt. Sol. dico quòd non eſt audienda 2, & hoc not. Guil. in Specu. titu. appellatio, §. reſtat videre, in fin. & eſt eius ratio; quia quo ad iudicem non tranſit in rem iudicatam ſententia, & ideo cum poſſit eam reuocare, non obuiat proceſſum. Et in hoc dicit in priuata ſua examinatione omnes doctores Bononiæ concordaſſe, vide euidentem rationem, ſi contrarium diceres, nunquam eſſet litiũ finis, in qualibet. n. interlocutoria, termini aſſignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quieſcatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quod eſſet abſurdum.

f ¶ Interiectam.] intelligo et ſi infra decem dies à die ipſius interlocutoriæ à diffinitiua fuerit appellatum propter rationes quas dixi ſup. in gl. hoc dicit, in principio. Ioan. And.

g ¶ Reuocari.] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium tranſit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere ſe non debet.

ADDITIO. Multum ergo eſt præiudiciale impedire appellationes interponendas ante ſniam. Ioan. An.

† Habes hic dictũ Lapi limitatũ, q dixit in c. 1. ſup. eo. & reſcrip. ꝙ ſi iudex īterloquatur reſeri ptũ nõ eſſe īpetratũ poſt ex cõ icationẽ, valet iudiciũ, quia hoc non proceditſi appellet à diffinitiua Dom. Fon.

1 De hoc articulo vide Abbatem in c. ſollicitudinẽ in fi. e. t. appel.

2 Idẽ ſ. cant Do. Ph. & An ch. nec q. actũ par. tis ex ipſa pars renũciare appellationi interponẽde, & bonum eſſet q reſtaret. Fon.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ Superiorib. libris dictũ fuit de clericis & pſonis clericorũ: nũc videndũ eſt de eorũ vita & honeſtate: ideo annectit titulum, de vita & honeſtate clericorum.

¶ Opponitur ꝙ titulus de vita & honeſtate clericorum non fuerit bene formatus: quia ſufficiebat alterum ex iſtis, dicendo de vita clericorũ, vel de honeſtate clericorũ; qꝛ quidquid attribuitur vitę, ſpectat ad honeſtatem, & quicquid honeſtati attribuit, ptinet ad vitã; quia honeſte viuere, reſpicit ẽt vitam. arg. in procę. cõpil. Greg. & ſic habet titulus ſuperfluitatem, ꝫ id qđ Papa proteſtatur in proœmio huius libri. Sol. dicit Ioan. Andr. quòd Hoſtien. in ſumma huius tit. diuiſit iſtum titulum, ꝑ ꝙ intendit docere duo. Primum, qualiter clerici viuere debeãt. Scđm, in qb. cõſiſtit eorũ honeſtas Dominic⁹.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honeſtate clericorum.

¶ Bon. facius Octauus.

¶ Clericus iaculatoriam artem per annum exercens, ſi tertio monitus non deſiſtat, ipſo iure perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

CAP. I.

Clericis [a], qui clericalis ordinis dignitati [b] non modicũ detrahentes †, ſe ioculatores [c] ſeu goliardos [d] faciunt, aut bufones [e], ſi per annum [f] artem [g] illã ignominioſam [h] exercuerint, ipſo iure †: ſi autẽ tempore breuiori [i], & tertiò

Clerici.] Duo membra diſtiuguit: Secundum membrum proſequitur: ibi, Si autẽ. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum, ꝙ clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in gl. ſ. de big. c. vnico.

CASVS. Certum eſt ꝙ clerici non debent intendere artibus ignominioſis, vt ſunt artes mimorũ, ioculatorum, & hiſtrionum. c. clerici ĩ. eo. in. ant. Sed ponam⁹ ꝙ aliqui clerici exercuerunt illas artes; puta q fecerunt in publico ſpectaculũ ſui corporis, an ſint puniẽdi aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſi clerici exercuerint illas artes per vnũ annũ, ſunt ipſo iure. i. ipſo facto abſque declaratione iudicis priuati oĩ priuilegio clericali. Sed ponamus, ꝙ iſti clerici non exercuerunt iſtas artes per vnum annum integrum: ſed per minus tp̃s, forte per ſpatium ſex menſium. an ipſo iure perdant priuilegia clericalia? Rñdet ꝙ non, ſed requiritur ꝙ ep̃s illos monuerit primo, ſecundo, & tertio, & ſic canonice & cõpetenter, & ſi moniti nõ deſiſtant ab exercitio illarum artium, ep̃s pſuã ſnĩam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta gl. ꝙ clericatus dicitur eſſe dignitas hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quandam ꝑeminentia: nam dignitas ꝓprie dicitur quando quis habet præeminentiam ſupra aliquos, & cum hoc iuriſdictionem. Nota vlteri⁹. ꝙ clerici exercentes artes iſtas de quibus in text. priuãtur omni priuilegio clericali, etiã priuilegio canonis, ſi quis ſuadẽte diabolo. 17 q 4. & in hoc ſunt põderanda iſta verba, omni priuilegio. Nota inſuper, ꝙ clericatus dicitur dignitas concor. ſunt in gloſ. Nota finaliter caſum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali abſque aliqua monitione. Dominicus de ſancto Geminiano.

[Primo gl. ſummar, & dicit quid declaret.]

a ¶ Clerici.] clericus ioculator anno, vel tertio monitus non deſiſtens, ipſo iure perdit priuilegiũ clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum. quæ de quadã æquitate dicebat Hoſt. ſupra de ſententia excõmunicationis c. perpendimus. in ſumma eodem tit. §. quis poſſit, verſic. quid, & dicebat bonũ eſſe ſi Papa hoc determinaret: & tẽpora limitaret.

b ¶ Dignitati.] nota ꝙ clericatus eſt dignitas. ad idẽ 4. diſtinct. denique vbi de hoc. & de cleric. non reſidẽ. cap. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegiũ perdere debent, quod non perſonæ, ſed dignitati confertur, vt ſupra de foro compe. ſi diligenti & de ſenten. excommu. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam cõtra tales allegat ca. ſi An. apud. 21. quæſt 5. Io.

c ¶ Ioculatores.] quaſi ioci latores in publicum. ſupra eo. tit. cum decorem faciũt enim ſpectaculum ꝓprij corporis, ad hoc. ff. de ijs qui notant infam. l. 2. §. fin. in occulto tamen vel infirmitatis, vel alteri⁹ honeſtæ rei cauſa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod not. Innocen. de cithariſtis & ijs qui varijs vtuntur inſtrumentis. 86. diſtinct. donare. in 1. glo.

ADDITIO. Et Accur. in prælleg. l. 2. §. fin. ff. de infamib.

d ¶ Goliardos.] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte ſic dicti: ſol' ẽt enim eſſe guloſi, & leccatores. Ioan. And.

e ¶ Bufones.] vulgare Tuſcorum

ADDITIO. Canon tales vocat hiſtriones. 4. q. 1. c. 1 de conſec. diſt. 2. pro dilectione. & vnde ſumpſerit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium. ver. verũ. & vide quòd dixi ſ. eo. clerici in princi. aliàs bufo idẽ eſt quod rana terreſtris. I. And.

f ¶ Annum.] ad hoc ĩ. de hære. cum contumacia. ſ. de regul. ſtatuimus. in Auth. de ſanct. epiſ. § interdicimus. coll. 9. & hoc eſt ius nouum: cum aliàs niſi monitione trina præmiſſa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale, vt ſ. de ſenten. ex comm. in audientia, & cap contingit 2.

g ¶ Artem. 1] nota actum damnatum appellari artẽ. ſic vſura ars appellatur. 47 diſtin. ſicut 1 & cura animarũ. ſupra de ætate & qualita. cum ſit. in princip. 39. diſt. Petrus. & C. de maleſi. artem. ſic etiam officium procuratoris ars nuncupatur. 5. q. 3. quia ep̃s. in fine. & magicam artem exercentes. 1. q 1 Petrus. & C. de maleſi. & math. l 2. & 4. & multis alijs legib. ſequentibus. eod. tit & coqui dicuntur habere artem. de cõſe. diſt. 5. ne tales. Archidiaconus.

h ¶ Ignominioſam.] ff de ijs q no. infam. l. 2. § ignominioſe. & §. fi. cum ergo talibus ignominioſis artibus clerici intẽdere non debeant, & mimis, ioculatoribus & hiſtrionibus. ſ. eod. clerici 1. reſpon. [34 diſtin. presbyteri de conſe. diſtinct. 5. non opportet 1. C. de epiſ. & cleri. Authen. interdicimus. ſecundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debent ad hoc 44. diſtinct. non liceat. vbi dicitur, quòd non liceat clerico tabernam ingredi: multominus tenere 2. viſitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium in fine. ſupra de apoſtat. ca. 1. 46. diſtinctio. clericum ſcurrilẽ. ne cleri. vel mona. cap. 2.

i ¶ Breuiori.] nota infra annum dici breue tempus poſt annum, longum, vel vetus ad. hoc 35. q. 8. c. 1. vbi de hoc. & ĩ. de ver. ſigni. quid per nouale.

† Ideo dicũt doctores, ꝙ oẽs & ſinguli clerici poſsũt tales accuſare. & extẽdunt iſtud c. ad monachos. cap. duo ſunt genera. 12 q. 1. Font.

† Iſtud verbũ põderãdo dicit Phil. ꝯtr⁹ alijs ꝙ deſiſtẽtes ab iſtis artib. recuperant priuilegiũ. facit textu. in Auth. de ſãcti. epiſ. §. interdicimus.

1 Et tales de lucris humõi aſtiũ gabellã ſoluẽt. Do. Anc. ſi tex. in l. q̃ſitũ de fundo in ſit. in ſi & ꝯtr⁹ huic additioni. Font.

a Qualiter hoc poſſit ꝓcedere vide late hic Philippũ Francum.

a ¶ Moni-

a ¶ Moniti.] hoc de veteri iure:ſed per quem monebunt? Dic, quòd per ſuum prælatum vel iudicē, vt ſupra de ſenten. excom. in audiētia. ibi, ſi à prælatis ſuis except. & c. contingit. ſecundo ibi, ſi à tertio.

b ¶ Careant.] repete, ipſo iure.

c ¶ Omni.] hoc dicit: quia multiplex eſt clericorū priuilegium. quod dic, vt dixi ſupra eodem libr. de biga. altercationis vbi eidem eſt verbū. ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam ſint in ſacris. ſecundum Archid. alleg. ꝙ littera indiſtincte loquitur. & ꝙ illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. diſt. homo. de iureiu. cum quidam. Sed Ioan. Mona. hic contra; dicens conſtitutos in ſacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim deſinunt eſſe clerici, & clericaliter viuere tenentur propter characterem impreſſum, alleg. ſ. qui cleri. vel vouen. ca. 1. & 2. & ſ de cleri. coniug ſane 2. prima placet. Ioan. And.

moniti [a] non reſipuerint, careant [b] omni [c] priuilegio clericali.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

Bonifacius Octauus

DE CLERICIS CONIVGATIS.

¶ Dictum fuit ſ. tit. proxi. de clericis & eorū vita, verum quia aliqui ſunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit titulum de clericis coniugatis.

Clerici.] Prima pars reſeruat clericis coniugatis duo priuilegia cum certa moderatione. Secunda: ibi, Et cum Secunda reliqua tollit, & etiam prædicta duo, ſi moderatio non ſeruetur: ibi, In cæteris.

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cum quadam Berta virgine, quæ nō fuerat corrupta, & prius non contraxerat matrimonium cū aliqua; quæritur, vtrum amittat priuilegia clericalia? Reſpōdet quod ſic, exceptis duobus: videlicet quia adhuc retinet priuilegium. cap. ſi quis ſuadente 17. q. 4. Nam ſi quis verberaret talem clericum, manus violentas iniijciendo, incurreret ſententiam excōicationis; a qua non poſſet abſolui niſi à Papa, ſi iniuria eſſet grauis Item aliud priuilegium retinet, vt non poſſit cōueniri coram iudice ſæculari. Sed vtrum iſta ſint vera indiſtincte, vt quilibet clericus coniugatus gaudeat iſtis duobus priuilegijs: dū tñ contraxerit cum vnica & virgine? Rñdet quod non, ſed præmiſſa ſunt intelligenda, ſi iſte clericus coniugatus deferat veſtes clericales & tonſuram: nam ſi non deferret, priuaretur iſtis duobus priuilegijs, videlicet c. ſi quis ſuadēte, & pro ſuis exceſſibus puniri poſſet per iudicem ſæcularē. Sed quid, habemus in l. 2. C. de epiſ. & cler. & in c. fin ſ de vita & honeſt. cler. in antiq. quòd clerici non debent vexari collectis, talijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit glo. in c. vnico, ſupra de biga. Vtrum clericus coniugatus gaudeat iſtis priuilegijs: Reſpondet quòd non: etiā poſito caſu quòd deferat habitus clericales: ſed iſtis omnibus eſt nudatus. Et ſic clericus coniugatus ſolum retinet duo priuilegia, ſcilicet priuilegiū c. ſi quis ſuadente. & priuilegium ne conueniatur corā iudice ſæculari ꝓ delictis. Nota ꝙ cleric⁹ coniugatus amittit oīa priuilegia clericalia, exceptis duobus de quibus in littera. Nota ꝙ clericus in minoribus ordinib. conſtitutus pōt contrahere matrimonium: ſecus ſi eſſet in ſacris ordinib. poſitus. De hoc habemus rubricam ſpecialem, qui clerici. vel vouen matrimoniū cōtrahere poſſunt. in antiq. Nota quòd clericus coniugatus debet deferre habitū clericalem, qui conſiſtit in duobus. ſ. in habitu & tōſura: & ſi non deferat, omnia priuilegia clericalia perdit, etiam iſta duo poſita in textu: nā tunc reputatur laicus, & vt laicus poteſt puniri. Nota ibi, Veſtes: quòd coniugatus clericus non ſolum debet deferre habitum clericalem in veſte ſuperiori, ſed etiam in inferiori, & alijs. & iſtud verum: niſi illa veſtis ſit latens, & nō appareat, & in hoc pōderatur verbum, veſtes: aliàs ſi ſit indecētia in veſte inferiori, cenſetur laicus, & tanquam laicus poteſt puniri, ideo Tholoſæ quidam clericus coniugatus, eo qđ habebat caligas bipertitas, reputatus fuit laicus: & pro crimine tanquā laicus fuit condemnatus; nam fuit laqueo ſuſpenſus. Nota quòd clericus coniugatus in alijs omnibus priuilegijs reputatur laicus: ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones: & alia munera à quibus eximuntur clerici. Sed vtrum ēt talis clericus cōiugatus, poſſit eſſe vicarius epī? Rñdet ꝙ nō. Nā iuriſdictio eccleſiaſtica nō cadit in laicū c. 2. de iud. ī ant. & iſte clericus coniugatus exceptis duob. priuilegijs reputať laicus. Nota arg. à ɔ̄rio ſenſu (ꝙ eſt fortiſſimū in iure. cap. cum Apoſtolica. §. penul. in glo. 1. de his quæ fiunt à præla. in anti. & l. 1. ff. de offic eius cui mandata eſt iuriſdict.) quòd bigamus eſt priuatus oī priuilegio clericali, etiam iſtis duobus priuilegijs

Nota quòd tonſura hic accipitur pro clerica: nam proprie tōſura eſt illa abſciſſio capillorum, quæ eſt in parte inferiori, vt aures pateant: ſed clerica eſt abſciſſio capillorum in parte ſuperiori, & circuitus abſciſſionis illorum capillorum vocatur corona.

¶ Si clericus coniugatus ferat habitum & tonſuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Ioan. And.

CAP. I.

Clerici [d] †, qui cum vnicis [e] & virginibus [f] cōtraxerunt [g],

† Vide concilii Tridē ſeſſio. 23 de reformat. cap. 6.

[Prima gloſſa ſummat: dicit vnde ſumpta, & quid declaret.]

d ¶ Clerici.] ſi clericus coniugatus ferat habitū & tonſuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Et fuit tracta de fine cuiuſdam extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorundam. Et emanauit ad declarationē eorum quæ no. 23. diſtin. clerici in 1. glo. & eo. tit cap. Ioannes.

e ¶ Vnicis.] quia ſi bigami eſſent, omni priuilegio clericali exuti eſſent: nec poſſent etiam portare tonſuram. ſ. eo lib. de bigamis, altercationis.

f ¶ Virginibus.] ſecus ſi cum corruptis 1, vel viduis contraxiſſent, & eas cognouiſſent, vt 33. diſt. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quàm in viro, quære de biga. debitum. in glo. pen.

1 Etiam quas credebant virgines, vt not. 32 diſti. nemo. I. An.

[Gloſſa ſequens arg. pro opi. recit. contrarium, quā approbat.]

g ¶ Contraxerunt.] Nota pro opi. Hug. & Hoſtien. quòd mulier debeat eſſe deſponſata in virginitate, vnde ſi primo deſflorauit quis mulierem, & poſtea cū illa contraxit. nō videť quod promoueri poſſit. ad hoc 30. quæſt. 5 qualis. vbi de hoc (in glo. 2.) & 32. diſtin. nemo. Præterea carnis commixtio conformitatem deſignat humanæ diuinæque naturæ, quæ per incarnationis myſterium fuit in vtero virginali contracta: opportet ergo quòd cōſummatio, quæ illud deſignat, fuerit facta in vtero viginali: quòd ſi ante illam corrupit, eſſe non poteſt & bene facit ad hoc 33. diſtinct. maritum. Sed contrarium credo 2 ſecundum Tan. & Gof. qui hoc no. in ſumma huius tit. de biga. §. itē q d ſi quis,

2 Et bene glo. c. debitū. de biga. & Sicu. ibi & in c. ſane 2. de cle. coniuga. vid Thol. deciſiones. q. 119. Ponta.

ſi quis. Licet Bernar. contrarium not. de cle. coniug. ſane 1. Et Bart. Brixien. in queſtione dominicali, quæ incipit: quis cognouit virginem. Ber. ī de biga debitū in glo. vl. tum quia non diuiſit carnem ſuam in plures, vt ibi; tum quia ſequens matrimonium fingit præceſſiſſe, vt ſupra, qui filij ſint legi. tanta.
ADDITIO. Quomodo hanc rationē Hoſt. impugnat, ibi dixi in gl. per hanc.
a ¶ Veſtes.] 21. q. 4. omnis iactantia. [in tex. & gloſſ. 1.] & per totam queſtionem. & ī. de vita & honeſt. cler. clerici.
b ¶ Canonis.] 17. q. 4. ſi quis ſuadente. [Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.
c ¶ Clericalis.] huic ergo fauori clericus renunciare non poteſt. de ſent. excom. contingit. infra de fo. compe. ſi diligenti. Sed nunquid talis clericus ſi habebat reſcriptum ad vacaturam antequam contraheret, mortua tali vxore, ſi poſtea vacat illa præbenda, poteſt illam petere? Terminauit Barth. Brix. in principio quæſtionū ſuarum, quæſtione quæ incipit, quidam impetrauit [& eſt 9. dominicalis,] quòd non: quia contrahēdo matrimonium renunciauit per ipſum factum a, & animū iuri depoſuit. [Quaſi diceret, habuit pro derelicto. ff. pro dereli. l. 1. & vlti.] Et hoc eſt verum. Nam tunc etiam perdidiſſet ius in re, multo fortius ergo ad rem, ſecundum ea quę not ſupra eo cap. 1. ad hoc infra de conceſ. præben. cap. vlt [& in clemen. de reſcrip. gratia.] Itē contrahendo voluit perpetuo adhærere vxori. 32. q. 2. ſolet, ibi, & poteſt quidem ī. de condi appo. cap. vltim. & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit. ī. eod. lib. de poſtu præl. cap. vnico in fin. de ele. vt q. s. duas ad hoc infra eod capitu. vbi dicit: in cæteris, & cætera.
d ¶ Concilium] ſupra de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea 9 q. 1. cap. 1. Ioan. And.
e ¶ Clericus.] cuiuſcunque ordinis † ſupra de iudic. cum non ab homine. & patet in c. de quo fit mentio ſupra de foro competen. cap. nullus. Archid.
[Glo. ſeq. not opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam, ob. & tripliciter ſoluit.
f ¶ Declaramus] Ex hoc & ſuperioribus no. approbatam opinionem Ioan. Mo. 23. diſtin. clerici. & reprobatam opinionem Barth. Brix. ibi not. qui dicebat, quòd clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tōſura incederet: quomodo ergo reſpondebitur ad decret. ſupra e. Ioannes? Triplex eſt ſolutio. Prima eſt, quòd ex ſola delatione tonſuræ ſine habitu [ſupple, & econuerſo.] nō retinet priuilegiū. Vel ibi, cū vidua vel corrupta cōtraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc eſt diuinare, dic tertio & verius, quòd de alio priuilegio loquitur, & ſic concordat, vt infra eo. §. in cæteris autem.
ADDITIO. Si Ioānes (cuius opinionem gl. iſta in princ. dixit approbatam) intellexiſſet quòd gauderet omnibus priuilegijs, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur in §. in cæteris. Triplicem ergo opin. in hoc not. & media hic approbatur, quòd in omnibus gaudeat incedēs vt clericus: & hoc placuit Guil in Spec. eod tit. poſt princip. Secūda, quòd in nullo. Tertia, quòd in quibuſdam. Io. And.

ſi tonſuram & veſtes [a] deferant clericales, priuilegium retineant † canonis [b] † ab Innocentio Papa ij. prædeceſſore noſtro editi in fauorem totius ordinis clericalis [c], ¶ Et cum (iuxta Pariſienſe concilium [d]) nullus clericus [e] diſtringi, aut condemnari debeat à iudice ſæculari: Præſenti declaramus [f] edicto, huiuſmodi clericos coniugatos [g] pro commiſſis ab eis exceſſibus vel delictis, trahi non poſſe criminaliter aut ciuiliter ad iudicium ſæculare: nec ab ipſis ſęcularibus iudicibus eos debere perſonaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnam viam concedatur eiſdem iudicibus, quod per aliam denegatur [h]) vllatenus condemnari.
¶ In cæteris [i] autem, vel niſi (vt præmittitur) tonſuram, vel † veſtes deferant clericales: etiam in præmiſſis [k] eos gaudere nolumus priuilegio clericali [l].

TITVLVS III.

De clericis † non reſidentibus in eccleſia vel præbenda.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Diſtributiones quotidianæ ſolum præſentibus, qui interſunt diuinis dari debent, conſuetudine non obſtante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas ſuas: & idem de diſtributionibus, quæ dantur pro anniuerſarijs defunctorum. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

CONSVE-

g ¶ Coniugatos.] deferentes tonſurā vel habitū, vt infra dī.
h ¶ Denegatur.] infra de regul. iur. cum quid vnā. cum ſuis concord. ibi vide de hoc. Ioan. And.
i ¶ In cæteris.] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de epiſco. & cler. l. 2. ī. de vita & honeſt. cle. c. vlt. I. An.
k ¶ In præmiſſis.] priuilegio ſcilicet canonis Innocentij, & priuilegio concilij Pariſien. Ioan. And.
l ¶ Clericali.] & ſic intelligatur decret. ſupra eo. Ioan.

DE CLERICIS nō reſidentibus in eccleſia, vel præbenda.

¶ Dictum fuit ſupra de clericis & eorum vita: verū quia clericis dantur ſtipendia, vt melius vacent diuinis. quæ ſtipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrū clerici teneantur reſidere in ſuis beneficijs: ideo ad nos informandum ponit titulum de clericis non reſidentibus in eccleſia vel præbenda.

Conſuetudinem.] Primo recitat conſuetudinem quam reprobat: Secundo ſtatuit: ibi: Statuimus. Tertio pœnam apponit, à qua duos caſus excipit. ibi, Qui vero. vltimo prorogat: ibi de diſtributionibus.
¶ Præſupponendum eſt pro intellectu iſtius c. quòd fructus præbendarum conſiſtunt in duobus, ſcilicet in corpore ipſius præbendæ; quod in aliquibus locis vocatur groſſum, puta cū præbendæ ſunt inter ſe diſtinctæ, quilibet canonicus habet certas poſſeſſiones pro ſua præbenda. Secundo conſiſtit præbenda in quotidianis diſtributionibus, quæ dantur intereſſentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlterius eſt præſupponendum, quòd iſtæ quotidianæ diſtributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt ſi non amore Dei, ſaltem cupiditate pecuniæ intereſſent diuinis ſeruitijs.
CASVS. Canonici eccleſiæ cathedralis Pictauen. per longum tempus ſufficiens ad introducendum cōſuetudinem (ſi aliàs eſſet rationabili) conſueuerunt vt canonici

a Et ibi plenius ſcripſi ſuper vlt. gl. rōnes, quas inducit Hoſtié. I.A.
† Al. retinent.
† Vide Alexan. cōſ. 8. in 1. vol. & Rot. deciſi. 202. in nouis.
† al. &
a Et facto renūciat qs iuri ſuo. ff ijs quæ ſūt maio. par. c. ex ore. C. de iure do. impetr. l. 2.
g Etiam primæ tōſuræ aut ſeruitio eccleſiæ deputati c. 2. 11. q. de Anch. Fonta.
† Vide cōc. Trid. ſeſſio. 6. de refor. c. 1. & ſeſſio. 21. de refor. ma. c 3. & ſeſſio. 24 de refor. ca. 12.

tudinem a, quæ in quibuſdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati ſeu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum eccleſiarum, diſtributiones b † quotidianas (quæ aliàs manualia c beneficia ſeu victualia d nuncupantur, & tantum reſidentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus ſeu alijs locis (in quibus ipſæ conſiſtunt eccleſiæ) ſint præſentes e, licet diuinis officijs non interſint, ex integro percipiunt †, ac ſi continue ipſis eccleſijs in eiſdem officijs deſeruirent, penitus improbantes f: Statuimus, vt diſtributiones ipſæ quotidianæ, in quibuſcunque rebus conſiſtant, canonicis ac alijs beneficiatis & clericis eccleſiarum ipſarum g qui eiſdem officijs in ipſis eccleſijs adfuerint h, tribuantur iuxta eccleſiæ cuiuslibet ordinationem i rationabilem iam factam, ſeu etiam faciendam. ¶ Qui vero aliter de diſtributionibus ipſis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas k † ſeu iuſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut euidens eccleſiæ vtilitas l excuſarent) rerum ſic receptarum dominiũ non acquirat, nec faciat eas ſuas m: immo ad omnium reſtitutionem, quæ contra huiuſmodi noſtram conſtitutionem receperit n, teneatur.

nonici non ſolum intereſſentes diuinis horis, ſed & abſentes hērent & ꝑciperēt quotidianas diſtributiones, ac ſi interfuiſſent diuinis horis: an valeat talis cõſuetudo, & ſit rõnabilis? Rñdet ꝙ non, nã canonici etiam ſi ſint in eodem loco, dum tamen nõ interſint horis diuinis, non debent habere quotidianas diſtributiones, quæ aliàs vocantur manualia beneficia clericorum, eo quia dantur ad manum: puta quòd intereſſentes Miſſæ, habebũt duodecim denarios: in aliquibus eccleſijs non dantur iſtæ quotidianæ deſtributiones in pecunijs, ſed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo, ꝙ quãdoque alij clerici, q̃ canonici recipiunt quotidianas diſtributiones in eccleſia. Item quandoque etiam diſtributiones dantur in alijs eccleſijs inferioribus cathedralibus, & pro his vide tex. in clem. vt hi qui. de ætate & quali. Nota ſecundo, ꝙ illi dicuntur præſentes, qui ſunt in ciuitate vel caſtro: ſed tamen tales non dicuntur intereſſentes diuinis, niſi perſonaliter interſint. Do.

† Vide l ec. cõſi. 220. vbi late de his quotidianis diſtributionibus.

† Al. participani.

[Prima gl. ſũmat, & dicit ꝙ iure veteri hoc probetur.]

a ¶ Conſuetudinem.] diſtributiones quotidianæ ſolũ p̄ſentibus, qui interſunt diuinis, dari debent, conſuetudine non obſtante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas ſuas; & idem de diſtributionibus, quæ dantur pro anniuerſarijs defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. ſupra de præb. licet.

b ¶ Diſtributiones.] ſupra de præben. licet.

c ¶ Manualia.] vt ſupra de verb. ſign. olim.

d ¶ Victualia.] ſupra eod. de cætero.

d ¶ Præſentes.] Quid. n. prodeſt præſentia in loco, ex quo diuinis non adſunt propter quæ ſunt beneficia conſtituta.

f ¶ Improbantes.] Licet igitur de conſuetudine corpus præbendæ deberi poſſit abſentibus, qui diuinis non interſunt. ſupra de conſtitut. cum omnes. ſecus in diſtributionibus quotidianis, vt hic.

g ¶ Eccleſiarum ipſarum.] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ Adfuerint. Nota ꝙ ſi quis impetrat ꝙ in abſentia percipiat prouentus ſuos ac ſi præſens eſſet, diſpẽſatio hæc faciet eum reputari pro præſente ſed nõ ꝓ intereſſente diuinis officijs 1. ſed ſi præſens eſſet, & officijs non intereſſet, has diſtributiones nõ perciperet, vt hic: ergo nec diſpenſationis vigore perciperet. Sed ſi diceret̃ in gratia ꝙ reciperet ac ſi p̄ſens eſſet, & diuinis officijs intereſſet, tunc ſecus ratione prædicta. Sit igitur impetrans in hoc cautus, vt ſecundum hãc formam impetret, ſi poteſt.

1 Hoc nõ aduertit Be. ĩ. co. cũ dilect' in glo. 2. Item nec Hoſt. in c. ad liberandã de Iudę. Ioan. And.

ADDITIO. Non tamen memini vidiſſe talem formam ab Apoſtolica ſede manaſſe: ſi tñ daretur, tunc haberemus quartum caſum exceptum, ſ. qñ per apoſtolicum priuilegiũ illa perciperet. Exiſtens tñ in ſeruitio Papæ illas nõ percipit, vt no. ſupra eo. cũ dilectus. fructus tñ p̄bendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligaẽ eſſe in ſeruitio Papæ, & q̃d de illo q̃ reſidet cum Cardinali, dixi poſt Hoſtien. ſup verb. circa nos. & ſup glo. vlt. quod hic ponit Arch. Io. And.

i ¶ Ordinationẽ.] vt puta, ꝙ tm̃ detur ei qui intererit in Miſſa, & tm̃ ei q̃ intererit in matutino. & ſic de ſingulis horis.

ADDITIO. Vide q̃d no. in cle. vt hi q. de æta. & quali. in gl. nota pro conſuetudine, & in cle. 1. de reliq. in fin. Ioan. And.

a Vide Do. cõſ. 1. Boniſacio in cl. cupiẽtes. de pœnis & Io. Mo. in c. vlti. de verb. ſig. lib. 6.

k ¶ Infirmitas.] q̃ a celebratione diuinorum excuſat, vt ſupra de præb. ſignificatũ. aliàs clerici ad oẽs tenentur, quod dic, vt ſupra de celebra. Miſſa. c. 1.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.

† Notãt hic Do. & Phi. ꝙ infirmitas, nõ priuat ſtipẽdio debito: ſic famulus ægrotus habebit ſalariũ. allego glo. in l. arborib. §. de illo. ff. de vſuf. Bar. in l. ſi cũ dotẽ. §. ſin autẽ, ff. ſol. ma. vide deciſ. Tholo. q. 352. Fonta.

l ¶ Vtilitas.] hæc duo ſolent diſpenſationem inducere. ſupra de præb. expoſuiſti. Et ſignatur huic contra ſupra eod. lib. de elect. cum nõ deceat. vbi illi qui proſequũtur vtilitatem eccleſiæ diſtributiones nõ percipiunt. Sed canonici nõ tenentur eas talibus concedere, vt ibi: tamen ſi conceſſerint, illi non tenentur ad reſtitutionem, vt hic. Alij dicũt hoc loqui in præſentibus, illud in abſentibus; vt p̄ſentes qui proſequuntur vtilitatem eccleſiæ, diſtributiones percipiant, abſentes, vt ibi. Primum credo.

ADDITIO. Archidiaconus dicit hanc loqui in eccleſijs, in quibus eſt conſuetudo, ꝙ abſentes ita percipiant, quæ toleratur in caſibus hic expreſſis: contrariũ in eccleſijs in quibus non eſt talis conſuetudo. Si intelligitur de abſente à diuinis, poteſt conuenire litteræ, aliàs non. Ioan. And.

[Gl. ſeq. ſoluit dubiũ, & remittit: ſcd'o q̃rit & ſoluit.]

m ¶ Suas.] de his ergo non põt fieri eleemoſyna. q̃d dic vt no. 14. q. 5. in ſum. & ſupra de deci. ex trãſmiſſa. Quid ſi illi quorũ lucro prædicta cedebant, remittãt, nunquid eſt canonicus abſolutus? Satis videtur ꝙ ſic Inſtit. de re. di. § per traditionem. cum hic non ſit additum remiſſionem non prodeſſe, vt ſupra eo. lib. de reſcrip. ſtatutũ. § antep. & ĩ. de cenſi. exigi. in fin.

ADDITIO. Arch. dicit, ꝙ forte ꝯtriũ eſt verũ: nã ex quo nõ põt illas recipere, vt hic, nullo modo ſuæ fieri poterũt, quin ad reſtitutionẽ teneat̃, cũ illas recipiat cõtra mentẽ, & prohibitionẽ huius cõſtitutionis.

[Gl. ſeq. ponit opi. quã reprobat quadruplici rõne, ſecundo quærit & ſoluit, & ſolutionẽ fortificat, Tertio quærit, argu. pro, & contra, & ſoluit.]

n ¶ Receperit.] dicunt quidam ẽt in p̄teritũ: vt ſic cõſtitutio illa præterita cõprehẽdat, maxime cũ videat̃ ius antiquũ. ſupra de præb. licet. Sed contrariũ credo [Idẽ Archi.] tũ ex eo quod ſupra dicit, ſtatuimus, tũ ex eo quod dicit hic contra huiuſmodi noſtrã conſtitutionem. &c. Sed qui ante hanc conſtitutionẽ recepit, cõtra hãc cõſtitutionẽ nõ recepit. quia pœna legis

ex

; et ipe legis.32.q.4.dixi Sara.Præterea licet ſtatutum eſſet has diſtributiones ſolũ ijs qui diuinis interſunt officijs dari:non tñ erat expreſſe ſtatutũ, conſuetudinẽ ɔ̃triam non valere.Item nec pœna addita, qđ facit cõſtitutio hæc. Sed quid dices de eccleſijs, q̃ non hñt aliquo modo diſtinctas ꝑbendas,ſed tantum ſingulis diebus dantur cuilibet pro victu tot libræ panis, tot menſuræ vini, & ſic de ſingulis? Credo ꝙ de illis non loquitur decr.cum illæ potius ſint præbendæ, q̃ diſtributiones, aliàs eſſet canonia ſine præbenda in talibus eccleſijs:quod eſſe non debet 1. 1. ſi q. 3. ſi qs obiecerit, ſupra de ꝑben. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decret. ſupra de verb.ſignifi. olim. certum.n.eſt,ꝙ quotidianæ diſtributiones non dantur abſentib. etiam in theologia ſtudentibus, vel priuilegiatis,vt in prædicta decret licet, & tamen in talibus eccleſijs dantur tales priuilegiatis abſentibus, vt in prædicta decre.olim.qui verus eſt decre.intellectus,aliàs nulla eſſet ibi decret.ratio, niſi quia ita placuit Papæ. Et ad hoc facit quod not. Ber. in ꝑdicta decret. licet,de præben.plus dico ꝙ in eccleſijs in quib. ſunt diſtinctę præbendæ,& poſtea eſt menſa cõis groſſa,& poſtea diſtrubutiones,ſolum in his diſtributionibus & non in illa menſa groſſa locum habeat hæc decret. & ita fuit conſultum in eccleſia Bonon. Et hoc ſonat verbum quotidianæ.& ſupra dum dixit,quæ tantum reſidentibus,&c. [Hoc ergo tenendum, ꝙ priuilegiati ſuper percipiendis fructibus(vt nunc ſtudẽtes Bononiæ,virtute priuilegij,quod facit illos cenſeri reſidentes) totum illud percipiẽt,quod perciperent in eccleſia reſidendo.non intereſſendo horis, & facit ꝙ not ſup. in gl.not ꝙ]Sed quid dices,ordinatio eſt in eccleſia;qui vadit ad talem horam tantum habebit,&c.vadit canonicus ad horam principaliter pro denario 2 nunquid ſimoniam committit? Vr̃ quod ſic, argu de ſim. ſuam nobis.& capit ſicut pro certo. Contra ſupra de ꝑben. ſignificatum.Solu dic ſecundum Hoſtien.qui hoc no. ſupra de verb.ſignif olim.quòd tales non committũt veram ſimoniam:cum nulla expreſſa pactio intercedat, peccant tamen grauiter & mentalem ſimoniam committunt, & per pœnitentiam ſatisfaciunt. ſupra de ſimonia,tua nos.& c.vlt.

1 Vñ dicit Ar.ſm Bonaguidã Curiã tenere, ꝙ litteræ impetrare ſuper habendis diſtributionib. non extẽdũtur ad illas Ioã. Andr.

† In vetuſtiorib.codicib conſtanter legitur,Clemens iiij.

2 De hac q̃õne vide B.Th. qđlibeto. 8. q.6. Dec.i c.ex parte el. primo de offi. dele.& Summillas verbo Simonia.

a ¶ Idem.] ſ.quod hi,qui non interſunt, nil habeant, & cõſuetudo contraria non valeat,& recipientes ſine iuſta cauſa ad reſtitutionem teneantur.

¶ De deſtributionibus etiam pro defunctorum anniuerſarijs largiendis, idem a decernimus obſeruandum.

TIT. IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus. †

¶ Ad præſentationem religioſorum etiam exemptorum, nõ debent in eccleſiis ipſorum rectores inſtitui, niſi primo tantum eiſdem aſſignetur, vnde incumbentia onera ſubire poſſint. & congrue ſuſtentari:nec valet contra conſuetudo. Ioan. Andr.

CAP. I.

SVSCEPTI regiminis b nos cura ſolicitat, vt vtilitatibus ſubiectorum in illis præci-

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

[Dictum fuit ſupra de clericis,& eorum vita : verum quia præbendæ & dignitates & alia ſtipendia dantur clericis,vt melius vacent diuinis ſeruitijs, dubitaret aliquis de huiuſmodi prębendis & dignitatibus,ideo annectitur tit.de præb.& dignitatibus.]

SVſcepti.] Diuiditur in quatuor partes.Secũda ibi,Sane.Tertia ibi, Verum. Quarta ibi, Nos itaque.Ioan.And.

CASVS. Dicitur in c. de monachis.ſ.eo. quod religioſi habentes aliquas eccleſias parochiales,puta ex donatione epiſcopi cũ conſenſu ſui capituli,poſſunt ad illas præſentare ꝑſonas idoneas, & tenẽtur ipſi religioſi aſſignare dictis perſonis,quas ad eccleſias illas præſentãt congruam portionem vñ poſſint ſuſtẽtari,& onera eccleſijs incumbẽtia ſupportare.& hoſpitalitatẽ tenere, & iura epiſcopalia ſoluere;qui religioſi ſi nolint ita facere, poterit epiſcopus loci tales religioſos ad hoc cõpellere. Sed quid, vtrum illud c.de monachis.ſit verum indiſtincte, ẽt ſi illi religioſi ſint exempti,& ſubſint immediate eccleſiæ Romanæ? Reſpondet ꝙ ſic, & hoc vt poſſint reperiri perſonæ idoneæ, quæ ad illas eccleſias valeant aſſumi pro ſeruiendo in diuinis: nec valet cõtraria conſuetudo.

Nota primo, ꝙ prælatus ſuperior ex neceſſitate ſui officij tenetur ꝓuidere neceſſitatibus ſuorum ſubditorum ſibi,ut ſunt aſſignari redditus,vt liberius vacent vtilitatibus ſuorum ſubditorum.

Nota ꝙ diffa eſt inter recipere præſentatũ,& admittere.Hoc colligit Dominic⁹ de ſancto Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc dicitur quæſtio in facto: Nã quidam patronus præſentauit quendam clericum ad aliquã eccleſiam : & rogauit epiſcopũ vt illum admitteret: Rñdit eps̃;& bene,notarius vero in inſtrumẽto ſuo poſuit qualiter epiſcopus talem inſtituerat; vtrum notarius commiſerit crimen falſi? Vr̃ ꝙ ſic;q̃a ſi verbum,admittere,nõ ſit idem quod recipere, talis eſt falſarius:ſi autem admittere ſit idem quod recipere,non eſt falſarius, cum recipere ſit idem ꝙ inſtituere:Dicendum ꝙ aliud eſt admittere, aliud recipere: ſic verbum,bene,quod reſpondet epiſcopus,ſolũ operabatur approbationem perſonæ præſentatæ, non aũt inſtitutionem,& ideo inſtrumẽtum illud eſt falſum.

Nota principalem effectum huius capituli,ꝙ diœceſanus nõ tenetur aliquẽ inſtituere,immo,nec admittere ad ꝑſentationem religioſorum : niſi prius fuerit aſſignata certa portio perſonæ præſentatæ.vnde viuere & ſuſtentari poſſit,ſoluere epiſcopalia iura,& tenere hoſpitalitatem:tamen communiter religioſi ſuſtinent onera,& aſſignant prę́ſentato certam portionem pro victu & veſtitu.clem.1.infra de iur.patron. in cle. Nota ꝙ epiſcopus non tenetur recipere prę́ſentatum, niſi prius facta aſſignatione cõgruæ portionis. Quid ſi religioſi nolint aſſignare portionem? Dicẽdum quòd epiſcopus poterit illos compellere ad aſſignandũ congruam portionem,vt dicta clemen.1.etiam ſi ſint religioſi exempti.& in hoc religioſus exemptus ſubeſt iuriſdictioni epiſcopi,ꝙ verum eſt, dummodo illa eccleſia & populus ſint ſub poteſtate epiſcopi. Nota quòd ratione paupertatis eccleſia quandoque confertur nõ idoneo.facit c.extirpandæ.ſupra eo.cum ſi.Nota finaliter caſum in quo exempti ſubijciuntur ordinarijs. alios caſus vide enumeratos per gl.in clem.1.de pęnis.

[Prima glo.ſummat,& diuidit.]

b ¶ Suſcepti regiminis.] Ad ꝑſentationem religioſorũ ẽt exẽptorum nõ dẽnt in eccleſijs ipſorum rectores inſtitui,niſi primo tm̃ eiſdẽ aſſignetur.vñ incũbentia onera ſubire poſſint,& congrue ſuſtentari,nec valet cõtraria conſuetudo. Et diuide in quattuor partes:in prima arengat:in ſecunda antiquã conſtitutionẽ recitat. In tertia ipſi⁹ trãſgreſſionẽ:in quarta ponit reuocationẽ,& extẽſionẽ ipſius,& ɔ̃triam cõſuetudinẽ damnat.

pue, per † quas animarum [a] ſaluti conſulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione [b] ſolicite prouidere curemus. ¶ Sane fuit olim per ſedem Apoſtolicam prouide conſtitutum, vt diœceſani locorũ ad præſentationem religioſorum [c] nullum ad aliquam eccleſiam recipiant, niſi tantum ei de prouentibus ipſius eccleſiæ coram eis fuerit aſſignatum [d], vnde iura epiſcopalia poſſint ſoluere [e], & congruam ſuſtentationem habere. ¶ Verum (ſicut nobis querela multorũ frequens inſinuat) religioſi exempti [f] de prouentibus parochialium eccleſiarum, in quibus ius obtinent patronatus, ſeu rectorum preſentatio pertinet ad eoſdem, tantum percipiunt annuatim, quòd rectores eccleſiarum ipſarum non poſſunt de reſiduo commode ſuſtentari [g], & epiſcopalia iura perſoluere, ac alia incumbentia eis onera [h] perſoluere: propter quod ſæpe cõtingit, quòd nõ inueniuntur perſonæ idnoeæ, quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere: ſicque frequenter minus idoneis conferũtur, ex quo pericula imminet animarum [i]: ¶ Nos itaq; volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhiberi: Præſenti decreto ſtatuimus & mandamus, cõſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos † eccleſiarum religioſos tam exemptos, quam non exemptos, & alios [k] inuiolabiliter obſeruari, cõſuetudine [l] contraria non obſtante.

al. per quas.

† Idem Ioan. Mo. & Arch.

a ¶ Animarum.] ſup. eo. lib. de conſti. c. 2. infra de ſepul. cap. 1.

b ¶ Innouatione.] nunc antiquorum declaratione. ſ. in procœ. huius libri ad finem exordij.

c ¶ Religioſorum.] de monachis ſtatutũ fuerat. ſ. eo. de monachus, de alijs religioſis eadem rõe idem dicebamus; per decre. ſup. eod. auaritiæ, & capit. in Lateranen.

d ¶ Aſſignatum.] qđ per eos augeri vel diminui non poterit: dicit Archi. ſupra eo. auaritiæ, & habẽt circa hæc prouidere diœceſani etiam quo ad exemptos, vt in cle. de ſupp neg. prælat. quia regulares.

e ¶ Soluere.] hoſpitalitatem tenere. vt in prædi decr. de monachis, & dic, vt ibi: & ca. 21. q. 1. cap. 1. & 16. q. 1. quoniam quicquid.

f ¶ Exempti.] eccleſia tamen cum populo non erat ibi exẽpta. † aliàs non intromitteret ſe epiſcopus. ſupra de priu quoniam, & de ſup. neg. præl. ſicut. hodie ſecus: vt in clemen. eod. tit. quia regulares.

[Glo. ſeq. exponit. ponit opin. & declaratio nes iuris noui.]

g ¶ Suſtentari.] forte dimittebant quartã quartæ, id eſt, ſextam decimam decimarũ. ſupra eodem titu. extirpãdæ. in princip. nolente quòd eis generarentur podagræ. de conſecra. diſtinc. 5. legimus quoſdam. Notauerunt autem Tan. & Gof. & Ber. ſupra eodem de monachis. quòd ſi moniachi hanc portionem aſſignare nollent, elapſis ſex menſibus epiſcopus ordinaret eccleſiam. allega. decret. de ſup. neglig. prælat. in antiq. ſicut. Idem notauerunt Innocen. & Hoſtien. Sed Archid. hic reprehendit: dicens quòd decre. ſicut. loquitur de defectu perſonæ præſentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quòd hoc caſu epiſcopus non ordinabit, ſed coget illos ad portionem aſſignandam. Dic vt infra dicam in additione. Hodie diœceſanus ad hanc aſſignationem faciendam ſtatuet eis terminum, infra quem ſi non fiat, præſentatum admittet: & poſtea faciet hanc aſſignationem: in qua taxam in pluri vel minori non debet excedere, quod dic vt in cle. de iure patr. vt conſtitutio.

h ¶ Onera.] hoſpitum receptionis nuntiorum Apoſ. ſedis, & ſimil.

a Not. Do. q dictio ali', nõ includit diuerſa. vid Feli. in c. ſedes đ reſcr. in anti Font.

i ¶ Animarum.] quarum regimen eſt ars artium. ſup. de ætã. & qualit. cum ſit. in antiq eſt n. anima pretioſior corpore. 12. q. 1. præcipimus. Ioan. And.

k ¶ Alios.] clericos intelligo 2: quia laici nihil percipiunt, ſup in ant de iure patro præterea. & ſic etiam intelligitur. ſup. eo. tit. extirpandæ. in princ.

ADDITIO Intellige clericos patronos; ſ de quibus hic loquitur ſecundum Archi. per decret ſtatim alleg. hic autem intelligit de habẽtibus ius inſtituendi. ſed ſalua pace non adaptatur litteræ, niſi dicatur per eos fieri præſentatio ſolũ ad curam populi de iam inſtituto per ipſos ad regimen Eccleſiæ: vt ſcripſi de præb. de monachis. ſuper ſi. 2. Ioan. And.

l ¶ Conſuetudine.] cum. n. aiab. ſit periculoſa, vt ſup. probatũ eſt, ergo extirpanda. ſupra eo. tit. extirpandæ. de cõſu. in antiq. c. vlti. & de hoc ibi plene. Io. An.

Licet] Dicit clericus, q ſecundo anno Põtificatus Clementis emanauit hoc capitulum: & ſimul cum hac decret. legere ſoleo decreta. ſequentem, & decret. ſi Apoſtolica. quæ hanc reſtringunt, & decre. præſenti. q hanc exponit, vt patet in gl. Io. And. Facit tria: primo recitat antiq̃ cõſuetudinẽ: 2cdã ibi Nos itaque, illã approbat & ſ. hibet: Tertia ibi. Nos .n decernit. Ioan. An.

CASVS. Titius tenẽs beneficiũ canonice, q ſpectat ad collationem epĩ Pictauen. mortu' eſt i curia Romana: epſ Pictauẽ. ad quem ſpectabat collatio hui' bñficij, ſciuit iſtam vacationẽ: quia forte erat in curia: vtrum poterit conferre illud beneficium ac ſi vacaſſet extra curiã? Rñdet q non: & dicit q licet prouiſio quorumcunque bñficiorũ ſpectet ad Papam ſpecialius tamẽ antiqua cõſuetudo voluit ad ipſum ſpectare collationem bñficiorum vacantium in curia: q̃ conſuetudinem approbat hic Papa, & cõſtituit vt nullus talia bñficia vacantia in curia audeat conferre. Et iſtud verum: dummodo Papa conferat ĩ. mẽſem: quo elapſo poterunt epĩ ad quos ſpectat electio, cõferre p ſe vel per vicarios ſuos gñales in ſpũalib. & tpalib. in ſua diœceſi dimiſſos: Tñ ſi Papa inuenit illud bñficiũ vacans, ẽt elapſo mẽſe poterit conferre: ſi nõ fuerit facta collatio p epm, vel ſuũ vicariũ dimiſſũ in partib. Hoc dicit plens capitulũ. Nota primo, q Papa hẽt plenã diſpõnẽ bñficiorũ in quacũq; parte orbis ſuorũ: nã ipſe fuit vocatus in plenitudinẽ ptãtis, vt ipſe cõcurrat cũ oib. alijs plati ſiiõ inter ipſos eſt locus pueñtioni. Nota q bñficia vacãtia in curia sũt reſeruata diſpõni Papæ. Nota vlterius q ius cõe pt diſponere illud q antea diſponebat cõſuetudo: & ſic de cõſuetudine ſit ius cõe: vñ Papa ponderat hic cõſuetudinẽ ad ſe excuſandum: videlicet ne videref ordinarijs collatorib. q eſſet cã auferendi ab eis collationẽ iſtorũ bñficiorũ: tñ ceſſante cõſuetudine iſtud idẽ potuiſſet ordinare. Nota caſũ in quo bñficiũ dẽt cõferri p Papã ĩ. mẽſem, aliàs pdit qualitatẽ collationis: Nam añ nullus alius poterit conferre niſi Papa, poſt menſem vero alij concurrunt cum Papa, & eſt locus præuẽtioni. Nota quod iſte menſis currit à die vacationis, nec computaf dies vacationis: & ideo iſtud non ſtatuitur in odium negligentiæ Papæ, quia tunc nõ curret menſis iſte niſi à die notitiæ, ſed ſtatuitur iſtud tps in fauorem eccleſiarum.

† Alios caſus quibus exempti ſub. ſunt ordinarijs, vide ĩ. e. ca. 2. de pre. & remiſ. per gl. ibi Pas. Fon.

rum, ne diu maneant ſine prælato iõ currit iſte menſis à die vacationis, vt dictum eſt: ſecus in alijs temporibus relictis, cæteris prælatis in odiũ negligentiæ eorũ: quia illud tempus currit à die notitię ipſorum.
Prima gloſſa ſummat.]

g ¶ Statuimus.] ſic ergo de ſpeciali cõſuetudine ius commune. ſic ſupra de clande. deſpon. cum inhibitio & eſt ſi. de fideiuſ. quòd quibuſdam de priuile. quod non nullis. Allegatur tñ Romanæ eccleſiæ conſuetudo pro iure in antiq. ſupra de conſtit. ex litteris.

¶ Idem.

¶ Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio. Io. And.

CAP. II.

Licet eccleſiarum [a], perſonatuum, dignitatum [b], aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificem pertinere [c], ita quòd non ſolum ipſa cum vacant, poteſt de iure conferre, verum † etiam ius in ipſis tribuere vacaturis [d]: collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum & beneficiorum apud ſedem [e] Apoſtolicam vacantium, ſpecialius cæteris antiqua conſuetudo [f] † Romanis Pontificibus reſeruauit. ¶ Nos itaque laudabilem reputantes huiuſmodi conſuetudinẽ, & eam auctoritate Apoſtolica approbantes, ac nihilominus volentes ipſam inuiolabiliter obſeruari: eadem auctoritate ſtatuimus [g], vt eccleſias, dignitates, perſonatus & beneficia, quæ apud ſedem [h] ipſam deinceps vacare [i] contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque ſuper hoc ſit auctoritate munitus, ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, prouiſio ſeu collatio [k] ad eum pertineat, ſiue litteras ſuper aliquorum prouiſione generales vel etiam ſpeciales ſub quacunque forma † verborum receperit, (niſi ei ſit ſuper conferendis eiſdem in curia Romana vacantibus ſpecialis & expreſſa [l] ab ipſo Pontifice ſummo auctoritas attributa) conferre [m] alicui, ſeu aliquibus non præſumat. ¶ Nos enim ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunenſi.

¶ Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra menſem à die vacationis; illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Io. And.

CAP. III.

STATV-

a ¶ Licet eccleſiarũ.] beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio.
[Gloſſa ſeq. quærit & ſoluit.]

b ¶ Dignitatum.] quid de epiſcopatibus: nunquid comprehendũtur hac conſtitutione? [Cleri. Fy. ĩ. cap. proxi. tenuit quòd ſic propter verbum, eccleſiam, quod hic ponitur quod cathedrales comprehendit. ſu pra de verb. ſig. cum clerici. Ioan. And.] Satis videtur quòd non: quia ea quę ſpeciali nota ſunt digna, niſi ſpecialiter notentur neglecta intelliguntur. ff. de iniu. item apud. §. hoc edictum. ĩ. eo. tit. quamuis ĩ. de ſenten. excommu. quia periculoſum. cũ ſim. & facit ſupra de procur. cap. vltimo. & quod ibi dixi. ſupra de filijs presby. cap. 1. Eũ enim non dignitas, ſed dignitatũ culmen. ſupra eod. venerabilis: & c. cũ olim. & hoc ſeruat curia 2. quæ reſeruationes in his cum vacant facere conſueuit: quod etiam interdum in abbatijs facit, vt ſic per iſtam comprehẽdantur ſolum prouiſa per cõciliũ Lateraneñ. non per generale, ſup de elect. ne pro defectu. ad hoc ſupra de conceſ. præben. dilectus.

† Aliàs ita: verũ ẽt ius ad ea tribuere vacatu ris.

† Quæ facit ne Papę noceat ordinarij prouentio vñ iſferũt Do. & Pe. de Anch. cõſuetudinẽ fortificare iuſcõe: & hęc fortificatio ſuit ſibi nomen à cõſuetudine, nõ à iure cõi per l ius ci uile. ff. & iuſ. & iure. & hic Pont.

† Facit ell. de re nunt. ca. vno. & dicit Car. ĩ. c. px. hoc pbari p litterani ibi, cõferre valeãt de epalibus. n. nõ ſic loquerẽ, & dicit Nico. iij. ſic interpretatus eſt in eccleſia Brachatẽ. Io. And.

ADDITIO. Not. Ioan Mona. infra de hæreti. inquiſitores. quòd declarati vidit appellatione dignitatis abbatiam nõ contineri. facit 16. quæſt. 7 ſi quis deinceps Et ſecundum hoc dicit Archi. idem de prioratibus per quos principaliter reguntur monaſteria: ſicut ſunt prioratus de Boſco, & ſancti Ioannis in monte: in quibus eadem eſt ratio; nec per variationem nominis ius immutatur: ſed quantum percipio curia hoc non recipit Ioan. And.

c ¶ Pertinere.] 12. diſt. oẽs: & vide quod dixi ſupra eo lib. de elect. quamquam. Ioan. And.

d ¶ Vacaturis.] quod alius non poteſt, vt ſupra de conceſ. præb. c. 2. etiam legatus de latere Papæ, vt ſupra eo tit. dilectus filius T.

e ¶ Apud ſedem.] quæ dicantur apud ſedem ipſam vacare, dicetur ĩ. eod. præſenti

f ¶ Cõſuetudo.] patet ex facto. ſupra de accu. accedẽs.

h ¶ Sedem ipſam.] non vacantem, aliàs parochiales eccleſiæ conferuntur per illos ad quos collatio pertinet: quod dic vt in fra eod. ſi Apoſtolica.

i ¶ Vacare.] an beneficium dicatur in curia vacare cũ duobus ibi ſuper eo ſibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in clemen. vt lit pen. ſi duobus.
[Gloſſa ſequens tractat quid de præſentatione.]

K ¶ Collatio.] nihil dixit de præſentatione: vnde ſæpius repetitur receptum in curia 1 Papam per hoc non conferre beneficia, quæ pertinent ad præſentationem laicorum. Sed eadem ratione non conferret quę pertinent ad præſentationem eccleſiarum, vel monaſteriorum, vel monachorum, ſupra capit. proxi. pro hac parte facit infra eod. titu. cum in illis. § cum autem. ad hoc ſupra de iure patr. cum dilectus. Sed per litteram quæ ſupra dicit; quacunque auctoritate: & per id quod dicit, prouiſio. Et quia præſentatio patroni clerici habet vim electionis, vt no. Innoc. de iure patro. cum autem ſecundũ Archid. ſatis videntur cõprehẽdi pdicta.

† Procedit ẽt ſi hẽaſ clauſulã, non obſtãte quod oporteret expreſsã mẽtionẽ de uerbo ad verbũ fieri i litteris Apoſtoli. is. Petr. de Anc. Do. & Ph. Fõ.

1 Idẽ. Io. Mo. dicit tñ Arc. quod Papa illa reſeruare potuiſſet, ſi voluiſſet. I. An.

ADDITIO. comprehẽduntur ẽt illa, quæ poſſent laici conferre ex priuilegio Papali: ſecundum Archi.

l ¶ Expreſſa.] Nota vnum caſum, in quo vacat ſiben. in eccleſia, & ille ad quem ſpectat prima vacatura, non conſequitur illam: alium habes infra de rerum permu. cap vnico.

ADDITIO. Adde quod not. infra. eod. quia ſæpe. in vlt. gl. Ioan And.

m ¶ Conferre.] infra menſem à die vacationis numerandum; quia poſt illum poſſunt ea conferre, quod dic vt infra cap. proxi.

STatutum.] Ponit conſtitutionem Clemẽtis, cuius moderationem ſubdit ibi, vt ij. quã poſtea reſtringit, ibi, Tantummodo Dominicus.

CASVS. Ad intellectu huius c. præſupponendum eſt illud quod habetur in c. pręcedenti, videlicet, quod eccleſiæ, dignitatis perſonatus, & beneficia quãdo vacant in

tum a † fęlicis b recordationis Clementis Papæ prędeceſſoris noſtri de dignitatibus, & beneficijs in curia c Romana vacantibus nequaquam per alium, quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum d:

¶ Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum ſpectat collatio † (ſtatuto non obſtante prædicto) demum poſt menſem e à die quo dignitates ſeu beneficia ipſa vacauerint numerandum f, ea conferre valeant tantummodo per ſe ipſos, g vel (ipſis agentibus in remotis h) per

in curia, conferri non poſſunt per alium, q̃ per Romanum Pontificem. Hoc præmiſſo, dicit cap. præſens, ꝙ ſi Romanus Pontifex beneficia in curia vacantia infra mẽſem à tẽpore vacationis numerãdũ, nõ cõferat, illi prælati ad quos huiuſmodi beneficiorũ collatio. ſpectat, menſe elapſo illa conferre poterunt ſtatuto Clementis primo, c. immediate proximo non obſtante, dummodo ipſi collatores per ſeipſos illorum collationem faciant. Sed quid ſi ipſi à ſuis diœceſibus ſint remoti, quis tunc conferet? Reſpõdetur, ꝙ eorum vicarij generales q erunt in ipſis diœceſib. collationẽ facere poterunt, dummodo habeant ſpeciale mandatum beneficia conferendi. Nota primo, ꝙ appellatione Romanæ curię venit ſedes Apoſtolica: hic.n. dicit, in curia Romana. & ſupra ca. proxi. dixerat, apud ſedem Apoſtolicam. Nota ſecundo, ꝙ iſta decre. modificat cap. præcedens. Sed quæſtio eſt an habeat locũ in beneficijs electiuis? Vĩ ꝙ nõ: q̃a tex. dicit, collatio, ſed collatio & electio diuerſa ſunt, vt c. cũ illis. ĩ. eo. appellatione igitur vnius alterum non comprehẽditur. Aliqui iſta ratione moti, tenent iſtam partem. Dominicus tamen tenet contrarium; quia iſtud c. venit ad limitationem præcedentis: ergo debet habere locum in illis, in quibus cap. ſupra proximũ. Sed præcedens cap. habet locum in electionib. vt patuit ibi, electio, prouiſio, ſeu collatio; igitur iſtud in illis locũ habere debet. Nota finaliter effectum huius c. ꝙ niſi Papa prouiderit infra menſem de beneficio in curia vacãte: tũc ordinarius poterit cõferre, & ex hoc elice quatuor ſpecialia, q̃ hic ponit gl. ẽ ergo expreſſũ. &c.

† Vide extrauagã. Bonifacij octaui incip. Piæ ſollicitudinis. habeť Iter cões tit. de p̃b. & dignit.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Statutum.] Si Papa beneficia vacantia ĩ curia nõ conferat infra menſem à die vacationis: illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.

b ¶ Statutum felicis.] ſupra c. proximo.

c ¶ In curia.] & ſic idem. eſt dicere in curia, quod apud ſedem Apoſtolicam, vt ſupra c. proxi. & quando ibi vacare dicantur, videbis. ĩ. c. præſenti.

d ¶ Moderandum.] hoc arctationem reſpicit, non augmentum, ſupra de verb. ſig. cap. vlt.

ADDITIO. Interdum ponitur pro gubernatione: vt ibi dixi ſuper glo. penul. Ioan. And.

e ¶ Menſem.] De huiuſmodi computatione dicitur ſupra eod. lib. de elect. quam ſit.

[Glo. ſeq. alleg. contrarium, & op. ad illud ponit epi. contrariam, quam approbat: & reſpondet ad contrarium: ſecundo tractat an tempus currat ſede vacante, tertio notat quatuor ſpecialia.

f ¶ Numerandum.] eſt ergo expreſſum iſtud tẽpus non à tempore ſcientiæ, ſed vacationis currere; licet videaĩ cõtra ſupra de conceſſ. p̃ben. q̃a diuerſitatem. ad fi. ſupra de ſup. neg. præl. licet. is enim q neſcit poteſtatem experiendi non habet. 2. q. 6 biduum. ff. de calum. l. annus & hoc tenuit hic Guil. Sed contrariũ credo ſecundum 1 Gar. quia hoc ſtatutum fuit in fauorem eccleſiarum ne contingeret beneficia diu vacare, non autẽ in odium ſummi Pontificis negligẽtis quia tunc non niſi à tempore ſcientiæ curreret p̃ſcriptio, vt in contrarijs. Item per hanc redditur ad ius commune, extendenda eſt igitur vt de facili ad ſuam naturam redeat. 35. diſtinct. ab exordio. ff. de pact. ſi vnus. præſertim, vbi ſtatuens contra ſe ſtatuit: aliàs enim quare non ſic expreſſiſſet à tempore ſcientię. de

1 Idem Petr. de Anc. Do [illegible] rõnem gl. Font.

deci. ad audientiam. ad hoc infra de regu. iur. contra eum qui. Vnum ſcias, licet illud tempus currat ignoranti, non tamen ſedi vacanti 2. quod ſatis probatur. infra eod. ſi Apoſtolica: ſi enim ibi ſpecialis eſt caſus: ergo ipſius contrarium eſt regulare. & eſt ratio: quia hoc reperimus expreſſum: ſed illud non. Et ſic not. ſpecialia in hoc caſu: Primum, quòd cum in alijs detur maius tempus: de conceſſ. præbend. ca. 2. hic datur ſolum menſis. Secundum, quòd iſtud tempus currit ignoranti. Tertium, quòd non fit cõputatio de momento ad momentum: ſed dies vacationis non computatur in menſe 3. vt hic patet, dum dicit, à die, &c. & ſi ſupra de except. pia. de reſtitut. ſpol. frequens. Et clemen. ſicut appellationem de appel. & vide quod dixi ſupra eod. lib. de elect. prouida. in gloſſ. penult. Quartum quòd cum aliàs communiter poteſtas deferatur ad ſuperiorem, hic redit ad inferiorem: & hoc facit impoſſibilitas caſus. ad hoc, ſupra de elect. licet, in fi. & ſupra eo. lib. & eo. tit. indemnitatibus. in fi.

2 Placet Do. Fon.

† Large capiunt. Doct. hic hẽt n. locũ in eo caſu quo p̃cedens facit. § fi. in Auth. de fil. an do. iſtra. Font.

3 Idẽ dicũt. Pet. & Anc. Do. late ſcribẽtes [illegible] iſta p̃poſitione, & Font.

ADDITIO. Tenuit Guliel. tempus iſtud de quo fit mentio in princ. huius glo. currere à tempore ſciẽtiæ: qui etiam dicebat, quòd nouo Papæ currebat à tempore electionis vel immutationis, non à tempore coronationis, cum ex electione cõpetat illi plena iuriſdictio. ſupra de elect. licet. & de facto patet, qđ ante coronationem beneficia confert, & quandoq; ſi non vult conferre, reſeruat. Et quomodo ſcribat ante coronationem, & qualem bullam det. not. in fin. huius libri ſuper data. Ioan. And.

4 Qđ potuit ex diutina vacatione eccleſiæ Romanę poſt obitũ Clemẽtis. iij. ſm Guli.

[Glo. ſeq. Dicit quid dedit cauſam conſtitutioni, ſecũdo quærit, & ſoluit.]

g ¶ Per ſeipſos. habebant epiſcopi ante conſtitutionem Clementis procuratores in curia, qui ſtatim cũ vacabant beneficia conferebant illa, & ſic pręueniebant Papam: vnde motus Clemens promulgauit conſtitutionem ſupra cap. proxi. demum Gregorius quia multum præiudicialis erat conſtitutio illa 4. in concilio Lugdunenſi moderatus eſt eam. Sed ne adhuc exercerent illas malitias, ſcilicet quòd haberent p̃curatores in curia, qui ſtatim menſe elapſo illa conferent, idcirco hoc addidit. Papa enim etiam poſt menſem poſſet conferre ſi vellet, dummodo præuentus non eſſet 5. ſupra cap. proxi. in prin. Sed littera iſta dicit, per ſeipſos. Nunquid ſi præſentes ſunt per alios conferre poterunt? Dic quod per alios conferre non poterunt, niſi in caſu qui ſequitur: potuit enim Papa rei ſuæ conditionem & modum apponere: & legẽ quam voluit 6. 18. q. 2. Eleutherius. ff. de pact. in traditionibus. de conditio. ap. verum.

5 Placet Philip. & Do. in re ſeruatis. de quibus ordinarius nõ diſponit gl. in cle. ſi de bñficio, de p̃b. Font.

ADDITIO. Inquantum hæc glo. dicit quòd etiam præſentes per alios conferre non poterunt, tria ſpecialia not. ſecundum Gar. & Archid. ſcilicet ꝙ poſſum p me, quod non poſſum per alium. Item quòd poſſum per alium, quod non per me, cum horum contrarium ſit regulare. infra de regu. iur. poteſt. vbi de hoc. Item ꝙ poteſtas conferendi redit non libere, ſed onerata, vt hic patet. Ioan. And.

6 Sequiť Do. Fon.

7 Idem Guil. & Gar.

[Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.]

h ¶ In remotis.] ſic ſupra eo. lib. de tem. ord. cũ null⁹ §. epiſcopo. Et dixerunt quidam per hanc litterã, ꝙ quis extra ſuam diœceſim exiſtens beneficia cõferre non poterat, ſed hoc eſt falſum 7. licet in hoc caſu poſſet

Vicarius epi an, & qñ poſſit conferre beneficia vacantia in curia Romana.

ſit concedi: & probatur hoc olim ſupra de conceſ.præ ben. poſt electionem.in parte deciſa. & hoc not. Ioan. & Ber.ſupra in antiq.de off.leg.cap. nouit.

[Gloſſ.ſeq.ponit duas lecturas, & primum approbat.]

a ¶ Id canonice.] dicebant olim quidam id, ſ.vicaria, nam eo ipſo q vicarius generalis erat, beneficia conferre poterat. ſed hoc eſt falsū, vt ſupra eod. lib. de offi. vica .cum in gñali. In taliū ergo collatione per ordinarium facienda. requiritur quòd menſis elapſus ſit: quòd per ſeipſos conferant,ſi preſentes ſint: vel quòd per generales vicarios non ſpeciales: & quòd habeant ſpeciale mandatū beneficia conferendi: & ſic expone, id,ſ. beneficia conferre.

ADDITIO. Archidiaconus (cuius dictū vt tutius conſulo aſſ factū; poſtfactum ſtò gl.) exponit,id eſt collatio beneficiorum ſic in curia vacātium. Adde quintum, quòd infra diœceſim conferant. Ioannes Andreæ.

ſuos vicarios generales in eorum diœceſibus exiſtentes, quibus id canonice a ſit commiſſum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia, per prouiſionem vſque ad certam ſummam penſio non debetur. Per eccleſias ciuitatis vel diœceſis non comprahenditur cathedralis: Sed per eccleſias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includū tur. Ioan. And.

QVamuis.] Primo ponit regulam; Secundo inſtantiam: ibi, Et ideo. Tertia: ibi Quamquam. decidit ſecundum dictam inſtantiam, & duos caſus ſubijcit. Quarta ibi, Secus, contra inſtantiam alium caſum ſubijcit: ſecundum Ioan. Mon. Ioan. And.

CASVS. Papa voluit mihi facere gratiam: & mandauit epiſcopo Pictauenſi, vt pro ſuſtentatione meæ vitæ mihi prouideret vſque ad ſummam quinquaginta librarum: vtrum virtute iſtius gratiæ poſſit aſſignare vſque ad iſtam ſummam in penſione ſuper aliquo beneficio? Reſpondet quòd non, niſi in litteris meæ gratiæ fiat expreſſa mentio de penſione, ſed virtute illius gratiæ ſolum mihi fiet prouiſio vſque ad ſummā quinquaginta librarum in beneficijs eccleſiaſticis. & non in penſione: & rationem ponit. nam litteræ iſtæ ſunt odioſæ & ambitioſe: & ideo ſunt reſtringendæ. Sed quid, ponamus quòd Papa mandauit ſub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbenda vacante, vel proximè vacatura in aliqua eccleſiarum ciuitatis Pictauenſis: vacauit aliqua præbenda in eccleſia cathedrali Pictauenſis, an virtute meæ gratiæ poſſim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, quòd non intendit quòd mea gratia extendatur ad eccleſiā cathedralem: licet in fauorabilibus ſub nomine eccleſiarum ciuitatis Pictauēſis cōtineatur cathedralis eccleſia. Sed quid ſi Papa mandauit mihi prouideri in aliqua eccleſiarum prouinciæ Burdegalenſis: vtrum eccleſiæ cathedrales comprehenduntur ſub mea gratia, adeo quòd poſſit mihi prouideri de beneficijs eccleſiæ cathedralis Pictauenſis, vel aliarum eccleſiarū cathedralium prouinciæ Burdegalenſis? Reſpondet quòd ſic: Et non ſolum eccleſiæ cathedrales ſuffraganeorum continentur ſub mea gratia. ſed etiā eccleſia metropolitana: nam videtur mihi feciſſe vberiorem & pleniorem gratiam, quàm quando mandat mihi prouideri in eccleſijs alicuius ciuitatis: & ideo appellatione eccleſiarum in hoc caſu continentur eccleſiæ cathedrales Nota primo, qđ verba inſerta in diſpoſitionibus beneficialibus titulum beneficialem concernentibus ſunt interpretanda largiſſime: ad hoc de don. cum dilecti. Nota ſecundo, quòd verba reſcriptorum beneficialium ſunt interpretanda ſtricte. Dominicus.

x Prima gloſſa tria facit, ſummat, dicit vnde ſumpta, quid declaret.

b ¶ Quamuis.] In beneficijs vel impetrationibus ad beneficia per prouiſionem vſque ad certam ſummam: penſio non debetur. per eccleſias ciuitatis vel diœceſis non comprehendūtur cathedrales; ſed per eccleſias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Fuit tracta de extrauagāti [Innocentij iiij. breui reſponſio. & c. licet in beneficijs, Et emanauit ad declarationem eorum, quæ no. Tan. Ber. & moderni ſupra in antiq. de æta. & qualita. accepimus in ſi. de præbend. pro illorum. in prim. Ber. & Compoſ. de reſcript. c. ſanctæ crucis. in glo. quia quæſtiones. §. itē quæritur de hac forma. & §. ſequen. † Vide Oldrad. coſ. 168.

CAP. IIII.

QVAMVIS b † pleniſſima c, ſit aliàs in beneficijs interpratatio facienda: litteræ tamen ſuper obtinendis beneficijs impetratæ, debēt (cum ſint ambitioſæ) reſtringi. d Et ideo ſi alicui vſque e ad certam ſummam prouideri mandamus: ei non in pēſione f, ſed in beneficijs eccleſiaſticis tantū volumus prouideri; niſi de penſione in noſtris litteris men-

ADDITIO. Et per Inno. & Hoſt. ſup. de iurepa. cū dilectis Ioan. And.

c ¶ Pleniſſima.] ſupra de don. cum dilecti. in fin. ſupra de verb. ſign. olim ff. de cōſti. prin. beneficium. [vide quod plene dixi. d. cap. olim. ſuper vlt. glo. Archi. remittit ad not. de cōſangui. & affin. quod dilectio. Et debent eſſe manſura. infra de reg. iur. decret. cum ſuis concord.

d ¶ Reſtringi.] ſic ſupra eod. lib. de fil presby. cap. 1. & 2.

e ¶ Vſque ad certam.] aliud puto cum Papa ſcribit vt prouideatur impetranti vſque ad talem ſummam: aliud dum Papa ſcribit vt prouideatur ei de præbenda tanti valoris vel ſummæ: quia in primo caſu poteſt prouideri de minori. ſed non de maiori: in ſecundo vero de maiori, ſed non de minori, quia forma mandati eſt ſeruanda 1 infra eodem tit. cui de non. Et cum iſtud, vſque, ponitur in litteris, intelligo quòd veniat aſcenſiue: quaſi Papa ſcribendo quod prouideatur vſque ad ſummam centum librarum, velit quòd prouideatur de ſumma à ſexaginta vſque ad centum: ſed non vltra id ſupra. eod. lib. de arbi. cap. 1. cum ſuis concord.

1 Per iſtā rōnē Do. & alij re, pbāt gl. q a prouideri non pōt niſi de expreſſa. Fō.

ADDITIO. Archid. alleg. ff. de verb. obl. l. 1. §. ſi ſtipulāti. & l. inter ſtipulationem. ff. de leg. 1. ſi ſeruus legatus. §. quinque. Ioan. And.

[Glo. ſeq. rationem reddit.]

f ¶ In penſione.] Papa videtur mandaſſe ei prouideri de eo quod prouidens per ſe nō poterit retinere ſicut beneficia: Quia licet ibi ſit liberalitas, non tamen eſt in collatione: ſed in eo quod magis iſti quam illi cōfertur: quod dic vt ſup. de preb. relatum. probatur hoc inf. de inſt. c. vlt. Et licet in fauorem eius hoc dictum videatur, non tamen illi fauori renunciat propter intentionem Papæ quę talis fuit: & propter formam mādati, quæ ſeruanda eſt. inf. eo. tit. cui de non.

ADDITIO. Per beneficia quis intitulatur & obligatur eccleſiæ, & tenetur ad continuam reſidentiam. ſup. de cle. non reſi. cap. fin. ſed per penſionem non intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur. 16. q. 1. poſſeſſiones. & q. 5. illud, cum illa poſſit etiam laico concedi, vt ibi. Ioan. And.

Penſio nō obligat ad reſidētiā.

a ¶ Aliàs.] vt 100.diſ.pallium,de auſt. & vſu pal.ca.1. (vbi de hoc per Hoſti.) ſup. de teſta. requiſiſti.ad hoc de verb.ſig.cũ tibi.imo ẽt interdum ſolum cathedralis comprehenditur ſupra de verb.ſig.cum clerici.
ADDITIO. Quod eſt ſpeciale propter periculum, quod imminere põt ex periurio, vt ibi dixi. Ioan An.]

tio habeatur expreſſa.

¶ Quamquam ſub nomine eccleſiarum ciuitatis comprehendatur aliàs a eccleſia cathedralis: cum tamẽ alicui de beneficio mandamus in aliqua eccleſiarum ciuitatis vel diœceſis prouideri, ad cathedralem eccleſiam (quam propter ipſius honorem, ſub hac generalitate nolumus hoc caſu includi b) ſe mandatum huiuſmodi non extendit c. Secus † autem cum mãdamus in aliqua eccleſiarum prouinciæ d prouideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales eccleſiæ includuntur ſub tali mandãto: cum vberiorem e hoc caſu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

† In antiquorib. codicib. ita: Secus eſt cũ mãdamus.

(Glo. ſeq. alle. vnam concord. & ponit op. pro ſecundo ponit opin.contrariam, quã ſoluit.)
b ¶ Includi.] ſic inf. de ſent. excom. quia periculoſum & hoc tenebat Compoſt.in ſupradicta glo.(Et facit. C. de aquæduc.l. eos.lib.11.Io.Mon. & Archi. Ibi dicitur ꝙ habentes aquęductũ, non attentent matrices fiſtulas.)
Sed Ber & Tan. videbantur tenere contrarium in prædicta decre. accepim⁹. in ant. in glo.penul. Sed forte bonum habuerunt intellectum ſi ad caſum decre. ſe retulerunt. ſ. in ijs q primo eram obligati prouidere: obligauerat. n. ſe epiſcopus ordines conferendo, vt ſupra. eo.in ant.cum ſecundum Apoſtolũ.ad fin. prouidere vel in cathedrali vel alia.litteræ igitur ibi impetrat 1 fuerunt litteræ iuſtitię: ſed hic de litteris gratiæ loquimur: vnde in hoc caſu per communem formam in cathedrali vel alijs prouidere tenebitur 1. & ſic decre.illa loquatur in ſuo caſu: nec ſit correcta per iſtam.ad hoc ſupra eo.li. de elect.cum expediat.

1 Tranſit Domi.cũ glo. Fon.

(Glo.ſeq.quærit.arg.pro ſoluit contrarium: ſecundo quærit & ſoluit.)
c ¶ Non extendit.] quid ſi mandetur ſub hac forma: nunquid in capellania vel mãſionario maioris eccleſię cathedralis poterit prouideri? Et videtur Papa ſolũ canonicos & ipſorum excepiſſe præbendas. ad hoc ẽ. in tex.vbi dicit; propter ipſius honorem. ad hoc ſupra e.lib.de reſcri ſtatutum & ſupra de verb. ſig.cum clerici. Satis credo, cum hæc littera ſic indiſtincte loquatur ꝙ in nullo beneficio cathedralis eccleſiæ poterit prouideri: non.n.dicit, ꝙ nõ includatur canonicatus eccleſiæ cathedralis: ſed ꝙ non includatur eccleſia: ergo nullum ipſius eccleſiæ beneficium includetur. ad hoc optime infra de priuil.per exemptionem. & ſupra 1.reſpõſo.; Hanc opinionem tenet Archid.qui refert ſic pronunciatum per archiepiſcopum Rauen. de mãdato Papæ in forma pauperum. inducit ẽt ad hoc. infra de ſent.excõ c vlt.§.adijcimus.) Sed pone, impetraui prouideri mihi in eccleſia ſancti Petri Bonon. non eſt alia ſancti Petri eccleſia quam cathedralis: nũ 2 quid in ea prouidebitur mihi? Videtur propter ſtylum curiæ 2 gratia ſurreptitia: quia in cathedralibus eccleſijs non ſolet exprimi nomen ſancti: ſed in inferiorib. ſic, quod credo, niſi aliter per litteras appareret Papã de cathedrali intellexiſſe per iſtud cap.

2 Qui patet ẽ ele. in antiq. dadũ 1.& 2.& c.Cumana. & c Sacroſ. cũ ſi. Io. And.

d ¶ Prouinciæ.] & in hoc caſu loquitur decre. ſup.e. tit. pro illorum. vnde non aduertebat qui decret.iſtã allegabant, quod per litteras quibus prouideri mandabatur in aliqua eccleſia ciuitatis, poteſt prouidere in cathedrali, cum ibi archiepiſcopo de eccleſijs ſuæ prouinciæ ſcriberetur.

¶ Idem.

¶ Impetranti beneficium ſæculare prouidetur de beneficio per ſæculares clericos uſque ad præſcriptionem legitimam poſſeſſo: hoc primo. Clerico ſæculari prioratum impetranti ſimpliciter, non prouidetur de conſueto per religioſos gubernari. hoc dicit ſecũdo. Dominicus.

CAP. V.

CVm † de beneficio eccleſiaſtico conſueto clericis ſæcularibus aſſignari, prouideri mandatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab vno f vel pluribus ſæcularibus clericis inſtitutis g in eo rectoribus extitit cõtinuè ac pacifice gubernatum, vt præſcriptio legitima h ſit cõpleta, etiam ſi ante i vel

e ¶ Vberiorẽ.] ſi ergo quæratur diuerſitatis rõ, ſufficiat iſta: licet quo ad metropolitanã eccleſiã nõ multũ efficax videatur: ſed ſufficit ſic per Papam declaratum in antiq. de re iudi.in cauſis.
ADDITIO. Vide qđ not. Hoſt.ſupra e. pro illorũ poſt princ. & in ſum.de verb.ſig. §.à quo fieri: poſt pri. ver quid ſi præcipiatr. vbi dicit, ꝙ ciuitas & diœceſis ſunt correlatiua, ſicut pater & filius: & ſic vnum non eſt reliquum: ſed prouincia nõ eſt correlatiua ad ciuitates, ſed illarũ collectiua vel concluſiua ita ꝙ etiã prauitatẽ propriã concludit. facit. vj q.iij. ſcitote.iij.q.vj.non liceat.& ſeq.c.Io.And.

† Vide cle.1.tit. ẽ ſupplẽ. negli.p̃l. verſ.procuratus. & late Fel. in ca noſtra. eũ ẽ reſcrip.

CVm.] Duæ ſunt partes: Scđa ibi, Qñ.] Et hæc ſcđa ponit dictũ, à quo caſũ excipit ibi: Niſi. & hoc verbũ, beneficio, large poniẽ, ſiue de parochiali eccleſia, vel de p̃latura: vel de præbenda tractẽ. Io An.

CASVS. Papa mandauit ep̃o Pictauen.vt mihi prouideret de bñficio, qđ conſueuit aſſignari clerico ſæculari: Erat aliquod bñficium qđ fuerat regulare, tñ fuerat poſſeſſum per ſæculares clericos per ſpatium xl.annorum, ſufficiẽs ad inducendum p̃ſcriptionem: vtrum videaẽ mutatum bñficium? Rñdet ꝙ ſic: nã ex ſpatio tãti tp̃is p̃ſumitur mutatio ſtatus talis bñficij, ideo cõtineẽ in gr̃a mea ac ſi ſemper fuiſſet ſæculare, & nõ regulare. Sed quid pone q Papa mandauit vt mihi prouidereẽ de prioratu: quæritur de quo prioratu intelligatur? Rñdet ꝙ de prioratu ſæculari congruo meo ſtatui, niſi in gr̃a mea contineretẽ expreſſe, vt mihi prouideretur de prioratu, ẽt ſi illud eſſet regulare.
Nota primo, quod appellatione cõſuetudinis intelligitur de præſcripta: vt nota.in c.Cumana de elect in anti. Nota ſecundo quæ poſſeſſio inducat præſcriptionem: quia requiritur quod ſit continua & pacifica.ad hoc de præſump.illud. Dominicus.
f ¶ Ab vno.] Nota pro ijs quæ not. Ber. ſupra de cauſa poſſ.& propric.cum eccleſia Sutrina.in glo. ex hoc videtur (facit ſupra in anti.de fil.præsby. conſtitutus.)
g ¶ Inſtitutis.] ergo ſi de facto tñ occupatũ eſſet p eos, nõ haberet locũ præſcriptio: vel ſi ibi non vt rectores, ſed vicarij vel conductitij ſæculares clerici rexiſſent.
ADDITIO. Idẽ Io.mo. & Arch qui ponderat, ꝙ hic requiritur præſcriptio, nõ conſuetudo tñ: p ea quæ dixi ſup.e.lib.de conſue c.fi.in 1.gloſ.Ioan. And.
h ¶ Legitima.] ſ.xl.annorũ in anti de p̃ſcrip. de quarta.de cã poſ.cum eccleſia.de cõſue.c.vlti. (Idem Ar.)
i ¶ Ante.] incœptam p̃ſcriptionem: ſed ſecus ſi poſt incœptã, & ante cõpletã: & iõ dixit ſup.in tex.continue.

a ¶ Poſt.]

1 Placet Ph.quē vi de Font.

a ¶ Poſt.] i. non tñ continue & pacifice ſpatio xl. annorum, & ideo dicit. quandoque. illa igitur adminiſtratio p̄cedentis t̄pis tollitur per p̄ſcriptionē ſequentem adminiſtratio autem p̄ſcriptionem ſequens illā non tollit, niſi alia interuenirent, quæ ius aliorū haberent perimere.

Prioratus ē duplex.

ADDITIO. Idem Archidiaconus.

† Tene mēti iſtū text. cum ſua gl. ēn ſi varie p diuerſos bñficium ſit gubernatum, attendit ita tus vltimus Do. & Ph. Fō.

b ¶ Prioratu.] Prioratus eſt generale verbum quod ad prioratum. ſæcularem, vel regularem poteſt extendi: ſed ratione perſonæ impetrantis, qui clericus ſæcularis eſt, ſibi regularis prioratus conferri non potuit, vt arctetur id ſolum ad ſæculares: nā graue eſt ingexpertos, & c. 19. q. 1. monaſterijs. in antiq. de elec. cum ad noſtram. & c. officij.

† Ergo ſi t̄pe impetrationis religioſi bona fide illud bñficiū poſſidebāt, nō valent literę, niſi de tali prioratu mētio fiat de poſſeſſione. ca. ſi. ā deci. Phi. Pe. ā Anc. Fō.

c ¶ Sæculari.] quid ſi tempore impetrationis ſæcularis erat impetrans, modo factus eſt regularis: nūquid de tali prioratu ſibi poterit p̄uideri? Credo quod non: a p decre. ſup. eod lib. de reſcr. ſi eo tempore.

d ¶ Iuxta modum pręmiſſum.] ſupra proximo reſponſo, ſcilicet per quadraginta annos continue & pacifice ab vno vel pluribus inſtitutis in ipſo.

2 Ph. trāſit cū gl. Fon.

poſt e † religioſi quandoque † miniſtrauerint in eodem. ¶ Quando vero ſcribitur, vt prouideatur de alieno prioratu b alicui clerico ſæculari c prouideri non poteſt de prioratu, qui per religioſos (iuxta modum d præmiſſum) eſt ſolitus gubernari: Niſi hoc in litteris caueatur expreſſe.

¶ Idem.

¶ Habere perſonatum cum cura, & præbendam, cui annexa eſt parochialis eccleſia, non eſt contra concilium generale. Ioan And.

C A P. VI.

SVper eo, quod e præbēdas, quib. parochiales eccleſiæ ſunt annexæ f †, in quibus ſpiritalē iuriſdictionē ſecundū eccleſiæ veſtrę conſuetudinem approbatā, & ſic ſecundū aliquorū interpretationem curam animarum habetis, ſimul cū perſonatibus g (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadē h eccleſia obtinetis, vobis (cū hoc generali concilio i † nō obuiet k) diſpēſatio l neceſſaria non exiſtit.

¶ Idem.

¶ In impetratione beneficiorū inſpicitur data, non præſentatio vel receptio. Io. And.

C A P. VII.

EV M,

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Super eo quod.] habere perſonatum cum cura, & p̄bendā, cui annexa eſt parochialis eccleſia, non eſt ꝯ cōcilium gñale. Et reprobatur per iſtā decre opi. Ber. ī. eo. tit. extirpandæ. §. qui vero. cui fauet Guil. in Spe. tit. de legato. § videndum. verſ. quod ſi habeo. & approbat opi. Innoc & Hoſtien.

ADDITIO. Et dicit Archi. ꝙ hoc dicebat conſtitutio extrauagans Inno. iij. falubriter & dicit, ꝙ audiuit a Spe ꝙ vidit illā ſub bulla In ver. tō p̄ alleg. dicit ꝙ numquam vidit hoc diffiniri, quod tñ vidit ſæpius agitari: nec ego vidi iſtam conſtitutionem. Ioan. And.

† Vide ꝙ de iſta vnione no. cle. ſi vna de reb. eccle. nō alie & c. ſi vnire. de exc. prę l. Pe. de Anch. Font.

f ¶ Annexæ.] in quibus deſeruire debet p vicarium perpetuū vt in p̄di. §. ſed an ipſe vicarius, vel ipſe p̄bendarius curam animarum illius parochiæ habeat de hoc fuerunt opiniones diuerſæ, vt ſequitur: vicarius n. curā animarum habet 3, ꝙ probatur ſupra in anti. de offi. vic. ex parte, ſed vt vicarius vt ibi not. Ber. cum ergo rector ſpiritualem iuriſdōnem ibi habeat, & ſuper vicarium exiſtat: quia excommunicare poteſt, & ſimilia facere: ergo quin curam habeat negari non poteſt. 4. ſup. de elect. dudum ij.

† Hoc eſt gñale cōci. Late. ſub Inn. iij. c. 29.

3 In actu, quo ad ſorum pęnitentiale. Do. Phi. Font.

4 Verum eſt in habitu. Do. Ih. Font.

SVper eo.] Non diuiditur: dici tamē pōt, ꝙ decidit caſum, & rationem interſerit ibi, Cum hoc. Ioan. Andr. Præmitte, ꝙ pluralitas beneficiorum curatorū eſt prohibita. ſupra eo. de multa. Dominicus

¶ Præſupponendū eſt p̄ intellectu huius c. illud ꝙ habetur in c. de multa. eo. tit. in antiq. videlicet, quod ſi quis obtineat dignitatem vel perſonatum, & ei cōferatur aliud beneficium ſimile, vel eccleſia parochialis, primum vacat habita poſſeſſione ſecūdi beneficii: & ſi contendat retinere primum, vacat vtrumque.

CASVS. Cum obtinerem dignitatem vel perſonatum, epiſcopus Pictauenſis mihi cōtulit præbendam, cui erat annexa eccleſia parochialis: acceptaui præbēdam cum ſua annexa, & apprehendi poſſeſſionem, an vacet mea dignitas, vel perſonatus? Reſpondet quod nō: quia eccleſia parochialis eſt ſimplex beneficium, & compatibile cum dignitate vel perſonatu: ideo poſſum illa duo obtinere ſine diſpenſatione Apoſtolica: ſecus ſi eccleſia parochialis eſſet p̄ ſe: quia tūc eſſet neceſſaria diſpenſatio a ſede Apoſtolica: Ratio diuerſitatis eſt: quia quando eccleſia parochialis eſt annexa præbendæ, dicitur eſſe ſuppreſſa & extincta: ideo cenſetur ſimplex beneficium. Perſonatibus.] non intelligatis quod vnus & idem poſſit obtinere plures p̄ſonatus: ſed loquitur iſte text. de pluribus beneficiis, ex pluribus perſonis, quibus conferuntur. Nota primo, quod magis dignū poteſt annecti minus digno: Nam magis eſt digna animarū cura, quam canonicatus. de ætate & qualitate, cum ſit. in antiq. Nota ſecundo, ꝙ eſt poſſibile ex conſuetudine eccleſiæ retinere in eodem corpore perſonatus curam & præbendam: etiam ſi præbendæ ſit annexa parochialis. de conſue. c. 1. eo. lib. Dominicus.

g ¶ Perſonatibus.] & ſic vr̄ ꝙ vnus poſſit plures perſonatus, & p̄bendam ēt cum parochiali annexā in eccleſia obtinere ſine diſpenſatione Papæ: vnde contradicit aperte ī. eo. lib. de conſue. c. 1. Sed hic Papa plurib. loquitur, vt vides ī. vbi dicit, obtinetis. vnde plurib. canonicis eiuſdem eccleſiæ de hoc quærentibus conſultis Papa reſpondit: & ſic non eſt contra.

h ¶ In eadem eccleſia.] idem & multo fortius in diuerſis. ad hoc ſup de conceſ. præb. litteras.

i ¶ Concilio.] ſup. eo de multa.

k ¶ Non obuiet.] cum. n. acceſſorium habeat ſequi naturam principalis ſup. eo lib de offi. dele. ſi ſuper gratia ī. de reg iur acceſſorium. cum ſuis concor. & de prębenda non eſt cautum ꝙ vacet, ergo nec vacabit capella acceſſoria ad præbendam. ad hoc ff. de ſer. ru. prædi. l. vna eſt via. ff. quemadmodum ſer. amit. ſi communem. ad hoc inf eo. quia ſæpe præterea ceſſat rō prohibitionis: quia in eccleſia annexa præbendæ non tenetur reſidere, vt ſupra eo. c. extirpandæ. ergo conſtitutio, de multa. hic locum non habeat.

l ¶ Diſpenſatio.] intelligo Papæ, de qua loquitur concilīū, de quo mentionē fecit: aliàs in p̄benda & dignitate bene requiritur diſpenſatio ep̄i, niſi conſuetudo eccleſię aliud induceret, vt illa ſine diſpenſatione ſimul poſſint de iure teneri 5. ad hoc ſupra eo. lib. de reſcri. gratia. & ꝙ ibi dixi. Dicebat ergo Innoc. & Hoſt. ī eo. extirpandę, hunc eſſe caſum, in quo de iure cōi, vel ſaltem de cuiuſlibet ſuperioris diſpenſatione ſecundum diuerſas opiniones, quas not ſupra eodē tit. cum iam dudum. quis plures curas habebat.

5 Placet Doct. Fō.

EVm, cui.] Decidit caſum, cuius dubiū fortificat: ibi, Licet iſti. Ioan. And.

CASVS.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in eccleſia Pictauenſi:& mãdauit decano & capitulo eccleſiæ Pictauenſis, vt de facto me reciperẽt in fratrem & canonicum,& me inſtallarẽt. Poſtea Papa in eadẽ eccleſia Pictauenſi fecit tibi ſimilẽ gratiam:quia te creauit canonicum eccleſiæ Pictauenſis,& mãdauit decano & capitulo ipſius eccleſiæ,vt de facto te reciperẽt in fratrem & canonicum. tu fuiſti diligentior me: quia licet eſſem prior in impetratiõe, tamen tu primo pſentauiſti lr̃as tuas decano & capitulo,qui te receperunt in fratrẽ, & canonicum:ego poſtea pſentaui litteras meas:& ſecundo me receperunt in fratrẽ & canonicũ: Accidit ꝙ ſtatim poſt vacauit quædam præbenda: quæritur cui noſtrũ debeatur? Reſpondet ꝙ mihi, qui primus fui in impetratione: licet fuerim poſterior in pſentatione litterarum. Nota primo, ꝙ ex canonicatus collatione acquiritur ius, etiam ſine alia receptione in canonicum. ad hoc inf. eo. ſi clericus. Nota ſecundo, quod idem eſt prouiſio quod collatio: patet hic: quia dicit, iuxta ſuæ prouiſionis.& ſup. dixit de collatione Dominicus.

† Nota hoc: quia ſi a capitulo non afficeretur præbenda no. Doc. ſup. eo inter cætera. Pet. de Anc. Fõ.

† Etſi illorũ executores ꝯ iſtum fulminarẽt cenſuras, non ligarẽt. quia tales cenſuræ non ligãt niſi iniuſte & de facto ꝯ ſiſtẽtes. ſup eo. ꝑ illorũ. Pe. de Anch. & vide hic Feli. in c. eam te. de reſcri. Fon.

cui [a] canonicatus alicuius eccleſiæ à ſede † Apoſtolica eſt collatus [b], licet nondum ſit in ea receptus; decernimus in aſſecutione præbendæ (iuxta ſuæ prouiſionis ordinẽ) omnibus præferendũ [c] †, quibus poſtmodum in ipſa eccleſia ſimilis [d] gratia eſt conceſſa: Licet iſti [e] primo ſuas litteras præſentauerint:& primo [f] recepti fuerint in eadem.

¶ Idem

¶ Per litteras Apoſtolicas non facientes de defectu ordinis, mentionem, poteſt impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordinem tamen ſe faciet proximis temporibus promoueri. Ioan. And.

[Gloſſa prima ponit ſummam,& quid declarat.]

a ¶ Eum cui.] In impetratione beneficiorum inſpicitur data, non præſentatio vel receptio. Emanauit ad declarationem omnium, quæ not. ſupra de reſcri. capitulum. & reprobatur communis opinio.

b ¶ Collatus.] longe diuerſum eſt conferre, & mandare conferri. ad hoc ſupra eo. lib. de reſcript. tibi qui. & c. duobus.

ADDITIO. Et plene not. inf. de cõceſ. præb. ſi ſoli. in vlt. glo. Ioan. And.

1 Placet Doct. Fõ.

c ¶ Præferendum. 1] niſi in caſu inf. eod. ſi clericus. §. verum ad hoc ſup. eo. lib. de reſcri. tibi qui in ſi.

d ¶ Similis.] ideo dixit, quia ſecus ſi maior, vt puta, quod omnibus priorib. præferatur, vt inf. de cõceſ. pb. auctoritate. ad idem in caſu inf. eo. quia ſæpe.

e ¶ Iſti.] poſteriores impetrantes.

[Glo. ſeq. iuſtificat textum.]

f ¶ Primo.] approbatur ergo illa lectura decret. capitulum. ꝙ ibi, prius, ſit nomen non aduerbium: Et certe ſatis erat abſurdum dicere 2, ꝙ per curſum tuum tu me præuenires in iure iam mihi acquiſito. Et ſcire debes, ꝙ ſicut primo impetrãs præfertur omnibus ſecundo impetrantibus in hoc caſu: ſic præfertur omnibus, quibus præbenda vacans, etiam ab ignorantibus conferretur vt inf. eo. ſi poſtquam.

2 Itẽ not. in pallę. decr. tibi qui. de reſcri. Ioã. And.

S I pro.] Primo decidit caſum, quem ſecundo determinat ibi, Oportebit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. habemus præſupponere illud qđ habetur in c. cum in cunctis. de ele. in antiq. Vñ ꝙ ad hoc vt quis ſit idoneus ad beneficium curatum, quattuor ſunt requiſita: videlicet ætas, ſcientia, certus ordo: licet de ordine non fiat in mentio in dicto c. cum in cunctis. Item quarto requiritur maturitas morum. Et taciturnitas iſtorũ quattuor, vel alicuius iſtorum quattuor, reddit litteras ſubreptitias.

CASVS. Papa fecit tibi gratiam, & mandauit epõ Pictauen. vt de beneficio ſpectãte ad ſuam collationẽ tibi prouideret, ſi ꝙ vacaret: alioquin de proximo vacaturo: et ſi illi beneficio immineret cura animarum: & in litteris Papę nihil dicebatur de defectu ordinis, vtrum virtute gratiæ tibi factæ poſſit prouideri de beneficio curato, ita ꝙ taciturnitas ordinis non faciat litteras tuas ſubreptitias? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ licet patiaris defectũ ordinis: tamẽ litteræ tuę non ſunt ſubreptitiæ: poſito ꝙ in eis nulla fiat mentio de defectu ordinis: Nam ſufficit ꝙ poſſis promoueri ad beneficiũ curatum infra annũ. c. licet canon, de ele. ſupra eo. lib. & c. cum in cunctis. alleg. ſecus ſi patiaris defectum in ætate, vel ſcientia: nam tunc litteræ tuæ eſſent ſubreptitiæ, & virtute illarum non poſſet tibi conferri beneficium. Nota textum iuxta gloſſ. quòd in promouendo ad eccleſiam parochialem requiruntur, ſcilicet. ætas, ſcientia, morum honeſtas, & ordo: patiens defectum in tribus primis, non promoueretur auctoritate Apoſtolica: ſecus ſi pateretur defectum in quarto, puta in ordine, vt hic. Nota beneficium curatum poteſt conferri nondũ promoto ad ordinem: ſed ſufficit, quod promoueatur infra annum.

CAP. VIII.

SI pro clericis [g] pauperibus, vel alijs [h] noſtras litteras, vt eis de beneficijs prouideas, etiam ſi animarum [i] cura ſit annexa eiſdem, recipere te contingat: ipſis (licet nec in ſacris ſint conſtituti ordinibus, nec de defectu [k] ordinum in eiſdem litteris mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licite prouidere [l], nec prætextu dicti

[Prima gloſ. ſummat, & dicit vnde ſumpta.]

g ¶ Si pro clericis.] Per litteras Apoſtolicas non faciẽtes de defectu ordinis mentionem, poteſt impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen ſe faciet proximis temporibus promoueri. Tracta fuit de extrauaganti. quæ incipiebat, venerabilibus fratribus. aliàs ſuper prouiſione, & fuit Alexandri.

[Glo. ſeq. dicit quare illud, alijs, fuerit additum, & quod declarat, & hoc iuſtificat.]

h ¶ Alijs.] hoc fuit non ſine myſterio dictũ, quia conſtitutio Alexandri ſolum de pauperibus loquebatur: vnde multi dicebant, ſecus in alijs, & declarat hic qđ not. Compoſtella in antiq. de reſcri. capitulum. in gl. quia quæſtiones §. item quæritur an collatio. Et not. quòd quattuor requirũtur in promouenda, ſcientia, ætas, mores, & ordo: in primis tribus patiens defectũ, auctoritate litterarum ſedis Apoſtolicæ non promouetur: niſi fiat mentio. ſup. in antiq. de æta. & qual. cũ te. & c. ſeq. in quarto ſic, vt hic vides, & ſic caute decre. illa quartum omiſerat.

i ¶ Animarum cura.] aliàs. n. niſi hoc eſſet expreſſum, de curato prouideri non poſſet. ſup. de præb. c. vl. inf. eo. tit cum in illis.

k ¶ De defectu ordinum.] ſecus in defectu ætatis. ſupra eodem libro, de reſcri. ſi eo tempore Et nota, qđ bene probat iſta littera, & inferior, quæ idem repetit: quòd promouendus ad curam, ſi non eſt in ſacris, defectum patitur, & facit ad id quod dicam infra gl. proxima.

[Glo. ſeq. ponit opinionem quam non approbat.]

l ¶ Prouidere.] olim de iure cõi tales ad talia beneficia non poterãt aſſumi. ꝟ. de æta. & qua. ꝑterea. hodie

dicunt

defectus tua poterit prouiſio impugnari Oportebit [a] tamen, vt ipſi ad ordines, quos requirunt [b] † collata eis beneficia, ſe faciant in proximis ſtatutis à iure [c] temporibus promoueri [d].

¶ Idem.

¶ Mandato alterius ſuper prouiſione facienda per Papam impleto, prouiſio auctoritate Papæ intelligitur eſſe facta. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. IX.

SI eum ſuper cuius [e] prouiſione Apoſtolicę ſedis legatus in certa eccleſia ſuas litteras [f], quibus obtemperatum non fuerat, deſtinaret: Mandamus auctoritate [g] noſtra in ipſa eccleſia in canonicum recipi & in fratrem; ſibique prouideri de præbenda iuxta ipſius legati continentiam litterarum: talis receptus [h] huiuſmodi noſtri auctoritate mandati, non legati, ſed noſtra † intelligitur auctoritate receptus: Et ideo eſt in aſſecutione præbendæ omnibus poſt eum eadem [i] auctoritate receptis, in dicta eccleſia præferendus.

Idem.

¶ Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In ſimul vero vacantibus ordo ſcripturæ ſeruatur. hoc dicit ſecundum Domi.

1 Et hoc placet Archi. Ioan. Andr.

dicant quidam 1 indiſtincte, ꝙ poſſunt. ad hoc ĩ. eo. lib. de elec. cũ ex eo. ĩ de inſti. c. 2 & hic. Sed non ſum auſus corrigere decre. præterea 2. & dico ab ea recedẽdum ſolum in caſibus, in quibus hoc expreſſum inuenio, vt hic, & ĩ. de inſti. c. 2. in alijs ſalua maneat: & ſecundũ hoc intelligo decre. cum ex eo ADDITIO. Vt ibi not. in glo. per hoc vide quod dixi de elec. dudum 1. ſuper ver. vel ordinib. Io. And.

2 Saltem quo ad parochiales eccleſias de quib. loquitur Io. And.

a ¶ Oportebit.] vnde ſolet exprimi in litteris, ſm ſtylum curiæ: ita tamen ꝙ idem clericus ſe faciat ſtatutis a iure, &c. & perſonaliter, &c.

† Vide cõci. Tri. ſeſ. 22. de refo. c. 4.

b ¶ Requirunt.] de iure communi, conſuetudine, vel ſtatuto eccleſiæ. ad hoc qđ dixi ſupra de ſi. pſbi. c. 1. 1. reſponſo.

Ordines qb. tporibus poſſint conferri.

c ¶ A iure.] vt ĩ quatuor temporibus anni, & in ſabbato ſancto, & ſabbato medię quadrageſimæ. in antiq. de temp. ord. ca. 2. & 3. minores autẽ conferri poſſunt in feſtiuis diebus, vt ibi, & eo. tit. c. 1. Ioan. And.

[Glo. ſeq. diſtinguit & in ſecundo membro tres caſus excipit.]

d ¶ Promoueri.] ꝙ ſi moniti non fecerint, poterunt eiſdem priuari, vt patet ſupra in antiq. de elect. c. cum in cũctis in §. inferiora. [Hodie imponitur noua pœna reſeruatis antiquis ĩ ele. vt hi qui. 2. reſponſo. de ęta. & qual.] Si autẽ beneficium ſit curatum 3, priuatus eſt ipſo iure: niſi ſacerdos fuerit infra annũ. ſupra eo. lib. de elc licet canon. niſi eſſet eccleſia collegiata, vt eo. tit [iã alleg.] c. ſtatutum. vel habuerit iuſtum impedimentum. eod. tit. commiſſa. §. 1. vel ſecum fuerit diſpenſatum. eo. tit. cum ex eo.

3 Cauti⁹ dixiſſet parochialis eccleſia. I. An.

SI eum ſuper cuius. Primo decidit caſum, ex quo infert deciſionem alterius: ibi, Et ideo. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendum, ꝙ cũ in aliqua eccleſia ſunt plures expectantes: aliquis auctoritate Apoſtolica, alius auctoritate ordinaria beneficium: primum vacans non poteſt deberi omnibus: nã beneficium debet eſſe vnius, ſed expectãti auctoritate Apoſtolica eſt conferendum: quia ille præ cæteris eſt præferendus.

CASVS. Canonici eccleſiæ Pictauenſis auctoritate ſui ordinarij receperunt quendam Titium in fratrẽ & canonicum: & ei promiſerunt p̄bendã primo vacaturam: tamen iſta ꝓmiſſio non eſt obligatoria: Item legatus Cardinalis mandauit canonicis eccleſię Pictauenſis vt quendam Caium reciperent in fratrem & canonicũ, & ſibi reſeruauit primã vacaturam: iſte Caius litteras ſuas p̄ſentauit canonicis eccleſiæ Pictauen. q ipſum noluerunt recipere in fratrẽ & canonicũ: vnde acceſſit ad Papã: q mandauit ipſis canonicis ſub hac forma: Mãdamus, quatenus talẽ Caiũ ꝓ quo ſcripſit talis Cardinalis legatus, recipiatis in fratrẽ & canonicum: & ei præbendam primo vacaturam conferatis ſecundum cõtinentiam litterarum ipſius legati: quæritur, vtrum iſte videatur receptus auctoritate Apoſtolica vel legati? Rñdet ꝙ vĩ receptus auctoritate Apoſtolica, & non legati: & ideo p̄fertur oĩbus alijs habentibus ſimilem gratiam in ea eccleſia. Noto primo iuncta glo. ꝙ Papa poteſt dare ius ad beneficiũ primo vacaturum: legatus vero non poteſt: licet poſſit reſeruare beneficiũ primo vacaturum in fauorem certæ p̄ſonę: Ratio diuerſitatis eſt, quia ille nõ tñ ꝓcurabit mortẽ viuentis ſicut ſi haberet ius ad beneficium primo vacaturũ: nam licet legatus reſeruauerit tale beneficiũ primo vacaturum in fauorem iſtius, tamẽ poteſt legatus iſte recedere a reſeruatione, & illud beneficium alteri cõferre: & ideo non ita ꝓcurabit mortem viuentis. Nota ꝙ ſi Papa mandat aliquem recipi in canonicum iuxta tenorẽ litterarum ſui legati: licet Papa ſe referat ad litteras ſui legati: tamẽ iſte talis dicitur receptus auctoritate Papæ, & non auctoritate legati. Et ad hoc emanauit p̄ſens c. & iſtud verum, niſi talis primo eſſet receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad iſtud c. fuit: quia dicebat Papa, recipiatis talem Caium iuxta tenorẽ litterarum talis legati. Sed ratio decidendi: quia in litteris Apoſtolicis dicebatur, vt iſte Caius reciperetur auctoritate Apoſtolica. Nota ulterius, ꝙ inter receptos auctoritate Apoſtolica quãdo habent ſimiles gratias, qui prior eſt tempore, potior eſt iure: ſed illa prioritas attendiĩ, a tẽpore impetrationis litterarũ, & nõ a tẽpore p̄ſentationis earumdem ſupra eo. tit. c. cũ cui. Nota etiam ꝙ litteris legati creditur ſuper collationibus beneficiorum ad eum iure legationis ptinẽtiũ, materiam vide de ꝓbatio. c. poſt ceſſionem. Nota finaliter, ꝙ verbum, auctoritate noſtra, inducit actũ delegationis. vide ĩ. eo. lib. de reſcr. cum aliquibus. Dñic⁹.

† In 3tiũ adducit Petr. de Anch. l. ſi ſeruus. ff. de hære. inſti. l. vnũ ex fami. ff. de leg. 2 ſol. vincerẽt 3ria, ſi p reſeruationẽ legati alterĩ ius acqreretur. Fõ.

Rõ dubitandi & dicendi.

[Prima glo. dicit vnde ſumpta ſit. & quid declaret.]

e ¶ Si eum ſuper cuius.] Tracta fuit de extrauagãti, quæ incipiebat, dilectus filius. Emanauit ad declarationẽ eorum, quæ not. Compoſtella. ſupra de reſcript. capitulum. in gl. quia quæſtiones. ver. ſed pone quod prior. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus verſ. quid ſi per.

f ¶ Litteras.] reſeruationis nã legatus vacaturã non confert, vt ſupra eo. tit. in antiq. c. dilectus filius T. ſed bene reſeruat collationi ſuæ: & ſuper ea conferenda cũ vacabit dat executores, vt ſupra eo. lib. de offi. leg. c. 3. & 4. & ĩ eo. tit. ſi Apoſtolicæ.

g ¶ Auctoritate noſtra.] litteræ igitur gratioſæ ſic miſſę faciunt illum cenſeri auctoritate Apoſtolica receptũ, ex quo ſic exprimitur. ad hoc ſupra eo. lib. de reſcript. cum aliquibus. in ſi.

4 Qđ hi. not. l Mo. ibi dicã ſu lo. nõ in forma. I. An.

h ¶ Receptus.] poſt impertitum enim auctoritatem a Papa, talis gratia Papalis intelligitur. ĩ. eo. ſi Apoſtolicæ. 4 & C. de veteri iure enuc. l. 1. an remedium.

i ¶ Eadem.] nam ſi minori præfertur, etiam prioribus ĩ. eo. hi qui.

Mandato

CAP. X.

MAndato [a] noſtro ſub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationẽ [b] tuam vel alterius pertinente. De beneficio quod primo vacabit [c] (ſiue ad tuam, ſiue ad illius [d] collationem pertinuerit) ei pro quo ſcribitur, prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forſan ſpectantia ſimul [e] vacent: tunc ſcripturæ ordinẽ [f] ſeruare habebis, vt illi ſolum prouideas de illo beneficio, quod ad te [g] noſcitur pertinere.

¶ Idem.

¶ Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo uacante, negligit petere præbendam ſibi debitam: extincta eſt gratia. Si autem ſibi collatus fuerit canonicatus tunc habebit præbendam, cum nullus eſt ibi expectans auctoritate Apoſtolica. Ioan. And.

CAP. XI.

SI † CLERI-

MAndato noſtro.] Ponit thema, cuius dubium ſoluit diſtinguendo: primum membrum. ibi: De beneficio. ſecundum: ibi, Si vero. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit epõ Pictauenſi ſub hac forma: Mandamus vt tali conferas beneficiũ ꝓximo vacaturum, ſpectans ad tuam collationẽ, vel alterius ꝑlati: nũc vacat beneficiũ ſpectãs ad collationẽ epĩ Lemouicen. illud voluit mihi conferre eps Pictauẽſis. Dicit eps Lemouicen. non conferatis, quia Papa mandauit nobis alternatiue: ideo expectetis ꝙ prius vacet beneficiũ ſpectans ad veſtram collationem: an bene dicat? Certe non: ſed poterit eps Pictauen. mihi conferre beneficium ſpectans ad collationẽ epĩ Lemouic. Sed ponamus, ꝙ eodem tempore vacauit bñficiũ in diœceſi Pictauen. & aliud beneficium in diœceſi Lemouicenſi: quod iſtorum beneficiorũ mihi cõferet? Vnde ꝙ ex eo ꝙ eps Pictauen. primo fuit noĩatus in litteris Apoſtolicis, debebit ſeruare ordinẽ litterarũ, vt primo conferat beneficiũ ſpectans ad collationẽ ſuam. Sed quid ſi in litteris dicatur, quod eps Pictauen conferat mihi beneficiũ ſpectãs ad collationẽ epĩ Lemouicẽ vel ſuam? Certe licet tũc vacẽt duo beneficia, vnũ in diœceſi Lemouicenſi: aliud in diœceſi Pictauenſi: poterit conferre illud beneficiũ qđ vacat in diœceſi Lemouicenſi, quod ſpectat ad collationem epĩ Lemouicenſis. Nota ꝙ beneficium primo vacans debetur ꝑciſe qñ Papa mandauit de beneficio ꝓximo vacaturo. Et iſtud verum, niſi primũ beneficiũ fuiſſet vacans in fraudẽ: qa tunc poſſum omittere primũ, & petere ſecundũ. Sed ceſſante fraude debeo acceptare primum: ꝙ ſi omittam petere primum, non poſſum poſtea petere ſecũdũ. Et verũ niſi in litteris meis diceret hoc modo: mandamus quatenus conferas tali primũ beneficiũ ꝓximo vacaturũ, ſi illud duxerit acceptandũ: aliàs eidẽ conferas primũ beneficiũ qđ ipſe acceptandum duxerit, quæ verba hodie cõiter ponit Papa in ſuis litteris. Nota inſuꝑ, ꝙ qñ Papa ſcribit de beneficio ſpectante ad collationem vnius vel alterius ita ꝙ ſunt duo grauati: tunc beneficiũ ſpectãs ad collationẽ primo nominati, debetur illi ꝓ quo Papa ſcribit. Et hoc verum, ſiue ille cui ſcribitur ſit primo noĩatus, ſiue alter. Nota vlterius in alternatiuis diſpoſitionibus illud adimplendũ, ꝙ prius ꝑuenerit ad caſum in diſpoſitione incluſum. Nota finaliter ꝙ in alternatiuis ꝓuiſionib. eſt ſeruãd⁹ ordo ſcripturæ, qñ qualitas ſcđa iuncta alternatiuæ addit in defectũ, vel ſubſidium primæ. vide glo. ſi. 63. diſt. metropolitano. & glo. in regula in alternatiuis. ĩ. de reg. iu. Dominic⁹.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta ſit, & quid declaret.]

a ¶ Mandato] hæc decretalis ſatis plane tracta fuit de extrauagãtis Alexãdri iiij. q̃ incipiebat: ſua nobis. 1 Et emanauit ad declarationẽ eorum, quæ not. Compoſtel. ĩ. de reſcri. capitulum in glo. quia quæſtiones. §. ſed quid ſi in hac forma.

ADDITIO. Ibi ponit de duabus formis: ſcilicet, tuam, vel alterius, & tuam: alioquin ad cuinſcũq; collationem ſpectante. Et dicit hic Archi. ꝙ in iſta ſcđa foma hic non corrigitur dictum Alexã. de quo ꝑmiſit quaſi intendat, ꝙ plus importat illud, alioquin, q̃ alternatiua. vel Guliel. poſuit ſecundã formã tantũ in Spec. de act. & peti. §. ſuper actionibus. ver. Item ſi ſcribitur. Ioan. And.

1 Qui dixerat ex quo iſcui ſcribiť habet bñficia ad ſuã collationẽ ſpectãtia, & ſi nõ vacẽt ꝙ đ alijs ꝓuidere nõ pôt ꝙ hic reprobatur. Io. Andr.

b ¶ Ad collationẽ.] de illo igitur quod ꝑtinet ſolum ad ꝑſentationem vel inſtitutionem, nõ poterit talis ꝓuidere: nec econuerſo ĩ. eo. tit. cum in illis. §. cum autem.

c ¶ Primo vacabit.] intelligo ſine fraude: ꝑ decreta. ĩ. eo. lib de renun. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

d ¶ Ad illius.] eſt ratio: quia de primo ꝓuidendum eſt, aliàs eadem ratione de cẽteſimo. ad hoc ff. de verb. obli. eum qui calendis. de illo igitur ꝓuideatur, ne videatur extingui gratia. ĩ. eo. tit. & lib. cum cui. & ĩ c ꝓxi. quod verũ eſt, niſi in litteris eſſet clauſula: quod duxerit acceptandum. ĩ. de conceſſ. præben. quia cunctis. & c. ne captandæ.

† Vide cõci. Tri. ſeſ 24. de refor. ca. 19 vbi mãdata & ꝓuidendo tolluntur.

e ¶ Simul vacent.] pone mortuus vel ꝓmotus eſt clericus, q habebat illa duo beneficia, vel duo clerici ſimul mortui, vel ꝓmoti: vel renunciauerunt, nec apparere poteſt qs primo. ac hoc ĩ. eo. lib. de reſcri. duob.

f ¶ Scripturæ ordinem. 2.] & eſt ſim. ĩ. eo. lib de elect. ſi quis iuſto. §. 1. in fine. 43. diſt. ſit rector. in fine. ff. de vſufr. quotiens. 1. rñſo. ad hoc facit quod dixi ĩ. de re iur. in alternatiuis, & facit ff. de leg 2. cum pater. §. vl. & ff. ad Treb. l. hæredes. §. ſi. & vide qđ not. ĩ. in ant. de reſcri. cum dilecta.

2 Ordo ſcripturę ſeruãdus eſt, vide late Dec. in c. quõ abbas. de off. dele.

[Glo. ſeq. ponit rationem, & duos caſus ſoluit.]

g ¶ Ad te.] aliàs eſſet in poteſtate illius cui ſcribiť ſe exonerare 3. Dico tamen ꝙ idem iuris eſſet in ordine conuerſo. ſ. qñ ſcribitur ad alterius, vel tuã, &c. qa tunc etiam ſi ſimul vacent, ꝓuidebit de ſpectante ad collationem alterius, ordinem ſcripturæ ſeruãdo, vt ĩ. dixi. & expone, ad te. i. ad tui collationem. Et quod dicit decre. hic, ꝑ omnia. verum intelligo, cum ẽt tertiæ ꝑſonæ ſcribitur, puta mihi, vt tibi ꝓuideã de beneficio ſpectãte ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacante ꝓuidebo, aliàs ſcripturæ ordinẽ obſeruabo eadem ratione [Idem Archid.]

3 Supple & alium onerarĩ: & hoc fieri nõ dẽt. ff. de eo qđ cer. lo. l. 3 in prin. Archid. I.A.

SI clericus.] Soluit duos dubios caſus circa illũ, q negligit gratiam ꝓſequi, & primo primũ, rationẽ ſubdens: ibi, Cum facta; ſecundo ſecundum: ibi, Verum rationem diuerſitatis interſerens ibi, Cum remãſerit. determinat: ibi, Dummodo. & declarat: ibi, Et eidem. & decretum apponit: ibi. Aliàs facta.

¶ Præſupponendũ primo ꝓ intellectu huius c. ꝙ cum Papa ſcribit canonicis pro aliquo, aliquando mãdat, vt ꝑbendam ei aſſignent ſi vacet, alioquin ꝓximo vacaturam: & poſtea eũ recipiant in fratrem & canonicũ & tunc ſi iſte ꝓ quo ſcribitur fuerit negligẽs in petẽda ꝑbenda primo vacatura, extincta eſt ſua gratia. Aliquando autem Papa confert alicui ius canoniæ, & mãdat canonicis vt illũ pro quo ſcribit, recipiant in fratrem & canonicum, & ſibi aſſignent præbendã ſi vacet, alioquin proximo vacaturam: iſto caſu ſi iſte pro quo ſcribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturam, non propter hoc eſt extincta ſua gratia.

CASVS. Papa mandauit canonicis eccleſiæ Pictauẽſis, vt

cus [a], pro quo a ſede Apoſtolica recepiſti mandatum, vt ei de præbenda † proximo vacatura in certa eccleſia prouideres, cumque poſtea [b] in canonicum ipſius eccleſiæ recipi faceres [c] & in fratrem, præbendam ſibi debitam [d] quando vacat, petere negligenter [e] omittat: aliam [f] poſtmodum in ipſa eccleſia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipſa ſibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipſius negligentiam ſit extincta [g]. ¶ Verum ſi præfatus clericus fuiſſet auctoritate Apoſtolica effectus [h] ab initio canonicus in eccleſia prælibata, tunc (cum remanſerit in ea canonicus) dicta negligentia [i]

fii. vt mihi aſſignarent p̄bendam ſi qua vacaret, alioquin p̄ximo vacaturā, & poſtea mihi cōferrēt ius canonicat[1]: accidit qđ poſtea vacabit p̄bēda in eccleſia Pictauenſi. Certū eſt, quòd illa eſt mihi debita & non alia: fui negligens in petenda p̄benda: vtrum gratia mea ſit expirata, ita qđ non poſſim petere aliam præbendam? R̄n̄det quod extincta eſt mea gratia: ratio eſt: quia adhuc nō habeo ius canonicatus, virtute cuius poſſū petere præbēdā mihi deberi. Sed quid? ponamus, quòd Papa cōtulit ius canoniæ, & mandauit canonicis eccleſiæ Pictauenſis, vt mihi aſſignarent præbendā ſi qua valeret, alioquin proximo vacaturam, vacauit aliqua prębenda, fui negligens in petenda illa præbenda: vtrum expirauit mea gratia? Reſpondet, quod non; quia iā iamque fui creatus canonicus, propter quod ius canoniæ ſi inueniam aliquam prębendam vacare, potero illam petere. Et iſta ſunt vera, dum tamen in eccleſia non ſit alius expectans auctoritate Apoſtolica: & tunc in hoc caſu quando eſt alius expectans auctoritate Apoſtolica, non expirat gratia mea, ſed collatio non fiet mihi per meum executorem: quia meus executor ſolum recipit poteſtatem, vt mihi prouideret de præbenda primo vacatura: ſed collatio eſt fienda per ordinarium, & ſi ordinarius alteri cōferat, collatio erit nulla ipſo iure. Nota primo quòd Papa poteſt alicui dare ius ad beneficium non vacans. Nota vlterius, quòd extincta gratia Apoſtolica, extincta eſt gratia executoris ad illam gratiam exequēdam: quia poteſtas executoris eſt acceſſoria ad gratiā. Nota principalem effectum huius c. videlicet, quòd ſi Papa mandauerit alicui prouideri de præbēda, & poſtea mādet illum recipi in fratrem & canonicum: primo vacatura eſt illi conferenda & non alia. Nota inſuper, quòd cum quis habet ius canoniæ ſub expectatione præbendæ, ſi nō petat primam præbendam, non eſt extinctus primus canonicatus, ſed virtute eius poterit petere aliam prębendam. Eſt iſtud verum, vt dixi, ſi in illa eccleſia non ſit alius expectans auctoritate Apoſtolica: quia tunc illi expectanti debetur, & non alij. Nota ēt quod impetrās beneficium debet exprimere quod ſit clericus, vide de reſcri. in antiquis, c. poſtulaſti. & de tranſact. ex litteris. Nota finaliter, quod per negligentiam quis perdit ius ſuum, & ſic iura non ſubueniunt negligentibus. Dominicus.

{Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.}

a ¶ Si clericus.] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere prębendam ſibi debitam, extincta eſt gratia: Si autem ſibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit præbendā, dū nullus eſt ibi expectans auctoritate Apoſtolica. Et declaratur hic, & corriguntur quæ not. Compoſt. de reſcri. mandatum. in glo. 2. in fine.

ADDITIO. Et dicebat Archidiaco. quòd vſq; ad §. verum. ſumpta fuit de quadā decreta Nicolai tertij, poſtmodum diſputauit Iacobus canonicus Bonon. an quando iſta dictio nō eſſet in reſcripto, executor cui ſcriberetur ſub hac forma, poſſet illum recipi facere antequam vacaret præbenda: & ſoluendo tenuit, qđ non. allega. iura. quæ probant formam mandati & ordinem ſcripturæ ſeruandos: ſufficit ad primum infra eo. cui de non. ad ſecundum. ſupra c. proxi. cum cōcor. Ioan. And.

† Pet. de Anch. hic iungēdo hæc verba poſtea in canonicū notat, q collatio p̄bendæ nō infert neceſſario ius canoniæ. c. cū in eccleſia. ĩ. c. vñ mandatū de cōferēda p̄bēda nō cōfert ius canoniæ, principale. n. ab acceſſorio non veſtit. l. petens. C. de pactis. ĩ. de conſe. eccl. c. 1. ſed Arch. quem ſequitur Phi. not. ɔtriū. Pont.

Canoniā habens, licet nō petat primā p̄bēdam, nō ob id perdit ius ſuum.

b ¶ Poſtea] ſ. prouiſo ſibi de p̄benda. & hæc eſt noua forma, quæ non multum hēt vſum curiæ [1]. Si aūt mandaſſet ſibi de canonicatu ſtatim prouideri, & poſtea de præbenda quando vacaret: & prouiſum fuiſſet de canonicatu, tunc idem quod in ſecundo caſu.

c ¶ Faceres.] erat ergo datus in hoc ad cōpellendū, de quo dic vt dicā inf. de conceſ. præben. ſi capitulo. & c. ſi ſoli.

d ¶ Debitam] ſ. proxime vacaturā, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

[Glo. ſeq. exemplifi c. 1, & dubiū ſoluit.]

e ¶ Negligenter.] deſidioſus erat, vel execrabat lites, vel ignorabat ius: quia credebat illam præbendam deberi primo recepto auctoritate capituli, vel inferioris a Papa. Si autem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat a mente, vel captiuatus, vel iuſta cauſa abſens, & procuratorem dimiſerat, qui mortuus tunc erat [2], vel his ſimilia: tunc hoc caſu prębendam non perdit. ad hoc ſupra eo. lib. de elec. commiſſa. non .n. poteſt dici negligens qui poteſtatem experiendi non habuit, ad hoc ſupra in antiq. de electio c. vlt. & de conceſſ. præben. quia diuerſitatem. Quando autem dicatur negligens, arbitrio boni viri, id eſt, iudicis relinquendum credo [3]. ff. de verb. obl. continuus. §. cū ita. Nec .n. dico, quod ſtatim poſt mortem neceſſe habeat petere. immo aliquod tempus ſibi aſſignandum eſt, in quo deliberet an præbēda ſibi debeatur de iure vel non. ad hoc ſup. eo. lib. de conſu. c. vlt. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus ſm qualitatem negotij, perſonarum & loci. ad hoc ſup. eo. lib. de ele. cupientes.

f ¶ Aliam.] Nota quia ſi neglexi petere debitā, & alij collata eſt, aliam non peto: ſed ſi neglexi petere debitam, tamen adhuc non eſt alij collata; dico, q illam adhuc poſſum petere, ad hoc ĩ. eo. ſi tibi abſenti. in fi.

ADDITIO. De habente beneficium acceptandi infra menſem, an poſt menſem acceptet adhuc vacantem, not. in clem. de conceſſ. præben. c. 1. in glo. iſte terminus. Ioan. And.

{Glo. ſeq. fortificat textum, & ponit opi. contrariā.}

g ¶ Extincta.] & ſic extincta dēt eſſe poteſtas executoris, ſecus econuerſo. de offi. deleg. ſi ſuper gratia. eod. lib. ad hoc ſupra eo. tit. & lib. ſuper eo. & ĩ. de regu. iuris, acceſſorium. cum ſuis concord. Et merito eſt extincta poteſtas: cum .n. forma ſibi tradita fuerit per reſcriptum ſuper vno beneficio tantum, ſ. primo vacaturo ſibi debito: illo omiſſo nil ſupereſt reſcripto. ad hoc in antiq. de offi. deleg. ex parte 1. ex quo igitur ſciuit rem ſuam agi, & ſe nō oppoſuit ſibi imputet in antiq. de re iudi. quamuis. aliàs ſequeretur, q ius haberet in plurib. præbendis, quod eſt abſurdum. Quidam tā dicebant olim contra propter intentionem mandantis, qui voluit illum præbendam habere: vnde ſi non habet primā, habeat ſam. ad hoc ſupra eo. dilectus [3]. ſupra de con ce. præben. cum ſuper. nec dicitur ius habere in duabus præbendis: quia deſinit ius habere in prima & hoc putauit Compoſt. in prædicta gl. magna, æquum. Ioan. And.

ADDITIO. Quod tamē hic diffinitur ibi placuit Iano in 1 glo. Ioan. And.

h ¶ Effectus] quia Papa cōtulit vel mandauit conferre canonicatum in eccleſia, quod factum fuit.

i ¶ Negligentia.] quia neglexit petere præbendam ſibi debitam, & ſic fuit alteri collata.

[Glo. ſeq.

1 De hac & alijs formis de cā ĩ. de ɔceſ. præb. ſi ſoli. in princ. Io. And.

Negligēs qū dicatur impetrās primā vacaturam.

2 C. qui pe tu l. cū a matrib.

3 Vide qđ dixi de re ſc. capitulū. ſup gl. & ita ĩ ec ab hoc dicto recedo per decre deinde. de con ce. p̄b cū ei quē in fin illa. n. determinat qñ impetrās dicatur ſcire: hic loquitur qñ dicatur negligere, vt ibi dixi in pen gl. Ioan. An.

non obſtante, ac per conſequens ratione canonicatus ſit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferrendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturã: dummodo [a] non ſint aliqui eadem [b] auctoritate præbendas in ipſa eccleſia expectantes. Et eidem de ipſa non per te (cum mandatum [c] non ſuſceperis ſuper illa) ſed per eũ, ad quem ſpectat [d] in eadem eccleſia præbendarũ collatio, prouideri [e] debebit [f]: Aliàs facta de præbenda huiuſmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipſo viribus non ſubſiſtat [g].

¶ Idem.

¶ Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus eſt alijs in præbendis h.d. ſecundum Zen.

CAP. XII.

HI qui [h] auctoritate Apoſtolica in aliqua eccleſia in canonicos ſunt recepti, debent in præbendarum aſſecutione cæteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcumque auctoritate receptis antea [i] in eadẽ. ¶ Eum quoque, qui ad mãdatum legati, vel alterius auctoritate Apoſtolica ſibi ſpecialiter [k] in hac parte conceſſa fungentis, recipitur: auctoritate Apoſtolica receptum eſſe dubiũ non exiſtit.

¶ Idem

¶ Si poſt gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & præbenda, Bononienſes canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt poſt vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.

[Glo.ſeq.quæſtionem ſoluit.]
a ¶ Dummodo.) per illũ verſiculum probo, ꝙ non præferetur expectantibus, qui impetrauerũt poſt negligẽtiã, nã de ijs quæ ante negligentiã impetrauerunt, dictum erat ſ. ibi: nulli alij de iure debita. ſuperflueret ergo hæc littera, niſi & de poſteriorib. intelligeret. hoc ſonat ergo littera, ꝙ quamdiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apoſtolica, ſiue prius idest ante negligẽtiã impetrans, ſiue poſt, ille negligens non habebit ꝑbendã. [Idem Archidiaconus.]
b ¶ Eadem auctoritate.] ꝓfertur igitur receptis auctoritate inferiorum. ĩ. ca. proxi.
c ¶ Mandatum.] cuius fines diligenter ſeruãdi ſunt. inf. eo. tit. cui de non. ſed iſtud eſſet mandati fines excedere.
d ¶ Spectat.] quocunque iure communi, vel ſpeciali. 1 inf. ne ſe. vacan. c. vnico. inf. de regular. c. vlt. cum ſimilibus.
e ¶ Prouideri.] ſ. de ꝑbenda, de qua ſcriptũ non fuit.
f ¶ Debebit.] idem dicebant olim quidam in caſu decre. ſup. eo. lib. de offi. delega. ſi ſuper. vt ibi dixi. Ioã. Andreæ.
g ¶ Non ſubſiſtat.] intelligas niſi etiam negligẽs eſſet in ipſa petenda; quia & tunc ꝑderet ius in illa, 2 ſicut & in ſuperioribus caſibus dictũ eſt. Nota igitur, ꝙ plenior eſt gratia ſecundi reſcripti, quàm primi. Secundus ergo negligens in præbenda, non propterea admittit canonicatũ, quem iam habuerat: ſed amittit potioritatem in præbenda reſpectu Apoſtolorum, qui duplici iure iuuantur: non autem reſpectu aliorum, vt vidiſti.

HI qui. Sunt duo dicta, quæ ſatis patent. Primum diffinit de prærogatiua receptorum: Secundum, de ipſorum qualitate, ſecundum ibi, Eum quoque.

CASVS. Canonici eccleſiæ Pictauenſis auctoritate ſua ordinaria receperunt aliquem in fratrem & canonicum ſub expectatione ꝑbẽdæ: poſtea auctoritate legati Cardinalis in his partibus deſtinati, receperunt aliquem in canonicum ſub expectatione ꝑbendæ: poſtea auctoritate Apoſtolica receperũt alium, qui receptus auctoritate Apoſtolica eſt poſterior, nũc vacat ꝑbenda, quæritur cui debeatur? Reſpondet quòd debetur illi, qui eſt receptus auctoritate Apoſtolica, nã talis eſt cæteris ꝓferẽdus, licet ſit poſterior receptus. Sed quid ponamus, ꝙ Papa mãdauit ſuo legato Cardinali vt faceret recipi Titium in canonicũ eccleſiæ Pictauẽ. vnde legatus virtute huius poteſtatis Apoſtolicæ mãdauit canonicis eccleſiæ Pictauenſis vt Titium reciperent in canonicum: Vtrum iſte videatur eſſe receptus auctoritate Apoſtolica, vel auctoritate legati? Rñdet, ꝙ dr̃ eſſe receptus auctoritate Apoſtolica. Et hoc verum, qñ legatus habebat ſpeciale mandatum a Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum eccleſiæ Pictauenſis: ſed ſi legatus non haberet ſpeciale mandatum cẽſeretur receptus auctoritate legati, & nõ auctoritate Apoſtolica, licet legatus haberet poteſtatem generalẽ à Papa. Nota primo, ꝙ vbi cõcurrunt diuerſi habẽtes ius a Papa & inferiore, non procedit regula, quod ille, q̃ eſt prior tp̃e ſit potior in iure: quod eſt verũ qñ agitur de iure ad rẽ: ſecus ſi agatur de iure in re. etiam ita procedit inf. eo. ſi a ſede. Nota ſecũdo, ꝙ geſtum a legato, non dicitur geſtum Apoſtolicæ ſedis, vt ſup. eod. tit. & lib. ſi cum. Dominicus.

[Gloſſa prima dicit quid declaret.]
h ¶ Hi qui.] Decretalis iſta emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Inno. & Hoſtienſis, & moderni. ſup. eo. relatũ. Ber Cõpoſt. ſup. de reſcr. capitulum. in glo. magna. §. item ſi vnus primo, & probatur hoc olim per decretalem de accuſat. accedens. in parte deciſa. & tunc ponebatur de conceſ. ꝑben.

[Glo. ſeq. oſtendit hic exponi regulã illam, qui prior, &c.]
i ¶ Antea.] nota ꝙ regula illa, qui prior eſt tempore, potior eſt iure: locum habet in ijs quorum par eſt cã, quod probatur ff. de reg. iur. quoties vtriuſque, & dixi inf de reg. iur. qui prior. ad hoc ſ. eod. titu. & lib. eum cui. Si aũt diſpar eſt cauſa, non hẽt locum regula, vt hic: hinc eſt, ꝙ lex dicit priuilegia conſiderari non tam ex tempore, quàm ex cauſa. ff. de priui. credi. l. priuilegia, & creditor dotalis præfertur quibuſdam creditorib. etiam anterioribus, nõ tñ filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. ha. l. vlt. vbi de hoc.

[Glo. ſeq obiectionem ſoluit.]
k ¶ Specialiter.] auctoritate ergo huius ſpecialis mãdati fungiẽ potius delegatus, quã legatus, & ſic delegantis auctoritate vr̃ eſſe receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant, dicentes, ꝙ ſpeciale mandatum legato directum non inducit nouã auctoritatem Papę ſed veteris poteſtatis legati ꝓrogationem. Arg. ff. de præcar. ſed & ſi manente. vnde primo receptus tali auctoritate legati ꝓrogata receptus vr̃ 3. vnde poſtponitur ſecundo auctoritate Papæ recepto, & hoc videbatur dicere cõſtõ Alexandri, execrabilis Sed contrarium eſt verum, vt hic vides. Nec obſtat l. ſed & ſi manente, quę loquitur, cum prima & ſecunda conceſſio ſunt eiuſdem naturæ & formæ: ſed hic poteſtas legationis eſt per ſe: & poteſtas prouidendi vel cõferendi auctoritate Apoſtolica poſtea cõceſſa eodem

1 Et ille cõfert vt ordinari⁹ ꝗ a niſi aliud exprimaẽ iuriſdõ data a lege dr̃ ordinaria c. cũ adeccleſiarũ. in ant. de offi. ord. Do. Fon.

2 Remãet tñ ſibi ius ſaluũ in tertia: & cũ effectu decre. ſm Archid.

† Quia iſti nõ habẽt ius in vacaturis pp Later. cõci. ſed Papa hẽt quia Papa ꝯcilio nõ ligaẽ. de cie ſignificaſti. in antiq. dat ius in vacaturis, ꝗ legatorũ reſeruatio nõ impedit, ex quo Papa eos ꝯ te non priuilegiat. de cenſi. cũ inſtantia. l. amiciſſimos. §. ſi. ff. de exe. tutor. Pe. de Anch. Fonta.

3 In eo re ſo ꝗd̃ faceret vt legatus, delegat⁹ eſſet potior de offi. le. ſtuduſti. ĩ anti. Ioã. And.

ſa codẽ modo per ſe: & gratioſa data vel fauore legati, vel eius pro quo ſcribitur. Conſtitutio, execrabilis. vel loquebatur in ſuo caſu ſpeciali, cum ſcilicet ſ uidit vltra quaternarium numerum: vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis, vel ſit correcta ſupra in fine pœmij huius libri.

d ¶ Motu proprio.] quia ſecus ſi contuliſſent expectanti auctoritate Papæ. ſ. eo. proxi.

e ¶ Vacaturam.] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius conſtituitur in vacatura, quàm in vacãte ſ. de conce. præb. nulla ſ. eo. tit. dilectus filius T.

1 Hoc intelligas ꝑ id qđ ſcripſi ſu ꝑ fin. pœ̃l. leg. ver. de illo. Io. And.

S I poſtquam.] Primo diffinit caſũ: ſecundo rationẽ reddit, ibi, Nam eo ipſo. Ioan. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in eccleſia Pictauenſi, & mandauit canonicis vt me reciperent de facto, & inſtallarent cum aſſignatione ꝓbendæ vacantis, alioquin ꝓ primo vacaturæ: anteq̃uam ꝓſentaſſem litteras meas canonicis Pictauẽſis eccleſiæ, & ſic ante quam eſſent certificati de gratia mihi facta, vacauit ꝓbenda, quã tibi contulerunt & tu ſimiliter ignorabas gratiã mihi factã: numquid valeat tua collatio? Reſpondet, ꝙ nõ: nam gratia mihi facta ex qua ſum creatus canonicus, ligat manus collatoris vt non poſſit ꝓbendã alteri conferre etiã ignoranti, & ſi alij cõferat, non valet collatio. Nota, ꝙ gratia ꝑ quam Papa contulit canonicatum ſub expectatione ꝓbendæ ligat manus ordinarij etiam ante ſcientiam ordinarij. Et iſte eſt principalis effectus ad quem emanauit præſens ca. Sed quid ſi Papa non contuliſſet mihi ius canoniæ? De hoc in c. ſi capitulo. & c. ſi ſoli. de conceſ. præben. ſ. eo. lib.

† In antiquiorib. libris cõſtãter legitur, vacauit.

† Cõditiõe ex e. elatũ. in ant. ꝑ ꝓb. vel offi. iudicis. & rõe: q a ad rẽ nõ in re ius hẽt. c. ſi. ſ. de cõce. ꝓb. ergo ſua auctoritate nõ capiet. l ſi ex ſtipulatiõe. ff. đ acq. poſ. de priui. paſtoralis. Petr. de Anc. Fõt.

CAP. XIII.

S I poſtquam [a] canonicatum in aliqua eccleſia tibi contulimus [b], & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus ꝓuideri, hi ad quos in ea ſpectat collatio præbendarum, præbendam, quę vacabit † ibi poſtmodũ [c] motu [d] proprio ignorãtes tibi gratiam factam alij [*] duxerint conferendam: talis collatio in tuũ præiudicium attentata nullam obtinet firmitatem: Nam eo ipſo, quòd canonicus auctoritate Apoſtolica fuiſti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam [e] ibidẽ tibi acquiſitum extitit, eandemquè quã cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuſte petere † potuiſti, & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit [f].

¶ Idem.

¶ *Si Papa det licentiam legato ſuo recipiendi auctoritate Apoſtolica reſignationes beneficiorum legationis ſuæ libere in manibus ſuis factas, & illa beneficia conferendi, ſecundo Papa de prædicta poteſtate non habita mentione canonicatum & præbendam ſi vacat, vel quàm primo vacauerit in aliqua eccleſia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipſius eccleſiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati. ſed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Io. And.*

CAP. XIIII.

D V-

f ¶ Nequiuit.] ille tamen cui ſic collatum fuerat, ſi dimiſit aliquod beneficiũ ꝑ illud habendum, recuperat illud, ſi ſine difficultate cognito ꝓbẽdam illi deberi, eã ſibi dimiſerit: aliàs nõ ſ. eo. tit. ſi beneficia.

D Vdum.] Primo ponit mentem duarũ gratiarũ Apoſtolicarum: Secundo, ibi. Cumque. ponit ꝓceſſus habitos per illas. Tertio ibi, Nos igitur: multis argumentis oſtẽdẽs partẽ alterã potiorẽ, illi dat iudices. Vel ſunt duæ partes tantum, & primæ duæ continẽtur ſub querela camerarij: quod plus placet. Ioan. And.

CASVS. Papa deſtinauit legatum ſuũ in his partibus cum poteſtate, vt ipſe Cardinalis poſſet recipere reſignationes quorumcunq; beneficiorum libere factas in manibus ſuis, & illa beneficia conferre ꝑſonis idoneis: poſtea Papa fecit gratiã cuidam camerario de ꝓbenda primo vacatura, certis executoribus ſibi datis: accidit, quòd quidã canonicus reſignauit ſuam præbendam ſimpliciter, & non cauſa permutationis in manibus ipſius legati, q legatus illam reſignationẽ recepit, & dictã ꝓbendã cõtulit fratri ſuo, qui legatus ignorabat gratiam factã camerario: Poſtmodum camerarius ſciens illam præbendam vacare per reſignationem factam in manus legati, acceſſit ad executores ſuos, qui executores in negligentiã canonicorum illam præbendã camerario contulerunt Collatione facta, cum camerarius vellet accipere poſſeſſionem illius prębendæ, iſte cui legat[9] præbendam ipſam contulerat, dictũ camerariũ impediebat, quare camerarius acceſſit ad Papã, ſupplicans ſibi de remedio ꝓuideri opportuno, qui Papa mãdauit certis iudicibus, vt ſi eiſdem conſtet de gratia camerario facta, compellerent illũ cui legatus ꝓbendã cõtulerat, vt dimitteret camerarium in pace: Nã dicit Papa, ꝙ camerario cõtulit ꝓbẽdã, & nõ illi, cui legat[9] ꝓbendã contulit: & hoc ꝓbat Romanus Põtifex ꝑ aliquas rationes, quæ claræ ſunt in textu. Calendario.] hic recitatur effectus l. eius qui. ff. ſi. cer. pet. videlicet, ꝙ ſi quis ꝓpoſuerit ſeruum ſuũ calendario. i. certæ negotiationi puta ad mutuandũ pecunias, & dñs ſeruum ſuũ reuocauerit: poſtea vero ſeruus ipſe mutuat pecunias, non transfert dñium pecuniæ in accipientẽ licet accipiens ignoret reuocationem. Nota primo, ꝙ legatus nõ Cardinalis, ſed alius, puta legatus miſſus, vel legatus natus, nõ habet põtatẽ recipiẽdi reſignationes bñficiorũ vacãtiũ in ſua ꝓuincia. neq; illa cõferre

[Prima gloſſa ſummat, & dat ſimile.]

a ¶ Si poſtquam.] Si poſt gratiam mihi factã à Papa de canonicatu & ꝓbenda Bonon. canonici hoc ignorantes & ignoranti ꝓbendam cõferunt poſt vacantẽ, nõ tenet collatio. Nota ergo, ꝙ ſicut inſpicitur tẽpus datæ quoad ſtm impetrantẽ a Papa [ſ. eod. tit & lib. eũ qui.] ſic etiam inſpicitẽ quoad illũ, q poſtmodũ recipit a capitulo etiam ignoranter. Io. An. [Idẽ Archi.]

[Glo. ſeq. quærit, & remittit.]

b ¶ Contulimus.] quid ſi non cõtulit, ſed conferri mãdauit? Dic vt ſ. de conce præq ſi capitulo & c. ſoli.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ fortius in illis procedit hoc, qđ dicit per hũc textũ clare patere. vide ꝙ not. in. clem. vnica. de concel. præb. in gl ſ hic determinabat. Ioan. And.

[Glo. ſeq. quærit, arg. pro: ſoluit contrarium.]

c ¶ Poſtmodum.] quid ſi ſi tunc temporis vacabat ꝓbenda, q̃ poſtmodum fuit collata? Vĩ ꝙ teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, ſed illa iam vacabat, ergo non debetur, vt c ſi clericus in ſi. ſ. eo. tit. & lib. Et ideo eſt ſ. plus curia. ꝓbendã ſi qua vacat, vel quàm primo vacauerit, &c. Satis credo idẽ per rationem, quæ infra ſequitur, nam eo ipſo, &c. ad hoc. ſ. eo. ſi beneficia. Ioan. And.

a Hãc gl. ſequunt doctor. cõiter. vi de glo. in cle. 1 ver. notitia đ cõce. ꝓb. & gl. 1 c. dilectus ſ. eo. tit. & Roy. nũ conſi. 81 nu. 16. lib. 1.

dum [a] venerabili fratri noſtro S. epiſcopo Præneſtino †, quem ad partes deſtinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate [b] noſtra reſignationem ab obtinentibus beneficia [c] eccleſiaſtica in eiſdem partibus, qui ea vellẽt libere [d] in eius manibus reſignare, ac beneficia ipſa pſonis idoneis [e] conferendi p noſtras litteras poteſtate [f] conceſſa. Nos poſtmodum (de conceſſione huiuſmodi non habita mentione) Nicolao de Bonifac. camerario dilecti filij noſtri N. tituli ſancti Laurentij in Damaſo presbyteri Cardinalis canonicatũ [g] Lexon. eccleſiæ, quæ [h] in partibus illis [i] exiſtit † & præbendam nulli alij de iure debitam (ſi qua tunc vacabat in dicta eccleſia) contulimus, & ſibi prouidimus de eiſdem [k]. Si vero nulla talis [l] præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturã (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apoſtolicæ duximus reſeruandum: decernentes ex tunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper hoc à quoquam continge ret attentari, certis † ſibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque poſtmodum Nicolaus vaſalli clericus canonicatum & prębendam, quos in dicta Lexon. eccleſia obtinebat, in dicti epiſcopi manibus reſignaſſet, & dictæ poteſtatis prætextu eos idem epiſcopus (collationis, prouiſionis, reſeruationis, & decreti prędictorũ forſan ignarus) Gulielmo vaſalli presbytero contuliſſet, dicti executores (collatione non obſtante prædicta [m]) litterarum noſtrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut ſibi debitam contulerunt, quẽ dictus presbyter [n] (prætextu † collationis per dictum epiſcopum ſibi factæ) quòd præbendam ipſam pacifice [o] poſſidere valeat, non permittit: propter quod idẽ camerarius nobis ſupplicauit humiliter, vt prouidere ſibi ſuper hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendentes, quòd etſi memorato epiſcopo prædictam conceſſimus poteſtatem; penes nos tamen nihilominus remanſit maior, licet eadẽ [p] poteſtas

† al. Paleſtrino.

† al. exiſtit.

† al. ſta certis ſuper hoc, &c.

† al. occaſione.

ferre pſonis idoneis: Sed legati Cardinales habent illã ptãtẽ ex ſua generali legatione, primi vero non niſi habeant mandatũ ſpeciale à Papa. Not inſup. ꝙ ſi legatus miſſus, vel legatus natus habeat ſpecialẽ poteſtatẽ recipiendi reſignationes beneficiorũ inter manus ſuas. & illa bñficia conferre pſonis idoneis: ſi Papa poſtmodum faciat alicui gratiã cũ decreto irritante, poterit iſte expectans petere beneficium vacans per reſignationẽ inter man' legati factã, nec poterit legatus illud beneficiũ conferre in p̃iudiciũ expectantis. Nota ad quod allegaꝫ p̃ſens c. videlicet, ꝙ generi p ſpeciem derogatur, licet in ſpecie non fiat aliqua mentio de genere. concor. c. 1. de reſcri. in anti. Not. vlteri', ꝙ decretũ irritãs appoſitũ in reſeruatione, ligat ignorãtes, nec eſt neceſſariũ, ꝙ gratia cũ decreto notificeꝫ collatori; ſed abſque aliqua notificatione manus ordinarij ſunt adeo ligatæ, ꝙ beneficiũ vacans non poteſt alij conferre. Nota, ꝙ vbi agitur de p̃iudicio reuocandi gratiã alteri datã, nõ eſt neceſſe, ꝙ gratia alteri notificetur. Not. ꝙ ſi quis p̃poſuerit ſeruũ negotiatiõi ad mutuãdũ & numerandũ pecuniã, p mortem dñi expirata eſt eius poteſtas, nã ſeruus non põt mutuare pecuniã ſine voluntate dñi, q̃ eſt extincta per mortem ipſius domini.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Dudum.] Si Papa det licentiam legato ſuo recipiendi auctoritate Apoſtolica reſignationes beneficioru legationis ſuæ libere in manib. ſuis factas, & illa beneficia cõferendi, ſecdo Papa de p̃dicto ptãte non habita mentione canonicatũ & p̃bendã ſi vacat, vel q̃ primo vacauerit i aliqua eccleſia legationis mihi cõferat, tertio canonicus ipſius eccleſię renũciet, & legatus ẽt ignorans collationẽ mihi factã confert tibi p̃bendã p̃dictã, non tenet collatio legati, ſed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit Ioan. And.

ADDITIO. Et p hãc decre. terminata fuit qõ de legato, cui Papa cõmiſerat, vt ſibi rebelles in pace faciẽda vel cõſeruãda priuare poſſet bñficijs. & illa alijs ꝯferre. q priuauit p p cãm illã Titiũ, ꝙ i p̃iudiciũ expectatis in illa eccl'a primã vacaturã nõ poſſit illud alteri cõferre, vt ſic illa cõmiſſio ĩtelligaꝫ ſine p̃iudicio iuris alieni: cui. ſ. tpe vacationis, vł priuatiõis, bñficiũ eſſet affectũ prius vel poſt cõmiſſionẽ p̃dictã. ĩ. e. li. & refert q̃uis. hodie tñ in terminis p̃dictis, vel de qb. loquiꝫ decre. vel ſimilib ponĩ in lr̃is clauſula derogatoria, p q̃ quo ad beneficia illa p̃iudicaꝫ expectãtib. cũ preſtatione, ꝙ in alijs nõ fiat eis p̃iudiciũ. ſimi. ꝙ dixi ĩ. c. px. in fin. Ioan. And.

[Glo. oẽs huius c. recitantur in textu.]

b ¶ Auctoritate noſtra.] hoc fortificabat dubiũ: quaſi ex quo auctoritate Apoſtolica hoc faciebat, in ſecundo mandato de illa prima ptãte mẽtio fieri deberet: aliàs. n. ſi poteſtate ordinaria hoc faceret, ſatis videbaꝫ dubiũ terminatũ. ĩ. eo. tit. c. proxi.

c ¶ Beneficia.] ſumiꝫ hic beneficiũ large vt ad beneficia eccleſiarũ cathedraliũ extendaꝫ, vt p inferiora patet. Arg. contra. ſupra eo. tit. & lib. quãuis.

ADDITIO. Vltimus. §. illius decr. eſt p: & ſol. ĩ. Ioan. And.

d ¶ Libere.] non eñi pactio vel cõditio in his locũ habet. ſupra de tranſa. ſup eo. & facit de ele. cũ inter R. & quod ibi not.

e ¶ Idoneis.] & ſic nõ pueris vel alijs beneficiatis ſupra eo. in antiq. ſuper inordinata. ſupra eodem titu. is cui.

f ¶ Poteſtate.] hanc ptãtem legatus nõ de mãdat ex ſe. & eſt caſus in quo põt quis p ſe, quod nõ p alium, vt in anti. de offi. dele c. vlt. in fi. & eſt ratio, ne deꝫ via ad vacatura, vt ibi not. Io. Andreæ.

ADDITIO. Qua ratione, & cum decr. is cui. de offi. dele ſupra eo. li. puto quòd nec iſte legatus poteſtatem hanc contiuſtim delegare poſſet. Ioan. And.

g ¶ Canonicatum] & ſic affecta erat præbenda primo vacans ſine alio decreto, vt ſupra c prox. & ĩ. ſequiꝫ.

h ¶ Quæ.] Lexon. eccleſia, &c. Ioan. And.

i ¶ Illis.] ſcilicet Gallicanis.

K ¶ Eiſdem.] ſcilicet canonicatu & præbenda.

l ¶ Talis.] ſ. canonicalis, & nulli alij de iure debita.

m ¶ Prædicta.] facta a legato ipſi G. vaſalli.

n ¶ Præsbyter.] G. vaſalli.

o ¶ Pacifice.] ſi igitur præbenda non habebat certũ ordinem annexum, non tenebatur ſe facere ꝓmoueri, ſupra eo. lib. de elect. cum iſta. §. 1. &c.

p ¶ Eadem.] eſt maior & eadem diuerſo reſpectu.

ADDI-

etiã in prædictis, propter quod noſtra, qui eandem præoccupauimus [a] poteſtatem, potior debet eſſe conditio; præſertim † quod ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones [b] per ſpeciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante ſpecie mentio nulla fiat. Conſiderãtes quoque, quòd nos expoſito nobis de poteſtate prædicta, nihilominus litteras gratioſas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipſa [c]: † quia foret abſurdum [d] ſi tam lata † noſtra [e] impediretur poteſtas: & ſi in omnibus prouiſionum noſtrarum litteris, quas concederemus in partibus ſupradictis, oporteret nos de ſæpedicta poteſtate ſpecialem facere mentionem: Et quòd decretum noſtrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictam renuntiationẽ per nos erat Lexonieñ. effectus canonicus) ſtatim ignorantes ligauerat, cum ſuper incerto [f] non eſſet editum; nec ex alieno pẽderet arbitrio, vel voluntate cuiuſuis, qui acceptandi [g] poteſtatem haberet: & idcirco per illud etiã expreſſiſſe videmur, ne alius poſſet conferre: & poteſtatem prædictam quantum ad præſentẽ ſpeciẽ reuocaſſe [h], quòd in hoc caſu, vbi de lucro [i] dicti G. tantum agitur, & non de præiudicio epiſcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec poſt reuocationẽ huiuſmodi ius per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad inſtar [k] etiam ſerui [l] Kalendario [m] præpoſiti, qui poſt mortem domini præponẽtis mutuatus pecunias accipientis non [n] facit, licet inter contrahentes mors domini præpoſitũ reuocans [o] fuerit ignorata. Et domini [p], qui peculium quod proprio ſeruo conceſſerat ſtatim perimit, cum in eo ſuam mutauerit voluntatẽ. Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione pręmiſſa [q], per cenſuram eccleſiaſticam compellatis, vt collatione de canonicatu & prębenda prædictis per dictum epiſcopum ſibi facta (quæ nulla extitit) non obſtãte, dicto camerario præbendam ipſam omnino dimittat, & eum ſuper ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem·

¶ Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori, qui ſolum præbendam impetrauerat, ſi præbenda dignitati eſt annexa: aliàs non. hoc dicit. Ioan. And.

Q CAP. XV. VIA SAE-

ADDITIO. Ordinario enim delegato commiſſa maior eſt in delegante, & minor in delegato. Io. Mo. dicit Archid. fons ſcaturiens maior eſt quàm riuus inde procedens. Ioan. And.

a ¶ Præoccupauimus.] ſic ĩ. de procu. nõ iniuſte. eo. lib. e. tit. ſi duo. & de offi. delega. cũ plures.

b ¶ Sãctiones.] ſupra de reſcrip. c. 1. & c. paſtoralis. [in antiq.] & de offic. leg. ſtuduiſti. [in antiq.] ĩ. de reg. iur. generi. & ibi vide de hoc & ff. de reg. iu. in toto. optime concor. ĩ. eo. quamuis. 1. & 2. reſponſo.

ADDITIO. Arch. alleg. ff. de leg. 3. vxorem. §. feliciſſimo. & l. ſeruis vrbanis. §. vlti. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. baſilicę. & l. Stichus. in principio. Io. And.

c ¶ De ipſa.] ſcilicet poteſtate data legato. valent ergo litterę cũ non ſit talis veritas tacita, qua expreſſa nihilominus litteras habuiſſet. ĩ. eo. tit. ſcilicet de reſcrip. alleg. in glo. proxima.] c. ſupᵱ litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis gñaliter non ſit verum, vt ĩ. eod. titu. ſi motu, &c.

d ¶ Abſurdum.] nota bonum modum argumentandi ex ſequela abſurditatis. ſic ĩ. [in ant.] de excepti. cum inter priorem.

ADDITIO. Ad idem. ff. de neg. geſt. Pomponius ſcribit. ff. ſol. mat. l. diuortio. ibi, alioquin ſi collectis vindemijs, &c. de leg. 3. l. Aufidius. ff. de contrahen. emp. l. in lege in fin. Ioan. And.

e ¶ Noſtra.] Papa non debet iuſtitiam ſuam negligere, qui alios in ſua iuſtitia fouet, vt ĩ. de immu. eccle. quoniam.

f ¶ Incerto.] ſicut cũ ſcribitur alicui prouideri de beneficio, quod primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, ĩ. eod. titu. & libro, quamuis. incertum eſt quòd beneficium impetrans ſit habiturus, ſed hic certum eſt de canonia Lexoñ.

g ¶ Acceptandi.] vt ĩ. de conceſ. præb. quia cunctis & cap. ne captandę, &c.

h ¶ Reuocaſſe.] licet eñ eandẽ retinuerit poteſtatẽ & tñ maiorẽ ſcilicet reuocandi & tacite, vt hic vides.

i ¶ Lucro.] de damno enim eius non agitur: quia ſi dimiſit priora beneficia, recuperat illa ſecundũ formam decre. ĩ. eo. ſi beneficia.

K ¶ Ad inſtar.] coadiuuat proximam rationẽ ꝑ duo legalia argumenta. ſic ĩ. de conceſ. præben. quia cunctis. de ſen. excom. ſi iudex.

l ¶ Serui.] habes hoc ff. ſi cert. per. l. eius qui in prouincia. hic em non agitur de damno ſerui: & ſic ab ignorãte ſeruo poteſtas reuocatur. ſic inducit ad propoſitum.

m ¶ Kalendario.] id eſt, nominibus faciẽdis. ff. de leg. 3. qui filium.

ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.

n ¶ Non facit.] debitorem tñ ſoluentẽ ſibi, & hoc ignorantem liberat, vt in prędicta l. eius qui. & ff. de ſol. ſi quis ſeruo. & l. cum quis. §. 1.

o ¶ Reuocans.] ſic ĩ. eo. lib. de reſcri. ſi gratioſe. 1. reſponſo. vbi de hoc ĩ. ne ſede va. c. vnico. in ſi. ff. loc. l. 4. Inſti. man. § recte.

p ¶ Et domini.] repete ad inſtar & habes hoc ff. de pecu. l. non ſtatim. ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manu. vin ſi pater. Archid.] & eſt hoc caſu quoddã ſpeciale ꝯ regulam. ĩ. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil. quia peculium re nõ tantum verbis cõſtituitur. ff. de pecul. peculiũ 1. § ſi vero nomina, & tamẽ verbis tollitur, vt hic, & in prędicta l. non ſtatim. Ioan. And.

q ¶ Pręmiſſa.] ſemꝑ enim pręcedere dẽt. 12. q. 2. indignę. ĩ. de ſenten. excomm. ſacro. cum ſimilibus.

Q Via ſępe.] Primo ponit dubium, quod ſcđo diſtinguendo declarat: ibi, Nos dubitationem, Et ſecundum membrum: ibi, Niſi.

¶ Pręſupponendum eſt pro intellectu huius ca. quòd quando ſunt plures expectantes in eadẽ eccleſia, & habent ſimilem gratiam, habet locum illa regula, qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

CASVS. Papa creauit me canonicum eccleſię Pictãueñ. & mãdauit canonicis ipſius eccleſię, vt me de facto reci-

† al. ita: eo pſertim quod ſtã, &c.

† Vide Felinũ in c. ſuꝑ litteris: extra de reſcrip.

† Iſta regula nõ eſt gñralis in lr̃is ad bñficia, vt vult glo. hic. faciũt notata in c. ex parte. B. de foro cõpeten. & in Spec. de lib. cõceptione. §. ad huius tit. cõſũmationẽ. verſ. cum ſit actor. Pet. de Ancharã. Fõ.

† al. late

cto reciperent & inſtallarent cum aſſignatione ꝑbendæ vacantis, ſi qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturam: Anno ſequenti Papa fecit tibi ſimilem gratiam, videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in eccleſia Pictauen. & mãdauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum: & præbẽdam ſi qua vacaret, tibi aſſignarent: alias præbendam proximo vacaturam: & ſi ipſi non cõferrent tibi primam vacantem, quòd ipſi conferrent dignitatem cum præbẽda: poſtea vacauit præbẽda & dignitas: quæritur quis noſtrum habebit præbendam? Reſpondet Romanus Põtifex cum diſtinctione: quia vel præbenda eſt annexa dignitati, & tibi detur & præbenda & dignitas, aut nõ eſt annexa: & tunc mihi debeẽ & nõ tibi, licet tua gratia poſſit tunc in totum impleri. Et illa fuit ratio dubitandi ad iſtud c. nam cum tua gratia poſſit nunc in totum impleri, videbatur ꝙ tibi deberetur præbẽda & dignitas: Sed ratio decidendi in contrariũ fuit, quia cũ præbenda ſit ſeparata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi. Nota primo quòd iura fiunt de ijs quæ ſæpe accidunt, vt gloſſ. de deſpõ. impu. in antiq. ea litteris. in principio. Nota ſecundo quod de iure annexionis conſequitur quis id quod principaliter obtinere non poſſet. ad hoc facit ĩ. eod. tit. & lib. ſuper eo. Dominicus.

† Cuius officij laicus capax nõ eſt: qa ꝓcedẽtia minuũt ſignificationẽ ſequẽtiũ. l. fi. §. cui dulcia. de vi. tri. & oleo. le. l. Sciæ. §. Caio. de fund. iſt. vel inſtr. leg. Petr. de Anch. Fonta.

pe [a] dubitatur [b] à multis, ſi canonicatus alicuius eccleſiæ ſit collatus à ſede Apoſtolica ſucceſſiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda [c], ſecundo vero de præbenda & dignitate, perſonatu, vel officio [d] † (cum ſe facultas obtulerit) prouideri: quis ipſorum in præbenda, quæ cum dignitate, perſonatu, vel officio vacat [e] ibi poſtmodũ debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiuſmodi ſopire volẽtes, præſenti declaramus [f] edicto: primum (cum ſit tempore anterior [g]) cui per mãdatum ſecundum præiudicari [h], aut ius ipſius abſorberi nõ debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet [i], præferendum eſſe in dicta præbenda: Niſi vacanti dignitati, perſonatui, vel officio ſit annexa [k]: Nam ſi eſſet annexa, ſecũdus cui debetur dignitas, perſonatus, vel officium, præferetur in ipſa.

¶ Idem.

¶ Mandatum prouideri de dignitatib. uel beneficijs alijs eccleſiaſticis, curata non includit, non expreſſa cura. hoc dicit vſque ad §. Illis.

CAP. XVI.

CVM † IN

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.

a ¶ Quia ſæpe.] ſecundus qui impetrauit dignitatẽ & præbendam, prefertur priori: qui ſolum præbendam impetrauerat, ſi præbenda dignitati eſt annexa, aliàs non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorum, quę not. Innocẽtius & Hoſtien. ſupra eo. titu. cap. vlti. & ſupra de maio. & obed. ſtatuimus. & Compoſt. de reſcrip. capitulum. in gloſ. magna. §. vnum caſum. Et reprobata eſt opinio Innocentij, & Compoſtel. qui dicebant, licet ꝑbẽda non eſſet annexa, dignitatem habentem præferri: & ſic dicebat Compoſtel. ſe de mandato Papæ pronuntiaſſe in Bonoñ eccleſia, in dignitate archipresbyterali: approbata eſt autem opinio Hoſtienſis.

ADDITIO. Quo ad not. in prædicta decret. ſtatuimus. facit hæc decre. pro Innoc. & contra Hoſtien. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum ꝑferri ſecundo, qui eſt maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Hoſt. contra & ibi ſcripſi in gl loquitur. Ioan. And.

b ¶ Dubitatur.] & merito fuit declaratio eorũ faciẽda. ſic ĩ. eo lib. de elect. quia ſæpe. ĩ. vt lit. nõ conteſt. quoniam Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas ſupra vidiſti. & fuit etiam hæc dubitatio noſtris temporibus in Boñ. eccleſia.

c ¶ Præbenda.] tantum.

d ¶ Officio.] perpetuo in eccleſia, vt ĩ. eo. lib. de cõſu. ca. 1. [Et vide quod ibi ſcripſi ſuper ver. perſonatus Ioan. And.

e ¶ Vacat.] morte, renuntiatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ Declaramus.] nota: quia ius nouum non fecit, ſed vetus declarat. Facit quod dixi ĩ. titu. proxi. cap. vnico.

g ¶ Anterior.] & ſic eſt iure potior: quia ex quo præbenda non eſt annexa, vtriuſque quo ad hoc eſt par cauſa: ſecus cum eſt annexa. & facit quod dixi ſupra eod. tit. & li. hi. qui.

h ¶ Præiudicari.] gratia enim ſecundo facta, intelligitur fieri ſine alieni iuris ꝓiudicio. ĩ. eod. lib. de reſcri. quamuis.

i ¶ Apparet.] quia tunc ſecus. ĩ. eo. c. penult. & de conceſ. præben. auctoritate.

[Glo. ſeq. ponit rationem indutẽs duo iura: demum ponit decem caſus, quibus ſecũdo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque caſus quibus primã expectans, illam nõ conſequitur.]

k ¶ Annexa.] ex quo enim habet vnum connexorum, & reliquũ habere debet. de conſtitu [in antiq.] cap. tranſlato ad hoc ſupra eod. tit. ſuper eo. Habes igitur vnum caſum in quo ſecundus impetrans primo impetranti ꝑfertur. Alium habuiſti ſupra eo. ſi clericus. Alium infra eo cap penul. Alium ĩ. de conceſ. præbend. ca. penult. Interdum habes quòd vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illam non conſequitur. vnum caſum habes ĩ. eo. titu. cap. 2. in fine. Alium ĩ. eod. cum in eccleſia. Tertium ĩ. eo. tit. ei cui. Quartum ĩ. de rerũ permu. cap. vnico. Quintum ĩ. eod. lib. de renun. ca. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de reſcrip.

† Vide cõcilium Trident. ſeſ. 7. de reformat. ca. 3. & D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 6.

CVm in.] hæc eſt notabilis decret. Sunt quattuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratijs Apoſtolicis appellatione beneficiorũ & etiam dignitatum non includuntur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatũ vel perſonatuum, non veniunt dignitates, ad quas qs cõſueuit per electionem aſſumi. h. d. ſecundo. Item electio, præſentatio, & inſtitutio ſunt diuerſa: ideo vnũ appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item ſi mandaſ aliquib. prouideri de beneficio ſpectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio ſpectante ad alterius collationem tantum, niſi dicatur communiter vel diuiſim. h. d. quarto.

Impetrãs ſecũdus præfertur primo impetrãti in multis ſibus.

CASVS. Papa facit mihi gratiam ſub hac forma: qa mãdauit epiſcopo Pictauen. vt mihi prouideret de bñficio ſpectante ad ſuã collationem, ſiue illud eſſet ſimplex beneficiũ, ſiue dignitas aut perſonatus: vacauit beneficium curatum: vtrũ ſit comprehenſum ſub mea gratia? Reſpondet ꝙ non, niſi in meæ gratia fuerit facta expreſſa mentio de beneficio curato. Et ratio eſt, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficium curatum: ideo non venit appellatione ſimplicis beneficij vel dignitatis, vel perſonatus: niſi diceretur expreſſe in illis, quòd mihi prouideretur de beneficio ſimplici, vel dignitate aut perſonatũ, et ſi illi beneficio immineat cura animarũ. ¶ Sed quid ſi ponamus ꝙ Papa mãdauit epiſcopo Pictauen. vt mihi prouide-

prouideret de dignitate vel perſonatu vel officio in eccleſia Pictauen. vacauit dignitas ad quam quis conſueuit aſſumi per electionem: vtrum comprehendatur in mea gratia? Reſpondet quod non, niſi fiat expreſſa mētio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi conferretur dignitas, vel perſonatus, vel officiū: etiam ſi ad illam dignitatem, perſonatū, vel officium quis conſueuerit per electionē aſſumi. ¶ Sed quid? ponamus quod Papa ſcripſit epiſcopo Pictauen. vt mihi conferret beneficium ſpectans ad ſuam præſentationē, vacauit beneficium ſpectans de ſuam collationem: Nam ipſe epiſcopus conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ poſſim petere? Reſpondet quod non: Nam differunt collatio, præſentatio, & inſtitutio: ideo appellatione præſentationis non venit collatio, nec inſtitutio

Casus §. Cum aūt.

Casus §. Si vero.

Sed quid? ponamus quod Papa mandauit epiſcopo Pictauen. vt mihi conferret beneficiū ſpectans ad collationem decani & capituli eccleſiæ Pictauen. vacat nunc bñficium ſpectans ad collationē alterius tm, puta ad collationem decani vel ſolius capituli: vtrum poſſit epiſcopus Pictauen. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, niſi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, communiter vel diuiſim. Sed quid? ponamus quod Papa mādauit prouideri de beneficio ſpectante ad collationē epiſcopi Pictauen. vacauit beneficium quod ſpectabat ad collationem epiſcopi, decani, & capituli eccleſiæ Pictauen. vtrum de illo beneficio poſſit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit eſſe; quia quod commune eſt, meum eſt. ideo videbatur quod de beneficio ſpectante communiter ad collationem epiſcopi, decani, & capituli poſſet mihi prouideri. Sed ratio decidendi eſt, quia Papa non intendit per meam gratiam grauare niſi ſolum epiſcopum Pictauen. No. primo quòd in promouendo ad eccleſiam parochialē maior idoneitas requiritur, quàm in promouendo ad alia beneficia eccleſiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculoſiora, quia non ſolum ei cōmittuntur corpora, ſed animæ. Nota vlterius, quòd in gratijs expectatiuis non includuntur beneficia curata, niſi in gratia dicatur expreſſe de beneficio curato, quantumcunque ponantur verba generalia; & hoc propter rationem poſitam in principio huius cap.

Nota ibi, Illis vero. quòd appellatione dignitatis comprehenduntur ſolū dignitates, quibus aliquis pficitur per collationem: non autem comprehendunt illæ dignitates, ad quas quis cōſueuit aſſumi per electionē, niſi in litteris expectatiuis fiat expreſſa mētio de illis dignitatibus electiuis. Nota inſuper, quòd differunt præſentatio, collatio, & inſtitutio: quod verum eſt in materia ſtricta & odioſa, niſi aliter conſtaret de mente ſuperioris: quia nunc non eſſet curandum de verbis. c. petitio. de procu. in antiq. Pro quo ſciendum, quod præſentatio dicitur electio perſonæ, vt pſentetur ſuperiori. & inſtituatur: & iſta præſentatio computatur inter iura patronatus: & per iſtam pſentationē nō acquirit ius in beneficio: ſed ſolū acquirit ius in hoc, vt patronus nō poſſit variare ſi ſit patronus

¶ *In beneficij prouiſione modus electiuus non includitur, ſi alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

Cum in illis [a], quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior, quam in ijs, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur [b]: intentionis [c] noſtræ nequaquā exiſtit, vt cum aliquibus de eccleſijs, perſonatibus, dignitatibus, vel alijs beneficijs quibuſcunque (de animarum cura [d] mentione non habita) prouideri mandamus, ipſis, de ijs, quibus huiuſmodi cura imminet, poſſit aut debeat prouideri [e].

¶ Illis vero pro quib. ſcribimus, vt prouideatur eiſdem de perſonatibus vel dignitatibus, etiam ſi curam habeant animarum, ad collationem, prouiſionem, præſentationem, vel diſpoſitionem ſpectantibus quorūcunq; † prouideri nequibit de prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus, ad quos ſeu quas per electionem [f] ij, qui eis [g] habent præfici, aſſumuntur [h].

eccleſiaſticus vel laicus, niſi accumulatiue. Inſtitutio autem dr, quæ fit ad præſentationē patroni, quæ alio modo dicitur cōfirmatio. Sed collatio dicitur quādo prouiſio alicuius beneficij ſpectat pleno iure ad dioeceſanum: tamen communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. No. quod ſi Papa mandat alicui prouideri de beneficio ſpectante ad collationē duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio ſpectāte ad collationē alterius tantū: niſi in litteris gratiæ dicatur, cōmuniter vel diuiſim. No. quod Papa non intendit grauare niſi illū de quo fecit mentionem in gratia.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ¶ Cum in illis.] Declarantur hic, quæ no. per Ber. Innoc. & Hoſtienſem ſupra eo. c. vlt. per Compoſtel ſupra de reſcri. capitulum. in glo. magna. §. ſed quid in his.

b ¶ Requiratur.] eſt enim ars artium, regimen animarum. ſupra de ætate & quali. c. penult. ad hoc ſup. eo. graue. & c. ſeq. in antiq. & ſup. eo. tit. & lib. c. 1.

ADDITIO. Dicit Arch. quod quia iſti habent alios regere & paſcere, ideo paſtores dicuntur. 63. diſt. ſi in plebibus. 95. diſt. in ecce ego. Ioan. And.

c ¶ Intentionis.] ad quam recurrendum eſt. vt ſupra eo. c. vlt. 1 & ſupra de deci. ex multiplici. vbi de hoc. illa autem intentio & ratio quæ fuit delegantis, dēt eſſe & delegati. ff. [in ant] de reſcr. ſuper litteris. in fi.

d ¶ Cura.] etiam ſi in litteris prouideri mandetur, quod animarum cura nō negligatur, ſi qua imminet dignitati. quod dic vt in clemen. eo. tit. ſi dignitatem. 1 reſponſo.

[Gloſſa ſequens fortificat textum per ſimile, & per rationem: ſecundo quærit, arguit negatiue, contrariū ſoluit.]

e ¶ Prouideri.] hinc eſt quod cum patientib. defectum in ætate diſpenſant epiſcopi in dignitatibus nō curatis: ſed in curatis non: ſupra eo. lib. de æta. & qual. c. vnico & eſt etiam ſimile de fil. presby. c. 1. ſupra eo. lib. & eſt hoc propter beneficiorum impetrationem quæ dicitur ambitioſa & reſtringenda. ſupra eod. titu. & lib. quamuis 2, cum aliàs nomine beneficij dignitates & beneficia includantur, vt ſupra de ver. ſig. c. penult. Quid ſi Papa ſimpliciter mandat prouideri de beneficio: nunquid poterit executor de tali beneficio prouidere quod requirat ſacrum ordinem? Vr quod nō. arg. huius c. Ad hoc ſupra eo. lib. de fil. presby. c. 1. Sed dic contra. infra eo ei cui. Ad idem ſupra eo. ſi pro clericis 3. niſi pateretur in ætate defectum, ita quod ad illū ordinem promoueri non poſſet: vt ibi, & ſupra eod. lib. de reſcrip. ſi eo tempore. Ioan. And.

f ¶ Electionem.] electio igitur non concluditur ſub verbo prouiſionis vel diſpoſitionis: cum inter iſta tria ſit differentia. & facit quod ſtatim ſequitur. & eſt ſi. ſup. eo. lib. de offi. leg. deliberatione. 1. reſponſo. & facit quod dixi ſup. eo. lib. de elect. c. vlt. & inf. c. proxi. 2. reſponſo in glo. ſed nonne.

g ¶ Eis.] ſ. prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus.

h ¶ Aſſumuntur.] et ſi inhibeatur in litteris ne electores eligant. vt in clemen. eo. tit. ſi dignitatem. 2 rñſo.

† Hic cōprehēdit et vniuerſitas. Ioā. An. Pe. de Anc. cū iſta in vniuerſitatē cadūt: ergo ipſa cōprehēdit. facit l. 1. §. ſin aūt. & l. omnibus ff. ad Trebel.

1 Hic ponit Arch. vbi dixi de ſnia, vel pceſſu delegati ē intentionē delegantis. Ioan. An.

2 Et ſic rñdet ad id quod dr nil excellēti dignitate. C. de conſul. l. 1. li. 12. Io. An.

3 Vide quod ibi dixi poſt Ioan. Mo. & idē Arc. cum hic ab illa gñalitate excipiat ſolum bñficia curata. Ioā. And.

¶ *Beneficiales litteræ unum modum exprimentes, alios non incˡudunt. hoc dicit.*

¶ Cum autem inter collationem, pręſentationem, & inſtitutionem, differentia magna eſſe noſcatur [a]: ſi cui de beneficio ad alicuius collationem ſpectāte prouideri mandetur, de illo quod ad eius præſentationem vel inſtitutionem pertinet, prouideri non poterit †, nec etiam econuerſo: expreſſo enim vno caſuum prædictorum, mandatum ſuper hoc factum (quod debet de ſui natura reſtringi) ad alios extendi non debet.

¶ *Mādatum ſimpliciter duos includens; alterum ſolum non adſtringit: & econuerſo directum vnus duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præſentationem ſpectante (non adiecto [b] cō muniter vel diuiſim) prouiſio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præſentationem alterius ipſorum tantum pertinet, adimpleri non poteſt. Sicuti ſi de beneficio ſpectante ad collationem vnius ꝓuiſio iniuncta fuiſſet, impleri non poſſet in beneficio, cuius collatio ad eum ſimul cum alio [c] pertineret.

¶ Idem.

¶ *Beneficium mihi collatum [d] ante diſſenſum meū alteri cōferri non poteſt, niſi terminus mihi datus ad conſentiēdum eſſet elapſus: & tunc etiam poſt terminum antequam alteri conferatur, potero conſentire. Io. And.*

CAP. XVII.

SI tibi [d] abſenti ꝓ tuū

a ¶ Noſcatur.] hic eſt ꝙ capitulum vacante ſede non cōfert beneficia, quæ ſpectant ad collationem epiſcopi, ſupra ne ſe. vaca. c. 2. & infra eo. li. eo. tit. c. vnico. & tamen tunc inſtituit inſtituendos ab epiſcopo inf. e. lib. de inſtit. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in anti.] & idem vides in generali vicario, ſupra de inſt. ex frequentibus. ſupra eo. lib. de offic. vica. c. vlt.

b ¶ Non adiecto.] ex quo Papa hoc non adijcit, alterum tantum grauare non intendit: & hoc intellige ſecundum determinationem, quam habebis infra eo. titu. cap. vlt. & fuit hoc ſumptum ex quadam extrauaganti, quæ incipiebat, Contigit interdum ſicut te, & cętera.

[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]

† Si autē ad ſuam collationem ſpectet, & ſimul ad ꝑſentationem alterius patroni clerici res eſt dubia: quia Papa non vī cogitaſſe de bñficio, in quo cōicat cum altero: vt in ſi. iſtius ca. & c. ſi. ī. c. ſi aūt alter eſſet laicus patron?, clarū eſt, ꝙ nō poſſet. de of. deleg. dilectus. Io. Andr. Pe. Anc. Fō.

c ¶ Cum alio.] abſurdum. n. eſſet illum grauari, de quo Papa non intelligit. In contrarium videbatur: quia ad collationem ſuam ſpectat, licet & alterius: nam & qui iurat ſuū non eſſe, iurat & ſibi commune non eſſe. ff. de ver. ſig: pupillus. §. vlt. [cum ſua glo. & vide quod dicitur infra de verb. ſig. c. vlt.] Et qui legat ſeruos ſuos, & qui in totum, & qui pro parte ſui ſunt, uidetur legaſſe. ff. de le. 3. l. ſi quis ſeruos. Sed hoc facit contraria intentio Papæ, idem eſt ergo dicere ad collationem talis, & ſolius talis.

ADDITIO. Bene facit ff. de leg. l. 2. latis. vbi legatum factum vxori de iis q̄ ſunt parata ad ipſius vſum, non intelligitur de paratis ad communem vſum ipſius & viri. Dicebat Ioan. Monac. quod eſt commune mihi & alteri, proprie non eſt meum. ff. de tit. nup. illud. & verba generalia proprie non improprie ſumebent alleg. ſupra eo. tit. & lib. cum de beneficio in fine, & remittit ad regulam, in generali. infra de reg. iur. Ioan. And.

SI tibi abſenti.] Circa beneficium collatum abſenti nondum acceptatū ſoluit quinque dubia: Primū, an ſit illius: ibi, Licet. Secundum an poſſit alteri conferri: ibi, Ipſe tamen. Tertium, an ſi conferatur, valeat collatio ibi, Quod ſi. Quartum, quid ſi lapſus ſit terminus datus ad acceptandum: ibi, Sed ſi. Quintum, quid ſi pro viſus poſt terminum præueniat collatorem: ibi, Antequam. Ioan. And.

CASVS. Epiſcopus Pictauē. alicui Titio abſenti & ignoranti cōtulit aliquod beneficium: nō fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationē pro Titio abſente: an valeat collatio? Certe ſic adeo ꝙ collator non poterit amplius variare, nec illud beneficium alteri cōferre. Sed vtrum Titio abſenti & ignoranti per illam collationem ſit acquiſitum ius in beneficio? Reſpondet ꝙ nō, niſi Titius illud beneficiū acceptauerit: ſed facta acceptatiōe eſt ſibi ius acquiſitū ſine corporali apprehenſione, licet ſit ſecus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus, ꝙ Titius poſtquā ſciuit illud beneficium ſibi collatum, differt acceptare collationem: an ep̄s collator poſſit illud beneficium alteri conferre? Rñdet quod non ſtatim: ſed poterit Titio aſſignare certum terminum, intra quē tenebitur ſuam declarare volūtatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapſo poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus ꝙ collator elapſo termino illud beneficium nō cōtulit: verū poſſit Titius tale beneficium acceptare antequam verus collator alteri cōtulerit: ita ꝙ per illā acceptationē acquiratur ſibi ius in beneficio? Certe ſic. No. primo, ꝙ beneficium pōt conferri abſenti & ignoranti: nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, ꝙ ille cui confertur beneficium, illud acceptet. No. ſtatim ꝙ ſi abſens ſciuit beneficium ſibi fuiſſet collatum, & acceptauit: ſtatim ſibi ius eſt acquiſitū in beneficio: & poteſt lato modo dicere illud beneficium ſuum ratione cuius poteſt agere rei vendicatione lata. Et ſic etiam ſolo titulo acquirit ius in beneficio & dominium: ſecus in rebus profanis: quia in illis ex ſolo titulo nō acquiritur dominium. ideo l. quoties. C. de rei ven. non habet locum in beneficijs. Not. vlterius, quòd in iure non eſt aliud certum tempus præfixum ad acceptādum beneficium collatum, ſecus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator poteſt, præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. inſuper, ꝙ non eſt neceſſe eſſe præſentem, cui beneficium confertur: nec etiam alia perſona, quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc ſupra eod. lib. de reſcrip. gratia. Not finaliter caſum in quo vacat beneficium, tamen conferri non poteſt: Nam non dicitur bñficium hic iſtius: & tamen dicit quod non valet collatio. Alios caſus vide de cōſtit. cum acceſſiſſent. Dominicus.

[Glo prima ſummat, & dicit quid declaret, & quod erat dubium, & conſuluit quæſtionem.]

d ¶ Si tibi.] Beneficium mihi collatū ante diſſenſum meum, alteri conferri non poteſt: niſi terminus mihi datus ad conſentiendum eſſet elapſus: & tunc etiam poſt terminum: antequam alteri conferatur potero cōſentire. Emanauit hæc decr. ad declarationē & approbationem eorum q̄ no. Inno. & Hoſt. & moderni ī e. accedēs & Goff. in ſum. de inſt. §. quis inſtitui: ſciebamus. n. quod abſenti poterat beneficium cōferri, & abſens inueſtiri, vt ibi: ſed dubitatur an medio tempore poſſet collatio reuocari: quod hic terminaſ, & quod dicit, abſenti, idem & multo fortius in præſenti, qui forte deliberare velle ſe dixit. Ioan. And.

a ¶ Epi-

a ¶ Epiſcopum] factum ponit, non ius: quia idem ſi per alium.] Idem Ioannes Monachus, & Archid.]
b ¶ Habueris] acceptando, vel conſentiendo, vel ra tū habēdo, ſi neg otiorū geſtor vel procurator gñalis fuerat inueſtitus de ipſo: ſed ſi ſpecialis, datum dici debuit ſuб. ꝙ dic vt no. ſupra eo accedēs. Ad hoc ff. de negot. geſt. ſi ego ff. de ſolu. ratum ff. de acquiren. poſſeſſio. qui abſenti. Ioan. And.
ADDITIO. Poteſt etiam conſanguineus inueſtiri de beneficio: ſed per eum etiam ante acceptionem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus, qui conſenſu eligentium & electi acquiri ſupra in ant. de elect. cū inter canonicos. ſupra de ſpon. cum locum. licet talis pro tali agere poſſit. ff. de procurat. ſed & hę vnde dicit Hoſti. licet lex talem perſonam agere permittat, non tamen facit illum procuratorem ff. iud. ſol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non ſolum. §. ſi de dote. Ioan. And.

ſli. ad audientiā 2. ī. e. expoſuiſti 12. q. 2. c. antepenult.
b etiam tunc ſecundario fit ordinatio in perſonam.
[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]
f ¶ Terminum] ſed nonne ſtatutus eſt terminus à iure infra quem conſentire debet, ſcilicet vnus mēſis ī eo. lib. de electio. ſi. nec videtur ꝙ de beneficio iuris poſſit epiſcopus diminuere, infra de regulis iuris. indultum. cum ſuis concordantijs: Dic decreta. illam loqui in electis, qui adhuc habēt confirmationē petere: iſtam in ijs quibus ſit collatio: in his autem non eſt ſtatutum certum tempus. & facit ſupra ea. proximo. Probatur & hoc per id quod ſequitur: nam in decreta. quā ſit. lapſo termino priuatus eſt ipſo iure, nec poteſt vlterius cōſentire: hic autem etiam poſt terminum conſentit, dum modo res ſit integra, vt ſequitur.
[Gloſſa ſequēs ſoluit quæſtionem.]
g ¶ Eo lapſo.] quaſi diſſenſiſſe videat. ſic ſupra eo. lib. de appel. ab eo. vbi etiam iſta ponunt vt paria. Et per hanc litteram videtur idem dicendum ſi diſſenſerit: ſcilicet ꝙ adhuc re integra poſſit conſentire, quod verum eſt cōferente in eadem voluntate manente. Ad hoc ſupra eo lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.
ADDITIO. Ibi tamē glo. loquitur de electio. hic loquitur de prouiſo Ioan. And.
h ¶ Conſenſum] ad hoc ff. de optl. leg. l. mācipiorū.

Q̄d pōt ſi nullo mediāte. Pe. de Ancha. ſecus ī alijs ſ̄dicti. bus, q̄ in ter abſentes fiunt: q̄a ibi inter me. diat ali. q̄d. no. in l. cōſenſu. ff. de acti. & obli. Ioan.

epiſcopum a cōferatur † beneficium, licet per collationem huiuſmodi (donec eam ratam habueris b) ius in ipſo beneficio vt tuum dici valeat, non acquiris c: ipſe tamen epiſcopus, vel quicunq. alius d de ipſo beneficio (niſi cōſentire recuſes) in perſonam e alterius ordinare nequiuit. Q̄d ſi fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nō liber , viribus nō ſubſiſtit. ¶ Sed ſi epiſcopus (notificata tibi collatione) ad conſentiendū terminum f competentem aſſignet, niſi conſenſeris, poterit eo lapſo g beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipſum cōtulerit, tuum poteris (non obſtante quòd lapſus ſit terminus) præſtare conſenſum h: & extunc de ipſo non poterit aliter ordinari.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniuſte occupat ſecundum beneficium curatum, priuatus eſt primo. Qui autem vi beneficij aliquod occupat, eſt ipſo iure priuatus iure, quod in illo, uel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVIII.

EVM †

a Scilicet ꝗa priuſ. quā agno ſcat, pōt repudiare ꝙ aūt dicit, acq̄ri dñiū, dic re vera adita hæred. Ex ſi. ctione tñ iſ acq ſitū poſt mor tem ff de iure ſi ſuſ ſu. §. vl. & l. à Titio & ff. q. mo. cr. amī. ſi parrē §. vlt. ff. de cōdi. ꝑitē. ſi q ita hæredita tem.

[Glo. ſeq. ponit tres opi. quæ olim erant de materia]
c ¶ Non acquiras] ſecus in legato ſpeciei: quia tūc acquiritur dominium legatario ignoranti: licet cōmutabiliter 1. ff de leg. 2. cum pater. ſurdo. facit ff. de cond. & demonſt. l. legata. per quæ iura dicebant quidam q̄d hic dicitur. Itē per id quod habes ī de elect. cū inter canonicos. & c. publicato Ad hoc de reg. iu. quod ſemel. cum ſuis concor. Alij dicebāt ꝙ ſi ſcdo prius fieret traditio, vel prius conſentiret: bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l quotiens in prin. & in ſi. vbi di. ſi res vendita fuerit duobus, ille potior eſt, cui prius fuerit tradita & vide quod dixi ī de reg. iu. q. prior. Tertia opinio erat, ꝙ aut ſecundus ſciēter recipiebat beneficiū, aut ignoranter: in primo caſu nō tenebat collatio: in ſecundo ſic: tenetur tñ conferēs prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc ſupra eo. inter cætera ī de iure pat. paſtoralis. Facit ad hanc diſtinctionem ī. de conceſ. præben. quia cunctis. ff. de vſufr. l ſi Sticho.
ADDITIO Arch. attribuit hanc tertiam opinionē Hoſtienſi, & verum eſt ꝙ Hoſt. ponit illam in decre. accedens, tamen recedit ab illa inhærendo Innocentio qui ſimpliciter dixerat collatorem non poſſe à proprio facto recedere Ioan. And.
d ¶ Alius.] Puta legatus de latere, qui confert beneficia vacantia. ſupra de off. leg. c 2. iſtud autem cōferre non poterit: quia licet vacet, non tamen eſt liberū vt infra ſequitur,
[Glo. ſeq. format, & ſoluit duas quæſtiones.]
e ¶ Perſonam.] Sed nunquid poterit alteri ſub cōditione conferre. ſcilicet ſi ille nō acceptauit? ꝙ nō ī e. lib. de elect. c. 2. & ī. de reg. iur. actus ſicut beneficiū non vacans non confertur cum conditione qn̄ vacabit. ſupra de concel. præben. c. 2. ad hoc ſupra de reſcript. paſtoralis. Sed nunquid poteſt de illo ordinare non conferendo perſonæ: ſed alias puta vniēdo, vel religioſum locum conſtituendo? Non, niſi ſicut poſſet poſt acceptationem, cū eadem ſit ratio. ī. de eccle.

Beneficiū colla- tū abſēti non poſſit elect con ferri ſub cōditione ſi ille nō acceptaue- rit.

† Vide extrauagan. Io. xxij. incip. Execrabilis. eod. tit. & conciliū Tridēt. ſeſſio. 7. & 10 forma. c. 2 & ſeq & ſeſſio 24. de reforma. c. 17.

EVm qui.) Sunt duæ partes, quæ ſatis patēt: ſecunda: ibi, Inſuper. Et prima ſubdiuiditur: quia ponit primo dictū: cuius poſtea duas rationes ſubdit: ibi. Nō enim. Io. Mo dicit, ꝙ primum dictum ponit peccatū in facto, & in modo: ſecundū in modo tm̄. Io. An. Præmitte quod habes in c. de multa. ī. eo in ant. Domi.
¶ Præſupponitur illud quod habetur in c. de multa. eo tit. in ant. & hodie in extraua. Io. xxij quæ incipit, execrabilis: vbi dicit, ꝙ ſi alicui obtinenti beneficiū curatū, dignitatem, perſonatum, vel officium, cōferatur aliud ſimile beneficium: puta ſi alicui obtinenti eccleſiam parochialem conferatur alia eccleſia parochialis, vel dignitas, vel perſonatus, aliudque beneficium acceptauerit & apprehenderit poſſeſſionē, ipſo iure vacat primum beneficium: & ſi contendat habere, caret vtroque.
CASVS. Secundum communem intellectum huius cap. mihi obtinenti eccleſiam parochialem epiſcopus Pictauen. contulit aliam eccleſiam parochialem: quidā tertius intrauit in poſſeſſionē ipſius beneficij collati: ego nō expectaui ꝙ epiſcopus me induceret in poſſeſſionem ipſius beneficij: ſed mea temeritate iſtū tertium à poſſeſſione beneficij mihi collati expuli: verū per iſtā violentam expulſionem à poſſeſſione ſecundi beneficij vacet primum, ac ſi auctoritate Apoſtolica fuiſſet apprehenſa poſſeſſio huius ſecundi beneficij? Videt ꝙ ſic, alias ſequeret, ꝙ vir ſtultus eſſet melioris conditionis quā ſapiens. Sed quid, ſanctiſſime pater, ego ſciens non habere ius in aliquo bnñcio, me intruſi ſciēter in eo: verū per iſtā intruſionē vacet

qui [a] beneficium, cui animarum cura [b] imminet, vi occupat, ſeu ſe ſcienter [c] iniuſte intrudit in eo, decernimus ipſo iure fore priuatum beneficio, quod cum cura ſimili primitus obtinebat [d]. Non enim decet vt ſtultus melioris, quam peritus conditionis exiſtat [e]; vel ꝙ inuaſor † eo, qui iuſte ingreditur, priuilegio gaudeat potior. ¶ Inſuper vt violenti [f], qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, perſonatus, aut alia quæcunque eccleſiaſtica beneficia nõ

vacet primum beneficium quod obtineo? Rñdet ꝙ ſic, ac ſi habuiſſem titulum in ſecundo beneficio: & adeptus fuiſſem pacificam poſſeſſionem: ſecus ſi credebam habere ius in beneficio, & tamen nullũ habebam. cap. ſi beneficia. infra eo. ti. Sed nunquid ꝑ iſtam violentiam vel intruſionem, debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe ſic ipſo facto ſecundum communem opinionem, & hoc probant iſta verba, eo ipſo. Not. primo quod non eſt alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: ſed debet expectare inductionẽ ſuperioris. quæ inductio in poſſeſſionem beneficiorum de iure communi ſpectat ad archidiaconum, qui hoc faciet auctoritate epiſcopi: tamen hodie Archi. iſtud nõ obſeruant niſi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficijs. Not. ꝙ quis ſua auctoritate non debet ingredi poſſeſſionem beneficij ſibi collati: ſed auctoritate ſui ſuperioris, niſi eſſet inueſtitus. Pro quo ſciẽdũ eſt, ꝙ inſtitutio eſt tituli collatiua: poſtquã dixit epiſcopus vel ſuperior inſtituẽs: inueſtio te per traditionem hujus rei: & per illam inueſtituram nõ transfertur poſſeſſio, niſi fieret inueſtitura in præſentia beneficij: ſed ſolum per illam inueſtituram datur inſtituto facultas, vt poſſit ingredi beneficium auctoritate ſua. ſimile dicitur in l. 1. ff. de acqui. vel amit. poſſ. vbi emptor ſua propria auctoritate non debet ingredi poſſeſſionem rei venditæ. Et ſic intelligitur text. tamen etiam poteſt intelligi, ſi per violentiam fuit intruſus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not ꝙ per adeptionem ſecundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde ſciendum, quòd licet iſtud cap. nõ loquatur niſi in eccleſijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum eſt, quòd etiam intelligit̃ in dignitatibus & perſonatibus: nam iſtud cap. venit limitatiue ad illud cap. de multa. alleg ideo ſecundum illud ca. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de ſancto Gemi. quòd conſtitutio declaratoria debet intelligi ſecundum omnes clauſulas conſtitutionis declaratæ, niſi aliud dicat̃ in cõſtitutione declaratoria. No. vlterius ex hoc tex. quòd lex. ſi quis in tantum. C. vnde vi. & ſimilia iura etiam habent locum in eum q expulità beneficio, videlicet quòd talis perdit ius quòd habebat in beneficio No. inſuper ꝙ iſte textus in prima parte nõ habet locũ, niſi in beneficio curato No. finaliter ꝙ ſicut non eſt poſſibile duo curata ſimul retinere quando iuſto modo acquiruntur: ita etiam nõ eſt poſſibile quando iniuſte. Et ſic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actum: pœna cõmittatur etiam ſi actus non tenet de iure. vide infra de ſent. ex com. ſtatutum Dominicus.

¶ Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Eum qui. [Qui vi, vel iniuſte occupat ſecundũ beneficium curatum, priuatus eſt primo. Qui autẽ vi beneficium aliquod occupat, eſt ipſo iure priuatus iure quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hęc decretalis ad approbationem & declarationem eorũ, q̃ no. Innocentius & Hoſtienſis ſupra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebunt enim de illo, qui propria auctoritate inuaſit ſecundum curatum, & arguebant quòd ipſo iure videatur renuntiaſſe primo. 21. q. 2. ſi quis. iam recitabant alios dicere contrariũ, niſi auctoritatem ſuperioris habuerit. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens arguit à contrario: ſecundo quærit & ſoluit.]

b ¶ Cura.] aliàs non haberet locum pœna decre. ſ. eo. de multa. ſi ergo habet eccleſiam curatã, & poſtea violenter occupat ſimplex beneficium, non vacat primũ, ſed perdit ius ſi quod habebat in ſecũdo: vt infra ꝓxi. cõſo. Sed quid ſi habet curatam eccleſiam, & vi occupat præbendam, vel ſimplex beneficiũ cui eſt annexa eccleſia curata: nunquid vacat prima? Dic ꝙ non: ſed locum habebit ſequens reſponſum. hoc dico per decre. ſupra eo. titu. & lib. ſuper eo. vbi ergo eſſet priuatus primo per iuſtam receptionem ſecundi, erit etiam priuatus: per iniuſtam: aliàs non. Et eſt ſi. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna quæ inducitur ꝑ matrimonium: quod non tenet eo caſu quo incurreret̃ ſi matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium per cõtrarium litteræ, ſed cum diſtinctione.]

c ¶ Scienter.] Ignoranter igitur non tenebit pœna. ad hoc. ĩ eo. tit. ſi beneficia [Idem Arch.] quod de ignorãtia facti verũ intelligo, ſecus in ignorãtia iuris infra de reg. iur. ignorantia, cum ſuis concor.

[Glo. ſeq. per hoc c ſoluit tria dubia.]

d ¶ Obtinebat.] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decr. de multa. dicam idẽ de decre. cũ in cũctis. ſ. de elect. ſcilicet ꝙ ſi aliquis ſcienter & iniuſte ſe faciat in epiſcopum conſecrari, puta, lite pendente: ꝙ vacent priora beneficia ſua, ac ſi canonice cõſecratus fuiſſet: & ſic etiam iam audiui in curia fore factum [r] propter rõnem q̃ ſequitur. Et eadem ratione vr̃, ꝙ ſi aliquis iniuſtę detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, ꝙ litteræ non valeat: ne ſit melioris conditionis, & c. vt hic. Ad hoc ſ. eo. tit. & lib. quãuis. & ſic intelligitur. ĩ. eo. ſi motu. & idem etiã ſecũdum id dici poteſt de decre. non poteſt. ĩ. eo. ſcilicet, ꝙ ſi aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnum erat occupatũ: & tacito de illo ſuper alijs impetrauit diſpenſationem, diſpenſatio non valet.

ADDITIO. Hoc idem tenet Arch. Vnde ad propoſitum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inn. in decre. de multa. ꝙ cum interdictũ erat regnũ (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis ꝓhibitum eligere, multi tamen eligebantur in epiſcopos & confirmabant̃ ꝑ Metropolitanos, & adminiſtrabant. arguebat tamẽ ꝙ elapſo tempore de cõſecrandis, vacabant ipſorũ priora beneficia per l. 3. §. videamus ff. de don. inter virũ & vxo. in Authen. de reſtitu. & ea quæ pa. §. fin. ĩ. de exceſ. præla. tanta. ſ. de transla. quãto. ſed Archidiacon⁹ dicit illam gloſſam non fuiſſe in originali Inn. I. An.

e ¶ Exiſtat.] 16. q. 1. legi epiſtolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & ſi ſeruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionẽ ſuam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. ſ. de ſent. excom. ſi vere. Nec melior eſſe debet contumacium quàm obedientium conditio. ſ. de poſtul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei poſſeſſor eſt melioris conditionis quàm bonæ fidei, vt patet ex no. ff. de rei ven. l. in rem. §. ſi. Ioan. And.

f ¶ Violenti.] No. ꝙ latius loquitur pars prima quã hæc ſecunda: quia loquitur hic ſolum in violento, nõ in alio ſe iniuſte intrudente: vt in prima parte. & innititur iſte. §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. ſi quis in tãtum. & 16. q. 6. placuit.

† No. hic ꝙ ad delicti punitionẽ ſufficit aliquid fieri de facto. ca. cũ nup. de big. not. in c. plerũq; de do. inter virũ & vxorẽ. & Hipp. in l. diu. ff. de ſic. arg. tñ ad lucrũ nõ ſufficere aliquid fieri de facto l. hæc cõditio. ff. de cõdit. & dẽ. tradet Anc.

r Sic refert. Io. Mona. Archidiaconus. I. A.

Intruſus & violẽtus differũt.

AD-

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter poſſeſſa non iuuaret littera confirmationis, C. vnde vi. aucto-ritatem. Ioan. And.

a ¶ Non verentur.] vereri deberet cum fine iuſto titu lo illa detinere nō poſſint: nec eos iuuat antiqua poſ ſeſſio, vt ī. de reg. iur. ca. 1. cum ſuis concor dantijs.

[Glo. ſeq. tractat de triplici timore.]

b ¶ Formidine.] 45. diſ. docendus. de ele. cum in cunctis. de vi. & ho. cle. vt clericorum. Ad idem C. de emen. ꝓpin. l. vna. ac cedarq; ē. dr. Oderunt peccare, &c. 1. Et voca tur talis timor ſerui lis 2, q per ſe ōmium non habet, niſi quia ſolet inducere filialē. & eſt timor ſeruilis ſm Gregoriū, in quo viuit peccandi volun tas, & ſequeretur opus ſi ſperaretur impuni tas: & pertinet ad ſeruum. Initialis reſpi cit amiſſionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis reſpicit, of fenſam: & proprio ad filium pertinet.

1 Vide hos verſus offic. ordi. irrefragabili. in vlt. gl. Ioan. An.

2 Vide S. Th. 2. 2. q. 22. art. 2. & ibi Gaietanum.

verentur [a], & ſi non virtu tis amore, pœnæ ſaltem formidine [b] à ſuæ temeri tatis audacia refrænetur, eo ipſo ius, ſi quod in dignitatibus, perſonatibus, & beneficijs occupatis ta liter [c], vel ad ea [d] ipſis for ſitan competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ Habens poteſtatem Apoſtolicam perſonæ idoneæ de beneficiato ꝓuidendi, aliàs beneficio ſufficienter prouidere non poterit, niſi in litteris hoc exprimatur, & tunc vni cum ſimplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum eſt nullū. hoc dicit. Dominicus.

CAP. XIX.

IS cui [e] conceditur, vt auctoritate Apoſtolica poſſit vni perſonæ idoneæ [f] † i ſua vel alia eccleſia ꝓuidere alicui, aliud beneficium ſufficiens [g] obtinenti prouidere non poteſt [h]: niſi primo ille beneficiū quod obtinet, omnino dimittat [i]. Vel

ADDITIO. De hoc de pœ. di. 2. ſicut ſeta. Io. An.

c ¶ Taliter.] ſ. violenter. facit pro eo quod ī. dixi. &c.

d ¶ Ad ea.] differentia eſt inter ius quod competit in re, & quod competit ad rem, vt videbis inf. de cōceſ. præben. cap. vlt.

IS cui.] Primo determinat duos caſus: Secūdus, ibi, Si vero. Secūdo decretū apponit: ibi, Prouiſio quoque. Iterum prima ſubdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos caſus excipit: ibi, Niſi: & ſecundum determinat: ibi, Tunc enim. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendum, ꝙ gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: ſed gratia illius ad quē dirigebat: puta ꝙ Papa facit gratiā abbati ſancti Cypriani, vt poſſet prouidere de bñficio ſpectante ad collationē vel præſentationem alterius prælati: tunc in iſta gratia nō eſt neceſſe quòd fiat mentio de beneficio obtento. Item non mandabatur prouideri certæ perſonæ: ſed idem ſi etiam certæ perſonæ mandaretur prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executionis gratiam ſiue facultatem, vt poſſet vni certæ perſonæ idoneæ prouidere de bñficio exiſtente in ſua eccleſia vel alia; iſte executor voluit mihi prouidere de tali bñficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod ſimplex, quod erat ſufficiens, & ex quo poteram ſufficiēter ſuſtentari: vtrum poſſit mihi prouideri de alio bñficio ſimplici? Reſpondet quòd non: quia in ſua gratia ſibi mandatur, vt prouideat perſonæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo poſſum ſufficienter ſuſtentari, non ſum idoneus ad aliud beneficium: quod verum eſt, niſi vellem primum beneficium dimittere: nā tunc poſſet mihi cōferri aliud bñficium. Sed ponamus quòd in gratia ipſius prælati ſiue executorum dī vt poſſit conferre beneficiū in ſua eccleſia vel alia exiſtens: etiam obtinenti aliud beneficium? Rñdet ꝙ mihi obtinenti beneficium ſimplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non ſit curatum. Sed ponamus quòd obtinebam duo beneficia ſimplicia: iſte executor vult mihi cōferre aliud beneficium compatibile: vtrum poſſit? Certe non: licet in gratia ſua dicatur, vt illud beneficium poſſit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia ſua intelligitur in obtinente vnicum bñficium dūtaxat. Sed ponamus ꝙ Papa dicit in litteris gratiæ ſuæ, vt iſte executor poſſit prouidere de bñficio alicui etiam obtinēti plura bñficia: aliquis obtinet tria beneficia, vtrū poſſit ſibi conferre aliud bñficium? Reſpondet ꝙ nō: nā illa pluralis verificatur in duobus beneficijs. Not. primo id ad quod allegatur præſens c. ꝙ obtinēs ſufficiens beneficiū, nō eſt idoneus ad obtinendum aliud beneficium: niſi expreſſe vt beneficiatę gſo næ poſſit cōferre, fiat conceſſio. Not. magis ſpecifice, ꝙ ſi Papa mādat alicui collatori, vt prouideat perſonæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis nō prouidet perſonæ obtinenti bñficium ſufficiens, niſi illud primum bñficiū dimittat: & hoc verū, niſi aliud diceretur in gratia. No. quòd in litteris ad beneficia pluralis locutio reſtringitur ad duo beneficia tm̄, & adhuc requiritur ꝙ iſta duo bñficia non ſicut curata.

† Hæc di cto deter minat ly. ꝓuidere: ergo ſi nunc nil hēt, quam uis aliàs habuerit, videbitur etiā de cu ratis, cum hic ſit grā prouiden ti, iō eſt in ſuum fauorem amplianda. Pet. de Anch. Fō.

[Prima gloſſa dicit quid approbet, & reprobet.]

e ¶ Is cui.] approbatur hic opinio Hoſtienſis, quam not. ſup. eo. tit. c. vlt. in fine: & reprobatur opinio Innocentij ibi not. & Compoſtellan. not. ſupra de reſcrip. cum adeo. in fine. Et fuit de facto in Mediolan. archiepiſcopo hæc quæſtio primi dicti.

[Glo. ſeq. dubium ſoluit.]

f ¶ Idoneæ.] & ſi non apponatur: hoc idem intelligo ſup. de ele. cauſam quæ. ſup. de reſcri. cū adeo. Ad hoc de præſum. cap. vlt.

ADDITIO. Ad hoc littera inf. ibi, vel niſi in conceſſione huiuſmodi ſit expreſſum, & idem Hoſt. in ꝓ alleg. decr. vlt. eo. tit. Ioan. And.

[Glo. ſeq. arg. à contrario, & remittit.]

g ¶ Sufficiens.] ergo ſi nō eſt ſufficiens, ſecus eſt 3. Ad hoc ī. eo. de reſcri. poſtulaſti. [& c. cum adeo. ī. eo. cū teneamur. & c. dilectus. ff. de ven inſpi. l. 1. in fi.] Quid autem veniat in hac ſufficientia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. ſup. eo tit. de monachis. Ioan. And.

3 Idē Archid. dūmodo in collatiōe faciat mētionē de primo. ī. eo lib. de officio le. collatio.

[Glo. ſeq. ponit motiuum opi. contrariæ.]

h ¶ Non poteſt.] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc caſu non fiebat gratia prouiſo, ſed prouidenti: nec poterat ſecundum eos prouiſus hoc caſu ambitioſus dici: cum ad ſui inſtantiam nihil fuerit obtentum. ſup. eo. tit. & lib. quāuis. inf. eo. ſi motu proprio. Sed contrarium eſt verū: quia beneficiatus idoneus non eſt. ſup. eo. ſuper inordinata. & iure communi beneficiatus beneficiari nō mandatur. ſup. eo. tit. quia in tantum. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. ꝙ genus facilius patitur debilitatē vel annihilationem quàm ſpecies: quia genera ſunt intelligenda ciuiliter. ff. de ſerui. ſi cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, perſonæ idoneæ, debet intelligi ſecundum ius commune, de qua ſup. Ioan. An.

[Glo. ſeq. ponit differentiam inter duas formas.]

i ¶ Dimittat.] ſi ergo dimittit, tunc ſibi poterit prouideri, & in hoc eſt differentia inter iſtam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non ſufficit modo beneficiū primum dimittere, ſi tunc tacuit. inf. eod. ſi motu 4. Hic ſufficit nunc dimittere, licet in conceſſione gratiæ nihil fuerit dictum.

4 Io. Mo. & Archi. allegat ī ele. dudū 2. & quòd ibi not. in gloſſ. tps. Ioan. An.

nisi in conceſſione huiuſmodi ſit expreſſum, quod aliàs beneficiatæ valeat prouidere perſonæ: Tunc enim [a] prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero conceſſum fuerit, vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noſcitur obtinere, huiuſmodi pluralitas debet ſolum ad duo beneficia ſine [b] cura reſtringi. Prouiſio quoque facta contra præmiſſa eo ipſo viribus non ſubſiſtat [c].

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reſeruatũ vel alteri collatum per Papam: ſi ex quo ſciuit, illud ſine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimiſſa, aliàs non. Io. And.

CAP. XX.

SI † beneficia [d], quę per ſedem [e] Apoſtolicam conferuntur, aut decreto interpoſito reſeruantur, interdum contingat ab ijs [f] ad quos aliàs pertinet collatio eorũdem, aliquibus huiuſmodi collationem ſeu reſeruationem ignorantibus de facto cõferri, & beneficia quæ illi tenebant antea, & † poſt prædictorum adeptioné dimiſſa [g] per eos alijs aſſignari: [h] Ne talis ignorantia eis (cum ſint ſine culpa [i]) præiudicialis exiſtat: ſtatuimus, vt ſi ipſi de collatione ſeu reſeruatione prędicta poſtea certiores [k] effecti, ſublata difficultate quacunque omninò dimiſerint beneficia ſic ſibi de facto collata, ad beneficia ſua priora (collatione quibuſcunq; perſonis facta de ipſis nequaquam obſtante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (ſi difficultatem adhibuerint in alijs dimittendis) ſit ipſis penitus interdicta facultas.

¶ Eundem quoque modũ in dimittendo recepta, & recuperãdo dimiſſa, quo ad omnes [l] alios, qui forſan occaſione prædicta ſua dimiſerint beneficia, & dimiſſa per alios fuerint aſſecuti, per omnia decernimus obſeruandũ.

ADDITIO. Quia nulla poteſt notari ſurreptio improuiſo. Dicit Io. Mo. per hoc reſcriptum nihil habeĩ actualiter, ſed potentialiter: & ideo ſatis eſt quod ſit habilis perſona, quando potentia explicatur ad actum Ioan. And.

a ¶ Tunc enim.] Not. interpretationẽ ſtrictam. Ad idem ſ. eo. cum in illis Ioan. And.

b ¶ Sine cura.] ſi igitur vtrunque vel alterum ſit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota quod pluralis locutio non eſt vaga: immo potius arcta & reſtringenda: ſit ergo contenta duorum numero ſ. de reg. iur. pluralis cum ſuis concordantijs.

c ¶ Non ſubſiſtat.] poterit igitur illud beneficium alteri conferri: ſed ſi ille poſſidet, non poterit ſine cognitione cauſæ de poſſeſſione repelli. ſ. eo. licet.

SI beneficia.] Decre. iſta ſuccurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus. Secundo ſecundi & vlteriorum: ibi, Eundem. Et pars prima facit tria. quia primo ponit caſum: Secundo rationem prouiſionis: ibi, Ne talis: Tertio prouidet parenti: ibi, Statuimus. Quarto vero reſiſtenti: ibi, Alioquin.

† Vide Dñicũ ꝯſ. 74. incip. formanſ, & Lapum allegatione 120.

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficium incompatibile, epiſcopus Pictauen. contulit mihi aliud beneficium, & non eram diſpenſatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat epiſcopum Pictauen. quia illud beneficium mihi collatum alteri contulerat, quod tñ ignorabam: ego videns quod non poteram habere plura beneficia dimiſi primum beneficium, & acceptaui ſecundum: poſtea ſecundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat: an poſſim redire ad primum beneficium? Reſpõdet quod ſi, cum ſtatim fui debite informatus quod in ſecundo beneficio nõ habebã ius, non expectato exitu cauſę, dimiſi illud ſm̃ beneficiũ poſſum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate: & ſic ſine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, poſitum in tex. idem eſt de omnibus alijs, qui illo modo dimiſerunt beneficia: nam poterunt ad illa redire ſua propria auctoritate. Not. primo quod collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris ẽt ignorantis illam: ita quod collatio illius in contrarium facta non valet, ad hoc eod. tit. & lib. 7. c. ſi poſtquam. Not. ſecundo quod vbi ex vna cã fit deciſio caſus in primo gradu: eadem cauſa deciduntur caſes occurrentes in ſecundo & cæteris gradib. ſequentibus. Dominicus.

[Prima gloſſa decretalem ſummat, & commendat: & gloſſæ reliquæ ſunt textuales.]

d ¶ Si beneficia.] ſiquis ignorans recipiat beneficium prius reſeruatum vel alteri collatum per Papam: ſi ex quo ſciuit illud ſine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp illud dimiſſa aliàs nõ: Hæc decretalis ſummæ innititur æquitati: & tutiæ ignorantiæ prouidet.

† Dictio, & decẽ in antigonibus codicibus.

e ¶ Per ſedem Apoſtolicam.] idem ſi per aliũ qui cõferre poſſet: puta per legatũ. ſ. eo. tit. ſi à ſede, quia non ius ponit, ſed factum. [Idem Archidiaconus.]

f ¶ Ab ijs.] ſcientibus vel ignorantibus; nõ curo: vnde ſi bñ aduertis, hæc decre. non requirit ignorantiã in cõferente, ſed ſolũ in eo cui confertur. Præſumitur autem ignorãtia, niſi probetur ſciẽtiã. ſ. de regu. iur. præſumitur. [Idem Ioan. Mo. & Archi.] quod intellige vt ibi dixi.

g ¶ Dimiſſa.] vel iuris neceſſitate, vel ignorantia, vel ſola voluntate. Ioannes And.

h ¶ Alijs aſſignari.] multo ergo fortius recuperabunt, ſi adhuc non ſit alijs aſſignata, vt ſup. eo. tit. & lib. ſi tibi. in fin.

i ¶ Sine culpa.] & ſic deberent eſſe ſine pœna de conſt. [in ant.]: cognoſcẽtes. ſ. de reg. iur. ſine culpa ſi ergo ſciuiſſent, fuiſſent in culpa, & ſic tali priuilegio non vterentur. Ioan. And. Hoc placet. Arch.

k ¶ Certiores.] & ſic cuilibet referenti credere nõ tenentur. de ſimonia. per tuas. 2. [1] Sed non dẽt ſe dicere dubitare, vbi certus [2] eſſe debet. de reſcr. in an. c. cum contingat & eſt ſi. 13. diſt. habuiſſe. in princ.

ADDITIO. Ibi, te concubinam manifeſta veritate comperimus. ad idem 2. q. 1. Deus. ver. mala. not. 30. q. vlt. nullum alibi dicitur clara probatione vel cõpetẽ ſub indicijs. ſ. de reg. non ſolum. alibi manifeſtis. inf. de hære. accuſatus. c. licet. ſecundum Archi. Datur tñ dimittendi conſilium. vt ſibi taliter prouideat, quod clare oſtendere poſſit beneficium dimiſſum ad alium pertinuiſſe per inſtrumenta publica vel inſinuata, vel aliomodo. Ioan And.

l ¶ Omnes alios.] hoc vult dicere, beneficia iſtius A. fuerunt collata B. iſte B. dimiſit quæ prius habeat, & fuerunt collata C. cuius C. priuata beneficia fuerunt collata D. aget A. contra B. qui ſi dimittat in pace, aget contra C. qui etiam ſi ſine difficultate dimittit, repetet à D. ſic de ſingulis.

1 Arch. remittit de cle. excõ. miniſt. c. illud. vers. licet aũt. Ioan. An.

2 Certus qs dr cũ anim' nõ poteſt aliqua rõne in ꝯtriũ inclinari. Gozadinus conſ. 13. nu. 35.

Non

NOn poteſt.] Diuiſio patet: quia ſunt tria dicta ꝑ §. diuiſa. Secundum: ibi, Illud Tertium: ibi, Cum vero rationem ſui ſubdens: ibi, Hoc enim.

CASVS. Cum obtinerẽ aliquod beneficiũ ſimplex, impetraui à Papa vt poſſem retinere plura bñficia: tñ tacui quod obtinerẽ aliud bñficium: vtrũ litteræ meæ diſpenſationis ſint ſubreptitiæ? Rñdet Romanus Pōtifex, ꝙ ſic. Sed pone quod aliquis à ſede Apoſtolica obtinuit diſpenſationẽ, vt licite poſſet retinere duo bñficia curã animarum habentia: accidit ꝙ iſti diſpẽſato fuerũt collata duo bñficia curata: poſtea dimiſit vnum illorũ bñficiorum. & fuit ibi collatum aliud beneficium curatum vtrũ poſſit illud recipere virtute ſuæ diſpenſationis? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: nã litteræ diſpenſationis ſunt odioſæ & reſtringendæ: modo diſpẽſatio ſua fuit purificata in duob. primis bñficijs: ideo nõ poterit virtute eiuſdẽ diſpẽſationis retinere aliud bñficium, niſi aliud diceretur in diſpenſatione: Nã in iſtis odioſis incipiẽda & attendẽda ſunt verba gratiæ ſm eorum propriũ ſignificatum. Sed quid ſi mihi obtinenti aliquod bñficium Papa fecit gratiam, vt poſſẽ obtinere aliud beneficium: vtrum per hoc videat̃ Romanus Pontifex mecum diſpenſaſſe ſuper pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo ſeruit mihi impetratio mea? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ ſeruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ non erunt ſubreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio ꝙ obtinebã aliud bñficium: ſed tñ ꝑ hoc non ſum diſpenſatus ad obtinendum plura bñficia. Not. primo arg. ꝙ ſubreptitio in diſpenſationibus bñficiorum vitiat gratiã ipſo iure. ad hoc ſup. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Not. ſecundo, ꝙ in gratijs bñficialib. taciturnitas alicuius qualitatis, quæ expreſſa nihilominus litteras habuiſſet, vitiat litteras: nã ſi expreſſiſſet minimũ bñficium obtinuiſſet diſpenſationem: & tñ vitiat litteras, ad hoc inf. eod. ſi motu proprio. vide quod dixi ſup eod. dudum. Dom.

† Vide Felin in c. I nostra, ex de reſcri & Panor. in cap ad aures. in 2. not. de reſcrip.

¶ Idem.

¶ Taciturnitas beneficij etiã modici vitiat diſpenſationem ſuper pluralitate beneficiorũ, quæ etiam legitime ſuper duobus obtenta, ad duo prima recepta refertur. Item prouiſio alicui facta de beneficio non obſtante quod aliud habeat, diſpẽſationem ſuper vtroque retinendo non inducit h. d. ſecundum Zen.

CAP. XXI.

NOn † poteſt [a] diſpẽſatio ſuper pluralitate beneficiorum conceſſa impetranti prodeſſe, qui aliquid quantumcunque modicum [b] beneficium ſubticuit in eadem. ¶ Illud autem Apoſtolicæ ſedis [c] indultũ, vt quis duo beneficia curam [d] animarum habentia †, ſi aliàs canonice [e] conſeruantur eidem, poſſit recipere, ac ſimul licite retinere [f], intelligitur de duobus

† Vide §. cil. Tri.d. ſeſ. 7 & re refor. c 2. & ſeq. & ſeſ. 24. de refor. cap. 17.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ¶ Non poteſt.] emanauit hæc decretal. ad declarationem eorum quæ not. Inno. ſupra de elect. dudum 2. in glo. hoc intellige in fine. & quæ ibi not. Hoſtienſis. & de reſcrip. poſtulaſti. & de præb ſuper inordinata in fi. & Compoſtel in decretal. capitulum, de reſcrip ad finem gl. magnæ verſ Item quæritur de hæc, & c. in noſtra in gl. penul & Gar. ſupra de offi. ord. ordinarij, in fin. & Guil in Spec. tit de lega. §. videndum. ver. illud. cum ſequen. ad finem.

[Glo. ſeq. fortificat tex. & circa duo remittit.]

b ¶ Modicum.] ſi.n. in impetratione hoc locũ habet. ſup. de reſcr. ſi proponente. & eo. ſi motu multo fortius in diſpenſatione locum dẽt habere, cum ẽt ipſæ diſpẽſationes ſint ambitioſæ, & reſtringendæ ſup. de fil presby. c. 2 eo. lib. Quis autem ſuper pluralitate beneficiorum diſpenſare poſſit, vide 70. diſt. ſanctorum & 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. & ſup. eo. tit. de multa. An autem de iure ſine diſpenſatione teneri poſſint vide quod dixi ſup. de reſcri. gratiæ.

c ¶ Apoſtolicæ ſedis.] nota arg. pro illa opinione, quę habet, quod ſolus Papa diſpenſet in curatis.

[Glo ſeq. quærit, arguit pro, ſoluit contrarium.]

d ¶ Curam animarum.] pone, habens eccleſiam curatam, diſpenſationem obtinuit, vt liceret ſibi recipere aliud beneficium etiam ſi ſit perſonatus ſimilem curã non habens, & cum priori tenere: confertur ſibi archidiaconatus: quæritur an poſſit illum retinere? Et vĩ ꝙ ſic: quia licet archidiaconus curam habeat, non tñ curam ſimilem curæ parochialis eccleſiæ, vt ſup. de ele. dudũ 2. ad fi. Ad hoc ſup. qui fi. ſint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec ẽt pōt dici ſimile, vbi eſt aliqua diſſimilitudo. 28. q. 1. ſic. n. ff. de iniuſto rup. teſta. l. 3. & expreſſa ſimilitudo requirit̃. ſup. de tranſla. inter corporalia. Item verbum ſimile, in indulgẽtia poſitum, gratioſe interpretãdum eſt. ſup. de verb ſig. olim. Sed hic ꝗ. ſecundum Guli. qui hoc not. in Spe tit de leg §. videndũ ver quid ſi habens eccleſiam. & ſup de offi. ord. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad ſpecies, ſed ad genus refertur: & ſufficit qualitercunque curam habeat: cum talis indulgentia velut ambitioſa ſit reſtringenda, vt hic vides. ſup. eo. lib. de reſcr. ſi gratioſe. de fi. presby. c. 2. C. de ſena. conſul. l. 1.

ADDITIO. Dicit Boetius ſuper Topica Tullij, lib. 3. ꝙ ſimilitudo eſt rerum ſingularium vel differentiũ comparatio: vnde in illa non requiritur quod res tota ſit toti rei ſimilis, ſed in eo ad quod confertur. de con ſtr. vti. vel inuti. cũ dilecta, & vide quod ibi dixi: qui fil ſint legi. per venerabilem. poſt princ. & verſ. verum. & ff. de admi. tut. ſi pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recuſare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. cauſam quæ 2 de cõſti. tranſlato. ſuper vlt. gl & de tranſla c. 2. ſuper gl. arg quod. Ioan. And.

e ¶ Canonice.] concor. ſup. eo. lib. de reſcri. ſi gratioſe & ſup de elect dudum 2. ad fi.

ADDITIO. Et vide quod ibi ſcripſi ſuper ver. de nouo. Ioan. And.

1 Qñ dicat̃ bñficium canonice retineri docet hic Franc' ex Spec. quẽ videto.

[Glo. ſeq. de duobus quærit, & ſoluit.]

f ¶ Retinere.] quæro de duobus: primo: Nunquid ꝑ talem indulgentiã videat̃ cõceſſum, ꝙ in neutro reſidere 2 teneat̃? Vĩ ꝙ ſic, ne inutilis ſit indulgentia, & hoc vĩ tenere Io. 7. q. 1. ſi quis in clero. in gl. 2. cauſa n prohibitionis eſſe vĩ, ne quis plura beneficia habeat. quia reſidere tenetur: hoc ergo inducere vĩ indulgẽtia principaliter, quòd ad hoc non teneatur. Dic ſecundum Gulielmum, qui hoc notat in prædi. §. ver. quid ſi indulgetur. quòd tenetur in altera reſidere, niſi illud expreſſe in indulgentia caueretur, quod ad hoc non teneretur: ambitioſæ enim ſunt tales indulgentiæ & reſtringendæ, vt ſupra dixi: reſideat ergo in altera quã vult: vel nunc in iſta, nunc in illa: & ſic vtrique ſatisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clauſula: dummodo in beneficio, in quo non reſidet, faciat canonice deſeruiri: nunquid ſi hunc modum non ſeruauerit 3 valet diſpenſatio & beneficiorum retentio? Reſpondeo ſecundum Innocentium & Hoſtien. & Compoſt. qui hoc not. in dicta decre dudum. & de præſum. c. vlt. & Guli qui hoc not. in prædi. ꝗ. 1 verſi. ſed quid ſi indulgentia. quod not. in cle. de offic deleg. c. vnico, quòd bene tenet diſpenſatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: ſed potius admonitionis vel comminationis, vt ff de tute. l muto. C. commi. epiſt. per totum, & vide quod dixi infra de regul. iur. actus. poterit tamen propter ſeruitij negligentiam eo iuſte priuari. ſupra de cleri. nõ reſi. relatum.

2 De hoc articulo ꝑter Do. hic, vide Archi in ca. ſi quis in cle. 10. 7. q. 1.

3 Vide duo ſimilia, q̃ ſcripſi ſup de ele. eo. li licet canõ. Ioan. And.

a ¶ Primis.]

a ¶ Primis.] ita dicebant prædicti doctores, & probabãt per l. ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. ſig. bones. §. 1. ff. de verb. oblig. eum qui calẽdis, & idem erat ſatis expreſſum per decre. ſ. eo. lib. de offic. ordi. ordinarij. ad fi. ibi dum dicitur, vel ea quæ, &c. vt ibi dixi.

Bñficium recipiẽs, facit duo prima vacare.

b ¶ Eundem.] per receptionem ergo tertij vacant duo prima, vt in cle. eo. tit. ſi plures. ADDITIO. quod not. hic Arch. ibi vide in glo. ſi intelligas. Io. And.

c ¶ Subreptitia.] quòd fieret exceptis duob. caſibus. ſ. de reſcrip. gratia. & ſ. eo. ſi motu proprio. Not. ergo q̃ ſufficit huic clauſulæ quòd ſuum conſequatur effectum, & alium non poterit operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI Apoſtolicæ.] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationẽ Papalẽ: Secundo ibi, Certum eſt: ſoluit dubium inſurgens ex facto, rationem interſerens & dubium fortificans: ratio: ibi, Cum ipſa. fortificatio: ibi, Etiam. Ioan. And.

primis[a] beneficijs, quæ cum cura poſt dictum indultum obtinere contingit eundem[b]. ¶ Cum vero tibi (non obſtãte quòd aliud beneficium obtinere noſcaris) à ſede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum ſecundo retinere valeas, non intelligitur diſpenſatum. Hoc enim ſolũ prædicta operatur expreſſio, quod facta tibi gratia nequeat ſubreptitia[c] iudicari.

¶ Idem.

¶ Mandatum legati ſuper facienda prouiſione per Papam confirmatum, Papalis gratia eſt cenſenda. Zenze.

CAP. XXII.

SI apoſtolicæ[d] ſedis legatus[e] volẽs tibi ſuæ legationis[f] auctoritate in certa eccleſia[g] prouidere, canonicatũ & præbendam, nulli alij de iure debitos proximo in ipſa eccleſia vacaturos collationi ſuæ reſeruet, & decernat[h] irritũ & inane, ſi ſecus ſuper hoc contigerit attẽtari, certis, qui eos[i] tibi conferant cum vacabũt, executorib. per ſuas litteras deputatis: noſque poſtmodum plena de his facta narratione, quod ab ipſo legato factum extitit, ratum & gratũ habentes, id auctoritate Apoſtolica confirmamus[k], &

quo per glo. in c. tibi qui. de reſcri. ſup. eo. lib. vbi habetur quid de Apoſtolicis. Dominicus.

(Prima gloſſa dicit caſum ſimilem, & ponit diſſimilitudinem.)

d ¶ Si Apoſtolicæ.] quod hic dr̃, habuiſti ſup. eo. ſi eũ & emanauit ad declarationem eorum quæ ibi dixi; nec eſt differentia in iure: licet in facto videri poſſet: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canoniã ſtatim conferri, præbendam autem cum vacaret: hic canoniam & præbendam conferri mandat cum vacabunt, & ſic ibi expectans iam erat in canonicum receptus: hic non.

e ¶ Legatus.] ſcz de latere: alius enim nec conferre, nec reſeruare poſſet. ſup. eod. lib. de offic. lega. c. 1.

f ¶ Legationis.] ſi enim auctoritate Apoſtolica ſpeciali hoc faceret: non eſſet alia confirmatio neceſſaria. ſup. eo. lib. hi qui. 2. reſponſo.

(Glo. ſeq. ponit dictũ, quod poſtea moderatur.)

g ¶ Eccleſia.] in qua eiuſdem legati alia reſeruatio nõ pendebat, quod dic vt ſup. de off. leg. c. 3. ad fi. & quòd dixi verum intelligo, niſi etiam id Papa ex certa ſcientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt infra dicitur.

h ¶ Decernat.) nota contra opinionem modernorũ, qui dicebant, quod legatus non poterat decretum apponere, niſi ad id ſpeciale haberet mandatum. Ad idem ſup. eo. lib. de offi. lega. præſenti. & dicam inf. de conceſ. præb. quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Hoſtien. in ſumma de offic. lega. §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc oſtendens. verſi. 37.

i ¶ Eos.] ſcilicet canonicatum & præbendam.

(Glo. ſeq. exponit, quærit & ſoluit.

k ¶ Confirmamus.] non in forma communi, ſed ex certa ſcientia facta fuit hæc confirmatio. ſupra de confirmat. vti. vel inuti. cap. penul. Quid dices de vſitata quæſtione. Receptus eſt aliquis proprio motu capituli: impetrat confirmationem à Papa per formam, ne inane canonici nomen, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipſo factum eſt confirmat auctoritate Apoſtolica: cum clauſula, ſi eſt ita: mandans etiam executori quòd ſi eſt ita, auctoritate Apoſtolica præbendam, &c. poſt impetrat aliquis canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitam, & ſecundum ſtylum ſolitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur. Super hac quæſtione multotiens fuit à me petitum conſilium & ſigillum; & dubitans de ea plura lucra reſpui. Sed communiter tenent doctores per hanc decreta. & per decret. ſupra eod. tit. & lib. ſi eum, quòd præferatur receptus & confirmatus[1] & bene facit pro eis. ſupra eodem lib. de reſcri. cum aliquibus. in fin. quod ſatis puto. Ioan. And.

1 Ita tenet Pe. de Anc. quia clauſula de qua in gl. multũ cõfirmat receptionẽ canonicorum: immo facit illã cẽſeri Papalẽ. arg. l. § rebar. ff. de mil. teſta. idem Do. & Ph. Font.

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendum q̃ quando in aliqua eccleſia ſunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius auctoritate legati, & alius auctoritate Apoſtolica, & habent ſimiles gratias: expectans auctoritate Apoſtolica, licet ſit poſterior in impetratione, eſt præferendus cæteris.

CASVS. Legatus Papæ fecit mihi gratiam, in eccleſia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mãdauit canonicis, vt me de facto reciperẽt in fratrem & canonicum, & præbendam ſi qua vacaret de præſenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: poſtea acceſſi ad Papam, & petij vt ipſe cõfirmaret geſta per ſuum legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiã à ſuo legato factam: vnde Papa auctoritate Apoſtolica confirmauit illam gratiam mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi aſſignarent præbendam ſi qua vacaret: alioquin proximo vacaturam. Deinde Papa fecit tibi ſimilem gratiam: Nam contulit tibi ius canoniæ in eccleſia Pictauen. & mandauit canonicis vt te reciperent in canonicum aſſignatione præbendæ: poſtea vacauit quædam præbenda, quæritur cui noſtrum debeatur? Tu pro parte tua allegas quod tibi, non mihi debetur: quia tua gratia eſt à ſede Apoſtolica & auctoritate Papæ, mea autem eſt auctoritate legati, & non Papæ: Ego autem dico quod ex quo mea gratia eſt confirmata per Papam, quod a tempore confirmationis dicitur gratia Apoſtolica, & nõ ſolum gratia legati; quæritur an bene faciam? Reſpondet quod ſic: & ideo ſi ſum primus in data & in impetratione, præbenda mihi & non tibi debitur. Not. primo quod legatus in ſuis actibus geſtis virtute legationis, non debet dicere; auctoritate Apoſtolicæ ſedis: ſed auctoritate legationis, quod nota; quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, q̃ executores deputari in litteris beneficialibus etiã legatorum debent eſſe certi, de

a ¶ Con-

eiſdem executoribus vel alijs noſtris damus litteris in mandatis, vt in huiuſmodi prouiſionis negotio auctoritate noſtra procedant iuxta ipſius legati continentiam litterarum: Certum eſt, quòd (cũ ipſa prouiſio ipſius legati † poſt impetratam à nobis auctoritatem noſtra cenſeatur effecta) omnibus, quibus poſtea mãdauimus in eadem eccleſia prouideri, (etiam ſi canonicatum ipſius eccleſiæ duxerimus conferendum [a] eiſdem) de iure præferri [b] debebis in prębenda poſtmodum [c] inibi vacatura.

¶ Idem.

¶ Obſtat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: niſi conſtet prouiſionem factam proprio motu Papa, qui demum intelligitur, ſi hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.

CAP. XXIII.

SI motu † proprio [d] alicui aliqđ beneficiũ [e] obtinenti conferamus aliud de illo non habita mentione: non ob hoc [f] gratiam huiuſmodi, quæ de noſtra mera liberalitate proceſſit, inualidam volumus reputari. Secus ſi ad petitionẽ illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiuſmodi faciamus: tunc enim, quãtumcunque modicum [g] beneficium taceatur [h] in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoq; proprio tunc ſolũ gratia fieri cenſeatur, cum hoc expreſſe [i] cautum fuerit in eadem.

a ¶ Conferendum.] qđ plus eſt quàm mandare cõferri, vt ĩ. eo lib. de reſcri. duobus.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem & ſolutionem.]

b ¶ Præferri.] præfertur ergo: & hoc conſequiť ꝙ gratia ſua eſt perpetua: cũ aliàs ſi confirmatio Papæ non interueniſſet, expiraſſet finito legationis officio, ſi ad collationem vacantis proceſſum non fuiſſet. ĩ. eo. lib. de offi. leg. præſenti. in princ. Et per hoc patet, quod cum per talem cõfirmationem acquiratur & augmẽtetur ius, ꝙ talem cõfirmationẽ impetrans de prioribus beneficijs teneť facere mentionem: & idem dico de recepto pprio motu capituli, ad hoc ĩ. eo. tit. & lib. c. quam nis. & melius eod. tit. c. non poteſt. ſi enim in litteris p quas ius iam acquiſitum conſeruatur, ſcilicet in diſpenſatione ſuper pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum ſuorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit. & acquiſitum auget, eius immutãdo naturã, vt hic pateť. & ſic ſeruant curia 1: Nã & qui confirmat, donat. ff. de verb. ſigni. l. lege obuenire.

† Hæ duo verba: ipſius legati; deſũt in manuſcript. codicib.

1 Vt etiã not. Arc. ĩ. c. prox. vbi dicit Bonifaciũ ſic rñdiſſe ab auditoribus conſultũ, Ipſe tñ ibi prius tenuerat ɔtriũ. Io. Andr.

c ¶ Poſtmodum.] ſcilicet poſt cõfirmationẽ & auctoritatẽ impertitã. ĩ. ver. certũ eſt, &c. ſi qui igitur medio tpẽ impetrauerũt à Papa, ſcilicet poſt reſeruationẽ & mandatũ legati, & ante cõfirmationem: illi præfereť. Plus eſt ergo quo ad hoc quando à principio legatus auctoritate Apoſtolica contulit, vt ĩ. eo. ti. & lib. hi, qui.

SI motu.] Diſtinguit duo mẽbra: Secundum ibi, Secus. Et primũ determinat ibi, Motu quoq. proprio. CASVS. Mihi obtinenti aliquod ſimplex beneficiũ Papa fecit gratiã. quia cõtulit mihi aliud beneficium in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meę ad beneficia ſint ſubreptitiæ? Rñdet Romanus pontifex cum diſtinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu ſuo proprio vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quãdo mihi contulit beneficiũ ſuo proprio motu, tunc litterę meæ non ſunt ſubreptitiæ: ſed dabitur mihi optio an velim dimittere primũ beneficiũ vel ſecundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur eſſe ſubreptitia: niſi in ea fieret expreſſa mẽtio de alio beneficio iam obtento. Sed ſanctiſſime pater, vellem informari à vobis quãdo cognoſcam ego ꝙ facta fuit a vobis collatio motu ueſtro proprio? Rñdet Põtifex, collatio dicitur fieri motu noſtro proprio, qñ in collatione noſtra exprimimus, ꝙ fuit facta motu noſtro proprio: puta ſi dicamus: Nos motu noſtro proprio, non ad petitionem tuam vel alterius: aliàs ſi iſta non exprimantur in litteris noſtris, præſumiť ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij poſſe fieri etiam non petenti. Ad hoc ĩ. eo. tit. & lib. ſi tibi abſenti. Not. ſecundo arg. ꝙ quis poteſt impetrare beneficium pro alio abſque aliquo mãdato eius pro quo impetrat: & ſic videtur tex. hic, ꝑ dicto gloſ. de reſcriptis, nonnulli. in antiq.

[Prima gl. commendat & dicit quid declaret.]

d ¶ Si motu pprio.] æqua diſtinctio hui⁹ decretalis. Emanauit ad declarationẽ eorũ quæ not. gloſ. & moderni ĩ. de reſcript. ſi proponere.

[Glo. ſeq. quærit, ponit opi. contrariũ ſoluit]

† De clauſula, motu pprio vide Felinũ in c. ad aures. & in c. ſi qñ. extra de reſcri. & in ca. cãm q̃. el 2. de teſtibus. & in c. cũ inter priorẽ de excep.

e ¶ Beneficium.] quid ſi plura beneficia obtinebat? Dicunt qdã, ſcilicet Io. Mo. hoc locum non habere, ſed qđ ſequitur, vt multitudo beneficiorũ vitetur. Sed credo ɔtriũ; cum ratio pprij motus adhuc remaneat, ſuper quo fundatur diſtinctio: & ſic eſt hodie terminatum p cle. eo. tit. ſi Roman⁹. Præterea licet valeãt litteræ, non ppterea poterat beneficia retinere: cum per hoc ſecum diſpenſatum nõ ſit. ĩ. eo. tit. & lib. non poteſt. in fin. optime facit. ĩ. eod. lib. de reſcrip. gratia. Et p iſtã & illam vides duos caſus, in quibus valẽt litteræ, licet de beneficio eius p quo ſcribitur mentio nõ fiat.

2 Idẽ Archi. Ioan. And.

f ¶ Ob hoc] ſcilicet, ꝙ mentio non fuit habita. ADDITIO. Quaſi dicat, ex alia cauſa bene poſſet eſſe valida. Multa exempla de defectu nataliũ vel ætatis, vitio corporis, bigamia, & ſimilibus, quæ licet p viã ſubreptitionis parti opponi non poſſint: opponuntur tamen p viã iuris cõmunis, cum proprius motus talium diſpenſationem non faciat. Et decr. eam te. de ætate & qua. in antiq. dicit tales p litteras Apoſtolicas non recipiendos, non diſtinguendo an fuerint vel nõ proprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. gl. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſpecificat quid approbetur vel reprobeť.]

g ¶ Modicum.] opinio ergo Ber. quã cõſuetudo curię approbat p decr. iſtã ẽt approbať, & approbať opinio G. Na. Inno. & ſequatiũ. q ibi no. diſtinguendũ inter tacentẽ & mentientem. et in primo caſu valerent litteræ, ſi modicũ erat beneficiũ: in ſecundo nõ. Vinc. & Gof. diſtinguebant 3 ĩ. eo. cũ teneamur. ĩ. de reſcr. poſtulaſti. inter tacentem tale beneficiũ per ſimplicitatẽ, vt tunc valeat reſcriptũ, vel per dolum: & tũc nõ valeat per decr. de reſcri. in anti. ſuper litteris,

3 Dic tu ſimpliciter q a reſcript. nõ valet, ex quo taceť illud, qđ iure iubẽte exprimẽdũ eſt not. c. dudũ ĩ. eo. Do. Fõt.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

h ¶ Taceatur.] indiſtincte intelligo: cũ eñi ius nõ diſtinguat, nec ego diſtinguã: vnde ſiue p malitiã, ſiue p ſimplicitatẽ taceat 4 locum habeat hæc decr. illã tñ diſtinctionẽ approbant Inn. & Compoſt. ĩ. de reſcr. poſtulaſti. per decr. eo. ti. ſuper litteris. quę in litteris ad lites loquitur non in gratioſis. Idem Archidiaconus.

i ¶ Expreſſe.] concor. ĩ. eod. lib de reſcri. cũ aliquibus. ĩ. eod. tit. & lib. c. 2. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationẽ fecit: ex quo

4 Non dicit per ignorantiã pp decr. gratia ſupra. eo. lib. de reſcrip. Io. And.

ex quo non exprimitur in litteris, locum habeat ſecũdum dictum, & nõ primũ. quid enim ſcimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo, ſufficit ita ſcriptum eſſe ff. qui à qui l. proſpexit. 6 q. 3 ſcriptum.

ADDITIO. Et è cõuerſo: quia ſi Papa exprimit ꝙ motu ꝓprio, quantũcunq; aduerſarius velit ꝓbare, ꝙ ad impetrãtis vel alterius inſtantiã hoc fecit Papa: non audietur ꝑ rationem glo. & quia id eſſet Papã arguere de mendacio, qđ non licet: & vide qđ not. in cle. de proba. litteris. in glo. antepenul. Ioan. And.

promiſit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate ſupra proxi. decret.

ADDITIO. Et ſcias quòd bona fuit, ſed nõ ſufficit hæc prouiſio, vt patebit per ea, quæ dicam ſuper ver. cuiquam ſuper 2. glo. Ioan. And.

¶ Idem

¶ Collatio facta motu proprio Papæ pluribus beneficijs in eadem eccleſia vacantibus ſimul, intelligitur facta de pinguiori: ſed ſi beneficia ſunt æqualia, ad eum ſpectat electio, cui gratia eſt conceſſa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium reſtringitur: ſi ſint æqualia, eligit qui aliàs conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam è contra. hoc dicit ſecundum Zenze.

CAP. XXIIII.

SI pluribus [a] ſimul in aliqua eccleſia vacantibus [b] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [c]: dignitatem [d] vel præbendam (ſi qua nulli alij de iure debita in ipſa vacat eccleſia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiuſmodi (ſi motu [e] proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio pleniſſima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [f] cenſetur eſſe valoris: ſeu (ſi ſint forſan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium poſt habitam de dicta vacatione noticiam [g], duxerit eligẽdam. ¶ Si vero ad petitioné alterius [h] ipſa gratia fuerit per nos facta: eã (vt hoc caſu prout iuri [i] congruit, reſtringatur) ad illam, quæ minoris [k] valoris exiſtit, ſeu ſi ſit æqualitas in eiſdẽ, ad eã, quam is, ad quem ipſarũ ſpectat collatio infra dictum [l] tempus elegerit [m] poſtquã ſibi huiuſmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipſorum (prout ad eum pertinet) infra tempus debitum eligere negligẽte, ad alium extunc electio libere deuoluatur [n].

¶ Idem.

¶ Non debetur expectanti præbenda, quæ per epiſcopi præbendarij mortem vacat. h. d. ſecundum Zenze.

SI pluribus.] Primo ponit thema: ex quo dubiũ oritur, qđ diſtinguendo ſoluit: ibi, Gratiã. Secundum membrum ꝓſequitur: ibi, Si vero: & in vtroq; rationẽ reddit, & ſubdiſtinguit: & in membris ſubdiſtinctis negligentiã punit: ibi, Alterutro.

CASVS. Papa mandauit ẽpo Pictauẽ. vt mihi ꝓuideret de dignitate ſi qua vacaret in ſua diœceſi, alioquin ď ꝓximo vacatura: tꝑe illo vacauerũt tres vel quattuor dignitates: certũ eſt, ꝙ non poſſum habere, niſi vnam: ẽps Pictauẽ. vult mihi conferre vnã: ego autem peto aliam: quæritẽ cui dabitur optio. Reſpondet Roman⁹ Pontifex cum diſtinctione: quia aut illæ dignitates ſunt diuerſi valoris: aut ſunt æqualis valoris: Si sũt diuerſi valoris, eſt diſtinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autẽ Papa fecit gratiam ad mei poſtulationem, vel alterius, tunc mihi non debetur niſi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates ſint æqualis valoris, tũc eſt in optione ẽpi q̃ voluerit mihi conferre. quod verum eſt, quãdo collatio eſt mihi facta ꝑ Papã ad mei requeſtã vel alteri⁹ quia ſi eſſet mihi facta collatio per Papam motu ſuo ꝓprio, tũc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatẽ quã voluero: & iſti decẽ dies non currunt niſi à tempore notitiæ. Et eſt hic tex. qđ decem dies ad appellandũ non currunt niſi à tꝑe notitiæ. c. concertationi. alleg. in gloſ. Not. primo quòd in dubio Papa conferendo beneficium nõ intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri cõpetebat. ĩ. de reſcri. quamus. Nota ſecundo, ꝙ vbi datur æqualitas inter duo, quorum alterum tantum eſt debitũ; electio eſt illius cui debetur in materia fauorabili ſibi: ſicut eſt quãdo motus ꝓprius exprimitur. Dominic⁹.

{Prima gloſſa dicit quid declaret.}

a ¶ Si pluribus.] declaratur hic Dominicalis q̃ſtio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Epiſcopus quidã promiſit auctoritate domini Papæ.

b ¶ Vacantibus.] idẽ eadem rõne puto qñ ſcriberet de prima vacatura: & duæ ſimul vacarent: ita ꝙ neutra primo.

c ¶ In certi.] q̃ ſi certus fuiſſet, expreſſiſſet q̃ dari voluiſſet.

ADDITIO. Dato tñ ꝙ cert⁹ fuiſſet: ex quo nõ declaraſſet, ſtaret huic diffinitioni. I. A.

d ¶ Dignitatẽ vel præbẽdã.] nõ sũt iſta verba literarum. [1] Sed mãdauit de dignitate ꝓuideri: & plures dignitates vacant: vel mãdauit de ꝓbẽda: & plures vacant præbẽdæ. Ioan. And.

e ¶ Motu ꝓprio.] qđ nõ intelligit, niſi id in g͞ra exprimat̃, vt ĩ. c. ꝓxi. in ſi illud eñ oĩ caſu, locũ habet, & generaliter loquitur.

f ¶ Maioris.] maioritas cõſiſtit in multis. ꝙ dic vt ĩ ď teſt. ſuꝑ eo. 2. & no. ĩ. de reſcr. ſedes. hic aũt inſpicĩ ſuffit maioritatẽ valoris. ſcit eñ ꝙ clerici hoc magis cupiũt. ĩ. ď cler. nõ reſi. q̃ nõnulli. ĩ. eo. auaritiæ. excæcant̃ ergo auaritia. vt ĩ. eod. libro. de elec. auaritię cæcitas.

g ¶ Notitiã.] non ergo currit ignorãti, ſicut nec dicendũ datũ ad appellandũ. ĩ. eo. de appel. concertationi. ſimi. de conceſ. ꝓb. quia diuerſitatem. Ioan. And.

h ¶ Alterius) ſ. ipſius cui fit; vel alterius. vt ĩ. c. ꝓxi.

i ¶ Iuri.] ĩ eo. tit & lib. quamuis. & c. non poteſt.

k ¶ Minoris.] ĩ. de reg. iur. in obſcuris. ĩ. de cenſibus ex parte. ff. de leg. 2. l nummis.

l ¶ Dictum tempus.] ſcilicet decem dierum.

{Glo. ſeq. allegat tres concordantias, & ſoluit.}

m ¶ Elegerit.] tunc ergo det quam vult, & ſit liberatus, vt ff. manda. l. fideiuſſorem. ff. de leg. 1. ſi quis à filio. §. ſi quis plures. C. de donationi. ſi quis argentum §. primo. Et nota quòd in iſto caſu & ĩ. proxi. reſeruatur optio tunc ſolum quando eſt æqualitas, vt tũc in primo caſu eligat, is pro quo ſcribitur: in ſecũdo is q conferre habet: vnde non puto ꝙ in primo caſu quando eſt inæqualitas, poſſit conferri minori: nec in ſecũdo maiori: perinde enim eſt, ac ſi primo caſu Papa expreſſiſſet de maiori: ſecũdo vero de minori. ſicut ergo ſi expreſſum eſſet, mutari nõ poſſit. ĩ. eo cui de nõ. ita nec hic [2]: cum habeatur pro expreſſo per hanc declarationem. Idem Archidiaconus.

m ¶ Elegerit.] ĩ. de reſcrip. duobus.

n ¶ Deuoluatur.] ſimi. ſupra eo. lib. de conſuetu. c. vlt. in fine.

[1] Eſt ergo hæc alternatiua canonis nõ hõis. ſimi. ff. ex qb. cau. ma. l. ſiqs ſtipulat⁹ in prin. Io. And.

[2] Placet doctorib. Font.

ADDI.

ADDITIO. Et ſupra eo.ſi tibi,de leg.2.ſtatu liberum.§.Stichum,& quod not.de reſcrip.Inter cætera. glo.penul.Ioan.And.

Cum in eccleſia.] Decidit caſum dubiũ,duplicem rõnem interſerens.Et Prima ratio:ibi , Ne ꝫ. ſecunda : ibi. Et dictus Ioan.And. Pro intellectu iſtius c. eſt præſuponẽdum illud quod habetur in cap.à collatione.ſ. de appel.iſtomet libro : videlicet, qđ epiſcopus poteſt eſſe in capitulo tamquã canonicus, & habere vocem in capit. aliquãdo vt prælatus, & tunc non habet vocem,vt ibi dicitur.

CASVS. Ponamus quòd in eccleſia rictaúen. fuit obſeruatum per longũ tempus & ſufficiens ad introducendum conſuetudinem , quòd epiſcopus haberet vocem in ca. tanquam canonicus, licet non eſſet canonicus : & quòd haberet vnam præbendam vt cæteri canonici:quia in illa eccleſia erant

†Hæc mãdata de prouidendo ſublata ſunt p Cõci. Tri. ſeſ.24. de refor. ca. 19.

CAP. XXV.

Cum in eccleſia [a] tua, quæ xij.canonicorũ & xiij. præbendarum [b] habet numerum,conſuetudinem [c] eſſe propons: vt epiſcopus qui eſt pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus , licet canonicus nõ exiſtat:& vnam de dictis præbendis,ſicut vnus canonicus obtineat in eadem:certum eſt eum cui auctoritate Apoſtolica ꝓuideri mandatur † de prębẽda nulli alij de iure debita proximo in ipſa eccleſia vacatura , præbendam, quã per morté epiſcopi vacare cõtingit (ne contra dicta conſuetudinẽ [d],cui per præfatũ mãdatum nõ intelligitur derogari,futurus epiſcopus præbẽda careat,& dictus canonicorũ numerus amplietur habere non poſſe : ſed expectare debere quouſq; vacet alia,oportebit eundem.

¶ Idem.

¶ *Per adeptionem ſecundi beneficij curati , cuius fructus alius ex cauſa percipit , non vacat primum Ioan.And.*

CAP. XXVI.

SI TI-

xiij.præbendæ,licet non eſſent niſi xij. canonici:poſtea Papa mihi contulit canonicatum in ipſa, & mandauit canonicis,vt me reciperent in fratrem & canonicum,& præbendam,ſi qua vacaret, mihi cõferrent: alioquin proximo vacaturã : Accidit quòd epiſcopus mortuus eſt,& ſic vacauit ſua præbenda:quæritur nũquid virtute meæ gratiæ poſſum illam præbendam petere? Certe non:ſed debeo expectare quouſque præbenda alicuius canonici vacet:nam Papa non intendit per meam gratiam derogare conſuetudini illius eccleſiæ:& cum per conſuetudinem eccleſiæ illa præbenda debeatur futuro epiſcopo , non poſſum illam petere. Nota primo quod eccleſia poteſt dici epiſcopi:quod intellige quo ad adminiſtrationem,non quo ad proprietatem,de dona.c.3.Nota ſecundo argu.quòd conſuetudine induci poteſt,vt quis habeat principalem prælaturam eccleſiæ, & canonicatum in eadem, de quo aliquid inf Dominicus.

[Prima glo.dicit quid approbat,not.& remittit.]

a ¶ Cum in eccleſia.] approbatur quod not. Hoſtien. ſup.de conceſ.præben.poſtulaſtis.in fi. & ponit terminos in eccleſia Ebredun. (Vide quòd not.11.diſt.ca.2. de canonico electo in epiſcopum,qui retinet præbendam,quod ſecundum Lau.ſeruatur in eccleſia Compoſt.& vide quod not.Goff in ſum.eo tit.§ cui ſit.verſi.beneficiũ ſæculare. Archid.) Habes hic caſum quo vacat præbenda, & non debetur primo expectanti. & de hoc dixi ſup.eo.quia ſæpe.in fine.

b ¶ Xiij.præbendarum.]eſt ergo in eccleſijs interdum reperire maiorem numerum præbendarum,quàm canonicorum,vt hic & ſupra de mag c.penult.

ADDITIO. Sic è conuerſo. de conſtit. cum Mon. ſup.eo.relatum. Ioan.And.

c ¶ Conſuetudinẽ.]valet talis cõſuetudo,vt in ꝑdicta decret. poſtulaſtis & ſup.eo.lib.de appel.à collatione.

[Gloſſa. ſeq. format quæſtionem, arguit negatiue, contrarium ſoluit.]

d ¶ Dictam conſuetudinem.] not. argumen. ad quæſtionem Mediolan. Conſuetudo eſt Mediolani, ꝙ archiepiſcopus confert beneficia omnium clericorũ vacantia per vaorationem vel interfectionem ipſorum clericorũ: Vel pone , eſt cõſuetudo in aliqua eccleſia, ꝙ canonicus electus in epiſcopum cõferat canonicatum ſuum & præbendam : eſt expectãs auctoritate Apoſtolica:vxorat vel interficitur clericus, vt in primo caſu:vel promouetur canonicus in epiſcopũ , vt in ſecundo:executor confert expectanti præbẽdam , archiepiſcopus vel epiſcopus confert: quæritur quis ſit potior? Vĩ ꝙ Papa non intendat derogare conſuetudini,vt hic:& ſic non valet executoris collatio 1.Ad hoc ſup. de conſtitu c.1 Sed certe ſatis credo quod valeat:quia Papa intendit illi prouidere de prima vacante ad quẽcunque ſpectet collatio ſiue iure, ſiue conſuetudine, ſiue priuilegio : quod probatur ſup.eo.dudum.& inf. quamuis tibi, hic aũt duo cõferebant : quia infringebatur conſuetudo,& augebatur numerus:& ratione connexitatis illa præbenda debetur epiſcopo. ſup.eo.quia ſæpe Credo autem ſatis probari per hanc decret. quod, ſi xiij. ſint præbendæ in eccleſia,& xiij.canonici: quia alteri annexum eſt onus magiſtri , quod ſi illa præbenda vacat,non debeatur expectanti.Conſuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur non derogatur:ſed conſuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat,derogat Papa, vbi determinate non ſcribit,ad collationem talis,ad hoc infra eodem tit.cap.vlt.

1 Hoc tenet l. Mona. dicẽs ſe ſic tecundo caſu ſnĩaſſe, alleg. ff.de ꝯtrẽ. emp. ſtitulas.§ fin. C. de ſe. oẽs iudices in fi. ꝯ.de re.ꝑmu. cap. vno hoc ẽt olim tenuit Arch.ſed poſtea mutauit, tenẽs ꝙ ſeꝗtur. Ioan.An.

SI tibi.] Diuiſione non eget.Io.And. Vel dic:ponit thema ex quo ſurgit dubitatio , & illam decidit: ibi , Æquum eſt. Et pro declaratione textus præmitte quod habes ſup.eo.de multa.Dominicus.

¶ Pro intellectu huius ca.eſt præſupponendum illud quod dicitur in ca.de multa.eo.tit.in antiq.& extrauag.Io.xxiij.quæ incipit,Execrabilis.videlicet quod ſi alicui obtinenti beneficium curatum conferatur aliud beneficium curatum,& illud acceptet:poſt adeptam pacificam poſſeſſionem , ipſo iure vacat primũ: ita quod epiſcopus poterit illud alteri conferre.

CASVS. Cum ep̃s Pictauen.eſſet grauatus mole debitorum,acceſſit ad Apoſtolicam ſedem,& à Papa impetrauit gratiã. vt ipſe perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in ſua diœceſi, vt inde ex illis fructibus poſſet ſoluere ſua debita:accidit quòd vacauit eccleſia parochialis : epiſcopus Pictauen primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum,contulit iſtam eccleſiam parochialem, quam acceptaui & adeptus fui poſſeſſionem:nunquid pendẽte anno quo ep̃s Pictauen.percipit fructus illius eccleſię,cenſebitur meum primum beneficium vacare, ita quòd poſſit alteri conferri per epiſcopum? Reſpõdet Romanus Pontifex dicens, quod æquitati conſonum eſt,vt pendẽte anno quo epiſcopus percipit fructus beneficij curati , non vacet primum : nam cum ego non percipiam fructus illius beneficii,non dicor plene habere poſſeſſionem illius ſecundi beneficii:iõ licite potero retinere primum beneficium,& ſic iſtud cap.declarat c.de multa.alleg Not.primo arg.quòd in priuilegiis appellatione beneficiorum comprehendũtur etiã curata.vide de verb.ſig.ca.pen.in antiq.Nota

ſecundo

bi [a] conceſſo à nobis, vt fructus [b] beneficiorum †, quę vſque ad certum tempus in tua vacabunt diœceſi percipere valeas, pro ſoluendis debitis [c], quibus eſt tua eccleſia onerata [d], beneficium vacans poſtmodum curam habēs animarum annexam alicui ſimile beneficium obtinenti te [e] conferre cōtingat: Aequum eſt, vt quādiu fructus ipſius perceperis, primum non debeat reputari † vacare. [f]

¶ Idem

¶ Cum mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda. ſacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

CAP. XXVII.

CVI † DE

ſecundo caſum, in quo quis ſimul poteſt retinere titulos duorum beneficiorum curatorum abſque diſpenſatione. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declarat.]

a ¶ Si tibi.] per adoptionem ſecundi beneficij curati, cuius fruct⁹ alius ex cauſa percipit, nō vacat primum. Emanauit hæc decreta. ad declarationem decretalis, de multa. ſupra eodem tit.

[Glo. ſeq. not. duo: ex ſecūdo infert obiectionem. & remittit.]

b ¶ Fructus.] not. q̃ alia eſt iſta conceſſio ab illa quam habes ĩ eo. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. ibi. n. conceſſum fuit de bñficijs; hic aũt de fructibus. hoc dico: quia in illo caſu virtute indulgētiæ non vacant beneficia: hic vacant: & neceſſe eſt illa debito tempore cōferri: aliàs locum haberet Lateran. concilium vt ſup. de eccle. benefi. vt noſtrum, & not. de magiſtris. c. penult. in vlt gl. & Hoſtien. in decre. ĩ. de verb. ſigni. ca. penult. Et intellige q̃ ſi aliqua ſint onera 1 incumbētia: ille qui fructus percipit, habet nulla ſubire, q̃ dic vt ſupra eo. lib. de offic. ordi. præſenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan ſuſcepti. de quo ibi dixi. Ioan. And. Quos autem fructus talis habere debeat: & quot dies habeat annus hoc caſu dixi. ſupra eo. lib. de reſcript. ſi propter. Et per illum §. porro, ſatis videtur iſta decre. & eis ratio eſſe, ſuperflua: cum miniſter debeat expenſas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de ſecundo recipit ſaltem victum. Sed potuit eſſe ratio, quam dixi in glo. quia non eſt.

c ¶ Debitis.] ad idē ſupra de verb. ſig ca. pen. ſupra eo. li. de reſcrip. ſi propter. & idē ĩ propter aliam cauſam. ADDITIO. Etiam ſi non reſpiciat eccleſiam, ſed nobilitatem vel prærogatiuam perſonæ. facit ſup. eo. de multa. in ſi Archid. ponit exemplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate ſine culpa. alleg. ſup. de cenſi. cū Apoſtolos de dona. Apoſtolicę de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & tē por is ſecundum Hoſt. Ioan. An.

d ¶ Onerata.] ad quæ ſoluenda tenebatur eccleſia: ex quo nomine eccleſiæ, & pro eius vtilitate erant cōtracta. ſupra de ſol. cap. 1.

e ¶ Te.] vel alium: quia idem iuris, cum eadem ſit ratio. & facit quod dixi ſup. eo. tit. ſi tibi.

[Glo. ſeq. rationem reddit, dat ſimile, ſubdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, ſoluit contrarium, ad quæſtionem obijcit, & ſoluit.

f ¶ Vacare.] quia non eſt adhuc adeptus plene: quia licet beneficiū habeat, fructus non habet: & ſic nō vī plene tranſlatus. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. nam licet res, data ſit, vacua poſſeſſio tradita non eſt. ff. de vſur. ſtipulatus. 1. reſponſo, & ſic ad plenum recepiſſe non videtur, ad hoc ff. commo l. 3. 2. reſponſo. Et idem credo de decre. cū in cunctis, ſcilicet quòd ſi lapſum eſt tempus de conſecrandis epiſcopis, vel iam eſt cōſecratus, beneficia propria tenebit, ſi fructus epātus alteri ex cauſa debebantur eadem ratione. Et caute 2 faciet epiſcopus qui talem indulgentiam habet ſi beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim quòd habere debeat fructus primi anni: primo anno habuit fructus ſecundi beneficij: ſecundo anno vacabit primum, & tūc habebit fructus primi, ſi adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iſte teneaſ infra annum promoueri? Et videtur quòd non, per illud c. nec vī poſſeſſionem adeptus vſquequaq;, nec integres & facit ſup. de ele. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidā 3 tenent aſſertiue. Sed ɔ̃rium credo, & dico q̃ bene currit tempus, ex quo habet exercitiū curæ aīarum liberū & pacificū. ad hoc ĩ. eo. lib de elect. cōmiſſa §. 1. 3. propter illud . n. ordinari debet. Ad decre. cum in cunctis. §. cum vero. ibi, eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationē, &c. dico q̃ adminiſtratio nem ille habet, licet fructus nō habeat. facit ꝓ hac parte ĩ. eo. lib. de elect. licet canon: ibi, vt gregis ſibi crediti, &c. Itē quid dices in parochiali eccleſia, vbi nō eſſet aliquis redditus: puta quia dos eius caſmate vel alluuiōe periſſet: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicā igitur quòd qui tale beneficium recipit, ſibi imputet 91. diſ. clericus victū. Sed oppones q̃ quæſtio non procedit ex quo habebat primum beneficium qđ retinet, ſaltem ratione primi ꝓmoueri tenetur: Dico q̃ procedit: pone q̃ prima eccleſia curata ſit collegiata, vt ſup. eo. de ele. ſtatutum. eo. lib. vel ſuper illa fuerit diſpenſatum: vel pone ſimpliciter non fecit ſe promoueri, priuatus eſt prima: nunquid & ſecunda? vnde bene procedit quęſtio. Speciale igitur ſtatuitur in hac decret. ne clerici mendicare cogantur, q̃ primum beneficium ſimile non vacet: ſed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt ſup. dixi.

CVi de non.] Tria ſunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia reſpicit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum quod in quibuſdam eccleſijs aliquæ ſunt præbendæ, quæ dicuntur ſacerdotales, aliæ diaconales, aliæ ſubdiaconales: & iſtud fuit introductum vt melius poſſet deſeruiri diuino cultui: hoc eſt, aliquæ ſunt præbendæ ad quas nullus promouetur niſi ſit ſacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: alię ſubdiaconales, quæ conferuntur ſubdiaconis. Item præſupponendum ſecundo, quòd in aliquibus eccleſijs, ſicut eſt in eccleſia Pictauen. aliquæ ſunt præbendæ integræ, alię ſunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illā dimidiam præbendam percipit medietatem fructuū alicuius præbendæ.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictauen. vt mihi prouidere de aliqua præbenda non ſacerdotali in eccleſia Pictauen accidit quòd vacauit aliqua præbēda ſacerdotalis: vtrum epiſcopus virtute meæ gratiæ poſſit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid ſi Papa mādauit epiſcopo Pictauen. vt in ſua eccleſia, in qua erāt præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret prębendam integram, vtrum poſſit epſ mihi conferre dimidiam prębendam? Reſpondet q̃ non. Sed ponamus, q̃ Papa mandauit mihi prouideri de prębenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua prębēda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum poſſit de illa mihi prouideri? Certe nō. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apoſtolici ſunt diligenter obſeruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apoſtolicum non debet extendi extra caſus expreſſos in reſcripto. Not primo, quòd quandoque in eccleſia præbendę annectitur ordo ſacerdotalis, ad hoc ele. vt hi, qui de ęta. & qualit. Not ſecundo, quod in mandato cuius forma eſt obſeruanda, non poteſt illa omitti: etiam de partium conſenſu. Dominicus.

[Prima

† Et appellatiōe bñficiorum an cōprehendātur prębēdę, pēſiones, & ꝑtimonia vide Fel. in ca. poſtulaſti. extra de reſcri.

1 Facit extrauagās Io. xxij. q̃ incipit, Suſcepti. tit. de ele. & electi poteſtate.

2 Non dicit, recte faciet. ſed caute; ab hac. n. & ſimilibus cautelis abſtinendum eſt viris piis.

3 Io. Mo. hic & ibi.

4 Idē ibi Archid.

† Nota bñ ſecundū Doct. qđ in rectitate vacet, per c. de multa. ſup. eo. nō poterit. ergo id ad ſtm beneficium a ſe reijcere. arg regule qđ ſemel. Fon.

† Vide regulā, quā hinc colligit Anch. conſ. 351. incipi. Ex ſcire teſtamenti.

Promot⁹ ad curatū dēt infra annū ad ordines ꝓmoueri, licet eccleſia nullus hēat redditus.

nō [a] ſacerdotali [b] prębenda prouideri mandatur: ſibi etiam volenti ſacerdotalis auctoritate mandati huiuſmodi conferre nequibit. ¶ Similiter ſi in eccleſia, in qua integræ ac dimidiæ [c] præbendæ habentur, mandetur † integra [d] conferri præbenda: quamquam ille pro quo ſcriptum extitit, dimidia velit eſſe contentus, ei de ipſa non poterit prouideri [e]. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda [f] certi valoris, vt in prębenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non poſſit adimpleri. Non enim huiuſmodi mādata (quorum fines diligenter [g] ſeruari oportet) debent ad caſus alios, quam expreſſos extendi.

¶ Idem.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum conſimile eius poſſeſſore irrequiſito conferri poteſt: non autem eius poſſeſſio dari, ſecundum Zen.

C A P. XXVIII.

Licet [h] † epiſcopus [i] beneficium, quod cum animarum cura tenebas (poſtquam aliud recepiſti cōſimile, ac ipſius poſſeſſionem pacificam habuiſti, vel per te ſtetit, quo minus haberes eandem [k]) poſſit alteri de iure conferre [l]: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato [m]

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Cui de non.) cum mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: ſacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ De non ſacerdotali.) iſtud videbatur in eius fauorē appoſitum, vt non compelleretur eſſe ſacerdos: & tamen in eius læſionem retorquetur, ita q etiam ſi volet, ſacerdotalem habere non poterit. & ratio eſt in fin. c. & vide q dixi ī. de reg. iu. quod ob gratiam.

† al. mandatur.

c ¶ Dimidiæ.) ſi vna præbēda diuideretur in duas: quælibet per ſe diceretur integra. ī. eo maioribus. & c. vacante. ſed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ ſic vocabantur, integræ & dimidiæ: quia medietatem redditūum forte habebant reſpectu integrarum.

d ¶ Integra.) quid ſi ſimpliciter mādetur prouideri de præbenda? Dic [1] ſi illæ præbendæ dimidiæ ſunt diuiſæ: quia pars à toto iam ſeparata, non eſt pars, ſed totum: tunc de dimidia poterit prouideri [2], vt ſic aliud ſit de integra ſcribere: & aliud ſimpliciter ſcribere: ad hoc ī. eod. tit. ei cui. ſed ſi aliàs nulla eſſet diuiſio, ſed vna præbenda diuideretur in duas, ſecum crederem, cum tunc non de præbenda, ſed de dimidia prouideretur.

1 Idē Io. Mo. q dicit ſe ſic ſentētiaſſe. & idē Archi d.

2 Placet Do. ſi illa diuiſio ſit facta ante datā litterarū, ſec9 ſi poſt: q. a litteræ bñficiales ſi extēdunt ad creata poſt datā cle. ſi. de reſcript. Font.

ADDITIO. Ad hoc ff. de leg. de leg. 2. Caius. §. 1. Ioan. And.

e ¶ Prouideri.) vide ī. in tex. ibi, Non enim, &c.

f ¶ De præbenda.) & tunc de penſione prouideri nō poterit, vt ī eo. tit. & lib. quamuis. 1. reſponſo.

g ¶ Diligenter.) ff. man diligenter. & ī. de reſcript. cum dilecta.

ADDITIO. Allega. Ioan. Mona. ff. de acqui hær. l. ſi quis mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. de reſtit. ſpo. c. ſi. Ioan. And.

Licet epiſcopus.) Primo dicit beneficiū de iure vacans conferri poſſe poſſeſſore nō vocato. Secūdo, in danda poſſeſſione dicit illum vocandum: ibi, Illū tamen. Ioan. And.

¶ Præmitte q habens beneficium curatum, & obtinens ſecundum, ipſo iure eſt priuatus primo: & libere poteſt conferri ī. eod. de multa. hic declaratur quod importat verbum, libere. Dom.

¶ Iſtud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. in anti. vbi vſ q ſi alicui obtinenti beneficium curatū, vel dignitatē, vel perſonatum cōferatur aliud ſimile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit poſſeſſionem pacificam: vacat primum beneficium dr in cap. commiſſa, de elect. ī. eo. iſto lib. q etiam ſi ſteterit p ipſum cui eſt collatū ſecundum beneficium, quo minus adipiſcatur poſſeſſionem pacificam: vacat primū beneficiū ac ſi apprehendiſſet poſſeſſionem pacificā: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ pſonæ: ſed vtrū epiſcopus poſſit iſtū, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionē alterius beneficij incompatibilis inducere in poſſeſſionē realem abſque cognitione cauſæ? Reſpondet q nō immo debet eps facere citari primum poſſeſſorē, & ipſum audire ſuper iure ſuo quare retineat primū beneficium, cum adept9 fuerit poſſeſſionē pacificam ſecundi beneficij: quia niſi alleget aliquam cauſam rationabilem, poterit eps inducere illum (cui ſecundo contulit illud beneficium) in poſſeſſionem realem ipſius beneficij. Not. primo, q per ſolā beneficij collationē nō dicitur quis acquirere ipſius poſſeſſionem Not. ſecundo, q licet quis poſſideat prima facie contra ius rem, tamen non poteſt ab ipſo poſſeſſio euelli illo non vocato. Dominicus.

† Vide Feliñ in c. ſi. extra de pſump & Hipolytū ſingulari. 195. incip. nemo priuad9 eſt

[Prima gloſſ. dicit quid declaret.]

h ¶ Licet epiſcop9.) edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. ī. eo. tit. & ad probationem eorum quæ ibidem no. Inn. & Hoſt. quæ no. Guil. ī. de elec licet canon.

ADDITIO. & Cōpoſtel. de reſcript. capitulum. in gloſ. magna. verſ. item quæritur, vtrum executor datus & verſi. ſeq Ioan. And.

i ¶ Epiſcopus.) vel quilibet alius ad quem collatio ptinet, cum eadem ſit rō: & concilium indiſtincte loquitur. is quoq; ad quem prioris decre. & c cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt ī dixi.

k ¶ Eandem.) ſic ī. eo. lib. de elect. commiſſa §. ſ.

[Glo. ſeq. dubium ſoluit, & rationem reddit.]

l [3] Conferre.) not ex hoc tex. q decre. illa ī. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locū ſibi vendicet. non tamen in collationibus: vnde vides q non facta aliqua vacatione, poteſt fieri collatio ad idē facit ī. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia iſtud eſt regulare [3] q rem ad collationem meam ſpectantem, vel ius qđ in ea habeo donare, vel quocūque alio titulo in aliū transferre poſſum, detentione alterius non obſtante. ff. de reg. iur. qui poteſt C. de hære. vel. act. ven. per totum. ff. de contrahen. empt. qui tabernas ad hoc ī. eo. venerabilis ſupra de feud. c. 2. de poſſeſſione autē ſiet quod ſequitur.

3 Idē Do. facit gl. c. cū ni... de conceſſi. pb. Font

[Glo. ſeq. fortificat textum.]

m ¶ Te non uocato.) non ergo remouebitur poſſeſſor à ſua poſſeſſione uel quaſi ſine cauſæ cognitione [4]: ex quo titulo poſſidet, licet iniuſto. 16 q 4 uolumus. & ſic intelligitur. de cōceſ. præbēn. cum noſtris. de reſtit. ſpolia. in litteris. de cau. poſſeſ c 2. in antiq. & eſt expreſſum C. de rei uendica. l. fin. Hinc eſt quod uſufructuarius uſufructu finito non poteſt à quaſi poſſeſſione expelli: immo cōtra eum agetur negatoria: uel ex cautione de reſtituēda re præſtita. ff ſi uſuſfruc. petat. l. uti frui. 1. reſpon. ff. uſufru. quemadmodum caue. l. 1. §. hoc autē agat. ergo. is cui collata eſt eccleſia, ut ſibi tradaſ poſſeſſio, i quo pcedit ſummarie poſſeſſore uacato,

4 Cognoſcere autē dēt de canonica collatiōe perentis, & de iniuſta detentione poſſeſſoris ſm Arch. ī. de reſcri. olim. & ſcripſi ſ pdi dcr. cū noſtris ſup gl. a. Io. And.

vocato.C.ſi per vim vel alio modo.l.vlti. Alleg.Archi. ī.de teſt.in integ.cū ex litteris. ad ſi ff.de requir.reis l.1.& 3.q.9.indicas. Io. An. Nemini enim licet rē ēt ſuam ſua auctoritate occupare.C.vnde vi.ſi q̄s in tantam.16.q.6.placuit. ī. eo.tit.& lib. eum qui.2.reſponſo.ad hoc ī.de diuor.

ADDITIO. Dicit Archi. vt in eccleſia Bonon. lī-dudum in ipſa eccleſia contrariū conſului, ſ.in ea tūc non eſſe præbendas ſacerdotales:vnde ex eo quia nō erat expreſſe onus ſacerdotij, vel alterius ordinis prębēdis anneҳū:licet ibidē bene fuerat ſtatutū ꝙ eſſent tot diaconi, tot pſbyteri, &c. Ioan.And.

porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo ſecundum prædictos doctores in omni eo caſu, in quo priuatus eſt quis ipſo iure pone in terminis. ī. de elect. licet canō. licet vtilis eſſet declaratio vt ī. dixi.e.ti.omiſſa. ADDITIO. Vide quod dixi per Inn.& Hoſt.de conceſ.præb. cum noſtris.in antiq. ſuper gl. pe. ad ſi.I.A.

a ¶ Retinendi.] vt ſi ſufficienter ſecum diſpenſatū eſſet. ī.eod. tit. & lib. non poteſt. vel ad tēpus hoc conceſſum, vt ī.eo.li.de reſcr. ſi gratioſe. vel ex cā nō percipit fructus ſecundi beneficij.ī. eo.ti.& li.ſi tibi conceſſo.vel habet commendatam eam.ī.de elect.nemo.eo.lib.

(cum tibi forſan ius poſſit cōpetere retinēdi [a]) in poſſeſſionem ipſius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ *Sacerdotalis præbenda per ſimplex mandatum de prouidendo, non niſi apto ad ſacerdotium eſt conferenda. h. d. ſecundum Zen. Et iſtud ſummarium poteſt adaptari vtrique lectura poſita in tertia gloſſa Dominicus.*

CAP. XXIX.

Ei, cui prouideri mādatur † ſimpliciter [b] de prębenda proximo vacatura, ſacerdotalis [c] prębenda conferri non poteſt †, ſi nondum [d] in ætate [e] tali exiſtat, quòd poſſit ad ſacerdotium promoueri: Sed aliam [f] expectare debebit.

¶ Idem.

¶ *Ex mandato ſedis Apoſtolicæ expectans ex certa cauſa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit ſecundum Zen.*

CAP. XXX.

Si pau-

[Glo. ſeq. ſignat cōtrarium & ſoluit.]

d ¶ Nondum.] ergo non inſpicimus tempus datæ, ſed tempus vacationis, vt ſi tunc eſt in ętate, bene quidem: aliàs ſequentē expectat. Sed contra ī.eo.lib.de reſcript. ſi eo tempore. vbi non inſpicitur tēpus, quo vacat beneficium cū cura: immo ſolum tēpus datæ. Sol. In curatis beneficijs & in ipſorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in ſacerdotalibus præbendis. ī. eo.tit.& lib.cū in illis.ī.de elect. iſto lib.ſtatutum. & ideo fauorabilior eſt hæc gratia quā illa. prætetea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter eſt intelligendum [1] ff. de ſerui.l.ſi cui. præterea gratia illius decret.ſaltem in altera parte eſt duratura. hic autē poſſet gratia in totum extingui. Pone.n. ꝙ omnes præbendæ ibi eſſent ſacerdotales: ſi ergo ille qui impetrauit ſibi ꝓuideri de beneficio cū cura vel ſine cura, tunc nō erat ętatis idoneæ: pro ea parte qua de curato expreſſit, ſunt litteræ vitioſæ: ſi autē ſimpliciter impetrauit ſuper primo beneficio, curatū nō debebitur. ī.eo.cū in illis. ſed ſecus cum impetro prouideri de præbenda, vt hic vides. Io.

Glo.ſeq. quęrit, arg. & ſoluit. Iterum quærit, arg. pro & contra.& ſoluit.]

e ¶ Ætate.] quam dicis hic congruam ætatē [2]? Dicendum videtur ꝙ ætas 30 annor. 78.diſt.c.1.& 3 vbi eſt expreſſum. Et hoc tenet hic Archid. ſequens Hoſt. cuius opinionem poſui in §.inferiora.ſuper gl 2.Sed hodie ſi attigerit xxv. annum, ſatis eſt in ætate legitima: per decre. ī.de elect.cum in cunctis.& 78.diſt.c. vlt.& hoc approbat clemen.de ęta. & quali. generalē: & non dico hodie ſeruanda interſtitia temporum de quibus habes 78.diſt.c.1.& 3.& per totū. Sed quid dices ſi iam erat ſacerdos licet non eſſet in ætate legitima: nunquid debebitur ſibi præbēda? Videtur ꝙ non: quia non eſt in legitima ætate: quod requirit hæc littera: & non debemus reſpicere quid factum ſit,&c. vt ī. de elec.cū cauſam. cū ſuis concord. benefacit. ff.quādo dies lega.cedit.l.penul.ff.qui ſatiſda.cogan.l.quotiens.cū ſuis concor. Contra videtur: ex quo enim ꝓmotus eſt iā, quid quærimus ætatē ad promouendū? recipit enim verum ordinem de tempo.ord.vel nō eſt compoſ.in ant. Primum credo [3], cum tali interdicenda ſit executio ordinis ſic ſuſcepti, vt in ꝓdicti.decr. vel non eſt compoſ. & quia non debet eſſe melior cōditio eius qui deliquit.ī.eo.tit.& lib.eum qui.

f ¶ Aliam.] non ſacerdotalem, vel etiā ſacerdotalē, ſi tunc peregerit ætatem idoneam, vt ī dixi. Io.And.

Si pauper.] Decidit caſum dubium, rationem interſerens: ibi, Cum ceſſet.

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. ꝙ hic patet inſtātia ad regulam, factum legitime.ī. de reg.iur.& ibi remittit. Ioan.And.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictauen. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de bñficio compe-

Ei cui.] Decretalis tria facit. Primo ponit formā ꝓuiſiōnis: Sc̄do ſoluit illi⁹ dubiū: Tertio ſolutionē declarat. Sc̄dm: ibi, Sacerdotalis. Tertiū: ibi, Sed aliā. I.A.

CASVS. Cum in eccleſia Pictauen. eſſent aliquæ præbendæ ſacerdotales, aliæ non; ſed erāt diaconales, vel ſubdiaconales, Papa fecit mihi gratiā ſub hac forma: quia mandauit epō Pictauen. vt mihi prouiderit de ꝓbenda in eccleſia Pictauen. ſimpliciter abſq; alia ſpecificatione: vacauit præbenda ſacerdotalis: vtrū epſ illam mihi non promoto ad ſacerdotiū poſſit cōferre? Reſpondet ꝙ non. Sed quid ſi nondū fuit promotus ad ſacerdotium: ſed tamen ſum in ætate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad ſacerdotiū: an de illa præbenda ſacerdotali vacante poſſit mihi ꝓuideri? Certe ſic. Et iſta ſunt vera: niſi aliàs cōſtaret de mēte Papæ, puta ſi in litteris Papæ dicer̄, nō obſtantibus quibuſcunque, per quæ effectus litterarum noſtrarum poſſet impediri aut differri: nam tunc etiā de præbenda ſacerdotali poſſet mihi prouideri: licet nondum eſſem ætatis legitimæ, in qua poſſem ꝓmoueri ad ſacerdotium. Not. primo argum. quòd mandatum directum. ſimpliciter ſuper præbenda. includit ſacerdotalem & non ſacerdotalem. Nota ſecundo ſecundum Io Mona, quod genus quod in vno de indiuiduis non pōt impleri, implebitur in alio. ī.eo.tit.& li. cū in eccleſia. & vi.ꝯcor.in diſt.c.q̄a ſæpe.in gl.ſi.Do.

[Prima gloſſa ſoluit dubium.]

b ¶ Simpliciter.] hoc non ſine myſterio dictum fuit: ſi enim in litteris contineretur, non obſtantibus aliq̄bus,&c ꝑ quæ effectus gratiæ noſtræ impediri valeat, vel differri: hic ſecus: quia patet quòd Papa vult ſibi prębendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptę & ſuꝑ hoc vidi d̄clarationē ſub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modum conſtitutionis: ſed in quadā cauſa, vt mihi videtur. Nouarien. præbendæ obtinuit impetrans contra opponentem, quia ipſe non habebat ætatem ad ſacerdotium, quam requirebat præbenda. Iſta ratione expreſſa in Papalibus litteris ſuper ſententia editis, ꝙ impetrans habebat in litteris gratiæ clauſulam, non obſtantibus ijs per quę effectus, &c. Ioan.And.

c ¶ Sacerdotalis.] ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto eccleſiæ.

† Mādata de ꝓuidēdo ſuſtulit cōcil. Trid. ſeſ. 24. de refor. c. 19.

† Hic eſt vn⁹ caſus quo primus impetrās non obtinet primū vacās: alios vid. ꝑ gl. q̄a ſępe. ī e.lib. Do. Font.

1 Idem vſ aſſerere Dominus examinās gl. & Panor. c. cū dilect⁹ ī. eo. q̄a hic non fuit ſurreptio. ſec⁹ in d.c. ſi eo tpe. Fonta.

2 De ætatę ordinādorū, vid. q̄ demū ſanciunt ꝯcil. Tri. ſeſ.23. de refor. c. 12.

3 Idē hic Arc. q̄ & inducit q̄d talis cū velit vti falſo diplomate, puniēdus eſt. ſ. ad l. Corne. de fal l. eos. §. ſi. Io. And.

competenti ſecundum merita ipſius Titij vt inde poſſet ſuſtentari: antequã ẽpſ Pictauen illi prouideret de beneficio competenti, ipſe Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat ſuſtentari: poſtea vacauit beneficiũ in collatione ẽpi Pictauen. vtrũ de illo poſſit prouidere eidem Titio? Videtur, quod ſic. alias ſua gratia ſibi de nihilo ſeruiret. Non obſtante iſta ratione dubitandi, decidit hic Romanus Pontifex contrarium: vide licet quod ẽpſ Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius eſt: quia cũ modo habeat beneficium, ex quo poteſt viuere: & ſic ceſſet cauſa ſuæ gratiæ, debet ceſſare effectus.

† Multis modis q̃s dĩ pauper. vide Alex. cõſ. 17 i. cl. cõſul. tus ſum. li. 1. adde Bar. in l. ſi cõſtante. ff. ſolut. mat.

per † a clericus cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta ſuæ probitatis merita) per epiſcopum prouideri, aliud antequam ſit prouiſum eidem, beneficium fuerit aſſecutus: prouidere b ſibi epiſcopus (cum ceſſet cauſa c mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

Nota primo, quod pauper dicitur nõ habens beneficium eccleſiaſticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige, vt ſit pauper reſpectu bonorum patrimonialiũ. Nota ſecundo, quod ceſſante cauſa mãdati, ceſſat mandatum: etiam ſi non fuerit adimpletum. vide de appel. cũ ceſſante. in antiq. Dominicus

(Gloſſa prima recitet per quæſtionem, quam diſtinguendo ſoluit.)

a ¶ Pauper.) Nota, quia non ſine myſterio dictum putoſ: ſi enim in gratia ſpeciali prouiſum ſit alicui: & poſtea ante vacationem adipiſcatur aliud beneficiũ, nõ expirat gratia. Hæc enim decretalis loquiẽ de forma quæ prouidet neceſſitati pauperum, quæ eſt iuſtitia, vel quaſi, in antiq. de præben. cum ſecundum. Prouiſione igitur facta impetranti, ceſſat cauſa iuris: & ſic ipſius executio. & facit ĩ. eod. ſi ẽpſ. i. reſpon. ſi. ibi, per eum vel alium &c. ius enim beneficiatum nõ beneficiat. ſupra eodem, quia in tantum. Et hoc verum puto, niſi adeptum beneficium ſe non competeretur cum prima gratia, ſi iam habere effectum, vt in duobus curatis. ſupra eodem, de multa. cum enim in eo caſu periret ius in re multo fortius ad rem. ĩ. de conceſſ. præben. c. vlt. & hoc approbat clement. de reſcriptis, gratiæ.

† Iuſſũ ẽ clericum beneficiari ... vico po ... ſſime d ... quo ẽ. C. de epi. & cler. l. eccleſijs. I. And.

ADDITIO Quod gratia ſpeciali alicui facta non expiret ſi poſtea ante vacationem adipiſcatur aliud beneficiũ, tenet Io. Mona. & Archid. & de hoc per Ioã. de Deo in ſua q. 23 primi lib. vbi dicebat, q̃ ſi in litteris cõtinebatur eum nullum habere beneficium: & ſic erat tempore datæ rei veritas: iudex pronunciabit illud beneficium ſibi deberi. Ego non curo de illa clauſula: & tene quod dictum eſt in glo. Ioan. And.

† Facit q̃ ... delitigã... e diui ... oſt. inn. ... de re... ſcri. ĩ nĩa. Io. And.

b ¶ Prouidere.) talis forma etiam in litteris gratiæ nõ extenditur ad hoſpitalia, vel loca ſimilia, vt in clemen. eo tit. per litteras.

(Glo. ſequens exponit, quærit, & ſoluit etiam diſtinguendo.)

c ¶ Ceſſet cauſa mandati.) & ſic ceſſabit effectus. Et quæ erat cauſa? quia nullum habebat beneficiũ 3: & ſic cauſa iuſtitiæ potius quàm gratiæ, vt ſ. dixi. cõcor. de appel. cum ceſſante in antiq. cum ſim. Sed quid dices. pone, eſt illi prouiſum de vicaria. numquid per id expirabit mandatum? Sol. ſi vicaria eſt tẽporalis: ponc in terminis. ſ. eod. lib. de elect. cum ex eo. in ſi. & ſ. de regu. beneficium. ſ. de appel. peruenit 2 ſ. de vo. c. ſi. ſ. eo lib. de elect. cum ex eo. & conſti. Io execrabilis. in ſi.) tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non eſt: cum beneficia ſint perpetua. Sed ſi vicaria eſt perpetua, vt ſupra eodem, extirpandæ tunc ſecus. ſupra de reſcriptis, poſtulaſti. (Idem Archidiaconus.)

† Ergo ... haberet. ... ẽtionẽ ... tulũ, il... tacita ... vaтia nõ ... aleret. ... onia.

SI à ſede.) ſoluit caſum dubium diſtinguens duo membra: Secundum: ibi, Si vero. Ioan. And.

¶ *Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non conſtat: primo poſſeſſio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit ſecundum Zen.*

CAP. XXXI.

SI † à ſede Apoſtolica, vel legato d ipſius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat e quæ collatio fuerit

CASVS. Vacante aliqua eccleſia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficium a legato Cardinali tunc in his partibus exiſtenti: eadem die epiſcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficium: quæritur, quis noſtrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collationẽ a legato de latere: vel tu qui habes collationem ab ẽpo Pictauen ſi? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut tu habes poſſeſſionem illius beneficij: & tunc es præferẽd. licet habeam collationem a legato Papæ, & non tu: aut contra ego ſum poſſeſſor. & tunc ſine dubio ſum potior: ideo ſum tibi præferendus. Sed ponamus, q̃ neuter noſtrum eſt in poſſeſſione, quæritur quis ſit potior in collatione? Reſpõdet, q̃ ego qui habeo collationẽ a legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipſius legati de latere ſum tibi præferendus. Et iſta ſunt vera, dum tamen non poſſit apparere per teſtes, vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior, nam licet iſtæ duæ collationes ſint factæ eadẽ die, tamen potuit eſſe q̃ ẽpſ Pictauen fecit tibi collationem illius beneficij tali die de mane, & q̃ legatus fecit mihi collationẽ hora veſperarum, tũc enim ſi de hoc poſſet conſtare, tu eſſes potior, & ideo eſſes p̃ferẽdus. Nota primo, q̃ legatus de latere poteſt conferre beneficia ex ſua generali commiſſione legationis, ſec. eſt in legatis natis & miſſis, nam tales nõ poſſunt beneficia conferre, niſi haberẽt ſuper hoc ſpecialem poteſtatem. Nota principalem effectuum huius c. videlicet, q̃ ſi eadem die Papa vel ſuus legatus cõtulerit mihi aliquod beneficium, & eadem die (ita q̃ nõ poteſt cõſtare, quæ collatio ſit prior & poſterior.) ẽpſ fecerit tibi collationem illius beneficij, qui primo adeptus fuit poſſeſſionem illius beneficij, eſt p̃ferẽd. ſi autem neuter poſſideat, tũc ego qui habeo collationẽ a Papa, vel a ſuo legato, ſum potior in aſſignatione beneficij. Nota vlterius, q̃ factum legati non dicitur factum Apoſtolicæ ſedis. probat text. qui ponit iſta hic ut diuerſa. ad idem ĩ. eo ti. & lib. ſi eum. & cap. ſi Apoſtolicæ. Nota finaliter, quod in collatione beneficij eodem tempore poſſunt concurrere tres poteſtates conferendi. Dominicus.

† Vide Alex. cõſ. 10. inci. admodũ. li. 2. & late Philip. Probũ in c. cũ cui. ſ hoc. eo. tit.

(Prima gloſſa ſoluit quattuor dubia.)

d ¶ Legato.) Intelligas de legato de latere 4, q̃ alij beneficia conferre nõ poſſunt, niſi haberẽt ſpecialem ſuper hoc poteſtatem. ſ. de offi. lega. c. 1. Quid dices ſi Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra ſequiẽ in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idẽ dico, ſi Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio cõtulerit, in archiepiſcopo autem & ẽpo & ſuis ſubditis dubitatio non procedit: quia ad alterum ſolum pertinebat collatio: & illa ſola valuit.

4 Vide q̃ not. ſ. de of. lega. c. pẽ. in glo. 1. Io. And.

e ¶ Nec appareat.) ſi enim poſſet apparere, q̃ fuerit primo facta, illa obtinebit 5: vt ſi p̃betur per teſtes de hora, vel in ipſis litteris dicitur de hora & facto q̃ dixi ſ. eo. lib. de reſcri. duobus. vbi idẽ verbũ habes.

5 Vterq; ergo p̃bare poterit & obtinebit, q̃ melius p̃bauerit. de tenũc ſu. p hoc. de p̃b. ex litteris. I. A.

primo facta: erit potior conditio poſſidentis a †. Si vero neuter b poſſideat, is, cui ſedes ipſa cōtulit, vel legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam c) erit alteri d præferendus.

¶ Idem.

¶ Religioſus habens prioratum vel eccleſiam curatam, ſi recipit ſecundum ſine licentia Papæ, ipſo iure vacat primum: quod ſi ſtatim non dimiſerit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque, eadem eſt pœna in ijs, qui habebant ante hanc conſtitutionem, niſi infra menſem alterum dimiſerunt. hoc dicit vſque ad §. prohibemus Ioan. And.

CAP. XXXII.

CVm † ſingula e officia ſint ſingulis committenda perſonis f, & diſſolutionis, ac euagationis materia ſit religioſis præ cæteris auferenda g: Præſenti prohibemus edicto, ne aliqui mo

† No. bñſicij titulū adiuuari à poſſeſſione, iuſta dico. l. uis eius. C. de ꝓba. c. licet cām. de ꝓb. & ſufficit poſſeſſori etiā ſemiplene ꝓbare, ꝙ petitoris iⁿ reddat dubiū not. in l bonæ fidei. C. d̄ re. cre. fō.

a ¶ Poſſidentis.] magnum ergo eſt poſſeſſionis cōmodum. C. de rei ven. l. res alienas. Inſti. de interdi. §. retinendæ ĩ de reg. iur. in pari. cum ſuis concor.

ADDITIO. Alleg. Arch. 16. q. 4. volumus. vt lite pen. per totum Io. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. poſt princ. optime facit ad caſum. ff. de pigno. ſi debitor. cuius caſum pono ĩ de reg. iur. cū ſunt. Ioan. And.

b ¶ Neuter.] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. ſ. de reſcrip. duobus 2. reſponſo. in princ.

c ¶ Prærogatiuam.] ſic ſ. de maio. & obe. per tuas.

d ¶ Alteri.] cui contulit ordinarius.

CVm ſingula.] Primo ponit conſtitutionis cauſam: Secundo conſtitutionē circa religioſos: ibi, Præſenti. In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnā apponit: Secundo ibi, Circa prouidet circa præterita ſub eadem pœna: Tertio ibi, Prohibemus. ꝓuidet circa adminiſtrationes vel officia vnius monaſterij nō committenda monachis alterius monaſterij: & pœnam apponit committendi & recipienti.

CASVS. Abbas monaſterij ſancti Cypriani, alicui ex ſuis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum, voluit conferre aliū beneficiū curatum: vtrum talis monachus poſſit iſtud ſecundū beneficium abſq; auctoritate Papæ obtinere? R̄ndet qd̄ non: aliàs ipſo iure vacat primum beneficium: & tenetur ipſe monachus dimittere primum beneficium ſtatim, vt conferatur alteri: quod ſi non fecerit, efficitur ipſe monachus inelligibilis: & tam quam ambitioſus debet vtroque priuari: quòd verum eſt, ſiue ipſi monachi deſeruiant illis prioratibus, & eccleſijs curatis per ſeipſos, ſiue per vicarios inſtitutos per epiſcopum ad præſentationem ipſorum: iuxta capit. de monachis. eodem titu. in antiquis. fallit ſi vnum iſtorum beneficiorum eſſet alteri annexum: quia tūc non habeerent locum pœnę ſupradictæ, cum iſta duo beneficia reputentur pro vno. capitu. dudum. ſupra de electione. ¶ Sed quid ſi ſolita ſunt & conſueta conferri ſolis monachis illius monaſterij: vtrum poſſint conferri monachis monaſterij noui Pictauen. vel alterius monaſterij, quod non ſubeſt monaſterio ſancti Cypriani? Reſpondet Romanus Pontifex qd̄ non: niſi cum auctoritote Apoſtolicæ ſedis, quòd verū eſt ſi in monaſterio ſancti Cypriani reperiantur perſonæ idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia ſi nō poſſent reperiri perſonæ idoneæ, poſſent aſſumi de monaſterio monaſterij noui, vel alterius monaſterij non ſubiecti monaſterio ſancti Cypriani, etiam abſque licentia Papæ: verumtamen ſecurius eſſet, quòd requireretur auctoritas Papæ. Sed quid ponamus, quòd de facto factum fuit contrarium? vtrum contra facientes, & non obedientes huic conſtitutioni debeant puniri aliqua pœna? Reſpondet Romanus Pontifex, qd̄ ſic: nam prælatus, qui contulit prioratus, vel alias adminiſtratiões monachis alterius monaſterij, eſt priuatus iure conferendi illas adminiſtrationes pro illa vice: & poteſtas conferendi illa beneficia pro illa vice deferē diœceſano loci, niſi monaſteria ſint ſubiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc poteſtas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Reſpondetur: ſunt ineligibiles ipſo iure: nec tenet collatio ſibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capituli, quòd ſingula officia debent committi ſingulis perſonis: & vna perſona non debet habere duo beneficia: ſicut in corpore humano, quodlibet membrum habet ſuam ꝓpriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. diſtinctio. capitulo primo. in principio.

Casus. §. prohibemus.

Nota inſuper, quòd cap de multa. eodem titulo in antiq etiam habet locum in prioratibus, & non ſolum in eccleſijs parochialibus, vt hic dicitur. Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non poteſt alius prioratus conferri: niſi ille eſſet annexus primo prioratui: ſed tunc non dicitur habere niſi vnicum beneficium: nam iſti duo pro vno reputantur. capitulo dudum. de electione. Nota vlterius, quòd religioſus vnius monaſterij non debet aſſumi ad beneficium, vel prioratum alterius monaſterij. Nota inſuper pœnam, quæ imponitur illis, qui faciunt contra iſtam conſtitutionē.

† Vide cō. Tri. ſeſ. 7. de refor. c. 4. & ſeſ. 24. de refor. ca. 17.

Nota etiam, quòd pluralitas beneficiorum inducit diſſolutionem, & vagationem in perſonam beneficiati. Nota finaliter, quod religioſis eſt prohibita vagatio. ad quod 16. quæſtione prima. placuit. 1. Et cum hoc nota argumentum, quòd appellatione monachorum non comprehenduntur alij religioſi. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Cum ſingula.] Religioſus habens prioratum, vel eccleſiam curatam, ſi recipit ſecundum ſine licentia Papæ: ipſo iure vacat primum: quòd ſi ſtatim nō dimiſerit, efficitur ineligibis: & priuatur vtroque. Eadem eſt pœna in his, quæ habebant ante hanc conſtitutionem: niſi infra menſem alterum elegerint, & alterum dimiſerint. Prioratus eccleſiæ, vel adminiſtrationes vnius monaſterij ſolitę ꝑ ipſius monachos gubernari, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia alterius monaſterij monachis non committantur, nec commiſſa dimittantur: qui contra fecerint ſint priuati poteſtate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœceſanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel eligentes, ſunt ineligibiles ipſo iure. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hoſt. ſupra eodem, de multa.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ꝙ hæc decretalis obuiat ambitioni monachorum, & eā multiplicibus pœnis aſtringit Ioan. And.

f ¶ Perſonis.] 89. diſtinctio. cap. 1. in prin. ſicut ſingula membra corporis ſingulos actus habent, vt ibi. ad idē 16. quæſt. 1. presbyteros. ſ. eodem titu. quia intantum C. de aſſeſ. l. nemo.

g ¶ Auferenda.] ad hoc ſupra eodē libro de electione, ſi religioſus, primo reſponſo & cap quorundam. & capit. indemnitatibus. §. ſed cum eas. infra de ſtatu regu. c. vnico. ſupra ne cler. vel mona. c. 2. monaſteriū enim eſt eis quaſi carcer. 16. q. 1. placuit, 2. de ſentent. excom vt famæ. [in antiq.]

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

a ¶ Prio-

a ¶ Prioratibus.] poteſt dici etiam non curatis, & qđ infra dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de eccleſijs: per decre. ſ. eo. de multa. ſ. de ele. dudum 2. & hoc approbat concilium Vien. de ſupplen. negli. pla. quia regulares. in cã autem eſt diſſimilitudo inter perſonatus, & parochiales eccleſias: quam habes ſ. ne cle. vel mona c. 1.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archidiaconus.

b ¶ Abſque ſedis Apoſtolicæ.] nota arg. pro illa opinione, ꝙ in duobus curatis ſolus Papa diſpenſet. ad idem ſup. eo. tit. & lib. non poteſt.

c ¶ Annexi.] in his caſibus nullius diſpenſatio eſt neceſſaria: cũ hæc duo pro vno reputentur. ſupra de elec. dudum 2. vbi de hoc. ſup. eo. tit. ſuper eod. & cap. extirpandæ. §. vero.

d ¶ Teneatur.] in quãtum poſſidet de facto: quia de iure priuatus eſt.

e ¶ Libere] ſupra eo. tit. & lib. licet epus.

f ¶ Quod niſi fecerit.] ideſt ſi ſtatim omnino non dimiſerit.

(Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.)

g ¶ Ineligibilis.] ad idem ſupra de elect. quiſquis. & ſ. in ſi. ca. exaggeratur igitur pœna in religioſis, & merito, vt ſupra in prin. ad hoc 18. q. 1. alia eſt cauſa. Sed numquid hoc [ſ. ꝙ vacaret primum erat ſtatutũ per decret. de multa. Dicebat ibi Hoſtiẽ. ꝙ in prioratibus cõuentualib. vel curatis bene habebat locum decr. de multa. vt religioſos reſpiceret in ijs, a quibus ad voluntatẽ abbatis remouent'ur: vñ, ꝙ plures poſſent habere: cum potius quaſi cuſtodes eſſent quàm priores. Indiſtincte autem intelligo hanc decre. etiam in omnibus prioratibus prout indiſtincte loquitur, & approbatum eſt hoc hodie per cõcil. Vien. de ſupplen. negli. prela. quia regulares. in ſi & hoc non erat ita clare ſtatutum per decret. de multa. & pœnæ etiam ſunt additæ, vt hic vides.

h ¶ Menſem.] quomodo huiuſmodi menſis fiet computatio: dixi de ele. quàm ſit. ſupra eo. lib.

i ¶ Peruenit.] & ſic ſi perueniat ante duos menſes a tẽpore publicationis, ſtatim incipit eis tempus currere: & ſi nõ peruenerit infra duos menſes, adhuc tempus nõ currit & ſic placuit Papæ in hoc caſu religioſos adſtringi: cum aliàs conſtitũ principalis ex quo fuerit publicata poſt duos menſes omnes adſtringat 3. in auth. vt factæ nouæ conſti. circa prin. ad hoc ſupra de poſtu. c. 1. & dicam in ſi. huius lib. ſuper data. Ioan. And.

† al. alijs.

† Vide q̃d de hoc articulo ſancitũ ſit nouiſſime in cõcil. Tri ſeſ. 7. de refor. q 2. & ſeq.

† In quodã manuſcripto codice ita: niſi forte vnus, vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios caſus quibus retinẽtur plura bñficia dicit glo. 21. q. 1. in ſum. vide q̃ dixi in c. gra. ſup. eo. de re. ſcri. Fon.

† Ergo prius erat eligibilis vide glo. 16. q. 1. in ſum. & de. 1. de elect. Phi. Font.

† Idẽ no. ſupra de ſtatu mo. [illegible] in gl [illegible] & quæ ſcripſi. [illegible] [illegible] de of. [illegible] plenari [illegible] 1. glo. [illegible] quit [illegible] Ioan. An.

[...mo]nachi vel religioſi alij † pluribus prioratibus a, vel eccleſijs curam habẽtibus animarum, etiam ſi eadem cura non per ipſos, ſed per presbyteros ad eorum præſentationẽ per epiſcopos inſtitutos habeat exerceri, abſque b ſedis Apoſtolicæ auctoritate præeſſe præſumãt: niſi † forte vnus ex eis ab alio dependat, vel adinuicem ſint annexi c †.

Statuentes, vt quicumq; ipſorum prioratum, vel eccleſiam talem obtinens alium receperit: primũ, quo ſit ipſo iure priuatus, ſtatim omnino dimittere teneatur d, per eum, ad quẽ ꝑtinebit libere e alteri conferendũ. Quod niſi fecerit f: extunc eo ipſo efficiatur ineligibilis g †, & tamquam ambitioſus ab vtroque penitus repellatur. ¶ Circa eos autem, qui plures prioratus, vel eccleſias huiuſmodi nũc detinent: prouidemus, vt infra mẽſem h poſtquam præſens cõſtitutio peruenerit i ad eoſdem, vnum ex ipſis, quem retinere voluerint (reliquis dimiſſis) eligere k teneantur: alioquin extunc l pœnis ſubiaceat ſupradictis m.

¶ Prioratus eccleſiæ, vel adminiſtrationes vnius monaſterij ſolita per ipſius monachos gubernari, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia alterius monaſterij monachis non cõmittãtur, nec cõmiſſa dimittantur. Qui contra fecerint ſint priuati poteſtate ordinãdi prædicta ea vice, & defertur ad diœceſanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes, vel detinentes (aliàs eligentes) ſint ineligibiles ipſo iure. hoc dicit.

¶ Prohibemus inſuper, ne prioratus vel eccleſię, aut adminiſtrationes, ſeu officia vnius monaſterij cõſueta per eiuſdem monachos gubernari, committãtur deinceps abſq; auctoritate ſedis eiuſdem alterius monaſterij monachis gubernanda n, nec hactenus commiſſa dimittantur eiſdem: ſed per eos, ad quos pertinent, libere ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuerſis monaſterijs o, quorum vnum ab alio non depẽdet p: nec aliorum monaſteriorum (niſi canonice q transferantur ad ipſa) prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, vel officia gubernare. Qui vero cõtra prohibitionem præſentem prædicta de cætero alienis monachis commiſerint, vel dimi-

k ¶ Eligere.] ad idem ſupra eo. referente, & c. preterea.

l ¶ Extunc.] ideſt, poſt menſem.

m ¶ Supradictis.] vt ſ. ſiant ineligibiles: & tamquam ambitioſi repellantur ab vtroque. Ioan. And.

(Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.)

n ¶ Gubernanda.] qđ ſi in ipſo monaſterio non eſt aliquis idone9 Tunc ſatis credo, quod aliunde 4 poſſet aſſumi. ad hoc ſupra de ele. ne ꝓ defectu. & c. indemnitatibus. eod. lib. de ele. ſupra in ſin. & ſupra de ver. ſig. ca. abbate. in ſin. ſatis tamen tutum eſſet auctoritatem Papæ requiri per ſuperiorem litteram.

o ¶ Monaſterijs.] ſup. de relig. do. ca. vlti. in ſi. ſicut nec diuerſorũ monaſteriorum abbas eſſe, vt ibi, & 10. q. 4. monachum, vel præeſſe monaſterio & eccleſiæ ſæculari. 16. q. 1. presbyteros.

p ¶ Non depẽdet.] nec adinuicem ſunt connexa, vt ſupra.

(Glo. ſeq. recit. per queſtionem, & ſolutionem, cui ſignat contrarium, & reſpondet.)

q ¶ Canonice.] vt ſi tranſeat ad ſtrictiorem 5 religionem, ſufficiat licentiam ſui prælati requirere, etiã ſi non obtineatur, ſupra de regu. licet. Sed ſi tranſiret ad laxiorẽ ſine cauſa, ſolus Papa diſpenſat: cum ſit contra iura. ſupra de conceſ. præb. propoſuit. Si ad parem, ex cauſa tranſire poterit de licentia abbatis & conuentus. 19. q. 3. ſtatuimus. & non obſtat ſupra de elec. eo. lib. ſi religioſus. 2. reſpõſo. quia illud locum habet cũ tranſit ad rectoriam: & ibi de filio ſit pater. & ideo ibi ſufficiat abbatis licentia.

ADDITIO. Inno. ſupra de renun. c. filio. dicit ꝙ qñ vult religioſus tranſire ad parem, requiritur diſpẽſatio & auctoritas epi. quod placet hic Io. Mo. & Archi. in decr. ſi religioſus. in ſi. vide quod not. in Spec. tit. 2. §. ſunt quoque. verſi. 24. & quod dixi de reg. non eſt ſuper 1. glo. Ioan. And.

3 Vide B. Th. 2. 2. q. 90 arti. 4. Sotũ li. 1. de iuſti. & iu. q. 1. ar. 4. Dec. & alios in c. cognoſcẽtes. e. t. de conſti.

4 Vide ſ. ci. Tri. ſeſ. 25. tit. de regularibus, & monial. c. 7.

5 Vide B. Th. 2. 2. q. 189. ar. 8. & Hoſ. in ſum. tit. de regularibus. §. & qualiter.

a ¶ Ea vice.) id eſt, in prima ordinatione.ſup.de ele. cum in cunctis.& c.cum Vuinton.

b ¶ Per ſedem Apoſtolicam.] vel legatum de latere, ſi ſit in prouincia.ad hoc ſupra eo.lib.de ele.ſi abbatem. † & 2.reſponſo.Ioan.And.

...ſerint iam commiſſa: ea vice a ordinandi de ipſis ſint poteſtate priuat, & † de eis per diœceſanos (ſi exempta non fuerit) alioquin per ſedem b Apoſtolicam ordinentur †. Ii † autem, qui ea ſuſcipere, vel ſuſcepta præſumpſerint detinere, reddantur ineligibiles ipſo iure c.

¶ Idem.

¶ Contemptum poſſunt proſequi ſi ad receptionem, vel collationem abſentes monachi vel canonici non vocentur, niſi conſuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXXIII.

CVm in eccleſijs d canonicorũ receptio†, aut præbendarum, vel beneficiorum collatio imminet facienda e, abſentes canonici (ſi commode f fieri valeat) ſunt vocandi: Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri contigerit: eis inſtantibus g irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientiũ etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel ſede ipſa vacãte ibi cauſam, domicilium vel originẽ non habentium, vel etiam habentiũ ſed curialiũ, & ibi cauſa Romana curia morantium, vel tranſlata curia eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde receſſit curia in quo remanſerant infirmi: cõferri nequeunt per alium quàm per Papam. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXXIIII.

PRAESEN-

c ¶ Ipſo iure.] & collatio non tenet, vt ſupra eodem, ibi, & per eos ad quos pertinet, &c.

ADDITIO. Et facit ad not. in clemens. eodem titu. ſi plures.in glo. ſi intelligas.Ioan.And.

CVm in eccleſijs.] Primo ponit dictum: Secundo: ibi, Niſi, exceptionem: Tertio: ibi, Alioquin. pœnam. partes patẽt. Ioan.And.

CASVS. Vacante ſuccentoria, vel alia dignitate electiua in eccleſia Pictauen. canonici conuenerunt in vnum, & ad ſuccentoriam vel aliam dignitatem quendam Citium elegerunt: verumtamen erant aliqui abſentes: quæritur, numquid debebant ipſi abſentes vocari ad electionem? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſic: ſi ipſi commode poterant vocari: & hoc ſiue ſint in prouincia, ſiue extra, dummodo poſſint vocari. Sed ponamus quòd per longum tempus & ſufficiens ad inducendum conſuetudinem fuit obſeruatum, quòd in electionibus faciendis de ſuccentoria & alijs dignitatib. eccleſiæ Pictauen. ſoli p̃ſentes eligebãt, nec erat neceſſe vocare abſentes: an valeat talis conſuetudo? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: ſecus ſi nõ eſſet talis conſuetudo: Nã tunc canonici abſentes poſſent allegare & dicere quòd fuerũt neglecti, occaſione cuius ipſi poſſent per iudicem competẽtem facere caſſari electiones iſtas: verumtamẽ ſi ipſi abſentes nihil opponerent contra iſtas electiones, nec perſonas electorum: ipſo iure valerẽt electiones factæ per præſentes. Nam vocatio abſentium non eſt de ſubſtantia electionis.c eccleſia.2.de electione. in antiq. Nota argumen. quòd quãdoque collatio beneficiorum, vel canonicatuum ſpectat ad ſolos canonicos, de quo ſupra de ele. cum eccleſia Vulterana. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

d ¶ Cum in eccleſijs. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. Ber & moderni ſupra de re iudica. cum olim. in fine.

[Glo ſeq ponit opinionem cõtrariam, & eius motiuum, cui reſpondet.]

e ¶ Facienda) de electione eorum per quorum mortem eſt eccleſia viduata tantum habeamus in decreta. quia propter. in antiquis. Sed per prædictam decretalem, cum olim. in fine. ibi, plena omnium, qui præſentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficijs non vocando abſentes, quod hic reprobatur: 1 vnde intelligimus ibi præſentes, qui ſunt in loco, vnde debent vocari. C. de præſcri. long. temp. l. vlt. ſupra de maio. & obe. c. vlt. vel ibi, cõſuetudo erat abſentes ad talia non vocari, vt ſequitur.

ADDITIO. Et ſic dicit Archidiaco. ſe habuiſſe a canonico illius eccleſiæ. Io. And.

[Gloſſa ſequens ponit dictum, & opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decretalem: adiungit tres rationes: demum quærit, & ſoluit.]

f ¶ Si commode.] ſic ſupra de electione. quia propter, ſiue ergo ſint in prouincia, ſiue extra prouinciam, ſi commode vocari poſſunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc ſupra de elec. coram. [hæc fuit opinio Hoſtien. quæ placet Archidia.] Sed de quàm remoto loco vocentur, ſtatur conſuetudini. de elect. in antiq. in Geneſi. & dicebant quidam, ꝙ an vocarentur vel non, non ſtabitur conſuetudini: quod non eſt verum, vt hic patet. Sed poſſes dicere, ꝙ hic non loquitur de electione prælatorũ: & dicit littera: ad talia, &c. Sed dico, quòd conſuetudo dat ius eligendi, & ita poteſt intelligi de cauſa poſſeſſionis, cum eccleſia. Item dat iuriſdictionem iudicandi: ergo & ſine abſentibus eligendi. de foro competenti, cum contingat [in antiquis.] cum ſimilibus. Item vocatio abſentium non eſt de ſubſtantialibus formæ. ſupra de electio. eccleſia, ſecundo. Sed numquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent abſentes? Credo, quòd non. decima quæſtione ſecunda. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc, per decreta. ſupra eodem libro de officio ordi. quamuis. vbi dixi de hoc, & ſupra de .c. ſtib. c. præſentium.

g ¶ Eis inſtantib.) poterunt ergo contemptum 2 proſequi & collationem illam facere caſſari: ratificari etiam poterunt, ſi volent. ſupra de elect. quòd ſicut.

PRæſenti) Diuiſio patet: quia ſunt quinque dicta, tertium reſpicit prima duo. Secundum: ibi, Idem eſt. Tertium: ibi, Loca. Quartum: ibi, Sane. Quintum: ibi, Porro. Dominicus.

Iſtud cap. venit limitatiue ad c. licet. ſupra eod. tit. iſto libro.

CASVS. Dicitur in c. licet. allega ſupra quòd ſolus Papa poteſt cõferre beneficia vacantia in curia Romana. Sed ponamus, ꝙ nũtij ſedis Apoſtolicæ, vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam in ſua legatione mortui ſunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen deceſſerunt in curia: vtrũ comprehendantur ſub c. licet ita ꝙ ſolus Papa poſſit beneficia eorũ vacantia.

† al. ita, & de ipſis.

† al. ordinetur.

¶ In manuſcriptis exẽplarib. ita: Hi aũt, q ea ſuſcepe- ſ rint, vel ſuſcepta ꝓſumpſerint, &c.

† Not. hic eſſe dr̃iã inter receptionẽ canonicorũ & collationẽ canonicat vel præbẽdæ. Et ſic vr̃, ꝙ ſola receptio non inducat collationẽ de reſ. eã te.

1 Tñ fallit in receptione facienda ad ꝑceptũ ſuperioris, qñ maior pars, aut duæ partes p̃ſẽtes sũt. ſcito tñ ꝙ in caſu quo iſti nõ sũt vocandi, poterunt ꝯ receptũ & ꝑſonã obijcere. Phi. Font.

2 Fallit L. filio præterito. cum notat ibi in glo. in ver. tacite. ff. de iniuſto. rup. & irri. fac. teſta.

ti [a] declaramus edicto ſtatutũ [b] felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri, de beneficijs apud ſedem Apoſtolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs, quæ legati, aut nuntij ſedis eiuſdem, vel quiuis alij [c] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [d] ab ipſa obtinere noſcuntur: ſi eos in locis vicinis [e] † ipſi curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco vbi eadem curia reſidet, morerentur. ¶ Idem eſt ſi aliquis curialis (etiam eccleſia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quauis cauſa ad locum curiæ vicinum ſecedens, in huiuſmodi loco vicino decedat [f]: dũmodo ibi (etiam ſi erat ad ipſam curiá reuerſurus) eius domicilium [g] ſeu domus [h] propria non exiſtat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmiſſis, quæ remota vltra duas dietas legales [i] (quas hoc caſu ſic ſpecialiter [k] volumus computari) à loco vbi moratur ipſa curia non exiſtunt. ¶ Sane ſi quis in loco vbi † degit curia, ſuæ originis [l] domum habens, diem claudat extremum in ea: ipſius beneficia ſub prædicto non aliter includantur † ſtatuto, quàm ſi curialis eſſet antea, & ibidem occaſione curiæ moraretur [m]. ¶ Porro cũ curiam de loco ad

vacantia conferre perſonis idoneis? Rñdet q ſic. & ideo Papa poterit illa bñficia conferre, ac ſi ipſi obiiſſent in illo loco vbi reſidet curia. Idẽ dicẽdũ eſt in curialibus, qui proficiſcuntur ad peregrinationẽ, & moriuntur in locis proximis ipſi curiæ, vt et ſolus Papa poſſit ſua beneficia cõferre ſecundum tenorem illius c. licet. videlicet dummodo Papa huiuſmodi beneficia conferat infra mẽſem: nam ipſo mẽſe elapſo poſſent collatores huiuſmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed ſanctiſſime Pater, vellem informari a vobis, qualiter cognoſcam ego, q aliquis ſit mortu° in loco vicino curiæ Romanæ? Reſpondet Romanus Pontifex, q in iſto caſu illa loca appellant° vicina curiæ Romanę, quę diſtant a loco vbi eſt Papa cum ſua curia per duas dietas legales: hoc eſt p xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decem leucis. l. vicena millia. ff. ſi quis cautionibus. Sed ponamus, q aliquis clericus habẽs domiciliũ Pariſijs, cũ curia ibi eſſet reſidẽs, mortuus eſt: vtrum beneficia ſua dicantur vacare in curia? Reſpõdet q non. & ideo ſolus Papa non poſſet illa beneficia conferre. Sed ſi ordinari° præueniat Papã, valebat collatio. Sed ponamus q curia Romana cũ eſſet Pariſijs vult ſe transferre ad ciuitatem Romanam, poſtea aliquis curialis nõ potuit inſequi curiam, ſed remanſit infirmus Pariſijs, & poſtmodum mortuus eſt: vtrum beneficia ſua cenſeantur vacare in curia Romana? Reſpondẽ q ſic, & p conſequens ſolus Papa illa beneficia poterit conferre: dũ tamen conferat infra vnum menſem, vt dictum eſt. Nota primo q appellatione prædeceſſoris cõprehẽditur prædeceſſor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorẽ huius c. interpoſitus fuit Gregorius x. vt patet in c. ſtatutum ĩ eo tit. & lib. & Inn. iiij. Nota ſecundo argum. differentiam eſſe inter nuntium ſedis Apoſtolicæ, & eius legatum. ad hoc ſupra de præſcri. accedens. de cenſib. in antiq. cum inſtantia Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ¶ Præſenti.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Gul. & Gar. ĩ. eo. tit. ſtatutum. Ioan. And.

b ¶ Statutum.] ĩ. eo. tit. c. 2.

c ¶ Alij.] curiales vel non.

d ¶ Recedentes.] dicebat Gar. q cum appellatione vrbis vrbs tantum & ſuburbia intelligantur. ff. de verbo. ſigni. l. 2. ſic & nomine curiæ, tantũ locũ vbi curia habitat cum ſuis ſuburbijs intelligere debeamus in ijs qui nondum curiam intrauerint: vel illicentiati receſſerant: in alijs ſecus. Ioan. And.

e ¶ Vicinis.] dicitur p̃ſens ille qui eſt in l. ortis. ff. de procu. l. præſens. vel qui eſt in prouincia. C. de p̃ſcri. lõ. tem. l. vlt. ĩ. determinabit q̃ intelligũtur loca vicina.

f ¶ Decedat.] hoc dicebat Gul. ſi receſſerat animo cito redeundi, vt de pœnit. diſt. 1. diuortium.

g ¶ Domicilium.] quod in plurib. locis haberi põt. ff. ad muni. aſſumptio. ĩ. de reſcrip. dilectus 2. de foro compe. ex parte.

ADDITIO. Et q ibi not. in 1. glo. & de paroch. ca. fin. in 1. gl. hic ponit Archidia. Ioan. And.

(Glo. ſeq. notat, q̃rit, ſolutioni obijcit dupliciter, & primæ reſpondet. in ſecunda remittit.)

h ¶ Domus ꝓpria.] ergo licet ſola dom° poſſeſſio in ciuitate comparata nõ faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. ſola. tamẽ quantum ad hoc æquiparantur domus & domiciliũ. Quid dices, ſi eſt in domo ſibi & alijs cõmunis? Idem credo ac ſi eſſet in domo ſolum propria. ad hoc ĩ. de poſtu. c. 1. Et res communis omniũ illorum eſt. ff. de ritu nupt. l. illud. Et qui iurat ſuum non eſſe, iurat & ſibi commune non eſſe. ff. de ver. ſig. pupillus. §. vlti. Et cum quis legat ſeruos: & qui in toto & qui in parte ſui ſunt, legati intelliguntur. ff. de leg. 3. ſi quis ſeruos. Nec obſtat 12. q. 2. ẽpſ. §. qui manumittitur. & ff. de in ius voc. l. ſed & ſi hac. §. qui manumittitur. quia ibi erat commune plurib. vt collegio. probatur hæc ſolutio ff. eo tit. communis libertos. non obſtat. 12. q. 1. §. vlt. quia ibi ſoluitur. Ioan. And.

i ¶ Legales.] ſecundum quas. xx. milliaria cõputantũ pro die ff. ſi quis cautio. l. vicena millia. & ſi modicũ etiam ſupereſſet, nõ includeretur ſub loco. ff. de verb. ſigni. l. 3. Ioan. And.

k ¶ Specialiter.] ſi hoc eſt ſpeciale: ergo ipſius cõtrarium eſt generale: & facit ad ea quæ not. ſupra de reſcri. nonnulli. & quæ dixi eodem lib. de reſcript. ſtatutum. §. cum autem. de elec. cupientes. 1. reſponſo. Io. Andreæ.

[Glo ſeq. ſoluit duo dubia.

l ¶ Originis.] certe ſatis idem puto ſi ibi habet cõtinuum domicilium: licet inde nõ ſit oriundus. ad hoc 10. diſt. ſi in adiutorium. & optime ĩ. de ele. eo. lib. fundamenta. §. vlti. ſupra eo. lib. de tempo. ordi. c. 3. 1. rñ. ff. ad muni. eius. §. vlt. C. vbi ſenato. vel clariſ. l. ſenatores. nec rationem diuerſitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, ſed forte conductam: cum eadem ſit ratio. ad hoc ff. de legib. non poſſunt. vnde quod dicit, originis ſuæ domũ, & de domo proprio, & de domo habitationis poteſt intelligi. Ioan. And.

m ¶ Moraretur.] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia, ſi omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent ſolum conferri per Papam.

ADDITIO. Eſt ſimi. quod ſcripſi poſt Vin. ĩ. de of. ſ. deleg. eo. lib. c. fin. ſuper verbo, non poſſint. ſcilicet,

† Not. ex loci vicinitate § ni cõionẽ quãdã ẽt quoad p̃niũ. pœnã, mores de pœni. diſ. 1. §. ſed continuo . nõ tñ. . Illi ẽſib. ff. de ex. n. tur. & dãt viini vide . ſi terti° de aqua plu. arc. l. . §. ſi tã vicinum. . de dã. nf. Petr. e Anch. ont.

† al. ita: vbi degit ipſa curia &c.

† al. íncludantur.

l Facit. ff. de iud. l. Iulian° ait. ſi aliter vbi æq parari iudicem fieri litigatoribq redẽ i totũ vel ꝑ parte. Io. And.

ꝙ multum præiudiciale eſſet clericus prouinciæ, ſi ꝑcuſſores ipſorum poſſent abſolui per legatos ꝑpetuos ſcilicet ratione eccleſiarum habentes officium. Ioan. Andreæ.

SI Apoſtolica.] Ponit duo dicta. Secundum: ibi, Idē. & rationem interſerit: ibi, Ne ipſarum.

ADDITIO. Multum æquitatis habet hæc conſtitutio circa parochiales eccleſias vacantes in curia.

CASVS. Dicitur in c. 2. eo. tit. ꝙ ſolus Papa poteſt conferre beneficia vacantia in curia Romana: dum tñ illa beneficia cōferat intra vnum mēſem. Sed ponamus, ꝙ Apoſtolica ſede vacante, aliquis cleric⁹ habēs eccleſiam parochialē, vel aliud beneficium curatū deceſſit in curia: vtrū ad eccleſiam Romanam ſpectet ſolum collatio hmōi beneficij curati: ita ꝙ ꝓuiſio huiuſmodi eccleſiæ parochialis, ſeu bñficij curati debeat differri vſque ad futurū ſucceſſorē, qui eligetur in Romanū Pōtificem? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ cum vacatio eccleſię Parochialis, & beneficij curati ſit periculoſa animabus ſubditis: præcipit Papa, ꝙ ſi ſede Apoſtolica vacāte vacet huiuſmodi beneficium curatum in curia Romana, vel in locis ꝓximis curiæ, ꝙ ordinarius poſſit huiuſmodi beneficium cōferre: non obſtante dicto c. licet. & ſic iſtud capitulum ponit ſpeciale in beneficijs curatis. Sed ponamus ꝙ vacauit iſtud beneficium curatum adhuc viuente & ſuperſtite Romano Pontifice: accidit ꝙ Papa eſt mortuus antequam prouideret alicui de iſto beneficio curato: vtrum ordinarius poſſit illud conferre, etiā ſi nōdū ſit elapſus menſis intra quem ſolus Papa debeat ꝓuidere? Rñdet ꝙ ſic: quod verum eſt ſi Papa non contulerit iſtud beneficium curatum ante ipſius mortē.

Nota primo, ꝙ Apoſtolica ſede vacante poſſunt ordinarij conferre eccleſias parochiales, etiamſi vacauerint in curia: non obſtante c. 2. ſ. eod. & iſtud eſt ſpeciale in eccleſijs parochialibus. Ratio ſpecialitatis eſt fauor animarum: vt dicit principium textus. Et quod ſequitur, ꝙ cum iſtud ſit ſpeciale in eccleſijs parochialibus, ꝙ ius commune ſeruatur in alijs beneficijs eccleſiaſticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota ꝙ menſis q cōceditur Papę ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana, non currit ſede Apoſtolica vacante.

[Prima gloſſa arguit à contrario.]

a ¶ Parochiales.] ſpeciale ſit in eis propter curam: in alijs ergo ius antiquum remanet. Ad idem ſupra eod. lib. de electio. nemo. Et per hoc ſatis patet, quòd in alijs non currit menſis ſede vacante; currit tamē ignoranti, vt ſupra eodem tit. & lib. ſtatutum. dixi. [in glo. eſt ergo.]

ADDITIO. Quòd ſpeciale ſit in parochialib. eccleſijs quod hic dicitur, tenet Archidiac. vnde licet poſſet vrgere eadem ratio in alijs eccleſijs curatis nō parochialibus, detractio iuris veteris non habet locū in illis: ſuper qua vide infra de verbo. ſignifi. cōſtitutionem. & quod ibi not. in 4. glo. Ioan. And.

locum transferri contingit: ſi, curiales in itinere (dum curiam ſequūtur eandem) vel in loco vnde recedit ipſa curia forſitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, præmiſſum ſtatutum (quantuncunque locus vbi decedunt, ab ipſa curia ſit remotus) ad illorū beneficia ſe extendit.

¶ Idem.

¶ Mors Papæ tollit ne parochiales eccleſiæ in curia vacare dicantur. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXXV.

SI Apoſtolica ſede vacāte aliquas parochiales [a] eccleſias vacare decreto contigerit apud ipſam: Statuimus, vt de eis (ne ipſarum [b] vacatio diutina periculum valeat animabus afferre [c]) per eos, ad quos pertinet †, poſſit libere ordinari: conſtitutione felicis recordationis Clemētis Papæ prædeceſſoris noſtri de beneficijs apud ſedē ipſam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia [d] quauis contraria ſuper hoc edita non obſtante.

¶ Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipſo Romano Pontifice viuente vacabunt: ſi de ipſis per eum ante ipſius obitum [e] non fuerit ordinatum.

¶ Idem.

¶ Gratia alicui conceſſa, vt prouidere poſſit perſonis idoneis in certa eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis: ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſæ. Ioan. And.

CAP. XXXVI.

SI

b ¶ Ne ipſarum] rationem hic ponit. & eſt ſimi. ſ. eod. lib. de offi. delega. ſi is cui. & ſ. ne ſede vacan. c. vnico. in fi.

c ¶ Afferre.] ſupra eo. tit. c. 2.

d ¶ Alia.] vt ſ. eo. titu. ſtatutum. & ſ. c. proximo.

e ¶ Obitum.] ſcilicet cū deceſſit infra menſem: aliàs non eſſet quæſtio. ſupra eo. ſtatutum.

ADDITIO. Quia ſcilicet etiam Papa viuente poſſet ordinarius illa conferre. Ioan. And.

† Vide Dec. in c. bonæ. in princi. extra de appel.

SI cui.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Secus. Prima ſubdiuiditur: quia primo ponit dictum: ſecundo reddit cauſam ſui dicti: ibi, Quam cum.

CASVS. Papa conceſſit epō Pictauen. facultatem, vt forte in eccleſia ſua cū ad ipſum nō ſpectaret collatio præbendæ, ſed ad decanum & capitulum: vel etiam in alia eccleſia, poſſet ꝓuidere perſonis idoneis: Antequam epſ Pictauen. ꝓuidiſſet illis perſonis, Papa mortuus eſt: vtrum illo mortuo expirauit gratia data epō Pictauē. vel vtrum non obſtante morte Papæ poſſit dictus epſ prouidere perſonis idoneis? Reſpondet, quòd ſi antequam epſ Pictauen. prouideret perſonis idoneis: & ſic re ipſa exiſtente integra Papa mortuus ſit, non expirat mandatum: ideo non obſtante morte Papæ poterit ꝓuidere pſonis idoneis: qđ verū eſt qñ in gratia nō fuerunt expreſſæ certæ pſonæ: Sed quid ſi gratia ꝓuidēdi in aliqua eccleſia reſpiciebat fauorē certæ pſonæ & anteq̄ epſ ꝓuideret, mortuus eſt Papa: vtrū expirauit gratia? Rñdet quòd tunc per mortem cōcedentis expirata eſt gratia. Nota primo ex principio c. ꝙ gratia iam facta per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta eſt gratia, illa gratia vteretur: & iſta fuit ratio dubitandi ad iſtud capitulum: ſecus eſt in gratia alicui conceſſa: & ſic ceſſat contrariū gloſſę de c. ſi ſuper gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere ſecundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto c. ſi ſuper gratia. ꝙ mortuo Papa anteq̄ vacet ꝑbenda, non expirat poteſtas executoris, q̄a nō expirat grã: ergo nec poteſtas executoris, quæ eſt acceſſoria ad gratiā. Sed ibi iā iamq; erat facta grã: hæc autē in ſecundo dicto huius c. nō erat facta, ſed mandabatꝰ fieri: ſed in primo dicto gratia erat facta: quia reſpiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiā: & ideo quantum ad ipſum dicitur facta gratia. Nota argumen. quòd inferior à Papa, non poteſt conferre beneficia ad Apoſtolicā ſedem deuoluta, vt in clemen.

men. ſi de beneficio. eodem titu. Nota quod gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam ſi nondum eius effectus ſit adimpletus. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

cui a (nulla perſonarum facta expreſſione b) ſit gratioſe conceſſa facultas, vt auctoritate Apoſtolica poſſit aliquibus perſonis idoneis c in certa eccleſia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio eſt ad ſedem Apoſtolicam legitime d deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per cenſuram eccleſiaſticam cõpeſcendo: huiuſmodi conceſſio (quam cum ſpecialem gratiam contineat, decet e eſſe manſuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis: Secus ſi ſuper prouiſione certæ perſonæ faciẽda ſit data poteſtas eidẽ, non ob ſuam f, ſed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, ſi concedens re integra moriatur g.

a ¶ Si cui.] Gratia alicui conceſſa, vt prouidere poſſit pſonis idoneis in certa eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis: ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſæ. Ioan. And.

b ¶ Expreſſione.] multum ergo operatur expreſſio perſonæ, & facit ĩ. c. pxi. & ſ. de offi. deleg. is cui. eo. lib.

c ¶ Idoneis.] vt ſupra eo. tit. ſuper inordinata & c. is cui. eodem lib.

† De hac clauſula vide Zabarellam in cle. 2. §. ĩdicto tes. de re li. domi. & Fel. in c. ſup eo. ex̃ de off. delega.

d ¶ Legitime.] ſcilicet ſecundum ſtatuta Lateranenſis 1 vel generalis cõcilij ſup. de conce. prẹb. ca. 2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, q ſunt in prouincia, conferre poſſunt. ſup. eod. venerabilis.

1 Vide ĩ alijs Phi. Fran. hic.

ADDITIO. Et not. ſupra eod. lib de offi. leg. c. 1. in vltima glo. & vide quod ibi dixi. Ioan. And.

e ¶ Decet.] inf. de regulis iuris, decet. cum ſuis cõcordantijs.

f ¶ Suam.] quando ergo eſt gratia eius cui ſcribitur, non expirat, vt ſupra: ſecus quando alterius, puta pro quo ſcribitur, vt hic.

[Glo. ſeq. amplificat text. obijcit. & ſoluit: ſolutioni opponit & reſpondet.]

g ¶ Moriatur.] vel renuntiet. ſupra de renunc. c. 1. eo. lib. Ad hũc finem expreſſe contradicit ſupra eod. lib. de offi. deleg. ſi ſuper gratia. vbi dicitur, quòd executorum poteſtas datorum ſuper gratia alicuius, non expirat re integra: ſicut nec gratia, cũ ſit acceſſoria ad gratiam: hic contrarium dicitur. Solutio. 2 Facti diuerſitas ſoluit contrarium: ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit textus: gratia facta, &c. hic dicit prouiſione facienda. ſi ergo Papa concedat canonicatum, & prẹbendam, ſi vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & ſuper hac gratia p ſe facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam ſit canonicus & iam ſit facta gratia: poteſtas executorũ velut acceſſoria, non expirat 3 ſi Papa non facit gratiam, ſed mãdat fieri: puta ꝓuideri mihi de beneficio: hic poteſtas executoris principalis eſt, & expirat re integra. Sed quare non expirat in ſupra proximo caſu, cum etiam adhuc ſit prouiſio facienda? Solut. ibi etiam iam erat facta gratia, cum reſpiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

2 Idẽ ibi Io. Mo. & Archid.

3 Vide tex. not. I c. auctoritate. ĩ. de cõce. ꝑb. de materia iſti glo. vide Ph. hic remiſſiue. Fonta.

SI epiſcopus.] Sunt tres partes, quarum prima decidit quid iuris cũ p proprium epiſcopum data eſt alteri epiſcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de perſonis data eſt prædicta licentia. Secunda: ibi, Si vero. Tertia: ibi, Eis autem. harum quælibet exprimit ſuam cauſam. Prima: ibi, Cum in culpa Secũda: ibi, Tu qui. Tertia: ibi, Cum eam. Ioan. Andreæ.

¶ Si ẽps alteri ẽpo dederit poteſtatem, vt vice ſua in ſua diœceſi clericos poſſet ordinare, & fuerũt clerici ſine titulo ordinati: ordinans, & nõ dans ptãtem, incurrit pœnam cap. cum ſecundum Apoſtolum. eo. tit. in antiquis niſi dãs poteſtatem nominauerit ſibi certos clericos ordinandos: nam tunc dans poteſtatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præſupponendum eſt, quod habetur in cap. allega. cum ſecundum Apoſtolum, videlicet, quòd epiſcopus non debet aliquẽ clericum ordinare ad ſacros ordines, niſi cõſtet ſibi, quòd talis clericus habeat ſufficientem titulum vnde viuere poſſit: & ſi contrarium fecerit, tenet epiſcopus illi dare neceſſaria vnde poſſit vt vere, donec fuerit aſſecutus ſufficiẽs beneficium, ne cogatur mendicare.

¶ Idem.

¶ Qui ex licentia circa incertos conceſſa abſque titulo ad ſacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad ſacros ſine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit Zen.

CAP. XXXVII.

SI † EPISCO-

† Vide ĩ cil. Trid. ſeſ. 21. de ref. c. 2.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. dedit epiſcopo Angolimen. poteſtatem, vt poſſet ordines celebrare in diœceſi Pictauen. epiſcopus Angolimen. aliquos clericos promouit ad ſacros ordines ſine titulo eccleſiaſtico: quẹritur, quis ẽporum tenebitur ordinato miniſtrare neceſſaria vitæ, donec habeat vnde poſſit ſuſtentari? Reſpõdet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut ẽps Pictauen. dedit ptãtem ẽpo Angolimen. celebrandi ordines in diœceſi Pictauen. non facta expreſſione perſonarum: & tũc epiſcopus Angolimen tenebitur præſtare neceſſaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium aſſecutus. Si autem dedit poteſtatem ordinandi certam perſonã expreſſam: tunc per ſe epiſcopus Pictauen. illi tenetur miniſtrare neceſſaria: q tunc vr̃ dediſſe poteſtatẽ epiſcopo Angolimen. vt iſtũ ordinet: ſiue fuerit idoneus, ſiue non: ſed in primo caſu videtur dediſſe poteſtatem, vt clericos ordinet ſi fuerint idonei: non aũt dicuntur idonei abſque titulo eccleſiaſtico. Sed quid, Sãctiſſime Pater, ponamus, quòd ẽps Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines a quocumque mallem ẽpo (quia de iure cõmuni nõ poſſum recipere ordines niſi a proprio ẽpo) non habebam aliquem titulum eccleſiaſticum: vnde cum iſtis litteris acceſſi ad epiſcopum proximũ & ab eò recepi ordines: quis iſtorum tenebitur mihi miniſtrare neceſſaria? Reſpondet, ꝙ meus proprius ẽps: q a non debet dare iſtas litteras, niſi prius ſibi conſtiterit de titulo eccleſiaſtico. Hodie tamen epiſcopi dãt iſtas litteras licentiæ nõ facta fide de titulo eccleſiaſtico, ſed ipſi in litteris ſuis faciũt mentionem: dum tñ vobis conſtiterit de titulo eccleſiaſtico ſufficienti conſcientiam noſtram exonerando. Nota primo iuncta glo. quòd quis non poteſt ordines celebrare in aliena diœceſi ſine licentia proprij ẽpi: nec poſſet in ſua diẹceſi ordinare clericos alterius diœceſis: tamẽ teneret ordinatio ſi fieret de facto: ſed ordinans eſſet ſuſpenſus & ordinatus non haberet executionem ordinum. Nota principalem effectum huius cap. quòd ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeãt titulum eccleſiaſticum: nam ſi ordinet abſque titulo, incurrit pœnam ca. cum ſecundum Apoſtolum. alleg.

pus a, cui nullis perſonis expreſſis in genere commiſiſti b, vt vice tua ordines in tua diœceſi celebraret, ad ſacros c ordines promouerit quempiam titulum d non habentem: ei (cum in culpa e fuerit taliter f ordinando eundem) tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare g, donec ſibi per eũ vel alium h de competenti beneficio ſit prouiſum. ¶ Si vero certas i commiſiſti † eidem ordinare perſonas, tu (qui præuidere hoc caſu, an haberent titulum debuiſti) taliter ordinato ad prædicta, k donec per te l beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis. ¶ Eis autem quibus à diœceſanis datur licentia vt poſſint à quo voluerint m epiſcopo ad omnes ſacros ordines ꝓmoueri: non qui ordinant, ſed qui tribuunt licẽtiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmiſſa n, ſi titulum non habeant, obligantur.

† al. cõmiſiſſes.

¶ Idem.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter vel conferri mandet: ſpecies generi derogat, ita quòd ſecundo beneficium debetur hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

QVAMVIS † ti-

Nota ꝙ cum proprius epiſcopus cõmittit alteri eṗo ordinationem certorum clericorum & nominatorũ: epiſcopus cui facta eſt cõmiſſio, nõ tenetur inquirere an nominati ſint idonei vel ne: ſed debet præſumere ꝙ cõmittens præſentauit ſibi idoneos: & ſi tales ordinati reperiantur ſine titulo, eſt imputandũ cõmittenti, & non ordinanti.

Not. vlterius ꝙ eṗs non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio eṗo: niſi cõſtet ſibi ꝙ tales habeant titulum.

[Prima gl. dicit quid declaret.

a ¶ Si epiſcopus.] Emanauit ad declarationem decretalis ſ. eod. non liceat. & ca. epiſcopus ſi. & c. cum ſecundum Apoſtolũ. ADDITIO. Et eorum quæ not. Inn. & Hoſtien. de ætat. & qualit. c. antepenu. & penul.

b ¶ Commiſiſti.] quod aliàs ſine pœna facere non poſſet, vt ĩ. eo. lib de tempo. ord. c. 2.

c ¶ Ad ſacros.] ideo dicit, quia pro ordinatis ad minores non ſcribit eccleſia, vt ordinatores compellat, vt no. ſup. eod. tit. c. 2.

[Glo. ſeq. ponit duas opi. contrarias, & ſecundam approbat.]

d ¶ Titulum.] ſaltem patrimonij r. Vnum ſcias quòd Ioan. Gof. & Inno. tenent ĩ. c. eṗs ꝙ quãtuncunque clericus habeat patrimonium, niſi expreſſe ordinetur ad titulum patrimonij ſui, habet actionem contra ordinantem, ad ea quæ dicuntur. ĩ Tan. & Hoſt. cõtra: dicentes eum ſi patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum, ita ꝙ deficiet actio: quibus ego cõſentio per prædictũ decre. eṗs ſi. aliàs illud, niſi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptione veniret: & ꝑ decre. tuis. e. tit. in antiq. Et de hoc habes per Hoſt. ſ. de reſcrip. poſtulaſti. ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c. tuis. ſuper ſi. vlt. gl. ꝑ quod videbis quod licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, ſequar Tan. & Hoſtien. nõ tamen dico patrimonium eſſe titulum niſi expreſſe fuerit ſic actum Ioan. And.

r Circa hoc vide quid ſanciuit cõci. Tri. ſeſ. 21. de refor. c. 2. §. patrimoniũ vero.

e ¶ In culpa fuerit.] & ſic eſſe debet in pœna. vt 18. diſ. qui ea. & 28 diſt. quia ſunt. Ioan. And.

f ¶ Taliter.] ſcilicet ſine certo titulo.

[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]

g ¶ Miniſtrare.] Videbatur ꝙ puniri deberet ille qui mandauit: & imputare ſibi debuit quod talem elegit, & per alium fecit, vnde idem ac ſi per ſeipſum elegiſſet. de regul. iur. qui per alium, ſed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt ſtatim ſequitur, & facit ſup. de ele. ſi compromiſſarius.

ADDITIO. §. 1. Alleg. Io. Mo. ff. de condi. indeb. ſi procurator. in prin. vbi generali mandato non cõmitto procuratori, quod ſoluat indebitum. Io. An.

h ¶ Alium.] Nota pro ijs quę dixi ſupra eo. tit. & lib. ſi pauper.

i ¶ Certas.] & expreſſas intellige quia ſi cõmiſiſſet ei ordinare clericos talis villę vel loci: adhuc ẽ hic gen⁹ & non ſpecies, vnde locum habebunt ſuperiora: aliud eſt enim certum, aliud certum & expreſſum s, facit inf. de conceſſ. præben. ne captandæ. ADDITIO. Per quod patet, ꝙ aliter ſumitur hic expreſſio. & ĩ. eo. lib. de reſcrip. c. 2. ꝗ ſup. eo. lib. & tit. c. 2. ad ſi. Ioan. And.

s Phil. & Do. no. ꝙ vbi requirit certa & expreſſa mẽtio dẽt fieri per verba ſpãlia nõ gñalia. F.

k ¶ Ad prædicta.] ſ. vitæ neceſſaria.

l ¶ Per te.] vel per alium ſ. proxi. reſponſo. nec poterit ſibi in dignitatem ad beneficiũ obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. ſ. de æta. & qua. accepim⁹, quod dic vt ibi.

m ¶ A quo voluerit.] dum tamen catholico, & in aperta ſedis Apoſtolicæ rebelliõe non fuerit. ſupra de præſcrip. ueniens.

[Glo. ſeq. exponit, quærit, argu. negatiue & affirmatiue, & duas opi. ponit.

n ¶ Ad præmiſſa.] ſ. vitę neceſſaria, donec eis de competenti beneficio ſit prouiſum: & tranſit talis obligatio ad ſucceſſorem. vt ſupra eod. tit. cum ſecundum Apoſtolũ. Quid dices ſi clericus ordinatus ſine titulo ad ſacros promiſit epiſcopo ꝙ eum ſuper his non inquietaret: nunquid tali renuntiatione non obſtante agere poterit? Vr ꝙ nõ, ex quo renuntiauit. 7. q. 1. ꝗ periculoſum. de ele. cũ inter R. in ant. E cõtra: q a inuĩ vr ius publicum, quod remitti nõ põt. de fo. compe. ſi diligenti. de ſent. excom. contigit (et in antiq.) Et bñficio ꝙ nondum habebat, renuntiare nõ potuit: ſicut nec hæreditati nõdum delatæ ff. de acq. hære. l. qui ſuperſtitis. & alimenta t pacto alimentarij non tollũtur ff. de tranſact. cum hi. dixit Da. & ꝙ valet pactũ. Bar. Brixien dixit hoc verũ, ſi poſt ordinationem interueneirt: ſed in ordinatione vterque ſimoniacus eſſet & deponendus, ſupra de ſimo. c. penul. in quæſtione venerali, quæ incipit: Eſto quod epiſcopus ordinet.

† Vide Dec. in c. 1. de reſc. ſup. 1. gl. & eundẽ cõſ. 149.

t Futura: ſecus i pteritis. C. de tñſac. l. de alimẽtis. Io. And.

QVamuis.] Sũt duo dicta: ſm: ibi, Similiter. Et in fine primi reddit rõnẽ vtriuſq; ibi, Nã primæ. Io. An.

CASVS. Papa dedit eṗo Pictauen. facultatem conferendi bñficia ſex clericorum cedentium vel decedẽtium: & iſti clerici poſſidebãt bñficia ſpectãtia ad collationem alterius eṗi ꝗ eṗi Pictauen. data illa facultate vacauit bñficium cõprehẽſum ſub tali facultate: forte per deceſſum vel renuntiationem illorum clericorum. vñ poſtea Papa fecit collationẽ de vno illorũ bñficiorum, vel dedit facultatem cõferẽdi ſpecialẽ bñficiorum: licet nõ fieret mentio de gñali ptãte eṗi. an valeat iſta ſpãlis collatio? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ cũ gñi derogeẽ per ſpeciem, valet illa ſpecialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate. Not. primo ꝙ in bñficijs conferendis Papa habet plenam ptãtem: & io põt conferre beneficia in quacũque parte orbis ſita: nã concurrit cum quibuſlibet ordinarijs: immo poſſet reſeruare diſpoſitioni ſuę beneficia ad alios ſpectãtia cũ decreto irritante. Not. ad ꝙ allegatur præſens capitulum, ꝙ generali per ſpeciem deroga-

u Sine ptoris auctoritate: & intelligiſ ẽ relictis teſtõ, vel cã mortis aliàs ſec⁹ vt ibi §. plane. & de hoc in Spec. qui ſi. ſint leg. verſ. ſed quęritur vtrũ.

derogaſ, cõcordat c.1 de reſer in antiq. Not. principalẽ effectũ hui' c. ꝙ ſi Papa alicui dederit gñalẽ facultatẽ conferendi bñficia: poſtea alteri dederit ſpẽalem poteſtatem cõferendi certum beneficium ſub generali facultate conceſſum: valet collatio ſpecialiter facta. lib ſi pluribus. Sed dic ꝙ illud poſſet locum habere ſi poſſet conferre beneficia ſex primorum clericorum ſuorum decedentium: ſed hoc de primis clericis non eſt dictum 5: vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, dominicus. Ioan. And.

bi a nuper in genere b poteſtatem dederimus beneficia ſex clericorum tuorum c cedentium d vel decedentium auctoritate noſtra perſonis idoneis e conferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua eccleſia (in qua poſt f prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam ſpecialiter prouideri) obtinebat quidam ex eiſdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo ſcripſimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat g poſterior ſpecialis, licet de illa non fecerit mentionem.

¶ Simili ratione ſi poſt facultatem tibi conceſſam a nobis conferendi beneficia tuæ diœceſis (quorum collatio eſt ad ſedem Apoſtolicã deuoluta) nos eorum aliquod antequam tu conferas, conferamus h ſpecialiter alicui, vel conferri mandemus, de conceſſione tibi facta non habita mẽtione: facta per nos collatio canonica eſt cenſenda.

¶ Idem.

¶ Reuocatio gratiæ non tollit ius quæſitum ſed quærẽdum, niſi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæſito. hoc dicit ſecundum Zenze.

CAP. XXXIX.

SI

[Prima gl. ſummat, & dat concor.]

a ¶ Quamuis tibi.] Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter vel conferri mandet, ſpecies generi derogat. ita quod ſecundo beneficium debetur. ad hanc decretal. concordat eod. titu. dudum.

b ¶ In genere.] ſi autem in ſpecie dediſſet licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit tunc ſecus: quia vtrunque ſpeciale; & ſic valeret primum, niſi de primo fieret mentio in ſecundo. & idem eſt ſi ante ſecũdam ſpecialem gratiam iam erat deſcenſum ad ſpeciem ex virtute primæ generalis, 1. Ad hoc ſupra de ſi presby. ex tua. de offic. deleg. ex parte 1.

c ¶ Tuorum.] qui dicantur ſui clerici hoc caſu & ſimilibus, habes inf. de verb. ſig. c vlt.

[Glo. ſeq. notat, quærit & ſoluit: ſecundo quærit, arg. pro, ſoluit contrarium: tertio ſoluit, & ſolutionem declarat.]

d ¶ Cedẽtium vel decedentium.] iſta duo ſunt diuerſa, maxime in impetrationib. vel gratijs, vt probatur ſupra de reſcrip. ſuſceptum 2. reſponſo. Sed nunquid ſi clericus ſu' cedit vel decedit in curia Romana. poterit eius bñficium conferre? Dic ꝙ non 2, niſi habeset ad hoc mandatum expreſſum, vt ſupra eod. c. 1. & 2. in fine. Sed quid dices? ille cui facta eſt tali gratia vult conferre beneficia, quæ vacant per vxorationem clerici ſui: vel per adeptionem epãtus, vel ſecundi beneficij curati: nunquid poterit? & vĩ ꝙ ſic: iam. n. tacite ipſo facto renuntiaſſe videtur, ad hoc ſupra de iis quæ fiunt à maio parte c. eo ore. de offic. deleg. gratũ. Credo (Idem Archid. quod cum tales indulgẽtiæ reſtringantur ſupra eod. tit. & lib. is cui. & c. quamuis. ꝙ talia beneficia conferre non poterit 3. cum potius priuatione iuris, quàm renunciatione vacent. quod patet ex eo ꝙ compelluntur ad illa dimittẽda: vt ſupra de cleric coniug. c. 1. ſupra eo. de multa. & c. licet epiſcopus, & c. cum ſingula. ſup. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, ſuſceptum, nam ſimiliter poſſet dici, ꝙ cedens eſſet mortuus quo ad beneficiũ cui ceſſit, 7. q. 1. cap. in apibus. ecce in quibus 33. q. 2. §. 1. Sed pone, iam contulit beneficia quinque clericorũ. moriunt duo ſui clerici ſimul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero. vult pinguius cõferre, nũquid poterit? Videtur diſtinguẽdum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut nõ: vt primo caſu poſſit pinguius conferre, ſecundo non 4, vt ſupra eod. tit. &

e ¶ Idoneis.] ſupra e. lib. & tit. is cui.

f ¶ Poſt.] aliàs non fuiſſet tanta quæſtio, ex quo primum mandatum ſpeciale genus proceſſiſſet. Ioan. And.

g ¶ Derogat.] vt infra de reg. iur. generi. cum ſuis concor. Io. And.

h ¶ Conferamus.] penes Papam enim remanſit eadem poteſtas, & maior etiam in prædictis: vnde ex quo ipſe præoccupauit, melior eſt ipſius conditio, vt ſupra e. dudum.

SI is cui.] Circa reuocatoriam gratiarum decidit tres caſus dubios: Primũ, contra expectantem in eo ſolum quod expectat: ſecundum & tertium, pro expectante: ibi, Non ſic, & ibi, Sed & ſi. vtriuſque rationem ponit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu iſtius cap. eſt præſupponendum quod habetur in glo. poſita ſup. er verbo. verba: videlicet quod Bonifacius viij conditor huius voluminis ſtatim poſt ſuam promotionem, reuocauit gratias factas per duos ſuos prædeceſſores, videlicet Nicolaum & Cæleſtinum: & verba illius conſtitutionis erant iſta: Gratias factas per tales, & per quas ius nõ eſt acquiſitum in re, caſſamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

CASVS. Nicolaus quartus vel Cæleſtinus quintus cõtulerat Titio canonicatum: & mãdabat canonicis, vt ſibi prouiderent de præbẽda, canonicatu, dignitate, vel officio; virtute ſuæ gratiæ. Titius aſſecutus fuit pbendam, & expectat dignitatem vel officium: Pendẽte illo tẽpore Nicolaus quartus mortuus eſt: & ei ſucceſſit Bonifacius viij qui reuocauit gratias factas per prædeceſſores ſuos: poſtea vacauit dignitas: illã petebat Titius virtute grãæ ſibi factæ per Nicolaum quartum: dicebat capitulum ꝙ non tenebatur ſibi illam dignitatem cõferre: quia gratia ſua fuerat reuocata per Bonifacium viij Dicit Titius ꝙ conſtitutio reuocatoria intelligitur dumtamen non fuiſſet ſibi acquiſitũ ius in re. & quia fuerat præbendã aſſecutus, ideo dicebat ſuam gratiam non eſſe reuocatam: Econtra allegabat capitulum, quòd iſta dignitas eſſet ſeparabilis à canonicatu: & licet Titius cõſecutus fuiſſet præbẽdã, tñ non habebat ius in re quantum ad dignitatem: nũquid capitulum bene dicat? Reſpondet ꝙ ſic, & ita dicit Romanus Pontifex, ꝙ ſua gratia erat extincta quãtum ad dignitatem, perſonatum, vel officium. Sed pone ꝙ Papa creauit me canonicum, mandauit mihi cõferri præbendam, & etiam vt conferretur mihi dignitas vel officium: vacauit præbenda, quæ conſueuit aſſignari ſoli canonico: aſſecut' ſui dignitatẽ, ſed adhuc ſum

1 Idẽ Io. No. Io A.

2 Idẽ Ar. & ver. ſig. c. ſi. Io. A.

3 Verũ, ſi ordinario ꝑiudicaſ. c. ſane. 7. de priuil. is ſoli xce dentis, ſecus. nno. c. cum di ecti. ĩ de donat. Ph. Fonſa.

4 Immo ſi conferendo ſoli Papæ ꝑiudiceſ. Phil. poſt Do. Font.

5 Immo de rigore ſic intelligendũ eſt c. pót. §. 1. ſup. eo l. nec cõditio. ff de demon aliud ǭ eq tate, vbi de paruo agiẽ ꝑiudicio. Fo.

ſecundo caſum, in quo quis ſimul poteſt retinere titulos duorum beneficiorum curatorum abſque diſpenſatione. Dominicus.

· [Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declarat.]

a ¶ Si tibi.] per adoptionem ſecundi beneficij curati, cuius fruct⁹ alius ex cauſa percipit, nõ vacat primum. Emanauit hæc decreta. ad declarationem decretalis, de multa. ſupra eodem tit.

† Et appellatiõe bñficiorum an cõprehendãtur prębẽdę, pẽſiones, & p̃ſtimonia vide Fel. in ca. poſtulaſti. extra de reſcri.

[Glo. ſeq. not. duo: ex ſecũdo infert obiectionem. & remittit.]

b ¶ Fructus.] not. q̃ alia eſt iſta conceſſio ab illa quam habes ĩ eo. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. ibi. n. conceſſum fuit de bñficijs; hic aũt de fructibus. hoc dico: quia in illo caſu virtute indulgẽtiæ non vacant beneficia: hic vacant: & neceſſe eſt illa debito tempore cõferri: aliàs locum haberet Lateran. concilium vt ſup. de eccle. benefi. vt noſtrum, & not. de magiſtris. c. penult. in vlt gl. & Hoſtien. in decre. ĩ. de verb. ſigni. ca. penult. Et intellige q̃ ſi aliqua ſint onera 1 incumbẽtia: ille qui fructus percipit, habet nulla ſubire, q̃ dic vt ſupra eo. lib. de offic. ordi. præſenti §. porro. [Et per extrauagan. Ioan. ſuſcepti. de quo ibi dixi. Ioan. And. Quos autem fructus talis habere debeat: & quot dies habeat annus hoc caſu dixi. ſupra eo. lib. de reſcript. ſi propter. Et per illum §. porro, ſatis videtur iſta decre. & eis ratio eſſe, ſuperflua: cum miniſter debeat expenſas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de ſecundo recipit ſaltem victum. Sed potuit eſſe ratio, quam dixi in glo. quia non eſt.

1 Facit ex̃uagãs Io. xxij. q̃ incipit, Suſcepti. tit. de ele. & electi poteſtate.

bi a conceſſo à nobis, vt fructus b beneficiorum †, quę vſque ad certum tempus in tua vacabunt diœceſi percipere valeas, pro ſoluendis debitis c, quibus eſt tua eccleſia onerata d, beneficium vacans poſtmodum curam habẽs animarum annexam alicui ſimile beneficium obtinenti te e conferre cõtingat: Aequum eſt, vt quãdiu fructus ipſius perceperis, primum non debeat reputari † vacare. f

¶ Idem

¶ Cum mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda. ſacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

CAP. XXVII.

CVI † DE

c ¶ Debitis.] ad idẽ ſupra de verb. ſig ca. pen. ſupra eo. li. de reſcrip. ſi propter. & idẽ ſi propter aliam cauſam. ADDITIO Etiam ſi non reſpiciat eccleſiam, ſed nobilitatem vel prærogatiuam perſonæ. facit ſup. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exemplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate ſine culpa. alleg. ſup. de cenſi. cũ Apoſtolos de dona. Apoſtolicę de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & tẽporis ſecundum Hoſt. Ioan. An.

d ¶ Onerata.] ad quæ ſoluenda tenebatur eccleſia: ex quo nomine eccleſiæ, & pro eius vtilitate erant cõtracta. ſupra de ſol. cap. 1.

e ¶ Te.] vel alium: quia idem iuris, cum eadem ſit ratio. & facit quod dixi ſup. eo. tit. ſi tibi.

[Glo. ſeq. rationem reddit, dat ſimile, ſubdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, ſoluit contrarium, ad quæſtionem obijcit, & ſoluit.

f ¶ Vacare.] quia non eſt adhuc adeptus plene: quia licet beneficiũ habeat, fructus non habet: & ſic nõ vr̃ plene tranſlatus. 21. q. 2. ſi quis iam tranſlatus. nam licet res, data ſit, vacua poſſeſſio tradita non eſt. ff. de vſur. ſtipulatus. 1. reſponſo, & ſic ad plenum recepiſſe non videtur, ad hoc ff. commo. l. 3. 2. reſponſo. Et idem credo de decre. cũ in cunctis, ſcilicet quòd ſi lapſum eſt tempus de conſecrandis epiſcopis, vel iam eſt cõſecratus, beneficia propria tenebit, ſi fructus ep̃atus alteri ex cauſa debebantur eadem ratione. Et caute 2 faciet epiſcopus qui talem indulgentiam habet ſi beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim quòd habere debeat fructus primi anni: primo anno habuit fructus ſecundi beneficij: ſecundo anno vacabit primum, & ſic habebit fructus primi, ſi adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid ille teneat̃ infra annum promoueri? Et videtur quòd non, per illud c. nec vi poſſeſſionem adeptus vſquequaq;, nec integre: & facit ſup. de ele. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidã 3 tenent aſſertiue. Sed ↄ̃trium credo, & dico q̃ bene currit tempus, ex quo habet exercitiũ curæ aĩarum liberũ & pacificũ. ad hoc ĩ. eo. lib de elect. cõmiſſa § 1. 3. propter illud. n. ordinari debet. Ad decre. cum in cunctis. §. cum vero. ibi. eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationẽ, &c. dico q̃ adminiſtratio nem iſte habet, licet fructus nõ habeat. facit p̃ hac parte ĩ. eo. lib. de elect. licet canon: ibi, vt gregis ſibi crediti, &c. Itẽ quid dices in parochiali eccleſia, vbi nõ eſſet aliquis redditus: puta quia dos eius caſmate vel alluuiõe perijſſet: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicã igitur quòd qui tale beneficium recipit, ſibi imputet 91. diſ. clericus victũ. Sed oppones q̃ quæſtio non procedit ex quo habebat primum beneficium qđ retinet, ſaltem ratione primi p̃moueri tenetur: Dico q̃ procedit: pone q̃ prima eccleſia curata ſit collegiata, vt ſup. eo. de ele. ſtatutum. eo. lib. vel ſuper illa fuerit diſpenſatum: vel pone ſimpliciter non fecit ſe promoueri, priuatus eſt prima: nunquid & ſecunda? vnde bene procedit quęſtio. Speciale igitur ſtatuitur in hac decret. ne clerici mendicare cogantur, q̃ primum beneficium ſimile non vacet: ſed ne pereant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt ſup. dixi.

2 Non dicit, recte faciet. ſed caute; ab hac. n. & ſimilibus cautelis abſtinendum eſt viris piis.

3 Io. Mo. hic & ibi.

4 Idẽ ibi Archid.

† Nota bñ ſecundũ Doct. qđ in veritate vacet, per c. de multa. ſup. eo. nõ poterit. ergo iſtud ĩm beneficium à ſe reijcere. arg regulę qđ ſemel. Fon.

† Vide regulã, quã hinc colligit Anch. conſ. 351. incipi. Ex ſcire teſtamenti.

CVi de non.] Tria ſunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia reſpicit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum quod in quibuſdam eccleſijs aliquæ ſunt præbendæ, quæ dicuntur ſacerdotales, aliæ diaconales, aliæ ſubdiaconales: & iſtud fuit introductum vt melius poſſet deſeruiri diuino cultui: hoc eſt, aliquæ ſunt præbendæ ad quas nullus promouetur niſi ſit ſacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: alię ſubdiaconales, quæ conferuntur ſubdiaconis. Item præſupponendum ſecundo, quòd in aliquibus eccleſijs, ſicut eſt in eccleſia Pictauen. aliquæ ſunt præbendæ integræ, alię ſunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illã dimidiam præbendam percipit medietatem fructuũ alicuius præbendæ.

Promot⁹ ad curatũ dẽt infra annũ ad ordines p̃moueri, licet eccleſia nullus hẽat redditus.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictauen. vt mihi prouidere de aliqua præbenda non ſacerdotali in eccleſia Pictauen accidit quòd vacauit aliqua præbẽda ſacerdotalis: vtrum epiſcopus virtute meæ gratiæ poſſit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid? Papa mãdauit epiſcopo Pictauen. vt in ſua eccleſia, in qua erãt præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret prębendam integram, vtrum poſſit ep̃s mihi conferre dimidiam prębendam? Reſpondet q̃ non. Sed ponamus, q̃ Papa mandauit mihi prouideri de prębenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua prębẽda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum poſſit de illa mihi prouideri? Certe nõ. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apoſtolici ſunt diligenter obſeruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apoſtolicum non debet extendi extra caſus expreſſos in reſcripto. Not primo, quòd quandoque in eccleſia præbendę annectitur ordo ſacerdotalis, ad hoc cle. vt hi, qui de ęta. & qualit. Not ſecundo, quod in mandato cuius forma eſt obſeruanda, non poteſt illa omitti: etiam de partium conſenſu. Dominicus.

[Prima

nō a ſacerdotali b prębenda prouideri mandatur: ſibi etiam volenti ſacerdotalis auctoritate mandati huiuſmodi conferre nequibit. ¶ Similiter ſi in eccleſia, in qua integræ ac dimidiæ c præbendæ habentur, mandetur † integra d conferri præbenda: quamquam ille pro quo ſcriptum extitit, dimidia velit eſſe contentus, ei de ipſa non poterit prouideri e. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda f certi valoris, vt in prębenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non poſſit adimpleri. Non enim huiuſmodi mādata (quorum fines diligenter g ſeruari oportet) debent ad caſus alios, quam expreſſos extendi.

† al. mandatur.

¶ Idem.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum conſimile eius poſſeſſore irrequiſito conferri poteſt: non autem eius poſſeſſio dari, ſecundum Zen.

CAP. XXVIII.

Licet h † epiſcopus i beneficium, quod cum animarum cura tenebas (poſtquam aliud recepiſti cōſimile, ac ipſius poſſeſſionem pacificam habuiſti, vel per te ſtetit, quo minus haberes eandem k) poſſit alteri de iure conferre l: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato m

† Vide Felinū in c. ſi. extra de pſump & Hipolytū ſingulari. 195. incip. nemo priuag' eſt

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Cui de non.] cum mandatur alicui non ſacerdotalis, vel integra, vel certi ualoris conferri præbenda: ſacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ De non ſacerdotali.] iſtud videbatur in eius fauorē appoſitum, vt non compelleretur eſſe ſacerdos: & tamen in eius læſionem retorquetur, ita ꝙ etiam ſi volet, ſacerdotalem habere non poterit. & ratio eſt in fin. c. & vide ꝙ dixi j. de reg. iu. quod ob gratiam.

c ¶ Dimidiæ.] ſi vna præbēda diuideretur in duas: quælibet per ſe diceretur integra. ſ. eo maioribus. & c. vacante. ſed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ ſic vocabantur, integræ & dimidiæ: quia medietatem redditūum forte habebant reſpectu integrarum.

d ¶ Integra.] quid ſi ſimpliciter mādetur prouideri de præbenda? Dic 1 ſi illæ præbendæ dimidiæ ſunt diuiſæ: quia pars à toto iam ſeparata, non eſt pars, ſed totum: tunc de dimidia poterit prouideri 2, vt ſic aliud ſit de integra ſcribere: & aliud ſimpliciter ſcribere: ad hoc j. eod tit. ei cui. ſed ſi aliàs nulla eſſet diuiſio, ſed vna præbenda diuideretur in duas, ſecum crederem, cum tunc non de præbenda, ſed de dimidia prouideretur.

1 Idē Io. Mo. q dicit ſe ſic ſentētiaſſe. & idē Archi d.

2 Placet Do. ſi illa diuiſio ſit facta ante datā litterarū, ſec' ſi poſt: qa litteræ bñficiales ſi extēdunt ad creata poſt datā cle. ſi. de reſcript. Font.

ADDITIO. Ad hoc ff. de leg. de leg. 2. Caius. §. 1. Ioan. And.

e ¶ Prouideri.] vide j. in tex. ibi, Non enim, &c.

f ¶ De præbenda.] & tunc de penſione prouideri nō poterit, vt ſ. eo. tit. & lib. quamuis. 1. reſponſo.

g ¶ Diligenter.] ff. man. diligenter. & ſ. de reſcript. cum dilecta.

ADDITIO. Allega. Ioan. Mona. ff. de acqui hær. l. ſi quis mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. de reſtit. ſpo. c. ſi. Ioan. And.

Licet epiſcopus.] Primo dicit beneficiū de iure vacans conferri poſſe poſſeſſore nō vocato. Secūdo, in danda poſſeſſione dicit illum vocandum: ibi, Illū tamen. Ioan. And.

¶ Præmitte ꝙ habens beneficium curatum, & obtinens ſecundum, ipſo iure eſt priuatus primo: & libere poteſt conferri ſ. eod. de multa. hic declaratur quod importat verbum, libere. Dom.

¶ Iſtud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. in anti. vbi vř ꝙ ſi alicui obtinenti beneficium curatū, vel dignitatē, vel perſonatum cōferatur aliud ſimile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit poſſeſſionem pacificam: vacat primum beneficium dř in cap. commiſſa, de elect. ſ. eo. iſto lib. ꝙ etiam ſi ſteterit p ipſum cui eſt collatū ſecundum beneficium, quo minus adipiſcatur poſſeſſionem pacificam: vacat primū beneficiū ac ſi apprehendiſſet poſſeſſionem pacificā: & poterit ep̄s primum beneficium conferre alteri idoneæ pſonæ: ſed vtrū epiſcopus poſſit iſtū, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionē alterius beneficij incompatibilis inducere in poſſeſſionē realem abſque cognitione cauſæ? Reſpondet ꝙ nō immo debet ep̄s facere citari primum poſſeſſorē, & ipſum audire ſuper iure ſuo quare retineat primū beneficium, cum adept' fuerit poſſeſſionē pacificam ſecundi beneficij: quia niſi alleget aliquam cauſam rationabilem, poterit ep̄s inducere illum (cui ſecundo contulit illud beneficium) in poſſeſſionem realem ipſius beneficij. Not. primo, ꝙ per ſolā beneficij collationē nō dicitur quis acquirere ipſius poſſeſſionem. Not. ſecundo, ꝙ licet quis poſſideat prima facie contra ius rem, tamen non poteſt ab ipſo poſſeſſio euelli illo non vocato. Dominicus.

[Prima gloſſ. dicit quid declaret.]

h ¶ Licet epiſcop'.] edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. ſ. eo. tit. & ad probationem eorum quæ ibidem no. Inn. & Hoſt. quæ no. Guil. ſ. de elec. licet canon. ADDITIO. & Cō poſtel. de reſcript. capitulum. in gloſ. magna. verſ. item quæritur, vtrum executor datus. & verſi. ſeq. Ioan. And.

i ¶ Epiſcopus.] vel quilibet alius ad quem collatio ptinet, cum eadem ſit rō: & concilium indiſtincte loquitur. is quoq; ad quem prioris decre. & c. cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt ſ. dixi.

k ¶ Eandem.] ſic ſ. eo. lib. de elect. commiſſa §. 1.

[Glo. ſeq. dubium ſoluit, & rationem reddit.]

l 3 Conferre.] not. ex hoc tex. ꝙ decre. illa ſ. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locū ſibi vendicet. non tamen in collationibus: vnde vides ꝙ non facta aliqua vacatione, poteſt fieri collatio ad idē facit ſ. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia iſtud eſt regulare 3 ꝙ rem ad collationem meam ſpectantem, vel ius qđ in ea habeo donare, vel quocūque alio titulo in aliū transferre poſſum, detentione alterius non obſtante. ff. de reg. iur. qui poteſt C. de hære. vel. act. ven. per totum ff. de contrahen. empt. qui tabernas ad hoc ſ. eo. venerabilis ſupra de feud. c. 2. de poſſeſſione autē ſiet quod ſequitur.

3 Idē Do. facit gl. c. cū nīſ: de conceſſi. pb. Font.

[Glo. ſeq. fortificat textum.]

m ¶ Te non uocato.] non ergo remouebitur poſſeſſor à ſua poſſeſſione uel quaſi ſine cauſæ cognitione 4: ex quo titulo poſſidet, licet iniuſto. 16 q 4 uolumus. & ſic intelligitur, de cōceſ. præbēn. cum noſtris. de reſtit. ſpolia. in litteris. de cau. poſſeſ. c. 2. in antiq. & eſt expreſſum C. de rei uendica. l. fin. Hinc eſt quod uſufructuarius uſufructu finito non poterit à quaſi poſſeſſione expelli: immo cōtra eum agetur negatoria: uel ex cautione de reſtituēda re præſtita. ff. ſi uſusfruc. petat. l. uti frui. 1. reſpon. ff. uſufru. quemadmodum caue. l. 1. §. hoc autē agat. ergo is cui collata eſt eccleſia, ut ſibi tradat poſſeſſio, i quo pcedit ſummarie poſſeſſore uacato,

4 Cognoſcere aūt dēt de canonica collatiōe petentis, & de iniuſta detentione poſſeſſoris ſm Arch. ſ. de reſcri. olim. & ſcrpſi ī pdi. ðcr. cū noſtris ſup gl. a. Io. And.

vocato.C.ſi per vim vel alio modo.l.vlti. Alleg. Archi. ſ.de reſt.in integ.cũ ex litteris. ad fi.ff.de requit.reis l.2.& 3. q.9.indicas. Io. An. Nemini enim licet rẽ ẽt ſuam ſua auctoritate occupare.C.vnde vi.ſi qs in tantam.16.q.6.placuit. ſ. eo.tit.& lib. eum qui.2.reſponſo.ad hoc ſ.de diuor. porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo ſecundum prædictos doctores in omni eo caſu, in quo priuatus eſt quis ipſo iure pone in terminis. ſ. de elect. licet canõ. licet vtilis eſſet declaratio vt ſ. dixi.e. ti.omiſſa.

ADDITIO. Vide quod dixi per Inn.& Hoſt.de conceſ.præb. cum noſtris.in antiq. ſuper gl. pe. ad fi.I.A.

a ¶ Retinendi.] vt ſi ſufficienter ſecum diſpenſatũ eſſet. ſ.eod. tit. & lib. non poteſt. vel ad tẽpus hoc conceſſum, vt ſ.eo.li.de reſcr. ſi gratioſe. vel ex cã nõ percipit fructus ſecundi beneficij.ſ. eo.ti.& li.ſi tibi conceſſo.vel habet commendatam eam.ſ.de elect.nemo.eo.lib.

(cum tibi forſan ius poſſit cõpetere retinẽdi a) in poſſeſſionem ipſius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ Sacerdotalis præbenda per ſimplex mandatum de prouidendo, non niſi apto ad ſacerdotium eſt conferenda. h. d. ſecundum Zen. Et iſtud ſummarium poteſt adaptari vtrique lectura poſita in tertia gloſſa Dominicus.

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mãdatur † ſimpliciter b

† Mãdata de ꝓuidẽdo ſuſtulit cõcil. Trid. ſeſ. 24. de refor. c. 19.

EI cui.] Decretalis tria facit. Primo ponit formã ꝓuiſiõis: Scd̃o ſoluit illi⁹ dubiũ: Tertio ſolutionẽ d̃clarat. Scd̃m: ibi, Sacerdotalis. Tertiũ: ibi, Sed aliã. I. A.

CASVS. Cum in eccleſia Pictauẽ. eſſent aliquæ præbendæ ſacerdotales, aliæ non, ſed erãt diaconales, vel ſubdiaconales, Papa fecit mihi gratiã ſub hac forma: quia mandauit epo Pictauẽ. vt mihi prouideret de p̃benda in eccleſia Pictauẽ. ſimpliciter abſq; alia ſpecificatione: vacauit præbenda ſacerdotalis: vtrũ epſ illam mihi non promoto ad ſacerdotiũ poſſit cõferre? Reſpondet ꝙ non. Sed quid ſi nondũ fuit promotus ad ſacerdotium: ſed tamen ſum in ætate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad ſacerdotiũ: an de illa præbenda ſacerdotali vacante poſſit mihi ꝓuideri? Certe ſic. Et iſta ſunt vera: niſi aliàs cõſtaret de mẽte Papæ, puta ſi in litteris Papæ diceſ, nõ obſtantibus quibuſcunque, per quæ effectus litterarum noſtrarum poſſet impediri aut differri: nam tunc etiã de præbenda ſacerdotali poſſet mihi prouideri: licet nondum eſſem ætatis legitimæ, in qua poſſem ꝓmoueri ad ſacerdotium. Not. primo argum. quòd mandatum directum. ſimpliciter ſuper præbenda. includit ſacerdotalem & non ſacerdotalem. Nota ſecundo ſecundum Io Mona, quod genus quod in vno de indiuiduis non põt impleri, implebitur in alio. ſ.eo.tit.& li. cũ in eccleſia. & vi. ꝯcor. in diſt.c.qa ſæpe.in gl.ſi.Do.

[Prima gloſſa ſoluit dubium.]

b ¶ Simpliciter.] hoc non ſine myſterio dictum fuit: ſi enim in litteris contineretur, non obſtantibus aliq bus, &c ꝑ quæ effectus gratiæ noſtræ impediri valeat, vel differri: hic ſecus: quia patet quòd Papa vult. ſibi præbendam dari: ordinem autem recipiet cum ætatis erit ad hoc aptę & ſuꝑ hoc vidi d̃clarationẽ ſub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modum conſtitutionis: ſed in quadã cauſa, vt mihi videtur. Nouarieñ. præbendæ obtinuit impetrans contra opponentem, qa ipſe non habebat ætatem ad ſacerdotium, quam requirebat præbenda. Iſta ratione expreſſa in Papalibus litteris ſuper ſententia editis, ꝙ impetrans habebat in litteris gratiæ clauſulam, non obſtantibus ijs per quę effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ Sacerdotalis.] ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto eccleſiæ.

ADDITIO. Dicit Archi. vt in eccleſia Bonoñ. iſdudum in ipſa eccleſia contrariũ conſului, ſ. in ea tũc non eſſe præbendas ſacerdotales: vnde ex eo quia nõ erat expreſſe onus ſacerdotij, vel alterius ordinis prębẽdis annexũ: licet ibidẽ bene fuerat ſtatutũ ꝙ eſſent tot diaconi, tot psbyteri, &c. Ioan. And.

de prębenda proximo vacatura, ſacerdotalis c prębenda conferri non poteſt †, ſi nondum d in ætate e tali exiſtat, quòd poſſit ad ſacerdotium promoueri: Sed aliam f expectare debebit.

¶ Idem.

¶ Ex mandato ſedis Apoſtolicæ expectans ex certa cauſa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXX.

SI PAV-

[Glo. ſeq. ſignat cõtrarium & ſoluit.]

d ¶ Nondum.] ergo non inſpicimus tempus datæ, ſed tempus vacationis, vt ſi tunc eſt in ętate, bene quidem: aliàs ſequentẽ expectat. Sed contra ſ.eo.lib.de reſcript. ſi eo tempore. vbi non inſpicitur tẽpus, quo vacat beneficium cũ cura: immo ſolum tẽpus datæ. Sol. In curatis beneficijs & in ipſorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in ſacerdotalibus præbendis. ſ. eo.tit.& lib. cũ in illis. ſ. de elect. iſto lib. ſtatutum. & ideo fauorabilior eſt hæc gratia quã illa præterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter eſt intelligendum 1 ff. de ſerui.l.ſi cui. pterea gratia illius decret. ſaltem in altera parte eſt duratura. hic autẽ poſſet gratia in totum extingui. Pone.n. ꝙ omnes præbendæ ibi eſſent ſacerdotales: ſi ergo ille qui impetrauit ſibi ꝓuideri de beneficio cũ cura vel ſine cura, tunc nõ erat ętatis idoneæ: pro ea parte qua de curato expreſſit, ſunt litteræ vitioſæ: ſi autẽ ſimpliciter impetrauit ſuper primo beneficio, curatũ nõ debebitur. ſ.eo.cũ in illis. ſed ſecus cum impetro prouideri de præbenda, vt hic vides. Io.

† Hic eſt vn⁹ caſus quo primus impedem: trãs non obtinet primũ vacãs: alios viã ꝑ gl. qa ſæpe. ſ. e.lib. Do. Font.

1 Idem vſ ſẽtire Domi. examinãs gl. & Panor. c. cũ dilect⁹ ſ. eo. qa hic non fuit ſurreptio. ſec⁹ in d. c. ſi eo tpe. Fonta.

Glo. ſeq. quęrit, arg. & ſoluit. Iterum quærit, arg. pro & contra. & ſoluit.]

e ¶ AEtate.] quam dicis hic congruam ætatẽ? Dicendum videtur ꝙ ætas 30 annor. 78. diſt. c.1.& 3. vbi eſt expreſſum Et hoc tenet hic Archid. ſequens Hoſt. cuius opinionem poſui in §. inferiora. ſuper gl.2. Sed hodie ſi attigerit xxv. annum, ſatis eſt in ætate legitima: per decre. ſ. de elect. cum in cunctis. & 78. diſt. c. vlt. & hoc approbat clemen. de ęta. & quali. generalẽ: & non dico hodie ſeruanda interſtitia temporum de quibus habes 78. diſt. c.1.& 3. & per totũ. Sed qd̃ dices ſi iam erat ſacerdos licet non eſſet in ætate legitima: nunquid debebitur ſibi præbẽda? Videtur ꝙ non: qa non eſt in legitima ætate: quod requirit hæc littera: & non debemus reſpicere quid factum ſit, &c. vt ſ. de elec. cũ cauſam. cũ ſuis concord. benefacit ff. quãdo dies lega. cedit. l. penul. ff. qui ſatiſda. cogan. l. quotiens. cũ ſuis concor. Contra videtur: ex quo enim ꝓmotus eſt iã, quid querimus ætatẽ ad promouendũ? recipit enim verum ordinem de tempo. ord. vel nõ eſt compoſ. in ant. Primum credo 3, cum tali interdicenda ſit executio ordinis ſic ſuſcepti. vt in p̃dicti. decr. vel non eſt compoſ. & quia non debet eſſe melior cõditio eius qui deliquit. ſ. eo. tit. & lib. cum qui.

2 De ætatę ordinãdorũ, vid̃ q̃ demũ ſancinit ꝯcil. Trid. ſeſ. 23. de refor. c. 12.

3 Idẽ hic Arc. q ẽt inducit qd̃ talis cũ velit vti falſo diplomate, puniẽdus eſt. ff. ad l. Cor. de fal. l. eos. §. ſi. Io. And.

f ¶ Aliam.] non ſacerdotalem, vel etiã ſacerdotalẽ, ſi tunc peregerit ætatem idoneam, vt ſ dixi. Io. And.

SI pauper.] Decidit caſum dubium, rationem interſerens: ibi, Cum ceſſet.

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. ꝙ hic patet inſtãtia ad regulam, factum legitime. ſ. de reg. iur. & ibi remit tit. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit epiſcopo Pictaueñ. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de bñficio compe-

competenti ſecundum merita ipſius Titij vt inde poſſet ſuſtentari: antequã eþs Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipſe Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat ſuſtentari: poſtea vacauit beneficiũ in collatione eþi Pictauen. vtrũ de illo poſſit prouidere eidem Titio? Videtur, quod ſpecialitas ſua gratia ſibi de nihilo ſeruiret. Non obſtante iſta ratione dubitandi, decidit hic Romanus Pontifex contrarium: videlicet quod eþs Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius eſt: quia cũ modo habeat beneficium, ex quo poteſt viuere: & ſic ceſſet cauſa ſuæ gratiæ, debet ceſſare effectus.

† Multis modis q̃s dr̃ pauper. vide Alex. conſ. 37. ſi. c. cõſultus ſum. li. 7. adde Bar. in l. ſi cõſtante. ff. ſolut. mat.

per † a clericus cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta ſuæ probitatis merita) per epiſcopum prouideri, aliud antequam ſit prouiſum eidem, beneficium fuerit aſſecutus: prouidere b ſibi epiſcopus (cum ceſſet cauſa c mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ *Vbi de prioritate beneficij plenius.*

Nota primo, quod pauper dicitur nõ habens beneficium eccleſiaſticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige, vt ſit pauper reſpectu bonorum patrimonialiũ. Nota ſecundo, quod ceſſante cauſa mãdati, ceſſat mandatum: etiam ſi non fuerit adimpletum. vide de appel. cũ ceſſante. in antiq. Dominicus.

[Gloſſa prima recitat per quæſtionem, quam diſtinguendo ſoluit.]

a ¶ Pauper.] Nota, quia non ſine myſterio dictum puto: ſi enim in gratia ſpeciali prouiſum ſit alicui: & poſtea ante vacationem adipiſcatur aliud beneficiũ, nõ expirat gratia. Hæc enim decretalis loquit̃ de forma quæ prouidet neceſſitati pauperum, quæ eſt iuſtitia, 1 vel quaſi, in antiq. de præben. cum ſecundum prouiſione igitur facta impetranti, ceſſat cauſa iuris: & ſic ipſius executio. & facit ſ. eod. ſi eþs. reſpon. ſi. ibi, per eum vel alium &c. ius enim beneficiatum nõ beneficiat. ſupra eodem, quia in tantum. Et hoc verum puto, niſi adeptum beneficium ſe non compateretur 2 cum prima gratia, ſi iam habere effectum, vt in duobus curatis. ſupra eodem, de multa. cum enim in eo caſu peteret ius in termino fortius ad rem. ſ. de conceſ. præben. c. vlt. & hoc approbat clement. de reſcriptis, gratiæ.

1 Iuſtũ ẽ clericum bñficiari i vico potiſſime ſ quo ẽ. C. de epi. & cler. l. eccleſijs. Io. And.

2 Facit q̃ de litigãte dici poſſ. Inn. ſ. de reſcri. l. nñs. Io. And.

ADDITIO. Quod gratia ſpeciali alicui facta non expiret ſi poſtea ante vacationem adipiſcatur aliud beneficiũ, tenet Io. Mona. & Archid. & de hoc per Ioã. de Deo in ſua q. 21 primi lib. vbi dicebat, q̃ ſi in litteris cõtinebatur eum nullum habere beneficium: & ſic erat tempore datæ rei veritas iudex pronunciabit illud beneficium ſibi deberi. Ego non curo de illa clauſula: & tene quod dictum eſt in glo. Ioan. And.

b ¶ Prouidere.] talis forma etiam in litteris gratiæ nõ extenditur ad hoſpitalia, vel loca ſimilia, vt in clemen. eo tit. per litteras.

[Glo. ſequens exponit, quærit, & ſoluit etiam diſtinguendo.]

c ¶ Ceſſet cauſa mandati.] & ſic ceſſabit effectus. Et quæ erat cauſa? quia nullum habebat beneficiũ 3: & ſic cauſa iuſtitiæ potius quàm gratiæ, vt ſ. dixi. cõcor. de appel. cum ceſſante in antiq. cum ſim. Sed quid dices pone, eſt illi prouiſum de vicaria, numquid per id expirabit mandatum? Sol. ſi vicaria eſt tẽporalis: pone in terminis. ſ. eod. lib. de elect. cum ex eo. in ſi. & ſ. de regu. beneficium. ſ. de appel. peruenit 2 (ſ. de vo. c. ſi. ſ. eo. lib. de elect. cum ex eo. & conſt. Io. execrabilis. in ſi.) tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non eſt: cum beneficia ſint perpetua. Sed ſi vicaria eſt perpetua, vt ſupra eodem, extirpandæ. tunc ſecus. ſupra de reſcriptis, poſtulaſti. [Idem Archidiaconus.]

3 Ergo ſi haberet pẽſionẽ ſine titulũ, illa tacita gratia nõ valeret. Ponta.

SI a ſede.] ſoluit caſum dubium diſtinguens duo membra: Secundum: ibi, Si vero. Ioan. And.

cũ pluribus collati non conſtat: primo poſſeſſio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XXXI.

SI † à ſede Apoſtolica, vel legato d ipſius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat e quæ collatio fuerit

† Vide Alex. cõſ. 10. inci. admodu. li. 2. & Iacte Philip. Probũ in c. cũ cur. ſ. huc. eo. tit.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficium a legato Cardinali tunc in his partibus exiſtenti: eadem die epiſcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficium: quæritur, quis noſtrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collationẽ a legato de latere: vel tu qui habes collationem ab eþo Pictauen ſis. Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut tu habes poſſeſſionem illius beneficij: & tunc es præferẽd᷒, licet habeam collationem a legato Papæ, & non tu: aut contra ego ſum poſſeſſor. & tunc ſine dubio ſum potior: ideo ſum tibi præferendus. Sed ponamus, q̃ neuter noſtrum eſt in poſſeſſione, quæritur quis ſit potior in collatione? Reſpõdet, q̃ ego qui habeo collationẽ a legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipſius legati de latere ſum tibi præferendus. Et iſta ſunt vera, dum tamen non poſſit apparere per teſtes, vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior, nam licet iſtæ duæ collationes ſint factæ eadẽ die, tamen potuit eſſe q̃ eþs Pictauen fecit tibi collationem illius beneficij tali die de mane, & q̃d legatus fecit mihi collationẽ hora veſperarum, tũc enim ſi de hoc poſſet conſtare, tu eſſes potior, & ideo eſſes p̃ferẽdus. Nota primo, q̃ legatus de latere poteſt conferre beneficia ex ſua generali commiſſione legationis, ſec᷒ eſt in legatis natis & miſſis, nam tales nõ poſſunt beneficia conferre, niſi haberẽt ſuper hoc ſpecialem poteſtatem. Nota principalem effectum huius c. videlicet, q̃ ſi eadem die Papa vel ſuus legatus cõtulerit mihi aliquod beneficium, & eadem die (ita q̃ nõ poteſt cõſtare, quæ collatio ſit prior & poſterior.) eþs fecerit tibi collationem illius beneficij, qui primo adeptus fuit poſſeſſionem illius beneficij, eſt p̃ferẽd᷒, ſi autem neuter poſſideat, tũc ego qui habeo collationẽ a Papa, vel a ſuo legato, ſum potior in aſſignatione beneficij. Nota vlterius, q̃ factum legati non dicitur factum Apoſtolicæ ſedis. probat text. qui ponit iſta hic ut diuerſa. ad idem ſ. eo ti. & lib. ſi eum. & cap. ſi Apoſtolicæ. Nota finaliter, quod in collatione beneficij eodem tempore poſſunt concurrere tres poteſtates conferendi. Dominicum.

[Prima gloſſa ſoluit quattuor dubia.]

d ¶ Legato.] Intelligas de legato de latere 4, q̃ a alij beneficia conferre nõ poſſunt, niſi haberẽt ſpecialem ſuper hoc poteſtatem. ſ. de offi. lega. c. 1. Quid dices ſi Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra ſequit̃ in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idẽ dico, ſi Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio cõtulerit, in archiepiſcopo autem & eþo & ſuis ſubditis dubitatio non procedit: quia ad alterum ſolum pertinebat collatio: & illa ſola valuit.

4 Vide q̃ not. ſ. of. lega. c. pẽ. in glo. 2. Io. And.

e ¶ Nec appareat.] ſi enim poſſet apparere, q̃ fuerit primo facta, illa obtinebit 5 vt ſi probetur per teſtes de hora, vel in ipſis litteris dicitur de hora & facit q̃d dixi ſ. eo. lib. de reſcri. duobus. vbi idẽ verbũ habes.

5 Vterq; ergo probare poterit & obtinebit, q̃ melius probauerit de tẽpore ſu-p hoc. de prob. ex litteris. I. A.

primo facta: erit potior conditio poſſidentis [a] †. Si vero neuter [b] poſſideat is, cui ſedes ipſa cōtulit, vel legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam [c]) erit alteri [d] præferendus.

¶ Idem.

¶ Religioſus habens prioratum vel eccleſiam curatam, ſi recipit ſecundum ſine licentia Papæ, ipſo iure vacat primum: quod ſi ſtatim non dimiſerit, efficitur inelegibilis, & priuatur vtroque, eadem eſt pœna in ijs, qui habebant ante hanc conſtitutionem, niſi infra menſem alterum dimiſerint. hoc dicit vſque ad §. prohibemus Ioan. And.

CAP. XXXII.

CVm † ſingula [e] officia ſint ſingulis committenda perſonis [f], & diſſolutionis, ac euagationis materia ſit religioſis præ cæteris auferenda [g]: Præſenti prohibemus edicto, ne aliqui mo

a ¶ Poſſidentis.] magnum ergo eſt poſſeſſionis cōmodum C. de rei ven l. res alienas. Inſti. de interdi. §. retinendæ ē de reg. iur. in pari. cum ſuis concor.

ADDITIO. Alleg. Arch. 16. q. 4. volumus. vt lite pen. per totum Io. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. poſt princ. optime facit ad caſum. ff. de pigno. ſi debitor. cuius caſum pono ē de reg. iur. cū ſunt. Ioan. And.

† No. bñficij titulū adiuuari à poſſeſſione & iuſta dico. l. uis eius. C. de ꝓba. c. licet clm. de ꝓb. & ſufficit poſſeſſori etiā ſemiplene ꝓbare, ꝙ petitoris iᵉ reddat dubiū not. in l bonæ fidei. C. ſi re. cre. ſō.

b ¶ Neuter.] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. ē. de reſcrip. duobus 2. reſponſo. in princ.

c ¶ Prærogatiuam.] ſic ē. de maio. & obe. per tuas.

d ¶ Alteri.] cui contulit ordinarius.

CVm ſingula.] Primo ponit conſtitutionis cauſam: Secundo conſtitutionē circa religioſos: ibi, Præſenti. In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnā apponit: Secundo ibi, Circa prouidet circa præterita ſub eadem pœna: Tertio ibi, Prohibemus. ꝓuidet circa adminiſtrationes vel officia vnius monaſterij nō committenda monachis alterius monaſterij: & pœnam apponit committendi & recipienti.

CASVS. Abbas monaſterij ſancti Cypriani, alicui ex ſuis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum, voluit conferre aliū beneficiū curatum: vtrum talis monachus poſſit iſtud ſecundū beneficium abſq; auctoritate Papæ obtinere? Rñdet qđ non: aliàs ipſo iure vacat primum beneficium: & tenetur ipſe monachus dimittere primum beneficium ſtatim, vt conferatur alteri: quod ſi non fecerit, efficitur ipſe monachus inelligibilis: & tam quam ambitioſus debet vtroque priuari: quòd verum eſt, ſiue ipſi monachi deſeruiant illis prioratibus, & eccleſijs curatis per ſeipſos, ſiue per vicarios inſtitutos per epiſcopum ad præſentationem ipſorum: iuxta capit. de monachis. eodem titu. in antiquis. fallit ſi vnum iſtorum beneficiorum eſſet alteri annexum: quia tūc non haberent locum pœnę ſupradictæ, cum iſta duo beneficia reputentur pro vno. capitu. dudum. ſupra de electione. ¶ Sed quid ſi ſolita ſunt & conſueta conferri ſolis monachis illius monaſterij: vtrum poſſint conferri monachis monaſterij noui Pictauen vel alterius monaſterij, quod non ſubeſt monaſterio ſancti Cypriani? Reſpondet Romanus Pontifex qđ non: niſi cum auctoritate Apoſtolicæ ſedis, quòd verū eſt ſi in monaſterio ſancti Cypriani reperiantur perſonæ idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia ſi nō poſſent reperiri perſonæ idoneæ, poſſent aſſumi de monaſterio monaſterij noui, vel alterius monaſterij non ſubiecti monaſterio ſancti Cypriani, etiam abſque licentia Papæ: verumtamen ſecurius eſſet, quòd requireretur auctoritas Papæ. Sed quid ponamus, quòd de facto factum fuit contrarium? vtrum contra facientes, & non obedientes huic conſtitutioni debeant puniri aliqua pœna? Reſpondet Romanus Pontifex, qđ ſic: nam prælatus, qui contulit prioratus, vel alias adminiſtratiōes monachis alterius monaſterij, eſt priuatus iure conferendi illas adminiſtrationes pro illa vice: & poteſtas conferendi illa beneficia pro illa vice deferē diœceſano loci, niſi monaſteria ſint ſubiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc poteſtas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Reſpondetur: ſunt ineligibiles ipſo iure: nec tenet collatio ſibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capituli, quòd ſingula officia debent committi ſingulis perſonis: & vna perſona non debet habere duo beneficia: ſicut in corpore humano, quodlibet membrum habet ſuam ꝓpriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. diſtinctio. capitulo primo. in principio.

Caſus. §. prohibemus.

Nota inſuper, quòd cap de multa. eodem titulo in antiq etiam habet locum in prioratibus, & non ſolum in eccleſijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non poteſt alius prioratus conferri: niſi ille eſſet annexus primo prioratui: ſed tunc non dicitur habere niſi vnicum beneficium: nam iſti duo pro vno reputantur. capitulo dudum. de electione. Nota vlterius, quòd religioſus vnius monaſterij non debet aſſumi ad beneficium, vel prioratum alterius monaſterij. Nota inſuper pœnam, quæ imponitur illis, qui faciunt contra iſtam conſtitutionē.

† Vide cōci. Tri ſeſ. 7. de refor. c. 2. & ſeſ. 24. de refor. ca. 17.

Nota etiam, quòd pluralitas beneficiorum inducit diſſolutionem, & vagationem in perſonam beneficiati. Nota finaliter, quod religioſis eſt prohibita vagatio. ad quod 16. quæſtione prima. placuit. 1. Et cum hoc nota argumentum, quòd appellatione monachorum non comprehenduntur alij religioſi. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.]

e ¶ Cum ſingula.] Religioſus habens prioratum, vel eccleſiam curatam, ſi recipit ſecundum ſine licentia Papæ: ipſo iure vacat primum: quòd ſi ſtatim nō dimiſerit, efficitur ineligibilis: & priuatus vtroque. Eadem eſt pœna in his, quæ habebant ante hanc conſtitutionem: niſi infra menſem alterum elegerint, & alterum dimiſerint. Prioratus eccleſiæ, vel adminiſtrationes vnius monaſterij ſolitę ꝑ ipſius monachos gubernari, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia alterius monaſterij monachis non committantur, nec commiſſa dimittantur: qui contra fecerint ſint priuati poteſtate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœceſanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel eligentes, ſunt ineligibiles ipſo iure. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hoſt. ſupra eodem, de multa.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ꝙ hæc decretalis obuiat ambitioni monachorum, & eā multiplicibus pœnis aſtringit Ioan. And.

f ¶ Perſonis.] 89. diſtinctio. cap. 1. in prin. ſicut ſingula membra corporis ſingulos actus habent, vt ibi. ad idē 16. quæſt. 1. presbyteros. ē. eodem titu. quia intantum C. de aſſeſ. l. nemo.

g ¶ Auferenda.] ad hoc ſupra eodē libro de electione, ſi religioſus, primo reſponſo & cap. quorundam. & capit. indemnitatibus. §. ſed cum eas. infra de ſtatu regu. c. vnico. ſupra ne cler. vel mona. c. 2. monaſteriū enim eſt eis quaſi carcer. 16. q. 1. placuit, 2. de ſentent. excom vt famæ. [in antiq.]

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.]

a ¶ Prio-

nachi vel religioſi alij † pluribus prioratibus [a], vel eccleſijs curam habẽtibus animarum, etiam ſi eadem cura non per ipſos, ſed per presbyteros ad eorum præſentationẽ per epiſcopos inſtitutos habeat exerceri, abſque [b] ſedis Apoſtolicæ auctoritate præeſſe præſumãt: niſi † forte vnus ex eis ab alio dependat, vel adinuicem ſint annexi [c] †.

Statuentes, vt quicumq; ipſorum prioratum, vel eccleſiam talem obtinens alium receperit: primũ, quo ſit ipſo iure priuatus, ſtatim omnino dimittere teneatur [d], per eum, ad quẽ ꝑtinebit libere [e] alteri conferendũ. Quod niſi fecerit [f]: extunc eo ipſo efficiatur ineligibilis [g] †, & tamquam ambitioſus ab vtroque penitus repellatur. ¶ Circa eos autem, qui plures prioratus, vel eccleſias huiuſmodi nũc detinent: prouidemus, vt infra mẽſem [h] poſtquam præſens cõſtitutio peruenerit [i] ad eoſdem, vnum ex ipſis, quem retinere voluerint (reliquis dimiſſis) eligere [k] teneantur: alioquin extunc [l] pœnis ſubiaceãt ſupradictis [m].

¶ Prioratus eccleſia, vel adminiſtrationes vnius monaſterij ſolita per ipſius monachos gubernari, abſque ſedis Apoſtolica licentia alterius monaſterij monachis non cõmittãtur, nec cõmiſſa dimittantur. Qui contra fecerint ſint priuati poteſtate ordinãdi prædicta ea vice, & deferetur ad diœceſanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes, vel detinentes (aliàs eligentes) ſunt ineligibiles ipſo iure. hoc dicit.

¶ Prohibemus inſuper, ne prioratus vel eccleſiç, aut adminiſtrationes, ſeu officia vnius monaſterij cõſueta per eiuſdem monachos gubernari, committãtur deinceps abſq; auctoritate ſedis eiuſdem alterius monaſterij monachis gubernanda [n], nec hactenus commiſſa dimittantur eiſdem: ſed per eos, ad quos pertinent, libere ordinentur: Cum illis non liceat habere locum in diuerſis monaſterijs [o], quorum vnum ab alio non depẽdet [p]: nec aliorum monaſteriorum (niſi canonice [q] transferantur ad ipſa) prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, vel officia gubernare. Qui vero cõtra prohibitionem præſentem prædicta de cætero alienis monachis commiſerint, vel dimi-

a ¶ Prioratibus.] poteſt dici etiam non curatis, & qđ infra dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de eccleſijs: per decre. ĩ. eo. de multa. ĩ. de ele. dudum 2. & hoc approbat concilium Vien. de ſupplen. negli. ꝑla. quia regulares. in cã autem eſt diſſimilitudo inter perſonatus, & parochiales eccleſias: quam habes ĩ. ne cle. vel mona c. 1.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archidiaconus.

b ¶ Abſque ſedis Apoſtolicæ.] nota arg. pro illa opinione, ꝙ in duobus curatis 1 ſolus Papa diſpenſet. ad idem ſup. eo. tit. & lib. non poteſt.

c ¶ Annexi.] in his caſibus nullius diſpenſatio eſt neceſſaria: cũ hæc duo pro vno reputentur. ſupra de elec. dudum 2. vbi de hoc. ſup. eo. tit. ſuper eod. & cap. extirpandæ. §. vero.

d ¶ Teneatur.] in quãtum poſſidet de facto: quia de iure priuatus eſt.

e ¶ Libere.] ſupra eo. tit. & lib. licet ẽpõ.

f ¶ Quod niſi fecerit.] ideſt ſi ſtatim omnino non dimiſerit.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

g ¶ Ineligibilis.] ad idem ſupra de elect. quiſquis. & ĩ in fi. ca. exaggeratur igitur ꝑpęna in religioſis, & merito, vt ſupra in prin. ad hoc 19. q. 1. alia eſt cauſa. Sed numquid hoc [ſ. ꝙ vacaret primum erat ſtatutũ per decret. de multa. Dicebat ibi Hoſtiẽ. ꝙ in prioratibus cõuentualib. vel curatis bene habebat locum decr. de multa. vt religioſos reſpiceret in ijs, a quibus ad voluntatẽ abbatis remouent[ur]: 2: vr̃, ꝙ plures poſſent habere: cum potius quaſi cuſtodes eſſent quàm priores. Indiſtincte autem intelligo hanc decre. etiam in omnibus prioratibus prout indiſtincte loquitur, & approbatum eſt hoc hodie per cõcil. Vien. de ſupplen. negli. pręla. quia regulares. in fi. & hoc non erat ita clare ſtatutum per decret. de multa. & pœnæ etiam ſunt additæ, vt hic vides.

h ¶ Menſem.] quomodo huiuſmodi menſis fiet computatio: dixi de ele. quàm ſit. ſupra eo. lib.

i ¶ Peruenit.] & ſic ſi perueniat ante duos menſes a tẽpore publicationis, ſtatim incipit eis tempus currere: & ſi nõ peruenerit infra duos menſes, adhuc tempus nõ currit. & ſic placuit Papæ in hoc caſu religioſos adſtringi: cum aliàs conſtĩ principalis ex quo fuerit publicata poſt duos menſes omnes adſtringat 3. in auth. vt factæ nouæ conſti. circa prin. ad hoc ſupra de poſtu. c. 1. & dicam in fi. huius lib. ſuper data. Ioan. And.

k ¶ Eligere.] ad idem ſupra eo. referente, & c. preterea.

l ¶ Extunc.] ideſt, poſt menſem.

m ¶ Supradictis.] vt ſ. ſiant ineligibiles: & tamquam ambitioſi repellantur ab vtroque. Ioan. And.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

n ¶ Gubernanda.] qđ ſi in ipſo monaſterio non eſt aliquis idone[us]? Tunc ſatis credo, quod aliunde 4 poſſet aſſumi. ad hoc ſupra de ele. ne ꝓ defectu. & c. indemnitatibus. eod. lib. de ele. ſupra in fin. & ſupra de ver. ſig. ca. abbate. in fin. ſatis tamen tutum eſſet auctoritatem Papæ requiri per ſuperiorem litteram.

o ¶ Monaſterijs.] ſup. de relig. do. ca. vlti. in fi. ſicut nec diuerſorũ monaſteriorum abbas eſſe, vt ibi, & 10. q. 4. monachum, vel præeſſe monaſterio & eccleſiæ ſæculari. 16. q. 1. presbyteros.

p ¶ Non depẽdet.] nec adinuicem ſunt connexa, vt ſupra.

[Glo. ſeq. recit. per queſtionem, & ſolutionem, cui ſignat contrarium, & reſpondet.]

q ¶ Canonice.] vt ſi tranſeat ad ſtrictiorem 5 religionem, ſufficit licentiam ſui prælati requirere, etiã ſi non obtineatur, ſupra de regu. licet. Sed ſi tranſiret ad laxiorẽ ſine cauſa, ſolus Papa diſpenſat: cum ſit contra iura. ſupra de conceſ. præb. propoſuit. Si ad parem, ex cauſa tranſire poterit de licentia abbatis & conuentus. 19. q. 3. ſtatuimus. & non obſtat ſupra de elec. eo. lib. ſi religioſus. 2. reſpõſo. quia illud locum habet cũ tranſit ad rectoriam: & ibi de filio fit pater. & ideo ibi ſufficiat abbatis licentia.

ADDITIO. Inno. ſupra de renun. c. filio. dicit ꝙ quã vult religioſus tranſire ad parem, requiritur diſpẽſatio & auctoritas ẽpi. quod placet hic Io. Mo. & Archi. in decr. ſi religioſus. in fi. vide quod not. in Spec. tit. 2. §. ſunt quoque. verſi. 24. & quod dixi de reg. nou eſt. ſuper 1. glo. Ioan. And.

† al. alijs.

1 Vide q d de hoc articulo ſanctũ ſit nouiſſime 1 cõcil. Tri. ſeſ. 7. đ reſor. q 2. & ſeq.

† In quodã manuſcripto codice ita: niſi forte vnus, vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

† Alios caſus quibus retinẽtur plura bñficia dicit glo. 22. q. 1. in ſum. vide q̃ dixi in c. gra. ſup. eo. de reſcri. Fon.

† Ergo prius erat eligibilis vide glo. 16. q. 1. in ſum. & cle. 1. de elect. Phi. Font.

2 Idẽ no. ſupra de ſtatu mo. c. 2. in gl. pe. & quæ ſcripſi. ĩ. e. li. đ of. or. ꝓlenti in 1. glo. ver. q̃rit demum. Ioan. An.

3 Vide B. Th. 1. 2. q. 90. arti 4. Sotũ li. 1. de iuſtit. & iu. q 1. ar. 4. Dec. & alios ſ c. cognoſcẽtes. ex. de conſti.

4 Vide 5 ci. Tri. ſeſ. 25. tit. de regularibus, & monial. c. 7.

5 Vide B. Th. 2. 2. q. 189 ar. 8. & Hoſ. in ſum. tit. đ regularibus. §. & qualiter.

a ¶ Ea vice.) id eſt, in prima ordinatione. ſup. de ele. cum in cunctis. & c. cum Vuinton.
b ¶ Per ſedem Apoſtolicam.] vel legatum de latere, ſi ſit in prouincia. ad hoc ſupra eo. lib. de ele. ſi abbatem. & 2. reſponſo. Ioan. And.
c ¶ Ipſo iure.] & collatio non tenet, vt ſupra eodem, ibi, & per eos ad quos pertinẽt, &cæt.
ADDITIO. Et facit ad not. in clemen. eodem titu. ſi plures. in glo. ſi intelligas. Ioan. And.

CVm in eccleſijs.] Primo ponit dictum: Secundo: ibi, Niſi, exceptionem: Tertio: ibi, Alioquin. pœnam. partes patẽt. Ioan. And.

CASVS. Vacante ſuccentoria, vel alia dignitate electiua in eccleſia Pictauen: canonici conuenerunt in vnum, & ad ſuccentoriam vel aliam dignitatem quendam Citium elegerunt: verumtamen erant aliqui abſentes: quæritur, numquid debebant ipſi abſentes vocari ad electionem? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſic: ſi ipſi commode poterant vocari: & hoc ſiue ſint in prouincia, ſiue extra, dummodo poſſint vocari. Sed ponamus quòd per longum tempus & ſufficiens ad inducendum conſuetudinem fuit obſeruatum, quòd in electionibus faciendis de ſuccentoria & alijs dignitatib. eccleſiæ Pictauen. ſoli præſentes eligebãt, nec erat neceſſe vocare abſentes: an valeat talis conſuetudo? Reſpondet Romanus Pontifex, quod ſic: ſecus ſi nõ eſſet talis conſuetudo: Nã tunc canonici abſentes poſſent allegare & dicere quòd fuerũt neglecti, occaſione cuius ipſi poſſent per iudicem competẽtem facere caſſari electiones iſtas: verumtamẽ ſi ipſi abſentes nihil opponerent contra iſtas electiones, nec perſonas electorum ipſo iure valerẽt electiones factæ per præſentes. Nam vocatio abſentium non eſt de ſubſtantia electionis. c. eccleſia. 2. de electione. in antiq. Nota argumen. quòd quãdoque collatio beneficiorum, vel canonicatuum ſpectat ad ſolos canonicos, de quo ſupra de ele. cum eccleſia Vulterana. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]
d ¶ Cum in eccleſijs. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. Ber. & moderni ſupra de re iudica. cum olim. in fine.
[Glo ſeq ponit opinionem cõtrariam, & eius motiuum, cui reſpondet.]
e ¶ Facienda] de electione eorum per quorum mortem eſt eccleſia viduata tantum habeamus in decreta. quia propter. in antiquis. Sed per prædictam decretalem, cum olim. in fine. ibi, plena omnium, qui præſentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficijs non vocando abſentes, quod hic reprobatur [1] vnde intelligimus ibi præſentes, qui ſunt in loco, vnde debent vocari. C. de præſcri. long. temp. l. vlt. ſupra de maio. & obe. c. vlt. vel ibi, cõſuetudo erat abſentes ad talia non vocari, vt ſequitur.

ſerint iam commiſſa: ea vice [a] ordinandi de ipſis ſint poteſtate priuat, & † de eis per diœceſanos (ſi exempta non fuerit) alioquin per ſedem [b] Apoſtolicam ordinentur †. Ii † autem, qui ea ſuſcipere, vel ſuſcepta præſumpſerint detinere, reddantur ineligibiles ipſo iure [c].

¶ Idem.

¶ Contemptum poſſunt proſequi ſi ad receptionem, vel collationem abſentes monachi vel canonici non vocentur, niſi conſuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit ſecundum Zen.

C A P. XXXIII.

CVm in eccleſijs [d] canonicorũ receptio†, aut præbendarum, vel beneficiorum collatio imminet facienda [e], abſentes canonici (ſi commode [f] fieri valeat) ſunt vocandi: Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri contigerit: eis inſtantibus [g] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ Beneficia morientiũ etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel ſede ipſa vacãte ibi cauſam, domicilium vel origine non habentium, vel etiam habentiũ ſed curialiũ, & ibi cauſa Romana curia morantium, vel tranſlata curia eam ſequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde receſſit curia in quo remanſerant infirmi: cõferri nequeunt per alium quàm per Papam. hoc dicit ſecundum Zen.

C A P. XXXIIII.

PRAESEN-

ADDITIO. Et ſic dicit Archidiaco. ſe habuiſſe a canonico illius eccleſiæ. Io. And.
[Gloſſa ſequens ponit dictum, & opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decretalem: adiungit tres rationes: demum quærit, & ſoluit.]
f ¶ Si commode.] ſic ſupra de electione. quia propter, ſiue ergo ſint in prouincia, ſiue extra prouinciam, ſi commode vocari poſſunt, vocabuntur. aliàs non. de hoc ſupra de elec. coram. [hæc fuit opinio Hoſtien. quæ placet Archidia.] Sed de quàm remoto loco vocentur, ſtatur conſuetudini. de elect. in antiq. in Geneſi. & dicebant quidam, quod in vocarentur vel non, non ſtabitur conſuetudini: quod non eſt verum, vt hic patet. Sed poſſes dicere, quod hic non loquitur de electione prælatorũ: & dicit littera: ad talia, &cæt. Sed dico, quòd conſuetudo dat ius eligendi, & ita poteſt intelligi de cauſa poſſeſſionis, cum eccleſia. Item dat iuriſdictionem iudicandi: ergo & ſine abſentibus eligendi. de foro competenti, cum contingat. [in antiquis.] cum ſimilibus. Item vocatio abſentium non eſt de ſubſtantialibus formæ. ſupra de electio. eccleſia, ſecundo. Sed numquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent abſentes? Credo, quòd non. decima quæſtione ſecunda. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc, per decreta. ſupra eodem libro de officio ordi. quamuis. vbi dixi de hoc, & ſupra de reſtib. c. præſentium.
g ¶ Eis inſtantib.] poterunt ergo contemptum [2] proſequi & collationem illam facere caſſari: ratificari etiam poterunt, ſi volent. ſupra de elect. quòd ſicut.

PRæſenti] Diuiſio patet: quia ſunt quinque dicta, tertium reſpicit prima duo. Secundum: ibi, Idem eſt. Tertium: ibi, Loca. Quartum: ibi, Sane. Quintum: ibi, Porro. Dominicus.
Iſtud cap. venit limitatiue ad c. licet. ſupra eod. tit. iſto libro.
CASVS. Dicitur in c. licet. allega ſupra quòd ſolus Papa poteſt cõferre beneficia vacantia in curia Romana. Sed ponamus, quod nũtij ſedis Apoſtolicæ, vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam in ſua legatione mortui ſunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen deceſſerunt in curia: vtrũ comprehendantur ſub c. licet ita quod ſolus Papa poſſit beneficia eorũ vacantia.

† al. ita, & de ipſis.

† al. ordinetur.

¶ In manuſcriptis exẽplarib. ita: Hi autem, qui ea ſuſceperint, vel ſuſcepta præſumpſerint, &c.

† Not. hic eſſe diuerſitatem inter receptionẽ canonicorũ & collationẽ canonicatus vel præbendæ. Et ſic vĩ, quod ſola receptio non inducat collationẽ de reſ. eã te.

1 Tñ fallit in receptione facienda ad præceptũ ſuperioris, quia maior pars, aut duæ partes præſentes ſũt. ſcito tñ quod in caſu quo iſti nõ ſũt vocandi, poterunt contra reſcriptũ & perſonã obijcere. Phi. Font.

2 Fallit. l. filio præterito. cum notat ibi in glo. in ver. tuebi. ff. de iniuſto. rup. & irri. fac. teſta.

vacantia conferre perſonis idoneis? Rūdet ꝙ ſic. & ideo Papa poterit illa bñficia conferre, ac ſi ipſi obiiſſent in illo loco vbi reſidet curia. dē dicēdū eſt in curialibus, qui proficiſcuntur ad peregrinationē, & moriuntur in locis proximis ipſi curiæ. vt ēt ſolus Papa poſſit ſua beneficia cōferre ſecundum tenorem illius c. licet. videlicet dummodo Papa huiuſmodi beneficia conferat infra mēſem: nam ipſo mēſe elapſo poſſent collatores huiuſmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed ſanctiſſime Pater, vellem informari a vobis, qualiter cognoſcam ego, ꝙ aliquis ſit mortuꝰ in loco vicino curiæ Romanæ? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ in iſto caſu illa loca appellamꝰ vicina curiæ Romanę, quę diſtant a loco vbi eſt Papa cum ſua curia per duas dietas legales: hoc eſt p xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decem leucis. l. vicena millia. ff. ſi quis cautionibus. Sed ponamus, ꝙ aliquis clericus habēs domiciliū Pariſijs, cū curia ibi eſſet reſidēs, mortuus eſt: vtrum beneficia ſua dicantur vacare in curia? Reſpōdet ꝙ non. & ideo ſolus Papa non poſſet illa beneficia conferre. Sed ſi ordinariꝰ præueniat Papā, valebat collatio. Sed ponamus ꝙ curia Romana cū eſſet Pariſijs vult ſe transferre ad ciuitatem Romanam, poſtea aliquis curialis nō potuit inſequi curiam, ſed remanſit infirmus Pariſiis, & poſt modum mortuus eſt: vtrum beneficia ſua cenſeantur vacare in curia Romana? Reſponde ꝙ ſic, & p conſequens ſolus Papa illa beneficia poterit conferre: dū tamen conferat infra vnum menſem, vt dictum eſt.

† Not. ex loci vicinitate ſubi cōionē quādā ēt quoad p̄miū. pœnā, mores de pœni. diſ. 1. §. ad continuo l. nō tm̄. §. Illi ēſib. ff. de excu. tut. & q. dōt vicini vide l. ſi tertiꝰ de aqua plu. arc. l. 4. §. ſi tā vicinum. ff. de dā. inf. Petr. de Anch. Font.

ti [a] declaramus edicto ſtatutū [b] felicis recordationis Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri, de beneficijs apud ſedem Apoſtolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs, quæ legati, aut nuntij ſedis eiuſdem, vel quiuis alij [c] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [d] ab ipſa obtinere noſcuntur: ſi eos in locis vicinis [e] † ipſi curiæ mori contingat: quemadmodum ſi in loco vbi eadem curia reſidet, morerentur. ¶ Idem eſt ſi aliquis curialis (etiam eccleſia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quauis cauſa ad locum curiæ vicinum ſecedens, in huiuſmodi loco vicino decedat [f]: dūmodo ibi (etiam ſi erat ad ipſam curiā reuerſurus) eius domicilium [g] ſeu domus [h] propria non exiſtat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmiſſis, quæ remota vltra duas dietas legales [i] (quas hoc caſu ſic ſpecialiter [k] volumus computari) à loco vbi moratur ipſa curia non exiſtunt. ¶ Sane ſi quis in loco vbi † degit curia, ſuæ originis [l] domum habens, diem claudat extremum in ea: ipſius beneficia ſub prædicto non aliter includantur † ſtatuto, quàm ſi curialis eſſet antea, & ibidem occaſione curiæ moraretur [m]. ¶ Porro cū curiam de loco ad

f ¶ Decedat.] hoc dicebat Guli. ſi receſſerat animo cito redeundi, vt de pœnit. diſt. 1. diuortium.

g ¶ Domicilium.] quod in plurib. locis haberi pōt. ff. ad muni. aſſumptio. ī. de reſcrip. dilectus 2. de foro compe. ex parte.

ADDITIO. Et ꝙ ibi not. in 1. glo. & de paroch. ca. fin. in 1. gl. hic ponit Archidia. Ioan. And.

{Glo. ſeq. notat, q̄rit, ſolutioni obijcit dupliciter, & primæ reſpondet. in ſecunda remittit}

h ¶ Domus ꝑpria.] ergo licet ſola domꝰ poſſeſſio in ciuitate comparata nō faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. ſola. tamē quantum ad hoc æquiparantur domus & domiciliū. Quid dices, ſi eſt in domo ſibi & alijs cōmunis? Idem credo ac ſi eſſet in domo ſolum propria. ad hoc ī. de poſtu. c. 1. Et res communis omniū illorum eſt. ff. de ritu nupt. l. illud. † Et qui iurat ſuum non eſſe, iurat & ſibi commune non eſſe. ff. de ver. ſig. pupillus. §. vlti. Et cum quis legat ſeruos: & qui in toto & qui in parte ſui ſunt, legati intelliguntur. ff. de leg. 3. ſi quis ſeruos. Nec obſtat 12. q. 2. epſ. §. qui manumittitur. & ff. de in ius vocā. l. ſed & ſi hac. §. qui manumittitur. quia ibi erat commune plurib. vt collegio. probatur hæc ſolutio ff. eo. tit. communis libertos. non obſtat. 12. q. 1. §. vlt. quia ibi ſoluitur. Ioan. And.

† al. ita: vbi degit ipſa curia &c.

† al. iſcluduntur.

† Facit. ff. de iud. l. Iulianꝰ ait. ſi alter vbi æqparat iudicem fieri litigatoris ħ q̄ redē i totū vel p parte. Io. And.

Nota primo ꝙ appellatione prædeceſſoris cōprehēditur prædeceſſor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorē huius c. interpoſitus fuit Gregorius x. vt patet in c. ſtatutum ī. eo. tit. & lib. & Inn. iiij. Nota ſecundo argum. differentiam eſſe inter nuntium ſedis Apoſtolicæ, & eius legatum. ad hoc ſupra de præſcri. accedens. de cenſib. in antiq. cum inſtantia Dominicus.

{Prima gloſſa dicit quid declaret.}

a ¶ Præſenti.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Gul. & Gar. ī. eo. tit. ſtatutum. Ioan. And.

b ¶ Statutum.] ī. eo. tit. c. 2.

c ¶ Alij.] curiales vel non.

d ¶ Recedentes.] dicebat Gar. ꝙ cum appellatione vrbis vrbs tantum & ſuburbia intelliguntur. ff. de verbo. ſigni. l. 2. ſic & nomine curiæ, tantū locū vbi curia habitat cum ſuis ſuburbijs intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerint: vel illicentiati receſſerant: in alijs ſecus. Ioan. And.

e ¶ Vicinis.] dicitur p̄ſens ille qui eſt in hortis. ff. de procu. l. præſens vel qui eſt in prouincia. C. de p̄ſcri. lōgi tem. l. vlt. ī. determinabit q̄ intelligūtur loca vicina.

i ¶ Legales.] ſecundum quas. xx. milliaria cōputant̄ pro die. ff. ſi quis cautio. l. vicena millia. & ſi modicū etiam ſupereſſet, nō includeretur ſub loco. ff de verb. ſigni. l. 3. Ioan. And.

k ¶ Specialiter.] ſi hoc eſt ſpeciale: ergo ipſius cōtrarium eſt generale: & facit ad ea quæ not. ſupra de reſcri. nonnulli. & quæ dixi eodem lib de reſcript. ſtatutum. §. cum autem. de elec. cupientes. 1. reſponſo. Io. Andreæ.

{Glo ſeq. ſoluit duo dubia.

l ¶ Originis.] certe ſatis idem puto ſi ibi habet cōtinuum domicilium: licet inde nō ſit oriundus. ad hoc 10. diſt. ſi in adiutorium. & optime ī. de ele. eo. lib. fundamenta. §. vlti. ſupra eo. lib. de tempo. ordi. c. 3. 1. rñ. ff. ad muni. eius. §. vlt. C. vbi ſenato. vel clariſ. l. ſenatores. nec rationem diuerſitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, ſed forte conductam: cum eadem ſit ratio. ad hoc ff. de legib. non poſſunt. vnde quod dicitur, originis ſuæ domū, & de domo proprio, & de domo habitationis poteſt intelligi. Ioan. And.

m ¶ Moraretur.] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia, ſi omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent ſolum conferri per Papam.

ADDITIO. Eſt ſimi. quod ſcripſi poſt Vin. ī. de offi. deleg. eo. lib. c. fin. ſuper verbo, non poſſint. ſcilicet,

locum transferri contingit: ſi, curiales in itinere (dum curiam ſequũtur eandem) vel in loco vnde recedit ipſa curia forſitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, præmiſſum ſtatutum (quantuncunque locus vbi decedunt, ab ipſa curia ſit remotus) ad illorũ beneficia ſe extendit.

¶ Idem.

¶ *Mors Papæ tollit ne parochiales eccleſiæ in curia vacare dicantur. hoc dicit ſecundum Zen.*

CAP. XXXV.

SI Apoſtolica ſede vacãte aliquas parochiales [a] eccleſias vacare decreto contigerit apud ipſam: Statuimus, vt decis (ne ipſarum [b] vacatio diutina periculum valeat animabus afferre [c]) per eos, ad quos pertinet †, poſſit libere ordinari: conſtitutione felicis recordationis Clemẽtis Papæ prædeceſſoris noſtri de beneficijs apud ſedẽ ipſam vacantibus, per alium, quam per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia [d] quauis contraria ſuper hoc edita non obſtante.

¶ Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipſo Romano Pontifice viuente vacabunt: ſi de ipſis per eum ante ipſius obitum [e] non fuerit ordinatum.

¶ Idem.

¶ *Gratia alicui conceſſa, vt prouidere poſſit perſonis idoneis in certa eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis: ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſæ Ioan. And.*

CAP. XXXVI.

SI

† Vide Dec. in c. bonæ in princi. extra de appel.

ꝙ multum præiudiciale eſſet clericus prouinciæ, ſi ꝑcuſſores ipſorum poſſent abſolui per legatos ꝑpetuos ſcilicet ratione eccleſiarum habentes officium. Ioan. Andreæ.

SI Apoſtolica.] Ponit duo dicta. Secundum: ibi, Idẽ. & rationem interſerit: ibi, Ne ipſarum.

ADDITIO. Multum æquitatis habet hæc conſtitutio circa parochiales eccleſias vacantes in curia.

CASVS. Dicitur in c. 2. eo. tit. ꝙ ſolus Papa poteſt conferre beneficia vacantia in curia Romana: dum tñ illa beneficia cõferat intra vnum mẽſem. Sed ponamus, ꝙ Apoſtolica ſede vacante, aliquis cleric' habẽs eccleſiam parochialẽ, vel aliud beneficium curatũ deceſſit in curia: vtrũ ad eccleſiam Romanam ſpectet ſolum collatio hmõi beneficij curati: ita ꝙ ꝓuiſio huiuſmodi eccleſiæ parochialis, ſeu bñficij curati debeat differri vſque ad futurũ ſucceſſorẽ, qui eligetur in Romanũ Põtificem? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ cum vacatio eccleſię Parochialis, & beneficij curati ſit periculoſa animabus ſubditis: præcipit Papa, ꝙ ſi ſede Apoſtolica vacãte vacet huiuſmodi beneficium curatum in curia Romana, vel in locis ꝓximis curiæ, ꝙ ordinarius poſſit huiuſmodi beneficium cõferre: non obſtante dicto c. licet. & ſic iſtud capitulum ponit ſpeciale in beneficijs curatis. Sed ponamus ꝙ vacauit iſtud beneficium curatum adhuc viuente & ſuperſtite Romano Pontifice: accidit ꝙ Papa eſt mortuus antequam prouideret alicui de iſto beneficio curato: vtrum ordinarius poſſit illud conferre, etiã ſi nõdũ ſit elapſus menſis intra quem ſolus Papa debeat ꝓuidere? Rñdet ꝙ ſic: quod verum eſt ſi Papa non contulerit iſtud beneficium curatum ante ipſius mortẽ.

Nota primo, ꝙ Apoſtolica ſede vacante poſſunt ordinarij conferre eccleſias parochiales, etiamſi vacauerint in curia: non obſtante c. 2. ſ. eod. & iſtud eſt ſpeciale in eccleſijs parochialibus. Ratio ſpecialitatis eſt fauor animarum: vt dicit principium textus. Et quod ſequitur, ꝙ cum iſtud ſit ſpeciale in eccleſijs parochialibus, ꝙ ius commune ſeruatur in alijs beneficijs eccleſiaſticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota ꝙ menſis q̃ cõceditur Papę ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana. non currit ſede Apoſtolica vacante.

[Prima gloſſa arguit à contrario.]

a ¶ Parochiales.] ſpeciale ſit in eis propter curam: in alijs ergo ius antiquum remanet. Ad idem ſupra eod. lib. de electio. nemo. Et per hoc ſatis patet, quòd in alijs non currit menſis ſede vacante; currit tamẽ ignoranti, vt ſupra eodem tit. & lib. ſtatutum. dixi. [in glo. eſt ergo.]

ADDITIO. Quòd ſpeciale ſit in parochialib. eccleſijs quod hic dicitur, tenet Archidiac. vnde licet poſſet vrgere eadem ratio in alijs eccleſijs curatis nõ parochialibus, detractio iuris veteris non habet locũ in illis: ſuper qua vide infra de verbo. ſignifi. cõſtitutionem. & quod ibi not. in 4. glo. Ioan. And.

b ¶ Ne ipſarum.] rationem hic ponit. & eſt ſimi. ſ. eod. lib. de offi. delega. ſi is cui. & ſ. ne ſede vacan. c. vnico. in fi.

c ¶ Afferre.] ſupra eo. tit. c. 2.

d ¶ Alia.] vt ſ. eo. titu. ſtatutum. & ſ. c. proximo.

e ¶ Obitum.] ſcilicet eũ deceſſit infra menſem: aliàs non eſſet quæſtio. ſupra eo. ſtatutum.

ADDITIO. Quia ſcilicet etiam Papa viuente poſſet ordinarius illa conferre. Ioan. And.

SI cui.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, Secus. Prima ſubdiuiditur: quia primo ponit dictum: ſecundo reddit cauſam ſui dicti: ibi, Quam cum.

CASVS. Papa conceſſit epõ Pictauen. facultatem, vt forte in eccleſia ſua cũ ad ipſum nõ ſpectaret collatio præbendæ, ſed ad decanum & capitulum: vel etiam in alia eccleſia, poſſet ꝓuidere perſonis idoneis: Antequam eps Pictauen. ꝓuidiſſet illis perſonis, Papa mortuus eſt: vtrum illo mortuo expirauit gratia data epõ Pictauẽ. vel vtrum non obſtante morte Papæ poſſit dictus eps prouidere perſonis idoneis? Reſpondet, quòd ſi antequam eps Pictauen. prouideret perſonis idoneis: & ſic re ipſa exiſtente integra Papa mortuus ſit, non expirat mandatum: ideo non obſtante morte Papæ poterit ꝓuidere ꝑſonis idoneis: qđ verũ eſt qñ in gratia nõ fuerunt expreſſæ certæ ꝑſonæ: Sed quid ſi gratia ꝓuidẽdi in aliqua eccleſia reſpiciebat fauorẽ certæ ꝑſonæ & anteq̃ eps ꝓuideret, mortuus eſt Papa: vtrũ expirauit gratia? Rñdet quòd tunc per mortem cõcedentis expirata eſt gratia. Nota primo ex principio c. ꝙ gratia iam facta per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta eſt gratia, illa gratia vteretur: & iſta fuit ratio dubitandi ad iſtud capitulum: ſecus eſt in gratia alicui conceſſa: & ſic ceſſat contrariũ gloſſę de c. ſi ſuper gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere ſecundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto c. ſi ſuper gratia. ꝙ mortuo Papa anteq̃ vacet ꝓbenda, non expirat poteſtas executoris, q̃a nõ expirat grã: ergo nec poteſtas executoris, quæ eſt acceſſoria ad gratiã. Sed ibi iã iamq; erat facta grã: hæc autẽ in ſecundo dicto huius c. nõ erat facta, ſed mandabatũ fieri: ſed in primo dicto gratia erat facta: quia reſpiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiã: & ideo quantum ad ipſum dicitur facta gratia. Nota argumen. quòd inferior à Papa, non poteſt conferre beneficia ad Apoſtolicã ſedem deuoluta, vt in clemen.

cui a (nulla perſonarum facta expreſſione b) ſit gratioſe conceſſa facultas, vt auctoritate Apoſtolica poſſit aliquibus perſonis idoneis c in certa eccleſia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio eſt ad ſedem Apoſtolicam legitime d deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per cenſuram eccleſiaſticam cōpeſcendo: huiuſmodi conceſſio (quam cum ſpecialem gratiam contineat, decet e eſſe manſuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis: Secus ſi ſuper prouiſione certæ perſonæ faciēda ſit data poteſtas eidē, non ob ſuam f, ſed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, ſi concedens re integra moriatur g.

¶ Idem.

¶ *Qui ex licentia circa incertos conceſſa abſque titulo ad ſacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad ſacros ſine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit Zen.*

CAP. XXXVII.

SI † EPISCO-

men. ſi de beneficio. eodem titu. Nota quod gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam ſi nondum eius effectus ſit adimpletus. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Si cui.] Gratia alicui conceſſa, vt prouidere poſſit pſonis idoneis in certa eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis: ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſæ. Ioan. And.

b ¶ Expreſſione.] multum ergo operatur expreſſio perſonæ, & facit ſ. c. pxi. & ſ. de offi. deleg. ſi cui. eo. lib.

c ¶ Idoneis.] vt ſupra eo. tit. ſuper inordinata & c. ſi cui. eodem lib.

† De hac clauſula vide Zabarellam in cle. 2. §. ꝓdictores. de reli. domi. & Fel. in c. ſup eo. ex̄ de off. delega.

d ¶ Legitime.] ſcilicet ſecundum ſtatuta Lateranenſis 1 vel generalis cōcilij ſup. de conce. pręb. ca. 2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, q ſunt in prouincia, conferre poſſunt. ſup. eod. venerabilis.

1 Vide ſ̄ alijs Phi. Fran. hic.

ADDITIO. Et not. ſupra eod. lib de offi. leg. c. 1. in vltima glo. & vide quod ibi dixi. Ioan. And.

e ¶ Decet.] inf. de regulis iuris, decet. cum ſuis cōcordantijs.

f ¶ Suam.] quando ergo eſt gratia eius cui ſcribitur, non expirat, vt ſupra: ſecus quando alterius, puta pro quo ſcribitur, vt hic.

[Glo. ſeq. amplificat text. obijcit, & ſoluit: ſolutioni opponit & reſpondet.]

2 Idē ibi Io. Mo. & Archid.

g ¶ Moriatur.] vel renuntiet. ſupra de renunc. c. 1. eo. lib. Ad hūc finem expreſſe contradicit ſupra eod. lib. de offi. deleg. ſi ſuper gratia. vbi dicitur, quòd executorum poteſtas datorum ſuper gratia alicuius, non expirat re integra: ſicut nec gratia, cū ſit acceſſoria ad gratiam: hic contrarium dicitur. Solutio. 2 Facti diuerſitas ſoluit contrarium: ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit textus: gratia facta, &c. hic dicit prouiſione facienda. ſi ergo Papa concedat canonicatum, & pręb endam, ſi vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & ſuper hac gratia p ſe facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam ſit canonicus & iam ſit facta gratia: poteſtas executorū velut acceſſoria, non expirat 3 ſi Papa non facit gratiam, ſed mādat fieri: puta ꝓuideri mihi de beneficio: hic poteſtas executoris principalis eſt, & expirat re integra. Sed quare non expirat in ſupra proximo caſu, cum etiam adhuc ſit prouiſio facienda? Solut. ibi etiam iam erat facta gratia, cum reſpiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

3 Vide tex. not. ĩ c. auctoritate. ſ̄. de cōce. pb. de materia iſti9 glo. vide ſh. hic remiſſiue. Fonta.

Si epiſcopus.] Sunt tres partes, quarum prima decidit quid iuris cū p proprium epiſcopum data eſt alteri epiſcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de perſonis data eſt prædicta licentia. Secunda: ibi, Si vero. Tertia: ibi, Eis autem. harum quælibet exprimit ſuam cauſam. Prima: ibi, Cum in culpa. Secūda: ibi, Tu qui. Tertia: ibi, Cum eam. Ioan. Andreæ.

¶ Si ep̄s alteri ep̄o dederit poteſtatem, vt vice ſua in ſua diœceſi clericos poſſet ordinare, & fuerūt clerici ſine titulo ordinati: ordinans, & nō dans ptātem, incurrit pœnam cap. cum ſecundum Apoſtolum. eo. tit. in antiquis niſi dās poteſtatem nominauerit ſibi certos clericos ordinandos: nam tunc dans poteſtatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præſupponendum eſt, quod habetur in cap. allega. cum ſecundum Apoſtolum, videlicet, quòd epiſcopus non debet aliquē clericum ordinare ad ſacros ordines, niſi cōſtet ſibi, quòd talis clericus habeat ſufficientem titulum vnde viuere poſſit: & ſi contrarium fecerit, tenet epiſcopus illi dare neceſſaria vnde poſſit vt vere, donec fuerit aſſecutus ſufficiēs beneficium, ne cogatur mendicare.

† Vide ꝯcil. Trid. ſeſ. 21. de ref. c. 2.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. dedit epiſcopo Angolimen. poteſtatem, vt poſſet ordines celebrare in diœceſi Pictauen. epiſcopus Angolimen. aliquos clericos promouit ad ſacros ordines ſine titulo eccleſiaſtico: quęritur, quis ep̄orum tenebitur ordinato miniſtrare neceſſaria vitæ, donec habeat vnde poſſit ſuſtentari? Reſpōdet Romanus Pontifex cum diſtinctiōne: aut ep̄s Pictauen. dedit ptātem ep̄o Angolimen. celebrandi ordines in diœceſi Pictauen. non facta expreſſione perſonarum: & tūc epiſcopus Angolimen tenebitur præſtare neceſſaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium aſſecutus. Si autem dedit poteſtatem ordinandi certam perſonā expreſſam: tunc per ſe epiſcopus Pictauen. illi tenetur miniſtrare neceſſaria: q2 tunc vr̄ dediſſe poteſtatē epiſcopo Angolimen. vt iſtū ordinet: ſiue fuerit idoneus, ſiue non: ſed in primo caſu videtur dediſſe poteſtatem, vt clericos ordinet ſi fuerint idonei: non aūt dicuntur idonei abſque titulo eccleſiaſtico. Sed quid, Sāctiſſime Pater, ponamus, quòd ep̄s Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines a quocumque mallem ep̄o (quia de iure cōmuni nō poſſum recipere ordines niſi a proprio ep̄o) non habebam aliquem titulum eccleſiaſticum: vnde cum iſtis litteris acceſſi ad epiſcopum proximū & ab eò recepi ordines: quis iſtorum tenebitur mihi miniſtrare neceſſaria? Reſpondet, ꝙ meus proprius ep̄s: q2 non debet dare iſtas litteras, niſi prius ſibi conſtiterit de titulo eccleſiaſtico. Hodie tamen epiſcopi dāt iſtas litteras licentiæ nō facta fide de titulo eccleſiaſtico, ſed ipſi in litteris ſuis faciūt mentionem: dum tn̄ vobis conſtiterit de titulo eccleſiaſtico ſufficienti conſcientiam noſtram exonerando. Nota primo iuncta glo. quòd quis non poteſt ordines celebrare in aliena diœceſi ſine licentia proprij ep̄i: nec poſſet in ſua diœceſi ordinare clericos alterius diœceſis: tamē teneret ordinatio ſi fieret de facto: ſed ordinans eſſet ſuſpenſus & ordinatus non haberet executionem ordinum. Nota principalem effectum huius cap. quòd ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeāt titulum eccleſiaſticum: nam ſi ordinet abſque titulo, incurrit pœnam ca. cum ſecundum Apoſtolum. alleg.

Nota ꝙ cum proprius epiſcopus cõmittit alteri epõ ordinationem certorum clericorum & nominatorũ: epiſcopus cui facta eſt cõmiſſio, nõ tenetur inquirere an nominati ſint idonei vel ne: ſed debet præſumere ꝙ cõmittens præſentauit ſibi idoneos: & ſi tales ordinati reperiantur ſine titulo, eſt imputandũ cõmittenti. & non ordinanti.

Not. vlterius ꝙ epſ non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio epõ: niſi cõſtet ſibi ꝙ tales habeant titulum.

[Prima gl. dicit quid declaret.

a ¶ Si epiſcopus.] Emanauit ad declarationem decretalis ſ. eod. non liceat. & ca. epiſcopus ſi. & c. cum ſecundum Apoſtolũ. ADDITIO. Et eorum quæ not. Inn. & Hoſtien. de æta. & qualit. c. antepenu. & penul.

† al. cõmiſiſſes.

b ¶ Commiſiſti.] qđ aliàs ſine pœna facere non poſſet, vt ſ. eo. lib de tempo ord. c. 2.

c ¶ Ad ſacros.] ideo dicit, quia pro ordinatis ad minores non ſcribit eccleſia, vt ordinatores compellat, vt no. ſup. eod tit. c. 2.

[Glo ſeq. ponit duas opi. contrarias, & ſecundam approbat.]

pus a, cui nullis perſonis expreſſis in genere commiſiſti b, vt vice tua ordines in tua diœceſi celebraret, ad ſacros c ordines promouerit quempiam titulum d non habentem: ei (cum in culpa e fuerit taliter f ordinando eundem) tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare g, donec ſibi per eũ vel alium h de competenti beneficio ſit prouiſum. ¶ Si vero certas i commiſiſti † eidem ordinare perſonas, tu (qui præuidere hoc caſu, an haberent titulum debuiſti) taliter ordinato ad prædicta, k donec per te l beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis. ¶ Eis autem quibus à diœceſanis datur licentia vt poſſint à quo voluerint m epiſcopo ad omnes ſacros ordines promoueri: non qui ordinant, ſed qui tribuunt licẽtiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmiſſa n, ſi titulum non habeant, obligantur.

¶ Idem.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter vel conferri mandet: ſpecies generi derogat, ita quòd ſecundo beneficium debetur hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

QVAMVIS † ti-

& non ſpecies, vnde locum habebunt ſuperiora: aliud eſt enim certum, aliud certum & expreſſum 2, facit inf. de conceſ. præben. ne captandæ.

2 Phil. & Do. no. ꝙ vbi requirit certa & expreſſa mẽtio dẽt fieri per verba ſpãlia nõ gñalia. F.

ADDITIO. Per quod patet, ꝙ aliter ſumitur hic expreſſio. & ſ. eo. lib. de reſcrip. c. 2. q̃ ſup eo. lib. & tit. c. 2. ad fi. Ioan. And.

K ¶ Ad prædicta.] ſ. vitæ neceſſaria.

l ¶ Per te.) vel per alium ſ. proxi. reſponſo. nec poterit ſibi in dignitatem ad beneficiũ obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. ſ. de æta. & qua accepim⁹, quod dic vt ibi.

m ¶ A quo voluerit.] dum tamen catholico, & in aperta ſedis Apoſtolicæ rebelliõe non fuerit. ſupra de præſcrip. ueniens.

[Glo. ſeq. exponit, q̃rit, argu. negatiue & affirmatiue, & duas opi. ponit.

n ¶ Ad præmiſſa.] ſ. vitę neceſſaria, donec eis de competenti beneficio ſit prouiſum: & tranſit talis obligatio ad ſucceſſorem. vt ſupra eod. tit. cum ſecundum Apoſtolũ. Quid dices ſi clericus ordinatus ſine titulo ad ſacros promiſit epiſcopo ꝙ eum ſuper his non inquietaret: nunquid tali renuntiatione non obſtante agere poterit? Vĩ ꝙ nõ, ex quo renuntiauit. 7. q. 1 q̃ periculoſum. de ele. cũ inter R. in ant. Ecõtra: q2 iuud vĩ ius publicum, quod remitti nõ põt. de fo. compe. ſi diligenti. de ſent. excom. contigit (et in antiq.) Et bñficio ꝙ nondum habebat, renuntiare nõ potuit: ſicut nec hæreditati nõdum delatæ ff. de acq. hære. l. qui ſuperſtitis. & alimenta 3 pacto alimentarij non tollũtur 4 ff de tranſact. cum hi. dixit Da. & ꝙ valet pactũ. Bar. Brixien dixit hoc verũ, ſi poſt ordinationem interuenerit: ſed in ordinatione vterque ſimoniacus eſſet & deponendus, ſupra de ſimo. c. penul. in quæſtione venereali, quæ incipit: Eſto quod epiſcopus ordinet.

† Vide Dec. in c. 1 de reſc. ſup 1. gl. & eundẽ cõſi. 147.

3 Futura: ſecus ĩ pteritis. C. de trãſac. l. de alimẽtis. Io. And.

d ¶ Titulum.] ſaltem patrimonij 1. Vnum ſcias quòd Ioan. Gof. & Inno. tenent ſ e. epſ ꝙ q̃tuncunque clericus habeat patrimonium, niſi expreſſe ordinetur ad titulum patrimonij ſui, habet actionem contra ordinantem, ad ea quæ dicuntur. ſ Tan. & Hoſt. cõtra: dicentes eum ſi patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum. ita ꝙ deficiet actio: quibus ego cõſentio per prædictã decre. epſ ſi. aliàs illud, niſi, quod ibi ponitur, nec proprie nec exceptione veniret: & p decre. tuis. e. tit. in antiq. Et de hoc habes per Hoſt. ſ. de reſcrip poſtulaſti. ADDITIO. Vide quod dixi in dicto c. tuis. ſuper ſi. vlt gl p quod videbis quod licet quo ad obligationem de qua hic loquimur, ſequar Tan. & Hoſtien. nõ tamen dico patrimonium eſſe titulum niſi expreſſe fuerit ſic actum Ioan. And.

1 Circa hoc vide quid ſanciuit ↄci. Tri. ſeſ. 21. de refor. c. 2. 6. patrimoniũ vero.

e ¶ In culpa fuerit.] & ſic eſſe debet in pœna. vt 18. diſ. qui ea. & 28 diſt. quia ſunt. Ioan And.

f ¶ Taliter.] ſcilicet ſine certo titulo.

[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.]

g ¶ Miniſtrare.] Videbatur ꝙ puniri deberet ille qui mandauit: & imputare ſibi debuit quod talem elegit, & per alium fecit, vnde idem ac ſi per ſeipſum elegiſſet. de regul. iur qui per alium, ſed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt ſtatim ſequitur, & facit ſup. de ele. ſi compromiſſarius.

ADDITIO. 6. 1. Alleg. Io Mo. ff. de condi. indeb. ſi procurator. in prin. vbi generali mandato non cõmitto procuratori, quod ſoluat indebitum. Io. An.

h ¶ Alium.] Nota pro ijs quę dixi ſupra eo. tit. & lib. ſi pauper.

i ¶ Certas.] & expreſſas intelligas: quia ſi cõmiſiſſet ei ordinare clericos talis villę vel loci: adhuc ẽ hic gen⁹

QVamuis.) Sũt duo dicta: ſm: ibi, Simili. Et in fine primi reddit rõnẽ vtriuſq; ibi, Nã primæ. Io. An.

CASVS. Papa dedit epõ Pictauen. facultatem conferendi bñficia ſex clericorum cedentium vel decedẽtium: & iſti clerici poſſidebãt bñficia ſpectãtia ad collationem alterius epi q̃ epi Pictauen. data iſta facultate vacauit bñficium cõprehẽſum ſub tali facultate: forte per deceſſum vel renuntiationem illorum clericorum. vñ poſtea Papa fecit collationẽ de vno illorũ bñficiorum, vel dedit facultatem cõferẽdi ſpeciale bñficiorum: licet nõ fieret mentio de gñali ptãte epi. an valeat iſta ſpãlis collatio? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ cũ gñi derogeſ per ſpeciem, valet illa ſpecialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate Not. primo ꝙ in bñficijs conferendis Papa habet plenam ptãtem: & iõ põt conferre beneficia in quacũque parte orbis ſita: nã concurrit cum quibuſlibet ordinarijs: immo poſſet reſeruare diſpoſitioni ſuę beneficia ad alios ſpectãtia cũ decreto irritante. Not. ad ꝙ allegatur præſens capitulum, ꝙ generali per ſpeciem deroga-

¶ Sine ꝓtoris auctoritate: & intelligiſ q̃ relictis teſtã, vel cã mortis alias ſec⁹ vt ibi. §. plane. & de hoc in Spec. qui fil. ſint leg. verſ. ſed quęritur vtrũ.

derogat, cōcordat c.i de reſcr.in antiq. Not. principalē effectū hu' c ꝙ ſi Papa alicui dederit gnalē facultatē conferendi bñficia: poſtea alteri dederit ſpālem poteſtatem cōferendi certum beneficium ſub generali facultate conceſſum: valet collatio ſpecialiter facta. lib. ſi pluribus. Sed dic ꝙ illud poſſet locum habere ſi poſſet conferre beneficia ſex primorum clericorum ſuorum decedentium: ſed hoc de primis clericis non eſt dictum 5: vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, dominicus. Ioan. And.

5 Immo de rigore ſic intelli gendū eſt c pōt. §. 1. ſup. eo. l. nec cōditio. ff. de demon aliud ꝺ ęq tate, vbi de patuo agiť p iudicio. Fo.

[Prima gl. ſummat, & dat concor.]

a ¶ Quamuis tibi.] Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: ſecundo aliquod de his conferat ſpecialiter: vel conferri mandet, ſpecies generi derogat. ita quod ſecundo beneficium debetur. ad hanc decretal. concordat eod. titu. dudum.

b ¶ In genere.) ſi autem in ſpecie dediſſet licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit tunc ſecus: q2 vtrunque ſpeciale; & ſic valeret primum, niſi de primo fieret mentio in ſecundo. & idem eſt ſi ante ſecūdam ſpecialem gratiam iam erat deſcenſum ad ſpeciem ex virtute primæ generalis, 1. Ad hoc ſupra de ſi presby. ex tua. de offic. deleg. ex parte 1.

1 Idē Io. Mo. Io A.

c ¶ Tuorum.] qui dicantur ſui clerici hoc caſu & ſimilibus, habes inf. de verb. ſig. c. vlt.

[Glo. ſeq. notat, quærit & ſoluit: ſecundo quærit, arg. pro, ſoluit contrarium: tertio ſoluit, & ſolutionem declarat.]

d ¶ Cedētium vel decedentium.] iſta duo ſunt diuerſa, maxime in impetrationib. vel gratijs, vt probatur ſupra de reſcrip. ſuſceptum in 2. reſponſo. Sed nunquid ſi clericus ſu' cedit vel decedit in curia Romana: poterit eius bñficium conferre? Dic ꝙ non 2, niſi habeſſet ad hoc mandatum expreſſum, vt ſupra eod. c. 1. & 2. in fine. Sed quid dices? ille cui facta eſt talis gratia vult conferre beneficia, quæ vacant per vxorationem clerici ſui: vel per adeptionem epātus, vel ſecundi beneficij curati: nunquid poterit? Et vī ꝙ ſic: iam. n. tacite ipſo facto renuntiaſſe videtur, ad hoc ſupra de iis quæ fiunt à maio parte c. eo orc. de offic. deleg. gratū. Credo [Idem Archid.] quod cum tales indulgētię reſtringantur ſupra eod. tit. & lib. is cui. & c. quamuis. ꝙ talia beneficia conferre non poterit 3, cum potius priuatione iuris, quàm renunciatione vacent. quod patet ex eo ꝙ compelluntur ad illa dimittēda: vt ſupra de cleric. coniug. c. 1. ſupra eo. de multa. & c. licet epiſcopus, & c. cum ſingula. ſup. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, ſuſceptum, nam ſimiliter poſſet dici, ꝙ cedens eſſet mortuus quo ad beneficiū cui ceſſit, 7 q. 1. cap in apibus. & ecce in quibus 33. q. 2. §. 1. Sed pone, iam contulit beneficia quinque clericorū. moriunť duo ſui clerici ſimul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero. vult pinguius cōferre, nū quid poterit? Videtur diſtinguēdum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut nō: vt primo caſu poſſit pinguius conferre, ſecundo non 4, vt ſupra eod. tit. &

2 Idē Ar. ꝺ ver. ſig. c. ſi. Io. A.

3 Verū, ſi ordinario p iudicať. c. ſane. ī. de priuil. Si ſoli ꝯcedenti, ſecus. Inno. e cum dilecti. ī. de donat Ph. Fonia.

4 Immo p̄r, ſi conferendo ſoli Papæ p iudiceť. Phil. poſt Do. Font.

bi a nuper in genere b poteſtatem dederimus beneficia ſex clericorum tuorum c cedentium d vel decedentium auctoritate noſtra perſonis idoneis e conferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua eccleſia (in qua poſt f prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam ſpecialiter prouideri) obtinebat quidam ex eiſdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo ſcripſimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat g poſterior ſpecialis, licet de illa non fecerit mentionem.

¶ Simili ratione ſi poſt facultatem tibi conceſſam a nobis conferendi beneficia tuæ diœceſis (quorum collatio eſt ad ſedem Apoſtolicā deuoluta) nos eorum aliquod antequam tu conferas, conferamus h ſpecialiter alicui, vel conferri mandemus, de conceſſione tibi facta non habita mētione: facta per nos collatio canonica eſt cenſenda.

¶ Idem.

¶ *Reuocatio gratiæ non tollit ius quæſitum ſed quærēdum, niſi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæſito. hoc dicit ſecundum Zenz.*

CAP. XXXIX.

SI

e ¶ Idoneis.) ſupra e. lib & tit. is cui.

f ¶ Poſt.] aliàs non fuiſſet tanta quæſtio, ex quo primum mandatum ſpeciale genus proceſſiſſet. Ioan. And.

g ¶ Derogat.] vt infra de reg. iur. generi. cum ſuis concor. Io. And.

h ¶ Conferamus.] penes Papam enim remanſit eadem poteſtas, & maior etiam in prædictis: vnde ex quo ipſe præoccupauit, melior eſt ipſius conditio, vt ſupra e. dudum.

SI is cui.] Circa reuocatoriam gratiarum decidit tres caſus dubios: Primū, contra expectantem in eo ſolum quod expectat: ſecundum & tertium, pro expectante: ibi, Non ſic, & ibi, Sed & ſi. vtriuſque rationem ponit. Ioan. And.

¶ Pro intellectu iſtius cap. eſt præſupponendum quod habetur in glo. poſita ſup er verbo. verba: videlicet quod Bonifacius viij conditor huius voluminis ſtatim poſt ſuam promotionem, reuocauit gratias factas per duos ſuos prædeceſſores, videlicet Nicolaum & Cæleſtinum: & verba illius conſtitutionis erant iſta: Gratias factas per tales, & per quas ius nō eſt acquiſitum in re, caſſamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

CASVS. Nicolaus quartus vel Cæleſtinus quintus cōtulerat Titio canonicatum: & mādabat canonicis, vt ſibi prouiderent de prębēda, canonicatu, dignitate, vel officio; virtute ſuæ gratiæ. Titius aſſecutus fuit p̄bendam, & expectat dignitatem vel officium: Pendēte illo tēpore Nicolaus quartus mortuus eſt: & ei ſucceſſit Bonifacius viij qui reuocauit gratias factas per prædeceſſores ſuos: poſtea vacauit dignitas: illā petebat Titius virtute grę ſibi factæ per Nicolaum quartum: dicebat capitulum ꝙ non tenebatur ſibi illam dignitatem cōferre: quia gratia ſua fuerat reuocata per Bonifacium viij. Dicit Titius ꝙ conſtitutio reuocatoria intelligitur dumtamen non fuiſſet ſibi acquiſitū ius in re. & quia fuerat præbendā aſſecutus, ideo dicebat ſuam gratiam non eſſe reuocatam: Econtra allegabat capitulum, quòd iſta dignitas eſſet ſeparabilis à canonicatu: & licet Titius cōſecutus fuiſſet præbēdā, tū non habebat ius in re quantum ad dignitatem: nūquid capitulum bene dicat? Reſpondet ꝙ ſic, & ſiō dicit Romanus Pontifex, ꝙ ſua gratia erat extincta quātum ad dignitatem, perſonatum, vel officium. Sed pone ꝙ Papa creauit me canonicum, mandauit mihi cōferri præbendam, & etiam vt conferretur mihi dignitas vel officium: vacauit præbenda, quæ cōſueuit aſſignari ſoli canonico: aſſecut' ſui dignitatē, ſed adhuc

ſum

is [a], cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, perſonatu, vel officio, per felicis recordationis Nicolai [b] vel Cæleſtini [c] prædeceſſorum noſtrorum litteras, gratia in aliqua eccleſia facta erat, conſtitutionis noſtræ reuocatoriæ tempore, canonicatum & præbendam, dignitati, perſonatui, vel officio alicui non annexam [d] erat adeptus, licet dignitatem, perſonatum, ſeu officium inibi expectaret: propter expectationem huiuſmodi priuatus non intelligitur iure, quod in canonicatu & prębenda fuerat canonice aſſecutus: ius tamē quod ad dignitatem, perſonatum, vel officium competebat eidem, iuxta verba [e] dictę reuocationis, intelligitur reuocatum. ¶ Non ſic autem ſi canonicatum cum dignitate, perſonatu aut officio conferri tantum canonico conſuetis [f] †, fuerat aſſecutus ſub expectatione prębendę: cū ius magis dignum [g], quod iſte in dignitate, perſonatu, ſeu officio huiuſmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidem ſaluum remanet ad prębendam nulli alij debitam; Apoſtolica ante ipſum auctoritate recepto. ¶ Sed & ſi [h] ex epiſcopi vel alterius cuiuſcunque [i] collatione vel prouiſione, adeptus fuerat in eadem eccleſia dignitatem, perſonatum, ſiue officium conferri tantum canonico conſueta, pręfatus, qui canonicatum auctoritate Apoſtolica iam habebat, idem [k] erit cenſendum.

¶ Idem.

¶ Obeſt reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreto interpoſito, etiam ignoranti hoc dicit. Zen.

Q CAP. XL. VO-

ſum ſub expectatione prębendę: pendente tēpore fuit reuocata mea gratia, poſtea vacauit præbenda: nūquid illam poſſum petere? Rñdet; ꝙ ſic: licet gratia mea fuerit effectum ſortita quantum ad canonicatum & dignitatē. Sed quid ſi Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de præbenda cum vacaret: poſtea vacauit dignitas: quæ conſueuit aſſignari ſimplici canonico: & fuerunt reuocatæ gratiæ; vtrū iſta videatur reuocata, ex quo nō ſum adhuc adeptus præbendam? Reſpondet Romanus Pōtifex quòd nō. Nota primo quod per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia ēt re exiſtente integra: ideo eſt opus reuocatione. Nota quod ſi in eccleſia ſit ſtatutum quòd dignitas nō conferat niſi canonico: ſufficit quòd talis habeat i' canonicę, licet nō habeat præbendā. Et hoc niſi ſtatutum magis ſpecifice loqueretur: q̄a diceret, niſi canonico præbēdato: nam tūc eſſent obſeruanda verba ſtatuti: vt hic eſt textus.

Nota ꝙ ius reuocatorium ſuperueniēs, tollit ea quæ ſunt in fieri: non autem illa quæ ſunt in perfecto eſſe. Nota in §. non ſic, ꝙ cōſuetudine induci pōt in eccleſia, ꝙ quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc ſupra eo. cum in eccleſia. & de conſuetud. cap. 1. eodem lib. Dominicus.

† Dicunt Pe. de Anch. & Ar. ꝙ reſcriptum impetrans a Papa ad dignitatē nō facta mētione cōſuetudinis ꝑ quā nō obtineret ꝑ l. honores. §. 2. ff. de decu. eſt ſubreptitium. Font.

[Prima glo. dicit vnde habuit ortum.

a ¶ Si is.] Habuit ortum ex conſtitutionibus reuocatorijs, quas fecit Bonifacius ſtatim poſt promotionē ſuam de gratijs factis à Nicolao iiij. & Cæleſtino v. ꝑ quas ius quæſitum erat ad rem non in re. Reuocatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem. ꝑ illa vero Cæleſtini incipit: Dudū circa promotionis: & inf. de his etiam conſtitutionibus tractat inf. c. proxi. & inf. de conceſ. præb. c. vlt. plenius.

b ¶ Nicolai.] quarti.

c ¶ Cæleſtini.] quinti.

d ¶ Non annexam.] quaſi in annexis ſecus ſup. eo. tit. & lib. ſuper eo. & c. quia ſæpe. & inf. proxi. reſponſo.

[Glo. ſeq. ponit verba reuocatoria.]

e ¶ Verba.] quorū mentem habes j. de conceſ. ꝓben. c. vlt. ſed ad litterā erāt hęc: Omnes collationes, prouiſiones, reſeruationes ſuper canonicatibus, dignitatib. perſonatibus, præbendis, officijs, portionibus, ꝑſtimonijs, eccleſijs parochialibus, ruralib. vel alijs: nec nō ſuper quibuſcunq; beneficijs eccleſiaſticis vacaturis cum cura vel ſine cura, in quib. non ſit ius quæſitum in re, licet ad rē, per dictum anteceſſorem noſtrū ſeu eius auctoritate factas, conceſſas ſeu cōmiſſas: & ea q̄ ab ipſo ſuꝑ his, vel circa ea quōlibet proceſſerūt, Apoſtolica auctoritate in fratrū noſtrorum ꝓſentia vj. Kal. Ianuarij cū adhuc (ſicut præmittitur) eſſemus Neapoli, oīno caſſauimus, irritauimus, & vacauimus; caſſas, irritas, & vacuas nunciauimus, nullius ēt decreuimus fore firmitatis: & quòd ex tunc ſecus a quoquā ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, &c. ideo igitur, dixit iſta verba: quia ꝑ verba illa caſſatur ius quæſitum ad rem: ſed ius in re non ſic intelligitur reuocatum.

ADDITIO. De reuocatione aliorū priuilegiorū Cęleſtini vide in cōſtitutione Ioannis: ſancta Romana. & dicā j. tit. 2. c. vl.

f ¶ Cōſuetis.] per hoc non reuocat gra.: eſt. n. æquiuis, quod ꝑ ꝑ ius in re ſeruetur ius ad rem in hoc caſu, q̄ ꝑ ꝑ ius ad rē extinguetur ius in re cōtra mētem conſtitutionis.

ADDITIO. Eſt ſi. ff. de lib. & poſthu. ſi ita. §. regula. cuius caſum vide de offi. deleg. præterea. ſuper gl. vlt. Ioan. And.

g ¶ Magis dignum.] ſupra de conſecra. eccle. vel alta. quod in dubijs cū ſuis concor.

ADDITIO. Pro & cōtra de offi. dele. ſuper quæſtionum §. ſi vero. in antiq. vbi de hoc Ioan. And.

h ¶ Sed & ſi] tolle, quod eſt infra: præfatus qui canonicatum auctoritate Apoſtolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem eccleſia ex epiſcopi. &c. Ioan. And.

i ¶ Cuiuſcunque.] ad quem pertinebat collatio, vel forte legati.

k ¶ Idem.] ſ qui canonicatum retineat: & canonicatus ratione præbendam.

Q Vodam.] Decidit dubium exortum ex duabus gratijs Nicolai & Cæleſtini: & proceſſu facto ꝑ primam ſecuta poſt reuocatoria, & deciſionis cauſam exprimit: ibi, prima, n. Ioan. And.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam in eccleſia Pictauēſi: quia cōtulit mihi ius canoniæ, & mandauit canonicis, vt mihi cōferrent præbendam ſi qua vacaret, alioquin proximo vacaturam cum decreto irritante: datis mihi executoribus: poſtea Papa fecit tibi ſimilem gratiā cū clauſula, anteferri: quia voluit te ꝓferri quibuſcunque prioribus, quib. facta erat ſimilis gratia: vacauit præbenda: certum eſt ꝙ tibi debebatur virtute clę, anteferri iſtū meus executor contulit mihi præbendā vacantem: quia forte ignorabat tuam gratiam: poſtea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tuus executor tibi cōtulit iſtam præbendam: quæritur cui debeatur præbenda? Rñdet ꝙ nulli noſtrū debetur: primū non mihi debetur,

dam [a] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædeceſſoris noſtri canonicatum ſub expectatione † vacaturæ præbendæ in certa eccleſia obtinente, ſucceſſor eius Cœleſtinus cuidam alteri ſimilem in eadem eccleſia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipſum auctoritate Apoſtolica, vel quauis alia in eccleſia ipſa receptis voluit anteferri [b] †, cum interpoſitione decreti: priuſquam tamen ad primū & eius executores ſecundæ gratię notitia perueniſſet, vacans præbenda eidem primo per ſuos fuit executores collata: poſt huiuſmodi autem & ante factam ſecundo collationem ipſius præbendæ, noſtra conſtitutio [c] reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiuſmodi dubitatur: Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio poſt & contra decretum à dicto Cæleſtino interpoſitum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti [d]) non obtinet firmitatem. Ius vero quod ſecūdo ad præbendam, non in præbenda huiuſmodi competebat (cum noſtram reuocationem eius collatio [e] non præceſſerit) per eam penitus eſt ſublatum.

¶ Idem.

¶ Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius ſingularis canonici. hoc dicit ſecundum Zenze.

CAP. XLI.

MAndatum [f] Apoſtolicum tibi directū vt T. clerico de beneficio [g] ſpectante ad collationem [h] Narbon. capituli prouideres, beneficia eiuſdem capituli [i], ſiue dentur in communi per ipſum, ſiue per canonicos eiuſdem eccleſiæ ſingulares uice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipſius de conſuetudine vel ſtatuto [k] merito comprehendit †. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, perſonatum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eiſdem canonicis obtinent in ipſa eccleſia, ad eorūdē collationem ſpectantia mandatum huiuſmodi minime ſe extendit [l].

---

tur, pp clauſula de anteferri. Itē nec tibi: qa tpe quo fuit tibi collata præbenda, iāque tua gratia fuerat reuocata: ideo nullus noſtrum habet ius in illa pbenda. Not. primo limitationē ad regulam illā, ꝙ in gratijs expectatiuis habet locū illa regula. Qui prior eſt tpe, potior eſt iure: fallit illud quādo apparet de contraria voluntate ipſius mandatis: quia voluit ꝙ ſecundo receptus omnibus prioribus pferretur: ſed quando aliter nō apparet de voluntate Papæ, habet locum illa regula: Qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

a ¶ Quodam.] aliàs hoc erat de iure cōi. ſupra eod. titu. & lib hi qui.

b ¶ Anteferri.] ad idē infra de conceſ. pb. auctoritate.

c ¶ Conſtitutio reuocatoria.] de qua vidiſti ſ. proxi. cap.

d ¶ Ignoranti.] ſupra e. ti. & lib. ſi poſtquam, & ca. dudum. & capitu. ſi beneficia, &c.

ADDITIO. Hæc iura aperte probant decretum Papæ ligare ignorantes. ad idē j. de conceſ. præb qa cunctis. & vide quod dixi ſupra e. ti. & lib. ſi Apoſtolicæ. Io. An.

e ¶ Collatio.] quia ſi præceſſiſſet collatio, ius habuiſſet non ad rem, ſed in re: & ſic non fuiſſet reuocatū per conſtitutionē reuocatoriam. c. proxi. de conceſ. præb. c. vlt. Et ſic nota ꝙ quis impedit alium in eo qđ per ſe non cōſequit. ad idē j. de cōceſ. pb. auctoritate. ſed ibi aliquid conſequitur. quia habet ſecundam præbendam: aliàs ſolum habiturus eſſet tertiam. Ioan. And.

† Expectatiuas ad vacatura, oīno ſuſtulit cōciliū Tri. ſeſſ. 24. de reforma. c. 19.

† De clauſula, anteferri, vid late per Feli. in c. capitulū. extra de reſcrip.

MAndatū.) Tres caſus dubios, cū ſcribit ad collationē capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. Secundus: ibi, Ad beneficia. Tertius: ibi, Idē. Exceptio: ibi. Niſi.

CASVS. Papa mādauit epō Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in eccleſia Pictauē. cuius collatio ſpectat ad eccleſiā Pictauē. vacauit nunc beneficiū, cuius collationē hēt canonicus ſolus, non oēs canonici ſimul: vtrum illud beneficiū cōprehendatur ſub gratia mihi facta? Rndet Romanus Pōtifex cū diſtinctione: aut ille canonicus fecit collationē illius beneficij vice & noīe totius capituli: qa forte pp diſcordias euitādas fuit factū ſtatutū, vt vnus ſolus canonicus, puta antiquior cōferret bnficia vacātia in prima hebdomada: & alius in alia hebdomada & ſic de alijs: & tunc comprehēditur ſub gratia mea: quia tunc idem eſt ac ſi totum capitulum conferret. Si aūt iſte ſolus canonic⁹ nō hēt facere collationē vice & noīe capituli, ſed rōne ſuæ pbēdæ: tūc nō cōprehēdit ſub grā mea, niſi diceret in lrīs meis aliud: puta qa apponeretur clauſula iſta: de bnficijs ſpectātib. ad eccleſiā Pictauē cōiter vel diuiſim. Et ſic eſt intelligendū capitulū, cū in illis, alleg. videlicet, ꝙ cū mādatur alicui puideri de bnficio ſpectante ad capitulū alicuius eccleſiæ, nō pt puideri d bnficio ſpectāte ad collationē ſingularis canonici: Nā hoc itelligit verū, niſi ſingularis conferret vice & noīe capituli. No. primo, ꝙ qnq; collatio bnficiorū pt ſpectare ad ſolū capitulū. No. ſcđo ꝙ mādatū factū vniuerſitati cōiter vel diuiſim, cōprehendit materiā ſpectantē ad eos vt collegiū: vel ad eos vt ſigulares. Do. [Prima gl. dicit quid declaret.

f ¶ Mādatū.] Decretalis iſta venit declaratiue ad decretalem ſupra. eod. titu. & lib. cum in illis. in fi.

ADDITIO. Tolle litterā j. merito cōprehēdit bnficia. Io. An.

g ¶ Bnficio.] de curato nō puidebit. ſ. eo. tit. cū in illis. in fine. nec de dignitate. ſupra eo. tit. cap. vlt.

h ¶ Collationē.] de ſpectante ad pſentationē, iſtitutionē, vel electionē, nō poterit puideri, ſupra eo. cū in illis. §. cū autem.

i ¶ Capituli.] idē. n. eſt facere p alium qđ p ſe j. de reg. iur. q p aliū cū ſuis cōcor. ff. quod cuiuſq; vniuer. item eorū. §. ſi decuriones. (Vbi dicitur quòd non refert an ordo elegerit. an deputatus ab ordine. Ioan. And.

k ¶ Statuto.] eſt forte conſuetudo vel ſtatutū, bnficia vacātia j mēſe ptinētia ad collationē capituli ꝯferat primus canonic⁹: vacātia ſcđo, ſcđus: tertio terti⁹, & ſic de ſingulis. Vel ꝙ bnficia familiariū ſuorū ſpectātia ad collationē capituli vacātia canonici ꝯferrāt. tales ꝯſuetudines & ſtatuta sūt i multis ecclis Gallicānis.

ADDITIO. Idē ſm Archid. ſic capitulū cōiter ordinat: ꝙ qſq; canonicus dū viuit, cōferrat certa bnficia: ſicut ſuo tpe dicit factū in eccla Bononien. I. An.

l ¶ Extendit.] qa Papa nō intēdebat grauare alteriꝰ dignitatē capituli, ſed totū capitulū. ſ. c. cū i illis. ad fi.

† Petr. de Anch. notat mādatū ēt adſtringere gerentē vices eiꝰ cui mādatur. ſimiliter mādatū factum vicē gerēti: qa deficit: principalis dēt poſtea p principalē cōmoda recipiētē impleri. l. ſm naturā. ff. de reg. iu. neque poterit p vicē gerentem impleri. ſ his. n. mādatis itelligit, teſtāte i eodē ꝯſtatu. l. 1. ff. ſi ex noxa. cā aga. Fon.

¶ Idem eſſe cenſemus, ſi ratione præbendarum ſuarum ad ipſos canonicos collatio dictorum beneficiorum ſingulariter [a] pertinere noſcatur. Niſi contineatur forſitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narbon. capituli pertinente communiter vel diuiſim: tunc enim de beneficijs, quæ ad ipſorum collationem pertinent, ratione huiuſmodi prębēdarum [b] poteris prouidere.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante {vel † debilitato.}

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Datio coadiutorum epiſcoporum, & ſuorum ſuperiorum eſt de maioribus cauſis, & ſpectat ad ſolum Papam: poteſt tamen epiſcopus ſenio uel infirmitate perpetua impeditus, de conſenſu capituli ſui uel maioris partis ſibi auctoritate Apoſtolica unum uel duos coadiutores aſſumere: & ſi demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipſius hoc facient. Sed ſi epiſcopus contradicit: tunc nil innouabit capitulum, ſed epiſcopi & eccleſiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papa. Et coadiutores illi ſumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipſorum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

PAſtoralis [c] officij debitum exequẽtes: declaramus, atque ſtatuimus, coadiutorum † epiſcoporum & ſuperiorum prælatorum dationẽ

a ¶ Singulariter.] quaſi non vice capituli, vt in 1. reſponſo. Ioan. And.

b ¶ Præbendarum.] vel dignitatum, vel officiorũ ipſius eccleſiæ, vt in ſecũdo reſponſo. Et nota ꝙ dicit ratione huiuſmodi præbendarum: quaſi dicat, ſi pertineret ob aliam cauſam, puta propter alia beneficia, quæ habent in alia eccleſia: mandatum tunc non comprehendit illa.

DE CLERICO [2] ægrotante, vel debilitato.

¶ Viſum eſt de clericis non reſidentibus, & de præbendis non conferendis eiſdem. Sed quia dubitari poterat, numquid eis ægrotantibus vel debilitatis ſint prouentus eccleſiæ ſubtrahẽdi: ideo poſt præcedẽtia ſubijcit iſtum titulum.

PAſtoralis.] Primo declarat cuius ſit dare coadiutores ep̃orum & ſuperiorum. Secundo prouidet, cum ep̃s coadiutorẽ vult: ibi, Verum. Tertio: ibi, Si vero, cum eſt demens. Quarto: ibi, Si autẽ cum ep̃s coadiutorem non vult. Quinto: ibi, Præſenti. de coadiutorum expẽ tis & poteſtate. Sexto ibi, Cæterum ad ſuperiores prorogatur, quod de ep̃is dixerat. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur, ꝙ ſi ep̃s ſit taliter impeditus, vt non poſſit exequi officium paſtorale: eſt ſibi de coadiutore prouidẽdum. Sed quæritur ad quẽ ſpectat ꝓuidere de iſto coadiutore: vtrum ad metropolitanum, vel legatum, vel ſolum Papam? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ datio coadiutoris ep̃orum, archiep̃orũ, & aliorum ſuperiorum, eſt de maioribus cauſis reſeruatis Papæ. ideo ſolus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Pontifex, ꝙ ipſis p̃latis inuitis poterit prouidere de coadiutore. Sed q̃ritur, nũquid ep̃s vel ſuperior alius ſenio cõfectus, vel alio morbo impeditus, poſſit ſibi aſſumere coadiutores? Rñdetur, ꝙ ſic: de conſenſu tñ ſui capituli, vel maioris partis capituli: ſed non poſſet accipere coadiutores diſſentiente capitulo, vel maiore parte. Sed ponamus, ꝙ ep̃s ẽ demẽs vel furioſus, certũ eſt ꝙ nõ põt ſibi eligere coadiutores. Sed numquid ſuum capitulũ poterit coadiutorem aut coadiutores eligere? Reſpondetur ꝙ ſic: dumtamen totum capitulum cõſentiat: vel ſaltem duę partes capituli. Sed ponamus ꝙ ep̃s dicit ꝙ non indiget coadiutore: nũquid capitulũ ſuum eo inuito poterit dare coadiutorem? Reſpondet ꝙ nõ. Sed Papæ debebit capitulum notificare ſtatũ ep̃i & eccleſię: qui Papa prouidebit eccleſiæ, & dabit coadiutorem, ſi videat id fieri debere. Sed vtrum coadiutor tenebit̃ præſtare officiũ coadiutoris expẽſis ſuis, vel prælati, cui eſt datus coadiutor? Reſpondet Roman⁹ Põtifex, ꝙ coadiutor accipiet ſumptus moderatos de prouẽtibus ipſius prælati, cui eſt datus coadiutor: nec poterit alienare bona eccleſiæ, quæ ſeruando ſeruari poſſunt: licet poſſit alienare bona mobilia, quæ ſeruãdo ſeruari non poſſunt: ad ſimilitudinem tutoris dati pupillo, vel curatoris adulto. Sed numquid coadiutor qui leuauit fructus eccleſiæ, tenebitur reddere rationem ſiue computum bonorum per eum adminiſtratorum? Rñdet ꝙ ſic: non ſolum in foro pœnitentiali, ſed etiam in foro cõtentioſo: & poterit compelli ad reddendũ rationem ſiue cõputum ipſi p̃lato, cui eſt datus coadiutor, vel ſucceſſorib. ſuis. Nota primo, ꝙ datio coadiutoris ep̃orum, vel aliorum prælatorum ſuperiorum eſt de maioribus cauſis, quæ ſpectant ſolum ad Papam. Ex quo ſequitur, ꝙ legatus Cardinalis non põt dare coadiutores, niſi haberet ad hoc ſpecialem poteſtatem à Papa. c. quod tranſlationem. ſ. de offi. leg. in antiq. Nota vlterius, ꝙ contra Romanam Eccleſiam non currit p̃ſcriptio in his, quæ ſibi reſeruauit in ſignum generalis dominij. Nota inſuper ꝙ ep̃s ſenio confect⁹ vel alio impedimento perpetuo detẽtus, poteſt ſibi aſſumere vnum coadiutorẽ, vel plures: dũmodo conſenſerit ſuum capitulum, vel maior pars. Nota, ꝙ ſi ep̃s non poſſit eligere coadiutorem: tũc capitulum ſuum poterit pro ipſo eligere: & hoc auctoritate Apoſtolica ſibi data per iſtud c. ſed tunc requiritur, ꝙ omnes de capitulo conſentiant, vel duæ partes capituli. Nota ꝙ alius a Papa nõ poteſt ep̃o inuito dare coadiutorem. Nota ad quod allegatur præſens c. quod quis non tenetur militare ſuis proprijs expẽſis. Nam hic dicitur quòd coadiutor debet habere expenſas moderatas de prouẽtibus ep̃i cui eſt datus coadiutor. Nota, quòd coadiutor nõ poteſt alienare bona eccleſiæ. & hoc verum de immobilibus, vel mobilibus pretioſis: Nam bona mobilia, quæ ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt, poſſet ipſe coadiutor alienare ad ſimilitudinem tutoris vel curatoris.

[Prima gloſſa dicit quid declaret, & ſummat.]

c ¶ Paſtoralis.] Emanauit ad declarationẽ decretalis ſ. eod. ex parte. in fine, & eorum quæ ibi not. Hoſtien. & eod tit. de rectoribus. in fine. Et hoc dicit: Datio coadiutorum epiſcoporum, & ſuorum ſuperiorum eſt de maioribus cauſis, & ſpectat ad ſolum Papam: poteſt tamen ep̃s ſenio, vel infirmitate perpetua impeditus. de conſenſu capituli ſui vel maioris partis ſibi auctoritate Apoſtolica vnum, vel duos coadiutores aſſumere: & ſi demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipſius hoc facient. Sed ſi epiſcopus cõtradicit, tũc nil innouabit capitulum, ſed epiſcopi & eccleſiæ cõditionem

1 Et an mandatũ gñale ex ptẽtaſ ad ſingulos vide Abb. & alios in c. eã te, extra de reſcri.

2 Iſta rubrica eſt nigro generalior: ſi hmõi rubricæ nõ reſtringuntur a ſpecialiori nigro. Iaſon in l. 1 ff. ſi cer. pet. Docto. ĩ. c. de ſum. tri. Font.

† Hæc duo verba: vel debilitato: deſunt in vetuſtiorib. exemplarib. & impreſſis.

† Quã auctoritatẽ habeant coadiutores dati ep̃is ſenibus velis firmis, late docet Oldradus conſi. 44.

intelligendam eſſe de cauſis maioribus a, & referendam ad ſedem Apoſtolicam, ac ab ea (conſuetudine non obſtante b cōtraria) tantummodo c poſtulandam: ¶ Verum ne hoc prætextu eccleſiæ (exiſtentes præcipue in remotis d) diſpendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus prçcauere volentes, hac generali cōſtitutione ſancimus, vt epiſcopus ſenio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo e, vt officium ſuum nequeat exercere: poſſit de ſui conſilio & aſſenſu capituli, vel maioris f partis ipſius, vnum, vel duos auctoritate g Apoſtolica coadiutores aſſumere, ad dictum officium exequendum. ¶ Si vero epiſcopus demens h fuerit, & quid velit aut nolit exprimere neſciat, vel non poſſit: tunc eius capitulum, vel duæ ipſius partes i eadem auctoritate, vnum aut duos k coadiutores aſſumant idoneos, qui eius officium l † exequantur. ¶ Si autem epiſcopus ſenio aut incurabili modo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad ſui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem aſſumere vel habere noluerit m, licet a capitulo requiſitus proprio, ſe illius non indigere ſuffragio forſitan aſſerendo: tunc nil per capitulum innouetur, ſed hoc caſu, & etiam proximo n idem capitulum epiſco-

ditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi ſumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipſorum. Ioan. And.

a ¶ Maioribus.] Connumeretur ergo inter alias, quas hábes notatas ī. de trāſlat. c. 1. de offic. leg. quod tranſlationem. de exceſſ. prælat. ſicut vnire.

b ¶ Non obſtante.] Nota per hanc litteram, ꝙ contra Romanam Eccleſiam non currit pſcriptio 1 in his, quæ ſibi in ſignū ſpecialis priuilegij reſeruauit 2 ſicut nec contra priuilegiū prælationis, de hoc ſupra de præſcriptio. cum nobis.

1 Vid̄ Fel. in c. cum dilectis. d̄ fide inſtr. & Abba. ī c. cū contingat. de fo. comp.

[Gloſſ. ſeq. dat ſimile: exponit, & contrarium ſoluit.]

2 Quæ ſint Romanæ ſedi ſpāliter reſeruata, tradit Hoſt. in sūma. tit. d̄ offi. lega. §. q̄d ptinet. & Turrecremata. in ca. huic ſoli 17. diſt.

c ¶ Tantummodo] ſic ſupra eod. lib. de ſupplen. neglig. præl. eccleſiæ, ergo non ab archiepiſcopo, vel patriarcha, vel legato: quia in generali legatione talia nō tranſeunt. in prædicta decretali, quod tranſlationem. Ad decretalem infra eod. ex parte. in fine reſpondetur, ꝙ illud fuit de ſpeciali auctoritate vel mandato domini Papæ, & ꝙ ita eſſet per antiqua iura, probatur per cano 7. q. 1. cap. 1. & c. quamuis ſit triſte, cum multis capitulis eiuſdem quæſtionis. ad idem decret. ſuperius allegatæ, in antiq. de reg. licet. verſi. illa ſemper. de renuntiatio niſi, ad finem.

ADDITIO. Archiepiſcopus, vt tetigit hic glo. in princ. talem coadiutorem dare nequit, qui 3 ſolum pōt in prouincia ſibi decreta, quód a iure reperitur cōceſſum, vel ex priſca conſuetudine introductum. 9. q. 3. conqueſtus. ſupra e. lib. de ſupplen. negligen. præl. c. Romana. Iſta ergo poteſtas conceſſa epiſcopo & capitulo, vel maiori parti, ſeu ſoli capitulo, metropolitano non competeret epiſcopo viuente: licet datio viſitatoris quandoque competat eo mortuo ſupra eo. lib. de ſupplen. neglig. præl. eccleſiæ. Ioan. And.

d ¶ In remotis.] his. n. precipue prouidendum fuit. Ad hoc ſupra de elect. nihil eſt ad finem.

e ¶ Perpetuo] & ſic nota, ꝙ licet ęgrotans laboret infirmitate incurabili, nō remouetur, ſed datur coadiutor. ad idem ſupra eod. tit. ex parte, & ſic reprobatur opin. Bern. de . ua not. ſupra eo. tua.

ADDITIO. Dicit Archi. reſponderi, poſſe quod hic in epiſcopo loquitur. Ioan. And.

f ¶ Maioris. regulariter. n. tenet quod facit maior pars de ijs quæ ſi. à maio par. cap. c. 1. & dicitur totum capitulum feciſſe. 66. diſt. Apoſtolica. cum ſimili, ſed hoc fallit inf. proxi. caſu.

g ¶ Auctoritate Apoſtolica] ſunt igitur iſti delegati Papæ in hac parte. & concor. ī. de offi. ord. irrefragabilis ſupra de hære. ad abolenda. in fine. & inf. de ſtatu. reg. c. vnico & in cle. de ſup. neglig. prælat. quia regulares. cum concord.

h ¶ Demens.] de ſuc. ab inteſt. cum dilectus. 3. q. 9. indicas, & eſt ſimi. quod dicit lex, ꝙ quādo pater eſt furioſus, filius datur curator patri. C. de curato. furio. l. ſi pater ff. eod. tit. l. 2. aliàs autem erubeſcit lex filios eſſe caſtigatores 3 parentum, in Authen. de nup. §. ſi q̄d ſanctum, colla. 3 de maior. & obed. cum inferior. hinc eſt ꝙ ipſi inuito coadiutorem non dabunt, vt in ſeq. reſponſo.

3 Vide B. Th. 22. q. 33. art. 4.

[Gloſſ. ſeq. dat quatuor ſimilia, & ponit regulam.]

i ¶ Duæ ipſius partes.] ſic non ſufficit maior pars, & eſt ſpeciale, ad idem in antiq. de ele. licet. vbi in electione Romani Pontificis requiruntur ad minus duæ partes. ad idem ſupra eod. tit. alleg. c. ſcriptum. vbi in poſtulatione quæ concurrit cū electione duæ partes etiam requirūtur. ad idem ſupra eo. lib. de elec. ſi quando, & c. indemnitatibus. §. 1. licet autem hoc ſit ſpeciale, quod duæ partes debent conſentire: regulare eſt, ꝙ duæ partes collegij vel vniuerſitatis debent eſſe pręſentes. ff. quod cuiuſque vniuer. l. plane. ff. de decre. ab or. fac. l. 3.

† Gñaliter ī oīb. q̄ ſunt iuriſdōnis diçcesānæ & dignitatis ep̄alis item bñficia ɔfert. itē cognoſcer in cauſis delegatis ſub nomine dignitatis. Do. no. in c. ſi ſup. c. Pe. de Anch. Font.

ADDITIO. Vide quod not. de maior. & obe. c. ſi. in 3. glo. & de ijs quæ. ſi. à maior. par. c. in gloſſ. penul. & quod ſup. ea dixi. Ioan. And.

k ¶ Aut duos.] hanc litteram, quam ſupra habueras, hic videas repetitam: per quam litteram credo quod ſi plures dare vellent, non poſſent. 4 & potuit Papa ad hoc motus eſſe ex eo quod coadiutores debent ſumptus habere ab eccleſia, vt infra eo. § præſenti. ſtemus ergo ſcripturæ 5: quia Papa ſi de plurib. voluiſſet, hoc expreſſiſſet. de deci. ad audientiam in antiq. & ſufficit ita ſcriptum eſſe 6. q. 3. ſcriptum. ff. qui & à quibus l. proſpexit. cum etiam iſti non ordinaria, ſed delegata poteſtate fungantur: vnde habent ſeruare metas mandati ſupra tit. proxi. cui de non. ſupra de reſcrip. cum dilecta.

4 Idē Ph. & Do. Fō.

5 Nota formā datā ab hoīe ſeruādā, ſicut formā datā à iure, Domin. Fōt.

l ¶ Officium.] eſt ergo coadiutoris 6 officium ea facere, quæ pertinent ad officium eius cui deputatus eſt.

[Glo. ſeq. not. differētiam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria reſpondet.]

6 De ptāte coadiutoris vide Old. conſ. 44.

m ¶ Noluerit.] nō eſt ergo idem tacere quod ꝯdicere, quia ſi ꝯdicit, capitulum coadiutorem non dat: ſi tacet, ſecus, vt in proxi. caſu. ad hoc facit inf. de reg. iur. is qui tacet vbi dicam de hoc Et no. arg. ex hoc textu, ꝙ coadiutor non dat̃ inuito. ad hoc 7. q. 1 ſcripſit & c. qualiter. & c. quamuis §. ecce. ſed hoc eſt falſum: quia inuito dat̃. ad hoc de eccle. ædifi. ad audiētiam 1. in fi. & not. ī eo ex parte in vlt. gl. Et iura illa non in coadiutore, ſed in ſubſtituto loquunt̃, qui non dat̃ inuito. coadiutor aūt in caſu iſto p capitulū inuito ep̄o non dat̃: aliàs aut p eū ad quē ptinet, bñ dat̃ inuito vt ibi dixi. ſed hic Apoſtolica auctoritate dat̃: ſed hoc caſu nō dabit̃: quia capitulū in hoc caſu mandatum nō hēt à Papa, ad quem datio eius pertinet, vt in principio.

n ¶ Proximo.] ſcilicet quando demens eſt epiſcopus, & neſcit vel non poteſt exprimere quid velit.

a ¶ Cle.

a ¶ Circunſtantias.] aliter.n. ad veritatem perueníre non poſſet 23.q.8.occ dit.ſupra de teſti cum cauſam.
b ¶ Moderatos.] ad idem ſupra eod.tit. de rectoribus. & c.ſeq.non.n.coguntur proprijs militare ſtipendijs. 10 q 2.præcarie.12.q 2.charitatem.

[Gloſſ. ſeq. tres concor.alleg.& quæſtionem ſoluit.]

c ¶ Abſtinentes.] ad idem ſup de elect.nihil eſt. & eod. lib. & c.is cui. & c.indẽnitatibus.§. ſi vero.[Et intellige de alienatione immobilium vel mobiliũ pretioſorũ: alias mobilia quę ſeruando ſeruari nõ poſſunt, alienare poterunt ad inſtar tutorum. C. de admi. tut. lex quæ tutores. Ioã. And.

DE INSTITVTIONIBVS.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

¶ Dictum fuit ſupra de præbendis: verum quia poſſet dubitari ad quem pertinet collatio & inſtitutio præbẽdarum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum: ideo ad nos informãdum annectitur titu. de inſtitutionibus. Pro quo ſciendum, quod inſtitutio hic accipiť large: & ſub ſe comprehendit collationem: Nam collatio proprie dicitur quando beneficium eſt liberum, & in mera diſpoſitione epiſcopi, ita ꝙ diſponit de illo beneficio iure ſuo ordinario abſq; aliqua præſentatione: Sed quãdo beneficium non eſt liberũ, ſed eſt in iure patronatus alicuius, quia patronus præſentat, & ad præſentationem patroni epiſcopus inſtituit: illud proprie dicitur inſtitutio, Prouiſio vero dicitur quãdo fit iure deuoluto: ſ. quando ſuperior prouidet in refutationem inferioris.

pi & eccleſiæ ſuæ conditionem, & ſtatum, ac facti circunſtãtias [a] vniuerſas, quàm cito poterit fideliter & expliciter referat ad notitiam dictæ ſedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod ſuper hoc per ſedẽ ipſam contigerit ordinari. ¶ Præſenti quoque adijcimus ſanctioni, vt coadiutores huiuſmodi de prouentibus prælatorum, in quorum aſſumentur auxilium, ſumptus recipiant moderatos [b], ab alienatione qualibet de bonis eccleſiaſticis prælatorum ipſorum, vel eccleſiarum ſuarũ quomodolibet facienda penitus abſtinentes [c]. rationem non ſolum in diſtricto examine, ſed & prælatis eiſdẽ (ſi ſanæ mẽtis extiterint) ac capitulis eorundẽ, ſeu etiam ipſorum prælatorum ſucceſſoribus (ſi hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de epiſcopis præmittitur: ad ſuperiores ẽt prelatos eſſe volumus & intelligimus referẽdum.

TIT. VI.

De inſtitutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum ſede vacante, licet beneficia ad Epiſcopi collationem ſpectantia conferre non poſſit, tamen ad illa præſentatos inſtituere poteſt. hoc dicit. Zenz.

CAP. I.

ET ſi capitulum [d] † ſede vacante beneficia, quæ ad collationem epiſcopi [e] pertinẽt, conferre nõ poſſit [f]:

ET ſi capitulum.] Sede vacante capitulum ſuccedit epiſcopo in poteſtate inſtituendi. ſed non in poteſtate conferendi beneficia. hoc dicit ſecundum Io.de Fan. Et primo improbat ſimilitudinem: Secundo decidit caſum dubium: ibi, Præſentatos, quod dubium fortificat: ibi, Licet. Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli eſt præſupponendum illud quod habetur in c.cum olim.de maior & obed. in antiq. videlicet quòd capitulum ſede vacante ſuccedit epiſcopo: ideo poteſt exercere ea quæ ſunt iuriſdictionis per ſe: & illa quæ ſunt ordinis per alium, puta, per aliquem epiſcopum. Item eſt præſupponẽdum, quod cõferre beneficia eſt iuriſdictionis voluntariæ: ideo poteſt exerceri extra territorium. in c. nouit. de offic lega.in antiq.

CASVS. Vacante eccleſia. Pictauen. per mortem p̃lati, antequam aliquis eſſet electus in epiſcopum. vacauerunt aliqua bñficia ſpectãtia ad collationem epiſcopi: certũ eſt quòd capitulum ſuccedit loco epiſcopi: ſed vtrum iſta beneficia vacantia poterit capitulum conferre? Reſpondet Romanus Pontifex quòd non: ſed collatio iſtorum beneficiorum reſeruabitur futuro epiſcopo: nec valet cõtraria conſuetudo: vt tenent doctores in dicto capitu. cum olim. allega. Et rationem aſſignant: quia capitulum non poteſt incipere præſcriptionem: cum præſcriptio non incidat, nec currat contra eccleſiam vacantem. Sed ponamus quòd vacant beneficia patronata: vtrum capitulum poteſt inſtituere præſentantes? Reſpondet quòd licet capitulum non poſſit conferre beneficia vacantia (vt dictum eſt) tamen poterit inſtituere ad præſentationem patroni. Nota primo vnum caſum, in quo capitulum ſede vacante non exercet iuriſdictionem epiſcopalem, ſcilicet in collatione beneficiorum ſpectante ad ſolum epiſcopum, ſed poterit inſtituere ad præſentationem patroni, id eſt, in confirmandis electionibus: vt in iure allega. in gloſſ. Nota ibi, Admittere, quòd differunt admittere & inſtituere. Et per hunc textum deciditur vna quæſtio, quæ eſt in facto: Nam quidã patronus quẽdam clericum præſentauit vicario epiſcopi: & rogauit illum, vt illum admitteret: vicarius reſpondet placet: vnde notarius inſtrumento ſuo inſeruit qualiter vicarius illũ admiſit & inſtituit: nunc redarguitur inſtrumentum de falſo: quia vicarius epiſcopi admittendo perſonam, non per hoc inſtituit. Iſte text. facit quòd inſtrumentum ſit falſum: quia differunt admittere & inſtituere: & admittendo perſonam iſtius præſentati, non videtur illum inſtituere.

† Varias ſignificationes huius vocis, capitulũ, ponit Io. And. in c. capitulũ. ẽ. de reſc.

Not. caſum prohibitum capitulo ſede vacante. Alios vide per Ioan. And. in c.1. ſupra de maior & obed. eod. lib.

Not. quod poteſtas inſtituendi in beneficijs deuoluitur ſede vacante ad habentem exercere iuriſdictionem prælati defuncti. Dominicus.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

d ¶ Et ſi capitulum.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. ſupra de maior. & obed. his quæ. & cap. cum olim.

e ¶ Epiſcopi.] ſolius, quod dic vt infra ne ſede vac. cap. vnico.

[Glo. ſeq alleg. concor. obijcit & ſoluit.]

f ¶ Non poſſit.] vt ſup. ne ſede vac c. illa. 1 Sed obijciens, ſi pót confirmare quod eſt plus: quare non conferre? Solu. eſt falſum, quòd confirmare ſit plus: quia qui confirmat, non donat. de ſid inſtru. inter. ſed qui confert donat. ſupra eo. lib. de ofñ. vaca. c vlti.

1 Opi. Gu. Spe. de p̃ſẽtatione non faciẽda per capitulũ vacãte ſede. & q̃uo cõmendã facere põt ſm Vincen. quæ ibi ſcripſi hic ponit Archidi. Ioan. An.

[Glo.

præſentatos [a] tamen à patronis poteſt admittere, ſi ſint idonei [b], & eos inſtituere in beneficijs, ad quæ fuerint præſentati: Licet ad epiſcopum [c] (ſi ſupereſſet) admiſſio & inſtitutio huiuſmodi pertineret †.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Non repellit præſentatum defectus ſacrorum ordinum. hoc dicit. Zenza.*

CAP. II.

SI is [d], ad quem rectoris præſentatio in aliqua parochiali eccleſia noſcitur pertinere, quempiam non conſtitutum in ſacris præſentet ad eam ipſum † (dummodo alias ſit idoneus, & infra tempus à iure ſtatutum [e] ad ordines, quos ipſius eccleſiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

TIT. VII.

De cõceſſione præbendæ, & eccleſiæ non vacantis.

¶ Innocentius quartus dilecto filio Andreæ capellano noſtro.

¶ *Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam & vacat dignitas quã ante acceptationem ordinarius cõfert, tenet ipſius collatio: etiã ſi executor impetrantis ante acceptationẽ fecerit reſeruationẽ inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacãte. I. A.*

CAP. I.

QVIA cun-

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

a ¶ Præſentatos,] quid de electis per clericos ad quos electio ſpectat? Dic idẽ. ſed de illis erat expreſſum in prædicta decret. cũ olim. de maio. & obe. ideo de præſentatis ſolum hic dixit; & poterat de præſentatis dubitari, quaſi p̃ſẽtatio ſuniteretur gratiæ, & non iuri communi: vt ſic poteſtas huius gratiæ vacante ſede in capitulum nõ tranſiret.

b ¶ Idonei.] intelligitur ſi non ſit appoſitum. de elect. cauſã quæ. in antiq.

ADDITIO. Arguit hic Archidi. per c. 28. diſ. priuſquam. & per not. 63. diſt c. 1. in fi. quòd ſi confirmator, epiſcopus, capitulum, vel confirmator ipſorum dicit: talem non debuiſtis eligere: per idipſum reprobaſſe videtur. Ioan. And.

c ¶ Epiſcopum.] ſolum 1. ea enim quæ sũt iuriſdictionis, trãſeunt in capitulum ſede vacante: vt in iuribus ſuperius allegatis. ad idem de hære. ad abolendam, in antiq. quod verum intelligas, niſi interdictum eis eſſet a Papa: vt ĩ. eod. lib. de maior. & obed. capit. vnico.

SI is.] Non diuiditur. Io. And.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia parochiali patronus illius eccleſiæ præſentauit Titiũ clericũ conſtitutũ in minoribus ordinibus, diœceſano: q clericus erat aliàs idoneus: vtrũ p p iſtud defectũ, ꝙ non eſt promotus ad ſacerdotium ſit repellendus à beneficio? Rñdet, ꝙ p p defectũ ſacri ordinis nõ eſt à beneficio repellẽdus: dũ modo aliàs fuerit idoneus, & poſſit promoueri ad ſacros ordines intra annũ. Not. primo ꝙ appellatione rectoris cõprehendiſ ille, q p̃ficitur parochiali eccleſiæ. vide in clem. dudũ. de ſepul. Not. ſcđo ꝙ idoneitas in præſentato ad eccleſiã requiritur tempore præſentationis quo ad alias qualitates quam ordinem ſacrorum Dom.

d ¶ Si is.] quod in decret. ſ. de æta. & qualit. præterea. de diſpenſatione olim fieri poterat: eſt hic hodie ius cõe. quod verum intelligo in hoc ſuo caſu: ſ cum præſentatur quis ad rectoriam eccleſiæ parochialis per patronum. Dic autem vt ſ. eo. lib. de præb. ſi pro clericis pauperibus.

ADDITIO. Multi contra. & vide quod ibi dixi de elect. dudũ. 1. ſuper verſi. vel in ordinibus. Ioan. And.

e ¶ Statutum.] ſupra de elect. eo. lib. licet canon. [vide gl. ſ. c. 2. ſupra de reſcrip.]

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET Eccleſiæ non vacantis.

¶ Viſum fuit ſupra de præbendis & alijs beneficijs eccleſiaſticis: etiam viſum eſt de inſtitutionibus ad illa beneficia eccleſiaſtica: verum quia poſſet aliquis dubitare quid iuris ſit de beneficijs non vacantibus vtrum poſſint alijs conferri: ideo ponitur titulus de conceſſione præbendæ, & eccleſiæ non vacantis.

QVia cunctis.] Hęc eſt famoſa decretalis, & copioſa, & ſubtiliter gloſſata p Inn. Abbas ſic ſũmat: ꝙ executor datus ſub forma, ꝙ cõferat tali qđ duxerit acceptandũ: añ acceptationẽ nihil facere põt. Sed dicit Ioã. An. ꝙ iſtud nõ vr̃ bñ dictũ. Sed dic ꝙ ĩtellexit illud nihil, ꝙ afficiat: & ſic dẽt intelligi gl. in § Subiũctũ. ĩ. q incipit. Nota ꝙ qñ. Do. Iſtud c. diuidiſ in ſex partes, vt ĩ gl. Nã ĩ prima poniſ actoris petitio. In ſcđa. exceptio rei. In tertia poniſ agẽtis replicatio: in quarta parte ponũtur duplicationes: In quinta, triplicatiões: In ſexta & finali parte poniſ ſnĩa. Prima eſt in prin. Scđa: ibi, dicebat aũt. Tertia: ibi Ex parte. Quarta: ibi, Sed extitit: Quinta: ibi, Ecõuerſo: Sexta: ibi, Nos itaque.

CASVS. Inn iiij. fecit gr̃am cuidã Draconi in eccleſia Carnot. ſub hac forma: quia mãdauit canonicis illius eccl'æ, vt Dracone recipere ẽt ĩ canonicũ, & ĩ frem & pbẽdã vel dignitatẽ ſi qua vacaret eidẽ ɔferrẽt, q̃ duceret accepiãdã; alioqn ꝓximo vacaturã cũ decreto irritãte, & datis ſibi executorib. ad cõpellẽdũ. Draco iſte p̃ſẽtauit gr̃am ſuã executori: q executor acceſſit ad illã eccl'am ĩ qua erat ſubdecan' illi' eccl'æ: & ipſi Draconi cõtulit p̃bẽdã ꝓximo vacaturã: & ſic cõtulit anteq̃ Draco illã acceptaret: Deinde ĩ ipſa eccl'a vacauit p̃poſitura Normaniæ, q̃ erat dignitas ſine cura: qua vacãte qdã legat' Card. in illis partib. exiſtẽs, rogauit ep̃m, vt de dicta p̃poſitura ꝓuideret cuidã Andreæ nepoti dñi Papæ: Ep̃s rñdit ꝙ q̃tũ ad hoc cõmitebat vices ſuas illi legato Cardinali: q legat' p̃poſiturã cõtulit Andreæ nepoti dñi Papæ: poſtea Draco acceptauit illã dignitatẽ. Mõ fuit orta cõtrouerſia ſup illa dignitate inter Andreã nepotẽ Papæ, q habuerat collationẽ à legato noĩe ordinarij. & dictũ Draconẽ q habuerat collationẽ à ſuo executore: fuit dubitatum qs haberet poti' ius in ipſa dignitate: vñ fuerũt allegatæ plures rõnes hicinde: tandẽ auditis allegationibus hicinde p partes propoſitis, Papa tulit ſnĩam diffinitiuã pro ſuo nepote ɔ̃ Draconẽ, & ipſi Draconi impoſuit ꝑpetuũ ſilẽtiũ. Rõ motiua Papæ fuit, qa Draco acceptauerat dignitatẽ iſtã poſt collationẽ ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicã cõcipiẽdi libellũ cũ agit qs ꝓ beneficio, qđ dicit ad ſe ꝑtinere. nã non ſufficit dicere ꝙ habuit collationẽ a tali: ſed vlterius addas in libello, & q habebat põtatẽ ɔferẽdi.

Not.

† aliàs, ꝑtinerent.

† Hæc duo verba: in eodẽ. nõ sũt in manuſcriptis codicib.

1 De articulo hui' glo. vide late per Hoſt. in c. ad abolẽdã. verſi. ſede vacãte. extra de hæret.

† No. idoneitatẽ & tẽpus hic ꝑ copulã poni: vñ nõ ſat eſt ꝙ intra tp̃s iuris poſſit promoueri: ſed dẽnt etiã aliæ idoneitates cõcurrere. Do. & Pet de Anc. Fõ.

ctis a :& infra b. ¶ Proponebatur itaq; pro parte tua, quòd cum prædicta c præpoſitura dum vacabat d tibi per eum e, qui conferre potuit ipſã, collata fuiſſet: collatio huiuſmodi canonica exiſtebat, maxime cum nulla per Priorem f ipſum, quæ illam impedire poſſet g inhibitio præceſſiſſet. Dicebat autem pars altera, quòd cum præmiſſę h litteræ ſede Carnoten vacante fuiſſent in capitulo publicatæ i, ac præfatus epiſcopus tunc de capitulo ipſo eſſet k, ibique præſens exiſteret, ignorare non potuit mandatum Apoſtolicum (ſuper conferenda memorato D. præbenda vel dignitate ſine cura l, quam ipſe duceret acceptandã, cum primo in eccleſia ipſa prædicta vacaret) alij fuiſſe directum, & ſic per conſequens facultatem ſibi eſſe ſublatam conferendi huiuſmodi dignitatem propter quod videbatur m, quod nec per ſe nec per alium præfatam præpoſituram, curam nõ habentem animarum annexam (quæ primo poſt mandatum ipſum in eccleſia prædicta vacauit) poterit alicui perſonæ conferre. Præſertim cum iam dictus Prior, eodem publicato mandato, mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiuſmodi non habentem, quam primo in eadem eccleſia vacare contingeret, contuliſſet: nec aliàs etiam (prout allegabatur n) prodeſſe poterat ipſius epiſcopi ignorantia in hac parte.

1 Quart' auctor decret. dicit Hoſtiẽ. & Boat. poſt cũ q ſem p fuit nobilib. gratioſus: & iſte Draco fuit filius dñi de Borbonio. I. An.

2 Dicit Io. Mo. ꝙ hic non fuit diſputatũ an eſſet dignitas, vel officiũ, tñ vt dicit ipſe Inn. ð pb. de multa in fi. ꝙ p̃poſituræ eccleſiæ Carnotẽ. ſunt officia, nõ dignitates. Io. And.

Not. principalem effectum huius cap. ꝙ ſi mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, quã ipſe quo pro ſcribitur, duxerit acceptandam: poteſtas ordinarij non eſt ligata, niſi is pro quo ſcribit̃ acceptauerit: nam executor non poteſt facere collationẽ niſi facta acceptatione: ſed facta acceptatione põt executor ſuã poteſtatem exercere, etiam priuſquam vacet dignitas. Nota ꝙ in iudicijs non eſt facienda acceptatio per ſonarũ: quod eſt contra aliquos iudices, qui grauant ſuos conſanguineos, vt videãtur iuſtiores. tamen prudentes iudices ſe exonerant à talibus cauſis, ne videantur hominibus iudicaſſe affectione carnali. Nota ꝙ decretum irritans in gratia expectatiua ligat ignorantes, dum tamen fuerit purificatũ: quod purificatur dum gratia eſt purificata. Et non dicitur purificata gratia, niſi ipſa fuerit acceptata. Nota quæ dicatur canonica collatio: quia illa quæ eſt facta de beneficio vacante: & per illum, qui poteſtatem habet conferendi. Nota finaliter, quòd licet nõ ſit neceſſe in libello tollere defenſionem partis aduerſæ, vt not. Inno. de re iudic. cũ Bartholdus. tñ ex illa non vitiatur libellus: vt patet hic dũ dicebat, ꝙ nõ erat facta inhibitio, Do.

[Prima gl. ſũmat, & ponit ꝓuiſionẽ inuẽtã ĩ caſum.]

a ¶ Quia cũctis.] Si mãdatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quã duxerit acceptãdã, & vacat dignitas, quã ante acceptationẽ ordinarius cõfert, tenet ipſius collatio, ẽtſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſeruationẽ, inhibitionẽ, & proceſſus ſuper prima vacante. Contra hunc caſũ ſtylus curiæ clauſulã ad inuenit, qua ſtatuit terminũ acceptãdi, inhibẽs ĩ. illum collationẽ fieri cũ decreto. quod dic vt in clemen. eod. tit. cum ei quem 2. reſponſo.

ADDITIO. Formam illius clemen. ibi vide notatam in gl. iſte terminus Ioan. And.

[Secunda gl. ſupplet deciſam, & diuidit decretalem.]

b ¶ Et infra.] ſub hoc infra intelligas factũ. ſ. qđ Inn. 4 dedit gratiam Draconi ſup prima p̃benda vel dignitate ſine cura, quæ vacaret in eccleſia Carnotẽſi, q̃ duceret acceptãdã, dato ſibi Priore quodã in executorẽ: vt in litteris ſuis erat decretũ: Prior ille acceſſit ad eccleſiã Carnotẽ q̃ tũc vacabt: & ibi in capitulo. in quo erat ſubdecanus gratiã publicauit, & cõtulit ibidẽ illi D. dignitatẽ ſine cura, vel p̃bẽdã, q ibi primo vacaret, q̃ duceret acceptãdã: inhibens ne qs veniret ĩ ſuã collationẽ, & ꝓnuntians irritũ ſecus factũ; Poſt hoc p̃poſitus Normaniæ in vltramarinis partib. deceſſit, prius electo & cõfirmato ſubdecano ipſius ecclæ Carnoten. in epm Carnotẽſẽ: p̃poſitura aũt illa erat dignitas a ſine cura in eccleſia Carnotẽſ. G. ſancti Euſtachij, Cardinalis in partib. illis legat' ſupplicauit epõ, vt dignitatẽ illã cõferret Andreæ nepoti dñi Papæ; eps ille cõmiſit illi Cardinali, vt conferret: qđ factũ eſt. Prior aũt ille executor Draconis audiẽs dignitatẽ illã vacaſſe, cõmiſit cuidã archipreſbytero, ꝙ illũ Draconẽ, q ipſã dignitatẽ acceptauit, deberet de ipſa inueſtire, ꝙ factũ eſt. Modo inter. D. & A. ſuper hac dignitate q̃one ſuborta, partes fuerunt corã Papa: & primo allegauit A. vt ſequit. hæc patent in deciſa, & ex ijs, quæ ſequentur infra. Et diuide in ſex partes: In prima q̃ durat vſque ibi, Dicebat aũt: ponitur Andreæ petitio. In ſcda. quæ durat vſq; ibi. Ex parte: ponit̃ Draconis defenſio. In tertia q̃ durat vſq; ibi, Sed extitit, ponunt̃ replicationes A. in quarta q̃ durat vſq; ibi, Ecõtra vero: ponunt̃ replicationes Draconis. In quinta q̃ durat vſq; ad §. Nos itaque. ponuntur triplicationes A. In ſexta p A ſentẽtia fert. ADDITIO. Hoſt. qui facit nouẽ partes in hoc capitu. de ſecunda facit tres: dicens ꝙ ĩ A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro. D. alia rõ inducitur Itẽ de tertia dr̃, ꝙ quinto replicatur: Sexto, replicationi additur, hoc non placet: quia potius ſunt partium diuiſiones, q̃ partes. Ioan. And.

c ¶ Prædicta.] in deciſa. ſic ĩ. de reb. eccl. nõ alie. dudũ.

d ¶ Vacabit.] notabat factum partis alterius. q. d. illi D. fuit collata præbenda ſeu potius dignitas p executorem ſuũ, anteq̃ vacaret: ſed mihi vacãs collata fuit.

e ¶ Per eum.] ſcilicet per epm ſeu eius auctoritate, vt ſ. dixi, interdum ẽt ſolus eps talia cõfert: interdũ cum capitulo ſm diuerſas conſuetudines, quod dic vt no. de elect. cum eccleſia Vulterana infra ne ſede vac. c. vnico & bene dixit, qui potuit: quia aliàs collatio nõ valuiſſet, quia pro non dato habetur, quod ab illo dat̃ &c. de iure patr. quod autem. in antiq. ibi de hoc.

f ¶ Priorẽ.] qui fuerat executor Draconis, vt ſ. dixi.

g ¶ Poſſet.] Nota ꝙ aliqua præceſſerat: ſed non talis, quæ impedire poſſet, & erat ratio: q a fuerat facta aũ acceptationẽ, vt patet infra verſi. ſubiunctum.

h ¶ Præmiſſæ.] in deciſa impetratæ per illũ D. ad Priorem executorem ſuum.

i ¶ Publicatæ.] vnde per hoc videbat̃ dignitas affecta, vt ĩ. e. ſi capitulo. ſed nõ eſt verũ hoc caſu, vt ibi dicã.

k ¶ Eſſet.] ſic ſupra de reſcrip. eam te. & licet hoc nõ ignoret: non tamen ignorabat collationẽ per Priorẽ factã ante vacationẽ & acceptationẽ nõ valere: & iõ iſtæ allegationes ignorantiæ parum proſunt.

l ¶ Sine cura.] etſi hoc nõ fuiſſet adiectũ, de tali intelligẽdũ erat, vt ſ. e. l. de præb. cum in illis 1. reſpõſo.

m ¶ Videbat̃.] male intelligentib. ſubtiliter aũt intuẽtib. hoc nõ videbat̃. ſ. đ tranſlatio ĩter corporalia. § 1.

n ¶ Allegabatur.] pro parte ipſius D. ad corroborandam exceptionem. vel defenſionem ſuam

Nam ſi alicui à ſede Apoſtolica concedatur, quòd excommunicari non poſſit [a]: licet id forſan ſuus ignoret epiſcopus, non tamen propter hoc eius ligatur ſententia, ſi quam proferat in eundem. Similiter [b] ſi alicui conferendi præbendam aliquã tribuatur a ſede Apoſtolica poteſtas: ex hoc ipſo videtur, quòd ſit epiſcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. ¶ Nec obſtaret ſi forte obijceretur, quòd lex ſeu conſtitutio & mãdatum nullos aſtringũt, niſi poſtquam ad notitiam † peruenerint eorundem, aut niſi poſt tempus [c] infra quod ignorare minime debuiſſent: quia in priuilegijs [d], & indulgentijs ſeu conceſſionibus ſpecialibus ſecus exiſtit, in quibus ſufficit, quòd ad illorũ, quibus conceduntur, notitiã perueniant, vt patet cum indulgetur alicui, quòd excommunicari non poſſit: ſicut ſuperius eſt expreſſum. Et quidem cum tribuitur alicui poteſtas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid ſpeciale [e]. ¶ Adijciebatur inſuper, quòd cum ſententia ſtatim arctet etiã ignorantem: quoniam ſi contra prælatum aliquem abſentem [f] depoſitionis [g] ſententia proferatur, contractus, quos inijt ignoranter poſtea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in ſupradictis litteris irritum decernimus & inane, quidquid ſuper huiuſmodi præbenda vel dignitate contra noſtrum contigerit attentari mandatũ: collatio, quam idem epiſcopus poſt tale noſtrum decretum (ſiue illud ignorauerit, ſiue non) de præfata præpoſitura, per ſe vel per alium fecerat, nõ valebat [h]. ¶ Ex parte vero tua extitit replicatum, quòd hæc de illis priuilegijs & indulgentijs (æquitate ſuadente) debent intelligi, quę vim ſuam [i] habent mox cum ad illos, quibus conceduntur perueniunt: ex quorum tenore liquido noſci poteſt, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis, vt pote cum alicui conceditur, quòd excommunicari non poſſit. ex † hoc enim euidenter apparet alijs ipſum excommunicãdi ademptam eſſe penitus facultatem: non ſic autem ſi alicui conferendi præbendam, ſiue certam [k], ſiue incertam [l] tribuatur poteſtas: nõ enim tunc eſſe videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbenda ipſa pertinet) cõferẽdi poſſibilitas adimatũ [m]: niſi prius ille ſibi notificet, quòd eam velit ꝑ huiuſmodi poteſtatem conferre, aut ei collationẽ interdicat illius, vel poſtquam illi notifi-

† Vide Deciũ & doct. in c. cognoſcẽtes. extra de coſtit. & Turrecre. in c. Iſtis. §. leges. diſt. 4.

† al. ita: ex hoc.n. euidẽter apparet alijs excõmunicãdi cũ ademptam. &c.

(Hoſt. dat hic aliud ſimile. ꝙ vide not. de ꝑben. accedens. ad fin. glo. Io. And.

a ¶ Non poſſit.] vt ĩ. de priuileg. volentes. talia tñ priuilegia non extenduntur ad ſententias ordinatiorũ niſi in caſibus, vt ĩ. eo tit. iam alleg. ne aliqui.

b ¶ Similiter.] parum valet hæc ſimilitudo: quia alia ratio reformat pactum, vt patet ĩ. 9. ex parte.

c ¶ Poſt tempus.] quod eſt duorum menſium à tempore publicationis. poſtea vero non valebit ignorantiã allegare, vt in authẽ. vt fa. no. cõſti. coll. 5. circa princ. & ſ. ne cle. vel mo. ſuper ſpecula. Et hic adde quod dixi in fi. huius lib. ſuper data Romę. in vlt. glo. Ioan. And.

ADDITIO. Facit etiam ſ. de ſen. excõ. nouerit dicit Hoſt. ꝙ putat ibi ſpeciale in conſtitutionibus principis: aliàs autem hoc tẽpus erit arbitrariũ. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & ideo ſufficit, ꝙ ſit publice promulgata ad hoc vt omnes aſtringat ſ. de poſtulatio. prçlat. c. 1. 16. diſtin. ꝙ dicitis. de conſtit. c. 2. de hac materia, & quæ ſit ratio diuerſitatis, plene no. in ſum. de conſtit. §. quando cõſtitutio. in princ. Hoſti. cuius dictum ponunt. Ioan. Mon. & Archid. Opinionem autem Ioan. quam ponit Archi. vide i remiſ. quę ſequitur in gl. Subdit autẽ Archi. ꝙ mandatum ligare non debet niſi ex quo peruenit ad eos quibus mittitur. ff. de acquirenda poſſeſſione. l. abſenti Et not. Inno. ſ. de elect. innotuit in vltima gl. ſua. & vide quod dicã ſuper gloſſa ſequẽti. Io. And.

d ¶ Priuilegijs. Hæc allegatio intelligitur ſecundum reſponſionem aduerſæ partis. ĩ. eo §. ex parte & poterat eſſe ratio: quia cõſtitutiones ſũt pœnales & ſic ex ſe odioſæ: priuilegia gratioſa, & ſic fauorabilia. ad hoc ĩ. de reg. iur. odioſa. ſed licet hoc probabile videatur ſecundum prædictum §. debet intelligi.

ADDITIO. Dicũt Inno. & Hoſt ꝙ hæc ratio, ſcilicet: quia conſtitutiones ſunt pœnales: non eſt perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis conſtitutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo ꝙ quia lex omnibus eſt cõmunis, & omnes aſtringit. ſ. de cõſtitu. cap. fin. C. de leg. leges ſacratiſſimæ. ideo ibi eſt tempus vniforme. Sed indulgentia eſt lex priuata. 3. diſt. priuilegia. quã ſola concedentis intentio cõtemplatur. Io. And.

e ¶ Speciale.] quaſi ſecundum intentionem allegãtis littera pro D. directa priuilegium eſt cenſenda: & ſic nõ requiratur epi ſcientia: ſed nõ ẽ ita vt ſequitur. Io. And.

f ¶ Abſentem.] contumaciter. aliàs contra. 3. q. 9. per totum.

ADDITIO. ſ. de maio. & obedien. inter quattuor. Archid. remittit 3. q. 9. in ſum. de dolo & contumac. veritatis. in antiq. Io. And.

g ¶ Depoſitionis.] idem in inhibitione, ſuſpenſione, vel excõmunicatione videtur. ad hoc de dolo & contuma. cap. veritatis. in fine.

h ¶ Non valebat.] hoc verum eſſet, ſi de certa præbenda vel dignitate mandatũ fuiſſet: vel in caſu iſto poſt acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Ioannes Andreæ.

i ¶ Vim ſuã habent.] priuilegium enim datũ alicui ſtatim vim ſuam habet cum peruenerit ad illum cui conceditur. ad hoc facit lex dicens, quòd ſi ſcripſi ſeruo meo, vt in libertate moretur; non ſtatim liber eſt: ſed tunc cum littera ad ipſum peruenerit. ff. de acqui. poſ. l. qui abſenti ſeruo. in princip. Sed non ſic cum datur alicui poteſtas conferendi præbendam, vt ĩ. verſicu. non ſic autem, &c.

k ¶ Certam.] expreſſam vel non expreſſam: puta primam, quæ vacauerit.

ADDITIO. Quæ dicitur certa pro tanto, quia refertur ad vnicam: vere tamen prius eſt incerta.

l ¶ Incertam.] ſicut cum dicitur, præbendam conferas, quam duxerit acceptãdam, vt in caſu noſtro.

m ¶ Adimatur. ĩ. de præb. dilectus 2.

cauerit talem poteſtatem fore ſibi conceſſam, vacuum decernat & irritum [a], ſi ſecus de ipſa pręſumat. Quia [b] cum illi non amplior detur poteſtas, quàm ipſe Romanus Pontifex habeat in hac parte, ſicut per eam quã obtinet ipſe Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficium vel prębendam (niſi ſuam inſinuet voluntatem) alicui non aufertur, ſimiliter & per eam, quæ taliter illi [c] ab ipſo [d] conceditur ei, ad quem ipſius præbendæ ſpectat collatio, priuſquam inſinuet ille ſibi qđ eam velit concedere, vel etiam conferat (ſi forte vacet) poteſtas non tollitur conferendi: niſi forſan quòd ipſam conferre nõ poſſit, exprimatur in conceſſione huiuſmodi poteſtatis: tunc enim licet talem conceſſionem fortaſſis ignoret: ſua tamen collatio, ſi poſtmodum præbendam ipſam conferat, nihil valet: cum ſatis ſuper hoc concedentis intentio agnoſcatur: ſicut cũ indulgetur alicui, qđ excommunicari non valeat, vt in ſuperiorib eſt præmiſſum. ¶ Subiunctum [e] etiã extitit, quòd cum memorato Priori ꝑ præfatas litteras mandaſſemus, vt memorato D. præbendam vel dignitatem ſine cura, quam acceptandam duceret, ſi vacaret, tunc, vel quam primo vacare contingeret in eccleſia prædicta conferret, idem Prior prouidendi ei de præbenda vel dignitate ipſa (niſi poſt [f] acceptationem ipſius) † non habebat aliquam poteſtatem. Vnde cũ ſæpedicta præpoſitura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret [g],) præfati epiſcopi auctoritate collata, huiuſmodi collatio talis [h] mandati noſtri prætextu (etiam ſi prius illud epiſcopus ipſe ſciuiſſet) non poterat vacuari. Noſtrum autem in hac parte decretum àd præbendam ſeu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri [i] debebat: alioquin ſuper incerto fuiſſet editum, nec aliquẽ aſtrinxiſſet [k]. ¶ Sed extitit ex aduerſo [l] reſponſum, quòd & ſi † præfatus Prior iam dicto D. præbendam vel dignitatem huiuſmodi cum vacaret, ante huiuſmodi acceptationem cõferre nequiret: idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licite poſſet & libere acceptare: quare prædictus epiſcopus præfatam præpoſituram (cum non prius eum requiſierit, an acceptare vellet eandẽ) cuiquam conferre non potuit: quinimo ipſius collatio (cum idem D. præpoſituram ipſam poſtmodũ acceptauerit) irritari debebat, & conceſſio per iam dictum archipresbyterũ [m] ſibi facta debet ſtabilis permanere.

Executor habẽs poteſtatẽ cõferendi, põt interdicere ei ad quem aliàs de iure ꝑtinet conferre.

a ¶ Et irritum.] nota ꝙ executor qui habet poteſtatẽ conferendi, poteſt interdicere collationem ei ad quẽ pertinet de iure, & reſeruare ſibi collationẽ, & decernere irritum quod poſtea fieret, ſicut & legatus. de in re pate cũ dilectus. & not. de hoc, de præben. c. vlt. & ſic habes hic tres caſus. in quibus præbenda afficitur. de his videbis ĩ eo ſi capitulo. & c. ſi ſoli Ioan. And.

ADDITIO. Quòd poſſit executor talis ſibi reſeruare, & decernere, &c. not. Innoc. qui dicit ſatis hic patere, ꝙ executor ſuſpẽdit ordinarium à collatione beneficij Sed Hoſtienſis intelligit hæc verba quando in reſcripto eſt clauſula: decernentes, &c. ſ. de præbend. inter. & refert quod alij generaliter intelligũt. & Archid. dicit opinionẽ Hoſtien. confundi. ĩ. eo ſi ſoli. Ioan. And.

b ¶ Quia cum illi.] optima reſponſio, & ſecundum Innoc. Papa enim præbendas omnes & dignitates conferre poteſt. ſ. de præben. c. 2. & tamen illi ad quos collatio ſpectat, poſſunt illas conferre: niſi Papa prius inſinuet illi ꝙ non conferant, cũ decreto, ſic per talẽ poteſtatem datam executori non aufertur ei ad quem pertinet conferendi poteſtas, niſi in litteris id dicatur: ſcilicet ꝙ conferre non poſſit.

c ¶ Illi.] executori.

d ¶ Ab ipſo.] Romano Pontifice. Io. And.

e ¶ Subiunctum.] ꝓ parte ipſius Andreæ, cui ſcribitur.

f ¶ Poſt acceptationem.] intelligitur autem acceptare petendo per executorem ſuum ſibi conferri beneficium, quod poterat acceptare: vel recipiendo illud ſibi præſenti collatum, vt in cle. eo. tit cum ei quẽ 2 reſponſo.

Acceptare dr̃ quis beneficiũ eo ipſo ꝙ petit illud ſibi conferri.

g ¶ Acceptaret.] no. quòd quando ſcribitur ſub hac forma; quam duxerit acceptandam: decernentes irritum & inane, executor tunc ante illã acceptationẽ nil poteſt facere: & ſi fecerit, non valebit tanquam ſuper incerto prolatum. argum ff. quòd cuiuſque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de præbenda, quam duxerit acceptandam, ſine clauſula illa, decernentes: tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequã ei nuntietur [r] de acceptatione, Si autem Papa mandat alicui prouideri de pręhenda, quam acceptauerit, cum clauſula; decernentes: tunc acceptatione facta, ſtatim executor interponit auctoritatem ſuã, prohibendo ne contra ꝓhibitionem ſuã aliquid diſponatur de illa præbenda, decernendo irritum & inane quicquid poſtea duxerit faciendum: cum hoc per illam formam ſic ei ſit cõceſſum: nec valebit prouiſio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius præbendę collatio, etiam ignorante huiuſmodi acceptationem & decretum. Ber.

h ¶ Talis.] ſcilicet quam duxerit acceptandam.

i ¶ Referri.] licet igitur dicat in litteris; decernẽtes, &c. nihil operaꝫ decretũ priuſquã fiat acceptatio: aliàs decretũ eſſet ſuꝑ incerto: ꝓut ſequitꝛ: Papa enim non vult ꝙ ſtatim aſſumat illud decretũ ſuũ vigorem: ſed tunc cũ acceptauerit, valet: etiam ſi ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationem: qa tunc decretũ ſumit vigorẽ, & ligat ignorãtes, vt hic, & ĩ. de ꝑb. eo. lib. dudum: Secus enim eſt in caſu vel decreto, quod ꝓhibet aliqđ fieri: & ꝙ ꝯ factũ fuerit, caſſat: qa ſtatim ligat. 35. q. 3. ꝯdicimus. & ſ. đ elect. qa ꝑ ꝑ. verſ. aliter, & qñ non apponitur clauſula illa; decernentes, ſæpe locũ habet regula illa. Multa fieri ꝓhibenꝫ, facta tñ tenent. de regul. ad Apoſtolicam, in antiq. ſm Ber.

k ¶ Aſtrinxiſſet.] cõcor cle. eo. tit. cum ei quem 2. reſponſo.

l ¶ Ex aduerſo.] ex parte Draconis.

m ¶ Archipresbyterũ.] cui Prior q erãt executor Draconis cõmiſerat collationẽ ꝑpoſiturę, vt patet in integra. & dixi in prin.

[r] Facit (inquit Phi.) ſ. de appe. cap. ſuꝑ eo. 2. Font.

† Do. not. hic, ꝙ executoris ad cõferẽdũ beneficiũ, ꝙ impetrãs duxerit acceptandũ, inhibitio, intimatio, collatio ante tꝑe vacationis nõ ligat ordinariũ: qa põtas in euentum conditionis, non exercetur ante purificatam ꝯditionẽ. facit ca. ſi pro te. ĩ eo. de reſcripi. Fõ.

† Not. cautũ modũ al legãdi: videlicet, vt loquaꝫ conditionaliter, ꝙ ſi ſic eſſet tñ, &c. Et hoc ẽ cautũ ne videatur facere intentionẽ aduerſarij. ad hoc de verb. ſig. c. abbate. S. ad hoc & ĩ. de exceptiõ. c. venerabilis. ſecundũ Hoſ. & Io. Andr.

ADDI-

ADDITIO. Alij dicunt, ꝙ ille Prior factus erat archipresbyter: & ſic erat eadem perſona quæ priori per hoc ius non variatur: tamen ex integra patet contrarium. Ioan. And.

a ¶ Legatur.] ponit tenorem legis, ff. de optio. leg. ſi cum optio. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Hoſt ꝙ fortis eſt allegatio, quę locum hẽt, ſiue homo indiſtincte legatus ſit, ſiue pluriũ data ſit optio: q̃a ſinguli ſub cõditione videtur legati. ff. qui & à quibus. l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cum dñs. §. fi. ff. de optio. leg. ſi tibi. § fi. & l. ſi optio. & ſi lapſi ſint anni xx. vł ꝙ optare poſſit: & ꝙ beneficium ei debeatur. Arg. expreſſum ff. de cond. & demonſt. l. fin. Ioan. And.

e ¶ Legatis futuris.] vt lego Titio vnum fœtum naſciturum de grege, quem eligere voluerit, & fuit huius mãdati forma ſimilis huic legato: dum dicit, quæ primo vacauerit, q̃ duxerit acceptandum. Legatum de p̃ſenti eſt, lego tibi vnũ de ſeruis meis, quẽ elegeris, in his à tge aditæ hæreditatis intelligaẽ rei legatæ dominium fuiſſe legatarii: vnde nec ſeruum legatum ſub conditione hæres manumittendo facit liberum. ff. de manu miſſ ſeruum.

ADDITIO. ff. qui & à quibus. l. cum is & vide quod dixi ſuper gloſ poſt. & quod ibi dixi in text. Ioan. And.

Sicut cum legatur [a] alicui vnus ex ſeruis, quem elegerit [b], vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profecto manumiſſo vel alienatio irritatur, ceditque ille [c] legato, ſi legatarius eũ duxerit eligendum. ¶ Econtra verò ꝓ parte tua propoſitum extitit, quòd id in vltimis [d] volũtatib. tenet: nec præmiſſa in legatis futuris [e], quemadmodum in extantibus habẽt locum: quia nec etiam ad optandum ſeu eligẽdum ex illis [f], ſicut ex iſtis poteſt terminus aſſignari. Et grauis ineſſet conditio, quoddãque incongruũ [g] videretur, ſi quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacare contingeret, prouideri: oportet ipſum † in ſingulis beneficijs poſtmodum inibi vacantibus (prorogata non abſque periculo [h] forſitan ipſorũ collatione †) requiri: vnde cum ſæpe præfato Priori fuiſſet iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, ſi vacaret in eccleſia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, ſibi auctoritate Apoſtolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, ſiue vacaturas præbendas vel dignitates tales [i] ipſius eccleſiæ optio data eſſet, non poterat per hoc memorati epiſcopi in illis quãdo vacarent, collatio impediri, niſi forſan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipſe D. (priuſquam eam cõferret epiſcopus) acceptaret [k]: vel etiam niſi ante vacationẽ alicuius ipſarum vacaturarũ ex his primam, vel ea omiſſa, ex aliqua cauſa [l] vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre poſtmodum epiſcopus non valeret. ¶ Nos itaq; tam tuis, quàm præfati D. rõnibus

b ¶ Elegerit.] not. ꝙ in legato generis data optione eligẽdi ſpeciem, non poteſt fieri alienatio alicuius ſpeciei ante electionem legatarii.

c ¶ Ceditque ille.] ſ. ſeru᷒ manumiſſus vel alienatus, antequam legatarius elegerit legatarius ergo poterit illum ſeruũ manumiſſum, vel alienatũ vendicare ſi voluerit forſitam ſeruus ille aliis ſeruis melior erat, & hæres legatario electionẽ auferre nõ potuit. Eodem mõ videbatur quòd ep̃s nõ potuerit auferre electionẽ iſti Diaconi & ſic collatio archipresbyteri valere debebat: hoc itẽdit hæc allegatio: ſed nõ ẽ vera. Ber.

d ¶ In vltimis voluntatibus.] cõis reſponſio aduocatorum noſtri tp̃is ad leges Infortiati, ſpãle in vltimis voluntatibus Sed dicant quare? Vnde admirando dicebat Hoſt Domine dominus noſter, & cetera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficiis, in quibus eſt adhuc plenior interpretatio facienda, ſupra de dona. cũ dilecti. Sed non aduertit, ꝙ iſta non ſunt talia beneficia, quę ſic large ſunt interpretanda, vt notauerat de elect. dudum. & habes ſup de præben. eo. lib. quamuis 1.

ADDITIO. Hoſt. qui dicebat in beneficiis pleniorem interpretationem faciẽdam, addebat, ꝙ princeps non debet in facto ſuo fraudem aliquam adhibere. s. de donatio. per tuas. nec aliquem propter beneficium ſuum decipere. C. de iis qui ve. æta. l. 1. nec aliud iniicere laqueum. 27 q. 1. de viduis 2. nec verbum ſuum variare. 23. diſt, pſalmiſta. Nec primo impetrãti præiudicare, vt no de reſcrip. c. 1. & c litteris, de iure patr. cum autẽ in fin Et dicit quod neſcit ſi prædictis omnibus conſideratis, ipſe pro nepote ſuo iudicaſſet. Honeſte, & iuſte hoc tenuiſſet, ſi ponderaſſet quod ipſe no. in prin. ſuæ ſummæ Ioan. And.

f ¶ Illis.] Legatis de futuro: ibi non poteſt ad eligẽdũ terminus aſſignari vt ſequitur: Sed in legatis de præſenti bene aſſignatur termin᷒ legatario ad eligẽdum. Aſſignabit enim ſibi prætor terminũ, vt eligat: quod ſi non fecerit, hæres poterit ſeruos vẽdere ff. de optio. lega. l. mãcipiorum, & l. ſi tibi. in prin & l. ſi optio. §. vlt. ad hoc facit de reſtit. ſpol. frequens. ĩ. eo. lib.

ADDITIO. Facit ſup eo. ſi pluribus. & c. ſi tibi, & ſupra eod. lib. de conſue. cap. fi. Ioan. And.

g ¶ Incongruum.] ĩ. eo. executor.

h ¶ Periculo.] In beneficiis ergo lęditur res publica: in legatis priuata: in quib. & teſtator quam vult legem ſine alicuius iniuria põt imponere. C. de ſacro. ſanct. eccle. l. 1.

i ¶ Tales.] ſcilicet ſine cura.

k ¶ Acceptaret.] Not. ꝙ ille pro quo ſcribitur ſub hac forma, poteſt acceptãdo ſine præſentia & collatione executoris impedire collationem ep̃i: quod verum eſt, ſi eſt ibi clauſula, decernẽtes, &c. vt ſuperius dictũ eſt. Sit ergo vigil. ille pro quo ſic ſcribitẽ, vt ordinariũ in acceptando præueniat. Ad idẽ inf. eo. ne captandę. in fi. & ff. de iis quæ in frau. cre. l. pupillus. in fi.

ADDITIO. Quod poſſit impediri collatio ep̃i acceptando ſine præſentia & collatione executoris: tenẽt Inn. Io. Mo. & Arc. adhiberi tñ dẽnt teſtes idonei: ſm Hoſt. alleg. de offi. ord. paſtoralis in fi. melius facit de ſent. excom. ſacro. in princ. in anti. Sed Cõpoſt. vł velle. ꝙ coram executore facienda ſit acceptatio. ĩ. de referi capitulum. in gl. magna. ad fi. verſi. quid ſi litterę: & verſ. ſeq. Sed vt dicit Arch. hoc non eſt iure cautũ, immo contrarium hic apparet: cum ſic indiſtincte loquatur, non dicendo coram quo acceptet. Ioan And.

l ¶ Cauſa.] ergo ſine cauſa non poteſt, vt dixi ĩ. eo ne captandæ. & vna acceptata non poterit aliam acceptare. ff. de opt. leg. l. apud Aufidium. niſi fuiſſet deceptus

Legatum eſt & de futuro & d̃ p̃ſenti.

† Hic no Phi. ꝙ ordinarius, cui mãdatur cõferre bñficiũ Titio qđ duxerit acceptandum: põt beneficiũ ante acceptationẽ alteri cõferre, niſi ĩ litteris eſſet terminus ſi tio p̃fix᷒ ad eligendum cle. 1. §. ſecus inf. eod. Fonta.

Legata d̃ futuro, & de p̃ſenti differunt.

† al. ita: oportet eum.

vt quia debeatur alij, & ignorabat: vel pro dignitate ſimplex beneficium acceptauit.
ADDITIO Idem no. Inno & Hoſt. poſt eum alleg. ff. de opti. lega l. 2 & ſ. de pſum. quia verſimile videquod no. ſupra de elect. cauſam, & quod ſcripſi.... eod. lib. de reſcrip. cum in multis ſuper vlti. glo. quod dicam infra co. ne captandæ. ad fine. Ioan. And.

a ¶ Nouimus.] ipſum ergo mouit iuſtitia, non carnalitas, & eſt hoc contra quoſdam hypocritas, qui vt videantur iuſti, pronunciant contra ſuos.

ADDITIO. Vt dicit Hoſtienſis de quodam Pariſienſi ſcholari, qui reuerſus ad patriam, pronunciabat contra ſuos iuſtas cauſas fouentes pro extraneis, vt iuſtiſſimus videretur. Ioan. And.

b ¶ Curauimus.] quia collatio tibi facta præuenit acceptationem Draconis. Ioan. And.

D Eteſtanda.] Primo ponit ſm Io. Monac. arengam vel exordium: Secũdo ius antiquum, & ſequelam ipſius: ibi, Sane Tertio illud reuocat: ibi, Nos.

† al. ita: memorato D. ſup ea, &c.

† Vide Cõcilij Trident. ſeſſio. 24. de refor. c. 19

plenius intellectis: quia ſæpe dictam præpoſituram ad te nouimus a pertinere, ipſam tibi (habito fratrum noſtrorum cõſilio) adiudicare curauimus b: ipſi † D. ſuper ea perpetuum ſilentium imponentes.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnis promiſſio per quam datur via ad beneficia vacatura, eſt reprobata. Ioan. An.

CAP. II.

Deteſtanda c † iniquorum peruerſitas abſtinere neſciens à vetitis, nec gaudere debito modo conceſſis d, digne plerunque officium excitat præſidentis, ad ea, quæ iuſta fuerant conſideratione conceſſa (cum in abuſum ea vergere circunſpicit) diſcretione præuia reuocanda e. ¶ Sane licet olim fuerit canonica conſtitutione decretum f, quòd (hi, qui promittunt aliquibus de beneficijs eccleſiaſticis cum poterunt, vel cum facultas g ſe obtulerit, prouidere, pmiſſiones ſuas (facultate ſe offerente) debeant adimplere: quia tamen

te iuris. No id quod eſt prohibitum directe, nõ poteſt promitti per obliquum. vtrum per iſtud c. ſit correctũ c. relatum, de præb. in ant. Rñdet gl. & bene, q nõ. imo receptus in canonicum põt licite petere præbendã ex vi canonicatus; ſed non ex vi promiſſionis. Sed q d ſi conferatur præbenda alij: vtrum teneat collatio? Reſpondeo q ſic: ſed tamen iſte in canonicum receptus poteſt agere cõtra capitulum, vt ſibi prouideat de redditibus cõibus, donec fuerit ſibi prouiſum de aliqua præbenda, licet hoc non ſit iure cautum: tamen doctores communiter inſequũtur Inno. qui hoc no. in titu. de maiori. & obed. in antiq. Nota vlterius, quod importunitas petentium inducit hominem ad cõcedendum id quod non conceſſiſſet. concor. ſunt in gloſ. No. finaliter quod ex torquẽ dicitur illud, q obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

† al. vt hi.

¶ Præſupponendum eſt illud quod habetur in ca. accedens. eo. tit. in antiq. videlicet q licet non valeat promiſſio iſta, promitto tibi beneficium cum vacabit: vel promitto tibi bñficium vacaturum per mortem: valet tñ iſta promiſſio, promitto tibi de beneficio prouidere, cum facultas ſe obtinerit: quia non eſt tantum votum mortis alterius captandæ ſicut in prima promiſſione: nam multis alijs modis quàm per mortem poſſunt beneficia vacare: puta cum facultates alicuius eccleſiæ ſunt augmentatæ: iuxta c. cum M. Ferrarienſis. de conſt. in antiq. ideo emanauit præſens capitulũ ad declarationem illius capituli, accedens.

CASVS. Epiſcopus Pictauẽſis ad quem ſpectat collatio præbendatũ eccleſiæ Pictauenſis, promiſit mihi aſſignare prębẽdam cum vacaret: vtrum iſta promiſſio ſit obligatoria, ita q poſſim agere ꝯ Epiſcopum Pictauen. ad ſuam promiſſionem: & ſi non adimpleuerit, teneatur mihi ad damna & intereſſe, ſi pp hoc feci aliquas expenſas? Reſpondet Romanus pontifex, q illa promiſſio non eſt obligatoria. Sed ponamus q eps Pictauen. fecit mihi promiſſionẽ ſub iſta forma: Promitto tibi conferre beneficium cum primum facultas ſe obtulerit; nunquid valet iſta promiſſio? Rñdet quòd olim valebat iſta pmiſſio: & virtute illius poterat agi contra promittentem ad damna & intereſſe: ſed hodie non valet, ne detur occaſio machinandi in mortẽ proximi: nec virtute illius poteſt agi. Not primo ex hoc textu, quòd abuſus eſt iuſta cauſa caſſandi illa q aliàs iuſta erant Nã propter abuſum multotiens princeps caſſat priuilegia conceſſa aliquibus. Et in hoc fundant ſe iuſtitiarij huius regni qui nolunt permittere ſcholares huius vniuerſitatis gaudere priuilegijs nobis conceſſis. Not principalem effectum huius ca q beneficium vacaturum non poteſt promitti ſub quacunque forma verborum. Nota quod promiſſio continens turpitudinem, non eſt obligatoria: & ſic promiſſio beneficij vacaturi nõ eſt obligatoria: vt qui inuitat aliquem ad machinandum in mortem proximi: immo cenſetur promiſſio iſta impoſſibilis impoſſibilita-

[Prima gl. ſummat, & dicit quid corrigit, & declarat.]

c ¶ Deteſtanda.] Omnis promiſſio, per quam datur via ad beneficia vacatura eſt reprobata. Emanauit hæc decretal. ad correctionem decretal. ſup. eo. accedens, & declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hoſtienſis.

ADDITIO Et exponit Arch deteſtanda, id eſt, abominanda, & execranda. Sic etiam ſumitur ſup. de fil. presbyt. ex tranſmiſſa in fi. & ſup. de ſepul. c. 1. in fi. & ſup. qui fil. ſint. leg. per venerabilem in fi. Alibi ſumitur pro denontiatione. ff. de verb. ſig. ſubſignatum. §. deteſtari. & l. ſeq. quæ dicit, quod deteſtatio eſt denũtiatio facta cum teſtatione. Ioan. And.

d ¶ Cõceſſis.] Fuerũt hæc verba ſumpta de canone 47. di. virũ catholicum. ibi dicit, mẽs auida potentiæ nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere cõceſſis, nec adhibere pietati cõſenſum. nam, & (vt dicit canon) mẽs cupiditati alligata cito deuiat a vero 83. diſt. nihil & 96. di. bene quidem. & alibi, Omnium malorum radix eſt cupiditas 47. di. bonorum. de pœni. di. 2. quia radix. ad hoc de conſt. nam concupiſcentiam.

e ¶ Reuocanda.] ad hoc optime 63. diſt. § verum. ſup. de cõſang. & affi. non debet, de deci. ſuggeſtum, vbi & priuilegium reuocatur cum tẽdit ad noxam † (& 12. q. 1. certe. ſup eo lib de reſcrip. ſtatutum, in prin.)

f ¶ Decretum.] ſup. eo. tit accedens.

[Glo. ſeq ponit dictum Hoſt. quod improbat.]

g ¶ Facultas.] antiquis iurib. generalior viſa fuit hæc forma, quàm illa cum vacabit: quia multis caſibus poteſt ſe facultas offerre, quod non eſt mors canonici expectanda: ſed vt dicebat Hoſtien. in decre. accedẽs. etiam poteſt beneficium propter mortem vacare: puta renunciatione, depoſitione, præbendarum diuiſione, & ſimilibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intentio eſſe poſſe, vnde voluit dicere quòd voluntas ibi erat pro ratione: ſed hæc littera ſupra poſita, in ſta fuerunt cõſideratione, & c. dicit contrarium: vnde oportet dici, quod ratione generalitatis licebat olim, quod ſpecialiter & expreſſe nõ licebat. ad hoc de offi. ord. ſi ſacerdos. In antiq. & quod ibi no. & 23. diſtin. quamquam & infra cap. proxi.

† Vide notata in c. qd pro uale. ei & ver. ſig.

2 ¶ Ex-

(ſicut experiétia [a] docuit) per promiſſiones huiuſmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiés côceduntur [b]) & per ambitionem improbam vt plurimû extorquentur, aperitur via ſub tali palliatione verborum, ad promittenda damnabiliter † contra Lateranenſe [c] concilium beneficia vacatura; mortis alienæ votum ingeritur, & eccleſijs, ac prælatis, & perſonis eccleſiaſticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiuſmodi & animarum periculis occurrere cupientes, promiſſiones eaſdem & alias quaſcumque ſub quouis modo, aut forma [d] verborû decętero [e] faciendas, per quas directe vel indirecte [f] aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apoſtolica penitus reprobamus & omnino viribus vacuamus: decernentes per eas [g], vel ipſarum aliquã ad prouidêdû alicui nullum deinceps quomodo libet obligari.

¶ Idem.

¶ Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, uel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt: ſed primum quod uacabit, uel ex cauſa ſecundum, uel ulterius poterit acceptare. reſeruationes, proceſſus & decreta contra hoc facta non ualent. Ioan. And.

N CAP. III.
E CAPTAN-

a ¶ Experiétia.] quæ eſt efficax magiſtra rerû. de elec. quàm ſit. ĩ. eo. lib. cum ſuis concordantijs.
ADDITIO. Et 50. diſt. vt cõſtitueretur. & ĩ. eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. in principio. Ioan. And.
b ¶ Côcedûtur.] ſupra de reſcrip. c. vlt. eo. lib. & ĩ. de præb. cano. cum in iuuẽtute. ĩ. de relig. do ca. 1. C. de peti. bono. ſub. l. 1. lib. 10. & eſt ibi importunitas ambitioſa, & non ambitioſa, vt dixi de reſcri. cap. vlti.
c ¶ Lateranenſe.] ĩ. eo. cap 2.
d ¶ Forma verborû.] puta, cum in genere promittitur eccleſiaſticum beneficium, vt notatur ſupra eo. accedens.
e ¶ De cætero.] ad prę terita 1 ergo non extenditur hęc conſtitutio: tum quia non eſt iuris veteris declaratio, immo correctio; tum quia de præteritis non cauetur in ea. ad hoc ſupra eod. lib. de cõſue. ca. 1. de off. leg. c. penulti. ad fi. ad hoc 12. q. 4. dixit Sara. de conſtitu. cap. 2. in antiq.
[Gloſſa ſequês quęrit, & diſtinguendo ſoluit.]
f ¶ Indirecte.] nunquid omnia indiſtincte reuocata dicẽtur, per quę via paretur ad vacaturas. ſicut receptiones canonicorum: & ſic ſit reuocata decre. ſupra, de præben. relatum. de cõceſ. præben. cum ſuper. & reſeruationes. de iure pat. cum dilectus 2 Dico 2 ꝙ non. Vnde breuiter dic, quòd aut recipiĩ quis in canonicum ſimpliciter: aut recipitur & promittitur ſibi de pbẽda cũ ſe facultas obtulerit prouideri: aut non recipitur, ſed ſolũ promittitur ſibi de præbenda prouideri, cum primo vacabit: aut promittitur prouideri de præbenda cum primo ſe facultas obtulerit: vel cum poterit, vel ſimpliciter. Primo caſu valet receptio: ex cuius virtute debet habere præbendã 3. Quod eſt verum niſi ſit ibi expectans auctoritate Papæ, ſupra eodem lib. de præben. hi qui. In ſecundo caſu etiam debet habere præbendam non ex virtute promiſſionis, ſed ex virtute receptionis: & ſic intelligantur contraria, relatum. & cum ſuper. In tertio caſu, ſcilicet cum non recipitur: ſed ſimpliciter prouideri promittitur de præbẽda cũ vacabit non tenet promiſſio, vt ſupra eodem, ex tenore. & cap. 2. Si vero non recipitur, ſed promittitur prouideri de præbenda cum poterit: promittens ſecundũ iura antiqua obligatus erat: ſecundum hæc noua nõ: vt hic vides. Et quòd per hoc verbum indirecte, nõ ſit reuocata expectantium receptorum prouiſio, probaĩ ex eo, quia vitanda eſt quantum fieri poteſt iuriũ correctio. ſupra eo. lib. de elect. cum expediat cũ ſuis cõcordantijs. hic autem nil de expectantibus, ſed ſolũ de promiſſionibus dicitur: quod etiam quadruplicatũ eſt in textu. & ſic hoc ius correctoriũ nõ dilatemus. Secundo, quia hodie videmus confirmationes receptionũ emanare à curia ſicut olim: licet à quibuſdã audiuerim, quòd tales confirmationes non concedit cancellaria per formam iuſtitiæ: niſi eas Papa cõcedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & p formam iuſtitiæ ſaltem iudices cõcedi deberent, ſcilicet cum clauſula: ne inane canonici, &c. [Vide quod dixi poſt Ioan. Mona. ſupra eo. lib. de præb. ſi Apoſtolicæ, ſuper glo. non in forma. Ioan. And.] Tertio, quia eadem ratione requiretur reſeruationes legatorum ſublatas, quod eſt falſum. ſupra eod. libro de offi. lega. cap. 3. & 4. Concludo ergo breuiter, vbi ex ſola promiſſione quis expectat, non valet promiſſio, vt hic: ſed vbi ex receptione vel reſeruatione, ſecus: vt ĩ prædictis iurib. quia caſus illos non tãgit hæc decretalis.
g ¶ Eas.] ſcilicet promiſſiones.

NE captandę.] Prę mittit conſtitutionis cauſam: Secundo ſubdit conſtitutionem: ibi, Declarandũ: in qua ponit thema, de quo ſoluit duo dubia affirmatiue: & tertium negatiue. Primum: ibi, Licet. Secũdum: ibi, Aut. Tertiũ: ibi, Certũ. Quartum pſequitur: ibi, Quod ſi. Ioan. And.

CASVS. Dictum fui ſupra eod. in cap. quia cunctis, ꝙ quando Papa mandat prouideri de beneficio, quod ille pro quo ſcribit duxerit acceptãdum, executor datus non recipit poteſtatem conferendi illud beneficium niſi facta acceptatione: ſed vtrũ poſſit acceptare certum beneficium antequã vacet dicẽdo, Ego accepto talem propoſituram, vel talem præbendã: & intendo illam habere virtute gratiæ mihi factę? Rñdet quòd non: & ſic iſtud capitulum venit ad limitationẽ illius capituli, quia cunctis. in §. penult. in fin. Verumtamen dicit Papa, quòd ipſe poſſet iſto modo facere acceptationem: Accepto beneficium quod primo vacabit: vel quod ſecundo, vel tertio loco vacabit. & hoc verum, quando ſubeſt iuſta cauſa ne acceptet bñficiũ, quod primo vacabit. Nota primo limitationem ad cap. quia cunctis. ſupra, eo. tit. & lib. ꝙ illud capitulum intelligitur, qñ ille pro quo Papa ſcribit, vult acceptare in genere: quia non poſſet acceptare certũ beneficium: vt hic dicitur: quod ſi acceptauerit certũ beneficium, quod talis tenet: tunc caſſantur & annihilantur omnes proceſſus inde facti: verumtamen ſi acceptet certũ beneficium, & poſtea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, ſed virtute gratię ſibi factæ.

Nota ꝙ multa licẽt in genere, quæ nõ licent in ſpecie. Nota vlterius vnum caſum, in quo excõmunicatio eſt nulla ipſo iure: uidelicet ſi meus executor pmulgauit excõicationem poſt meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea eſt nulla ipſo iure, non ualent proceſſus inde ſecuti: & p conſequens nõ ualet excõmunicatio. Not. quòd quando Papa ſcribit ut tali prouideatur de beneficio, quod duxerit acceptandum: manus ordinarij non ſunt ligatæ ante acceptationem.

Nota quod ille pro quo ſcribitur, debet acceptare pri-

1 No. ꝙ ĩ ueniés iu ri, peccat gl. ĩ pen. di. 1. ĩ ſũma. imo incurrit notã infamiæ. e. il lud. ĩ maiorit. & obed. Bar. in l. ſi q s p e. ff. de adeiuſ. ui. de gl. ĩ c. 1. ĩ ſcrut. ĩ or. faci. uide quod dixi ego. in c. ppetuæ ĩ. de elec. Fonta.

2 De materia hui⁹ gloſſæ ui de glo. & doctores ĩ c. licet canõ. ĩ uerbo decetero. ĩ. de elect. hoc eodẽ li. & Bartolũ & doctores ĩ l. ita ſtipulat⁹ ff. ĩ uerb. oblig.

3 Idẽ Arch. & quo ad reſeruationes. idẽ I. Mo. Io. And.

3 Nõ ĩtelligas ꝙ ita ſit debita, ꝙ ſit affecta: ut no. ĩ. e. ſi ſoli in gl. vlti. ultra medium. uerſ. ut riq; I. An.

dæ [a] alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis Apoſtolicæ tribuatur [b]: Declarandum duximus, quòd is, cui ab eadem ſede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel perſonatu, aut alio beneficio in † aliqua prouincia, diœceſi, vel eccleſia, quem [c] † ſeu quod [d] duxerit acceptandum: certis ſibi ſuper hoc executoribus [e] deputatis gratia noſcitur eſſe facta. Licet in genere [f] primum perſonatum, dignitatem, præbendam ſeu beneficium in eadem prouincia, diœceſi, vel eccleſia vacaturum: Aut ſecundũ ſeu vlterius (ſi rationabilis cauſa [g] ſubſit) valeat acceptare: Certum tamẽ & expreſſum priuſquam vacet, acceptare non poteſt. ¶ Quod ſi fecerit, etiã ſi ꝑ executores eius ſecundum acceptationẽ huiuſmodi facta fuerint reſeruatio, inhibitio, varijque proceſſus, ac ſententiæ promulgatæ: tam acceptatio † ipſa, quàm proceſſus virib. careãt [h], nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo niſi acceptator ille dignitatem, præbendam, perſonatum, ſeu beneficium taliter [i] acceptatum & reſeruatum per collationem, vel inſtitutionẽ poſtmodum factã de vacãti iam adeptus, vel ei ius in ipſo [k] fuerit acquiſitum: per eum, ad quem eiuſdẽ perſonatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio, ſeu prouiſio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorũ proceſſibus inde ſecutis nequaquam obſtantibus) de illo vacanti libere poterit alij prouideri [l].

¶ Idem.

¶ Sine ſpeciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouincia: ſpecialiter vero reſeruat primum, & inhibet vlteriorem non ſine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

E XECV-

mam beneficium, & non ſecundũ, niſi ſubſit iuſta cauſa. puta quia dubitatur an poſſit illud acceptare: & an ſibi debeatur, vel non: tamẽ (vt dictum eſt) manus ordinarij ſunt liberæ ante acceptationem. quod verum eſt, niſi apponeretur iſta clauſula: præfigendo tibi terminum vnius menſis ad acceptãdum à tẽpore vacationis: inhibendo collatorib. & alijs quibuſcũque ꝙ pendente illo termino non conferant, decernentes id irritum, &c. Nota inſuper, ꝙ per conceſſionem beneficiorum vacaturorum datur occaſio & votum mortis alienę, & ſic eſt hic text. pro dicto Goff. ſupra eo. propoſuit.

Nota finaliter, ꝙ expectans virtute ſui reſcripti, poteſt iterato acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, ſi prima acceptatio fuit nulla. de quo ſupra eo. titu. & lib. cap. 1. circa fi. & de reſcript. cum in multis. etiam eo. lib. Domi.

[Prima gloſſ. ſummat, dicit vnde ſumpta, & quid declaret.]

a ¶ Ne captandæ.] Habens litteras Apoſtolicæ ſedis ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda qđ duxerit acceptandũ: certum acceptare nõ poteſt, ſed primũ quod vacabit, vel ex cauſa ſecundũ, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes, proceſſus, & decreta contra hoc facta non valent. Et fuit tracta hæc decre. de decre. extrauaganti. eod. tit. quę incipiebat: licet. aliàs, audiuimus. & ver licet in genere, additus eſt. [Vt ſciatur quid poſſet facere executor: vt dicit Archid. ſe habuiſſe à domino Bitteleñ. I. An.] Et emanauit hæc decre. ad declarationem decre. ſ. e. tit. & lib. quia cunctis. §. penult. in fi. & eorũ quæ ibi no. Inn. & Hoſt. & quæ no. Compoſt. de reſcrip capitulum. verſus fi. in §. item quæritur, qualiter fiat, & quãdo fiat acceptatio.

ADDITIO. Et ibi no. in ver ſequentibus Hic not. Archi. ſcilicet, ꝙ is pro quo ſcribitur cum priuilegio acceptãdi in prouincia: acceptare poteſt in certa diœceſi vel eccleſia, in qua Papa id faciliꝰ conceſſiſſet. Ioan. And.

b ¶ Tribuatur.] contra concilium Lateranenſe, & cõtra decre. proximam ſupra.

c ¶ Quem.] ſcilicet perſonatum: aliàs quàm, ſcilicet prębendam vel dignitatem. Ioan. And.

d ¶ Quod.] ſcilicet beneficium.

e ¶ Executoribus.] ſiue ad prouidendum, ſiue ad cõpellendum, non curo: licet aliàs diſtinguatur. infra cap proxi.

f ¶ In genere r.] & ſic licet in genere, quod nõ licet in ſpecie: & interdum eſt ecõuerſo. quod dic vt ſupra de offi. ord. ſi ſacerdos. 23. diſt. quamquam.

(Glo. ſeq. notat, quærit, & ſoluit.)

g ¶ Cauſa ſubſit.) No. ergo ꝙ ille pro quo ſcribiť de præbenda acceptãda, poteſt primã acceptare: ſed non vlteriorẽ, niſi ex cauſa, vt ſupra eo. tit. & lib. quia cunctis. circa fi. & ĩ. c. proxi. Sed quæ poteſt eſſe cauſa: forte prima debetur alteri: vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fi.

ADDITIO. Idem hic Arch. & idem Inno. & Hoſt. ſupra ca. 1. circa finem alleg. Ioan. And.

h ¶ Careant.] No. caſum in quo ſententia excõicationis non ligat alios, videbis ĩ. de ſen. excõ. præſenti.

i ¶ Taliter.] ſcilicet certum & expreſſum. vel ſecundum, vel vlteriorem ſine cauſa. Ioan. And.

k ¶ In ipſo.] ſuꝑ hoc vide quod habuiſti ſ. eo. lib. de præben. ſi is cui. & ca. ſeq. & ĩ. eo. cap vlt.

l ¶ Prouideri.] nõ ergo neceſſe habet expectare ꝙ ille acceptet: vel ſibi terminũ ad hoc cõcedere, vt ſ. e qa cũctis. § penult.

EXecutor.] Primo ponit dictũ negatiuũ: & ipſius caſũ excepiũ: ibi, Niſi. Secundo: ibi, Põt, ponit affirmatiuũ cũ ſuo decreto: ibi. Qđ aũt. Io. An.

¶ Executor deputatꝰ ſuꝑ alicuius prouiſione facienda ſibi in certa prouincia, non poteſt prælatis, ad quos beneficiorũ ſpectat collatio facere inhibitionem generalẽ donec fuerit prouiſum illi, pro quo ſcribitur. Inhibitionẽ autem ſpecialem facere poteſt de primo, ſecũdo, vel tertio beneficio vacaturo: & ſi fieret collatio ꝯ hmõi inhibitionem ſpecialem, eſt nulla ipſo iure hoc dicit.

CASVS. Papa mandauit Decano eccleſiæ Pictauen. vt mihi ꝓuideret de beneficio qđ vacaret in prouincia Burdegaleñ. alioquin de beneficio proximo vacaturo: receptis litteris executor videt nullum beneficiũ vacare: vult inhibere archiepiſcopo Burdegaleñ, & quibuſcunque alijs prælatis prouinciæ Burdegalẽſis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouiſum: vtrum poſſit facere iſtam inhibitionem generalem? Reſpondet quòd non. Sed ponamus, quòd Papa ſibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptandum: acceptaui beneficium primo vel ſecundo loco vacaturũ; numquid executor poterit reſeruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouincię Burdegalenſis ne tale beneficiũ conferant? Reſpõdeo quòd ſic. Et ſi ꝑlati fecerint

† Ponit differẽtiã inter iſtas ꝑpoſitiones in, & de. de qua re vide Bar. in l. 1 §. plures. ff. de exerci.

† Aliàs ita: q̃, ſeu ꝙ duxerit &c. q̃ varietatẽ & agnouit glo. hic.

† Phi. & Do. notãt ꝙ nõ valet actus factꝰ tꝑe prohibito licet cõferaẽ in tꝑs omiſſũ. faciũt no. in c. bonæ 2. ſ. de electio. rõ huius ẽ legis ꝓhibitio. de eo qui dux. in matr. quã pollu. c. 2. & in l. ꝓ fundũ ff. de ſeru ruſtico. ꝑd. neq; dicas (ait Superãtius) ſicut.

do. Phi de prim. actꝰ. q a bñficij acceptatio cẽſet vnus & indiuiduus actus. Fõ.

1 Vide clemẽ. cũ ei. de cõceſſ. ꝑb. & Rotã deciſio 431. in nouis.

cerint aliquam collationem contra inhibitiones ſibi factas,collatio ipſo iure erit nulla. Nota primo principalem effectum huius capituli, ꝙ executor deputatus per litteras generales,vt prouideat alicui in aliqua ꝓuincia , non pōt,ipſe executor inhibere ꝑlatis gñaliter ne bñficia in prouincia vacantia cōferãt,ſed bene ſpãliter. Sed vtrum ſit idē dicendum in executore deputato ad prouidendum in aliqua eccleſia , vel in aliqua diœceſi , videlicet vt non poſſit facere inhibitionem gñalem? Rñdet glo.ꝙ tunc nō habet locum iſtud capitulum.No.ꝙ executor deputatus poteſt bñficium primo vacaturum reſeruare ſuæ collationi:& hæc reſeruatio & inhibitio afficit bñficium,& ligat manus ordinarij, vt iſtud beneficium conferre non poſſit.

† Nota ꝙ executor datus ad ꝓuidendum, ſeu cōferēdū nō pōt reſeruare, vel inhibere ĩ gñre, ſed in ſpecie ſic: & rōnem ponit hic Io.An. & Innoc. in c.cū dilectus.ĩ de iure patr. Francus.

(Prima gl. dicit vñ ſumpta,qd additum, & quid declaret.)

a ¶ Executor.] fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti,quæ incipiebat eod.tit. ſicut ex parte.& §. poteſt tamen. additus fuit.Et emanuit ad declarationem eorum quæ proxi.

tor a † ſuper prouiſione alicuius à ſede Apoſtolica ,per generales litteras in aliqua prouincia b deputatus, prælatis & alijs, ad quos beneficiorum in eadem prouincia ſpectat collatio , ne ad prouiſionem aliquorum procedant,donec illi , pro quo ſcribitur ſit prouiſum,nō poteſt generaliter inhibere:Niſi expreſſe c in ipſis litteris facultas huiuſmodi d inhibitionis concedatur.Poteſt tamen reſeruationem , & eiſdem inhibitionem facere ſpecialem de primo:vel (ſi hoc illi ex beneficio competat litterarum) de ſecundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo,eidem clerico conferendo . Quod autem contra talem e reſeruationem & inhibitionem ab eo , ad quem beneficij reſeruati collatio pertinebat, fuerit attentatum,non tenet.

ADDITIO.Et eius quod not.Hoſt.in ſum. de præben.§.& à quo.ver.pen.& vlt.& eius quod not. Inno. & Hoſt.ĩ. de iure pat. cum dilectus. Et vide ꝙ ſcripſi poſt Compoſt.de reſcrip.paſtoralis ſuper elt.gl.an poteſtas executoris qui duas inhibitiones fecit in ꝓuincia,expiret per mortem Papæ.Ioan.And.

b ¶ Prouincia.] idē ꝛ putato de ciuitate, diœceſi, vel eccleſia ꝑ ꝑ eandē rōnem,ad hoc ſup. eo. c. proxi.& ĩ. proxi.reſponſo.Sed dic cōtra vt hoc verbum inferius etiam repetitum aliquid operetur.ſup.de deci.ad audientiam.inf.de priuileg.ſi Papa §.1. & in fi. ad idem ſup.eo.tit & lib.quia cunctis.§.pen.nec eſt eadem ratio:cum grauius ſit totam prouinciā impediri, quàm diœceſim vel eccleſiam.6.q.3.ſcitote.ad hoc ſup.eod. lib.de præben.quamuis.1.& 2.reſponſo.

ꝛ Pro hac glo. vide qđ pleniſſime hic tradit ib. Francus.

c ¶ Expreſſe.] ratione ergo expreſſionis hoc ſic poterit,ad hoc ſup.eo.lib.de offi deleg c. vlt.§. vices,& de procu.c.1.& vlt ſup.eo.lib.Ioan.And.

d ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet generalis.de qua ſ dixerat.

e ¶ Talem.] ſcilicet ſpecialem:de qua dixit in proxi. reſponſo:nam quod fieret cōtra generalem , valeret: cum illa non teneat,vt ſup.dixit,ad hoc ſup.c. proxi.

SI capitulo.] Hæc eſt notabilis decretalis & quotidie practicabilis Primo ponit formā gratiæ:cuius duo ſunt dubia:Primum , quando afficit.ſecundum, quod ſit officium executoris . Primum ſoluit:ibi,Per ſolam,& ſolutionem exponit:ibi, Abſque. Ad ſecundum reſpōdet:ibi,Immo.& incidens dubium ſoluit: ibi,Etiam ſine.Ioan.And.

CASVS. Papa mandauit Decano & capitulo eccleſiæ Pictauen.ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperent in canonicum & fratrem:& præbendam(ſi qua vacaret)mihi aſſignarent,alioquin proximo vacaturam:dato mihi executore ad prouidēdum negligente capitulo;Præſentaui litteras meas Decano & capitulo Pictauē eccleſiæ:Inſinuatione facta meus executor nō notificauit poteſtatem ſuam, nec fecit reſeruationem:nec etiam inhibitionem ſecundum cōmunem opinionem;licet gloſſa in hoc laboret:ſed ſolum ſtetit in ſimplicibus denunciationib. meæ gratiæ:poſtea vacauerunt canonicat° & præbēda: Decanus & capitulum huiuſmodi canonicatū cū præbenda cōtulerunt alteri:nunc requiſiui decanū & capitulū, vt mihi prouiderent ſm ꝙ eis mandatum fuerat : ipſi recuſauerunt : meus executor illos monuit,vt mihi canonicatum & præbendā cōferrent : ipſi fuerunt negligentes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere?Non eſt dubium ꝙ ſic:nam per præſentationem fuit affectū mihi beneficiū & mihi debitum , ita ꝙ nō potuit alteri cōferri: licet meus executor nullā fecerit reſeruationem nec prohibitionem.Et adhuc nō vacante ꝑbenda,poterit me° executor monere Decanum & capitulū eccleſiæ Pictauen. vt me recipiant in fratrē & canonicum:quod ſi recuſent facere,poterit meus executor mihi cōferre canonicatum in eccleſia Pictauen. ſub expectatione præbēdæ:Et cum vacabit præbenda,poterit præbendam cōferre capitulo nō monito:& hoc ideo, quia capitulum fuit cōtumax in prima monitione:ideo ius præſumit ꝙ adhuc eſſet cōtumax in ſecunda monitione;Nam qui ſemel malus: ſemper præſumitur malus,in eodē genere delicti.No. primoſ, ꝙ de iure ſpãli donatio præbendarum poteſt ſpectare ad capitulum ſine ep̄o:& econtra.Sed quæritur ad quem de iure cōi pertinet ? Communis opinio doctorum eſt , ꝙ ad ep̄m & capitulū ſimul in eccleſia cathedrali:collatio vero aliorū beneficiorum ſpectat ad ep̄m:de conſilio tamen ſui capituli De hoc latius per doctores in c.cum eccleſia Vulnerana.de elect.in antiq.Nota principalem effectum huius cap.quod per præſentationem factam ordinario eſt affectum beneficium comprehenſum ſub gratia , abſque eo ꝙ executor inſinuet ſuam poteſtatem : quod verum eſt,dummodo in gratia fiat mentio de poteſtate executoris. vt quia dicitˀ; noueritis nos tali executori dediſſe in mandatis,&c. Nota vlterius ex fine capituli , quod ſi ordinarius cui ſcribitur vt ꝓuideat de canonicatu & præbenda,fuit contumax in prouidendo de canonicatu:poſtea vacante præbenda non eſt neceſſario monēdus vt præbendam conferat : quia ius præſumit quod poſtquam ſemel fuit contumax, quod etiam ſit contumax in aſſignatione præbendæ.Not. quod quandoque ad capitulum ſpectat collatio canonicatuum. Ad hoc ſup eo.lib.de præb.c.fin.

¶ Idem.

¶ Si mandetur capitulo vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant , cū id pertineret ad eos , dato executore ad prouidendum, per ſolam præſentationem factam capitulo affecta eſt præbenda : & executor (negligente capitulo infra terminum per eum ſtatutū me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit.Ioan.And.

CAP. V.

SI capitulo f alicuius eccleſię cū ad ipsū cano

(Prima gloſſa dicit quid declarat,quid reprobat & approbat,ſecundo ſummat.)

f ¶ Si capitulo.]hic determinatur decretalis ĩ.eo propoſuit,& corrigitur opinio gloſſæ ibi not.in glo. quæ

nicorum receptio, ac præbendarũ collatio pertinebat [a], vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (ſi tunc vacaret) inibi prouideret; vel cum ſe facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum Apoſtolicum exequatur [b], directa fuerint ſcripta noſtra: Per ſolam illorum [c] præſentationem capitulo [d] ipſi factam [e], abſque alia etiam executoris inſinuatione, inhibitione, ſeu reſeruatione, beneficium, pro quo tibi conferendo [f] ſcriptum extiterat, adeo eſt affectum [g], quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem [h]. ¶ Immo ſi capitulum infra terminum competentem [i] ſibi ab executore præfixum, mandatum Apoſtolicum ei pro te directum, in quantum poterit [k] nõ duxerit adimplendum: extunc [l] in ipſum executorem poteſtas prouiſionis huiuſmodi transferatur, & executor ipſe canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam ſine alia capi-

incipit: Inno. in fine. in qua glo: dicebat Ber. ꝙ Cœleſtinus illi fecit iniuriam: cum collatio præbendæ per capitulum ſibi facta valeret: potuit tñ id facere de plenitudine ptãtis. Approbat aũt opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hoſtienſis, & opinio Pet. de Sam. & Abbat. qui poſuerunt in illo ca. caſum ſm iſtud c. & Compoſtel. etiam dicebat hunc verum intellectum ſup. de reſc. capitulum. in glo magna. verſ. ſi vero ordinario. & hoc dicit decretalis hæc ĩ ſumma. Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam cõferant: cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum per ſolam pſentationem factam capitulo, affecta eſt pbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eũ ſtatutum me recipere, & præbendam conferre) non uocato capitulo id exequi poterit.

(Gloſſæ duæ ſequẽtes, & gloſ. ſecus, cum duabus ſequentibus, & gloſ. penult & vlt. poſſunt recitari per 7. contraria: & vnam quæſtionem, quæ incidit ſecundo contrario gl. nota. quarta & ſexta formant & ſoluunt tres quæſtiones.]

a ¶ Pertinebat.] de ſpeciali priuilegio, vel præſcripta conſuetudine ſup. de elect. cum in eccleſia. inf. tit. proxi. c. vnico. in princip. infra de reg. c. vlti. aliàs ſecus [ſupra de his quæ fiunt à præla. quanto. & c. ea noſcitur. Ioan. And.

b ¶ Exequatur.] iſtud eſt quod ſoluit 3rietatem. ĩ. proxi. de decre quia executor datus fuit ad prouidendũ: ibi ad compellendum tantum. Et ſi quæras quæ ibi ſit ratio huius diuerſi iuris: Sol. eſt in promptu 1: quia in primo caſu cum dat Papa executorem ad prouidẽdũ, vr ad ſe, vel ad ſuum executorem prouiſionem reuocare: & ſic per conſequens ordinario adimere, ad hoc de appell. vt noſtrum. Sed vbi dat ſolum ad cõpellendum, tunc poteſtatem ad ſe non reuocat, nec adimit: immo potius penes ipſum permittit, dum vult ipſum ad prouiſionem compelli. Ioan. And.

1 Scd̃m Cõpoſ. in pręalle. ver. & idẽ Arch. ĩ. c. proxi. Io. And.

c ¶ Illorum.] nũquid requiritur ꝙ ſcripta directa executoribus, præſentẽtur capitulo: an ſufficit ꝙ pręſentẽtur ipſius capituli litteræ, id eſt, ſibi directæ? Licet ſit cautius & illa præſentari: puto tñ ſufficere, ſi ipſi capitulo præſententur litteræ ad ipſum directæ: hoc verum, ſi de intentione Papæ per ipſas patet litteras 2, puta qa in litteris directis capitulo dr; noueritis nos T. mandaſſe vt vobis negligentibus mãdatum noſtrũ exequi nõ poſtponat. in hoc caſu vel ſimili, credo ſufficere ſi hæ litteræ fuerint præſentatæ. Si autẽ per litteras capituli de datione executoris, & quòd ſit ad pꝛouidendum nõ apparet: tunc credo neceſſarium executorum litteras capitulo præſentari. hoc videtur ſentiſſe Compoſt. in verſic. ſupradicto, & verſ. ſeq

2 Facit cle. vt lite pẽd. c. 2. in fin. Ioan. An.

d ¶ Capitulo.] nota, quia ſi ſit præſentatio litterarum capitulo, & poſtea vacet, vel tunc vacabat præbenda: iam eſt affecta etiam antequam executoribus ſuæ litteræ præſententur hoc ſonat hæc littera.

ADDITIO. Patet ẽt p hanc litterã, ꝙ præſentatio facta ſolis executoribus, nõ afficit: & ſecundum id intellige quod not. de prębend c. ſi. in glo 2 & Innocen. & Hoſti. de iure pat. cum dilectus. Ioan. And.

e ¶ Factam.] quæro quomodo fiet hæc præſentatio capitulo? Requirat illum qui habet cõuocare capitulũ, vt ipſum conuocet, vel per ſonũ campanæ, vel per aliũ modum in eccleſia ſolitum, ſi aũt ſe includerent, vel impedirent ne fieret præſentatio: perinde eſt ac ſi præſentatio eſſet facta ad ianuas eius qui latitat, vel impedit ꝙ citari non poſſit ĩ vt lit. non conteſta. qm̃. §. porro. Poterit etiam compelli 3 per executorem ille q habet conuocare capitulum, vt ipſum conuocet, vel ipſe idẽ conuocare: licet primum tutius ſit. ad hoc de offic. deleg præterea. Si autem aliqui venerint, aliqui non: dic ꝙ ſufficit præſentare Decano, vel ei qui ibi eſt maior: & his canonicis qui cum eo ſunt pſentes, adhoc vt capitulo adimatur poteſtas, vt hic dr. nec requiritur ꝙ probet, ꝙ maior pars præſens ibi fuerit. In dictis. n. citationibus, & denuntiationibus vniuerſitati faciendis, ſufficit ꝙ in loco congruo coram maioribus & alijs ibidem inuentis publice proponantur. 16. diſtin. quod dicitis. ĩ. de poſtu. c. 1. & in hoc concordant doctores ĩ. de elect. bonæ. 1. vbi de hoc, in glo. 1. ſoli. Et ſi diceres, ꝙ de neceſſitate haberet pbare, quòd maior pars ibi fuerit pſens: pone quòd maior pars nolit conuenire, qui nec libenter ad talia conueniunt: ijs ergo qui vocati veniunt fiat pręſentatio, & ſatis eſt Sed q d ſi collatio pertinet ad duos, puta ad epm̃ & ad capitulum: nunquid per pręſentationem alteri factam adimitur vtrique poteſtas? Dic ꝙ ſic: ſecundum Compoſ. qui hoc not. in prædicta gl. ver. item quid ſi collatio. ex quo. n. poteſtas adimitur vni ſine quo alius conferre non poteſt. ergo & alteri: ſicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito, alij pcedere nõ pñt. ĩ. de offi. dele. vno. ff. de arbi ſi in tres. & l ſeq. ad hoc facit lex quæ dicit, ꝙ ſufficit denũciatio facta vni ex illis qui habet domum communem. ff. de noui ope. nunt. l. de pupillo. § ſi plurium res. Ioan. And.

Capitulo qualiter pſentabitur litteræ Apoſtolicæ.

3 Vide qđ dixi ẽ maio. & obe. c. 1, ĩ gl. p hoc. Ioan. An.

f ¶ Cõferendo.] ſecus ſi fuiſſet ſcriptum de eo qđ duceret acceptãdum. ĩ. eo quia cunctis. & c. nec captãdæ.

g ¶ Affectum.] licet ſit affectum, non tamẽ habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbendarius dici poſſit. ſup. eo. ll. de pręb. ſi tibi abſenti. ſed habet ius ad eam: vnde & reuocatoria ibi locum haberet. inf eo tit c vlt. Ioan. And.

Præſentatio mandati Apoſtolici factavni ex collatoribus an ſufficiat alium.

h ¶ Firmitatem.] 3. ſup. eo. lib de reſcrip. tibi qui. 1. reſpon. in ſi. Sol. Ibi non ſcribebatur capitulo, ſed ſoli executori, qui etiam partim erat ad compellendum, partim ad prouidendum. Hic vero ſcribebatur capitulo & executori ad prouidendum: & ideo plus operaꝭ hic quàm ibi ſimplex præſentatio litterarum. Io. An.

i ¶ Terminum competentem.] aliàs poſſet appellari, vt ĩ. de dila c 1 Et ſic not. executorem præfigere terminum. ſm ſup. de præb. ſi tibi abſenti. eo. lib.

k ¶ Poterit.] vt exnunc recipiant in canonicum: cum poterunt prouidebunt de prębenda.

l ¶ Extunc] extremum tempus deſignat. ff de condi. & demon. l. ſi is. §. cũ ita. & hoc intelligo de executore, qui hoc habebat in mandatis, vt capitulo negligẽte

exequa-

tuli vocatione a vel monitione) ſi vacat, vel cum obtulerit ſe facultas.

¶ Idem.

¶ Si ſoli ordinario vel ſoli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori ſit ſcriptum: per præſentationem talis mandati non afficitur præbenda, niſi in litteris eſſet decretum, aut executor ille inſinuaſſet & interdixiſſet, maxime cum decreto, vel ratione mandati iam eſſet facta receptio ad canonicatum. In his caſibus vel ipſorum altero affecta eſt præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.

CAP. VI.

SI ſoli b ordinario c † pro te beneficiando executore non dato, vel ordinario & executori (vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat d) aut ſoli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbēda, vel alio beneficio in certa eccleſia, dioeceſi, ſeu prouincia prouideri e) mandatum Apoſtolicum ſit directum: per talis præſentationem mandati ordinario ipſi factam, licet ſi contra faciat puniendus f exiſtat; ei tamen poteſtas ſic non adimitur g conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Niſi nos in gratia tibi facta decreuiſſemus irritum & inane, quòd fieret contra h ipſam: Aut exe-

exequeretur. Si aūt ſimpliciter eſſet datus: puta quia 1 ſoli executori eſſet ſcriptū: tunc non haberet neceſſe negligentiam expectare. & facit quod dicam inf. c. proxi. a ¶ Vocatione.] hoc tenebat Compoſt. in prædicta gl. de verſi. ſed quid ſi poſtquā executor. Et licet de canonicatu hoc ſatis videretur, tñ de præbēda ſecus videbatur: quia licet capitulum fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuerſa ſunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo. Ad hoc de dolo & cōtu. cum dilecti. & de hoc ſ. de reſcrip. conſtitutus. ſed ex quo fuit negligēs in vno, iam præſumitur in reliquo ad hoc de præſum. ſcribam. & optime ſ. eod. lib. de dolo & contu. cum qui.

ADDITIO. Facit ff. de ſuſpect. tut. l. 3. §. quæri poteſt. quæ quid dicat, vide de ætat. & qualitat. accepimus, in glo. 4. Ioan. And.

SI ſoli.] Primo iungit tres caſus, quibus littera beneficialis non afficit: Secundus: ibi. Vel ordinario. Tertius: ibi. Aut ſoli. Secūdo: ibi, Niſi nos. ponit alios tres caſus quibus afficit. Secundus: ibi, Aut executor. Tertius, ibi, Vel niſi.

¶ Eſt ſciendum, quod habemus in iure executores ſniarum, negotiorum, vel præceptorum: item teſtōrum, item gratiarum. De executoribus ſniarum plene not. de offi. deleg. paſtoralis. §. quia vero. & de ſenten. & re iud. de cetero. & c. quod ad conſultationem, & habeš de his rubrica in Spec. parte 2. De executore negotiorum, litium, & præceptorum ſup. de oblig. ad ratio. ca. vnico. & de offic. deleg. ſuper quæſtionum. poſt princ. ff. de nego geſt. l. 3 §. ſi executor. & de teſtib. l. fi. vbi. de his not. & quandoque miſſus vocatur, de immu. eccleſi. c. 1. de his in Spec. parte 1. rubrica pen. De executoribus teſtamentorum inf. de teſta. c. 2. & ſatis ſcripſi ſup. de teſta. Ioannes. & in Spec. de his plenius de inſtr. edi. §. nunc vero aliqua. De vltimis circa quos verſatur propoſitum, eſt ſciendum quod ipſorum variæ ſunt formæ: Sunt. n. prouiſores, compulſores, & miſti. ſ. partim ad compellendum, & partim ad prouidēdum: de quibus ſup. de reſcri. tibi qui. De compulſoribus ſup. de reſcri. abbatem, &c. Ioan. An.

CASVS. Papa mandauit canonicis eccleſiæ Pictauen. vt me reciperent in fratrem & canonicum, nō dato executore ad prouidendum & compellendum: & prębendam mihi aſſignarent ſi vacaret: alioquin proximo vacaturam, vel etiam ſcripſit cantori beati Hilarij maioris Pictauen. executori, vt compelleret Decanum & capitulum eccleſiæ Pictauen. vt mihi canonicatum cum prębenda conferrent, vel etiam ambobus ſcripſit: quia mādauit Decano & capitulo eccleſię Pictauen. vt me reciperent in canonicum & fratrem, & prębendam mibi aſſignarent ſi vacaret: alioquin proximo vacaturam. Et mandauit cantori eccleſię beati Hilarij, vt Decanum & capitulum compelleret ad conferendum mihi canonicatum ſub expectatione præbēdæ. Hoc facto, pſentaui lr̃as meas executori meo in ſcd̄o caſu: quia executor eas notificauit Decano & capitulo eccleſiæ Pictauen. vtrū affecta ſit mihi pbēda primo vacatura, ita quod alteri cōferri non poſſit? Rñdet quod non regulariter: fallit ſi in gr̃a mea erat decretū irritans: ſicut ſi in primo caſu mandabat Decano & capitulo eccleſiæ Pictauen. vt mihi decanatum & pbēdā cōferrēt: decernētes irritū, &c. Vel ēt ſi decretū irritans nō erat appoſitum in gratia mea, ſed executor notificauit gratiā meā, & ſibi reſeruauit præbendam primo vacaturam: & decernebat irritū, &c. Vel ſi iam fuerā in canonicū receptus: In his. n. caſibus eſſet mihi affecta pbenda: aliàs ſecus eſſet, ſi executor eſſet datus ad puidendū, vt in pcedēti capitulo. Nota primo, quod cū Papa ſcribit ordinario, vt puideat pſentato, non ligat regulariter manus ordinarij, quin teneat collatio alteri facta. Idē eſt cū executor fuit datus ad cōpellendum tm̄, videlicet vt faciat prouideri: fallit in gr̃a, qua fuit appoſitū decretum irritans. Nota quod recepto in canonicum eſt affecta prębenda proximo vacatura. c. relatum, de prębend. in antiquis. Nota quod ſi eſt ſcriptum ordinario & executori ad compellendum, eſt neceſſe quod executor inſinuet ordinario poteſtatem ſuam, & faciat inhibitionem cum decreto irritante, ad hoc quod affecta ſit illa prębenda pro quo ſcribitur.

[Prima glo. dicit quid declaret, & ſummat.]

b ¶ Si ſoli.] Emanauit ad declarationem decret. ſ. de pręben. dilectus 2. & 3. & eorum quę ibi no. per Bern. & modernos: & eorum quę plene no. Compoſt. ſupra de reſcrip. capitulum. in gl. magna ad prin. [& Inn. & Hoſt. ſup. c. quia cunctis & ibi Pet. & Abb. in diſtinctionibus. & ipſe Hoſt. in ſum. de pręben. §. & à quo. ver. ad horum ſolutionem.] Et ad correctionem pro parte eorum quę no. ſ. de pręben. c. vlt. Et hoc dicit in ſumma. Si ſoli ordinario, vel ſoli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori ſit ſcriptum, per pręſentationem talis mandati non afficitur prębēda, niſi in litteris eſſet decretum, aut executor ille inſinuaſſet, & interdixiſſet maxime cum decreto, vel ratione mandati iam eſſet facta receptio ad canonicatum. In his caſibus, vel ipſorum altero, affecta eſt prębenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet.

c ¶ Ordinario.] per ordinarium intellige illum, ad quem collatio pertinet 2. Et in hoc caſu intellige ſupra de prębendis. c. dilectus 2.

d ¶ Compellat 3.] ſecus ſi fuiſſet datus ad prouidendum ſup. cap. proxi.

e ¶ Prouideri.] De hac forma no. ſ. de reſcri. abbatē. ſ. de pręb. pro illorum. de conceſ. pręben. cum noſtris.

f ¶ Puniendus.] de pręben. dilectus 2. de offi. deleg. prudentiam § adijcimus.

g ¶ Non adimitur.] rationem dixi ſupra c. proxi.

h ¶ Contra ipſam.] & tunc etiā ante pręſentationem littera-

1 Vide Abbatem & Dec. in c. ſuper eo. de offi. de leg. item Dec. conſil. 129.

† Nota primo quod quandoq; Papa ſcribit ordinario, vt cōferat ſine alia executoris datiōe ad hoc de reſcri. eā te Not. ſecūdo arg. quod in impetratiōe dēt fieri mētio de canonicatu & pbēda. Et ſic vr̄ quod non ſufficeret expreſſio tm̄ alterius. Do.

2 Vide quod no. de off. ord. ordinarij. in glo. 2. Io. And.

3 Vide Petrū de Anch. cōſil. 154. incipie. quia primo inquirēdū.

cutor huiuſmodi ordinario ſuam inſinuans [a] poteſtatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi eſt ſecundum tenorem huiuſmodi mandati Apoſtolici prouidendum) interdixiſſet [b] eidem: præſertim cum interpoſitione decreti: Vel niſi tu iuxta dictum † mādatum eſſes in canonicum iam [c] receptus: tunc [d] enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem [e] aliquam non haberet.

¶ Idem.

¶ Si tres expectantes ſunt in vna eccleſia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiuſ-

litterarum affecta eſt in caſu.ſup eod.lib. de reſcr.tibi qui. §. quinimo.aliàs nec præſentatione afficitur, vt hic.Ioan.And.

a ¶ Inſinuans.) ĩ.eo.lib.& tit.quia cunctis.§.ex parte.

[Glo.ſeq. ponit opi. reprobatam & approbatam:pro approbata inducit decret.cui reſpondebat, deinde inducit rationem.]

1 Idem Hoſt.in d̃ cre. pro il lorũ. Sed Ion. dicit ibi, ꝙ interdicere & reſeruare pōt.Io. And.

b ¶ Interdixiſſet.) no. reprobatā opinionem Ber.not.ſup. de ꝓben. ca.vlti.vbi dicebat. ꝙ executor datus ad cōpellendũ,non poterat interdicere 1 Cōpoſt. contra in prædicta gl. allegabam' decre. quia cunctis § ex parte.eo. tit.& lib ſed in prouiſore loquitur: ſed illud vicinum eſt mandato,vnde ſatis mandatum intelligitur.ſup. de elect. In cauſis. ff.iudi.ſol. iam tamen.§.in hoc.

† al. prædictum.

c ¶ Iam receptus.) tunc enim negotium prouiſionis faciendæ de præbenda poſt receptionem vacante eſt deuolutum ad Papam, & ſic capitulo ademptum.3.q. 6.dudum,de appel.vt noſtrum.de offi leg.licet de præben.inter cætera,vbi negotio permutationis præbendæ ad Papam deuoluto,non valuit collatio ordinarij de præbenda,quæ permutari debebat.

d ¶ Tunc enim.] ſ.in his tribus caſibus, vel altero eorum:ſ.cum erat decretum, cũ executor inhibuit, vel cum iam facta erat receptio.

2 Eſt magiſtra. Domi. & Pe. de Anch. & ordinaria ac ſingularis ſecundũ Ph. Font.

[Gl ſe ꝗ.2. habet duas principales partes:ſecũda ibi, Videndum. Prima habet tria principalia membra:ſm ibi,Si autem canonicatus,quorum primum diſtinguit duo:ſecũdum,alia duo, primum quorum ſubdiuidit in tria.tertium diſtinguit in alia tria. Secundum principale primi membri diſtinguit quattuor tertiũ principale diſtinguit tria. Pars ſecunda principalis habet duas partes:ſecunda ibi, Si autem non contulit. quæ ſubdiuiditur in duo:& huius ſecunda diſtinguit quinque:ibi,Si autem de canonicatu.]

Impetrās à ſede Apoſtolica, an & qñ ꝓferatur alijs impetrātibus.

e ¶ Firmitatem.) ad plenam & breuem indaginẽ veritatis huius materiæ primo videndum eſt de expectātibus quis alteri præferatur:ſecundo, quæ gratiæ ꝓbendas afficiant. Ad primum diſtingue, aut vterque expectat auctoritate Apoſtolica, aut alter tantum,aut neuter. In primo caſu ſubdiſtingue:quia aut vtriq; collatus eſt canonicatus à Papa,aut vtrique mandatur conferri,aut alteri eſt collatus:alteri conferri mandatur. Si vtrique collatus eſt canonicatus à Papa: ſi apparet quis primo impetrauit: ille præfertur, quantumcunque ſecundo impetrās primo ſuas præſentet litteras: & primo recipiatur.de præben. eod lib eum cui.& ſic debet intelligi de reſcrip. c capitulum ſanctæ crucis, hoc fallit in caſibus 5,in quibus præfertur ſecũdus impetrans: Primo ſi primus fuit negligens petere præbēdam ſibi debitam.ſupra eo lib.de præbēd. ſi clericus. §.verum.de reſcrip.tibi qui. in fin. Secundo, quando debetur dignitas ſecundo,quæ habet præbendam annexam ſupra eod. lib de præben. quia ſæpe.Tertio,qñ ſecundus ex ſe habuit prærogatiuam.ĩ. de præben.ca. penult. Quarto,qñ ſecundus non ex perſona ſua, ſed ex perſona tertij impetrantis ſuper primum prærogatiuam habet infra c.proximo. Quinto,ſi vacauit ſacerdotalis præbenda,& ſecundus eſt in ætate, & non primus.ſupra eod.lib.de præben.ſi cui quod tamen ſane intelligas prout ibi dixi Idem putant quidam in caſu decre eo.tit.ſi pauper.4 ſed dic vt dixi.hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autem non apparet ex dat',vel alio modo quis primo impetrauerit, aut alter præuenit in præſentando, aut ambo concurrunt:ſi alter præuenit, ille præfertur:ſi aũt ambo cōcurrunt: ille vel illi vel ipſorũ maior pars, ad quos collatio & receptio ſpectat, alterũ eligere tenentur:& ille ſolus admittetur,vel alteri ꝓferetur:niſi Papa vtriq; voluerit prouidere,vt ĩ.eo. lib.de reſcri. duobus. 1.reſponſo. Si autem neutri collatus ſit canonicatus:ſed vtriq; conferri mandat, aut cōſtat quis primo impetrauit, aut non: Si non conſtat, tunc dic vt ĩ. prox.dixi,quando vtriq; collatus erat per decr.de reſcri. duobus. 2. reſpon. ĩ. eo.lib. Si conſtat:aut mandatur vtriq; pure conferri, aut alteri ſub conditione,alteri pure;aut vtrique ſub conditione. Si conſtat quis primo,& mandatur vtriq; pure conferri,datis executoribus ad prouidendum:ſi primus primo præſentauit, & primo receptus fuit,hic nulla eſt quæſtio Si vero ſecũdus primo præſentauit, & primo fuit receptus, adhuc indiſtincte in præbēda vacante poſt receptionem primi, vel ēt ante ſi adhuc non erat collata ſecundo præfertur primus impetrās. de reſcrip tibi qui.1.reſpon.ſup eo lib.ſi aũt tpe receptionis primi iam erat præbenda collata ſecundo:aut in litteris primi erat decretum,& tunc indiſtincte præbēda illa primo debetur.ĩ.eo.lib.de reſcript. tibi qui. §.quinimmo,aut non erat decretum in litteris:& tũc aut executor inſinuauit,reſeruauit, & inhibuit maximecum decreto:aut non: In primo caſu præbenda vacans poſt reſeruationem & inſinuationem collata ſecundo, primo & non ſecundo impetranti debetur,vt ſupra eodem cap. §. idem quoque. In ſecundo caſu potietur præbenda ſibi collata ſecundo impetrans,primo præſentans,vt eod.tit.tibi qui.1. reſponſo.in fin. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo caſu præferri: intelligas ſane, vt etiam præferatur ſecundus in caſibus, quos ſupra proxi.parte notaui. Si vero mandatur alteri ſub conditione, alteri pure conferri:ſi prima eſt puta, ſecunda conditionalis:idem quod ſupra:ſi vero prima gratia eſt conditionalis: puta vt prouideatur ſi acceſſerit cōſenſus capituli:ſi ſecundus pure impetrans priuſquam conſēſus accedat.à Papa vel executore ſuo obtineat canonicatum, ꝓfertur primo:aliàs præferetur primus ſupra eo lib. de reſcrip ſi pro te. 5 Si vero vtrique mandatur ſub cōditione cōferri:puto in hoc caſu, quòd qui primo ad prouiſionem & conditionem peruenerit,ille præferatur in aſſecutione ꝓbendæ tunc vel poſt vacantis,argumen.prædictæ decret. ſi pro te.iam n. dies datæ.ad diem conditionis refertur,ad hoc ĩ.de appella.præterea.de voto.licet de condi appo. ſuper eo. Si vero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit:ſatis eſſet ſeruãdum quod dī ſupra de reſcri. c.penult. Si autem canonicatus alteri collatus eſt,alteri conferri mandatur,aut primo impetranti collatus eſt:ſecundo vero conferri mandatur, aut econuerſo, aut ignoratur quis primo impetrauit:In primo autem caſu dubium non eſt primo impetrantem præferri, ſupra eod lib de præb.eum cui.In ſecundo adhuc primus impetrans præferetur ſecundo,ſupra eo.lib de reſcrip tibi qui.de præben.ſi Apoſtolicæ. ad fi.quod verum puto,niſi in caſu, in quo ſupra dixi ex duobus, quibus mandatur conferri, ſm primo præferri. ſupra eo. lib. de reſcri. tibi qui 1. reſponſo.in fin. ſi autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit indiſtincte,tunc præfertur cui collatus eſt

3 In quib. caſib ſecũdus ꝓfert primo, vide Fel. in c. capitulũ, extra de reſcri.

4 Scilicet, qñ prim' ſecut' eſt aliud bñficiũ Phil. poſt Ioan. And.Fon.

5 Vide not ibi,& per glo.in ver.executorem. ĩ. eod.cle.1. Ioan. An. Ph.Font.

canoni-

canonicatus. ꝟ. eod lib. de reſcript. duobus. . reſpõſo. Si vero alter tantum Apoſtolica auctoritate expectat iſte ſiue ſit primus ſiue ſecundus, præfertur, inferiorũ legatorum vel quorumcunque auctoritate receptis vel expectãtib. ſupra eod. lib. de p̃ben. hi, qui. Si autem aliquis eſſet receptus auctoritate legati habentis ſpeciale mandatum à Papa, auctoritate Papæ receptus intelligitur, vt ibi 2. reſponſo. Interdum etiam recepti ꝑ litteras facultatis, intelligũtur recepti, auctoritate Apoſtolica: quòd dic vt ſupra eod. lib. de reſcri. cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati, ſecundus vero auctoritate Papæ, demum impetret primus confirmationem, & executores à Papa, adhuc præfertur ſecundus: ſed ille primus præfertur omnibus poſt ſuam confirmationem impetrantibus à Papa, ſupra eod. lib de præben. ſi Apoſtolicæ. & cap. ſi eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apoſtolica, aut vterque ex reſeruatione legati, aut vterq; receptione capituli; aut vnus ex receptione capituli, alter ex reſeruatione legati: prima dubitatio hodie non procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reſeruationem: & tunc non valet ſecunda, nec eius proceſſus, & decretum, vt ſupra eod. lib. de offic. lega. præſenti. §. ceterũ, aut prædeceſſor fecit primam, ſucceſſor ſecundam, & adhuc non procedit quæſtio: quia ex quo ad collationem iam vacantiũ proceſſum non erat, expirant reſeruationes & decreta finito legationis officio, vt eod cap. 1. reſponſo. Si vterque auctoritate capituli expectet, de æquitate deberetur primo præbenda: ſi tamen capitulũ eam ſecundo vel neutri, ſed alteri tertio conferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturã dare non potuit: ſed Papa ſolus, ſupra eo. cap. 2. & de hoc ſupra de præben. relatum per Inn. & Hoſtien. Et dicũt quidã, quòd tales receptiones non valent hodie per decre. ſupra eod. deteſtanda. quod non credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reſeruatione legati: puto quòd ſiue ſit primus ſiue ſecundus, illi pro quo reſeruata eſt à legato, debetur: q͂a tũc potuerit reſeruare præbendã nulli debitã, vt ſupra de iur. patro. cum dilectus. iſta autem nulli eſſet debita: q͂a vt dixi, capitulũ ius ad vacaturã nulli ꝯferre potuit: ergo ſuper ipſa tenet reſeruatio legati. Et ſi contra illam inhibitionem, reſeruationem & decretum, alteri conferatur, non valeat, vt in prædicta decre. cum dilectus. ꝟ. eod lib. de offic. leg. præſenti. 1. reſponſo. Videndum eſt de ſecundo, ſcilicet quæ gratiæ præbendas afficiant. Et dic breuiter, quòd ſi Papa cõtulit canonicatum 1 ſtatim affecta eſt præbenda quæ tunc vacabat, vel quę primo vacabit, nulli alij de iure debita. ꝟ. eod. lib de præben. ſi poſtquam. & c. dudum. ita ꝙ ſi etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, nõ valet collatio vt ibi. Si autem non cõtulit canonicatum ſtatim, ſed mandauit conferri: aut mandauit conferri primam, quam acceptaret: aut primam quæ vacaret: In primo caſu non eſt affecta præbenda quantumcunque fiant inhibitiones, reſeruationes, & decreta: niſi primo fiat acceptatio, vel ipſius vacantię, vel primæ vacaturæ, vel ex cauſa ſecundæ vel vlterioris, vt ſupra eod. tit. & lib. quia cunctis. §. penul. ad fi. certam autem & expreſſam antequam vacet, talis acceptare nõ põt, vt ſupra eod. tit. & lib. ne captandæ. & ſi talem accepret, per talem acceptationem præbenda nõ afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & præbenda ſi qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mãdauit: aut mandat ſolum illi ad quem pertinet collatio, aut ſolum executori vt cõpellat, aut illi & executori vt cõpellat, aut illi & executori vt ꝓuideat, aut ſoli executori vt prouideat: In primis tribus caſibus per p̃ſentationem litterarum non afficitur præbẽda, niſi in tribus caſibus, vel altero ipſorum: Primo, ſi in gratia erat decretum: tunc enim ſtatim per præſentationem litterarum eſt affecta præbenda, vt hic. Item ſi non erat decretum, ſi auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit recept⁹. tunc per receptionem affecta eſt præbenda, vt hic in fi. Item cum executor inſinuauerit & interdixerit, maxime cum decreto: & hos caſus habes hic: & ſic intelligantur decret. de præben. dilectus 2. & 3. In caſu quarto, ſcilicet quando ſcribitur illi, ad quẽ pertinet collatio, dato executore vt prouideat, hic ꝑ præſentationem litterarum factam collatori, afficitur præbenda, ita ꝙ collatio poſtea alteri facta nõ tenet. ꝟ. cap. proxi. & ſic intelligi debet ſupra eo. propoſuit. quod quidam verum putant, niſi executor ille pronũtiaſſet ſe executorem non eſſe, per decre. ꝟ. de præbẽ. dilectus 3. quod verum non puto 2: nam affectio præbendæ, quæ per præſentationem erat inducta, tolli nõ poteſt in præiudicium impetrantis per executoris iniquam pronunciationem: vnde ibi ſecundam opinionem teneo vlti gloſſæ. ſi executor datus fuerat ad ꝓuidendum, vt ca. proxi. dico, tamen tutum impetranti, ꝙ ab illa pronunciatione appellet 3 In quinto caſu quãdo ſoli executori ſcribitur vt prouideat: hic ꝑ ſolã inſinuationem executoris, & notificationẽ eius ꝙ vult præbendam per illam poteſtatem cõferre, etiã ſi non interdicat, puto affici præbendam. ſupra eo. tit. & lib. quia cunctis. §. ex parte 4. & ſic erit iſta differẽtia, quando ſcribitur ſoli executori ad compellendũ, & quando ſoli ad prouidendum: quia primus vt afficiatur præbẽda, habet inſinuare & interdicere, vt hic: ſecundo ſufficit ſi inſinuet, vt in prædicto §. Rationem diuerſitatis collige ex ijs quæ dixi ſupra cap. proxi. in gloſ. 2. Ioan. And.

...dem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi conſequentur hoc ordine: quia primam habebit ſecundus, ſecundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.

CAP. VII.

AVctoritate Marti-

AVctoritate.] Primo ponit tres gratias factas trib. in eadem eccleſia ſucceſſiue: ſed tertio cũ prærogatiua ſuper primum: ex quibus quæſtionẽ format ſecundo: ibi, Cum igitur, ſoluit rationem reddens, & argumentũ inducens: ibi, Licet enim. facit quod no. ꝟ. de reſcrip. capitulum. in 1. gloſ. Ioan. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadẽ eccleſia diuerſis temporibus, & virtute gratiæ debet præferri ſecũdus: ipſis conferentur præbendæ hoc ordine: Nam ſecundus habebit primum, tertius ſecundam, & primus tertiam. hoc dicit.

CASVS. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in eccleſia Pictauenſi: antequam gratia eſſet effectũ ſortita, Martinus mortuus eſt: ſucceſſit ei Bonifacius, q non reuocauit gratias factas per Martinum: ſed Bonifacius Caio fecit ſimilem gratiã in ipſa eccleſia Pictauen. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clauſula prælationis: quia volebat eum præferri omnibus receptis auctoritate ſuorum prædeceſſorum, non autem ſua: poſtea vacauit præbẽda: quæritur cui debeatur, vtrum Titio primo expectanti? Reſpondet Romanus Pontifex quòd non: quia clauſula prælationis facta tertio, Titium excludit, nec debebitur tertio, puta Sempronio: quia Caius ipſum præcedit: & Bonifacius noluit Semproniũ præferri receptis auctoritate ſua, ſed ſuorum prædeceſſorum: ideo Caius habebit primam præbendam, & tertius ſecundam, & primus habebit tertiam: Et ſic Caius conſequit̃ per alium, ſcilicet ꝑ tertiũ, q͂d per ſe non poſſet conſequi: quod probat̃ per ſimile: Nam ſi quis decedat, relictis patre, & matre, & fratre ſuis ſuꝑſtitibus. ſi pater tempore mortis defuncti deſierat eſſe agnatus, q͂a ſe dederat alicui i adoptionẽ: tũc frater q eſt agna-

1 Idẽ ſi cõferat aliud bñficiũ, vt c. ſi bñficia. ꝟ. eo. de p̃b. ibi vide Philippũ. Font.

2 Not. Domi. ꝙ iudex delegat⁹ ꝑ ſuã interlocutoriã nũquã tollit effectũ litterarũ deductũ in eſſe. vide eũdẽ c. ſi ſuꝑ gr͂a. ꝺ offi. ꝺ leg. ꝟ. eo. Fon.

3 Nota ꝙ ſnĩa, qua iudex pronũciat ſe nõ iudicẽ nõ extinguit iuriſdictionẽ, & licite ab eadẽ appellat̃ c. ſignificantibus. ꝟ. de offi. ꝺ leg. Phi. Font.

4 Vide c. 1. ꝟ. eo in glo. 1. Phi. & de reſcript. tibi q. 2. rñſo. Io. An. Fõ.

eſt agnatus, ſuccedat, cum pater amplius non ſit agnatus, ſed frater: Et quia remanſit mater, q̃ eſt cognata: ideo excludit fratrem agnatum: & hoc ſecundũ iura antiqua: quia illud eſt immutatum per iura noua Codicis & Authenti. Et ſic ſi fuiſſet tantum pater & mater, pater excluderet matrem, etiam ſi ſe dediſſet in adoptionem: ſed quia repetitur agnatus, ſcilicet frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponam⁹ ꝙ morior relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit ſe in adoptionem: ſi dimiſiſſem ſolummodo patrem & matrem, pater mihi ſuccederet, non mater: Sed cum frater meus excludit patrẽ ideo nunc mater mea excludet fratrẽ: & ſic mater per meum fratrem conſequitur, quod per ſe non fuiſſet conſecuta. Similiter hic Caius ſecundus conſequitur per tertium, ſcilicet Sempronium quod per ſe non poſſet conſequi Not. primo: quòd cum in eadem eccleſia ſunt plures expectantes in ordine conſequẽdi p̃bẽdas: debet attendi & ſeruari volũtas Papæ. Not. magis ſpecifice, ꝙ ſi in eadem eccleſia sũt plures expectãtes, & vltimus habet prærogatiuam: ille p̃fertur primo, ſed non ſecundo, ſi ſecundus ſit receptus auctoritate eiuſdem Papæ, Not. ad quod allegatur iſte textus, quòd quis per alium conſequit̃ quod aliàs per ſe non poſſet conſequi. Not. ſi iſte ordo non ſeruaretur, tunc intentio Papæ eſſet violata.

ni a Papę prædeceſſoris noſtri, quodam ad prębẽdam primo in Parmenſi eccleſia vacaturam nulli alij de iure debitã in eiuſdem eccleſiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem eccleſia ſimilem b † gratiam adepto ſecũdo, tertius deinde auctoritate noſtra in ipſa Parmenſi eccleſia in canonicum & in fratrẽ recipitur cum prærogatiua gratiæ, quod omnibus prædeceſſorum noſtrorũ auctoritate, non autem noſtra receptis in aſſecutione præbendæ debeat anteferri †: poſt hæc autem quædam vacauit † præbenda in eccleſia memorata: quæritur quis eorũ alteri pręferatur c, & ſecundum quem ordinẽ præbẽdas aſſequi debeant tres prædicti? ¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tertio à nobis cõceſſæ appareat euidenter, nos voluiſſe d primo tertium, & ſecundum tertio, anteferri: Decernimus quod primam e ſecundus, ſecundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma mandati minime ſeruaretur f. Licet enim ex perſona ſua, ſecundus primam obtinere nõ poſſet: ex perſona tamen tertij, qui primũ ſuperat, illam habet: Sicut contingit g in ſucceſſione illius qui ab inteſtato relictis patre h (in adoptiua familia conſtituto) matre i atque fratre decedit, in qua ſucceſſione pater k ex ſe matrem excludit: ſed quoniam talem patrem agnatus l, materque vincit agnatum: mater patri non ex ſemetipſa, ſed agnati perſona in ſucceſſione huiuſmodi anteferrtur.

[Prima gloſſa dicit quid declaret, & corrigat, & ſummat.]

a ¶ Auctoritate Martini.] pulcher caſus iſtius decretalis ſimilis illi, quem habuiſti ſ. de præb. ca. penul. & emanauit ad declarationem & correctionem eorum, quæ not. Compoſtel. ſ. de reſcrip. capitulum in gloſ. magna. §. item ſi duo recepti ſunt. & breuiter dicit capitulũ, quòd ſi tres expectantes ſunt in vna eccl'a: vn⁹ auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, terti⁹ eiuſdem auctoritate cum prærogatiua, vt præfatatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi conſequẽtur hoc ordine: quia primam habebit ſecundus: ſecundam tertius: tertiam primus quod probatur argumento legali.

a ¶ Martini.] ita forte fuerat de facto, vel ſtudioſe hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai vel Cæleſtini non procedebat dubitatio, ꝑ reuocatiam Bonifacij, de qua dicitur infra cap. proxi. & ſ. de præben. c. penul. & antepenul. Ioan. And.

b ¶ Similem.] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ Præferatur.] in illa præbenda.

d ¶ Voluiſſe.] voluntas igitur ipſius ſeruanda eſt. & mandatum. ſupra eo. lib. de præben. cui de non. cum ſimilibus.

e ¶ Primum ſecundus.] contrariũ dicebat Compoſt. in prædicto loco in ſimili, vel eadem quæſtione, q̃ talis eſt, primus receptus fuit p litteras generales, ſecũdus per ſpeciales, tertius per ſpeciales, cũ hac clauſula, ꝙ deberet præferri omnibus receptis in eccleſia, auctoritate generaliũ litterarum: q̃rebat ſm quem ordinem deberent prædicti præbendas aſſequi: & dicebat Cõpoſt. ꝙ tertius excludebat primum: ſed quia primus excludebat ſecundum, qui ſecũd⁹ poſtponebat tertium ex perſona ipſi⁹ ſecundi, & ſi non ex ſua, primus debebat habere primam: ſecundus ſecundam: terti⁹ tertiã: ſecundũ regulam, ſi vinco vincentem 1 &c. ff. de diuer. & temp. pręſcr. l. de acceſſionibus. ibi, nam qui me. ad hoc ſ. de offi. lega. dilectus. ſed hoc eſt falſum, vt hic vides: & ſatis id patet per conſiderationẽ intentionis Papæ, vt dicit littera: intentio enim eius fuit ſm p̃ferri tertio 2: & tertiũ primo 3: & ſic ſeruet ordo: & ſic etiam fallit hic, nec locum habet regula illa, ſi vinco, &c de qua not. 34. q. 1. rogamus & fallit etiam illa regula in caſu l. ſ. poſitæ. ff. ad Tertul æquiſſimũ. §. ſi ex filio. C. de nat. lib. Auth. licet. l Auth. de æqua. do. §. is. ff q pot. in pig. ha. l. Claudi⁹ Felix.

ADDITIO. In dicta Auth. licet. C. de natu. lib. Cynus poſt Pet. ſic ſoluit Brocardicũ: aut quæritur de diuerſis caſibus: & tunc licet vincam vincentem te, nõ propterea vinco te, vt in hac Auth. & l. ſ. & ſ. ꝑx alleg. Aut de eodem: & tunc refert an ſit eadẽ cauſa vincendi te: qua vinco vincentem te aut non: primo caſu vera eſt regula, vt in l. de acceſſionibus. ſecundo caſu non, vt in l. Claudius. ſ. alleg. Ioan. And.

f ¶ Minime ſeruaretur.] quæ tamen diligenter eſt ſeruanda. ſ. eo. lib. de præben. cui de non. cũ ſuis cõcord.

g ¶ Contingit.] ponit caſum l. ff. ad Tertul. l. a. §. obijcitur. verſic. ſed ſi ſit agnatus. aliàs eſt ibi §.

h ¶ Patre.] carnali, ſed adoptato, vt ſequitur.

i ¶ Matre atque fratre.] non conſtitutis in adoptiua familia: & de carnalibus intellige.

k ¶ Pater.] carnalis, conſtitutus in adoptiua familia vnde deſijt eſſe agnatus.

ADDITIO. Inſt. de leg. ag. tu. ad finem. & titulum ſeq. de cap. dimi. § minima. vbi patet per minimã capitis diminutionem (quæ eſt cum is qui ſui iuris erat, alieno iuri ſubijcitur, ciuitate & libertate retenta) quem deſinere eſſe agnatum. Ioan. And.

[Glo. ſeq. exponit exponendo tres regulas, ſecundo notat, & dat ſimile.]

l ¶ Agnatus.] ſcilicet frater. Tres ergo ponit regulas:

Prima.

† al. ſimiliter.

† De clauſula, anteferri. vid. Felinũ in c. capitulũ. ex de reſcriptis

† Vacat, legit in antiquioribus libris.

† Nota, ꝙ mẽs & tenor gr̃æ ẽ obſeruandus. ad hoc ſ. p̃b. cui de nõ. ſ e. li. Do.

† vñ ſi diceret clauſula, p̃feratur oĩb. auctoritate noſtra receptis: ex mẽte Papæ prim⁹ habebit primã, tertius ſecũdã, & ſecũdus tertiã. Phil. Poſt Io. And dicẽ tẽ, text. ꝓcedere in ſimilibus caſib. vt ſi dicat, p̃feratur oĩb. vl tra tale tẽpus expectantib. Fonta.

1 De qua regula Oldr. cõſ. 198. in folio 61. poſt mediũ. Font.

2 Quia prior i data ſm Do. poſt Ioa. de Lig. Font.

3 Quia in l'ris tertij eſt clauſula derogãs primo nõ ſecũdo. Do. poſt Ioa. de Lig. Fonta.

1 Secūdū iura Digeſtorū, vt patet per ſequētia: q̄d ē ſm iura illa in fratre ꝓcedere nū vř, vt dixi in tex. Ioan. And.

2 Ne credas tñ illud antiquū ius ꝑ hāc decretalē renouatū, ēt in terris eccleſiæ. Pet. đ Anch. & alii poſt Archi. vñ notāt ex iure correcto poſſe argui, vt not. in ca. nouit. ſ. de iud. gl. in l. 1. ff. de con iūg. cū eman. li. & tradūt Doctores in §. 1. Inſti. de teſta men. ordinat.

† Vide Rotā deciſione 9. de cōceſſio p̄b. in nouiſſ. & deci. 244. in nouis. & Fel. in c. cām q̄. & in c in noſtra. e. xtra de reſcrip.

Prima, ꝙ pater carnalis adoptatus excludit matrē carnalem: Secunda, ꝙ mater excludit agnatum 1: ꝙ hodie ſm iura Cod. & Auth. locum non hēt 2. C. ad Tertul. l. vlt. & Auth. cum ſolis, & Auth. de fundo: Tertia, ꝙ agnatus excludit patrem carnalem in adoptiua familia conſtitutū. Pone ergo partē primū impetrantem: matrē ſm, agnatum tertiū, cū ꝓrogatiua, & ſic intelliges. Et ſic not. ꝙ in aſſecutione primæ p̄bendæ tertius nocet primo, & ſibi quo ad illā nō prodeſt: tñ ſibi prodeſt in hoc, quia citius ſuā cōſequitur. Et eſt ſimile. vxor legitima excludit naturales nō legitimos: q̄a aliàs ſi nō eſſet, ꝓles vel vxori legitima, ſuccederēt in duabus vncijs: & tñ ipſa vxor excludiř ab agnatis. C. vñ vir & vxor. l. 1. ſed ſi ipſa nō ſupeſt, naturales excludunt agnatos in duabus vncijs. hæc probātur. C. de natu. lib. Auth licet & in Auth. quib. mo. nat effi. leg. §. ſi autem coll. 6.

ADDITIO. Hoſt. in ſum. qui fil. ſint legi. §. an vtrumque genus ſuccedat. ver. quod autem dixi. Io. And.

¶ Idem.

¶ Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam diſtinctam expectantes: etiam ſi percipiebant diſtributiones quotidianas; ſecus ſi præbendam diſtinctā non expectant, ſed augmentū portionis: Includit habentes ius ad vacaturam, ſi nondum eſt deuentum ad collationē: hoc dicit ſecundum Dominicum.

C A P. VIII.

QVoniam [a] ex conſtitutione [b] noſtra, ꝑ qua paulo poſt [c] promotionem noſtram ad ſummi pontificatus apicem [d] omnes collationes, prouiſiones, reſeruationes, & conceſſiones ſuper canonicatibus, dignitatibus, perſonatibus, prębendis, officijs, portionibus, præſtimonijs, eccleſijs parochialibus, ruralibus, & alijs quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis vacaturis, quocunque nomine cenſerentur: ac etiam ſuper canonicatibus ſub expectatione dignitatū, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non eſſet quæſitum in re, licet ad rem †) à felicis recordationis Nicolao Papa iiij. & Cæleſtino v, prædeceſſoribus noſtris factas, ſiue conceſſas auctoritate Apoſtolica in fratrum noſtrorum præſentia omnino caſſauim⁹ irritauimus, & vacuauimus, caſſas, irritas & vacuas nuntiauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes inſurgunt, vt vnde præfatæ conſtitutionis reuocatoriæ proceſſit editio, interpretatio eius quoq; ꝓcedat [e]: Præſenti declarādum duximus ſanctione, quòd in illis (qui editionis tempore ſupra dictæ vltra ſtatutum numerum erant per eoſdem prædeceſſores canonici ſub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem conſtitutio locum [f] habet. Si autem huiuſmodi [g] recepti vltra numerum, diſtributiones, & alia, vt canonici de numero exiſtentes, ſic tempore dictæ reuocationis habebant, quòd per ceſſionem vel deceſſum [h] illorum qui erāt intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius aſſequi expectabant, niſi diſtributionum ſeu partiū ſuarum augmentum (cū

QVoniā.] Primo ponit mentem reuocatoriæ: Secundo: ibi, Præſenti. declarat quinque dubia circa illam, primo, tertiū: ſecūdo, quartum: ibi, in illis, tertio, quintum: ibi, Sane.

¶ Et hic iūge litterā, quæ eſt infra per viginti tres lineas ibi, quoniam multę dubitationes inſurgūt ex conſtitutione.]

¶ Illud capitulū emanauit ad đclarationē conſtitutionum reuocatoriarū, quas fecit Bonifaci⁹: de q̄b. dictū fuit ſ. de p̄b. c. ſi is. & c. quodā. CASVS Paulus vltimo mortuus fecit gr̄as in aliquibus eccleſijs: cui ſucceſſit ſextus, qui reuocauit & caſſauit gratias factas ꝑ ſuū p̄deceſſorē, per quas ius in re nō fuerat q̄ſitum, licet bñ ius ad rem: vtrū ꝑ illam conſtōnem ſint reuocatæ gratiæ ſui p̄deceſſoris, ēt ſi expectātes erant recepti in canonicos, licet ſub expectatione præbendę: R̄ndet Romanus Pontifex, ꝙ ſi ſolū erant recepti in canonicos, illæ gratiæ ſunt reuocatæ. Sed quid: ponamus ꝙ fuerāt recepti in eccleſia, in qua erat certus numer⁹ canonicorū, ſed nō erat cert⁹ numerus p̄bendarū: & ſic iſte ſupernumerari⁹ recipiebat p̄bendas cum alijs: mortuo de numerarijs canonicis, portio ſua erat augenda, ſicut portio aliorū canonicorū, vt ponamus ꝙ in illa eccleſia ſunt viginti canonici, & diuiſio p̄bēdarū ſit in viginti partes: recipiř alius canonicus ſupernumerarius, tunc ſit diuiſio xx. & vnius p̄bendarū: moriř vnus de numerarijs: certū ē ꝙ augmētař portio iſtius canonici ſupnumerarij, vtrū per conſtōnem reuocatoriā caſſetur ſua gratia reuocatoria? R̄ndet ꝙ non: Cauſa dubitādi i iſto primo caſu fuit, q̄a p̄bendæ iā erāt affectæ ꝑ adeptionē canonicatuū factā auctoritatē Papæ. Ratio vero decidēdi, q̄a de mente iuris & reuocatorū eſt ꝙ tollanř iura ad rē, ſicut hic erat ad p̄bendas vel portiones priuilegiatas ſm Ioā. de Lig. Do. Not. primo, ꝙ ante collationē bñficij nō dř ius q̄ſitum in re, ſed ad rē ad hoc tex. hic in fi. No. ſcđo, ꝙ in reuocatione priuilegiorū Pōtificum Romanorū Papa non requirit conſiliū Cardinalium: cum hic dicat tantum de præſentia. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declarat.]

a ¶ Quoniam.] emanauit declaratorie ad reuocatorias, de quibus dixi ſupra de præbend. c. penul. & antepenult.

b ¶ Conſtitutione.] à principio, dum erat Neapoli forte vnica fuit ↄſtitutio, poſtmodū fuerunt duæ: vna ſuper gratijs Nicolai, alia ſuper gratijs Cæleſtini, vt dixi de p̄b. ſi is cui ſup eo lib.

c ¶ Paulo poſt.] ſ. ſexto calendas Ianuarij. vt ibi dixi, ideſt, quinto die exeunte Decēbri, & ſuper hoc vide quod dixi in fi. huius lib. ſuper data.

d ¶ Apicem.] ſic ſ. in proęmio huius lib. §. ſane. & 49. di. nō nos. ADDITIO. Vide quod dixi in cle. Romani. de iureiu. in princ. Ioan. And.

e ¶ Procedat.] 11. q. 1. c. ſicut. §. ex his de ſen. excom. inter alia §. vt igitur. C. de legi. l. vlt. & de multiplici interpretatione habens in prędicto §. ex his, & de poſtu. cap. 1. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Arc. quòd illa decre. 1. ↄdicit: ſed ibi de īterpretatiōe iudicis, hic đ īterpretatiōe principis.

f ¶ Locum habet.] habes igitur primum caſum declaratorium, ſcilicet in his receptis vltra numerum expectantibus portiones vel præbendas.

g ¶ Huiuſmodi.] ſ. auctoritate Nicolai, vel Cæleſtini.

h ¶ Deceſſum.] vel depoſitionē, vel iuris priuationē. de elect. cum in cunctis. de dolo & contu veritatis.

[Glo. ſeq. quærit, & ponit tres opiniones, & quartā Hoſt. q̄ probat, & reſpondet quattuor obiectionibus.]

a ¶ Diſtin-

forſan eſſet eccleſia, in qua canonicorum, nõ autem portionũ numerus, vel præbendarum diſtinctio [a] habebatur) quantoque inter pauciores, cuiuſuis eccleſiæ diuidũtur prouentus, tanto maiores fieri poſſunt ſingulorum percipiẽtiũ portiones [b]: ad iſtos [c] vel eos [d], qui ꝑ litteras [e] facultatis † dictorum prædeceſſorũ noſtrorum in aliquarum eccleſiarum canonicos erãt recepti (licet præbendas vel alia beneficia expectarent) conſtitutionem certum eſt non extendi pręfatam. ¶ In illis vero qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum eccleſiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac diſtributionũ perceptionem quotidianarum, plenitudinem iuris canonici tunc habebant, ſed in eis dignitates, perſonatus, prębendas portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum exiſtentibus de numero, expectabant: conſtitutionem præfatam [f] locum habere (ratione huiuſmodi expectationis) dubium non exiſtit [g]. ¶ Sane in ijs, qui ſuper canonicatibus, præbendis, & dignitatibus, parochialibus vel alijs eccleſijs, ſeu beneficijs quibuſcunque, à dictis prædeceſſoribus noſtris litteras impetrauerunt, etiam ſi per executores illorum factæ fuerint reſeruationes, decreti interpoſitiones, varijq; proceſſus; & etiam ſi eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrãtes petitũ fuerat ab executorib. quod eis illa conferrent, non tamẽ ipſorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant [h] factæ †, locum habet conſtitutio ſupradicta, vt omnes huiuſmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationẽ proceſſum, & ſic per conſequẽs

a ¶ Diſtinctio 1.] nunquid impetrans in tali eccleſia, vt ſibi prouideatur de canonicatu & præbẽda ſi vacat, vel quam primo vacauerit, vel ſe facultas obtulerit in tali eccleſia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidã ꝙ non: quia conditio non eſt extitura: quia ibi præbenda non vacat, nec vacare põt de præb. dilecto. quia etiam talia reſcripta vt ambitioſa, ſunt reſtringenda. de elect dudum. ſ. eo. lib. de præben. quamuis. 1. Alij dicunt, ꝙ ſi ſimpliciter ſcribatur vt recipiatur, non obſtante certo canonicorum numero, ſed nõ adijciatur: ꝙ ꝓuideatur ſibi de præbenda ſi vacat, vel q̃ primo vacauerit, tũc ſtatim recipietur, etiã ſi numerus canonicorũ ibi ſtatutus non eſſet: quia illud, non obſtãte, non minuit, ſed addit. ſ ꝙ ſtatim recipiatur, licet ibi certus ſit numerus: ſed ex quo adijcitur, de præbenda ſi vacat, &c. patet ꝙ de tali eccleſia non poteſt intelligi, vt ſuperius dictũ eſt. Tertij dicunt, ꝙ ſi nõ eſt diſtinctus numerus canonicorum, nec ꝑbendarum, tali impetranti non prouidebitur: ſed ſi numerus canonicorũ ſtatutus eſt, vt in quæſtione ꝓpoſita, & in caſu noſtro: per conſequens ſtatutus intelligitur certꝰ numerus portionum, ad hoc de conſti. tranſlato. & idem dicunt ecõuerſo. hoc poteris videre per Inno. ſ. eo. tit. ex parte, & per Cõpoſt de reſcr. capitulũ. in gl magna. §. itẽ quid ſi Papa mandat aliquem, & c. conſtitutus, in fi. Hoſt. aũt in decr. prædi. ex parte dicit indiſtincte, ꝙ ẽt ſi non ſit certus numerus canonicorum, nec præbẽdarum: ẽt ſi reſcripto caueatur, ꝙ aſſignetur præbenda vacans, vel q̃ primum ſe facultas obtulerit, & nõ obſtante certo canonicorum, &c. valet reſcriptum, ſequitur. n. ſm eũ, quod ſi Papa intẽdat prouidere in eccleſia in qua certus numerus eſt, quod eſt minus impetrabile, ꝙ multo fortius in eccleſia in qua nõ eſt certus, quod magis eſt impetrabile 2. allegat ſup. de deci. ex parte. 3 qui filij ſint legiti. per venerabilem. de trãſla. c. vlt. 3. in cle. litteras. de reſcri. in glo fi. nec obſtat quòd talis ſtatim canonicatum & prębendam habebit: quia & ſi hoc durum ſit, obediendum eſt. de reſcr ſi quando: nec obſtat ꝙ non extabit conditio, ſi vacat: quia illud, ſi vacat, non fuit appoſitum, vt receptionem conditionalem reddat, vel vt impedimentũ inducat. facit ſ. de reſcri. conſtitutus, ſed vt impedimentum remoueat, ſi quod eſſet 4 Et quæ cauſa dubitationis tollendæ in reſcriptis inſeruntur, ius eius non lædẽt, nec mãdatum impedient. ff. manda. qui mutuam. in prin. ff de mili. teſta. ſimiles. nec ambitioſum eſt pauperem clericum ſibi beneficium impetrare. de æta & quali. tuam. de præben. cum ſecundum. Non obſtat decret. ex parte. & decre. dilecto. quia licet in tali eccleſia (in qua nullus eſt numerus) Lateran. concilium locum non habeat, vt ibi: prouiſio tamen Papalis locum habet. ad hoc 9. quæſt. 3 cuncta per modum, & c. per principalem. fatetur tamen ꝙ obſtabit impetrãti penuria eccleſiæ 5, ſi tanta ſit ꝙ nõ ſufficiat pluribus, non qualitercunque, ſed ꝙ quilibet honeſte de ſua portione viuere poſſit ſecundum conſuetudinem prouinciæ, vel in eadem eccleſia antiquitꝰ obſeruatam. ſupra de inſti. cap. 1. & 2.

ADDITIO. Vide quod not. de vita & hone. cle. quoniam in fin. 1. glo. & quod ibi dixi. Ioan. And.

b ¶ Portiones.] de conſti. cum M. in principio.

c ¶ Iſtos.] tales qui per vacationem nil recipiunt, niſi portionũ augmentum.

d ¶ Vel eos.] tacite aggreditur alium caſum, quem reuocatoria non comprehendit.

[Glo ſeq. recipietur per obiectionem.]

e ¶ Litteras facultatis.] conceſſas eis ad quos aliàs pertinebat receptio: nec cautum erat in litteris illis, ꝙ auctoritate Apoſtolica id facere poſſent. hoc dico ꝑ decret. ſ. eo. lib. de reſcri. cum aliquibus, & per verba ipſius reuocatorię, quæ ſcripſi in prædicto capitulo, ſi is cui. vbi dicitur per dictum anteceſſorem noſtrum, ſeu eius auctoritate factas, conceſſas, ſeu commiſſas, & cætera.

f ¶ Præfatam.] ratio quia non ſunt ipſorum Pontificũ, ſed recipientium auctoritate recepti, vt dixi in prędi. decret. cum aliquibus.

ADDITIO. Dicta ratio eſt huius tertij caſus: primos enim duos non reſpicit. Ioan. An.

g ¶ Non exiſtit.] iſta igitur eſt differentia inter hũc caſum & proxi. quia ibi expectabat tantum augmentum portionis: hic certam præbendam vel portionem dandam ſolum iſtꝭ, qui erant de numero ad illam igitur expectationem reuocatoria non extenditur: ad iſtam ſic Ioan. And.

h ¶ Erant factæ.] nota ſ. regulã, quod per me nõ ſtat. &c. ſ de eo, qui mit. in poſ. c. 2. vbi de hoc, nam ꝑ me non ſtetit, quin fieret mihi collatio, ſed per executorem: & tamen reuocatoria habet locum. & eſt iſte excogitatus caſus ꝑ ꝑ reuocatoriam, quæ reuocauit oẽs ius ad rem: ſed per petitionem 6 ad rem, non in re ius habebam, & ſæpius habes ſimile, quod nõ ſufficit quid petere, niſi obtineatur ſup de renun. quidam, & eo. lib. de elect ſi religioſus, cum ſimilibus.

1 Ad hæc gloſsã vide not. Do. Ant. & aliorũ c. cõſtitutus. ſ. de reſcr. vbi vide caſũ & hac gl. Font.

† Vide Panor. & Feli in c. cõſtitutus, extra de reſcript.

2 Quãuis doctores ſequãtur. Hoſt. tñ ſua rõ nõ vr̃ bona, quia non arguit ſic in bñficialibus, vt not. ĩ reſcrip. poſtulaſti. c. cui de nõ ſacerdotali. ſup. de pb. Font.

3 Facit ff. de leg. 1. l ſi cui ſerui. vbi legatis ſeruis cũ peculio, & hi debent qui non hñt peculiũ. Io. And.

4 Sic qñque ponũtur clauſulæ ad exequendã grãm, & non ad augendã, vt in cle. 2. in fi de præben. Ioan. An.

5 Idẽ Do. & Ph. Fã.

† Do. no. ꝙ ſola collatio tribuit iꝰ in bñficio nõ reſeruato non ꝓceſſus inde ſecuti, immo ait Anchar. nec ſnia. §. ſi. Inſti. de offi. iudi. l. nepoti. ff. de fun. inſtr. ad hoc ca cũ aliquib ẽ re iud & Ph. aſſentit. Pet. de Anchar. ſi ſnĩa dicat bñficium eſſe debitũ, per gl. in clem. audito ẽ reſcr. ſecꝰ ſi ſnĩa dicat bñficium eſſe ſuũ c. 1. ſ. eo. Font.

6 Vnde ꝑ illã videor acceptaſſe: vt in cle. eo. tit. cũ ei quem. ſ. pen. Ioã. And.

ius in re non fuerat ipſis impetrantibus acquiſitum) intelligantur penitus reuocatæ

TITVLVS VIII.

Ne ſede vacante aliquid innouetur.

Bonifacius Octauus.

¶ *Collatione cõmuniter ad epiſcopum & capitulum pertinente, vno ipſorum effecto inhabili, alter confert. hoc dicit vſque ad §. cum vero ſecundum. Domi.*

CAP. VNICVM.

SI † ad epiſcopũ a & capitulum cõiter pertineat † collatio præbendarum: mortuo b epiſcopo, vel a beneficiorum collatione ſuſpenſo c, poterit capitulum vacantes conferre præbendas etiãſi d epiſcopus intereſſe habeat in collatione hmõi vt p̃latus, e Idẽ poterat epi-

NE SEDE VACANTE ALIQVID, &c. ¶ Viſum eſt de inſtitutionibus & collationibus bñficiorum, ſed quia poſſet dubitari, nunquid ſede vacãte capitulũ ſuccedat in ipſorũ collatione: merito hinc ſumpta occaſione cõpilator poſuit hic titulũ generalem, ne ſede vacante.

S[i ad.] Sunt tres par. ſecunda: ibi, Cum vero: tertia: ibi, Vbi vero. Primo cum collatio ẽ communis, ſoluit dubium: quod fortificat ibi, Etiamſi. Secundo conuertit: ibi, Idem. Secunda principalis (cum collatio eſt ſolius epiſcopi) ſoluit dubia, & a ſolutione excipit: ibi, Niſi. Tertia principalis ſoluit duo dubia: ſecũdũ: ibi Nec etiam. & vtriuſq; rationem ſubdit, ibi, Quia. Ioan. And.

¶ Præmitte, quod habes eo. tit. illa videlicet, ꝙ nõ reperitur iure cautum ꝙ ſede vacante capitulum ſuccedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, ꝙ quãdoq; ad ſolum epiſcopum ſpectat collatio præbendarum, quandoque ad ſolum capitulũ, quandoque ſimul, qñque communi conſenſu, quandoque cũ conſilio, de quo, de elect. cum eccleſia. Item ꝙ ſuſpenſus, vel excõmunicatus nõ poteſt conferre præbendas. de conceſ. præben. quia diuerſitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbẽdarum alicuius eccleſiæ p̃tinet ad epiſcopum & capitulum ſimul: moritur ep̃s, vel eſt ſuſpenſus: & ſic vacat epiſcopalis dignitas: poſtea moritur aliquis canonicus, & ſic vacat p̃bẽda & canonicatus: vtrũ capitulũ poterit conferre hmõi canonicatum & præbendam? Reſpondet ꝙ ſic. Et idem viceuerſa impedito capitulo poteſt epiſcopus præbendas conferre, licet collatio ſpectet ad epiſcopũ & capitulum ſimul. Sed ponamus ꝙ collatio præbendarũ ſpectat ad ſolum epiſcopum, licet teneatur requirere cõſenſum ſui capituli: vtrum impedito ep̃o vel ſuſpẽſo poſſit capitulum præbendas conferre? R̃ndet quòd non, niſi epiſcopus eſſet in mora petẽdi abſolutionẽ vel relaxationem: quia tunc inciperet eẽ in negligẽtia, & tunc collatio inciperet competere ad capitulũ, vt in ca. 2. de conceſ. præben. in antiq. Sed ponamus ꝙ de conſuetudine, vel ex priuilegio Apoſtolicæ ſedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius eccleſiæ cathedralis, tamẽ debet requirere cõſiliũ ep̃i, nunc vacat præbenda, tamen non eſt epiſcopus, cuius conſilium poſſit requiri: quia ſedes ipſa vacat, vel ep̃us eſt abſens: vtrum iſte talis poſſit conferre præbẽdas non expectata confirmatione ep̃i, vel non expectato ꝙ epiſcopus fuerit reuerſus? Reſpõdet Roman⁹ Pontifex ꝙ ſic: & rationem ponit, ne periculũ immineat beneficio. Not primo iuncta glo. ꝙ donatio præbendarũ eccleſiæ cathedralis qñque ſpectat ad epiſcopum & capitulum ſimul; & tũc vnus ſine altero nihil poteſt facere: & ſic epiſcopus poſſet differre collationẽ ſi vellet: qñque collatio ſpectat ad ſolum ep̃m, qñque ad ſolum capitulũ. Sed de iure cõi ſpectat ad ep̃m & capitulum ſimul glo. tñ hic tenet, ꝙ ſpectat ad ſolũ ep̃m, de conſenſu tamẽ capituli. Sed in hoc eſt magna differentia: Nam primo modo quãdo collatio ſpectat ad epiſcopum & capitulum ſimul, poteſt capitulũ cõferre ſede vacante: ſed ſecundo modo nõ poſſet. No. vlterius, quòd capitulũ vel vniuerſitas nõ debet excõmunicari per modũ vniuerſitatis: ſed ſi ſingulares delinquant, ſunt particulariter excommunicandi. Not. ꝙ ſede vacante capitulum non poteſt cõferre beneficiũ ſpectãs ad ſolũ epiſcopũ, licet collatio ad ep̃m ſpectet cum conſenſu capituli. Idem ſi epiſcopus fuerit ſuſpenſus: quod verũ eſt, niſi ep̃s eſſet negligens in petẽda abſolutione. Rõ eſt, q̃a qñ ep̃s eſt ſuſpẽſus, non poteſt dici eſſe in negligentia: quia ſi vellet, conferre nõ poſſet: ideo ꝯ ipſum non currunt ſex menſes, niſi (vt dictũ eſt) eſſet in negligentia ſe rehabitandi; quia tunc inciperent currere ſex menſes: quibus elapſis poſſet capitulum illa cõferre. Sed quæritur quo t̃pe incipiũt currere ſex menſes? Dicendũ ꝙ à tempore vacationis, & nõ à t̃pe negligentiæ. Aliqui tñ intelligunt, ꝙ ſi fuerit negligens per ſex menſes (licet à tempore negligẽtiæ non vacet beneficium) quòd lapſis ſex menſibus poteſt capitulum conferre beneficia. Sed tamen dicendũ eſt, quod non dicitur negligens, quando beneficium nondum vacat: ideo ſex menſes ſolum computant̃ à tempore vacationis. Not. ꝙ collatio aliorum beneficiorum ſpectat ad ep̃m cum conſenſu ſui capituli. c. quanto. & c. nouit. de ijs quæ fiunt à ma. par. ca. & hoc de iure communi: nam de iure ſpeciali poteſt ſpectare ad alium quàm ad epiſcopum. Not. ꝙ quando q̃s cõferre debet beneficia cum conſilio epiſcopi: intelligitur ſi conſilium epiſcopi poſſit haberi.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ¶ Si ad epiſcopum.] emanauit ad declarationẽ decret. ſ̃ eo. illa. & ad declarationẽ, & correctionem eorum, quæ ibi not. Goſ. Inno. & Hoſt. de conceſ. præbẽ. quia diuerſitatem.

b ¶ Mortuo.] idem eſt ſi quocunque alio modo vacet ſedes: renuntiatione, & depoſitione, vel quouis mõ. ad hoc 7 q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. in principio.

c ¶ Suſpenſo.] pone quòd peccaui. in decre. ſ̃. de p̃ben. graue.

[Glo. ſeq. exprimit opiniones.]

d ¶ Etiamſi.] hoc dicit propter dominum Inno. † & Hoſtien. qui dicebant, quòd ſi epiſcopus intererat in capitulo vt canonicus, propter mortem eius nõ impediebatur capitulum conferre, niſi ſicut per mortẽ alterius canonici: ſi autẽ vt prælatus, eo mortuo cõferre non poterat: non eſt verum, vt hic vides.

ADDITIO. Vincẽtius de quo ſ̃. in decre. 2. eo. ti. dicebat ꝙ ſiue ad ſolum epiſcopum, ſiue ad eum cõmuniter cum capitulo ſpectaret collatio: vacãte ſede non conferebat capitulum. Littera quæ habet Inn. eſt corrupta: ipſe enim Inn. in decre. quia diuerſitatem, non diſtinguendo dicebat, ꝙ ſi ad epiſcopum & capitulum ſimul ſpectat electio, ſuſpenſo epiſcopo ſolũ capitulũ eliget. Sunt enim vnũ corpus capitulũ & epiſcopus quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Hoſt. determinabat vt ſequitur in glo. Ioan. And.

e ¶ Vt prælatus.] interdum enim eſt vt canonicus. de conceſſione præbendæ. poſtulaſtis. de præbendis c. cũ in eccleſia. de appellat. à collatione. ſupra eod. lib.

† Ad intellectũ huius ca. vide Panor. in c. ex parte. extra de conſtit.

† Not illud dr̃ cõiter ptinere, qñ æquale ius quælibet pars hẽt ĩ actu. No. ſcd̃ ĩ illud dictũ, ꝙ appellatione p̃bẽdarum (late ſũpto vocabulo) cõprehẽduntur alia bñficia eccleſiaſtica, qñ rõ eſt eadẽ ĩ oib. facit ꝙ no. in c. 1. de electio. eod. lib. vbi idẽ dr̃ de canonia. Dom.

† al. Vinc. Et hæc ẽ vera lr̃a: vt patet ĩ additiõe poſita in fine hui⁹ gloſſæ.

a ¶ Sin-

ſcopus, ſi capitulū ab ipſa collatione ſuſpenſi cōtingat, vel ſingulariter [a] omnes de capitulo maioris [b] excommunicationis vinculo innodari.

¶ Collatione ſpectante ad epiſcopum de conſilio, vel aſſenſu capituli, illo exiſtente inhabili (niſi ſit in mora) non cofert capitulum. hoc dicit.

¶ Cum † vero ad ſolum epiſcopum præbendarū ſpectat collatio, cum cōſilio ſui capituli vel aſſenſu [c]: defuncto epiſcopo vel ſuſpēſo (niſi [d] epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis huiuſmodi ſit in mora [e]) capitulū ſe non poteſt intromittere de eiſdem.

¶ Habens conferre cum conſilio epiſcopi, ſine illo conferet, morte & remota abſentia interueniente. hoc dicit. Domi.

¶ Vbi [f] vero de ſpeciali alicuius eccleſiæ conſuetudine vel ſtatuto, beneficiorū collatio ad aliquē cum † conſilio epiſcopi [g] noſcitur pertinere: ſublato epiſcopo de medio [h] (cum conſilium nequeat tunc peti ab eo [i]) nō erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam ſi egerit in remotis [k] ita quòd non poſſit ipſius præſentia in breui haberi: Quia in petendo vel expectādo eius conſilio, poſſet vacāti beneficio periculum imminere [l].

TITVLVS IX.

De rebus eccleſiæ non alienandis.

¶ Innocentius quartus.

¶ Perpetua alienatio facta de rebus eccleſiæ vacātis non præcedente tractatu, & ſine iuſta cauſa, non valet. Ioan. And.

a ¶ Singulariter.] hoc dicit: quia capitulum, vel vniuerſitas, vel collegium excommunicari non debet. ꝫ. de ſent. excom. Romana. §. in vniuerſitatem.

ADDITIO. Io. Mon & Archid. alleg. ff. de admin. tut. quidam decedens. §. Papinianus. & l. litium in prin. §. 1. Ioan. And.

b ¶ Maioris.] ſi em̄ minoris, eligere poſſent. de cleri. excom. mi. ſi celebrat Suſpenſi autē vel maiori excōmunicatione ligati, nō eligunt, nec eliguntur, vt de elec cū inter. & de conſue. cum dilectus. vbi de hoc.

c ¶ Aſſenſu.] hoc dixit Compo. eſſe de iure communi in ipſis præbendis cathedralis eccleſiæ, vt not. ſ. de elect. cum eccleſia vlterana. Scire debes quòd cum epiſcopus habet conferre ꝑbendam cum cōſenſu capituli, ſi ſunt viginti canonici & decē cōſentiant, nō valet collatio: quia non habet maiorem partem capituli: ſed ſi haberet vocem in capitulo vt canonicus: tūc diceretur facta ab xj. & ſic à maiori parte capituli. de cōceſ. præben. poſtulaſtis. Inter iſta autem duo, ſcilicet conſiliū & aſſenſum eſt magna differentia. quòd dic vt not ſ. de arbi. cum olim. de elect. cū in veteri.

† Ad hūc textū vide Felinū in c. eam te. extra de reſcripus.

d ¶ Niſi.] iſtud niſi, venit exceptiue ad ſuſpenſo.

ADDITIO. Ac ſi dicat, quòd ad partem, quæ loquitur de epiſcopo defuncto, nō competit exceptio. Ioan And.

[Glo. ſeq not à contrario: quærit, arg. pro & contra: ſoluit: iterum quærit & ſoluit.]

e ¶ In mora.] ſi ergo ſit in mora, bene poterit ſe intromittere capitulum. Sed quæro nunquid capitulū hoc caſu canonias ſtatim ex quo epiſcop' fuerit in mora, poſſit conferre: vel an poſt moram petendi ſex mēſes habeat expectare? Et videtur quòd ex quo fuit in mora petendi abſolutionem, demum poſt ſex menſes & nō ante conferre poſſit 1: quia antequam fuerit in mora, non currit tempus: poſtea incipit currere, de conceſ ꝑben. quia diuerſitatē. de elec. c. vlt. ſi epiſcopus ſimpliciter ſine conſenſu capituli haberet conferre, locū haberet quod ſ. dixi: ſed hic, de conſenſu capituli hēt cōferre, vnde videtur à contrario ſenſu iſtius litteræ, ꝙ ſtatim ex quo fuit in mora, capitulum poſſit cōferre. Sed cum hic æquiparet conſilium & conſenſum, verū puto qd̄ prius dixi. Sed quando dicetur eſſe in mora? Hoc ipſo quod quàm cito potuit, licentiam nō petijt. ff. ad Tertul. l. 2. §. confeſtim. non tamen amara facienda ē interpretatio. ff. de dona. inter virū & vxo. l. ſi id quod. §. ſi quis ſecundum operas. nec calumnioſa ſ. de priui. in his ff. ad exhi. l. pen. arbitrabitur ergo hic bonus iudex 2. ff. de iure. l. 1. ſi autem malitioſe impediatur ne petere poſſit, ſubuenietur ei: quia non eſt in mora. de conceſ præb. poſtulaſtis. niſi ipſe hoc procuraret. ff. ſi quis cau. l. 2. §. vlt. de offi. dele. paſtoralis. §. ſi.

1 Idē Archi. dicēs ꝙ Vin. & Hoſ. hoc tenēt in decre. vl. de elec. q̄ ꝫ. allegat Io. And.

2 Idē Archi. poſt Hoſt.

ADDITIO. Caſum vide ſ. & concor cle. multorum. de pœn. ver. illis pœn. in Ioan. And

f ¶ Vbi vero.] facit ad ea quæ not. Hoſti. de elect. c. vlti in fine. & Vincen & Cōpoſt. de inſti c. vlt. in fi.

[Glo. ſeq. quærit, arg pro, ſoluit contrarium]

g ¶ Cum conſilio 3 epi] qd ſi cū conſenſu? Idē vr, cū eadē ſit rō vacationis diutinę in hoc caſu. & ad hoc ſ. de ꝑb. ſi Apoſtolicæ & aliqñ conſilium ponitur ꝓ cōſenſu. ſ. de offi dele. venerabili. de foro compet. ca. 1 Contrarium credo: quia cū habet eligere de conſenſu, nō ſic liberam habet poteſtatem, ſicut de conſilio vnde minus hēt expectare hoc caſu, q̄ in illo: dico tū ꝙ nō curret ſibi ipſa, cum non poſſit eligere. de conceſ præb. quia diuerſitatem. de elec. c. vlti. ꝑterea ponamus in requiſitione conſilij abſentiā pro ꝯditione. ad hoc ſ. de arbi. cap. 2. eo. lib. quod in conſenſu eſſe non poteſt. & facit pro hac parte qđ dixi ſ eo lib. de reſcrip. pro te. in glo. ſed pone.

† al ita, de cōſil. epi. Et vide Bartolū in l. 1. §. ſi plures ff de exerci. & Alberi. nū citatū ſup glo. ī verſ cū conſilio epiſcopi.

3 De materia huius gloſſæ vide pleniſſime p Albertinū tract. de agnoſcēdis aſſer. catho. & hære. q. 26.

h ¶ De medio.] i. de hac vita, & expone vt dr 23 q. 4 hæc autem vita in prin. & quare dicatur media, ibi not. in gl. 1.

i ¶ Ab eo.] ſimile ſ. eo. lib. de reſcri. ſi gratioſe.

ADDITIO. & de pæn. diſ. 2. c. conuertimini. §. hoc idem. ver. item à mortuo. velut ab eo qui nō eſt. perit confeſſio. Ioan. And.

K ¶ In remotis.] arbitrarium erit hoc terminare ſecundū cōſiderationem temporis, quæ ſequitur infra.

[Glo. ſeq. allegat ſimile. obijcit, & ſoluit.]

l ¶ Imminere.] hēs ſimilē caſum ſ. de offi. deleg. ſi is cui. ec. li. Et no. ꝙ difficultas ꝑſtationis reddit obligationē inutilē. ꝫ id. ff. de verb. obliga. l. 2. §. 1. Itē nec ſeruatur forma, q̄ inerat collationi: ergo nō valet ꝙ agitur. ff. de arbi. l. parui. Sol. licet in ꝯtractibus grauis vel impoſſibilis modus vel cōditio vitiet ꝯtractū, ſecus in ſpiritualibus ſ de condi appoſ. c. vlt reijcitur ergo: nec rem inutilem reddit. Itē periculum vacationis quæ imminet, immutat ius quòd aliàs eſſet ſeruandum. ſic ꝫ. de teſta cap 2. eod. lib de off. deleg. ſi is cui. eo. lib.

DE REBVS ECCLESIAE, &c.

¶ Dictū fuit ſupra de præbēdis & alijs beneficijs eccleſiaſticis: verum quia poſſet dubitari, vtrū res beneficiorum deputatæ pro ſuſtentatione clericorū beneficiorum poſſent alienari: ſicut res aliorū priuatorū, cum quilibet ſit legitimus adminiſtrator ſuarū rerū: ideo ad nos informandum ponitur titulus, de rebus eccleſiæ non alienandis. Cōtinuatio D. Heliç.

Dudum.]

DVdum.] In hoc cap. ſunt tres partes: In prima, actoris deciſa petitio: In ſecunda rei defenſio: ibi, Dictus uero In tertia: ibi, Quia vero. Papæ deffinio tribus fulcita rationibus. Secunda: ibi, Quia etiam. Tertia: ibi, Præſertim. Ioan. And.

CAP. I.

DVdum a: & infra b. Dictus vero archidiaconus ex aduerſo c reſpondit d, illas decimas illi eccleſiæ reſtitui non debere e: proferens f in medium g ordinationem quandam epiſcopi Dulmen. de conſenſu capituli h † ſui factam, inter alia continentẽ, quòd idem epiſcopus attẽdẽs prouentus archidiaconatus Dulmen. adeo fore tenues i & exiles, quòd non ſufficiebant ad eius onera k † ſupportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato cõceſſit: & infra. ¶ Quia vero in conceſſione l huiuſmodi prædicta eccleſia m (cum vacaret) legitimo caruit defenſore n

CASVS. Vacante aliqua eccleſia parochiali in diœceſi Pictauenſi, epiſcopus Pictauen. cũ cõſenſu ſui capituli donauit decimas illius eccleſiæ parochialis archidiaconatui ſuæ eccleſiæ quia redditus archidiaconatus illius eccleſiæ erant ita tenues, ꝙ non poterat archidiaconus ex illis ſuſtentari: vnde illas decimas donauit archidiaconatui nullo ꝓcedẽte tractatu: poſtea illa eccleſia parochialis fuit alicui collata, qui petit decimas à dicto archidiacono: quas cum recuſaſſet ſoluere, facit archidiaconum conueniri coram iudice cõpetẽti: & in ſuo libello petebat vt iudex declararet illas decimas ſpectare ad rectorem illius eccleſiæ, & imponere ꝑpetuũ ſilentium ipſi archidiacono: archidiaconus excipiẽdo propoſuit, ꝙ decimæ fuerãt ſibi donatæ per epm cũ cõſenſu ſui capituli: Econtra replicabat rector illius eccleſię, ꝙ donatio hmõi non valeret eo quia tempore donationis eccleſia ipſa vacabat, & nullũ habebat defenſorem. Item dicebat rector, ꝙ non ſuberat iuſta cauſa alienandi decimas. Item ꝙ dicta donatio non fuerat facta ſolemniter, i. tractatu præcedẽte: Vñ Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hincinde, declarauit decimas ſpectare ad ipſum rectorẽ: & impoſuit ſilentiũ archidiacono. [Et infra.] Sub hoc infra, cõtinetur qualiter rector eccleſiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas: & petijt ꝙ iudex declararet decimas ſpectare ad ſuã eccleſiã: quo facto imponeret ſilentiũ archidiacono. Dictus autem archidiaconus ex aduerſo propoſuit excipiẽdo, vt ſequit̃. [Conceſſit: & infra.] Sub hoc infra, ponit̃ replicatio rectoris allegantis donationẽ factã Archidiacono per epiſcopũ non valere, ꝑꝑ cãs prædictas in poſitione caſus: Vnde Romanus Põtifex auditis allegationibus partiũ ſententiauit vt ſequit̃: Nam decimas ipſas adiudicauit dicto rectori, & ꝑpetuum ſilentium impoſuit archidiacono. Not. primo duos caſus, in quibus eſt permiſſa alienatio rei eccleſiaſticæ, videlicet euidens neceſſitas, vel eccleſiæ vtilitas. vide 12. q. 2. in ſumma. Nota ſecundo optimũ text. ꝙ licet in inſtrumẽto alienationis rei eccleſiaſticæ narretur vtilitas, vel neceſſitas alienãdi ſubeſſe: niſi aliter ꝓbet̃, nõ adhiberetur fides: Nam ſupra dr̃, ꝙ in inſtrumento hoc continebatur: & tamen Papa dicit, ꝙ non ſuberat, de quo hic in glo. Dominicus.

[Prima gloſſ. ſummat.]

a ¶ Dudum.] perpetua alienatio facta de reb. eccleſiæ vacantis, & non præcedente tractatu, & ſine iuſta cauſa, non valet.

b ¶ Et infra.] intelligas ꝙ quidam rector cuiuſdam eccleſiæ diœceſis Dulmen. petebat ſibi & eccleſiæ ſuę reſtitui & adiudicari decimas, quas archidiaconus Dulmen. percipiebat in ſua parochia. quæ de iure & conſuetudine antiqua pertinebant ad ipſam eccleſiã: dictus vero, &c.

c ¶ Ex aduerſo.] ad petitionem ipſius rectoris.

d ¶ Reſpondet.] conteſtando litem, & facit qđ dixi de lit. conteſt. cap. 2.

e ¶ Non debere.] nec adiudicari, vt in deciſione dixi. & patet in fine: nam ſententia, &c. de ord. cog. cum dilectus.

f ¶ Proferens.] Archidiaconus excipiendo contra intentionem actoris:

g ¶ In medium.] id eſt, in iudicium: vbi eſt mediũ inter actorem & reum.

h ¶ Capituli.] Per hoc videbatur valere. de his quæ fi. à pl. cap. 2. & 3. ſed hoc non ſufficit, ex quo diligens forma ſeruata non fuit: nec cauſa ſuberat, & vacabat eccleſia, vt ſequitur. (Gloſſ. ſeq. quærit & ſoluit: ſolutioni obijcit & reſpondet.

i ¶ Tenues.] Iuſta videbatur cauſa: ſed non apparuit vera, vt dicitur in fine. Sed nunquid dices iſtam iuſtã cauſam indiſtincte, ſi aliàs fuiſſet tunc vera? Certe ſic. ſ. de præbend. expoſuiſti. nã ẽt capellas poſſet anectere ob hãc cãm. vt ibi dr̃. epiſcopus. n. de cõſenſu capituli ſui poteſt eccleſiã & res ſuas ex iuſta & honeſta cauſa alteri dare de his q̃ fiunt à præla. c. 3. & c. paſtoralis ſed cõtradicit expreſſe 16. q. 1. eccleſiæ. vbi dicitur, quia antiquę eccleſiæ decimis priuari non debent, vt nouis oratorijs tribuantur: per quod cap. indiſtincte dicebat Hug. ꝙ epũs inuito ſacerdote non poterat de iure vnius eccleſiæ alteri dare. Sed nõ eſt verũ, vt ibi notat̃. & de hoc ꝑ Ber. de relig. domi. conſtitutus in glo. à quocunque. Dic ergo ꝙ ca. illud loquit̃ quando iuſta cã nõ ſubeſt, vel põt loqui quando ipſa eccleſia in nullo ſibi abundat. ad hoc ſ. de præb. cum cauſam. pro iſta parte facit de eccl. ædifi. ad audientiam 1. & c. tua nos.

k ¶ Onera.] ſcilicet congruę ſuſtentationis archidiaconi, hoſpitalitatis, & epiſcopalium iurium. ſ. de pręben. de monachis.

l ¶ In conceſſionibus huiuſmodi.] facta, ſ. de decimis eccleſiæ tunc vacantis: ſecus ſi concederetur vel vniret̃ ipſa eccleſia vacans: ꝙ dic vt in clem. eo. tit ſi vna

m ¶ Eccleſia.] quæ agebat. Et not. ꝙ non ſolum in cathedrali eccleſia locum habet, ꝙ ſede vacante, &c. ſet etiam in minoribus eccleſijs. de offi. ordi. cũ vos. ADDITIO. Idem ſm Hoſt. in qualibet dignitate vel perſonatu, qui remittit ad ſum. ne ſede vacan. §. & de qua ſede. & vide quod no. ſ. de exceſ. præla. c. 2. in 1. glo. Ioan. And.

n ¶ Defenſore.] Si igitur eccleſia † caret ꝑlato, dẽt epiſcopus ſibi alium deputare defenſorẽ vel œconomum, qui res eius colligat, conſeruet & gubernet 75. diſt. quoniam quidam. ibi. redditus vero. de offi. ordi. cum vos. C. de epiſco. & cle. omnes §. hoc nihilominꝰ. & ad huius officium pertinet excutere & denuntiare iudici, quare fiat alienatio: & ſi fiat propter ſoluenda debita, an pecunia poſſit haberi aliunde. an de fructibus ſatisfieri poſſet, aut de mobilibus: & an potius expediat obligare, q̃ diſtrahere: an de minus vtilis poſſeſſionibus pretio liberari poſſet. & caueat iudex ne talis poſſit corrumpi. ff de. de rebus eorũ magis §. nõ paſſim. & § ſeq. His omnibus conſideratis defenſor rẽ diſtrahere poterit: & nihilominus epiſcopus ſuã interponit auctoritatem. ſupra eo tit. c. 1. de his q̃ fiunt à ꝑla. cum Apoſtolica. Si vero epiſcopus rem menſæ ſuæ alienet, hoc faciat de conſenſu capituli ſui. & archiepiſcopus auctoritatem interponat. ad hoc 9. q. 3. c. 2. 96. diſt. bene quidem. circa ſi ſecundum Hoſt.

† Petrus de Anch. & Domi. not. ĩ alienatione rerũ inferioris eccleſiæ, requiri cõſensũ capituli eccleſiæ cathedralis ꝙ nũ ſernat dicit Phi. cõſuetudo valida (ſm eũ) arg. c. 3. ſ. de cõſnetud. e. lib. & gl. in verbo, cõſẽtiẽte clem. 2. e tit. Fonta.

† Vide Old. i cõſ. 16?. cum duob. ſeq. hoc eo ti.

† Quæ fungit iure minoris, ſ. de reſt. ĩ integ. c. 1. Sicut ergo pupillo nõ habẽti tutorẽ vel legitimũ defenſorẽ dẽt bonꝰ defenſor vel aduocatꝰ dari ꝑ iudicẽ. ff de reb. eorũ qui ſub tu. l. magis puto, non paſſim in hic & eccleſię vacãti. I. A.

qui ſibi prius ab eodem epiſcopo debuerat deputari. Quia etiã tractatus [a] ſolemnis & diligens, qui in talibus conceſſionibus perpetuis [b], & alienationibus rerum eccleſiaſticarum exigitur, non fuit habitus in eadẽ, ordinationem & conceſſionem ipſam (præſertim [c] cum euidens neceſſitas quare fieri deberet, vel vtilitas † non ſubeſſet) de fratrum noſtrorum conſilio decernimus non valere: dictas decimas ipſi eccleſiæ [d] tamquam pertinentes [e] ad eam: ſententialiter adiudicare curantes.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunenſi.

¶ *Primo prohibet ſubmiſſionem eccleſiarum, ſuarum immobilium bonorum uel iurium fieri laicis, abſque conſenſu capituli & licentia Papa. Secundo caſſat contractus quacunque firmitate uallatos contra hoc de cetero faciendos. Tertio punit prælatos contrafacientes, et clericos non contradicentes, & laicos qui ipſos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus eo caſu quo valent vltra debitum non vſurpare: & pœnam apponit. hoc dicit. Ioan And.*

CAP. II.

HOC conſultiſſi--

ADDITIO. An hoc ſit neceſſarium, vide qđ dixi de his quæ fiunt à præla. c. 1. in fi. Inn. hic dicit hoc ſecundũ quoſdam, & pro hoc not. facit quod ipſe Inno. notat eo tit vt ſuper. in fin. & quod ibi ſcripſi, hic ponit Archi. Sed Hoſtien. ſimpliciter hoc ponit remittẽs ad not. per ſe. ſupra eod. lib. de ſup. negli. præla. Romana. quæ videas in ſum. de offic ord. §. quid pertinet. verſic. permutat. ad idem in ſum. hoc eod. tit. § 3. verſic. res autem. Idem. Io. Mo. Ioan. And.

[Gloſſ. ſeq. remittit & conſulit: ſecundo quærit: ponit duas opi. & ſoluit: tertio iterum quærit. ponit ſolu. Ber. & contrariam Hoſtiẽ demum ponit diſtinctionem poſt Innoc. & Hoſtiẽſem

† Vide Hoſtiẽ. in ſum. hoc eo. tit vbi aſſignanĩ qnq; cãę alienationis rerũ eccleſiaſticarum.

a ¶ Tractatus.] ſecundum quod no. de his quæ fiunt à præl. tua, & debet diligẽter fieri, & vtile [1] eſt ſæpius id facere, ne decipi poſſit. de probat. tertio. ibi, quotiens, &c. Solet dubitari, Nunquid valeant conſenſus canonicorum nõ habiti in communi? Et dicit Lau. ꝙ non. ad l. ff. de ſerui. ruſt. pręd. per fundum. Reſpondetur illud verum in re communi pluribus vt ſingulis. & idem tenet Hoſt. in dicta decret. tua & approbare videntur Inno. & Compoſt de conſuetu. cum conſuetudinis. Hoſti. de his quæ fiunt à præl. cũ Apoſtolica, & in ſum. ipſius tit circa princip. dicit cõtra: nam licet inueniatur in electione ꝙ requiratur cõmunis cõſenſus. de elect. in Geneſi. ſecus in alienatione, in anti. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. ſi qua de rebus. Et ad hoc concordat quod olim hic not. Ber. ꝙ dixit, ꝙ ſpeciale erat in electione, quod à principio erat nullũ, poſtea non conualeſcebat. ſupra de elect. auditis. In alienatione tamẽ quod à principio nõ, valet, cõualeſcit ſubſequenti conſenſu exnunc, nõ vt extunc. Dici poteſt, ꝙ vbi non præceſſit tractatus, vera ſit prima opinio, vt hic: ſed ſi præceſſerit, & deliberauerunt alienare, licet ſingulariter conſentiant, valeat cõſenſus: & locum habeat ſecunda opinio. Sed quęrit hic Ber. nunquid ſolẽnitas authenticæ, hoc ius porrectũ. C. de ſacroſan eccleſ. in alienatione rerũ eccleſiæ locũ habet? Et dixit Ber. [2] ꝙ non de neceſſitate, dummodo ſeruetur forma. 12. q. 2. ſine. Non obſtat ꝙ ſit incorporatum in canonibus, id eſt, in volumine decretorum. vide quod dixi de reſcrip. c. 2. ſuper gl. penul.] Quia alij canones de eo non faciunt mentionem: & fuit poſitum vt ſciretur affectus principũ ad eccleſiã. Hoſti. contra propter rationem ſupradictam. [Et quia ſecundum eum contraria opinio eſt eccleſijs onerosa: & ſic tollenda. de conſuetud. c. 1.] Sed tanta ſolemnitas in deſuetudinem per vſum contrarium abijt. 4. diſt. c. in iſtis. §. leges. Diſtinxerunt autem hic Inno & Hoſt. inter decretũ, auctoritatem, & conſenſum ſiue collaudationẽ. Decretum eſt ſententia qua iudex contractum futurũ iuſtum fore decernit, auctoritatem ſuã interponendo, vel aliquem in poſſeſſionem mittendo, vel mittendum declarando. ff. de dam. infect. ſi finita. §. Iulianus & § ſi forte. & interponiĩ ante contractũ. ff. de rebus eorum. l. magis. § non paſſim. & §. ſeq. Auctoritas autem eſt auctoritabilis conſenſus, qui cõpetit ſibi ex publico officio, vel legitima adminiſtratione, ſicut ſũt tutores & curatores. ff. de auctori. tut. in rubro & nigro. Conſenſus autem ſiue collaudatio, eſt multorũ volũtas, ad quos res ptinet ſimul iuncta. Et dicunt q dã, ꝙ in alienatione rei eccleſiaſticæ non requiritur decretum, de quo ſupra dictum eſt ſed cauſæ cognitio, auctoritas epiſcopalis, & conſenſus clerici.

1 Non dicit neceſſariũ: ꝙ ꝑs hic ꝑ ſingulare nõ. n. dicit tractatus ſolẽmnes & diligẽtes: Sed ponit ſingulare, & eſt ſim. ꝙ no. in clẽ. de elec. cãm. §. verũ. in gl. licet ergo: ꝙ hoc tractatu & eius forma vide in Spec ꝗ locato. §. ſequitur. verſ. & ſciẽs. Io. An.

2 Et Inn. hic concord. Io. 12. q. 1. videntes 11. gl. & facit ꝙ no. 1. q. 2. §. ꝙ ſi. 12. q. 2. in ſũ. & 17. q. 2. null' & Frã. hic dicit ꝙ illa ſolẽnitas de facto nõ ſeruatur. Io. And.

b ¶ Perpetuis.] Nota ꝙ in temporalib. in quibus non ita lęditur eccleſia, ſufficit tacitus conſenſus. ſupra de his quæ fiunt à præla. c. 2. in perpetuis expreſſus, & tractatus ſecundum formam. 12. q. 2. fine. ſecundum Ber.

c ¶ Præſertim.] Ecce tertium propter qđ non valuit conceſſio.

d ¶ Eccleſię.] [3] Nota formari ſententiã in perſonam domini. de hoc ſupra de elec. querelam.

3 Alibi hæc gloſſula legitur ita: nõ formaĩ ſnia in gloria dñi, &c.

[Gl ſeq. allegat duas concor ſignat vnũ cõtrarium. & remittit.]

e ¶ Pertinentes.] de iure cõi. ſupra de deci. cum contingat. & c in tua contra eo. tit. dudum dic vt ibi.

HOc conſultiſſimo] Diuiditur in quatuor partes: Secunda ibi. In § contractus. Tertia: ibi, Et nihilominus. Quarta: ibi, Ex contractibus. Garſias diuidit in quinque, faciens quartam: ibi, Laici. Boatinus diuidit in ſeptem, faciens ſecundam: ibi, Non concedẽdo. ſextam. ibi, Laici. ſeptimam: ibi, Qui vero.

ADDITIO. Et dicit Io. Mo ꝙ hic, & ĩ. de immun. eccl. c. 1. prohibentur quidam modi alienationis, vel dationis in rebus immobilibus: de mobilib. (vt dicit) certa regula dari non poteſt: quia ſecundum ꝙ donũ eſt paruum vel magnum, tenet vel non tenet: & ſi dator eſt paruus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. ſupra de don. c 1. & 3. 12. q. 2. terrulas. 16. q. 1 poſſeſſiones. Ioan. And.

¶ Perſonę eccleſiaſticę non poſſunt ſe ſupponere laicis ſine ſpeciali licentia Papæ. hoc dicit.

¶ Præſupponendum eſt primo pro intellectu huius c. ꝙ habetur in glo. poſita ſuper verbo, ſpeciali. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ nos habemus contractum allodialem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deuerium. Et in his partibus nullus poteſt rem tenere in allodium, niſi ſit nobilis perſona eccleſiaſtica: immo ſi alia perſona teneat rem aliquam, & pro illa re non ſoluat aliquod ius, poterit caſtellanus loci petere ab illis perſonis à quo tenent illam rem: & ſi à nullo teneãt, poterit imponere certum ius & deuerium.

CASVS. Aliqui caſtellani certarum caſtellaniarũ cõceperant odium cõtra perſonas eccleſiaſticas, eas grauando & opprimendo, ſicut fit hodiernis tẽporibus: quia mittunt milites ad poſſeſſiones perſonarũ eccleſiaſticarum: vnde perſonæ eccleſiaſticæ videntes ſe opprimi, aſſerebant tenere ſuas poſſeſſiones ab illis caſtellanis, & alijs perſonis laicis potẽtioribus, vt defenderentur ab eis. Iſtud capitulum hoc prohibet, ne fiat ſine ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ.

Nota primo argu. ꝙ iura incorporalia poſſunt concedi in emphyteuſim ſicut bona immobilia. Nota ſecundo quod recognoſcere, & tenere rē ab aliquo, idem importat quod confiteri rem eſſe illius, ad quod ſup. de elec. venerabilem. Dom.

f ¶ Supponere.] pro eodem ponuntur; vel ſingulis ſingula referas.

ADDITIO. Scilicet ſecundum ordinem litteræ ſubmittere eccleſias, ſubijcere bona, ſupponere iura. Ioan. And.

[Prima glo. diuidit & ſummat.]

a ¶ Hoc conſultiſſimo.] Diuide hanc decretalem in quatuor partes: in quarum prima, quæ durat vſque ad §. contractus. prohibet ſubmiſſionem eccleſiarum, ſuorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis abſque conſenſu capituli & licentia Papæ. In ſecunda vſque ibi: Et nihilominus: caſſat contractus quacũque firmitate vallatos cõtra hæc de cætero faciendos. In tertia vſq; ibi, Ex contractibus. punit prælatos contra facientes, & clericos non contradicentes: & laicos, qui ipſos prælatos ad hoc compulerunt, vel compellent. In quarta vſque ad finem, præcipit laicos per tales cõtractus eo caſu quo valent, vltra debitum non vſurpare: & pœnam apponit.

† No. iuncta glo. inter immo. bilia cenſeri iura incorporalia maxime ſi adhæreãt immobilib. Bar. l. a ĩ. 2. col. C. vbi in rē actio. per l. ſi aliena: ff. de vſuca. Fonta.

mo [a] prohibemus edicto, vniuerſos [b] & ſingulos prælatos eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia [c], ſeu iura [d] † ipſarum [e] laicis ſubmittere, ſubijcere, ſeu ſupponere [f] abſque capituli ſui conſenſu [g], & Apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali [h]. Non concedendo [i] bona ipſa vel iura in emphyteuſim, ſeu aliàs alienando [k] in forma, & caſibus [l] à iure permiſſis: ſed conſtituendo, vel recognoſcendo, ſeu profitendo ab illis ea tam quam à ſuperioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem aduocando [m], pro ut in quibuſdam partibus [n] vulgariter dicitur, auoher, vel ipſos patronos, vel aduocatos eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuo, aut ad tempus non modicum [o] ſtatuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti [p] pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationib. ſine huiuſmodi licentia & conſenſu contigerit celebrari) & quicquid ex eis ſecutũ [q] fuerit, decernimus adeo virib. omnino carere, vt nec ius aliquod tribuãt, nec præſcribendi [r] etiam cauſam parent. Et nihilo minus prælatos, q ſecus

g ¶ Conſenſu.] Iſte requiritur regulariter in alienatione, & etiã præter hanc conſtõnē requirebaẽ ĩ hoc caſu.

h ¶ Speciali 3.] nõ ſufficit hoc caſu gñalis, & hoc eſt ius nouum & ſtatutum: quia in talibus ſubmiſſionibus maius periculum vertitur: & ideo cautius quàm in alijs alienationibus eſt agẽdum. 42. diſtin. quieſcamus. ibi, circa maiora de elect. vbi periculum, in prin. ſup. eod. lib. ff. ad Carb. l. 1. §. ſed & ſi quis. quia quædã ſeruitus erat. Facit ſupra de accuſ. veniẽtes de iureiur. nimis. & humanioris eſt, & ca. 16. q. 2. circa medium.] Et vt laici, qui ſæpe vexabant, vel vexari per mittebant eccleſias, vt eis fierẽt tales ſubmiſſiones, videntes illas vlterius fieri non poſſe, deſiſtant à talibus, ad hoc ſupra eod. lib. de concel. præb. deteſtãda. ſupra de immu. eccl. aduerſus Ioan. And.

3 Ex expreſſa. l. negotiũ. C. de nego. ge. vñ oportet ꝙ Papa ſciat quare & de quib. reb. ſit licentia cõcedenda. ff. de reb. eor. l. magis. §. non tm̃. & C. de præm. l. ab eo. c. qui ad agendum, ſuper verbo, gñali ſupra de. ꝓcur. Iõ.

a ¶ Conſultiſſimo.] id eſt, cum multo conſilio facto: ſic fieri debent iura. 35. quæſt. 9. Apoſtolicæ. & C. de legi. humanum. vel, id eſt, per quod eccleſijs valde conſulitur.

b ¶ Vniuerſos.] & feminas comprehendit. De hoc dixi ſupra de elect. generali.

ADDITIO. in glo. 2. Et per hoc videtur quod eccleſia iura ſua, vel nomen debitoris non cedat ſine decreto: de minore in Spec. de ceſ. act. §. 1. verſi. ſed nunquid minor. Ioan. And.

[Glo. ſeq. notat à contrario, quærit & remittit.]

c ¶ Immobilia.] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non conſueuerunt tales fieri ſubmiſſiones, nõ extenditur: licet tam mobilia q̃ immobilia prohibeantur alienari ſupra eod. ca. 1. niſi quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. C. de admini. tut. lex quæ. Quærit hic Garſias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus ſuos 1 & teſtari & donare poſſit? Dixi de hoc ſupra eod. lib. de offi. ordi. c. præſenti.

1 De hoc articulo vide per Docto in c. cum in officijs. & gl. & Docto. in ca. quia nos extra de teſtam.

d ¶ Iura.] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia 2 bona: hic. n. in vtriſq; idem ius ſtatuitur. ad hoc C. de longi. temp. præſcrip. l. vlt. incorporalia. n. præſcribi habent vt immobilia, vt ibi, ad idem C. de ſacroſan. eccle. iubemus. 2. §. 1.

ADDITIO. Et in Authen. de non alie. § vlt. colla. 2. facit quod no. in Spec. de reſti. ſpol. §. nunc dicamus ante fi. Ioan. And.

e ¶ Ipſarum.] ſcilicet eccleſiarum. Et not. bonorum eccleſiaſticorum dominium penes eccleſiã eſſe de quo dic, vt not. 16. q. 2. c. vit. 12. q. 1. expedit. de verb. ſigni. cauſa.

2 Vide Bar in l. mouẽtiũ. ff. de ver. ſignif. & Alex. cõſ. 14. & cõſ. 85 lib 1.

ADDITIO. Dicit hic Gar. & poſt eum Ioan. Mo. ꝙ Eccleſia, id eſt, cõgregatio fidelium, cuius Chriſtus eſt caput, habet dominium: Sed pauperum ſunt quo ad ſuſtentationem, & clericorum quo ad adminiſtrationem, & ſic dici. concordari contra. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit vnam opi. quam reprobat.

i ¶ Non cõcedendo.] quidam (vt eſt clericus Piſanus) male intelligentes dñt hic prohiberi emphyteuſim, & alios ꝯctus à iure permiſſos: ſed non eſt verum, & inf. eſt poſita diſiunctiua: ſed huic intellectui contradicit: neq; n. credendum, & c. de elect. eccleſia vĩa 2. circa finem. ſupra eo lib. eo. tit. cum expediat. hoc ergo ſonat littera: quia nõ prohibet Papa bona ipſa alienari forma & caſibus aliàs à iure permiſſis, ſed 4 prohibet ſubmiſſiones fieri.

4 Dom & Ph. not. ꝓ reſcriptis & ſtatutis ꝙ, ſed, poſitum in materia ꝓhibitiua poſt orõnē negatiua, ſtat incluſiue: ſic vt poſitum in ordinatione negatiua, ſtet excluſiue Font.

ADDITIO. Idē Gul. Gar. Io. Mo. & Archidiacon.

k ¶ Alienando.] venendo, permutando.

l ¶ Caſibus.] caſus habes not. 12. q. ſecũda, in ſumma.

ADDITIO. Qui licet ſint multi, reducũtur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ Aduocando.] id eſt, tanquam ab aduocatis recognoſcendo. [aliàs aduocando.]

n ¶ Partibus.] Gallicanis.

[Glo. ſeq. reci. per q. in qua duas opi. ponit.]

o ¶ Non modicum.] ad modicum ergo tp̃s põt vocari in patronos vel defenſores: quia tunc in modico tp̃e nõ eſt periculũ. ff de iudi. l. ſi debitori. in fi. Põt autem dici modicum tempus ĩ. decẽ annos, vel ſm Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio, ex quo hic nõ determinaẽ, inſpecto ſtatu eccleſiæ & imminenti periculo & conditione perſonarum, vt ſupra de offic. delega. de cauſis. ff de iure deliberan. l. 1. in fin.

ADDITIO. Idem Archi. vide quod no. in cle. eo. tit. monaſteriorum. in glo. fi. Ioan. And.

5 Vid Bal. in l. fi. C. ſi quis alteri vel ſibi. & Bar. in l. 1. §. ſi vir vxori. ff. de acq. poſſeſ.

p ¶ Iuramenti.] non. n. dẽt eſſe vinculũ iniquitatis. ĩ. eo. lib. de iureiur. c. 1. § quia vero. cum ſuis concord.

q ¶ Secutũ.] ĩ de reg. iur. acceſſoriũ. cũ ſuis concord.

[Glo. ſeq alleg. vnam concor. & contrarium ſoluit.]

r ¶ Præſcribendi.] C. de agri & cen. quemadmodum. in fi. lib. 11. & eſt hoc ſpãle: cũ aliàs 5 eſt inutili ꝯtu

fecerint, ipſo facto ab officio [a] & adminiſtratione [b], clericos etiam qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum, id ſuperiori denuntiare [c] neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in eccleſia obtinent ſic grauata [d], triennio [e] ſtatuimus eſſe ſuſpenſos. ¶ Laici vero qui prælatos, vel capitula eccleſiarum, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas ad ſubmiſſiones huiuſmodi faciendas hactenus [f] cōpulerūt, niſi poſt competentem [g] monitionem (remiſſa ſubmiſſione, quam per vim vel metum exegerant) eccleſias, & bona eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimittant [h]: Illi vero, qui de cætero prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint, cuiuſcunq. ſint conditionis, aut ſtatus, excommunicationis ſint ſententia innodati ¶ Ex contractibus [i] præterea ſuper præmiſſis (huiuſmodi licentia & conſenſu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occaſione illorū: laici vltra id quod ex natura cōtractuum ipſorū, vel adhibita in illis lege [k] permittitur, aliquid non vſurpent. ¶ Qui vero ſecus [l] egerint (niſi legitime moniti ab huiuſmodi vſurpatione deſtiterint, reſtituendo [m] etiam ea † quæ taliter vſurparunt) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad ſupponendū terram ipſorum, ſi opus fuerit, eccleſiaſtico interdicto, libere procedatur.

TIT. X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus. [Biteren † epiſcopo.]

¶ *Non obſtantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri poteſt. Ioan An.*

CAP. VNICVM. I.

Licet † i tua diç

trāsferat dominium:& minus iuſtus titulus det cām præſcribendi, & de hoc no. de præſcr. ſi diligēti. in gl. ff. de dolo l & eleganter. C. de ſuffra. l. vnica.

a ¶ Officio.] id eſt, officij ſui executione. & dicit Gar. [Io. Mo. & Arch.] ꝙ & à beneficio eſt ſuſpēſus. de app. paſtoralis, vbi de hoc

ADDITIO. Vide quod no ſup. eod. lib. de re iudicata. c. 1. ſuper ver. officij

b ¶ Adminiſtratione.] temporalium de ſol. ſi quorundam.

c ¶ Denuntiare.] ſumptum fuit ex canone. 2. q. 7. quapropter. in Auth. colla. 2. de non alie. aut ꝑmu. re. ecc. §. 2. qui incipit, œconomum. Clericus ergo videns prælatum in hoc delinquere, denuntiare debet: quod ſi non fecerit, punitur, vt hic, & ſi iuraſſet non accuſare, nihilominus 1 denuntiat. ſupra de iureiur. quemadmodū. in fin. & non obſtante promiſſione obedientiæ accuſat. de accu. ex parte.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 79. art. 1. ad fm argumētū.

d ¶ Sic grauata.] Ad idem ſup e. lib. de ele. cupientes. § cęterum. & c. ſi compromiſſarius. in fi.

e ¶ Triennio.] Hoc referas tam ad ſuſpenſionem prælatorum, quam clericorum.

ADDITIO. Idem Guli. & Archid.

f ¶ Hactenus.] Idem ſecundum Guliel. & Gar. ſi poſt iſtam conſtitutionē infra duos mēſes à tempore publicationis. in Auth. vt fac. no. conſtitu. in tra. in prin. titu. quod verū puto, niſi prius 2 hoc ſciuerint. ad hoc ſup. eo. lib. de præben. cum ſingula

2 De hoc arti. vide B Th. 1. 2. q. 90. ar. 4. doctores in ca. cognoſcentes. ex de ꝯſti. & Sotū lib. 1. de iuſt. & iure. q. 1. art 4.

g ¶ Competentem.] ſ. trinam. 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. de ſen excom. facto. niſi facti neceſſitas aliud ſuaderet. inf. de ſent. excom. conſtitutionem.

h ¶ Dimittāt.] Tolle qđ eſt ī excōicationis, &c. in iſto igiť caſu neceſſaria eſt monitio, ſed in ſequenti non.

i ¶ Ex contractibus } Nunquid debeat obſeruari in contractibus, licite factis annectit.

K ¶ Lege] vt ſi lex vel pactum fuit appoſitum in contractu, illud ſeruetť: aliàs fiat qđ exigit natura ꝯtctus: & ſic contractus ex conuentione legem accipiunt. inf. de reg iur. contractus. cum ſuis concor

l ¶ Secus.] vſurpādo ꝯ naturā vel pactum appoſitum.

m ¶ Reſtituēdo.] & ſic ñ ſufficit à grauaminib. abſtineť niū vſurpata reſtituāt. 12. q. 2. c. 1. l. pr. ī. đ re. iur peccatū.

DE RERVM PERMVTATIONE.

Cōtinuatio domini Heliæ. [Dictū fuit ſ. tit. proxi. de reb. eccleſiæ nō alienādis: Et quia dubitari poſſet, vtrum vna eccleſia poſſet cū alia permutari: ideo ponitur tit. de rerū ꝑmutatione.

Licet.] Non diuidit. Ponit tñ primo thema de permutare volētibus vbi ſunt expectāte: qđ definit: ibi, Nolumus. exponit motiuū: ibi, Aequitatē: & eius rōnē: ibi, Quæ aliàs, & hic ponitur, licet, pro quamuis. Ioan. An.

CASVS. Papa Titio fecit grām: & mandauit epō Pictauen. vt bñficiū cum cura vel ſine cura, ēt ſi eſſet dignitas vel perſonatus Titio ꝯferret, ſi tūc pſenti vacaret: alioquin pximo vacaturum, dato certo executore ad compellendum: hoc facto volumus permutare noſtra bñficia: vñ cā permutationis ſiēdæ & non aliàs nec alio mō reſignaui meū bñficiū in manu epi Pictauē. Facta reſignatione Titius venit ad epm. & petijt ſibi conferri illud beneficiū tamquam vacans virtute gratiæ ſibi factæ: Dicebam ego, ꝙ meū beneficium non reſignauerā niſi cā ꝑmutationis: & ſic non vacabat ſimpliciter: nec continebatur ſub grã ſua: vñ eps Pictauen. dubitās an illud bñficiū caderet ſub grã ſibi facta, cōſuluit Romanū Pontificē. Qui conſultus tādet. ꝙ licet de rigore iuris iſta bñficia reſignata cadent ſub grã Titio factæ: tñ de æquitate ꝑcipit, ꝙ hmōi permutationes nō impediātur ꝑ expectationes: Et ponit rōnē: nā iſti permutantes nō eſſēt beneficia ſua reſignaturi, niſi cā permutationis. Et illud verū, niſi per fraudem fiet huiuſmodi permutatio & reſignatio: quia probata fraude, expectans poſſet petere iſtud beneficium ac ſi vacaſſet per mortem vel reſignationem, nō cā permutationis. Not. primo. ꝙ pōt fieri permutatio beneficiorum nō obſtantibus gratijs expectatiuis: & ad hoc emanauit principaliter iſtud capitulum. Not. ꝙ de rigore iuris reſignatio beneficiorum cā permutationis, cadit ſub gratia expectatiua: non tñ de æquitate vt hic tex. Not. ꝙ ſi reſignatio ſit facta in fraudē expectantis: facta reſignatione poterit expectans petere illud beneficium. Not. inſuper id ad qđ allegatur pſens capitulū. videlicet, ꝙ affectus agentis non extēdiť ex ſuā intentionē. l. certi ff. ſi cer pet. No. vlterius, ꝙ æquitas eſt pręferēda rigori in l placuit. C. de iudic. [Prima gl. ſummat, notat, & remittit.

l ¶ Licet in tua.] non obſtantibus expectationibus beneficiorum permu. conferri poteſt. Not quod qui expectat primam vacantem, primam conſequi debet, fallit hic, & in caſibus quos dixi ſup. de præben. quia ſæpe, & de conceſ. præb. ſi ſoli. [Glo.

† Dictio, ea, deē in antiquioribus codicibus.

† Hæc duo uerba: Biteren epo, deſunt in antiquioribus exemplaribus.

† Vide cle. 1. tit. de rerum permu. & de materia Bellamerā tra. de permutatiōe bñficiorū, & Dec. cōſ. 141 lib. 2. incip. ad plura dubia & ꝯſi. 210. icip viſo puncto. lib. 1.

[Gloſſ.ſeq.ponit dictum , ad quod allegātur quatuor concord. & ſoluit vnum contrarium:ſecūdo ponit ſecundum,ad quod alleg.vnam concord. & vnum contrarium ſoluit.]

1 Idē Io. Mo. & hic ēt poſuit Archi. ꝙ poſtea cācellauit pp opinionē ſuā de qua dicā ſup̄ gl. ꝙ ſi. nec poſſet opponi qd ampliaret uerba tex. Io. And.

a ¶ Diœceſi.] Non excludit, immo includit ciuitatē 1 Ad idem 63. diſt. ſanctorum. ſupra eo. lib. de temp. ordi. cū nullus. 1. reſponſo de offi. ord. cum eps. ad hoc. ff. de ſer. expor. cui pacto. Non obſtat de reſcrip. Rodulph⁹, quia in reſcriptis ad lites loquitur, q̄ ſunt odioſa. Et includatur etiam eccleſia cathedralis. ad hoc. ī de verb. ſig cum clerici. Non obſtat. ī. eo.lib. de præb. quamuis. 1. § 1. quia ibi eſt ambitio.

cesi [a] aliqui auctoritate [b] Apoſtolica beneficia proximo [c] vacatura expectēt: illos tamen, qui ſecūdum formam inris [d] ſua beneficia [e] in eadem diœceſi ad tuam collationem [f] ſpectantia permutare volentes , libere [g] ac ſine fraude [h] in manibus tuis ipſa reſignāt [i] : Nolumus occaſione præmiſſa (æquitatem prēferentes in hac parte rigori [k]) circa faciendam permutationem beneficiorum huiuſmodi , quæ aliàs minime [l] reſignaſſent,ullatenus impediri.

b ¶ Auctoritate Apoſtolica.] Idem puto, & multo fortius ſi expectat Auctoritate reſeruationis legatorū. vel receptionis capituli.Ioan.And.

c ¶ Proximo.] Idem & multo fortius puto ſi expectarent , q̄ ducerent acceptādā : nam plus afficitur præbenda per iſtam gratiam , q̄ per illam, vt dixi ī.eo.lib. de conceſ.prēb.ſi ſoli. a d fi.

d ¶ Iuris.] ſupra eod.quæſitum.

e ¶ Beneficia.] hic large intellige, vt minora & maiora beneficia, dignitates, & præbendas etiā comprehendat.1.q.3.ſi quis dator , ſupra de conceſ.præb.c.2.ī.de verb.ſig.tua. quod optime ēt probatur.ī.de reg.iur.c.1.vbi dixi de hoc.

[Gloſſ. ſeq. quærit de tribus:arguit negatiue : ſoluit contrarium.]

2 Et hoc tenet Archid. p rō nē q̄ ſequitur.I.An.

3 Idē Io. Mo. & ſic ſeruatur. Io. And.

f ¶ Collationem.] Quid ſi non ſpectant ad collationē ſed ad confirmationem tantum ? Item quid ſi ptinēt ad collationem ſui & alterius: vel ſint illa in diuerſis diœceſibus: In his quæſtionibus primo videtur ꝙ nō habeat locum hæc decre.2.ratio : quia per permutationē nō poſſumus negare quin vacent beneficia:debetur ergo expectāti prima vacatura de rigore & veritate iuris:ſed æquitas ſcripta vult ꝙ non debeatur:eſt ergo tenenda regula,niſi in ea parte qua vitiat a reperitur.C.de appel.præcipimus. & ſic non videtur à littera recedendū:& niſi caſus mutetur,regula nō vitiet Ad hoc facit ī.eod.lib.de præb.cū in illis.vbi aliud eſt dicere ad collationem:aliud , ad confirmationem. ad idem eo.c.in fi.& eo.tit ca.vlti.vbi aliud eſt dicere,ad collationem tuam : aliud , tuam & alterius. Satis pōt dici 3 contrarium:& de hoc dictum fuit: quia ſic fuit quæſitum:vnde per illa verba potius factum videtur narrari,q̄ iuris diuerſitas poni.In prima igiē quæſtione impeditur expectans.Sed ad hoc vt teneat pmutatio erit neceſſe ꝙ interueniat illorum cōſenſus,qui habent eligere.ad hoc de offi. archid. ad hæc in fi. In ſecundo caſu fiet in manibus vtriuſq; libera reſignatio,vel q libet in manibus ſui epiſcopi:vel alter alteri cōmittet:quod melius videtur.ad hoc de ſen.excō.cū illorum. nec video quare aliud in caſibus iſtis , q̄ in expreſſo.Inſpiciamus ergo ſolum an licite fiat pmutatio , vt per expectationes non impediatur. hoc dicit decret.ad hoc.facit finis huius cap.

g ¶ Libere.] vt ſimonia vitetur. de pact. cum pridem.

h ¶ Sine fraude.] Pone in terminis per decre.ſupra eo.lib.de renun.c.2.ſcilicet cū permutatur beneficiū, quod ſperabatur in proximo vacaturum vt præcludatur uia expectanti.

i ¶ Reſignant.] & ſi reſignata. conferantur alijs quā permutare volentibus , non valet collatio, vt in clem.eo.tit. c.vnico.

k ¶ Rigori.] ſic C.de iud.placuit. C.de ſur. & ſer cor.l.ſi quis ſer uo. de hoc ī.de tranſact.c vlt.

l ¶ Minime.] Iſtud facit pro eo quod ſupra dixi : nam inſpicit Papa , quòd nil deperit expectanti:quia aliàs non reſignaſſet.

TITVLVS XI.

De teſtamentis & vltimis voluntatib.

¶Bonifacius Octauus.

¶ In fideicommiſſarijs ſubſtitutionibus locum habet quartarū deductio : in directis nō. Et ſubſtitutiones interpretari debemus directas , dummodo conueniant verbis & perſonis inſtitutis.Io.And.

CAP. I.

SI PA-

DE TESTAmentis & vltimis voluntatibus.

Cōtinuatio dūi Heliē.

[Superioribus titulis dictum fuit de cōtractibus inter viuos: nunc videndū eſt de contractibus celebratis à defunctis : ideo ponitur titulus, de teſtamentis & vltimis voluntatibus : vnde ſub clauſula, & vltimis voluntatibus , cōprehenduntur codicilli & donationes cauſa mortis.

Additio dūi Heliē

SI pater.] Iſtius decre, duplex diuiſio. Prima in quinque partes , ſecundum quam ponit primo teſtamentum patris tria cōtinens: inſtitutionem filiorum, vxoris legatum, & ſubſtitutionem , quam fecit filius. Secunda:ibi, Teſtatore mortuo.narrat quę poſtea emerſerūt. Tertia:ibi , Abſque. ſoluit dubium ex teſtamento & emergētib.prædictis exortum. Quarta:ibi, præmiſſæ. ponit ſolutionis rationem, & rationis expreſſionem. Quinta:ibi, Licet reſpondet obiectioni quæ contra ſolutionē fieri poſſet. Sed quia ponderato ꝙ propter dictionē monoſyllabam , Si, quæ ponitur in prin.c tota littera pendet vſque: ibi , Præmiſſę.uidetur diuidēda ſolū in tres partes , vt ſic primæ tres coniungant ſub vna:ſecunda & tertia tunc ubi ponebantur quarta & quinta. Et eſt huic ſimile quod dixi ī.eo lib.de elect. generali. ſup̄ 1.gl. ¶ Pro clariori intellectu iſtius cap. eſt præſupponēdum. quòd habetur in gloſſa poſita in verbo. Abſq; deductione,in verſi. Ad clariorē aūt intellectū:uidelicet, ꝙ multiplex eſt ſubſtitutio: de qb. dr̄ in gloſſa . Aduertendum tñ eſt, ꝙ in ſubſtitutione breuiloqua qñ fit impuberi, cōprehenduntur quatuor vulgares, & duæ pupillares. Si autē fiat puberi, cōprehenduntur ſolum duæ vulgares. Secūdo præſupponēdum eſt, ꝙ ſubſtitutio nihil aliud eſt q̄ ſcđa inſtitutio, ¶ Caſus ſecundum gl.ſic figuratur. Quidam Ioā. habebat filium & filiam impuberes , filiam ſuā inſtituit hæredem in certa pecunia, filiū autem in cæteris bonis:& vxori reliquit uſum fructum quorundā bonorū (ſed iſtud non facit ad caſum iſtius capituli) vñ iſte Ioannes filium ſuum inſtituit in cęteris bonis, ut dictū eſt: & adiecit : ꝙ ſi iſte filius ſuus moreretur ſine liberis, ꝙ moreretur ad utilitatem filiæ ſuę , hoc eſt, ſororis ipſius filij:Et ſi filia moreretur ſine liberis ꝙ moreretur filio, id eſt, ad utilitatē filij:Et ſi uterq; moreretur ſine liberis , pauperes inſtituit hęredes:& dedit executores : Mortuus eſt teſtator, deinde mortu⁹ ē fili⁹ impubes:& filia ſimiliter impubes abſq; li-

Caſus litteralis domini Heliē.

beris: Executores petierunt hæreditatẽ nomine pauperum à matre: Dicebat mater, ꝙ ſubſtitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicõmiſſaria: Et dicebat, ꝙ de ſubſtitutione facta de filio ad filiam, debebat modo deducere quartam debitã iure naturæ: & ſimiliter quartam Trebellianicam. Similiter à ſubſtitutione filiæ ad pauperes, eaſdẽ quartas volebat detrahere: Dicit executor, ꝙ iſta ſubſtitutio erat directa: & ꝙ non habebat locum detractio iſtarum quartarum. Super hoc cõſultus Romanus Pontifex reſpondet, ꝙ non debet fieri ali[illegible]ua detractio quartarum: ſed bona debent reſtitui pauperibus. Nota primo, ꝙ filius non poteſt priuare matrẽ ſua quarta: tamen ipſa priuatur ſi pater faciat teſtamẽtum pupillo. Not. ꝙ ſubſtitutio dicitur fieri per verba directa, quando quis habet hæreditatem per manum teſtatoris. Et dicitur fieri per verba obliqua, quãdo habet hæreditatem per manum hæredis uel alterius. Et dicitur fieri per verba communia, quando illa verba ſunt communia ad verba directa & obliqua, vt hic, dum dicit teſtator, ꝙ filia moreretur filio ſuo.

† De materia hui⁹ c. ꝑter Doctores hic vide iterpretes in c. Raynutius. ex. de teſta. & in l. ꝑcib. C. de impub. & alijs ſubſtit. & alibi.

Nota ꝙ dictio, Et cætera, ſcripta extenſe, eſt apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur. Not. arg ꝙ appellatione cæterorum bonorum, veniũt mobilia & immobilia. de quo vide eo. tit. relatũ. 2. in prin. & ff. de verb. ſign. bonorum. Nota ꝙ ſubſtitutio poteſt dici inſtitutio, vt patet hic, de ſubſtitutione pauperũ. Et ſic omnis ſubſtitutio dicitur inſtitutio ſub cõditione. ff. de vulg. & pup. ſubſti. qui liberis. in princ. & not. ff. de lib. & poſth. Gallus. in prin. ſecundũ Archidiaconum. Not. ꝙ hæredi inſtituto in re certa põt fieri ſubſtitutio. Not. vlterius ꝙ hic agitur de ſubſtitutione compendioſa, vnde ſi talis fiat à milite, valet iure directo, etiam ſi filius deuenerit ad pubertatem, & poſtea mortuus ſit, niſi mater ſit in medio. l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtit. & ibi per doctores iuris ciuilis: nam tunc valet ſubſtitutio iure fideicõmiſſi. Si autẽ fiat à pagano certe valet iure directo, ſi moritur in pupillari ætate: ſed ſi deuenerit ad pubertatẽ expirat ſubſtitutio pupillaris, vt hic.

[Prima gl. facit tria. primo dicit vnde decretalis fuerit ſumpta: ſecũdo ponit caſum litteralem: tertia ſummarium.]

a ¶ Si pater.] Tracta fuit hæc decret. de extrauagãti Inno. iiij. quæ incipit. Ioan. Frãgiapani: & forte nimis fuit deciſa 1. Et ſic pone caſum. Ioan Frangiapani habebat vxorem nomine Sarracenam: & ex ea filiũ & filiam impuberes, Petrum & Philippam. in extremis poſitus condidit teſtamentum, & filiam ſibi hæredẽ inſtituit in certa pecuniæ quantitate: filium vero in cæteris bonis ſuis: & vxori vſumfructum quorũdã bonorum ſuorum ſub certo tenore reliquit: & adiecit, vt ſi decederet filia ſine liberis, moreretur filio ſuo: & ſi filius ſine liberis decederet, moreretur filiæ: ſi autẽ vterq; ſine liberis decederet, pauperes hæredes iſtituit, & executores teſtamento reliquit: Mortuus eſt Io. ipſe teſtator: demum mortuus eſt Petrus filius ſuus adhuc impubes: & demum filia etiam impubes: ipſa ſcilicet matre ſuperſtite, contra quam agebant executores & ab illa domina, vel eius procuratore petebant corã Papa bona, quæ fuerant teſtatoris & filiæ, ſub qbus & bona filij comprehẽdebant: dicebat procurator dominæ, ꝙ ſubſtitutio facta de filio ad filiã, & de filia ad pauperes, fuerat fideicõmiſſaria: vnde in ſubſtitutione filiæ ad filium debebat deducere tertiam iure naturæ debitam filio, & quartam Trebellianicam. Item in ſubſtitutione pauperum ad filiam pro reſiduo nomine filiæ eaſdem tertiam & quartam habebat. Pro parte vero executorũ allegabatur, ꝙ ſubſtitutio fuerat directa & pupillaris, & cõueniebat talis ſubſtitutio glo-

1 Inducit Io. Mo. verba Horatij: Obſcur⁹ fio, dũ breuis eẽ volo. Vide ad idẽ de pœ. ſignificauit poſt princi. Io. And.

ter. fam. a † filiũ & filiam habens impuberes b, & vxorem c, filiam in re certa d, filium vero in ceteris bonis ſuis vniuerſalem hæredẽ inſtituit e,

nis & verbis: vnde non habebat locum quartarũ deductio. Item ꝙ pater in teſtõ quod faciebat impuberi filio, matrẽ portione iure naturæ debita priuare poterat, licet filius id ſuo teſtamento facere non poſſet. Per has vltimas allegationes pronũtiauit Papa bona deferri pauperib. abſq; aliqua deductiõe tertiæ vel quartæ partis. hoc dicit. Vnde ſic sũma: In fidecommiſſarijs ſubſtitutionib. locum habet quartarum deductio, in directis non. Et ſubſtitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & perſonis inſtitutis.

b ¶ Impuberes.] ſcilicet filiã minorem xij. annis, filium minorẽ xiiij annis ff de verb. ſigni. pupillus. in prin. C quando tu. vel cur. eſſe deſinant. l. indecorũ. & Inſti. qui. mo. tu. fi. in princ. 2 licet quo ad matrimonium non inſpiciamus ſolũ annos, ſed ætatẽ, qua pubeſcere poſſit. quod dic vt not. ĩ. de deſpon. impub. puberes.

2 No. Do. & Phi. hic & l rubr. col. quod ętas non anticipatur in teſtamẽtis tñ ait Anch. ſi impubes gigneret, expirat pupillaris. Font.

ADDITIO. Non inſpiciamus ſolum annos quo ad matrimonium carnale: in ſpiritali ſecus, vt not. ſupra eod. lib. de elec ex eo. in 3 gl. Ioan. And.

c ¶ Vxorem.] puberem intelligas. & matrem ipſorũ filiorum: aliàs dubitatio non proceſſiſſet. & hoc patet in fin.

[Gloſſ. ſeq recitetur per quæſtionem, an inſtitutus in certa re, &c.]

d ¶ In re certa.] inſtituit 3: quod eſt infra: quod ſi non feciſſet, egiſſet filia de inofficioſo 4 nunc aũt nõ poſſet agere niſi ad ſupplementum, ſi aliquid deeſſet portioni de iure naturæ debitæ. C. de inoff. teſt. l. omnimodo & l ſeq. & l. qm nouella & l ſi quãdo. & de hoc ſupra eo Raynutius in princ. Scire debes ꝙ in certa re inſtitutus habetur loco legatarij, ita ꝙ creditorib. nõ tenetur. C. de hære. inſti. quotiens & hoc cum eſt ali⁹ vniuerſaliter inſtitutus: ſi n. nullus alius inſtitut⁹ eſt in totũ ſuccedit hæres. ff. de hære. inſti. l. 1. §. ſi ex fundo, & l. ſi ita quis hæres. 1 autem plures inſtituti ſunt in certis reb., & nullus alius vniuerſaliter: ꝓ virilib. erunt hæredes. niſi in caſu, vbi duo sũt inſtituti coniũctim, & alter diuiſim. ff. de hære. inſt. l. ſi alterius. & l. ſeq Ioan. And.

3 Vide ꝙ not Hoſt. ĩ sũ. hui⁹ ti §. qualiter, ver. daĩ aũt. & ver. ſeq. Io. And.

4 Reprobãt Bald. Anch. & Phil. imo dixiſſet nullum. Fonta.

[Gloſſ. ſeq. quærit: ponit ſex opin. & primam dicit tutiorem.]

e ¶ Inſtituit.] Nunquid quo ad filiã ſufficeret legaſſe? De hoc fuerunt opiniones tactę ſupra eo. Raynutius. in prin. [in glo. relinquens. in auth. nouiſſima. C. de libe. præteri. in Auth.] Et dñt quidã 5 ꝙ tutius eſt ꝙ neceſſaria ſit inſtitutio. ĩ Auth. vt cũ, de ap cog. §. aliud quoq; & §. hæc aũt. colla. 8. & C. de inof. teſta. in Auth. nouiſſima, & C. de lib. ꝑteri. in Auth. nõ licet. dicẽtes. C. de inof. teſt. l. omnimodo. & l. cũ quęritur. & Auth. nouiſſima. per Auth. illam poſteriorem eſſe correctas. Alij contra, per prædictas leges, & per decr. Raynuti⁹. vbi nihil dĩ ꝙ Alterocha fuerit inſtituta. Azo diſtinxit 6 an teſtator voluerit ſolemniter teſtari, vt qa vocauit teſtes, ſeptẽ ſignacula & ſubſcriptiones rogauit: & tũc eſt neceſſe, ꝙ in aliquo inſtituat, vt in Auth. vt cũ, de appel. cog. colla. 8. aut nõ ſolẽniter, ſed nũcupatiue: & tunc ſufficit quocũque relinquat titulo, vt in antiq. legib. Vnde dñt alij, ꝙ ſi relinquant in teſtamẽto, neceſſe eſt iure inſtitutionis relinqui: ſi in codicillis, ſufficit quocũque relinquat titulo. & de hoc not. C de inoffi teſt. Auth nouiſſima. Alij dicũt ꝙ ſecũdũ canones ſufficit quocunq; relinquat titulo: vt in decre. 7. Raynutius. ſecus ſecundũ leges. & hoc ibi tenet Hoſt vt talis pernitioſa 8 ſubtilitas euitetur. Alij diſtinguũt, 9 ꝙ aut teſtator inter filios tm̃ teſtaĩ: aut inter extraneos & filios ſimul miſtos: In primo caſu ſufficit quocũq; relinquat titulo, vt ĩ antiq. legib qa ĩter ipſos imperfecta ſimplex & plena volũtas ſufficit, dũ-

5 Placebat hoc dño meo ĩ legib & placet in de Raue. & Pe. Io. An.

6 Qđ nõ debuit. Phi. Fon.

7 Sic vt ibi tenet Barb. Fõt.

8 Immo ẽ vtiliſſima ꝑ ſeptem rõnes. per Phili. & Dom. hic poſitas. F.

9 Quod Ih. & Bal. non placet. Font.

modo

& vxori aliqua in ſuo teſtamento legauit [a], adijciens, vt ſi decederet filia ſine liberis, eidem filio [b], & ſi ipſe abſque liberis [c] obiret, filius præfatæ filiæ [d] moreretur, Chriſti pauperes [e] inſtituendo hæredes, ſi vtrumque ſine liberis mori contingeret filiorũ: teſtatore mortuo [f], ac deinde filio ſubſequenter & filia (ſuperſtite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Abſque deductione [g] Trebellianicæ [h], ſiue partis iure naturæ de-

modo de ipſa appareat. C. eod tit. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. & C fa. erci l. ſi & Auth. ibi ſignata In ſecundo caſu, ſ. cũ extraneos inſtituit, nõ ſufficit quocunq; relinquere titulo, niſi fiat inſtõ, & ſic intelligiꝰ Auth. vt cũ de appel. cogn. Sed vt ſupra dixi, primum tutius: & ideo tenendum vꝫ. de pæn. diſt. 7. nullus, & verbum illud, relinquit. in decre. Raynutius, nõ vꝫ poni 1 proprie, vt patet ẽt ex inſtõne adiectæ. idem in decret. Raynaldus.

a ❡ Legauit.] de facto, vt dixi in caſu: legauerat vſum fructũ quorundã bonorũ altero ſolum ſuperſtite ex filijs: augebat in teſtamento legatum, & nemine ſuperſtite adhuc augebatur & ex hoc etiam, vt patet in integra, allegabatur per pauperes, quod patebat, quod intentio teſtatoris fuerit vxori filiam anteferri.

[Glo. ſeq. obijcit, & tripliciter ſoluit.]

b ❡ Eidem filio] moreretur, ꝙ eſt inf. Sed ꝯ: iſta filia nec exhæredata erat nec inſtituta: quia in certa re, vt ſup. dictum eſt. ergo nec ei pupillariter põt ſubſtitui. inſtit de pupi. ſubſti. §. non ſolum. ff. de vulg. ſubſti. l. ſed ſi plures. Solu licet hęc pupilla nõ fuerit inſtituta hæres in primo gradu, tamen fuit inſtituta in ſecundo, ſ. poſt mortẽ filij 2. & ſic ei pupillariter ſubſtitui potuit. Vel dic ꝙ ſi ex liberis eſt vnus ex certa re: alter vniuerſaliter inſtitutus: vterq; eſt hæres, licet alter teneatur ad credita vel legata, & ſic intelligitur hic, & ſup. eo. Raynutius, ſecus ſi non ex liberis: quia tũc inſtitutus in certa re habebitur loco legatarij 3, vt ſupra dixi & C. de hæred inſtit. l. quotiens. Vel hic non quæritur an tenuerit ſubſtitutio de filia ad filium: ſed ecõuerſo: quia de facto prius deceſſit filius.

c ❡ Liberis.] Sufficit vnus. ff. de verb ſign. l. non eſt ſine liberis. C. de condi inſer. l. 1. ſuper hoc vide quod no. de proba. in præſentia in prima glo.

d ❡ Filiæ moreretur.] id eſt, ad opus filiæ 4. Quaſi dicat ꝙ hæreditas filij directe & immediate ad filiam perueniat: & econtra, ſi vero in ſucceſſione mater eſſet media: iam non filiæ, ſed primo matri moreretur, & ſic allegabatur pro parte pauperum.

e ❡ Pauperes.] Licet certa pſona hæres iſtitui debebat, & nomẽ ſpecificari, tñ pauperũ inſtitutio valet: & de pauperib. loci proprij domicilij ſenſiſſe intelligiꝰ, vbi fomentum viuens, conſolationes & ſeruitia à multis recepit. C. de epiſcop. & cle. ſi quis ad declinandum. l. nulli licere. de hoc dic vt ſupra eo. cum tibi.

ADDITIO Pauperes inſtitui põt: quia vniuerſitas pauperũ gerit vicẽ certæ perſonæ: & ita valet, ſicut ſi inſtitueret collegium licitum. ff de fideiuſ. l. mortuo. ff. de condi. & demon. l. municipibus. C. de ſacroſan ec cle. l. 1 ff. ad Treb. l omnibus. ff. de leg. 1. l. ſi hæres. §. vicis. ſecundum Archid. Ioan. An.

f ❡ Mortuo.] executoribus relictis, qui petebant bona teſtatoris poſtmodum ab vxore. vt dixi in caſu.

[Glo. ſeq primo ponit allegationes matris: ad quas ſecundo rñdet, ponens diſtinctionem ſubſtitutionũ: & de reliquis remittendo proſequitur compendioſam.]

g ❡ Abſq; deductione.] Hic decidit qõnẽ. Dicebat aũt mꝛ ꝙ habebat tertiam & quartã in bonis teſtatoris ex perſona filij, & ſic ſola dimidia reſtituẽda fuerat filię. Itẽ in alia dimidia habebat ẽt tertiã & quartã ex perſona filiæ, & ſic dimidiã: & ſic facta cõputatione videbaꝰ ꝙ eã reſtõ facienda pauperibus ſolũ in tribus vncijs 5 eius partis, in qua fuerat filius inſtitutus, & in dimidia eius partis, in qua fuerat inſtituta filia. Et ꝓbabat hoc ex eo, quia dicebat ꝙ ſubſtitutio de filia ad filium, & de pauperibus ad illã erat fideicõmiſſaria: & hoc probabat tali modo: Directa ſubſtitutio fit ꝑ hęc verba; ei hęres eſto: vel ille ei ſit hęres. Indirecta ꝑ verba: rogo, volo, vel mãdo vt reſtitutas, &c. ſed ꝑ iſta verba: alteri moreretur: non põt dici directa & pupillaris ſubſtitutio: imo vꝫ intellectus fuiſſe, ꝙ mꝛ filio ab inteſtato ſuccederet, & ab inteſtato hæreditatem reſtitueret ſubſtituto. Itẽ dicendo, ſine liberis: apparebat teſtatorem puberi ſubſtituere voluiſſe: vnde fideicommiſſariæ non pupillares intelligi debebãt ſubſtitutiones, & de filijs adinuicem, & de pauperib. ad eos. Rñdebaꝰ pro parte executorum & pauperum, quod ſup. dixi in glo de facto & in gl. 1. & ꝙ infra ſequitur. Ad clariorem aũt intellectum nota, ꝙ ſubſtõnum alia directa, alia indirecta ſiue obliqua. Directarum alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff de vulgari ſubſtitutio. iam hoc iure. ſ. cũ teſtator dicit, duos impuberes filios mihi hæredes inſtituo, & eos inuicem ſubſtituo: habent. n. hęc breuia verba in pſonas cuiuſq duas ſubſtõnes, vulgarem & pupillarem: alia compendioſa: de his proſequere. vt no. ſup. eo. Raynutius. circa prin. Sed ad vltimam, & ad propoſitum veniamus: Compẽdioſa, quæ fit his verbis, qñcunq; filius meus deceſſerit: vel ſine liberis deceſſerit, filia ſit hæres: hæc ſi fiat à milite: ſiue fiat puberi, ſiue pupillo, iure directo valet qñcunque decedat inſtitutus, ſicut verba ſonãt. ff. de mil. teſta. l. in fraudẽ. § miles. & l. miles ita hæredem. §. 1. C. de teſtam. milit. l in teſtõ. hoc uerum: niſi miles hanc ſubſtitutionẽ filio fecerit, cuius mater eſt in medio: quo caſu valebit iure fideicommiſſi, ſi iã factus pubes filiꝰ decedat. C. de impu. & alijs ſubſtit. l. precib. Si aũt paganus eam per ſuperiora fecerit verba: & pupillus ille inſtitutus in pupillari ætate deceſſerit, iure directo admittitur ſubſtituta: vbi aũt iã pubes factus moritur, ſubſtõ oĩno extinguitur 6: & veniẽtes ab inteſtato ſuccedunt in totũ. ff. de vulg ſubſti. l. verbis ciuilibus, & in l. pupillari & l. Cẽturiõ. Si a 1 teſtator ſic dixiſſet: qñcunq; deceſſerit filius, vel ſine liberis deceſſerit, filiã ſubſtituo: vel volo ꝙ ei filia ſuccedat: tũc lꝫ directe nõ valeat, valet tñ indirecte iure fideicõmiſſi. ff ad Treb. Scæuola & l hæredib. C. de inſt. & ſubſtit. l. gñaliter. §. vlt. Hoc viſo ſatis patet, ꝙ hæc ſubſtitutio, quæ forte 7 compendioſa dici põt, admittit ſubſtitutos iure directo: ex quo inſtituti deceſſerunt in pupillari ætate. Si poſt pubertatem deceſſiſſent, tunc potuiſſent locum habere matris allegationes.

[Gl. ſeq. reci. per qõnem, an cum hæreditas per fideicõmiſſum reſtituenda ſit pauperibus, detrahaꝰ Trebellianica: & facit tres partes: In prima arg. ꝙ ſic, per ꝯrium huius litteræ: ſecundo inducit vnam legem: tertio rõnem. In ſecunda allegaꝰ in ꝯrium, inducens duos § de corpore, ſecundo rõnem, tertio opin. de ſimili. Tertia pars approbat primum dictum, quod coadiuuat per ſimile: & rñdet ad rationem inductam in contrarium.]

h ❡ Trebellianicæ.] Ergo quia ſubſtituti veniunt iure directo, nõ fideicommiſſario, non habet locum deductio Trebellianica: argue per contrarium: ꝙ ſi locus eſſet fideicõmiſſariæ ſubſtitutioni, bene detraheretur Trebellianica, licet eſſent pauperes ſubſtituti. Licet ergo ceſſet Falcidia in ijs quæ legãtur pauperibus, vel ad pias cauſas. C. de epiſco. & cler. ſi quis ad declinandam. & C. ad l. Falci. Authen. ſimiliter 8 ſecus videtur in Trebellianica per hanc litteram, ad hoc. ff. ad leg. Falcid. l. 1. §. ad municipium, ſi enim conditor le-

1 Phi. no. tat ꝙ relinquere rẽ ſingulã rẽ, nõ eſt inſtituere: ſecus ſi relinquanꝰ oĩa bona gl. I Aut. de hær. & Fal. §. ſi vero nulla. hic de verbo, relinquo. late Phil. & ibi Bar. Fon.

2 Sed tũc eſſet inſtituta ſub condõne caſuali, qua pẽdẽte cenſeꝰ ꝓterita, & ſic nullũ eſt teſtm̃. l. ſi pater. C. de condi. inſti. Pe. de Anch. & Phi. Font.

3 Idẽ de filio niſi quo ad excludendum querelam. no. l. ſi quis priore. ad Treb. Do cto. Font.

4 Facit ff. de reb. dub. l. qui duos, poſt prin. ibi, quaſi veri q; vltimi ſibi ſucceſſiſſe videaꝰ Ant. l. An.

5 Male videbaꝰ ei, quia filia debuit ſuccedere cũ matre Aut. defuncto, C. ad Tert. vñ legitima matris cõputari debebat reſpectu eiꝰ qđ habitura fuiſſet ab inteſtato Au. no uiſſima. D & Ph. Fon.

6 Eſt con. op Bar. in l. Cẽturio & ibi Galiaul. Ful. in l. ꝑcib. Solerio hic tenet ꝯ Font.

7 Archid. hic dicit aſſertiue: ſed verſ. pręmiſſe: dicit eas directas pupilares ſed intelligaꝰ ẽm emergentiã caſus, cum. ſ. deceſſerunt intra pubertatẽ.

8 Ibi Lud. Romanꝰ latiſſime loquẽs dicit hanc gl. iuridicã. idẽ Ar. cui hæſẽdũ eſt ẽm Old. conſ. 148. Fon.

gis in Trebellianica id voluiſſet, ſicut expreſſit de Falcid. ita de Trebellianica expreſſiſſet. de deci. ad audiẽtiã, ad hoc ĩ. de priuil. ſi Papa, & quod non eſt ſanctorum patrum decreto, & c. de tranſla. c. 2. §. ſed neque. ad fi. § ff de publ. in rem actio. l. de pretio (Et caſus omiſſus iure authenticorum relinquatur iuri antiquo. Ad hoc ſupra c. li. de reſcrip. ſuſceptum ff. de liber. & poſth. cõmodiſſime.) In contrarium videtur in Auth. de eccl. tit. §. ſi aũt hæres. ibi: omni falcidia vacante, collat. 9. Sed dixit Azo in ſum. de hære. & fal. ꝙ Trebelliana continetur ſub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit ſ: nam nil excipit qui omnia dicit de maio. & obedien. ſolitæ. §. nos autem. in fin & ſatis videtur terminari per dictum §. ſi aũt hæres ſi coniugatur cũ § . ſi quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatum: nec occurrit inter iſta rõ diuerſitatis: Inde idem ius cẽſebitur. ſupra de tranſla. c. 2. (§. ſicut. verſi. vide) ĩ. de reſcript. inter cæteras. ff. de legi. nõ poſſunt, ad hoc facit quod not. Ala. Ber. & alij. ſup. de ſepul. c. 2. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam. Pro prima parte quæ placet, facit: quia legitima per pauperum inſtitutionem filij non priuantur 2: nam qui vult exheredato filio eccleſiam hæredem facere, alium quęrat quàm Auguſtinum: & Deo propitio neminem inueniet. 17. q. vlt. ca. vlt. & ſic etiam not. Accurſius in l ſi quis ad declinandam. C. de epiſ. & cle. Item in ipſa l. ſi quis ad declinãdam. non erat quis inſtitutus qui Trebellianicam detrahere poſſet: nec eſt per omnia eadem ratio in vtraque: quia ſi rogatus reſtituere non detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: ſed ſi teſtator fecit multa legata, & inter alia quædam ad pias cauſas: & ſi non detrahat de legatis ad pias. detrahit de alijs: & ſic nõ erit hæres in vanum.

bitæ a facienda: ipſis pauperibus bona omnia deferuntur. Pręmiſſæ namq; ſubſtitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra[b], & de illis ad pauperes: directę debent intelligi pupillares [c]. Cum in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio facienda [d] (dummodo ſicut in caſu propoſito, earum verbis [e]. & perſonis [f] conueniat inſtitutis) vt ſubſtitutio directa intelligatur potius quàm obliqua [g]: quanquam directa interdum [h] ad fideicõmiſſum ex cauſa trahatur. ¶ Licet [i] autem filius teſtamento ſuo matrem portione iure naturæ debita priuare non poſſit [k]: pater tamen in teſtamento, quod filio impuberi facit, poteſt [l]: nã teſtamentum huiuſmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius eſt cenſendum [m].

¶ Idem.

¶ Superior habet conſentire religioſis deputatis executoribus. h. d. ſecundum Zen.

CAP. II.

RELIGIO-

batam gloſſ. Accurſij.)

e ¶ Verbis.) Dixit teſtator ſi ſine liberis decedat, alteri moriatur: ſed iſtud verbum, ſine liberis, certum eſt ꝙ non deſignat certam ætatem: nam & ante pubertatẽ, & poſt, filius & filia ſine liberis mori poſſunt: ergo patet, ꝙ ſubſtitutioni pupillari bene conueniunt verba 3, immo maxime pupillari: cum tunc liberos habere non poſſit. Et vide quod expreſſa vulgaris habet tacitã pupillarem: dummodo perſonis conueniat. ff. de vul. ſubſti. l. 4 multo potius verba quæ ſapiũt pupillarem vt hic, ad pupillarem ſunt referẽda: & ſic reprobatur quod not. Accurſius. C. de impub. & alijs ſubſti. l. precibus. in gloſ. penul. (& Inno. & eo. Raynutius. (Io. And.)

f ¶ Perſonis.) quia vterq; impubes erat: & ante pubertatis tẽpora deceſſit, vt ſupra vidiſti.

g ¶ Obliqua.) ſcilicet indirecta, vel fideicõmiſſaria.

h ¶ Interdum.) vt ff. ad Trebell. l. Scæuola. (ff de vulg. ſub l. Centurio. §. verbis. C. de impu. & aliis ſubſti. l. precibus.

i ¶ Licet autem.) Rñdet obiectioni, quæ fieri poſſet ex eo ꝙ filius non poteſt matrem priuare debita portione: ergo portio illi matri debetur, non ſubſtituto.

K ¶ Non poſſit.) C. ad tertul. l. matri, & l. vlt. & Auth. in teſtamẽto, ibi poſita. Sed illud locum habet vbi filius teſtatur vel decedit ab inteſtato: hic iſtis filiis nõ ſuccedebant pauperes ex teſtamento ſuo, ſed potius ex paterno, vt ſequitur.

ADDITIO. Quod dictum eſt filium non poſſe priuare matrem portione iure naturæ debita: verum eſt, niſi ex cauſa, vt in præalleg. Authen. & habentur hæ cauſæ in Authen. vt cum, de appel. §. & hæc quidem. coll. 8. Ioan. And.

l ¶ Poteſt.) Eſt expreſſum ff. de inoffi. teſt. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur, ꝙ mater non impugnat teſtamentum, quod pater filio fecit, querela inofficioſi.

m ¶ Cenſendum.) vt in prædicta l. Papinianus, & Inſt. de pup. ſubſt. §. liberis. ff. de vul. & pup. ſubſti. l. qui plures liberos. in fi.

a ¶ Debitæ.) de his quartis dic vt not. ſup. eo. Raynutius in glo. nota ergo quod quartarum.

b ¶ Econtra.) ſcilicet de filia ad filium.

(Glo ſeq dicit quomodo fiat pupillaris ſubſtitutio: & quõ exemplaris: & quare fuerunt inuentæ.)

c ¶ Pupillares.) quę expreſſe fit per hęc verba: ſi filius meus deceſſerit infra tempora pubertatis, filia ſit hæres. Inſti. de pupil. ſubſt. 1. reſponſo. & expirat ſtatim, cum ad pubertatem peruenerit, vt ibi. Fuit aũt inuenta hæc ſubſtitutio: quia cum multum proſit hæredem habere, & pupillus teſtari non poſſit, vtile fuit pupillis modum inuenire ne decederent inteſtati, vt in prędicto loco. Inſt. de pup. ſubſt. in princip. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat à pupillari in hoc, quia in ea neceſſe eſt certas perſonas ſubſtitui. C. de impu. & alijs ſubſti. l. humanitatis.

ADDITIO. Differt etiam exemplaris à pupillari in alijs, quæ dixi in decret. Raynutius. ſuper 2. gloſ. Ioan. An.

d ¶ Facienda.) Vide quod eſt infra, vt ſubſtitutio, &c. poſtea videas dummodo, &c.

(Glo. ſequen. exponit & fortificat tex. & dicit repro-

RElIgioſus.) Sunt duæ partes, ſecunda: ibi, Sane. Prima ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, Cum uelle. Secunda vero vno themate caſum diffinit trimembrem, & rationem reddit: ibi, Ne voluntatem, & caſum excipit: ibi, Niſi. Ioan And.

CASVS. Titius veniens ad mortem, ſuum, vltimũ condidit elogium, & plura legata dimiſit: ad melius implẽdũ ſuam voluntatẽ deputauit executores ſuos aliquos religioſos: nũquid religioſi poſſũt ſuſcipere hmõi onus, & exequi teſtamentum ſiue ultimam voluntatem defuncti? Rñdet ꝙ non: quia religioſus nõ hẽt uelle neque nolle: ſed uoluntas ſua eſt poſita in ptãte ſui ſuperioris. Sed ponamus ꝙ teſtator deputauit ſimpliciter plures executores: unus moritur uel ſe abſentat: vtrum vnus ſine altero poſſit exequi uolũtatem teſtatoris? Rñdet Romanus Iũtifex, ne differatur uoluntas teſtatoris, unus ſolus poterit uoluntatem defun-

ſ Ita Bar. in l. Marcellus ad treb. Do. & Phil. dicit hoc verum, & ſi mediate ſolum fieret reſtõ. arg. l. cũ dotem. ff. ad leg. Fal. Font.

2 Immo patre ſubſtituente filio pauperes qñcũq; decedat: ex quo iſta ſubſtõ eſt ꝓ anima patris, gl. in l. ſi q̃s Titio. de leg. 2. pauperes nũquã habebũt bona filii: qa illa nõ proſunt alæ pris. Galia. i l. Cẽturio. col. 95. addẽ ꝙ iſta iura non militant in legatis piis factis per defunctũ in peccato mortali. allegãt Bal. in l. 1. C. de ſacroſan. eccl. Font.

3 Non expreſſe, ſed interptatiue. arg. ꝗ Solerio notãs ex hac gl iũcto text. verba ſũt natura nõ directa ĩterpretari directa ad ſeruadam ultimam uolũtatẽ. Phi. declarat hic qd ſit familia, genus ſtipes, & ſimilia, vide Bar. in l. liberorũ de verb. ſig. Opiz. Crotũ in l. filiusfa. §. diu⁹. de leg. 1. Fõt

defuncti exequi: quod verũ eſt: niſi aliàs conſtaret de mẽte teſtatoris: puta q̃a voluit ꝙ alter executor ſine altero nõ procederet. Nota primo, ꝙ executor vltimæ voluntatis dr̃ habere officium. Nota ſecũdo, ꝙ vbi in actu requiritur licentia ſuperioris, illa debet actũ præcedere. Ad hoc de regu. licet, & cle. fin. de elect. Dom.

† De materia huiꝰ c. Vide Vitalem Nemauſen. ĩ repeti ca. Io. ex̃ eo. tit Deciũ cõſ. 494. inci. qđ ĩ. & conſ. 499. inci in cã, & Feli. in c. prudẽtiã. ex. de of. ſi. deleg.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ❡ Religioſus.) Emanauit ad declarationẽ decreta. ĩ. eo. tua. & eorum, quæ plene no. Guil. in Specu. de inſtru. edit. § nunc vero. verſic. ſæpe etiam quæritur.

ADDITIO. Aliàs eſt verſ. ſub §. cõpendioſe. Ioan. And.

[Glo ſeq. primo ſoluit dubium: ſecundo quærit, arg. & conſuetudinem inducit.]

a ❡ Religioſus.) intelligã indiſtincte, ſiue ſit monachus, vel regularis canonicꝰ, mẽdicans vel non. 1 Et de clauſtralibus intelligo, in quib. ſequens ratio locum habet. Sed quid de minore xxv. annis, vel de muliere: nũquid poſſunt deputari executores, & quia maior xvij. annis poteſt ꝓcurare negotia, vt ſup. eo. lib. de ꝓcu. qui generaliter. in fine? Videtur quod poſſit eſſe executor. Contra q̃a nõ habet perſonam ſtandi in iudicio. C. de procu. exigendi. Ad hoc ſupra de æta. & qual. c. indecorum. C. de legiti. tu. l. vlt. Item de fœmina. ff. de procur. l. neq; femina. C. eo. tit. de procur. l. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. 3. q. 7. c. 1. §. tria. Quicquid ſit de iure, conſuetudo optima interpres legum habet, quod tales exequi poſſint. Ad hoc facit hæc decret.

1 Saluo qđ de fratrib. Minorib. dr̃ in cle. de verb. ſig. exiui. §. ꝗ uide. & §. verum.

ADDITIO. Et ſupra de arbi. dilecti. & de his Spe. prealleg. §. circa finem. verſi. quid de minore. & verſi. ſeq. Ioan. And.

b ❡ Ab aliquo.) clerico, vel laico.

c ❡ Non habeat.) ſup eo. lib. de ele quorumdam. & c. ſi religioſus. 12. q. 1. non dicatis. inf. tit. proxi. c. vlt.

ADDITIO. Allegat Archid. 2. q. 7. nullus 2. & 23. q. 2. c. 1. Ioan. And.

d ❡ Officium.) hodie rõnem huius officij ordinarius loci exigit a religioſis etiam exemptis: & ſi circa id deliquerint, illos punit, vt in cle. eo. tit religioſus.

[Glo. ſeq. rationem reddit, per quam ſoluit contrarium, & alleg. pro.]

e ❡ Obtenta.) ergo tunc põt 2: miſericordiæ. n. eſt tale officium. 86. diſt. non ſatis. Sed videbatur contra ꝑ c. 16. q. 1. monachi. de poſtu. c. 1. vbi dicitur duo requiritur, ſ. quod expoſcat vtilitas monaſterij, & quod abbas imperat: pro iſta parte faciebat decreta. tua. ſupra eod. tit. & extrauagans Ioan. Frangiapani, de qua fuit tract. proxi. decret. vbi quidam frater Prædicator fuit executor: hoc expeditum eſt.

2 Vide qđ per hanc glo notat hoc loco Ph. Francus.

f ❡ Sane.) hoc tractabat idem Guliel. in eo. §. verſi. ſed ſi alter. cum verſi. ſequen. & verſic. quid ſi ſint plures. Ioan. And.

g ❡ Simpliciter.) ſine clauſula, vt ipſi, vel eorum alter: & ſi non omnes 3: aliàs non eſſet quæſtio.

3 Vide Io. Calde. cõſ. 45. hoc eo. tit.

[Glo. ſeq. reci. per quæſtionem, quam ſoluit: & duas opinio. ſubdit.

h ❡ Mortuo.) not. 4 ex littera, ꝙ mortuo executore, eius officium non tranſit in hæredẽ. [Et de hoc in ꝑal leg. § circa ſi. verſi. i ſuper.] Vr̃. n. induſtria & amicitia eius electa. Ad hoc ſup. de offi. dele. c. vlt. ff. pro ſoc. l. actione. §. morte. ff. mã. l. mandatum. in fin. & ff. de tuto. l. antepen. ĩ ſi. vbi idem nota.] Quidam dicebant tale officium. tranſire in hæredem executoris per l. 2. ff. de alimẽt. & cib. leg. l. cum vnus. & l. à filio. in prin. & l. alimenta. in prin. [Vide quod ibi not. quod non tranſeat officiũ, licet ibi trãſeat onus non perſonale.] Alij diſtinguebant, an res eſſet integra, vel non ſicut ſupra de elec. in cauſis. C. mand. l. mandatum. Quod autem dixi nõ tranſire in heredem, verum eſt, niſi teſtator expreſſerit, ſicut & de cõpromiſſo dicimus ſup. de arbi. ca. vlt. quid autem tunc fiet dixi infra in gloſſa vt quia. Ioan. And.

4 Viđ Bar. ĩ l. a filio. ff. de alimen. & ci ba. leg.

i ❡ In remotis.) Si ergo non multũ diſtat, vocabitur: & ſi in termino aſſignato non venerit, procedet ſocius ſine illo: ſi aũt remotus eſt 5, nec vocabitur: ſic & in electionibus, de elect. quia propter, & ca. cum inter vniuerſas, & c. quod ſicut.

5 Qđ termineẽ arbitrio boni viri, ĩ Arc. & facit qđ nota. ſup. eo. li. de tẽp. ordi. cum nullus. ꝑenul. in glo. 2.

k ❡ Contingat.) ſi. ſupra eo. lib. ne ſede vacante. c. vni. ad ſi. de offi. dele. ſi is cui.

[Gl. ſeq. exponit & notat: ſecundo ponit & ſol. duas quæſtiones.]

l ❡ Expreſſerit.) vt quia vetuit ne alter ſine altero ꝓcederet. [bñ facit ff. de exer. l. 1. §. ſi plures.] Aliud eſt ergo tacere, aliud expreſſe vetare. ad hoc đ bap. maiores. §. ſed adhuc. & §. ſeq. ĩ. de reg. iur. is qui tacet [Io. Mo. allegat C. de nego. geſt. l. ſi.] Quid ergo tũc fiet ex quo alter nõ vult exequi, vel mortuus eſt? Si teſtator ſibi prouidet, illud ſeruabitur: alioquin eṗs exequaẽ. ſup. eo. ſi hæredes. & c. tua. Quid ſi abbas ſancti Proculi datus eſt executor, & mortuus eſt: numquid hoc officiũ tranſibit ad ſucceſſorem? vr̃ diſtinguẽdum, an fuerit proprium nomẽ expreſſum, nec ne, ſupra de of. deleg. quoniam, ꝙ ſatis poſſet dici in extraneo: ſed in propinquo vr̃, quod licet nomen non fuerit expreſſũ, tamen affectione perſonæ hoc factum fuerit: vnde nõ tranſeat ad ſucceſſorem, ad hoc 12. q. 3. Pontifices. de teſta. requiſiſti. [De hoc plenius in prædicto §. circa fin. verſi. quid erit.] Ioan. And.

m ❡ Adimplere.) eſt ſi. ſupra eo. lib. de procu. ſi duo. §. ſane. & ff. de adminiſtra. tutor. l decreto. §. vltimo, & eſt in his ſpeciale fauore teſtantium, cauſarum, & pupillorum.

Religioſus [a] † executor ab aliquo [b] in ſua uoluntate vltima deputatus, non poteſt (cum velle vel nolle non habeat [c]) huiuſmodi officium [d] ſuſcipere, vel exequi: niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta [e].

❡ *Pluribus executoribus datis, vno mortuo vel in remotis exiſtente, vel exequi nolẽte, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur teſtatoris volũtas: niſi aliud per teſtatorem diſponeretur. h. d. ſecundum Zen.*

❡ Sane [f] pluribus à teſtatore ſimpliciter [g] executoribus deputatis, vno eorum mortuo [h], vel in remotis [i] agente, aut id exequi forte nolente: Ne voluntatem teſtatoris impediri, vel nimium differri contingat [k]: poterit alius (niſi teſtator aliud expreſſerit [l]) officium executionis iniunctæ libere adimplere [m].

TITVLVS XII.

De ſepulturis.

Bonifacius Octauus.

❡ *Hic prohibetur pactum de ſepultura eligenda. Non obſtante pacto de ſepultura eligenda, vel electa non mutanda, ſepeliendus eſt quis ubi aliàs erat de iure ſepeliendus: & aliàs ſepultus cum omnib. ſepulturæ obuentibus reſtituẽdus eſt: aliàs pœna incurritur hic contenta. h. d. ſecundũ Zẽ.*

DE SEPVLTVRIS.

❡ Viſum eſt ſupra tit. proxi. de teſtamẽtis: verum quia teſtator in teſtamento quandoque eligit locum ſuæ ſepulturæ: ideo annectitur titulus de ſepulturis.

Cõtinuatio domini Heliæ.

Anima-

Digitized by Google

ANimarum.) Prima pars ponit inhibitionem & decretum: ibi, Nos enim. Secunda punit eligentem: ibi, Statuentes. Tertia punit inducentem: ibi, Si vero, & pœnam aggrauat in non parentem: ibi, Quam nisi. Ioan. An.

CAP. I.

ANimarũ periculis [a] & ſcandalis, quæ frequẽter ex his proueniunt, obuiare volentes [b], vniuerſis religioſis & ſæcularib. clericis, cuiuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtant †, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis ęternę [c], diſtrictiſſime prohibemus; ne aliquos ad vouẽdum, iurandum, vel fide interpoſita, ſeu aliis promittendum [d] inducant, vt apud eorum eccleſias ſepulturam [e] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (ſi ſecus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas eccleſias vllatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promiſſum huiuſmodi à ſe factum, materiam habeant veniendi [f]) poſſint eligere [g] ſepulturam: ſed contradictione quacumque ceſſante ſepeliantur omnino apud illas eccleſias, apud quas [h] ſepeliendi de iure fuiſſent, ſi aliàs ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent. ¶ Si vero ijdem religioſi, vel clerici, prædictos [i] in ſuis eccleſijs, vel cœmeterijs præſumpſerint ſepelire: ad reſtitutionem

¶ Pone caſum per te, quia textus clar⁹ eſt.

Not. primo ex princi. text. q̄ officium prælati eſt obuiare periculis animarum ſuorum ſubditorum. Nota ibi, ſub interminatione maledictionis æternæ, q̄ veniẽs contra iſtam conſtitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, quod religioſi inducentes aliquem ad promittendum, iurandũ, vel vouendum, quod eligat ſepulturam penes ſe, puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes de pœnis. in cle. Sed quid ſi induxerunt ſolum ad eligendum: vtrum puniantur iſta pœna? Reſpondet q̄ non: nam licet per votum, iuramentum, vel promiſſionem tollatur libera facultas, non tamẽ per electionem: quia licet elegerit quis ſepulturam in vno loco, poteſt poſtea eligere in alio. Nota ſi quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret ſepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem ſepulturæ decedit inteſtatus. Idẽ dicendum eſt, ſi nulla promiſſione, voto, vel iuramento præcedente elegerit ſepulturam in vno loco: & poſtea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio ſepulturæ caſſatur. Nota iuncta gloſſa, quòd ſi quis non eligat ſepulturam, tunc eſt ſepeliendus in loco ſuorum maiorum, ſi habeant certum locum pro ſua ſepultura. Si autem certum locum non habeant, tunc eſt ſepeliendus in cæmeterio eccleſiæ parochialis, in qua recepit ſacramẽta. Nota quòd ſepelientes aliquẽ indebite, tenentur reſtituere quicquid exinde receperunt, etiam ſi non fuerunt requiſiti. Nota quòd tenentur reſtituere oſſa cadaueris, ſi fuerint requiſiti & moniti ab eccleſia, aliter non. Nota, quòd ſi requiſiti & moniti non reſtituant oſſa defuncti intra decem dies, eccleſia ipſo facto ſupponitur interdicto. Nota, quod Papa poteſt decernere iurantem non obligari iuramento, quando cauſa legitima ſubeſt. Ad hoc ſupra eodem lib. de reb. eccle. non alie. c. 2. de elect. vbi periculum § penult. Dominicus.

† Plures modos q̄bus Papa p̄cipit, ponát Dom. & Anch. & iſti pręſenti c̄ſtfaciẽs, licet nõ excõicet. graui ter peccat c. 2. d̄ maio. & obe. 8 q. 3. ſciẽdũ. Similiter ille modus ſ. indignatio nem B. A. poſt. Pet. & Pau. ſolũ arbitrariã pęnã. not. Bal. l. 1. C. de ſacroſ. eccle. Superãtis. alle gat etiam Bal. in c. 1. §. porro. q̄ fuit p̄ri ma cã bñficij amittendi. Fõ.

[Prima gloſſa dicit quid ſuppleat, & declaret.]

a ¶ Animarum periculis.] Emanauit ad ſuppletionẽ decretal. ſupra de pact. plerique, & propter ea, quæ in fine not. Hoſtien dicens, o, quot & quantorum animas conſtitutio hæc aſtringit, nam quaſi omnes ſibi talia attrahunt. & tales alliciunt, vt infirmare contingat medicos, qui ſane debuerant.

b ¶ Volentes.] ad hoc ſupra de offi. leg. officij.

c ¶ Aeternæ.] hodie tranſgreſſores excõicati ſunt ipſo iure: nec abſoluuntur ab alio, quàm a Papa, niſi in mortis articulo, per cle. de pœn. cupientes. in fin. quæ etiam reſeruat pœnas infra poſitas.

d ¶ Promittendum.] non enim Deus facit differentiã inter iſta. 22. q. 5. iuramenti.

ADDITIO. Vide quod ſcripſi de iureiuran. debitores. ſuper verb. cogendi, & quod not. eod. tit. cap. vlt. in vlt. glo. Ioan. And.

e ¶ Sepulturam.] cum enim hoc ſit ſpeciale, pactio interueniri nõ debet. 1. q. 2. quàm pio. § cauete ergo. de pac. pactiones. (quod intellige eum ſepeliẽdo. Inter duas enim eccleſias bene valeret pactum, quod dic vt ſupra eo. lib. de pac. c. 1. Ioan. An.) Sumitur autem ſepultura multis modis, quod dic vt no. 13. q. 2. c. clerici. § itẽ quæritur. & ſup. eo c. pen.

f ¶ Veniendi.] licet non teneat principale, tenet acceſſorium quoad q̄d: & eſt ſpeciale, ad idem de iureiurã. debitores vbi de hoc. & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.

g ¶ Eligere.] punitur ergo in quo deliquit. de tempor. ordi. litteras. de his quæ ſi. a maio. par. cap. quæſiuit.

[Glo. ſeq. exponit, quærit, & ad vtrãq; partem arguit.]

h ¶ Apud quas.] ſ. vbi ſunt maiorum ſuorum ſepulchra. 13. q. 2. Ebron. cum c. ſeq. & ſupra eo. c. 1. in prin. [1] quod de inteſtato dẽt intelligi. Quid ſi eccleſia iſta [2] de qua promiſerat, ſit illa in qua ab inteſtato ſepeliri debeat? declarari debuiſſet: quia ſi dicamus quod ibi non debeat ſepeliri, vbi ergo ſepelietur: & littera dicit non apud illas, &c. vnde poſſet dici, quod ibi ſepelietur non obligatione promiſſionis, ſed poteſtate iuris: ſicut cũ ex duabus ſeruitutibus remittitur altera, altera remanet, ad hoc de vſu pal. ex tuarum. ff de ſer. vrb. præd. ſi domus tua. In contrarium vr̃ quod ſup. dixit, nec apud electas eccleſias vllatenus ſepeleri: p̃terea ſecundum hoc ſemper illi apud quos eſt ſepulchrum maiorum etiam ex electione vel promiſſione, quia priuati erunt poteſtate eligendi, habebunt obtentum: quod eſſe non debet. 31. q. 5. hæc imago. ſupra de procu. tuæ inf. de reg. iur. cum quid.

1 Et ibi dixi q̄d iuris ſi d̄ ſepulchro maiorum non appa ret. d̄ quo hic Arch. Ioan. An.

2 Vide Feli. in c. nõ nulli. col. 37. verſic. ſed c̄ illã. ex. de reſ.

i ¶ Prædictos.] quos ſic induxerunt: non ergo prohibet decre. quin poſſit eligere: ſed prohibet inductiones & promiſſiones.

ADDITIO. Et ſit rõ ſm Io. Mona. quare non poſſunt voto firmare id quod licet facere: quia electio ſepulturæ eſt pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de ſacroſan. eccl. l. 1. arg. de ſponſa. Gemina. cum concor. Item cum prouiſum ſit a iure nõ eligenti: illa iuris prouiſio impediri non debet, niſi mera liberalitate teſtantis. Et adde quod not. ſuper 5. glo. Addebat ipſe Io. q̄ electio ſepulturæ eſt ius ſpeciale inductum contra ius cõe, vt ſupra verſ. proxi. & tale ius ſolus princeps, qui ſupra ius eſt, poteſt inducere: quare ſicut alius a principe non põt tollere ius cõmune: ſic nec ad ius ſpeciale adijcere, quo arctetur ius cõmune. & ex hoc dicit concludi, quare hic punitur deceptus, ſicut attentans contra iura. Ioan. And.

tam ſepulturam [a] corporum (ſi petantur) quam etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eoſdem, infra decendium [b] integraliter faciendam [c], ipſos obligatos eſſe cenſemus. Quam niſi fecerint, eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, nec non & cœmeteria earumdem, extunc eo ipſo ſint & tamdiu maneant eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto [d], donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

¶ Idem.

¶ Eccleſiæ dimiſſæ non debetur canonica portio, ſed parochiali: & pluribus, ſi ſunt plures.

CAP. II.

CVm † quis [e], cuius maiores ſunt ſoliti ab antiquo in aliqua eccleſia ſepeliri [f], ea dimiſſa eligit alibi ſepulturã: canonica [g] portio dimiſſæ non debetur eccleſiæ

1 Cōputato die pceptionis ſm Arc. & intelligo de momẽto ad momẽtũ. Ipſe aũt remittit ſupra de reſti. ſpo. frequẽs. I. A.

† Vide cõci. Tri. ſeſ. 25. de ref. ca. 13. & Cardi. cõſi. 90 ſcip. ep̃s Feltren.

a ¶ Sepultorum corporum.] ſupra eo. ex parte. [&c. fraternitate, & c. cum liberum. Ioan. And.]

[Glo ſeq. recit. per quæſtionem.]

b ¶ Decendium.] iſtud decendiũ in reſtitutione corporis currit ex quo petitũ fuerit: ſed in reſtitutione rerũ credo, ꝙ ſtatim 1 currat: & ideo in rebus non fuit additũ ſi petantur. Iſta n. conſtitutio non intendit minuere, ſed addere ad decre. plerique. ſupra de pactis. Sed ibi ſine aliqua petitione dicebatur eos obligatos ad reſtitutionem: iſta imponit tempus & pœnam.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

c ¶ Faciendam.] non dicit cui eccleſiæ: credo ꝙ eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, videlicet apud quam ſepeliri debebat, parochialis eccleſia iã habuit ſuam canonicã, & ſic non obſtat ĩ. ca. pxi. quæ in alio caſu loquitur. Si ergo ipſa eadem fuerat eccleſia dimiſſa, cui ſoluetur pœna? Vnde extincta videtur actio, ſicut cum creditor ſuccedit debitori. ff. de ſolu. Stichus. § a diuo.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

d ¶ Interdicto.] ergo propter tranſgreſſionẽ vnius fratris eccleſia tota & cœmeteriũ punietᷣ: ſufficit ita ſcriptũ eſſe: & põt eſſe ratio: quia ex quo illum ſciebant ſuũ non eſſe, inueſtigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit. ad hoc C. vnde vi. cum quærebatur.

CVm.] Diuiſio patet per paragraphos. Præmitte, ꝙ canonica debetur eccleſiæ, in qua defunctus cæleſti pabulo recipi conſueuit. ſupra eo. c. 1. Et ꝑ hoc videbatᷣ, ꝙ parochiali. Item ei qua corpus aſſumitᷣ. ſupra eo de his. & prouidebatur, ꝙ ei in qua ſunt ſepulchra maiorum. Dominicus.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius c. illud quod habetur in c. certificari. e. ti. in antiq. videlicet ꝙ quando quis eligit ſepulturam in aliqua eccleſia dimiſſa ſua parochiali eccleſia, illa eccleſia debet habere canonicam portionem, quæ ceſſante conſuetudine eſt quarta pars omnium illorum, quæ obuenerunt occaſione funeris.

CASVS. Prædeceſſores cuiuſdam Titij cõſueuerũt ſepeliri in eccleſia fratrum Minorũ: quia ab antiquo habent ibi ſepulturam: Titius autem elegit ſuam ſepulturam in quadam tertia eccleſia, nõ in propria eccleſia parochiali, nec in eccleſia ſuorum pdeceſſorũ: vnde illi tertiæ eccleſiæ plura obuenerunt occaſione ſepulturæ ipſius Titij: Certum eſt, quòd illa tertia eccleſia debet canonicam portionẽ. Sed q̃ritur, cui eccleſiæ: vtrum eccleſiæ parochiali Titij, vel eccleſiæ p̃deceſſorum ſuorum? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd iſta portio canonica ſoluenda eſt eccleſiæ parochiali ipſius Titij, in qua audiuit diuina, & nõ alteri eccleſiæ vbi ſunt ſepulti maiores: Nam iſta canonica portio datur in recompenſationem laborum, quos ſuſtinuit rector eccleſiæ parochialis in celebrando diuina, & miniſtrando ſacramenta defuncto, tempore ſuę vitæ. Sed quid ponamus, quòd Titius habebat duo domicilia, in vtroque ſe collocabat pariter, puta in æſtate faciebat reſidentiam in vno domicilio, in hyeme in alio, quę domicilia erant in diuerſis parochijs: iſte Titius mortuus eſt electa ſua ſepultura in quadã tertia eccleſia: dictũ fuit ſupra, ꝙ eccleſia ſepulturæ debet hr̃e canonicã portionẽ: ſed quęritur quæ iſtarũ eccleſiarum habebit canonicam portionem: vtrũ illa eccleſia in cuius parochia eſt mortuꝰ, vel alia? Quidã dicũt, ꝙ illa eccleſia in cuius parochia eſt mortuus: verumtamẽ Romanus Põtifex decidit hic ꝯriũ, videlicet, ꝙ illæ duæ eccľæ parochiales diuidãt inter ſe illã canõicã portionẽ. Aliqui dicebãt ꝙ quilibet poterit eligere ſepulturã, dimiſſa parochiali eccleſia dũmodo eligeret in loco magis religioſo, hoc ẽ, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit, ſi aliquis eligit ſepulturam in loco minus religioſo, & dimiſit locũ magis religioſum: puta qa eligit ſepulturã ſuam in vna capella, in qua forte ſemel in anno celebrãtur diuidua? Rñdet ꝙ quis poteſt eligere ſepulturam in loco minus religioſo dimiſſo loco magis religioſo, licet olim eſſet ꝯrietas inter doctores. Nota primo quòd quis põt eligere ſepulturam dimiſſa eccleſia parochiali. & etiam dimiſſa eccleſia, in qua ſepulti ſunt ſui maiores. Et canonica portio eſt ſoluẽda eccleſiæ parochiali, in qua recepit ſacramenta, & non eccleſiæ in qua eſt ſepultura ſuorum maiorum: & ſic non eſt ſoluenda canonica portio illi eccleſiæ, in qua fuiſſet ſepultus, ſi nõ elegiſſet ſepulturam: nam ſepulchrum maiorum, nõ p̃fertur eccleſiæ parochiali. c. prox. ſupra e. Nota ꝙ iſta canonica portio non ſoluitur eccleſiæ parochiali, eo ꝙ eccleſia eſt dimiſſa: ſed ſoluitur in recompenſationẽ laborum, quos ſuſtinuit rector eccleſiæ parochialis in celebrando diuina, & adminiſtrando ſacramẽta ipſi defuncto: ideo ſolui debet eccleſiæ parochiali, & nõ eccleſiæ, in qua eſt ſepultura ſuorum maiorũ. Nota vlterius, ꝙ quis poteſt habere plura domicilia: & tũc ſi eligat ſepulturam in aliqua tertia eccleſia, dẽt ſolui canonica portio ambabus eccleſijs, in quibus ipſe defunctus habebat domicilia. Quid ſi haberet vnum domicilium ſolũ, quod partim eſſet de vna parochia & partim de alia: cui eccleſiæ eſt ſoluenda canonica portio? Dicit gloſſa, ꝙ idem, videlicet, ꝙ ſoluatᷣ duabus eccleſijs per medium. Communiter tamen ſeruatᷣ ꝙ ille eſt cenſendus parochianꝰ illius eccleſiæ, in qua fouet larem. Nota, ꝙ quis poteſt eligere ſepulturam ſuam in loco minus religioſo: cautius tamen faciet, ſi eligat locum magis religioſum: nam plus ꝓficiunt ſpeciales orationes quàm communes. & licet in vniuerſo mundo fiant orationes communes, pro omnib. defunctis, tamen ſpecialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius eccleſiæ.

[Prima gloſſa dicit quid declararet.

e ¶ Cum quis] Primũ dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Ber. & moderni ſupra eo. de his. & approbatur opinio Innocen. & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f ¶ Sepeliri. vnde ſi inteſtatus deceſſiſſet, ibi ſepeliri debuiſſet, vt dixi ſupra c. prox. & ſupra eo. tit. c. 1.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

g ¶ Canonica.] ſaltẽ quarta, vel ſtetᷣ cõſuetudini ſupra e. certificari. in ijs q. eligũt ſepeliri apud Minores vel Præ-

ſed illi dũtaxat [a], in qua ille officia conſueuit audire diuina, & eccleſiaſtica recipere ſacra. Cũ ab eo, qui duo habet domicilia [b] ſe collocans æqualiter in vtroq;, in loco tertio eligitur ſepultura: domiciliorũ eccleſiæ habebunt inter ſe † diuidere [c] canonicam portionem.

¶ In loco etiam minus religioſo poteſt noua eligi ſepultura. h. d. ſecundum Zen.

¶ Si quis [d] antiqua dimiſſa nouam etiam in loco minus religioſo elegerit ſepulturam, electionem huiuſmodi (licet iura ſuper hoc videantur eſſe diuerſa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

¶ Tranſlatio perſonæ ad certũ locum facta ad tempus, eccleſiæ ius ſepulturæ non auferet. h. d. ſecundum Zen.

CAP. III.

IS †, qui habet domicilium in ciuitate, vel caſtro, quandoque ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat in eadé: ſi non electa [e] ſepultura decedat ibidem, non in eccleſia dictæ villę, ſed in ea potius, in qua maiorũ ipſius ab antiquo [f] ſepultura extitit, ſepeliri debebit: Dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari [g].

¶ Mulier mortua, quæ pluribus nupſit, cum viro vltimo ſepelietur.

¶ Mulier [h] † autem, quæ plures viros habuit ſucceſſiue, ſi ſepulturam nõ eligat [i], eſt cum viro [k] vltimo ...

vel Prædicatores taxata eſt quarta ꝑ extrauag. Bonif. quæ incipit, ſuper cathedra. in tit. de ſepul. quæ fuit reuocata ꝑ Bñdictũ: hodie innouata ꝑ cle. e. ti. dudũ.
ADDITIO. In quarta, vt in minori, oẽs canones cõcordãt. facit ĩ. eo. li. de arb. c. 1. & ibi cõcor. & vide ꝙ not. e. ti. certificari. in vlti. gloſ. & quod ſuꝑ ea ſcripſi. Ioan. And.

a ¶ Dũtaxat.] quia & ſi apud debitã ſepultus fuiſſet, habuiſſet parochialis eccl'a canonicã 1. ſupra e. c. 1.

b ¶ Domicilia.] qđ eſſe poteſt, de reſcri. dilectus. 2. ff. ad munici. l. aſſumptio. Itẽ poſſet quis eſſe ſine domicilio, vt ſi relicto domicilio nauiget vel iter faciat, quęrens quo ſe collocet. ff. ad muni. l. Labeo. in prin. & l eius. & ꝙ dicit hic de diuerſis domicilijs, ſatis puto rem eſſe æquum in vno, quod æqualiter eſſet in duabus parochijs, vt puta inhabitat quis domũ in confinio duarũ parochiarum, vel duas domos coniunctas habitat, q̃ ſunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.
ADDITIO. Facit quod poſt Inn. ſcripſi ſupra de parochijs. ſuper eo. in glo. limes. & quod not. 16. q. 1. licet. in gloſ. pone ꝙ. Ioan. And.

c ¶ Diuidere.] ſi. ſupra de teſta. relatum 2. ad ſi.

d ¶ Si quis.] hic terminatur quæ not. 13. q. 2. ca. 1. §. nunc autem quæritur. & ſupra eo. fraternitatem. & approbatur opinio Lau. Vin. Ioan. & Goff. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Ber. quã etiam Hoſtiẽ. magis dicebat iuri conſonam.

IS qui.] Partes patent. Secunda ibi, Mulier. & prima ſoluit dubium, & ſolutionem moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.

¶ Si ciuis alicuius ciuitatis tꝑe æſtiuo, vt fructus colligat, accedat ad ſuã coloniã: & ibi mortuus eſt: nõ ſepelietur in eccleſia, in cuius parochia mortuus eſt, ſed portandus eſt ad ſuam eccleſiã parochialẽ hoc dicit.
CASVS. Titius huius ciuitatis ciuis. q habebat mediatariam vel coloniam, tempore æſtatis ad illã acceſſit ꝓ recolligendis fructibus, vel forte ꝑꝑ peſtẽ, & ibi mortuus eſt inteſtatus, quãtum ad ſepulturam: vtrum ſit ſepeliẽdus in eccleſia parochiali, in cuius parochia deceſſit? Certe non: ſed eſt portandus ad ſuam eccleſiã parochialem, ſi commode fieri poſſit: Sed quid ſanctiſſime Pater: certum eſt, ꝙ mulier vidua ſepelienda eſt cũ ſuo marito: Ponamus ꝙ aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur, cum quo ſit ſepelienda? Reſpõdet cum vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatem ab vltimo marito. l. fœmina. ff. de ſenatoribus, vbi mulier habet dignitatem ex perſona ſui mariti. Et ſi mulier quæ nupſit ſenatorio, poſtea nubat plebeio ꝑdit dignitatem primi mariti. Nota ꝙ in iure villa accipiſ dupliciter, vt in glo. de re. diui. Inſti. circa princ. Vno modo accipiſ pro congregatione ædificiorũ, nõ fortificata muris: qa ſi eſſet fortificata muris, diceretur caſtrum, vel ciuitas. Nota ꝙ ex ſola mora facta in loco quis nõ cenſeſ parochianus illius loci: ſed oportet ꝙ animo ſit perpetuæ moræ, vel ad minus per decem annos faciat ibi reſidentiã, niſi appareat de contraria voluntate, vt in ſcholaribus, qui licet moram faciant in vniuerſitate, non tamen cenſentur domiciliarij illi' loci. Not. ꝙ cum quis deceſſit non electa ſepultura, eſt ſepeliendus in loco ſuorũ maiorum: aliàs mulier eſt ſepelienda cum viro ſuo; & ſi habeat plures viros, eſt ſepelienda cum vltimo. Nota differentiam inter ciuitatem, caſtrũ, & villam, de qua ĩ. de ſenten. excom. ſi ciuitas. Nota finaliter, ꝙ dictio, potius, ſtat correctiue, ſecundum Archidiaconum. Dominicus.

e ¶ Non electa.] aliàs non eſſet q̃ſtio: quia apud illam ſepeliref. ſupra c. proxi. in fine.
(Gloſſa ſecunda q̃rit, quæſtionem declarat pro vtraque parte arguit & ſoluit.)

f ¶ Ab antiquo.] qđ dices 1, auus proauus & alij ab antiquo sũt ſepulti in aliqua eccleſia: pater elegit ſepulturam in alia, & ibi ſepultus eſt, filius decedens inteſtatus ſepeliet in ſepulchro patris, vel in ſepulchro aui & aliorũ? & intelligo vt bene ꝓcedat dubitatio, ꝙ poteſt ſepeliri cõmode in vtroque: pro vtraq. parte inuenies textum. 13. q. 2. c. vnaquæq; §. Ioſeph. & ver. econtra, qui aliàs eſt §. Per iſtam litteram, quam etiã habemus ĩ. c. ꝓxi. in princ. ſatis videretur habendã rationẽ antiquæ ſepulturæ aui, proaui, & aliorum, potius quàm paternæ. Ad idem ĩ. eo c. 1. in prin. & c. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorumque parẽtum copulatiue dictũ: quaſi non ſufficiat patrem ibi fore ſepultum. Item viuente patre ſepelietur in ſepulchro aui ĩ. c. proxi.

g ¶ Deportari.] ſim. ĩ. eo. c. vlti. imminens ergo periculum immutat ius commune, vt hic vides. Ad idem ĩ. eo. lib de procur. ſi duo. §. ſane.
ADDITIO. Archi. alle. ff. ad muni. eius qui. §. pen. ff. de iudi. hære abſens. ibi: nam vbi ſic venit, &c. & ſupra de eccle. ædi ad audientiam. Ioan. And.
[Glo. ſeq. dicit quid declaret pars vltima.]

h ¶ Mulier.] hic terminatur quod not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquæque.
ADDITIO. Et corrigit quod not. Vin. ſupra eo. de vxore. vbi dixit ſepulturam parentum potius quam viri ſequendam: allegat quod de onere ſepulturæ dixi in textu, ſuper verſi. vlti. Ioan. And.

i ¶ Eligat.] eligere enim poteſt cũ quo voluerit, vel cum nemine ſepeliri. ſupra eo. de vxore.

k ¶ Viro.] ſi verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. fin. [idem Ioan. Mona. & Archid.]

1 Vide q̃õnẽ quã hic diſputat Frãc' ſ decedẽte monaſterio ĩ. annũ ꝓbationis: an tũc eccl'a parochialis dẽat habere canonicam.

† No. Dñicus & Ph. ꝙ aſſignatis cẽtum ꝓ certo actu faciẽdo & plures faciũt actum ſimul: diuidẽtur dicta cẽtũ inter eos. exẽplum primo in trãti arcẽ promiſſa sũt cẽtũ: tres Itrãt ſimul inter ſe diuidẽt illa cẽtũ. Imo. in cle. & ſi principalis. & reſc. Bar. in l. hoc art. ff. de hær. Inſti. Ange. de ag. ſucceſ. §. ꝓxi. Fõt.

† Vide Cõradum Brunũ li. 4. de cæremonijs c. 4. circa ſi.

† Si vxor prius moriatr, q̃ vir vbi ſepeliri debeat ꝑter Frãcũ hic, vide c. qs ꝯuincit. & c. vnaquęque. 13 q. 2. & c. de vxore. eõ. de ſepul.

2 De hac q̃õne vid Abba. in c. 1. extra eo. tit.

e ¶ Hono-

a ¶ Honore.) ff.ad municip.l.filij.§.2.
ADDITIO. Ad idem l. vlti eo.tit §.3.qui §. dicit mulierẽ quamdiu nupta eſt, incolã eſſe ciuitatis mariti.facit ff.de iud.exigere.ff.de ſena.feminæ C de nupt.cum te.C.de dig.mulieres.& patet ĩ.de foro comp. ex parte. C. de incolis.l fin Ioan.And.

† Vide Abb. in c. ſuper eo. ext.de teſti.

LIcet.]Sũt duæ partes,quæ patent.
¶ Pater poteſt filio impuberi eligere ſepulturam, ſi hoc habeat conſuetudo. Item filiusfamilias põt eligere ſepulturam ſine conſenſu patris, licet non poſſit teſtari.h.d.

† Hec duo verba: in eorum,de ſunt ĩ antiquioribus codicibus.

CASVS.Certum eſt ꝙ impubes non hẽt rõnem: ideo non põt eligere ſepulturã Sed quid, mortuus eſt impubes, in quo loco erit ſepeliendus? & vtrũ pater pro filio ſuo impubere poſſit dimittere naturalem ſepulturam,& eligere aliã? Rñdet ꝙ ſic:ſi hoc habeat cõſuetudo, aliàs non.Sed quid, vtrum filiusfamilias poſſit eligere ſepulturam? Rñdet, qđ licet filius familias non poſſit teſtari de peculio,profectitio vel aduẽtitio, tñ poterit ſibi ſepulturam eligere ſine conſenſu patris,& ſic pro anima poteſt teſtari ſine conſenſu patris:ſed non pro alijs rebus l.fi.C.qui teſta.fac.poſſ.Nota primo,ꝙ conſuetudo qñque dat poteſtatem alteri pro altero eligere ſepulturam. Not.ſecũdo arg.ꝙ filius moriens ante patrem, neceſſario nõ eſt ſepeliẽdus in ſepulchro patris, ꝓbat text. qui vult ꝙ pater non põt ſibi eligere ſepulturam: vnde dato ꝙ pater eligat alibi pro ſe, non tamen poteſt pro filijs.

† Vide Ant.đ Butrio in ca. de vxore. ex. đ ſep.

timo, cuius domicilium retinet & honorem[a] †,tumulanda.

¶ Idem[in † eodem.]

¶ Ex conſuetudine poteſt pater impuberi eligere ſepulturam: pubes autem eligit per ſe ipſum, & hoc dicit ſecundum Zenze. quoad titulum: ſed non quoad textum, vnde poſſet addi, Et pro anima non legat ſine aſſenſu patris bona non caſtrenſia Domin.

CAP. IIII.

LIcet[b] † pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis[c] perueniant, eligere[d] ſepulturam, poſſit (ſi conſuetudo[e] terræ id habeat) quo voluerit loco ſepelire: hoc tñ non poteſt, vbi cõſuetudo huiuſmodi nõ habetur, ſed

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]
b ¶ Licet.] Emanauit ad declarationem decret.ſupra eo.de vxore.2.reſponſo.
c ¶ Pubertatis.] ſ.xij.in muliere.xiiij. in viro. quod dic, vt ſupra dixi de teſta c.1.
d ¶ Eligere.] ſicut nec alias teſtari.ff.de teſta.qua ætate,alias,in qua.2.q.6.cap ei qui.§. item ſi ſententia C. quando prouoca.non eſt neceſ.l 2.
[Glo.ſeq.dat duo ſimilia.]
e ¶ Conſuetudo.] ſicut ergo cõſuetudo dat iuriſdictionem & ius eligendi prælatum,de fo.comp.cum cõtingat.de cau poſ. cum eccleſia:ſic etiam dat ius eligẽdi ſepulturam,vt hic vides.
ADDITIO. Et ſi dicas hanc conſuetudinem eſſe contra ius commune,per quod diffinita ſunt loca ſepulturarum: ſatis eſt quod ius aſſiſtat. de quo plene dixi de conſu c ſi ſuper glo.penult Ioan And.

1 Et placet Arch.

[Glo.ſeq quærit,alleg. pro & contra:ponit conſuetudinem.]
f ¶ Vel in parochiali.] hæc eſt diſiunctiua.Nũquid ergo datur electio? quod vr̃ ĩ de reg.iur.in alternatiuis. cum ſuis concor.Econtra vr̃ ordinem ſcripturæ ſeruãdum.43.diſt ſit rector.ad fin.in glo.penul.ĩ.eo.lib.de ele.ſi quis iuſto §.1.& ſup.de ꝓben.mandato.& hoc tutius 1.Ad hoc ĩ.c.proxi.nec ſemper in alternatiuis eſt electio 2,vt dicam in prędicta regula,in alternatiuis, conſuetudo tamen habet quod parentes,vel amici tales ſepeliunt in altera quam volunt:& graue videtur puerum octo dierum ſemper in antiquis tumulis ſolemniter ſepeliri.

2 In alternatiuis nõ ſemꝑ datr̃ electio, đ quo vide Fel.ĩ c. cũ dilecta. ext de reſcr.

g ¶ Quamuis.] de hoc tractabat Hoſt. in ſum.huius ti.§ & apud quam.ver.ſi vero is.

ſunt cum ſuis maioribus, vel in parochiali[f] eccleſia tumulandi. ¶ Quamuis[g] autẽ filiusfamilias[h] abſque patris aſſenſu ſibi poſſit libere eligere ſepulturam[i]:pro anima tamẽ ſua † præter ipſius aſſenſum (niſi peculium caſtrenſe[k], aut quaſi caſtrẽſe[l] habeat) aliquid iudicare[m] non poteſt[n].

h ¶ Filiusfamilias.] maior tamen pubere.& eſt huic ſi.ſup. eod. li.de procu. qui generaliter.§.1.
i ¶ Sepulturam.] quia electio refertur ad id tempus, quo ſolutus eſt a patria poteſtate. ad hoc ſup eo.de vxore.2 reſponſo.
K ¶ Caſtrenſe.] ſ.qđ a parentibus vel cognatis in militia agẽtib. donatum eſt, vel qđ ipſe filiusfamilias in militia acquiſiuit:qđ acquiſiturus non fuiſſet, niſi militaſſet. ff. de caſtre. pec. l. caſtrenſe.

† De hoc arti vide late Phil. Francũ ĩ. eo.lib. in rub.tit.de teſta. nu. 46 ver.ſexto q̃rit. & Bar. in l q in poteſtate. ff. de teſta.

¶ Idem[in eodem †.]

¶ Religioſi, niſi multum remoti à monaſterio. nequeunt alibi eligere ſepulturam. hoc dicit ſecundum intellectum Zen.

l ¶ Quaſi caſtrenſe.] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in poſtulando:Nã & ipſi aduocati militant. C. de aduoc.diuer.iudic.l.aduocati.
ADDITIO. Vide quod not eo. tit.l. fori.& quod dicã in Specu. de actore §. 1.ver. ſuper.ĩ. Item qđ agit de peculio.Ioan.And.

† Hęc duo verba: in eodẽ: deſunt ĩ manuſcriptis exemplaribus.

CAP. V.

REligioſi[o],niſi à proprijs monaſterijs adeo forſitan ſint remoti, quod ad ea cũ moriuntur

m ¶ Iudicare.] i.in vltima voluntate ꝫ relinquere:iudicium n hic ſumitur pro vltima voluntate,& aliter multis modis,qđ dic vt dicã ĩ.de reg iu. in iudicijs.
n ¶ Non poteſt.] ff.de dona cau.mor l.tam his.

3 Nõ tñ in teſtõ ſuꝑ quo vide qđ ſcripſi ſup. eo ti. de teſta ſi pater. in prin.l.An.

REligioſi.] Ego ſequor intellectum Ioan.And.ſm quẽ poteſt ſic ſummari:Religioſi ſunt ſepeliẽdi in ſuo monaſterio, niſi in remotis morianſ.hoc dicit. Et ponit dictum, cuius rõnem interſerit:ibi, Cũ velle.Et exceptionem præmittit:ibi, Niſi. Dominicus.
CASVS. Aliquis religioſus ſub ptãte abbatis exiſtens habebat deuotionẽ ad aliã ecclãm:ipſe veniens ad mortẽ vult eligere ſepulturam in alia eccl'a,an poſſit? Rñdet, nõ pot quamdiu eſt in monaſterio ſuo, vel alio loco ei propinquo, vbi cõmode põt apportari ad locum monaſterij ſui:& ſepeliendus eſt cum ſuis fratrib. ſecus ſi eſſet in loco remoto.Nota primo,ꝙ religioſus nõ poteſt eligere ſepulturam,niſi eſſet in loco remoto. Sed quid ſi moriatur non electa ſepultura? Reſpondet quidam,quod ſepeliendus eſt in monaſterio ſui ordinis,ſi in loco ſit monaſterium ſui ordinis: Communis opinio doctorum eſt, ꝙ ſepeliẽdus eſt in eccleſia parochiali, in cuius parochia mortuus eſt. Nec obſtant iura dicentia ꝙ religioſi ſepeliendi ſunt in monaſterio vbi degunt: Nam iura intelligũtur qñ religioſi moriuntur in loco proximo nõ multum diſtante a ſuo monaſterio, vel ſi fuerint miſſi in aliquo monaſterio,cauſa perpetuæ reſidentiæ. ſed aliàs vbi moriuntur locis remotis non electa ſepultura, certe ſunt ſepeliendi in eccleſia parochiali vbi moriuntur. Nota quod eligere ſepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis.Dominicus.
[Prima gl dicit qđ decret approbet, vel reprobet.]
o ¶ Religioſi.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not.

quæ not Inno & Hoſt.ſup.de exceſ.prę̄l.nimis iniqua & Hoſt.ſupra eo.tit.de vxore.& approbatur opinio Inno.reprobata opinione.Hoſt.

A D D I T I O. Dicit Arch.quod per diſtinctionē hic concordantur iſtæ opiniones:quod non placet.q̄d colige ex vltima gloſſa. Ioan.And.

† al. poſſunt.

a ¶ Commode.) nota ratione incommoditatis id permitti, quod aliàs non permitteretur.ſic ſup.eo.lib.& tit.is qui. Item cauſa incommoditatis alienantur res eccleſiæ.12.queſt.2.terrulas.

b ¶ Non habeant.) ſic ſup.tit.proxi.cap. vlt. cum ſuis concor.

† In antiquiorib. codicib. deſunt hæc verba: primitijs, & oblatiōib.

A D D I T I O. Et per hoc intellige de clauſtrali, vt ibi etiam dixi.Ioan.And.

c ¶ Sepulturam] hoc tenebat Inno.ſed Hoſtien contra per decr. ſup.eo.tit. de vxore.ſ. quod talis electio ad illud tempus. ſ.poſt mortem, refertur, quo ſolutus eſt monachus a iugo, vt ibi dī de vxore: Ad idem ſup c.proxi.1.reſpon. & hoc etiam probabat per decre.præce.de exceſ.præl. nimis iniqua,& per decret.de priuil.vt priuilegia.vbi dr̄, quod illi fratres eligunt ſibi ſepulturas.Ad primum reſpondeo, licet vxor vel filiusfamilias ſint in poteſtate viri vel patris,non tamen intantum,quin aliquid habeant,& velle & nolle:quod non eſt in monacho, & facit ſup. eo.lib.de proc.qui generaliter,§.1. Ad decreta nimis. &,vt priuilegia.dic quòd non loquuntur in veris religioſis,ſed in ijs,qui aſſumuntur in confraternitatē, vel intelligatur ſecundum illud,ſ.quando a monaſterijs ſunt remoti.Ioan.And.

commode a portari non poſſint†, nequeuntq; cum velle, vel nolle non habeant b) ſibi eligere ſepulturā c: ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi.

TITVLVS XIII.

De decimis {primitijs †, & oblationibus.}

¶ Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

[Prima gloſſa dicit vnde deciſa:inchoat caſum, & ponit ius nouiſſimum.]

d ¶ Diſcretioni.) Decre. eſt Grego.ix deciſa de extrauaganti ſua,quæ incipiebat, Grauamen nobis.Et prout ibi patet ex querela archiepī,& capituli Piſani peruenit ad Papā, q̄ Prædicatores & Minores p̄dicabant decimas ex præcepto non deberi. (Ex quo cōtingebat, q̄ laici remiſſi fiebāt remiſſiores.) Scribit Greg vt ſequitur. Hodie prouiſum eſt cōtra omnes religioſos,qui bus non competit recipere decimas, vt in clem de pœn cupientes.2.rñ.Ioan.And.

† Vide §. ci. Tri. ſeſ. 25. de reforma.ca. 12. & B. Th 2.2. q. 87 arti.1.

¶ Populus vt eccleſijs iura debita perſoluat, eſt in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit ſecundum Zenze.

C A P. I.

Diſcretiōi d † veſtræ mādamus diſtrictius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum e, ſeu alia-

[Glo. ſeq. circa decimas ponit quinque opiniones, & ſecundā & vlteriorem improbat.]

e ¶ Decimarum.) In decimarū ſolutione an debeantur ex p̄cepto, an conſuetudine tollantur, diuerſę fuerūt antiquorum ſententię. Et dixerunt quidam, quos ſecutus eſt Inno in gl. quam poſuit ſuper iſta rubrica, 1 q̄ decimę indiſtinctè debent & perſonales & p̄diales: probat per auctoritates veteris,& noui teſtamenti,& per iura 16.q 1 reuertimini. & c.decimę,& q.7.quicumque,& c.omnes & in multis capitulis. Dicūt 2 quidam theologi, & hoc ſcripſit Petrus Lombardus, q̄ præceptorum alia moralia, & hæc ad litteram ſeruanda: vt non occides,&c.& quædam ceremonialia,& hęc non ſeruantur ad litteram, vt de purificatione poſt partum c.vnico. quædam myſtica.& hæc ſunt ſacrificiorum pręcepta, quorum nō verba, ſed mens ſeruāda eſt, & ſic dicunt in decimis, vt.ſ ſint myſtica, vel partim moralia, vt ſufficiat aliquid dari pro decima ex vigore conſuetudinis: puta cēteſimam,vel vlteriorem, vel citeriorem partem,ad hoc 5.diſtinct in princ 6.diſt §.vlt.ſupra eo commiſſum.& in c.in aliquibus. in fine. & c. ad Apoſtolicæ cum ſimil. Sed hęc opinio eſt falſa & reprobata per omnia iura,& per concilium generale.ſupra eo in aliquibus. vbi dicit integraliter decimas perſoluendas. Alij theologi dicunt, q̄ hodie decimę non debentur: quia olim iuſſę erant dari clericis, qui nihil aliud habebant,vt Numeri 14. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere eſſe cōtentos: hodie vero habent p̄dia: vnde eis decimę non debentur & hæc opinio reprobatur ſup.eod.tua nobis. Alij dicunt, q̄ decimæ in illis regionibus, in quibus non eſt conſuetudo vt ſoluantur, nec exiguntur, nec p̄dicantur, non ſoluere nō ſit peccatum: quaſi ex tolerātia Papa diſpenſet: quod videtur poſſe ſecundum ea, quæ not.ſupra eo.a nobis. vbi aūt exiguntur & p̄dicantur, non ſoluere eſt peccatum. quæ opinio per hanc decret & per omnia concilia 3 & decreta ſupra eo tit.reprobatur vī: in quibus ſatis patet, q̄ Papa non tolerat, ſed cōtradicit expreſſe. ad hoc Exo. 22.ibi, Decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Hoſt.no.ſupra eod.in aliquib.& c.a nobis. q̄ prædiales decimæ debentur lege diuina, perſonales vero non: & ideo in primis non admittitur conſuetudo: In ſecundis vero ſic: vnde ſi conſuetudo eſt perſonales non præſtari, non debētur: & ſic intelligit finem ipſius decretalis. Sed hoc Innocent.execratur, vt dixi in princip.& eius in hoc opinio tutior eſt: & ideo tenenda eſſet de pœnit.diſt.7 nullus.

A D D I T I O. Et penitus vide quod dixi in quæſtione poſteriorum in quarta parte, & quod ſcripſi ſupra eo a no-

1 al. & gl. illa ſuper illa decr. vlt. de paroc. Ioan. And.

2 De materia hui' gl. vide q̄ pleniſſime ſcribit B.Tho. & ibidē Caiet.2.2. q. 87.art.1.

3 Multos ſanctos patres & multa cōcilia hoc dicēdo enumerat hic Arch.& poſt eū Io An. & vide B. Th. paulo antea citatum.

D E D E C I M I S, P R I M I T I I S,&c.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

¶ Superiori tit.viſum eſt de iure ſepulturæ, quod eſt vnum de iuribus parochialibus: verum quia ius decimādi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informādum, de iſto iure decimandi, ſiue decimabili, annectitur tit.de decimis,&c.

Diſcretioni.[Hic in ſuperſcriptione Prædicatores premittuntur.de quo hic Arch.vt no ſupra eo.li.de elect. quorundam.Et primo inhibet: ſecundo præcipit: ibi, Immo.

C A S V S. Epiſcopus & capitulum Piſanū expoſuerunt Romano Pontifici grauamē & querimoniam de Prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in ſuis ſermonibus corā multitudine populi, quod ſoluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, quod ſoluere aliquam quotam quantumcumque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ vocatur decima: vnde multi & fere omnes laici ſubtrahantur, nec volebant ſoluere decimam: quare ſupplicatum fuit domino Papæ vt dignaretur de remedio prouidere opportuno: Vnde Papa ſcribit Prædicatoribus & Minoribus eis inhibēdo, ne de cetero prędicent aliqua, per quæ populus retrahatur a ſolutione decimarum: ſed vt ſuadeant & moueant populum ad ſolutionem decimarum. Nota primo ex ſuperſcriptione, quod Prędicatores præferūtur Minoribus de quo hic Arch. vide q̄ not.eo.lib.de ele.quorundam. ſecundum Ioan. And. Nota ſecundo prædicantem populo abſtinere debere ab his, quę inducunt corruptionem animarum. Dom.

eod. c. nobis. in magna ſuppletione, ante medium. ver. adueniente autem tempore gratiæ. Ioan. And.

ALIA ADDITIO. Dicit Arch. ꝙ opinio Hoſtié. ſcilicet ꝙ ꝑdiales decimæ debeantur de lege diuina. ꝑſonales vero nõ: fuit opinio fratris Hug. de Sincera magiſtri i theologia.

rum [a] rerum eccleſijs debitarum ſolutione retrahant, vel aliàs animas [b] corrumpant audientiũ, in ſermonibus [c] ueſtris vel alibi [d] proponere de cætero ꝑſumatis. Immo verbo & opere informetis eoſdem, vt ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis [e] animo ſint intenti.

¶ Alexander quartus.

¶ Priuilegium decimas nouallium concedens, non includit decimas nouallium per alios poſſeſſas tempore impetrationis: & loca tantum includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. hoc dicit vſque ad §. ſtatuimus. ſecundum Dominicum.

CAP. II.

STATV-

1 De materia glo. vide B. Thom. & ibid. Caiet. 2.2. q. 86. per totam q.

a ¶ Aliarum rerum.] Puta primitiarum, 1 oblationum, canonicarum portionum debitarũ ex funeribus, & eorum quæ debentur propter ſuas laudabiles conſuetudines. de ſimo. ad Apoſtolicam. olim ſoluebantur quattuor genera decimarum. ſupra eo. c. 1. & ideo homines bonis omnib. abundabant. 16. q. 7. maiores nũc nec vna bene ſoluitur: & ideo homines ad decimã conuertuntur. 16. q. 1. decimæ. & ideo dominus locuſtas non increpat, nec plagas amouet. 16. q. 1. reuertimini & tollit fiſcus quod non accipit Chriſtus, vt in prædicto c. maiores.

ADDITIO. Hæc tria per gloſſam tacta bene experiuntur Italici decimas non ſoluentes. Econtra quadruplex eſt remuneratio bene ſoluentiũ: fructuũ vbertas, corporis ſanitas, remiſſio peccatorum, & acquiſitio cæleſtiũ præmiorũ, vt in prædicto capit. decimæ. Ioan. And.

b ¶ Animas.] aliàs animos. ad hoc ſupra eo. quamuis. de nat ex lib. vent. c. vnico.

c ¶ Sermonibus.] tale officium priuilegiatum eſt. de ſtatu monachor. quod Dei timorem. [ad finem. & in glo. penult.]

d ¶ Vel alibi.] Puta in collationibus, diſputationib. vel in confeſſionibus, in quibus iniungere debent cõfitentibus, ꝙ aliena reſtituant: quia nõ dimittitur peccatum, &c. j. de reg. iur. peccatum, cum ſuis concor. & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemoſynas recipiunt. de ſent. excom. cum voluntate. §. 1 priuilegium ergo illud merentur amittere contrarium ſuggerendo. 11. q. 3 priuilegium cum ſuis ſimilibus.

e ¶ Voluntatis.] voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus 15. quæſt. 1. non eſt cuiquam. 33. quæſtio. 5. qui ſi tit. in fine.

STatuto.] Ponebatur olim hæc decreta. vt dicit Archi. ſub titu. de ſtatu monachor. & incipiebat, Cũ perſonæ. Guliel. alleg. Quia perſonæ. qui fere totam hãc decre poſuit in Spec. de deci. ver. in ſumma. Scias ꝙ quæſtionem (quæ habet an priuilegiũ de decimis non ſoluendis certis religioſis conceſſum, extẽdatur ad decimas, quas laici per antiquum feudũ poſſidet) plene tractaui ſupra eo c. penulti. vbi ad probandum quòd non extendatur, per quinque modos hãc decre. induco. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. eſt ꝓſupponendum, quòd aliqui religioſi percipiunt decimas ex donatione laicorũ, quas laici habebant infeudatas cũ cõſenſu epi, et ſic e conſenſu capituli, c. ad Apoſtolicam de his quæ fiunt a plato ſine conſenſu capituli: & tunc religioſi qui ſolum habent iſtas decimas ex donatione laicorũ non percipiunt decimas nouallium: ſed ſolũ illas decimas percipiunt, quas laici percipiebant: vnde multi religioſi impetrabant a ſede Apoſtolica priuilegiũ vt ipſi poſſent percipere decimas nouallium, pro illa portione, pro qua ipſi percipiebãt decimas antiquas.

CASVS. Monaſterium ſancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici ſibi facta ex conſenſu epi: vnde abbas ipſius monaſterij impetrauit a ſede Apoſtolica priuilegium, vt in mea parochia poſſet percipere & leuare decimas pro illa portione, pro qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector eccleſiæ parochialis eram in poſſeſſione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij ſui poſſit percipere decimas in quarum poſſeſſione eram tempore impetrationis priuilegij? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium ſuum nõ ſe extendit ad illas decimas, in quarum poſſeſſione alius erat tempore impetrationis. Sed ponamus quòd dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ, quę erat circa flumen: poſtea a ſede Apoſtolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas nouallium in parochia mea: vtrum poſſit virtute ſui priuilegij percipere decimas nouallium in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua nõ ꝑcipiebat antiquas? Reſpondet quòd non: ſed priuilegium ſuum reſtringitur ad loca, in quibus ꝑcipiebat antiqua. Sed quid ſanctiſſime Pater, ponamus quòd abbas ſancti Cypriani non erat in poſſeſſione niſi ꝑcipiendi tertiam partem decimarum antiquarũ, licet re vera ad ipſum ſpectaret media pars: acceſſit ad Papam, & impetrauit priuilegium, vt poſſet percipere decimas nouallium in parochia mea, pro illa parte, ꝓ qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegium ſuũ ſe extendat ad mediam partem, quę ſibi debetur: vel ſolum ad tertiam partem, ſicut eſt in poſſeſſione ꝑcipere? Reſpondet quòd priuilegium ſe extendit ſolũ ad tertiam partem quam poſſidet, & nõ ad illam partem, quę ſibi debetur. Sed ponamus, quòd abbas ꝑcepit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit reſcriptum, vt ꝑciperet decimas nouallium pro ea parte, pro qua ꝑcipiebat decimas antiquas: vtrũ virtute priuilegij ſui ꝑcipiat omnes decimas nouallũ? Rñdet ꝙ non: ſed priuilegium ſuum reſtringetur ad mediam partem nouallium: quia non eſt veriſimile ꝙ Papa dediſſet illi illud priuilegium in grauamẽ eccleſiarum parochialium, ſi impetrans expreſſiſſet, quòd ipſe ꝑcipiebat integre omnes decimas integras. Vtrũ ſit verum indiſtincte in omnibus religioſis, vt nõ debeant percipere, niſi medietatem nouallium? Reſpondet quòd non: ſed fallit in religioſis Ciſtercienſibus & Carthuſienſibus: nam iſti percipiunt integras decimas, ſecundum quòd eſt eis indultum per Papam. Sed quid faciet eccleſia parochialis, & rector illius eccleſię: ſi illi Ciſtercien. & Carthuſien. percipiãt decimas cum integritate: quia rector eccleſiæ parochialis non poteſt ſupportare onera parochialia, & nõ habet vnde poſſit ſuſtentari? Reſpondet Romanus Põtifex, quòd epiſcopus loci poterit prouidere: nam ſi videat epiſcopus, quòd rector eccleſiæ parochialis non habet aliunde ex quo poſſit ſuſtentari, tunc compellit iſtos Ciſtercien. & Carthuſien. ad faciendum rectori congruam portionem, vnde poſſit ſuſtentari, & onera parochialia ſupportare. hoc dicit præſens text. vſque ibi, Sane quamuis. Nota primo quòd ad ſolum Papam ſpectat declarare verba ambigua ſuorum priuilegiorum. Ad hoc ſupra de officio ordinarij. Nota ſecundo, quòd quantum ad vim compræhenſiuam priuilegij,

uilegij, attendimus tempus datæ: & ſic priuilegiũ nõ extenditur ad futura. Ad hoc de priuil. cum capella. Dominicus.

de teſti. ſpo. grauis. de ꝑſcri. c. vlt. de dona. inter vir. & vxo. & ſi neceſſe. ob hoc etiã ibi dicunt, ꝙ ſi abbas impetrat priuilegia exẽptionis ꝓ ſe & capellis ſibi ſubiectis: ꝙ ſi aliqua capella ſua ſub alio monaſterio bona fide poſſideatur, impedientur vires priuilegij, aliàs non, per eadem iura.

ADDITIO. Sic vt ſola litis pendentia, (etiam ſi doloſe non taceatur) impedit vires priuilegij, vt lit. pen c ſi. Ioan And.

to [a] † perpetuo declaramus [b], quòd indultum illud Apoſtolicum (quod pleriſque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt [c] ad illas noualium decimas (quas tẽpore [d] illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultũ alij † poſſidebant, [e] cum de hoc in ipſo mentio nulla fiat) nullatenus ſe extendit: nec ad alias [f] etiam, niſi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipſi impetratores habebant, & pro ea [g] ſolummodo portione, qua ipſi tẽpore impetrationis huiuſmodi percipiebant antiquas.

¶ Priuilegium decimarum noualium limitatum ad menſuram antiquarum, non poteſt vltra dimidiam includere: fallit in Ciſtercienſibus & Carthuſienſibus. hoc dicit.

¶ Statuimus [h] præterea quòd idem indultum obtentum ab ijs, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vltra medietatẽ [i] decimarum noualiũ nullatenus extẽdatur: quia [k] non eſt veriſimile, ſi tunc de plena & integra perceptione veterũ fuiſſet expreſſum, quòd Apoſtolica ſedes pariter, & ſimiliter noualium decimas, in tam graue parochialium eccleſiarum diſpendium indulſiſſet, quòdq; ratione talis indulti, ſiue impetrati iam, ſiue impetrandi deinceps, non poſſit in noualib. (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel ꝑcipi plusquã medietas decimarum ipſorum noualium; etiam ſi amplius in veteribus habebatur: cum non ſit [l] dicẽdum aſperum, ſed piũ potius & benignum, ſi ſuper decimis futurorũ nouvalium contra parochialium eccleſiarum grauamen † (quod ex diſtinctione † indulti huiuſmodi poſſit accidere) taliter obuiatur. Religioſos tamen Ciſtercien. & Carthuſien. ordinum ſtatuto & declaratione huiuſmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate [m] decimarum nouvalium) comprehendi nolumus vel conſtringi.

¶ Priuilegiati ſuper decimis recipiendis, eccleſiis parochialibus gratis aſſignare debent portionem pro debitis oneribus ſupportandis hoc dicit. Dom.

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat]

† Pro materia vide Socinũ cõſil. 269 in prici. in ꝑſonati conſultatione.

a ¶ Statuto. Hic Alexãder in prima parte ponit quaſdã declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus vt noualium ꝑcipiant decimas ꝓ ea portione, qua ꝑcipiebant antiquas. Et a quibuſdã ex ipſis declarationib. duos excipit ordines hic vſq; ad §. vbi. ibi, prouidet parochijs pauperibus, quarum decimæ alijs debentur, vſque ad §. Sane. Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vſque ad §. Diœceſani. Quarto ꝓuidet circa decimas ſoluendas a religioſis, & circa diœceſanorum poteſtatẽ ſuper his, vſque ad § Nec ꝓ eo. vbi ſtatuit nouvalium decimas religioſis non accreſcere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

† Not. ꝙ priuilegiũ mihi cõceſſum vt ꝑcipiã decimas & ſimilia de aliquo loco, eſt ſubreptitiũ, nõ facta mẽtione d' alio exiſtẽte ĩ poſſeſſiõe iſta ꝑcipiendi. l. in puberi. ff. de admini. tut ſupra d' pri. dudũ ſecꝰ ſi nemo iſta ꝑcipe ret. Petr. Anc. Fon.

b ¶ Declaramus.] not. quia hic Alexander nõ ſtatuit ius nouum, ſed antiquum declarat: vnde primũ dictũ habebamus ĩ caſu ſ. d' priui. c. antep. quod incipit, dudũ.

Declarãs nõ dr̃ ius nouũ ede re, ſed antiquũ declarare.

c ¶ Contingunt.] forte priuilegio, vel cõpoſitione, vel feudatione, vel ꝑſcriptione vel receptione de manibus laicorũ; vt dicit in fine: vel alio quocunq; modo iure cõi non eſt reperire ſimpliciter, ꝙ debeatur certa pars, niſi forte in epõ, q iure cõi petit quartam. ſ. de of. ordi. conquerente. de præſcri. de quarta.

d ¶ Tempore illo.] ſic in his inſpicit̃ datę tempus. Ad idem ſupra de elec. eam te. c. ſi eo tempore. eo. lib. de elect. dudum. 1. in antiq. vbi de hoc

Poſſeſſio ſola bonę fidei ĩpedit vide Abbatẽ ĩ c. veniẽs. de ꝑſcriptio.

[Gio. ſe.] fecit per quæſtionem.]

e ¶ Poſſidebant.] iure ſuo tamquam ſibi debitas [Idem Archidiaconus.] tunc nõ debet illis obeſſe priuilegium hoc tacito impetratũ. ſ. de priui. dudũ. Idẽ poteſt dici ſi bona fide poſſidebant, ſed ꝓprietatẽ iuris non habebant, vt ſola bonæ fidei poſſeſſio vires priuilegij impediat. Si autem eſſet violenta, vel malæ fidei poſſeſſio, vires priuilegij non impediret: ſm Inno. & Hoſt. qui hoc aut. in ꝑdi. decre. dudum. allegãt,

† Dic quo ad illam Io. And.

f ¶ Nec ad alias.] ſecunda declaratio. Pone, debebat̃ mihi medietas decimarũ antiquorum ꝑdiorum certæ parochiæ: impetraui vt ꝑciperem ꝓ ea parte nouvalia, ꝓ qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia, ſed ſolum in certa parte: pone citra riuum ꝑcipiebam partem illã decimarum: in illa ſolũ parte recipiam nouvalia non in vlteriori.

g ¶ Et pro ea.] tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, ſed non dabatur niſi tertia: impetraui priuilegia de nouvalibus pro ea parte, &c. ſolam tertiam in nouvalibus habebo.

† al. grauamina.

h ¶ Statuimus.] ſequuntur adhuc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam ſcias, quòd aut ille, qui impetrabat tale indultũ, percipiebat integras decimas, aut plusq̃ dimidiã, aut dimidiã, aut minus: in primis duobus caſibus, ſcilicet cum integram, vel plus quã dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij nouvalium ſolam habebit dimidiam, ſi percipit dimidiam, vel minus antiquorum, tantũdem percipiet nouvalium.

† In manuſcript. & alijs co dicib. impreſſis paulo antiquorib. contrãter legit̃, diſtinctione Et ꝓ. poſſit, manuſcripti habent: poſſet.

i ¶ Vltra medietatem.] nomine portionis dimidia continetur. ff. de verb ſign. nomen filiarum. § portionis. ff. de vſufruct l. etiam.

Portionis appellatione media pars cõtinet: vide Dec. cõſi. 60.

ADDITIO. Quandoque propter incertitudinem appellatio partis comprehendit totum ff. de lega. 3. l. vxori. in prin quid dicat Ber. vide de reſcrip. nonnullis. ſuper 4 glo.

K ¶ Quia non eſt.] ratio.

l ¶ Cum non ſit.] diceret aliquis, quare ſit tã ſtricta interpretatio & aſpera? Reſpondet.

m ¶ De medietate.] bñ ergo cõprehẽdunt̃ trib. declarationi-

rationibus primæ partis: ſed iſtis duabus declarationibus iſtius §. ſtatuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. ſi ergo percipiant integram uel plus quā dimidiam in antiquis: & in nouallibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

¶Vbi autem per huiuſmodi conceſſiones decimarum parochiales eccleſias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipſarum redditibus congrue[a] ſuſtentari, & commode iura epiſcopalia exhibere non poſſunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eiſdem rectoribus tantum de illarum[b] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem ſuſtentationem haberet†, & epiſcopalia iura ſoluere ualeant, aliaque onera[c] debita ſupportare.

¶ Decima per laicos ante Lateranen concilium in feudum recepta a religioſis per eos recognita in feudum, non poſſunt ipſis religioſis concedi ſine diœceſanorum conſenſu, hoc dicit. Domin.

¶ Sane quamuis forte a religioſis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis a laicis, & ijdem laici quòd illas ab ipſis religioſis in feudum teneant, recognoſcant: nō tamen licet religioſis eiſdem poſt talem infeudationem, uel recognitionē ſic de facto præſumptam, huiuſmodi decimas de manibus laicorum ipſorū acquirere uel recipere, abſque diœceſanorum epiſcoporum aſſenſu[d]. Illas autem decimas intelligimus poſſe taliter a religioſis de manibus laicorum recipi uel acquiri, q̄ ante Lateranen.[e] † concilium ipſis laicis in feudū perpetuo[f] fuere cōceſſæ.

¶ Diœceſani compellunt religioſos exemptos ſoluere decimas parochialibus eccleſiis, ſi nō agatur de rebus exemptis, hoc dicit. Domi.

¶ Diœceſani uero parochialium eccleſiarum ad requiſitionem rectorum earundem de ipſis religioſis ſuper decimis, quas habēt, uel eos habere cōtinget: quę quidem aliàs ad ipſas ſpectauerunt eccleſias (niſi de rebus exemptis[g] agatur) exhibeant iuſtitiæ complementum.

a ¶ Congrue.] quod dic ut ſup. de præben. de monachis. 21. q. 2 c. 1. in gloſ. penult.

b ¶ Illarum.] decimarum parochię ſuæ.

c ¶ Onera.] legatorū, nuntiorum ſedis Apoſtolicę, collectarum, & ſimilium. ad idem ſup. eodem li. de pręb. cap. 1.

ADDITIO. Ioan. Monachus & Archid. allegant de ſupplen. negligen. prælat. ſicut. & de præbend. de monachis & ca. auaritiæ. Ioan. And.

¶ SANE. Pro intellectu iſtius §. eſt p̄ſupponendum primo, ꝙ ſi laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante cōciliū: & ideo illas iuſte tenet ſecundum communē opinionem doctorū, poteſt ipſe laicus iſtas decimas reſtituere eccleſię parochiali ſine conſenſu diœceſani: ſed ſi uellet dictas decimas alteri eccleſiæ donare, non poſſet ſine conſenſu epi. ſecūdo eſt prēſupponendū, ꝙ ſi laicus teneat decimas a religioſis, poſſet illas decimas donare religioſis abſque conſenſu epiſcopi.

¶ Caſus hoc præſuppoſito in iſto §. ſic figuratur: Quidam religioſus ab antiquo, ſcilicet ante conciliū, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioſo, a quo non tenebat dictas decimas: certum eſt quòd illas decimas poſſet laicus donare eccleſiæ parochiali, a qua tenebat dictas decimas etiam ſine conſenſu epiſcopi: ſed alteri eccleſiæ uel loco religioſo non poſſet donare ſine conſenſu epiſcopi. Sed utrum epiſcopus debeat immediate prębere conſenſum huic donationi? Reſpōdet Romanus Pontifex quod non: immo antequam epiſcopus conſentiat donationi, debet inducere laicum ad reddēdum decimas ſuæ eccleſiæ naturali & parochiali: qui epiſcopus ſi per monitionem ſuam non poſſit laicum inducere ut reddat decimas eccleſiæ ſuæ parochiali, poterit præbere conſenſum, ut illas donet alteri eccleſiæ parochiali, uel alicui loco religioſo. Sed quid? ponamus quòd religioſi aliqui exempti timentes ne ad monitionem epiſcopi mutaretur laicus, & dictas decimas redderet eccleſiæ parochiali. faciebant quòd ipſe laicus recognoſceret illas decimas tenere ab ipſis religioſis, licet re uera non teneret: vtrum iſta ficta recognitio præſtet patrocinium ipſis religioſis, ut decimæ illæ poſſint eis donari ſine conſenſu epiſcopi? Reſpondet quòd non. Sed ponamus quòd religioſi monaſterij noui, qui ſunt exempti a iuriſdictione epiſcopi Pictauenſis acquirunt de nouo alias terras exiſtentes in mea parochia, ipſi recuſāt ſoluere decimas ex illis terris: nūquid potero tales exēptos facere cōueniri corā epō Pictauēſi, vt ipſe cōpellat eos ad ſoluēdū decimas ex illis terris? Reſpondet ꝙ ſic: & ſic iſte eſt unus caſus in quo exempti poſſunt conueniri coram ordinarijs, uidelicet ſi exempti recuſēt ſoluere decimas eccleſię parochiali: ſed tūc non poſſent conueniri per citationem communem, ſed oportet ꝙ citatio fuerit formalis, & ſpecialiter faciat mentionem quod ueniant reſponſuri tali rectori eccleſię parochialis ſuper iure decimandi. Sed ponamus quod de conſenſu epiſcopi laici donauerunt decimas aliquibus religioſis exēptis, quas habebant infeudatas ante concilium Lateranen. vtrū dicti religioſi exempti poſſint percipere decimas nouallū: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantum tempus de cuius initio memoria hominū non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturam, fuerunt ſeminata aliqua noua ſemina in illa terra: vtrum ex fructibus ſuperexcreſcentibus poſſint religioſi exempti percipere decimas virtute donationis a laicis ſibi factæ? Reſpondet quòd non.

Nota quòd laicis eſt prohibitum recipere decimas in feudum ꝑpetuum poſt Lateranen. concilium: ergo uidetur ſecus in temporali, ut not. in c. cum Apoſtolica. ſup. de ijs quæ fiunt a Pręla. Dominicus.

d ¶ Aſſenſu.] Laicus habebat decimas quas religioſis donare uolebat: fingebat ſe per inſtrumentum ab illis habere in feudum, ut ſic quaſi reſtitueret ipſas eiſdem ſine conſenſu epiſcopi: ſed talis fictio non prodeſt, ut hic uides.

e ¶ Lateranenſe.] de priuile. cum & plantare. 1. reſponſio.

f ¶ Perpetuo.] ſecus ſi ad tempus. & concor. de his quę fiunt a pręlat. cum Apoſtolica, in fine.

ADDITIO. Et ſi non apparet an ante uel poſt concilium quid iuris, ibi dixi in gloſſa finali. Ioannes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Hoſtien. Ioan. And.

g ¶ Exemptis.] ideſt, de ipſis decimis: uel decimis exemptorum prędiorum.

ADDITIO. Archidiaconus exponit, ideſt, de decimis pertinentibus ad eccleſias exemptas. Ioan. And.

Petr. de ... nch. no. ... oſt Ioā. ... nd. ob- ... urius ta ... ē loquē ... m, ꝙ ex ... onatio- ... e priui- ... giata ... apæ nō ... uferſ ec ... eſiæ pri ... legiū, ... e conue ... aſ eltra ... ꝙ face ... pōt. fa ... t l. in cō ... ēnatio- ... e. l. inter ... s. ff. de ... g iur. ... otanus.

† Hoc eſt cōcilium Later. ſub Alexand. tertio. c. 9

a ¶ Iure] ſupra eod. ex parte. 1.
(Glo. vltima ſignat contrarium, & ſoluit.)
b ¶ Eorundem.) ſicut enim ipſi laico nō accreſcebant noualia, ut ſupra eodem, tua. 1. ſic nec ipſis religioſis, qui a laicis perceperunt. ad idem ſupra eod. cum contingat Argu. contra. infra de iure patro. c. 1. Sol. ibi res a laico donata mutat naturam in nullius præiudiciũ: hic pręiudicium fieret eccleſiæ parochiali. ad hoc ſup §. 1. in fine.

¶ Religioſi etiam exempti, de poſſeſſionibus acquiſitis & acquirendis, eccleſiis parochialibus ſoluere debent decimas, ſi priuilegiati non ſunt. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ceterum ijdem religioſi, tam exempti, quàm nō exempti, de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre ſoluant illis eccleſijs quibus eædem poſſeſſiones & terræ prius fuerant decimales: niſi ſuper hoc ſpeciali iure[a] vel priuilegio ſint muniti.

¶ Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales ſuperuenientes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochijs omnes maiores decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, poſſunt pro eadem uel ſimili portione (ſi de nouo poſtmodum fiant noualia) in eiſdem petere, uel percipere noualium decimas eorundem[b]: niſi rationabilis, per quã hoc facere ualeant, cauſa ſubſit.

TITVLVS XIIII.

De regularibus † & tranſeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv. anno profeſſionem fecerit, uel habitum profeſſorum receperit, uel expreſſe ratam habuerit profeſſionem prius a ſe factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum ubi non eſt diſtinctus, intelligitur profeſſus: niſi tanta ſit indiſtinctio, quòd uenientes cum eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij annis ingreditur: ſi portat habitum per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur profeſſus. Ioan. And.

CAP. I.

IS †

DE REGVLARIBUS, & tranſeuntibus ad religionem.

IS qui Prima pars tractat de impubere monaſteriũ ingreſſo. Secunda de pubere: ibi. Qui uero. Tertia declarat diſtinctionem habituum: ibi, Diſtinctos. Prima diſtinguit an egrediatur ante finem decimiquinti anni, an poſt: & primum permittit: ſed tres caſus excipit. ſecundum ꝓhibet ibi, Quod ſi. ſi ſint habitus indiſtincti, ſecus ſi indiſtinctiſſimi. Secunda principalis puberem profeſſum eſſe dicit, ſi per annum tulit habitum indiſtinctum: etiam ſi ſit indiſtinctiſſimus: & diuerſitatis rationẽ reddit: ibi. Quoniam. Ioan. And.

ADDITIO. Guil. in Spec. eodem tit. ver. & ſcias, dicebat hanc decre. fuiſſe Greg. ix. ſed fuit Innocentij, ut hic apparet.

CASVS. Aliquis minor xiiij annis intrauit aliquam religionem, puta, religionem ſácti Benedicti: poſtea completo anno xiiij. & inchoato xv. anno aſſumpſit habitum profeſſorum: vtrum uideatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpōdet quòd ſic: quod uerum eſt, ſecuto poſtea triduo: ideo non poteſt redire ad ſæculum. idem dicendum ſi fecerit profeſſionem expreſſam: vel ſi ante xiiij. annum fecit profeſſionem expreſſam: poſtea ipſo facto maiore xiiij. annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam profeſſionem. Sed quid, ponamus quòd nouitius non accepit profeſſorum, ſed alium habitum portauit per totum annum, xv quia incepit ſextum decimum annum: an uideatur feciſſe profeſſionem? Reſpondet quòd ſi in tali religione habitus nouitiorum ſunt diſtincti a profeſſis: & ille nouitius portauit habitus nouitiorum, & non profeſſorum: non uidetur feciſſe tacitam profeſſionem: Sed ſi habitus nouitiorum non ſunt diſtincti ab habitibus profeſſorum: tunc per delationem illius habitus per totum xv. annum uidetur feciſſe profeſſionem tacitam: quod uerum eſt, niſi conuerſi & donati portarent eundem habitum Sed quid, ponamus quòd erat aliqua religio, in qua non ſolum erant nouitij, ſed etiam conuerſi & donati: aliquis poſt xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per unum annum integrum ſine reclamatione: utrum uideatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpondet ꝙ ſic: licet ſecus ſit ſi talem habitum accepiſſet ante xiiij. annum: & ſic ante diſcretionẽ animi Sed ſanctiſſime pater, uellem informari a uobis qualiter dicantur habitus diſtincti? Reſpondet Romanus Pontifex, quod intelliguntur habitus diſtincti, ſiue diſtinctio ſit patẽs, ſiue nō: quia habitus nouitiorũ nō ſunt benedicti: & habitus profeſſorum ſic: & tunc eſt diſtinctio latens: multo magis ſi diſtinctio illa eſſet patens in ſciſſura, colore, uel aliàs Not. primo ex principio ca. ꝙ durante anno probationis nouitius poteſt facere ꝓfeſſionem expreſſam uel tacitam. Sed ſciendum ꝙ quãdo facit profeſſionem expreſſam, obligatur illi monaſterio, i quo fecit ꝓfeſſionem: ſed quando fecit tacitam profeſſionem, ipſe ſolum obligatur religioni in genere: ita quod poteſt tranſire ad religionem laxiorem. Fallit iſtud in Mendicantibus: quia quis non poteſt profiteri intra annum, & ſi faciat expreſſam profeſſionem, eſt ſolum obligatus in genere religioni. Not ulterius, quod impubes non poteſt facere profeſſionẽ expreſſe. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non poteſt contrahi in ætate impuberi: quod uerum eſt, niſi malitia & uigor naturalis ſuppleret ætatem: quia tunc ante xiiij. annum poſſet quis matrimonium contrahere: ſed in religione, hoc eſt in matrimonio ſpiritali, requiritur quod quis compleuerit annum decimumquartum. Not quòd ſi impubes non fecerit profeſſionem poſt xiiij. annum: non obligatur religioni, niſi fecerit expreſſam profeſſionem: uel ſi ſe ingeſſerit actibus conuenientibus ꝓfeſſis, uel ꝓfeſſionem prius factam ratificauerit. Not. ulterius, ꝙ ex delatione habitus profeſſorum ꝑ annum inducitur tacita profeſſio, & hoc quando in monaſterium non ſunt conuerſi: uel ſi ſint conuerſi habentes habitum diſtinctum. Not. ꝙ ſi habitus profeſſorum & nouitiorũ ſint omnino diſtincti ſi impubes ante xiiij. annum accipiat habitum ꝓfeſſorum, ex delatione habitus ꝑ annum non inducitur tacita profeſſio: ſecus ſi accipit

† De materia huius tituli vide q̃ nouiſſime ſãciuit ꝯcilium Tri. ſeſſio. 25. tit. de Regularib' & Monialibus.

† Vide ꝯcil. Trid. ſeſſio 25. tit. de Regularib' & Monialibus ca. 15. vbi de tpe profeſſionis aliud quã hic ſtatuitur.

accipit poſt xiiij annũ, q̃ a tũc ex delatione ipſius habitus per annũ inducit̃ tacita profeſſio. Nota vlterius iuncta glo. q impubes maior ſeptennio dr̃ habere intellectũ, nõ tñ plenum: minor vero 7. nullũ dr̃ habere intellectum: nam vt dixit. l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas q̃d videat. Not. inſuper, q quantũ ad obligandũ quem religioni, requiritur q annus pubertatis ſit completus: & ſic non ſufficit annus cœpt⁹. Not. finaliter, q profeſſio ante annos diſcretionis, non ligat profitentem, ſed põt ex poſt facto ratificari. Et ſic vr̃ q id quod eſt à principio nullũ, poſſit ratificari: quod eſt verũ virtute noui conſenſus: & ratificatur vt exnunc, & non vt extunc. de quo inf. in regula, ratihabitionem. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Is qui.] ſi minor xiiij. annis ingredit̃ religionẽ, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv. anno ꝓfeſſionẽ fecerit, vel habitũ ꝓfeſſorũ receperit, vel expreſſe ratam habuerit ꝓfeſſionẽ pri⁹ à ſe factam. Si aũt per totũ xv. annum portauit habitum vbi non eſt diſtinctus, intelligitur ꝓfeſſus: niſi tacita ſit indiſtinctio q viuẽtes cũ eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur. ſi portat habitũ per annum, quantumcunq; ſit indiſtinctus, intelligitur ꝓfeſſus. In fine declarat q̃ ſint habitus indiſtincti. Ioan. And.

b ¶ Annum] cõſummatum: quia nõ ſufficit incepiſſe, q dic vt ſup. eo. ad noſtram.

ADDITIO. Hoſt. hic ponit quattuor caſus quibus pubes, & quattuor quib. impubes obligantur religioni, & poſt eum hic. Ioan. And.

c ¶ Ingreditur.] hic tolle quod eſt inf. in tex. in verſi. libere poteſt.

d ¶ Sequenti.] ſcilicet in xv. anno. ſic 20. q. 1. illud.

e ¶ Vel.] repete eo completo. &c. Ioan. And.

f ¶ Prius.] ſcilicet ante xiiij. annum.

[Gl. ſeq. oſtendit quod approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Expreſſe.] & ſic reprobatũ eſt q̃d Io. no. 20. q. 1. illud & Ber. ĩ eo. ſignificatũ, q̃ dicebãt, q ſi ꝓfeſſionẽ fecerat ante xiiij annum: tacite ibi morã trahendo poſt xiiij annum, vr̃ eam ratam habere, arg. de deſpon. impu. litteras. & c. acceſſit in anti. Hoſt. aũt qui hanc vidit decr. & gloſſauit vt patet ex ſuperioribus, in decr. ſignificatum, tenebat quod hic dicitur.

h ¶ Sequentem.] ſcilicet xv. ætatis ſuæ.

[Glo. ſeq. exemplificat, quærit & ſoluit.]

i ¶ Videtur.) ecce ergo quartũ caſum poſt xiiij. annũ ergo bene habet ratã profeſſionẽ factã ante illud: ſed tunc demũ cũ lapſus fuerit annus xv. & in ipſo portauerit habitum diſtinctum.

qui a monaſterium ante xiiij. annum b, vt monachus efficiatur, ingreditur c: niſi eo completo profeſſionem faciat in ſequenti d, vel e habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſueuit, ſeu profeſſionẽ à ſe prius f factam ratã expreſſe g habeat: libere poteſt infra † ſequentem h annum ad ſæculum remeare. ¶ Quòd ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, vbi profeſſorum & nouitiorũ ſunt habitus indiſtincti, profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam prius fecerat, ratam habuiſſe videtur i: niſi tanta indiſtinctio ibi habitus habeatur, quòd & profeſſi, & nouitij, ac etiam alij communem k vitam cum eis ducentes ſimili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero poſt quartumdecimũ annum l habitum religionis aſſumpſerit: ſi per annum † illum geſtauerit, extunc religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus: vbi profeſſi a nouitijs diſſimilitudine m habit⁹ minime diſtinguuntur n, etiam o ſi alij degentes cum eis ſimilibus veſtibus coutantur; quoniam cum iam hic ad diſcretionis annos peruenerit, quid agat agnoſcit p: & in o ſucceptum diſcretionis tempore ordinem (poſtquam hunc anni probauerit ſpatio) intelligitur firmiter approbaſſe. Secus autem in illo, qui ante diſcretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum q non habeat intellectum.

¶ *Hic declarat qui ſunt habitus diſtincti. h. d.*

¶ Diſtinctos † quoque ſeu diſſimiles intelligimus eſſe habitus, ſiue nouitijs ſiue profeſſis diſſimiles veſtes dentur: ſiue benedicantur cum profitentibus conceduntur: ſiue etiam aliquid aliud r fiat, per quod nouitiorum à profeſſorum habitu diſcernatur.

¶ Alexander † quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Prædicatores & Minores infra annum probationis quemquam ad ſui ordinis profeſſionem recipere nõ poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini; & ipſi à receptione profeſſionis aliorum ſunt ſuſpenſi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis ei conſueuit infligi Ioan. And.*

k ¶ Cõem.] vt ſeruiẽtes capellani & ſæculares clerici: & ſi habit⁹ ille religioſus nõ eſſet, ſed forte ſæcularium clericorum: id eſſet per epm corrigendũ. de teſt. c. 2. in ant. ĩ eo. ſicut nobis. Sed nũquid cõpellitur talis ꝓfiteri non p̃ciſe, ſed cauſatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt ſup. de elect. cum cauſam in fin. ad hoc ſup. eod. vt clerici.

l ¶ Annum.] ad idem ſup. eo. ex parte.

m ¶ Diſſimilitudine.] patẽti in colore, ſciſſura vel forma: ſecus quo ad hunc caſũ de alia latenti, de qua loquit̃ hic finis, vt in cle. eo. tit. eos qui, & vide q̃d ibi not. in gl. 2. & glo. licet ergo.

[Gl. ſe. obij. & ſol.]

n ¶ Diſtinguuntur.] ſed nonne ibi recipiẽdo habitũ, qui datur ꝓfeſſis vr̃ tacite profeſſus, vt ĩ. Illud verũ eſt qñ diſtinct⁹ eſt habitus: vbi vero nõ eſt diſtinct⁹, ſecus, vt hic vides, & ſic intelligas ſane. q̃d no. Ber. ĩ. eo. ex parte. in vlt. glo. ad fin. & probatur idem ſup. eo. ſtatuimus.

o ¶ Etiam ſi.] ꝓpter hoc aduerſatur illud, qui vero: q̃d in principio §. poſitum eſt.

p ¶ Agnoſcit.] id eſt cognoſcere debet.

ADDITIO. Vel p̃ſumit̃. ĩ. de ſen. excõ. cum illorũ. in fi. Io. A.

q ¶ Plenum.] maior ſeptennio impubes intellectum habet, ſed non plenum, vt hic vides, minor autẽ ſeptennio ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1.

ADDITIO. C. de iu deli. ſi infanti ff. de alie iudi. mu. cauſa fac. nam & ſi. de conſe. diſt. 4. eos. in fi. ſecundum Archid. qui dicit quòd §. quòd vero reprobi. de pæn. diſtin. 2. vbi dicitur, quòd neque virtus, neque vitium in nobis locum obtinet vſque ad certum tẽpus, quo grauat infirmitas, de tali tempore vel ætate intellige, quæ non eſt capax. 15. q. 1. firmiſſime. in fi. & c. ſeq. Ioan. And.

r ¶ Aliud.] vt quia dentur à certis perſonis, vel in certis diebus, vel formis.

ADDITIO. Vel ſecundum Hoſtien. & Io. Mona. non po-

† In antiquiorib. codicib. cõſtanter legit̃ ita: ĩ. ipſũ ſequentem annũ, &c.

† Cõtinuum. ſ. per no. in Rubrica. ff. d diuer. & tẽpo. p̃ſc. ite p̃poſitio, g, notat continuationẽ. l. Vrbana. § pernoctare. ff. d verb. ſig.

† De materia hui⁹ § vid. cle. eos, q. tit. de regularib. & ibi late Zab. Imolam, & alios.

† al. ita: Idẽ. ſ Innoc. iiij. cuius eſt antecedẽs decretalis. & oĩno vr̃ Inno. ad ſcribenda vt inducat initiũ ſequẽtis decretal. ibi conſtõnẽ Innocentianam.

Infans q̃d videt ignorat.

non ponitur ſupra chorum. vel non habet vocem in capitulo, niſi ſit profeſſus. Sed iſta exempla non placent: quia non ſonant in diſtinctionem habitus, ſed actuum: & de hoc vide ſup. eo. vidua. Ioan. And.

[Glo. ſeq diuidit, & dicit hic poni exceptionem à regula.]

CAP. II.

NOn † ſolum [a]: & infra [b]. ¶ Licèt zelum [c] animarum habentes, eas lucrari Domino ſollicite cupiatis: quia tamen decet & expedit [d], vt conſcientiæ puritati non deſit iudicium rationis [e], ne vnde ſpiritualis profectus quæritur, ſalutis diſpendium ſubſequatur [f]: Vobis de fratrum noſtrorũ conſilio in virtute obedientiæ, & ſub pœna [g] excommunicationis auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum [h] probationis elapſum (qui eſt maxime in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus) quenquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu † renuntiationem in ſæculo faciẽdam recipere [i], nec conſtitutum infra huiuſmodi annum aliquatenus impedire, quominus infra ipſum ad aliam religionem, quam maluerit, tranſeat [k]: vel (niſi maior tamen quattuordecim annis exiſtens, profeſſus ſit tacite vel expreſſe, aut euidenter conſtet illũ vitã voluiſſe mutare: quod [l]

† Vid. omnino qđ nouiſſime ſanciuit cõcil. Tri. circa profeſsionem emittẽdã, ſeſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. c. 15.

† In mis ſcriptis, & alijs & impreſſis ita: ſeu renũciationẽ ſęculo faciendã, & c abſq; dictione, in.

NOn ſolum.] Duo principaliter facit. Primo ponit proœmium ſiue cauſam conſtitutionis. Secundo: ibi, Vobis. ponit conſtitutionẽ, in qua primo ihibet. Tertio: ibi, Quod ſi forte, ponit triplicem pœnam. Præmitte quod ingredienti religionem datur annus ad probandum regulam. 17. q. 1. Gonſaldus. Sed huic anno põt ingrediens & recipiens, renuntiare, & ſtatim profiteri. ſup. eo. tit. ad Apoſtolicam. Sed iſtud vltimum hic prohibetur in duabus religionib. Dominicus.

ADDITIO. Et hæc ſuprascriptio eſt talis qualis ē. eo. tit. prox. c. 1. ſed alterius auctoris. Iſta vero decret. non fuerat inter Innocẽtianas, ſicut nec præcedẽs: ſed extrauagabatur, & qui gloſſauerunt Innocentianas, non gloſſauerunt iſtam partem: tamẽ eam poſuit & expoſuit Hoſt. in decr. ſtatuimus. ſup. eo. tit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit ſup. c. proximo. ꝙ quis in anno xv. & ſic in anno probationis põt facere profeſſionem tacitam vel expreſſam: hic quæritur an iſtud ſit verũ indiſtincte in qualibet religione? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: ſed fallit in ordinibus Mendicãtium: nam Prædicatores, & Minores intra annum probationis. non debent aliquem recipere ad profeſſionem. Sed quid ſanctiſſime pater, ponamus ꝙ ipſi fecerunt ɔ̄trium: puta quia intra annum xv. & ſic intra annum probationis admiſerunt aliquẽ ad profeſſionem ſui ordinis: an ſint puniendi aliqua pœna & qua pœna debent ipſi puniri? Rñdet, ꝙ ipſi puniunť, quia ipſo facto ſunt ſuſpenſi à receptione aliorum religioſorũ ad profeſſionem. Itẽ debent puniri aliqua pœna, quæ deberet illis imponi pro grauioribus delictis ſm conſuetudinem vel ordinationẽ ſuæ regulæ: & receptus ſic ad talem profeſſionem intra annum probationis, non eſt obligatus ipſi religioni in ſpecie, in qua fecit profeſſionem: eſt tamen bene obligatur religioni in genere ita quod tenetur profiteri aliquam religionẽ approbatam. Sed quid de Eremitis ſancti Auguſtini & Beatæ Mariæ de Carmelo: vtrum ſit idem dicendũ, vt non debeant aliquem recipere ad profeſſionem intra annum probationis: & quod ſi contrarium fecerint, puniantur dicta pœna? Reſpondeo quod ſic: Diſpendium. Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant profeſſionem: & cum ſentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebãtur apoſtatæ: & ideo ordinatum fuit, ne decetero Medicinantes reciperent aliquos ad profeſſionẽ ſuæ religionis intra annum probationis: qui annus ꝓbationis fuit introductus in fauorem vtriuſque, videlicet in fauorem monaſterij, vt monaſteriũ cognoſcat mores intrantis: & in fauorem intrãtis, vt ipſe videat an poterit ſuſtinere duritias religionis. ca. ad Apoſtolicam. eod. tit. in antiq. Nota primo, ꝙ Mendicantes non poſſunt aliquem recipere ad profeſſionem durante anno probationis. Nota vlterius differentiam inter tacitam profeſſionem & expreſſam: quia expreſſa profeſſio in aliquo monaſterio facta obligat illi monaſterio in ſpecie, quod verum eſt, niſi quis vellet tranſire ad ſtrictiorem religionem: ſed ad laxiorem non poteſt, niſi petita & obtenta licentia: ſed tacita ꝓfeſſio obligat ſolũ in genere: ſed tunc adhuc requiritur ꝙ ſit ætatis perfectæ; & ꝙ fecerit ꝓfeſſionem ſcienter: & ꝙ perſeuerauerit per triduum. Nota inſuper, ꝙ ex profeſſione facta in religionibus, dicitur anima ingredientis lucrifieri Domino, quod eſt verũ, ſi regula obſeruetur. Sed ſi non ſeruatur, perdit anima & corpus ad hoc 47. diſtin. quantumlibet. Nota finaliter ꝙ conſcientia non regulata ratione, inducit diſpendium ſalutis æternæ. quod facit ɔ̄ illos qui ex quolibet momento vel inſtinctu moueat conſcientiam ſuam ad aliquid agendum, vide de ſimo per tuas. Dom.

[Prima gloſ. ſummat, & dicit hic poni exceptionem à regula.]

a ¶ Non ſolum.] Prædicatores & Minores infra annũ probationis quemquam ad ſui ordinis profeſſionem admittere non poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini. & ipſi a receptione profesſionis aliorum ſunt ſuſpenſi, & puniendi pęna, quæ pro grauioribus culpis eis conſueuit infligi. Excipit decretalis iſta à regula quam habuiſti. ſup eo. ad Apoſtolicam.

b ¶ Et infra.] deciſum hoc fuit: quia habebatur ſupra eod. ad Apoſtolicam, & c. ſtatuimus.

c ¶ Zelum.] quaſi dilectionis feruorem, ad idem ſup. eo. lib. de re iud. ad Apoſtolicæ. in prin.

d ¶ Expedit.] de baptiſmo, maiores. ſup eo lib. de ele. cum expediat, & c. cum non deceat. Ioan. And.

e ¶ Rationis. [1] ratio. n. quæ à diſcretione procedit, non dẽt deeſſe: eſt n. omnium virtutum mater diſcretio. 1. q. 5. præſentium ſup. de off. cuſto. c. 1. Ioan. And.

f ¶ Subſequatur.] ad idem de deci. quamuis. de hære. cum ex iniuncto. in antiq.

[1] Vide B. Th. 2. 2. q. 10. ar. 5. vbi rõnem numerat inter partes prudẽtiæ.

[Glo. ſeq recit. per quæſtionem, ſolutionem, & remiſsionem.]

g ¶ Sub pœna.] contrafaciens non erit propter hoc excommunicatus, vt ſupra de iure patron. relatum, quod dic vt not. 61. diſt. ca. Salonitanæ, de ſimo. ſicut 2. de ſagit. cap. vnico.

h ¶ Annum.] interdum inuenitur de biennio: interdum de triennio, & de hoc dic vt not. 17. q. 2. Gonſaldus. ſup. eo. ad Apoſtolicam 1.

i ¶ Recipere.] præſumatis, quod eſt in fine.

k ¶ Tranſeat.] ſequebatur in antiqua: ſicut de ſua voluntate & c quod eſt infra, iſte igiť verſiculus qui ſequitur vſque ibi: ſicut, additus eſt per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, quod talis nõ poſſet redire ad ſæculum: quia ſolum dicebatur, ad religionem, & c.

l ¶ Quod tamen.] ad declarationem eius quod habes ſup. eo. conſulti. & c. ſtatuimus.

tamen non præſumitur, niſi clara probatione, vel competentibus indicijs [a] oſtendatur) omnino ad ſæculum redeat, ſicut de ſua volũtate proceſſerit, p̄ſumatis. ¶ Quòd ſi forte contra hanc noſtram prohibitioné quemquã recipere [b] præſumpſeritis, decernimus eum, qui taliter recept⁹ fuerit, nullatenus veſtro [c] eſſe ordini alligatum, voſque à receptione quorũlibet ad profeſſioné eiuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpẽſos [d]: & inſuper [e] pœnæ ſubijciendos, quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauiorib. conſueuit [f].

¶ Bonifacius Octauus.

Decretalis. Non ſolum, extenditur ad omnes Mendicantes: in alijs verò profeſſio expreſſa religioni cui fit: tacita, autem generaliter obligat intra annum h.d. ſecundum Zenze.

CAP. III.

Conſtitutionem [g] † Innocentianã, quæ prohibet côuerſorũ profeſſionem recipi ante annum probationis elapſum: piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædeceſſor noſter, ad fratrum prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit [h] extendi: Vnde nos pari † ſimilitudine rationis inducti [i], declarationé eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus [k]. ¶ In alijs auté religionibus [l] ꝓfeſſio expreſſe vel tacite fieri poteſt licite [m] infra annum. Sed expreſſe emiſſa (etiam ſęculari habitu non mutato [n]) illi religioni p̄ciſe obligat, quam profitẽs eſt profeſſus. Tacite vero facta infra [o] probationis annum per ſuſceptionem habitus [p], qui profitentib. tãtum datur, nõ illi ſpecialiter, cuius habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat [q]: ſi ætatis [r] aptæ ſit: ſi ſciens [s], & voluntarius [t], ac triduo [u] perſeueret.

---

† Sine proteſtatiõe ꝙ non intendit ꝓ id dimittere ſęculũ: ne obſtet ſ. de renuntia. ex transmiſſa. Io. And.

a ¶ Indicijs.] vt ſi beneficio renuntiauit ‡, vel de bonis proprijs verbo & re diſpoſuit, vel ſimilib. modis. ADDITIO. Dominus Aluarus Hiſpanus decretorum doctor dè bonis proprijs re & verbo diſpoſuit, cũ ingreſſus fuit ordinem Minorum: de quo ſic refert Archid. & mihi conſtat. Ioan. And.

b ¶ Recipere.] ſcilicet ad profeſſioné infra annũ probationis

c ¶ Veſtro ordini.] non quia profeſſio tacite vel expreſſe facta infra annum probationis non obligat ordini: tamen obligat religioni, vt ſupra.

‡ Vde cõci. Tri. initio. c. citatũ, cuius verba cõtrarium inducãt.

[Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

d ¶ Suſpenſos.] dixit Hoſtienſis ꝙ ſuperior qui non peccauit poteſt ipſum abſoluere. Arg. de ſent. excõ. nuper. in antiq.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ hoc vix credit, cum hoc non ſit conceſſum; & ideo abſolutioné reſeruat illi, qui legauit. Io. An.

[Gloſſ. ſeq. recitetur per obiectionem & ſolutionem.]

e ¶ Et inſuper.] nota ꝙ quis multiplici pœna punitur: ratio, qa altera per ſe non ſufficiebat, vt not. ſ. de iudi. at ſi clerici. in fin.

f ¶ Conſueuit.] ipſa cõſuetudine iſpecta, vel ordinationibus, q̃ ſunt ſecundum regulam.

† Hic quoque tenẽdum ꝙ ſanciuit cõci. Trĩ. ſeſ. 25. de Regular. & Monia lib. c. 15.

Conſtitutionem.] pars prima de Mẽdicantibus: Secũda de non Mendicantibus: ibi, In alijs. Iterum prima facit duo: Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem ibi. Vnde. Secunda etiã facit duo. Primo ponit regulam, quam diſtinguendo duo membra, declarat. Primum ibi, Sed expreſſe. Secundum ibi, Tacite.

Præmitte quod habes in c. præcedenti. Dominicus.

CASVS. Litteralis huius c. patet in c. ſup. prox. q̃m caſus ibi poſitus hoc illud cõprehendit. Not. primo ꝙ appellatione conuerſorum poſſunt comprehendi illi, qui ſunt in religione ad probationem regulæ. Not. ſecundo, ꝙ ad ſolũ Papam pertinet extendere legẽ exorbitantem ad alios caſus non expreſſos. Dominicus.

‡ Hodie ꝓrogata eſt ꝑ Clementẽ ad Eremitas ſancti Au. & per D. noſtrũ Papã Io. ad Carmelitas & hoc cõſtat. Io. And.

g ¶ Conſtitutionem.] ſup cap. proxi.

h ¶ Declarauit.] ei⁹ declarationẽ hodie nõ habemus.

ADDITIO. Idẽ Io. Mona. & Archid.

i ¶ Inducti.] ſup. de tranſla. inter corporalia, de reſc. inter cæteras. in antiq. C. ad l. Fal. l. vlt.

k ¶ Prorogamus.] prima facie iſta decret. vr̃ facere ad qõnem, qua quæritur an conſtitutio, Super cathedrã: extrauagans Bonifacij: quæ habetur in cle. de ſepul. dudum, extendatur ad alios Mendicantes, quàm Prædicatores: & Minores: & vr̃ ꝙ ſic, per hanc litteram. Sed contrarium pronuntiaui ‡, vt dixi infra de reg. iur. ꝗ à iure & ibi vide. decre. iſta facit pro hac parte. Dico. n. quòd hic Bonifacius non dixit, declaramus: ſed dixit, prorogamus: vnde licet eadẽ ratio eſſet in alijs mendicantibus, quæ in Prædicatorib. & Minoribus: tamen cõſtitutio illa non extenderetur ad illos, niſi hic per Bonifaciũ prorogata fuiſſet: vnde Alexander declarauit: ſed Bonifacius ꝓrogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri ſtandũ eſt, niſi inquantum reperimus receſſum, vt in prædicta regula dixi.

ADDITIO. Facit ĩ. de pœn. cap. Romana. de hære. ſtatutum. 2. in fin. 1. reſponſ. Et facit q̃ſtio canonici Mutiñ. in fin. argumẽtorum. & in principio ſolutionis, quam vide in regula, odia. infra de reg. iuris. Ioan. An.

† al. ita. pariſſimilitudine rationis, &c.

l ¶ Religionibus.] ſcilicet non Mendicantium.

m ¶ Licite.] Io. Mendicantibus etiam põt fieri, ſed non licite, vt ſ. ca. prox. dixi. [Idem archidiaconus.]

n ¶ Non mutato.] ad idem ĩ. eo. ſicut nobis habitus enim non facit monachum, ſed ꝓfeſſio regulæ. ĩ. eo. tit. porrectum.

o ¶ Infra probationis.] ergo de illa tacita quæ fit per lapſum anni nõ loquitur hic, de qua ſup. eo. c. 1. §. q vero, & ĩ. eo. ex parte, in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere, vt in iſta: quia non reperitur de illa hic ſtatutum.

p ¶ Habitus.] hoc vbi diſtincti non ſunt habitus profeſſorum à nouitijs, vt ſup. eo. c. 1. dixi.

ADDITIO. Hoc ſonat, quòd ſi habitus eſt communis & indifferens: tunc requiritur perſeuerantia animi tridui tm̃, vt ſup. tit. prox. poſt princ. Ioan. And.

q ¶ Obligat.] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non mendicantes, vt ſupra eod. cap. proxim. ſed ſic in expreſſa: quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus; in Mendicantibus ſolum religioni in genere, vt ibi & hic.

r ¶ AEtatis.] maior 14 in mare. 12. in fœmina.

s ¶ Sciens.] ſecus ſi nõ intelligens, vt ſi forte furore laborat. ſup. eod. ſicut tenor.

ADDITIO. Niſi poſtea ratificet. & hic ponit Arc. obiectionem de ſimulante, quam poſt Inno. ſcripſi. ĩ. eo. tit. in antiq. ca. 2. ſuper ver. per vim. quod ibi decido. Ioan. And.

‡ Hug pl⁹ dicebat, ꝙ non habebat illam ꝓ decret. hoc not. 27. diſtin. ꝙ interrogaſti & Io. ponit eius dictũ 20. q. 3. ca. 1. Ioan. An.

t ¶ Voluntarius.] ſecus ſi inuitus. 20. q. 3. præſens. ſup. eo. cum virum.

[Glo. ſeq. recitat tres opi. antiquas.]

u ¶ Triduo.] terminata ſunt varie notata ſup. eo. tit. ad noſtram. Quidam dicebant ꝙ iſtud diſpenſatiue ‡ loqueba-

quebatur:alij,quòd illud ſpeciale propter electionẽ, alij,quod quinque ibi cõcurrebant, propter quæ pænitentia tridui locum habuit. Primum quòd ſine deliberatione intrauit. Secũdum, quod illectus:Tertiũ, quia ſine probatione ſuſcepit habitum profeſſorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduum pænituit. ¶ Non perſeuerando in habitu: aliàs ſecus, vt hic in fin.] & hoc tenet ibi Goff. & recitat Hoſtienſis. Vides quod hodie ius eſſe commune declaratur, ſcilicet quòd per profeſſionẽ tacitam tactam p̃ receptionem habitus profeſſorum infra annum probationis, quis non obligatur, niſi triduo perſeuerer, ſimilis dilatio tẽporis.C.de erro.aduo.l.vlt.

¶ Idem Pariſien. capitulo.

¶ Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis caſibus hic expreſſis) non eſt alteri conferendum : interim tamen debebit per alium beneficio deſeruiri, aſſignata eidem ſubſtitutio congrua portione, unde viuere poſſit: hoc dicit.Ioan.de Fan.

Beneficium.] Poteſt diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo: ibi, Niſi. quattuor caſus exceptos: Tertio: ibi, Sed interim, prouiſionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium eccleſiaſticum intrauit religionem & accepit habitum, tñ non fecit adhuc profeſſionem tacitam vel expreſſam, ſed adhuc in anno probationis eſt : Epiſcopus ad quẽ ſpectat collatio illius beneficij vult illud conferre durãte anno probationis: an poſſit? Reſpondet Romanus Pontifex quòd nõ. quod verum eſt, niſi in caſibus certis: Primus caſus eſt ſi intrans religionem infra annũ probationis conſentiat. vt epiſcopus poſſit tale beneficium conferre: quia tunc epiſcopus poſſet de illo beneficio diſponere: nam talis conſenſus habetur pro renunciatione: Secundus caſus eſt, ſi intrans religionẽ durante anno probationis fecit profeſſionem tacitam vel expreſſam: quia tunc vacaret beneficium, etiam ſi illa profeſſio ſolum obligaret ad religionem in genere: Tertius caſus eſt, ſi appareat quod intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere ſæculum : & tunc ſtatim quòd conſtaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed ſanctiſſime pater, ſi pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deſeruire non poteſt? Reſpondet quòd illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deſeruiet in diuinis : & pro ſuſtentatione vitæ habebit congruam portionem ex redditibus beneficij. Not. primo principalem effectum, ad quem emanauit præſens c. quòd pendente anno probationis non vacat beneficium intrãtis religionem : ideo epiſcopus illud beneficium conferre non poterit, niſi in caſibus hic expreſſis Not. quòd ſi conſtet ingreſſum religionem voluiſſe vitam mutare; quia declarauit animum ſuum quòd nunquam rediret ad ſæculũ: tunc beneficium cenſetur vacare. Not. vlterius, quòd cum beneficiatus non poteſt deſeruire ſuo beneficio, diœceſanus debet prouidere cõſtituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario aſſignabitur congrua portio, & reſiduum reſeruabitur intranti vel ſucceſſori. Sed nunquid intrãs religionem poteſt habere fructus ſui beneficij durante anno probationis? Reſpondet quòd non, ſed fructus conſeruabuntur. & ſi intrans religionem reuertatur ad ſæculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipſe intrans durante anno probationis. Ratio eſt: quia exiſtẽs in anno probationis, dẽt eſſe in ſumma paupertate : aliàs non poſſet experiri aſperitates religionis.

[Prima gloſſa dicit quid declaret, & quid ponit.]

a ¶ Beneficium] emanauit ad declarationem decre. ſupra de renun. ex tranſmiſſa, & eorum quæ not Ber. & Moder. ſup eod. ſtatuimus. & Ioan. 27. q. 2. diſpenſatam, & 17. q. 2. Gonſaldus. Et ponit hæc decret. regulã & quattuor caſus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Pariſien. quia ibi fuit caſus de facto in canonico ingreſſo ordinem Prædicatorum, cuius præbenda fuerat infra annum collata: & fertur quòd prius epiſcopus per procuratorem vocato notario illum requiſiuerat, quòd expreſſe profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui reſpondit in hoc ordine ꝓfiteri nõ licet, ſcilicet infra annum. ſup. c. 2. renuntiare nõ placet, exire nõ decet. Et iſta dictio, beneficium, ſumitur hic large. vt comprehendat etiam maiora, facit ſupra de ver. ſig. cap. penul. & de hoc infra de regul. iur. cap. 1. Ioan. And.

CAP. IIII.

BEneficium [a] † illius qui religionem ingreditur, non eſt infra probationis [b] annum alicui conferendũ [c]: Niſi ad

[† Vide cõciliũ Trident. ſeſ. 25. de reformatione, c. 1.]

[Glo. ſeq ſoluit quæſtionem.]

b ¶ Probationis annum.] per hanc litteram credo ꝙ ſi minor xiiij. annis ingrediatur religionẽ. quòd ante finem xv. anni beneficium ſuum nõ poterit 1 conferri: quia xv annus eſt annus probationis illi, ſupra eo. tit. & lib. cap. 1. quod verum eſt, niſi poſt annum xiiij. aliquod de ijs quæ ſequuntur interueniat : beneficio autem nihil deperit, cum de prouentibus illi deſeruiatur. vt dicitur in fine.

[1 Idẽ hic Archid.]

[Glo ſeq primo ſignat contrarium: quod dupliciter ſoluit: ſecundo ſoluit dubium: tertio quærit & ſoluit: quarto quærit, ſoluit, & ſolutionem declarat: quinto quærit arg. pro & contra, & ſoluit.]

c ¶ Conferendum.] contra vt in prædicta decre. ſupra de renun. ex tranſmiſſa, vbi tenuit collatio facta inf. annum probationis ſed dic ſm Hoſtien. quòd ibi cum recuperauerat bona ſua, renũtiauerat 2 beneficio ſuo expreſſe in ingreſſu vel ante ingreſſum : qđ ſatis vr: aliàs quare decre. illa poneretur ſub tit. de renũt. Vel dic, quod illa intelligitur ſm primũ caſum inferius exceptum 3. Secundum alios non põt intelligi : quia Papa non mandaſſet poſtea illum de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non eſt conferendum: ergo tẽpus non currit ei ad quem ſpectat conferre in anti. ſ. de concel. præben quia diuerſitatem. de elect. c. vlt & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currat tẽpus: cum non niſi à vacatione currat ſup de ele ne pro defectu de concel præb c. 2. Sed quid dices, ſi non habebat ius in re, ſed ad rem: nunquid perit ipſa probationis annum ius illud? Credo eadem rõne quod non 4: & in decr. de concel præb c. vlt. illud fuit p p reuocatoriã & eius verba ad idem de præb. c antepe. ſed nunquid conſtituto in probatione poterit conferri bñficium? Puto ꝙ non: quia dubius eſt ſtatus, & iam fingit ibi religioſus quo an priuilegiũ immunitatis. ſ. de ſen. excõ. religioſo 2. reſponſo & ſtatu dubius nõ promouet ad malitiam. ff. de re. mili. qui ſtatus ff de liber. cau. qui de libertate, & iam p hoc induceret ad religionẽ dimittendã, quod eſſe nõ debet. ſu p de ele. quorundam. 12. q. 2. bonę rei. nam plantare religionẽ, & plantatã fouere debemus. ſ. de priuileg. cum & plãtare & huc intelligo de beneficio quod per regulares poſſideri non poſſit: ad epatum aũt in ſæculari & regulari eccleſia talis eligi põt: ſup eo lib. de elect. nullus. Sed nũquid canonicus eccleſiæ cathedralis, qui eſt in ꝓbatione habitus & regulæ in aliquo monaſterio, vocari dẽt ad electionem epi, q̃ tũc imminet faciẽda: & dicamus monaſteriũ eſſe in loco vicino, de quo aliàs vocari deberet: & quòd non apparet illum vitam voluiſſe mutare. Et videt quòd ſic 5 per iſtam decre. teri net enim

[2 Profeſſo tñ, qđ per id nolebat obligari religioni & in gñe. Do. Fon.]

[3 Profeſſo, vt ſ. Do. Font.]

[4 Ita Do. quia non profeſſus illi non renunciat. Font.]

[5 Arch. & quẽ approbat Petr. de Anch. & Phi dñ reprobat rõnẽ Do. tenentis glo Font.]

id ipſius accedat aſſenſus [a] †, aut conſtet [b] quòd vitam uoluerit abſolute mutare, vel profeſſionē [c] expreſſam fecerit, ſeu [d] ſcienter [e] habitum receperit profeſſorum [f]. Sed interim [g] eidem beneficio per alium † deſeruiri debebit [h], aſsignata ſibi congrua de ipſius prouentibus portione [i].

net enim beneficium ſuum: ergo & iura ex eo ꝓuenientia, nec.n.ex eo ꝙ ad bonū aſpirat. & uitā religioſam probat, debet eius conditio fieri deterior.15.q.1. ſunt nōnulli. Item uideo ꝙ contrahit matrimonium carnale. ergo & ſpiritale contrahere poterit: licet n. de vno ad reliquum arguere.21.q.2.ſicut.de tranſia. ꝑ totum. Item eligere prælatum eccleſiæ etiam epm, cadit in religioſum etiā profeſſum.ſ.de elect. Cumana. immo & religioſi ad talia ſūt uocandi 63.diſt.obeuntibus. Item uideo ꝙ in libero inſpicimus ſtatum priſtinum. ff.de ſtatuliber.l. ſtatuliberum.& l.ſtatuliberi a ceteris. ſic & in nouitio priſtinum. & non ſtatum regularem, qui forte erit, & forte non erit, conſiderare debemus, maxime cum præcedens ſtatus certus ſit, & ſequēs incertus. ad hoc de pę.d.7.c.vlt. Itē iacēs hæreditas obtinet vicē defuncti, q certus fuit, nō hæredis qui eſt incertus: qa licet certus ſit inſtitutus, forte repudiabit. inſtit.de hær.inſti.§.ſeruus alienus. Item appellatione, denūtiatione, lite pendente nil debet innouari in pręiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis.2.q.6.c.poſt appellationem.§.appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro.ſ. de no.oper.nunt.per totum.ſ.ut lit.pend.c.1.& 2. ſic & tempore probationis in pręiudicium nouitij, eo abſente non fiet electio. Item dato ꝙ nollet, uel nō poſſet uenire, procuratorem conſtituere poterit ꝑ concilium.c.qa ꝑ.ꝑ.de elect.in antiq pro hac parte facit. ff.de bo.poſſ.ex teſta.mili l.unica.in fi.& ff.de le.3. l.quęſitum.1.rñſo.& ff.de fun.inſtr.& inſtru.leg.l.Se iæ.§ Pamphilæ.& l pędia 1.In ɔ̄trium uō: quia in ſolitudine & ſilentio debet fieri probatio. ad id 16.q.1.c. 1.& 2.de ſta.mona. cum ad monaſterium. & ex exitu clauſtri timetur periculum de pænit.diſt.5.c.1.ad fi.& qui ſimilem cum aliis uitam ſuſcipiunt, &c. de ſta. mo.recolentes.& talis quis eſſe putatur, qualem habitum oſtendit.j.de ſent.excom.ſi iudex laicus.& diſſimiliter uiuere dēt nouitius, ne uideatur ſęculum mutare, non fugere.53.diſt.legem.& ꝑꝑ ſimilitudinē cōputatur quis in eorū numero: in quorum numero in ueritate nō eſt.ſ.de biga.nuper. Item talis quo ad immunitatem religioſus cēſetur.j.de ſen.excom.religioſo.2.rñſo & bene facit littera ipſius decretalis, quæ dicit talem non eſſe religioſum cum effectu: quaſi diceret eum religioſum 2.ſed reuocabiliter, ad inſtar eius quod dicitur de tacite profeſſo, qui pænitet infra triduum ſ eo.tit.& lib conſtitutionem.& in antiq.c.ad noſtrā.vñ iura ſ eo.ſuper eo.conſulti.poſtulaſti.ſtatuimus.& ſ.eo.lib.& tit.c.1.& 2.dicūt talē redire uel remeare ad ſæculum: patet igiť ꝙ ſæculū exiuerat: aliàs redire nō poſſet.& eē ſimile de cōſec.diſ.3.qui in materni.& ſ de hær.accuſatus. debet ergo iſte nouitius aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, ſicut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia reſpuere.ff.de adminiſt.tuto.cum quæritur.ad idem de conſecrat.diſtinct.2.comperimus. Itē dato quod in alijs tractatibus capituli abſentes nō debent uocari ſecundum ea quæ no.10.quæſt.2.hoc ius. & dixi ſup.de teſtib.præſentium.tamen non poteſt negari, quin debeant uocari ad receptiones canonicorū: & ad ceſſationes diuinorum faciendas.ſup.eodem li.de prębend.cum in eccleſijs.& de offic. ordin.quamuis. Si igitur ad electionem prelati, & ſic ſæpe diſcurret, quomodo monaſterium probabit mores eius? Forte tunc inhoneſte uiuet cum exibit clauſtrum: & ſic infringentur: de re: ad noſtram. ſupra eodem tit.in antiquis. Item ille incertus de ſtatu ſuo, certam legem dicere non poteſt.3.ff de teſtam.l.qui in domini.& l. ſeq. & idem in eo qui ignorat an ſit captiuus, an à latrunculis captus.ff.de leg.3.l.1.2.reſponſo. ergo nec electionem facere, quę debet eſſe certa. ſupra eodem lib.de elect.c.2.& bene facit pro hac parte: qui clerie. uel vouen conſuluit.ubi dicitur quod habitus ſine ꝓfeſſione impedit ne contrahatur. ad idem ſup.de om. deleg.iudex. eo.li.vbi per ſolam propoſitionem recuſationis etiā ante cauſam finitam impeditur delegatus Papæ facere quod alias ſibi de iure competit, ſcilicet delegare, niſi uolente recuſatore. ſic dicam ꝙ ante profeſſionem per ſolā probationem impediatur talis eligere, niſi de gratia per capitulum uocaretur 4.ad idem bene facit ſup eo. lib.de tempo.ordin.cum nullus.in fin.& inf.de priuileg.cap.1.in fin.ubi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci ſortitur. Ad idem optime ſup.eodem li. de procurat.c.2 duobus modis. Primo, quia ibi ingreſſus religionis, intelligo etiam cauſa probationis, ut ibi dixi, & abſentia in loco remoto, æquiparantur, ſed ſi remoto loco iſte eſſet abſens, non deberet uocari: ergo nec ingreſſus religionem. Item ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingreſſum religionis amittit uſum litis: ſic dicam canonicum per ingreſſum amittere uſum vocis, quam in capitulo habeat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum.ad idem C.de curat.furtio.cum alijs.& hoc verū credo: puto enim locum eſſe illi clauſulæ concilij: Quia propter uolunt & poſſunt, &c. quaſi iſte ſic in probatione manendo interim uideatur nolle. Nec obſtat hęc decre.nō enim ſimpliciter ex iure bñficij procedit ius eligendi: quod ꝓbatur ſ.de elect.cum in cūctis, &c.cum Vintoñ. & ſ.eo.lib.eo.tit.ex eo ꝙ.clē.ut hi qui.de ętate & quali.cum ſi. Secus crederem in patrono, uel in eo ad quem non de iure collegij, ſed iure ſingulari ſpectaret electio.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid fortius enim eſt ius quod ſpectat ad aliquem iure ſingulari: quàm quod ſpectat iure collegij: & facilius euellitur ſecundum, quàm primum, ut patet per no.de cōſti. cum omnes.in prima gloſ.in ant.hinc eſt etiam ꝙ ius collegij non tranſit in monaſterium per profeſſionem: ſed ius priuati bene tranſit. 19.q.3.ſi qua. Ioan. Andr.

a ¶ Aſſenſus.] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri confertur. & ſic intelligatur decr. ſup. de renunt.ex tranſmiſſa.

b ¶ Aut conſtet.] ſecundus caſus. dic, conſtet, clara probatione, uel competentibus indicijs.ſ.eo.tit.& li. non ſolum.

c ¶ Vel profeſſionem.] tertius caſus: intelligo alicui de approbatis religionibus, ut inf.tit prox.c.unico.

d ¶ Seu.] quartus caſus.

e ¶ Scienter.] ſup.eo.ſicut tenor.& ſup.c.prox.

f ¶ Profeſſorum.] vbi diſtinctus eſt, ut dixi ſup.eo.ti.& lib.ca.1.

[Glo.ſeq. dubium & obiectionem ſoluit.]

g ¶ Sed interim.] prouidit perſonis: modo prouidet eccleſijs. ad idem ſupra de elect. cum nobis olim.& ca. cum ex eo.eod.li.& prouiſio executioni mandabitur per epiſcopum ut in prædict.decr.cum ex eo.§.porro. ſed ſponſę non ſic eſt per uicarium prouidendum: & ideo ibi tempus arctatur.de conuer.coniug.ex publico.propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ Debebit.] in officijs diuinis, etiam in cura, ſi curatum eſſet beneficium.

[Glo.ſeq. recitetur per quęſtionem.]

i ¶ Portione.] & reliqua portio cōſeruabiť (ipſi eidē. Io.And.) Vel in utilitatem eccleſiæ expendet. ſ.eod.

† Al. conſenſus.

1 Iſta motiua Arc. ꝑtinēti° allegarē- tur ſi q̄re reſ vitum nouitius ꝑueniens ad electionē ſit admittēdus hoc voluit Ioā. An.in nouell.(ibi, notaquia- q̄ō) nō ât voluit approbare Archi. ſicut Phil. credit. Font.

2 Pure Io. An.Dom. alleg l.cū patet.§ 2. de leg.2. ſed Anch. dicit ꝙ ta liſtrāſit° ſ religionē eſt ɔditionalis: qa alias oīa ſua interim cēnt monaſterij. Auth. ingreſſi. cuius ɔ̄trium hic patet. vide Fel.c. in p̄ſentia.de ꝓba. Font.

3 Sequūť Ioan.An. Do.ꝑ l.1. §.largius. ff.de ſuc. edi.l.1.1 reſpon.de le.3. Fon.

† Ab epō deputandū, conc. Tri.ſeſſio.6. ð refor ma.c.2.

4 Iſtæ rationes ꝑtinenter faciūt ad quæſtionem glo. Font.

Animarum.) Prima pars ponit inhibitionem & decretum: ibi, Nos enim. Secunda punit eligentem: ibi, Statuentes. Tertia punit inducentem: ibi, Si vero, & pœnam aggrauat in non parentem: ibi, Quam niſi. Ioan. An.

¶ Pone caſum per te, quia textus clar⁹ eſt.

Not primo ex princi. text. q̀ officium prælati eſt obuiare periculis animarum ſuorum ſubditorum. Nota ibi, ſub interminatione maledictionis æternæ, q̀ veniēs contra iſtam conſtitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, quod religioſi inducentes aliquem ad promittendum, iurandū, vel vouendum, quod eligat ſepulturam penes ſe, puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes de pœnis. in cle. Sed quid ſi induxerunt ſolum ad eligendum: vtrum puniantur iſta pœna? Reſpondet q̀ non: nam licet per votum, iuramentum, vel promiſſionem tollatur libera facultas, non tamē per electionem: quia licet elegerit quis ſepulturam in vno loco, poteſt poſtea eligere in alio. Nota ſi quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret ſepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem ſepulturæ decedit inteſtatus. Idē dicendum eſt, ſi nulla promiſſione, voto, vel iuramento præcedente elegerit ſepulturam in vno loco: & poſtea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio ſepulturæ caſſatur. Nota iuncta gloſſa, quòd ſi quis non eligat ſepulturam, tunc eſt ſepeliendus in loco ſuorum maiorum, ſi habeant certum locum pro ſua ſepultura. Si autem certum locum non habeant, tunc eſt ſepeliendus in cæmeterio eccleſiæ parochialis, in qua recepit ſacramēta. Nota quòd ſepelientes aliquē indebite, tenentur reſtituere quicquid exinde receperunt, etiam ſi non fuerunt requiſiti. Nota quòd tenentur reſtituere oſſa cadaueris, ſi fuerint requiſiti & moniti ab eccleſia, aliter non. Nota, quòd ſi requiſiti & moniti non reſtituant oſſa defuncti intra decem dies, eccleſia ipſo facto ſupponitur interdicto. Nota, quod Papa poteſt decernere iurantem non obligari iuramento, quando cauſa legitima ſubeſt. Ad hoc ſupra eodem lib. de reb. eccle. non alie. c. 2. de elect. vbi periculum § penult. Dominicus.

† Plures modos q̄bus Papa p̄cipit, ponūt Dom. & Arch. & iſti pręſenti ꝯſa ciēs, licet nō excōiceſ. grauiter peccat c. 2. ð maio. & obe. 3 q. 3. ſciēdū. Similiter ille modus indignationem B. A. poſt. Pet. & Pau. ſolū arbitrariā pęnā. not. Bal. I l. 1. C. de ſacroſ. eccle. Superātis. allegat ętiam Bal. in c. 3. §. porro. q̄ fuit p̄ri ma cā bñficij amittendi. Fō.

CAP. I.

Animarū periculis [a] & ſcandalis, quæ frequēter ex his proueniunt, obuiare volentes [b], vniuerſis religioſis & ſæcularib. clericis, cuiuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtant †, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub interminatione maledictionis ęternę [c], diſtrictiſſime prohibemus; ne aliquos ad vouēdum, iurandum, vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum [d] inducant, vt apud eorum eccleſias ſepulturam [e] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (ſi ſecus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas eccleſias vllatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promiſſum huiuſmodi à ſe factum, materiam habeant veniendi [f]) poſſint eligere [g] ſepulturam: ſed contradictione quacumque ceſſante ſepeliantur omnino apud illas eccleſias, apud quas [h] ſepeliendi de iure fuiſſent, ſi aliàs ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent. ¶ Si vero ijdem religioſi, vel clerici, prædictos [i] in ſuis eccleſijs, vel cœmeterijs præſumpſerint ſepelire: ad reſtitutionem

[Prima gloſſa dicit quid ſuppleat, & declaret.]

a ¶ Animarum periculis.] Emanauit ad ſuppletionē decretal. ſupra de pact. plerique, & propter ea, quæ in fine not. Hoſtien. dicens, o, quot & quantorum animas conſtitutio hæc aſtringit, nam quaſi omnes ſibi talia attrahunt, & tales alliciunt, vt infirmare contingat medicos, qui ſane debuerant.

b ¶ Volentes.] ad hoc ſupra de offi leg. officij.

c ¶ Aeternæ] hodie tranſgreſſores excōicati ſunt ipſo iure: nec abſoluuntur ab alio, quàm a Papa, niſi in mortis articulo, per cle. de pœn. cupientes in fin. quæ etiam reſeruat pœnas infra poſitas.

d ¶ Promittendum] non enim Deus facit differentiā inter iſta. 22. q. 5. iuramenti.

ADDITIO. Vide quod ſcripſi de iureiuran. debitores. ſuper verb. cogendi, & quod not. eod. tit. cap. vlt. in vlt. glo. Ioan. And.

e ¶ Sepulturam.] cum enim hoc ſit ſpeciale, pactio interueniri nō debet. 1. q. 2. quàm pio. § cauete ergo. de pac. pactiones. (quod intellige eum ſepeliēdo. Inter duas enim eccleſias bene valeret pactum, quod dic vt ſupra eo. lib. de pac. c. 1. Ioan. An.) Sumitur autem ſepultura multis modis, quod dic vt no. 13. q. 2. c. clerici. § itē quæritur. & ſup. eo c. pen.

f ¶ Veniendi.] licet non teneat principale, tenet acceſſorium quoad q̄d: & eſt ſpeciale, ad idem de iureiurā. debitores vbi de hoc. & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.

g ¶ Eligere.] punitur ergo in quo deliquit. de tempor. ordi. litteras. de his quæ fi. a maio. par cap quæſiuit.

[Glo. ſeq. exponit, quærit, & ad vtranq; partem arguit.]

h ¶ Apud quas.] ſ. vbi ſunt maiorum ſuorum ſepulchra. 13. q. 2. Ebron. cum c. ſeq. & ſupra eo. c. 1. in prin. [1] quod de inteſtato dēt intelligi. Quid ſi eccleſia iſta [2] de qua promiſerat, ſit illa in qua ab inteſtato ſepeliri debeat? declarari debuiſſet: quia ſi dicamus quod ibi non debeat ſepeliri, vbi ergo ſepelietur: & littera dicit non apud illas, &c. vnde poſſet dici, quod ibi ſepelietur non obligatione promiſſionis, ſed poteſtate iuris: ſicut cū ex duabus ſeruitutibus remittitur altera, altera remanet, ad hoc de vſu pal. ex tuarum ff de ſer. vrb. præd. ſi domus tua. In contrarium vr̃ quod ſup. dixit, nec apud electas eccleſias vllatenus ſepeleri; præterea ſecundum hoc ſemper illi apud quos eſt ſepulchrum maiorum etiam ex electione vel promiſſione, quia priuati erunt poteſtate eligendi, habebunt obtentum: quod eſſe non debet. 31. q. 5. hæc imago. ſupra de procu. tuæ. inf. de reg. iur cum quid.

1 Et ibi dixi q̄d intris h ð ſepulchro maiorum non apparet. ð quo hic Arch. Ioan. An.

2 Vide Felin. in c. nō nulli. col. 37. verſic. ſed ꝯ iſtā. ex. de reſ.

i ¶ Prædictos.] quos ſic induxerunt: non ergo prohibet decre. quin poſſit eligere: ſed prohibet inductiones & promiſſiones.

ADDITIO. Et ſit rō ſm Io. Mona. quare non poſſunt voto firmare id quod licet facere: quia electio ſepulturæ eſt pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de ſacroſan. eccl. l. 1. arg. de ſponſa. Gemina. cum concor. Item cum prouiſum ſit a iure nō eligenti: illa iuris prouiſio impediri non debet, niſi mera liberalitate teſtantis. Et adde quod not. ſuper ſ. glo. Addebat ipſe Io. q̀ electio ſepulturæ eſt ius ſpeciale inductum contra ius cōe, vt ſupra verſ. proxi. & tale ius ſolus princeps, qui ſupra ius eſt, poteſt inducere: quare ſicut alius a principe non pōt tollere ius cōmune: ſic nec ad ius ſpeciale adijcere, quo arctetur ius cōmune. & ex hoc dicit concludi, quare hic punitur deceptus, ſicut attentans contra iura Ioan. And.

tam ſepulturam [a] corporum (ſi petantur) quàm etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eoſdem, infra decendium [b] integraliter faciendam [c], ipſos obligatos eſſe cenſemus. Quam niſi fecerint, eccleſiæ ipſæ, apud quas ſepulti fuerint, nec non & cęmeteria earundem, extunc eo ipſo ſint & tamdiu maneant eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto [d], donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.

¶ Idem.

¶ *Eccleſia dimiſſa non debetur canonica portio, ſed parochiali: & pluribus, ſi ſunt plures.*

CAP. II.

CVm † quis [e], cuius maiores ſunt ſoliti ab antiquo in aliqua eccleſia ſepeliri [f], ea dimiſſa eligit alibi ſepulturã: canonica [g] portio dimiſſæ non debetur eccleſiæ

2 Cõputato die perceptionis ſm Arc. & intelligo de momẽto ad momẽtũ. Ipſe aũt remittit ſupra de reſti. ſpo. frequẽs. I. A.

† Vide cõ ci. Tri. ſeſ. 25. de ref. ca. 13. & Cardi. cõſi. 90 ĩcip. ep̃s Feltren.

a ¶ Sepultorum corporum.] ſupra eo. ex parte. [&c. fraternitate, & c. cum liberum. Ioan. And.]

[Glo ſeq. recit. per quæſtionem.]

b ¶ Decendium.] iſtud decendiũ in reſtitutione corporis currit ex quo petitũ fuerit: ſed in reſtitutione rerũ credo, ꝙ ſtatim currat: & ideo in rebus non fuit additũ ſi petantur. Iſta n. conſtitutio non intendit minuere, ſed addere ad decre. pleriſque. ſupra de pactis. Sed ibi ſine aliqua petitione dicebatur eos obligatos ad reſtitutionem: iſta imponit tempus & pœnam.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

c ¶ Faciendam.] non dicit cui eccleſiæ: credo ꝙ eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, videlicet apud quam ſepeliri debebat, parochialis eccleſia iã habuit ſuam canonicã, & ſic non obſtat ĩ. ca. pxi. quæ in alio caſu loquitur. Si ergo ipſa eadem fuerat eccleſia dimiſſa, cui ſoluetur pœna? Vnde extincta videtur actio, ſicut cum creditor ſuccedit debitori. ff. de ſolu. Stichus. § a diuo.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

d ¶ Interdicto.] ergo propter tranſgreſſionẽ vnius fratris eccleſia tota & cęmeteriũ punieẽ: ſufficit ita ſcriptũ eſſe: & põt eſſe ratio: quia ex quo illum ſciebant ſuũ non eſſe, inueſtigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit. ad hoc C. vnde vi. cum quærebatur.

CVm.] Diuiſio patet per paragraphos. Præmitte, ꝙ canonica debetur eccleſiæ, in qua defunctus cæleſti pabulo recipi conſueuit. ſupra eo. c. 1. Et ꝑ hoc videbat, ꝙ parochiali. Item ei qua corpus aſſumiẽ. ſupra eo. de his. & prouidebatur, ꝙ ei in qua ſunt ſepulchra maiorum. Dominicus.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius c. illud quod habetur in c. certificari. e. ti. in antiq. videlicet ꝙ quando quis eligit ſepulturam in aliqua eccleſia dimiſſa ſua parochiali eccleſia, illa eccleſia debet habere canonicam portionem, quæ ceſſante conſuetudine eſt quarta pars omnium illorum, quæ obuenerunt occaſione funeris.

CASVS. Prædeceſſores cuiuſdam Titij cõſueuerũt ſepeliri in eccleſia fratrum Minorũ: quia ab antiquo habent ibi ſepulturam: Titius autem elegit ſuam ſepulturam in quadam tertia eccleſia, nõ in propria eccleſia parochiali, nec in eccleſia ſuorum pdeceſſorũ: vnde illi tertiæ eccleſiæ plura obuenerunt occaſione ſepulturæ ipſius Titij: Certum eſt, quòd illa tertia eccleſia debet canonicam portionẽ. Sed q̃ritur, cui eccleſiæ: vtrum eccleſiæ parochiali Titij, vel eccleſiæ p̃deceſſorum ſuorum? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd iſta portio canonica ſoluenda eſt eccleſiæ parochiali ipſius Titij, in qua audiuit diuina, & nõ alteri eccleſiæ vbi ſunt ſepulti maiores: Nam iſta canonica portio datur in recompenſationem laborum, quos ſuſtinuit rector eccleſiæ parochialis in celebrando diuina, & miniſtrando ſacramenta defuncto, tempore ſuę vitæ. Sed quid ponamus, quòd Titius habebat duo domicilia, in vtroque ſe collocabat pariter, puta in æſtate faciebat reſidentiam in vno domicilio, in hyeme in alio, quę domicilia erant in diuerſis parochijs: iſte Titius mortuus eſt electa ſua ſepultura in quadã tertia eccleſia: dictũ fuit ſupra, ꝙ eccleſia ſepulturæ debet hr̃e canonicã portionẽ: ſed quęritur quæ iſtarũ eccleſiarum habebit canonicam portionem: vtrũ illa eccleſia in cuius parochia eſt mortuꝰ, vel alia? Quidã dicũt, ꝙ illa eccleſia in cuius parochia eſt mortuus: verumtamẽ Romanus Põtifex decidit hic ꝯtriũ, videlicet, ꝙ illæ duæ eccl'æ parochiales diuidãt inter ſe illã canõicã portionẽ. Aliqui dicebãt ꝙ quilibet poterit eligere ſepulturã, dimiſſa parochiali eccleſia dũmodo eligeret in loco magis religioſo, hoc ẽ, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit, ſi aliquis eligit ſepulturam in loco minus religioſo, & dimiſit locũ magis religioſum: puta q̃a eligit ſepulturã ſuam in vna capella, in qua forte ſemel in anno celebrãtur diuina? Rñdet ꝙ quis poteſt eligere ſepulturam in loco minus religioſo dimiſſo loco magis religioſo, licet olim eſſet ꝯrietas inter doctores. Nota primo quòd quis põt eligere ſepulturam dimiſſa eccleſia parochiali, & etiam dimiſſa eccleſia, in qua ſepulti ſunt ſui maiores. Et canonica portio eſt ſoluẽda eccleſiæ parochiali, in qua recepit ſacramenta, & non eccleſiæ in qua eſt ſepultura ſuorum maiorum: & ſic non eſt ſoluenda canonica portio illi eccleſiæ, in qua fuiſſet ſepultus, ſi nõ elegiſſet ſepulturam: nam ſepulchrum maiorum, nõ p̃fertur eccleſiæ parochiali. c. prox. ſupra e. Nota ꝙ iſta canonica portio non ſoluitur eccleſiæ parochiali, eo ꝙ eccleſia eſt dimiſſa: ſed ſoluitur in recompenſationẽ laborum, quos ſuſtinuit rector eccleſiæ parochialis in celebrando diuina, & adminiſtrando ſacramẽta ipſi defuncto: ideo ſolui debet eccleſiæ parochiali, & nõ eccleſiæ, in qua eſt ſepultura ſuorum maiorũ. Nota vlterius, ꝙ quis poteſt habere plura domicilia: & tũc ſi eligat ſepulturam in aliqua tertia eccleſia, dẽt ſolui canonica portio ambabus eccleſijs, in quibus ipſe defunctus habebat domicilia. Quid ſi haberet vnum domicilium ſolũ, quod partim eſſet de vna parochia & partim de alia: cui eccleſiæ eſt ſoluenda canonica portio? Dicit gloſſa, ꝙ idem, videlicet, ꝙ ſoluaẽ duabus eccleſijs per medium. Communiter tamen ſeruaẽ ꝙ ille eſt cenſendus parochianꝰ illius eccleſiæ, in qua fouet larem. Nota, ꝙ quis poteſt eligere ſepulturam ſuam in loco minus religioſo: cautius tamen faciet, ſi eligat locum magis religioſum: nam plus ꝓficiunt ſpeciales orationes quàm communes. & licet in vniuerſo mundo fiant orationes communes, pro omnib. defunctis, tamen ſpecialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius eccleſiæ.

[Prima gloſſa dicit quid declararet.

e ¶ Cum quis] Primũ dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorũ, quæ not Ber. & moderni ſupra eo. de his. & approbatur opinio Innocen. & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f ¶ Sepeliri vnde ſi inteſtatus deceſſiſſet, ibi ſepeliri debuiſſet, vt dixi ſupra c. prox. & ſupra eo. tit. c. 1.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

g ¶ Canonica.] ſaltẽ quarta, vel ſtẽẽ cõſuetudini ſupra c. certificari. in ijs q̃ eligũt ſepeliri apud Minores vel Præ-

Digitized by Google

vel Prædicatores taxata eſt quarta ꝑ extrauag Bonif. quæ incipit, ſuper cathedra.in tit. de ſepul.quæ fuit reuocata ꝑ Bñdictũ:hodie innouata ꝑ cle. e.ti.dudũ. ADDITIO. In quarta, vt in minori, oẽs canones cõcordãt.facit.ĩ.eo.li.de arb.c.1. & ibi cõcor. & vide ꝙ not. e.ti. certificari.in vlti.gloſ. & quod ſuꝑ ea ſcripſi. Ioan.And.

ſed illi dũtaxat [a], in qua ille officia conſueuit audire diuina, & eccleſiaſtica recipere ſacra. Cũ ab eo, qui duo habet domicilia [b] ſe collocans æqualiter in vtroq;, in loco tertio eligitur ſepultura: domiciliorũ eccleſiæ habebunt inter ſe † diuidere [c] canonicam portionem.

¶ *In loco etiam minus religioſo poteſt noua eligi ſepultura. h.d. ſecundum Zen.*

¶ Si quis [d] antiqua dimiſſa nouam etiam in loco minus religioſo elegerit ſepulturam, electionem huiuſmodi (licet iura ſuper hoc videantur eſſe diuerſa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

¶ *Translatio perſonæ ad certũ locum facta ad tempus, eccleſiæ ius ſepulturæ non aufert. h.d. ſecundum Zen.*

[2] Vide qõnẽ quã hic diſputat Frãc[9] decedẽte monaſterio ĩ. annũ ꝓbationis: an tũc eccl'a parochialis dẽat habere canonicam.

† No. Dñicus & Ph. ꝙ aſſignatis cẽtum ꝓ certo actu faciẽdo & plures faciũt actum ſimul: diuidẽtur dicta cẽtũ ĩter eos. exẽplum primo intrãti arcẽ promiſſa sũt cẽtũ: tres Itrãt ſimul inter ſe diuidẽt illa cẽtũ. Imo. I cle. & ſi principalis. & reſc. Bar. in l. hoc art. ff. de hær. inſti. Ange. de ag. ſucceſ. §. ꝓxi. Põt.

a ¶ Dũtaxat.] quia & ſi apud debitã ſepultus fuiſſet, habuiſſet parochialis eccl'a canonicã 1. ſupra e.c.1.

b ¶ Domicilia.] qd̃ eſſe poteſt, de reſcri. dilectus. 2. ff. ad munici. l. aſſumptio. Itẽ poſſet quis eſſe ſine domicilio, vt ſi relicto domicilio nauiget vel iter faciat, quęrens quo ſe collocet. ff. ad muni. l. Labeo. in prin. & l eius. & ꝙ dicit hic de diuerſis domicilijs, ſatis putarem eſſe æquum in vno, quod æqualiter eſſet in duabus parochijs, vt puta inhabitat quis domũ in confinio duarũ parochiarum. vel duas domos coniunctas habitat, q̃ ſunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam. ADDITIO. Facit quod poſt Inn. ſcripſi ſupra de parochijs. ſuper eo. in glo. limes. & quod not. 16. q. 3. licet. in gloſ. pone ꝙ. Ioan. And.

c ¶ Diuidere.] ſi. ſupra de teſta. relatum 2. ad ſi.

d ¶ Si quis.] hic terminatur quæ not. 13. q. 2. ca. 1. §. nunc autem quæritur. & ſupra eo. fraternitatem. & approbatur opinio Lau. Vin. Ioan. & Goff. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Ber. quã etiam Hoſtiẽ. magis dicebat iuri conſonam.

IS qui.] Partes patent. Secunda ibi, Mulier. & prima ſoluit dubium, & ſolutionem moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.

¶ Si ciuis alicuius ciuitatis tꝑe æſtiuo, vt fructus colligat, accedat ad ſuã coloniã: & ibi mortuus eſt: nõ ſepelietur in eccleſia, in cuius parochia mortuus eſt, ſed portandus eſt ad ſuam eccleſiã parochialẽ hoc dicit. CASVS. Titius huius ciuitatis ciuis. q habebat mediatariam vel coloniam, tempore æſtatis ad illã acceſſit ꝓ recolligendis fructibus, vel forte ꝑꝑ peſtẽ, & ibi mortuus eſt inteſtatus, quãtum ad ſepulturam: vtrum ſit ſepeliẽdus in eccleſia parochiali, in cuius parochia deceſſit? Certe non: ſed eſt portandus ad ſuam eccleſiã parochialem, ſi commode fieri poſſit: Sed quid ſanctiſſime Pater: certum eſt, ꝙ mulier vidua ſepelienda eſt cũ ſuo marito: Ponamus ꝙ aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur, cum quo ſit ſepelienda? Reſpõdet cum vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatem ab vltimo marito. l. fęmina. ff. de ſenatoribus, vbi mulier habet dignitatem ex perſona ſui mariti. Et ſi mulier quæ nupſit ſenatorio, poſtea nubat plebeio ꝑdit dignitatem primi mariti. Nota ꝙ in iure villa accipiẽ dupliciter, vt in glo. de re. diui. Inſti. circa princ. Vno modo accipiẽ pro congregatione ædificiorũ, nõ fortificata muris: q̃a ſi eſſet fortificata muris, diceretur caſtrum, vel ciuitas. Nota ꝙ ex ſola mora facta in loco quis nõ cenſeẽ parochianus illius loci: ſed oportet ꝙ animo ſit perpetuæ moræ, vel ad minus per decem annos faciat ibi reſidentiã, niſi appareat de contraria voluntate, vt in ſcholaribus, qui licet moram faciant in vniuerſitate, non tamen cenſentur domiciliarij illi[9] loci. Not. ꝙ cum quis deceſſit non electa ſepultura, eſt ſepeliendus in loco ſuorũ maiorum: aliàs mulier eſt ſepelienda cum viro ſuo; & ſi habeat plures viros, eſt ſepelienda cum vltimo. Nota differentiam inter ciuitatem, caſtrũ, & villam, de qua ĩ. de ſenten. excom. ſi ciuitas. Nota finaliter, ꝙ dictio, potius, ſtat correctiue, ſecundum Archidiaconum. Dominicus.

CAP. III.

IS †, qui habet domicilium in ciuitate, vel caſtro, quandoque ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat in eadẽ: ſi non electa [e] ſepultura decedat ibidem, non in eccleſia dictæ villę, ſed in ea potius, in qua maiorũ ipſius ab antiquo [f] ſepultura extitit, ſepeliri debebit: Dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari [g].

¶ *Mulier mortua, quæ pluribus nupſit, cum viro vltimo ſepelitur.*

¶ Mulier [h] † autem, quæ plures viros habuit ſucceſſiue, ſi ſepulturam nõ eligat [i], eſt cum viro [k] vl-

† Vide Cõradum Brunũ li. 4. de cæremonijs c. 4. circa ſi.

† Si vxor prius moriaẽ. q̃ vir vbi ſepeliri debeat ꝑter Frãcũ hic, vide c. qs ꝯuincit. & c. vnaquęque. 13. q. 2. & c. de vxore. eõ. de ſepul.

2 De hac qõne vid Abba. in c. 1. extra eo. tit.

e ¶ Non electa.] aliàs non eſſet q̃ſtio: quia apud illam ſepeliẽ. ſupra c. proxi. in fine.

[Gloſſa ſecunda q̃rit, quæſtionem declarat pro vtraque parte arguit & ſoluit.]

f ¶ Ab antiquo.] qd dices ſi, auus proauus & alij ab antiquo sũt ſepulti in aliqua eccleſia: pater elegit ſepulturam in alia, & ibi ſepultus eſt, filius decedens inteſtatus ſepelieẽ in ſepulchro patris, vel in ſepulchro aui & aliorũ? & intelligo vt bene ꝓcedat dubitatio, ꝙ poteſt ſepeliri cõmode in vtroque: pro vtraq. parte inuenies textum. 13. q. 2. c. vnaquæq; §. Ioſeph. & ver. econtra, qui aliàs eſt §. Per iſtam litteram, quam etiã habemus ĩ. c. ꝓxi. in princ. ſatis videretur habendã rationẽ antiquæ ſepulturæ aui, proaui, & aliorum, potius quàm paternæ. Ad idem ĩ. eo c. 1. in prin. & c. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorumque parẽtum copulatiue dictũ: quaſi non ſufficiat patrem ibi fore ſepultum. Item viuente patre ſepelietur in ſepulchro aui ĩ. c. proxi.

g ¶ Deportari.] ſim. ĩ. eo. c. vlti. imminens ergo periculum immutat ius commune, vt hic vides. Ad idem ĩ. eo. lib de procur. ſi duo. §. ſane.

ADDITIO. Archi. alle. ff. ad muni. eius qui. §. pen. ff. de indi. hære abſens. ibi: nam vbi ſic venit, &c. & ſupra de eccle. ædi ad audientiam. Ioan. And.

[Glo. ſeq. dicit quid declaret pars vltima.]

h ¶ Mulier.] hic terminatur quod not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquæque.

ADDITIO. Et corrigit quod not. Vin. ſupra eo. de vxore. vbi dixit ſepulturam parentum potius quam viri ſequendam: allegat quod de onere ſepulturæ dixi in textu, ſuper verſũ. vlti. Ioan. And.

i ¶ Eligat.] eligere enim poteſt cũ quo voluerit, vel cum nemine ſepeliri. ſupra eo. de vxore.

k ¶ Viro.] ſi verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. fin. [Idem Ioan. Mona & Archid.]

a ¶ Hono-

a ¶ Honore.] ff. ad municip. l. filij. §. 2.
ADDITIO. Ad idem l. vlti eo. tit §. 3. qui §. dicit mulierē quamdiu nupta eſt, incolā eſſe ciuitatis mariti. facit ff. de iud. exigere. ff. de ſena. feminæ. C de nupt. cum te. C. de dig. mulieres. & patet ī. de foro comp. ex parte. C. de incolis. l. fin Ioan. And.

consuetudo tamen habet quod parentes, vel amici tales ſepeliunt in altera quam volunt: & graue videtur puerum octo dierum ſemper in antiquis tumulis ſolemniter ſepeliri.

g ¶ Quamuis.] de hoc tractabat Hoſt. in ſum. huius ti. §. & apud quam. ver. ſi vero 15.

† Vide Abb. in c. ſuper eo. ext. de teſti.

Licet.] Sūt duæ partes, quæ patent. ¶ Pater poteſt filio impuberi eligere ſepulturam, ſi hoc habeat conſuetudo. Item filiusfamilias pōt eligere ſepulturam ſine conſenſu patris, licet non poſſit teſtari. h. d. CASVS. Certum eſt ꝙ impubes non hēt rōnem: ideo non pōt eligere ſepulturā. Sed quid, mortuus eſt impubes, in quo loco erit ſepeliendus? & vtrū pater pro filio ſuo impubere poſſit dimittere naturalem ſepulturam, & eligere aliā? Rñdet ꝙ ſic: ſi hoc habeat cōſuetudo, aliàs non. Sed quid, vtrum filiusfamilias poſſit eligere ſepulturam? Rñdet, qđ licet filius familias non poſſit teſtari de peculio, profectitio vel aduētitio, tñ poterit ſibi ſepulturam eligere ſine conſenſu patris, & ſic pro anima poteſt teſtari

† Hec duo verba: in eorum, deſunt ī antiquioribus codicibus.

† Vide Ant. & Butrio in ca. de vxore. ex. đ ſep.

timo, cuius domicilium retinet & honorem[a] †, tumulanda.

¶ Idem [in † eodem.]

¶ *Ex conſuetudine poteſt pater impuberi eligere ſepulturam: pubes autem eligit per ſe ipſum, & hoc dicit ſecundum Zenze. quoad titulum: ſed non quoad textum, vnde poſſet addi, Et pro anima non legat ſine aſſenſu patris bona non caſtrenſia. Domin.*

CAP. IIII.

Licet[b] † pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis[c] perueniant, eligere[d] ſepulturam, poſſit (ſi conſuetudo[e] terræ id habeat) quo voluerit loco ſepelire: hoc tñ non poteſt, vbi cōſuetudo huiuſmodi nō habetur, ſed

ſunt cum ſuis maioribus, vel in parochiali[f] eccleſia tumulandi. ¶ Quamuis[g] autē filiusfamilias[h] abſque patris aſſenſu ſibi poſſit libere eligere ſepulturam[i]: pro anima tamē ſua † præter ipſius aſſenſum (niſi peculium caſtrenſe[k], aut quaſi caſtrēſe[l] habeat) aliquid iudicare[m] non poteſt[n].

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Religioſi, niſi multum remoti à monaſterio, nequeunt alibi eligere ſepulturam. hoc dicit ſecundum intellectum Zen.*

CAP. V.

Religioſi[o], niſi à proprijs monaſterijs adeo forſitan ſint remoti, quod ad ea cū moriuntur

h ¶ Filiusfamilias.] maior tamen pubere. & eſt huic ſi. ſup. eod. li. de procu. qui generaliter. §. 1.
i ¶ Sepulturam.] quia electio refertur ad id tempus, quo ſolutus eſt a patria poteſtate. ad hoc ſup eo. de vxore. 2. reſponſo.
k ¶ Caſtrenſe.] ſ. qđ a parentibus vel cognatis in militia agētib. donatum eſt, vel qđ ipſe filiusfamilias in militia acquiſiuit: qđ acquiſiturus non fuiſſet, niſi militaſſet. ff. de caſtre. pec. l. caſtrenſe.
l ¶ Quaſi caſtrenſe.] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in poſtulando: Nā & ipſi aduocati militant. C. de aduoc. diuer. iudic. l. aduocati. ADDITIO. Vide quod not eo. tit. l. fori. & quod dicā in Spec. de actore §. 1. ver. ſuper. ī. Item qđ agit de peculio. Ioan. And.

† De hoc arti vide late Phil. Francū ī. eo. lib. in rub. tit. de teſta. nu. 46 ver. ſextō ꝗrit. & Bar. in l. 9 in poteſtate. ff. de teſta.

† Hęc duo verba: in eodē: deſunt i manuſcriptis exemplaribus.

ſine conſenſu patris: ſed non pro alijs rebus l. ſi. C. qui teſta. fac. poſſ. Nota primo, ꝙ conſuetudo quãque dat poteſtatem alteri pro altero eligere ſepulturam. Not. ſecūdo arg. ꝙ filius moriens ante patrem, neceſſario nō eſt ſepeliēdus in ſepulchro patris, ꝓbat text. qui vult ꝙ pater non pōt ſibi eligere ſepulturam: vnde dato ꝙ pater eligat alibi pro ſe, non tamen poteſt pro filijs.
[Prima gloſſa dicit quid declaret.]
b ¶ Licet.] Emanauit ad declarationem decret. ſupra eo. de vxore. 2. reſponſo.
c ¶ Pubertatis.] ſ. xij. in muliere. xiiij. in viro. quod dic, vt ſupra dixi de teſta c. 1.
d ¶ Eligere.] ſicut nec alias teſtari. ff. de teſta. qua ætate, alias, in qua. 2. q. 6. cap ei qui. §. item ſi ſententia C. quando prouoca. non eſt neceſ. l. 2.
[Glo. ſeq. dat duo ſimilia.]
e ¶ Conſuetudo.] ſicut ergo cōſuetudo dat iuriſdictionem & ius eligendi prælatum, de fo. comp. cum cōtingat. de cau poſ. cum eccleſia: ſic etiam dat ius eligēdi ſepulturam, vt hic vides.
ADDITIO. Et ſi dicas hanc conſuetudinem eſſe contra ius commune, per quod diffinita ſunt loca ſepulturarum: ſatis eſt quod ius aſſiſtat. de quo plene dixi de conſu c ſi. ſuper glo penult Ioan And.

1 Et placet Arch.

[Glo ſeq quærit, alleg. pro & contra: ponit conſuetudinem.]
f ¶ Vel in par chiali.] hæc eſt diſiunctiua. Nūquid er go datur electio? quod vr ī de reg. iur. in alternatiuis. cum ſuis concor. E contra vr ordinem ſcripturæ ſecuā dum 43. diſt ſit rector. ad fin. in glo. penul. ī. eo. lib. de ele. ſi quis iuſſo §. 1. & ſup. de pben. mandato. & hoc tutius 1. Ad hoc ī. c. proxi. nec ſemper in alternatiuis eſt electio 2, vt dicam in prędicta regula, in alternatiuis,

2 In alternatiuis nō ſemꝑ daī electio, đ quo vide Fel. I c. cū dilecta. ext de reſcr.

m ¶ Iudicare.] i. in vltima voluntate 3 relinquere: iudicium ꝺ hic ſumitur pro vltima voluntate, & aliter multis modis, qđ dic vt dicā ī. de reg iu. in iudicijs.
n ¶ Non poteſt.] ff. de dona cau. mor l. tam his.

3 Nō tñ in teſtō ſug quo vide qđ ſcripſi ſup. eo li. de teſta ſi pater. in prin. l. An.

Religioſi.] Ego ſequor intellectum Ioan. And. ſm quē poteſt ſic ſummari: Religioſi ſunt ſepeliēdi in ſuo monaſterio, niſi in remotis moriant. hoc dicit. Et ponit dictum, cuius rōnem interſerit: ibi, Cū velle. Et exceptionem præmittit: ibi, Niſi. Dominicus.
CASVS. Aliquis religioſus ſub ptāte abbatis exiſtens habebat deuotione ad aliā eccl'am: ipſe veniens ad mortē vult eligere ſepulturam in alia eccl'a, an poſſit? Rñdet, nō pōt quamdiu eſt in monaſterio ſuo, vel alio loco ei propinquo, vbi cōmode pōt apportari ad locum monaſterij ſui: & ſepeliendus eſt cum ſuis fratrib ſecus ſi eſſet in loco remoto. Nota primo, ꝙ religioſus nō poteſt eligere ſepulturam, niſi eſſet in loco remoto. Sed quid ſi moriatur non electa ſepultura? Reſpondet quidam, quod ſepeliendus eſt in monaſterio ſui ordinis, ſi in loco ſit monaſterium ſui ordinis. Communis opinio doctorum eſt, ꝙ ſepeliēdus eſt in eccleſia parochiali, in cuius parochia mortuus eſt. Nec obſtant iura dicentia ꝙ religioſi ſepeliendi ſunt in monaſterio vbi degunt: Nam iura intelligūtur qñ religioſi moriuntur in loco proximo nō multum diſtante a ſuo monaſterio, vel ſi fuerunt miſſi in aliquo monaſterio, cauſa perpetuæ reſidentiæ. ſed aliàs vbi moriuntur locis remoti non electa ſepultura, certe ſunt ſepeliendi in eccleſia parochiali vbi moriuntur. Nota quod eligere ſepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis. Dominicus.
[Prima gl dicit qd decret approbet, vel reprobet.]
o ¶ Religioſi.] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not.

quæ not. Inno & Hoſt.ſup.de exceſ.prę l.nimis iniqua & Hoſt.ſupra eo.tit.de vxore.& approbatur opinio In no.reprobata opinione.Hoſt.

ADDITIO. Dicit Arch.quod per diſtinctionē hic concordantur iſtæ opiniones:quod non placet.quā colli ge ex vltima gloſſa. Ioan.And.

commode a portari non poſſint†, nequeuntq́ cum velle,vel nolle non habeant b) ſibi eligere ſepulturā c : ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi.

† al. poſſunt.

a ¶ Commode.] nota ratione incommoditatis id permitti, quod aliàs non permitteretur.ſic ſup.eo.lib.& tit.is qui. Item cauſa incommoditatis alienantur res eccleſiæ.12.quęſt.2.terrulas.

b ¶ Non habeant.] ſic ſup.tit.proxi.cap. vlt. cum ſuis concor.

† In antiquiorib. codicib. deſunt hæc verba:primitijs, & oblatiōib.

ADDITIO. Et per hoc intellige de clauſtrali,vt ibi etiam dixi.Ioan.And.

c ¶ Sepulturam) hoc tenebat Inno.ſed Hoſtien contra per decr. ſup eo.tit. de vxore.ſ. quod talis electio ad illud tempus. ſ.poſt mortem,refertur, quo ſolutus eſt monachus a iugo, vt ibi dī de vxore:Ad idem ſup c.proxi.1.reſpon. & hoc etiam probabat per decre.præce.de exceſ.præl. nimis iniqua.& per decret.de priuil.vt priuilegia.vbi dī, quod illi fratres eligunt ſibi ſepulturas.Ad primum reſpondeo,q́ licet vxor vel filiusfamilias ſint in poteſtate viri vel patris,non tamen intantum,quin aliquid habeant.& velle & nolle:quod non eſt in monacho, & facit ſup.eo.lib.de proc.qui generaliter,§.1. Ad decreta nimis.&,vt priuilegia.dic quòd non loquuntur in veris religioſis.ſed in ijs,qui aſſumuntur in confraternitatē, vel intelligatur ſecundum illud,ſ.quando a monaſterijs ſunt remoti.Ioan.And.

TITVLVS XIII.

De decimis {primitijs †, & oblationibus.}

¶ Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

DE DECIMIS, PRIMITIIS,&c.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

¶ Superiori tit.viſum eſt de iure ſepulturæ, quod eſt vnum de iuribus parochialibus:verum quia ius decimādi computatur inter iura parochialia:ideo ad nos informādum,de iſto iure decimandi,ſiue decimabili, annectitur tit.de decimis,&c.

Diſcretioni.[Hic in ſuperſcriptione Prædicatores pręmittuntur.de quo hic Arch.vt no ſupra eo.li.de elect. quorundam.Et primo inhibet:ſecundo præcipit:ibi,Immo.

CASVS. Epiſcopus & capitulum Piſanū expoſuerunt Romano Pontifici grauamē & querimoniam de Prædicatoribus & Minoribus : Nam quidam eorum prædicabant publice in ſuis ſermonibus corā multitudine populi,quod ſoluere decimam non erat in præcepto diuino:Alij autem dicebant,quod ſoluere aliquam quotam quantumcumque modicam erat in præcepto:non autem illa quota quæ vocatur decima:vnde multi & fere omnes laici ſubtrahantur,nec volebant ſoluere decimam : quare ſupplicatum fuit domino Papæ vt dignaretur de remedio prouidere opportuno:Vnde Papa ſcribit Prædicatoribus & Minoribus.eis inhibēdo,ne de cetero prędicent aliqua,per quæ populus retrahatur a ſolutione decimarum : ſed vt ſuadeant & moueant populum ad ſolutionem decimarum.Nota primo ex ſuperſcriptione,quod Prędicatores præferūtur Minoribus de quo hic Arch. vide q́ not.eo.lib.de ele.quorundam. ſecundum Ioan. And. Nota ſecundo prædicantem populo abſtinere debere ab his,quę inducunt corruptionem animarum.Dom.

[Prima gloſſa dicit vnde deciſa:inchoat caſum, & ponit ius nouiſſimum.]

d ¶ Diſcretioni.] Decre. eſt Grego.ix deciſa de extrauaganti ſua,quæ incipiebat, Grauamen nobis.Et prout ibi patet ex querela archiepī,& capituli Piſani peruenit ad Papā, q́ Prædicatores & Minores prędicabant decimas ex præcepto non deberi. [Ex quo cõtingebat, q́ laici remiſſi fiebāt remiſſiores.] Scribit Greg.vt ſequitur. Hodie prouiſum eſt cõtra omnes religioſos,qui bus non competit recipere decimas, vt in clem de pœn cupientes.2.reſ.Ioan And.

¶ Populus vt eccleſiis iura debita perſoluat, eſt in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit ſecundum Zenze.

CAP. I.

Diſcretiōi d† veſtræ mādamus diſtrictius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum e, ſeu alia-

† Vide Sci.Tri.ſeſ. 25. de reforma.ca. 12. & B. Th 2.2. q. 87 arti. 1.

[Glo. ſeq. circa decimas ponit quinque opiniones, & ſecundā & vlteriorem improbat.]

e ¶ Decimarum.] In decimarū ſolutione an debeantur ex præcepto, an conſuetudine tollantur,diuerſę fuerūt antiquorum ſententię.Et dixerunt quidam,quos ſecutus eſt Inno in gl. quam poſuit ſuper iſta rubrica,1 q́ decimę indiſtincte debent & perſonales & prędiales:probat per auctoritates veteris,& noui teſtamenti,& per iura 16.q 1 reuertimini. & c.decimę,& q.7.quicumque,& c.omnes & in multis capitulis.Dicūt 2 quidam theologi, & hoc ſcripſit Petrus Lombardus, q́ præceptorum alia moralia, & hæc ad litteram ſeruanda:vt non occides,&c.& quædam ceremonialia,& hęc non ſeruantur ad litteram, vt de purificatione poſt partum c.vnico. quædam myſtica.& hæc ſunt ſacrificiorum pręcepta, quorum nō verba,ſed mens ſeruāda eſt, & ſic dicunt in decimis, vt.ſ.ſint myſtica, vel partim moralis, vt ſufficiat aliquid dari pro decima ex vigore conſuetudinis : puta cēteſimam,vel vlteriorem, vel citeriorem partem,ad hoc 5.diſtinct in princi 6.diſt §.vlt.ſupra eo commiſſum.& in c.in aliquibus. in fine. & c. ad Apoſtolicæ cum ſimil. Sed hęc opinio eſt falſa & reprobata per omnia iura,& per concilium generale.ſupra eo in aliquibus. vbi dicit integraliter decimas perſoluendas. Alij theologi dicunt,q́ hodie decimę non debentur: quia olim ideo ſic erant dari clericis, qui nihil aliud habebant,vt Numeri 18.vbi dicebatur clericos parte decimarum debere eſſe cõtentos:hodie vero habent prædia:vnde eis decimę non debentur & hæc opinio reprobatur ſup.eod.tua nobis.Alij dicunt, q́ decimæ in illis regionibus,in quibus non eſt conſuetudo vt ſoluantur,nec exiguntur,nec prędicantur,non ſoluere nō ſit peccatum:quaſi ex tolerātia Papa diſpenſet:quod videtur poſſe ſecundum ea,quæ not.ſupra eo.a nobis. vbi aūt exiguntur & prędicantur,non ſoluere eſt peccatum quæ opinio per hanc decret & per omnia concilia 3 & decreta ſupra eo tit.reprobari vſ:in quibus ſatis patet,q́ Papa non tolerat, ſed cõtradicit expreſſe. ad hoc Exo. 22.ibi,Decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Hoſt.no.ſupra eod.in aliquib.& c.a nobis. q́ prædiales decimæ debentur lege diuina,perſonales vero non:& ideo in primis non admittitur conſuetudo: In ſecundis vero ſic:vnde ſi conſuetudo eſt perſonales non præſtari,non debētur : & ſic intelligit finem ipſius decretalis.Sed hoc Innocent execratur, vt dixi in princip.& eius in hoc opinio tutior eſt : & ideo tenenda eſſet de pœnit.diſt.7 nullus.

1 al.& gl. illa ſuper illa decr. vlt.de paroc. Ioan. And.

2 De materia hui⁹ gl.vide q̄ pleniſſi me ſcribit B.Tho. & ibidē Caiet.2.2. q. 87.art.1.

3 Multos ſanctos patres & multa cõcilia hoc dicēdo enumerat hic Arch.& poſt eū Io An. & vide B. Th. paulo antea citatum.

ADDITIO. Et penitus vide quod dixi in quæſtione poſteriorum in quarta parte, & quod ſcripſi ſupra

eo a no-

eod. a nobis. in magna ſuppletione, ante medium. ver. adueniente autem tempore gratiæ. Ioan. And.

ALIA ADDITIO. Dicit Arch. ꝙ opinio Hoſtieñ. ſcilicet ꝙ ꝑdiales decimæ debeantur de lege diuina. ꝑſonales vero nõ: fuit opinio fratris Hug. de Sinceta magiſtri I theologia.

a ¶ Aliarum rerum.] Puta primitiarum, 1 oblationum, canonicarum portionum debitarũ ex funeribus, & eorum quæ debentur propter ſuas laudabiles conſuetudines. de ſimo. ad Apoſtolicam. olim ſoluebantur quattuor genera decimarum ſupra eo. c. 1. & ideo homines bonis omnib. abundabant. 16. q. 7. maiores nũc nec vna bene ſoluitur: & ideo homines ad decimã conuertuntur. 16. q. 1. decimæ. & ideo dominus locuſtas non increpat, nec plagas amouet. 16. q 1. reuertimini & tollit fiſcus quod non accipit Chriſtus, vt in prædicto c. maiores.

1 De materia glo. vide B. Thom. & ibid. Caiet. 2. 2. q. 86. per totam q.

rum a rerum eccleſijs debitarum ſolutione retrahant, vel aliàs animas b corrumpant audientiũ, in ſermonibus c ueſtris vel alibi d proponere de cætero ꝑſumatis. Immo verbo & opere informetis eoſdem, vt ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis e animo ſint intenti.

¶ Alexander quartus.

ADDITIO. Hæc tria per gloſſam tacta bene experiuntur Italici decimas non ſoluentes. Econtra quadruplex eſt remuneratio bene ſoluentiũ: fructuũ vbertas, corporis ſanitas, remiſſio peccatorum, & acquiſitio cæleſtinũ præmiorũ, vt in prædicto capit. decimæ. Ioan. And.

b ¶ Animas.] aliàs animos. ad hoc ſupra eo. quamuis. de nat ex lib. vent. c. vnico.

c ¶ Sermonibus.] tale officium priuilegiatum eſt. de ſtatu monachor quod Dei timorem. [ad finem. & in glo. penult.]

d ¶ Vel alibi.] Puta in collationibus, diſputationib. vel in confeſſionibus, in quibus iniungere debent cõfitentibus, ꝙ aliena reſtituant: quia nõ dimittitᷣ peccatum, &c. ꝟ. de reg. iur. peccatum, cum ſuis concor & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemoſynas recipiunt. de ſent. excom cum voluntate. §. 1 priuilegium ergo illud merentur amittere contrarium ſuggerendo. 11. q. 3 priuilegium cum ſuis ſimilibus.

e ¶ Voluntatis.] voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus 15. quæſt. 1. non eſt cuiquam. 33. quæſtio. 5. qui ſi tit. in fine.

STatuto.] Ponebatur olim hæc decreta. vt dicit Archi. ſub titu. de ſtatu monachor. & incipiebat, Cũ perſonæ. Guliel. alleg. Quia perſonæ. qui fere totam hãc decre poſuit in Spec. de deci ver. in ſumma. Scias ꝙ quæſtionem (quæ habet an priuilegiũ de decimis non ſoluendis certis religioſis conceſſum, extẽdatur ad decimas, quas laici per antiquum feudũ poſſidẽt) plene tractaui ſupra eo c. penulti. vbi ad probandum quòd non extendatur, per quinque modos hãc decre. induco. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. eſt ꝓſupponendum, quòd aliqui religioſi percipiunt decimas ex donatione laicorũ, quas laici habebant infeudatas cũ cõſenſu epi, & ſir e conſenſu capituli, c. ad Apoſtolicam. de his quæ fiunt a ꝑlato ſine conſenſu capituli: & tunc religioſi qui ſolum habent iſtas decimas ex donatione laicorũ non percipiunt decimas noualium: ſed ſolũ illas decimas percipiunt, quas laici percipiebant: vnde multi religioſi impetrabant a ſede Apoſtolica priuilegiũ vt ipſi poſſent percipere decimas noualium, pro illa portione, pro qua ipſi percipiebãt decimas antiquas.

CASVS. Monaſterium ſancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici ſibi facta ex conſenſu epi: vnde abbas ipſius monaſterij impetrauit a ſede Apoſtolica priuilegium, vt in mea parochia poſſet percipere & leuare decimas pro illa portione, pro qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector eccleſiæ parochialis eram in poſſeſſione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij ſui poſſit percipere decimas in quarum poſſeſſione eram tempore impetrationis priuilegij? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium ſuum nõ ſe extendit ad illas decimas, in quarum poſſeſſione alius erat tempore impetrationis. Sed ponamus quòd dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ, quę erat circa flumen: poſtea a ſede Apoſtolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas noualium in parochia mea: vtrum poſſit virtute ſui priuilegij percipere decimas noualiũ in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua nõ ꝑcipiebat antiquas? Reſpondet quòd non: ſed priuilegium ſuum reſtringitur ad loca, in quibus ꝑcipiebat antiqua. Sed quid ſanctiſſime Pater, ponamus quòd abbas ſancti Cypriani non erat in poſſeſſione niſi ꝑcipiendi tertiam partem decimarum antiquarũ, licet re vera ad ipſum ſpectaret media pars: acceſſit ad Papam, & impetrauit priuilegium, vt poſſet percipere decimas noualium in parochia mea, pro illa parte, ꝓ qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegium ſuũ ſe extendat ad mediam partem, quę ſibi debetur: vel ſolum ad tertiam partem, ſicut eſt in poſſeſſione ꝑcipere? Reſpondet quòd priuilegium ſe extendit ſolũ ad tertiam partem quam poſſidet, & nõ ad illam partem, quę ſibi debetur. Sed ponamus, quòd abbas ꝑcepit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit reſcriptum, vt ꝑciperet decimas noualium pro ea parte. pro qua ꝑcipiebat decimas antiquas: vtrũ virtute priuilegij ſui ꝑcipiat omnes decimas noualiũ? Rñdet ꝙ non: ſed priuilegium ſuum reſtringetur ad mediam partem noualium: quia non eſt veriſimile ꝙ Papa dediſſet illi illud priuilegium in grauamẽ eccleſiarum parochialium, ſi impetrans expreſſiſſet, quòd ipſe ꝑcipiebat integre omnes decimas integras. Vtrum ſit verum indiſtincte in omnibus religioſis, vt nõ debeant percipere, niſi medietatem noualium? Reſpondet quòd non: ſed fallit in religioſis Ciſtercienſibus & Carthuſienſibus: nam iſti percipiunt integras decimas, ſecundum quòd eſt eis indultum per Papam. Sed quid faciet eccleſia parochialis, & rector illius eccleſię: ſi illi Ciſtercien. & Carthuſien. percipiãt decimas cum integritate: quia rector eccleſiæ parochialis non poteſt ſupportare onera parochialia, & nõ habet vnde poſſit ſuſtentari? Reſpondet Romanus Põtifex, quòd epiſcopus loci poterit prouidere: nam ſi videat epiſcopus, quòd rector eccleſiæ parochialis non habet aliunde ex quo poſſit ſuſtentari, tunc compellit iſtos Ciſtercien & Carthuſien ad faciendum rectori congruam portionem, vnde poſſit ſuſtentari, & onera parochialia ſupportare. hoc dicit præſens text. vſque ibi, Sane quamuis. Nota primo quòd ad ſolum Papam ſpectat declarare verba ambigua ſuorum priuilegiorum. Ad hoc ſupra de officio ordinarij. Nota ſecundo, quòd quantum ad vim compræhenſiuam priuilegij,

¶ Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium per alios poſſeſſas tempore impetrationis: & loca tantum includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. hoc dicit vſque ad §. ſtatuimus. ſecundum Dominicum.

CAP. II.

STATV-

to a † perpetuo declaramus b, quòd indultum illud Apoſtolicum (quod pleriſque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt c ad illas noualium decimas (quas tépore d illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultũ alij † poſſidebant, e cum de hoc in ipſo mentio nulla fiat) nullatenus ſe extendit: nec ad alias f etiam, niſi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipſi impetratores habebant, & pro ea g ſolummodo portione, qua ipſi tẽpore impetrationis huiuſmodi percipiebant antiquas.

¶ Statuimus h præterea quòd idem indultum obtentum ab ijs, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vltra medietaté i decimarum noualiũ nullatenus extẽdatur: quia k non eſt veriſimile, ſi tunc de plena & integra perceptione veterũ fuiſſet expreſſum, quòd Apoſtolica ſedes pariter, & ſimiliter noualium decimas, in tam graue parochialium eccleſiarum diſpendium indulſiſſet, quòdq; ratione talis indulti, ſiue impetrati iam, ſiue impetrandi deinceps, non poſſit in noualib. (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel pcipi plusquã medietas decimarum ipſorum noualium; etiam ſi amplius in veteribus habebatur: cum non ſit l diſcẽdum aſperum, ſed piũ potius & benignum, ſi ſuper decimis futurorũ noualium contra parochialium eccleſiarum grauamen † (quod ex diſtinctione † indulti huiuſmodi poſſit accidere) taliter obuiatur. Religioſos tamen Ciſtercien. & Carthuſien. ordinum ſtatuto & declaratione huiuſmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate m decimarum noualium) comprehendi nolumus vel conſtringi.

¶ *Priuilegium decimarum noualium limitatum ad menſuram antiquarum, non poteſt vltra dimidiam includere: fallit in Ciſtercienſibus & Carthuſienſibus. hoc dicit.*

¶ *Priuilegiati ſuper decimis recipiendis, eccleſiis parochialibus gratis aſſignare debent portionem pro debitis oneribus ſupportandis hoc dicit. Dom.*

uilegij, attendimus tempus datæ: & ſic priuilegiũ nõ extenditur ad futura. Ad hoc de priuil. cum capella. Dominicus.

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Statuto. Hic Alexãder in prima parte ponit quaſdã declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus vt noualium pcipiant decimas ꝓ ea portione, qua pcipiebant antiquas. Et a quibuſdã ex ipſis declarationib. duos excipit ordines hic vſq; ad ꝫ. vbi. ibi, prouidet parochijs pauperibus, quarum decimæ alijs debentur, vſque ad §. Sane. Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vſque ad §. Diœceſani. Quarto ꝓuidet circa decimas ſoluendas a religioſis, & circa diœceſanorum poteſtatẽ ſuper his, vſque ad § Nec ꝓ eo. vbi ſtatuit noualium decimas religioſis non accreſcere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

† Pro materia vide Socinũ cõſil. 269 in ci. in pſon ti conſultatione.

† Not. ꝙ priuilegiũ mihi cõceſſum vt pcipiã decimas & ſimilia de aliquo loco, eſt ſubreptitiũ, nõ facta mẽtio ne d alio exiſtẽte i poſſeſſiõe iſta pcipiendi. l. in puberi. ff. de admini. tut ſupra d pri. dudũ lec ſi nemo iſta pcipe ret. Petr. Anc. Fon.

b ¶ Declaramus.] not. quia hic Alexander nõ ſtatuit ius nouum, ſed antiquum declarat: vnde primũ dictũ habebamus i caſu ſ. d priui. c. antep. quod incipit, dudũ.

c ¶ Contingunt.] forte priuilegio, vel cõpoſitione, vel feudatione, vel pſcriptione vel receptione de manibus laicorũ, vt dicit in fine: vel alio quocunq; modo iure cõi non eſt reperire ſimpliciter, ꝙ debeatur certa pars, niſi forte in epo, q iure cõi petit quartam. ſ. de of. ordi. conquerente. de præſcri. de quarta.

Declarãs nõ dr ius nouũ ede re, ſed antiquũ declarare.

d ¶ Tempore illo.] ſic in his inſpicitr datę tempus. Ad idem ſupra de elec. eam te. c. ſi eo tempore. eo. lib. de elect. dudum i. in antiq. vbi de hoc

Poſſeſſio ſola bonę fidei ĩpedit vide Abbatẽ i c. veniẽs. de pſcriptio.

[Glo. ſe.] tecit per quæſtionem.]

e ¶ Poſſidebant.] iure ſuo tamquam ſibi debitas (Idem Archidiaconus.) tunc nõ debet illis obeſſe priuilegium hoc tacito impetratũ. ſ. de priui. dudũ. Idẽ poteſt dici ſi bona fide poſſidebant, ſed ꝓprietatẽ iuris non habebant, vt ſola bonæ fidei poſſeſſio vires priuilegij impediat. Si autem eſſet violenta, vel malæ fidei poſſeſſio, vires priuilegij non impediret ſm Io no. & Hoſt. qui hoc not. in pdi. decre. dudum. allegãt, de teſti. ſpo. grauis. de pſcri. c. vlt. de dona. inter vir. & vxo. & ſi neceſſe. ob hoc etiã ibi dicunt, ꝙ ſi abbas impetrat priuilegia exẽptionis ꝓ ſe & capellis ſibi ſubiectis: ꝙ ſi aliqua capella ſua ſub alio monaſterio bona fide poſſideatur, impedientur vires priuilegij, alias non, per eadem iura.

i Dic quo ad illam Io. And.

ADDITIO. Sic vt ſola litis pendentia, (etiam ſi doloſe non taceatur) impedit vires priuilegij, vt lit. pen c ſi. Ioan. And.

f ¶ Nec ad alias.] ſecunda declaratio. Pone, debebatr mihi medietas decimarũ antiquorum pdiorum certæ parochiæ: impetraui vt pciperem ꝓ ea parte noualia, ꝓ qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia, ſed ſolum in certa parte: pone citra riuum pcipiebam partem illã decimarum: in illa ſolũ parte recipiam noualia non in vlteriori.

g ¶ Et pro ea.] tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, ſed non dabatur niſi tertia: impetraui priuilegia de noualibus pro ea parte, &c. ſolam tertiam in noualibus habebo.

† al. grauamina.

h ¶ Statuimus.] ſequuntur adhuc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam ſcias, quòd aut ille, qui impetrabat tale indultũ, percipiebat integras decimas, aut plusq̃ dimidiã, aut dimidiã, aut minus: in primis duobus caſibus, ſcilicet cum integram, vel plus quã dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium ſolam habebit dimidiam, ſi percipit dimidiam, vel minus antiquorum, tantũdem percipiet noualium.

† In manuſcript. & alijs codicib. impreſſis paulo an tiqorib. conttãter legitr, diſtinctione Et ꝓ. poſſit, manuſcripti habent: poſſet.

i ¶ Vltra medietatem.] nomine portionis dimidia i continetur. ff. de verb. ſign. nomen filiarum. § portionis. ff. de vſufruct. l. etiam.

i Portionis appellatione media pars cõtinetr: vide Dec. cõſi. 60.

ADDITIO. Quandoque propter incertitudinem appellatio partis comprehendit totum. ff. de lega. 3. l. vxori. in prin quid dicat Ber. vide de reſcrip. nonnulli. ſuper 4 glo

K ¶ Quia non eſt.] ratio.

l ¶ Cum non ſit.] diceret aliquis, quare ſit tã ſtricta interpretatio & aſpera? Reſpondet.

m ¶ De medietate.] bñ ergo cõprehẽdunt trib. declarationi-

tationibus primæ partis: ſed iſtis duabus declarationibus iſtius §. ſtatuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. ſi ergo percipiant integram uel plus quã dimidiam in antiquis: & in noualibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

¶Vbi autem per huiuſmodi conceſſiones decimarum parochiales eccleſias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipſarum redditibus congrue [a] ſuſtentari, & commode iura epiſcopalia exhibere non poſſunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eiſdem rectoribus tantum de illarum [b] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem ſuſtentationem habere †, & epiſcopalia iura ſoluere ualeant, aliaque onera [c] debita ſupportare.

¶ *Decima per laicos ante Lateranen concilium in feudum recepta a religioſis per eos recognita in feudum, non poſſunt ipſis religioſis concedi ſine diœceſanorum conſenſu, hoc dicit. Domin.*

¶ Sane quamuis forte a religioſis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis a laicis, & ijdem laici quòd illas ab ipſis religioſis in feudum teneant, recognoſcant: nõ tamen licet religioſis eiſdem poſt talem infeudationem, uel recognitioné ſic de facto præſumptam, huiuſmodi decimas de manibus laicorum ipſorũ acquirere uel recipere, abſque diœceſanorum epiſcoporum aſſenſu [d]. Illas autem decimas intelligimus poſſe taliter a religioſis de manibus laicorum recipi uel acquiri, q̃ ante Lateranen. [e] † concilium ipſis laicis in feudũ perpetuo [f] fuere cõceſſæ.

¶ *Diœceſani compellunt religioſos exemptos ſoluere decimas parochialibus eccleſiis, ſi nõ agatur de rebus exemptis, hoc dicit. Domi.*

¶ Diœceſani uero parochialium eccleſiarum ad requiſitionem rectorum earundem de ipſis religioſis ſuper decimis, quas habẽt, uel eos habere cõtinget: quę quidem alias ad ipſas ſpectauerunt eccleſias (niſi de rebus exemptis [g] agatur) exhibeant iuſtitiæ complementum.

a ¶ Congrue.] quod dic ut ſup. de præben. de monachis. 21. q. 2 c. 1. in gloſ. penult.

b ¶ Illarum.] decimarum parochię ſuæ.

c ¶ Onera.] legatorũ, nuntiorum ſedis Apoſtolicę, collectarum, & ſimilium. ad idem ſup. eodem li. de pręb. cap. 1.

ADDITIO. Ioan. Monachus & Archid. allegant de ſupplen. negligen. prælat. ſicut. & de præbend. de monachis & ca. auaritiæ. Ioan. And.

¶ SANE. Pro intellectu iſtius §. eſt pſupponendum primo, ꝙ ſi laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante cõciliũ: & ideo illas iuſte tenet ſecundum communẽ opinionem doctorũ, poteſt ipſe laicus iſtas decimas reſtituere eccleſię parochiali ſine conſenſu diœceſani: ſed ſi uellet dictas decimas alteri eccleſiæ donare, non poſſet ſine conſenſu epi. ſecũdo eſt pręſupponendũ, ꝙ ſi laicus teneat decimas a religioſis, poſſet illas decimas donare religioſis abſque conſenſu epiſcopi.

† Petr. de Anch. no. poſt Ioã. And. obſcurius tamẽ loquẽtem, ꝙ ex donatione priuilegiata Papæ nõ auferẽ eccleſiæ priuilegiũ, ne conueniaſ ultra id ꝙ facere põt. facit l. in cõdẽnatione. l. inter eos. ff. de reg. iur. Põtanus.

¶ Caſus hoc præſuppoſito in iſto §. ſic figuratur: Quidam religioſus ab antiquo, ſcilicet ante conciliũ, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioſo, a quo non tenebat dictas decimas: certum eſt quòd illas decimas poſſet laicus donare eccleſiæ parochiali, a qua tenebat dictas decimas etiam ſine conſenſu epiſcopi: ſed alteri eccleſiæ uel loco religioſo non poſſet donare ſine conſenſu epiſcopi. Sed utrum epiſcopus debeat immediate prębere conſenſum huic donationi? Reſpõdet Romanus Pontifex quod non: immo antequam epiſcopus conſentiat donationi, debet inducere laicum ad reddẽdum decimas ſuæ eccleſiæ naturali & parochiali: qui epiſcopus ſi ꝑ monitionem ſuam non poſſit laicum inducere ut reddat decimas eccleſiæ ſuæ parochiali, poterit præbere conſenſum, ut illas donet alteri eccleſiæ parochiali, uel alicui loco religioſo. Sed quid? ponamus quòd religioſi aliqui exempti timentes ne ad monitionem epiſcopi mutaretur laicus, & dictas decimas redderet eccleſiæ parochiali. faciebant quòd ipſe laicus recognoſceret illas decimas tenere ab ipſis religioſis, licet re uera non teneret: vtrum iſta ficta recognitio præſtet patrocinium ipſis religioſis, ut decimæ illæ poſſint eis donari ſine conſenſu epiſcopi? Reſpondet quòd non. Sed ponamus quòd religioſi monaſterij noui, qui ſunt exempti a iuriſdictione epiſcopi Pictauenſis acquirunt de nouo alias terras exiſtentes in mea parochia, ipſi recuſãt ſoluere decimas ex illis terris: nũquid potero tales exẽptos facere cõueniri corã epõ Pictauẽſi, vt ipſe cõpellat eos ad ſoluẽdũ decimas ex illis terris? Reſpondet ꝙ ſic: & ſic iſte eſt unus caſus in quo exempti poſſunt conueniri coram ordinarijs, uidelicet ſi exempti recuſẽt ſoluere decimas eccleſię parochiali: ſed tũc non poſſent conueniri per citationem communem, ſed oportet ꝙ citatio fuerit formalis, & ſpecialiter faciat mentionem quod ueniant reſponſuri tali rectori eccleſię parochialis ſuper iure decimandi. Sed ponamus quod de conſenſu epiſcopi laici donauerunt decimas aliquibus religioſis exẽptis, quas habebant infeudatas ante concilium Lateranen. vtrũ dicti religioſi exempti poſſint percipere decimas noualiũ: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantum tempus de cuius initio memoria hominũ non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturam, fuerunt ſeminata aliqua noua ſemina in illa terra: vtrum ex fructibus ſuperexcreſcentibus poſſint religioſi exempti percipere decimas virtute donationis a laicis ſibi factæ? Reſpondet quòd non.

† Hoc eſt cõcilium Later. ſub Alexand. tertio. c. 9

Nota quòd laicis eſt prohibitum recipere decimas in feudum ꝑpetuum poſt Lateranen. concilium: ergo uidetur ſecus in temporali, ut not. in c. cum Apoſtolica. ſup. de ijs quæ fiunt a Pręla. Dominicus.

d ¶ Aſſenſu.] Laicus habebat decimas quas religioſis donare uolebat: fingebat ſe per inſtrumentum ab illis habere in feudum, ut ſic quaſi reſtitueret ipſas eiſdem ſine conſenſu epiſcopi: ſed talis fictio non prodeſt, ut hic uides.

e ¶ Lateranenſe.] de priuile. cum & plantare. 1. reſponſio.

f ¶ Perpetuo.] ſecus ſi ad tempus. & concor. de his quę fiunt a pręlat. cum Apoſtolica, in fine.

ADDITIO. Et ſi non apparet an ante uel poſt concilium quid iuris, ibi dixi in gloſſa finali. Ioannes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Hoſtien. Ioan. And.

g ¶ Exemptis.] ideſt, de ipſis decimis: uel decimis exemptorum prędiorum.

ADDITIO. Archidiaconus exponit, ideſt, de decimis pertinentibus ad eccleſias exemptas. Ioan. And.

¶ *Religioſi etiam exempti, de poſſeſſionibus acquiſitis & acquirendis, eccleſijs parochialibus ſoluere debent decimas, ſi priuilegiati non ſunt. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ceterum ijdem religioſi, tam exempti, quàm nō exempti, de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre ſoluant illis eccleſijs quibus eædem poſſeſſiones & terræ prius fuerant decimales: niſi ſuper hoc ſpeciali iure[a] vel priuilegio ſint muniti.

¶ *Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales ſuperuenientes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.*

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochijs omnes maiores decimas, ſeu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, poſſunt pro eadem uel ſimili portione (ſi de nouo poſtmodum fiant noualia) in eiſdem petere, uel percipere noualium decimas eorundem[b]: niſi rationabilis, per quā hoc facere ualeant, cauſa ſubſit.

TITVLVS XIIII.

De regularibus † & tranſeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ *Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv. anno profeſſionem fecerit, uel habitum profeſſorum receperit, uel expreſſe ratam habuerit profeſſionem prius a ſe factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum ubi non eſt diſtinctus, intelligitur profeſſus: niſi tamen ſit indiſtinctio, quòd uiuentes cum eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij annis ingreditur: ſi portat habitum per annum, quantumcunque ſit indiſtinctus, intelligitur profeſſus. Ioan. And.*

CAP. I.

IS †

a ¶ Iure] ſupra eod. ex parte. 1.

[Glo. vltima ſignat contrarium, & ſoluit.]

b ¶ Eorundem.] ſicut enim ipſi laico nō accreſcebant noualia, ut ſupra eodem, tua. 1. ſic nec ipſis religioſis, qui a laicis perceperunt ad idem ſupra eod. cum contingat Argu. contra infra de iure patro. c. 1. Sol. ibi res a laico donata mutat naturam in nullius preiudiciū: hic p̄iudicium fieret eccleſiæ parochiali, ad hoc ſup §. 1. in fine.

DE REGVLARIBUS, & tranſeuntibus ad religionem.

IS qui.] Prima pars tractat de impubere monaſteriū ingreſſo. Secunda de pubere: ibi. Qui uero. Tertia declarat diſtinctionem habituum: ibi, Diſtinctos. Prima diſtinguit an egrediatur ante finem decimiquinti anni, an poſt: & primum permittit: ſed tres caſus excipit. ſecundum ꝓhibet ibi, Quod ſi. ſi ſint habitus indiſtincti, ſecus ſi indiſtinctiſſimi. Secunda principalis puberem profeſſum eſſe dicit, ſi per annum tulit habitum indiſtinctum: etiam ſi ſit indiſtinctiſſimus: & diuerſitatis rationē reddit: ibi. Quoniam. Ioan. And.

ADDITIO. Guil. in Spec. eodem tit. ver. & ſcias. dicebat hanc decre. fuiſſe Greg. ix. ſed fuit Innocentij, ut hic apparet.

CASVS. Aliquis minor xiiij annis intrauit aliquam religionem, puta, religionem ſācti Benedicti: poſtea completo anno xiiij. & inchoato xv. anno aſſumpſit habitum profeſſorum: vtrum uideatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpōdet quòd ſic: quod uerum eſt, ſecuto poſtea triduo: ideo non poteſt redire ad ſæculum. idem dicendum ſi fecerit profeſſionem expreſſam: vel ſi ante xiiij. annum fecit profeſſionem expreſſam: poſtea ipſo facto maiore xiiij. annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam profeſſionem. Sed quid, ponamus quòd nouitius non accepit profeſſorum, ſed alium habitum portauit per totum annum, xv quia incepit ſextum decimum annum: an uideatur feciſſe profeſſionem? Reſpondet quòd ſi in tali religione habitus nouitiorum ſunt diſtincti a profeſſis: & iſte nouitius portauit habitus nouitiorum, & non profeſſorum: non uidetur feciſſe tacitam profeſſionem: Sed ſi habitus nouitiorum non ſunt diſtincti ab habitibus profeſſorum: tunc per delationem iſtius habitus per totum xv. annum uidetur feciſſe profeſſionem tacitam: quod uerum eſt, niſi conuerſi & donati portarent eundem habitum Sed quid, ponamus quòd erat aliqua religio, in qua non ſolum erant nouitij, ſed etiam conuerſi & donati: aliquis poſt xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per unum annum integrum ſine reclamatione: utrum uideatur feciſſe tacitam profeſſionem? Reſpondet ꝙ ſic: licet ſecus ſit ſi talem habitum accepiſſet ante xiiij. annum: & ſic ante diſcretionē animi Sed ſanctiſſime pater, uellem informari a uobis qualiter dicantur habitus diſtincti? Reſpondet Romanus Pontifex, quod intelliguntur habitus diſtincti, ſiue diſtinctio ſit patēs. ſiue nō: quia habitus nouitiorū nō ſunt benedicti: & habitus profeſſorum ſic: & tunc eſt diſtinctio latens: multo magis ſi diſtinctio illa eſſet patens in ſciſſura, colore, uel aliàs. Not. primo ex principio ca. ꝙ durante anno probationis nouitius poteſt facere ꝓfeſſionem expreſſam uel tacitam. Sed ſciendum ꝙ quādo facit profeſſionem expreſſam, obligatur illi monaſterio, ī quo fecit ꝓfeſſionem: ſed quando fecit tacitam profeſſionem, ipſe ſolum obligatur religioni in genere: ita quòd poteſt tranſire ad religionem laxiorem. Fallit iſtud in Mendicantibus: quia quis non poteſt profiteri intra annum, & ſi faciat expreſſam profeſſionem, eſt ſolum obligatus in genere religioni. Not ulterius, quod impubes non poteſt facere profeſſionē expreſſe. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non poteſt contrahi in ætate impuberi: quod uerum eſt, niſi malitia & uigor naturalis ſuppleret ætatem: quia tunc ante xiiij. annum poſſet quis matrimonium contrahere: ſed in religione, hoc eſt in matrimonio ſpiritali, requiritur quod quis compleuerit annum decimumquartum. Not quòd ſi impubes non fecerit profeſſionem poſt xiiij. annum: non obligatur religioni, niſi fecerit expreſſam profeſſionem: uel ſi ſe ingeſſerit actibus conuenientibus ꝓfeſſis, uel ꝓfeſſionem prius factam ratificauerit. Not. ulterius, ꝙ ex delatione habitus profeſſorum ꝑ annum inducitur tacita profeſſio, & hoc quando in monaſterium non ſunt conuerſi: uel ſi ſint conuerſi habentes habitum diſtinctum. Not. ꝙ ſi habitus profeſſorum & nouitiorū ſint omnino diſtincti ſi impubes ante xiiij. annum accipiat habitum ꝓfeſſorum, ex delatione habitus ꝑ annum non inducitur tacita profeſſio: ſecus ſi accipit

† De materia huius tituli uide q̄ nouiſſime ſānciuit cōcilium Tri. ſeſſio. 25. tit. de Regularib' & Monialibus.

† Vide cōcil. Trid. ſeſſio 25. tit. de Regularib' & Monialibus. ca. 15. vbi de tēpe profeſſionis aliud quā hic ſtatuitur.

qui [a] monaſterium ante xiiij. annum [b], vt monachus efficiatur, ingreditur [c]: niſi eo completo profeſſionem faciat in ſequenti [d], vel [e] habitum religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſueuit, ſeu profeſſioné à ſe prius [f] factam ratá expreſſe [g] habeat: libere poteſt infra † ſequentem [h] annum ad ſæculum remeare. ¶ Quòd ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, vbi profeſſorum & nouitiorú ſunt habitus indiſtincti, profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam prius fecerat, ratam habuiſſe videtur [i]: niſi tanta indiſtinctio ibi habitus habeatur, quòd & profeſſi, & nouitij, ac etiam alij communem [k] vitam cum eis ducentes ſimili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero poſt quartumdecimũ annum [l] habitum religionis aſſumpſerit: ſi per annum † illum geſtauerit, extunc religionem aſſum; tam præſumitur veraciter eſſe profeſſus: vbi profeſſi a nouitijs diſſimilitudine [m] habit⁹ minime diſtinguuntur [n], etiam [o] ſi alij degentes cum eis ſimilibus veſtibus coutantur; quoniam cum iam hic ad diſcretionis annos peruenerit, quid agat agnoſcit [p]: & in ○ ſucceptum diſcretionis tempore ordinem (poſtquam hunc anni probauerit ſpatio) intelligitur firmiter approbaſſe. Secus autem in illo, qui ante diſcretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum [q] non habeat intellectum.

¶ Hic declarat qui ſunt habitus diſtincti. h.d.

¶ Diſtinctos † quoque ſeu diſſimiles intelligimus eſſe habitus, ſiue nouitijs ſiue profeſſis diſſimiles veſtes dentur: ſiue benedicantur cum profitentibus conceduntur: ſiue etiam aliquid aliud [r] fiat, per quod nouitiorum à profeſſorum habitu diſcernatur.

¶ Alexander † quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ Prædicatores & Minores infra annum probationis quemquam ad ſui ordinis profeſſionem recipere nõ poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini; & ipſi à receptione profeſſionis aliorum ſunt ſuſpenſi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis ei conſueuit infligi Ioan. And.

recipit poſt xiiij annũ, q̃a tũc ex delatione ipſius habitus per annũ induciť tacita profeſſio. Nota vlterius iuncta glo. ꝙ impubes maior ſeptennio dr̃ habere intellectũ, nõ tñ plenum: minor vero 7. nullũ dr̃ habere intellectum: nam vt dixit l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas q̃d videat. Not. inſuper, ꝙ quantũ ad obligandũ quem religioni, requiritur ꝙ annus pubertatis ſit completus: & ſic non ſufficit annus cœpt⁹. Not. finaliter, ꝙ profeſſio ante annos diſcretionis, non ligat profitentem, ſed põt ex poſt facto ratificari. Et ſic vr̃ ꝙ id quod eſt à principio nullũ, poſſit ratificari: quod eſt verũ virtute noui conſenſus: & ratificatur vt exnunc, & non vt extunc de quo inf. in regula, ratihabitionem. Dominicus.

† In antiquiorib. codicib. cõſtanter legiť ita: ſ. ipsũ ſequentem annũ, &c.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Is qui.] ſi minor xiiij. annis ingrediť religionẽ, in xv. anno liber exit: niſi in ipſo xv. anno ꝓfeſſionẽ fecerit, vel habitũ ꝓfeſſorũ receperit, vel expreſſe ratam habuerit ꝓfeſſionẽ pri⁹ à ſe factam. Si aũt per totũ xv. annum portauit habitum vbi non eſt diſtinctus, intelligitur ꝓfeſſus: niſi tacita ſit indiſtinctio ꝙ viuẽtes cũ eis ſimili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur, ſi portat habitũ per annum, quantumcunq; ſit indiſtinctus, intelligitur ꝓfeſſus. In fine declarat q̃ ſint habitus indiſtincti. Ioan. And.

† Cõtinuum ſ. per no. in Rubrica. ff. d̃ diuer. & tẽpo. p̄ſc. itẽ ꝓpoſitio, g, notat continuationẽ l. Vrbana. § pernoctare. ff. d̃ verb. ſig.

b ¶ Annum] cõſummatum: quia nõ ſufficit incepiſſe, ꝙ dic vt ſup. eo. ad noſtram.

ADDITIO. Hoſt. hic ponit quattuor caſus quibus pubes, & quattuor quib. impubes obligantur religioni, & poſt eum hic. Ioan. And.

c ¶ Ingreditur.] hic tolle quod eſt inf. in tex. in verſi. libere poteſt.

d ¶ Sequenti.] ſcilicet in xv. anno. ſic 20. q. 1. illud.

e ¶ Vel.] repete eo completo. &c. Ioan. And.

f ¶ Prius.] ſcilicet ante xiiij. annum.

[Gl. ſeq. oſtendit quod approbat, & quid reprobat.]

g ¶ Expreſſe.] & ſic reprobatũ eſt q̃d Io. no. 20. q. 1. illud & Ber. ĩ eo. ſignificatũ, q̃ dicebãt, ꝙ ſi ꝓfeſſionẽ fecerat ante xiiij annum: tacite ibi morã trahendo poſt xiiij annum, vr̃ eam ratam habere, arg. de deſpon. impu. litteras & c. acceſſit in anti. Hoſt. aũt qui hanc vidit decr. & gloſſauit vt patet ex ſuperioribus, in decr. ſignificatum, tenebat quod hic dicitur.

h ¶ Sequentem.] ſcilicet xv. ætatis ſuæ.

[Glo. ſeq. exemplificat, quærit & ſoluit.]

i ¶ Videtur.) ecce ergo quartũ caſum poſt xiiij. annũ ergo bene habet ratã profeſſionẽ factã ante illud: ſed tunc demũ cũ lapſus fuerit annus xv. & in ipſo portauerit habitum diſtinctum.

k ¶ Cõem.] vt ſeruiẽtes capellani & ſæculares clerici: & ſi habit⁹ ille religioſus nõ eſſet, ſed forte ſæcularis clericorum: id eſſet per ep̃m corrigendũ. de teſt. c. 2. in ant. ĩ eo. ſicut nobis. Sed nũquid cõpellitur talis ꝓfiteri non p̃ciſe, ſed cauſatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt ſup. de elect. cum cautam. in fin. ad hoc ſup. eod. vt clerici.

l ¶ Annum.] ad idem ſup. eo. ex parte.

m ¶ Diſſimilitudine.] patẽti in colore, ſciſſura vel forma: ſecus quo ad hunc caſũ de alia latenti, de qua loquiť hic finis, vt in cle. eo. tit. eos qui, & vide q̃d ibi not. in gl. 2. & glo. licet ergo.

† De materia hui⁹ § vid̃ cle. eos, q. tit. de regularib. & ibi late Zab. Imolam, & alios.

[Gl. ſe. obij. & ſol.]

n ¶ Diſtinguuntur.] ſed nonne ibi recipiẽdo habitũ, qui datur ꝓfeſſis vr̃ tacite profeſſus, vt ĩ. Illud verũ eſt qñ diſtinct⁹ eſt habitus: vbi vero nõ eſt diſtinct⁹, ſecus, vt hic vides, & ſic intelligas ſane. q̃d no. Ber. ĩ. eo. ex parte. in vlt. glo. ad fin. & probatur idem ſup. eo. ſtatuimus.

† al. ita: Idẽ. ſ. Innoc. iiij. cuius eſt antecedẽs decretalis, & oſ no vr̃ in. no. ad ſcribenda vt inducat initiũ ſequẽtis decretal. ibi conſtõnẽ Innocentianam.

o ¶ Etiam ſi.] ꝓpter hoc aduerſatur illud, qui vero. q̃d in principio §. poſitum eſt.

p ¶ Agnoſcit.] id eſt cognoſcere debet.

ADDITIO. Vel p̃ſumiť. ĩ. de ſen. excõ. cum illorũ. in ſi. Io. A.

q ¶ Plenum.] maior ſeptennio impubes intellectum habet, ſed non plenum, vt hic vides, minor autẽ ſeptennio ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1.

Infans q̃d vidct ignorat.

ADDITIO. C. de iu. deli. ſi infanti ff. de alie iudi. mu. cauſa fac. nam & ſi. de conſe. diſt. 4. cos. in ſi. ſecundum Archid. qui dicit quòd §. quód vero reprobi. de pæn. diſtin. 2. vbi dicitur, quòd neque virtus, neque vitium in nobis locum obtinet vſque ad certum tẽpus, quo grauat infirmitas, de tali tempore vel ætate intellige, quæ non eſt capax. 15. q. 1. firmiſſime. in ſi. & c. ſeq. Ioan. And.

r ¶ Aliud.] vt quia dentur à certis perſonis, vel in certis diebus, vel formis.

ADDITIO. Vel ſecundum Hoſtien. & Io. Mona.

 non po-

non ponitur ſupra chorum. vel non habet vocem in capitulo, niſi ſit profeſſus. Sed iſta exempla non placent: quia non ſonant in diſtinctionem habitus, ſed actuum & de hoc vide ſup. eo. vidua. Ioan. And.

[Glo. ſeq diuidit, & dicit hic poni exceptionem à regula.]

CAP. II.

NOn † ſolum [a]: & infra [b]. ¶ Licèt zelum [c] animarum habentes, eas lucrari Domino ſollicite cupiatis: quia tamen decet & expedit [d], vt conſcientiæ puritati non deſit iudicium rationis [e], ne vnde ſpiritualis profectus quæritur, ſalutis diſpendium ſubſequatur [f]: Vobis de fratrum noſtrorũ conſilio in virtute obedientiæ, & ſub pœna [g] excommunicationis auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum [h] probationis elapſum (qui eſt maxime in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus) quenquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu † renuntiationem in ſæculo faciẽdam recipere [i], nec conſtitutum infra huiuſmodi annum aliquatenus impedire, quominus infra ipſum ad aliam religionem, quam maluerit, tranſeat [k]: vel (niſi maior tamen quattuordecim annis exiſtens, profeſſus ſit tacite vel expreſſe, aut euidenter conſtet illũ vitã voluiſſe mutare: quod [l]

† Vide omnino qđ nouiſsime ſanciuit côcil. Tri. circa profeſsionem emittēdā, ſeſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. c. 15.

NOn ſolum.] Duo principaliter facit. Primo ponit proœmium ſiue cauſam conſtitutionis. Secundo: ibi, Vobis. ponit conſtitutionẽ, in qua primo ĩhibet. Tertio: ibi, Quod ſi forte, ponit triplicem pœnam. Præmitte quod ingredienti religionem datur annus ad probandum regulam. 17. q. 1. Gonſaldus. Sed huic anno põt ingrediens & recipiens renuntiare, & ſtatim profiteri. ſup. eo. tit. ad Apoſtolicam. Sed iſtud vltimum hic prohibetur in duabus religionib. Dominicus.

ADDITIO. Et hæc ſuprascriptio eſt talis qualis ſ. eo. tit. prox. c. 1. ſed alterius auctoris. Iſta vero decret. non fuerat inter Innocẽtianas, ſicut nec præcedẽs: ſed extrauagabatur, & qui gloſſauerunt Innocentianas, non gloſſauerunt iſtam partem: tamẽ eam poſuit & expoſuit Hoſt. in decr. ſtatuimus. ſup. eo. tit.. Ioan And.

CASVS. Dictum fuit ſup. c. proximo. ꝙ quis in anno xv. & ſic in anno probationis põt facere profeſſionem tacitam vel expreſſam: hic quæritur an iſtud ſit verũ indiſtincte in qualibet religione? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: ſed fallit in ordinibus Mendicãtium: nam Prædicatores, & Minores intra annum probationis. non debent aliquem recipere ad profeſſionem. Sed quid ſanctiſſime pater, ponamus ꝙ ipſi fecerunt ɔ̃trium: puta quia intra annum xv. & ſic intra annum probationis admiſerunt aliquẽ ad profeſſionem ſui ordinis: an ſint puniendi aliqua pœna & qua pœna debent ipſi puniri? Rñdet, ꝙ ipſi puniunt, quia ipſo facto ſunt ſuſpenſi à receptione aliorum religioſorũ ad profeſſionem. Itẽ debent puniri aliqua pœna, quæ deberet illis imponi pro grauioribus delictis ſm conſuetudinem vel ordinationẽ ſuæ regulæ: & receptus ſic ad talem profeſſionem intra annum probationis, non eſt obligatus ipſi religioni in ſpecie, in qua fecit profeſſionem: eſt tamen bene obligatur religioni in genere ita quod tenetur profiteri aliquam religionẽ approbatam. Sed quid de Eremitis ſancti Auguſtini & Beatæ Mariæ de Carmelo: vtrum ſit idem dicendũ, vt non debeant aliquem recipere ad profeſſionem intra annum probationis: & quod ſi contrarium fecerint, puniantur dicta pœna? Reſpondeo quod ſic. Diſpendium. Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant profeſſionem: & cum ſentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebãtur apoſtatæ: & ideo ordinatum fuit, ne decetero Medicinantes reciperent aliquos ad profeſſionẽ ſuæ religionis intra annum probationis: qui annus ꝓbationis fuit introductus in fauorem vtriuſque, videlicet in fauorem monaſterij, vt monaſteriũ cognoſcat mores intrantis: & in fauorem intrãtis, vt ipſe videat an poterit ſuſtinere duritias religionis. ca. ad Apoſtolicam. eod. tit. in antiq. Nota primo, ꝙ Mendicantes non poſſunt aliquem recipere ad profeſſionem durante anno probationis. Nota vlterius differentiam inter tacitam profeſſionem & expreſſam; quia expreſſa profeſſio in aliquo monaſterio facta obligat illi monaſterio in ſpecie, quod verum eſt, niſi quis vellet tranſire ad ſtrictiorem religionem: ſed ad laxiorem non poteſt, niſi petita & obtenta licentia: ſed tacita ꝓfeſſio obligat ſolũ in genere: ſed tunc adhuc requiritur ꝙ ſit ætatis perfectæ; & ꝙ fecerit ꝓfeſſionem ſcienter: & ꝙ perſeuerauerit per triduum. Nota inſuper, ꝙ ex profeſſione facta in religionibus, dicitur anima ingredientis lucrifieri Domino, quod eſt verũ, ſi regula obſeruetur. Sed ſi non ſeruatur, perdit anima & corpus ad hoc 47. diſtin. quantumlibet. Nota finaliter ꝙ conſcientia non regulata ratione, inducit diſpendium ſalutis æternæ. quod facit ɔ̃ illos qui ex quolibet momento vel inſtinctu mouent conſcientiam ſuam ad aliquid agendum, vide de ſimo per tuas. Dom.

† In aliis ſcriptis, & aliis & impreſsis ita ſeu renũciationẽ ſæculo faciendã, & c abſq; dictione, in.

[Prima gloſ. ſummat, & dicit hic poni exceptionem à regula.]

a ¶ Non ſolum.] Prædicatores & Minores infra annũ probationis quemquam ad ſui ordinis profeſſionem admittere non poſſunt: quod ſi fecerint, receptus alligatus non eſt eorum ordini. & ipſi à receptione profesſionis aliorum ſunt ſuſpenſi, & puniendi pęna, quæ pro grauioribus culpis eis conſueuit inſligi. Excipit decretalis iſta à regula quam habuiſti. ſup. eo. ad Apoſtolicam.

b ¶ Et infra.] deciſum hoc fuit: quia habebatur ſupra eod. ad Apoſtolicam, & c. ſtatuimus.

c ¶ Zelum.] quaſi dilectionis feruorem, ad idem ſup. eo. lib. de re iud. ad Apoſtolicæ. in prin.

d ¶ Expedit.] de baptiſmo, maiores. ſup. eo lib. de ele. cum expediat, & c. cum non deceat. Ioan. And.

e ¶ Rationis. 1.] ratio. n. quæ à diſcretione procedit, non dẽt deeſſe: eſt n. omnium virtutum mater diſcretio. 1. q. 5. præſentium ſup. de off. cuſto. c. 1. Ioan. And.

f ¶ Subſequatur.] ad idem de deci. quamuis. de hære. cum ex iniuncto. in antiq.

1 Videb Th. 2. 2. q. 10. ar. 5 ... bi rõnem numerat inter partes prudẽtiæ.

[Glo. ſeq recit. per quæſtionem, ſolutionem, & remiſsionem.]

g ¶ Sub pœna.] contrafaciens non erit propter hoc excommunicatus, vt ſupra de iure patron. relatum, quod dic vt not 63. diſt. ca. Salonitanæ, de ſimo. ſicut 2. de ſagit. cap. vnico.

h ¶ Annum.] interdum inuenitur de biennio: interdum de triennio, & de hoc dic vt not. 17. q. 2. Gonſaldus. ſup. eo. ad Apoſtolicam 1.

i ¶ Recipere.] præſumatis, quod eſt in fine.

k ¶ Tranſeat.] ſequebatur in antiqua: ſicut de ſua voluntate, & c quod eſt infra, iſte igiť verſiculus qui ſequitur vſque ibi: ſicut, additus eſt per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, quod talis nõ poſſet redire ad ſæculum: quia ſolum dicebatur, ad religionem, &c.

l ¶ Quod tamen.] ad declarationem eius quod habes ſup. eo. conſulti. & c. ſtatuimus.

a ¶ Indi-

a ¶ Indicijs.] vt ſi beneficio renuntiauit r, vel de bonis proprijs verbo & re diſpoſuit ;vel ſimilib. modis. ADDITIO. Dominus Aluatus Hiſpanus decretorum doctor de bonis proprijs re & verbo diſpoſuit,cũ ingreſſus fuit ordinem Minorum:de quo ſic refert Archid. & mihi conſtat. Ioan. And.

b ¶ Recipere.] ſcilicet ad profeſſionẽ infra annũ probationis

c ¶ Veſtro ordini.] nota quia profeſſio tacite vel expreſſe facta infra annum probationis non obligat ordini:tamen obligat a religioni, vt ſupra.

[Gloſ.ſeq.recitetur per quæſtionem.]

d ¶ Suſpenſos.] dixit Hoſtienſis ꝙ ſuperior qui non peccauit poteſt ipſum abſoluere. Arg. de ſent. excõ. nuper.in antiq.

ADDITIO. Dicit Archid.ꝙ hoc vix credit, cum hoc non ſit conceſſum;& ideo abſolutionẽ reſeruat illi,qui legauit.Io.An.

[Gloſſ. ſeq.recitetur per obiectionem & ſolutionem.]

e ¶ Et inſuper.] nota ꝙ quis multiplici pœna punitur: ratio . qa altera per ſe non ſufficiebat, vt not.ſ.ẽ in di. at ſi clerici.in fin.

f ¶ Conſueuit.] ipſa cõſuetudine iſpecta, vel ordinationibus,q̃ ſunt ſecundum regulam.

tamen non præſumitur, niſi clara probatione, vel competentibus indicijs a oſtendatur) omnino ad ſæculum redeat, ſicut de ſua volũtate proceſſerit, pſumatis. ¶ Quòd ſi forte contra hanc noſtram prohibitioné quemquã recipere b præſumpſeritis,decernimus eum, qui taliter recept⁹ fuerit, nullatenus veſtro c eſſe ordini alligatum,voſque à receptione quorũlibet ad profeſſionẽ eiuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpéſos d:& inſuper e pœnæ ſubijciendos,quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauiorib. conſueuit f.

¶Bonifacius Octauus.

Decretalis. Non ſolum,extenditur ad omnes Mendicantes: in alijs verò profeſſio expreſſa religioni cui fit : tacita , autem generaliter obligat intra annum h.d.ſecundum Zenz.

CAP. III.

CONſtitutionem g † Innocentianã, quæ prohibet cõuerſorũ profeſſionem recipi ante annum probationis elapſum:piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædeceſſor noſter , ad fratrum prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit h extendi : Vnde nos pari † ſimilitudine rationis inducti i, declarationẽ eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus k. ¶ In alijs autẽ religionibus l pfeſſio expreſſe vel tacite fieri poteſt licite m infra annum . Sed expreſſe emiſſa(etiam ſęculari habitu non mutato n) illi religioni pciſe obligat, quam profitẽs eſt profeſſus. Tacite vero facta infra o probationis annum per ſuſceptionem habitus p, qui profitentib. tãtum datur,nõ illi ſpecialiter,cuius habitus eſt ſuſceptus , ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat q : ſi ætatis r aptæ ſit:ſi ſciens s, & voluntarius t, ac triduo u perſeueret.

CONſtitutionem.] pars prima d Mẽdicantibus:Secũda de non Mendicantibus: ibi , In alijs. Iterum prima facit duo : Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem ibi, Vnde. Secunda etiã facit duo. Primo ponit regulam, quam diſtinguendo duo membra, declarat. Primum ibi, Sed expreſſe. Secundum ibi, Tacite.

Præmitte quod habes in c.præcedenti. Dominicus.

CASVS. Litteralis huius c.patet in c.ſup.prox.qm̃ caſus ibi poſitus hoc illud cõprehendit. Not. primo ꝙ appellatione conuerſorum poſſunt comprehendi illi, qui ſunt in religione ad probationem regulæ Not.; ſecundo, ꝙ ad ſolũ Papam pertinet extendere legẽ exorbitantem ad alios caſus non expreſſos. Dominicus.

g ¶ Conſtitutionem.] ſup cap.proxi.

h ¶ Declarauit.] ei⁹ declarationẽ hodie nõ habemus. ADDITIO. Idẽ Io.Mona & Archid.

i ¶ Inducti.] ſup.de tranſla.inter corporalia, de reſc. inter cæteras.in antiq.C.ad l.Fal.l. vlt.

k ¶ Prorogamus.] prima facie iſta decret. vr̃ facere ad qõnem, qua quæritur an conſtitutio, Super cathedrã: extrauagans Bonifacij.: quæ habetur in cle.de ſepul. dudum, extendatur ad alios Mendicantes, quàm Prædicatores : & Minores:& vr̃ ꝙ ſic , per hanc litteram. Sed contrarium pronuntiaui β , vt dixi infra de reg. iur.q̃ à iure & ibi vide. decre iſta facit pro hac parte. Dico. n. quòd hic Bonifacius non dixit, declaramus: ſed dixit, prorogamus : vnde licet eadẽ ratio eſſet in alijs mendicantibus, quæ in Prædicatorib. & Minoribus:tamen cõſtitutio illa non extenderetur ad illos, niſi hic per Bonifaciũ prorogata fuiſſet: vnde Alexander declarauit:ſed Bonifacius prorogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri ſtandũ eſt, niſi inquantum reperimus receſſum, vt in prædicta regula dixi.

ADDITIO. Facit ſ.de pœn.cap.Romana.de hære. ſtatutum. 2.in fin. 1. reſponſ. Et facit q̃ſtio canonici Mutiñ. in fin.argumẽtorum.& in principio ſolutionis, quam vide in regula , odia. infra de reg.iuris.Ioan.An.

l ¶ Religionibus.] ſcilicet non Mendicantium.

m ¶ Licite.] Io. Mendicantibus etiam põt fieri,ſed non licite, vt ſ.ca.prox.dixi.[Idem archidiaconus.]

n ¶ Non mutato.] ad idem ſ.eo.ſicut nobis habitus enim non facit monachum, ſed pfeſſio regulæ.ſ.eo. tit. porrectum.

o ¶ Infra probationis.] ergo de illa tacita quæ fit per lapſum anni nõ loquitur hic, de qua ſup.eo.c.1.§.q vero, & ſ.eo.ex parte, in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere, vt in iſta: quia non reperitur de illa hic ſtatutum.

p ¶ Habitus.] hoc vbi diſtincti non ſunt habitus profeſſorum à nouitijs, vt ſup eo.c.1.dixi.

ADDITIO. Hoc ſonat, quòd ſi habitus eſt communis & indifferens:tunc requiritur perſeuerantia animi tridui tm̃, vt ſup.tit.prox.poſt princ.Ioan.And.

q ¶ Obligat.] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non mendicantes, vt ſupra eod. cap. proxim. ſed ſic in expreſſa : quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus; in Mendicantibus ſolum religioni in genere, vt ibi & hic.

r ¶ AEtatis.] maior 14 in mare. 12.in fœmina.

s ¶ Sciens.] ſecus ſi nõ intelligens, vt ſi forte furore laborat.ſup.eod. ſicut tenor.

ADDITIO. Niſi poſtea ratificet. & hic ponit Arc. obiectionem de ſimulante, quam poſt Inno. ſcripſi.ſ. eo.tit.in antiq.ca.2.ſuper ver.per vim.quod ibi decido.Ioan.And.

t ¶ Voluntarius.] ſecus ſi inuitus.20. q. 3. præſens. ſup.eo.cum virum.

[Glo.ſeq.recitat tres opi.antiquas.]

u ¶ Triduo.] terminata ſunt varie notata ſup.eo.tit.ad noſtram. Quidam dicebant ꝙ iſtud diſpenſatiue 1 loquebа-

¶ Sine proteſtatiõe ꝙ non intendit p id dimittere ſeculũ:ne obſtet ſ. de renuntia. ex tranſmiſſa. Io. And.

a Vde cõci.Tri.initio.c.citatũ, cuius verba cõtrarium inducãt.

† Hic quoque tenẽdum ꝙ ſanciuit cõci. Trĩ. ſeſ.25. de Regular. & Monialib.c.15.

3 Hodie pogata eſt p Clementẽ ad Eremitas ſancti Au. & per D. noſtrũ Papã Io. ad Carmelitas & hoc cõſtat.Io. And.

† al. ita. pariſſimilitudine rationis, &c.

1 Hug pl⁹ dicebat , ꝙ non habebat illam p decret. hoc not.27.diſtin.ꝙ interrogaſti & Io. ponit eius dictũ 20. q.3.ca.1. Ioan.An.

quebatur:alij, quòd illud ſpeciale propter electionẽ, alij, quod quinque ibi cõcurrebant, propter quæ pænitentia tridui locum habuit. Primum quòd ſine deliberatione intrauit. Secũdum, quod illectus: Tertiũ, quia ſine probatione ſuſcepit habitum profeſſorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduum pænituit. ¶ Non perſeuerando in habitu: aliàs ſecus, vt hic in fin.] & hoc tenet ibi Goff. & recitat Hoſtienſis. Vides quod hodie ius eſſe commune declaratur, ſcilicet quòd per profeſſionẽ tacitam factam ꝑ receptionem habitus profeſſorum infra annum probationis, quis non obligatur, niſi triduo perſeuerẽt, ſimilis dilatio tẽporis. C. de erro. aduo. l. vlt.

¶ Idem Pariſien. capitulo.

¶ *Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis caſibus hic expreſſis) non eſt alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deſeruiri, aſſignata eidem ſubſtitutio congrua portione, vnde viuere poſſit: hoc dicit. Ioan. de Fan.*

& Moder. ſup. eod. ſtatuimus. & Ioan. 27. q. 2. diſpenſatam, & 17. q. 2. Gonſaldus. Et ponit hæc decret. regulã & quattuor caſus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Pariſien. quia ibi fuit caſus de facto in canonico ingreſſo ordinem Prædicatorum, cuius præbenda fuerat infra annum collata: & fertur quòd prius epiſcopus per procuratorem vocato notario illum requiſiuerat, quòd expreſſe profiteretur, vel renuntiaret, aut exiret: qui reſpondit: in hoc ordine ꝓfiteri nõ licet, ſcilicet infra annum. ſup. c. 2. renuntiare nõ placet, exire nõ decet. Et iſta dictio, beneficium, ſumitur hic large. vt comprehendat etiam maiora, facit ſupra de ver. ſig. cap. penul. & de hoc infra de regul. iur. cap. 1. Ioan. And.

CAP. IIII.

BEneficium [a] † illius qui religionem ingreditur, non eſt infra probationis [b] annum alicui conferendũ [c]: Niſi ad

† Vide cõciliũ Trident. ſeſ. 25. de reformatione c. 1.

BEneficium.] Poteſt diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo: ibi, Niſi. quattuor caſus exceptos: Tertio: ibi, Sed interim, prouiſionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium eccleſiaſticum intrauit religionem & accepit habitum, tñ non fecit adhuc profeſſionem tacitam vel expreſſam, ſed adhuc in anno probationis eſt: Epiſcopus ad quẽ ſpectat collatio illius beneficij vult illud conferre durãte anno probationis: an poſſit? Reſpondet Romanus Pontifex quòd nõ. quod verum eſt, niſi in caſibus certis: Primus caſus eſt ſi intrans religionem infra annũ probationis conſentiat, vt epiſcopus poſſit tale beneficium conferre: quia tunc epiſcopus poſſet de illo beneficio diſponere: nam talis conſenſus habetur pro renunciatione: Secundus caſus eſt, ſi intrans religionẽ durante anno probationis fecit profeſſionem tacitam vel expreſſam: quia tunc vacaret beneficium, etiam ſi illa profeſſio ſolum obligaret ad religionem in genere: Tertius caſus eſt, ſi appareat quòd intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere ſæculum: & tunc ſtatim quòd conſtaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed ſanctiſſime pater, ſi pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deſeruire non poteſt? Reſpondet quòd illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deſeruiret in diuinis: & pro ſuſtentatione vitæ habebit congruam portionem ex redditibus beneficij. Not. primo principalem effectum, ad quem emanauit præſens c. quòd pendente anno probationis non vacat beneficium intrãtis religionem: ideo epiſcopus illud beneficium conferre non poterit, niſi in caſibus hic expreſſis Not. quòd ſi conſtet ingreſſum religionem voluiſſe vitam mutare; quia declarauit animum ſuum quòd nunquam rediret ad ſæculũ: tunc beneficium cenſetur vacare. Not. vlterius, quòd cum beneficiatus non poteſt deſeruire ſuo beneficio, diœceſanus debet prouidere cõſtituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario aſſignabitur congrua portio, & reſiduum reſeruabitur intranti vel ſucceſſori. Sed nunquid intrãs religionem poteſt habere fructus ſui beneficij durante anno probationis? Reſpondet quòd non, ſed fructus conſeruabuntur: & ſi intrans religionem reuertatur ad ſæculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipſe intrans durante anno probationis. Ratio eſt: quia exiſtẽs in anno probationis, dẽt eſſe in ſumma paupertate: aliàs non poſſet experiri aſperitates religionis.

[Prima gloſſa dicit quid declaret, & quid ponit.]

a ¶ Beneficium.] emanauit ad declarationem decre. ſupra de renun. ex tranſmiſſa, & eorum quæ not. Ber.

[Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

b ¶ Probationis annum.] per hanc litteram credo ꝙ ſi minor xiiij. annis ingrediatur religionẽ quòd ante finem xv. anni beneficium ſuum nõ poterit [1] conferri: quia xv. annus eſt annus probationis illi, ſupra eo. tit. & lib. cap. 1. quod verum eſt, niſi poſt annum xiiij. aliquod de ijs quæ ſequuntur interueniat. beneficio autem nihil deperit, cum de prouentibus illi deſeruiatur, vt dicitur in fine.

1 Idẽ hic Archid.

[Glo ſeq. primo ſignat contrarium: quod dupliciter ſoluit: ſecundo ſoluit dubium: tertio quęrit & ſoluit: quarto quærit, ſoluit, & ſolutionem declarat: quinto quærit arg. pro & contra, & ſoluit.]

c ¶ Conferendum.] contra vt in prædicta decre. ſupra de renun. ex tranſmiſſa, vbi tenuit collatio facta inf. annum probationis. ſed dic ſm Hoſtien. quòd ibi cum recuperauerat bona ſua, renũtiauerat [2] beneficio ſuo expreſſe in ingreſſu vel ante ingreſſum: qđ ſatis vr: aliàs quare decre. illa poneretur ſub tit. de renũt. Vel dic, quòd illa intelligitur ſm primũ caſum inferius exceptum [3]. Secundum alios non põt intelligi: quia Papa non mandaſſet poſtea illum de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non eſt conferendum: ergo tẽpus non currit ei ad quem ſpectat conferre. in antiq. de conceſ. præben. quia diuerſitatem. de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tẽpus: cum non niſi à vacatione currat. ſup. de ele. ne pro defectu de conceſ. præb. c. 2. Sed quid dices, ſi non habebat ius in re, ſed ad rem: nunquid perit ipſa probationis annum ius illud? Credo eadem rõne quòd non [4]: & in decr. de conceſ. præb. c. vlt. illud fuit ꝑ ꝑ reuocatoriã & eius verba ad idem de præb. c. antepe. ſed nunquid conſtituto in probatione poterit conferri bñficium? Puto ꝙ non: quia dubius eſt ſtatus, & iam fingiẽ ibi religioſus quo an priuilegiũ immunitatis. ſ. de ſen. excõ. religioſo. 2. reſponſo & ſtatu dubius nõ promouẽ ad militiam. ff. de re. mili. qui ſtatus. ff de liber. cau. qui de libertate, & iam ꝑ hoc induceretẽ ad religionẽ dimittendã, quod eſſe nõ debet. ſu p. de ele. quorundam. 12. q. 2. bonæ rei. nam plantare religionẽ, & plantatã fouere debemus. ſ. de priuileg. cum & plãtare & hoc intelligo de beneficio quod per regulares poſſideri non poſſit: ad epãtum aũt in ſæculari & regulari eccleſia talis eligi põt: ſup. eo. lib. de elect. nullus. Sed nũquid canonicus eccleſiæ cathedralis, qui eſt in ꝓbatione habitus & regulæ in aliquo monaſterio, vocari dẽt ad electionem epi, q̃ tũc imminet faciẽda: & dicamus monaſteriũ eſſe in loco vicino, de quo aliàs vocari deberet: & quòd non appareret illum vitam voluiſſe mutare. Et videẽ quòd ſic [5] per iſtam decre. retinet enim

2 Profeſſo tñ, qđ per id nolebat obligari religioni ĩ ſi in gñe. Do. Fon.

3 Profeſſo, vt ſ. Do. Font.

4 Ita Do. quia non profeſſus illi nõ renunciat. Font.

5 Arch. ſ. quẽ appbat Petr. de Anch. & Phi dũ reprobat rõnẽ Do. tenentis glo Font.

net enim beneficium ſuum: ergo & iura ex eo ꝓpoe-niētia, nec. n. ex eo ꝙ ad bonū aſpirat. & uitā religio-ſam probat, debet eius conditio fieri deterior. 15. q. 1. ſunt nōnulli. Item uideo ꝙ contrahit matrimonium carnale. ergo & ſpiritale contrahere poterit: licet n. de vno ad reliquum arguere. 21. q. 2. ſicut. de transla. ꝑ totum. Item eligere prælatum eccleſiæ etiam ep̄m, cadit in religioſum etiā profeſſum. ſ. de elect. Cumana. immo & religioſi ad talia sūt uocandi 63. diſt. obeuntibus. Item uideo ꝙ in

† Al. conſenſus.

id ipſius accedat aſſenſus [a] †, aut conſtet [b] quòd vitam uoluerit abſolute mutare, vel profeſſionē [c] expreſſam fecerit, ſeu [d] ſcienter [e] habitum receperit profeſſorum [f]. Sed interim [g] eidem beneficio per alium † deſeruiri debebit [h], aſſignata ſibi congrua de ipſius prouentibus portione [i].

libero inſpicimus ſtatum priſtinum. ff. de ſtatuliber. l. ſtatuliberum. & l. ſtatuliberi a ceteris. ſic & in nouitio priſtinum. & non ſtatum regularem, qui forte erit, & forte non erit, conſiderare debemus, maxime cum præcedens ſtatus certus ſit, & ſequēs incertus. ad hoc de pę. d. 7. c. vlt. Itē iacēs hæreditas obtinet uicē defuncti, q̄ certus fuit, nō hæredis qui eſt incertus: q̄a licet certus ſit inſtitutus, forte repudiabit. inſtit. de hær. inſti. §. ſeruus alienus. Item appellatione, denūtiatione, lite pendente nil debet innouari in pręiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis. 2. q. 6. c. poſt appellationem. §. appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro. ſ. de no. oper. nunt. per totum. ſ. ut lit pend. c. 1. & 2. ſic & tempore probationis in pręiudicium nouitij, eo abſente non fiet electio. Item dato ꝙ nollet, uel nō poſſet uenire, procuratorem conſtituere poterit ꝑ conciliū. c. q̄a pp. de elect. in antiq pro hac parte facit. ff. de bo. poſſ. ex teſta. mili. l. unica. in fi. & ff. de le. 3. l. quęſitum. 1. rn̄ſo. & ff. de fun. inſtr. & inſtru. leg. l. Seiæ. ꝯ Pamphilæ. & l prędia 1. In ꝯtrium uī: quia in ſolitudine & ſilentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & 2. de ſta. mona. cum ad monaſterium. & ex exitu clauſtri timetur periculum de pænit. diſt. 5. c. 1. ad fi. & & qui ſimilem cum alijs uitam ſuſcipiunt, &c. de ſta. mo. recolentes. & talis quis eſſe putatur, qualem habitum oſtendit. j. de ſent. excom. ſi iudex laicus. & diſſimiliter uiuere dēt nouitius, ne uideatur ſęculum mutare, non fugere. 53. diſt. legem. & ꝑꝑ ſimilitudinē cōputatur quis in eorū numero: in quorum numero in ueritate nō eſt. ſ. de biga. nuper. Item talis quo ad immunitatem religioſus cēſetur j. de ſen. excom. religioſo. 2. rn̄ſo & bene facit littera ipſius decretalis, quæ dicit talem non eſſe religioſum cum effectu: quaſi diceret eum religioſum 2. ſed reuocabiliter, ad inſtar eius quod dicitur de tacite profeſſo, qui pænitet infra triduum ſ eo. tit. & lib conſtitutionem. & in antiq. c. ad noſtrā. vñ iura ſ eo. ſuper eo. conſulti. poſtulaſti. ſtatuimus. & ſ. eo. lib. & tit. c. 1. & 2. dicūt talē redire uel remeare ad ſæculum: patet igiſ ꝙ ſæculū exiuerat: aliàs redire nō poſſet. & eſt ſimile de cōſec. diſ. 3. qui in materni. & ſ de hær. accuſatus. debet ergo iſte nouitius aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, ſicut pupillus: aut omnia nomina tutoris debet rata habere, aut omnia reſpuere. ff. de adminiſt. tuto. cum quæritur. ad idem de conſecrat. diſtinct. 2. comperimus. Itē dato quod in alijs tractatibus capituli abſentes nō debent uocari ſecundum ea quæ no. 10. quæſt. 2. hoc ius. & dixi ſup. de teſtib. præſentium. tamen non poteſt negari, quin debeant uocari ad receptiones canonicorū: & ad ceſſationes diuinorum faciendas. ſup. eodem li. de pręḃend. cum in eccleſijs. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionem pręlati, & ſic ſæpe diſcurret, quomodo monaſterium probabit mores eius? Forte tunc inhoneſte uiuet cum exibit clauſtrum: & ſic infringentur: de re: ad noſtram. ſupra eodem tit. in antiquis. Item iſte incertus de ſtatu ſuo, certam legem dicere non poteſt. 3. ff de teſtam. l. qui in domini. & l. ſeq. & idem in eo qui ignorat an ſit captiuus, an à

1 Iſta motiua Arc. ꝑtinēti' allegarētur ſi q̄re ſeruitum nouitius ueniens ad electionē ſit ad mittēdus hoc voluit Ioā. An. in nouell. (ibi, notaquia qō) nō āt uoluit ap probare Archi. ſicut Phil. credit. Font.

2 Pure Io. An. Dom. alleg. l. cū patet. § 2. de leg. 2. ſed Anch. dicit ꝙ taliſ trāſit' ī religionē eſt ꝯditionalis: q̄a alias oīa ſua interim cēnt monaſterij. Auth. ingreſſi. cuius ꝯtrium hic patet. vide Fel. c. in ꝓſentia. de ꝓba. Font.

3 Sequūt Ioan. An. Do. ꝑ l. 1. § largius. ff de ſuc. edi. l. 1. § reſpon. de le. 3. Fon.

latrunculis captus. ff. de leg. 3. l. 1. 2. reſponſo. ergo nec electionem facere, quę debet eſſe certa. ſupra eodem lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui clerici. uel uouen conſuluit. ubi dicitur quod habitus ſine ꝓfeſſione impedit ne contrahatur. ad idem ſup. de offi. deleg. iudex. eo. li. vbi per ſolam propoſitionem recuſationis etiā ante cauſam finitam impeditur delegatus Papæ facere quod aliàs ſibi de iure competit, ſcilicet delegare, niſi uolente recuſatore. ſic dicam ꝙ ante profeſſionem per ſolā probationem impediatur talis eligere, niſi de gratia per capitulum uocaretur 4. ad idem bene facit ſup eo. lib. de tempo. ordin. cum nullus. in fin. & inf. de priuileg. cap. 1. in fin. ubi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci ſortitur. Ad idem optime ſup. eodem li. de procurat. c. 2 duobus modis. Primo, quia ibi ingreſſus religionis, intelligo etiam cauſa probationis, ut ibi dixi, & abſentia in loco remoto, æquiparantur, ſed ſi remoto loco iſte eſſet abſens, non deberet uocari: ergo nec ingreſſus religionem. Item ibi procurator qui erat dominus litis per conteſtationem, per ingreſſum religionis amittit uſum litis: ſic dicam canonicum per ingreſſum amittere uſum vocis, quam in capitulo habeat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum. ad idem C. de curat. furtio. cum alijs. & hoc verū credo: puto enim locum eſſe illi clauſulæ concilij: Quia propter uolunt & poſſunt, &c. quaſi iſte ſic in probatione manendo interim uideatur nolle. Nec obſtat hęc decre. nō enim ſimpliciter ex iure bn̄ficij procedit ius eligendi: quod ꝓbatur ſ. de elect. cum in cūctis, &c. cum Vintoñ. & ſ. eo. lib. eo. tit. ex eo ꝙ. clē. ut hi qui. de ętate & quali. cum ſi. Secus crederem in patrono, uel in eo ad quem non de iure collegij, ſed iure ſingulari ſpectaret electio.

† Ab ep̄o deputandū, conc. Tri. ſeſſio. 6. d̄ reforma. c. 2.

4 Iſtæ rationes ꝑtinenter faciūt ad quæſtionem glo. Font.

ADDITIO. Et in his procedat dictum Archid fortius enim eſt ius quod ſpectat ad aliquem iure ſingulari: quàm quod ſpectat iure collegij: & facilius euellitur ſecundum, quàm primum, ut patet per no. de cōſti. cum omnes. in prima gloſ. in ant. hinc eſt etiam ꝙ ius collegij non tranſit in monaſterium per profeſſionem: ſed ius priuati bene tranſit. 19. q. 3. ſi qua. Ioan. Andr.

a ¶ Aſſenſus.] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri confertur. & ſic intelligatur decr. ſup. de renunt. ex tranſmiſſa.

b ¶ Aut conſtet.] ſecundus caſus. dic, conſtet, clara probatione, uel competentibus indicijs. F. eo. tit. & li. non ſolum.

c ¶ Vel profeſſionem.] tertius caſus: intelligo alicui de approbatis religionibus, ut inf. tit prox. c. unico.

d ¶ Seu.] quartus caſus.

e ¶ Scienter.] ſup. eo. ſicut tenor. & ſup. c. prox.

f ¶ Profeſſorum.] vbi diſtinctus eſt, ut dixi ſup. eo. ti. & lib. ca. 1.

[Glo. ſeq. dubium & obiectionem ſoluit.]

g ¶ Sed interim.] prouidit perſonis: modo prouidet eccleſijs. ad idem ſupra de elect. cum nobis olim. & ca. cum ex eo. eod. li. & prouiſio executioni mandabitur per epiſcopum ut in prædict. decr. cum ex eo. §. porro. ſed ſponſę non ſic eſt per uicarium prouidendum: & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ Debebit.] in officijs diuinis, etiam in cura, ſi curatum eſſet beneficium.

[Glo. ſeq. recitetur per quęſtionem.]

i ¶ Portione.] & reliqua portio cōſeruabiſ ipſi eidē. Io. And.] Vel in utilitatem eccleſiæ expendet. ſ. eod.

lib.de elect.quia ſepe.de offi.ord.præſenti.§ porro.eo. lib.1.Nec credo ꝙ dari debeat ipſi qui eſt in probatione:iam enim non bene probaret,ſi tales redditus interim haberet.Barth.Brixi.ↄdicens ꝙ Tanc.ſe tenebat, ſcilicet ꝙ interim debeat habere fructus : quia adhuc non eſt monachus, & poteſt reuerti, hoc dixit in quæſtione,quidam clericus,circa finem queſtionum ſuarum. Et uenerialis. 69. Fatetur tñ ibi ꝙ cõſuetudo ſe habet in contrarium.

1 Arch.q tenet cũ Tan. & Bar.Brix. rñdet ad hæc duo capitula ꝙ loquũtur in eccleſijs uacantibus: iſtud aũt nõ uacat, ut hic patet.:Ioan. Andr.

† Vide B. Th.2.2 q. 88.159.ar. 4 & 8.

QVi.] ſimplex uotum de certa religione intranda tollit per ſequens ſolẽne alterius religionis & laxioris. h.d Et ponit dictum, cuius rationẽ interſerit: ibi,Cui tãquam & ſubdit de pœna : ibi,Pro voto.Præmitte quod eſt dare votum ſolemne,& votum ſimplex : de quibus.inf.ti prox.cap.1. CASVS. Ponamus ꝙ ego feci votum de intranda religione S. Benedicti : & ſteti in ſimplicibus finib⁹ voti:poſtea uoto non cõpleto intraui religionem laxiorẽ,puta religionem S. Auguſtini: & feci votũ ſolemne: nunquid per iſtud uotum ſolẽne eſt ruptũ primum votum ſimplex? Rñdetur ꝙ ſic:tamen peccaui rumpendo primum uotũ ſimplex:& pro illo peccato debeo confiteri & agere pænitentiam : Secus ſi primum votum eſſet ſolemne:tunc non rumperetur per ſequens votum etiam ſolemne.

¶ Idem.

¶ Secundum uotum ſolemne religionis derogat priori ſimplici. h. d. Ioan.de Fan.

CAP. V.

QVi † poſt [a] votum a ſe de certa religione intranda [b] emiſſum,religionem aliam etiam laxiorem [c] ingreditur, & profitetur in ipſa : poteſt (voto non obſtante priori, cui tamquam ſimplici per ſecũdum ſolemne noſcitur derogatum) manere licite in eadem. Pro uoto tamen non completo, erit eidem pœnitentia [d] imponenda.

¶ Idem.

¶ Vacante monaſterio, conuẽtus nouum recipit monachũ, ſi communiter ad abbatem & eos ſpectat : ſi ad abbatem ſolum ſecus.hoc dicit Domin.

CAP. VI.

SI ad ſolum [e] abbatem pertineat [f] creatio monachorum : eo defuncto nequibit nouus monachus a conuentu creari [g]. Aliàs poterit,ſi eorũ creatio ſpectat † inſimul ad vtrunque [h].

Nota primo ꝙ vouens expreſſe intrare etiam certã religionem,dicitur uouere ſimpliciter, & non ſolemniter. Nota ſecundo ꝙ non adimplenti votũ ſimplex, imponitur pænitentia:licet alio ſimili uoto ſe adſtrinxerit,minori tamen. Domi.

[Prima glo.dicit quid declaret.

a ¶ Qui poſt.]emanauit ad declarationem eius quod notat Ber.ſup.eo.porrectum.

ADDITIO Et ſecundum Archi. eorum quæ not. 27.q.1,in ſum.& c.1.Io.And.

b ¶ Intranda.] nota verbum: quia aliud eſt religionẽ profiteri,aliud vouere de intrando uel profitendo. In primo caſu non loquitur hęc decr.quia talis etiam ſæculari habitu nõ murato iam monachus illius religionis dr̃ ſ.eo.ſicut vobis.& c.cõſtitutionem. iſto titulo. & lib.ſup quia habitus.& c.ſ.eo.porrectum.In ſecundo caſu loquitur decre.

c ¶ Laxiorem.] quia de ſtrictiori non dubitatur: quia etiam ſi eſſet profeſſus, poſſet ad ſtrictiorem tranſire. ſ.eo licet ſed de pari & laxiori dubitabatur, & plus de laxiori:& ideo dixit etiam laxiorem.

ADDITIO. Profeſſus ſi ad ſtrictiorẽ tranſiret, non eſſet locus imponendæ pænitentię:de qua finis loquitur,ſecundum Archidiacon.qui allegat quòd votũ uel propoſitum nõ infringit, qui commutat in melius.ſ.de iureiur. peruenit. ſupra de voto, ſcripturæ, ſupra de regula.licet.Ioan.And.

d ¶ Pænitentia.] tanto durior,quãto manifeſtius fuit votum. ĩ.tit.proxi.cap.vnico.in fine.

SI ad ſolum abbatem.] Diſtinguit duo membra : ſecundum: ibi, Aliàs.

CASVS. Ponamus ꝙ de cõſuetudine vel priuilegio creatio monachorũ monaſterij S.Cypriani ſpectat ad ſolum abbatem : quia de iure communi ſpectat ad abbatẽ & conuentum ſimul : ita ꝙ ſolus abbas de iure cõmuni nõ poſſet creare monachos ſine conſenſu ſui conuentus : Accidit quòd abbas eſt mortuus : vtrum mortuo abbate poſſit conuentus ſolus creare monachos? Reſpondet ꝙ non: Secus ſi creatio monachorum ſpectaret ad abbatem & conuentum ſimul : nam in iſto caſu mortuo abbate poſſet ſolus conuentus creare monachos de nouo. Not. primo ꝙ monachus ad monachatum non eligitur, ſed creatur. vide glo.quæ incipit,nũquid, in cle.diſpendioſam.de iud.Nota ſecundo, quòd congregatio monachorũ appellatur conuẽtus. vide in anti. de reſcrip. capitulum. Dominicus.

† In antiquorib⁹ codicib⁹ cõſtanter legitũ,ſpectet.

† Al ita: epõ Biturricenſis.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.

† Vide B. Th.&ibi. Caie.2.2. q.88 ar.7.

e ¶ Si ad ſolum.]emanauit ad declarationem decret. ſ.de elect.officij.& eorum quæ ibi not.Mona.& Guil. in Specu.de ſtat.mona.ver.21.

f ¶ Pertineat.]de conſuetudine præſcripta uel priuilegio:aliàs de iure pertinet ſimul 2.ad utrũque. ſ.de ijs quæ fiunt a prælat.ea noſcitur.

2 Idẽ Io. Mon. & Arch. Io. Andr.

[Glo.ſeq.dat ſimile.]

g ¶ Creari.] ſicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio capitulum non confert.ſ.eod.li.ne ſede uacan cap.vnico,quod cum iſto concordat.

ADDITIO.Et ſecundum illam intelligas iſtam,ꝙ ſcilicet ubi ſolus abbas hoc facit,licet de cõſenſu uel conſilio moncahorum: illo mortuo non tranſit in capitulum.Ioan.And.

[Glo.vltima ſoluit dubium.]

h ¶ Ad vtrũque.]multo fortius ſi ad conuentum tantum:& qa de hoc nõ dubitabatur,ideo fuit omiſſum.

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

¶ Bonifacius octauus Biteren. † epiſcopo.

¶ Votum ſolẽnizatum per ſuſceptionem ſacri ordinis, uel per profeſſionem factam alicui de religionibus per ſedẽ Apoſtolicam approbatis, dirimit matrimonium poſt contractum: aliàs ſolum impedit,& nõ dirimit h.d ſecundum Zenze.

CAP. VNI.

QVOD † VO-

DE VOTO ET VOTI REDEMP.

¶ Dictum fuit ſ.ti.proxi.de voto in ſpecie,puta de voto religionis nũc uidendũ eſt de voto in genere:ideo poſt titulum pręcedentem annectitur titulus,de voto & voti redemptione.

Cõtinuatio.

QVod votum.] In prima ponitur conſultatio : In ſecunda reſponſio:ibi,Nos igitur, quæ premittit monitum. ſecunda : ibi, Præſentia. ponens ſolemnis voti duas ſpecies.ſecunda:ibi, Aut.tertia.ibi, Reliqua. ponit

ponit de non ſolemni, & pœna tranſgreſſoris.

¶ Præſupponendum eſt pro intellectu huius cap. illud quod habetur in glo. magna, in cap. rurſus. qui cle. vel vo in antiq. videlicet ꝙ votum caſtitatis ſolemne impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autẽ ſit votũ ſimplex, impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit iam contractum. Iſtud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum ſolemne, & quod dicaſ votum ſimplex. Nam q̃dam dicebant quòd votum ſolemne dicitur quando quis promittit ex nunc continentiam: Sed votum ſimplex dicitur quando quis exnunc vouet ꝙ poſt annum vouebit perpetuam continentiam.

...tum a debet dici ſolemne, ac ad dirigendum matrimonium efficax, nos conſulere voluiſti: Nos igitur attendentes, quòd voti ſolemnitas ex ſola conſtitutione Eccleſiæ eſt inuenta: matrimonij vero vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite rerum omnium conditore, ipſum in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ b inſtituente vnionem & indiſſolubilitatem acceperit: Præſentis declarandum duximus oraculo ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolemne, quantum ad poſt contractum matrimoniũ dirimendum, quòd ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri ordinis c: Aut per profeſſionem expreſſam, vel ta...

¶ Caſus hoc præſuppoſito ſic figuratur: Epiſcopus Biteren. in præſentia Papæ conſtitutus quæſiuit ab eodẽ: Sanctiſſime pater, iure cautum reperio, ꝙ votum caſtitatis ſolemnizatum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Votum vero ſimplex non dirimit matrimoniũ iam contractum: licet veniens contra, peccat mortaliter. Itẽ reperio altercationem inter doctores, quod votum dicatur ſimplex, & qđ votum dicatur ſolemnizatum: occaſione huius vellem informari quod votum appellatur ſimplex, & quod ſolemne? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd omne votum caſtitatis dicitur ſimplex, ſiue ſit de præſenti, ſiue de futuro: dummodo non ſit ſolemnizatum per profeſſionem tacitã vel expreſſam: quia tunc diceretur votum ſolemne, vt non teneat matrimonium contractum. vel ſi quis ſuſcepit ſacros ordines, puta ſubdiaconatus, dicitur votum ſolemne: aliàs autem dicitur votum ſimplex, ſiue quis dicat, exnunc voueo caſtitatem: ſiue ẽt dicat, promitto quòd poſt annũ vouebo caſtitatem: & ſic patet ꝙ iſtud capitulum nõ facit ius nouum: ſed ſolum declarat illa quæ notantur in dicto cap. rurſus. qui clerici vel vouentes. Nota primo ex iſto cap. quòd ſolemnitas voti eſt inducta ex conſtitutione Eccleſiæ: & ſic non eſt ipſum votum quod impedit matrimonium vel dirimit: ſed eſt ipſa conſtitutio eccleſiæ. Ex quo patet, quòd conſtitutio eccleſię poteſt habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra poteſt inhabiles habilitare: Nam de lege diuina quando aliqui erant in diſpari gradu diſtante æqualiter à ſtipite, non poterant contrahere, vt pro hoc eſt glo. not. in cap. litteras, de reſtitu ſpol. in anti. Nota ꝙ matrimonium fuit inſtitutum in ſtatu innocentiæ: quia ſecundum doctores eſt duplex inſtitutio matrimonij. Prima eſt ad prolem procreandam: & illa fuit facta in ſtatu innocẽtię ante peccatum primi hominis. Alia eſt inſtitutio matrimonij ad euitandã fornicationem: & illa fuit facta poſt peccatum Adæ: & ſic intelliguntur iura facientia pro cõtrario Not. vlterius, ꝙ vinculum matrimonij eſt indiſſolubile: Sed vtrum iſtud intelligatur ꝙ vinculum matrimonij ſit indiſſolubile loquendo de matrimonio conſummato copula carnali, vel non conſummato: communis opinio doctorum eſt, ꝙ matrimonium nõ conſummatum poteſt Papa rumpere: licet Panor teneat contrarium in ca. ex publico de conuer. coniug. in antiq. & mouetur per iſtam rationem: quia quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Sed ad iſtam rationem reſpondent doctores, dicẽdo, ꝙ iſtud intelligitur de copula carnali: ita ut ſit ſenſus, quos Deus cõiunxit copula carnali, & poſt matrimoniũ conſummatum homo non ſeparet. Not. vlterius principalem effectum huius ca. uidelicet, ꝙ uotum caſtitatis dicitur ſolemnizatum quantum ad dirimẽdum matrimoniũ iam contractum per ſuſceptionem ſacri ordinis, uel per profeſſionẽ tacitam uel expreſſam. Et quo patet, quòd ſacer ordo habet annexum uotum continentiæ, licet expreſſe non dicatur in ſuſceptione ſacri ordinis quòd ipſe ſuſcipiens uouet caſtitatẽ. Nota quòd ad hoc ut uotũ religionis obliget profitentem, oportet quòd faciat profeſſionem alicui religioni approbatæ.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ¶ Quod uotum.] emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Ioan. 27. q. 1. in principio, & c. 1. & Bern. qui cler. vel vouentes, rurſus.

ADDITIO. Et Innocen. de regul. porrectum. de frigid. fraternitatis. ſuper verſ. alioquin. Ioan. And.

b ¶ In ſtatu innocentiæ.] id eſt, ante peccatum Et nota contra illos qui dicunt matrimonium fuiſſe inſtitutum per hæc verba, 1 Creſcite & multiplicamini: ſed vt hic vides in paradiſo, & ante peccatum inſtitutum fuit: & per illa verba protoplaſti: Hoc nunc os ex oſſibus meis, &c. Geneſ. 2. cap. in fin. & 27. quæſt. 2. lex diuina.

1 Qñ & q. b. verbis fuit matrimoniũ inſtitutũ vide magiſtrũ lib. 4. ſent. diſt. 26. § coniugij aũt. & § ſeq. & ibi latiſſime doctores Scholaſticos, adde concilium Tri. ſeſ. 24. de ſacramento matrimonij. in princ.

ADDITIO. Vide quod dixi ſupra de frigid. c. fi. ſuper glo. ſimile. Ioan. And.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem ad quam argu. pro & ſoluit contrarium per tex. per euitationem abſurditatis, & per rationem addens illum approbatũ: & huic decre. reſpondet.]

c ¶ Sacri ordinis.] vt ſupra qui cle. vel vo. cap 1. & 2. In minoribus autem licite cõtrahitur, vt 3. in ant. de cle. coniug. c. 1. Et ex eo ꝙ hic æquiparat profeſſionẽ religionis & ſacrum ordinem, videtur quod ſicut per profeſſionem religionis ſoluuntur ſponſalia de præſenti: ſic per receptionem ſacri ordinis ante carnalem copulam diſſoluuntur: ſic & alibi æquiparantur iſta 24. q. 2. c 1 & ſup. de vita & honeſta cler. clericus. Sed iã diſputaui & terminaui cõtrarium, quod eſt hodie approbatum per conſtitutionem Ioan. quæ incipit: Altercationis 2 antiquæ: ſcilicet ſponſalia de præſenti non diſſolui per receptionem ſacri ordinis: p decr. ex parte 2 de conuer. coniug vbi etiam de hoc [gloſ. penul. ſuper qua ſcripſi opinionem Hoſtien.] & 27. quæſt. 2. deſponſatam, non. n. recipiendo ſacrum ordinem vouet ſe caſtitatem ſeruaturum in ſæculo: & tamen tale uotum caſtitatis in ſæculo ſeruandæ non diſſoluit ſponſalia de præſenti. vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis & merito, quia alia eſt cauſa monachi, alia clerici 16. quæſt. 1. alia, in ſolo ergo caſu expreſſo dicamus ſeparari: quod n. nõ eſt ſanctorum patrum decretis, &c. ſup. de tranſla inter. Et ſi decernimus contrarium, iam hic nõ eſſet æqualitas: quia iam duplici remedio poſſet vir ſponſalia diſſoluere, & mulier vnico: quia propter ſexus fragilitatem ordines recipere nõ põt. Eſt autem ratio quare hoc ſpeciale eſt in religioſis: quia mortui ſunt mundo 16. quæſt. 1 placuit. Vnde ſicut mors naturalis ſolueret ſponſalia: ſic & iſta ciuilis permittente canone de conuerſio. coniuga verum, & c ex publico. quę ratio deficit in clerico ſeculari. Non obſtat hæc decret. immo potius cõcordat: quia æquiparat

2 Habetur hodie inter extrauagantes Io. xxij. c. tit. & incipit: Antiquæ cõcertationi.

parat

parat iſta quo ad dirimendum matrimonium poſt ꝯtractum, quaſi quo ad dirimendum prius ꝯtractum paria non ſint: immo diſparia rationibus prędictis: plura enim profitendo promittit monachus, quàm recipiendo ſacrum ordinem clericus.

a ¶ Tacitam.] quæ fit cum maior ſponte & ſciens recipit habitũ ꝓfeſſorum, ubi eſt diſtinctus. ſ. eo. ti. proxi. c. 1. & cap. conſtitutionem vel cum habitum indiſtinctum ſ. fert per annum, ut ſ. eo. tit. cap. ex parte. & c. 1 eo. libro.

† Vel diſtinctũ diſtictione latẽti, ut in cle de reg. eos qui. Ioã. And.

b ¶ Per ſedem Apoſtolicam.] aliàs enim nõ poteſt, ut ſup. de relig. domib c. ult. & eo. tit. vnico. inf. eod. lib. Io. Andr.

[Glo. ſe. ſoluit duas quęſtiones.]

c ¶ Approbatis.] ergo ſi profitetur religionem nõ approbatam: ſi poſtea contrahit, tenet matrimonium: ꝙ uerum puto etiam, ſi quando profitebatur credebat illam approbatam. & eadem ratione dico quòd ſi recipit quis ſubdiaconatũ ab eo quem credebat epm̃, ſed non erat: ſi poſtea contrahat matrimonium, bene tenet: & ita terminauit Barth. Brixienſis ſecũdum Tanc. in quæſtionibus: Quidam ordinatus.

citam [a] factam alicui de religionibus per ſedem Apoſtolicam [b] approbatis [c]. ¶ Reliqua uero uota & ſi quãdoque matrimonium impediant contrahẽdũ [d]: & quanto manifeſtius ſũt emiſſa, tanto propter plurium ſcandalum & exemplum, durior pænitentia tranſgreſſoribus debeatur [e]: non tamen reſcindere poſſunt matrimonia poſt contracta.

TITVLVS XVI.

De ſtatu regulariũ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Moniales tacite uel expreſſe profeſſæ, clauſuras monaſterij exire non poſſunt, nec alij ad illas intrare: niſi cauſa legitima & ſuperioris licentia interueniat, hoc dicit.

CAP. VNIC.

PEriculoſo [f] † & deteſtabili quarundã Monialiũ ſtatui (quæ honeſtatis laxatis habenis [g] & monachali modeſtia ſexuſque uerecundia, [h] impudenter abiectis [i], extra ſua monaſteira nonnunquam per habitacula ſæcularium perſonarum diſcurrunt, & frequenter intra † eadem monaſteria perſonas ſuſpectas admittunt, in illius, cui ſuam integritatem uoluntate ſpontanea [k] deuouerunt grauem, offenſam [l], in † religio-

d ¶ Contrahendum] ut ſ. qui cler. vel vouen. rurſus. Ioan. Andr.

e ¶ Debeatur.] ex manifeſtatione igitur grauius fit peccatum. ad hoc ſ. de pęnit. & remiſ. c. 1. de hoc dic ut no. 32. q. 4 nemo. 81. diſt. clericus ſolus. & ſup. de celebr. Miſſarum de homine.

ADDITIO. Et 19. diſt. Anaſtaſius. Archid.

DE STATV REGVLARIVM.

¶ Dictum fuit ſup. de religioſis & monachis: verum quia poſſet aliqs dubitare de eorũ ſtatu & uita: ideo ad nos informandum ponit Rom. Pontifex titulum de ſtatu monachorum. Helias.

PEriculoſo.] CASVS. Quidã conſtitutus in pñtia Bonifacij octa ui, qſiuit ab eodẽ, Sãctiſſime pater, uellem a uobis informari in quo ſtatu debeãt uiuere Moniales? Rñdet Rom. Põtifex, ꝙ cũ ſit inhoneſtũ & multũ periculoſũ, ꝙ mulieres admittãt in monaſterijs ſuis uiros: ſtatuit ꝙ decetero Moniales maneãt ſub ꝑpetua clauſura, & nõ recipiãt uiros in ſuis monaſterijs, ẽt ſi ſint uiri religioſi, ꝯ quos nõ eſt pñſumptio, & deputat executores, & qua auctoritate fiat clauſura. Etiam ſtatuit ꝙ ſi Moniales debeãt facere homagiũ, ꝙ illud faciãt ꝑ ꝓcuratorem ſi poſſit fieri: ſed ſi dñs nolit eas recipere per ꝓcuratorẽ, dẽnt ire ad ipſũ dñm in decẽti comitiua: & facto homagio dẽnt redire ad monaſteria. Bonis ſiue ꝓuentibus. ne Moniales habeant occaſionẽ excũdi monaſteria, nõ dẽnt in monaſterio ſuo recipi aliquę Moniales, niſi quot poſſint uiuere ex redditib' & ꝓuẽtibus ipſi' monaſterij: & ſi recipiant ultra, nõ tenet receptio: licet ſit ſecus in monaſterijs uirorum: quia licet etiam non deberent recipi uiri: niſi quot poſſent uiuere ex redditibus monaſterij, tñ ſi recipiantur, tenet receptio: quia in illis ceſſat ratio, de qua in hoc capitulo. Porro ne Moniales. In aliquibus partib. erat talis conſuetudo, ꝙ quis in cauſa ſua uel ſuæ eccleſiæ tenebatur litigare per ſe uel per ꝓcuratorẽ, conſtitutum apud acta corã iudice: & quod ueniret ſemel in cauſa perſonaliter coram iudice, unde ne detur Monialib' occaſio uagandi, Papa deprecatur iudices laicos, & dominos temporales, ut ipſi admittant ꝓcuratores Monialium, licet non fuerint conſtituti apud acta, ſed intra monaſteria. Diuini iudicij. Et ſic executores negligentes peccant mortaliter. hoc hñt iſta uerba, obteſtatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ. Ordinario iure ſubiectis. Nota quòd archiepiſcopi & Primates ſunt executores huius conſtitutionis: & ideo Moniales ſibi ſubiectas & non exemptas poterunt compellere ſub auctoritate ordinaria: ſed Moniales exemptas compellent auctoritate Apoſtolica ſibi cõmiſſa per iſtud capitulũ. Nota ꝙ corrũpens Monialem ꝓfeſſam dr̃ grauem offenſam inferre Deo, & religioni opprobrium. vide textũ in capitulo, nec aliqua 27. q. 1. Nota ꝙ etiã legitima cauſa ſubſiſtente, non eſt licitum ingredi monaſteria Monialiũ ſine ſpeciali licentia ſuperioris. Dominicus.

† Hãc cõſtitutionẽ renouat côcil. Trid. ſeſ. 25 tit. de Regul. & Monialibus. c. 5.

† In antiquis legitur. infra.

† Dictio, in deeſt ĩ uno manuſcript. ĩ alio itẽ manuſcripto ita: & religionis opprobrium. & ſcãdalum plurimorum.

[Prima gloſſa diuidit & ſummat.]

f ¶ Periculoſo.] in quatuor partes diuido hanc decretalem. 2. In quarũ prima q̃ durat uſq. ad §. ſane. ponit cauſam conſtitutionis, & conſtitutionem de clauſura monialium: In ſecunda præcipit ultra facultates monaſteriorum non Mendicantium nullam recipi: & ꝯ factum irritum decernit, uſq; ad § uerum. In tertia prouidet quid iuris quando Moniales habeat facere fidelitatem uel homagiũ tpalibus uel ſęcularibus dominis: & quãdo in eccleſiaſtico, uel ſæculari foro cauſas habent: & hoc uſq. ad § & qm̃. in quarta facit ordinarios executores huius iuris de clauſura, etiam quo ad exempta monaſteria, ꝓteſtando ꝙ per hoc in ipſis exemptis quo ad alia nihil juriſdictionis ſibi vẽdicẽt.

2 Io. Mo. diuidit ĩ ſeptẽ. de prima, tertia, & quarta, & qualibet ipſarũ faciẽs duas. Io. And.

ADDITIO. Et ut infra dicit glo. præmitte hic litterã illam, cupientes, ſalubriter ꝓuidere. Et Arch. exponit, ꝑiculoſo, ꝑnicioſo, deteſtabili, execrabili. Io. An.

g ¶ Laxatis habenis.] ſimilitudinarie ad equum, qui laxatis habenis currit quo vult. de homicid. dilectus. in antiq.

h ¶ Verecundia.] 30. q. 5. nec illud. & 33. quæſt. 5. hæc imago.

i ¶ Abiectis.] ſic ſup. eo. lib de elect c. quorundam.

k ¶ Spontanea.] aliàs non obligarentur, ut 20. q. 3. pñſens clericus. ſup. de regula cum uirum. in fine.

l ¶ Offenſam.] 27. q. 1. nec aliqua.

¶ Cu-

nis opprobrium,& ſcandalum plurimorum) prouidere ſalubriter cupientes [a]: præſenti conſtitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, ſancimus, vniuerſas & ſingulas Moniales pręſentes [b] atque futuras, cuiuſcunque religionis ſint vel ordinis, in quibuſlibet mundi partibus [c] exiſtentes, ſub ꝑpetua [d] in ſuis monaſterijs debere decetero permanere clauſura: ita, quòd nulli earum religionem tacite vel expreſſe profeſſę [e], ſit vel eſſe valeat quacunque ratione vel cauſa (niſi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquā laborare conſtaret, quòd non poſſet cum alijs abſque graui periculo ſeu ſcandalo commorari) monaſteria ipſa deinceps egrediendi facultas: nulli que aliquatenus inhoneſtę perſonæ, nec etiam honeſtę [f] (niſi rationabilis & manifeſta cauſa [g] exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentia) ingreſſus vel acceſſus pateat ad eaſdem: vt ſic à publicis & mundanis conſpectibus ſeparatæ, omnino ſeruire Deo valeant liberius, & laſciuiendi opportunitate [h] ſublata, eidem corda ſua & corpora, in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire.

¶ *In monaſterio non Mendicantium tot ſorores debent recipi, quot poterunt ſine penuria ſuſtentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane † vt hoc ſalutare ſtatutum commodius valeat obſeruari, diſtrictius inhibemus, ne in monaſterijs ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur decętero in ſorores, niſi quot poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis ſiue prouentibus abſque penuria [i] ſuſtentari [k]: ſi ſecus actum fuerit, irritum [l] decernentes.

¶ *Abbatiſſa principibus ſæcularibus ad fidelitatis ſacramentum præſtandum aſtricta, ſi non poſſunt per procuratorem iurare, perſonaliter exeundo monaſterium iurabunt: abſque dilatione ad monaſterium reditura. Dominicus.*

¶ Verum quando Abbatiſſa vel prioriſſa cuiuſuis monaſterij, pro ſeudo, quod monaſteriū ipſū tenet ab aliquo princi

a ¶ Cupientes.] hic incipe conſtructum.

[Glo. ſeq obijcit,& dupliciter ſoluit.]

b ¶ Pręſentes.] ſed qūo præſentibus Monialib. diſtrictior vita imponi potuit, contra id 15.1.nec. is. 32.2. q.1.integritas. 20. q 3. præſens. cum & nemo creſcere cōpellat. 74. di geſta. & ibi de hoc ? Poteſt dici q illud verū de regula: ſed hic ad regulā nihil adijcit: ſed modus habitandi ſm naturam rei taxatur. [Idem Ioan. Monac.] Vel dic ſupradicta vera in clericis ſæcularibus: in religioſis qui velle vel nolle nō habent, ſecus, quia illis poteſt ſtrictior vita indici etiam ex regula ſecundū Innocentiū, qui hoc notat de regular. ſuper eo. & hoc probat iſta decretalis & clementia. eo. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regulis iuris. quod oēs. ADDITIO. Et ꝑ hæc iura patet Papam circa profeſſos multū poſſe in cibis, veſtib. mō monachādi, & ſimilibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ, reſeruata tamē naturali ſuſtētatione & ſubſtātialibus regulę. de quibus dicitur ē. eo. cum ad monaſterium. in fine. In bonis autem naturæ, gratię vel gloriæ, non eſt tāta Papæ potentia: qđ per ſe patet: illa enim Deus cuius vices gerit, non tranſtulit in eum. Io. And.

c ¶ Partibus.] quia varietas locorum iuris varietatem regulariter non inducit. C. de tempo. in integrū reſtitut. l. ſuperuacuam. Et nota q dicit mundi: totius enim orbis Papa tenet principatum 2: nona quęſtione tertia. cuncta per mundum, & in prooemio huius libri, cum ſuis concordantijs.

[Glo. ſequens ſoluit duo dubia.]

d ¶ Perpetua.] nō credo [Idem Arch.] quòd decretalis iſta tollat, quin poſſent ſi vellent ad ſtrictiorē religionē humilitatis & puritatis cauſa tranſire. ſupra de regu. licet petita licentia, vt ibi. Item quin vna monialis ad regimen alterius monaſterij poſſit aſſumi 3 ſupra e. lib. de elect. nullus. cum ſuis concordan. ſemper enim erunt in clauſura.

e ¶ Profeſſæ.] quod dic vt ſ̄. tit. proxi. c. 1. & c. cōſtitutionem. ſi ergo profeſſa non erat huius conſtitutionis tempore, non tenetur.

f ¶ Honeſtę.] vnde nec monachi ad eas accedere dēnt, vel cū eis colloqui: niſi in præſentia abbatiſſæ ꝑ modica verba. 18. q. diffinimus. nec debent eſſe monaſteria duplicia, vt ibi. & in c. ſeq.

g ¶ Cauſa.] ſicut in medicis, barbitōſorib. ſatoribus, carpentarijs cū eguerint, & his ſimilibus.

h ¶ Opportunitate.] 18. q. 2. diffinimus.

[Glo. ſeq. qōnem de facto ponit, & ſoluit.]

i ¶ Abſque penuria.] No. nō dixit. commode: nam in quadā qōne de facto opponebatur ꝙ quaſdā Moniales q earum receptio nō tenebat quia facultates non ſufficiebāt: & formarū fuerat articulus in hæc verba: intendit ꝓbare, q ex facultatibus monaſterij ſancti Petri nō poſſunt tot commode ſuſtentari. Oppoſui q intentio probata 4 non releuabat: quia poſſet eſſe q non poſſent cōmode: tamen poſſent abſque penuria: iam enim dico q canonicus Bononieñ. de centū florenis non poſſet commode ſuſtentari: & tñ de xxv. ſuſtentaretur abſque penuria. Idem dico de meipſo nam in illa commoditate inſpicitur cōſuetudo regionis, & qualitas perſonæ: vnde licet non poſſum cōmode ſuſtentari, tñ poſſū ſine penuria. Penuria enim ſecundū deriuatores hēt in ſe egeſtatem, indigentiam, & defectū neceſſariorū. Hoc ergo voluit cōſtitutio, q cōſtitutæ in monaſterio nō Mēdicantium, non haberēt neceſſe mendicare ꝓpter neceſſarium defectum. Si autem conſiderato antiquo ſtatu monaſterij, vel alijs monaſterijs ciuitatis non pñt commode ſuſtentari, tamē poſſunt abſque penuria: tenebit receptio: hoc enim ius nouum quod receptionem vitiat, extendendum non eſt: & ſic obtinui.

ADDITIO. Sint ergo cauti qui articulos formāt in ponderando verba & facit quod dicam infra de homi. c 1. ſuper ver. Chriſtianorum. & ca. 2. in prin. & de vſu c. 2. in prin. Io. And.

K ¶ Suſtentari.] de inſt. c. 1. & c. auctoritatem. de vita & honeſt. cleric. quoniam vt ait in antiq.

[Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, & ipſius ſolutionm.[

l ¶ Irritum.] hoc ſpeciale dictum videtur in talibus mona-

1 Religioſis an poſſit imponi aſperior ſtat⁹ ꝑ Papam de quo vide Abbatē & alios in c. ad noſtrā extra de appellation.

2 Vide Turrecremata in ſumma d eccſa lib. 2. c. 114.

3 Eiuſdē religiōis & habit⁹ q dic vt in cle. 1. de elec. Io. And. Et vide cōcilium Trident. ſeſſ. 25 ti. de Regularib. & Monialibus. c.7.

† Vide cōcilium Trident. ſeſ. 25. ti. de Regularibus. cap. 1.

4 Incautū.n. eſſet hoc ante ꝓbationē opponere ad aduerſariū inſtituēdū: & eſt ſi. qđ dixi de lib. obl. c. vlt. in fi. Io. And.

monaſterijs feminarum: Secus puro in monaſterijs virorum. [Idem Ioan. Monac. & Archid.] licet enim & in illis vltra quam ſuſtentari poſſunt, recipi non debeant: ſi tamen fuerint recepti, tenebit: quia & hominum cœtibus ſe immiſcere, & ſibi vitæ neceſſaria acquirere poſſunt. de conſecra. diſt. 5. nunquam.

ſecum habere ſuum ſpiritalem partem. 18. q. 1. in decima. Archidiac.

f ¶ Eueſtigio] i. ſtatim uel continuo.

ADDITIO. Idem verbum ff. de nego geſt. diuortio. poſt prin. Io. And.

Receptio monacharũ facta ultra facultates quẽ tus an ualeat.

ADDITIO. Bene facit quod no. 81. diſ. ca. penult. Et facit iſte §. per Ioan. de Deo, qui lib. 3 q. 10. tenuit ꝙ ſi virgines dicẽtes ſe meretrices ingrediuntur monaſteriũ inſtitutum ad recipiẽdas ſolas meretrices pœnitentes & non alias, nõ tenet receptio nec poſſunt ibi ſaluari fraude durante: qua reuelata inde debent expelli. Ioann. And.

a ¶ Domino temporali.] in eccleſiaſtico. n. ſecus: quia ille de neceſſitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet, infra eo § epiſcopus.

[Glo ſeq. ſignat cõtrarium & ſoluit.]

b ¶ Homagium.] cõtra. ꝟ. de reg. iur. c. vlt. Sol. pro ſpiritalib. non præſtaẽ homagiũ: qa illud eſt de ſimonia. ꝟ. de ſimonia, ex diligẽti. ſed pro temporalibus, iuriſdictionib. vel ſimilibus bene ꝑſtatur: & ſic intelligiẽ hoc. ad hoc. 18. diſt. ſi epiſcopus. & ꝟ. eo lib. de appel. Romana. §. debet. in Auth. quomodo. oport. epiſcopos. §. illud. colla 1.

c ¶ Præſtet.] & ſic iuratur per procuratorẽ vt 63. diſt. tibi domino vbi. de hoc.

† No. Do. & Phil. ꝙ verba rogatiua in materia ꝑcepti ſtãt præceptiuè. gl. 11. q 3 c. rog. no. ĩ l. age. C. de tranſactio. de quo uide Tiraq tra. de pœnis tẽperãdis aut remitten. cã. 35.

d ¶ Eum.] dominum temporalem.

e ¶ Societate.] habebit ſecũ duas vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos ſuos, & incedat honeſte. Ioan. And.

ADDITIO. Abbatiſſa igitur non exeat ſine ſocietate: Valet enim ſocietas ad ſuſpitionem tollendam. 18 quæſt. 2. diffinimꝰ. in fine. & 34 diſt. fraternitatis vide quod dixi poſt Hierony. de præſump. cum in iuuentute. poſt princip. Sicut & ad informationem morum 12. quæſt. 2. cap. 1. poterit &

Societas tollit ſuſpicionẽ, & mores informat.

pe ſeu domino tẽporali,[a] ſibi debebit homagium[b], vel fidelitatis ſacramentum præſtare (niſi quòd per procuratorem illud præſtet[c], poſſit efficere apud eum[d]) de monaſterio cum honeſta & decenti ſocietate[e] exire poterit eo caſu licenter; homagio facto, quam primum cõmode poterit, ſeu fidelitatis præſtito ſacramento ad ipſum monaſterium e veſtigio[f] reuerſura: ſic quòd in fraudem[g] reſidẽtiæ, ſiue moræ clauſtralis, nihil fiat omnino.

¶ Compelluntur domini temporales per cenſuram eccleſiaſticam, vt in ſuis curijs admittant abbatiſſas per procuratores litigare: Eccleſiaſtici vero in temporalibus & ſpiritualibus earum procuratores admittere debent. Dom.

¶ Porro ne Moniales cauſam ſeu occaſionem habeant euagandi, principes ſæculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obſecramus † per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, eiſdem in remiſſionem peccaminum nihilominus ſuadentes, quod Abbatiſſas ipſas, & Prioriſſas, ac Moniales quaſcunque monaſteriorum ſuorum curam, adminiſtrationem, negotiave gerentes, quibuſcunque nominibus cenſeantur, per procuratores in ſuis tribunalibus, ſeu curijs litigare permittant: ne pro conſtituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus[h] nuncupantur) ſeu alijs huiuſmodi, eaſdem oporteat euagari. Si qui vero contra præſumpſerit, exhortationi huiuſmodi rationabili atque ſanctæ obtẽperare nolentes: cum ſit iuri cõtrarium, quòd mulieres (præſertim religioſę) per ſe ipſas litigare cogantur, & à via deuiet honeſtatis, & periculum animarum inducat[i], ad hoc per ſuos ordinarios eccleſiaſticos cenſura eccleſiaſtica compellantur. Epiſcopis autem alijs & prælatis ſuperioribus & inferioribus quibuſcũque iniũgimus, quòd & ipſi cauſas, ſeu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipſis, aut in curijs eorundem: ſiue ſint homagia, fidelitatis ſacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipſa per procuratores earum fieri faciant, & tractari[k].

¶ Ordinarij, locorum in ſubiectis monaſterijs propria, in exemptis Apoſtolicas auctoritate clauſuram procurare debent: nec eſt propter hoc in alijs caſibus iuriſdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.

¶ Et quoniam parum eſſet condere iura, niſi eſſent qui ea executioni debitæ demandarent[l], Patriarchis[m], Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis vniuerſis diſtricte in virtute ſanctę obediẽtiæ,

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem de ratione diuerſitatis quam ſoluit.]

g ¶ Fraudem.] ſic ꝟ. e. li. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excommunicationis imponiẽ: hic nõ. forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quam ibi magis delinquiẽ.

h ¶ Partibus.] Anglicorum. & Normannorum. Et volebãt forte ꝙ licet poſſent ꝑ procuratorem agere, tñ illos haberent cõſtituere in præſentia iudicis, & releuare & cauere Ioan. And.

i ¶ Inducat.] merito igitur potuit Papa ſuper hoc legem dare. ad idẽ ꝟ. eo. lib. de foro competenti. ca. vl. & de iureiuran. licet. infra de ſentent. excommunica. decernimus. Ioan. And.

[Glo. ſequens obijcit. & ſoluit.]

k ¶ Tractari.] ſed nõ ne hoc eſt ius commune omnium mulierũ, quod perſonaliter nõ trahantur ad iudicium, ſupra eo. lib. de iudic. mulieres. ſic ꝙ non trahantur inuitæ: Sed iſtæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in §. cæterum & hic.

l ¶ Demandarent.] ꝟ. eo. li. de elect. vbi periculũ. §. præterea. & ff. de orig. iur. l. 2. §. poſt originem.

1 No. glo. referẽdo ad tex ꝙ ordinarij locorum poſſunt facere ſtatuta ad obſeruãtiã iuris cõis, exaggerando pœnas iuris cõis. no. ca. vt ſingulæ. de off. archipresb. c. adminiſtratores. 23. q. 5. D. Pont.

m ¶ Patriarchis primatibus.] iſta ſunt nomina diuerſa, tamen idem eſt officium 99. diſt. c. 1.

ADDITIO. Arch. ſatis hic inſtat in his, repetens quod legiẽ. & no. 23. diſt. cleros. poſt priu. dicit autem ꝙ de illis patriarchis loquitur hic, de qb. ꝟ. de priuileg. antiqua de primatibus autem habetur 18. diſ. 1. ca. 75. diſt. de perſona. 3. q. 6. hæc quippe. 6. q. 4. ſi inter. 24. q. 4. ſicut excellentiam. de maior. & obed. cap. ſi. de dilat. cap ſi. in antiq. Ioan. And.

a ¶ Sua.]

a ¶ Sua.] auctoritate: quod eſt ĩ. Ioan. And.
b ¶ Clauſura.] facienda. quod eſt infra. Ioan. And.
c ¶ Secularis.] 23 q. 5. prodeſt. & exhibebitur non ad prȩiudicandum, ſed ad quȩ Deo ſunt placita exequendum. ĩ. de offi. ord. 1. in antiq. & poſſunt ad hoc compelli. 24. q. 5. adminiſtratores.
d ¶ Per hoc.) proteſtatio quædam. ſimile ĩ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ſupra de hære.. ad abolendam. in fi. ſaluo eo quod habes in cle eo. tit. attendẽtes, in prin. Ioan. And.

Papa ſuæ diſpoſitioni. Circa vero alios ordines nõ approbatos & inuentos de nouo poſt concilium, ſtatuit Papa ꝙ profeſſi non maneant in illo ordine: ſed Papa dat eis licentiam, vt poſſint tranſire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, quòd iſta conſtitutio non comprehenderet Prædicatores, & Minores, Carmelitas, & Auguſtinenſes: ſed vult Papa, ꝙ illi poſſint noua loca acquirere: nam longe ante iſtam conſtitutionem Prædicatores, Minores, Eremitæ, & Carmelitæ obtinuerant confirmationes ſuarum religionum: ſed erant alij Mendicantes, qui de noua inuenerãt nouũ ordinem, & nondũ obtinuerãt approbationẽ à ſede Apoſtolica: vnde iſti q erãt recepti ad iſtos nouos ordines, nõ habebant facultatẽ recipiendi aliquem ad ſepulturã, nec prȩdicãdi publice. Not. primo ꝙ diuerſitas religionum inducit confuſionem. No. ſecundo, ꝙ propter importunitatem petentium quandoque concedũtur non concedenda. concord. ſunt in gloſ. & pondera text. quia. talis conceſſio non videt libera, ſed extorta: quod no. pro ſtatutis quæ requirũt liberam conceſſionem: qa iſta non videtur eſſe libera Dominicus.

ſub obteſtatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ prȩcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac diȩceſi propria, in monaſterijs Monialium ſibi ordinario iure ſubiectis ſua [a], in ijs vero quæ ad Romanam immedietate ſpectant Eccleſiam ſedis Apoſtolicæ auctoritate: Abbates vero & alij tam exempti quàm non exempti prælati eccleſiarum, monaſteriorum, & ordinum quoruncunque in monaſterijs huiuſmodi ſibi ſubiectis, de clauſura [b] conuenienti vbi non eſt, ipſorum monaſteriorum expenſis, & fideliũ eleemoſynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipſis Monialibus includẽdis quàmprimum commode poterũt prouidere procurent: ſi diuinæ, ac noſtræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita compeſcendo: inuocato ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſȩcularis [c]. Per hoc [d] autem in monaſterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad alia, nullam ſibi credant iuriſdictionem, vel poteſtatem aliquatenus attributam.

TITVLVS XVII.

De religioſis domibus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugduneñ.

¶ *Non licet nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis creare & aſſumere. Et reuocati ſunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati poſt concilium. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

Religionũ [e] diuerſitatẽ nimiã [f], ne cõfuſionẽ induceret,

DE RELIGIOſis domibus.

[Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum præcedentium de regularibus & religioſis, qualiter obligãtur religioni per tacitam vel expreſsã profeſſionem, & de eorũ ſtatu. Nunc videndũ eſt de ipſorum domibus: ideo ad nos informandum ponitur titulus de religioſis domibus. vel ſic: Viſum fuit ſupra de perſonis & ſtatu religioſorum tamquam de dignioribus: nunc videndum eſt de ipſorum domibus, ideo ponit̃ titul⁹ de religioſis domib.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

Religionũ.] Iſtud ca. diuiditur in quatuor partes: In prima parte Romanus Põtifex repetens ius antiquum & ordines Mendicantes non confirmatos per Papam inquantũ proceſſerunt de facto, reuocat. In ſecunda parte: ibi, confirmatos: prouidet de ordinibus approbatis, quòd profeſſores eorum poſſunt remanere loca non vendẽdo, nec aliquid innouando. Tertio: ibi, Sane. dicit qđ iſta conſtitutio non extenditur ad Mẽdicantes, qui p̃ceſſerunt concilium. In quarta parte quæ incipit: ibi, Ad hæc. cõcedit perſonis ad quas iſta cõſtitutio extẽditur, vt poſſint tranſire ad ordines approbatos.

CASVS. Cum ex multitudine & diuerſitate religionum, quȩ diuerſitas erat tam in modo viuendi, quàm in diuerſis habitibus, emanauit concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit: poſtea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam à Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, alij non obtinuerunt: Vnde Papa ſtatuit, vt illi ordines qui habuerunt approbationem Apoſtolicam, ꝙ profeſſores in illis ordinibus remanerent quamdiu viuerent, ſed ꝙ nullum de nouo reciperent ad profeſſionem: & ſic illis profeſſorib mortuis eſſet extincta illa religio. Vlterius Papa ſtatuit, quòd iſti non poſſent noua loca acquirere, nec alienare loca acquiſita, ſed bona eorum reſeruauit

Caſus litteralis domini Heliȩ.

[Prima glo. diuidit & ſummat.]

e ¶ Religionũ.) In prima parte repetẽs ius antiquum, ordines Mẽdicãtes inuentos poſt concilium non confirmatos per ipſum, inquantũ proceſſerunt de facto reuocat. In ſecunda parte q̃ incipit: ibi, Confirmatos: de approbatis prouidet, ꝙ ꝓfeſſores illorum poſſint in ipſis remanere nullum ad ꝓfeſſionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera non vendendo ſine licentia Apoſtolicæ ſedis. irritans contra factũ & excõicans facientes contrarium. In tertia parte quæ incipit: ibi Sane. cõſtitutionem dicit ad Prædicatores & Minores nõ extendi ꝓpter euidentem vtilitatem ipſorũ: nec ad Carmelitas vel Eremitas, quia conciliũ præceſſerunt. In quarta parte q̃ incipit ibi, Ad hæc. concedit perſonis ſingularibus ordinum, ad quos conſtitutio extenditur, vt poſſint tranſire ad ordines approbatos ſed non conuentus ad cõuentum ſine licentia ſapȩ Ioan. And.

f ¶ Nimiam.] pene nil immenſum bonum. Auth. vt determinatus ſit nu. cle. in. collat. 1. nec in multitudine ſacrificiorum propitiatur Deus. 14. q. 5. ſcriptum. de conſec. diſt 5. nõ mediocriter. Et melius eſt paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros ſupra. de ȩta. & quali. c. penul. ad idem ĩ. eo. lib. de reſcrip. c. 2. cum ſuis concordan. Ioan And.

1 Gar. faciẽs ſex partes, hoc ſolũ ponit ꝓ prima, et tertiã diuidit in duas. Sed clericus Piſanus & I. Mo. faciunt quinq; & diuidunt ſolũ tertiã ĩ duas in prima cõcor. cũ glo. ſed Boa. facit ſeptẽ partes: de ſecũda. n. facit tres, ibi. ſi vero. & ibi, ꝑſonis. & duas de tertia, vt ĩ. Io. An.

a ¶ Con-

a ¶ Concilium.] ĩ.eo tit.c.vltimo.
b ¶ Importuna.] ĩ.eo.lib.de reſcrip.c. vlt de conceſ. præben.deteſtãda. de pœ̃n.diſt. 1.importuna.in Auth. vt differ.iudic.in principio,&c.
c ¶ Præſumptuoſa.] reus.n.violatæ legis habet̃,q̃ legẽ auſus fuerit ſpernere quod licitum nõ eſt. C.de peti. bõ ſub. l. 1. in princip.lib. 10. contra legem autem eſt abſq; licentia principis nouum ordinẽ vel collegium 1 inſtituere, vt in prædicto ca. & ĩ eo.c.vlt.ff.de col.illic.l.1.& 3.

generale concilium [a] † conſulta prohibitione vetauit †. Sed quia non ſolum importuna [b] petentium inhiatio illarũ poſt modum multiplicationẽ extorſit, verum etiam aliquorum præſumptuoſa [c] temeritas diuerſorum ordinum præcipue Mendicantium (quorum non dum approbationis meruere principium) effrænatam quaſi multitudinem adinuenit: repetita [d] conſtitutione diſtrictius inhibentes, ne aliquis de cætero nouum ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum [e] nouæ religionis aſſumat: Cunctas † affatim [f] religiones & ordines Mendicantes [g] poſt dictum concilium adiuentos, qui nullam confirmationem ſedis Apoſtolicę meruerunt, perpetuæ prohibitioni ſubijcimus, & quatenus proceſſerant † [h], reuocamus.

¶ Confirmatos autẽ per ſedem eandem, poſt idem tamen concilium inſtitutos, quibus ad congruam ſuſtentationem redditus aut poſſeſſiones habere profeſſio [i] ſiue regula quęlibet interdicunt, ſed per quæſtum publicum [k] tribuere victum ſolet incerta mendicitas, modo decernimus ſubſiſtere [l] infraſcripto: vt videlicet profeſſoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, ſi velint [m], quòd nullũ deinceps ad eorum profeſſionem [n] admittant [o], nec de nouo domum [p] vel aliquem locum acquirant, nec domos ſeu loca [q]: quæ habent, alienare valeant ſine ſedis eiuſdem licentia ſpeciali. Nos enim ea diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruamus in terræ ſanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios vſus per locorum ordinarios [r], vel eos, quibus ſedes ipſa commiſerit, conuertenda. Si vero ſecus præſumptum fuerit: nec perſonarum receptio [s],

¶ Religioſi Mendicantes per Papam poſt concilium approbati & inſtituti, non poſſunt aliquem ad profeſſionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquiſita ſine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confeſſiones eorum audire, vel ad ſepulturam admittere. Et contra factum non tenet: & contrafaciens excommunicatus eſt. h. d. Dominicus.

d ¶ Repetita.] ſic C. de epiſ.& cleri.repetita.C.de emẽ.Iud.C.l. 1.in medio.
e ¶ Habitum.] hoc intellige in pluribus ſimul in eodẽ collegio habitãtibus, & eandẽ religionem profitentibus: aliàs ſingularis perſona ſectas non inueniens, & ſeorſum habitãs, nouũ habitũ inducere ſibi poſſet. 41 diſt.parſimoniam.
f ¶ Affatim.] ideſt generaliter. Alleg.Gui. 23.diſt.præterea in fi. & hymnũ, Primo dierum omnium.& Summe Deus clementiæ. Eius ſignificatio patet in his verſibus.]
Si dicas affatim, tũc ſignificabis abũde
Affatim dicẽs, facunde ſignificabis.
ADDITIO. Dñi deriuatores q̃ primũ debet ſcribi per vnũ f & vltima littera. n. ſecũdum per duplex. ff. & vltima litteram. & addunt verſum. [Eſt afatos prĩi caput. affatuſq; ſedi. Io.An.
g ¶ Mendicantes.] reprobatur mendicitas. 93.diſt.diaconi vlt.licet paupertas 2 nõ ſit de genere malorum. 15.q 1.illa.in fi.
h ¶ Proceſſerant.] de facto.
i ¶ Profeſſio.] ideſt religio vel regula quam profitẽtur.vnde quod ſequitur, venit expoſitiue:& hæc ſunt reperire in Minoribus & prædicatoribus. ĩ.de exceſ. prǣla nimis 2.
k ¶ Publicum.] ideſt, publice faciendum.ad idẽ.C.de men.vali l vnica.li.11 habẽt igitur eleemoſynas quęrere vnde viuãt:quia certos redditus vel poſſeſſiones non habent, vnde ſequitur incerta mendicitas.
l ¶ Subſiſtere.] Aliàs ſubſidere.
m ¶ Si velint.] quaſi ad religionem aliam tranſire poterunt, vt in ſi.c dicitur, ad ſæculum non poterunt redire, ſecundum Guli.ad hoc ſupra tit.2.non ſolum & c.conſultationem.

n ¶ Profeſſionem.] hic habes quòd Papa per ſuã prohibitionem poteſt inualidare profeſſionem factam in religione, vide Hoſt. de regular. quia in inſulis. in antiq.Domi.
o ¶ Admittant.] & ſic deſinent in ſeipſis.in Auth. vt deter ſit nu.cler.§. ſancimus igitur. colla.1.
ADDITIO. Allega. etiam Guli. in Authenti. colla. 3.de menſu.ordi.cle.§.ſancimus. Qui dicit, quòd ne eccleſia videatur laqueũ iniecisse: ex quo fuerant confirmati, omnes in vnũ ordinem conflari debuiſſent, vt ſic non exterminaret quod fecerat: ſubdit quod hoc aliàs factũ fuit: puto quod loquatur de ordine Eremitarum ſancti Auguſtini, qui ex pluribus ordinib. factus fuit. Io And.
[Gloſſa ſequens ſoluit duo dubia.]
p ¶ Domum.] veterem eccleſiã bene poterunt reficere.ſupra de Iudæ. cap. Iudæi. & cap. conſuluit. & ſi legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere 3 ex eleemoſynis enim viuere debent: quia ex quo non debet apud eos remanere, non dicitur ad eos veniſſe, quia nõ dicitur verſum, &c. ff.de in rem ver. l. ſi pro parte [§. verſum. ad idem ſupra de verbo. ſig. nam & ego. ſecũdum Guli.& Gar.
ADDITIO. Vide quod ipſe Guli.no.generaliter de Mẽdicãtibus in Specu.e.ti.§. 1. ver. 3. & verſi. 4.& quod ſcripſi poſt Inno. & Hoſt.de proba. in præſentia.ſup ver. minor annis.& quod hoc per Cynũ C. de epiſ. & cleri l.Deo nobis. in vlt.quæſt. de fratribus Minoribus dic vt in conſti.Nicolai, Exiit.§.ad hęc cum fratres.de ver.ſig. lib.6.& in cle.exiui eo.ti.§.cupient.3.Ioan.And.
q ¶ Loca.] profana: de alijs non erat dubium.ſupra de rerum permut.mancipia. Inſtit.de rerum diui. §.ſacra.
r ¶ Ordinarios.] nec ordinarij hoc poterunt ſine ſpeciali Papæ mandato vel licentia per id quòd ĩ. dixi in tex.ibi, diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ.
[Gloſſa ſequens recitetur per quæſt. & duplicem ſolutionem.]
ſ ¶ Receptio.] quo ad recipientẽ, ſed forte ſic quo ad receptũ, vt aliã laxiorẽ ingredi dẽat.ad hoc.ĩ.tit. 2.nõ ſolum.

† Cõciliũ Lateranẽ ſe ſub Innocentio tertio ca. 13.

† al.vitauit.

1 An autẽ ſcribẽdo tali tamq̃ collegio videatur illud ap.probare vide Felinũ in Rubrica procemij Gregoriani.

† In antiquiorib. codicib. vt plurimũ legitur ita: Cunctos affatim religioſos, & ordines Mẽdicãtiũ, &c.

† al.proceſſerunt.

2 Qualiter paupertas ſit bona, vel mala vidẽ beatum Thomam li.3.cõtra Gentiles cap.133.

3 Vide Alexãdrũ in l.apud Iulianũ. §.conſtat. ff.de lega. 1. Baldũ. in l.cõqueſtio. C.de leg. & Abbatẽ & Deciũ in c. 1. præſentia. extra de probation.

ſolum. Arg. contra de reb. eccle. non alie. eo. lib. c. hoc conſultiſſimo. §. contractus. Vel dic, ꝙ ſi hunc tm̃ ordinem intendebat profiteri, non eſt obligatus, aliàs ſic: & crederetur ei: quia non eſt veriſimile ꝙ ſit immemor ſalutis ſuæ. 1. q. 7. ſancimus. ſecundum. Guli.

ADDITIO. Et remittit ad Spec. de ſta. mo. ver. 19 & ver. 40. Archid. alleg. ꝙ Deus cor interrogat. 14. q. 5. ſi quid. & decr. cũ vo. luntate. ſup de ſent. excom. Io. And.

(Glo. ſeq. recit. per q. in qua alleg. pro & contra.)

a ¶ Ceterorumque.] ſatis vr̃ ꝙ tantum de mobilib. deberet intelligi: quia talia debẽt eſſe ſubiecta, qualia prædicata permittunt. de fide inſtr. inter dilectos. ad fi. & tales partes in ſubſtõne fieri intelliguntr̃ quales in inſtitutione ꝑceſſerunt. inſtitut. de vulg. & pup. ſubſt. §. & ſi ex diſparibus. & permiſſo eis manere in ordine, & ea ſine quibus ibi eſſe non poſſunt. 1 Cum aũt interdicatur eis officium prędicandi, & reliqua vt ſequitur, ũ quo viuent, niſi interdum ornamenta & libros & ſimilia vendant? In ꝯtriũ vr̃: quia verbum ceterorũ. oĩa comprehendit. ff. de verb. ſignifi. l. cęterorum. & per verbũ, cetera, in omnibus fit inſtitutio hæredis. ſuprà de teſtam. c. Raynutius. Item verbum, loca, comprehendit immobilia. ff. de verb. ſign. locus, ad quid ſe quereretur cęterorum, ſi immobilia etiam ſola comprehenderet? Et prætereà poſſunt ſibi prouidere ordinem exeundo, ſecundum Guli. neceſſaria fuiſſet declaratio: quod not. 26. diſti. deinde. in prima gl. & ff. de procura. non ſolum. §. quęritur. Ioan. And.

† In manu ſcriptis ita: ac ẽt ſepulturã.

1 Remittit Gul. ad Specu. de ſtatu mõ. ver. 4. Io. Andr.

nec domorum vel locorum acquiſitio, aut ipſorum, cęterorumq; a bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrariũ facientes ſententiam excommunicationis incurrant. Perſonis quoque ipſorum ordinum omnino interdicimus quo ad extraneos, prædicationis & audiendæ confeſſionis officium, aut † etiam ſepulturam. b

¶ Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos & Carmelitas non comprehendit. h. d. Dominicus.

¶ Sane ad Prædicatorum, & Minorum ordines c (quos euidens ex eis vtilitas eccleſiæ vniuerſali prouenıens perhibet approbatos) pręſentem non patimur conſtitutionem extendi. Cęterum Eremitarum ſancti Auguſtini & Carmelitarũ ordines, quorum inſtitutio dictũ concilium generale ꝑceſſit d, in ſolido e ſtatu volumus permanere.

ADDITIO. Quod verbum, cęterorum, comprehẽdat omnia, placet Arch. qui etiam allegat quinquageſimam diſt. vt conſtituerent. & quod ibi not. de pæni. diſt. 3. adhuc perfidi inſtant. ver. quem enim peccatorem. 15. q. 4. c. 1.

b ¶ Sepulturam.] prædicare 2 in aliena parochia nõ licet, niſi licentia habita a rectore. de hæret. cum ex iniuncto. in antiq. abſoluere alienum parochianum non licet ſine proprij ſacerdotis licentia. ſupra de pæni. & remiſ. omnis. nec ipſum ad ſepulturam admittere, niſi elegerit: & tunc parochiali relinquetur canonica. ſup. de ſepul. c. 1. inter ſe autem iſta omnia poterunt exercere: cũ littera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo iſti habebant priuilegium, vt quoslibet poſſẽt ad ſepulturam admittere, illud ceſſat, &c.

2 Vide ꝯcil. Trid. ſeſ. 5. de reform. c. 2. & ſeſ. 24. de reform. c. 4.

ADDITIO. Quod probat littera, omnino. Io. And.

c ¶ Ordines.] per hoc duos ordines fides illuminata eſt: & dicitur eccleſia exaltata, de exceſ. prælat. nimis. ADDITIO. In qua ſcilicet eccleſia iſti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo. ſecundum Gar. facit ſup. de vo. c. ſi. Ioan. And.

¶ Exiſiens de ordinibus reuocatis, non collegialiter: ſed ſingulariter ad alios ordines tranſire poteſt. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ad hæc f perſonis ordinum, ad quos conſtitutio præſens extenditur, tranſeundi ad reliquos ordines approbatos licẽtiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum ſe ac loca ſua totaliter g tranſferat, † ſedis eiuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter non obtenta.

† al. tranſferant.

TITVLVS XVIII.

De capellis monachorum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Inſtitutis in eccleſijs monachorum ad curam populi, per epiſcopum ad ipſorum præſentationem: per eundem (ſi cauſa ſubſit) ſunt deſtituendis. hoc dicit. Dominicus.

C. VNI.

PRESBYTE-

d ¶ Præceſſit.] vnde tangi non debent, cũ concilium, ne nimia, futura reſpiciat. ibi, ne quis de cetero in textu. ſup.

e ¶ In ſolido.] aliàs ſolito: & hoc detrahit Bonifacius de cõcilio Gregorij: ſic. n. dicebat littera, in ſuo ſtatu volumus permanere, donec de ipſis fuerit ordinatum: intendimus ſi quidem tam de illis quã de reliquis ẽt non Mendicantib. ordinibus, prout aĩarum ſaluti, & eorum ſtatui expedire videbimus, prouidere. hoc eſt deciſum. & dicebatur ꝙ Gregorius volebat aliquem Mendicãtium dimittere, niſi Prædicatores & Minores: de non Mendicãtibus tres, Ciſtercien. & ordinem Nigrorũ, & de Templarijs & Hoſpitalarijs vnũ ordinem facere.

f ¶ Ad hæc.] ideſt præter hæc.

ADDITIO. ſic 32. diſt. ad hæc. alibi exponitur, i. ꝯ hæc. 14. q. 1. §. ad hæc. alibi, i. circa hæc. 16. q. 3. §. poteſt. ad finem. ver. ad hæc. Arch. Io. And.

g ¶ Totaliter.] not. non idem in toto quo ad totũ; quod in parte quo ad partem: totus ergo ordo ſacrorũ vel conuentus ipſius ordinis ad alium ordinem vel conuentum ſe tranſferre non poterit.

ADDITIO. Not etiam Gul. licere ſingulariter, qđ non licet vniuerſaliter. alleg. ad idem. ff. de rebus dubijs. cum ſenatus. C. de Iudæis. l. 1. Io. And.

DE CAPELLIS MONACHORVM.

¶ Dictũ fuit ꝑ diſcurſum titulorũ præcedentiũ de religioſis & eorũ domib. nunc videndũ eſt de eorum capellis: iõ ponit̃ titulus, de capellis monachorum.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

PResbyteri qui.] ponit dictum, cuius rationem interſerit: ibi, Cum debemus.

CASVS. Ponamus ꝙ abbas S. Cypriani habet aliquas eccleſias ſibi donatas per epiſcopum Pictauen. cum conſenſu ſui capituli, & illæ capellę ſiue eccleſiæ ſunt ipſi abbati ſubiectæ pleno iure, non tamen ad inſtitutionem: quia inſtitutio pertinet ad epiſcopum: & hoc loquendo de inſtitutione auctorizabili reſpectu curæ, vt ponamus quòd abbas habet inſtitutionem titulo collatiuam, tamen pro commiſſione curæ neceſſe eſt quòd inſtitu-

tus

ri a, qui ad curam populi per monachos in eorum eccleſijs præſentãtur b epiſcopis, & inſtituuntur ab ipſis : c (cum debeant eſſe perpetui d †) conſuetudine e vel ſtatuto, quouis contrario non obſtante, ab eiſdem nequeunt eccleſijs (niſi per epiſcopos, f & ex cauſa rationabilis g) amoueri.

rus adeat epũm pro committẽda cura aiarum : vnde ad aliquam illarũ eccleſiarũ abbas inſtituit aliquem, & epũs ſibi commiſit curam aiarum: Or accidit ꝙ inſtitutus, ad illam eccleſiam pepetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas poſſit illum priuare? Reſpondet ꝙ non : ſed illud ſpectat ad epũm, qui ſibi cõmiſit curã aiarũ: quia epiſcopus poteſt eum priuare, ſi ſubſit iuſta cã. Ex his patet, ꝙ abbas vel inferior prælatus põt præſcribere inſtitutionẽ tituli collatiuam. Sed vtrum inſtitutionem auctorizabilem poſſit ipſe prælatus inferior præſcribere? De hoc eſt magna controuerſia inter doctores. Nota primo ex iſto cap. quod beneficia ſæcularia debent eſſe perpetua: & quis non poteſt remoueri a beneficio pro libito voluntatis ſui ſuperioris. Not. ꝙ licet de iure communi diſpoſitio beneficiorum in diœceſi epiſcopi pertineat ad epiſcopũ : tamen de iure ſpeciali diſpoſitio commoda non eſt in diſpoſitione epiſcopi: ſed præſentatio ſpectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & epiſcopus inſtituit ad præſentationem alterius. Nota iuncta glo. ꝙ licet inſtitutio tituli collatiua, vel præſẽtatio pertineat ad inferiorem prelatum ab epiſcopo: tamen inſtitutio auctorizabilis pertinet ad ſolum epiſcopum : ideo ſolus epiſcopus poteſt priuare inſtitutum de beneficio eccleſiaſtico. Not. argu. ꝙ quandoque fit inſtitutio in beneficio quo ad exercitium curæ tãtum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Nota ꝙ illud dicitur eſſe perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius. facit. ff. pro ſoc. l. 1. & vide ſup. de reſcrip. c. ſi. eo. lib. Dom.

† Dictio, perpetuꝰ, quid ſignificet, vide Fulgoſiũ ꝯſi. 157. inci. in cã Benedict. & Alex. cõſ. 60. incip. omiſſo multiloquio. in 2. volu.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶ Presbyteri.] emanauit ad declarationem decre. ſup. eo c. 1. & eius quod ibi not. Inn. & Hoſt.

ADDITIO. Et Ioannes de Deo, lib. 1. q. 37.

b ¶ Præſentãtur.] præſentationes tales fieri debent a prælato & conuentu de iure communi: conſuetudo tamen poteſt contrarium inducere, vt ſup. de his quæ fi. a præla. ea noſcitur.

c ¶ Ipſis.] ſcilicet epiſcopis: & ſic non pleno iure habent illas, cum ad eas ſpectet inſtitutio ad curam populi. de priui. cum & plantare.

ADDITIO. Dato et ꝙ inſtituatur ad regimen eccleſiæ, de quo ſatis dixi de præb. de monachis. Ioã. And.

[Glo. ſeq. alleg. duas concordan. & remittit: & ſubdit tria ſimilia.]

d ¶ Perpetui.] non enim beneficia dantur ad tp̃s. 55. diſt. præcepta. 70. diſt. ſanctorum. & de hoc de fil. presby. veniens. in anti ſicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, ſic nec ſpũale. de condit. appoſ. c. vlt. nec legitimi actus recipiunt diem. inf. de reg. iur. actus. nec moribus noſtris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. ſi tibi. aliàs, quæſitum. vt ibi in gl. dicitur. Papa tamen poteſt dare prælaturã ad tẽpus, vt 7. q. 1. paſtoralis. immutat ꝛ enim ſubſtantialia rei. de conceſ. præb. propoſuit.

ſ Intellige hoc dictũ gloſſç ſano mó, ſicut notatũ eſt in c. 3 ex de trãſla. e in gl. ſup verbo: veri Dei vicẽ. in hac editione.

[Glo. ſeq. dicit quid reprobat, & dubium ſoluit.]

e ¶ Conſuetudine.] contrarium not. Inn. & Hoſt. in prædi. decr. qui dicebant ꝙ ex conſuetudine præſcripta abbas tales poteſt remouere. Et not. ꝙ conſuetudo reuocat ſtatuta, ſed non priuilegia: vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, ſicut de Humiliatis fertur.

ADDITIO. & Præmonſtratenſibus: & hoc dictum placet Archi.

f ¶ Per epiſcopos.] Intelligas remoueri per epõs, quã per vicarios ſuos ad hoc mandatum habentes remouentur: vel per delegatos. ſup. eod. lib. de offi. vic. licet. inf. de reg. iur. qui per alium.

g ¶ Cauſa rationabili.] 16. q. 7. inuentũ. 56. diſt. ſatis peruerſum. & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi. ca. inuentum. & 65 diſt. c. 1.

ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro graui, quæ in populi notitiam non peruenit. 30. quæſt. 1. capit. ult. Ad hoc 50. diſtin. ſacerdotes. & cap. ſequen. &c. Ioan. Andr.

† De materia huiꝰ tituli vid. q̃ nouiſſime decreuit cõci. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 9.

TITVLVS XIX.

De iure patronatus. †

¶ Bonifacius octauus.

¶ Donatio iurispatronatus laici facta loco eccleſiaſtico, etiam ſine conſenſu epiſcopi, non tenet : tamen præiudicat iuri epiſcopi. hoc dicit. Dominicus.

C. VNI.

SI LAI-

DE IVRE PATRONATVS.

Cõtinuatio D. Helig.

¶ Dictum fuit ſupra de præben. & dignitatibus & alijs beneficijs eccleſiaſticis tam ſecularibus quàm regularibus. verum quia illa beneficia aliquando ſunt patronata: & dubitaret aliquis de effectibus iuriſpatronatus, & de ipſo iurepatronatus : ideo ponit titulum, de iurepatronatus.

SI laicus.] Duæ ſunt partes: ſecunda ibi; Verum. Prima ponit dictum : Secunda proteſtatur: ibi, Per præfatum. Secunda etiam ponit dictum, quod poſtea ampliat : ibi, Et omnino. Ioan. And.

CASVS. Aliquis laicus habebat iuſpatronatus in aliqua eccleſia: quia forte eam fundauerat, id eſt, donauerat fundum ad eam ædificandam: vel eam ædificauit, vel dotauit, vel oĩa fecit ſimul : iſte laicus vult illud iuſpatronatus donare illi eccleſiæ, & ea quietare, vt de cetero ſit in libera diſpõne diœceſani: vel vult donare alteri eccleſiæ : vtrum poſſit ſine auctoritate diœceſani? Videtur ꝙ non : quia ſi laicus detineat decimas: tamen non põt illas donare alteri eccleſiæ : ſine conſenſu epiſcopi. cap. cum Apoſtolica. de his quæ fiunt a prælatis ſine conſenſu capituli: ſic in propoſito videbatur, ꝙ laicus non poſſet iuſpatronatus trãsferre in eccleſiam ſine conſenſu diœceſani. Non obſtante iſta rõne dubitandi, decidit Romanus Pon. in contrarium, ꝙ laicus põt alteri eccleſiæ donare iuſpatronatus ſine conſenſu diœceſani : tamen per hoc non fit præiudicium ipſi diœceſano : & iõ eccleſia habebit collationem & præſentationem : ſed diœceſanus habebit inſtõnem. Sed ponamus ꝙ laicus donauit iuſpatronatus alicui eccleſiæ: vacat nunc eccleſia patronata: vtrum eccleſia habebit tm̃ quatuor menſes ad præſentandum ſicut laicus : Vr ꝙ ſicut laicus habet tm̃ quattuor menſes ad præſentandum: ſimiliter eccleſia debet ſolum habere quattuor menſes : quia ſuccedit in locum laici : Tamen Romanus Pont. iſta ratione dubitandi non obſtante decidit in contrarium ; videlicet, ꝙ eccleſia habebit ſex menſes ad præſentandũ: quia mutata perſona, mutatur etiam qualitas ipſius beneficij: Et ſic eccleſia habebit ſex menſes : licet patronus laicus, in cuius locum ſucceſſit eccleſia, habet ſolum quattuor. Et ſic eccleſia debet reputari vt patronus eccleſiaſticus, & non vt laicus. Nota primo quòd laico poteſt competere iuſpatronatus, quod verum eſt ex diſpenſatione iuris, ſed non de mero iure: quia iuſpatronatus eſt annexum iuri ſpirituali, id eſt, inſtitutioni, quæ eſt ius ſpiritale : & de ſpirituali & eius annexis eſt idem iudicium : ſed illa facultas fuit conceſſa laicis ut facilius inducerentur ad eccleſias ædificandas,

cus [a] iuſpatronatus eccleſiæ ſibi competens, eidem [b], uel alteri [c] eccleſiæ, ſeu loco religioſo duxerit conferendum: huiuſmodi collatio, quamuis abſque aſſenſu epiſcopi facta fuerit; efficax eſt conſenda [d]. Per præfatam tamen collationem iuri epiſcopi, qui eidem aſſenſum non præbuit, nolumus in aliquo derogari [e].

¶ Laicus quadrimeſtre tempus habet ad præſentandũ: eccleſia uero ſemeſtre, licet a laico acquiſiuerit iuſpatronatus. hoc dicit. Dominicus.

¶ Verum licet patronus laicus ad præſentandum tempus habeat quadrimeſtre [f] dumtaxat, eccleſia tamen uel monaſterium, cui † facta eſt à laico iuriſpatronatus collatio, tẽpus habet ſemeſtre [g]. Et omnino quantum ad præſentationem pertinet, non ut patronus laicus, ſed ut patronus debet

fundas, uel dotandas: vnde iſtud ius patronatus conſiſtit in præſentatione ad eccleſiam patronatam: quia patronus poteſt eligere perſonam, dummodo eligat idoneam. Item iſtud iuſpatronatus conſiſtit in alio, videlicet in proceſſione: quia cum patronus primum venit ad eccleſiam patronatam, miniſtri eccleſiæ debẽt illi ire obuiam proceſſionaliter, & eum in eccleſia recipere proceſſionaliter. quod verum eſt, quãdo ſtatus ſuæ perſonę illud requirit: puta quia eſt rex vel dux: aliàs ſi ſtatus perſonæ non reqrit, non deberet recipi ꝓceſſionaliter: nec miniſtri eccleſiæ debent illi obuiam ire. Item in alio conſiſtit iuſpatronatus: quia patronus in eccleſia patronata eſt præ ceteris honorandus in ſeſſionibus, & ſepultura. Item ſi patron⁹ deueniat ad paupertatem eccleſia tenetur ipſum alere de ſuperfluo acceptis neceſſarijs pro miniſtris eccleſiæ. Nota quòd laicus poteſt ius patronatus donare alteri eccleſiæ ſine cõſenſu epiſcopi. Nota ꝙ laicus patronus ad præſentãdum habet ſolum quatuor menſes: ſed perſona eccleſiaſtica habet ſex menſes: & ideo epiſcopus non poteſt inſtituere abſque præſentatione: niſi elapſis illis ſex mẽſibus in perſona eccleſiaſtica, vel quatuor in laico. Ratio diuerſitatis eſt: quia qui grauatur in uno, releuatur in alio. l. eum qui. ff. de iniur. & quia laicus poteſt unum præſentare, poſtea alium accumulatiue: & ſic põt uariare: & diœceſanus poteſt acceptare quem uoluerit: ideo debet in alio grauari quod non habet niſi quatuor menſes ad præſentandum: ſed clericus patronus non poteſt variare: & ſic grauatur in hoc: ideo debet in alio releuari, uidelicet quia habet ſex mẽſes ad præſentandum. Sed quæritur qualiter dicitur fieri præſentatio ad hoc ut clericus patronus nõ poſſit uariare? Dicendum ꝙ ſola datio litterarum patroni non dr̃ præſentatio: ſed requiritur ꝙ fuerit facta præſentatio corporalis diœceſano. Et ſic clericus ante illam præſentationem corporalem poterit uariare. Hoc tenent doctores in clemen. vnica. eo. tit. Ex quo ſeqtur ꝙ ſi clericus patronus dedit duobus litteras præſentationis: ſi ſecundus fecerit maiorem diligentiam, & ſe præſentauerit conſpectui epiſcopi, tenetur epiſcopus illum inſtituere. Nota quòd patronus põt dare iuſpatronatus illi eccleſiæ, cuius eſt patronus. ad hoc ĩ. de teſti. ſignificauit

[Prima gloſſa dicit qd approbat, & quid reꝓbat.]

a ¶ Si laicus.] hic approbatur opinio Damaſi, Vincentij, & Bartholomæ. Brixien. qui hoc not. 16. q. 7. nemini. Et Innocen & Hoſt. qui hoc no. ĩ eo. illud. & reprobatur opinio Ioannis not. in prædi. cano & Goffre. & Bernar. not. ſupra eo. illud. & c. cura. & in multis alijs capitulis.

A D D I T I O. Archidiac. hic ponit circa intellectum illius ca. nemini. 16. q. 7. ſupra allegati, ubi etiam remittit inquantum de commutatione loquitur: quòd ſi laicus habet communionem cum eccleſia in patronatibus poterit ꝯmutare, vt ratione ſocietatis liceat, quod aliàs non liceret. alleg. 23. q. 2. non poteſt.

[Glo. ſeq. dat ſimile, quærit, & ſoluit.]

b ¶ Eidem.] & ſic eccleſia erit patrona ſui ipſi⁹: & ſic in alijs caſibus, cum ſcilicet priuãtur patroni iure patronatus. ſup. eodem tit. quia clerici. de pœn. in quibuſdam. cum ſimilibus. Sed pone, ꝙ capella eſt vnicũ habens presbyterum: quis præſentabit ibi presbyterũ cum uacabit? Dico ꝙ ſi non eſt ibi alius patronus, epiſcopus prouidebit eccleſiæ: hoc enim dicimus regulare, cũ eccleſia patronum non habet. 1. per c. 16. q. 7. omnes baſilicę. & c. ſeq.

A D D I T I O. Si donetur epõ iuſpatronatus capellæ ſibi ſubiectæ, vide quod ſcripſi ĩ. eo. ſignific aſti. in fi. vbi concordando opiniones cõtrarias Goffre. & Hoſt. diſtinguo, an epſ habeat compatronum necne. Ioan. Andr.

c ¶ Vel alteri.] ſufficit ꝙ redeat ad eccleſiam. ad idem ſupra de his quę fi. a præla. cum Apoſtolica. 16. q. 1. c. vlti. & res ad ſui naturam redit de facili. 35. diſ. ab exordio. ff. de pac. ſi unus. §. quòd ſi non ut totum.

[Glo. ſeq. allegat unam concor. ſignat cõtrariũ, dupliciter ſoluit: ſolutionem impugnat, & reſpondet]

d ¶ Cenſenda.] ĩ. eo. illud. Contrarium uidebaꝰ per decr. ſupra eo. nullus. vbi dicitur, ꝙ nihil eccleſiaſtici iuris ſine ꝯſenſu epĩ transfert in eccleſiam uel monaſterium. Sed excipe iuſpatronatus per prædictam dec. illud. Vnde de ſpiritalibus intendebat prohibere: ſed non de ſpiritalibus annexis: ſicut iuſpatronatus. ſup. de iud. quanto. ſecundum Hoſt. ſed quia decr. illa eſt in illo titulo ut faceret ad titulum: ſatis uidebatur ẽt iuſpatronatus ꝓhibitum cõcedi ſine auctoritate epĩ: ſed ſatis facit ad titulum, inquãtum vetat ne patronus donet eccleſiam ſine conſenſu epiſcopi.]

e ¶ Derogari.] aliàs derogaretur ſi aſſenſum ꝓhibuiſſet, ſecundum formam quam habes ſupra de donat. paſtoralis.

A D D I T I O. Dic ut ibi: & hoc teneas, ꝙ vbi agitur ſolum de tranſlatione iuriſpatronatus, conſenſus epĩ illi donationi præſtitus in nullo læderet ius epiſcopale. Ioan. And.

f ¶ Quadrimeſtre.] non habebamus olim de hoc ita expreſſum textum, ſed ita ſeruabamus per decre. ſup. eo. c. 3. & c. cum propter. quæ tamen hoc expreſſe non dicebant: habebamus gloſſ. ſupra de officio ordinarij. cum vos.

[Gl. ſeq. recit. per obiectio. & ſolut. demum ſoluit quæſtionem. contra ſol. alleg. unam decr. ſoluit. alle. aliam, & remittit.]

g ¶ Semeſtre.] de conc. p̃b. in anti. c. 2. Et ſic not. ꝙ q in ius alterius ſuccedit, non vtiꝰ eodem iure: ꝯ regul. ĩ. de reg. iu. is qui in ius. & ff. e. ti. is q in ius. & eſt hoc ideo: qa ex quo res facta eſt eccleſiaſtica, eccleſiaſtico dẽt iure cẽſeri. Et idẽ dicebaꝰ olim ꝑ decr. de p̃bẽ. dilectus. vlt. in anti. & per ea q̃ ibi no. ſic eſt ẽt uidere in conuentionibus: ubi ex perſona ſucceſſoris forus mutatur, ut in prædicta reg. dixi. & bene facit hæc decre. ad qõnem de excõicato, qui donando ceſſit alteri actiones ſibi competentes: an ille, cui facta eſt ceſſio, poſſit illo excõicato manẽte illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in qõne veneriali: q dam cũ eſſet. ſecũdũ Tanc. ꝙ ſic: qa illud vitiũ excõicationis pſonę adhęrẽs, ad ſucceſſorẽ non trãſit, per l. ff. de diuer. & temp. p̃ſcr. l. an vitium. & C. de acq. poſ. l. vitia. & idẽ Gul. in Spe. de proc. §. ult. circa prin. & ad hoc optime

1 Vide ꝑ Arch. I ca. frater. 18. q. 4.

† In antiquiorib⁹ codicib⁹ ita: cui facta ẽ a laico iuris collatio patronatus.

ſacit ſupra, qui matri accu.poſ.cum in tua.in ſi.Argũ. cõtra ſupra de teſti.licet ex quadam.ſed illud in teſte. vt ibi not. Item contra ĩ.co.lib.de deci.c.2.in ſin. ubi ſoluitur in vlt.gloſſa.

[Glo.ſeq.ponit primo tria exempla: ſecũdo quęrit, & ſoluit.]

a ¶ Eccleſiaſticus.] vnde legatus poſſet illas conferre, ſup.eodem, cum dilectus, non poterunt variare. ſupra eo. paſtoralis. priuat ſi p̃ſentauit indignũ, quod dic, vt not.ſ.de offi.ord.cũ vos. Quid dices 1. ſi eccleſia, & patronus laicus ſimul habent p̃ſentare·nunquid habebũt ſex mẽſes, vel quatuor tãtũ: vel alter ſex, alter quatuor? Dico ꝙ habebũt ſex mẽſes: ita ꝙ ratione communionis priuilegium eccleſiæ trãſeat ad laicum, ad inſtar eius quod dicimus de eo, qui habet rem communem cũ pupillo. ff. quemadmo.ſer. amit.l.ſi communem. ita ꝙ per eccleſiam conſequetur, quod per ſe obſequi non poſſet. ſim. ſup.de conceſ.pręb.c.penult.

1 Vide Iaſ. in l. neq; pactio.C.de trãſa.in 1. no.& i l ſi emãcipati. C. de colla.

eccleſiaſticus a reputari.

TITVLVS XX.

De cenſibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Innocentius Quartus.

¶ Archiepiſcopus volẽs prouinciam viſitare, prius debet viſitare eccleſiam, ciuitatem, & diœceſim propriam, clericos et laicos eorundem. h.d. Domin.

CAP. I.

Romana b † Eccleſia: & inf. ¶ Statuimus, vt quilibet archiepiſcopus ſuam volens uiſita-

† De materiis huiꝰ decr. p̃ter ſtatuta in ↄci.Later. ſub Alex. 3.c.4.& in ↄci.Later. ſub Inno. 3.c.33 uide oino ꝗ nouiſſime ſãciuit ↄci.Tri.ſeſ. 24 de reformatio. ca.3.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Cõtinuatio. ¶ Dictum fuit ſ.tit.proxi.de quodam iure competente in beneficijs eccleſiaſticis: verum quia epiſcopi in beneficijs eccleſiaſticis ſibi ſubiectis habent aliqua iura: ideo ad nos informandum de iſtis iuribus annectitur titulus, de cenſibus, exactionibus, & procurationibus.

Romana.] Iſtud capitulum ponit formam ꝗ debet archiepiſcopus obſeruare uolens ſuã prouinciam uiſitare. Et diuidiť in tres partes: In prima.n.parte ponit quomodo, & quando poſſit archiepiſcopus ſuam prouinciam uiſitare: In ſecunda parte ibi, Sanc. poniť quid debeat facere archiepiſcopus in uiſitando ſuam ꝓuinciam. In tertia parte: ibi, Procurationes. oſtendiť quomodo, & in quibus rebus debeat recipere ꝓcurationẽ. CASVS. Sicut ep̃s debet ſuam diœceſim viſitare: ſimiliter archiep̃s ꝑ totam ſuam ꝓuinciam uiſitare: & non ſolum poteſt archiep̃s uiſitare ſuam diœceſim particularem, ſed etiam diœceſes ſuorum ſuffraganeorum. Sed quæritur quam formam debet obſeruare archiep̃s in viſitatione facienda? Reſpondet Rom. Pontifex, quod ipſe debet incipere uiſitationẽ a capite, primo uiſitando capitulum ſuum & eccleſiam ſuam metropolitanam: deinde eccleſias ſuæ ciuitatis: deinde eccleſias ſuæ diœceſis: & poſtea poterit viſitare diœceſes ſuorũ ſuffraganeorum: videlicet illã quam primo maluerit uiſitare. Sed ſi vnam ſemel inceperit viſitare illam nõ poterit dimittere, & incipere aliam uiſitare: quod ſi fecerit, non poterit reuerti ad diœceſim ſemel uiſitatam: quod uerum eſt, niſi fuerit requiſitus ab ep̃o illius diœceſis, ad quam vult reuerti: uel de conſenſu omnium ſuorum ſuffraganeorum. Sed ponamus ꝙ archiep̃s cœpit viſitare vnã diœceſim, & eſt vna eccleſia pauper, quæ nõ poteſt miniſtrare neceſſaria archiep̃o: quid debebit facere archiep̃s? Rñdet, ꝙ ipſe poterit notificare duabus eccleſijs, ut conuocenť ſimul, & eum procurent: quod verum eſt, ſi illæ eccleſiæ poſſint cõmode conuocari: ſi autem commode non poſſent cõuocari, ipſe archiep̃s teneretur uiſitare illam eccleſiã pauperem ſuis expenſis: hoc dicit pręſens textus, vſq; ad uerſiculum, Poſtquam: qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt ꝙ archiep̃s non poterit uiſitare totam prouinciam niſi ſemel in uita, niſi faciat ꝙ ſequitur: videlicet, ꝙ ipſe faciat prius concilium, & de concilio ſuorum ſuffraganeorum ordinet, ꝙ decetero ipſe uiſitabit totam prouinciam quolibet anno: & illud factum fuit ut archiepiſcopus induceretur ad celebrandum concilium ꝓuinciale. Alij autem intelligunt ꝙ in vno anno nõ poterit iterare uiſitationem, etiam ſi ſubſit iuſta cauſa, niſi prius celebrato concilio ſuo prouinciali: & conſtituto in ſcriptis de cõmuni conſenſu ſuorũ ſuffraganeorũ ꝙ poſſit iterare uiſitationem. Et ſi in prima uiſitatione dimiſerit aliqua loca, debet in ſecunda uiſitatione incipere ab illis locis dimiſſis. Quod uerum eſt, niſi uideat ꝙ alia loca prius uiſitata magis indigeant uiſitatione, quàm iſta loca non uiſitata: quia ibi uigent mala magis, quàm in aliis locis. Sed quæritur, quid primo debet facere archiepiſcopus uiſitans? Reſpondetur, ꝙ primo debet pręd icare uerbum Dei: deinde debet inquirere de uita & moribus habitantium ibidem: uidelicet clericorum, laicorum: & debet illos examinare ſine iuramẽto: licet aliàs examinatio teſtis non valeat ſine iuramento: Et ſi inueniat aliquos diffamatos, & crimina non ſint notoria, non debet illos punire: ſed debet denuntiare ſuo ſuffraganeo: hoc eſt ordinario, vt illos puniat ſecundum exigentiam criminis. Quod ſi crimẽ ſit notorium, tũc archiep̃s poterit illos punire: q͂a tũc conſtat de negligẽtia ſui ſuffraganei: & tũc iuriſdictio ſuffraganei eſt deuoluta ad ipſum archiepiſcopũ. [Cleros & populos] appellatione populi, uniuerſi ciues continentur: non autem comprehẽduntur clerici: q͂a hic ponuntur tamquam diuerſa: Ex quo ſequitur ꝙ ſi interdicať populus alicuius loci, vel inducatur aliqua pœna populo etiam per iudicem eccleſiaſticum, non comprehendũtur clerici: q͂a in iſtis odioſis verba ſtricte ſunt accipienda. [In ſcriptis:] Iſte eſt vnus caſus, in quo ſcriptura eſt de ſubſtantia actus: regulariter autem ſcriptura non eſt de ſubſtantia rei geſtæ, ut in l pactum.C.de pact. Fallit in caſibus hic enumeratis per gloſſam. & ad eam quotidie recurriť. Poſtea Romanus Põtifex in §. Procurationes. inhibet ſub pœna maledictionis ęternæ, ne archiepiſcopus uiſitãs audeat recipere procurationem in pecunia numerata: etiam ſi procurantes & uiſitati uoluerint eum procurare in pecunia numerata: ſed ꝙ ſolũ ipſe recipiat expenſas moderatas in victualibus. Item præcipit Rom. Pontifex, quòd ipſe archiep̃s a uiſitatis non accipiat aliquod munus: ꝙ ſi cõtrarium fecerit, ipſe tenebitur reſtituere duplum illius muneris quod receperit. Nota primo archiepiſcopum nõ poſſe viſitare generaliter prouinciam, niſi primo incipiat a propria diœceſi. Nota ſecundo, ꝙ ſi ep̃s nõ poteſt accedere particulariter ad quemlibet locum, debet conuocare laicos & clericos ad vnum congruum locum illius uiciniæ. Domin.

[Prima gloſſa diuidit.]

b ¶ Romana.] In prima parte dicitur quomodo, & q̃do archiepiſcopus poſſit ſuam prouinciam uiſitare. In ſecunda parte, quæ incipit ibi: Sane. dicit quid in uiſitando facere debeat, & quæ crimina punire poſſit. In tertia, quæ incipit ibi: Procurationes, dicit, quomodo

modo,&in quibus rebus procurationem recipere debeat.

ADDITIO. in quarta ibi, Hanc autem: conſtitutionem prorogat ad alios viſitantes: & proteſtatur. Hoſtienſ.autem & Boatinus diuidunt decreta. in 9. partes, faciendo. ſ.de quolibet. §. partem. Sed Ioã. Mona. diuidebat in duas partes, dicẽs, quòd primo tãgit formam viſitationis per archiepiſcopum faciẽdæ: ſecundo: ibi, Hac autem. formam illam ad alios prælatos extendit. Prima iterum in duas: quia primo tangitur modus circa viſitationem faciendam, ſecundo, in §. ꝓcurationes. circa procurationem recipiendam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo viſitandi loca: ſecundo in §. Sane. modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tãgit ordinem viſitandi capitulum eccleſiæ ſuæ, & ciuitatẽ, & diœceſim: ſecundo §. Deinde. tangit ordinem viſitandi prouinciam. Io. And.

a ¶ Viſitare.) per ſe, vel per alium, cum ꝑ ſe id non poteſt. ſ. de offi ord. inter cętera. 10. q. 1. epiſcopum. & quomodo tũc debeat ſolui procuratio, dic vt ſupra eo. lib. de of. ord. epiſcopus.

b ¶ Prius.) a capite eſt edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & qui alios corrigit, prius corrigat ſe & ſuos 3. q. 7. iudicet. de ſtatu regula. ea quæ. §. ſi uero. in antiquis. vbi de hoc.

[Glo. ſeq exponit, quærit, argu. pro & contra, ſoluit contrarium.]

c ¶ Plene.) ita ꝙ nulla parochia remaneat non viſitata, dummodo commode viſitari poſſit, & viſitationis cauſa ſubſit: & ſunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed numquid ſufficiet ſynodum conuocare, & plene inquirere? Videtur ꝙ ſic. ſupra de accu. ſicut olim. 18. diſt. quoniam. Sed dic contra: quoniam in tã breui tempore non poſſit ſingulorum inquiſitio fieri: tum quia ibi non conueniunt omnes clerici, & laici, qui ſunt viſitandi, ut infra patet. tum quia ſubijciẽda eſt res oculis. & perſonæ præſentia multum operatur. ff. fin. reg. ſi irruptione. §. ad officium. ſup. de offi. deleg. c vlt. § is autem cui.

ADDITIO. De his in arbore conſangui. poſt prin. Io. And.

d ¶ Minorum.) ad hoc de appellatio. cap. de appellationibus. in antiquis. cum ſuis concordan. de pręben. maioribus.

e ¶ Difficultate.) forte propter niues vel glacies, uel aliud conſimile. de eccleſi. ædifican. ad audientiã. ff. ſi quis cau. l. 2. § ſi quis iudicio.

f ¶ Accedere.) patet ergo ꝙ ire tenetur: nec ſufficit ad ſuam eccleſiam conuocare

g ¶ Congruum) i. honeſtum & communem, & ſufficientem ad omnes recipiendos, prout erit poſſibile. ſupra de h. c. inſtru. accepimus. inf de priui. cum perſonæ.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

h ¶ Laicos.) nũquid populus procurabit? Non, vt not. Ioan. 10. q. 1. placuit & ſic eſt conſuetudo.

[Gl. ſeq. ponit opi. quam reprobat.]

i ¶ Prouinciam.) hoc intellexit Bern. 1 verũ, ſi ſuffraganei erãt negligentes: aliàs ſecus. Sed dic contra, vt inf. eo. c. vlt.

k ¶ Pia loca.) hoſpitalia, xenodochia, & huiuſmodi.

ADDITIO. Grangias vero licet ſint ibi priuata oratoria, non includit. ſup. eo. c. fin. Io. And.

[Glo. ſeq. recit. per quæſtionem.]

l ¶ Et populos.) non ſimul, ſed ſeparatim, cum talium uita ſit ſeparata. 12 q. j duo. nec promiſcuis actibus officia ſunt turbanda. C. de teſtam. conſult. & melius ꝓcedit inquiſitio quando ſit ſigillatim. de accuſat. inquiſitionis. §. tertiæ. in antiquis. & hoc verum ſi qualitas negotij hoc expoſcit: aliàs in genere fiat inquiſitio. infra eod. ſane.

m ¶ Libere.) ſ. contradictione, præſcriptione, vel appellatione non obſtante. de præſcriptio. in antiq. c. cum ex officij. & c. accedentes inf. eo c. vlt.

ADDITIO. Et ſup. de offi. ord. licet. Ioan. And.

n ¶ Viſitatis.) loca intelligo viſitata: ſiue ſint illa, quæ perſonaliter viſitat, ſiue illa quæ ad viſitationẽ conuocat. ſup proxi. reſponſo. in fi.

o ¶ Cęperit.) caueat quod compleat: aliàs in illa viſitatione non poterit reuerti, vt ſequitur.

ADDITIO. Per quod not. Hoſtien. cœpta cómplenda. C. de emend. Iuſtin. co. l. cordi. ad Sillania. l. vltima. in fine. facit ſupra de reſcript. litteris. Ioann. Andreæ.

p ¶ Sua denuo.) vt ſic ſecundum modum ſuperius dictum viſitationem ſecundam incipiat.

q ¶ Requiſitus.) ergo non aliter: cum per exitum renuntiauerit viſitationi illius anni. [facit ca. quod ad conſultationem. de re. iu. in antiq.] niſi in caſu qui ſequitur. ſi autem maior pars epiſcoporum prouinciæ conſentiret ipſum reuerti, & diœceſanus eps cõtradiceret: adhuc reuertetur archiepiſcopus. vt ſequitur.

ADDITIO. 65. diſtinct. cap. 1. & Hoſtien. & Archidiaconus.

re [a] prouinciam, prius [b] eccleſiæ ſuæ capitulum, ac ciuitatem & diœceſim propriam plene [c] viſitare procuret: nec ſit ſolum erga maiorũ, ſed etiam minorum [d] eccleſiarum, nec circa clericorum tantum, ſed etiam populorum viſitationem intentus. Et ſi commode, vel abſq; difficultate [e] accedere [f] ad vnamquanque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum [g] clericos & laicos [h] ſtudeat cõuocare, ne in illis viſitatio poſtponatur.

¶ Viſitata ſua diœceſi, archiepiſcopus in parte vel in totũ viſitat omnia loca eccleſiaſtica, clerum & populum prouincia, procurationem à viſitatis recipiendo hoc dicit. Dominicus.

¶ Deinde liceat ei per totam prouinciam, [i] vel eius partem viſitationis officium exercere, ciuitates & diœceſes, ſuffraganeos ſuos, & eorum ſubditos, cathedralium & aliarum eccleſiarum capitula & monaſteria, eccleſias & alia religioſa & pia [k] loca, cleros † & populos [l] libere [m] viſitando, ac procurationes à locis tantum recipere viſitatis. [n]

¶ Archiepiſcopus poſt inceptam viſitationem in vna diœceſi tranſiens ad aliam, ad primam redire non poteſt; niſi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.

¶ Ex quo tamen aliquam de ipſis diœceſibus viſitare cœperit: [o] numquam poſtea ſiue totam, ſiue partem eius viſitauerit, reuertatur cauſa viſitationis ad illam, priuſquam omnes reliquæ ipſius prouinciæ diœceſes in toto, vel in parte (quas ſecure viſitare poterit) & ſuaꝑ de nuo fuerint viſitatę. Qđ ſi forte eadem diœceſis, vel aliqua ibi eccleſia plꝰ alijs indiguerit viſitari: tunc aliarũ viſitatione intermiſſa, redẽat ad eãdẽ, ſi a loci dięceſano † requiſitus [q] extiterit, vel de om-

† al. clericos.

1 Hoſtiẽ. hic ꝯ. qđ vr̃ placuiſſe Inno. Io. And.

† No. hic ꝙ certo caſu ſuperior pot iudicare Iferiores ſubditi ſui de illius conſenſu, q̄q̄ illi inferiores nõ ꝯſentiãt: dũmodo iudicet ſuperior in diœceſi ſubditi: ga extra ſine cõſẽſu inferiorũ iudicare nõ poſſet gl. in ca. vt litigantes. ſ. eo. de off. ordi. Domi. & Ph. Font.

nium, aut maioris partis epiſcoporum eiuſdē prouinciæ proceſſerit conſilio & aſſenſu: ad quod ijdem ſe pronos exhibeāt, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitioſe [a] in his difficultatē adhibuerint, archiepiſcopus licentiam ſuper hoc a ſede Apoſtola poſtulet confidenter.

¶ *Expedita viſitatione non reiterat illam archiepiſcopus ſine conſilio ſuffraganeorum, et diffinitione in ſcriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant viſitati: h. d. Dominicus.*

¶ Poſtquam autem ſemel omnes prouinciæ ſuæ diœceſes viſitauerit, licitum ſit ei poſtea (prius tamen ſuffraganeorum ſuorum requiſito conſilio, [b] & ipſius [c] diffinitione [d] ſuper hoc habita coram eis, quæ in ſcriptus [e] redigi volumus, vt poſſint † alijs eſſe nota) viſitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum ſuperius adnotatum: etiam ſi non interueniat in hoc ſuffraganeorum ipſorum aſſenſus, illam ſemper prouidentiā adhibendo, vt in poſterioribus viſitationibus, illas eccleſias, eosque cleros & populos prius viſitet, qui non fuerant ab eo in prioribus viſitati: [f] niſi magis ſit alijs viſitationis officium opportunum.

¶ *Archiepiſcopus viſitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita miniſtrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, abſque iuramento: infamatos ordinarijs denuntiet, & notoria crimina puniat hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane huiuſmodi impenſurus officium, propoſito verbo Dei, quærat de vita & conuerſatione miniſtrantium in eccleſijs, & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cęteris, quæ ad officium ipſum ſpectant abſque coactione, [g] & exactione qualibet iuramenti, ad ipſorū emendationē per ſalubria monita, † nunc leuia, nunc aſpera. iuxta datam ſibi a Deo prudentiam diligēter intendens. Quòd ſi

a ¶ Malitioſe.] qui allegat fraudem. probare debet illam. ff. de proba. quoties §. qui dolo. ſed eo quod indigentia eſt notoria, fraus præſumitur. ad hoc ſupra de renunc. c. 2.

b ¶ Conſilio.] in concilio quod annuatim facere debet. de accuſ. ſicut olim. I antiq. nec dicit hoc de aſſenſu. ſupra px. ſūſo quia ſiue cōcordent, ſiue diſcordent, hoc diffinire ad ipſum pertinet, vt ſequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

c ¶ Ipſius.] ſ archiepī.

[Gl. ſeq. ſoluit duo dubia.]

d ¶ Diffinitione] dicit Innoc. ꝙ hoc mō fiet deffinitio: diffinimus per nos procedē dum ad viſitationem prouinciæ noſtræ. & dixit quod a tali diffinitione cum ſit ſuper executiōe officij ſui, non poterit appellari. de offic. ordi. irrefragabili.

ADDITIO. Idem Hoſt. & Arch qui etiā dicunt non requiri ꝙ hoc fiat cauſa cognita. Ioan. And.

[Gla. ſeq. ponit 23. caſus in quibus ſcriptura requiritur.]

e ¶ In ſcriptis.] not. caſum [1] in quo ſcriptura requirit̄. Alius, cum quæritur de antiquiſſimo facto qđ teſtibus probari non poteſt. ff. de prob. cenſus. de pręſcrip. ad audientiam. in antiq. de probatio. cum cauſam. Tertius, in priuil. ſupra de priuil. porro Quartus, in dimiſſorijs. 70. diſt. extraneo. Quintus, in redeunte ab hæreſi. 1. quæſtio. 7. ſaluberrimum. Sextus, in profitente. 27. quæſt. prima, omnes fęminæ. Septimus, in electione. de electione, quia propter. in antiquis. Octauus, in emphyteuſi. C. de iu. emphy l. 1. Nonus, in alienatione rei eccleſiaſticæ. 12. quæſt 2. ſine. 10. quæſt. 2. hoc ius. de ijs quæ fiunt à præla c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. ſ. e. lib. de appellatio. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem conſtitutum. ſup. de procur. c. 1. Duodecimus, quādo hoc agitur, vt non valeat contractus, niſi in ſcriptis redactus ſit. ſupra de pact. c. 2. C. de fide inſtrumen. contractus. infra de reg. iur. contractus. Decimuſtertius in ſententia excommunicationis. Decimuſquartus, in requiſitione tranſcripti ſententiæ excommunicationis. ſ. eo li. de ſent. excom. cū medicinalis. Decimuſquintus, in caſu ſ. eo lib. de electio. vt circa. Decimuſſextus in caſu ſupra de offi. ordin. ſi canonici. eo. lib. Decimuſſeptimus in caſu ſup. eo. lib. de ele. fundamenta. Decimuſoctauus, in donatione: quæ excedit quingētos aureos. C. de dona. ſi quis argentum: Decimuſnonus, ſecundum quoſdam, in fideiuſſore. C. de fideiuſſorib. l. penultima. Viceſimus, in minore iurante ſe maiorem. C. ſi minor ſe maiorē dixer. l. 3. Viceſimuſprimus, ſi pactū fiat cum aduocato de re immobili ſibi danda. C. de ſuf l. vnica. ſecundo reſponſo. Viceſimuſſecundus. in ſolutione debiti, in inſtrumento publico contenti. C. de teſtibus. l. teſtium. authentica. rogati. Viceſimuſtertius, ſi quis cauit de debito in ſcriptis, ex cauſa antecedenti, & vult probare. C. de nō numera. pecun. generaliter. Viceſimuſquartus, in teſtamento in ſcriptis redigendo. C. qui teſtam. face. poſ. hac conſultiſſima. §. hac cum humana. Viceſimuſquintus, in delegato Papæ. de offic. delegat. cum in iure. in antiquis. C. de mandat. princi. vnica. Viceſimuſſextus, in libello criminali, vel ciuili. ſupra de libel. obla. cap. 1. 2. quæſt 1. legum. Viceſimuſſeptimus, in cauſa ſup. de tempo. ordi. c. 2. & 2. quæſt. 1. legum. Viceſimuſoctauus, in diffinitiuis ſup. eo. lib. de re iudi. cap. vlt. [Viceſimuſnonus, in eleemoſynarum quæſtoribus. de pœniten. & remiſ. cum excom. in antiq. Triceſimus, in caſu extrauag. Bon. proinde. in fine. Triceſimuſprimus, in alia extrauaganti eiuſdem quę incipit, iniunctæ. & hoc duos addit Ioan. Monach. Triceſimuſſecundus, in caſu de electione, cauſam. Triceſimuſtertius, in clemen. de iudi. dudum. Triceſimuſquartus, in conſtitutione Ioann. execrabilis.] Et licet in ſupradictis requiritur ſcriptura, non tamen de neceſſitate in omnibus: aliàs autem regulariter inſtrumentis. & teſtibus probari poteſt. ſupra de fide inſtrumentorum, cum Ioannes. ſit tamen probatio leuius, facilius, & ſecurius per [2] ſcripturam. ff. de pignoribus, l. contrahitur.

f ¶ Viſitati.] præſumuntur enim magis indigere: & ideo ſunt primitus viſitandi. ſup. in §. ꝙ ſi forte.

g ¶ Coactione.] a principio exigetur iuramentum, per quod occultum prodere contingatur: ex quo tamen ſine iuramento referuntur aliqua corrigenda: poterit inquiſitor ſuper his exigere iuramentum.

ADDITIO. Idem Hoſtienſis, Ioannes Monachus, & Archidiaconus, & vide in Speculo, de inquiſitio. §. 2. ver. licet autem. & verſi. vt autem. vſque ad fin. §. Ioan. And.

1 In qb. caſib. ſcriptura requiratur ſpter Doctor. hic, vid Abb. in c. 2. de teſtibus pb. Imo. & Barba. in c. cum I iure. de offi. dele. Felin. in rub. de ɔſti. & Alexan. cōſ. 95. lib. 4.

† al. poſſit.

† Vide cōcil. Trid. ſeſ. 11. de refor. c.

2 Adiēs glo. vide not. moderno. l. fine apud acta C. de trāſ. & Hip. in rub. C. de pb. ſon.

a ¶ De

de aliquibus [a] orta fuerit infamia contra eos: ordinarijs ipſorum (vt ſuper his ſolemniter inquirant) denunciet, ſi viderit expedire. Notoria vero crimina, quæ examinatione nõ egeant (cum ſuper his merito notari poſſit ordinariorum negligentia [b] eorundem) libere corrigat pœnam pro illis debitã [c] infligendo.

¶ Viſitator non in pecunia, ſed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia ſua aliquid recipere poteſt etiam prætextu officij: nec ipſe nec ſui aliquod munus etiam oblatum recipiẽt. h.d. Dominicus.

¶ Procurationes autem recipiat ſecundum quod eſt in canonibus [d] † conſtitutum: nullam tamen pecuniam ipſe, vel aliquis de ſua familia, occaſione alicuius officij [e] aut conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo earum nomine: ſed in victualibus expenſas tantum recipiat moderatas. Caueat inſuper, ne ipſe, vel quiſquam ſuorũ aliquod [f] munus quodcunque ſit. & qualitercunque offeratur, præſumat recipere: vt non quæ ſua ſunt videatur quærere, ſed quæ Ieſu † Chriſti. Quòd ſi fuerit contra præſumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (niſi duplum reſtituat) liberetur [g] volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶ Forma viſitationis præmiſſa ſeruari debet in epiſcopis & alijs prælatis inferioribus, regularium conſuetudinib. exceptis h.d. Dominicus.

¶ Hanc autem viſitandi formam ab vniuerſis etiã epiſcopis, alijsque [h] prælatis ordinario iure ſuos ſubiectos † viſitantibus, plene obſeruari præcipimus: ſaluis [i] ſuper hoc rationabilibus & approbatis religioſorum conſuetudinibus, & regularibus inſtitutis.

¶ Gregorius x. in generali concilio Lugdunenſi.

¶ Quia decre Inno. iiij ſupra prox. non bene ſeruabatur in illo capitulo quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non viſitatis: illam confirmat, pœnas adijciens. Ioan. And.

CAP. II.

EXigit [k] † peruerſorum

a ¶ De aliquibus.] de quibus interrogati de plano ſic dicunt: & tunc denunciabunt epis, vt inquirant ſecundum formam decre de accu. qualiter & in anti.
b ¶ Negligentia.] ſi ad eos peruenit.
c ¶ Debitam.] i. ſtatutam in iure, niſi ex cauſa fieret commutatio: aliàs arbitraria inſligatur. ſupra de offic. deleg. de cauſis.
d ¶ Canonib.] 10. q. 3. relatum. ſup. eo. cũ Apoſtolus. & c. ſopitę & c. cum nuper.
e ¶ Officij.] ſcriptoris, ſigillatoris, & ſimilium officiorum.
ADDITIO. Allegat Hoſt. de ſimo. c. 1. & 1. quæſt. 2. ſicut epiſcoporum. in authen. vt iud. ſine quo. §. hęc omnia. & §. ſic igitur. collatio. 2. Ioannes Andreæ.
f ¶ Aliquod mun⁹.] ex hoc † text. not. ꝙ viſitans non poteſt recipere aliquod munus: concordat in delegato quoad non eſculenta: ſed quoad eſculenta, quæ paucis poſſent conſumi diebus, diſcordat: vt ſupra eodem liber. de reſcript. ſtatutum. §. in nullo. Dominicus.
g ¶ Liberetur.] additur pœna infra ca. prox.
h ¶ Alijſque.] ſ. archidiaconis, & plebanis ſupra eod. cum Apoſtolus.
i ¶ Saluis.] ad hoc ſupra de ſtatu mona. in ſingulis.

EXigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda: ibi, Conſtitutionem ſinem decre. ſupra c. prox. repetit addens menſem. Tertia: ibi, Alioquin. pœnam apponit, diſtinguendo ſtatus delinquentium. Ioan. Andreæ.

¶ Epiſcopus, vel alius, ad quem pertinet viſitare, non poteſt procurationem recipere in pecunia, etiam a volentibus: nec etiam in victualib. a locis nõ viſitatis: nec etiam dona recipere debet: quod ſi contrarium fecerit, punitur pęna hic contenta. hoc dicit. Iſtud c. emanauit ad declarationem illius, quod dicitur in c. præcedenti in ſi.

CASVS. Dictum fuit in § procurationes ſ c. proxi. ꝙ exigentes ꝓcurationem ꝓ viſitatione in pecunia ẽt a volentibus, vel in victualib. a locis nõ viſitatis, & recipientes aliqua munera a perſonis viſitatis, ꝙ ipſi tenentur reſtituere duplum illius quod receperũt ſub pęna maledictionis ęternę, a qua abſoluendi nõ ſunt, niſi prius reſtituerint duplum illius quod acceperũt. Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus Pontifex per iſtud c. aggrauat illam pęnã: videlicet, ꝙ exigentes procurationem in pecunia numerata etiam à volentibus, vel in victualibus, reſtituant duplum illius quod acceperunt intra menſem: aliàs elapſo menſe ſunt interdicti: & ſi decederent durante interdicto, eſſent ſepeliendi in terra profana, & non in cœmeterio. Et habet locum hæc pœna in epis & archiepis: ſed alij inferiores ſunt ſuſpenſi ab officio & beneficio, donec reſtituerint illud duplum. Et poſito ꝙ dantes munera vellẽt eis remittere, nihilominus accipientes tenẽtur illa reſtituere in duplum.

Not. primo ex prin. c. rationem quare fuerunt pœnæ inuentæ a iure, videlicet vt delinquentes abſtineãt a malo ſaltem formidine pœnæ. c. felicis. ĩ. de pœn. Nota ꝙ viſitans non debet recipere procurationẽ in pecunia, ſed in victualib. nec debet exquirere delicatas epulas, ſed communib. epulis debet eſſe contentus. Nota ꝙ viſitans nõ debet recipere ꝓcurationem etiam in victualib. a locis non viſitatis. Nota ꝙ delinquens contra tenorem c. 1. ſup. eo tit. & lib. in §. ꝓcurationes. tenetur reſtituere duplũ illius quod accepit. No. vlterius iũcta glo ꝙ vbi venit imponenda pęna affligens perſonam, mitius puniuntur exiſtentes in dignitate quàm alij inferiores: & hoc quãdo afflictio venit imponenda in pęna corporali: ſecus ſi imponeretur pęna pecuniaria: quia tũc grauius eſſent puniendi maiores quàm minores: Nam hic habemus, ꝙ pro eodem delicto grauius puniuntur archipresbyteri, quàm epi. Nota vlterius, ꝙ iſtud c. quantum ad pęnam corrigitur per c. ſeq. Nota inſuper, quare addatur pęna legib. prohibitiuis: videlicet propter audaciam peruerſorũ, qui non curant prohibitionem legis. Nota finaliter quid ſit exigere: quia non eſt recipere a volente, ſed potius extorquere ab inuito.

[Prima gl. ponit conſtitutionis cauſam.]

k ¶ Exigit.] Quia decretalis Innoc. iiij ſupra prox. non bene ſeruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus, nõ in pecunia recipi & nõ recipi munera, nec etiã procurationes in victuali-

† al deeſt dictio, Ieſu.

† al. ſubditos.

† Vide Concil. Trid. ſeſ. 24 de refo ca. 3. § quod ſi quiſquã.

† Ex fine huius gl. cõſtat eã nõ eẽ Io An. ſed ex lectura Dominici hoc eẽ translatã.

† Hos canones habes in cõcil Later. in initio. c. citatis.

bus à locis non viſitatis: illam cõfirmat, penas adijcẽs Et bene dixit, exigit: quia magna ratio ſuadet ob maleficia pœnas ſolui ff. de fideiuſ. ſi a reo. § id quod. & ſunt ſumpta hæc verba ex authẽ. de depo. §. ſed ne per hanc. colla. 6. quod non licet exigere. 18. diſtinctio. de eulogiis. de ſimo. dilectus. ff. de va. & extraordi. cog. l. ſecunda. §. eſt quidem.

[Glo ſeq. reci. per q. & opinionem.]

audacia a, vt non ſimus ſola dilectorum prohibitione contenti, ſed etiam pœnam delinquentibus imponamus b. Conſtitutionem c itaque felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædeceſſoris noſtri editam ſuper nõ recipiẽdis in pecunia ꝓcurationibus, ac ſuper receptione munerum viſitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, d, volentes inuiolabiliter obſeruari: eam decernimus pœna adiectione iuuandam: Statuentes e, vt vniuerſi & ſinguli, qui ob procurationem ſibi ratione viſitationis f debitam exigere g pecuniam h, vel etiam à volente i recipere, vel aliàs conſtitutionem ipſam recipiendo munera k, ſiue viſitationis officio l non impenſo m procurationem in victualibus, aut aliquid aliud n procurationis occaſione violare præſumſerint: duplũ o eius quod receperint, eccleſiæ à qua id receptum fuerit, infra menſem reddere teneantur p. Alioquin ex tunc q Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, duplum ipſum vltra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi eccleſiæ ſentiant † interdictum r. Inferiores s vero ab officio & beneficio nouerint ſe ſuſpẽſos t quouſque u de duplo huiuſmodi grauatis eccleſijs plenariam ſatisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate ſeu gratia valitura x.

a ¶ Audacia. 1] in mala parte ponit. ſic 4. diſt. factæ. C. de ſepul. viola. pergit audacia. quandoque ponitur in bona, vt. 8. q. 1. audacter. C. de iudi. rem non nouam. in fine.

ADDITIO. Et 32. q. 5. ſi Paulus. ver. caue. dicit. Io. Mo. ꝙ audacia proprie eſt vitium: cuius vitij contrarium vitiũ eſt puſillanimitas, quorum medium eſt fortitudo Ioan. And.

b ¶ Imponamus.] vt quos Dei timor, &c. de vi. & ho. cle. vt clericorũ. 82. diſt. plurimos in fi. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel noſtra reuerentia non coercet. ĩ. de pœn. felicis. §. in præmiſſis.

Glo. ſeq. ſpecificat tria repetita hic.]

c ¶ Cõſtitutionem.] ĩ. c. ꝓx. §. 1. & §. ꝓcurationes. vbi tria ſtatuta erant, quæ hic cõfirmaſ appoſita pœna. Primum, ꝙ ꝓcuratio recipiatur ſolum a locis viſitatis: Secundũ, ꝙ ſolum in victualibus: Tertium, ꝙ viſitantes vel familiares munera nõ recipiãt.

d ¶ Præterire.] maledictionis pœnam ibi appoſitam non curantes. nec excuſantur quia multi: quia nõ minus ardebebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi in fine.

e ¶ Statuentes.] quod ĩ. cap. proxi. in archiepiſcopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit viſitare.

f ¶ Viſitationis.] in alijs ergo procurationibus, q̃ debentur legatis vel nuntijs Apoſtolicæ ſedis, vel quæ debentur ratione conſuetudinis, vel ratione pacti in fundatione vel conſecratione appoſiti, non hẽnt locum hę decre. de quibus habes ſupra eo. quanto. & c. procurationes. & capit. cum nuper. & 18. quæſtio. 2. Eleutherius.

g ¶ Exigere.] i. ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. fidei commiſſa. §. ſi rem.

h ¶ Pecuniam] ſecundum Inno. 2. Hoſt. Gul. & Garſ. pro vecturis & ferraturis equorum pecuniam exigere poſſunt, ſi indigeant.

ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur viſitatio, vera ſit glo. de reg. iur. quod non eſt in antiq. Ioan. And.

[Glo. ſeq. recit per obiectionem.]

i ¶ Volente.] quod dic vt ĩ. c. prox. No. caſum ſpecialem, in quo parificantur iſta duo, exigere, & à volente recipere. ſic ſ. eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. § inſuper. cũ §. ſeq. ſic C. lib. 12. publicæ lætitiæ, vel conſulum nuntia. l. vnica. in fin. cum aliàs ſæpius ſit licitũ recipere debitam

k ¶ Munera.] conſulte facit viſitans ſi ab oĩ munere ſe abſtinet. 1. q. 1. ſunt nonnulli. & ĩ. eo tit. c. proxi. §. pen. Credit tamen Gar. ꝙ ſi modicum eſculentum vel poculentum recipiat, 3 ꝙ non ſit veriſimile ꝙ aliquẽ moueat, vel donantẽ pauperiorem faciat, non habet locum pœna, arg. de ſimon. & ſi quæſtiones. ff. de offi. præſi. l. plebiſcito. qa talia non trahuntur ad munera. ff. de off. procu. l. ſolent. ad fi. ad hoc. ĩ. de dona. inter. vir. & vxor. c. vlti. ĩ. eo. de reſcri. ſtatutum § inſuper.

l ¶ Officio.] qđ qualiter exercere debeat colligitur 10. q. 1. placuit. ſupra cap proxi. & § ſane.

m ¶ Non impenſo.] ille, cui ex ordinaria poteſtate competit viſitare, impeditus per alium viſitare poteſt, & ille viſitans procurabitur, non ille. qui cõmiſit. qđ dic vt ſupra de offi. ord. ſi epiſcopus. eo lib.

n ¶ Aliud.] 14 q. 5. plerique. de ſimo. in tantum.

o ¶ Duplum.] 23. q. 1. militare. 18. diſt. quoniam. 1. q. 1. concuſſionis. &c. ſeq.

p ¶ Teneantur.] ſaluo eo quod dicitur. ĩ. proxi. [Et vide quod ibi not. in 1 glo.] & tenetur etiam familia de eo quod percepit: & ipſe epiſcopus tenetur de facto ipſorum. 75. diſt. an putatis. ſupra eo. lib. de electio. generali § vt.

q ¶ Extunc.] elapſo menſe.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

r ¶ Interdictum.] nouerint: quod eſt ĩ. a tali pœna incipit cum iſtis maioribus, vt ſupra eo lib de off. de leg. c. 2. & ſi durante interdicto iſti moriantur. nõ ſepeliunſ in cœmeterio, & ſi interim celebrent in eccleſia in ſuo officio ſicut prius, irregulares efficiunſ, vt ĩ. de ſent. excom. is cui.

ſ ¶ Inferiores.] & ſic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic vt 40. diſt. homo chriſtianus, & ſupra de iureiur. cum quidam.

t ¶ Suſpenſos.] ſi interim celebrent vt prius, ſunt irregulares: nec poterunt ab alio, quàm a Papa abſolui. ĩ. de re iud. cum æterni. ĩ. de ſent. exc. cum medicinalis.

u ¶ Quouſque.] ergo facta reſtitutione ſtatim ſunt abſoluti ſine alia ſententia abſolutionis. 81. diſ. ſi qui. cum ſuis concor. de ſpon. non eſt in anti.

ADDITIO. Propter dubium ſatiſdationis facienda eſſet declaratio. & vide quod not. in cle. de deci. c. 1 ad fi. in glo. ſic ſuſpenſi. Ioan. And.

[Glo. ſeq. recitat, per obiectionem & ſolutionem, & remiſſionem.]

x ¶ Valitura.] nota caſum vbi rem meam, vel mihi debitam

1 An & qñ audacia ſit peccatũ, uidẽ B. Thom. 2. q. 127. ar. 1.

2 Ita tenuit hic. Inn. in c. ꝓcurationes eo. titu. ut ibi ſcripſi ſuper ver procuratio nũ. ſed ipſe intendit de ea parte, q̃ de legatis & nũtijs loquitur Io. And.

3 Exportandũ non tũc edendũ, vel bibendũ: qa non eſſet dubitatio eũ tũc ꝓcurerĩ. puta ſi portet aliquos capones, caſeos, vel flaſcos vini. bene fecit, ſi ſe ab his abſtinet. & vide, qđ dixi ĩ. c. ꝓx. §. caueant. ſuper uer. quodcunque. I. A.

† In veteri exẽplari decit, ſentiant. abeſſe oporteret: dicit gl. hic ĩ uerbo interdictum.

debitam remittere non poſſum: licet nil ſit tam naturale, quàm voluntate domini rem ſuam in alium trãſferri. inſti. de rer. di. §. per traditionem. & de hoc dic vt dixi ſupra eodem lib. de reſcrip. ſtatutum §. ſi quid autem.

c ¶ Aliqui] Inno. 3. r. in archiepiſcopis prohibuerat principaliter: & demum ad omnes extenderat. ſup. ca. primo.
d ¶ Exigere.] circa hoc nil corrigitur uel mutatur.
e ¶ A volente.] hoc eſt quod j. recipit mutationem.

Felicis.] Sunt quatuor dicta: Primo recitat ius antiquũ: Secundo, ibi, Verũ illud tẽperat in parte ſcda: Tertio ibi, Adijciẽtes addit & declarat: Quarto ibi, Cetera. I reliqs ius antiquũ cõſeruat. Ioan. And. Procuratio põt licite recipi in pecunia, ſed nõ exigi h. d. & ſic ꝑ iſtud c. ẽ correctum c. præcedens.

CASVS. Dictũ fuit ĩ. c. prox. ꝙ habẽs uiſitare, põt a locis viſitatis recipere ꝓcurationẽ in uictualibus, ſed nõ in pecunia, ẽt a volẽtibus ſoluere in pecunia: ſed verũ iſtud ſit verum indiſtincte? Reſpondet Romanus Pontifex, dicens, ꝙ illa cõſtitutio vertebat in grãde detrimẽtum ꝓlatorũ. & ẽt ſoluẽtiũ procurationem: ideo ſtatuit, ut ſi quis uelit cõuenire cũ ꝓlato, poterit, ut ꝓ procuratione recipiat aliquã certam pecuniã: ſed ſi uelit ꝓcurare ꝓlatum viſitantem, nõ tenebit̃ dare pecuniam. & quo ad cetera remanet c. ꝓcedẽs incorrectũ. Verũtamẽ dicit Roman⁹ Põtifex, ꝙ ſi epſ velit viſitare una die plura loca, põt: Sed non exiget niſi unam ſolã ꝓcurationẽ: ſed hodie prælati habent diſpenſationem a Papa viſitãdi plura loca vna die: & a qualibet recipere integram procurationem. & iſta prohibitio cũ ſit a iure poſitiuo, potuit tolli per contrariam diſpenſationem: licet non deberet fieri ſine iuſta cauſa. Nota primo, quod Papa eſt ille qui facit conſtitutiones in concilio. Nota ſecundo, quod quandoque ex antiqua conſtitutione inducitur incommodum: ſed illa conſtitutio debet mutari ad hoc de conſan. & affi. non debet. in antiq. Dominicus.

¶ Vide cõci. Tri. ſeſ. 24. de reforma. ca. 3. §. ſit tñ in optione corũ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Viſitator recipere poteſt procurationem in pecunia, uolentibus uiſitatis: Sed una die ultra unam procurationem non recipiet, licet plura uiſitauerit loca h. d. Dominicus.

CAP. III.

FElicis [a], † recordationis Gregorius Papa X. prædeceſſor noſter prohibuit in concilio Lugdunen [b] ne aliqui [c] ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere [d] pecuniam præſumerent, vel etiam recipere a uolente [e]. Verum quoniam rerum experiẽtia [f] nos inſtruxit, ex hoc tam perſonis uiſitantibus, quàm locis & eccleſijs uiſitatis multa incommodorum diſpẽdia [g] prouenire: cõcedimus [h], ut Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij, quibus ex officio [i] competit uiſitare, a uolentibus eccleſiarum, & locorum uiſitatorum rectoribus ſeu perſonis, pecuniam licite recipere ualeant pro ſumptibus moderatis faciẽdis in uictualibus, diebus, quibus uiſitationis officium perſonaliter exercebunt: Adijcientes, quod non liceat uiſitanti niſi vnam procurationem recipere una die, ſiue unũ locum ſolum uiſitauerit, ſiue plura †: etiam ſi locus quilibet uiſitatus ab illo ſufficeret ad procurationem integram perſoluendam [k]: cum eidem ſufficere debeat, ut temporalia metat a locis perſonaliter uiſitatis, pro diebus quibus eis ſpiritalia ſubminiſtrat. Cętera [l] uero in eiuſdem prædeceſſoris conſtitutione cõtenta, in ſuo uolumus robore perdurare.

¶ Idem.

¶ Si uniuerſitas uel ſingularis perſona eccleſias, uel eccleſiaſticas perſonas compulerit ſoluere pedagia, uel guidagia, uel exactiones pro rebus ſuis, quas cauſa negotiationis non deferunt, uel pro perſonis: ſingulares ſunt excommunicati, & uniuerſitas interdicta: nec prodeſt contraria conſuetudo. Cle hoc addit, quòd diœceſani quibus conſtat aliquos has ſententias incidiſſe, illos publicare debent, & ipſas ſententias facere obſeruari. eod. tit. præſenti Ioan. And.

CAP. IIII.

QVAM-

f ¶ Experientia.] ſic ſupra eo lib de ele. q̃ ſit. cum ſuis concord.
g ¶ Diſpendia.] preſbyter ruralis, q nõ habeat niſi unum gauſape forte ſine manutergio, & unicum lectulum: quõ procurabit, & hoſpitabit epm, cũ nec forte domus ſufficiat, poſito ꝙ abundarent reliqua: & epſ quomodo in vili domo manebit? 2. Vtilis ergo fuit hæc cõſtitutio, quę tollit hæc diſpendia.
[Glo. ſeq. oſtendit q̃ñ ius antiquum renouatum eſt.
h ¶ Concedimus.] hic O, releuauit ad A, id eſt, extremitas ad principiũ. 35. diſt. ab exordio. Olim enim ab ijs qui procurationem victualium parare debebant, inuitis procuratio in pecunia exigi non poterat. 10. q. 1. relata. ſed uolentib⁹ bene poterat in pecunia recipi, & certa ſumma taxari. 10. q. 3. relatum. idem eſt hodie ꝑ hãc decreta. & eſt æquiſſimum, vt dixi in proxi. gloſ.
i ¶ Officio.] ſatis hoc puto locũ habere non ſolũ in ordinario officio, ſed etiam delegationis: cum vtrobiq; eadem ſit ratio. non obſtat quod j. dicitur perſonaliter: quia intelligo ꝙ cum perſonaliter uiſitant, pro ſuis victualibus a uiſitatis pecuniam recipiant: cum autem ꝑ alios, non ipſi, ſed illi uictualia uel pecuniã pro eis recipient, ut ſupra eo. lib. de offic. ordi. ſi epiſcopus.

‡ Legẽdũ hic videt̃ Inn. 4. cuius ẽ c. 1. hic citatũ a gl. in manuſcri pro exemplari ſimpliciter legit̃ Inn.
† Per hũc tex no ꝓuiſionem ꝓ exercitio dici aſſignatã, nõ multiplicari, q̃ quã vno die factas ꝙ ali⁹ faciẽdo occuparet duos.
a Portatio ẽt uictualiam ad locum cõpetẽtẽ eſſet onerosa. oã. And.

[Prima gloſſa dicit unde ſit ſumpta.]
a ¶ Felicis.] Ortum habuit ab his, quæ not. Gul. ſup. c. prox. ubi dicebat ſe a domino Greg audiuiſſe, de mente ſua fuiſſe quod hic ſtatuitur.
ADDITIO. Et quomodo reuoluebat litteram, ut hunc ſaperet intellectum, uide ibi ſuper uerbo, non impenſo.
b ¶ Lugdunen.] ſupra eo. c. prox.

k ¶ Perſoluendam.] aliàs enim poſſet totam ciuitatẽ vna die viſitare: & tot procurationes recipere quot ibi eſſent eccleſię: quod eſſet abſurdum.] Et eſſet acceſſorium maius principali, ut dixi in text.] Numerus ergo procurationum non excedat numerum dierum. ſupra eo procurationes.
l ¶ Cetera uero.] .ſ. circa exactiones ſtatuta: & circa procurationes ẽt in uictualibus non recipiendis a locis nõ uiſitatis: & circa munera nõ recipienda a uiſitãtibus, vel eorum famulis cum pęnis ſuperius ſtatutis.
QVamquam] Primo ponit exordium: Secũdo prohibitionem: ibi, Cũ igitur. Tertio pœnas trãſgreſ-

 ſorum:

ſorum; ibi. Qui vero. Et hęc decre. plenius prouidet q̃ Alexandrina c. quia nonnulli ſ. de immu. eccle. prout diſſet, ut ibi dicam in prin. Io. An.

¶ Pro intellectu huius c. eſt pſupponẽdum quid ſit pedagium & guidagium, de quo in glo. in c. ſuper qbuſdam. de verb. ſig. in anti. Vnde ſciendum ꝙ pedagium dr̃ illud tributum, quod ſoluitur pro rebus, quæ trãsferuntur de vno loco ad alium: & in iure vocatur vectigal. Guidagiũ vero dr̃ illud tributũ, quod datur pro ſalátandis hominibus, q ſecure conducũt tranſeuntes extra loca periculoſa.

c ¶ Canonico.] prędicta decre. ſuper quibuſdam.
d ¶ Ciuili.] C. vect. noua inſtit. non pol. l. non ſolent. C. de ſacroſan. eccle. placet.
ADDITIO. 16. q. 1. cap. generaliter. §. placet. aliàs ſub ꝫ. nouarum Ioan. And.

a Vide concil. Later. ſub Alex. 3 c. 11 & conc. Trid. ſeſ. 25. de ref. c. 20

† Ergo eas faciẽs ꝑ obãbit hoc ſibi licere ſ. c. 2. de im mu. eccl l. 1. C. de vect. no. Do. & Ph.

† Non patrimoniales. † h. cũ gl. ipſarũ. in ſi. ꝑ gl. i. d. l. 1. Lod. Ro. i l. ſi publicanus. §. de rebus. ff. de pub. Fon.

CASVS. Certum eſt ꝙ tam conſtitutione diuina, q̃ humana, clerici, eccleſiæ, & res clericorum ſunt exẽptæ, & immunes a pſtatione exactionũ, & tributorum, quæ conſueuerũt pſtari ꝑ homines ſæculares: Sed ponamus, ꝙ aliquis fecit ꝯ rium: quia ꝯ talem ꝓhibitionem, quę eſt tã a iure diuino, ciuili, q̃ canonico, fecit indebitam exactionem, & cõpulit clericos ad ſoluẽdũ pedagia, guidagia, & alias exactiones ꝓ ſe uel ꝓ rebus ſuis, q̃rit, qua pœna veniat puniẽdus? Rñdet ꝙ ſi ſit pſona ſingularis, quę fecit iſtas exactiones, tunc ipſo facto incurrit ſniãm excommunicationis: ſi autẽ ſit vniuerſitas uel collegiũ, puta cõitas, vel vniuerſitas ſcabinorũ alicuius ciuitatis, tunc illa uniuerſitas eſt ſuppoſita interdicto eccleſiaſtico: non aũt incurrit excõicationem. Hodie autem emanauit cle. pſenti. eo. ti. quæ pcipit epis & aliis locorum ordinarijs, vt ipſi publicent iſtas pœnas & ſentẽtias: & pcipit illis ſub pœna excommunicationis, ne ſint remiſſi in publicandis illis pœnis. Nota ꝙ ſi clerici trãsferant pſonas ſuas de loco ad locũ, licet faciãt cauſa negotiationis: tamẽ ꝓ perſona ſua nõ tenẽtur ſoluere exactiones vel alia tributa: nec etiam ſi transferant res beneficiorũ. Sed ſi trãsferãt fructus patrimoniales cauſa negotiationis tenenẽ ſoluere pedagia & alias exactiones: ſecus ſi neceſſitate ſua: quia tunc non tenerẽtur ſoluere pedagia neque alia tributa.

quam[a] † pedagiorum[b] exactiones tam iure canonico[c], quàm ciuili[d] regulariter merito ſint damnatæ †; tanto tamen diſtrictius ne ab eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto ſi id fiat, maioris[e] inde tranſgreſſionis reatus incurritur, & offenſa euidentior comprobatur. ¶ Cum igitur eccleſiæ, eccleſiaſticæque perſonæ, ac res † ipſarum[f] nõ ſolum iure humano[g], quinimmo & diuino[h], a ſæcularium perſonarum exactionib' ſint immunes: conſtitutionem[i] felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædeceſſoris noſtri (qui ſtatuit eccleſias & perſonas eccleſiaſticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum uel ſoluendum talia pro rebus ſuis proprijs, quas non cauſa negotiandi[k] deferunt, vel deferri faciunt, ſeu tranſmittũt:) Volẽtes ꝓ‡ multorum inſolentiã & abuſũ pœnæ adminiculo adiuuare[l], adijcimus diſtrictius inhibendo (cõtraria cõſuetudine[m] quorumcumque, quæ dicenda eſt corruptela verius, non obſtante) vt nec collegium[n], nec vniuerſitas, nec aliqua etiam ſingularis perſona cuiuſcumque ſit dignitatis, conditionis aut ſtatus, a præfatis eccleſiis, aut perſonis, pro perſonis ipſis aut rebus prædictis[o] talia exigat, uel extorqueat, per ſe, uel per alium[p], ſuo nomine, uel etiam alieno[q], aut eas ad huiuſmodi perſoluenda compellat. ¶ Qui uero contra fecerint, ſi perſonę fuerint ſingulares[r], excommunicationis: ſi autem collegium, uel uniuerſitas[s] ciuitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcũque, ipſa ciuitas, caſtrum, uel locus interdicti ſententias ipſo facto incurrant: nec

e ¶ Maioris.] ſcilicet quàm ſi exigantur a laicis. [Idem Archi.]
f ¶ Ipſarum.] ſ. eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarũ: nam res clericorum eodẽ priuilegio gaudent, quo res eccleſiarũ, ut 16. q. 1. ſimiliter. & rationem ibi not. Io. & Ber. ſ. de pig. ex litteris. in glo. pen. nec eſt illud uniuerſaliter verum, ut not. Ioan. 15. q. 4. c. 1.
g ¶ Humano.] poſitiuo, ut dictum eſt ſup.
h ¶ Diuino.] legitur Gen. 47. vltra mediũ. Subiecit Ioſeph oẽm terram Aegypti Pharaoni, & cunctos populos eius a nouiſſimis terminis Aegypti vſq. ad fines eius præter terram ſacerdotum. & ſequitur ſic, ex eo tẽpore uſque in præſentem diem in uniuerſa terra Aegypti quinta pars regibus ſoluitur: & factum eſt quaſi in legem præter terram ſacerdotalem, quę libera ab hac cõditione fuit. Item Eſdrę vij. vltra med. vbi dixit rex Artaxerxes ſuis miniſtris: vobis quoq; notũ facimus de uniuerſis ſacerdotib. & Leuitis, cantoribus & ianitorib' & miniſtris domus Dei: ut uectigal & tributum & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos. & concor. ad hoc ſup. de immu. eccl. non minus. 1 Eſdræ 2.

a ¶ Quamquam.] Si uniuerſitas, uel ſingularis pſona eccleſias uel eccleſiaſticas perſonas compulerit ſoluere pedagia, uel guidagia, uel exactiones ꝓ rebus ſuis quas cauſa negotiationis nõ deferũt, uel ꝓ perſonis: ſingulares ſũt excõicati, & uniuerſitas interdicti: nec ꝓdeſt ꝯtria cõſuetudo. Clericus hoc addit, ꝙ diœceſani qbus ꝯſtat aliquos has ſnias incidiſſe, illos publicare dẽnt, & ipſas ſnias facere obſeruari. e. ti. pſẽti. Io. A.
b ¶ Pedagiorum.] quid ſint guidagia, & qd pedagia, vide ſup. de verb. ſign. ſuper quibuſdam.

i ¶ Conſtitutionem.] quã habes inf. de immu. eccl. c. 1. & pro parte eius mentem vide hic deciſam.
K ¶ Negotiandi.] ad hoc de vi. & hon. cle. c. ult. Et no. in ijs quæ negotiationis cauſa portanẽ, non in ꝓprijs uel in ijs quę portantur ad utilitatem fiſci, ſoluuntur exactiones illæ. C. de uecti. & commiſ. l. uniuerſ.
l ¶ Adiuuare.] ſup. eo. exigit. in prin.
m ¶ Conſuetudine.] ad idem ſup. eo. tit. & lib. Romana. § procurationes. ſup. de capel. monac. c. unico. cum ſimilibus.
n ¶ Collegium.] ex quibus hæc cognoſcantur, vt no. ſup. de exceſ. præl. dilecta.
o ¶ Prædictis.] proprijs ſcilicet, quas cauſa negotiationis non deferunt.
p ¶ Per alium.] inf. de reg. iur. qui per alium
q ¶ Alieno.] 17 diſt. ſicut nõ ſuo. ſ. de reg. iu. ꝙ alicuĩ.
[Gl. duæ ſeq. recitari poſſunt per duas quæſtiones.]
r ¶ Singulares.] etiam epĩs: qa decr. quia periculoſum. de ſententijs ſuſpẽſionum & interdicti loquiẽ. [Idem Archidiaconus.]
ſ ¶ Vniuerſitas.] in collegium enim vel vniuerſitatẽ

caco-

excommunicationis ſententia profetri non dẽt.ĩ. de ſententia excõicationis. Romana. §. in vniuerſitatem. vbi de hoc, & intelligo hoc etiam de vniuerſitate vel collegio eccleſiaſtico [Idem Io. Mo. & Arch.] vt ſupra de perſonis dixit in proxima gloſſ. & facit. ff. de let. vendit. l. altius, & de mat. ex lib. ven. ca. vnico. de deci. quamuis. in antiq.

a ¶ Satisfecerint.] ad inſtar excõmunicati pro manifeſta offenſa. ſupra de verb. ſig. ex parte. 2. & c. ſeq. ĩ. de ſen. excom. ſolet. & c. venerabilibus.

PErpetuo declaramus.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi. poteſt etiam. Et prima ponit dictum de viſitatione, iteratiõe, & procuratione. Secunda vetat conſuetudinem contrariam: ibi, Conſuetudine.

CASVS. Dictum fuit ſupra eod. tit. & lib. ca. 1 ꝙ archiepiſcopus non ſolum poteſt viſitare totam ſuam diœceſim, ſed etiam ſuam prouinciam, id eſt, diœceſes ſuorum ſuffraganeorũ: verum iſtud ſit indiſtincte verũ, ẽt ſi epiſcopi adhibeant diligentiam in viſitando ſuas diœceſes? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ſic: & dicit, quod licet epiſcopi nõ ſunt negligẽtes in viſitandis ſuis diœceſibus: tñ nihilominus poterit archieps̃ illas diœceſes ſuffraganeorum ſuorũ viſitare: & non ſolum ſemel, ſed pluries, & iterare ſm̃ quòd dictum fuit. ſ. e in c. 1. Sed vtrũ archieps̃ viſitando prouinciã ſuã poſſit audire cõfeſſiones ſubditorũ ſuorum ſuffraganeorũ. & ipſis confeſſionib. auditis imponere pœnitẽtiã ſalutarẽ? Rñdet ꝙ ſic Et iſte eſt vn⁹ caſus in quo archieps̃ hẽt iuriſdõnem in ſubditos ſuorũ ſuffraganeorũ: alios caſus hẽs in c paſtoralis. de off. ord in antiq.

Not. primo ꝙ ille dr̃ libere exercere actũ, qui põt alterius negligẽtia nõ expectata. Nota ſecundo caſũ, in quo archieps̃ hẽt iuriſdõnem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, videlicet quo ad forũ pœnitentiale. ſed tamen hæc poteſtas eſt limitata ad certus tp̃s. Domi. [Prima glo. dicit quid declaret, & corrigit.]

b ¶ Perpetuo.] Emanauit ad declarationẽ decret. ſupra c. Romanã & correctionẽ eorum quæ ibi not. Ber. & ſupra eo. nuper. & ſupra de accuſa. ſicut olim.

ADDITIO. Et 0.9. q. 2. nullus Primas. & facit eadem cauſa & q. c. vlt. §. vlt. Ioan. And.

c ¶ Conſtitutionis.] ſupra eod. c. 1.

d ¶ Negligẽtes.] õtrũ no. Ber in p̃dictis locis, ſed aliud eſt viſitare, aliud de criminib. inquirere, vt dixi ĩ. c. 1.

e ¶ Et iterare.] repete, ſm̃ conſtitutionem, &c. quod eſt ſupra & idem repetas in proxi. ver.

f ¶ Ab alijs.] puta ſubditis ſuffraganeorum.

ab excõmunicatione huiuſmodi abſolutionẽ, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenarie reſtituerint, † & de tranſgreſſione ſatis fecerint[a] competenter.

¶ Idem.

¶ Archiepiſcopus viſitare poteſt prouinciam, ac etiam iterare, licet ſuffraganei non ſint negligẽtes: & tunc cõfeſſiones omnium audire, abſoluere, & pœnitentias imponere. hoc. d. Dominicus.

CAP. V.

PErpetuo[b] † declaramus edicto, archiepiſcopum poſſe ſecũdum tenorem conſtitutionis[c] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prędeceſſoris noſtri ſup hoc editæ, ſuam prouinciam viſitare libere, licet non ſint eius ſuffraganei negligentes[d], & iterare[e] viſitationem eandem: ac procurationes a locis recipere viſitatis: Conſuetudine (ſi qua forſan ab ipſis ſuffraganeis, vel ab alijs[f] allegetur) pręmiſſis[g] contra non obſtante[h].

¶ Poteſt etiam idem archiepiſcopus dũ viſitat, confeſſiones ſubditorum ſuffraganeorum audire, ac † abſoluere[i] confitentes, & ipſis pœnitẽtias iniungere ſalutares[k].

g ¶ Præmiſſis.] viſitationi, iterationi, & procurationi.

h ¶ Obſtante.] ad idem. ĩ. c. proxi. cum ſuis concor. [Glo. ſeq. dat vnum ſimile: de alijs remittit.

i ¶ Abſoluere.] No. caſum in quo archieps̃ in ſubditos ſuffraganeorum iuriſdõnẽ hẽt. Itẽ per totã prouinciã dat litteras indulgentiarum, ſupra de pœni. & remiſ. noſtro. alios caſus hẽs 9. q. 3. in ſũma ſupra de offi. ordi. paſtoralis.

k ¶ Salutares.] non nimium auſteras. 26. q. 7. alligant. & in eis imponendis conſideret quæ leguntur de pœn. diſ. 5. cõſideret, & ſup. de homi. ſicut dignum.

TIT. XXI.

De cõſecratione eccleſiæ vel altaris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Polluta eccleſia pollutum eſt cœmiterium illi contiguũ, ſed non remotum Pollutio cœmeterij eccleſiam non polluit, licet contigua exiſtat. Polluto vno cœmeterio aliud illi contiguum pollutum non eſt, licet per portam de uno in aliud detur ingreſſus h. d. Dom.

CA. VNI.

SI † ECCLE-

DE CONSEcratione eccleſię vel altaris.

[Viſum eſt ſupra de cenſibus: ſed quia in conſecratione eccleſiæ ſolent dari immunitates & cenſus imponi: iõ poſt titulum p̃cedẽtẽ ſubijcit iſtũ.

SI eccleſiã.] Determinat quatuor caſus. Secundus: ibi, Secus. Tertius: ibi, Non ſic. Quartus: ibi, Nõ vnũ. Ioan. And.

CASVS Certum eſt ꝙ ſi quis per iniuriã alium verberet in eccleſia. & effundatur ſanguis in eccleſia: item ſi effundatur ſemen hois: ꝙ eccleſia eſt cenſenda polluta, Sed quid de cœmeterio, ponamus ꝙ eccleſia aliqua fuit polluta: eſt aliquod cœmeterium prope eccleſiam: vtrum fuerit cœmeterium pollutũ? Rñdet ꝙ ſic: quia eſt acceſſoriũ ad eccleſiã: & ideo anteq̃ cœmeterium illud fuerit recõciliatũ, non dẽt in eo aliquis ſepeliri. Sed quid ecõtra cœmeterium aliquid fuit pollutum: vtrum eccleſia q̃ eſt iuxta cœmeterium eſt polluta? Rñdet ꝙ non: quia eccleſia nõ eſt acceſſorium ad cœmeteriũ: & maius dignũ nõ trahiẽ ad minus dignũ. Sed quid ponamus retẽto priori themate, ꝙ aliqđ cœmeterium fuit pollutũ: eſt aliud cœmeteriũ illi cohærẽs, quia eſt ibi quidã paries diuidens vtrumq; cœmeteriũ: vtrum iſtud cœmeteriũ cẽſeaẽ eſſe pollutũ? Rñdet ꝙ nõ [Sanguinis.] requiriẽ ꝙ ſit effuſio ſanguinis humani iniurioſo: iõ ſi me defendẽdo effundã ſanguinẽ in eccleſia: nõ ꝓp hoc dr̃ eccleſia polluta: imò ſi quis ſe defendẽdo, ſuũ aggreſſorẽ in eccleſia occiderit, non eſt irregularis cẽſendus. [Contiguum,] id eſt, ſine medio: quia contigua ſunt, quæ duobus extremis ſe contingunt.

Nota primo ꝙ eccleſia vel cœmeterium polluiẽ effuſione ſanguinis humani: & hoc qñ effuſio illa ſanguinis eſt iniurioſa: ſecus ſi iuſte vel iocoſe fuerit facta: vel ẽt ſi euenerit naliter ſine aliqua percuſſione. Itẽ requiriẽ ꝙ illa effuſio ſãguinis fuerit facta i magna abũdantia: iõ ſi ſolũ eſſent effuſæ duæ vel tres guttæ non

diceretur

† Per iſtã copulatiuã notãt doct. non ſufficere reſtõnem (q̃ cui ſieri debeat dicũt. Do. hic) ſed requiriẽ ẽt pœña c. ſicut dignum. de homi. ad hoc ð hæret. quicũque in ſ. Font.

† Vide cõci. Tri. ſeſ. 24. de reſor. c. 3. §. A metropolitanis vero. vñ intelliges qualiter hodie procedat diſpõ huius cap.

† Nota argumentũ do ex ordine liẽ, ꝙ confeſſor dẽt abſoluẽ cõfitẽtẽ, & poſtea ſibi iponeẽ pęnitentiã Et ſic ẽ hic tex. õ glo. in verbo audite. in cle. dudũ de ſepultu.

† De materia huius decretalis vide plene Turrecrematã, & alios in ca. eccleſiis. de cõſecrat. di. 1.

ſiam [a] pollui [b] ſanguinis [c] aut ſeminis [d] effuſione contingat, ipſius cœmeterium, ſi cõtiguú [e] ſit eidem, cenſetur eſſe pollutum [f], vnde antequã reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis ſepeliri. Secus ſi remotum fuerit ab eadem.

¶ Non ſic quoque in caſu conuerſo ſentimus, vt videlicet polluto [g] cœmeterio quamuis eccleſiæ contiguo, debeat eccleſia reputari polluta: ne minus dignum, maius [h], aut acceſſorium, principale [i] ad ſe trahere videatur. Non vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcũtur, quæ quamuis ſibi

diceretur eccleſia polluta Not. vlterius, ꝙ ẽt cœmeteriũ vel eccleſia dr̃ pollui per effuſionẽ ſeminis humani. Et dñt aliqui, ꝙ requiriẽ ꝙ illa effuſio fuerit adulterina: ſecus ſi matrimonialis. Hanc opin. tenet Arch. & rõnem ponit ipſe Archid. quia reddere debitum eſt meritorium: ſed gloſſa iſta concludit contrarium: quia aliqua ſunt illicita rõne loci, q̃ aliàs de ſe ſunt licita, nec obſtat rõ Archidiaconi. ꝙ reddere debitũ vxori eſt meritoriũ: q a bñ ſeq̃tur, reddere debitum vxori eſt meritorium: ergo non petetur pœna: ſed non ſequitur quin eccleſia ſit polluta. Itẽ dicit Dominicus de ſancto Geminiano, ꝙ in omni loco non eſt reddendũ debitum carnis. Nota ꝙ in cœmeterio polluto non ſunt ſepellienda corpora ante recõciliationem debito modo factam.

Nota ꝙ polluta eccleſia ẽt dr̃ pollutũ cœmeteriũ, ſi ſit contiguum eccleſiæ, ideo aliquis non dẽt in eo ſepelliri: tñ nõ eſt neceſſe ꝙ reconcilieẽ cœmeteriũ: quia venit acceſſore ad eccleſiã: iõ per recõciliationẽ eccleſiæ vr̃ cœmeteriũ eſſe recõciliatũ. Nota vlterius ꝙ paries intermedius diuidit res diuerſas, ut cenſeanẽ res diuerſæ Nota ꝙ porta, ingreſſus, vel aditus non facit ꝑꝑ hoc contigua. Et iſtud facit ad qõnem: ponamus ꝙ habeo vnum domicilium, porta domicilij eſt in vna parochia, & reſiduum eſt in alia parochia. q̃tũ ad iura parochialia, nõ ſum parochianus illi⁹ eccleſię in cui⁹ parochia eſt porta domicilij: ſeu ſum parochianus illi⁹ eccleſię in cuius parochia eſt reſiduũ domus.

[Prima gl. dicit quid declaret, & ponit differentiam.]

a ¶ Si Eccleſiam.] Emanauit ad declarationem eorũ, q̃ not. Hoſt. ſup. e. tit. c. 1. proprie eccleſia dr̃ conſecrata: baſilica nõ conſecrata. de religio. dom. c. 1. Sed ꝯ non conſecrata polluitur, ſed aliter recõciliaẽ. ſup. e c. vlt. ADDITIO. Quòd proprie eccleſia dr̃ conſecrata, patet hoc de conſe. diſt. 1. nõ oportet. 16. q. 5. poſſeſſio. qñque eccleſia vocatur oratorium. ea. q. lator. 42. d. ca. pen. & vlt. qñque vocatur domus orõnis. 16. q. 7. & hoc diximus. & ſup. de immu. eccl. cum eccleſia. qñque dr̃ tẽplum, vt ibi, & 88. diſt. eijciens. 1. q. 3. ex multis. 2. q. 7. accuſatio. 2. rñſo. Alibi tabernaculũ, de conſe diſt. 1. c. 1. 36. diſt. c. vlt. qñque domus Dei. 1. q. 3. non ſolum. & inf. tit. 2. decet. & eſt ratio: quia ſpecialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitantes protegit: dr̃. n. domus eſſe tutiſſimum refugium. ff. de in ius vo. l. plerique. ſecundum Archid. Ioan. And.

[Glo. ſeq. reciteiur per obiectionem & ſolutionem, ſecunda pars per quęſtionem & ſolutionem: & ſolutionis contrario reſpondet.]

b ¶ Polluit.] quo ad opinionem hominũ, qui eam polluunt quantum in eis eſt 1 quę. n. ſunt ſancta coinquinari non põt 15. q. vlt. c. vl. de coha. cle. & mu. veſtra. & quid firmũ aut ſtabile, ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur. C. de epiſ. & cle ſi quemq̃. & ob hoc dico, ꝙ ſi pollutio fuerit occulta, nõ dẽt reconciliari. Dicunt. n. theologi, ꝙ ideo reconciliatur eccleſia, vt videntes laici eccleſiam ſic lauari, q̃ non peccauit, cogitent intra ſe q̃tum pro lauatione peccatorum laborãdum ſit. & probatur hoc iure: quia eccleſia non iudicat de occultis. 32. diſ. erubeſcant. de ſimon. tua. non obſtat, de adul. ſignificaſti. quia dico ꝙ adulterium ibi publicũ erat: ꝙ patet ex eo, ꝙ adulterio indicta fuit purgatio.

1 Et ẽ hoc expreſſũ. 1. q. 1. ꝙ quidẽ, in ſi. Io. An.

[Glo. ſeq. primo ſoluit 7. dubia. in fine quærit, arg. pro & contra, & ſoluit.]

c ¶ Sanguinis.] humani & iniurioſi. [facit de priuileg. tuarum. in prin in antiq.] Vnde ſi ibi occidatur canis, vel humanus ſanguis caſu effundaẽ. vel ſi quis ibi minutionem faciat 2, eccleſia non eſt reconcilianda. & ſi ſine ſanguinis effuſione occidatur ibi hõ puta cum terſorio ad collum: bñ reconciliatur ꝑꝑ criminis horrorẽ, ſm Hug. qui not. hoc de conſe. diſt. 1. eccleſiis 3. Et eſt caſus ĩ. eo. propoſuiſti. vbi dr̃ ꝙ ꝑꝑ homicidia & vulnera reconciliatur eccleſia: non dicit an in eis fuerit ſanguinis effuſio nec ne, ad hoc ff. ad legem Aquil. qua actione. §. 1. Et ſi extra eccleſiã vulnerat⁹ ad eccleſiã fugiat, & ibi ſanguinẽ ſpargat, non recõciliatur eccleſia ſecus ecõtrario 4, vel cum ſanguinem colligit in ſcutella Si aũt ſupra tectum, pone cum ſaggita hõ interficitur: Dixit ibi Hug. ꝙ non eſt facienda reconciliatio: quia extra eccleſiam vr̃ factũ. [Eadem ratione dr̃ idem, quando ſub eccleſia in cella cauerna, vel ſpelunca ibi ſita ad vtrumque faciũt iura lo ꝗuentia de ingreſſu eccleſiæ. ſupra eo. li. de off. deleg. c. 2. & inf. de ſent. excom. is cui.] Sed quid ſi ſanctus vir ibi occidatur: nũquid reconciliatur eccleſia? Vr̃ ꝙ ſic: quia iura indiſtincte loquũtur: & ſceleratius eſt iuſtum & ſanctum occidere q̃ iniuſtum. 23 q. 5. ſi non licet. In contrarium vr̃, cum eccleſia ſanctificata ſit, non polluta. [Ad hoc ſupra eo. lib. de elec. fundamenta, poſt prin. ver. Iſti ſunt. & 21. diſ. q̃uis.] Sed hoc verum eſt ex ſanguinis effuſi paſſione: ſed ex ipſius effuſi actione bene polluitur, iuxta illud: Actio diſplicuit, paſſio grata fuit 5. Vnde primum teneas: locum tamen ſanguinis non lauabunt.

2 Idẽ ſi occidaẽ ſub lapidẽ aut ligno cadẽte, Phi. ꝑ c. eccleſiis de cõſe. diſt. 1. Fon.

3 Et idem Arch. hic & ibi vt remittit Ioan. An.

4 Scd̃m Vincen. q hoc not. ſup. eo. propoſuiſti. i gl. alle. ſi. ad l. Aqui. huic ſcripturę. Ioan. An.

ADDITIO. Si vir ſanæ mentis ſeipſum occidat in eccleſia: vel vulneret irato animo ad ſanguinis effuſionem: ex quo publicum eſt, recõciliabitur eccleſia. Ad hoc ſufficit quod ſcripſi ſupra de ſen. excom. contingit. ſuper verb. excommunicetur, in ſi. Ioan. And.

5 Seneca li. 3. declama. ẽt vbi remediũ eſt mori: ſcelus eſt occidere. Ioan. An.

[Glo. ſeq. in quæſtione duas contrarias opi recitat: ſecundam approbat.]

d ¶ Seminis.] humani, non canum. Et intelligunt hic quidam de ſemine fornicario: vñ ſi vir cognoſcit vxorẽ in eccleſia, non recõciliabitur. hoc tenet Hug cuius gloſſas poſuit Io de conſecra. diſt. 1. eccleſiis. Vin. & Gandolphus. Sed ipſe Io. contra. quod verum puto. allegabat ff. de ſolu. l. quod dicimus, & hoc not. 31. diſt. qm. 68. diſt. eccleſiis. 33. q. 4. Apoſtolus. nam multa licita, ex loco ſũt illicita. 2. q. 7. accuſatio. de imu. eccl. c. j. ADDITIO. Arch ẽt tenuit, ꝙ coitus coniugalis non polluit eccleſiam: qui dicebat in eccleſia non debeat regulariter debitum reddi vxori: ſi tamẽ petat & reddatur, nõ põt dici adulterium vel fornicatio. Facit de conſecr. diſt. 1. ſi motum. Ioan. And

e ¶ Contiguum.] contigua dicuntur quorum extrema ſe contingunt

ADDITIO. Fuit dictum Ariſt. 5. Phyſi. qui ſubdit illa eſſe contigua, quorum terminus eſt vnus, & idem, datur exemplum de aqua in vaſe: eſt. n. vaſi cõtigua, ſed in ſe continua, &c. Ioan. And.

f ¶ Pollutum.] concor. ſuf. de ſent. excõ. ſi ciuitas, vbi idem de eccleſia interdicta diſtinguitur. Io. And.

g ¶ Polluto.] ſanguinis vel ſeminis effuſione, vt ſup. vel quia ibi fuit aliquis excõicatus, ſupra eod. conſuluiſti. [Idem hic Arch.]

h ¶ Maius.] ad ſe trahere videatur: quod eſt ꝯ. & hoc eſſe non debet, ſup. eo. quod in dubijs, vbi de hoc. ad idem ſup. eo. lib. de præben. c antepen.

i ¶ Principale.] ꝙ eſſe non debet: immo potius econtrario,

cohærentia, pariete [a] tamen medio ſeiunguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermidiam habeatur acceſſus) non propter hoc reputabitur violatum. [b].

TIT. XXII.

De reliquijs & veneratione ſanctorum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Feſta xij Apoſtolorũ, quatuor Euangeliſtarum, & quatuor Doctorum & Confeſſorũ eccleſiæ, ſcilicet Greg. Auguſtini. Ambroſij, & Hieronymi ſub officio duplici debent ſolemniter celebrari. Io. And.

CAP. VNICVM.

Glorioſus [c] † Deus in ſanctis ſuis, & in maieſtate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentię nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura iudicij, cæleſtia pariter & terrena diſponit; & ſi cunctos eius miniſtros magnificet, altis decoret honoribus, & cæleſtis efficiat beatitudinis poſſeſſores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit inſignijs dignitatum, & præmiorum uberiori retributione proſequitur, quos † digniores agnoſcit, & commendat ingentior excellentia meritorum.

¶ Sic & alma mater Eccleſia eius ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuerſos in regnis cęleſtibus cõſtitutos, ſtudijs honorare ſollicitis & ſonoris efferre præconijs non deſiſtat: glorioſiſſimos tamen Chriſtianæ fidei principes, athletas Dei electos, iuſtos ſæculi iudices, lumina uera mundi, videlicet Chriſti redemptoris Apoſtolos numero duodeno [d] contentos, qui viuentes in carne prædictam Eccleſiam ſuo pretioſo ſanguine plãtauerunt, ipſam erigẽdo ſublimiter, & diſciplinis ſanctiſſimis dirigendo: Reuerendiſſimos etiam patres, viroſq; clariſſimos quatuor [e] Euangeliſtas Domini, per quorum diligentiſſima & fideliſſima ſtudia eidẽ Eccleſiæ ſacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipſius doctores Eccleſiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus ſedis [f] Apoſtolicæ curam geſſit, Auguſtinum & Ambroſium uenerandos † antiſtites, ac Hieronymum ſacerdotij præditum titulo, eximios Confeſſores, ſummis attollere uocibus, laudibus perſonare præcipuis, & ſpecialibus diſponit honoribus uenerari. Horũ quippe doctorũ ꝑlucida & ſalutaria documẽta p̄dictã illuſtrarũt Eccleſiã, decorarunt virtutibus, & moribus informarũt: per ipſos præterea quaſi luminoſas ardenteſque lucernas ſuper cãdelabrũ

---

trario. ꝭ de reg. iur. acceſſorium. cum ſuis concord.
a ¶ Pariete.] paries igitur diuiſionem inducit ad idẽ ſupra eo. lib. de electio. vbi periculum. § in eodem.
b ¶ Violatum.] Nota ꝙ licet acceſſoriũ ſequatur principale cõtiguũ: non tñ ſequitur acceſſoriũ ẽt cõtiguũ vt hic: multo ergo minus principale ſequetur acceſſorium. vt ſ. proxi. reſponſo.

DE RELIQVIIS & veneratione ſanctorum.

Cõſtitutio. ¶ Dictum fuit ſ. de conſecratione eccleſiæ vel altaris: verum quia in eccleſijs conſecratis ſolent poni reliquiæ ſanctorum: ideo ad nos informãdum ponit titulum de reliquijs & veneratione ſanctorum.

c ¶ Glorioſus.] Primo Bonifaci⁹ ponit exordium de diuina prouidentia, q̃ digniores extollit. Scđo ponit imitationẽ eccleſiæ militãtis: ibi. Sic & almæ. vbi facit tria: Primo cõmendat Apoſtolos, Euãgeliſtas, quatuor Doct. Eccłæ diuiſim. Scđo: ibi, ideoq; ponit p̄teritã prouiſionẽ Eccleſiæ circa ipſorũ excellẽtiã. Tertio: ibi, Nos itaque ponit ſuã additionẽ de feſtis illorũ ſub officio duplici celebrandis. Io. And.

† Vide Caſſaneũ in catologo glorię mundi. par. 3. cõſideratione 29. & multis ſequẽtib.

¶ Iſtud capitulũ ſolũ hẽt ꝙ feſta principalia xij. Apoſtolorum, quatuor Euangeliſtarũ, & quatuor Doctorũ, ſ. Gregorij, Auguſ. Ambr. & Hieronymi debent celebrari ſub duplici ſolemnitate: Vnde dicũ aliqui, ꝙ feſtum alicuius ſãcti dr̃ celebrari ſub duplici ſolemnitate, qñ in principio pſalmi dr̃ tota antiphona, & iterũ in fine pſalmi dicitur ſimiliter tota anthipona. Et dr̃ celebrari ſub ſimplici officio & ſolemnitate quando ante pſalmũ dicitur ſolum principium antiphonę. Et dicitur Miſſa celebrari ſub duplici officio, quando in Miſſa dicitur, Gloria in excelſis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrũ exordium, in quo potes notare, ꝙ Deus in retributione meritorum magis amplificat illos, qui plus meruerunt ex ipſorum operibus: & ſic patet. ꝙ in gloria paradiſi eſt differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.

† No. hic Petr. de Anc. ꝙ in paradiſo ſũt ẽt ordines dignitatũ. vide tex. 89. diſ. c. ad hoc. & Io. An. hic. Font.

[Prima glo. ſummat.

e ¶ Glorioſus.] Feſta duodecim Apoſtolorũ, quatuor Euangeliſtarũ, & quatuor doctorum, & confeſſorum eccleſiæ, ſ. Greg. Aug. Amb. & Hiero. ſub officio duplici debent ſolemniter celebrari.

[Glo. ſecunda ponit noĩa xij, Apoſtolorũ.

d ¶ Duodeno.] hoc dicit ꝑꝑ Paulũ, & illos, qui non fuerunt de numero: Hi autẽ ſunt xij. Petrus, Ioan. Iacobus Zebedæi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus. Iacobus Alphæi, Simõ, Iudas Iacobi Et Matthias, qui fuit in locũ Iudæ Iſcariotis.

ADDITIO. Matthæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocat̃ Thadæus. Et de his olb. hr̃ Lucę 6. Io. And.

e ¶ Quatuor.] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.

[Glo. ſeq. primo ꝓbat quinq; rationibus, ꝙ ſol⁹ Papa canonizat: allegat duo iura in ꝯtrariũ. & ſoluit: ſecũdo tractat quid ꝑ canonizationẽ ꝯſequit̃, ſanctos: & an prius poſſit ad eum orari? Tertio, quid in canonizatione ſit inquirẽdũ, ponens quatuor, quæ in miraculo requiruntur.

† Al. reuerendos.

f ¶ Sedis Apoſtolicę.] ſolus 1 Papa hẽt nõ ſolũ certos de ſãctis p̄ alijs extollere: ſed etiã eos canonizare, multiplici rõne: Primo, qa iſta eſt vna de maioribus cauſis, q̃ inter Chriſtianos ꝓponi poſſit, & ſic eſt ad ſedẽ Apoſtolicam referenda. de baptiſ. maiores. Secundo, qa miracula attribuunt̃ fidei: hæc igitur qñ cum ſit de fide, præcipue eſt ad ſedem Apoſtolicam referenda. 24. q. 1 quotiens. Tertio, quia ad Papam ſpectat declarare dubia ſcripturarũ,

1 Quod ad ſolum Papã ſpectat canonizatio ſctõrũ docet plene Turrecremata in c. de conſec. diſt. 3 q. vl. & Trohilus Maluetius in tract. de canonizatione ſãctorũ, dubio 2.

qui

in domo Domini poſitas, errorum tenebris profugatis, totius corpus Eccleſiæ tamquam ſydus irradiat matutinum. Eorum etiam fœcunda facundia cæleſtis irrigui gratia influente ſcripturarũ ænigmata reſerat, ſoluit nodos, obſcura dilucidat, dubiaque declarat: profundis quoq; ac decoris illorum ſermonibus ampla ipſius Eccleſiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborũ elegantia ſingulari † glorioſius ſublimitata, corruſcat. ¶ Ideoque circunſpecta prudentia dictæ ſedis (quę actibus intenta ſalubribus, & operibus expoſita pietatis, libenter & ſolerter exequitur quæ ſunt Dei) præmiſſa ſollicite digneque conſiderans, & debita meditatione perluſtrans, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, ſalutemque fidelium, merito cenſuit riteque prouidit, Apoſtolos, Euangeliſtas, & Confeſſores eoſdẽ in vniuerſali Eccleſia honorificentię potioris impendijs attollendos: vt ab ea tanto propenſius honorari ſe ſentiant, quanto ipſam præ cæteris excellentius illuſtrarunt.

¶ Nos itaque pijs ducti conſilijs, digniſque ſtudijs excitati, nonnullos † prædeceſſores noſtros Romanorũ Põtificũ (qui ſpecialis deuotionis proſequentes affectum, aliquorum feſta ſanctorum ſub duplici ordinauerint officio celebranda) vnitari ſollicite intendentes: eorumdem Apoſtolorũ, Euangeliſtarum, & Confeſſorum feſtiuitates præcipuas (de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu) ſub officio duplici a per vniuerſas orbis eccleſias volumus, ſtatuimus & præcipimus annis ſingulis perpetuis futuris tẽporibus ſolemniter celebrari.

TIT. XXIII.

De immunitate † Eccleſiarum, cœmeteriorum, & aliorum locorum religioſorum.

¶ Alexander quartus.

¶ *Seculares poteſtates ab eccleſijs vel eccleſiaſticis perſonis tallias uel exactiones pro rebus uel poſſeſſionibus acquiſitis vel acquirendis exigere non præſumant: nec eas compellere ad ipſas diſtrahendum, vel extra manũ ſuam ponendum. hoc dicit. Ioan. And.*

qui 61. ſunt legit. venerabilem. multo fortius dubia ſanctitatis: quia circa maiora maius periculum vertitur: ideo &c. ſupra de elect. vbi periculum (eod. lib. ſupra.) Quarto, ne propter multorum epiſcoporũ ſimplicitatem, populum decipi contingat ſupra eo. ti. c. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum contingat ſanctus multiplicari: & ſic deuotionem refrigeſcere, & ſanctitatem vileſcere. 80. diſ. epiſcopi. vĩ tñ ad id cõtra ſupra de ferijs. c. vlt. de conſec. diſt. 3. c. . vbi uideť quòd epiſcopi hoc poſſint: ſed illud intelligitur de ſanctis iam canonizatis non. n. oium feſta vbique coluntť. Hoc autem conſequitur ſanctus per canonizationem: ꝙ Eccleſia pro eo ſolemniter & pro aliquibus ſolẽnius dicit officiũ, vt hic. Item inter alios ſanctos in litanijs nominatur & inuocať: & ſi eccleſia in canonizatione erraret 1 (quod non eſt credẽdum. licet accidere poſſet de ſentẽtia excom. à nobis 2) nihilominus preces in honorem talis, acceptæ & gratę ſunt: per fide. n. Chriſti omnia purgantur de coha. cler. & mulie. veſtra. & eſto ꝙ veritas canonizationis deficiat: non deficit fides de bapti. debitũ. de pſb. non bapti. c. 2. & 3. Dicimus. n. ꝙ cuilibet licet in ſecreto alicui defuncto quem ſanctum credit preces porrigere, vt pro ipſo ad Deum intercedat, licet ſolemnes preces publice emittere, vel ſolemne officium publice dicere nequeat. vt dixerunt Innoc. & Hoſti. ſupra eod. tit. cap. 1. Ad canonizandũ autem ſanctos inquirẽdum eſt 2; an illi de quo canonizando q̃ritur, prior vita teſtimonium prębeat pro laboribus multis, motibus caſtis, actibus ſtrenuis. 61. diſ. miramur. Oportet .n hoc pñri teſtificatione pdicari: & bonæ famæ pconijs nõ taceri. 12. q. 2. quatuor. & maxime q̃ri dẽt de ſimplicitate & humilitate: qa ſuperbis Deus reſiſtit: humilibus aũt dat gratiã. Itẽ dẽt q̃ri, an in vita perſecutiones paſſus fuerit. 7. q. 1. oĩs q. &c. ibi, adunati. & an paſſus fuerit ex charitate. 1. q. 1. vide. Quęrendum ẽt eſt de miraculis factis in uita & poſt mortem. Et quantũ ad hoc ꝙ ſit miraculum, quatuor requiruntť. Primo ꝙ ex Deo, nõ ex arte contingat, nec ex diabolo: nã miracula qñque fiunt per malos 3 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit. neceſſe eſt. n. martyres à Deo impetraſſe quæ mãdant. 50. diſt. ſi q̃s ꝑpoſtera. Secundo, ꝙ ſit ſ̃ 4 naturam: ſicut de virga Moyſi mutata in colubru: & de aſina loquente ad Balaã. ſ̃. de hære. cũ ex iniuncto Tertio, quod nõ ex ui verborũ, ſed hoĩs merito id contingat, nam panis & vinu poteſtate & virtute verborum tranſubſtãtiantur in corpus & ſãguinẽ. ſ̃. de cele. Miſ. cu Martha § quum. Quarto, ꝙ ſit ad corroborationem fidei: herba. n. miniſterio hoĩs tranſit in vitrum: ſed hoc uel ad corroborationem fidei: & iõ ad canonizationẽ (niſi hæc quatuor concurrant) miracula nõ prodeſſent, ſed ſummitas, qui hoc no. ſ̃. eo. tit. (per totũ) & moderni. ſ̃. de teſta. c. venerabili.

ADDITIO. An ſit de neceſſitate miraculi, ꝙ ſiat in inſtãti, & an ſit cõtra rationẽ miraculi liberatũ, in liberatione dolere: tractat Archid. 36. q. 5. nec mirũ. verſic. nec ideo. Io. And.

a ¶ Duplici.] dñr qui dã officiũ duplex cũ tota anthipona dicitť ante pſalmũ: cu aliàs non tota, ſed ſolum principium dicatť añ pſalmum: alij aliter: clericis hoc relinquo ADDITIO. Remittit Archid. ad Rational. Gulicl. lib. 7. Titu. de ſemnitatibus ſanctorum. verſi. quandã autem feſta. Ioan. And.

DE IMMVNITATE eccleſiarum, &c.

[Dictũ fuit ſ̃. de beneficijs & eccleſijs tã ſæcularibus q̃ regularibus. & ẽt dictũ fuit ſ̃. de cenſibus & exactionibus, & procurationibus in c q̃q̃ eccleſiæ ꝙ eccleſiaſticæ pſonæ ſunt immunes à pedagijs, guidogijs, & alijs exactionib. ſæcularibus: verum quia poſſet dubitari an alia immunitate gaudeat eccľa: iõ ad nos informandũ annectiť titulus gñalis, de immunitate eccľarũ: Vel ſic ꝯtinuatur, Dictũ fuit ſ̃. de conſecratione eccleſiæ vel altaris. verũ, qa eccleſia poſt conſecrationẽ gaudet immunitate, iõ ad nos informãdũ, ponit titulũ de imunitate eccleſiæ,

Quia

† Al. ſæculari.

1 Vide B. Tho. qđlibeto. 9. art. vlt. & B. Antoninũ. 2. p. ti. 11. c. 8. §. 2. & Melchiorem Canũ lib. 5. de locis Theol. c. 5.

2 De hoc articulo vide Troilũ Maluetiũ tract. de canonizatione ſanctorũ dubio. 3. Caſſaneũ in catalogo gloriæ mũdi, par. 3. cõſider. 49. & 60.

3 Vide oĩno B. Tho. par. 1. q. 110. arti. 4. & 2. 2. q. 178 ar. 1.

† Al. iſtas nõnullos pdeceſſorũ noſtrorũ Romanorũ Põtificũ, &c.

4 Expone ſano mõ. i. ſupra naturam: vel ꝑter ordinem totius naturæ. B. Tho. par. 1. q. 110. arti. 4. ad 2 arg.

† Vide cõc. Tri. ſeſ. 25. de refor. ca. 20. vbi priuilegia & immunitates eccleſiarũ, & pſonarũ eccleſiaſticarũ innouantur & confirmantur.

Cõſtitutio dñi Heliæ.

Quia nonnulli.) Tria facit ſecundum Ioan. Mona. Primo recitat in genere tyrannidẽ ſæcularis poteſtatis. Secundo: ibi, Sane: narrat in ſpecie. Tertio prouidet contra illã: ibi, Volentes.

ADDITIO. Scire debes, q Alexander quartus, cuius fuit hæc decretalis, prouidit cõ ſeptem grauamina, q̃ laici inferebant eccleſiis & clericis: Et q hic hr̃, fuit primum. De ſecũdo formata fuit decret. q̃q̃. ĩ de cenſi. quæ longe plenius prouidet. Tertium fuit omiſſum ex eo q cõtinebat n. q de legatis eccleſię vel ad pias cauſas, vel p male ablatis nil poſſet diminui per cõitates occaſione alicuius impoſitionis factæ poſt mortem teſtatoris vel infirmitatis, de qua deceſſit in fraudem. Quartũ hr̃ inf. de ſen. excõ. decernimus. De quinto, formata fuit decret. cum quidã ĩ. de except. eod. lib. De ſexto, decre. licet, ĩ. c. lib. de iureiur. De ſeptimo, decreta. 2. ſupra de foro compet. Ioan. And.

† Vide cõci. Lateranen. ſub Alex. iij. c. 19. & cõci. Lateranen. ſub Leone x. ſeſſ. 9. tit. de reformatione curiæ. §. Et cum à iure.

¶ Præſupponẽdum eſt illud quod dr̃ in l. placet. C. de ſacroſ. eccl. per quam Imperator exemit quaſcunq; eccleſias à ſolutione tributorum ſordidorum & extraordinariorũ, & quorumcunque ſuperindictorum.

CAP. I.

Quia† nõnulli[a] habẽtes temporale[b] dominium, vel poteſtatis gerentes officium ſæcularis, libertatem & immunitatem eccleſiaſticam lædere ac minuere tamquam honoris & priuilegij eccleſiarum inuidi moliuntur: expedit quòd per diligentiam & auctoritatẽ ſedis Apoſtolicæ (quæ curam habet eccleſiarum omnium & tutelam) contra talium auſus & conamina opportunum remedium apponatur †: vt eccleſię ipſæ in plenitudine iuris ſui, & libertatis integritate lætentur †, ac deteſtabilis malignorum audacia, & inſolẽtiũ nefaria temeritas ꝓpulſetur.

† Al. opponatur.

† Al locetur.

¶ Sane intelleximus qđ in regno Francię[c], cõitæ, Scabini, ſeu conſules & alij domini temporales, & ij qui iuriſdictionem in ipſis cõmunijs, ciuitatibus, caſtris, & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commiſſa eſt executio iuſtitiæ ſæcularis, moleſti ſunt nimium eccleſiis ſuper pluribus, & infeſti: & inter cætera nituntur & ſtudent, vt illis collectas †, & tallias, & alia huiuſmodi eędem eccleſiæ prętextu bonorũ[d], quæ acquiſiuerunt, tribuant & perſoluant, vel extra manum ſuam ponant huiuſmodi acquiſita. Volentes itaque ſuper his omnibus (prout expedit) ſollicite prouidere, totq; temerariis auſib. cõgruis præſidiis obuiare: auctoritate Apoſtolica, præhabita cũ fratribus noſtris diligẽti deliberatione: decernimus, non licere præfatis communiis, Scabi-

CASVS. Certũ eſt q per illam l. placet allegatam, eccleſię ſũt immunes a quibuſcunq; munerib. ſordidis & alijs exactionibus: facta tali cõſtitũe p Imperatorem, eccleſiæ acquiſiuerunt de nouo aliquas poſſeſſiones: vñ laici dicebãt q eccleſia ſolueret tallias reſpectu illarum poſſeſſionũ de nouo acquiſitarũ poſt illã l. placet. vel q illas poſſeſſiones poneret eccleſia ex ſuam manum: illud fuit notificatũ ſummo Pontifici, qui ordinauit q quæcunq; p̃tãtes ſæculares, vel quicunq; iudices laici non cõpellerẽt perſonas eccleſiaſticas ad ſoluendũ tallias pro poſſeſſionib. nouiter acquiſitis: nec ẽt cõpellant eccleſias vel eccleſiaſticas pſonas ad ponẽdũ extra ſuas manus poſſõnes de nouo acqſitas.

Nota primo illud ad qđ allegaſ principiũ huius c. q eccleſia Romana nõ ſolũ ẽ mř aliarũ eccleſiarũ, ſed ẽt ipſa eſt tutrix & curatrix aliarũ eccleſiarũ. Ex quo I fert q Papa cõcurrit in adminiſtratione cum quibuſcunq; alijs adminiſtratoribus. Idem dicendum in epo reſpectu eccľarum ſuę dięceſis: & iõ põt eps agere vel defendere p eccleſiis ſuæ diœceſis: quia ſua intereſt, licet nõ immediate, ſed mediate intereſt ipſius adminiſtratoris Imediati: puta rectoris ecclæ parochialis, vel alterius prælati. Sed quærit quis ẽt erit pferendus in proſecutione iurium illarum eccleſiarũ? Cõis opinio Doctorũ eſt, q adminiſtrator Imediatus erit præferendus, & hoc qñ adminiſtrator imediatus eſt bonus adminiſtrator, non ſuſpectus: & licet eps cũ eo concurrat: tñ eſt præferendus ipſi epo. Not. vlterius id ad qđ principaliter emanauit pñs c. videlicet q clerici nõ debent ſoluere aliquas exactiones vel tallias pro ſuis poſſeſſionib. de nouo acquiſitis: quia aliquibus videbatur q de poſſeſſionibus de nouo acquiſitis poſt dictam l. placet allegatã, eccleſiæ tenerentur contribuere p ſolido & libera. Vñ ſciendum ſm Doctores, q qñ taxantur talliæ, quilibet dẽt tradere verã æſtimationem rerũ ſuarũ: & ſi probeť & poſſit inueniri q res ſuę plus valent, illud plus applicabitur fiſco: postea diſtributores & collectores imponent cuilibet ſuam taxã p ſolido & libra: tñ illud in his partibus nõ ſeruatur. Sic iſti laici volebant iponere tallias ſuas ſuper poſſõnib. eccleſiarũ. Alij dicũt q iſtud ca. non ſeruať in hoc regno: quia cõpelluntur eccleſię ponere extra manum bona đ nouo acquiſita. Sed eſt dicẽdũ ſm Io. An. q ſi qs teneat poſſeſſionem in allodium: ita q pro illa poſſeſſione non ſoluat aliquid dño temporali, põt illã poſſeſſionem trãsferre in eccleſiã: ita q dñs tpalis non põt cõpellere eccleſiã ad ponendum extra ſuam manum. Sed qñ eſt talis res, q dẽt domino tpali aliqđ ius reale, videlicet quia poſt mortem illius qui tenet illã poſſeſſionem, res dẽt reuerti ad ipſum dñm: quia tunc ipſius dñi tpalis intereſt, quod non ponatur inter manus eccleſia, quæ eſt immortalis: iõ poterit impedire hmõi acquiſitionem, vel compellere eccleſiam: vt ponat illas poſſeſſiones extra ſuam manum.

† Vide Anch. cõſ. 96. incip. ſuper dicto dubio Dec. cõl. 496. icipi. in cã dñi. & Iaſ. cõſ. 81. incip. dicta præ dia. vol. 5.

(Prima glo. ſommat.)

a ¶ Quia nonnulli.) ſæculares poteſtates ab eccleſiis, vel eccleſiaſticis perſonis tallias, vel exactiones, p rebus vel poſſeſſionib. acquiſitis vel acquirẽdis exigeř nõ pſumãt: nec eos compellere ad ipſas diſtrahendũ. vel extra manum ſuam ponendum. hoc dicit.

1 Idẽ Io. Mo & Archid.

b ¶ Temporale.) quod eccleſiaſtico minus eſſe, dubium non eſt. 96. diſt. ſi imperator. ſupra de maior. & obed. ſolitæ.

(Gloſſ ſeq ſoluit dubium)

c ¶ Franciæ.) accidentiam facti exprimit 2, non localem decretalem facit: vnde eam generaliter proſequiť infra & ſupra de cenſi. c. 1. eo lib.

d ¶ Bonorum.) quid dices ſi tributarium prædium donetur eccleſiæ: nunquid tenetur eccleſia ad tributũ? Dic quod ſic 2: quia res tranſit cum onere ſuo. 10. q. 2. c. n. §. ſicut autem. & §. ſeq. 16. q. 1. ſi quis laicus. de decim. cum in tua. in antiq. ad hoc. ſupra de cenſi. c. 1. vbi de hoc.

2 Idẽ. Io Mon. qui inducebat ẽt q cõcedẽs nõ vĩ cõcedere, niſi ius q hẽt in re. ſ de cõtrahẽ. empt. qui tabernas. & Io. An.

ADDITIO. Archi. alleg. inf. de hæreti. accuſatus. §. ſi vero

nis,& ijs,qui in eis iuriſdictionem temporalem obtinent,vel iuſtitiam tẽporalem † exercent, tallias vel collectas, ſeu exactiones [a] quaſcunque, eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis imponere,vel exigere ab eiſdem pro domibus,prædijs, vel quibuſcúque poſſeſſionibus ab eiſdem eccleſiis legitime hactenus acquiſitis,vel in poſterum acquirendis:ẽt ſi ipſæ eccleſiæ vel perſonę,vel res huiuſmodi ſint infra illorum diſtrictum vel territorium conſtitutæ. Nec etiam liceat illis ipſas eccleſias vel perſonas ad diſtrahendum vel alienandum,aut extra manum ſuam ponendum [b] † acquiſita iam,vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

¶Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ *In eccleſiis dato humili ingreſſu debet orationibus inſiſti:excluſis clamoribus & ſeditionibus,conſilijs vniuerſitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquijs,negotiacionibus, & nundinis ac iudicijs ſæcularibus, & maxime criminalibus. h. d. vſque ad §. ordinarij. Dom:*

CAP. II.

DEcet domum [c] Dñi ſanctitudo [d], decet, vt cuius in pace [e] factus eſt locus, eius cultus [f] ſit cum debita veneratione pacificus [g]. Sit itaque ad Eccleſias humilis & deuotus ingreſſus: ſit in eis quieta conuerſatio, Deo grata, inſpicientibus placita †,quæ conſiderantes non ſolum inſtruat [h], ſed & reficiat [i]. Conuenientes ibidem [k] nomẽ illud, quod eſt ſuper omne nomen (à quo aliud ſub cælo non eſt datum hominibus,in quo ſaluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Ieſu [l] † Chriſti, qui ſaluum faciet populũ ſuum à peccatis [m] eorũ) exhibitione reuerentiæ ſpecialis attollãt,& quod generaliter ſcribitur †, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes (præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra miniſteria †) glorioſum illud nomẽ quandocunque recolitur, flectant genua

---

vero in fin. Ioan. And.

a ¶ Exactiones.] adhoc prouidetur. inf. eo. c. clericis.

b ¶ Ponendum.] dicitur de Iudæis q tenẽtur ad decimas Prædiales:quia ſi ipſi non colerent,alij colerent. ſupra de decimis. de terris. ſic dicebant iſti laici: aut extra manum veſtram ponatis hæc prædia, aut exactiones ſoluatis [1], vt vel à vobis vel ab alijs collectas & tallias de ipſis poſſeſſionib. habeamus.

DEcet domum.] Iſtud capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur cõſtitutionis cauſa: In ſecunda parte: ibi,Sit itaque: oſtendit qualiter homines debeant ſe habere in eccleſiis: Nam inſtruit primo qualis debeant eſſe ingreſſus ad eccleſiam: Itẽ docet illa à quibus homines debeant abſtinere in eccleſia:dicens quod quis debet intrare eccleſiã cum deuotione & humilitate: Et quod quis in eccleſia non debet exercere de ambulationes,& cauillationes: ne ĩ loco in quo dẽt obtinere veniam peccatorum:ipſa peccata committat. Item ſtatuit, vt iudices ſæculares non exerceãt iudicia ĩ eccleſia,nec contrahentes celebrent contractus in eccleſia: tamen valẽt contractus, ſed contrahentes peccant. In tertia parte: ibi Ordinarij. præcipitur ordinarijs locorum, vt ipſi faciant iſta ſeruari in ſuis diœceſibus. Poſtea in quarta & finali parte: ibi, Qui vero:comminatur pœnam contrafacientibus.hoc dicit in longum. Not. primo qualis debet eſſe ingreſſus ad eccleſiam: quia debet eſſe cum ſigno humilitatis & deuotionis.Et quis per exteriora debet oſtẽdere ſigna humilitatis,ad informationem & inſtructionem aliorũ: licet in animo ſuo non gerat deuotionem neque humilitatem.Not. q homines non dẽnt conuenire in eccleſiis pro ſuis negotiationibus exercendis. Nota vlterius q homines exiſtẽtes in eccleſia debent ceſſare à confabulationib. rerũ ſæculariũ,maxime turpib. & inhoneſtis. Et ſi velint aliqua tractare de ſæcularib. negotijs,quod ipſi exeãt eccleſiam,& intrent locum profanum. Nota q iudex ſæcularis non põt ſedere pro tribunali in eccleſia:& ſi faciat actum iudicialẽ,non valet:iõ ſi in eccleſia det præceptum de citando alicui clienti,nõ valet citatio, ſed iudex eccleſiaſticus poteſt ſedere pro tribunali in eccleſia c. quia fronte, de appella. in antiq. Nota q volentes contrahere non dẽnt celebrare contractũ in eccleſia, ſi tñ de facto contrahãt:tenet cõtractus,ſed cõtrahentes peccãt mortaliter, quia iſta conſtõ reſpectu nullitatis loquitur de proceſſibus iudicum ſæculariũ, & alia non annullat: ideo non extenditur ad alios actus. Nota vlterius, q actus intrinſeci oſtenduntur per ſigna extrinſeca:patet hic, q a dicit q genua flectantur cordis,& per inclinationem capitis illud oſtendatur.

Nota finaliter q appellatione cauſæ cõprehenditur criminalis & ciuilis. Dom.

[Prima glo. diuidit.]

c ¶ Decet domum Domini.] Diuide decretalem in quatuor partes. In prima ponit cõſtitutionis cãm vſq; ibi, Sit itaque. In ſecũda qualiter hoĩes debeant ſe hr̃e in eccleſiis:& à quibus abſtinere: vſque ibi, Ordinarij: In tertia, quod ordinarij per ſe vel p alios hoc faciant obſeruari: vſque ibi, Qui vero:ibi cõminatur pœnam in contra facientes.

ADDITIO. Et decentia proprie reſpicit honeſtatem. ſupra de vot. magnæ poſt principiũ. Ioan. And.

d ¶ Sanctitudo.] ſumptum ex pſalmo: Dominus regnauit, decorem.

ADDITIO. Et cõpoſita fuit ſm ſtylum legis C. de ferijs. l. dies feſtos, ſecundum Archid.

e ¶ In pace.] ex pſalmo, Notus in Iudæa.

f ¶ Cultus.] Nam erit cultus iuſtitiæ ſilentium. 5. q. 4. in loco.

ADDITIO. & C. de ijs qui ad eccleſiã cõfu. l. denuntiamus. ex qua ẽt ſumi potuerunt aliqua de ijs quæ ex textu ſequuntur. Ioan. An.

g ¶ Pacificus.] eſt. n rex pacificus,& venit pacem docere. 22. q. 1. c. niſi bella. Ioan. And.

h ¶ Inſtruat.] per bonum exemplum. 7. q. 1. §. cũ vero. [& 61. diſ. §. his omnibus. Ioan. And.]

i ¶ Reficiat.] per doctrinam. 26. diſt. ſi quis vult. nam anima cibo ſpirituali nutrit. 7. de offi. or. inter cætera.

K ¶ Ibidem.] attollant, quod eſt inf.

l ¶ Ieſu Chriſti.] Ieſu Hebraice, dr̃ latine Saluator. Chriſtus græce, latine dr̃ vnctus. Chriſtiani à Chriſto. de ſacra vnctione. c. vnico. §. in frõte,& primo apud Antiochiam fuit nomen illud. 22. diſt. c. ſacroſancta.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, ſm Iſidorum, q Saluator græce dicitur Soter: vere autem dicitur Saluator qui cunctis ſalutifer venit Ioan. And.

m ¶ A peccatis eorum.] Neminem enim vult perire,

de

---

1 Vt ergo q aliquis cedendo rei pp q̄ obligat, liberetur ab obſone, ḋ quo lati' Bar. in l. is cũ quo. ff. de aqua pluuiali arcen. Anc. Font.

† Secularem, legiſ conſtãter in vetuſtioribus codicib.

†Hoc verbum lati' patet q̄ alienare: vñ nõ poterit concedere: ſimiliter ponere ĩ manu, latum verbum eſt. Bal. conſ. 167. 2 vol. Do. Fon.

Pſal. 92.

Pſal. 75.

† Al. placida.

†Vide B. Cryſ. ſup c. 1. epiſtolæ Pauli ad Galatas.

† Ad Ph. cap. 2.

† Al. myſteria.

cordis[a] ſui, quod vel [b]capitis [c]inclinatione teſtentur. attendantur in locis eiſdem intentis [d] præcordijs ſacra ſolemnia; deuotis orationibus inſiſtatur: nullus in locis eiſdem, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, ſeditionem excitet, cōclamationem moueat, impetumve committat. Ceſſent in locis illis vniuerſitatum & ſocietatum quarumlibet concilia †, conciones, & publica parlamenta [e]. Ceſſent vana, & multo fortius fœda & ꝓfana colloquia. Ceſſent cōfabulationes quælibet. Sint poſtremò quæcunq; alia, quæ diuinū poſſunt turbare [f] officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea: ne vbi peccatorū eſt venia poſtulāda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi [g]. Ceſſent in Eccleſiis earumq; cœmeterijs [h] negotiationes [i], & præcipue nundinarum, ac fori cuiuſcunque tumultus: omni in eis ſecularium [k] iudiciorum ſtrepitus cōquieſcat, nulla inibi cauſa ꝑ laicos criminalis maxime agitetꝛ, ſint loca eadē à laicorum cognitionibus aliena.

† Al. concilia.

¶ Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & ſententia in eccleſiis habita sūt nulla: & contra facientes puniri debent. h. d. Dominicus.

¶ Ordinarij locorū hoc faciant obſeruari: ſuadenda [l] ſuadeant: interdicta huius canonis auctoritate compeſcant [m]: ad hoc alios etiā in Eccleſiis ipſis magis aſſiduos, & ad præmiſſa idoneos deputādo. Et nihilominus proceſſus [n] iudicum ſecularium, ac ſpecialiter prolatę ſententiæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmiſſas inhibitiones animo petulanti contempſerint: præter proceſſum ordinariorum & deputādorum [o] ab ipſis, diuinæ vltionis & noſtræ poterunt acrimoniam [p] formidare, donec ſuum confeſſi reatum à ſimilibus firmato propoſito deliberauerint abſtinere [q].

¶ Bonifacius Octauus.]

¶ Penit exceſſus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & exceſſus clericorum, qui talibus conſentiebant.

CAP. II.

CLERI-

debaptiſ. maiores. §. caute.

ADDITIO. 3. q. 4. qui. de pœnit. diſt. 1. quia diuinitatis. 23. q. 8 his à quibus. in fi. Ioan. And.

a ¶ Cordis.] Ad cor. n. reſpicit Deus. 14. q. 5. §. quid inueniſti.

b ¶ Vel.] id eſt, ſaltē.

ADDITIO. Sic de pœnit. diſt. 4. benedictus Deus. ī. de conſuetud. cap. fi. de ꝓb. extirpandæ. Io. And.

c ¶ Capitis.] 50. diſ. in capite.

ADDITIO. Ad hoc de conſec. diſt. 1. Apoſtolica.

d ¶ Intentis.] vt nil animus cogitet ꝙ precetur: ad quod ſacerdos populū excitat, Surſum corda, dicendo. de conſec. diſt. 1. quando.

ADDITIO. Dant verſus.

Non vox, ſed votum: non chordula muſica: ſed cor,

Non clamor, ſed amor clamat in aure Dei. Ioan. And.

e ¶ Parlamenta.] Nota ꝙ vniuerſitates Italiæ, ꝗ frequenter faciūt in eccleſiis talia parlamenta:

ADDITIO. Dicit Valerius lib. 1. ca. 1. ꝙ Caius conſulatu Galliæ, & Scipio conſolatu Corſicæ, priuati fuerunt: quia parlamenta faciebant in templo. Io. And.

f ¶ Turbare.] ad hoc ī. de ſent. excom. veniens. in Authent. de ſanc. epiſco. §. ſi quis tam ſacra. colla. 9.

g ¶ Committi.] non .n. debent ibi miſceri ſceleribus, vbi de peccatis eſt venia poſtulanda: in Authen. colla. 8. vt licet matri & auiæ. §. quia vero ita ī. eo. tit. immunitatem. ad idem de accuſat. qualiter. & C. vnde vi. l. meminerit.

h ¶ Cœmeterijs.] ī. eo. cum eccleſia.

Negotiationes nō debēt fieri in templo.

i ¶ Negotiationes.] Nam Dñs negotiatores eiecit de tēplo: & menſas nūmulariorum euertit. 1. q. 1. q. 3. ex multis. 88. diſt. eiiciens. palea eſt, & eſt ratio: qa talia difficile fiunt ſine peccato: vt ea. diſtin. qm̄ nō cognoui. & de pœnit. diſt. 5. qualitas.

K ¶ Sæcularium.] idē ī. eo c. 1. eccleſiaſtica vero iudicia ibi tractari pñt. 2. q. 2. c vlt. & ſupra de appella. qua fronte. Ioan And.

l ¶ Suadenda.] quæ. ſ. dicta ſunt vſque ad ver. nullus.

m ¶ Cōpeſcant.] per cenſuram eccleſiaſticam, vel aliā arbitrariā pœnā. ſupra de offi. deleg. de cauſis. Io. An.

[Gloſſ. ſeq. quærit & ſoluit.]

n ¶ Proceſſus.] quid de cōtractibus initis in eccleſia, nunquid ualebunt? Dic ꝙ non debent fieri: & qui faciunt, peccant per hanc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tm̄ proceſſus & ſententias iudicū irritet: & pœnalis ſit conſtitutio, pœnā nō extendam. ī. de reg. iur. in pœnis. cū ſuis concord.

Cōtract° celebrat° in eccleſia an valeat.

ADDITIO. Idem Guliel. Garz. Ioannes Mon. & Archid.

o ¶ Deputandorum.] id eſt, illorum quos dēt ordinarius deputare aſſiduos, & ad iſta idoneos.

p ¶ Acrimoniam.] id eſt, acrē pœnā, & dr̄ quaſi acris monitio. Vel, id eſt, pœnā excōicationis, quaſi à gremio eccleſiæ expellentem.

ADDITIO. Vel ſit arbitraria, ſm̄ Gulielmū. & idē, verſ. ī. e. li. de ſtatu reg. ca. vnico. ad finē. & ibi cōcor. Io. And.

q ¶ Abſtinere.] hæc eſt uera pœnitentia. de pœn. diſt. 3. c. 1.

CLericis.] Benedictus in ſua extrauagāti ꝗ incipit: Qđ olim. reſtringit hanc decr. ad exigentes tm̄: ſed Clemēs reuocauit hāc decretalē cū ſuis declarationibus, ita ꝙ voluit hr̄i ꝓ nō facta ꝑ ſuam extrauagantē. ꝗ incipiebat: Paſtoralis. quę eſt inter clem. eod. tit. & incipit, qm̄. & vide quæ ibi dixi in 1. glo. Circa iſtam igitur intēdū nō eſt & Archid. ēt nō gloſſauit. Io. An. ¶ Pro intellectu huius c. præſupponendū eſt quod hr̄ in c. non minus. & c. aduerſus. eo tit. in antiq. Dr̄ in c. non minus. ꝙ clerici ꝑ neceſſitatē laicorum pñt eis ſubſidium ſponte cōferre. In c. aduerſus. dr̄, ꝙ laici non poſſunt cōpellere clericos ad ſoluēdū tallias uel alia ſubſidia, ſed clerici gratis per modū doni gratuiti poſſunt contribuere: cum conſenſu tñ ſui epi. Sed clericis ꝑ illud capitulū non erat impoſita aliqua pœna: vnde eueniebat quòd multi clerici plus timentes homines quàm Deum, contribuebant ad huiuſmodi tallias. In hoc capitulo dicitur, quòd ſi clerici contribuunt per modum doni gratuiti abſque auctoritate Papæ: quòd ipſo facto ſunt excommunicati, ſi ſint perſonæ ſingulares: ſi autem ſit vniuerſitas, quæ facit illam contributionem: tunc eſt ſuppoſita interdicto eccleſiaſtico.

Item

Item addit iſtud ca. ꝙ laici cōpellentes clericos ſolue re tallias, ipſo facto ſunt excōicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à ſummo Pontifice, vt non poſſint incurrere ſententiā canonis. Itē ꝙ nō poſſint ab homine excōicari: Dicit Romanus Pontifex ꝙ exigētes collectas vel tallias à perſonis eccleſiaſticis pro reb. ſuis vel eccleſiæ, incurrūt ſniam excōicationis ipſo facto: nō obſtante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius c. ꝙ laici clericis ſunt infeſti, & cōiter ipſos odio proſequuntur. Nota inſuper principalem effectum huius ca. ꝙ clerici ēt cum auctoritate diœceſani non pñt cōtribuere ad tallias laicorum, etiā ꝑ modum doni abſque licentia Papæ: & cōtra faciētes incurrunt excōicationem ipſo facto: à qua nō poſſunt abſolui niſi à Papa, præter q̄ in articulo mortis. Et iſtud fuit introductum in fauorem clericorum.

(Gloſſa prima ſummat ſimul, & diuidit.)

a ¶ Clericis.] in prima parte ponit exceſſus laicorum, qui clericis, collectas, tallias, & onera imponebant, & exceſſus clericorū, qui talibus conſentiebant. Secūdo ibi: Nos igitur. præcipit perſonas eccleſiaſticas pro rebus ſuis vel Eccleſiarum nil laicis ſoluere debere abſq; licentia Apoſtolicæ ſedis ſub quocunq; colore mutui, ſubuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiā ipſi laici talia non exigāt vel recipiant nec occupēt quocunq; mō depoſita Eccleſiarū, vel perſonarum Eccleſiaſticarum: Singulares contrafacientes excommunicat, vniuerſitates interdicit: quæ pœnæ locum habeant in promiſſionibus factis etiam ante hāc cōſtitutionē ſi poſtmodum ſoluantur vel recipiātur, & ab his ſentētijs ſolus Papa abſoluit præterq̄ in mortis articulo. Tertio in verſ. Nō obſtātib. oīa priuilegia derogātia huic cōſtitutioni caſſat & irritat.

† Quærebat I. Mo. in iſto. c. Quid ſi fiat impoſitio talis nō eccleſiaſticis ꝑſonis, ſed eorū hoīb. nūqd eēt loc⁹ pœnæ hui⁹ c. Et dicebat, ꝙ ſic: q͂a ſit fraus legi, de qua ī. de rc. iur c. fi. & ī. de priuileg. q̄to. facit ī. e. c. eos. ſm Lap. Abb. Do Phil. dicit ꝙ nullo caſu habebit locum hæc cōſtitutio: q͂a penit⁹ reuocata cū ſuis declarationib. nec vllus doctorū eā legit. Font.

cis † ^a^ laicos in feſtos oppido ^b^ tradit antiquitas ^c^: quod & præſentium experimenta temporum ^d^ manifeſte declarāt, dum ſuis finibus non contenti ^e^ nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quam ſit eis in clericos eccleſiaſticasve perſonas & bona interdicta poteſtas ^f^: Eccleſiarū prælatis, Eccleſijs, eccleſiaſticiſq; perſonis regularibus & ſæcularibus imponunt onera grauia, ipſoſque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipſis ſuorum prouentuum vel bonorum dimidiam, decimā ſeu viceſimam, vel quamuis aliam portionē aut quotam exigunt, & extorquent, eoſque moliuntur multifarie ſubijcere ſeruituti, ſuæq; ſubmittere ditioni ^g^. & (qđ dolenter † referimus) nōnulli Eccleſiarum prælati eccleſiaſticęque perſonæ trepidantes vbi trepidandum non ^h^ eſt, tranſitoriam pacem ^i^ quærentes, plus timentes maieſtatē temporalem offendere, quam æternam ^k^, talium abuſibus non tam temerarie, quàm improuide acquieſcunt: ſedis Apoſtolicæ auctoritate ſeu licentia non obtenta.

† Al. dolentes.

¶ Præcipit perſonas eccleſiaſticas pro rebus ſuis vel eccleſiarum nil laicis ſoluere debere abſque licentia Apoſtolicæ ſedis, ſub quocunque colore mutui, ſubuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiā ipſi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo depoſita eccleſiarum vel perſonarum eccleſiaſticarum, ſingulares cōtra facientes excommunicat, vniuerſitates interdicit: quæ pœna locum habeant in promiſſionibus factis etiam ante hanc conſtitutionem, ſi poſtmodum ſoluantur vel recipiantur: & ab his ſententijs ſolus Papa abſoluit, præterquàm in mortis articulo. hoc dicit.

¶ Nos igitur talibus iniquis actib. obuiare volētes, de fratrum noſtrorū cōſilio Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, quòd quicunque pręlati eccleſiaſticæque perſonæ, religioſæ vel ſæculares quorumcunque ordinum, cōditionis ſeu ſtatus, collectas vel tallias, decimam, viceſimam, ſeu centeſimam ſuorum & eccleſiarum prouentuum vel bonorū laicis ſoluerint vel promiſerint, vel ſe ſoluturos conſenſerint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotā ipſorū prouentuū vel bonorū æſtimationis vel valoris ipſorū ſub adiutorij, mutui, ſubuentionis, ſubſidij, vel doni noīe, ſeu quouis alio titulo, mō, vel quæſito colore ^l^, abſq; auctoritate ſedis ^m^ eiuſdē: nec nō Imperatores, Reges ſeu principes, duces, comites, vel barones, Poteſtates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine ^n^

b ¶ Oppido.] id eſt valde.
c ¶ Antiquitas.] 2. q. 7 laicos. & c. laici. & antiquitati credulitas & reuerētia debetur. 11. diſt. catholica. & c. eccleſiaſticarum. ī. de tranſla. quanto.
d ¶ Temporum.] ī. eod. lib. de cenſi. felicis. & de electio. fundamenta.
e ¶ Non contenti] & male. 13 q. 1. c. 1. de ſepul. c. 1. in antiq. infra de priuil. c. 1.
f ¶ Poteſtas.] 96. diſ. bene quidem. de conſtitut. eccleſia ſanctæ Mariæ. in antiq.
g ¶ Ditioni.] vt peioris conditionis ſit ſacerdotium, q̄ fuerit ſub Pharaone. ī. eod. non minus.
h ¶ Non eſt] de re ſcri. cū cōtingat. de ſimo. & ſi qōnes. C. de fide inſtrum. l. vlt. ad ſi. io. And.
i ¶ Pacē.] hui⁹ ſæculi.
k ¶ Aeternā.] & male, cū potius ꝯtrium facere debeāt. ī. de hæ re. vergentis. cū ſuis concor. Faciant prælati Eccleſiarum, ꝙ ſint imitatores Nabuthæ qui vineā ſuā cruore defendit. 3. Reg. 21. c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambroſium idem dicētem, Si vultis corpus occidere occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluntas eſt mihi, pro altaribus gratis immolabor. perſecutionem † tā fugere poterit ſeruata diſtinctione, quā hēs 7 q. 1. §. hoc tunc. & recitari ſolet de renun. niſi. §. ꝑꝑ malitiam. in antiq.
l ¶ Colore,] qui non excuſat, vt ī. e. lib. de elect. auaritiæ. 14 q. 3. plerique. de ſimo. intantum.
m ¶ Sedis eiuſdem.] nunquid correcta eſt decre. ſupra eod. non minus. quæ permittebat epiſcopo & clero inſpicienti neceſſitates vel vtilitates laicorum eis ſponte ſubſidium conferre? Dic quod decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decre. eod. tit. aduerſus. vbi ſtatutum fuit, ꝙ ēt illo caſu id facere nō poſſent ꝑter licētiā Apoſtolicæ ſedis: nō ergo corrigit iſtā, ſed pęnam adijcit.
n ¶ Nomine.] ſic ī. eod. lib. de elect. fundamenta.

Prælati ſint ſimiles Nabuthæ & Ambroſio.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 5. vbi plene de hac re.

a ¶ Inter-

cenſeantur, ciuitatem caſtrorum, ſeu quorumcunque locorum conſtitutorum ubilibet, & quivis alij cuiuſcunque præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, qui talia impoſuerint, exegerint, uel receperint: aut apud ædes ſacras depoſita Eccleſiarũ, uel eccleſiaſticarum perſonarum vbilibet arreſtauerint, ſaiſiuerint †, ſeu occupare præſumpſerint: uel arreſtari, ſaiſiri †, aut occupari mandauerint: aut occupata, ſaiſita †, ſeu arreſtata receperint. necnõ omnes, qui ſcienter dederint in prædictis auxilium, cõſilium uel fauorem publice uel occulte: eoipſo ſentẽtiã excõmunicationis incurrant. Vniuerſitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto [a]. Prælatis [b] & perſonis eccleſiaſticis ſupradictis in uirtute obediẽtiæ, & ſub depoſitionis pœna diſtricte mandantes, ut talibus abſque expreſſa licentia dictæ ſedis nullatenus acquieſcant: quodque prætextu cuiuſcunque obligationis, promiſſionis, & confeſſionis † factarum hactenus uel faciẽdarum in antea, priuſquã huiuſmodi conſtitutio, prohibitio, ſeu præceptum ad notitiam ipſorum peruenerint †, nil ſoluãt: nec ſupradicti ſæculares quoquo modo recipiant. Et ſi ſoluerint, uel prædicti receperint, in excõmunicationis ſentẽtiam incidãt ipſo facto. ¶ A ſupradictis aũt excõmunicationum & interdicti ſentẽtijs nullus abſolui valeat, prerquã in mortis † articulo [c], abſque ſedis Apoſtolicæ auctoritate & licentia ſpeciali: Cũ noſtræ intẽtionis exiſtat, tam horrendum ſæcularium Poteſtatum abuſum nullatenus ſub diſſimulatione [d] tranſire.

¶ Omnia priuilegia derogantia huic conſtitutioni caſſat & irritat.

¶ Non obſtantibus [e] quibuſcunq; priuilegijs, ſub quibuſcunq; tenoribus, formis ſeu modis, aut verborum conceptione conceſſis Imperatoribus, Regibus, & alijs ſupradictis: quæ contra præmiſſa in nullo uolumus alicui vel aliquibus ſuffragari.

Idem.

¶ Excommunicati ſunt q impediũt ſuper cauſis, quæ ad forum eccleſiaſticum de iure uel de conſuetudine pertinẽt litteras a ſede Apoſtolica impetrari, uel ſuper ipſis coram ordinarijs uel delegatis eccleſiaſticis litigari. Io. And.

CAP. III.

Qvoniam [f] (ut intelleximus) quorundam iuſtitiariorum, balliuorum, iudicumve ſæcularium ac temporalium dominorum in quibuſdam partibus [g] præſumptuoſa temeritas ſic excreuit, ut in terris eorum ſiue diſtrictibus litteras Apoſtolicas impetrantes, uel ad iudices ordinarios eccleſiaſticos recurrentes ſuper cauſis, negotijs, ſeu quæſtionibus, quæ ratione perſonarum aut rerum de iure aut antiqua conſuetudine [h] ad forum † eccleſiaſticũ [i] pertinent, obtinere non poſſunt in eis per eoſdem ordinarios iudices vel

a ¶ Interdicto.] in vniuerſitatẽ nõ fertur ſententia excõicationis, ut ĩ. de ſen. excõ. Romana § in vniuerſitatem.

b ¶ Prælatis.] hucuſque dixit de ijs, qui poſt conſtitutionem iſtam promiſerunt & ſoluerunt: nunc dicit de ijs qui ante cõſtitutionẽ uel eius notitiam promiſerunt, & poſt conſtitutionem ſoluerũt, & poſt eius notitiam.

† al. ſi ſaiſiuerint.

c ¶ Mortis articulo.] iſte ſemper excipitur, vt 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

† al. ſi ſaiſiri.

d ¶ Diſſimulatione.] diſſimulatio eſt peccatum mortale in prælato. 44. diſt. ſit rector. & cap. Epheſis. & 47. diſt. c. ulti. & ſup. de offi. ordi. irrefragabili. Ioan. And.

† al. ſi ſaiſita.

e ¶ Nõ obſtãtibus.] Papa ergo poteſt tollere & moderari priuilegia per ſe data, ut ĩ. de ſen. excom. c. ult. in ſi. de priui. ne aliq. & ſic regula illa, decet ꝯceſſum, &c. ĩ. de reg. iu. non habet locum in ipſo principe, vt ibi dixi.

Qvoniã, ut intelleximus.] primo recitat abuſum ſæcularium poteſtatũ. Secũdo ꝯ illum ſtatuit: ibi, Nos iuſtitiã. Tertio trãſgreſſorib. pœnam imponit: ibi, Si quis uero, ſecundum Io. Mon. Ioan. And.

CASVS. Aliqs laicus debebat mihi aliquam pecuniæ ſummã, ad quam ſoluendam ſe obligauerat mihi ante iuramẽto: & ſic ratione iuramẽti cauſa ſpectabat ad iudicẽ eccleſiaſticũ, c. ſi ſup. de foro compet. iſtomet lib. vel alia ratione ſpectabat ad forum eccleſiaſticum: quia habebam iudicem ordinarium loci ſuſpectum: à ſede Apoſtolica impetraui delegatũ: volui laicum ipſum conuenire corã iudice delegato, uel forte coram epõ. Vñ laicus iſtud notificauit iudici ſæculari, qui iudex præſtat impedimentum, quo minus ipſe laic⁹ conueniatur coram iudice eccleſiaſtico: forte faciendo inhibitiones ne ipſum cõueniam coram iudice eccleſiaſtico, uel ſaccando bona mea, uel parẽtum meorũ: Quæritur, nũquid iudex ſęcularis aliquã incurrat pœnam, & quam? Reſpondet, ꝙ ipſo facto incurrit ſẽtentiam excommunicationis: & nõ ſolum ipſe iudex incurrit ipſo facto ſententiam excommunicationis. ſed etiam laicus procurans eſt ipſo facto excõmunicatus: quoniam perturbãtes iuriſdictionem eccleſiaſticam, ipſo facto ſũt excõmunicati, a qua excõmunicatione nõ poterũt abſolui, niſi facta prius ſatisfactione. No. primo caſũ in quo faciẽs iniuriam laico, incurrit excommunicationẽ ipſo iure. Alium uide ſupra de elect. ſciant cuncti. eo lib.

† In manuſcriptis ꝯtrã. ter legitĩ ita: & cõceſſionis.

† al. peruenerit.

[Prima gloſſa ſummat.]

f ¶ Quoniã.] excommunicati ſunt q impediunt ſuper cauſis quæ ad forum eccleſiaſticum de iure uel de conſuetudine pertinent. litteras a ſede Apoſtolica impetrari, uel ſuper ipſis coram ordinarijs uel delegatis Eccleſiaſticis litigari. Io. And.

g ¶ Partibus.] ſicut olim erat in ciuitate Piſana. ſupra de ſen. ten. excommun. grauem.

h ¶ Conſuetudine.] quæ dat iuriſdictionẽ. 9. q. 3. conqueſtus. de foro compet. cum contingat. in anti. ad idem ĩ. eo lib. de except. cap. ult.

i ¶ Eccleſiaſticum.] de ſæcularibus non intromittit ſe eccleſiaſtic⁹ iudex, niſi in caſibus ſupra de foro competen. licet ex ſuſcepto.

† In arti. mortis nulla eſt caſuũ reſeruatio, & tunc oẽs ſacerdotes quoſlibet pœnitẽtes a quibuſuis peccatis & cẽſuris abſoluere pñt: cõcil. Trid. ſeſ. 14. c. 7 de caſuum reſeruatione.

† Quæ ſint iſ. cãæ no. ĩ c. licet. & foro ꝯpe. ĩ ant. Bar. ĩ extrau. ad reprimẽdã. in verbo, de nũtiatione. Anto. Burgus Hiſp. colligit 8. notab. caſus. c. 1. de emp. & vẽdi. & vid. aliqd ꝑ Oi cõcil. 16. & an ĩ talib. eccleſiaſti. exequaĩ ſuã ſentẽtiam: pulchre Ioã. Lupus Hiſpan. ĩ c. ꝑ ueſtras 2. not. de do. inter uirum & uxo. Fon.

a ¶ Con

a ¶ Confouemus.] ſic ĩ. de ſup. negli. præl. licet. nam & ordinata charitas. 1. à ſeipſa incipit. 23. q. 5. ſi non li cet. de vſu pal. niſi ſpecialis.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 26. art. 4. & 5.

ADDITIO Sic & primo debet quis curare de ſe, & ad ſe ſpectãtib. q̃ de alijs. 1. q. 2. multi. in prin. C. de fer. & aqua. l. præſes. ſupra eod. lib. de offi. ordi. præſenti. §. porro.

[Glo. ſeq no. & dat duo ſimilia.]

b ¶ Propinquorum.] nota caſum, in quo laico iniuriãs excõicatus eſt, ſic ĩ. eo. lib. de elect. ſciant. ĩ. de ſentent. excom. quicunque.

2 Vide Deciũ in c. 1. in gl. in verbo, donec. de iudi. in 2. lect.

c ¶ Satisfactum,] ergo non ſufficit 2. cautio: immo debet præcedere ſatisfactio: ſicut cum quis excõicatus eſt pro manifeſta offenſa ĩ. de uerborũ ſignificatio. ex parte 1. & capit. ſeq. uel p̃ manifeſta contumacia, ut infra de ſentẽtia excommunica. venerabilibus. §. ſecus.

d ¶ Abſoluatur.] tũc demum poterit ab ordinario abſolui: ex quo Papa ſibi non reſeruauit. de ſentent. excommu. nuper.

EOs qui.] ponit dictum, cuius rationem interſerit: ibi, Cum talia. Ioannes Andr.

CASVS. Dictum fuit ſupra, cap. clericis. quòd laici non poſſunt cõpellere clericos ad ſoluendum talias ſiue collectas. Etiam dicitur in cap. quoniam. ĩ. eo. quòd non poſſunt compellere laicos ad litigandum coram eis, ſi uelint litigare coram iudice eccleſiaſtico, uel ſi reus nollet litigare coram iudice eccleſiaſtico, ſed tamen actor vult litigare, & cauſa eſt eccleſiaſtica, vel etiã miſta. Sed quid, ſunt aliqui domini temporales, qui inhibent ſubditis ſuis, vt ſunt ſartores, carpentarij, pilarij, & alij mechanici, ut non faciant obſequia clericis: niſi ipſi clerici velint contribuere ad tallias: & ſic indirecte compellũt clericos ad ſoluendum tallias: nã ſine obſequijs illorum nõ poſſent clerici uiuere: vtrũ ſint puniẽdi aliqua pœna? Reſpondetur q̃ ſic: nã ipſo facto ſunt excommunicati. Nota q̃ prohibitio directa ad ſubditos, ex qua indirecte præiudicaĩ clericis quo ad ipſorum libertatem, non tenet.

[Prima gloſſa dicit quid declaret]

Apoſtolicas litteras iuſtitiæ complemẽtum. quin potius ſuper illis recurrere ad iudicium ſæculare, vel à lite, cauſa ſeu quæſtione deſiſtere compelluntur. Nos iuſtitiam noſtram & Eccleſiæ ſponſæ noſtrę nolentes negligere, qui alios in ſua iuſtitia confouemus [a]: ſtatuimus diſtrictius inhibendo, ne quis impetratores litterarum noſtrarum, uel alios in foro eccleſiaſtico delegato ſeu ordinario litigãtes, ſeu litigare uolentes, ſiue ambę partes hoc voluerint, ſiue una, ſuper cauſis eccleſiaſticis, ſiue quę ad forum eccleſiaſticum ratione perſonarũ, negotiorum, uel rerum, de iure uel de antiqua cõſuetudine pertinere noſcuntur, per ſe uel per alium, ad deſiſtendum, uel in foro ſæculari de quæſtionibus huiuſmodi litigandum, per eorundem iudicum eccleſiaſticorũ, vel impetrantium, aut litigantium ſeu uolentium litigare, aut propinquorum [b] ipſorum, ſeu rerum illorum, aut eccleſiarum ſuarum etiam captionem modisve alijs quibuſcunque compellat, ſeu compelli faciat uel procuret: nec per ſe aliosve impediat, quo minus coram iudicibus eccleſiaſticis delegatis ſeu ordinarijs querelãtes de cauſis, quę (vt pręmiſſum eſt) ad cognitionem pertinent eorundem, poſſint libere iuſtitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, conſilium, uel fauorem. ¶ Si quis vero contra præſumpſerit, excommunicationi ſe ipſo facto nouerit ſubiacere: a qua (niſi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, uel iuriſdictio vſurpata, quam parti, quæ turbata in proſecutione fuerit ſui iuris: de iniuria, damnis, expenſis, & intereſſe prius per eundem integre fuerit ſatisfactum [c]) nullatenus abſoluatur [d].

¶ Idem.

¶ Domini temporales prohibentes ſubditis ne cum perſonis eccleſiaſticis contrahant, ne. communia obſequia exhibeãt, ipſo facto excommunicationem incurrunt. h. d. Domi.

CAP. V.

EOs † qui [e] temporale dominium obtinentes, ſuis ſubditis [f], ne prælatis aut clericis ſeu perſonis eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquando interdicunt: (cum talia, in derogationem libertatis [g] eccleſiaſticæ p̃ſumantur) eo ipſo excommunicationis ſententię decernimus ſubiacere [h].

e ¶ Eos qui.] contra hos, contra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quamto. in glo. 1. in fine.

[Glo. ſeq recitetur per obiectionem.]

f ¶ Subditis.] licet ſolis ſubditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad ſuum damnum cõſequendum: quæ competit quotieſcunque aliqd dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo. leg. primo.

ADDITIO. Vide quod poſt Innocen. dixi ſupra de priuileg. quanto.

g ¶ Libertatis.] iſti licet quo ad uerba nõ uiderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem faciẽdo fraudem de perſona ad p̃ſonam. de quo dic ut 14. q. 1. plerique. ſup. de priuileg. quãto. ff. de legi. contra. infra de regulis iur. cap. vlt. & contra tales habebas prouiſum. ſup. de ſententia excommu. grauem.

ADDITIO. Hic ut dixit gloſ. fiebat fraus de perſona in perſonam. Concordat. ff. ſi quis aliquem teſt. prohi. l. 1. & 2. ubi prohibens notarium uel teſtes intrare, prohibuiſſe dicitur teſtatorem. ad idem. ff. de itin. actuque. l. ueteres. ubi prohibens portari neceſſaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuiſſe. Io. Andr.

† Vide Aret. cõſil. 11. inc. factũ ſuper quo perit cõſil. & Lapum alle gatione 26. incip. inſpeximus.

h ¶ Subiacere.] in ſtatutarijs, poteſtatib⁹, conſulibus, & ſcriptoribus ſtatutorum, quæ ſunt contra libertatem eccleſię: dic ut ſupra de ſententia excommunica. nouerint.

ADDITIO. Et quomodo dicatur eccleſiæ libertas infringi, ibi ſcripſi poſt Innocen. Ioan. Andr.

NE CLERICI VEL MONACHI SAECVlaribus negotijs ſe immiſceant.

Cõtinuatio dñi Helix.

{Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegijs: verũ quia clerici perdunt ſua priuilegia immiſcendo ſe ſæcularib. negotijs: ideo ad nos inſurmãdum ponit Romanus Pontifex titulũ: Ne clerici vel monachi ſæcularibus negotijs ſe immiſceant.}

STatutum.] Ponit declarationẽ veteris iuris, primo dans regulam: ſecundo caſum exceptum ibi, Niſi.

CASVS. Dicitur in capitulo, ſuper ſpecula eod. tit. in anti. quod clerici obtinentes dignitatem vel perſonatum, non debent audire leges vel phyſicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus: poſtea emanauit conſtitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores eccleſiarũ parochialium: vt rectores parochialium eccleſiarum qui audiunt leges vel phyſicam, incurrerent pœnam capituli. ſuper ſpecula. Sed quæritur, vtrum illa conſtitutio Clementis Papæ intelligatur indiſtincte de quibuſcunque rectoribus eccleſiarum parochialium? Reſpondet quod non: ſed ſolum intelligitur de rectoribus eccleſiarum parochialium, quæ ſonant in nomen plebaniæ, id eſt, quæ ſub ſe habent capellas: in quib. capellis inſtituuntur vicarij perpetui, qui non poſſunt ad tempus remoueri: ſicut in his partibus poteſt poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores eccleſiarum, qui ſub ſe non habent capellam dummodo non ſint ſacerdotes, poſſunt audire leges vel phyſicam. Nota primo, quod non eſt licitum decanis, archidiaconis, præpoſitis, cantoribus, & alijs obtinentibus dignitates audire leges vel phyſicam: tamen cũ talibus poteſt Papa diſpenſare, & quotidie diſpenſat. Nota quod rectores eccleſiarum parochialium qui ſub ſe non habent capellas, dummodo nõ ſint ſacerdotes, licite poſſunt audire leges. Quæritur quare illi qui habent dignitatem, vt ſunt decani, præpoſiti, archidiaconi, non poſſunt audire leges vel phyſicam? Dicendũ eſt, quod illud fuit ordinatum ut liberius vacent ſtudio theologiæ & iuris canonici: quia melius congruunt ſuo ſtatui, quàm leges uel phyſica: vt d. c. ſuper ſpecula. Nota quod rector eccleſiæ parochialis, quæ ſub ſe nõ habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad ſacerdotium, licite poteſt audire leges, uel etiam durante ſeptennio quod habet ad ſacerdotium, & nõ promouendi ad ſacerdotium.

† Vidẽ doctores & in primis Panormitanũ in c. non magnopere, & in c. ſi. extra, ne clerici vel monachi. & Innoc. in c. firmiter, extra de ſum. trini. & ſi. de catho.

TIT. XXIIII.

Ne clerici vel monachi ſæcularib. negotijs ſe immiſceant.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Capitulum, Super ſpecula. prohibens audientiam legum vel phyſica, non includit parochiales eccleſias habentes, niſi ſint plebaniæ habentes ſub ſe capellas, in quibus clerici perpetuo inſtituuntur. h. d. Dominicus.

CAP. I.

STatutum a † fœlicis recordationis Honorij Papæ tertij prædeceſſoris noſtri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpoſitis, Plebanis, b Cantoribus, & alijs clericis habẽtibus perſonatus, audire leges c vel phyſicam d interdicit: ad eos qui parochiales eccleſias obtinere noſcuntur, piæ memoriæ Clementis e Papæ quarti prædeceſſoris noſtri veſtigijs inhærentes, declaramus f præſentis conſtitutionis oraculo ratione g eccleſiarum huiuſmodi non extendi: Niſi eædem eccleſiæ fuerint plebaniæ ſub ſe capellas h habẽtes,

a] Statutum.] ſup. eo. ſuper ſpecula.

b ¶ Plebanis.] quod intellige vt dicitur.

c ¶ Leges.] non enim debent velle videri ſæcularium vel forenſium diſceptationum periti. C. de epi. & cle. repetita.

d ¶ Phyſicam.] non debet hoc facere ſub ſpecie languentium curandorum fratrum ſup. eo. magnopere.

e ¶ Clementis.] quam non habemus, ſeu eius mẽtem hic inſerit: & incipiebat, Habito cum fratrib. noſtris conſilio.

{Glo. ſeq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat: & rationibus opinionis reprobatæ reſpõdet.}

f ¶ Declaramus.] Nota approbatam opinionem Goff. qui hoc dicebat in ſumma huius tituli in fine. & concordat Pet. de Samp. & Abb. & eſt ratio: quia conſtitutio illa pœnalis erat, & ideo reſtringẽda inf. de reg. iur. in pœnis. cum ſuis concordantijs non obſtat. ſupra de electio. dudum. 2. vbi dicitur quod idem iudiciũ, &c. quia illud habet locum in caſu ipſius decretalis: ſcilicet quo ad pluralitatem. Itẽ quo ad ordines: vides enim quod archidiaconus non cogitur niſi quo ad diaconatũ de electio. cum in cunctis in antiq. ergo nec habens curam animarum: ſed hoc eſt falſum, vt ſupra eod. lib. de elect. licet canon. Reprobata eſt autem opinio Ber. Innoc. ſecundum quoſdam libros, & Hoſtienſis, qui dicebant contrarium propter dictam decretalem, dudum. Item ex eo quod quis habet curam, ſacerdos fieri debet: ſed ſacerdotes prohibentur per ipſam decretalem Honorij: ergo & curam habentes. Item ex eo quod conſtitutio fauorabilis erat: & ſic amplianda. inf. de reg. iur. odia. Item ex eo quod prędicare tenetur: ut in clementina, dudum. §. huiuſmodi de ſepul. & ſic debet eſſe ſacerdos 16. q. 1. adijcimus. ſed presbyteri ex ordine, non ex cura, comprehenduntur conſtitutione Honorij: & interdum de neceſſitate non habent fieri ſacerdotes rectores parochialium eccleſiarum, ut ſupra eo. lib. de electione. ſtatutum. vel pone quod annus non eſt elapſus. Vel pone ſecum diſpenſatum per decretalem. ſup. eo. lib. de elect. cum ex eo.

g ¶ Ratione.] quaſi diceret: ſi haberent diſpenſatiue vel alio modo perſonatum cum illis eccleſijs, bene tenentur conſtitutione: vel ſi eſſent presbyteri, tenentur: non ratione eccleſiæ, ſed ordinis, vt ſupra dixi.

{Gloſſ. ſequens quærit, arguit. & ſoluit. contrario arg. reſpondet.}

h ¶ Capellas.] quid ſi vnicam habet capellam? Si arguamus à verbis, ſaltem duæ debent eſſe ad hoc. infra de reg. iur. pluralis. cum ſuis concord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tenere ad hoc ff. vi bo. rap. l. prętor ait primo. §. homines. inſtitu. eod. titu. in princip. ad idem ſupra eod. lib. de elect. cap. pe. 1. reſpon. ſupra de priui. vt priuilegia. ibi, aperiantur eccleſię, id eſt, eccleſia. 1. diſtinct. omnes leges. cum ſuis concor. & 2. q. 1. in primis. nec obſtat arg. à verbis: quia non dicit hoc, niſi fuerit plebania habens capellas, ſed dicitur in plurali plebanię habentes capellas: & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referam. Argu. prędi. decret. ut priuilegia.

ADDITIO. Hoc vř tenere Guli. in Spec. e. titu. poſt prin. vbi dicit, quod plebania eſt habẽs diuerſas capellas, in quib. &c. Io. Mo. dicit hic, quod ex quo plebania habet capel-

Vidẽ doctores e. ti. c. ſup. ſpecula. & ibi Pano. nam iſta gloſſę nõ valet.

ſicut d. c. ſuper ſpecula. imo per ipſamen tpalium, ut habet eccleſia, eſt vtile ſcire leges. arg. c. ſi in adiutoriũ. 1. diſt. & gl. c. ad hoc 37. di. nulli liceat eũ & qui ſcit canones & leges, ille vere ſcit iura. Bal. c. cũ cãm. de teſt. in 2. col. Fõ.

Leges autẽ ſit licitũ audirẽ clerico obtinenti eccleſiã parochialẽ habentẽ ſub ſe vnicã capellam tm.

capellas perpetuas, reputatur dignitas. Arch. nil dicit de hoc. Ioan. And.

a ¶ Perpetui.] ĩ. eo. lib. de capel. monac. c. vnico.

b ¶ Ab ipſis.] ſcilicet plebaniis, vel capellanijs, & melius.

c ¶ Abſque cauſa rationabili.] de capel. mona. cap. vnico. vbi de hoc.

VT periculoſa.] primo cauſa præmiſſa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam tranſgreſſorũ: ibi, Si quis. Tertio ibi, Doctores. illã declarat in doctorib. locum habere.

Et dic periculoſa animabus ipſorum vagantium. ĩ. de reg. ca. ſi. Eſt etiam periculoſa propter. exempli pniciem. de elect. cum dilectus. § nos vero. de vo. magnæ. in antiq. Io. And.

CASVS. Aliquis religioſus qui erat bene diſpoſitus ad ſtudium, cupiens margaritam ſciẽtiæ inuenire: dimiſit ſuũ monaſterium ſua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad ſtudium generale abſque licentia ſui prælati. vtrum poſſit licite exercere ſtudium? Reſpondetur quòd non, quia religioſus nihil agere poteſt ſine licentia ſui prælati: & prælatus ſuus poteſt ei dare licentiam cum conſilio ſui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodem themate, quòd religioſus abſque licentia ſui prælati acceſſit ad ſtudiũ generale: ipſe autem dubitans ꝙ non admitteretur niſi oſtenderet licentiam ſui prælati, dimiſit habitũ ſuum vt non poſſet cognoſci eſſe monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Reſpon. ꝙ ſic: nam ipſo facto incurrit ſententiam excommunicationis. Et etiam doctor qui illum admittit in auditorio ſuo, & illum nõ expellit, eſt ipſo facto excommunicatus. Nota primo ex iſto ca. ꝙ religioſus fauore ſtudij non poteſt dimittere monaſterium ſine licentia ſui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad iſtam licentiam dandã: vtrum ſuus epiſcopus? Dicendũ ꝙ non: licet dicamus, ꝙ epiſcopus regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in cap cum ab eccleſiarum de offi. ordi. in antiq. & l. ſi. C. de iuriſd. om. iud. vbi dicitur, ꝙ quodlibet collegium poteſt ſibi conſtituere & eligere rectorem qui cognoſcit perſonas de illo collegio: tamẽ datur actori optio conueniẽdi reum coram illo rectore collegij, vel coram ordinario loci: ideo ad dandem iſtam licentiam abbas dicitur prælatus religioſi. Sed quid ſi abbas nolit dare licentiam, an poſſit recurſus haberi ad epiſcopum? Reſpondetur, ꝙ ſic: ſi abbas nõ ſit exemptus à iuriſdictione epiſcopi: ſi autẽ ſit exemptus, recurrendum eſſet ad Papam. immo dicunt plus doctores ꝙ epiſcopus vel ſuperior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioſo licentiam vt poſſit ſtudere cum comminatione: ꝙ niſi intra illud tempus ſibi licentiam contulerit, ꝙ tempore illo elapſo epiſcopus conferet.

[Prima gl. dicit vnde ſumpta.]

† Multa huc ſpectãtia vide p Calderinum conſ. 2. ti. de magiſtris, & p Abbatẽ conſi. 84. lib. 1.

in quibus inſtituantur clerici perpetui[a] nequeũtes ab ipſis[b] abſque cauſa rationabili[c] amoueri.

¶ Idem.

¶ Excommunicatus eſt ipſo facto religioſus profeſſus habitum temerarie dimittentes, vel ad quacunque ſtudia accedens non obtenta licentia prælati & conuentus Doctores ſcienter docentes, vel in ſcholis retinentes ad leges vel phyſicam tales religioſos, ſimiliter excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.

CAP. II.

VT† periculoſa[d] religioſis euagandi materir ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cetero aliquis quamcunque[e] religionem tacite vel expreſſe[f] profeſſus,[g] in ſcholis, vel alibi temere[h] habitum religionis ſuæ dimittat: nec accedat ad quæuis ſtudia litterarum, niſi à ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus,[i] vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia[k] primitus ſit conceſſa. Si quis autem horum[l] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiã ipſo facto.[m] ¶ Doctores quoque, ſiue magiſtri, qui religioſos habitu ſuo dimiſſo[n] leges vel phyſicã audiẽtes ſciẽter[o] docere, aut in ſcho-

d ¶ Vt periculoſa.] Tracta fuit de extrauaganti, grauis & dolore non vacua.

e ¶ Quamcunque.] dumtamen approbatam. ſup. de vo. c. vno eo. lib.

f ¶ Vel expreſſe.] ĩ. eod. lib. de regula. c. 1. & 2. in caſu iſto inter expreſſã profeſſionem & tacitam non eſt differentia: ſicut alibi eſt. ĩ. e. lib. de elect. nullus. & c indemnitatibus.

ADDITIO. dicebat Hoſt. ĩ. e. c. 3. vtrũque. ſ. vt tacite profeſſus non eligatur, & hac conſtitutione adſtringatur introductũ in fauorem religionis & animarum ſalutẽ. Io. And.

g ¶ Profeſſus.] Nam profeſſus non poteſt redire ad ſæculum: quod dic vt ſup. de regul. conſulti.

h ¶ Temere.] Ex cauſa enim licet habitũ transformare, ſi iuſta ſit, puta timor ſupra de vita & hone. cler. clerici. in antiq. in gl. clerici arma

[Gl. ſeq. recitari poteſt per obiect. & ſolutionem.]

i ¶ Conuentus.] alibi dat prælatus licentiam ſine requiſitione conuentus. ſup. e. li de elec. ſi religioſus 2. reſponſo. ſed illud fauore eccleſiarum vacantium. ad idem ſup. de teſta. c. vlt. & illud fauore vltimarum volũtatũ: & qa piũ executionis teſtamentorum onus.

k ¶ Licentia.] & tunc poteſt omnia ſine quibus in ſtudio commode eſſe non poſſet. quod dic vt no 2. q. 7. cum paſtoris. de accu. ex parte:

ADDITIO Et quod ibi no. in ſi. pen. gl. pro neceſſitate monachi monaſteriũ obligari intelligit. Arc. niſi actum fuiſſet, ꝙ alius monacho ſumptus inueniret: puta propinquus vel amicus. & c Io. And.

l ¶ Horum.] id eſt, ꝙ apoſtatat dimittendo habitum, vel quia vadit ad ſtudium ſine licentia.

m ¶ Ipſo facto.] ſpeciale in religioſo apoſtata: quia aliàs apoſtata non eſt excommunicatus, † ſed excommunicandus. ſecundum ꝙ no. Inno. & Ber. 23. diſt. ſi quis ex clericis de vita & honeſta. cleri. ſi quis ex clericis de apoſt. c. 3.

† Similis gl. ĩ. hoc li ca. 1 de tẽp. ord. verbo. Apoſtata. & intelli ge hoc di ctũ, put ſ d gl. notatum eſt.

[Glo. ſeq. quærit, arguit negatiue, ſol. contrarium.]

n ¶ Dimiſſo.] quid ſi non dimiſerit habitũ? Videtur ꝙ tunc doctores non ſint excommunicati: quia hæc pœna non eſt amplianda. inf de reg. iur. in pœnis Dic contra, quia communicant in crimine: & ſic eadem & non minori excommunicatione ligantur. de ſenten. excom nuper. & ĩ ſi concubinæ. & in hoc poterit dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quàm nouum caſum ponere.

ADDITIO. Idem ſcilicet, ꝙ doctores, ipſos religioſos docentes & retinentes habitu etiam non dimiſſo ſint excõicati. ſequitur Arch. & hoc tenet ſaltẽ poſtquam monachus incidit, vt ſic communicet iam excommunicato in crimine, pro quo ligatus eſt. ſuper quo vide quod dixi de ſenten. excõmu. contingit. 2. Ioan. And.

o ¶ Scienter.] vbi incederent in habitu, non haberet

locum

locum ignorantia veriſimiliter. Sed ubi dimiſerāt habitum probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen eſſe poſſet tanta multitudo ſcholarū & cautela monachi tempeſtiue intrātis, & in occulto ſcholarū loco manentis, ꝙ licet in habitu intraret, excuſaret doctor: & maxime vbi de habitu indiſtinctiſſime loqueremur. de quo ī. e. li. de reg. c. 1. vbi in fi. Io. And.

{ Gloſſa ſeq. primo ſoluit vnum dubium: ſecūdo quærit & ſoluit: tertio iterum quærit & ſoluit. }

a ¶ Retinere.]No. officiū doctoris ſcholarem de ſcholis expellere & per id quod dicit, retinere, dicas ꝙ licet doctor ſciat 1, monachum habētem domū iuxta ſcholas doctoris, in domo ꝓpria quam inhabitat, audire: excommunicatus non eſt 2. iam enim inhibere nō poſſet quin ſtet in domo propria. & facit quod dixi ī. de reg. iur. locupletari. Quid ſi monachus nō vult exire ſcholas? Vī ꝑ hāc literā ꝙ licite vi poſſit expelli. ad hoc de ſen. excō. veniēs. in ant. & hoc maxime ſi uera eſſet opinio, ꝙ excōicatus nō gauderet priuilegio canonis: ꝙ nō eſt uerū ſecūdū Io. Ber. & Hoſt. q de hoc no. 17. q. 4 ſi qs deinceps. de ſen. excom. cōtingit 1. Quid ſi non pt expelli? Exeat ſcholās doctor ad inſtar eius qd dicim᷑: cum excōicatus intret eccleſiā: vt no. 11. q. 3 ſicut Apoſtoli. & ꝑ modernos. ſup. de ſent. excommu. nuper.

b ¶ Simili.]q2 cōicant in crimine, ut dixi, & qa cōditor ſibi nō reſeruauit abſolutionē, aliis indulſiſſe vī. ī. de ſent. excō. nuper. & facit ꝙ no. ī. eo. ſu ꝑ ſpecula.

lis ſuis præſumpſerint retinere a: ſimili b eo ipſo ſint ſententia innodati.

¶ Idem.

¶ Clericus in loco temporalis iuriſdictionis ſuæ ſuper delicto, ibi commiſſo delegās, ut veritate inquiſita iuſtitiā exequatur, irregularis non efficitur; licet pœna ſanguinis inferatur. h. d. Dominicus.

CAP. III.

EPiſcopus c †, ſeu quicunque alius ꝑlatus vel clericus iuriſdictionē obtinens temporalem: ſi homicidio, aut alio maleficio ab aliq̄bus in iuriſdictione ſua cōmiſſo, balliuo ſuo, aut alij cuicunque iniūgat, vt ſup hoc d veritatē inquirēs iuſtitiæ debitū exequatur: irregularis cenſeri non dēt: quā uis ipſe balliuus vel alius cōtra malefactores ad pœnā ſanguinis proceſſerit iuſtitia e mediāte. Nam licet clericis cauſas ſanguinis agitare nō liceat f, eas tamē (cum iuriſdictionē obtinēt temporalem) debent & poſſunt g metu irregularitatis ceſſante alijs delegare.

EPiſcopus.]Ponit dictum cuius cauſam reddēs ſoluit obſtaculum: ibi, Nam licet.

CASVS. Epī Pictauen. uel aliqs abbas uel alius clericus ꝑlatus, qui habebat iuriſdōnem tpalem, deputauit aliquē balliuū vel iudicem ad illam iuriſdictionē exercēdam: deinde cum dictus balliuus uel iudex haberet in ſuis carceribus vel uinculis aliquē malefactorē: ipſe prælatus clericus dicto iudici uel balliuo mādauit, ut de tali malefactore faceret bonā iuſtitiā: vñ iudex ille uel balliu᷑ ſæcularis magis excitat᷑ ex iuſſione dñi ſui, talem reum & criminoſum cōdemnauit vltimo ſupplicio: vtrū epūs uel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rñdet ꝙ nō, dummodo nō mādauerit, ut illū cōdēnaret ultimo ſupplicio: ſed ſolū mādauerit, ut faceret bonā iuſtitiā: Nā ſi iudex ſæcularis exceſſit, nō eſt imputādū ipſi epō vel prælato. No. primo hic optimū textū, ꝙ delegatus inferioris à principe, poteſt exequi ſentētiam ſuam, ſi hoc in ꝯmiſſione exprimatur. de quo de foro cōpeten. in antiq. ſi quis contra clericum. No. ſecundo caſum, in quo quis poteſt ꝑ alium. quod nō poteſt per ſeipſum. de quo infra de reg. iur. poteſt quis. Dom.

{ Prima glo. dicit quid declarat. }

c ¶ Epiſcopus. Emanauit ad declarationem eorum q̄ notāt Ber. Inno. & Moderni. ī. eo clericis. vbi videbatur glo. & Hoſt. ſentire, ꝙ generalem vicarium uel balliuū poſſet dare ad talia: ſed non ſpecialē. Sed ex verbis ipſorum olim tenebam cōtrarium: Nam dicunt ꝙ ſi appelletur in tali cauſa, debet appellari ad ipſum prælatum, & ipſe alij delegabit: ergo etiam ſecundum eos ſpecialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iuriſdictionem habētib᷑, habes hic, & quomodo eam committere poſſint. Quid iuris de clericis iniuriam paſſis, & quomodo de ipſa ꝯqueri poſſunt, habes inf. de homi. prælatis.

ADDITIO. Conformiter ad gloſſam & Hoſt. ſupra eo clericis. dicebat Goff. de rapt. in archiepiſcopatu. ꝙ cōſulebat prælato habenti iuriſdictionem temporalem, ꝙ non committat in ſpecie laico puniēdū corporaliter. ſed generaliter delegat cauſarum vniuerſitatem, quæ ſunt ad pœnā ſanguinis. Et ſi Goff. intellexit ꝙ nō exprimat de pœna corporali inferēda in ſpeciali ꝯceſſione, hæc decretalis non reſiſtit huic conſilio. Io. And.

{ Glo. ſeq. infert, & ponit dictum Hoſtienſis. }

d ¶ Super hoc.]maleficio. ergo & ſpecialiter ꝯmittit: dicit Hoſt. ī. e. clericis, ꝙ ſibi placeret, ꝙ aut daretur clericis licētia tales cauſas iudicandi per ſeipſos, aut talium cauſarum poteſtas ipſis clericis tolleret, cum commiſſio ſit contra ius. ff. de off. eius cui man. eſt iu. l. 1.

ADDITIO. Intelligas hoc dictum per id ꝙ no. de rap. in archiepiſcopatu. in ult. gl. nam ſaltem vltimum ſupplicium & membri mutilatio nō delegantur ēt iure authenticorum. & de his committendis agitur hic principaliter, ut dixi in tex.

{ Glo. ſeq. quærit & ſoluit, & argumento contrario reſpondet. Ioan. And. }

e ¶ Iuſtitia mediante.]Quid ſi contra iuſtitiam? Dic idem 3. Nam epiſcopus qui mandauit iuſtitiam fieri, nō eſt in culpa, ſi iuſticiarius delinquat: & abſit: ꝙ ea quæ propter licitum & bonum, & c. 23. q. 5 de occidēdis. non obſtat ī. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa pceſſit: & caſus, qui culpam ſequitur bene imputatur. de hoc plene de homi. ſicut dignum. in anti. ſ. hic nulla culpa præceſſit.

f ¶ Non liceat.] ī. eo. clericis. & c. ſententiam.

g ¶ Poſſunt.]Ergo poteſt quis per alium ꝙ nō per ſe. de hoc dixi inf. de reg. iur. poteſt quis. Ioan. And.

1 Idē Io. Mo. & Arc.

† Præter doctores hic uide notata in c. ex litteris. extra de exceſſ. ꝑla. & in c. in archiepiſc. de raptoribus.

2 Ipſe doctor, ſec᷑. n. in monacho cui ꝓhibet audi. tus & ſtudiū. ī. eo. c. ſi. Ioan. And.

Prælatus iuriſdictionem obtinens tēporalē, pōtēt ſpecialiter cām criminalem delegare.

3 Cōcor. Arc. alle. ꝙ in gñali mandato nō uenit aliqd illicitū. concord. ꝙ ſcripſi s. ti. 1 c. vlti circa medium magnæ gloſſæ. Io. And.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De ſponſalibus, & matrimonijs.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Sponſalia pura & certa ex cõſenſu ualida, licet aliàs nulla, inducunt publicã honeſtatem, q̃ habet dirimere ſequentia ſponſalia, ſed non præcedentia.

CAP. VNICVM.

Ex ſponſalib.[a] † puris[b] & certis[c], et ſi cõſanguinitatis[d], affinitatis[e], frigiditatis[f], religionis[g], aut alia qua-

---

LIBER QVARTVS.
DE SPONSALIBVS & matrimonijs.

Côtinuatio dñi Heliæ.

[Viſum fuit ſupra in tribus libris ꝑcedentibus de illis quæ ſpectant ad clericos: nũc videndum eſt de illis q̃ ſpectant ad laicos, videlicet de matrimonijs: ideo merito annectiẽ titu. de ſpõſalibus & matrimonijs.

Ex ſpõſali.] Sunt duæ partes. Prima tractat de ſponſalibus puris: Primo in genere: Secũdo in ſpecie: ibi, Quare. Secunda tractat de cõditionalibus ibi, Illi vero. Ioan. And.

Pro intellectu huius cap præſupponẽdum eſt quid ſit publicę honeſtatis iuſtitia. Vnde iuſtitia publicæ honeſtatis eſt quoddam impedimẽtũ ꝙ impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam cõtractum, quod oritur ex conſenſu præſtito in ſponſalibus, ut ſi monachus contrahat cum aliqua, tunc conſanguineus monachi non poterit contrahere cum illa: publice enim honeſtum eſt, ex quo monachus conſenſit in illam, ꝙ aliq̃s conſanguineus eam habere non poſſit. & fuit introductum hoc impedimentum propter honeſtatem duntaxat. de hoc per ſanor. in c. iuuenis. eo. tit. in antiq.

CASVS. Aliquis Titius contraxit ſponſalia cum aliqua Berta dicendo: Promitto & iuro ꝙ ego accipiam te in uxorem: & econuerſo illa Berta promiſit & iurauit illum Titium accipere in uirum: tractu tẽporis Titius contraxit ſecunda ſponſalia cum conſanguinea Bertæ: & ſic orta fuit iuſtitia publicæ honeſtatis inter Titium & conſanguineas ipſius Bertæ, & inter Bertam & conſanguineos Titij: quæritur utrum Titius poterit contrahere matrimonium cum iſta ſecunda ſponſa? Reſpondetur quòd non, obſtante impedimento iuſtitię publicæ honeſtatis, quod eſt ſufficiens impedimentum ad impediendum matrimoniũ contrahendum: & ſi de facto contraheret cum ſecunda, derimeretur iſtud matrimonium uigore iſtius impedimenti: & non obſtante iſta ſecunda ſponſa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus quòd Titius contraxit ſponſalia cum Berta ſub aliqua conditione: poſtea pendente conditione contraxit matrimonium de præſenti cum cõſanguinea Bertę: vtrum per iſtud matrimonium de præſenti fuerint ſoluta priora ſponſalia? Reſpõdetur quòd ſic: quia per ſponſalia conditionalia non contrahitur iuſtitia publicę honeſtatis: Secus ſi ſponſalia eſſent certe & pure contracta: quia cum ex illis oriatẽ iuſtitia publicæ honeſtatis, nõ frangerentẽ priora ſpõſalia: immo Titius compelleretẽ ꝯhere cum Berta, cũ qua primo contraxit ſponſalia: vt dictum fuit in prima parte huius capituli. Nota primo, ꝙ publica honeſtas impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum.

Nota quòd antequam ex ſponſalibus oriatur iuſtitia publicę honeſtatis, requiritur quòd ſponſalia ſint pura & certa. Nota quòd ex ſponſalibus nullis, dummodo non ſint nulla ex defectu cõſenſus, oriẽ publica honeſtas: ideo ſi monachus vel presbyter ꝯheret aliquis ex conſanguineis monachi uel presbyteri nõ poſſet eam habere in uxorem: ex quo illa ſponſalia non fuerunt nulla ex defectu conſenſus: quia monachus habet conſenſum: quia conſenſus eſt de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa ſponſalia non ſunt nulla ex defectu conſenſus: ſed ſunt nulla propter ſuſceptionem ſacri ordinis. Nota ꝙ ſi quis contraxit ſponſalia de futuro: & poſtea contrahat per verba de præſenti cũ conſanguinea primæ ſponſę: debet remanere cum prima. Sed quid ſi ipſe cognouit ſecundam? Dicendum quòd neutram debet habere, non primam propter affinitatem ſubſecutam: quia contrahẽdo cũ ſecunda, & eam cognoſcendo contracta fuit ꝯſanguinitas cũ cum prima. Et licet affinitas ſuperueniẽs non dirimat matrimonium: tamen dirimit ſponſalia: nec habebit ſecundam propter impedimentum publicæ honeſtatis. Nota vlterius ibi, Illi vero. quòd ſi quis contrahat ſponſalia conditionalia, quia promiſit aliquam accipere in uxorẽ ſub aliqua conditione honeſta & licita: (quia ſi eſſet conditio turpis, tunc ſponſalia remanerent pura) iſta conditio honeſta & licita ſuſpendit effectum. Si ergo ſuſpẽſus contrahat per uerba de præſenti cum cõſanguinea primæ ſponſę, habebit ſecundam, puta conſanguineam primæ ſponſę: quia fuit contracta publica honeſtas. Sed quid ſi contraxit cum conſanguinea primę ſpõſæ per uerba de futuro: quia ſi ꝯtraxiſſet per verba de præſenti cum iſta ſecunda, non eſt dubium, quia debeo habere iſtam ſecundam & non primam? Reſpondet gloſſa ꝙ idem eſſet ſicut ſi cõtraxiſſem cum ſecũda per verba de pręſenti: quia ex quo inter me & ſecundam non eſt impedimentum, ſum obligatus ſecũdæ & nõ primæ. No. quatuor impedimenta, quæ inducunt nullitatem ſpõſaliorum reſpectu uinculi matrimonialis. hæc ſunt expreſſa in textu. No. ꝙ affinitas inducit nullitatem, ſicut cõſanguinitas. de quo de cõſan. & affi. non debet. Dominicus.

† Videꝫ cil. Trid. ſeſſio. 24. de reformatione matrimonij. c. 1. ꝯfert enim multũ ꝑ textu & gloſſis.

[Prima glo. dicit quid declaret.]

a ¶ Ex ſponſalibus.] Emanauit ad declarationẽ eorũ quæ no. 27. q. 2. ſi quis deſponſauerit 2. ſupra eo. tit. ad audientiam.

b ¶ Puris.] conditionalia non inducũt publicę honeſtatis iuſtitiam, ut dicitur in fi.

c ¶ Certis.] vt ſi ꝑmiſit ducere Bertã filiam Titij: incerta ſunt, quando promiſit ducere vnam ex filib. Titij. ad hoc ſup. eo. c. ex litteris 2.

d ¶ Cõſanguinitatis.] ſcilicet intra gradum quartum. ſupra de conſan. non debet. & iſte erat caſus ſup. eod. ad audientiam.

e ¶ Affinitatis.] in primo genere, & quarto gradu, vel citeriori. ſup. de conſan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando præceſſit: ſecus ſi ſecuta fuerit. de eo qui cogn. cõſan. uxo. ſuæ. diſcretionem.

f ¶ Frigiditatis. ſup. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et uide diſtinctionem, quã ſcripſi eo. tit. de frigid. c. fraternitatis, in fi. Io. And.

g ¶ Religionis.] pręcedẽtis. ĩ. de vo. c. vnico. q̃a tunc nullum eſt matrimonium uel ſpõſalia ſi ſeq̃tur, tũc diſſoluit ſponſalia, ut ſup. de conuer. coniu. ex publico. & cap. 21.

g ¶ Alia

uis a ratione ſint nulla, dummodo non ſint nulla ex defectu conſenſus; b oritur efficax ad impediendum & dirimẽdum ſequentia ſponſalia vel matrimonia, non aũt ad præcedentia diſſoluẽdum, c impedimentũ iuſtitiæ † publicæ honeſtatis. d Quare ille, qui ſpõſalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & poſtmodũ cum ſecunda prioris cõſanguinea idem e fecit, ex priorum ſponſaliorũ vigore (quibus per publicæ honeſtatis iuſtitiam ex ſecundis ſponſalibus ſubſecutam minime derogatur f) ad matrimoniũ contrahendũ cũ prima remanet obligatus. g

¶ Publicam honeſtatem non inducunt ſponſalia conditionalia ante conditionis euentum. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Ille vero, h qui ſponſalia cum aliqua muliere ſub conditione cõtraxit, ſi poſtmodum ante i cõditionis euentum cũ alia prioris cõſanguinea per verba contraxerit de præſenti: k cum ſecunda remanere debebit: Cum ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionem l extantem, ſicut † conſenſum non habentibus, & incertis, nulla publicę honeſtatis iuſtitia oriat̃.

TITVLVS II.

De deſponſatione impuberum.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Sponſalia amborum infantium vel alterius tantũ, per ſuperuenientiã maioris ætatis non validantur, nec puſi interueniat carnis copula:

a ¶ Alia quauis.] ſicut dicebat ꝓdictus canon. 27. q. 2. ſi quis deſponſauerit. Et multæ aliæ cauſæ reperiũtur puta votum ſolemne, cognatio ſpiritalis & legalis, & reliqua impedimenta, vt dixi in ſumma. 4. lib.

b ¶ Conſenſus.] puta contracta ab infante uel furioſo. ſup. eo. dilectus. & deſpon. impu. litteras. & c. acceſſit.

ADDITIO. Vel ꝑ iocũ, vbi iocus eſt potens, ſm Vinc. qui ſic no. eod. tit. ad audientiã. & Archid. hic. ad hoc. 22. q. 2. ne qs. ver. illud aũt. facit ſup. de ſen. excõ. c. 1. & quod ſcripſi de deſpon. impuber. duo pueri. ſup ꝑ gl. Io. And.

c ¶ Diſſoluendum.] bene ergo 1 dicebant Hug. Io. & ſui ſequaces, qui dicebant monachũ, ſacerdotẽ, frigidũ, & ſimiles perſonas ↄhendo cũ aliqua impedire oẽs ↄſanguineos ↄhere cũ eadem, vt not. in prædi. ca. ſi quis deſponſauerit.

d ¶ Publicę honeſtatis.] ſup. eod. ſponſam. Publicæ enim honeſtatis eſt, ex quo ↄſanguineus meus viuens vel mortuus ↄſenſerit in Bertam, ꝙ ego illã habere non poſſum.

ADDITIO. Vide qđ ſcripſi de hoc impedimẽto publicę honeſtatis in tractatu ſuper ipſo habito in concilio Lugdunenſi. in decret non debet. de conſangui. & affin. ſuper glo. vt melius.

e ¶ Idem fecit.] ſ. quia ſponſalia ↄxerit ſponſalia vero ſunt futurarum nuptiarũ promiſſio. ff. eo. tit. l. 1. 30. q. 5. noſtrates. vnde aduerte ſi cum prima ↄxerit de futuro, & poſtmodum cum ſecundã conſanguinea in prohibito gradu eodem mõ ↄxit, & ſecũda cognouit, nec primam habere poterit ꝓp affinitatẽ ſuperuenientem: quæ ſoluit ſpõſalia de futuro, vt ĩ. de eo q cogn. conſang. vxo. ſuæ. veniens 1. & c. ex litteris. ſecũdam habere non poterit: quia publicæ honeſtatis iuſtitia illũ contractum impedit & dirimit, vt ſup. prox. rñſo.

[Glo. ſeq. reci. per obiectionem.]

f ¶ Derogatur.] no. ꝙ licet ſuperueniẽs affinitas diſſoluat ſponſalia de futuro: ſuperueniẽs tñ iuſtitia publicę honeſtatis ipſa non diſſoluit, & merito: ſecunda enim ſpõſalia tollunt̃ per publicę honeſtatis iuſtitiã ex primis inductam: nõ ergo ex ſecundis poteſt eſſe honeſtas, quæ tollat primam. & eſt ſi. 27 diſt. ſi quis.

g ¶ Obligatus.] niſi cum alia non ipſius conſanguinea contraheret per verba de præſenti ſup. eod. ſi iter. uel ſuperueniret aliquod de iis impedimentis, quæ dixi in ſummula, circa principium.

[Gl. ſeq. dicit quid approbat & reprobat ille §.]

h ¶ Ille vero.] reprobatur opinio Innoc. not. de ſpon. duorum. c. 1. vbi dicebat, ꝙ per ſponſalia ſub conditione contracta inducitur publicæ honeſtatis iuſtitia. Hoſt. contra ſup. eo. ad audientiam. Io. Andr.

i ¶ Ante.] ſecus ſi poſt: quia tunc nõ deeſſet ↄſenſus. ſed eſſet perinde ac ſi à principio contraxiſſet.

[Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.]

k ¶ Præſenti.] quid ſi ↄhit cũ conſanguinea primę, ꝺ qua loquitur littera per uerba de futuro: nunquid ſoluta ſunt prima ſponſalia cõditionalia? Credo ꝙ ſic: ſi .n. prima ſponſalia inducunt publicæ honeſtatis iuſtitiam, per iuſtitiam publicæ honeſtatis ſuperuenientẽ ex ſecundis nõ ſoluũtur. vt ĩ. proxi. rñſo. ſed ſi ꝑ prima nõ inducitur iuſtitia. puto ꝙ ꝑ iuſtitiã ſuperuenientẽ ex ſecundis bene ſoluãtur 2 prima, licet in veritate prima ſponſalia dicenda nõ ſint, ex quo conſenſus defecerat, vt hic. ſic enim eſt in alijs impedimentis. ĩ. de eo qui cog cõſang. vxo. ſuæ. veniens. cũ ſi. vnde ſi poſt ſecũdũ ↄctum ſuperueniat cõditio: dico quòd primum matrimonium conſummare non poteſt: publica enim honeſtas non inſurgit à die ↄctus, ſed à die cõditionis, & ideo publica honeſtas, quæ prę uenit cõditionem, habet matrimonium impedire & dirimere, vt ĩ. 2. reſpon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. de iureiur. quemadmodum.

[Gl. ſeq. primo ſoluit duo dubia: demũ ponit opin. Hoſt. quæ recitatur per qõnẽ.]

l ¶ Conditionem.] hęc vera intelligas niſi interueniat carnis copula: 2 quia tunc receditur à conditione. de condi. ap. de illis. Et de hoc ſatis eo. tit. per tuas. Et ſic eſſet ibi conſenſus & matrimonium: vnde tum propter affinitatem, tum propter iuſtitiam non teneret matrimonium poſtea cum conſanguinea contractum: & intellige de cõditione honeſta, nõ de tali quæ habeatur pro non adiecta. ĩ. de cond. ca. vlti. quia illa inducerent publicam honeſtatem, ac ſi pure contracta fuiſſent, 3 & no. Hoſt. ĩ eo. ad audientiam. ꝙ ſi quis ſub tali conditione contrahat cũ aliqua, ꝓmitto ꝙ te ducã in vxorem, ſi Deo & Eccleſiæ placuerit: poſtea comperto impedimento, & ſolutis ſponſalibus contrahat cum conſanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam ſi nõ apponatur: tamen quando non exprimitur, conſenſus purus remanet: conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de cond. & demon. l. conditiones extrinſecus. & no. de iureiur. quemadmodum. tacitum tamen ſi exprimatur, facit rem cõditionalem 4. ff. de leg. 1. ſi ita legatum. §. 1. vbi conditio ſi volet, poſita in perſona legatarij facit conditionale legatum. vide quod no. ff. de cond. & demon. l. aliquã do. Et expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocent. ff. de reg. iur. expreſſa.

DE DESPONSATIONE impuberum.

¶ Dictum fuit ĩ. tit. prox. de quodam impedimẽto qđ impedit matrimonium ↄhendum, & dirimit iam contractum, ſcilicet impedimento publicę honeſtatis, tũc viden-

1 Sequit̃ Petr. de Anchar. Fon.

† De impedimento iuſtitię publicę honeſtatis qd ſit, & vñ ꝓueniat, vide B. Thom. in qõnibus additis ad tertiã partẽ. q. 55. artic 4 & doc. ſcholaſticos lib. 4 ſen. diſt. 41.

Spõſalia qd ſint, vide per Theologos li. 4. ſent. diſt. 27.

† In manuſcriptis exemplarib. ac vetuſtiorib. & in peſſis cõſtanter legit̃ ita: ſi cuti ex ↄſenſũ nõ habẽtib. &c.

2 Si tñ ſpõſalib. fuerit renuntiatũ aut ſpõſa publice fornicata cum alijs fuerit, tunc ſequens copula nõ inducit matrimonium. ca. quemadmodũ. ꝺ iureiur. Fel. ca. cũ M. de cõſti. colũ. pe. Idẽ ſi ↄdõ iſta ponatur, ducã te ĩ vxorem, uel dabo tibi cẽtũ. poſt copulã liberatur dãdo centum. Aſta. in ſua ſum. 2. par. lib. 7. argu. 2. tit. 3. circa ſi. Fõ.

3 Idẽ intelligas de ↄdõne ꝺ futuro, nõ de p̃ſenti, vel preterito qđ ꝓbat Io. Mo. ꝑ hanc litterã quæ dicit, añ ↄdõnem, &c.

4 Sequũt doct. legi ſtractãte in l. item aliq̃, do ff. de ↄd. & demõ. gl. in l. itẽ ga. ff. de pact. Fõ.

videndum eſt de impedimento ætatis: Nam impuberes non poſſunt contrahere matrimonium de præſenti; ſiue ſponſalia de præſenti: ideo ponitur titulus, de deſponſatione impuberum. Vnde ſciendum ꝙ ſpõſalia dicuntur à ſpondeo ſpondes, quod eſt promitto. l. 1. & 2. ff. de ſpon. ideo quando quis promittit aliquã accipere in vxorem, dicuntur ꝓprie ſponſalia: ſed matrimonium im ꝓprie appellatur, ſponſalia, ſed ideo appellañ ſpõſalia: quia ſponſus ꝓmittit contrahere matrimoniũ carnaliter.

† Vide B. Thomam in q̃õnib. additis ad 3. part. q. 43. art. 1. & 2. & doct. li. 4. ſent. diſt. 27 & Dominicum conſ. 24. incipien. Quia diffuſe.

SI infantes adinuicẽ.] Sũt tres partes†. Prima tractat de ſpõſalibus contractis per infantes ambos vel alterum: Secũda: ibi. Idem quoque. de matrimonio cõtracto per impuberes. Tertia ibi, Porro. de ſponſalibus contractis per parentes pro filijs, & iſtud ſufficiat pro diuiſione & ſumma: quia ſummando non poteſt breuius recitari.

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota 30. quæſt. 2. cap. vnico. & ſup. eo. litteras. aliæ diuerſæ determinationes inf ponuntur in gloſſ. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes contraxerunt ſponſalia per verba de futuro; puta maſculus promiſit ꝙ fęminam acciperet in vxorem, & fęmina promiſit ꝙ maſculum acciperet in virum: certum eſt ꝙ non tenẽt ſponſalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus, quòd ipſi infantes ſic ſteterunt vſque ad octauum annum: vtrum ex curſu tẽporis validentur ſponſalia? Reſpondetur, ꝙ ex ſolo curſu temporis ſponſalia non aſſumunt vires, niſi verbo fuerint validata. vt quia maſculus vocat eam ſponſam, & econuerſo illa vocat maſculum ſponſum, & tunc verbo validantur ſponſalia: vel etiam facto validantur: quia in illis partib. ſponſus conſueuerat dare aliqua iocalia ſponſę: & iſtud faciebant iſti iuuenes: tunc enim ratificantur ſponſalia & aſſumunt vires. Idem dicẽdum eſt de impuberibus reſpectu matrimonij, quando iſti impuberes ſunt tales, in quibus ætas non ſupplet malitiam: nam ſolo curſu temporis non ratificatur matrimoniũ: niſi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia maſculus vocabat eam vxorẽ, vel oſculabatur, vel alia faciebat, quæ ſolent facere vir & vxor: tunc n. ex illo actu matrimonium aſſumit vires. Sed quid? ponamus ꝙ pater Titij contraxit ſponſalia pro filio ſuo: vtrum filius ſit obligatus, & vtrum ex illis ſponſalib. oriatur ius publicę honeſtatis, ac ſi filius contraxiſſet in eius propria perſona? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: aut filius ratificauit illa ſponſalia, & tũc oritur ex illa ratificatione impedimẽtum publicæ honeſtatis, ac ſi idem filius perſonaliter cõtraxiſſet: aut filius non ratificauit illa ſponſalia. & ſic non conſenſit expreſſe nec tacite. & tũc nõ eſt obligatus, nec oritur ius publicæ honeſtatis. No. primo ꝙ minores ſeptennio, & ſic infantes non poſſunt contrahere ſponſalia per verba de futuro: multo minus matrimoniũ cõtrahere poſſunt. Et ratio huius eſt: quia in ſponſalibus requiritur conſenſus: modo infantes non habẽt cõſenſum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not ſponſalia nulla ex defectu conſenſus, non conualeſcunt per diuturnitatẽ temporis, niſi fuerint ratificata verbo vel ſigno. Not. quòd impuberes non poſſunt cõtrahere per verba de præſenti: fallit ſi malitia ſupplet ætatem. Quęritur qualiter poteſt cognoſci quòd malitia ſupplet ætatem? Dicit Hoſtien. quòd requiritur quòd ſe cognoſcant carnaliter. ſed illud non placet gloſſæ nec doctorib. quia poteſt eſſe ꝙ aliquis iuuenis intra 14. annum cognouit alias mulieres carnaliter. & illa ſponſa fuit cognita ab alijs maſculis: & ſic cõſtat ꝙ illi iuuenes ſunt potẽtes ad coitum: nec refert an ſponſa fuit cognita per ſpõſum vel nõ. Not. quod matrimonium non aſſumit vires adueniente pubertate, niſi per aliquod ſignum appareat de ipſorum conſenſu. Not. ꝙ ſi pater contrahat matrimonium pro filio præſente & non contradicente, videtur conſentire. Et ſic tacens vi cõſentire licet agatur de actu oneroſo. Regulariter autem in actu oneroſo tacens non habetur ꝓ conſentiẽte. l. filiusfamilias ff de procura., ſed tamen hic licet agatur de actu oneroſo: tacens habetur pro cõſentiente. Vnde ſicut exiſtẽs in mari exponit ſe infinitis periculis, ſimiliter contrahentes matrimonium exponũt ſe infinitis periculis. Not. ꝙ pater non poteſt filium ignorantem vel inuitũ obligare, nec ex illo cõtractu oritur aliqua actio contra filium. No. ꝙ vbi datur permiſtio habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur concurſus habilitatis in vtroq; de quo ĩ. in reg. vtile. de reg. iu. No. tres modos quibus probantur minores ratificare ſponſalia, quæ no tenuerant. Dom.

blicam honeſtatem inducunt: niſi fuerint ratificata tacite vel expreſſe. h. d. vſque ad §. idem quoque Dominicus.

CAP. VNIC.

SI infantes [a] † ad inuicem, vel vnus maior ſeptennio [b] & alter minor, ſponſalia contraxerint, ipſi, vel parentes pro eis: [c] niſi per cohabitationem eorum mutuam, ſeu aliàs verbo [d] vel facto [e] ipſorum liquido appareat eoſdem in eadem voluntate factos maiores ſeptẽnio perdurare: ſponſalia huiuſmodi quæ ab initio nulla erant, per lapſum dicti temporis minime conualeſcunt: [f] & ideo cum ſint nulla ratione defectus conſenſus, publicę honeſtatis iuſtitiam non inducunt. [g]

a ¶ Infantes.] ſi hi ſponſalia contrahere non poſſunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 1. ad hoc ſup eo. lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. ſi infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

† De ætate infantili, ſeu de prima hominis ætate v. Ioã. Anan. in rubrica de delictis puerorũ. Baldũ in repetitio. c. ſi pater. de teſta. lib. 6. & Cyn. in l. ſi infanti. C. de iure delibr.

Gl. ſeq. notat dñiam inter infantem & impuberẽ.]

b ¶ Septennio] no. ꝙ licet quo ad pubertatem ſit in ſexu differẽtia in numero annorum ſup. c. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiam ſecus: quia vterque infans minor ſeptennio, vt hic & ſup. eo. litteras. & cap. acceſſit.

ADDITIO. In ſexu eſt differentia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim non eſt in ſexu differentia. In vtroque enim ſexu finitur 25. anno C. ſi mi ſe ma dixerit. l. 1. ſi ma fac. alien. fac. ſine decr. ratam habe. l. ſi. inſti. de cura. in prin. Io. And.

c ¶ Eis.] ignorantibus uel ſcientibus non curo: ſed aliter in maioribus, vt inf. §. porro. Ioan. And.

d ¶ Verbo.] quia eſt ſeptennium adinuicem vocant ſe ſponſos.

e ¶ Vel facto.] vt quia poſt ſeptennium ſecum iacet. vel eam oſculatur vt ſponſus, vel his ſimilibus: & ſic nõ refert an quid fiat verbo vel facto. de ap. dilecti 1. & c. noſtrum. & ad hoc concor. de teſti. ſpo. ex parte.

Sponſalia ɔ̃cta ante ſeptẽniũ ratificantur verbo vel facto.

f ¶ Cõualeſcunt.] inf. de reg. iur. non firmatur. & intellige per hoc ca ſolutionem quam dixi inf. de reg. iur. nõ firmatur. eo. lib. ſcilicet ꝙ ſolo temporis tractu nõ firmatur quod à principio non valebat: ſed nouo ſubſequenti conſenſu interdum tacito, interdum expreſſo. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

ADDITIO. Ioan. Mona. dicit, conſenſu, vero vel præſumpto allegat. ff. loca. item quæritur. §. fina. & l. ſeq. Io. And.

g ¶ Non inducunt.] ſup. eo. cap. proximo.

[Glo.

¶ Sponſalia per verba de præſenti contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valēt vt ſponſalia de futuro: nec in matrimoniū tranſeunt ex ſola perſeuerātia ætatis, niſi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honeſtatem. h. d. Dom.

¶ Idem quoque ſi pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non ſupplebat [a], per verba cōtraxerint de præſenti: ſponſalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt ſpōſalia de futuro[b] (licet verba conſenſum exprimentia de præſenti haberent, & matrimonium [c] contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non tranſeunt de præſenti: nec matrimonium (quod vt matrimoniū ætate non tenuit prohibere) per lapſum dicti temporis cōualeſcit: niſi per carnis copulā ſubſecutam, vel aliquem modum [d] alium contrahentes eoſdem cum eiuſdem perſeuerantia voluntatis ad pubertatis [e] tempora perueniſſe conſtiterit euidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non ſicuti agebatur, publicæ honeſtatis iuſtitia eſt inducta.

¶ Sponſalia pro abſentibus filijs nō tenent: niſi ipſis præſentibus, vel niſi approbauerint tacite vel expreſſe ex poſt facto. h. d. Dom.

¶ Porro [f] ex ſponſalibus, quæ parentes pro [g] filijs puberibus vel impuberibus plerunque cōtrahūt, ipſi filij ſi expreſſe cōſenſerint, vel tacite, vt ſi præſentes fuerint nec contradixerint [h], obligantur: & ex eis orit̄ iuſtitia publicæ honeſtatis. ¶ Et eſt idē ſi filij tempore ſponſaliorum abſentes, & ēt ignorantes eadem ſponſalia [i] poſt ſciētes ratificauerūt tacite † vel expreſſe: alias ex ſponſalibus contractis a parētibus pro filijs nec ipſi filij obligantur, nec publicæ honeſtatis iuſtitia inde ſurgit [k].

[Glo ſeq. not. pro opinio. Gof. contra opinio. Tan. & quam etiam improbat per rationem.]

a ¶ Supplebat.] ſup. de ſpon. veniens. & c. ad id quod. ſup. eo. puberes. & c. de illis. Et ſic not quod ſi malitia ſuppleat ætatē, ꝯtrahere poterunt matrimonium, & concor. ſup. eo. c. vlt. & c. de illis, & eſt hoc contrā opin. Tan. & Hoſti. a qui dixerunt in prædic. decr. de illis. quod ad hoc vt teneat matrimonium cōtractū inter minores, in quibus malitia ſupplet ætatem, requiritur quod inuicē ſe cognouerint, cū de hoc aliter conſtare nō poſſit, ex quo ſūt minores. Sed Gof. ibi ꝯ, cui concor. Bernar. Innoc. & Abbas, & hoc verum, & hic approbatur. Quid ſi puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij annis a pluribus eſt cognita? Hi contrahunt matrimonium. [Simul vel cū diuerſis, non curo.] Quis hebes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere. Ioan. And.

a Quæ adhuc hic placet Arch. Io. An.

[Glo. ſeq. diſt. quid approbat, & illud coadiuuat.]

b ¶ De futuro.] approbatur quod not. Ala. Tan. Ber. Goff. Innoc. & Hoſt. ſup. eo. à nobis. Probat̄ olim hoc per decre. c. atteſtationes, & c. vlt. & ſup. de condi. cap. ſuper eo. Sæpe. n. extra id quod agitur tacita naſcitur obligatio. ff. commo. ſi is qui commodatū. §. vltimo.

ADDITIO. Ad ſupradicta inducitur quod non ſemper verba de præſenti habent conſenſum de præſenti Ioan And.

c ¶ Matrimoniū.] & nō ſpōſalia, vñ non videbant̄ ſpōſalia. ad hoc ſup. de offi. del. cū ſuper in antiq. ff. de ſpōſali. quæſitū. C ſi quis alteri vel ſibi | multū intereſt. nec matrimoniū: quia ætas prohibebat: ſed primū falſum, vt hic vides. Et ſic not. illud generale: Si non valet vt ago, valet vt valere poteſt. ſup. eo. à nobis.

d ¶ Modum alium.] vt quia ſimul cohabitauerūt, vel ſe coniuges nominabant, & amplexabant̄ vt cōiuges,

ADDITIO. Hic patet ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium ꝑter carnalem copulam. ꝯ de matri. ꝯtt c. 1. Archid. ſignat, ſed non ſoluit. Tu dic vt ibi ſcripſi ſuper verbo, amplexata. quod ſponſalia de futuro verbis & mente ꝯhentium per amplexus, oſcula, & hic ſimilia, nō tranſeunt in matrimonium, vt ibi, Nec mirum, quia nec per nixū carnalis copulæ trāſeunt vt ſ. de ſpon. c. fin. Sed illa quæ verbis & mente ꝯhentiū ſunt de pſenti, tñ iuris interpretatione ſunt de futuro, bñ tranſeunt in matrimoniū ꝑter copulā per oſcula, amplexus, & ſimilia īteruenientia poſt tp̄s pubertatis, vt hic, vtroq; n casu ꝯſenſus fortificat quod agebat̄. Io. An.

Sponſalia de futuro quandoq; ſine copula tranſeunt in matrimonium.

e ¶ Pubertatis.] ſtatim ergo fugere dēt quàm cito pōt quod dic vt ſup. de ſpon. ad id quod, & reprobatur opinio Pet. de Samp. not. ſup. eo. tit. c. vlt. per Abbatem.

ADDITIO. Vt ibi ſcrip in fi. Ioan. And.

f ¶ Porro.] declarat notata per Innoc. & Hoſt. ſup. de teſti. ſpolia. ex parte.

g ¶ Pro filijs.] nō eis mandantibus: quia tunc idem eſt ac ſi ipſi contraherēt. ſupra eo. libro de procura. cap. vlt.

h ¶ Contradixerint.] ergo qui tacet, hoc caſu non conſentit inf. de reg. iur. qui tacet. cum ſuis concord.

ADDITIO. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Io. Monach.

[Gl ſeq. recitet̄ per q. & ponit opinionē Hoſt. & contrarium Innocen. & primum approbat.]

i ¶ Sponſalia.] ꝯtta per parentes & idem eadem rōne intelligas de quolibet alio ſup. de ſpō. ad id quod. & ſupra de matrim. contract. contra interdi. eccle. ca. 1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Hoſtien. ſed Innocen ibi not. contrarium: dicens ſpeciale in patre, vt nomine filiæ præſentis & non contradicens poſſit ſpōſalia contrahere. ff. de ſpōſal. ſed ea quæ patris, & l. ſequ. C. de nup. viduæ, ſecus in tutore. ff. de ſpon. ſi puellæ & non obſtat de ſpon. ad id quod a quia ibi interuenit carnis copula; aliàs ſecus ſecundum eum. ſed verius videtur quod dicit Hoſtien. licet Bern videatur ibi tenere opinionem Inn & quòd decretalis illa non loquatur de expreſſo conſenſu probatur: quia quare poſuiſſet Papa ibi verba quę ſapiunt tacitum conſenſum. Item non inuenimus quod paternus conſenſus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetetur, aliàs quā in præcedentibus caſibus.

a Hæc loquitur in vitrico, ſequens in fratre, de. cr. ex parte, ſuper allegata, & patruo. Ioan. And.

† Intellige tamen quod aliud factū concurrat cū illa taciturnitate, ſ. copula, aut aliud ſimile. Io. An. de Anch ad de notata Bar. in l. quo. n. ff. rem ra. habe. Fon.

K ¶ Surgit.] reprobat̄ opinio Raynutij in ſumma de ſponſal. §. pone quod. & Petri de Samp & Abbatis ſupra eodem titulo, capitu. 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur, quod pater filium nō adultum pōt cui vult matrimonio tradere: quòd ex ſponſalib. contractis à patre etiam filio non conſentiente oriebatur iuſtitia, & nitebātur idem probare per decretalem ſupra eodem, acceſſit. ad finē, quæ nō facit, vt ibi not approbatur tñ opinio Innocentij & Hoſtienſis, quod hoc ibi notāt. & erat caſus expreſſus, vigeſimaoctaua quæſtione ſecunda. l. diuinæ. palea eſt. Ioan. And.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ Viſum eſt ſupra de duobus impedimentis, q̃ impediunt matrimoniū: verum q͞a cognatio ſp͞ualis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam ꝯtum: ideo annectit titulum, de cognatione ſpirituali.

TITVLVS III.

De cognatione ſpirituali.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Inter baptizatum & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & ſuſcipientem, & patrem, & matrem ſuſcepti: & ſimiliter de baptizante ſpiritualis contrahitur cognatio. h.d. vſque ad §. cōfirmatione. Do.

CAP. I.

Nedū a † inter baptizatum & illum, qui eam ſuſcepit de baptiſmo, ac inter eundē baptizatū & ſuſcipientis filios & vxorem b ante ſuſceptionem carnaliter cognitam c ab eodem: immo etiam inter ſuſcipientem d patremque baptizati & matrem e, cognationem ſpiritualem f in baptiſmo contrahi iure conſtat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit poſt contractum g. Et eadem h quæ de ſuſcipiente ſunt dicta, ſunt etiam

Nedum.] poteſt diuidi in tres partes. Primo ponit quattuor ſpirituales cognationes ꝓuenientes ex leuatione in baptiſmo. Secūda: ibi, Et eadem: ponit totidē quæ ex baptizatione ꝓueniūt. Tertia illas omnes repetit in confirmatione: ibi, Ex confirmatione, ſecundum Io. And.

CASVS. Titius Bertam leuauit de ſacro fonte: non eſt dubiū ꝙ inter leuantem & Titium ſuſcipiētem, & Bertam leuatam, ideſt, ſuſceptam contrahitur cognatio ſpiritualis. Sed vtrū inter alias perſonas contrahatur cognatio ſpiritualis: ſ. inter baptizatum & filios leuantis paterni. Item inter baptizatum & vxorē leuantis patrini, ſ. ante cognitam carnaliter: immo ēt contrahitur cognatio ſpiritualis inter ſuſcipientem & patrem & matrem ipſius baptizati, qui appellantur compatres, Or ſanctiſſime pater, vidi de aliquibus perſonis, inter quas contrahitur cognatio ſpiritualis: ſed bene vellem informarj à ſanctitate veſtra de effectu ipſius cognationis? Reſpondetur quod effectus cognationis ſpiritualis eſt: quia impedit matrimonium cōtrahendum, & dirimit iam contractum: hoc eſt, illi inter quos eſt cognatio ſpiritualis non dēnt cōtrahere: & ſi de facto contrahant, debent adinuicem ſeparari: quia non tenet matrimonium. Et ſic non pōt contrahi matrimonium inter filiorum & vxorem patrini, nec inter compatres. Sed ſanctiſſime pater, vtrum inter alias perſonas contrahatur cognatio ſpiritualis? Reſpōdet Romanus Pontifex ꝙ ſic: dicens quòd illa q̃ fuerunt dicta de leuante & leuato, debēt etiam intelligi de baptizāte & baptizato, vt ponamus quòd laicus in caſu neceſſitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idem dicendū eſt de ſacramento confirmationis, vt aliquis tenens Bertam in ſacramento confirmationis, non pōt illā habere in vxorem. De confirmante non eſt dubium: quia alia ratione non poteſt contrahere: quia eſt epiſcopus. Secus eſt dicendum in alijs ſacramentis eccleſiæ: quia per illa non contrahitur cognatio ſpiritualis. Not. ꝙ cognatio ſpiritualis contrahitur inter leuantem & leuatū: vnde iura communiter vtuntur iſtis verbis, leuans, leuatus: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos leuabant: ſed quia fuit compertum quod plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum ꝙ aqua ſolum ſpargeretur ſuper caput baptizandi. Not. quòd inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio ſpiritualis contrahitur: ita ꝙ vxor leuantis dicitur matrina leuati: nā vir communicat vxori actiones ſpirituales. Item eodem modo cognatio ſpiritualis inter competres. Itē inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizantis. Not. ꝙ ex ſacramento confirmationis cōtrahiẽ cognatio ſpiritualis. Not. ꝙ leuatus de fonte non pōt contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs leuantis: nec diſtinguitur an fuerint nati ante vel poſt baptiſmum, de quo ſup. eod. c. 1. & c. ſuper eo. Not. quòd iiſdem modis quibus cōtrahitur ſpiritualis cognatio inter leuantes & leuatos contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Dom.

a ¶ Nedum inter baptizatum.] cognationem ſpiritualam, &c. quod eſt infra.

b ¶ Vxorem.] nunquid idem de cōcubina 1 leuātis prius cognita, de hoc 30. q. 4. ſi quis vnus. in viti. glo.

ADDITIO. Et dixi poſt Inn. ſ. eo Martinus, vbi ipſe recitat opiniones contrarias nil approbans. Archi. hic tenebat ꝙ non cōtrahatur, per rationē quam ponit in glo. ſi. Ad decre. contracto. ſup. eo. reſpondēdum, quòd loquitur ſecundum opinionē mulierum, vt ibi dixi. Ad id qđ dr̄ de affinitate rn̄dendum, ꝙ illud in vinculum carnale: qđ ꝑ carnalia & illicita contrahi pōt. Io. An.

c ¶ Cognitam.] ſecus ſi poſt fiat vxor, vel ſi prius erat vxor, poſt & non primo carnaliter ſit cognita: quia ꝑ vnionem carnis ſequentem non pōt tranſire in vnionē ſpiritus ꝓcedentem. 30. q. 4. poſt vxoris, vir ergo & vxor ſibi cōicant actiones ſpirituales 30. q. 4. ſi quis vnus. ſup. eo. tit Martinus, licet non paſſiones: vnde ſi filius alterius tantum leuetur de ſacro fonte: leuans alteri cuius filius non eſt, compater non eſt, vt inf. eo. probatur, quod dic vt not ſup. eo. Martinus. & 30. q. 4. in ſumma. Et dicebat Gof. ꝙ illud quod agit pars corporis, æquum eſt vt alteri parti cōicetur: ſed nō ſic cōmunicatur alteri, quod in perſona filij alterius tantū agitur: & iſta ſit ratio. Vel dic quòd ſatis eſt leuanti habere commatrem, matrem ipſius leuati. Et not. ꝙ ſi leuans primo cognouerat vxorem, non eſt curandum an poſt compaternitatem cognouerit vel non: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d ¶ Suſcipientem.] ſupple & vxorem eius prius carnaliter cognitam. 30. q. 4. ſi quis vnus. ſ. eo. tit. Martinus.

e ¶ Et matrem.] not. non dixit, patrem baptizati, & eius vxorem, immo dixit, matrem: ſi igitur de prima vxore vel cōcubina vir procreet filium: ille qui leuat filium eſt compater concubinæ, & viri, ſed non eius vxoris, vt ſup. dixi.

f ¶ Spiritualem.] q̃ dignior eſt q̃ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3 Et eſt cognatio ſp̄alis, attinentia prouenieñs ex ſacramenti datione, vel ad id detētione, eſt ēt cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propoſitum.

g ¶ Contractū.] ſi igit̃ leuans & leuatus, vel leuās & filius leuātis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans 2 & parentes leuati ꝯhunt, nō tenet matrimonium. Scire debes ꝙ pater ſp̄alis ſi copuletur ſorori filiæ ſp̄alis, bñ tenet matrimonium. 30. q. c. vlt. & vt ibi not. Io. bñ pōt pater ſumere filiā ſp̄alem filij carnalis, & econuerſo, ſ. filiam carnalem filij ſpiritualis: quia licet cognatio ſpiritualis de patre ad filios deſcendat, vt ſup. eo. c. 1. & c. ſuper eo non tñ aſcendit, cū cauſum non reperiatur: & edictum de matrimonio ꝓhibitorium eſt, ſupra de ſpon. cum apud.

h ¶ Eadem.] vt ſcilicet ſi baptizans & baptizatus, vel baptiza-

† Vide cōci. Tr. ſeſ. 24. de reſor. matrimonij, ca. 2 & B. Th. in q̃ſti onibus addititis ad 3. par. q. 56. per totū, & theologos lib. 4. ſent. diſt. 42.

1 De hoc articulo præter doctores hic vide īterpretes in c. Martin° extra de cognat. ſpirituali.

Cognatio ſp̄alis qd ſit vide ꝑ theologos ſcholaſticos lib. 4. ſent. diſt. 42.

2 Vel ipſius vxor prius cognita. Io. And.

baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizantis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat, ad hoc. ī eod. tit. c. vlt. & nō eſt ita in eo qui recipitur ad pœnitentiam, vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos. & eſt expreſſum ī. eo. c. vlt. in fin.

ADDITIO. Vel ipſius vxor prius cognita. Ioan. And.

a ¶ Frontis.] hoc fit à ſolo epiſcopo [1] de conſe. diſt. 4. manus. ī. de conſuetu. quanto, in vertice autem chriſmant presbyteri. de conſecra. diſt. 4. presbyteri. Sine ſacramento cōfirmationis non dicitur quis verus [2] Chriſtianus. de conſe. diſt. 5. c. 1.

ADDITIO. Confirmatio iſta dēt fieri in fronte, vt hic loc' eſt enim de ſubſtantia ſacramenti. remittit Archidiaconus de cōſecra. diſt. 5. nouiſſime. Ioan. And.

b ¶ Eiſdem modis.] ſcilicet inter cōfirmatum & ſuſcipientē, & confirmatum & filiū ſuſcipientis, & confirmatum & vxorem ſuſcipientis, prius cognitam, & ſuſcipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem ſuſcipientis prius cognitam. Item inter ipſū confirmantem & confirmatum: & confirmatum & filios confirmati, & eius vxorem prius cognitam, & ipſum confirmantem & parentes cōfirmati. hoc vult dicere, eiſdem modis, vnde xx. ſunt caſus prohibiti ex hac cognatione, quos numeraui in ſumma quarti libri.

ADDITIO. Nec eſt plures reperiri, qui dirimant. ī. cap. proxi. Iſti autem omnes pertinent ad paternitatē & filiationem aut fraternitatem, aut ad compaternitatē: & in his tribus conſiſtit omnis cognatio ſpiritualis: nō enim habemus auos vel nepotes ſpirituales & vide quòd ſcripſi ſupra eodem titu. ſuper rubrica & c. Martinus in fine. Ioan. And.

1 Vide cōciliū Trident. ſeſ. 7. de cōfirmat. cano. 3. & ſeſ. 23. in princ. c. 4.

2 Melius dixiſſet, plenus Chriſtianus, q̄ verus Chriſtianus, ut hēt textus, quē citat in c. 3. de cōſecrat. diſt. 5.

† Vide theologos ſcholaſticos li. 4. ſent. diſt. 42. & B. Thomā in q̄ſtionib. additis ad 3. partē. q. 59. art. 2.

de baptizante cenſenda.

¶ *Confirmatio frontis inducit ſpiritualem cognationem ſicut baptiſma. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ex confirmatione quoque, ſeu frōtis [a] chriſmatione ſpiritualis cognatio eiſdem [b] modis contrahitur, matrimonia ſimiliter impediens contrahenda, & dirimens poſt contracta.

¶ Idem.

¶ *Compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium: ſed non dirimit, Ioan. And.*

CAP. II.

PEr † catechiſmum [c], qui præcedit baptiſmum ſacramētorum fundamentum, & ianuam [d] reliquorum, cognatio ſpiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædeceſſoris noſtri Clementis Papæ iij. decretali [e] colligitur euidēter: dicendo enim quòd talis res [f] vix contrahendo matrimonio impedimentū afferet, velle videtur quòd afferat, nā qđ vix fit, fieri tamen dubiū nō exiſtit [g]. Per illā tamē cognationem matrimonium poſt eam contractū minime [h] ſeparatur.

¶ Idem.

¶ *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de ſacro fonte, vel chriſmatione frontis: tamen ſi plures interueniunt, cognationem contrahunt ſpiritualē. Et ex alijs ſacramentis cognatio non contrahitur. h. d. Dominicus.*

CAP. III.

QVAM-

PEr catechiſmum.] Ponit dictum quod ſecundo probat: ibi. Vt ex prædeceſſoris. tertio illud determinat: ibi, Per illam.

Per catechiſmum contrahitur cognatio ſpiritualis, eius tamen effectus eſt impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractum. Vnde ſciendum, quòd catechiſmus eſt inſtructio, quæ fit communiter hodie ante fores Eccleſiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & proprie deberet fieri ſolis adultis.

CASVS. Ego tenui puellam ante fores Eccleſiæ antequàm portaretur ad fontes: poſtea quando fuit baptizata non tenui eam ſuper fontes: vtrum inter me & ipſam & filios meos ſit contracta cognatio ſpiritualis? Reſpondetur quòd ſic: ſed non eſt tanti effectus ſicut illa cognatio ſpiritualis, quæ contrahitur in baptiſmo: quia iſta impedit matrimonium contrahendum: ſed non dirimit jam contractum: hoc eſt, non debemus contrahere. & ſi durantibus bannis aliquis ſe opponeret, & allegaretur cognatio ſpiritualis, impediretur matrimonium: ſed ſi non allegaretur iſta cognatio ſpiritualis: & ſic de facto cōtraheremus, non dirimeretur poſtea illud matrimonium. Not. ꝙ baptiſmus eſt fundamentū & ianua omnium ſacramentorum. ca. veniens. de presbytero non bapti. in anti.

Not. ꝙ baptiſmus eſt fundamentū aliorum ſacramentorum. cōcor. ſunt in gl. quā tū p̄cedere dēt catechiſmus. Not. ꝙ illud dr̄ euidenter probari, quod colligit̄ ex determinatione iuris Dominicus.

[Primo gloſſa tria facit, ponit ſummam, dicit qđ determinat, & qđ ſit catechiſm'.]

c ¶ Per catechiſmū.] terminātur not. 31. q. 1. c. 1. & ī. eo. tit. contracto. Et dicit in ſūma, quòd compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium, ſed non dirimit. Catechiſmus dicitur à catechizo, quod eſt idem quod inſtruo, vnde ante batiſmum inſtrui debēt baptizandi in fide adulti præcipue. de cōſecra. diſt. 4. ante xx.

ADDITIO. Secūdū Hug. catechizare græcum, idē quod adiurare, ſicut de exorciſmis decimis quòd in eis fit adiuratio. de conſecrat. diſt. 4. ſiue paruuli. & cap. ſicut noſtris. Ioan. And.

d ¶ Et ianuam] 32. diſti. §. verum. ī. de presb. non bapti. cap. veniens.

e ¶ Decretali.] ī. eo. contracto.

f ¶ Res vix.] ſcilicet cōpaternitas in catechiſmis ꝯcta.

ADDITIO. De hoc. 93. diſt. miratus. in princ. & 12. q. 2. hæc huius. iuxta fin. ſic ponitur 19. diſti. in memoriam. in prin. de cle. non reſi. conquerente. Ioan. And.

g ¶ Non exiſtit.] ff. de iud. l. vix certis ex cauſis. ad idem. 15. q. 1. merito queritur. Ioan. And.

h ¶ Minime ſeparatur.] ad idem. ī eod. lib de vot. c. vnico. ī. de iureiurand. quemadmodum. cum ſimilib. Ioan. And.

QVamuis.] Sunt tria dicta, quæ ſatis parent.

CASVS. Duo aliquam puellā ſuper ſacro fontes leuauerunt, cū baptizans proferret iſta verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritusſancti, cum aſperſione aquæ: Vtrum inter omnes iſtos contrahatur cognatio ſpiritualis? Reſpondetur quòd ſic. Idem eſt in ſacramento cōfirmatiōis: licet ſufficeret, quòd vnus leuaret: ſecus eſt in alijs ſacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptiſmi, & quòd mulier poteſt leuare infantem Not. etiam ꝙ licet prohibeatur actus à iure, tamen factus tenet, ad hoc ī. c prox. Dominicus.

[Prima

uis [a] † non plures quàm vnus [b] vir, vel vna mulier accedere debeant ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, iuxta ſacrorum canonum inſtituta [c]: ſi tamen plures acceſſerint, ſpiritualis cognatio inde contrahitur [d], matrimonia contrahenda impediens, & etiam poſt contracta diſſoluens. De confirmatione inſuper, quantum ad hoc, idem [e] iudicium eſt habendum. Ex datione vero aliorum ſacramentorum [f], cognatio ſpiritualis nequaquã oritur, quæ matrimoniũ impediat, vel diſſoluat.

{Prima gloſſa dicit quid determinat.}

a ¶ Quamuis.] notat Hoſt. eo Martinus.

b ¶ Vnus.] immo ſi urgeret neceſſitas in catechiſmo, & baptiſmo, & confirmatione, unus poteſt eſſe patrinꝰ licet hoc non habeat conſuetudo Romana. de cõſecr. diſt. 4. in catechiſmo.

c ¶ Inſtituta.] de cõſecra. diſt. 4. non plures. & potuit eſſe rõ, quæ redditur in adoptione, uel cognatione legali, quæ imitatur naturã: & ſic ſpiritualis cognatio habet imitari naturam, uel cognationem carnalem: ſcilicet ut unꝰ ſolus ſit in ſacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4. quod autem. Solu. ut ibi not. & ſupra eo. tit. c. ulti.

d ¶ Cõtrahitur.] ſcilicet cũ omnibus: & ſic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. ĩ. eo. c. proxi.

ADDITIO. Pereant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures. & iſtius decretalis, ſecundum Archid. puto ꝙ ubi cõſuetudo non reſiſtit, & fortius ſi aſſiſtit, leuis ſit culpa: & ſic leuiter indulgenda. de accuſ. cum dilecti. Ioan. And.

e ¶ Idem] ſcilicet ut plures in confirmatione tenere non debeãt tamẽ ſi teneãt, omnes ſunt cõpatres uel compatrini.

{Gl. ſeq. enumerat ſacramenta, & rationem reddit.}

f ¶ Sacramentorum.] ſcilicet pænitentiæ †, corporis Chriſti, extremę unctiõis, ordinis & coniugij. Renaſcimur enim in baptiſmo, & chriſmatio frõtis illam confirmat: quod non eſt in alijs ſacramentis: & ideo per iſta ſpiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. q. 1. omnes. & ſupra. eod. cap. ulti. Ioan. And.

† Vide concil. Trid. ſeſ. 24. de reſor. matrimo. c. 2

† Vide B. Tho. 3 quæſtionibus additis ad 3. partem q. 56. ar. 2.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER

LIBER QVINTVS.

Cõtinuatio domini Heliç.

DE ACCVSATIONIBVS, &c

¶ Dictum fuit ſupra quo ordine ſunt tractandæ & de finiendæ cauſæ pecuniariç & etiam ſpiritales: Verum quia etiã ſunt cauſæ criminales: ideo de ipſis eſt nunc videndũ. Et quia in cauſis criminalib. ſolet procedi quãdoque per viã accuſationis, quãque per viam inquiſitionis & per officium iudicis, quãque etiam per viam denũtiationis: ideo ponit titulũ de accuſationib. inquiſitionibus, & denuntiationibus.

† De materia huius tituli vidẽ plene per Hoſtienſem in ſũma eo tit.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accuſationib. †, inquiſitionibus, & denuntiationibus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Ex confeſſione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta punitur confitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula non habuiſſe h. d. Dom.

CAP. I.

POſtquam [a] † coram eo, qui contra te ſuper certis criminibus Inquiſitor fuerat deputatus, eadem crimina fuiſti confeſſus [b], fruſtra confeſſionem tuam (quominus puniaris ex ea, prout iuſtitia [c] ſuadebit) eo prætextu impugnare contendis, quod ſuper eiſdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel quòd per eundem Inquiſitorẽ capitula ſuper quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt [d].

POſtquã.] Tollit duas exceptiões inquiſiti, qui pẽtitus eſt crimẽ. Scd'a: ibi, Vel quod.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum illud quod habetur in cap. qualiter & quando. eod. tit in antiq. videlicet, quod antequam iudex ex officio ſuo contra aliquem procedat per inquiſitionem, dẽt primo ille contra quem proceditur eſſe diffamatus: quia infamia dẽt præcedere inquiſitionem, ſicut monitio charitatiua dẽt præcedere denuntiationem; ita quod ſi iudex procedat per viam inquiſitionis contra aliquem non diffamatum, poteſt ille contra quem proceditur per inquiſitionem, dicere: Domine iudex non poteſtis procedere contra me per viam inquiſitionis: quia non cõmiſi tale crimen: & poſito & non confeſſo quod tale crimen commiſiſſem, adhuc non poteſtis procedere contra me: quia de tali crimine nõ ſum diffamatus. Item dicitur in dicto c. qualiter, quòd iudex debet exhibere capitula ſuper quibus vult inquirere: ita quod ille contra quem proceditur, non tenetur reſpondere ad interrogationem iudicis, niſi prius ſibi traditis capitulis ſuper quibus fuit diffamatus.

† Vide Peruſinũ in c. dilecto & Alex. cõſ. 52. li 3. & Fel. in c. 1. de except.

CASVS. Cum nõ eſſem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: imò illud crimẽ erat occultum: iudex meus ordinarius incepit inquirere contra me, & pro faciẽdo inquiſitionem fecit me vocari & citari ex officio vt comparerem perſonaliter in die aſſignata; comparui perſonaliter: iudex me interrogauit ſuper crimine furti vel homicidij: illud crimen fui cõfeſſus: poſtea cum iudex vellet me punire ſecundum exigentiam criminis, propoſui quod non eram diffamatus de illo crimine: item quod ipſe nõ exhibuerat mihi capitulum: vtrum ſim nunc admittendus ad proponendum iſta? Reſpondetur quod non: quia antequam iudex me interrogaſſet, debebã iſta proponere; & ſi noluiſſet me admittere, debebam appellare: & ſic forma tradita in capitulo, qualiter non eſt ſubſtantialis, ideõ poteſt omitti tacite vel expreſſe, vt hic tex.

Not. primo quòd in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, quod verum eſt in cognoſcendo: ſed bene in cõdamnando. Not. quod contra confitentem eſt ferenda ſentẽtia in ſcriptis, quod verum eſt ſi lis fuerit conteſtata, vel oblatus libellus in ſcriptis: ſed ſi ſolum fuit propoſita petitio, bene ferenda eſt ſententia: ſed non in ſcriptis: ſed ſecundum formam traditam in l. a. C. de ſent. ex breuicu. reci. ſed dixi, non eſt ferenda in ſcriptis nec ſolẽniter: ſed ſufficit ſi verbo feratur: & in iure vocatur præceptum de nõ ſoluendo, vt eſt gloſſa notabilis. in l. ſi debitori. ff. de iudicijs. No. effectũ principalem huius c. quod iudex nõ debet contra aliquem inquirere, niſi ſit de crimine diffamatus: & põt ille contra quẽ inquiritur allegare & proponere, quod non eſt diffamatus: & hodie cõmuniter prius aliquis citatur ex officio ſuper crimine, & ſit inquiſitio & examinatio ſiue iformatio ſecreta, & factis informationibus, ſi cõſtet iudici quod talis eſt diffamatus ſuper illo crimine: iudex præcipit vt citetur ad comparendum perſonaliter: & ſi cõpareat debent illi tradi capitula ſuper his ſuper quibus dẽt fieri inquiſitio: iuxta cap. qualiter alleg. Nota vnũ præambulum requiſitum ad inquiſitionem, vt videlicet primo diſcutiatur ſuper infamia. Ad hoc ſupra eo tit. qualiter 2. & ca. inquiſitionis. §. ad hæc. & cap. licet Hely. de ſimo. cum ſimilibus.

[Prima gl. dicit qd declaret iſta decretalis, & ſeq.]

a ¶ Poſtquam.] Decretalis iſta & ſequens emanauerũt ad declarationẽ decretalis. ſupra eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat, & c ad petitionẽ. ibi, iudiciarium, &c. & corriguntur opiniones Hoſt. no in c. qualiter 1. in 1. glo. vltra vnã columnã, ver. quid ſi inquiſitor. & in 2. glo. & quod not. in c. cum oporteat, ſuper verbo, ſubdito, quæriĩ ſi inquiſitor, ſimiliter & in ſecundo, qualiter, ſuper verbo fuerit, & ſuper verbo legitime, & facit quod not. Guli. in Spe. tit. de inquiſi. §. nunc tractemus. verſ. quid ſi inquiſitor permiſſim. Ioan. And.

b ¶ Confeſſus.] nullæ [1] igitur ſunt partes iudicis, niſi vt ferat ſententiam, quid enim quæremus de infamia vel capitulis, ex quo claret de crimine. 24. q. 3. ecce. de elec. per inquiſitionem. de cõceſ. cum ſuper. in ant. ff. de iudi. ſi debitori. Iam. n. eſt notorium crimen. de coha. cleri. & mu veſtra. & c. fin.

1 [Vide l. 1. & 2 ff. de cõfeſſis. Fel. in c. 2. de exce. & Hippolitũ in rubrica & cõprobat.

ADDITIO. De reuocanda confeſſione, dixi in text. in princip. magnæ glo. Ioan And.

c ¶ Iuſtitia.] ſcilicet imponendo pœnam à iure ſtatutam, vel arbitrariam ſi nulla pœna eſt ſtatuta. ſup. de off deleg. de cauſis.

ADDITIO. Archid. alleg. 2. q. 3. § notandum, & de pœn. diſt. 1. menſuram. Ioan. And.

[Gl. ſeq rõnẽ reddit, recit, oppoſitiam, cui reſpõdet.]

d ¶ Fuerunt.] ſi infamatus non erat ad inquiſitionẽ procedi non debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: ſed ille debuit appellare & non rñdere, vnde imputet ſibi [2] idem dico de capitulis quæ tradi debuerunt. ſupra. eo qualiter 2 §. dẽt. ſi petita, non fuerunt, & confeſſus eſt crimen, ſibi imputet: potuit. n. iuri pro ſe introducto renuntiare, & nunc tacite renuntiat. Ad hoc ff. de procur. l. Pomponius §. rati. Sed Hoſt. contra, in prædicta decre. qualiter 1. per l ff de procur filius §. inuitus, & hunc dicebat caſum ipſius decre. & decr. eo tit. ad petitionem, nam ibi præſente & non contradicente illo contra quem inquirebatur, non fuerat ſeruatus ordo, qui debuerat ſeruari, vnde proceſſus caſſari mãdat: ſed de alio ordine intelligatur [vt ibi not. in ſi 4. 3 glo.]

2 Glo. ſequitũ Phi. ad quod faciunt no. in l. ordinarij. C. de rei vend. c. 1. de reſti. ſpolia. Fon.

3 Idẽ Do. Fon.

Si is,

S[i is.] Non diuiditur.

ADDITIO. Et vt dicit Io. Mo. iſtius c. & ꝑcedentis eadem eſt ratio: quia vtrobiq; renuntiatum eſt proceſſui, qui penitus præmitti debuiſſet, ſi petitus fuiſſet. Ioan An.

CASVS. Papa commiſit alicui inquiſitionem ſimpliciter faciẽdam ſuper aliquo crimine: & fuit facta inquiſitio ad requeſtã alterius, nõ autem ex officio: certũ eſt ꝙ ille inquiſitor dẽt facere duos proceſſus: Primũ ſuper infamia, an ille ſit diffamatus, & ſi ꝑ inquiſitionẽ reperiat eũ nõ diffamatũ, non ꝓcedet ad inquirendũ de veritate criminis: Si vero reperiat eũ diffamatũ: tũc ꝓcedet ipſe ad inquirendũ & interrogãdũ de veritate criminis. Sed ponam' ꝙ inquiſitor omiſit iſtũ ordinẽ: q̃a primo fecit inquiſitionẽ ſuꝑ veritate criminis, & criminoſus nõ oppoſuit ꝙ debebat primo facere inquiſitionẽ ſuꝑ ĩfamia: poſtea ĩquiſitiõe facta ſuꝑ veritate criminis, ipſe ꝯ quẽ facta fuerat inquiſitio, voluit allegare ꝙ primo debebat iudex inquirere ſuꝑ infamia, q̃ ſuper veritate criminis: an ſit admittendus ad probandum & allegandum ꝙ proceſſus non valet: quia fuit omiſſus primus proceſſus ſuper infamia. Reſpõdetur quod non: quia eſt ſibi imputandum quare paſſus eſt inquiri de veritate criminis, priuſquam cõſtaret de infamia: quia cum iſtud fuerit introductum in fauorem ſui, potuit illi fauori renuntiare Et ſic iſta forma non eſt de ſubſtantia proceſſus: quia licet debuerit ſeruari, ſi tamen non opponatur non minus valet proceſſus.

Nota ꝙ licet de iure certa forma debeat ſeruari in procedendo, ſi tamen non ſeruatur, & pars tacet: valet proceſſus, de quo ſup. c. proxi. ſuper glo. ſi.

[Prima glo diſtinguit, quærit, & remittit.]

a ¶ Fuerat.] ad petitionem alicuius: quia ſi Papa proprio motu committit inquiſitionem criminum alicuius: iam illum approbat infamatum: cum epiſcopus & & metropolitanus procedant etiam ad inquiſitionem omiſſo tali articulo. 2. q. 5. omnibus. ſup. eod. tit. ſicut olim 1: ſed ſi ad petitionem alterius commiſerit: tunc prius inquiret inquiſitor de infamia. Hoc tenet Inno ſup eo. tit. cum oporteat. Quid ſi ille qui litteras inquiſitionis impetrat ſit excommunicatus? Dixi ſup. eo lib. de reſcrip. c. [illegible].

a Vid ibi de hoc, & in cap. ex parte. in glo. ſi ſup. eo. de offi. ordin.

[Glo. ſecunda ponit dictum Hoſt quod improbat.]

b ¶ Reclamante.] dicebat Hoſt. in ſupradictis glo ꝙ taciturnitas habebatur hic pro diſſenſu & ꝯdictione, quod non eſt verũ, vt hic vides: immo tacendo tacite iuri ſuo renuntiat. inf de reg iur qui tacet, & dixi de hoc eo tit is qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri ſuꝑ inquiſitione infamiæ: & ſi hoc non fieret, debuit appellare, vt dixi ſup. c proxi.

c ¶ Primitus] i. antequam quæreretur de veritate.

d ¶ Nequibis.] non ergo ordo iſte ita eſt de ſubſtantia, quod ei renuntiare non poſſit. Facit ſup. de fer. c. vlti. & quod not ſup. de offi. deleg de cauſis.

a Vide q̃ dixi ſup. ea. proxi. ſuper vlt. gl. Io An.

¶ Idem.

¶ Valet inquiſitio facta ſuper veritate criminum omiſſa inquiſitione infamiæ, ſi reus præſens tacuit. h. d. ſecundum Io. And.

C A P. II.

SI is, cui contra te commiſſa fuerat [a] ſimpliciter inquiſitio ſuper certis criminibus facienda, proceſſerit te præſente, nec reclamante [b], aut quicquam ſuper hoc excipiente (infamiæ inquiſitione omiſſa) ad veritatem eorundem criminũ inquirendam: proceſſum huiuſmodi ex eo, quòd non fuit de infamia † primitus [c] inquiſitũ, vlterius impugnare nequibis [d].

DE HAERETICIS.

¶ Dictum fuit ſupra de modis quib. ꝓceditur ad inquirendum de veritate criminis: nunc videndum eſt de ipſis criminibus: verũ quia inter crimina crimen hæreſis eſt maius: quia per ipſum offendit diuina maieſtas: ideo primo de ipſo eſt videndum. Nam iſtud crimen eſt grauius crimen, quàm ſit crimen læſæ maieſtatis, quia grauius eſt lædere diuinam maieſtatẽ, quàm humanam, in Auth. vt non luxuriẽtur homines contra naturam. §. 1 1. reſpon. colla. 6.

† Et qualiter ꝓbari debeat infamia alicuius, vid' Romanũ cõſ. 267. & Cardinalẽ conſ. 5. de teſtib.

TITVLVS II.

De hæreticis.

¶ Gregorius ix Remenſi archiepõ & ſuis ſuffraganeis.

¶ Propter crimen hæreſis clericum in quibuſcunq; ſacris ordinibus conſtitutum, ſolus eius epiſcopus degradare poterit. h. d. Dom.

Q

C A P. I.

V O-

Voniam] Præmittit cauſã iuris noui, quo ſtatuitur: ibi, Concedimus.

¶ Præſupponendũ eſt pro intellectu huius cap. ꝙ cum quis preſbyter perpetrauit aliquod delictum dignũ degradatione, puta quia commiſit homicidium per inſidias penſatas, ꝙ eſt dignũ degradatione, vt in c. 1. de homicidio in antiq. vel cõmiſit aliud crimẽ ꝙ eſt dignum degradatione, certum eſt ꝙ epiſcopus ſolus non poteſt eum degradare: ſed debet ſecum vocare ſex epiſcopos.

CASVS. Aliquis ſacerdos cecidit in hæreſim male ſentiẽdo de fide, & ſic eſt hæreticus. Pœna hæreſis eſt, ſi nunquam aliàs inciderat in hæreſim, ꝙ degradetur, & poſtea perpetuo immuretur, vt agat perpetuã pœnitentiam in pane triſtitiæ & aqua doloris: Si autem poſtea liberetur: forte propter iucũdum aduentum principis, & labatur in hæreſim, eſt dandus curiæ ſæculari, vt ignibus ſubijciatur. Sed vtrum ad degradationem ſacerdotis ſufficiat ſolus proprius epiſcopus; vel vtrũ requiratur ꝙ vocentur ſex epiſcopi? Reſpõdet Romanus Pontifex quòd ſolus proprius eps conuocatis abbatibus & alijs honeſtis perſonis ſuæ diœceſis poterit talem ſacerdotem hæreticum degradare, & dare curiæ ſæculari, ſi iterum inciderit in hæreſim. Si autem non inciderit niſi ſemel in hæreſim, poterit eũ degradare & perpetuo immurare, & iſtud eſt ſpeciale in crimine hæreſis: Secus eſt in alijs criminibus, in quib. requiritur quòd interueniant ſex epiſcopi. Nota primo iuncta gloſſa & iuribus quæ allegat, quod ſi ſacerdos labatur in hæreſim, pro delicto debet degradari, non autem debet tradi curiæ ſæculari: ſed eſt immurãdus, id eſt perpetuo carceri tradendus, vt agat pœnitentiam in pane triſtitiæ & aqua doloris Vnde iſte carcer nõ debet eſſe ita arctus quod abbreuiet dies iſtius incarcerati: quia ſatis eſt quòd viuat in pane triſtitiæ & aqua doloris: ideo dicunt doctores, quòd prælati qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, non euadunt notam irregularitatis. Nota quod vbi clericus eſt relapſus in hæreſim, eſt tradendus curiæ ſæculari vt comburatur: nam hæc eſt pœna hæreticorum. l. 3. C. de hæreti. Not. caſum in quo ſolus epiſcopus põt presbyterum vel clericum in ſacris conſtitutum degradare, ita quòd nõ tenetur ſecum adhibere numerum epiſcoporũ requiſitorum ad degradationem clerici, veruntamen debet ſecum adhibere ſuũ capitulũ, & honeſtas perſonas ſuæ diœceſis: ſicut ſunt abbates. Nota quòd clericus pro hæreſi degradatur: etiam ſi non ſit tradendus curiæ ſæculari: ſed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta.]

a ¶ Quo-

a ¶ Quoniam] incipiebat: Et ſi contra. & bene de me dietate decurata eſt.
b ¶ Canonibus.] 15. q. 7. ſi quis tumidus. & duob c. ſeq. & debent eſſe ſex in degradatione presbyteri, tres in degradatione diaconi, & ita de ſubdiacono vſ. vt ĩ. de ſer. non ordi. miramur.

† Vidẽ omnino cõcilium Tri. ſeſ. 13. de reformatione. c. 4. & Albertinũ in repetitione huius. c. & textũ & ibidẽ doctores in c. degradatio. j. eo. lib. tit. de pœ.

c ¶ Facili.] bene eſt poſſibile. ſed non facile. lex. enim non dẽt eſſe impoſſibilis 4. diſti erit autem.
d ¶ Pro hęreſi.] in alijs igitur criminibus ſi immineret degradatio facienda, ſeruenĩ antiqua iura: q̃a in hoc crimine hoc introductum eſt ſpeciale. Ad idẽ ĩ eo. l fidei.
e ¶ Relinquendus.] quod dic vt ĩ. de verbo. ſigni nouimus. & infra de pęn c. 2.
f ¶ Immurandus.] ĩ. eo. excõmunicamus 2.] in ſi & ĩ. eo. accuſatus. in ſi & c. vt commiſſi. ver & illorum. Ioan. And.)
g ¶ Solus poſſit ep̃s.] excludit epiſcopos, nõ capitulũ ſuum. Ad idem 15. q. 7. ſi aũt. & §. ſeq & ca. epiſcopus. 18. q 2. c. nullam.

1 Hodie ſtãdũ eſt decreto ꝯcilij Tridentini ſeſ. 13. de reforma. c. 4. p qđ ceſſat huius gloſſę opinio.

ADDITIO. Idem ſcilicet quod non excludatur capitulũ, tenet Ioannes Monac ſed archidiaconus intelligit hoc verum in examinatione & diffinitione cauſæ: in actu degradationis ſufficiat ſeruare qđ hic dicitur. circa hoc vide quod ſatis dicam in decretali 1. infra de pę ſuper ver numero. Io. And.

QVicunque.] quinque ſunt partes, quæ patent p partes. Prima imponit pęnam ſcienter ſepelientibus hæreticos. Secunda aggrauat: bi, Nec abſolutionis. Tertia accumulat: ibi, Et locus. Secunda duo facit Primo ponit prohibitionem. Secundo pęnam: ibi, Qui vero. Tertia ẽt duo facit. Primo inhibet. Secundo decernit: ibi, Quòd ſi. Quarta priuat, & diſtinguendo aggrauat: ibi, Volentes. Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, Volentes. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit. ĩ. ca proxi. qualiter puniuntur hæretici, & quis poteſt degradare clericos hæreticos. Or ponamus quòd aliquis meus parochianus lapſus eſt in hęreſim, & ego illud ſciebam, non fuit accuſat' poſtea morte ꝑuentus deceſſit in errore ſuo: hoc tamẽ non obſtante eum tamquam verum catholicum tradidi eccleſiaſticæ ſepulturæ, an ſim puniẽdus aliqua pęna? Rñdet Romanus Pontifex quòd ſic: quia incurro ſñiam excõicationis, à qua non ſum abſoluendus niſi prius meis proprijs manibus ipſum extumulauero publice & non occulte: ſed cunctis volẽtibus, videre. Et hoc facto potero obtinere abſolutionem. Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit ſepulturæ: nũquid ẽt punietur locus ipſe? Rñdetur quod ſic: quia ille locus reputari debet & cenſeri profanus: & in eo non ſunt amplius corpora fidelium ſepelienda. Idem dicendũ eſt de fautoribus & receptatoribus hæreticorũ, & eis credentibus. hoc eſt ſi ſepelui fautores vel receptatores hæreticorum, vel eis credentes. hoc eſt, qui publica voce dixerunt q̃ credebant errorem talis hæretici: tunc enim incurro ſñiam excõicationis. Sed vtrũ ſit permiſſum laico publice diſputare de fide catholica? Rñdetur q̃ non. De hoc legiſtæ habent propriã rubricã de ſum. tri. & fide cath. q̃ nõ liceat de fide catholica publice diſputare. Sed vtrum filij hæreticorum aliquam pęnam incurrant? Rñdet Romanus Pont. q̃ ſic: Nam ſuppoſito q̃ hæreticus non ſit de hæreſi accuſatus: tñ ipſe & filij ſui ſunt incapaces quorũcunque beneficiorũ eccleſiaſticorũ: & quorumcunque officiorũ publicorum: ideo nõ poſſunt eſſe iudices, nec notarij, nec tabelliones. [Laicæ perſonæ.] Dicunt quidã q̃ non eſt licitum laicæ perſonæ, id eſt illitteratæ de fide catholica publice diſputare, & iſtud eſt vulgare Gallicorum, qui hominẽ litteratum appellant magnum clericum, & iſte tex. loquitur ſm vulgare Gallicorum. Alij dicunt q̃ non licet laicis, quantũcunque litteratis, diſputare de fide catholica. Et hæc eſt verior opinio. [Ad hæc.] Si ſciã q̃ hæreticus pro me preces emiſit apud p̃latum, vel pro me intercesſit ꝓ aliquo beneficio habendo, nõ debeo illud beneficiũ acceptare: nec tenet collatio mihi facta: & ſi contendã illud retinere, ſum illo priuandus: & inſuper ſum incapax ad obtinendũ quæcunque alia beneficia eccleſiaſtica. Et ſic argumẽto à contrario ſenſu poſſunt emitti preces pro digno: dum tamen fiant à digno. [Emancipationem] eo ipſo q̃ pater labitur in hęreſim ſtatim filius eſt ſui iuris, ideo ſi filius emancipetur à patre. non tenet emancipatio: quia iam erat ſui iuris: nam ſtatim quòd pater labitur in hęreſim, perdit ius patriæ poteſtatis, quod habebit in filios ſuos. Nota differentiam eſſe inter credentem, receptantem, defendentem vel fauẽtẽ & ſic facit quod ſi imponatur pęna exbannitis quòd non includerentur taliter ſecum communicãtes, niſi exprimeretur. Nota q̃ quandoque ex delicto punitur res inanimata. concord. ſunt in gloſſa.

niam a † epiſcoporum numerus ad degradationem clericorũ à canonibus b conſtitutus, nõ poteſt de facili c conueniri: Concedimus, vt ſacerdotẽ, vel alium clericum in ſacris ordinibus conſtitutũ (cũ pro hæreſi d fuerit ſæculari curiæ relinquendus e, aut perpetuo immurandus f) conuocatis Abbatibus, alijsque prælatis, & religioſis perſonis, ac litteratis ſuæ diœceſis, de quibus expedire videbitur, ſuus ſolus g poſſit epiſcopus degradare.

¶ Alexander quartus.

¶ Excommunicationem incurrit ſepeliens ſcienter hæreticos, vel eorum receptatores, defenſores, vel fautores nec abſoluitur niſi exhumet eorum corpora, locus vero priuatur ſepultura. hoc dicit vſque ad §. inhibemus. Dominicus.

CAP. II.

QVicunque † hæreticos, credentes, receptores, defenſores, vel fautores eorum ſciẽter h præſumpſerint † eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ i, vſque k ad ſatisfactionem idoneã excommunicationis ſententię ſe nouerint † ſubiacere. Nec abſolutionis beneficium mereantur †, niſi proprijs l manibus publice m extumulẽt n †, & proijciant † huiuſmodi corpora damnato-

† Vide Torrecrematã in sũma de Eccleſia li. 4 par. 2. ca. 22.

† al. pſumpſerit.

† al. nouerit.

† al. mereatur.

† al. extumulet.

† al. proſ̃ciat.

h ¶ Scienter.] ignorantia ergo probabilis bene illos excuſat. ĩ. de cleric excommu mini apoſtolicæ.

(Gloſſa ſecunda dat duo ſimilia, & remittit.)

i ¶ Sepulturæ.] ſic & manifeſti vſurarij non tradunt ſepulturæ 2 ĩ de vſu. quia in omnibus, & qui moriũtur in torneamentis. ĩ. de tor. c. 1. & de hoc de ſepul. ex patre. in vlt. gloſ. Dr autem de ſepultura multis modis, vt not. 13. q. 2. §. itẽ quęrit. & ĩ. de ſepul. c. penul.
k ¶ Vſque.] hic licet ſatiſfaciant, ſequi debet abſolutio, vt patet per id quod ſequitur.
l ¶ Proprijs manibus.] nota 3 caſum, q̃ poſſum p me quod nõ poſſum per alium, de hoc dixi ĩ. de regu. iur. poteſt. ſicut enim exhibuerunt membra ſua ſeruare iniquitati ad iniquitatem, ſic exhibere dẽnt illa ſeruire iuſtitiæ ad iuſtitiã: ſicut dicit Apoſtolus ad Romanos 6. c. & ſunt hæc verba in canone 47. diſt. oẽs huius.
m ¶ Publice.] quia quæ publice peccantur, publice emendantur. de pęni. & remiſ. c. 1.
n ¶ Extumulent.] hoc verum intelligo, quando oſſa ipſorum poſſent ab oſſibus aliorum diſcerni: aliàs ſecus. ĩ. de ſepul. ſacris. Ioan. And.

2 ex eo etiã caſu ſũt hodie excõicati ꝯ facientes p cle. de ſepull. cos. Io. And.

3 Vide Gõdiſſaluũ tract. de hæret. q. 23. nu. 7.

a ¶ Locus

rum. Et locus [a] ille perpetua † careat ſepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice vel occulte diſputantes de fide. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Inhibemus † quoque, ne cuiquã laicæ [b] perſonæ liceat publice vel priuatim de fide catholica diſputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur [c].

¶ *Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum eorum, nec filiorum ſuorum vſque ad ſecundam generationem ad beneficia eccleſiaſtica vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hæretici autem, credẽtes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filij, [d] † vſque ad ſecundam [e] generationem, ad nullum eccleſiaſticum beneficium, [f] ſeu, officium publicum [g] admittantur. Quòd ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati ſunt habentes beneficia eccleſiaſtica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda ſi ſcienter talia receperunt h.d. Domi.*

¶ Ad hæc quoſcunque viros eccleſiaſticos, qui ad preces huiuſmodi peſtilentiũ perſonarum, dignitates [h], perſonatus, & quæcunque alia eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti: ex nunc priuamus [i] taliter acquiſitis: volentes quòd tales & habitis careant perpetuo: & ſi receperũt † illa ſcienter [k], ad alia, vel ſimilia, nequaquàm in poſterum admittantur.

¶ *Nulla eſt emancipatio filiorum vel ſubditorũ per hæreticos facta, etiam ſi poſtea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autem filiorũ emancipationem, quorum parentes poſt emancipationem etiam [l] huiuſmodi apparuerit ante ipſam a via veritatis ad hæreticæ ſuperſtitionis inuium declinaſſe, nullius volumus eſſe momenti; velut factam de hominibus ſui iuris: cum dignũ ſit vt propter tanti atrocitatem delicti, filij eſſe in parentum hæreticorũ deſierint [m] poteſtate.

¶ Idem inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel hæredes petentiũ in infirmitate ſua hæreticorum conſolationem, non admittuntur ad probãdũ quòd non ſana mente, vel perdita loquela ſuſceperint, ſi conſtat quòd erant ſanæ mentis, vel ſi prius ſuſpecti vel diffamati erant de hæreſi: aliàs admittuntur, ſcilicet per teſtes fide dignos non ſuſpectos. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

FILII,

a ¶ Locus.] punitur res inanimata ſic ĩ. de pœ. in quibuſdam. ſ. de elect. vbi periculum § ciuitas. & de pœ. ca. viti in fin. 15. q. 1 mulier.

ADDITIO. Archidia. alleg. 1. q. 4. § econtra. & §. ſeq. Ioan. And.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, ſcilicet de qb laicis, &c.]

b ¶ Laicæ.] forte intellexerũt de laico ad modũ vltramontanorũ, q illitteratos laicos vocãt, & litteratos clericos vocãt 88. diſt. inutile. qd. n. eſt dicere φ tutalis clericus diſputando de fide non incidat in hãc pœnam, & doctor decretorũ laicus icidat? tñ ſufficit ita eſſe ſcriptũ, & ſolum duo sũt Chriſtianorum genera, clerici & laici. 12. q. 1. duo ſunt. & concor. ad hoc. C. de ſum. trini. l. pe.

[Gl. ſeq. quærit, arg. pro & contra.]

c ¶ Innodetur.] nunquid per ſnĩam vel ipſo iure? vĩ φ ipſo iure per id quod dicit, laqueo, quaſi ipſum factum damnatum illaqueet. In cõtrariũ vĩ, qa in pœnis benigna fieri debet interpretatio, vt ĩ. de reg. iur. in pœnis cũ ſuis cõcor. eſt igitur benign' vt intelligamus canonẽ eſſe ferendæ ſentẽtię q̃ iam latæ: ergo eſt hæc pars amplectẽda, vt ibi. Ad hoc 9. diſt. ſana quippe. Præterea ſi voluiſſet φ eſſet canõ latæ ſententiæ, dixiſſet, ſit innodatus: vel eo ipſo, vel ſimilia verba.

ADDITIO. Iſta vltima opinio placet Archid. alleg ſ. eo excommunicamus. §. qa vero. & dicit monitionem pmittendam. 12. q. 2. indigne. Io. And.

[Glo. ſeq. obiectionem ſoluens dicit cõtrarium regulare, & hoc caſuale, cuidat caſum ſimilem, & rationẽ reddit: in fine textum exponit.]

d ¶ Filij: nota caſum in quo p delicto paterno punitur filius 1: hoc etiam procedit in crimine læſæ maieſtatis: quod eſt minus hoc crimine, quo lediſ æterna maieſtas. ſ. eo. vergentis. & ſi ĩ homines illatæ blaſphemiæ impunitæ non tranſeunt, multo magis qui ipſum dominum blaſphemat dignus eſt ſupplicia ſuſtinere. in Auth vt non lux. ĩ nat. 1 reſpõſo. & §. 1. colla. 6. nec debemus illius opprobrium inultum dimittere, q noſtre probr. deleuit. ĩ. de Iudæis in nõnullis. Quod enĩ in religione diuina committitur: in omnium fertur iniuriã. C. de hære Manichæos. ad idẽ 17. q. 4. ſicut aliàs regulariter pœna temporali non punitur vnus pro alterius delicto, quod dic vt no. 1. q. 4. in ſumma. & 23. q. 5. in ſumma. & intelligas hoc de filijs nõ infectis illi enim puniuntur vt ipſi, ex pprio delicto non ex alieno.

ADDITIO. Idem Io. Monachi & Archi. & ſic ad proximũ fiet relatio allegat. ff. de poſtu. l. 1. §. deinde adiecit.

e ¶ Secundum.] hoc intellige ſecundũ determinationem decr. infra. eod. titu. ſtatutum 2.

f ¶ Beneficium.] large ſumitur. de hoc dixi. ĩ de reg. iur. c. 1.

g ¶ Publicum] vt iudicatus, notariatus, & his ſimilia. ad idem inf. de pęnis, felicis. §. quòd ſi quis. in principio.

[Gl. ſeq quęrit, arg. pro & contra.]

h ¶ Dignitates.] nunquid & Pontificalis dignitas includitur pro & contra ĩ. de pęnis. felicis. §. quòd ſi quis in princip.

ADDITIO. Crederem non includi. vĩ de ĩ. eod. lib. de præb. cap. 2. in gloſ. 2. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſoluit contrarium]

i ¶ Priuamus.] nota ſpeciale: quia aliàs nõ refert per quem preces offerantur. C. de preci. Impe. offe. l. vniuerſis.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. φ hoc facit criminis immenſitas. ſi ĩ. de elect. ſi alicui°: vbi etiam non prodeſt ignorantia.

k ¶ Scienter.] ſcilicet ſciẽdo illos q preces offerebant eſſe tales.

l ¶ Etiam.] quia maior eſt dubitatio, q̃ ſi ante emancipationẽ hoc apparuiſſet. Ioan. And.

m ¶ Deſierint.] nota ergo φ crimen hæreſis paternũ, etiam antequam per eccleſiam fuerit declaratũ, liberat à patria poteſtate filium: & ſic interdum paternũ odium, interdum filij fauor a tale vinculum ſoluit. 54 diſt. ſi ſeruus. ĩ. qui filij ſint leg. per venerabilem poſt prin verſi. per ſimile. Ioan. And.

Filij.] In caſu dubio diſtinguit. & ſm membrũ pſequitur: ibi, Alioquin qđ determinat: ibi. Non tñ.

† al. perpetuo.

† Vide Caietanum apud B. Thomã. 2. 2. q. 14. ar. tic. 7. & Corradũ Brunũ li. 5. de hæret. c. 4. & lib. 6. c. 2.

† Vide Gondiſſa luũ tract. de hæret. q. 22. nu. 7 & Repertoriũ inquiſitorũ verb. filij.

† Vide gloſſam in extrauaganti Io. xxij. incip. Dierũ tr. de pœnis in verbo. quomodolibet adde textũ in c. niſi cũ pridẽ. § p ſonę. extra de renunt.

† al. receperint.

a Dignitates epales hoc volũt cõcordantiæ. I. An.

vel hæredes [a] illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos conſolatu ros †, vt ab eis per manus impoſitionem cōſolationem reciperent, ſecundum peſſimam conſuetudinem eorundem, ſicque viam fuerint vniuerſę carnis ingreſſi: ad probandum, quòd ipſi defuncti conſolationem illam, immo verius deſolationem, non † ſanæ [b] mentis effecti ſuſceperint, uel poſt perditam iam loquelam (cum tamen moris ſit) ut dicitur, (apud eos, quod nullum taliter conſolentur, qui non ſit ſanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: ſi dum uiuebant [c], diffamati erant de hæreſi, vel ſuſpecti, aut legitime [d] conſtiterit, quòd ſanæ mentis exiſtentes huiuſmodi hęreticos petierūt. Alioquin [e] admitti potuerunt prædicti filii, uel hæredes, ad probandum præmiſſa [f]. Non tamen per uxores, filios, familiares †, uel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos [g], & ſpecialiter fidei zelatores.

¶ Idem eiſdem.

¶ Relapſi in hæreſim ſunt tradendi curiæ ſæculari, licet pæniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis ſacramenta pœnitentia & Euchariſtia. hoc dicit Dominicus.

¶ Pro intellectu huius cap. pręſupponendum eſt ꝙ aliquis hæreticus poteſt accuſari de crimine hæreſis & poſt mortem, non ut condemnetur ad ſuſtinēdum aliquam pœnā: ſed ut memoria eius cōdemnetur: & bona eius ubi auferātur, & applicentur fiſco. Secūdo eſt pręſupponēdum, ꝙ regulariter qs admitti ad probādum contra illud quod aduerſarius ſuus ꝓbauit: ut ſi actor proponat aliquod factū, & reus ſimiliter proponit aliud factum contrarium: tunc admittunt probationes hinc inde: fallit in caſu huius c. & iſte ē principalis effect' ad quē emanauit præſens capi. Tertio eſt præſupponendum, quòd inter illos qui dicuntur credentes hæreticis, & ſunt hæretici cenſendi, ut in c. pæ. ſupra eo. non ſolum ſunt illi qui apta voce fatentur errorem hæreticorum: ſed & illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiūt manus impoſitionē. Veruntamē quando infirmus recipiebat cōſolationem ab hæretico: ſi ipſe infirmus ꝓꝑ infirmitatē iamq; perdiderat iudicium rationis: tūc non puniebatur tali pœna quali puniuntur recipientes conſolationem ab hæreticis: ſi nondum perdiderat iudicium rationis.

CASVS. Aliquis accuſauit patrem meum de hæreſi, dicēdo ꝙ in infirmitate ſua more hæreticorū recepit cōſolationē ab hæreticis cū manus impoſitione, & ꝓlatione aliquorum uerborum: & ſic dicebatur ꝙ pater meus erat hęreticus: & fiſc' petebat bona ſua. Vel cū uellem obtinere aliquod bñficium eccleſiaſticū, uel officiū publicū, fuit mihi obiectū, ꝙ pater meus erat hæreticus: quia in infirmitate ſua receperat ꝯſolationē ab hæreticis cū manus impoſitione & ꝓlatione certorum verborum: & ꝙ tūc erat ſanę mētis: Probatum fuit ꝙ pater meus erat ſanæ mētis, uolo nunc ꝓbare factum cōtrarium, uidelicet ꝙ erat inſanę mētis; an ſim admittendus ad ꝓbandum iſtud factū contrarium? Videbatur ꝙ ſic: quia regulariter qs admittitur ad ꝓbādum factum cōtrarium, ut dictum fuit in ſecunda pręſuppoſitione: iudex dubitans an eſſem admittendus ad ꝓbandum iſtud factum contrarium, ꝯſuluit Romanum Pontificem. Qui Romanus Pōtifex conſultus rñdet cum diſtinctione: Aut pater meus in uita ſua erat diffamatus & ſuſpectus de hæreſi, & tūc non ſum admittēdus ad probandum quòd non erat ſanæ mētis: Aut pater meus non erat diffamatus de hæreſi, & tunc debeo admitti ad illud factum contrarium ꝓbādum: dum tamen non ꝓducam teſtes familiares ſed alios teſtes fide dignos: & maxime Chriſti fideles, & zelatores fidei Chriſtianę. Nota primo principalem effectum huius ca. quòd infirmus qui ab hæreticis recipit ꝯſolationem ſuo more: videlicet ꝑ manus impoſitionem cum ꝓlatione certorum verborū: & q erat diffamatus de hęreſi tempore quo viuebat, hæredes ſui nō admittunt ad probandum factum cōtrarium: videlicet quòd ille perdiderat iudicium rationis: nec erat ſanæ mentis quando recepit cōſolationem ab hęreticis. & ſic nota ꝙ pręſumptio excludit ꝓbationē faciendam in ꝯtrium. Et iſtud eſt ſpeciale fauore fidei: ſed regulariter nō excludit ꝓbationē faciendam in contrarium, ſed aggrauat: quia requiritur ꝙ ꝓbetur clarioribus probationibus.

Nota vlterius ꝙ vxor non admittitur ad teſtificandum in cauſa mariti: nec filius admittitur teſtis ꝓ patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela eſt, quando quis vult producere aliquos familiares ſuos teſtes: ꝙ illos expellat a domo ſua antequam producat: tunc poterūt admitti, dum tamen non fiat ī fraudem. Et eſt præſumptio fraudis quā do ſtatim poſt productionem & teſtificationem ipſi familiares reuocant. de quo uideatis latius ꝑ doctores iuris ciuilis in l. etiam. C. de teſtib. Nota argum. quòd filij neceſſario nō ſēper dicunt hæredes: quia poſſunt ſe abſtinere ab hæreditate illam repudiādo: non eſt ergo bona conſequentia, iſte filius ergo eſt hæres.

Nota ꝙ conſuetudines introductę ꝑ hęreticos, nō inducunt uinculum: q̃a dicūtur peſſimæ, ut dicit hic textus. Domin.

[Prima gl. diuidit & dicit vnde ſumpta, dupliciter exponit, & recitari poteſt per quæſtionem.]

a ¶ Filij uel hæredes.] Decurtata eſt de narratione facti, & incipiebat, Olim ex parte & dic, filij, licet hæredes nō ſint: intereſt. n. eorum, ut ſupra c proximo, hæredes. etiam ſi filii vel propinqui non ſint, & illorū intereſt propter uitandam confiſcationem bonorum ut ſup. de hæreti. uergentis. infra eod titu. cum ſecundum leges.

b ¶ Non ſanæ.] vnde quod tunc faciebant, eis nō debet imputari, quia nullum maleficum ſine cōſenſu. 15. q. 5. ſi quid. 15. q 6 c. 1. in fin. ſed furioſus non habet conſenſum, ut ī de ſpon. dilectus. 15. q. 1. illud. ī. de ſucceſ. ab inteſt. cum dilectus. & ī. ſte reg. iur. ſicut tenor. Io. And.

c ¶ Viuebant.] illi parentes, uel teſtatores conſolati.

d ¶ Legitime.] igitur nota caſum in quo probatio nō admittit probationem in contrarium.

ADDITIO. Aliàs regulariter fundata intentione actoris reus ꝓbat peremptoria. de do. & cōtu. finē. de teſti. c. teſtibus. ꝓbationem tamen directę probationi primæ non facit per teſtes, primis atteſtationibus publicatis, ut in cle. 2 de teſti. Io. And.

e ¶ Alioquin.] id eſt, ſi hoc legitime non ꝯſtat: nec ipſi dum uiuebant infamati erant, uel ſuſpecti.

f ¶ Præmiſſa.] ſcilicet ꝙ tūc nō erāt ſanæ mentis, uel loquelā ꝑdiderāt nec habebāt ordinatā memoriam.

g ¶ Fide dignos.] hæc clauſula q̃ olim erat obſcura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene.

† In manuſcri. & uetuſtiorib. & impreſſis cōſtāter legiſ, ꝯſolatos. q̃dā recentiores hēnt, conſolatores.

† Qualiter colligaſ & ꝓbetur aliquē non eſſe ſanę mētis ꝓpter gloſſā & Do. in l. ſi cū dotē §. ſi maritus. ff ſol. ma. uid Alc. ꝯſ. 14. li. 1. Barb. ꝯſil. 60. li. 2. & Anc. conſ. 5.

† Familiares q̃ dicantur uide plene ꝑ Fel. in c. litteris de teſtibus.

CAP. IIII.

SVper † eo [a] quod ſcriptum legitur [b], Eccleſia nulli claudit gremiū redeunti [c]: quodque [d] hi, qui poſt abiurationē erroris, uel poſtquam ſe proprij antiſtitis examinatione purgauerint, ſi deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim recidiſſe, ſæculari decernuntur iudicio, ſine ulla penitus audientia † relinquendi [e]: cum ſcripturę huiuſmodi uideantur ſibi inuicem aduerſari, quid tenendum ſit per ſedem [f] edoceri Apoſtolicam poſtulaſtis. ¶ Nos itaq; inquiſitioni veſtræ de fratrum noſtrorū conſilio reſpondemus, ꝙ taliter deprehenſis, etiam ſi (vt dictum eſt) ſine ulla penitus audientia relinquendi ſint iudicio ſæculari: ſi tamē poſtmodum pæniteant, & pęnitentię ſigna in eis apparuerint manifeſta nequaquā sūt humiliter petita ſacramēta pænitētiæ ac Euchariſtiæ deneganda [g].

¶ Idem eiſdem.

¶ Excōmunicati, participes, & ſocij criminis admittuntur in teſtes contra hæreticos ſi ſciunt ueriſimiliter ueritatem deponere h. d. Domin.

CAP. V.

IN fidei [h] † fauore, cōcedimus, vt ī negotio Inquiſitionis [i] hæreticæ prauitatis excommunica

SVper.] Communis diuiſio. Scd'a: ibi, Nos itaque. Dicebat Io. Mon. ponitur duorum iurium aduerſio: ſecundo ipſorum interpretatio.

¶ Iſtud c. emanauit ad declarationē duorum iurium, quæ uidebantur inuicem contrariari.

CASVS Dicitur in aliqua parte iuris, ꝙ ſi quis labatur in hæreſim, & poſtea errorem ſuum abiurauerit, ideſt illi errori ſuo renuntiauerit cū iuramento de non redeundo: ſi poſtea incidat in hæreſim, dicitur relapſus quantūcunque vellet errorē ſuū deponere & abiurare: ita ꝙ eſt tradendus curiæ ſęculari, vt ignibus ſubijciatur. Item in alia parte iuris dicitur, quod Eccleſia non claudit gremium redeūti. Quæritur qualiter poſſunt intelligi iſta duo iura? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ primum ius intelligitur de ſalute corporis: aliud uero ius intelligiē de ſalute animæ: hoc eſt quantumcunque aliquis ſit relapſus in hæreſim, & recognoſcat ſuum peccatum: ſi petat ſacramenta eccleſiæ, ſunt ſibi danda ſacramenta pænitentiæ & Euchariſtiæ: ſed per hoc non euitabit pænam corporalē: quia ſi relabatur in hæreſim, tāquam relapſus eſt puniēdus: hoc eſt: qa debet tradi curiæ ſęculari, ut ignibus ſubijciatur. Nota primo, ꝙ ad Papam ſpectat concordare duo iura, quando uidētur adinuicem contrariari, quod uerum eſt de generalibus iuribus: quia iura particularia poſſunt interpretari cōditores illorum iurium.

Nota ꝙ relapſo in hęreſim, & condemnato per curiam ſæcularem: ſi appareant ſigna contritionis & pænitētiæ, non ſunt ei deneganda ſacramenta pænitentiæ & Euchariſtiæ. De alijs autem ſacramētis fruſtra quęritur: qa illa ſacramenta non poteſt habere, nec etiam extremam unctionem: qa illa ſolis redeūtib. ad mortem danē. c. vnico. de ſacra vnct. in antiq. No. arg. ꝙ ſola apprehēſio inducit probationem delicti. de quo de iudic. cum non ab homine.

[Prima glo. dicit quid declarat.]

a ¶ Super eo.] terminantur quæ no. ī. in c. ad abolendam. § illos, & c. pen. §. ſi qui.

b ¶ Legitur.] 23. q. 4. dub. & C. de ſum. tri. l. vlt. ad fi. ADDITIO Arch. alleg. 42. diſtin. quieſcamus. 46. diſt. non ſatis. & c. qui clemēti ī. 16. q. 1 ſi cupis. Hinc eſt ꝙ Romana Eccleſia dicitur liberalis ī eo. lib. de reſcrip. ſedes, in princ. ubi de hoc Io. And.

c ¶ Redeunti.] vel redeundi hinc eſt ꝙ omnibus dicitur liberalis ī. eo de reſcri. ſedes.

d ¶ Quodque.] repete, & ſuper eo quod ſcriptum legitur, quod hi qui poſt &c.

e ¶ Relinquendi.] vt in prędicta decretali, ad abolēdam. §. illos.

f ¶ Per ſedem.] ad quam in talibus recurrendum eſt: ut ſup. qui fil. ſint leg. per uenerabilem.

g ¶ Deneganda.] quod ergo dicit prima auctoritas, intelligiē in ſalute animæ. Secunda in corporali pœna. ADDITIO. Animæ q̄ creauit Deus, non vult mortem, de pæn. diſt. 1. quia diuinitatis. & c. ſicut primi. in fi. ubi etiam patet ꝙ ꝑ ꝑ peccatum Deus homini mortem inflixit. A corporali ergo pœna nō liberat: in hoc caſu quo loquitur ſecunda auctoritas. Io And.

IN fidei.] Primo ponit conſtitutionis cauſam: Secundo conſtitutionem: ibi, Concedimus. quam fortificat: ibi, Præſertim. & moderanda determinat: ibi, Et ex numero. Dominicus.

CASVS. Ad notitiā Inquiſitoris fidei Chriſtianæ a ſede Apoſtolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hæreticus vel fautor hæreticorum: [illegible] ipſe inquiſitor fecit inquiſitionē, & vocauit teſtes ad præſentiam ſuam: q teſtes uocati dicebantur participes criminis: Dictū fuit ꝓ parte iſtius Titij, ꝯ quem fiebat Inquiſitio, ꝙ tales non erant admittendi ad teſtificandum contra ipſum, quia erant participes criminis: alii erāt infames, alii erāt excōicati: verum infames, excōicati, vel participes ī crimine ſint admittēdi ad teſtificandū cōtra ipſum? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ ſic, & hoc in fauorem fidei, vt melius iſtud crimen poſſit detegi, iſti infames excōicati, & participes criminis admittunē ad teſtificādū ꝯ ipſum hæreticum licet ſit ſecus in aliis criminibus, ſi ꝓcederē ꝑ uiam accuſationis: qa accuſator debet quęrere teſtes omni exceptione maiores. Nota unū ſpeciale ī crimine hæreſis, ꝙ infames & excōicati admittuntur ad teſtificādū. Simile eſt in crimine lęſæ maieſtatis, in quo admittuntur participes criminis, excōicati, & infames. Idem in crimine ſimoniæ: regulariter aūt in alijs criminibus nō admittuntur iſti ad teſtificandum. Ratio autem ſpecialis in crimine hæreſis redditur in principio huius c. Nota ꝙ iſti infames & excommunicati non admittūtur indiſtincte ad teſtificandum in crimine hæreſis: ſed qñ eſt ꝓſumptio ꝙ ipſi dicant verum.

Nota ꝙ ꝑ ꝑ fauorem fidei multa ſtatuuntur ꝯ iura communia. Nota ꝙ circumſtantiæ ſunt conſiderādæ ad hoc ut fides adhibeatur teſti, maxime inhabili. Dominicus. [illegible]

[Prima glo. dicit unde ſumpta.]

h ¶ In fidei.] decurtata eſt de narratione facti, quę olim incipiebat: Conſuluit.

[Gloſſ. ſeq. quærit, arguit affirmatiue: & ſoluit contrarium.]

i ¶ Inquiſitionis.] quid ſi non ꝓcedat ꝑ modum inquiſitionis, ſed accuſationis, vel exceptionis: nunquid admitten. ī tales? Videtur ꝙ ſic, quia eadem ratio, ſcilicet fidei fauor & odium criminis, uerſatur utrobi que: ergo idē ius. de reſcr. inter cæteras. cum ſi. contrarium credo, qa ab illo iure regulari, quo cauetur tales perſonas ad teſtimonium admitti non debere,

non

† Vide Zāchinū tract. de hær. c. 16.

† Alios caſus quibus auferē illa, ponit gl. cap. 1. 23. dil. Font.

† De intellectu ad Frā Are: c. ſi. extra de teſtib. & l. ratioā Rubiū in allegat. de q. reſ. § 14.

i Et hoc tenet Arc. alle. et. 2. q. 7. ... ſ tñ nō tenet. ut ibi no. ꝙ patet. ... fuiſſet neceſſaria conſtitutio illa. Ad rōnē ... ro q̄ ... tur in ... Rñdeo per not. ī de reg. ... eo. li. Io. Andr.

ti,[a] & participes,[b] vel ſocij criminis ad teſtimonium admit. antur: Pręſertim in probationum aliarum defectum contra hęreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorũ: ſi ex veriſimilibus coniecturis,[c] & ex numero teſtium, aut perſonarum tam deponẽtiũ, quam eorum cõtra quos deponitur,[d] qualitate, ac alijs circunſtantijs ſic teſtificantes falſa non dicere præſumantur.

¶ Idem eiſdem.

¶ Ordinarij vel eorum delegati & Inquiſitores ſine pœna excommunicationis facere habent executionem iuſtitiæ contra hæreticos, per habentes iuriſdictionem ſæcularem in loco, licet excommunicati ſint, vel de facto tantum illam iuriſdictionẽ poſſideant h. d. Dom.

CAP. VI.

PRæſidentes[e] † regimini alicuius regni, prouinciæ, ſiue loci. licet excommunicati[f] vel de facto tantum, & non de iure iuriſdictionem habẽtes, ac eorum officiales,[g] ad requiſitionem ordinariorum, vel delegatorum ipſorum, aut Inquiſitorũ hæreticæ prauitatis, non valentium ſine moræ diſpendio[h] vel negotij periculo recurſum habere ad ſuperiores, qui legitime in locis ipſis poſſint iuſtitiam exequi, poſſunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum, iuſtitiam & ſuum officium exercere. Nec requirẽtes huiuſmodi excommunicatos, propter hoc ſententiam excommunicationis[i] incurrunt Non tamen pręſidentib præ libatis,[k] vel officialibus eorundẽ, propterea in alijs caſibus intelligatur conceſſum aliquid vel permiſſum.

¶ Idem eiſdem.

¶ Excommunicatus propter contumaciam non reſpondendi ſuper hæreſi, de qua erat ſuſpectus, poſt annum damnatur vt hæreticus h. d. Domi.

CAP. VII.

CVM † contuma-

non recedam, niſi inquãtum inueniam permiſſum: q ergo accuſat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec eſt accuſatio fauorabilis vel Inquiſitio ad hoc 2. q. 7. ſi quis epiſcopus. Et verbum iſtud debet aliquid operari: alias quare fuiſſet expreſſum. ad hoc, de deci. ad audientiam. cum ſuis concor. & inf. de priui. ſi Papa. s. reſponſo in hn.

ADDITIO. Item decre. dirigitur Inquiſitoribus. Io. And.

a ¶ Excõmunicati.] ſi. inf. c proxi. tales aſs non admittũtur: imò etiam iudices ſæculares cenſura eccleſiaſtica compelluntur tales à teſtimonio in ſuis foris repellere. inf. de ſent. excomm. decernimus.

[Gl ſeq. de duobus remittit.]

b ¶ Participes.] quid de alijs exceptis criminibus: an ſcilicet tales admittantur? Dic vt ſup eo lib. de teſtibus c. 1. ſup de confeſ. c. 1 & 6. q. 1. §. verum. Quid de periuris? habebis inf. eod. accuſatus § licet.

c ¶ Cõiecturis] quas ipſe iudex examinãs melius ſcire poterit. ff. de teſtib l. 3. & 4 q. 3 ſi teſtes. Et pone exemplum. ſup de pręſump. litteras. & concor inf eo. accuſatus. § licet Io. An.

d ¶ Deponit.] vt facilius credatẽ ipſis deponẽtib. cõ infamatũ vel ſuſpectũ de hrẽſi, quã cõ nõ infamatũ, nec ſuſpectũ. ad idẽ ſup. eo. filij.

† Vidẽ gl ſi in ca 1. de off. vicarij hoc eo. lib. & Gõdiſſalnum tra cta. de hęre. q. 19.

PRæſidentes regimini.] Ponit dictum quod ampliat: ibi, Nec requirentes, Et proteſtatus: ibi, Non tamen.

¶ Præſupponendũ eſt primo q excommunicatus non poteſt eſſe iudex: & ſi iudex incidet in excommunicationẽ, pendente tempore quo eſt excõmunicatus, non habet exercitium iuriſdictionis. Itẽ præſupponendum eſt, qui occupat & detinet aliquod regnum, vel prouinciam, non habet iuriſdictionem, cum reuera non ſit dominus regni vel prouinciæ.

CASVS. Aliquis iudex ſæcularis eſt excõicatus maiori excõicatione: certũ eſt q participantes & cõicantes cũ ipſo ſunt excõicati excõicatione minori, hoc ẽ peccant mortaliter: In illis partibus eſt Inquiſitor fidei à ſede Apoſtolica deputatus: vult capere realiter aliquẽ hæreticũ, non tñ põt capere talẽ hæreticũ pp potentiã ipſius hæretici: vult inuocare brachium ſęculare: hoc eſt poteſtatẽ illius iudicis ſęcularis excõicati: tamen timet q participando cum ipſo incurrat minorẽ excõicationem: nunquid licite poteſt inuocare brachium iudicis ſæcularis abſq; eo q incũrrat ſententiã minoris excõicationis? Rñdet Romanus Pontifex q ſic, & hoc verum ſi excõicatus non habeat ſuperiorẽ. Idem eſt de tyrãno, qui occupat aliquod regnum vel prouinciam: & de facto habet iuriſdictionem, nõ autem de iure: ſed tamen per illam inuocationem non acquirit ipſe tyrãnus aliquam iuriſdictionẽ in dicto regno, vel prouincia. No. primo caſum in quo valet proceſſus habitus per iudicẽ excõicatũ. vidẽ materiã de re iudica. ad probandũ, in anti. Not. ſecundo, q Papa põt ſtatuere, q participans excõicato non incurrat excõicationem. ad hoc ſupra de ſent. excõ. ſi vero. &c. Inquiſitionis. Dom.

[Gl. prima dicit vnde ſumpta.]

e ¶ Præſidẽtes.] Decurtata eſt de narratione facti, quæ incipiebat: Quæſiuiſtis.

f ¶ Excõicati.] maiori excõicatione, & publice. [Idem Archid.] vt ſit maior dubitatio. Ad hoc de re iud. ad probandum. de cler. excom. mini. ſi celebrat. Io. And.

[Glo. ſeq. quærit & remittit.]

g ¶ Officiales.] Nunquid officiales excõicati iudicare põt? Dic vt ſup. eo. lib. de ſupplen. negli. prælа. Romana.

[Glo. ſeq. recitetur qõnẽ & ſolutionẽ.]

h ¶ Diſpendio.] qñ ergo ſine moræ diſpẽdio hæc põt, tũc eſſẽt excõicati eos requirẽdo: quia cõicãs cum excõicato, excommunicatus eſt, ſeruata diſt. de ſentẽ. excom. nuper. in antiq. fallit hic. vbi ergo non eſt caſus iſte, ergo nec fallit regula.

† De intellectu vidẽ Alb. tract. de agnoſ. aſſert. q. 30. nu. 78.

ADDITIO. Idem Arch. alleg. 6. q. 3. ſicut Apoſtoli. cum tribus c. ſeq. Io. And.

[Gl. ſeq. ponit duas lecturas.]

i ¶ Excommunicationis.] minoris. & ſi intelligeres q iſti eſſent excommunicati, quia iuriſdictionem illam exercebant: tunc qui communicauerunt illis in iuriſdictione, excommunicati eſſent excommunicatione maiori. ſupra de ſen. excom. nuper. & c ſi concubinæ. ſed hoc ſpeciale eſt: quia illam pœnam euitant. & ſic dicamus excommunicationis, ſ. etiã maioris 1 vel minoris, & facit quod dixi ſup. eo. lib. de ſup. neg. præl Romana

1 Vide gl. in cle. 1. de priuil. & in cap. pe. extra de ſentẽ. excom.

k ¶ Prælibatis.] ſ. excõicatis, vel tñ de facto iuriſdictionem habentibus, & eſt ſimilis proteſtatio. ſupra eo. lib. de ſta. reg c. vnico. [Et ibi concor. in vlt. gl.]

CVm.] Præmittit conſtitutionis cauſam: & conſtitutionem ſubdit: ibi, Si ſuſpectus.

¶ Et dicit Io. Mon. quod deciditur hic dubium. no. 11. q. 3 rurſus. Et quomodo multis modis contrahitur cõtumacia, remittit Arch. 11. q. 3. certum. & vt dicit, eſt graue peccatum. 8. q. 1. ſciendum. & not. 4. quæſt. 1. in ſum. Io. And.

CASVS. Aliquis denũtiauit epiſcopo, ꝙ quidam Titius erat hæreticus: vnde epũs fecit fieri ſecretas informationes, per quas legitime ſibi conſtitit, ꝙ Titius erat ſuſpectus de hæreſi: fecit ipſum citari ex officio ſuo citatione formali, vt veniret de fide reſponſurus: in termino ſibi aſſignato non comparuit: quare epũs reputauit eum contumacem, & illũ tamquam contumacem excommunicauit & publicari fecit: iſte Titius excommunicatus non curauit de excommunicatione: ſed corde & animo induratus pertinaciter ſuſtinuit per vnum annũ: nunquid cenſetur hæreticus, vt tanquã hæreticus poſſit condemnari? Reſpondetur ꝙ ſic, quia per informationes erat præſumptio vehemens vt citaretur perſonaliter reſponſurus de fide: & ſua contumacia facit præſumptionem vehementem trãſire in præſumptionem violentam ſufficientem ad condemnandum de crimine iuxta. ca. afferte. de præſump. in antiq. Nota differentiam inter præſumptionem & ſuſpicionem. ſuper quo vide no. per dominum Antonium in repetitione c. veſtra. de coha. cler. Not. ꝙ malum malo additum plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret: ſecundum. Io. Mo. Dom.

† Dictio, ſi, deeſt ĩ antiquiorib. codicibus & impreſſis, & ſeries orõnis indicat abeſſe oportere.

cia a (in cauſa præſertim fidei) ſuſpicioni præſumptionem adijciat vehementem, b ſi ſuſpectus de hæreſi vocatus à vobis, vt de fide reſpondeat, c excommunicationis vinculo (pro eo quod parere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat) per vos fuerit innodatus, quam ſi † per annum animo ſuſtineat pertinaci, ex tunc velut hæreticus d condemnetur.

[Prima gl. dicit vnde ſumpta.]

a ¶ Cum contumacia.] olim incipiebat Conſultationi.

[Gloſſ. ſeq. not. in præſumptione tres ſucceſſiuos gradus.]

1 De materia huius gloſſę vide Eymericũ I Directorio Inquiſitorũ. par. 2. q. 55. & 56.

b ¶ Vehementem.] Nota 1 ex hac decretali ſuſpitionem vehementem, præſumptionem violentam. propter ſuſpicionem citatur vt veniat reſponſurus: ſi contumax eſt, iam dicitur vehementer ſuſpectus & excõmunicatus. ſi per annum in illa perſiſtit iam iſta quæ erat vehemens pręſumptio tranſit in violentam: vnde extunc vt hæreticus condemnatur vt hic. Inde eſt qđ no. Ber. ſup. de præſump. litteras. in gl. pen. ꝙ non vehemens præſumptio, ſed violenta condemnationem inducit. (Allegat Arch. de pur. cano. inter verſi. attendentes. & inf. c. proxi. in princ.) Et eſt ſi. ad hoc quod no. de ſimo. inſinuatum. in vlt. gl.

c ¶ Reſpondeat.] Ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur ꝙ hoc expreſſum ſit in citatione, vt ſcilicet de fide veniat reſponſurus a ſicut & in ſententia requiritur ꝙ citata fuerit pars, vt veniat auditura ſententiam: aliàs ſine appellatione reſcinditur. ff. quę ſen. ſine appel. reſcin. l. 1. §. item cum ex eo.

a Idẽ Archi. & facit cle. vt lite pẽd. c. 2. Io. And.

ADDITIO. Debet citari pars vt veniat auditura ſententiam, etiam ferendam in caſibus, quib. proceditur ſimpliciter & de plano, vt in cle. de verb. ſig. ſæpe. §. penult.

d ¶ Hæreticus] ſic & in alijs criminibus excommunicatus: quia non venit reſponſurus de crimine, ſi in excommunicatione ſtat per annum: poſt annum habetur pro conuicto 11. q. 3. rurſus. & c quicunque.

ADDITIO. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus. ſup eod §. qui autem. in antiq. in glo. videtur in fin. Io. And.

Accuſatus.] Iſtud cap. legitur vſque ad §. Eum. Et pro intellectu ipſius eſt primo præſupponendũ, ꝙ alia pœna imponitur lapſis in hęreſim: alia pœna relapſis. Nam lapſis in hæreſim imponitur pœna degradationis, cum perpetua immutatione, vt vitam agant in perpetua pęnitentia, cum pane triſtitiæ & aqua doloris: ſed quãdo ſunt relapſi, debent tradi curiæ ſæculari, & ſunt ſubijciendi ignibus.

¶ Idem eiuſdem.

¶ Abiurans in iudicio hæreſim propter vehemẽtẽ præſumptionẽ, ſi iterato labitur (licet non fuiſſet probatũ plene) relapſus dicitur; ſecus ſi leuis erat præſumptio h. d. vſq; ad § Eum vero Dominicus.

CAP. VIII.

Accuſatus e † de hæreſi vel ſuſpectus, cõtra quem de hoc crimine magna & vehemens f ſuſpicio orta erat, ſi hæ-

CASVS. Aliquis fuit accuſatus de hæreſi, vel quia erat ſuſpectus de hęreſi: eius ſuperior cœpit contra eum inquirere: iſte non potuit conuinci per ſufficiẽtes probationes & teſtes ad illum condemnandum de crimine hæreſis: tamen quia erat ſuſpectus de hæreſi, fuit ſibi indicta purgatio ad iudicium epĩ: vnde ipſe ſuſpectus de hæreſi, ſuã hæreſim abiurauit, id eſt, illi penitus renũtiauit cũ iuro: poſtea fuit repertus in hmõi hęreſi quã abiurauerat: vtrũ ex abiuratione cenſeatur relapſus: ita ꝙ ſit puniẽdus tamq̃ relapſus? nam nõ eſt dubium ꝙ ſi de prima hęreſi fuiſſet conuictus, ꝙ puniretur pęna relapſorũ: ſed de prima hæreſi non conſtabat ad plenum: Rñdet Romanus Pontifex cũ diſtinctione: Aut de prima hæreſi erat vehemens ſuſpicio contra ipſum, & illã purgauit ad iudicium epĩ cũ abiuratione: tunc ſi poſtea reperiatur in eadem hæreſi, cẽſetur relapſus, & tamq̃ relapſus dẽt puniri: quia dẽt tradi curię ſeculari, vt ignibus ſupponatur: Aut erat modica ſuſpicio, & hæreſim ſuam abiurauit cũ purgatione ad iudiciũ epĩ: & tunc non cenſebitur relapſus, ſed ſolũ lapſus, & tamq̃ lapſus eſt puniendus: quia debebit degradari, & perpetuo immutari No ibi, cenſeri. ꝙ talis non dr̃ vere relapſus: quia non erat conuictus de prima hæreſi ad plenũ: ſed ius fingit ꝙ eſt relapſus, eo ꝙ nunc cõuincitẽ iuxta pręſumptionem vehementem primæ hæreſis. eo ꝙ inuenitur in eadem hæreſi Not ꝙ ius fingit qñque id eſſe quod tamen vere non conſtat. vide qđ not 50. diſt. ferrum. & de ſpon. in. qui. in antiq.

† Olim incipiebat: Qđ ſuper nõnullis: & hę impreſſa in Bullario litterarũ Apoſtolicarũ pro officio sãctiſſimę Inquiſitionis pag. 131 in de hocc. magnam accipiet lucem.

Not. ꝙ delictum non dicitur plene probatũ, etiam ſi conſtet de plena præſumptione vehementi: quod nota pro iuribus & ſtatutis, quę requirunt plenam probationem. Domi.

[Prima glo. diuidit.]

e ¶ Accuſatus.] Diuide decretalem in tres partes: In quarum prima ponuntur tres caſus, quib. quis dicitur relapſus. & durat vſque ad §. Licet vero: ibi ſecunda, in qua dicitur, ꝙ periurus in cauſa hęreſis certis caſibus teſtimonium perhibet. & durat vſque ibi, Sane. Ibi tertia in qua ponuntur ſex caſus olim dubitari, an ad officium inquiſitorum ſpectarent, vſque ad §. Religioſi. Ibi quarta in qua dicitur religioſos in hæreſi delinquentes grauius alijs puniendos.

ADDITIO. Idem Io. Mon. & in ſubdiuiſione non inſto, quæ per prędicta ſatis patet. Et dicit Archid. ꝙ olim incipiebat: Quod ſuper. ſed illam non vidi. & dicit §. eum vero additum per Bonifacium. Io. And.

f ¶ Vehemens.] non violenta. de pręſum. litteras. & facit quod dixi ſupra c. proxi. [Idem Archid.]

a ¶ Fictione.

a ¶ Fictione.] ideo dicit, q̃a vere non poteſt dici relapſus, de quo non cõſtat an fuerit lapſus: ſicut dicit canon, ꝙ non põt dici renatus, qui prius nõ fuit natus. de cõſe 4. diſ. qui in maternis. & c ſi baptizata Neq. n. dici in eum regeneratio poteſt, quem generatio non præceſſit, ut ibi dicit. propter uehementẽ ergo ſuſpicionem fingitur [1] lapſus: ita ꝙ poſt abiurationem rediens, fingitur relapſus: ſæpe enim iura talia fingunt. de hoc 10. diſt. ſerrum.

b ¶ Ex hoc.) ſcilicet quia poſt abiurationẽ reperitur lapſus.

c ¶ Grauius.] ſcilicet q̃ ſi nunquam abiuraſſet.

d ¶ Pœna.) ſupra c. ad abolẽdam. §. Illos quoque. & ſupra eod. ſuper eo.

¶ EVM VERO. Iſte §. legitur vſque ad §. Licet vero periuri. Caſus in eo ſic figuratur: Aliquis Titius fuit accuſatus de hæreſi, & de una ſecta hęreticorum. (Quot autem & quæ ſint ſectę hæreticorũ, habetur in ca. pe. 24. q. 3.) Vel aliquis fuit [†] accuſatus de hæreſi, eo quod errabat in uno articulo fidei, uel in uno ſacramento Eccleſiæ: abiurauit generaliter omnem hæreſim: poſtea incidit in aliam ſectam hæreticorum, uel errauit in articulo fidei uel ſacramento Eccleſię, vtrum cenſeatur relapſus: uel tantũ modo lapſus? Reſpondet Romanus Pontifex dicens, q̃d licet iſte prius fuerit conuictus de una ſpecie hęreſis: vel in una ſecta, uel in uno articulo fidei, uel in uno ſacramento Eccleſię errauit ſi abiurauerit hęreſim ſimpliciter, non reſtringendo ad illam ſectam, uel ad illum articulum fidei, aut ſacramentum Eccleſiæ, cenſetur relapſus: ſecus autem ſi ipſe tantummodo abiuraſſet ſuam hęreſim in illa ſecta, uel in uno articulo fidei: quia ſi poſtea relaberetur in alia ſecta uel alio articulo, cenſeretur lapſus, non autem relapſus. Sed quid, ſanctiſſime Pater, ponamus ꝙ aliquis fuit conuictus de hæreſi, & illam abiurauit: poſtea non incidit in illum errorem ſaltem aperte, ſed fuit fautor uel receptator hæreticorum, qui in illo errore erat, utrũ cenſeatur lapſus uel relapſus? Reſpondetur ꝙ cenſeri debet relapſus: & ideo pęna relapſorum erit puniẽdus. Nota primo, quod hęreticus dicitur committens in unum articulum fidei tantum.

Nota ſecũdo, ꝙ diſpoſitio generalis poſita poſt enumerationem ſpeciei alicuius, includit etiã alias ſpẽs ſeparatas, ad hoc ſup. eod. lib. de procura. qui ad agendum Dominicus.

e ¶ Secta.] multas potes videre 24. q 3. c. penul.

f ¶ Fidei articulo.) quos habes explicatos ſup. de ſumma tri. firmiter. in ant.

[Glo. ſeq. recitet per quęſtionem: ſecundo quęrit re-

mittit & arguit.]

g ¶ Simpliciter.] per hæc verba puto ꝙ ſi abiuraſſet ſolum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceret relapſus [2]. Et nota ꝙ indefinita æquipollet vniuerſali. Ad idem de priuileg. ſupra, quia circa. Et nunquid de uno articulo infamatus ſe tenetur de omnibus expurgare, notatur de conſe diſt. 3. ego Berengarius. & puto hanc literam pro illa parte facere, ꝙ non teneatur: tamen ſi id faciat, ualet: & habebit poſt eo dum locum pœna relapſorum [3]. ut ſequitur.

[Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.]

reſim in iudicio abiurauit, & poſtea committit in ipſa, cẽſeri debet quadam iuris fictione [a] relapſus, licet ante abiurationẽ ſuam hæreſis crimen plene probatũ non fuerit cõtra ipſum. Si autem leuis & modica ſuſpicio illa fuerit †, quam quã ex hoc [b] ſit grauius [c] puniendus, nõ tamen debet in hæreſim relapſorum pœna [d] puniri.

¶ Culpabilis in uno articulo hæreſis, generaliter poſtea abiurando relapſus dicitur ſi committit etiã in alium articulum ſeparatum. h.d. Dominicus.

¶ Eum vero qui in una hęreſis ſpecie vel ſecta [e] cõmiſit, aut in uno fidei articulo [f] ſeu Eccleſię ſacramẽto errauit, & poſtmodum hæreſim ſimpliciter [g] vel generaliter abiurauit, ſi † extunc in aliam etiam hæreſis ſpeciem, ſiue ſectam, aut alio articulo ſeu ſacramento committat, uolumus ut relapſum in hæreſim iudicari [h].

¶ Qui poſt abiurationem hæreſis, de qua conuictus fuerat uel poſtea conuincitur, facto uel uerbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis: relapſus dicitur. h.d. Domin.

¶ Ille quoque de cuius lapſu in hæreſim ante abiurationem conſtiterat, uel nunc conſtat: ſi poſt illam hæreticos receptet †, deducat, uiſitet, ſiue aſſociet, aut dona vel munera [i] eis donet, uel mittat, ſeu fauorem eis impendat, qui excuſari non poſſit [k], etiam ſine adoratione, (ut uerbis [l] ueſtris utamur) merito debet iudicari relapſus cum illum ex approbati † à ſe prius erroris conſequentia non ſit dubium id [m] feciſſe.

h ¶ Iudicari.] contra. C. de tranſactio. ſi de certa ff de tranſact. q cum tutoribus. [1] ubi generalis trãſactio reſtrigitur ad id de quo ſpecialiter actum erat. Solu. illa locum habent in non connexis [4] ſed hic omnes hæreſes ſunt connexæ, quia habent caudas adinuicem colligatas: & de uanitate conueniunt in id ipſum. ſupra eo excommus 1. & 2. vnde non quærimus an ſit relapſus in illã hæreſim, in quam prius fuerat lapſus: ſed quærimus, an fuerit relapſus in hæreſim. Semel ergo lapſus ĩ hæreſim, poſt abiurationem iterum lapſus, licet in alia ſecta, dicitur relapſus.

i ¶ Munera.] Differentia eſt inter donum & munus. Munus enim ex cauſa datur: donum ex cauſa & ſine cauſa ff. de uerb. ſignif. inter donum l munus. eo tit. ad principium tituli. dicit ꝙ munus ſumitur tribus modis: pro dono, ꝓ onere, & pro officio. Io. And.

k ¶ Non poſſit.] puta propter neceſſitatem famis 42. diſt. quieſcamus. 76. diſ non ſatis. vel ignorabat illos hęreticos: & ſic per ignorantiam excuſatur ĩ de reg. iur. ignorantia. [Io. Mo allegat de conſt. c. 2. in antiq. Ioan. And.

l ¶ Verbis ueſtris.] ſic ſup. de rebus eccleſię non alienandis, hoc cõſultiſſimo. [& clem. de priuil. c. ꝑ. de pænitẽ. & remiſ. c. 2. Io. And.]

m ¶ Id.] ſcilicet receptare, deducere, uiſitare, aſſociare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

¶ LICET. Iſte § legitur vſq; ad §. porro ſi propter huiuſmodi. Et in principio huius paragraphi, Caſus ſecũdũ ueriorẽ intellectũ ſic figurat. Titius fuit accuſatus de hæreſi: fuerũt ꝓducti teſtes ad ipſum cõuincẽdum: qui teſtes (vt moris eſt) iurauerunt deponere veritatem: ipſi tamen teſtes falſum depoſuerũt, dicẽtes ꝙ neſciebant iſtum hæreticum: poſtea pęnitentia ducti, reuerſi fuerũt ad iudicium: & uoluerunt deponere contra illud quod prius depoſuerunt: dicẽdo ꝙ ſciebant iſtum hæreticum. vtrum ſint admittendi? Videtur

[1] Idẽ Io. And. ne verbum, fictio, fruſtra ponatur. c. ſi Papa de priuil. bene facit. l. ſi q adulterij. C. ad l. Iul. de adul. ibi ius fingit adulteriũ ɔmiſſũ, & punit, ꝙ prius erat allegatã ɔſanguinitatẽ tẽtatũ ſit impune. Font.

† Al. fuit

† Al. ita. ſi extũc, ĩ alia & hęreſis ſpecie, ſiue ſecta, aut alio arti. &c.

[2] Sic vult gl. & doc. ibi ĩ verſ. fictione. ĩ. e. facit c. ad abolẽdã. ĩ e. tñ ɔſuetudo hẽt ſuſpectus ĩ uno arti. cogitur oẽm hęreſim gñaliter abiurare. Fon.

[3] Placet Ioã. And. Font.

[4] Idẽ Io. Mon. allegat 16. q. 2. ſed & illud, ibi dr̃, ꝙ ꝑ v. nũ mẽbrũ ĩ totũ corpus diffundit macula. Io. An.

† In ĩpreſſis recentiorib. legitur, acceptet.

† In recẽtiorib. impreſſis legiĩ, approbata, ĩ oẽ terũ codicũ ſidem.

detur, ꝙ non: quia deponendo falſum, commiſerunt periurium: modo periuri repellunt à teſtimonio. Hac ratione non obſtante reſpõdetur, ꝙ ipſi admittuntur etiam ex interuallo: & iſtud eſt fauore fidei: ꝙ verũ eſt, cõcurrentibus uerifimilibus circũſtantijs, de quibus in littera, uidelicet, ſi appareat ꝙ iſti teſtes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: ſed amore fidei. Sed ſanctiſſime Pater uellẽ informari a uobis, vtrum inquiſitores ſpeciales a ſede Apoſtolica deputati ad ingrẽdum & puniẽdũ de crimine hæreſis, poſſint cognoſcere de diuinationib. & ſortilegijs? Rñdet ꝙ nõ quod verum eſt: niſi iſtæ diuinationes uel ſortilegia ſapiant hæreſim: ſicut eſt emittere nefarias preces circa aras idolorum: dæmones conſulere, & eorum reſponſa ſuſcipere: tũc n. de iſtis poſſunt iſti Inquiſitores cognoſcere. Item nõ poſſunt ipſi Inquiſitores cognoſcere de vſuris. Et hoc ideo: quia ſi inqſitores haberent examinare iſtas cauſas poſſent retardari cauſæ inquiſitionem fidei tangentes: cum aliæ cauſæ ſint a fide extraneæ. Nota ꝙ periurus repellitur a teſtificãdo etiam poſt peractam pœnitentiam. ad hoc ſup. de teſta. teſtimonium. Not. quod teſtis in cauſa hæreſis poteſt ex interuallo corrigere dictũ ſuũ. Quid autem in alijs cauſis, uide de teſt. cũ clamor. & de teſt. cog. præterea.

† De ſelectu vid. Alb. ſ. repet. c. de heret. in hoc c. li. q 16. nu. 79.

¶ Teſtis in cauſa hæreſis falſum deponens, licet periurus ſit, probat dicendo cõtrariũ: dum tamen ex indicijs cõſtet dictum non corruptionẽ ſed ueritatem continere. h. d.

¶ Licet † vero periuri à teſtimonio etiam poſt pœnitentiam repellantur a: ſi tamen ij, qui coram inquiſitoribus iurãtes tam de ſe, quã de alijs ſuper facto hæreſis dicere veritatem, eam celando b deierent, & poſtmodum c uelint corrigere dictum ſuum, contra ſe ac alios ſuos complices deponẽdo: cum crimen huiuſmodi ſit exceptum, ſi ex manifeſtis indiciis d apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, ſeu corruptione pecuniæ: ſed zelo fidei orthodoxæ dictum ſuum velle corrigere, ac modo quæ prius tacuerãt, reuelare: in fauorẽ fidei, niſi aliud obſiſtat e, ſtari debet tam contra ſe, quàm cõtra reliquos atteſtationibus eorundem.

¶ Inquiſitores ſuper hæreſi deputati, non ſe intromittãt de diuinationibus uel ſortilegijs non ſapientibus hæreſim manifeſtam. h. d. Domin.

¶ Sane cum † negotium fidei, quod ſumme priuilegiatum f exiſtit, per occupationes alias non debeat impediri: peſtis Inquiſitores hęreticę, à ſede Apoſtolica g deputati, de diuinationibus, aut ſortilegiis (niſi hæreſim ſaperent h manifeſte i) intromittere ſe nõ debent; nec punire talia exercentes, ſed eos relinquere ſuis iudicibus puniendos.

Hæreſim ſape manifeſte ꝙ dicãtur.

1 De materia vid. Old. cõſ. 210. inci. Regularis habet traditio.

¶ Inquiſitores hæreſis de quæſtionibus uſurarum ſe intromittere non poſſunt. h. d.

¶ De quæſtionibus † præterea uſurarum motis etiã contra illos k, quibus reſtitutionem vſurarum in pænitentia pro hæreſis crimine iniunxerunt, ac illi ſe & ſua ad hoc faciẽdum in iudicio Eccleſiæ obligarunt, intromittere ſe non poſſunt, ne ꝑ cauſas huiuſmodi offendiculum l negotio fidei præparetur.

† Aliàs ita: de quæſtionib. præterea vſurarũ motis, & contra illos &c.

¶ Inquiſitores poſſunt cõpellere hæredes fautorũ hæreticorũ (qui tamen hæretici non erãt) ad implendam pænitentiam iniũctam in bonis temporalibus. ſecus ſi mortui ſint antequàm fuerit pænitentia iniuncta. h. d. Dominicus.

¶ Si vero † pro his, quæ in hęreſi receptando, uel defendẽdo hæreticos m, ſeu eis fauendo, non tamen exiſtens hæreticus quis commiſerit, ſub obligatione bonorum ſuorũ Inquiſitoribus ſe adſtrinxit ad recipiẽdã ab eis pęnitentiam & com-

2 Vide Fel. in c. ſi clericũ de fo. cõpe. & Aretanum tract. de hæret. no tab. 3.

† In uetuſtioribꝰ codicibꝰ ita: Si uero in his, &c.

a ¶ Repellantur.] 6. q. 1. quicunque. & ſ. de teſti. teſtimoniũ. ADDITIO. Arch. alleg 22. q 5 paruuli. de accuſa. cum oporteat. de teſti. ſicut in fine Not. etiam quod ferre teſtimonium dignitatis eſt. 31. q. 5. ꝑcepiſt. vbi. de hoc. & not. in c. teſtimonium. in gl. Ioan. And.

b ¶ Celando.] Duplex eſt forma iurandi: quod dic vt ſup. de accuſa. qualiter 2.

c ¶ Poſtmodum.] Ex interuallo: ut ſit hoc ſpeciale fauore catholicæ fidei: alias nihil eſſet hic fauoris, ut ſup. de teſtib. cog. præterea.

d ¶ Indicijs.] ſic ſ. eo. i. fidei. & ſic per indicia ſtatur probationi. & de hoc. ſ. qui ſi. ſint legi. traſmiſſę. ADDITIO. Et ſ. eo. excõicamus. §. ult. de cler. pe. reg. inter quatuor. de homi. ꝑ humani. in fi. Io. And.

e ¶ Aliud obſiſtat.] ſcilicet, ꝙ ꝓdictum periuriũ: uã ſi de falſo redarguerẽtur, non ſtabitur eorum dicto. de teſti. ex tenore.

f ¶ Priuilegiatũ.] No. magis priuilegiatum anteponi. ſ. de offi. lega. uolentes. 21. diſt. denique. ff. de offi. ꝑcon. l. ult.

g ¶ Apoſtolica.] multo minus alij. [Idem Archidiaconus.]

[Gloſſ. ſeq reci. g q.

h ¶ Saperẽt.] ſicut eſt circa 1 aras idolorũ nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, dæmones conſulere, eorum rñſa ſuſcipere. 26 q. 2. hi qui. & q. 4 igitur. vel aſſociãt ſibi ꝑꝑ ſortes exercẽdas hæreticos. uel faciant prædicta cum corpore uel ſanguine Chri, vel ſ ſortib. ut poſſint hre reſpõſa, puerũ rebaptizare, vel his ſimilia. [Glo ſeq. recitetur ꝑ obiectionem & ſolutionem.]

i ¶ Manifeſte.] In dubio 2 ergo hoc caſu non hñt iuriſdictionẽ: & licet aliàs iudex cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio, & in dubio dicat iuriſdictionem hre. ff. de iud. ſi qs ex aliena. quæ in ordinario loquit: hic tñ niſi id manifeſte appareat, ſe nõ intromittit. & eſt ſi. ſ. eo. li. de cẽſi. c. 1. §. notoria. & ſ. de pœ. c. 1. ſ. de off. deleg. c. vlt. [Idẽ Io. Mo. & Archi.]

K ¶ Etiam contra illos.] quaſi dicat multo minus ſi contra alios.

l ¶ Offendiculum.] Pluribus intẽtus minor eſt ad ſingula ſẽſus. Et ſępe qui ad vtrumque feſtinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. preſbyteros. & C. de aſſeſſo. nemo.

[Glo. ſeq ſignat contrarium & ſoluit.

m ¶ Hęreticos.] Contra ſup. eo. ti. c. penultimo. vbi defenſores & fautores hæreticorum hæretici ſunt. Solu. non in fauente & defendente: ſed in credente loquitur ibi.

ADDITIO. Idem Io. Mo.

a ¶ Ad

plendum: & ea licet iniun cta, nõ tamen peracta deceſſit: ſi per huiuſmodi pœnitentiam onus impoſitum fuerit proficiens ad ſalutem,[a] in bonis eius temporalibus[b] exequendum, ad complementum ipſius per Inquiſitores cogi debent hæredes,[c] vel alii, ad quos cum ſuo onere[d] bona huiuſmodi deuenerunt. ¶ Porro ſi propter huiuſmodi hæreticorum receptationem, defenſionem, ſeu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam Inquiſitores ipſi iniungere velllẽt, bona ſua obligauerit eiſdem: & antequam ei pœnitentia iniungeretur, deceſſerit: eius hæredibus non eſt ſatisfactio pro extincto[e] iam crimine iniungenda.

¶ Poſt mortem hæretici declarari poteſt eum hæreticũ fuiſſe, ad finem confiſcandi. Dominicus.

¶ In eo uero caſu,[f] quo hæredes ad ſucceſſionem non debent ob hæreſim ſui auctoris admitti, non obſtante quòd auctore ipſo viuente hoc nõ fuerit (interueniente ipſius morte) per ſententiam declaratum, ad † confiſcationem bonorum poſt mortem[g] eiuſdem nihilominus procedatur.

¶ Clerici inſtruentes hæreticos ne Inquiſitores veritatem inueſtigent, puniri poſſunt per eos. & religioſi grauius puniuntur. h. d. Dominicus.

¶ Sacerdotes inſuper & alij clerici, qui negotium inquiſitionis, inſtruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes, de celanda veritate, vel dicenda falſitate, ſeu eos indebite liberando, inuenti fuerint impedire:[h] (cum non ſit dubium eos † ipſa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per Inquiſitores à talibus compeſci poſſunt, & pœna debita caſtigari,[i] tam per captionẽ perſonarũ, quam aliàs, prout culpa exegerit de-

a ¶ Ad ſalutẽ.] vt puta vt fundaret, vel ędificaret Eccleſiã, hoſpitale, vel aliũ piũ locũ; vel faceret ſimile piũ opus: vt ĩ Auth. de eccl. ti. § ſi quis ad ędificationẽ coll. 9.

b ¶ Temporalib.] hoc dicit: quia ſecus ſi in ieiunijs, vigilijs, orõnib. vel ſimilib. conſiſteret illa pęnitentia. idẽ eẽt ſi nõ poſſet illud iniũctũ licet ſalutiferũ, explere per aliũ: ſicut eſſet theologiã audire, vel ſimilia.

ADDITIO. Licet ieiunia de quib. ſup. per cognatos põt impleri, vt dicit Io. Mo. 13. q. 2. animæ: non tñ ſunt in bonis temporalibus exequenda; vnde bis cõpetit hoc exemplum.

c ¶ Hæredes.] 12. q. 2. epiſ. q filios. de ſepul. ca. vlt. de rap. in litteris. & de ſen. excom. à nobis. & in his oib. de hoc. Io. And.

Caſus literalis domini Heliæ.

d ¶ Onere.] 16. q. 1. ſi quis laicus. de dec. paſtoralis. & c. cũ non ſit in C. de ſeru. & aq. l. & prouincia. ſupra de pig. ex litteris.

PORRO. Iſte §. legitur vſque ad finẽ capituli, & in eo caſus ſic figuratur: Aliquis recepit in domo ſua aliquos hæreticos, quos ſciebat hæreticos, vel aliàs eis auxiliũ præſtitit, tñ non erat hæreticus: certum eſt quòd venit grauiter puniendus: vt per totam rubricam. C. de receptatoribus. quia (vt ibi dicitur) ſine illis latrones diu latere nõ poſſunt. Or ponamus quòd ipſe receptator hæreticorum fuit conuictus: & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quę conſiſtebat in tpalib. puta quòd ipſe ædificaret eccleſiam: nondum eccleſia ędificata, ſed tamẽ incępta, ipſe receptator mortuus eſt: vtrum ſui hęredes poſſunt compelli ad complendum huiuſmodi pœnitentiam, quæ conſiſtit in temporalibus? Reſpondet Romanus Pontifex quòd ſic: nam bona ſua fuerunt tacite obligata ad complendã dictã pęnitentiã. ideo ſi quis fuit accuſatus de hęreſi, & pẽdente accuſatione moritur, non eſt extinctũ crimen: ſed contra hæredes poteſt cauſa proſequi ad finem, quòd bona ſua fiſco applicentur: nã ex quo lapſus eſt in hæreſim, perdidit omnia bona ſua, & fiſcus incœpit eſſe dominus. Item ad aliũ finẽ, vt memoria ipſius defuncti damnetur: imò ſi durante vita hæretici, nõ fuiſſet incœpta accuſatio: poſt mortẽ eius poſſet accuſari ad iſtum finẽ. vt memoria eius damnetur, & bona eius fiſco applicentur. Poſtea in fi. c. dr quòd clerici non debẽt dare inſtructiones hæreticis, qualiter ipſi rñdebũt ad ſingula capitula ſibi propoſita per Inquiſitores: quod ſi fecerint, poterunt Inquiſitores tales clericos incarcerare, vel aliàs punire ſecundũ quod eis videbitur. Nota primo ex iſto c. iuncta gloſ. quòd aliquis non dr relapſus in hæreſim niſi cõſtet eum plene & perfecte incidiſſe in hæreſim: quia de hoc fuit conuictus: ſed nõ dicitur vere relapſus ſi prius erat ſolummodo pręſumptio contra ipſum: ſed dicitur ficte relapſus, tamen eſt puniendus pęna relapſorum, ac ſi eſſet vere relapſus.

Not. vlterius ex §. Cum vero, quòd ſi quis errauerit in vno articulo fidei, vel in vno ſacramẽto Eccleſię, vel in vna ſecta hæreticorum, & abiurauerit hæreſim ſpecialiter: puta quia abiurauerit ſuã hæreſim in vno articulo fidei, aut ſacramento Eccleſiæ, aut in alia ſecta: ſi poſtea labatur in alio articulo, vel ſacrã: vel in alia ſecta hæreticorũ, non dr relapſus, ſed tantummodo lapſus: ſecus ſi abiuraſſet gñaliter & ſimpliciter ſuã hæreſim. Nota ibi, Ille quoq; quòd ſi quis fuit conuictus de hęreſi, & illam abdicauerit: ſi poſtea receptet hæreticos, cenſetur occulte relapſus: licet aperte non conſtet, quòd credat eorũ errori: nã ex cõſequẽtia prioris erroris pſumptio ẽ quòd credit errori ipſorũ, & cẽſetur relapſus.

† Aliàs, ad occupationẽ.

No. in §. Licet. quòd teſtis non ſolũ deierat dicendo falsũ: ſed ẽt celãdo veritatem. Itẽ nota casũ, in quo teſtis periurus admittitur ad teſtificandũ. Item nota caſum in quo teſtis ex interuallo põt dictum ſuũ corrigere. licet regulariter non: ſed iſtud eſt fauore fidei. Not. ibi, Si vero. quòd res tranſit cum onere ſuo reali, ad quemcunq; poſſeſſorem vel ſucceſſorem perueniat res ipſa. & ad hoc allegatur iſte §. vt ſi res tua ſit mihi obligata & hypothecata: licet rem illam alienes, tamen remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.

† Aliàs ita: ipſos ea facere, &c.

e ¶ Extincto.] crimina extinguunt morte:[1] vt 33. diſ. quorũdã. 13. q. 2. admonere. ff. de ijs qui mor. ſi. cõſci. l. vlt. ex quo igi extinctum eſt crimen & pœnitẽtia nõ ẽ impoſita pro crimine iã extincto, nõ imponatur vlterius.

1 Crimina regulariter morte delinquẽtiũ extinguuntur. l. 2. & 3. C. ſi reus vel acc. mor. fue. fallit in crimine hæreſis. vide Docto. in c: filij. ſ. e. & Gon diſſaluũ tracta. de hæret. q. 22.

f ¶ Caſu.] ſ. quia nõ fuit re incorporatus vnitati Eccleſię.

g ¶ Poſt mortem.] 24. q. 2. ſane 2. & C. ad l. Iul. maieſt. l. vlt.[2] intellige hoc vſq; ad 40. annos. nam poſtea abdicari non poterũt, etiam à Romana eccleſia a filijs catholicis: qui illa tanto tempore bona fide poſſederunt. quod verum eſt, ſi parentes catholici putabantur, vt ſup. eo. lib. de præſcrip. c. vlt.

2 Hęc lex pbat idẽ in crimine lęſę maie. Io. And.

h ¶ Impedire.] manifeſte vel non manifeſte: dummodo hoc conſtare poſſit.

i ¶ Caſtigare.] ſic inf. de pœn. Romana.

ADDITIO. Idem Io. Mon. & Arch. caueant tñ epiſ & Inquiſitores ne impedimentum officij falſo imponãt alicui, quod dic in cle. eo. tit. c. 2. §. pen. Ioan. And.

linquentis [a]. ¶Religioſi [b] etiam ſunt immurationis [c] † pœna, uel alia grauius puniendi, quàm ſęculares [d], ſi inuenti fuerint in hęreſi, uel conſimilib. [e] deliquiſſe.

¶Vrbanus quartus.

¶Non valent ſtatuta per quæ inquiſitoris hæreſis officium impeditur uel retardatur.

C A P. IX.

STatutum † ciuitatis, caſtri, uillæ, uel alterius loci, per quod negotium inquiſitionis hæreticæ prauitatis directe [f], uel indirecte [g], ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, uel quomodolibet retardari [h], nullius exiſtere firmitatis: ipſiuſque ciuitatis uel loci dominum, Poteſtatem, Capitaneum, Conſules, vel Rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas, ſeu locus regitur, quocunque nomine [i] cenſeantur, ad ſtatutum huiuſmodi loci diœceſano uel eius vicario, aut inquiſitori ſeu inquiſitorib. labis prę fatæ, ſine moræ [k] diſpendio † exhibendum: & ſi tale [l] inuentum fuerit reuocandum omnino, uel ſaltem eatenus moderandum, quod per illud inquiſitionis proceſſus non impediantur, uel aliquatenus retardentur [m], per cenſuram eccleſiaſticam decernimus compellendos [n].

¶Clemens quartus inquiſitoribus hęreticę prauitatis.

¶Officium inquiſitoris hæreſis morte concedentis non expirat etiam quo ad negotia prius nō cœpta uel exorta, hoc dicit.

C A P. X.

NE † aliqui [o] du-

a ¶ Delinquentis.] nam grauius delictū eſt grauius vindicandum. 24. q. 1. nō afferamus. ſup. de exceſ. pręla. tanta. & in æqualibus delictis æquales ſunt pœnæ. inf. tit. proxi. c. vnico. in fi.

b ¶ Religioſi.] Iſti ſi reperiantur hæretici, non ſunt dicendi religioſi, ſed religionis obumbratione fuſcati. ſup. eo titu. ad abolendam. §. primo, &c.

c ¶ Immurationis.] ſup. eo tit. c. pen.

d ¶ Sæculares.] ſcilicet clerici uel laici, & concor. optime ſupra, ne cler. uel mon. c. ſed nec.

e ¶ Conſimilibus.] de quibus vidiſtis ſupra proxi §.

STatutum.] Primo conſtat ſtatutū per quod directè uel indirectè impeditur vel retardatur inquiſitionis officium. Secūdo: ibi, Ipſiuſque officiales ad quos ſpectat, iubet excōicari, ſi illud non reuocent vel temperent. Dicit Archid. quòd olim incipiebat, multorum, & fuit multum abbreuiata. & aliud hic nō gloſſat. Ioan. Mona. dicit, quòd inter terminos iſtius decret. & ſupra proxi. §. ſacerdotes. non cadit iuris diuerſitas: cum tam laici, q̄ clerici ſubiecti ſint inquiſitionis officio. & hoc minus dubium: quia ibi, fit vt a priuato, hic autem vt a iudice: quod eſt grauius. Io. And.

CASVS. Communitas huius ciuitatis fecit vnum ſtatutum, per quod ſtatutum impeditur inquiſitio cōtra hæreticos facienda: quia fecit ſtatutū ne aliquis ciuis poſſet de crimine hęreſis accuſari. uel ne aliquis ciuis huius ciuitatis poſſet ferre teſtimoniū in crimine hæreſis: Quæritur quale erit officium inquiſitoris fidei à ſede Apoſtolica deputati circa tollendum huiuſmodi ſtatutum? Reſpondetur, ꝙ ipſe inquiſitor fidei conuocabit ciues & eos compellet, vt ſibi exhibeāt illud ſtatutum: & ſi uideat, ꝙ per illud ſtatutū impediatur inquiſitio prauitatis hæreticæ, poterit compellere ciues ad tollendum & rumpendum illud ſtatutum, vel ad modificandum illud ſtatutum, ut non tollatur inquiſitio hæreticæ prauitatis. Not. primo argu. ꝙ quælibet vniuerſitas poteſt ſibi facere ſtatuta. de quo ſup. de cōſtitu. cum omnes.

Nota ſecundo, ꝙ ordinarius loci poteſt petere editiones ſtatutorum laicorum, vt uideat ſi ſint aliqua contra fidem catholicam. Dom.

f ¶ Directe.] puta ne aliquis ciuis illius loci accuſari poſſit, uel contra eum inquiri ſuper crimine hæreſis: vel ꝙ nullus contra alium de crimine hæreſis audeat teſtificari: vel his ſimilia.

[Gl. duæ ſeq. notant duo, & in ſecundo fit remiſſio.]

g ¶ Indirectè.] puta ut nullus poſſit de aliquo crimine puniri ab aliquo q̄ à poteſtate; vel vt nullus alius quā Poteſtas poſſit aliquem capere vel capi facere: vel ut nullus niſi ſit de familia Poteſtatis poſſit arma portare vel his ſimilia.

h ¶ Retardari.] nota contra generale illud, quod differtur non aufertur. 14. q. 6. c. 1.

i ¶ Nomine.] ſupra eod lib. de elect. fundamenta.

k ¶ Moræ.] nota moram vitandam. de hoc dixi ſupra de elect. c. vltimo.

ADDITIO. Concor. conſtitutio. Ioan. execrabilis. §. qui uero. & §. porro. Io. And.

l ¶ Tale.] ſ. quod directe uel indirecte impediat uel retardet.

m ¶ Retardentur.] vnde ſtatuto de non portādis armis excipietur inquiſitorum familia, & his ſimilia.

ADDITIO. Non tamen debet Inquiſitores abuti conceſſione portationis armorum, vt in clem. eo. titu. c. nolentes.

n ¶ Compellendos.] ſic ſup. de iureiur. c. licet. de excep. c. ult. inf. de ſent. excom. decernimus.

NE aliqui.] Primū ponit dubium, ꝙ ſecundo declarat: ibi, Præſenti.]

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendū primo illud quod habetur in ca. gratum. de off. deleg. in antiq. videlicet, quod iuriſdictio delegata expirat morte mandantis, re exiſtente integra. Itē ſecundo eſt præſupponendum, ꝙ Inquiſitores à ſede Apoſtolica deputati habent iuriſdictionē delegatā.

CASVS. Papa deputauit aliquē Inquiſitorē in prouincia Burdegal. iſte Inquiſitor cępit inquirere ꝯ aliquos qui erāt ſuſpecti de crimine hæreſis. uel nō incœpit inquirere nec exercere ſuā iuriſdictionē delegatā: poſtea hoc pēdēte Papa mortuus eſt: nūquid eſt expirata iuriſdictio Inquiſitoris ad minus quo ad cās non incęptas: Vr ꝙ ſic ꝑ dictū ca. grauatū. allegatū in ꝑſuppoſitione. Reſpon. Rom. Pontifex dicens, ꝙ fauore fidei ipſe ſtatuit & ordinat, vt per mortē Papæ non ſit extincta iuriſdō inquiſitoris, ēt ſi crimen hæreſis nōdū erat ortū: puta quia tpe mortis Papæ Titius non erat hæreticus, poſtea mortuo Papa incępit eſſe hæreticus male ſentiēdo de fide: certè Inquiſitor poterit inquirere de iſto crimine & Titium punire & hoc eſt fauore fidei. Nota primo arg. ꝙ conceſſio facta ſub nomine ſummi Rom. Pontificis videtur facta contemplatione dignitatis & non contemplatione nominis proprij. de quo ſup. eo. lib. de reſcri. ſi gratioſe. Nota ſecundo, ꝙ multa ſtatuūtur pro fauore fidei contra regulas iuris cōis. Domi.

[Prima glo. dat ſimile, & ſummat.]

o ¶ Ne aliqui.] ſicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, ut ſup. de offi. lega. c. 2. ſic & officium Inquiſitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, ut hic.

† Quæ ſit illa dixi ſ. e. c. 1. & iſta pęna, & ſ à can. nō legib. inuēta. l. aut dānū. §. ſolent. ff. de pęn. & quāuis. de pœn. inf. eo. A n 2 c. à nobis in i. cullat. de apoſta. Foat.

† Cōcor. reſcriptū Innocēt. iiij. inci. Ad extirpanda. §. cæterū teneat. & aliud reſcriptum Alex. iiij. incip. Implacida relatio. q̄ hūr impſſa in bullario Litterarum Apoſtolicarum ꝑ officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis.

† Faciūt not. per Doc. c. ſi. ſup. e de immun. ecc. dicētes, ꝙ epiſcopꝰ cogit laicos fateri q̄d nō intendūt ſtatutis ſuis ꝑ iudicare eccleſiæ. arg. gl. 2. peruenit de arbit. & q̄ not. Archi. 2. q. j. c. quę Lotharius Fōt.

† Vide Dec. in c. cauſam mrīmonij extr. de offic. deleg & Arelatanū tract. de here. notab. 4.

AD-

ADDITIO. Et intellige de inquiſitione ſimpliciter. nam ſi cum clauſula: & vſque ad voluntatis bñplacitum, diſtingue, vt ſup eod. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. Ioan. And.

a ¶ Expiret.] ſicut poteſtas delegatorum datorum ad cauſas. ſ. de off. dele. vndique, & c. gratum & c. relatum.

b ¶ Incœpta.] de quibus non dubitabatur per iura proxime inducta, & nõ incæpta: quia per quemlibet iudicialem actum, et præter citationem iuriſdictio perpetuatur vt dici ſolet in decre. de offi. dele. licet ibi, vti non cœperit.

c ¶ Non cœpta.] not. quia ſi hoc eſſet ſpeciale fauore fidei catholicæ, vt ĩ. dr: ergo vbi nõ eſt fauor eius, contrarium eſt regulare. & ſic nota terminatam qõnem not. ſ. de offi. dele. licet. qua q̃ritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs ꝑ eaſdẽ litteras legato commiſſis. ad idem. ſupra eod. lib. de offi. de leg. c. vlt. § officium. & eſt in hoc dñia inter iſtum inquiſitorem & conſeruatorem, vt ibi patet.

Nota ad qõnẽ. iuriſdõ perpetuata ĩ vno articulo, an cẽſeatur perpetuata in alijs articulis.

d ¶ Emerſerant.] vt ſi tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: poſtea lapſus ſẽ ſerit hæreſim: de hoc poterit cognoſcere inquiſitor.

e ¶ Fauorem.] ſic ſupra eo in fidei fauorem, & ſupra eo. accuſatus. §. licet. cum ſim. in hoc tit.

... bitationem ſollicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquiſitionis hæreticę prauitatis ſollicitudini veſtræ infra certos limites ab Apoſtolica ſede commiſſum, expiret [a] per mortem Romani Pontificis, qui commiſit: Præſenti declaramus edicto, ipſum officium, non ſolum quo ad negotia viuente mandatore incœpta [b], immo etiam quo ad integra & nõ cœpta [c], & quod plus eſt, quantum ad ea, quæ tunc nequaquam emerſerant [d], in fauorem [e] fidei poſt cõmittentis obitum perdurare.

¶ Idem eiſdem.

¶ Informat inquiſitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo ſimul vel ſeparatim contra hæreticos, & ſuos fautores: & etiam in eos abſoluendo cum vere redierint.

CAP. XI.

VT † officium [f] inquiſitionis contra hęreticos in prouincia [g], in qua vobis idem officium eſt commiſſum auctoritate Apoſtolica, poſſitis efficacius adimplere: Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus vbique [h] in præfata prouincia ſimul, vel ſeparatim [i], aut ſingulariter (prout negotij vtilitas ſuadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, necnon cõtra infamatos de hæreſi vel ſuſpectos, iuxta ſanctiones canonicas (homi

† Cõcor. reſcriptũ Vrbani iiij. incip. licet ex oſb. vnde hoc ca. accipiet Incem: habetur ĩpreſſum ĩ bullario literarum ꝓ officio ſãctiſſimæ ĩquiſitionis.

VT officium.] Diuiditur in tres partes: Secunda ibi, Verum. Tertia: ibi, Compeſcendi.

ADDITIO. Et dicit Arch. ꝙ olim incipiebat. licet. Io. And. Io Mo. qui diuidit decre. in quattuor partes, de hac facit partem ſecundam: ibi, Si vero. in alijs concor. Ioan. And.

¶ Præſupponamus primo illud quod habetur in ca. cũ cauſam, de offi. dele in anti. videlicet. ꝙ ſi a ſede Apoſtolica cõmittatur aliqua cauſa ſimpliciter duobus iudicibus delegatis, vnus nõ põt procedere abſq; alio: & ſi procedat, ſuus proceſſus erit nullus.

CASVS. Papa in prouincia Burdegalen. deputauit duos vel tres inquiſitores fidei ſimpliciter: vnꝰ illorũ inquiſitorum alio non cõſulto, cœpit inquirere ꝯ aliquos hæreticos vel fautores & receptatores hæreticorum: pro parte illius, ꝯ quem inquirebatur, fuit oppoſitum & allegatum, ꝙ ipſe ſolus non poterat procedere: quia ipſe & alij duo inquiſitores fidei fuerunt ſimpliciter deputati: & ſic non pot procedere ſolus abſq; alijs { per c. cum cãm, allega. & ꝙ ſi vellet procedere ad vlteriora ꝯ ipſum, ꝙ ipſe appellaret: Vnde cõſultus Romanus Pontifex, reſpõdit, ꝙ fauore fidei ordinat, ſi committatur officium inquiſitionis fieri duobus, vel pluribus inquiſitoribus ſimpliciter contra hæreticos, vel eorũ fautores. ſiue receptatores: omnes inquiſitores ſimul vel ſeparatim poterunt procedere, ſim ꝙ eis videbitur, ꝙ cã hæreſis poterint melius tractari. Sed ponamꝰ, ꝙ aliquis ſuſpectus de hæreſi, vel fautor & receptor hęreticorũ, non potuit ad plenum cõuinci de hæreſi: verumtñ erat ſuſpectus: Inquiſitor indicit ſibi purgationem: ipſe aũt ad iudicium inquiſitoris ſe purgauit cum abiuratione ſuæ hæreſis: poſtea iſte vult redire ad vnitatẽ eccleſiæ: vtrũ ſit recipiendus? Reſpõdet quod ſic: tñ inquiſitor debet eſſe cautꝰ, & videre, an tales redeuntes ad vnitatem eccleſiæ fingant ſe redire, & ne decipiant ipſos inquiſitores ſub ſpecie agni. h. d. vſque ad §. Verum. Nota primo, quod ſi aliqua cã a ſede Apoſtolica cõmittatur pluribus ſimpliciter: vnus delegatus non poteſt in cã procedere ſine alio: & ſi ꝓcedat, poteſt pars aduerſa appellare. Iſtud colligiẽ ex iſto c. argu. a ſpeciali: qa ſi ſpeciale ſit fauore fidei, vt in cauſa hæreſis vnus inquiſitorũ deputatorum ſimpliciter poſſit ſolus de cauſa cognoſcere: ergo ius cõe eſt in ꝯriũ: No. quod ſi hęreticus abiuret hæreſim, & velit redire ad eccleſiam: eccleſia non dẽt ſibi claudere gremiũ. No. quod talis hæreticus rediens ad eccleſiam eſt abſoluendus ſecundum formã traditam in c. cum deſideres, de ſen. excomm. in antiq.

[Prima gl. diuidit, & ſummat.]

f ¶ Vt officium.] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat inquiſitores ad Deum, vt eius timorem hominũ metui anteponant in procedendo ſimul vel ſeparatim contra hæreticos & ſuos fautores, & ẽt in eos abſoluendo cum vere redierint: & durat vſq; ibi: Verũ quia. Ibi ſecunda pars, in qua eos inſtruit in mõ examinationis teſtiũ, & in ꝑſonis, quæ teſtificata ſcribere debeant, vſque ad §. compeſcendi. Ibi, incipit tertia pars, in qua eos inſtruit circa perſonas, ꝑ quas impediri poſſet, vel differri inquiſitionis negotium.

g ¶ Prouincia.] inſpicit factum; quia idem in ciuitate, diœceſi vel alio certo loco.

h ¶ Vbique.] ſic ordinarius in qualibet parte diœceſis ſuæ poteſt cauſas audire & pro tribunali ſedere. ſup. eo. lib. de offi. ordi. cum epiſcopus, ad idem de offi. lega. nouit.

[Glo. ſeq. ponit regulam contrariam, dat ſimile, & illud determinat.]

i ¶ Separatim.] regulariter contra, niſi ex forma commiſſionis id habeat. ſupra de offi. dele. cauſam. & c. cum plures, ſupra eo. lib. Sed hoc ſpeciale fauore fidei, vt efficacius, &c. vt ſupra dixi. & æquiparantur in hac parte ordinarijs quorum quilibet per ſe procedere poteſt. ff. de offic. proconſ. l. 1 quod de ordinarijs intellige, qui inſolidum iuriſdictionem habẽt, ſicut eſt in ſcholaribus, epiſcopis, magiſtris, & doctoribus. C. ne filij pro patre. auth. habita, ſecus in ijs, qui non

qui nō habent inſolidum, ſicut eſt cum capitulum cognoſcit: quia tunc quilibet ſingularis per ſe non eſt iudex ad hoc, quod not. 15 q. 7. eps nullius. & de offi. or. Irrefragabili. & concor. ad hanc decre. inf. eod. per hoc. Ioan. An.

nū metu diuino [a] quia † timore poſtpoſito) procedatis [b]. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe [c] primitus abiurata, redire voluerit ad eccleſiæ vnitatem: et iuxta formam [d] eccleſiæ [e] abſolutionis beneficium impēdatis, & iniungatis eidē, quod iniungi talibus cōſueuit [f]. Prouiſo ſolerter, ne ſimulata [g] conuerſione redeant fraudulenter, & vos (imò ſeipſos) fallentes [h] ſub agni ſpecie lupum [i] gerant.

† In pleriſq; codicib. mendoſe legit ita: diuinoque timore poſtpoſito. Iā in quodā manuſcripto hr̄ ita hominū metu, Domini non timore poſtpoſito procedatis.

¶ Inſtruit inquiſitores in modo examinationis teſtium: & in perſonis quæ teſtificata ſcribere debeant b d.

¶ Verum [k] quia in tā graui crimine cum multa oportet cautela ꝓcedi (vt in reos ſine vllo proferatur errore duræ ac dignę ſeueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto, ipſumq; cōtingētibus oportuerit, adhibeatis duas [l] religioſas & diſcretas [m] perſonas: in quarū pręſentia per publicam (ſi commode poteſtis habere) perſonam, aut per duos viros idoneos [n], fideliter eorūdem depoſitiones teſtiū conſcribantur. ¶ Ad cōſcribendas † quoque huiuſmodi depoſitiones teſtium, & ad faciendum omnia quæ in commiſſo vobis officio ad ſcriniarij, ſeu tabellionis officium pertinent, teneri diſtricte præcipimus, cū per vos fuerint requiſiti, omnes & ſingulos veſtri ordinis fratres, qui dum eſſent in ſæculo tabellionatus officium habuiſſe, aut exercuiſſe noſcūtur: & illos etiam quibus idem tabellionatus officiū rōne p̄fati negotij fidei fuit ab Apoſtolica ſede commiſſum, & in poſterum committetur: Cōcedentes huiuſmodi fratribus, necnon & alijs religioſis quibuſlibet, qui ſimiliter dū eſſent in ſæculo tabellionatꝰ officiū habuerunt † & exercuerunt, quibuſuis etiā clericis ſæcularibus officiū ipſum habentibus (etiā

† Videre ſcriptum Alex. iiij. incti. commiſſæ. & reſcriptū Pij iiij. in ci paſtoralis officij cura. hūr īpreſſa inter liꝛas Apoſtolicas pro officio ſanctiſſimæ īquiſitionis.

† al. in, habuerit & exercuerat.

a ¶ Diuino.] 11. q. 3. Iulianus. ſic ſupra eo. lib. de immunita. eccl. clericis: ad idem ſupra eo. vergentis.
ADDITIO. Et c. à nobis 2. in fi. Archi. hic tractat, an valeat abſolutio non ſeruata forma, & tenet, quòd valet. & vide in præalle. c. cum deſideres. Ioan. And.

b ¶ Procedatis.] hodie reſtricta eſt poteſtas inquiſitorum in quibuſdam per cle. eo. tit. multorum.

c ¶ Labe.] generaliter, vel ſimpliciter. Vel dic ea de qua ſuſpectus, vel conuictus erat. de hoc dixi ſ. eodem, accuſatus. §. 1. Ioan. And.

d ¶ Formam.] 11. q. 3. cum aliquis. ſup. de ſent. excom. cum deſideres.

e ¶ Eccleſiæ.] quæ gremium non claudit. ſ. eo. ſuper eo.

f ¶ Conſueuit.] 1. q. 7. quotiens cordis. & ca. ſaluberrimum. de conſe. diſtin. 2. ego Berengarius.

g ¶ Simulata.] 27. d. quod interrogaſti. j. q. 1. ſicut ficti. 22. q. 5. cauete. eſt tamen interdum vtilis ſimulatio. 22. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi. 24. q. 1. officij.

h ¶ Fallentes] mentiri Deo poſſunt: fallere aūt ipſum nō poſſunt. de conſe. diſt. 2. panem de altari.

i ¶ Lupum.] ſup. de renuncia. niſi. §. propter malitiā: & 23. quæſt. 4. tres perſonas. & 81. diſt. oportet. Io. An.

K ¶ VERVM QVIA.] Iſte §. legitur vſque ad §. compeſcēdi. Et in eo caſus ſic figuratur. Aliquis inquiſitor hęreticę prauitatis a ſede Apoſtolica deputatus contra aliquem ſuſpectum de hæreſi cępit inquirere: ipſum vocari fecit ad comparendum coram ſe reſponſurum de fide: qui comparuit in die ſibi aſſignata: fuerunt adducti teſtes: Quæritur quam cautelam debet habere iudex in examinando teſtes: vtrum poſſit illos examinare in præſentia ſolius notarij, vel loco eius in præſenti duarum honeſtarum perſonarum, quemadmodū fit in alijs cauſis, vt in c. quoniam contra falſam, de prob. in anti. vel vltra illas duas perſonas dēat adhibere alias duas perſonas honeſtas? Reſpondet Romanus Pontifex, quod in crimine hæreſis debent examinari teſtes in præſentia notarij, vel loco eius in pręſentia duarum perſonarum: & vltra debent adhiberi duæ aliæ honeſtæ perſonę. ita ꝙ notarius poſtquā legerit depoſitiones teſtium, dēt legere corā illis perſonis atteſtationes & dicta teſtium: quæ perſonę habebunt approbare, ꝙ ipſe fideliter redegit i ſcriptis dicta ipſorum teſtium. Or ſanctiſſime pater, dr̄ in c. ſicut. ne cle. vel mona. ſæcularib. negotijs ſe immiſceant: ꝙ ſi notarius vel tabellio efficiatur religioſus, nō dēt amplius exercere officiū tabellionatus, vel notariatus. Sed vtrum in negotio fidei poſſit religioſus exercere officium notariatus, hoc eſt, vtrum poſſit redigere in ſcriptis dicta & depoſitiones teſtium examinatorū in cauſa hæreſis? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ſic: non obſtante quocumque ſtatuto vel iure ſuæ religionis ſeu ordinis, puta, ſi habeant ſtatutum ꝙ nullus religioſus in quocunque negotio poſſit exercere officium notarij, vel tabellionis. Nota ex hoc § verum. ibi, [Religioſas & diſcretas] ꝙ iſta coniunctio copulatiua, &, ponitur expoſitiue, pro, id eſt, nam non requiritur ꝙ illæ perſonæ ſint religioſæ, dūmodo ſint diſcretæ & honeſtæ. Nota vlterius, ꝙ acta iudicis non requirūt teſtiū ſubſcriptionē. c. qm̄ cōtra falſam. de prob. in ant. Secus eſſet dicendum in actis extraiudiciarijs: quia ſubſcriptio eſt de ſubſtantia inſtrumenti. verumtamen in actis extraiudiciarijs quando ſunt duo notarij, non requiruntur teſtes: quia vnus notarius æquipollet duobus teſtibus. l. dominus. ff. de teſtib. Nota quòd ratione fidei teſtes in cauſa hæreſis ſunt examinandi in præſentia duarum honeſtarum perſonarum. Ratio ſpecialitatis eſt, quia agitur de maiori præiudicio: ideo cum maiori cautela eſt procedēdum. Nota ſi notarius efficiať religioſus vel preſbyter non pōt exercere officium notarij, quia iſtud officium eſt ſęculare: nā ſpecialiter fauore fidei religioſus vel preſbyter poteſt exercere officiū notarij in cauſa hæreſis: ergo ius commune eſt in contrarium.

l ¶ Duas.] Integrum.n. eſt iudicium: quod plurimorū ſententijs confirmatur, ſupra de officio delegati, prudentiam & ad idem 20. diſt. de quibus.

m ¶ Diſcretas.] ſemper enim qui graues cauſas eccleſiaſticas audiunt, debent eſſe diſcreti. ſupra de cōſan. & affini. c. 1.

n ¶ Idoneos.] ſic ſup. de prob. quoniā contra falſam. & dicit vt ibi.

ADDITIO. Et in extrauag. debent. quam allegat ſequens glo. Ioan And.

Glo. ſeq.

ſi ijdem fratres religioſi, & clerici ſint in ſacris ordinibus conſtituti) exercendi libere officium ipſum quo ad præmiſſa [a], non obſtante ſtatuto aliquo contrario canonis [b], vel ordinis quocumque vallato munimine prāte.

¶ *Inſtruit inquiſitores circa perſonas, per quas impediri poſſet vel differri inquiſitionis negotium, hoc dicit.*

¶ Compeſcendi præterea monitione præmiſſa [c], per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita [d], prædicatores quæſtuarios † (vbi contigerit pro inquiſitionis, ſeu fidei negotio congregationē fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimētū aliquod afferri) à p̄dicationis officio, quod ad ipſos [e] nullatenus pertinet (quorum intereſt tantum charitatiua ſubſidia ſuppliciter petere, ac indulgentiam ſi forte habent exponere) liberam vobis & ſingulis veſtrū concedimus auctoritate præſentium facultatem. [f] ¶ Deniq; vt circa præmiſſa plene vobis & ſingulis veſtrum coercitionis expedita & inuiolabilis adſit auctoritas; volumus vt ea oīa viriliter exequamini (ſi opus fuerit) inuocato auxilio [g] brachij ſæcularis, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Non obſtātibus aliquibus priuilegijs vel indulgentijs, quibuſcumq; perſonis cuiuſuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus† vel vniuerſitatibus ciuitatum & locorum ſpecialiter vel generaliter, ſub quacunque verborum expreſſione vel forma à memorata ſede cōceſſis, vel in poſterū † cōcedēdis: cū ex huiuſmodi, vel alijs priuilegijs & indulgētijs nullum vobis in tātæ pietatis negotio velimus obſtaculum interponi: & conſtitutione de duabus [h] dietis edita in cōcilio generali. ¶ Statuimus

[Glo. ſeq. not. ad quæſtionem de tabellione facto monacho, &c. & ponit opinionem Gul.]

a ¶ Præmiſſa.] per hanc litteram bene patet, q̃ tabellio factus monachus non poteſt exercere quoad alia tabellionatus officiū, & hoc etiā bene patet ex extrauaganti Bonifacij. Debent ſuperioribus. de offi. ordi. circa mediū decre. & idem probabamus olim per decr. ī. ne cl. vel mo. ſicut per l. C. de ſacroſan. eccl. l. antepen. 16. q. 1. §. nouatum. C. de epiſ. & cler. l. placet. not. tamen Guliel. in Specu. de ſtatu mon. verſi. 17. q̃ veteres rogationes complebit: ſed nouas non aſſumet. ff. fami. erciſc. alienationes. ff. de poſtulan. l. 1. §. caſum. ff. de neg. geſt. nam & ſeruius. §. ſi vno. ad idē ī. de Iud. Iudæi de ciuitate. cum ſimilibus.

b ¶ Canonis.] ſupra ne cleri. vel mona. ſicut te.

¶ COMPESCENDI. Iſte § legitur cā breuitatis, vſque ad finem cap. Et in eo caſus ſic figuratur: Papa deputauit inquiſitorem in ciuitate Pictauen. eſt aliquis hæreticus, qui fuit cōuictus de hæreſi: vnde inquiſitor cōuocauit populum ad prædicādum hæretico: ſuperuenerunt quæſtores, qui portabant indulgentias, & voluerunt facere quæſtā illo tēpore, quo popul⁹ erat congregatus ad prædicandum hæretico: numquid inquiſitor poteſt inhibere queſtoribus, vt tempore illo non exerceant officiū quæſituræ, quouſque ſit finitus ſermo inquiſitoris? Reſpondet Romanus Pontifex, q̃ ſic: & illos q̄ſtores ad hoc faciendum poterit compellere cenſura eccleſiaſtica, remota appellatione. Sed ponamus q̃ inq̄ſitor nō pōt capere aliquem hæreticum propter impotētiam: q̄a ſunt aliqui qui impediunt ne hæreticus poſſit capi: numquid inquiſitor poterit inuocare brachiū ſæculare ad capiendum iſtos impedientes, ne hæretici poſſint capi? Reſpondet q̃ ſic: dicens vlterius, q̃ ipſe ordinet vt poteſtates ſæculares obſeruent, & faciāt obſeruari a ſuis ſubditis conſtitutiones factas ꝯ hæreticos, vel eorum fautores, vel receptatores: & q̃ ad iſtud faciendum ordinarij locorum, vel inquiſitores hęreticæ prauitatis compellant ipſos iudices, vel poteſtates ſæculares mediante ipſorū iudicū ſæcularių, & Poteſtatū iuramento. Sed quid ſi ipſi Poteſtates, & iudices ſæculares noluerint pręſtare huiuſmodi iuſiurandum, quod obſeruabunt, & a ſubditis ſuis faciēt obſeruari conſtitutiones factas per ſedē Apoſtolicā, contra hæreticos vel fautores eorū: vel etiam cōſtitutiones a ſede Apoſtolica approbatas? Reſpōdet q̃ ipſi ſunt priuandi officio & regimine ſuæ dignitatis, & tā quam infames & fautores hæreticorum ſunt habēdi: hoc dicit in longum. Nota, q̃ quis non eſt trahendus extra ſuam diœceſim vltra duas dietas. c. nonnulli. ſupra de reſcri. Sed vtrū ſit correctum c. ſtatutum. ſupra eo. lib. de reſcr. quod c. loquitur de vna dieta? Dicendum eſt q̃ non: niſi inquātum ad iſtum articulum, & hoc fauore fidei. & eſt ſpeciale hic in fide: nam illud ca. ſtatutum. loquitur generaliter. Nota vlterius quale debet eſſe officium quęſtoris: videlicet, q̃ non debet prædicare, ſed ſimpliciter debet exponere ſuas indulgentias: & requirere a populo charitatiua ſubſidia: Et iſtud verum, quòd quæſtor non debet p̄dicare, niſi alio iure eēt ſibi p̄miſſū N ot. quòd inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt quæſtoribus inhibere ne faciant quæſtā t̄pe quo vacat pro fide: & ipſum oportet facere congregationem populi. Not. quòd inquiſitor poteſt inuocare brachium ſæculare, ad capiendum illos, qui impediunt ne hęretici poſſint capi. Nota, quòd ſi iudices ſæculares nolint præſtare auxiliū inquiſitoribus ad capiendum hæreticos, vel eorum fautores: ſunt ipſi iudices ſuſpecti de hæreſi, & priuantur iudicatura.

c ¶ Præmiſſa.] Hoc eſt regulare, vt dixi, vt 12. q. 2. c. indigne. de ſent. exc. ſacro. in antiq. Ioan. And.

d ¶ Poſtpoſita] quid hoc operetur, habes ſupra de appel. paſtoralis. & not. eo. tit. vt debitus.

e ¶ Ipſos.] ſcilicet quæſtuarios.

f ¶ Facultatem.] hoc vult dicere, quòd ſi facta p̄ inq̄ſitores congregatione pro negotio fidei veniant aliq̄ de Rugiualli, vel alij quæſtuarij, & velint ibi p̄dicare: poſſunt compelli per cenſuram eccleſiaſticam deſiſtere.

g ¶ Auxilio.] 23. q. 5. prodeſt. de offi. ord. c. 1.

[Glo ſequens allegat, quærit, arg pro: ſoluit contrarium.]

h ¶ Duabus dietis.] ſupra de reſcri. nonnulli. Quid dicemus de noua decre. ſupra eod. lib ſtatutum de reſcri. Vides, quòd iſta decret. fuit Clementis: & ſic quò ad hoc videtur iſta decre. per illā correcta. cū ſit poſterior. ad idem ſupra eo. lib. de conſti. c. 1. cum ſuis cō. cor. Contrarium dico [i], quia decre. illa locum hēt in litteris.

† Prædicatores q̄ſtuarios oīno ſuſtulit cō̄cil. Tri ſeſ. 5. de refor. c. 2. § vlt. & ſeſ 21. de reforma. c. 9.

† In manuſcript. legit cōitatibus.

† Hic Papa vī iponere legē ſucceſſori ꝯ c. ſi. de reſcr. ī. e & loquit hic text. de priuilegio glo. nę & ordinis. ſm La pū allegatione ſua 106. citatū per Philip. Font.

i Idē Io. Mona. & Archid.

inſuper, vt Poteſtas, Capitaneus, ſeu rector, vel conſules, ſeu quiuis alij, qui ciuitati præſunt, vel loco alteri ad præſens, aut præſunt † in futurū, ad requiſitionem diœceſanorum, vel vicariorum ſuorum, ſeu Inquiſitorū hæreticæ prauitatis, iurent præciſe attendere inuiolabiliter & † obſeruare, ac facere à ſuis ſubditis obſeruari toto tempore regiminis in terris ſuæ iuriſdictioni regiminive ſubiectis [a], conſtitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, ipſorumque filios, & nepotes à ſede Apoſtolica promulgatas, ac etiam approbatas [b]: quas qui iurare noluerit, & ſeruare, vt infamis & tamquam hęreticorum fautor, ac de fide ſuſpectus, officio & honore ſui regiminis ſpolietur: nec vlterius Poteſtas, Capitaneus, Conſul, vel rector habeatur in aliquo, aut decetero in † aliquā dignitatem, vel officium publicum [c] vlterius aſſumatur: & quæ vt Poteſtas balliuus, conſul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

¶ Bonifacius Octauus Inquiſitorib. hæreticæ prauitatis.

¶ *Comprehendit iſta decreta plura vtilia pro expediēdo officio Inquiſitorum: dat enim eis poteſtatem committendi citationes, & ſententiarum denuntiationes: dat poteſtatē vocandi peritos, clerū & populum vt eis aſſiſtāt, dat poteſtatē ꝓcedendi cōtra illos, qui de ſua in aliam prouinciam ſe tranſtulerunt: dat poteſtatem repetendi libros & proceſſus, commutandi & mitigandi pœnas: priuandi, & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defenſores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de diœceſanorum, vel in eorum abſentia vicariorum ſuorum conſilio: niſi ijdem ſcienter talibus beneficia contuliſſent. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

VT [d] † cōmiſſi vobis officij debitū vtilius

---

litteris impetrarit a parte contra partem: licet in conſeruatoribus locum habeat, vt ſ. eo. lib. de offi. dele. c. vlt. §. conſeruatoris. Sed iſtud eſt quoddam ſpeciale fidei fauore, quod non tollitur per generalem cōſtitutionem, licet poſtea ſubſecutā. ad hoc ī. de reg. iur. teneri. & quod ibi dixi Ioan. And.

a ¶ Subiectis.] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de conſtit. c. 2. ſ. eo lib. ff. de iuri. omn iud. l. vlt. & hoc quod hic di habebamus ſ. c. excōicamus 1. §. moneantur.

b ¶ Approbatas.] oīa enim noſtra facimus, quibus auctoritatē noſtram impertimur. C. de vet. iur. eun. l. 1. §. ſed neque [& ſupra eod. lib. de præbē. ſi Apoſtolicæ. Ioan. And.]

c ¶ Publicum.] ſic ī. de pœ. felicis. & ī. c. proximo.

VT commiſſi vobis] Ponit ſeptē vtilia pro exibendo officio inquiſitorū. Secundum: ibi, Aduocādi. Tertium: ibi, conuocandi. Quartū: ibi, Et contra illos. Quintū: ibi, Nec non. Sextū ibi, Priuandi. Septimum: ibi, Sunt autē. Dominicus.

CASVS. Papa deputauit inquiſitorem hæreticæ prauitatis ī ꝓuincia Burdegalen. Quæritur de poteſtate ipſius inquiſitoris: vtrū poterit publicare, & publicari facere excōicationes, quas ꝓtulit in hæreticos, & eorū fautores: puta q aliquis hæreticus fuit citatus, vt veniret perēptorie & perſonaliter rñſurus de fide, corā tali inquiſitore: in die aſſignata non comparuit: vnde Inquiſitor reputauit eum contumacē & tāquam cōtumacē excōicauit: numquid inquiſitor iſtam excōicationē poterit publicare in ꝓuincia Burdegalē. in qua eſt deputatus inquiſitor? Reſpondet Romanus Pontifex dicens, q vt facilius cauſa hæreſis poſſit examinari. & veritas ſuper crimine hæreſis poſſit haberi: ſtatuit & ordinauit, vt Inquiſitor poſſit hæreticos citari facere per alios, & ſnīas a ſe latas poſſit executioni facere demādari: & vlterius q poſſit vocare peritos vt ſibi aſſiſtāt, & ꝑbeāt ei conſiliū, qualiter ipſe debeat ꝓcedere ad ꝓlationē ſnīarū ꝯ. hęreticos. Itē q inquiſitor habeat ptātē conuocandi populū ad ꝑdicandū ꝯ hęreticos, vel eorū fautores. Sed ponamus q aliquis hæreticus incidit in hęreſim in prouincia Burdegalen. poſtea ſe tranſtulit ad prouinciā Turon. nūquid iſte Inquiſitor deputatus in ꝓuincia Burdegalē poterit ipſū ꝓſeq ēt in prouincia Turon. Rñdet Roman⁹ Pōtifex, q ſic, & vt facili⁹ poſſit veritas criminis haberi, poterit Inquiſitor ꝑcipere qbuſcunq; ꝑſonis, vt apud eū ꝑducāt & exhibeant libros ſiue proceſſus & regiſtra facta ꝯ hæreticos. Item poterit mitigare vel commutare pœnas hæreticorū, qui fuerunt cōdemnati ad ꝑpetuā immurationem, vel aliā pœnā, ſm q videbit ei expediens. Sed ponamus, q aliqs clericus bñficiatus incidit in hæreſim, & corā inquiſitore fuit cōuictus, nunqd inquiſitor poterit talē hæreticū priuare quibuſcunq; bñficijs ſuis? Rñdet q ſic: dū tñ illud faciat cū conſilio epī ſiue diœceſani. Vel ſi diœceſanus fuerit abſens, q faciat illā priuationē cū cōſilio vicariorū ipſius epī. Et illud verū, q requirēdi ſūt epī vel eorū vicarij in priuatione hæreticorū, vel eorū fautorū & receptatorū a beneficijs, & alijs dignitatibus eccleſiaſticis: niſi dicti epī vel vicarij ſciēter cōtuliſſent hmōi beneficia ꝑdictis hæreticis, vel eorum fautoribus & receptatorib. nā tunc nō eſſent reqrēdi, immo abſq; cōſilio eorū poſſet inquiſitor tales hæreticos vel fautores priuare dictis beneficijs & dignitatib. eccleſiaſticis. Nota q inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt cōmittere alijs, vt ipſi publice denuntient ſnīas excōicationis, quas ipſe Inquiſitor cōtra hæreticos ꝓtulit. Rō dubitādi fuit: qa videbat q inquiſitor hoc facere non poſſet: eo q vī electa induſtria ſuę ꝑſonæ. c. vlti. ſ. de offi. dele. Sed rō decidēdi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dſ. No. q vbi crimnoſus inuenitur, pōt ibi de crimine conueniri l. 1. C. vbi de cri. agi. opor. Nota, q cum inquiſitor priuat hæreticū & filios hæreticorū, beneficijs & dignitatib. eccleſiaſticis, requirit cōſiliū diœceſani: qa ſicut inſtitutio in beneficijs eccleſiaſticis fit cū auctoritate epi: ita ſimiliter deſtitutio dēt fieri cū conſilio ipſius. c. cū ex iniuncto. eo. tit. in antiq. Secus eſſet dicendū cū inquiſitor priuat aliquē officijs publicis, quia tunc non requiritur cōſiliū epī. Nota vlterius, q ſi epſ ſcienter cōtulerit beneficiū eccleſiaſticū alicui hæretico, vel eius filio: poterit Inqſitor fidei talē hæreticū, vel ei⁹ filiū priuare dicto beneficio abſque conſilio epī. Veruntñ dicit glo. q nō præſumitur q epſ ſcienter contulerit beneficiū eccleſiaſticū tali hæretico: immo præſumitur, q ignorabat ipſum fuiſſe hæreticum. cap. præſumitur. infra de regulis iuris.

[Prima gloſſa ſuperſcriptionē exponit, & ſummat.]

d ¶ Vt commiſſi.] Hic incipiūt decret. Bonifacij, & habent qui-

---

Rō eſt. qa interitas conſtitutiões nō ē prioritas, neq. poſteritas ſimul. n. ap ꝓbatę ſunt, facit ad hoc ſm Do. tex. & gl. l. 2. C. de teſta tuto. Font.

† al. præfuerint.

† al. ita, & ſeruare.

† al. ad aliquā. &c.

† Vide reſcriptū Vrbani iiij. incip. Licet ex oībus. §. vt ergo. extat inpreſſum inter litteras Apoſtolicas ꝓ officio ſāctiſſimæ Inquiſitionis.

& vberius exequamini, ſanctæ memoriæ Innocētij, Alexandri, & Clementis prędeceſſorum noſtrorum veſtigijs [a] inhærentes, vobis & veſtrum ſingulis [b] committendi citationes, & denuntiationes ſententiarum [c], quas in quoſlibet hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum tuleritis [d]: Aduocandi quoque prout expedierit [e], peritos quoſlibet, vt vobis aſſiſtant, & in huiuſmodi ferendis ſententijs præbeant conſilium opportunū: ac eis, quòd ſup his vobis humiliter pareant in virtute obediētiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatū, caſtrorum, aliorumque locorū, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquiſitionis officium eſt commiſſum, hæreſis crimen conſtiterit commiſiſſe, licet ad alias partes ſe trāſferendos duxerint, procedendi [f]: Necnon faciendi à quibuſlibet [g] aſſignari vobis libros, ſeu quaternos, & alia ſcripta, in quibus inquiſitiones factæ, ac proceſſus p quoſcūque auctoritate ſedis Apoſtolicæ, vel legatorū eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui veſtris mandatis obediētes humiliter ſtant propter hæreſim in carcere, vel muro recluſi, pœnā, vnà cum prælatis, quorū iuriſdictioni ſubſunt, mitigandi vel mutandi [h], cum videritis expedire: Priuandi prætereà, vel priuatos nuntiandi dignitatibus, ac alijs beneficijs eccleſiaſticis, de diœceſanorū, vel eis abſentibus, vicariorū ſuorum cōſilio, & officijs publicis, ac honoribus [i] quibuſcumque, eoſdem hæreticos, credentes, receptatores, & defenſores ipſorum, eorumque filios, & nepotes, plenam concedimus facultatem Sunt autem diœceſani in priuando tales, vel nuntiādo priuatos beneficijs huiuſmodi requirendi: Niſi forte cōſtaret legitime, quòd ijdē ſciēter [k] huiuſmodi perſonis eadem beneficia contuliſſent: tunc enim eos in his requirēdos nō eſſe cenſemus, ſed potius à ſuo iudice puniendos [l].

¶ Idem.

¶ Chriſtiani ad Iudaiſmum tranſeuntes & redeuntes, hæretici reputantur h. d. ſecundum Zen.

CAP. XIII.

Contra †Chriſtianos, qui ad ritum trāſe-

---

b ent quidam hic rubricam de inquiſitorib. hæreticæ prauitatis: ſed non debet hic eſſe rubrica: & fuit error ſcribentiū ex ſuperſcriptione proueniēs: qui putauerunt qđ Bonifacius viij. eſſet ſuperſcriptio: & reſiduū eſſet rubrica. Et cōprehendit iſta decret. plura vtilia p expediēdo officio inquiſitorum: dat n eis poteſtatem committēdi citationes, & ſententiarum denuntiationes: dat poteſtatē vocandi peritos, clerum & populū vt eis aſſiſtant: dat poteſtatem procedendi contra illos, q de ſua in aliam prouinciam ſe tranſtulerunt: dat poteſtatem repetendi libros & proceſſus: cōmutandi & mitigādi pœnas, priuandi, & priuatos nuntiandi officijs, & honoribus hæreticos, fautores, & defenſores eorum, ita tamen q hoc fiat de diœceſanorū, vel in eorum abſentia, vicariorum ſuorum, cōſilio: niſi ijdem ſcienter talibus beneficia contuliſſent. hoc dicit. Ioan. And.

a ¶ Veſtigijs.] in diuerſis commiſſionib. quas ſuis temporibus fecerant inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Ioan. And.

b ¶ Singulis.] poſſunt enim pcedere ſimul & diuiſim, ſupra ſ. cap. proxi. in prin. Ioan. And.

c ¶ Sententiarum.] has etiam committunt conſeruatores: ſed de inquiſitoribus maior erat dubitatio: quia illorum miniſterium videtur electum. ꝯ. de offi. dele. cap. vlt.

d ¶ Tuleritis.] Vide inf. circa fin. c. ibi, plenam concedimus facultatem, & hoc idē repetas in fine cuiuſlibet verſiculi.

e ¶ Expedierit.] ſic ꝯ. c. 1. & c proxi. §. verū. & inf. eo. cap. vlt. Io. And.

ADDITIO Cum enim ibi dicatur, quod oportet cum multa cautela pcedi: ad tantam cautelam ſunt peritorum conſilia opportuna Ioan. Mona.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

f ¶ Procedendi.] Quid in caſu conuerſo, in eo. ſ. qui alibi crimen hæreſis committit, & modo eſt in prouincia huius inquiſitoris? Dic, quòd poterit cognoſcere ꝯ. 1: quia vbi inuenitur, conuenitur quis de crimine, C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & ſic ſecundum hoc eſſet reperire q interdum duo inquiſitores cognoſcerent. Pone, peccauit in Rauennati, & tranſiuit ad Mediolanū, ſecundum hoc Rauennas & Mediolanēſis poterit cognoſcere: nec eſt mirum, vt inf. eo. c. per hoc.

1 Et illud emiſit, quaſi dubitatū. Ioan. An.

ADDITIO. Forſan peccauit adorando vel degradizando, hoc dico qa vbicumque ſit male credens, ibi peccat, & vide quod poſt Ia. & Pet. no. Cy. C. de ſumma trini. l. 1. in fine. Ioan. And.

g ¶ Quibuſlibet.] ſiue ſint ipſi ſcribentes vel alij ad quos quomodocumque deuenerint dicta ſcripta.

(Glo. ſeq recitetur per contrarium, & ſoluit.)

h ¶ Vel mutandi.] regulariter contra. ff. de reg. iur. l. Paulus. & l. acta. §. 1. & ſup. de offi. deleg. in litteris. functus eſt enim iudex officio ſuo iudicando bene vel male vt ibi. Ioan. And.

(Glo. ſeq. exponit diſtinguendo.)

i ¶ Honoribus.] not. in ea parte, qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatibus eccleſiaſticis & eccleſiaſticis beneficijs, requiritur cōſilium diœceſani vel eo abſente eius vicarij: quia ſicut inſtitutio fit eis auctorizantibus: ſic etiam debet fieri deſtitutio, de inſtitu. ex frequentibus, de hæret. cum ex iniuncto. in fin. Sed cum priuat officijs publicis & honoribus non requiritur conſilium eorum vt patet ex ordinatione illius litteræ: & ideo quia ceſſat in illis ſuperior ratio. Io. Andreæ.

ADDITIO. Sed hodie dic vt in clem. eodē tit. multorum. Ioan And.

k ¶ Scienter.] ſimile ſup. eod ca. 2. ad hoc. & inf. eo decreuit. & præſumemus ignorare, niſi probentur ſciſe inf. de reg. iur præſumitur. ff de pba. verius, q ſane intelligas, vt no. in dicta regula, præſumitur.

l ¶ Puniendos.] quia vnde debetur pœna, non venit præmium ff de leg 1 ſi ſeruus plurium. §. 1. & 2. in ſi 16. q. 1. c legi cum ſimi.

Contra.] Primo ſoluit dubiū, quod ſecundo fortificat: ibi, Etiā ſi. Tertio, illud ampliat ibi, Et ſicut. Præſupponēdum pro intellectu huius c. q ſi quis baptizetur coacte: quia p violētiam fuit portatus ſupra fontes,

† Vide Albertinum trac de agno. aſſer. cath. & hære. q. 23. nu. 59 & q. 25. nu. 14.

pra fontes, & fuit immerſus cū ꝓlatione verborum: Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti: talis non recipit ſacrū baptiſmi. Secus ſi coactio eſſet coditionalis: puta ꝑ metum mortis, vel cruciatus corporis conſentit, vt baptizaretur: tunc n. licet fuerit coactus: tñ recipit ſacramētum baptiſmi. Idem eſt pſupponendum ꝙ per ſacramentum baptiſmi obligantur infantes, & etiam ignorantes, vt in c. maiores. de bapti. in antiq.

† al. eſt.

CASVS. Aliquis Titius Chriſtianus abnegato Chriſto, & fide Chriſtiana, ſe tranſtulit ad ritū Iudęorum: vnde inquiſitor fidei fecit ipſum conueniri coram ſe citatione formata, vt veniret reſponſurus de fide: & fuerūt contra eū ꝓducti teſtes, q depoſuerūt, ꝙ alias ſuſceperat ſacramentum baptiſmi: ſed poſtea illi renunciauerit, & ſe trāſtulerat ad ritum Iudaicū: ipſe aūt ad ſui excuſationē propoſuit, ꝙ per coactionē fuerat cōpulſus ſuſcipere ſacrū baptiſmi: & ꝙ ob hāc cām nō fuerat obligatus fidei Chriſtianę: vñ inquiſitor dubitauit, vtrum ꝯ iſtum poſſet procedere tamquam ꝯ hæreticum: Conſuluit Romanum Pontificē, qui conſultus rñdit cū diſtinctione: Aut iſte dū fuit baptizatus fuit pcīſe coactus ad ſuſcipiendum baptiſmū; tunc nō eſt ꝓcedēdū ꝯ talem vt hæreticum: Aut non fuit pcīſe coactus, ſed metu mortis ſuſcepit ſacrum baptiſmi: & tunc dicit Romanus Pōtifex, ꝙ tam ipſe, q̄ eius fautores & receptatores ſunt tamq̄ hæretici condēnandi. Idem dicendum eſt de infante ſeptennio, qui a parentibus ſuis, vel alijs fuit portatus ſupra fontes, vt baptizaret: nā ſi renuntiet fidei Chriſtianæ, ꝯ ipſum & ſuos fautores poterit inquiſitor fidei procedere tamq̄ ꝯ hæreticū. Nota principalem effectum huius c. ꝙ Chriſtiani trāſeuntes ad ritum Iudęorum, ſunt hæretici cenſendi: & tamquam hæretici ſunt puniendi. Nota vlterius, ꝙ infantes baptizati ante ſeptennium, licet ignorent quid agant, tamen per ſacramentum baptiſmi obligātur ad fidem Chriſtianam obſeruandam: & ſic ad ſacramentum baptiſmi obligantur etiam ignorantes.

rint, vel redierint[a] Iudęorum, etiam ſi huiuſmodi redeuntes dum erant infantes[b], aut mortis metu, non tamen abſolute[c] aut præciſe, coacti baptizati fuerunt, erit † tamquam contra hæreticos, ſi fuerint de hoc confeſſi, aut per Chriſtianos, ſeu Iudæos[d] conuicti: Et ſicut contra fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum: ſic contra fautores, receptatores, & defenſores taliū eſt† procedendum[e].

Idem.

¶ Non confiſcantur dotes vxorum innocentium propter hæreſim maritorum. hoc d. ſecundum Zen.

CAP. XIIII.

DEcreuit[f] † fęlicis recordationis Innocētius Papa quartus, ꝙ pro

a ¶ Redierint.] forte prius fuerant Iudæi, poſtea facti ſunt Chriſtiani: iſti dicuntur redire: hi qui numq̄ fuerant Iudæi, ſed ſemper Chriſtiani, illi dicunī trāſire.

ADDITIO. Et ſciendum ꝙ ꝯ ſecundos hr̄ in officio inquiſitionis littera Clementis quarti, data Viterbij, pontificatus ſui anno tertio. Contra vtroſque litteras Grego. x. data Lugduni ſuo anno ſecūdo: & vtraque Incipit: Turbato corde, & ambæ mādabant inquiſitoribus quod hic dr̄. Item in vtraque ſequebatur ſic: Iudæos autem, qui Chriſtianos vtriuſq; ſexus ad eorū ritum execrabilem hactenus induxerūt, aut inuenerītis decętero inducētes, pœna debita puniatis: ꝯ dictores, &c. inuocato, &c. Conſtat aūt ꝙ decr. vlt. infra eo. tit. in ſi. reſeruat mandata pdeceſſorum iſtius libri cōſtitutionibus non obſtantia: vbi aūt pdicta littera non eſſet, videretur ꝙ Iudæi talia facientes nō caderēt in officium inquiſitorum. Sicut. n. non cadunt ꝑ hæreſim, cum conſtet eos large hæreticos: quia non credūt articulos fidei, maxime reſpiciētes humanitatē Chriſti, vt not. 24. q. 1. c. illi qui § quia vero, ſic nec propter cadit in eos fautoria, &c. Ioan. And.

[Secunda glo. obijcit & ſoluit.

b ¶ Infantes.] ſ. minores ſeptennio: vñ videbantur nō obligari ad fidem: quia ætas illa ignorat quid videat. 1 C. de fal. mone. l. 1. vñ nec ſponſalia tales cōtrahere poſſunt. ſup. eo li. de ſpon. c. vnico, ſed ꝯrium eſt verū: quia tali ſacramento obligati ſunt, etiam ignorātes. ſup. de bapt. maiores. de conſe. diſt. 4. quæris. [Et ratio ibi patet in parte prima, & not. de hoc ea. diſt. nihil.] Sicut & punitur etiam ignorāter rebaptizatus. eadem diſt. qui bis. & c. ſeq.

1 Quo ſi hoc, ꝙ nō puniatur vt maior dicit Io. Mon.

† Verbū, eſt, deeſt in manu ſcriptis.

ADDITIO. Per baptiſmum obligantur non ſolum ignorantes, ſed etiam furioſi. dummodo non obſtet præcedens contraria volūtas, vt ibi Ioan. And.

[Tertia gloſſa rñdet per diſtinctionē, & quæſtionem.]

† Vide Zan. trac. de hær. c. 25.

c ¶ Abſolute.] ergo abſolute coactus 2 nō recipit ſacramentum baptiſmi, ſed conditionaliter, & metu mortis coactus bene 45 diſtin. de Iudæis ꝯ. de bap. maiores coacta. n. voluntas, volūtas eſt. 15. q. merito quæritur. Eſt aūt abſoluta coactio, cum quis renitens inuitus & reclamans fertur ad fontes: & cum verborum prolatione immergitur, & eſt ſi. eo. diſt. presbyteros. ſup. quod metus cau. c. ſacris. [vbi de hoc in 1. glo.] Ioan. And.

2 De materia huius gl. vide theologos ſcholaſticos li. 4. & 5. & B. Tho. par. 3. q. 69. ar. 9. & 10.

d ¶ Iudæos.] nō ergo poſſūt iſti ſe iuuare ꝑ ꝓfeſſionē q̄ cōtempſerūt. C. de apoſta. l. hi qui ſanctū. licet alias infideles nō recipiant ad teſtimoniū ꝯ de teſti. c. 1. I. A.

[Vltima glo. quærit. arg. negatiue, ſoluit cōtrariū.]

e ¶ Procedendū.] erit ne per iſtud c. canon ille correctus. 1. q. 4. Iudæi. vbi dr̄, ꝙ bona Iudæorū deuoluūtur ad catholicos filios, ſed bona hæreticorū ſunt cōfiſcata ꝯ. eo. cum ſm, quia correctio iurium eſt vitanda. Dicendum vr̄ ꝙ non, vt iſtud c. loquatur de pœna perſonali, nō de damnatione bonorum: maxime, quia hæc noua iura qn̄ corrigere intendunt, hoc exprimunt. ꝯ. de conceſ. præben. c. 2. inf. de ſen. excom. c. vlt. Contra vr̄, cū aperte dicat eos puniendos vt hæreticos: ergo ipſorum bona non deuoluuntur ad filios. inf. eo. cum ſecundum, quod tutius videtur. 3 Nec neceſſe eſt vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem. ſup. eod. de conſti. c. 1. Ioan. And.

3 Idē Ar.

ADDITIO. Quod ibi loquitur de Iudæis præuaricantibus in Chriſtum, intelligitur de alia præuaricatione, non de iſta. de qua loquitur hoc c. Ad id. 11. q. 2. relatum. & q. 3. exiſtimat ſecundum Archid.

DEcreuit.] Ponit dictum quod ſecundo determinat ibi, Quod intelligendum Ioan. And.

CASVS. Innocentius quartus in quibuſdam ſuis commiſſionibus dicebat, ꝙ ꝑ hæreſim maritorum non debēt dotes mulierum confiſcari: Quæritur verū iſtud ſit verū indiſtincte: Rñdet Romanus Pontifex, quod non: immo fallit qn̄ mulier ſcienter contraxit matrimonium cum hæretico: quia tunc etiam dos ſua debet confiſcari: immo ipſa eſt de hæreſi ſuſpecta: & tamquam de hæreſi ſuſpectam poteſt contra ipſam ꝓcedi. Nota primo, quod ſi maritus committat crimen dignum confiſcatione bonorum, non comprehēditur dos mulieris: ſed a bonis ipſis deducenda eſt ipſa dos. Not. vlterius, quod mulier cōtrahens matrimonium cum hæretico eſt ſuſpecta de hæreſi: ideo cōtra ipſam, vt contra ſuſpectam de hæreſi eſt procedendum: & ideo ipſa perdit ſuam dotem.

f ¶ Decreuit.] in commiſſionibus per eum factis ſuper hæretica prauitate.

a ¶ Confiſcari.] vt ſic mulier mariti odio nō grauet ĵ. de reg. iur. non debet cū ſuis concor. quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro mari. per totū. niſi in cauſa primipilarij. C. in quib. cau. pig. uel hyp. contra. l. ſacris.

ADDITIO. Vide de conſue. c penul. in antepe glo.

· {Vltima glo. ſoluit duo dubia.}

b ¶ Tunc. ſ. tempore contractus. ergo ſi tunc ignorabāt: licet poſtea ſciuerint, non habet locū pęna, vt ſic inſpiciatur initiū. ī de empt. & ven. cū dilecti. 1 Præſumunt aūt ignorare, niſi probentur ſcire. ff. de proba. verius. de hoc ī. c. 2. & ĵ. de reg. iur. ꝑſumitur. Ioan. And.

1 Idem Arch. q ēt alle. de elec. dudū. & facit hoc ad no. in c. ie. de conſa. & offi. eos q. in 3. glo. I. A.

pter hęreſim maritorum, vxorum catholicarū dotes non debeant confiſcari a. Quod intelligendū fore cenſemus, niſi forte mulieres ipſæ cum viris matrimonia contraxiſſent, quos hæreticos tūc b ſciebant.

¶ Idem.

¶ Filij hæreticorum vſque ad ſecundam lineam paternam, ad primam vero maternam, ſunt inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum, vel officium ſæculare, ſi patres ante mortem, eccleſiæ reincorporati non fuerint h. d. ſecundum Dominicum.

Statutū.] Primo ponit ius antiquū. Secundo, duas determinationes ipſius. Prima: ibi, Primum. Secunda: ibi, Hoc ſane, Ioan. And.

CASVS. Iure cautum eſt, ꝙ ſi quis efficiatur hæreticus, ꝙ filij ſui puniuntur pro delicto patris: ita ꝙ ipſi filij ſunt incapaces quorūcūque beneficiorum eccleſiaſticorum, & dignitatum ēt ſæcularium, & hoc vſque ad ſecundam generationē: Quæritur, qualiter illud intelligatur? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ intelligitur in deſcendentibus ꝑ lineā maſculinam, ꝙ ſunt incapaces beneficiorum eccleſiaſticorum vſque ad ſecundam generationem: ſed alij liberi non deſcendentes per lineam maſculinam non ſunt incapaces vſque ad 2m generationem: ſed ſolum vſque ad primam generationem. Et ſecundum gloſ. eſt ſenſus: Titius eſt de hæreſi conuictus: habet filium & filiam: ex filio habet nepotem: & etiam ex filia habet alium nepotem: vtrum nepos ex filia ſit incapax beneficiorum eccleſiaſticorum vel dignitatum ſæcularium? Reſpondet ꝙ nō: ſed ſolum nepos deſcēdens ex filio eſt incapax illorum beneficiorū eccleſiaſticorum, & dignitatum ſæculariū. Vel ēt ponamus ꝙ mulier hæretica habet filium, ex eo nepotem: certe ſolus filius eſt incapax: & ideo nepos non ſubiacet ꝓhibitioni. Sed vtrum illud ſit verū indiſtincte, ꝙ filij hæreticorum puniuntur vſque ad primam vel ſecundā generationem, ſiue pater eorū deceſſerit in errore ſuo, ſiue ſit emēdatus & correctus, & ſic incorporatus eccleſiæ? Reſpondet ꝙ non: ſed illud intelligitur de illis, qui in errore ſuo deceſſerint, nō aūt de illis, qui fuerunt emendati & incorporati eccleſiæ. Nota primo vnū caſum, in quo filius punitur ꝓ delicto patris: puta qn̄ pater fuit hæreticus. Idē eſt in crimine læſæ maieſtatis in l. quiſquis. C. ad l. Iu. maie. vbi dr̄, ſi qs cōmittat crimen læſæ maieſtatis, qa machinatus eſt in mortē principis, vel ſuorū conſiliariorū, q ſunt pars lateris ipſius principis, debet decapitari: & bona ſua dēnt confiſcari & applicari fiſco. & filij ſui puniuntur qa ſunt incapaces cuiuſcunq; doni, ſicut doni legati, ēt paſſiue: quia vt ibi dr̄, dēnt eſſe fœtidi, & debiles, vt vita ſit eis tædium, & mors ſolatium. Simile eſt in crimine læſæ maieſtatis diuinæ, vt hic. Nota vlterius ꝙ dictio, vſq;, ſtat incluſiue: quia dicit vſq; ad ſecundum gradum: & tamen ipſe ſecundus gradus cōprehenditur. Et illud aliquando eſt in facto, vt ſi vendā tibi aliquam petiā terrę vſque ad talem arborem: aliquando eſt quæſtio vtrū arbor ſit incluſa vel excluſa.

{Prima gloſſa reſpondet per q. de quo Innocētius.}

c ¶ Innocentij.] ſi loquatur de quarto, habebamus id in commiſſionibus per eum factis, vt dixi ī. c. ꝓx. Si dicamus de tertio, poſſet loqui. de decr. ſupra eo. vergentis. & c. excōicamus. §. credentes.

CAP. XV.

STatutum † felicis recordationis Innocentij c, & Alexandri d prædeceſſorum noſtrorum, ne videlicet hęretici, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filij vſque ad ſecundam generationem, ad aliquod beneficium eccleſiaſticum, ſeu publicum officiū admittantur: quòd ſi ſecus actum fuerit, ſit irritum & inane e: Primum & ſecundum gradum f per paternam lineam compre-

† Vide Gondiſſ. trac. de hęr. q. 23. & Zāchinum de hæret. c. 28.

d ¶ Alexandri.] iiij. ſupra eo. tit. & lib. quicunque §. hęretici.

{Glo. ſeq. dicit qd declarat: ſecundo literam exponit & declarat: dicit gloſſam Accurſij reprobatam. & dat regulam: tertio obijcit & ſoluit.}

e ¶ Inane.] huc uſq; durat antiqua conſtitutio:, modo ſequitur declaratio, in qua declarantur notata ꝑ Hoſtien. ſupra eo. vergentis. & hanc declarationem ſic intelligo: Si Titius fuerit hęreticus, receptator, fautor, vel defenſor, & habuit filium & filiam: vterque ipſorū ſubiacet prohibitioni, & ſi ille filius habeat filium, ipſe nepos ex filio ꝓhibitioni ſubiacet: ſed ſi filia habeat filium, nepos ex filia non ſubiacet huic prohibitioni. Item mulier aliqua eſt hæretica, & habeat filios, ſoli filij includunt hac prohibitione: ſed nepotes ex filijs nō. & hoc intēdit hæc declaratio. Et hoc ſecundo caſu cū mater fuit hæretica, intelligas verū ſi pater fuit catholicus, eius reſpectus non habeat. & facit in hoc contra id ꝙ not. Accurſius. C. ad l. Iul. ma. l. quiſquis. vbi dicit, ꝙ eadē eſt pœna cum mulier committit crimen læſæ maieſtatis quo ad deſcendentes ſicut cū vir. Et tamen ſciendum, ꝙ vbi aliàs non caueretur de deſcendentibus ꝑ maternam lineam, illi nullo gradu comprehendunt per ſententiam iuris vel hominis, vt ĵ. de pęn. vbicūque. ſed quòd filij etiam filiarum includerent, vr̄ ꝓbari per decre. ſupra de pę. in quibuſdam. §. ſacri. vbi ponit poſteritates & ĵ tit. proxi. c. vnico. & videbant illi puniri & per verba & per mentem: per verba, quia ſunt deſcendentes: & a verborum ſignificatione nō eſt recedendum. ff. de leg. 3. l. nō aliter & differentia agnationis & cognationis hodie ſublata vr̄: in authē. coll. 9. de hære. quæ ab inteſtata. defer. & de mente idē videbatur: quia voluerat conſtitutio punire hæreticū in filiis. 24. q. 5. c. cum ergo §. ſed qui. & ff quod met. cau. l. iſti quidem. ſi enim ex unica filia nepotē haberet, & ille non includeretur: non puniretur in filios: idem vr̄ de mente: ideo ne quis ducat filiam hæretici in uxorē: ſicut enim uir infidelis ſaluatur per mulierem fidelem, ſic & dānari poſſet. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mancipia, de origine ſolet quærere. ff. de ædil. edict. quod ſi nolit. §. qui mancipia ſed de iure ſecus eſt ut in prædicta decretali, ubicumque. infra de penis, niſi ubi aliud cauetur, ut hic & bene facit. ff de ſenato. l. liberos. ubi dicitur ſenatores vocari debere ipſos ſenatores, & filios eorum, & nepotes natos ex eis: nepotes uero ex filiabus nati, ſenatores non dicentur, ſed patris ſuis conditionem ſequentur.

Mulieris hæreticę filij puniuntur, nō autem nepotes.

f ¶ Primum & ſecundum gradum.] id eſt, filios & nepotes, & hoc patet etiā ex §. ſeq. & ſupra eo. ti. & lib. vt commiſ-

commiſſi.ad finem,& eſt caſus quo filius punitur propter delictum patris. de hoc dixi ſupra eod tit. & lib. c.1 §.hæretici.(in glo.filij)

(Glo.ſeq.primo facit vim in verbis textus:ſecundo arg.ad quæſtionem.)

terunt & debebunt illud denunciare Romano Põtifici, vt det eiſdem inquiſitoribus facultatem ſpecialẽ inquirendi contra epos:vel vt alijs cõmittat illud negotium:vel aliàs faciat ſecundũ quod ſibi videbitur. Nota primo, ꝙ in conſtitutione odioſa non cõprehenduntur epi, niſi fiat expreſſa mẽtio de ipſis.Nota,ꝙ vbi requiritur expreſſa mentio alicuius,non ſufficit mẽtio generalis quantumcunque fiat per verba generalia, quæ videntur comprehendere perſonam, de qua debet fieri expreſſa mentio.

(Prima gloſſa ſummat.)

hendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus [a] hoc extendi. ¶ Hoc ſane de filijs & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiuſmodi, qui tales eſſe, vel tales etiam deceſſiſſe probantur, intelligendum eſſe [b] videtur, non autem illorum,quos emendatos eſſe conſtiterit, & reincorporatos [c] eccleſiæ vnitati, & pro culpa huiuſmodi ad mandatum eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe: quam ipſi vel iam perfecerunt,vel humiliter proſecutioni eius inſiſtũt [d], vel parati [e] fuerint ad recipiendam eandem.

¶ Idem.

¶ Inquiſitor Papa ſuper hæreſi ſine ſpeciali mandato nõ inquirit contra epiſcopum: ſed ſi eum culpabilem ſciuerit,nuntiabit Papæ hoc dicit. Ioan.And.

CAP. XVI.

INquiſitores [f] hæreticæ prauitatis ab Apoſtolica ſede, ſeu alio vel alijs quibuſlibet [g] deputati, de huiuſmodi crimine inquirere contra epiſcopos nequeũt, aut eius prætextu procedere contra eos:niſi in litteris cõmiſſionis Apoſtolicæ [h], quod hoc poſſint, contineatur expreſſe [i]. Si tamen inquiſitores ipſi epiſcopos vel alios ſuperiores prælatos ſciuerint,vel inuenerint circa crimen hæreſeos commiſiſſe,aut eos de hoc diffamatos exiſtere,vel ſuſpectos:id tenebuntur ſedi Apoſtolicæ nuntiare [k].

¶ Idem.

¶ Non derogatur ordinarijs ſuper proceſſu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et ſuper eodem facto epiſcopus & inquiſitor poſſunt procedere communiter vel diuiſim, vel proferre ſententiam: in qua ſi diſcordant, debent Papæ referre. Et epiſcopi qualitercunq; procedant, debent ſeruare modũ inqſitorib. impoſitũ h.d. Do.

CAP. XVII.

PEr † hoc qđ negotiũ hęreticę prauitatis alicui, vel aliquib. ab Apo-

a ¶ Volumus.) ĩ.dixit, declaramus: hic dicit volumus: quia inquantum punit deſcendẽtes per maſculinũ, declarat ius vetus:inquantum deſcẽdentes per fœmininũ ſtatuit ius nouum ad idem. ȷ̃. de pœn. vbicumque. Et bene facit hæc littera ad quæſtionem, qua quærit, an filij illegitimi includantur hac prohibitione: & vĩ ꝙ non: quia non ſunt in patris poteſtate. Inſtit. de nupt. circa. finem. ſed ꝙ poteſtas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit deſcendẽtes per maternã lineam primi gradus, cum tamẽ filius in poteſtate matris non ſit.& hoc [1] æquũ ne plus habeat luxuria, quàm caſtitas. in auth de reſti.& ea, ꝗ pa.in fin. coll. 4. licet interdum ſecus. ĩ.de biga. quia circa verũ eſt tamen, ꝙ iſti alio capite prohibentur, & a ſucceſſione, vt ſupra qui fil. ſint legiti. per venerabilem. in fin. & ab honoribus. 56 diſt.per tot, ſupra de fil. presbyt per totum.

b ¶ Eſſe.) nunc quia viuunt.

c ¶ Reincorporatos.) quia lapſi fuerãt ſimpliciter, non relapſi. de quo dic, vt ſupra eo tit.& li.accuſatus.

d ¶ Inſiſtũt.) ad hoc ſupra de tempo. ord. ex tenore. & ſupra de fur.cap.vltimo.

e ¶ Parati.) ex quo non ſtat per eos, non eis debet imputari. de hoc ſupra de eo qui mit.in poſ.c.j.& 2

INquiſitores.) Primo ponit dictũ,a quo vnũ caſum excipit:ibi, Niſi.Secũdo inquiſitores informat, qñ exceptio locum non habeat:ibi,Si tamen.Ioan. And.

CASVS. Papa deputauit aliquos inquiſitores in prouincia Burdegalenſi ſub hac forma:Mandamus, vt auctoritate Apoſtolica poſſitis inquirere de prauitate hæretica contra quaſcunq; perſonas,cuiuſcũq; dignitatis,auctoritatis,vel prærogatiuæ exiſtant:vtrũ inquiſitores virtute iſtorũ verborũ generaliũ poſſint inquirere cõtra epos?Rñdet ꝙ non: niſi ſpecialiter fuerit eis data facultas inquirendi cõtra epos:ita ꝙ nõ ſufficiunt verba quantũcunq; generalia:ideo licet inquiſitores ſciant aliquẽ epm hæreticũ, non poterunt virtute ſuæ cõmiſſionis inquirere cõtra epiſcopũ:ſed po-

f ¶ Inquiſitores.) Inquiſitor Papæ ſuper hæreſi, ſine ſpeciali mandato non inquirit cõtra epiſcopum. ſed ſi eum culpabilẽ ſciuerit, nuntiabit Papæ.

g ¶ Quibuſlibet.) de quibus minus dubitatur.

h ¶ Apoſtolicæ.) no. hanc litam: non dicit in litteris cõmiſſionis Apoſtolicæ,vel aliorũ a qbus deputati fuerunt, tm quod dixerat in prin. [2], ꝑ quod omiſſum vĩ, ꝙ inquiſitor deputatus ab alio,ꝗ a Papa, etiam ſi habeat expreſſũ mandatũ,inqrere non poſſit cõtra epm. & licet antiqua iura dicãt,ꝙ ſynodus audit cauſã criminalem epi, licet definitionẽ Papæ reſeruet.3.q.6.accuſatᵛ. & c.ſe. 5. q. 4.duodecim. tamen committere non poterunt in hoc caſu:& iſti inquiſitores non poterunt inquirere,etiam vt inſtructam [3] remittant cauſam.ĩ.de app.conſtitutis. quia non ſolum definitio, ſed proceſſus & inquiſitio eſt ipſis interdicta per hoc c.

ADDITIO. Concor.ȷ̃ eo.vt inquiſitionis §.prohibemus.& quod ibi not.in glo.2.in fi.Ioan.And.

i ¶ Expreſſe.) quãtũcunq; igitur ſint verba expreſſa generalia:puta vt inquirere poſſit cõtra quoſcũq; cuiuſcunque cõditionis,dignitatis, aut ſtatus,nõ inquireret contra epos:niſi id exprimatur ꝑꝑ prærogatiuã eporum,ad idem ȷ̃.de ſent exc. quia periculoſum.

K ¶ Nuntiare.) ꝗ cito poterunt ꝑꝑ periculũ quod ex facto poſſet inſurgere.cõcor.ĩ.eo.lib.de cle.ęgr.c.vni.

PEr hoc ꝙ negotium) Tres ſunt partes, quæ patẽt: Secunda ibi, Vtrum.Tertia ibi,Siue.Ioan.And.

CASVS. Papa deputauit inquiſitorẽ in diœceſi Pictauen.cõmittẽdo ſibi facultatẽ inquirẽdi generaliter cõtra quoſcũq; hęreticos:vtrũ Papa ꝑ illã commiſſionem videatur ademiſſe poteſtatẽ ordinario iudici. vt non poſ-

1 Idẽ Io. An. Phi. notantes ex gl qñque appellatione filiorũ venire illegitimos. Bal. in l. pnũtiatio. ff. de ver. ſig. Imol. in l.ex facto.§.ſiqs rogatus. ff.ad Trebel. pulchre Hip. l. infans. ff. de ſicar. Font.

† Vide cõc. Tri. ſeſ. 24. de refor. c.5. & Repertoriũ Inquiſi. verbo epũs.

2 Et ſimile in cle. de ꝓb.per lras.vt ibi remittam idẽ Ioan. Mo.& Archi. Io.A.

† Declaraẽ hoc. per extrauagantem. Benedicti inci. ex ſeo. hb tit. de hæret.

3 Vide Gõdiſſaluũ tracta. de hær. q.7. nu.15.

non poſſit inquirere ꝯ hæreticos? Videtur quòd ſic: ꝑ ca. ſtuduiſti. de offic. lega. in antiq. vbi ſi Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius cauſę ſpectātis ad iuriſdictionem iudicis ordinarij, videtur illam adimere à iudice ordinario: ita quòd manus ipſi᷒ ordinarij ſint clauſæ, ut non poſſit de illa cauſa cognoſcere: ſic in propoſito videbatur ī negotio fidei: cum Papa committit alicui Inquiſitori negotiū fidei, ꝙ videatur cognitionem illius ademiſſe à iuriſdictione iudicis ordinarij. Hoc tñ non obſtāte rñdet Romanus Pōtifex in contrarium, ꝙ ꝑ hoc non eſt ſuſpēſa neq; ligata iuriſdictio iudicis ordinarij: & inter ipſos non eſt locus p̄uētioni: immo qlibet ipſorum poterit ꝑ ſe cognoſcere ꝯc. diſpendia. ſ. d reſcriptis. iſtomet libro. & illud fuit ordinatum in fauorē fidei: Sed ponamus ꝙ ordinarius loci cœpit inquirere & procedere ꝯtra aliquem hæreticum: vtrum ꝯtra eūdem & eodem tempore poſſit Inqſitor inquirere & procedere? Rñdet ꝙ ſic: & ſi uelint, poſſunt ſimul ꝓcedere: ſed ſi uelint, poſſunt ſeparare & ſeparatim ꝓcedere: Sed demū concluſo & renuntiato in cauſa, debent Inqſitor & ordinarius cōuenire in eodem loco, cōmunicare ſuos ꝓceſſus. Et ſi poſſunt conuenire in eadem ſententia: certum eſt ꝙ habēt ferre ſentētiam: ſi uero non poſſunt concordare, debent referre ad Papam. No. ibi. Sede Apoſtolica. ꝙ ordinarius procedens contra aliquem hæreticum, debet obſeruare illum ordinē, quē obſeruaret Inqſitor deputat᷒ à ſede Apoſtolica. Sed q̄rif, qs eſt ille ordo, quem obſeruaret inqſitor Papę? Rñdet ꝙ partim eſt expreſſus ī corpore iuris cōis: & partim eſt expreſſus in ſua cōmiſſione. Not. ut dicitur in c. ad abolendam. eod. ti. in antiq. ꝙ ſi exempti ſint ſuſpecti, de hæreſi Papa facit ordinarios ſuos delegatos tanquam ad aliud crimen hæreſis, ut auctoritate Apoſtolica non ordinaria procedant contra tales exemptos, ſed quantum ad non exemptos, ipſi ꝓcedant auctoritate ordinaria.

1 Vide Philippū Deciū ꝯſi. 137.

2 Quis poſſit vti ordinaria & delegata ptāte, & an quā iuriſdictio daſ inferiori intelligaſ data priuatiue, an vero accumulatiue, vide late Felinum & Deciū i c. ceterū. de iudic.

[Prima glo. notat a contrario.]

a ¶ Generaliter.] bene dicit: quia ſecus eſſet, ſi fieret de certis criminib & perſona ſpecialis commiſſio: quantum enim ad illam cauſam præiudicaretur ordinariæ poteſtati, vt ſupra de offic. deleg. ſtuduiſti. quia generi per ſpeciem, &c. ꝯ. de reg. iur. generi. cum ſuis concord.

A D D I T I O. Idem cum glo. tenet Arch. & idem Io. Monac. licet prius effuderit multa verba, &c. Io. An.

[Gloſſa ſecunda ſpecificat dupliciter delegationē hominis & iuris.]

b ¶ Delegata ſi habent.] forte habent delegatā a ab homine: quod accidit in ordinario, cum Papa ſibi cōmittit crimē, ſec᷒ ſi eū monet ad ſuū officiū excitādo.

ſtolica ſede generaliter [a] in aliqua prouincia, ciuitate, uel diœceſi delegatur, diœceſanis epiſcopis, quin & ipſi auctoritate ordinaria, uel delegata [b] (ſi habent) in eodem ꝓcedere valeāt, nolumus derogari. ¶ Verum ut dictū inquiſitionis negotiū efficacius, melius, vtiliuſque procedat: concedimus, quòd ꝑ epiſcopos ipſos, & per inquiſitores de facto eodem inquiri valeat cōmuniter vel diuiſim [c]: & ſi diuiſim proceſſerint, teneantur [d] ſibi inuicem communicare proceſſus, ut per hoc poſſit melius ueritas inueniri [e]: & niſi hoc caſu Inquiſitores in ſententiæ prolatione diœceſanis, uel è contra duxerint deferendum [f], per vtroſque ſimul ſentētia [g] proferatur: in qua ferenda ſi nō conuenerint, per vtroſque negotium ſufficienter inſtructum ad ſedem Apoſtolicam remittatur [h] †. ¶ Siue aūt ordinaria, ſiue delegata epiſcopi poteſtate procedāt: illum in procedendo modum obſeruent, quem Inquiſitores poſſunt & debent per iura [i] communia, uel per ſpeciales conceſſiones, ſeu ordinationes [k] ſedis Apoſtolicę obſeruare.

† Vide Zāchinū trac. d hęret. ca. 13. & Reper. inqſitorū verbo, Epiſc. 9. qū epiſco.

¶ Idem.

¶ Epiſcopis & Inquiſitoribus hæreſis non reſiſtāt, ſed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine nō cognoſcant: aliàs prout dicitur hic puniuntur. h. d. ſecundum Zenze.

CAP. XVIII.

V T INQVISITIO-

quod dic ut ꝯ. de offic. ord. licet. & c. graue. uel habēt delegatam à iure: ſicut eſt uidere in hoc crimine ſuꝑ exemptos ꝯ. eod. tit. ad abolendam. in fine.

c ¶ Diuiſim.] & ſic plures Inqſitores communiter & diuiſim de hoc crimine cognoſcere poſſunt. ꝯ. eo. tu. & lib. vt officium ſaluo eo quod dicitur. ꝯ. eo. multorum. in clemēt.

d ¶ Teneantur.] not. quòd non dicit, poſſint: vnde non relinquitur eorum uoluntati: cum ius hoc neceſſitati ſubijciat. Io. And.

[Gloſſ. ſeq. alleg. duas concor. quærit, & ſoluit.]

e ¶ Veritas inueniri,] ad quod elaborare iudex debet 14. quæſt. 2. quanqua. n. ꝯ. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, ſi proceſſus iſti inueniātur eſſe contrarij? tunc ipſi cōſiderabunt, q vero proximiora loquātur: & per ipſorum dicta ſe iudices īformabunt, ſupra de teſti. in noſtra. ff. de teſti. l. 3. 9. diſt. ego ſolus. Si autē epiſcopus ſecundum ſuum ꝓnuntiare vult proceſſum, Inquiſitor ſecundum ſuum: qd iuris inf. ſequitur.

f ¶ Deferendum.] ad idem ꝯ. de reſcrip. paſtoralis.

[Gloſſ. ſeq. ſoluit contrarium.]

g ¶ Sententia.] licet ergo de vnius delicto inqratur per plures etiam diuiſim: vnica tamē ſententia fertur. Et ſic non obſtat ꝯ. de offi. leg. licet. ff. nau. cau. ſta. licet. ubi dicitur ꝙ de delicto vnius ſæpius non quæritur: quia illa loquunſ quando iam pronuntiatum eſt. quod dic ut not. 2. q. 5. habet hoc proprium. & ꝯ. de accuſ. de his.

A D D I T I O. Idem tenet Io. Monac. & Arch. qui alleg. no. ꝑ Innocentium de pur. cano. c. pen. Ioan. And.

h ¶ Remittaſ.] quid iuris aliàs cum iudices diſcordant, habetur ſup. de re iud. c. vlt.

i ¶ Iura communia.] ſup. & inf. hoc eo. tit.

K ¶ Ordinationes.] etiam hoc volumine nō inſertas, dummodo non his conſtitutionibus contraria. ꝯ. e. c. vlt. in fin. ſunt enim ibi reſeruatæ: & de his loquitur prooemium huius lib. in fin.

V T inquiſitionis.] Iudices ſęculares teneſ obedire in negotio fidei epīs & Inquiſitoribus, præcipue in ijs, de quibus in littera. Item crimē hæreſis eſt mere eccleſiaſticū: ideo iudex ſæcularis de eo nullo modo poteſt cognoſcere: nec principaliter nec incidēter. hoc dicit.

C A S V S. Epiſcopus Pictauen. vel Inquiſitor a ſede Apoſtolica deputatus vult ꝯ aliquem hæreticum ꝓcedere: forte ad ipſius captionē & incarcerationē: videt ipſe epiſcopus vel Inquiſitor ꝙ non eſt ſufficiēs ad ipſum capiendum, requirit iudicem ſæcularem vt ſibi præbeat auxilium: vtrum iudices ſęculares teneantur obedire epiſcopo vel Inquiſitori ſedis Apoſtolicæ ī captione & in carceratione ſuſpectorum de fide? Reſpōdet Pōtifex dicēs, quòd leges factas à Federico Impe-

ratore, inquantū reſpiciunt fauorem fidei illas appro bat: poſtea p̄cipit, ut iudices ſæculares in prædictis pareant & intēdāt epiſcopis & Inquiſitorib. fidei à ſede Apoſtolica deputatis. Sed q̄ritur vtrum iudices ſęculares poſſint de iſto crimine cognoſcere ſaltē ꝯ mere laicū? Rñdetur ꝙ nō: quia crimen hæreſis eſt mere eccleſiaſticū: hoc eſt, crimen hæreſis ē mere de foro eccleſiaſtico: & ideo iudices ſæculares non poterūt de eo cognoſcere, nec p̄ſcipaliter neque incidenter. Poſtea imponitur pœna poteſtatibus ſæcularibus faciētibus ꝯ iſtam ꝯſtitutionem. [Olim] No. ꝙ Federic fuit alias Imp. Roman. ſed poſtea ꝑ Innocētium quartum fuit depoſitus eo ꝙ erat ſchiſmaticus c. Apoſtolicæ. ſupra de re iud. eod lib. [Terminetur.] Si epiſcopus uel Inquiſitor habeat carcerem pōt eligere ut ſuſpect⁹ de hæreſi reponaẗ in ſuo carcere, uel in carcere iudicis ſæcularis: & pro captione & cōductione hæreticorū poteſt requirere poteſtatem ſęcularem, vt ſibi p̄beat auxiliū circa ſuſpectos de hæreſi: ſed tamen poteſtas ſæcularis non adhibebit cuſtodiam ad cuſtodiendum iſtos ſuſpectos: ſed ipſe epiſcopus uel Inq̄ſitor. [Indilate.] Vnde ſententia lata ĩ cauſa crimĩnali pōt mandari executioni ſtatim nō expectato lapſu decem dierum: ideo dicit textus, Indilate. Veruntamen tenet Panor. quod etiam in cauſa criminali non debet ſentētia exequi, niſi prius lapſis decem diebus: licet iſtud non ſeruetur, immo illa die qua fuit lata ſnia demādatur executioni. [De hoc crimine.] Iſtud crimen eſt mere de foro eccleſiaſtico: ſacrilegium eſt mixti fori: ideo ſi laicus ſit ſacrilegus p̄t accuſari corā iudice eccleſiaſtico uel ſęculari: ſed inter eos eſt locus præuentionis: iuxta notata in c. cum ſit generale. de fo. compe. No. ex iſto capitulo principalem effectum, ad quē emanauit præſens c. videlicet, ꝙ ſi epiſcopus vel Inq̄ſitor prauitatis hęreticę cognoſcat ſe impotētem ad capiendum ſuſpectum de hæreſi, vel alium malefactorem, poteſt requirere iudicem ſæcularem: & quod plus eſt, poterit eum monere ſub pœna excommunicationis: & poteſtas ſæcularis tenetur ſibi impertiri auxilium. Idem dicendum eſt ꝯ. vt ſi poteſtas ſæcularis habeat aliquem ſubditum quem nō p̄t comprimere, ſi ille ſubditus poteſtatis ſęcularis timeat excommunicationem, poteſt iudex ſæcularis reqrere iudicē eccleſiaſticū, ut talem ſuū ſubditū excõmunicet, & hoc facere tenebiẗ ipſe iudex eccleſiaſticus. c. 1. de of. or. in antiq. No. unum caſum ĩ quo iudex ſæcularis non pōt ſuū ſubditū, puta mere laicum condēnare: videlicet q̄n crimē eſt mere eccleſiaſticū, vt ſi ſit crimē hæreſis. No. ulterius ꝙ iudices ſæculares faciētes ꝯ illā cōſtitutionē ſunt excōicati: tñ ab illa excōicatione poterit iudex ordinari⁹ abſoluere, ex quo Papa nō reſeruauit ſibi abſolutionē. c. nuper. de ſen. ex com. in anti. No. ꝙ iudex ſæcularis ſi illā excōicationis ſnīam ſuſtinuerit ꝑ annum, corde & animo induratus, eſt cenſendus hęreticus: & tamquā hæreticus poterit condemnari.

[Prima glo. diuidit & ſummat.]

nis [a] negotium contra hęreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei noſtris temporibus proſperetur, leges [b] † quaſdam per Federicū olim Romanorum Imperatorem, tunc [c] in deuotione Romanæ perſiſtentem Eccleſiæ, promulgatas, quatenus [d] Dei & Eccleſiæ ſanctæ ſuæ honorē promouent, & hæreticorum exterminium proſequūtur, & ſtatutis canonicis nō obſiſtunt approbātes, & obſeruari volētes: Vniuerſos ſæculi Poteſtates & dominos temporales, ac ꝓuinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumq; locorum rectores, quibuſcunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus [e] cenſeantur, requirimus & monemus, vt ſicut reputari cupiūt & haberi fideles [f], ita pro defenſione fidei diœceſanis epiſcopis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis à ſede Apoſtolica deputatis, aut in poſterum deputandis pareant, & intendant, in hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum ipſorum inueſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti, cum ab eis fuerint requiſiti: & vt præfatas perſonas peſtiferas in poteſtatē ſeu carcerem epiſcoporum, aut Inquiſitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipſi vel aliq ex eis mandauerint, infra eorundem dominorū poteſtatem, vel rectorum diſtrictum ducant, uel duci faciant ſine mora: vbi per viros catholicos [g] a p̄fatis epiſcopis, ſeu Inq̄ſitoribus vel eorum aliquo [h] deputatos, ſub arcta & diligenti cuſtodia teneātur donec eorum negotium per Eccleſię iudicium terminetur. ¶ Vtque de hæreſi à diœceſano epiſcopo, vel inquiſitore ſeu Inq̄ſitoribus condēnatos, præ

† Hę Federici Imper. leges, quarū hic meminit Bonif. iuſſu Illuſtr. Card. inq̄ſitorū gñalium in vniuerſa rep. Chriſtiana, ſūt impreſſę iter litteras Apoſto. ꝓ officio ſāctiſſimę ĩq̄ſitionis, Romæ anno Dñi. 1578.

a ¶ Vt inq̄ſitionis.] primo approbat, & ſeruari præcipit leges canonibus non ꝯtias ꝑ Federicum ꝯ hæreticos ꝓmulgatas. Scđo p̄ęcipit rectores locorum parere inquiſitoribus, ordinario, uel alteri eorū in inueſtigatione, captione, cuſtodia, & punitione hæreticorū, & fautorū ſuorum eorum, ꝓclamationibus vel appellationib. non obſtantibus: ita tñ ꝙ de illo crimine (cum ſit mere eccleſiaſticū) nec iudicent nec cognoſcant, nec ob hoc captos ſine licentia relaxent, nec exeq detrectēt, vel ipſorum ꝓceſſus impediant. Contrafacientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat: q̄ ſi per annum ſuſtinuerint, vult eos hæreticos condemnari. hoc dicit.

b ¶ Leges quaſdā.] has leges ſerẽ ꝙ Clemens ſub bulla redegerat: ſed eas aliter non habemus quo ad uerba, habemus tamen quaſdā authenticas Federici: de quibus etiam forſitan intellexit hic Bonifacius. C. de epi. audi. authen. ſtatumus. ſignata ſuper l. iubemus. C. de hære. & Manichæ. auth. credentes, auth. ſi uero dominus. & authen. Gazaros. habebamus etiam olim quandam ipſius conſtitutionem in quarta compilatione, quæ incipiebat: Hac edictali. alias hac decretali. & erat ſub tit. de conſti. & eadem compilatio. quę incipiebat Gazaros. ſub tit. de hęreticis.

c ¶ Tunc.] hoc dicit: quia poſtea receſſit a deuotione Romanę Eccleſię: & per Innocentium quartum in cōcilio fuit depoſitus ob certas cauſas. ſ. eo. li. de re iud. ad Apoſtolicæ.

d ¶ Quatenus.] ergo alias non approbat: quia non tenent. concor 10. diſt. c. 1. & facit quod not. 37. diſtin. ſi quid ueri. 19. diſt. c. 1.

e ¶ Nominibus.] cōcor. ſ. de elect. fundamēta. eo. lib.

f ¶ Fideles.] quis enim fidelis, qui nō doleat fide læſa? ſ. de pœ. felicis. ad fin.

g ¶ Catholicos.] vnde nō per Iudæos, hæreticos, uel paganos, qui quo ad prædicta ſuſpecti ſunt. & eſt ſi. ſ. de Iudæis. c. penul.

h ¶ Vel eorum aliquo.] hodie dic ut in cle. c. tit. multorum. §. ſane. & §. ſeq.

fati Poteſtates, domini tẽporales, ſiue rectores, vel eorum officiales, ſeu nuntij ſibi relictos ſtatim recipiant indilate [a] animaduerſione debita puniendos [b]: Non obſtantibus appellationibus, ſeu proclamationibus prędictorum nequitiæ filiorum: cum tã ſecundum ordinationẽ [c] prædeceſſorum noſtrorũ, quàm ſecundũ legem imperialem [d], appellationis & proclamationis beneficiũ expreſsè ſit hæreticis, & credentibus, ac eorum receptatoribus; fautorib. & defenſorib. interdictũ. ¶ Prohibemus quoque diſtrictius Poteſtatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorundemq; officialibus ſupradictis, ne ipſi de hoc crimine (cum mere ſit eccleſiaſticum) quoquo modo [e] cognoſcant [f], vel iudicent: ſiue captos pro eodem crimine abſque dictorum epiſcoporum ſiue Inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundem licentia uel mãdato, à carcere liberent: aut executionem ſibi pro huiuſmodi crimine à diœceſano vel Inquiſitorib., ſeu Inquiſitore iniunctã, prompte (prout ad ſuum ſpectat officium) facere ſeu adimplere detrectẽt: † vel alius diœceſanorum, aut Inquiſitorum iudiciũ, ſententiã, ſeu proceſſum, directe uel indirecteq [g] impedire præſumant. ¶ Si quis vero de prædictis Poteſtatibus, dominis temporalibus, rectoribus, uel eorũ officialibus, ſeu balliuis contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio ſe præfatis diœceſano epiſcopo vel Inquiſitoribus incumbenti ſe opponere forte præſumpſerit, vel ipſum aliquatenus impedire, necnõ & qui ſciẽter [h] in prædictis dederit auxilium, conſilium uel fauorem, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum [i]: quam ſi per annum animo ſuſtinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur [k].

† In antiquiorib. conſtãter legiĩ, detractent.

¶ Idem.

¶ Bona hæreticorum ipſo iure ſunt confiſcata, quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehenſio bonorum fieri nõ debet per dominũ ſecularem, niſi prius pronunciatum fuerit ſuper crimine per iudicem eccleſiaſticum, qui hoc poſſit. Io. And.

CAP. XIX.

CVm ſecũdum leges [l] ciuiles, nefarias, na-

Sentẽtia ſuper crimine lata, ſtatim eſt executioni mãdanda.

a ¶ Indilate.] Not. q ſententia lata ſuper crimine, ſtatim dilatione poſtpoſita mandanda eſt executioni, qđ idem probatur 2.q.1. ſicut. de pœn. diſt.1. Adam. fallit in caſib. not.11.q.3. cum apud Quid iuris de aliis ſententijs latis ſuper perſonalibus vel realib. actionibus, not. ſup. de offi. deleg. quærenti.

b ¶ Puniendos.] quod ſi Inquiſitor & ordinarius diſcordant 1 in mandato: quia unus mandat puniri per ſe condemnatum, alter mãdat relaxari per ſe abſolutum: ſatis vi ſuperſedendum donec conſulatur Papa ſup. c. proxi.

1 De hoc articulo vide citatos in ca. proximè præcedẽti circa finem.

ADDITIO. Vide qđ hic dixi ſuper uerſi. alterius. Io. And.

c ¶ Ordinationẽ.] de ordinationibus loquitur Inno. Alex. & Clemens quæ ſunt reſeruatæ. inf. c. ult.

d ¶ Imperialem.] ipſius Federici, quã non habemus: ſed approbata eſt ſupra in princip. Io. And.

e ¶ Quoquo modo.] ideſt principaliter, vel incidenter. cõcor. ſup. de ordi. cog. tuã. ſup q filij ſint legi. lator. cũ ſi aliàs tamen cognoſcit iudex 2 incidẽter, quod non cognoſcit principaliter. C. de iudi. quotiens. ſup de reſti. in integ. c. pe. cum ſuis concord.

2 al. in ſe capax: quem facit incapacẽ magnitudo cauſæ. ſecundum Io. Mona. vide Abbatem in ca. cũ ſit. de fo. cõpet.

[Gl. ſeq ponit regulam & tres caſus exceptos.]

f ¶ Cognoſcant.] nota q licet regulariter de qua re iudex cognoſcit pronunciare debeat. ff de iudi. de qua re. ſup. de cau. poſ. cum ſuper. tamẽ hoc fallit interdum: ſicut cũ delegans reſeruat prolationem ſententię. ſup. de offic. delega. ſuper quæſtionum. ſynodus cognoſcit de cauſa criminali epiſcopi, & nõ pronuntiat. 3. q 6. accuſatus. & c. ſeq. 5. q 4 duodecim. idem in caſu ſupra de reſcrip. cum contingat. ubi ad ſui inſtructionem de iuriſdictione cognoſcit is, qui ſuper illa nõ pronuntiat. Hic tamen utrumque expreſsè vetatur, ſ. cognitio & pronuntiatio: quia iudex huius rei non eſt capax, & concord. inf. de ſent. excom. ſi iudex. [& ſup. eo. inquiſitores. ut ibi no. in fine tertiæ glo.]

g ¶ Indirecte.] ad idem ſupra eo. tit. & lib. ſtatutum 1. Ioan. And.

h ¶ Scienter.] ignorantes ergo non ligat conſtitutio. ad idem ſup. eo. tit. & lib. c. 2. in prin. & c. ut commiſſi. in fin. & 2 decreuit.

i ¶ Percuſſum.] nota canonem latæ ſententiæ: & quia non reſeruat abſolutionem Papæ, ordinarius abſoluere non poterit de ſenten. excom. nuper. in ant.

k ¶ Condemnetur.] ad idem ſupra eod. tit. & lib cum contumacia.

CVm ſecundum.] Duæ ſunt partes. Prima loquitur de confiſcatione. Secunda, de apprehenſione: ibi. Cõfiſcationis. Et prima facit duo: inducit enim tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus concludit: ibi, Bona. Secũdum argumẽtum: ibi, Et mulier. Tertium: ibi, Ac etiam. Quartũ: ibi, Aut rerum. Ioan. Andr.

¶ Præmitte pro euidẽtia, quod habetur ſup. eodem tit excommunicamus. 1. & 2. reſpõ. vbi dicitur quod bona hæreticorum confiſcantur. Dominicus.

CASVS. Aliquis Titius, qui plura bona poſſidebat in diuerſis teritoriis, diabolo ſuggerente & inſtigante fuit lapſus in hęreſim nunquid ipſo facto pdit dominium ſuorũ bonorum, & dominiũ ipſorum tranſit in fiſcum? & quod iſtud ſit verum, oſtendit Romanus Pontifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quibus ipſo facto ſit confiſcatio bonorum: ergo multo magis in crimine hęreſis: quod eſt maius crimen, quàm ſint illa tria crimina. Sed ſanctiſſime, pater, verum fiſcus poſſit capere illa bona tamquã ſua antequam Titius ſit de crimine condẽnatus? Reſpondetur quod primo oportet, quod ipſe Titius per ſuum iudicem ordinarium, qui eſt ſuus iudex competens fuerit hæreticus declaratus; & tunc demum facta declaratione poterit fiſcus occupare illa bona. Nota primo quod nuptiæ contractæ cum conſanguineis, dicuntur eſſe contra ius naturale. Nota ſecundo, quod Imperator poteſt auferre dominium rerum ſingulis perſonis cauſa legitima ſubſiſtente. uide Innoc. de conſtitu. quæ in eccleſiarum. Domin.

[Prima gloſſa ſuminat.]

l ¶ Cum ſecundum leges.] Bona hęreticorum ipſo iure ſunt confiſcata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehenſio bonorum fieri non debet per dominum ſecularem, niſi prius pronunciatum fuerit ſuper crimine per iudicem eccleſiaſticum, qui hoc poſſit. Io. And.

a ¶ Naturæ contrarias.] in quibus ſexus perdit formã: & ſcelus eſt tale ꝙ non proficit ſcire. Venus mutatur in aliam formam. C. de adul. l. cum vir. & oium carnalium criminum peſſimum 1 eſt vſus ꝯ naturam. 32. q. 7 adulterij. & ſi totus mundus uteretur illo uitio, non excuſat. ead. cau. & quæſt. flagitia.

1 Peccatũ ꝯ naturã eſt oium carnaliũ peſſimũ, de quo vide plene B Tho. 2. 2. q. 154. arti. 12.

turæ a contrarias inceſtas nuptias contrahentes, eo ipſo b ſuarum dominium rerũ perdãt c: Et mulier d, humanam e legem tranſgrediens, & (præſertim parentibus ſuis non conſentientibus) raptoris † nuptias eligens, bona omnia, quę per legem ſibi obuenerãt a raptore, ac alijs conſortibus f raptus, ipſo iure g amittat: certoque h caſu deferãtur in fiſcum: Ac etiam illicitas i ſpecies tranſuehens: Aut rerum vectarum profeſſionem † omittens k: earundem ſpecierum & rerum proprietate hoc ipſo priuetur: & fiſco rerum & ſpecierum dictarum proprietas acquiratur. Bona l hęreticorum (qui grauius m, horribilius, ac deteſtabilius quàm prædicti n delinquunt) ipſo iure o de fratrum noſtrorum conſilio decernimus confiſcata.

¶ Confiſcationis tamẽ huiuſmodi executio, uel bonorum ipſorũ occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales, (iuxta Gregorii Papæ prædeceſſoris noſtri declarationem p) antequam per epiſcopum loci, uel aliam perſonam eccleſiaſticam q, quæ ſuper hoc habeat poteſtatẽ, ſentẽtia ſuper eodem crimine fuerit promulgata.

¶ Idem.

¶ In cauſa hæreſis, proceditur ſimpliciter & de plano: & dicta teſtium & accuſatorum non publicantur ſi periculum timeatur h. d. ſecundũ Zenze.

CAP. XX.

STATVTA

b ¶ Eo ipſo.] propter hoc facit ad propoſitum.

c ¶ Perdant.] C. de inceſt. nupt. l. cum ancilis & l. ſeq. & l. ſi quis. ff de ritu nupt. l. inceſtæ & Inſt. de nup. §. ſi aduerſus.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 24 de refor. matri. c. 6.

d ¶ Et mulier.] repete, & cum ſecundum leges ciuiles, mulier, &c quare hoc dicam, videbis inf. & dic mulier ingenua. C. de rapt. virgi. l. vnica. §. & ſi quidem in ancillis n. & libertinis nõ habet locum pœna malorũ, ut ibi.

† al profeſſionem

e ¶ Humanã legem.] C. de raptu virginum. l. vnica. & bene dicit humanam. i. ciuilem: quia ſecundũ canonũ legem ſecus: rapta. n. ſecũdũ nos licite ꝯhit cũ raptore, ſi prior diſſenſus tranſeat in cõſenſum. 34. q. 2. tria. & c. ſeq & ſup. de rap. ca. penul. & vlt.

f ¶ Conſortib.] delicti, vt quia comitati ſunt raptorem in inuaſione vel rapina, ut in prędicta l. vnica. C. de rapt. virg. l. vnica. §. pœnas autem.

g ¶ Ipſo iure.] propter hoc facit ad propoſitum: & habes hoc in Auth. de rapt. mu. quæ ra. nu. in fin. colla. 9.

[Glo. ſeq. primo exponit literam: ſecundo quęrit ponit opi. Io. & contrarium ſoluit.]

h ¶ Certoque caſu.] cum parentes mulieris non ſuperſunt, nec alter eorum: vel ſuperſunt ipſi, vel alter conſenſerit talibus nuptijs, hoc caſu bona deuoluũtur ad fiſcum, vt in prædicta Auth. de rap. mulie in fi. Sed nunquid de iure canonico habebit locum hæc pœna: cum ſecundum canones licite contrahat, vt ſ. dixi? Notat Io. 2 36 q. 2. de puellis. aliàs. § quibus. ꝙ pœna iſta locum non habebit ſecundum canones, ſecundum quos ceſſat interdictum: niſi cũ ſpõſa alterius rapitur. 27. q. 2. ſtatutum. & accedat quod not 2. q. 3. §. notandũ. in fi. de ſecun. nup c. penul. & ult. & ſecundum hoc bene dixi ſup. repete, & cum ſecundũ leges ciuiles: quia ſecũdum canones ꝯ. Sed ſatis uidetur, quod licet ſecundũ nos teneat matrimonium, pęna legis habeat locum in ijs quę non eſſent de temporali iuriſdictione eccleſię: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione ſui patrimonij: & pęna illa ibi per legem obueniat: quare lex eo quod confert priuare non poteſt 3? & accedat quod dixi inf. de regul. iur. c 2. ſecus forte in pœna, de qua in prædicta decre. ulti. de ſecun. nup. ibi enim priuat lex eo quod non contulit. [Facit. ff. de adop. ſi arrogator Io And.]

2 Qđ hic vẽ placere Archi. Io. And.

3 Quaſi ſub cõditione tulerit ſi raptori nõ nubat.

i ¶ Illicitas] vt is qui defert arma, ferrum, & lignamina Sarracenis. de Iudæis, ita quorundam. Io And.

K ¶ Omittens.] hoc habet locum in priuato. ff. de vectiga. l. ſi §. diuus. in milite non, ut C. eo. tit. l. 3. & hẽt hoc quod hic dicitur. ff eo tit. l. commiſſa. C. eod. tit. l. omnium, & l. ſi quis cum ſimil.

l ¶ Bona hæreticorum.] ſecus in bonis eccleſiarum, in quibus intitulati erant ipſi hæretici, ut in cle. eo. ti. uolentes. poſt principium Io. And.

m ¶ Grauius.] ergo ſunt grauius puniendi. 24. q. 1. non afferamus.

n ¶ Quàm prædicti.] ſ. ꝯhentes nefarias nuptias: rapta ꝗ cũ raptore ꝯxit: tranſuehens illicitas ſpecies: uel rerum vectarum profeſſionem omittens. Ioã. Andr.

[Glo. ſeq. dicit determinatum antiquũ dubium: & dicit a quo tpe, cauſam prorogat. arg. ad quæſtionem, & remittit.]

o ¶ Ipſo iure.] determinatum ſit ergo qđ olim dubitabatur per decr. ſup. eo. excõicamus. . 2. reſponſo. ubi dicebatur: ita ꝙ bona damnatorum ſi laici fuerint, confiſcentur, intelligamus ergo cõfiſcentur ipſo iure, ut hic uides. & intelligo ipſo iure confiſcata à tempore commiſſi criminis. C. eod. titu. l. 4. Idem dico in crimine læſæ maieſtatis. ff. de dona. l. donationes. ſecus eſt in aliis criminibus. ff. de don. l poſt contractum 4 Et puto confiſcationem hanc locum habere, etiã ſi ille catholicos filios habeat: & iſte textus non diſtinguit: ſuper hoc tamen fuerunt opiniones no. ſup. eo. tit. vergentis.

4 Si nõ alienatio facta eſt per volẽtem committere maleficiũ quod poſtea cõmiſit, ut in Specu. de don. uer. itẽ pone aliqui. & qđ ibi dixi. Io. A.

ADDITIO. Bona damnatorum de hæreſi, ſunt ipſo iure confiſcata a tpe cõmiſſi criminis, intantum ꝙ vendicantur ipſa bona per officium uel fiſcum de manibus poſſeſſoris, nullo dato pretio per quotcunq; manus tranſiuerint, vel aliqd loco pretij eſſet in manib. hæretici, Arg. ff ſolu. matr. l. cum dotem. §. fi. & l. ſeq. ff. de leg. 2. l. Imperator. & l. ſeq. & c. Io And.

p ¶ Declarationem.] quam hodie non habemus.

q ¶ Eccleſiaſticã] ſæcularis enim ſuper hoc eccleſiaſtico crimine iudicare non poteſt. ſup. c prox § pen.

STatuta] iſtud capitulum diuiditur in tres partes, In prima parte oſtendit ꝙ in cauſa hæreſis eſt procedendum ſummarie, & de plano ſine figura & ſtrepitu iudicij. In ſecunda parte: ibi, Iubemus. oſtendit qualiter in cauſa hęreſis ſit procedendum, ſi immineat periculum accuſatoris & teſtium. In tertia uero parte: ibi, Conſtitutiones. confirmat conſtitutiones ſuorum prædeceſſorum.

CASVS Certum eſt, ꝙ à iure cõi eſt certus ordo iudiciarius introductus, qui debet obſeruari in examinatione cauſarum tam ciuilium, quàm criminalium: videlicet, vt offeratur libellus, iuretur de calumnia, fiat litis conteſtatio, vt ĩ. de litis cõteſtatione, c unico in anti). & in auth offeratur libellus. C. de litis conteſtatione. Item quod quædam ſunt de ſubſtãtia iudicij ordinarij, ita ꝙ ſine illis proceſſus non ualeret. Sed utrũ

iſta

ta [a] quædam [b] felicis recordationis Innocentij, Alexandri, & Clementis [c] prædeceſſorum noſtrorũ quibuſdam declaratis & additis recenſentes: Concedimus, quòd in inquiſitionis hæreticę prauitatis negotio [d] procedi poſſit [e] ſimpliciter & de plano †, & abſque aduocatorum, ac iudiciorum ſtrepitu & figura [f]. ¶ Iubemus tamen, quod ſi accuſatoribus uel teſtibus in cauſa hæreſis interuenientibus, ſeu deponentibus (propter potentiam perſonarum, contra quas inquiritur) uideant epiſcopus

iſta ſint obſeruanda in crimine hæreſis, cum iudex ꝓcedit ꝯ hæreticum? Rñdet ꝙ non, immo ꝯ hæreticũ poterit iudex ꝓcedere ſine figura & ſtrepitu iudicij: Vñ iſta verba, ſine figura & ſtrepitu iudicij, important, vt poſſit procedere ſine datione libelli in ſcriptis cõcludentis: ſed tamen debet fieri petitio uerbalis ſcripta apud acta. Item illa uerba importãt, ut poſſit ꝓcedi ſine litis conteſtatione, ut probata veritate criminis, fiat condemnatio: tamen ſi reus compareat, eſt fienda litis ꝯteſtatio. Item non dent omitti probationes: tñ dilationes breuiores poſſunt tradi. de hoc videatis latius in clem. ſæpe. de uerb. ſignific. Or ſanctiſſime pater certum eſt ut habetur in cap. qualiter & quando. de accuſ. in antiq. ꝙ quando contra aliquem criminoſum proceditur per uiam accuſationis vel inquiſitionis, debẽt ſibi exhiberi capitula ſuper quibus accuſatur, uel ꝯ ipſũ inquiritur. Item nomina & dicta teſtium contra ipſũ productorum: & etiam nomina accuſatorum. Sed ꝗd ſi aliquis accuſetur de hęreſi, an iudex teneatur accuſato tradere noĩa accuſatoris & teſtium contra ipſum productorum & examinatorum? Reſpõdet Romanus Põtifex cum diſtinctione: aut imminet periculum accuſatori uel teſtibus, aut eorum conſanguineis: quia iſte accuſatus de hæreſi habet amicos potentes, q poſſẽt reprimere vel moleſtare accuſatorẽ, uel teſtes, vel eorum ꝯſanguineos, tunc iudex non debebit tradere accuſato nomina accuſatoris neque teſtium: ſed tenebitur illa oſtẽdere alijs perſonis, uidelicet Inquiſitori ſi eps procedat contra ſuſpectum de hæreſi. Si vero Inquiſitor procedat: tunc tradat nomina accuſatoris, vel teſtium epiſcopo, uel eius uicario, ſi ipſe epiſcopus fuerit abſens, & alijs perſonis honeſtis. Sed ponamus ꝙ inquiſitor timet ꝙ epiſcopus vel eius vicari⁹. aut illæ perſonę honeſtæ reuelẽt parentibus & amicis hæretici nomina accuſatoris & teſtium, uel alia ſecreta? Rñdetur, ꝙ inquiſitor poterit in eos ferre excõmunicationem caſu quo reuelabunt ſecreta, dicẽdo hoc modo: Profero in vos ſententiam excommunicationis, quam incurretis ipſofacto, quotiens reuelabitis ſecreta illa. Si autem eps vel Inqſitor uideat periculũ nõ imminere, poterit exhibere accuſato nomina accuſatoris & teſtiũ: & ẽt dicta & depoſitiones teſtium: & ſic epiſcopus debet habere rectam conſcientiam, vt iudicet periculũ eſſe vbi eſt, & nõ eſſe vbi nõ eſt: videlicet cũ videat q non imminet periculum, faciat exhibere nomina & dicta teſtium. Si autem uideat imminere periculũ, non faciat exhibere Nota primo, ꝙ declarans non dicitur addere: cum hic ponantur iſta verba tamquam diuerſa. vide tex. in clemen. 2. de ele.

Not. ſecũdo arg. ꝙ in cauſis vbi proceditur ſimpliciter & de plano, non admittunt̃ aduocati: & ſic à contrario: ſecus vr̃ in plenarijs, cum tex. non prohibeat intereſſentiam, ſed ipſorum ſtrepitum. Not. ex §. Iubemus. quod in cauſis debet fieri publicatio nominum teſtium, etiam ſi immineat periculum graue cõtra tales perſonas: quia eſt ſpeciale in cauſa inquiſitionis: contrarium eſt regulare.

[Prima gloſſa diuidit & ſummat.]

a ¶ Statuta.] in prima parte vſque, ibi, Iubemus. concedit in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis procedi poſſe ſimpliciter & de plano. In ſecunda dicit quid iuris, ſi ex publicatione nominum accuſatorũ & teſtium ipſis periculum immineret: & quid ſi nõ immineret: & fictiones 1 vitare pręcepit, ne dicat̃ periculum vbi non eſt: vel econuerſo. In tertia: ibi, Conſtitutiones. ſtatuta prędeceſſorum ſuorum ſuper hoc negotio edita, his conſtitutionibus non aduerſa, corroborat. Ioan. And.

b ¶ Quædam.] aliàs quorundam: aliàs quędam.

c ¶ Clementis. iſte 2 & alij hic expſſi multum ampliauerunt officium inquiſitionis: intantum quod quia tendebat ad noxam, habuit reſtringi per alium Clementem in cle. eodem ti. c. 1 & 2. Ioan. And.

d ¶ Negotio.] idem 2. in alijs quattuor caſibus, qui habentur in clem. de iudi. diſpendioſam.

e ¶ Poſſit.] non dicit per quos: intelligo ergo & per inqſitores deputatos à Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eo. ti. per totum in ſi.

[Glo ſeq primo ponit diſtinctionem modernorum hodie terminatam per cle. ſecundo quærit. arg pro & contra, & ſoluit.]

f ¶ Figura.] diſtinxerunt moderni q notãt iſtam materiam. ſ. de accuſ. olim. Inno. & Hoſt. Guli. in Spe. de inquiſitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur 3. ſi aũt detur poteſtas procedendi ſimpliciter, de plano, & ſine iudiciorum ſtrepitu: an addatur ibi illud verbũ, ſine iudiciorum figura. Vt primo caſu omnem iudiciarium ordinem ſeruare teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis conteſtatione, iuramẽti & teſtiũ receptione, & ſententiæ prolatione, & alijs: ſed operabuntur illa verba, ꝙ ſi aliquid omittatur, non ideo uitiabit̃ proceſſus: & magis poterit partium aduocatorum & teſtium inutilem ſtrepitum refrænare: tñ omittere nõ poterit litis cõteſtationem, vel aliud ſubſtantiale, ꝙ etiam de conſenſu partium omitti non poſſet, vt no. ſ. de offic. deleg. de cauſis. ſ. eo lib. de re iud. c. vlt In ſecundo caſu qñ additur ibi, ſine figura, vt hic: nullum ordinẽ iudiciarium ſeruare tenetur. argum. ad hoc C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. ſimilique modo 2. tunc enim ſufficiet ſentẽtia, quãuis omiſſa ſolemnitate, vt probatur & no. C. quorum leg. l. vnica hodie dic ut in cle. de uer. ſig. ſæpe. & vide ꝙ ibi no. in 5. gl. Sed dubitari ſolet 4 an inferior a Papa etiam legatus in caſu aliàs nõ permiſſo à iure, poſſit cognoſcere de aliqua cauſa, vel eam cõmittere de plano ſummarie ſine ſtrepitu & figura iudicij? Et vr̃ ꝙ non 5. abſurdum enim eſſet dicere, ꝙ minor legẽ maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tollere poſſit 6. de elec. c. eccleſia veſtra 2. 21 diſtin. inferior. C de inoffi. teſt. ſi qñ. Et in cle. de elect. ne Romani. in prin. licet ſucceſſor cõditoris, qui pari fungitur poteſtate, illam tollere poſſit ff. ad Trebel. ille a quo. § tempeſtiuum. C. de elec. innotuit. ſ. eo. lib. de cõceſ præb. c. 2. & ipſe idẽ conditor q condidit. ſ. eo. lib. de reſcr. ſtatutum §. 1. & ꝑterea regula dicit, beneficium iuris nemini denegari debere. j. de re. iu. indultum. 28. diſt. de his. In ꝯtrium ꝙ poſſit, vr̃: q a legatus omnia poteſt, quę Papa ſpecialiter ſibi nõ reſeruat: gerit enim vices eius: & ſi eſt de latere, maius omnibus poſt principem imperium cenſetur habere. ſup eo. lib. de elect. ſi abbatem. Item legatus quando ſibi uidetur, ſecundũ æquitatem procedit. ſup. de trãſac c. ult & dicit Apoſtolus, in cuius locũ vr̃ eſſe legatus: Omnia mihi licent. 11. q. 1. aliud. Ad idẽ ff. de offi. p. ꝯcõſ. ſed in aliã. in ſi. dici põt ꝑ iura pri⁹ allegata, ꝙ inferior a Papa ẽt legatus, iuris ſolẽnitates quo ad hoc tollere nõ poſſit ĩ caſib. nõ expſſis: vnde ꝯ inferiores nõ ſeruãtes ꝓdita sũt appellationum remedia. 2. q. 6. per totum. ſolus aũt prin ceps

Marginal notes:

† De iſta clauſula vide Lanfrãcũ cle. ſępe. 1 nu. 1. 2. 3. & ibi alios doctores. & Bart. in Extrauaganti, Ad reprimendũ, in verbo, ſummarie.

1 Io. Mo. qui facit quattuor partes de hac parte facit tertiã. Io A.

2 Hęc duæ gloſſulæ deſunt in antiquoribus codicib⁹, & ex lect. Ioan. An. hic fuerũt tranſlatę.

3 Arg. hoc tractat ſ. eo. lib de ele. indẽnitatib. §. ſi vero. & & Io. Mo. hic, ꝗ oia recido p p Clemẽtinã. Io. An.

4 De hoc in Spe. tit. 2. § ſuper eſt. in ſi. 1. co. Io. An.

6 Idẽ. Do. Phil. l. nec q cq̃. ibi. Bal. ff. de offic. ꝓc. Immo. c. ſi. de ꝯſt. vti. vel. inuti. Fõ.

6 Vnde infert Phil. ꝙ non ponet clauſulã, non obſtante. gl. ĩ cle. 2. in ſin. de reſcr. q a illa ponit̃ a ſolo prĩcipe. Bal. ĩ l. reſcri. C. de ꝓcibus imp offer.

vel Inquiſitores graue periculum [a] imminere †, ſi contingat fieri publicationem nominum eorum: ipſorum nomina non publice, ſed ſecreto coram diœceſano epiſcopo, uel eo abſẽte [b] ipſius vicario, quando Inquiſitores procedunt: quando vero procedit epiſcopus coram Inquiſitoribus, ſi haberi [c] commode poſſit copia eorundem, ac nihilominus, ſiue epiſcopus, ſiue Inquiſitores ꝓceſſerint, aliquibus alijs perſonis prouidis & honeſtis, iuriſq. periti (quas ad hoc uocari, & eis per † totum proceſſum ſuper quo deliberandum eſt ſerioſe manifeſtari, ac integraliter explicari, & de ipſorum conſilio ad ſententiam uel condemnationem ꝓcedi uolumus) exprimantur: ſicque (non obſtante quod illis, contra quos huiuſmodi depoſuerunt, nomina ipſorum nõ fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis inſtruẽdã plena fides depoſitionibus teſtium eorundem. ¶ Et vt eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquiſitionis negotio procedatur: præſentis conſtitutioni auctoritate permittimu quod epiſcopus uel Inquiſitores ſecretum poſſint indicere illis, quibus (ut præmiſſum eſt) proceſſum huiuſmodi explicabunt: & in eos ſi arcana conſilii, ſeu proceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdem epiſcopo, uel Inquiſitoribus patefacta præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis ſententiam, quam ex ſecreti uiolatione ipſo facto incurrant (ſi eis expedire uidebitur) ꝓmulgare [d]: ſic tamẽ quòd inquiſitores epiſcopum [e], vel epiſcopus Inquiſitores non excommunicent hac de cauſa: ſed ipſi ex iniuncto exnunc a nobis ſub uirtute ſanctæ obedientiæ diſtricto præcepto ad ſecretum huiuſmodi teneantur. ¶ Ceſſante vero periculo ſupradicto, accuſatorum & teſtium nomina (prout in alijs fit iudicijs [f]) publicentur. ¶ Cæterum in his omnib. præcipimus, tam epiſcopos, quàm Inquiſitores, puram & prouidam intentionem habere, ne ad accuſatorum vel teſtium nomina ſupprimenda, ubi eſt ſecuritas, periculũ eſſe dicãt [g]: nec in eorum diſcrimen ſecuritatem aſſerant, vbi tale periculum imminceret, ſuper hoc eorundem conſcientias [h] onerantes. ¶ Cõſtitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædeceſſorum noſtrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, conceſſa, ſeu etiam ad conſulta reſponſa, quæ conſtitutionibus ſupraſcriptis † ſuper eadem editis prauitate non obuient, in ſuo uolumus robore permanere [i].

TITVLVS III.

De ſchiſmaticis.

¶ Bonfacius Octauus.

¶ In prima parte ponit arengam uſq. ad uerſi. Iacobum ni delicet. in qua dicit quod Columnenſes Iacobus & Pa-

ceps põt ius alteri⁹ auferre 1: cognoſcat ergo & committat etiã legatus ordine iuris ſeruato. Ad hoc ĩ. de verb. ſigni. ſuper quibuſdã. de iureiurã ad noſtrã. ỹ. & c. ego No. ad hoc ff de offic. proconſul. l. nec quicq̃. §. de plano. & §. vbi decretum. legatus enĩ habet inſtar proconſulis. ĩ. de offic. leg. c. 2. eo. lib & proconſul ea quę communia ſunt ꝓ ſidib. ſeruare dẽnt, vt in prædicta l. nec quicquam in fin. nec in generali demandatione vĩ mandatũ qđ ſpecialiter mandaturus non fuiſſet. ĩ. eo. lib. de offic. vica. cũ in generali. & ĩ. de reg. iur. in gñali. & delegatus à Papa in cauſa ſibi delegata maior eſt legatõ de offi. lega ſtuduiſti. & ordinario ĩ. de offi. delega. ſane 2. & tamẽ tenetur ordinem iudiciarium obſeruare. ĩ. de iudi. exhibita. de libel. oblatio. cap 2. & 3. de lit. cont c. unico. cum ſimilibus. Io. And.

a ¶ Periculum.] timetur mors, vel detruncatio ipſorum, filiorum vel parẽtum ſuorum, vel deuaſtatio ſubſtã tię ipſorum, uel his ſimilia.

b ¶ Abſente.] ergo diœceſano præſente corã officiali nõ fiet. niſi forte vt coram honeſta perſona, de qua ſequitur. Ad idem ſ. eo ut commiſſi. ſ. eo. lib. de off. ord. ca. 1 in fin de temp. ord. cum nullus §. 2.

c ¶ Haberi commode poſſit.] 22. q 2 faciat homo. ff. de uerb. ſign. l. nepos. Ioan. And

d ¶ Promulgare.] vbi ergo non fiet talis ꝓmulgatio, licet indicatur ſecretum: re reuelãs excommunicatus non eſſet.

ADDITIO. Idem Archid.

e ¶ Epiſcopum.] ſi ſupra eodem tit. Inquiſitores.

f ¶ Iudicijs.] ſupra de accuſa. qualiter & quando. §. debet. & tradi debẽt nomina cũ dictis, ut poſſit & de falſo arguere, & ſe plene defendere, ut ibi: tamẽ ſi hoc omitteretur parte tacente, non puto uitiari proceſſum ad hoc ĩ. eod. lib. de accuſa. cap. 1. & 2.

g ¶ Dicant.] ſimi. ſupra de reſcrip. cũ contingat.

h ¶ Conſcientias.] ſi. ſupra eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. § aſſeſſorem.

i ¶ Permanere.] non obſtante eo ꝙ in huius ſexti libri volumine inſertæ non ſunt. ſunt enim reſeruatæ per hunc textum: & de his exemplifica ꝙ dicitur ſupra in procemio huius libri ad finem, vt ibi etiam dixi.

DE SCHISMATICIS.

¶ Dictum fuit ſupra titulo proxi. de hæreticis: verum quia ſchiſmatici incidunt in hęreſim, ut c. inter hæreſim & ſchiſma. 24 q. 3 ideo poſt titulũ de hæreticis, adnectit titulũ de ſchiſmaticis. Sed ꝓ declaratione tituli quæritur qui dicanẽ ſchiſmatici? Dicendũ quòd ſchiſma accipiẽ dupliciter, prout ad propoſitum ſufficit. Vno modo ſtricte: & tunc ſchiſmaticus dicitur ille, qui putat poteſtatem Eccleſiæ eſſe apud plures. Et licet ſciat vnũ eſſe Papam: putat tñ aliũ habere poteſtatem. Et ſic diuidendo Eccleſiam uenit cõtra illũ articulum, vnam ſanctam Eccleſiam. Alio modo accipitur ſchiſmaticus large pro illo qui non diuidit poteſtatem Eccleſię, ita ꝙ nõ putat poteſtatem Eccleſię eſſe apud plures: ſed tamen eſt rebellis: quia non vult obtemperare Papæ, dicens illum non habere poteſtatem. Helias Regnier.

† Hodie ſemꝑ ꝓſumitẽ immi nere tale periculũ, & ideo in diſtricte ſolet obſeruari, vt in crimine hęreſis nũquã publicẽtur nomina accuſatorũ, uel teſtiũ uide extrauagantẽ Innocẽtij Papæ, quã aſſert Repertoriũ inquiſitorũ uerbo, nomina.

1 Præſumiẽ tñ ꝙ id faciat ex iuſta cã. vide Bal tit. de attodijs, ĩ vſib. feudorum, & tiarñã ĩ l. Gal. § & qd ſi tñ. ff de libe' & poſthu.

† Dictio, ꝓ, deeſt in manuſcr. codicib.

Cõtinuatio domini Heliæ.

† In antiquiorib. cõſtãtes legiẽ, ſupra dictus.

Ad

Nota ꝙ ſchiſmatici dirimũt vnitatẽ eccleſiæ: & ſic dũt committere ꝯ articulũ fidei, & vnã ſanctã: uide ꝗ differẽtia inter ſchiſmaticum, & hæreticũ 24.q. fin. inter hæreſim. Domin.

AD ſuccidendos.] Hodie non legitur, cũ in parte reuocata fuerit ꝑ extrauag. Bñdicti, quæ incipit: Dudum bonæ memoriæ. ubi reſtituit iſtos ad omnes pœnas hic inſertas & non inſertas, pterquam à depoſitione Cardinalatus, bñficiorum, & eccleſiarũ, & inhabilitate ad Papatum: & ad bona cõfiſcata, quæ erant alijs cõceſſa. Sed poſt eum Clemens quintus clementer illos ad Cardinalatum reſtituit: & ambo in Cardinalatu mortui ſunt.

¶ Et poſt Clementem dom. Io. Papa xxij iuxta interpretationẽ nominis gratioſus ad Cardinalatum gratioſe promouit reuerẽdũ in Chriſto patrẽ (quẽ dignitatis altitudine cõmendatum, cõmendari non expedit) dominum Ioan. natũ ex milite, in quo uirtutũ viget aceruus, domi. Stephano illius domi. Ioannis filio: qui cum poſteris fuerat hic damnatus: ac demum ipſius dicti Cardinalis fratrem do. Iacobum qui hic licentiatus in legibus vno anno in eis extraordinariam ſedem rexit, eccleſiæ Lonborien. præfecit epiſcopum.

CASVS. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & ſciebant alium fuiſſe canonice electum: & ſic erant uere ſchiſmatici: vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant ſchiſmatici large accipiendo ſchiſma: vnde ipſi noluerunt ad cor redire, ſed in profundum malorum deſcendentes ſua aggrauabant delicta: ideo fuerunt habiti proceſſus contra eos: videlicet quia fuerunt priuati honore Cardinalatus, & quibuſcunque bonis mobilibus & immobilibus, & beneficijs eccleſiaſticis. & effecti fuerunt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eorum ſimiliter fuit priuatus quibuſcunq; bonis & quibuſcũque dignitatib. Et ſic iſtud c. ſolum ponit proceſſum, qui fuit habitus ꝯ iſtos duos Cardinales. Sequitur textus De Columna, hodie non ſunt niſi duæ domus antiquorum ciuiũ, ſ. domus de Colũna. & domus de Vrſinis. Spiritualiter, eos excõicando Tẽporaliter, eos multando. Ex cauſis. Iſtas cauſas non exprimit: ex quo infert ꝙ iudex in ſñia ſua non teneẽ exprimere cãs ſuæ ſñiæ: licet ſit honeſtũ ꝙ exprimat. Perpetuo. Iſti perpetuo non poterunt obtinere aliquod bñficium in curia Romana, nec extra curiã vſq; ad quartã generationẽ, vt ſequiẽ. Nõ inueniat ſucceſſores Hic ponitur principalis effectus huius c. vc3, vt ſimiles exceſſus perpetrãtes puniantur ſimili pœna. Not. principalem effectum ad quem emanauit præſens. c. videlicet ꝙ ſchiſmaticus ꝑſeuerãs in rebellione eccleſiæ: quia ſcindit & diuidit vnitatẽ eccleſiæ: eſt priuandus quibuſcunq; honorib. & beneficijs eccleſiaſticis: & eſt inhabilis ad beneficia obtinenda. Itẽ punit ut confiſcatione bonorũ. Item præſtantes ei auxilium, conſilium, uel fauorem; incurrunt ipſo facto ſententiam excommunicationis.

trus olim Cardinales, & filij Ioannis fratres, ſcilicet dicti Petri diutius expectati noluerunt ad cor redire, ſed in profundum malorum deſcendentes ſua aggrauabant delicta: quare uarias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum hic inſerit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipſos Iacobum & Petrum, vſque ad verſi. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & poſteros dicti Ioannis, uſque ad uerſi. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui decętero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vſque ad verſic. Hæc & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obſeruari: & iubet ſimiles exceſſus puniri ſimilibus pœnis in poſterum. h.d. Ioan. And.

[Prima gloſſa diuidit & ſummat.]

a ¶ Ad ſuccidendos] in prima parte ponit arengã vſque ad verſi. Iacobum videlicet. In qua dicit, ꝙ Colũnenſes Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioãnis, fratres ſcilicet dicti Petri, diutius expectati noluerũt ad cor redire. ſed in profundũ malorum deſcendentes ſua aggrauabãt delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem pręſentium & memoriam futurorũ hic inſerit. Secũdo ponit pęnas. quas protulit in ipſos Iacobũ & Petrum, vſq; ad verſ. Contra natos. ibi tertio ponit pęnas, quas tulit ꝯ filios & poſteros dicti Ioan. vſq; ad verſ. Omnem. Ibi quarto imponit pęnas his, qui decreto deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel ꝓdictis natis Ioannis fauorẽ prębuerint, vſque ad uerſi. Hæc & alia. ibi quinto & ultimo ratificat, innouat, & confirmat prędicta, & ea præcipit iuniolabiliter obſeruari: & iubet ſimiles exceſſus puniri ſimilibus pęnis in poſterum: hoc dicit. Io. Andr.

CAP. VNICVM.

AD ſuccidendos [a] infructuoſos [b] palmites peſtiferos & nociuos, quos (quaſi ficus [c] fatua) domus [d] † de Columna produxit, neſcientes [e] in ſemitis iuſtitiæ [f] dirigere greſſus ſuos ad cor reuerti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: (Iacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipſius, olim ſanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinales [g], & filios quondã Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati, poſteros &

† Huius appellatione nõ ueniunt baſtardi. Pe. de Ancha. hic. l. dixi ſup. tit. proxi. c. ſtatutũ. addo gl. ſ. clem. de bap. Nic. de Vbal. in tracta. de ſucceſ. ab inteſt. Font.

b ¶ Infructuoſos.] arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi, & in ignem mitti cẽſetur, ut terra, quę ſub nociua occupatione inutilis arboris ſterilis habebaẽ, per nouam plantationem ad fructificãdum culturam recipiat congruentem, ut ſupra de dolo & contu. veritatis. in princ. in parte deciſa.

c ¶ Ficus fatua.] Matthæi vij Lucæ vij. Cum eſuriens, veniens ad ficum nõ inueniſſet ibi fructum: ꝑpetua ſterilitate, ſua maledictione illam damnauit. 24.q.3.c. cum ergo. §. ſed qui pro perſecutoribus.

d ¶ Domus.] nõ dãnat totã domũ: ſed quoſdã infructuoſos palmites ex domo. ut ſ. dixi. & q ſunt illi. j. dicet.

e ¶ Neſcientes.] Dauid in Pſal. Saluum me fac. obſcurentur oculi eorum ne uideant: & dorſum eorum ſemper incurua. nec dixit Pſal. Id optando, ſed iudicando 37 diſt. c. ideo prohibentur. §. 1. ut itaque.

f ¶ Iuſtitiæ.] cum ſederit iuſtus ſuper ſedem, nõ aduerſabitur ſibi quidquam malignum. C. de ſum. tri. in epiſtola, inter claras. unde Pſal. Fiant uiæ eorum tenebrę, & lubricum. & Angelus Domini perſequens eos. 23. q. 4 c. Nabuchdonoſor §. item qui per prophetam.

[Glo. ſeq. primo exaggerat: ſecundo tractat quo numero teſtium damnentur Cardinales: & an ille numerus fuerit hic ſeruatus.]

g ¶ Cardinales.] quanto maiores erãt, ingrati beneficiorum ſe ꝯ eccleſiam erigẽdo & malignãdo, grauius puniri debebant. de pæ. di. 1. principium. & non debent Cardinales dãnari niſi certo numero teſtium ep̃s Cardinalis 72. præsbyter Cardinalis 64. diaconus Cardinalis 27. 2. q. 5. præſul. 1 & forte hunc numerũ ſeruauit hic Papa: & forte non: nec n. adſtringebatur: lex. n. indicari ſibi potuit, ſed imponi non potuit. ſup. eo lib. de reſcrip. c. ult. C. de leg. l. digna uox. ſup. de elec. innotuit.

1 De intellectu. c. præſul. 2. q. 4 vid. B. Tho. 2. 2. q. 70. arti. 2. ad 3. argum.

fautores & ſequaces eorum) in virtute altiſſimi exurgentes, ſpiritualiter & temporaliter cõtra eos duximus procedendum. Conſequenter dictis Iacobo & Petro deſcendentib. in profundum [a] malorum & molientibus inconſutilem tunicam [b] Domini, ſanctæ videlicet eccleſiæ ſcindere unitatem, & ut gladium [c] acuentibus linguas ſuas, & prorumpentibus non tam in uerba † blaſphemiç & ſchiſmatica, quàm inſana [d], quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis, quibus antequam eſſent depoſiti, vtebãtur [e], per Vrbem & diuerſa mũdi climata deſtinauerunt, æſtimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conſcientiæ bonæ ſignũ [f], & conficta materia diſputandi, quia veritate nõ poterant, nos ſaltem lacerare [g] conuitijs præſumpſerunt: quorum dicta licet poſſemus ſuperiori aſſertione conuincere, & luce clarioribus rationibus cõfutare, duximus eorum latratibus non dare reſponſum [h], vt contrita eorum rabies, auctoritate ſonora præſidentis in ſupremo iudicij ſolio frangeretur, & patens ueritas [i] per ſeipſam ueniret in publicam notionem, noſtrumque ſilentium in ſupplicium eis foret: proceſſus tamen contra ipſos & alios fecimus ſucceſſiue varios, diuerſiſque temporibus ſpirituales & temporales pœnas & ſententias continentes, & multas, quorum quia † totum tenorem conſtitutionis in præſenti inſerere longum eſſet, ex eis quædam compendioſe collata huic noſtræ conſtitutioni duximus inſerenda, ad certitudinem præſentium, & memoriã futurorũ: uidelicet quod ex cauſis [k], quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum noſtrorum cõſilio depoſuimus dictos Iacobum † & Petrum à Cardinalatibus eiuſdem eccleſiæ, & ab omni Cardinalatus commodo & honore, ipſoſque iudicauimus ſchiſmaticos, & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos expoſitis [l] perſonis eorum a fidelibus capiendis omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuo priuantes eoſdem, & reddentes inhabiles ad habendũ, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus, & iuriſdictionib publicatis [m]. ¶ Contra natos [n] inſuper & poſteros dicti Ioannis ſpiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum † bonis & iuribus publicatis & confiſcatis, ipſiſque poſteris dicti Ioãnis per maſculinam & fœminam lineam deſcendentibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & miniſteria in eccleſia memorata uel eius curia: alibi [o] vero vſque ad quartam generationem. ¶ Omnem perſonam præſentem & futuram [p] cuiuſcunque fuerit prçeminentiç, conditionis, dignitatis, aut ſtatus eccleſiaſtici uel mundani; etiam ſi foret ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis [q]) quæ ipſos Iacobum & Petrum, uel eorum alterum ſcienter & deliberate pro Cardinalibus habuerit [r], & tenuerit, aut ad Cardinalatum admiſerit, ſeu uotum eorum uel alicuius ipſorum ſuffragium in electione Romani Pontificis admiſerit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominauerit, aſſumpſerit, vel re-

a ¶ Profundum.] ſup. de iud. cum non ab homine.

b ¶ Tunica. n.] inde Domini veſtimentum ſciſſum non fuit: ſed ſuper eum iactauerũt ſortem, Ioan. xix. 16. q. vlt. ſicut Domini veſtimentum. per qđ denotatum fuit, ꝙ eccleſia ſcindi non debet, q̃ in unitate tota conſiſtit, ut not. & 24. q. j. per totum.

c ¶ Gladium.] ſumptũ de Pſal. Miſerere mei Deus. & habes in canone de pœn. diſt. 1. periculosè. vnde & ſicut gladio, ſic & lingua quis occidit. 50. diſt. ſi quis viduam. Ioan. Andr.

d ¶ Inſana.] de ſum. tri. damnatus. in fi.

e ¶ Vtebantur.] primo ſigillo poſt depoſitionem uti non debebant. Ad hoc ſup. de appel. ut noſtrum.

f ¶ Signum.] cum potius ſit contrarium çſtimandum. 24. q. 3. cũ ſancti.

g ¶ Lacerare.] habet enim hoc proprium antiq. hoſtis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo ſibi reſiſtente deijcere non valet: opiniones eorum falſas ſimulando dilaceret. 2. q. 5. habet hoc proprium.

h ¶ Reſponſum.] ſi. C. ſi quis Impera. maledix. l. unica. [vide de cle. ma. c. 1. in gloſ. 2.] de pęni. diſtin. ſi enim inquit.

i ¶ Veritas.] quę ſemper uincit 8. diſt. ueritate.

k ¶ Ex cauſis.] eas nõ expreſſit: nec habuit neceſſe exprimere. Ad idem ſupra de re iudi. ſicut.

l ¶ Expoſitis.] ad idẽ ſup. de Iudæis. ita quorundam.

[Glo. ſeq. adiuuat tex. ſoluit dubium, qđ remittit.]

m ¶ Publicatis.] labores ergo impiorum iuſti edent: & theſaurizabunt iuſtis eorum diuitiæ. Sapientiæ 15. Prouerbiorum 28. & 23. q. 7. quemadmodũ. & c. 1. & redeuntes nõ recuperarent bona ſua ex quo ſunt expreſſe damnata. de hoc ſup. de cle. coniug. quod à te.

[Glo. ſeq. recitetur per obiectionem, quã ſoluit duplici rõne.]

n ¶ Contra natos.] cõtra hos licet laici eſſent, procedere potuit: tum ratiõe eccleſiaſtici criminis, tum propter temporalem iuriſdictionem, quam habebat in eos: & habet in urbe per conceſſiones Ludouici & Conſtantini. 63. diſtin. ego Ludouicus. 96. diſt. Cõſtantinus. palea eſt ſupra eo. lib. de elec. fundamenta. Io. And.

o ¶ Alibi.] ſ. extra Romanam eccleſiam, & eius curiam. & ſumiẽ hic eccleſia Romana ſtricte.

p ¶ Futuram.] ſi. ſup. eo. ne aliqui.

q ¶ Cardinalis.] epiſcopi bene comprehẽduntur: quia conſtitutio inf. de ſenten. excommun. quia periculoſum. de excommunicatione non loquitur.

r ¶ Habuerit.] nota caſum in quo punitur deliberata cogitatio, † cũ aliàs cogitationis pœnam nemo mereatur. de pœnit. diſtinct. 1. cogitationis de hoc ea. diſtin. §. cogitatio. Io. And.

[Gloſ. ſeq. arguit ꝓ & contra; & remittit: demum id ꝓſequitur per modum quęſtionis ponens opinio. & rationes Hoſtien. demum ſoluit, & obiectioni reſpondet. in fi. allegat ius nouiſſimum.]

a ¶ Sede

† al. ita: in uerba blaſphemia & ſchiſmatica.

† al. ita: quia totũ tenorẽ cõſtitutioni pſenti inſerere, & cętera.

† Propter iſtã copulatiuã dicit de Ancha. paralelli non ꝯmitti, ſi faueam ſolũ alteri: per not. in l. ſi ſeruus. §. pluriũ. ff. ſi qs cau. facit. l. de monſtratio. ff. de condi. & demonſt. Font.

† Et facit ad nota. I cle. de hęreti. multorum ad fi. in gloſ. hic patet. Io. And.

† al. ita. eorũ bonis & iurib. etiam ꝯfiſcatis.

ceperit, ſeu dederit in his vel ad hoc auxiliũ, conſilium, vel fauorem, excommunicationis ſentẽtia duximus innodãdum, a qua (abſque expreſſa licentia Romani Pontificis) non poſſit abſolui, nec etiam per collegium Apoſtolicæ ſedis, eadem ſede [a] vacante, eamque prælatione, dignitate, ſtatu, & honore eccleſiaſticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliàs [b] & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxiliũ in rebellione, vel ſchiſmate perſiſtentibus, excommunicationis [c] ſententia innodantes. Hæc & alia per nos facta in prædictis noſtris proceſſibus, & in litteris noſtris bullatis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiam innouamus, eandéque † de nouo facimus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum. ¶ Et vt dictorum malitia non inueniat ſucceſſorem, & punitæ tranſgreſſionis exemplar retrahat aljos ab offenſa, ac in obliuionem [d] veritas veniens, non vagetur incerta: ſtatuimus atque decreuimus †, vt & ipſa inuiolubiliter obſeruentur: & quòd ſimiles [e] exceſſus & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum puniantur.

† In antiquioribus libris ita: eademq; de nouo, &c.

† al. decernimus.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunen.

¶ *Per aſſaſinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tamquam ab omnibus diffidatus abſque alicuius prolatione ſententiæ incurrit excommunicationis & depoſitionis ab officio & beneficio. hoc dicit ſecundum Zen.*

---

1 Vid. Fel. in c. ex litteris. extra de conſti.

a ¶ Sede vacante.] nota 1 arg. ꝙ collegium Cardinalium vacante ſede nõ fungitur iuriſdictione Papę. Et 2 ɔtrium arg. etiam poſſet ſumi, quaſi ſi hoc hic non vetuiſſet Papa, collegiũ id potuiſſet, & de hoc not Hug. Ioan & alij. 79. diſt nullus 2. plenius. Hoſt. de pæ. & remiſ. cum ex eo. in fin. in antiq. Sed quid dicemus: ſuccedit collegium in iuriſdictione, & eius exercitio, necne? Dixit Hoſt ꝙ ſic, ſaltem in ijs quæ de grandi neceſſitate euidenti & imminenti expediri oportet, ꝓ eo facit quo ad hoc decre ſ. eo. lib de ele. vbi periculum. §. idẽ quoque 2. quod etiã multum facit ɔ. mouebatur autem Hoſtien. his rõnibus: dicebat enim, alia collegia hoc habent. de maio. & obe. his quæ. & c. cũ olum. & ſup. eo. li. eod. tit. ca. vnico. tum quia ſic vtuntur Cardinales arg. ſ. de ele. venerabilẽ §. obiectioni. ver. ꝙ autem. ſ. de offi. ordi. irrefragabili. §. exceſſus. de fo. cõpe. cum contingat. tũ quia alius iudex non ſupereſt. ſ. de ele. licet. in fin. in quo caſu conceduntur, quæ aliàs non concederentur, vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. ff. de ijs quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. ſi debitorem. tum quia neceſſitas non habet legẽ ſ. de regul. iur. quod non eſt. tum quia nõ eſt veriſimile, ꝙ Deo placuerit contrarius intellectus, ne videatur gregem ſuum & Eccleſiam ſine paſtore reliquiſſe. inf. tit prox. c. 1. Nec obſtat tm eum, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ Cardinales ſunt ſine capite: hoc. n. non eſt verum: immo habent caput eccleſiæ generale, & proprium, ſ. Chriſtum: immo illud ſentire ab hæreſi non eſt longũ 3. 22. diſt. c. 1. & 2. & eſſet res monſtruoſa. de offi. ordi. quoniam in pleriſque Nec obſtat quod dicitur ex hoc poſſe ſchiſma, ſcandalum, & vacationem diutinam ſuſcitari: quia id poſſet eſſe verum, ſi indiſtincte concederetur: ſed reſtringi debet ad neceſſaria vel vtilia Eccleſiæ ſeu rei publicæ: quibus omnino prouidendum eſt. 7 q. 1 ſcias. Cauere ergo dẽnt ne nimis laxent habenas ff. de offi proconſ. nec quicquam. §. vbi decretũ, & § de plano & §. ſeq Præterea ad poteſtatem Cardinalis ſpectat vacante ſede delinquentes anathematizare 79. diſt. ſi quis pecunia, & anathema mucro 4 eſt epiſcopalis. 19. q 2. c 1. & maior pœna in eccleſia 24. q. 3. corripiantur, in princ. vnde ſi poſſunt maiorem pœnã imponere, ergo & minorem. ſ. de deci. ex parte 1. Item canon dicit ꝙ epiſcopi Cardinales vacante ſede vicem metropolitani obtinent 23. diſt in nomine Domini, & exponi dẽt, id eſt, Papæ qui & metropolitanus eſt. ſ. de offi vicarij. & ſua, nec alius poſſet Romanæ Eccleſię metropolitanus eſſe, nec debemus omniũ quærere ius expreſſum: multa. n. ſupplentur, quod patet de celeb miſ. cum Marthæ. §. 1. & concedi oportet, quòd ſaltem illam iuriſdictionem habet collegium, quam & legatus Apoſtolicæ ſedis, quæ non expirat mortuo Papa ſup de offi. lega. c. 2. eo. lib. non enim illa duraret, niſi collegiũ ſedes Apoſtolica cenſeretur, & poſſet dici, quòd Cardinales habent poteſtatis plenitudinẽ habitu tunc inquantum Romana Eccleſia cenſentur, quæ non moritur. 12. quæſt. 2. liberti 2. ſupra eodem libr de reſcript. ſi gratioſe. etiã ſi vnus tantum Cardinalis collegij ſupereſſet. 65. diſtinct. ſi forte. ſupra de poſtu. gratum. iuriſdictionem vero habent in exercitio ſecundum modum ſuperius dictum Quicquid Cardinales de facto obſeruẽt, videtur quòd vacãte ſede non debeant ſe intromittere, niſi de prouiſione, & ijs quæ ad prouiſionem pertinent: niſi ex grandi cauſa & imminenti periculo; per prædictam decre. ſupra eod. lib. de elec. vbi periculum. § idẽ quoque. Nec obſtat ſi minora collegia poſſunt, ergo & illud: quia ob accelerãdam prouiſionem Eccleſiæ, in cuius tardatione imminet periculum ſpeciale quid ſtatui debuit. & eſt ſi. ſupra eod. lib. de hære. accuſatus. §. ſane, dic vt in cle. ne Romani. de elect.

2 Vide qđ ibi not. in gl. Io. An.

2 Idẽ Do. Ph. & Innoc. in c. cum non ignores. ſup. de ꝑben.

4 Vide cõcil. Trid. ſeſ. 25. de refor. c 3.

b ¶ Aliàs.] ſ. etiam extra Cãrdinalatus officium. [Glo. ſeq. ſoluit quæſtionem.]

c ¶ Excommunicationis.] quia iſtius excommunicationis ſicut ſuperioribus abſolutionem ſibi non reſeruauit, intelligatur illam ordinarijs conceſſiſſe. de ſen. excom. nuper in antiq.

d ¶ Obliuionem.] ſi. ſupra de teſti. ſignificauit. & cap. Albericus.

e ¶ Similes.] in æquali delicto ſimiles ſunt pœnæ, in authen. vt fra fil. in fin. coll. 9. grauius autem delictum, grauius vindicetur. 22 quæſt. 2. non afferamus, Ioan. An.

DE HOMICIDIO.

¶ Dictum fuit ſupra de hæreticis & ſchiſmaticis, qui delinquunt in offenſam fidei Chriſtianæ: verum quia homicidiæ maxime, de quibus in primo c huius titu li, committunt offenſam in fidem Chriſtiauam, videlicet cum infideles occidunt Chriſtianos; ideo poſt titulum præcedentem ponitur titulus de homicidio.

Pro hu-

PRo humani.] Et eſt pręmittendū, ꝙ hanc decre. non gloſſarunt (quod cōſtat) Inno. Ber. Petrus, & Abbas, qui tñ Innocentianas aliàs gloſſauerunt: Fran. autē & Boa. ſcripſerūt, ſed nihil vtile. Hoſt. autem ſatis prolixe proſecutus eſt iſtam, & (vt dixit Hoſt.) hoc procœmiū ponit quare Dei filius fuit incarnatus: quomodo & quare beatū Petrum reliquit omiū ſuarum paſtorem: & quomodo ſummus Pontifex ſucceſſor eſt Petri, & Dei locum in terris tenet. per quod in ſollicita cura Dominici gregis ad eū pertinet. Ioan. And.

† De iſta ſecta vide Albertin. ſæpe c. 1. de hære. li. 6. adde multa huc ſpectantia per Antonium Capy. cium in deciſione Neap. 155. incip. Notarius Marcus.

¶ Iſtud capitulum eſt locale. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium, ſecundo: ibi, Cū igitur, ponit maleficium aſſaſſinorum. In tertia parte: ibi, Sacri. proferuntur plures pœnæ contra iſtos aſſaſſinos.

CASVS. In quadā Montana eundo ad ciuitatem Romanam erant aliqui homines qui dicebantur aſſaſſini, infideles, dediti voluptatibus: qui nō timebāt mortem: vnde erant complures, qui cū ſciebant Chriſti fideles euntes ad ciuitatem Romanā, mādabant iſtis aſſaſſinis, vt iſtos occiderent: q aſſaſſini multos Chriſtianos occidebāt: Romanus Pontifex volēs obuiare huiuſmodi malis, profert plures pœnas in iſtos aſſaſſinos, & illos qui eis mandabant, vt peregrini & alij Chriſti fideles euntes ciuitatē Romanam occiderentur. Nos. Innocentius iiij. animarum. quia plures Chriſtianos reperiebant indiſpoſitos, & in peccato mortali: ideo non ſolum occidebant corpora, ſed etiam animas. Impetrare id eſt, ſaluum conductū accipere, à domino iſtorum aſſaſſinorum: & iſtud erat in opprobrium Chriſtianæ religionis, vt Chriſtiani acciperent ſaluum conductum ab iſtis aſſaſſinis. Non ſequatur. & ſic punitur affectus, licet non ſequatur effectus. Diffidatus. q̄a quilibet Chriſtianus poterit ipſos diffidare, & bona ſua occupare: & erit iuſtum bellum. Not. primo ꝙ redemptio facta per Chriſtum, non concernit omnia animalia, ſed tantum humanum genus. Not. ſecundo, ꝙ ſolus Petrus habuit à Chriſto generalem curam totius gregis 21. diſt. in nouo. Dom.

† Vide Turrecr. in ſumma de Eccleſia lib. 2. c. 35. & 39.

CAP. I.

PRo † humani[a] redemptione generis, de ſummis cęlorum ad ima mundi deſcendens, & mortē[b] tandem ſubiens temporalem Dei filius Ieſus Chriſtus, ne gregem ſui pretio[c] ſanguinis glorioſi redemptū aſcenſurus poſt reſurrectionem ad patrem, abſque paſtore deſereret[d], ipſius curam beato Petro Apoſtolo (vt ſuæ ſtabilitate[e] fidei cęteros in Chriſtiana religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera, ſuæ accenderet[f] deuotionis ardore) commiſit. vnde nos eiuſdem Apoſtoli effecti (diſponente Domino, licet immeriti[g]) ſucceſſores †, & ipſius redemptoris locum in terris (quanquam indigne) tenentes, circa gregis eiuſdem cuſtodiam ſollicitis excitati vigilijs[h], & animarum ſaluti iugis attētione cogitationis intendere ſummouendo noxia, & agendo profutura debemus[i], vt excuſſo a nobis negligentiæ ſomno[k], noſtrique cordis oculis diligentia ſedulo vigilantibus, animas Deo[l] lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui ſic horrenda inhumanitate, deteſtandaque ſæuitia mortem ſitiunt aliorum, vt ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolum corporum, ſed mortem procurant etiam animarum[m]: (niſi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt ſint armis ſpiritualibus præmuniti[n]) ac omnis poteſtas tribuatur à Domino[o] ad iuſtitiam rectumque iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias præſumptiones eccleſiaſticæ animaduerſionis mucrone ferire, vt metus pœnæ, meta huiuſmodi præſumptionis exiſtat:

† al. ita: & tam nefarios p̄ſumptores.

[Prima gloſſa diuidit.]

a ¶ Pro humani.] in tres diuide partes: In quarum prima ponit procœmiū vſque: ibi, Cū igitur, ibi ponit horrēdum aſſaſſinorum factum vſque: ibi, Sacri ibi imponit pœnā multiplicē illis, qui per tales quemquā Chriſtianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, vel occultauerint. Io. And.

b ¶ Mortem.] vere igitur mortuus eſt, & languores tulit, & dolores portauit. ī de cle. Miſ. cū Marthæ. circa medium. fuit n. verus homo, de ſum. trin. cap. 1. ſup. de hære. cum Chriſtus.

c ¶ Pretio.] vnde dicit canon, quis non pōt amplius amare, q̄ Chriſtus, q animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis. 23. q. 4. quis nos.

d ¶ Deſereret.] nota ꝙ prælatus ſe etiā ex nulla cauſa abſentantes, qui non dimittūt vicarios; & ſic dimittunt gregem ſuū ſine paſtore, & per hāc litteram ſatis patet, ꝙ poteſtas Petri tranſiuit ad poſteros: aliàs poſt Petrū ſine paſtore remāſiſſet Eccleſia, ꝙ non eſt verum, vt inf. ſequitur. Ad idē 41 diſt. c. 1. & idē pōt hic argui circa collegium Cardinalium, cum vacat ſedes, vt dixi ſup. tit. prox. c. vnico Ioan. An.

e ¶ Stabilitate fidei.] hac debemus armari, vt 23. q. 1. niſi bella. in fin.

f ¶ Accenderet.] verbo, opere, & exemplo. 8 q. 1. qui epatum, & c. ſeq. 43 diſtin. ſit rector. ī. de vo. magnæ. §. 1 de ſacra. vnct. cap. vnico. §. ad exhibendum. 11. q. 3. præcipue. Ioan And.

g ¶ Immeriti.] humiliat ſe vt Aug. in c. non dicens, Secundus locus gubernaculorum tradltus eſt mihi, qui temum temere non noueram. 40 diſtinct. c. ante omnia. in fin. Ioan. And.

h ¶ Vigilijs.] ſup. in procœmio iſtius libri ſup. de offi. leg. c. 1.

i ¶ Debemus.] ad idē ī de priui. cū & plantare. in prin.

k ¶ Somno.] 86 diſt. fratrem.

l ¶ Deo lucrifacere.] ſup. eo. lib. de regul. non ſolum.

m ¶ Animarum.] quod plus eſt 11. q. 1. præcipimus.

n ¶ Præmuniti.] & ideo dat canon conſilium, ꝙ nullus expectet in vltimis pœnitere, de pœn. diſt. 7. c. vlt.

o ¶ A domino.] poteſtates igitur ſunt à Deo vñ Chriſtus Pilato. Ioan xix. Non haberes in me poteſtatem, &c. Et canon, Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit 11. q. 3 qui reſiſtit. Et vniuerſitas non poſſet aliqua ratione conſtare: niſi tātus eam differentiæ ordo ſeruaret. 89. diſt. ad hoc.

ADDITIO. Illud qđ Chriſtus dixit Pilato, Non haberes in me poteſtatem. &c. ſm Archi. intelligendum eſt negatiue: quia nullam poteſtatem habebat ſuper eum: quaſi diceret, ſuper me nullam poteſtatē habes: & ſi quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiam illud ad Rom. 13. Omnis poteſtas à domino Deo eſt. 23. quæſt. 1. cap. mouet te § ſic etiam, ſiue iubente, ſiue ſinente 23. q. 1 quid culpatur iuxta fin. 2. q. 4. quæſitum. Ioan And.

8 ¶ Tiaſ.r.

præſertim [a] cum nonnulli magnates taliter primi formidantes [b], coacti fuerint ſecuritatem ab eorũdem aſſaſſinorum domino impetrare: ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam Sacri approbatione cõcilij ſtatuimus vt quicunque princeps, prælatus [c], ſeu quæuis alia eccleſiaſtica ſęculariſve perſona, quempiam Chriſtianorum † per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit [d] (quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptauerit [e], vel defenderit ſeu occultauerit, excommunicationis [f] & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto; & illa libere [g] alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, cõferantur. Sit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo ꝑpetuo diffidatus †. Et poſtquã probabilib. † conſtiterit argumẽtis aliquẽ ſcelus tam execrabile cõmiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis aduerſus eum ſententia requiratur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Sine pœna irregularitatis poſſunt clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram iudice ſæculare, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſe proteſtando, quod ad pœnam ſanguinis non intendunt. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PRęlatis [h] † vel clericis quibuſcũq; qui de laicis [i] ſuis malefactorib. q̃relã penes ſęcularẽ [k] iudicẽ deponẽtes, petũt emẽdã [l] ſibi fieri, & ꝓuideri [m] ne cõtra eos talia de cætero ꝓ̃ſumant, ꝓteſtã-

a ¶ Præſertim. pro maxime.

b ¶ Formidãtes] probabiliter. maxime propter qualitatem aſſaſſinorum, qui non timent mortem, & dicuntur eſſe del Vezo dela Montagna.

ADDITIO Iſte eſt quidã baro Saracenus: & prout dicitur, ſunt illi ſui ſerui ita nutriti, ꝙ parendo mandato domini ſui credunt ſaluari Et dicit Hoſti. ꝙ multi Chriſtiani principes per tales mortui ſunt. Et dicit Arc. per hanc particulam probari decretalẽ nõ loqui de ijs, qui nõ ſunt ſub alicuius dominio ſed pro pecunia homines accidunt: qui vulgariter aſſaſſini dicũtur. facit pro eo littera, per prædictos, quæ ſequitur. Ioan. And.

c ¶ Prælatus.] etiam epiſcopus: quia decre. quia periculoſum. de ſen excom. ĩ. eo. li. nõ eximit illos à pœna excommunicationis.

[Gloſſa ſequens recitetur per obiect. & ſolutionem.]

d ¶ Mandauerit.] Si mandauit, ergo cogitatio nõ ſtetit in ſuis finibus: & ideo non eſt mirum ſi punitur: aliàs ſecus. de pœ. diſtinct. 1. cogitationis. mitius proceditur cũ mandante in caſu infra eod. lib. de ſenten. excomm. quicunque. vbi mandans & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto quòd etiam ſi reuocauerit re integra, pœnam incurrit, cum ex ſolo mandato iam prius ligatus eſſet. & ad hoc facit quod ſtatim ſequitur.

ADDITIO. Quod ligatus eſſet ex ſolo mandato patet: quia hoc ipſum mandare eſt delictum conſummatũ. ſuper quo vide quod dixi de illo qui cogitauit & aliquid egit: ſed nõ perfecit, ad finem quæſtionis quã poſui infra de reg iur. in pęnis. in Mercu. Ioan And.

e ¶ Receptauerit.] tenẽtur receptatores, vt aggreſſores. C. de ijs qui la occul. l. 1. & 2. peſſimi. n. ſunt receptatores ſine quibus delinquẽs diu latere non poteſt. ff. de rece. l. 1.

f ¶ Excommunicationis.] ex quo Papa nõ reſeruauit abſolutionem, puto ꝙ ordinarius poſſit abſoluere ĩ. de ſen. excom. nuper ad hoc ĩ. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ Libere.] etiam illo non vocato ſi poſſideret. ĩ. eo. li. de præb. licet. 2.

ADDITIO. Hoſt. exponit, ideſt, non obſtante appoſitione vel contradictione cuiuſquam. Ioan. And.

PRælatis.] primo ponit dictum, quod ſecundo probat per euitationem abſurditatis: ibi, alioquin

CASVS. Aliquis laicus famoſus latro ſurripuit clerico ſiue ſacerdoti bona ſua, & ſic tenebat ipſe latro actione furti, quam clericus poterat intẽtare criminaliter vel ciuiliter: vñ ipſe cleric' depoſuit querimoniã de ipſo laico coram iudice ſæculari, non accuſando directe ipſum laicum, vel ſecundũ Dominicũ de ſancto Geminiano etiã accuſando directe: ſed proteſtãdo ꝙ ſolum tendebat ad recuperationẽ bonorum ſibi ſurreptorum, non autem ad pęnam ſanguinis: vnde iudex examinauit illud negotium, & per confeſſionem ipſius laici famoſi latronis: ſiue per teſtes fide dignos & omni exceptione maiores ſibi iudici legitime cõſtitit, quod ipſe laicus commiſerat ſacrilegium, vel aliud crimen commiſerat, quod erat dignum vltimo ſupplicio: ideo ipſe iudex ſecularis eum condemnauit ad mortem, vt ſuſpendeatur ad patibulum: vtrum clericus qui accuſauit ipſum, ſit effectus irregularis, licet expreſſe proteſtatus fuerit, ꝙ non tendebat ad pęnã ſanguinis? Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ipſe clericꝰ abſque nota irregularitatis potuit talem laicũ accuſare coram iudice ſæculari: aliàs ſequeretur ꝙ clerici nõ poſſent conqueri de iſtis latronibus Nota primo ꝙ appellatione prælatorum non comprehenduntur inferioris clerici. Nota ſecundo ꝙ iudex poteſt pronuntiare etiã ſuper iniuria de facto non inferẽda. vide de ſepult in noſtra. Dominicus.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.]

h ¶ Prælatis.] Sine pęna irregularitatis poſſunt clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram iudice ſæculari, etiã de criminib. ex quibus debetur pęna ſanguinis, expreſſe proteſtando, ꝙ ad pęnã ſanguinis nõ intẽdunt. Et emanauit hæc decre. ad declarationem eorum quæ no. 23. q. 3. Maximianus. & q. 5. vnum ſolum. & ĩ eo tit. poſtulaſti.

ADDITIO. Et ad quæſtionem venerialem 11. & 14. eo. tit.

i ¶ Laicis.] Si enim de clerico vel eccleſiaſtica ꝑſona coram iudice laico conquereretur, habet locum pęna ĩ de foro compe. c. ſi diligenti.

k ¶ Sęcularem.] poterunt etiam conqueri coram eccleſiaſtico iudice. ĩ de foro compe. cum ſit. dic vt ibi.

l ¶ Emendam.] Licet iniuriam paſſus rancorẽ dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. diſt. ſi quis cõtriſtatus, de hoc 23. q. 4. ſi is qui.

[Gloſſa ſequẽs dat tria ſimilia, & obiect. dupliciter ſoluit.]

m ¶ Prouideri.] Prouidet ergo iudex in futurũ, ſicut & in ſeruitutib. ff. ſi ſer. ven. l. egi. & l. harũ. ſicut & in alimentis. ff. de lib. agno. l. ſi quis. § alimenta. & circa futuras expẽſas. ĩ. de ꝓcura. auditis. in fine. vbi de hoc

[Et

† Hęc autẽ qualitas ꝓbari dẽt vt eleganter tradit Alexãder cõſil. 172. & conſil. vlt. lib. 2. & Felinꝰ in ca. ita quorũdã. in principio extra de Iudęis

† Diffidare, q̃d ſit p̃tet doctores hic vide Petrũ Godofredũ in Auth. Gazaro'. C. de hæret.

† Vide Deciũ cõſil. 189. & Felinũ in ca. aſſerte extra de præſump.

† Pręter doctores hic vide Felinũ in c. querelã extra de iureiurã.

Iudex an poſſit prouidere circa ea quę habẽt tractũ de futuro.

do [a] expreſſe, qđ ad vindictam ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari nõ debet: quamuis alias in tali caſu de iure debeat pęna ſanguinis irrogari [b], ſi iudex mortẽ illis inferat iuſtitia [c] exigẽte. Alioquin ſi prælati aut clerici propter metũ huiuſmodi, q͂a iudex ad pœnam ſanguinis poſſet † ꝓcedere, de ſuis malefactoribus taliter [d] cõqueri nõ auderent, daretur pleriſq; materia [e] trucidandi eoſdem, & ipſorum bona libere deprædandi.

¶ Idem.

Mandanti aliquem verberari ſecuta mors imputatur h. d ſecundum Zenze.

CAP. III.

IS † qui [f] mandat aliquem verberari, licet expreſſe [g] inhibeat, ne occidat vllatenus, vel mẽbro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, ſi mandatarius [h] fines mandati excedens mutilet vel occidit: cum mandando in culpa [i] fuerit, & hoc euenire poſſe debuerit cogitare [k].

TITVLVS V.

De vſuris.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunenſi.

¶ *Primo innouat & obſeruari præcipit Lateranen concilium cõtra vſurarios editum vſque ad verſi. Et quia Ibi præcipit omnibus dominis & vniuerſitatibus terrarum ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere: & quòd aliquis eis ad hoc domus non locet, vſque ad verſi. Qui vero, Vbi imponit pœnam clericis contrafacientibus, vſque ad verſi, Cæterum. Vbi imponit pœnam laicis: & hoc facit vſque in finem, Ioan. And.*

[Et infra de ſent. excom. Romana. §. cauſam. Io. And. & ſupra de ſepult. in noſtra. licet dicat lex ꝙ tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem ff. de vſur. l. 3. §. 1. illud enim locũ habet in vſuris quę ſunt odioſę vel non ſpecta, ita ꝙ ſtatim detur exactio. hic autem prouidebit ſtatuendo pœnas comminando, vel pęnam malefactoribus imponendo, & ſic metus pęnæ erit meta præſumptionis, & clericorum prouiſio. ĩ cap. proximo.

ADDITIO. Vide quod dixi in tex. Io. And.

a ¶ Proteſtando expreſſe.] Nota requiritur expreſſum, vbi nõ ſufficit tacitũ. ad idẽ ſupra eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus, in prin. & caute facit clericus ſi de hac proteſtatione confici faciat publicam ſcripturam. ad idẽ ſupra de ſimo. ex diligenti. in fi. de cle. excõ. mini. propoſuit. & quod no. de offi. de delega. cum in iure.

b ¶ Irrogari.] In caſu quo non debet irrogari, habebamus caſum ſ. eod. poſtulaſti.

[Glo. ſeq. reci. per obiec. & ſolutionem.]

c ¶ Iuſtitia.] Idem ſi contra iuſtitiam, cum clericus non fuerit in culpa. & abſit vt ea q̃ ꝑ bonum & licitũ facimus, &c. 23 q. 5. de occidentis. & facit qđ dixi ſupra ne cle. vel mon. cap. vlt. quod ſimili modo prouidit prælatis temporalem iuriſdictionem habentibus: nec obſtat ĩ. cap proxi. vt ibi dixi.

ADDITIO. Et in decr. vlt. ne cle. vel. Mon. Io. And.

d ¶ Taliter.] ſcilicet cũ expreſſa proteſtatione, vt dictum eſt ſupra.

e ¶ Materia.] hoc idem dicebatur in prædicto canone 23. q. 5. vnum ſolum. in fi.

IS qui.] Ponit dictum cuius cauſas ſubdit: ibi, Cũ mandando.

CASVS. Ego clericus vel ſacerdos concepi odium contra aliquem, volens de eo aſſumere vindictam, cõueni cum aliquibus familiaribus meis, vel cum aliis, vt ipſi eum verberarent. tamen eis expreſſe inhibuit, ne eum occiderent, nec membrum aliquod amputarent. Iſti acceptauerunt iſtud mandatum damnatum, & cum taliter verberauerint, ꝙ mors eſt inde ſecuta. vel detruncatio membrorum: vtrum ſim factus irregularis? Videtur ꝙ non, quia illis inhibueram, ne eũ taliter verberarent ꝙ mors poſſet inde ſequi, vel mẽbri mutilatio. Non obſtante iſta ratione dubitandi reſpõdeo, ꝙ nihilominus incurro irregularitatem: nam dedi operam rei illicitæ: ideo ſunt mihi omnia imputãda quæ poſſunt ſequi ex illa re illicita: quia debui cogitare ꝙ, inde ſequeretur mors vel multilatio mẽbri. Nam debuit cogitaſe, quòd alius ſe defenderet, & qđ iſti ſunt animati contra ipſum, & inde eũ taliter verberarẽt, quòd ſequeretur mors vel multilatio mẽbri.

Et iſtud verum, quia propter mutilationem membri ſum effectus irregularis, ſi talis fuerit mutilatio, ꝙ inde facta fuerit ſeparatio mẽbri. Nam ſi quis clericus verberet aliquem in tantum ꝙ reddat membrum inutile, non propter hoc efficitur irregularis, niſi fiat detrũcatio alicuius mẽbri. Quid ſi aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum ſit irregularis? Iſta quæſtio præſupponit aliam, videlicet verũ digitus ſit membrum hominis: Vnde dicendum ſecundũ doctores, ꝙ digitus non eſt membrum, ſed officium membri. ff. de ſtatu. ho. l. non ſunt. § partus. ideo ſi q̃s alicui amputa digitum, non propter hoc efficitur irregularis. Not. quòd quo ad pęnam irregularitatis paria ſunt aliquem interficere, vel membris mutilare. & ad hoc clem 1. eo. & tit. & ibi gl. quę alleg. concor.

[Prima gloſſa dicit quid declarat.]

f ¶ Is qui.] Determinat notata per Innocentium & Hoſtienſem ſupra eodem tit. ad audientiam. & per Hoſtienſem. eod. tit. Petrus.

ADDITIO. Guli. de hoc tractat in Specul. de lega. § iuxta. verſ. ſed quærit quãdo. ſed non exprimit de illo, qui expreſſe ꝓhibuerat. Io. And.

[Glo. ſeq. obijcit.]

g ¶ Expreſſe.] per hoc videbatur non teneri: quia plus eſt expreſſe contradicere, quàm minime conſentire. ſupra de bap. & eius effe. maiores. ſed ſi non conſentiens irregularitatem non incurrit. [Facit eod. titu. delectus. &c. ſignificaſti 2. de cleri pug. in duel. cap. 2.] ergo multo minus expreſſe contradicens. Io. And.

h ¶ Mandatarius.] iſte etiam tenetur quod dic vt no ĩ. de ſenten. excom. muliere. §.

i ¶ Culpa.] iſtud eſt regulare, quòd vbi culpa præceſſit, quis tenetur de caſu: quod dic vt plene not. ſ. eo. tit. ſicut dignum. ſicut & quando culpa præcedit non excuſat metus. ff. qđ met cau. l. ſi mulier. fallit in matrimonio. ĩ de ſpon. veniens 2. [Et per hanc litteram patet decre. locum non habere in illo qui licite verberanti mandabat.]

ADDITIO. Iſta duo, ſcilicet culpa & mora aſtringunt ad caſus qui ſequuntur. C. de cond. ob tur. cau. l. fin. C. de cond. fur. l. 2. Io. Mona. hoc patet de cõmod. cap. vnico. de depo. c. 1. Ioan. And.

k ¶ Cogitare.] eo. de cætero. c. continebatur. ff. ad legem Aquil. l. qui occiderit. § in hac.

DE VSVRIS.

¶ Dictum fuit ſupra titu. proxi. de homicidio: verum quia vſurarius eſt homicida ſui ipſius & animæ ſuæ, vt in c. 1. infra eod. iuncta glo. ideo poſt titulum præcedentem ponitur titulus, de vſuris.

† al. poſſit

† De intellectu vide Antoninum Gomeziũ tom. 3. varia reſolut. c. 3 de homicidio nu. 14 adde Deciũ in c. 1. de off. deleg. & Alexãdrũ conſ. 240. lib. 2.

Conſtitutio dñi Heliæ.

Vſuratum

Vſurarum voraginem.] Dicit Franc. ꝙ hæc conſtitutio facta fuit propter Florētinos, Senenſes, Piſtorienſes, Lucanos, Aſtenſes: qui circuibāt diuerſas prouincias ad exercendum vſuras immoderatas: & quia per multos ꝑlatos & principes recipiebantur, ideo hic fuit prouiſum. Io. And.

CAP. I.

Vſurarū a voraginem b, (quæ animas c deuorat, & facultates d exhaurit) cōpeſcere cupientes, conſtitutionem e Lateranenſis † concilij contra vſurarios editā ſub diuinæ maledictionis f interminatione præ-

† Letera nen. concilij ſub Alex. iij. cap. 25.

CASVS. Statutum fuit in concilio Lateran. quod habeť in ca. quia in omnibus. eo. tit. in anti. ꝙ vſurarij manifeſti in vita non debent admitti ad cōionem, & poſt mortem non debent admitti ad eccleſiaſticam ſepulturam. Item ꝙ rectores eccleſiarum prochialium non dēt admittere oblationes taliū vſurariorū manifeſtorum. Vlterius dř, ꝙ clerici admittentes vſurarios manifeſtos ad cōionem vel ad eccleſiaſticam ſepulturā, vel recipiētes eorum oblationes, ſunt ſuſpenſi ab officio. Sed vtrum puniant̃ alia pœna? Rñdetur ꝙ ſic, ſ. pęna maledictionis æternæ: quia peccāt mortaliter: Mandat. n. Papa illam conſtitōnem concilij Lateranēſis obſeruari ſub interminatione ęternę maledictionis: hoc eſt, ſub pœna peccati mortalis. Et ſic presbyter admittens vſurarium manifeſtum ad communionem altaris, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum ſint alia remedia inuenta ad compeſcendum iſtud crimen vſurarum? Reſpondeo ꝙ ſic: nam vt ceſſet iſtud crimē vſurarum, ſtatuit Romanus Pontifex, vt nulla perſona eccleſiaſtica ſiue ſit collegiū vel vniuerſitas, vel etiam perſona particularis admittat vſurarios manifeſtos, nec patiatur ꝙ ipſi exerceāt vſuras in ſuis locis & terris, ſiue in eis collocēt locū ad exercēdum vſuras: imò clerici expellent tales vſurarios, infra tres menſes: aliàs incurrunt pœnas hic contentas: nam ſi ſint epiſcopi, ſunt ipſo facto ſuſpēſi. Si vero ſint inferiores prælati, incurrūt ſñiam excōicationis, niſi eos expellant infra tres menſes à ſuis terris. Si autem illæ terræ pertineant ad collegium vel ad vniuerſitatem eccleſiaſticam, ſunt interdictæ quouſque fuerint expulſi dicti vſurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum temporalis dominus non debeat permittere tales vſurarios manifeſtos, vt ipſi locent domos in ſuis terris? Reſpondet quod illud quod dictum fuit de ſententijs ſuſpenſionis, interdicti, vel excōicationis, habet locum in perſonis eccleſiaſticis: ſed laici non incurrunt illas pœnas ipſo facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, vt tales vſurarios à ſuis terris expellāt: aliàs poterunt illos excommunicare. Et excōicatio reſpectu laicorum non eſt canon latæ ſententiæ, ſed ferendæ. [Item cōionem opinionē: Nā dicto, Cæterū.] eſt aduerſatiua, quæ non eſſet niſi ſic intelligeretur. [Alienigenas.] ideſt, alios non oriundos de terris ſuis. [Conducere.] Et ſic non prohibet quin vſurarius poſſit locare domum: dummodo non exerceat vſuras in illis terris: licet alibi per ſuos fautores exerceat. [Cæterum.] ponit qua pęna puniendi ſunt laici, qui tolerant alienigenas exercere vſuras ſuas in ſua iuriſdictione. [Ordinarios.] i. diœceſanos. [Compeſcantur.] ideſt moneantur & excommunicentur, vel etiam ſuſpendantur. c. qui per cēſuram de verb. ſigni. in antiq. Nota primo ex iſto cap. iuncto. c. quia in omnibus. alleg. ꝙ recipiens vſurariū manifeſtum ad communionem altaris, peccat mortaliter. Idem eſt dicendum de illo qui vſurarium manifeſtum tradit eccleſiaſticæ ſepulturæ: vel qui oblationes ſuas recepit, vnde illud c. aggrauat pęnam illorū, qui admittunt manifeſtos vſurarios ad communionem altaris vel eccleſiaſticam ſepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem; quia dicit quòd peccāt mortaliter. Et ſic addit ad c. quia in omnibus. allegatū. Sed qualiter iſtud intelligitur; ꝙ clerici non debent recipere tales manifeſtos vſurarios ad cōionem? Aliqui exponunt ad cōionem, id eſt, non debent eis tradere corpus Chriſti. Alij dicunt, quòd non debent recipere ad cōionem, ideſt, ad auditionem diuinorum ſeruitiorum, ſed eos debēt ab eccleſia expellere, qñ dicunt̃ diuina officia, ſicut expelluntur excōicati. Dicit Panor. ꝙ iſte intellectus eſt verus, & de iure procedit. Sed quæritur q dicuntur vſurarij manifeſti? Glo. dicit ꝙ vſurarius manifeſtus dř ille qui de illo crimine fuit conuictus vel confeſſus, & ſic manifeſtum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notoriū crimen dř, qñ quis illud crimen fuiť confeſſus indifferenter, vel de illo fuit cōuictus. Vel dicendum eſt, ꝙ manifeſtus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancā publicam ad vſurā, & offert ſe cuilibet volenti recipere pecuniā ſub vſuris. No. ibi, aderit, ꝙ legiſlator debet ſubditis ſuis tollere libertatem delinquendi. quod eſt cōtra plures, qui per ſtatuta ſua diminuunt pęnas à iure introductas pro delicto. Vnde talia ſtatuta non dēnt valere: quia inuitant homines ad delinquendum. Nā quanto minores pœnæ pro delicto imponuntur, tāto homines habent maiorem libertatem delinquendi.

Nota principalem effectum huius c. quod habentes temporalē iuriſdictionem, ſiue ſint clerici, ſiue laici, nō debent permittere, quod in terris ſuis alienigenæ locent domos ad exercendum vſuras: immo ſi ſciant tales iam conduxiſſe, debent expellere infra tres mēſes. Quid de indigenis? Rñdet gloſſa quod cum iſtud c. ſit pœnale, non ſe extendit ad indigenas, ſed ſolum ad alienigenas. Rationem diuerſitatis ponit gl. quòd indigenæ expellerentur cum maiori ſcandalo; nam eorum parentes ſcandalizarentur. Item quod alienigenæ nō habent talem affectionē ad illos inter quos ſe collocauerunt: ita ꝙ inhumanius cōſueuerunt ab eis extorquere pecunias, quàm indigenæ. Ex hoc tñ non ſequitur quin aliæ pęnæ poſſint exerceri in indigenis: videlicet pœnæ c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. c. cum tu. & c. præterea. eo. tit.

[Prima glo. diuidit & ſummat.]

a ¶ Vſurarum voraginem.] primo innouat. & obſeruari præcipit Lateran. concilium contra vſurarios editum, vſque ad verſ. & quia ibi præcipit omnibus dñis & vniuerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere, & ꝙ aliquis eis ad hoc domos nō locet; vſque ad verſ. Qui vero, vbi imponit pęnam clericis contrafacientibus, vſque ad verſ. Cæterū vbi imponit pęnam laicis, & hoc facit vſq; in fi.

b ¶ Voraginem.] lex dicit vſurarum dulcedinem 1 ff. de his quæ in fraud. credit. l. ait prætor. §. ſi quid in fraudem. verſ. ſi vero.

c ¶ Animas.] recipientium, & bene deuorat 2 animas ipſorum: quia prohibitæ ſunt vſuræ in nouo & veteri teſtamento, & iure canonico. 14. q. 3. & 4. per totum. &. eo. per totum, & forte hodie iure ciuili ſecundum ea quæ no. ſup. eo. quia in omnibus.

d ¶ Facultates.] ſoluentium. ſup. eo. tit. quanto.

e ¶ Conſtitutionem.] ſup. eo tit. quia in omnib. quæ prohibet vſurarios manifeſtos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat eccleſiaſticam ſepulturam: & clericos cōtrafacientes punit, & infra de ſepult. eos in clement.

f ¶ Maledictionis.] ideſt, pęnæ æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 1. Deus quando.

1 Dulcedo dicit̃ in accipiente vorago dicitur in ſoluente.

2 Lucan. Hinc vſura vorax, auidumque in tẽpore fœnus. Ioā. And.

cipimus inuiolabiliter obſeruari. Et quia quo [a] minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo [b] magis adimetur [c] fœnus exercēdi libertas: Hac generali cōſtitutione ſancim⁹, vt nec collegium [d], nec alia vniuerſitas, vel ſingularis perſona cuiuſcunque ſit dignitatis, conditionis, aut ſtatus, alienigenas [e] & alios nó oriundos de terris ipſorum publice fœnebrem pecuniā exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel cōductas habere, aut alias habitare permittāt: ſed huiuſmodi vſurarios manifeſtos [f] omnes infra tres menſes [g], de terris ſuis expellāt [h], nūquā aliquos † tales decetero ad miſſuri. Nemo illis ad fœnus [i] exercendum domos locet, vel ſub alio titulo [k] quocunque concedat.

¶ Qui vero contrafecerint [l], ſi perſonæ fuerint eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epĩ [m], ſuſpēſionis, minores [n] vero

a ¶ Quo.] ideſt, quanto.
b ¶ Eo.] ideſt, tanto. ſic ſup. de conſti. cum M. in prin.
c ¶ Adimetur.] No. ꝙ tollenda eſt occaſio delinquendi. ff. de vſufructu, l. æquiſſimū, & vtilius eſurienti panis tollitur, & c. 5. q. 5. non omnis. idem. ſupra de cohabita. cler. & mulie. cap. 1.

Occaſio delinquēdi tollenda eſt.

ADDITIO. Et ſup. eo lib. de ſtatu mona. vnico in fi. 1. reſpon. Io. Mona. alleg C. de lati. lib. tol. l. 1. §. ſed nec furandi. Arch. alleg. 24. q. 4. nec hoc ꝑtereundum quoque. Io. And.

Collegiū vnde dicitur.

d ¶ Collegium.] dictum à colligendo. & de hoc ſupra eod. de elect cap. 1. de exceſ. præla. dilecta. ff quod cuiuſque vniuerſi. l. 1. §. quibus.

[Glo. ſeq reci. per quæſtionem rationis. ſecundo per q. quid ſi ſit ciuis vel ſcola. tertio, quis dicatur oriūdus. in fi. de differentia quinque verborū remittit.]

1 Secūdum Guliel. & Gar. & dicit Frāc. ſe habuiſſe à cōpoſitoribus huius cōſtōnis apud Lug. Ioan. An.

e ¶ Alienigenas.] hæc ergo conſtitutio non extendit ad indigenas 1: & tñ illi ſunt aliàs pœnis vſurariorū puniendi: & potuit eſſe rō: quia maius ſcandalum eſt in alienigena vſuras exercente, quam in indigena: & minus ſcādalum in expulſione illius quàm iſtius: & magis cōſueuerūt vereri inter ſuos exercere fœnus, quàm inter extraneos: & ideo fuit magis prouidendum & dato qđ iſti alienigenæ eſſent ciues vel incolæ, locū habet hæc cōſtitutio in eis [ſecundum Guliel. idē Franc. & Ioan. Mona.] Et hoc forte voluit repetitio verbi, & alios non oriundos, vt dicamus alienigenas etiam ſi ſint ciues vel incolæ, & alios etiam qui ciues vel incolæ non ſunt. Oriundus autem de ciuitate dicitur is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus eſt. ff. ad municip. l. qui ex vico. vel etiam ſi pater eius inde originem ducit. C. eodem titu. l. aſſumptio. §. filius, & C. lib. 10 de municip. & origi. l. 1. & l. filios. Quæ autē differentia ſit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not. ff. ad munici. l. 1. & C de inco. l. ciues. lib. 10. [Archid. alleg. ff. de verb. ſign. pupillus. §. incola. & § aduena. & C. de la. li. tol. l. 1. in prin Io. And.

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dicitur qui ibi ortus eſt: vel cuius pater inde originē duxit. Non ſic in auo: aliàs inquirendus eſſet ager Damaſcenus vbi natus eſt Adam, vt no. in præaleg. §. filius. & in præalleg. l. filios. & vide ſupra eo. lib. de ſepul. is qui. ſuper glo. 2. Ioan. And.

[Glo. ſeq. reci. per quæſtio. qui ſint manifeſti.]

f ¶ Manifeſtos.] manifeſti dicunt illi de quibus notorium eſt de iure, vt quia cōfeſſi vel cōdemnati; vel de facto: vel quia habent operis euidentiam, quæ nulla tergiuerſatione poſſet celari, vt quia tenet altare ſuū paratum, poterit aūt epiſcopus eos publicare ſi conuicti fuerint, vel confeſſi coram ipſo: vel ſi cōtra eos fiat probatio teſtium: vel ſint certa argumenta cum fama. ſup. eo. cum tu. & c cum in diœceſi.

ADDITIO. Et hoc dicit Arch. ſufficere quo ad cōſtitutionem iſtam per eadem iura. dat ſimile in hæreticis. de hære. excommunicamus. §. 1. & in adulterio. ſup. de adult. maritis. Ioan. And.

g ¶ Tres menſes.] ergo tempus duorum mēſium, quo tempore publicationis regulariter ligat cōſtitutio de hoc ſup. de poſtu. c. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, vt hic, & ſupra eo. lib. de præben cū ſingula. de hoc nſ in fi. lib. ſuper data.

[Gloſſa ſequens dat tria ſimilia, reliquum per quæſtionem.]

h ¶ Expellant.] ſic doctor monachū audiētem leges vel phyſicā de ſcholis ſuis expellere debet. ſup. eo. ne cle. vel mona. ca. 1. in fi. ſic & lenones dēnt de ciuitatib. expelli, in Aut. de lenonibus. §. ſancimus igitur. colla. 3. & leproſi. de coniugio lepro. c. 1. & propter ſimplicem alicuius denuntiationē nō debet dñs terræ eum q dr̃ eſſe talis, expellere: ſed tunc dēt inquirere: & ſi verum eſſe reperit, expellere. ſup. de offi. ordi. cap 1 ff. de offi. præſi. præſes. prouideat aūt in his conſcientiæ ſuæ. ſi ē. de hære. cap vlt.

† al. alios.

ADDITIO. Dicit Clericus Piſanus ꝙ permitti poſſet bannum, ꝙ oēs fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terrā ſub certa pœna. alleg. de clandeſt. deſpon cum inhibitio, qui ma ac. poſ qui in tua. Ioan. And.

i ¶ Ad fœnus.] quid ergo ſi aliquis locauit domū alicui vſurario quem vſurarium ignorabat: vel nō locauit ad exercendum fœnus: Dic ꝙ probabilis ignorantia illum excuſabit. ff. loca. ſi quis ignorans, ſupra de ſenten excom. ſi vero 2. & cap. in audientia. in dubio tñ præſumuntur ad hoc conducere, ſi conſueuerunt vſuras exercere 2 ff. de accuſa. ſi cui. q a ſemel malus & c. inf. de reg. iur. ſemel & ex quo ſcit, debet eum repellere. ſup. de loca. propter. quia peruerſe conuerſantur in ea, vt ibi, &c.

2 Secūdum gl. rm ſh. ſi ſciēter locet vſurario, nō poterit eum expellere idē ſi mecū tercib. vide not. in l. non aliter. ff de vſu. & habita. tñ expellent vicini inhoneſtas iſtas perſonas. Pau. in l. nullus. C. de ſum. trin. Sali. Bal. l. milites. C. loca Fōta.

[Gl. ſeq exemplificat, prorogat in q. arg. negatiue & ponit opi Guli.]

k ¶ Titulo.] puta pignoris, commodati, depoſiti, precarij & huiuſmodi: & idem ſi ſine vllo titulo illum ibi ſineret eſſe. 45. diſt. recedite, ſed ſi vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc conſtitutio per verbum, concedat: quod ſolus vſus conceſſionem, non dominij tranſlationem notare vr̃ 3. Sed Guli. dixit idem ſi manifeſte apparet, quod ad exercēdum fœnus vult accipere: quia præſumitur etiam in fraudem agi, ſupra de pigno. illo. & de empt. & vēd. ad noſtram nam verbum concedo, eſt generale: & accipitur ſecundum naturam contractus cui addicitur. arg. ff loca. l. ſi vno, & hi etiam ſunt tituli. ff. & C. pro emptore, & pro donato.

3 Ad idē relatiuū, alio, niſi dicas ꝙ ampliat ꝙ illud, quocūq; facit qđ no ē. eod. li. de reli. do. c. vnico. ſuper verb. cæterorum. Ioan. An.

ADDITIO Hoc quod tenet Guli placet Archidia. qui dicit quòd idem tenuit Io. de Gerſona magiſter ſuus. Ioan. And.

l ¶ Contrafecerint.] ſcilicet talibus locando. vel permittendo habere domos conductas, vel non expellēdo infra tres menſes, nec obſtat verbū, cōtrafecerint, quia & qui non facit, facere videtur. ff. de regu. iur. q non facit.

ADDITIO. Concor. ſup. eo. lib. de hæret. vt inquiſitionis. §. vlt in prin Ioan. An.

m ¶ Epiſcopi.] niſi fuiſſent expreſſi, non incurrerent hanc pœnam, infra de ſentent. excommu. quia periculoſum.

n ¶ Minores vero perſonæ.] repete eccleſiaſticæ.

a ¶ Inter-

Excõica tio nõ fertur in collegium.

a ¶ Interdicti.] in vniuerſitatem enim vel collegiũ. non fertus excõmunicationis ſententia, ne cõtingat innoxios irretiri. infra de ſenten. excomm. Romana §. vniuerſitatem.

b ¶ Quam.] intellexit Gul. ſententiam excõmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.

perſonæ ſingulares, excommunicationis: ſi autem collegium, ſeu alia vniuerſitas, interdicti [a] ſententiam ipſo facto ſe nouerint incurſuros. Quam [b] ſi per menſem animo ſuſtinuerint [c] indurato, terræ ipſorum [d] (quãdiu [e] in eis ijdem vſurarii commorantur) extũc [f] eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto. Cæterum ſi laici fuerint, per ſuos ordinarios ab huiuſmodi exceſſu, omni ceſſante [g] priuilegio, per cenſurã [h] eccleſiaſticã cõpeſcantur.

¶ Idem. †

¶ Manifeſtis vſurarijs licet mandauerint vſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi prima ſatisfiat: vel ſecundum formam huius decr. idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc conſtitutionem Lateran. concilij pœnam incurrunt. Teſtamenta ipſorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis intereſſe, vel eos abſoluere, vel ad confeſſionem admittere. h. d. Ioan. And.

† al. ita: idem in eodem.

CAP. II.

Q Vãquã [i] vſurarij ma

c ¶ Suſtinuerint.] ſcilicet prælati, ſingulares perſonæ. collegiũ ſeu vniuerſitas.

d ¶ Ipſorum.] ſcilicet prælatorum, clericorũ collegiorum, ſeu vniuerſitatatum: & dic, ideſt ipſorũ iuriſdictioni ſubiectæ: & ſic punitur alter pro alterius delicto. quod dic vt. 1. q. 4. in ſum. 24. q. 4. ſumma.

ADDITIO. Quod hic not. Gar. & I. Mo. Ioan. And.

e ¶ Quamdiu.] illis ergo recedentib. ceſſabit interdictum. ſ.i. dict. ſi qui de hoc s. de mat. contra. c. vlti. s. de ſpon. non eſt.

f ¶ Extunc.] extremum tempus menſis deſignat. ff. de cond. & demon. l. ſi is. §. ſi ita. Ioan. And.

g ¶ Ceſſante.] ſic s. de hæreti. ad abolẽdam. in fi. C. vbi de crimi. agi. opor. auth. qua in prouincia. reatus enim omnem honorem excludit. C. vbi ſena. vel cla. l. 1. de priuileg. c. 1.

h ¶ Cenſuram.) ſupra de verb. ſig. quærenti. ſed quia à capite edenda eſt ratio. ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & quia pati debet quis legem quam ipſe tulerit. ff. qđ quiſque iuris. l. 1. ſupra de conſtitu. cum omnes. hanc conſtitutionem primo debebat in ſua curia facere obſeruari. decet enim eum ſecundũ leges ſ viuere. C. de legi. digna vox.

ſ Vide Burchar. li. 15 decr. c. 42. & B. Tho. 1. 2. q. 95. art. 5.

ADDITIO. Secundum Gul. qui alle. quod de Chriſto legitur, ꝙ legem quã dederat carnaliter impleuit. 19. q. 1. c. ideo. §. ſi ergo. circa medium: ſubdit ꝙ ſæpe ſubditi conqueruntur, ꝙ alligantur eis onera importabilia, quæ imponentes, digito ſuo tangere nolunt. 26. q. 7. alligat. Ioan. And.

Q Vamquam.] Tres partes ſecundum Gar. & Ioan. Mon. primo prouidet quando ſint ſepeliẽdi vſurarij manifeſti. ſecundo: ibi, Omnes punit faciẽtes cõtrarium. Tertia: ibi, Nullus. ponit duas prohibitiones, & irritat teſtamenta.

ADDITIO. Et dicit Boatin. ꝙ præcedens reſpicit alienigenas: iſta vero omnes. Dic ſecundum Fran qđ decre. pręcedens prouidit ne exigantur vſuræ, iſta ꝓuidet vt exactæ reſtituantur. Et ſubdit quòd hæc conſtitutio, vt theſaurus eſt obſeruanda, per quam ad reſtitutionẽ vſurarum indirecte vſurarij cõpelluntur, & repete quod dixi s. eo l. lib. de foro compe. Romana §. contrahentes in prin. Ioan. And.

¶ Pro intellectu iſtius cap eſt præſupponendum quod habetur in cap. præterea. & in c. quia in omnibus. eo. tit. in anti. videlicet, ꝙ vſurarius manifeſtus non dẽt tradi eccleſiaſticę ſepulturę: ſec' ſi vſuras reſtituerit, vel reſtitui mandauerit in teſtamento.

CASVS. Titius vſurarius manifeſtus veniens ad mortem, in teſtamento ſuo ante mortem pręcepit hęredibus ſuis, vt ipſi reſtituerent vſuras illis perſonis, à quibus eas acceperat: deinde mortuus eſt: eo mortuo hęredes ſui voluerũt eũ tradere ſeu tradi facere eccleſiaſticæ ſepulturę: dicebant creditores vſurarij, à qb ipſe Titius acceperat vſuras, ꝙ erat ſibi denegẽda eccleſiaſtica ſepultura, donec & quouſque ipſi hæredes reſtituiſſent vſuras, quas Titius defunctus acceperat, dubitatur quid iuris ſit: Vnde conſultus Papa rñdet, ꝙ ipſe defunctus non debet ſepeliri neq; tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec ſui hęredes tradant & reſtituant vſuras illis perſonis, à quibus fuerunt extortæ: vel præſtent cautionẽ cum fideiuſſorib. vel pignoribus: & ſic reddãt creditores certos de pecunijs recuperãdis & habendis. Sed quibus præſtabiſ iſta idonea cautio? Reſpondet ꝙ illis à quibus fuerunt extortæ vſuræ, ſi ſint præſentes. ſed quid ſi ſint abſentes? Reſpondet ꝙ tunc pſtabitur iſta cautio epiſcopo, vel eius vicario: vel rectori eccleſię parochialis qui ſtipulabitur pro abſente đ vſuris reſtituendis: ita ꝙ abſenti acquiretur actio ac ſi ipſe pręſens ſtipulatus fuiſſet vſuras ſibi tradi. Sed vellem informari, quam ſummam debebit continere iſta cautio? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut certum eſt quantum à quolibet eſt receptũ pro vſuris: & tunc illud debebit contineri iſta idonea cautio. puta promitto reſtituere tali decem ſcuta quæ talis pro quo fideiubeo accepit pro vſuris: & tali quinque ſcuta: & ſic de cęteris: Aut non eſt certum quantum à quolibet fuit receptũ pro vſuris: tunc cautio iſta debet continere ſummam ad arbitrium epi vel vicarij, vel rectoris eccleſię parochialis: & debet ſcribi quot annis ipſe exercuit vſuras, & quantũ ſingulis annis potuit accipere pro vſuris. Saluo, quòd ſi appareat plus vel minus receptum fuiſſe pro vſuris, illud plus vel minus reſtituetur. Poſtea ſtatuit', quòd nullus vſurarius poſſit teſtari: nec aliquis interſit eorum teſtamentis, niſi facta fuerit ſatisfactio vſurarũ, vt dictũ eſt. Seruo publico, ideſt, notario. (Arbitrio.) ſi male arbitrenĩ dictæ perſonæ, tunc tenentur de malo arbitrio. & male arbitrantes de ſuo reſtituere tenẽtur. Subiacere.) nõ intelligitur quòd ſi religioſi admittant vſurarium ad eccleſiaſticam ſepulturam, quòd ipſi ſunt priuati communione altaris: ſed ipſi incurrunt pœnas ſuſpenſionis & excommunicationis editas ꝑ cap quia in omnibus. eod tit. in antiq. vt iſtud cap. addat ad illud cap quia in omnibus. videlicet, ꝙ ſi vſurarius ordinauerit vſuras reſtitui, nõ debet ſepeliri. niſi prius pręſtita cautione cum fideiuſſoribus vel pignoribus. Nullus interſit in teſtamẽto vſurariorum. Not. primo, ꝙ hęc decre. non habet locũ niſi in manifeſtis uſurarijs. Not. ſecundo ꝙ indiſtincta dicitur diſpoſitio, quæ fit in genere, non expreſſa certa ſpecie. ad hoc de reg iur. c. 1. eo. lib Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

i ¶ Quamquam.] manifeſtis uſurarijs licet mandauerint vſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura negabitur niſi primo ſatisfiat: uel ſecũdum formam huius decreti, donec caueatur. Sepelientes eos contra hanc cõſtitutionem Laretañ. concilij pœnam incurrunt. Teſtamẽta ipſorum aliter facta nõ ualent, nec debet eis aliqs intereſſe, uel eos abſoluere, uel ad confeſſionem admittere hoc dicit. Ioan. And.

[Glo. ſecunda de q. remittit, & ſoluit.]

a ¶ Mani-

nifeſti a de vſuris, quas receperant † ſatisfieri b expreſſa quantitate vel indiſtinctæ c in vltima voluntate mandauerint d: nihilominus tamen eis eccleſiaſtica ſepultura denegetur e, donec de vſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates f eorū) plenarie ſatisfactum: vel illis quibus g facienda eſt reſtitutio: in præſto h ſint ipſi, aut alij, qui eis poſſint acquirere i, vel eis abſentibus loci ordina

1 Idem ſi corā notario. Phi. Font.

2 Quia aliudſi clā deſtine. Phi. Font.

† Supple, cū effectu: ideo ſit cautus dicūt Io. And. Do. aduocat⁹ ne in iſto caſu ſimpliciter formet articulū, ꝙ mutuauit ad uſuras ꝗa in mutuantib. tm̄ niſi ꝓ benē recepiſſe, tex. ñ loquiī. faciunt not. in ſimili. ſ. ti. ꝓxi. c. 1. & ꝓmiſſio de dādo nō cōcludit dationē. 1. q. 1. eos. Fo.

a ¶ Manifeſti.] qui dicantur vſurarij manifeſti, dicti, dixi ſ. c. proxi. Tamē quo ad caſum noſtrum ſatis poſſet ēt dici manifeſtus, ſi coram ſacerdote 1 & teſtibus publice fatetur 2 ſe vſurarium, & vſuras reſtitui mandat: forte libros rationum tradens ſecundum Gul. ad quos edendos cū de vſuris agitur, hodie cogi pōt per cle. ex graui. eod. tit. ꝟ. cæterū. vide quod dicam. ĩ. ſuper gloſ. antepen. Ioan And.

ADDITIO. Vſurarius pōt dici manifeſtus, ſi fateī ſe vſurarium publice corā teſtibus & ſacerdote, ꝗ eſt iudex illi⁹, quo ad reſpiciendū forum animæ. de pæn. diſt. 1. quem pænitet. vltra medium. verſi. quare qui. & diſt. 6. c. 1. vltra medium. verſi. caueant. 11. q. 3. abſit.

b ¶ Satisfieri.] debet autem ſatisfieri ei à quo pecunia eſt extorta, vel eius hæredi; illis non extantibus, vel non petentibus, vel nō curantibus pauperibus erogabitur. ſ. eod. cum tu. & c. Michael. dicit tamen Guil. quod hoc caſu debet publice proponi edictū in locis à quorum incolis ſunt extortę, quod omnes à quib. extortæ ſunt, veniant: & ſi aliqui appareant, quibus fides eſt adhibenda, potius reſtituetur illis, quàm pauperibus erogetur. ad hoc facit de homicid. ſicut dignum §. eos.

c ¶ Indiſtincte.] i. non expreſſa aliqua quantitate: ꝗa mandauit in genere reſtitui quęcunque extorſerat per vſurariam prauitatem.

[Glo. ſeq. primo ponit quid dedit cauſam cōſtitutioni: ſecundo de vſurario non mandante notat duo.]

d ¶ Mandauerint.] dicebat Lateraneñ. concilium ſ. eod. c. 3. ꝙ vſurarij ſi in hoc peccato decedebant: non admittebantur ad eccleſiaſticam ſepulturā: ex quo autem mandauerant de reſtituendo, non decedebant in illo peccato: & ſic non habebat locum pœna conſtitutionis. huic ergo eluſioni 3 prouidit hic Georgius. Et ſcire debes, ꝙ dato ꝙ vſurarius de reſtituendo nō mādet: hæres nihilominus reſtituere tenetur. ſ. eod. tua nos. vbi de hoc: etiam ſi ad hæredem de vſuris nihil ꝑuenerit: tenetur tamen inquantum ſe extēdunt vires hæreditatis. quod dic vt 12. q. 2. cp̄s qui filios. ſ. de ſepul. c. vlti. ſi autem vſurarius reſtitui nō mandet, licet hæres paratus ſit reſtituere: denegabiī illi ſepultura, cum in peccato deceſſerit: niſi aliàs de mortui cōtritione appareret 26. q. 6. qui recedunt. ſ. de ſent. excō. à nobis 2.

3 Dicebat hic Guli. ꝙ iſti fęneratores ð Tuſcia dicebant, ꝙ ſolum vltimus de gn̄re dānabiī. ex quo oēs ꝓdeceſſores mandauerāt vſuras reſtitui. Io. And.

ADDITIO. Hæres vſurarij tenetur ſecundū vires hæreditatis, & non vltra: ſi fecit inuentarium. C. de iure delibe ſcimus. & in auth. de hære. & fal. §. hinc nobis. ſecundum Guli.

[Glo. ſeq. notat, inducens duo iura: ſecūdum dupliciter obijcit.]

e ¶ Denegatur: eſt ergo hic opus facto: ſcilicet reſtitutione vſurarum in cautione: nec ſatis eſt hic bene velle 86 diſt non ſatis. quia & verba ſunt cum effectu intelligenda. ſ. de cle. non reſi. relatum. Sed nonne qui mandat, ſoluere videtur. ff. de ſolu. l. qui mandat. ergo mandatum hoc ſufficere deberet? ſed illud locum habet facta ſolutione per mandatarium: qui enim per alium facit, per ſe facere videtur. ĩ. de reg. iur. qui per alium. ſed videī ꝙ ex quo iſte de quo loquitur text. qui ſcilicet mandauit vſuras reſtitui peccatum cōfeſſus eſt: & ſic diuino iudicio iam relictus, ſepultura priuandus non ſit. 50. diſt. ponderet. ibi, peccator in quacunque die. &c. ſed. imponitur hæc pęna, non ꝙ de ſalute ipſius deſperetur propter hoc: quia ſepultura nec prodeſt 4 nec nocet quo ad Deum. ſ. de ſepul. ſacris. & eſt ſim. ſ. de rap. ſuper eo.

4 Similis gl in. c. felicis de tornea. mēt. & in

[Glo. ſeq. declarat textum: ſecūdo quærit, opinionē ponit, & ſoluit.]

f ¶ Facultates.] paupertas igitur excuſat. quod verū eſt, ſi ſit nota. ſ. eo. cum tu. vnde ſi nihil poteſt reſtituere, nihil reſtituat: ſi partem, illam reſtituat. Et totam nō habita ratione ne egeat, vt not. eod. tit. cum tu. in glo. ante pe. & ibi dixi, quia cōcordant illi glo. quod hic Archidia. Vnde prius deducentur vſuræ tamquam æs alienum, quàm ſoluantur legata: & alia quæ relicta ſunt titulo lucratiuo. intelligitur enim hæreditas ære alieno deducto C. de leg. l. ſi vniuerſæ. Quæri ſolet an hæres vſurarii, quando hæreditas nō ſufficit, ſatiſfacere debeat primo venientibus? Dixi hic Gul. 5 ꝙ non: imo fiet eis & alijs ſatiſfactio pro rata vnumquenque contingente, arg. ſ. de teſta. relatum 2. in fi. ff. de pact. l. ſi plures. ſatis videretur hoc caſu haberi debere cōſiderationem temporis, vt ille qui prius ſoluit vſuras, recipiat quod ſuū eſt integraliter: & ſic de ſingulis ſecundum regulam. ĩ. de reg. iur. qui prior. cum iſtorum par ſit cauſa, vt ibi dixi & in hypotheca hoc cōſideramus C. qui pot. in pig ha. l. ſi fundus. ſed videntur eſſe bona vſurarij hypothecata. ſ. eo. cum tu. Et not. ſ. eod. tua. in prima glo. Io. And.

c. ſuper de rapa intelligi tū eā parte docet B. Augu. in libro, de cura pro mortuis gerēda. & B. Tho. li. 4. ſēt. diſt. 45. q. 2 ar. 3. q. 1.

5 Idē Cleric⁹ Piſanus, & Archid.

g ¶ Vel illis quibus.] tolle hic litteram, q̄ eſt ĩ. bene per 12. lineas: ibi, idonee de reſtitutione facienda ſit cautum illis, quibus, &c. vſque, de ipſa parochia. poſtea accipe quod eſt infra, aut ſermo publico de ipſius ordinarij mandato. deinde ſedeas, ſupra quibus quidem, &c.

h ¶ Si præſto.] id eſt. præſentes.

[Glo. ſeq. primo exemplificat: ſecundo quærit. argu. pro & contra. & ſol. diſtinguendo.]

i ¶ Poſſint acquirere.] vt ſerui proprij, filij in poteſtate patris, ſerui in quibus habemus vſumfructū, ſerui alieni bona fide poſſeſſi, & liberi homines, quos bona fide poſſidemus vt ſeruos. inſti. per quas perſo. nobis acqui. per totum. ff. de acq rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino abſente hanc perſonalē obligationem acquiret? Et videtur ꝙ ſic: quia procurator quod ex re domini acquirit, domino acquirit. ff. de procu. l. procurator. In contrarium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini quam mutuat, fideiuſſores recipit, domino non acquiret perſonalem cōtra fideiuſſorem: niſi dominus ſit priuilegiata perſona. ff. ſi certum peta. l. pecunia. Item ſi procurator ſtipulatur de euictione, non acquirit. ff. de acquir. poſſeſ. l. poſſeſſio quoque §. & ſi poſſeſſio. Dixit Gar. 6 ſic diſtinguendū: aut procurator ſtipulatur in iudicijs, aut in contractibus: Si in iudicijs. ſemper acquirit domino abſenti vtilem. ff de procur. l. ſi procurator. Si in contractibus: aut præſente domino, aut abſente: Si præſente, acquir. vtilem ff. de verbor. oblig. procuratori præſenti Si abſenti. aut ex re domini, vt quia ſtipulatur penſionē domus domini, & tunc acquirit domino vtilem. ff. de procur. §. quod procurator. Si autē extra rē domini, aut dominus eſt perſona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel adultus, & tunc acquirit vtilē. ff. ſi cert pet. l. ſi pecuniam. Aut nō eſt dominus perſona priuilegiata: & tunc domino nil acquirit, ſed tenetur per actionem mandati cedere actionem ff de acqui. poſſeſ l. poſſeſſio quoque. §. & ſi poſſeſſio. Et dicitur procurator tunc ex re domini ſtipulari, quando acceſſoria prouenientia ex re domini ſtipulatur, ut penſionē domus, fructus, & ſimilia. Extra rē, quando ſtipulatur ipſam rem, uel aliquid extraneum non proueniens ex re. in hoc ergo caſu ſecundum eum cū ſtipuletur

6 Et poſt eā Io Mo. Gul. remittit ad not. in ꝓdi. l. ꝙ procurator. ff. de procur. & in Spec. ð ꝓcura §. vt aūt. verſi. & nota ꝙ large. I. A.

pulletur

rio a, aut eius vices gerenti, ſiue rectori parochię b, in qua teſtator habitat coram aliquibus fide dignis de ipſa parochia c (quibus quidem d ordinario, uicario & rectori prædicto modo, cautionem huiuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis auctoritate recipere: ita quòd illis e perinde f actio acquiratur) aut ſeruo g publico de ipſius ordinarij mandato h idonee i de reſtitutione facienda ſit cautum. Cęterum ſi receptarum uſurarum ſit quantitas manifeſta, illam k ſemper in cautione prædicta exprimi uolumus: alioquin l aliam recipientis cautionem huiuſmodi arbitrio moderandam: ipſe tamen ſcienter non minorem, quàm ueriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur m. ¶ Omnes autem religioſos, & alios, qui manifeſtos uſurarios contra præſentis ſanctionis formam ad eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepul--

poletur rem ipſam principalem dño debitam, ſcilicet uſuras: quæ licet ſint acceſſoriæ quo ad recipiētē, quo ad abſoluentē & poſtea repetentem ſunt ipſa res principalis, quæ ſunt ipſa res debita repetenti: procurator non acquiret domino, per d. l. poſſeſſio quoque. §. fin.

ADDITIO. In fructibus de q̄bus loquitur hæc glo. quin procurator poſſit illos ſtipulari dño, non dubitatur. Sed de penſione quæ nō germinat, ſed ex ꝯtractu debet, cōiter legiſtæ cōtra: niſi in ſubſidium, alleg. ff. de inſti. l. 1. & de exer. l. 1. §. ſed ex contrario. & idem Franc. Accurſius in l. Iulianus. aliàs. inter eum. §. ſi procurator. ff. de act. emp. ſimile qđ ſcripſi de deci. paſtoralis. ſuper 1. glo. Io. And.

[Gl. ſeq. ſoluit duo dubia: ſcilicet de quo loco, & quo ordinatio.]

Ordinarius quis dicatur.

a ¶ Loci ordinario.] intelligas de loco in quo degit vſurarius. Et per ordinarium intelligas epiſcopum de iure: licet idem in Decano, archipresbytero, uel abbate: quia aliàs de conſuetudine iuriſdictionem haberet in ſpiritalibus: ſecundum Guli. & uide quod ſcripſi de teſta. cap. Ioannes. ſuper ver. diœceſanum. Et non eſt mirum ſi per ordinariū vel eius uicarium actio acquiratur, cum etiam ſi ipſe det aliquem qui recipiat cautionem, utilis actio acquiratur per illum. ff. rem pup. ſal. fo. l. 3.

[Gloſſa ſequens allegat concord. reddit rationem, & prorogat.]

Rector parochialis dr̄ publica perſona.

b ¶ Parochiæ.] ſic ſupra de conuer. coniug. dudum. Eſt enim illa publica perſona. 1. diſtin. ius publicum. & quod dicit de rectore parochiæ in qua teſtator habitat, intelligas idē multo fortius de rectore parochiæ illius, cui faciēda eſt reſtitutio: ei. n. acquirit, cū quaſi iudex & miniſter ſuus ſit, ſecūdum Gar. Io. Mo. & Archi. ff. de in ius uoc. l. eum pro quo.

c ¶ Parochia.] quia magis creditur indigenis notis, q̄ extraneis ignotis. in auth. colla. 6 de teſti. §. ſi uero ignoti. ſup de elect. poſtqu m. & erunt ſaltem duo. ī. de reg iur. pluralis. vt per eos ſi opus fuerit, cautio ꝓbari poſſit.

ADDITIO. Dicit Archi. ꝙ ſint de parochia, non putat de ſubſtantia, ſed de bene eſſe: vnde ſufficiet ꝙ ſint idonei: allegat ad hoc 4. q. 3. c. ſi teſtes. § ad fidē. 3. q. 9. c. teſtes. §. ſi debitum. & quod no. 3. q 5. canoni, ca. in 1. glo. Ioan And

d ¶ Quibus quidem] interpoſitio eſt, quę circa tabellionem non ponitur: quia de illo non dubitabatur.

e ¶ Illis] à quibus ſcilicet uſurę fuerunt extortę, vel eorum hęredibus, vel ſucceſſoribus.

f ¶ Perinde.] id eſt, ex tali ſtipulatione: aliàs perinde, ſcilicet ac ſi ipſi idem ſtipularentur.

Tabellio dr̄ ſeruus publicus.

g ¶ Seruo publico.] id eſt, tabellioni, ſic dicto, q̄a publicum exercet officium, non ꝙ ſit ſeruus. C. de tab. l. generali. lib. 10.

ADDITIO. Concor. ff de adop non aliter. & ff. de mag. con l. 1 §. pen. cum concor Ioan. And.

h ¶ Mandato.] ergo tabellio hoc caſu non acquirit actionē extraneo ex ſua ſtipulatione, niſi eam faciat de ordinarij mādato & idem uidetur dicere antiqua lex. ff. rem pup. ſal. fo. l. 2. ibi, ꝓfecto dicem⁹ ſeruū publicum apud prætorem ſtipulari debere.

[Gl. ſeq. primo ſoluit duo dubia, quę cautio ſit idonea, & quid ſi idoneam dare non pōt: ſecundo ſoluit: tertio ſoluit alia duo dubia.]

i ¶ Idonee.] nomine idonee, pignora vel fideiuſſores intellige. ff. manda. ſi mandato Titij. §. fin. aliàs verbum, cautionis, nudam ꝓmiſſionem deſignat. C. de verbo. ſign. ſancimus. ſi autem pignora uel fideiuſſores dare non poteſt, iuret ſe pignora uel fideiuſſores dare non poſſe, & ſe facturum quod cauet. C. de epiſco. & cler. in authent. generaliter. ſupra de dona. inter virum & vxo. per veſtras. inſti. de ſatiſda. §. ſed hodie. infra de ſent. excom. c. ulti. §. illis etiam. hoc maxime quando ſic eſt ueriſimile eum ſcilicet aliam dare non poſſe. Sed cum ſoluentes vſuras habeant actionem ad repetendum: quare ſic ſollicitus fuit hic Papa ꝓuidere illis ꝑ cautionis remedia? Sol. ideo vt haberent plura auxilia. ff. de libe. leg. l. 3. Item quia magis ſunt ſecuri ꝑ fideiuſſores vel pignora. ff. qui ſatiſd. cogan. l. 1. & fit hoc nō tantum in fauorem illorum, quantum in odium uſurariorum. Et ſcire debes, quòd ſi recepta huiuſmodi cautione nomine eorum quorum intereſt, uſurarius manifeſtus vſuras repetit, non audietur. ſ. eo. quia fruſtra Et poſſet in animarum fauorem epiſcopus iſtas vſuras recipere, & ſoluere illis a quibus iſte petitor extorſerat. [Alleg. Io. Mo. ff. de neg. geſt. ſi liber homo. in fi. de pig. act. l. ſolutum. §. ſolutam.] Et idem ſecundum Guliel. & Gar. 1. ſi non eſſet manifeſtus, & hoc probare poſſet petitor. ſcilicet uſurarum. ſi autem iſte uſurarius qui ſic ſatiſdedit, cōualuit: tenebit ex ſatiſdatione ſecūdum eos: quia & ſi nō ſatiſdediſſet, tenebatur. ſ. e. cum tu. & ſi petitor eſſet notorius vſurarius, ēt ſi hæres non exciperet, dixerunt prędicti doctores ꝙ ex officio ſuo iudex eum repellet. ſ. de exce. exceptionem. ff. de poſt. l. quos prohibet ſecus ſi notorius uel manifeſtus non eſſet.

1 Idem Ber eo. ti. quia fruſtra. ad finem: gl. Io. Andr.

k ¶ Illam.] ſcilicet quantitatem manifeſtam.

[Glo. ſeq. exponit, quærit. & ſoluit.]

l ¶ Alioquin.] id eſt, ſi quantitas manifeſta non apparet. & repete, exprimi volumus aliam. Sed quomodo fiet expreſſio & moderatio, de qua loquitur iſte verſiculus. Reſpondeo cōſiderabit iudex quanto tempore ille vſuras exercuit, & quātum nunc habet in bonis, & quātum habebat tempore quo fœnerare incœpit: & ſuper hoc conſiderabitur fama viciniæ, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna ei ꝓſpere ceſſerit, & an fuerit improbus exactor, an curialis fœnerator. hæ & ſimiles circunſtantię ſunt circa hoc conſiderandæ: & ſecundum eas magis uel minus arbitrandum. C. de bonis quę libe. cum oporter. § 1. 22. q. 5 hoc uidetur.

m ¶ Teneatur.] propter ſui malitiam parti læſæ reſarcire tenetur. C. ſi tu. uel cu inter. l. etiam & facit litem ſuam. ſupra eodem lib. de re iudi. cum æterni inſti. de obli. quæ ex quaſi delic in princ Et ſi nullam quantitatem moderatur, tunc tenetur in totum: nam & reſidui commemoratio totum admittit. C. de hær.

inſti.l.2.ff.de uer.ſig.l.ceterorum. caute.ergo faciet ſi in cautione certã & uerisſimilem exprimit quãtitatẽ & adiiciat q etiam ultra illud ſatisfiet,inquãtum con ſtabit cum uſurarum ratione teneri.

ADDITIO.Idem conſuluit Guli.Cleri.& Archid.

Vſurarij. q̃diu nõ reſtituũt vſuras, nõ debẽt ab aliquib. peccatis abſolui.

turam, pœnę [a] Lateranenſis concilij contra uſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubiacere [b]. ¶ Nullus manifeſtorum vſurariorum teſtamentis interſit: aut eos ad confeſſionẽ admittat, ſiue ipſos abſoluat [c]: niſi de uſuris ſatis fecerint uel de ſatisfaciendo † pro ſuarum uiribus facultatum præſtent (vt præmittitur) idoneam cautionem. ¶ Teſtamenta quoque manifeſtorum vſurariorum aliter [d] facta non ualeant, ſed ſint irrita ipſo iure.

a ¶ Pœnæ.] ſupple ſtatutę in Lateranenſi concilio edito ſupple contra vſurarios: hoc dico, quia hic nõ habet locum pœna contra vſurarios ſtatuta, ſed habet locum pœna ſtatuta in recipientes eos ad oblationes & eccleſiaſticã ſepulturam.

b ¶ Subiacere.] hodie ſunt excommunicati ipſo facto, non obſtantibus exceptionibus uel priuilegijs. pe. cle. de ſepul. eos qui.

† Al. ſatiſfactione

c ¶ Abſoluat.] etiam ab alijs peccatis. 24. q.2.legatur. quod patet: quia nec ad confeſſionem debent admitti,ut ſupra dixi. Nec dimittitur peccatum, & c. infra de reg.iur. peccatum.caueant ergo religioſi qui interdum de præda plus quàm de anima ſolliciti ſunt.

[Gl ſeq exponit litteram:ſecundo quærit.arg.pro: & ſoluit contrarium.tertio ſoluit obiectionem: quarto quærit:ponit opi. ſed aliter ſoluit.

d ¶ Aliter facta] ſcilicet nõ facta ſatisfactione, nec pſtita idonea cautione. Quid dices de codicillis? Vr̃ q ualeant,diuerſa enim ſunt C. de codicil.l.ſi idem. & hæc conſtitutio eſt pœnalis: ergo eſt reſtringenda. ſup.eo.li.de elect.ſtatutum.& prohibitis maioribus, minora petere nõ prohibetur.ff.de ſeruis expor.l.cui. qui filij ſint legi. p uenerabilem circa princ. Dic ↄtra ſecundum Gul.& Gar.[Io.Mon.& Arch.]Et hoc patet ex principio,ubi dixit,in vltima voluntate.& arg.ſupra de teſtam.cum eſſes.qa large codicilli ſunt teſtamẽtum:quia mentis teſtatio.13.q.2.ca.placuit.§.ſed aliud.inſt.de teſt.in prin.ff.de iure codicil.l.conficiũtur.& l.ab inteſtato alias facile eſſet conſtitutionem hãc in hoc eludere.& dic idem 1 de qualibet ultima uoluntate, & quia iſtud crimẽ eccleſiaſticum eſt, potuit Papa irritare teſtamenta laicorum 2 per quæ in alios transferebantur bona,& fiebat durior conditio exactorum:erit ergo quod euincere ualebunt & habere.ſup.ut lit. pen. eccleſia 1.in fi.habet.n.ratione huius criminis iuriſdictionem in talibus.ſup.de iud.nouit ſupra qui filij ſint legi.per venerabilem.ſup.eo.li. de fo.comp c vlt.Quid ſi primo teſtamẽtum fecit,poſtea cauit?Dixit hic Gar.[& etiam Io.Mo.] q nõ firmatur per hoc teſtamentum:quia ab initio non valuit.vt inf.de reg iur.non firmetur. cum ſuis concordan.

3 Satis uidetur ſufficere,ſi ante mortem cauit:cum teſtamentum morte firmetur.ſup.de celeb.Miſ.cũ Marthæ.Nec obſtat regula,nõ firmatur.quæ de ſolo tractu temporis loquitur.

ADDITIO.Cõmuniter legiſtę non reciperent hoc dictum per leges.ff.de teſt.ſuperius alleg & hoc eſt in teſtamentis:in codicillijs bene.ff.de leg.3.l.1.§.1.& vide quod ibi nos.& ff.de bo.poſſeſ.ſecundum tab.l.j.§. exigit. Ioan.And.

1 Placet Io. Andr. Phi. & alijs.Font.

2 Secũdũ Gul. & Gar. & idem Io. Mon.

3 Specialiter allegat Gar. & Io.Mo. ff de teſt. l 3. & l eius qui apud hoſtes. & l.ſi filiusf.Io. An. vide q̃ no. Clemen.1.de Gul.Fon.

TITVLVS II.

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM & ſubditorum.

[Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum pcedentium de uarijs delictis ſubditorum,ſed ne prælati ſuperbirent ponit nunc generalem tit. de delictis tam prælatorũ, quam ſubditorum.]

De excesſibus prælatorum (& † ſubditorum.)

† Hæc duo uerba, & ſubditorũ: deſunt in antiqs codicibus, & ſ recẽtioribus magis emẽdatis.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Mendicantes nõ poſſunt acquirere noua loca ad habitandum, uel antiqua alienare uel mutare abſque ſpeciali licentia Papæ: qua de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica uita ducẽda, ceſſat prohibitio. hoc dicit.

Ioan An.

CA. VNI.

CVM EX-

Cum ex.] Tria facit. Primo ponit procœmium: Secundo, prohibitionẽ cum decreto:ibi, Nos ſuper hoc. Tertio, prohibitionis determinationem: ibi, Per hoc. CASVS. Significatum fuit domino Papæ, q fratres Prædicatores vel Minores, vel alij Mendicantes plura loca de nouo acquirebant, recipiendo illa titulo donationis a dominis locis nouos conuentus ædificabãt, mittendo religioſos aliorũ conuentuũ ad illum locum: vnde inſurgebãt magna ſcandala: Ea ppea ſupplicatũ fuit dño Papæ, ut de remedio dignaretur puidere opportuno: Qui Papa uolens obuiare futuris ſcãdalis, ordinauit, q mẽdicãtes non acqrerẽt noua loca nec mutarẽt:ſed eſſent cõtẽti ſuis locis acqſitis & ędificatis ante iſtam conſtitutionem, niſi obtẽta licẽtia a Papa: & q in licentia Papę ponatur iſta clauſula: non obſtante conſtitutione, cum ex eo. de exce prel & ſubdit, ita q apponat clauſulam derogatoriã ad iſtam cõſtitutionem. Et hoc locum hẽt. qñ iſti Mendicantes vellẽt locum acqrere in locis populoſis, puta in ciuitatibus: ſi autem in eremo vellẽt ducere vitã eremiticam: tunc iſta conſtitutio non extẽditur ad illa loca: & ſic Mendicantes ſine licentia ſpãli ipſius Rom. Pontificis poſſunt de nouo acqrere loca in eremo ad habitandum, & ibi ædificare oratorium. [Scãdala.] inter ipſos & rectores eccleſiarũ parochialium, ideo dum erant prope eccleſiã parochialem, infligebãt damna eccleſię parochiali quãtum ad cõmodum burſale: & pp iſta damna inſurgebãt magna ſcãdala inter rectores eccleſiarum parochialiũ, & ipſos Mẽdicantes: ideo ſupplicatum fuit dño Papæ, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: qui Roma. Pontifex puidit vt ſequitur. [Loco.] populoſo. aliàs obſtaret uer. ſeq. [Mutare.] Sed utrũ poſſint mutare loca acqſita cũ licentia Papę: quia Mendicantes diu obtinuerũt a ſede Apoſtolica vt poſſent in hac ciuitate ædificare cõuentum, cum ibi nullus eſſet cõuẽtus fratrum mẽdicantium: nunc volunt mutare ad alium locum forte extra ciuitatẽ: utrũ reſpectu mutationis reqratur noua licentia Papæ? textus iſte dicit q non: ſed de hoc dicam ſtatim [In eremo] & in locis nõ populoſis No. principaliter q Mendicantes licet eorum religio ſit approbata, tñ non poſſunt nouum cõuentum ædificare ſine ſpeciali licẽtia Papæ, nec noua loca acquirere: & hoc pp ſcãdala. quę ex huiuſmodi noua acquiſitione oriebanſ inter ipſos & rectores eccleſiarũ parochialiũ quibus appropinquabant. No. ulterius quod Mẽdicantes non poſſunt antiqua loca ſibi a ſe

de

de Apoſtolica conceſſa mutare transferẽdo de uno ad alium abſq; ſpeciali licentia Papæ, non eſt dubium de locis acquiſitis ante iſtam. Sed quid de locis acquiſitis poſt iſtam conſtitutionem? Hæc conſtitutio fuit diſputata Bonon. nam Bonon. habent de more, ꝙ quãdo inſurgit aliquod dubiũ ſuper aliqua re, tenentur illud dubium diſputare publice: nam fratres Minores de obſeruantia incœperunt ædificare ad latus cuiuſdam mõtis, qui dicitur mons beatæ Mariæ, iuxta Bononiam: & incœperunt ædificare in parte montis ubi vigebat ventus Auſtralis, & ideo voluerunt tranſire ad aliam partem montis: dubitatum fuit an poſſent: Dicit Dominicus de ſancto Geminiano, ꝙ ille qui diſputauit illã quæſtionem, tenuit ꝙ ipſi Minores de obſeruantia non poterãt tranſire ad illam partem montis ſine ſpeciali licentia Papæ: ſed tamen iſte tex. facit contra: quia dicit, Hactenus id eſt, vſque ad hanc conſtitutionem: & cum iſta conſtitutio ſit pœnalis, debet intelligi in ſuis proprijs terminis: ĩo putat Dominicus de ſancto Geminiano, ꝙ abſque licentia Romani Pontificis ipſi Minores poſſunt mutare locum de una parte montis ad aliam partem. [Eremiticam.] & ſic Mendicantes poſſunt eligere vitam eremiticam, de conſenſu tamen ſuorum prælatorum, nec requiritur cõſenſus conuentus: & in eremo poſſunt acquirere nouũ locũ: nec requirit̃ licentia Papæ, quia in eremo non eſt multitudo populi, ideo ceſſat ſcandalum in litera.

† Dñicus no. hic ꝙ nõ valet priuilegium ꝯ ius cõe, niſi a dicta de rogatoria Fel. ſup de reſcri. nõ nulli. columna. 12. Font.

Not. etiam ꝙ ille qui eſt prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tamen poſſet induci in contrarium cum hic iſta æquali prohibitioni ſubiaceant.

Nota finaliter hic tres titulos, qui concludunt alienationem rei. vide de rebus eccleſiæ non alien. nulli. Dominicus.

eo [a] quòd Prædicatores, Minores, & religioſi alij Mendicantes [b] in ciuitatibus, caſtris, uillis, aut alijs locis ad habitandum [c] domos vel loca de nouo ſuſcipiũt, ſeu olim ſuſcepta dimittunt, ſe ibidem ad alia transferentes, diuerſa ſcandala [d] quandoq; proueniant, & frequentes clamores ad ſedem Apoſtolicam perferantur: Nos ſuper hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps [e] aliquis, uel aliqui de prædictis quibuſcunq; ſuper hoc priuilegijs muniti exiſtant (quæ ipſis cõtra tenorem conſtitutionis præſentis nullatenus volumus ſuffragari [f]) † in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocũque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, ſeu hactenus recepta mutare, uel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiuſuis alienationis [g] titulo quocunque in alios tranſferre præſumant, abſque ſedis Apoſtolicæ licentia † ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem [h]: ſi ſecus egerint irritum decernentes [i], ¶ Per hoc tamen eis, qui uitam duxerint Eremiticam ſeu ſolitariam eligẽdam [k], de maiorum ſuorum licentia [l], quin cellas, manſiones, ſeu habitacula in eremo, ſiue locis, ubi non ſit hominum habitatio de ꝓpinquo [m], poſſint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

TIT. VII.

De priuilegijs.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugduñ.

¶ Exempti vel priuilegiati, ut non teneantur niſi ſub certo iudice reſpondere, ratione delicti, contractus,

[Prima gl. ſummat, & dicit quid determinat.]

a ¶ Cum ex eo. Mendicantes non poſſunt acquirere noua loca ad habitãdum, uel antiqua alienare, vel mutare abſque ſpeciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem, in acquirentibus tamen loca pro eremitica uita ducenda, ceſſat prohibitio. hoc dicit. Determinat autem hæc decr. no. ſup. eo. nimis. 2. in ver. ad hoc.

b ¶ Mendicantes.] hi dñr mendicantes quibus victũ tribuit incerta mẽdicitas: & qui redditus aut poſſeſſiones ex regula, vel conſtitutionibus habere nõ poſſunt ſup eo. lib. de reli do c. vnico. & quo ad caſum decretalis nõ in omnibus Mendicantib. idem ius cõcor. ſup. eo lib. de Regular. cõſtitutionem: qui. n. ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. ſupra de ſta. mo. recolentes.

[Glo. ſeq. notat, quærit. & remittit.]

c ¶ Ad habitandum.] Not. quia de locis acquiſitis ad habitandum tãtum fit hic prohibitio: ergo aliàs quàm ad habitãdum bene poſſunt loca acquirere. Sed quomodo, ex quo ſunt Mẽdicantes? Dic ut dixi ſup. eo. lib. de reli do. ca. unico. in gl. veterẽ.

† Per iſtud excluditur hic legatus ð latere. Ph. Font.

d ¶ Scandala.] bene ergo fecit hic prouidẽdo, quia ſui officij eſt ſcandala remouere. ſupra eo. lib. de offi. leg. cap. 1.

e ¶ Deinceps.] futura igitur comprehendit hæc conſtitutio: olim enim hic prohibitum licebat, ut ſup. eod. nimis 2. ver. ad hoc.

f ¶ Suffragari.] ergo Papa priuilegium ſuũ reuocare, moderari, & in totum tollere poteſt: licet deceat eius priuilegium eſſe manſurum. infra de regu. iur decet ubi de hoc.

alienatio quod cõtinet.

g ¶ Alienationis.] intelligo etiam per quẽ non transferatur dominium: cum ſic large loquat̃, dicendo cuiuslibet. ad idem ſup. de reb. eccle. non alie. nulli & C. de reb alie. non alie. l. ſancimus. licet interdum ſumatur ſolum pro eo contractu, quo trãsfertur dominium. C. de fun. do. l. 1. Io. And.

h ¶ Mẽtionem.] ergo neceſſe eſt de iure communi in reſcripto fieri mentionem. de quo dic ut ſup. eo. lib de conſt. c 2. in gl. quę incipit, Eſt contra.

ADDITIO. Ibi etiam de hoc not. Archi. ponens ad litteram quod dicit in Spec. de inſtru. edi §. nunc autẽ ver. & ſcias ubi de priuil. loquitur. & de reſcri. uide de reſcrip. præſenti §. ratione cauſæ. uer. item ꝙ eſt cõtra ius. Ioan. And.

i ¶ Decernentes.] Hodie trãſgreſſores ſunt ipſo facto excommunicati per cle. de pœnis, cupiẽtes. 1. reſpõſo.

K ¶ Eligendam.] Iſti ſunt digni conuenienti honore. 16. q. 1. qui vere & pure, & an tales ſubſint epiſcopo, ibi nota: & poſſunt eremitæ aliàs non religioſi habere proprium. 19. q. 3. §. econtra Paulus.

Religioſus mẽdicãs de licẽtia ſui prælati pt uitã eremiticam eligere.

l ¶ Licentia.] ergo nota quòd religioſus Mendicans de licentia prælati ſui poteſt uitam eremiticam eligere.

ADDITIO. Vide quod dixi in antiq. de reg. ſane in fi. vlt gl. Io. And.

m ¶ De propinquo.] De hoc inf. de uerbo. ſign. c. penu. Io. Andr.

DE PRIVILEGIIS.

¶Dictum fuit ſupra de exceſſibus Prælatorum: uerum quia multotiens exceſſus prælatorum præſtant causā, vt ſubditi obtineāt à Papa priuilegium exemptionis, eo quod prælati grauant ſubditos: ideo poſt tit. de exceſſibus prælatorum, annectit titulum de priuilegijs.

Vnde hic titu. non ſolum tractat de priuilegiis exemptionis, ſed de pluribus alijs. ſed occaſione ſūpta à priuilegijs exemptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegijs.

aut rei ſi hæc ſint inita, uel ſita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: ſed ratione domicilij.

Volentes.) Primo præmiſſo procemio uel exordio ponit declarationem circa priuilegium exemptionis, & declarationi obijcit, & ſoluit, & proteſtatur. Secundo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio quod eximit à pœna cenſuræ. Secunda: ibi, Et idipsū. Tertia: ibi, In eos. Sed Io. Mon. qui diuidit in quinque partes de exordio facit primam, de obiectione & ſolutione tertiam.

CASVS. Canonici eccleſiæ beatiſſimi Hilarij maioris Pictaui obtinuerunt priuilegium à ſede Apoſtolica, vt eſſent exempti a iuriſdictione epiſcopi Pictauienſis, ſed immediate eſſent ſubiecti eccleſiæ Romanæ, datis ſibi certis conſeruatoribus: Iſti exempti perpetrauerunt delictum in diœceſi Pictauenſi in loco non exempto, ſed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti coram epiſcopo Pictauenſi, uel eius officiali habente ad hoc ſpecialem poteſtatem: Nam ex generali commiſſione non poſſet officialis epiſcopi inquirere de criminibus, niſi haberet ad hoc ſpecialem poteſtatem ab epiſcopo: Iſte conuentus coram officiali Pictauenſi propoſuit, quod non tenebatur litigare corā officiali Pictauenſi, eo & pro eo, quod erat exēptus à iuriſdictione epiſcopi Pictauenſis: & ideo petebat remitti ad ſuum iudicem & conſeruatorem ſuorū priuilegiorum. Pro parte promotoris cauſarum officij fuit propoſitum, quod non debebat remitti ad ſuum iudicem: quia ceſſabat priuilegium propter delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatum fuit, an deberet remitti ad ſuum iudicem. Vnde Papa conſultus reſpondet, quod non: ſed tenetur litigare corā epiſcopo, & puniri ſecundum ordinationem epiſcopi. Idē ſi exemptus conueniatur pro contractu celebrato, uel pro re exiſtente extra locum exemptum. Sed quid ſanctiſſime pater, utrum ex iſtis tribus modis priuilegiū exemptionis de nihilo ſibi ſeruiat? Reſpondet ꝙ non erit priuilegium inutile: ſed de multis ſibi ſeruiet: Nā poſito ꝙ exemptus deliquit vel contraxit in loco exempto, qui locus eſt intra limites diœceſis epiſcopi loci, & exemptus habet domicilium intra diœceſim Pictauenſem, & ita tamen deliquit vel contraxit in loco exempto: licet ratione domicilij poſſet aliàs cōueniri coram ordinario: tamen non poterit propter priuilegium ſuum. Item ponamus ꝙ exēptus deliquit, uel contraxit, vel poſſidet rem extra locum exemptum, & etiam extra diœceſim illius epiſcopi, intra cuius limites habet domicilium: tunc ratione domicilij poſſet coram illo epiſcopo conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & poſſet eum punire, niſi iudex delicti eum requirat: ſed tamen quia eſt priuilegiatus, nō poterit coram illo epiſcopo conueniri ratione domicilij. Idem dicendum eſt ratione contractus, uel rei exiſtentis extra locum exemptum, & diœceſim intra quā habet domicilium. Sed ſi deliquit extra locum, exemptum. ſ. in diœceſi, in qua habet domicilium, ſi iſta duo concurrant, ceſſabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quod aliquis impetrauit priuilegium à ſede Apoſtolica, ut non poſſet conueniri, nec teneretur reſpondere, niſi ſub certo iudice, utrum in trib. dictis caſibus poſſit conueniri coram alio iudice? Reſpōdet quòd ſic, uidelicet concurrentibus duobus: videlicet domicilium & delictum, vel domicilium & contractus, uel domicilium & res: tunc enim in his duobus caſibus poterunt conueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus q̃d aliqua eccleſia obtinuit priuilegiū,

CAP. I.

Volentes a † liber-

ut religioſi illius eccleſiæ non poſſent a quocunque iudice ſuſpendi, interdici, uel excōmunicari: utrū poſſint ſuſpēdi, interdici, uel excommunicari ab ordinario ſi conueniantur pro delicto, contractu, uel pro re? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ non, ad quemcūque locum ſe transferant, niſi ſe tranſferrent ad certum Prioratum: tunc poſſent ab ordinario ſuſpendi interdici uel excommunicari quamdiu in tali Prioratu tolerentur: licet illi prioratus ſint renouabiles ad nutum prælati. [Volentes.] Textus exigit, ut ſi delictum habeat certam pœnam, imponatur illa pœna, ſi autem non habeat certam pęnam, imponatur pœna extraordinaria: uel ſicut ius exigit, ut ſi contumaces fuerint, excommunicentur, uel mittantur in poſſeſſionem: iuxta illa quæ habentur in cap. quoniam frequenter. ſupra ut lit. non conteſt. [Non utique] Id eſt, non carent omni commodo exemptionis. & reſpōdet tacitæ quæſtioni, quaſi dicat, non carebit omnino cōmodo exemptionis, ut dixi in caſus poſitione: videlicet ſi domicilium ſit in diœceſi, & deliquit alibi, non poſſet conueniri in loco domicilij: licèt aliàs ceſſante priuilegio ibi poſſet conueniri. Item ſi deliquit extra diœceſim & extra locum exemptum: ſi domicilium ſit in diœceſi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item ſi exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra diœceſim domicilij: ſi iudex delicti petat fieri ad ipſum remiſſionem: iudex domicilij non poterit in eum exercere ſuam iuriſdictionem, id eſt, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere poſſet ſi iſte non haberet priuilegium exemptionis. Item ſi iudex contractus requirat iudicem domicilij, ut faciat citari talem, ut comparere habeat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij iſtud facere obſtante priuilegio exemptionis: & in omnibus iſtis habet commodum priuilegium exemptionis.

† Vide Concil. Trid. ſeſſ. 7. de refor. ca. 14. ubi hæc decretalis innouatur.

Nota primo, ꝙ ſi exemptus delinquat extra locum exemptum, poteſt conueniri coram ordinario: dum tamen delinquat in diœceſi ordinarij: & iſtud uerum, niſi aliud diceretur in priuilegio exemptionis Nam iſte text. intelligitur quando Papa dixit in priuilegio ſuo, Talem eccleſiam cum miniſtris ſuis eximimus à iuriſdictione ordinarij: Sed ut dicit Ioan. And in nouella, plures eccleſiæ habent ampliora priuilegia: uidelicet vt non poſſint conueniri coram ordinarijs, niſi coram certo iudice etiam pro delicto uel cōtractu, uel re exiſtente in diœceſi ordinarij, tunc valerent talia priuilegia: dum tamen apponatur clauſula derogatiua ad iſtā conſtitutionem. Sed adhuc eſt quæſtio, utrum ſufficeret, ſi Papa diceret, non obſtante conſtitutione Innocētij quarti? Quidam dicunt ꝙ non: quia illa conſtitutio aliàs prohibuit illud quod iſta prohibet: ſed illa fuit declarata per iſtam. Communis opinio eſt ſufficere dicere, non obſtante conſtitutione Innocentij quarti in concilio Lugdunen.

[Prima gl. ſummat, & ſubdit quid declaret.]

a ¶ Volentes] Exempti vel priuilegiti vt nō teneanſ niſi ſub certo iudice rñdere ratione delicti, ɔ̃ctus, aut rei, ſi hæc ſint inita uel ſita in loco non exempto, ɔueniuntur corā ordinario: ſed rōne domicilij nō. Monaſterio priuilegiato ut eius monachi a quocūq; interdici, ſuſpēdi, uel excōicari nō poſſint, ceſſat in illos ordinariorum iuriſdictio quoad illa: niſi illi monachi mitterenſ ad prioratus ſubiectos ordinarijs: quia hic ēt licet utrobiq; ſint monachi, ordinarij ēt quoad prædicta

cta illos iudicēt, quamdiu ibi manēt. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis diffuſe no. 6. q. 4 c. vlt. & ſupra eod. ti. ex tuarum.

ADDITIO. Et quæ no. Inno. ſupra eo. recipimus. & Hoſti. in ſumma huius ti. §. ſi. ſub §. ſed & dici poſſet. & eius excuſat prolixitatem ibi poſitā: dicens ꝙ ante hanc conſtitutionē. totum illud ſcripſerat: & ſe extollit quod iura noua pro magna parte ſuas opiniones approbant. Io. And.

remus Anglicū exēpto ꝫ. vt ſicut ille ꝗ aliàs non eſt de iuriſdictione, ratione delicti efficit̄ de iuriſdictione: ſic exēptus ꝗ aliàs de iuriſdictione non eſt, rōne delicti de iuriſdictione efficit̄. idem in cōtractu & re. [Glo ſeq. reci. per q. & ſolutionem.]

tatem, quam nonnullis Apoſtolica ſedes priuilegio exemptionis [a] indulſit, ſic integram obſeruari, vt & illam alij non infringant, [b] & ipſi eius limites non excedant: [c] † Declaratione irrefragabili diffinimus, quòd quantuncunque † ſic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, ſiue contractus, aut rei [d] de qua contra ipſos agitur, rite poſſunt coram locorum ordinarijs conueniri; & illi † quo ad hoc [e] ſuam in ipſos iuriſdictionem, prout ius exigit, exercere. Nunquid [f] ergo carent omnino in his commodo libertatis? non vtique: quia nec coram ordinarijs ipſi, dummodo ſit in loco exempto [g] commiſſum delictum, vel contractus initus, aut res litigioſa, nec vbi domicilium habent, ſi alibi delinquant vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, conueniri poſſunt aliquatenus ſuper illis: nec domiciliorū prætextu locorum diœceſani (ſi ubi deliquerunt vel contraxerunt, aut res ipſa conſiſtit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipſis vt illic reſpondeant, iniungendi habent aliquam poteſtatem: ſaluis nihilominus caſib. alijs, in quibus eos epiſcoporum iuriſdictioni ſubeſſe canonica præcipiunt inſtituta. [h] Et idipſum [i] decernimus circa illos, [k] quibus vt non niſi ſub vno certo [l] iudice teneantur de ſe cōquerentibus reſpōdere, Apoſtolico priuilegio eſt cōceſſum.

¶ *Monaſterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunque interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, ceſſat in illis ordinariorum iuriſdictio quo ad illa: niſi illi monachi mitterētur ad prioratus ſubiectos ordinarijs: quia tunc ēt licet vtrobique ſint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent. h. d.*

¶ In eos [m] † autem, quib. ne interdici, ſuſpendi, vel excōmunicari à quoquā valeant, à ſede Apoſtolica eſt indultum: ſicut ſunt religioſi quamplures, in quorum priuilegijs cōtinetur, ne quiſquam Epiſcopus, vel Archiepiſcopus monaſteriorū ſuorū monachos pro vlla cā, vl loue loco interdicere, ſuſpendere, vel excōmunicare præſumat: ijdem ordinarij iuriſdictioné ſuā quantum [n] ad iſta vbi-

[Gloſ. ſecunda reci ꝑ duas q. in quarum prima remittit.]

a ¶ Exemptionis.] Per quæ verba dicatur data exemptio, videbis. inf eod. tit. ſi Papa, & proprie Apoſtolicæ ſedis eſt eximere. 16. q. 1. frater. 9 q. 3. nunc vero.

ADDITIO. Vnde legatus ēt de latere hoc non poſſet. ſupra de confir. uti. ca. ſi. ut dicit Abbas. Nec epiſcopus. de exceſ. p̄lat. c. 2. nec archiepiſcopus. eo. tit. ſicut vnire. Io. And.

b ¶ Infringant.] iſti ſeueritate eccleſiaſtica coercentur. ſupra eod. quanto. & Papa ſolet talium priuilegia decurtare. ſupra eo. dilecti.

c ¶ Excedant.] ſupra eod. porro & c. patentibus. ne priuilegium amittere mereantur. 11. q. 3 priuilegiū. ſ. eod. tuarum. limites enim transgrediendi non ſunt. ſupra de ſepul. c. 1.

ADDITIO. Arch. alleg. 25 q. 1 quæ ad perpetuam. & 9. q. 2. c. 1. Io. And.

d ¶ Aut rei.] hęc ueſa, ſi contractus ſit initus, uel maleficium factum in loco nō exempto, & res litigioſa non exempta, vt ī. patebit.

e ¶ Ad hoc.] tria ſuperiꝰ enarrata. Io. An.

[Gl. ſeq. declarat ob. & ſol. quam facit textus.]

f ¶ Nunquid ergo.] quia videretur aliquib. ꝙ ꝑ hoc exēpti ęquiparentur nō exēptis, vt indiſtincte poſſent corā ordinarijs conueniri: iō de hoc obijcit & ſoluit: & hoc dicere intēdit, ꝙ indiſtincte rōne domicilij ꝫ ſunt exēpti, vt iudex domicilij nec prātē habeat cognoſcēdi, nec remittēdi: & tn̄ ille ē vnꝰ modus ſortiēdi forum ſup. de fo. comp. c. vlt. Itē ſi delictum, contractus, aut res litigioſa ſunt in loco exempto, gaudebūt exemptione: ſi. n. Anglicus delinqueret Bonon. nōne puniretur ꝑ Iudicē Bonon. Fingamus ergo & æquipa-

g ¶ Exempto:] dicit hic Ber. ꝙ monaſterio exēpto eccleſia, cęmeteriū, domus monaſterij, atria, hortus. areæ, ꝗ ſunt iuxta eccleſiā, intelliguntur exēpta. 12 q. 1. neceſſaria & c. nulla 17. q. 4. diffiniuit. & c. id conſtituimus. ſup. de immu. eccl. c. 1. & de cēſ. ca. 1.

h ¶ Inſtituta.] ut ſup. de hære. ad abolendā. in ſi ſupra eo. lib. de præb. c. 1. de ſta. reg c. unico. in ſi Idem ſi capellas hērēt nō exemptas. ſup eo. ex ore. & c cū capella. ſic ſup. d̄ conſue. c. cū inter vos. ſup. de ſen. excom. nōnulli & ī. eo. ti auctoritate. [vide ꝙ not. in cle. de ſepul. dudū. in gl multotiēs. & d̄ pę. & re. c. 2. in gl. pen.

ADDITIO. Bene facit ad ꝓpoſitū huius gl. decr. veniens. ī. de præſcrip. ver. chriſma. per quā patet ꝙ chriſma, oleum ſanctum, conſecrationes baſilicarū, & ordinationes clericorū, & his ſimilia, ſūt a diœceſanis ep̄is poſtulanda: niſi aliud ipſorū priuilegijs concedatur. & alleg. ēt Hoſt. q. 1. interdicimus Ioan And.

i ¶ Et idipſum.] ſ. ꝙ dictū eſt de exēptis.

ADDITIO. Tā circa ꝗſtiones, ꝗ circa remiſſiones. Io. And.

k ¶ Illos.] non exemptos, ſed priuilegiatos tm̄, ut ſequitur.

[Gl. ſeq. reci. ꝑ obie. & duplicē ſolutionē.

l ¶ Certo.] iſtud ſoluit ꝯtrū de decr. ſup. de reſcri. ad hæc, q̄a hic certus iudex datus fuerat a Papa, ibi incertus, quem Imperator duceret eligendum: p̄terea ibi per modum reſcripti & iuris cōis facta fuit interpretatio hic in modū gratiæ & priuilegij qd̄ ēt apparet ex titulo, & ex lr̄a q̄ ſequit̄, Apoſtolico priuilegio.

m ¶ In eos aūt.] iſtud quod ſequitur intelligas ſane, ſecūdum determinationem decr. inf. eo ti. ne aliqui.

n ¶ Quantum ad iſta.] ſ. interdictum, ſuſpenſionem, & excōicationem: ergo quantum ad alia ſalua manet iuriſdictio. licet ergo iſta exercere nō poſſint ordinarij, poſſunt tamen cauſam eorum audire & iudicare: ſi non pareant, poterūt in poſſeſſionem mittere, & ſimi-

¶ Not ꝙ priuil. nō dēt excedere metas priuil. ad hoc ī. eo. c. ſane & ca. porro.

† Aliàs ita: ꝙ ꝗta cūq;, &c.

† Aliàs ita: & illi quoad hæc.

ꝫ Hoc & ꝙ ſeq tur declaratur in tex. ſup uerſ. nec ubi.

ꝫ In quo tñ plus hēt diœceſanus Bonon. ꝗ in Anglico. ꝑꝑ cās ſpāles, ꝗbus ſibi ſubeſt, vt inf. gl. 2. Io. And.

Exempto monaſterio eccleſia, cœmeteriū, hortus, area intelligātur exempta.

† De intellectu vid̄ Dec. in c. tuarū. nu. 49. extra de pr. ui.

ſimilia facere.
ADDITIO. Dicit Hoſt. ꝙ etiam deponere illos poterunt, & in arctum monaſterium detrudere, ſi cauſa talis fuerit: poteſtati.n. ordinariorum non detrahit, niſi inquantum eſt expreſſum: ſicut & de præſcriptione dicitur, ſupra de præſcriptionib', auditis, & c. cum olim. Ioan. Andr.

cunque illi fuerint, penitus exercere non poſſunt; Niſi forſan ipſi monachi ad monaſteriorum ſuorũ Prioratus ordinariis eiſdem ſubiectos (ut uel gerant eorum † regimen, vel in eis tamquam proprij locorum ipſorum monachi reſideant [a]) fuerint deſtinati: tunc enim & ſi libere poſſint ad eadẽ monaſteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipſorum Prioratuum monachi reputentur, (cum non ſit inconueniens aliquẽ † vtrobiq; locum habere monachicum †) vnum alteri ſubeſſe monaſterio, uel ab ipſo noſcitur dependere [b]: ratione tamen eorũ dem Prioratuum dicti ordinarij ſua iuriſdictione in ipſis, etiam quo ad præmiſſa [c], quãdiu [d] morãtur in illis, licite uti poſſunt.

† Al. illorum.

† Al. ita: aliquẽ ſic vtrobiq;, &c.

† Al. monachum.

¶ Idem.

¶ Curia Romana habet ſtudium generale, & eius priuilegia h. d. Ioan. And.

CAP. II.

CVM de diuerſis e

a ¶ Reſideant.] ad idem ſupra eod. quoniam. & cap. cum capella. & nota litterã: quia ſi irent illuc cauſa uiſitandi, uel cauſa ſolatij, vel vt viatores: illos quo ad iſta non coercent ordinarij. ff. de iud. l. hæres abſens.

ADDITIO. ver. nam ubi. & procedit hoc etiam ſi ibi delinquant tũc uel contrahant ſecũdm Inno.

[Glo. ſeq. alleg. duas concor. ſoluit contrarium. finis reci. per quæſtionem.]

b ¶ Depẽdere.] cõco. ſupra eo. lib. de præb. cum ſingula. & ſi. ſup. de præb extirpandæ. §. qui uero nec obſtat decre. de elect. conſtitutis. quę loquitur cum monaſteria nõ ſũt annexa nec pẽdentia. Et talis habebit vocem in vtriuſque plati electione, ſi eſt conſuetudo: aliàs conuẽtus eligeret. 16. q. vlt. c. vlt. ſup. de elec. c. 1.

Priores ñ hẽnt ius eligendi platum i maiori monaſterio, à quo prioratus eorum dependent.

ADDITIO. ſecundum Hoſt. Idem Io. Mo. & Arch. Vide quod dixi poſt Inn. de reli do. c. ſi. §. vlt. qui diſtinguit, an habeat electionem ſuperioris: & an prioratus bona ſint diſtincta. Io. And.

c ¶ Quo ad præmiſſa] ſcilicet ſuſpenſionem, excõicationẽ, & interdictũ, & intelligas hoc qñ prioratus ille tale priuilegiũ nõ hẽt nec ex ſe. nec ex ſuperiori monaſterio. quia ſi maius monaſterium haberet priuilegium, ꝙ monachi ſui & prioratuum ſibi ſubiectorum a quoquam excõmunicari non poſſent, & c tũc ſecus.

1 Cui reſiſtere non põt ð ſla. mo cũ ad monaſteriũ. verſi. tales. Io. And.

d ¶ Quandiu morantur.] ergo poſt reuocationẽ. eorum eps quo ad prædicta in eos iuriſdictione uti non poterit, niſi preueniatur de fo. compe. propoſuiſti. ſecundum Hoſt. & Io. Mon.

CVm de.] Præmiſſa cauſa ꝓuidet, & ꝓuiſionem declarat: ibi, Vnde. Hic priuilegiatur locus ſtudij. de priuilegijs doctorum habetur. C. de profeſ. & medi. l. medicos. lib. 10. ff. de exc tu. l. ſed & reprobari §. vlti. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponẽdam primo illud quod habetur i c. ſuper ſpecula. de magi in antiq. videlicet, ꝙ clerici pbendati & beneficiati exiſtentes in ſtudio gñali, de licentia ſuorum prælatorum (qa. hoc eſt neceſſe) pcipiant fructus beneficij & groſſum prębendæ, ſed non diſtributiones quotidianas: quia exiſtens in ſtudio, licet reputetur præſens vt pcipiat fructus beneficij ſui, & groſſum prębendæ: non tamẽ reputatur intereſſe diuino officio. Secundo eſt pſuppõnẽdum. ꝙ habere ſtudium generale dependet a poteſtate principis concedentis priuilegium.

CASVS. Aliqs clericus beneficiatus eſt in curia Romana, & ſtudet in iure diuino vel humano, ideſt, I iure canonico vel ciuili: vtrum poſſit pcipere fruct' beneficij quaſi ſtudens in ſtudio generali? Reſpõdet Romanus põtifex, quòd iuſtis de cauſis ad hoc animum ſuum mouentibus iamdiu diſpoſuit, quòd in curia eſſet ſtudium generale: ſic quòd ſtudens in curia Romana perciperet fructus beneficij ſui, quaſi ſtuderet in ſtudio generali. Vnde curia Romana non accipitur pro ciuitate Romana, niſi tandiu quamdiu eſt ibi curia: nam regentes ſequuntur curiam. [Quaſi] ali qui exponũt quaſi, pro, vt: qa re vera Eccleſia Romana eſt mater Eccleſiarum omnium. Alij dicunt ꝙ ſtat ꝓprie: qa Eccleſia Romana nõ eſt vera mater, ſed quaſi mater: quia mater proprie dr illa, q̃ peperit filium: Eccleſia autem re uera nõ parit, ſed dicit̃ quaſi mater: quia quaſi parit, videlicet ſpiritaliter in regeneratione, quæ fit per baptiſmũ. [Ciuilis.] Iſta verba veniũt expoſitiue ad duos terminos ſequẽtes, ſ. diuini & humani. Alij dicunt quòd veniũt expoſitiue ad uocabulum humani: ita quod ius canonicum vocet̃ ius humanum: vel ius ciuile dr̃ ius humanum. Vnde ius humanum dicitur ius factum ad conſeruationem humani generis.

No. primo ex princip cap. ſecundum vnam expoſitionem, quod quando dictio, quaſi, iungitur qualitati veræ, accipit̃ ꝓut hic intelligitur ex iſto cap. ſi dicamus ꝙ Eccleſia Romana ſit vere mater: ſed quãdo dictio, quaſi, iungitur qualitati, non uere diminuit.

No. vlterius, quod ſtudentes non ſolum dicũtur ſibi proficere, ſed etiam omnibus alijs, ideſt, ad profectum omnium aliorum: nam Eccleſia vniuerſalis indiget uiris litteratis ad ſui regimen. Nota ꝙ licet ius canonicum ſit extractum a iure diuino, tamen dicit̃ ius humanum: quia fuit factum ad politiam humani generis: ſicut exponitur in proęmio decretalium: ibi, Humani generis. Nota principalem effectum huius c. ꝙ ſtudentes in ſtudio generali percipiũt fructus ſiue redditus ſuorum beneficiorum ac ſi reſiderent, ideſt, percipiunt fructus. quos percipere deberẽt ratione pſentię. Gloſſ. fin. dicit ꝙ non omnes ſtudentes in ſtudio generali percipiũt fructus ſuorum beneficiorum, ſed ſoli theologi. c. ſuper ſpecula. ne clerici uel monachi ſæcula. nego ſe immiſceant. ꝙ loquitur de ſtudentib. in theologia. nec obſtat iſte tex. quia debet interpretari ſecundum illud c. ſuper ſpecula. Iſtud non placet modernis doctoribus: immo dicũt, ꝙ ſtudentes in quacũque facultate debent percipere fructus beneficiorum, quos perciperent in præſentia: maxime ſi ſtudeant in iure canonico uel ciuili. nec obſtat c. ſup ſpecula. quia dicit ſpecialitatem in theologis reſpectu contrarij ſtatuti: ideo valeret ſtatutum ꝙ ſtudẽtes in iure canonico vel ciuili non perciperent fructus beneficiorum: ſed in theologia non valeret tale ſtatutum.

Nota etiam ꝙ ſedes Apoſtolica appellatur quaſi mater omnium. Nota finaliter, quòd curia Romana habet priuilegium ſtudij: & ſic locus ubi ſtudium deputat̃, habet certa priuilegia. De priuilegijs vero Doctorum habetur. C. de profeſ. & medi l. medicos. libro decimo. & ff. de excuſat. tuto. ſed & reprobari. §. fina. Dominicus.

[Prima glo. ſummat.

e ¶ Cum de diuerſis.] Curia Romana habet ſtudium generale, & eius priuilegia. hoc dicit.

a ¶ Mundi.

mundi [a] partibus multi confluant ad ſedem Apoſtolicam quaſi [b] matrem. Nos ad communem [c] tam ipſorum, quàm aliorum omnium commodum & profectũ paterna ſollicitudine intendentes, ut ſit eis mora huiuſmodi fructuoſa, prouidimus, quod ibidem de cætero regat, & uigeat ſtudium iuris diuini & humani, canonici videlicet [d] & ciuilis. Vnde uolumus & ſtatuimus, ut ſtudentes in ſcholis ipſis penes ſedem [e] eandem talibus priuilegijs omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent ſtudentes in ſcholis, ubi generale regitur ſtudium, ac recipiant integre [f] prouentus † ſuos eccleſiaſticos, ſicut illi.

a ¶ Mundi.] bene dicit: quia Apoſtolicus totius orbis eſt dominus. ſupra de fo. comp. c. vlt. & ſupra in procœmio huius lib. cum ſuis concor.

b ¶ Quaſi matrem.] a. c. 6 ad Romanam. 19. diſt. In memoriam. & quaſi, ideo dicit: quia Eccleſia 1 iam genitum natura, gignit per gratiam: vnde debet dici renatus, ideo dixit quaſi: quia mater proprie, dicitur quæ parit.

1 Cur eccleſia dicatur mr̃ fideliũ luculenter culenter docet Turrecremata in ſumma de eccleſia. li. 1. c. 40.

ADDITIO. Idem Ioã. Monac. qui dicebat ꝙ eccleſia de non eſſe (cum eſſemus natura filij iræ, ad Epheſi 2.) ducit ad eſſe ſpiritualem per ſacramentum baptiſmi. unde ille iã natus eſt auctus per gratiam, quæ gratia non deſtruit naturam ſed perficit, ſecundum Auguſti. Io. An.

c ¶ Communem.] debet enim lex eſſe communis. 4. diſtinctio. erit autem. & ſupra in procœmio huius libri.

[Gloſ. ſeq ponit duas lecturas.

d ¶ Videlicet.] Iſtud poſſet uenire expoſitiue ad utrumque, quaſi dicat diuini, id eſt, cãnonici, humani, id eſt ciuilis: ſed melius eſt [Idem Ioan. Monac.] quod ueniat expoſitiue tantum ad uerbum humani, id eſt, poſitiui ſcilicet canonici & ciuilis. & quod diuini, intelligatur proprie de ſacra pagina.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit ſecundum & tertium dictum reci. per duas quæſtiones.

e ¶ Sedem eandem.] Nunquid intelligimus quòd hic de ſede Apoſtolica dicit, late, ut comprehendat etiam loca uicina per duas dietas legales: prout dicitur ſup. eo lib. de præben præſenti? Non credo, ſed intelligam per ſedem, ciuitatem, uel locum ubi eſt curia cũ ſuis ſuburbijs tantum. ad hoc inf de ſent. excommuni. ſi ciuitas. aliàs ſequeretur, ꝙ curia uel ſtudio exiſtente Bonon. ſtudentes Imolæ vel Mutinæ gauderent priuilegio: quod eſſet abſurdum. ſupra de cle. nõ reſi. tuæ. prorogatio igitur illius decret. præſenti ſuum ſpecialem caſum contingat. & puto quod Viterbien. ſtudens Viterbij, ueniente curia & permanẽte, gaudebit hoc priuilegio: ſed curia recedente ceſſabit gaudere: ſicut & ego ſtudens Bonon gaudebo priuilegio ſtudij: & ſi cras tolleretur Bonon. ſtudium, uel eius priuilegium, gaudere ceſſarem. Non obſtat prędicta decre. pręſenti §. ſane. quia ibi odium 1: hic fauor. & horum diuerſa eſt ratio infra de regu. iur. odia cum ſuis cõcor. Si uero aliquis exiſtens in curia pro impetratione facienda, uel ibi procurator uel aduocatus exiſtens, in fraudem ſcholas intraret, ut huius conſtitutionis beneficio gauderet, fraus ſibi non proderit 2 ſupra de renunc cap. 2. cum ſuis concord. Sicut nec uere cauſa rei publicæ abeſſe dicitur, qui cauſa proprij commodi in legatione eſt. ff. ex quib. cauſ maio. l. non uere. & facit quod ibi not. & quod not. Moderni. de magiſtris. c. vlti. in anti].

1 Per qđ ꝓiudicaretur ordinatio collatori fauor. n. reſpicit ſtudentẽ: vt hic in princ. Io. And.

2 Idẽ Io. Mon. qui dicit ꝙ talẽ denominabit ab eo in quo ſe plꝰ occupat, & remittit. J. de uerb. ſigni c. fin. Io. And.

[Glo. ſeq. recit. per duas quæſt.]

f ¶ Integre.] quotidianis diſtributionibus exceptis ſup. de magiſtris, c. ult. ſup. de præbend. licet illæ enim non dantur etiam præſentib. qui non interſunt diuinis ſup. eodem lib. de cler. non reſi. c. vnico. Nec intelligas quod de iure communi exiſtentes in ſtudio percipiant corpus prębendæ, ſaluo quod de ſacra pagina dicimus. ſed hic intendit dicere quòd ſi ex diſpenſatione, conſuetudine, uel ſtatuto eccleſiæ exiſtens in ſtudio poteſt percipere præbendam, hoc poterit ſtudẽdo in curia.

ADDITIO. Pro exiſtentibus in ſtudio quod percipiant corpus præbendæ, eſt argumen. 82. diſtinct. propoſuiſti. in gloſſ. ſufficit. & 37. diſtinct. de quibuſdam. Contra eos eſt quod not. 12. q. 2. Vulteranæ & 16. quęſtio. 1. generaliter.

† Vide cõcil Trid. ſeſſ. 5. reform. c. 1. in fi.

¶ Alexander quartus. †

† In manuſcriptis ita: Alex. iij.

¶ *Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus poſſint Abbates conferre tonſuram. Io. Andr.*

CAP. III.

ABBA-

ABbates.] Sunt duæ partes. Prima tractat de benedictione ſuper populo fienda, & per abbates ſuper hoc priuilegiatos. Secunda: ibi, Nec eis. De collatione tonſuræ. Iterum prima dicit quid eis liceat determinando locum & tempus Secunda: ibi, Alibi, ponit quid non liceat. & exceptionem ſubdit: ibi, Niſi. Secunda principalis miſcendo quid liceat, ponit quid non liceat, à quo excipit: ibi, Niſi. Io. And.

¶ Si Abbas à ſede Apoſtolica obtinuit priuilegium, vt poſſit impertiri ſolemnem benedictionem: iſtud priuilegium reſtringitur quandiu eſt in monaſterio, vel in capella ſibi pleno iure ſubiectis. hoc dicit. Præſupponendum eſt, quod ſimplex ſacerdos licet poſſit populum benedicere benedictione non ſolemni: ſoli tamen epiſcopi poſſunt impendere benedictionem ſolemnem, quæ fit dicendo: Sit nomen Domini benedictum. Humilitate vos ad benedictionem. 95. diſt. c. ecce ego dico.

CASVS. Aliquis Abbas obtinuit à ſede Apoſtolica priuilegium, ut poſſet impertiri ſolemnem benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco: ſed ſimpliciter fuit ei conceſſa facultas, vt poſſet impertiri ſolemnem benedictionẽ. Iſte Abbas inuitatus ad funus cuiuſdam defuncti, uoluit impertiri iſtam ſolemnem benedictionem: aut cum eſſet in aliqua proceſſione, voluit impertiri benedictionem ſolemnem: vtrum poſſit? Reſpondet Romanus Pontifex dicens, ꝙ niſi aliud fuerit dictum & nominatim expreſſum in priuilegio ſuo, nõ poterit impertiri benedictionem ſolemnẽ, niſi in monaſterio ſuo, & in capellis ſibi perpetuo iure ſubiectis: in quibus ipſe Abbas eſt tamquam epiſcopus. Sed utrum ſit permiſſum abbati conferre primã tonſuram extraneo, non ſuis conuerſis? Reſpondet ꝙ nõ: etiam ſi illi extranei conuolarent ad monaſterium animo conuertendi ſe ut fierent monachi [Inſigniuit.] ſ. ſimpliciter. [Elargiri.] quia in his tribus conſueuerunt epiſcopi benedictionem ſolemnem impertiri populo. Not. primo, ꝙ benedicere populum benedictione ſolẽni, ꝓpetit ſolis epĩs, q tenent locum Apoſtolorũ: & alij inferiores prælati, puta rectores eccleſiarum parochialium tenent locum lxxij. diſcipulorũ. Not. ꝙ Abbates de iure communi nõ habent facultatem impertiendi benedictionem ſolẽnem: ſed poſſunt a ſede Apoſtolica obtinere priuilegium, ut illam benedictionem ſolẽnem poſſint impertiri. Nota tres horas, in quibus epĩs poteſt benedicere populum benedictione ſolẽni, videlicet poſt laudes, poſt Miſſarũ ſolẽnia, & poſt ueſperas.

Not. ꝙ Abbates poſſunt conuerſis ſuis conferre primam tonſuram, per quam confertur ordo clericalis.

Not. ꝙ ſi Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione ſolemni: iſtud priuilegium non extēditur extra monaſterium ipſius abbatis, & loca ſibi pleno iure ſubiecta: nam iſtud priuilegium tendit in diminutionem auctoritatis epālis: ideo debet ſtricte interpretari, ut minus lędat. Etſi abbas daret benedictionem populo extra monaſteriū uel loca ſibi non pleno iure ſubiecta, ipſe delinqueret, & poſſet eum epſ punire non obſtante priuilegio exemptionis: quia priuilegia tantum ualēt quantum ſonant.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat: datur conſilium ꝙ hoc non fiat intra annum probationis: quia certum eſt, ꝙ poſtea exire poſſet, & fraus fieri, q̄ præcauenda eſt. de ſer. non ordi. c. 1. pro & contra. ſup. de ſent. excom. religioſo. Io. And.

...tes [a], quos Apoſtolica ſedes in exhibitione benedictionis ſuper populū ſpeciali priuilegio inſigniuit in eccleſijs, quę ad eos pertinent pleno iure [b], quando in eis diuina officia celebrant, poſſunt poſt Miſſarum ſolemnia, & veſpertinas ac matutinas laudes, benedictionem ſolemnē [c] ſuper populum elargiri. Alibi [d] autem publice, aut per uias, ciuitates, caſtra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere uel impartiri non ualeant: Niſi hoc eis expreſſo [e] † Apoſtolico priuilegio ſit cōceſſum. Nec eis † licitum ſit alijs, quàm monaſteriorum ſuorum conuerſis, & qui ad illa conuolauerint [f], & in quos eccleſiaſticam, & quaſi epiſcopalem [g] iuriſdictioné obtinent, primam clericalem conferre tonſuram [h]: Niſi eis id competat ex pleno præfatæ ſedis indulto [i].

† Aliàs, expreſſe.

† Vide cōci. Trid. ſeſ. 23. de refo. c. 10.

¶ Idem.

¶ Exempti in locis non exemptis oratoria uel capellas ſine diœceſanorum licentia cōſtruere non poſſunt: nec in exemptis ſine licentia Papę. Nec poſſunt exempti aſſumere cauſas proprias ſuorum liberorum hominum in ſe, etiā ſi illi ſint ſui cenſuales. h. d. Ioan. And.

CAP. IIII.

AVCTORITA-

[Prima gl. ſummat.]

a ¶ Abbates.] dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quib. poſſint Abbates conferre tonſuram. Io. And.

[¶ Secunda glo. recit. per quæſtionem.

a ¶ Abbates.] Licet hic de abbatibus exprimat: idem intelligo de Prioribus, archipresbyteris, uel alijs, quibus hoc priuilegiū conceſſum eſſet, cum eadem ſit ratio: iſta autem decre. olim inter extrauagantes incipiebat? Quoniam nonnulli. [De qua loquitur Gu. in Spe. eod. titu. Ioan. And.]

ADDITIO. Opinionem gl. tenet Archi propter identitatem rationis. alleg ſup. de conſti. tranſlato. bene facit inf. eo vt Apoſtolicæ. Io. And.

b ¶ Pleno iure.] ſ. in ſpiritualibus & temporalib. ſup. eod cum plantare. §. in eccleſijs. & ſup. c. quoniam per confeſſionem.

Eccleſia qñ dicaſ ſpectare pleno iure ad monachos.

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alanum ſcripſiſſe, ꝙ tunc eccleſiæ pleno iure pertinent ad monaſteria, quā do in eis ſacerdotes inſtituunt, & omnes obuētiones percipiunt præter ſtipendia miniſtrorum. de præb. auaritiæ. & c. de monachis. ubi de hoc. in antiq. & 16. q. 2. in ſumma. Io. And.

Bñdictio ſolemnis qualiter fiat.

c ¶ Solemnem.] ſ. quam faciunt epiſcopi ſolemniter dicendo: Sit nomen Domini benedictum, &c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam presbyteri ſimplices 95 diſt. ecce ego dico.

ADDITIO. Non tamen præſente epiſcopo. 21. diſt. denique. Io And.

d ¶ Alibi.] ſcilicet extra eccleſias ſibi pleno iure ſubiectas.

ADDITIO Dicit Archi. ꝙ multi priuilegiati hoc male obſeruant. propter quod eſſet eis priuilegium auferendum 74. diſt. ubi iſta, & c. ſeq. Io. And.

e ¶ Expreſſo.] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: niſi id in priuilegio ſit expreſſum, & cap. fin. ſup. eod. lib de hæret. inquiſitores.

f ¶ Conuolauerint.] vt ibi conuertantur & fiant monachi.

g ¶ Quaſi epiſcopalē.] Hoc dixit: quia vere epālem habere nō poſſet. ſ. vt poſſet chriſmare, & alia facere, quæ ſunt epālis ordinis. ſi igitur abbas in parrochia ſua, uel alio loco habet iuriſdictionem in ſpiritualibus: quod aliàs de iure debet habere epiſcopus: etiam puros laicos nec conuerſos, nec conuertendos poterit clericare: aliàs non ſicut. n. epſ laicum non ſuæ iuriſdictionis ordinare nō poteſt abſque licentia ſui epiſcopi. ſupra eo. lib. de temp. ordi. cap. viti. ſic nec iſte abbas talē poterit ordinare.

h ¶ Tonſuram.] Confertur enim per ipſam clericalis ordo. ſupra de æta & quali. cū contingat. & hoc intellige ſecundum determinationem illius de abbate benedicto & presbyteros: ſaluo eo quod habes de ſup. negli. prælat. cap. 1. & poſſunt tales abbates conferre etiam ſuperiores ordines vſq; ad lectoratum incluſiue. 69 diſt. c. 1. in prædi. cap. cum contingat. Vide quod ibi dixi: vbi etiam tenet Bo. & hic Archid quod alteri conferens imprimit characterem. Ioan. And.

† Vide of no Turre crematā i c. cler. 23. diſt. vnde ītelliges, an prima tōſura ſit ordo.

ADDITIO. Faciunt hæc quæ tetigit glo. pro abbatibus, qui benedicunt calices, patenas, veſtes ſacerdotales, cruces, & ſimilia. de quib. ſup. de ſacra vnctio. cap. vnico. ante finem. de conſe. diſt. 1. veſtimenta. nam ſi benedicunt & conſecrant perſonas, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus A cōſecratione calicis in quo fit vnctio, vt in præ. cap. vnico. abſtinere debēt, in alijs ſuperiorib. & ſimilibus, vbi fit ſolum verbalis benedictio, ſuſtineri poteſt, qñ ad opus ſuarum eccleſiarum id agūt: aliàs abſtinere debent, cum nec ſolemniter benedicant populum, vt hic, nec aquam etiam benedicant ſolēniter. ſupra de conſecra eccleſ. uel alta aqua. maxime quia eorum benedictio ſimplex eſt, vel ad plus mixta, vt no. in cle. de ſtat. monach. attendentes. § ſtatuimus. De mitratis dicam infra eod. vt Apoſtolicæ. ſupra 2. gloſ. Ioan And.

i ¶ Indulto.] puta quia habent priuilegium: quia quoſcunque etiam non ſubditos volentes ab eis ordinari, clericare & ordinare poſſint: tenor etiam priuilegiorū ſeruabitur ſup. eod. porrò.

AVctoritate.] Sunt tres partes. Prima ponit triplicē prohibitionem contra exemptos. Secunda contra facientes iubet compeſci per ordinarios: ibi, Quòd ſi. Tertia prouidet ordinarijs contra conſeruatores: ibi, Et ſi quas. Secunda, principalis: ibi, Inhibemus. ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia: ibi, Cauſas. ponit illam inhibitionem, quam declarat: ibi, Etiā Ioan. And.

¶ Præ-

te [a] † ſedis Apoſtolicæ de fratrum noſtrorum conſilio ſtatuimus, quòd oratoria [b], vel capellas in locis non exemptis [c], ſine diœceſanorum locorum ipſorum licentia exẽpti conſtruere non præſumant: neque in ſic conſtructis [d], nec tempore interdicti [e] (caſibus expreſſis in iure dumtaxat exceptis [f]) celebrent vel faciant celebrari diuina. Quòd ſi talia præſumpſerint, ab his per locorum ipſorum ordinarios compeſcantur [g]: Et ſi quas propter hoc exemptorũ ipſorum cõſeruatores in eos ſententias protulerint, illas penitus reuocamus [h]. Inhibemus inſuper, ne in locis etiam exẽptis hoc ipſi exempti facere audeant: niſi ſuper his licentiam vel priuilegium habeant ſedis Apoſtolicæ [i] ſpeciale. Cauſas [k] quoq; ſiue lites proprias [l] ſuorum hominum liberorum [m], quæ videlicet tantum ad ipſos homines pertinent [n], ijdem exempti ſuo nomine, ſiue vt actores, ſiue vt de

¶ Præſupponendum eſt illud, quod habetur in c. cum olim §. inſuper. eo. tit. in anti. videlicet ꝙ nullus hẽt ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eã dotare, vel altare nouum exigere ſine licentia diœceſani: & ſi quis ɔ̃trium fecerit, tam capella, ſeu oratoriũ, vel altare, quàm fructus ſui cedunt diœceſano, non vt percipiat fructus tamquã ſuos, ſed vt in tali eccleſia, vel oratorio poſſit inſtituere clericum abſque conſenſu fundatoris.

† Vide Roman cõſi. 409. Lapũ alleg. 42. Calde. cõſil. 4. Feli. conſ. 130. ex qb. cognoſces an liceat oratoria ædificare diœceſano inconſulto.

CASVS. In diœceſi Piſtauenſi eſt monaſterium exẽptũ, vel eccleſia exempta: iſti exẽpti ædificauerunt vel dotauerunt de nouo aliquam capellã, aut oratorium ſua ꝓpria auctoritate: vtrum licite fecerint? Reſpondet ꝙ non, ſi ſine licẽtia diœceſani illam capellã de nouo ædificauerunt in loco nõ exempto. Sed vtrum in loco exempto poſſint capellam erigere ſua auctoritate propria? Rñdet quòd non abſque auctoritate Papæ, qui habetur loco diœceſani: alioquin perderẽt capellam cum fructibus: ita ꝙ ſi patronus diceret; ex quo non vultis vt habeamus iuſpatronatus in tali capella, recuperando dotem, non eſt audiendus: immo illam dotẽ iamque aſſignatam non poterit recuperare. Sed quid ſanctiſſime Pater, ſunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis poſſeſſiones: ſed tamẽ ipſi homines ſunt dñi directi: quia illas poſſeſſiones tenent ad aliquem cenſum annuum: iſti homines conueniuntur coram ordinarijs, vtrum exempti poſſint petere, vt iſti ſui homines remittantur ad ſuos conſeruatores? Reſpondetur, ꝙ non: ſi cauſa ſuper qua fuerunt conuenti, ſit cõmodum ipſorum hominum: ſecus ſi eſſet cõmodum exẽptorum, & tangeret ius ſuorum exemptorum, & dominium directum illarum poſſeſſionũ eſſet apud exẽptos: quia tunc pro hominibus conuentis poſſet ſuſcipere defenſionem, & petere remiſſionem ad ſuos conſeruatores: ſed quando commodum poſſeſſionum ſpectat ad ipſos homines, non poſſunt exempti pro eis ſuſcipere defenſionem: nec petere vt cauſa remittatᷓ coram ſuis cõſeruatoribus. [Cauſas.] Et dicuntur cauſæ ſuorum hominum, qñ commodum & incommodum ſuſpectat ad ipſos homines: ita quod ex fine litis non ſunt exempti cõſecuturi aliquod commodum vel incommodum Nota primo, ꝙ exempti delinquentes in locis non exemptis, puniri poſſunt per ordinarios, ad hoc eo. tit. & li c. 1. Nota ſecundo, ꝙ legati excõicatio lata in caſu non ſibi commiſſo, eſt nulla, ad hoc ſupra de præben c ſi Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Auctoritate.] exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas ſine diœceſanorũ licentia cõſtruere non poſſunt: nec in exemptis ſine licentia Papæ: Nec poſſunt exempti aſſumere cauſas proprias ſuorum liberorum hominũ in ſe, etiã ſi illi ſint ſui cenſuales, hoc dicit Ioan. And.

b ¶ Oratoria.] oratoria debent eſſe id quod verbum ſonat. 42. diſt. c. vlti. & penulti. & iſta publica oratoria ſine diœceſanorũ licentia non conſtruent in loco nõ exempto, & de his oratorijs habetur ſupra de cenſib. c. vlt. ſup. eo. patentibus, priuatim autem orare in domo ſua cuilibet licet: nõ erigindo ibi altare, ‡ nec miſſam celebrando.

‡ Intelige de altari cum ara ɔſecrata: nõ. n. ꝓhibet aliàs erigi altaria cũ imaginib. ſanctorũ ad orandum.

ADDITIO. niſi hæc duo faciat de auctoritate diœceſani. quod dic vt de conſe. d. 1. vnicuique. & duobus c. ſeq. Ioan. And.

c ¶ Non exemptis.] ſicut. n. ſi Anglicus in ciuitate Bono. vellet eccleſiam erigere, hoc non poſſet ſine diœceſani licẽtia: ſic nec exemptus habita cõparatione, vt dixi ſupra c. 1. ad idem de cõſe diſt. 1. nemo ædificet. in auth. de eccle. tit. §. ſi quis autem volueri t. coll. 9. in authen. vt nullus fa. orato. do. coll. 5.

ADDITIO. Vide eo. tit. cum olim c. ſuper gl. nota ꝙ & idẽ §. ſeq. Ioan. And.

d ¶ Conſtructis.] tolle quod eſt infra, celebrent vel faciant celebrari.

e ¶ Interdicti.] hodie religioſi & exempti violantes generale interdictum, quod ſeruat mater eccleſia, ipſo iure excommunicati ſunt per cle de exceſ præl. ex frequentibus.

f ¶ Exceptis.] ſupra eo. vt priuilegia. & c. ꝙ nonnullis. ſupra de ſent. exc. permittimus, hodie dic vt inf. de ſent. excom. c vlt.

g ¶ Compeſcãtur.] Ecce ergo quod exemptus propter delictum in loco non exempto commiſſum, ſubeſt ordinario, ſupra c. 1.

ADDITIO. Probat etiam decre. iſta idem de exẽpto quoad tertium membrum, quod de celebrantib. loquitur. Ioan. And.

h ¶ Reuocamus.] conſeruatores n. priuilegiorum ad hunc caſum iuriſdictionem ſuam extendere nequeunt, cum ſe ad hunc caſum priuilegia nõ extendant, ſupra c. primo, nec ſe intromittere poſſunt, niſi de manifeſtis iniurijs. ſupra eodem lib. de officio delega. c. 1 & vlti.

i ¶ Sedis Apoſtolicæ.] quia a ſicut eps̃ eſt diœceſanus in loco non exempto, vt ſupra: ſic & Papa eſt diœceſanus in loco exempto: puto tamen ꝙ hoc caſu ſufficeret licentia legati de latere. argum. inf de verb. ſign. veniens. in prin. & ſupra de ele ſi abbatem, & ad hoc facit quod dixi ſupra eo li. de ele. cupientes. circa princ. in glo. in hoc caſu.

a Hinc notãt doct. Papã eſſe diœceſanũ & iudicẽ ordinariũ exemptorum. vide glo. no in cap. nulli. 53. diſt.

k ¶ Cauſas quoque.] & facit iſte §. ad ea quæ not. Inno. & Hoſt. ſupra de appel. dilectis.

l ¶ Proprias.] palam eſt illam propriam cauſam eſſe, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem ſuo nomine pertinet. ff. quãdo appel ſit l. 1. 2. q. 6. biduum. ver palam.

m ¶ Liberorum.] in ſeruis enim ſecus: & in hoc nulla dubitatio.

]Glo ſeq. reci. per tres quæſtiones. Secunda ibi, de furto Tertia ibi, & iſtud)

n ¶ Pertinent.] dicebãt Inno. & Hoſtien in prædi. decre ꝙ ſi aliquis turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, ɔ̃ illum datur mihi vtile interdictum, Vti poſſidetis: & ẽt actio iniuriarum, ſi in iniuriã meam illud factum ſit. ar ff. de vi & vi arma. l vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente, & ff. depoſi. l. 1. §. ſi quis tabulas. De furto tamen eis facto dominus non agit: ſibi enim ſubditi imputent, qui non bene cuſtodierunt: nec in-

nec iniuriarum, ſi non ſit factum in iniuriam domini, ſed propter ſpeciale odium ſubditi. Et iſtud habuerunt pro indubitato, quòd dominus in iudicio nomine ſubditi agere non poteſt, vt ei ſatisfieret, cū nec illud eius principaliter interſit, nec ſit eius ꝓcurator, alioquin eadem ratione ius ſubditi remittere poſſet: isti autem exempti, forte vt duriorem cauſam aduerſariorum illorum ſuorum hominū redderent, aſſumebant in ſe cauſam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam ſi illi ſint eis cenſuales, id eſt, certū cenſum ſoluentes: quia non propter id ſunt ipſorum ſerui.

NE aliqui.] Præmittit duplicem conſtitutionis cauſam: & conſtitutionem ſubdit: ibi, Omnes. in qua exceptionem interſerit: ibi, Illis.

Dicit Fran. ſupra eod. c. 1. ꝙ priuilegium de quo hic loquimur, Innoc. iiij. conceſſerat multis laicis, clericis, & religioſis. Sed Alexāder omnia illa priuilegia reuocauit præter conceſſa regibus, reginis, regum filijs & fratribus, vel ſimilibus perſonis, quæ antiquitus talem gratiam a ſede Apoſtolica habuiſſent: & incipiebat illa cōſtitutio, Ad perpetuam rei memoriam. Clemens cuius fuerat hæc conſtitutio clementius Alexandro, ſic temperauit, vt ſ. præter exceptos nō extenderetur ad ſententias ordinariorum; & temporationis cauſa pulchra fuit & formoſa, quā ponit exordium: & eiuſdem Clem. fuit decre. ne aliquis, ſupra eo. lib. de hære. Ioan. An.

CASVS. A ſede Apoſtolica fuit mihi conceſſum fauore meæ perſonæ, vt a quoquam non poſſem excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, & ponamus ꝙ in priuilegio meo nō fuit facta expreſſa mentio de meo ordinario, quia non fuit dictum, cōcedimus tali priuilegium, vt non poſſis excommunicari, ſuſpendi, aut interdici, a quocumque etiā diœceſano ſuo: ſed ſimpliciter fuit dictum, vt nō poſſem a quocumque excommunicari, ſuſpendi vel interdici: vtrum per hmōi priuilegium adimatur meo diœceſano poteſtas, vt non poſſit me excommunicare, interdicere, vel ſuſpēdere? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia meū priuilegium nō extenditur ad ordinarium, ſed ad alios iudices. Et iſta ſunt vera quādo priuilegium tale fuit conceſſum certæ perſonæ particulari: ſecus ſi eſſet cōceſſū alicui ordini vel loco religioſo, puta tali monaſterio: tunc. n. religioſi illius monaſterij non poſſunt excōicari, ſuſpendi, aut interdici a quocunq; iudice

Dicit tñ hic Arch. ꝙ dñi agere poſſūt, ne eorum ſubditi moleſtentur.

† De differētia inter indulgētias, & priuilegia vide ſ. e cū perſonæ. ꝟ. eo. Arch. & Do. 2. q. 1. §. ſi. Bal. ſ c. 1. & c. at ſi clerici. de iu. & Ioan. de Ana. in c. ex inſinuatione. de ſimonia.

fenſores aliquatenus non aſſumant: Etiam ſi ſint ipſis dicti homines cenſuales: cum id nequaquam licitum ſit eiſdem.

¶ Clemens quartus.

¶ Priuilegiū Papæ, quòd quis excommunicari, ſuſpendi, vel interdici non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum, niſi tale priuilegium ſit conceſſum regibus, reginis, uel ipſorum filijs, vel religioſo loco, vel ordini. h. d. Io. And.

CAP. V.

NE aliqui[a] de indultis Apoſtolicis confidentes, alios cōfidentius in ſuo iure moleſtent, & ordinariorum iuriſdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias †, & priuilegia, quibuſcumque ſingularibus perſonis eccleſiaſticis, vel ſæcularibus cuiuſcumque[b] ſint præminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus, quòd interdici a quocumque[c], vel excommunicari non poſſint nec terræ vel eccleſiæ ipſorum eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacūque forma verborum conceſſa[d]: (Illis per quæ regibus, & reginis eorumque filijs[e], nec nō & religioſis quibuſcūque, non perſonarum tantum, ſed ordinum priuilegiatorum, vel locorum ratione[f], in hoc immunitas huiuſmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum noſtrorū conſilio ad ordinariorum ſententias & proceſſus edicto ꝑpetuo prohibemus extendi.

¶ Idem.

¶ Inferiores prelati, quibus per priuilegium conceditur vſus mitræ: ſi ſunt exempti in prouincialibus, & epiſcopalibus concilijs vti poſſunt mitris aurifriſiatis, non habentib. laminas aut gemmas. Et ſi non ſunt exempti, albis & planis vtentur, in alijs locis utātur ut indulta permittūt.

CAP. VI.

VT APOSTO-

Et ab ordinario, ſed perſonę particulares poſſunt, niſi eſſent reges vel reginæ, vel eorum filij: quia etiam tales perſonæ particulares non poſſunt excōmunicari, ſuſpēdi, nec interdici a ſuis ordinarijs. Nota primo ꝙ quandoque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiā etiam alijs iniuriandi. Et hæc eſt legitima cauſa reuocādi talia. Nota ſecundo, differentiam eſſe inter indulgentiam & priuilegium, vide de ſepul tu. in noſtra. vide Io. And. de ver. ſign. cum olim. Dom.

(Prima gloſſa ſummat dicens quomodo olim incipiebat.)

a ¶ Ne aliqui.] Priuilegium Papæ, quod quis excommunicari ſuſpendi, vel interdici non poſſit, non extenditur ad ſententias ordinariorum, niſi tale priuilegium ſit conceſſum regib. reginis, vel ipſorum filijs, vel religioſo loco, vel ordini. hoc dicit. Et olim decretalis iſta extrauagans erat, & incipiebat. q a pro qualitate. alias quoniam.

b ¶ Cuiuſcumque.] inf moderabitur illud verbum.

c ¶ A quocumque.] intelligas niſi a Papa vel legato de latere. ꝟ. de verb ſig. veniens. 1. reſpon. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi qui ſunt recepti in ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ, vt ibi ſi autem in ſpeciales ſubiectos tunc ſunt exempti. ꝟ. eodem, ſi Papa. §. ſimiliter.

d ¶ Conceſſa.] tolle quod eſt infra de fratrum noſtrorum, &c. redeas ſup. illis. & tolle quod eſt infra, dumtaxat exceptis, per quæ, &c.

e ¶ Filijs.] eſt ſimile quod habes ſup. eo. lib. de offi de leg. c. vlt. a

ADDITIO. Et in cle. de bapt. præſenti. Eſt tamen etiam diſſimilitudo: quia decre. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præſenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.

f ¶ Ratione.] ſic ergo intelligatur ſupra eo. tit. & lib. c. § in alios. & ſic nulla correctio, vt ille §. loquatur de priuilegio conceſſo religioſis, non propter perſonam, ſed propter locum, vel ordinem, vt ſi ordo Prædicatorū vel minorum ſit in hoc priuilegiatus, vel monaſterium ſancti Proculi. Si autem religioſus aliquis ſuæ prærogatiua perſonæ haberet hoc priuilegium, ſecus eſſet.

a An priuilegium conceſſū vxoribus, vel filijs regū, durет rege mortuo, tradit hic Ioan. An. Frācus & alij. faciunt no in ca ex parte. ſup. de fo. com.

VT Apoſtolicæ.] Primo præmittit conſtōnis cām. Secundo conſtitutionem ponit: ibi, De fratrum. & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis concilioru: ſecundo de alijs: ibi, In alijs. Iterum prima ſta-

ma ſtatuit de exemptis: Secūda de non exemptis: ibi, Non exempti.

¶ Pro intellectu huius. c eſt præſupponendum, ꝙ ep̄s dicitur celebrare in veſtimentis ep̄alibus, qñ eſt indutus ornamentis Pontificalibus, quæ ſunt quattuor: ſcilicet, mitra, baculus paſtoralis, annulus, & compagus: Vnde mitra, quæ habet duo cornua deſignat duo teſtamēta, vetus ſcilicet, & nouum. Et fuit ordinatū, quòd ep̄i haberent mitram ad inſtar Moyſi, qui reuerſus fuit cornuꝰ a monte, vbi accepit legem Dei, & ignorabat ꝙ eſſe cornutus. Aliud veſtimentum eſt baculus paſtoralis qui dr̄ croſſa. Aliud eſt annulus, qui datur ep̄is in ſignū matrimonij inter ipſos & eccleſiam. Aliud dicitur compagus, ſiue callige ep̄ales, quę alio nomine dicūtur ſandalia.

licæ [a] ſedis benignitas, quæ nonnullis Abbatibus †, alijſque prælatis, quibus nō competit [b] ex propria dignitate, conceſſit in eccleſiarū [c] ſuarum gloriam, & honorem, quòd mitra † & alijs pōtificalibus vti poſſint: prouideat, ne inde ſcandala oriantur: ſic tamen [d] quòd ipſi priuilegiati ſuorum priuilegiorum non fruſtrentur effectu: & ex maioritate, ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum [e]: De fratrum noſtrorum cōſilio præſenti decreto ſtatuimus, vt Abbates & alij, quibus mitræ vſus eſt ab eadem ſede conceſſus: Exempti quidem in prouincialibus concilijs, & epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenentur [f]) mitris tantummodo aurifriſiatis, non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gēmas habentibus vti poſſint: Non exempti vero ſimplicibus [g], & albis ac planis vtantur. In alijs [h] vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis vti, prout conceſſa eis ab eadem ſede indulta permittunt [i].

¶ Bonifacius Octauus.

¶ *In prima parte demōſtrat quid iuris cum quis ſolo priuilegio ſe dicit exemptum In ſecunda ibi: Si autem. quid iuris cum ſuper hoc præſcriptionem allegat. In tertia ibi: Quòd ſi tales, quid iuris cū allegat vtrumq; I. A.*

CAP. VII.

CVM † PER-

CASVS. Aliqs abbas a ſede Apoſtolica obtinuit, vt poſſet vti mitra & alijs ornamentis ep̄alibus: iſte abbas comparuit in ſynodo ep̄ali, vt tenebatur, quia nō erat exemptus, vel erat exemptus, tamen habebat populum non exemptum, ratione cuius tenebatur comparere in ſynodo: & certum eſt ꝙ iſte abbas debet eſſe in eodem ſtatu, in quo celebrat miſſam, & ipſe fert mitram precioſiorē mitra epiſcopali, puta quia ſua mitra in medio habet lapides precioſos. Item habet laminas aureas vel argēteas: vtrum poſſit vti iſta mitra? Reſpondet ꝙ non poterit vti tali mitra, quantumcunq; ſit exemptus. Vtrū autem exemptus poſſit vti mitra aurifriſiata, non habente laminas aut gemmas? Reſpondet ꝙ ſic. ſi autem non ſit exemptus, vtetur mitra alba & plana non aurifriſiata, quādiu erit in ſynodo & in concilio. Et iſtud ordinatum fuit, ne detrahatur auctoritati & honori ep̄ali: quia ignorantes putant ꝙ ille q̄ui habet maiores ornatus, ſit maioris auctoritatis: iuxta illud: Hūc homines decorant, quem veſtimenta decorant. [Eccleſiarum ſuarū.] vnde matrimonium contrahitur ſolū inter epiſcopū & eccleſiam: ideo ep̄s debet portare annulum. Et quo ſequitur ꝙ alij inferiores prælati non debent portare annulum: Ideo dicit Ioan. And. ꝙ clericus annulatus aut eſt ep̄s aut fatuus. quod verū eſt, niſi habeat aliam dignitatem, vt quia eſt doctor: tunc enim in ſignum matrimonij inter ipſum & ſcientiam poteſt deferre annullum. [Aurifriſiatis.] id eſt, nō habentes laminas neque lapidas pretioſos. Nota primo, ꝙ de iure communi abbatibus & alijs inferioribus p̄latis ab ep̄is non competit vſus mitræ ratione ſuæ dignitatis. Nota ſecundo, ꝙ priuilegium licet ſit ſtricte interpretandum: tamen debet taliter intelligi, vt totaliter non fruſtretur ſuo effectu. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat decretalem, & illam commendat.

a ¶ Vt Apoſtolicæ.] inferiores prælati, quibus ꝑ priuilegium conceditur vſus mitræ, ſi ſunt exempti in ꝓuincialibus & ep̄alibus concilijs vti poſſunt mitris aurifriſiatis, non habentibus laminas aut gēmas: & ſi nō ſunt exēpti albis & planis vtant̄: in alijs locis vtātur, vt indulta ꝑmittunt. Aequiſſima fuit huius decre. prouiſio vt infra patebit.

b ¶ Non competit.] quia ſunt ipſi prælati inferiores epiſcopis.

[Glo. ſeq. ſol. quæſtionem.]

c ¶ In eccleſiarū ſuarum.] Idem puto [1] ſi alicui inferiori prælato perſonaliter propter ipſius perſonæ p̄rogatiuam fuerit priuilegium tale conceſſum: quod interdum contingit, vt ſupra de p̄ſum. cū in iuuētute: vbi propter prærogatiuam perſonæ, conceſſum fuit ep̄o ornamentum archiepiſcopale.

d ¶ Sic tamen.] concor. ſupra eod. c. 1. in princ.

e ¶ Dignitatum.] 100. diſ. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas ditiſſimus in hoc priuilegiatus ad concilium epiſcopale habens pulchriora ornamenta, & mitram ep̄alem: ita ꝙ ipſe per inſpectionem ornatuum videbatur epiſcopus. idem in ꝓuinciali: ibi enim in ornamentis præcellebat alios epiſcopos: quòd ſatis erat indecens, & ſcandalizabant ep̄i: prouidere ergo æquiter voluit: ita ꝙ ſcandalum tolleret, & priuilegium aliquod conferret. Et nota ꝙ non eſt pompoſitate reſpuendum, immo ratione defendēdum, ꝙ doctores togati, variati, & ornati incedāt, vt ꝑ illa dignitas doctoratus [a] appareat: ſed ſunt ſcholaſtici reprehendendi, qui ſibi veſtes doctoribus ſolum congruentes aſſumunt.

f ¶ Tenentur.] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.

g ¶ Simplicibus.] vt non ſolū non habeant laminas vel gemmas, ſed etiam nec aurifriſiatas.

h ¶ Alijs.] a prouincialibus, & epiſcopalibus, ſynodis & concilijs. puta cum celebrant in eccleſijs ſuis vel alienis.

i ¶ Permittunt.] Inſpiciendus eſt igitur tenor priuilegiorum & ſeruandus. infra capitulo proximo. ſupra eodem, porro.

CVm perſonæ.] Hæc eſt prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes: & vltima pars poteſt ſubdiuidi: quia primo tractat quādo priuilegium ſufficit vel dat cauſam præſcribendi: Secunda ibi, Si vero. quando neutrum horum occurrit.

CASVS. In diœceſi Pictauen. ſunt aliqui, qui dicunt ſe habere priuilegium, vt ſint exēpti a poteſtate ordinarij: p̄textu quorū priuilegiorum plura nefanda cōmittunt, confidentes de ſuis priuilegi. s: ita quòd ſæpiſſime exinde oriuntur plura ſcandala: vtrum ep̄s p̄t eos cōpellere & monere, vt ſibi oſtendant ſua priuilegia, vt

† Abbates an dicatur eſſe p̄lati. vide Gemi. in c. p̄ſenti. de of. or. lib. 6.

† Vide Barbatiā in c. volētes. extra de. off. de leg.

1 Et meliꝰ to cū fortiora ſint priuilegia data pſonis cō tēplatione eccleſiarum, q̄ cōtēplatione. ipſarū. 1. c. proxi. Io. And.

† Vide Antoniū Capyciū deciſione neapo. 209.

a Quæ ſint inſignia doctoratus, vel militiæ vide ꝑ Signor. de Homodeis cōſ. 329.

gla, vt videat an ſint taliter exempti a ſua iuriſdictione ꝙ non poſſit eos punire pro ſuis criminibus? Rñdet, ꝙ poteſt eps tales exemptos compellere, vt oſtendant ſua priuilegia ſibi epo vel ſuis commiſſarijs. & ꝙ vel eius commiſſarius poſſit legere priuilegia integraliter: & ſi petat ꝙ priuilegia illa exhibeant occaſione articuli ſuper quo eſt controuerſia: ſed tunc habita lectura integrali omnium priuilegiorũ non habebit copiã omnium, ſed ſolũ illius articuli, de quo eſt contrauerſia. Sed quæritur vltra, numquid eps pendente iſta exhibitione, an priuilegia ſua ſint ſufficiẽtia ad impediendum ſuam iuriſdictionẽ, poterit in eos exercere ſuã iuriſdictionẽ? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut enim iſti priuilegiati ad fundandam ſuam intentionem, id eſt, ad probandum ſuam exemptionem allegant priuilegium exemptionis tantum aut priuilegium, & ꝓſcriptionem ſimul: aut allegant ſolum præſcriptionẽ, & ſunt in poſſeſſione exemptionis: tũc pendente litigio ſuper exhibitione priuilegiorum ſuorum, non poterit eps eos turbare in ſua poſſeſſione exẽptionis, neq; in eos poterit exercere ſuam iuriſdictionem: Si autem allegant ſolũ pręſcriptionem, quia dicunt præſcripſiſſe libertatem, nõ extinctiue, ita ꝙ nulli ſubſint: quia non poſſunt eſſe acephali, ſed dicunt præſcripſiſſe libertatem translatiue. hoc eſt, non ſubſunt ordinario naturali, ſed alteri: & in iſto caſu quamdiu probabitur præſcriptio, reputabunt̃ ſubditi epi: ita ꝙ eps poterit in eos exercere ſuã iuriſdictionẽ. Rõ diuerſitatis inter priuilegiũ & præſcriptionem: quia priuilegiũ eſt plus fauorabile, quàm ſit præſcriptio, quæ eſt mere odioſa: ideo pẽdẽte iudicio ſuꝑ ꝓſcriptione, eps vtetur iuriſdictione ſua ordinaria: quamquam reuera talis nõ ſit ſibi ſubditus. [Infamiam.] q̃nque infamiam iuris. nã quædã ſunt delicta, quæ ipſo iure irrogant infamiam, id eſt, ipſo facto. de quibus in l. 1. ff de quibus irrogat̃ infamia. Alia ſunt delicta, quæ nõ irrogant infamiã ipſo facto: ſed per ſñiam iudicis. [Loco ſecuro] vbi eps non poſſit exẽptis inferre violentiã: quia forte eps ſibi remoueret eorum priuilegia, & illa non poſſent recuperare ſine magnis laboribus & miſerijs. [Integraliter.] Licet pro p̃ſenti non ſit controuerſia de oĩb. articulis, ſed de vno ſolo tãtum. Not. primo ꝙ exemptus a iuriſdictione ordinarij dicitur habere libertatẽ. ad hoc ĩ eo tit. & lib. c. 1. Nota ſecundo arg differentiam eſſe inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc ĩ. eo. tit. & lib. c. ne aliqui. vide not 22. q 2. in ſumma. & de ſepul in noſtra. in prin. Dominicus.

[Prima gloſſa diuidit, & ſummat.]

a ¶ Cum perſonæ.] in prima parte demonſtrat quid iuris cum quis ſolo priuilegio ſe dicit exemptũ. In ſecunda: ibi Si autẽ. quid iuris cum ſuper hoc ꝓſcriptionem allegat. In tertia: ibi, Quod ſi tales. quid iuris cũ ꝓlegat vtrumque

ADDITIO. Et hæc vltima pars ſubdiuidit̃: quia prima tractat quãdo priuilegium, vel ſufficit, vel dat cauſam præſcribendi. Secunda ibi, Si vero. quãdo neutrum horum occurrit. Et pro parte ſumi potuit ex extrauaganti Alexandri iiij quæ incipit, quia ꝑſonæ. de qua etiam mẽtionem facit Gul. in Spec. de appel. §. reſtat. verſi. ſi autem iudex. & hoc eo. tit. ver. ſi & not.

ſonæ a eccleſiaſticæ tam religioſæ, quàm ſæculares plura præſumant, quę ipſis infamiam b pariunt, & alijs inferunt læſionẽ c, prætextu exemptionis vel libertatis, quã aſſerũt ſe habere: ordinariorum correctiones & ordinationes ſubterfugientes, ac eorum forum ſiue iudicium declinantes: Nos volentes ſuper hoc de ſalubri remedio prouidere, ſtatuimus, vt hi qui ſe aſſerunt, ꝑ priuilegia, ſeu indulgentias Apoſtolicæ ſedis exemptos: a locorum ordinarijs † requiſiti, huiuſmodi priuilegia vel indulgentias, quibus ſe dicunt fore munitos, ipſis ordinarijs in loco cõgruo & ſecuro d, aut aliquibus prudentibus e viris omni ſuſpicione carẽtibus f, ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem g pro facti qualitate ipſorum ordinariorum, vel delegatorum ſuorum arbitrio moderandum h, iuſto impedimento i ceſſante oſtendere, ac ad legẽdũ integraliter k † exhibere: nec non de articulis, de quibus controuerſia fuerit, tranſcriptum tradere l teneantur.

¶ Si autem ad fundandam intẽtionem ſuam ſu

b ¶ Infamiam.] ſup. tit. prox. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudelis erat negligẽdo famam ſuam. 12. q. 1. nolo.

c ¶ Læſionem.] metas enim priuilegiorum ſuorum ſeruare debent. ſupra eodem tit. & lib. capit. 1. in principio.

d ¶ Securo] ad idẽ ĩ. de fide inſt. accipimus vnde ſi locus nõ eſt ſecurus, licet parti appellare ĩ vt lit nõ conteſta. accedens 2. ĩ. de appel. ex parte 1. & ĩ. de ſent. excõ. venerabilib. §. & hoc ipſum alia littera eſt ſecreto.[1]

ADDITIO. Sed prima verior, ſecundum. Ioan. Mo. & Archidia.

e ¶ Prudentibus.] ſupra de conſan. & affi. c. 1.

f ¶ Carentibus.] 3 q. 5. ꝙ ſuſpecti. vnde bonum eſt, ꝙ de ipſorum conſenſu aſſumantur. de offic. deleg. ſuꝑ quæſtionum.

g ¶ Competentem.] ſupra de dila. c. 1. aliàs poſſet appellari, vt ibi. conſideranda ſunt circa hoc, quæ habẽtur ſupra de appel. cum ſit.

h ¶ Moderandum.] ſic ſupra eodem libro de appellatio. legitima.

i ¶ Impedimento.] ſic ſupra eo. lib de ele. quàm ſit. & c. cupientes. §. ꝙ ſi. & c commiſſa. §. 1.

[Glo. ſeq. rationem reddit, dicens opinio. Innoc. approbatam, & Hoſtien. reprobatam, ad ipſius rationem reſpondens.]

K ¶ Integraliter.] ne præcedentia vel ſequentia arctent articulũ de quo contenditur. ff. quædam teſta. ape. l. 2. § diem. & capite edenda eſt ratio. ff. de eden. l. argẽtarius. §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non vr. & approbatur hic opi. Inno. qui hoc quod hic dr̃, notabat ſupra de fi. inſtr. contingit. in 2. Et reprobat̃ opi. Hoſt. qui ibi no. ꝯtrã. ſ. ꝙ priuilegium erat legendũ & exhibendũ ſolum in illo capitulo, de quo erat q̃ſtio: nã ſi totus tenor legeretur, poſſet lectio dare litigãdi materiã, ſicut editio, quod eſt ꝯ mẽtem ipſius decre. contingit, q̃ debet uerbis ꝓferri. de ver. ſig. intelligẽtia. ſed non ſtat̃ huic, ſed primæ rationi: nec ita ex ſimplici lectura oritur litigãdi materia ſicut ex trãſcripto, ꝙ pluribus diebus & noctibus videntes & prælegẽtes aduocati litigia inde ſumunt, ut ibi: & licet vtraque opinio ſatis habeat æquitatem: prima tamen magis ratione & illo textu fulcitur, & ideo hic approbatur.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

l ¶ Tradere] ſed quare reus probare cõpellitur & edere propria inſtrumenta contra ſe: contra id ſupra de ꝓba. c. 1. C de eden. l qui accuſare? Dic quòd iſte priuilegiatus ſiue agat, ſiue excipiat, habet ꝓbare ex eo ꝙ de iure communi intẽtio epiſcopi eſt fundata: & quod dicit de editione, locum habet in priuata, uel propria

ſcriptura,

† Supplẽt Dñi. & Phi. ſeu alij, quorũ iuriſdõ fundata eſt iure cõi, aut ſtatuto, priuilegio notarijs, quia notoriũ facti, vt late Anc. hic opat̃ idẽ ꝙ notoriũ iuris. Font.

† Tñ nõ ẽ danda copia toti' ſed illius ſolum articuli, ſuꝑ quo cõtenditur. c contingit de fi. inſt. Pet. de Anc. alle. Bar. in rub. ff. d̃ no. op. nun. vñ legatario petenti copiam inſtrumẽti, tradet ſola particula ad ipſum faciẽs l. prętor. ff. de eden. Fõ.

1 In oĩb' codicib. quos uidere licuit, conſtanter legitur, ſecuro.

2 Vide ꝙ ibi no. in vlt. gl. & ꝙ ibi dicã Io. A.

per huiuſmodi libertate ſolummodo [a] prçſcriptionem canonicam [b] duxerint opponendam: eiſdem ordinarijs [c] vel delegatis ab eis viris prudentibus non ſuſpectis, de præſcriptione huiuſmodi [d] facere debent fidem. ¶ Quòd ſi tales priuilegio & præſcriptione aſſerant ſe munitos [e] priuilegium quidem ipſum exhibeant, vt in primo huiuſmodi conſtitutionis articulo ſuperius eſt expreſſum. Et ſi priuilegium exhibitum non ad plenũ per ſe [f] ſufficit aad exemptionem ſeu libertatem huiuſmodi comprobandam, ſed tale eſt quòd ſaltem cauſam præbeat præſcribendi: coram perſonis prædictis [g] annorum [h] quadraginta præſcriptionem teneantur probare: præ criptioniſque probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur: tamen quia de priuilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet) faciunt fidem in libertatis uel exemptionis poſſeſſione, non violenta [i], non clandeſtina, nec conceſſa precario [k], de qua fidem coram eiſdem fecerint, non turbentur [l]. ¶ Si vero priuilegiũ per ſe ſufficiens quando ſolo priuilegio ſe defendunt, vel ſaltem tale quòd præſcriptioni canonicæ cauſam prçſtet, cum prçſcriptionem allegant, non exhibuerint, vt eſt dictum: cum de iure communi [m] ordinariorum intentio ſit fundata: ſua iuriſdictione vti poſſint libere in eoſdem [n]: donec de præſcriptione canonica (vt præmiſſum eſt) fecerint plenam fidem.

Idem.

¶ *Interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ regularibus vel ſecularibus, quamuis exemptis, qui ſcienter celebrant, vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, niſi ſecundum permiſſionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos, publice ad diuina officia ſacramenta vel ſepulturam admittunt hoc dicit. Ioannes And.*

CAP. VIII.

EPISCOPO-

ſcriptura, qua quis vſurus non eſt: porro in communi, vel ꝓpria ſcriptura, qua quis vſurus eſt, locum nõ habet, quod dic vt not. in p̄dicto c. 1. de ꝓb. & ĩ. de fi. inſtru. G. perpetuus. ff. de eden. l. 1. §. editiones. & in cle. de vſu. ex graui. in glo. vide quod ibi. Ioan. And.

a ¶ Solummodo.] quia non ſimula allegant priuilegium, & præſcriptionem, de quo in ſequen. §. tractabit.

b ¶ Canonicam.] xl. annorum, vt infra ſequitur cum titulo: quod dic vt ĩ. eo. lib. de p̄ſcri. c. 1. Ioan. An.

[Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.]

c ¶ Ordinarijs.] Mirum eſt quomodo ordinarij cognoſcũt in cauſa ſua: contra id 4. q. 4. cap. 1. C. ne quis in ſua cauſa. in rubro & nigro. Solu. ordinarius bene cognoſcit ĩ cauſa eccleſiæ [1] licet non de propria. quod dic vt not. 2. quæſt. 7. ſi quis erga. de cleri. malc. c. 1. & ĩ. de pœnis, Romana. Item ordinarius dicit ſuam eſſe iuriſdictionem, & ſubdit[9] hoc negat: & bene cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio. [2] ĩ. de reſcri. litteris. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. Sed ad omnem ſuſpicionem vitandam melius videtur id expediri per delegatos, vt ſequitur ſup. de foro compe. ſi quis contra. & ff. de iuriſ. om. iud. prætor.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. Archi. remittit ad not. per Inno. de dila. præterea. de cenſib. venerabili. de verb. ſig. ex parte. Ioan And.

d ¶ Huiuſmodi.] canonica. ſ nec poteſt ſubditus obedientiã præſcribere contra prælatum, quod dic vt ſup. de præſcri. cum non liceat.

1 Placet Ph. ẽt ĩ al legeſ præſcriptio. Do. Vide tñ Inn. c. venerabili. de ver. ſig. Font.

2 Hoc verum ſi qõ ſit tñ inter iudicẽ & partẽ: & hoc põt: quia ius ſuum d̃fendit. c. del. cto. & ibi Inno. d̃ ſen. excom ſi aũt eſſet qõ inter partes iudex tanq̃ alteri fauens non ſe pronũtiabit cõpetẽtem, ſm Dom.

e ¶ Munitos.] & ſic allegans hæc duo ſimul, auditur, vt ſup. de præſcri. auditis. [Vide de hoc de verb. ſigni. abbate.] Contra eo. tit. veniens. dic vt dixi inf. de reg. iur. nullus pluribus.

ADDITIO. Archi. remittit ad not. 23. diſt. quamquam. in glo. ſic ergo. Ioan. And.

f ¶ Per ſe.] ſine præſcriptione.

g ¶ Prædictis.] ſupra 1. & 2. reſponſo.

h ¶ Quadraginta annorum.] quia minor non currit ꝯ eccleſiam. 16. q. 3. c. placuit 2. ver. quas actiones. ſupra de præſcr. de quarta.

i ¶ Violenta.] ſic poſſidentes cum pati debeant pœnam, ergo non præmium inf. eo. licet. ſup. eod. lib. de præb. cum qui. 15. q. 1. legi.

ADDITIO. Ioan. Mon. allegat de tranſla. inter corporalia. §. ſed neque. ff. ſolu. mat. ſi ab hoſtibus. Ioan. And.

[Glo. ſeq. allegat vnam concor. ſignat vnum contrarium, & remittit.]

k ¶ Precario.] ſic ſup. de reſti. ſpol. olim 1. licet. n. iſta ſit iuſta cauſa poſſidendi: non dat tñ titulum p̄ſcribendi, ne ille qui precario conceſſit, ex liberalitate ſua illiberalitate recipiat contra naturã contractus. ff. de preca. l. 1.

l ¶ Turbentur.] hoc idem ſi ſolum priuilegium allegarent, vt probatur in ſequenti §. in prin.

m ¶ Iure communi.] 16. q. 7. omnes baſilicæ.

n ¶ In eoſdem.] no. quantus fauor priuilegio debetur: eſt etenim priuilegium ex ſe fauorabile, ſed p̄ſcriptio odioſa. ſupra de deci. tua. & c. ex parte. & dixi de hoc ĩ d̃ reg. iur. odia.

EPiſcoporũ, & aliorum.] primo ponit quadruplicem ꝓhibitionem: Secundo pœnam adijcit pœnis antiquis: ibi, Qui vero.

CASVS. Propter delictum comitis Pictauen. fuit ciuitas Pictauen. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauen. in quo comitatu Pictauen. ſunt aliqui exempti, ſecũdum veriorem intellectum: qui putantes ſe non teneri ad interdictum, quod diœceſanus impoſuit, eo quia ſunt exempti, contemnunt illud interdictũ, & celebrant diuina officia ianuis apertis & alta voce: Certũ eſt, ꝙ a iure antiquo ſunt aliquæ pœnæ introductæ ꝯ nõ obſeruãtes interdictũ: Sed verũ vltra illas pęnas ſint aliæ pęnæ introductæ: Rñdet ꝙ ſic: q̃a eſt eis interdict[9] ingreſſ[9] eccleſię donec fuerit ſatisfactũ ad arbitriũ ep̄i. Et notanter dr̃, ad arbitriũ: quia nõ tenetur ſatisfacere ad dictũ ep̄i: niſi vt bonus vir fuerit arbitratus. Sed quid, pone ꝙ ep̄s Pictauen. ꝓtulit in aliquos ſuos ſubditos ſñiam excõicationis & mandauit ep̄s, vt tales ſubditi non reciperẽtur ad diuina? Certũ eſt, ꝙ tales non dẽnt ad diuina admitti. Sed quid? q̃a licet ep̄s mãdet ſubditis, vt illos nõ reciperẽt ad diuina, nõ tñ mãdet exemptis: nunquid exempti poſſunt tales excõicatos admittere ad diuina? Rñdet ꝙ nõ: & ſi ꝯtrium fecerint, incurrunt prædictã pęnam: quia eis eſt interdictus ingreſſus eccleſię, & efficiunt irregulares. in c. is qui. de ſen. exc. inf. eod. lib. [Conceditur.] vt in c. alma. ĩ. de ſen. exc. eo. lib. i. baſſa voce & ianuis clauſis.

rum [a] †, & aliorum prælatorum querelis frequẽtibus, & queruloſis clamoribus excitati, præſenti decreto duximus ſtatuẽdum, ne aliqui ſæculares aut regulares quantumcumque exemptionis ſeu libertatis ſedis Apoſtolicę priuilegijs communiti [b], cuiuſcumque ordinis, religionis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, ſcienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus †, caſtris, villis (niſi quatenus eis à iure conceditur) ſeu locis alijs interdictis [c] ab ordinarijs [d], ſiue delegatis [e] iudicibus, vel a iure [f]: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia [g], ſeu eccleſiaſtica ſacramenta, vel eccleſiaſticam ſepulturam [h] admittant. Qui vero contra præſumpſerint, præter alias pœnas à iure ſtatutas [i], ingreſſum [k] eccleſiæ ſibi nouerint interdictum, donec de tranſgreſſione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt [l] †, ſatisfecerint competẽter.

¶ Idem.

¶ Primo ponit, quando eximitur eccleſia quid importet. Secundo, quando ipſius canonici. Tertio, quando clerici. Et iſta ordinate declarat in qualibet partium affirmatiue & negatiue loquendo, ſecundum Ioan. And.

CAP. IX.

PER † EXEM-

clauſis. Nota primo, ꝙ diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis: & celebrãtes in locis interdictis incurrunt graues pœnas, & maiores pęnas incurrunt exempti, quàm non exempti. l. presbyteri. C. de epiſ. & cle. vbi magis puniẽdi ſunt illi, qui plurimũ honoris a principe ſuſceperũt: ideo ſi exempti delinquãt grauius ſunt puniendi, quàm cæteri. Item quia illi priuilegiati cõfidentes de ſuis priuilegijs, plus cæteris violabãt interdictũ: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, ꝙ plus cæteris punientur. Nota vlterius iuncta gloſſa ꝙ celebrans pręſente excommunicato non eſt irregularis: ſed eſt ei interdictus ingreſſus eccleſiæ: tamẽ eſt proximus irregularitati: quia ſi ſe immiſceat diuinis, efficiẽ irregularis. c. is qui. de ſent. excõ. iſtomet libro. Nota vlterius, ꝙ appellatione ſacramentorum eccleſiæ, non venit ſepultura. Nota inſuper, ꝙ decreti appellatione cõprehenditur conſtitutio iuris communis. Quid autem ſit proprie decretum, vide gl ſup eo. lib. de reb. eccl. non alie. c. 2. Nota finaliter, ꝙ eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua puniẽ celebrans, ad hoc cle. grauis. de ſent. excom. Dom.

† Vide cl. ex frequẽtibus. de ſen. excõ. Calde. ꝯſ. 4. titu. de ſen excõ. & late Fe. in c. a nobis. extra de excep.

† Ciuitatis appellatiõe qd veniat vi de p Fel. in ca. Rodulphus ex. de reſ.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Epiſcoporum.] interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ regularibus, vel ſæcularibus, quamuis exempti, qui ſciẽter celebrant, vel celebrari faciũt diuina in ciuitatib. vel locis interdictis: niſi ſecũdum permiſſionẽ iuris: vel excommunicatos, vel interdictos publice ad diuina officia, ſacramenta, vel ſepulturam admittunt. hoc dicit. hodie aggrauata eſt pęna, quod dic vt de ſepult. in clemen. eos. & in clemen. de ſenten. excommuni. ex frequentibus.

b ¶ Communiti.] de formis videbitis. ĩ. eo. tit. ſi Papa.

c ¶ Interdictis.] vide cle. de ſen. excom. c. 1.

d ¶ Ordinarijs.] ſic ſupra eo tit. cum & plantare.

e ¶ Delegati.] delegati ergo interdicere poſſunt. ad idem ſupra de offi. deleg c. 1. & c. ſane 2.

ADDITIO. Saluo quod habes in extrauag. Bonif. prouidere attendentes. Io. And.

f ¶ Vel a iure.] vt ſupra eo. lib. de ele. vbi periculum. §. ciuitas & ſupra de cenſi. quamquam, & inf. de pœn. fœlicis. in fine.

g ¶ Officia.] celebrans præſente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, nõ eſt irregularis. inf de ſen. excom is qui. vbi de hoc. interdum tamen licet celebrare præſentibus interdictis, quod dic vt inf. de ſent. excom. c. vlt.

h ¶ Sepulturam.] vide cle. de ſepul. eos qui.

i ¶ A iure ſtatutas.] ſicut diuerſa ſunt narrata, ſic diuerſæ prouiſiones iuris, ſi qui celebrãt in ciuitate, caſtris, vel villis, niſi quantum eis a iure permittitur, cõpeſcãtur per ordinarios. ĩ. eo. auctoritate, ſi celebrãt in loco interdicto, vltra quàm a iure permittitur ſciẽter, ſunt irregulares. inf. de ſen. c. is qui, ſed ſi præſentibus excommunicatis celebrant, ſecus, vt ibi, & ſupra dixi.

[Glo. ſeq. primo oſtẽdit vicinitatem irregularitatis: ſecundo tractat, an in nõ exemptis locum habeat iſta pœna.

k ¶ Ingreſſum.] hoc aduerte, quia vt ſ. dixi, licet quidam ex iſtis non ſint irregulares: tamen per decretalem iſtam ſunt vicini irregularitati contrahendæ: quia ſi poſt hmõi interdictum in eccleſia celebrauerit, vt prius irregularitatem incurrunt, vt ĩ. de ſent. excõ. is cui. Scire debes ꝙ quidã ſ hanc decretalem, & eius pœnam, dicunt locum habere tãtum in exemptis: & ꝓ eis facit, quia multo maiore pęna ſunt digni, quibus cum plurimũ honoris per iuſſiones principum eſt delatũ reperiuntur in crimine. C. de epiſ. & cleri. l. pręsbyteri. Et eſt canonizata. 5. q. vlt. presbyteri. vnde dicatur hoc ſtatutũ circa eos tãtum, ne priuilegiorum ꝑtextu flagitiorum creſcat auctoritas. C. de priuil. ſchola. l. 2. lib. 12. ſed contrarium credo, ſcilicet hanc decret. & eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per litteram, quæ ſupra dicit, quantũcumque, &c. quaſi dicat decreta. iſta, ꝙ vult etiam exẽptos nedum non exemptos hac conſtitutione ligari. ad idem ſupra de preb. c. 1. cum ſimi.

† al cõtẽpſerunt.

ſ Io. Mo. in ꝑdi. de cr. is cui. Ioan. An.

† Præter doctor. hic, vide. Dec. cõſ 532.

l ¶ Contempſerunt.] ſic ſupra de immunit. eccle. quoniam.

PEr exemptionem.] Eximitur quandoque eccleſia quandoque ipſius canonici. quandoque clerici. Iſta tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decret. quæ ſatis patent. Secunda ibi, Verũ. Tertia ibi, Si autem.

CASVS. Papa per ſuum priuilegium vel indultum eximit aliquam eccleſiam a iuriſdõne diœceſani, ꝑ vnam de formis in c ſequen. quia dicit Papa: talem eccleſiã eximimus a iuriſdõne ordinarij: vtrum per hoc videatur Papa non ſolum exemiſſe eccleſiam a iuriſdõne ordinarij, ſed etiam miniſtros ipſius eccleſiæ? Rñdet ꝙ non. Vt ponamus, ꝙ eſt aliqua eccleſia conuentualis, vel collegiata, in qua eſt rector habẽs adminiſtrationem: Papa illam eccleſiam exemit a iuriſdõne ordinarij ſub hac forma: Talem eccleſiam eximimus, vel per aliam formam; vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti, & etiam rector parochialis, qui eſt vicarius perpetuus? Rñdet ꝙ per illud priuilegium videtur ſolum exemiſſe ipſius monaſterij religioſos clericos & conuerſos: ſed non videtur exemiſſe vicarium perpetuum, neque populum ipſius parochiæ: & ideo ipſe vicari⁹ remanebit ſub iuriſdictione epĩ. Sed quid, ponamus ꝙ Papa per ſuum priuilegium exemit canonicos eccleſiæ Piſtauen. I qua sũt miniſtri diuerſi ſtatus: quia ibi ſunt capellani, non tamẽ ſunt canonici:

nici: vtrum videantur exempti capellani? Reſpondet ꝙ non: etiã ſi eſſent miniſtri habentes dignitatem: dũ tamen non haberent canoniã in eccleſia Pictauen. Secus ſi Papa in ſuo priuilegio eſt vſus vocabulo clerici puta quia dixit, Nos eximimus a iuriſdictione ordinarij clericos eccleſię Pictauen. quia tunc vr exemiſſe omnes miniſtros ipſius eccleſiæ Nota primo ꝙ exempta aliqua eccleſia a iuriſdictione epi, videntur exempti ſimiliter miniſtri ipſius eccleſiæ: quia iſta exẽptio eccleſiæ dicitur exemptio realis, & ſe extẽdit ad perſonas. Nota ꝙ quando eximitur eccleſia, videſ locus exemptus, & ẽt miniſtri illius eccleſiæ: non tamen vicarius perpetuus deputatus eccleſiæ parochiali: neque parochiani illius eccleſiæ per illud priuilegiũ ſunt exempti a iuriſdictione diœceſani. Nota ꝙ appellatione canonicorum veniũt ſolum habentes canoniam in eccleſia. Nota, quòd appellatione clericorum veniunt omnes miniſtri eccleſiæ.

† Not ergo poſt Pet. Anch. & alios hic ꝙ per iſtã exemptionem eps nihil ꝑdit in parochianis Innoc. c. recepim⁹ ſ eo. & rõ ẽ ſm Hoſ. quia laici nõ tã annectunſ eccleſiæ q̃ clerici. Item iſta priuilegia quia alijs aliqualiter ꝑiudicant, reſtringunſ, ideo laici nõ veniũt hic. quãq̃ bene in ſnia, qua omne ius epõ adiudicaſ, ſm Io. And. hic Font.

[Prima gloſſa diuidit, dicit quid declaret: & vnde ſumpta.]

a ¶ Per exemptionem.] Tria dicit hæc decretalis, q̃ ſatis parent. Et emanauit declaratiue ad ea quæ not. Innoc. & Hoſt. ſupra eod. cum capella. & c. recepimus. Et fuit ſumpta de extrauaganti Inno. quæ incipiebat: Ad perpetuam.

ADDITIO. Guil. tamen in Spe. eo. tit. verſi. Item licet, allegabat, c. cũ ſuper. quæ in ſumma dicebat, ꝙ abbas cõtra epm agens ſuper exẽptione eccleſiæ monachorum & parochianorũ ſuccubuit in vltimo: q̃a nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

[Glo. ſecunda ſoluit quæſtionem, & remittit.]

b ¶ Ipſa eccleſia] cum atrio ſecundum ea quæ dixi ſecundum Bern. ſ. eo. c. 1. & ſubintelligatur exempta. & bene patet ꝑ hoc c. & per decre. illã ſ. eo. lib. de præben. quamuis 1. ꝙ eximit eccleſiam cathedralẽ, ne ſub generali vocabulo eccleſiarum ciuitatis intelligatur exemiſſe omnia etiam minora beneficia de eccleſia, vt ibi dixi.

c ¶ Non autem.] ſubintelligitur exemptus, &c.

d ¶ Curam habet.] vnde tales presbyteri habent inſtitui ab epis, & intelliguntur eſſe ꝑpetui, quia nequũt abſque rationabili cauſa extũc ab epis amoueri. ſupra eo. lib. de capel. mona. c. vnico. & hoc caſu propter hãc curã & populum non exemptum, prælatus exemptus vadit ad ſynodum epiſcopalem. ſupra eo. tit. & lib. vt Apoſtolicæ.

[Glo. ſeq. dat ſimile ſecũdo obijcit & ſoluit.]

e ¶ Parochiani.] ſicut aliud eſt clericus, aliud eſt populus. ſupra eo. ex parte 1. & infra de ſentẽ. excõ ſi ſententia. 1. reſponſo. ſed huic 1. rñſo videtur contradicere ſupra de verbo ſignif. cum clerici. vbi nomine eccleſiæ 1. cathedralis, intelligitur ſolum capitulũ, non inferiores clerici vel conuerſi. ſed ibi de iuramento loquitur, ꝙ ſtricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatũ. ſupra de iureiur. ꝑ penul. iuriſdictio autẽ ita pendet penes epiſcopũ & capitulum, ꝙ non penes inferiores clericos intelligaſ, ergo iuramentum ibi ſecundum formam iuris communis. ad idem ſupra de iureiur. ad noſtram 3. ſupra de ver. ſign. ſuper quibuſdam.

1 De varijs ſignificationibus, quas hẽt eccleſia ibi no. & in conc. l. An.

ADDITIO. Concor. Archi. ſupra eo. lib. de præbẽ, quamuis 1. ſed Io. Monach. quid voluerit non capio. Ioan. And.

ptionem a eccleſiæ conceſſam, ipſa eccleſia b & ipſius monachi vel canonici, clerici etiam & conuerſi, perpetuoque oblati (non autem c eccleſiæ eiuſdem presbyter, qui parochianorum curam d habet, quo ad ea quæ ad curam eandem pertinẽt, nec ipſi parochiani e etiam) intelliguntur exempti †. Verum ſi canonici alicuius eccleſię eximãtur: ipſi ſoli canonici, nõ autem f eccleſiæ, vel alij eius clerici g ſunt exempti. Si autem clerici cuiuſuis eccleſiæ eximãtur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximũtur, nõ tamen eccleſia; niſi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

[Glo. ſeq. argu. pro Ioan. & Ber.]

f ¶ Non autem eccleſia.] bene ergo dixit Ioan. & Ber. qui not. ſupra de teſta. requiſiſti. in glo. hic reſpondet. ꝙ ſi quid legatur canonicis, non intelligitur legatum eccleſiæ, per l. ff. de reb. du. l. ciuibus.

ADDITIO. Vide quod dixi ſuper glo. præallega. Ioannes And.

[Glo. ſeq. quærit, arguit affirmatiue: & ſoluit contrarium.]

g ¶ Alij. eius clerici.] ſed nunquid per hoc erunt exempti conuerſi, & oblati non clerici? Argumentum quòd ſic. 12. quæſt. prima. c. duo. Contrariũ credo per hoc capitulũ, quòd ſtricte ſumit verba priuilegiorum exemptionis vt ſonant. & quia non reperit de conuerſis & oblatis, vt ſupra primo reſponſo. quod ſi voluiſſet intelligi expreſſiſſet, ſupra de decimis, ad audientiam. Ad idem ſupra eo. lib. de cle. ex eo quòd. Ioan And.

¶ Idem.

¶ *Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioan. Andr.*

CAP. X.

SI PA-

SI Papa.] Hæc eſt optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo diſtinguẽtes inter verba narratiua & aſſertiua, ponit ſex formas verborũ quæ aſſertiue prolatæ ſapiunt exemptionem: & de vltimis quattuor rationẽ ſubdit: Secunda: ibi, Et eſt idẽ. ponit alias octo, & ſic quattuordecim: vſq; ibi, Nõ ſic. Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio vſque ibi, Licet. vbi de formis alijs proteſtatur. Ioan. Andreæ.

¶ Illud c. ponit formas, per quas poteſt probari exemptio aliquorum.

CASVS. Epſ Pictauen. vel eius officialis volebat punire, & corrigere Titium de aliquo exceſſu: vnde fecit ipſum citari ad comparendum perſonaliter ad ſe purgandũ ſu ꝑ tali exceſſu: Titius conuentus in termino ſibi aſſignato, comparuit, & oppoſuit, ꝙ erat exẽptus a iuriſdictione epi: & ideo petebat remitti ad ſuũ iudicẽ, ſiue conſeruatorem ſuorum priuilegiorũ: Certũ eſt, ꝙ intentio epi, ſiue eius officialis eſt fundata de iure cõi: ideo iſte Titius teneſ probare ſuã exceptionem. ſ. eo. tit. & lib. c. cum perſonę vnde Titius ad ꝓbandum ſuam exceptionem ꝓduxit quoddam inſtrumentum delegatorium: in quo dicebatur: Conqueſtus eſt nobis talis Titi⁹ Romanæ eccleſiæ immediate ſubiectus: vtrum fuerit ſufficienter ꝓbata exemptio? Rñdet ꝙ non: quia illa verba narratiua non faciunt fidẽ ſed ſolũ verba diſpoſitiua: niſi in verbis diſpoſitiuis contineretur, ꝙ talis Titius eſt ſubiectus Romanę curię. Sed vellẽ informari, quæ verba ſint neceſſaria ad hoc ꝙ aliquis dicatur eximi a iuriſdictione ordinaria & ꝑ quæ verba põt ꝓbari exẽptio? Rñdet ꝙ pluribus modis poteſt ꝓbari exemptio, dũmodo probeſ ꝑ vnã de formis quę ſequuntur in littera: videlicet ſi dicat Papa in verbis diſpoſitiuis: Nos talem eccleſiam eximimus a iuriſdictione ordinarij. vel ſic: Dicimus talẽ ecclam ꝑtinere ad ꝓprietatẽ B. Petri. vel ſic: Dicim⁹ vſ declara-

pa[a] in aliquo priuilegio vel ſcriptura non facta principaliter[b] ſuper donatione † vel ſententia exemptionis, ſeu etiam libertatis, aliquam eccleſiam ad ius & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret: non propterea illius eccleſiæ exemptio eſt probata[c], niſi de libertate aliter doceatur. ¶ Si autem eccleſiæ, vel monaſterio exemptionis priuilegium concedendo vel ſuper ipſius exẽptione ſententiando (cum de ipſius exemptionis negotio ageretur) aſſerat[d] ipſam eccleſiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri exiſtere: ſiue ad ius & proprietatẽ Romanæ Eccleſiæ[e], vel ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter, aut ſine medio[f], vel etiam ſimpliciter pertinere, per hoc plene debet exẽpta huiuſmodi eccleſia iudicari. Cum enim iure communi, omnes eccleſiæ per orbem diffuſę ad Romanam Eccleſiam pertineant, ſi id alicui cõcedatur eccleſię, vel de ea per ſentẽtiam iudicetur, ex hoc ipſius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil alias allatura cõceſſio, ei cui cõceditur, & ſententia nullũ aliter datura ſubſidium, eccleſiæ, pro qua fertur prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant[g]) conferat gratię ſpecialis. ¶ Et eſt idem[h] ſi priuilegium contineat, vel ipſe Papa per modum exprimat iu praſcriptum, quod eccleſia ſit libera: ſeu quòd potiatur Romanæ Eccleſiæ libertate[i]: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat ſpeciali: aut ſi dicat indefinite[k], quod Eccleſiæ Romanę annum cenſum ſoluat ad perceptæ indiciũ libertatis: ſiue quòd ipſam eccleſiam eximit ab ordinarij † poteſtate: vel quòd nõ audeat illic epiſcopus cathedram collocare[l]: aut imperandi, ſeu ordinationem quamuis leuiſſimam faciendi, exercere aliquam poteſtatẽ.

† al. donatione.

† al. ordinaria.

declaramus talẽ eccleſiam ſubiectam Romanæ Eccleſię, vel ad eccleſiam Romanam nullo medio pertinere. vel aſſerimus talem eccleſiam nullo medio ad Romanam Eccleſiam pertinere. Sed quid, ponamus ꝙ in verbis aſſertiuis dixit Papa in ſuo priuilegio, vel in ſententia: Nos talem eccleſiam aſſerimus exẽptã à iuriſdictione ordinarij: vel aſſerimus talẽ eccleſiã ſpectare ad ius & proprietatẽ beati Petri: vtrũ ſufficienter ꝓbeẽ exemptio? Rñdet ꝙ ſic: Nam omnes eccleſiæ de iure cõi ſpectãt ad Romanam Eccleſiam: ideo ſi Papa in priuilegio ſuo vel ſnia appoſuerit iſta verba, in verbis diſpoſitiuis, vel aſſertiuis, dẽnt illa verba aliqd operari. Sed qd, qa Papa dixit in ſuo priuilegio, ꝙ talis eccleſia potiaẽ libertate Romanæ Eccleſiæ; vtrũ ſit ꝓbata ſufficienter exẽptio? Rñdet ꝙ ſic. Idẽ ſi dicat Papa. talis eccleſia in ſignũ libertatis ſoluet annuũ cẽſum. Secus ſi diceret ſolũ Papa ĩdefinite, ꝙ talis eccleſia ſoluet annũ cẽſum Eccleſiæ Romanæ. Idẽ ſi dicat ꝙ in tali eccleſia nõ audeat ordinarius collocare ſuam ſedẽ: tũc enim vr̃ talis eccleſia priuilegiata. Sed quid ponamus ꝙ Papa dixit in aliqua ſnia, vel priuilegio, Nos recipimus tales religioſos talis ordinis in noſtros proprios & ſpãliter ſubiectos Romanę Eccleſiæ: an vidãtur iſti exẽpti à ptãte ordinarij? Rñdet ꝙ ſic: Secꝰ ſi dixiſſet Papa: Nos tales recipimus in proprios & ſpeciales filios: Nam per illa verba non viderentur exempti à iuriſdictione ordinarij. Idem dicendum eſt ſi Papa aliquib. concedat indultum vel priuilegium, vt à quoquam non poſſint excõmunicari vel ſuſpendi: & ꝙ in ſignũ huius ſoluãt Eccleſiæ Romanæ annuũ cenſum: nam per illa verba nõ videntur exẽpti à iuriſdictione diœceſani. Poſtea dicit Romanus Pontifex in fine, ꝙ ꝓ p̃ſenti non potuit cogitare omnes formas quibus põt conferri exemptio: Nam per alias formas poteſt ꝓbari exemptio, dummodo cõſtet de mente Papæ. Not. ꝙ poſita in lege gratia exempli, non reſtringunt legẽ ad caſum expreſſum: ſed extẽduntur etiã ad alia ſimilia.

Nota. quòd exemptio appellaẽ libertas, & quòd illam allegans debet eam probare. vide ĩ. eo. tit. & lib. ca. cum perſonæ. Dominicus.

[Prima glo. ſummat, & dicit quid declaret.]

a ¶ Si Papa.] formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, q̃dã non. Et de hoc not. per Innocen. & Hoſtien. ĩ. eo. recepimus. & per Hoſtien. ſupra eo. cum capella.

[Gloſſa ſecunda exemplificat.]

b ¶ Principaliter.] puta impetrat litteras prælatus ſup reuocatione rei eccleſiaſticæ male alienatæ. qb' dr̃, cõqueſtꝰ eſt nobis T p̃latus talis eccleſiæ nobis immediate ſubiectę, ꝙ p̃deceſſor eius, &c. vñ talia verba ſolemꝰ vocare narratiua, nõ aſſertiua. vnde ĩ. ſequiẽ talia verba narret. ad hoc bene concor. 3. q. 6. hęc quippe. & quæ ibi no in 1 gloſſa.

ADDITIO. Vide quod no. in cle. de ꝓba litteris. in glo. narratiuis. Archi. remittit ad ſum. Azo. de fal. cau. adie. & 19. diſt. c. 1. ver. itaque. in glo. eſt hic arg. ſubdit etiã hic tolli opinionem quam no Bernand de reſcrip. nõnulli. in gl. ſic ergo, vltra mediũ. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſignat cõtrarium, & ſoluit.]

c ¶ Probata.] Contra videtur quod no. Ber. ĩ. de cenſi. cum olim. in 1. glo. vbi dicit, ꝙ ſtaẽ publicæ ſcripturæ in qua continetur de finibus epiſcopatuum: licet illa ſint facta ob aliud: ſed illud habet locum in ipſa probatione finium, quę fit per argumenta. ĩ. de probat. cum cauſam. & cui ius cõmune non eſt contrarium: ſed hic ius commune eſt cõtrarium: & ſequerentur hoc caſu plenę probationes, & ideo ſecus.

d ¶ Aſſerat.] No. qa. ĩ. dixit, narret ergo, hic de aſſertiuis, ibi de narratiuis. hodie plene probant narratiuę litteram Papalium, ſi ſunt de ſuo facto. & ſuper his fundetur gratia, vel ipſius intentio: per cle. de proba. litteris. & vide quod ibi no. in glo antepenult.

Narratiua verba Papæ probãt plene. ſi ſunt de ſuo facto & ſup his fundeẽ intẽtio ipſiꝰ

e ¶ Eccleſiæ. ĩ. de reſti. in integ. c. 2. de arbi. cũ tẽpore.

f ¶ Sine medio.]. ĩ. eo. cum olim 1.

[Glo. ſeq allegat concor arg & remittit.]

g ¶ Debeant.] Optime concor. ĩ. eo. in his.] Et cõcor. quas his alleg. Arc. ibi inuenies in vlt. glo. Et nota arguendũ à verbis. ĩ. de deci. ad audientiam. de quo dic vt no. 22 q. 5. humanę. & ĩ. de verb. ſig. propterea. lex. tamen non debet imponi verbis, ſed rebus. ſupra eod. li. de elect. commiſſa. ad fi. Ioan. And.

Argumẽtũ à verbis valet.

h ¶ Et eſt idẽ.] ſcilicet quòd eccleſia debet plene iudicari exempta.

i ¶ Libertate.] ſupra eo. cum olim 2.

k ¶ Indefinite. quia ſecus ſi poſt determinationẽ alicuius certæ libertatis conceſſæ, vt infra. §. idem.

l ¶ Collocare.] in locis enim exemptis hoc non poſſunt epiſcopi. 18. q. 2. luminoſo. ſupra eod. lib. de offic. ord. cum epiſcopus.

[Gloſſa

Similiter ſi aliqui recipiantur in proprios & ſpeciales ſubiectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales ꝗ pꝑe exempti propterea nõ exiſtunt [a]. Si vero dicatur ſimpliciter, quòd aliqua eccleſia Romanæ Eccleſiæ annuum cenſum [b] ſoluat: non propter hoc exempta eccleſia dici debet. Idem [c] dicimus ſi circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clauſula de cenſu annuo perſoluendo ſequatur, vt ſi aliquibus quòd ab alio quam a Papa, ſeu eius legato excõmunicari, ſuſpendi, aut interdici non poſſint [d], vel aliquid aliud ſpecialiter à ſede Apoſtolica ſit indultum, vel etiam dicatur, quòd in ſpeciales Romanæ Eccleſiæ filios ſint aſſumpti, & ſequatur in priuilegio, quòd Eccleſię Romanæ ad indicium † libertatis perceptæ annuum cenſum ſoluant. His enim & conſimilibus caſibus ſic † inſertis priuilegiati articulis, ordinariorũ iuriſdictioni quãtũ ad alia ſunt ſubiecti [e]. ¶ Licet autem ſic diuerſos priuilegiorum, quibus eccleſiæ ac monaſteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandã duxerimus deſignandos: per hoc tamen alijs exemptionum, ſi reperiantur, ſeu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati, vt tempore interdicti celebrare poſſint diuina clauſis eccleſiis, alios etiam extraneos admittere non poſſunt. Et ſi fuerit ſingularis perſona ſuper hoc priuilegiata, familiares ſuos admittit: ſecus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hæc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc. dicit. Dominicus.

CAP. XI.

Licet † vobis [f] conceſſum exiſtat [g], vt interdicti tempore ianuis clauſis excommunicatis

Glo ſeq. reci per duplicem obiec. prima ad quid valeat conceſſio: ſecunda, de duabus legibus, & vtrique reſpondet.

Papa recipiẽdo aliquos in filios, non cenſetur eos eximere.

a ¶ Non exiſtunt.] ſed ſunt priuilegiati, vt ĩ. de verb. ſigni. veniens. 1. reſpõ. recipiendo ergo illos in filios, vt illos recipere in amorem filialem: ſicut ſubdiaconus ordinatus à Papa nõ in exẽptionem, ſed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamẽ eos quos in patre. elegit, nõ vult alijs ſubijci, vt in auth. conſtit. quæ de digni. coll. 6. & ſi dominus apud acta nominat ſeruũ ſuum filium, dicitur ei libertatem cõceſſiſſe. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. ſimiliq; modo. ſed ibi ſibi ſoli fit præiudicium: hic autem fieret præiudiciũ ordinario, cuius iuriſdictioni potius eſt fauendum. ſupra eod. tit. & lib. cum perſonæ. 11. q. 1. peruenit. vbi ergo Papa exprimit aliquos ſpeciales ſubiectos: ſi eſſent alij ſubiecti, nõ eſſent ſpeciales ſubiecti: & ideo illa verba exemptionem faciũt. vt ſ. proxi. reſponſo. Hoc patet etiam ſupra in quarto exemplo: ſufficit enim quòd dicatur ſpecialiter ad Romanam Eccleſiam pertinere, vt ibi. Sed licet aliquis ſit filius, non ſequitur quod ſit ſpecialis ſubiectus: quia vnius poteſtatis filius alteri poteſtati poſſet eſſe ſubiectus 1. & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet ſpecialis ſubiectio exemptionem.

1 Sicut & filius meus mihi & alteri põt eſſe ſeruus ff. ad leg. Falci. l. ꝑ tia. I. An.

† al. iudicium.

† al. ita: ſic ſcriptis priuilegiati articulis. al. ita: ſic inſertis priuilegiati articulis &c.

b ¶ Cenſum.] nõ enim omnes eccleſiæ exemptæ ſoluunt cenſum: nec omnes quæ cenſum ſoluunt, ſunt exemptæ ſup. eo. tit. recepimus. vnde nõ probat hoc eſſe, &c. C. de proba. ad probationem. ĩ. de offic. delegat. cum contingat.

c ¶ Idẽ dicimus.] ſcilicet quod non propter hoc exẽpta cenſebitur.

d ¶ Non poſſint.] de quo dic vt ĩ. eo. tit. & lib. ne aliqui. Ioan. And.

[Glo ſequens notat, allegat concordantias, & dat ſimile.]

e ¶ Subiecti.] ergo not. quòd vnum & idem verbũ diuerſificatur ſecundum adiuncta 2. ff. de contrahen. emptio. l. quòd ſæpe. §. veneni. & ff. de verbo ſign. l. quæ venena. vnde ſi indefinite dicatur, quòd ad indicium perceptæ libertatis ſoluat cenſum, exempta diciť, vt ſupra §. & eſt idem. ſi poſt certam libertatem, non propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic. & ſimi ſupra de donationibus paſtoralis.

2 Et ſecũdũ materiã, vt dicã. ĩ. de ſent. excõ. ſi ciuitas. in ſi. 1. reſpon. Io. And.

Licet.] Sunt quattuor dicta per. §§. diuiſa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

CASVS. Ponamus quòd aliquibus clericis vel religioſis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti ꝑ eos commiſſi, vt non poſſent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clauſis: poſtea iſti clerici vel religioſi acceſſerunt ad Apoſtolicam ſedẽ, & impetrauerunt indultũ & priuilegiũ, vt tempore interdicti poſſent diuina celebrare ianuis clauſis, non receptis excommunicatis: vtrum poterunt admittere ad diuina tranſeuntes & peregrinos? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ non; ſi contrarium fecerint, incurrunt pœnas à iure indictas. Et iſtud verũ niſi tranſeuntes vel peregrini haberẽt priuilegium, vt poſſent audire diuina ĩ locis interdictis. Sed ponamus quòd iſta perſona priuilegiata vt poſſit audire diuina in locis interdictis, non obſtante interdicto, habet aliquos familiares: vtrum poſſit ſecũ introducere ſuos familiares, vel vtrum poſſit per ſuos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd ſic: ſecus autem eſſet dicendum in familiaribus conuentus: & hoc verum, niſi in caſu neceſſitatis: puta ſi in conuentu omnes eſſent infirmi vno excepto: tunc iſta perſona priuilegiata poſſet talem ſanũ facere celebrare in medio interdicto Sed quid, ponamus, quòd iſta perſona ſit priuilegiata: vtrum poſſit facere celebrari in locis interdictis, & poſſit ſecũ introducere eius familiares: habet enim plures miniſtros ſiue familiares: ſunt aliqui, qui non adierunt Miſſam: vtrum poterit facere celebrare aliam Miſſam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, quòd de iure tempore interdicti nõ eſt licitum diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma mater. infra de ſenten. excommu. Nota ſecundo, quòd priuilegium non extenditur principaliter ad alias perſonas quàm expreſſas. Dominicus.

† De materia vide latiſſime in ca. alma mater. ĩ. de ſen. excõ.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

f ¶ Licet vobis.] declarat notata per Ber. Inn & Hoſ. ſ. eo. quod nonnullis.

g ¶ Exiſtat.] per ſpeciale priuilegium. & ſic facit ad titulum. Idem Archidiaconus.

& interdictis excluſis [a], voce ſubmiſſa diuina celebrare poſſitis: ad ea tamen aliquos etiam ſi aliunde venerint (niſi ſuper hoc priuilegiati [b] exiſtant) recipere nulla ratione debetis. ¶ Cum conceditur ſingulari perſonæ [c], vt modo præmiſſo [d], tépore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domeſtici [e] ad audiendum cum ea, & celebrandum ſibi diuinum officium, licite admittútur [f]. Non ſic autem in familiaribus alicuius conuentus, ſeu collegij eſt cenſendum: illi enim niſi priuilegiati fuerint, admitti nó debent [g]. ¶ Huiuſmodi quoq; conceſſione gaudere non poteſt is, cuius cauſa [h], ſeu culpa, dolo vel fraude, fuit † ſententia interdicti prolata, ſeu qui ad perpetrandum delictum, cuius occaſione lata extitit, prębuit conſilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ Epiſcopi cum altari viatico celebrare poſſunt, & ſibi facere celebrari: ita tamen quòd non violent interdictum. h. d. Ioan. And.

CAP. XII.

QVoniam Epiſcopi [i] † eorumq; ſuperiores ſe habent diuerſis ex cauſis a ſuis eccleſijs & diœceſibus abſentare [k] frequenter, nec ſemper poſſunt commode [l] ad eccleſias accedere pro Miſſa celebranda, vel audienda in ipſis, ſine qua eos tranſire non decet [m] abſque cauſa rationabili vllam † diem: Præſenti

[Glo. ſeq. aperit dubium quod fecit. poſt per modum obiect. ſecundo opponit, & dupliciter ſoluit.]

a ¶ Excluſis] iſtud erat quod inducebat dubitationē per eius contrarium, quaſi à contrario nō excōicatos, nec interdictos, & aliūde veniētes admittere poterāt. & arg. à contrario fortiſſimum eſt. ſ. de his quæ fiunt à prælat. cū Apoſtolica, in fin. ſed hoc nō eſt verum, niſi illi ſuper hoc ſint priuilegiati, vt patet: q̄a ex quo locus interdictus eſt, videtur omnib. interdictum ibi audire diuina, niſi ſuper hoc ſint priuilegiati: nec priuilegiū vnius alteri penitus prodeſt. ad hoc ſ. eo. ſane. & pręterea ante hanc decretalem in dubio erat tutius hoc tenere propter periculum animarum, & iō amplectendum erat. de homi. ad audientiam. de ſponſ. iuuenis. Sed oppono q̄ hæc decret. eſt ſuperflua: cum hodie ſine priuilegio competat tempore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt j. de ſen tent. excom. cap. vlti. Poteſt dici, q̄d iuris in conceſſione per priuilegium dictum eſt, idem in conceſſione per ius commune, vt ibi. & ideo forte generaliter dixit, ſupra cōceſſum, non dicens qualiter. Vel dic q̄ etiam p̄ priuilegium poſſet habere locum caſus noſter, & ſubauditus primæ gloſſellæ. Pone enim quòd Papa interdicendo locū vetuiſſet celebrari, etiam ſecundum formā illius decretalis (ſæpe enim propter rebellionē delinquentium aggrauantur pœnæ) & poſtea conceſſiſſet aliquibus celebrare ibi ſecundum formam iſtius decretalis; habemus ergo hunc caſum dubitabilē ad litterā. Contra iſtam decretalem vidi hodie ſeruari in ciuitate Bononiēn. tēpore generalis interdicti: quia religioſi ſic priuilegiati admittebāt forēſes ad diuina.

† Familiares & domeſtici q̄ dicantur, docet Specu. tit. de teſte. §. 1. adde gl. in cap. literis. verbo, de familia. extra de teſtibus.

b ¶ Priuilegiati.] vt ſi accipientes ſignum [1] crucis pro ſubſidio terræ ſanctæ in hoc eſſent priuilegiati, vel quiuis alii.

1 Vide extrauagātē Inn. iiij. incip. Malitia hui9 tpis. extat impreſſa iter literas Apoſtolicas pro offic. ſanctæ inquiſitionis.

ADDITIO. Vide quod dicam circa hæc. de ſent. excom. c. fin. in fine. Ioan. And.

c ¶ Perſonæ.] puta epiſcopo, regi, comiti, vel baroni

d ¶ Modo præmiſſo.] ſcilicet ianuis clauſis, &c.

e ¶ Domeſtici.] intelligo nó ob hanc cauſam in fraudem ſumpti, vt j. de verb. ſig. c. vlt.

f ¶ Admittuntur.] concor. lex. ff de preca. l. cum precariom 2. vbi ſi quis precario rogauit vt in fundo morari liceat, & de ſuis quoque conceſſum videtur. ad idē ff. de vſu. & ha. l. 2. §. 1. & l. ſeq. & ff. de verb. obli. l. ſi ſtipulatus fuero illud aut illud. ad idem C. de aduo. diuer. iud. l. reſtituendæ. vbi dicitur cōceſſum primatibus intelligi cōceſſum, & ijs qui ſub eis ſunt. ad idem. ff. de condi. & demonſt. l. municipibus.

[Gloſſa ſequens reddit diuerſitatis rationē: quæſit & ſoluit.]

g ¶ Non debent.] & eſt ratio diuerſitatis: q̄a in primo caſu aliàs priuilegium eſſe poſſet inutile: q̄d eſſe nō dēt. ſ. eo. in his. ſed in hoc ſcdō caſu conuentus pōt ſine familiaribus p ſe celebrare diuina: & ideo priuilegiū 2 eſt reſtringēdū. ſ. eo. vt priuilegia. verſus ſi. Quid dices ſi in cōuētu nō ſunt niſi tres, & duo ſunt infirmi: nunq̄d terti9 poſſet celebrare cū familiari? Not. Hoſt. in p̄di. decre. q̄d nōnullis. q̄ ſic: ne inutile ſit priuilegiū: ad inſtar eius quod d̄r de ſingulari perſona ſ. § proxi.

2 Priuilegiū, an ſit q̄n ſit latum vel ſtrictè interpretandū vide Felinū & Deciū in ca. cū ordinē d̄ reſcrip.

† al. fuerit.

ADDITIO. Dicit Archid. q̄ non audet hoc tenere, cum priuilegiū ſit conuent9 nō aliorū. Aut ergo ſolus celebret, aut abſtineat ſecundum eū. facit ad primū q̄d de incluſo not. de conſec. diſt. 1. hoc quoque. Io. And.

h ¶ Cauſa] ad idem ſ. eo. quod nōnullis. in fin. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum: tamen prohibentur approquare altari. j de ſent. excom. cap. vlt. §. penul.

† Et in appellatione epi veniat electus, vide Felinū in ca. cū te, d̄ reſcrip. verſ. Tertio reſtringitur.

QVoniam.] Primo ponit cōſtitutionis cauſam: Secundo concedit ep̄is priuilegiū altaris viatici. Ioan. And.

¶ Præſupponendum pro intellectu cap. q̄ diuina officia, maxime Miſſarum ſolemnia, non debent celebrari in loco profano, ſed in eccleſia.

† al9 in nullā die.

CASVS. Aliquis ep̄s proficiſcitur ad curiam Romanam, vel alium locum: certum eſt q̄ qualibet die dēt celebrare, vel audire Miſſam. Sed ponamus q̄ nó poteſt commode ire ad eccleſiam pro audiendo vel celebrando Miſſam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cū altari viatico & portatili? Reſpondet q̄ ſic, dum tamē illud fiat in aliqua camera honeſta; & Miſſa celebrata poterit iter ſuum arripere. Nota primo ex hoc cap. q̄ Miſſarum ſolemnia debent celebrari in eccleſia, & nō in loco profano. Nota vlterius priuilegiū clauſum in corpore iuris. q̄d habet epiſcopus, vt poſſit Miſſam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, ſi non habet acceſſum ad eccleſiam.

[Prima gloſſa ſummat.]

i ¶ Quoniā epiſcopi.] cū altari viatico celebrare poſſunt, & ſibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.

k ¶ Abſentare.] & ſi hoc faciunt p̄p vtilitatem eccleſiæ, cenſentur eſſe præſentes. ſ. de cleri. nō reſi. ex parte, peregrinari tamen ad loca remota nō debet epiſcopus ſine licentia Papæ. de conſec. diſt. 5. nō oportet 2. ſup. de vo. & vo. redemp. magnæ.

l ¶ Commode.] & ſic dicuntur tunc poſſe. 22. q. 2. faciat. ff de verb. ſig. l. nepos proculo.

ADDITIO. Vide de verb. ſigni. intelligentia. ſuper 3. gl. Ioan. And.

m ¶ Non decet.] inſpiciendum ergo eſt in conceſſione priuilegij quid deceat. ad idem ſ. eod. lib. de elec. cum non deceat, cum ſuis concor.

{Glo.

[Glo. ſeq. facit quatuor, primo ponit ſepté indulgentias epõrum: ſecundo alios habentes hoc priuilegiũ: tertio de ipſius vſu: quarto de ipſius expedientia.]

Epi habẽt multa priuilegia à iure cõi eis cõceſſa.

a ¶ Indulgemus.] Iſta eſt igitur iuris indulgentia, q̃ habent epiſcopi, aliam hẽs ſupra eo. ꝙ nonnullis, aliã ſupra de pœnit. & remiſ. c. vlt. aliam ſupra eo. lib. de offi. dele. ca. 2. aliam de ſenten. excom. quia periculoſũ. aliam ſupra de iur. calum. c. ſi. adde aliã per cle. d̃ cele. Miſ. dignũ. [Et de priui. c. 2.] Eandem indulgẽtiam habent Prædicatores & Minores, vt ſupra eo. in his t. & iſta indulgentia poſſunt vti epiſcopi abſque diœceſanorum vel parochialium presbyterorũ licentia: abſque tamen parochialis iuris præiudicio, vt ibi dicitur. Cũ iſto autem altari viatico poterit epiſcopus (pone vadẽs ad curiam) de mane ante cãpanam diei, dicere vel facere dici miſſam, & pergere vias ſuas: & ſic non impedietur in dieta: quod fieret ſi haberet neceſſe expectare diem & horam ſolitam, & opportunitatem eccleſiæ.

a Ibi dixi an epiſcopus hanc indulgentiam concedere poſſit. Ioan. And.

b ¶ Tranſgreſſione.] Licet enim poſſint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admiſſis interdictis, & interdictũ violando. ſ. eo. quod nõnullis.

conſtõne indulgemus a eiſdem, vt altare poſſint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, vbicunque abſq; interdicti tráſgreſſione b illis permittitur celebrare vel audire diuina.

TIT. VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ *Gregorius decimus in generali concilio Lugdunenſi.*

¶ *Repreſaliæ contra perſonas eccleſiaſticas concedi, vel conceſſæ extendi non debent: contra facientes (niſi reuocent infra menſem) ſingulares ſunt excommunicati, vniuerſitates interdictæ. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

ET ſi † pignorationes c, quas vulgaris eloquutio d repreſalias noĩat, in quibus alius ꝓ alio prægrauatur e, tãquã graues

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

Dictum fuit ſupra de delictis & criminib. publicis: nunc vidẽdum eſt de delictis priuatis, cuiuſmodi eſt iniuria: ideo poſt titulos præcedentes annectitur titulus de iniurijs & damno dato, id eſt de damno, quod punitur per legem Aquiliam.

ET ſi.] Primo ponit prohibitionis cauſam: Secundo: ibi, Vt tamen. prohibitionem. Tertio: ibi, Illi autem, cum moderati temporis adiunctione infligit pęnam. Dominicus.

¶ Pro intellectu huius c. eſt ſciẽdum, quid ſit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur qñ alius pro alio exigitur, & appellatur repreſalia, vt quando eſt guerra inter duos principes & fiunt treugæ, ſi aliquis ſubditus vnius principis delinquat, & non poſſit haberi iuſtitia de eo apud ſuum dominũ, princeps alterius dabit ei repreſalias, id eſt, dabit ei poteſtatem accipiendi aliquem de illa ſocietate ſeu patria, & iſtud appellamus marcham.

CASVS. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriã capiẽdo bona mea, forte ſupra mare, non poſſum habere iuſtitiã ab eius principe, vnde rex cõceſſit mihi poteſtatem, vt ſi poſſem capere vnum de illa patria, illũ retinerem donec eſſet mihi ſatisfactum: Hoc facto reperi epiſcopum vel clericum de illa patria; Reſpõdet Romanus Pontifex, ꝙ ſi ſimpliciter ꝯ homines illius religionis ſit mihi conceſſa marcha, nõ poſſum illam extendere ad perſonas eccleſias, vel eorũ bona, Sed ponamus ꝙ de facto accepi aliquam perſonam eccleſiaſticã, vel princeps conceſſit mihi expreſſe marchã ꝯ perſonas eccleſiaſticas, quæritur qua pęna ſum puniendus? Rñdet quod vltra pœnas à iure ciuili introductas, ſum excommunicatus: ſi aũt eſſet vniuerſitas tũc eſſet interdicta. [Pignorationes.] Iſtæ pignorationes concedebanĩ in hoc regno tempore guerrarum inter regem Frãcorum & regem Angliæ. Nota ꝙ vulgaris loquutio eſt attendẽda ſeu conſideranda, & dẽt proferri proprio ſignificato: maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dicitur vulgaris loquutio, illud quod dr̃ à plebe & populo. Et ſm Io. An. debet ſcribi loquutio per litteram q. ſicut eloquens; nõ autem per c. quia deſcendit à verbo loquor, quod per q. & non per c. ſcribitur. Not. ꝙ pignorationes regulariter ſunt prohibitæ, accipiẽdo pignorationes prout hic accipiuntur, ſcilicet cum alius pro alio capitur: quia regulariter alius pro alio non poteſt conueniri: etiam maritus ꝓ vxore, nec vxor pro marito. Not. ꝙ repreſaliæ conceſſæ homini alicuius regni non dẽnt extendi ad perſonas eccleſiaſticas. Quid d̃ ſcholaribus: vtrum poſſint extendi ad ſcholares? Certe non: Auth. habita, ne filius pro patre. C. & licet iſte textus loquatur de ſtudentibus in iure ciuili: tamen eſt eadem ratio in ſtudentibus in alijs facultatibus, maxime in iure canonico. Nota pęnam qua puniuntur cõcedentes pignorationes contra perſonas eccleſiaſticas, vel illa cõceſſa generaliter extendentes ad perſonas eccleſiaſticas. Nota ꝙ vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris. Et ꝙ quandoque attendimus vulgarẽ modum loquendi. Alibi dicitur quandoque vulgaris quæſtio, de pę. diſt. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris à volo, vis: quiſque enim facit quod vult, ſecundum Ioan. And. Dom.

† De materia huius ca. præter doctores hic, vide Io. de Lignano tracta de repſalijs. doctores in c. Dñs. 23. q. 2. Iacobum à Canibus, & Martinũ Laudẽſẽ in tract. de repſalijs, & ſummiſtas verbo repræſaliæ.

[Prima glo ſummat, & conſtruit.

c ¶ Et ſi pignorationes.] Repreſaliæ contra perſonas eccleſiaſticas concedi, vel conceſſæ non debent extẽdi: contra facientes niſi reuocent infra menſem, ſingulares ſunt excommunicati, vniuerſitates interdictæ, hoc dicit. Et ſic conſtrue: Etſi, id eſt, quamuis pignorationes ſint iure ciuili prohibitæ tamquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat repreſalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

d ¶ Eloquutio.] intelligas quorundam locorum, & non conſiderandum qualiter vulgus loquat̃. ff. de fun. inſtruc. & inſtru. lega. l. cum de lanionis § aſinam. ſup. eo. lib. de reb. eccle. non alie. hoc conſultiſſimo. & ſupra de ſpon. ex litteris.

[Glo. ſeq. inducit primo tres conc. ſecundo ſoluit tria obſtantia: tertio quærit & ſoluit diſtinguendo: quarto iterum quærit & ſoluit.]

e ¶ Prægrauatur.] ꝙ eſſe nõ debet, ſup. de ijs q̃ fiunt à maior. par. c. quæſiuit. C. de inoffi. teſt. ſi quis ſuo. ꝯ. de reg. iur. non dẽt cum ſuis concor. 2. Non obſtat ꝙ hæres, bonorum poſſeſſor cõuenit̃ pro defuncto: quia eadem perſona cenſetur. idem in ſucceſſore ad prædeceſſorem. ſup. de ſol. c. 1. C. ſi certum pet. l. 2. nec obſtat de fideiuſſore, qui rõne ſuæ obligationis conuenitur: tñ conuenietur ſeruato tenore illius auth. C. de fideiuſſ. auth. præſente. & quod no. inf. de fideiuſ. c. 2. in 1. glo. ſed quærebat hic Gar. an condẽnato debitore intelligatur cõdemnatus fideiuſſor? Sol. aut eſt fideiuſſor ꝯtractus, aut iudicij. In contractu condemnato debitore nõ intelligitur cõdemnatus fideiuſſor contractus: ſed agẽdum erit cũ eo actione ex ſtipulatu. ff. de fideiuſ. l.

a Per q̃ iura, & hãc decre. dicũt Card. & arc. epiſcopũ nõ poſſe concedere, vt clericus ꝓ clerico pignoreĩ. Gul. hẽt hoc pro dubio. Io. And.

Græce.§ ſi cum fideiuſſore ibi n dicitur quod agitur cum vtriſque:ſi.n.condemnato debitore condemnaretur & fideiuſſor, ad quid ageretur cum fideiuſſore? ſi vero fideiuſſor nō interuenit in iudicio,ſed tm̃ promiſit reum in iudicio ſiſti: condemnato reo abſoluitur fideiuſſor: quia iam adimpleuit quod promiſit, videlicet:q fecit reum iudicio ſiſte ff.de fideiuſſ. Græce.§. 1. ſi autem iudicatum ſolui promiſit, condemnato reo condemnatur & fideiuſſor per conſequens ff. iu. ſol.l 1. & eſt idem dicēdum ſi totius cauſæ fideiuſſor eſt acceptus, vt in prædicto §. ff.de fideiuſ. Græce.§. 1.ad fi.§. Item quærebat ipſe Guli. quid ſi clericus principalis debitor,cuiꝰ occaſione repreſaliæ ſunt cōceſſæ,captus eſt:an habeat hæc decreta. locum? Dicunt quidam pœnam illius decret. locum non habere:tū quia hic idem grauatur ꝑ ſe ipſo, tū quia conſtitutio pœnalis eſt,& reſtringēda, ad hoc ſup.eo.lib.de ele. ſtatutum.

a ¶ Legibus.] C. ne vxor pro marito. per totum. ne fin. pro pa. per totum. [Et auth. & omnino. ibi poſita ſumpta de corpore. vt non ſi.pigno §. 1. collat. 5. Ad idē. ff. quod met.cau.l. extat. C. de act. & obligat.auth immo.] & C.vt nullus ex vica.pro alie.vica debi.tenea l.1.li.11. eſt enim ſanctius nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem cōdemnare ff. de pœnis abſentē. Bene eſt tamen interdum reperire ꝙ lege permittente punitur aliquis ſine culpa, ſed nō ſine cauſa:quod dic vt inf.de reg.iur.ſine culpa.

b ¶ Naturali.] Concor.igitur hic æquitas naturalis rigori,quæ eſt ꝙ alter alterius odio non grauetur:& ꝙ quis non locupletetur cum alterius iactura. infra de reg.iur.non debet.&c.locupletari.& quod quis alteri non faciat,& c.1.diſt.in prin. ſupra de maio.& obe.dilecti. Interdum tamen diſcrepant ſup.eo.lib.de re.permu.c vnico.cum ſuis concor [& ff.qui & à qui.l proſpexit. quæ quid dicat vide de fer cap. 2. ſuper 1.glo. Ioan.And.]

c ¶ Eccleſiaſticis.] Clericis,Templarijs,Hoſpitalarijs, Conuerſis,& Deo deuotis. 12. quæſt.1.duo. ſupra de ſent.excommu.parochianos,ſupra eodem lib. de ele. ſciant.

d ¶ Specialius inhibentur.] Tolle quod eſt infra præſenti decreto, diſtinctius inhibemus,& redeas ſupra, eas concedi,&c ſolent enim plus timeri quod ſpecialiter, & c. 24. diſtin. quamquam.& ſupra de hære.ſi aduerſus.

[Gloſſa ſequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.]

e ¶ Concedi.] pro credito clerici vnius diœceſis ꝯ clericos alterius diœceſis in qua ſit debitor conſtitutus, ſeu pro credito alicuius laici vnius diœceſis cōtra laicos, & clericos alterius diœceſis,qđ grauius eſſet. Dicunt tñ doctores c.illud 23.q.2 dominus,non eſſe correctum, tunc.ſ.quando dominus vel ciuitas requiſiti non vult 1 iuſtitiam facere: ita ꝙ & tunc ad clericos non extendantur.

† al.ipſarum.

Clericus occaſiōe cuius repreſaliæ fuerunt conceſſæ, an ſi capiatur, ceſſat pœna cap.primi de iniurijs.

legibus [a], & æquitati naturali [b] contrariæ, ciuili ſint cōſtitutione prohibitæ: Vt tamen earum prohibitio in perſonis eccleſiaſticis [c] tāto amplius timeatur, quāto in illis ſpecialius [d] inhibentur eas concedi [e] contra perſonas p̄dictas, ſeu bona ipſorum †, aut quantumcūque generaliter prætextu cuiuſuis cōſuetudinis (quam potius reputamus abuſum [f] fore) conceſſas, ad illas extendi [g] præſenti decreto diſtrictius [h] inhibemus. ¶ Illi autem qui cōtrafecerint, aduerſus perſonas eaſdē pignorationes, ſeu repreſalias concedendo, vel extendendo ad eas, niſi præſumptionem [i] huiuſmodi reuocauerint à conceſſionis vel extenſionis tempore infra menſem [k], ſi perſonæ ſingulares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrāt: ſi vero vniuerſitas, eccleſiaſtico ſubiaceat īterdicto.

TITVLVS IX.

De pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *De veteri iure poterit archiepiſcopus cum in prouincia ſua iuriſdictionem ſuam exequitur, punire notorios iniuriantes ſibi,nuntijs, & familiæ ſuæ, ſi per id ſua iuriſdictio impeditur: aliàs non: niſi conſuetudo amplius tribuat:ſed hodie tales iniurias tunc punit, etiam ſi iuriſdonē non impediant. h d.*

CAP. I.

ROMA-

f ¶ Abuſum.] quia contra libertatem eccleſiaſticam, ſupra de iureiu cap.1.

g ¶ Extendi.] Facit differentiam inter cōcedi, & extendi quia ciuitas vel ſuperior dicitur concedere: ille cui conceduntur dicitur extendere: puta quia ciuitas Bonon. dedit repreſalias ciui ſuo contra Florentinos, quas ille extēdit contra clericos.

h ¶ Diſtrictiꝰ.] id eſt, ſtricte, vel proprie, ſcilicet quam per ciuilē conſtitutionem inhibitum eſſet.

i ¶ Præſumptionem.] id eſt, conceſſionem vel extēſionem repreſaliarum.

[Gloſſa ſequens primo remittit: ſecundo quærit, & ponit duas opiniones: tertio ſoluit aliud dubium.]

k ¶ Menſem.] Quot dies habere debeat menſis dixi ſupra eodem libro de electio. quàm ſit. Quid ſi infra menſem iſtum proceſſum fuit ad actum, quia fuit perſona eccleſiaſtica pro alio pignorata: nunquid habebit locum hæc pœna infra menſem? Dic ſecundum Gar. ꝙ in ſtatum priſtinum reuocandum erit ī. menſem.inf de ſent.excom.quicunque.vel tm̃ Guliel reuocatio re integra fieri debet antequam procedatur ad actum: aliàs locum habet pęna. argu ff. de man. ſi mandaſſet. ff ad Maced. ſi tamen. & l. filius. ſupra de reſcrip.ex parte decani. ſed ſi ante iſtam conſtitutionem conceſſæ erant vel extenſæ repreſaliæ contra clericos,non habet locum pęna:quia cōſtitutio futura reſpicit. ſupra de conſti.ca.vlti.non tamen amplius utetur illis, nec eas extendet:aliàs huius conſtitutionis pęna locum habebit, quæ eſt latæ ſententiæ, vt patet ex verbo, ſubiaceat.

ADDITIO. Idem Guliel Archidia.

a Vide B. Aug.in libr.83.qōnū.q.10. & B.Tho. 22. q. 40. art.1.

DE POENIS.

Viſum fuit ſupra titu.proxi. de pęnis in ſpecie: verum quia non eſt nouum vt aliquibus particulariter enumeratis apponatur clauſula generalis, vt l. ſi ſeruus.§.inquit ff ad l Aqui. ideo poſt tit. præcedentem ponit titulum de pęnis.

ROmana.] Primo cū duplici modificatione declarat ius vetus:& exceptionē ſubdit:Secūdo ibi.Sibi ēt.illud prorogat,ſcđam moderationē tollēs, & forſan tertiā tēperans. & dicebat Hoſt.ꝙ hic erat vnum mirandū, quod pri-

ꝙ primũ dictum ſtatim corrigit ꝑ ſecũdum. Io. And. ¶ Pro intellectu huius ca. eſt præſupponendum, ꝙ regulariter archiepiſcopus in ſua prouincia nõ pt exercere iuriſdictionem ſuam in iuriſdictione ſubditorũ ſuorum, ſcilicet ſuffraganeorum ꝑ viã ſimplicis querelę, niſi eſſet legatus natus, ut in cap. 1. de offi. leg. in antiq. Itẽ eſt præſupponẽdum, ꝙ regulariter archiepiſcopus non poteſt ſuam ſedem collocare niſi in ſua particulari diœceſi.

† Vide Alex. cõſi. 135. li. 2. inc. Circa primũ dubiũ vñ intelliges quãqs poſſit eſſe iudex in ꝓpria cauſa.

CASVS. Archiepiſcopus Remen. viſitat ſuam prouinciam: infert ſibi iniuria à ſubditis ſuorum ſuffraganeorum: vel ſuę familiæ infertur iniuria: vel etiam ipſe Archiepiſcopus non uiſitat ſuam prouinciã, ſed ſuum mittit nũtium ad citãdum ſuos ſuffraganeos, ut tali die comparẽãt in tali loco, in quo eſt celebraturus ſuum generale concilium prouinciale: infertur nũtio iniuria; vtrum archiepiſcopus poſſit punire inferentes iniuriam? Reſpõdet Romanus Põtifex, ꝙ olim de iure antiquo poterat punire ſi impediebatur eius iuriſdictio: aliàs nõ, niſi cõſuetudo magis tribueret. Sed hodie ẽt ceſſante ꝯſuetudine poteſt archiepiſcopus punire tales iniurias, ẽt ſi per eas non impediatur eius iuriſdictio.

na [a] † Eccleſia: & infra. ¶ Licet [b] autem Remen. Archiepiſcopo ſuam prouinciã uiſitanti [c] eos, qui tunc ſibi, vel ſuę familiæ, aut alijs [d], quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiã quando conciliũ cõuocat, eos qui nuntijs ſuis, quos pro illo [e], vel aliàs ꝑ prouinciã ipſam ſua debita [f] iuriſdictione utẽdo trãſmittit, iniuriari pręſumunt: ſi hac occaſione ſua in his impediatur iuriſdictio, ꝓ iniuria huiuſmodi) dũmodo exiſtat notoria) ꝓpria auctoritate punire [g]: niſi amplius ei de Remen. eccleſię cõſuetudine competere dinoſcatur. ¶ Sibi ẽt & metropolitanis alijs [h] in ſuis ꝓuincijs, dum ſic in illis iuriſdictionẽ exercent, puniendi manifeſtas & [i] notorias offenſas tũc eiſdem illatas, uel ſuis (etiam ſi exinde [k] impediri iuriſdictionem huiuſmodi non contingat) libera ſit de noſtra ſpeciali cõceſſione facultas.

¶ Bonfacius Octauus Biterenen. epiſcopo.

¶ *Docet hæc decret. quibus aſſiſtentibus fieri debeat degradatio, de quibus ueſtibus, ornamentis, libris & inſtrumentis in degradatione fiat expoliatio, et quibus uerbis utatur ipſe degradans. Io. And.*

CAP. II.

DEGRADA-

a ¶ Romana]De ueteri iure poterit archiepiſcopus cum in ꝓuincia ſua iuriſdictionem ſuam exequitur, punire notorios iniuriantes ſibi, nuntijs, & familiæ ſuæ, ſi per id ſua iuriſdictio impeditur: aliàs non: niſi cõſuetudo amplius tribuat: ſed hodie tales iniurias tunc punit, etiã ſi iuriſdictionem non impediãt. hoc dicit.

b ¶ Licet.]id eſt, licitum eſt.

c ¶ Viſitanti. Quod ſingulis annis facere poteſt ſeruata forma decret. ſup. eodem lib. de cenſi. Romanæ. etiam ſi epiſcopi non ſint negligentes. eo. ti. c. vlti. Et tolle hic quod eſt inf. propria auctoritate punire eos qui tunc, &c.

d ¶ Alijs.] quibuſcunque, etiam ſi de familia ſua non ſint.

e ¶ Illo.]tranſmittit quod infra.

f ¶ Debita]quod dic ut no 9 q. 3. c. 2. ſup. de off. or. paſtoralis.

ADDITIO. Hoſt. remittit ad decre. Romana. s̄. eo. lib. de ſup. neg. prel. Ioan. And

[Gloſſa ſequens allegat unam concordan. obijcit per quatuor iura: remittit: & ſoluit diſtinguendo.]

g ¶ Punire.] Et ſic eſt iudex in cauſa ſua. ad idem 23. quæſt. 4. Guliſarius. Sed contra: quia nemo ſibi vel ſuis ius dicere debet. C. ne quis in ſua cauſa l. vnica. 33. quęſt. 4. inter querelas. & quæſt. 5. de occidendis. & 4. quæſt 4. cap. 1. de hoc uide 2. quęſt 7. ſi quis erga. ſupra de cleri. maled. cap. 1. [Hoſtien. alleg. C. de his qui ad eccle. confu. l denuntiamus. ff. de iud. l. Iulianus. quorum leg. 1. reſpon. de iur. omn. ind. qui iuriſdictioni. de offic. præſ. ſenatus.] Dixit hic Bernar. quòd ſi iniuria illata prælato, ipſum tantum contingit: nõ poteſt aliquem ꝓ iniuria illa punire: ſi vero tangit eccleſiam, uel publicam utilitatem: põt iniuriantes punire: immo nec talem iniuriam remittere poſſet. 63. diſt. Salonitanę, ad inſtar filij familias, qui poteſt remittere iniuriam ſibi factam in quantum ipſum tangit: ſed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l. 1. §. vſque adeo. iniuriam igitur ſibi uel ſuis illatam, per quã eius iuriſdictio impeditur, poterit punire archiepiſcopus, ſi notoria fuerit, aliàs non de ueteri iure: niſi conſuetudo amplius tribueret, puta quòd etiam notorias [1], & eas quæ iuriſdictionem non impedirent, punire poſſent: conſuetudo enim iuriſdictionem tribuit. ſupra de for. compe. cum cõtingat. ſed modo Innocen. iuriſdictionem ipſorũ prorogando huius decret. beneficio concedit, ꝙ tales iniurias, etiam ſi iuriſdictionẽ non impediant, punire poſſint.

Pręlatus p̄t iniuriã eccleſię [illegible] punire

1 Immo ẽt occultas, dum modo de illis ꝯſtare poſſit, ſecũdum Hoſt. & Archid.

h ¶ Alijs.]ad idem s̄. eo lib. de offi. ord. c. 1. in fine.

i ¶ Et.]pro, id eſt. Vel ſecundum alios [2] proprie, vt ſcilicet etiam manifeſtos per publicam famam. extra de accu. qualiter 2. punire poſſint.

2 Scilicet Hoſt. Io. Mo. & Archidiac.

K ¶ Exinde.] id eſt, ex iniurijs ſupradictis.

DEgradatio qualiter.] Duo facit principaliter. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, Super quo. Et hæc duo facit. Primo tractat de uerbali. Secundo de actuali: ibi, Actualis. Iterum ſecunda duo facit. Primo dans ſimile, ponit formam ſubtractionis inſignium. Secundo formam uerborum: ibi, Poterit autem. Et determinat not per Gulael. in Specu. de accu. §. ſecundo loco. ver. & nota. & verſi. ſeq. & § quarto. per totum §. & per Franc. Vercel. ſupra eod. lib. de re iudi. ad Apoſtolicæ. ſumpta occaſione a depoſitione Imperatoris, de qua ibi. Ioan. And.

¶ Iſtud capitulum ponit formam, quam debet obſeruare epiſcopus in degradatione actuali.

CASVS. Iure cautum reperitur, quòd clericus etiam ſacerdos poteſt non ſolum deponi uerbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & delictis, ſed etiã degradari actualiter, ut in crimine hæreſis: in homicidio per inſidias penſatas: nam ſi clericus aliquem per inſidias penſatas occiderit, cum ab altari euelles, ut in cap. 1. de homicidio, in antiq. ſecundum veriorem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd fit eo modo, quo princeps ſæcularis cõſueuit exauctorizare ſuos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more quando exauctorantur milites, traduntur eis inſignia militaria, & poſtea deponuntur gradatim ſecundum ꝙ eis tradita fuerunt. Similiter eſt dicendum in ſacerdote degradando uel alio clerico: quia debent ei tradi ornamenta ſibi tradita in promotione: & poſtea debet il-

tio † [a] qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requiſiuit. Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd verbalis degradatio ſeu depoſitio ab ordinibus uel gradibus eccleſiaſticis eſt à proprio epiſcopo, ſibi aſſiſtente in degradatione clericorum in ſacris conſtitutorum ordinibus, certo epiſcoporum numero diffinito canonibus [b] facienda: quamquam proprij epiſcopi ſententia ſine aliorum epiſcoporum præſentia [c] ſufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperunt. ¶ Actualis vero ſiue ſolemnis cæleſtis militiæ militis, id eſt, clerici [d] degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet ut exauctorizatio eius qui militiæ deſeruit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia [e], ſicque à militia remotus caſtris reijcitur, priuatus conſortio & priuilegio militari.

¶ Clericus igitur degradandus ueſtibus ſacris indutus, in manibus habens librum, uas, uel aliud inſtrumentum ſeu ornamentum ad ordinem ſuum ſpectans [f], ac ſi deberet in officio ſuo ſolemniter miniſtrare, ad epiſcopi præſentiam adducatur: cui epiſcopus publice ſingula, ſiue ſint ueſtes, calix, liber, ſeu quæuis alia, quę illi iuxta morem ordinandorum clericorum in ſua ordinatione ab epiſcopo fuerint † tradita, ſeu collata, ſingulariter auferat, ab illo ueſtimento ſeu ornamento, quod datum uel traditum fuerat ultimo, inchoando, & deſcendendo gradatim degradationem continuet uſque ad primam ueſtem, quæ datur † in collatione tonſuræ: tuncque radatur caput illius, ſeu tondeatur, ne tonſuræ ſeu clericatus ueſtigium remaneat in eodem [g]. ¶ Poterit autem epiſcopus in degradatione huiuſmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppoſitis, quæ in collatione ordinum ſunt prolata, dicendo presbytero hæc uel ſimilia uerba in remotione planetæ: Auferimus tibi ueſtem ſacerdotalem, & te honore ſacerdotali priuamus: ſicque in remotione reliquorum inſignium ſimilibus uerbis utens. In ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primū infraſcripto uel alio ſimili modo pronuntiet ſiue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritusſancti, ac noſtra, tibi auferimus habitū clericalem, & deponimus, degradamus, ſpoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio [h] clericali.

la gradatim remouere, dicendo in remotione cuiuſlibet ueſtimenti uerba contraria verbis prolatis in promotione [Ordinibus] Vnde eccleſiaſtici ordines dicuntur gradus: quia uolens ordinari debet p gradus: non per ſaltum ordinari. Vel ideo dicuntur gradus: quia ordo confert ordinato gradum honoris. [Numero.] ſex in degradatione epiſcopi. & tres in degradatione presbyteri uel ſubdiaconi. [Caſtris.] ideſt, exercitio ſeu collegio aliorum militum, vt dicit Ioannes Andr. in nouella. [Vas.] id eſt, calicem. [Tunc.] id eſt, remotis ueſtimentis [Poteſt.] tamen non eſt neceſſe.

Nota primo quòd verbum, degradatio, in genere ſumptum, poteſt comprehēdere degradationem & depoſitionem.

Nota ſecundo, q licet Papa ſimpliciter conſulatur: nihilominus reſpondet quandoque diſtinguendo: tamen quandoq. nō vult reſpōdere, vt in c. de muliere. de ſpon. Dominicus.

[Prima gloſſ ponit conſtitutionis cauſam, & ſummat.]

a ¶ Degradatio.] Bene ſciamus qualiter cleric' degradat' tradendus erat curiæ ſæculari ſ de verb. ſign. nouimus. ſed prius erat ſciēdum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicēs in sūma qbus aſſiſtentibus fieri debeat degradatio, qbus veſtibus, ornamētis, libris & inſtrumētis in degradatione fiat hęc ſpoliatio: & quibus verbis vtatur ipſe degradans.

b ¶ Canonibus.] 15. q. 7. felix. & §. ſi autē. & c. ſeq adiūget enim ſibi epiſcopus in cauſa presbyteri ſex 1 epiſcopos, in cauſa diaconi tres vt ibi: & dicamus q eo. iure cenſebitur ſubdiaconus ſ. de ſer. non ordi. miramur. & hæc vera præterquam in caſu. ſ eo. lib de hęre. c. 1. & ſic uerum eſt dicere, q ſpiritualia facilius conſtruantur, quàm deſtruantur: quia ſolus epiſcopus dat ordinē, quem ſolus tollere non pōt. 15 q 7 epiſcopus ſacerdotibus. ſup. de transla. inter corporalia.

c ¶ Præſentia.] Requiritur tamen præſentia capituli 2. ſ. de accu. qualiter 2. de exceſ præla. c. 1. 15. q 7. epiſcopus nullius niſi de conſuetudine ſine ipſis hoc facere poſſet. ſ. eo lib. de conſue. c. 3.

d ¶ Id eſt clerici.] ſupra de cleri. ęgro. cap. 1. [& ibi concordantię. Ioan. Andr.]

e ¶ Inſignia.] ff de ijs q not. infa. l. 2. §. 1. ignominiæ cauſa. Et talis eſt infamis, ut ibi. Ad idē ff. de re milit. l. 3. §. pœna, &c. Auth. vt clerici apud proprios epiſcopos. §. vlt. coll. 9.

ADDITIO. Talis cui militaria detrahuntur inſignia eſt infamis, & ſi non exprimat cauſa, ex qua exauctorat, ſecus ſi ſimpliciter mitteretur, ut ibi. I. An.

f ¶ Spectans.] ſuper quo vide. 24. diſt epiſcopus. cum c ſeq.

ADDITIO. Ioan. Mona. & Arch. remittūt ad quartum ſen. diſt. 24. & ad librum pontificalē, quem allegare licet, ut ſcripſi de ſer. nō ord. cōſuluit. Io. And.

g ¶ In eodem.] Ita faciūt monachi apoſtatæ. faciūt n ſe i totū tōdere, ne appareant veſtigia monachat'.

[Gloſſa ſeq. oſtendit quæ opi. approbata, & quę reprobata: ſecundo arg. ad opi. & contra opi.]

h ¶ Priuilegio clericali.] Approbata ē igitur opinio Alani & Bar Brix. & reprobata opinio Hug Io. & Be. q dixerunt, q percutiēs degradatum incidit in canonem propter characterē, quē ille retinet: & in memoriā ēt priſtinæ dignitatis ff. de dec. l. vlt. de cōſe. di. 1. oſtē diſ. no antē hoc 50. diſti. accedēs. & 54. diſt c. 2. ſi. d. ſ. dictū ſ de hęre ad abolendā §. 1 ſ. d ſen. excō. cōtingit. quę opinio adhuc forte ē vera ī verbaliter depoſito, de quo loqtur principiū, & ī actualiter degradato habeat locū iſte finis: ſicut & in ipſorū ratiōne eſt diſtinctio inter eos, ut no. 2. q 6 ideo 2. facit ēt hæc littera pro opinione Bart. Brix. no. 0. q. 1. in ſumma. & ꝯ opinionem Ioan. ibi poſitam: & cōtra opinionem Lau. Ala Tan. & Ber.

† Qualiter hodie fieri poſſit degradatio vide cōc. Trid. ſeſſio. 13. de reformat. c. 4. adde citatos in c. 1. ſ. de hæret. eo. li.

1 Tene hodie qd̄ nouiſſime ſanciuit cōcil. Trid. initio huius c. citatū.

2 Arc. remittit ad id q poſt eum dixi ſ. c. li. de hęret. c. 1. ſup vlti. gl. I. An.

† Al. fuerunt.

† Al. traditur.

& Ber.no.7.de cle.excom.mini c.2.qui dixerũt degradatum conficere.i.verum ſacramentum Euchariſtiæ.

QVamuis.] Præmittit cauſam inuentionis carceris, quam ſecundo ampliat: ibi, Nos tamen. Vel præmittit quid de ciuili iure, cuius ɔ̃trium ſubmittit de iure canonico. Et ſecundum Ioã. Mo. & Arch. ſit ratio: quia Deus nõ vult mortem peccatoris, & c. Ezech. 18 & 3. q.4. hi qui. 3.q 8 his à quibus in auth. vt non luxu. cõtra na. in prin. coll.6. Io. And.

CASVS. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum, pro quo, ſi eſſet laicus, eſſet ſibi imponenda pœna mortis: Epiſcopus videns, non poteſt eum punire pęna mortis, quia non habet ſententiam ſanguinis: & dicit quod tale delictum non eſt dignum degradatione: vult talem clericum condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tẽpus: vtrum poſſit? Videtur quod non: quia carcer fuit inuentus ad cuſtodiam reorum, non autẽ ad pœnam. l.1. & 2.C. de cuſto.reor. non obſtante iſta ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet quod epũs vel iudex eccleſiaſticus habens merum imperium põt aliquẽ condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus. Nec obſtat quod carcer fuit inuentus ad cuſtodiam: quia illud eſt verum in iudice, qui poteſt cõdemnare ad mortẽ: ſed epũs vel alius iudex eccleſiaſticus loco illius pœnæ poterit cõdemnare ad perpetuos carceres, vel ad certũ tempus, puta ad ſeptem annos, vel aliud tempus: quia iudex eccleſiaſticus nõ poteſt aliquem cõdemnare ad mortem. Reorum.) non conuictorum, ſed ſuſpectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine quod exigit mortem, debet detineri in carceribus: & cauſam debet dicere in vinculis, nec admittitur cum fideiuſſoribus vel pignoribus. Not. primo, quod licet carcer de iure ciuili ſit introductus ad cuſtodiam reorum pendente accuſatione: tamen de iure canonico eſt introductus ad pęnã. Not magis ſpecifice, quod iudex eccleſiaſticus poteſt ſubditos ſuos condemnare ad agendum pęnitentiam in pane tritiritiæ, & aqua doloris ad perpetuos carceres, vel ad tempus: tamen communiter boni prælati in præcipuis feſtis conſueuerunt captiuos ſuos viſitare & pinguius nutrire. Quæritur qui iudices poſſunt imponere iſtam pęnam? Dicendum quod omnis iudex habens merum imperium.

¶ Idem.

¶ Quamuis inuentio carceris fuerit ad cuſtodiam: tamen poteſt quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tps. Ioan. And.

CAP. III.

QVamuis a † ad reorum cuſtodiam, nõ ad pœnam carcer ſpecialiter deputatus eſſe noſcatur b: Nos tamen non improbamus, ſi ſubiectos tibi c clericos confeſſos de criminibus, ſeu conuictos (eorum exceſſibus & perſonis, cęteriſque circunſtantijs prouida deliberatione penſatis) in perpetuũ d, vel ad tempus prout videris expedire e, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam f.

¶ Idem.

¶ Pœna alicui impoſita, & eius poſteris, non extenditur ad poſteros linea fœminea, niſi aliud in iure vel ſententia ſit expreſſum. h d. Zen.

CAP. IIII.

VBicunque † alicui & eius filijs ſeu poſteris g vſque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipſa eos tantum afficit, qui per maſculinam h non per fęmininã

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Quamuis.] quamuis inuentio carceris fuerit ad cuſtodiam: tamen poteſt quis puniri pena carceris perpetui, & ad tempus. hoc dicit.

b ¶ Noſcatur.] C. de cuſto reorum l.1. & vlt. vbi dicitur de ijs quos carcer tenet incluſos, aperte definitione ſancimus, vt aut conuictos velox pęna ſubducat: aut liberandos cuſtodia diuturna non commaceret. 2. ad idem. ff. de pę. l. aut damnum § ſolent.

ADDITIO. Ad idem 19. diſt. in memoriam. 2.q.5. Mennam. vide ſatis de hoc per Hoſt. in ſum. de accu. §. qualiter. & in vlt. col. Io. And.

[Glo ſeq cum ſequentibus duabus reci. poſſunt per tres quæſtiones]

c ¶ Tibi.] cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non ſolum in epiſcopo, ſed etiam in quocunq; qui iuriſdictioni præeſt, & delicta punire poteſt. ad idem inf. de ſenten excommun. ſi clericos & quod ibi dixi. Idem Archidiac.

d ¶ In perpetuum.] ſi hoc exprimatur, an in perpetuũ, an ad tempus, ſtabitur expreſſo: ſi ſimpliciter damnetur, perpetuo intelligitur, non tẽporaliter damnatus. C. de pęn. l. ſeruus. de quo dic vt 50. diſt cap. 1. ſup. de conſtit. ex literis ff. de poſtu. l. puto. §. 1.

ADDITIO. Arch. remittit. 81. diſtin. dictum. 20. q. 1. ſicut qui. Ioan. And

e ¶ Expedire.] ſicut in carcere quo ad cuſtodiam non debet fieri miſtio ſexuum, vt C. de cuſto. reo. l. 1. ſic dico quòd in carcere quo ad pœnam non fiet miſtio. & eſt ſimile, quod dicimus de monaſterijs, quod non debent eſſe duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculoſa eſt enim talis commiſtio. ſup. eo. lib. de ſtatu. reg. c. vnico.

f ¶ Peragendam.] hoc idem probatur ſup. de hære. cap. pen. in fi. ſup. de verb. ſig. nouimus. in fi.

VBicunque.] Ponit regulã cum ſua exceptione: ibi, Niſi. Nec vr ibi dictum incongrue vbicunque, quaſi, vbi, ſit aduerbium loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicunque ſepeliamur. eſt enim etiam aduerbium temporis: tamen vbicunque, ideſt, quandocunque. facit ſup eod. li. de ele vbi periculum. § pen cum concor. & eſt etiam qualitatis, quantitatis, & ſimilitudinis, quæ non proſequor. & dato quòd dicamus, vbicunque; in quocunque loco iuris ſcripti vel non ſcripti, nil abſurdum. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur in pluribus locis, quod pro certis criminibus & nonnullis exceſſibus imponitur pęna non ſolum delinquenti, ſed etiam eius poſteritati vſque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione ſunt illa iura intelligenda? Reſpondet quod intelligitur de poſteritate deſcendente per lineam rectam maſculinam, non autem per lineam fęmininam. Et iſtud verum, niſi aliud eſſet expreſſum in conſtitutione: quia tunc tenor conſtitutionis eſſet obſeruãdus. Not. primo differentiam eſſe inter filios & poſteros. Vide de pœn. in quibuſdam. Not. ſecundo differentiam non eſſe in diſpoſitione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dom.

g ¶ Poſteris.] pone exemplum ſupra eodem tit in quibuſdam.

h ¶ Maſculinam.] & merito: quia immunitas alicui & eius poſteris conceſſa, non comprehendit fęminas. ff de muneri. & honor. l. vacatio ff de iure immunit. l. 1. §. 1. Vult gloſ. quod tales non gaudeant priuilegio: ergo non arceantur pœna. Præterea ex quo quis de nuptijs natus eſt, patrem ſequi debet & non matrem ff. de ſta. ho. l. cum legitime, quod omnino verum eſt, & quando agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulſerunt. & l. exemplo. & l. nullus & l. ſi ille. lib. 10. & C. de pęn. l. decurionum filij. & ff de pœ. l. moris. §. fi. ff de decu. l. fi. §. in filijs. & eſt ratio, quia filij ſequuntur agnationem patris, & non matris. de hoc ſup. de conuer. infi. c.

 2. ſuper

† Hęc ſententia eſt vera & catholica, et contra eſt error, vt docent Theologi vno conſenſu lib. 4. ſen. diſ. 13 & B Tho. 3. par. q. 82. art. 1. degradatus enim vere cõficit, neq; hic textus eſt in ɔ̃trium vt hic vr ſentire gloſſa: quod omino eſt reſpuẽda.

† Vide Io. Ananiã in c. à nobis, de ſponſa. & Felinum in c. cum ſit. de foro comp.

a Quia iſta manſio eſt mala l. ſi hominẽ. ff. & poſt. & eſt dun' ibi ſedere, quod toto die in agro fodere l. 1 ſeruorum ff. eo. & cõdẽnatus carcerib. ad tps, intelligitur ad x annos. de Arch. alleg. l. ſi. fine. ff. eo. & carceribus late Guli. Lerouille li. 2. ti. de cõmentarie ſib. in cõpẽdio ſuo de iuſt. & iniu. Fot.

† Præterea doctores hic. vide aliqua per Deciũ in c. nou. de iud.

cis [a] † recordationis Honorij Papæ iij. prædeceſſoris noſtri veſtigijs inhærentes [b], quibuſdam additis & detractis [c] de communi fratrum noſtrorum conſilio, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus: Vt ſi quis deinceps in hoc ſacrilegij [d] genus irrepſerit, quòd ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem [e] fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit [f], aut ceperit, vel ſocius [g] fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit [h], aut conſiliū † dederit vel fauorem [i], aut poſtea receptauerit [k], vel defenſauerit ſcienter eundem: ſicut reus criminis læſæ maieſtatis perpetuo ſit infamis, diffidatus †, nihilominus & bannitus: ſit inteſtabilis, vt nec teſtamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur: quatenus ab omni ſucceſſione repulſus, publicaque repulſa confuſus, minus inueniat ſuæ malitiæ ſucceſſorem: fiant † habitationes eius deſertæ: & vt non ſit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipſius ædificia in ruinam: & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus reſpondere in iudicio teneatur: quidquid etiam in bonis inuenitur ipſius, fiſci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil tranſmittat ad poſteros, ſed potius cum ipſo quodammodo damnentur & ſua [l]. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium ſpirituale, vel temporale ab aliquibus eccleſijs obtinet, ſit eis ipſo iure priuatus: quæ ſic libere ad eccleſias reuertantur, quòd eccleſiarū rectores de ipſis

ſtiō.l laudabile.C.de aduocatis diuerſorum iudicū. Secus eſt de officio procuratoris. Nam infamis poteſt eſſe procurator. Diſpenſationis, quædā comminatio, nam Papa non pōt ſibi imponere legem. Incurrat. Et iſte eſt caſus ſpecialis, in quo quis incurrit ipſo facto ſententiam excōicationis: licet non iniecerit manus in clericos, regulariter cōtra. cap. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. Accenſis & extinctis, ac in ſignū maledictiōis æternę, quam Deus dedit Dathan & Abiron in terram proiectis. In mortis articulo cōſtituti. Nam in articulo mortis poſſent abſolui à ſimplici ſacerdote. Idoneę. id eſt, cauere debent quod æquo animo ſuſtinebūt pœnam ſibi imponendā. Non negetur licet dictum ſit, ꝙ nullus debet ſibi in iudicio reſpondere: tamen impleta pænitentia poterit proſequi iniuriā ſuam, vel ſuorū, vel pro contractibus poſt pænitentiam celebratis poterit conuenire ſuos debitores. Suadebunt. Dictum fuit ſ. quod non ſolum cōmittētes prædicta puniūtur iam dictis pœnis: ſed etiam eorum poſteriores deſcendētes per lineam femineam. Sed quid de linea tranſuerſali, vt ſunt filij fratrum, vtrum Papa poterit illam pœnā extendere ad collaterales? Dicit ꝙ ſic: ſed collaterales non incurrunt pęnam ipſo facto. Ediderunt. l. ſi qs in hoc genus ſacrilegij. C. de epiſc. & cleri. Priuata, vult dicere ſi delictum ſit perpetratum: immediate debēt epūs & rectores ciuitatis inſurgere ꝯ tales, ſm quod leges ordinauerunt, vt in dict. l. ſi quis. alleg. Et ſi non fecerint, incurrunt ipſo facto ſententiam excōicationis, & vltra debent priuari ſede epiſcopali, vel archiepiſcopali, & nihilominus ſit interdicta ciuitas.

[Prima gloſſa ſummando diuidit.]

a ¶ Felicis.] in prima parte punit Bonifacius inſequētes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis ſocios vſq; ad §. Quod ſi quis, vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vſq; ad §. præſenti, ibi ipſis inſecutoribus, pęnā addit vſque ad §. Cum autem, ibi ponit q̄ ſatiſfactionem cum abſoluentur facere debeāt, & quid per abſolutionem conſequantur vſq; ad §. Illud. vbi tractat de nudis conſiliarijs vel ſimpliciter fauentibus huic criminis, vſq; ad §. Ceterum, vbi ad collaterales permittit has pęnas extendi vſque ad §. Præmiſſis, ibi ponit de inſequentibus clericos vel religioſos familiares Papæ vel Cardinaliū vſq; ad §. Si quis. vbi ponit de occidentibus Cardinales vſque ad § Per hoc. vbi dicit, nihilominus poteſtates ſæculares pęnis legalibus ꝯ tales vti debere, & hanc conſtōnem ēt facere obſeruari, & contrafacientibus pœnam imponit.

b ¶ Inhærentes.] ad idem ſup. de iura. calum. c. 1. cū ſi.

c ¶ Detractis.] ad idem ſup. in prooemio huius lib.

d ¶ Sacrilegij.] quod tanto maius eſſe cenſetur, quanto perſona quæ patitur maior eſt, de pænit. diſt. 1. aut facta. C. de epiſco. & cle. l. ſi quis in hoc, & ī. eo. §. præmiſſis. Alleg. Archid. quod not. 22. quæſt. 5. ca 2. & quod habetur ea. cauſa. q. 2. mouet. De multiplici ſacrilegio tractatur 17. quæſt 4. cap. ſacrilegium. & cap. ſequentibus.

ADDITIO. Et notatur ſupra eo. c. ſacrilegium & quamplures ipſius ſpecies ponit hic Archidia. quem vide Ioan. An.

e ¶ Cardinalem.] contra percutientes, capientes, & bannientes epiſcopos prouiſum eſt hodie per clemēt de pœnis. ſi quis ſuadente.

f ¶ Percuſſerit.] hoc intellige in illo, qui non iure hoc facit, quia non ſe defendendo: tunc enim ceſſaret pœna. ſup de homic. ſignificaſti 2. de ſen. excomm. ſi vero. non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat. 23. q. 4 qui peccat.

g ¶ Socius.] cum. n. eum comitetur p facinus, pari pœna punietur. C. de epiſco. & cleri. l. ſed quemquam in ſi. & de hoc. 2. q. 1 notum. & ī. de offic deleg. cap. 1. ſupra de ſententia excommunicat. quantæ. 23. q. vlt. cap. vlt.

[Glo. ſeq. ponit duas lecturas, & primam approbat.]

h ¶ Ratum habuerit.] intellige hoc ſi eius contemplatione vel nomine ſit factum, vt inf de reg. iur. ratum quis, & inf. de ſen. excom. cum quis. 2. reſpon. Alij [1] cōtra, dicentes hoc ſpeciale, ꝙ pęna locum habeat in ratificante, licet nō fuerit ſuo nomine geſtum, ſed credo ſtandum regulæ.

ADDITIO. Idem Archidiac. qui hoc prolixe proſequitur.

i ¶ Fauorem.] non nudum nec ſimplicem: quia de illis oſtendet inf. §. illud. Idem Archid.

K ¶ Receptauerit.] pari n. pęna ſunt puniendi peſſimi receptatores, ſine quibus delinquentes diu latere nō poſſūt. ff de recep. l. 1. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. niſi [2] eſſent conſanguinei vel affines. ff eo. tit. l. 2.

[Glo ſeq. recitetur per contrarium.]

l ¶ Damnentur & ſua.] regulariter contra: quia bona damnatorum tranſeunt in hæredes, & non in fiſcum. C. de bonis damnatorum auth. bona. ſed hic fallit in hoc crimine læſæ maieſtatis. C. ad legem Iuliam maieſt. l. quiſquis. & eſt canonizata. 6 quæſtione capitul. quæro ergo. §. verum, & in crimine hæreſis ſupra eodem libr. de hæreticis. cum ſecundum, & in caſibus ibi poſitis.

ADDI-

† Vide ꝓceſſū bullæ in cęna Dñi §. 11. & de materia text' Hieronymū de tortis conſ. quodā, qđ reperies in ſine conſiliorū Antonij de But.

† Vide Decio in c. 1. de offi. de legati.

† Diffidare, bannire qđ ſignificet docēt Angelus de Peruſio ꝯſil. 15. Gemin. in c. 1. đ hom. li. 6. & Petrus Godofred' in auth Gazaros. de hære.

† Pſal. 68.

1 Vt Io. Mon.

2 Excipit à paritate pęnæ. nā vt dicit lex illa non abſoluuntur, nec tā ſeuere puniūtur ex tranci. Io an. And.

pro ſua voluntate diſponant a. ¶ Quòd ſi quis prędictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam b deſcendentes, beneficiatum ſeu beneficiatos quouis beneficio, etiam ſi pontificalem c adept' vel adepti fuerint dignitatem, ſint eis ipſo iure priuati: ſpe promotionis omnino ſublata. Nulli præterea talium filiorum atque nepotũ ex virili d ſexu deſcendentiũ ab eiſdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris eccleſiaſtici, vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen ſit aſcenſus. Sit eis poſtulandi negata facultas: ſit notariæ † iudicatus, & quodlibet aliud officium ſeu miniſterium publicum interdictum. In iudicijs eorum aſſertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad teſtimonium prorſus reddantur indigni: ſic eis ad ordines aſcenſus inhibitus; ſit ad beneficium e vel officium eccleſiaſticum denegatus acceſſus †; & (vt magis famoſa ſit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eiſdem ſuper aliquo præmiſſorum, omni † ſpe diſpenſationis adempta. ¶ Præſenti nihilominus adijcimus ſanctioni, vt ex inſecutione f prædicta, ſicut ex iniectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat: & tam inſecutor, quàm alij ſupradicti tanti mali participes, quamdiu in ſua contumacia perdurarint, ſingulis diebus Dominicis & feſtiuis, pulſatis campanis, & candelis accenſis, per omnes illius loci eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum & diœceſum vicinarum g † excommunicati publice denuntiētur †: nec ab alio, quam a Romano Pontifice poſſint abſolutionis beneficium obtinere: niſi dumtaxat in mortis † articulo h conſtituti: ¶ Cum autem fuerint abſoluēdi, primo ſufficienter & idonee i caueant: quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pœnitentiam peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci eccleſias principales ¶ vicinorumque locorum, diebus Dominicis & ſolemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per eaſdem eccleſias publice fuſtigentur: ituri poſtmodum vltra k mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde poſtmodum reuerſuri abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio abſolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, vt ſuam & ſuorum iniuriam proſequatur l: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint † de poſtmodum acquiſitis m repetitio non negetur. ¶ Illud autem non duximus omittendum, quòd ſi quis fuerit in præmiſſis nudo conſilio, aut ſimplici n fauore culpabilis, iudex in talem

ADDITIO. Dicit Io Mona. ꝙ propter immenſitatem criminis non putat locum eſſe diſtinctioni. l. 3. ff. de interdict. & releg. quæ diſtinguit inter paterna & acquiſita. Ioan. And.

a ¶ Diſponant.] illis non vocatis, etiam ſi de facto poſſiderent. ſup. eo lib de præb. licet 2 & hoc ſonat verſ. ſi. libere. ſup. potitus.

b ¶ Per rectam lineam] de collateralibus enim tractat inf. § cæterum.

c ¶ Pontificalē.] aliàs enim tales non includebantur, niſi fuiſſet de ipſis expreſſum. ſ. de conceſſ. præb. dilectus ad idem ſ. eo. libro de hæreti. inquiſitores. & inf. de ſent. excom. quia periculoſum. Ioan. And.

d ¶ Virili.] intelligebat niſi aliud fuiſſet expreſſum ſup. c. prox.

e ¶ Beneficium.] de dignitate ſupra dixerat, hic de beneficio dicit idem.

f ¶ Inſecutione.] de percuſſione & captione non erat dubium: ſed de ſiecotione hic ſpecialiter ſtatuitur hæc pœna.

ADDITIO. Et facit ad not. de pænit. diſtin. prima. ſi quis pulſatus. cum enim in ſpecialem pœnam hoc inducatur, ꝙ inſequēs ſit excommunicatus: eius cõtrarium eſt regulare, quòd inſequens & vibrans nõ tamen percutiens clericum excommunicatus nõ ſit, & idem Archi. 16. q. 4. ſicut qui. Ioan. And.

[Glo. ſeq. quæſtionem ſoluit.]

g ¶ Vicinarum.] quæ ſint loca vicina, dico iudicis arbitrio quod ad hoc relinquēdum. & poſſent dici vicina non diſtantia vltra duas dietas vulgares. ſup. de reſc. nonnulli. vel legales. ſup. eo. li. de præben. præſenti. §. locati. vel non diſtantia vltra vnā dietam. ſupra eo. lib. de reſcri. ſtatutum. vel infra prouinciam, ſupra de elect. coram. arbitretur ergo in hoc bonus iudex.

ADDITIO. Vel infra fines ma & propinqua, ſecundum Archi. facit ꝓ eo de pœn. ſi quis ſuadente. verſ. quod ſi terra in cle. ipſe autem alleg. 2. q. 5 ſi epiſcopus. 63. diſt. c. ſi. Ioan. An.

h ¶ Articulo.] ſimile 17. q. 4. ſi quis ſuadente, de offic. ord. ca. paſtoralis. cum ſimilibus Ioan. And.

i ¶ Et idonee] ſcilicet per pignora vel fideiuſſores ff. man. l. ſi mādato. §. Paulus reſpondit. aliàs verbum cautionis nudam promiſſionem continet. C. de verbor. ſign. ſancimus, ſed ſi hoc caſu ſufficientem cautionem dare non poſſet, dabit iuratoriam: vel cauebit ſub hypotheca ſuarum rerum. [Idem Ioan. Monachus.] C. de epiſco. & cler. in Authen. generaliter, & ff. vt leg. no. caue. l. filio. in ſi. & facit quod dixi ſupra eod. lib. de vſu cap. ſecundo, & quod not. ſ. de dote poſt diuor. reſtit. per veſtras. Io. And.

K ¶ Vltra mare.] & ſi Chriſtiani nihil haberent vltra mare, eſſet hæc pœna in aliam commutanda. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. reſponſo. ff. ad l. Pompe de parri. l. pœna.

ADDITIO. Idem Archidiacon. allegat. not. 8. diſtin. presbyter de vo. cap. 1. Ioan. Monac. dicit idem, & alleg. ff. de admini. re. ad ciui. pertin. legatū. Ioan. And.

l ¶ Proſequatur.] 4. q. 6 omnibus.

m ¶ Acquiſitis.] quia prius acquiſita erant confiſcata.

ADDITIO. Ad hoc ff. mand. l. ſi mandauero §. ſi is cuius. Ioan. Monac.

n ¶ Simplici fauore.] nudum cõſilium, vel ſimplex fauor intelligitur illius qui ad maleficium faciendum nihil adijcit †.

o ¶ Poſſit

† In vulgatis codicib legitur, notorie.

† al. aſcenſus.

† al. omnino.

† Loca vicina q̃ dicant vide per Alex. conſi. 57. lib 3.

† al. nuncientur.

† Quia in mortis ar. nullus eſt reſeruatio: atque ideo oēs ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cēſuris abſoluere poſſūt ita cõcilium Tri. ſeſ. 14. c. 7. tit. de caſuum reſeruatiōe.

† al. ſtat nihil adducit.

pœnam meriatur ex culpa, vt ſecundum quòd exceſſus exegerit, vindicta procedat. ¶ Cæterum quia dignum eſt, vt nefandi ratione flagitij, vltionis ſeueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis ſolitis, cõtentetur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium poſſit [a] extendere pœnas in huiuſmodi noſtra conſtitutione cõtentas circunſpectio Romani Pontificis prout circunſtantiæ rationabiles ſuadebunt.

¶ Præmiſſis etiam dignum cenſuimus anne ctendum, vt ſi quiſquam aliquo prædictorum [b] exceſſuum quemquam de clericis vel religioſis noſtræ familiæ, vel Cardinalium afficere forte præſumpſerit, proportionetur pęna delicto: ita qđ vindicta ex æquo exceſſu reſpondente, ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel noſtra ſeu fratrum noſtrorum reuerentia non coercet [c].

¶ Si quis vero per ſe, vel per alium occiderit Cardinalem (quod abſit) vel dederit cauſam [d] mortis vltra quàm præmiſſa contineant, ſic in eum poteſtas iuriſdictionis inſurgat, ſic rigor vltionis inſiliat, quòd contra vitę ſubſidium, mortis ſolatium inuocet, viuens pœnæ nõ culpæ, vindictæ ſpeculũ non offenſæ. ¶ Per hoc quoque ſæcularibus Poteſtatibus non adimimus [e] facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduerſus ſacrilegos catholici principes ediderunt Quis enim locus regiminis poterit eẽ tutus: quis rector ſecuritate gaudebit, ſi Romana Eccleſia (quæ omnium eccleſiarum diſponẽte Domino caput eſt & magiſtra) caſibus iſtis ſubijcitur? ſi eius filij ſpecialis huiuſmodi periculis exponuntur? Quem Eccleſiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta nõ tangeret, & confuſio tam aſpera non moueret? Porro ſi filius eſt, dolebit: ſi fidelis, matre fidei læſa, lædetur: Qua propter ſi princeps ſenator, conſul, poteſtas, vel alius dominus ſiue rector cõtra præſumptores prædictos prę ſentis cõſtitutionis tenorem non fecerit obſeruari, tam ipſe, quàm officiales ipſius infra menſem, poſtquam res ad notitiã eorũ peruenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant Ciuitas vero quæuis alia præter vrbem, quæ talia facienti vel facientibus ſeu præſumentibus, in his conſilium, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos pontificali & ſupra ſit eoipſo dignitate priuata [f], & nihilominus remaneat interdicta.

a ¶ Poſſit extendere.] quędam iudicatio. 6 ſ.eo. lib. de reſcrip c. ſi. nam & præter hanc permiſſionẽ, Papa eo modo id poterat, cum non habeat imperiũ par. in parem. ſup de electio. innotuit. Io. And.

b ¶ Aliquo prædictorum ꝫ ſcilicet inſecutionis, captionis, aut percuſſionis, aut ſocietatis horum criminum.

c ¶ Coercet.] ſ. de vita & honeſt. cleri. vt clericorum.

d ¶ Cauſam.] proximam.] non remotam; qđ dic vt ſ. de hom. decætero. de teſtib. ſicut. [Idem Archidiaconus.]

[Glo. ſeq. alleg vnam concor. obijc. & ſoluit, & arguit.]

e ¶ Adimimus.] concor. C de ſacroſanctis eccleſijs. l. placet. [canonizata 16. q. 1.] vbi primo per eccleſiaſticum iudicem, ſecundo per ſæcularem qs punitur, & ſic in caſu noſtro propter criminis horrorem 1: eſt enim regulariter ſec' vbi criminaliter agitur. ſupra de accuſat. de his. vbi de hoc. & ſecunda. q. 5. habet hoc proprium. ſunt enim paria, aliquem quem eſſe abſolutum vel condemnatum, & ſoluiſſe. ff. de except. rei iud. ſi quis cum totũ. § plane. & facit hac decre ad id quod not. ſ. de iud at ſi clerici. in glo. penult.

1 al. loquẽdo de laicis vĩ eſſe ordo ꝯuertẽd' 17. q. 4. de ꝑsbyter eorũ. 23. q 5 ſunt quædam. Io. And.

[Gl ſeq. alleg duas concor. & ſpecialiter duas rõnes reddit.]

f ¶ Priuata.] ſimile 25. q. 2. ita nos & ſ. eo. lib de elect vbi periculum. §. ciuitas. 2 excipitur autem ciuitas Romana ab hac pœna: ſi enim ipſa in hoc puniretur, priuarentur etiam inferiores eccleſiæ: cũ totius orbis epiſcop' ſit Romanus Pontifex. & ꝑterea ibi promptiorẽ habemus iudicem, ſcilicet Papam, qui huic rei poteſt adhibere remedia, & pœnas imponere. ad hoc opti-

2 Alleg. ſ. hereti. ad abolẽ dũ. in 6o. ſed ibi nõ eſt priuata: ſed priuari iubetur. I. An.

me C. de ijs, qui ad eccl. confug. l. vlti. in principio.

DE PAENITENTIIS Et remiſſionibus.

¶ Dictum fuit ſupra tit. prox de pœnis imponendis in foro contentioſo: nunc autem dicendum eſt de pœnis imponendis in toto pœnitentiali: verũ quia pœnæ in foro pęnitentiali remittunt per pœnitentias & remiſſiones: ideo poſt titulum pręcedentem annectitur titulus de pæni. & remiſſ Quæritur quæ pœna veniat imponenda pro quolibet peccato mortali? Dicẽdum quod licet olim illa pœna eſſet taxata à canonibus: tamen hodie iſtud eſt relictum arbitrio confeſſorum ſeu presbyterorum in cap. Deus qui eod tit. in antiq. tamen non debet confeſſor eſſe nimis arctus: nec nimis largus in imponenda pænitentia: quia pænitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri & nõ pro libito ſuæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte. de cõ ſtit in ant. & c. Quintanallis de iureiurã. in antiq.

Cõtinuatio dñi Heliæ.

Roma-

TITVLVS X.

De pænitentijs & remiſſionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi.

¶ Quæſtores non citant aliquos, licet eos monere poſſint Et in concedendis indulgentijs non excedant archiepiſcopi ſtatutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.

Roma-

ſubdito a cōceſſerit, vt ſibi poſſit idoneum b eligere confeſſorem: ille quē is elegerit, in caſibus qui eidem epiſcopo ſpecialiter reſeruantur c †, nullā habet penitus poteſtatē. Cum in generali conceſſione illa non veniāt, quę non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus d. Nulla quoque poteſt conſuetudine e introduci, quòd aliquis pter ſui ſuperioris licentiam, confeſſorem ſibi eligere f valeat, qui eum poſſit ſoluere, vel ligare g.

vt quis pro libito ſuę voluntatis ſibi eligat cōfeſſorē. ¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum illud quod habetur in cap. omnis vtriuſque ſexus. eo. ti. in antiq. licet olim omnes ſacerdotes recepiſſent eandē poteſtatem & miſſam, ita ꝙ non erant parochiæ diſtinctæ: tñ propter quaſdā diuiſiones inter Apoſtolos & diſcipulos, & poſtea inter ſacerdotes fuerunt diuiſæ & diſtinctæ parochiæ, & territoria in foro pœnitentiali, ſicut in foro contentioſo.

† Vide cōcilii Tridēt. ſeſ. 14. de ſāctiſſimo pænitentiæ ſacramento. ca. 11.

¶ Item ſecundo eſt præſupponendum, quod poſtquàm fuit facta illa diſtinctio parochiarum, fuit ordinatum ꝙ quilibet teneretur cōfiteri proprio ſacerdoti, & non alteri: & ſi alteri cōfiteretur, non teneret abſolutio: quia ſententia a nō ſuo iudice, eſt nulla. cap. at ſi clerci de iud in antiq.

¶ Item tertio præſupponendum eſt, ꝙ quis dicitur habere plures proprios ſacerdotes, ſcilicet rectorē eccleſiæ parochialis, epiſcopum legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Chriſtianorum: & ſufficit habere licentiam ab altero illorum: Mendicātes vero ſunt delegati à ſede Apoſtolica, per cle. ſuper cathedram. de ſepulturis, in clement.

CASVS. Cum haberem meum curatum ſuſpectum ex certa cauſa: vel videbam imperitum, & nolebam ſibi confiteri, acceſſi ad epiſcopum meum, vt daret mihi poteſtatē eligendi confeſſorem: vnde epiſcopus dedit mihi facultatē eligendi confeſſorē ſub hac forma ꝙ verba generalia, Damus tibi facultatē eligendi confeſſorē idoneum, qui te poſſit & valeat abſoluere de quibuſcunq; peccatis tuis: nō tamen appoſuit iſtā clauſulam, etiam nobis reſeruatis: vtrum per iſtam facultatē videatur epiſcopus dediſſe licentiam abſoluendi de caſibus epiſcopalibus? Reſpondetur quod non: ſed iſte confeſſor meus habebit illam poteſtatē, quam haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus ꝙ longo tempore fuit obſeruatum, vt quilibet ſibi eligeret confeſſorem pro libito ſuæ voluntatis: an valeat talis conſuetudo: Rñdetur ꝙ nō Not ꝙ quis tenetur cōfiteri proprio ſacerdoti: nec valeret contraria cōſuetudo: & in hoc addit illud ca. ad cap omnis vtriuſq; ſexus. allegat ſcilicet vt non valeat contraria cōſuetudo.

Not. ꝙ epiſcopus eſt generalis rector ſuę diœceſis, ideo poteſt concedere facultatem alicui vt poſſit eligere ſuum confeſſorem: quia concurrit cū quibuſcūque rectoribus ſuæ diœceſis. Not ꝙ epiſcopus concedendo facultatē, vt poſſim eligere confeſſorē idoneū, qui me poſſit abſoluere de quibuſcūq; peccatis meis: nō vr̃ dediſſe poteſtatem eligendi confeſſorem, qui me poſſit abſoluere de caſibus epiſcopalibus. Sed quid de rectore parochiali? ponamus quòd meus rector parochialis dedit mihi facultatem eligendi confeſſorē idoneum: vtrum poſſim eligere ſimplicem ſacerdotē, vel vtrum ſit neceſſe vt eligam ſacerdotem habentē ſimplicem poteſtatem, videlicet curam animarū? Reſpondetur, quod ſi rector meus parochialis det mihi ſimpliciter facultatem eligendi confeſſorem, tunc nō poſſum confiteri ſimplici ſacerdoti: ſed requiritur ꝙ talis habeat curam animarum. Sed quando meus rector dat mihi licentiam confitendi tali ſacerdoti, quem ſibi nomino, tunc poſſum tali ſacerdoti confiteri: quia meus curator facit illum delegatum. cap. ſi. de offi. & pote. iu deleg in anti. & c. oīs vtriuſque ſexus. allegato.

Not. quòd poteſtas dandi licentiam confitendi peccata dependet à ſuperioritate: vnde concedens debet eſſe ſuperior illius, cui concedit. ad hoc eo. tit. omnis.

Nota finaliter, quòd habens auctoritatem eligēdi confeſſorem, debet eligere idoneum: & ſi non eligit idoneum, videtur eſſe in culpa. Dominicus.

[Glo. prima exponit, quærit, argu. negatiue, & ſoluit contrarium.]

a ¶ Suo ſubdito.] puta archidiacono, archipreſbytero, abbati, priori, vel ſimilibus perſonis, quę immediate ſubſunt epiſ. Quid dicemus de inferiorib. puta laicis parochianis certæ parochiæ: nunquid illis eps pōt licentiam dare, vt ſibi confeſſorem eligant? Vr̃ ꝙ nō. ī eod. omnis. de pæn. diſt 6 placuit de paro. nullus. Dic ꝙ 1. quia quilibet de diœceſi pōt recurrere ꝓ pænitentia, & ad proprium ſacerdotem, & ad epm̃, vel archipreſbyterum cathedralis eccleſiæ: qui quo ad hoc eſt vicarius epiſcopi, vt ī. de offi archipreſby. officiū. [vide ꝙ ibi dixi.] Vnde credo ꝙ ſufficiat alterius licētia. ſcilicet vel epiſcopi, vel parochialis ſacerdotis.

1 Idē Pet. de Anch. & expreſſe Do. & Phil. ſm quē bene facit cle. dudū. §. i eccleſijs de ſepul. ca qcūq; 10. q. 1. c. licet ſup. de ſe: doctores in ca. omnis vtriuſq; ſexus.

ADDITIO. Vide quod not in cle. de priuileg. religioſi in gloſ puto. Ioan And.

b ¶ Idoneum.] qui ſciat circunſtantias cōſiderare, & diuerſis medicamentis vti ad ſanandum ægrotū. ſupro eod. omnis. de pæn. diſtin. 6. qui vult. de homicidio. ſicut dignum.

[Glo. ſeq. quærit qui ſunt caſus, & octo exprimit.]

c ¶ Reſeruantur.] ſed qui ſunt iſti caſus 2? Dic qḋ abſoluere excommunicatos maiori excōicatione, nō cōpetit ſimplici ſacerdoti, ſed epo, vt ī de ſent. excō nuper. Imponere penitentias blaſphematoribus Dei & ſanctorum. ī. de cle. male. c. 2. Sortilegijs. ī. de ſortile. c 2. Commutatio quorūlibet votorum, vt ī. de vot. & vo. redempt. c. 1. Diſpoſitio male ablatorū incertorū vel certorum, quando non extant hi quib. faciēda eſt reſtitutio. ī de Iudæ cum ſit. [Et ibi hoc tenet Hoſ. ſecundum Archid. Contra ī. eod. lib. de teſta. cap. 2. vt ibi dixi ſuper ver. libere.] Pœnitentia matrimoniorū clandeſtine contractorū, vel contra interdictū eccleſiæ per epiſcopos ſolet imponi. ſupra de clande. deſpon. cum inhibitio. & de matrimonio contracto contra interdictum eccle. ca. 1. & vlti. Solent epiſcopis reſeruari pænitentiæ omnium publicorum enormium criminū oppreſſionis filiorum ex propoſito vel ex caſu, cuiuſcunq; homicidij, falſi teſtimonij, vel falſi inſtrumēti, periurij, inceſtus, corruptionis monialium, coeuntis cū brutis, & his ſimilia ad hoc 50 diſtinct. miror. & c. in capite. 33. quæſt 2. quicunque. cum ſimilibus caſib. vt not Hoſtien in ſum. huius tit. §. cui confitendum ſit in fin 2. colum.

2 Caſus Epis reſeruatos referunt cōmuniter Summarū cōpilatores.

ADDITIO. Vide per Ray. in ſum. huius tit. §. item nunquam parochialis. per Guli ſatis in repertorio eo. tit. §. ſequitur videre. Io. Monac tract in decre. ſup cathedram hodie innouata in cle. de ſepul. dudum & vide quod ibi not. ver. per huiuſmodi. in glo. hoc intē. dit Ioan And.

d ¶ Conceſſurus.] vt ī. de reg. iur in generali. cū ſuis concor ad idem ſup. eo. lib. de offi. cap. vlt.

e ¶ Conſuetudine.] eſt enim onerosa eccleſijs: ideo non valet. ſupra in antiq de conſue ca. 2. & ex ea frangitur eccleſiaſticæ diſciplinæ neruus ſupra de cōſue. cum venerabilis. etiam eſſet hoc contra obedientiā principalis præſcribere: quod eſſe non poteſt. ſupra de præſcrip. cum non liceat.

f ¶ Eligere.] epiſcopi, & archiepiſcopi, & ſuperiores, & inferiores ab epiſcopis exempti, habent à iure licētiā quod idoneum confeſſorem ſibi eligant: qui poteſt eos ſoluere & ligare. ſupra eod. tit. ca. vlt.

g ¶ Ligare.] ideo dixit: quia cuilibet volo poſſum

confiteri

confiteri peccata mea, petendo etiam ſalubre animæ conſilium: ſed ille non pōt ligare vel ſoluere, vt hic vides. Sic dicimus de laico in neceſſitate: poſſum ei confiteri, ſed ipſe non pōt ſoluere: quia non hēt claues de pæ. diſt. 1. quem pænitet. [vet. tanta. & eadem verba habentur diſt. 6. c. 1. poſt princi.] Et not. de offi. ordina. paſtoralis. Ioan. And.

INdulgētiæ.] Quia breue eſt non diuiditur, & ſe ſummat.

¶ Et dicit Archid. ꝙ quandoque indulgentia demonſtrat remiſſionem pœnæ. 2. q. 3. c. ſi. in ſi. Quandoque conceſſionem gratiæ. ſup. vt lit. pen. c. fin de priuil. dudum. Quandoque diſpenſationē. 77. diſtinct. ca. vlti. in fin. & ſ. de elec. dudū. Quandoque ius commune. 13. q. 2. interfectores, & 15. q. 1. de inceſtis, vtrobique de hoc. Quandoq; ponitur pro vacare vel operam dare: vnde dicitur; Indulgere gulæ noli, q̄ ventris amica eſt. Ioan. And.

† Vide B. Th. in q. additis ad 3. par. q. 26. ar. 3.

† Scilicet Lateran. ſub Inn. iij. ca. 62. & referi in c. cum ex eo. ex de pænit. & remiſ.

¶ Si epiſcopus in conceſſione indulgentiarum excedat cōciliū generale, non valent indulgentiæ. hoc dicit.

¶ Idem.

¶ Decretalis, cum ex eo, in pluribus epiſcopis indulgentibus locum habet h. d. Zen.

CAP. III.

INdulgentiæ [a] †, quæ ab vno vel plurib. epiſcopis in eccleſiarum dedicationibus, vel alijs quibuſcunque caſibus [b] concedūtur: vires non obtinent [c], ſi ſtatutum exceſſerint cōcilij [d] † generalis.

TITVLVS XI.

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti.

quia regulariter vtile per inutile non vitiatur. ꝟ. de reg. iur. vtile vbi vide argum de hoc pro & ꝯ Præterea hæc eſt quædā liberalitas: & in liberalitatibus vel donationib. dicimus ꝙ tenent pro parte vſque ſ. ad legitimum modum, & in reſiduo non, vt C. de dona. l. ſancimus. 12. q. 2. ſi quos de ſeruis. Præterea hic agimus de re ſeparabili, ſcilicet de numero dierum: vbi nō vitiatur vtile per inutile. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Trebatius. [Vide de cenſi. cum Apoſtolus. ſuper gl quid ergo.] Et hoc verum puto †. Alij contra. [ſcilicet Io. Monac.] dicentes indulgentias in nullo tenere: quia qui priuilegio abutitur, perdit illud, 11. quæ. iii 3. priuilegium. cum ſimilibus. ſed nō eſt verum, quod qui abutitur priuilegio. ꝑdat illud, licet mereatur perdere, ſic dicit cap. vnde principis erit æſtimatio, quod dic vt not. Innocen. ſupra de deci. ſuggeſtum.

d ¶ Concilij.] generalis, ſupra eod. cum ex eo.

† Idē Archi. q ēt alleg de d̄ ſpō. im pu. c. vnico. §. 1. in fi. eo. lib. 12. q. 5. quia Ioā. 17. q. 4. q. & 1. q. 1. nonne. ꝯ conſecra. diſ. 4. ſi non ſanctificaſ. [fin. & ꝙ ibi not. And.

¶ Innocentius Quartus in concilio Lugdunen.

¶ Iudex qui excommunicat, ſuſpēdit, vel īterdicit, in ſcriptis hoc faciat: & cùm conſcribat, & requiſitus exemplū ſententia tradat infra menſem. Qui cōtrafecerit, per menſem, ab ingreſſu eccleſiæ & diuinis eſt ſuſpenſus: & relaxabit illa ſententia per ſuperiorem abſque difficultate, & condemnabitur lator in expēſis, & aliàs pœna condigna. Si ſic ſuſpenſi celebrant vt prius, ſunt irregulares: nec abſoluuntur ab alio quàm à Papa h. d. Ioan. And.

CAP. I.

CVm † me-

DE SENTENTIA EXCOMMVNICAtionis, ſuſpenſionis, & interdicti

¶ Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum præcedētium de pœnis delictorum imponendis, tā in foro pænitentiali, quàm contentioſo: verum quia excōicatio eſt pœna delicti, cum profertur à iure: quandoque eſt pœna contumaciæ, cum profertur ab homine: ideo annectitur titulus de ſententia excommunicationis: & quia ſen tentia excōicationis, ſuſpenſionis, & interdicti in nonnullis conueniunt: ideo annectitur titulus ſuſpenſionis & interdicti.

CVm medicinalis.] Primo ponit proœmium: Secundo ſtatutum circa excommunicationem faciendam: ibi, Quiſquis. Tertio pœnam non ſeruantis: ibi, Si quis. Quarto aggrauat vel pœnas addit: ibi, Superior. Quinto, ſtatutum prorogat ad ſuſpenſionis & interdicti pœnas: ibi, Et hæc eadem. Sexto, cautos reddit illos, qui pœnam incurrunt: ibi, Caueant. Ioan. And.

¶ Idem Ioan. Mona. ſed Hoſt diuidit in ſeptem de ſecunda faciens duas Ioan. And.

† Vide cōciliū Trident. ſeſ. 25. de refor. ca. 3. Et cur excōicatio dicaſ medicinalis luculēter docet Io. Roffenſis aduerſus Lutherū ar. 2. & Couaruuias in c. alma mater. de ſent. exc. lib. 6. in initio.

CASVS. Certum eſt, ꝙ epiſcopi habent poteſtatem limitatam reſpectu indulgentiarum concedendarū: quia aliqui erāt ita largi, ꝙ claues eccleſiæ contemnebātur: vnde limitata fuit eorum poteſtas: videlicet vt pro dedicatione eccleſiæ oēs qui illa die porrigerent manus adiutrices, conſequantur vnum annum indulgentiarum: ſed aliàs nō poſſent epī concedere niſi xl. indulgētiarum dies. Sed ponamus ꝙ eps aliquis fecit ꝯtrā: quia in die dedicationis eccleſiæ dedit duos annos indulgentiarū; vtrum valeant dictæ indulgentiæ? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non. Sed quomodo intelligitur ꝙ non valent indulgentiæ? Rñdet glo ꝙ non valent in eo ꝙ excedunt: quia numerus dierum eſt ſeparabilis, & in ſeparabilibus vtile per inutile nō vitiatur: ſed in numero quē non excedunt, valent dictæ indulgentiæ. Dominicus de ſancto Geminiano dixit, ꝙ non valent etiam in eo, ꝙ exceſſerunt ignominiā ipſorum epōrum, qui exceſſerunt concilium gñale, ipſum contemnendo, ſed Panor. dicit quòd valent vſque ad numerum taxatum. Not. primo argu. quòd eſt licitum allegare ſine certa determinatione quotæ legis vel canonis, de quo per Io. An in c. veſtra, de coha. cle. & muli. Not. ſecundo argu. quòd factum contra legem prohibētem, eſt nullum: licet non ſit appoſitum decretum. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declaret.]

a ¶ Indulgentiæ.] declarat opinionem not. ſup eod. tit. cum ex eo. Et reprobatur opinio Io. & Ber. ibi not. & approbatur opinio Hoſtien.

b ¶ Caſibus.] ad pia opera: puta ædificationē vel reparōnē eccleſiæ, refectionē vel ædificationē pontiū vel viarum, ſuſtentationem hoſpitalariorum, vel ſimilia.

[Glo. ſeq quærit & ſoluit per tres rationes: ponit opinionem contrariam, cuius rationi reſpondet.]

c ¶ Non obtinent.] quid dices: nunquid ſaltem, in eo ꝙ poterant dare, tenebit indulgentia? Videtur ꝙ ſic:

CASVS. Fuit à nonnullis in cōcilio generali apud Lugdun. congregatis expoſitum, ꝙ nōnulli prælati ſæpe ſuos ſubiectos īdiſcrete excōicabāt, & licet excōicatio ab initio fuiſſet introducta ad medicinā, tñ tendebat ad mortem: ꝑꝑ quod fuit ſupplicatū, quatenus concilium dignaretur de remedio prouidere opportuno: ideo ſtatuit & decreuit cōcilium, vt iudices eccleſiaſtici decetero ſint diſcreti in proferenda ſnia excōicatio. Et inter cætera ſtatuit, ꝙ nullus prælatus excommunicet ſubditum ſuum, niſi ſubſit cauſa rationabilis: & proferat ſententiam in ſcriptis: non autem ſimplici verbo, ſeu verbotenus. Et in illa ſententia exprimat cauſam propter quam illum excommunicat, vt appareat an illa cauſa ſit iuſta vel in-

[Me]dicinalis [a] ſit excommunicatio, non mortalis [b]: diſciplinans, non eradicans, dummodo is, in quem lata fuerit, non contemnat [c]: caute prouideat iudex eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis [d] fuerit † & medentis [e]. ¶ Quiſquis igitur excommunicat [f], excommunicationem in ſcriptis [g] proferat, &

vel iniuſta: & vtrum ſit digna excõmunicatione. Itẽ decreuit ɔcilium, ut ſi excommunicatus petat tradi ſibi copiam ſñiæ excommunicationis, quod excommunicator hoc facere teneatur inf. menſem, ſi fuerit requiſitus. Sed ponamus ꝙ aliqs iudex eccleſiaſticus nõ ſeruauit tenorem huius capituli: qa ꝓtulit excõmunicationẽ ſimplici verbo ſeu verbotenus, uel etiã ꝓtulit in ſcriptis: ſed non expreſſit cauſam rationabilem dignã excõicatione: uel noluit tradere copiã excõicationis ipſi excõicato petenti: an ſit puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ ſtatuit cõcilium, ꝙ dicta ſententia excõicationis tamq̃ iniuſta relaxet̃ ſine difficultate, ideſt, ſine aliqua cautione de ſtãdo iuri, & ſine expenſis: etiam excõicator cõdemnabit̃ excõicato in expenſis occaſione iniuſtę excõicationis factæ. Item ultra hoc ipſe excommunicator erit ſuſpẽſus ab ingreſſu eccleſiæ per unum mẽſem: & ſi durãte illo mẽſe ſe ingerat diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non poterit abſolui, niſi per ſolum Papam. [Medicinalis.] qa plures rubore confuſi, eo ꝙ uidẽt ſe uitari ab alijs, & priuari legitimis actibus, reuertunt̃ ad bonum obedientię: & ſic excommunicatio retrahit excõicatum a peccato ad bonum obedientiæ. [Contemnat.] licet excõicatus ſit in peccato: tamẽ ſi contemnat excõicationem, eius peccatum aggrauatur. [Scriptis.] ſi ꝓferatur ſententia ſine ſcriptis, tenet ſñia: aliàs non abſoluetur excommunicatus. & tamen dicit littera, ꝙ ſuperior eum abſoluet: ergo erat excõmunicatus, tamẽ excõicatio erat iniuſta: ideo punit̃ excommunicator, ut ſequitur. [Expreſſe.] oportet ꝙ excõicator exprimat cauſam expſſe: & nõ ſufficit dicere, talẽ Titium ex cauſis rationabilib. in his ſcriptis excõicamus: ſed reqritur, ꝙ exprimat cauſam, ꝓpter quam illum excommunicat: puta qa talis fuit cõtumax, & ſua exigente cõtumacia in his ſcriptis excommunicamus. vel ſic dicẽdo: Talis recuſauit facere tale qd, licet fuerit debite monit⁹: quare ipſum in legendo ſcriptis excommunicamus. [Publicum inſtrumẽtum.] iſtud non eſt de neceſſitate, ſed de conſilio, ſi excõmmunicatus petat copiam excommunicationis, ut petat cõfici inſtrumẽtum, vt ſi excõmunicator negaret ſe reqſitum eſſe, quòd excommunicatus poſſit probare requiſitionem. Animaduerſione,] ideſt, pœna arbitraria, ex quo nõ eſt iure taxata. [Fulminare] hoc eſt proferre indeliberate & indiſcrete: ſed quando plene deliberat cum diſcretis, dicitur proferre. Et hæc eſt differẽtia inter fulminare excommunicationem & proferre: tñ vnum ſæpe ponit̃ pro reliquo. [Obſeruari.] ideſt, vt proferatur in ſcriptis: apponat̃ cauſa rationabilis, & detur copia. [Sanctiones.] immo efficiunt̃ irregulares. Not. primo ex iſto c. ꝙ iudex eccleſiaſticus dẽt eſſe diſcretus in ꝓferẽda excommunicatione: & debet exercere officium corrigentis & medẽtis: ideo ſi iudex eccleſiaſticus videat ſubditũ ſuum non curare de excõmunicatione: & ſic videt excõicationem non proficere: non debet bonus iudex illum excommunicare ſana conſciẽtia: ſed debet in eum exercere aliam pœnam, ſcilicet captionem pſonæ, & pignorationem bonorum. Nam iudex dẽt in cõtumacem exercere pœnam, quam viderit magis timeri. Et ideo dicit Dominicus de S. Geminiano, ꝙ ſi iudex eccleſiaſticus ignorans conditionẽ contumacis illum excommunicauerit, & videt ꝙ excommunicatio non proficit: quia excommunicatus nõ curat de excommunicatione: debet illum abſoluere inuitum, & communioni eccleſiæ reſtituere: licet beneficium abſolutionis regulariter non conferat̃ niſi pœnitenti: & dicit beatum Thomam hoc tenere.

Not. vlterius, ꝙ ſententia excommunicationis dẽt proferri in ſcriptis: tñ iſtud non eſt de ſubſtãtia excõicationis, ſed eſt de iuſtitia: Nã teneret excõicatio, etſi non eſſet lata in ſcriptis: ſecus eſſet de ſentẽtia diffinitiua: quia de ſubſtantia ſñiæ diffinitiuæ eſt, q̀ ferat̃ in ſcriptis: alias nõ ualeret ſñia, niſi in cãis ſummarijs, in quibus ualet ſñia: licet non feratur in ſcriptis. l. 1. vel 2. C. de ſen. ex breui. recit. in auth. niſi breues. eod. tit. in cle. ſæpe. de verbo. ſigni. † Al. eſt.

No. ꝙ excõicator debet in excõicatione inſerere cauſam propter quam excõmunicat: & in hoc differt ſñia excommunicationis a ſñia diffinitiua, quia in ſententia diffinitiua nõ tenet̃ iudex exprimere cauſas mouentes ipſum ad ſententiandum: licet ſit honeſtum ut illas exprimat. No. ꝙ excõicator tenetur inf. menſem tradere exemplum excõicationis excõicato ſi requirat̃. Idem dicendum eſt de alijs actis cauſæ: videlicet ut exempla tradant̃ parti: originalia tñ debẽt remanere apud notarium. c. quoniã ɔ falſam. de ꝓbat. No. ꝙ ſñia excõicationis lata ſine ſcriptis, uel ſine cã rationabili expreſſa, tenet de mero iure, licet ſit iniuſta. Hoc probat iſte textus, dum dicit, ꝙ ſi excõicator uiolauerit iſtam cõſtitutionem, ꝙ ſuperior relaxabit excõicationẽ: ergo talis excõicatio tenebat. Not ibi, Superior vero ad quem. ꝙ vbi notorie cõſtat de iniuſtitia excõicationis, ſuperior nõ debet excõicatum remittere ad excõicatorem, ſed poteſt eũ abſoluere nõ facta remiſſione: ſecus ſi notorie nõ cõſtaret: qa tunc deberet ipſum remittere ad excõicatorẽ. Sed qualiter conſtabit de iuſtitia excõicationis? Dicẽdum ꝙ apparebit de iniuſtitia excõicationis ex lectura ſñiæ, ſi nõ lata ſit in ſcriptis: vel ſi i ſcriptis, tñ eſt lata abſq; expreſſione alicuius cauſę rationabilis: vel per inſtrumẽtum publicum: per quod habetur ꝙ iudex noluit excõicato tradere copiã excõicationis: aliàs ſuperior non abſolueret, niſi eſſet appellatum. No. ꝙ ſi ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ diuinis ſe immiſceat, ɔ̄hit irregularitatẽ, à qua nõ poterit abſolui niſi per Papam.

[Prima gloſſa ſummat.

a ¶ Cum medicinalis.] iudex qui excõicat, ſuſpẽdit, uel interdicit, in ſcriptis hoc faciat & cauſã ɔſcribat, & reqſitus exemplum ſententiæ tradat inf. menſem. Qui contrafecerit, per mẽſem ab ingreſſu eccleſiæ & diuinis eſt ſuſpenſus: & relaxabitur illa ſententia ꝑ ſuperiorem abſq; difficultate, & condemnabit̃ lator in expenſis, & aliàs pœna condigna. Si ſic ſuſpenſi celebrant ut prius, ſunt irregulares: nec abſoluuntur ab alio quàm a Papa.

b ¶ Non mortalis.] vt 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notãdũ.

c ¶ Non contemnat.] & tunc amplius ex contemptu ligatur. 24. q. 3. notandum. 11. q. 3. § cum ergo. & ĩ. eo. tit. per tuas. Creſcit igitur homo per meritum obediẽtiæ, parendo iniquæ ſententiæ. 8. q. 1. ſciendum. 11. q. 3. quid ergo.

d ¶ Corrigẽtis.] ſiue plectendo, ſiue ignoſcendo, hoc ſolum bene agitur, ut uita hominum corrigat̃, vt 13. q. 5. prodeſt.

e ¶ Mendentis.] ſanabit & medebit̃ quantum in ſe erit: aliàs non erit qd ſibi imputetur. 34. diſt. c. Eph. 47. diſt. c. vlti. Faciat igitur quod ſententia ſit iuſta ex animo, ex ordine, & ex cauſa. de quibus dicitur ſupra eod. ſacro.

† Et an ſcriptura ſit neceſſaria vide Felinũ in Rubrica de conſt.

f ¶ Excommunicat.] ſuſpendit, vel interdicit. ĩ. eo. c. § & hæc eadem.

g ¶ In ſcriptis 1.] nota caſus in quibus ſcriptura requiritur, de his plene dixi ĩ. eo. lib. de cenſi. c. 1.

[Glo.

cauſã [a] excõmunicationis expreſſe conſcribat, propter [b] quam excommunicatio proferatur. Exemplum [c] uero huiuſmodi ſcripturę teneatur excommunicato [d] tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus [e], ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, uel litteras teſtimoniales confici ſigillo authentico [f] conſignatas. ¶ Si quis autem iudicũ [g] huiuſmodi cõſtitutionis temerari[9] [h] extiterit uiolator, per mẽſem [i] vnum ab ingreſſu eccleſiæ [k] †, & diuinis officijs nouerit ſe ſuſpensũ. ¶ Superior [l] vero ad quẽ recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate [m] relaxans †, latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & aliis puniat animaduerſione cõdigna, ut pœna [n] docente diſcant iudices, quam graue ſit excommunicationum ſẽtẽtias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententijs uolumus obſeruari [o]. ¶ Caueant autem eccleſiarum prælati & iudices vniuer-

[Gl ſeq. exemplificat: ſecũdo quærit: ponit opinionem, & ſoluit: tertio notat duas differentias.]

a ¶ Cauſam.] vt quia peremptorie citatus coram nobis renuit cõparere, & de iuſtitia rñſurus: vel qa iuſſus, ut inf. talem diem centum Titio ſolueret, ad quę ſibi ex cauſa depoſiti tenebaẽ facere, recuſauit: idcirco, &c & eſt hic ordo retrogradus: qa primo debet cauſam exprimere, & poſtea excõicare. Sed nunquid hæc cõſtitutio locum hẽt. cũ excõicatio ferẽ ꝯ incertam perſonam, vt 5. q. 1. quidam. & ĩ. de off. or. ſi ſacerdos? Dicunt qdam ꝙ non. Et hoc placet Io. Mon. & Archi. ad hoc. ĩ. eod. lib de elect. qui ꝯ certam. Sed tutius eſt tenere ꝯtrium: tũ qa hæc conſtitutio generaliter loquitur: tum quia certam pſonam, ſed non expreſſam ligat ſententia, quę tñ poſtea exprimetur. ad hoc. ĩ. eo. Romana. §. caueant. Et nota ex hac littera duas diuerſitates inter ſniam excommunicationum & alias diffinitiuas: quia utraq. debet ferri in ſcriptis, ſed ſi diffinitiue non feratur in ſcriptis non tenet, vt ĩ. eo. lib. de re iud cap. vlt. ſententia autem excommunicationis licet non ſit lata in ſcriptis, tenet: ſed locũ habent pœnæ, quæ inf. ſequunẽ. Item in definitiuis nõ eſt neceſſe exprimere cauſam. ĩ. de re iud. ſicut. ſed in ſententia excommunicationis ſecus, ut hic uides.

1 Sedm Hoſt. q ẽt hãc opin. attribuit Innoc. Io. Andr.

† Nota hic exmẽte Do. ꝙ non poterit domi in oratorio celebrare. Fõ.

2 Vide Abbatẽ I c. ad noſtram. 1. extra de iureiur.

b ¶ Propter quam.] & licet falſa 2 ſit cauſa: ligat tñ excommunicatio. 11. q 3. c. 1. & 1. ĩ. e. ſacro. de abſolutione dic ut ĩ. de offi. ord. ex parte.

c ¶ Exemplum.] totale: alias nõ eſſet exemplum. ſed pars. Io. And.

A D D I T I O. Vnde dicit Hoſt. ꝙ continere dẽt excommunicationem de uerbo ad verbum, & annum & diem arg. de reſcri. eam te. 2. q. 8 per ſcripta. §. libellorum. Ioan. And.

d ¶ Excommunicato.] per hoc videtur loqui, cum excommunicaẽ certa perſona: fateor hoc quo ad traditionem exempli.

A D D I T I O. Quaſi diceret, nihilominus ferri dẽt in ſcriptis & exprimi cauſa, quæ ita cõueniat generali ſicut ſpeciali ſniæ: immo plus generali quæ non debet ferri niſi ex cauſa, inf. eo. Romana. §. caueãt. plus dixit Hoſt. quod ſi innominatus qui comprehendi poterat ſub generali, petat exemplum, dẽt ſibi concedi. Ioan. And.

[Gl. ſeq. circa reqſitionẽ hãc quatuor dicta ponit.]

e ¶ Requiſitus.] aliàs ergo nõ habebit locũ pęna q̃ ſequitur. & eſt ſi. ĩ. eo. li. de app. ut ſuper. & cap ab eo. & intelligo ꝙ requiſitio fiat loco & tempore cõpetentibus. argu pte. c. ab eo & ſup. de elect cum in ueteri. & intelligo mẽſem a die ſententię non a die requiſitionis. ſic. 2. q. 6. c. vlt. § diffinitiua. & ea. q. & eod c. uerſi. iudicibus. & C. de app. l. iudicibus. ſi autem requiratur poſt menſem, non hẽt locum hęc cõſtitutio pęnalis: ſed nihilominus illam dare tenetur, ſicut &c. acta cauſę de proba. quoniam contra. ad hoc de do & contu. cum dilecti.

{Gl. ſeq allegat duas cõcordantias: quærit, arg. affirmatiue, & ꝯtriũ ſoluit: ſcda pars ſoluit quæſtionem.}

f ¶ Authentico.] iſta ſunt paria ĩ. de fid. inſtr c 2. ad idem ĩ eo. li. de offic ord. ſi canonici. Sed nunqd ſufficerent teſtes? Videẽ ꝙ ſic. C. de fide inſtr. l. in exercendis. ĩ. de fide inſtru cu lo. dic illud regulare: ſed hoc ſpeciale 3. ſicut & alia quæ dixi ſup. de cenſi. c. 1.

A D D I T I O. Hoſt. Ioan. Mona & Archi.

3 Idẽ Do. Phili. Fõ.

g ¶ Iudicum.] quorumcunque, vt etiam ſacerdotes excommunicantes hoc ſeruare debeant 4. ĩ. de offic. ord. cum ab eccleſiarum. Pœna tamen ſuſpenſionis, de qua infra loquiẽ, in epiſcopis locum non habet, ut ĩ. eod. quia periculoſum.

4 Idẽ Hoſti. & cã eo l Mo. & Archi.

† Ergo ſẽtentia excõicationis lata ꝯ formã iuris tenet. Phi. & ſic limita. l. plată. C. de ſen. & interloc. omn. iu. Font.

h ¶ Temerarius.] nũquid requiritur ꝙ ſit in dolo? Quod vr per hãc litteram: ad hoc ff. vi bono. rap. l. 2 §. doli mali. Dic ꝯ: quia ſufficit ꝙ negligẽtia, ſtultitia, vel fatuitate hoc fecerit 5 ad idem ff de iudi. eum quem temere. & eſt ſi. ĩ. eo. lib. ne cle. uel mo. c. 2. & per litteram illam puto, ꝙ ſi excommunicator nõ fuit in aliqua culpa: puta nõ erãt neceſſaria ad ſcribẽdum, & periculum erat in mora: credo 6. ꝙ nõ habeat locum pęna. ad hoc. ff. de uſufructu. l. ſeq. ſimum & ĩ. eo lib. de elect indemnitatibus. in ſi.

5 Seqtur Do. Phil. Io. Andr.

6 Idẽ credit Phili. & pcedit gl. ſcdm Io. An & Phili. ẽt ſi excõmunicatio iſta non tenuit. Fõt.

i ¶ per mẽſem.] quo lapſo ipſo iure reſtitutus eſt. ar. dist. ſi quis amodo. & ſupra de ſpon. non eſt nobis

A D D I T I O Dicit Hoſt. hoc verum, ſi ſententiã ſeruauit: & peccatum confeſſus ſit, & pœnituerit: aliàs ſemper quo ad ſe ſuſpenſus remanet. ſup. de coha. cle. & mu. c. ſi. Io. And.

k ¶ Ab ingreſſu eccleſię.] de hac ſuſpenſione habes ĩ. eo. is cui. & adde quod dicam inf eo. is qui.

A D D I T I O. Innocentius in decretali, ſacro. ĩ. e. in antiq. recte tenuit, quod terminatum eſt in d. c. is cui. 1. & 2. reſpõſo. hic vr innuere ꝯtrium: ꝙ ſic ſuſpenſus celebrans non ſit irregularis, cum ſuſpendere ab ingreſſu eccleſiæ non ſit ſuſpendere ab officio: cum etiã extra eccleſiam celebretur. Et Hoſt. ponendo hoc dictum Innoc. expreſſe ponit de eo qui celebrat in eccleſia: ipſi tñ contrarium tenuerũt in decretali, ſacro. & hic loquitur Inn. opinionem recitando quorũdam, ut patet ex eius uerbis. Io. And.

l ¶ Superior.] illud ſatis habebamus. ſup. eo ſacro.

m ¶ Difficultate.] ſcilicet cautionis exigendæ, vel remiſſionis faciendæ.

A D D I T I O. Vnde dicunt Ber. & Hoſt. quòd ſine mora ſine ſatiſdatione, ſine cauſæ cognitione, & ſine aliquo excommunicati grauamine hoc ſi eterſcũ euidenter appareat cõtra hanc conſtitutionem latam fuiſſe. Ioan. And.

n ¶ Pœna.] ſic ſup. de aucto. & uſu pal. niſi ſpecialis. 38. diſt. § qui ea.

o ¶ Obſeruari.] & ſic iſta tria ſunt paria. & habes ſi. ĩ. eod. tit. is cui. ad idem ſupra de app. ad hæc quoniam. & c dilectus. de conſue. cum dilectus. de elect. cum inter R. cum ſi & intelligas de interdicto vel ſuſpenſione ẽt a ſpiritualibus plata: ſecus ſi interdiceretur ingreſſus ciuitatis uel pomerij. ff. de ſer. expor. cui pacto ff. de inter & releg. p totum. ſecundũ modernos, q de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

Interdictũ rei ſpiritalis differt ab interdicto alterius rei temporalis.

a ¶ Sicut prius.] quaſi in officio ſuo agens, vt dicit canon 11. q. 3. ſi quis eps in concilio. Et ĩ eo is cui in fin. 1. ſi. quod uerum eſt in quocumque officio cãtando. & in quibuſcumque horis officiet ecclesiã, ut in pdicto canone & pcot. ſup. eo. lib de re iudi. cum æterni.

tionem nullam. [In prima,] ſeqtur reſpõſio ad utramque quæſtionem. [Emẽda.] id eſt, ſatisfecerit. vel ſi p ponatur, q fuit excommunicatus pro manifeſta offenſa, abſoluetur præſtando cautionem de ſtando iuri. Nota primo ex prima parte huius c. q dicens excommunicationem in ſe latam eſſe nullam, poteſt petere abſolutionem ad cautelam, nec in hoc eſt ſibi ipſi contrarius, quia per hoc non fatetur ſe excommunicatum, ſecus eſt de illo, qui petit directe abſolutionem: quia tunc fatetur ſe excommunicatum. Nota ulterius iuncta glo. q ſententia excommunicationis lata poſt appellationem in appellantem, eſt nulla: & hoc verum poſt appellationem legitimam interpoſitam ex cauſa rationabili, & uera: aliàs exprimẽdo mẽdoſe cauſam rationabilem quilibet poſſet ſe eximere a iuriſdictione ſui iudicis. Nota vlteri' q ſentẽtia excommunicationis dicitur eſſe nulla, quando in ea fuit appoſitus error intolerabilis: puta, ſi in excommunicatione dicat iudex: cũ alias monuerimus talem Titiũ ut Caiũ occideret, uel ut furtũ faceret, uel ne eleemoſynã daret: ipſe tñ nihilominus noluit ipſum occidere: uel noluit furtum facere: vel eleemoſynam dedit, ob quam cauſam eum in his ſcriptis excommunicamus: veruntamen reſpectu eleemoſynę non eſt uerum indiſtincte, ut excommunicatio dicaẽ continere errorẽ intolerabilem, ſi aliqs fuit excommunicatus eo q dedit eleemoſynam: nam ſi aliquis pauper ſit cõtumax & noluerit iudici obedire: pt iudex monere ſuos ſubditos ne illi pauperi tradant eleemoſynam: ſed prima facie pręceptum de nõ dãdo eleemoſynam eſſet irrationabilẽ: niſi aliàs qualificaretur. Nota q dicẽs excõmunicationem eſſe nullam, ſi petat admitti ad pbandum cauſam nullitatis, pẽdẽte probatione nullitatis eſt uitandus in iudicijs, ſed in extraiudicijs nõ eſt uitandus: immo ſi ſciat pro certo ſe non eſſe excommunicatũ, licite pt miſſam celebrare. Nota ẽt q abſolutio ad cautelam petitur quando dr̃ nulla excõicatio, ad hoc de offi. deleg. cum contingat. Nota finaliter duos caſus, in quibus excommunicatio dicit̃ nulla.

ADDITIO. Idem hic Ber. & Hoſt. dicebat Fran. q ſi intrat chorũ cum alijs legẽdo & cãtando, locus eſt irregularitati: & ſic intelligitur illud, quod prius poſitum eſt i c. ſi qs eps. Io. A.

b ¶ Irregularitatẽ.] quod ergo in antiqs canonibus ſtatutum erat de excõicatis, extendiẽ ad ſuſpenſos. 11. q. 3. c. ſi quis eps damnatus. & c. ſi qs eps in concilio & ſupra de re iudic. cum æterni.

ſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos diuina officia exequi ſicut pri' [a] irregularitatem [b] non effugient iuxta canonicas ſanctiones, ſuper qua nõ niſi per ſummum [c] Pontificem poterit diſpenſari.

¶ Idem in eodem.

¶ Qui petit abſolui ad cautelam, dicens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſoluetur cuiuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa: Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium uero non. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

Solet [d] † à nonnullis [e] in dubiũ reuocari, an cum aliquis per ſuperiorem [f] abſolui poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis

† Multos caſ' Ro. Põt. reſeruatos refert Ho. ĩ ſum. ti. de off. le. §. qd pertinet. & Turrec. I c. huic ſe di. 17. diſt.

c ¶ Summũ.] not. caſum ſpecialiter reſeruatũ i Romano pontifici. alios habes de offi. leg. q tranſlationẽ. & de exceſ. præla. ſicut unire. in antiq.

Solet,] Sunt duę partes: In prima ponit̃ duplex qõ. ſecũda: ibi, Et an. In ſecũda. ibi]. In prima. ad utrãque reſponſio. Et primo ſoluit primam: ſecundo excipit: ibi, Niſi. tertio, exceptionẽ moderatur: ibi, In quo caſu. Secunda ſecundæ diſtinguũt iudicialia & extraiudicialia ſecundum: ibi, Extra iudicium.

CASVS. Certum eſt, cum quis prætendit excommunicationem in ſe latam eſſe nullam aliqua rationabili cauſa (quia prætẽdit appellaſſe legitime antequam in ipſum pferretur excommunicatio: & ſic erat exẽptus a iuriſdictione excõicatoris: Vel dixit, q i excõicatione fuit expreſſus error intolerabilis: qa continebat præceptum quod erat contra Deum & conſcietiã illius, cui pręcipiebatur) poteſt petere abſolutionem ad cautelam (ſi & inquantum indigeat) ad tollẽdum murmur & ſcãdalũ populi. Sed ponamus, q excõicator uel aduerſari' ſe opponit, ne iſte abſoluaẽ ad cautelã: vtrum ſuperior debeat illũ abſoluere non obſtante oppoſitione? Reſpõdet Romanus Potifex cũ diſtinctione: Aut opponẽs dixit, q iſte fuit excommunicatus p manifeſta offenſa, & offert probare infra octo dies: tunc differẽda eſt abſolutio per illos octo dies: Et ſi pbatũ fuerit, q ipſe fuit excõicatus p manifeſta offenſa nõ abſoluetar niſi pmiſſa ſatisfactione & cautione de ſtãdo iuri. Si autem opponens nõ offerat ſe probare inf. octo dies, q ſit excõicatus pro manifeſta offenſa: tunc ſuperior eum abſoluet ad cautelam. Sed quid, ponam' q ille, q fuit excommunicat', dixit excommunicationem eſſe nullam ppter aliquam cauſam: & nõ petit abſolutionem ad cautelam, ſed vult admitti ad pbandum illam cauſam: vtrum pendente illo articulo probationis ſit euitandus tamquam excommunicatus? Reſpondet Romanus Põtifex, q ſic in iudicijs: nam poterit ſuos debitores conuenire pendẽte illo articulo probationis: & de facto ſi cõuenirat, poterũt excipere debitores, q non tenẽtur cum ipſo proceſſum facere, eo q eſt excommunicatus: nã eſt ſibi imputãdum quare non petijt abſolui ad cautelã: ſed in alijs actib. extraiudicialibus, puta i electione, & poſtulatione nõ euitabitur: ideo probatione iſta pẽdente poterit eligi in prælatum alicuius eccleſiæ: ſed ſi poſtea appareat excommunicatum eſſe, nõ tenebit electio de ipſo facta. [Innodatũ.] & ſic excommunica

† Vide Abb. Fel. & alios ĩ c. Apoſto' ext de except. ubi multa tradũt de abſolutione ad cautelã huc ſpectãtia.

[Prima gloſſa ſummat.]

d ¶ Solet.] Qui petit abſolui ad cautelam, dicẽs excõmunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſoluetur cuiuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus p manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extraiudicium uero non. hoc dicit. Ioan. And.

e ¶ A nonnullis.] ſcholaſticis, uel iure peritis conflictum rationum habentibus. ſic ſupra de reſtitut. ſpol. frequens.

ADDITIO. De quibus Philoſophus: Dubitare de ſingulis, non eſt inutile. Io. And.

[Glo ſeq. reci. per q. an etiam delegatus abſoluat ad cautelam: ponit duas opi. contrarias: ad ſecundã obijcit, & reſpondet dupliciter.]

f ¶ Per ſuperiorem.] excommunicatoris. quod dic ut ĩ. eo. per tuas. Et per hanc litteram, quæ ſic generaliter

ſententiam aſſerit eſſe nullam †, ſine contradictionis [a] obſtaculo munus ei debeat abſolutionis impendi? Et an [b] ante abſolutionem huiuſmodi [c] is, qui ſe offert in iudicio [d] probaturum ſe poſt appellationem legitimam excommuicatione innodatum: vel intolerabilem errorem [e] in ſententia fuiſſe patenter expreſſum: ſit in cęteris [f] (excepto probationis illius [g] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione ſic ſtatuimus obſeruandum, ut petenti [h] abſolutio non negetur, quãuis in hoc excommunicator, uel aduerſarius ſe opponat [i]; Niſi eum excommunicatum pro manifeſta [k] dicat offenſa. In quo caſu terminus octo dierum, [l] indulgebitur ſic [m] dicenti, ut ſi probauerit quod opponit, non relaxetur [n] ſententia, niſi prius ſufficiens præſtetur emenda [o]: uel competens cautio de parendo iuri, ſi offenſa dubia [p] proponatur. ¶ In ſecunda vero quæſtione ſtatuimus, ut is, qui ad probandum [q] admittitur, pendente probationis articulo, in cęteris, quæ ut actor [r] † in iudicijs attentauerit, in-

loquitur: dixit Ber. ꝙ quilibet iudex ordinarius & delegatus hãc abſolutionem impertiri põt. Inn. & alij † contra in delegato, dicẽ. es, ꝙ delegatus ẽt Papæ non abſoluit ad cautelam ex generali cauſę commiſſione: delegata enim poteſtas eſt ſtricti iuris, & id ſolum poteſt, quod ei ſpecialiter eſt commiſſum, & ſine quo cauſa expediri non poteſt. ſ. de offi. deleg c. 1. & c. prudentiam. ſed ſine abſolutione ad cautelam bene poteſt cauſa expediri: quia cum patebit illum excommunicatum poterit per delegatum in ueritate non ad cautelam abſolui, ut in c. prudentiam ſed ꝙ delegatus Papæ abſoluat ad cautelam, vĩ expreſſe. ſ. de appell. ad præſentiam. Sed qui tenent ꝯtrarium dicunt, ꝙ illud fuit propter ſpecialem cõmiſſionem. Vel illud in auditoribus: ſecus in delegatis: quaſi auditores habeant ordinariam de hoc, de reſcri. auditor. in cle. in 1. gloſſa.

† Io Mo. & Hoſt. ſed Arch. non vult accedere huic dicto. Io. A.

† Dicit Frã. (ſed male) ꝙ idẽ ſi iniuſtam ꝙ ẽ falsũ. ꝙ patet ſ. e. ꝑ tuas. ꝙ latiꝰ hic refellit. Io And.

ADDITIO Ber. de quo i prin. huius gloſſæ in duobus errauit: Primum dixi in textu ſuper verſi. nullam. Secundum ſumpſi ex eo ꝙ decreta per tuas eodem tit. in antiq. dixerat, ꝙ ſedes Apoſtolica conſueuerat concedere abſolutionem ad cautelam: & quaſi intelligeret id inferioribus nõ licere: dixit hoc nouum per hanc decretalem inductum, quòd q̃libet, & cęt. vt ſequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad deſignandum aliquid ſpeciale in Papa: ſed ad inſtruendum quale remedium poſſet haberi in illo dubio. Io And.

a ¶ Contradictionis.] ipſius excõicatoris, uel aduerſarij, qui illum fecit excommunicari, ut ſ. de appel. qua fronte & ĩ ſequitur.

b ¶ Et an ante.] ſecunda quæſtio.

c ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet ad cautelam. Idem puto & ſi nõ peteret abſolui: quia nec compellitur hoc caſu, vt ſup. eo per tuas.

d ¶ In iudicio.] ibi etiam iudici facienda eſt ꝓbatio. ff. de proba. l. quinquaginta. ſupra eo. li. de reſcr. ſtatutum. § cum vero cum ſimil.

e ¶ Errorem.] pone exemplum ĩ eodem, uenerabilibus. § poteſt & in his duobus caſibus eſt nulla excommunicationis ſententia: & in alijs, quos dicam ĩ. eo. pręſenti.

f ¶ Cęteris.] iudicibus, &c.

g ¶ Illius.] ſ. de præcedente legitima appellatione.

h ¶ Petenti.] humiliter. ſupra eo per tuas. de of. delega. cum cõtingat. Poteſt etiam non petens abſolui. a. q. 5 quãuis.

ADDITIO. Vide quod no. de eo qui dux. in ma. ſignificaſti in ult. gl. Io. And.

i ¶ Opponat.] q̃a periculum eſt in mora: iam ſic decedere poſſet: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem q̃s facilius moriatur. 11. quæſt 3. epiſcopi. ad idem ſup. de appel. qua fronte. ff de app. reci. uel non l. ult.

[Gl. ſeq exponit: prorogat dubium: quod per quattuor iura exemplificat.]

k ¶ Manifeſta.] id eſt, notoria. ꝙ dic vt ſup. de verb. ſignifi. cum olim. & c. ex parte. vbi de hoc. idem in manifeſta cõtumacia, vt ĩ. eodem, venerabilibus. § ſecus. & idem putarem ſi peteret abſolui ad cautelam a ſententia excommunicationis canonis: & diceref caſus talis eſſe, quo abſolutio fieri non deberet ante ſatisfactionem, ut ſupra eo. lib. de offi. deleg. c. vlti. §. pars vero. & ſup. de cenſi. quamquam. in fine. & de immuni. eccle. quoniam. in fin. & de hære. quicunque. in prin. cum ſuis ſimilibus.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an ex cauſa augeatur dilatio]

l ¶ Octo [a] dierum,] dixit Ber. ꝙ hic & ſupra de reſti. ſpol. frequens. & ſupra de exceptio. pia (de qua tamen dic ut ibi dixi in glo licet.) & vbicũque certus terminus a iure ſtatuitur: ſi petatur maior dilatio, negabitur iuſta cauſa ceſſante: ſed ſi cauſa ſubeſſet, dixit eum audiẽdum ex illa generali clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa, &c. ff. ex quibus cauſ ma l prima. in fine. & ſi minor eſſet, vel eccleſia, audiretur, etiam ſi probationes negligenter infra terminum omiſiſſet: ſi autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda eſt ſecundum eum: & prodeſt dilatio illa actori: quia ſi non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet C. de tempo. in integ. reſtit. l petẽdæ. & ſic in his caſibus audiretur infra dies ſtatutos: & poſt etiam ſi poſtulat, per prædictam legem, petẽdę. immo etiam poſt terminum ipſi reo datum per prædictam legem admitteref, cum ex facto illius impeditur.

a Et quã incipiat currere, vide Rot. dec. 208. in nouis.

† Vide Dec. in c. intelleximꝰ. extr. de iudi.

ADDITIO. Dixit Innocentius idem dicendum in exceptione ſpoliationis, & alijs, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum. Ioannes Andreæ.

m ¶ Sic.] ſcilicet excommunicatum illum pro manifeſta offenſa:

n ¶ Relaxetur.] etiam ad cautelam, ut formata fuit quæſtio.

o ¶ Emenda.] in ſpiritualib. non ſemꝑ hẽt locum, ꝙ ante omnia emendet excommunicatus pro manifeſta contumacia uel offenſa. Pone enim aliquem excõmunicatum, quia non fecit ſe ordinari: promouebiſ neantequam abſoluatur, abſit. & de hoc per Inno. & modernos ſupra de pręben. pro illorum. [et ibi ſcripſi ſuper gloſſa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.]

p ¶ Dubia.] & ſic non oſtendit de nullitate prout dicebat. Io. And.

q ¶ Ad ꝓbandum.] de nullitate. ſ. ꝙ ſententia fuerit lata poſt legitimam appellationem: vel ꝙ cõtineat intolerabilem errorem, &c.

r ¶ Vt actor.] ſecus ſi ut reus. ĩ de iud. intelleximus. de exce. cum inter. ſ. eo li. de reſcri. c. 1. & repellitur a iudice etiam reo non opponente ſup. de except. exceptionem.

[Glo. ſeq. de ratione quærit, & tres reddit.]

a ¶ Extra

Et hic Inno. & Hoſt.

a ¶ Extra iudicium.] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber. 1. ſuper hoc tres rationes. prima, quia in iudicijs non tollitur actio, ſed differtur. ſupra eo. lib. de excep. pia. & ſic non eſt multum præiudicium. C. de preci. Impera. offe. l. quotiens, quia quod differtur, nõ aufertur. 14. quæſt. 5. cap. 1. ſed in extraiudicialibus magnũ eſt præiudicium: quia nõ ſine magno damno à rebus noſtris reuocamur. ff. quemadmodũ teſta. aper. l. ſed ſi quis ex ſignatoribus. Secunda, quia facilius interdicuntur iudicialia, [C. de hære. quoniã.] quàm extraiudicialia. ff. de procura. mutus. 1. reſpon. cum concor.] & ea quæ ſunt iuris, quàm ea, quæ ſunt facti ff. de pęnis. l. quidam ſerui. Tertia, quia in iudicio vbi alium impetimus, lenius impediri debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: ſed tantum iuri noſtro innitimur.

terim euitetur. Extra [a] iudicium vero in officijs [b], poſtulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur [c].

¶ Idem in eodem.

¶ Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in loquutione & ſimilibus, canonica monitione non præmiſſa, non tenet. Ieannes Andrea.

CAP. III.

STATVI-

ADDITIO. Quarta, quia extra iudicium non eſt paratus iudex medius ſicut in iudicio, facit ſupra de appella. ſæpe. ſecundum Hoſtien. & Ioan. Monach. Ioan. Andreæ.

b ¶ In officijs.] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, ſecure celebrat, vt prius. ſup. de appe. ad præſentiam noſtram. & c. dilectus.

[Glo. ſeq. reciteтur per quæſtionem. an ſtatim efficax ſit admiſſio, ſoluit & remittit: ſignat contrarium, & ibi remittit.]

c ¶ Admittatur.] non ſtatim eſt efficax admiſſio, ſed poſtea in proceſſu apparebit: quia ſi admiſſus fuerit ad electionem, poſtea diſcutietur de appellatione: & ſi apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admiſſum: ſin autem, apparebit tunc illum excommunicatum: & ſic non valere vocem ſuam, vel dic vt no. ſupra de appel. paſtoralis. in glo. penul. contra inf. eo licet. ibi ſoluitur in vlt. glo.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de ſententia non ferenda cum quadam proteſtatione: Secundo dat modum quo ferri poteſt: ibi. Quod ſi. Tertio vitiat ſententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, Aliter. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius c. eſt præſupponendum, ꝙ monitio non eſt de ſubſtantia excommunicationis, ſed eſt de iuſtitia: ideo ſi iudex non præmiſſa monitione aliquem excommunicet, tenet ſententia excommunicationis, ſed eſt iniuſta: ideo venit relaxandus in c. ſacro. eod. tit. in anti.

CASVS. Epiſcopus vidit aliquẽ concubinarium, vel alium criminoſum, certum eſt, ꝙ non poteſt talem excommunicare, niſi monitione præmiſſa: videlicet, vt eum moneat ſub pœna excommunicationis canonicæ, & competenter, vt concubinam dimittat: & ſi præmiſſa monitione concubinam non dimiſerit, poterit illum excommunicare: Or ponamus, quòd aliquis epiſcopus, vel alius iudex eccleſiaſticus aliquẽ ſuum ſubditum iuſte excommunicauit: certum eſt, quòd Chriſti fideles debẽt illum excommunicatum euitare in locutione, & alijs actibus, vt rubore confuſus recognoſcat reatum, & redeat ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ. & bonum obedientiæ: & ſi faciat contrarium. incurrunt ſententiam excommunicationis. Epiſcopus videt aliquos fideles, qui iſtum excommunicatũ non vitant: in eos tulit ſententiam maioris excommunicationis, dicendo: excommunico tales, eo ꝙ communicant. & participant cum tali excommunicato: vtrum teneat excõmunicatio: Videbatur quòd ſic: quia ſunt excommunicatũ minori excommunicatione: Reſpondet Romanus Pontifex, quòd cum quis vult excommunicare maiori excommunicatione participantes cũ excõmunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & ſi aliter facit, non tenet excommunicatio. Et iſtud fuit ſpecialiter ordinatum ad refrænandũ motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum faciliime mouebantur ad excommunicandum participanttes cum excõmunicatis. ſed vtrũ iſtud ſit verum indiſtincte, quod iudex non poſſit excommunicare participantes non præmiſſa canonica monitione? Reſpõdet quòd non: ſed fallit in iſs, qui participant in crimine damnato. forte aliqua Berta (diſſoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus ſuus conqueritur: fuit monita per iudicem vt deſiſteret: & quia monita noluit deſiſtere, fuit excommunicata: hoc non obſtante, aliquis ſciens eam eſſe excommunicatam: vel ſuus concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipſe participans eſt excommunicatus ipſo facto. c. ſi concubinæ. ſupra eo. tit. in anti. & vltra iudex poteſt illum excommunicare abſque canonica monitione præmiſſa: & ſic eſt excõicatus duplici excõicatione ſcilicet a iure & ab homine. [Ab eo.] ſecus ſi ab alio, quia monitio non eſt de ſubſtantia excommunicationis, ſed de iuſtitia: ideo ſi epiſcopus vellet excõicare participantes cũ excõnicatis ab alio, quã a ſe, ſine monitione non teneret excõmunicatio Ratio eſt: quia iudices ſunt magis incenſi quãdo auctoritas eorum contemnitur, ꝗ quando contemnitur auctoritas aliorum. [Et alijs.] ſ. in menſa, in oſculo, in ſalutatione, in choro, & in alijs tendentibus ad commodum excõmunicati: quia permiſſum eſt participare cum excommunicato in damnũ ipſius: aliàs excommunicatus ex dolo ſuo perciperet commodum; quod eſt contra c. intelleximus. de iudi. in antiq. [Damnato.] non præmiſſa monitione, quia ipſo facto incurrunt excommunicationem maiorem, & indigent ſolẽni abſolutione: vt in d. c. ſi cõcubinę. [Indureſcat.] Nam cum excommunicatus videt ſe admitti ad omnes actus, non curat de excommunicatione, quia excõmunicato non aggrauat oſſa: ideo contemnit auctoritatem & claues eccleſiæ: ſed cum videt ſe vitari vt leproſum: dimittit inobedientiam, & reuertitur ad gremium eccleſiæ. Nota primo ex iſto cap quod excommunicatus maiori excommunicatione, vitandus eſt in loquutione & oſculo, vt ſi forte aliquis canonicus excommunicatus ſit in eccleſia, dum offertur pax, non debet ab alijs canonicis oſculari: aliàs oſculans incurrit excõmunicationem minorem. Nota quòd licet participans cum excommunicato maiori excommunicatione incurrat minorem excommunicationem: tamen non poteſt excommunicari maiori excõicatione, niſi prius fuerit monitus, vt deſiſtat ab iſta participatione; ſed monitione facta ſi nõ deſiſtat, poterit excommunicari. Ex quibus ſequitur, ꝙ participans cum excommunicato maiori excõicatione peccat mortaliter; & hoc qñ quis fuit publicatus & denuntiatus; ſed ante denuntiationẽ non peccaret mortaliter, ſed ſolum venialiter; niſi faceret in contemptum auctoritatis eccleſiæ. Nota quod participans cum excommunicato in crimine damnato pro quo fuit excõmunicatus, poteſt excõicari ſine monitione. Nota vnum caſum in quo monitio debet prçcedere ſententiam, licet regulariter monitio non ſit de ſubſtantia ſententiæ, ſed ſolum de iuſtitia. Ratio eſt; quia multotiens iudices videntes ſe turbatos, indiſcrete & iniuſte excõmunicabãt participantes, licet de

mus [a] †, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis [b] ab eo in locutione & alijs [c], quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem [d] canonicam excommunicare maiori excommunicatione præſumat: ſaluis conſtitutionibus [e] contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. ¶ Quod ſi ex loquutione & alijs, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indureſcat: [f] poterit iudex poſt monitionem canonicam huiuſmodi participantes [g] conſimili [h] damnare cenſura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat [i]: & proferentes pœnam [k] legitimam poterunt formidare.

¶ Idem in eodem.

¶ Epiſcopi nullam interdicti vel ſuſpenſionis incurrunt ſententiam, niſi in ſententia ſint expreſſi hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

QVIA †

participatione non plene conſtaret: ideo ad refrænandū iſtud, fuit ordinatū ꝙ monitio non ſolū eſſet de iuſtitia excommunicationis, ſed de ſubſtantia. Dicitur hic ꝙ participans cum excommunicatis, non debet excommunicari maiori excommunicatione, niſi monitione præmiſſa, vtrum excommunicator poſſit facere monitionem generalem hoc modo: Monemus per præſentes omnes & ſingulos Chriſti fideles, ne cum tali excommunicato cōicent ſeu participare pſumant, edendo, & bibendo, loquendo ſedendo, ambulando, aut alia vitæ neceſſaria miniſtrando, ſub pœna excōicationis, quā elapſis ſex diebus in his ſcriptis proferimus, quorū ſex dierū duos pro primo, duos pro ſecūdo & reliquos duos dies ꝓ tertio & peremptorio termino eiſdem aſſignamus. Vel verum ad hoc ꝙ participantes cum excōicato maiori excōicatione ſint excommunicati, requiratur, ꝙ fuerint particulariter moniti videlicet, ꝙ moneat Petrum: & ſi monitione facta non deſiſtat, ꝙ illum excōicet. Communis tamen opinio doctorum eſt, ꝙ ſi iudex intendit excommunicare generaliter omnes participātes cum excōmunicato, debet eſſe monitio generalis: ſi vero intendat excommunicare particulariter, debet fieri monitio ſpecialis. Nota ꝙ eſt dare duplicem ſpeciem excōmunicationis. ſ. maioris & minoris, uide de exce. a nobis. Nota finaliter hic tex expreſſum, ꝙ faciēs actum contra legem, puniri debet: licet actus per eum geſtus non teneat. ad hoc ſupra de regu. non ſolum. eo. lib. de reli. do. c. vnico eo. lib. Dominicus.

{Prima gloſſa tria facit, ponit ſummam, declarationem, & prorogationem}

a ¶ Statuimus] Excommunicatio lata in participātes excōicatis in locutione, & ſimilibus, canonica monitione non præmiſſa, non tenet. Declaratur autem hæc decret. inf. eo. conſtitutionem. Et ad ſententias interdicti & ſuſpenſionis extenditur. inf. eo. ſtatutum.

ADDITIO. Et illæ duæ ſunt in ſcholis cum iſta legendæ: quæ & coniuncta fuiſſent, niſi obſtitiſſet diuerſitas auctorum. Ioan. And.

b ¶ Excommunicatis.] maiori excommunicatione.

c ¶ Alijs.] puta oſculo, ſalutatione, menſa, choro, & ſimilibus. {Dabat Hoſt. verſum.

Si pro delictis anathema quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, menſa negatur.}

Sic enim ſcienter communicantes excōicato, ſunt excōicati minori excommunicatione ipſo iure. 11. q. 3. cū excommunicato. & c. qui excommunicauerit, & a quibus repellant hæ excommunicationes, habes 1. q. 4. Engeltrudam. & de exce. a nobis de cler. exco. mini. ſi celebrat. Sunt autem quædam perſonæ exceptæ, quæ ſine hac pœna excommunicato communicant, vt 11. q. 3. quoniam multos. de ſenten. excom. quod in dubijs. & cap. inter alia.

ADDITIO. Plenius per Hoſt. in remiſ. quas dedi in c. cum deſideres in 4. glo. eo. tit. in antiq. ad ſum. eo. 11. §. ſi. ſub §. vtile. Ioan. And.

d ¶ Monitionem canonicam.] hoc eſt regulare in excōmunicatione hominis, vt ſemper præcedat monitio, [1] vt ſupra eo. tit. de ſent. excom. ſacro. 24. q. 3. de illicita. & dicitur quoad hoc monitio canonica, vt moniti exprimantur nominatim, & tribus monitionibus moneātur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum: niſi neceſſitas aliud ſuadeat. inf. eo. conſtitutionem.

{Glo. ſeq. allegat tria iura: tractat quæſtionem de epiſcopo communicante excōmunicato per ſe: ponit opinionem Bern. & contrariam in ſi. alleg pro prima.}

e ¶ Conſtitutionibus] ſupra eod. nuper & c. ſi concubinæ, & interdum, qui communicat in diuinis excommunicato, excommunicatus eſt excommunicatione maiori, vt ſupra eo. ſignificauit, quod verum eſt, ſi quinque concurrant quæ ibi in textu notantur. Notat autem hic Bern. ꝙ ſi epiſcopus communicat in crimine cum excommunicato a ſe, quod non incurrit maiorem excommunicationem: quia ut communicans peccat in eū, qui damnauit, & ab eo eſt abſoluendus. ſup. eo. nuper. ſed iſta ſua ſententia ſe ligate non potuit. ff. de arbi. l. pen. ff. de iudi. Iulianus. tamen dicit, ꝙ minori excommunicatione ligatus eſt, [2] quæ a iure contrahitur. Alij contradicētes, ꝙ & minor & maior excommunicatio. ſ. per communionem in crimine & in locutione contrahitur a iure, non ab homine & hoc tenet Hoſt. [3] ī eo. nuper. probat hoc per verbum, quamuis enim & tunc, &c quod bene facit ꝓ prima parte: quia abſoluitur ab excommunicatione communicans in crimine: ergo non eſt ſententia canonis: quia tunc abſolueretur a proprio ordinario.

f ¶ Indureſcat. quia videt ſe habere communionē hominum, quam non haberet, & inter homines eſſe eſt grauis pœna C. de apoſta. hi qui ſanctam.

g ¶ Participantes.] ſcilicet in locutione & ſimilibus.

h ¶ Conſimili.] ſcilicet maiori.

ADDITIO. Vt ſic contumacia creſcente creſcat & pœna 31. diſt. quoniam. in ſi. vt lit. non conte. quoniam. §. vlt. Io. And.

i ¶ Non teneat.] nota caſum, in quo non tenet ipſo iure excommunicationis ſententia, & fuit hoc ſtatutum propter epiſcopos, qui ſtatim excommunicabant cum participibus: alios dicam inf. eo præſenti.

k ¶ Pœnam.] ſup. eo. ſacro. vbi puniuntur qui admonitione non præmiſſa excommunicant ſubditos.

ADDITIO. Hoſt. & poſt eum Io. Mo. & Archid. dicunt, ꝙ tenetur iniuriarum. 11. q. 3. illud. & c. temerarium. Et de ſacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum, & carebit ad tempus arbitrarium communione hominum & ingreſſu eccleſiæ. ea. q. de illicita & ad has pœnas cōtra cum agetur coram ipſius ſuperiore. inf. eo. venerabilibus. §. 1. Ioan. And.

QVia.] ¶ Tria facit. Primo præmittit conſtitutionis cauſam. Secundo conſtitutionem ponit priuilegiantem epiſcopos ibi, Nos. Tertio excipit ibi, Niſi. Et illud verbum, Quia eſt reddititiuum rationis & cauſæ. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit ſupra eo. tit. prox. c. 1. ꝙ iudex volens ſuum ſubditum excommunicare, debet caute & diſcrete

† De participantibus cū excōicatis vide c. ſicut Apoſtoli. 11. q. 3. & ibi la te Turrecre. & B. Tn. I q ō. additis ad 3. par. q 23. ar. 1. 2. & 3.

1 Item vſt conc. Lateran. Ian. iij. c. 47. q. tc. ferri c. ſi ſacro. & ſēt. exc. hic citato per gloſſ.

† An diſpoſitio huius ca. habeat locū i Cardinali cōtra epo vide Feli. in c. cū i iure. ext. de off. deleg.

2 Non ſic in Papa. vt no. i. eo. nuli. Io. And.

3 Et Ian. ibi, & eo. ti. q. 1 dubijs, & hoc mihi placet, vt ſcripſi in ꝑ gl. colligiſ, idē hic Ioan. Mon. & Arc. Hoſ. remittit ad ſum. eo. 11. § & q ſit pœna ſub § q ſi epi. Io. And.

diſcrete procedere: quia debet proferre ſniam excommunicationis in ſcriptis, non verbotenus: & in excommunicatione debet exprimere cauſam rationabilem: & dare copiam ipſius excommunicationis intra mēſem excommunicato ſi fuerit requiſitus: aliàs eſt ſuſpēſus a diuinis: Sed v- trū illa conſtitutione ligetur eps, qui excõicauit ſuum ſubditum ſine ſcriptis, uel ſi in ſcriptis, excommunicauit ſine cauſa rationabili, uel noluit dare copiam excommunicationis excommunicato? Rñdetur, quod non: quia in conſtitutione pęnali ponitur, ut aliquis faciat tale quid: & quod non faciēs incurrat pœnam ſuſpēſionis uel interdicti, aut excommunicationis: eps nō icurrit illam pœnam, niſi de ipſo fiat expreſſa mētio in conſtitutione pœnali, puta ſi dicatur, quod faciens tale quid, uel non faciēs, incurrit ſniam excõicationis uel ſuſpēſionis: ēt ſi fuerit eps: non tamen negat: quia ſententia illa fuerit iniuſta, & debeat eps excõicator cõdemnari in expenſis, & non poſſit dclarari nulla, vel relaxari p ſuperiorem: ſed epi nō incurrunt pęnam excõmunicationis, ſuſpēſionis, uel interdicti, niſi de ipſis fiat expſſa mētio. Nota primo periculoſum eſſe epos impeditos fore circa illa, quæ concernunt pontificale officium. Nota ſecundo, quod in generali ſuſpenſione nō includuntur epiſcopi, ſi non exprimantur. Dominicus.

† Etiā ſi eſſent verba generalia, quiſquis, quilibet. Io A. Phi. de quo vide no. c. 2. de pb. ī. c. 1. alia tñ penalis conſtitutio ligaret epi. gl. c. ſciãt. c. cupientes. § ceterū in uer. ſuſpēſos. ī. eod. de ele. P.

periculoſum [a] eſt epiſcopis, & eorum ſuperioribus [b] propter executionem pontificalis officij [c], quod frequenter iucumbit, ut in aliquo caſu interdicti vel ſuſpenſionis [d] incurrant ſententiam ipſo facto: Nos deliberatione prouida duximus ſtatuendum, ut epiſcopi & alij ſuperiores prælati, nullius conſtitutionis [e] occaſione, ſententię [f] ſiue mandati [g], prædictam incurrant ſententiam † ullatenus ipſo iure: Niſi in ipſis [h] de epiſcopus [i] expreſſa mentio habeatur [k].

¶ Idem †.

¶ *Huius decretalis quinque ſūt dicta Primum, quod archiepiſcopus ſententias latas a ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, niſi hoc habeat de conſuetudine, non relaxet. Secundum, quòd generalis ſententia archiepiſcopi ligat tantum ſubditos. Tertium, quod pro præteritis uel præſentibus culpis, monitione non præmiſſa, ab eis lata ſententia eſt iniuſta. Quartū, quod pro futuris culpis uel iā commiſſis, ſcilicet niſi ſatiſfaciant, excommunicare non debent: niſi mora, culpa, uel offenſa, uel alia iuſta cauſa ſubſit. Quintum, quòd in uniuerſitatem uel collegium non feratur excommunicationis ſententia: ſed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.*

† Al. ita: Idē in co. al. ita: In 4. in cõci. Lugdu.

[Prima gloſſa exprimit periculum, de quo dicit textus.]

a ¶ Quia periculoſum.] Et ideo vitandum. 42. diſtin. quieſcamus. ſup eod. lib de elect. ubi periculum. ff. de Carbo. l. 1. § 2. [vel 3 vide de iuramen calum. c. 2 ſup glo. 1.] Quia igitur officium epiſcoporum & ſuperiorum communius & generalius eſt: & plures grauarētur ſi illud impediri cõtingeret: ideo Papa nō tā epis quàm ſubditis p hanc conſtitutionem voluit puidere: conſiſtit enim illorum officiorum in chriſmatis cōfectione, in frõtis chriſmatione, ordinum collatione, eccleſiarum & altarium cōſecratione: & ſic multū periculum in ſuſpenſione ipſorum.

3 De Car. vide Fel. i c. quod ſuper his. ext. & ſ. inſtru.

b ¶ Superioribus.] archiepiſcopis, Patriarchis, & Primatibus. 1.

[Glo. ſeq. recit. per q ponit opinionem antiquā & modernam contrariam, & pro ratione remittit.

c ¶ Officij.] per hāc litteram non credebam olim, quod conſtitutio iſta haberet locum in pœnis ſuſpēſionum a beneficio: licet Hoſtien. contra. ī. de ele. cum in cūctis. & Gar. eo. ti. cupientes ī. eo. li. tamen hodie non dubito, quod etiam in ſuſpēſionibus a beneficio, non ſolum ab officio, ingreſſu eccleſiæ, vel ſimilibus locum habet hæc conſtitutio: hoc probatur ſupra eo. li. de electio. ſi compromiſſarius. §. huiuſmodi. & quę potuerit eſſe ratio ibi dixi.

2 Vide Dec. in c. pręterea. in vlt. no. de off. deleg. & Fel. ī c. quod ſup his ſ. inſtr.

d ¶ Suſpenſionis.] ſecus a in excommunicatione: quia

in illa priuilegiati nō ſunt: & noluit Papa eos intātū priuilegiari, quòd tolleret quo ad eos canonem, ſi quis ſuadente. & alios ſimiles. [ut ſupra eod. lib. de homi. pro humani.]

ADDITIO. Idem tenent Innocen Hoſtien. Io. Mona. Franc. & Archid. Ioan. An.

e ¶ Conſtitutionis.] ī. eo. ſacro. & c. cum medicinalis. eod. lib. de ſolu. c. 2. de elect. cum in cunctis. cum ſimilibus.

f ¶ Sententiæ.] aliud eſt conſtitutio, aliud ſententia, vt ī. c. pxi. §. caueant. ſi ergo Papa uel legatus, uel alius ferat aliquam ſētentiam ſuſpendendo cõtrafaciētes: hæc non comprehendet epiſcopos.

g ¶ Mandati.] vbi ſi mandat Papa, quod omnes prælati & clerici, ſoluant tantam pecuniam, ſuſpendendo non ſoluentes infra terminū aſſignatum: per tales ergo conſtitutiones, ſententias, & mandata epiſcopi non comprehenduntur. neglecta enim huiuſmodi maiora uidentur, quæ ſpecialiter non deſignantur. ff. de iniu. item apud Labeonem. §. hoc edictum.

ADDITIO. Vide de reſcri. ſedes. ſuper tertia gloſſa in antiquis. Ioan. Andreæ.

h ¶ ipſis.] conſtitutione. ſententia, uel mandato.

[Glo. ſeq. ponit antiquam litteram, & opinionem Hoſ. quam improbat.

i ¶ De epiſcopis.] nota quod caute puto remotam litteram, quæ olim hic erat, quę ſic dicebat: de epis & eorum ſuperioribus expreſſa, &c. per quam dicebat Hoſtien. quod licet in ſententia diceretur de epis, quòd nō comprehendebantur archiepi: plus dicebat, quod ſi dicebat de epis & ſuperioribus, nomine ſuperiorum intelligebantur archiepiſcopi, ſed non patriarchæ. Ad hoc de reſcri. ſedes. & omnia iura quæ inducuntur, ad pœnalia iura reſtringenda. Sed dic contra 3. quia nō eſt ſuperiorem ordinem epo reperire: & ob hanc cauſam Papa ſe vocat epm: vnde eo ipſo quod de epis exprimit, veniunt ſuperiores: quia nō inſpicimus dignitatem, ſed officium pontificale, ut in prin. c.

3 Idē Io. Mona.

K ¶ Habeat.] hic erat olim plus de textu: & erat quædam declaratoria illius decret. ſolet. quę nō habebat rationem: vnde fuit ſublata.

ADDITIO. Dicebatur ibi, quod id quod dicit finis illius capituli, ſolet. nō extenderetur ad ſententias epiſcoporum, vel archiepiſcoporum: vt ibi etiam dixi in fine. Ioan. And.

CAP. V.

ROMA-

ROmana.] Partes patent per §. Io. And.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel abbas monaſterij ſancti Cypriani, vel alius p̄latus ſubditus epiſcopo Pictauen. protulit in aliquem ſubditum ſententiam excommunicationis: qui ſubditus excõmunicatus dixit excommunicationem iniuſtā: & p hoc adiuit metropolitanū omiſſo medio, videlicet epo Pictauen.

uen. vtrum archiepſ Burdegalenſis, q eſt metropolitanus, poſſit cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitiæ ipſius excõicationis? Dicit ꝙ non, qa non eſt iudex excõmunicãtis, nec excommunicati in prima inſtãtia: niſi ſit cõſuetudo, ut poſſit adiri metropolitanꝰ omiſſo epo. c. cum contingat. de fo. comp. l. more maiorum. ff. de iur. om. iud. l. 1. C. de eman. li. Sed quid ſanctiſſime Pater, ponamus ꝙ archiepſ fecit ſtatutũ proferẽdo ſententiã excommunicationis generaliter in quoſcunque uiolantes illud ſtatutum: Quæritur, ad quos ſe extendit illud ſtatutum: vtrum ad illos q ſunt de ſua particulari diœceſi tantum, vel ad alios? Reſpondet quòd ſe extendit ſolum ad illos, qui ſunt de ſua particulari, & propria diœceſi: quia non poteſt facere ſtatuta aſtringentia ſubditos totius ſuę prouinciæ & diœceſim ſuorum ſuffraganeorum, niſi in negotio communi, & de conſenſu ſuprã ſuffraganeorum. Sed utrum epiſcopus uel alius iudex poſſit ferre ſententiam excommunicationis in aliquem non p̄cedente canonica monitione, ut aliqs perpetrauit aliquod crimen: vtrum poſſit iudex eccleſiaſticus illum excommunicare abſq; monitione? Reſpondetur ꝙ nõ: & ſi de facto excommunicet, illa excommunicatio eſt iniuſta, & relaxabiť ꝑ ſuperiorem: tamen tenet excommunicatio. Et hoc verum, q̃do lata fuit ꝓ criminib. ſeu exceſſibus pręſentialibus: ſed pro futuris culpis non poterit ferre excõicationem, niſi culpa uel mora præceſſerit: ut iudex in actione ꝑſonali cõdemnauit aliquem reum ad ſoluẽdum actori aliquam pecuniæ ſummem. ĩ. certum tempus, reus non ſatisfecit: certum eſt, ꝙ eps poterit illũ excõmunicare extũc, niſi ſoluat intra tale tempus: vel videť, ꝙ clerici sũt negligẽtes & remiſſi ĩ diuino officio: vel ſi eſt alia iuſta cauſa ut excommunicator datus in defectum ordinarij, poteſt excõicare hoc modo: Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis inf. tale tẽpus: alioquin. i. ſi contrarium feceritis: vos exnunc, ꝓut extunc: & econuerſo, extunc prout exnunc vos excõmunico. Sed vtrum iudex poſſit excommunicare collegiũ uel uniuerſitatem: Reſpondeť ꝙ non: ſed ſi ſint aliqui in vniuerſitate culpabiles, ſunt excommunicãdi nominatim: aliàs ſi uniuerſitas eſſet excommunicata, qcunque ſubrogati poſtea eſſent excommunicati: licet non eſſent culpabiles, ꝙ eſſe non debet. Nota primo ex iſto c. ꝙ archiepſ non poteſt relaxare ſentẽtiam excommunicationis latam a ſubdito ſui ſuffraganei, ẽt ſi notorie appareret iniuſta: qa nõ eſt iudex excõicatoris. Nota ꝙ ualet conſuetudo, ut poſſet adiri ſuperior omiſſo medio: & illa conſuetudo dabit excõmunicato ptãtem adeundi ſuperiorem omiſſo medio. Nota ꝙ iudex nõ debet ſubditum ſuum excõicare ꝓ delicto, niſi prius ipſum monuerit, ut deſiſtatꝰ: ſi nolit deſiſtere vel ſatisfacere, poterit illũ excõicare: & tunc excõicatio erit iuſta, & tenebit: aliàs eſſet iniuſta, & debebit relaxari ꝑ ſuperiorem ſine difficultate. Nota ꝙ ꝓ futuris culpis non debet qs excommunicari: niſi ex cauſa rationabili, q̃ debeat mouere iudicem. Nota ꝙ non poteſt ferri ſñia excõicationis in corpuſ uniuerſitatis uel collegij. Sed quid ſi de facto excommuniceť collegium uel vniuerſitas, utrum vniuerſitas ſit excommunicata vel collegium excõmunicatũ? Aliqui dicũt ꝙ nõ: qa collegium non eſt capax iſtius cenſuræ, vt hic diciť. Sed dicit gloſſa, tenendum eſt, ꝙ collegium uel aliud corpus eſt excõmunicatum: & omnes de collegio sũt excõmunicati: quod verum eſt quãtum ad iſtam eccleſiam militantem: & illi qui erunt poſtea ſurrogati, debent ſe tenere ꝓ excommunicatis: & petere relaxationem a dicta excõmunicatione.

na [a] Eccleſia: & infra. ¶ Cęterum interdicti, ſuſpenſionis, uel excommunicationis ſentẽtias latas ab officialibus archidiaconorum [b], ſeu quibuſlibet alijs iuriſdictionem habẽtib. ſuffraganeorum Remenſis eccleſiæ ſubditis, Remen. archiepiſcopus, & eius officiales (omiſſis ipſis excommunicatoribus) non relaxent [c]: ſalua contraria ſuper hoc cõſuetudine [d], ſi quam habent. ¶ Porro excommunicationum ſententiæ [e] à Remenſi archiepiſcopo ſuiſque officialibus generaliter promulgatæ, ſubiectos [f] eiuſdẽ iuriſdictioni archiepi tantum ligant. Sed nec in ſpecie [g], nec in genere [h]

[Prima gloſſa diuidendo ſummat.]

a ¶ Romana.] Huius decret. quinque ſunt dicta. Primum quòd archiepſ ſententias latas a ſubditis ſuorum ſuffraganeorum niſi hoc habeat de cõſuetudine non relaxet. Secundum, quòd generalis ſententia archiepi ligat tm̃ ſubditos. Tertium, ꝙ pro præter iis uel præſentibus culpis, monitione non præmiſſa, ab eis lata ſententia eſt iniuſta. Quartum, quòd ꝓ futuris culpis, vel iã commiſſis, ſ. niſi ſatisfaciant, excommunicare non debẽt, niſi mora, culpa uel offenſa, uel alia iuſta cauſa ſubſit. Quintum ꝙ in uniuerſitatem, vel collegium, non feraſ excommunicationis ſententia: ſed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.

b ¶ Archidiaconorum.] vel ipſis archidiaconis: & ſic nota inferiores epiſcopo iuriſdictionẽ habere de hoc 25. diſtinctio perlectis. ſupra de offi. ord. cum ab eccleſiarum.

ADDITIO. Et hic per Archidiaconum.

c ¶ Non relaxent] quod ſi fecerint, non tenet relaxatio: cum nec excommunicãtium, nec excommunicatorum ſint iudices, vt ĩ. eo. ti. venerabilibus. 1. reſponſo. Ioan. And.

d ¶ Conſuetudine.] & ſic cõſuetudo in talibus iuriſdictionem dat. ad idem ſupra eo. lib. de offi. ordi. Romana & de foro compe. Romana. § 1. [Io. Mo. alleg. de no. ope. nun significantibus, magis proprie facit de præben. referẽte. quæ loquitur de Remen.] Idem intelligas, ſi haberet priuilegium ſuper hoc à Papa: iſta enim ſunt ad hoc paria, priuilegium & conſuetudo. 3. quæſtio. 3. conqueſtus. ſupra de officio ord. duo ſimul. cum ſimilibus.

[Gio. ſeq ponit differẽtiam inter canonem archiepiſcopi, & eius ſententiam.

e ¶ Sententię.] canon quem facit archiepſ in cõcilio prouinciali: iſte ligat ſubditos totius ꝓuinciæ 18. diſ. c. vlt. ad hoc de pręb. graue. de accu. ſicut olim. 1. ſẽtẽtia autem lata ab archiepiſcopo, puta quicumque furtum fecerit, ſit excommunicatus: iſta non comprehẽdit ſubditos totius ꝓuinciæ, ſed ſolius diœceſis ſuę & de hac loqtur hic: nec etiam ipſi ſubditi ꝓbabiliter ignorãtes ligaň, vt ĩ eo. lib. de conſti. c. 2. intelligo tñ delinquentes in diœceſi ipſius archiepi ſciẽtes illa ſentẽtia ligari: quia iam per delictum effecti sũt ſubditi. de for. comp. c. ult. de rap. c. 1. Ratio autem huius dicti eſt: quia ſicut in ſpecie non põt ligare, ſubditũ ſuffraganei ſui: ſic nec in genere, immo, multo minus. arg. de reſcri. paſtoralis.

f ¶ Subiectos.] & de hoc demum cum in ſua diœceſi delinquunt, ut ſup. de conſti. c. 2. 2. reſponſo.

g ¶ Specie.] Excommunico P. quia furtum fecit, uel ſacrilegium commiſit.

ADDITIO. Vel dicit, excommunico P. quia ædificat uel ædificauit in cœmeterio eccleſię ſecundũ Innocen. qui idem repetit de generali de qua in ſeq. gl. Ioan. Andr.

h ¶ In genere.] excommunico omnes qui ſacrilegiũ commiſerunt.

1 Idẽ In. Hoſ. I. M. Ar. & Fri. Fa. 8. d. q. 5. vbi vid. ꝑ cum ꝙ hic ponit circa hoc Arc. & in Spe. de cõſti. uer. & no. ꝯ hoc. & hoc eo. ti. a nobis. 1. Io. An.

a ¶ Com-

pro culpis, & offenſis præteritis, vel præſentibus, excommunicationum ſententias abſque competenti [a] monitione præmiſſa promulgent: & ſi contra præſumpſerint, iniuſtas [b] nouerint eſſe illas.

¶ Caueant etiam ne tales ſententias excommunicationis †, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro futuris [c] culpis, videlicet ſi tale quid fecerint vel etiam pro iam commiſſis ſub hac forma: ſi de illis infra [d] tale tempus minime ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora [e] in exhibenda ſatisfactione, vel culpa [f], ſeu offenſa [g] præceſſerit, quibus merito ad iniungendam ſatisfactionem huiuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententijs exprimant) cauſa [h] ſubſit.

¶ In vniuerſitatem vel collegium [i] proferri excommunicationis ſententiam penitus [k] prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde ſequi poſſet, cum nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri [l]: ſed in illos duntaxat de collegio vel vniuerſitate, quos culpabiles [m] eſſe conſtiterit, promulgetur.†

¶ Idem in eodem.

¶ *Prælatus contra potentiam temporalem, etiam ſpiritualia gladio, ſcilicet eccleſiaſtica cenſura ſe tueri poteſt. hoc dicit. Io. And.*

CAP. VI.

DILE-

a ¶ Competenti.] ſupra eo. ſacro. & c. ſtatuimus.
ADDITIO. Et inf. eo. conſtitutionem. & ibi dicã quod hic not. Hoſt. de non ferenda ſententia, quam iudex credit non proficere. Ioan. Andr.

b ¶ Iniuſtas.] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata non præmiſſa monitione. fallit in caſu ſup. eod. ſtatuimus. incurrit ergo excommunicator pœnam conſtitutionis, ſupra eod. ſacro ſaluo eo quod habuiſti ſupra c. prox.

[Glo. ſeq. ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit. Iterum ſignat contrarium, & ſoluit.

c ¶ Futuris. †] quia tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem. ff. de vſu. l. 1. contra. ff. ſi ſerui. ven. l. egi. cum ſi. ff. de libe. agno. l. ſi quis. §. alimenta. Dic quod tractus futuri temporis, non ſpectat ad iudicem, ita q ſtatim detur exactio. Vel dic, q lex loquitur in vſuris, quæ ſunt odioſæ. ſ. quod non condemnabit ad futuras vſuras, quæ committuntur ex mora: aliàs bene prouidet iudex in futurum. C de vſur. l. in bonæ fidei. ſicut in alimentis, vt in prædicto § alimenta. Vel loquitur lex, cum nõ eſt obligatus: ſi vero eſt obligatus incontinenti, tunc iudex prouidet in futurum: vnde & propter præſentem contumaciam condemnat ad futuras expenſas, vt ſupra de procur. vbi de hoc & ſupra de ſepul in noſtra & ſupra eod. lib. de homi c 2. ſed quantum ad caſum noſtrum expreſſe contradicit. de ſent excommun. a nobis 1. vbi fertur ſententia excommunicationis pro futuro delicto. & ſupra eo lib. de conſtit c. 2. Solu dic quod aliud eſt, ſtatutum, & aliud ſententia: ſtatutum enim bene poteſt fieri pro futuris delictis hoc modo: ſtatuimus, vt nullus hoc faciat: & q fecerit ſit excommunicatus ipſo facto: aliud eſt ſententia, quæ ſic profertur: excommunico Tan. ſi furtum fecerit, quod hoc hic prohibetur. aliud ergo eſt ſtatutum, & aliud ſententia, vt probatur ſupra c. prox. & dixi ſupra eo. c. § porro.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

d ¶ Infra tale tempus.] eſt ne ergo correcta decreta ĩ. de appe. præterea 2. Non: ſed declaratum eſt quo caſu poſſit hoc modo proferri ſententia.

e ¶ Mora.] condemnatus in actione perſonali, ſi non ſoluit infra quatuor menſes vt debuit, poſtea poterit iudex præcipere; vt ſoluat infra certum tempus: aliàs ſit excommunicatus, hic enim mora præceſſit.
ADDITIO. Inn. & Hoſtien. idem ponunt, cum primus terminus fuit hominis, vt quia præceperat iudex, quod infra xx. dies ſolueret Ioan. And.

f ¶ Culpa.] quia negligentes fuerunt clerici in diuinis officijs dicendis, poterit iudex dicere, excommunico omnes, qui nõ interfuerunt horis canonicis: hic enim culpa præceſſit caſum.

[Glo. ſequens ponit exemplum: quærit obijciendo & ſoluit.]

g ¶ Offenſa.] vt in coniugato, qui tenuit concubinam, ſeparetur ab ea, & excommunicetur, ſi vlterius redeat ad ipſam. ſup. eo. ſi concubinæ. Sed dices quã do erit reperire caſum in quo non intercedat mora, culpa, vel offenſa? Sol. ſi ſtatim poſt condemnationem factam a in perſonali iudex præcipit, quod ſoluat infra certum tẽpus ferendo ſententiã excommunicationis: hic non præceſſit mora: vadit ad eccleſiam, inuenit clericos ſollicitos circa horas: hic non interceſſit culpa: vel inuenit clericos bene continentes: excommunicat eos, qui non ſeruant continentiam: hic non præceſſit offenſa.

h ¶ Cauſa.] pone exemplum ſup. de teſta. conſtitutis, ſed ibi præceſſerat offenſa pro parte. ſed poteſt poni in executoribus, qui excommunicant conferẽtes beneficia: quia præiudicari poſſet ei, qui debet acceptare ſecundum formam de cre. de conceſ. præb. quia cunctis.
ADDITIO. Vel pone per decr. ad noſtrã 2 de iureiu. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur. Inn. dicit & Hoſt. q iuſta cauſa eſſet, ſi excommunicarẽt cruce ſignatos, non portantes publice crucem: non enim debet ſubtrahere bonum exemplum, ſupple nec ſe celare, vel ſecundum eos excõicat tolerantes hæreticos vel cõſimiles. ſupra de hære. excõicamus. §. credentes, &c. Ioan. And.

i ¶ Collegium.] an vniuerſitas vel collegium poſſint accuſari de crimine, not. 12. q. 2. epiſcopus qui mancipiũ, & ſupra de ſimo. dilectus 2.
ADDITIO. Ibi dedi alias remiſſiones: vbi ẽt ſcripſi an poſſit vniuerſitas de publico crimine per ſyndicum accuſari. & vide quod dixi ſup. ti. 2. c. vl. ſuper gl. pe. de ſingulari. an puniri poſſit vniuerſitate punita. Io. And.

[Glo. ſeq. reci. per q. & ponit duas opi.]

k ¶ Penitus.] per hanc litteram dicunt quidam [ſcilicet Hoſtien. Io. Mona. Archi. & Fran.] q non tenet ſententia: & poteſt eſſe ratio: quia vniuerſitas vel collegiũ non eſt materia capax ad recipiendum talem ſententiam. Ber. contra, dicens, quod ſi ſententia fuit lata, bene tenet: & hoc eſt tutius.

l ¶ Irretiri.] Intelligas quo ad eccleſiam: ſecus quo ad Deum, cuius opinio nec fallit nec fallitur. de ſent. excom. a nobis 2.

m ¶ Culpabiles.] ſicut prælatus, vel conſules, & huiuſmodi maiores, vt ſupra de ſimo. dilectus.

Dilecto.] Primo ponit allegationem, & concluſionẽ generalem, ex qua ſecundo infert ſpecialẽ: ibi, Et quoniam quam in tertia fortificat per argumentum a minori: ibi, Et quidem.

† Vide Alex. in l. ſi luſu fa. milias. §. diui. ff. de l. 1. & Ab. l c. P. & G. de off. dele. & in c. ex litte. de ſponſ.

† Dictio, excõicationis, deeſt in antiquioribus exemplaribus, ẽt impreſſis.

a De nõ meroſo: puta promiſit reſtituere cẽtũ, quĩ creditor peteret, qui ſi prius ĩ iudicio petijt & cõfeſſ᷒ fuit, Io. And.

† Dicẽdo cum Io. A. & Phi. excõico oẽs illius vniuerſitatis qui meo mandato rebellauerũt. & nota hic excõicationẽ differre ab iter dicto quo iuſte innocentes ſuſpẽduntur nõ ẽ ĩ. de ſpõla. vide Ioã. Calõ. in trac. de eccle. interdicto. F.

† In manuſcriptis deſunt hæc duo verba: in eodem.

¶ Et dixit Hoſt. ꝙ hęc decre. dirigebaſ cuidā fratri Minori, & pęnitentiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabaſ frater Io. Lemouicenſis, qui ſup hoc Papā conſuluerat, an Decano liceret vtroque gladio ſe tueri. Conqueſtus .n. fuerat ſm Hoſt. & Bon. balliuus corā eo, ꝙ ipſe decanus ꝑ oia Cæſar erat: quia vt præsbyter, & vt miles, nunc cenſura, & nunc armis ꝓcedebat contra ipſum, & eius terram. Ioan. And.

terius, ꝙ ſocijs & vicinis licet de iure defendere iniuriam conſocij & vicini Nota finaliter ꝙ licitem eſt ſpiritualem poteſtatem iuuari temporali. & ſic econuerſo temporalem ſpirituali. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

ℭto [a] filio Decano [b] Aurelianenſi: & infra.

¶ Præterea cum omnes leges omniaque iura vim [c] vi repellere, cunctiſque ſeſe defenſare permittant, licuit † vtique ipſi Decano (ſi prædictus [d] balliuus cum bonis [e] ſuis mundanis iniurioſe ſpoliare, vel ea violenter occupare [f] præſumpſerit, vt ſuperius [g] eſt expreſſum) contra illius violentiam iniuriamque ſe tueri. Et quoniam aduerſus eius nimiam [h] potentiam ſufficiens temporalis defenſio ſibi forte non aderat, potuit ſe etiam ſpiritualiter, gladio videlicet vtendo eccleſiaſtico [i], defenſare; ac recurrere propter [k] hoc ad arma ſpiritualia, quæ ſunt eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine [l] illis vti: præſertim cum dictus balliuus poſt latas in eū (ab † eodem Decano) ex alijs cauſis excommunicationis ſententia, ſicut idem Decanus aſſeruit, ipſum tamquā exinde prouocatus [m] ſententijs ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem [n]: & propter hoc poſtmodū ipſe Decanus ſententiam tulerit interdicti tamquam ſpirituali ſe mucrone defendens cōtra illius iniuriam & violentiam ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contemptum illatam.

¶ Et quidē cū liceat cuilibet ſuo vicino [o] vel proximo pro repellenda ipſius iniuria ſuum imperti

CASVS. Eps Pictauen. quendam Titium dominum tp̄alem puta balliuū, vel aliquē dām temporalem ꝑꝑ aliquod crimen vel cōtumaciam excommunicauit: ipſumque pro excommunicato in tota ſuadiœceſi fecit publice denuntiari: vnde ipſe balliuus vidēs ſe a populo vitari, vt leproſus, in corde ſuo fuit ita commotus cōtra epm Pictauen. & ipſum epm Pictauē in odium huiuſmodi excommunicationis ſpoliari fecit aliquibus bonis ſuis, & illa bona violenter occupauit tāquam ſua: Eps Pictauen. vidēs ſe ſpoliari bonis ſuis, & illa per violentiam occupari, ſuppoſuit interdicto eccleſiaſtico totam terram illius domini temporalis, & mandauit illud interdictum ſeruari, vtrum licitum fuerit epo Pictauen. ꝓ iniuria ſibi illata circa bona temporalia ſupponere interdicto terrā domini temporalis bona occupantis; Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic, nam cuicumque eſt permiſſum a iure ſe poſſe defendere, vt in l. vt vim atque iniuriam ff. de iuſti. & iure, & quia eps non erat potens ad ſe defendendū defenſione temporali contra poteſtatem illius domini tēporalis: ideo potuit licite ſupponere interdicto eccleſiaſtico totam terram ipſius domini. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet (immo tenet) defendere ſuum proximum cum ſibi infertur iniuria: aliàs ſi negligēter ipſum proximum defenderet, videretur eſſe participes & fautor iniuriātis. ergo multo magis permittitur alicui ſe defendere cum iniuriatur in perſona ſua vel in bonis ſuis Nota primo ex hoc c. affectum principalem huius c ꝙ prælatus eccleſiaſticus gladio ſpirituali poteſt ſe defendere contra potentiam temporalē: ideo ſi aliquis iudex eccleſiaſticus iniurietur ab aliquo ſęculari, pōt ipſe iudex eccleſiaſticus talem iniuriantem excommunicare, vel terram ſuā ſupponere interdicto eccleſiaſtico, vt hic textus, & ad hoc allegatur ſemper præſens capitulum. Nota vlterius ex principio c illud ad quod allegatur, vim vi repellere licet. Not ꝙ excommunicatio, interdictum, & aliæ cenſurę dicuntur eſſe propria arma eccleſiæ. Nota ꝙ eccleſia habet apud ſe gladium temporalem & ſpiritualem, ſed habet gladiū ſpiritualem actū & habitu: gladium autem temporalem habet ſolum in habitu. No. ꝙ quilibet tenetur defendere ſuum proximum ab iniuria eidem proximo illata Nota inſuper, ꝙ negligētes defendere proximum iniuriatū, videntur eſſe participes criminis, & fouere ipſum iniuriantem. Nota vl-

† Vide Dec. in c. cū nō ab hoīe in 1. no. de iu. & in c. ſignificaſti. de off. de leg.

a ¶ Dilecto.] Prælatus contra potentiam temporalem, etiā ſpirituali gladio, ſcilicet eccleſiaſticæ cenſuræ ſe tueri poteſt, hoc dicit.

[Glo. ſecunda reci. per obiectio. de cap. quæſiuit.]

b ¶ Decano.] decanus iſte de conſuetudine vel priuilegio, habebat ordinariam vel ſaltem poteſtatem fulminandi cenſuram, & cō cor. ſupra de app. dilectus. de offi. ord. irrefragabili. §. exceſſus. ſupra de ver. ſign. ex parte 1. aliàs ſecus de his quæ fi. a ma. par. cap. quæſiuit. de hoc ſupra de offi. ordin. cum ab eccleſiarum.

c ¶ Vim vi.] ſupra de homicid. ſignificaſti, ſecundo. vbi ſunt hæc verba: & ibi de hoc in gl magna, quæ poſſet hic repeti. ¹ Et vniuerſalis propoſitio, omnes leges, &c reſtringitur ad particulares: hac ſi diceret, quędā leges & quędam iura. ſ. de hac materia loquentia. Ber.

d ¶ Prædictus.] In parte deciſa ſub illo infra.

e ¶ Bonis.] ergo licet defendere non ſolum perſonam ſed bona: tamen pro defenſione bonorum non licet ſic ſæuire, ſicut pro defenſione perſonæ. ſupra de homic. c. 2. ibi, te tuaque. eo. tit. ſuſcepimus. & dic vt eo. ti. ſignificaſti 2. & 23. q. 1 §. 1. & q. 3. in prin.

f ¶ Occupare.] vt non ſit geminatio verborum, ſpoliare referatur ad mobilia: occupare ad immobilia.

g ¶ Superius.] in parte deciſa.

h ¶ Nimiam.] reſpectu temporalis potentię ipſius decani: nam potentioribus pares eſſe non poſſumus. ff de alie. iu. mut. cau. fa. l. 3.

i ¶ Eccleſiaſtico.] dicit Ambroſius ² & ex nimia humilitate loquitur, ꝙ arma ſua ſunt lacrymæ. 23 quæſt. vl. conuenior. gladius autem hic continet quod cenſura. ſupra de verb. ſign. quærenti.

k ¶ Propter hoc.] ſcilicet quia temporalis defenſio ſibi non aderat.

l ¶ Munimine.] nota, ꝙ non loquitur hic de prælato, q vlciſcitur, ꝙ verum facere poſſit, no. ſupra de maled c. 1. 2. q. 7. ſi quis erga. ſed ſolum de eo qui ſe defendit.

m ¶ Prouocatus.] i. turbatus vel commictus ad idem ſupra de offi. deleg ſuſpicionis. aliter ſumitur ſupra de appe. cum ſit Romana.

ADDITIO. Scilicet prouocatione ad cauſam Albi ponitur pro imitatione boni exempli: vnde cantat eccleſia in feſto martyrum Marcelli & Petri: quorum gaudemus, prouocemur exemplis. Io Mo & Archi

n ¶ Eiſdem.] contra tales prodita eſt pœna per conſtitutionem inf. eo quicunque. quia excommunicati ſunt ipſo iure, niſi infra octo dies reſtituant, vt ibi.

o ¶ Vicino.] ergo quilibet tenetur vicinum ſuum & amicum

† Hæc verba: ab eodem Decano: deſunt in manuſcriptis.

¹ Quod facit Ho. & ſi quod addit, vt de vbi ſ. remiſſiue Io. And.

² Ep. 33. ad Marcellinam ſororem.

baticum ſuum defendere, vt 23 q. 3. nō in inferenda, & c. fortuito. 83. diſt. error. & ī. eo. quantæ, vbi de hoc [& C. de cómer. & mer. l. 2. vbi plures cōcord. de hoc] multo ergo fortius ſeipſum, vt ſequitur.
[Glo ſeq. obijcit & ſoluit per diuerſitatem vſus.]

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 26. art. 4. & ſeq.

a ¶ Sibimet.] quia ordinata 1 charitas à ſe incipit. 22. q. 5. ſi non licet. Sed videtur ꝙ hoc non licuerit iſti Decano; exceſſit n. moderamen inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. ſupra de reſtit. ſpo. olim 1. ī. eo. ſi vero, & de homi. ſignificaſti 2: ad fin. maior. n. eſt pœna ſpiritualis, quæ ligat animā, quam temporalis, quæ ligat corpus: ſicut anima precioſior eſt corpore. 12. q. 2. præcipimus. ad idem 11. q. 3. corripiantur, & hæc forte fuit dubitatio decretalis, ſed Papa hic approbat hanc defenſionem: & ita quocūque modo licitū eſt ſe defendere, dūmodo corporalis læſio non inferatur: maxime quia huiuſmodi ſententiæ ſunt medicinales. ſup. eo. c. 1. 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum. in fi.

b ¶ Vtrumque.] ergo duplici defenſione, poteſt quis vti, vt infra de reg. iur. nullus pluribus, cum ſuis concordantijs.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quòd iſta nō ſunt aduerſaria, ſed ſibi mutuum ſubſidium præſtantia, vt hic. Ioan. And.

2 Vide Turrecrematam in c cum ad verú. 96. diſt.

c ¶ Suffragari.] 23 q. 5. prodeſt, ſup. de offic. ord. c. 1. ſ̄ 2 videtur quod tēporali gladio vti non potuerit: quia poſt aduentum Chriſti fuerunt gladij & poteſtates diuiſæ. 10. diſt. quoniam. 96. diſt. cum ad verum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modum iuſtitiæ; ſed hic loquimur de executione ipſius gladij, non in modum iuſtitiæ, ſed defenſionis: quo gladio cuilibet priuato licet vti, primo non niſi iudici: & ſic non obſtat.

VEnerabilibus.] Aliàs incipit, Cæterū, & ſic alleg. eam Io. Mo. Decretalis iſta habet multa dicta. Et primo vſque ad §. Porro oſtendit quando habeat vel non habeat archiepiſcopus iuriſdictionem abſoluēdi excōmunicatos à ſubditis ſuffraganeorum, vel ab ipſis ſuffraganeis. Secundo vſque ad § Sed ſi. oſtendit eo caſu quo iudex eſt, abſolutionem ante omnia fiendā niſi in caſibus. Tertio: ibi, Sed ſi. & §. pen. & vlt. tractat de abſolutione ad cautelam danda, quādo de nullitate ſententiæ dubitatur. Quarto: in §. ſane quod. qñ, nō de nullitate, ſed de iniuſtitia quæritur. Quinto inde in §. Deniq; quandam conſuetudinem approbat. Summabitur aūt ſm has partes, dicunt Io. Mo. & Archi. ꝙ inter archiepm̄ Rothomagen. & ei9 ſuffraganeos grādis fuit quæſtio coram Inno. iiij & vt dicunt ex regiſtro patere. Primo proponebant ſuffraganei 𝔷 archiepiſcopum querelam ſuper multis articulis. Secundo pars archiepiſcopi reſpondebat ad illa: & hæ duæ partes ſunt deciſæ. Tertio per ipſum Inno. fuit ſententiatum & conſtitutum vt hic: & ꝗ plura ēt de hac parte tertia ſunt deciſa. Et de eadem materia abſolutionis, & de eodem Rotomagen. & ſuffraganeis loquit̄ decr. ad reprimēdam, de offi. ordi. Dicit autem Archi. ſe de libro domini Inn. quaſdam gloſſas habuiſſe quæ hic ponuntur ad litteram. Per hoc patet ꝙ Guli. in Specu.

ri auxilium; immo ſi poteſt & negligit, videatur iniuriantem fouere, ac eſſe particeps eius culpæ: licuit profecto ipſi Decano proprio ſibimet [a] ſubuenire ſubſidio, & ſuammet temporalem iniuriā ſua propria ſpirituali defenſione tueri, ſicq; vtrunque [b] quodammodo gladium & temporalem & eccleſiaſticum, alterum videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij conſueuerunt exigente neceſſitate ſibi adinuicem ſuffragari [c], & in iuuamen alterius ſubuentione mutua frequentius exerceri.

¶ Idem.

¶ Excommunicatos à ſubditis ſuffraganeorum, archiepiſcopi non poſſunt abſoluere: ſed excommunicatos à ſuffraganeis vel officialibus bene. ſi ad eos appellatum fuerit. h. d. Ioan. And.

CAP. VII.

VENERABILI-

de comp. iud. ad §. ſequitur. in fi. male dicebat hāc decre fuiſſe Alex. iiij. Suſpicor autem ꝙ hic in principio deciſum cōtinebat id quod ibi habetur ante finē verſ. item not. & p p id allegabatur pro titu. de fo. comp. Et prima pars hoc intendit. Archiepiſcopus non eſt competens iudex, cū excōicatus ad petitionem partis ſine appellatione petit abſolui: vel aliàs de parte conqueritur, cum nō ſuffraganeus, ſed is pro quo lata eſt ſētentia illam defendere debeat. Si vero petat ſuffraganeum pro iniuſta excōicatione puniri: tunc eſt iudex idoneus. Idem ſi petat abſolui a ſententia lata per ſuffraganeum procedentem ex officio. Ioan. And. ¶ Illud ca. legitur vſque ad §. porro.

CASVS. Archidiaconus Pictauen. vel archipresbyter, vel abbas monaſterij S. Cypriani ſubditus epiſcopo Pictauen. protulit in ſubditum ſuum ſententiam excommunicationis: excommunicatus dicit ſententiam excōicationis iniuſtā, vel non dicit iniuſtam, ſed adiuit metropolitanum archiepm̄ Burdeg. vel eius auditorem omiſſo ep̄o Pictauen. vtrum poſſit metropolitanus cognoſcere an ſententia ſit iuſta vel iniuſta, vel abſoluere ipſum excōicatum? Rñdet quod non: quia non eſt iudex, nec excōicatoris, nec excōicati. Idem ſi ep̄s Pictauen. vel eius officialis excommunicauit aliquem ſubditum ſuum: nam tunc archiep̄s. Burdeg. non poſſet talem ſubditum abſoluere: & hoc verum [illegible] niſi fuerit appellatum ad ipſum archiepiſcopum: nam tunc poſſet eum abſoluere. Et iſte eſt vnus caſus in quo archiepiſcopus habet iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum. Sed quid ſi nō fuit appellatum ad ſuperiorem: vtrum poſſit metropolitanus cognoſcere de iuſtitia vel iniuſtitia excōicationis? Rñdet quod non: niſi in duobus caſibus, quādo alicuius ſubditus ſuffraganei fuit excommunicatus ad inſtātiam partis: ſed coram archiepiſcopo petit ſuffraganeū puniri de iniuſtitia iuxta c. ſacro. eo. titu. in antiq. Alius caſus eſt, qñ ep̄s ſuffraganeus non proceſſit ad inſtantiam partis, ſed ex ſuo officio: in his. n. caſibus poteſt excommunicatus cōqueri de iniuſta excommunicatione ſuffraganei coram archiepiſcopo. Not. primo, quòd archiepiſcopus non pōt abſoluere excōicatum a ſubdito ſuffraganei: quia nō eſt iudex nec excōicati, nec excommunicatoris.
Nota inſuper tres caſus in quibus metropolitanus cognoſcit inter ſubditos ſuorum ſuffraganeorum. Primus, quando fuit appellatum a ſuffraganeo, vel eius officiali. Secundus eſt, quando ſubditus ſuffraganei fuit a ſuffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniuſtitia excommunicatoris apud metropolitanū, vt metropolitanus illum puniat, iuxta c. ſacro. eo. tit. in antiq. Tertius caſus eſt, quādo ſubditus ſuffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad inſtantiam partis. Nota vlterius, quod archiepiſcopus non poteſt adiri per viam querelæ à ſubditis ſuffraganeorū, & ſic patet, ꝙ aliud ē via querelæ, aliud via appellationis de quo de offi. lega. c. 1. Nota finaliter ꝙ archiepiſcopus nō eſt iudex ſubditorum ſuffraganeorum. quod intellige per viam querelæ, & ſic proprie loquitur iſte textus. Dom.

¶ Prima

bus : [a] & infra.¶ Cæterum Rothomagenſi [b] archiepiſcopo vel eius officiali,non licet excommunicatis ab archidiaconis vel alijs ſubditis [c] ſuffraganeorum ipſius archiepiſcopi(cum nec excommunicantium , nec excõmunicatorum ſint iudices) abſolutionis beneficium impertiri [d]:excommunicatos autem ab ipſis ſuffraganeis , vel eorum officialibus poſſunt abſoluere , ſi ab ipſis litigantibus ad eos † fuerit prouocatum [e]. Neutra vero partium appellãte, ſi qua ipſarum per archiepiſcopum vel eius officialem ab excommunicatione cõtra eam lata pro reliqua poſtulet ſe abſolui:vel aliàs coram eis de parte [f] aduerſa querimoniam ſine app[illegible]ionis [g] interpoſitione deponat , non eſt in hoc ab ipſis [h] (cum ſui non ſint iudices) audienda. Sed ſi excommunicatus deponat apud eos de ſuffraganeo , vt imponatur ei pœna [i] , & ꝓ ſuo intereſſe ſuper iniuſta excommunicatione querelam , audire vtique debent [k] eum : ſecus autem ſi conqueratur de ipſo,vt relaxetur huiuſmodi ſententia contra ſe ab eo pro alio [l] promulgata: quoniam tueri hanc cauſam nõ ad ipſum ſuffraganeũ, ſed ad eum pro quo eſt ſententia lata,ſpectat. Attamen ſi ſuffraganeus, vel extra iudicium pro ſuorum defenſione [m] † iurium , vel etiã in iudicio ex ſuo procedẽs officio †, inquirendo videlicet, vel ſimile quid agendo aliquem excommunicet : in hoc caſu conueniendus eſt ipſe ſuffraganeus coram archiepiſcopo , vel eius officiali : quia ipſius intereſt defendere cauſam ſuam [n].

¶ Archiepiſcopus in caſibus in quibus iuriſdictionem habet, ante cognitionem cauſæ abſoluit excommunicatum ad petitionem partis,vel ex officio, niſi dicatur excommunicatus pro manifeſta offenſa vel contumacia:& contumacia præſumpta & manifeſta ponit exempla h.d.Ioan And.

¶ Porro archiepiſcopus, vel eius officiales excommunicatos à ſuffragãeis, ſemper antequam audire cauſam incipiant, in caſibus in quibus eis iuriſdictio cõpetit, iuxta Eccle-

¶ Prima gl.ſummat principium.

a ¶ Venerabilibus.] Excommunicatos à ſubditis ſuffraganeorũ, archiepiſcopi non poſſunt abſoluere:ſed excõmunicatos à ſuffraganeis vel officialibus bene, ſi ad eos appellatum fuerit,hoc dicit principium.

b ¶ Rothomagenſi.] idem in alijs archiepiſcopis, ſup. eod.lib. de pœnis. Romana. & ſup.eo.lib.de offic. ord Romana, in fine.

c ¶ Subditis.] ergo inferiores epĩs bene poſſunt excõicare.qđ dic vt 2.q 1. nemo. ſ. de offic. ord. cum ab eccleſiarum.

d ¶ Impertiri.] niſi hoc habeat de conſuetudine. ſup. eo.tit. & lib.Romana.1.reſpon. in fin.

e ¶ Prouocatum.] ſeruato tamen eo quod habes inf.§. ſed ſi ex cauſa,& §.ſeq.

† Amplia in alio caſu not.vt per Abb. in cap.in litteris,& offi.dele. vbi vide omnino Decium.

f ¶ De parte aduerſa.] non dicit de iudice,quia tunc ſecus, vt patet per ſequentia.

g ¶ Appellationis.] ſi enim appellaſſet : archiepiſcopus tunc eſſet competens iudex: eſt.n. vnus de caſibus in quo iuriſdictionẽ habet in ſubditos ſuffraganeorum, no.ſup. de offic. ord. paſtoralis.

h ¶ Ipſis.] archiepõ vel officiali eius.

i ¶ Pœna.] ſup. eo.ſacro.& c cum medicinalis [eod. tit. & lib. ſupra.]

ADDITIO. Vide quod dixi ſupra eod. ſtatuimus. ſuper vlti. glo.Ioan.An.

k ¶ Debent eum.] quia tũc archiepõs eſt competens iudex , ſ. rei:& ſic vna via permittitur quod alia prohibetur : quod dic vt inf.de reg.iur.cum quid.

† Vide Abba. & Fel in ca. dilectos, el 1. extra de reſcr.

l ¶ Pro alio.] ſecus.n.ſi ex officio , vt patet in proxi.§.

m ¶ Defenſione.] vt ſupra c.prox. & eſt ſimilis diſtinctio ſupra de appel. cum ſpeciali.

ADDITIO. Vide quod ibi not.in gl. ſed qualiter. & ſup.eo.ſacro ver.cumque eo.in 1.gl.Ioan.And.

n ¶ Cauſam ſuam.] & ante omnia illa abſoluetur.j. § 1 niſi in caſu ibi poſito.

¶ PORRO. Iſte §.hoc dicit.In caſibus in quibus ſupra fuit dictum,iuriſdõnem deuolui ad archiepm:archiepõs abſoluit excõicatum anteq̃ de cauſa incipiat cognoſcere, & hoc niſi dicatur excõicatus ꝓ manifeſta offenſa:tũc nõ abſoluitur niſi facta ſatisfactione,hoc dicit.Iſte §.legitur vſq; ad §. ſed ſi ex cauſa legitima, & in eo caſus ſic figuratur:Dictum fuit ſupra,ꝙ ſi ſuffraganeus ſubditum ſuum excõicauit iniuſte:iſte excõicatus poteſt conqueri de iniuſtitia coram ſuperiore excommunicatoris in aliquibus caſibus, videlicet cum ſit appellatum ad ſuperiorem : vel quando non fuit appellatum , ſed epiſcopus procedebat ex officio ſuo non ad inſtantiam partis;vel ſi ad inſtantiam partis : ſed petit excommunicatorem puniri de iniuſtitia,iuxta c. ſacro eo.tit. in antiq. Sed quæritur , vtrum archiepiſcopus antequam excommunicatum abſoluat , debeat inquirere de iuſtitia vel iniuſtitia excommunicationis: puta ſi iudex à quo,dicit excommunicationem iuſtam : ita quod pendente litigio ſuper iuſtitia vel iniuſtitia excommunicationis remaneat excommunicatus:vel vtrum pendente illo litigio ſit abſoluendus?Reſpondet Romanus Pontifex,ꝙ archiepiſcopus in omnibus prædictis caſibus ante ingreſſũ debet excõicatum abſoluere recepta prius ab eodem cautione idonea de ſtando & parendo iuri , & hoc verum : niſi excõmunicator vel actor diceret excommunicatum pro manifeſta offenſa:quo caſu differtur abſolutio vſq; ad octo dies : infra quos probaretur, quod eſt excõicatus pro manifeſta offenſa:tunc.n. non abſoluitur , aliàs abſolueretur : & hoc quando fuit appellatum à diffinitiua , vt meus epiſcopus condemnauit me, & monuit ſub pœna excommunicationis vt ſoluerem Titio aliquam pecuniæ ſummam infra octo dies:Certum eſt quod epiſcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet:tamen ſi lapſis octo diebus me excommunicet,tenet excõmunicatio:lapſis octo diebus appellaui:volo dicere quod iniuſte fui condemnatus,& iniuſte excõicatus:peto coram archiepiſcopo me abſolui: Certe archiepiſcopus debet me abſoluere in principio litis:vel quando fuit appellatũ ab interlocutoria ante diffinitiuam , vt epõs me excõmunicauit pro ſuo iure defendendo,vt in c.proat.vel me monuit vt ſoluerem procuratori meo aliquam pecuniæ ſummam: adeo ſuperiorem,peto abſolui:certe ſum abſoluẽdus in principio cauſæ.Idem ſi fui excõicatus pro contumacia

† No.tex. bene ꝓm Domi. & Phi.facit. ſ.c. ꝓxi. & not. in c.venerabili.ſ. de cenſi. vñ inferunt, quod tũc poſſet excõicare extra territorium, vide not. in ca. nouit. de offic.leg & Inn.c. ex parte.ſup. de verbo. ſig. Font.

† Not. ꝙ qñ agitur de iniuſtitia actꝰ geſti per iudicem ex offic. procedentem:tunc ipſe cum eius principaliter iterſit citandus ẽ. glo. circa ſi.c.cũ ſpeciali.ſup de appell. vide Inn. c. humilis,& maiori.& obe.Bar.in l.2.ff. de adul.Fõt.

macia dubia: & appellaui à ſententia ad metropolitanum tamquam à ſententia iniuſta: quia volo probare quod fui detentus iuſto impedimento, nec potui venire ad iudicium, & ſic non fui cõtumax: peto vt iudex appellationis me abſoluat in principio litis: certe ſum audiẽdus. Secus ſi pateret me eſſe contumacem: vel mea contumacia eſſet manifeſta: tunc. n. non eſsẽ abſoluendus, niſi ſolutis expenſis, & præſtita cautione de ſtando iuri. Sed quid, ponamus quod iudex fecit me citari vt cõparerem in certo loco: ſum certus ꝙ inimici mei ſunt abſentes: ſed tamen ſunt de proximo reuerſuri: vnde miſi procuratorem ad me exonerandum, quod locus non eſt mihi tutus: vnde iudex aſſignauit mihi terminũ ad illud ꝓbãdũ quia in termino nõ cõparui, iudex me excõicauit. ego appellaui ab excõicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinendo abſolutionẽ, & peto abſolui. nõ ſum audiendus. Sed ponamus ꝙ iudex habuerit in ſe iſtam cautelam, quia pronuntiauit illum locũ eſſe tutum: nõ appellaui ab interlocutoria infra decẽ dies poſtea reputauit me contumacem, & vt cõtumacẽ me excõicauit: volo nũc adire metropolitanũ pro obtinẽda relaxatione ab excõicatione: & dico ꝙ locus non erat mihi tutus: Certe non ſum audiendus; q.a ꝑ interlocutoriã à qua non appellaui, fuit deciſum & terminatũ principale: ſ. ꝙ locus eſt mihi tutus, & ẽt acceſſoriũ, & teneor ſoluere expẽſas anteq̃ ſim abſoluẽdꝰ. Formã,] q̃ olim erat vt excõicatus venit & ad epm̃ ante fores Eccleſię, qui eps̃ haberet ſecũ duodecim ſacerdotes: & debet excõicatꝰ ꝓſtrare ad terrã: Poſtea dicit eps̃ pſalmũ pænitẽtialẽ. Miſerere mei Deus, &c. Huiuſmodi pſalmo dicto & totaliter finito eps̃ accipit excõicatũ ꝑ manum, & ponit eũ infra eccleſiã à qua fuerat expulſus: quia fuerat expulſus à communione fideliũ. Nam eccleſia dr̃ cõio fidelium in gratia exiſtẽtium. Hodie autẽ non ſeruatur hæc forma: ſed ſufficit ſi eps̃ dicat, Ego te abſoluo ab iſta excõicatione abſq; aliqua alia ſolẽnitate. [Appellatum] vt in notorijs, q.a ſi in caſu ꝓhibito appellaretur, non fiet abſolutio ante examinationẽ cauſæ. [Offerat.] infra octo dies. ĩ. eo. c. ſolet. in antiq. & durantibus illis octo diebus dẽt differri abſolutio. [Protinus.] id eſt, prius cognoſcatur an ſit cõtumax vel non. Minime.] nã q.s nõ dr̃ verus contumax: licet citatus dixerit nuntio, nõ cõparebo. Sed, ſi in iudicio dixerit, non cõparebo: tũc eſt verus cõtumax. Not. primo, ꝙ cũ excõicatus dixit excõicationẽ iniuſtã: & ꝓ relaxatione excõicatiõis adiuit ſuperiorem: antequã ꝓbet excõicationẽ iniuſtam eſt abſoluendus in principio cauſæ: niſi excõicator vel aduerſarius offerat ſe ꝓbaturũ intra octo dies, ꝙ ipſe fuit excõicatus ꝓ manifeſta, & ſi ꝓbeť ꝙ fuit excõicatus pro manifeſta offenſa, non relaxabiť, niſi prius ſatisfecerit. Not. ꝙ citatus non cõparens dicitur contumax p̃ſumptus: quia præſumptio eſt ꝙ ſpreuit venire ad iudicium, ex quo non venit: non tñ dicitur contumax manifeſtus: quia admittitur ad probãdum contrarium, videlicet quòd fuit impeditus, & probato legitimo impedimento relaxabitur ſine difficultate. Not. quòd ille dicitur manifeſtus cõtumax, q. in iudicio dixit iudici quòd nõ cõpareret: & ideo nõ eſt amplius citandus: quia citatio fit vt habeať cõiectura de animo citati an velit cõparere vel nõ. Se-

† al. ipſos

ſiæ formam [a] debent abſoluere: vt pote ſi poſt diffinitiuam fuerit excommunicationis ſententia promulgata, & ad eos † fuerit appellatum [b]: exceptis caſibus [c], in quibus iura prohibent poſt ſententiam appellare. Similiter ſi ſuffraganeus extra iudicium excõmunicet aliquem pro eius offenſa, vel pro ſui defenſione iuris, & ſuper hoc querimoniam ille proponat, eſt ille primitus iuxta formam Eccleſiæ abſoluendus: niſi ſuffraganeus probaturum ſe offerat, quòd pro manifeſta offenſa excommunicationis cum vinculo innodauit [d]. Idem eſt [e] etiam ſi quemquam pro præſumpta contumacia (videlicet quia ci-

cus ſi diceret extra iudicium, puta nuntio ꝙ nõ cõpareret. Sed quæritur, quia certum eſt ꝙ nuntio iurato creditur, ſi referat aliquem citaſſe: Sed quid ſi eſt dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius quod habuit p̃ceptũ à iudice viua voce ſuꝑ p̃cepto iudicis, an credatur nuntio? Dicit Ioan. And. in nouella, quòd non: nam ponderare debemus illa ſuꝑ quibus iurat: quia iurat fideliter exequi mandata iudicis & illa referre: non autem iurat aliud: ideo nõ eſt iuratus, niſi iudex dederit ſibi præceptum. Et ideo cautela eſt, quando quis impetrat citationem viua voce, quòd faciat illã redigi apud acta. Itẽ ponamus quòd nuntius ſiue executor dixit quòd citatus eum verberauit: vel citatꝰ dixit quòd nõ compareret: vtrũ de iſtis credatur nuntio ſiue executori? Dicit Io. And. quòd non: quia quantum ad iſta non eſt iuratus: & ſic regulariter creditur nuntio in ijs quæ concernũt executionem ſuam, ſuꝑ qua eſt iuratus: in alijs autẽ non ei crederetur: ideo cautela, eſt quando citatus infert iniuriã nuntio citanti, quòd vocentur teſtes, & petat inſtrumentũ ſibi fieri. Not. quòd ſi alicui aſſignetur terminus ad probandum aliquam exceptionẽ dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus: poterit coram iudice ad quẽ, ꝓbare illam dilatoriam. Et ſic habet locũ ẽt ſi in interlocutoria illud commune dictum, non allegata in cauſa principali, allegabo in cauſa appellationis: nõ probata ꝓbabo: & non ſolũ qñ appellatur à diffinitiua.

a ¶ Formam.] ĩ. eo cum deſideres.

[Glo. ſeq. quærit, ponit opinionem contrariam.]

b ¶ Appellatum.] poſt diffinitiuam ſententiam[2], & poſt excõmunicationem [1]. Et hic terminari puto dubitabilem quæſtionem, qua quęritur ex decret. nõ ſolum ſupra eod. lib. de appell. an appellatio interpoſita poſt diffinitiuam infra decem dies, reuocet ꝑ modũ attentati excommunicationem medio tempore inter ſententiam & appellationẽ latam: ſicut reuocat alia attentata? Et per iſtam litteram eſt dicendum quòd non, immo eſt neceſſaria abſolutio: de tali enim ſententia loquitur iſte §. & quod ita ſit verum, patet: quia excommunicatio aut ſtatim valet, aut ſtatim nõ valet. ſed pone quòd poſt latam diffinitiuam ſñiam infra decem dies iudex excommunicat partem nõ parentem, poſtea illa pars non appellat: non eſt dubium quòd bene ligat ſententia, ſpeciale ergo ſit in illa, ꝙ per appellationem ſequẽtem non annulleť: licet male fecerit iudex exequendo infra decem dies & excõmunicãdo: cũ tolleret ibi beneficiũ iuris. ſ. appellãdi: quod eſſe nec debet. ĩ. de reg. iur. indultum. Alij dicũt [3] hoc eſſe immutatum per decret non ſolum. quæ eſt poſterior: quod non credo ratione prædicta.

c ¶ Caſus.] quos vide ſupra eo. lib. de appel. Romana §. ſi autem.

A D D I T I O. dicit Ioan. Monac. quòd licet illis caſibus non relaxetur excommunicatio: iudex tamẽ appellationis poſtquam cognoſcere incœpit, an ſit recipienda appellatio, inhibere poterit ne dicta excõicationis ſententia executioni mandetur, vt ibi.

d ¶ Innodauit.] ĩ. eo ſolet. & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, vt ibi.

e ¶ Idem eſt] ſcilicet quòd primitus debet abſolui, vt dicitur in fine.

1 Quia ꝑ appellationẽ nõ ſuſpẽdiť excõic. ĩ. de of. ord. ad reprimẽdam. Io. And.

2 Idem Gul. in Spec. de app. §. de off. ver. ſi vero poſt Io. And.

3 Io Mo. hic & ĩ. eo. tit. is cui ſina.

[Glo. ſeq.

tatus præfixo ſibi termino non comparuit) excõmunicatione conſtringat: quia ſi ſic ligatus propoſita quærimonia † petat ab archiepiſcopo ſe abſolui, ſiue quando ſuffraganeus ex ſuo proceſſit officio, ſiue quando eſt ad ipſum archiepiſcopũ ante ſententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduerſario proponatur, quòd abſoluendus non ſit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, niſi prius expenſas reſtituat, & iudicio ſiſti exhibeat cautionẽ: Ipſeque reſpondeat, quod rectè contumax reputari non debet; pro eo quòd in itinere captus [a], vel etiam alio impedimento [b] detentus in termino cõparere nequiuit: tunc protinus ſibi iuxta formam Eccleſiæ beneficium debet abſolutionis impendi. Secus autem ſi ſe contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia ſua conſtet: quia forte prædixerat in iudicio [c] quòd minime compareret: tunc enim (cum manifeſta ſit contumacia, & manifeſta reputetur offenſa) [d] non eſt ei (niſi primo expenſarum ſatisfactione, ac de ſtando iudicio cautione præſtita) abſolutio impendenda. ¶ Et hoc ipſum eſt in ſimilibus obſeruandum: ſicut ſi aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipſum non eſſe ſibi tutum [e], & iudex poſtea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) ſententiam excommunicationis promulget: nam tunc ſi excommunicatus ipſe ad ſuperiorem appellet, & ante omnia ſe ab eo petat abſolui, (cũ probare coram eo velit ipſum locũ nõ exiſtere ſibi tutum) in hoc eſt proculdubio audiendus: cũ præſumpta ſolummodo eius contumacia videatur. Sed ſi iudex pronunciaſſet locum illum eſſe idoneum & ſecurum, & ille non comparuiſſet, ac ideo excõmunicaſſet eundem: ipſe poſtmodum ſuper hoc (niſi poſt latam interlocutoriam infra decendium [f] prouocaſſet) nullatenus audiri debet.

¶ *Excommunicatio lata poſt appellationem interpoſitam ex cauſa probabili, non ſtatim pronuntiatur nulla, ſed fieri poteſt relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. Idem ſi dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.*

¶ Sed ſi ex cauſa legitima ſeu probabili quis appellet: puta quia locus nõ eſt tutus, & poſt appellationẽ huiuſmodi excõmunicatione ligetur, ac deinde cõſtet ſuperiori quòd ad ipſum, ex tali cauſa extitit prouocatum, nõ tamẽ illico [g] pronuntiare debet excommunicationis ſententiam fore nullam, ſed per eã ad cautelã iuxta formã Eccleſiæ relaxare.

[Gloſſ. ſeq. reci. per. q an captus à priuato. &c.

a ¶ Captus.] ſic ĩ. de pig. cap. ſignificante, & quod dicit captus, intelligere poſſumus etiam à priuato: quia ex quo venire non potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. q. 3 nemo epiſcoporũ. ſed quo ad reſtitutionem expẽſarũ bene diſtinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo caſu non cõdemnetur ad expẽſas: ſecundo ſic: quia habet regreſsũ contra illum priuatũ capientem ff. ſi quis cau. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas, captus, non ſui procuratione & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.

ADDITIO. Et probatur per clemen. de pœn. multorum. ver. illis Ioan. And.

b ¶ Impedimento.] puta valetudine, tempeſtate, vi fluminum. (ſicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus ſequentibus in flumine Rheni currẽtibus annis Dñi Mcccxxxv quod ita creuit, quod pluribus diebus tranſiri non potuit.) Multa impedimenta videre potes. ff. ſi quis cautio. l. 2. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic ſi alia rationabilis cauſa præter impedimẽtum ſubeſſet: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. ſupra de in integrum reſtitut. ex litteris.

c ¶ In iudicio. 1.] quia ſi extra iudiciũ hoc dixerit, ſecus: ſicut nec nocet confeſſio extra iudicium facto, quod dic vt ſupra de confeſ. cap. vlt. vnde per hoc videtur, quod ſi nuntio citanti dixerit ſe nolle 2 venire, & nuntius ſic retulerit: non propterea dicatur vera contumacia & facit quod dixi ſupra de confeſ. c. 2.

d ¶ Offenſa.] ſupra de verb. ſignifi. ex parte. & c. cum olim.

e ¶ Tutum.] iuſta erat excuſatio, ſi vera fuiſſet, ſupra de appella. ex parte. ſupra eod. lib. de priuileg. cum perſonæ. cum ſim. (ſupra eodem libro de offic. delega. ſtatuimus 2. Ioan. And.

f ¶ Decendium.) ſic ſupra de ele. cum dilectus. ad fin. tranſit igitur interlocutoria in rem iudicatam, ſi infra decẽ dies nõ fuerit appellatũ quo ad partẽ: ſed nõ quo ad iudicem, quod dic vt ĩ. de appel. cũ ceſſante Io. And.

¶ SED SI CASVS. Dictum fuit ſupra. §. proxi. quòd ſi quis dicat excommunicationem iniuſtam, & petat abſolui à ſuperiore, eſt ſtatim abſoluendus. Sed ponamus quod iudex me citauit vt comparerẽ in aliquo loco mihi non tuto, quia ibi ſũt inimici mei capitales: Vel ſi ſint abſentes, tñ ſcio veraciter quod ſtatim ſunt reuerſuri: miſi procuratorẽ meũ ad me exonerandum & proponendũ iſtã exceptionẽ declinatoriã quod locus non eſt mihi tutus: iudex aſſignauit mihi in perſonã procuratoris mei terminum peremptorium ſed probandũ illam dilatoriã: produxi aliquos teſtes, & probaui iſtam exceptionem: hoc non obſtante iudex pronuntiauit illum locũ eſſe tutum: ab iſta ſententia appellaui legitime: poſt illam appellationem iudex me excõicauit: vel forte me excõicauit añ appellationẽ, ſed in excõicatione ſua expreſſit errorẽ intollerabilẽ: ego adiui ſuperiorẽ, & coram eo petij ſententiam excõmunicationis declarari nullã vtrũ iudex ſuperior debeat ſtatim me abſoluere, & dicere ſententiam nullam? Reſpondet quod non: ſed debet me abſoluere ad cautelã: & ſi quatenus abſolutione indigeam. Not. quòd excõicatio lata poſt appellationẽ legitimã, eſt nulla. Not. cum quis dicit ſententiã nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione põt excommunicatus abſolui ad cautellam.

g ¶ Illico.] ante. n. quam de nullitate pronuntiet, oportet quod doceatur de veritate cauſæ appellationis: nec ſufficit ad hoc pronuntiam

† Per viã ſupplicationis, reſtitutionis in integrũ, appellatiõis Do. Font.

1 Pet. de An. remittit ad nota. cle. 1. de do. & contu. no. in auth. quod ſemel. C. quõ & quã iudi. gloſ. approbat Fel. c. cõſuluit 3. colu. de. of. deleg Fonta.

2 An negãs velle cõparere ſemper dicatur cõtumax, vide Dec. in c. conſuluit de of. dele. & Abb. & cũ parati. de appella.

¶ *Si certum eſt excommunicationem eſſe iuſtam, ſit remiſſio: ſi certum eſt eam iniuſtam, non ſit: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio: ſed honeſtius eſt remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiſcopus eſt iudex, licet non fiat remiſſio. hoc dicit Io. An.*

¶ Sane ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe † iuſtam, velut cum propter manifeſtū exceſſum eſt in aliquem promulgata, ſuperior iudex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatū ad excommunicatorem prorſus remittere debet; nec debet [a] eum abſoluere, niſi excommunicator requiſitus malitioſe illi abſolutionis bñficiū deneget exhibere [b]. Si vero conſtet huiuſmodi ſententiam eſſe iniuſtā, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolui. Quòd ſi dubitetur, verū iuſta ſit vel iniuſta, ſuperior (niſi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Eccleſiæ poteſt illam: quamquam honeſtius & conuenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Vbi autem ſuperiori competit [c] de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit iniuſta: quoniam etſi contra ius litigatoris: non tamen contra ius cōſtitutionis [d] abſoluit.

¶ *Archiepiſcopus in caſibus in quibus excommunicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. h. d. Ioan. And.*

¶ Denique à ſubditis ſuffraganei emendas pecuniarias † poteſt archiepiſcopus ſecundum conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare [e].

¶ *Summatur ſupra in § Sed ſi ex cauſa, ibi videas.*

¶ Poteſt quoque archiepiſcopus beneficium abſolutionis iuxta formam Eccleſiæ nōnunquam impendere ad cautelam, vt pote ſi aſſeritur in excommunicationis ſentētia in-

tiſdum q ostendat ſe ex cauſa legitima appellaſſe, ad idem ſup. de appel. interpoſita. in prin.

¶ SANE. CASVS. Iſte §. Legitur vſq; ad finē c. & in eo caſus ſic figuratur: Epiſcopus Pictauen. excōicauit aliquem ſuum ſubditū, & excōicatio eſt iuſta: q2 fuit excōicat9 p manifeſta offenſa excōicatus vult adire archiepm Burdegal. p obtinenda eius abſolutione: vtrum archiepiſcopus Burdegalen. poſſit talē abſoluere, ac ſi excommunicatio eſſet iniuria? R. ſidet q non: ſed debet eum remittere ad excommunicantē epiſcopum, vt eū abſoluat, facta prius ſatisfactione. Si autem conſtaret archiepō. q dicta excōicato eſſet iniuſta, tunc ſtatim deberet abſoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum eſt, niſi talis remiſſio fieret ad cōfutationem excōmunicatoris: quia aliqui iudices malunt ſentētiam ſuam iniuſtam retractari per alios, q̄ per ſe. Sed ſi dubitetur an ſit iuſte vel iniuſte excōicatus, debet eum relaxare: nec tenetur remittere ad excōicatorē, niſi vellet deferre excommunicatori: quia poſito q aliquis eſt contumax, iudex poteſt illum excommunicare. Sed vtrum poterit eum multare & punire pœna pecuniaria? Reſpondet q ſic, & iſte eſt verior intellectus: licet aliqui dicant, q iudex eccleſiaſticus non debet imponere multam niſi id habeat conſuetudo: ſed conſuetudine non poteſt aliquē multare. Communis tamen opinio doctorum eſt, q iudex poteſt contumacem multare: ſiue id habeat conſuetudo, ſiue non: tñ non debet eſſe facilis ad imponendam multam: ſed illam debet conuertere in pios vſus. Sed ponamus q excommunicatus dixit archiepiſcopo, q ſnīa excōmunicationis à ſuo ſuffraganeo lata eſt nulla: quia continet errorem intolerabilem: vt ſi dicat excōicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemoſynam tali pauperi, eū excommunicamus: excommunicator vero aſſerit illam excōicationem eſſe iuſtam: vtrum archiepiſcopus ſtatim debeat excommunicatum abſoluere priuſquam ſibi conſtet de nullitate ſnīæ? R̄ndet q non: ſed eum poteſt abſoluere ad cautelam. Idem dicendum, ſi excommunicatus dixit ſe excommunicatum poſt appellationem legitime interpoſitam: tunc archiepiſcopus illū abſoluet ad cautelam, ſi & in quantum abſolutione indulgeat, priuſquā cognoſcat de meritis cauſæ. [ſm conſuetudinem.] Iſtud non refertur ad emendam, ſed ad caſus in quibus iuriſdictio pertinet ad archiepiſcopum ſiue de iure, ſiue de cōſuetudine. [tribuebat.] puta ſi dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus ſub pœna excommunicationis canonice, & competenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemoſinam: hoc tñ non obſtante dedit eidem pauperi eleemoſynā: ea propter ipſum Titium ob hāc cauſam in his ſcriptis excommunicamus: Veruntamē licet iſtud prima facie appareat iniuſtum, poteſt tamen eſſe iuſtum: quia iſte pauper forte eſt rebellis, & non poteſt conuinci niſi illo modo, ſcilicet neceſſitate famis.

a ¶ Nec debet.] tamen ſi abſoluerit, tenet abſolutio, vt inf. §. vbi autem.

b ¶ Exhibere.] ſupra eo. per tuas, ſupra de offi. dele. cum contingat. & c. prudentiam.

c ¶ Competit.] Si igr̃ ei non competeret, non teneret abſolutio propter defectum iuriſdictionis: vbi cōpetit, tenet: licet iniuſta 1. ſicut & iniuſta excommunicatio. 11. quæſt. 3. capit. 1. pat. enim ius dominus eſſe voluit ligandi & abſoluendi. de pœnitē. diſtinct. 1. verbum.

d ¶ Conſtitutionis.] ad idem 2. quæſt. 6. §. diffinitiua. & ſup. de re iudica. cum inter. ADDITIO. Ioan. Monac. alleg. ff. quæ ſen. ſine appella. re. l. 1 § item cum, & ff. de tut. & cur. da. ab his, l. ſcire. Ioan And.

e ¶ Innodare.] excommunicatio enim non eſt pœna, ſed medicina quædam, ſupra eodem capitulo. 1. ante ergo quàm excōmunicet pro ſatisfactione delicti in abſolutione vel poſt, pœnam pecuniariam imponere poterit, & facit ad ea quæ not. ſupra de pœnis. licet. Ioan. An.

ADDITIO. Pœnam pecuniariam imponere poſt abſolutionem, eſt honeſtius quàm id facere in abſolutione: ne obſtet decre. ad aures, de ſimo & vide quod ibi dixi ſuper verbo, contrarium, ſibi etiam allego 49. conſtitutionem concilij generalis, cuius mentem poſui de accu. ſicut olim, Ioan. And.

Caſus literalis domini Halix.

† Al. fore.

† Pet. de Anch. hic remittit ad 23. q. 5. ca. ſi vos. 21. q. 5. ſi quis cuiuſlibet. q non eſt in li. meo & an eccleſia poſſit exigere pœnas conuētionales. T. de arbi. c. dilecti F.

1 Vide Peruſin. i c. q. ā appe. & Fel. in c. qđ ſuper his, de ſi. de inſtru.

a ¶ Intolerabi-

tolerabilem [a] errorē fuiſſe patenter expreſſum, id eſt, aliquid ſub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter, vel in ſuo genere eſt peccatum: veluti ſi dicat forte aliq̄s ſe à ſuffraganeo excommunicatum fuiſſe pro eo, quòd eleemoſynā pauperi tribuebat, vel quia tacebat aliquid aliud, quod in ſe bonum eſt: aut quia non operabatur id, quod ſuo actu illicitum eſt & prauum; & ſuffraganeus ipſe aſſerat, quòd ꝓ digna & rationabili cauſa, vel pro conſeruanda vel exequēda iuſtitia [b] hoc illi prohibuiſſet, vel etiam iniunxiſſet: nam tunc archiepiſcopus ad cautelam † abſoluere [c] poteſt eum.

¶ Similiter [d] ſi aliquis proponat ſe ante diffinitiuam ſententiam in iudicio, vel extra, poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam, vinculo excommunicationis aſtrictum: poteſt archiepiſcopus poſtquam [e] ſibi de hoc conſtiterit, etiā priuſquam [f] incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere) abſolutionis illi beneficium ad cautelā iuxta formā Eccleſiæ impertiri.

¶ Alexander quartus.

¶ *Iudex eccleſiaſticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs ſibi prohibitis. h. d. Ioan. And.*

¶ *Summarium habes ſupra in §. Sed ſi ex cauſa, ibi vide.*

CAP. VIII.

DEcernimus †, vt iu-

a ¶ Intollerabilem.] 11 q. 3. ſi is qui præeſt. & quomodo hoc intelligatur, vide ſup eod. per tuas.

b ¶ Iuſticia.] ſicut ſi pcepiſſet, vt hominē percuteret: & dicit ſe hoc feciſſe pro exequenda iuſtitia: vel ꝓ delictum ſuum prohibuerat eum dare eleemoſynam, ſicut etiam interdum ob hoc quis prohibet ab oblationibus. 17. q. 4 c. minor. vel propter delictum illius cui eleemoſynam tribuere volebat: quia vtilius panis eſurienti tollitur, quam &c. 5. q. 5. nō omnis. Ioan. And.

c ¶ Abſoluere.] aliàs vbi ita replicaret, denuntiaret ſententiam nullam. ſup eod. per tuas.

d ¶ Similiter] quod hic dicit, dixerat ſup. eo §. ſed ſi ex cauſa.

ADDITIO. Scilicet duo addit, quæ dixi in tex. in vlt. gloſſ. Io. And.

e ¶ Poſtquam.] De hoc not. ꝙ neceſſe eſt prius conſtare ‡ appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excōmunicatione, quę dicitur lata: & poſt per hoc iam obtinui in cauſa qua petebatur abſolutio ad cautelam excommunicationis, q̄ dicebatur lata poſt appellationē legitimā: & eodem die lata fuerat excōicatio & interpoſita appellatio: nec apparebat quæ primo, dicebant enim quod petens habebat hoc neceſſe probare, ſ. quod prius appellatum fuerat: licet nō habeat neceſſe probare veritatem cauſæ: quia illa probata non abſolueretur ad cautelam, immo pronūtiaretur nulla ſententia. ſup. eo per tuas, de offi. deleg. cum contingat. & ita eſt verum per hanc litteram, tūc ergo iudex appellationis abſoluit ad cautelam, quando conſtat, quod poſt appellationem lata eſt ſententia excommunicationis: nec adhuc conſtat de veritate cauſæ.

ADDITIO. De hoc per Inno. & Hoſtien. eod. tit. per tuas Ioan. And.

f ¶ Priuſquam incipiat.] Plus ergo poteſtatis habent in hac abſolutione ad cautelam, quā in inhibitione, quam facere non poſſunt: niſi prius incipiant cognoſcere de veritate cauſæ appellationis interpoſitę ante diffinitiuam, quod dic vt ſup. eod. lib. de appellat. Romana §. quòd ſim.

DEcernimus.) Commode non diuiditur ſecūdum Ioan And. Decernit tñ qui ſunt cogēdi, qua pœna, per quē, qua forma, & ad quid, & hoc trimēbre eſt.

¶ Et de hac decre (eam tñ non allegando) fecerat mentionem Abbas de excep. pia dicens, ꝙ Alex. iiij ſtatuerat etiam in ſæculari foro tales repellendos, & hæc decre. fuit pars illius, quia nonnulli. ſupra de immu. eccle eo. lib. vt ibi dixi in prin. Io. An.

¶ Iudex eccleſiaſticus per cēſuram eccleſiaſticam pōt iudicem ſæcularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obſeruet, & faciat obſeruari. h. d.

¶ Pro intellectu huiu tc. eſt præſupponendum, ꝙ cum excōicato maiori excommunicatione non eſt cōmunicandum: & peccant cōicantes quādoq; mortaliter, quādoque venialiter: mortaliter, quando excōicatus fuit publicatus: venialiter, quando nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, inquantum actor. c. intelleximus, de iudi. in antiq. in ca. pia. de exce eo. lib. Item repellitur à teſtificādo ab officio aduocationis, & alijs actis quibuſcunq; tendentib. ad ſuum honorem & commodum.

CASVS. Titius excōicat⁹ maiori excōicatione: fecerit me cōueniri coram iudice ſęculari (qui forte erā laicus) coram quo iudice ſęculari mihi obtulit libellum in ſcriptis concludentē: cui per me petit reſponderi: die adueniente ego excipiēdo propoſui, ꝙ eidem libello non tenebar reſpondere eo & pro eo q̄a Titius actor erat excommunicatus maiori excōmunicatione: Titius excommunicatus replicando propoſuit, ꝙ iſta exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro ſæculari: vñ iudex ſęcularis nō curat de iſta exceptione: Sed non obſtante ea vult me compellere ad reſpondendum libello ipſius excōicati: nūquid eſt mihi prouiſum de aliquo remedio? Rñdetur ꝙ ſic: nam debeo adire iudicē eccleſiaſticum, ſ. epm loci, vt ipſe moneat ſub pęna excōicationis dictū iudicem ſæcularem, vt admittat iſtā exceptionē in foro ſęculari: & ſi non admittat monitione pęmiſſa, ipſum excōicabit. Idē de aduocato, vt ſi aduocat⁹ mei aduerſarij ſit excōicatus maiori excōicatione, poſſum ɔ eum proponere exceptionē excōicationis: & ſi iudex ſæcularis nolit illam exceptionem admittere, poſſum adire epm, vt illū moneat, quatenus in ſuo foro ſæculari admittat iſtā exceptionem. Not. primo ex hoc c. ꝙ excōicatus non pōt eſſe in iudicio vt actor, de hoc in dictis c. intelleximus. & ca pia. alleg. In aliquibus tñ caſibus pōt eſſe in iudicio tanquam actor, vt qñ dixit ſe iniuſte excōicatum. Not. ꝙ excōicatus non pōt eſſe aduocatus. c. poſſeſſionem. ſ. de proba. nec procurator, nec notarius, & in effectu in quibuſcunq; actis iudicialib. repellitur. Not. ꝙ excōicatus non pōt ferre teſtimoniū. Not. ꝙ exceptio excōicationis pōt ēt proponi in foro ſæculari: nō ſolū in iudicio eccleſiaſtico. Et iſtud nō ſolum procedit de iure canonico, ſed ēt de iure ciuili, vt not Bar. in l placet. C. de ſacroſan. eccl. ſed tñ hodie in foro ſæculari iſtud non ſeruatur Sed non video quō iudex ſæcularis, qui poteſt repellere actorem excōicatum ab agendo, & nō repellit, ſed cum eo cōicat, poſſit euitare maculā peccati mortalis. Glo. hic quęrit, vtrum excōicatus poſſit facere teſtamentum gl arguit pro & contra: poſtea inclinat in hanc partem, ꝙ excōicatus nō poteſt facere teſtamentum: quæ deciſio gloſſæ non placet Doctoribus.

† Etqđ q̄s dēat abſolui ad cautelā, vide per Abb. in c. veniens. de teſtib.

‡ Et qđ ille qui dicit ſe excōicatum poſt appellationē, debeat hoc tēpus probare, vide p Aretin. & Feli. in c. cum tu. de teſtib.

Not. primo ꝙ iudex eccleſiaſticus pōt cōpellere iudicē laicū vt ſeruet iura canonica ī laicos diſponentia in materia peccati: quia peccatum eſt cōicare excōicatis. No ſecūdo hic tres actus iudiciales, q̄ ſunt prohibiti excōicatis. Dom.

† Vide Feli. in c. vl. extra de excep.

bus. Sed communis opinio Doctorum eſt ꝙ excõmunicatus maiori excõicatione poteſt facere teſtamẽtũ, quia ſpeciale eſt in aliquibus caſibus à iure cõi expreſſis, vt quis non poſſit facere teſtamentũ: ergo ius cõe eſt in cõtrariũ. Vtrũ notarius excommunicatus poſſit conficere inſtrumentum teſtamenti? Rñdetur ꝙ non.

dices ſæculares [a] per cenſuram ecclesiaſticam ab eccleſiaſticis iudicibus, canonica [b] monitione præmiſſa, repellere excommunicatos ab agendo [c], patrocinando [d], & teſtificando [e] in ſuis curijs & iudicijs compellantur.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunenſi.

¶ Glo. prima fortificat textum, & allegat tria ſimilia.

Iuriſdictio ſæcularis minor eſt eccleſiaſtica.

a ¶ Sæculares.] certũ eſt ꝙ poteſtas ſecularis minor eſt eccleſiaſtica. ꝫ. de maiori. & obedien. ſolitæ. & ei ſubeſt: vt ibi, & 96. diſt. duo ſunt. (& clementina de iureiur. Romani. de re iu. paſtoralis. ad fin. verſi. nos tam.) & ideo cenſura eccleſiaſtica coerceri poteſt, vt ſequiꝰ. Et quid cõtinetur nomine cenſuræ, habetur ꝫ. de verb. ſign. quærenti. & cõcor. ad hanc decre. ꝫ. e. lib. de fo. com. c. 2. & de iureiur. licet ꝫ de excep c. 2. Ioan. And.

b ¶ Canonica. 24 q 3 de illicitis. 12. q 2. c. indigni. ſupra de ſenten. excom. ſacro. & illa recte diceꝰ canonica, de qua cauetur ꝫ c proxi. 2. reſponſio.

[Gloſſ. ſequen. ampliat textum in vno, in ſecundo remittit.]

c ¶ Agendo.] & reconueniendo: quia ſicut nec agere, ſic nec reconuenire põt. ſupra de excep. cũ inter priorẽ. A defendendo aũt non repellitur, vt ſupra de iudic. Intelleximus ratio ibi patet. Et quid de impetrando. vidiſti ſupra eo. lib. de reſcrip. c. 1.

d ¶ Patrocinando] eccleſia ergo priuat aliquẽ (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio poſtulandi. & concord. ſupra de hæret. ſi aduerſus & c. excõicamus § credentes. ſupra eod. lib. de pœnis. fœlicis. §. quod ſi quis ad fi. & procedit hoc etiam interdum ex alieno delicto, vt ibi. & ſunt iſti partim de ordine nõ poſtulantium: quia etiam pro ſe poſtulare nõ poſſunt in agendo. de quo dic vt 3 q 7. §. tria. Eſt autem poſtulare deſiderium ſuum vel amici ſui in iure apud eũ qui iuriſdictioni præeſt exponere: uel alterius deſiderio contradicere, vt ibi. & ff de poſtul. l. 1. & intellige hoc non ſolum in aduocato, ſed ẽt in procuratore. ꝫ. de prob. poſt ceſſionem. ſi n. non auditur pro ſe, multo minus pro alio 4 q 3 omnibus ad hoc ſup. eo. dilecto.

1 Etiã ꝫ excõicatũ. de hoc in Spe. de teſte. § 1 ver. ſed nunquid excõicatꝰ & ver. ſeq. I. An.

[Glo. ſeq. primo tex coadiuuat: ſecundo quærit, & circa id dat quattuor remiſſiones. arg. pro opin. ponit. ad quam inducit textum pro & contra: tertio quærit, & ponit opinionem pro & cõtra, & tertiã diſtinguẽtẽ]

e ¶ Et teſtificando] excommunicatus ergo (maiori intelligas) teſtificari non põt 1. ſupra de teſti. veniens 2. in fi. vnde ſi dicatur excõicationis ſententia nulla, in defectum probationum conſueuerunt abſolui ad cautelam: vt ibi vides, ꝙ non poteſt teſtificari. Sed nũquid excõicatus poterit teſtari 2? De hoc per Inno. de do. & contu veritatis. per Hoſt. & Archi.] de excep. pia. per Gar. [& Ioan. Mona.] de vſur. quamq̃. ꝑ Culi. in Spe. de inſtru edi. §. compendioſe circa prin & vꝰ ꝙ licet iſta iudicialia prohibẽtur, extra iudicialia nõ ſicut ſupra eod ſolet. ad fin. ſecundum Hoſt & Gar. teſtari nõ poteſt quia ſeparatus eſt à cõione eccleſiæ: & ſeparato à cõione eccleſiæ omne beneficium ex legibus deſcendens interdicitur. & Gul. ſequens Inno. & Pet. de Samp tenet. ſupra de excep. pia. ꝙ põt teſtari. & Pet. de Vndalla tenuit opinionem Hoſt. & Gar. & hoc propter periculum cõionis cum excommunicato, cui communicandum non eſt, denegatur in Auth. de priuileg. do. hære. mu. nõ præſtan. §. antepe. & actus legitimi eis interdicuntur, vt hic, & eſt ſimilis ſecũdũ eos deportato, qui eſt inteſtabilis. ff. de teſta. eius cui §. 1. arg. pro & contra ſupra de hære. excommunicamus. §. credẽtes. Quid dices de tabellionatu: nunquid inſtrumentum confectum per excõmunicatum valet? Videꝰ valere. arg. prędi. §. credentes. vbi dicitur de excommunicato, qđ ſi ſatisfacere contẽpſerit infra annum, extunc inſtrumenta per ipſum confecta non valent: ergo à cõtrario prius, id eſt, ante annum confecta ualebant, licet eſſet excõicatus. Alij contra ꝑ quibus optime. 1. q. 4 nullus. ibi, nullus anathematizatorum ſuſcipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conſcribuntur ſupra eod. nouerit. Alij, vt Hoſti. & Gul. dicunt ꝙ quamdiu eius excõicatio eſt occulta, valet inſtrumentum ab eo cõfectũ, vel ſi ſit manifeſta: nec poteſt probari. argu. ff. de offi. pſi. Barbarius 3 q. 7. §. tria. C de teſta. l. 1 ſupra de re iud. ad probandum de excep pia. §. ſi verò. ſecus ſi ſit notoria. de excep. exceptionẽ, de cohabita. cle. & muli. veſtra. ſicut enim ibi notorius cõcubinarius ſuſpẽſus eſt quo ad ſe & quo ad alios: ita notorie excõicatꝰ tabellio, & prætor publice nuntiatus, repellitur etiã ab extra iudicialibus. ꝫ. eo. licet. Ioan. Andr.

2 Vide Ant. Gabrielũ li. 4. cõium opin. tit de teſtã. concluſio. 1. Excõicatus an poſſit inſtrũ conficere.

¶ *Non valet excommunicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IX.

CONSTITVTIO-

ADDITIO. Excõicatus an poſt abſolutionẽ teſtificari poſſit, prolixe tractat hic Archi. de quo ſatis. 4 q. 1. in ſum. & dixi plene poſt Inno. ſupra de teſti. teſtimonium cuius Inno. opinio hic placet Archid. ibi. vide quod hic dixit. Ioan. And.

CONſtitutionem.] Sunt duæ partes. Prima declarat conſtitutionem Inno. ſecunda ibi, Statuimus. dat formam, monitionem & vnum caſum excipit: ibi, Niſi. Ioan And.

¶ Emanauit præſens cap ad declarationem capitu. ſtatuimus. ſupra eod. titu. & lib. vbi dicitur, quòd licet participantes cum excommunicatis maiori excommunicatione, incurrant minorem excommunicationẽ & peccant mortaliter. tamen non poſſunt ratione illius peccati excommunicari, niſi prius fuerint moniti canonici & debite, vt deſiſtant à participatione. Iſtud capitulum declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

CASVS. Dictum fuit in d. c. ſtatuimus. ꝙ antequam excõicator excõicet participantes cum excõicatis à ſe, debet illos monere canonice: aliàs nulla eſſet excõicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Rñdet, ꝙ illa monitio dꝛ canonica in illo caſu, quãdo fuerunt participantes moniti nominatim vt deſiſterent à participatione. & ſic nõ valeret monitio generalis: Nam dicit textus, ꝙ monitio debet fieri nominatim. Item debet eſſe trina, id eſt, facta tribus edictis, vel vno perẽptorio pro omnibus: & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorum dierum, & non incõtinenti: niſi cauſa rationabilis ſuaderet, vt illa fieret abſque aliquo interuallo dierũ. vt ſi quis moneatur, vt reſtituat vxorem alicuius. vel deſiſtat à participatione ipſius: ſi daretur interuallum dierum iſte detinens vxorem interim teneret eandem, licet iniuſte: & infra illud tempus non poſſet excõicari ideo debet arctari tẽpus, vt infra diem vel tempus reſtituat, forte intra xxiiij horas: vel aliũ diẽ vel tẽpꝰ. [Non tenere.] huiuſq; durat tenor illius ↄſtõnis. [In

hoc

nem [a] fęlicis recordationis Innocentij [b] Papæ quarti prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione [c], quæ ſolam minorem [d] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmiſſa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere [e]: ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum [f] declarantes: Decernimus, ita demũ eſſe monitionem canonicam in hoc [g] caſu, ſi alijs rite ſeruatis [h] eos qui monentur, exprimat nominatim [i].

¶ Statuimus [k] quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgeť excommunicationis ſententia) ſtatuunt iura præmitti: iudices ſiue monitionibus tribus vtantur, ſiue

hoc caſu.] ponderetis iſta verba in hoc caſu, qa facit ad multa, vt dicam ſtatim. Not primo ex hoc, vt dicať monitio canonica in caſu c. ſtatuimus, alleg. debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Reſpondet Hoſtié. ꝙ intelligẽdum eſt qñ monẽs intendit aliquos excõicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt ſi iudex intendit excõicare Petrum, debet illum nominatim monere: ſed ſi iudex non intendit excomunicare nominatim ſed ſolum in genere: ſufficit monere in genere hoc modo: Monemus ſub pœna excommunicationis omnes parochianos talis eccleſiæ: ne tali excõicato maiori excõicati ne participent ſeu cõmunicent: ſi poſtea inuenio Petrum participaſſe cum ipſo, non poſſum excõicare nominatim, ſed ſolũ generaliter & in confuſo. Verumtamen glo. tenet cõtrarium: & mouetur per hæc verba hic poſita: in hoc caſu: quia text' intendit inducere ſpecialitatem in hoc caſu: & tamẽ nõ eſſet aliqua ſpecialitas in hoc caſu, ſi prædicta opinio eſſet vera, ideo dicũt moderni ꝙ in hoc caſu, ſiue excommunicator intẽdat excõicare generaliter ſiue nominatim, debet nominatim monere hoc modo. Moneatis tales vt deſiſtant à participatione. Not. ꝙ tres monitiones quæ debent præcedere excõmunicationẽ, debent habere interualla: nec poſſunt fieri cõtinue: & ad minus inter quẽlibet monitionẽ dẽnt eſſe duo dies: ex quo iſte textus loquitur in plurali, & ſi fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet cõtinere ſex dies, ꝓ hoc eſt glo. in l. ꝑperandum C de iudicijs. l. ad peremptorium. ff de iud. poteſt tamen excõicator ex cauſa abbreuiare illud tẽpus: vnde poteſt dicere: Moneo te vt infra tres dies deſiſtas a tali participatione: & hoc pro primo edicto: & ſi non deſiſtas, moneo te ſecundo vt deſiſtas: et elapſo termino poterit dicere: Moneo te tertio, vt deſiſtas. Quibus tribus terminis elapſis, poterit illum excommunicare. vel ſi velit ſe expedire vnico cõtextu, poterit dicere: Monemus omnes & ſingulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria ꝓ oĩbus, vt deſiſtãt infra ſex dies à participatione. Quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino aſſignamus.

Not arg ꝙ allegans ſtatutum in iudicio, bebet totũ illud edere. ſic facit hic Grego. de decret. Inno.

Not. effectum declarationis: quia tollit dubium qđ erat in diſpoſitione pręcedenti: & ſic declarans nihil addit. Dominicus.

[Prima glo. ſummat.]

a ¶ Conſtitutionẽ.] Not. ualet excõicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. h. d.

b ¶ Innocentij.] ĩ. ſtatuimus.

[Glo. ſeq diſtinguit duplicem participationem: & ſoluit quæſtionem

c ¶ Participatione.] denotat ꝙ eſt quædam participatio, quæ inducit maiorem, ſ. quæ in crimine fit. ſup c. ſi concubinæ. & c. nuper. & alia quæ inducit minorẽ, vt cum quis participat ſcienter excõicato maiori in loquutione, oſculo, mẽſa, & ſimilib. Et ab hac excipiũtur certæ ꝑſonæ: vxor, filius, ſeruus & alij, de quibus, 11. q. 3. quoniam multos ſupra eo quod in dubijs. & c. ſeq. Et ſm Guli & Gar (& o Mon & Hug. in dicto § quoniam multos.) incurrit quis minorem excõicationem mittendo nuntium vel litterã excommunicato, ac ſi ille perſonaliter loqueretť. ad hoc ſupra e lib. de elect. ubi periculum. § nulli ſ. ipſe. n loqui videtur nuntium mittendo uel litteras. ff de conſtitu. pecu. l. & licet.

ADDITIO. Fac. 27 q. 2 lex diuinæ in prin palea eſt. Ioan. And

d ¶ Minorem.] de ipſius effectu habetur 3. q. 4 Engeltrudam. & ſupra de except. à nobi. Ioannes. Andrę

e ¶ Non tenere.) idẽ in ſuſpenſione & interdicto. ĩ. eo. ſtatutum.

f ¶ Scrupulum.) hoc dicit: quia ante iſtam cõſtitutionem ſi iudex monebat in genere ꝙ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicã, alij contra; quod dubium hæc conſtitutio declarat.

g ¶ In hoc caſu. ſ. qñ propter participationem vult participantes excommunicari maiori.

ADDITIO. Quaſi diceret, ꝙ aliàs bñ põt fieri monitio gñalis. ĩ. de off. ord ſi ſacerdos. ſupra de iudæ. & ſi, Iudęos. in ſi de vſu poſt miſerabilem. vide concor. ſupra e. tit. & lib Romana. §. caueant. ſuper gl. pone exẽplum. Ioan. And.

h ¶ Seruatis.) ſ. ꝙ inſeratur cã ſuper qua fit monitio: & ꝙ ſint præſentes per quos poſſit probari: & ꝙ ſint ibi interualla ſupra eo. ſacro. & ĩ eo. ca.

[Glo ſeq dicit primo quæ ſit nominalis monitio. ſecundo ponit opinionem quam non approbat: tertio quærit. arg pro & ſoluit contrarium.

i ¶ Nominatim.] ſ. ꝓprijs nominibus expreſſis, vel alijs indubitabilibus circumſtantijs, q̃ habeant vicẽ ꝓprij nominis. ff. ſi cer pet. l. certũ ſupra teſtib. licet 2. ſupra e. lib e. tit. c. 2. Idẽ ſi dicat, moneo filiũ Petri: cũ ille unicũ filiũ habeat. ff. de lib. & poſthu. l. 2. & inſtit de exhære liberorum. §. noiatim. ſecus ſi duos haberet quia tũc neuter eorũ monitis vř vt ibi. Dñt tñ qdã 2, ꝙ hęc decretalis locũ hẽt qñ ſingulares & noiatæ ꝑſonæ excõicantur: quia tunc requiriť monitio ſpecialis: ſi aũt gñaliter ferretur ſnia tũc dñt ſufficere gñalem: & ſic adhuc remaneãt antiqua iura. ſed tutius eſt dicere ꝙ hodie in gñe excõicatio in participãtes ferri nõ poſſit, & ſic ſit ſublatũ ꝙ dř ĩ e qđ in dubijs. in ſi. Sed valebit monitio, ſi iudex gñaliter monet oẽs de collegio vel vniuerſitate? Et vř ꝙ ſic: quia tm̃ valet gñalis monitio quo ad oĩa, q̃tũ ſpecialis quo ad quædã. ff. de admin. tut. ſi duo in fin. & quia ſemꝑ gñalibus ſpecialia inſunt. vt ff de regu. iur. ſemper in gñalibus. ſed contrariũ eſt verum. Guil. hic per hanc conſtitutionem, & ſm eum ſi ignorat nominat illorum de cõuentu, cogat rectorem cõuentus vel vniuerſitatis ad indicandũ ſibi illa noia. ff. de cõd ob iur. cau l 4. §. ſi.

ADDITIO. Simile quod no. ĩ. eod. lib. de conceſ præb. ſi capitulo. in prin & gl Ioan. And.

k ¶ Statuimus.] Sic conſtrue: ſtatuimus quoq; vt iudices ſiue monitionibus vtantur, ſiue vna pro oĩbus, obſeruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permitti faciunt, vt ſententia excommunicationis canonice promulgetur.

a ¶ Vna

† Etiam litteris, vt vult gl. hic, & vide Frã Are. l. 1 ff. § verb obl. c. lex diuina. 27. q. 2. & nutu dicimus loqui etiã vbi lex expreſſe me uinit de verbis c. cũ apud de. ſpõ. F.

Iſte § loquitur de excõicatione maiori: ſed hic æquiparant loqui vel nũtiũ mittere, vel litteram. Iõ. And

Monitio qñ dicať nominatim facta

2 Scilicet Hoſt. ſup eo. tit & lib. ſtatuimus quẽ excuſo: qa nõ uidit hanc decretalẽ Sed Gar. & ſuper hoc c. dicit hanc opinionẽ iuri eſſe nõ ſecus contrariam ſit ſecurior. I. A.

Ponit tres formas triplicis monitionis.

a ¶ Vna pro omnibus.] dicit ergo iudex interdū: monemus te pro prima: qua finita monet pro ſecunda: qua finita monet pro tertia, &c. Interdum una monitione facit tres: monemus te ꝙ vſq; ad diē talem ꝓ primo: talem ꝓ ſecundo: talem ꝓ tertio, &c. Interdū unam tantum dat dilationē, ut, monemus te, ꝙ vſque ad talem diem ꝓ primo, ſecundo, & tertio perēptorio à ꝯmunione talis, &c. & hoc ultimo caſu eſt interuallum inter monitionē & ſententiam.

† Tex. ꝑ Inno. c. 1. de ꝯſti. dicente, ꝙ ob caſus emergentes, licet traſgredi leges: q̄d dictū allegauit Bal. l. 1. de pc. Imper. offer. Do. Ion.

ADDITIO. Secundum Guli. & Gar. & Archid. Sed Io. Mon. dicit, quod hoc non conſonat litteræ. Ioan. And.

vna [a] pro omnibus, obſeruent aliquorum dierū cōpetētia [b] interualla: Niſi facti neceſſitas [c] aliter ea ſuaſerit moderanda †.

¶ Idem in eodem.

¶ Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Domin.

b ¶ Competentia.] hoc iudex moderabiť pro perſonarum, & negotij qualitate. ſup. de appel. cum ſit Romana de offi. deleg. de cauſis.

c ¶ Neceſſitas.] vt q̄a partes ſūt ad rixā vel arma paratę: nec curāt monitiones epi ff. de vſufr. l. æquiſſimū. interdum n. nec locus, nec tp̄s patiť plenius deliberare conſilium ff. de exer. act. l. 1. 1 reſponſo.

ADDITIO. Et quandoque res celeritatem deſiderat. ff. de dam. infec. l. 1. Ioan. And.

PRæſenti.] Breue eſt, nec eget diuiſione uel sūma: licet multum egeret notione rōnis, ut in glo. Et eſt ſciēdum, ꝙ Guli. hic quaſi uiderit integram. & Archid. poſt eum dicūt, ꝙ quidam aſſeruit ſi poſt appellationem excommunicatio. & interdictum in uxorem, familiam, & terram ſuam ꝓlatum, petijt ad cautelam abſolui ab excommunicatione, & prędictum interdictum relaxari. Reſpōdetur quòd generale interdictū in loca uel terram, nō relaxať ad cautelā. Et ex hoc not. Gul. ſpeciale in uxorem & familiam relaxari poſſe, ut in glo. pen. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit ī c. venerabilibus, iſto ti. & li°. ꝙ quando quis dixit excōicationem ꝯ ſe latam eſſe nullam, & petit relaxari ab excōmunicatione ad cautelam, ꝙ ipſe eſt audiendus. Sed ponamus quòd aliquis fuit interdictus, nó autem excommunicatus: & dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum ſit audiendus? Reſpondet quòd nō: quia relaxatio ad cautelam nō habet locum in interdictis, ſed ſolum in ſentētia excommunicationis: ſed differeť relaxatio interdicti vſq. ad finem cauſæ. Not. primo ꝙ relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & ſic non uideť ꝙ iudex neceſſitetur ad hāc relaxationem, de quo ī. eo. ſolet. No ſecundo, quòd interdictum diciť generale quando refertur ad locum generalem. vide de ver. ſig. cum in partibus. Domin.

(Gloſſa prima obijciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & ſoluit.)

d ¶ Declaramus.] No. quòd quidam olim cōtrarium dicebāt, & pro eis faciebat: quia excommunicatio & interdictum paribus paſſibus ambulare uidebanť. ad hoc ſupra de appel. ad hæc quoniam. ſup. eo. cum medicinalis. ſup. eo. Romana. in princ. & c. venerabilib° in princip. iſto eo. ti. & lib. ī. eo. ſtatutum. & c. is cui. cum ſimilibus. vñ ſicut excommunicatio poteſt tolli ad cautelam, ut ſupra c. ſolet. & c. uenerabilibus. §. ſed & ſi. § penult. & ultim. ſic de interdicto uidebatur: immo multo magis: quia per interdictum plurimum puniūtur non obnoxij: ſed per excommunicationem nō ſic. ſupra eo. ti. & li. Romana in fi. vnde potius uidebatur in eo, quàm in excommunicatione ſubueniēdū: quia etiam plures ligat, & plura bona tollit: & quia aliàs ſunt paria. ī. c. is cui. ſupra eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Re, ꝓbatis aliorū ſolutionibus: quorum quidam dixerūt, ſic placuit Gregorio, & reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerūt hoc factū, ut magis timereť cenſura eccleſiaſtica. Tertij, ne finis vnius negotij alterius ſit exordium. C. de fruct. & lit. expen. terminato. (Vide de do. & contu. cap. finem. in fi. glo. ſed nū quid.) cum hæc ratio ne non roborentur:

Relaxatio interdicti ad cautelā, quare nō habet locū ſicut relaxatio excōicationis.

CAP. X.

PRæſenti generali declaramus [d] edicto, beneficium relaxationis ad cautelam [e], quo ad interdicti ſententias, in ciuitates, caſtra, uel quælibet alia loca, ſiue terras aliquas generaliter [f] ꝓmul-

Dic 1 quòd hoc ſtatutum eſt propter communionis periculum in excōmunicato: ergo ad aliorum cautelam ſit hæc abſolutio: ſed ī participatione interdictorum nō eſt tātum periculum, & ideo ſecus: vnde etiam interdicti tempore quædam ſacramenta miniſtrantur, & interdum celebrantur. ī. de ſpōſa non eſt vobis de pœnit. & remiſ. ꝙ in te. ſupra eod. reſponſo. & c. ꝑmittimus. ī. eo. quoniam. & ca. ult. Sed contra ſupra de appel. ad præſentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur abſolutio. Vnde dic, ꝙ ideo aliud in excōmunicatione quā in interdicto: quia excommunicatio eſt mortis æternæ dānatio: & ideo feſtinare debemus, vt mortuus & à Chriſto ſeparatus per excommunicationem, redintegreť Chriſto per abſolutionem. Maioribus. n. malis debet ſyncera charitas ſubuenire. 50. diſt. ut conſtitueretur. In interdicto autem non traditur quis ſatanæ, nec eſt ibi tātum periculum, & ideo nec tātum feſtinādum. Et etiam ratione: quia in interdicto uolunt iura vnum pati ꝓ reliquo: in excommunicatione ſecus, ut ſup. dixi. Præterea excommunicatio non poteſt ſuſpēdi: niſi in totum relaxetur: & ideo in ea locum habeat abſolutio ad cautelā: interdictū pōt ſuſpendi: & ideo non eſt neceſſaria relaxatio ad cautelam. ſup. de appel. ad hæc quoniam.

1 Vide Felinū in c. Apoſto. extra de excep.

(Glo. ſeq. ponit 11. caſus in quibus eſt excommunicatio nulla.)

Excōicationis ſētentia in q̄bus caſibus dicať nulla.

e ¶ Ad cautelam.] quod fit in excōmunicationis ſententia tunc quando dicitur nulla, ut ſi poſt appellationem legitimam. Secūdo, ſi continet intolerabilem errorem, ut ſup. eo. tit. & lib. uenerabilibus. cum ſi. 2 Tertio in caſu ſupra eo. tit. & li. ſtatuimus. Quarto ſi dicatur ꝙ iudex non erat is q tulit ſententiam. de cōſue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, ſi a iudice ſuo lata eſt, ſed excōmunicato. 24. q. 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum q̄s excommunicatur a delegato cōtra delegantis intentionem. ſup. de præben. ca. vlt. & ſupra de priuileg. auctoritate. eo. lib. Septimo, ſi ab intruſo, uel a iuriſdictione ſuſpenſo. 12. quæſtion. 2. c. alienationes. Octauo, ſi ferať a uiolante interdictum hominis. ſupra de exceſ. præla. tanta 1. Nono ubicunque prælatus ſubditum excommunicat contra priuilegij ſui tenorem. ſupra de priuileg. cum capella. & c. quanto. Decimo, ſecundum quoſdam quos ſequor in caſu ſupra de exceſ. præla. cum ad quorundam. Plures ex his caſibus comprehēduntur ſub quarto. Vndecimo, ſi feratur a delegato impetrato ab excommunicato ī caſu non permiſſo ſupra eod. lib. de reſcr. cap. 1. Et adde nouum caſum ſupra eo. lib. de of. ord. quia plerique.

2 Iſtos octo notauerat Ho. ī. e. ſolet. duos ſequētes poſuerat hic Gar. Ioā. Mona. & & Frāc. addebat caſū ī. e. li. de of. or. Roma. in fi. Sed dic ut ibi. no. Ioan. An.

(Glo. ſeq. remittit, quęrit & ſoluit.)

f ¶ Generaliter.] quid ſit generale, habes ſup. de ver. ſig. cum in partibus. Quid ſi ferať non generaliter in loca, ſed ſpecialiter in perſonam 3? Dic quòd bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Argumen. à contrario iſtius litteræ: q̄a ſpecialiter interdicto omnia ſacramenta negantur ante abſolutionem: & ſic idem ꝙ in excommunicato.

3 Idem ſi gn̄aliter, puta ī vniuerſitatē. uel collegiū, ſecūdum Fōt.

ADDITIO. Idem ſcilicet ꝙ tūc poſſit fieri abſolutio ad cautelam: tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Ioan. Mona.

gatas, locum aliquatenus non habere a.

¶ Idem in eodem.

¶ Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in perſonis uel rebus ſuis uel ſuorum: exercentes contra aliquos eccleſiaſticam cenſuram, uel exerceri facientes, uel illam ſeruantes. Secundo ibi Eadē pœnam prorogat ad uetētem, uel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem pœnam aggrauat. h.d. Ioan. And.

C A P. XI.

QVicunque b pro eo qđ in reges c, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoſlibet miniſtros d eorum, aut quoſcunque alios excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, ſeu alias in perſonis, aut bonis ſuis uel ſuorum e † grauādi f eos, qui tales ſententias protulerunt, ſiue quorum ſint occaſione g prolatæ, vel eaſdē ſententias obſeruantes, ſeu taliter excommunicatis communicare uolentes (niſi licentiam ipſam re integra h reuocauerint, uel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licētię ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint infra octo dierum i ſpatiū reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa k) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant l.

¶ Eadem m quoque ſentētia ſint innodati omnes,

Mona. & Archidia. Ad hoc ī eo. venerabili. per quam decret. hoc tenuit Inno. ī. de appel. ad hęc quoniā. in 1. gl. ſcilicet ꝙ fiebat abſolutio ad cautelā in interdicto, ſicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto perſonę, nō loci per hanc decret. Ioan. And.

a ¶ Non habere.] vnde ſi id fiat, non valebit relaxatio, ꝑ hanc litteram. & eſt ſimile ſupra de ijs quæ vi metuſve cauſa fiunt. cap. vnico. eod. lib. Idem Gar. Io. Mon. & Archid.

QVicunque.] Iſta decretalis, vt dicit Io. An. habuit breuiloquum dictatorē, ita quod multa ipſius membra vix poſſunt breuius ſummari: ꝑ ꝑ ꝙ gloſſam non ſummauit. tamen ipſam diuidendo poteſt dici ut in rubro.

ADDITIO Et dicit Franc. ꝙ quia multi prælati timebant quandoque exercere cenſuram propter grauamina, q̄ eis vel ſuis inferebātur: ideo edita fuit hæc conſtitutio. Ioan. And.

¶ Dans licentiam occidendi, uel capiēdi, uel grauandi excommunicatorē, vel illū ad cuius inſtantiam fuit lata excōicatio, incurrit ſententiā excommunicationis ipſo facto, niſi re integra licētiā datā reuocaret: & ſi excōicationē ipſam ꝑ duos menſes ſuſtinuerit: ab ea abſolui nō poterit, niſi a Papa. h.d.

C A S V S. Aliqs iudex ſæcularis eo ꝙ perturbabat iuriſdictionē eccleſiaſticam fuit excōmunicatus auctoritate iudicis eccleſiaſtici: ipſe ex hoc indignatus dedit mādatum ſubditis ſuis occidēdi excōmunicatorē, uel eum incarcerādi, uel ipſum aut parētes ſuos ſeu amicos grauandi: uel illum ad cuius inſtātiā fuit lata excommunicatio: vtrum ex donatione hui' pcepti incurrat aliquam pęnam? Rńdet Romanus Pontifex ꝙ niſi pceptum ſuum reuocauerit re integra: ipſo facto incurrit ſnīam excommunicationis: & ſi ꝑ duos menſes illam ſuſtinuerit, non poterit abſolui niſi à Papa: & ſi proceſſum fuerit ad captionem bonorū (niſi reſtituerit infra octo dies) incurrit ſententiam excōmunicationis. Quid de illis qui acceptant licētiam? utrum incurrunt aliquam pœnam? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic: Nam incurrūt excommunicationem ipſo iure: & ſi illam ꝑ duos menſes ſuſtinuerint, non poterūt abſolui niſi a Papa. Idem ſi ſuo proprio motu uolētes cōplacere excōicato grauauerint excōicatorem: vel illum ad cuius inſtantiā fuit lata excōicatio, uel eorum conſanguineos & affines uel amicos: nam incurrunt excommunicationē: quam ſi per duos mēſes ſuſtinuerint, non poterūt abſolui niſi à Papa. Not. primo ꝙ licitum eſt re integra reuocare quod quis fecit vide in reg. ꝙ ſemel. ī. de reg. iur.

Not ſecūdo, ꝙ aliud eſt ſatisfacere pro re, aliud rē reſtituere: & ſic obligatus ad rem reſtituēdam non adimpleret ſatisfaciendo pro illa. Dom.

[Glo prima dicit vnde orta: ſoluit dubium, & ſolationis obſtaculum.]

b ¶ Quicunque.] oriri potuit ex facto decr. ī. eo. dilecto. & dic, quicunque etiam epiſcopi. Nec obſtat. ī. e. quia periculoſum. quia non loquitur in ſententijs excommunicationis.

ADDITIO. Dicebat Gul. quòd vniuerſale, quicunque, ſingulos comprehendit. ff de iniuſ. l. hoc articulo. ff. de pigno. act. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. & off. præ. l. 3. ſupra de ma. & obedien. ſolitæ. ad finem. per quod patet etiam imperatorē includi, ut dicit hic Archid. tñ ut dicit Guli. ſignū vniuerſale quādoque ponitur ꝓ particulari. 1. q. 7. ſi quis omnem. 15. q. 1. mulier. Io. And.

c ¶ Reges.] eſt aūt ordinarius regis is epiſcopus in cuius dięceſi deliquit, vel domicilium hēt 1. 96. diſt. ſi Imperator. & c. duo ſunt. vbi de hoc. & ſupra de maiori. & obe. omnes.

d ¶ Miniſtros.] ad clericos poteſt referri: & ſic ꝓprie ſequit̄ verbum, ſuſpēſionis.

e ¶ Suorum.] conſanguineorum uel familiarum: & ſic nota caſum in quo percutiēs & mandans percuti laicum, excōmunicatus eſt, ad idem. ī. eo. li. de elect. ſciāt cuncti 2. & de immu. eccl. quoniam.

f ¶ Grauādi.] puta ne quis emat ab eis, uel eis uendat: vel his ſimilia. cōcordat. ī. de priuileg. quanto. de immu eccl. c. vlt. eo lib.

g ¶ Occaſione.] quorū intereſt principaliter defendere ſententias ipſas in iudicijs. ſ. eod. tit. & li. venerabilibus. § 2. in fin.

h ¶ Re integra.] littera ſequēs contradicit iſti: vbi dicit: ꝙ licet res non ſit integra, infra octo dies poteſt fieri emendatio. Poteſt dici ꝙ hoc locū hēt in iniuria perſonali, illud in reali, ut in prima ſtatim ſit excōicatus: in ſecunda tunc quando infra octo dies non reſtituerit. Idem Archi. & hoc videtur uoluiſſe Gul. qui dicit rem integram hic dici priuſquam ad grauandum perſonas proceſſit ſic. Sed Gar. & Ioan Mo. expoſuīt, re integra: ideſt, iniuria nōdum illata in ꝑſona vel rebus. Vel dic quod id quod ſequitur, reſpicit tempora iſtius cōſtitutionis, ut ſi tempore iſtius cōſtitutionis prætextu illius licentię aliqua erant occupata: niſi ī. octo dies reddantur, habeat locum pęna & eſt ſi ſup. de re. eccle. non alie. hoc conſultiſſimo. §. laici. ubi in compulſionibus iam factis datur tempus ad reuocandum: in faciendis ipſo facto imponitur pęna: primum uerius.

i ¶ Octo dierum.] ſimilis dilatio temporis. ī. de exceptio. & ī eo 11. & lib ſoler.

K ¶ Impenſa.] ſcilicet cum res non extat, uel placet læſo. Simile ſupra eod lib. de uſu. nuſquam. ff commo. l. 3. §. 2.

l ¶ Incurrant.] & ſi prius excommunicati erant, modo duplici funiculo ſunt ligati: quod eſſe pt, ut no. 3. q. 4. Engeltrudam. ī. de Iudæ. ita quorundam.

m ¶ Eadem.] ſcilicet maioris excommunicationis.

† Illi ſi ꝓ ptea iniuriā facti alteri' aggrauent, non ꝓ aggrauatē, dicit Pet. de Anch. ager, ſed ꝯ illā cuius occaſione grauant iniu. alle. Bal. in l. iis te bus ff ſol. matr. Bar. in l. nā & ſeru. ꝯ ne. gel. b cit l. qui multa. C. ad legem Iul. de vi. & c. fere nobis de ten Fort.

1 Idē ſu. adde doc. oēs d ma & obe gl. 71 c Vali tutianſu. Fonta.

2 Vide ꝙ ego ibi notaui ad principi rex. & ni eſt quis ſit occaſione clericorum percuſ. Pet d Ancha. Fort.

a ¶ Vti-

a ¶ Vti.] & ſic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur, ſic ff. de vi & vi arm. l. 1 § quotiens nec excuſat hic iuſſus maioris : quod dic vt dixi inf. de reg. iu. quod quis. ff. ad leg. Aquil. liber homo. 2.

[Glo. ſeq quærit, & ſoluit.]

b ¶ Alias.] id eſt, præter aliquam licentiã. Sed nunquid ille tunc ratam habens excõicatus erit? Diſtingue, vt ſup eo cum quis.

qui auſi fuerint prædicta licentia data vti, [a] vel aliquod præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alia [b] committere ſuo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio, ex tunc ab ea non poſſint, niſi per ſedem Apoſtolicam abſolutionis beneficium obtinere [c].

[Glo. ſeq. dat ſimile.]

c ¶ Obtinere.] ſimile in incẽdarijs eccleſiarum: qui ex quo denũtiati fuerunt, non poſſunt abſolui ab alio quàm à Papa ſup eod. tua. & ſi Papa hoc non expreſſiſſet perpetuo potuiſſet ordinarius ipſum abſoluere, vt ſup eo nuper.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Si malefactor captus à iudice laico dicit ſe clericum, huius rei cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notorie vel publica fama, vel communi æſtimatione habetur pro clerico, ſtatim fit remiſſio. Idem ſi prius ſe gerebat pro clerico, & modo deprehenſus fuit in habitu clericali. Si autem prius ſe gerebat pro laico licet modo in clericali habitu deprehenſus fuerit, non fiet remiſſio, donec fuerit de clericatu probatum: ſed interim contra eum iudex in nullo procedet. h. d. Ioan. And.

CAP. XII.

SI iudex [d] † laicus malefactorem captũ deti-

SI iudex.] Hic incipiunt conſtitutiones Bonifacij, & iſta prima eſt expediẽs & vtilis valde, & ſæpiſſime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit ꝙ ad iudicem eccleſiaſticum pertinet cognoſcere (tñ parte vocata) de clericatu, quẽ allegat captus per iudicem laicum: & cauſam reddit: Secunda pars: ibi, Et ſi notorium. ſubdiuiditur in tres: Primo ponit tres caſus, quibus ante cautionem fit remiſſio: Secundo ibi, Idem: addit quartum, quem probat triplici argumento legali. Tertio: ibi, Non ſic ponit quintum quo fit remiſſio ante cognitionem: iudex tamen laicus interim non procedit.

CASVS. Aliquis Titius erat ſuſpectus uel diffamatus de aliquo delicto: ꝑꝑ illam ſuſpicionem fuit ꝑ iudicem ſæcularem captus & incarceratus: poſtea cum iudex ſæcularis vellet de crimine cognoſcere, & ꝯ eũ procedere: ipſe excipiẽdo propoſuit, ꝙ erat clericus. & ꝙ cognitio illius criminis ſpectabat ad iudicem eccleſiaſticum: quare petebat remitti ad iudicem eccleſiaſticum: vel forte non petebat, ſed iudex eccleſiaſticus illum requiſiuit: iudex vero ſæcularis noluit eũ remittere: ſed dicebat quòd ipſe non erat clericus. Ex iſto themate oriuntur tria dubia: Primum dubium eſt, ad quem ſpectat cognitio huiuſmodi cauſæ, vtrum ipſe criminoſus ſit clericus vel non. hoc eſt vtrum iudex eccleſiaſticus cognoſcit de iſta cauſa, vel ipſe iudex ſæcularis: Secundo quęritur, ſuppoſito quòd cognitio huiuſmodi cauſæ ſpectet ad iudicem eccleſiaſticum: an remaneat iſte ſub cuſtodia iudicis ſæcularis, vel ſit remittendus ad iudicem eccleſiaſticum. Tertio quęritur, ſuppoſito quòd iſte debeat remanere apud vnum iſtorum iudicum: an debeat iudex ſæcularis procedere ad deciſionem cauſæ? Ad primam quæſtionem reſpondetur, quòd cum in caſu iſto agatur de re ſpiritali, iudex ſæcularis non poteſt cognoſcere de iſta cauſa: nec fiet ꝓbatio coram iudice ſæculari. Ad ſecundam quæſtionẽ reſpondetur: aut iſte detentus per iudicem laicũ reputatur clericus communi fama & æſtimatione vulgi: & pro clerico ſe gerebat ante captionem: & in iſto caſu fiet remiſſio ad iudicem eccleſiaſticum: & ſi poſtea appareat quòd ſit laicus: iudex eccleſiaſticus illũ remittet ad iudicem ſæcularem. Si autem communi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis ſæcularis. Sed vtrum pendente iſta cognitione, an ſit clericus vel non, vtrum iudex poterit ꝓcedere ad cognitionem cauſæ principalis? Reſpondet ꝙ illa quæſtio eſt præiudicialis: & faciet ſopire quæſtionem principalem. Cognitio dubitationis an ſit clericus vel non, pertinet ad iudicem eccleſiaſticum: vocato tamen iudice ſæculari, & illo cuius intereſt: quia forte fuit captus ad inſtantiam partis. Et cauſa quare iſti ſunt vocandi eſt iſta: quia forte iudex eccleſiaſticus ꝓnuntiaret iſtum clericum, & forte eſſet clericus qui eſſet degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo illi quorum intereſt, ſunt vocandi quãdo cognoſcitur an iſte ſit clericus vel nõ. Veſtes. Non dicit veſtem in ſingulari: quia in veſtibus inferioribus non debet habere habitum difformẽ: ideo iura loquentia de iſta materia loquũtur ſemper in numero plurali. Not. primo ꝙ iudex ſęcularis ſine metu excommunicationis poteſt capere clericum in delicto deprehenſum: licet textus hoc non dicat. Sed vtrum iſtud verum ſit, etiã ſine licentia iudicis eccleſiaſtici? Doctores dicũt, ꝙ ſi iudex ſæcularis videat ꝙ clericus criminoſus non ſit in periculo recedendi: & poſſit habere licentiam à iudice eccleſiaſtico, non dẽt talem clericum capere auctoritate ſua propria: aliàs incurreret excõicationem: Sed ſi videt ꝙ periculũ ſit in mora: & ꝙ talis fugeret, & ſic crimen remaneret impunitũ: põt talem clericũ capere abſque metu excõicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniendi de crimine: ſed ad finem ipſum remittendi ſuo iudici eccleſiaſtico. Et quamuis iura dicant, ꝙ qñ quis temere iniecit manus violentas in clericum, incurrit ſententiam excommunicationis: tñ in hoc caſu non facit temere, nec incurrit excommunicationem. Not. ꝙ qñ clericus criminoſus fuit captus per iudicem ſæcularem; & petatur remitti ad iudicem eccleſiaſticũ, debet remitti iudici eccleſiaſtico: & quæſtio vtrum talis ſit clericus, vel non, pertinet ad iudicem eccleſiaſticum. l. omni innouatione ceſſante. C. de ſacroſan. eccle. vbi dicitur, ꝙ ſi coram iudice ſæculari emergat aliqua quæſtio ſpiritualis, debet fieri remiſſio ad iudicem eccleſiaſticum. Not. ꝙ pendente quæſtione iſta, an ſit clericus vel laicus, non debet iſte remanere ſub cuſtodia iudicis ſæcularis, ſed eccleſiaſtici: ſi ante deprehenſionem reputabatur clericus. Item nota ꝙ ſi ante captionem gerebat ſe pro laico, non debet remitti ad iudicem eccleſiaſticum, donec ſit cognitum an ſit clericus. Not. ꝙ licet captus ante captionem gerebat ſe pro laico: tamen quæſtio an ſit clericus vel non, eſt quęſtio pręiudicialis: & facit dormire & quieſcere cauſam principalem.

[Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declarat.]

d ¶ Si iudex.] ſi malefactor captus à iudice laico dicit ſe clericum, huius rei cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notorie, vel publica fama, vel cõmuni æſtimatione habetur pro clerico, ſtatim fit remiſſio. Idem ſi prius ſe gerebat pro clerico, & modo deprehenſus fuit in habitu clericali. Si autem prius ſe gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehenſus fuerit, non fiet remiſſio donec fuerit de clericatu probatum: ſed interim ꝯ eum iudex in nullo procedet:

† Vide Alex. coſ. 8. lib. 1. & cõſi. 61. ll. 4 Bal. l. 1 ſi qua ꝑ calumniam C. de epi. & cle. c. canoniſtas ſ c. cũ non ab hoĩe, ext. 8 iu. late Couaru. in practicis q. c. 33 & Grammaticum deciſio 81.

hoc dicit. Et declarat decretalis iſta ea quæ no. Innocentius & Hoſt. ſupra eo. vt famæ.

[Glo. ſeq. inducit tria ſimilia.

neat, & is ſe clericum dicens ad curiam eccleſiaſticam petat remitti, vel curia ipſa eum tamquam ſuum clericum repetat [a], iudice [b] illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiuſmodi, an ſcilicet ſit qui repetitur clericus, ad iudicem eccleſiaſticum [c] (quia de re eccleſiaſtica & ſpirituali [d] vocato tamen iudice ſæculari, vel alio cuius intereſt [e]) cognitio pertinebit. Et ſi notorium [f] fuerit, quòd idem malefactor ſit clericus, qui huiuſmodi priuilegio gaudere debeat [g], ſtatim abſque alia cognitione, vel [h] fama publica de hoc extiterit, aut [i] ipſe pro clerico communiter habebatur [k]: incontinenti etiam ante cognitionem [l] de clericatu, eccleſiaſticæ curiæ debet reddi. ¶ Idem eſſe cenſemus, ſi reus ipſe ante deprehenſionem pro laico publice ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu clericali: tonſuram videlicet & veſtes deferens clericales [m]: nam talem debemus clericum (donec conſtet de contrario) reputare [n]. Sicut de illo, qui in poſſeſſione ingenuitatis exiſtit: ſi dicatur ab alio libertinus, legalis [o] ſanxit auctoritas vt probandi neceſſitate non ipſe ſed aduerſarius adſtringatur. Iuſtum eſt enim vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu (quouſque appareat aliud) præſumatur, qualis is eſſe, cuius fert habitum, comprobatur [p]. Ex ſtigmate [q] namque conſueto Fabricenſibus † imprimi, laritans Fabricenſis agnoſcitur [r]. Et cuſtodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis inſigi ſolet annotatione ſignati [ſ] manifeſti ſunt omnibus & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicuius eſſe videtur, in quo ipſe deprehenditur, donec contrarium doceatur. † ¶ Non ſic autem volumus obſeruari, ſi ante deprehenſionem pro laico publice ſe gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehenſionis tempore

a ¶ Repetat.] ſic & ciuitas repetit ſuum ciuem. ff. de rei ven. l. 1. §. 1. ff. ad muni. l. de iure. ſic & petit ſuo ciui iuſtitiã fieri, & violenter ablata reſtitui. 23. quęſt. 2. dominus. ſic & pater repetit filium, quod dic vt ſup. de cõuer. infi. cap. vt ſic & miles armatæ militiæ per magiſtrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatur. C. de iuriſd. om iud. l. magiſteriæ. & ſic clerici coram ſuo iudice. ſ. de iudic. at ſi clerici. Ioan. And.

b ¶ Iudice.] ſæculari, qui malefactorem detinet.

c ¶ Eccleſiaſticum.] vide quod eſt infra, cognitio pertinebit in textu

d ¶ Spirituali.] de qua 1 nec principaliter nec incidenter habet ſæcularis iudex ſe intromittere. ſupra de ord. cogn. tuam. qui fi. ſint legi. per venerabilẽ. & c. lator. cum ſimilibus.

e ¶ Intereſt.] puta aduerſario, qui illum fecit detineri: & pro maleficio fecit puniri: & ſic hi ſunt vocandi quorum intereſt. ſic ſupra de maio. & obedi. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iud. de vnoquoque. & ſupr. de empt. & ven. cap. fin. ſi autem non eſt aduerſarius: puta quia iudex ꝓcedit ex officio, citabitur iudex vt ſup. dicit. & concor. ſupra eo. tit. & lib. venerabilibus. § 2.

f ¶ Notorium.] facti, ſcilicet ꝙ nulla poſſit tergiuerſatione celari. ſup. de cohabi. cleri. & mulie. veſtra. quia notorie cognoſcitur ꝓ clerico, vt Archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Bon. vel his ſimiles: vel ſi eſt notorium iuris, ad idem ſupra de verb. ſign. c. cum olim.

g ¶ Debeat.] hoc ideo dicit: quia ſi eſſet clericus buffo vel goliardus, & geſtaſſet artem illam per annum, vel tertio monitus non deſtitiſſet: vel eſſet clericus vxoratus non incedens in habitu, vel eſſet bigamus 3, vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet, vt ſupra eo lib. de vita & hone. cler. ca. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod tit. de cle. coniug. c. 1. de biga. c. vnico. de pœnis. ca. 2. in fi.

ADDITIO. Idem Archid. hic. vide quod ſcripſi ſupra eod. tit. perpendimus, & ca. contingit 2. ſuper glo. & per hoc ſine diſtinctionum prolixitate videre potes caſus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Io. Andr.

h ¶ Vel.] repete, ſi. Et dicas, vel fama, &c.

i ¶ Aut.] repete iterum præfatam coniunctionem. ſi.

K ¶ Habebatur.] ſic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de offic. præto. Barbarius. ſup. de iure patro. conſultationibus.

l ¶ Cognitionem.] ſcilicet cum eſt fama vel communis exiſtimatio: quia ſi eſt notorium, ibi nõ eſt neceſſaria cognitio.

ADDITIO. Vnde ſupra dixit, abſque alia cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

m ¶ Clericales.] ſup. de vita & hone. cleri. vt clericorum, & cap. clerici.

n ¶ Reputare.] vt in quo ſtatu reperitur, in eo iudicetur pro præſenti: licet poſſet inquiri de alio ſtatu. ff. de iniur. item apud. § ſi quis virgines. & inf. in fi. ca.

ADDITIO. Archid. alleg. 24. diſtin. qualis. 24. quæſt. 2. nec quiſquam. & ſupra eo. in præſentia. Ioan. And.

o ¶ Legalis.] C. de libe. cau. ea quæ. ff. de lib. cau. liberis §. fi. & l. cum neceſſitas. ff. de proba. l. circa.

p ¶ Comprobatur.] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum ſolent clerici eſſe: vnde iſte putetur clericus ſicut habitus demõſtrat, vt qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, & ca. ſupra de ſtatu mona. recolentes.

q ¶ Ex ſtigmate.] idẽ verbum habes 31. q. 2. hoc ipſum.

r ¶ Agnoſcitur.] hoc habes C. de fabrica. l. ſtigmata lib. 11. Et dicitur Fabricenſis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio qui reponat in publicis armamentis. Et eſt ſtigma inſtrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat impreſſum nomen Imperatoris: facies vero non figurabantur. C. de pœn. ſi quis. & eſt ſi. huic ſupra de crimi. fal. ad audientiam.

ADDITIO. Dicit Archid. quòd ſtigma eſt coctura igneorum vulnerum. Dicunt deriuatores, quòd eſt ſignum, character, cicatrix, coctura, inuſtio, q̃ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata domini mei Ieſu in corpore meo porto. Ioan. And.

ſ ¶ Signati.] C. de aquæduc. l. decernimus. ad fin. & annotatio eſt: quia ſingulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris Hydrophilaces 3. autem dicuntur ab hydria quod eſt vas vbi aqua defertur: vel hydro aqua, philattain, id eſt, cuſtodire, inde Hydrophilaces, id eſt, cuſtodes aquarum, & eſt ſi. quod de gazophilacio dicitur ſupra de proba. ca. 1.

2 Et ĩ dubio eccl'aſticus ē iudex ita Peruſinus I c. dilecto. de appe. ĩ fine.

3 Saluo ꝙ not. I. eo. lib. de biga. cap. vno. I gl. vers. Io. And.

† Vid. Alciatum li. 1. prætermiſſorum verbo, militia.

† Et iſte ver. no[...] ... pendẽt, ... liter ... ta quæ ... ſcit. c. ... or. cog. ... pſens. C. ad leg. ... biam, de plag. nec interim laicus eſt ... ricum re laxabit. Inn. ca. ... famę Pe. de Anch. Font.

3 Vide Au. Riciũ ... decernimus. C. & aquæduct. lib. ...

a ¶ Clericali.] multo ergo fortius ſi ēt deprehenſus ſit in habitu laicali: & hoc denotat ꝙ dicit: quamuis, & c. & licet dicamus ꝙ vltima mora nocet. ff. de peri. & commo rei uen. l. illud. hæc vltima poſſeſſio nõ releuat in hoc quòd fiat remiſſio.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. ꝙ eſt ratio digna no. quia hic plura faciebat contra ipſum quàm pro ipſo, vt patet l textu: & ideo à pluribus denominabit, etiam ſecundum illum iudicabitur, ut no. ĩ. tit. proxi. c. ulti. Ioan. And.

[Glo. ſeq. primo ſignat contrariũ, & ſoluit; ſecundo quærit opponendo: & dupliciter ſoluit.]

b ¶ Fecerit.] coram iudice eccleſiaſtico. Idem Io. Mon. & Archid. vt ſ. 1. reſponſo. & ſic continẽtia cauſæ diuiditur ꝫ id ſ. & ſequeſtra. cap. 1. & eſt ideo: qa natura cauſę requirit alium iudicẽ de ordi. cogn. tuam q ſil. ſint leg. lator. cum ſi. Sed detentus in ſæculari curia quomodo litigabit coram eccleſiaſtico? Dic ꝙ forte relaxabitur datis fideiuſſoribus: ſed nõ propter hoc remittetur. infra eo. ſi clericos, in fi. uel litigabit per procuratorem; natura enim facti hoc habet, quod interdum per alium quis proſequatur cauſam. ſ. de iud. mulieres. de ſtatu reg. c. vnico. ff. de cuſto. reo. l. diuus. hanc aũt fidem faciet per publicum inſtrumentum ordinationis ſuę. 2. q. 1. legum. p teſtes poterit etiam hoc probare. ſ. de cle. pereg. tuę.

ADDITIO. Idem Archi. vide quod dixi in regula, non licet. ĩ. de reg. iu. Io. And.

c ¶ Pręſumptionem.] no. qñ præſumptio eſt, non ſufficit poſſeſſio: niſi fiat fides de titulo. & concor. ſ. eo. lib. de pręſcri. c. 1.

d ¶ Interim.] i. pendente ꝓbatione de titulo clericali: eſt enim hoc ꝓiudiciale, de quo primitus debet cognoſci, ut ſciaſ, an ut clericus ab eccleſiaſtico, vel vt laicus a laico puniri debeat. & eſt ſi. C. de or. cog. l. ulti. 3. q. 11 in fi. Io. And.

e ¶ Proceſſus.] ergo non ſolum iudicare prohibetur, ſed etiam ꝓcedere, ad idem ſ. eo. lib. de hære. c. ut inquiſitionis. § penul.

repertus fuerit in habitu clericali [a]: tunc enim reſtituẽdus nõ eſt, quouſq; fidẽ de titulo fecerit [b] clericali, cuius eidẽ ꝓbationis onus incũbat ꝓꝑ præſumptionẽ [c], quæ aduerſus ipſum orta eſt ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eũ tamen interim [d] quis ꝓceſſus [e] iudicis penit⁹ conqueſcat.

¶ Idem.

¶ Non tenet ſuſpenſio uel interdictum lata in participantes: non præmiſſa monitione canonica. h. d. Ioan. And.

CAP. XIII.

STatutum [f] Gregorij [g] Papæ decimi factum ad declarationem conſtitutionis Innocentianæ [h], quæ prohibet participantes excõmunicatis ea participatione, quæ ſolum † minorem inducit [i], maiore excommunicatione ligari monitione canonica [k] nõ præmiſſa: in ſuſpẽſionis & interdicti ſententijs (quæ pro huiuſmodi participatione plerunque ab ordinarijs, uel delegatis † iudicibus promulgãtur) pręcipimus inuiolabiliter obſeruari †: Decernẽtes eaſdem ſententias nõ tenere aliter [l] ꝓmulgatas.

¶ Idem.

¶ Per negligentiam non proſequentis debito tempore appellationem, excõmunicatio poſt eam lata nõ conualeſcit: ſed poterit tunc denunciari, & debebit uitari, donec de ſententia nullitate docuerit. h. d. Io. An.

CAP. XIIII.

L I-

CASVS. Dictum fuit ſ in c. ſtatuimus. eod. tit. ꝙ iudex nõ poteſt excommunicare participantes cum excommunicatis a ſe maiori excommunicatione, niſi præceſſerit canonica monitio: Sed nunquid ſine canonica monitione poteſt ſuſpẽdere vel interdicere participantes cum excõicatis a ſe maiori excommunicatione? Rñdet ꝙ nõ: qa idẽ eſt dicẽdum in iſtis duabus ſententijs ſicut dictũ fuit in ſnia excommunicationis: uidelicet, ut non poſſit iudex ſuſpẽdere vel interdicere participantes cum excommunicatis, niſi præmiſſa monitione canonica.

[Prima gloſſa ſummat.]

f ¶ Statutum.] non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes, non præmiſſa monitione canonica. hoc dicit. Io. Andr.

g ¶ Gregorij.] ſ. eod. tit. & lib. conſtitutionem.

h ¶ Innocentianę.] ſ. eod. tit. ſtatuimus. iſtomet lib.

i ¶ Inducit.] dic ut dixi ſ. eod. conſtitutionem.

k ¶ Canonica.] quod dic vt ſup. eo. cõſtitutionem.

¶ Aliter.] ſcilicet non p̃miſſa canonica monitione nominatim: pariſicata igitur ſunt in hoc excõicatio, ſuſpenſio, & interdictum. ad idem ĩ. eo. is cui. in fine. & concor ſup. eo. ti. c. 1. §. hæc eadem.

† al. ſoli

† Not. ꝙ delegati pñt excõicare, ſuſpẽdere, iterdicere: q̃ quã hoc ĩ lrĩs delegationis nõ exprimatur ſm doct. vide no. ſ e. ſtatuimus Fõt.

† Si tñ iudices procedant ꝫ iſtos aliter q̃ per cenſuras. tex. nõ ꝓcedit: ſm doct. poſt Io. An. qa ſuperſũt alia remedia. Fon.

STatutum.] Duo facit: Primo ponit ꝯſtõnem ꝓrogãtẽ: cui ſecundo decretũ adijcit: ibi, Decernentes.

Et uide quã difficile eſt ꝓuidere malitijs: qa faciles erãt iudices excõicare cũ participibus, emanauit decretalis, Statuimus. q̃ vetuit participantes excoicari maiori, niſi monitione præmiſſa: Faciebant iudices fraudem faciẽdo monitionem generalem: & ꝫ hos ꝓuidit Greg. in ca. conſtitutionem. Sed demum iudices qui excommunicare non poterãt participantes, niſi nominatim monitos: ſine monitione dicebant: excõmunico talem, & ſuſpẽdo a diuinis omnes ſibi participantes: vel faciebant generalẽ monitionẽ de nõ participãdo ſub pęna ſuſpenſionis uel interdicti. Io. And.

LIcet.] Primo obiectioni reſpondet. Secundo quæſtionem ſoluit, ibi, Excommunicatus.

CASVS. Pone ꝙ fui conuentus coram iudice eccleſiaſtico, coram quo ꝓpoſui aliquam exceptionem declinatoriam: forte quod erat ꝯſanguineus aduerſarij mei: uel aliquam exceptionem dilatoriam propoſui: iudex noluit admittere iſtam exceptionem: ſed pronũtiauit ꝙ ea nõ obſtante procederet in principali: vnde appellaui in ſcriptis, & legitime expreſſa cauſa rationabili in mea appellatione: & petij cum debita inſtantia, ut mihi daret apoſtolos: qui iudex dedit mihi apoſtolos refutatorios, aſſignãdo mihi terminũ ad procedendum coram ipſo in principali: qua die adueniẽte nõ comparui: ideo tamquam contumacem me excommunicauit: certum eſt, ꝙ ſi cauſa inſerta in mea appellatione ſit vera, nõ ſum excommunicatus. Accidit ꝙ non fui proſecutus meam appellationem: ſed ipſa mea appellatio fuit deſerta: qd debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorẽ ad procedẽdum in principali. Sed ponamus ꝙ cauſa inſerta in appellatione mea ꝓpter quam appellaui, erat vera: & non fui proſecutus meam appellationem: licet cauſa quare appellaui ſit uera, tamen pręſumitur falſa: ex quo nõ ſum proſecutus meam appellationem, ut eſt veriſimile, quòd cauſa iſta eſt falſa, & iudex dẽt me (hoc non obſtante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in deſertione appellationis potero probare quòd excommunicatio eſt nulla, qa appellaui ex cau

ſa legitima? Certe ſic: non tñ coram iudice ad quẽ appellaui, ſed coram iudice à quo: ſed interim me publicabit excõicatum, niſi petam beneficiũ abſolutionis ad cautelã. Nota ex hoc, ꝙ quamtñcumque q̃s appellauerit à ſnĩa interlocutoria iudicis inſerta cauſa rationabili in appellatione, videlicet tali, q̃ ſi eſſet vera, dẽret legitima interpretari: ꝑ hoc nõ eſt ſuſpenſa iuriſdictio iudicis à quo: ſed ea appellatione non obſtãte poterit in principali negotio ꝓcedere. Nota inſuper principalem effectum ad quẽ emanauit præſens c. uidelicet, ꝙ ſi appellans ꝑ negligẽtiam ſuã non proſequatur appellationem: ſed appellatio efficiatur deſerta: non propter hoc conualeſcit excõicatio ꝗ eum lata poſt appellationem legitimam: tamẽ eſt præſumptio de falſitate cauſæ appellationis.

…cet [a] excommunicationis [b] ſententia poſt appellationẽ legitimam [c] promulgata, per negligentiam appellantis appellationem ſuam minime proſequentis non ratificetur, nec etiam conualeſcat [d]: Excommunicatus tamen nominatim uel ſpecialiter & expreſſe [e], qui poſt appellationem legitimam excommunicationis ſententiam aſſerit in ſe latam: ſi appellationem eandem infra tempus † ad ipſam proſequendã [f] ab homine vel a iure ſtatutum nõ fuerit (ut debuit) proſecutus, lapſo eodem tempore excommunicatus publice nuntiari [g], & nedum in iudicialibus, ſed ẽt in extraiudicialib' euitari, ac a legitimis actib. remoueri debebit, quouſque ꝙ poſt appellationem legitimam [h] excõmunicatus fuerit, uel alias [i] de ipſius ſententiæ docuerit [k] nullitate.

¶ Idem.

¶ *Prælatus capi faciens, & includẽs, et per laicos clericum nondum incorrigibilẽ, excommunicatus non eſt: nec ẽt ipſi capiẽtes. Secundo dicitur ſi talis das fideiuſſores de parendo iuri, detineri non debet: niſi iuſta cauſa id ſuadeat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XV.

S I † C L E-

† Vide Abba. i. c. teſtimoniũ. extra de teſtib.

[Prima gloſſa ponit quid declarat, & ſummat.]

a ¶ Licet.] emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni. ſ. de appell. ſæpe. Et hoc dicit: ꝑ negligentiam non proſequentis debito tp̃e appellationem, excõicatio poſt eam lata, non cõualeſcit: ſed poterit tunc denuntiari: & debebit vitari donec de ſententię nullitate docuerit.

[Glo. ſeq. recit. per q. & ſolutionem.]

b ¶ Excõmunicationis.] licet de excõicatione exprimat: idẽ puto. (Idem Archi.) de ſentẽtia ſuſpenſionis & interdicti, cum eadem ſit ratio. ad hoc ſ. cap. proxi. & ſ. eo c. 1. & ĩ. eo is cui. in ſi. & ſ. de app. ad hęc quoniam & idem in qualibet ſentẽtia, quæ nulla eſt ipſo iure: ita ꝙ non eſſet neceſſe appellare. ſ. e. li. de re iu. c. ulti. quia tunc ſi condemnatus appellaret, & non proſequeret̃, non propter hoc conualeſceret ſentẽtia eadem ratione. quod dico verum: niſi talis eẽt caſus, quo ratificaret̃ per appellationem ſentẽtia nulla, ut lata cum falſo ꝓcuratore. ff. rem ra. ha. l. 1. § falſus. de quo uide ſup. de re iud. c. 1.

c ¶ Legitimã.] ſi cauſa fuit vera ex quo fuit legitima, ſnĩa eſt nulla. ſ. eo. per tuas ſed niſi prius appareat de eius ueritate, non poterit denuntiari nulla: licet tunc poſſet fieri abſolutio ad cautelam. ſ. eo. tit. & li. uenerabilibus. § . ſed ſi ex cauſa. & §. ult. ſi ergo fuit nulla: ſolo tractu tẽporis non potuit conualeſcere. ſ. eo. lib. de reſpon. impu: c. vnico. & ĩ. de reg. iur. nõ firmatur, cum ſuis concor.

[Glo. ſeq. obiicit, & ſoluit.]

Infamia retro notat̃ ille, q appellationẽ interiectã non ꝓſequitur.

d ¶ Conualeſcat.] cõtra ff. de his qui no. infa. l. furti. ubi retro notatur infamia cõdemnatus de furto, qui appellationem nõ proſequitur. ſic uidetur retro debere cẽſeri excommunicatus ex quo appellationem nõ proſequitur. Sed non obſtat, quia lex illa loquitur de appellatione emiſſa poſt ſententiam ab ipſa ſentẽtia: hic de appellatione emiſſa ante ſententiam: unde ibi appellatio ſuſpendit effectum ſententiæ iam latæ. ſ. de iureiu. venientes. hic ante ſententiam iuriſdictionem ſuſpendit: vnde ſententia poſtea lata, non tenet propter iuriſdictionis defectum.

A D D I T I O. Idem Archi. q. alleg. ſ. de ꝯſuet. ad noſtram. & C. ſi a non compe. per totum. Ioan. An.

Excõicatio aliq̃ fertur in ꝑſonã incertam.

e ¶ Expreſſe.] interdum enim fertur ſentẽtia excommunicationis in perſonam incertam. 5. q. 1. quidam. ſ. de offic. ord. ſi ſacerdos.

f ¶ Ab homine.] de quo dic ut not. ſ. de appel. cum ſit Romana. Ioan. And.

[Gl. ſeq. arguit negatiue: ponit opi. contrariam, quam coadiuuat, & coadiuuationi reſpondet.]

g ¶ Nuntiari.] nota non ſequitur, iſte denuntiatus eſt excommunicatus: ergo excommunicat' eſt. hic enim denũtiatur qui forte excommunicatus nõ eſt. & facit ad quæſtionem de qua dixi ſ. eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem ſufficiat probari denuntiationem excõmunicationis † Videtur enim ꝙ non: ꝑ hunc textum, & per rationem dictam ſuperius: cum illa decret. pia. dicat id probari debere apertiſſimis documentis. Hoſtien tamen no contrarium & ibi Arch. ut ibi dixi. & pro parte illa facit hęc decret. nam hic per talem denuntiationem uitat̃ a iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus, ut ſeqtur: licet forte excõicatus non ſit, ut prędixi. ſic dicam ꝙ ex quo de denũtiatione non dubitatur. uitatur & repellatur ab agendo, donec oſtendat ſe abſolutum, uel ſententiam nullam. ſed ſi uolumus tenere primum: huic reſpõdetur, ꝙ hic non ſolum de denuntiatione, ſed ẽt de ſententia excommunicationis conſtabat.

† Vide Ale. cõſ. 8. li. 1 inc. vr̃ ſup t. dubio. & cõſi. 192. 1. 9. li 6. incip. in cauſa inquiſitionis.

h ¶ Legitimam.] id eſt, ex legitima & uera cauſa interpoſitam, ut ſuperius dixi.

A D D I T I O. Hęc gloſſella procedit in appellatione interpoſita ante ſententiam. Io. And.

i ¶ Alias.] tolle exempla quæ dixi ſupra eod. ti. & lib. pręſenti.

[Gloſ. ſeq. recitetur per contrarium, quod dupliciter ſoluit.

K ¶ Docuerit.] poteſt exponi, id eſt docere cœperit: quia pẽdente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur, & ſic ceſſabit cõtrarium decre. ſ. e. ti. & lib. ſolet. in 6. Vel dic illud habere locum in eo qui debito tp̃e appellationem ꝓſequitur: illud in eo qui proſequi neglexerit: vnde in pœnam cuitabitur ab extraiudicialib', donec docuerit, &c. & ſic ſtabit proprie hoc uerbum.

1 Ad hoc ꝑ mat re cuſ. poſ. inſu ꝑ. & ꝙ ibi no. in 2. glo. Ioã. An.

A D D I T I O. Idem Archid. qui etiam dicebat, ꝙ ꝓ denuntiatione iudicis prima facie præſumitur. de renun. in pręſentia. de elect. bonæ. ver. & pro his. licet ꝑ illam amplius non ligetur. de appel. paſtoralis. in fin. Ioan. And.

S I clericos.] Sũt duæ partes. Secũda ibi, Eoſdem. Prima facit tria: ſoluit dubium, quod dupliciter fortificat: ibi. Etiam per. & ibi, Licet. cauſam reddit ibi,

Cum

Cum in his. Secunda dat regulam, à qua duos caſus excipit: ibi, Niſi.

¶ Et not. quòd dicit clericos in genere, non diſtinguēdo an ſint vel non ſint in ſacris: in modo tamen capiendi & detinendi debet in his haberi diſtinctio. 45. diſt. cum beatus. Io. Andr.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum quod habetur in cap. at ſi clerici. de iud. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum & non ſæcularem. Et præſupponendum quod iudex eccleſiaſticus non debet clericum detinere in vinculis.

ricos [a] tuæ iuriſdictioni ſubiectos [b] propter commiſſos exceſſus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, pœna [c] debita poſtea caſtigandos, includas: te vel capientes eoſdem (licet nondum appareat incorrigibiles [d] illos eſſe) nulla credimus excommunicatione nodari [e]: Cum in his (niſi aliàs ex propoſito excedatur [f] in ipſis) temeritas vel iniuria [g] nequeat deprehendi. Eoſdem quoque clericos [h], ſi de parendo iuri tibi fideiuſſoriam [i] dederint cautionem, detinere non

CASVS. Eſt aliquis clericus, qui eſt ſuſpectus de delicto, non tamen eſt incorrigibilis, iudex eccleſiaſticus videns quòd nō poteſt eum capere propter potentiam ipſius clerici ſuſpecti, vel forte quia non habet captionem extra ſepta domus epiſcopalis, mandauit iudici ſæculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus: quod fecit ipſe iudex ſecularis: vtrū capiens & etiam epiſcopus mandans, & executores mandati ſiāt excommunicati? videtur quòd ſic: quia iniiciens manus violentas in clericum, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obſtante reſpondet Romanus Pontifex dicens, quòd tales nō incurrunt ſententiam excommunicationis. Sed ponamus quod ad mandatum iudicis eccleſiaſtici iudex ſæcularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requiſitionem iudicis eccleſiaſtici eum ſibi reſtituit: iſte clericus ſic captus offert dare fideiuſſores de iudicio ſiſti: vtrū iudex eccleſiaſticus debeat recipere iſtos fideiuſſores, & talem clericum relaxare ſiue elargire & dimittere? Reſpondet quòd ſic: niſi crimen eſſet adeo graue, quòd veriſimiliter timeretur de abſentia iſtius clerici, quòd dimittat ſuos fideiuſſores & fugiat: quia tunc non eſſet liberandus, ſed deberet manere in carceribus. Idem eſt de iure ciuili: quia criminoſus non eſt detinendus in carceribus ſi offerat fideiuſſores: niſi crimen eſſet tam graue quòd timeretur de ſuga criminoſi. Nota primo, quod laicus capiens clericum de mandato iudicis eccleſiaſtici, non incurrit ſententiam excommunicationis: quia illud non facit iniurioſe & temere, ſed licite. Nota illud ad quod alleg. præſens cap. quòd detinens clericum in carcere, incurrit ſententiam excommunicationis: & pauci iudices in hoc euadunt ſententiam excommunicationis: quia multoties propter malitiam detinent clericos corporaliter in carceribus ſuis, & ſic incurrunt ſententiam excommunicationis. Nota quòd criminoſus captus pro delicto ſuo, ſi offert dare fideiuſſores, eſt demittendus.

[Prima gloſ. ſummat, diuidit, & dicit quid corrigit, & declarat.

a ¶ Si clericos.] Prælatus capi faciens, & includens etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non eſt: nec etiam ipſi capientes. Secundo dicitur, Talis ſi dat fideiuſſores de parendo iuri detineri non debet: niſi iuſta cauſa id ſuadeat. Et corrigit prima pars, quæ no. Ber. ſupra eod. vniuerſitatis. In vlti. gloſ. & cap. vt famæ. & declarat quod ibi notant Moderni.

[Secunda glo reſpondet per quæſtionem.]

b ¶ Tuæ iuriſdictioni ſubiectos.] cui loquatur non apparet: ideo dico decre. locum habere in quolibet iuriſdictionem habente: ſiue de communi iure, ſiue priuilegio vel conſuetudine. Ad idem C. de ſpor. l. vlt. & facit quod dixi ſup. eo. lib. de pœnis. quamuis.

ADDITIO. Intellige gloſ. de habente iuriſdictionem puniendi crimina, vt infra 4. gloſ. & in remiſſione quam dat ſi. glo. & facit cle. 1. infra de celeb. Miſ. ad ſi. Ioan. And.

c ¶ Pœna.] quia carcer non eſt pœna, quod tamen dic vt ſup. eo. lib. de pœnis, quamuis.

d ¶ Incorrigibiles illos eſſe.] huius contrarium not. Ber. in præd. glo. dicens, quòd ſi apparebat clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos ſine pœna: aliàs non, & ſic etiam ſoluebat contrarium de decre. vniuerſitatis. ad decre. vt famæ. ſupra eod. tu dic vt in ſequenti gloſſa.

[Gl. ſeq. alleg. ſeptē concord. ſignat vnum contrarium: ponit duas opiniones, quas reprobat: demum ſoluit.]

e ¶ Nodari.] concor. ſ. eod. vt famę. contra ſ. eod. vniuerſitatis. vbi excommunicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipſius mandato monachum verberabant. Ber. & Hoſti. ſoluebant, vt dixi in gloſ. proxi. quod eſt falſum, vt hic vides. Alij dicunt [1] quòd decre. vt famæ. loquitur in epo: decre. vniuerſitatis in abbate: ſed hoc patet falſum per iſtam decre. quæ loquitur in quolibet iuriſdictionem habēte, vt dixi ſup. gl. 2. Dic ergo quòd decr. vt famæ & iſta loquuntur in captione & incluſione, quæ de mandato prælati cuiuſcunque, qui crimina punire poſſit, poteſt fieri etiam per laicos: licet ille nondum incorrigibilis appareat. decre. vniuerſitatis. de verberibus loquitur, quæ ſi prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, ſed iniurioſe, non eſt dubium, ſi in modum iuſtitiæ, vel diſciplinæ (de regu. ca. vlt.) hoc tamen per laicum facere non debuit, ſed per clericos, vel per ſemetipſum, ſi erat minor epiſcopo: & ideo mandans & mandatarius excommunicati ſunt, vt ibi.

1 Io. Mo. olim hoc tenuit: ſi poſtea addidit vt ſequitur in gl. Io. An.

f ¶ Excedatur.] ad idem ſup. de reſt. ſpo. olim. 1. in ſi. & hoc vult dicere, ſi clericus captus quiete ſe duci permittit, & ducentes eum nō reſiſtentē calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto: iſti bene ſunt excommunicati, hoc ſonat littera.

ADDITIO. Imponenda eſt enim ſequentibus freni temperies. C. de cuſto. reo. l. 2. in ſi. Io. And.

Sequentib' imponenda eſt tēperies freni.

[Glo. ſeq. alleg. duo iura, arguens ad quæſtionem, & ponens tres ſolu. ipſius.]

g ¶ Iniuria.) 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & ſup. de ſenten. excom. contingit, & facit hęc littera ad quæſtionē dominicalem de illo qui fugiēs inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equum petijt, vt fugere poſſet: quē cum ille negaſſet, ſibi per vim abſtulit, & poſtea remiſit, an talis ſit excommunicatus? Bart. Brix. in q. dominicali 82. quidam cum fugere. opiniones poſuit: quarū vna fuit, talem excommunicatum non eſſe: quia id nō fecerat diabolo ſuadente: ad cautelam tamen ab epiſcopo abſolui poterat: alia fuit talem excommunicatū ſed mitius puniendum. 50. di. presbyteros. ſ. quod metus cauſa. ſacris. Tertia fuit Tan. quā ibi ſequitur Bar. talem excommunicatum: ſed propter id nulla pœna puniendum.

h ¶ Clericos.] idē in laicis, & bene etiam eodem modo dicit lex ff. de cuſto. reo. l. diuus.

[Glo. pen reſpon. per quæſtionem.]

i ¶ Fideiuſſoriam.] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius ſi pignora darēt [2], cum ſit melius pignori incumbere, quàm in perſonam agere. inſt. de ob. quæ ex deli. §. furti. & ff. de reg. iur. plus cautionis. Et qui ſe promiſit ſatiſdaturum, ſatiſdat ſi pignora vel fideiuſſores det. ff. de conſti. pe. l. promiſſor. in fine.

2 Idē Archid.

tatus præfixo ſibi termino non comparuit) excō municatione conſtringat quia ſi ſic ligatus propoſita quærimonia † petat ab archiepiſcopo ſe abſolui, ſiue quando ſuffraganeus ex ſuo proceſſit officio, ſiue quando eſt ad ipſum archiepiſcopū ante ſententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduerſario proponatur, quòd abſoluendus non ſit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, niſi prius expenſas reſtituat, & iudicio ſiſti exhibeat cautionē: Ipſeque reſpondeat, quod rectè contumax reputari non debet; pro eo quòd in itinere captus [a], vel etiam alio impedimento [b] detentus in termino cōparere nequiuit: tunc protinus ſibi iuxta formam Eccleſiæ beneficium debet abſolutionis impendi. Secus autem ſi ſe contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia ſua conſtet: quia forte prædixerat in iudicio [c] quòd minime compareret: tunc enim (cum manifeſta ſit contumacia, & manifeſta reputetur offenſa) [d] non eſt ei (niſi primo expenſarum ſatisfactione, ac de ſtando iudicio cautione præſtita) abſolutio impendenda. ¶ Et hoc ipſum eſt in ſimilibus obſeruandum: ſicut ſi aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipſum non eſſe ſibi tutum [e], & iudex poſtea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) ſententiam excommunicationis promulget: nam tunc ſi excommunicatus ipſe ad ſuperiorem appellet, & ante omnia ſe ab eo petat abſolui, (cū probare coram eo velit ipſum locū nō exiſtere ſibi tutum) in hoc eſt proculdubio audiendus: cū præſumpta ſolummodo eius contumacia videatur. Sed ſi iudex pronunciaſſet locum illum eſſe idoneum & ſecurum, & ille non comparuiſſet, ac ideo excōmunicaſſet eundem: ipſe poſtmodum ſuper hoc (niſi poſt latam interlocutoriam infra decendium [f] prouocaſſet) nullatenus audiri debet.

¶ Excommunicatio lata poſt appellationem interpoſitam ex cauſa probabili, non ſtatim pronunciatur nulla, ſed fieri poteſt relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. Idem ſi dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.

¶ Sed ſi ex cauſa legitima ſeu ꝓbabili q̄s appellet: puta quia locus nō eſt tutus, & poſt appellationē huiuſmodi excōmunicatione ligetur, ac deinde cōſtet ſuperiori quòd ad ipſum, ex tali cauſa extitit prouocatum, nō tamē illico [g] pronunciare debet excommunicationis ſententiam fore nullam, ſed ꝑ eā ad cautelā iuxta formā Eccleſiæ relaxare.

[Gloſſ. ſeq. reci. per. q an captus à priuato. &c.
a ¶ Captus.) ſic ī. de pig. cap ſignificante, & quod dicit captus, intelligere poſſumus etiam à priuato: q̄a ex quo venire non potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. q. 3 nemo epiſcoporū. ſed quo ad reſtitutionem expēſarū bene diſtinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo caſu non cōdemnetur ad expēſas: ſecundo ſic: quia habet regreſſū contra illum priuatū capientem ff. ſi quis cau. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas, captus, non ſui procuratione & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.
ADDITIO Et ꝓbatur per clemen de pœn multorum. ver. illis Ioan. And.
b ¶ Impedimento.] puta valetudine, tempeſtate, vi fluminum. (ſicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus ſequentibus in flumine Rheni currētibus annis Dñi Mcccxxxv quod ita creuit, quòd pluribus diebus tranſiri non potuit.) Multa impedimenta videre potes. ff. ſi quis cautio. l 2. & 4 Et quod dicit de impedimento: idem dic ſi alia rationabilis cauſa præter impedimētum ſubeſſet: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. ſupra de in integrum reſtitut. ex litteris.
c ¶ In iudicio. 1.] quia ſi extra iudiciū hoc dixerit, ſecus: ſicut nec nocet confeſſio extra iudicium facto, quod dic vt ſupra de confeſ. cap. vlt. vnde per hoc videtur, ꝙ ſi nuntio citanti dixerit ſe nolle 2 venire, & nuntius ſic retulerit: non propterea dicat vera contumacia & facit quod dixi ſupra de confeſ. c. 2.
d ¶ Offenſa.] ſupra de verb. ſignifi. ex parte. & c. cum olim.
e ¶ Tutum.) iuſta erat excuſatio, ſi vera fuiſſet, ſupra de appella. ex parte. ſupra eod. lib. de priuileg. cum perſonæ. cum ſim. (ſupra eodem libro de offic. delega. ſtatuimus 2. Ioan. And.
f ¶ Decendium.) ſic ſupra de ele. cum dilectus. ad fin. tranſit igitur interlocutoria in rem iudicatam, ſi ī. decē dies nō fuerit appellatū quo ad partē: ſed nō quo ad iudicem, q̄d dic vt ī. de appel. cū ceſſante. Io And.

¶ SED SI CASVS. Dictum fuit ſupra. §. proxi. quòd ſi quis dicat excommunicationem iniuſtam, & petat abſolui à ſuperiore, eſt ſtatim abſoluendus. Sed ponamus quòd iudex me citauit vt comparerē in aliquo loco mihi non tuto, quia ibi ſūt inimici mei capitales: Vel ſi ſint abſentes, tū ſcio veraciter ꝙ ſtatim ſunt reuerſuri: miſi procuratorē meū ad me exonerandum & proponendā iſtā exceptionē declinatoriā ꝙ locus non eſt mihi tutus: iudex aſſignauit mihi in ꝑſonā ꝓcuratoris mei terminum peremptorium ad probandū illam dilatoriā: produxi aliquos teſtes, & probaui meam exceptionem: hoc non obſtante iudex pronunciauit illum locū eſſe tutum: ab iſta ſententia appellaui legitime: poſt illam appellationem iudex me excōicauit: vel forte me excōicauit añ appellationē, ſed in excōicatione ſua expreſſit errorē intollerabilē: ego adiui ſuperiorē, & coram eo petij ſententiam excōmunicationis declarari nullā vtrū iudex ſuperior debeat ſtatim me abſoluere, & dicere ſententiam nullam? Reſpondet ꝙ non: ſed debet me abſoluere ad cautelā & ſi quatenus abſolutione indigeam. Not. quòd excōicatio lata poſt appellationē legitimā, eſt nulla. Not. cum quis dicit ſententiā nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione pōt excommunicatus abſolui ad cautellam.
g ¶ Illico.] ante. n. q̄ de nullitate pronuntiet, oportet ꝙ doceatur de veritate cauſæ appellationis: nec ſufficit ad hoc pronuntiant

† Per viā ſupplicationis, reſtitutionis in integrū, appellatiōis Do. Font.

1 Pet. de An. remittit ad nota cle. 1. ſ do. & conſu. no in auth. q ſemel. C. qūo & q̄ iudi. gloſ. ꝓbat Fel. c. cōſuluit 3. colu. de. of. deleg Fonta.

2 An negās velle cōparere ſemꝑ dicatur cōtumax, vide Dec. in c. conſuluit de of dele. & Abb. & cū parati. de appella.

¶ Si certum eſt excommunicationem eſſe iuſtam, fit remiſſio: ſi certum eſt eam iniuſtam, non fit: ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio: ſed honeſtius eſt remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiſcopus eſt iudex, licet non fiat remiſſio. hoc dicit Io. An.

¶ Sane ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe † iuſtam, velut cum propter manifeſtū exceſſum eſt in aliquem promulgata, ſuperior iudex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatū ad excommunicatorem prorſus remittere debet; nec debet [a] eum abſoluere, niſi excommunicator requiſitus malitioſe illi abſolutionis bñficiū deneget exhibere [b]. Si vero conſtet huiuſmodi ſententiam eſſe iniuſtā, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolui. Quòd ſi dubitetur, verū iuſta ſit vel iniuſta, ſuperior (niſi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Eccleſiæ poteſt illam: quamquam honeſtius & conuenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Vbi autem ſuperiori competit [c] de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit iniuſta: quoniam etſi contra ius litigatoris: non tamen contra ius cōſtitutionis [d] abſoluit.

¶ Archiepiſcopus in caſibus in quibus excommunicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. h. d. Ioan. And.

¶ Denique à ſubditis ſuffraganei emendas pecuniarias † poteſt archiepiſcopus ſecundum conſuetudinem regionis exigere in caſibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare [e].

¶ Summatur ſupra in § Sed ſi ex cauſa, ibi videas.

¶ Poteſt quoque archiepiſcopus beneficium abſolutionis iuxta formam Eccleſiæ nōnunquam impendere ad cautelam, vt pote ſi aſſeritur in excommunicationis ſentētia in-

tiſdum ꝙ oſtendat ſe ex cauſa legitima appellaſſe, ad idem ſup. de appel. interpoſita. in prin.

Caſus literalis domini Halis. ¶ SANE CASVS. Iſte §. Legitur vſq; ad finē c. & in eo caſus ſic figuratur: Epiſcopus Pictauen. excōicauit aliquem ſuum ſubditū, & excōicatio eſt iniuſta: qa fuit excōicat' ꝓ manifeſta offenſa excōicatus vult adire archiepm Burdegal. ꝓ obtinenda eius abſolutione: vtrum archiepiſcopus Burdegalen. poſſit talē abſoluere, ac ſi excommunicatio eſſet iniuria? Rñdet ꝙ non: ſed debet eum remittere ad excommunicantē epiſcopum, vt eū abſoluat, facta prius ſatiſfactione. Si autem *† Al. fore.* conſtaret archiepō. ꝙ dicta excōicatio eſſet iniuſta, tunc ſtatim deberet abſoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum eſt, niſi talis remiſſio fieret ad cōfuſationem excōmunicatoris: quia aliqui iudices malunt ſentētiam ſuam iniuſtam retractari per alios, ꝙ per ſe. Sed ſi dubitetur an ſit iuſte vel iniuſte excōicatus, debet eum relaxare: nec tenetur remittere ad excōicatorē, niſi vellet deferre excommunicatori: quia poſito ꝙ aliquis eſt contumax, iudex poteſt illum excommunicare. Sed vtrum poterit eum multare & punire pœna pecuniaria? Reſpondet ꝙ ſic, & ide eſt verior intellectus: licet aliqui dicant, ꝙ iudex eccleſiaſticus non debet imponere multam niſi id habeat conſuetudo: ſed conſuetudine non poteſt aliquē multare. Communis tamen opinio doctorum eſt, ꝙ iudex poteſt contumacem multare: ſiue id habeat conſuetudo, ſiue non: tñ non debet eſſe facilis ad imponendam multam: ſed illam debet conuertere in pios vſus. Sed ponamus ꝙ excommunicatus dixit archiepiſcopo, ꝙ ſnia excōmunicationis a ſuo ſuffraganeo lata eſt nulla: quia continet errorem intolarabilem: vt ſi dicat excōicator: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemoſynam tali pauperi, eū excommunicamus: excommunicator vero aſſerit illam excōicationem eſſe iuſtam: vtrum archiepiſcopus ſtatim debeat excommunicatum abſoluere priuſquam ſibi conſtet de nullitate ſnia? Rñdet ꝙ non: ſed eum poteſt abſoluere ad cautelam. Idem dicendum, ſi excommunicatus dixit ſe excommunicatum poſt appellationem legitime interpoſitam: tunc archiepiſcopus illū abſoluet ad cautelam, ſi & in quantum abſolutione indulgeat, priuſquā cognoſcat de meritis cauſæ. [ſm conſuetudinem.] Iſtud non refertur ad emendam, ſed ad caſus in quibus iuriſdictio pertinet ad archiepiſcopum ſiue de iure, ſiue de cōſuetudine. [tribuebat.] puta ſi dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus ſub pœna excommunicationis canonice, & competenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemoſinam: hoc tñ non obſtante dedit eidem pauperi eleemoſynā: ea propter ipſum Titium ob hāc cauſam in his ſcriptis excommunicamus. Verumtamē licet iſtud prima facie appareat iniuſtum, poteſt tamen eſſe iuſtum: quia iſte pauper forte eſt rebellis, & non poteſt conuinci niſi illo modo, ſcilicet neceſſitate famis.

a ¶ Nec debet.] tamen ſi abſoluerit, tenet abſolutio, vt inf. §. vbi autem.

b ¶ Exhibere.] ſupra eo. per tuas, ſupra de offi. dele. cum contingat. & c. prudentiam.

† Pet. de Anch. hic remittit ad 23. q. 5. ca. ſi vos. 23. q. 5. ſi quis cuiuſlibet. ꝙ non eſt in li. meo & an eccleſia poſſit exigere pœnas conuētionales. ī. de arbi. c. dilecti F.

c ¶ Competit.] Si igr̃ ei non competeret, non teneret abſolutio propter defectum iuriſdictionis: vbi cō petit, tenet: licet iniuſta [1]. ſicut & iniuſta excommunicatio. 11. quæſt. 3. capit. 1. par. enim ius dominus eſſe voluit ligandi & abſoluendi. de pœnitē. diſtinct. 1. verbum.

1 Vide Petru ſin ī c. q. ā appe. & Fel. in c. qā ſup his, de n. de inſtru.

d ¶ Conſtitutionis.] ad idem 2. quæſt. 6. §. diffinitiua. & ſup. de re iudica. cum inter. ADDITIO. Ioan. Monac. alleg. ff. quæ ſen. ſine appella. re. l. 1. §. item cum, & ff. de tut. & cur. da. ab his, l. ſcire. Ioan And.

e ¶ Innodare.] excommunicatio enim non eſt pœna, ſed medicina quædam, ſupra eodem. capitulo. 1. ante ergo quàm excōmunicet pro ſatisfactione delicti in abſolutione vel poſt, pœnam pecuniariam imponere poterit, & facit ad ea quæ not. ſupra de pœnis. licet Ioan. An.

ADDITIO. Pœnam pecuniariam imponere poſt abſolutionem, eſt honeſtius quàm id facere in abſolutione: ne obſtet decre ad aures, de ſimo & vide quod ibi dixi ſuper verbo, contrarium, ſibi etiam allego 49. conſtitutionem concilij generalis, cuius mentem poſui de accu. ſicut olim, Ioan. And.

a ¶ Intolerabi-

tolerabilem [a] errorē fuiſſe patenter expreſſum, id eſt, aliquid ſub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter, vel in ſuo genere eſt peccatum: veluti ſi dicat forte aliqs ſe à ſuffraganeo excommunicatum fuiſſe pro eo, quòd eleemoſynā pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in ſe bonum eſt: aut quia non operabatur id, quod ſuo actu illicitum eſt & prauum; & ſuffraganeus ipſe aſſerat, quòd ꝓ digna & rationabili cauſa, vel pro conſeruanda vel exequēda iuſtitia [b] hoc illi prohibuiſſet, vel etiam iniunxiſſet: nam tunc archiepiſcopus ad cautelam † abſoluere [c] poteſt eum.

¶ Summarium habes ſupra in §. Sed ſi ex cauſa, ibi vide.

¶ Similiter [d] ſi aliquis proponat ſe ante diffinitiuam ſententiam in iudicio, vel extra, poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam, vinculo excommunicationis aſtrictum: poteſt archiepiſcopus poſtquam [e] ſibi de hoc conſtiterit (etiā priuſquam [f] incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere) abſolutionis illi beneficium ad cautelā iuxta formā Eccleſiæ impertiri.

¶ Alexander quartus.

¶ Iudex eccleſiaſticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs ſibi prohibitis. h.d. Ioan. And.

CAP. VIII.

DEcernimus †, vt iu-

a ¶ Intollerabilem.] 11. q. 3. ſi is qui præeſt. & quomodo hoc intelligatur, vide ſup eod. per tuas.

b ¶ Iuſticia.] ſicut ſi pcepiſſet, vt hominē percuteret: & dicit ſe hoc feciſſe pro exequenda iuſtitia: vel ꝑ delictum ſuum prohibuerat eum dare eleemoſynam, ſicut etiam interdum ob hoc quis prohibet ab oblationibus. 17. q. 4. c. minor. vel propter delictum illius cui eleemoſynam tribuere volebat: quia vtilius panis eſurienti tollitur, quam &c. 5. q. 5. nō omnis. Ioan. And.

c ¶ Abſoluere.] aliàs vbi ita replicatur, denuntiaret ſententiam nullam. ſup eod. per tuas.

d ¶ Similiter] quod hic dicit, dixerat ſup. eo §. ſed ſi ex cauſa.

ADDITIO. Scilicet duo addit, quæ dixi in tex. in vlt. gloſſ. Io. And.

† Etiã q̃s debeat abſolui ad cautelā, vide per Abb. in c. veniens. de teſtib.

e ¶ Poſtquam.] De hoc not. ꝙ neceſſe eſt prius conſtare ſ appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excōmunicatione, quę dicitur lata: & poſt per hoc iam obtinui in cauſa qua petebatur abſolutio ad cautelam ex communicationis, q̃ dicebatur lata poſt appellationē legitimā: & eodem die lata fuerat excõicatio & interpoſita appellatio: nec apparebat quæ primo, dicebant enim quod petens habebat hoc neceſſe probare, ſ. quod prius appellatum fuerat: licet nō habeat neceſſe probare veritatem cauſæ: quia illa probata non abſolueretur ad cautelam, immo pronūtiaretur nulla ſententia. ſup. eo. per tuas, de offi. deleg. cum contingat. & ita eſt verum per hanc litteram, tūc ergo iudex appellationis abſoluit ad cautelam, quando conſtat, quod poſt appellationem lata eſt ſententia excommunicationis: nec adhuc conſtat de veritate cauſæ.

† Et q̃d ille qui dicit ſe excõicatum poſt appellationē, debeat hoc tēpus probare, vide ꝑ Aretin. & Feli. in c. cum tu. de teſtib.

ADDITIO. De hoc per Inno. & Hoſtien. eod. tit. per tuas. Ioan. And.

f ¶ Priuſquam incipiat.] Plus ergo poteſtatis habent in hac abſolutione ad cautelam, quā in inhibitione, quam facere non poſſunt: niſi prius incipiant cognoſcere de veritate cauſæ appellationis interpoſitę ante diffinitiuam, quod dic vt ſup. eod. lib. de appellat. Romana §. quod ſi m.

DEcernimus.) Commode non diuiditur ſecūdum Ioan And. Decernit tñ qui ſunt cogēdi, qua pœna, per quē, qua forma, & ad quid, & hoc trimēbre eſt.

¶ Et de hac decre (eam tñ non allegando) fecerat mentionem Abbas de excep. pia dicens, ꝙ Alex. iiij ſtatuerat etiam in ſæculari foro tales repellendos, & hæc decre. fuit pars illius, quia nonnulli. ſupra de immu. & ecle eo. lib. vt ibi dixi in prin. Io. An.

Not. primo ꝙ iudex eccleſiaſticus pōt cōpellere iudicē laicū vt ſeruet iura canonica ꝙ laicos diſponentia in materia peccati: quia peccatum eſt cõicare excõicatis. No ſecūdo hic tres actus iudiciales, q̃ ſunt prohibiti excõicatis. Dom.

¶ Iudex eccleſiaſticus per cēſuram eccleſiaſticam pōt iudicem ſæcularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obſeruet, & faciat obſeruari. h.d.

¶ Pro intellectu huiu sc. eſt præſupponendum, ꝙ cum excõicato maiori excommunicatione non eſt cōmunicandum: & peccant cõicantes quãdoq; mortaliter, quãque venialiter: mortaliter, quando excõicatus fuit publicatus: venialiter, quando nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, inquantum actor. c. intelleximus, de iudi. in antiq. in ca. pia. de exce eo. lib. Item repellitur à teſtificãdo ab officio aduocationis, & alijs actis quibuſcunq; tendentib. ad ſuum honorem & commodum.

CASVS. Titius excõicatus maiori excõicatione: fecerit me cōuenire coram iudice ſęculari (qui forte erã laicus) coram quo iudice ſęculari mihi obtulit libellum in ſcriptis concludentē cui per me petit reſponderi: die adueniente ego excipiēdo propoſui, ꝙ eidem libello non tenebar reſpondere eo & pro eo ꝙ a Titius actor erat excommunicatus maiori excommunicatione: Titius excommunicatus replicando propoſuit, ꝙ iſta exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro ſæculari: vñ iudex ſęcularis nõ curat de iſta exceptione: Sed non obſtante ea vult me compellere ad reſpondendum libello ipſius excõicati: nūquid eſt mihi prouiſum de aliquo remedio? Rñdetur ꝙ ſic: nam debeo adire iudicē eccleſiaſticum, ſ. epm loci, vt ipſe moneat ſub pęna excõicationis dictū iudicem ſæcularem, vt admittat iſtā exceptionē in foro ſęculari: & ſi non admittat monitione pręmiſſa, ipſum excõicabit. Idē de aduocato, vt ſi aduocat' mei aduerſarij ſit excõicatus maiori excõicatione, poſſum ꝯ eum proponere exceptionē excõicationis: & ſi iudex ſæcularis nolit illam exceptionem admittere, poſſum adire epm, vt illū moneat, quatenus in ſuo foro ſæculari admittat iſtā exceptionem. Not. primo ex hoc c. ꝙ excõicatus non pōt eſſe in iudicio vt actor, de hoc in dictis c. intelleximus. & ca pia. alleg. In aliquibus tñ caſibus pōt eſſe in iudicio tanquam actor, vt qñ dixit ſe iniuſte excõicatum. Not. ꝙ excõicatus non pōt eſſe aduocatus. c. poſſeſſionem ſ. de proba. nec procurator, nec notarius, & in effectu in quibuſcunq; actis iudicialib. repellitur. Not. ꝙ excõicatus non pōt ferre teſtimoniū. Not. ꝙ exceptio excõicationis pōt ēt proponi in foro ſæculari: nō ſolū in iudicio eccleſiaſtico. Et iſtud nō ſolum procedit de iure canonico, ſed ēt de iure ciuili, vt not. Bar. in l. placet. C. de ſacroſan. eccl. ſed tñ hodie in foro ſæculari illud non ſeruatur. Sed non video qūo iudex ſæcularis, qui poteſt repellere actorem excõicatum ab agendo, & nō repellit, ſed cum eo cõicat, poſſit euitare maculā peccati mortalis. Glo. hic quęrit, vtrum excõicatus poſſit facere teſtamentum gl arguit pro & contra: poſtea inclinat in hanc partem, ꝙ excõicatus nō poteſt facere teſtamentum: quæ deciſio gloſſæ non placet Doctoribus.

† Vide Feli. in c. vl. extra de excep.

dices ſæculares [a] per cenſura [n] eccleſiaſticam ab eccleſiaſticis iudicibus, canonica [b] monitione præmiſſa, repellere excommunicatos ab agendo [c], patrocinando [d], & teſtificando [e] in ſuis curijs & iudicijs compellantur.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunenſi.

¶ *Non valet excommunicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IX.

CONSTITVTIO-

bus. Sed communis opinio Doctorum eſt ꝙ excõmunicatus maiori excõicatione poteſt facere teſtamẽtũ, quia ſpeciale eſt in aliquibus caſibus à iure cõi expreſſis, vt quis non poſſit facere teſtamentũ: ergo ius cõe eſt in cõtrariũ. Verũ notarius excommunicatus poſſit conficere inſtrumentum teſtamenti? Rñdetur ꝙ non.

¶ Glo. prima fortificat textum, & allegat tria ſimilia.

Iuriſdictio ſæcularis minor eſt eccleſiaſtica.

a ¶ Sæculares.) certũ eſt ꝙ poteſtas ſecularis minor eſt eccleſiaſtica. ĩ. de maiori. & obedien ſolitæ. & ei ſubeſt: vt ibi, & 96. diſt. duo ſunt. [& clementina de iureiur. Romani. de re iu. paſtoralis. ad fin. verſi. nos tam.] & ideo cenſura eccleſiaſtica coerceri poteſt, vt ſequitur. Et quid cõtinetur nomine cenſuræ, habetur ĩ. de verb. ſign. quærenti. & cõcor. ad hanc decre. ĩ. e. lib de fo. com. c. 2. & de iureiur. licet ĩ de excep c. 2. Ioan. And.

b ¶ Canonica. 24 q 3 de illicita, 12. q. 2. c. indigni. ſupra de ſenten excom. ſacro. & illa recte dicetur canonica, de qua cauetur ĩ c proxi. 2. reſponſo.

[Gloſſ ſequen. ampliat textum in vno, in ſecundo remittit.]

c ¶ Agendo.] & reconueniendo: quia ſicut nec agere, ſic nec reconuenire põt. ſupra de excep. cũ inter priorẽ A defendendo aũt non repellitur, vt ſupra de iudic. Intelleximus ratio ibi patet. Et quid de impetrando. vidiſti ſupra eo. lib de reſcrip. c. 1.

d ¶ Patrocinando] eccleſia ergo priuat aliquẽ (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio poſtulandi. & concord ſupra de hæret ſi aduerſus. & c. excõicamus §. credentes. ſupra eod lib. de pœnis. felicis. §. quod ſi quis ad fi. & procedit hoc etiam interdum ex alieno delicto, vt ibi. & ſunt iſti partim de ordine nõ poſtulantium: quia etiam pro ſe poſtulare nõ poſſunt in agendo. de quo dic vt 3 q 7. § tria. Eſt autem poſtulare deſiderium ſuum vel amici ſui in iure apud eũ qui iuriſdictioni præeſt exponere: uel alterius deſiderio contradicere, vt ibi. & ff de poſtul l. 1. & intellige hoc non ſolum in aduocato, ſed ẽt in procuratore. ĩ. de prob. poſt ceſſionem. ſi n. non auditur pro ſe, multo minus pro alio 4 q. 4 omnibus ad hoc ſup. eo. dilecto.

1 Etiã ĩ excõicatũ de hoc in Spe. de teſte. § ver. ſed nunquid excõicat⁹ & ver. ſeq. I. An.

[Glo. ſeq. primo tex coadiuuat: ſecundo quærit, & circa id dat quattuor remiſſiones. arg. pro opin. ponit. ad quam inducit textum pro & contra: tertio quærit, & ponit opinionem pro & cõtra, & tertiã diſtinguẽtẽ]

e ¶ Et teſtificando.] excommunicatus ergo (maiori intelligas) teſtificari non põt 1. ſupra de teſti. veniens 2. in fi. vnde ſi dicatur excõicationis ſententia nulla, in defectum probationum conſueuerunt abſolui ad cautelam: vt ibi vides, ꝙ non poteſt teſtificari. Sed nũquid excõicatus poterit teſtari 2? De hoc per Inno. de do. & contu. veritatis. per Hoſt. [& Archi.] de excep. pia. per Gar. [& Ioan. Mona.] de vſur quamq̃. p Culi. in Spe. de inſtro edi. §. compendioſe circa prin & vñ ꝙ licet iſta iudicialia prohibẽtur, extra iudicialia nõ ſicut ſupra eod ſolet. ad fin. ſecundum Hoſt & Gar. teſtari nõ poteſt quia ſeparatus eſt à cõione eccleſiæ: & ſeparato à cõione eccleſiæ omne beneficium ex legibus deſcendens interdicitur. & Gul. ſequens Inno. & Pet. de amp. tenet. ſupra de excep. pia. ꝙ põt teſtari. & Pet. de Vndalla tenuit opinionem Hoſt & Gar. & hoc propter periculum cõionis cum excommunicato, cui communicandum non eſt, denegatur. in Auth. de priuileg. do. hære. mu. nõ præſtan. §. antepe. & actus legitimi eis interdicuntur, vt hic, & eſt ſimilis ſecũdũ eos deportato, qui eſt inteſtabilis. ff. de teſta. eius cui §. 1. arg pro & contra. ſupra de hære. excommunicamus. §. credẽtes. Quid dices de tabellionatu: nunquid inſtrumentum confectum per excõmunicatum valet? Videtur valere. arg. predi. §. credentes vbi dicitur de excommunicato, qđ ſi ſatisfacere contẽpſerit infra annum, extunc inſtrumenta per ipſum confecta non valent: ergo à cõtrario prius, id eſt, ante annum confecta ualebant, licet eſſet excõicatus. Alij contra ꝓ quibus optime. 1. q. 4 nullus. ibi, nullus anathematizatorum ſuſcipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conſcribuntur ſupra eod. nouerit Alij, vt Hoſti. & Gul dicunt ꝙ quamdiu eius excõicatio eſt occulta, valet inſtrumentum ab eo cõfectũ, vel ſi ſit manifeſta: nec poteſt probari. argu. ff. de offi. pñ. Barbarius 3 q. 7. § tria. C de teſtia l. 1 ſupra de re iud. ad probandum. de excep pia. §. ſi verò. ſecus ſi ſit notoria. de excep. exceptionẽ, de cohabita. cle. & muli. veſtra ſicut enim ibi notorius cõcubinarius ſuſpẽſus eſt quo ad ſe & quo ad alios: ita notorie excõicat⁹ tabellio, & prætor publice nuntiatus, repellitur etiã ab extra iudicialibus. ĩ eo. licet. Ioan. Andr.

a Vide Ant Gabrielũ li. 4. cõium opin. tit de teſtĩ. cõcluſio. 1. Excõicatus an poſſit inſtra conficere.

ADDITIO. Excõicatus an poſt abſolutionẽ teſtificari poſſit, prolixe tractat hic Archi. de quo ſatis. 4 q. 1. in ſum. & dixi plene poſt Inno. ſupra de teſti. teſtimonium cuius Inno. opinio hic placet Archid. ibi. vide quod hic dixit. Ioan. And.

CONſtitutionem.] Sunt duæ partes. Prima declarat conſtitutionem Inno. ſecunda ibi, Statuimus. dat formam, monitionem & vnum caſum excipit: ibi, Niſi Ioan And.

¶ Emanauit præſens cap ad declarationem capitu. ſtatuimus. ſupra eod titu & lib. vbi dicitur, quòd licet participantes cum excommunicatis maiori excommunicatione, incurrant minorem excommunicationẽ & peccant mortaliter. tamen non poſſunt ratione illius peccati excommunicari, niſi prius fuerint moniti canonici & debite, vt deſiſtant à participatione. Iſtud capitulum declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

CASVS. Dictum fuit in d. c. ſtatuimus. ꝙ antequam excõicator excõicet participantes cum excõicatis à ſe, debet illos monere canonice: alias nulla eſſet excõicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Rñdet, ꝙ illa monitio dr canonica in illo caſu, quãdo fuerunt participantes moniti nominatim vt deſiſterent à participatione. & ſic nõ valeret monitio generalis: Nam dicit textus, ꝙ monitio debet fieri nominatim. Item debet eſſe trina, id eſt, facta tribus edictis, vel vno perẽptorio pro omnibus: & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorum dierum, & non incõtinenti: niſi cauſa rationabilis ſuaderet, vt illa fieret abſque aliquo interuallo dierũ. vt ſi quis moneatur, vt reſtituat vxorem alicuius. vel deſiſtat à participatione ipſius: ſi daretur interuallum dierum iſte detinens vxorem interim teneret eandem, licet iniuſte: & infra illud tempus non poſſet excõicari ideo debet arctari tẽpus, vt infra diem vel tempus reſtituat, forte intra xxiiij horas: vel aliũ diẽ vel tẽp⁹.

(Non tenere.) huiuſq; durat tenor illius q̃ſtionis. [In

hoc

hoc caſu.] ponderetis iſta verba in hoc caſu, qa facit ad multa, vt dicam ſtatim. Not. primo ex hoc, vt dicaẽ monitio canonica in caſu c. ſtatuimus, alleg. debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Reſpondet Hoſtiẽ. ꝙ intelligẽdum eſt qñ monẽs intendit aliquos excõicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt ſi iudex intendit excõicare Petrum, debet illum nominatim monere: ſed ſi iudex non intendit excõmunicare nominatim ſed ſolum in genere: ſufficit monere in genere hoc modo: Monemus ſub pœna excommunicationis omnes parochianos talis eccleſiæ: ne tali excõicato maiori excõicati ne participent ſeu cõmunicent: ſi poſtea inuenio Petrum participaſſe cum ipſo, non poſſum excõicare nominatim, ſed ſolũ generaliter & in confuſo. Verumtamen glo. tenet cõtrarium: & mouetur per hæc verba hic poſita: in hoc caſu: quia text' intendit inducere ſpecialitatem in hoc caſu: & tamẽ nõ eſſet aliqua ſpecialitas in hoc caſu, ſi prædicta opinio eſſet vera, ideo dicũt moderni ꝙ in hoc caſu, ſiue excommunicator intẽdat excõicare generaliter ſiue nominatim, debet nominatim monere hoc modo. Moneatis tales vt deſiſtant à participatione. Not. ꝙ tres monitiones quæ debent præcedere excõmunicationẽ, debent habere interualla: nec poſſunt fieri cõtinue: & ad minus inter quẽlibet monitionẽ dẽnt eſſe duo dies: ex quo iſte textus loquitur in plurali, & ſi fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet cõtinere ſex dies, ꝓ hoc eſt glo. in l. ꝓperandum C. de iudicijs. l. ad peremptorium. ff de iud. poteſt tamen excõicator ex cauſa abbreuiare illud tẽpus: vnde poteſt dicere: Moneo te vt infra tres dies deſiſtas à tali participatione: & hoc pro primo edicto: & ſi non deſiſtas, moneo te ſecundo vt deſiſtas: et elapſo termino poterit dicere: Moneo te tertio, vt deſiſtas. Quibus tribus terminis elapſis, poterit illum excommunicare. vel ſi velit ſe expedire vnico cõtextu, poterit dicere: Monemus omnes & ſingulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria pro oĩbus, vt deſiſtãt infra ſex dies à participatione. Quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino aſſignamus.

Not arg ꝙ allegans ſtatutum in iudicio, bebet totũ illud edere. ſic facit hic Grego. de decret. Inno.

Not. effectum declarationis: quia tollit dubium qđ erat in diſpoſitione pręcedenti: & ſic declarans nihil addit. Dominicus.

[Prima glo. ſummat.]

a ¶ Conſtitutionẽ.] Not. ualet excõicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dicitur, quæ habet dietum interualla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. h. d.

b ¶ Innocentij.) ĩ. ſtatuimus.

[Glo. ſeq diſtinguit duplicem participationem: & ſoluit quæſtionem

c ¶ Participatione.] denotat ꝙ eſt quædam participatio, quæ inducit maiorem, ſ. quæ in crimine fit. ſup c. ſi concubinæ. & c. nuper. & alia quæ inducit minorẽ, vt cum quis participat ſcienter excõicato maiori in loquutione, oſculo, mẽſa, & ſimilib. Et ab hac excipiũ

† Etiam litteris, vt vult gl. hic, & vide Frã Arc. l. 1 ff đ verb obl. c. lex diuina. 27. q 2. & nutu dicimus loqui etiã vbi lex expreſſe meminit de verbis c. cũ apud de. ſpõ. F.

nem a fęlicis recordationis Innocentij b Papæ quarti prædeceſſoris noſtri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione c, quæ ſolam minorem d excommunicationem inducit, monitione canonica non præmiſſa, maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis ſententiam non tenere e: ad tollendum omnem ambiguitatis ſcrupulum f declarantes: Decernimus, ita demũ eſſe monitionem canonicam in hoc g caſu, ſi alijs rite ſeruatis h eos qui monentur, exprimat nominatim i.

¶ Statuimus k quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgeẽ excommunicationis ſententia) ſtatuunt iura præmitti: iudices ſiue monitionibus tribus vtantur, ſiue

tur certæ pſonæ: vxor, filius, ſeruus & alij, de quibus, 11. q 3. quoniam multos ſupra eo quod in dubijs. & c. ſeq. Et ſm Guli & Gar [& o Mon & Hug. in dicto s. quoniam multos.[incurrit quis minorem excõicationem mittendo nuntium vel litterã excommunicato, ac ſi ille perſonaliter loquereẽ. ad hoc ſupra e lib. de elect. ubi periculum. §. nul. li 1. Ipſe. n. loqui videtur nuntium mittendo uel litteras. ff de conſtitu. pecu. l. & licet.

1 Iſte §. loquitur de excõicatione maiori: ſed ſic æquiparant loqui. vel nũtiũ mittere. vel litteram. Io. And

ADDITIO. Fac. 27. q. 2. lex diuinæ. in prin. palea eſt. Ioan. And.

d ¶ Minorem.] de ipſius effectu habetur 3. q 4 Engeltrudam. & ſupra de except. à nobi. Ioannes. Andrę

e ¶ Non tenere.) idẽ in ſuſpenſione & interdicto. ĩ. eo. ſtatutum.

f ¶ Scrupulum.] hoc dicit: quia ante iſtam cõſtitutionem ſi iudex monebat in genere ꝙ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicã, alij contra; quod dubium hæc conſtitutio declarat.

g ¶ In hoc caſu. ſ. qñ propter participationem vult participantes excommunicari maiori.

ADDITIO. Quaſi diceret, ꝙ aliàs bñ põt fieri monitio gñalis. ĩ de off. ord ſi ſacerdos. ſupra de Iudæ. & ſi, Iudęos. in ſi de vſu poſt miſerabilem. vide concor. ſupra e. tit. & lib. Romana. §. caueant. ſuper gl. pone exẽplum. Ioan. And.

h ¶ Seruatis] ſ. ꝙ inſeratur cã ſuper qua ſit monitio: & ꝙ ſint præſentes per quos poſſit probari: & ꝙ ſint ibi interualla ſupra eo. ſacro. & ĩ eo ca.

[Glo. ſeq. dicit primo quæ ſit nominalis monitio. ſecundo ponit opinionem quam non approbat: tertio quærit arg pro & ſoluit contrarium.

i ¶ Nominatim.] ſ. ꝓprijs nominibus expreſſis, vel alijs indubitabilibus circumſtantijs, q̃ habeant vicẽ ꝓprij nominis. ff. ſi cer. pet. l. certũ ſupra teſtib. licet 2. ſupra e. lib e. tit. c. 2. Idẽ ſi dicat, moneo filiũ Petri: cũ ille unicũ filiũ habeat. ff. de lib. & poſthu. l 2. & inſtit de exhæte liberorum §. noĩatim. ſecus ſi duos haberet quia tũc neuter eorũ monitis vr̃ vt ibi. Dñt tñ qdã 2, ꝙ hęc decretalis locũ hẽt qñ ſingulares & noĩatæ pſonæ excõicantur: quia tunc requiriẽ monitio ſpecialis: ſi aũt gñaliter ferretur ſnĩa tũc dñt ſufficere gñalem: & ſic adhuc remaneãt antiqua iura. ſed tutius eſt dicerẽ ꝙ hodie in gñe excõicatio in participãtes ferri nõ poſſit, & ſic ſit ſublatũ ꝙ dr̃ ĩ. e. qđ in dubijs. in ſi. Sed valebit monitio, ſi iudex gñaliter monet oẽs de collegio vel vniuerſitate? Et vr̃ ꝙ ſic: quia tm̃ valet gñalis monitio quo ad oĩa, q̃tũ ſpecialis quo ad quædã. ff. de admin. tut. ſi duo in fin. & quia ſemꝑ gñalibus ſpecialia inſunt. vt ff de regu. iur. ſemper in gñalib. us. ſed contrariũ eſt verum. Guil. hic per hanc conſtitutionem, & ſm eum ſi ignorat nominat illorum de cõuentu, cogat rectorem cõuentus vel vniuerſitatis ad indicandũ ſibi illa noĩa. ff de cõd ob iur. cau. l. 4. §. ſi.

Monitio qñ dicaẽ nominatim. facta

2 Scilicet Hoſt. ſup eo. tit. & lib. ſtatuimus. quẽ excuſo: qa nõ vidit hanc decretalẽ Sed Gar. & ſuper hoc c. dicit hanc opinionẽ iuri cõſonã. licet contraria ſit ſecurior. I. A.

ADDITIO. Simile quod no. ĩ. eod. lib. de conceſ præb. ſi capitulo. in prin 6 gl. Ioan. And.

K ¶ Statuimus.] Sic conſtrue: ſtatuimus quoq; vt iudices ſiue monitionibus vtantur, ſiue vna pro oĩbus, obſeruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permitti faciunt, vt ſententia excommunicationis canonice promulgetur.

a ¶ Vna

a ¶ Vna pro omnibus.] dicit ergo iudex interdū: monemus te pro prima: qua finita monet pro ſecunda: qua finita monet pro tertia, &c. Interdum una monitione facit tres: monemus te ꝙ vſq; ad diē talem ꝓ primo: talem ꝓ ſecundo: talem ꝓ tertio, &c. Interdū unam tantum dat dilationē, ut, monemus te, ꝙ vſque ad talem diem ꝓ primo, ſecundo, & tertio perēptorio à ꝯmunione talis, &c. & hoc ultimo caſu eſt interuallum inter monitionē & ſententiam.

Ponit tres formas trinę monitionis.

† Tex. ꝓ Inno. c. 1. de ꝯſti. dicente, ꝙ ob caſus emergentes, licet trāſgredi leges: qđ dictū allegauit Bal. l. 1 de pc. Imper. offeri. Do. Ion.

ADDITIO. Secundum Guli. & Gar. & Archid. Sed Io. Mon. dicit, quod hoc non conſonat litteræ. Ioan. And.

vna [a] pro omnibus, obſeruent aliquorum dierū cōpetētia [b] interualla: Niſi facti neceſſitas [c] aliter ea ſuaſerit moderanda †.

¶ Idem in eodem.

¶ Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Domin.

b ¶ Competentia.] hoc iudex moderabit̄ pro perſonarum, & negotij qualitate. ſup. de appel. cum ſit Romana de oth. deleg. de cauſis.

c ¶ Neceſſitas.] vt q̄a partes ſūt ad rixā vel arma paratę: nec curāt monitiones epī ff. de vſufr. l. eq̄ſſimū. interdum n. nec locus, nec tp̄s patit̄ plenius deliberare conſilium ff. de exer. act. l. 1. 1. reſponſo.

ADDITIO. Et quandoque res celeritatem deſiderat. ff. de dam. infec. l. 1. Ioan. And.

PRæſenti.] Breue eſt, nec eget diuiſione uel ſūma: licet multum egeret notione rōnis, ut in glo. Et eſt ſciēdum, ꝙ Guli. hic quaſi uiderit integram. & Archid. poſt eum dicūt, ꝙ quidam aſſeruit ſi poſt appellationem excommunicatio. & interdictum in uxorem, familiam, & terram ſuam ꝓlatum, petijt ad cautelam abſolui ab excommunicatione, & prędictum interdictum relaxari. Reſpōdetur quòd generale interdictū in loca uel terram, nō relaxat̄ ad cautelā. Et ex hoc not. Gul. ſpeciale in uxorem & familiam relaxari poſſe, ut in glo. pen. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit ī c. venerabilibus, iſto ti & liͦ ꝙ quando quis dixit excōicationem ꝯ ſe latam eſſe nullam, & petit relaxari ab excōmunicatione ad cautelam, ꝙ ipſe eſt audiendus. Sed ponamus quod aliquis fuit interdictus, nō autem excommunicatus: & dixit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum ſit audiendus? Reſpondet quòd nō: quia relaxatio ad cautelam nō habet locum in interdictis, ſed ſolum in ſentētia excommunicationis: ſed differt̄ relaxatio interdicti vſq. ad finem cauſæ. Not. primo ꝙ relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & ſic non uidet̄ ꝙ iudex neceſſitetur ad hāc relaxationem, de quo ī eo. ſolet. No ſecundo, quòd interdictum dicit̄ generale quando refertur ad locum generalem. vide de ver. ſig. cum in partibus. Domin.

[Gloſſa prima obijciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & ſoluit.]

d ¶ Declaramus.] No. quòd quidam olim cōtrarium dicebāt, & pro eis faciebat: quia excommunicatio & interdictum paribus paſſibus ambulare uidebant̄. ad hoc ſupra de appel. ad hæc quoniam. ſup. eo. cum medicinalis. ſup. eo. Romana. in princ. & c. venerabilibꝰ in princip. iſto eo. ti. & lib. ī. eo. ſtatutum. & c. is cui. cum ſimilibus. vñ ſicut excommunicatio poteſt tolli ad cautelam, ut ſupra c. ſolet. & c uenerabilibus. §. ſed & ſi. § penult. & ultim. ſic de interdicto uidebatur: immo multo magis: quia per interdictum plurimum puniūtur non obnoxij: ſed per excommunicationem nō ſic. ſupra eo. ti. & li. Romana in ſi. vnde potius videbatur in eo, quàm in excommunicatione ſubueniēdū: quia etiam plures ligat, & plura bona tollit: & quia aliàs ſunt paria. ī. e. is cui. ſupra eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Reꝓbatis aliorū ſolutionibus: quorum quidam dixerūt, ſic placuit Gregorio, q̄ reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerūt hoc factū, ut magis timeret̄ cenſura eccleſiaſtica. Tertij, ne ſinis vnius negotij alterius ſit exordium. C. de fruct. & lit. expen. terminato. [Vide de do. & contu. cap. finem. in ſi. glo. ſed nū quid.] cum hæc ratione non roborentur: Dic [1] quòd hoc ſtatutum eſt propter communionis periculum in excōmunicato: ergo ad aliorum cautelam ſit hæc abſolutio: ſed ī participatione interdictorum nō eſt tātum periculum, & ideo ſecus: vnde etiam interdicti tempore quædam ſacramenta miniſtrantur, & interdum celebrantur. ī. de ſpōſa non eſt vobis. de pœnit. & remiſ. ꝙ in te. ſupra eod. reſponſo. & c. ꝑmittimus. ī. eo. quoniam. & ca. ult. Sed contra ſupra de appel. ad præſentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur abſolutio. Vnde dic, ꝙ ideo aliud in excōmunicatione quā in interdicto: quia excommunicatio eſt mortis æternæ dānatio: & ideo feſtinare debemus, vt mortuus & à Chriſto ſeparatus per excommunicationem, redintegret̄ Chriſto per abſolutionem. Maioribus. n. malis debet ſyncera charitas ſubuenire. 50. diſt. ut conſtitueretur. In interdicto autem non traditur quis ſatanæ, nec eſt ibi tātum periculum, & ideo nec tātum feſtinādum. Et etiam ratione: quia in interdicto nolunt iura vnum pati ꝓ reliquo: in excommunicatione ſecus, ut ſup. dixi. Præterea excommunicatio non poteſt ſuſpēdi: niſi in totum relaxetur: & ideo in ea locum habeat abſolutio ad cautelā: interdictū pōt ſuſpendi: & ideo non eſt neceſſaria relaxatio ad cautelam. ſup. de appel. ad hæc quoniam.

Relaxatio interdicti ad cautelā, quare nō hēt locū ſicut relaxatio excōicationis.

1 Vide Felinū in c. Apoſto. extra de excep.

CAP. X.

PRæſenti generali declaramus [d] edicto, beneficium relaxationis ad cautelam [e], quo ad interdicti ſententias, in ciuitates, caſtra, uel quælibet alia loca, ſiue terras aliquas generaliter [f] ꝓmul-

[Glo. ſeq. ponit 12. caſus in quibus eſt excommunicatio nulla.]

e ¶ Ad cautelam.] quod ſit in excōmunicationis ſententia tunc quando dicitur nulla, ut ſi poſt appellationem legitimam. Secūdo, ſi continet intolerabilem errorem, ut ſup eo. tit. & lib. uenerabilibus. cum ſi. [2] Tertio in caſu ſupra eo. tit. & li. ſtatuimus. Quarto ſi dicatur ꝙ iudex non erat is q̄ tulit ſententiam. de cōſue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, ſi a iudice ſuo lata eſt, ſed excōmunicato. 24 q 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum q̄s excommunicatur a delegato cōtra delegantis intentionem. ſup. de præben. ca. vlt. & ſupra de priuileg auctoritate. eo lib. Septimo, ſi ab intruſo, uel a iuriſdictione ſuſpenſo. 12. quæſtion 2. c. alienationes. Octauo, ſi ferat̄ a uiolante interdictum hominis. ſupra de exceſ. præla. tanta 1. Nono ubicunque prælatus ſubditum excommunicat contra priuilegij ſui tenorem. ſupra de priuileg cum capella. & c. quanto. Decimo, ſecundum quoſdam quos ſequor in caſu ſupra de exceſ præla. cum ad quorundam. Plures ex his caſibus comprehēduntur ſub quarto. Vndecimo, ſi feratur a delegato impetrato ab excommunicato [in] caſu non permiſſo ſupra eod. lib. de reſcr. cap. 1. Et adde nouum caſum ſupra eo. lib. de of. ord. quia plerique.

Excōicationis ſētentia in q̄bus caſibus dicat̄ nulla.

2 Iſtos octo notauerat Ho. ī. e. ſolet. duos ſequētes poſuerat hic Gar. Ioā. Mona. & & Frāc. addebat caſū ī. e. li. de of. or. Roma. in ſi. Sed dic ut ibi. no. Ioan. An.

[Glo. ſeq. remittit, quęrit & ſoluit.]

f ¶ Generaliter.] quid ſit generale, habes ſup. de ver. ſig. cum in partibus. Quid ſi ferat̄ non generaliter in loca, ſed ſpecialiter in perſonam [3]? Dic quòd bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Argumen. à contrario iſtius litteræ: q̄a ſpecialiter interdicto omnia ſacramenta negantur ante abſolutionem: & ſic idem ꝙ in excommunicato.

3 Idem ſi gn̄aliter, puta ī vniuerſitatē. uel collegiū, ſecūdum Fōt.

ADDITIO. Idem ſcilicet ꝙ tūc poſſit fieri abſolutio ad cautelam: tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Ioan. Mona.

Mona.& Archidia. Ad hoc ſ. eo. venerabili. per quam decret. hoc tenuit Inno. ſ. de appel. ad hęc quoniã. in 1. gl. ſcilicet ꝙ ſiebat abſolutio ad cautelã in interdicto, ſicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto perſonę, nõ loci per hanc decret. Ioan. And.

b ¶ Quicunque.] oriri potuit ex facto decr. ſ. eo. dilecto. & dic, quicunque etiam epiſcopi Nec obſtat. ſ. e. quia periculoſum. quia non loquitur in ſententijs excommunicationis.

ADDITIO. Dicebat Gul. quòd vniuerſale, quicunque, ſingulos comprehendit ff. de inſti. l. hoc articulo. ff. de pigno. act. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. ff. de off. præ. l. 3. ſupra de ma. & obedien. ſolitæ. ad finem. per quod patet etiam imperatorẽ includi, ut dicit hic Archid. tñ ut dicit Guli. ſignũ vniuerſale quãdoque ponitur ꝓ particulari. 1. q. 7. ſi quis omnem. 15. q. 1. mulier. Io. And.

gatas, locum aliquatenus non habere [a].

¶ Idem in eodem.

¶ Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in perſonis uel rebus ſuis uel ſuorum: exercentes contra aliquos eccleſiaſticam cenſuram, uel exerceri facientes, uel illam ſeruantes. Secundo ibi Eadẽ pœnam prorogat ad uſẽtem, uel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem pęnam aggrauat. h. d. Ioan. And.

CAP. XI.

QVicunque [b] pro eo qđ in reges [c], principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoſlibet miniſtros [d] eorum, aut quoſcunque alios excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, ſeu aliàs in perſonis, aut bonis ſuis uel ſuorum [e] † grauãdi [f] eos, qui tales ſententias protulerunt, ſiue quorum ſint occaſione [g] prolatæ, vel eaſdẽ ſententias obſeruantes, ſeu taliter excommunicatis communicare uolentes (niſi licentiam ipſam re integra [h] reuocauerint, uel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licẽtię ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint infra octo dierum [i] ſpatiũ reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa [k]) eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant [l].

¶ Eadem [m] quoque ſentẽtia ſint innodati omnes,

a ¶ Non habere.] vnde ſi id fiat, non valebit relaxatio, ꝑ hanc litteram. & eſt ſimile ſupra de ijs quæ vi metuſve cauſa fiunt. cap. vnico. eod. lib. Idem Gar. Io. Mon. & Archid.

QVicunque.] Iſta decretalis, vt dicit Io. An. habuit breuiloquum dictatorẽ, ita quòd multa ipſius membra vix poſſunt breuius ſummari: ꝑ ꝗ ꝙ gloſſam non ſummauit. tamen ipſam diuidendo poteſt dici ut in rubro.

ADDITIO Et dicit Franc. ꝙ quia multi prælati timebant quandoque exercere cenſuram propter grauamina, q̃ eis vel ſuis inferebãtur: ideo edita fuit hæc conſtitutio. Ioan. And.

¶ Dans licentiam occidendi, uel capiẽdi, uel grauandi excommunicatorẽ, vel illũ ad cuius inſtantiam fuit lata excõicatio, incurrit ſententiã excommunicationis ipſo facto, niſi re integra licẽtiã datã reuocaret: & ſi excõicationẽ ipſam ꝑ duos menſes ſuſtinuerit: ab ea abſolui nõ poterit, niſi a Papa. h. d.

CASVS. Aliqs iudex ſæcularis eo ꝙ perturbabat iuriſdictionẽ eccleſiaſticam fuit excõmunicatus auctoritate iudicis eccleſiaſtici: ipſe ex hoc indignatus dedit mãdatum ſubditis ſuis occidẽdi excõmunicatorẽ, uel eum incarcerãdi, uel ipſum aut parẽtes ſuos ſeu amicos grauandi: uel illum ad cuius inſtãtiã fuit lata excommunicatio: vtrum ex donatione hui⁹ ꝑcepti incurrat aliquam pęnam? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ niſi ꝑceptum ſuum reuocauerit re integra: ipſo facto incurrit ſñiam excommunicationis: & ſi ꝑ duos menſes illam ſuſtinuerit, non poterit abſolui niſi à Papa: & ſi proceſſum fuerit ad captionem bonorũ (niſi reſtituerit infra octo dies) incurrit ſententiam excõmunicationis. Quid de illis qui acceptant licẽtiam: utrum incurrunt aliquam pœnam? Reſpondet Romanus Pontifex ꝙ ſic: Nam incurrũt excommunicationem ipſo iure: & ſi illam ꝑ duos menſes ſuſtinuerint, non poterũt abſolui niſi a Papa. Idem ſi ſuo proprio motu uolẽtes cõplacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius inſtantiã fuit lata excõicatio, uel eorum conſanguineos & affines uel amicos: nam incurrunt excommunicationẽ: quam ſi per duos mẽſes ſuſtinuerint, non poterũt abſolui niſi à Papa. Not. primo ꝙ licitum eſt re integra reuocare quod quis fecit vide in reg ꝙ ſemel. ſ. de reg. iur.

Not ſecũdo, ꝙ aliud eſt ſatisfacere pro re, aliud rẽ reſtituere: & ſic obligatus ad rem reſtituẽdam non adimpleret ſatisfaciendo pro illa. Dom.

[Glo prima dicit vnde orta: ſoluit dubium, & ſolutionis obſtaculum.]

c ¶ Reges.] eſt aũt ordinarius regis is epiſcopus in cuius diœceſi deliquit, vel domicilium hẽt 1. 96. diſt. ſi Imperator. & c. duo ſunt. vbi de hoc. & ſupra de maiori. & obe. omnes.

d ¶ Miniſtros.] ad clericos poteſt referri: & ſic ꝓprie ſequit̃ verbum, ſuſpẽſionis.

e ¶ Suorum.] conſanguineorum uel familiarum: & ſic nota caſum in quo percutiẽs & mandans percuti laicum, excõmunicatus eſt, ad idem. ſ. eo. li. de elect. ſciãt cuncti 2. & de immu eccl. quoniam.

f ¶ Grauãdi.] puta ne quis emat ab eis, uel eis uendat: vel his ſimilia. cõcordat. ſ. de priuileg. quanto. de immu eccl. c. vlt. eo lib.

g ¶ Occaſione.] quorũ intereſt principaliter defendere ſententias ipſas in iudicijs. ſ. eod. tit. & li. uenerabilibus. § 2. in fin.

h ¶ Re integra.] littera ſequẽs contradicit iſti: vbi dicit: ꝙ licet res non ſit integra, infra octo dies poteſt fieri emendatio. Poteſt dici ꝙ hoc locũ hẽt in iniuria perſonali, illud in reali, ut in prima ſtatim ſit excõicatus: in ſecunda tunc quando infra octo dies non reſtituerit. Idem Archi. & hoc videtur uoluiſſe Gul. qui dicit rem integram hic dici priuſquam ad grauandum perſonas proceſſit ſic. Sed Gar. & Ioan Mo. exponũt, re integra: id eſt, iniuria nõdum illata in ꝑſona vel rebus. Vel dic quod id quod ſequitur, reſpicit tempora iſtius cõſtitutionis, ut ſi tempore iſtius cõſtitutionis prætextu illius licentię aliqua erant occupata: niſi ĩ. octo dies reddantur, habeat locum pęna & eſt ſi ſup. de re. eccle non alie hoc conſultiſſimo. §. laici. ubi in compulſionibus iam factis datur tempus ad reuocandum: in faciendis ipſo facto imponitur pęna: primum uerius.

i ¶ Octo dierum.] ſimilis dilatio temporis. ſ. de exce. pra & ſ eo ti. & lib ſolet.

k ¶ Impenſa.] ſcilicet cum res non extat, uel placet læſo. Simile ſupra eod lib de uſu. quamquam. ff commo. l. 3. §. 1.

l ¶ Incurrant.] & ſi prius excommunicati erant, modo duplici funiculo ſunt ligati: quod eſſe pt, ut no. 3. q. 4. Engeltrudam. ſ de Iudæ ita quorundam.

m ¶ Eadem.] ſcilicet maioris excommunicationis.

† Illi ſi ꝓpter iniuriã factã alteri⁹ aggrauent, non ↄ aggrauatẽ, dicit Pet. de Anch. agẽt, ſed ↄ illũ cuius occaſione grauati ſunt. alle. Bal. in l. his rebus. ff. ſol. matr. Bar. in l. nã & ſerui⁹ ff d̃ ne. geſ. facit l. qm̃ multa. C. ad legem Iul. de vi. & c. ſicut nobis de teſt. Font.

1 Idẽ Phi. adde doc. oẽs d̃ ma. & obe gl. 73 c. Valẽtinianus. Fonta.

2 Vide ꝙ ego ibi notaui ad principiũ tex. & iõ eſt quia ſit occaſione clericorũ iſta percutio. Pet d̃ Ancha. Font.

a ¶ Vti.] & ſic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur, ſic ff. de vi & vi arm. l. 1 § quotiens. nec excuſat hic iuſſus maioris: quod dic vt dixi inf. de reg. iu. quod quis. ff. ad leg. Aquil. liber homo. 2.

(Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.)

b ¶ Alias.] id eſt, præter aliquam licentiã. Sed nunquid ille tunc ratam habens excõicatus erit? Diſtingue, vt ſup eo cum quis.

(Glo. ſeq. dat ſimile.)

c ¶ Obtinere.] ſimile in incẽdarijs eccleſiarum: qui ex quo denũtiati fuerunt, non poſſunt abſolui ab alio quàm à Papa ſup eod. tit. & ſi Papa hoc non expreſſiſſet perpetuo potuiſſet ordinarius ipſum abſoluere, vt ſup eo nuper.

qui auſi fuerint prædicta licentia data vti, [a] vel aliquod præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alia [b] committere ſuo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio, ex tunc ab ea non poſſint, niſi per ſedem Apoſtolicam abſolutionis beneficium obtinere [c].

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Si malefactor captus à iudice laico dicit ſe clericum, huius rei cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notorie vel publica fama, vel communi æſtimatione habetur pro clerico, ſtatim fit remiſſio. Idem ſi prius ſe gerebat pro clerico, & modo deprehenſus fuit in habitu clericali. Si autem prius ſe gerebat pro laico licet modo in clericali habitu deprehenſus fuerit, non fiet remiſſio, donec fuerit de clericatu probatum: ſed interim contra eum iudex in nullo procedet. h. d. Ioan. And.

CAP. XII.

SI iudex [d] † laicus malefactorem captũ deti-

SI iudex.) Hic incipiunt conſtitutiones Bonifacij, & iſta prima eſt expediẽs & vtilis valde, & ſæpiſſime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit ꝙ ad iudicem eccleſiaſticum pertinet cognoſcere (tñ parte vocata) de clericatu, quẽ allegat captus per iudicem laicum: & cauſam reddit: Secunda pars: ibi, Et ſi notorium. ſubdiuiditur in tres: Primo ponit tres caſus, quibus ante cautionem fit remiſſio: Secundo ibi, Idem: addit quartum, quem probat triplici argumento legali. Tertio: ibi, Non ſic ponit quintum quo fit remiſſio ante cognitionem: iudex tamen laicus interim non procedit.

CASVS. Aliquis Titius erat ſuſpectus uel diffamatus de aliquo delicto: ꝑ ꝑ illam ſuſpicionem fuit ꝑ iudicem ſæcularem captus & incarceratus: poſtea cum iudex ſæcularis vellet de crimine cognoſcere, & ꝯ eũ procedere: ipſe excipiẽdo propoſuit, ꝙ erat clericus, & ꝙ cognitio illius criminis ſpectabat ad iudicem eccleſiaſticum: quare petebat remitti ad iudicem eccleſiaſticum: vel forte non petebat, ſed iudex eccleſiaſticus illum requiſiuit: iudex vero ſæcularis noluit eũ remittere: ſed dicebat quòd ipſe non erat clericus. Ex iſto themate oriuntur tria dubia: Primum dubium eſt, ad quem ſpectat cognitio huiuſmodi cauſæ, vtrum ipſe criminoſus ſit clericus vel non hoc eſt vtrum iudex eccleſiaſticus cognoſcit de iſta cauſa, vel ipſe iudex ſæcularis: Secundo quęritur, ſuppoſito quod cognitio huiuſmodi cauſæ ſpectet ad iudicem eccleſiaſticum: an remaneat iſte ſub cuſtodia iudicis ſæcularis, vel ſit remittendus ad iudicem eccleſiaſticum Tertio quęritur, ſuppoſito quòd iſte debeat remanere apud vnum iſtorum iudicum: an debeat iudex ſæcularis procedere ad deciſionem cauſæ? Ad primam quæſtionem reſpondetur, quòd cum in caſu iſto agatur de re ſpiritali, iudex ſæcularis non poteſt cognoſcere de iſta cauſa: nec fiet ꝓbatio coram iudice ſæculari. Ad ſecundam quæſtionẽ reſpondetur: aut iſte detentus per iudicem laicũ reputatur clericus communi fama & æſtimatione vulgi: & pro clerico ſe gerebat ante captionem: & in iſto caſu fiet remiſſio ad iudicem eccleſiaſticum: & ſi poſtea appareat quòd ſit laicus: iudex eccleſiaſticus illũ remittet ad iudicem ſæcularem. Si autem communi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis ſæcularis. Sed vtrum pendente iſta cognitione, an ſit clericus vel non, vtrum iudex poterit ꝓcedere ad cognitionem cauſæ principalis? Reſpondet ꝙ illa quæſtio eſt præiudicialis: & faciet ſopire quæſtionem principalem Cognitio dubitationis an ſit clericus vel non, pertinet ad iudicem eccleſiaſticum: vocato tamen iudice ſæculari, & illo cuius intereſt: quia forte fuit captus ad iſtantiam partis. Et cauſa quare iſti ſunt vocandi eſt iſta: quia forte iudex eccleſiaſticus ꝓnuntiaret iſtum clericum, & forte eſſet clericus qui eſſet degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo iſti quorum intereſt. ſunt vocandi quãdo cognoſcitur an iſte ſit clericus vel nõ Veſtes. Non dicit veſtem in ſingulari: quia in veſtibus inferioribus non debet habere habitum difformẽ: ideo iura loquentia de iſta materia loquũtur ſemper in numero plurali. Not. primo ꝙ iudex ſęcularis ſine metu excommunicationis poteſt capere clericum in delicto deprehenſum: licet textus hoc non dicat. Sed vtrum iſtud verum ſit, etiã ſine licentia iudicis eccleſiaſtici? Doctores dicũt. ꝙ ſi iudex ſæcularis videat ꝙ clericus criminoſus non ſit in periculo recedendi: & poſſit habere licentiam à iudice eccleſiaſtico, non dẽt talem clericum capere auctoritate ſua propria: aliàs incurreret excõicationem: Sed ſi videt ꝙ periculũ ſit in mora: & ꝙ talis fugeret, & ſic crimen remaneret impunitũ: põt talem clericũ capere abſque metu excõicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniendi de crimine: ſed ad finem ipſum remittendi ſuo iudici eccleſiaſtico Et quamuis iura dicant, ꝙ qñ quis temere iniecit manus violentas in clericum, incurrit ſententiam excommunicationis: tñ in hoc caſu non facit temere, nec incurrit excommunicationem. Not. ꝙ qñ clericus criminoſus fuit captus per iudicem ſæcularem; & petatur remitti ad iudicem eccleſiaſticũ, debet remitti iudici eccleſiaſtico: & quæſtio vtrum talis ſit clericus, vel non, pertinet ad iudicem eccleſiaſticum. l. omni innouatione ceſſante. C. de ſacroſan. eccle. vbi dicitur, ꝙ ſi coram iudice ſæculari emergat aliqua quæſtio ſpiritualis, debet fieri remiſſio ad iudicem eccleſiaſticum Not. ꝙ pendente quæſtione iſta, an ſit clericus vel laicus, non debet iſte remanere ſub cuſtodia iudicis ſæcularis, ſed eccleſiaſtici: ſi ante deprehenſionem reputabatur clericus. Item nota ꝙ ſi ante captionem gerebat ſe pro laico, non debet remitti ad iudicem eccleſiaſticum, donec ſit cognitum an ſit clericus. Not. ꝙ licet captus ante captionem gerebat ſe pro laico: tamen quæſtio an ſit clericus vel non, eſt quęſtio pręiudicialis: & facit dormire & quieſcere cauſam principalem.

† Vide Alex. conſ. 8 lib. 1. & cõſi. 61. li. 4 Bal. in l. ſi qua ꝑ calumniam C. de epi. & cle. Canoniſtas in c. cũ non ab hoïe, ext. de iu. iurate Conaru. in practicis q. c. 33 & Grammaticum deciſio 81.

(Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declarat.)

d ¶ Si iudex.) ſi malefactor captus à iudice laico dicit ſe clericum, huius rei cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. Et ſi notorie, vel publica fama, vel cõmuni æſtimatione habetur pro clerico, ſtatim fit remiſſio. Idem ſi prius ſe gerebat pro clerico, & modo deprehenſus fuit in habitu clericali. Si autem prius ſe gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehenſus fuerit, non fiet remiſſio donec fuerit de clericatu probatum: ſed interim ꝯ eum iudex in nullo procedet:

neat, & is ſe clericum dicens ad curiam eccleſiaſticam petat remitti, vel curia ipſa eum tamquam ſuum clericum repetat[a], iudice[b] illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiuſmodi, an ſcilicet ſit qui repetitur clericus, ad iudicem eccleſiaſticum[c] (quia de re eccleſiaſtica & ſpirituali[d] vocato tamen iudice ſæculari, vel alio cuius intereſt[e]) cognitio pertinebit. Et ſi notorium[f] fuerit, quòd idem malefactor ſit clericus, qui huiuſmodi priuilegio gaudere debeat[g], ſtatim abſque alia cognitione, vel[h] fama publica de hoc extiterit, aut[i] ipſe pro clerico communiter habebatur[k]: incontinenti etiam ante cognitionem[l] de clericatu, eccleſiaſticæ curiæ debet reddi. ¶ Idem eſſe cenſemus, ſi reus ipſe ante deprehenſionem pro laico publice ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu clericali: tonſuram videlicet & veſtes deferens clericales[m]: nam talem debemus clericum (donec conſtet de contrario) reputare[n]. Sicut de illo, qui in poſſeſſione ingenuitatis exiſtit: ſi dicatur ab alio libertinus, legalis[o] ſanxit auctoritas vt probandi neceſſitate non ipſe ſed aduerſarius adſtringatur. Iuſtum eſt enim vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu (quouſque appareat aliud) præſumatur, qualis is eſſe, cuius fert habitum, comprobatur[p]. Ex ſtigmate[q] namque conſueto Fabricenſibus † imprimi, latitans Fabricenſis agnoſcitur[r]. Et cuſtodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis inſigi ſolet annotatione ſignati[ſ] manifeſti ſunt omnibus & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicuius eſſe videtur, in quo ipſe deprehenditur, donec contrarium doceatur. † ¶ Non ſic autem volumus obſeruari, ſi ante deprehenſionem pro laico publice ſe gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehenſionis tempore

hoc dicit. Et declarat decretalis iſta ea quæ no. Innocentius & Hoſt. ſupra eo. vt famæ.

[Glo. ſeq. inducit tria ſimilia.

a ¶ Repetat.] ſic & ciuitas repetit ſuum ciuem. ff. de rei ven. l. 1. §. 1. ff. ad muni. l. de inte. ſic & petit ſuo ciui iuſtitiã fieri, & violenter ablata reſtitui. 23. quæſt. 2. dominus ſic & pater repetit filium, quod dic vt ſup. de cõuer. infi. cap. vl. ſic & miles armatæ militiæ per magiſtrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatur. C. de iuriſd. om iud. l. magiſteriæ. & ſic clerici coram ſuo iudice. ſ. de iudic. at ſi clerici. Ioan. And.

b ¶ Iudice.] ſæculari, qui malefactorem detinet.

c ¶ Eccleſiaſticum.] vide quod eſt infra, cognitio pertinebit in textu

d ¶ Spirituali.] de qua 1 nec principaliter nec incidenter habet ſæcularis iudex ſe intromittere. ſupra de ord. cogn. tuam. qui fi. ſint legi. per venerabilẽ. & c. lator. cum ſimilibus.

1 Et ĩ dubio eccl'aſticus ẽ iudex. ita Petruſinus ĩ c. dilecto. de appe. ĩ ſine.

e ¶ Intereſt.] puta aduerſario, qui illum fecit detineri: & pro maleficio fecit puniri: & ſic hi ſunt vocandi quorum intereſt. ſic ſupra de maio. & obedi. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iud. de vnoquoque. & ſupr. de empt. & ven. cap. fin. ſi autem non eſt aduerſarius: puta quia iudex ꝓcedit ex officio, citabitur iudex vt ſup dicit. & concor. ſupra eo. tit. & lib. venerabilibus. § 2.

f ¶ Notorium.] facti, ſcilicet ꝙ nulla poſſit tergiuerſatione celari. ſup. de co habi. cleri. & mulie. veſtra. quia notorie cognoſcitur ꝓ clerico, vt Archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Boñ. vel his ſimiles: vel ſi eſt notorium iuris, ad idem ſupra de verb. ſign. cum olim.

g ¶ Debeat.] hoc ideo dicit: quia ſi eſſet clericus buſo vel goliardus, & geſtaſſet artem illam per annum, vel tertio monitus non deſtitiſſet: vel eſſet clericus vxoratus non incedens in habitu, vel eſſet bigamus 2, vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet, vt ſupra eo lib. de vita & hone. cler. ca. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod tit de cle. coniug. c. 1. de biga. c. vnico. de pœnis. ca. 2. in 6.

2 Saluo ꝙ not. ſ. eo. lib. de biga. cap. vno. ĩ gl. vere Io. And.

ADDITIO Idem Archid. hic. vide quod ſcripſi ſupra eod. tit. perpendimus, & ca. contingit 2. ſuper glo. & per hoc ſine diſtinctionum prolixitate videre potes caſus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Io. Andr.

h ¶ Vel.] repete, ſi, Et dicas, vel fama, &c.

i ¶ Aut.] repete iterum præfatam coniunctionem. ff.

k ¶ Habebatur.] ſic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de offic. præto. Barbarius. ſup. de iure patro. conſultationibus.

l ¶ Cognitionem.] ſcilicet cum eſt fama vel communis exiſtimatio: quia ſi eſt notorium, ibi nõ eſt neceſſaria cognitio.

ADDITIO. Vnde ſupra dixit, abſque alia cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

m ¶ Clericales.] ſup. de vita & hone. cleri. vt clericorum, & cap. clerici.

n ¶ Reputare.] vt in quo ſtatu reperitur, in eo iudicetur pro præſenti: licet poſſet inquiri de alio ſtatu. ff. de iniur. item apud. §. ſi quis virgines. & inf. in ſi ca.

ADDITIO. Archid. alleg. 24. diſtin. qualis. 24. quæſt. 2. nec quiſquam. & ſupra eo. in præſentia. Ioan. And.

† Vid. Alciatum li. 1. prætermiſſorum verbo, militia.

o ¶ Legalis.] C. de libr. cau. ea quæ. ff. de lib. cau. liberis §. ſi. & l. cum neceſſitas. ff. de proba l. circa.

p ¶ Comprobatur.] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum ſolent clerici eſſe: vnde iſte poterit clericus ſicut habitus demõſtrat, vt qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, & ca. ſupra de ſtatu mona. recolentes.

† Ex iſto ver. no. ꝙ prĩudiciali quõe pendẽte, principaliter mota quieſcit. c. tul or cog. la pſens. C. ad leg. Fabiam, de plag. nec interim laicus clericum relaxabit. Inn. ca. vt famæ. Pe. de Anch. Font.

q ¶ Ex ſtigmate.] idẽ verbum habes 23. q. 2. hoc ipſum.

r ¶ Agnoſcitur.] hoc habes C. de fabrica. l. ſtigmata lib. 11. Et dicitur Fabricenſis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio qui reponat in publicis armamentis. Et eſt ſtigma inſtrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat impreſſum nomen Imperatoris: facies vero non figurabantur. C. de pœn. ſi quis. & eſt ſi. huic ſupra de crimi. fal. ad audientiam.

ADDITIO Dicit Archid. quòd ſtigma eſt coctura igneorum vulnerum. Dicunt deriuatores. quòd eſt ſignum, character, cicatrix, coctura, inuſtio, quæ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata domini mei Ieſu in corpore meo porto. Ioan. And.

ſ ¶ Signati.] C. de aquæd. l. decernimus. ad ſina & annotatio eſt: quia ſingulis manibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces 3. autem dicuntur ab hydria quod eſt vas vbi aqua defertur: vel hydro aqua, philattain, id eſt, cuſtodire, inde Hydrophilaces, id eſt, cuſtodes aquarum, & eſt ſi. quod de gazophilacio dicitur ſupra de proba. ca. 1.

3 Vide Au. Rlciatum in l. decernimus. C. & aquædu. ct. lib. 10.

a ¶ Cle.

a ¶ Clericali.] multo ergo fortius ſi ēt deprehenſus ſit in habitu laicali: & hoc denotat ꝙ dicit: quamuis, & c. & licet dicamus ꝙ vltima mora nocet. ff. de peri. & commo rei uen. l. illud. hæc vltima poſſeſſio nō releuat in hoc quòd ſiat remiſſio.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. ꝙ eſt ratio digna no. quia hic plura faciebat contra ipſum quàm pro ipſo, vt patet i textu: & idò à pluribus denominabiſ, etiam ſecundum illum iudicabitur, ut no. ſ. tit. proxi. c. ulti. Ioan. And.

[Glo. ſeq. primo ſignat contrariū, & ſoluit; ſecundo quærit opponendo: & dupliciter ſoluit.]

b ¶ Fecerit.] coram iudice eccleſiaſtico. Idem Io. Mon. & Archid. vt ſ. t. reſponſo. & ſic continētia cauſæ diuiditur ꝯ id ſ. & ſequeſtra. cap. 1. & eſt ideo: qa natura cauſę requirit alium iudicē de ordi. cogn. tuam q ſil. ſint leg. lator. cum ſi. Sed detentus in ſæculari curia quomodo litigabit coram eccleſiaſtico? Dic ꝙ forte relaxabitur datis ſideiuſſoribus: ſed nō propter hoc remittetur. infra eo. ſi clericos, in fi. uel litigabit per procuratorem; natura enim facti hoc habet, quod interdum per alium quis proſequatur cauſam. ſ. de iud. mulieres. de ſtatu reg. c. vnico. ff. de cuſto. reo. l. diuus. hanc aūt fidem faciet per publicum inſtrumentum ordinationis ſuę. 2. q. 1. legum. ꝑ teſtes poterit etiam hoc probare. ſ. de cle. pereg. tuę.

ADDITIO Idem Archi. vide quod dixi in regula, non licet. j de reg. iu. Io. And.

repertus fuerit in habitu clericali[a]: tunc enim reſtituēdus nō eſt, quouſq; fidē de titulo fecerit[b] clericali, cuius eidē ꝓbationis onus incūbat ꝑꝑ præſumptionē[c], quæ aduerſus ipſum orta eſt ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eū tamen interim[d] quis ꝓceſſus[e] iudicis penit' conqeſcat.

¶ Idem.

¶ Non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes: non præmiſſa monitione canonica. h. d. Ioan. And.

CAP. XIII.

Statutum [f]Gregorij [g] Papæ decimi factum ad declarationem conſtitutionis Innocentianæ [h], quæ prohibet participantes excōmunicatis ea participatione, quæ ſolum † minorem inducit[i], maiore excommunicatione ligari monitione canonica[k] nō præmiſſa: in ſuſpēſionis & interdicti ſententijs (quæ pro huiuſmodi participatione plerunque ab ordinarijs, uel delegatis † iudicibus promulgātur) pręcipimus inuiolabiliter obſeruari †: Decernētes eaſdem ſententias nō tenere aliter[l] ꝓmulgatas.

¶ Idem.

¶ Per negligentiam non proſequentis debito tempore appellationem, excōmunicatio poſt eam lata nō conualeſcit: ſed poterit tunc denunciari, & debebit uitari, donec de ſententia nullitate docuerit. h. d. Io. An.

CAP. XIIII.

LI-

CASVS. Dictum fuit ſ in c. ſtatuimus. eod. tit. ꝙ iudex nō poteſt excommunicare participantes cum excommunicatis a ſe maiori excommunicatione, niſi pręceſſerit canonica monitio: Sed nunquid ſine canonica monitione poteſt ſuſpēdere vel interdicere participantes cum excōicatis a ſe maiori excommunicatione? Rñdet ꝙ nō: qa idē eſt dicēdum in iſtis duabus ſententijs ſicut dictū fuit in ſnia excommunicationis: uidelicet, ut non poſſit iudex ſuſpēdere vel interdicere participantes cum excommunicatis, niſi præmiſſa monitione canonica.

[Prima gloſſa ſummat.]

f ¶ Statutum.] non tenet ſuſpenſio vel interdictum lata in participantes, non præmiſſa monitione canonica. hoc dicit. Io. Andr.

g ¶ Gregorij.] ſ. eod. tit. & lib. conſtitutionem.

h ¶ Innocentianę.] ſ. eod. tit. ſtatuimus. iſtomet lib.

i ¶ Inducit.] dic ut dixi ſ. eod. conſtitutionem.

k ¶ Canonica.] quod dic vt ſup. eo. cōſtitutionem.

¶ Aliter.] ſcilicet non p̄miſſa canonica monitione nominatim: pariſicata igitur ſunt in hoc excōicatio, ſuſpenſio, & interdictum. ad idem ſ. eo. is cui. in ſine. & concor ſup. eo. ti. c. 1. §. hæc eadem.

† al. ſolā

† Not. ꝙ delegati pñt excōicare, ſuſpēdere, iterdicere: q̄quā hoc ī ſtis ꝯlegationis nō exprimatur tm̄ doct. vide no. ſ c. ſtatuimus Fōt.

† Si tñ iudices procedant ꝯ iſtos aliter q̄ per cenſuras. tex. nō ꝓcedit: tm̄ doct. poſt Io. An. qa ſuperſūt alia remedia. Fon.

c ¶ Pręſumptionem.] no. qñ præſumptio eſt, non ſufficit poſſeſſio: niſi ſiat fides de titulo. & concor. ſ. eo. lib. de pręſcri. c. 1.

d ¶ Interim.] i. pendente ꝓbatione de titulo clericali: eſt enim hoc p̄iudiciale, de quo primitus debet cognoſci, ut ſciaſ, an ut clericus ab eccleſiaſtico, vel vt laicus a laico puniri debeat. & eſt ſi. C. de or. cog. l. ulti. 3. q. 11 in ſi. Io. And.

e ¶ Proceſſus.] ergo non ſolum iudicare prohibetur, ſed etiam ꝓcedere, ad idem ſ. eo. lib. de hære. c. ut inquiſitionis. § penul.

Statutum.] Duo facit: Primo ponit ꝗſtōnem ꝓrogātē: cui ſecundo decretū adijcit: ibi, Decernentes. Et uide quā difficile eſt ꝓuidere malitijs: qa faciles erāt iudices excōicare cū participibus, emanauit decretalis, Statuimus. q̄ vetuit participantes excoicari maiori, niſi monitione præmiſſa: Faciebant iudices fraudem faciēdo monitionem generalem: & ꝯ hos ꝓuidit Greg. in ca. conſtitutionem. Sed demum iudices qui excommunicare non poterāt participantes, niſi nominatim monitos: ſine monitione dicebant: excōmunico talem, & ſuſpēdo a diuinis omnes ſibi participantes: vel faciebant generalē monitionē de nō participādo ſub pęna ſuſpenſionis uel interdicti. Io. And.

Licet.] Primo obiectioni reſpondet. Secundo quæſtionem ſoluit, ibi, Excommunicatus.

CASVS. Pone ꝙ fui conuentus coram iudice eccleſiaſtico, coram quo ꝓpoſui aliquam exceptionem declinatoriam: forte quod erat ꝯſanguineus aduerſarij mei: uel aliquam exceptionem dilatoriam propoſui: & iudex noluit admittere iſtam exceptionem: ſed pronūciauit ꝙ ea nō obſtante procederet in principali; vnde appellaui in ſcriptis, & legitime expreſſa cauſa rationabili in mea appellatione: & petij cum debita inſtantia, ut mihi daret apoſtolos: qui iudex dedit mihi apoſtolos refutatorios, aſſignādo mihi terminū ad procedendum coram ipſo in principali: qua die adueniēte nō comparui: ideo tamquam contumacem me excommunicauit: certum eſt, ꝙ ſi cauſa inſerta in mea appellatione ſit vera, nō ſum excommunicatus. Accidit ꝙ non fui proſecutus meam appellationem: ſed ipſa mea appellatio fuit deſerta: q̄d debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorē ad procedēdum in principali. Sed ponamus ꝙ cauſa inſerta in appellatione mea ꝓpter quam appellaui, erat vera: & non fui proſecutus meam appellationem: licet cauſa quare appellaui ſit uera, tamen pręſumitur falſa: ex quo nō ſum proſecutus meam appellationem, ut eſt veriſimile, quòd cauſa iſta eſt falſa, & iudex dēt me (hoc non obſtante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in deſertione appellationis potero probare quod excommunicatio eſt nulla, qa appellaui ex cau

cet [a] excommunicationis [b] ſententia poſt appellationē legitimam [c] promulgata, per negligentiam appellantis appellationem ſuam minime proſequentis non ratificetur, nec etiam conualeſcat [d]: Excommunicatus tamen nominatim uel ſpecialiter & expreſſe [e], qui poſt appellationem legitimam excommunicationis ſententiam aſſerit in ſe latam: ſi appellationem eandem infra tempus † ad ipſam proſequēdā [f] ab homine vel a iure ſtatutum nō fuerit (ut debuit) proſecutus, lapſo eodem tempore excommunicatus publice nuntiari [g], & nedum in iudicialibus, ſed ēt in extraiudicialib' euitari, ac a legitimis actib. remoueri debebit, quouſque ꝙ poſt appellationem legitimam [h] excōmunicatus fuerit, uel alias [i] de ipſius ſententiæ docuerit [k] nullitate.

¶ Idem.

¶ Prælatus capi faciens, & includēs, et per laicos clericum nondum incorrigibilē, excommunicatus non eſt: nec ēt ipſi capiētes. Secundo dicitur, ſi talis dat fideiuſſores de parendo iuri, detineri non debet: niſi iuſta cauſa id ſuadeat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XV.

SI † CLE-

ſa legitima. Certe ſic: non tñ coram iudice ad quē appellaui, ſed coram iudice à quo: ſed interim me publicabit excōicatum, niſi petam beneficiū abſolutionis ad cautelā. Nota ex hoc, ꝙ quamtūcumque q̃s appellauerit à ſnia interlocutoria iudicis inſerta cauſa rationabili in appellatione, videlicet tali, ꝙ ſi eſſet vera, dēret legitima interpretari: ꝑ hoc nō eſt ſuſpenſa iuriſdictio iudicis à quo: ſed ea appellatione non obſtāte poterit in principali negotio ꝓcedere. Nota inſuper principalem effectum ad quē emanauit præſens c. uidelicet, ꝙ ſi appellans ꝑ negligētiam ſuā non proſequatur appellationem: ſed appellatio efficiatus deſertas non propter hoc conualeſcit excōicatio ꝗ eum lata poſt appellationem legitimam: tamē eſt præſumptio de falſitate cauſæ appellationis.

[Prima gloſſa ponit quid declarat, & ſummat.]

† Vide Abba. l. c. teſtimoniū. extra de teſtib.

a ¶ Licet.] emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni. ĩ. de appell. ſæpe. Et hoc dicit: ꝙ negligentiam non proſequentis debito tpe appellationem, excōicatio poſt eam lata, non cōualeſcit: ſed poterit tunc denuntiari: & debebit vitari donec de ſententię nullitate docuerit.

[Glo. ſeq. recit. per q. & ſolutionem.]

b ¶ Excōmunicationis.] licet de excōicatione exprimat: idē puto. (Idem Archi.) de ſentētia ſuſpenſionis & interdicti. cum eadem ſit ratio. ad hoc ĩ. cap. proxi. & ĩ. eo c. 1. & ĩ. eo is cui. in ſi & ĩ. de app. ad hęc quoniam & idem in qualibet ſentētia, quæ nulla eſt ipſo iure: ita ꝙ non eſſet neceſſe appellare. ĩ. e. li. de re iu. c. ulti. quia tunc ſi condemnatus appellaret, & non proſequeretꝰ, non propter hoc conualeſceret ſentētia eadem ratione. quod dico verum: niſi talis eēt caſus, quo ratificaretꝰ per appellationem ſentētia nulla, ut lata cum falſo ꝓcuratore. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falſus. de quo uide ſup. de re iud. c. 1.

c ¶ Legitimā.] ſi cauſa fuit vera ex quo fuit legitima, ſnia eſt nulla. ĩ. eo. per tuas. ſed niſi prius appareat de eius ueritate, non poterit denuntiari nulla: licet tunc poſſet fieri abſolutio ad cautelam. ĩ. eo. tit. & li. uenerabilibus. §. ſed ſi ex cauſa. & §. ult. ſi ergo fuit nulla: ſolo tractu tēporis non potuit conualeſcere. ĩ eo. lib. de peſpon. impu: c. vnico. & ĩ. de reg. iur. nō firmatur, cum ſuis concor.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

Infamia retro notaꝰ ille, q appellationē interiectā non ꝓſequitur.

d ¶ Conualeſcat.] cōtra ff. de his qui no. infa. l. furti. ubi retro notatur infamia cōdemnatus de furto, qui appellationem nō proſequitur. ſic uideatur retro debere cēſeri excommunicatus ex quo appellationem nō proſeqtur. Sed non obſtat, quia lex illa loquitur de appellatione emiſſa poſt ſententiam ab ipſa ſentētia: hic de appellatione emiſſa ante ſententiam: unde ibi appellatio ſuſpendit effectum ſententiæ iam latæ. ĩ. de iureiu. venientes. hic ante ſententiam iuriſdictionem ſuſpendit: vnde ſententia poſtea lata, non tenet propter iuriſdictionis defectum.

ADDITIO. Idem Archi. q alleg. ĩ. de cōſuet. ad noſtram. & C. ſi a non compe. per totum. Ioan. An.

e ¶ Expreſſe.] interdum enim fertur ſentētia excommunicationis in perſonam incertam. 5 q. 1. quidam. ĩ. de offic. ord. ſi ſacerdos.

Excōicatio aliqñ fertur in ꝑſonā incertam.

f ¶ Ab homine.] de quo dicit not. ĩ. de appel. cum ſit Romana. Ioan. And.

[Gl. ſeq. arguit negatiue: ponit opi. contrariam quam coadiuuat, & coadiuuationi reſpondet.]

g ¶ Nuntiari.] nota non ſequitur, iſte denuntiatus eſt excommunicatus: ergo excommunicatꝰ eſt. hic enim denūtiatur qui forte excommunicatus nō eſt. & facit ad quæſtionem de qua dixi ĩ. eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem ſufficiat probari denuntiationem excōmunicationis? Videtur enim ꝙ non: ꝑ hunc textum, & per rationem dictam ſuperius: cum illa decret. pia. dicat id probari debere apertiſſimis documentis. Hoſtien tamen no contrarium & ibi Arch. ut ibi dixi. & pro parte illa facit hęc decret. nam hic per talem denuntiationem uitatꝰ a iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus, ut ſeqtur: licet forte excōicatus non ſit, ut prędixi. ſic dicam ꝙ ex quo de denūtiatione non dubitatur, uitatur & repellatur ab agendo, donec oſtendat ſe abſolutum, uel ſententiam nullam. ſed ſi uolumus tenere primum: huic reſpōdetur, ꝙ hic non ſolum de denuntiatione, ſed ēt de ſententia excommunicationis conſtabat.

† Vide Ale. cōſ. 8 li. 1 inc. vř ſup 1. dubio. & cōſi. 148. 149. li 6. incip. in cauſa inquiſitionis.

h ¶ Legitimam.] id eſt, ex legitima & uera cauſa interpoſitam, ut ſuperius dixi.

ADDITIO. Hęc gloſſella procedit in appellatione interpoſita ante ſententiam. Io. And.

i ¶ Alias.] tolle exempla quæ dixi ſupra eod. ti. & lib. pręſenti.

[Gloſ. ſeq. recitetur per contrarium, quod dupliciter ſoluit.]

k ¶ Docuerit.] poteſt exponi, id eſt docere cœperit: 1 quia pēdente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur, & ſic ceſſabit cōtrarium decre. ĩ. e. ti. & lib. ſolet. in 6. Vel dic illud habere locum in eo qui debito tpe appellationem ꝓſequitur: illud in eo qui proſequi neglexerit: vnde in pœnam euitabitur ab extraiudicialibꝰ, donec docuerit, &c. & ſic ſtabit proprie hoc uerbum.

1 Ad hoc q̃ mat ſec cuſ. poſ. in ſup. & ꝙ ibi no. in 2. glo. Ioā. An.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam dicebat, ꝙ ꝑ denuntiatione iudicis prima facie præſumitur. de renun. in pręſentia. de elect. bonæ. ver. & pro his. licet ꝑ illam amplius non litetur. de appel. paſtoralis. in fin. Ioan. And.

SI clericos.] Sūt duæ partes. Secūda ibi, Eoſdem. Prima facit tria: ſoluit dubium, quod dupliciter fortificat: ibi. Etiam per. & ibi, Licet. cauſam reddit: ibi,

Cum

Cum in his. Secunda dat regulam, à qua duos caſus excipit ibi, Niſi.

¶ Et not. quòd dicit clericos in genere, non diſtinguẽdo an ſint vel non ſint in ſacris: in modo tamen capiẽdi & detinendi debet in his haberi diſtinctio. 45. diſt. cum beatus. Io. Andr.

nem puniendi crimina, vt infra 4. gloſ. & in remiſſione quam dat ſi glo. & facit cle. 1. infra de celeb. Miſ. ad ſi. Ioan. And.

c ¶ Pœna.] quia carcer non eſt pœna, quod tamen dic vt ſup. eo. lib. de pœnis, quamuis.

ricos a tuæ iuriſdictioni ſubiectos b propter commiſſos exceſſus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, pœna c debita poſtea caſtigandos, includas: te vel capientes eoſdem (licet nondum appareat incorrigibiles d illos eſſe) nulla credimus excommunicatione nodari e: Cum in his (niſi aliàs ex propoſito excedatur f in ipſis) temeritas vel iniuria g nequeat deprehendi. Eoſdem quoque clericos h, ſi de parendo iuri tibi fideiuſſoriam i dederint cautionem, detinere non

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum quod habetur in cap. at ſi clerici. de iud. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum & non ſæcularem. Et præſupponendum quod iudex eccleſiaſticus non debet clericum detinere in vinculis.

CASVS. Eſt aliquis clericus, qui eſt ſuſpectus de delicto, non tamen eſt incorrigibilis, iudex eccleſiaſticus videns quòd nõ poteſt eum capere propter potentiam ipſius clerici ſuſpecti, vel forte quia non habet captionem extra ſepta domus epiſcopalis, mandauit iudici ſæculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus: quod fecit ipſe iudex ſecularis: verũ capiens & etiam epiſcopus mandans, & executores mandati ſiãt excommunicati? videtur quòd ſic: quia iniiciens manus violentas in clericum, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obſtante reſpondet Romanus Pontifex dicens, quòd tales nõ incurrunt ſententiam excommunicationis. Sed ponamus quod ad mandatum iudicis eccleſiaſtici iudex ſæcularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requiſitionem iudicis eccleſiaſtici eum ſibi reſtituit: iſte clericus ſic captus offert dare fideiuſſores de iudicio ſiſti: verũ iudex eccleſiaſticus debeat recipere illos fideiuſſores, & talem clericum relaxare ſiue elargire & dimittere? Reſpondet quòd ſic: niſi crimen eſſet adeo graue, quòd veriſimiliter timeretur de abſentia iſtius clerici, quòd dimittat ſuos fideiuſſores & fugiat: quia tunc non eſſet liberandus, ſed deberet manere in carceribus. Idem eſt de iure ciuili: quia criminoſus non eſt detinendus in carceribus ſi offerat fideiuſſores: niſi crimen eſſet tam graue quòd timeretur de ſuga criminoſi. Nota primo, quod laicus capiens clericum de mandato iudicis eccleſiaſtici, non incurrit ſententiam excommunicationis: quia illud non facit iniurioſe & temere, ſed licite. Nota illud ad quod alleg. præſens cap. quòd detinens clericum in carcere, incurrit ſententiam excommunicationis: & pauci iudices in hoc euadunt ſententiam excommunicationis: quia multoties propter malitiam detinent clericos corporaliter in carceribus ſuis, & ſic incurrunt ſententiam excommunicationis. Nota quòd criminoſus captus pro delicto ſuo, ſi offert dare fideiuſſores, eſt demittendus.

[Prima gloſ. ſummat, diuidit, & dicit quid corrigit, & declarat.

a ¶ Si clericos.] Prælatus capi faciens, & includens etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non eſt: nec etiam ipſi capientes. Secundo dicitur, Talis ſi dat fideiuſſores de parendo iuri detineri non debet: niſi iuſta cauſa id ſuadeat. Et corrigit prima pars, quæ no. Ber. ſupra eod. vniuerſitatis. in vlti. gloſ. & cap. vt famæ. & declarat quod ibi notant Moderni.

[Secunda glo. reſpondet per quæſtionem.]

b ¶ Tuæ iuriſdictioni ſubiectos.] cui loquatur non apparet: ideo dico decre. locum habere in quolibet iuriſdictionem habente: ſiue de communi iure, ſiue priuilegio vel conſuetudine. Ad idem C. de ſpor. l. vlt. & facit quod dixi ſup. eo. lib. de pœnis. quamuis.

ADDITIO. Intellige gloſ. de habente iuriſdictionem

d ¶ Incorrigibiles illos eſſe.] huius contrarium not. Ber. in præd. glo. dicens, quòd ſi apparebat clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos ſine pœna: aliàs non, & ſic etiam ſoluebat contrarium de decre. vniuerſitatis. ad decre. vt famæ. ſupra eod. tu dic vt in ſequenti gloſſa.

[Gl. ſeq. alleg. ſeptẽ concord. ſignat vnum contrarium: ponit duas opiniones, quas reprobat: demum ſoluit.]

e ¶ Nodari.] concor. ĩ. eod. vt famę. contra ĩ. eod. vniuerſitatis. vbi excommunicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipſius mandato monachum verberabant. Ber. & Hoſti. ſoluebant, vt dixi in gloſ. proxi. quod eſt falſum, vt hic vides. Alij dicunt 1 quòd decre. vt famæ. loquitur in epõ: decre. vniuerſitatis. in abbate: ſed hoc patet falſum per iſtam decre. quæ loquitur in quolibet iuriſdictionem habẽte, vt dixi ſup. gl. 2. Dic ergo quòd decr. vt famæ & iſta loquuntur in captione & incluſione, quæ de mandato prælati cuiuſcunque, qui crimina punire poſſit, poteſt fieri etiam per laicos: licet ille nondum incorrigibilis appareat. decre. vniuerſitatis. de verberibus loquitur, quæ ſi prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, ſed iniurioſe, non eſt dubium, ſi in modum iuſtitiæ, vel diſciplinæ (de regu. ca. vlt.) hoc tamen per laicum facere non debuit, ſed per clericos, vel per ſemetipſum, ſi erat minor epiſcopo: & ideo mandans & mandatarius excommunicati ſunt, vt ibi.

1 Io. Mo. olim hoc tenuit: ſi poſtea addidit vt ſequitur in gl. Io. An.

f ¶ Excedatur.] ad idem ſup. de reſt. ſpo. olim. 1. in ſi. & hoc vult dicere, ſi clericus captus quiete ſe duci permittit, & ducentes eum nõ reſiſtentẽ calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt iam vidi de facto: illi bene ſunt excommunicati, hoc ſonat littera.

ADDITIO. Imponenda eſt enim ſęuientibus fræni temperies. C. de cuſto. reo. l. 2. in fi. Io. And.

Sęuiẽtib' imponenda eſt téperies ſręni.

[Glo. ſeq. alleg. duo iura, arguens ad quæſtionem, & ponens tres ſolu. ipſius.]

g ¶ Iniuria.] 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & ſup. de ſenten. excom. contingit, & facit hęc littera ad quæſtionẽ dominicalem de illo qui fugiẽs inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equum petijt, vt fugere poſſet: quẽ cum ille negaſſet, ſibi per vim abſtulit, & poſtea remiſit, an talis ſit excommunicatus? Bart. Brix. in q. dominicali 82. quidam cum fugere. opiniones poſuit: quarũ vna fuit, talem excommunicatum non eſſe: quia id nõ fecerat diabolo ſuadente: ad cautelam tamen ab epiſcopo abſolui poterat: alia fuit talem excommunicatũ ſed mitius puniendum. 50. di. presbyteros. ĩ. quod metus cauſa. ſacris. Tertia fuit Tan. quã ibi ſequitur Bar. talem excommunicatum: ſed propter id nulla pœna puniendum.

h ¶ Clericos.] idẽ in laicis. & bene etiam eodem modo dicit lex. ff. de cuſto. reo. l. diuus.

[Glo. pen. reſpon. per quæſtionem.]

i ¶ Fideiuſſoriam.] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius ſi pignora darẽt 2, cum ſit melius pignori incumbere, quàm in perſonam agere. inſt. de ob. quæ ex deli. §. furti. & ff. de reg. iur. plus cautionis. Et qui ſe promiſit ſatiſdaturum, ſatiſdat ſi pignora vel fideiuſſores det. ff. de conſti. pe. l. promiſſor. in fine.

2 Idẽ Archid.

a ¶ Cauſa rationabilis.] cum plures forte fuerint maleſactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifeſtantem alios capere poſſit.
ADDITIO. Fa. 13 q. vi. ca. vi. ⁊. de confeſ. ca. 1. ſup eo. lib. de hære. in fidei. & c. accuſatus. § licet Ioan. And.

debet: Niſi exceſſus enormitas vel alia cauſa rationabilis [a] eos ſuaſerit detinendos.

¶ Idem.

¶ Interdicto clero non eſt interdictus populus, nec econuerſo Interdicta ciuitate, propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipſam audiunt diuina Interdicto populo ſingulares de populo intelliguntur interdicti hoc dicit. Io. And.

CAP. XI.

SI ſententia [b] interdicti proferatur in clerum [c] nõ intelligitur niſi aliud ſit expreſſum in ea, interdictus populus: nec etiam econuerſo [d]. Vnde vno interdicto ipſorum, alius licite admittitur ad diuina. ¶ Cæterum cum propter delictum domini [e] vel rectoris, eſt ciuitas interdicta: ciues eiuſdem (qui culpabiles non exiſtunt, dũmodo & ipſi propter dominum vel rectorem puniendum in eis nõ fuerint interdicti [f]) poſſunt extra [g] ipſam licite intereſſe diuinis. ¶ Cum vero alicuius terræ populus interdicto nodatur, ſingulares ex eo perſonę, quas interdictas eſſe conſtat (ne ſententia effectu careat [h], cũ diuinorum auditio, & ſacramentorum perceptio populo, vt vniuerſis non competant [i]) non debent alicubi [k] (caſibus expreſſis [l] à iure dũtaxat exceptis) audire diuina, vel eccleſiaſtica recipere ſacramenta.

¶ Idem.

¶ Interdicta ciuitate ſuburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta eccleſia, capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit Ioan. And.

SI ſententia.] Sunt duæ partes, quæ patent, prima ſoluit dubium & excipit: ibi, Niſi: & ſolutionem declarat: ibi, Vnde. ſecunda: ibi, Cęterum. ſoluit ſecundum dubium duas limitationes interſerens: ibi, Qui culpabiles, & ibi Dummodo Tertio: ibi. Cum vero. ſoluit tertium, rationem interſerens: ibi, Ne ſententia.

CASVS. Ponamus quod clericus ciuitatis Pictauen. eſt interdictus, vtrum etiam populus? Reſpondet ꝙ non. Sed ponamus ꝙ ꝓpter delictum domini vel maioris huius ciuitatis fuit ciuitas interdicta: nunquid ciues q non ſunt culpabiles poſſunt audire diuina extra ciuitatem? Reſpõdet ꝓ ſic: non ãt in ciuitate. Sed ponamus ꝙ eþs Pictauen. ſuppoſuit interdicto eccleſiaſtico populum iſtius ciuitatis, vtrum ſola vniuerſitas videat interdicta, vel etiam omnes particulares de populo ſint interdicti; Reſpondet ꝙ non ſolum tota vniuerſitas videtur interdicta, ſed etiã omnes particulares ciuitatis. No. primo ꝙ licet de iure cõi ſententia excõicationis non poſſit proferri in collegium ſiue vniuerſitatem, tñ poteſt proferri ſententia interdicti; & in hoc differunt ſententia excõicationis & interdictum. Not. ꝙ interdicto clero alicuius loci, non vr̃ interdictus populus: nec econtra, interdicto populo nõ vr̃ clerus interdictus: Nam licet appellatione populi comprehendunt̃ omnes ciues, nõ tamen comprehenduntur omnes homines alterius profeſſionis, vt ſunt clerici: Nã duo ſunt genera hominũ: quidam ſunt clerici, alij ſunt laici. Not. ꝓ interdicto loco non videntur ciues ſiue habitatores loci interdicti: ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina. No effectum interdicti qñ profertur in perſonã videlicet, vt illi perſonæ, denegetur auditio diuinorũ officiorũ, & etiam denegetur ſacramenta: tamen ſacramentum baptiſmi, confirmationis, & pęnitentiæ poſſunt recipi ab interdicto, & etiam in loco interdicto.

No primo quod operetur interdictũ in hominẽ: qa talis non dẽ: recipi ad diuina. No. ſo ꝙ interdictum põt proferri ĩ vniuerſitatẽ, licet ſecus ſit ĩ excõicatione. ⁊. eo. tit. & li. Romana. §. vniuerſitatẽ. Dominicus.

{Prima gloſſa ſummat, & dicit quid approbet, & declaret.

b ¶ Si ſententia.] Interdicto clero non eſt interdictus populus, nec econuerſo. interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipſam audiũt diuina: interdicto populo ſingulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Et approbat primum dictũ quod notat Hoſt. ſup. de priui. ex parte ſuper verbo: populum. Secundum & tertium declarant notata per Ber. Inno. & Hoſt. ſup. de priuil. quod nonnullis.

Interdicto clero alicuius eccl̃æ ꝑ hoc nõ intelligitur eccleſia ĩterdicta.

c ¶ In clerum.] interdicto clero alicuius eccleſię, nõ propter hoc intelligitur eccleſia interdicta: vnde alij clerici licite celebrant in illa ad hoc. ſup. eo. lib. de priuil. per exemptionem in fi.
ADDITIO. Sed per eandem decre. vr̃ ꝙ interdicta eccleſia, interdicti ſint eius clerici, ſicut exempti ſunt exempta eccleſia. Sed contrarium ſumitur inf. §. proxi. quo ad nõ culpabiles. & ad decret. per exemptionẽ. reſponde per regulam, in pœnis. inf. de regu. iur. & per decre. ſtatutum. ſup. de ele. eo. lib. Io. And.

{Glo. ſeq fortificat textũ per tria iura ſibi contraria, & ſoluit.}

d ¶ Econuerſo.] hoc idem probabat̃ olim per decr. prædi. ex parte. vbi lata fuit ſententia interdicti in clerũ & populũ ſed ibi vnũ eſſet ſuperfluum, ſi interdicto vno, intelligeretur alterum interdictum & ad idem ⁊. de præben. cap. 1. 64 diſt. noſſe. cum ſi. videt̃ tamen arg. contra inſtit. de iur. nat. §. plebiſcitum. vbi appellatione populi vniuerſi ciues intelliguntur, etiam cõnumeratis patritijs & ſenatoribus: ſed illi eiuſdem profeſſionis ſunt: illi vero alterius. ad idem 12. quæſt. 2. duo ſunt, ſicut & expreſſo laico in reſcripto per generalẽ clauſulam, non conuenitur clericus, vt not. ſup. de reſcrip. ſedes.

e ¶ Domini.] nota qa ſecus ſi ꝑ delictum ciuium: & hoc etiam patet inf. dũ dicit q culpabiles nõ exiſtunt.

f ¶ Interdicti.] aliud ergo eſt interdicere ſolum ciuitatem, aliud ciuitatem & ciues. Aliud ciues tantum.) Et not. ꝙ pęna ſpirituali, ſcilicet interdicti bene punitur vnus per delicto alterius. de hoc 1. q. 4. in ſumma. 24 q. 3 in ſumma. ſi igitur ſunt interdicti, audire non poſſunt diuina. inf. §. prox.

g ¶ Extra ipſam.] ciuitatem intelligas, & extra continentiam. inf §. prox.

h ¶ Careat.] & ſic violaretur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ: quod eſſe non debet ſupra de conſue. cum inter vos. & ſic not. intelligendum, vt res potius valeat quam pereat. ſupra de verb. ſig. abbate. ff. de re. du. l. quoties.

i ¶ Non competant.] quia vniuerſitas eſt res inanimata, in qua non cadunt talia ſup. eo. ti. & li Romana in fi. [t] vbi autem tractamus de his quæ vniuerſitati cõpetũt: ita dicitur illud eſſe penes vniuerſitatem quod non penes ſingulos. ff. de in ius vo. l. ſed ſi hac. §. q manumittitur canoni. ata. 12. q. 2. qui manumittitur. populus aũt eſt idem hodie, qui fuit ante centũ annos: vnde tunc interdicto populo & nondum relaxato, qui nunc eſt, dicitur interdictus. 7. q. 1. denique. 16. diſt. habeo. ff. de iudi. proponebatur.

t Nã vt ibi ſatis ſcripſi, iſta cadſit in aiam rationalẽ, & pſonam verã nõ repræſentatam. Io. And.

k ¶ Alicubi.] etiam in loco non interdicto.

l ¶ Expreſſis à iure.] ⁊. c. vlt. quo ad diuina. quo ad ſacramenta habes ⁊. de pę. & remiſ. ꝙ in te. & inf. c. quoniã.

Si ciui-

† Et an ap pſone ciuitatis, veniāt terre ſibi recomendatæ vide Anc. in cle. ne Romani. § ſane de elect. vbi aſſerit nõ venire, & q̄ ſit rõ, vi de Curtiū Iuni. cõſi. 204. lib. 2. ti. 2 & q d veniat ap pſone ciuitatis tradit Fel. in c. Rodulphus. eū de reſcri.

CAP. XVII.

SI ciuitas [a] †, caſtrum, aut villa ſubijciantur eccleſiaſtico interdicto: illorum ſuburbia [b], & continentia ædificia eo ipſo intelligi volumu' interdicta. Nam licet prædicta [c] videātur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen caſu ne vilipendi [d] valeat ſentētia interdicti (quod fieret, ſi poſſet ī ipſorum ſuburbijs, vel continentibus [e] ædificijs licite celebrari vt prius [f]) expedit interpretationē fieri latiorē. ¶ Ratione quoque ſimile, ſi ſit eccleſia interdicto [ſuppoſita †, vel] ſubiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipſius eidem eccleſiæ contiguis [g] poterit ſepeliri [h]. Secus ſi ei contigua non exiſtant [i].

† Hæc duo verba: ſuppoſita, vel. deſunt in manuſcriptis codicibus.

¶ Idem.

¶ Celebrans ſcienter in eccleſia polluta, vel præſente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatē non contrahit. Dominicus.

CAP. XVIII.

IS qui [k] in eccleſia ſan

SI ciuitas.] Sunt duæ partes, ſecunda ibi, Ratione. Prima ſoluit dubium, & obiectioni reſpōdet: ibi, Nam licet Secunda pars diſtinguit ſecundum membrum ibi, Secus. Ioan. An.

CASVS. Ponamus q̄ Papa vel legatus vel alius iudex eccleſiaſticus ſuppoſuit hāc ciuitatem ſub īterdicto eccleſiaſtico, non facta mentione de ſuburbijs, & burgo ſancti Hylarij, quod non eſt de ciuitate: vtrum interdicta ciuitate dicantur ſuburbia eſſe interdicta? Rñdet q̄ ſic: ita q̄ non eſt licitum populo audire diuina in ſuburbijs: aliàs interdictū eſſet modici effectus: nam habitatores de facili haberent acceſſum ad ſuburbia. Sed ponam' q̄ aliqua eccleſia eſt ſuppoſita interdicto: vtrum capellæ ipſi cōtiguę ſint interdictæ? Rñdet q̄ ſic: & nō ſolum capellę, ſed cœmeteriū proximum. Not primo q̄ differentia eſt inter ciuitatem, caſtrū, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dr̄ ciuiū vnitas: & ſic ædificia & ſtructurę murorum non dicunt ciuitas, (ſed cōgregatio hominum appellat̄ ciuitas) ſed appellatur vrbs: nec eſt de ſubſtantia ciuitatis q̄ ibi ſit ep̄s: Nam antequam eſſent epī, erant ciuitates: & adminiſtrabant epī cōiter, ſed voluerunt contēdere inter ſe: ideo fuerūt diſtincti: ita q̄ vnus adminiſtraret infra certos limites: & ſedes eius collocaret̄ inter ciues. Caſtrum dr̄ quaſi caſa arcta: nam non debet eſſe diffuſum, ne tēpore guerræ egeat magna cuſtodia hominum & victualibus. Oppidum dicitur magnū & amplum caſtrum, & neceſſe eſt q̄ ſit amplū, vt homines tēpore guerrarū poſſint in eo retrahere bona ſua. Villa ſtricte accipiēdo, accipitur pro illa parua caſa, q̄ eſt in rure ordinata ad reponendū inſtrumēta agri, vt ſunt aliqui in agris & vineis ſuis, qui hēnt aliquā paruam caſam, in qua reponunt inſtrumenta ſua: ſed large accipitur pro congregatione hominum ſe collocantium infra ædificia, quæ non ſunt vallata muris, nec clauſula murorum ambitu. Not. quòd in loco interdicto non eſt quis ſepeliendus.

{Prima gloſſa ſummat.}

a ¶ Si ciuitas.] interdicta ciuitate, ſuburbia, & cōtinētia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta eccleſia capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit.

b ¶ Suburbia.] ad idem ff. de verb. ſig l. 2. & l. ędificia. & l. vt Alphenus. & l. qui in continentibus.

c ¶ Prædicta.] ſcilicet ciuitas, caſtrum, vel villa.

d ¶ Vilipendi.] ad idem ſup. c. proxi. in fi. & ſup de cōſue cum inter vos.

ADDITIO. In c. ſup. proxi. interdictum eneruabatur, vel effectu carebat, hic aliqualem effectum habebat, ſed vilipendebatur, & concor. ſup. de priui. vt priuilegia. in fin. Ioan. And.

e ¶ Continentibus.] ſatis videtur iudicis arbitrio relinquendum quæ dicantur continentia ædificia, & non dicit, contiguis, vt proximo reſponſo.

f ¶ Vt prius.] hoc dicit: quia celebrari poteſt licet nō vt prius inf. c. vlt.

g ¶ Contiguis.] contigua ſunt, quorum extrema ſe inuicem contingunt.

ADDITIO. Vide quod dixi eod. lib. de conſec. eccl. vel alta c. vnico ſuper gloſ. contigua. Ioan. And.

{Glo. ſeq. dat ſimile: quærit, & ſoluit.}

h ¶ Sepeliri.] eſt ſi. ī. eo. is cui à reſpon. ſi. n. alicui interdicitur ingreſſus eccleſiæ, & ſepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi ſepultū, & poſtea relaxatū eſt interdictum: nunquid talis exhumabitur? non, ſi pœnitens deceſſerit ſecundum Innocen. qui hoc not. ī. de exceſ. prælat. ca vlt. quia res deuenit ad eū caſum, &c Hoſt. not. contra. ī de conſe. eccl. vel alta. cōſuluiſti.

ADDITIO. Facit quod not. eo. tit. à nobis 2. in fin pen glo. & vide quod not. in cle. de ſepul. eos qui. in gl. ſed qui. Ioan. And.

i ¶ Exiſtant.] idem habem' in pollutione. ſup. eo. lib. de conſec. eccleſ. vel alta c. vnico. Eſt autem ſecus ecōtrario, vt ibi: ſ. q̄d cęmeterio īterdicto, nō dicitur interdicta eccleſia etiam contigua: & ibi patet ratio.

IS qui in.] Duæ ſunt partes, ſecunda ibi, Is vero Prima ſoluit duo dubia, ſecundum: ibi, Vel qui. & rōnem interſerit: ibi, Cum id Secunda ponit pœnam violātis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

Not. primo duos actus per quos eccleſia polluitur, de quo ſup. de cōſec. eccl. cap. vnico. eo. lib. Nota ſecundo, q̄ ille dr̄ temerarie agere, qui ſcienter facit actū à iure ſibi prohibitum, de hoc ſup. de ele. auaritiæ. eo li. Domicicus.

CASVS. Aliquis Titius in eccleſia aliquem iniurioſe verberauit vſque ad ſanguinis effuſionem: vel aliquam mulierem cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & ſic eccleſia eſt polluta: nunquid celebrantes in tali eccleſia polluta efficiuntur irregulares? Rñdet q̄ non: nam celebrantes in loco polluto non contrahunt irregularitatem, niſi fuerit cautum in iure & expreſſum. Idē dicendum eſt de illo, qui celebrat ſciēter præſente excommunicato maiori excōmunicatione. Sed ponamus q̄ aliqua eccleſia eſt ſuppoſita interdicto eccleſiaſtico: aliquis ī ea celebrauit: vtrū efficiatur irregularis? Rñdetur q̄ ſic: niſi impetret à Romano Pontifice, vt poſſit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrātem in loco interdicto ſolus Papa poteſt abſoluere: & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue & paſſiue: hoc eſt nō poteſt eligere nec eligi. Not primo q̄ effuſione ſanguinis humani iniurioſe facta, polluitur eccleſia. Not. q̄ in eccleſia polluta non dēt diuina celebrari: ſed prius per epīſcopum dēt talis eccleſia reconciliari. Not q̄ celebrans diuina in eccleſia polluta, eſt puniēdus ad arbitrium ſuperioris Nota quòd celebrās in loco interdicto contrahit irregularitatem: puta quòd irregularis efficitur ineligibilis actiue & paſſiue Nota quòd celebrās præſente excommunicato, non contrahit irregularitatē: ſed eſt proximus irregularitati, quia eſt ſuſpenſus: & durante ſuſpenſione non dēt celebrare; & ſi faceret, eſt puniendus.

{Prima glo. dicit quid declaret.}

K ¶ Is qui.] declarat & approbat quæ not. Ber. ſup. de priuileg. tuarum. in 2. gl. Inno. & Hoſtien. de exceſſib. prælat tanta.

ADDITIO. Et Hoſtien. de conſec ecc. cap fin. Pet. & Abbas de præb in Lateranen. Guil. in Spec. tit 2. §. iuxta, ver. illud quoque, vbi etiam dicit idem de celebrante in Eccleſia, cuius oſtia clauſit epiſcop', & reliquias ſuſtulit propter diſcordiam patronorum, de iure patro. c. 1. & 2. Ioan. And.

a ¶ Sang-

a ¶ Sanguinis.] intelligas humani & iniurioſi. de ſemine etiam intelligas humano etiam vxorio, & de hoc vide plenius. ī. eo li. de conſecra ecc. vel. alta. c. vnico. b ¶ Nodatis.] iſtis interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ. ī. eo. lib. de priuileg. epõrum. (Vide ꝙ ibi dixi ſuper gl. pe.) Vnde caueat, q̄a proximus eſt irregularitati. ī. eo. tit. is cui. 1. reſpon. Ioan. And.
c ¶ Tamen.] alias, inde. aliàs, tamen.
d ¶ In iure.] Suſpenſi ergo à confeſſoribus ſuis ab officio ad certum tempus, eadem ratione ſi celebrant, non incurrunt irregularitatem.
ADDITIO. Idem Hoſtien. de cleri. excom. mini. ca. ſi. & Guli. in præalleg. §. iuſta. ver. in ſuſpenſis. Ioan. And.
e ¶ Scienter.] ſecus ergo ſi ignoranter: niſi talis eſſet ignorantia, quæ excuſare non deberet. ī. de cle. excõ. mi. Apoſtolicæ. ſupra poſitu c. 1.
f ¶ A iure.] ſup. eo. c. vlti.
g ¶ Liberari.] ad idem ſup. de cleri. excõ. mi. Apoſtolicæ. ſup. eod. de re iudi. c. 1. & ſup. eo. tit. & lib. c. 1.
h ¶ Ineligibilis.] & etiam impoſtulabilis. ſup. de poſtul. c. 1 quia violans interdictum, etiam poſtulari non poteſt, vt ibi.
i ¶ Cum alijs.] amittit ergo poteſtatẽ eligendi actiuam & paſſiuam, & de hoc ſolet recitari ī. elect. ne pro defectu.

guinis a, aut ſeminis effuſione poluta, Vel qui præſentibus maiori excõmunicatione nodatis b, ſcienter celebrare præſumit: licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen c (cum id non ſit expreſſum in iure d) laqueum non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in caſibus non permiſſis, irregularis & ineligibilis eſt. h. d. Dom.*

¶ Is vero qui ſcienter e in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat, aut à iure f ſit conceſſum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari g, & adeo efficitur ineligibilis h quòd nec ad eligendum cum i alijs debebit admitti.

QVoniam.] Ponit dictum, cuius rationem vrgentem præmittit. Ioan. And.
¶ Pro intellectu ſ eſt præſupponendum primo, quòd ſacramentum baptiſmi & ſacramentum confirmationis tempore interdicti licite cõferuntur. Item præſupponitur ſecundo, quòd in his duobus ſacramentis vtimur chriſmate: nam in ſacramento baptiſmatis imponitur per presbyterum in vertice capitis: & in ſacramento confirmationis per epiſcopum. Item eſt præſupponendum ꝙ chriſmate veteri non eſt vtendum: nam chriſma debet comburi in fine anni.
CASVS. Certum eſt ꝙ ſacramentum baptiſmatis & cõfirmationis poſſunt conferri tempore interdicti: Or ponam° ꝙ ciuitas Pictauen. fuit ſuppoſita interdicto, vtrum chriſma tempore cœnæ poſſit confici in ciuitate Pictauen. Reſpondet ꝙ ſic: quia in die cœnę Domini pro exercitio illius anni debet confici chriſma propter indigentiam: quia non vtimur chriſmate veteri poſt annum. Nota quòd permiſſo tempore prohibito, vſu rei, intelligitur eſſe permiſſa creatio illius rei: Et ſic permiſſo conſecutiuo, neceſſario videtur permiſſum antecedens. Dominicus.
(Prima glo ponit ſummam, & quid declaret.)
K ¶ Quoniam.] tempore interdicti chriſma die cœnę Domini cõfici põt: & cauſam reddit. Et declarat not. per Hoſtien. ſupra eod. permittimus, per quam olim probatur quod hic dicitur.
l ¶ Baptiſmo.] poſt baptiſmum enim ſacerdos vngit ſchiſmate in vertice non in fronte: ꝙ eſt ſolius 1 epiſcopi. ī. de conſue. quanto, primum patet de conſe. diſtinct. 4 poſtquam, & duobus c. ſeq. & cap. presbyteris. & cap. nullus miniſtrorum.

¶ Idem.

¶ *Tempore interdicti chriſma die cœnæ Domini confici poteſt h. d.*

CAP. XIX.

QVoniam k † in baptiſmo l & confirmatione, quę m nedũ pueris, ſed & adultis n propter moræ periculum exhiberi poſſunt licite tempore interdicti o) chriſmatis vtimur vnctione: poſſe (licet terra interdicta exiſtat) chriſma die cœnæ Domini confici, dubium p non exiſtit.

¶ Idem.

¶ *Suſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ, in ea diuina celebrans eſt irregularis Et moriens impœnitens ſuſpenſione illa durante, caret eccleſiaſtica ſepultura. Et ſuſpenſio ab ingreſſu eccleſiæ vel officio, per appellationem ſequentẽ non ſuſpenditur. h. d. Dom.*

CAP. XX.

IS

m ¶ Quæ.] ſcilicet baptiſmus & confirmatio.
n ¶ Adultis.] idem hodie in pænitentia. quod dic vt ī. eo. c. vl.
o ¶ Interdicti.] vt ī. eo. reſponſo & ſup. de ſpon. non eſt vobis.
ADDITIO Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi poſt Inno. Tamen eſt aduertendum, ꝙ illa iura loquebantur de baptiſmo paruulorũ tantum: hic exprimit de adultis: quod placuerat Vin. in decret. reſponſo. in antiq. Io. And.
(Vltima gloſſa iuſtificat textum.)
p ¶ Dubium non exiſtit.] quaſi dicat, conceſſo baptiſmo & confirmatione tẽpore interdicti, ſatis eſt conceſſum confici chriſma. Et eſt ratio: quia vetus chriſma non debet eſſe vſui: nec de illo veteri chriſmate d̄bet quis chriſmari: & deponitur ſacerdos, q̄ de illo veteri chriſmate vngit baptizatum, niſi in mortis articulo de conſecra. diſtin. 4. ſi quis de alio, vnde omni anno in die cœnæ debet chriſma confici, & vetus cremari. de conſecra. diſti. 3. litteris, vere ergo inſurgit huius decreta. dictũ: quia ſi tempore interdicti permittunt ſacramenta, in quibus vtimur chriſmate: & vetus chriſma non debet eſſe vſui: ergo reſtat quòd permiſſum intelligitur eo tempore die cœnæ chriſma conficere: quia conceſſo principali. & acceſſorium, infra de regu. iur. acceſſorium, cum ſuis concor.
ADDITIO. Ioan. Mon. alleg. ſup. de offic. deleg. præterea ff de procur. ad rem mobilem, & l. ad legatum. Ioan. And.
IS cui.) Diuiſio patet: quia ſunt tria dicta. Ioan. An.
CASVS Alicui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ: quamuis eſſet exemptus vel non exemptus ſecũdum aliquos: puta quòd iudex eccleſiaſticus aliquem ſuũ ſubditum excõmunicauit non in ſcriptis vel alio modo: certum eſt ꝙ ſibi interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ: Ponamus quòd durãte interdicto ingreſſus Eccleſiæ talis celebrat, nunquid efficitur irregularis? Certũ eſt quòd ſic. Sed ponamus quòd alicui eſt interdictus ingreſſus Eccleſiæ: durante interdicto non eſt ingreſſus eccleſiam, nec celebrauit diuina: & ſic non contraxit notam irregularitatis: ſed antequam eſſet finita illa interdictio, mortuus eſt: vtrum ſit ei interdictus ingreſſus cœmeterij vel eccleſiæ? Rñdet ꝙ ſic: ideo poſt mortem nõ debet ſepeliri in cœmeterio eccleſiaſtico: niſi interdictum fuerit relaxatum. Sed ponamus quòd

1 Vide cõcil. Tr ſeſ. 7. de confirmatiõe can. 3. vbi ſcribit ita: Siquis dixerit ſanctæ cõfirmationis or inariũ miniſtrũ nõ eſſe ſolũ epiſcopum, ſed quemuis ſimplicẽ ſacerdotẽ anathema ſit.

† Vid̃ textũ, & ibi doctores in c. non eſt in fine extra de ſponſalib.

ꝙ aliquis fuit ſuſpēſus vel interdictꝰ: Ille appellauit, vtrum per appellationem ſit ſuſpenſa ſententia interdicti: vel ſuſpenſionis? Reſpondet ꝙ non. Nota primo ꝙ vbi interdicitur principale, cenſetur interdictū cōſequens & prouenıens ex illo. Nota ſecundo ꝙ ſuſpēſus efficitur irregularis quęcūque diuina officia celebret ꝙ quo per Innocen. cap fin. de excel. præla. Dominicus.

cui [a] eſt eccleſiæ interdictus [b] ingreſſus (cum ſibi per cōſequens cenſeatur in ipſa diuinorū celebratio interdicta) irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi diuinis in ea [c] ſe ingerat, in ſuo agens officio ſicut prius. Talis quoque ſi hoc interdicto durante decedat: nō debet in eccleſia, vel cœmeterio [d] eccleſiaſtico (niſi † pęnituerit) ſepeliri. ¶ Sane ſicut excōmunicatio, ſic ab officio vel ab ingreſſu eccleſiæ lata ſuſpēſio, aut ipſius effectus, per appellationē ſequētem [e] minime ſuſpenduntur.

† In manuſcript. codicib. ita: niſi prius pœnituerit, &c.

[Prima gloſſa dicit quid approbet.]

a ¶ Is cui.) Approbatur quod not. Inno & Hoſt. ſupra eo. ſacro. ADDITIO. Quia Inno. videbatur cōtrariū diceret in decret. cū medicinalis. ſupra eo. & ideo vide quod ibi ſcripſi ſuper gloſſa de hac.

b ¶ Interdictus.) ab homine vel à iure. ſupra eo. ſacro ſupra eo. tit. & li. c. 1. § ſi quis. & ſupra eo. lib de priuil. epiſcoporum. cum ſimilibus.

c ¶ In ea.) Ergo ſecus ſi extra eam: & hoc no. etiam ſupra vbi dixit in ipſo. ſi igitur ſub aere, vel ſub tentorio, vel in domo priuata celebret vel concelebret: forte celebrantibus cum altari viatico, vt ſup. de priuilegijs, in his & infr. eo. tit cap. vlt irregularis non erit.

ADDITIO. Idem Inn. & Hoſt. in dec. ſacro & Gul. in Spec. de leg. § iuxta. ver. quid ſi quis ſuſpenditur, & Archid. hic, & ī. de offi leg. 2. Ioan. And.

[Glo. ſeq dat ſimile, & quæſtionem ſoluit.]

d ¶ Cœmeterio.) Sicut ergo interdicta eccleſia, interdictum eſt cœmeterium. ſupra eo. ſi c uitas. in ſi. (iſto libro.) ita interdicto mihi ingreſſu eccleſiæ, & cœmeterij, vt hic: nec hic diſtinguendum credo, an cœmeteriū ſit cōtiguū vel nō, vt ibi diſtinguitur: quia illa diſtinctio habet locum vbi res interdicitur, ſ. eccleſia: quia res eccleſiaſtica contigua ipſi eccleſiæ interdictæ eſt interdicta, vt ibi: ſed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic quid ad eam, an cœmeterium non ſit contiguum vel ſit? & per hoc illuderentur cenſuræ ſi poſſet in iſto, licet non in illo cœmeterio ſepeliri.

ADDITIO. Et talis illuſio reprobatur, ſup eo. tit. & lib. & ſententia. §. vlt. & c. ſeq. reſpon. cum concor. & infra eo. eos qui. Ioan. And.

[Glo ſeq. alleg. cōcor. ſecundo ſoluit quæſtionē: tertio quęrit & remittit, duas opiniōes ponit, & ſoluit.]

e ¶ Sequentē.] ita ergo ſunt paria quo ad hoc ſicut quo ad id. ī. eo. tit. ca. 1. & ſupra eo. ſtatuimus. iſto lib. cum ſi. & concor. ad hoc ī. de appel. ad hæc quoniam. Et intelligas proprie de ſuſpentione ab ingreſſu eccleſiæ, vel diuinorum, vt ſonat littera: quia in ſuſpentione à temporalibus puta ingreſſu poſſeſſionis vel prætorij, vel interdicto aqua & igni [1] non haberet hoc locū. ff. de appel. l. non tantum. taliū enim ſuſpenſionum vel interdictorum effectus bene ſuſpenditur ꝑ appellationem ſequentem: niſi eſſet caſus in quo ad damnatum publice intereſt ſtatim puniri. ff. eod. conſtitutum. Quid in ſuſpentione à beneficio? de hoc ꝑ Innocen & Hoſtien. in prædi. decret. ad hæc quoniā. & placuit Innocen. [2] ꝙ in omni ſuſpēſione eccleſiaſtica non ſuſpendat appellatio. Hoſtien diſtinguit: aut ſuſpenditur à beneficio: & tunc cum ipſum beneficiū ſpirituale ſit, vera eſt hæc opinio: aut ſuſpenditur à ꝑceptione beneficij, de qua conſtat quòd eſt tēporalis: & tunc bene ſuſpendet appellatio eius effectū. Idem ſm eum ſi dicat, ſuſpendo te a præbenda: ſecus ſi dicat, ſuſpendo te à canonia: quia illa ſpiritualis eſt ſatis videret: [3] ꝑ hāc decretalem ꝙ ſuſpenſio à beneficio bene releuetur per appellationē ſequentem: cum hic dicat, ab officio & ab ingreſſu eccleſiæ, & ſi idem eſſet in ſuſpenſione beneficij hoc expreſſiſſet. Puto igitur ſolum in his mere ſpiritualibus, per quæ ligatur anima, decreta. hanc locum habere.

1 ff. de ſeruis expor tādis. cui pacto. ff. de inter. & relega. per totū. Io. Andr.

2 Licet Arc. cōtrā opinionē ſibi attribuat. Ioā. And.

3 Idē his dē ratiōe Archi eo. Io. Andr.

¶ Idem.

¶ *Religioſum clericum verberantem, abſoluit epiſcopus eo caſu quo abſolueret clericum h. d. Dominicus.*

CAP. XXI.

Religioſo [f], qui manus violentas in clericum ſæcularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab epiſcopo eo [g] caſu abſolutionis beneficiū exhiberi [h], quo ſæculari

Religioſo.) Diuiſio patet ſecūda: ibi, Quamuis. Et ſatis ſe ſummat. Ioan. And.

CASVS. Habemus ꝙ ſi religioſi alicuius monaſterij ſe verberauerint in clauſtris monaſterij, ꝙ abbas illos poteſt abſoluere in illis caſibus, in quibus epiſcopus poteſt abſoluere. Item habemꝰ, ꝙ ſi religioſus iniecerit manus violētes in clericū, debet abſolui à Papa & non poteſt abſolui ab alio quā à Papa. Sed vtrum hoc ſit verū indiſtincte, ſiue iniectio violenta ſit leuis vel attrox? Reſpōdet quòd iura hoc dicentia ſunt intelligenda in his caſibus, in quib. quis inijciens manus violentas in clericum non poſſet abſolui à ſuo epiſcopo: Nam etiam ſi ſit inops religioſus vel detentus infirmitate, vel alia cauſa legitima poſſit excuſari, vt non accipiat iter Romam: pōt eū epiſcopus abſoluere etiā de caſibus reſeruatis ſedi Apoſtolicæ. Sed ponamus ꝙ quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapſo anno probationis faceret profeſſionem: accidit quòd durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum ſit excommunicatus? Reſpondet ꝙ ſic: eo ꝙ erat ſpes de clericatu & religione. Nota quod religioſis eſt interdicta vagatio. ad hoc ſupra ne. cle vel mo. ca 2. eo. lib. Dominicus.

[Prima gloſſa dicit quid declaret, & approbet & reprobet.]

f ¶ Religioſo.] Prima pars declarat decre ī eo. cū illorum. verſ. quòd clericum. Secunda reprobat quod no. Inno. & Abbas ſupra de regul. iur. ſtatuimus. & approbat quod ibi no Hoſt. & ſupra eo. c. 2.

g ¶ Eo caſu.) puta quia leuiter [4] percuſſit ſupra c. peruenit. Vel eſt debilis vel delicatus ſupra. eo. mulieres. & c. ea noſcitur. Vel eſt æger, vel in mortis articulo. ī. eo. q̄d de his. Vel habet inimicitias capitales. ſupra e. de cętero idem in ſimilibus.

[Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.]

h ¶ Exhiberi.] Contrarium videbatur per decre ꝑdictam c. um illorū vbi dicitur, ꝙ ſi clericum percuſſerit ſæcularem, non niſi per ſedem Apoſtolicam [5] (vt ſcandalum euitetur) abſolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur quòd indiſtincte monachus percutiens clericum abſoluendus eſſet a ſolo Papa ꝑpter ſcandalum, quod eſt cum monachus clericum ꝑcutit: cum dignior ſit cœtus clericorum 16. quæſt. 1. legi. ſed textus ille ſane debet intelligi ſecundū determinationū huius decre. nec enim pro eo quòd monachi ſunt, debet eorum cōditio eſſe deterior. 16. q. 1. ſunt nōnulli. in ſi. Et puto ꝙ ſi monachus non hēt vñ vadat: &

4 Nō ergo reſtringo ad leuiſſimā. ſup quo vide q̄d ibi ſatis no. ſup. ſi. 1. gl. Io. Andr.

5 Similis gl. in cap. qualiter. lo. 2. ext. d̄ accuſa. ſed qualiter hoc poſſit intelligi. vide B. Th. 2. 2 q. 1. ꝑ totū. & cap. 146. art. 1.

vadat: & monaſterium etiam pauperrimum, ſibi prouidere non poteſt: abſoluet illum epiſcopus eo iure quo abſoluit inopes. j. eo c. quod de his.

[Glo. ſeq reci. per contrarium]

a ¶ Seculari clerico.] ſupple vel laico.

b ¶ Non poſſit.] & ob hanc cauſā dicebant Inn. & Abbas contrarium in prædi. decre. ſtatuimus, & pro eis facit lex ff. de ſtatuli. l. ſtatuliber. vbi ſtatuliber quæ facit medio tempore, facit vt ſeruus, non vt liber: ſed contrarium eſt verum, vt hic. Nec obſtat ꝙ etas poterit laicari: quia idem in clerico ſeculari in minoribus ordinibus: & præterea tunc eſt eccleſiaſtica perſona. 18. q. 4. quiſquis.

† Vide Felinū in c. cū deputati. extra de iudi. & Iaſonē I l. penul. ff de iuriſdi. om. iu.

c ¶ Violentas.] idem puto ſi volentes in caſu j. eod. contingit. 1.

d ¶ A canone.] 17. q. 4. ſi quis ſuadēte. quo priuilegio etiā interdum gaudet clericus coniugatus. ſupra eo. lib. de cleric. coniug. cap. vnico.

clerico [a] poſſet, ſi alium cler. cum percuſſiſſet.

¶ *Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. h. d. Dominicus.*

¶ Quamuis † autē is qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit [b], donec ſit tacite vel expreſſe profeſſus: ſi quis tamen violentas [c] manus in eum inijciat, excommunicationis latæ à canone [d] vinculū non euadit.

Idem.

¶ *Abſolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: ſi ceſſante impedimento ſe non præſentat cū cōmode poteſt, ei à quo aliàs abſolui debebat, recidit in eādem ſententiam. Idem in abſoluto, qui ſe debet alicuius conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat. Ioan. And.*

CAP. XXII.

EOs qui [e] à ſnīa canonis [f] vel hominis (cū ad illum, à quo aliàs de iure fuerant abſoluendi, nequeunt propter imminētis mortis articulū, aut

EOs qui.] Sunt duæ partes, quę patent. Secunda ibi Idem.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendū ꝙ incidens in canonem, ſi quis ſuadente diabolo. 17. q. 4. nō poteſt abſolui à ſuo epiſcopo, ſed à ſolo Papa, ſi iniectio fuerit enormis. Idem dicunt aliqui ēt ſi iniectio fuerit mediocris: & hoc niſi in articulo mortis, vel niſi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non poſſet ire ad Papam pro obtinenda ſua abſolutione.

CASVS. Inieci manus violentas in clericum & atrociter, & ſic ſum excommunicatus, à qua excommunicatione non poſſum abſolui niſi à Papa: ſed eo ꝙ erā in periculo mortis conſtitutus propter infirmitatem, vel eo quia volebam intrare bellum vel mare, petij beneficium abſolutionis à meo diœceſano vel ſimplici ſacerdote, fui abſolutus, lapſo impedimento perueni ad ſanitatem, vel fui regreſſus à bello vel mari, nunquid tā cito ꝙ potero debeo adire Papā pro obtinenda abſolutione: quia me abſoluens abſoluit cum hac cautione, vt parerem mādatis Papæ? Reſpondet ꝙ ſic: & ſi non fecero, ipſo facto incido in priſtinam excōmunicationem. Sed quid, cum incidiſſem in excommunicationem priſtinam, acceſſi ad Papam & obtinui abſolutionem ſub hac forma, quòd Papa me abſoluebat: ſed quia ignorabat qualitatem meam & meas facultates, remiſit me ad meum diœceſanum pro pænitentia ſuſcipienda & ſatisfactione: & iniunxit mihi, vt intra tres menſes præſentarē me conſpectui diœceſani. intra illum terminum non præſentaui me coram meo diœceſano: nunquid reincidam in priſtinam ſententiam excommunicationis: certe ſic.

Nota primo quòd conſtitutus in periculo mortis poteſt abſolui à ſententia canonis vel hominis, & à ſimplici ſacerdote: etiam ſi abſolutio ſit reſeruata Romano Pontifici. Nam in reſeruatis Apoſtolicæ ſedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis poteſt quis abſolui à ſimplici ſacerdote à quacunque excommunicatione.

No. duos caſus in quibus abſolutus ipſo facto incidit in priſtinā excōicationē regulariter cōtractā. Primus caſus quando fuit abſolutus propter imminens periculum, qui ceſſante periculo non potuiſſet abſolui niſi à Papa: & ſe præſentare debet coram Papa quā citius poteſt ceſſante periculo. Alius caſus eſt, quādo quis abſolutus fuit à Papa, qui Papa cum remiſit ad diœceſanum vel ad aliū: ſi non repreſentat ſe intra tempus, ipſo facto incidit in priſtinam excōmunicationem. Nota inſuper, ꝙ quandoque ſententia canonis & hominis æquiparantur. Nota vltimo ꝙ abſolutio facta ab excommunicatione per illū qui non eſt iudex propter periculum imminens, nō eſt apta durare perpetuo, ſed tantum limitatur ad tēpus impedimenti. Dominicus.

[Gl. prima dicit q d corrigit, & ſummat.]

e ¶ Eos qui.] Corrigit notata p Ber. & alios j. eo. de cætero. Et hoc dicit; Abſolutus propter mortis periculū vel aliud impedimētum ab eo à quo aliàs non poterat: ſi ceſſante impedimento ſe non præſentat cum cōmode poteſt, ei à quo aliàs abſolui debebat, recidit in eandem ſententiam. Idem in abſoluto, qui ſe debet alicuius conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat.

[Glo. ſecūda enumerat xxxij caſus excōmunicationū huius libri: & remittit ad lit. caſus Clementinarū.]

f ¶ Canonis.] multi ſunt caſus [1], in quibus eſt quis excommunicatus à canone: & quidem ſcilicet 32. inducuntur per cōſtitutiones huius ſexti libri, quos hic omnes ordinatim enumerabo: Primus ſupra eodē lib. de elect. vbi periculum. §. nulli. Secundus eodem c. §. ꝙ ſi præmiſſa. Tertius, eod. titu. ſciant cuncti. Quartus, eo titu. generali. Quintus eo. titu. fundamenta. § ꝙ ſi ſecus. Sextus eo. ti. indēnitatibus. § poſtremo. Septimus de offi. deleg. c. vlt. § pars vero: Octauus. j. de his quæ vi metuſue cau. fi. c. vlt. Nonus, de iudi. mulieres. Decimus, de re iud. ad Apoſtolicę in fi. Vndecimus, j. de re. eccle. non ali. hoc cōſultiſſimo. §. laici. Duodecimus, e. c. in fi. Tertiusdecimus, de reli. do. cap. vnico. Quartuſdecimus, de cēſi. quam quam. §. qui vero. Quintuſdecimus, de immu. eccle. clericis. §. nos. igit. in fi. Sextuſdecimus, ca. decre. ver. prælatis. in fi. iſti duo hodie ſunt ſublati per cle. de immu. eccle. quoniā. Septimuſdecimus. eod. tit. quoniā. Octauuſdecimus, eodē titu. cap. vlti. Nonuſdecimus, ſupra ne cle. vel mo. cap. 1. in princ. Viceſimus, eod. cap. in fin. Viceſimuſprimus, de hære. cap. 2. 1. reſpon. Viceſimuſſecundus. eo ca. 2. reſp. ſed potius credo illum canonem ferendæ ſententiæ: vt ibi dixi. Vigeſimuſtertius, eo. tit. vt inquiſitionis in fin. Vigeſimuſquartus. de ſchiſmat. c. vnico, ver. omnes. Vigeſimuſquintus, eodem cap. verſi. & nihilominus. Vigeſimuſſextus, de homi. pro humana. ad fi. Vigeſimuſſeptimus. de iniurijs & damno dato. cap. vno. Vigeſimuſoctauus, de pœn. felicis. §. præſenti. Vigeſimuſnonus. eod. cap. ad fin. Trigeſimus. ſupra eo. quicūq; Duo autem inducuntur per hanc decre. qui de iure veteri non erant, vt no. ſupra eo. decreto. Caſus quē habuimus j. eo. c. proxi. & quē habebimus. j. c. proxi. ſunt declaratorij veteris iuris, & nō nouo iure promulgati: & ideo inter eos non computantur. Quinquaginta tales caſus expreſſos & duos tacitos īductos p cle- nota-

1 Xxx caſus iuris veteris collegit Hoſtie. in ſumma e. tit. §. 3. in prin. I. A.

2 De Iſtis loquitur glo. hoc dico: q a vna reſeruata addit aliā caſū. ſ j. tit. proxi. extit. in fi. duos ēt inducit Bonifa. poſt. cōpilationem huius libri p extrauag. de teſtandæ. ca. ſtatuimus. I. A.

nota ſu cle.v. infra eod.tit. in glo eſt ſciendum.
ADDITIO. Qui fuit additus ex illis caſibus ibi no. 26 ſunt Papales, id eſt, reſeruati Papæ: quos ibi ſignanter expreſſi: in ſupraſcriptis vero pauci ſunt Papales, ſ. quintus 23. & 28 Item triceſimus poſt perſeuerantiã duorum menſium: ſed non prius, decret. clericos. de immuni. eccle. omitto: quia eſt renouata. Ex his etiã caſib. quatuor requirunt ſatisfactionem ante abſolutionem, quos vide ſup. eo. ſoler. in glo id eſt, notoria Ioan An.

aliud impedimentum legitimum [a], pro abſolutionis beneficio habere recurſum) ab alio abſoluuntur: ſi ceſſante poſtea periculo, vel impedimẽto huiuſmodi, ſe illi, à quo his ceſſantibus abſolui debebant, quam cito commode poterunt, contempſerint præſentare, mandatum ipſius ſuper illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & ſatisfacturi † prout iuſtitia ſuadebit: Decernimus [b] (ne ſic cenſuræ illudant eccleſiaſticę) in eandẽ ſententiam recidere ipſo iure. ¶ Idem [c] ſtatuimus de his, quibus (cum à ſede Apoſtolica vel à legatis ipſius abſolutionis beneficiũ à quibuſuis ſententijs conſequuntur) iniungitur, vt ordinariorũ ſuorum, vel aliorum quorum libet ſuſcepturi pœnitentiam ab eiſdem, ſe conſpectui repræſentent, & paſſis iniuriam, ſeu his quibus propter hoc obligati exiſtunt, ſatisfactionem exhibeant competentem: ſi hæc [d] cum primum cõmode poterunt, non curauerint adimplere.

¶ Idem.

¶ Si percuſſionem in clericum ſine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus ſum: ſecus ſi meo nomine non ſit facta Ioan And.

CAP. XXIIII.

CVm quis [e] abſq; tuo mãdato [f] manus inijcit †

a ¶ Legitimum) aliqua exempla poſui ſupra c proxi.

b ¶ Decernimus.] Non dicit declaramus; & ſic ſuo tempore, vera fuit 1 opinio Goffr. Bernar. & Hoſtien qui dicebant eum non recidere. dicebat tamen Hoſtien. hoc prętextu multi illudunt cenſuræ, vnde prouidendum eſſet, modo igitur eſt prouiſum.

1 Idẽ Io. Mon. hic in prin. Ioan. An.

† Supple iuxta proprias facultates, ſm Anc. per ca. ea noſcitur. ſup. eo. in antiquis, quę ſequunt hic doc. quia de facultatib. eccleſiæ, quas ad vſum hẽt ad hoc nõ teneĩ. Ph. alleg. 16. q. 1. §. vlt. quare. q 6. c. ſi. §. ſi. vade inferunt, ꝙ fruct⁹ eccleſię capi non poſſunt pro delicto clerici. c. 2. §. de ſol. di ai in rep. mea. ca. ſi iudex laicus. de ſen excõ. lib 6. Fõt

c ¶ Idem.] ſ. quod in ſententiam recidant ipſo iure.

d ¶ Hęc.] ſcilicet duo ſuperius dicta, ſcilicet præſentare pœnitentiarijs, & ſatisfacere iniuriam paſſis. Ioan. And.

CVm quis abſque.) Sunt duo dicta, ſecundum ibi, Si vero. & vtrunque ſubdit rationem ſui ibi, Cum habito ſecundum ibi, Cum quis. Dom.

CASVS. Titius me offendit: aliquis meus familiaris volens mihi complacere & vindictã ſumere, nomine meo ſine mandato, Titium verberauit inijciẽdo in eum manus violentas: certum eſt ꝙ ipſe eſt excommunicatus: ſed vtrum ſim excommunicatus? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione, aut habui ratã iniectionem: quia poſtquam meus familiaris factum mihi retulit, ipſum occultaui, laudãdo factum: & tũc incurro ſententiam excõmunicationis: aut non habui ratum illud factum, & tunc non ſum excõmunicatus. Sed quid ponamus quòd non fecit nomine meo, ſed alio nomine: tamen poſtquam ſciui quòd ille verberauerat inimicum meum, mihi placuit & in corde meo habui gratum, & gauiſus ſum: vtrum incurram ſentẽtiam excommunicationis? Certe non: quia quod nomine meo non fuit geſtum, ratum habere nõ poſſum. Sed quid in primo caſu quñ ex rathabitione incido in excommunicationem: vtrum ſim excommunicatus à tempore ratihabitionis, vel à tempore iniectionis? Reſpondet quod à tempore ratihabitionis, & non à tempore iniectionis: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato ęquiparatur, id eſt, ſum excommunicatus ac ſi mandaſſem. Et ſecundum doctores ratihabitio habet ſuum effectum à tempore ratihabitionis & non ante. Nota primo quòd ſi quis nomine meo delinquat, non ſum puniendus, niſi illud delictum factum habeam ratum. No. magis ſpecifice, quòd ſi quis nomine meo iniecerit manus violentas in clericum, nõ ſum excommunicatus, niſi illam iniectionem ratificem. Quæritur de qua ratificatione intelligitur: vtrũ neceſſe requiratur, quòd ſit ratificatio apparens: vel ſufficiat quòd ſit ratificatio nõ apparẽs: Puta aliquis meum inimicum verberauit nomine meo: ego poſtquam ſciui factum illum, celaui in domo mea: Certũ eſt ꝙ ſum excommunicatus, quia iſta ratificatio eſt apparens: Sed quid ſi non ratificaui per exteriora ſigna: ſed in corde meo fui contentus, & ipſum laudaui: ſed per exteriora dixi ꝙ non ratificabã tale factum, & illum repuli à domo mea? Reſpondet gloſ quòd quantum ad Deum ſum excõmunicatus, & peccaui mortaliter: ſed quantum ad eccleſiam militantem, quæ non iudicat de occultis, non ſum excõmunicatus. Nota qđ ea quæ non ſunt geſta nomine meo, non poſſum rata habere. Nota quòd ſi quis verberauit inimicum meũ, licet habeam ratum, dummodo non ſit nomine meo: non ſum excommunicatus.

Nota quòd ratihabitio trahitur retro, & operatur idem ac ſi in principio actus interueniſſet, vide in reg. ratihabitionem infra de regu. iur. Nota quòd dictio, Si vero, eſt aduerſatiua, & aduerſatur in facto & in iure: quia in præſenti ver. ligatur, & in ſeq non Dominicus.

† Al. iniecerit.

[Prima gloſſ dicit quid declarat, & quid approbat. ſummat, & ſubdit exemplum regularum]

e ¶ Cum quis.] Declarat & approbat no. per Io. 17 q. 4 omnes eccleſiæ. per Bernar & modernos ſupra eod. mulieres. Et hoc dicit ſi percuſſionem in clericũ ſine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam excommunicatus ſum: ſecus ſi meo nomine non ſit facta. Et per hanc decretalem exemplificamus regulas infra de regu. iur. ratum quis, & regulam, ratihabitionem

[Glo. ſecunda quærit, ponit opi. contra quam alleg. duo iura: demum ſubdit alias duas opiniones, & ſecundam approbat.]

f ¶ Mandato.] Quod ſi quis mandauit clericũ verberari: & poſtea ante manuum iniectionem reuocauit mãdatum: demum mãdatarius percuſſit antequam reuocatio peruenerit ad eũ in hac quæſtione videtur tenere Ber ſup eo mulieres, talem eſſe excõicatum, ad ꝙ bene faciunt iura ibi per eum allegata: & idem per eadem iura ibi tenet Hoſt eſt tamen arg contra ff de acqui. here li quis mihi bona. ad fin & ſup. eo. lib. de proeu. c. vlt in ſi. Inno ibi dixit talem excommunicatum nõ eſſe a: tenetur tamen de culpa, de qua aliàs puniri poſſit: canon. n. dolum requirit. Bert. Brix. in ſi quęſtionum ſuarum venerialium, in quæſtione quæ incipit: aliquis mandauit (& eſt 19.) dixit quod talis quo ad Deum non tenetur, tamen quo ad eccleſiam excommunicatus eſt, quod certum videtur.

a Hoſti. hic poſuit dictũ Inno. ſed ipſe Inn. vĩ hic tenere qñ eũ tarde pęnituit, ꝙ non potuit reuocare: aliàs ſec⁹. hęc diſtinctio colligitur ex principio & fine ſuæ gloſ. Ioan. An.

ADDITIO. Quoſdam caſus quibus pœnitentia liberat à pœna poſuit de iure patro. cum laici, ſuper 1 glo. Ioan. And.

a ¶ Cle.

in clericum [a] tuo [b] nomine violentas: ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris [c]: Cùm ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. [d] Si vero iniectio eadem tuo nomine non [e] ſit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excõmunicationis vlliust vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non eſt geſtum [f].

Idem.

¶ *Tempore interdicti etiam ſani ad pœnitentiam admittuntur, niſi ſint excõicati: qui non niſi in mortis articulo admittentur, vel niſi cauſam dederint interdicto: qui non admittentur, niſi ſatiſfaciãt vel caueant prout poſſunt. Item illo tempore Miſſæ & alia diuina officia ſub pœna diſtributionum ſicut prius in eccleſiis celebrãtur ianuis clauſis: plane ſine excommunicatis & interdictis, & ſonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare poſſunt, & excluſis excõmunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In cæteris ſeruandum eſt interdictũ: Et reuocata ſunt priuilegia vltra id quibuſcunque conceſſa. h. d. Ioan And.*

CAP. XXIIII.

Alma mater [g] Eccleſia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & conſulte, quæ ſuadente ſubiectorum vtili-

a ¶ Clericum.] large ſummitur, vt 12. q. 1. duo ſunt.

(Glo ſeq exemplificat, quærit, & opi ponit.)

1 Obſerua ex hac gl. modũ probandi ratificationẽ actus per alium geſti. de quo vide no. in l. 3. ff de adimen. l. & in l. quo. n §. 1. ff. rem rat. habere.

b ¶ Tuo nomine., puta tui 1 contemplatione ſeruitor vel amicus tuus clericum qui tibi iniuriam realẽ vel verbalem intulerat, percuſſit: quem tu poſtea ratũ habẽdo receptaſti, & magis amicum habuiſti. Sed quid dices retẽto hoc themate: ſi ille amicum vel ſeruitorẽ talem nõ receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora poteſt apparere quod ratũ habuerit: ſed tamẽ in veritate ratum habuit i corde? Dixit Hoſt. ſupra eo. mulieres, talem quo ad Deũ eſſe ligatum, non tamẽ quo ad eccleſiam militantem, quæ non iudicat d occultis, de timo. ſicut nobis, & ſupra eo à nobis 2.

† al. illius.

(Gloſſa ſequens reſpon pro quæſtionem.)

c ¶ Incurris.] Ex ratihabitione prædicta. dico ergo eum excommunicatum ex nunc, ſcilicet ex quo ratum habuit, non ex tunc quo fuit facta iniectio: licet infra dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia ſatis trahitur ad tempus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet exnunc: nec enim ſententia excõmunicationis trahitur retro, ſicut aliæ ſententiæ, ſup. eo licet. quæ ſtatim ligat, aut nõ ligat, nec ſuſpendit effectum ſuum. ſupra de appel. paſtoralis, & facit quod dixi ſ. eo. venerabilibus. §. porro in glo poſt diffinitiuam Ioan. An.

d ¶ Compararí.] vt infra de reg. iu. ratihabitionem, & dic vt ibi no.

e ¶ Non ſit facta.] puta inimicus inimicum ſibi clericum percuſſit: ego gaudeo, & forte illũ poſtea recepto, & illi communico.

ADDITIO. Tunc tamen incurro minorem: & ſecundum hoc exemplum quod dixit tex. vllius intelligendum eſſet de maiori. Ioan. And.

f ¶ Geſtum.] infra de reg. iur. ratum quis, & dic vt ibi.

Alma mater.] diuide prout in prima glo.

¶ Et circa hanc dictionem, Alma, vide quod dixi de offic. cuſt. c. 1. ſuper eo. verbo, & habetur idem verbum ſupra eodem lib. de reliq. & ve. ſan. c. 1. poſt princip. Ioan. And.

CASVS. Vidimus ſupra per totum diſcurſum huius tit. maxime in c. ſi ſententia, & in cap. ſi ciuitas, & in pluribus alijs c. quòd tempore interdicti diuina officia nõ debent celebrari in locis interdictis: nec miniſtrari ſacramẽta eccleſiaſtica, exceptis aliquibus caſibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari ſacramentum pœnitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, ſed de ſanis nihil dicunt: Reſpondet Romanus Pontifex, quòd nõ ſolum morientibus, ſed etiam ſanis non debet denegari ſacramentum pœnitentiæ: etiam tempore interdicti: dummodo non ſint excommunicati. Item dummodo non ſint illi propter quorum culpam ſit poſitum interdictum: & hoc verum, niſi præſtita cautione, de qua in littera. Sed vtrum ſit indiſtincte verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Reſpondet quòd non: ſed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulſatis campanis: ſed poſſent celebrari diuina non cantando, ſed ſubmiſſa voce: & præbẽdati nõ intereſſentes horis diuinis perdunt ſuas diſtributiones, quemadmodum ſi diuina celebrarentur alta voce: ſed iſtud fallit i quattuor feſtiuitatibus: videlicet in feſto Paſchæ, Natiuitatis Domini, Pentecoſtes, & Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis: in illis quattuor feſtiuitatibus, licet locus ſit interdictus, poterũt pulſari campanæ, & celebrari diuina alta voce: etiam admiſſis interdictis in auditione diuinorum officiorũ: & cum illis qui ſunt cauſa interdicti: ſed debent remotius ſtare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis ſuis oblationibus, vel cauſa orandi. Poſtea Romanus Põtifex iubet antiqua iura obſeruari, non obſtantibus illis, quæ in cõtrarium ſtatuuntur. Nota primo quòd interdictũ quandoque refertur ad locum, & non ad perſonas loci: quandoque ſit ecõuerſo, vt ſup. eo. tit & lib. ead. ſi ciuitas. Nota ſecundo, quòd ex nõ celebratione diuinorum & ſubſtractione ſacramentorum inſurgit hæreſis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

(Glo prima ſummat, & diuidit.)

g ¶ Alma mater.] Corrigit hæc decretalis in quibuſdam ius vetus, vt infra patebit, & dicit hoc. Tempore interdicti etiam ſani ad pœnitentiam admittuntur, niſi ſint excommunicati, qui non niſi in mortis articulo admittentur, vel niſi cauſam dederint interdicto, qui non admittentur niſi ſatisfaciant, vel caueant prout poſſunt. item illo tempore, Miſſæ & alia diuina officia ſub pœna diſtributionum ſicut prius in Eccleſiis celebrantur ianuis clauſis, plane, ſine excommunicatis, interdictis, & ſonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare poſſunt: & excluſis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In cæteris ſeruandum eſt interdictum, & reuocata ſunt priuilegia vltra id quibuſcunque conceſſa. hoc dicit. Et poteſt diuidi in quattuor partes: in prima præmittit proœmium vſque ibi: Sane, ibi ſecunda, in qua tractat de ſacramento pœnitentiæ, quomodo & quibus ſit exhibendum tempore interdicti vſque ad §. Adijcimus. ibi tertia, vbi tractat quomodo diuina officia ſint illo tempore celebranda vſque ad §. Cæteris, ibi quarta & vltima, in qua quo ad cætera ſeruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

(Gloſſa ſecunda allegat duas concor. dat ſimile, & ponit notabile.)

a ¶ Commu-

tate poſtmodum conſultius ac rationabiliꝰ reuocat, † in meliuſve commutat a. ¶ Sane à noſtris dudum fuit prædeceſſoribus conſtitutum, vt in terris ſeu locis eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, nulla (certis caſibus & ſacramētis b exceptis) diuina celebrentur officia, vel miniſtrentur eccleſiaſtica ſacramenta. Quia vero ex diſtrictione huiuſmodi ſtatutorum excreſcit indeuotio populi, pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt c, ac Eccleſijs ſine culpa d earum debita obſequia ſubtrahuntur: cum fratribus noſtris deliberatione habita ſuper his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure e prolati, non tantummodo morientes, ſed † etiam viuentes, tam ſani f etiam quàm infirmi, ad pænitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum g, ſumme neceſſaria eſt) licite admittantur h: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquam in mortis † articulo i) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata eſt ſententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occaſione ipſum interdictum eſt latum, præbuerunt auxilium, conſilium, vel fauorem: niſi de ipſo delicto (ſi ſint tales quòd id facere valeant) prius ſatiſfecerint, vel de ſatiſfaciendo idoneam k dederint cautionem: aut ſi ſatiſfacere nequeunt, vel huiuſmodi cautionē præſtare, iurauerint l, quòd cum poterunt ſatiſfacient: & ad ſatiſfactionem huiuſmodi per eum vel per eos, qui facere ipſam debent & poſſunt, præſtandum, dabunt conſilium, & auxilium, ac iuxta poſſe ſuum fideliter laborabunt: non eſt pænitentiæ beneficium aliquatenus conce-

a ¶ Commutat.) quia ſecundum varietatem temporum ſtatuta expedit variari, ſupra de conſang. & affin. nō debet, & optime 63 diſtinct. quia ſancta §. verum. nam etiam priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam ſupra de deci. ſuggeſtum. Et not. quòd raro inuenies. & forte nunquam (ſaluo eo quod dixi ſupra de hære. contra Chriſtianos) quod cōſtitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & ſupra eod. lib. de reſcript. ſtatutum ſupra de conceſſio. præben c. 2. & de cēſi. felicis ſupra eo. licet hoc non ſit neceſſe, vt ſupra eod. lib. de conſti. cap. 1. eſt tamen vtile, vnde non debemꝰ eſſe faciles ad dicendum per ſuas conſtitutiones vetera iura eſſe correcta, vbi id non exprimit. quia ſi hoc intenderet, in illis expreſſiſſet, vt in iſtis. ad hoc ſupra de cele. Miſ. cum Marthe. verſi. Ioannes, cū ſuis concor.

[Gloſſa ſequens ſpecificat ſacramenta permiſſa.]

b ¶ Sacramentis.) permittebatur enim baptiſma paruulorū, pænitentia morientium, & viaticū, confirmatio in fronte. ſupra de ſpon. non eſt 1. de pænit. & remiſ. quòd in te. ſupra eod. reſpon. permittebatur etiam confectio chriſmatis. ſupra eod. titu. & lib. quoniam. & celebratio Miſſæ ſemel in ſeptimana pro conficiendo corpore Chriſti pro infirmis. ſupra eod. permittimus. tenet etiam matrimonium contractum tempore interdicti. cum teneat etiam cōtractū ab excōmunicato maiori. ſupra de eo qui dux. in matri. quā pol. per adul. ſignificaſti. licet enim illud ſit ſacramentum: nō tamen ſic confertur gratia per illud ſicut per alia 2. de hoc 1 q. 1. quicquid.

c ¶ Inſurgunt.) & omnibus his fuit prouidendum. ſupra de conſti. cap. 2. de ſepul. cap. 1. Audiui de quodam loco in Marchia, quòd tanto tēpore ſteterat interdictum, quòd facta relaxatione homines illis loci xxx. & lx annorum qui nunquam audierant Miſſam, deridebant presbyteros celebrantes.

ADDITIO. Simile quod dicit Hiero. ad Atherachiam, vbi loquitur de natis in obſidione, qui non deſiderabant quam non nouerant libertatem. Io. And.

d ¶ Sine culpa.) quod regulariter eſſe non debet, ꝫ. de reg. iur. ſine culpa. cum ſuis concor.

e ¶ A iure.) pone exemplum ꝫ. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. de cenſi. quanquā. de immu. eccle. de vſu. cap. 1. de pœnis. cap. vlti.

f ¶ Sani.) vide quòd verificatur hic falſa opinio, quam poſuerat Goffre. ſupra de ſpon. non eſt nobis in fin. vbi dicit textus, pænitentias morientium, dicebat Goffred. Tancre. & Vinc. & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda eſt pænitentia. allegat. de pænit. & remiſ. quòd quidam. de pænit. en. diſtinct. vlt. cap. vlti. prophetauit, & ſuo tēpore falſum dixit, licet hodie per hanc decre. ſit verum.

g ¶ Ad peccandum.) quia procliuis eſt curſus ad voluptatem: & natura imitatrix eſt vitiorum. 20. quæſtione 3. procliuis. & omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt ad malum. 12. quæſtione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delicta. in authen. de monachis. §. ſi vero his. col. 1. vnde eſt pænitentia ſecūda 3 poſt naufragium tabula, qua ſuſtinemur poſt caſum. de pænit. diſtin. 1. ſecunda poſt naufragium. & poſt baptiſmum, qui lapſus fuerit in peccatum, per eam reparatur. ꝫ de ſumma trini. firmiter, ad finem.

[Gloſſa quærit, argu pro, ſoluit contrarium.]

h ¶ Admittantur.) ſed nunquid talibus ſanis poſt pænitentiam dari poſſet Euchariſtia? & videtur quòd ſic: cum ipſa ꝑ pænitentiam intelligatur ſupra de pænit. & remiſſ. quod in te. Sed dic contra, 4 nam licet eo caſu per pænitentiam intelligatur viaticum, vt ibi: nō tñ ſimpliciter Euchariſtia: nā iſta eſt regula à canone tradita, ꝙ nulli pænitēti eſt denegandum in morte viaticum 5. 50 diſt. pænitentes. in fi. licet igitur Euchariſtia, vt viaticum eo tēpore permittatur his qui ſunt in via huius ſæculi. non tamen ſanis reperio permiſſum: & ſic antiquitati ſtabo, & dicam prohibitum. C. de appel. præcipimus ad hoc ꝫ §. proxi. in fi. vbi dicit, ſolummodo.

ADDITIO. Sic circa ſacramentā nihil ſit immutatum, niſi quo ad pænitentiam. & idem Archi. Io. An.

i ¶ Articulo.) tunc enim ipſi pænitentes abſolui poſſunt à ſacerdote. ꝫ. de ſepul. c. ſi. etiam ſi tale eſſet excōmunicationis genus, quod non poſſent abſolui niſi à Papa, 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

K ¶ Idoneam.) ergo non nudam, ſed pignora vel fideiuſſores. C. de verb. ſig. ſancimus.

l ¶ Iurauerint.) ad idem ſupra de donatio. inter virum & vxorem. per veſtras. C. de epiſco. & cle. authen. generaliter.

† Not. ꝙ rationabiliter factū mutatur. l. C. de cad. tollē. vbi dicit Bal. ꝙ ſicut medicus ſm tpa alterat medicinas, ita legiſlator leges. ꝑ tex. hic & c. nō dēt. de conſan. & affi. qđ ēt ꝓbat l. ſe legatis ff. de pœn.

† al. ita: ſed & viuentes.

1 Ibi dixit de ſacro ordinis poſt Inno. Io. Andr.

2 Fatetur ergo glo. ꝙ in matrimonio ꝯferi grā, & ꝯtrā aſſerere eſt hæreticū. cōc. Trid. ſeſ. 24. de ſacro matrimonij. cano. 1. an aūt in matrimonio tāta cōferat grā, quāta in reliquis ſacris cōſule Theologos li. 4. ſen. diſ. 26.

† Nam in mortis articulo nulla eſt caſuū reſeruatio: atq; ideo omnes ſacerdotes quoſlibet pænitentes à quibuſuis peccatis, & cēſuris abſoluere pñt, ita cōc. Trid. ſeſ. 14. c. 7. de caſuū reſeruatione.

3 Vide cōc. Trid. ſeſ. 6. c. 14. de lapſis & eorū reparatiōe.

4 Idē Archid.

5 Quid ſit, illud viaticum Pan. ponit c. qđ in te hic alle. tex. in c. inter rogo. q. 1. Font.

Cautio idonea pignora vel fideiuſſores cōprehēdit, nō nudā promiſſionē.

dendum. Nec tunc etiam quo ad iſtos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, ſeu vniuerſitas interdicti exiſtunt) facienda eſt relaxatio [a] interdicti, ſed eſt eis ſolummodo iniungenda pœnitentia ſalutaris. ¶ Adijcimus præterea, quod ſingulis diebus in eccleſijs [b] & monaſterijs [c] Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, ſicut [d] prius: ſubmiſſa tamen voce, ianuis clauſis, excommunicatis ac interdictis [e] excluſis, & cāpanis etiam nō pulſatis. Et tam canonici, quàm clerici eccleſiarum, in quib. diſtributiones quotidianæ illis, qui horis interſunt canonicis tribuuntur [f]: ſi ad officia non uenerint ſupradicta, diſtributiones eaſdem amittant: ſicut interdicto perderent non extante, ſi diuinis officijs non adeſſent. ¶ In feſtiuitatibus vero Natalis Domini, Paſchæ, ac Pentecoſte, & Aſſumptionis [g] Virginis glorioſæ, cāpanæ pulſentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia ſolemniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis: quibus ob reuerentiam dictarum ſolemnitatum (& vt ipſi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: ſic tamen quòd illi, propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatum, altari nullatenus appropinquent [h].

¶ Cæteris, quæ circa obſeruationem interdictorum à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis: nō obſtātibus quibuſuis priuilegijs, eccleſijs, monaſterijs, ordinibus, religionibus, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, ſub quauis forma vel expreſſione verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis [i], quæ contra tenorem præſentis conſtitutionis nullis volumus ſuffragari: cum quibuſlibet tam ſæcularibus, quàm regularibus ſufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmiſſo diebus celebrēt ſupradictis.

a ¶ Relaxatio.] facit ad ea quæ not. de pænit. & remiſ. quod in te. in ſi. 1. igitur ſi is propter cuius culpā latum eſt interdictum, ſatisfacere vult, tolletur interdictum: ſi non propter eius culpam, ſed alterius ipſe punitur, eius ſatisfactio nō requiritur. ī. eo. tit. & lib. ſi ſententia. §. 1. ſi autem culpabilis fuit, puta conſiliarius vel auxiliatius, licet tollatur cautio & iniungatur pænitentia non relaxabitur interdictum.

1 Et vide ibi ꝙ poſt Inn. dixi ſup ſi. vl. gl. Io. An.

b ¶ Eccleſijs.] non intelligas dē eccleſijs interdictis, ſed ſitis in loco interdicto. quod patet ſupra. §. 1. ibi, terris ſeu locis. ad idem ſupra de verbor. ſigni. cum in partibus. ſic etiam loquitur ſupra de penit. & remiſ. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod ſcripſi ſupra eodem titu. & lib. cap. præſenti. ſuper verſic. loca. Ioannes. Andr.

c ¶ Monaſterij.] & nomine eccleſiarum intelligūtur monaſteria. 54. diſt. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi ſupra eod. lib. de ſupplen. neglig. prælato. grandi. inuer. præſertim in glo. not. & ſuper ipſa. Ioan. And.

d ¶ Sicut prius.] hoc ſtatim determinat 2 ſequentia.

¶ Et 2 per hoc die quòd non ſolum Miſſæ ordinariæ poterūt dici, ſed etiam peculiares & pro pecunia.

2 Hæc verba vſq; in finē hui' gloſſulæ nō ſūt de glo. I. An nec hñr I. vetuſtioribus. Illa antē verba, & pro pecunia, intellige ꝙ ꝑt recipi pecunia nō tamquam ꝑriū ſed ad ſuſtentationē & pro eleemoſyna.

[Gloſſa ſequens quærit arg. affirmatiue. ſed contrarium ſoluit.]

e ¶ Interdictis.] qd de non interdictis? Videtur à cōtrario quòd eis præſentibus poſſit celebrari: ſed dic contrarium: quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina, niſi ſuper hoc ſint priuilegiati, & videtur expreſſum ſupra eod. lib. de priuileg. licet. quæ decr. etiam videtur ſuperflua ꝑ iſtam. Sed dic vt dixi in prin. immo ſi decre. illa intelligeretur de priuilegio iuris communis, puta dato hodie per hanc decre. ibi eſſet caſus.

f ¶ Tribuuntur.] & illis tantum, non alijs tribus debent: & conſuetudo contraria nō valet. ſup. eo. lib. de cle. non reſi. c. vnico.

[Gloſſa ſequens definit altercationem ſecundo quærit & ſoluit.]

g ¶ Aſſumptionis.] nota terminatam altercationem quærentium quod eſt ſolemnius feſtum: an feſtum Aſſumptionis, an feſtum Natiuitatis 3 virginis glorioſę: habet enim Eccleſia quòd ſit celebrius feſtum Aſſumptionis, vt hic vides. & ſupra de obſerua. ieiu. cap. 1. Sed in his feſtiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic ꝙ in vigilia feſti ad veſperas 4: quia tunc quo ad officiorum celebrationem incipit dies. 75. diſtinct. quod dic. & ſupra de fer. cap. 2. & credo ꝙ cōtinuare poterunt officium vſq; ad veſperas feſtiuæ diei incluſiue, completorium autem & reliqua poſt veſperas cantare non poterunt ſm hanc formam per iura prædicta.

3 Vel Anūtiationis, de quo plus videbat. Io. And.

† al. effectum.

4 Idē Archi. & facit cle. 1. de reliq. & vene. ſ. & hoc ex obſeruātia eſt indubitatū. I. And.

h ¶ Appropinquent.] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quàm ij qui peccauerunt 5: & merito. nam & ſpeciale eſt in hac ſententia contra rationem iuris quòd alius pro alio puniatur. ſupra. de iniu. & damno dato. c. vnico.

5 Dicit Io. Mo. gratia effuſa plus vel minus affluit ꝑut ſubiectū gratiæ plus vel min' ſe coaptat influenti. alle. qđ not. 14. q. 1. poſſeſſiones. & ſ. de vſu & habi. pleniū. §. 1. & §. equitij.

[Glo. ſeq. exemplificat, ſecundo ſoluit duo dubia.]

i ¶ Conceſſis.] erant fratres Minores, prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis ſuis feſtiuitatibus celebrare poſſent tempore interdicti, interdum vſque ad octauas: hæc & ſimilia priuilegia ſunt reuocata: puto. [Idem Archidia.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum & Hoſpitalariorum quo in eorum iocundo aduentu ſemel in anno aperiebatur vna eccleſia in loco tēpore interdicti, & celebrabantur diuina. ſupra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegijs, quæ reſpicit hæc conſtitutio, non de poſterioribus: cum ſibi vel ſucceſſoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuiſſet. ſup. eo. lib. de reſcrip. cap. vlti. C. de legi. digna vox. de elect. innotuit, antiq.

TITVLVS XII.

De verborum ſignificatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ Declarat hic Innocentius quid ſignificet uerbum priuilegij: Recepimus uos in proprios filios Eccleſia Romana et quis locus dicatur eſſe deſertus. hoc dicit. Io. And.

CAP. I.

VE-

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

¶ Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum præcedentium de varijs ꝯſtitutionibus editis ſeu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimo & circa delicta: verū quia aliquotiens dubitatur de ſignificatione verborum poſitorum in dictis conſtitutionibus: ideo annectitur titulus præſens, de verborum ſignificatione.

VEniens.] Iſta decr. diuiditur in quinq; partes: Primo declarat quid cōferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, illum. quis locus dicatur deſertus. & circa eccleſias talium locorum quattuor articulos declarat: Tertio in §. Ceterū. diffinit articulum decimatum: Quarto ibi, In alijs. fit reſeruatio iuris epiſcopalis, & parochialis: Quinto ibi: Per declarationem. fit proteſtatio de iure vtriuſque. Et ſcias prout infra tangit gloſſa quæ incipit, Sed in quo. quod fratres Templi & Hoſpitalis in quæſtione, quam habebāt cum Epiſcopo Tyberiacenſi ꝓduxerunt q̄dam priuilegia Alexādri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur q̄d ſignificarent: ꝙ hic in principio diffinit. Sed Innocentius tangit. & abbas clarius, ꝙ hic loq̄tur de quodam ordine, qui dicit̄ ſancti Iacobi, & eſt in Hiſpania: & ſunt laici vxorati certis dieb. in ſeptimana abſtinētes a thoro uxorum: hēnt tamen clericos in ſuo ordine: & ſic legēdo ceſſarent aliquæ obiectiones, de quibus infra dicet̄. Et quod in c. ſequitur, ideo non ſummaui: quia non reſpicit titulum. Ioan. And.

CASVS. Romanus Pōtifex, Hoſpitalarios S. Ioannis recepit in proprios & ſpeciales filios ſedis Apoſtolicæ, ſecūdum communem intellectum huius c & ſuper hoc fuit ꝯfectum inſtrumentum authenticum ad fidem ſuper hoc faciendam: poſtea accidit, ꝙ aliqui iſtorum Hoſpitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta, ratione quorum fuerūt couenti coram ordinario loci in cuius diœceſi perpetrauerāt delicta: qui Hoſpitalarij conuēti excipiendo propoſuerunt, quòd nō tenebant̄ litigare coram diœceſano: quia erant exempti a ſua iuriſdictione: & ꝓduxerunt dictum inſtrumētum: Ad illud probandum dicebat diœceſanus, ꝙ per illa verba, Recepimus vos in ꝓprios & ſpāles filios: non erant exempti a iuriſdictione ordinarij. & ꝑ conſequens tenebant̄ coram eo litigare: Conſultus Romanus Pōtifex interpretando, ſeu declarando illa verba, reſpōdit, quòd per illa verba non videtur data fuiſſe eis exemptio a iuriſdictione ordinarij: q̄d ergo important illa verba? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ illi, q̄ ſic ſunt recepti in proprios & ſpāles filios Romanę eccleſiæ, nō poterūt excommunicari, ſuſpēdi vel interdici a quoquam iudice, quā a Papa, uel eius delegato, & hoc importāt illa uerba: ſed per hoc non ſunt exempti a iuriſdōne ordinarij. Sed ponamus, ꝙ Romanus Pōtifex Hoſpitalarijs S. Ioānis, dedit priuilegium, vt ipſi in locis deſertis ad ipſos ſpectantibus, poſſint capellas ędificare ſine licentia dięceſani: Itē ꝙ poſſent p̄ſentare dięceſano clericos idoneos ad ſeruiēdum in illis capellis: Dubitatum fuit de iſto uocabulo, Deſertis, q̄s locus diceret̄ deſertus? Conſultus Romanus Pontifex, reſpondet, ꝙ ille locus dr̄ deſertus in hoc caſu quantum ad propoſitum noſtrum, q̄ non fuit cultus a memoria hominum a Chriſtianis, vel Sarracenis, vel etiam ſi fuit cult⁹ a Sarracenis, nō tamen a fidelibus a memoria hominum: tunc ille locus dr̄ deſertus quātum ad effectum priuilegij, vt ipſi Hoſpitalarij poſſint ī eo ędificare capellas, & vti priuilegijs a ſede Apoſtolica ſibi cōceſſis in locis deſertis. [Recepimus.] hucuſque durāt illa verba: [In pręmiſſis.] q̄a in alijs caſibus dicitur deſertum a tempore, quo quis renuntiauit appellationi: licet nō ſit lapſum tempus memoriam hominum excedens. [Subiecti.] licet dicti fratres haberent facultatem cōſtituendi eccleſias in locis deſertis, & inſtituendi clericos ibi: tamen quia nō eſt commiſſa cura animarum ipſis clericis, ideo debent pręſentare diœceſano, ut committat illis curam animarum. Et licet iſti Hoſpitalarij poſſint inſtituere clericos in illis capellis, inſtitutione quæ dicitur inſtitutio collatiua tituli: non tamen poſſunt inſtituere inſtitutione auctorizabili: ſed requirit̄ ꝙ adeant diœceſanum: vt dictum eſt. [Reſeruato.] q̄a ſi iſti Hoſpitalarij habeant proprias poſſeſſiones in locis deſertis, quas poſſeſſiones ipſi colunt proprijs manibus uel proprijs ſumptibus coli faciunt: ipſi ſoluūt decimas illis clericis ſui ordinis, & non parochialibus eccleſijs. Sed utrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant ſoluere quartam epiſcopo? Reſpondet, ꝙ non: immo in hoc ſunt priuilegiati, ut non ſoluāt aliquam portionem epiſcopo pro iure decimādi: ſed de alijs poſſeſſionibus, quas non colunt, nec coli faciunt ꝓprijs ſumptibus, debēt ſoluere decimas epiſcopo. [Derogari.] Hoc refert̄ ad primum dictum capituli: hoc eſt, per illa verba, Recepimus uos in ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ: non ꝓbant exēptionem: tamen dixit Roma. Pontifex. ꝙ ſi iſti fratres obtinuerunt a ſede Apoſtoli. exemptionem, non intendit per hoc præiudicare alijs ſuis defenſionib⁹, per quas poſſent ꝓbare exemptionem maiorem: ſed ſolum intendit declarare ꝙ ꝑ illa verba, Recepim⁹ uos in ꝓprios & ſpeciales filios ſedis Apoſtolicæ, non probat̄ plena exemptio. Nota primo principalem effectum principij huius cap videlicet, ꝙ per illa uerba: Recepimus vos in proprios & ſpāles filios Romanę eccleſiæ, nō ꝓbatur plena exemptio: ſecus ſi Papa dixiſſet, recepimus vos in ꝓprios & ſpāles ſubiectos Romanæ eccleſiæ: ut in c. ſi Papa. de priuil. Nota ulterius quid importāt illa verba, Recepimus vos in proprios & ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ: nam importāt: ut illi fratres nō poſſint excommunicari, vel ſuſpēdi, aut interdici ab alio quā a Papa, uel legato de latere. Et licet textus non faciat mētionem de ſuſpenſione, tamē eſt idem dicendum ſicut de interdicto: nam ſuſpēſio eſt quoddam interdictum: ut dicit gl Nota ꝙ locus dicitur deſertus, q̄ a memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellat̄ nouale. Et dicitur nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, q̄ non fuerat culta a memoria hoīum. Et ponderanda eſt dictio, Hominum, per hoc enim ſoluitur quæſtio vtrum illa terra dicat̄ nouale, quæ non fuit culta a cētum annis: nec fuerūt percepti fructus: ſed tamen apparent ſulci, & apparet ꝙ aliàs fuit culta? Dicendum, ꝙ nihilominus dicitur talis terra nouale. quia ſulci non ſunt in memoria hominum. Et ſic licet in aliqua terra appareāt ſigna: dum tamen non fuerit culta a memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota quòd quis non poteſt ædificare eccleſiam in loco non exempto ſine licētia diœceſani. Quid ſi de facto ędificauit abſq. licentia dięceſani? Dicendum quòd locus ille nō debet deſtrui: ſed dos applicabit̄ epiſcopo qui poterit de illa eccleſia diſponere, & in ea clericū inſtituere: nō ad

niens [a]: & infra. ¶ Per [b] illa uerba priuilegij: in ſpeciales & propr os Eccleſię Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non [c] intelligi, & ipſos ex illo in proprios eiuſdem eccleſiæ filios fuiſſe receptos, quòd ab alio, quàm a Romano Pontifice, uel legato ab eius latere [d] † deſtinato, interdici [e], uel excommunicari, a quoquam non ualeant, declaramus. ¶ Illum locum deſertum, in præmiſſis intelligimus, qui non habitatus penitus [f] neque cultus fuerit, uel ultra memoriam hominum (ſecundum indulgẽtiam lucij) eſt ſub Sarracenorum poteſtate detentus [g], cenſentes eccleſias in talibus deſertis locis a fratribus ipſis conſtructas, ſeu etiã conſtruendas [h], in eo plena libertate gaudere, ut ſecundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipſis legis [i] diœceſanæ nomine valeat per epiſcopos exigi: quæ (ſecundum priuilegium Alexandri) non poſſunt interdicto, ſeu excõmunicationi ſupponi: quas in locis huiuſmodi dicti fratres habeant poteſtatem (petita [k] a ſede [l] Apoſtolica licentia) conſtruendi, eaſque cum ſuis plebibus per ſuos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi [m] epiſcopis præſententur: ut ab eis [n] curam recipiant animarum, cum plebes epiſcopis ſint ſubiectæ [o]. ¶ Cęterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus ſuis, quos proprii manibus aut ſumptibus excolunt, & alijs bonis [p] ſibi à Deo præſtitis, conuentibus clericorum ordinis ſui (à quibus [q] quarta, uel tertia nullatenus exigatur) cum integritate perſoluant [r], ſalua moderatione concilij

præſentationem ędificantis, & illi clerico aſſignare illã dotẽ. No. ꝙ fratres S. Ioannis non sũt a iuriſdictione diœceſanorum exempti, priuilegio clauſo in corpore iuris: qa dicit textus, ꝙ nõ apparet, ꝙ fuerũt recepti i ꝓprios & ſpẽles filios Romani Pontificis: ſed ꝓteſtatur Papa, ꝙ nõ intendit derogare eorũ priuilegijs ſi habeant ampliora priuilegia. Nota unum caſum, in quo decima non ſoluitur eccleſiæ parochiali, ſed clericis illius ordinis: vt ſi fratres ſancti Ioãnis habeant poſſeſſiones, quas excolunt uel excoli faciunt proprijs ſumptibus, non ſoluunt decimas eccleſijs parochialib⁹, ſed clericis ſui ordinis. Nota caſum, in quo epũs non conſequitur quartam decimarum: videlicet a clericis fratrum ſancti Ioannis. & hoc verum de decimis receptis a terris, quas excolũt ꝓprijs manib⁹, vel ꝓprijs sũptibus excoli faciũt: ſecus ſi dederint illas poſſeſſiones alij excolendas, uel in emphyteuſim, uel ad perpetuum cenſum, ideo fratres S. Ioannis qui tradunt alijs ſuas poſſeſſiones, ſub hac qualitate: tradimus tibi tales poſſeſſiones qtatas & exemptas a ſolutione cuiuſcumq; decimæ, male faciũt: nec illo modo poſſũt tradere ſuas poſſeſſiones: & hoc verum niſi habeant ampli⁹ priuilegium: nam priuilegium tantum ualet, quantum ſonat.

Nota etiam, quòd per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio: de quo uide ſupra de priuileg. ſi Papa. Nota finaliter argum. quòd legatus de latere poteſt ſe intromittere, de reſeruatis Romano Põtifici. de quo ſupra de offi. dele. quod tranſlationem Dominicus.

† Pet. de Anch. negat ꝑ hũc tex. ꝓbari legatos cognoſcere poſſe de cauſis exẽptorũ: q2 hic eſt priuilegiũ, non ius cõe, itẽ æq paraſ ordinarijs, q exẽptos non iudicãt: no. ĩ. de of. leg. trãſlationẽ. Font.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Veniens.] Declarat hic Innocentius quid ſignificet verbum priuilegij: Recipimus vos in proprios filios eccleſię Romanę: & qs locus dicaſ eſſe deſertus.

b ¶ Per illa verba.] quaſi dicat, poſſent illi hẽre alia priuilegia per q̃ eſſent exẽpti, ſed per iſta nõ ſunt: eſt enim quædam declaratio, per quam nõ præiudicatur alijs defenſionibus, ut dicit in ſi.

c ¶ Non intelligi.] Idem habes ĩ. eo. li. de priui. ſi Papa. §. ſimiliter. & vide ĩ. de hoc in gl. ſed in quo ſunt iſti priuilegiati.

d ¶ Latere.] nota igiſ differentiam inter legatos de latere & reliquos. ad idem ſup. de offi. leg. c. penul. & ſup. e. ti. c. 1. Satis eſt ergo hic, ꝙ verba aliqd conferãt & aliquid operantur. ſupra eo. tit. abbate.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

e ¶ Interdici.] ſatis puto idem in ſuſpenſione: cum illa ſit quoddam interdictum: 1 & omnia ea continentur ſub appellatione cenſuræ. ſupra eod. tit. quærẽti. Et quod dicit, a quoquam, intelligo etiã ordinario. Nec obſtat ſupra eo. lib. de priuileg. ne aliqui. quia ut ibi diciſ, illa decreta. non habet locum in religioſiſ, quibus conceſſum eſt priuilegium tale ratione loci uel ordinis. ad idẽ ſup. eo. lib. de priuilg. cap. 1. §. in eos.

1 Hoc petet ĩ. e. ti. iſcui. ꝓiſ cto. 3. rñ. cũ 1. & 2. Ad idẽ ĩ. ti. 1. c. 1. ſi qs. contrictis, cũ illa dec. ſacro. eo. ti. dec. epõ. rũ. ĩ. e. li. ſ priui & decr 2. ĩ. e. li. ſ of. del. lo. A

f ¶ Penitus.] ſ. quia non eſt memoria, ꝙ habitatus, vel cultus fuerit a Chriſtianis, vel Sarracenis: & idẽ in ſequenti caſu, ſcilicet quãdo habitatus uel cultus fuerit, ſcilicet a Sarracenis.: nec eſt contrarij memoria. ſ. ꝙ a Chriſtianis fuerit habitatus, uel cultus.

g ¶ Detentus.] ſupra de re iudi. abbate. eo. lib.

h ¶ Conſtruendas.] petita licẽtia a Papa, ut infra uer. quas in locis.

i ¶ Legis diœceſanæ.] eſt lex diœceſana, & lex iuriſdictionis, de quibus plene not. 10 q. 1. in ſumma. & ſupra de offic. ord. dilectus ſuberunt ergo lege iuriſdictionis præter id, ꝙ ſunt exempti per priuilegium Alexãdri, vt ſequitur.

ADDITIO. Vnde ſub diœceſanis poterunt conueniri ſecũdum Inno. & vide ꝙ not. ſupra eodem li. de priui. c. 1 in eos. in glo. 1.

k ¶ Petita.] intelligas & obtenta: confidenter aũt poſtulent: quia illam obtinebunt. ſupra eo. li. de cenſib. Romana ver. ſi vero.

l ¶ A ſede Apoſtolica.] aliàs ſufficit licentia diœceſani. de conſe diſt. 1. nemo. & concor ad hoc ſup eo. lib. de priuil. auctoritate. vbi quo ad hoc diſtinguiſ inter loca exempta & non exempta.

m ¶ Examinandi.] ne ad animarum regimen promoueanſ indigni: cum hoc caſu promotori inferatur pœna. ſup de ele. nihil eſt. eſt enim ars artium, regimen animarum. ſup de æta & qual cum ſit.

n ¶ Ab eis.] ſcilicet diœceſanis epiſcopis.

o ¶ Subiectæ.] concor. ſup. de præb. in Lateranen. & c. de monachis & eo. li. & eo. tit. c. 1. ſupra de priuile. cum & plãtare §. cum in eccleſijs. Et tales rectores ſic inſtituti sũt ꝑpetui uicarij, nequeuntes abſq. cauſa rationabili remoueri. ſup eo. lib. de capel. mo. c. 1.

p ¶ Bonis.] vndecũque proueniant, licite tamen acquiſitis. de hoc 14. quæſt. 5 in ſumma. ſup. de deci. ex tranſmiſſa.

q ¶ A quibus.] clericis ſcilicet ordinis ſui.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit exprimẽdo ſex, in quib. obtinent iſti fratres.]

r ¶ Perſoluãt.] ſed in quo ſunt iſti priuilegiati quoad

hoc

hoc: nonne iſti fratres de iure ſunt priuilegiati, ꝙ non teneanī ad decimas laborum & noualium ī. de deci. ex parte 1. ſunt n. iſti, de quibus hic Papa loquitur Templarij, Hoſpitalarij, Hieroſolymitani: qui cum Tyberiacen. epo quæſtionem habebant ſuper diuerſis articulis: In qua cauſa produxerunt priuilegia ſuperius dicta. Sciendum eſt, ꝙ iſti fratres laici ſunt ex ordine: quia ordinē clericalem non habent: quidam ex eis ſunt milites. ſup. de ſentent. excom. canonica. alij ſunt clerici. Iſti igitur fratres de laboribus & nouaſibus, quæ colunt, ſoluent decimas ſibi ipſis, & id eſt, clericis fratribus ordinis ſui; qui clerici de his decimis epiſcopo non dabunt, quartam, quam alias de iure communi deberet habere. ſupra de offi. ordi. conquerente. de præſcri. de quarta. eſt enim quarta ꝗ ſoluūt de lege diœceſana. ſupra de offi. ordina. conquerente a qua nulli ſunt exempti, vt ſupra vidiſti. Si igitur bene aduertis per hæc ſua priuilegia, iſti obtinēt prius in eo quia ex quo ſunt proprij & ſpeciales eccleſiæ Romanæ, nō ab ipſo epiſcopo interdici vel excommunicari nō poſſunt. Item quòd ratione eccleſiarum per eos cōſtructarū in locis deſertis nihil lege diœceſana debent epiſcopo. Tertio, quòd propter eas excommunicari vel interdici non poſſunt. Quarto, quòd ſolum per ſuos clericos eas gubernant. Quinto, ꝙ decimas laborum & noualium & alia quæ colunt, clericis ſui ordinis, & ſic ſibiipſis ſoluūt. Sexto, ꝙ de illis decimis quartam epiſcopo non ſoluunt. Ioan. And.

generalis a: In alijs b eorum poſſeſſionibus iure communi, ſeu quolibet alio eccleſijs parochialibus & diœceſano epiſcopo reſeruato. Per declarationem c autem huiuſmodi nolumus defenſionib. alijs, ſeu iuribus partium derogari.

a Dicebat ergo Hoſ. & poſt eū eſt, Io. Mo. & Arc. quod iſti grauātur ī vno: di. q a ſoluūt id ꝙ nō teneanī ꝑ d. decre. ex parte. Sed ſtatī relenanī ī alio, q a ſoluunt clericis ordinis ſui: iuxta regulā ī. paro. c. 1. & ff ī iu. ie. cūq ī prin. Io. And.

a ¶ Generalis.] ſupra de decimis, nuper. ſcilicet quòd de poſſeſſionibus quæſitis poſt concilium ſoluant decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Inno ꝙ hoc vult iſta moderatio, quòd iſte ordo S. Iacobi de quæſitis poſt conciliū integras decimas ſoluat, intellige parochijs quibus debentur. Ioan. And.

b ¶ In alijs.] ſcilicet quas alijs colendas tradunt, vel ab alijs colendas recipiunt: Vel de quibus antequam fierent noualia magni prouentus proueniebant. Vel quæ ſunt ipſorum quoad primæuum & directum dominium: tamen parochiani eas poſſident & tenent: pone habētes eas per emphyteuſim. ad hoc ſupra de deci. dilecti. & c. licet. & ſupra eo. quid per nouale. ad ſi. de acquiſitis poſt concilium dixerat ſupra prox.

[Glo. ſeq. reci. per obiect. & ſolutionem.]

c ¶ Per declarationem] Nota verbum, ſi ageretur de exemptione, & exemptio non probaretur, & pronunciaretur contra opponentem, bene fieret præiudicium: ſaltem quoad eum, licet non quoad ſuperiorem. ſupra de priuileg. cum olim de reſtitutio. in integrum, cap. 2. quia ſi non appellatur a ſententia priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur ſententia. ſupra de re iudicata, inter monaſterium. & cap. ſuborta. ſed hic non diffinitiue pronuntiat: ſed declarat quodammodo interloquendo quid importent verba priuilegij: vnde licet per illud priuilegium, qui ſunt recepti in filios, nō ſint exempti: ſi habent alia priuilegia exemptionis, bene ſunt exempti: vt dixi in principio, non enim pronūtiat illos exemptos vel non, ſed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in alijs caſibus, de quib. ſupra dicitur.

Conſtitutionem.] Continet tria dicta, quæ patent in rubro. Secundum ibi, Cæterum. Tertium ibi. Statutum quoque. Et olim incipiebat Coniurationem, & fuit multum deciſa Ioan. And.

¶ In hoc c. ponuntur duæ declarationes. Primo ꝙ quātum ad materiam cap. ſi forte. ſupra de electio. non eſt differentia inter euidēs & manifeſtum, ſed idem ſignificant. Secundo ponitur, quòd illi dicuntur coniuratores, qui ſe obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apoſtolica in ſuis eccleſijs, & ſunt vt conſpiratores puniendi.

¶ Nicolaus tertius. †

¶ Declarat manifeſtum & euidens eſſe ſynonyma, & idem ſignificare, quo ad caſum dec. de elect. ſi forte. Ioan. And.

CAP. II.

Conſtitutionem d felicis recordationis Gr. Pa

CASVS. Dicitur in cap. ſi forte. allega. quòd ſi inter cætera, quæ opponantur electo, opponatur cui dens defectus, qui concernit perſonam ſuam: puta caret oculo, vel quia patitur defectum ſcientiæ, de illo eſt prius inquirendum: & ſi opponens deficiat in probatione illius: punitur ac ſi in probatione omnium defeciſſet. Sed quid ſi illud crimen ſeu vitium non ſit euidens, ſed manifeſtum: & poteſt probari. (Vnde euidens propriè dicitur quod ſemel factum ſemper durat. capit. euidentia. de accuſationib. in antiquis. ſed manifeſtum dicitur quod non durat in apparenti, ſed tamen poteſt probari de facili) vtrum ſit idem? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd, ſic quia quantum ad hoc euidens & manifeſtum idem ſignificant. Sed ponamus quod canonici eccleſiæ Pictauen. ſimul conuenerunt, & adinuicem promiſerunt mediante iuramento; & ſic eſt coniuratio: vel ſine iuramento, & ſic eſt ſimplex conſpiratio, quòd non reciperent expectantes auctoritate Apoſtolica, ſed eos repellerent: vtrum tamquam conſpiratores ſint puniendi? Reſpondet quòd ſic: Et ſi per modum ſtatuti hoc fecerint, non valet huiuſmodi ſtatutum. Nota primo iuncta glo. differentiā inter euidens & manifeſtum: nam euidens accipitur pro notorio facti euidentis, quod cunctis apparet. Nota vlterius, quòd licet capit. ſi forte. allegatum, dicat, quod ſi opponatur contra electum euidens defectus, quòd de illo eſt prius inquirendum: & deficiens in probatione puniatur, ac ſi in probatione omnium defeciſſet: Idem eſt dicendum de defectu manifeſto: ſed hoc poterat colligi in dicto capitulo, ſi forte, quia ibi ſit mentio de defectu ſcientiæ: qui defectus proprie non dicitur euidens, ſed manifeſtus: quia probatur faciendo debitam examinationem. Nota, quod differentia eſt inter coniurationem & conſpirationem quia coniuratio eſt, quando plures ſimul conueniunt de ſtando contra aliquem, & ſuam conuentionem firmant iuramento: Sed conſpiratio, eſt quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de ſtando contra aliquem: ſed conueniunt ſine iuramento. Et dicitur conſpiratio a con, quod eſt ſimul: & ſpiratio. quaſi ſimul, id eſt, vna ſpiratio. Vel dicitur a con, quod eſt contra. Et tales coniurationes, & conſpirationes, tam ſecundum leges, quàm ſecundum canones ſunt prohibitæ. ſecundum leges eſt tex. in l. denuntiamus C. de his, qui ad eccle. confu. l. vnica. C. de monopo & imponitur ſecundum leges grauis pœna. Nota etiam tres modos, quibus poteſt prouideri dignitatibus: per electionem videlicet, promotionem, & poſtulationem. Nota finaliter, quod patiens defectum in memoria, vel intellectu, eſt inhabilis ad dignitatem. Et pondera: quia vult textus, quòd talis defectus poſſit eſſe euidens & manifeſtus. Dominicus.

† In pleriſque antiquis codicib. & impreſſis ita Nicolaus quartus.

[Prima gloſſa diuidit & ſummat: & dicit quid primo declaret.]

d ¶ Conſtitutionem.] Primo declarat manifeſtum, & euidens eſſe ſynonyma, & idem ſignificare quo ad caſum decre. de elect. ſi forte. Secundo declarat conſpiratores & coniuratores, qui iurauerūt & ſtatuerūt de nō

pæ prædeceſſoris noſtri, editam in concilio Lugdunenſi [a], vt ſi forte inter cætera, quæ obijciuntur electo, aut poſtulato, ſeu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem ſcientiæ, vel alium perſonæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoſcatur: & ſi opponentem inuentum fuerit deſtitui veritate, à cauſæ illius proſecutione totaliter ſit excluſus, & aliàs puniatur, ac ſi in obiectorum probatione omnium defeciſſet [b]: In illo, qui manifeſtum [c] defectum in viſu [d], auditu, & alijs corporis † ſenſibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu [e], opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem [f] conſtitutionis ipſius, manifeſtũ & euidens, idem ſupponere declaramus.

¶ *Declarat conſpiratores, & coniuratores, qui iurauerunt & ſtatuerunt de non recipiẽdo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec poſſent reſiſtere. Io. And.*

¶ Cæterum canonicos cuiuſuis eccleſiæ, qui ſtatutum [g] fecerunt ſolemniter, & iuramento firmarunt, quod eccleſiam ſuam, & ſeipſos, contra omnes impetrantes canonicatum ipſius eccleſiæ defenderent vſque ad ius vel ſententiam, quantum poſſent ad iudicium domini Papæ, vel ſpecialis mandati eiuſdem: & quod communibus expenſis, ac cum procuratorio ſigillo capituli ſigillato eadem defenſio fieret: & quòd quamdiu aliquis de canonicis eiuſdem eccleſię defenſionẽ huiuſmodi, & oppoſitionem vellet prædicto modo [h] ſubire, alij canonici non poſſent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrãtem: Conſpiratores, & coniuratores contra ſanctam Romanam eccleſiam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipſius, decernimus, & eoſdem tamquam conſpiratores, ac coniuratores, ſecundum ſanctiones

recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec poſſent reſiſtere. Tertio declarat tale ſtatutum deteſtabile & illicitum multis ex cauſis. Secunda, ibi: Certum. Tertia ibi: Statutum quoque. Et declarat primum dictum vt ſupra dixi decre. ſupra. eod. libro. de elect. ſi forte. Et quæ ibi not. Gard. & Guilel.

a ¶ Lugdunenſi.] ſup. eo. lib. de elect. ſi forte. cuius verba ad litteram infra ſequuntur vſque ad verbum, in illo. vbi ponit declarationem, & hæc omnia vſq; ibi, expone, vt ibi dixi.

b ¶ Defeciſſet.] vt ſupra eod. lib. de elect. cap 1.

[Gloſ. ſeq. obijcit, ſoluit; ſolutionẽ fortificat.]

c ¶ Manifeſtum.] videbatur contra: quia conſtitutio, ſi forte. loquebatur in euidenti & non manifeſto: & aliud videtur euidens, & aliud manifeſtum. Euidens enim eſt quod ſemper palam eſt & euidenter apparet. 1 Argumen. 1 Quæſtio. 1. vt euidenter, & ſupra de ac cu. euidentia. ff. de cõtrahen. emptio. l. ea, quæ quod enim eſt in euidenti, nulla poteſt tergiuerſatione celari. ſupra de coha. cler. & mulierum ca. vlt. ſupra de offic. ord. c. ordinarij. §. ceterum. eod. lib. Manifeſtum vero aliquando probatione indiget. 11. q. 3. eorum. de hoc nota. 2. q. 1. manifeſta. ſupra de cohab. cleri. & mul. veſtra. Sed contrarium eſt verum per hanc conſtitutionem & merito: nam conſtitutio, ſi forte. requirit probationem examinis in euidenti defectu. & probatur manifeſtum, ſupra de electio. bonæ 1. C. ſi mi. ſe ma. dix. l. 3. ibi Niſi palam & euidenter ex inſtrumẽtorum probatione, &c. & præterea hæc duo videntur ſynonyma. ſupra eodem tit. cum olim. Nam & ſi opponatur euidens defectus ſcientiæ, non palam hoc apparet: ſed eſt neceſſe examinationem fieri: examinatione autem hoc fiet certum. 2. ff. ſi certum petatur. l. certum. immo etiam not. Guli. in decreta. ſi forte. quòd ſi obijciatur contra electum, quòd eſt omnino illitteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter, vel manifeſte: in exceptione habebit locum decreta. ipſius forma: quia idem eſt verborum ſenſus, & ideo idem ius eſſe debet. ſupra de conſti. tranſlato. ff. ad legem Aqui. illud. & ad hoc facit inſti. de excuſa. tut. §. ſimiliter cũ qui litteras neſcit, &c. & formulæ verborum hodie ſũt ſublatæ. inſti. de verbo. oblig. §. 1. C. de formu. & impetra. act. ſubla. l. 1. & 2. & verba non debent præualere ſenſui: ſed econtra ſupra eodem tit. intelligentia. & c. propterea & 1 q. 1. Marcion. intelligamus ergo euidentem & manifeſtum, cuius probatio eſt in euidenti & manifeſto: licet id in exceptionis forma nõ exprimatur: aliàs ſequeretur quòd ſi dico electum cæcum, ex quo non addo euidenter vel manifeſte, non haberet locum cõſtitutio, quod eſſet abſurdum.

† al. corporeis.

1 Macrobius ſup. ſomno Scipionis li. 2. charta 23. negari non poteſt quod viſus eſt firmat. I. A.

2 Sũt ergo paria aliqd eſſe vel leuiter poſſe fieri. certũ ff. de cõdi. inſe. l. 1. §. Sabini. C. de adul. § quis 1. Io. Andr.

d ¶ In viſu.] vnde oculo carens non promouetur. 55. diſtin. ſi Euangelica.

Oculo priuatus nõ promouetur.

e ¶ Intellectu.] ergo ſiue memoria, ſiue intellectu careat, non promouebitur ad dignitatem. 39. diſtinctio. Petrus.

f ¶ Ad intentionem conſtitutionis ipſius.] quaſi dicat interdum bene ſunt diuerſa, vt dixi ſupra in gl. videbatur. in prin.

[Glo. ſeq no. ad quæſtionem quam ſoluit diſtinguendo.]

g ¶ Statutum.] Ex hoc & ex eo quod dicitur in fine, videbatur, quod canonici poſſunt facere ſtatuta, 3 dummodo aliàs ſint licita. Solet dici, quòd capitulum ſine epiſcopo ſtatuta facere non poteſt, quæ tangant generalem ſtatum eccleſiæ, vel tangant epiſcopum, vel eius iura. ſic intelligatur de conſu. cum conſuetudinis. ſupra de ijs, quæ ſi. a præl. nouit. è enim prælatus caput, a quo non licet membrum recedere. de præſcri. cum non liceat, & hęc vera ſunt, etiam ſi capitulum talia ſtatuat cũ archidiacono ſuo, vel prępoſito, vel alio, qui poſt epiſcopum præſit capitulo. Si vero ſtatuant ſuper ijs, quæ non tangunt epiſcopum, vel ſtatum eccleſiæ, ſed ſua ſingularia negotia: puta quod certis modis quotidianas obuentiones diſtribuant, vel quòd certo modo ad capitulum vocentur, puta per talem campanam, vel alio modo: vel quòd certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his ſimilia: ſatis poteſt dici, quòd ſuper his tenet ipſius capituli conſtitutio ſine epiſcopo aliàs licita, & legitima. ad hoc ſupra de reſcriptis, edoceri. ſupra de conſtitutionibus, ex litteris ff. quod cuiuſque vniuer. nomi. l. 1. § 2.

3 De materia huius gl. vide Fel in c. cũ omnes. ex de conſ.

ADDITIO. Et de hoc ſcripſi poſt Compoſ. Inno. & Hoſt. de conſt. cum omnes. in prin. & ibi videatur quo modo reſpondetur ad decre. cum dilectus. de cler. non reſi. & vide quod ſcripſi de reſcri. conſtitutus. ſuper verbo, per decanum. Ioan. And.

h ¶ Prædicto modo.] ſcilicet cum procuratorio capituli & communibus expenſis.

[Glo. ſeq.

¶ Gloſſa ſequens primo ponit pœnam conſpiratorum, & tres actus, a quibus repelluntur, & unde dicantur. Secundo tractat de prælato auctorizante. Tertio notat ad quæſtionem.]

a ¶ Canonicas.] 11. quæſtio. 1. coniurationum. & cap conſpirationum. capitu. ſequenti. & eſt pœna talium depoſitio, ut ibi. Item conſpiratores repelluntur ab accuſatione, denuntiatione, & teſtimonio contra eos, contra quos conſpirauerunt. 3. quæſtio 4. conſpiratores. ſupra de accuſatio. qualiter & quando. & c. cum oporteat. de ſimon. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Eſt autem coniurare ſimul, vel in unum iurare. Conſpirare ſimul, uel in idem ſpirare, credo autem, quòd prælatus qui huic conſtitutioni per capitulum factę auctoritatem interpoſuiſſet, eadem pœna punietur, omnia enim noſtra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de ueteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & ſup. eodem libro, de præben. ſi eum. & c. ſi Apoſtolicæ. Per hanc decretalem probatur, quòd per inſtrumentum probatur crimen: producitur enim publicum inſtrumentum, in quo continebatur quòd tales canonici tale ſtatutum fecerint: per quod probabitur illos eſſe conſpiratores. Ad idem ſupra eodem lib. de iureiuran. cum in poſitionibus. [Vbi etiã de hoc in quarta gloſſa.] 2. quæſtio 6. cap. ei qui §. diffinitiua. veri nullus. ſupra de ijs, quæ fiunt a præl. quanto. in fi.

ADDITIO. Et facit quod not. ff. ad Turpil. in ſenatus. in prima gloſſa. & C. ad legem Aquil. con-

† al. ita: & Pōtificis Rom. &c.

1 Quid de alijs, vide de re iud. cũ l. & A. in ult. gl. & quod ſup ea dixi.

† Al. ita: Nic. 4. Et vt hęc decre. Nico. 4. tribuenda, ut colligitur ex extrauag. Io. 22. inci. glorioſã eccleſiã. quæ extat impreſſa inter liſas Apo. de officio ſanctiſſimę Inquiſitionis.

† In antiquioribus codicibus et impreſſis ita: Exijt qui ſeminat: & j. & mox ſubſequitur decr. Priuil. ex prima et gloſ. hic, cõſtat oſi nõ fuiſſe ſolitũ apponi inte gram: ſed deciſe. i. initiũ tãtum.

canonicas[a] puniendos.

¶ *Statutum de non recipiendo aliquem ad Papa mandatum multis ex cauſis eſt deteſtabile & illicitum. hoc dicit.*

¶ Statutum quoque ipſum (quod capitulo prælibato & ſingulis eius perſonis libertatem[b], obedientiam eidem eccleſiæ Romanæ debitam exhibẽdi ſaltem vſque ad ſententiam & † Pontificum Romanorum iudicium, ſeu ſpeciale mãdatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expenſarum diſcrimẽ ingerens, contra legitimas ſanctiones laudabile[c] votum execrantium lites vetat: iniuſtam litem mouere compellit, iniquæ controuerſiæ ſeu liti cedendo, bonam fidem, ſeu cõſcientiam agnoſcere prohibet, & adigit ad peccandum[d]) conſpirationem & cõiurationem continere contra libertatem & auctoritatem ſedis Apoſtolicæ manifeſte, ac aliàs deteſtabile prorſuſque illicitum reputamus.

¶ Idem.

¶ *Conſtitutio ampliſſima pęne cunctas declarans haſitationes, quæ circa diui Franciſci regulam contingere poſſunt: præſertim an fratres Minores (quos Cordigeros uocant, illius regulæ profeſſores ſint ad omnia Euangelij conſilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere: & pecuniam recipere, legataque ſibi relicta agnoſcere ualeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentiſſime reſolutis.*

CAP. III.

Exijt qui ſeminat[e] † ſeminare ſemẽ ſuũ: De ſinu patris in mũdum veſte ſcilicet humanitatis indutus Dei filius Ieſus Chriſtus uerbum Euãgelicum ſaturus in ſingulos probos & reprobos, inſipientes & ignaros, ſtudioſos & deſides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra ſemen ſuum doctrinã Euangelicam ſine delectu diſperſit in omnes, qui omnia tracturus ad ſe, omnes ſaluare uenerat: qui tandem ſeipſum Deo patri pro ſalute omnium in redemptionis humanę pretium immolauit.

¶ Licet autem hoc ſemen in ſingulos communicatiua Dei charitate diſperſum, aliud ceciderit † ſecus uiam, ſuper corda ſcilicet dæmonum ſuggeſtionibus peruia: aliud ſupra petram, corda ſcilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter ſpinas corda ſcilicet hominum diuitiarum ſollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus cõculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum uero legitur inordinatis ſollicitudinibus ſuffocatum. Aliud tamẽ mite cor & docile terra bona ſuſcepit, hoc eſt Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate, ac humilitate, per almum Chriſti confeſſorem Franciſcum radicata religio: qui ex illo uero ſemine germinans, germen illud per regulam ſparſit in filios, quos ſibi, & Deo per ſuum miniſterium in obſeruatione Euangelij ge-

Luc. 8.

Iob. 1.

ſtra negantem. in prima gloſſa. vide diſputationem in regulæ, ſemel malus. Ioan. Andr.

b ¶ Libertatem] exhibendi, quod eſt infra.

c ¶ Laudabile uotũ.] ſupra de ſyndi. cap. vnico. vnde nec dolum facit qui rem deſerit, ut litem effugiat. ff. de aliena. iudi. mutan. cauſa fa. l. item ſi res. in fine. & magnum eſt commodum a lite recedere propter quod indebitum per tranſactionẽ ſolutum non repetiẽ. C. de tranſa. l. 2. & ff. de condi. indebi. in ſumma.

d ¶ Ad peccandum.] ad quod ſtatuto, conſuetudine, vel iuramento adſtringi non poſſumus. ſupra de conſuetu. c. penult. & vlt. 22. quęſtio. 4. in malis. & c. ſi aliquid. & per totum. j. de regu. iur. non eſt obligatorium. & c. in malis. ſupra eod. li. de iure. ca. 1.

ADDITIO. In dicto capitulo, non eſt obligatorium. habes caſum legis, obuenire. ff. de paç. doct. quam hic alleg Ioan. Monach. & Archidiaconus. Ioãnes Andreæ.

e Exijt qui ſeminat.] Ne crederet aliqs hanc conſtitutionem eſſe ſublatam: ideo ſic deciſe hic ponitur, ut habeatur pro reſeruata, & de ea loquatur prooemium huius libri in fine, ut ibi dixi. Et quia ſic deciſe venit ſub bulla, & quia inf. etiam prohibetur gloſſari, prohibitioni parebo.

ADDITIO. Idem Archidiaconus dixit. Ioannes Monac. ideo ſiſto ratem. Illam tamen prohibitionem & eius pœnas Ioan. xxij. ſuſpendit ad Apoſtolicæ ſedis beneplacitum per conſtitutionem ſuam, quia nonnumquam. Ioan. Andreę.

nerauit. Iſti ſunt filij, qui docente Iacobo verbũ ęternum Dei filium inſitũ humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens ſaluare animas, in manſuetudine ſuſceperunt. Hi ſunt illius ſanctæ regulæ profeſſores, quæ Euangelico fundatur eloquio †: vitæ Chriſti roboratur exemplo: fundatoris militantis eccleſiæ, Apoſtolorum eius ſermonibus actibuſque firmatur. Hæc eſt apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ deſcendens a patre luminum, per eius filium exemplariter, & verbaliter Apoſtolis tradita, & deinde per Spiritumſanctum beato Franciſco, & eum ſequentibus inſpirata, totius in ſe quaſi continet teſtimonium Trinitatis. Hæc eſt cui (atteſtante Paulo Apoſtolo) nemo decreto debet eſſe moleſtus, quam Chriſtus ſtigmatibus ſuæ paſſionis confirmauit, uolens inſtitutorem ipſius paſſionis ſuæ ſignis notabiliter inſigniri. ¶ Sed nec ſic contra fratres ipſos Minores & regulam, hoſtis antiqui ceſſauit aſtutia, quin potius contra eos nitens ſuperſeminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiſcreta inſcitia concitauit: mordentes fratres, & eorum regulam, quaſi illicitam, inobſeruabilem, & diſcriminoſam, caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc ſanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis ſalutaribus inſtitutam, Apoſtolicis obſeruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per ſedem Apoſtolicam confirmatam, tot diuinis teſtimonijs communitam, quæ credibilia facta ſunt nimis in tot ſanctis viris † in obſeruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies ſuos, quorum nonnullos ſanctorum catalogo ſedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adſcribi. Ac nouiſſime quaſi diebus iſtis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum † prædeceſſorem noſtrum approbatam eſſe ex euidenti vtilitate, quam de ipſa conſequitur uniuerſalis eccleſia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, ſicut penſare debent ſubtilius ceteri catholicæ fidei profeſſores: quia ipſe Deus ordinem prædictum, & eius obſeruatores inſpiciens, ſic eos ab inſurgentibus in ipſos rancoribus ſalutari ſubſidio præſeruauit, quòd nec ipſos fluctus tempeſtuoſus alliſit, nec animos in ordine ipſo degentium conſtrauit: quin potius in vigore regulari concreſcant, & amplientur in ſuorum obſeruãtia mandatorum.

† Non tñ p oia. vt i extrauag. q a quorũdã. §. adhuc. Fon.

Gala. 6.

† Quos ponit Anton. circa fi. 3. partis ſuę chronicę.

† Vel potius decimum. Iſte Greg. x. ꝯcil. Lugd. celebrauit, i quo fuerunt quingẽti epi 240. abbates, & alij ꝑlati circa mille, ut patet in chronicis

¶ Verumtamen, ut ordo prædictus (quibuſlibet præciſis anfractibus) diſtincta & pura uigeat claritate, & ſicut fratres eiuſdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filijs Generali & nonnullis alijs Prouincialibus eiuſdem ordinis Miniſtris, qui in capitulo ipſo conuenerant, in noſtra præſentia conſtitutis, cum ad plenam obſeruationem regulæ eiuſdem in uigore ſpiritus eorum feruere noſcatur intentio: Viſum eſt nobis (vt mordacibus huiuſmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipſa regula uideri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædeceſſores noſtros etiam declarata, pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipſam contingentibus puritati eorundem conſcientiæ prouidere.

¶ Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipſum affectus noſtros † ereximus in illis ſuccedendo: cum aliquibus eiuſdem confeſſoris ſocijs, quibus eius uita, & conuerſatio nota erat: ſuper ipſa regula, & ſancta ipſius beati Franciſci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac poſtmodum eiuſdem ordinis per prædictam ſedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apoſtolatus officio, tam de pia intentione confeſſoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipſam & eius obſeruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, noſtros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eoſdem prædeceſſores approbata & declarata eſſe noſcuntur: quam etiam ipſam regulam, & eam contingentia, maturitate plena diſcuſſimus. Nonnulla in pſenti ſerie ſtatuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & conceſſimus, plura etiam ordinando ſerioſius & clarius, quæ infraſcriptis articulis plenius exprimuntur.

† Idẽ dicit Io. 22. i extrau. quorũdã. ver. nunc vero. poſt prin. Fon.

¶ In primus, quia (ſicut intelleximus) ab aliquibus hæſitatur, an fratres eiuſdem ordinis, tam ad conſilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & uita Minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet, Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, uiuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur ſic: Finito ve-

Regulam diui fratr. Nic. 3. declarat in cipit & pmo, an il lius ꝓfeſſores tenentur ad Euãgelij cõſilia obligari, vide hic. de. extrau. 1. § cũ igitur co. ut Font.

ro anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare: tum etiam, quia in fine ipſius regulæ continentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac ſanctum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus.

Declaratio regulæ ſancti Franciſci.

Licet fęlicis recordationis Gregorius Papa nonus prædeceſſor noſter hunc articulum, & nonnullos alios eiuſdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum inſurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces inſultus, & multorum poſtea emergentium caſuum conſiderandos euentus, in aliquibus obſcura, in aliquibus ſemiplena, & in multis etiam contentis in ipſa regula inſufficiens videtur: Nos obſcuritatem, ac inſufficientiam huiuſmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis ſcrupulum in eiſdem de ſingulorum mentibus plenioris expoſitionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non abſolute, ſed cum quadam modificatione, ſeu ſpecificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: quę tria eadem regula multum arcte proſequitur, & nihilominus alia nonnulla ſubnectit præcipiendo, prohibendo, conſulendo, monendo, hortando, & ſub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in profeſſione quaſi abſolute ſubnecti videtur, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare; & quod in fine ſubiungitur: & ſanctum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd firmiter promiſimus, obſeruemus: totum ad ipſius regulæ modificatum, vel determinatum, ſeu ſpecificatum principium reducatur: videlicet ad obſeruantiam Euangelij, vt prædicitur, per ipſam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam, ſeu ſpecificatam: Cum non ſit veriſimile ipſum ſanctum, verbum ab ipſo ſemel cum quadam modificatione, vel determinatione, ſeu ſpecificatione prolatum, licet quaſi ſuccinctorie repetitum, voluiſſe in ſui repetitione data ſibi per eum modificatione, ſeu ſpecificatione ſine certa cauſa carere: Et vtriuſque iuris argumenta nos doceant †, ea, quæ in principio ad medium, & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium; & ea quæ in fine, ad vtrumque, vel eorum alterum ſæpe referri. Et dato, quòd abſolute diceretur: omnino promitto ſanctum Euangelium obſeruare: cum † profeſſor huiuſmodi intenderet ſe ad omnem conſiliorum obſeruantiam obligare (quod vix aut numquam poſſet ad litteram obſeruare, propter quod talis promiſſio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promiſſionem huiuſmodi ad alium intellectum abſque intentione promittentis non debere perſtringi, niſi vt obſeruantia Euangelij ſic ſicut tradita reperitur à Chriſto, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & conſilia vt conſilia à promittentibus obſeruentur. Quem intellectum etiam in eiſdem verbis habuiſſe idem beatus Franciſcus in ſerie ſui proceſſus in regula patenter oſtendit: cum aliqua Euangelica conſilia indicat vt conſilia ſub verbis monitionis, exhortationis & conſilij; nonnulla vero ſub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio †, quòd fratres ex profeſſione huiuſmodi regulæ ad omnia conſilia, ſicut ad præcepta Euangelica tenerentur: ſed ſolum ad illa conſilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, ſeu ſub verbis æquipollentibus ſunt expreſſa: Vnde nos ad fratrum eiuſdem ordinis conſcientias plenarie ſerenandas: Declaramus, quòd ex profeſſione eiuſdem regulæ fratres ipſi ad ea tantum Euangelica obſeruanda conſilia ſunt aſtricti, quæ in ipſa regula præceptorie vel inhibitorie, ſeu ſub verbis ęquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data conſilia eò magis ſecundum exigentiam ſui ſtatus tenentur pluſquam cæteri Chriſtiani, quò per ſtatum perfectionis, quem per profeſſionem huiuſmodi aſſumpſerunt, ſe obtulerunt Domino holocauſtum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipſa regula continentur, tam præcepta, quàm conſilia, quam cætera; ex voto profeſſionis huiuſmodi non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipſa traduntur, vt ſcilicet teneantur ad eorum obſeruantiam, quæ in eadem regula ipſis ſub verbis obligatorijs indicuntur. Cæterorum vero obſeruantiam, quæ ſub verbis monitorijs, exhortatorijs, informatorijs, & inſtructorijs, ſeu quibuſcumque alijs continentur: eatenus magis condecet de bono & ęquo eos proſequi, quò

† Quæ vl de is glo. rub. inf. eo. de re. in.tit. pro x i. Font.

† al. ita: non profeſor, &c

An Cordigeri ſint obligati ad obſeruationem oĩum cõſiliorũ Euãgelij.

† Ecce ex verbis colligiř intẽtẽtio. Fõt.

imitatores tanti patris effecti, Chriſti ſemitas elegerunt.

Fratres Minores ñ poſſint habere aliquid proprij.

¶ Porro cum ipſa regula expreſſe contineat, quòd fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſitque declaratum per eumdem prædeceſſorem noſtrũ Gregorium nonum, & nonnullos alios hoc ſeruare debere, tam in ſpeciali, quàm etiam in communi: quam ſic arctam abdicationem venenoſis obtrectationibus aliquorum inſenſata damnauerit aſtutia: ne fratrum eorumdem perfectionis claritas in talium imperitis ſermonibus laceretur. Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiuſmodi omnium rerum, non tam in ſpeciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria eſt, & ſancta: quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo † docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ prout ab ipſo fonte hauſerant, volentes perfecte viuere, per doctrinæ, ac vitæ exempla in eos deriuarunt.

† Vide cle. na. 10. 22. inci. quia quorũdã. ti. de ver. ſigni. & Turre. in ſum. ꝺ eccl. li. 2. c. 112. ad 10. argum.

¶ Nec his quiſquam putet obſiſtere, quòd interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic Ieſus Chriſtus, cuius perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis: & ſic in nonnullis alijs infirma humanæ carnis aſſumens (prout Euangelica teſtatur hiſtoria) non tantum carne, ſed & mente condeſcendit infirmis. Sic enim humanam naturam aſſumpſit, quòd in ſuis operibus perfectus exiſtens, in noſtris factus humilis, in proprijs permanſit excelſus. Sic & ſummæ charitatis dignatione ad actus quoſdã noſtræ imperfectioni conformes inducitur, quod à ſummæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Chriſtus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, ſicut interdum & in fuga patet, & loculis: ſed vtrumque perfecte perfectus exiſtens, vt perfectis & imperfectis ſe viã ſalutis oſtenderet, qui vtroſque ſaluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtriſque.

† al. erronee.

† Vide ſ. no B. Th. 2. 2. quæſ. 186 art. 3. & li. 3. ꝯ Gentiles, c. 131. & aliquot ſequen.

¶ Nec quicquam ex his inſurgat erroneum †, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tamquam homicidæ ſui, vel tentatores Dei viuendi diſcrimini ſe committant. Sic † enim ſeipſos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnat prouiſionis humanæ: quin vel de ijs, quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs, quæ mendicantur humiliter, vel de ijs, quæ conquiruntur per laboricium, ſuſtententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expreſſe. Profecto ſi (iuxta promiſſum Saluatoris) numquam deficiet fides Eccleſiæ: per conſequens, nec opera miſericordiæ ſubtrahentur: † ex quo Chriſti pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur eſſe ſublata. Et quidem vbi (quod non eſt aliquatenus præſumendum) hæc cuncta deficerent, ſicut nec cæteris, ac nec ipſis fratribus iure poli in extremæ neceſſitatis articulo ad prouidendum ſuſtentationi naturæ via omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa præcluditur: cum ab omni lege extrema † neceſſitas ſit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem vſus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus ſit conſiderare præcipuum, proprietatem, poſſeſſionem, vſumfructum, ius vtendi, & ſimplicem facti vſum, & vltimo tamquam neceſſario egeat, licet primis carere poſſit vita mortalium: nulla prorſus poteſt eſſe profeſſio, quæ à ſe vſum neceſſariæ ſuſtentationis, excludat: verum condecens fuit ei profeſſioni, quæ ſponte deuouit Chriſtum pauperem in tanta paupertate ſectari, omnium abdicare dominium, & rerum ſibi conceſſarum neceſſario vſu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem vſus, & rei cuiuſque dominium à ſe abdicaſſe videtur, ſimplici vſui omnis rei renuntiaſſe conuincitur: qui inquam vſus non iuris, ſed facti tantummodo nomen habens, quod facti eſt tantum, in vtendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimo neceſſariarum rerum, tam ad vitæ ſuſtentationem, quam ad officiorum ſui ſtatus executionem (excepto quod de pecunia infra ſubiungitur) moderatus vſus: ſed ſecundum eorum regulam & veritatem omnimodam conceſſus eſt fratribus: quibus rebus fratres licite vti poſſent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in præſenti ſerie continetur. Nec his obuiare dignoſcitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane conſtituit; videlicet non poſſe vſum, vel vſumfructum à domino perpetuo † ſeparari, quod ne dominium dominis (ſemper abſcedente vſu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in conſtituendo proſpiciens illa decreuit. Retentio namque domi-

† Immo poſſent laici cõpelli officio iudicis eleemoſynas facere. gl. ca. 1. d. 1. c. dño ſãcto. 50. d. ca. exigũt. 1. q. 7. Abb. c. 1. ꝺ emp. & vendi. Font.

† De conſe. d. 1. ſi cut. & ĩ. eo. d. 4. c. ſanctũ. c. ꝙ nõ eſt cum glo. ꝺ reg iu. Fon.

† Iolum. ꝺ de vſufru. l. and quas C. eo. Font.

nij talium

niſi talium rerum cum conceſſione vſus facta pauperibus, non eſt infructuoſa Domino: cum ſit meritoria ad æterna, & profeſſioni pauperum opportuna, quæ tanto ſibi cenſetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confeſſoris Chriſti regulam inſtituentis intentio: quinimmo contrarium in ipſa conſcripſit, contrarium viuendo ſeruauit: cum & ipſe temporalibus ad neceſſitatem vſus fuerit, & in pluribus locis in regula vſum talem licere fratribus manifeſtet. Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter inſinuans, quòd fratres ſui habituri eſſent vſum Breuiarij, & librorum, qui ſunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd Miniſtri & Cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos ſpirituales ſollicitam curam gerant ſecundum loca & tempora, & frigidas regiones: ſicut eorum neceſſitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro ſe & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant.

In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemoſynis confidenter. Habetur † etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annunciando eis vitia, & virtutes: pœnam & gloriam. Sed conſtans eſt, quòd hæc præſupponunt ſcientiam: ſcientia requirit ſtudium: exercitium vero ſtudij conuenienter haberi non poteſt ſine vſu librorum †.

† Vide Concil. Trid. ſeſſ. 5. de reform. c. 1

† Libri ſunt ad ſcientiã neceſſarij. vid Old. cõſ. 24. incip. An expediat habere multos lib.

Ex quibus omnibus ſatis claret ex regula: ad victum, veſtitum, diuinum cultum, & ſapientiale ſtudium, neceſſarium rerum vſum fratribus eſſe conceſſum.

Patet itaque ſane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiuſmodi, non ſolum obſeruabilem, poſſibilem & licitam: ſed meritoriam & perfectam: & eò magis meritoriam, quò per ipſam profeſſores ipſius magis à temporalibus propter Deum (ſicut prædicitur) elongantur.

¶ Ad hæc cum fratres ipſi nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſint, etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipſis offertur, conceditur, vel donatur, ea (ſi ſecus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, veriſimiliter credatur intentio, vt rem huiuſmodi oblatam, conceſſam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à ſe abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum: nec ſit perſona, in quam loco Dei congruentius huiuſmodi rei dominium transferat, quàm ſedes præfata, vel perſona Romani Pontificis Chriſti Vicarij, qui pater eſt omnium & fratrum Minorum nihilominus ſpecialis: Ne talium rerum ſub incerto videatur eſſe dominium: cum patri filius ſuo modo, ſeruus domino, & monachus monaſterio res ſibi oblatas, conceſſas vel donatas acquirant: omnium vtenſilium & librorum, ac eorum mobilium præſentium & futurorum, quæ & quorum vſumfructum, ſcilicet ordinibus vel fratribus ipſis licet habere, proprietatem & dominium † (quod & felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædeceſſor noſter feciſſe dinoſcitur) in nos & Romanam Eccleſiam plene & libere pertinere hac præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus.

† De hoc dominio vide extrauag. Io. xxij Incip. Ad conditorem canonũ. tit. de verbo. ſig. & extrauag. Quorũdã eod. tit.

¶ Præterea loca empta de eleemoſynis diuerſis, & oblata, ſeu conceſſa fratribus ſub quacunque forma verborum (licet fratres ſibi cauere debeant, quòd huiuſmodi verbis ſtatui ſuo incompetentibus non vtantur) à diuerſis ſeu pro indiuiſo poſſidentibus, ſeu certas partes in ipſis locis habentibus, in quibus ipſi poſſidentes pro indiuiſo, ſeu certas partes habentes, nihil ſibi in oblatione ſeu conceſſione huiuſmodi reſeruarint: ſimiliter & in ius & dominium ad proprietatem noſtram & Eccleſiæ prædictæ eadem auctoritate ſuſcipimus. Loca vero ſeu domos pro habitatione fratrum à ſingulari perſona, vel collegio, vel ipſis fratribus ex integro concedenda, ſeu etiam offerenda (ſi talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perſeuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere, præter eccleſiam & oratoria ad eccleſiam deſtinata, & cœmeterium (quæ tam ad præſentia quàm ad futura in ius & proprietatem noſtram, & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimili modo & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipſis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio ſeu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ retinemus omnino: niſi ea ſpecialiter de noſtro, ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ recipiantur

cupiantur aſſenſu, & ſi in eiſdem locis reſeruauerit dominium ſibi in concedendo concedẽs præter inhabitationem fratrum, ſpeciale † dominium in ius Eccleſiæ ſæpedictæ non tranſeat, ſed potius plene liberum maneat concedenti.

† al. tale.

¶ Inſuper nec vtenſilia, nec alia præter eorum vſum ad neceſſitatem & officiorum ſui ſtatus executionem (non enim omnium rerum vſum habere debent, vt dictum eſt) ad vllam ſuperfluitatem, diuitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo vt ea diſtrahant ſiue vendant, recipiant, nec ſub colore prouidentiæ in futurum, nec alia occaſione: quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vſu neceſſitas. Hoc autem ſecundum exigentiam perſonarum & locorum, Miniſtri & Cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodijs cum diſcretione diſponant: cum de talibus interdum perſonarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circunſtantiæ plus minuſve, ac aliter prouideri requirant. Iſta tamen ſic faciant, quòd ſemper in eis & eorum actibus paupertas ſancta reluceat: prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta.

¶ Cæterum cum in eadem regula ſit ſub præcepti diſtrictione prohibitum, ne fratres recipiant per ſe vel per alios, denarios, vel pecuniam vllo modo: idque fratres in perpetuum ſeruare cupiant, & velut iniunctum neceſſe habeant adimplere: ne ipſorum puritas in huiuſmodi obſeruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis ſtimulentur: Articulum iſtum propter detrahentium morſus profundius quàm noſtri prædeceſſores fecerint, aſſumentes, ac ipſum clarioribus determinationibus proſequentes: Dicimus in primis, quòd fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere (ipſorum ſtatu conſiderato) non liceat †: poſſint tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint (ceſſantibus eleemoſynis, de quibus ſatisfieri commode tunc non poſſet) circa cuiuſlibet obligationis vinculum dicere quòd per eleemoſynas & alios amicos fratrum ad ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo caſu procuretur à fratribus, quòd ille qui dabit eleemoſynam, per ſe vel per alium non nominandum ab ipſis, ſi fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta ſuum beneplacitum aſſumendum, huiuſmodi ſatisfactionem faciat in totum vel in partem, prout ſibi Dominus inſpirabit. Si tamen ipſe hoc nollet facere, vel non poſſet, vel quia receſſus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque alia occaſione vel cauſa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipſius obſeruantia maculatur, ſi fratres ipſi alicuius vel aliquorum ſibi curent dare notitiam, vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam præſentare, cui vel quibus, ſi eleemoſynam facienti placuit, committi poſſit executio prædictorum: ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubrogationibus infraſcriptis: Ita tamen, quòd penes ipſum dantem, dominio, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ, cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam ſemper vſque ad conuerſionem ipſius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipſa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec adminiſtrationem, ſeu diſpenſationem, nec contra perſonam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuſcunque conditionis exiſtat in iudicio, vel extra, actionem, perſecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunque perſona prædicta in commiſſione huiuſmodi ſe habeat: licet tamen fratribus ſuas neceſſitates inſinuare ac ſpecificare vel exponere perſonæ prædictæ, ac eam rogare quod ſoluat †. Poſſint etiam perſonam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commiſſa ſe habeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi executione prouideat: Ita tamen, quod ab omni eiuſdem pecuniæ adminiſtratione ſeu diſpenſatione, & contra prædictam perſonam actione ſeu perſecutione (vt prædictum eſt) fratres abſtineant omnimodo. Si vero perſonam huiuſmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per ſe poſſit exequi quod prædicitur) contigerit per abſentiam, infirmitatem, voluntatem, ſeu locorum diſtantiam, ad quæ ipſa nollet accedere, in quibus eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda, vel per occaſionem aliam impediri, liceat fratribus cum conſcientiæ puritate quandam aliam perſonam ſubrogandam ad præmiſſa in nominando, & alias (ſi ad

† Quia ibidẽ meo fit tuum. q̃ pronomẽ fratri Minori nõ cõuenit. & hãc ꝓuiſionẽ circa pecuniã approbat. clem. exiui. ibi vide à §. Porro vſque ad § Proinde. Font.

† Quid de hæredibus teſtis ꝑſonę vide ĩ. c. §. eo caſu. Font.

primum

primum dantem non poſſit vel nolint habere recurſum) cum iſta perſona facere, ſicut ſupra proxima declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim perſonarum miniſterium per viam ſubrogationis (vt dictum eſt) communius & generalius videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere: cum prædicta ſatisfactio præſumatur poſſe celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum eſt) propter locorum diſtantiam, in quibus eſſet ſatisfactio facienda, & conditiones ſeu circunſtantias alias, caſus emergeret, in quo videretur plurium perſonarum ſubrogandarum miniſterium opportunum: liceat ipſis fratribus in hoc caſu iuxta negotij qualitatem (ſeruato modo prædicto) plures perſonas aſſumere, nominare, ſeu præſentare ad iſtud miniſterium exequendum.

¶ Et quia oportet & expedit fratrum neceſſitatibus, non ſolum illis pro quibus iam eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda (vt ſuperius proxime dictum eſt) ſed etiam imminentibus ſiue tales neceſſitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, ſiue tales (licet paucæ comparatiue) quarum prouiſio ex ſui conditione neceſſario tractum temporis habet, vt in libris ſcribendis, eccleſijs ſeu ædificijs ad vſum habitationis ipſorum conſtruendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs ſimilibus, ſi quæ occurrerint, cum moderamine ſupradicto ſalubriter prouideri.

Sic in iſtis neceſſitatibus clare diſtinguimus: ſic in eis fratres poſſe tute & ſalua conſcientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti neceſſitate, quæ breui tempore, uel quæ interdum ex aliquibus circunſtantijs non ſic breui (vt ſupra in proximo caſu dictum eſt) valeat expediri, tam quò ad dantem eleemoſynam, quàm quò ad nominatum vel ſubſtitutum, in omnibus & per omnia (ſicut in articulo ſolutionis pro neceſſitatibus præteritis faciendæ ſupra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero neceſſitate quantumcunque præſentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate ſui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum †: quia in eo caſu veriſimile eſt, quòd tum ratione diſtantiæ locorum, quæ expeditio neceſſitatis ipſius ex ſui conditione requireret: tum etiam circunſtantiarum ipſius neceſſitatis ratione penſata, frequenter caſus acciderent: in quibus ad expeditionem neceſſitatis huiuſmodi oporteret quòd per diuerſas manus & perſonas tranſiret pecunia neceſſitati huiuſmodi deputata: quarum omnium perſonarum impoſſibile quaſi eſſet dominum principalem pro ipſa neceſſitate pecuniam deputantem, ſeu etiam ſubſtitutum ab eo, & tertium etiam ab ipſo ſubſtituto (ſi caſus talis accideret) poſtea ſubrogatum, habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo, præter dictos duos modos in neceſſitatibus præteritis & ingruentibus, quæ poſſint breui tempore, vel interdum non breui (vt ſupra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obſeruandos, ad obſeruandam ipſius regulę, ac profeſſorum eius omnimodo puritatem: Quod ſi præſto ſit eleemoſynæ huiuſmodi elargior, vel eius nuntius, qui poſſit hoc facere & velit: expreſſe illi prædicatur à fratribus, quòd ſibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam, penes ipſum ſemper vſque ad conuerſionem † ipſius in rem deputatam libere remanere, vt in alijs duobus caſibus ſuperius dictum eſt) per quoruncunque manus pecunia ſeu eleemoſyna ipſa tractetur, ſiue perſonas ab eo vel à fratribus nominatas, totum ſuo conſenſu, voluntate ac auctoritate procedat: quo aſſenſum ſuum præbente prædictis, ſecure fratres re empta vel acquiſita de illa pecunia, per quemcūque (iuxta modum annotatum ſuperius) vti poſſint.

† Alinearum.

† Quō pbaſilla vi de Bar. in l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. Doctores Authē. hoc ius porrectū. C. de ſacroſ. eccle. Font.

¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hác in perpetuū valitura prouiſionis ſerie declaramus, ꝙ fratres (præfatis modis, ut prædicitur, circa pecuniam in ſupportãdis eorum præteritis & ingruentibus neceſſitatibus oberuatis) nō intelligantur nec dici poſſint per ſe vel per interpoſitam perſonam pecuniam recipere contra regulam, uel profeſſionis ſui ordinis puritatem: cum manifeſte pateat ex præmiſſis, ipſos fratres non ſolum à receptione, proprietate, dominio ſiue vſu ipſius pecuniæ, verū etiam à cōtractatione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus alienos.

In eo vero caſu, quando (antequam ipſa pecunia in licitum rei habendæ uel vtendæ cõmercium ſit conuerſa) concedentem pecuniam mori contigerit: ſi concedens in concedendo dixerit vel expreſſerit, quòd perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium vſum fratrum expenderet: quicquid de ipſo cõcedente viuēdo vel moriendo contingeret, ſiue concedens huiuſmodi hæredem reliquerit, ſiue non: poſſint fratres ad perſonam deputatam (non obſtante concedentis morte, vel hæredis contra-

in clericum [a] tuo [b] nomine violentas: ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris [c]: Cū ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. [d] Si vero iniectio eadem tuo nomine non [e] ſit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excōmunicationis vlliusǂ vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non eſt geſtum [f].

ǂ al. illi⁹.

Idem.

¶ *Tempore interdicti etiam ſani ad pænitentiam admittuntur, niſi ſint excōicati: qui non niſi in mortis articulo admittentur, vel niſi cauſam dederint interdicto: qui non admittentur, niſi ſatisfaciāt vel caueant prout poſſunt. Item illo tempore Miſſa & alia diuina officia ſub pœna diſtributionum ſicut prius in eccleſiis celebrātur: ianuis clauſis: plano ſine excommunicatis & interdictis, & ſonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare poſſunt, & excluſis excōmunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In cæteris ſeruandum eſt interdictū: Et reuocata ſunt priuilegia vltra id quibuſcunque conceſſa. h.d. Ioan And.*

CAP. XXIIII.

ALma mater [g] Eccleſia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & conſulte, quæ ſuadente ſubiectorum vtili-

a ¶ Clericum.] large ſummitur, vt 12.q.2. duo ſunt.

[Glo. ſeq exemplificat, quærit, & opi ponit.]

b ¶ Tuo nomine.] puta tui 1 contemplatione ſeruitor vel amicus tuus clericum qui tibi iniuriam realē vel verbalem intulerat, percuſſit: quem tu poſtea ratū habēdo receptaſti, & magis amicum habuiſti. Sed quid dices retēto hoc themate: ſi ille amicum vel ſeruitorē talem nō receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora poteſt apparere quod ratū habuerit: ſed tamē in veritate ratum habuit i corde? Dixit Hoſt. ſupra eo. mulieres, talem quo ad Deū eſſe ligatum, non tamē quo ad eccleſiam militantem quæ non iudicat d' occultis, de ſimo. ſicut nobis, & ſupra eo à nobis 2.

1 Obſerua ex hac gl. modū ꝓbandi ratificationē actus per alium geſti. de quo vide no. in l 3. ff de adimen. l. & in l. quo. n §. 1. ff. rem rat. habere.

[Gloſſa ſequens reſpon. ꝑ quæſitionem.]

c ¶ Incurris.] Ex ratihabitione prædicta, dico ergo eum excommunicatum ex nunc, ſcilicet ex quo ratum habuit, non ex tunc quo fuit facta iniectio: licet infra dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia ſatis trahitur ad tempus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet ex nunc: nec enim ſententia excōmunicationis trahitur retro, ſicut aliæ ſententiæ, ſup. eo licet. quæ ſtatim ligat, aut nō ligat, nec ſuſpendit effectum ſuum. ſupra de appel. paſtoralis, & facit quod dixi. ī. eo. venerabilibus. §. porro. in glo poſt diffinitiuam Ioan. An.

d ¶ Comparari.] vt infra de reg. iu. ratihabitionem, & dic vt ibi no.

e ¶ Non ſit facta.] puta inimicus inimicum ſibi clericum percuſſit: ego gaudeo, & forte illū poſtea recepto, & illi communico.

ADDITIO. Tunc tamen incurro minorem: & ſecundum hoc exemplum quod dixit tex. vllius intelligendum eſſet de maiori. Ioan. And.

f ¶ Geſtum.] infra de reg. iur. ratum quis, & dic vt ibi.

ALma mater.] diuide prout in prima glo.

¶ Et circa hanc dictionem, Alma, vide quod dixi de offic. cuſt. c. 2. ſuper eo. verbo, & habetur idem verbum ſupra eodem lib. de reliq. & ve. ſan. c. 1. poſt princip. Ioan. And.

CASVS. Vidimus ſupra per totum diſcurſum huius tit. maxime in c. ſi ſententia, & in cap. ſi ciuitas, & in pluribus aliis c. quòd tempore interdicti diuina officia nō debent celebrari in locis interdictis: nec miniſtrari ſacramēta eccleſiaſtica, exceptis aliquibus caſibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari ſacramentum pænitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, ſed de ſanis nihil dicunt: Reſpondet Romanus Pontifex, quòd nō ſolum morientibus, ſed etiam ſanis non debet denegari ſacramentum pænitentiæ: etiam tempore interdicti: dummodo non ſint excommunicati. Item dummodo non ſint illi ꝓpter quorum culpam ſit poſitum interdictum: & hoc verum, niſi præſtita cautione, de qua in littera. Sed vtrum ſit indiſtincte verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Reſpondet quòd non: ſed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulſatis campanis: ſed poſſent celebrari diuina non cantando, ſed ſubmiſſa voce: & præbēdati nō intereſſentes horis diuinis perdunt ſuas diſtributiones, quemadmodum ſi diuina celebrarentur alta voce: ſed illud fallit i quatuor feſtiuitatibus: videlicet in feſto Paſchæ, Natiuitatis Domini, Pentecoſtes. & Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis: in illis quattuor feſtiuitatibus, licet locus ſit interdictus, poterūt pulſari campanæ, & celebrari diuina alta voce: etiam admiſſis interdictis in auditione diuinorum officiorū & cum illis qui ſunt cauſa interdicti: ſed debent remotius ſtare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis ſuis oblationibus, vel cauſa orandi. Poſtea Romanus Pōtifex iubet antiqua iura obſeruari, non obſtantibus illis, quæ in cōtrarium ſtatuuntur. Nota primo quòd interdictū quandoque refertur ad locum, & non ad perſonas loci: quandoque ſit ecōuerſo, vt ſup. eo tit & lib. cad. ſi ciuitas. Nota ſecundo, quòd ex nō celebratione diuinorum & ſubſtractione ſacramentorum inſurgit hæreſis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

[Glo prima ſummat, & diuidit.]

g ¶ Alma mater.] Corrigit hæc decretalis in quibuſdam ius vetus, vt infra patebit, & dicit hoc. Tempore interdicti etiam ſani ad pænitentiam admittuntur, niſi ſint excommunicati, qui non niſi in mortis articulo admittent, vel niſi cauſam dederint interdicto, qui non admittentur niſi ſatisfaciant, vel caueant ꝓut poſſunt. item illo tempore, Miſſæ & alia diuina officia ſub pœna diſtributionum ſicut prius in Eccleſiis celebrantur ianuis clauſis, plane, ſine excommunicatis, interdictis, & ſonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare poſſunt: & excluſis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquent altari. In cæteris ſeruandum eſt interdictum, & reuocata ſunt priuilegia vltra id quibuſcunque conceſſa. hoc dicit. Et poteſt diuidi in quattuor partes: in prima præmittit procemium vſque ibi: Sane, ibi ſecunda, in qua tractat de ſacramento pænitentiæ, quomodo & quibus ſit exhibendum tempore interdicti vſque ad §. Adiecimus. Ibi tertia, vbi tractat quomodo diuina officia ſint illo tempore celebranda vſque ad § Cæteris, ibi quarta & vltima, in qua quo ad cætera ſeruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

[Gloſſa ſecunda allegat duas concor. dat ſimile, & ponit notabile.]

a ¶ Commu-

tate poſtmodum conſultius ac rationabiliꝰ reuocat, † in meliuſve commutat [a]. ¶ Sane à noſtris dudum fuit prædeceſſoribus conſtitutum, vt in terris ſeu locis eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, nulla (certis caſibus & ſacramẽtis [b] exceptis) diuina celebrentur officia, vel miniſtrentur eccleſiaſtica ſacramenta. Quia vero ex diſtrictione huiuſmodi ſtatutorum excreſcit indeuotio populi pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt [c], ac Eccleſijs ſine culpa [d] earum debita obſequia ſubtrahuntur: cum fratribus noſtris deliberatione habita ſuper his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure [e] prolati, non tantummodo morientes, ſed † etiam viuentes, tam ſani [f] etiam quàm infirmi, ad pænitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum [g], ſumme neceſſaria eſt) licite admittantur [h]: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquam in mortis † articulo [i]) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata eſt ſententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occaſione ipſum interdictum eſt latum, præbuerunt auxilium, conſilium, vel fauorem: niſi de ipſo delicto (ſi ſint tales quòd id facere valeant) prius ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo idoneam [k] dederint cautionem: aut ſi ſatisfacere nequeunt, vel huiuſmodi cautioné præſtare, iurauerint [l], quòd cum poterunt ſatisfacient: & ad ſatisfactionem huiuſmodi per eum vel per eos, qui facere ipſam debent & poſſunt, præſtandum, dabunt conſilium, & auxilium, ac iuxta poſſe ſuum fideliter laborabunt: non eſt pænitentiæ beneficium aliquatenus conce-

a ¶ Commutat.] quia ſecundum varietatem temporum ſtatuta expedit variari, ſupra de conſang. & affin. nõ debet, & optime 63 diſtinct. quia ſancta §. verum. nam etiam priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam ſupra de deci. ſuggeſtum. Et not. quòd raro inuenies, & forte nunquam (ſaluo eo quod dixi ſupra de hære. contra Chriſtianos) quòd cõſtitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & ſupra eod. lib. de reſcript. ſtatutum ſupra de conceſſio. præben c 2. & de cẽſi. felicis ſupra eo. licet hoc non ſit neceſſe, vt ſupra eod. lib. de conſti. cap. 1. eſt tamen vtile, vnde non debemꝰ eſſe faciles ad dicendum per ſuas conſtitutiones vetera iura eſſe correcta, vbi id non exprimit. quia ſi hoc intenderet, in illis expreſſiſſet, vt in iſtis. ad hoc ſupra de cele. Miſ. cum Marthe. verſi. Ioannes, cũ ſuis concor.

[Gloſſa ſequens ſpecificat ſacramenta permiſſa.]

b ¶ Sacramentis.] permittebatur enim baptiſma paruulorũ, pænitentia morientium, & viaticũ, confirmatio in fronte. ſupra de ſpon. non eſt 1. de pæni. & remiſ. quod in te. ſupra eod. reſpon. permittebatur etiam confectio chrimatis. ſupra eod. titu. & lib. quoniam. & celebratio Miſſæ ſemel in ſeptimana pro conficiendo corpore Chriſti pro infirmis. ſupra eod. permittimus. tenet etiam matrimonium contractum tempore interdicti. cum teneat etiam cõtractũ ab excõmunicato maiori. ſupra de eo qui dux. in matri. quã pol. per adul ſignificaſti. licet enim illud ſit ſacramentum: nõ tamen ſic confertur gratia per illud ſicut per alia 2. de hoc 1 q. 1. quicquid.

c ¶ Inſurgunt.] & omnibus his fuit prouidendum. ſupra de conſti cap. 2. de ſepul. cap. 1. Audiui de quodam loco in Marchia. quòd tanto tẽpore ſteterat interdictum, quòd facta relaxatione homines illis loci xxx. & lx. annorum qui nunquam audierant Miſſam, deridebant presbyteros celebrantes.

ADDITIO. Simile quod dicit Hiero. ad Atherachiam, vbi loquitur de natis in obſidione, qui non deſiderabant quam non nouerant libertatem Io. And.

d ¶ Sine culpa.] quod regulariter eſſe non debet, ĩ. de reg. iur. ſine culpa. cum ſuis concor.

e ¶ A iure.] pone exemplum ĩ. eod lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. de cenſi. quanquã. de immu. eccle. de vſu. cap. 1. de pœnis. cap. ulti.

f ¶ Sani.] vide quòd verificatur hic falſa opinio, quam poſuerat Goffre. ſupra de ſpon. non eſt nobis in fin. vbi dicit textus, pænitentias morientium, dicebat Goffred. Tancre. & Vinc. & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda eſt pœnitentia. allegat. de pænit. & remiſ. quòd quidam. de pænitent. diſtinct. vlt. cap. vlti. prophetauit, & ſuo tẽpore falſum dixit, licet hodie per hanc decre. ſit verum.

g ¶ Ad peccandum.] quia procliuis eſt curſus ad voluptatem: & natura imitatrix eſt vitiorum. 20. quæſtione 3. procliuis. & omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt ad malum. 22. quæſtione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delicta. in authen. de monachis. §. ſi vero his. col. 1. vnde eſt pænitentia ſecũda 3 poſt naufragium tabula, qua ſuſtinemur poſt caſum. de pænit. diſtin. 1. ſecunda poſt naufragium. & poſt baptiſmum, qui lapſus fuerit in peccatum, per eam reparatur. ĩ de ſumma trini. firmiter, ad finem.

{Gloſſa quærit, argu pro, ſoluit contrarium.}

h ¶ Admittantur.] ſed nunquid talibus ſanis poſt pænitentiam dari poſſet Euchariſtia? & videtur quòd ſic: cum ipſa per pænitentiam intelligatur ſupra de pœnit. & remiſſ quod in te. Sed dic contra, 4 nam licet eo caſu per pænitentiam intelligatur viaticum, vt ibi: nõ tñ ſimpliciter Euchariſtia: nã iſta eſt regula à canone tradita, ꝙ nulli pænitẽti eſt denegandum in morte viaticum 5. 50 diſt. pænitentes. in fi. licet igitur Euchariſtia, vt viaticum eo tẽpore permittatur his qui ſunt in via huius ſæculi. non tamen ſanis reperio permiſſum: & ſic antiquitati ſtabo, & dicam prohibitum. C. de appel. præcipimus ad hoc ĩ §. proxi. in fi vbi dicit, ſolummodo.

ADDITIO. Sic circa ſacramentũ nihil ſit immutatum, niſi quo ad pænitentiam. & idem Archi. Io. An.

i ¶ Articulo.] tunc enim ipſi pænitentes abſolui poſſunt à ſacerdote. ĩ. de ſepul. c ſi. etiam ſi tale eſſet excõmunicationis genus, quod non poſſent abſolui niſi à Papa, 17. q. 4 ſi quis ſuadente.

K ¶ Idoneam.] ergo non nudam, ſed pignora vel fideiuſſores C. de verb. ſig. ſancimus.

l ¶ Iurauerint.] ad idem ſupra de donatio. inter virum & vxorem. per veſtras. C. de epiſco. & cle. authen. generaliter.

† Not. ꝙ rationabiliter factũ mutatur. l. .C. de cad. tollẽ. vbi dicit Bal. ꝙ ſicut medicus ſm̃ tpa alterat medicinas, ita legiſlator leges. ꝑ tex hic & c. nõ dẽt. de conſan & affi qđ ẽt ꝓbat l. relegatis ff. de pœn.

‡ al ita: ſed & viuentes.

2 Ibi dixit de facið ordinis poſt Inno. Io. Andr.

3 Fatetur ergo glo. ꝙ in matrimonio ꝯfert grã, & ſtrũ aſſerere eſt hæreticũ. cõc. Trid. ſeſ. 24. de ſacro matrimonij. cano. 1. an ſũt in matrimonio tãta cõferat grã, quãta in reliquis ſacris cõſule Theologos li. 4. ſen. diſ. 26.

† Nam in mortis articulo nulla eſt caſuũ reſeruatio: atq; ideo omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cẽſuris abſolue re põt, ita cõc. Trid. ſeſ. 14. c. 7. de caſuũ reſeruatione.

3 Vide cõc. Trid. ſeſ. 6. c. 14. de lapſis & eorũ reparatiõe.

4 Idẽ Archid.

5 Quid ſit, illud viaticum Pan. ponit c. qđ in te hic alle. tex. in c. inter rogo. q. 1. Pont.

Cautio idonea pignora vel fideiuſſores cõprehẽdit, nõ nudã promiſſioné.

a ¶ Rela-

dendum. Nec tunc etiam quo ad iſtos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, ſeu vniuerſitas interdicti exiſtun*) facienda eſt relaxatio [a] interdicti, ſed eſt eis ſolummodo iniungenda pœnitentia ſalutaris. ¶ Adijcimus præterea, quod ſingulis diebus in eccleſijs [b] & monaſterijs [c] Miſſæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, ſicut [d] prius: ſubmiſſa tamen voce, ianuis clauſis, excommunicatis ac interdictis [e] excluſis, & cápanis etiam nõ pulſatis. Et tam canonici, quàm clerici eccleſiarum, in quib. diſtributiones quotidianæ illis, qui horis interſunt canonicis tribuuntur [f]: ſi ad officia non uenerint ſupradicta, diſtributiones eaſdem amittant: ſicut interdicto perderent non extante, ſi diuinis officijs non adeſſent. ¶ In feſtiuitatibus vero Natalis Domini, Paſchæ, ac Pentecoſte, & Aſſumptionis [g] Virginis glorioſæ, cápanæ pulſentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia ſolemniter celebrentur, excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſſis: quibus ob reuerentiam dictarum ſolemnitatum (& vt ipſi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: ſic tamen quòd illi, propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatum, altari nullatenus appropinquent [h].

¶ Cæteris, quæ circa obſeruationem interdictorum à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis: nõ obſtãtibus quibuſuis priuilegijs, eccleſijs, monaſterijs, ordinibus, religionibus, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, ſub quauis forma vel expreſſione verborum ab Apoſtolica ſede conceſſis [i], quæ contra tenorem præſentis conſtitutionis nullis volumus ſuffragari: cum quibuſlibet tam ſæcularibus, quàm regularibus ſufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmiſſo diebus celebrẽt ſupradictis.

a ¶ Relaxatio.] facit ad ea quæ not. de pœnit. & remiſ. quod in te. in fi. 1. igitur ſi is propter cuius culpã latum eſt interdictum, ſatisfacere vult, tolletur interdictum: ſi non propter eius culpam, ſed alterius ipſe punitur, eius ſatisfactio nõ requiritur. ĩ. eo. ut. & lib. ſi ſententia. §. 1. ſi autem culpabilis fuit, puta conſiliarius vel auxiliarius, licet tollatur cautio & iniungatur pœnitentia non relaxabitur interdictum.

b ¶ Eccleſijs.] non intelligas dè eccleſijs interdictis, ſed ſitis in loco interdicto, quod patet ſupra. §. 1. ibi, terris ſeu locis. ad idem ſupra de verbor. ſigni. cum in partibus. ſic etiam loquitur ſupra de penit. & remiſ. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod ſcripſi ſupra eodem titu. & lib. cap. præſenti. ſuper verſic. loca. Ioannes. Andr.

c ¶ Monaſterij.] & nomine eccleſiarum intelligũtur monaſteria. 54. diſt. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi ſupra eod. lib. de ſupplen. neglig. prælato. grandi. inuer. præſertim in glo. not. & ſuper ipſa. Ioan. And.

d ¶ Sicut prius.] hoc ſtatim determinat ꝑ ſequentia.

¶ Et 2 per hoc dic quòd non ſolum Miſſæ ordinariæ poteſũt dici, ſed etiam peculiares & pro pecunia.

[Gloſſa ſequens quærit arg. affirmatiue. ſed contrarium ſoluit.]

e ¶ Interdictis.] q d de non interdictis? Videtur à cõtrario quòd eis præſentibus poſſit celebrari: ſed dic contrarium: quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina, niſi ſuper hoc ſint priuilegiati, & videtur expreſſum ſupra eod. lib. de priuileg. licet. quæ decr. etiam videtur ſuperflua ꝑ iſtam. Sed dic vt dixi in prin. immo ſi decre. illa intelligeretur de priuilegio iuris communis, puta dato hodie per hanc decre. ibi eſſet caſus.

f ¶ Tribuuntur.] & illis tantum, non alijs tribui debent: & conſuetudo contraria nõ valet. ſup. eo. lib. de cle. non reſi. c. vnico.

[Gloſſa ſequens definit altercationem ſecundo quærit & ſoluit.]

g ¶ Aſſumptionis.] nota terminatam altercationem quærentium quod eſt ſolemnius feſtum: an feſtum Aſſumptionis, an feſtum Natiuitatis 3 virginis glorioſę: habet enim Eccleſia quòd ſit celebrius feſtum Aſſumptionis, vt hic vides. & ſupra de obſerua. ieiu. cap. 1. Sed in his feſtiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic q in vigilia feſti ad veſperas 4: quia tunc quo ad officiorum celebrationem incipit dies 75. diſtinct. quod dic. & ſupra de fer. cap. 2. & credo q cõtinuare poterunt officium vſq; ad veſperas feſtiuæ diei incluſiue, completorum autem & reliqua poſt veſperas cantare non poterunt ſm hanc formam per iura prædicta.

h ¶ Appropinquent.] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quàm ij qui peccauerunt 5: & merito. nam & ſpeciale eſt in hac ſententia contra rationem iuris quòd alius pro alio puniatur. ſupra. de iniu. & damno dato. c. vnico.

[Glo ſeq. exemplificat, ſecundo ſoluit duo dubia.]

i ¶ Conceſſis.] erant fratres Minores, Prędicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis ſuis feſtiuitatibus celebrare poſſent tempore interdicti, interdum vſque ad octauas: hæc & ſimilia priuilegia ſunt reuocata: puto. [Idem Archidia.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum & Hoſpitalariorum quo in eorum iocundo aduentu ſemel in anno aperiebatur vna eccleſia in loco tẽpore interdicti, & celebrabantur diuina. ſupra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegijs, quæ reſpicit hæc conſtitutio, non de poſterioribus: cum ſibi vel ſucceſſoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuiſſet. ſup. eo. lib. de reſcrip. cap. vlti. C. de legi. digna vox. de elect. innotuit, antiq.

1 Et vide ibi q poſt Inn. dixi ſup ꝑ ſi. vl. gl. Io. An.

2 Hæc verba vſq; in finẽ huius gloſſulæ nõ ſũt de glo. I. An nec hñr ſ. vetuſtioribus. Illa autẽ verba, & pro pecunia, intellige q ꝑt recipi pecunia nõ tamquam ꝑtiũ ſed ad ſuſtentationẽ & pro eleemoſyna.

3 Vel Annũtiationis, de quo plus videbaſ. Io. And.

† al. effectum.

4 Idẽ Archi. & facit cle. 1. de reliq. & vene ſ ſi & hoc ex obſeruãtia eſt indubitatũ. I. And.

5 Dicit Io. Mo. gratia effuſa plus vel minus affluit put ſubiectũ gr̃æ plus vel min' ſe coaptat influenti. alle. q' not. 14. q. 1. poſitiones. & ſ. de vſu & habi. plenũ. §. 1. & §. equitij.

DE.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Cōtinuatio dñi Heliæ.

¶ Dictum fuit ſupra per diſcurſum titulorum præcedentium de varijs ꝯſtitutionibus editis ſeu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimo & circa delicta: verū quia aliquotiens dubitatur de ſignificatione verborum poſitorum in dictis conſtitutionibus: ideo annectitur titulus præſens, de verborum ſignificatione.

TITVLVS XII.

De verborum ſignificatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ Declarat hic Innocentius quid ſignificet uerbum priuilegij: Recepimus uos in proprios filios Eccleſia Romana et quis locus dicatur eſſe deſertus. hoc dicit. Io. And.

CAP. I.

VE-

Veniens.] Iſta decr. diuiditur in quinq; partes: Primo declarat quid cōferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, illum. quis locus dicatur deſertus. & circa eccleſias talium locorum quatuor articulos declarat: Tertio in §. Ceterū. diffinit articulum decimarum: Quarto ibi, In alijs. fit reſeruatio iuris epiſcopalis, & parochialis: Quinto ibi: Per declarationem. fit proteſtatio de iure vtriuſque. Et ſcias prout infra tangit gloſſa quæ incipit, Sed in quo. quod fratres Templi & Hoſpitalis in quæſtione, quam habebāt cum Epiſcopo Tyberiacenſi ꝓduxerunt q̄dam priuilegia Alexādri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur q̄d ſignificarent: ꝙ hic in principio diffinit. Sed Innocentius tangit. & abbas, clarius, ꝙ hic loq̄tur de quodam ordine, qui dicit ſancti Iacobi, & eſt in Hiſpania: & ſunt laici vxorati certis dieb. in ſeptimana abſtinētes a thoro uxorum: hēnt tamen clericos in ſuo ordine: & ſic legēdo ceſſarent aliquæ obiectiones, de quibus infra dicet. Et quod in c. ſequitur, ideo non ſummaui: quia non reſpicit titulum. Ioan. And.

C A S V S. Romanus Pōtifex, Hoſpitalarios S. Ioannis recepit in proprios & ſpeciales filios ſedis Apoſtolicæ, ſecūdum communem intellectum huius c. & ſuper hoc fuit ꝯfectum inſtrumentum authenticum ad fidem ſuper hoc faciendam: poſtea accidit, ꝙ aliqui iſtorum Hoſpitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta, ratione quorum fuerūt cōuenti coram ordinario loci in cuius diœceſi perpetrauerāt delicta: qui Hoſpitalarij conuēti excipiendo propoſuerunt, quòd nō tenebant litigare coram diœceſano: quia erant exempti a ſua iuriſdictione: & ꝓduxerunt dictum inſtrumētum: Ad illud probandum dicebat diœceſanus, ꝙ per illa verba, Recepimus vos in ꝓprios & ſpāles filios: non erant exempti a iuriſdictione ordinarij, & ꝑ conſequens tenebant coram eo litigare: Conſultus Romanus Pōtifex interpretando, ſeu declarando illa verba, reſpōdit, quòd per illa verba non videtur data fuiſſe eis exemptio a iuriſdictione ordinarij: q̄d ergo important illa verba? R̄ndet Romanus Pontifex, ꝙ illi, ſi q̄ ſic ſunt recepti in proprios & ſpāles filios Romanę eccleſiæ, nō poterūt excommunicari, ſuſpēdi vel interdici a quoquam iudice, quā a Papa, uel eius delegato, & hoc importāt illa uerba: ſed per hoc non ſunt exempti a iuriſdōne ordinarij. Sed ponamus, ꝙ Romanus Pōtifex Hoſpitalarijs S. Ioānis, dedit priuilegium, vt ipſi in locis deſertis ad ipſos ſpectantibus, poſſint capellas ędificare ſine licentia dięceſani: Itē ꝙ poſſent p̄ſentare dięceſano clericos idoneos ad ſeruiēdum in illis capellis: Dubitatum fuit de iſto uocabulo, Deſertis, q̄s locus diceret deſertus? Conſultus Romanus Pontifex, reſpondet, ꝙ ille locus dr̄ deſertus in hoc caſu quantum ad propoſitum noſtrum, q̄ non fuit cultus a memoria hominum a Chriſtianis, vel Sarracenis, vel etiam ſi fuit cult⁹ a Sarracenis, nō tamen a fidelibus a memoria hominum: tunc ille locus dr̄ deſertus quātum ad effectum priuilegij, vt ipſi Hoſpitalarij poſſint i eo ędificare capellas, & vti priuilegijs a ſede Apoſtolica ſibi cōceſſis in locis deſertis. [Recepimus.] hucuſque durāt illa verba: [In pręmiſſis.] q̄a in alijs caſibus dicitur deſertum a tempore, quo quis renuntiauit appellationi: licet nō ſit lapſum tempus memoriam hominum excedens. [Subiecti.] licet dicti fratres haberent facultatem cōſtituendi eccleſias in locis deſertis, & inſtituendi clericos ibi: tamen quia nō eſt commiſſa cura animarum ipſis clericis, ideo debent pręſentare diœceſano, ut committat illis curam animarum. Et licet iſti Hoſpitalarij poſſint inſtituere clericos in illis capellis, inſtitutione quæ dicitur inſtitutio collatiua tituli: non tamen poſſunt inſtituere inſtitutione auctorizabili: ſed requirit ꝙ adeant diœceſanum: vt dictum eſt. [Reſeruato.] q̄a ſi iſti Hoſpitalarij habeant proprias poſſeſſiones in locis deſertis, quas poſſeſſiones ipſi colunt proprijs manibus uel proprijs ſumptibus coli faciunt: ipſi ſoluāt decimas iſtis clericis ſui ordinis, & non parochialibus eccleſijs. Sed utrum eorum clerici, qui recipiunt decimas, debeant ſoluere quartam epiſcopo? Reſpondet, ꝙ non: immo in hoc ſunt priuilegiati, ut non ſoluāt aliquam portionem epiſcopo pro iure decimādi: ſed de alijs poſſeſſionibus, quas non colunt, nec coli faciunt ꝓprijs ſumptibus, debēt ſoluere decimas epiſcopo. [Derogari. Hoc refert ad primum dictum capituli: hoc eſt, per illa verba, Recepimus uos in ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ: non ꝓbant exēptionem: tamen dixit Roma. Pontifex. ꝙ ſi iſti fratres obtinuerons a ſede Apoſtoli. exemptionem, non intendit per hoc præiudicare alijs ſuis defenſionib⁹, per quas poſſent ꝓbare exemptionem maiorem: ſed ſolum intendit declarare ꝙ ꝑ illa verba, Recepim⁹ uos in ꝓprios & ſpeciales filios ſedis Apoſtolicæ, non probat plena exemptio. Nota primo principalem effectum principij huius cap. videlicet, ꝙ per illa uerba: Recepimus vos in proprios & ſpāles filios Romanę eccleſiæ, nō ꝓbatur plena exemptio: ſecus ſi Papa dixiſſet, recepimus vos in ꝓprios & ſpāles ſubiectos Romanæ eccleſiæ: ut in c. ſi Papa. de priuil. Nota ulterius quid importāt illa verba, Recepimus vos in proprios & ſpeciales filios Romanæ eccleſiæ: nam importāt: ut illi fratres nō poſſint excommunicari, vel ſuſpēdi, aut interdici ab alio quā a Papa, uel legato de latere. Et licet textus non faciat mētionem de ſuſpenſione, tamē eſt idem dicendum ſicut de interdicto: nam ſuſpēſio eſt quoddam interdictum: ut dicit gl. Nota ꝙ locus dicitur deſertus, q̄ a memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellat nouale. Et dicitur nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, q̄ non fuerat culta a memoria hoīum. Et ponderanda eſt dictio, Hominum, per hoc enim ſoluitur quæſtio vtrum illa terra dicat nouualis, quæ non fuit culta a cētum annis: nec fuerūt percepti fructus: ſed tamen apparent ſulci, & apparet ꝙ aliàs fuit culta? Dicendum, ꝙ nihilominus dicitur talis terra noualis. quia ſulci non ſunt in memoria hominum. Et ſic licet in aliqua terra apparcāt ſigna: dum tamen non fuerit culta a memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota quòd quis non poteſt ædificare eccleſiam in loco non exempto ſine licētia diœceſani. Quid ſi de facto ędificauit abſq. licentia dięceſani? Dicendum quòd locus ille nō debet deſtrui: ſed dos applicabit epiſcopo qui poterit de illa eccleſia diſponere, & in ea clericū inſtituere: nō ad

præſentationem ędificantis, & illi clerico aſſignare il lā dotē No ꝙ fratres S. Ioannis non sū t a iuriſdictione diœceſanorum exempti, priuilegio clauſo in corpore iuris: qa dicit textus, ꝙ bñ apparet, ꝙ fuerūt recepti I ꝓprios & ſpāles filios Romani Pontificis: ſed ꝓteſtatur Papa, ꝙ nō intendit derogare eorū priuilegijs ſi habeant ampliora priuilegia. Nota unum caſum, in quo decima non ſoluitur eccleſiæ parochiali, ſed clericis illius ordinis: vt ſi fratres ſancti Ioānis habeant poſſeſſiones, quas excolunt uel excoli faciunt proprijs ſumptibus, non ſoluunt decimas eccleſijs parochialib⁹, ſed clericis ſui ordinis. Nota caſum, in quo ēps non conſequitur quartamdecimarum: videlicet a clericis fratrum ſancti Ioannis. & hoc verum de decimis receptis a terris, quas excolūt ꝓprijs manib⁹, vel ꝓprijs sūptibus excoli faciūt: ſecus ſi dederint illas poſſeſſiones alij excolendas, uel in emphyteuſim, uel ad perpetuum cenſum, ideo fratres S. Ioannis qui tradunt alijs ſuas poſſeſſiones, ſub hac qualitate: tradimus tibi tales poſſeſſiones gratas & exemptas a ſolutione cuiuſcumqꝫ decimæ, male faciūt: nec illo modo poſsūt tradere ſuas poſſeſſiones: & hoc verum niſi habeant ampli⁹ priuilegium: nam priuilegium tantum ualet, quantum ſonat.

† Pet. de Anch. negat ꝑ hūc tex. ꝓbari legatos cognoſcere poſſe de cauſis exēptorū: q a hic eſt priuilegiū, non ius cōe, itē æqparaſ ordinarijs, q exēptos non iudicāt: no. ſ. de of. leg. trāſlationē. Font.

niens a: & infra. ¶ Per b illa uerba priuilegij: in ſpeciales & propr os Eccleſię Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non c intelligi, & ipſos ex illo in proprios eiuſdem eccleſiæ filios fuiſſe receptos, quòd ab alio, quàm a Romano Pontifice, uel legato ab eius latere d † deſtinato, interdici e, uel excommunicari, a quoquam non ualeant, declaramus. ¶ Illum locum deſertum, in præmiſſis intelligimus, qui non habitatus penitus f neque cultus fuerit, uel ultra memoriam hominum (ſecundum indulgētiam Lucij) eſt ſub Sarracenorum poteſtate detentus g, cenſentes eccleſias in talibus deſertis locis a fratribus ipſis conſtructas, ſeu etiā conſtruendas h, in eo plena libertate gaudere, ut ſecundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipſis legis i diœceſanæ nomine valeat per epiſcopos exigi: quæ (ſecundum priuilegium Alexandri) non poſſunt interdicto, ſeu excōmunicationi ſupponi: quas in locis huiuſmodi dicti fratres habeant poteſtatem (petita k a ſede l Apoſtolica licentia) conſtruendi, eaſque cum ſuis plebibus per ſuos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi m epiſcopis præſententur: ut ab eis n curam recipiant animarum, cum plebes epiſcopis ſint ſubiectæ o. ¶ Cęterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus ſuis, quos proprijs manibus aut ſumptibus excolunt, & alijs bonis p ſibi à Deo præſtitis, conuentibus clericorum ordinis ſui (à quibus q quarta, uel tertia nullatenus exigatur) cum integritate perſoluant r, ſalua moderatione concilij

Nota etiam, quòd per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio: de quo uide ſupra de priuileg. ſi Papa. Nota finaliter argum. quòd legatus de latere poteſt ſe intromittere, de reſeruatis Romano Pōtifici. de quo ſupra de offi. dele. quod tranſlationem. Dominicus.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Veniens.] Declarat hic Innocentius quid ſignificet verbum priuilegij: Recipimus vos in proprios filios eccleſię Romanę: & qs locus dicaſ eſſe deſertus.

b ¶ Per illa verba.] quaſi dicat, poſſent illi hēre alia priuilegia per q̄ eſſent exēpti, ſed per iſta nō ſunt: eſt enim quædam declaratio, per quam nō præiudicatur alijs defenſionibus, ut dicit in ſi.

c ¶ Non intelligi.] Idem habes ī. eo. li. de priui. ſi Papa. §. ſimiliter. & vide ī. de hoc in gl. ſed in quo ſunt iſti priuilegiati.

d ¶ Latere.] nota igiſ differentiam inter legatos de latere & reliquos. ad idem ſup. de offi. leg. c. penul. & ſup. e. ti. c. 1. Satis eſt ergo hic, ꝙ verba aliqd conferāt & aliquid operantur. ſupra eo. tit. abbate.

(Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.)

e ¶ Interdici.] ſatis puto idem in ſuſpenſione: cum illa ſit quoddam interdictum: 1 & omnia ea continentur ſub appellatione cenſuræ. ſupra eod. tit. quærētl. Et quod dicit, a quoquam, intelligo etiā ordinario. Nec obſtat ſupra eo. lib. de priuileg. ne aliqui. quia ut ibi diciſ, illa decreta non habet locum in religioſis, quibus conceſſum eſt priuilegium tale ratione loci uel ordinis. ad idē ſup. eo. lib. de priuilg. cap. 1. §. in eos.

f ¶ Penitus.] .ſ. quia non eſt memoria, ꝙ habitatus, vel cultus fuerit a Chriſtianis, vel Sarracenis: & idē in ſequenti caſu, ſcilicet quādo habitatus uel cultus fuerit, ſcilicet a Sarracenis: nec eſt contrarij memoria. ſ. ꝙ a Chriſtianis fuerit habitatus, uel cultus.

g ¶ Detentus.] ſupra de re iudi. abbate. eo. lib.

h ¶ Conſtruendas.] petita licētia a Papa, ut infra uer. quas in locis.

i ¶ Legis diœceſanæ.] eſt lex diœceſana, & lex iuriſdictionis, de quibus plene not. 10 q. 1. in ſumma. & ſupra de offic. ord. dilectus ſuberunt ergo lege iuriſdictionis præter id, ꝙ ſunt exempti per priuilegium Alexādri, vt ſequitur.

ADDITIO. Vnde ſub diœceſanis poterunt conueniri ſecūdum Inno. & vide ꝙ not. ſupra eodem li. de priui. c. 1 in eos. in glo. 1.

k ¶ Petita] intelligas & obtenta: confidenter aūt poſtulent: quia illam obtinebunt. ſupra eo. li. de cenſib. Romana. ver. ſi vero.

l ¶ A ſede Apoſtolica.] aliàs ſufficit licentia diœceſani. de conſe. diſt. 1. nemo. & concor ad hoc ſup eo. lib. de priuil. auctoritate. vbi quo ad hoc diſtinguiſ inter loca exempta & non exempta.

m ¶ Examinandi.] ne ad animarum regimen promoueanſ indigni: cum hoc caſu promotori inferatur pœna ſup de ele. nihil eſt. eſt enim ars artium, regimen animarum ſup de æta & qual cum ſit.

n ¶ Ab eis.] ſcilicet diœceſanis epiſcopis.

o ¶ Subiectæ.] concor. ſup. de præb. in Lateranen. & c. de monachis & eo. li. & eo. tit. c. 1. ſupra de priuile. cum & plātare §. cum in eccleſijs. Et tales rectores ſic inſtituti ſūt ꝑpetui uicarij, nequeuntes abſq. cauſa rationabili remoueri. ſup eo. lib. de capel. mo. c. 1.

p ¶ Bonis.] vndecūque proueniant, licite tamen acquiſitis. de hoc 14. quæſt. 5 in ſumma. ſup. de deci. ex tranſmiſſa.

q ¶ A quibus.] clericis ſcilicet ordinis ſui.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit exprimēdo ſex, in quib. obtinent iſti fratres.]

r ¶ Perſoluāt.] ſed in quo ſunt iſti priuilegiati quoad hoc

1 Hoc patet ī. e. ti. is cui, ꝯ iā ēto. 3. rū. cū 1. & 2. Ad idē ī. ti. 1. c. 1. ſi q s. conīctis, cū illa dec. ſacro. eo. ti. dec. epōrū. ī. e. li. ſ priui & decr. 2. ī. e. li. ſ of. del. lo. A

hoc: nonne iſti fratres de iure ſunt priuilegiati, ꝙ non teneanẽ ad decimas laborum & noualium. ẽ. de deci. ex parte 1. ſunt n. iſti, de quibus hic Papa loquitur Templarij, Hoſpitalarij, Hieroſolymitani: qui cum Tyberiacen. epo quęſtionem habebant ſuper diuerſis articulis: in qua cauſa produxerunt priuilegia ſuperius dicta. Sciendum eſt, ꝙ iſti fratres laici ſunt ex ordine: quia ordinẽ clericalem non habent: quidam ex eis ſunt milites. ſup. de ſentent. excom. canonica. alij ſunt clerici. Iſti igitur fratres de laboribus & noualibus, quæ colunt, ſoluent decimas ſibi ipſis, 1 id eſt, clericis fratribus ordinis ſui; qui clerici quod de his decimis epiſcopo non dabunt, quartam, quam alias de iure communi deberet habere. ſupra de offi. ordi. conquerente. de præſcri. de quarta. eſt enim quarta de lege diœceſana. ſupra de offi. ordina. conquerente. a qua nulli ſunt exempti, vt ſupra vidiſti. Si igitur bene aduertis per hæc ſua priuilegia, iſti obtinẽt prius in eo quia ex quo ſunt proprij & ſpeciales eccleſiæ Romanę filij: ab ipſo epiſcopo interdici vel excommunicari nõ poſſunt. Item quòd ratione eccleſiarum per eos cõſtructarũ in locis deſertis nihil lege diœceſana debent epiſcopo. Tertio, quòd propter eas excommunicari vel interdici non poſſunt. Quarto, quòd ſolum per ſuos clericos eas gubernant. Quinto, ꝙ decimas laborum & noualium, & alia quæ colunt, clericis ſui ordinis, & ſic ſibiipſis ſoluũt. Sexto, ꝙ de illis decimis quartam epiſcopo non ſoluunt. Ioan. And.

generalis [a]: In alijs [b] eorum poſſeſſionibus iure communi, ſeu quolibet alio eccleſijs parochialibus & diœceſano epiſcopo reſeruato. Per declarationem [c] autem huiuſmodi nolumus defenſionib. alijs, ſeu iuribus partium derogari.

1 Dicebat ergo Hoſ. & poſt eũ Io. Mo. & Arc. quod iſti grauañ in vno: q a ſoluũt id ꝙ nõ teneañ ꝑ p̃d. decre. ex parte. Sed ſtatĩ releuanẽ ĩ alio, q a ſoluunt clericis ordinis ſui: iuxta regulã ẽ. de paro. c. 2. & ff ẽ de iu. in. eũ q ĩprin. Io. And.

a ¶ Generalis.] ſupra de decimis, nuper. ſcilicet quòd de poſſeſſionibus quęſitis poſt concilium ſoluant decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Inno ꝙ hoc vult iſta moderatio, quòd, iſte ordo S. Iacobi de quæſitis poſt conciliũ integras decimas ſoluat, intellige parochijs quibus debentur. Ioan. And.

b ¶ In alijs.] ſcilicet quas alijs colendas tradunt, vel ab alijs colendas recipiunt: Vel de quibus antequam fierent noualia magni prouentus proueniebant. Vel quæ ſunt ipſorum quoad primęuum & directum dominium: tamen parochiani eas poſſident & tenent: pone habẽtes eas per emphyteuſim. ad hoc ſupra de deci. dilecti. & c. licet. & ſupra eo. quid per nouale. ad fi. de acquiſitis poſt concilium dixerat ſupra prox.

[Glo. ſeq. reci. per obiect. & ſolutionem.]

c ¶ Per declarationem.] Nota verbum, ſi ageretur de exemptione, & exemptio non probaretur, & pronuntiaretur contra opponentem, bene fieret præiudicium: ſaltem quoad eum, licet non quoad ſuperiorem. ſupra de priuileg. cum olim de reſtitutio. in integrum, cap. 2. quia ſi non appellatur a ſententia priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur ſententia. ſupra de re iudicata, inter monaſterium. & cap. ſuborta. ſed hic non diffinitiue pronuntiat: ſed declarat quodammodo interloquendo quid importent verba priuilegij: vnde licet per illud priuilegium, qui ſunt recepti in filios, nõ ſint exempti: ſi habent alia priuilegia exemptionis, bene ſunt exempti: vt dixi in principio, non enim pronũtiat illos exemptos vel non, ſed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in alijs caſibus, de quib. ſupra dicitur.

CONſtitutionem.] Continet tria dicta, quæ patent in rubro. Secundum ibi, Cæterum. Tertium ibi, Statutum quoque. Et olim incipiebat Coniurationem, & fuit multum deciſa. Ioan. And.

¶ In hoc c. ponuntur duæ declarationes. Primo ꝙ quãtum ad materiam cap. ſi forte. ſupra de electio. non eſt differentia inter euidẽs & manifeſtum, ſed idem ſignificant. Secundo ponitur, quòd illi dicuntur coniuratores, qui ſe obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apoſtolica in ſuis eccleſijs, & ſunt vt conſpiratores puniendi.

¶ Nicolaus tertius. †

† In pleriſque antiquis codicib. & ĩ preſſis ita Nicolaus quartus.

¶ Declarat manifeſtum & euidens eſſe ſynonyma, & idem ſignificare, quo ad caſum dec. de elect. ſi forte. Ioan. And.

CAP. II.

CONſtitutionẽ [d] felicis recordationis Gr. Pa

CASVS. Dicitur in cap. ſi forte. allega. quòd ſi inter cætera, quæ opponuntur electo, opponatur cui dens defectus, qui concernit perſonam ſuam: puta caret oculo, vel quia patitur defectum ſcientiæ, de illo eſt prius inquirendum: & ſi opponens deficiat in probatione illius: punitur ac ſi in probatione omnium defeciſſet. Sed quid ſi illud crimen ſeu vitium non ſit euidens, ſed manifeſtum: & poteſt probari. (Vnde euidens propriè dicitur quod ſemel factum ſemper durat. capit. euidentia. de accuſationib. in antiquis. ſed manifeſtum dicitur quod non durat in apparenti, ſed tamen poteſt probari de facili) vtrum ſit idem? Reſpondet Romanus Pontifex, quòd, ſic quia quantum ad hoc euidens & manifeſtum idem ſignificant. Sed ponamus quod canonici eccleſiæ Pictauen. ſimul conuenerunt, & adinuicem promiſerunt mediante iuramento; & ſic eſt coniuratio: vel ſine iuramento, & ſic eſt ſimplex conſpiratio, quòd non reciperent expectantes auctoritate Apoſtolica, ſed eos repellerent: vtrum tamquam conſpiratores ſint puniendi? Reſpondet quòd ſic: Et ſi per modum ſtatuti hoc fecerint, non valet huiuſmodi ſtatutum. Nota primo iuncta gloſ. differentiã inter euidens & manifeſtum: nam euidens accipitur pro notorio facti euidentis, quod cunctis apparet. Nota vlterius, quòd licet capit. ſi forte. allegatum, dicat, quod ſi opponatur contra electum euidens defectus, quòd de illo eſt prius inquirendum: & deficiens in probatione puniatur, ac ſi in probatione omnium defeciſſet: Idem eſt dicendum de defectu manifeſto: ſed hoc poterat colligi in dicto capitulo, ſi forte, quia ibi ſit mentio de defectu ſcientiæ: qui defectus proprie non dicitur euidens, ſed manifeſtus: quia probatur faciendo debitam examinationem. Nota, quod differentia eſt inter coniurationem & conſpirationem quia coniuratio eſt, quando plures ſimul conueniunt de ſtando contra aliquem, & ſuam conuentionem firmant iuramento: Sed conſpiratio, eſt quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de ſtando contra aliquem: ſed conueniunt ſine iuramento. Et dicitur conſpiratio a con, quod eſt ſimul: & ſpiratio, quaſi ſimul, id eſt, vna ſpiratio. Vel dicitur a con, quod eſt contra. Et tales coniurationes, & conſpirationes, tam ſecundum leges, quàm ſecundum canones ſunt prohibitæ. ſecundum leges eſt tex. in l. denuntiamus. C. de his, qui ad eccle. confu. l. vnica. C. de monopo & imponitur ſecundum leges grauis pœna. Nota etiam tres modos, quibus poteſt prouideri dignitatibus: per electionem videlicet, promotionem, & poſtulationem. Nota finaliter, quod patiens defectum in memoria, vel intellectu, eſt inhabilis ad dignitatem. Et pondera: quia vult textus, quòd talis defectus poſſit eſſe euidens & manifeſtus. Dominicus.

[Prima gloſſa diuidit & ſummat: & dicit quid primo declaret.]

d ¶ Conſtitutionem.] Primo declarat manifeſtum, & euidens eſſe ſynonyma, ſ. idem ſignificare quo ad caſum decre. de elect. ſi forte. Secundo declarat conſpiratores & coniuratores, qui iurauerũt & ſtatuerũt de nõ

¶ Gloſſa ſequens primo ponit pœnam conſpiratorum, & tres actus, a quibus repelluntur, & unde dicantur. Secundo tractat de prælato auctorizante. Tertio notat ad quæſtionem.]

a ¶ Canonicas.] 11. quæſtio. 1. coniurationum. & cap conſpirationum. capitu. ſequenti. & eſt pœna talium depoſitio, ut ibi. Item conſpiratores repelluntur ab accuſatione, denuntiatione, & teſtimonio contra eos, 1 contra quos conſpirauerunt. 3. quæſtio 4. conſpiratores. ſupra de accuſatio. qualiter & quando. & c. cum oporteat. de ſimon. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Eſt autem coniurare ſimul, vel in unum iurare. Conſpirare ſimul, uel in idem ſpirare, credo autem, quòd prælatus qui huic conſtitutioni per capitulum factę auctoritatem interpoſuiſſet, eadem pœna puniretur, omnia enim noſtra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de ueteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & ſup. eodem libro, de præben. ſi eum. & c. ſi Apoſtolicæ. Per hanc decretalem probatur, quòd per inſtrumentum probatur crimen: producitur enim publicum inſtrumentum, in quo continebatur quòd tales canonici tale ſtatutum fecerint: per quod probabitur illos eſſe conſpiratores. Ad idem ſupra eodem lib. de iureiuran. cum in poſitionibus. [Vbi etiā de hoc in quarta gloſſa.] 2. quæſtio 6. cap. ei qui §. diffinitiua. verſ. nullus. ſupra de ijs, quæ fiunt a præl. quanto. in ſi.

ADDITIO. Et facit quod not. ff. ad Turpil. in ſenatus. in prima gloſſa. & C. ad legem Aquil. con-

† al. ita: & Pōtificis Rom. &c.

1 Quid ð alijs, vid de re iud. cū I. & A. in ult. gl. & φ ſu ꝑ ea dixi.

† Al. ita c. Nic. 4. Et vſ hęc decre. Nico. 4. tribuenda, ut colligit ex extrauag. Io. 22. in ci. glorioſā eccleſiā. ꝙ extat ipreſſa inter lr̄as Apo. ꝑ officio ſanctiſſimę Inqſitionis.

† In antiquorib⁹ codicib⁹ & ipreſſis ita: Exijt qui ſeminat: & j. & mox ſubſequitur decr. Priuil. ex prima & ex gloſ. hic, cōſtat oīs nō fuiſſe ſolitū apponi integram: ſed deciſe. i. initiū tātum.

canonicas[a] puniendos.

¶ Statutum de non recipiendo aliquem ad Papa mandatum multis ex cauſis eſt deteſtabile & illicitum. hoc dicit.

¶ Statutum quoque ipſum (quod capitulo prælibato & ſingulis eius perſonis libertatem[b], obedientiam eidem eccleſiæ Romanæ debitam exhibēdi ſaltem vſque ad ſententiam & † Pontificum Romanorum iudicium, ſeu ſpeciale mādatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expenſarum diſcrimē ingerens, contra legitimas ſanctiones laudabile[c] votum execrantium lites vetat: iniuſtam litem mouere compellit, iniquæ controuerſiæ ſeu liti cedendo, bonam fidem, ſeu cōſcientiam agnoſcere prohibet, & adigit ad peccandum[d]) conſpirationem & cōiurationem continere contra libertatem & auctoritatem ſedis Apoſtolicæ manifeſte, ac aliàs deteſtabile prorſuſque illicitum reputamus.

¶ Idem.

¶ Conſtitutio ampliſſima pęne cunctas declarans heſitationes, quæ circa diui Franciſci regulam contingere poſſunt: præſertim an fratres Minores (quos Cordigeros uocant, illius regulæ profeſſores ſint ad omnia Euangelij conſilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere: & pecuniam recipere, legataque ſibi relicta agnoſcere ualeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentiſſime reſolutis.

CAP. III.

EXijt qui ſeminat[e] † ſeminare ſemē ſuū: De ſinu patris in mūdum veſte ſcilicet humanitatis indutus Dei filius Ieſus Chriſtus uerbum Euāgelicum ſaturus in ſingulos probos & reprobos, inſipientes & ignaros, ſtudioſos & deſides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra ſemen ſuum doctrinā Euangelicam ſine delectu diſperſit in omnes, qui omnia tracturus ad ſe, omnes ſaluare uenerat: qui tandem ſeipſum Deo patri pro ſalute omnium in redemptionis humanę pretium immolauit.

¶ Licet autem hoc ſemen in ſingulos communicatiua Dei charitate diſperſum, aliud ceciderit † ſecus uiam, ſuper corda ſcilicet dæmonum ſuggeſtionibus peruia: aliud ſupra petram, corda ſcilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter ſpinas corda ſcilicet hominum diuitiarum ſollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus cōculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum uero legitur inordinatis ſollicitudinibus ſuffocatum. Aliud tamē mite cor & docile terra bona ſuſcepit, hoc eſt Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate, ac humilitate, per almum Chriſti confeſſorem Franciſcum radicata religio: qui ex illo uero ſemine germinans, germen illud per regulam ſparſit in filios, quos ſibi, & Deo per ſuum miniſterium in obſeruatione Euangelij ge-

ſtra negantem. in prima gloſſa. vide diſputationem in regula, ſemel malus. Ioan. Andr.

b ¶ Libertatem] exhibendi, quod eſt infra.

c ¶ Laudabile notū.] ſupra de ſyndi. cap. vnico. vnde nec dolum facit qui rem deſerit, ut litem effugiat. ff. de aliena. iudi. mutan. cauſa fa. l. item ſi res. in fine. & magnum eſt commodum a lite recedere propter quod indebitum per tranſactionē ſolutum non repetiē. C. de tranſa. l. 2. & ff. de condi. indebi. in ſumma.

d ¶ Ad peccandum,] ad quod ſtatuto, conſuetudine, vel iuramento adſtringi non poſſumus. ſupra de conſueta. c. penult. & vlt. 22. quæſtio. 4. in malis. & c. ſi aliquid. & per totum. j. de regu. iur. non eſt obligatorium. & c. in malis. ſupra eod. li. de iure. ca. 1. *Luc. 8.*

ADDITIO. In dicto capitulo, non eſt obligatorium. habes caſum legis, obuenire. ff. de paç. doct. quam hic alleg Ioan. Monach. & Archidiaconus. Ioānes Andreæ.

e EXijt qui ſeminat.] Ne crederet aliqs hanc conſtitutionem eſſe ſublatam: ideo ſic deciſe hic ponitur, ut habeatur pro reſeruata, & de ea loquatur proœmium huius libri in fine, ut ibi dixi. Et quia ſic deciſe venit ſub bulla, & quia inf. etiam prohibetur gloſſari, prohibitioni parebo.

ADDITIO. Idem Archidiaconus dixit. Ioannes Monac. ideo ſiſto ratem. Illam tamen prohibitionem & eius pœnas Ioan. xxij. ſuſpendit ad Apoſtolicæ ſedis beneplacitum per conſtitutionem ſuam, quia nonnumquam. Ioan. Andreę. *Ioh. 1.*

nerauit. Iſti ſunt filij, qui docente Iacobo verbũ ęternum Dei filium inſitũ humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens ſaluare animas, in manſuetudine ſuſceperunt. Hi ſunt illius ſanctæ regulæ profeſſores, quæ Euangelico fundatur eloquio †: vitæ Chriſti roboratur exemplo: fundatoris militantis eccleſiæ, Apoſtolorum eius ſermonibus actibuſque firmatur. Hæc eſt apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ deſcendens a patre luminum, per eius filium exemplariter, & verbaliter Apoſtolis tradita, & deinde per Spiritumſanctum beato Franciſco, & eum ſequentibus inſpirata, totius in ſe quaſi continet teſtimonium Trinitatis. Hæc eſt cui (atteſtante Paulo Apoſtolo) nemo decreto debet eſſe moleſtus, quam Chriſtus ſtigmatibus ſuæ paſſionis confirmauit, uolens inſtitutorem ipſius paſſionis ſuæ ſignis notabiliter inſigniri. ¶ Sed nec ſic contra fratres ipſos Minores & regulam, hoſtis antiqui ceſſauit aſtutia, quin potius contra eos nitens ſuperſeminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiſcreta inſcitia concitauit: mordentes fratres, & eorum regulam, quaſi illicitam, inobſeruabilem, & diſcriminoſam, caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc ſanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis ſalutaribus inſtitutam, Apoſtolicis obſeruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per ſedem Apoſtolicam confirmatam, tot diuinis teſtimonijs communitam, quæ credibilia facta ſunt nimis in tot ſanctis viris † in obſeruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies ſuos, quorum nonnullos ſanctorum catalogo ſedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adſcribi. Ac nouiſſime quaſi diebus iſtis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum † prædeceſſorem noſtrum approbatam eſſe ex euidenti vtilitate, quam de ipſa conſequitur uniuerſalis eccleſia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, ſicut penſare debent ſubtilius ceteri catholicæ fidei profeſſores: quia ipſe Deus ordinem prædictum, & eius obſeruatores inſpiciens, ſic eos ab inſurgentibus in ipſos rancoribus ſalutari ſubſidio præſeruauit, quòd nec ipſos fluctus tempeſtuoſus alliſit, nec animos in ordine ipſo degentium conſtrauit: quin potius in vigore regulari concreſcant, & amplientur in ſuorum obſeruãtia mandatorum.

† Non tñ p oia. vt i extrauag. q a quorũ dã. §. ad. huc. Fon.

Gala. 6.

† Quos ponit Anton. circa fi. 3. partis ſuę chronicę.

† Vel potius decimum. Iſte Greg. x. ɔcil. Lugd. celebrauit, ĩ quo fuerunt quingẽti epi. 240. abbates, & alij p̃lati circa mille, ut patet in chronicis.

¶ Verumtamen, ut ordo prædictus (quibuſlibet præciſis anfractibus) diſtincta & pura uigeat claritate, & ſicut fratres eiuſdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filijs Generali & nonnullis alijs Prouincialibus eiuſdem ordinis Miniſtris, qui in capitulo ipſo conuenerant, in noſtra præſentia conſtitutis, cum ad plenam obſeruationem regulæ eiuſdem in uigore ſpiritus eorum feruere noſcatur intentio: Viſum eſt nobis (vt mordacibus huiuſmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipſa regula uideri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædeceſſores noſtros etiam declarata, pleniori claritate diſſerere: in aliquibus etiam regulam ipſam contingentibus puritati eorundem conſcientiæ prouidere.

¶ Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipſum affectus noſtros † ereximus in illis ſuccedendo: cum aliquibus eiuſdem confeſſoris ſocijs, quibus eius uita, & conuerſatio nota erat: ſuper ipſa regula, & ſancta ipſius beati Franciſci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac poſtmodum eiuſdem ordinis per prædictam ſedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apoſtolatus officio, tam de pia intentione confeſſoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipſam & eius obſeruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, noſtros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eoſdem prædeceſſores approbata & declarata eſſe noſcuntur: quam etiam ipſam regulam, & eam contingentia, maturitate plena diſcuſſimus. Nonnulla in p̃ſenti ſerie ſtatuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & conceſſimus, plura etiam ordinando ſerioſius & clarius, quæ infraſcriptis articulis plenius exprimuntur.

† Idẽ dicit lo. 22. i extrau. quorũdã. ver. nunc vero. poſt pria. Fon.

¶ In primus, quia (ſicut intelleximus) ab aliquibus hæſitatur, an fratres eiuſdem ordinis, tam ad conſilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & uita Minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet, Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, uiuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur ſic: Finito ve-

Regulam diui Fran. Nic. 3. declarate incipit & primo, an illius ꝓfeſſores tñe ad Euãgelij cõſilia obligati, vide hic cle. exiui 1. §. cũ igitur. co. ut. Font.

ro anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare: tum etiam, quia in fine ipſius regulæ continentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac ſanctum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus. Licet fęlicis recordationis Gregorius Papa nonus prædeceſſor noſter hunc articulum, & nonnullos alios eiuſdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum inſurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces inſultus, & multorum poſtea emergentium caſuum conſiderandos euentus, in aliquibus obſcura, in aliquibus ſemiplena, & in multis etiam contentis in ipſa regula inſufficiens videtur: Nos obſcuritatem, ac inſufficientiam huiuſmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis ſcrupulum in eiſdem de ſingulorum mentibus plenioris expoſitionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non abſolute, ſed cum quadam modificatione, ſeu ſpecificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc eſt: ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: quę tria eadem regula multum arcte proſequitur, & nihilominus alia nonnulla ſubnectit præcipiendo, prohibendo, conſulendo, monendo, hortando, & ſub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in profeſſione quaſi abſolute ſubnecti videtur, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare; & quod in fine ſubiungitur: & ſanctum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd firmiter promiſimus, obſeruemus: totum ad ipſius regulæ modificatum, vel determinatum, ſeu ſpecificatum principium reducatur: videlicet ad obſeruantiam Euangelij, vt prædicitur, per ipſam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam, ſeu ſpecificatam: Cum non ſit veriſimile ipſum ſanctum verbum ab ipſo ſemel cum quadam modificatione, vel determinatione, ſeu ſpecificatione prolatum, licet quaſi ſuccinctorie repetitum, voluiſſe in ſui repetitione data ſibi per eum modificatione, ſeu ſpecificatione ſine certa cauſa carere: Et vtriuſque iuris argumenta nos doceant †, ea, quæ in principio ad medium, & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium; & ea quæ in fine, ad vtrumque, vel eorum alterum ſæpe referri. Et dato, quòd abſolute diceretur: omnino promitto ſanctum Euangelium obſeruare: cum † profeſſor huiuſmodi intenderet ſe ad omnem conſiliorum obſeruantiam obligare (quod vix aut numquam poſſet ad litteram obſeruare, propter quod talis promiſſio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promiſſionem huiuſmodi ad alium intellectum abſque intentione promittentis non debere perſtringi, niſi vt obſeruantia Euangelij ſic ſicut tradita reperitur à Chriſto, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & conſilia vt conſilia à promittentibus obſeruentur. Quem intellectum etiam in eiſdem verbis habuiſſe idem beatus Franciſcus in ſerie ſui proceſſus in regula patenter oſtendit: cum aliqua Euangelica conſilia indicat vt conſilia ſub verbis monitionis, exhortationis & conſilij; nonnulla vero ſub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio †, quòd fratres ex profeſſione huiuſmodi regulæ ad omnia conſilia, ſicut ad præcepta Euangelica tenerentur: ſed ſolum ad illa conſilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, ſeu ſub verbis æquipollentibus ſunt expreſſa: Vnde nos ad fratrum eiuſdem ordinis conſcientias plenarie ſerenandas: Declaramus, quòd ex profeſſione eiuſdem regulæ fratres ipſi ad ea tantum Euangelica obſeruanda conſilia ſunt aſtricti, quæ in ipſa regula præceptorie vel inhibitorie, ſeu ſub verbis ęquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data conſilia eò magis ſecundum exigentiam ſui ſtatus tenentur pluſquam cæteri Chriſtiani, quò per ſtatum perfectionis, quem per profeſſionem huiuſmodi aſſumpſerunt, ſe obtulerunt Domino holocauſtum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipſa regula continentur, tam præcepta, quàm conſilia, quàm cætera; ex voto profeſſionis huiuſmodi non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipſa traduntur, vt ſcilicet teneantur ad eorum obſeruantiam, quæ in eadem regula ipſis ſub verbis obligatorijs indicuntur. Cæterorum vero obſeruantiam, quæ ſub verbis monitorijs, exhortatorijs, informatorijs, & inſtructorijs, ſeu quibuſcumque alijs continentur: eatenus magis con decet de bono & ęquo eos proſequi, quò imita-

Declaratio regulæ ſancti Franciſci.

† Quæ vide in glo. rub. inf. eo. de re. iu. tit. pro xi. Font.

† al. ita: non profeſſor, &c

An Cordigeri ſint obligati ad obſeruationem om̃ium cõſiliorũ Euãgelij.

† Ecce ex verbis colligitur intẽtio. Fõt.

imitatores tanti patris effecti, Chriſti ſemitas elegerunt.

Fratres Minores ã poſſint habere aliquid proprij.

¶ Porro cum ipſa regula expreſſe contineat, quòd fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: ſitque declaratum per eumdem prædeceſſorem noſtrũ Gregorium nonum, & nonnullos alios hoc ſeruare deberẽ, tam in ſpeciali, quàm etiam in communi: quam ſic arctam abdicationem venenoſis obtrectationibus aliquorum inſenſata damnauerit aſtutia: ne fratrum eorumdem perfectionis claritas in talium imperitis ſermonibus laceretur. Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiuſmodi omnium rerum, non tam in ſpeciali, quàm etiam in communi propter Deum meritoria eſt, & ſancta: quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo † docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ prout ab ipſo fonte hauſerant, volentes perfecte viuere, per doctrinæ, ac vitæ exempla in eos deriuarunt.

† Vid. ẽt pa. Io. 22. inci. quia quorũdã. u. de ver. ſigni. & Turre. in ſum. d' eccl. li. 2. c. 112 ad 10. argum.

¶ Nec his quiſquam putet obſiſtere, quòd interdum dicitur Chriſtum loculos habuiſſe: nam ſic Ieſus Chriſtus, cuius perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in loculis: & ſic in nonnullis alijs infirma humanæ carnis aſſumens (prout Euangelica teſtatur hiſtoria) non tantum carne, ſed & mente condeſcendit infirmis. Sic enim humanam naturam aſſumpſit, quòd in ſuis operibus perfectus exiſtens, in noſtris factus humilis, in proprijs permanſit excelſus. Sic & ſummæ charitatis dignatione ad actus quoſdã noſtræ imperfectioni conformes inducitur, quod à ſummæ perfectionis rectitudine, non curuatur. Egit namque Chriſtus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, ſicut interdum & in fuga patet, & loculis: ſed vtrumque perfecte perfectus exiſtens, vt perfectis & imperfectis ſe viã ſalutis oſtenderet, qui vtroſque ſaluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtriſque.

† al. erronee.

† Vide ol no B. Th. 2. 2 queſ. 186 art. 3. & li. 3. 5 Gentiles, c. 131. & aliquot ſequen.

¶ Nec quicquam ex his inſurgat erroneum †, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tamquam homicidæ ſui, vel tentatores Dei viuendi diſcrimini ſe committant. Sic † enim ſeipſos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnat prouiſionis humanæ: quin vel de ijs, quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs, quæ mendicantur humiliter, vel de ijs, quæ conquiruntur per laboricium, ſuſtententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expreſſe. Profecto ſi (iuxta promiſſum Saluatoris) numquam deficiet fides Eccleſiæ: per conſequens, nec opera miſericordiæ ſubtrahentur: † ex quo Chriſti pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur eſſe ſublata. Et quidem vbi (quod non eſt aliquatenus præſumendum) hæc cuncta deficerent, ſicut nec cæteris, ac nec ipſis fratribus iure poli in extremæ neceſſitatis articulo ad prouidendum ſuſtentationi naturæ via omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa præcluditur: cum ab omni lege extrema † neceſſitas ſit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem vſus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus ſit conſiderare præcipuum, proprietatem, poſſeſſionem, vſumfructum, ius vtendi, & ſimplicem facti vſum, & vltimo tamquam neceſſario egeat, licet primis carere poſſit vita mortalium: nulla prorſus poteſt eſſe profeſſio, quæ à ſe vſum neceſſariæ ſuſtentationis, excludat: verum condecens fuit ei profeſſioni, quæ ſponte deuouit Chriſtum pauperem in tanta paupertate ſectari, omnium abdicare dominium, & rerum ſibi conceſſarum neceſſario vſu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem vſus, & rei cuiuſque dominium à ſe abdicaſſe videtur, ſimplici vſui omnis rei renuntiaſſe conuincitur: qui inquam vſus non iuris, ſed facti tantummodo nomen habens, quod facti eſt tantum, in vtendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimo neceſſariarum rerum, tam ad vitæ ſuſtentationem, quàm ad officiorum ſui ſtatus executionem (excepto quod de pecunia infra ſubiungitur) moderatus vſus: ſed ſecundum eorum regulam & veritatem omnimodam conceſſus eſt fratribus: quibus rebus fratres licite vti poſſent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in præſenti ſerie continetur: Nec his obuiare dignoſcitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane conſtituit; videlicet non poſſe vſum, vel vſumfructum à domino perpetuo † ſeparari, quod ne dominium dominis (ſemper abſcedente vſu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in conſtituendo proſpiciens illa decreuit. Retentio namque dominij talium

† Immo poſſent laici cõpelli officio indicis eleemoſynas facere. gl. ca. 1. de. 1. c. dño ſãcto. 50. d. ca. exigũt. 1. q. 7. Abb. c. 1. d' emp. & vendi. Font.

† De conſe d. 1. ſicut. & ĩ. eo. d. 4. c. ſanctũ. c. q nõ eſt. cum glo. d' reg iu. Fon.

† Iolum. B de vſu fru. l. anti quas C. eo. Font.

niſi talium rerum cum conceſſione vſus facta pauperibus, non eſt infructuoſa Domino: cum ſit meritoria ad æterna, & profeſſioni pauperum opportuna, quæ tanto ſibi cenſetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confeſſoris Chriſti regulam inſtituentis intentio: quinimmo contrarium in ipſa conſcripſit, contrarium viuendo ſeruauit: cum & ipſe temporalibus ad neceſſitatem vſus fuerit, & in pluribus locis in regula vſum talem licere fratribus manifeſtet. Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter inſinuans, quòd fratres ſui habituri eſſent vſum Breuiarij, & librorum, qui ſunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd Miniſtri & Cuſtodes pro neceſſitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos ſpirituales ſollicitam curam gerant ſecundum loca & tempora, & frigidas regiones: ſicut eorum neceſſitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro ſe & ſuis fratribus corporis neceſſaria recipiant.

In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemoſynis confidenter. Habetur † etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, ſint examinata & caſta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annuntiando eis vitia, & virtutes: pœnam & gloriam. Sed conſtans eſt, quòd hæc præſupponunt ſcientiam: ſcientia requirit ſtudium: exercitium vero ſtudij conuenienter haberi non poteſt ſine vſu librorum †.

† Vide Concil. Trid. ſeſ. 5. de refor. c. 2

Ex quibus omnibus ſatis claret ex regula: ad victum, veſtitum, diuinum cultum, & ſapientiale ſtudium, neceſſarium rerum vſum fratribus eſſe conceſſum.

† Libri ſunt ad ſcientiã neceſſarij. vidẽ Old. cõſ. 84. incip. An expediat habere multos lib.

Pater itaque ſane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiuſmodi, non ſolum obſeruabilem, poſſibilem & licitam: ſed meritoriam & perfectam: & eò magis meritoriam, quò per ipſam profeſſores ipſius magis à temporalibus propter Deum (ſicut prædicitur) elongantur.

¶ Ad hæc cum fratres ipſi nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſint, etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipſis offertur, conceditur, vel donatur, ea (ſi ſecus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, veriſimiliter credatur intentio, vt rem huiuſmodi oblatam, conceſſam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à ſe abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum: nec ſit perſona, in quam loco Dei congruentius huiuſmodi rei dominium transferat, quàm ſedes præfata, vel perſona Romani Pontificis Chriſti Vicarij, qui pater eſt omnium & fratrum Minorum nihilominus ſpecialis: Ne talium rerum ſub incerto videatur eſſe dominium: cum patri filius ſuo modo, ſeruus domino, & monachus monaſterio res ſibi oblatas, conceſſas vel donatas acquirant: omnium vtenſilium & librorum, ac eorum mobilium præſentium & futurorum, quæ & quorum vſumfructum, ſcilicet ordinibus vel fratribus ipſis licet habere, proprietatem & dominium † (quod & felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædeceſſor noſter feciſſe dinoſcitur) in nos & Romanam Eccleſiam plene & libere pertinere hac præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus.

† De hoc dominio vide extrauа. Io. xxij. Incip. Ad conditorem canonũ. tit. de verbo. ſig. & extrauag. Quorũdã eod. tit.

¶ Præterea loca empta de eleemoſynis diuerſis, & oblata, ſeu conceſſa fratribus ſub quacunque forma verborum (licet fratres ſibi cauere debeant, quòd huiuſmodi verbis ſtatui ſuo incompetentibus non vtantur) à diuerſis ſeu pro indiuiſo poſſidentibus, ſeu certas partes in ipſis locis habentibus, in quibus ipſi poſſidentes pro indiuiſo, ſeu certas partes habentes, nihil ſibi in oblatione ſeu conceſſione huiuſmodi reſeruarint: ſimiliter & in ius & dominium ad proprietatem noſtram & Eccleſiæ prædictæ eadem auctoritate ſuſcipimus. Loca vero ſeu domos pro habitatione fratrum à ſingulari perſona, vel collegio, vel ipſis fratribus ex integro concedenda, ſeu etiam offerenda (ſi talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perſeuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere, præter eccleſiam & oratoria ad eccleſiam deſtinata, & cœmeterium (quæ tam ad præſentia quàm ad futura in ius & proprietatem noſtram, & prædictæ Romanæ Eccleſiæ ſimili modo & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipſis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio ſeu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Eccleſiæ retinemus omnino: niſi ea ſpecialiter de noſtro, ſeu ipſius Romanæ Eccleſiæ re-

cipiantur

cupiantur aſſenſu, & ſi in eiſdem locis reſeruauerit dominium ſibi in concedendo concedēs præter inhabitationem fratrum, ſpeciale † dominium in ius Eccleſiæ ſæpedictæ non tranſeat, ſed potius plene liberum maneat concedenti.

† al. tale.

¶ Inſuper nec vtenſilia, nec alia præter eorum vſum ad neceſſitatem & officiorum ſui ſtatus executionem (non enim omnium rerum vſum habere debent, vt dictum eſt) ad vllam ſuperfluitatem, diuitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo vt ea diſtrahant ſiue vendant, recipiant, nec ſub colore prouidentiæ in futurum, nec alia occaſione: quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vſu neceſſitas. Hoc autem ſecundum exigentiam perſonarum & locorum, Miniſtri & Cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodijs cum diſcretione diſponant: cum de talibus interdum perſonarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circunſtantiæ plus minuſve, ac aliter prouideri requirant. Iſta tamen ſic faciant, quòd ſemper in eis & eorum actibus paupertas ſancta reluceat: prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta.

¶ Cæterum cum in eadem regula ſit ſub præcepti diſtrictione prohibitum, ne fratres recipiant per ſe vel per alios, denarios, vel pecuniam vllo modo: idque fratres in perpetuum ſeruare cupiant, & velut iniunctum neceſſe habeant adimplere: ne ipſorum puritas in huiuſmodi obſeruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis ſtimulentur: Articulum iſtum propter detrahentium morſus profundius quàm noſtri prædeceſſores fecerint, aſſumentes, ac ipſum clarioribus determinationibus proſequentes: Dicimus in primis, quòd fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere (ipſorum ſtatu conſiderato) non liceat †: poſſint tamen ipſis pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint (ceſſantibus eleemoſynis, de quibus ſatisfieri commode tunc non poſſet) circa cuiuſlibet obligationis vinculum dicere quòd per eleemoſynas & alios amicos fratrum ad ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo caſu procuretur à fratribus, quòd ille qui dabit eleemoſynam, per ſe vel per alium non nominandum ab ipſis, ſi fieri poterit: Sed ab eo potius iuxta ſuum beneplacitum aſſumendum, huiuſmodi ſatisfactionem faciat in totum vel in partem, prout ſibi Dominus inſpirabit. Si tamen ipſe hoc nollet facere, vel non poſſet, vel quia receſſus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque alia occaſione vel cauſa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipſius obſeruantia maculatur, ſi fratres ipſi alicuius vel aliquorum ſibi curent dare notitiam, vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam præſentare, cui vel quibus, ſi eleemoſynam facienti placuit, committi poſſit executio prædictorum: ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubrogationibus infraſcriptis: Ita tamen, quòd penes ipſum dantem, dominio, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ, cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam ſemper vſque ad conuerſionem ipſius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipſa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec adminiſtrationem, ſeu diſpenſationem, nec contra perſonam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuſcunque conditionis exiſtat in iudicio, vel extra, actionem, perſecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunque perſona prædicta in commiſſione huiuſmodi ſe habeat: licet tamen fratribus ſuas neceſſitates inſinuare ac ſpecificare vel exponere perſonæ prædictæ, ac eam rogare quod ſoluat †. Poſſint etiam perſonam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commiſſa ſe habeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi executione prouideat: Ita tamen, quod ab omni eiuſdem pecuniæ adminiſtratione ſeu diſpenſatione, & contra prædictam perſonam actione ſeu perſecutione (vt prædictum eſt) fratres abſtineant omnimodo. Si vero perſonam huiuſmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per ſe poſſit exequi quod prædicitur) contigerit per abſentiam, infirmitatem, voluntatem, ſeu locorum diſtantiam, ad quæ ipſa nollet accedere, in quibus eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda, vel per occaſionem aliam impediri, liceat fratribus cum conſcientiæ puritate quandam aliam perſonam ſubrogandam ad præmiſſa in nominando, & alias (ſi ad

† Quia ibid meo ſit tuum. *q* promptum fratri Minori nō cōuenit. & hāc ꝓuiſionē circa pecuniā approbat. clem. exiui. ibi vide à §. Porro. vſque ad §. Proinde. Font.

† Quid de hæredibus in illis pſonis vide j. e. §. eo caſu. Font.

primum

primum dantem non poſſit vel nolint habere recurſum) cum iſta perſona facere, ſicut ſupra proxima declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim perſonarum miniſterium per viam ſubrogationis (vt dictum eſt) communius & generalius videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere: cum prædicta ſatisfactio præſumatur poſſe celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum eſt) propter locorum diſtantiam, in quibus eſſet ſatisfactio facienda, & conditiones ſeu circunſtantias alias, caſus emergeret, in quo videretur plurium perſonarum ſubrogandarum miniſterium opportunum: liceat ipſis fratribus in hoc caſu iuxta negotij qualitatem (ſeruato modo prædicto) plures perſonas aſſumere, nominare, ſeu præſentare ad iſtud miniſterium exequendum.

¶ Et quia oportet & expedit fratrum neceſſitatibus, non ſolum illis pro quibus iam eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda (vt ſuperius proxime dictum eſt) ſed etiam imminentibus ſiue tales neceſſitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, ſiue tales (licet paucæ comparatiue) quarum prouiſio ex ſui conditione neceſſario tractum temporis habet, vt in libris ſcribendis, eccleſijs ſeu ædificijs ad vſum habitationis ipſorum conſtruendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs ſimilibus, ſi quæ occurrerint, cum moderamine ſupradicto ſalubriter prouideri.

Sic in iſtis neceſſitatibus clare diſtinguimus: ſic in eis fratres poſſe tute & ſalua conſcientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti neceſſitate, quæ breui tempore, uel quæ interdum ex aliquibus circunſtantijs non ſic breui (vt ſupra in proximo caſu dictum eſt) valeat expediri, tam quò ad dantem eleemoſynam, quàm quò ad nominatum vel ſubſtitutum, in omnibus & per omnia (ſicut in articulo ſolutionis pro neceſſitatibus præteritis faciendæ ſupra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero neceſſitate quantumcunque præſentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate ſui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum †: quia in eo caſu veriſimile eſt, quòd tum ratione diſtantiæ locorum, quæ expeditio neceſſitatis ipſius ex ſui conditione requireret: tum etiam circunſtantiarum ipſius neceſſitatis ratione penſata, frequenter caſus acciderent: in quibus ad expeditionem neceſſitatis huiuſmodi oporteret quòd per diuerſas manus & perſonas tranſiret pecunia neceſſitati huiuſmodi deputata: quarum omnium perſonarum impoſſibile quaſi eſſet dominum principalem pro ipſa neceſſitate pecuniam deputantem, ſeu etiam ſubſtitutum ab eo, & tertium etiam ab ipſo ſubſtituto (ſi caſus talis accideret) poſtea ſubrogatum, habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo, præter dictos duos modos in neceſſitatibus præteritis & ingruentibus, quæ poſſint breui tempore, vel interdum non breui (vt ſupra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obſeruandos, ad obſeruandam ipſius regulę, ac profeſſorum eius omnimodo puritatem: Quod ſi præſto ſit eleemoſynæ huiuſmodi elargior, vel eius nuntius, qui poſſit hoc facere & velit: expreſſe illi prædicatur à fratribus, quòd ſibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera poteſtate reuocandi ſibi pecuniam ipſam, penes ipſum ſemper vſque ad conuerſionem † ipſius in rem deputatam libere remanere, vt in alijs duobus caſibus ſuperius dictum eſt) per quoruncunque manus pecunia ſeu eleemoſyna ipſa tractetur, ſiue perſonas ab eo vel à fratribus nominatas, totum ſuo conſenſu, voluntate ac auctoritate procedat: quo aſſenſum ſuum præbente prædictis, ſecure fratres re empta vel acquiſita de illa pecunia, per quemcũque (iuxta modum annotatum ſuperius) vti poſſint.

† Al. inexum.

† Qũo ꝑ baſtilla vl de Bar. in l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. Doctores Authē. hoc ius porrectũ. C. de ſacroſ. eccle. Font.

¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hâc in perpetuũ valitura prouiſionis ſerie declaramus, ꝙ fratres (præfatis modis, ut prædicitur, circa pecuniam in ſupportãdis eorum præteritis & ingruentibus neceſſitatibus oberuatis) nõ intelligantur nec dici poſſint per ſe vel per interpoſitam perſonam pecuniam recipere contra regulam, uel profeſſionis ſui ordinis puritatem: cum manifeſte pateat ex præmiſſis, ipſos fratres non ſolum à receptione, proprietate, dominio ſiue vſu ipſius pecuniæ, verũ etiam à cõtractatione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus alienos.

In eo vero caſu, quando (antequam ipſa pecunia in licitum rei habendæ uel vtendæ cõmercium ſit conuerſa) concedentem pecuniam mori contigerit: ſi concedens in concedendo dixerit vel expreſſerit, quòd perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium vſum fratrum expenderet: quicquid de ipſo cõcedente viuẽdo vel moriendo contingeret, ſiue concedens huiuſmodi hæredem reliquerit, ſiue non: poſſint fratres ad perſonam deputatam (non obſtante concedentis morte, vel hæredis contra-

traditione) pro ipſa pecunia expendenda recurrere †, ſicut poterant ad ipſum dominum concedentem.

† Obſeruatis mõ & forma. §. ita tamen. ſup. eo. Fon.

Quia vero puritatem ipſius ordinis intima cordis affectione zelamus: cum in prædictis caſibus ad determinatam neceſſitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari poſſit a fratribus, quòd ſi quid de pecunia ipſa (habita neceſſitate determinata) ſuperetit, conſentiat ipſe concedens, quòd reſiduum præfatæ pecuniæ in res alias pro alijs ipſorum fratrum prædictis neceſſitatibus conuertatur: quo non conſentiente prædictis, ipſum reſiduum (ſi quod fuerit) reſtituatur eidem. Caueant tamen fratres quòd ſollicite ſe coaptent, vt non plus ſcienter concedi conſentiant, quam veriſimiliter æſtimari poſſit rem neceſſariam, pro qua pecunia ipſa conceditur, valituram.

† Al. ita: Et quia in pdicto rum, &c.

Et quia † prædictorum ſerioſa expoſitione à dante vel recipiente de facili poſſet errari, vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, ſimplicitati aliquorum ſimplicium, ſaluti animarum hincinde ſecurius conſulatur: intellectum illum, qui ſatis in hoc caſu à ſane intelligente percipitur, præſentis ac in æternum valituræ conſtitutionis ſerie lucidamus: volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd ſemper quando pecunia fratribus ipſis mittitur uel offertur (niſi expreſſe per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorſus oblata intelligatur & miſſa. Non enim veriſimile eſt aliquem eleemoſinæ ſuæ ſine expreſſione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum neceſſitatibus intendit per donum huiuſmodi prouideri †, vel effectu doni, vel ſuæ conſcientiæ puritate fraudentur.

† Al. & illi.

† Al. prouidere.

Legata ſibi relicta an poſſint fres Minores agnoſcere. Vid. §. ad noſtrã. in cl. exiui. & q ibi dicat Cardi. in ſua gl. in verbo. Scdo quarto & Bart. in ſuo tract. Min. Fo.

¶ Ad hæc, quia fratribus ipſis interdum in vltimis voluntatibus ſub diuerſis modis nonnulla legantur, nec expreſſe quid de his agendum ſit, in regula vel prædeceſſorum noſtrorum declarationibus continetur: ne in ipſis dubitari contingat in poſterum, prouidendo legantibus, & fratrum conſcientijs præcauendo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quòd ſi teſtator modum ſecundum quem fratribus (eorum conditione inſpecta) recipere non liceret, exprimat in legando, vt ſi legaret fratribus uineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel ſimilia verba in ſimilibus proferret, aut modos ſimiles in relinquendo ſeruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abſtineant.

Si vero modum licitum fratribus in legando teſtator expreſſerit, vt ſi diceret: lego pecuniam pro fratrum neceſſitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam, & ſimilia, ad hoc quòd per certam perſonam vel perſonas idoneas diſtrahantur, pecunia de rebus ipſis accepta, in ædificia vel alia fratrum neceſſaria conuertatur: aut in legando ſimilibus modis vel verbis utatur. In hoc caſu illud in omnibus & per omnia (conſideratis eorum neceſſitatibus & moderaminibus ſupradictis) quantum ad fratres ſeruari decernimus, quod per nos eſt ſuperius in conceſſis pecuniarijs eleemoſynis declaratum. Ad quæ legata ſoluenda tam hæredes teſtatorum, quam executores ſe liberales exhibeant †: Et etiam prælati & ſæculares, quibus de iure vel conſuetudine prouiſio iſta competeret (cum expedierit) ſe ex officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modus licitos, & fratrum regulę congruos, intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum deſtituatur intentio: ac ipſi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur: Si vero fratribus ipſis generaliter aliquid abſque modi expreſſione legetur: in hoc legato ſic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac ſeruari uolumus, & in perpetuum præſenti conſtitutione iubemus, quòd ſupra in pecunia ſeu eleemoſyna fratribus indeterminate oblata vel miſſa, voluimus ac expreſſimus obſeruari: videlicet, vt ſub modo licito fratribus intelligatur eſſe relictum, ita quòd nec legans merito, nec fratres ipſi effectu relicti fraudentur.

† Not. q iudex ſecularis ſe interponit ſe circa legata pia. Fon.

¶ Quia vero libros, & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non ſint dominij aliorum) ad præfatam Eccleſiam ſpecialiter ſpectare dinoſcitur, interdum contingit ſeu expedit vendi, vel etiam commutari, fratrum vtilitatibus & eorum conſcientijs prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum uſum fratribus licet habere, de Generalium & Prouincialium Miniſtrorum in ſuis adminiſtrationibus coniunctim vel diuiſim auctoritate procedat, quibus etiam de diſpoſitione uſus talium rerum concedimus ordinare.

Si vero res huiuſmodi æſtimato prætio vendi contingat: cum fratribus ipſis per ſe vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia ſeu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, cuius vſum fratribus licet habere, per † procuratorem à præfata ſede, vel à Cardinali gubernationem per ipſam ſedem gerenti eiuſdem ordinis deputandum iuxta modum in ſuperioribus neceſſitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus † autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præſenti noſtra conceſſione fratribus (pietatis ſeu deuotionis intuitu, vel pro alia honeſta & rationabili cauſa) obtenta ſuper hoc prius ſuperiorum ſuorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tam de ipſis rebus vilibus ſeu parum valentibus, & earum valore, quàm præfata licentia, ſcilicet à quibus & qualiter ſit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem alijs elargiri.

† Tales procuratores reuocant per extrauag. ad cōditorē. §. ſurſus F.

† Qūo cōſideratur vilitas rei, gl. eſt in verbo, vilitas, in cle. exiui, eo. Font.

¶ Licet † autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, & videri poſſit illa fuiſſe inſtituentis intentio, quòd neceſſitate ceſſante pluribus non vtantur: declaramus, quòd poſſint fratres de licentia Miniſtrorum & Cuſtodum coniunctim & diuiſim in adminiſtrationibus ſibi commiſſis, cum eis videbitur (penſatis neceſſitatibus & alijs circunſtantijs, quæ ſecundum Deum, & regulam attendendæ videntur) vti pluribus: nec per hoc videantur à regula deuiare, cum etiam in ipſa dicatur expreſſe, quòd Miniſtri & Cuſtodes de infirmorum neceſſitatibus & fratribus induendis ſollicitam curam gerant, ſecundum loca & tempora, & frigidas regiones. Et quamquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & neceſſitatibus infirmorum Miniſtri tantum & Cuſtodes ſollicitam curam gerant: & dictio illa, tantum †, adeo Miniſtros & cuſtodes in hac cura perſtringere videatur, quòd ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen ſollicite conſiderare nos conuenit & tempus regulæ inſtitutæ, quo fratres iſti ad comparationem præſentem numero pauci erant, & forſan Miniſtri & Cuſtodes uidebantur tunc ad iſta procuranda poſſe ſufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec ſit veriſimile beatum Franciſcum inſtitutorem regulæ vel ipſis Miniſtris & Cuſtodibus impoſſibilitatis iugum voluiſſe præfigere, vel ex ipſius impoſſibilitatis conſequentia fratres ipſos ſuis neceſſitatibus velle carere: concedimus, quòd ipſi Miniſtri & Cuſtodes poſſint per alios huiuſmodi curæ ſollicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiuſmodi, quæ præfatis Miniſtris & Cuſtodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum ſibi ab illis commiſſa fuerit, gerere diligenter.

† Vid cle. exiui. § p̄terea. & extrauag. quorūdā. §. in primis. Fon.

† Not. q̄ conſtō ex rōne ſup̄uenienti ampliat. Nota ſecūdo, illud: concorda tēpora & mores: & concordabis ſcripturas. facit. §. nos & ſtatuum. inf. Io. Font.

¶ Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & deuote: Ita quòd (excluſo otio animæ inimico) ſanctæ orationis & deuotionis ſpiritum non extinguant. Quia vero ex verbo iſto fratres ipſos de otioſitate vitæ, & de regulæ tranſgreſſione improbe notare interdum hactenus aliqui ſunt conati: nos morſus huiuſmodi nefarios reprimentes: Declaramus, quòd conſideratis verbis prædictis, & forma ſeu modo loquendi, ſub quibus fratres ad huiuſmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuiſſe inſtrumentis intentio, quòd vacantes ſtudio, vel diuinis officijs, & miniſterijs exequendis, manuali labori ſeu operationi ſubijceret, vel ad hoc illos arctaret: Cum exemplo Chriſti & multorum ſanctorum Patrum, labor iſte ſpiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ ſunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero qui ſe in prædictis ſpiritualibus operibus non exercent †, niſi tales aliorum fratrum licitis ſeruitijs occupentur, (nec otioſe viuant) verba prædicta declaramus extendi: Niſi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis exiſterent, quòd merito propter hoc non eſſent a tanto bono pro huiuſmodi exercitio ſubtrahendi. fratres enim quicunque ſtudio vel diuinis miniſterijs non vacantes, ſed aliorum fratrum ſtudio, vel alijs diuinis officijs & miniſterijs vacantium ſeruitijs inhærentes tantum, pro ſeruitijs eiſdem cum ipſis quibus ſeruiunt, ſuſtentari merentur: quod aſtruitur illa æqua lege, qua ſtrenuus pugnator ille Dauid iuſte decreuit, videlicet, quòd deſcendentium ad prælium, & remanentium ad ſaracinas portio æquaretur.

Fratres Minores ad laborē teneantur. Et an religioſi manibus operari teneanī vide oīno B. Th. 2. 2. q 187. ar. 3.

† Hoc eſt, nō cōcionātur ad p.cbē, nō pſallunt, non legunt. Fō.

Lib. 1. Re c. 30.

¶ Verum quia expreſſe continetur in regula, quòd fratres non prædicent † in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apo-

† Vid oīno conc. Tri. ſeſ. 5. de refor. c. 2 & ſeſ. 24. de refor. c. 4.

ſtolicæ

ſtolicæ plenitudinis conſeruantes, dicimus, quòd prædictum verbum ad litteram ſicut regula ipſa protulit, obſeruetur: niſi per ſedem Apoſtolicam circa hoc pro vtilitate populi Chriſtiani ſit conceſſum vel ordinatum aliud, vel in poſterum concedatur, ſeu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regulæ immediate ſubiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, niſi à Miniſtro generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium ſibi ſit conceſſum:

Nos & ſtatum præteritum ipſius ordinis in paucitate ſui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac vtilitatem animarum (vt concedet) aduertentes: concedimus nedum Generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam prædicandi, quatenus perſonæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipſa reſpiceret, prout in regula continetur: verum etiam Prouinciales Miniſtri hoc poſſint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obſeruari dicitur, & in fratrum priuilegijs contineri: quam quidem licentiam præfati Miniſtri reuocare & ſuſpendere valeant & arctare, ſicut quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in deſiderijs noſtris hoc geritur, vt ad Dei gloriam ſalus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Chriſtianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur: concedimus & præſenti ſtatuto firmamus, licere non ſolum Generali, ſed etiam Prouincialibus Miniſtris, perſonas fugientes a ſæculo in fratres recipere: quæ Miniſtrorum Prouincialium licentia per ipſum Generalem (ſicut expedire viderit) poſſit arctari. Vicarij vero Prouincialium Miniſtrorum ex officio vicariæ licentiam hanc ſibi nouerint interdictam: niſi per Miniſtros eoſdem (quibus hoc poſſe committere Vicarijs & alijs licere decernimus) hoc ipſis Vicarijs ſpecialiter committatur. Caueant tamen ipſi Prouinciales, quòd hoc non indiſcrete, non paſſim, ſed ſic conſiderate committant, vt illos quibus hoc committi contigerit, fidelibus conſilijs fulciant, quæ omnia diſcrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: ſed illi tantum, qui ſuffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel alijs circunſtantijs poſſint vtiles eſſe ordini, ſibique per vitæ meritum, ac

Ad ordinẽ B. Franciſci recipiẽdi quales eſſe debeant.

alijs proficere per exemplum. ¶ Inſuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quòd in regula dicitur, vt decedente Generali Miniſtro, à Prouincialibus Miniſtris & Cuſtodibus in capitulo Pentecoſtes fiat electio ſucceſſoris, omnium cuſtodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) ſufficere poſſit, vt aliqui de ſingulis prouincijs, qui vocem habeant aliorum, interſint: Taliter reſpondemus, vt ſcilicet ſingularum prouinciarum cuſtodes vnum ex ſe conſtituant, quem cum ſuo Prouinciali Miniſtro pro ſeipſis ad capitulum dirigant, voces aut vices ſuas committentes eidem. Quod etiam conſtituerint per ſeipſos, ſtatutum huiuſmodi duximus approbandum. Quod idem prædeceſſor noſter Gregorius nonus in caſu huiuſmodi dicitur reſpondiſſe.

Miniſtro Generali ðcedẽte, qui dẽnt ad electionem conuenire.

¶ Denique † quia continetur in regula ſupradicta, quòd fratres non ingrediantur monaſteria monacharum, præter illos quibus à ſede prædicta conceſſa fuerit licentia ſpecialis: quamquam hoc de monaſterijs pauperum monialium incluſarum fratres attentius intelligendum eſſe crediderint, cum eorum ſedes præfata curam habeat ſpecialem, & intellectus huiuſmodi per conſtitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Franciſco, per Prouinciales Miniſtros fuiſſe credatur in generali capitulo declaratus: ijdem fratres certificari nihilominus poſtulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis ſolum monaſterijs monialium prædictarum debeat intelligi?

† Vide cõci. Tri. ſeſ. 25. tit. de regularibus & Monialib. ca. 5. & extrauag. Pij'a pſ v. inci. Et ſic Mẽdicantiũ.

Nos vtique generaliter id eſſe prohibitum de quarumlibet cœnobijs monialium reſpondemus: & nomine monaſterij volumus clauſtrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, vbi homines ſæculares conueniunt, poſſunt fratres illi cauſa prædicationis vel eleemoſynæ petendæ accedere: ijs quibus id à ſuperioribus ſuis pro ſua fuerit maturitate vel idoneitate conceſſum, exceptis, ſeu pro prædictarum monaſterijs incluſarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas ſine ſedis eiuſdem licentia ſpeciali: quod etiam ipſum idem prædeceſſor noſter Gregorius nonus, in eo caſu dicitur reſpondiſſe. ¶ Cæterum † ſanctæ memoriæ confeſſor Chriſti Franciſcus mandaſſe dicitur circa vltimum vitæ ſuæ

† Franciſcus beatus prohibuit i extremis ſuã regulam gloſſari, & litteras Apoſtolicas ſuper ipſius relaxatiõe impetrari.

(cuius

(cuius mandatum, ipſius dicitur teſtamentum) quòd verba ipſius regulæ non gloſſentur, & (vt verbis vtamur eiuſdem) quòd ſic vel ſic intelligi debeat, non dicatur: adijciens quòd fratres nullo modo litteras aliquas ab Apoſtolica ſede petant: & alia quædam interſerens, quæ non poſſent ſine multa difficultate ſeruari: propter quod fratres hæſitantes, an tenerentur ad obſeruantiam teſtamenti prædicti, dubitationem huiuſmodi per eundem prædeceſſorem noſtrum Gregorium nonum petierunt de ipſorum conſcientijs amoueri: qui (ſicut aſſeritur) attendens periculum animarum, & difficultates, quas propter hoc poſſent incurrere, dubietatē de ipſorum conſcientijs amouendo, dixit fratres ipſos ad ipſius mandati obſeruantiam non teneri: quod ſine conſenſu fratrum & maxime Miniſtrorum, quos vniuerſos tangebat, obligare nequiuit, nec ſucceſſorem ſuum quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præſentem articulum nihil duximus innouandum.

† Hūc. §. & §. & q̃a ſub colore. allegat Bal. referētchic 1hili. in Auth. ſi qua mulier C. de ſacro. eccl. ꝑ ſtatutis vetantibus ſe gloſſari. idem Bald. l. nō dubium. de leg. Fō.

† Al. prouidetur.

¶ Ad † hoc à nonnullis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus circa declarationem ipſius regulæ, & ipſam regulam contingentia, diuerſas litteras intelleximus emanaſſe. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipſam, & fratres quieuit inſultus: nec per ipſas litteras ſtatui fratrum prouidere † in multis in quibus; de nouo vel aliter neceſſario prouidendum eſſe multorum poſtea caſuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litterarum huiuſmodi & præſentis conſtitutionis diuerſitas vel intellectus aduarſitas in prædictorum obſeruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum ſtatui & obſeruantiæ prædictæ regulæ conſulatur in omnibus & ſingulis illis articulis, quos conſtitutio ipſa continet, quamquam ipſi vel eorum aliqui contineantur in alijs litteris Apoſtolicis ſupradictis: Hanc noſtram conſtitutionem, declarationem, ſeu ordinationem tantum a fratribus ipſis præciſe ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obſeruandam.

¶ Cum igitur ex prædictis & alijs per nos cum multa maturitate diſcuſſis, regula ipſa licita, ſancta, perfecta, & obſeruabilis, nec vlli patens diſcrimini euidenter appareat: illa & omnia ſupraſcripta per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, declarata etiam & ſuppleta, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine approbamus, confirmamus, & volumus exiſtere perpetuæ firmitatis: in virtute obedientiæ diſtricte præcipientes, quòd hæc conſtitutio ſicut ceteræ conſtitutiones, vel decretales epiſtolæ legatur in ſcholis. Et quia ſub colore liciti, nonnulli contra fratres ipſos & regulam, in legendo, exponendo, atque gloſſando poſſent dirum virus ſuæ iniquitatis effundere: ac ipſius conſtitutionis intellectum ipſum in diuerſas & aduerſas ſententias producentes ſuis adinuentionibus deprauare: & opinionum diuerſitas, ac diſtorſio intellectus multorum pios animos poſſet inuoluere, & à religionis ingreſſu multorum corda ſubtrahere: talium detrahentium vitanda peruerſitas cogit nos viam ipſis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc conſtitutionem legentibus præfinire.

Excōicatio fulminat̃ ꝯ gloſſantes iſtam decretalē nō obſtātibus q̃buſcunq; priuilegijs, cui⁹ excōicationis abſolutionē ſibi Papa reſeruat.

¶ Itaque ſub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij diſtricte præcipimus, vt præſens conſtitutio cum ipſam legi contigerit, ſicut prolata eſt, ſic fideliter exponatur ad litteram: concordantiæ, contrarietates, ſeu diuerſæ, vel aduerſæ opiniones à lectoribus ſeu expoſitoribus nullatenus inducantur. Super ipſa conſtitutione gloſſæ non fiant (niſi forſan, per quas verbum vel verbi ſenſus, ſeu conſtructio, vel ipſa conſtructio quaſi Grammaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipſius per legentem deprauetur in aliquo, ſeu diſtorqueatur ad aliud, quàm littera ipſa ſonat. Et ne ſecundum prædicta contra detractores huiuſmodi opporteat vlterius laborare: vniuerſis ac ſingulis cuiuſcūque præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, diſtricte præcipimus, ne contra prædictam regulam & ſtatum fratrum prædictorum, ſeu contra præmiſſa per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, declarata, ſuppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, ſcribant, determinant, prędicent, ſeu praue loquantur publice vel occulte. Sed ſi quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædictę ſedis Apoſtolicæ deducatur, vt ex auctoritate Apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio: cui ſoli conceſſum eſt in his ſtatuta condere, & edita declarare.

¶ Gloſſantes vere in ſcriptis conſtitutionē ipſam aliter, quàm eo modo, quem diximus: Doctores vero inſuper & lectores dum docēt in publico, ex certa ſcientia & deliberatè intellectum conſtitutionis huiuſmodi deprauantes, facientes quoque commentum, ſcripturas, ſeu

ras, ſeu libellos, ac ex certa ſcientia & deliberate determinantes in ſcholis, ſeu prædicantes contra prædicta, vel aliqua, ſeu aliquod prædictorum (non obſtantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, aut litteris Apoſtolicis; quibuſcunque dignitatibus, perſonis, ordinibus, aut locis religioſis vel ſæcularibus generaliter vel ſingulariter ſub quacunque forma vel expreſſione verborū cōceſſis, quæ nolumus aliquibus in pmiſſis quomodolibet ſuffragari) excommunicationis ſententiæ, quam nunc in ipſos proferimus, ſe nouerint ſubiacere: à qua per neminem niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolui. Inſuper † tam iſtos, contra quos per nos excommunicationis eſt prolata ſententia, quā alios (ſi qui fuerint) contra præmiſſa vel eorum aliquod uenientes, ad ſedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouiſus modus æquitatis nō arcet a vetitis, cōpeſcat rigor Apoſtolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ordinationis, conceſſionis, diſpoſitionis ſuppletionis, approbationis, confirmationis, & conſtitutionis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotētis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorū eius ſe nouerit incurſurum. Datum Siriani, xviij. Calend. Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Exemptis cellis alicuius monaſterij: quid appellatio cellæ ſignificet, hic oſtendit. Ioan. And.

CAP. IIII.

PRiuilegium [a] monaſterio tuo conceſsū, vt monachi, ſiue fratres in cellis ad monaſteriū ipſum ſpectantibus † habitantes, ab alio quā à Papa, uel eius legato [b] excommunicari, aut ſuſpendi, vel ipſæ cellæ interdicto ſupponi nō poſſint, non fratres in Prioratibus, eccleſijs, ſeu capellis eiuſdem monaſterii cōmorātes [c], aut ipſos Prioratus, eccleſias, vel capellas, ab ordinariorū iuriſdictione in aliquo [d] ſed reſidentes tantum in cellis, & cellas ipſas (hoc eſt [e] loca ſecreta [f] & ſolitaria, quæ ab hominnū ſeparata conuictu [g] ſunt ad contemplandum [h], & Deo vacandum ſpecialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato aliquo vt poſſit conferre beneficia clericorum ſuorum: quòd appellatio clericorum ſuorum deſignet oſtendit. Ioan. And.

PRiuilegium.] Non diuiditur: quia pendet vſque ad vltimam dictionem.

CASVS. A ſede Apoſtolica fuit conceſſum priuilegium quibuſdam religioſis: videlicet ꝙ fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipſæ cellæ nō poſsēt excōmunicari vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella. inſerto priuilegio: & qualiter accipiatur in materia priuilegij: Reſpondet ꝙ cella in hoc caſu accipitur pro loco ſolitario ſegregato à communitate hominum: ideo ſi fratres illius ordinis haberent Prioratus in loco populoſo, priuilegium ſuum non ſe extenderet ad tales religioſos, ſed ſolum ad illos, qui habent cellas ſeparatas à communi victu hominū. Nota primo ꝙ in materia priuilegiorum, per quæ concedit exēptio religioſis habitātibus in cellis monaſterij, appellatione cellę veniunt ſolummodo loca ſolitaria: largo tamen modo accipiendo cellam, appellatione cellę venit parua camera, quam non debēt habere religioſi: immo debent comedere in eodem refectorio, & dormire in eodem dormitorio, & debent omnes eſſe in aperto, & dicitur cella à celando: quia vnus religioſus non debet celari ab alijs nec occultari. & vnus religioſus debet videre alios religioſos in dormitorio & refectorio.

† In iſto verſi. not. ꝙ Papa pōt ſibi rebellantes excōicare, & vltra adhuc aliter puniſe. Font.

Nota ſecundo optimum tex. ꝙ idem eſt dicere fratres, qđ monachi. vide de iudi. cūm. Nota vlterius, ꝙ excōmunicatio & ſuſpenſio referunſ ad homines: interdictū ad loca. 11. q. 3. nemo epiſcoporum. de cle. excom min poſt a laſti. 2. reſpon. Ioan. Mon. & Io. And. Dominicus.

¶ Prima gloſſa ſummat.

a ¶ Priuilegium.] Exēptis cellis alicui⁹ monaſterij, quid appellatio cellæ ſignificet, hic oſtendit.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium.[

b ¶ Legato.] Intellige generaliter, ſicut generaliter loquitur: ex quo aliud non exprimitur, & eſt ſimile quod dixi. ī eod. lib. de reſcrip. ſtatutum. 1. reſpon. in gloſſ. quia verbum.

c ¶ Commorantes.] Large loquitur 1: qa interdum ſunt inſtituti perpetuo: interdum ad tempus: interdum ad ſolam moram ibi trahendam. de ſta. mona. ca. 2 ad ſi ſupra. eo. lib. de tēpo. ordin cū nullus. in ſi. & de capel. monа. ca. vnico. ſed quo ad caſum noſtrū non eſt curandum.

1 Aretin⁹ no. hanc gl. in ca. repellanſ de accuſatio. ad pbādū ꝙ ēt in materia priuilegiati ua ille dicaī habitare, q eſt ī loco ad tps. allegat Bal. in l. 1. ff de ſtatu ho.

d ¶ In aliquo.] Tolle defendat, quod eſt in ſi. & iterū repete, ſed defendat reſidentes tantum, &c.

e ¶ Hoc eſt.] Propter hoc facit ad titulum noſtrum de verb. ſig.

ADDITIO. Aliàs locari potuiſſet. ī. ꝑxi vel ſub tit. de priuil. Io. And.

[Gloſſ. ſeq. declarat textum.]

f ¶ Secreta & ſolitaria.] Cella dr̄ à celando & occultādo, & ſic hoc caſu locus ſolitarius, & talem vitā ducentes d gni ſunt cōuenienti honore. 12 q. 1. qui vere. & ad has cellas religioſi ēt Mendicantes de prælatorū licentia tranſire pōt. ſupra e lib. de excel. prę la. c. vnico. Aliàs aūt large ſumēdo dicimus cellas q̄ ſunt ēt ī. clauſuram monaſterij: vnde ex cā, puta p̄p infirmitatem monachi, diſpenſat abbas cum eo, vt habeat ſuā cellā extra cōe dormitorium, tamē infra monaſterij ſepta. 20. q 4. cap. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegiū intelligitur.

† Nō quo ad ꝓprietatē. c. cū olim. 2. ſupra. de priu. ſed quo ad correctione monachorū, cū in eccleſijs. de ma. & obe. quo ad adminiſtrationē edoceri. de reſcri. neq. meū, tuū, ſemꝑ dñiū importāt Anch. ca. ſeq. ī. eo Font.

g ¶ Conuictu.] id eſt communi victu.

ADDITIO. Dictio compoſita à con, & viuo: vnde & ſimul comedentes conuiuere vere dicuntur. Archid.

h ¶ Contemplandū.] de vita contemplatiua 2 & actiua dicitur ſupra de renun. niſi cum pridem. ad ſinem.

2 Vide ol no B. Tho 2. 2. q. 182. ar. 1.

ADDITIO.

ADDITIO. Archidiaconus inducit illud Gregorij quòd qes ex corde nobis eſt appetenda. 8. quæſt. 1. in ſcripturis. verſicu. quies. per quod uidetur contemplatiua pcellere. Ad idem ead. quæſt. qui epiſcopatum. quod dicit uerum, ſecundum Auguſtinum: nam duodecim ſunt in quibus vita contemplatiua præminet actiuæ, vt dicitur in ſum. de virtutibus. vbi tractat de præminentia vitæ complatiuæ ad actiuam. & vide quod ſcripſi de regu. ſane. in magna gloſſ. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Priuilegiato aliquo, ut poſſit conferre beneficia clericorum ſuorum: quid appellatio clericorum ſuorum deſignet oſtendit. Ioan. And.

CAP. V.

SIcut † nobis [a] ſignificare curaſti, tibi gratioſe conceſſimus, ut beneficia clericorum tuorum cedentium, uel decedentium [b] poſſis conferre: quodque ijdem clerici præbendarũ ſuarum fructus pcipiant, ac ſi in ſuis eccleſijs perſonaliter reſiderent [c]. Verũ quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui reſpondemus [d] oraculo, quòd illos in his & ſimilibus [e] caſibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te, non quæſiti [f] propterea vel recepti, ſine fraude & fictione qualibet, uere tui clerici familiares exiſtunt, & in tuis expẽſis continue [g] domeſtici commenſales: etiam † ſi quos ex illis aliquãdo pro tuis [h] gerendis negotijs abeſſe contingat.

SIcut nobis.] Communis diuiſio: qa in prima conſultatio à verbis duplicis gratiæ cauſata: in ſecunda latior reſponſio: ibi, Verum. Vel ibi, Breui reſpondemus. latitudo reſponſionis patet in uerſic. ſimilibus, & in verſic. etiam ſi. Dominicus.

† Pet. de An. dicit iſtud c. p cedere in quocũq; habente gratiã, de qua hic, ex quo nulli certo dirigitur. Font.

CASVS. Epiſcopus Pictauen. à ſede Apoſtolica impetrauit priuilegium, ut poſſet cõferre beneficia ſuorum clericorum cedentium & decedẽtium: epiſcopus habet clericos beneficiatos in alijs diœceſibus: dubitabatur quid contineret appellatione clericorum ſuorum? Reſpõdet, appellatione clericorum ſuorum continẽtur illi ſoli clerici, q ſunt in continuo ſeruitio epiſcopi, & viuũt expẽſis proprijs epiſcopi: ideo ſi aliqui diuites morabantur in domo epiſcopi, ſed uiuebãt expenſis ſuis, & non expenſis epiſcopi priuilegiati: illi non ſunt cẽſendi ſui clerici quantum ad materiam priuilegij. Oraculo. vnde oraculum dicitur reſpõſio facta ad interrogationem alterius Nota quod ſi alicui a ſede Apoſtolica concedatur priuilegium, ut poſſit conferre beneficia ſuorum clericorum cedentium uel decedẽtium: appellatione clericorum ſuorum ueniũt ſoli illi, qui ſunt in cõtinuo ſeruitio priuilegiati, & uiuunt expenſis ſuis pprijs, & hoc uerum in priuilegijs, quæ ſunt odioſa, aliàs vero appellatione clericorũ ſuorum ueniunt omnes ſubiecti. ſupra eo. cum tibi. in antiq. Nota quod gratia quandoque fit alicui, ut non effectus gratiæ deriuetur in eum, ſed ut ipſe alijs cõferat utilitatem. Ad idem de præbend. ſi cui. qꝫ c. ſi is cui. e. lib. Nota ulterius, quod breuitas deſideratur etiam in iuribus condendis. Ad hoc ſupra de iureiur breui. & de breuitate uide no. de pæniten. & remiſ. ſignificauit. & ſupra eod. lib. de teſta. ſi pater. ſuper 1. gloſſ. Io. And. Domi.

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Sicut nobis.] priuilegiato aliquo ut poſſit conferre beneficia clericorum ſuorum: quid appellatio clericorum ſuorum deſignet, oſtendit, &c.

b ¶ Decedentium.] nũquid talis poſſet conferre beneficia ſuorum clericorum cedentium uel decedentium in curia Romana 1? Item nunquid poſſet conferre beneficia clericorum ſuorum alio modo uacantie? dixi ſupra eo. lib. de præben. quamuis 2. in glo. iſta duo. Ioan. And.

1 De hoc hic Arch. tenens, qꝫ nõ poteſt: ut ibi dixi. I. An.

c ¶ Reſiderẽt.] ex ſola reſidentia ſi non intereſſent diuinis, non perciperent quotidianas diſtributiones: vnde nec iſti percipient. ſupra eod. lib. de cleri. non reſi. c. 1. & ſuper hoc vide quod ibi dixi in glo. no. quòd ſi quis dominus.

[Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.]

d ¶ Reſpondemus.] per hoc videtur qꝫ iſta decre. ſit veteris iuris declaratoria 2, non noui promulgatoria: licet argum. contra. infra dum dicit, volumus. & quòd ſit declaratoria patet: quia tractat de uerbi ſignificatione. ad hoc ſupra eod. c. 2. reſpon. 1. in fin. nec bene occurreret ratio, quare hoc eſſet ius nouum, & non vetus. præterea priuilegium prius conceſſum fuerat: poſtea priuilegiatus conſuluit Papam circa priuilegium prius conceſſum: ſic eſt reſponſum. per quod patet, quòd a conceſſione priuilegij etiam antequã emanaſſet hæc decret. priuilegium ſic erat intelligendũ. Ioan. And.

2 Idẽ Io. Mo. & eadẽ ratione. I. An.

† al. ita: ẽt ſi ex illis aliquos aliqñ, &c.

[Gloſſa ſequens exemplificat, obijcit, ſoluit, & rationem reddit.]

e ¶ Similibus.] pone conceditur ei priuilegium, ut cum clericis ſuis ſuper pluralitate beneficiorum curatorum, uel dignitatum diſpẽſare poſſit: uel eis cõferre ius ad uacaturas, uel ſimilia. Et bene dicit, in his, & ſimilibus: qa in alijs caſibus diſſimilibus appellatio clericorum omnes ſubiectos clericos cõprahendit ſupra eod. cum tibi. & poteſt eſſe ratio: quia hic de priuilegio loquitur odioſo 3: quia p primum tollebatur ius ſeu poteſtas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure ſpectabat, per ſecundum minuitur cultus diuinus, & non deſeruiens eccleſię recipit ſtipendium: ergo bene ambitioſa & reſtringenda ſunt talia indulta ſupra eodem lib. de præbend. quamuis 1. quod non eſt in decre. cum tibi. Io. Andr.

3 Cũ ꝯcurrũt fauor & odiũ. dicimus priuilegia odioſa. exẽpla. vide not. ĩ. de foro ꝯpe. I. 1. gl. &c. I. An.

f ¶ Quæſiti propterea.] ſic ſupra de electio. c. officij, ſup. eod. lib. de reſcri. ſtatutum. §. inſuper. de iud. mulieres. & de renun. ca. 2. ſic & affectata tutela immunitatem non prębet. C. de ijs qui ſpon. mune. ſube. li. 10. l. 1 & 3.

g ¶ Continue.] ciuili 4. modo intelligendum eſt uerbum ff. de ſer. ſi cui. de cõſecrat. diſtinct. 5. nunquam. ſicut & ſeruitus dicitur cõtinua, & aqua quotidiana. ff. de ſer. vrb. pręd. l. foramen. ff. de aqua quoti. & ęſti. l. 1. §. quod autem, & fluuius dicitur continuus, qui quandoque exareſcit. ff. de flu. [& ne qd in flu pub.] l. 1. 2. reſponſo.

4 Vid Bar. i l. 1. ff ſo. ma. & plene Fel. in procœmio Dec. & in c. ex tenore deteſtibus.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

h ¶ Pro tuis.] ſup. de cleri. non reſident. ex parte. Et ſi ęgrotaret, ſeruire intelligitur. ff. de ſtatuli. cum hęres. §. Stichus Nec ſumo ita amare verbum, qn etiam pro ſuis pprijs interdictum poſſit abeſſe. Ad hoc ſup. eod. lib. de præb. præſenti. 1. & 2 reſponſo. ſicut iudex. propter ſua propria negotia differre poteſt & dimittere 5. cauſam. ff de iud. ſi longius.

5 Hoc melius itelliges p no. s. ď voto. qꝫ ſuper his, in 5. gl. Io. An.

ADDITIO. Quod clericus pro ſuis proprijs negotijs poſſit abeſſe, tenet etiam Archidiac. q tamẽ ſignat contrarium. ſupra eod. lib. de elect. ſi poſtquam. §. 1. non ſoluit. Tu dic quòd illud ſpeciale, ne ppter eius abſentiam proteletur uacatio. Item ibi ſibi potuit

pronidere ſi iuſtam cauſam habebat abſentię obtinẽdo licentiam. Item nec ille téxtus amariſſime ſumiť, vt ibi no. in glo. & ita in ſi. Ioan. And.

SEQVVNTVR REGVLAE IVRIS.

De regulis iuris.

¶ Quarum cognitio cum utilis & neceſſaria ſit, teſte Alberico in rubri. ff. eod. damnetque Sall. eos in l. qđ te. ff. ſi cer. pe l. quod Nerua. ff. depo. qui ſolis ſingularibus doctrinis ſtudẽt: Quas & ſine vituperio ipſe Pontifex neſcit. gl. c. veniẽs. de præſcript. negligẽtes interim iura regulariũ: quarum ignorantia nullo modo excuſabilis eſt. l. is non ff. de confeſ. gl. l. ꝓfeſſio. C. de mu. pa. lib. 10. Ideo adnotaui tibi ad glo. quicquid melioris doctrinę eſt in Mercu. Ioan. And. commentarijs Phili. Petri de Ancha. Dyni, Alberici Roſatis, Io. Van Kel. Iaco. Fon. Burgen.

[Gloſſa iſta primo coninuat rubri. Secundo ad ſituationem opponit, & dupliciter ſoluit. Tertio per modum ſummę de regula quęrit quinque, & de iure tria.]

NOn eſt nouum, vt aliq̃bus ſpecialiter enumeratis generalis clauſula ſubſequatur, quæ omnia comprehẽdat, ut 49. diſtinct. per totum. 23. q. 5 de occidens. ſupra de proba. quoniam cõtra falſam. ſup eodem lib. de procu. qui ad agendum ff ad legem Aqui. ſi ſeruus ſeruum. §. inq̃ lex. in ſi. C. de ſacroſ. eccle. l. generali. Idcirco poſt rubricas ſupra poſitas, quę ſecũdum ſuas materias iuris regulas comprehendunt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuerſas: De regu. iuris. Si quęratur quare in principio compilationis non poſuit Bonifacius hanc rubricam. cum ſæpe pręmittať clauſula generalis ſecutis poſtmodum ſpeciebus, ut ſupra de prob. cum rubricis ſequentibus 1. de reb. eccle. non alie. cũ rubricis ſequẽtib. de re. cre. cum rubricis ſeq. ff. de ſerui. cum rubricis ſequẽtibus? Poſſet dari coloratiua reſponſio: quia quæ ultimo dicuntur, melius memoriæ commendanť. de conſecra. diſtinct. 2. liq̃do. Eſt autem vera 2 ſolutio, ideo hũc ordinem obſeruatum, ut oſtenderetur ius non ſumi ex regula, ſed regulam ex iure. ſi enim a principio poſita fuiſſet, forſitan crederet aliq̃s ꝙ ius ſequens regulas, ex regulis ſumeretur. in fine igitur ponitur, ut appareat ex iure quod præceſſit, regulas ſumi. ff. eo l. 1. Videndum eſt igiť primo quid ſit regula, vnde dicatur, qualiter conſtituatur, & quod ſit eius officium, & q̃ ipſius ſit poteſtas. Sc̃do uidendum quid ſit ius, unde dicatur: quomodo hic ſumatur. Tertio quæ ſunt hę iuris regulæ, ſingulariter & clare eas proſequendo ua debimus.

1 Iſtud d. clarat Anch. hic. Fõ.

2 Idẽ doctores. Fõ.

Regula qualiter deſignať.

¶ Circa primum, Regula ſecũdum Grammaticos, eſt multorum ſimilium collectio Lex autẽ deſcribit regulam eam eſſe, quę rem quæ eſt, breuiter enarrat. ff. eo. l. 1. Diciť autem regula, quæ regit vel normam recte uiuendi præbet, & ab hac regula quę dicitur norma recte uiuendi, dicitur regularis. Diciť etiam regula eo quod recte ducit, nec aliorſum trahit, quaſi a rega, vel regula, quę idem eſt quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit ſcriptor modum recte ſcribẽdi: ſecator modum recte ſecandi, & ſic de ſingulis: ita per has regulas modum recte iudicandi cognoſcimus. ad hoc. 3. diſt. regula. Eſt autem regula latine, idem quod canõ græce. 3. diſt. canon. Et diciť regula proprie quaſi regulariter veta quamuis patiatur exceptiones in ſe Quę an contineantur ſub regula, fuerũt opiniones, quę no. ff eo. l. 1. 3 & facit quod no. diſt. 3. regula. Subtilitatibus tamẽ circa hoc omiſſis, breuiter & groſſo modo ſic dico, ꝙ quo ad poteſtatem uerborum, quę in ea proferuntur, uniuerſaliter uel ſaltem indefinite affirmando uel negando comprehendit exceptiones 4: aliàs non diceretur exceptio: ſicut ſi dicerem, omnis homo currit, excepto equo Titij, hæc non eſt exceptio: quia equus non comprehendebatur ſub illa ꝓpoſitione, omnis homo: ſed ſi dicerem, omnis homo currit, excepto Titio, tunc propria eſt exceptio, q̃a propoſitio, omnis homo, bene comprehendebat Titium. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quo ad materiam de qua ſit ſermo, vt ſcilicet dicatur nõ currere. Sic quo ad iuris determinationem exceptio non comprehendiť ſub regula: quia contraria ratio: & plus eſt in exceptione quã in regula. hoc ergo operatur exceptio, ut illud quod aliàs ſub verbis regulæ cõprehẽdebať, ad determinationẽ regulæ exceptionis uirtute tollať. Conſtituitur autem regula (ut ſup. dixi) per uerba que de ſui natura omnia comprehendant: id eſt, per ſigna vniuerſalia affirmatiua, quæ omnia comprehendunt. ſupra eo. c. omnis res. & c. deficat. ff eo. l. omnis definitio. & l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quæcũque Item per verba negatiua, q̃ vniuerſaliter negando excludunt omnia, vt ĩ. eod. nemo poteſt. 1. & 2 ĩ eod. nullus. 1. & 2. ff. eo. l. nemo & l. nullus. Item ꝑ uerba indefinita, quæ ſimpliciter ꝓlata ęquipollent vniuerſalibus. 5. 19. diſtin. cap. 1. ſupra de priuileg. q̃a circa. C. de hære. uen. l. ult. & ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per ſigna indefinita affirmatiua uel negatiua, ut ſup. eod. & inf. eod. & ff eod. titu. ſatis apparet. Officium autem regulæ eſt plures ſimiles caſus ſimul iungere clauo rationis, ut ff eo. ti. l. 1. Quę ſit poteſtas regulæ, an ſcilicet conſtituat ius de nouo, an antiquum recitet, dubitatur: & uidetur quòd ius de nouo nunquam conſtituat, quod iure & ipſo facto probatur. Iure. ff. eod. l. 1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra poſitis nõ eſt vnam etiam ſolam inuenire, q̃ ius de nouo conſtituat. vt in proſecutione patebit Econtra videtur: quia regula Catoniana de nouo ſtatuit, quòd legata quæ ſunt inutilia ratione legantis tãtum, uel ratione legãtis & legatarij, uel legatarij & eius à quo legatum eſt præſtandum, uel ratione rei tantum, uel miſta ratione rei legatæ & perſonæ legatarij, tractu temporis nõ cõſtituantur: etiam ſi cauſa impedimenti remoueatur. ff. de reg. Catoni. l. 1. in princi. ff. de lega. 1. l. cetera. §. 1 ergo ipſa regula conſtituit ius de nouo. Ad hæc faciũt infinita iura, in quibus Papa iudicat ex regulis, ut ſupra de conſtitu. cap. 2. de reſcrip c. 1. & c. paſtoralis. de iud. nouit. ſupra de foro compe. ſi diligenti de fide inſtru. inter dilectos. ad fin. & de præſumpt. dudũ. de excep. cum venerabilis. de reg ad Apoſtolicam. de conſang. & affi. cap vlt. cum mille ſimilibus ex q̃bus uidetur quòd ius ſumatur ex regula. Subtiliter dixerunt doctores, quòd tres ſpecies caſuum eſt conſiderare: quidam ſunt iam determinati, & in illis regula non conſtituit ius, q̃a inuenit iam conſtitutum. Item ſunt quidam excepti à legis determinatione, & in illis ſimiliter regula non conſtituit ius, quia non clauduntur ſub regulæ determinatione. Quidam ſunt in quibus eſt eadem ęq̃tas, quæ eſt in caſibus a iure determinatis. nec tamen reperiunť in iure poſiti: & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis ius ſimilium caſuum eſſe diuerſum. Apertius dici poſſet 6 quòd aut conſtitutio iuris pręcedit traditionem regulę, & regula de iure iam conſtituto, quaſi materiatum de materia producitur. & tunc ꝓprie habet locum diſtinctio prædictorum caſuum: vt videlicet in iã determinatis & exceptis nõ faciat ius: in nõ determinatis, in quibus eſt eadem ratio, ius conſtituat: ſed ubi non eſt ius conſtitutum ante regulæ diſpoſitionem, ſed inuenitur ſola ſimplex traditio regulę, tunc ipſa regula eſt ius uel iuris conſtitutio: & non ab alio, ſed a conſtituente procedit, & ita poteſt intelligi prædicta lex prima de reg. Cato. probatur hoc ſatis per antiquas regulas ſupra eodem titu. quas ueritate inſpecta eſſet inuenire pręceſſiſſe iuris traditionem: uides enim pro maiori parte quod ubi ſunt decreta Alexandri 3. ſunt primæ in titulis, maxime poſt cõcilia antiqua, vt ĩ. de reſcrip. de renua.

Exceptiones an ſub regula ꝯtineãtur.

3 Ibi Decius, hic Dyn Fon

4 Bar. in l ſi eum. § q iniuriarũ. ff. ſi quis cau. Font.

Regula ꝑ q̃ uerba ꝯſtituatur.

5 Viď Dynũ hic & Bar. in l. ſi pluribꝰ. ff. de le. 2 & Alber. in l. de pupillo. § q nũtiat ff. de noui operum.

Caſus ſũt triplices.

6 Idẽ Dy. & male ſm Phi. dicẽtẽ Bart. in rub. ff. eo tenere gl. ibi, ego tamẽ non recedo. Font.

tentum cum duabus rubricis ſequenti. de offic. vic. cum duabus rubricis ſequen de ijs quę vi metusve cau. fiũt cum duabus ſequen. de dolo & contu. cum duabus ſequen. & multis alijs: & tamen omnes regulæ ſupra eo. titu. præceſſerunt Alexand. iij. excepta vltima, q̃ fuit Lucij iij: qui ipſum ſecutus eſt, vt ex chronica & decretalium ordinatione ſatis apparet. Si igitur prima regula ſupra eodem titu. exemplificetur per decret. ſupra de ſponſa. præterea 1. ſecunda per decreta. & ſi quæſtiones. de ſimo. tertia per decreta. de voto, magnæ, & ſic de ſingulis, dico quod regulæ illæ dicta iura præceſſerunt, vnde regularum diſpoſitio nõ potuit ex ipſis iuribus ſumi, quæ nondum erant: immo potius videtur determinatio ipſorum iurium facta per regulas. Ad hoc faciunt omnes illæ decretales ſuperius allegatæ in quibus Papa pronuntiat per regulas. Ego tamen non recedo à verbis legis, & dico quòd per regulã non ſtatuitur ius, ſed ex iure ſumitur regula: aliàs non video quomodo poſſet dici regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri neceſſe eſt illas materias præuenire, lignum ſcilicet, vel ferrum: ad hoc ꝙ diſponatur ex eis regula: ſic in regula iuris neceſſe eſt ius, ꝙ eſt ibi materia, præueniſſe, ad hoc, vt regula poſſit inde diſponi: & tunc proprie loquitur dicendo de regulis iuris, aliàs dicere debuiſſet de iure regularum. Et ſi dicatur quòd in caſibus non expreſſis a iure, vbi eſt ratio ſimilis, regula facit ius: hoc eſt ſine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt. de reſcrip. inter cęteras. de tranſa. inter corpora. ff. de legi. non poſſunt. cum ſimilibus. Et ſi obijciatur de regula Catomana, dico quòd non proprie 1 dicitur regula, nec inter regulas ponit. ff. eodem titu. Et ſi dicatur quod aliquæ regulæ præceſſiſſe videantur iuris expreſſam traditionem: dico ꝙ ius quod eſt idem ꝙ ratio, vt v. diſtin. conſuetudo. 9. diſtin. ſana quippe, ab exordio rationalis creaturę præceſſerat 5. diſtin. in prin. vel ſaltem diſpoſitione concedentis regulam, ius preceſſit: videns enim formator regulæ ſic eſſe debere de iure, quod in eius ſaltem mente ſedebat, formauit regulam. allegatur tamen regula pro iure, non tam ex origine, q̃ ex forma: & prior eſt eius cauſa pro quo facit regula 2: habet enim aduerſarius neceſſe oſtendere rationem quare in illo caſu regula nõ loquatur, & facit quod dicam infra eod. vtile. Ad ſecũdum quo quæritur quid ſit ius, & vnde dicatur, & quo modo hic ſumatur: dicendum eſt breuiter, ꝙ ius eſt ars boni & æqui & c. ff. de iuſtitia & iure. in prin. & dicitur à iuſtitia, vt ibi, & ſup. de verb. ſig. ius autem, quam ſummum in rebus bonum eſt colere. 12. q. 2. cum deuotiſſimam 3. Ius autem eſt generale nomen, habẽs multas ſpecies. 1. diſt. ius generale cuius ſpecies diuidas & ſubdiuidas, vt ibi per totum. & ff. & inſt. de iuſt. & iure, per totum. Sumitur autem hic pro noſtro iure canonico, non autem pro iure ciuili, vt probatur infra eo in ſecunda regula, quæ de iure ciuili, non procedit, ꝙ dic vt ibi dicam. Tertio autem ordinate has regulas eſt videre, & primo primam.

† al. ita: Idem

Regula ex iure ſumitur.

1 Hoc eſt eo modo quo iura iſto titulo poſita vocanẽ regulæ. Font.

2 Idẽ Phi. ſimilis gl. in l. oĩs definitio. ff. eo. allego c. 2. ĩ fi. de coniu. leproſ. Fon.

3 Phil. q̃rit ã noĩe iuris veniat ſtatutũ, cõſuetudo: vid Lud. Ro. ff. de arb. recentiores. c. fi. de cõſu. Fõt.

Bonifacius octauus. I.

REGVLA. I

Beneficium a

Beneficium.) Caſus in hac regula poteſt figurari per cap ſi quis deinceps. 16. q. 7. & primo in actore: Cum ego actor tenuiſſem aliquod beneficium per ſpatium x. vel xx. annorum, cecidi à poſſeſſione mei beneficij: feci te nouũ poſſeſſorem conueniri corã iudice competente intentando petitorium: videlicet ꝙ illud beneficium ad me pertinebat & ſpectabat, quare petebam & ſupplicabam & requirebam, vt iudex compelleret te ad reſtituendum mihi beneficium vnà cum fructibus: tu poſſeſſor negauiſti contẽta in meo libello: ad probandum intentionem meã, ſuper meo libello produxi aliquos teſtes: qui teſtes iurati depoſuerunt, ꝙ tenui illud beneficiũ quiete & pacifice per decẽ, viginti, vel triginta annos: tamen de collatione vel inſtitutione nihil dicunt, ſed deponunt ſolum ꝙ viderũt me illud beneficium poſſediſſe per x. xx. vel xxx. annos: vtrum illud ſufficiat ad probandum ꝙ beneficium eſt meum? Reſpondetur ꝙ beneficium eccleſiaſticum non poteſt licite ſine inſtitutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus ſic caſum: ego tenui aliquod beneficium per xx. vel xxx. annos, quidã alius virtute nouæ collationis & inſtitutionis fecit me conueniri coram iudice competente, & fecit fidẽ de ſua canonica inſtitutione: Ego autem allego & dico ꝙ tenui illud beneficiũ per ſpatiũ xxx. annorũ pacifice & quiete, & ſic præſcripſi q̃uis non ſim canonice inſtitutus, vtrum bene dicam? Certe non: quia non ſufficit detentio beneficij ſine canonica inſtitutione. Sed hodie extat regula de triẽnali poſſeſſore in qua cauetur, ꝙ ſi quis per triennium poſſederit beneficiũ eccleſiaſticũ pacifice & quiete, poteſt ſe defendere contra quemcunque, quamuis non oſtendat de canonica inſtitutione. ¶ Pro expeditione gl. quæritur qualiter hic accipitur beneficiũ. Dicendũ ꝙ beneficium in iure accipitur multis modis. Nam aliquotiens appellatione beneficij veniunt ſimplicia beneficia, vt capellaniæ: aliquotiens appellatione beneficij veniunt omnia beneficia eccleſiaſtica. Et dicit glo ꝙ beneficium hic accipiẽ large pro quocunque beneficio eccleſiaſtico, & ſic q̃cũque beneficium ſiue ſit ſimplex, ſiue aliud, non põt obtineri ſine canonica inſtitutione, ꝙ verum eſt, quando illud beneficium habetur in titulum: ſecus ſi nõ haberetur in titulum: Nã prębenda aliqua, id eſt, groſſum aliquando aſſignatur paruulis: aliquando vero laicis, vt pulſatorib. campanæ: & in illis non requiritur canonica inſtitutio. Sed quia hic fit mentio de inſtitutione quæritur quid dicatur inſtitutio? Reſpondetur ꝙ inſtitutio eſt canonicum ius in beneficio eccleſiaſtico obtinere. Sed quæritur, ad quẽ pertineat inſtitutio? Reſpondet gl. ꝙ de iure communi pertinet ad epiſcopum, in c. conquerente. ſupra de offi. ord. in ant. glo opponit de c. ad hæc. ſupra de offi. Arch. in ant. vbi inſtitutio ꝑtinet ad Archidiaconum. Dicendũ ꝙ triplex eſt inſtitutio: Quædam eſt inſtitutio tituli collatiua: Alia eſt inſtitutio auctorizabilis quo ad commiſſionem curæ animarum: Alia eſt inſtitutio realis & actualis, quæ vocatur inueſtitura vel inductio in poſſeſſionem realem & corporalem: duæ primæ pertinent ad epiſcopum: ſed tertia pertinet ad Archidiaconum: quia quãdo ep̃s inſtituit aliquem, debet mandare Archidiacono, vt illũ inducat & ponat in poſſeſſionem corporalem. Poſtea quærit gl. an ſit differentia inter inſtitutionem, & collationem, & præſentationem? Reſpondetur ꝙ ſic. Vnde præſentatio dicitur illa per quam non confertur aliquod ius in beneficio eccleſiaſtico, ſed ſolum à patrono præſentatur perſona idonea, & illud quod patronus facit dr̃ præſentatio. Inſtitutio vero ſtricte ſumpta dr̃ dupliciter: videlicet cum aliquis inſtituitur per diœceſanũ ad præſentationem patroni: & ſic epiſcopus inſtituens dat titulum in beneficio: Alio modo accipitur pro confirmatione, quando ſuperior confirmat electũ. Collatio autem dicitur quæ fit de beneficio non patronato: qđ ſpectat ad ep̃m pleno iure ſine præſentatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione gloſſæ poſitę in verbo, obtineri, opponitur contra textum: & videtur ꝙ beneficiũ eccleſiaſticum poſſit obtineri ſine canonica inſtitutione. c. cura. in ti. de iure patrona. in antiq. Glo. ſoluit ſic, aut quis poſſidet beneficium iure proprietatis, tamquã proprietarius: aut iure adminiſtratio. tamquam adminiſtrator: In primo caſu poteſt acquirere beneficium ſine titulo, vt monaſterium percipit bona temporalia beneficij faciendo certam penſionem vicario perpetuo ſi poſſedit longo tempore ſine titulo, potuit præſcribere iure proprietatis. In ſecundo autem caſu quando poſſidet beneficium tamquam adminiſtrator, non poteſt beneficium acquiri ſine titulo. Et iſte textus intelligiẽ

Beneficiũ multis modis capitur.

Inſtitutio qd dicaĩ.

Inſtitutio ẽ triplex.

Præſentatio qd dĩ.

Inſtitutio quid. dĩ.

Collatio quid ſit.

de iſto titulo adminiſtratiuo, qui non poteſt acquiri ſine canonica inſtitutione. ſ Quæritur inſuper vtrũ exiſtens in pacifica poſſeſſione beneficij teneatur facere fidem de ſua canonica inſtitutione: vel vtrum ſit defendendus in ſua pacifica poſſeſſione abſque eo ꝙ probet ꝙ fuit canonice inſtitutus? Reſpondetur ꝙ ad inſtantiam diœceſani cuius intereſt ſcire an poſſidens beneficia poſſideat iniuſte abſque periculo animarum, & etiã ad inſtantiam ſubditorum beneficiati ſi exigunt, vt ipſe faciat fidem de titulo adminiſtratiuo, tenetur facere fidem, ſed non ad inſtantiam alicuius priuati præcedentis ſui in beneficio.

ecclesiaſticum non poteſt a licite b ſine inſtitutione canonica obtineri c.

¶ Vtrum quis poſſit obtinere beneficium eccleſiaſticũ reſpectu iuris poſſidendi, abſq; eo ꝙ probet canonicam inſtitutionem, vt ſi quis dicat ſe poſſediſſe & expulsũ fuiſſe, an ſit neceſſe quòd probet canonicam inſtitutionem? Quidam dicũt ꝙ ſic per illud ca. Ex quo ſequitur ꝙ quis non poteſt probare poſſeſſionẽ, niſi probet titulum & inſtitutionem. Et ſimile eſt in viro repetente vxorem: quia licet homo non poſſit poſſideri, tamen cum titulo matrimoniali poſſidetur: ideo ſi vir dicat poſſediſſe vxorem & ſe ſpoliatũ fuiſſe, non admittitur niſi probet matrimonium præceſſiſſe. Sic in ſpiritualibus beneficijs doctores formant iſtam quæſtionem in cap. litteras de reſtit. ſpol. in antiq. & ſunt varij: Nam quidam dicunt ꝙ petens reſtitutionem beneficij, tenetur allegare & probare titulum, id eſt inſtitutionem & collationem: Alij dicunt ꝙ non tenetur allegare nec probare titulum: ſed ſufficit ꝙ alio modo coloret ſuam poſſeſſionem. Alij dicunt quod nõ requiritur ꝙ coloret ſuam poſſeſſionem: ſed ſufficit probare ꝙ ipſe exercuit actus conuenientes tali beneficio: puta quòd habuit ſtallum in choro, & vocem in capitulo: & ſic de alijs. Communis concluſio doctorum antiquorum & dominorum de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorum opinione) eſt, quòd ille qui agit poſſeſſorio pro recuperatione beneficij, non tenetur de neceſſitate probare canonicam inſtitutionem; ſed tenet̃ colorare ſuã poſſeſſionem vno de tribus modis: Primo probando quòd habuit poſſeſſionem illius beneficij auctoritate ſuperioris: & non per dictam inſtitutionem, ſed per teſtes vel inſtrumentum in quo continetur qualiter epiſcopus mandauit alicui tali, vt poneret me in actualem poſſeſſionem, vel quia intraui poſſeſſionem ſciente ſuperiore, vel quia poſſedi longo tempore. Alij dicebant quod, tenebatur allegare titulum. Sed Panor. tenet quòd non eſt neceſſe probare, allegare, nec colorare titulum prædictum. cap. litteras de reſti. ſpo. in fi. & c. illius cap. & cap. litteris eod. titu. vbi dicitur, quòd prædo venit etiam reſtituendus: Nam ex quo quis fuit ſpoliatus eſt reſtituendus: verumtamen, vt dixi, ſeruat̃ quòd non admittitur niſi colorauerit titulum altero de tribus modis.

[Gloſſæ primo ponunt exempla, & ius nouũ ſuper huius regulæ ratione fundatum Secundo notant cauſam impræſcriptibilẽ, & de ſimilibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicem ſignificationem beneficij Quarto, quid ſit inſtituere, & ad quem ſpectat, & circa illud duas obiectiones ſoluẽdo. Quinto de dictione, poteſt; ponunt differentiam inter affirmatiuam & negatiuã locutionẽ. Sexto ſignant & ſoluunt tria contraria loquẽtia in proprietate eccleſiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæſtionem de clerico à quo titulus petitur, arguunt pro & contra: ponunt duas opiniones, quas diſtinguendo concordant.]

¶ Beneficium Eccleſiaſticum. Pone caſum per cap. 16. q. 7. ſi quis deinceps. ĩ de inſtru. ex frequentibus. ff. de decuri. l. Herennius Modeſtinus. Super ratione autem huius regulæ fundatur decreta. ſupra eod. lib. li. de eo q. mit. in poſ. cap. eum qui. quia procedit, cum agit̃ de beneficio eccleſiaſtico in abſentia partis lite non conteſtata: nec ſit miſſio in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: quia ſic ſine inſtitutione canonica beneficium obtineret. Conſideratur igitur in beneficijs canonica inſtitutio, nõ antiqua poſſeſſio: & ſic nota caſum in quo non currit præſcriptio. idem eſt in matrimonio carnali. 34 q. 5. quod Deo. ſup. de conſan. & affini. non debet. & idem in alijs caſibus, qui no. 16. q. 3. clerici. & ſup. de præſcrip. cũ non liceat. Sumitur aũt hic beneficium largo modo, vt comprehẽdat dignitates, ꝑſonatus, eccleſias oẽs cum cura & ſine cura, quæ cum ti. habentur. ſic 1. q. 3. ſi quis dator ĩ de cõceſ. præb. nulla. ff. de ſer. expo. l. ſeruus. Sumitur ãt interdum ſtricte, vt diſtinguatur à præbenda. 12. q. 2. alienationes. de cõceſ. præb. ex parte. aliàs includit præbendam. 1. q. 3. c. vl. de verb. ſig. tua. in antiq. Alibi ſtricte ſumitur pro ſolis ſimplicibus beneficijs ſine cura. ĩ. de præb. c. vlt. & ĩ eo. ti. & lib. cum in illis, & ibi ratio patet in littera. Cum igitur in beneficio quolibet requirat̃ canonica inſtitutio, vt hic: videndum eſt quid ſit inſtitutio. Inſtituere aũt eſt ius canonicũ in eccleſia vel eccleſiaſtico beneficio tribuere: quòd dic, vt no. ĩ. de inſt. auctoritate. in antiq. Et iure cõi ad epm ſpectat. 16. q. 7. nullus. c. nõ. de hę. cũ ex iniũcto. in fi. Nõ obſtat de off. Arc. ad hoc, q̃a inſtitutio ibi ſumit̃ ꝓ inueſtitura, & ſic intelligat̃ dec. de inſt. cũ veniſſent. & ꝙ ibi no. Vĩ ꝙ et capitulum vacante ſede inſtituere poſſit. arg. 7 q. 1. nõtifices de hær. ab abolendã ſup. eo li. de tempo. ord. cũ nullus. Arg. ꝯ. 24. di. presbyteri. 71. di. fraternitatẽ. ne ſede vac. c. 2. Dic. vt no. ĩ. de mai. & ob. cũ olim. & terminat̃ hoc ĩ eo li. de inſt. c. 1. inter collationem ãt, præſentationem, & inſtitutionẽ magna eſt differentia, vt ĩ. eo. li. de præb. cum in illis. ꝗ. cũ autem. ADDITIO. Sciendum eſt, ꝙ Dynus non fuit canoniſta; vnde dicebat gloſſã Ber. in c. auctoritate. de inſt. ſuperius allegatam eſſe decre. ex frequentibus. de inſt. & de caſu decre. quæſtionem formabat. infra eodem, in dultum. volens hanc regulam (quia prima erat) copioſe gloſſare. ſicut de prima filia patresfamilias facere conſueuerunt, ſe contulit ad ſummam Hoſt. de inſtit. & aliquid vltra, & cõtra ibi deſcripta ſubtiliter poſuit. Ioan. And.

a ¶ Non poteſt 1.] Hæc dictio, poteſt, negatiue poſita vt hic, neceſſitatẽ importat: cum autem affirmatiue ponitur, neceſſitatem nõ inducit. Ad primum. 2. q. 1. c. 1. ĩ. de accu. de his. Ad ſecundum 4 q. 3 c. placuit. §. item in criminali. ver. poteſt. de præb. de multa. in fi. de appel. oblatæ. ad fin. ff. de arbi. quin etiam & ideo dicit lex, ꝙ verbum, poteſt, neceſſitatẽ non importat. ff. de offic. præſi. ſæpe. & l. ſequen.

b ¶ Licite.] Superabũdat, id enim dicimur poſſe, ꝙ licite poſſumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potẽtia. & ſupra de reſcrip. ſuſcitatus. per Ber. & Inno. de cõc. præben. accedens.

c ¶ Obtineri.] Contradicit huic regulæ. ſup. de iurep. cura. Solu. ibi non præſcribitur eccleſiæ tamquam beneficium, ſed vt proprietas. Item neceſſitatis cauſa vel pietatis, vel cauſa impẽſi obſequij ſine canonica inſtitutione poſſidet quis eccleſiaſticos prouentus: nec ex eo canonicus vel beneficiatus proprie dicitur. 12. q. 1. quicũque ſuffragio. 16. q. 1. poſſeſſiones. & q. 3. clerici. & ca. fi. epiſcopus. ĩ. de magi. quoniam. Eodem modo reſpondetur ad c. 32. diſt. ſi qui vero. 12. q. 1. quia 50 diſt. ſtudeat de cleri. pug. in duel. Henricus. Item arg. contra. ſupra de electio. in Geneſi. ſup. de iurepatr. conſultationibus. vbi poſſeſſio datius eligendi & præſcribend. ſupra de cauſa poſſeſ. cum eccleſia 2. Solu. per poſſeſſionem acquiritur ius eligendi & præſentandi: quia procedit ex actibus noſtris ff. de acquirenda poſſeſ. l. 1. Inſtitutio autem procedit ex actibus aliorum, quę ad hoc, vt valeat, debet eſſe canonica, vt hic, in qua præcipue, quatuor requiruntur. Primo ꝙ perſona ſit quę inſtituere poſſit. 16. q. 7. nullus. Secundo, ꝙ inſtitutus ſit talis, qui poſ-

Poſſeſſio beneficijs nõ attẽdit. Beneficiũ comprehẽdit dignitates, perſonatus: ga materia patit̃, hic Philip.

Inſtituere qđ ſit.

1 Põt verbũ negatiue ꝓlatũ neceſſitatẽ importat. Quod nõ eſt indiſtincte verũ. l. infra dies. ff. de re iu. c. ꝗ. to de iuſ. Corſet. in ſing. inci. verbum, poteſt.

2 Dicebat Io. Mo. ꝙ ꝯtria loquũtur in poteſtate actiua, hic loquit̃ de paſſiua, & illa differunt facit de cle. ex cõ. ſi celebrat. ĩ. eo. li. de ele. nullus in prin. & c. ex eo ꝙ l ſi. Io. An.

poſſit inſtitui.de inſtit.c.fin. quia non laicus, ut ibi, vel ipſe idem inſtituens.eo.ti. ca. vlt. Tertio, ꝙ illius beneficij inſtitutio ex iure ꝓprio, vel deuoluto, vel de legato ad inſtituentem pertineat.eod.tit.ca.3.] Vnde ſecundum Dynam vicarius epiſcopi vel capitulum vacante ſede, id non poſſet.quod dic, vt ſupra eo. lib.de offic vica.cap.fin.de inſti.ca. 3.ne ſede vacan. ca vnico.] Quarto, ꝙ ſeruetur forma conſtitutionis illius.ſup.eo.lib.de elect.cap.vlt.1.[Dic, vt ibi no.in vlt.gl.in confirmationibus enim locum habet, ſed in collationibus non, vt ibi.Item dat exemplū ꝑ decr.2.eo.li.de elect. & per regulam, actus.hoc eod. ti.]Et no ꝙ hæc regula, eſt in argumētum contra clericum, q eſt in quieta poſſeſſione beneficij ſui:& petitur ab eo titulus poſſeſſionis, ſcilicet inſtitutio, quòd teneaṫ illam oſtendere: nam & libertus Eccleſię licet ſit in quaſi poſſeſſione libertatis, probat manumiſſionem ſuam.12.q.2.ca.longinquitate. & cap.ſeq.& hoc probat decr.de appel.perſonas in parte deciſa: vbi de hoc per Lau nam & poſſidens pro hęrede vel poſſeſſore, cogitur probare titulum. C.de pet.hære.l.cogi. ad hoc facit quod no.de dolo.& cōtuma.contingit in gl. vlt.circa medium. In contrarium videṫ argu. 2 o.q.1. quem ꝓgenitores.ſupra de reg. vidua.& in prædicta. l.cogi 2.q 5.§.1.& ꝓ hoc facit quod no.Inno.de procuratio ex inſinuatione & Ber.Compo de reſcr.capitulum in gl.5.§.item quæritur an executor. ver.ſed ſecūdum hęc primam opinionem tenebāt Mel.& Ber. Iſi.per iura prędicta.lo.& Lau.no 100 diſt. cōtra morem ꝙ clericus habens duo beneficia, cogitur dicere titulum:habēti autem vnum ſolum, ſufficit poſſeſſionem oſtendere.arg.ad hoc ſupra eo. li.de reſcri.c.1. & de offi.ordi.eo.li.c.ordinarij 2.Dici poteſt 3, primam partem veram cum epiſcopus ex ſuo officio vult videre inſtītionem clerici, hoc probatur de præben.dilecto. vt eccle.benefi.c.vnico.Secūdam cum alius agit, forte dicens ſe ius habere in ꝑbenda:tunc actor quod aſſeruerat,& c 6.q.vlt.actor.& præal ca.vnico.vt eccleſia. benefi.& C de ꝓba.actor, & hoc probatur ex ijs quæ no.Innocen.Ber.Compoſt.in prædict.glo.& per Hoſt. & de hoc de ſimo.licet Hely.ſuper ver. officij ſui debitum.[Cuius verba poſuit Arch. in decre ordinarij. Ioan.And.]

1 Idē Dy. fallit ſi lenicula eſſ ſent omiſſa ſſ & vē. inſpici. l. ain ſi. Fō.

2 Et ibi & hoc ꝑ Ar. & licet plura ibi recitet, oīa habētur per remiſſiones huius gl. tenet aūt ꝙ ſequiṫ in glo. cū moderamine, qd ſtatim ſubdam. Ioā. And.

3 Videbis Panor.ca. accedens. nu.15. de Ar. nu.9.

Idem.

REGVLA II.

POSSES-

POſſeſſor.] Iſtud capitulum hēt duos intellectus ſecundum duos modos punctuādi textum Nam q dam faciūt púctum poſt dictionem, fidei: Alij autem faciunt punctum poſt dictionem, tempore.

¶ Pro intellectu huius cap. eſt præſupponendum illud quod habetur in gloſſa poſita ſuper verbo fidei, qualiter hic accipiatur fides,& qs dicatur bonæ fidei poſſeſſor,& qs malę fidei poſſeſſor. vnde fides hic accipitur ꝓ conſcientia, ut dicamus poſſeſſor malæ fidei, id eſt, conſcientiæ, vllo tempore non præſcribit. quis autem dicaṫ bonæ fidei poſſeſſor, illud colligiṫ ex c.ſi virgo 34.q.2.& l apud antiquos.circa medium. C.de fur & ſer.corru.nam ille diciṫ bonæ fidei poſſeſſor, qui putat ſe dominum rei, quam poſſidet:& ignorat rem eſſe alienam: Econtra vero is dicitur malæ fidei poſſeſſor, qui habet conſcientiam rei alienæ.

¶ Caſus ſecundum primum intellectum ſic figuraṫ: videlicet faciēdo punctum poſt dictionem.fidei. Aliquis Titius vendidit mihi rem quæ nō erat ſua:puta, vineam, domum, pratum, vel aliquam aliam rem:ſed erat cuiuſdam alteri⁹,& illam mihi tradidit:ego emptor ab initio bene ſciebam rem eſſe alterius. & non vēdentis:& ſic qſi res fuit apud me:ſciebam illam eſſe alterius:hoc tamē non obſtante detinui illam rem per xx vel xxx.annos: Elapſo illo tēpore dn̄s rei uendicauit ſibi illam rem, & fecit me conueniri, petēdo, vt iudex declararet illū dominū eſſe iſtius rei, & me compelleret ad ſibi reſtituēdum vnā cum fructibus: Ego autem excipiēdo ꝓpoſui, ꝙ illam rem poſſederā per longum tempus, videlicet ꝑ xxx.annos:& ꝙ illo medio pſcripſeram:ille replicando propoſuit, ꝙ non poteram præſcribere ꝑ ꝑ malam conſcientiam:qa ſciebam rem eſſe alienam: & illud probauit: Quæriṫ qd iuris:vtrum poſſum me tueri pręſcriptione? Reſpondet ꝙ non, etiam ſi lōgiſſimo tempore poſſedero: qa poſſeſſor malæ fidei non præſcribit vllo tempore, ſuppleatis, nec longiſſimo: quia poſſeſſor malæ fidei eſt continue in peccato mortali:& diuturnitas temporis nō diminuit peccata, ſed auget.c.ſi.de pſcri.in antiq.

¶ Alij faciūt punctum poſt dictionem, tempore Et ſecundum hūc intellectum caſus ſic figuratur: Titius uendidit mihi rem alienam:puta pratum vel vineam, putabam illum eſſe dominū tempore traditionis: in iſta bona fide pſeueraui ꝑ magnum tempus, ſed non per totum tp̄s præſcriptionis: poſtea ſuperuenit malæ fides, id eſt, ſcientia rei alienæ antequam compleuiſſem pſcriptionem, vtrum poſſim præſcribere? Reſpondeṫ ꝙ non poſſum complere huiuſmodi præſcriptionem: quia requiriṫ ꝙ habe.m bonam fidem in omni tempore pſcriptionis:Nam malę fidei poſſeſſor vllo tempore, id eſt, q in aliquo tempore pręſcriptionis habet malam fidem, non præſcribit.

¶ Pro expeditione primę gl. videtur ꝙ poſſeſſor malę fidei poſſit pſcribere longiſſimo tempore:& arguitur de l.cū notiſſimi.C.de pſcr.xxx. vel xl.annorum.ibi, pſcribitur res longiſſimo tempore,& cum mala fide. Gl facit differētiam inter ius canonicum & ciuile:& dicit ꝙ cōtrarium procedit de iure ciuili, quod non habuit reſpectum ad ſalutem aīarum: ſed ad bonum commune dūtaxat:& ideo cum mala fide procedebat pſcriptio longiſſimi temporis:ſed ius canonicum habuit reſpectum non ſolum ad bonū commune, ſed & ad ſalutem animarum:Nam ſubiectum ſcientiæ iuris canonici eſt homo dirigibilis nō ſolum in bonum ꝯmune, ſed in Deum: & ius canonicum cōſiderauit ꝙ poſſidēs cum mala fide eſt continue in peccato mortali:& tanto aggrauaṫ peccatum, quanto diutius infelicem animam detinet alligatam:ideo noluit, vt poſſeſſor malę fidei poſſet pręſcribere.

Iuris canonici ſubiectū dſ eſſe hō dirigibilis I Deū & in bonū cōe

¶ Sed vtrū leges ciuiles ſint correctæ ꝑ ius canonicū gl.exordiṫ materiam vtrum leges ſuccumbant canonibus,& hoc in terris imperij? Rn̄det, ꝙ ubi uerſatur periculū aīæ, leges ſucumbunt canonibus, ideo leges illæ ſunt correctę, ita ꝙ eſt iudicādum ſecundum ius canonicum,& nō tm̄ leges, ſed in materia non cōcernēte periculum aīæ, leges ſunt ſeruādæ in foro ſuo, & ius canonicum in ſuo:Nam Papa nō poteſt tollere leges quo ad iudicium ſęculare. niſi in ijs qbus uertiṫ periculum animæ:cum poteſtates ſint diſtinctæ, videlicet eccleſiaſtica a ptāte ſęculari:Ideo dicit Ber. ꝙ pſcriptiones longiſſimi temporis quæ procedūt ex ſola negligētia non petentis,& non ex facto poſſidentis pſcribuntur cum mala fide, ut puta, debeo tibi decem ſcuta ex aliquo contractu, tu non petis illa decē ſcuta ꝑ ſpatium xl.annorū, iſta pręſcriptio currit mala fide, licet ſciam me eſſe debitorem tuū, ideo ſi poſtea facias me conuenire, potero me tueri præſcriptione lōgiſſimi temporis, qa iſta præſcriptio eſt ex ſola negligētia tui creditoris, de qua in ca ſi.de præſcr in antiq. Vtrum in pſcriptione requiratur bona fides durante toto tempore pſcriptionis, an ſufficiat habere bonam fidem ab initio præſcriptionis, licet poſtea ſequaṫ mala fides? Reſpondet ꝙ in omni tempore præſcriptionis reqritur bona fides, ut eſt hic tex. ſecundum vnum intellectum. Sed quid erit ſi completa pſcriptione ſuꝑuenit mala fides, ut ponamus ꝙ aliqs vendidit mihi rem Titij, putabam vendentem eſſe dominum rei, & ſic habebam bonam fidem, & cum iſta bona fide tenui iſtam rem vſq; ad præſcriptionē completam: Completa pręſcriptione ſciui ꝙ res erat Titij: vtrū teneat ſibi reſtituere & facere cōſciētiam ꝑ glo.

gl.in dicto ca.ſi virgo.34.quæſt.2.concludit q̄ nō teneor ſibi reſtituere, licet ſuꝑueniat mala fides: q̄a ex quo completa eſt præſcriptio, per præſcriptionem res eſt facta mea ſaltem quãtum ad dominium vtile: & ſecundum alios quãtum ad dominium directum: ſed in vſucapiones res efficitur mea completa vſucapione quantum ad dominiũ directũ:

ſor [a] malæ fidei [b] vllo tépore [c] non præſcribit [d].

de hoc per Panor in ca.fin.de præſcri.in antiq. Quæritur, vtrum ad hoc, ut quis poſſit alienam rem præſcribere, ſufficiat bona fides? Reſpōdet q̄ nō, ſed vltra bonam fidem reqritur titulus.: & hoc in præſcriptione longi temporis x.vel xx.annorum: vel in p̄ſcriptione longiſſimi temporis, cum quis præſcribit rē eccleſiæ: vel eſt præſumptio contra ipſum: vel ſibi reſiſtit ius commune, niſi allegaret præſcriptionem cẽtum annorum, ut in cap.1.de præſ. eodem lib. ut quando quis præſcribit decimas in parochia mea, non ſufficit probare poſſeſſionem per xl.annos: ſed requiritur quòd ipſe alleget, & ꝓbet titulum, vel alleget poſſeſſionē centum annorum, aliàs non requiritur titulus. cap. de quarta.de præſcript.in antiq. Quęritur quid ſit vſucapio: & quid ſit præſcriptio. Gloſſa remittit ad ea quæ habentur in ſumma. 16. quęſt.3.ubi dicit gloſſa. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem temporis poſſeſſionis lege definiti quam definitionē accepit à l.3 ff.de vſuc. ſed pręſcriptio eſt exceptio ex tempore ſubſtantiam capiens: quæ actioni perſonali vel in rem.ideſt, reali opponitur.

Vſucapio quid ſit. Præſcript. quid ſit.

¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo præſcribit. vt quòd quis præſcribat cum mala fide: & arguitur de c. placuit.16.quæſt.3.ca.1 de pręſcri.ſup.in antiq. vbi dicitur, q̄ ſi populus alicuius diœceſis fuerit occupatus ab infidelibus, & lapſus in errorē hæreſis, ſi epiſcopus proprius ſit negligēs in reuocando populum ab errore, epiſcopi vicini p̄nt illum reqrere, ut adhibeat diligentiam pro reuocãdo populo: & facta monitione debet expectari per aliquod tempus: quo elapſo ſi vicinus eps reuocauerit huiuſmodi populum: & populus ſibi obedierit ꝑ tres annos, pręſcribit, licet ſciat populũ alienũ: & ſic p̄ſcribit cum mala fide. Dicit glo. q̄ regulariter p̄ſcriptio non procedit cum mala fide, ſed eſt ſpeciale in illo caſu fauore fidei contra regulam communem, vt vicini epiſcopi ſpe lucri reuocēt populum ab errore hęreſis.

[Glo prima ponit exempla. Scd̄o dicit regulam nō procedere ſecundum leges niſi dicant̄ correctę: circa quod ponit duas opiniones cõtrarias, & tertiam quæ diſtinguit. Tertio ponit aliud diuerſũ inter leges & nos Quarto dat remiſſionē de mala fide. q̄ p̄ſcriptionem ſequit̄. Quinto ſubdit ēt titulum requiri: ſignat contrarium & ſoluit. Sexto remittit de pręſcriptione, vſucapione, & interruptione]

1 Habita diſt. inter p̄ſentes, vel abſentes, & qui quo ad hoc dicãtur p̄ſentes: & q̄d de illo q̄ nullũ hēt domicilium, vel hēt plura: no.C.d̄ p̄ſcri. lōgi tēpo. l.ſi. vid̄ Spe.d̄ p̄ſcri.ver. qđ aliqs. Io. And.

a ¶ Poſſeſſor.] pone caſum. 34.q.2. ſi virgo.ī. de p̄ſcr. c.vlt Hæc regula ſecũdum leges vera eſt ī præſcriptione x.vel xx.1.annorum. C.de præſcr.long temp.auth. malæ fidei In p̄ſcriptione autem xxx vel xl. annorũ non requirit̄ bona fides.16.quæſt 3.cap.placuit, vt §. poteſt.ſup.de præſcri vigilanti C.de præſcri.xxx vel xl.annorum, cũ notiſſimi. Niſi velis dicere leges eſſe correctas 2 per prædi.decreta.de pręſcript cap vltim. vbi de hoc. Quod q̄dam abhorrent, dicentes Papam non poſſe tollere leges, niſi quo ad ſuum forum. Alij vero dicũt Papam indiſtincte quo ad vtrumq; forum poſſe leges tollere.de hoc.10.diſtin.conſtitutiones.de teſt.cum eſſes.In his autem tenens medium, credo q̄ Papa vbi non habet temporalem iuriſdictionem, non poſſit tollere legem quo ad forum ciuile, niſi ī his in quibus vertitur periculum animæ: cum poteſtates diſtinctę ſint 96 diſt cum ad verum 10. diſt.quoniam. vbi de hoc & qui filij ſint legit.cauſam.2.In his autē in quibus periculum animę vertit̄, quo ad vtrunque forum tollit legem. ꝓbatur hoc de iud.nouit.de pręſcri.c.vltim. & de ſecun.nup.c.pen. & ulti.ſupra eod. lib.de foro compet. cap.vlt.de iureiur cap.1. eod.lib. de excep.ca 2.de ſenten.excommu.decernimus.nam in his leges ſacros canones imitari non dedignant̄. ſupra de iudi.clerici.in Auth.ut non luxu. contra natu. propterea. colla. 6.in Auth. vt clerici apud proprios epiſcopos.§. ſi vero eccleſiaſticum.

2 Dicit Dy. & ratio eſt ſm Pet d̄ An. peccatũ.

ex q̄bus ſatis poſſet inferri idem de iure canonico circa hoc quod de iure ciuili. Sciẽdum eſt autem, quòd ſecũdum nos nō ſolum ab initio, ſed in qualibet parte p̄ſcriptionis 3, debet præſcribens etiam agnoſcere bonam fidem, vt hic, & in concord. In his autem in q̄bus etiam ſecundum leges reqrebatur bona fides, ſufficiebat ab initio bonam fidem agnouiſſe, ut in prędicto.§.poteſt.& l.cum notiſſimi. Si autem quęratur de eo q̄ completa pręſcriptione incipit habere malam fidem, an teneat̄ rem reſtituere? Dic 4. vt no.14.quæſt.6. ca.1.& 14.quæſt.2.ſi virgo, & ſupra de præſcri.uigilãti. non ſolum autem in pręſcriptione requiritur bona fides, ut hic: ſed ēt 5. titulus, qui det cauſam præſcribēdi.de hoc.10.quęſt.3.quia.16.quæſt.3.dilectio. de præſcri.ſi diligenti. Arg cõtra. eo.tit.de quarta. & c.ad aures.& c.vlt.vbi non fit mentio de titu. Sol.dic breuiter, q̄ ſi ius commune vel p̄ſumptio non eſt contra poſſeſſorē, ſufficit bona fides: aliàs neceſſe eſt allegari titulum & ꝓbari, niſi allegetur pręſcriptio tãti temporis, cuius contrarij non ſit memoria. ſup.eo.li. de p̄ſcri.ca.1. Quid autem ſit præſcriptio, quid vſucapio, quę in eis reqrantur, quis eorum effectus: plene no.25.quæſt.3.in ſumma. Quomodo interrumpat̄, ea.q̄.§.poteſt.ver.hæc de præſcriptionibus.& ſup.de pręſcri.c illud.

3 Idē doctores.

4 Albe. & An. dicũt q̄ non: ēt in foro conſcientię.

5 De hoc, & ſm ſit neceſſe ſaltē allegare titulũ, & an ī p̄ſcribendo vſũfructũ vel libertatē alicui⁹ ſeruitutis ſit titul⁹ neceſſarius. hic ꝑ Dyno. Io. An.

ADDITIO. Quòd in p̄ſcriptione ſufficiat ab initio bonam fidem agnouiſſe, videt̄ q̄ melius dicant leges quã canones: cum à principio legitime factum vitiari non debeat ꝑ illud ſuperueniens, a quo nō poterat inchoari ſ e factum legitime. ff e tit.in ambiguis. § non eſt nouum. Sol. vt dicit hic Dyn regulę illæ loquunt̄ in actib. perfectis: ſecus in inchoatis tantum, vt hic: & ꝓbatur ſol. ſecũdum eum ff.de ver.ob.ſi ſub vna § 1.& l pluribus. & de ſer.l.ꝓ parte. de ſer.ruſt. prę l.via § quæcunque Io. And.

[Secunda glo.de ſignificationibus fidei remittit.]

b ¶ Fidei.] multis modis ſumit̄ fides. quod dic, vt no. ſup.de fide cath.in rub. & 22 q 1.monet. hic ſumitur pro conſcientia. ſic 28 q.1.omnes deinceps. §. ex his. ſi.de pręſcr.c.vlt.

[Tertia glo. ponit duas lecturas.]

c ¶ Vllo tempore.] potes facere punctũ ante & poſt: & ſic habebis duos itellectus: Primus eſt, q̄ nulla antiqua dierum poſſeſſio, &c. ī.de pręſcr. vigilanti. Secundus, q̄ nullo tempore p̄ſcriptionis debet agnoſcere malam fidem ſup.eo.c.vlt.

ADDITIO. Idem Dynus.

[Glo. vlt. ſignat contrarium: & dupliciter ſoluit. Secundo ſignat aliud, in quo remittit. Tertio quęrit, & remittit. Io. And.]

d ¶ Non pręſcribit.6] ſi ergo poſſidēs cõſcientiā hēt rei alienę non præſcribit. Contra 16. q.3.placuit, vt quicunque. ſupra de præſcri.ca 1 ibi præſcribit, q̄ certus eſt rem eſſe alienam. Sol. illud ſpeciale in fauorē fidei catholicæ, ſicut alia.2.quæſt.7. ſi hæreticus. ī. eo. li.de hæret.cap.1.& 4 C de epiſ audien.l.nemo cum ſimi. Præterea ſatis videt̄ ſuam conſcientiam purgaſſe, & bonam fidem agnoſcere. q̄ verum dominum requiſiuit. ar.ī.eo. ſciēti.cum ſuis concor. & ſic auctoritate canonis excuſatur. ſic ff de nox.l.generaliter, vbi vſucapit q̄ ſcit ſeruum alienum, qui ſibi ab alio bonę fidei poſſeſſore fuerat dat⁹ ꝓ noxa: ex quo verus dominus reqſitus noxiam emendare non vult Item cõtra ſup.de iure pat.cura.Sol. vt ibi & 16.q 3 ſi ſacerdotes, in 1.glo.vltra medium, quod etiam videtur contra.

6 Ratio ſecundũ Io. Mo. quia peccat, & ex eo meret̄ pęnã: ergo non p̄miũ. de tranſla.p̄la.c.2.

tra. Si quæratur quis dicatur bonę fidei poſſeſſor & malę: dic, vt notatur de præſcri. ſi diligenti. in glo. pen.

b Ad mercu. rñdet Anch. nu. 28. ꝙ per ſtatutum ꝑſcribaꝰ, debito certo tempore non petito.

ADDITIO. Et hic per Dynum repetentem quo ad hoc, quod ibi not. Ioan. And.

Sine poſſeſſione.] Caſus in hoc capitulo figuratur pluribus modis: Et primo per capitulum, cauſam. de præſcri. in anti. Vnde ſciendum, ꝙ iura ſpiritualia non cadunt in laicum, nec reſpectu habendi, nec reſpectu poſſidendi: hoc eſt nec reſpectu proprietatis, nec reſpectu poſſeſſionis, vt c. Maſſana. de elect. in anti. c. decernimus. de iud. Secundo eſt præſupponendum, ꝙ ius decimandi eſt ius ſpirituale: & ſic non cadit in laicum: licet fructus decimales ſint res temporales.

¶ Idem.

REGVLA III.

Sine poſſeſſione a præſcriptio non procedit.

¶ Caſus, hoc pręſuppoſito ſic figuratur: Quidam laicus de facto emit ab epo ius decimandi infra limites meæ parochiæ: & cum illo titulo percepit decimas cum bona fide: quia credebat titulum valere: Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & propoſui in meo libello ꝙ eram rector talis eccleſiæ. & in ea fueram canonice inſtitutus: & ꝙ erã fundatus de iure communi habendi & percipiendi decimas omnium fructuum excreſcentium in mea parochia: & ꝙ iudex condemnaret talem laicum ad reſtituendũ mihi decimas per eum perceptas, & ad ceſſandũ in futuro. Laicus cum deberet reſpondere meo libello, excipiẽdo propoſuit, quòd illas decimas perceperat per x. xx. xxx. xl. annos: & ſic illas præſcripſerat: Ego rector replicando propoſui, ꝙ ipſe non poterat præſcribere, nec poſſidere illas decimas propter incapacitatem: quia ius ſpirituale non cadebat in laicum: Quæritur, nunquid bene dicam: ita quòd non obſtante detentione facti non poſſit ſe tueri pręſcriptione contra me? Reſpondetur quòd laicus ſe non poteſt tueri præſcriptione: quia dictus laicus non habuit poſſeſſionem habentem adminiculum iuris: & præſcriptio non procedit ſine poſſeſſione.

¶ Alio modo poteſt figurari caſus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in ſeruitute. ff. eo. & primo per dictum capitulum, porro. certum eſt quòd hæreticus eſt incapax poſſeſſionis cuiuſcunque rei, id eſt, proprietatis & poſſeſſionis: & ſic hæreticus non poteſt poſſidere: nunquid poteſt præſcribere res quas apud ſe detinet bona fide? Reſpondetur quòd non: quia præſcriptio non procedit ſine poſſeſſione. & cum hęreticus non poſſit poſſidere, ideo non poteſt præſcribere, vt in l. qui in ſeruitute. Certum eſt ꝙ ſeruus non poteſt aliquid poſſidere nomine ſuo: ſed dicitur poſſidere nomine domini ſui: ergo etiam nõ poteſt præſcribere: quia ſine poſſeſſione præſcriptio non procedit.

Poſſeſſio duplex.

¶ Pro expeditione primæ gloſſæ poſitæ in verbo, Sine poſſeſſione, quęritur quotuplex eſt poſſeſſio? Dicẽdum eſt quòd duplex eſt poſſeſsio: Nam quædam eſt poſſeſsio quę habet plurimum iuris, & modicum facti: Alia eſt poſſeſſio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris. Prima poſſeſſio eſt, vt illa quæ acquiritur per procuratorem. c. cum noſtris. §. de conceſ. præb. in ant. nam iſta habet plurimum iuris & parum facti: quia in ea plus operatur iuris diſpoſitio, quàm factum hominis. & illa poſſeſſio non parit cauſam vſucapiendi, niſi interuenerit factum noſtrum, id eſt, ratam habuerimus. Alia eſt poſſeſſio quę habet plurimum facti, & parum iuris: ſicut illa quę per noſmetipſos acquiritur. & illa dicitur habere plurimum iuris, quę per ſeruos noſtros nobis ignorantibus acquiritur.

¶ Vtrum ad pręſcriptionem ſufficiat poſſeſſio facti, vel requiratur poſſeſſio iuris? Rñdetur ꝙ non ſufficit poſſeſſio facti, q̃ dr̃ quaſi pedũ poſitio: ſed requiritur poſſeſsio iuris, id eſt, quod habeat adminiculũ iuris, id eſt ꝙ pręſcribens ſit capax poſſeſsionis, vt in primo exẽplo dictum eſt: videlicet de laico reſpectu iuris decimãdi.

¶ Vtrum ad hoc quod quis poſsit præſcribere, requiratur quod poſsideat continue per tempus ſufficiens ad pręſcriptionem, vel ſufficiat poſsidere per interualla: licet non continue? Dicendum ꝙ poſſeſsio debet eſſe continua per x. xx. vel xxx. annos: ſi requiratur ad pręſcriptionem ſpacium xxx. annorum: ita quòd non fiat coniunctio temporum: & nõ interuenerit interruptio, quę interruptio; quandoque fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aquis inundatus, & iſta interruptio prodeſt hominibus quorum intereſt, & pluribus alijs modis poteſt fieri iſta interruptio. Alia eſt interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem conteſtatam; quandoque fit per ſolam citationem. L. cum notiſsimi. C. de præſcriptione triginta vel quadraginta annorum. Et iſta interuptio ciuilis non prodeſt omnibus quorum intereſt, ſed prodeſt interrumpenti & ſuis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamen credebam eſſe ipſius Titij, & non alienam; & ſic habebam bonam fidem; nondum completa præſcriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit conteſtatus: & ſic interrupit meam præſcriptionem: iſta interruptio non proficit vero domino: nec eius hęredibus: ſed ſolum interrumpenti.

¶ Vtrum interrupta præſcriptione ciuiliter poſsit poſſeſſor præſcribere, dum tamen habeat bonam fidem: licet incipiat titubare, an res ſit ſua vel petentis: vtrum iſta mala fides impediat præſcriptionem? Glo. Reſpondet ꝙ de iure ciuili ſolum fit interruptio præſcriptionis: ſed ſi actor dimittat proceſſum, puta quia renuntiat inſtantiæ. & reus acceptat iſtam inſtantiam, vt in authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. licet inſtantia ſit extincta, tamen remanet effectus, vt non poſsit currere præſcriptio; & ſic debet incipere præſcriptionem de nouo: ſed de iure canonico non poteſt præſcribere, quia incipit eſſe malę fidei. Sed contra iſtã regulam arguitur de cap. cum eccleſia de cauſa poſſeſ. & proprie. vbi dicitur, ꝙ ius eligendi poteſt pręſcribi, & tamen non poteſt poſsideri, quia eſt incorporale; & res incorporales non poſsidentur: ergo male dicitur in regula noſtra, quòd ſine poſſeſsione pręſcriptio non procedit. Glo. metu contrarij ſubaudit ad tex. ſine poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione, & licet iura incorporalia nõ poſsideantur, tamen quaſi poſsidentur; & in rebus incorporalibus habet locum ficta poſſeſsio; quę id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera poſſeſſio in corporalibus.

¶ Pro expeditione glo. fina poſitę in verbo, procedit, videtur ꝙ quis poteſt pręſcribere ſine poſſeſsione: Et arguitur ſic, Captus ab hoſtibus non poſsidet, quia poſſidetur ab alio; & qui poſsidetur, non poſsidet. l. qui in ſeruitute. ff. eod. & tamen captus ab hoſtibus pręſcribit. l. iuſto. §. vltimo. ff. de vſucap. Reſpondet gloſſa, ꝙ captus ab hoſtibus non poſsidet per ſe: ſed ſi ante captionem ab hoſtibus poſſidebat per ſeruos ſuos vel famulos, vel filios ſuos, durante captiuitate poſſidet: Et ipſe reuerſus recuperat poſſeſſionem, & fingitur iure poſtliminij nunquam perdidiſſe poſſeſſionem, eo ꝙ poſſidebat à tempore captionis: ſecus ſi tempore captionis non poſſidebat per ſeruos, quia tunc non poſſet præſcribere. Item ſecus ſi non poſſidebat per ſeruos vel alios quos habet in poteſtate, ſed per ſeipſum poſſidebat ante captionem; quia tunc perdit poſſeſſionem & ſic non poſſet pręſcribere.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta; & ponit & ſpecificat exẽpla. Secundo de multiplici poſſeſſione remittit. Tertio tractat qualis poſſeſſio in pręſcriptione requiratur. Quarto quomodo poſſeſſio debet eſſe continua. Quinto. de quaſi poſſeſſione.]

a ¶ Sine poſſeſſione.] hęc regula sũpta eſt ex l. ſi. ff. eo. tit. qui in ſeruitute eſt. per quam etiam poteſt hic poni exemplum caſus, & per c. 16. q. 3. porro. & ſup. de pręſc. cauſam quę. Seruus cum ab alio poſſideatur, non poſſidet, vt in primo caſu; hęreticus & Paganus, vt in

ſecundo:laicus ſpiritualia, vt in tertio. Sciēdum eſt autem ꝙ poſſeſſionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti:& hæc interdum habet plurimum iuris & minimū facti: interdum econtra, quod proſequere, vt not. ſup. de conceſ. præbend. cum noſtris. & C. de acquirend. poſſeſ. l. 1. Vt ergo currat præſcriptio, debet quis poſſidere de facto & de iure. de facto planum eſt: quia qui

1 Prolixe tractat hic Dyn⁹. ꝙ ad præſcriptionē requiriſ ciuilis & nālis poſſeſſio. vſ ciuilis tm̄: ſ quę aio retinetur. Sed naturalis tm̄ non ſufficit, vbi alius ciuiliter poſſidet, &c quem vide. I. A.

ſcriptio a non procedit b.

¶ Idem.

non poſſidet, non præſcribit: & debet poſſidere proprio nomine, non alieno: aliàs ille præſcriberet, cuius nomine poſſideret. 16. quæſt 3. clerici. de reſtitu. ſpolia. cum veniſſet. in fine de præſcript ſi diligenti ff. de acquiren. poſſeſſio. quod meo. debet etiam poſſidere de iure: quia ad præſcriptionem requiritur ciuilis poſſeſſio 2, id eſt, quòd talis ſit perſona, in quam cadere poſſit huiuſmodi poſſeſſio, vt probatur per iura inducta in principio glo. ad hoc etiam 14. quæſt. 1. in princ. Et quod ibi not & de probat. ex litteris. in fine. ff. de vſucapio. ſine poſſeſſione. hoc dic ::quia laici de facto interdum poſſident decimas & ſpiritualia, vt not. Bar. Brixien. 14 q. 1. in prin. v. glo. magnæ. & in fine. ad hoc ſupra eod. lib de reſtit ſpol. ad decimas. nam, vt ibi patet, aliud eſt poſſidere, aliud eſt legitime poſſidere. Et not. quòd hæc poſſeſſio facti debet eſſe continua: quia ſi interrumpatur poſſeſſio, interrupta eſt præſcriptio. 16. q. 3. c. placuit, vt ½ poteſt. de præſcr illud. C. de præſcr. xxx. vel xl. ann cum notiſſimi ſi tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis conteſtationem, ſecundum canones videtur, ꝙ amodo non currat præſcriptio: quia præſumitur titubare, & malam fidē habere 3. ſed leges quę de mala fide nō curant, nouos xl. annos requirūt. vt in prædicto §. poteſt. & hoc no. Ioan. 16. q. 3. c. 1. Et quod dicit regula de poſſeſſione, hoc intelligas, vel de quaſi poſſeſſione: quia incorporalia nō poſſidētur, ſed quaſi poſſidentur ff de vſucap. l. ſequitur. §. ſi viam ff. de acqui poſſe l. 3. in prin & tamen præſcribuntur. ī. de cau. poſſ. cum eccleſia.

2 Verū ſi actū ſit in iudicio. gl. c. qm̄ frequente:, vt lite nō cōteſ. § pe. attamē actus ex iudicialis ante p̄ſcriptionem incępta, cōſtituit reum ī mala fide. l. ſi fū dū C. de rei vend. Phi.

ADDITIO. Idē Dynus, qui de hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum: quem vide. Ioan. And.

a ¶ Præſcriptio.) nec vſucapio. ff. de vſuca. l. 3. & l. fin.

(Glo. vlt. præmiſſa ratione regulæ, ponit duas obiectiones legales, quas ſoluit: in ſi. obijcit de decr. contingit. & tripliciter ſol.)

3 Exponit Dynus, i. nō ichoat licet qñ ꝫ inchoata ſine poſſeſſione cōtinueſ Io. And reg poſſeſſor in 14. col. ſatis tenet cū Ioā. vide Dynū ibi. Feli. I ru. de pſcr. dicentē dominiū nō acquiri p̄ ſcribendo ꝙ fallit nouem caſibus.

b ¶ Non procedit 3.) præſcriptio eſt verbum iuris: parit enim actionem vel exceptionem ex tempore: ꝙ ex eo acquiritur dñium, etiam directum ſecundū Marti. Io. ꝫ de hoc. 16 q. 3. §. poteſt. circa principium 4. Vſucapio autem eſt acquiſitio dñij per continuationem poſſeſſionis temporis lege diffiniti ff. de vſuca. l. 3. ex quibus ſatis patet ratio regulæ, q̄ ꝯrium patitur de lege dicente, ꝙ captus ab hoſtibus vſucapit. ff. de vſuca. l. iuſto. §. vlt. & tñ nihil poſſidet cum ab alio poſſideatur. ff. de ac qui. poſſ. cum hæredes 6. in his.) Sed lex 5 intelligit, ꝙ vſucapit per alium quem habebat in poteſtate tempore quo captus fuit: vnde rediens poſtliminio recuperat poteſtatem, quam eius fictione videtur continuaſſe, & ſic vſucapione dñium quæſiuiſſe: ſed ſi per ſe poſſideat, perdit poſſeſſionem: & licet poſtliminio redeat, fictio poſtliminij non extenditur ad poſſeſſionem quæ conſiſtit in facto: & ſic nec ad vſucapionem quæ ex poſſeſſione procedit ff. de cap. & poſtli. reuer. in bello. ꝫ. factæ. & de vſucap. l. ſi is qui pro emptore. vbi de hoc. Item opponitur, ignorans poſſeſſionem non quærit, cum animus ſit de ſubſtantialibus. C. de acqui poſ. l. licet. & l. quemadmodum, & tamen ignorans præſcribit ff pro ſolu. l 4. § Celſus. Solu. 6 Ignorans per ſe poſſeſſionem non quærit, tamen bene poteſt ignorans quęrere poſſeſſionem miniſterio filij vel ſerui, quem habet in poteſtate, vt in contrario, & ſic vſucaperet, vt ibi. Item opponitur de dec ſup. in an. de dolo & contu. contingit ibi enim præſcribit annaliter ille qui non poſſidet. Sed poteſt illud dici ſpeciale in odio illius contumacis, qui non permittit actorem ingredi in poſſeſſionem ſecundum decretum iudicis cauſa rei ſeruandę: vel iam miſſum expulit ne ſit melioris cōditionis contumax q̄ obediens, vt ibi nec debent ſtulti eſſe melioris conditionis quàm periti. 16 q. 1. legi. ī. eo lib. de præb. eum qui beneficium. ff. quod vi aut clam. ſeruus vel aliter ibi loquitur de quodam temporis lapſus, quod habet aliquem conſtituere poſſeſſorem tantum: hic autem loquitur de quodam temporis lapſu, ꝙ per præſcriptionem inducit dñium, vt ſup dixi: & ſic non obſtat. Vel dic ꝙ canon fingit illum poſſidere in odiū illius contumacis, vt ſup. dixi. ad hoc. ff de bo. au. iudi. poſſ. l. quamuis. ſæpe enim iura fingunt ex cauſa quod non eſt. 50. diſt ferrum vbi de hoc de transla. inter corporalia. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa principium, & de hoc ſup de ſpon is qui.

5 Idem Dynus.

6 Idē hic Dynus Io. And.

REGVLA. IIII. PECCA-

PEccatum non dimittitur.) Iſtud capitulum poteſt intelligi de remiſſione peccati quo ad Deum. Item quo ad ipſam eccleſiam, id eſt, de abſolutione facienda à ſacerdote. Item poteſt intelligi de vitio reali: id eſt, de vitio afficiente rem ipſam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ: ita ꝙ iſta vitia reddunt rem furtiuā impræſcriptibilem vel inuſucapibilem. Et ſm iſtū intellectum pōt figurari caſus per l. ſequitur. §. qđ autem. ff. de vſucap. Ponamus ꝙ Titius furatus fuit mihi rem meam: certum eſt ꝙ illā rem ipſe non pōt vſucapere duplici de cauſa: Primo, quia ipſe Titius habet malam fidem: Secundo, quia res eſt furtiua, & affecta vitio furti: Sed quia iſte fur rē ipſam furtiuam vēdidit cuidam bonæ fidei emptori: nunc emptor rem ipſam vendidit, & tradidit alteri bona fide: Vtrum iſte ſecundus emptor poſſit rem vſucapere, ita ꝙ ſit purgatū vitium furti: attento ꝙ bona fides reperitur in alienante, & in illo cui eſt alienata? Rōdetur ꝙ non: quia furtum eſt vitium reale quod afficit rem furtiuā, & eam ſequitur quocunq; vadat: ſicut lepra ſequitur leproſum: nec purgatur iſtud vitium, niſi res fuerit reſtituta dño cui fuit ſubtracta, in tantum ꝙ ipſum vitium reddit rem furtiuam inuſucapibilem, quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatum, id eſt, vitium furti donec reſtituatur ablatum, id eſt, donec res furtiua fuerit reſtituta domino cui fuit ſubtracta.

Fur rē per eū ſubtractā, duplici de cauſa nō vſucapit.

¶ Secundum alium intellectum caſus ſic figuratur: Aliquis Titius ſubtraxit rem alienā ſcienter facta ſubtractione, ipſe forte ad cor rediens, habuit diſplicentiam de huiuſmodi peccato, & de illo fecit confeſſionē ſuo ſacerdoti: tñ vlt remanere in ſimplicibus contritione & confeſſione abſque ſatisfactione & reſtitutione rei licet habeat facultatem, & poſſit rem ipſam reſtituere: & petit impendi ſibi beneficium abſolutionis: vtrum ſuus ſacerdos licite poſſit eum abſoluere? Reſpondetur quòd non: quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum.

Secundus caſus.

¶ Vel etiam poteſt intelligi vtrum ſit dimiſſum peccatum quo ad Deum per ſolam diſplicentiam? Reſpondeſ ꝙ non quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, quod eſt uerum ſi ipſe habeat facultatem reſtituendi. cap. ſi res aliena. 14. q. 6. Peccatum. ſecundum primum intellectum: Nam peccatum violentiæ & furti non purgatur per quaſcunque manus ambulauerit, niſi res furtiua reſtituatur dño cui fuerit ſubtracta l. ſequitur. §. quod autem. ff de vſucapi. ſed facta reſtitutione domino tunc dicitur purgatum vitium. Vel ſecundum alium intellectum: Peccatum non dimittitur, id eſt, non debet dimitti à ſacerdote per canonicā abſolutionem, niſi reſtituatur ablatum. cap. quamquam ſup. de vſu iſto lib. Et dicit Panormit. in cap. cum tu. de vſu. in antiq. vbi dſ, ꝙ quis non debet admitti ad confeſſionē & abſolutionem, ille textus loquiſ copulatiue ideo dicit Panormita. ꝙ non debent impendi iſta duo, ſcilicet confeſſio & abſolutio copulatiue, ſed poteſt tamen

men admitti ad confeſſionem : & ſi nolit facere, non eſt abſoluendus.

Peccatũ, delictũ, & crimẽ differunt.

¶ Pro expeditione gl. quæritur quæ differentia eſt inter peccatum, delictum, & crimen? Rñdet ꝙ peccatũ conſiſtit in faciendo: quia dicitur prauus actus: ſed delictum dr̃ deſertio boni, & dr̃ delictũ quaſi derelictum Sed crimẽ eſt peccatum graue accuſatione & damnatione dignum: & dicitur illud ꝙ poteſt duci in publicam accuſationem: & in foro contentioſo poteſt puniri.

tum † a non dimittitur, niſi reſtituatur b

† Ex B. Aug. epiſtola. 54. Macedonium, refert Iuo i Decreto. par. 5. ca. 4. & par. 5. c. 25.

¶ Vtrum ſit verum indiſtincte ꝙ nõ dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum? Rñdetur ꝙ non: ſed intelligitur, ſi ſubtractor habeat facultatem reſtituẽdi. ſed ſi non habeat facultatẽ reſtituendi quia eſt inops: ſi habeat propoſitum reſtituendi dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Rei æſtimatio reſtituenda eſt, ſi res ſubtracta periit.

¶ Sed quid: ponamus ꝙ res eſt perempta: & ſic eam nõ põt reſtituere, quia fuit combuſtus liber furatus, vtrũ ſurripiens liberetur? vel vtrũ tenebatur reſtituere æſtimationem. Reſpondet gl ꝙ ſi non habeat facultatem reſtituendi, quia res eſt perempta: tenetur reſtituere æſtimationem: licet res ſit perempta ſine culpa ſua: quia eo ipſo ꝙ ſubtraxit rem, fuit in mora: & mora trahit ad ſe periculum interitus: & ideo tenebiť ſoluere æſtimationem rei: ſecus ſi non poſſit reſtituere rẽ, neque æſtimationem propter paupertatem. Sed vtrũ ꝑ paupertatem ſit omnino liberatus? Rñdetur cum diſtinctione: aut ipſe ſuſtinuit pœnam corporalem: quia cum eſſet debitor ex maleficio, creditor voluit vt ipſe lueret in corpore: quia quis non admittitur ad faciẽdum ceſſionem bonorum, ſi pars requirat vt puniatur in corpore: & iudex illum punire debet corporaliter: & ſi poſtea perueniat ad pinguiorem fortunam, non tenetur ſatisfacere: ſecus ſi non ſuſtinuit pœnas corporales, ſed voluit creditor expectare pinguiorem fortunam: vel eſt debitor ex contractu: & tunc põt facere ceſſionem bonorum l. 1. C. de ceſ bono capitu. Odoardus, de ſolu. & cum peruenerit ad pinguiorẽ fortunam, tenetur ſatisfacere.

Fur an abſoluatur ſi res ſubtracta ſibi remittatur.

¶ Alia glo in verbo, reſtituatur: quærit vtrum ad dimiſſionem peccati requiratur actualis & realis reſtitutio rei ſubtractæ: ita ꝙ non ſufficit obtinere remiſſionem ab illo cui facta eſt ſubtractio. Panor. format iſtã quęſt. c. cum tu. de vſur. in anti. & Dynus hic. Sed dicit gl. quod non requiritur realis ſiue actualis ſatisfactio: ſed ſufficit ꝙ alio modo ſatisfaciat, quàm ꝑ realem & actualem reſtitutionem. Et ideo ſufficit ſi creditor remittat ei liberaliter: & ponderandum eſt verbum, liberaliter. ſecus ergo ſi extorqueretur remiſſio per fraudem, vt faciunt plures, qui ita dicunt; ſubtraxiſti tibi talem rẽ: remittas ſi velis ſed debet eſſe liberalis reſtitutio, vt ſi dicat: ſubtraxi tibi rem tuã: ſum paratus tibi reſtituere: ſi alius dicat, dono vel remitto: iſta reſtõ dr̃ fieri liberaliter: & habetur pro actu & reali reſtitutione. Et intelligitur quòd remiſſio generalis prodeſt, niſi in caſibus in quibus quis non põt remittere, vt in iuribus alle. in glo. in quibus debet interuenire realis reſtitutio.

¶ Quæritur cuius expenſis dẽt mitti res ſubtracta ad eum cui eſt ſubtracta, ſi non ſit in eodem loco? gl. non ſoluit: ſed remittit ad notata in c. epiſcopi. §. ſed notãdum. 3. q. 1. Sed Panor. in c. cum tua, de vſur. in anti. cõcludit, quod ſi ille qui rem ſubtraxit, ſe abſentauit à loco, & rem ſecum tranſtulit: tunc ſuis expenſis rem debet mittere illi cui eſt ſubtracta: ſecus ſi ille cui facta eſt ſubtractio, ſe abſentaſſet a loco.

¶ Sed quæritur cui eſt faciẽda reſtitutio indebite ſubtractorum? Rñdet quod illi cui eſt facta ſubtractio, vel eius hęredib, ita ꝙ non ſufficeret ſi elargiretur pauperibus: nam facere elemoſynam de alieno eſt ſpecies furti: ſed ſi non ſint hæredes, debet dari pauperibus.

¶ Vtrum ſit verum indiſtincte ꝙ indebite ſubtractum debet reſtitui illi, cui eſt ſubtractum, ſi ſit pręſens, vel eius hæredibus, & põt haberi copia ſui vel hæredum? Rñdet gl. ꝙ quando in ſubtractione ſit turpitudo ex parte ſubtrahentis tantum: tunc eſt faciẽda reſtitutio ei cui res eſt ſubtracta, vel eius hæreditus ſi poſſit haberi copia ipſorum: ſed ſi ſit turpitudo ex parte vtriuſque, vt in eo quod qs eſt lucratus in ludo prohibito: quia ludens non põt licite retinere, nec reſtituere illi à quo lucratus eſt: tunc debet illud erogare pauperibus. 14. q. 5. nõ ſane, vel eccleſię, ſi illi facta eſt iniuria. ſup. de ſimo. c. de hoc in antiq.

[Gl. prima ponit exempla: Secundo diſtinguit tria nomina: Tertio tractat quid ſi reſtitui non poſſit.]

a ¶ Peccatum non dimittitur 1.] Hic ponitur pro regula verbum Auguſtini quod hẽt. 14 q. 6. c. 1. ſup. de vſur. cum tu. Et per hoc potes ponere caſum per l ff. de vſucap. l. ſequitur. §. quod autem. Et nota quid eſt peccatum, delictum, & crimen. Inter hæc ſm Aug. hæc eſt differẽtia: quia peccatũ eſt idem quod prauus actus: Delictum vero boni deſertio, quaſi derelictum: Crimen vero eſt peccatum graue, accuſatione, & damnatione digniſſimum. 81. diſt. c. 1. in fi. de hoc not. de pœnit. diſt. 1. ſi peccatum & diſt. 3. ille rex ad fi. & de hoc C. ſi aduer. deli ſuper rubrica. aliàs l. 1. Quod autem dicitur in hac regula: verum intelligas: ſi illud ablatum reſtitui põt, vt in prædictis iuribus: ſi autem reſtitui non poteſt, reſtituetur eius æſtimatio: etiam ſi res illa caſu perierit ſine culpa ſua: quia in ipſo inſtanti fuit in mora, ad hoc 16. q. 1. decimæ. ſup. de commo. ca. vnico. C de fur. ſutracto. Si autem nec æſtimationem poteſt ſoluere, quia euidenter eſt inops: tunc bene dimittitur peccatum: remanet tamen obligatio: & ſi poſtea ad pinguiorem fortunam perueniret, tenetur. Argum. 26. q. 6. ſi quis. ſup. de ſolu. Odoardus ff. de ceſſio. bon. l. is qui. Nota tamen quod inops, qui debet ex contractu, ſufficit ſi bonis cedat. C. qui bo. ced. poſ. l. vlt. Inopus qui debet ex maleficio, caſtigatur verberibus 12. q. 2. fraternitas. quod ego ſup. dixi, quod tenetur ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam: verum dico, ſi pœnas corporales paſſus non fuerit: aliàs ſecus, vt not. Ber ſecundum Lau. de homi. ſicut dignum §. eos. in 3 glo.

1 Dicit Io. Mo. ꝙ æquitas huius regulæ probatur per doctrinã, q̃ datur ď reſolutione ꝯctus. C. q̃ñ licet ab emptio. di. l. 1. & 2. Io. And.

Peccatũ, delictũ, & crimen, differũt.

[Glo. ſeq ponit caſum exceptum. Secũdo dicit cui fieri debeat reſtitutio. Tertio q̃rit, remittit & ſoluit.]

b ¶ Reſtituatur 2.] quod dicit de reſtitutione, intelligas niſi is cui faciẽda eſt reſtõ, liberaliter remitteret: quia ſatisfactum intelligitur, qualitercunque ſatisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſol l. item liberatus, in prin. ff. de accu. ſi rem. § ſatisfactum. licet proprie verbis inhærendo aliud ſit reſtituere, aliud remittere. ff. de verb. ſign ſi. cum prætor. & l plus eſt, & l reſtituere. Et quod dico de remiſſione: verum intelligo, niſi in caſib. vbi remiſſio non liberat, vt ſup. de reſcrip. eo. li. c. ſtatutum §. ſi quidem, & ĩ. de cenſi. exigit. in fi. Reſtitutio aũt iſta facienda eſt ei à quo fuit extortũ: vel eius hæredib. ſi extant. 18 diſt. quoniam. de vſu. cum tu. C. de ſolu inuito. Cuius aũt expenſis mitti debebat ad eos ſi ſint remoti, not 4 q. 1 § ſed notandum, & in prædic. decre. cum tu. & tene ꝙ ibi not. Hoſt. his aũt non extantib. ſoluetur pauperibus, vt ibi: & eis extantib. pauperib. ſoluens nõ liberatur: quia onus non remittitur, & c. 14. q. 5. forte, de iureiur. cã te. ff. de cõſt. pecu. l. ſi vero, & expreſſum eſt de homic. ſicut dignũ. §. eos. Et quod ſup dixi, reſtituendum ei à quo fuit extortum, intellige ſi fieri põt Si vero neſcitur à quo: pone caſum de iudæ. c. cum ſit, pauperibus erogabitur prouidentia epiſcopi, vt ibi. item dico id verum cum turpitudo verſatur ex parte recipiẽtis tm̃, ſi vero ex parte vtriuſque & trãsfertur dñium, nec repetitio cõpetit, nec reſtituetur danti, ſed pauperibus erogabiť. 14 q. 5. nõ ſane, vel eccleſiæ, ſi ſibi facta eſſet iniuria, ſupra de ſimo. de hoc. Argum. contra, ſupra eod titu. veniens,

2 Vide Abbatẽ in c. 1. de iureiu. vbi ait poſſe iudicem ex officio cogere detẽtorẽ ad reſtituendã rẽ, quam ſine peccato retinere non poteſt.

veniẽs. Sol. vt not. in prædi decre. de hoc. 1. q. 1. ſi quis dator. vbi de hoc. Pone ꝙ ſupereſt ille à quo extorſi, ex cõicatus tñ eſt: nunquid ei debeo reſtituere? ſup hoc vide quod not 15. q. 6. nos ſanctorum. & ſup. de hæreti. c. vlt. Satis poſſet dici deponendum in ædem ſacrã. Arg C. de iur. emphy. l. 2.

ablatum a.

¶ Idem.

REGVLA V.

PEccati b venia non datur niſi correcto.

¶ Idem.

REGVLA VI.

NEMO PO-

ADDITIO. Hoc quod dixit hęc glo. ĩ. in prin. de liberali remiſſiõe, intelligit Dynus cum res eſt reſtitutioni parata, quaſi tũc fingatur reſtituta, & poſtea reſtituent donata arg. ff. de donat inter vi. & vxo. l. 3. in ſi. de iure do. l. vir ab eo. ſi certum peta. ſingularia, circa ſi. & de ſolut l. ꝑcu lo, vel non remittitur peccatum ei qui reſtituere põt propter rationem poſitam in glo. multum puto in his animum ponderandum: nec tutũ puto in illum qui gerit in mente nõ reſtituere remiſſione nõ facta. Io An.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

a ¶ Ablatum.] pone, nihil abſtuli, ſed iniuſte damnũ dedi, ex quo nihil ad me peruenit. Idẽ. teneor. n. damnum paſſo: aliàs non remittitur peccatum. 12. q. 2. ſi quis de clericis, de iniur. & dam. dat. c. 1. ff. de elect. & eſſu. l. vlt. Tenetur etiam hæres meus: licet ad me vel ad ipſum nihil peruenerit ex maleficio, ſecundum canones, quod dic vt not. 12. q. 2. epiſcopus qui filios, de ſepul. c vlt ſecundum leges contra. C. ex delic. defun. inquantũ hæ con. l. vnica. Hęc regula ſic expoſita non patitur inſtantiam: & adde quod dicam inf. c. proxi.

PEccati venia.] Pręſupponendum eſt quod illud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autẽ de venia pœnæ, quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendam in hoc ſæculo: q a dimittitur talis pœna quandoque non correcto, vt in iurib. allegatis in glo. Caſus in hoc c. poteſt figurari ꝑ c vnicum. de ſchiſmati. eod lib. & c. quod quidam, de pœnit. & remiſ. quòd quidam. Titius perpetrauit aliquod peccatum: quia forte tenuit aliquam concubinam, & tenet adhuc: tandem confeſſus fuit ſacerdoti tale delictum perpetraſſe, non eſt correctus nec emendatus de crimine: quia non hẽt propoſitum abſtinẽdi ſe in futuro: queritur vtrum iſta confeſſio ſit fructuoſa? Reſpondet quòd non, quantum ad vitam æternã: quia peccati venia non datur niſi correcto. Veruntamen quantuncunque appareat ſacerdoti aliquem eſſe in peccato, ſi velit confiteri, non debet ei denegari cõfeſſio, vt in dicto c quod quidam, de pœnit. remiſ. Sed audita confeſſione dẽt eum inducere ad debitam correctionem, & propoſitum non redeundi. Si autem nõ poſſit eum inducere ad dimittendum peccatum: non debet nec poteſt eum abſoluere, ſed tamen debet ſibi iniungere pœnitentiam: quæ non erit ſibi fructuoſa quo ad vitam æternam: quoniam non eſt correctus, ſed eſt inimicus Dei: & non poteſt mereri quo ad vitam æternam, ſed proficiet ſibi ad multa bona: videlicet ad minus ſupplicium patiendum. Item ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad veram pœnitentiam. Item quia dæmon habebit minorem poteſtatem in eo, quàm ſi eſſet vacuus omni bono. Item vt ipſe reddatur aſſuefactus in bono. Arguitur contra textum de c. denique. 4. diſt. vbi dicitur quòd plures faciebant magnos exceſſus circa vſus carnium in dieb. dominicis quadrageſimæ, & eis videbatur quòd niſi facerent iſtos exceſſus, non poſſent peragere tempus quadrageſimæ, vnde plures fuerunt moniti per ſuperiorem vt deſiſterent ab iſtis eſcis: Dicit ibi textus, quòd cum venia relinquantur: & ſic datur venia non correctis. Glo reſpondet, ꝙ ibi accipitur venia pro impunitate, quæ eſt imponenda in hoc ſæculo, & talis dimittitur non correcto propter ſcandalum euitãdum: ſed venia culpæ non dimittitur niſi correcto.

[Prima gloſſ. facit quattuor. Primo exemplificat regulam. Secundo illam declarat diſtinguendo duplicẽ offenſam. Tertio ſucceſſiue ſignat, & ſoluit duo contraria. Quarto iuſtificat contrarium regulæ.]

b ¶ Peccati venia.] colligitur hæc regula ex c. 24. q. 2. legatur. ſupra eo. lib. de ſchiſma. c. vnico. C. de hæreti. Monachæos, per quæ pones caſum. Ad huius autem regulæ euidentiam ſcire debes, quòd peccator non ſolũ delinquit in Deũ, ſed etiam in eccleſiam: per contritionem autem. quæ contritio virtus vocatur, deletur peccatũ quo ad Deum, & per pœnitentiam ſuſceptam à ſacerdote oſtenditur g deletum quo ad eccleſiam. De hoc de pœniten diſtinct. 1. per totum. licet tamen per contritionem deletum ſit quo ad Deum: tamen adhuc de crimine accuſari poteſt. 33 quæſt. 2. admonere, vbi de hoc, & de accu. de his, ad hoc ff. de ædi. edic. l. quid ſit fugitiuus. Si ergo ſemel conteritur & pœnitet, vlterius non cogetur pœnitere: ſi in iudicio accuſatus abſoluitur, vlterius non poterit accuſari, niſi in caſibus not. 2. quæſt. 5. habet hoc proprium, & in prædicto ca. de his. Remiſſiones ergo quæ fiunt ab eccleſia conferentibus ad hoſpitale, pontes, vel alia pia loca, non proſunt niſi correctis, de quibus dic vt plene not. de pœniten & remiſ. quòd autem. Signatur contrarium ad hanc regulam. 4. diſt. denique, ibi enim datur venia non correcto: ſed ibi exponit venia, id eſt, impunitas, loquitur ergo hæc regula de venia culpæ, non pœnæ: quod patet dum dixit, peccati vẽnia. propter ſcandalum enim vitandum interdum relinquuntur peccata impunita 50. diſt. vt conſtitueretur. 23. q. 4. quidam, cum ſimilibus, pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna, æterna videlicet & temporalis, de pœnit. diſt. 1 ſi peccatum Dauid. Venia temporalis interdum in hac vita datur non correcto ex cauſa: & ſic loquitur contrarium: interdum ſine cauſa. 27. q 1. ſi qua. æterna autem non: & hoc dicit hæc regula. Item contra, de pœniten. & remiſ. quòd quidam, & c. officij. vbi datur pœnitentia non correcto. Sed dic quòd licet ibi imponatur pœnitentia, non tamen datur remiſſio: & ideo pœnitentia illa inutilis dicitur quo ad vitã æternam, de pœniten. diſtinct. 3. ad finem, & diſtinct. 5 fal. ſas. Merito ergo datur peccati venia correcto: quia correctionem neceſſario habet dolor peccati præcedere: Nam vt dicit Aug. z in canone: Quomodo gaudebis te forte correctum, niſi te primo doleas fuiſſe peruerſum? 33 q. 7 cap. vlt. Correctus autem vlterius peccator dicendus non eſt. 50. diſt. ferrum. 32. q. 1. apud miſericordem.

ADDITIO. Ad propoſitum materiæ de peccato tacto in princi. huius. gl. dicit Ioan. Monac. quòd omne peccatum committitur in Deum, vt in pſalmo, Tibi ſoli peccaui: propter quod neceſſaria eſt ipſius remiſſio, eſt etiam neceſſaria peccãtis diſpoſitio: cum actus actiuorum ſecundum philoſophum ſint in patiente prædiſpoſito. Deus ergo in venia peccati principaliter eſt agens: Inſtrumentale in hoc eſt homo pœnitens: quia gratia diuina præueniente ſit adiutor Dei ſecundum Apoſtolum. 1. ad Corinth. 3. inducit illud Augu. Qui fecit te ſine te, &c. & ſic ſoli cõtrito datur venia. Ioan. And.

NEmo poteſt.] Caſus variatur multis modis ſecundum ꝙ multiplex eſt impoſſibilitas: de quib. impoſſibilibus vide in glo. ponamus exemplum in impoſſibilitate iuris, ſecundum. l. inter ſtipulantem. § ſacrã. ff. de verb obli. Aliquis, puta Titius mihi ſtipulãti ꝓmiſit dare rẽ ſacrã puta eccleſiã vel calicẽ: certũ eſt ꝙ iſtud eſt impoſſibile: quia dare eſt accipientis facere, & res ſacra eſt in bonis Dei: Vtrum valeat talis ſtipulatio? Rñdetur quod non: quia eſt impoſſibilis de iure, & nemo poteſt ad impoſſibile obligari. Vel aliquis

g Caute intellige hoc dictũ gloſſę, nec inde iferas nõ eſſe neceſſariũ confiteri, nã quãtũuis qs ſit attritus, ſi hẽat copiã ſacerdotis, tenetur debito tẽpe ei confiteri; & virtute ſacrĩ tã attrito ꝙ contrito dicunt dimitti peccata. vide conc Tri. ſeſ. 14. de ſacro pœnitentię, c 4 & 5. & canone 9. & B. Tho. lib. 4. ſen. diſt. 17. q. 3. art. 1. q. 1. & ſeq.

z Id hẽt B. Aug epiſtola 50. ad Bonifaciũ.

quis promiſit mihi liberum: hominem: an valeat talis promiſſio? cert e non. Vel ponamus exemplum in impoſſibilitate facti: aliquis promiſit transferre eccleſiã Pictauen ad ciuitatẽ Pariſieñ. vel ad alium locũ: talis promiſſio non valet: quia continet impoſſibilitatẽ facti. Vel aliquis promiſit tangere cælum digito: talis non eſt obligatus, quia iſtud eſt impoſſibile: etiam ſi apponatur pœna[1], non eſt obligatus nec ad impoſſibilitatem, nec ad pœnam.

1 Io Mo. addit impoſſibile moris. de iureiurã. Quintaualis. ff. de cõdi. inſt. ſili[9] cõis. impoſſibile includit naturã, & mores. & cit ꝙ dixi in c ſi. de pac. in ſi. Io. An.

teſt [a] ad impoſſibile obligari [b].

¶ Idem.

[Prima gloſſa primo ponit vnde ſumpta: & triplicem impoſſibilitatem, & cuiuſque exempla: Secundo ponit triplicem rationem regulæ: Tertio in quibus locum habeat: Quarto ſupplet de turpi.]

a ¶ Non poteſt.] hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo ti. l. impoſſibilium. Scire debes, quòd impoſſibilitas proprie triplex eſt: iuris, & facti, & naturæ 1. De prima pone caſum 54. diſtin. abbati. de pact. cap. vlti. ff. de verb. oblig. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ſtipulatio enim rei ſacræ vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De ſecũda ibidem, & ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. ſeq. non enim tenet promiſſio, ſi id promitto quod impoſſibile eſt de facto, vt montes Alpiũ vltra mare deferre. ff. de ſtatulibet. l. cum hæres. §. 1. Item ſi dare promitto quod natura dari eſt impoſſibile, vt Solem, Lunã, & Stellas: vel facere quod natura eſt impoſſibile fieri, vt cælũ aſcendere, vel digito tãgere. ff. de verb. oblig. l. ſi ſtipuler. 1. & 2. reſpon. 2. Huius autem regulæ ratio ſatis patet: quia omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo conſiſtit. ff. de verb. oblig. l. 2. in prin. ſed ꝙ non eſt nec eſſe poteſt, dari vel fieri nõ poteſt, ergo ibi conſtitui nequit obligatio. Item obligatio actionem parit ff. de procu. licet § ea ſed quod nõ eſt, nec eſſe poteſt, obligationem parere non poteſt, & ſic nec actionem. Item actio eſt ius perſequẽdi in iudicio quod nobis debetur. inſti. de act. 2. reſponſo. Debere aũt eſt de alio habere: ſed quod nõ eſt nec eſſe poteſt de alio haberi non poteſt: ergo ibi non eſt actio. & ſic nec obligatio. Idem. Ioan. Mon Not. tamen, quòd hæc regula locum habet in matrimonio, & vltimis volũtatibus 3, & ſingulis contractibus, in ſententijs & præceptis. ff. quę ſen. ſine appel. re. l. vlti. 1. & 3. reſponſo. in confeſſionibus. ff. de inter. act. l. confeſſionibus. & ad leg. Aquil. l. inde Nerarius. §. vlt. not. ſupra de cofeſ. ca. vlti. Item in legibus 4, & conſtitutionibus, quæ debent eſſe poſſibiles. 4 diſtin. erit Eſt tamẽ in hoc differentia, ꝙ impoſſibilis conditio appoſita in contractu, vitiat contractũ, vt in prææallegatis legibus. ff. de actio & obli. l. non ſolum. & inſtit. de inuti. ſtipu. § impoſſibilis. In teſtamentis tamen & matrimonio ob ipſorũ fauorem habetur pro non adiecta 5. de condi. app. ca. vlti. vbi de hoc. & C de inſti. & ſubſtitu. l. reprehendenda. Et quòd dicit hæc regula de impoſſibili, intelligas etiam hoc de turpi, & de hoc dicam. ĩ. eo. non eſt obligatorium. & c. in malis.

2 Poſtquam promiſiſti ſcribere librũ, manus tua amputatur. Pet de Anch. remittit ad Bar. l. cõtinu[9] §. illud. ff. de uerbo obli. Itẽ ꝑ ſtatutũ eſſes excuſandus ſed es cæcus, quid ſiet? uide Io. And. Philip.

3 Verũ ſi adijciatur impoſſibilis mod[9] ſecus ſi conditio. Dynus. Pet. de Anc.

4 Idẽ Dynus hoc tractãs in modũ quõnis. & puto ꝙ canonẽ, qui ſequitur intendebat allegare, dũ dicit, at I prin. decre. Io. And.

ADDITIO. Ad propoſitum huius regulæ, Nemo poteſt, & ca. antiqui dabant verſus:

Vltra poſſe meum non lex me iuſta coegit.
Nec putat eſſe reum qui totum poſſe peregit.

[Glo. ſecunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœnæ promiſſione. Secunda pars tñ det per quæſtionem, quam negatiue ſoluit præter certum caſum: Solutioni opponit: & dupliciter reſpondet ſubdens opinionem.

b ¶ Obligari.] etiam iuramento: quia temerarium eſt 22. q. 4. per totum. & ĩ. de iureiuran ſicut. ĩ. de appel quæſtioni. nec obligat etiam naturaliter. vnde dicit lex ſi. eo. tit. Impoſſibilium nulla eſt obligatio. vniuerſale igitur negatiuum omnem obligationem denegat, nec committitur ſtipulatio pœnæ promiſſæ. ff. de verb. oblig. ſi homo mortuus 6: Nota ergo ꝙ ſi Bononiæ conſtitutus promittam centum hodie Romæ me tibi daturum: quia impoſſibile eſt promiſſum, nõ naſcitur obligatio vt hic: & eſt expreſſum. inſti. de ver. obli. §. loca. pterquã in caſu. ff. de verb. obl. l. vlt. §. ſi inter eos. ſcilicet quando ſtipulator & promiſſor Bonoñ. conſtituti notificauerũt diſpenſatoribus ſuis Romę conſtitutis, ſtipulationem eo die fore futuram: mandans promiſſor ſuo diſpenſatori vt ſolueret: & ſtipulator ſuo, vt reciperet ea die. Arg. contra ĩ. de dolo & contu. cũ dilecti ff. de debi. Celſus. ff. man. l. mãdato 2 §. Paulus reſpondit. Dic ſolu. ibi eſt vnum mandatũ duo poſſibilia continens 7: & ideo ad vtrunque obligatur: & ſi deficiat primum, tenetur ad ſecundũ. hic aũt vna eſt obligato tantũ, & tota impoſſibilis, vel ad minus primum impoſſibile: ex quo ſequitur ſecũdũ. Præterea contractus ſunt volũtarij. C. de act. & oblig. l. ſicut. iudicium autem reddit in inuitum. ff. de verb. obli. inter ſtipulantem. §. 1. & ob hoc etiam notauerũt Goff. & Hoſt. in dicta decre. cũ dilecti. quòd ſi iudex citet aliquem eo die, quo impoſſibile eſt eũ comparere 8: quòd nõ eſt omnino inutile mandatum: immo licet non teneatur cõparere in die propter impoſſibilitatem tamen tenetur comparere poſt diem: & poteſt eſſe ratio huius: quia principale eſt ibi ꝙ veniat: acceſſorium, quòd veniat tali die, & principale non vitiatur propter acceſſorium. ſed potius econtra, vt dicam ĩ. e. acceſſorium. Ioan. And.

5 Diſtinguit Dynus quẽ hic uide. Io. And.

6 Idẽ Pet. tenet ibi gl. & hic Dynus. Io. And.

7 Idẽ Pet. de Anc. in principio allegãs. d. ca. dilecti.

8 Idẽ vĩ ſi dies eſt feriata. Io. And.

ADDITIO. Pet. de Bellaper contra, ſupra quo vide Cynum C. de fer. dies feſtos. in q. 2. in ſi & quod dixi in prædic. decre. cum dilecti. & de appel. cum parati. in fin. Ioan. And.

REGVLA VII.

PRiuilegiũ [c] perſona-

PRiuilegium perſonale] Caſus in hoc capitulo figuratur p c. 2. ĩ. de aucto. & vſu palli. Romanus Põtifex alicui archiepõ conceſſit pallium: quod eſt inſigne ornamentum aſſumptum de corpore, hoc eſt, de altari beati Petri, quia conſueuit Papa ibi celebrare, & quãdiu celebrat illud palliũ eſt ſupra altare, poſtea Romanus Pontifex aſſumit illud, & tradit, archiepõ, ſi eſt pñſens, vel nuntijs, ſi eſt abſens. Ponamus ꝙ Papa dedit vni archiepõ pallium, utrum ſuus ſucceſſor poſſit eo uti, uel utrum requiritur ꝙ ſucceſſor obtineat aliud pallium? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ cũ iſtud priuilegium ſequatur perſonam, & extinguatur cum perſona, quia ẽt archiepiſ ſepelitur cũ iſto pallio, ideo requiritur, ꝙ ſuus ſucceſſor obtineat aliud pallium. ¶ Vel poteſt poni exemplum in viro, qui habet priuilegium ut non conueniatur à muliere pro dote, niſi inquantũ facere poteſt, ut puta, cõtraxi matrimonium cũ Berta per uerba de præſenti. & recipi dotẽ ab ipſa Berta, ut poſſem ſuſtinere onera matrimonij, poſtea ſolutum fuit matrimonium, ſoluto matrimonio, mulier vult repetere ſuam dotem, quã mihi dedit. Certũ eſt ꝙ non ſum excutiendus in ſolidum, quia habeo iſtud priuilegium, vt non conueniat niſi inquantũ facere poſſum, & hoc ne compellat egere. Sed quid? vtrũ mei hęredes habeant iſtud priuilegium: videlicet ut non conueniantur inſolidum, ſed deducta ratione egeãt, quia adiuerunt hæreditatem ſine beneficio inuentarij? Reſpondetur quòd hæredes mei non habebunt iſtud priuilegium, quia priuilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.

[Prima glo. primo dicit unde ſumpta, & ponit exẽpla, Secundo dicit regulam nõ procedere in iure cõi: ſed bene conuenire reſcripto, pacto, & cõpromiſſo perſonaliter. Tertio diſtinguit duplex pſonale priuilegiũ, dicens quid de tali, Quarto dicit priuilegiũ pri[9] quandoque extingui, & remitti, Quinto ſucceſſiue ſignat duo contraria, & utrumque dupliciter ſoluit.]

9 Bene facit ĩ. e. li. de priuileg. c. 1. §. ult. ibi, ubicunque illi fuerint. utibi ſcripſi. Io. Andr.

c ¶ Priuilegium perſonale 9.] Hæc regula ſumpta eſt ex. l. ff.

ex l. ff. eo. l priuilegia quędam. & l. in omnibus cauſis. Pone caſum 7. quęſt. 1. petiſti. de auctori. & vſu pal. ca. 2. C. de legi. leges. in fi. ad idem. ff. de conſti prin. l. 1. in fi. ff. de cenſi. l. ætatem. in fin. & ff ſolu. mat. maritus 5. & l. ſeq. vbi hæres mariti extraneus condemnaſ inſolidum, non habita ratione ne egeat 1: cum maritus condẽnaretur inquantum facere poteſt habita ratione ne egeat 2. Item in perſonali priuilegio qđ datur patri, patrono, & militi 3, vt condemnentur inquantũ facere poſſunt: quod cum perſona extinguitur. ff. de re iudi. l. ſunt qui in id. & l. patronus. & l. item miles. Et nota, quòd dicit priuilegio: quia ius commune ad vnam perſonam directum ad omnes extẽditur. 61. di miramur. de re iudic. in cauſis. ff. de iuris & facti igno ran. l. regula. ĩ vlt. Et idem in reſcriptis directis ad perſonas: quia cũ perſonis extinguũtur. ſup. de offi. dele. quoniã. ſic & pacta perſonalia pſonas nõ trãſgrediũtur ſupra de tranſactio de cætero. & cap. veniens ff. de pact. iuriſgentium. §. pactorum. & compromiſſum non extenditur ad hæredes, niſi de ipſis caueatur ſupra de arbi. cap. vlti. Et intelligitur hæc regula de priuilegio perſonali, id eſt, perſonæ conceſſo. Idem ſi eſſet perſonale ex parte concedentis, vt ſupra eo. lib. de reſcrip. ſi gratioſe. Priuilegiorũ ergo aliud perſonale aliud reale, vt ſupra de præſum. mandata. ſi autem ſimpliciter concedanſ, an dicantur perſonalia, an realia? ſic vt notatur 25 quæſtio ſeecũda in ſumma. 6 quæſt. 1. poſſeſſiones. & ſup. de inſtitu. cũ veniſſet. & quod dr̃ hic, ꝙ priuilegiũ perſonale extinguitur cũ perſona: intelligas idẽ in reali, vt ſcilicet extincta re extinguaſ priuilegium. 16. q. 7 & hoc diximus. de verborũ ſignificatio. Abbate. in fin. ff. qñ dies lega. ced. l. ſi vſusfructus. qđ dic verum, qñ ipſæ res vel loca, puta eccleſia, ciuitas, vel loca alia ſacra vel profana deſtruũtur ſuperioris auctoritate, ſm Io. & Lau. qui hoc not. in prædicto cap. & hoc diximus. ad hoc de cõſecra. diſti. 1. placuit. de noui operis nuntia. ca. ſecũdo. & in prædic. l. ſi vſusfructus non ergo vlterius vocandus erit aliquis clericus illius eccleſiæ, vel municeps illius loci. ſi autẽ deſtruaſ ab hoſtibus, retinet oĩa ſua priuilegia: & remanent ibi clerici 7. q. 1. paſtoralis. 19. quęſt. 3. q ſemel. Item ſi auctoritate ſuperioris trãſferatur ad alium locum vel alij vniatur 16. q. 1. & temporis. & cap. ſeq. de relig. dom. quia monaſterium ff. de contrahend. empt. l. ædе. ſecundum Inno. quia ad hoc bene not. ĩ. de noui operis nuntia. c. 2. Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur perſona: interdum & ante extinguitur, cum abutitur priuilegio: quia tunc meretur extingui. 11. q. 3. priuilegium. & in caſib. ibi not. & 22. diſt. cap. reuocantes. & de conſtitu. cũ acceſſiſſent. & de priuileg. accedentibus. & de deci. ſuggeſtum. Ad hoc autẽ qđ dicitur hic, quòd priuilegium ſequitur perſonã, contradicit ſup. de uſu pal. ex tuarũ. Solu. priuilegium indeterminate conceſſum perſonam ſequitur præciſe, ut hic: priuilegium autem vſu pallij concedit cum determinatione loci & temporis: & ideo extra locum perſonam non ſequitur 4. tenor enim priuilegiorum attendẽdus eſt & ſeruandus. ſup. de priuileg. porro & cap. recepimus. Vel dic vt ĩ. dicã contra priuileg. antiqua. 21. diſt. denique. ff. de offi. proconſul. l. vlt. vbi pſente maiore minor non vtitur priuilegio. Solu. ſpeciale eſt ob ſuperioris reuerentiã: & dic vt ĩ. Vel dic ꝙ ſequitur perſonam ſemꝑ habitu, licet non actu. ſic eſt vbi ad tẽpus ſuſpenditur iuriſdictio. 11. diſtin. ſi qs. vel ob reuerentiã ſuperioris. ĩ. de offic. leg. volẽtes, vel ob cãm. C. de cura. fur. l. penult. §. 1. de hoc dicam ĩ. eo. quod alicui.

1 De hoc ĩ. de don. inter virũ & vxo. c. 1. Io. An.

2 Vide Alexã. in l. maritũ ff. ſol. matri. las §. ſi de do. inſti. de acti. adde Cãpegiũ in tractatu de dote in 3. par. à qone. 235. vſq; ad finem.

3 Etiã ex cœleſtis militiæ. glo. in l. miles ff. de re iudi. vide tñ Mathe ſilanum ſing.

4 Facit c. qm̃. ĩ. de priuileg. Phi. allega. Bal. l. nõ ſpeciali. C. de teſt. tenẽtẽ ꝫ glo. tex. eſt & glo. in c. illa. 12. diſt. addo tibi Rocũ Cur. c. ſi. de cõſue. ponẽtem an Cathe lani extra ſuã diœceſim veſcanſ carnibus die ſabbati

le perſonam ſequitur, & extinguitur cũ perſona.

¶ Idem.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio perſonali, id eſt, perſonæ conceſſo, ita quòd pſona ſit proxima cauſa priuilegij, vt in dictis exemplis, & ſic ſolui quod opponitur de in integrum reſtitutione minoris, quæ tranſit ad hæredes. ff. de in integrum reſtitutione, non ſolum. ff. de minori. l. interdum. Et de Velleiano, quod etiam tranſit ad hæredes C. ad Velle. hæredes in his enim perſona non eſt proxima & immediata cauſa priuilegij: ſed læſio. &c. Ioan. Andr.

REGVLA. VIII.

SEmel [a] malus, ſemper præſumitur eſſe malus.

SEmel malus 5.] Caſus in hoc capitulo formatur multis modis: Vno modo per capitulum, paruuli. 22. q. 5. hoc modo: Quidam Titius fuit in aliqua cauſa productus in teſtem: qui productus iurauit deponere merã & puram veritatem ſine falſitate: poſtea depoſuit falſum & ſic deierauit: quo facto in aliqua alia cã fuit in teſtem productus: fuit contra ipſum propoſitum ꝑ parte aduerſa, ꝙ non erat admittendus ad ferẽdũ teſtimoniũ in illa cauſa: quia in quadã alia cauſa deierauerat: & præſumptio erat ꝙ adhuc deieraret in illa cauſa: an ſit admittendus? Rñdetur ꝙ non: quia ex quo eſt conuictus de periurio, non eſt admittẽdus ad teſtimonium ferendum: nec recipitur eius iuramẽtũ quod tendit ad ſuum commodum: ſecus ad iuramẽtum oneris. Alio modo poteſt figurari caſus ꝑ capitul. ſcribam. de præſumptio. in antiq. quod capitulum habet duos intellectus, vt ibi dicitur, & per ca. nouit de iudicijs in antiq. vbi dicitur, ſi quis videat fratrem ſuũ in peccato: debet ire ad eum, & illum monere ſm doctrinam Euangelicam. vnde lotio exterior non debet maculam, ſed interior. & appellamur oẽs fratres, ideo ponamus ꝙ video fratrem meũ peccantem, monui eum ſecundum ꝙ dicitur in ca. nouit. video qđ mea monitio non proficit, ſed efficitur deterior: vtrũ teneat eum amplius monere? Rñdetur ꝙ non: qa ex prima monitione neglecta, apparet, ꝙ ſecundã negliget monitionem, vt dicitur in d. ca. ſcribam. ſecundũ vnum intellectum: ideo non teneor eum amplius monere: quia ex quo ſemel malus, & contumax, pręſumptio eſt ꝙ adhuc erit malus: quia ſemel malus ſemꝑ pſumitur malus in eodem genere delicti, & hoc verũ quãdo quis fuit malus in ſine actus, quia qui fuit malus in aliquo actu, & tãdẽ ſe maxime correxit, & fuit bonus in ſine illius actus præſumitur bonus. Nã qui exercuit actum bonum, præſumitur bonus, niſi faciat actum contrarium: ſed ſi fecerit actũ contrariũ, præſumitur malus, donec de emendatione appareat.

[Prima gloſſa ponit exẽpla. Secũdo, quomodo hæc pręſumptio poteſt dici hominis, facti, & iuris, ſed nõ de iure, interſeriens circa præſumptionem duas remiſſiones, & conuertens regulam, ſubdit vnde procedat hæc præſumptio. Tertio dat ſimile de paupere, & remittit. Quarto dicit hanc præſumptionem quandoq; ad filios tranſire. Io. And.]

a ¶ Semel malus 6.] pone caſum in ſemel periurio. 22. q. 5. paruuli. In ſemel contumace. ĩ. de pſump. ſcribam. In ſemel calumniante ff. de accu. l. 2. ad hoc 25. diſt. ca. vlt. ĩ. de elec. ſuper eo ff. de decur. l. eos. Hic ergo pręſumitur eum qui ſemel malus fuit, ſemper malum eſſe, & põt hæc dici præſumptio hominis, quia cõtra hominem ſic præſumitur. Poteſt etiam dici præſumptio facti. quia ex ſemel facto ſic præſumitur. Poteſt etiam dici præſumptio iuris, quia ius ſic pſumit ex facto, vt hic vides, & iurib. ſupra ſignatis. de quib. diuerſis præſumptionibus proſequere vt not. per Io. 50 diſt. ferrum. 53. diſtin. fraternitatem per Bernar. de ſpon. is qui per Accur. ff. quod met. cau. l. non eſt veriſimile. Hic ergo vides quòd præſumitur ex præterito circa pſens, & futurum, interdum præſumitur ex pręſenti circa præteritum, interdum circa præſens. interdum circa futurum. quod proſequere vt not. 44. diſt. multis. 34. quęſt. 2. cum per bellicam. de pręſum. ſcribam.

5 Io. An Arc. Phil dicũt hic crimen dirẽct non ꝓbari in ſtro, ſed bene dixerũt.

6 Pet. de Anch. dicit regulã velle, ꝙ qui ſemel peccauit in aliquo actu, repellaſ poſtea ab eodẽ, nõ vt puniaſ, ſi rã aliqđ crimen factum eſt, quale ipſe prius cõmiſit.

Præſumptio num alia facti alia iuris

ſcribam, & in prædi. c. is cui. Licet autem vt ſup. dixi, hæc poſſet dici præſumptio iuris, non eſt iuris & de iure: admittit. n. probationem in ꝯtrium: & probato ꝙ reſipuerit, vlterius malus non dicetur. 50. diſt. ferrum. de conſecra. diſt. 4. c. 2. de reſcri. cum te. de teſt. teſtimonium. ff. de ædi. edic. quod ita. ſaluo eo qđ dicitur de hære. ad abolendã. §. illos quoque, ſupra eo. lib. eo. tit. ſuper eo. Not. ergo ꝙ ſi ſemel fuit bonus, ſemper præſumitur bonus. 61. diſt. miramur. & ſup. de præſump. mãdata, & prima facie quis præſumitur bonus. 11. q. 3. in cunctis, de præſumpt. dudum. ff. de lega. 1. cũ pater §. rogo. Qui autem ſemel malus, ſemper pręſumitur malus 1, vt hic, & ff. de re milit. l. non omnes § à barbaris. C. de ſuſcep. & arca. l. ſi aliquid. lib. 10. Et procedit hæc præſumptio, tum ex præſumẽtis natura corrupta: tum quia natura humana prona eſt ad delicta. 22. q. 1. omnis ætas. in Auth. de mona. §. ſi vero his. coll. 1. Item in ſimili quilibet præſumitur pauper: quia nudus natus fuit. 47. diſti. ſicut hi. C. de proba. l. ex perſona. ff. de magiſtra. conue. l. 1. §. ſi magiſtratus, vbi tamẽ probatur ſemel eſſe ſoluendo: adhuc idem præſumitur 2, & ſic intelligitur lex. ff. de priuileg. cred. l. ſi creditores, in fi. Quæritur autem quare quis præſumatur virtutibus plenus, & non diuitiis? vide per Ber. & Hoſtien. de ſeru. c. vnico. Et not. quòd hæc præſumptio interdum tranſit ad filios: quia qui patrem incontinentem habuit, incontinens pręſumitur, & ob hoc illegitimus non promouetur. 26. diſti. per totum, & metuitur crimen parentis in filio. 6. quæſt. 1. ſi quis cum, ad hoc ſup. eo. lib. de hęre. ſtatutum, de ſchiſma cap. 1. ad hoc. ff. de ædili. edi. quòd ſi nolit, aliàs, ſi ſeruus. §. qui mancipia.

† Vide Rui. cõſi. 27 li. 4. & conſ. 129. eod. lib.

1 Vide ſingul. Hippo. 74. gl. in c. propoſuit. de cle. excõmuni.

2 Anc. remittit ad glo. l. ſi fideiuſſor, voluit allegare in l. ſi vero. in verſic. dubitet. ff. de iis q ſatiſda. cogan.

¶ Idem.

REGVLA IX.

Ratum a † quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.

ADDITIO. Facit hæc regula, ſemel malus, & c. ad quæſtionem de notario, qui fecit vnum inſtrumẽtum falſum, an valeant poſtea confecta per ipſum: quã ponit Gul. in Spe. de inſtrum. edi. §. ſi reſtat. verſi. quid ſi tabellio. Ioan. And.

Ratum.] Caſus põt figurari multis modis: Primo, per c. cum quis, de ſen. excom. Aliquis Titius verberauit quendam clericum meum inimicum, non tñ nomine meo: poſtea ſciui ꝙ illum clericum verberauerat: illud mihi placuit in corde meo: & laudaui, & ratificaui quod fecerat, vtrum incurram ſententiam excommunicationis? Certe non: quia non poſſum habere ratum quod nomine meo non eſt geſtum.

¶ Alio modo poteſt poni caſus per l. ſi pupilli §. ſed ſi ego. ff. de nego. geſt. Filius meus exiſtens in mea poteſtate habebat peculium: quidam Titius geſſit negotia in illo peculio, nõ nomine meo, ſed nomine filii mei, & expoſuit in adminiſtratione aliquid de ſuo: poſtea ratificaui iſtam geſtionem, vtrum geſtor debeat agere contra me peculiotenus vel inſolidum: quia non eſt dubiũ quòd ſi geſſiſſet illa negotia nomine meo, eſſem ei obligatus inſolidum ad illa quæ expoſuit de ſuo? Reſpondetur, quòd hic non teneor niſi peculiotenus: quia ex quo non geſſit nomine meo, non poſſum habere ratum.

¶ Pro declaratione iſtius regulæ opponitur contra textũ de capitulo Lugdunen. 9. q. 2. & c. quod ſicut. de elec. in antiq. Dr̃ in d. c. Lugdunen. quod quidã epiſcopus promouerat ad ordines clericos alterius diœceſis proprio epiſcopo nõ conſentiente: poſtea proprius epiſcopus ſciens ratificauit illam ordinationem: dicitur ꝙ ibi iſti ordinati remanebũt in ordine ſuſcepto: & tñ non fuerant ordinati nomine proprii epi. Dicitur in c. ſicut. ſup. de elect. quòd ſi canonici alicuius eccleſiæ procedãt ad electionem aliquo canonico ſpreto: ſi canonicus ratificet illam electionẽ per alios canonicos factam, illa electio aſſumit vires: ergo male dicitur ꝙ quis non põt habere ratum illud quod nomine ſuo non eſt geſtum. Reſpondet glo. c. Lugdunen. quòd ille epiſcopus alienus ordinauit clericos nomine proprii epiſcopi, & ſub ſpe ratificationis, eo quia erat amicitia inter ipſos epiſcopos. Vel melius dicendum eſt, quòd illa ratificatio non validat collationẽ ordinationis, quia de ſe valeat: quia epiſcopus alienꝰ poteſt ordinare clericos alienos, & recipiunt ordinẽ, ſed non ordinis executionem: ſed vbi proprius ep̃s ratificauit & diſpenſauit cum eis. Et ad c. ſicut. dicendum, quòd loquitur de conſenſu confirmante.

¶ Idem.

REGVLA X.

RATIHABITIO-

(Prima glo. ponit exempla. Secundo allegat 5. iura in contrarium: & ponit tres ſolutiones: quarum primam reprobat, & demum ſoluit. Tertio ſignat contrarium de vna l. & ſoluit. In fine remittit.

a ¶ Ratum) pone caſum. 9. q. 2. c. 1. ſupra eodem lib. de ſentent. excommunic. cum quis. 2 reſpon. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. vbi ſi liber homo geſſit negotium filii vel ſerui peculiare tantum, contemplatione ipſius, ratihabitio ſequens patris vel domini nihil operatur: quia per ratihabitionem non tenetur vltra id, ad quod prius tenebatur, ſ. ad quantitatem peculii 3. Cõtradicit ad hãc litteram. 9. q. 2. Lugdunen. 16. q. 1. cap. vlti. ſupra de elect. quod ſicut, de iis quæ fi. à prę la. cum nos, de iure pa. cum. in his iuribus habet quis ratum quod ſuo nomine non eſt geſtum. Sol. dixerunt quidam, quod ſecundum canones poteram ratum habere quod meo nomine non eſt geſtum, per iura prædicta, vt not. de reſti. ſpol. cum ad ſedem. in gl. penul. ſed hæc ſolutio extirpatur per hanc regulam. Alii dixerunt hoc fallere in ſpiritualibus, in quibus ratum habeo quod meo nomine non eſt geſtum, per iura prędicta, & hæc not. in prædi. decre. quod ſicut. in glo. ſic patet. Vel quòd in capitulo Lugdunen. fuit ordinatio facta nomine proprii epiſcopi: & ſpes in eo poſita, quòd ratum haberet, vt ibi not. Verius dic, quod ordinatio facta à non proprio epiſcopo bene tenet quo ad ordinem, licet non quo ad executionem. ſup. de tempo. ordi. quod tranſlationem ſup. eo. lib. eod. tit. c. 1. & 2. ibi igitur epiſcopus proprius nõ ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem, quia non erat neceſſe: ſed executionem illi diſpenſatiue contulit, quã non habeat. Alia etiam iura non proprie loquuntur de ratihabitione, ſed de quodam nouo conſenſu: quę ſunt valde diuerſa, & ſuper hoc vide quod dicam inf. eo. non firmatur. Item ꝯ. C. ad Macedo. l. vl. vbi ratum habet pater cõtractum filii ſuo nomine non geſto. So. dupliciter põt eſſe geſtum meo nomine: vocaliter, vt ſup. eo. lib. de ſent. excom. cum quis, & realiter, ad mei præiudicium, vt quando filius meus mutuum cõtrahit ſine meo aſſenſu, fit in mei præiudicium. ff. ad Maced. l. 1. & hoc poſſum ratum habere; quia quod ibi ius reprobat per diſſenſum, approbat per conſenſum. An autem vnus iudex poſſit ratum habere ſententiam latam per alium? Dic vt not. 9. q. 2. c. 2. de his quæ fi. à prę la. cum nos. de offi. deleg. prudentiam. in glo. 2. in fin. per Bar. Brixien. in quæſtione venerali, quæ incipit, epiſcopus Mutinen. De materia huius regulæ adde quod inf. dicam. c. proxi.

3 De hoc ſatis ēt per Dynũ per te videas: qui ēt ponit exemplũ. l. ſi ſeruꝰ. ff. ď prec. vbi ſi filiꝰ meus ſuo nomine rogauit rē precario ratũ habendo: non plus teneor q̃ prius. l. ď peculio. Ioan. An.

ADDITIO. De quattuor modis quibus negotiorum geſtoribus actio competit, nota. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. quid ergo, vide libel. in Spec. de iudi. §. 2. ver. ſic ex prædictis, & vide quod dixi ſuper glo. in regula, Ratihabitionem. Ioan. And.

Ratihabitionem.] Caſus in hoc c. ſic figuratur ꝑ c. vlt. ſup. de iureiuran. & l. licet. ff. de iudiciis, & hẽt locum in iudiciis. Ponamus ſic caſum per dictã l. licet,

licet. Quidam Titius aſſerens ſe eſſe meum procuratorem cum non eſſet, quandam actionem deduxit in iudicio nomine meo ꝯ meum debitorem: non fuit ei oppoſitum ꝙ non eſſe procurator meus: certum eſt ꝙ proceſſus factus cum falſo procuratore non tenet. Sed quid? ponamus quòd poſtea ratificaui, approbaui, & laudaui geſta per ipſum, vtrum valeat proceſſum ac ſi ab initio mandaſſem ei, vt nomine meo proſequeretur cõtra meum debitorem? Reſpondet ꝙ ſic: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

† Vide Bar in l. ſi pupilli. §. Itẽ quæri. ff. d neg. geſt. Salic. in l. non ideo minus. C. d acc. vbi docet qualiter hæc regula procedat in delictis, adde Romanũ ſingul. 511. Matheſilanũ ſingul. 180.

nem † a retrotrahi. & mandato non eſt dubium cõparari.

¶ Alio modo põt figurari caſus per c ſi. ſup. de iureiuran. eod. lib. Ego habebam ꝯ te aliquam cauſam: lite conteſtata inter nos, & iurato de calumnia ſeu veritate dicenda, ſi cauſa erat ſpiritualis, feci meas informatas, & extracta à meo libello: in quibus poſitionib. aſſerui duas poſitiones contrarias: nunquid ſum periurus? Reſpõdet ꝙ ſic. Sed ponamus ꝙ ego non feci illas poſitiones de directo contrarias: ſed procurator meus illas fecit, & poſtea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an ſim periurus? Certe ſic, per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo põt poni caſus per capitulum, cum quis. ſupra de ſent. excom iſtomet libro: Cum quidã clericus intuliſſet mihi iniuriam, quidam Titius meus familiaris volẽs mihi complacere, abſque mãdato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violẽtas iniecit nomine meo: poſtea cũ ſciuiſſem iſtud factũ, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui: Quæritur nunquid ſum excommunicatus, ac ſi mandaſſem illum clericum verberari? Reſpondet ꝙ ſic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

¶ Alio modo põt caſus figurari per l. finalem. C ad Maced. Filiusfamilias exiſtens in poteſtate ſui patris recepit pecunias mutuo in caſibus non permiſſis: & ſic ꝯ ſenatuſconſultum Macedonianum: Certum eſt ꝙ pater ſuus nõ poterat conueniri à creditoribus pro illis pecunijs. Sed quid? Pater poſtea ratificauit, & approbauit ꝯtum filij ſui: nunquid poterit cõueniri pater ac ſi mandaſſet filio ſuo, vt contraheret? Certe ſic: & hoc per rõnem iſtius regulæ: quia ratihabitionem, &c.

[Prima gl. dicit vñ ſumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea duo debere concurrere, & ad ĩm ſignat cõtrarium: Tertio ſucceſſiue exprimit quattuor caſus exceptos, & ipſorum rationem reddit: Quarto ponit ſimile. Quinto ſoluit vnum dubium. Ioan. An.

a ¶ Ratihabitionẽ.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eod. tit. l. hoc iure. §. deiecit, & l. ſemper qui. §. 1. Pone caſum in iudicijs 2. q. 6. non ſolent. ſup. eo. lib. de iuran. c. vlt. ff. de iudi licet. In maleficijs ſup eo. lib. de ſent. excõmunica. cum quis. 1. reſponſo. Et intellige de maleficis quæ per alios fieri poſſunt: ſecus in ijs quæ pſonæ cohærent, vt in adulterio & ſimilibus, vt not in §. deiecit, & hic per Dynum. in contractibus. C. ad Macedonianum. l. vlt. Et habet locum hęc regula in caſu, ſupra cap. proxi. ſ. quando meo nomine geſtum eſt: quia tunc ratum habere poſſum: & ratihabitio retrotrahetur, & mandato comparabitur. Vnum nota, quod ſi inf. certum tempus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus quo id facere debebat, debeo illud ratum habere: aliàs ratihabitio non prodeſſet. 2. q. 6 nõ ſolẽt. ibi, quod mox reus ratum haberet. ff. rem ratam habe. l. penult. imputatur enim tunc culpa tacitæ renuntiationis 1. Arg. ꝯ. ſup. eo. lib de preb. ſi tibi 1. Hæc autem regula fallit in caſu. ff de ijs qui not. infa. l quid ergo in prin. non. n. notatur infamia pater, qui non iuſſit filium contrahere cum muliere, quæ erat infra tempus luctus: licet poſtea conſenſerit: vel ratum habuerit: Ratio: quia ibi ſpectatur initium, vt ibi. Vel eſt ratio: quia licet ratihabitio æquiparetur mãdato, vt hic, non tamen iuſſui, vt ibi. iuſſus enim neceſſitatem imponit, mandatum non, vt not ex l. ff. quod iuſſu l. 1. § ſed ego quæro, & ff. quę cum eo l. 1. & l. ſi mandator. Nec comparatur mãdato quo ad ſpeciem actionis: quia datur actio negotiorum geſtorum a. ff. d e nego geſt. l. ait prætor. & l. ſi pupilli. 2 idem ait vbi mandãdo datur actio mandati: ff de pcurato. l. licet. § ea obligatio. comparatur autẽ quo ad effectum: & ideo non dixit quòd ratihabitio ſit mandatũ, ſed quòd mandato comparatur. Item fallit in caſu. ff. de offi. proconſul. & lega. l obſeruare. in fin proconſul. n. dando legatum antequam ingrediatur prouinciam, nil agit: ſi autem poſtquam ingreſſus eſt, dationem illam ratam habuit valet: non tamen retrotrahitur ad totum tempus, ſed ad id tantum quãdo ingreſſus eſt prouinciam, vt ibi. Ratio: quia ratihabitio operari non poteſt, niſi quod poſſet mandatum expreſſum. Item fallit. ff. de acquir. hæreditate, ſi quis mihi bona. § iuſſum, vbi ratihabitio tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur & eſſet idem inuenire in omnibus, in quibus cõſideratur initium: & ſic non eſt contra. 20. q. 3. § poteſt ff. eodem. quod initio, & infra eo. non firmatur, & ibidem, & de hoc per Ber. ſupra de pact. c. 2. & per Goffredum ſupra qui ma accu. poſ. inſuper. Item fallit in caſu ſupra de reſcrip. nonnulli. vbi de hoc, & c. ex parte decani. in ſi. vbi non valet reſcriptum impetratum ſine mandato. licet ille cuius nomine impetratum eſt poſtea ratum habeat, & hoc facit ius acquiſitum illi contra quem facta eſt impetratio: quod auelli ab ipſo inuito 3 non poteſt, ad hoc ſupra eod lib. de elect. ab eo qui contra. Et eſt ſimile huic regulæ in eo quod dicit, quòd ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, quòd appellans condẽnatus de futuro, ſi non proſequitur appellationem, retro notatur infamia: videtur enim ratam habere ſententiam. ff de ijs qui not. infam. l furti. Olim dubitabatur an idem in excommunicatione poſt appellationem lata, ſed dic vt ſupra eod. lib. de ſent. excom. licet. Et ſcire debes quòd ſi faciens condemnatus eſt, & ſatiſfecit ſententiæ: non agitur amplius contra ratum habentem ad intereſſe: ſed ad pœnam bene. ff. de vi & vi & arma. l. 1 §. quotiẽs. ff. adm. tuto. l. tres tutores ff. de iuriſdi. om iud l. adeo.

ADDITIO. Idem hic Dynus, qui etiam prolixe proſequitur. Ioan. And.

1 Idẽ hic Dynus allegat. ff. ſi ta. teſ. nul. ex. l. 1. §. ita aũt. & in Auth. de iis qui ingr. ad app. §. ſiue ro. C. de re. cre. ſi quis vſuras de cõdi. infer. l. vlt. & ff. q ſatiſ. cog. l die. §. vl. Ioan. An.

† Vide Feli. in c. ex litteris. d proba. & Ruynũ conſil. 114. & 133. & 149. lib. 5.

2 Et qui geſſit pro abſente: nam ſi pſenti egiſſet, dareẽ actio mandati, vt not. in l. ſemper qui. alle. in princ. gl. & hic per Dynũ Ioan. An.

3 Idẽ lo. Mona & doc. docẽt quid ſñia lata pro vel ꝯ delinquẽtẽ operẽ in mãdãte ratum habente. Auch. ponit de pcuratore errãte in pſona cũ qua contraheret matrimonium: cuius factũ dñs ratificat, poſtquam ratificationem mulier diſſẽtit.

Idem.

REGVLA XI.

Cvm † ſunt b partium

CVm ſunt.] Caſus in hac regula ſic figuratur p capitulum, in noſtra. de teſti & atteſta in antiq. Tu actor & ego reus habebamus litem inter nos corã iudice competente: propoſuimus facta contraria: & fuimus admiſſi ad illa probanda: tu actor ad probandum tuam intentionem produxiſti quattuor teſtes: ego ẽt reus ad probandum meum factum contrarium produxi alios quattuor teſtes: Iſti noſtri teſtes ſunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponũt æque veriſimilia: & in effectu ſunt oĩno æquales: & ſic iura noſtra vidẽtur eſſe dubia: quæritur quorum teſtium dicta debeat iudex inſequi: & pro qua parte dẽt ferre ſententiam? Reſpondetur ꝙ ſententia eſt ferẽda pro me reo ꝯ te actorem: quia cum partium iura ſunt obſcura, reo fauendum eſt potius quàm actori: & hoc verum in deciſione cauſæ: nam ab initio potius fauendum eſt actori quàm reo: ideo ſi actor in ſuo libello poſuerit verba ambigua, poteſt illa interpretari ſecundum vnum intellectum. l ſi quis. ff. de iud.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quattuor caſus exceptos. Tertio ampliat regulam Quarto diſtinguit, opponit, & ſoluit.]

b ¶ Cum ſunt.] hæc regula ſumpta eſt ex lege ff. eod. tit. l. fauorabiliores Pone caſum. 3. q. 9. indicas. ſup. de fide inſtrum. inter dilectos. ff. de act. & obliga. Arianus. Hæc autem regula vera eſt, niſi actor foueat

fauorabi-

fauorabiliorẽ cãm: puta matrimonij, libertatis, teſtamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauẽdũ eſt actori. 33 q. 1. ſi quis acceperit. ſ. de probat. ex litteris. ff. de manumiſ. l. antepenul. Et habet hæc regula locum non ſolum in ſententia ferenda, vt ſ. ſed etiã in iam lata, puta à duobus ordinarijs: vno abſoluente, & altero cõdemnãte: tenet enim ſententia pro reo lata, niſi in ſupradictis caſibus. ſ. de re iud. c. vlt. ff. de re iudi. inter pares.

iura obſcura, reo [a] fauendum eſt potius quàm actori.

¶ Idem.

Et not. quòd dicit obſcura: ſi enim certum eſſet reum eſſe abnoxium puniretur: quia culpa eſt relaxare vindictam 24. diſtin. quia ſunt. & hoc dico cũ eſt certũ iudici vt iudici: ſecus ſi vt Deo. ſ. de offi. ordi. ſi ſacerdos. vel vt homini. 3 q. 7. iudicet. de offi. dele pastoralis §. quia vero. ſi certum eſt eum non eſſe obnoxiũ, abſoluitur: idẽ ſi dubium, vt hic vides. ſanctius eſt enim nocentem abſoluere: quàm innocentẽ condemnare. ff. de pœnis, abſentem. & ſic in re dubia fertur certa ſentẽtia. Contra. 11. q. 3 graue. & de ſpon. de muliere ad hoc. C. de tranſact. vt reſponſum. ſed hic non eſt dubiam, immo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus abſolui. 6. q. vlt. actor 1. vt eccleſia beneficia. vt noſtrũ. C. de proba. actor. ſic notat Ber. de ſpon. iuuenis. Et vide quod de triplici ambiguitate not. 33. diſt. c. vlt.

3 al accuſator.

ADDITIO. Nota quòd dicit, partium, in plurali. Fortius autem ſi iura actoris tãtum: non ſic ſi iura rei tantum, vt in ſi. Dicit. Io. Mon. quòd huius regulæ triplex eſt ratio. Prima quia actor impetit, reus defendit alleg. inſtitu de interdic. §. commodum, C. de dila. ſi quando. Secunda, quia nullus præſumitur obligatus, vel obnoxius in authent collat. 6. quib. mod. natu. effi. ſui § natura ſi quidẽ. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur cliens debitoris. C. de noua. l. 3. & Prouerb. 22. qui mutuum accipit, ſeruus eſt fœnerantis. Ioan. Andr.

a ¶ Reo.] ſic dicto à re quæ petitur, vel ſuper qua impetitur. ſ. de verb. ſig. forus.

[Glo. ſecunda ſignat contrarium: ſoluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.]

b ¶ Actori.] contra. ff. de re iud. ſi quis intentione. vbi ambiguam orationem actoris in ſui vtilitatem interpretamur. Sol. 1. Illud in principio litis in quo fauetur actori: hoc in fine in quo fauetur reo. quod dic vt not. de reſtitut. ſpoliato. cum ad ſedem in gloſſ. 2. in fin. In ſumma igitur not. quòd in obſcuris potius fauẽ reo quã actori, niſi fauor cauſæ aliud inducat, vt ſ. dixi. Hinc eſt ꝙ cũ ſemiplene ꝓbauit actor: & talis eſt cauſa, in qua non eſt deferendum iuramentum: puta criminalis, vel famoſa. vel ardua. C. de probat. ſciant cuncti. C. de dolo, dolum & C. quod met cau l metum. abſoluitur reus. Si autem talis eſt cauſa, in qua ſit deferendum, deferri debet reo, niſi ex circũſtantijs perſonarum & cauſæ videatur iudici illud deferendũ actori, de iureiuran. c. vlt. [vide & adde qđ ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obſcuris probationibus inductis à reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet. quod dic vt dicam ſ. eod. contra eum. Ioan. And.

2 Idẽ hic Dynus, & eſt rõ quia reus ſem ꝑ negaret ſe ſic ſenſiſſe, & inuit⁹ trahitur. Io. And.

IN iudicijs.] Caſus figuratur in capitulo, neceſſe. 3. q. 9 Certum eſt quòd accuſatus de aliquo crimine coram iudice competenti, tenetur comparere perſonaliter: ita ꝙ nõ admittitur eius procurator. l. ſi. C. de ꝓcura. cap. tuæ. de procura. in antiq. l. penult. §. crimen. ff. de public iudi. Sed quid de accuſatore: vtrum accuſator debeat etiam comparere perſonaliter? Rñdet ꝙ ſic: & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudicijs, non debet eſſe acceptio perſonarum.

¶ Alio modo poteſt poni caſus ꝑ capit. nouit. de iud. in antiq. Ponamus quòd coram iudice aliquo ordinario vel delegato (non refert) conuenitur aliqs conſtitutus in dignitate vel officio, vel amicus, vel inimic⁹: vtrum fauore perſonæ debeat iudex recedere à debita iuſtitia, ita quòd fauore perſonæ poſſit aliter iudicare, quã in ꝑſona alterius, in quo non eſt illa ꝓrogatiua? Reſpondet quod non: quia in iudicijs non debet eſſe acceptio perſonarum: & iudex magnum debet iudicare vt paruum.

¶ Item poteſt poni caſus per cap. ſtatutum. §. inſuper. ſ. de reſcriptis. iſtomet libro, vbi dr̃: ſi legatus proficiſcatur extra: licet recipiat expenſas ab ambabus partibus, ſed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quàm ab alia: quia in iudicio non debet eſſe acceptio perſonarum.

REGVLA XII.

IN † iudicijs [c] non eſt accepitatio perſonarũ habenda.

† Vide omno B. Thomam 2. 2. q. 63. art. 1. & 4. adde Hippolytũ Marſilium ſingul. 164. ici. æqualitas ſemper ſeruãda.

¶ Item figuratur caſus in l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. ff. de arbitris, vbi eſt caſus ꝙ ſi arbiter aſſignauit partib. locum ad audiendum ſententiam: ſi partes nõ poſſunt honeſte accedere ad locum, non tenentur comparere: & ſi non compareant, non incurrunt pœnam appoſitam in compromiſſo. Sed quid ſi vna partium poterat honeſte comparere: altera autem non poterat honeſte comparere: iſta pars quæ poterat comparere, nõ comparuit. vtrum ſit commiſſa pœna? Reſpondetur quòd non, vt ſeruetur æqualitas, & non ſit acceptio perſonarum. Glo. format plura contraria: ſed in hoc remanet, ꝙ quantum ad modum procedendi, & iuſtitiam miniſtrandi in iudicijs, non debet eſſe acceptio ꝑſonarum, vt in aſſurgendo, & in aſſignando locum honorabiliorem. c. ſolitæ. de maio. & obed. in antiq. Nam in aduentu epiſcopi vel imperatoris debet iudex aſſurgere, & locum honorabiliorem ei dare: & ſic quantũ ad honores eſt habenda acceptio perſonarum. Itẽ eſt habenda acceptio perſonarum in impoſitione pœnæ: qa quantum ad impoſitionem pœnæ mitius agitur cũ perſona conſtituta in dignitate, quàm cum alia perſona c 2. de off. de leg ſup. eo. lib.

[Prima gloſſ. ponit exempla. Secundo ſignat in contrarium quattuor canones. 4. decre. & 2. leges ſoluit, & dat quinq; ſimilia. Tertio ponit quattuor modos quibus dicitur iudicium. Quarto & vltimo notat, & inſtruit.]

c ¶ In iudicijs.] pone caſum. 3. q. 9. neceſſe. ſ. de iudi. nouit & ſ. e. lib. de reſcri. ſtatutum § inſupet. & § ſeq. ff. de arb. ſi cum dies. §. ſi arbiter. Aliorum enim honores alij non debent eſſe occaſio nocendi. C. de ſta. & imagi. l. vlti. ad hoc. 1 . q 3. ſi quis vero. Signantur contraria ad hanc regulam. 40. diſ. c. 1. 45. diſt. cum beatus. 97 diſt nobiliſſimus. 4 q. 1. qui contra pacem. ſ. de of. deleg ſane. 2. no. lib. de offi. deleg. c. 3 & de ſent. excõ. quia periculoſum. ff de pęnis aut facta. C. de mo. mul. eos. in ſi. & ſup. de ſimo. per tuas 1. vbi de hoc. Sol in pœnis defertur dignitati & perſonæ. 3. vt ibi, & de hoc de tranſac. c. vlti. Arg contra ſup. de iureiur. cum quidam. dic vt ibi. Idem in ſedendo vel aſſurgendo. 93. diſtinct. non oportet. & not. 3 q 9. c. vlti. In iudicijs autem vel ſententia non eſt habenda perſonarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas eſt ſeruanda. C. de proxi. ſac. ſcri. l. in ſacris. lib. 11. [Et l. vnicuique. li. 12. vnde & priuilegium vnius litigantium tranſit ad alterũ. C de fructu. & liti. ex. pen l. ſi. Signatur ad hoc cõtrarium inſtitu. de iure natura. §. ſed & quod principi. vbi de hoc. & hic per Dynum.] Idem in pænitentiæ exhibitione. 26. q. 7. ſacerdos. in princi. in fide Chriſti ſuſcipienda. de conſecrat. diſtin 4. nec quemquam. & in alijs ſacramentis de coniug. ſeruo. cap. 1. Et in pauperum ſuſceptione, cum ſufficere poſſumus. 42. diſtinct. quieſcamus. & in alijs operibus pietatis. 16. q. 1. ſi cupis. hoc ergo quod dicit in iudicijs, ſoluit contraria. Et nota quòd iudicium 4 interdum ponitur pro eo qđ præcedit ſententiam, vt hic. & 2. q. 1. ſicut ſine iudicio

3 Fallit, ſi pœna lege vel ſtatuto vniformiter taxat. Bal. l. nemo. in princ. C. de ſum. trinit. Philip.

4 Adde gl. inſtit. qb. nõ eſt ꝑmiſ. facere teſta. §. præterea.

dicio.& cap.in primis. Interdum pro condemnatione. de confecr. diſt.timorem Interdum pro diſcretione. 1.q 7 §.tria. Interdum pro vltima voluntate.ī eo.lib. de ſepul.ca.penult.Ioan.Mo ponit.15. ſignificationes ſuper rubr.de iud.quas dat per hoc verſus,

Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle.
Queſtio, diſcre. ſen. inſtan. diſcuſſio, poſſe.
Pernicies, pœna, proceſſus iudicialis.

† Præter doctores hic, vide Alexandrũ cõſil. 155.incip. dubitaſ an mulier ruſtica. lib. 6. & Marianũ Socinũ cõſ.51. volu.4.

¶ Idem.

REGVLA XIII.

IGnorantia [a] † facti, nõ iuris excuſat.

¶ Idem.

Et not ꝙ licet iudex vti non debeat in iudicijs acceptione perſonarum, vt hic:& in concor.tamen vtile eſt in arbitrarijs iudicem gratioſum habere. ī de offi. deleg ca. conſuluit. & facit de accuſatio. nulli & ꝙ ibi not. Caueat tamen iudex ne in facienda gratia incurrat pœnam conſtitutionis, de re iud. cum æterni. ī.eod.lib. Ioan.And.

IGnorantia facti 1.] Caſus in hac regula primo põt figurari per capitulum, ſi ſacerdotes 16 q 3 ſecudũ tertium caſum, q ii ponitur in dicto cap ſi ſacerdotes, hoc modo: ponamus ꝙ quidam laicus donauit monaſterio ſancti Cypriani aliquam eccleſiam: quę donatio non valuit:quia laicus non poteſt donare eccleſiã ſed epiſcopus cum conſenſu capituli: accidit quòd ꝓlatus eccleſiæ monaſterij ſancti Cypriani, qui recepit donationem mortuus eſt:cui alij acceſſerunt, qui credebant illam eccleſiam monaſterio ſuo donatã ab epiſcopo cum conſenſu ſui capituli:nunquid iſti poterũt ꝓſcribere illam eccleſiam? Reſpondeť quod ſic: quia ipſi prætendunt ignorantiam facti: quia putabunt eccleſiã illã donatã eſſe ab habẽte poteſtatẽ:ſed ꝓdeceſſor prælatus cui donata fuit illa eccleſia non poſſet præſcribere:quia habebat ignorantiam iuris.

† Io.And. Albe. Vad intelligũt textũ ď ignorãtia ꝓbabili nõ ſupina. & dicit Io. An.& alij ꝙ reſcriptũ nõ valet vbi caceť expectatiua, aut reſeruatio:per ca. in noſtra. de reſcri. Quis de ꝑben. lib.6.

¶ Item poteſt poni caſu per ca.ſi quis à ſimoniacis.1. q.1.& etiam per cap.ſi beneficia. ſ. de præben.eo.lib. Cum ego tenerem canonice aliquod beneficiũ incõpatibile: fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile, quod fuerat reſeruatum per Papam, qđ ignorabam:dimiſi primum beneficium, & apprehendi poſſeſſionem ſecundi: eo quòd illud ſecũdum beneficiũ erat magis pingue quàm primum: poſtea apparuit illud beneficium ſecundum eſſe reſeruatum diſpoſitioni Papæ, & fuit à me euictum: volo nunc redire ad primũ: quęritur an poſſim? Reſpondetur ꝙ ſic: quia ignorabã illud beneficium eſſe reſeruatum Papæ: & ſic errabã in facto: ſecus ſi erraſſem in iure, quia ſciebã reſeruationem Papæ, ſed ignorabã quod illa reſeruatio Papæ impediret collationem. Iuxta illã regulam ſequitur quod qui habet iuſtam cauſam litigandi, licet poſtea condemnetur in principali:non tamẽ in expẽſis, vt not.Bart. in l.deſtitiſſe ff de iudi. vbi habetur ꝙ ſi quis credebat habere bonam cauſam litigandi, & pẽdente lite ſuperueniat mala fides, & deſiſtat à lite ſeu inſtantia, non debet condẽnari in expenſis: Sed vtrũ habeat locum in cauſa appellationis, vt ſi quis habeat iuſtam cauſam litigandi euitet expenſas? Qui idem dicunt quòd non:quia eſſet ignorantia iuris: nã in cauſa appellationis ex actis principalis cauſæ iudicandũ eſt. Glo. reſpondet ꝙ ſi fuit iudicatum ex eiſdem actis procedit illa opinio, vt in cauſa appellationis quis debeat condemnari in expenſis: licet habuerit iuſtam cauſam ignorantiæ. Sed ſi fuit aliquid de nouo probatum, virtute cuius fuit aliter iudicandum: tunc appellans non debet condenari in expenſis:quia poteſt prætendere iuſtam ignorantiam.

2 Hãc gl. cõmẽdãt doctores ibi, vnum no. & Dynus hic ponit multiplicem ignorãtiã & eius effectũ in dãno vitãdo, captãdo lucro in pęnis. & dicit Phil.ignorãtiã iuris nõ excuſare ruſticos ſagaces.l.Athletæ.§ de ruſticis. ff. de excu. tuto.

[Prima glo.ponit exempla, & remittit. Secundo ponit & exponit vnum notabile. Tertio ſucceſſiue ſignat & ſoluit duo contraria.]

a ¶ Ignorantia facti 2.] Pone caſum in ignorantia facti in ordinato ignoranter à ſimoniaco.1. q.1.ſi qui à ſimoniacis. In eo qui ignorabat beneficium reſeruatũ per Papam, vel alij collatum.ī.eo lib.de præben.ſi beneficia ſimile ī.eo.lib de reſcri.gratia In eo qui locat militi credens eum paganum. ff. loca.l.ſi ignorans.nõ enim diſciplinam cõtempſit qui militem ignorauit, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone caſum.1. q.4.§.notandum. in ff. ī. eod. lib. de præben.cum q. ibi ſtultus, &c. C.de iur. & fac.igno.l.2. & l.cum quis. Hæc regula non indiget gloſſis:cum eius materia pleniſſime habeatur.1.quæſt.4 § notandum in text. & glo. 38. diſt. in ſumma & de hoc dic vt ibi. Vnum not. quòd cum quæritur de condemnatione expenſarum, dicimus ꝙ in principali cauſa probabilis error excuſat ab expenſarum condemnatione.2.quæſt.ca. Paulum.de electio cap 1 in fi.ſupra eod lib.ſed in cauſa appellationis indiſtincte victus condemnatur victori in expenſis 2.q 6 omnimodo ſupra de appel.cos. § ne temere. Ratio autem huius diuerſi iuris colligitur per hanc regulã: in principali enim cauſa eſt error facti, quia in ea ex probationibus, quæ in facto conſiſtũt, proceditur:ſed in appellationis cauſa proceditur ex actis prioris cauſæ:vnde eſt error iuris:& ideo non excuſat a condemnatione, vt hic:& ideo no Inn. & Hoſt. ſupra de dolo & cõtu.finem.quòd ſi in cauſa appellationis nõ proceditur per ſola antiqua acta, ſed inducantur probationes nouæ, per quas pronuntietur, tunc probabilis error bene excuſat victum à condemnatione expenſarũ ꝙ verum puta: & videtur caſus prædictæ decre. ſup. eod.lib.de electio.ca.1. in fin. Ad primum dictũ huius regulæ ſignatur contrarium.33.q.2.in lectum.vbi imponitũ pænitentia probabiliter ignoranti factum: ſed illud ad cautelam. Item contra de conſecra.diſ.4. quibis. vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non poteſt: illud ſpeciale, & punitur ſine culpa:ſubeſt tamẽ cã, ſcilicet iniuria primi ſacramenti. Vel dic vt ibi not. ADDITIO. Item contra.ff. de fideiuſſor.l.3. vide quod ibi not. in glo.fina. Ioan.And.

REGVLA XIIII.

CVm † quis [b] in ius ſuccedit alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere.

† Dicit hic I.An. & Alb & alij, ꝙ clericus cognoſcens ſe ſolutũ. ſua tñ & aliorũ opinione maritã, puniť vt adulter, qa culpa in opere, dolus in animo.

opinio, in qualitate ꝓferi veritati. aug. de ſentẽ. excõ.ſi tã pęna ſtatuti grauior eſſet pęna iuris cõis non puniretur illa.

Error probabilis excuſat à cõdẽnatione expẽſarũ in cã principali.

CVm quis in ius.] Caſus figuratur per capitulum, ſi ſacerdotes.16.quæſt.3 prout dictũ fuit in primo caſu præcedentis cap.qui caſus eſt proprie caſus huius cap. Item poteſt figurari per cap.cura. de iure patrona.in antiq. Ponamus ꝙ quidam obtinuit per ſententiã rẽ alienã non ſpectantẽ ad illos, q fuerunt mihi condemnati, ſed ad alios; tenui iſtam rem per tempus ſufficiens ad præſcriptionem: vtrum potui ꝓſcribere? Reſpondetur ꝙ non: quia habui malam fidem. Sed quid:ponamus, ꝙ ego ſum mortuus: vtrum meus ſucceſſor poterit illam rem præſcribere? Reſpondeť ꝙ ſic quia ipſe habet iuſtam cauſam ignorantiæ: Nam qui in locum alterius ſuccedit, cenſetur habere iuſtã cauſam ignorantiæ.

3 Et ideo pœna ſuę cõmiſſi cũ effectu niſi ſucceſſor fuerit pupillus. ff. de verbo. oblig l. ſi cũ filius. §. in hac ſtipul. Dynus.l.An.

[Prima glo. dicit vnde ſumpta: & ponit exempla: Finis dicit quòd exemplificat pręcedentem. Secundo dicit duo, ſcilicet regulam loqui quando cum ſucceſſore agitur, & de quolibet ſucceſſore. Tertio ſoluens vnum contrarium diſtinguit.]

b ¶ Cum quis in ius.] hæc regula ſumpta eſt ex lege ff eo.tit.l.qui in alterius. Pone caſum 16.q .1.ſi ſacerdotes ſed tertiũ caſum ibi nota.& de iurepatro.cura. & ff de depoſi.l.1.in fine & l.2.ibi enim hæres vẽdẽs rem depoſitam credens illã fuiſſe defuncti.non tenetur ad rem, ſed ad pretium. Quod autem in hac regula dicitur, verum eſt, ſi cum ipſo ſucceſſore agatur:ſecus ſi ipſe agat:quia certus debuit eſſe de facto ſuo cũ ad iudicium prouocat. vt in prædicta l. qui in alteri⁹ 3. Et eſt ſimile, qa deliberatoriæ dantur reo, ſed non actori:quia certus debet eſſe ad iudicium prouocandum.de

ctum. de hoc dicam ſ. eo. non licet. cum etiam ſi agat, probabilis poſſet eſſe ignorantia. Intelligitur aūt hęc regula generaliter de quolibet ſucceſſore, ſiue ſit ſingularis ſiue vniuerſalis, de qbus dicā ſ. e. is q in ius. q videtur ꝯ, ſed nō eſt: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo quæretur de præſcriptione, in qua ſufficit bona fides: quod dic vt no. ſ. eod. lib. de præſcriptionibus. cap. 1. præſcriberet 3 ſucceſſor bonæ fidei: quod non præſcriberet prædeceſſor cum mala fide. vbi autem requireretur titulus: ſi iniuſtū titulum habuit pdeceſſor, talem qui non det cauſam præſcribendi: ſucceſſor q eodem iure utitur, non præſcribit. ff. de diuer. & temp. pſcriptioni. l. cum hæres. Et aduerte: quia regula iſta venit exemplificatiue ad pcedentem: ignorātia facti probabilis excuſat, vt ibi: vel ſi in ius ſucceſſit alterius, vt hic.

3 Inchoādo pſcriptionem. Phi. Ioan. An. Sē vt de Imo. c. ſi diligenti. col. 5. d pſcrip.

† Conſentit tradita p gl. in l. venia. verbo, liberis. C. d in ius uocādo. & l. l. ſed ſi lege. §. vl. ff. e. tit. & p Bar. i l. vl. ff. ad Ter. & i l. maximū uitiū. C. de liberis pter. vt hic p Philip. Font.

¶ Idem.

REGVLA. XV.

ODia † reſtringi a, & fauores conuenit ampliari.

ODia reſtringi.] Caſus in hac regula, figuraſ multis modis. Primo per ca. quędam lex. §. quod ſcripſi. 35. q. 3. & per ca. tua 1. ſupra de deci. in antiq. Dicitur in d §. quod ſcripſi q Anglici erāt nouiter cōuerſi ad fidem catholicam: vñ a ſede Apoſtolica obtinuerunt priuilegium, ut poſſent cōtrahere matrimonium cum ſuis affinibus & conſanguineis: & Papa conceſſit eis iſtud priuilegium generaliter, vt poſſent ꝯtrahere matrimonium cum ſuis affinibus: poſtea qdam alius populus fuit de nouo cōuerſus ad fidem catholicam: dubitabiſ, vtrum priuilegium Anglicorum eſſet extendendum ad iſtum populum de nouo conuerſum? Reſpondet quòd non.

¶ Vel diciſ in dicto §. quod ſcripſi. quòd Anglici poſtquam fuerūt roborati in fide catholica, noluerunt vti dicto ſuo priuilegio, & cōtrahere matrimonium cum ſuis affinibus & conſanguineis: vtrum poſſint vti tali priuilegio? Reſpōdetur q non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet ceſſare priuilegium quod fuis eis cōceſſum, ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item poteſt poni caſus per dictum ca. tua 1. de deci. in antiq. hoc modo: Ante cōcilium Lateranenſe decimæ fuerunt laico cōceſſæ in feudum: & erant aliquæ terræ ſteriles, q poſtea fuerunt redactæ ad agriculturam, & ſic fuerūt facta noualia: Laicus uoluit percipere decimas in iſtis noualibus, vtrum poſſit? Reſpōdet q nō: ſed ſolum pcipiet decimas in terris, quæ erant arabiles tēpore infeudationis, non autem in terris de nouo readactis ad agriculturā: quia iſtud priuilegiū eſt reſtringēdum in odium laici, q licite non poteſt pcipere decimas. Vel poteſt poni exemplum in præſcriptione: Aliqs in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & ſic decimas pręſcribit: Poſtea aliquæ terræ ſteriles fuerūt redactæ ad agriculturam, & ſic facta ſunt noualia: utrum de illis noualibus poſſit iſte q præſcribit, petere decimas? Reſpondetur q nō: quia pręſcriptio eſt odioſa, ideo debet reſtringi.

¶ Item poteſt poni exemplum per ca. 1. ſupra de filijs presby. hoc modo: Aliqs clericus qui patiebatur defectum natalium, à ſede Apoſtolica obtinuit priuilegiū ſeu diſpoſitioné, ut poſſet obtinere beneficium eccleſiaſticum etiā curatum: virtute ſuę diſpenſationis obtinuit vnum bñficium: poſtea dimiſit illud bñficium per renūtiationem, & vult obtinere aliud beneficium virtute ſuę diſpēſationis: utrum poſſit? Reſpondetur q non: qa iſta diſpenſatio reſtringiſ ad unicum beneficiū, cū ſit odioſa: niſi diceretur in diſpenſatione, q poſſet obtinere aliud beneficium uno demiſſo. Sed ſi ſimpliciter fuit diſpenſatus ad bñficium eccleſiaſticū etiam curatum: virtute ſuæ diſpenſationis nō pōt obtinere aliud beneficium: qa iſta diſpēſatio eſt reſtringenda. vel ſi ſit diſpenſatum cum aliquo, qui patiſ defectum natalium, vt poſſit obtinere beneficiū eccleſiaſticū: virtute ſuæ diſpenſationis nō poterit obtinere plura beneficia: qa iſta diſpēſatio eſt odioſa, ideo dēt reſtringi: ſecus eſt in fauorabilibus, ut in iuribus allegatis in glo & in c. licet. 2. reſponſo. de priuileg. e. lib. ut ponamus, q alicui epō fuit conceſſum priuilegium a ſede Apoſtolica, ut poſſit audire & celebrare diuina in loco interdicto: verum iſtud priuilegium reſtringaſ ad pſonam ſuam, vt ipſe ſolus poſſit audire & celebrare diuina i loco itedicto? Rñdetur q cū iſtud priuilegiū ſit fauorabile: ideo non ſolū epſ, ſed ēt familiares ſui poterūt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nam tale priuilegiū cū ſit fauorabile, debet ampliari, & non reſtringi: quia odia reſtringi, & fauores conuenit ampliari.

¶ Idem.

REGVLA XVI.

DEcet † conceſ-

† Vidē Abba. i c. ſi. de off. le. & i c. pe. de cle. nō reſiden.

{ Prima gl. ponit exēpla, & pſequitur illa. Scđo adducit regulā ad ſolutionem vnius ꝯrij. Tertio ad qōnē.}

b ¶ Odia reſtringi 2. Pone caſum in primo dicto. 35. q. 3. q ſcripſi. vbi priuilegiū odioſū de ꝯhendo, ſ. in gradu prohibito, reſtringitur. ſ. de deci. tua 1. ubi decimæ noualiū non accreſcūt laicis habentibus decimas in feudum, ut ſ. eod. lib. de filijs presby. cap. 1. & ult. In ſecundo pone 16. q 2. c. 1. ſupra eod. li. de priuil. licet. 2. rñſo C. de ſen. paſ. & reſt. l. 1. q canonizata eſt 2. q. 3. in ſi. & concor. ad hanc regulam 16. q. 1. § pt ſ. eo. lib. de priuileg. ne aliqui. ff. de lib. & poſth. l. cū qdā. Si ergo ius uel priuilegiū odioſum eſt, reſtringēdum eſt 3: ſi fauorabile, ampliandum, ut ſup. ſi fauorabile & odioſum, vt Macedonianum, ampliatur pacto: qa illi iuri non pt renuntiari. ff. ad Macedonia. ſed & ſi pater. in fine. Item extendiſ non ſolum ad pecuniā, ſed ad rē aliā datā in fraudem, ff. e. ti. ſed Iulianus. §. mutui. & l. 3. § j. Et p hanc regulam ſoluūt ꝯrium decr. de deci. ex parte 3. ad decre. eo. ti. cum contingat. In dec. enim, ex parte, erat fauor, ſ. priuilegium, & ideo cōceſſis decimis intelliguntur conceſſa ēt noualia: ſed in decret cum contingat. erat odiū. ſ. pręſcriptio. ſ. de præſcriptio. vigilāti. & ideo licet pſcripſerim decimas: nō videor pſcripſiſſe noualia poſtea inſurgentia, ut ibi. Et faciat ad qōnem q not. Hoſt. ſ. de præſcriptio. cum ex officij. de plato, qui præſcripſit viſitationem, & nūquā fuit pcuratus: modo petit pcurationē: an ſit audiēdus? Et dicit q non. Præſcriptio n. odioſa eſt, & iō vnum ſine altero acqri pt per eam. nec tunc eſt viſitationi annexa procuratio, ſed ius cōe fauorabile, & ideo uiſitationi, quæ de iure cōi ſit, annexa eſt procuratio, ut ibi odia igitur reſtringenda ſunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. ſ. eo. c. non debet. & adde hic quod ibi dicam. Io. An.

1 Io. Mo. ponit hic exēplū p id q poſt eū de diſtione bñficiū, dixi ſ. e. li. de ſen. exc. ſi ciuitas, i ſi. 1. reſpō. Itē p l. ff. d leg. 1 q filiab. §. j. Dy. ponit per decr. ſtatutū. ſ. e. li. d ele. Ioan. An.

3 Niſi reſpiceret vtilitatem publi. l. 2. §. exer ff. de inſa. Dy. Phil.

DEcet cōceſſum.] Caſus in hac regula figuraſ multis modis. Primo figurari pt per c. ſi cui. de pben. eo. li Papa alicui epō cōceſſit, ut ipſe poſſet de aliquibus bñficijs puidere idoneis pſonis, ita q iſtud priuilegium fuit conceſſum epō in fauorem epi conferentis bñficia, non autem in fauorem perſonarum qbus conferebanſ: accidit q re exiſtente integra, anteq epſ cōtuliſſet illa beneficia, & ſic anteq epſ fuiſſet uſus ſuo priuilegio, Papa mortuus eſt: vtrū p mortem Papæ ſit extinctum & expiratū priuilegium? Rñdeſ q non: & hoc per rationem iſtius regulæ, qa indultum principis dēt eſſe pmanſurum. ¶ Item pōt figurari caſus p Auth. conſtitutio, quę de dignitatibus, colla. 6 Filius aliqs familias exiſtens in poteſtate patris fuit aſſumptus ad dignitatem patricij: certum eſt q liberatur à patria poteſtate: poſtea perdit illam dignitatem: quia

fuerat aſſumptus ad certum tempus: vtrũ remaneat in poteſtate ſui patris? Reſpondetur ꝙ non: ſed debet eſſe ſui iuris: q̃a cõceſſum beneficium debet eſſe permanſurum.

¶ Ex hac regula colligitur primo, ꝙ priuilegium prĩcipis alicui conceſſum, debet eſſe permanſurum, & hoc intelligitur, ut dicit glo. de

ſum [a] à principe [b] beneficium eſſe manſurum [c].

priuilegio reali, & non de priuilegio ꝑſonali, q̃d perſonam ſequitur, & cum perſona extinguitur, ut in regula, priuilegium. s. eo. ti. Not. vlterius, ꝙ licet priuilegium principis debeat eſſe permanſurum: perditur tamen certis ex cauſis: ſcilicet ꝑ abuſum, non tñ ipſo iure: ſed abuſus eſt iuſta cauſa inducẽdi principẽ ad reuocãdum ſuum priuilegium aliquibus cõceſſum: ideo iura dicũt, ꝙ q̃ priuilegio abutitur, meretur priuilegium ꝑdere. Item perditur priuilegium per non vſum ff. de nũdi. ubi dicitur ꝙ ſi quis a principe impetrauit nũdinas, & non vtatur, ꝑdit nundinas ꝑ nõ vſum. Item ꝑditur priuilegium, ſi poſt conceſſionem incipiat eſſe grande p̃iudicium alterius c. ſuggeſtum. de deci. in antiq. vbi priuilegiũ cõceſſum Cittercien. de decimis non ſoluendis, quia incipit eſſe in grãde p̃iudicium eccleſiæ parochialis, fuit reuocatũ. Item aduertendum eſt ad illud quod dicit gl. fi. ꝙ verbũ, decet, quantum ad principem ponitur ꝓprie: & quantum ad ſubditos ponitˀ improprie. & eſt ſenſus, ꝙ imponitur neceſſitas ſubditis ſeruandi priuilegium: ſed princeps ſine iuſta cauſa nõ poſſet illud priuilegium reuocare, & hoc quando fuit cõceſſum ſubdito principis: ſecus ſi eſſet conceſſum nõ ſubdito, ut ſunt priuilegia, quæ principes & imperatores cõceſſerunt eccleſijs: q̃a tale priuilegium conceſſum non ſubdito, eſt contractus ab initio uoluntarius: ſed ex poſt facto eſt neceſſitas.

[Prima glo. ponit exempla. Secundo tractat de perſonali & tẽporali priuilegio & dato ab alio quã à principe. Tertio ponit q̃nque caſus quibus perditur priuilegium: & ultimum declarat.]

a ¶ Decet cõceſſum.] Pone caſum 25 q. 2. c. 1. & 2. ĩ. e. lib. de præben. ſi cui nulla. in Authen coll. 6. conſtitutio. quæ de dignitati. in fi. ubi filiusfamilias ꝑ dignitatem ſibi delatam factus ſui iuris, dignitatis ſuæ adminiſtratione finita remanet ſui iuris 1. Ad hoc ĩ eo. li. de priuileg. c. 1. in principio. Priuilegia ergo principis ſunt ꝑpetua, & hoc verum in realibus: perſonalia enim extinguunt̃ cum perſonis. quod dic, ut dixi ſupra eo priuilegium. idẽ dico de priuilegio ad tempus dato. Pone caſum de uerborum ſignificatio. ina. ſup. eo. li. de reſcrip. ſi ꝑ ꝑ. & licet hic exprimat̃ de principe, idem in bñficijs aliorum. 12. q. 2. ſi ep̃s. de inſti. cum ueniſſent. poſſunt enim ep̃i dare priuilegia. de re iud. cum inter vos. de hoc 25 q 2 in ſumma. Et not. ꝙ licet priuilegium debeat eſſe ꝑpetuum, ut hic: extinguit̃ tamen ꝑ ꝑ abuſum, delictum, negligentiam, contrarium factum, & ſuꝑueniẽs enorme præiudicium. quod dic ut not. 22. diſtin. renouantes. 11 q. 3. priuilegium. de deci. ſuggeſtum 2. Vnde dico ꝙ ab ipſo principe verba priuilegij interpretanda ſunt, ita ꝙ alteri enorme præiudicium non afferant. ſup. de verborum ſignifi. q̃d per nouale. Si autem ex poſt facto ſuperueniat præiudicium: pone caſum per decret. ſuggeſtum. de deci. hic, cum ſit neceſſe directe uenire contra verba priuilegij, crederem ꝓponendam principi quæſtionem de priuilegio ꝙ de nouo tendit ad noxam: & cõtra illud non deberet 3 ꝓpria auctoritate ueniri, ſm Lau. qui hoc ſentit. 25. q. 1 c. vlt. in fi. & Ber. in prædi. decret. ſuggeſtum in vlt gloſſa.

z Et retinet olim cognatorũ & agnatorũ iura Dynus.

2 Vbi & remiſi ad Spe. de inſtru. editio. §. nũc aũt. in fi. vbi plures caſus tales narrant̃. I. A.

ADDITIO. Beneficium in iſta regula poſitum late ſumitur. & vide quod ſcripſi de verborum ſignificatio. olim ſuper gl. fin. Et dic manſurum, etiam ſi ceſſat cauſa cõceſſionis priuilegij: dummodo illa cauſa fuerit impulſiua. ff. de donatio. l. 2. §. vlt. & l. ſeq. ff. de poſtu. l. 1. §. ſextũ. vel fuerit finalis, ſed aliquæ reliq̃æ illius cauſæ remaneant: vt patet in quodam ſeruo. ff. de quæſt. l. vnius. §. ſeruus. & in illo q̃ fuit decurio, q̃ non torquet. ff. de decurio. l. vlti. & in illa quæ deſijt eſſe vxor, cõtra quam turpis actio non inſtituitur. ff. rerum amotarum. l. 2. & 3. & idem cum dubitatur an fuerit impulſiua, an finalis. ff. de condi. & demonſtra. l. cum tales §. falſam. & l. Titio. §. ſed cum. Secus quãdo cauſa fuit finalis, & nullæ reliq̃æ remanent. facit ſup. eod. lib. de præben. ſi pauper. ff. de actio. & oblig. qui cum hærede, de inofficio. teſt. Papin. §. nec impuberis. Dyn. Ioan. And.

§ No. Philiſto caſu regni reſciſſoriã.

¶ Idem.

REGVLA XVII.

INDVL-

b ¶ Principe.] qui ſolus ſecũdum quoſdam p̃t priuilegium in alterius p̃iudicium ꝯferre. 9. q. 3. nunc vero. & c. ſeq. ĩ. de conceſ. præben. ꝓpoſuit. C. de quadrien. præſcri. bene a Zenone. quod non eſt verum, vt not. 25. q. 3. in ſumma, in princ.

ADDITIO. Dic ut no. & dixi ĩ. de relig. domi. conſtitutus. in glo. hoc uidetur. Io. And.

[Glo. vltima oſtendit illud, decet, eſſe æquiuocum.]

c ¶ Manſurum.] & omni malitiæ & diminutioni contrarium. in Auth ꝯſtitutio. quæ de dignit. & in fi col. 6. Et no. ꝙ hoc verbum, decet, ꝙ ponit̃ in hac regula, quãtum ad ipſos ſubditos neceſſitatem importat, & quantum ad ipſum principem, poteſtatem: ipſum. n. priuilegium per ſe conceſſum diminuere vel moderari, & etiam in totum tollere poteſt. Primum probat̃ ſup. eo. li. de deci. c. 2. & de ſta. reg. c. unico. de priui c. 1. & c. ne aliqui. & c. ſeq. Secundum probatur ĩ eo. li. de elect. quia ſæpe. de immuni eccle. clericis de ſent. excomin c. vltimo in fi. Ad hoc 63. diſt. c. verum. C. de legi. l. digna vox.

ADDITIO. Clementinas, quæ idem probant. vide de ſepul. dudum. in princip. in gloſ. multotiens. Ioan. Andr.

INdultum à iure.] Caſus figuratur primo ꝑ capitulum, de his. 28. diſtin. in licentia nubendi data ab Apoſtolo: Licet iure ciuili cautum ſit ꝙ vidua debet abſtinere ꝑ annum numerandum a tempore mortis mariti, q̃ dĩ annus: ita ꝙ ſi mulier inf. annum luctus contrahat, incurrit graues pœnas, vt C. de ſecun nup. verum tamẽ ab Apoſtolo & etiam iure canonico fuit data poteſtas mulieribus, vt poſſent contrahere matrimonium inf. annum luctus mortuo primo marito, cũ ſint ſolutæ a lege viri: vtrum epiſcopus uel alius poſſit tollere mulieribus illam facultatem & licentiam nubendi infra annum luctus? Reſpondet quòd non: quia iſtud fuit conceſſum mulieribus a iure, & ſic nõ eis eſt auferendum ¶ Item poteſt caſus figurari ꝑ ca. licet canon ſup de elect eo. li. Certum eſt ꝙ clericus promotus ad eccleſiam parochialem, hẽt annum à iure inf. quem debet promoueri ad ſacerdotium: ſi ĩ. annum non promoueatur ad ſacerdotium, eſt priuãdus ſua eccleſia parochiali. Sed vtrum ep̃s poſſit præcipere tali clerico ſub pœna priuationis. vt ipſe ꝓmoueatur ad ſacerdotium intra dimidium: & ſic abbreuiare tempus ſibi indultum à iure? Reſpondet ꝙ non: quia indultum eſt tali clerico a iure, vt habeat annum ad promouendum ad ſacerdotium: ergo epiſcopus non poteſt ſibi auferre illud tempus.

¶ Item poteſt poni caſus in quadrimeſtri dato cõdemnato in actione perſonali ad ſoluendum. l. 4. ſi q̃s cõdemnatus. ff. de re iudic. Conueni Titium ſuper actione perſonali coram iudice competente: fuit mihi cõdemnatus: certum eſt quòd ipſe habet quatuor mẽſes ad ſoluendum l 2. & 3. C. de uſuris rei iudica. ſed vtrũ iudex poſſit illud tempus abbreuiare? Reſpondet ꝙ non: niſi ſubſit iuſta cauſa per rationem huius literæ: quia indultum a iure conceſſum nemini eſt auferendum: Et ſi iudex ſine cauſa abbreuiauerit illud tempus, illud ſuppletur à iure. l. 4. ff. de re iudicata.

¶ Item

¶ Item poſſet poni caſus in decem diebus datis ad appellandum.

[Gloſſ. prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & ſoluit diſtinguendo & exemplificando. Tertio inducit regulam ad ſolutionem quæſtionis.]

cum a † à iure beneficium, non eſt alicui auferendum.

¶ Idem.

† Secūdū Albe. hęc reg. fallit ī duob. in dultis, nā tunc priuilegiator aufert ꝯbiliori ſuū indultū l. verū. ff. de mi. Itē fallit qñ obligatio principalis & acceſſoria cōcurrūt in eadē ꝑſona. l. generaliter. ff. de fide iuſſorib.

a ¶ Indultum à iure.] Pone caſum in licentia nubendi data ab Apoſtolo. 28. diſtinct. de his. In anno dato ad promotionem ſacerdotij. ſupra eo. li. de elect. commiſſa 1. In quadrimeſtri tempore dato condemnato in ꝑſonali actione ad ſoluendum. ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis condemnatus. Contra ſupra de re iudic. quod ad conſultationem. ſupra de appel. cum ſit. & cap. oblatæ. ff. de re iud. l. 2. cum ſuis ſimilibus: Sol. quoddam eſt iuris beneficium quod non poteſt alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum 2. 3. q. 6. anteriorum. Inducię iiij. annorum ad petendam reſtitutionem. ſupra eo li. de integ. reſtitut. ca. 1. Et illud verum eſt in iſtis & alijs inducijs, quæ dantur à lege ſine tacito vel expreſſo miniſterio iudicantis. Quoddam eſt quod ſine cauſa auferri non poteſt: & ſic intelligatur hæc regula: ſed cum cauſa, & cauſa cognita bene. & not. de hoc plene in dicta decre. cum ſit. & illud verum in inducijs, quæ licet dentur à iure, interuenit tamen eis tacitum vel expreſſum miniſterium iudicantis, vt in deliberatorijs xx. dierum & ſimilibus. Quod ergo hic dicit, quòd beneficium iuris nemini eſt auferendum, intelligas ab homine, & ſine cauſæ cognitione: alio enim iure interdum tollitur alterius iuris beneficium. Pone exemplum in ſolemniter vouente, qui non contrahit. ſupra eo. lib. de vot. & voti redim. c. vnico. In contumace, in non veniendo. In notorio crimino ſo, & in tertio appellante, qui non audiuntur appellantes. 24. q. 3. de illicita. de appel. propoſuit. & ca. ſua nobis. C. ne lice. in vna & eadem cauſa ter appel. per totum, ſed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre 3, ceſſat regula: ſicut eſt videre in patre qui à iure habet vſumfructum in bonis aduentitijs filij C. de bon. quæ lib. l. cum oportet & l. vlt. & tamen aufertur propter relinquentem ea conditione, ne ad patrem perueniat vſusfructus. in Auth. vt lic. matri & auiæ. in prin. coll. 9. Item à lege datur marito adminiſtratio bonorum paraphernalium: & tamen poteſt auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. conuen. l. hac lege. Sed iſta quæ fiunt permittente lege per hominem fieri non videntur: ſed potius per legem permittentem. Et hæc eſt regula pro clerico electo, qui confirmationem debet petere infra tres menſes, vt ſupra de elect. quàm ſit. poſt præſtitum conſenſum, vt ibi epiſcopus ei mandat ꝙ petat confirmationem infra menſem: videtur enim quia non poſſit hoc mandare: ex quo eodem vel alio iure non cauetur, ꝙ hoc poſſit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ ſupra dixi. Ioan. And.

1 Hoc intellige quo ad pęnam iuris, ꝗ̄ qua ibi loquitur. Hoc dico ꝑꝑ id ꝙ notaui c. ti. licet canon ī gl. antepen.

2 Idē hic Dyn. per modum qōnis. Io. An.

3 Idē dicit Dyn. vñ dicebat I. M. regulā ꝑcedere vbi iuris beneficiū ſiſtit ī indulto, nec vltra procedit. Itē nullo extrinſecus tēpeſtāte, &c.

NOn firmatur.] Caſus primo figuratur ꝑ capitulū, principatus. 1. q. 1. vbi dicitur, ꝙ aliquis fuit promotus ad principatū. hoc eſt ad prælaturā ſimoniace: Certum eſt ꝙ iſta promotio eſt nulla, quia ſimonia eſt tanti effectus, vt reddat promotionem nullam: poſtea accidit ꝙ iſte promotus ſimoniace adminiſtrauit irreprehenſibiliter, & fuit toleratus in ſua adminiſtratione per aliqua tempora: vtrum promotio validetur, ita ꝙ aſſumat vires? Reſpondetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualeſcit.

¶ Itē pōt poni caſus per cap. ſi eo tempore ſupra de reſcr. eo. lib. Ponamus ꝙ aliquis à ſede Apoſtolica impetrauit gratiam expectatiuam, ꝑ quam Romanus Pōtifex mādabat canonicis eccleſię Pictauēſis vel alicui prælato, vt ipſi de beneficio eccleſiaſtico prouiderent ſi ꝙ vacaret, alioquin de proximo vacaturo, etiam ſi illud beneficium eſſet dignitas, perſonatus vel officium aut illi immineret cura animarum, & ponamus ꝙ tempore impetrationis impetrans non habebat perfectam ætatem requiſitam ad eccleſiam: Accidit ꝙ antequam vacaret eccleſia parochialis, effectus eſt perfectæ ætatis: vtrum illa gratia expectatiua reaſſumat vires: & ſic iſte impetrās virtute ſuæ gratię poſſit promoueri ad eccleſiam parochialē?

REGVLA XVIII.

NON firmatur b † tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit.

Reſpondetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractatu temporis non conualeſcit. Item poteſt figurari caſus ꝑ l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verborum obliga. Aliquis mihi ſtipulanti promiſit rem ſacram, puta calicem ſacratum: certum eſt ꝙ iſta ſtipulatio non valet: quia res ſacra nō cadit in commercio hominum. Accidit ꝙ iſta res ſacra deſijt eſſe ſacra, forte calix fuit cōflatus: vtrū virtute ſtipulationis prædictæ, quæ erat nulla, poſſim petere, vt ipſe compellatur ad tradendū mihi illam rem, quæ amplius non eſt ſacra? Reſpondetur ꝙ non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualeſcit. ¶ Item poteſt poni exemplum in homine libero, & in alijs rebus quæ cadunt in commercio hominum.

† Si tñ ñ cōſtet de iure principij ꝑꝑ tps imminet moriale. ſecus. Io. An. ſm. per l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. d aqua quoti. & ęſti. & ꝑ hāc regu. dicunt, ſi achipreſbyter ꝑpe mortuus renunciet ſuę dignitati ī manus preſbyteri acceptantis noīe epī, electio à canōicis factę confirmari ñ valet.

[Prima glo. dicit vnde regula ſumpta; ponit exempla; & remiſſiones de initio ſpectando; & ꝙ in annullandis non loquitur regula. Secundo allegat in contrarium duos canones. 5 decre. & duas leges, & dat vnam ſolutionem ſpecialem: ſecundo generalem; cui ſolutioni opponit decre. cura. & tripliciter ſoluit. Iterum opponit de decre. 2 de eo qui dux. Soluit, & principalem ſolutionem declarat.]

b ¶ Non firmatur.] Hęc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. ꝙ ab initio. pone caſum. 1. q. 1. principatus. vbi non conualeſcit ſimoniacus ingreſſus. ſ. eo. li. de reſc. ſi eo tpe. vbi ſpectatur impetrantis ętas ꝗ̄ habebat impetrationis tpe. ff. de verb. oblig. l. inter ſtipulantem. §. ſacra. vbi non valet liberi hominis ſtipulatio, licet poſtea ſeruus fiat. Vel rei ſacræ, licet fiat profana. Ad idem ſ. eo. lib. de ſent. excom. licet. ff. qui & à qui. ma. li. l. ſi ſeruo. vbi libertas data ſeruo alieno, non valet, licet poſtea efficiatur ſeruus meus. Ad idem inſti. quibus non eſt permiſ. fac. teſt. §. ꝓterea. vbi teſtm̄ furioſi vel impuberis non valet, licet poſtea efficiatur maior vel ſanæ mētis. Concor. ad hoc 16. q. 3. §. pōt. verſic. ꝙ ab initio. ſup. de elect. auditis. cum ſi. [Quod dictū eſt de furioſo vel impubere dicit idē Dynus de ſeruo, ſi poſtea fiat liber, de filiofamilias, ſi poſtea fiat ſui iuris, de capto ab hoſtib. ſi poſtea redeat, &c.] Nota ergo ex hac regula initium ſpectandum. alibi habes, de fine, ſed proſequere hoc brochardum. vt no. ſup. de elect. dudum 1. Item not. ꝙ à principio nullum eſt ipſo iure tractu temporis nō cōualeſcere, ſecus autem ſi non eſſet nullum. ſed annullādum 4. ſup. de poſtu. bonæ 2. de elect. ꝙ ſicut. Expreſſe ſ. 12. q. 2. ſi qua de rebus 16. q. 1. c. vltim. de ijs quę fin. à pręla. cum nos. & ibi de hoc. de regula. ſignificatum. de iure pat. cura. de deſpon. impub. de illis. de coniug. ſer. propoſuit. ff. de ritu nup. l. ſi quis in ſenatorio 5. C. de nup. & ſi contra. in his omnibus dr̄, quia conualeſcit ꝙ à principio nullum erat. Sol. ad ꝑdict. cap. ſi qua de rebus dic ꝙ nō obſtat ſm Io. q̄ ibi no. ꝙ contractus factus ꝑ clericos vacāte ſede, tenet ipſo iure, ſed reſtituit̄ eccleſia. Sed Hug. ibi, Tancr. & Goff. & Ber. ex̄ ne ſede vacante. c. 1. dn̄t contrarium, ſ. ꝙ non tenet ipſo iure, & dicunt ibi reſcindi quātum de facto proceſſit, & ꝙ poteſt poſtea haberi ratum, dicunt eſſe ſpeciale fauore eccleſię. Vel dic generaliter ad illud, & ad oīa contraria ſupradicta, ꝙ illud ꝙ ab initio nullū eſt, non

4 Per hoc tollit̄ illud de ſnīa negligentia appellantis cōualeſcente, nā illa ñ fuit pricipio nulla. Th. Io. A.

5 Dicit I. Mo. ꝙ ibi eſt vitiū qualitatis, qua ſublata tenet qđ eſt actum hic vitiū in facto. Io. An.

firmatur ſolo tractatu temporis. vt hic. Sicut. n. tempus non eſt modus inducendæ obligationis. 10. q. 3. quia cognouimus de cenſi. peruenit. C. de pac. ſi certis annis nec tollendæ ĩ. de præſcrip. cauſam. ff. de actio. & obligat. l. obligationum fere. §. placet. ſic nec reparandę, vt hic. Ad idem. ff. de ſer. expor. l. ſi minor. ſed nouo ſubſequenti conſenſu interdum tacito, interdum expreſſo ſublata cauſa impedimenti bene, vt per contraria probatur † Ad hoc C. ſi ma. fac. ratum habue. l. 1 & 2. Probatur hoc optime ſup cod. lib. de deſponſa impube. cap. 1. valeant ergo ex ſubſequenti conſenſu exnunc. non vt extunc. Simile ff. de officio proconſulis. l. obſeruare in fine Speciale tamen videtur ſecundũ Ber. in contractu minoris vbi non tenet contractus, niſi tutor vel curator ibi ſit præſens: licet poſtea conſentiat. Inſti. t. de auctio. tut. §. tutor. ff. eo. tit. l. obligari. Item in electione, quæ ſi nulla eſt, ſubſequenti conſenſu nõ confirmatur. ĩ. de elec. auditis. ſecundum Ber. qui hoc not. ĩ eo. lib. de reb. eccle. alie. vel non. dudum. in gl. magna; in ſi. Sed adhuc obſtat & ſolutio contradicit prædic. decr. ĩ. de iure patro. cura. ibi etiam tractu temporis confirmatur quod ab initio non valebat. Solut. ibi non fuit ſolus tractus temporis, ſed bona fides cum tempore legitimo, quòd præſcriptionem inducit. & facit quòd dixi ſupra eo cũ quis vel fuit illud propter ſcandalum: vel fuit ibi etiã tacitus conſenſus epi, vt ibi no. Item ſolutioni cõtradicit, ſupra de eo qui dux. in matrimo. quam polluit per adult. c. 2. vbi matrimonium contractum cum ſecunda viuente prima, mortua prima ex nouo conſenſu confirmari non poteſt. Sol. illud eſt propter impedimentum perpetuum. ſ. adulterium cum ſponſalibus de facto, vt ſupra eo. tit. c. vlt. licet ergo ſuperueniat caſus, ſ. mors primæ, à quo potuerat cum ſecunda matrimonium inchoari, remanet tamen impedimentum prędictum, ꝑ quod nouus conſenſus non põt inducere matrimoniũ cum ſecunda: & ibi de hoc 2. Illa ergo quæ de neceſſitate deſiderant initium, vel quæ ideo non valent, quia ſubeſt in eis perpetuum impedimentum, nec tractu tẽporis, nec nouo ſubſequenti conſenſu confirmantur, vt hic & ibi: ſed ea quæ de neceſſitate non reſpiciunt initium: nec ſubeſt in eis perpetuum, ſed temporale tãtum impedimentum: & non ſolo tractu temporis confirmãtur vt hic, tamẽ ſublato impedimento nouo ſubſequenti conſenſu interdum tacito interdum expreſſo bene, vt in contrarijs & ſic ſolutionem intelligo ſupra dictam. Ioan. And.

1 Vnde Dy. diſtinguit, aut ceſſat cã impediẽs & ceſſit, & nulla ſuꝑuenire cõfirmans: Aut ceſſauit, & ſuꝑuenit cõfirmãs. primo & ſcdo caſu locũ hẽt regula in tertio vero caſu ſi. & hoc recidit in idem. Io. And.

a Placet Dy. ꝑ l. ſi expiſsim. ff. de appe.

¶ Idem.

REGVLA XIX.

NOn † a eſt ſine culpa qui rei quæ ad eum nõ prinet[b], ſe immiſcet,[c]

NOn eſt ſine culpa.] Caſus in hoc capitulo poteſt figurari in clerico iaciẽte lapidem, per c. clerico. 50. diſt. iuncto cap. nec is. §. cum itaque. 15. q. 1. Et primo pro intellectu huius c. eſt præſupponendum, ꝙ eſt permiſſum hominibus exercere ludos cauſa virtutis exercẽdę, ſicut proijcere lapidem: vel exercere alios ludos ad exercendum fortitudinem corporis. Ponamus ꝙ aliquis clericus inter laicos dimiſſa veſte & habitu clericali proiecit lapidem, & aliquem hominem ibidem tranſeuntẽ occidit, non propoſito deliberato: quia non fuit in culpa quantum ad homicidium: verũ ſit cenſendus irregularis; Reſpõdetur ꝙ ſic: quia iſtud. ſ. proijcere lapidem, non competebat ſuo ſtatui: & ſic fuit in culpa, quæ præceſſit caſum. ¶ Itẽ poteſt poni caſus in clerico ſagittante per dictum c. clerico. Quidam clericus cũ balliſta miſit aliquam ſagittam, & hominem tranſeuntem occidit non propoſito deliberato: vtrum ſit irregularis; Certe ſic: quia culpa præceſſit caſum: & ſe immiſcuit actui, qui non competebat ſuo ſtatui. ¶ Item poteſt poni exemplum per capit. tua. de homicid. ſupra in monacho chirurgico: Certum eſt quòd ars chirugica eſt monachus prohibita: Accidit quod aliquis chirurgicus monachis alicui infirmo dedit medicinam iuxta artem chirurgicam: iſte infirmus mortuus eſt: vtrum monachus ſit in culpa? Reſpondetur ꝙ ſic: quia immiſcuit ſe actui non conuenienti ſuo ſtatui.

† Io. A. tãgit hic an

¶ Item poteſt poni exemplum in fure: Ponamus quòd aliquis Titius ſurripuit mihi aliquas res: iſtas res poſtea perdidit per caſum fortuitum: quia cum eſſent in domo ſua, per incendium fuerunt combuſtę: vtrum fur tenetur mihi reſtituere illas res, licet ſint perditæ per caſum fortuitum? Reſpondetur ꝙ ſic, quia fur ſemper eſt in mora reſtituendi rem. ¶ Ex hac regula colligitur, ꝙ regulariter quis non tenetur de caſibus fortuitis, niſi culpa vel mora præceſſerit caſum.

[Prima glo. dicit vnde ſumpta: & ponit exẽpla in prin. & in ſi. ex quibus infert hunc de caſu teneri: in medio obijcit, & ſoluit.]

a ¶ Non eſt ſine.] Hęc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. culpa eſt. Pone caſum in clerico iaciente lapidem: & cæco ſagittante. 50. diſt. clerico. 15. q. 1. §. cum itaque. in monacho chirurgico ſupra de homi. tua. 1. reſponſo. Scire. n. debet quod ſuum non eſt, ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quęrebatur. Si hæc regula vera eſt: ergo eſt culpa gerere aliena negotia & ſic eſt contra. ff. de neg. geſt. l. 2 & per totum. vbi prodita eſt actio gerenti: ex improbitate enim non debuit actionem conſequi 22. q. 4. ſi ad peccatum ſupra de conſuetu. cap. penul. ff. de fur. itaque fullo. Sol. officium hoc debet homo homini. 22. q. 4. c. 2. ſupra de teſtam. cum in officijs. ibi primo loco, & c. ff. de ſer. expor. l. ſeruus. Et nota quòd proprie loquendo inter Deum & hominem eſt religio: inde ecce iuramenti religio. 52. q. 4. vnuſquiſque. Inter prelatum & ſubditum obedientia 2. q. 6. qui ſe fecit. Inter maiorem & minorem reuerentia. ſupra eod. lib. de off. delega. ca. 2. Inter patrem & filium dilectio. 5. q. 5. non oſculatur. Inter conſanguineos pietas. Inter dominum & ſeruum, ſeruitium: Inter patronum & liberum, obſequium. Inter hominem & hominem officium. C. de ne. geſt. officio. ff. de inoffi. teſt. l. 2. Non poteſt ergo dici ad eum non pertinere: nam vides ꝙ olim appellans pro cõdemnato habebat biduum vt in propria cauſa, non triduum, vt in aliena. ff. de appel. non tantum. ff. quando appel. ſit l. 2. Ad hoc 2. q. 6. non ſolent. Exemplificare potes hanc regulam etiam in imperito medico. & iudice 3, qui ꝑ imperitiam male iudicauit, qui tenetur actione in factum inquantum religioni iudicantis videbitur æquum ff. de var. & extraor. cogn. l. ſi iudex. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi delic. in prin. quia imperitia culpæ comparatur 1. q. 1. non eſt putanda in ſi. 20. diſt. c. vlt. ſupra de ęta & quali. ad aures de homic. tua. ff. eo. tit. l. imperitia ſi. ergo eſt in culpa ſe miſcendo, ergo tenetur de caſu: quia ſemper ſi caſum culpa pręuenit, tenetur quis de caſu 4. de homici. presbyterum. & c. continebatur & c. ad audientiam. & ſupra eo. lib. eo. tit. cap. vlt. de hoc 50. diſt. de ijs ſupra de homic. ſicut dignum. in glo. penul. Ad hanc regulam concor. ſupra de ſen. ex com. perpendimus. Ioan. And.

b ¶ Non pertinet.] 5. dicit Io. Mo. ratione facti vel modi. ad primum allegat de homi. continebatur ad ſecundum eo. tit. ad audientiam. ff. ad legem Aquil. ſed & ſi. §. ſi. cum l. ſequen. Io. An.

c ¶ Se immiſcet 5.] tractat hic Dynus an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. Et dicit hoc planum de iure canonico ꝙ tenetur ĩ eo. lib. de ſent. excom. dilecto & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in prin. & ff. de re mili. omne delictum. § qui prępoſitum. Sed vt dicit: contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. Tamen vt dicit textus illius legis facit pro a contrario. Item facit ad Syllania. l. 1 § eodem autem. pro gl. facit ea. l. 1. § ſed in eo. de hoc ſupra de ſenten. excom. quanta. Ioan. And.

clericus patrocinans cõtrã ſeculari i criminali, ſit irregularis morte ſecuta: plenius. c. 1. de poſt. c. ſuis ac cle. vel mo. Item de teſte i iuriato falſum. apud acta deponente, ꝙ oi tẽ re puniẽdus ẽ tm cũ pœna falſi ꝙ ſequitur. Hip. in l. ff. de fal. Bal. in l. iu. in fin. C. de teſt. dicit talem puniẽdũ, vt de crimine uel lionatus. Phi.

Religio ẽ iter Deũ & hoiem Obediẽtia ẽ iter platũ & ſubditũ: Reuerentia inter maiorẽ & minorẽ.

3 Et aſſeſſore. ff. ꝙ quiſq; iu ris. l. 5. l. An

4 Verũ eſt ſi ex culpa veriſimiliter ſequit caſus, aliàs no. Do. l. 2. § ſi vero. ff. ſi quis cau. in

5 Hę duæ gloſſulę ex lectura Io. An. ſunt huc tranſlatę nec habẽtur i antiquorib. codicib. etiam impreſſis.

Nullus

¶ Idem.

REGVLA XX.

NVllus † a pluribus vti defenſionibus prohibetur.

NVllus pluribus.] Caſus figurat̃ primo per c. auditis. de præſcrip. in antiq. Ponamus ꝙ ep̄s Picta. dicit eccleſiam beati Hilarij maioris Pictauis eſſe ſibi ſubiectam de iure communi: unde fecit conueniri Decanum & capitulum illius eccleſiæ coram iudice competenti: & petiit in ſuo libello, vt illa eccleſia declaret̃ ſibi eſſe ſubiecta, & ꝙ clerici & canonici cōpellantur ſibi obedire: Decanus uero & capitulum excipiēdo propoſuerunt, ꝙ ſint exempti a iuriſdōne ordinaria ipſius ep̄i. Itē ꝓpoſuerunt, ꝙ poſito, ꝙ non eſſent exempti, tamen ipſi præſcripſerant libertatem contra epiſcopum Pictauen. & ſic ipſi allegāt duas exceptiones cōtrarias: quia ſi ſunt exēpti ꝑ priuilegium ſedis Apoſtolicæ, nō eſt eis neceſſaria p̄ſcriptio, vtrū ſint admittēdi ad ꝓbādum iſtas duas exceptiones: Vr̃ ꝙ nō: q̄a actor non poteſt ſimul proponere plures actiones. l. 1. C. de ſer. corrup. ſic ui debatur in reo, ꝙ reus non poſſet etiam ſimul proponere plures defenſiones. Sed hac rōne dubitandi non obſtante, rñdetur in contrarium: uidelicet ꝙ reus p̄t plures defenſiones proponere etiam contrarias: Et ratio huius colligit̃ per iſtam regulam, iuncta regula, cum ſunt partium iura. ſup. eo. & l. fauorabiliores. ff. eo. titu. Nec obſtat motiuum: nam iura magis fauent reis, quàm actoribus. ¶ Item poteſt figurari caſus ꝑ l. interpoſitas. C. de tranſact. Titius conuenit aliquem ſuum debitorem coram iudice cōpetēti, coram quo dedit in ſcriptis ſuum libellum, cui petijt ꝑ reum rñderi: reus aūt excipiendo allegauit tranſactionem factam inter ipſū & Titiū: Titius replicādo ꝓpoſuit, ꝙ illa tranſactio erat nulla: Primo quia fuerat facta ꝑ metum. Item allegauit ꝙ ille cum quo fuerat facta trāſactio, erat ſeruus trāſigentis: utrū debeat Titius admitti ad ꝓbandum iſtas duas defenſiones? Reſpōdet ꝙ ſic: q̄a nullus prohibetur vti pluribus defenſionibus, etiam ſi illæ defenſiones eſſent inuicem cōtrariæ, ut dictum fuit in primo caſu.

¶ Prima gloſſa dicit vñ ſumpta, & ponit exempla. Secundo exponit regulam etiam de contrarijs: & 11. caſus excipit. Tertio interſerit de electionibus & actionibus, & remittit. Quarto obijcit ad id ꝙ dixit de cōtrarijs: & ponit quatuor ſolutiones, & quālibet impugnat. deinde ſoluit diſtinguēdo, ſubdēs adhuc aliam ſolutionem, quam nō approbat. Quinto notat, remittit, & concor. allegat.

a ¶ Nullus pluribus.] Hæc regula ſūpta eſt ex l. ff. eo. ti. l. nemo ex his. Pone caſum 24. q. 1. q̄ſquis. vbi negat Aug. quod dicebat Vincen. eum facere: dicens ꝙ poſito ꝙ id uerum eſſet, id facit ex cauſa, de præſcri. auditis. vbi allegat̃ exēptio & p̄ſcriptio. C. de tranſact. interpoſitas. vbi dr̃ tranſactionem non tenere, tum q̄a metu interpoſita, tum quia facta cum ſeruo proprio. Et quod dicit, defenſionibus, intelligas etiam contrarijs. 13. q. 2. in principio. vbi de hoc. ff. de excep. l. nemo. niſi forte ſp̄aliter ius impediat, ut prædic. l. ff. eo. ti. l. nemo ex his. impedit enim ius interdum contrarias defenſiones ꝓponi. Pone, caſum ff. de nox. l. quotiēs § p̄tor, ibi cōuentus noxali, negans ſeruum habere in poteſtate, conuictus de mendacio tenet̃ inſolidum, nec pœnitere pōt. Idem in cōuento de pauperie. ff. ſi quadru. pau. fe. dica. l. 1 §. interdum. Idem in eo q̄ negat pecuniam numeratam: conuictus de mēdacio, non poteſt dicere ſe ſoluiſſe. C. de non nume. pecu. Auth contra qui ꝓpriam. [Vide de hoc in Spe. de excep. § viſo. verſi. ſed quid ſi debitor. & ibi in verſi. ſi tractat̃. de creditore q̄ negat ſe numeraſſe, & pignus recepiſſe, cum ab eo pignus repetit̃.] Idem in eo qui negat ſe ſocium, amittit priuilegium, ut conueniatur in q̄tum facere poteſt. ff. de re iudica. ſed hoc ita. §. 1. idem in eo q̄ negat ſibi pecuniam ſolutam, ſi conuincitur de mēdacio, amittit priuilegium, ꝑ quod aduerſarius compellebatur ꝓbare indebitum: ſed ipſe cōpellitur ꝓbare debitum. ſup. de ſolu. ſi qui. ff. de probatio. cum de indebito, in prin. Item impedit. ff. de rei vend. l. vl. C. qui potio. in pig. habe. Auth. ſi poſſeſſor. nam conuentus rei vendicatione uel pignoratitia, negans ſe poſſidere, conuictus de mendacio, cōmodum poſſeſſionis amittit: vt ibi: & Aquilia inficiatione creſcit in duplum. ff. ad l. Aquil. l. 2. & hæres qui negat legatum, conuictus non recurrit ad ſolemnitatem iuris, ut dicat̃ teſtamentum imperfectum. Inſtit. de fideicommiſ. hær. § vlt. Item impedit. Inſtit. de fideicōmiſ. libertati §. ſed quod. & in Auth. de trien. & ſemi §. ſtudium & §. illud actor. colla. 3. 1. Duas autem electiones q̄s ſimul proſequi non pōt: nec una electa redire ad alteram. ſup. eo. li. de elect. vt quis duas a. & facit ſup. de re iud. cum olim. An autē quis pluribus actionibus uti poſſit, no. 13. q. 2. ī prin. de relig. domi. cum dilectus. & per Inno. & Hoſti. de reſti. in integ. conſtitutus. & plene. ff. de tributo. ꝙ in heredem. §. eligere 3. [Nec ualet ſi dicas idem debere dici in exceptionibus, in quibus reus eſt actor. ff. de except. l. 1. ꝙ in actionibus. & eſt ratio: quia rei fauorabiliores. ratio rationis: quia in poteſtate actorum eſt agere: ſed conueniri non eſt in poteſtate reorū. ff. de do. excep. l. pure § fina. Dynus.] Licet autem ex titulo duplicato non agat̃. ſ. de fide inſtrum. inter dilectos. C. de contrah. emp. cum res. tamen bene excipit̃. ſup. de conceſſ. præben. poſt electionem. de religio. domi. conſtitutus & c. cum dilectus. In illa aūt decre. de præſcrip. ueniens, ſimul ꝓponebantur illa duo, priuilegium & p̄ſcriptio, per quorum unum uidebatur recedi ab altero, ut ibi patet. Sed nonne contraria allegans non auditur, ut 23. q. 7. quod autem, in prin. de appel. ſollicitudinem. in fin. C. de fur. & ſer. corru. l. 1. Quidam indiſtincte dixerunt allegantem ꝯria nō audiri per prædictam decret. inter dilectos, ſed obſtant ſupradicta iura. Alij dixerunt. ſ. Gul. Naſo. Tan. & Goffre. recitando, ꝙ illud habet locum in actore, & in eadem inſtantia iudicij: nam ſecus in diuerſis. ff. de inofficioſo teſta. l. Papinia. § ſed nec impuberis. in reo autem non habet locum, ut ſup. probaui. Sed huic opinioni contradicit prædic. decre. ueniens. nam ibi erāt mutuæ petitiones: & ſuper eo ſuper quo ſe defendebat abbas, non audit̃ ibi allegans contraria: p̄ſcriptionem, ſ. & priuilegium. Et ideo dixerunt quòd non auditur allegans contraria in eadem inſtantia iudicij, ut in cōtrarijs: ſed in diuerſis bene: & ideo dixit lex, ꝙ qui primo egit de inofficioſo teſtamento, & ſuccubuit: poteſt poſtea dicere nullum, ut C. de inofficioſo teſtam. l. contra maiores 4. Sed huic contradicunt de præſcrip. auditis. & c. cum olim. ubi in eadem inſtātia proponuntur. Vnde dixerunt alij ꝙ ſub conditione licet proponere contraria: puta propono talem exceptionem, in qua ſi ſuccubuero, extunc propono talē, facit de excep. cum uenerabilis. & ꝙ ibi no. & ſic intelligunt ſ. dictas decre. auditis & c. cum olim. & hoc recitat Goff. ſeruari in curia. Sed hoc non colligitur ex ipſis decre. & uidetur quoddam diuinare. Vnde verius dicas, ꝙ aut ſunt contraria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, ſunt contraria, ſed ad unum finem tendunt: pone caſum in prædicta decre. auditis, & in decre. cum olim & in decret. poſt electionem. cum ſi. tunc proponi poſſunt in eadem inſtantia, & unum non præiudicat alteri 6. Si autem ad finem contrarium tendunt: pone exemplum per decre. ſollicitudinem. tunc ſimul uel in eadem inſtātia non proponuntur, ut ſupra dixi. Nec credas quod in prædic. decre. veniens. priuilegiū in eo ꝙ priuilegiū ſit contrarium p̄ſcriptioni in eo ꝙ præſcriptio, ſed te-

† Io. An. hic dicit accuſatu homicidij ſpecificati, negātē, ſi ꝯuicatur, excipere poſſe de ſua defenſione, ēt ſi ſuā negationē iurauerit Phi. ꝑ no. Bar. ī Au. ꝯ qui ꝓpriā. ego allego tex. in §. itē ſi vaſ. ſi de ſueſſi. cōtro. uer. neq̄ dēt dicere neceſſariā, ſicut vult Lot. ſin. 28. vide Iaſ. §. ſi q̄s. Inſt. de acti.

1 Dñt cōiter Doct. ꝙ ī his oībus eſt rō ſp̄alitatis vt puniat̃ mēdaciū Io. And.

2 Ego ibi dixi cām poſt Pet. de Anch.

3 Pe. Dyn. hic, & oēs ī l. edita. C. de edē. & c. 2. de lib. oblat.

4 Idē Dy. & eſt rō: q̄a ꝯriant̃ origine ñ affectu.

5 Vide ꝙ ibi dixi, ſu ꝑ ſi. antepen. gl. Io. And.

6 Eſt de mēte Dyni. ꝑ leg. ſcio §. vl. ff. de app.

nor priuilegij erat contrarius pſcriptioni: per præſcriptionem.n.ibi dabatur abbati plena & pura poteſtas recipiendi ordines à quocunque vellet epō: ſed p priuilegium cum determinatione dabatur prędicta poteſtas: ſi epſ catholicus non eſſet, &c. Dicunt tñ qdam referre in uerbis an ſcilicet dicat, allego priuilegium & præſcriptionem: & tunc debet audiri, an dicat, allego pręſcriptionem & priuilegium: & tūc non audit, quia ponit carrucam ante boues, & ſic intelligūt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: unde præcedens ratio uerior eſt. Et nota q exceptionem obijciēs non conteſtatur litē. ī e.li. de lit.conteſt.l.nec fatef, vt ī.eo.exceptionem.& adde quod ibi dicam & ɔcor. ad hanc regulam.de appel.cum parati.

¶ Idem.

REGVLA XXI.

QVod† ſemel [a] placuit, amplius diſplicere non poteſt.

QVod ſemel placuit.] Caſus ſic figuratur per capitulum primum de iud.in antiq. Quidam Titius fuit conuētus coram aliquo iudice ſibi ſuſpecto: fuit petitum à iudice utrum uellet eum recuſare tamquā ſuſpectum: & dicit illi: Si tu velles, poſſes me recuſare vt ſuſpectū pp talem cauſam: verumtamen ſi velis coram me litigare, ego miniſtrabo tibi bonā iuſtitiā: & delibera an velis coram me litigare? Ille reſpondit: ego cōfidens de legalitate veſtra, ſum contentus corā vobis litigare: & ſic ſemel ſibi placuit litigare coram eo: Poſtea pęnitentia ductus voluit illum recuſare vt ſuſpectum: vtrum poſſit? Reſpondet q non: quia q ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, & hoc verum niſi ſuperueniat aliqua cauſa de nouo.

¶ Prima glo. ponit exempla quatuor ſpecierum. Secundo ponit 23. caſus, q plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulam: de quo generali remittit. Quarto ponit quatuor quæ requiruntur ad regulam: ſcilicet q placitum non ſit a iure reuocatum, q ſcienter placeat: q nō ſola mente: & q alterius interſit.]

† Io. Mo. dicit exēpla ponē. da p c.de illis. ī ad ff. de def. impub. p l. ff. de inof teſt. l.ſi. ff. de aqua plu. accen. in diē.de va ca. mu. l. ptor. §.ſi poſt. &c. Io. And.

a ¶ Quod ſemel placuit.] Pone 1 caſum in matrimonio 32.q 5.horrendus.de iureiu. quemadmodum. ff. de adulter.ſi uxor.in ſi. In electo.8.q.2.dilectiſſimi.ī. eod.li.nulli.de electio ff.ſi decuri.l.pen.in fin. In iudice. 3.q.3.offeratur.de cau.poſ.cum olim C de iudi. apertiſſimi. Idem in alijs omnibus.4.diſt.in iſtis.ī.de proba.per tuas.ff.de neg.geſt. Pomponius.2.Fallit interdum hæc regula ex cauſa ſuperueniente: uel de nouo ad notitiam perueniente.ſupra eod. lib de electio. vt circa.& cap nulli. ſupra de excep. paſtoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.ſup. de offi.delega.inſinuante.ff de interrog act de ætate. §.ex cauſa.Item fallit in caſu.ff de mune. & hono.ut gradatim.§.reprobari.vbi medicus ſemel probatus iterum reprobaf: & eſt illud ſpeciale propter hominum ſanitatem: ne vniuerſitatis membra malo medico corrumpanf. Item fallit in omnibus caſibus in quibus à iure pmittitur pænitere uel variare: ſic in appellatione à qua licet appellanti recedere.2 q. 6. ſi quis libellos.de offic.deleg gratum ſup.eod lib.de elect.quamuis.& c. prouida & ſupra de appel. interpoſita. Item in patrono laico, qui variare poteſt accumulando ī. de iure patro quod autem.& c paſtoralis. In Cardinali, qui uariat in caſu.ſup.de elect licet. In moniali ī. eodem li.eo.ti.indemnitatibus.§.ſi autem. Et in teſtamento quod mutari poteſt uſque ad ſupremum uitæ exitum 13.q.2.ultima uoluntas. de celebra Miſſa. cū Marthæ ff. de adi leg l 4. Non obſtat pactum de non mutando.C.de pactis l.pactum quod dotali. ff de le. 3.ſi quis in principio.1.reſponſo.& in libello qui vſque ad litis conteſtationem mutari poteſt. C.de edē. l.edita. de hoc de libel obla c. 2.& accuſans ante inſcriptionem pænitet de accuſ.c.licet. Item iudex mutat interlocutoriam ſuam. ſupra de appella cum ceſſante.& dic, ut ibi.ff.de re iud. quod iuſſit. Item in mandato, ſocietate, & depoſito licitum eſt pænitere. inſtitu.mandati.§.recte.ſupra eod. lib. de procuſato. cap.2.& penult.ff.pro ſocio.ſed & ſocius.§.vltimo.ff. de depoſi.l.1.§.penult.& regulariter in contractibus innominatis. quod dic ut plene not.ff.de condi.cau. da. cauſ.nō ſe.ſi pecuniam. Item præcariū ad certum tempus cōceſſum, etiam ante tempus reuocatur. ff. de præca.l.cum precario ratio. quia certi temporis adiectio eſt contra naturam illius contractus. Item ſoluuntur ſponſalia de futuro per ſecuta ſponſalia de præſenti.de ſpon. ſi inter.& ſponſalia de præſenti per ingreſſum religionis. de conuerſio.coniug.ex publico.& ingreſſus religionem, ante annum uel profeſſionem pænitet.& de regu.ad noſtram.& profeſſus unam religionem, etiam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eodem titu.licet. Et a ſimplici uoto receditur per ſequens matrimonium.ſup.e.li.de uoto, & vo.redemp. capitulo unico.ratio ibi. Item a voto de certa religione profitenda receditur per ingreſſum etiam regulę laxioris. ſupra eodem libro. de reg.qui poſt votū. Itē fallit in caſu in quo licet inf. triduum pęnitere.ſup. de regula.ad noſtram.& eodem libro, & titulo conſtitutionem.in fine.

† Io. An. tenet hic ualere ſecundum teſtm. nō obſtante primo renato: neq; teſtatorē eē penitū. Item Phil. ſed videto Imolā in c cū ɔtingat ī iur.

Item in electo, qui conſentit electioni de ſe factæ: qui propria auctoritate pęnitet ante confirmationē. de tranſla.inter corporalia.ſecundum Ber. In his igif & ſimilibus caſibus, quod ſemel placuit, adhuc poterit diſplicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, quòd nullus poteſt uenire contra factum ſuum. de quo dic ut no.55 diſtinct.pænitentes.de elect. noſti.& de cleri. coniuga.diuerſis fallacijs. Et not.quòd hæc regula non habet locum in ijs quę improbatur à iure 2. ut in prædic. capitulo pænitentes.55.diſtinct. ſupra de pact capitulo ultimo.ſup.de foro competenti.ſi diligenti.C.de arbit.l.pen.ubi licet partes faciāt pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellationi renuntient: nihilominus recedere poſſunt [Expone & remitte ut dixi de arbi. cum dilectus, ſuper fin. vltimæ gloſſ.] Item habet locum in ijs quæ ſcienter placent, & non per errorem facti.38. diſtinct. quamuis.22.q 2. in quibus.& ſupra de elect.cum in cūctis. & de ſol.capitulo ultimo.de coniug.ſeruo cap.2.& vlti.ff.de iuriſdictio.omn.iud.ſi per errorem. Item requiritur quòd non placeant ſola mente, ſed verbo uel facto.ſup.de ſpon.tuæ. Et q alterius intereſt facit inf.eod.mutare.& quod ibi dicam.

2 Vnde dicit Io. Mo. q ſemel culpa remittit. & ordinari pt i bonā pęnā. vel ut dicit, homo ruēs i peccatū non reſurget nec ex ſe nec à ſe: ſed gratiā pueniete. Io. An.

ADDITIO. Dyanus hic plene tractat an faciens ſecundum teſtamentum habeat neceſſe ſpecialiter reuocare primum, in quo erant uerba derogatoria.

Secundo, an ſufficiat ſolum generalis reuocatio. Et dicit quòd forte non erraret qui diceret ſecundū ualere per § & ſi quidem. in Authen. de teſtamen. imperfect.ubi ſufficere uidetur expreſſa reuocatio: nec requiritur ſpecialis. Tamen ipſe tenet cōtrarium, ſcilicet q requiritur ſpecialis, per l ſi quis.in prin.ff. de lega.3.ſuperius allegatam, ubi dicitur, niſi ſpecialiter dixerit, &c. Si uero ſpecialiter reuocat, certum eſt ualere ſecundum, ut ibi: niſi tranſiſſet ad naturam contractus excedens fines ultimæ uoluntatis.ff. de donat.cau mor.l.ubi ita donatur Et quòd illud in teſtamento fieri poſſet, quod in contractu, patet ff.de aſſigne.liber.l.aſſignare.& not.ff.de ſta.hæredes.§.vltimo. Ioan. And.

Non

¶ Idem.

REGVLA XXII.

NOn † debet aliquis alterius odio prægrauari.

NOn debet aliquis.] Caſus primo ſic figuratur per capitulum, ſi habes. 34. q. 3. Ponamus ꝙ Titius manus violentas iniecit in clericum, vel aliud graue delictũ perpetrauit dignum excommunicatione, vtrũ filius pro delicto ſui patris delinquentis debeat excõmunicari; Reſpondet ꝙ non quia quis non debet grauari odio alterius: & iſtud eſt regulare. Aliquando tamen propter delictum patris puniuntur filij, vt in crimine læſæ maieſtatis, l. quiſquis. C. ad legem Iuliam maieſta. & in crimine hęreſis. ſup. de hęre. per totum. iſtomet libro. Item poteſt figurari caſus per capitulum, ſi compromiſſarius. §. 1. ĩ. de elect. Certum eſt ꝙ ſi canonici alicuius eccleſię cathedralis, vel collegiatæ eligant in ſuum prælatum aliquem indignum, ſunt priuati pro illa vice poteſtate eligendi. Sed ponamus ꝙ canonici compromiſerunt in aliquos arbitros, qui arbitri ſcienter elegerũt indignum: vtrum canonici cõpromittentes ſint priuati poteſtate eligendi pro illa vice? Reſpondet ibi ꝙ non: ne iſti canonici ex dolo arbitrorum puniantur. Item poteſt poni caſus in l. ſi quis. circa finem. C. de inofficio. teſtamen. vbi dicitur, ꝙ antiquitus mater poterat filium ſuum etiam non doli capacem exhæredare odio mariti: hodie illa lex corrigitur, ꝙ odio mariti vxor non poterit filium ſuum exhæredare, niſi commiſerit cauſam ingratitudinis erga matrem, & hoc per rationem huius regulæ, ne filius grauetur odio patris ſui.

[Prima, gloſſa primo ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, Reſpondet, remittit, & dat ſimile. Iterum ſucceſſiue format quinque obiectiones, quas ſoluit. Tertio dat ſimile ad regulam, & continuat infra proximam]

a ¶ Non debet aliquis. 1] Pone caſum in filio, qui non excõmunicatur pro peccato patris. 24. q. 3. ſi habes. In compromittentibus, qui non puniuntur dolo compromiſſarij. ſupra eo. lib. de elect. ſi compromiſſarius. §. 1. Idem C. de inoffi. teſtam. ſi quis in ſuo. verſus finem, vbi reuocatur lex antiqua, quę permittebat filiũ exhæredari à matre propter paternum odium. Ad idem 1. q. 4. Iudæi. de ſimo. nobis, & c. ſicut tuis. ſupra eod. lib. de iniur. & dam. da. & ſi pignorationes. C. de pœnis. l. ſancimus, cum ſimi. Contra. 2. q. 6. biduum. ver. ſi aduerſus abſent. de cauſ. poſſ. cum olim. ff. de tribut. procuratoris, vbi negligentia, vt in primo: factum, vt in ſecundo: dolus, vt in tertio, procuratoris nocet domino. Sed dic ꝙ ratione mandati ipſe dñs videtur id facere: vnde eius odio grauatur inquantum fines mandati patiũtur, in eo ꝙ excedit non. de off. deleg. cum olim. Intelligas hoc, vt plene not. ſupra vt lit. non conteſt. ca. 1. in fi. Idem dic in hęrede, qui grauatur pro defuncto: & in fideiuſſore, qui grauatur ꝓ principali, vt no. de hoc per Gar. in prædicta decre. & ſi pignorationes. Item cõtra 70. diſt. neminem. vbi in odium ordinantis deponitur ordinatus. Sed ibi non ſolum fuit odium ordinantis: ſed delictum ordinati, qui ſe permiſit ſine titulo ordinari, vt ibi not. Item contra 56. diſt. per totum. 1. q. 4. c. eccleſia. §. item peccato. 6. q. 1. ſi quis cum. 15. q. vl. cum multæ. 24. q. 3. in prin. 35. q. 2. ita nos. de conſecr. diſt. 1. in ſancta. ibi, perit iuſtus ſæpe pro impio, ſupra de filijs presbyt. per totum. ſupra de ſpon. non eſt vobis. de hæret. vergentis. ſupra eo. tit. eo. lib. c. 2. §. 2. cum multis ſimilibus. Sol. triplex eſt pœna, ęterna, ſpiritalis & temporalis: quod proſequere, vt not. 1. q. 4. in ſumma & 24. q. 3. in ſumma. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. quæſiuit. Pœna 2 ergo temporali vel ſpiritali alia ab excommunicatione ſæpe punitur vnus pro alio & ſpeciale eſt: & rationem videre potes, vel in odium criminis: puta læſæ maieſtatis, hæreſis, vel ſchiſmatis. Ad hoc ſupra eod. lib. de ſchiſma. cap. vnico. Vel quia incontinentia paterna timetur in filio, & facit quod dixi ſupra eod. ſemel, in fin. Item contra. ff. de inſti. ſed & ſi pupillus. §. cęterum. in fi. Sed ibi fuit culpa præponentis, & eodem modo ſoluitur. ff. de offic. proconſul. obſeruare. §. 1. quia ibi culpa fuit proconſulis ſecum ducentis vxorem. Item contra. C. in quibus cau. pign. ta. contra l. ſatis. vbi bona mulieris, in caſu mariti primipilarij ſunt tacite obligata: ita quod ſi ipſius bona exhauſta ſunt, bona vxoris diſtrahuntur. Sed illud eſt ſpeciale. Facit ad hanc regulam inf. eo damnum quod quis, & quod ibi dicam: & ſatis continuatur hæc regula cum inf. prox. per quam etiam reſpondetur ad contraria ſupra ſignata.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ad propoſitum 56 diſt. ſuperius alleg ꝙ vnius delictum quandoque cauſat defectum in alio, vnde eſſe non legitime natum, non eſt nota delicti, ſed defectuſ. de purga. cano. accedens, & ſecundum eum intelligitur regula, quod non impingitur in toto, licet in tanto. Illegitimi tamen alieno vitio laborant: & ideo digni ſunt venia. C. de na. lib. l. legem Ioan And.

† Io. An. hic mo. net qõnẽ an lterdictũ latum ꝰ valuerſ ſtatẽ, cõprehẽdat abſentes vel ꝯdicẽtes, remittit ad no. ꝑ c. ſi ſnia de sẽt. ex cõ. ĩ e. & an virtute repreſaliarũ capta cũ bona cõſciẽtia teneri poſſint. I. An. & Alber. late diſputãt.

1 Dy. ponit exemplũ ff. de bon poſſ. ꝰ tab. leg. 1. §. ſi emãcipatꝰ & ff. ď pꝫ. l. crimen vel pꝫ. & de decu. l. 2. §. in filijs. & examinat an exhẽdatio filij penitꝰ excludat ne potẽ. Bar. l. l. ſi quis poſth. ff. ď li. & poſthu. Sal. l. ſi qs filiũ C. de ioſ. ſi. teſta.

2 Vid oſno Alfonſũ, caſtrũ li. 2. ď iuſta hæret. punitiõe c. 10. & 11. vbi pleniſſime ď hac difficultate.

¶ Idem.

REGVLA XXIII.

SIne culpa b, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.

SIne culpa 3.] Iſtud capitulum continet duas regulas, Prima eſt, ꝙ non debet quis puniri ſine culpa: Secunda regula eſt, quòd punitur quis ſine culpa, quãdo ſubeſt iuſta cauſa. Caſus quo ad primum dictum poteſt figurari per l. ſi putator. ff. ad legem Aquiliam. Aliquis Titius putabat frondes alicuius arboris exiſtentis in ſuo fundo: accidit quòd aliquis tranſeundo ſub illa arbore fuit occiſus: vtrum putator teneatur l. Aquilia? Reſpondet: aut poteſt apprehendi culpa in ipſo putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum, & non pręclamauit antequam proijceret frondes, & tunc tenetur l. Aquilia: Aut arbor ipſa erat in medio ſui fundi: & quia non potuit cogitare quòd ibi aliquis tranſitum faceret: quia alicui non erat licitum tranſitum facere per ſuum fundum. & ſic non tenetur, quia non eſt in culpa: & ſine culpa non eſt aliquis puniendus.

¶ In ſecundo dicto figuratur caſus per cap. ſi cuius. 34. diſtinct. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum vidua corrupta: vtrum efficiatur bigamus? Dicitur ibi ꝙ ſic: & non poterit promoueri ad ordines: & non punitur ex culpa ſua: ſed quia ſubeſt iuſta cauſa, videlicet propter defectum ſacramenti.

¶ Item poſſet poni exemplum per cap. tua. de cleri. ægro in antiq Aliquis Titius clericus ſine culpa ſua incidit in lepram: vtrum poſſit priuari redditibus ſaltem patre redituum ſuum beneficij; Reſpondet quòd ſic: & ideo priuatur ſine culpa: non tamen ſine cauſa.

[Prima glo. ponit exempla regulæ & exceptionis: reddit rationem regulæ, & remittit.

b ¶ Sine culpa.] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone caſum 56. diſtinctio. ſatis peruerſum. ſupra de conſtitut. cognoſcentes. ff. ad leg. Aquil. ſi putator. In exceptione pone caſum in marito corruptæ, qui à promotione ſine culpa repellitur: tamen ex cauſa propter ſacramenti defectum. 34. diſtinct. ſi cuius. In clerico leproſo, qui ſine culpa propter ſcandalum priuatur eccleſia de cleric. ægro. capitulo tua. quod dic, vt ibi ſcripſi.

Item in domino ſerui, qui noxam dedit, qui compellitur emendare noxam, vel dare ſeruum pro noxa. Inſtitut. de noxa. actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur ſine culpa. 15. quæſt 7. inuentum. de homi. Ioannes, & c. vlti. C. de pœnis, ſancimus. ſupra de conſue. cap. pen. & ſupra regula proxi. cum ſuis concord. Et eſt ratio: quia pœna eſt menſura culpæ de offic. deleg. ſane 2. de tranſact. capitulo vltimo. de homi. ſicut dignum vbi autem non extat menſurandum, menſura locum non habet: ego vbi non eſt culpa, nec

3 Io. A. & Phil. examinãt: acolithus beneficiatus ſuſcepto filio ex cõcubina, genuit alterũ ex legitima vxore: qua mortua ipſe ĩ extremis cũ olĩ cõcubina matrimoniſauit: an illi filio debeatur hẽditas q̃ cõſuetudo defert primogenito.

pœna. Bene tamen ex cauſa punitur quis ſine culpa ſupra, vt lit. non conteſt. qm̃ frequẽter. §. ſi vero, in fine. Et hæc materia plus glo. non indiget: proſequere ꝑ eã, vt not. 22. diſt. renouantes. ꝫ. de conſtit. cognoſcentes, & de priuil. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exemplum in hac regula cum fauore publicæ vtilitatis res aufertur poſſeſſori, & datur militi, qui virtuoſe ſe habuit 1. ff. de euict. Lucius. de rei vendi. Item ſi verberatum. §. 2. Io. An.

1 Vid̃ Fe. c. q̃ in ecceleſiarũ. 1. col. de cõſt. Bar. in l. itẽ ſi verberatum. de rei vend.

¶ Idem.

REGVLA XXIIII.

QVod quis mãdato [a] facit iudicis, dolo facere non videtur: cum habet [b] parere neceſſe.

QVod quis mandato.] Caſus figuratur primum per capitulum, miles. 23. q. 5. & aliqui intelligunt in milite ſed idem in executore ſententiæ.

CASVS. Quidam Titius commiſit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo ſupplicio: fuit captus ꝑ iudicem ſæcularem: quia talis Titius erat laicus: & q̃a iudici conſtitit de crimine perpetrato per ipſum Titiũ eundem condemnauit ad mortem, vt laqueo ſuſpenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionem ſentẽtiæ, vt illum Titium laqueo ſuſpẽderet: iſte miles paruit iudicis, & Titium laqueo ſuſpẽdit: vtrum iſte miles cenſeatur homicida: & tamquam homicida ſit puniendus? Reſpondetur ꝙ non: quia non eſt in dolo, nec in culpa, eo ꝙ neceſſe habuit iudici parere.

¶ Alij intelligunt iſtud capitulum in alijs militibus, & non in executoribus ſententiarum: & tunc ſecundum iſtum intellectum caſus figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionem contra rempublicam: & fuit ordinatum ꝙ bellum ei indiceretur: & fuit ordinatum ꝙ alij milites iſtum militem & alios rebelles occiderẽt: qui milites parendo mandatis Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum ſint cenſendi homicidæ, & tamquam homicidæ puniendi? Reſpondet quod non: quia non ſunt in dolo, eo quod iſtos rebelles occiderunt ad mandatum regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis. ¶ Item poteſt caſus poni per ca. ſi clericos. ꝫ. de ſenten. excom. Ponamus ꝙ eps̃ Pictauen. eo quia non habet territorium: nec poteſt capere malefactores, niſi infra ſepta domorum epiſcopaliũ: vnde epiſcopus præcepit laicis, vt quendam clericum crimino ſum caperẽt & ad ſe adducerent: ad pręceptuũ epiſcopi iſti laici talem clericum ceperunt, & ep̃o adduxerunt, & incarcerauerunt: vtrũ ipſi incurrerint aliquam ſententiam excommunicationis? Reſpondet ꝙ non: quia mandato licito ep̃i obtemperauerunt: & hoc faciendo non fuerunt in dolo. ¶ Item poteſt poni caſus per l. ſi quis. §. doli mali. ff. de iuriſd omnium iudic. hoc modo. Ibi. n. dicitur: ſi quis album prætoris poſitum cauſa perpetuę iuriſdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorũ: Accidit ꝙ pręcor alicui iniunxit vt ipſe corrumperet album ſuum: iſte ad mandatum prætoris corrupit album; vtrum incidat in pœnam quinquaginta aureorum? Reſpondet ꝙ non, quia antequam quis incidat in illud edictum, requiritur ꝙ ipſe commiſerit dolum; & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

2 Dyn. & ponit exẽplũ ꝑ l. ff. de aqua & plu. arcẽ. l. ꝗ quã. in prin. ff de iol. ſi ſti pulat⁹. §. ſi lance. Io. An.

¶ Prima gloſſa dicit primo vnde ſumpta, & ponit exempla: ſecundo exponit regulam, & rationem reddit: tertio illam conuertit.

a ¶ Quòd quis mandato 2.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. e tit l. non videntur data. §. qui iuſſu. Pone caſũ in milite, qui de mãdato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato ep̃i capit clericũ. ſupra eo li. de ſen. excom. ſi clericos. Et in eo qui iuſſu pręto ris corrupit album: qui excuſatur à pęna. ff. de iuriſdict. omnium iud. ſi quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium ſuum exercendo 3. ff. ad Trebel. ſeruo. §. cum prætor. Et cauſa quare tũc excuſatur parẽs, eſt iudicialis auctoritas, vt ibi. ſecundo, ne contra publicam vtilitatem impediatur punitio maleficiorum, vt ff ad leg. Aquil ita vulneratus. ſit vero non exercet officium ſuum: non eſt parendum niſi ex reuerentię exhibitione. ff. de in ius vocan. l. generaliter. nam interdum reſiſtere debent officiales 4. de pœniten diſtinc. 1 nemo, ſupra de electio. fundamenta. §. iudices. Apertius eo. lib de pœnis, fęlicis. ad fin. C. de appella. quoniam, & hoc verum in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendũ eſt 11. q. 3. ſi dominus. de ſent. excom. inquiſitioni. ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ ſine dolo committuntur, & extra officium parens excuſatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et no. ꝙ ſicut dolo caret qui iudicis obtemperat præcepto: ita econuerſo, dolo non caret, qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eo. tit. l. non poteſt dolo carere, qui imperio magiſtratus non obtemperauit.

3 Diſtinguit hic Dyn. vt not. ꝫ. de temp. ord. ad ae res ĩ glo. 2. Io. An.

4 Pet. de Anch. in reg. ea § ꝫ. c. 2. col.

¶ Idem.

REGVLA XXV.

MO-

ADDITIO. Facit hęc regula, quod quis, & c. ad quęſtionem debitoris, qui de mandato iudicis vel curię ei ſoluit quod debebat creditori, quam vide in Spec. de ſolu. §. nunc aliqua verſic. illud autem quæritur, ecce. Ioan. And.

[Secunda gloſſa not. à contrario: dat ſimilia. arguit ad quæſtiones, & remittit.]

b ¶ Cum habeat.] redditiuũ cauſæ: in his ergo in quibus non habet neceſſe parere, vt in atrocioribus, quæ ad ſuum non ſpectant officium, dolo nõ caret, vt ſupra dixi. & facit de ſent. excom. vniuerſitatis. vbi verberant monachum, ſi eſt laicus, licet faciat hoc de mãdato abbatis ſui, excommunicatus eſt: Et nota ꝙ dicit: cum habeat parere neceſſe: ſicut enim neceſſitas excuſat à furto, vt de conſecrat. diſt. 5. diſcipulos. ſup. de fur. c. 3. ad hoc. ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui: ſic & à dolo, vt hic vides: cum ergo nullum ſit maleficium ſine dolo, vel lata ſaltem culpa, quæ dolo comparatur 5. 11. q 3. aliquos. de ſen excomm. c. 1. ff. de iu. iur. l. illud. ergo & à quolibet malẽficio excuſat neceſſitas: quod intelligas vt ſupra dixi. Eſt autẽ regula hęc in argumento ad quęſtionem, de eo qui ad mãdatum eccleſiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis. de hoc not. 34. diſt. ſi cuius. de coniug. ſpru propoſuit.

5 Do. tex. l l. cũ ãt. §. capitale ſi ꝗ ę dil. edic.

MOra ſua.] Caſus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochianus tẽpore meſſium vel vindemiarum non ſoluit mihi decimam, ſed illam retinuit apud ſe: Accidit ꝙ aliquo caſu fortuito decima perijt ſine culpa ſua: quia milites tranſeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici ſui: inimicitia tamen contracta ſine culpa, decimam per violentiam acceperunt: nunquid tenetur mihi ſoluere ęſtimationem decimæ peremptæ? Reſpondet quòd ſic: quia iſte fuit in mora ſoluendi mihi decimas: & ſua mora debet ei eſſe nociua. Item poteſt figurari caſus per capitulum vnicum, de commoda. ſupra. Sed pro intellectu huius caſus eſt præſupponendum, quòd commodatarius non tenetur de caſu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: verumtamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo ſic caſum: Commodaui tibi librum meum ad vſum tuum: certum eſt quòd ſi liber meus non perierit culpa tua, ſed caſu fortuito tu es liberatus: Sed ponamus quòd commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vſum: lapſo tempore iſto interpellaui, & requiſiui te, vt librum

mihi

mihi reſtitueres, ꝙ facere recuſaſti indebite & iniuſte, & ſic fuiſti in mora reſtituendi mihi librum meũ: poſtea liber meus aliquo caſu fortuito perijt apud te: numquid teneris mihi ſoluere æſtimationẽ libri? Certe ſic. Item pôt poni caſus in fure, qui ſemper eſt in mora reſtituendi rem ſurreptam: ſi res pereat perit periculo ſuo: ideo tenetur ſoluere æſtimationem.

ra a † ſua cuilibet eſt nociua.

† Dynus tractat ꝺ intereſſe: & Ioan. Igne' in l. quatenus. ff. de ꝺ reg. iu. & Ph. Io. And. petunt: an poſt aſſignatũ ꝑ emptoriũ audiatur exceptio.

¶ Idem.

[Prima gloſſa dicit primo vnde ſumpta, & ponit exempla: ſecundo ponit tria, quæ requiruntur ad moram: & quomodo tunc tenetur de caſu etiam naturali: tertio proſequitur de mora aliena: & de materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro & contra, & ſoluit.]

a ¶ Mora ſua.] hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. in condemnatione. §. vnicuique. Pone caſum in eo q eſt in mora ſoluendi decimas: quia pereunt periculo ſuo, etiam caſu fortuito. 16. q. 1. decimæ. Idem in commodatario, vel depoſitario, qui fuit in mora, de commoda. c. vnico. de depoſi. bona fides. Idem in fure, qui ſtatim eſt in mora. C. de fur. l. ſubtracto. Circa hanc tñ regulam not. ꝙ ad hoc, quòd quis dicatur moroſus, requiritur ꝙ ſciat ſe debere, vel ſcire debeat quòd interpellatus fuerit a die vel homine: & quòd habuerit poſsibilitatem dandi, hoc habes. ff. de rebus credit. l. ꝙ te, & tunc tenetur moroſus de caſu fortuito: ēt ſi eodem modo fuiſſet res apud dominum peritura: ſm Accurſium, licet Martinus contra, vt not. in dicta l. ꝙ te. & probatur ff. de lega. 1. cum res. § vlt. fortaſſis n. dominus rem vendidiſſet: & apud alium perijſſet, & hoc tenet Bernar. ſupra de commo c. vni. & de depo. bona fides. Et not. ꝙ dicit, mora ſua: nam in duobus reis debendi altero interpellato alter liberatur interitu ſpeciei: 1 ſed interpellat⁹ tenetur ff de vſu. l. mora. in fine. Item mora fideiuſſoris ſibi nocet, non reo, quominus liberetur interitu ſpeciei: ſecus ecõuerſo. ff. de verbo oblig. cum filius, & l. mora. & hoc quia fideiuſſor habet cauſam a reo, non reus à fideiuſſore. Et imputet ſibi qui alterius obligationem in ſe ſuſcepit. Vnum not. ꝙ ſi debitor primo fuit in mora ſoluẽdi, & poſtea creditor in mora recipiendi, vel cõtra: ꝙ vltima mora nocet, vt ff. de vſu. l. debitor, & vide ꝙ not. de deci. cum homines. De mora autem & multiplici eius effectu, plene not. ff de vſur. l. mora. [Et per Hoſtien. in ſumma de vſur § ex quib. cauſis. ſub §. & mora, & per ipſum & Inno. de loca. propter, per Dynũ eo tit. potuit] Sed numquid mora ſemel cõmiſſa purgari poteſt? 2 Videtur quod non 12. q. 2. longinquitate. q. 2. puella, de electio cum in cunctis ibi, decurſo tẽpore, de ſupplen negligen præl. licet. & ca. vlt. ff de actio. & obliga. l. traiectitia. C. de contrahen & committen. ſtipul. magnam. Contra quod poſſit purgari. 18. diſt. cap 1. vbi de hoc, & 100. diſt. quoniam de ſupplen negligen præl litteras, de elect quod ſicut. in fi. de reb eccleſ. non alie. ſi quis presbyterorum de loca. & cõduc. propter. in fi. & c potuit. in fin. vbi de hoc, & de elect c vlt ff. ſi quis cau. l. & poſt tres. ff. de peri. & commo rei vendi. l. 1. C. de fideiuſ ſancimus, ſupra eo. li. de præben. ſi tibi. Solu. dic quod vbi dies præfigitur a canone vel lege pœnam imponente, mora purgari non poteſt: pœna n. ſemel commiſſa non purgatur, & ſic intelliguntur prima iura, & hæc regula, & hoc eſt verum, niſi eadem lege vel alia, vel canone caueatur in eo caſu moram poſſe purgari, & pœnam euitari & ſic intelligantur contraria. Lex autem illa, & ſi poſt tres, loquitur de præparatorijs iudiciorum, in quibus mora bene purgatur, vt ibi, cũ ſuis ſimilibus: ſed poſt litem conteſtatam nõ purgatur. ff de verbo. oblig l. ſi inſulã, multo ergo minus purgabitur pœna ſemel cõmiſſa, niſi forte fingeretur nõ fuiſſe in mora. 2. q. 6. biduum, de iudicum. Bertholdus. ff. de in integr. reſti. l.

Moroſus quis dicatur.

1 Et ſic ſibi non nocet: & hoc verum: niſi eẽnt ſocij. ff de duo re ꝺ. l pe. ſm Dy ſecundum quẽ ſibi imputet caſus in ſocietate participando, debuit. n. cogitare hoc euẽniri poſſe. ff. de ꝯdi. inde. l. indebitã. ff. loca. l. ſi quis domum Io. And.

2 Bar. in l. in ſulam. ff de ver. ob ca potuit. de hoc.

diuus, ſicut. n. a pœna canonis non appellatur. ſup. de appellat. conſuluit 3. & c. quia nos, nec pœna legis vt 3 ff. de verb. ſig. ſi qua pœna. ſic nec purgatur, vt ſup. dictum eſt, & hoc not. Gar. ſupra eo. lib. de ele. cupiẽtes. §. quod ſi per 20. & Ioan. And.

3 Vide ꝗ ibi notaui in glo. priuato.

REGVLA XXVI.

Ea † quę fiunt b à iudice, ſi ad eius non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt.

Ea quæ fiunt.] Caſus figuratur primo per capitulum, quorum vices 67. diſtinct. hoc modo. Ponamus ꝙ aliquis ſimplex ſacerdos, vel alius conſtitutus in dignitate: puta archidiaconus, decanus, vel cantor, non tñ epiſcopus, ordinauit aliquẽ in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinẽ, vtrum ille ſic ordinatus receperit talem ordinem? Reſpondet ꝙ non: quia poteſtas ordinandi clericos non depẽdet ab ordine ſacerdotis, niſi fuerit eps. Vel ſic: Ponamus, quòd aliquis ſimplex ſacerdos non eps protulit iſta verba apta ad conficiendum chriſma: vtrum conficiat? Rñdet quòd non: Idem eſt de conſecratione monialium: & generaliter cum quis facit ea, quæ nõ ſpectant ad officium ſuum: illa per eum facta viribus non ſubſiſtunt. Item poſſent poni alij caſus: videlicet per capitulum, indulgentiæ, de pæniten. & remiſ. eo. lib. ſupra. Aliquis eps vel archieps conceſſit ſubditis ſuis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus, centum dies indulgentiarũ: vtrum valeat talis conceſſio indulgentiarum? Certe non: quia ad officium epi vel archiepi ſpectat ſolum dare xl dies indulgentiarum, & non centum.

† Facit hæc regula, vt citatus corã iudice incõpetẽti nõ teneatur cõparere: ſi cõſtat ꝺ nõ iuriſdõne. Bar. in l cõtumacia. § cõtumax. ff. de iud. ꝺ quo lati⁹ hic per Fran.

[Prima gl. dicit primo vnde ſumpta, & ponit exempla: ſecundo dicit regulam ēt in bono quod fit, locum habere: & quòd loquitur in aliàs iudice: tertio q̃rit, & ponit duas opiniones contrarias: quarto ſignat cõtrarium, & ſoluit: quinto dicit regulam non loqui in ſpiritualibus, quæ dependent ab ordine.]

b ¶ Ea quæ fiunt.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. ti. l. factum a iudice. Pone caſum 68. diſt. quorum vices, vbi ſimplex presbyter ordines conferendo, chriſmando, virgines conſecrando, nil agit. Item ſupra eo. lib. de pænit. & remiſ. indulgentiæ, vbi non tenet indulgentia data ab epo vltra tenorem concilij generalis. Ad idem ff. de iuriſd omnium iudicum l. vlt. vbi dicitur, extra territorium ius dicenti non pareatur impune idem ſi ſupra iuriſdõnem ſuam velit ius dicere. Et habet hæc regula locum ēt cum bonum eſt id qꝺ facit iudex: tñ ex quo ad eius non ſpectat officium viribus non ſubſiſtit: pone exemplum 96. diſt. bene quidem: bonum. n. eſt ſtatuere res eccleſiæ alienari non poſſe. 12. q per totum 2. de reb eccle. non ali. per totũ: tñ ſtatutum Imperatoris ſuper hoc non valuit, quia ad eius non pertinebat officium, vt ibi. Ad idem de appel dilectus. ibi n. officialis archiep bonum & æquum decreuerat: tñ quia id ad ſuum non pertinebat officium ratione appellationis interpoſitæ ad Papam, non valet quod fecit: generale n. eſt, quod non ſufficit bonum facere, niſi & bene id fiat. 16. q. 2. monachi 2. de poſtul. c. 2. ff. de re mili. l. 3 §. in bello, & facit 23. q. 5. relegentes, & de colluſi. c. 1. & quod ibi not. Et ꝙ dicit regula, ea quæ fiunt a iudice: aliàs ſubaudi: nam in eo quod facit non pertinens ad officium ſuum, nõ dicitur iudex, ſicut ergo procurator fines mandati nõ debet excedere, ſic nec iudex fines iuriſdictionis, & hoc dico, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, ſiue arbiter: ſaluo eo quod de prorogatione not ſup de offi. de leg. l. & G. Quæri ſolet, ſi iudex, qui de decem tantum poteſt iudicare, iudicat de xx. an valeat ſententia in decem. Dixit Ioan. quod non: 4 quia res iudicata non pôt pro parte tenere, & pro parte non tenere. ff. famil. erciſcun. in hoc iudicio, & hoc ipſe not. 2. quæſtio 6. §. diffinitiua. ver. cum certa ratione. in fine. Ad contraria ibi ſignata 12 quæſtio. 2 ſi quos de ſeruis. C. de donat. ſancimus, poteſt reſponderi id ſpeciale fauore

4 Vr̄ de mẽte Ph. hic: cum quantitates ſint diuiſibiles. ad bo. l. 1 § ſi ſtipulanti. idẽ Eran Aretin. ad eũdem in l. conſultadiualia. C. de teſt.

donatio-

donationum. Ad decre. de arbit. cum tempore. de præben dilectus. poteſt dici, quòd ibi ſententia continebat plura capitula: vnde in vno poteſt tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum, & cum Ioan. concor. Accur. 1 ff. de iuriſdict. omnium iud. l. vlt. Hug.

ctant [a] officium, viribus non ſubſiſtunt.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

Scienti [b] & cōſentienti non fit iniuria, neque dolus.

¶ Idem.

REGVLA XXVIII.

Quæ [c] à iure com-

1 Qui tā tũ not. C. de re iud. l. 2. Ioan. An.

tamen & Lau. tenent contrarium, ſcilicet, ꝙ ſententia bene tenet in decem, & dicūt ſententiam reſcindi tātum in ſuperfluo, & hoc no. ex verbis illius ver. cum certa dum dicit, ꝙ contra ius geſtū videtur. C. quando pro uo. non eſt neceſ. l. certa. & pro eis facit quod not. de don. Apoſtolicæ. & reg. inf. eo. vtile & quod ibi dicam pro Io. optime facit prędict. decre. ſup. eo lib. de pœn. & remiſ. indulgentiæ. Pro Hug. & Lau. ſup. eo. li. de arb. c. 1. ff. de arbi. l. idem. §. ſi plures. Et facit hæc reg. pro his quæ dixi ſup. eo. quod quis mandato. Ad primū caſum cōtra 95. diſt. c. 1. vbi presbyteri chriſmabant 2 in fronte. Sed illud ad tempus à Greg. fuit ſpecialiter cōceſſum, & dic vt ibi: & tunc ad eorū ſpectabat officium: & ſi non ex ordine, ex demandatione, & vide quod de hoc not. de conſe. d. 5. manus, in vlt. gl. Nec habet locum hæc regula in ſpiritualibus, quæ potius dependent ex poteſtate ordinis ꝗ iuriſdictionis. Hinc eſt, ꝙ ſi eps̄, qui hoc poteſt ex ordine, conſecret alienam eccleſiam vel altare: vel ordinet alienum ſubditum, ꝙ non poteſt ex iuriſdictione: conſecratio tamen & ordinatio bene tenet: licet ordinatus executione careat. 7. q. 1. eps̄ in diœceſi. de tēp. or. quod tranſlationem. & dixi ī. eo ratū. Io. An.

2 Vide ꝫ ci. Tr. ſeſ. 7. de con fir cano. 2.

3 Hæc gloſſula ex nouella Io. An. huc fuit tranſlata.

a ¶ Non ſpectant.] 3 & hoc conſtat. facit ff. de re iu. cōtumacia § contumax non videtur. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iud. ſi quis ex aliena. ſecundum Dynum: quod dic vt not. de accu. veniens. & in gl. fi. Io. And.

4 Phi hic docet pręſumptiones doli. Dy. Io. A. petiūt, an cōpromittētes poſſent ꝫ pactū petere reductionē ad arbitriū boni viri, quærit Io. And. an notoriū priuilegiū, & quid de renuntiāte foro ordinarij. Font.

Scienti & conſentienti.] 4 Caſus in hac regula figuratur per l. 1. ff. de actio. emp. & vē. & pro intellectu huius caſus eſt pręſupponendum, quod quando venditor vendit aliquam rem, debet p̄dicere emptori onera ordinaria illius rei: aliàs teneretur ipſi emptori. Sed ponamus, ꝙ tibi emptori ſtipulanti vēdidi domū meam quæ debebat ſeruitutem domui vicini mei, forte ſeruitutem ſtillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam ſeruitutem: & tu emptor ſciebas bene: ꝙ domus mea debebat iſtam ſeruitutem: ego autem ſciens, ꝙ eſſes informatus de iſta ſeruitute, non p̄dixi tibi illam ſeruitutem in venditione facienda, vtrū poſſis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de precio quantum minus valet domus tibi vendita propter illam ſeruitutem? Reſpondetur ꝙ non: quia eras informatus de iſta ſeruitute: ideo non erat opus ꝙ vlterius de ea te informarem: quia ſcienti & cōſentienti non fit iniuria, neque dolus.

[Prima gloſſa primo dicit vnde ſumpta: & ponit exēpla: ſecundo ſupplet de ſcire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ: & notat copulam: quarto ſucceſſiue ſignat: & ſoluit tria contraria.

5 Dyn. de iniuria ponit exemplū per l. 1. ff. de iniu §. vſq; adeo. de dol ponit per l. 3. ff. ď lib. hom. exhi. §. ſi quis volentem. Ioan. An.

b ¶ Scienti.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. nemo videtur fraudare eos qui ſciunt & conſentiunt. Pone caſum in ingenuo, qui ſciens & conſentiēs cōtraxit matrimoniū cum ſerua, vel econtrario 29. q. 2. ſi quis ingenuus, & c ſi fęmina. In clericis, qui ſcienter & voluntate iocoſa ſe adinuicem percutiunt. ī. de ſent. exc. cap. 1. Item eo, qui ſciebat rem quam emebat ſeruitutem debere. ff. de actio. empt. & ven. l. 1. in §. 5. Et concordat ad hanc regulam l. eo. cum qui certus. Et quod dicit hæc regula, ſcienti, dic vel ſcire debenti ff. de ęd. edic. l. 1. §. ſi intelligatur. Ad hoc 16. diſtinct. quod dicitis, ſupra de cler. excommu. Apoſtolicæ. ſup. ꝙ me. cau. c. penult. in fi. Item dic ſcientia a principio: ſecus ſi ex poſtfacto. 6 ff. ď ædil. edi. l. iuſtiſſime. §. vlt. Et no. ꝙ dolus malus eſt omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circunueniendum, fallendū, decipiendū alterum adhibita, ſecundum Labeonem. ff. de do. ma. l. 1. §. 1. ſed ſciens non circumuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo ſibi non infertur dolus. Ergo inductus ad clericatum, vel monacharum non dicitur dolum paſſus, quia non eſt deceptus. 20. q. 3. conſtituit. vbi de hoc, & de conuer. coniu. dudū. in fi. & quod dicit hæc regula non inferri dolum ſcienti & volēti: verum eſt vt ex eo agi poſſit: infertur t̄n ita, quod naſcitur ex eo actio per exceptionem elidenda ff. de fur. inter oēs §. vlt. & penult. Et not. ꝙ hæc regula formata eſt copulatiue, & non diſiunctiue: vnde hæc duo coniunctim requiruntur. ſ. ꝙ ſciat & conſentiat: ſcienti. n. & non cōſentienti bene infertur iniuria & dolus. 15. q. 1. illud cū ſimilibus, ad hanc regulam ſignatur contra, de ſen. exc. contingit 1. ibi: huius manus iniectio: & ſi non violentia, t̄n iniurioſa noſcitur. Sol. non eſt iniurioſa, qui iniuria fit ipſi clerico volenti, vt hic: ſed eſt iniurioſa, quia fit iniuria toti ordini clericali: & ideo ibi ſequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item ꝫ. C. de rapto. vir. l. vnica, vbi ſi rapio virginem etiam volētem teneor. Sed hoc ideo: quia id voluit perſuaſione doloſa, quod plus eſt, quàm violentia. 7 ff. de ſer. cor. l. 1. § perſuadere. Item contra C. de fur. & ſer. corrup. l. ſi quis ſeruo. ibi ſciēs & conſentiēs agit furti & ſerui corrupti. Solu. de rigore & rei veritate illi ſcienti & conſentienti non fuit facta iniuria: t̄n de quadam æquitate agit, ac ſi iniuria vel dolus ſibi fuiſſet illatus, vnde nec furtū fuit ibi factum, nec ſeruus corruptus: ex æquitate t̄n agitur de vtroq;. 8 & facit hæc regula ad id quod dixi ſup. eo. poſſeſſor malæ fidei, ad fin.

6 Idē Dy. p modū obiectionis. Ioh. And.

7 Idē hic Dynus.

Quæ a iure.] Caſus figuratur per capitulū, quāto. ſup. de iudi. in anti. Laicis conceſſum eſt per eccleſiam, vt quamuis laici eſſent incapaces iuris ſpiritualis, & ei annexorū, vt poſſent iuſpatronatus poſſidere: (quatenus ipſi inducerentur ad fundandū, vel ædificandum, aut dotādum eccleſias) vt clericos idoneos in illis eccleſijs poſſent præſentare diœceſanis, qui diœceſani ad præſentationem patroni illos inſtituerent: Sed vtrum laici poſſint extendere illud priuilegium ad hoc vt poſſint cognoſcere de cauſis annexis cauſis ſpiritualibus? Eſt ibi textus, quod non, quia iſta conceſſio facta laicis eſt exorbitans a iure communi: Et illa quæ exhorbitant a iure communi, non ſunt trahenda ad aliquam conſequentiam.

8 Propter delictū: & gates eſt perniciosi exēpli, & ibi vide Paulū de Caſtro.

[Prima gloſſa dicit primo vnde ſumpta: & ponit exempla: ſecundo dicit idem in ampliando: tertio ſoluit quæſtionem.]

9 Scilicet ad viros in quib. eſſet eadem facilitas ꝗ in mulieribus. Io. And.

c ¶ Quæ a iure.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. quod cōtra rōnē. Pone caſum 25. q. 1. hinc eſt ēt. ſup. de priui. ſanc. ff. de conſti. prin. l. 1. in fin. Et concor. ad hanc regulam inf. eo ꝙ alicui. &c. in argumētum. Potes igitur intelligere hāc regulā in priuilegio, vt ſup. quia ſingulorum priuilegia legem cōem non faciūt. 25. q. 2. non exemplo. Item in iure pone caſum in Velleiano. nā regulariter quilibet intercedendo obligat: fallit in muliere, hoc ergo nō trahit ad conſequentiā. 9. Et idem in ſimilibus, & vide ꝙ dixi ſup. eo. priuilegium. & quod not. de priui. ſanc. & nota, ꝙ ſicut ea ꝗ exorbitant a iure communi, ad conſequentiam trahēda non ſunt vt hic: ſic nec amplianda, ſed reſtringēda vt ſup. eo. li. de fil. presby. is qui. in fi. 10. ad idem ī. eo. odia.

10 Per ꝫ ponebat hic Dyn. exemplū ſed ipſo proprie, vt patet ex gl. Ioan. And.

odia. Item licet fauorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tamen ad conſequentiam trahitur, vt hic. Et facit hæc regula ad quæſtionem qua quæritur; An fratres Eremitani, vel fratres ſancti Auguſtini, & alij religioſi Mendicantes, & non Mendicantes cōprehēdātur cōſtitutione illa extrauaganti nouiter edita ꝑ Bonifaciū Papam octauū, quæ incipit: ſuper cathedram præeminentiæ Paſtoralis, quæ habetur in cle. de ſepul. dudum. in qua exprimuntur ſolummodo Minores & Prædicatores. Et quidquid alij [1] dicant, dicendū eſt, ꝙ nō extendit̄ ad alios religioſos Mēdicantes vel non Mendicantes, vel ad ſeculares clericos, ſed ſolū Minores & prædicatores amplectitur: tum quia intentio Papæ vr̄ hæc fuiſſe, vt ꝑ verba ipſius conſtitutionis apparet: tum quia exorbitās eſt a iure communi illa conſtitutio, & ideo ad cōſequētiam nō trahenda nec amplianda, vt hic. vult. n. illa conſtitutio dari quartā, ēt de his, de quibus de iure dari non debet: ſicut de ornamentis relictis ꝓ fabrica, anniuerſatio xx. xxx. & ſic de ſingulis: puta relictis pro luminaribus, vel certis ꝑſonis. de teſta. c. vlt. de ver. ſign. ex parte 3. dicā ergo illa iura mutata & correcta per conſtitutionē [1] ſolū quoad expreſſos in ea: quo ad alios remaneāt adhuc ipſa iura. Correctio. n. iuriū eſt vitanda. s̄. de ele. eccleſia veſtra 2. cū ſi. In talibus. n. non arguimus de ſimilibus ad ſimilia, & cōcordat ꝙ dicā ĩ. eo. in pœnis. & facit ad hoc optime s̄. eo. lib. de ele. ſtatutū. & de reg. conſtitutionē & ita pronuntiatū fuit per profundiſſimæ ſcientiæ, & bonæ memoriæ virum dominum Ioannē de Monte Murlo: & per me in quadam quæſtione, qua fuimus ad conſulendum aſſumpti.

muni exorbitant [a] nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

QVod † oēs tangit [b] debet ab omnibus approbari.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † OBSCV-

Marginalia: † Io. An. & Phi. q̄runt, an valeat ſtatutū non vocatis abſentibus, illis tñ ꝑiudiciabile.

[1] Vide de hoc in 3. glo. & in ꝑall. cle. dudū §. hmōi. in gl. vt patet. Io. Andr.

[2] Hęc gloſſula. Ex nouella. I. An. huc fuit trāſlata.

a ¶ Exorbitant.] quaſi [2] deuiant vel diſcordāt: & idē verbum in decret prima, de fili presb. s̄. eo. lib. quam alleg. glo. Ioan. And.

QVod omnes tangit.] Caſus figuratur multis modis, ſm glo. Primo, per c. 1. 66. diſtin. Ponamus, ꝙ aliquis fuit electus & cōfirmatus in archiepm̄ alicuius prouinciæ: qui quidē electus & cōfirmatus petijt munus cōſecrationis: q̄ritur, qui debent eſſe p̄ſentes in cōſecratione faciēda? Rn̄det. ꝙ oēs ſuffraganei ſuæ ꝓuinciæ, q̄a illud negotiū oēs tangit: iō debebat ab oībus approbari. Itē pōt poni caſus per c. quia ꝑꝑ. de elect. in ant. Ponamus, ꝙ vacante eccleſia Pictauē. canonici illius eccleſiæ voluerunt ꝓcedere ad electionē futuri p̄lati. Sed q̄rit̄, qui debent adeſſe in electione facienda? Dr̄ ibi, ꝙ omnes canonici illius eccleſiæ: & ſi ſint aliqui abſentes, debent vocari: quia cū illud negotium omnes tangat, debet ab omnibus approbari ¶ Pro declaratione illius regulæ vr̄, ꝙ illud ꝙ omnes tangit, non dēt ab omnibus approbari: Et Arguitur de toto titulo de his quæ fiunt à maio par. c. in antiq. vbi dr̄, ꝙ talia poſſunt expediri per maiorem partem capituli: & tamen tale negotiū tangit omnes. Itē arguitur de l. maiorem. ff. de pact. vbi dr̄, ꝙ ſi aliquis debitor velit facere ceſſionem bonorum, non eſt opus ꝙ omnes creditores conueniant ad videndum fieri ceſſionē bonorum, ſed ſufficit ꝙ vna pars cōueniatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad ceſſionē bonorū faciendam. Gloſſa ſoluit dicens, ꝙ aliqua ſunt q̄ pertinēt pluribus vt vniuerſis: & in illis ea q̄ fiunt a maiori parte capituli valent, etiam altera parte contradicente: niſi contradicatur ex aliqua cauſa rōnabili: ſecus ſi illa eſſent explicanda ex mera voluntate: q̄a tunc deberent omnes conſentire, in cap. cum omnes, ſupra de conſtitut. in antiquis. Alia ſunt q̄ pertinent pluribus, vt ſingulis: & tunc omnes debent cōſentire. l. ſi per fundum. ff. de ſerui. ruſti. prædio. fallit in pluribus caſibus. Primo, fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarū: ſi fuit compromiſſum in plures arbitros, valet ſentētia facta a maiori parte. Item ſi pluribus patronis competat iuſpatronatus, præſentatio facta a maiori parte valet propter fauorem eccleſię: ne eccleſia patiatur detrimentum propter longam moram & vacationē.

[Prima gloſſa primo ponit exempla, & in fine reaſſumit primum exemplum, ſecundo ſignat contrarium, & remittit: declarat incidens contrarium: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quæſtionem: ponit opiniones contrarias, & ſecundū reprobat.]

b ¶ Quod omnes tangit.] [3] pone caſum in archiepiſcopo cōſecrando ab omnibus ſuffraganeis. 66. diſtinc. cap 1. In electione faciēda ab omnibus canonicis. de electio. quia propter in antiquis. In concedendo hauſtum aquæ: in quo omnes vocandi ſunt, qui ius hñt. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ad idem 34. diſtinctio c. 1. 8. quæſt. 1. licet. de tempo. ordina. ſi archieps̄. C. de authen. præſtan. l. vlti. ff. de adopt l. nam ita diuus. nam ſic qui læduntur, vocandi ſunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et not. ꝙ dicit id qđ tāgit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet quod facit maior pars, & ſic contra 65. diſt. c. 1. ſupra de his quę fiunt a maio par. c. 1. ff. ad munici. quod maior. Sol [4] Aut competit vt ſingulis, aut vt collegio ꝙ proſequere, vt not. per Bernar. & Innocen. de cōſtitu. cum omnes. Fallit autem hæc regula in caſu. Inſtit. de re. di §. religioſum. verſi. in commune, [5] vt not. in prędi decret cum omnes. Ad id quod ſupra dixi, ꝙ ſufficit quod facit maior pars collegij, contradicit decre. de re iudi. cum olim in fine ibi, plena omnium qui p̄ſentes fuerint, &c. Sed ibi ſubauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlti glo. nā illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars. [6] 56 diſtinct. Apoſtolica. de electio. cum inter canonicos. in princi. ff. de munici. quod maior. interdum tamen requiruntur duæ partes. de electio. licet. & eo. tit. ſcriptum. cū ſimilibus. ſupra eo. lib. de cleri ægrot c. vnico. cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorum dignitatum, vel canonicorū vocentur abſentes: & videbatur quòd non ꝑ prædict. decret. cum olim. in fine. hodie determinatū eſt ſupra eo lib. de præben. cum in eccleſijs. Item eſt argumen. ad quęſtionem, an Papa poſſit ſtatuere inuitis acolytis, ꝙ ipſi contineant. & hæc quæſtio not. 32. diſtin. propoſuiſti. & dixit ibi Ioan. ꝙ non: quia caſtitas ſuaderi poteſt, non imperari. 32. quæſtio. 1. integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictū penitus eſt falſum, niſi intelligas de promouendis: ſed ipſe de ꝓmotis etiam intellexit, vt eius verba demonſtrant. Monachis autem profeſſis, qui renuntiauerunt propriæ voluntati, auſterior regula poſſet indici, etiam ipſis non approbātibus, ſecundum Innocent. qui hoc not. de regula, ſuper eo. Et eſt ſatis expreſſum ſupra eo li. de ſtatu regula. cap. vnico. ibi monialibus indicit̄ auſterior vita: licet non poſſit ſine omniū voluntate ordinem mutare de his quæ vi metu cau ſi c pen. Et no. ꝙ ſecundum primum caſum quem poſui, archieps̄ de iure conſecrandus eſt ab omnibus ſuffraganeis: Papa tamen ſibi hoc vſurpat, [7] ſecundum Ioann. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & 51. diſt. qui in aliquo.

IN obſcuris.] Caſus in hac regula primo. figurat̄ ꝑ cap.

Marginalia: † Dy. declarat hāc regulā in cōtrib. i. vltimis voluntatibus & indelictis, ꝙ vltimū ꝓſequitur Phil.

[3] Dyn. ponit exēplū ꝑ l. receptū. ff. de ſer. ruſti. p̄dio. I. A.

[4] Idē Dy.

[5] Ad idē ff. de relig. ſi plures. facit ēt. ff. de pac maiorē. de cura. fur cōſil. §. fin. vbi ſufficit alterius auctoritas Dy.

[6] Niſi dicat̄ nemine diſcrepāte Car. in cle. 1. de reb. eccl. non alie.

[7] Recti' dixiſſet hoc Papę cōpetere ſuo iure, & ei' auctoritate cōceſſū ſuffraganeis, vt ipſi archiepm̄ cōſecrēt, vt patet ꝑ c. ſi archieps̄. ex. de tē. or. nec c. q in aliquo. 51. diſt. & c. pudēda. 24 q. 1. dī cūs ꝑſiā.

qui ſunt in loco, & c de elect. quia pp. præterea licet ſciat eccleſiam vacare, diem tamen aſſignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocandus 1 eſt, & dies notificādus, argu. ff. de adul. l. denuntiaſſe. concordat ad hanc regulam ſup. de reſcr. ab excōmunicato. ibi, qui de facto ſuo certus, &c. & de loca. & conduc potuit. ibi dies ſtatuta interpellat ſine alia hominis requiſitiōe. vt ſupra eo lib. de electio. cupientes, circa principium, ibi, vel poſt obtentam de ipſorum electione notitiam, &c. Et eſt hæc regula in argumentum ad quæſtionem qua quæritur, an is, qui ingreſſus religione in fine anni exiuit, ſi iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annum: & ſatis videtur, quòd non per hanc regulam: niſi conditio perſonæ, vel religionis mutata eſſet, & hoc tenet Bartho. Brix. in quæſtionibus ſuis in quæſtione quæ incipit: Aliquis intrauit monaſterium. [Eſt venerialis 68. & idē Guliel. in Specu. de ſtatu monachorum, verſi. 38. & vide quod ibi dicam.

1 Vocandus ē vt eligat: vbi. n. vltra ſcientiā requiritur factū alicuius, ei denuntiandum eſt. Bar. l. : §. fin. ff. ſol. ma. Phi.

¶ Idem.

REGVLA XXXII.

NOn licet [a] actori, quod reo licitum nō exiſtit.

ADDITIO. Qui ſciebat rem quam emebat, ſeruitutem debere: non aget ex vendito quanto minoris, vt tactum eſt circa princi. huius gl. Si vero ignorabat, agit etiam ſi venditor ſciens ſeruitutem vel vitium, dixit ſe nolle teneri nomine ſeruitutum, vel vitiorū: hoc. n. generale pactum non trahitur ad illa quæ venditor ſciuit ff. de actio. empt. & vendi l. hoc aūt, & facit quod ibi not. Dynus, & dixi poſt Vin. de pęniten. remiſ cum infirmitas, in fine, & vide in Spec. de empt. & vend. §. videndum. verſi. quid ſi venditor equi. & verſi. ſequen Aduerte. Dynus ſignans l. denuntiaſſe. ſupra allega ff. de adulte. pro contraria ad regulam: ſoluit quod in his quibus neceſſaria eſt denuntiatio, non ſufficit ſcientia, vbi vero ſola ſcientia eſt de ſubſtantia, non requiritur denuntiatio, &c. Io. And. Phil. Francus.

NOn licet actori. a] Caſus in hac regula poteſt figurari per c. prudentiam ſupra de mutuis petitio. in antiq. Ponamus, quòd a ſede Apoſtolica impetraui reſcriptum delegatorum ad aliquos iudices in cauſa, quę ſperabetur moueri inter te & me: & fuit commiſſa cauſa ipſis iudicibus cum clauſula, remota appellatione: Coram eiſdem iudicib. conueni te: & obtuli libellum meum: Cum reſtaret per te, reum reſpondere meo libello: voluiſti me reconuenire: & obtuliſti mihi libellum reconuentionis: lite conteſtata in tua cā recōuentionis: & concluſo & renuntiato in cauſa, iudex tulit ſententiam diffinitiuam contra me ad tuū commodum & vtilitatem: volui appellare: vtrū poſſim, & an ſit appellationi meæ deferendum? Reſpōdetur quòd non: quia non debet licere actori quod reo licitum non exiſtit.

a Io. An. & Phi. dicūt captū in habitu laicali cōtinue geſto ꝓducētē lr̄as, qb vocaſ cleric' & canonic' non ꝓbare clericaturam. Alber. in l. ſi dēt. ff co ꝯ: ſecus ſi habitum laici nō geſtaſſet. ex lr̄a. & tranſ.

[Prima gloſſa dicit primo vnde ſumpta: & ponit exempla: Secundo dicit quare formatur regula. Tertio ponit quaſdam differentias.]

a ¶ Non licet actori) Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff e. tit. l. non dēt actori. Pone caſum 4 q 4 cap. 2. ibi, accuſatores & accuſati æqua audiātur rōne. ſup. de mu pe ti. prudentiā. vbi remotio app'onis prodeſt reo vt actori, ad hoc C. de proxi. ſac: ſcri. in ſacris 3 ꝰ & qm̄. li. 12. [Dynus ponit exempla ſi reus poſt publicationē atteſtationum non producit teſtes. Item poſt litis conteſtationē non reuocaſ ꝓuocator: ergo nec actor in auth de teſt. ꝫ. illud coll. 7. ff. de ꝓcu poſt litē.] Et facit ad hanc reg. ſup eo in iudicijs, & ꝙ ibi dixi Formata aūt fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores ſunt rei, q̄ actores: vn̄ ſi quid actori licet multo magis reo, qui fauorabilior eſt, vt ſup. eo. tit. cū ſunt.

ſed ea ratione qua parilitas eſt ſeruāda in iudicijs, vt in prædi. l. in ſacris, & ſupra eo. in iudicijs. intelligaſ idem iuris, & econuerſo, vt non liceat reo, quod nō licet actori Nota tn̄ ꝙ reus maiores habet dilationes, q̄ actor, vt ff de fer. l. vlt. & reus habet deliberatorias, & non actor, vt in auth. C. de lit. conte. auth. offeratur. canonizata 3. q. 3 offeraſ. item ſi reus plures habet ordinarios, actor eliget vnum: 3 ſaluo eo quod de ſcholaribus dr̄ in conſtōne Friderici. C. ne fil. ꝓ patre, authen. habita. & ſic actor recuſet ordinarium: quod non pōt reus ſm leges, de hoc C. de iud apertiſſimi. & C. de iur. omn. iu. l. nemo, ſed ſm canones bn̄ reſeruatur ordinarius 11. q. 1 peruenit, de fo. com. ſi quis ꝯ clericum, ſecundū formam decret. de appel. cum ſpeciali, adhuc remanet differentia quo ad hæc: quia in p̄dicto caſu actor vnū eligendo 4 reliquum ſola voluntate recuſat, ꝙ non pōt reus: 5 immo neceſſe habet cauſam allegare & coram arbitris probare, vt in prædi. decret. cu ſpeciali. & a principio habet proponi exceptio de ſuſpecto, de hoc plene 3. q. 3. offeratur, de re iud. inter monaſteriū. Ex ſuperueniēti aūt cauſa reſeruatur per actorem, & reum, de off. deleg. cām quæ, & c. inſinuante. cum ſim. Item reus de maiori excommunicatione excipit contra actorem, ſed non actor contra reum, de iud. intelleximus. de exce. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris, quàm rei, quod probatur ſupra de do. & contu. cauſam quæ, & ſupra eo. tit. actor, qui, & idem in ſimilibus. Et not. quòd ſi reus vult ſe onerare ſuperflua probatione, mos ei gerendus eſt, vt ff. de prob. l. circa, & facit hæc regula.

3 Iſtud eſt regulare per l. cum clerici. C. de epi. & cl. gl. in uer. eligat. cum no. ſupra de off. de le. l. 3. ff. de eo ꝙ cer. lo. Ph.

4 Vel delegatum impetrando recuſato ordinariū, tn̄ & qn̄que reus impetrat. ꝯ. de reſcr. certū. & ibi dedi conco. in prin. Ioā And.

¶ Idem.

REGVLA XXXIII.

MVtare [b] conſilium

MVtare.] Caſus in hac regula pōt poni primo per c. publicato. de elect. in antiq. Vacāte eccleſia Pictauen. canonici illius eccleſiæ ſtatim cōuenerunt in vnum pro electione futuri paſtoris celebrāda: & ordinauerunt, ꝙ ipſi procederēt ad electionem prælati ꝑ formam ſcrutinij: & elegerunt duos vel tres ſcrutatores ad recipiendum vota ſingulorū: ſcrutatis votis, & publicato ſcrutinio, aliqui canonici videntes ſe deceptos ob aliquam cauſam, volūt recedere à ſua deliberatione, & volunt mutare conſilium: Quæritur an poſſint? Certe non: & hoc per rationem huius regulæ: qa quis mutare conſilium nō poteſt in detrimentum alterius. ¶ Item poteſt figurari per l. per fundum. ff. de ſer. ruſti. præd. Ponamus ꝙ ſint plures habentes aliquem fundum communem, qui volunt imponere aliquam ſeruitutem in ſuo fundo: certum eſt, ꝙ antequā valeat impoſitio ſeruitutis, requiritur quod omnes conſentiant in impoſitione ſeruitutis. Sed ponamus, quod aliqui iſtorum conſenſerunt in impoſitione ſeruitutis: cum poſtea dominus ſperaret habere conſenſum aliorum, primi volunt mutare ſuum conſilium, & alij poſtea conſenſerunt: vtrum poſſint mutare ſuū conſilium in præiudicium fundi dominantis? Dicitur ibi quod non, per rationem iſtius regulæ.

5 Et ſic eo caſu fallit regula. ff. eod. oīs definito. in prin. Io. And.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta & ponit exemplar & remittit ad regulam quòd ſemel. & ad caſus ibi exceptos, alium addens.]

b ¶ Mutare.] hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eod. tit. nemo pōt mutare. Pone caſum in electione. 9 q 2. dilectiſſimi. ſup de ele. publicato. & c. ab eo lib. 6. In eo, q ſeruitutem ceſſit, qui mutare non pōt, licet nondum ſocij ceſſerint. ff. de ſeruit. ruſti. prædio l. per fundum. ad idē C. de neg geſt l vlt ff. quorū lega. l. 1. ꝫ. ꝓdeſt. Illa igitur regula ſup c ꝙ ſemel intelligitur ſm iſtā. ſ. qn̄ ex mutatione voluntatis vel placiti alteri impedimentum vel detrimētum affertur, ut dixi: & fallit in caſibus ibi no. Itē fallit in ſuo hærede abſtinente, vel repudian-

repudiante: qui re adhuc in eodem ſtatu manente adi re pōt: vel tempus ad deliberandum petere. C. de repu. hære. l. vlt. ff. de iur. deliber. ſi quis ſuus. 1 (Eodem mō reſpōdetur ad l ff de col bo. nonnunquam.] Et facit hæc regula ad ea quæ not. ſup. de ele. in cauſis.

1 Gl ſequitur Phil.

a ¶ In alterius, &c.] a contrario 2 vbi alteri non præiudicatur, licet mutare. Et ſic facit ad quæſtionē domini mei, quam ſcripſi ſup. eod. lib. de renun. c. 2. in glo. ex quiſite in ſi. Ioan. An.

2 Hæc gl. de nouel la Io. An. huc eſt translata.

quis non poteſt, in alterius a detrimentum.

¶ Idem.

GEneri.] Caſus poteſt primo figurari per c. ſtuduiſti. de offi. leg. Sed ꝓ intellectu iſtius caſus eſt primo præſupponendum ꝙ legatus de latere, vel etiam alius legatus Papæ habet ordinariam iuriſdictionem in prouincia ſibi decreta, & concurrit cum quibuſcunque ordinarijs illius prouinciæ: ita quod poteſt adiri etiam in prima inſtantia.

CASVS. Ponamus, quod cum eſſet in hoc regno aliquis legatus Cardinalis qui dr̄ legatus de latere, & haberet ordinariā iuriſdictionem in tota prouincia ſibi decreta, Papa delegauit aliquā cauſam inter te & me epō Pictauen. quæritur, vtrum iſte legatus de cauſa poſſit ſe intromittere: quia erat talis cauſa in qua quilibet poterat eſſe actor & reus? Reſpondetur, ꝙ ipſe legatus non poteſt ſe intromittere: quia ſuæ generalitati derogatur per ſpecialem delegationem.

¶ Item poteſt poni caſus per l. ſanctio legum. ff. de pœnis. Ponamus quod a principe emanauit aliqua lex, ꝑ quam generaliter imponitur pœna omnib. contrafacientibus, vel contrafacientes puniuntur ad arbitriū iudicis: Aliquis fecit contra aliquam legem antiquā, q̄ imponit ſpecialem pœnam: vtrum illa noua pęna, quæ imponitur per legem nouam, extēdatur ad legē antiquam, quæ habet ſpecialem pœnam? R̄ndetur ꝙ non: quia quis duplici pœna puniretur. Item quia generi per ſpeciem derogatur: & ideo delinquens incurrit pœnam ſpecialem & non generalem.

¶ Pro declaratione huius regulæ opponit̄ de c. ex parte. de offi. dele. in antiq. vbi eſt textus, ꝙ Papa mandauit alicui, vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali eccleſia proximo vacaturo, in qua eccleſia erāt plures diaconatus: poſtea quidā alius a ſede Apoſtolica impetrauit reſcriptū & gratiam, per quam mandabat Papa cuidam executori vt ſi talis vellet reſignare ſuum archidiaconatum, reciperet illam reſignationē, & illi pro quo ſcribebat, conferret archidiaconum: & ſic pro illo Papa ſcribebat in ſpecie, & pro me ſcribebat generaliter: & tn̄ ibi dr̄, quod ſi vacet archidiaconatus per reſignationem, debetur mihi, & nō illi pro quo ſcriptum eſt in ſecundo loco: licet ego haberē generalem gratiam, & iſte ſpecialem. Item arg. de c. cum ordinem, de reſcr. iuncto c. veniens, de pręſcrip. & c. ex tua. de fil. presby. in antiq. ¶ Pro ſolutione iſtorū contrariorum reſpondet gl. quòd iſta regula primo fallit in priuilegijs, vt ſi alicui concedatur priuilegium generale: poſtea concedatur cuidā alteri priuilegiū ſpeciale contra illud priuilegium generale, nō valet priuilegium ſpeciale, niſi faciat mētionem de generali, & ſic iſta regula non hēt locum in priuilegijs: ſed hēt locum in reſcriptis. Sed adhuc in reſcriptis fallit, ſi reſcriptum generale venit purificandum in ſpecie, vt in c. ex parte. de offi. deleg. vt in primo contrario, litterę generales erāt purificandæ in primo archidiaconatu: & primus non erat conſecuturus plures arcidiaconatus, ſed vnum tantum. Et ſic proprie non eſt exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua de fil. presbyter. in antiq. dicitur, ꝙ Papa conceſſerat priuilegiū alicui epō, vt ipſe epſ poſſet diſpenſare cum filijs ſacerdotum, vt ipſi licite poſſent tenere eccleſias, in quib. ſui patres adminiſtrauerūt immediate: videlicet, vt filius poſſet habere illam eccleſiam, quod eſt cōtra ius: quia filius quantumcunque legitimus, nō poteſt tenere eccleſiā ſui patris: ſed epſ (vt dictum eſt) habuerat priuilegiū vt ipſe poſſet diſpenſare cum iſtis: Accidit ꝙ antequā epſ vteretur ſuo priuilegio acceſſi ad Papā, & notificaui domino Papæ, ꝙ talis filius tenebat eccleſiam, in qua ſuus pater immediate miniſtrauerat, quare petebam & ſupplicabā, vt Papa de illa eccleſia dignaretur mihi prouidere: vnde Papa dedit mihi executorem, cui mādauit, vt ipſe conferret mihi illam eccleſiam: dr̄ ibi ꝙ ſi epſ diſpenſauerat cum filio antequam vterer litteris meis, ꝙ meus executor non poterit vti ſua iuriſdictione: & tn̄ litteræ meæ erant ſpeciales, & priuilegium epī generale, & generi per ſpeciem non derogatur? Reſpōdet gloſſa, quod iſta regula etiam fallit iſto caſu, qñ virtute generalis poteſtatis eſt proceſſum ad diſpenſationem: ideo ſi antequam epſ diſpenſaſſet p̄ſentarem litteras meas & cœpiſſem illis vti: tunc per meas litteras, quę ſunt ſpeciales, eſſet derogatum illi priuilegio generali.

REGVLA XXXIIII.

GEnerib † per ſpeciem derogatur.

† Iſta reg. nō procedit in ſpē ſubiectiua, quia illa exēpli cā poſita vī. Bar. in l. q̄ſitum. §. vī ff de fun. inſt. Itē regula nō procedit vbicūq; per genus q̄ſitū eſt ius parti irreuocabile. l. ſingulariter. C. qui potiores.

(Prima gloſſa dicit vnde ſumpta: & ponit exēpla: Secundo dicit in reſcriptis loqui regulam non in priuilegijs, & cauſam reddit. Tertio ſignat contrarium, ſoluit, & remittit, & ponit dictum gl quod tres caſus excipit. Quarto not. duo, & ad ſecundum ſignat cōtrarium, & ſoluit.)

b ¶ Generi.] Hæc regula ſumpta eſt ex l ff eo. tit. l. in toto iure. Pone caſum 93. diſt. c. vlt. in diacono, qui eſt minor presbytero niſi in illo ſpeciali, c. in quo obtinet vices epī. Itē ſup de off leg. ſtuduiſti, vbi de cā cognoſcit delegatus ſpecialis, nō legatus generalis. ff. de pœnis ſanctio legum, quæ nouiſſime certam pœnā generaliter irrogat his qui legis præceptis nō obtemperāt: ad eas ſpecies pertinere nō vr̄, quibus ſpecialiter ipſa lege pœna addita eſt concor. ff de leg. 3 l. vxorem §. codicillis, ſup. de reſcri. paſtoralis. §. 1 & de hoc eo tit. c 1. & 25 q. 2. in ſumma. Hæc regula habet locum in reſcriptis, ſiue primum ſit generale, & ſecundum ſpeciale, vt in p̄dicto. c. paſtoralis, ſiue primum ſpeciale, & ſcḋm generale, vt eod. titu abbatem, ſiue eodem tempore datum ſit generale & ſpeciale ad hoc ſup. eo. lib de reſcr. c. pen. reſcriptum aūt ſpeciale non tollit priuilegiū generale, vt eo. tit. cū ordinē, quod eſt ꝯ. niſi de ipſo priuilegio fiat mentio in reſcripto, vt ibi voluerunt quidā huius regulæ dictū extendere ad priuilegia, vt ſcḋm ſpeciale deroget primo generali: ſed hoc eſt falſum, quia ſemper valet primum, ſiue ſit generale, ſiue ſpeciale, ſi in ſecundo nō tollatur expreſſe ſ. de ꝑſcr. c. veniēs. ſ. eo. decret. cum ſuis ſi. Rō diuerſitatis eſt: quia per primum priuilegium ſtatim generale conſequitur qs ſtatim plenū ius: ſed ꝑ primū reſcriptū gñale non cōſequit̄ qs plenā iuriſdōnē in ſpeciebus, de reſcr paſtoralis, & c. ad hæc, & ideo ſtatim tollit̄ facilius. Contra ſ de de offi deleg. ex parte, vbi ſcḋm ſpāle, nō derogat primo gñali: ſed ibi ſi bñ intueamur, vtrūque fuerat ſpāle: & dic vt ibi 3 [Et vt dixi in p̄dicta decret. ſup. de reſcr. ſuper ſi. vlt. gl.] Notauit igitur Goffr ſup de offi leg c 2. ꝙ hæc regula fallit in trib. caſibus in priuilegijs, vt de reſcr cum ordinem, & cum genus ad vnicam rē refertur, vt in hac decre. ex parte, & cum ſpāles litteræ non exhibentur re integra. ſup. de fil præsby. ex tua Nota ex hac regula, quod non tantum valet genus quo ad ſpēm quantum ipſa ſpēs, ad idē ſ. p. de appell. c. 2. eo. li. de procurat. qui ad agēdum. ff. ſi qs cau ſed & ſi. § quæſitum, cum ſim de hoc 23. diſt. quamquam, de offi. ordina ſi ſacerdos. Item nota, quod licet per ſpēm generi derogetur, vt hic, & ſup. eod. lib de præben dudum, tamen ſpecies ſub genere bene continetur 13. quæſt. 2 non æſtimemus, & p̄ ſa da.

Tenor l. ſanctio legum ff de pœna.

Priuilegium ſpeciale non tollit generale, niſi de eo expreſſe mētio fiat.

3 Dic ſi licet primū erat gñale verbis, erat ſpāle effectu, ad hoc l. bonus. §. hoc ſermone. ff de verb. ſig. l. non pōt. eo ti. & ex gñale, vbi habens ſpēm nō vtitur ſpecie. l. adoptio. ff de adoptio.

& ꝓdicta decre. dudum. & optime ff. de leg. 3. hoc lega tum. vbi generale verbū, quæ vxoris cauſa parata sūt, ſingulas continet ſpecies. & ff. quæ in frau. cre. l. vlti. §. & ff. eo. tit. l. ſemper in generalibus ſpecialia inſūt. Contra. ff. de donat. l. filiusfamilias. vbi dicitur, ꝙ ſi filio conceſſum eſt donare, non poteſt mortis cauſa donare: niſi id ſpecialiter fuerit ꝑmiſſum? & ſic generali verbo, donatio, ſpecialis donatio mortis cauſa non continetur, quæ ſpecies eſt, vt Inſtitut. de dona. in prin. & eſt ſpeciale, ꝙ ibi non tantum valet genus quo ad ſpeciem, quantum ſpecies, vt ſ. dixi. & poteſt eſſe ratio: quia de his non videtur actū vel cogitatum. C. quæ res pig. oblig. poſ. l. 1. vel quia quādoque genus, vt proprium attribuitur ſpeciei. ff de adoptio. l. 1.

† Regula ꝓcedit ſi affirmatiue ꝓferaſ: ſi negatiue, dic vt per Bar. l. 1. ff. de uer. ob. Phil.

¶ Idem.

REGVLA XXXV.

PLus a † ſemper in ſe continet quod eſt minus.

ADDITIO. Dinus qui materiam huius regulæ, generi, &c. ſatis plene hic notauit, dixit eam amplificari poſſe in legatis, in ſubſtitutionibus, in contractibus, in legumlatoribus, & in reſcirptis. quem vide. Io. An.

PLus ſemper.] Caſus in hoc c. figuratur primo ꝑ c. ſi quis dederit. 24. q. 1. vbi dicitur, ꝙ inter ſcholaſticos erat controuerſia, quæ pęnitentia eſſet imponēda ꝓ certo crimine, de quo in dicto c. Aliqui dicebāt ꝙ erat inponenda pænitentia v. annorum. alij vij alij. x. annorum: Vnde Papa approbat opinionem illorum qui dicebant, ꝙ ꝓ illo crimine, debebat imponi pænitentia quinque annorū: quia illa pænitentia imponēda plus, continet in ſe id quod eſt minus. Itē figurat caſus ꝑ cap. 1. de arbi. eo. lib. Tu & ego litigabamus ad inuicē: vnde cōpromiſſimus in tres arbitros, qui cām examinauerunt: & concluſo, & renuntiato in cauſa, ipſi tulerunt diuerſas ſententias, nec poterant cōcordare in vnā ſniam: quia vnus te condemnauit in xl. alius in xxx. alius in xx. quæritur quę iſtarum ſententiarū valeat? Reſpondet ꝙ ſententia illius qui cōdēnauit te in minori ſumma. i. in xx quia oēs alij vidētur conſenſiſſe in illam ſummam: & hoc per rationē huius litteræ: quia in maiori ſumma minor ineſt.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exēpla, & commentat duas alias regulas. Secundo ſucceſſiue ſignat duo contraria, & ſoluit. Tertio ponit caſum exceptum, & exponit, de quo pluri intelligatur regula.

1 Dyn ponit exemplū ꝑ l. quartā, ff. de leg. 1. ubi ſi teſtator intēdēs legare quartā, legauit dimidiā, debetur quarta, q̄ ineſt & ſi intēdēs legare quinquaginta legauit cētū. Itē ꝑ l. 1. §. ſi ſtipulāti. ff de uer. ob. I. An.

a ¶ Plus ſemper. 1.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. titu. in eo. ꝙ plus. Pone caſum. 24. q. 1. ſi quis dederit. vbi quidam imponebant pænitentiam x. annorum, alij vij. alij. v. & ibi canon hanc vltimam ſequitur. Itē in arbitris pronuntiantibus qlibet diuerſo numero. ſ. eo. lib. de arbit. c. 1. & de arbi. l. diem § ſi plures & facit Inſti. de ſeru. §. actus vbi qui actum habet. i. ius ducendi hominē vel iumentū, vel vehiculū, habet & iter: ſed non econtrario. Et eſt hæc regula ratio quare in obſcuris ſequimur minimum: quia plus, continet in ſe minus: ſed non econtrario, vt dixi ſ. eo. in obſcuris. Et concor ad hanc regulā j. eo. ca. licet. Contra. ſ. eo. lib. de ꝑbē. cū in illis. §. vlt. vbi dicitur, ꝙ ſi mādatur prouideri de beneficio qđ ſpectabat ad collationē capituli: non adiecto communiter vel diuiſim, nō poteſt prouideri de beneficio quod ſpectabat ad collationē alterius de capitulo. Sol. Illud facit forma mandati, & intentio ſcribentis, qui alterum ſolum grauare nō intendebat. Itē contra hanc regulā & illam. j. e. cui licet. & illam ſ. eo. quod ob gratiam. & j. eo. in toto. & ſ. eo. lib. de præben. cui de nō ſacerdotali. ubi ſi mandatur alicui prouideri de prębenda integra ēt eo volēte ſibi nō poterit de dimidia ꝓuideri: vel ſi mādaſ ꝓuideri de ꝑbenda certi valoris, de ꝑbēda minoris valoris, ēt eo volēte ꝓuideri nō poterit. Ibi in fine patet ſolutio: qa id facit forma mādati, quæ exacta diligentia eſt ſeruanda, vt ibi Item fallit hæc regula in caſibus, vbi requiritur ſpecialis expreſſio: vbi genus qđ plus eſt non continet ſpeciem quod minus eſt vt dixi ſ. regula ꝓxima. Et nota ꝙ hæc regula locū habet in eo qđ eſt pl⁹ quantitate: quod em̄ plus eſt, vtique tanti eſt: ſed plus qualitate, non includit minus qualitate, vt dicam infra eodem, cui licet.

Plus in qualitate nō includit min⁹ in qualitate.

ADDITIO. Et ſic ſoluitur contrariū de l. ſolemus. ff. de iudi. §. latrunculator. vbi conceditur merum imperiū, & denegatur cognitio ciuilium: Nam illæ ſunt ſpecies diſtinctæ, vt not. ff. de iur. om iu. l. imperium. & ſic una conceſſa nominatim, denegata ſit altera. arg. C. de ꝓcur. marit⁹ Dyn.

† Io. An. q̄rit hic, an ſtatuta recipiāt interꝑtationē, vel extenſionē: vide cū & Dynū de materia regulæ.

¶ Idem.

REGVLA XXXVI.

PRo poſſeſſore b † ha

PRo poſſeſſore. Caſus in hac regula figuratur multis modis: Primo ꝑ c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ſ. vt li. pen. in aut. l. ꝙ ſi dolo. ff. de rei uen. Tu poſſidebas rem quā aſſerebā ad me pertinere: non eſt dubiū, ꝙ poſſum agere contra te rei uendicatione. Sed quid, ponamus, ꝙ tu deſijſti illam rem poſſidere dolo tuo, qa data opera ſcienter ad me fraudādum deſijſti illā rem poſſidere: nūquid poſſum agere contra te rei uēdicatione, & tecum agere ſi adhuc poſſideres? Reſpōdetur, ꝙ ſic: quia pro poſſeſſore habeſ qui dolo deſijt poſſidere: ideo poſſum te conuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet reſtitutio rei ſi poſſis rē recuperare a nouo poſſeſſore: Si autem reſtitutio nō ſit poſſibilis, iudex te condemnabit ad æſtimationē rei. quæ æſtimatio fiet per iuramentū meū: verumtamen ſi taxauero exceſſiue, iudex poterit reſtringere taxationē meam etiam poſt iuramentum, quia iſtud iuramētū, eſt iuramentum affectionis. quia iurabo, ꝙ nollem carere illa re ꝓ decem ſcutis, & non eſt iuramentū veritatis: ideo non poſſum redargui de ꝑiurio: ſed ſi eſſet iuramentum veritatis, iudex non poſſet amplius reſtringere illā taxationem vel reſecare, vt in authen. poſita ſu ꝑ. l. properādū. C. de iudi. Itē pōt caſus figurari ꝑ l. ſed & ſi. § quod ait. ff. de petit. hære. poſſeſſor ꝓ hærede dolo deſijt poſſidere; certe poteſt cōueniri, ac ſi adhuc poſſideret: ſecus ſi non deſijt dolo poſſidere, ſed caſu fortuito res perijt: & hoc verum niſi eſſet in mora reſtituendi, vt in fine.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exēpla. Secundo dicit regulam intelligi non taliter, ſed in tātum. Tertio dat ſimile, ſubdens de fictione. Quarto notat tria. Primo, hoc caſu quandoque iurari in litē. Secundo, regulam etiam in ꝑlato locum habere, tamē quoad propria. Tertio notat contra regulā: & de ꝓbatione remittens dicit illum verum in eo, qui a principio ſine dolo poſſedit.]

b ¶ Pro poſſeſſore] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. titul. l. qui dolo. deſierit. & l. parem eſſe. & l. ad ea. §. ſemꝑ. Pone caſum ſ vt lit. penden. eccleſia ſanctæ Mariæ 2. ff. de rei vendi. ꝙ ſi dolo. & l. ſi autē. § ſed & is. vbi conuentus rei vendicatione, ſi dolo deſijt poſſidere, hr̄ pro poſſeſſore. Itē in cōuento petitione hæreditationis. ff. de de peti. hære. ſed & ſi. §. qđ ait. & §. ꝑ inde inquit. Itē in cōuento noxali ff. de noxa. ſi bonę fidei. ff. ſi ex noxa cau. agat l. 2. §. 1. Idē in cōuento ꝙ vi aut clam. ff. ꝙ vi aut clam. l. ſemꝑ §. antepen. & idē in ſimilibus. Hæc autē regula vera eſt quo ad hoc, vt in tantū teneatur qui dolo deſijt poſſidere, inquātū poſſidens: non tn̄ tenetur taliter: nam cōtra poſſidentem datur directa, hic autem datur vtilis, vt ff. de noxalib. l. electio. §. vltimo. [Et quia iſtæ non differunt. in ſubſtantia. ff. de nego geſt. actio. ideo effectualiter habetur pro poſſeſſore. Dynus. & vide quod not. in Specu.

quæritur. dicitur enim in §. Trebatius ꝙ ſi habeo ſeruitutē ducēdi ad aquā certū numerum pecorum, ſi plus ducam, ſuperflua poterit dñs remouere: & in §. itē qriſ. dr̄, ꝙ ſi habeo ſeruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi miſceo, quod a toto potero prohiberi. Ratio ergo diuerſitatis eſt: quia pecora ſeparabilia ſunt, aqua miſta iſeparabilis: ideo in primo prohibeor ſolum à ſuperfluo, in ſecundo à toto. Item probaſ optime. ff. de ædilit. edict. l. plerūque. & l. ediles §. cū autem & §. ſeq. vbi ſi difficilis eſt ſeparatio, redhibito vno, redhibeſ & reliquum. ad idem ff. de leg. 1. plane. in princi. ff de verborum oblig l. 1. §. ſed ſi mihi. & l. quæ extrinſecus. cum ſimilibus. Colligiſ ſolu ff de uſur. l. pecunię. 1. reſpon. in vlt. gl. & Arg. ꝯ. ff. de dona. inter uirum & vxo. ſi ſpōſus. §. 2. Sed illud ſpāle donationum fauore. Item contra prædicta. ff. cōmunia prædi. l. proprium ſolum. ubi ſi uendo propriū ſolum, ita ut mihi & uicino ſeruiat: mihi ſoli & non uicino ſeruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. ſed Pomponius. ubi ſi uerus tutor auctoritatē præſtitit cum falſo tutore, tenet ipſius ueri tutoris auctoritas. Et ideo ſubdiſtinxerunt qdam ſi utile & inutile ſūt inſeparabilia, & uitium eſt in re: tunc vitiatur, ut ſupra dictum eſt. Si autem uitium eſt in perſona adiecta, tunc non vitiatur: & ſic intelligantur hæc cōtraria. Sed hæc ſolutio reꝓbari videtur per prædi. decreta. de offic. deleg. cum ſuper. & ideo poſſet reſpōderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi no. Bernard. Vel poſſet dici ꝙ in illa l. verus tutor & falſus auctoritatem non ſimul, ſed ſeparatim pſtiterunt, & ideo cum actus commiſcui non fuerint, utile non hēt per inutile ſeparari. Ad l. ꝓprium. ff. communia prædi. bene fateor ꝙ ſeruitus eſt res indiuiſibilis: ſed ibi uendēs, ſeruitutem integram ſibi, & integram uicino acquirere voluit 1. Seruitus autem uicini bene eſt ſeparabilis à ſeruitute uēdētis: & ideo altera utilis ꝑ alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem ſuperius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de tranſactio. cum hi. §. ſi prætor, dico ꝙ ibi non erant duo quorum alterum utile eſſet, alterum inutile: ſed unum ſolum, ſ. tranſactio ſuper alimentis in ſecundo caſu inualida: qa non quęſierat prætor de omnibus quæ mādat orator in primo caſu unum fuerat compromiſſum, & non duo. Sed ad hoc ultimum eſt melior prima ſolutio. Vr̄ tamen fallere prędicta ſolutio in caſu. ff. de fideiuſſo. l. Græce. §. illud. ubi dicitur ꝙ ſi fideiuſſor obligatus eſt in duriorem cauſam quam principalis, omnimodo nō obligatur: ſed ſecūdum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo. ſ. quod excedit, non contradicit.

1 Sed in l. Pedi. nō ſiebat iſo ldū ꝯpromiſſū, qa tūc ſecus ut ī l. ſeq. ſed cū ita. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

EX eo nō [a] debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

CVM

a ¶ Ex eo non debet.] pone caſum in eo qui dicit decretales epiſtolas nō eſſe auth. quia nullam debet ꝓ ſe allegare. 29. diſt. ſi Romanorum. ad idem 8. diſ. quo iure. Item pone in eo q impugnat compoſitionem, q ex ea beneficium non conſequitur. ī. de cenſi. cum olim. Item in eo qui impugnat teſtamentū, dicens illud inofficioſū: qui ſi id improbe dixit & ſuccubuit 2, qcquid ex teſtamento capiebat, ꝑdit. ff. de inoffi teſtæ. Papinianus. §. meminiſſe. ad idē 13. q. 2. quā ꝑpoſterum. ī. de teſti. pſentiū. C. de ijs. quib. ut indig. l. alia cauſa eſt. Et dicit lex: abſurdū eſt quē redire ad id ꝙ ſemel renuntiādū putauit. C. de re credi. ſi qs iuſiurādū. Et facit ad hanc regulam ī. eo. ꝙ ſemel. & ꝙ ibi dixi. Et qđ hic dicit: niſus extitit. dic cū effectu, ſaltem q̄tū in eo fuit: qa pſeuerauit: Si aūt ſimpliciter ꝓteſtareſ, ſecus eſſet, ut intelligit Ber. p̄dict. decre. de teſti. p̄ſentiū. Idem ſi inciperet agere uel excipere, & deſiſteret añ ſniam 3, vt ꝓbant p̄dictæ leges. §. meminiſſe. & l. alia cā eſt & hoc no. Ber in p̄dicta decret. de cēſi. cum olim. [Et hic Io. Mo. allegat uerba intelligenda cum effectu. de cleric. non reſid. relatum. hæc allegatio non vr̄ bona: quia effectum non habuit q ſuccubuit, ſed intellexit effectum ex pſeuerātia.] Et ꝙ dicit hæc regula, uerū intelligo niſi forte neceſſitate officij habuerit impugnare 4: nam tunc ꝓprio nomine fructum conſequi poſſet: hoc ꝓbatur 3. q. 7. §. tria. & cap. infames. verſi. ſi contra patrem pupilli. ff. de poſtu. l. ult. ff. de iud. Iulianus ait. & melius C. de admini. tuto. uel curat. cum q̄dam. ubi filius præteritus a matre, tutor uel curator inſtituti hæredis hr̄ditatem adeūdo nomine pupilli ſibi non præiudicat. ad hoc ī. eod. lib. de elect. c. pe. §. porro. Item licet quis impugnet ſententiam in uno c. Raynaldus. & facit quod dixi ī. regula prox. Et cōcor. ad hāc regulam 1. q. 7. c. 1. & 96. diſtin. ſi Imper. de poſtul. c. ult. Et ſimile eſt quod dr̄, Fruſtra legis implorat auxiliū, & c. de uſu. quia fruſtra. Item not. ꝙ ſicut non debet quis conſequi fructum ex eo quod impugnat, ut hic: ita econuerſo non debet quis impugnare id ex quo fructum conſequitur 19. diſt c. 1. 3 q. 3. ſi quis teſtibus 3. q. 8. cuius in agendo. de cenſi. cum olim. in ſi. ad hoc de tranſa. ex litteris. & apte ff. de iur. dot. l cum in fundo. ver. & ſi quidem. ff ſol. matr. ſed & ſi ideo. Et hoc ſane intelligas ſecundum ea, quę dicta ſunt ſupra in alio caſu.

2 Hoc dr̄: qa, ſi obtinuiſſet, certū eēt ex illo legata non deberi, ut ī l. ſtatim alleg. §. ſi ex cauſa. & l. Titia. Io. Andr.

3 Et ſic ēt rñdeſ ad l. poſt leg. ff de ijs q. vt indi. Io. And.

4 Vel dic ꝙ aliud ē dicere, teſtamētum falſum, aliud inofficioſum: qa ſic ꝑdū tur legata. ſi aūt dicatur minus ſolēne, legata nō ꝑdunſ. Dy. Io. And. c. ſi. de iure iur. ī. e. itē reꝓbās, & tñ ſuccūbēs, vtitur remedijs ſui aduerſarij. exemplū, ex poſitione negata nō adiuuaris: dixi ī. eo. de ꝯfeſ. c. 1. tñ ꝑ probationes poſitionis negatæ bene adiuuaris, ut docet Philip.

EX eo non debet.] Caſus figuratur per l. Papinianus §. meminiſſe. ff de inoffic teſta. Pater meus inſtituit extraneum hæredem ſuum, quòd me filium ſuū exhæredauit, tñ ꝑ ſuum teſtamētum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres ſcriptus poſt mortem patris adiuit hæreditatem: hęreditate adita cōueni hęredem ſcriptum querela inofficioſi teſtamenti: ſuccubui in querela: quia hęres ꝓbauit quod commiſeram ingratitudinem erga patrē meum: volo poſtea capere legatum mihi relictum in teſtamento: Reſpondet quod non poſſum: quia non debeo habere legatum ex teſtamento quod niſus fui impugnare.

[Prima gloſſa ponit exempla: Secundo dicit tria debere concurrere: ſcilicet quòd perſeueret, ꝙ non ratione officij id faciat, & quod idem ſit capitulū. Tertio inducit concor. & ſimile. Quarto conuertit regulam.]

CVm quid.] Caſus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c. denique. 3. diſt. hoc modo: ſtatutum fuerat ante illud c. denique. ꝙ omnes Chriſti fideles ieiunarent diebus quadrageſimæ, & ſic abſtinerent ab eſu carnium: Ex qua conſtitutione inſurgebat dubium, vtrū diebus quadrageſimæ eſſet licitū vti ouis, caſeo, lacte, & alijs lacticinijs? deciditſ in illo c. qđ non: quia cum prohibitus ſit eſus carnium, videatur prohibita q̄ trahūt originem ſemētinam a carne: nam cùm quid prohibentur, prohibentur omnia quę ſequuntur ex illo.

¶ Item pōt poni caſus per c. eos. 81. diſt. ſic. Ponamus qđ aliquis in pœnam ſui delicti fuit ſuſpenſus ab officio: utrum in conſequentiam uideatur ēt ſuſpenſus a beneficio? Rñdetur qđ ſic: qa propter officium datur beneficium. Et cum quid prohibetur, prohibētur omnia quæ ſequuntur ex illo.

¶ Item figuratur caſus per c. paſtoralis. de ap. in anti. Alicui ꝓpter contumaciam ſuam uel delictū ſuum eſt prohibita cōmunio Eccleſiæ, in qua eſt ſtipendiatus, utrum uideantur ſibi prohibita ſtipendia ordinaria illius eccleſię? Reſpondeo quòd ſic, per rationem huius regulę.

[Glo. ſeq. ponit exempla.]

quid [a] prohibetur, prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.

¶ Idem.

REGVLA XL.

PLuralis locutio [b], duorum numero eſt contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

a ¶ Cum quid.]pone caſum in prohibito à carnibus: qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt ſementinam originem.4.diſt.denique. Et ꝓhibita cõcupiſcentia per legem, ꝓhibita intelliguntur omnia mala quę ſequuntur ex illa. de conſti.nam concupiſcentiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vẽditio, donatio, manumiſſio, &c. C. de reb. alie. non alie. l. ult. ad idem de rebus eccle. non alie. c. nulli. Item prohibito officio & beneficiũ.32. di.eos. Itẽ & furto ꝓhibito, ꝓhibetur oĩs rei alienæ illicita uſurpatio: & ꝓhibita mœchia, oĩs illicitus concubitus prohibetur. 14 quęſt.5.pęnale.32.q.3.meretrices. Et cui prohibeẽ eccleſiæ communio, & eius ſtipendia prohibita intelliguntur.de appella.paſtoralis.in fine, ad idem ff. de ſer.expor.l.cui pacto. Et concor. ad hanc regulam ĩ. eod.acceſſorium.

ADDITIO. Eſt regula huic ſimilis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur. per quod peruenitur ad illud. & hæc loquiẽ de conſequentia prohibitionis mediorum, p quę peruenitur ad extremum. Iſta uero loquitur de conſequentia prohibitionis extremorum, quæ procedunt ex primo prohibito. Et in hoc ſimili pone exemplum. ff. de ſponſa. l. oratio. & ibi concor. Ioan. And.

PLuralis locutio [1].]Caſus in hac regula poteſt figurari per c. hoc quoque. de conſecra. diſt.1. Iure cautum reperitur, quod cum ſacerdos Miſſam celebrat, de honeſtate dẽnt eſſe plures audiẽtes, ut illa uerba, Dñs vobiſcum: poſſint uerificari: Sed quæriẽ quot debent eſſe pſentes? Rñdetur ꝙ ſufficit ꝙ ſint duo: quia pluralis locutio, duorum numero eſt contenta.

¶ Item poteſt caſus figurari per c. is cui. §.1. de pben. ĩ.eo.li. Papa diſpenſauit mecum, ut poſſem obtinere plura beneficia, aliter non declarando: Quæriẽ quot bñficia potero obtinere virtute diſpenſationis? ibi dr̃ ꝙ virtute illius diſpẽſationis potero ſolum obtinere duo beneficia: qa cum diſpenſatio ſit odioſa, eſt reſtringẽda: & in odioſis ſufficit ꝙ verba poſſint verificari, & illa uerba verificabunẽ in duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero eſt contenta.

¶ Item pt̃ caſus figurari p l. libertas. §. poſt annos. ff. de manumiſ. teſt. Aliqs Titius veniẽs ad mortem ſuum condidit teſtamentum, & in teſtamento ſuo cuidam ſeruo legauit libertatẽ poſt annos: quęritur poſt quot annos ſeruus conſequatur libertatem? Reſpódeẽ poſt duos annos, quia verbum, annos, uerificatur in duob. per rationem huius regulæ.

[Prima gl. ponit exempla. Secũdo opponit de vna. l. & dupliciter ſoluit. Tertio dicit in teſtib. regulam procedere, vel numerus non adijciẽ, opponens 16. caſus, ubi plures quã duo requiruntur. Quarto dicit regulam in pronominibus locum non habere.]

b ¶ Pluralis locutio.]Pone caſum de conſecr. diſt. prima, hoc quoque ibi, Dñs vobiſcum, duos numero cõprehẽdit. Item ĩ. eod. li. de præben. is cui. §.1. vbi beneficiorum nomine duo tãtum beneficia continenẽ. Item per l. ff. de manumiſ teſt l. libertas §. poſt annos. nam ſi legeẽ libertas ſeruo poſt annos, de duobus intelligiẽ. Item ſi promittitur uel legatur poſt dies, de duobus intelligiẽ ff de uer ſignifi. l. inter illam § ita datam. Itẽ per l. ff. de teſti. vbi numerus, ubi ſunt hęc verba, & 4. quæſt. 3. ubi numerus. Contra ff de opt. le. l. 1. ubi dicitur, quod ſi alicui legata eſt ſeruorum optio, tres eliget. ſolu. ſpãle eſt in fauorẽ ultimæ volũtatis, ut ibi potius ſequamur quoddam medium, quã minimum, quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: ſequamur ergo quoddam mediũ, & ſic optet tres. Vel dic, vt ibi no. quod ibi legatus fuerat equus vel ſeruus, quẽ ſerui teſtatoris elegerint: quos ſeruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres ſeruos qui eligẽt ſibi equũ vel ſeruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili diſcordarent. 8. quæſt. 1 nec nouum. ĩ. de arbit. c. 1 ff. de arb. item ſi vnus. §. principaliter. Et quod hic dicit, ꝙ pluralis locutio eſt contenta duorum numero, verum eſt regulariter, & ubi eodem uel alio iure non adijcitur numerus, ut in prędicta l. vbi numerus, canonizata. 4. q. 3 c. vbi numerus. In cauſis igiẽ & inſtrumentis regulariter duo teſtes ſufficiunt: interdum tamen vnus ſufficit, vbi ſ. nulli ſit præiudicium, de conſec. diſt. 4 placuit. & multi ſunt caſus in quibus requiruntur tres ad minus: Primo in depoſitione pecuniæ. in Auth. de fide inſtru. §. ſi quis igiẽ coll. 8. Item qñ imperitus litterarum ꝯbit in ſcriptis. C. ſi cer. pet. l. vlt. 2. In inſtrumento de quo ſit comparatio. C. de fide inſtr. l. pen. Qñ pater legitimat filium naturalem in inſtrumento publico. in Authen. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc. col. 8. Quando mulier fatetur ſe pro interceſſione aliquid recepiſſe. C. ad Vell. antiquę. Quando quis vult infirmare teſtamentum, quod facit poſt trãſcurſum decẽnij. C. de teſt. ſancimus. In inuentario. C. ad leg. Fal. Auth. ſed cum teſtator. In priuata ſcriptura, ut fidem faciat. C. qui po. in pig. ha. l. ſcripturas. Item quinq; requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate. C. ſi cer. pet. Auth. ſed nouo. & in codicillis. & donatione cauſa mortis ſimiliter quinque. C. de don. cau. mor. l. ult. Item in teſtamentis, communiter ſeptẽ: in teſt. tñ cæci, octo. C qui teſt. fa. poſ. hac conſultiſſima. aliqñ quinque, ut in teſtõ ruſtici. vt in municipijs & villis, ubi eſt hominum raritas. C. de teſt. l. ſi. Aliqñ ſufficiũt duo uel tres, ut in teſtõ facto inter filios & nepotes. C. de teſt. hac conſultiſſima. Item interdum requiruntur xv. teſtes. C. de prox. ſac. ſcri. l. vna. Interdum plures 2. q. 4. pſul. & c. ſeq. Vide plenius de his in Specu. de teſte. § reſtat. de numero. Et no. ꝙ id quod hic dr̃ de plurali locutione, non hẽt locum in pronominibus, vt nos, vos, veſter, & c. nam unus p̃latus ſcribit & ei ſcribitur in plurali: & Papa ſemper de ſcribit ſic ĩ. de cri. fal. quàm graui.

IMputari non dẽt [3].]Caſus figuratur p c. cum ſit Romana. de appe. in antiq. Certũ eſt ꝙ appellãs dẽt appellationem ſuam proſequi ĩ. annum: & ſi non fuerit appellationem ꝓſecutus ĩ. annum, appellatio ſua efficitur deſerta: Sed ponamus ꝙ non ſtetit p appellãtem quo minus proſequeretur ſuam appellationem: vtrum appellatio ſua efficiatur deſerta, vel debeat ſibi dari alius annus? Reſpondetur ꝙ ex quo fecit diligẽtiam ſibi poſſibilem, debet ſibi dari alius annus: & ſi in ſecundo anno fuerit impeditus: licet de mero iure ſua appellatio ſit deſerta, tamen per beneficium reſtitutionis conſequetur aliud tempus ad proſequendum ſuam appellationem.

¶ Item poteſt caſus figurari per c. commiſſa. § 1. ĩ. de elect. Certũ eſt de iure, ꝙ ꝓmotus ad eccleſiam parochialem debet promoueri infra annum ad ſacerdotium: & ſi nõ fuerit promotus ad ſacerdotium intra illud tẽpus, vacat eccleſia: & poterit ordinarius eccleſiam, ut uacantẽ alteri conferre: Sed ponamus ꝙ non ſtetit p iſtum, ſed ob defectum diœceſani: qa eſt ſuſpẽſus uel abſens, non potuit promoueri ad ſacerdotiũ: vtrum elapſo anno ſit priuatus ſua eccleſia? Reſpondetur quod non: quia ex quo p ipſum non ſtetit, nõ debet ſibi imputari. Glo. tamen dat conſilium, ꝙ quãdo non ſtat per ipſum, debet intra illud tempus facere

1 Facit hæc reg. ꝙ p duos teſtes reprobeẽ inſtrumẽtũ. l. optimũ. C. de ꝯ. & cõmi. ſtip. Phil. citat c. 3. loco. de teſti. hic ꝗ ꝓb. vid doct. l. i exercẽcẽdis. C. de fide inſtru. Ioã. And. hic.

2 Hęc lex Codicis requirit tres teſtes ſed Auth. ſed nouo. ibi poſita requirit qnq; & dic ut ibi no. Io. And.

3 Per hãc reg. dicũt Io. An. & Panip. ꝙ Diac. differẽs ſeuſque ad finẽ anni ordinarij, ſi tũc caſu ordinari nõ poſſit: nõ hẽt locu c licet e: non ĩ. ꝺ elect. cũ prius nõ fuerit ĩ mora. l. lecta. ſi ſi cer. pe. itẽ niſi caſus ꝯtigiſſet, momẽto quodammodo ordinatus fuiſſet. ergo, per l. Cæſar. ff. de publi-

facere proteſtationem qualiter nõ ſtat ꝑ eũ : & de hac proteſtatione habere actum ſiue inſtrumentũ : tamen hoc non eſt de neceſſitate : ſed glo. dat illud conſiliũ.

[Prima gloſſa ponit exempla. Secundo ęquiparat impoſſibilitatẽ à principio, & ex poſt facto prouenientẽ, dicens illũ adhuc obligatum, cui ſignat contrarium, & remittit, allegans duas concor. Tertio quærit, allegat pro & contra: & ſoluit reſpondens ad contraria.]

ri [a] non debet ei per quem non ſtat, ſi non faciat quod per eum fuerat faciendum.

1 Ad hãc regulã cõcor. regula cũ non ſtat. e tit.

a ¶ Imputari non debet 1.] Pone caſum in eo qui debet appellationem proſequi infra annum: cui non imputatur ſi per eum non ſtetit. 2. q. 6. anteriorum In eo qui debet promoueri ad ſacerdotium infra annum: cui non currit annus ipſi ſi iuſto impedimento detentus promoueri non potuit. ſup. eo. lib. de elect. commiſſa. §. 1. In eo qui rem emit ſub pacto legis commiſſorię, ſcilicet quod infra ſi terminũ pretium ſolutum non eſſet res foret inempta & emptor in termino ſoluere volens ſi non habuit cui ſolueret, ſibi non imputatur. ff. de lege commiſſo. l. lege commiſſoria. in fine. Aliàs incipit, ſi fundus lege commiſſoria. ad idem 44. diſtin. Epheſijs. ſupra de eo qui mit. in poſ. ca. 2. vbi de hoc. & facit. C. de condi. inſer. l. vlt. Et not. ꝙ dicit, per quem non ſtat: quia non ſufficit velle, niſi ad opus procedat quantum in eo eſt. ſup. de eo qui mit. in poſſeſ. ca. 1. Impoſſibilitas ergo facti ſicut à principio annullat obligationem ſupra eo. nemo poteſt: ita ex & poſt facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tempus, nec per eum ſtetit, licet non imputetur, tamẽ poſt tempus tenetur. de do. & contuma. cum dilecti. ff. de arbit. l. Celſus. Conſulo tamen quòd ſi poteſt, infra tempus de impotentia proteſtetur. 3. quæſt. 6. poſt appellationem. de hoc de appel. ca. vlti. & C. de iure emphy. l. 2. in fine. cum ſuis concord. Ad id quod dixi, ꝙ poſt terminum tenetur contra ꝫ. de ſpon. ſicut. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. Solu. vt not in prędicta decre. ſicut, & vt dixi ſup. eo. nemo poteſt. Et concor. ad hanc regulam de elect. ca. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui non poteſt eligere niſi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idem de conceſ. præben quia diuerſitatem. Quid dices 2 de eo qui ſua culpa incidit in caſum, propter quem poſtea facere non potuit quod per eum fuerat faciẽdum: Videtur primo quòd ſibi ſit imputandum: quia regulariter quis de caſu tenetur q ſequitur culpam. 50. diſtin. ſæpe, & cap. ſtudeat. de æta. & quali. ca 1. & quod ibi not. & facit 86. diſtin. non ſatis & qui ma. accu. poſſ. ca. 1. & quod ibi no. & ſi. ff. quòd met. cau l. ſi mulier. vbi metus illum non excuſat, qui ſua culpa incidit in metum. In contrarium videtur per prædicta iura, de elect. ca. vlt de conceſſ. prębend. quia diuerſitatem. argu. de pig. ſignificante ibi, in captione, & c. de ſponſa. veniens 2. Sed caſus eſt ſpecialis. Et dicit lex, ꝙ qui iniurioſe vel libidinis cauſa inimici, vel mulieris fregerit oſtia, ſi fures nõ ab eo inducti poſtea res aſportent, non tenetur furti. ff. de fur. l. verum, & l. qui iniuriæ in prin. pręterea deportatus, ſi non potuerit procuratorem dimittere, bene reſtituitur: & tamen culpa ſua abſens erat. ff. de mino. l. Papinianus. Item debitor propter inopiam excuſatur cedendo bonis, etiam ſi ſua culpa in illam inciderit. de ſolut. Odoardus. ff. de dolo. nam his. Satis videtur dici poſſe, quòd imputandum ſit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dixit lex non debere ſuccurri ei qui in neceſſitate ſe poſuit. ff. qui ſatiſd co. l. ſi fideiuſſor. vbi dicitur, ꝙ ſi reus non poteſt ſatiſdationem dare vbi conuenitur; & in alio loco eiuſdem prouincię dare velit; ſi ſatiſdatio neceſſaria erat, audiendus eſt; ſi voluntaria non; quia ipſe ſibi neceſſitatem impoſuit. ad idem ff. ſi quis cau. l. 2. §. ſi quis tamen, vbi dicitur quòd qui in iudicio comparere debebat; ſi quid eſt quod ei imputetur, tempeſtatẽ vel vim fluminis prætendere non poterit. ad hoc de elect. cum in veteri. Ad iura in cõtrarium inducta reſpondeo & dico, quòd decret. vlt. de ele. & decre. de conceſſio præbend. quia diuerſitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita ſolum contra negligẽtes: vñ ibi culpa ſiue negligentia non punitur. hoc ſatis ꝓbat ipſa decret. quia. Vel dic, ꝙ ſi ex culpa imponitur aliqua pęna, vt ſuſpenſio, vt in prędicta decret. quia. vel deportatio, vt in l. Papinianus, tunc culpa illa vlterius puniri non dẽt ad hoc 13. q. 2. c. vlt. de iudi. at ſi clerici, aliàs. n. ſequeretur quod ſuſpenſio idem eſſet quod priuatio: & deportatio, idem quod bonorum adẽptio: quod eſſe nõ dẽt. [Vide quod dixi in prædicta decret. quia, ſuper glo. ſic patet, & quod dicam poſt Dyn. inf. eo. quod ob gratiam.] Ad decreta. ſignificante, dico, ꝙ forte ſine culpa ſua erat in captione, & ibi ẽt eſt alia ratio: ſ. quod primo pecuniam miſerat per eum quem fidelem nuntium credebat. Ad prædict. l. verum, & l. qui iniuriæ, dico quod verum eſt, quod non tenetur furti: tñ conuentus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata: quia qui occaſionem damni, & c. de iniuri. & dam. dato. c. vlt. Ad hoc quod dicitur de inope, dico quòd impoſſibilitas caſus hoc inducit.

Impoſſibilitas vitiat obligationẽ à principio & ex poſt facto elidit.

2 Culpa ſua ſi qs incidit i caſum ꝑ q quẽ non fecit qđ facere debuit; an ſi ſibi impu tãdũ ſit. Pe. de An. in hac re 42. docet cognoſcere acceſſoria, & q d ꝺ iuramẽto acceſſorio, ꝑſonis, rebus iurib. acceſſorijs, & ꝺ ꝑſonis acedẽtib. ad delictũ ꝺ q bus Hip. ſing. 165. Item tractat mate riã ꝑ plexitatis; ibi vid ꝺ duob. qui ꝓmiſerũt renunciare Papatui.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

ACCESSO-

A Cceſſorium 3.] Caſus figuratur per c. de prudentia. ſup. de dote poſt diuor. reſti. in anti. Sed ꝓ intellectu huius caſus, eſt primo præſupponẽdum, quòd dos eſt acceſſoria ad matrimonium: quia non eſt dos ſine matrimonio, licet poſſet eſſe matrimonium ſine dote. Ponamus ergo quòd ego cõtraxi matrimonium cũ aliqua Berta in caſu prohibito: quia ipſa erat mihi affinis, & iſtud ignorabamus: ipſa dedit mihi centum aureos in dotem: poſtea mulier fuit certiorata de impedimento, vnde acceſſit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoſcendum de iſto impedimẽto affinitatis: iſtis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt ſi eis conſtet de impedimento, ſeparent matrimonium: non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad reſtituendum ſibi dotem: mulier in ſuo libello petijt ſeparationem matrimonij & reſtitutionẽ dotis: Ego excipiendo propoſui, ꝙ ſuper reſtitutione dotis iudices delegati nõ poſſunt ſe impedire: cum reſcripta delegatoria ſint ſtricti iuris, & non extendantur ad alias res nõ expreſſas inſcripto: Mulier replicabat ꝙ ipſi iudices poterãt etiam cognoſcere de dote: quia dos venit acceſſorie ad matrimonium: & commiſſa cauſa ſuper matrimonio videtur data commiſſio ſuper dote: Dr̃ ibi quod delegati poterunt ſe intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit acceſſorie ad matrimonium: modo acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis.

3 Io. A. & Phi. dicũt nõ obligatũ ad principale teneri ad acceſſoriũ, faciẽdo principalẽ, at tamẽ proteſtatio limitat voluntatẽ. l. 2. ff. ſi quis cau. Pe. ꝺ An. tenet ꝫ.

¶ Item põt caſus figurari per l. non dubium. C. de legi. & c. ſi diligenti. ſup. de foro compet. in antiq. dr̃ in illa l. non dubium. quod contractus contra legem celebratus eſt nullus. Sed quid? Ponamus quod in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum contractum: an valeat? Dicit̃ in illa l. qđ non, quia iuramẽtum eſt acceſſorium ad contractum, & iſtud verum, quòd non valet talis contractus de iure ciuili: ſed de iure canonico non eſt verum indiſtincte, ſi illud iuramentum ſit ſine interitu ſalutis ęternæ. c. cum contingat. de iureiurando, in antiq.

¶ In capitulo, ſi diligenti, de foro compet. in anti. dr̃, ꝙ clericus non põt conſentire in iudicẽ laicũ: nec prorogare eius iuriſdõnem ẽt de licentia ſui proprij epiſcopi. Sed quid? ponamus quod aliquis clericus cõſenſit litigare coram iudice ſæculari: & iurauit ſeruare illum cõſenſum, an valeat iuramentum? Dr̃ ibi quod non: quia iuramentum eſt acceſſorium ad cõſenſum, & acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo ſignat & ſoluit ſex cõtraria. Tertio ponit quã. dam diſtinctionẽ Accur. & ſubdit duas cõcordantias]

a ¶ Acceſſorium.] Hæc regula ſumpta eſt ex l.ff. eo.tit. cum principalis, & l nihil dolo. §.cum principalis. Pone caſum in principali deſtructo: quia dicitur deſtructum & acceſſorium. 16. q. 7. & hoc dicimus. Item ſi cauſa principalis ſcilicet matrimonij committitur: ſic & acceſſori, ſ. dotis de dote poſt

rium a naturam b ſequi cogruuit principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLIII.

QVi tacet c, conſentire videtur.

diuor.redi. de prudentia. 1 Ratio, vt dicit Ioãnes Monachus, quia dos non poteſt eſſe ſine matrimonio. licet matrimonium poſſit eſſe ſine dote: patet: quia dos accedit matrimonio. ff de iure dot l. 3. Item ſi non tenet contractus nec ipſius acceſſorium. C. de legi non dubiũ concor. de foro competen. ſi diligenti. de offic dele. prudentiam § ſexta. in ſi. de fide inſtrum. inter dilectos. ad finem. ſ. eod lib. de reſcrip. ca. 1. & ca. penul & de præbendis, ſuper eo. Et optime per decretalem ſ. eo. lib. de offic. deleg. ſi ſuper gratia. vbi poteſtas executorum dato rum ad gratiam, non perit re integra morte concedentis, ſicut nec gratia, vbi poteſtas illa acceſſoria eſt ad gratiam, & de præſcrip. cum ex officij, vbi ſicut nõ præſcribitur viſitatio, nec procuratio ratione viſitationis debita. 2 Contra ſ. de iureiur. debitores, & ca. cum contingat, vbi de hoc, & ſupra eod lib. eo. tit. licet vbi tenet acceſſorium, & non principale. Sol. illud propter animæ periculum, quod eueniret, ſi non ſeruaretur iuramentum & dic, vt in prædicta decretali. cum cõtingat. Item contra. C. de epiſcopali audientia, Authen. liberi furioſi. vbi tenet legatum, & non teſtamentum, vel hæredis inſtitutio. Solu. illud ſpeciale in odium filiorũ, 3 qui contempſerunt patrem, vt not. Ber. in prædicta decretali, inter dilectos. Item ſ. C. de luiti. pig. l. intellige re vbi ſublata perſonali, remanet hypothecaria. Sed dic vt ibi: quia non fuerat ſublata perſonalis pacto, ſed tẽpore, & perſonalis tollitur ſpatio triginta, hypothecaria ſpatio quadraginta annorũ: Et ideo ſublata perſonali tempore, adhuc remanet hypothecaria per decem annos. C. de præſcriptio. triginta annorum. l cum notiſſimi. ſecus ſi pacto vel alio modo, vt ſupra dixi. Item contra. C. de prædi. mino. l. & ſi is, qui deſierat eſſe curator, vendidit rem minoris, & ſic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione. Solu. licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tamẽ quo ad illum curatorẽ olim: & ideo cũ quo ad ipſum tenuerit principale, non mirum ſi tenet acceſſorium. Item contra C. ſi aduerſus vendi. l prima. & Auth. ſacramenta. dic vt ſupra. Item ff. quibus modis vſufruct. amitt. l. quid tamen. in principio. & l. Grece. ff. de fideiuſſoribus l. generaliter. Sed illa ſunt ſpecialia. Item not. Accurſius. C. de pactis l. pacta, quæ contra, & ff. ad legem Falcidiam, quod de bonis. §. 1. quòd in pactis quæ fiunt præter legem, tenet acceſſorium, & non principale: in his quæ fiunt ſecundum legem, vtrunque: 4 in his quæ contra, neutrum. Concordat ad hanc regulã ff. de pecu. lega. l. prima, & ſecunda. vbi dicitur quòd perempto principali perimitur acceſſorium.

b ¶ Naturam.] Regulę 4 iuris ciuilis, vt vides ſuper gl. & antiquæ concord. non poſuerunt hanc dictionem, quam tamen poſuit noua decreta. ſi ſuper, quam alleg. glo. Ioan And

QVi tacet.] Caſus figuratur per c nonne. ſ. de præſump hoc modo: dicitur ibi quod Chriſtus fuit à Iudæis de duobus interrogatus ſiue accuſatus: Primo quod erat Samaritanus: Secundo, quod dæmonium habebat: Chriſtus reſpondit ad vnum illorum: videlicet quod ipſe dæmonium non habebat: de alio tacuit: an eſſet Samaritanus, nunquid videtur conſentire quòd erat Samaritanus? eſt ibi textus quód ſic.

1 Ibi gl. dicit quod eccleſia nõ cognoſceret de dote principaliter per l. in contractib. in ſi. C. de nõ nu. pe. c. ex teno. re ſ. de foro cõpe. Cãp. in 1. par. q. 90. tract de dote.

2 Per quæ iura pater, vt etiã dicit Dynus regulã locum habere, ſiue loquatur de principali inducendo, ſiue tollendo, ſiue cõfirmando. Ioan. An.

3 Quod nõ militat in acceſſorijs legatis ſicut inſtitutione principali: ergo nõ ſequimur principale, & iſta eſt rõ in iuſo acceſſorio. Hip. ſing. 126.

4 Hęc gl. ex nouella Io. An. huc eſt tranſlata.

Item poteſt caſus figurari per l. 2. §. voluntate. ff. ſoluto matrimonio. Dicitur ibi quod ſi filiafamilias contrahit matrimonium cum aliquo cõſtituta ſibi certa dote, & fiat diſſolutio matrimonij per mortem mariti, vel per repudium: quod actio competens pro dote repetenda eſt communis patri & filiæ. Sed quid? Ponamus quod pater ſolus egit ſciente filia & tacente: nunquid filia videtur conſentire? Eſt ibi textus quod ſic quia qui tacet, conſentire videtur. Qualiter autem intelligatur iſta regula, habebimus in regula ſequenti, is qui.

¶ Idem.

REGVLA XLIIII.

IS QVI d †

[Prima glo. ponit exempla: ſecundo ponit ſeptem effectus taciturnitatis, & remittit.

c ¶ Qui tacet.] Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus 2. ſupra de præſumpt nonne. ff. ſoluto matrimonio. l. ſecunda. §. voluntate. vbi dicitur, quod pater agens de dote filiæ, de ipſius voluntate videtur agere, ſi filia non contradicat. Et no. quod qui tacet, interdum cõſentit, vt hic, & in ſupradictis iuribus. votum emittit. 27. diſt. c. 1. & ſimulatur. 65. di. ſi forte impunitatem promittit 43 di ſit rector. offert 20. q. 1. c. . . occidit. 41. diſt. Epheſijs. eſt contumax. 65. diſt. c. vlt. interdum nec conſentit, nec contradicit, infra c. proxi. & dic vt ibi ſtatim dicam.

ADDITIO. Vt dicit Io Mo ad hanc regulam, qui tacet, & c. facit ff eo. tit. ſemper qui non prohibet, & facit ſ. de exceſ. prælã ex litteris. & ff. de ſer l. 1. Io. And.

IS qui tacet.] Caſus poteſt figurari per §. anteriorum, 2 q 6 Ponamus quod Titius conuenit me coram iudice competente: iudex tulit ſententiam diffinitiuã vel interlocutoriam contra me: ab iſta ſententia ego non appellaui, ſed tacui, quia non duxi quod contra dicebã, vel acquieſcebam: an videar per taciturnitatem acquieſcere ſententię vel diſſentire? Certe non: immo eſt in optione mea, an infra decem dies velim appellare vel non: licet aliqui ad maiorem cautelam proteſtentur de appellando: ſed illud non eſt neceſſe. Sed quomodo concordantur iſtæ duæ regulæ. quia prima dicit, qui tacet conſentire vi. Glo dat duas doctrinas: Primo dicit glo. aliqui ſunt actus, qui poſſunt explicari ſine conſenſu meo, & contra meã voluntatẽ, vt quis poteſt vẽdere rẽ alienam contra voluntatem, dñi in præiudicium ẽhentis l. rem alienam ff. de ẽhen. emp. & ven. Si dñs iſtius rei taceat in venditione ſuæ rei, non ſibi præiudicat tacitus conſenſus: Alij ſunt actus qui non poſſunt explicari ſine conſenſu meo: & tunc ſi taceam habeor pro cõſentiente, vt in regula pręcedenti. Gloſſa dat aliam doctrinam, videlicet, quod vbi agitur de commodo & honore tacentis, tacens videtur conſentire: Sed ſi agatur de ſuo incommodo: puta de perſona obliganda, non habetur pro conſentiente. l filiusfamilias §. miuitus. ff. de procura. ſed prima doctrina eſt verior & ſecurior.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo alleg. 10. iura quibus fallit prima pars regulæ, & 8 quibus fallit ſecunda.] remittens ad alia, & dat triplicem ſolutionem.

d ¶ Is qui tacet.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eod. tit. l. qui tacet. Et not quod tacere eſt quoddam medium inter expreſſam voluntatem, & expreſſam contradictionẽ. Pone ergo caſum in eo contra quem fertur ſententia, quod tacens non habetur pro conſentiente, nec pro contradicente infra decem dies, infra quos ſemper appellat 2 q. 6. anteriorum. Item pone in prælato qui tacet ex cauſa, puta propter ſcandalum. ſupra de præſcri. nihil prodeſt, de cog. ſpiri. ſuper eo. de iureiur. mulieri Item pone ſecundum Accurſium in tributoria: nam ſi ſeruus cõtrahit dño contradicẽte, tenetur de peculio tantũ: & deducitur quod debetur domino. ff de pecu. ſi quis ſeruum §. etiam ſi eo expreſſe volente, tenetur quod iuſſu inſolidum. ff quod iuſſu l. 1. vbi autem ſcit & tacet: tenetur tributoria, & ſic non inſolidum: nec deducit ſibi debitum.

† Si tractat collegialiter de pręiudicantib. ſibi & collegio, taciturnitas ſua facit cõſenſũ. Phili. per not ca. 1. de ipſo ſi. a pręla.

tacet ; non fatetur [a] : ſed nec utique negare uidetur.

¶ Idem.

REGVLA XLV.

INſpicimus [b] in obſcuris quod eſt ueriſimilius, uel quod plerunque fieri conſueuit.

¶ Idem.

REGVLA XLVI.

IS

debitum. ff. de tribu. l. 1. §. ſcientiam. ff. de exer. l. 1. §. ſed his. Prima regula fallit. 27 diſt. c. 1. 54. diſt. ſi ſeru⁹. 20. q. 2. c. 1. de preſum. nonne 1. ſ. de iur. calum. c. vlt in fin. ſ. eod. lib. de confeſ. ſi poſt preſtitum. ff. ſolu. matri. l. 2. §. voluntatem. ff. de lib. agno. l. 1. §. pœna. ff. de loca item quæritur. §. qui pro impleto, & vbicũque tacitum pactum ĩducitur a lege. ff. de pact. qui in futurum. Secũda fallit in eo q tacet verbo, ſed contradicit facto uel ſigno. 74 diſtin. c. 1. Itẽ in epiſcopo qui tacet commonitus a vicinis epis. q habetur pro contumace. 63. diſti. ſi forte. Item in his in qbus requirit̃ expreſſus cõſenſus, vt I adulto q catechizat̃. de conſe diſt. 4. cum pro paruulis. & in ſeruitute imponẽda. ff. de ſerui. urb. præd. l. inuitum. & in procuratore conſtituendo. ff. de procu. l filius. § inuitum. & in furto. ff. de fur. qui vas. § vetare. & in ſoluẽdo matrimonio. ff. de ritu nup. in eo iure §. deinde. & expreſſe dẽt teſtator nomen hæredis dicere. C. de teſta. iubemus. item in caſibus not. 2. q. 7. plerique. Quid ergo in his dices: nũquid tacens habebit̃ ꝓ conſentiente, an pro ꝯdicente? Sol. Dicunt quidam ꝙ regulariter tacẽs habet̃ pro conſentiente. facit ad hoc ſ. de reg. prox. Fallit in caſibus ſupradictis. vel dic ſecundo ꝙ aut eſt tale factum quod fieri non põt me prohibente. Pone caſum 54 diſti. ſi ſeruus. & tũc taciturnitas habet̃ pro conſenſu. Fallit in caſib. ſupradictis, aut eſt tale ꝙ fieri põt me ꝯtradicente. Pone caſum ff. de ꝯhen. emp. rẽ alienam, & tunc taciturnitas non obeſt: nam dicit regula iuris: culpa caret qui ſcit, ſed ꝓhibere non põt. ff. eo. l. culpa. ſecundum Io. qui hoc no. 17. diſt c. 1. & Ber. de præſump. nõne. Vel dic tertio ꝙ in facto cõcupiſcibili, honorabili, & merito, taciturnitas habetur pro conſenſu, ut in primis iuribus. Et no. ff. manda. qui patitur. In facto autem ꝙ non eſt cõcupiſcibile, honorabile, & meritorium, ſed oneroſum, neceſſarius eſt exp̃ſſus conſenſus 2: ſicut eſt ꝙ qs aſſumat ꝓcuratoris officium, ꝙ res ſua ſeruiat, ut in ſecundis iuribus ſecundum Inno. q hoc no. de elect. in Geneſi. Et Io. Mo. in regula. qui tacet. Quod uerum puto, hoc addito, ꝙ vbi ius in pœnã ſtatuit quem tacẽtem haberi ꝓ conſentiente vel confeſſo 3, ſic habebit̃: licet factum ſit oneroſum, exemplifica per decre. de iura calum. c. vlt. in fi. & ſ. eod. li. de cõfeſſ. ſi poſt preſtitum. cum ſimilibus. Concordat aũt ad hanc regulam lex. ff. communi diui. l. Sabinus. vbi ſocius patiens habet̃ pro conſentiente quantum ad hoc: quia non agit ad demolitionem, & ſic quò ad hoc habet̃ pro conſentiente: agit tamen ad intereſſe: & ſic quò ad hoc habet̃ ꝓ contradicente, & ueritate conſiderata tacens non loquit̃, & ſic nec contradicere nec conſentire vr̃. Hujus autem uarietatem 4 videre potes per ſolutiones ſuperiores ſimul iunctas.

1 Et vide ꝙ ibi ſcripſi ſup vl. gl. ꝯ opinionẽ, q hẽt aliud in obligatione rei alienæ, q in uenditione. de qua ſcripſi de trãſa. ex litteris ſup gl. I. An.

2 Fallit fauore reipublicæ, & pupillorũ ĩ caſib. quos ſcripſi in regula, q tacet. ſup gl. Io. An.

3 Et iſtud ꝓprie facit ad rẽ cũ iurib. q ſequuntur, & decre. nõne. d̃ p̃ſump. & qñ habere t̃ pro negante, ut not. in decret. ſi poſt p̃ſti tũ. i ſi. pe. gl. Io. An.

4 al. veritatem.

a ¶ Non fatet̃.] nota 5 quia non dicit, non conſentit. & ſic non contradicit regula. qui tacet. ſuper confeſſione. n uel negatione nõ ſup cõſenſu & diſſenſu fundat̃ hęc regula, & regula iuris ciuilis: ꝑ ꝑ attinentiã autem, quam hẽt cõfeſſio ad cõſenſum, & negatio ad diſſenſum, gloſſatores iuris ciuilis & noſtri illã materiam adaptauerũt huic regulæ, quæ proprie ſpectat ad regulam, qui tacet, vt ibi etiam dixi. Io. And.

5 Hæc gloſſula ex nouella Io. An. huc fuit tranſlata.

INſpicimus 6.] Caſus primo poteſt figurari per c. ſi quis acceperit. 33. q. 1. Ponamus ꝙ aliqs Titius ꝯxit matrimonium cum aliqua muliere corrupta: fuit longo tp̃e cum iſta muliere: tractu temporis mulier petijt ſeparationem, dicendo ꝙ cupiebat effici mater, & ꝓcreare filios & filias, & ꝙ maritus eius non erat potens ad coitum: Vir econtra dicebat, ꝙ immo erat potens, & eam cognouerat. Certum eſt quòd iſta mulier eſt corrupta, & ſic nõ poteſt cognoſci ex aſpectu corporis an fuerit cognita uel non: Ponamus ꝙ vir prima inſpectione apparet potens ad coitum, qd tunc p̃ſumemus? Reſpondetur quòd ſi maritus prima facie appareat potẽs, p̃ſumemus cognouiſſe vxorem: quia in obſcuris præſumitur quod eſt veriſimilius.

6 Veriſimile colligit ex collatione rerum adinuicẽ. l. Lucius. ff. de rebus dub.

¶ Item poteſt figurari per cap. 1. de frigi. & malefic. in antiq. Si mulier dicit ſe uirginem, illud faciliter poteſt ꝑpendi ex inſpectione corporis: quia deputabuntur aliquę matronæ mulieres honeſtæ, q̃ uidebunt in locis, in quibus cognoſcit̃ virginitas, an talis ſit virgo an corrupta. Sed quãdo mulier dicit ſe corruptam ab alio, tunc põt ꝑpendi ex inſpectione viri, vtrum habuerit genitalia arida vel vtilia, & ſi vir hẽt genitalia vtilia, tunc in dubijs pręſumitur quòd eam cognouit.

ex pretio rei. l. cotẽ ferro §. n. ff de pub. & vecti. ex dignitate pſo nę. l. Titia. ff. de auro' & ar. leg. ex amore pſonæ. l. ſi ſeru⁹ pluriũ. de le. 2 a ꝯſuetudine Dynus & Philip.

¶ Item põt caſus figurari ꝑ c. inter dilectos. de fide inſtru. ubi erat contentio de nomine, cuius erat ſigillũ appoſitum in inſtrumento: qa aliqua pars ſigilli erat deleta: Dicebat̃ quod in ſcriptura ſigilli debebat eſſe Lotharius, & tamen non erat veriſimile quòd inter l, & t, poſſet poni o, propter paruum ſpatium: Dicitur ibi quod præſumptio eſt quòd debet eſſe i, quod occupat minorem locum, quia in dubijs inſpicimus quod eſt veriſimilius.

¶ Item põt figurari in filio dicente ſe exhęredatum ex iniuſta cauſa, & agente querelam contra teſtamentum patris, vt teſtamentum rumpat̃, & redeat̃ ad cauſam inteſtati, ſi hęres ſcriptus dicat filium ingratum, & filius dicit ſe gratum: q̃ritur, cui incumbit onus ꝓbandi? Certe in dubio pręſumitur pro filio, qa plerunque filij conſueuerunt eſſe grati & obedient̃es parẽtibus ꝑ ꝑ affectionem ſanguinis: & in dubio pręſumit̃ quod eſt ueriſimilius, ideo iſta præſumptio transfert onus probandi in hæredem.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, ponit exempla. & remittit.]

b ¶ Inſpicimus.] hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. ti. l. in obſcuris inſpicimus. Pone caſum in viro, q contraxit cum vidua, & longo tp̃e habitauit cum ea: illa dicit ſe incognitam: in hoc obſcuro præſumitur cognita: ꝙ eſt veriſimilius. 33. q. 1. ſi qs acceperit. Itẽ cãcellata uel obſcurata littera noĩs, præſumitur ibi illam litteram fuiſſe, de qua eſt veriſimilius. de fide inſtru. inter dilectos. Item in dubio veriſimile eſt filiũ iniuſte exhæredatum. C. de inoffic. teſt. Auth. non liceat parenti. Quia veriſimile eſt, ꝙ ingratitudinem nõ cõmiſit. vt in hoc ad ꝓpoſitum. Hic autem repete quod dixi ſup. eo. tit. in obſcuris.

ADDITIO. Quæ eſt contra, cum dicat ſpectãdum quod eſt minimũ: & ibi ſoluitur: quæ ſolutio etiã patet ex textu l. eo. tit. ſemper in ſtipulationibus, quem ibi vide. Io. And.

IS qui in ius 7.] Caſus poteſt figurari ꝑ ca. Eleutherius. 28. q. 2. & ꝑ c. dilecti. de foro cõpeten. in anti. Dicitur in c. Eleutherius. quod quædam mulier fundauit monaſterium de licentia diœceſani, in cuius diœceſi erigebatur monaſterium, & ipſum dotauit redditibus: in die dedicationis ipſius monaſterij inter epiſcopum & religioſos fuit facta cõuentio, videlicet ꝙ oblationes quę euenirent in feſtis dedicationis & martyrum, quorum reliqę erant in monaſterio, epiſcopus hẽret mediam partem, & abbas religioſi aliã mediam: Hoc facto, tractu temporis mortuus eſt abbas: ſucceſſit alius abbas. qui noluit ſeruare illam contionem: Dubitatum fuit utrum ipſe teneretur vti eo iure, quo uſus fuit prædeceſſor? Reſpondetur quòd ſic, per regulam huius textus.

7 Dicit hic I. An. ꝙ iuramẽtũ Apoſtolici iurãtis ſeruat̃ ſtatuta, ñ extendit̃ ad illa, q bus litteręſuę ſpã liter derogant.

¶ Item in c. dilecti. dicitur, Impetraui aliquod reſcriptum delegatorium ꝯ te: antequam vterer meo reſcripto es mortuus: nunquid virtute reſcripti potero facere cõuenire tuos hæredes? Dr̃ ꝙ ſic. nec obſtat c. P. & & G. de offi. deleg. in antiq. vbi dr̃ ꝙ reſcriptum delegatorium non extẽditur ad perſonas in reſcripto non expreſſas: quia illud intelligit̃ quando ſunt omnino alienæ perſonę: ſecus ſi ſint eadem ꝑſonæ vere vel iuris fictione. Et iſtud verum, quãdo reſcriptum eſt impetratum cõtra aliquem expreſſum in reſcripto: ſecus ſi ſolum eſſet comprehẽſus uirtute clauſulę generalis, & quidam alij: q̃a tunc hæredes illorum comprehenſorum in illa clauſula gn̄ali non poſſent conueniri uirte clauſulę generalis illius reſcripti.

qui [a] in ius ſuccedit alterius, eo iure, quo ille uti debebit.

¶ Idem.

{ Prima gl. dicit vñ ſumpta: ponit exempla: ſecundo ponit ſex caſus exceptos: tertio reddit rationẽ regulę, dicens eam in priuilegio perſonali uel pacto locum non habere. }

a ¶ Is qui in ius ſ.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. qui in ius & l. aliud. §. fi. & l. non debeo. ꝑpone caſum in pacto: q̃a eodem utetur ſucceſſor quo prædeceſſor. 18. q. 2. Eleutherius. Item conuenitur ſucceſſor per reſcriptum impetratum contra prędeceſſorem. ſ. de foro cõpe. dilecti. de hoc de reſcri. ſignificauit. Itẽ pone in hęrede q non vſucapit ꝙ non vſucapiebat defunctus. ff de diuer & temp. præſcrip. l. cum hæres. ꝙ dic ut ibi ſ. eod cum quis in ius. hæres enim ſucceſſor eſt iuris. Hęc regula fallit. ff. de proba. l. Procula. vbi illa Procula fideicommiſſum, quod compẽſare potuiſſet cum teſtatore, cum hæredibus nõ compẽſat 2. Item fallit vbicunq. morte defuncti confirmatur donatio: ibi enim nõ pænitet hęres. C. fa. erciſcun. l. filiq. item in caſu. ff ad leg Fal. reperitur. Item fallit in conuentionibus, ubi ex perſona ſucceſſoris mutatur forus: hinc eſt quòd clericus etiam in ciuilibus & patrimonialibus conuenit̃ coram ſuo iudice. 11. q. 1. nullus epiſcopus. & c. clericum nullus. vbi de hoc de foro ꝯpet. cum ſit. & c. ſi diligẽti. Item fallit in caſu. ſ. eo. lib de iur. pat. c. vnio. vbi eccleſia, quę ſuccedit laico patrono hẽt ſex menſes, cum tamẽ ipſe laicus ſolũ quattuor habeat. Item legatarius legatum acceptare non poteſt pro parte, & pro parte reſpuere: ſi tñ decedat pluribus relictus hæredibus, unus pro ſua parte poterit acceptare: & alter pro ſua reſpuere. ff de leg 1. l. legatarius. [aliàs incipit pro parte.] Et eſt ratio huius regulæ: quare eo iure vti debet: quia plus iuris habere non poteſt: q̃a nemo plus iuris, &c. ĩ. eod nemo põt, cũ ſimilibus. minus nõ: q̃a hæres cenſet̃ eadem ꝑſona cum defuncto, ſucceſſor cum prędeceſſore, patet 3 ergo idem ius vtriuſque. Et no ꝙ dicit, eo iure: q̃a nõ eo priuilegio ex ſui ꝑſona, ſi perſonale 3 fuerat prædeceſſoris: priuilegium. ut ſ. eo. priuilegiũ. cum ſuis concord. Idem dico de pacto perſonali ſ. de tranſact. de cętero. & ĩ de præben. niſi, cũ ſimilibꝰ, & facit hęc ad regula ad ea quæ no. de præb. tuis.

1 al. incipit, ſi q̃s: ſed littera, is qui, venit ſub bulla. Io. And.

2 Ratio eſt, ꝑſumitur. n. fratri debitũ nũquã petitum remiſiſſe.

3 Idẽ Dy. ꝑ modũ obiectio. nis decla rãs ꝑ con cord. ad quas remittit hæc gl. ꝑ ꝙ ꝯcludit reg. ꝓcedere ĩ iure cohęrẽte ꝑſonæ. Ioã. And. Philip.

PRæſumitur ignorantia.] Caſus poteſt figurari per ca. ſi vero 2. de ſent. excom. in antiq. vbi dr̃: ſi clericus nõ incedat in habitu clericali: & aliq̃s inijcit manus violentas in eum: non incurrit excommunicationem, ſi ipſe ignorabat talem eſſe clericum, ſecꝰ ſi ſciebat. Sed quid in dubio præſumemus: vtrum præſumetur ꝙ ipſe ſciebat talem clericum, uel quòd ignorabat, & ſi ſit præſumptio ſcientiæ, quòd ſibi incumbebat onus probandi? Reſpondeo quod præſumit̃ ignorantia, q̃a habitus demonſtrabat illum laicum, ideo iſta præſumptio trãsfert onus probandi in clericum. ¶ Item poteſt figurari caſus ꝑ l. uerius. ff. de probat. Sed ꝓ intellectu iſtius caſus eſt pręſupponendum, ꝙ ſi teſtator legat rem ſuam vel alienam, valet legatũ: & ſi legat teſtator rem alienam, hæres tenet̃ illam redimere, ſi poſſit, vel tradere ęſtimationem. & hoc verũ ſi teſtator ſciebat rem alienam: ſecus ſi ignorabat: q̃a credebat rem eſſe ſuam. Sed ponamus ꝙ aliq̃s Titius teſtator legauit mihi rem alienam, forte pratum vicini ſui: poſtea mortuꝰ eſt teſtator: eo mortuo egi ꝯ hæredẽ ſcriptum: & petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo propoſuit, ꝙ illud legatum non valebat, ex eo ꝙ teſtator legauerat mihi rẽ alienam: Ego ecõtra replicando allegaui, ꝙ licet teſtator legaſſet mihi rem alienam, tñ ipſe ſciebat rem alienam: & ſic petebam ut hæres illam redimeret, & mihi traderet: uel mihi daret æſtimationem, vtrum hęres teneãt probare ꝙ teſtator ignorabat illam rẽ alienam? Reſpondetur ꝙ nõ: ſed ego legatarius teneor ꝓbare ꝙ ipſe teſtator ſciebat rem alienam. quia in dubio præſumitur ignorantia, quæ præſumptio transfert onus probãdi in me legatarium.

REGVLA XLVII.

PRæſumitur [b] ignorantia, ubi ſcientia non probatur.

[Prima gl ponit exẽpla. Secundo ſignat ꝯria, & ſoluit remittendo. Tertio dicit regulam ceſſare in his q̃ quis ſcire uel indagare tenet̃, in his quę ſunt iuris naturalis, intermittẽs de uirtute huius pręſumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiam.]

b ¶ Præſumit̃ ignorantia 4. ꝑpone caſum 82. diſt. propoſuiſti. in fi. ſecundum ꝙ ibi iacet littera. de ſent. excom. ſi vero 2. & ff. de prob. l. uerius. [Sic & dñs pręſumitur ignoraſſe cum ſeruus eius ſuſcepit militiam. C qui milita non poſ ſuper ſeruis. Dynus.] contra. 16. diſt. quod dicitis. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. 9. q. 1. ordinationes. 34. q. 3. in lectum. ſ. de elect. innotuit. cũ ſi. in quibus iuribus dr̃, ꝙ non præſumitur ignorantia, ſed potius ſcientia. Sol. dic ut no. de poſtu. c. 1. in 3. glo de conſti. c. 2. & in prædict. c. 82. diſ propoſuiſti. ꝙ circa ea quæ publice fiunt, pręſumitur ſcientia, niſi probetur ignorantia, circa ea autẽ quę fiunt occulte ꝑſumitur ignorantia, niſi probetur ſcientia, ut hic. Et ſcias ꝙ hęc regula vera eſt in his, quæ q̃s ſcire uel indagare non tenet̃. In his autem quæ quis ſcire uel indagare tenet̃, non habet locum: ſicut in eligendo ꝑlato. 61 diſt. c. 2. 8. q 2. dilectiſſimi de elect. cum in cunctis. & ideo ibi ꝑſumitur ſcientia, niſi probetur ignorantia, vt eo. tit. innotuit. Ad hoc eſt quod dicit lex, quòd magiſtratus tenet̃ de idoneitate tutoris vel curatoris, quem nominauit, inquirere: & ideo imputat̃ ei, ſi idoneus non eſt C de magiſtra. conue. l. penul. & per totũ 5: Et illud ꝙ hæc regula dicit, ꝑſumitur. Eſt autem huius uirtutis hæc præſumptio, ut transferat onus probandi in aduerſarium, ut ſ. dixi. & idem eſt in alijs caſibus, qui no. 6. q. vlt. actor ſ. vt eccle benefi. ut noſtrum. Item not. quod ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per ſacramẽtum, & ſic probo in ueritate me ignoraſſe. de ſent. excom. ſi uero 2. de except. paſtoralis. ſupra eo. li de elect. ut circa. & tunc demum admittitur probatio hęc, cum eſt probabilis, ut no. in prædict. ca. propoſuiſti. Secundo quando probatur id ex quo neceſſario 6 ſequitur me ignoraſſe: puta me tunc anniculum, uel furioſum. 3. q. 9. indicas de ſucceſ. ab inteſtat. cum dilectus. Tertio quando probãt id ex quo nõ neceſſariò, ſed veriſimiliter ſequit̃ me ignoraſſe, puta me tunc abſentẽ fuiſſe, & hoc dicere uoluit Ioan. 1. q. 1. ſi q̃s a ſimoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum ſit ignorantia, ut 34. quęſt. 2. in lectum. probabilior tamen in alieno. ff. pro ſuo. l. ult. quod dic ut not. 1. quæſt. 4. §. notandum. & quia ignorantia iuris præcipue naturalis non excuſat, quod dic ut no in prædi. §. notãdum. de tali ignorantia non loquitur hæc regula, cum ibi par ſit pœna ſcienti & ignoranti. 16. q. 1. ſi cupis C. de in ius vo. l. 2.

4 Et vt dicit Dy. ad ignorãtiã facti reſtringitur hęc reg. & ſm̃ eũ ꝑt poni exẽplũ de ſacrãdatũ. ff. de ad. mi. tu. l. uoc autẽ. Io. And.

5 Ad idẽ ſ. de cri. fal. ad falſariorum. ꝑ prin. Io. And.

6 Ad hoc exẽplũ & ſequẽs facit. ff. d iis qui ſui uel alie. ſunt. l. ſi. liũ. l. An.

Locu.

¶ Idem.

REGVLA XLVIII.

Locupletari [a] non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura. [b]

Locupletari.] Caſus primo ponitur per l. naturaliter in fi. cum l. ſeq. ff. de condi. inde. ſic: Ponamus ꝙ alicui pupillo mutuaui pecuniam ſine auctoritate ſui tutoris: qui pupillus pecuniam illam non conſumpſit: ſed eam expoſuit vt bonus paterfamilias, ita quòd ex illa eſt factus locupletior: ipſe illam pecuniam mihi reſtituit: poſtea vult repetere tanquam indebite ſolutam: an ſit audiendus? Certe non: nam ex quo conſtat quod ex pecunia mea fuit factus locupletior: eſſet contra naturam quòd ipſe locupletaretur damno meo.

¶ Idem poteſt poni caſus per l. vlt. C de vſuca pro emp. Ponamus ꝙ à pupillo emi aliquam rem, quã mihi vendidit ſine auctoritate tutoris: ipſe tradidit mihi rẽ: ſolui ei precium: modo ipſe vult repetere ipſam rem & retinere pretium, quod apud ſe habet, ſaltem ex quo factus eſt locupletior: an ſit audiendus? Reſpondetur quòd non.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor caſus in quibus fallit, rationẽ reddens, & exponẽs hic diſiunctam pro coniuncta. Tertio allegat concor. ſignat contraria, & ſoluit: etiam regulam exponit de enormi iactura.]

a ¶ Locupletari.] Hęc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. iure naturæ. Pone caſum 17. q. vlt. ſ. de dona. Apoſtolicæ, vbi non dicatur monaſterium cum iactura cathedralis eccleſię. ff. de condic. indebi. l. naturaliter. in fin. & l. ſeq vbi ſi pupillus accepit mutuum & locupletior inde factus ſoluit, non repetit. Et emens à pupillo ſine tutoris auctoritate, ſi ex ſua pecunia locupletior factus eſt pupillus, eum poſt pubertatem agentem exceptione repellit. C. de vſuca pro emptore. l. vlt. & concor. 99. diſ. ecce. 12. quæſt. 2 bonæ rei. 11. q. 3. ſi quis vero. 14 quæſt. 5. denique. 22. q. 2. primum, in prin. C. de epiſc & cleri. ſi quis presbyter & ſupra de pœ ſuam. vbi ſunt hæc verba: & ideo priuilegiũ interpretamur ne alteri enorme præiudicium afferat de verborum ſign. quid per noualꝰ 9 quæſt. 3 nunc vero. 25. q. 2. de eccleſiaſticis. de conſue. cum olim. in fi. cum ſimilibus. Hæc regula fallit in præſcriptionibus & vſucapionibus, vt per te vides. Vt dicit Ioan. Mon. hoc ne dominia rerum ſint in incerto. ff. de vſucap. l. 1. vt ſit finis litium. ff pro ſuo. l. fin. ſupra præſcrip vigilanti. Et in exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ ſi infra debitum tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura. C. de non numera pecu l. in contractibus. Item in expenſis factis in re aliena ff de do. excep. l. Paulus ſed vbi auctoritas iuris, non poteſt dici iniuria. 23 quæſt. 4. qui peccat. Quod ergo hic dicit, iniuria vel iactura: expone vel, pro & ſic 87 diſtinct. cap. 1. ſup de foro compe. dilecti. C. de verborum ſignific. l. penul. & ideo etiam prædict l. iure naturæ. ff. eo. tit. vnde hęc ſumpta fuit, dixit detrimento, & iniuria 1, & cautius. Concord. ad hanc regulam. ff. de ſerui. ruſti prędi. l imperatores. in fine. vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur, ſi ſine alterius iniuria id fiat. idem ff. de ſerui. vrba. prædio. l. fiſtulam. C. de ſerui. l. vlti. in fin. cum ſimilibus. ex quibus probatur, quòd etiam in meo facere non debeo ꝙ noceat in alieno. contrariam tamen probatur. ff. de damno infect. l. fluminum. §. vlt. & l. Proculus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. Dici ſolet, cum facio aliquid in meo ex quo alij noceo, aut immitto in alienũ, vel opus facio: & tunc non licet, vt ff. ſerui. vend. l. ſicuti. § Ariſto. & l. teſtatrix, aut nõ immitto, nec opus facio in alienum: & tunc aut id dolo facio, vt noceam alteri; & tunc prohibeor: aut nõ facio dolo, ſed eo ſolo propoſito vt mihi proſim, licet per id alij noceam: & tunc non prohibeor. ff de aqua pluuia arcen. l. §. denique. cum ſuis concor. & facit ad hoc quod not. 11 q. 3. ſi quis vero. de aucto. & vſu pal. ca. 3. Et quod dicit hęc regula, iactura: intelligas enormi: nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormẽ inferre non debeat. de hoc 25. q. 2. reſcripta. de verborum ſignifi. olim. ad hoc C de preci. impe offer. l. quotiens.

Iniuria dici non põt, vbi ẽ iuris auctoritas.

1 Idẽ Arc. 1 pdictis trib. vel quattuor caſib. & idẽ Dynꝰ qmodum obiectio nũ. Io. A.

b ¶ Iactura. 2] large ſumitur pro omni damno. de pœnis, ſuam.

ADDITIO. Dicebat Dynus, quod regula iuris ciuilis, ſcilicet l. iure naturæ. ff. eod. vnde hæc ſumpta fuit, vbi dicitur detrimento & iniuria: & propter per copulam ponebat vnum caſum: Iſta videtur ponere duos propter diſiunctam. Ad primum alleg. ff. de cõdi. & demon. cum pupillus. §. diſiunctiua. Ad ſecundum eod. tit. ſi hæredi plures.

2 Hęc glꝰ ex nouella Io. An. hoc fuit trãslata.

¶ Idem.

REGVLA XLIX. [c]

In pœnis [c] † beni-

† Hic adde ꝙ vbi in dubio vertitꝰ fauor aiæ, durior pœna imponitꝰ. arg. no. c ad audiẽtiã de homic. vñ Anc. conſil. 179. interpretatꝰ eũ qui cõfitet ſe vſurarium fuiſſe talẽ tota vita ſua.

In pœnis.] Caſus figuratur per cap. ex litteris, ſupra de cõſt. & l. hæ enim. §. 1. ff. de ſuſpec. tut. § primo. per cap. ex parte. Quidam doctor Pariſieñ. fuit priuatus à collegio aliorum doctorum & emolumentis regẽtiæ pro ſua contumacia, eo quòd nolebat obedire ſtatutis illius collegij: & fuit priuatus ſimpliciter, non dicendo in perpetuum, vel quamdiu durat in illa inobedientia: Dubitatur, vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipſe perſeueraret in ſua obedientia: Reſpondetur quod in dubio præſumitur, ꝙ illa priuatio eſt tẽporalis: quamdiu ipſe perſeuerabit in contumacia ſua.

¶ Item poteſt caſus figurari per l. hæ enim, alleg. Pro cuius intellectu eſt primo præſupponendum, ꝙ qñ tutor alicuius pupilli remouetur ab adminiſtratione propter dolum ſuum, efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam ſuam, vel negligentiam, non efficitur infamis. Inſti. de ſuſpec. tut. circa medium titu. Hoc præſuppoſito ponamus ſic caſum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab adminiſtratione per ſententiam iudicis: ſed in ſententia iudicis non dicebatur quòd erat ſuſpectus, eo quòd inſidijs penſatis in tali re pupilli damnificauerat, vel quia erat negligens in adminiſtratione, ſed dictum fuit generaliter, quòd remouebatur ab adminiſtratione, eo quia erat ſuſpectus: quæritur vtrum in dubio ſit præſummendum quod fuit remotus ob dolum vel ob culpam ſiue negligentiam? Reſpondetur quod præſumitꝰ ꝙ ipſe fuit remotus ob negligentiam ſiue culpa: & ſic non eſt infamis: quia in pœnis benignior eſt interpretatio facienda.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla: ſecundo arguit: tertio ſpecificat quinque modos circa regulam.]

c ¶ In pęnis.] Hęc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone caſum in iudice, qui ita pronuntiauit: temere accuſaſti. calumniatorem non pronuntiat. 2. quæſt. 3. ſi quem §. notandum. Priuatus à collegio doctorum non perpetuo, ſed tẽporaliter priuatus intelligitur. de conſtit. ex litteris. Tutor remotus non expreſſo, an propter dolum, an propter culpam: remotus intelligitur propter culpam. ff. de ſuſpect. tut. l. hæ enim §. 1. concor. de pœni, diſtin. 1. §. pœnæ. ſupra eod. lib de elect. ſtatutum. ff. de pœn. ſi præſes. Et ex hac regula, & eo quod dixi, eſt argum. 3 quòd in dubio pręſumitꝰ caſſatio electionis facta non vitio pſonę ſed electionis modo & ſic addi poteſt ad decre. de elec. ſuper eo vt ibi not. per Compoſt. nam etiam iudice pronuntiante quòd vim feciſti, de priuata intelligitur, vt in prædicta l. ſi præſes, & l. penult. Et not. quod hæc benigna interpretatio fit in multis: Primo ex multiplici pœna expreſſa eligimus mitiorem. 50. diſtinct. eos. 24 quæſt. 1. ſi quis dederit. Item quia ſi verbum poteſt importare pœnam perpetuam & temporalem, eligimus temporalem. 33 quæſt. 4. non oportet 2. ſaluo eo quod habes. 50. diſtinct. cap. 1. & ſupra de conſti. ex litteris. per Ber. & modernos, & per Accur. ff.

3 Idẽ Io. Mo. dicit tñ, ꝙ non diceretur dubiũ, qñ ex actis apparere poſſet caſſationis cã. C de ſen. q̃ ſine certa quã ti. l. 3. ff. & re mi. milites § miſſionũ, & dixi in dec. ſuper eo. l. An.

de poſtu puto.§.1.Item quia de pœnis nõ arguimus ad ſimilia 1: quia pęnæ non excedunt proprium caſum: de pœni.diſt.1.§.pœnæ. Item vbi eſt tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus per ſententiam, non ipſo iure.de ele. cap. quia propter.niſi ibi eſſent verba quę aliud ſaperent: puta, ipſo iure, vel eo ipſo ſup.eod. li. de elect. quàm ſit. in fine. licet ibi Car.contra, ſed primum credo ſecundum Guli. Item quia in dubio mitiorem caſum eligimus.ff. de ſuſpec. tut.l.hæ enim & ſup.dixi. An iudex poſſit pęnas moderari, not 2.q.3.ca.ſi quem.§.notandum.in gloſſa, quæ incipit inf.3.q.

1 Quę nõ ſunt de mẽte, nec habẽt eũdẽ effectũ ſup quo vide quod ſcripſi 3. eo lib.de elec. ſi poſtq̃. §. 1 ſup gl. & ita, & remiſſiones quas ibi dedi, &c. Io.A.

gnior a eſt interpretatio b facienda. c

¶ Idem.

REGVLA L.

Actus d legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

¶ Idem.

REGVLA LI.

Semel e Deo dicatum,

a ¶ Benignior]Dicit canon: illa digniora ſunt imitatione, quæ ſunt excellentiora pietate.9 diſt. ca vlt.

b ¶ Interpretatio.] de multiplici interpretatione vide quod not.11.q.1.clericum nullus.§.ex his omnibus.de poſtu.præla.ca.1.

[Glo.ſeq ponit rationem.]

c ¶ Facienda.] ratio: quia odia reſtringi, & fauores cõuenit ampliari.ſup.eo.odia.cum ſuis concor.

Actus legitimi.] Caſus ponitur per ca.in electionibus.ſ.de elect.eo.lib.hoc modo: vacante eccleſia Pictauẽ.canonici illius eccleſiæ conuenerunt in vnũ, tractaturi de electione futuri paſtoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis cõſenſerunt in aliquem Titium vſque ad certum tempus: vel in ipſum cõſenſerunt caſu quo nauis veniret ex Aſia: an valeat talis electio? Reſpondetur quòd non: quia actus legitimi non recipiunt diem neque conditionem.

¶ Item poteſt poni caſus per ca.ſolet quæri.32.q.2. in matrimonio carnali hoc modo. Aliquis Titius contraxit matrimonium cum aliqua Berta vſque ad certam diem: an valeat matrimonium? Reſpondetur quod nõ per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

[Prima glo.dicit vnde ſumpta: & ponit exempla: ſecundo ſignat ſucceſſiue ſex contraria, & ſoluit: tertio oſtendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.]

d ¶ Actus legitimi.] hæc regula ſumpta eſt ex l. ff.eo. tit.l.actus legitimi.vt emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, ſerui optio, tutoris datio, &c. per q̃ exemplificare potes hanc regulam. Ponit etiam Dynus exẽplum in auctoritate tutoris: quæ ſi interponatur ſub conditione, interpoſitio eſt nulla ff.de aucto. tutor.l.1. & ſic conditionalis. Item exemplum pone in ſententia quæ non dẽt ferri ſub conditione.2 q.6. biduum. Item electio vel poſtulatio non debet fieri ſub conditione. ſupra eo.lib.de elect.in electionibus. Itẽ matrimoniũ non contrahitur in diem 32.quęſt.2. ſolet quæri. ſupra de condi.appo.ca.vltimo. Contra 18.diſt ca.vlt.26. diſt. tanta 10 q.3. vnio, in fin.in quibus excommunicatur quis vſque ad duos menſes. Sol.ibi ſumitur excommunicatio pro remotione à ſacramẽtis: excommunicatio enim debet eſſe perpetua.10.q.1. quia ſacerdotes.exponimus tamen perpetuam.id eſt, donec pęnituerit 27.q.1.de viduis.1.reſponſo.quia pro contumacia fertur.facit ſupra de conſtit.ex litteris. Item contra §. de elect. cum in veteri vbi eligendi poteſtas in certum tempus confertur. Sol. electio eſt ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non poſſunt canonici ſibi aliquem eligere in prælatum vſque ad feſtum Reſurrectionis, vt hic: ſed poteſtas eligendi non eſt ille actus, & ideo datur tẽpus, vt ibi, nam & procurator datur ad tempus ſupra eod.lib.de procura.ſi quem ſub ea. hinc eſt quòd etiam de iure communi tempora ad eligendum ſunt taxata.de elect ne pro defectu.de conceſ præb.cap.1. ſupra eod lib.de iure patro.ca vnico.cum ſimi. Item contra 7.q.1.paſtoralis ſ.de ſi presby.veniens.vbi prælatura eccleſiæ dari videtur ad tempus Solu. vt ibi not. in vlti glo.2 Item contra: quia matrimonium licet non

2 Eſt pp mandatũ Papę, dicit Phil. allegans Io. A.c.cũ bñficio.de prębend. ſup. eod.

recipiat diem 3, vt ſupra: recipit tamen conditionẽ.de condi appo.ſuper eo. Sol. Veritate inſpecta nondum eſt matrimonium vbi non interuenit purus conſenſus, vt ibi patet, immo nec ſponſalia, vt ſup.eo.lib.de ſpon. c.1.in fin. Item contra ad id quod ſup.dixi de donatione tutoris.inſtit.qui teſta.tu da.poſ. §.ad certum.vbi tutoris datio diem recipit. Sol. quod ſup. dixi, habet locum in tutore dato à iudice ſecus 4 ſi à teſtatore, vt in prędi §. Item ad idẽ contra.ff. de tutelis. l. muto, §.penul. vbi datur à iudice ſub conditione, ſi ſatiſdederit: & illa ſi ſatiſdederit, pura eſt. Et facit quod habes ſupra de elect.ſignificaſti. Et not. quòd ſicut hi actus non recipiunt conditionem vel diem, ſic nec diſiunctionem, vt in prædicto ca.in electionibus. Et eod. tit. vt quis duas. Item nota q̃ regula iſta indiſtincte loquitur de actibus legitimis, qui non recipiunt cõditionem nec diem: lex autem ſtrictius dixit, Actus legitimi qui non recipiunt, & c. quaſi dicat, aliqui ſunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipſa lex in actibus qui non ſunt contractus, ſed quaſi. Contractus enim bene recipiunt conditionem. ff. de contrahen. empt. l. hæc venditio. Et ſic etiam poteſt ſolui id quod ſupra dixit de matrimonio, ſecundum Lau. Gof. & Ber. qui hoc not.de condi appo.ſuper eo.in princip. & facit inf. eod.contractus.

3 Etiã ex diſpenſatione Papę: ſcdm I. An. licet multi dicant q̃.

4 Quare ſecus no. C.de teſt. tu.l.1. vbi duas rõnes reddit gl. addit tertia q̃a omiſſũ à teſtatore p p diẽ vł cõditionem ſuppleri põt p iudicẽ: q̃ nõ cõuenit. Io.A.

ADDITIO. Ad probandum q̃ contractus bene recipiunt conditionẽ, allegat Dynus inſti.de emp.& ven. § emptio ff.de in diem addi.l.2.de peri.& com.rei vẽ. l.neceſſario pro empto.l.2. ſi ſub conditione. vnde locatio, ſocietas, mandatum, & ſimilia qui ſunt legitimi actus, certum eſt quòd conditionem & diem recipiũt. Ioan.And.

Semel Deo.] Caſus in hac regu.figuratur multis modis. Primo per ca ligna.de conſe.diſt.1 Ponamus q̃ aliqua eccleſia vetuſtate conſumitur, ita q̃ illa eccleſia pro ſui conſeruatione indiget nouo tecto. deponuntur ligna antiqua: vtrum ſit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Reſpõdetur q̃ nõ, quia ex quo illa ſemel fuerunt Deo dedicata, non debent redire ad vſum hominum.

¶ Item poteſt poni caſus in ca.veſtimenta.ea diſt. Ponamus: aliqua caſula vel aliud ornamentum eccleſię eſt de panno aureo: illud ornamentum vetuſtate conſumitur: ſunt aliquæ petiæ integræ: vtrum ex illis ſit licitũ facere burſas ad vſus hominum? Rñdetur q̃ non: quia ex quo ſemel illæ petię fuerunt dicatę Deo, ex illis nõ debet aliquid fieri ad vſum priuatorum hominum.

¶ Vel poteſt poni caſus ſic. Ponamus q̃ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem, qui calix eſt in dñio illius q̃ calicem fieri fecit antequam ſit conſecratus. Sed ponamus q̃ iſte calix cecidit inter manus epiſcopi, qui illũ conſecrauit: vtrum epiſcopus teneatur reddere calicẽ illi, cuius erat ante conſecrationem? Reſpõdetur q̃ nõ: ſed tenetur ſoluere pretium calicis illi cuius erat ante quam eſſet conſecratus. Et hic eſt vnus caſus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei ſuæ.

5 Dynus ponit exẽplũ in ęde ſacra, quę ſi diruta vel corruit, locus tñ remanet ſacer. Inſtit. de re diui.§. loc°.ff. de rerũ diui. tñ.§. ſacræ. & de contrah. emptio l. ędes ſacræ. I.A.

[Prima glo ponit exempla: ſecundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in eadem forma: tertio dicit quòd in non dicatis non procedit: ſignat contrarium & remittit: quanto notat nedum dominium, ſed etiam vſum prohibitum.]

e ¶ Semel Deo 5.] pone caſum.12.q.2.nulli. ſ. de relig. do.ad hęc.ff.de reli & ſum fu. l. ſi quis ſepulchrum. §. 1.ad idem 12.q 3.quæ ſemel.de conſe. diſt. 1. ligna. & cap.veſtimenta de foro competent.conqueſtus.de rerũ permuta.mancipia.C.de ſacroſan. eccle. Authen. præterea Et habet locum hæc regula non ſolum in re propria, ſed etiam in aliena conſecrata: vnde ſi aurifaber habebat calicem, quem epiſcopus cõſecrauit: amplius

non red-

non redderetur aurifici calix ipſe:ſed eius æſtimatio,& eſt caſus ſpecialis.in quo priuatur quis re ſua. 14. q.6. comperimus.Et quod dixi in calice,idem eſt in qualibet re inanimata:ſecus autem in animata, puta in ſeruo,& ſic non eſt cõtra 54.diſt.frequens, & c.ſeq.ratio eſt,quam ibi not. Ioa. in prædi.ca. comperimus, & Ber.in prædi. decret de reli. do. ad hæc, q̃a res animata, ſcilicet homo, delinquit p̃mittendo ſe cõſecrati:inanimata vero non. Et eſt ſi 7.q.1. ep̃s in diœceſi. & ff. de acqui.poſ. ſi rem mobilem,& l.Pomponius.in princ. Et hoc quod hic dr̃,intelligas in eadem forma:quia ob redemptionem captiuorum vel vrgentia debita, calices & vaſa alia eccleſiaſtica vendi p̃nt ẽt laicis, conflata tñ & minuta.10.q.2. hoc ius,& prædi.auth.præterea.Item not. ꝙ dicit, dicatũ: quia bona eccleſiæ non dicata vel conſecrata bñ tranſeunt ad humanos vſus. ẽt ſerui eccleſiæ venduntur vel donantur laicis ẽt ad ſeruiendum.12.q.2.eccleſiaſticis.Argu.ↄ de re.permu c.3 dic vt ibi. Item not. ꝙ dicit ad vſus:quia non ſolum in dominium laicorũ, ſed nec etiã in vſum tranſire debent res Deo dicatæ. ad idem de conſecr.diſtin.1.veſtimenta. ne vltio quę Balthaſar, &c.vt ibi.[& Danielis.5.]

nõ eſt ad vſus humanos a vlterius transferendum b.

¶ Idem.

REGVLA. LII.

Non † præſtat impedimentum c, quod de iure non ſortitur effectum.

† Per hãc reg dicit Ph.Io.A. non tolli ſponſalia per matrimoniũ ob cõſanguinitatẽ reſolutũ:& fallit hęc regu. in ijs quib. tacita volũtas ſufficit. de leg.1.plane i prin. Ang.Fab. §. poſtenore. q. modis in ſtm.

a ¶ Humanos.] i.ſæculares,i.ſæcularium perſonarum. ad idem 1.diſt.c.1. 12. q 2. qui diuinis & humanis.de teſta.cum eſſes. Hoc dico:quia ad vſus clericorũ qui & homines ſunt,bene poſſunt reduci,de conſe diſt.1. ligna.Alibi ſumitur humanum pro humili. 50.diſtin. eos.24.q.1.ſi quis dederit.33.q.2.latorem.in fine.

ADDITIO. Humanus accipitur ẽt pro benigno, manſueto, & miſericordi:& inhumanitas econtra, ꝓ feritate,& crudelitate,& impietate.ſup.de præſc.cum ex officij.in prin.de cen.licet.& in cle.de reli.do.quia contingit,poſt princ.Ioan And.

b ¶ Transferendum.] adde quod dixi ſup. eo.priuilegium.Ioan.And.

Non præſtat impedimentum.] Caſus figuratur p̃ c.ſi verum 31.q.2.hoc modo:Titius ↄxit matrimonium cum Berta conſanguinea ſua, & in effectu inter ipſos erat ĩpedimentũ, ita ꝙ matrimonium non tenet,obſtante impedimento:poſtea ↄxit cũ alia in qua non erat impedimentum:vtrum valeat iſtum 2m matrimonium?Rñdetur ꝙ ſic, nec obſtat primum matrimonium,quod fuit nullum,& ꝙ de iure non eſt ſortitum effectum. Vel in electionib. ponamus ſic caſum: Canonici eccleſiæ Pictauen.vacante ſua eccleſia celebrauerunt electionem nullam: poſtea illa electione non caſſata celebrauerunt ſecundam electionem:vtrum prima electio, quæ fuit nulla (non tñ fuit caſſata)præſtet impedimentũ ſecundæ electioni?Dr̃ ꝙ nõ. Contra iſtam regulam opponit glo de c.1.ſup de ſpon. eo.lib vbi ſponſalia quæ ſunt nulla, præſtant impedimentum matrimonio ↄhendo: vt contraxi ſponſalia cum Berta,quæ non tenuerunt propter impedimentũ religionis vel cõſanguinitatis:vtrũ potero ↄhere matrimonium cum conſanguinea Bertę?Dr̃ ꝙ non.Dicẽdum quod illud intelligitur qñ ſponſalia ſunt nulla non ex defectu conſenſus:ſed ſi eſſent nulla ex defectu conſenſus,poſſem contrahere matrimonium cum conſanguinea Bertæ,vt dicitur in d c.1.

[Prima glo.primo ponit exempla: ſecundo quinq; caſus exceptos,& quintum nõ approbat: tertio notat ꝓ in maleficijs regulam non loqui.]

1 Io.Mo. allegat exemplis mq ta in ſa q̃ hic vide per Io.An.in mercu.

c ¶ Non præſtat impedimentũ.] 1 pone caſum in matrimonio quod non tenet;quod non præſtat ẽt impedimentum ſcd̃o 31.q.2.ſi verum. In electione quæ nõ tenet.ſup..de electio.congregato. In ſtipulatione quæ non tenet. ff.de verb.obl. ſi dari ſtipuler. Vides tñ circa matrimonium ꝙ ſponſalia,quæ ſunt nulla p̃p̃ affinitatẽ vel conſanguinitatẽ, præſtant impedimentũ in cõſanguineis alterutrius,ex publicæ honeſtatis iuſtitia.Ratio eſt:quia publicæ honeſtatis iuſtitia inducitur ex ſolo conſenſu:vnde ex quo ſunt aliqua ex conſenſu,licet aliàs ſint nulla,inducitur publicæ honeſtatis iuſtitia. Si autem eſſent nulla ex defectu conſenſus,non inducitur.ſup.eo lib.de ſponſa.c.1. ſicut & impedimentum affinitatis inducitur ẽt per illegitimum coitum. 35.q.3.de inceſtis. Circa electionem ẽt vides, quod electio q̃ nulla eſt,ſm̃ impedit.ſup. de elect. auditis, quod non proſequor: ſed dic vt ibi.Idem in denuntiatione noui operis,quę ſiue ſit iuſta,ſiue iniuſta, impedimentum præſtat futuro ædificio.ſup. de noui ope. nunc.1.& ff.eo.tit.l.1. in princi.Idem etiam in appellatione, quæ & ſi ex falſa cauſa ſit interpoſita,dum tamen probabili:tali quę ſi foret probata,debeat reputari legitima:ea interpoſita nihil eſt innouandum.2.q.6.appellatione.Item in litteris Papæ per mẽdacium impetratis, quæ licet ſint nullæ quo ad iuris effectum,præſtant impedimentum alijs impetrandis,ſi de eis mentio nõ fiat. ſup.de reſc. cæterum.& c ex parte. ſm̃ Goff. qui hos quattuor caſus quos præmiſi not.de deſponſa,impub.litteras.Sed Ber in hoc vlt ↄ.ſup.de reſc.ex tenore in glo. 1.in fi.2 per decret.de confir.vti.vel inutil. bonæ Et nota hãc regulam verum,niſi in pœnã aliquibus prohibeatur: hoc dico p̃p̃ maleficia, quæ non ſortiuntur effectum à iure:& tamen impedimentum præſtant promouendis.50 diſt.c.1.2.& 3.Interdum matrimonio ↄhendo, iuxta ea quæ,no.33.q.2.hoc ipſum §. hoc autem quã quã. & ſup. de pænit.& remiſ.qui presbyterum, & eſt ſimile quod not.C.de leg.non dubium,habetur n.pro infecto quod contra iura fit.10.diſt.vides,vbi de hoc, & inf.eo.quæ contra ius,& ibi dicam. Et quòd dicit, nõ ſortitur effectum:dic à principio vel ex poſt facto, quòd dic vt dixi ſup.eo non firmatur.

2 Vid̃ qđ ibi dixi, & de hoc in p̃all. decr. cũ noſtris.& conce. p̃-ben. in 4. gl. Ioan. And.

ADDITIO. In hac regula,non præſtat,& c.Dynus ponit exemplum cum legata eſt mihi optio ſerui, & ego elegi;ſed electio non habuit effectum,iterum eligam.ff de opt.leg.l.2.3.& 4. item ponit per l. quod pupillæ.ff.quando di.leg.ced de cõd & demon.hæc conditio.Ioan.And.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

Cui li-

Cui licet.] Caſus primo figuratur per c. ecce.95.di. vbi quæritur, vtrum liceat ſacerdoti benedicere populum in fine Miſſę:Rñdetur ꝙ ſic: q̃a licitum eſt ſacerdoti quod eſt plus,ſ. conficere corpus Chriſti:ergo eſt ei licitũ ꝙ eſt minus, ſ.benedicere populũ in fi. Miſſæ.Et hoc intelligitur de benedictione ſimplici, nõ aũt de benedictione ſolemni,q̃ de iure cõi ſpectat ſolis ep̃is,& alijs ſuperioribus,licet ex priuilegio ſpectet aliquib abbatibus: q̃ benedictio ſolẽnis impertit̃ in trib horis,vcꝫ in Matutinis,in Miſſa, & ĩ Veſperis. ¶ Item põt caſus figurari per cap. ex parte 3.de deci.in antiq. Papa cõceſſit priuilegium aliquibus religioſis, vt ipſi poſſint percipere decimas in certa parochia: poſtea fuerunt facta noualia:vtrum ex illis noualibus ipſi percipiunt decimas?Reſpondetur quod ſic,per rationem huius regulæ: quia ſi fuit eis cõceſſum quod eſt plus,videtur eis conceſſum illud qđ eſt minus.Secus ſi illud priuilegium eſſet conceſſum alicui laico, per c tua eod. tit. Item ſecus ſi religioſi pręſcripſiſſent decimas antiquas:quia cũ pręſcriptiones ſint odioſę, non poſſent percipere decimas de noualibus:nam pręſcriptio non currit ſine poſſeſſione, quia iſti religioſi non poſſent dicere quod habuerunt poſſeſſionem iſtorum noualium.

[Prima gl.dicit vnde ſumpta:& ponit exẽpla: ſcd̃o ponit brocharda:tertio ſucceſſiue ſignat, & ſoluit ſeptem ↄ.quarto ſignat contraria ad negatiuam.]

¶ Cui

cet a † quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus.

¶ Idem.

REGVLA LIIII.

QVi prior † eſt tempore b, prior eſt iure.

¶ Idem.

REGVLA LV.

QVI SENTIT

a ¶ Cui licet.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo tit. non dēt cui plus licet, quod minus eſt non licere. Et fallit hæc regula in caſib. ibi not. Pone caſum: Presbyter in Miſſa conficit corpus Chriſti, quod maius eſt: bene ergo pōt benedicere populum, quod eſt minus. 95. diſt. ecce. Itē conceſſis decimis laborum, quod maius eſt, & noualiū quod minus eſt. ꝭ de decim. ex parte 3. Itē cui conceſſum eſt teſtari, puta filiofamilias in peculio caſtrēſi: ergo & donare cauſa mortis. ff. de dona. cauſa mortis, l. tam is, concor. 12. q. 1. præcipimus. cui committuntur animæ, & res eccleſiæ ēt. ſup. de dote poſt diuor. reſti. per veſtras, cui committit vxor corpus, bene pōt cōmittere dotem. Et not. ꝙ illud eſt vnū brocbardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. diſ. illud ſuper fluū. Aliud negādo: cui nō licet minus, nec maius, de ſent. excom. cum illorum, & quod nō licet in minori, nec in maiori, de elec. cum in cunctis, vbi de hoc. Cōtra ad hanc regulam ſup. eo. li. de præben. cui de nō ſacerdotali. Solu. illud facit forma mandati, & eodē modo reſponde ad c. eo. tit. cum in illis. § vlt. & facit qđ dixi ſup. eo. plus ſemper. Item contra, de cōſecra. diſt. 2. comperimus. Sed illud ſpeciale ꝑ ꝑ vnionem. Et ſic ēt reſpondetur ad l. ff. de admini. tut. cum quæritur 1. Nam pupillus poteſt omnia nomina, quæ fecit tutor reſpuere: ſed non quædam reſpuere, & quæſitam approbare. Item contra, de tranſla. c. vlt. vbi permittitur tranſire ad maiorem dignitatem, ſed non ad minorē. ſolue vt ibi not. in glo. penult. Item ꝭ. 22. q. 2. latorem, vbi pōt communicare, ſed non obligationem dare, ad idem. 17. q. 4. miror. Item contra de torneamentis. ca. 1. de rap. c. 2. vbi conceditur pœnitentia & non ſepultura. Solu. vt not. in præd. c. 1. de torneamen. quia regulare eſt qđ hic dīmiſi à minore prohibeatur ex cauſa, vel vt cōſulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam cauſam. Item ad negatiuam ꝭ. 16. diſt. qui eccleſiaſticis, & 1. q. 1. ſi qui epī, vbi qui iniuſte ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: ſed nō minoris vel maioris, ſm Ber. licet Hugo contra, ſed dic vt ſup. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, ſed non ſemper, vt ſup. ſicut plus quantitate non ſemper includit minus, vt dixi ſup. eo. tit. plus ſemper.

† No licitū eſſe in licitis & permiſſis arguere à maiori ad quo plene Bal. in l. cōuenticulam. C. de epi. & cler.

† De materia regulę vide q̄ pleniſſime tradit Caſſane' in catalogo glorię mundi, part. 12. ꝯſideratione 99.

† Eadē reſpōſio ad l. in cauſæ. ff. de procura. vbi licet procuratorē in totū reuocare, non in parte. ſecundum. Dynum.

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mo. dicit ponendum exemplum per §. is qui exequitur. inſt. manda. vbi ſi mandaui fundum emi pro centum, mandaſſe videor ꝙ ematur pro minori, ſi haberi pōt: & remittit ad regulam, plus ſemper. Dynus ponit exemplū in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia: multo magis contumelijs afficere. ff. de adul. nec in ea § ius occidendi. Item iudex poteſt deferre actori iuriurandum in litem, quod eſt plus: poterit ergo taxationem iuriſiurandi adijcere, quod eſt minus. ff. de in lit. iuran. videamus. § pen. Ioan. And.

QVi prior eſt tempore] Caſus figuratur per c. vlt. 17. diſt. iuncto c. 1. de maio. & obe. in antiq. Ponamus quod inter canonicos alicuius eccleſiæ eſt cōtentio, quis debeat primo ſe ſubſcribere in inſtrumento, in quod continentur actus capitulares, vel eſt contentio inter canonicos in ſeſſionibus, quis debeat eſſe in loco honorabiliori: vel in optione præbendæ eſt contentio, quis debeat habere electionem? Rñdetur quod antiquior canonicus eſt cæteris præferendus: quia qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

¶ Item poteſt poni caſus in pluribus expectantib. auctoritate Apoſtolica, quorum vnus ꝑcedit in data, vt ponam' ꝙ Papa hoc anno fecit mihi grām in eccleſia Ratauen. q̄a mādauit canonicis illius eccleſiæ vt cōferrēt mihi ꝑbendā ſi qua vacaret, aliàs primo vacaturam: poſtea Papa in dicta eccleſia fecit tibi ſimilē gratiam: quæritur quis noſtrum ſit præferēdus in aſſecutione præbendæ? Reſpondetur ꝙ ego qui ſum prior in data: quia qui prior eſt tempore, prior eſt iure.

¶ Item poteſt poni caſus in pluribus creditorib. vt ſi ſint plures creditores alicuius debitoris, & vendātur res ipſius debitoris: quæritur quis debeat eſſe prior in debito conſequendo? Reſpōdetur idem, ꝙ ille, q eſt prior in tempore. [Prima gloſſ. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplum ſignat contrarium & ſoluit: ſecundo dicit regulam procedere in his quæ pendent à voluntate duorum, nō in legibus vel teſtamentis: ſignat contrarium & remittit: Item procedit cum par eſt ius vtriuſque.]

b ¶ Qui prior eſt tempore.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eod. titu. l. quotiens vtriuſque. Pone caſum in iure ceſſionis & ſubſcriptionis. 17. diſt. c. vlt. ibi præponitur prius ordinatus. [& ī de maio. & obed. c. 1. vbi de hoc. Dynus alleg. ff. de albo ſcri. l. 1. 2. & 3. & C. de conſu. l. 1. lib. 12. In aſſecutione præbendæ qui primo impetrauit 2. ſup. eo. li. de præben. cum cui. Ex duobus emptoribus vel donatarijs præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit. C. de rei vend. quotiēs, in princ. & in fin. Sed quare in hoc vltimo caſu præfertur ille, cui fuit primo res tradita, & nō ille cui primo fuit vendita vel donata: quod eſſe deberet ſm hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs quorum vtriuſque par eſt cā, vt in prædi. l. quotiens. ff. eod. tit. ſed poſt venditionem quis remanet dominus, vendēdo: ergo & tradendo ſecūdo, potior eſt cauſa ſecundi, vt ibi 3. hoc probat C. de hære. vel act. ven. l. qui tibi. tenetur tñ priori ex empto quāti ſua intereſt, vt ibi. Sed per litteras Papæ quis ſtatim eſt canonicus: & ideo in eis attendimus datam, vt in prædicta decreta. cum cui, & facit quod not. de ſpon. duorum. c. vlt. in 2. gl. Et nota quòd hæc regula locum habet in contractibus, & in ijs quæ duorum voluntate dependent: ſed in legibus & conſtitutionibus quæ pendent ex vnius voluntate, reuocat poſterior priorem. Idem in teſtamentis eadem de cauſa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conſe. diſt. 1. c. vaſa. de cog. ſpiri. c. 1. ff. de leg. non eſt nouum, & ī. eo. lib. de conſt. c. 1. vbi etiam de hoc. Ad ſm. 13. q. 2. vltima voluntas. Et ſup. de celebra. Miſ. cum Marthæ. & ff. de lega. 1. ſi mihi. Ad primum, contra 33. q. 2. hoc ipſum in h. 50. diſtin. Dño ſancto, vbi dr, quod potius ſtamus antiquo iuri quàm nouo. Sed dic vt ibi, & vt ſupra dixi. Hæc regula in his locum habet quæ par ius habent: nam priuilegia conſiderantur non ſolum ex tempore, ſed ex cauſa. ff. de priuileg. cred. priuilegia. hinc eſt quod receptus auctoritate Apoſtolica præfertur omnibus ēt ante receptis aliorum auctoritate. ſup. eo. li. de ꝑb. hi qui. Et creditrix dotalis præfertur ēt in quibuſdā anterioribus creditoribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. hab. l. vl. & ibi de hoc: & plene per Azo. in ſumma eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius diſtinctionem vide.]

2 In pari forma, & de hoc plene. ī. eo. lib. de conceſ. ꝑben. ſi ſoli. i. vl. gl.

3 Niſi prius ſe conſtituiſſet prioris nomine poſſidere: vt ſcripſi in Specu. de emptione, & venditio. c. 2. vbi gloſſatus verbū, conſtituit poſſidere. Io. And.

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplum in creditoribus, quibus res ſunt obligatæ, vt potior ſit qui prior eſt tempore. ff. qui pot. in pigno. l. potior, & l. creditor, & C. eo. l. ſi fundum, &c. Ioan. And.

QVi ſentit onus.] Caſus primo figuratur per ca. de lapſis 26. q. 6. Ponamus ꝙ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum ꝑ quod fuit condemnatus agere pœnitentiam in aliquo monaſterio: nunquid bona ſua tranſeunt in monaſterium, vel monaſterium teneat ipſum alere expenſis monaſterij? Rñdeť ꝙ ſi fuit condem-

condemnatus ad agendum perpetuam pœnitentiā in monaſterio, bona ſua tranſeunt in monaſterium: quia ex quo monaſterium ſentit onus, etiam debet ſentire emolumentum. ¶ Item poteſt poni caſus per cap. 1. de ſepul. ſupra eo. lib. vbi dicitur, ꝙ ſi parochianus eligat ſepulturā alibi quàm in ſua eccleſia parochiali: ex illis quę obuenerunt rōne funeris, eccleſia parochialis debet habere quartam, vel aliam portionem, ſm conſuetudinem regionis. c. certificari. eo. tit. in antiq. quia ſicut eccleſia parochialis ſuſtinuit labores adminiſtrando & celebrando diuina: ita ſimiliter debet eſſe particeps in emolumētis. ¶ Itē poteſt poni caſus per c. filijs. 16. q. 7. Certum eſt, ꝙ patronus in eccleſia patronata ex iure patronatus cōſequitur aliqua emolumenta: quia ad illam eccleſiā poteſt præſentare virum idoneū. Item in ſeſſionibus & ſepulturam præ cæteris honorandus. Item ſi patronus deueniat ad papertatem, eccleſia tenetur ſibi ſubuenire præ cæteris egentibus. Sed quid? ponamus quòd eccleſia opprimitur: nunquid patronus tenetur eādem defendere? Reſpondetur ꝙ ſic: quia ex quo ſentit cōmodum, ſentire debet onus. ¶ Itē poteſt figurari caſus per cap. ſignificatum. de præ. in antiq. vbi dr̃, ꝙ ex quo clericus percipit fructus & emolumēta eccleſiæ: ita ſimiliter tenetur & debet eā officiare, & facere diuinum ſeruitium: quia ex quo conſequitur emolutentū, etiam debet habere onus: quia beneficiū datur propter officium.

onus a, ſentire debet commodum, & econtra b.

¶ Idem.

REGVLA LVI.

IN re c communi, potior eſt conditio prohibentis c.

¶ Idem.

REGVLA LVII.

CON-

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta: & ponit exempla in vtroque dicto, ſecundo ponit quatuor caſus quibus fallit regula.]

1 In hac regu. tenet Io. A. declarat᷑ p Phil. ꝙ monaſteriū priuilegiatū tpe interdicti admittere familiares diuinis, admittet receptos pōſt priuilegiū. idem de epō priuilegiato, vt quatuor ſui familiares abſentes recipiāt fructus ſuorū beneficiorum.

a ¶ Qui ſentit onus 1.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. ſm naturam cuiuſque rei. Pone caſum in clerico, qui propter lapſum detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendum, quia res eius proficient monaſterio. 16. de lapſis. Ad idem ſ. de ſepul. cap. 1. ibi, ſint conſolationem ſocij, &c. & C. de fur. & ſer. cor. l. vlt. §. ſed cum in ſecunda. vbi commodatarius ſi furtiue ab eo ſurripiatur res commodata, & agens furti cōſequat᷑ pœnam à fure: pœnā ipſam non reſtituit domino, ne ſit damno tantummodo deditus, qui eam cōmodatam accepit: ſed liceat ēt lucrum ſperare. In ſecundo dicto ibi. ſ. & econtra: pone caſum in patrono qui defenſare debet eccleſiam. 6. q. 7. filijs. in clerico qui officiare debet eccleſiam. de præben. ſignificatū. Et dicit lex, non eſt ferendus qui lucrū amplectit᷑ onus aūt ſub recuſat. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro ſecundo in fi. Concor ad hanc regulā. 7. q. 1. c. ibi. 22. q. 2. charitatem. cū ſuis concor. & j. c. rōni. & ſ. eo. lib. de elect. cū non deceat. ff. de peri & cōmo. rei ven. l. id ꝙ poſt. Et nota ꝙ hæc regula fallit interdum rōne ætatis vel pſonæ: interdum rōne naturæ contractus: interdū ex ſpeciali pacto. Primum patet C. de leg. tut. l. vlt. in fi. ibi enim minores, licet ad tutelæ grauamen nō veniant ſucceſſionis emolumentū nō amittunt. inſt. de le. tu in fi. ibi dicit textus, plerunque vbi ſucceſſionis emolumentum, ibi & onus tutelæ debet eſſe: ideo āt diximus, plerunque: quia ſi fœmina impubes manumittit᷑, ipſa ad hæreditatē vocatur, cū alius tutor ſit. Secundū patet. ff pro ſocio. l. de illo & l. nō ob eā. ibi. n. fit cōpenſatio emolumenti ꝙ ſocius attulit ſocietati damno quod intulit: immo eo non obſtante damnum emēdare tenētur, & eſt ratio, vt dixi, natura ꝯtus: cōtrahit᷑ enim ſocietas tantum ob lucrū. [Vide quod no. ff. de neg geſt. l. ſi negotia abſentis.] Tertiū patet. ff. de pac. do. l. familiæ. ad idē. ff. fa. erciſ. l. licet. Ad ad hoc ſ. eo. lib. de pac c. 1. & vlt. Item fallit vbi ex cauſa qs prohibet᷑ ab emolumento, licet onus habeat: ſicut in iudice q nihil à partib dēt exigere, niſi expēſas moderatas cū proficiſcit᷑ pro cauſa. nec tunc illas, ſi partes notabiliter pauperes ſunt, ſupra eo. lib. de reſcrip. ſtatutum. §. inſuper. & §. ſeq. & idem in ſimilib. Et cōcor. ad hanc regulam ea. decre. §. aſſeſſorem.

b ¶ Et contra.] Vnus 2 intellectus eſt: qui ſentit commodum, ſentiat onus. hunc glo. proſequitur. Alius ſenſus eſt: qui non ſentit onus, non ſentiat commodum. & pro hoc 33. di. præter. hæc. ſ. eo. lib. de elect generali. §. illos, &c. Ioan And.

2 Hæc gloſſula ex nouella Io. An. huc fuit trāſlata.

IN re cōmuni.] Caſus in hac regula figuratur primo per cap. 1. 33. q. 5. hoc modo: Ponamus ꝙ Titius cōtraxit matrimonium cū Berta: cōtracto matrimonio & conſummato, alter coniugū vult intrare religionē altero inuito, & in præiudicium alterius? Reſpondet ꝙ non poteſt: quia in re communi potior eſt conditio prohibentis. ¶ Item poteſt poni caſus per cap. quia ꝓpter. de elect. in antiq. Vacante eccleſia Pictauenſi canonici eccleſiæ ſuper electione futuri ꝑlati voluerūt cōpromittere in aliquos arbitros: aliqui ex canonicis non conſenſerunt: ſed dicunt ꝙ volunt habere vocē: vtrū poſſint impedire poteſtatem tranſlationis in arbitros, & ne fiat compromiſſum? Reſpondetur ꝙ ſic: quia in tranſlatione poteſtatis in arbitros requiritur conſenſus omnium: & hoc per rationem huius regulę quia in re communi potior eſt conditio prohibentis.

[Prima gloſſa ponit exempla, & remittit: & vi caſus excipit.]

c ¶ In re cōmuni 3.] Pone caſum in duobus coniugatis: quorum vno vouere volente & altero prohibente, potior eſt cauſa prohibentis. 33. q. 5. c. 1. Item vno prohibente ne procedatur per viam compromiſſi, potior eſt ipſius cōditio. ſ. de elect. quia propter. ibi, vice omniū. Itē duobus communē habentibus parietem, alter non poteſt deſtruere & reficere altero prohibente ff. de ſer. verb. præd. parietem. & fuerant hæc verba l. ff. com cōi di l. Sabinus & ibi de hoc. Et fallit hæc regu. in caſibus ibi no. Primo quando non intereſt ſocij: puta quia incruſtare vult vel dipingere. ff. de ſer. vrb. pd. l. quidam Hiberus. §. parietem. vel vult ſcalas iuxta parietem ponere, vt eo. ti. fiſtulam in fi. Secundo qñ ob hoc quæſita eſt vt opus fiat. ff. communi di. ſi ędes. [Et ſic loquitur. ff. pro ſocio, cū duobus. §. item Mela.] Itē quando ædificium reficeret. C. de ædi. priua. ſi vt proponis. ff. de dam. infec ſi ædibus. & l. in reficiendo. [Intellige ꝙ in his caſibus quibus reficere vel facere licet, non velit ſocius facere iure ſeruitutis, ꝙ non liceret ꝑalleg. l. parietem. de ſer. vrb. ṗd. ſed iure cōionis licet. & ſic intendit gl. Et facit. ff pro ſocio, cū duobus §. idē rñdit. Item fallit religionis fauore, vt ſi ibi ſepeliri velit, vt ff. de reli. ſi plures. rē in commune ſepulchrū alium mittere. Inſtit. de rerum di. § religioſum. ver. in cōe. Item cum donator ſeu communem habet cum donatario. C. de don. ſancimus. §. ne antē. Accu. Et ſcire debes aliquid eſſe commune vt ſingulis: aliquid vt collegio, vt tetigi ſupra eod. ꝙ omnes. & habes ſupra de conſt. cum omnes Ioan. And.

3 Vide Decium conſi. 35.

[Glo. ſeq. ponit rationem regulæ.]

d ¶ Prohibentes.] quia volens non ſolum dominus eſt, vt in prædi. l. parietem. ff. de ſer. vrba præd. Io. An.

COntra eum.] Caſus in hac regula primo pōt figurari per c. in præſentia. de proba in ant. hoc modo: Ponamus ꝙ dicebatur ab aliquibus ꝙ intraueram aliquā religionē, & intra, & in ea fecerā profeſſionē, ego aūt excipiendo propoſui, ꝙ eo tempore quo intraui religionē, erā minor annis, & ſic profeſſio nō tenebat: ꝓpterea nō erā obligatus religioni. Ad ꝓbandū meā itētionē, vez ꝙ erā minor annis, feci meos articulos, in qb. cauebat᷑, ꝙ erā minor annis: & nō dicebat᷑ vtrū eſſē minor annis xiiij. vel xxv. vñ iudex examinauit

c. ī pñtia de proba. ꝑ caſus poſitionē peculiariter declaratur.

minauit meos teſtes, qui omnes diſpoſuerũt, ꝙ qñ in traui religionem eram minor annis: publicatis atteſtationibus meorum teſtium, pars aduerſa contra me propoſuit, ꝙ non probaueram ſufficienter meam intẽtionẽ, quia ſolum probaueram, ꝙ erã minor annis, & non ꝙ eram impubes & minor xiiij. annis: eſt ibi textus ꝙ fiet interpretatio cõtra me, vt præſumatur ꝙ voluerã dicere ꝙ eram minor. xxv. annis ¶ Item põt poni caſus per l cum in lege. ff. de contrahen empt. & ven Ponamus ꝙ habebam duas ædes vicinas & contiguas: quælibet ipſorum erat altior diuerſis reſpectib. q̃a vna in parte anteriori erat altior altera: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnam iſtarum domorum, & in venditione appoſui iſtud pactũ; ſtillicidia vt tunc ſunt ita erũt in futurum: Vtrũ videar appoſuiſſe ſeruitutem domui retentæ, vt non poſſim eã eleuare in illa parte, in qua recipit ſtillicidia domus venditæ? Rñdetur ꝙ in dubio præſumitur ꝙ appoſui ſeruitutem domui retẽtæ, vt nõ poſſem eã altius eleuare in illa parte, qua recipit ſtillicidia domus venditæ: q̃a fuit in poteſtate mea apertius declarare. l. tribus. C de pac Bar. in l. Labeo. ff. de contrahen. empt. & ven. Et hic eſt ẽt glo ſatis ampla. Sed quid dicemus ad l ſi in emptione. ff. de act. empt. & vend. vbi textus in contrarium: quia ibi dicitur, cũ fundus venderetur: ſeruus Stichus accederet, id eſt, venditus fuit ſeruus Stichus cũ fundo: & vẽditor habebat duos ſeruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dicitur ibi ꝙ eſt in poteſtate venditoris retinere quẽ voluerit, & ibi illa verba fuerunt dicta nõ à venditore, ſed ab emptore. Ideo dicunt aliqui, ꝙ ſi verba fuiſſent prolata à venditore, ꝙ fieret interpretatio ꝯ emptorẽ: quia verba ſic proferentur in ꝯtu: nec inſpiceretur à quo fuerunt prolata, ſed cuius fauore proferuntur: ita ꝙ ſi illa verba apponerẽtur grã venditoris, fiet interpretatio contra venditorem: Si gratia emptoris, fiet interpretatio contra emptorẽ. Tñ iſtud non placet glo. nec Bar in dicta. l. veteribus. immo dicunt, ſi conſtet quis protulit verba, fiet interpretatio contra eũ. ſed in l. illa non conſtabat a quo fuerant illa verba prolata: ideo eſt in optione venditoris tradere quẽ Stichum voluerit. Vel dicit gloſſa ꝙ iſta regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio contra ꝓferentẽ. l. ſi quis. ff. de iudi. Ratio eſt: quia ſi fieret interpretatio ſecundum intentionẽ rei conuenti, & nõ actoris libellantis, reus diceret ꝙ de illa re nõ intellexerat. ¶ Itẽ fallit hæc regula quando aliàs cõtractus eſſe inutilis: vt ſi ſtipulatus ſum hoc modo, Promittis mihi dare centum calendis Iulij: non dico proximis: quæritur de quibus calendis intelligatur: vtrũ de proximis vel de alijs? eſt ibi textus ꝙ intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me ſtipulante, quia ſi attenderetur tua intentio, tu diceres ꝙ tu intelligeres de vltimis, quæ ſunt circa iudicium finale, & ſic ſtipulatio eſſet inutilis.

† No. ꝙ verba obſcura vel dubia interpretãda sũt cõtra profe rẽtẽ qui apertius dicere potuit. ad hoc c. cũ dilectus. de conſuetud.

tra ᵃ † eum, qui legem dicere potuit apertius, eſt interpretatio faciendo

[Glo. ſeq. dicit vnde ſumpta, & ponit exẽpla & ad alterum remittit. Secundo ſucceſſiue ſignat, & ſoluit ſeptem contraria: tertio diſtinguit principaliter quinque membra: ſextum & ſeptimum addit in fi.]

1 Circa iſtã glo. ibi, cũ dubitaẽ qđ ſit veriſimilius dicit Phi interpretandũ ẽm ꝙ apparet ex principali conuẽtione, aut verbis eam præ-

a 1 Contra eum 1.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. eo. tit. l. in cõtrahenda vẽditione. Pone caſum in dicto teſtis, cuius interpretatio fit contra producentẽ. ꝯ. de proba in preſentia. Item per l ff de contra. empt. l. Labeo. vbi obſcuritas pacti nocet venditori, qui legem apertius dicere potuit ad idẽ ff. de pact l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra ff. de iudi. ſi quis intentione. Sol. illud in iudicijs, hoc in contractibus. Sed adhuc contra ſupra eo cum ſunt partiũ iura obſcura Sed ibi ſolui. Item contra ff. de contrahend. empt. ſi ita diſtrahaẽ illa, aut illa res quam elegerit vẽditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerũt dicta ab emptore: vel naturale eſt in alternatiuis: ꝙ ſit debitoris electio. ꝯ. eo in alternatiuis cum ſuis concor. Item cõtra e. tit. ſi in emptione in prin. vbi ſi in emptione fundi dictũ fuerit accedere Stichum ſeruum: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol. hoc in principali, illud in acceſſorio: ſed nibus officiatur: intelligitur de preſentibus & futuris. Sed ibi nõ eſt obſcuritas, ſed generalitas ad idẽ de priuileg. quia circa. vbi generaliter remittens decimas, futuras & præſentes intelligitur remiſiſſe. Itẽ ꝯ. ff. de verb. oblig. l. eum qui. vbi intelliguntur calẽdæ primæ ad voluntatẽ ſtipulantis. Sol. inutilis eſſet ſtipulatio, ſi ad voluntatẽ debentis qui de vltimi mundi calẽdis intelligeret & diceret. Itẽ contra ff. e. ti. l. in ambiguis vbi ſtatur animo proferentis Sol. illa in teſtamentis, reſcriptis, & legibus, vt ibi no. hic aũt in contractib: Vt igitur plene liqueat hæc materia, licet de ipſa tractẽt de ſpon. ex litteris 1. ff. de pact. l. veteribus. tu tñ nota ꝙ obſcuritas vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in conuentionibus factis in iudicio, aut in confeſſionibus, aut cõtractibus & pactis aut in ſententijs 2 Si in vltimis voluntatibus ſubdiſtingue, quia aut conſtat de voluntate expreſſe vel tacite. Si expreſſe, illa ſeruatur: quia nihil eſt quod tã tũ debeaẽ hominibus, quàm ꝙ vltimæ voluntatis liber ſit ſtylus. 23. q. 2. vltima voluntas de teſt. officij de cõdi. appoſ. in ma. c. 2. C. de ſacroſanctis eccle. l. 1. Si conſtat tacite, vt per coniecturã, illa ſeruatur. ad hoc 26. quæſt. 4 qui recedunt de teſt. re. quiſiſti. ff de leg. 1. ſi ſeruus plurium in fi. niſi dicta voluntas turpis eſſet vt. ff de condi. inſti. l quidam. vel aliàs contra ius Fo ne exemplum, ſupra de teſt ſua cap. & raynutius in fi. ff. ad leg. Fal. Titia. q̃a priuata diſpoſitio teſtatoris, & c. verſaẽ. l. ſi de teſta requiſiſti. ff. de leg 1 l. nemo poteſt ſi non conſtat expreſſe nec tacite, ſtetur verbis teſtamẽti. ad hoc 22. q. 2. is autem. de celebra. Miſ. in quadam. de ſpon. gen. ex litteris 1 ff de exer. l. 1 § ſi is qui nauem ff. de leg. 3. q̃a circa l. non aliter Si autem verba ſunt nimis larga, ſequimur benignius, & minimũ, ff de leg. 3. l nummis. ſup. eodem, in obſcuris cum ſuis cõcor. & ſic eſſet hæredis electio. C. de cond. indeb. l. ſi quis ſeruum. ff. de leg. 1. legato. Et lex ff. eo. ti. ſi domus. & l. qui duos. loquunẽ cum hæres eſt in mora, vt no. de teſt. indicãte. ad hoc. Inſtitu. de leg. §. ſi generaliter. Si vero non apparet quæ pars ſit benignior vel minor, neutra tenetur. ff. de teſt. tu. l. duo ſunt. ff de manumiſ. teſt. l. cum ex pluribus. ff. de libe. & poſthu. nominatim. Si quæratur ad quem ſpectat indagatio? Dic quòd ad iudicem. C. de fideicommiſ. l. voluntatis defuncti. Si in iudicijs ſit ambiguitas, ſit interpretatio pro proferente 3 Rõ, q̃a debitor ſemper negaret ſe de hoc ſenſiſſe. C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. ob. inter ſtipulantẽ. §. 1. ar. ff. de trib. l. illud §. 1. & ff. de eo quod cer. lo. l. non vtiq; §. damus. & hoc in litis exordio. de hoc de teſti. ſpo cum ad ſedem. Si vero in probationibus ſit ambiguũ, interpretamur contra producentem de condi. appoſ. per tuas de proba. in pſentia. de teſti. cũ. tu. de fide. inſtru. inter in fi. debent enim probationes eſſe claræ. de præſcrip. audiuis. ſaluo eo ꝙ poſſent teſtes obſcure deponentes interdum iterum interrogari. de teſti. cum clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eo. tit. per tuas. & in prędic. decre. iu præſentia. in 4. glo. In cõfeſſionibus ſi confitetur quis incertum, certificare cogitur. ff. de confeſ. l. certum. alioquin accipietur qđ malis expedit aduerſario, vt ibi, & ff. de inter act. de ætate. § nihil. Ad hoc ſupra de accuſa. cum dilecti. ſupra eo. lib. de confeſ. cap. 2. In contractibus aut eſt certum de conſenſu, aut de diſſenſu, aut eſt dubium. In primo ſtatur ei quod ſenſerũt. ff. de rebus dub. l. in ambigua. de ſpoſa. cap. 1. Secundo nil valet. 27. q. 2. ſufficiat. 30. q. 2. cap.

cedentib. aut ſequẽ tib. l in ſuſã. ff. q potio. in hoc nihil, vnde dic pig. habi verba ꝓlata fuiſſe beã. alias ab emptore. Itẽ cõtra interpre. ff. de ſer. verba. predio. tamur ꝯ ſi ſeruit. ibi: ne lumi proferẽtẽ in di l. veterib. l. arborẽ. §. hæc lex. ff de ſerui. ruſti. ꝯ dio. niſi cõſtet ſit Dynus ꝓferentem pſciſci voluiſſe in ſuũ fauorẽ: ſi nõ cõſtet a quo ſint plata verba: ſit forte ab oibus æqualiter dicta sũt eſt interpretandũ ꝯ illũ cuius fauore ita. ff. de auro & ar. cle. circa ꝯ reſcrip.

2 Aut in ſtipulatio ne ꝓpria & nõ ꝓpria & nõ ꝓtoris erit interpretatio. ff. de ſtipu. l. 1. § fi. & l. ꝓtorijs. Dynus.

3 Sic actor vel reus ẽm Dynũ, q allegat ꝙ no. in l. ũ qs intentione. Io. And.

q.2.cap.vnico, ſupra de rapt.cum cauſa. de pigno.illo Vos.29.q.1.§.1.ff.de contrahen.emp.l. in venditionib. & ibi error non ſolum corporis, ſed ēt materiæ venditionem impedit:nil. n. tam contrarium conſenſui ſicut error.ff.de iuriſdi.omnium iudi. ſi per errorem. ff. de iudi.l. 2. & errare eſt aliud pro alio putare.37.diſt.quamuis, & 22.q. 2. in quibus, non tamen omnis error 1 matrimonium impedit, ſed error tantum perſonæ & conditionis;quod dic vt 29.q.1 §.1.& in ſumma.tenet ēt pignus cum obligatur æs pro auro.ff.de pigno. actio. l.1.In tertio caſu.l. cum eſt dubium : ſubſtingue, aut poteſt valere ſecundum vnius intellectum tantum, aut ſecundum vtriuſque:ſi ſecundum vnum tantum, valeat ſecundum quem valere poteſt. ff.de verb obliga.l.quotiens Et habet hoc locum etiam in contractu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ ſtaretur ei qui diſſenſiſſet in tali dubio, vt ſupra de ſpon. tua nos, ſi ſecundum vtriuſque intellectum poteſt valere, valeat quod eſt veriſimilius.ff.de verborum obliga l eum qui ita ſtipulatus.ff.eod.tit l. in obſcuris, & de verb.ſig.abbate,& ſupra eod.inſpicimus,cum ſuis concord.Sed ſi dubitatur quod eſt veriſimilius,ſeruetur quod in hac regula dr.ff.de verb.oblig.l.quicquid.& l.ſi quis ex plurib.fundis.Et hæc vera,cum neuter dolum committit.Si autem alter dolū committat,contra eum fieret interpretatio.22. q.5 ca qui pietare.§.ex his,& c.quacunque,ſi vterque,tunc ad communem ſignificationam recurretur,vt in dicta decreta.ex litteris,vbi de hoc.2.q. 5.c. hoc videtur.§. ſi ergo,& idem reperitur in iuramentis, vt ibi no. In ſententijs ſuis interpretari poterit præſes prouinciæ vel procurator Cæſaris. ff. de appel.ab executore, in prin.minor non.C.de ſenten.ex breuic.rei.l 2. vbi de hoc.ff de re iudi.l.iudex functus eſt. n. officio ſuo, ſiue bene, ſiue male iudicando:quod intellige in diffinitiua;ſecus in interlocutoria,quod dic vt nota.de appella cum ceſſante,& ibi plenius ſcripſi. De fructibus tamen & expenſis ſupplere poteſt eadem die. ff.de re iudi l.Paulus, & ſupra eo.lib.de appel. cum appellationibus,& de hoc no.35.q.9.c. loci noſtri §. quia ergo, aliàs incipit,his ita.in 1.gl.11.q.1.c.clericum nullus. § ex his,de poſtula.præla.c. 1. & ibi de multiplici interpretatione. De legibus non eſt dictum : quia in eis nihil eſt obſcurum vel ambiguum.4. diſt.c. erit. & in procemio decretalium C de nouo cod.com.in 1.conſti.ibi,erit lex certa & breui ſermone conſcripta. Si tñ ambiguitas videretur in eis eſſe,recurritur ad condētem:quia ille ſolus interpretari poteſt, qui condere. 11.q 1.§.exhis de iudi.cum veniſſent, de ſen.excommu inter alia.C. de leg.l.vlt. Et idem in priuilegijs, quæ ſunt leges priuatæ, per eadem iura. [& ſupra de offi.ord.§.ſi vero,& ff eo tit.l Neratius, & vide quod dixi poſt Inno.Hoſt.& Compoſt.de reſcrip.cauſam,ſu. glo.penult.]

† Vide B. Th. 22. q. 89.ar.7.

1 Quotuplex ſit error, & qualis error impediat matrimonium, uide Magiſtrum, & ibidem late theologos Scholaſticos li. 4 ſent.di. 30.

Saiamſua an poſſit judex interpretari.

¶ Idem.

REGVLA LVIII.

NOn † eſt a obligatoriū, cōtra bonos mores

ADDITIO. Per l.veteribus ff.de pact. ſuperius,circa prin.huius glo.allegatam, & ff.de ſer.vrb. præd.ſi arborem.§.hæc lex.& de contrahen empt. cum in lege, & l. Labeo.ponit Dynus in eo qui vendens & tradens domum dicit ſtillicidia vti nunc ſunt,ita ſint:vt dicere quod domui venditæ debeatur à vicinis ſeruitus ſtillicidiorum:non econtra quod domus vendita debeat ſeruitutem vicinis.Ioan.And.

2 Vide hic tractatū regularū Sozini.

NOn eſt obligatorium.] 2 Caſus in hac regula poteſt figurari multis modis:primo per l. cōtractus. ver.excepto. ff.eo. Ego depoſui apud te libros meos, vel aliā rem,& fuit appoſitum pactum inter nos quia volui, vt ſi res perderetur dolo tuo,vel ea venderes,quod non poſſem agere contra te actione depoſiti,& iuraui illud,videlicet quod non agerem contra te, etiam ſi in re depoſita dolum committeres:vtrum valeat tale pactū iuro firmatum,vt non poſſum agere contra te? Reſpōdetur quod non : quia iſtud iuramentum eſt contra bonos mores,& inuitat te ad delinquendum : & non eſt obligatorium contra bonos mores iuramentum. ¶ Item poteſt caſus figurari per c.1.22.q.4.Ego promiſi tibi occidere patrem meum:& caſu quo ipſum non occiderem, tibi ſtipulanti promiſi & iuraui ſoluere centum:non occidi patrem meum:vtrum poſſis agere contra me etiam condictione ex ſtipulatu ad centū? Certe non:quia iſtud iurām eſt contra bonos mores, & ideo non eſt obligatorium. ¶ Item figuratur caſus per c.Quintauallis,de iureiur.in antiq. Vxor & filiæ Quintauallis,id eſt,illius hominis ſic vocati, habuerunt verba,immo verba cum vicinis ſuis:vicinæ fecerunt cōueniri vxorē & filias Quintauallis ſuper actione in uriarū : Quintauallis promiſit & iurauit quod erat contentus ſtare ordinationi & voluntati vicinæ iniuriatæ:ipſa vicina noluit habere emendam pro iniuria ſibi illata : ſed voluit pro omni emenda quòd Quintauallis expelleret à ſe vxorem, & filias exhæredaret, ſi vnquam verbum iniurioſum proferrent cōtra ipſam vicinam:accidit quod vxor & filiæ Quintauallis protulerunt verbum iniurioſum cōtra vicinā, aliàs iniuriatam:dubitauit Quintauallis vtrum eſſet obligatus ad repellendum à ſe vxorem,& exhæredandum filias:vnde ipſe conſuluit Romanum Pontificē: qui conſultus reſpondit quod nō:quia ſuum iuramētum erat contra bonos mores : & non eſt obligatoriū contra bonos mores iuramentum.

Ca.Quintauall. de iureiu. peculiariter declarat.

[Prima glo.dicit vnde ſumpta, & ponit exempla.ſecūdo dicit fallere regulam decr. ſi uero:tertio iſtius regulæ dat concor.& aſſignat duplicem rationem.]

a ¶ Non eſt obligatorium] Hęc regula ſumi potuit ex.l.ff.eo tit l.contractus 3 quidam, uer excepto. per quę pone exemplum;nam nō ualet pactum quod dolus futurus non præſtetur.ut ibi.Item pone in eo qui iurauit patrem occidere, uel ſimile quid facere.22. q 4.c.1. & per totum In eo qui iurauit uxorem & filios expellere de iureiur. Quintauallis,& per l.ff.de leg.1. ſi quis inquilinos,in fi.ubi quod ſcriptum eſt in teſtamento contra bonos mores & iuramentum, nullius eſt momenti,ad idem de pact.dot.l.conuenire, ubi pactum ne cum uxore agatur rerum amotarum,non ualet:quia per illud inuitantur mulieres ad furādum Non eſt ergo præciſe vera regula quæ dicit,quod iuramētū ſeruandum eſt, ſi pōt ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari. ſ. de iureiu.ſi uero 4. nam ſi eſt contra bonos mores, nō obligat,ut hic,& in ſupradictis iurib. Idem in quolibet temerario.eo.tit.ſicut, &c. tua nos, & quando ui uel dolo præſtitum eſt ſ.eo.lib de iureiu licet. quod dic ut ſupra,quod me.cau.abbas,& 15 q.6 ca 2.Et facit ad hanc regulam,infra eo.in malis.[Facit etiam ſupra e.li de elec.ubi periculum.§ qui autem,& c.quia ſæpe de reb. eccl non alie.§. contractus.] Et habuiſti idem de impoſſibili.ſupra eo.nemo poteſt. [ut hic dixi,hoc eſt impoſſibile moris uel iuris : & ut hic dicit Dynus,quæ contra bonos mores ſunt,impoſſibilia dicuntur de iure.ff.de condi.inſti filius, & l. conditiones,& l quidam ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum uel contra bonos mores,ſupra de pact. c. ult.ergo nec iurām quod acceſſorium eſt, & facit ſupra eo. acceſſorium,& uide quod ibi dixi. Et no quod debemus rebus uti eo modo ad quem ſunt inſtitutæ.ut 22 q.2. is autem.Sed iuramētum non eſt inſtitutum,ut ſit iniquitatis uinculum.22 q.4 inter cætera ergo iniquitatem non uinculat uel obligat,ut hic uides.

ADDITIO. Loquitur ergo regula cum dicit contra bonos mores:in prohibitis propter turpitudinem ſui.In prohibitis uero fauore perſonæ iuramentum illius cuius fauorem reſpicit,facit ualere quod non ualebat,ſecundum Dynum,ut in Auth.ſacramenta.C.ſi aduer.uen.ſupra eo.lib.de pact.ca.2.de iureiur.c.2 cū ſuis concor.Ioan.And.

3 Ibi uide do. Phili.

4 Hic intelligit P. quod non ſolū mores qui iure canonico reprobantur, dñtur mali: ſed et illi,qui iure ciuili, tñ Io. An quem admodū. ſup.de iureiu. uer. uel naſū vult quod iuramētum ȝ mores à iure ciuilis probatos nō ſit nullū niſi reprobet ēt iure canonico; ſed ꝯ illo latius ibi. Immo & 13.Ph.

Dolo

res præſtitū iuramentum.

¶ Idem.

REGVLA LIX.

Dolo ᵃ facit, qui petit quod reſtituere oportet eundem.

¶ Idem.

REGVLA LX.

Non ᵇ eſt in mora, qui poteſt exceptione legitima ſe tueri.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

QVOD †

Dolo facit.] Caſus figuratur per c. nullus. 14. q. 4. iuncto c. debitores, de iureiu. in ant. & l. dolo ff. de exce. doli. hoc mō: Ponamus quod Titius mutauit mihi ſub vſuris aliquam pecuniæ ſummā, & fuit facta pactio vallata ſtipulatione: quia ex nudo pacto etiam iuxta contractum nō orit̄ actio niſi ſit vallatum ſtipulatione. l. 3. C. de vſuris, ergo Titius mutuauit mihi pecuniā ſub vſuris: ſatisfecit de ſorte principali de vſuris non ſatisfeci: vult agere ꝯ me ad vſuras, dico ꝙ non teneor: quia ēt ſi ſoluerē vſuras, poſſē eas repetere tanquā indebitas, & eſſet illas mihi reſtituturus. & ſic dolo petit illud ꝙ eſt mihi reſtituturus: vtrum bene dicā? Rñdet̄ ꝙ ſic. Sed ſi iuraſſem ſoluere vſuras: tūc deberē ſoluere, vt ſeruarem iurām, non aūt virtute obligationis, & ex vi actionis: ſed ideo, quia poſſum ſeruare iuramentum ſine interitu ſalutis æternæ: ideo debeo vſuras ſoluerē vt ſeruē iuramentum: ſed poſtea poterо illas condicere tamquam indebite ſolutas.

{Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla: ſecundo notat duo neceſſaria vt procedat regula.}

a ¶ Dolo facit.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. in cōdēnatione. §. dolo facit. Pone ergo caſū in vſurario qui non petit vſuras à debitore: ipſas. n. reſtituere cogeretur. 14. q. 4. nullus. ad idē de iureiur. debitores. 2. reſpon. ad idem ff. de excep. do. l. dolo. vbi hærede dānato à debitore, debitor non pōt ex teſtō agere: & doli mali exceptione vti pōt, & ibi etiā ſunt hæc verba. Duo aūt notantur circa hanc regulam: Primo ꝙ hic dr̄, locum habere qñ reſtituenda eſt res ei à quo petitur: commodatarius. n. repetit rem à fure quam reſtituere eū oportet domino. C. de ſer. corrup. l. vlt. §. ſed ſed cū. Vir ſoluto matrimonio petit dotem à ſocero, quam vxori & eius liberis eum reſtituere oportet. ff. ſolu. matr. ſi ſocer. § Lucius. {Et ibi de hoc, & C. loca. ſi qs conductionis. ſi n. reſtituturus eſſet ſocero à quo petit, locus eſſet regulæ.} Idē in vſurario qui vſuras repetit quas alijs ſoluit, ſi non eſt ſoluēdo: præſtita cautione de ipſis reſtituēdis ei à quo percepit. arg. de reſt. ſpo. olim 2. & no. de vſu. qui ſi fruſtra. Secundo nota hanc regulam non habere locum in poſſeſſorijs iudicijs, ſed in petitorijs, & hoc etiam not. Goff. de off. deleg. venerabili, & Bernar. de reſti. ſpo. in litteris, & probatur. ff. quo. lega. l. 1. in prin. vbi dicitur quòd hæredi reſtituitur quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios poſſidetur. 3. q. 1. cap. 2. de ord. cog. c. vlt. & in prædict. decreta. in litteris, & in c. ſeq. & C. de rei vendi. ordinarij, cum ſuis concor. & ff. de iudi. ſi de vi. Ioan. And.

Regula dolo facit, i poſſeſſorijs locū non habet.

Non eſt in mora.] Caſus in hac regula figurat̄ multis modis: Primo mō per c. incognitus. 17. q. 2. Pro intellectu huius regulæ eſt præſupponendum, ꝙ ſi ſeruus alicuius dñi dño ignorante efficiat̄ monachus, & faciat profeſſionē, non tenet profeſſio: ſed dñs pōt illū repetere, qđ verum eſt, niſi dñs tacuerit per trienniū: ita ꝙ per lapſum illius tp̄is triennij cū taciturnitate validat̄ ingreſſus, & hoc facit tacitus cōſenſus reſultās ex iſta taciturnitate. Hoc p̄ſuppoſito pone ſic caſū: Habebā aliquē ſeruū, q me dño ignorāte intrauit aliquā religionē, & in ea fecit profeſſionē. ꝯ. trienniū nō reuocaui ſeruū meū: ſed ēt per me nō ſtetit: quia non poterā ire ad loca lōginqua ꝑꝑ infirmitatē, vel aliud iuſtū impedimētū: vtrū debeat mihi imputari, vt non poſſim ſeruū meū repetere obſtāte lapſu triennij? Rñdet̄ ꝙ nō: ſed ipſum ſeruū poſſum repetere nō obſtāte lapſu triennij: quia nō fui in mora. ¶ Item pōt caſus figurari ꝑ c. de quarta, de p̄ſcr. in ant. Ego rector alicuiꝰ eccleſiæ parochialis non ſolui quartā diœceſano, quā ꝓdeceſſores mei præſcripſerant: vtrū dicar eſſe in mora, & ſim puniēdus tanq̄ moroſus vt incurram pœnā impoſitam ꝯ moroſos per diœceſanū? Rñdetur: quod nō: quia poſſum me tueri defenſione legitima. Itē pōt poni caſus per l. lecta. §. ſed cum fortis. ff. ſi cer. pet. Vſuræ nō currunt qñ quis nō eſt in mora: Pone ꝙ promiſi tibi reddere centū cum vſuris: poſtea feciſti mihi pactū de ſorte principali ſoluēda: vtrum durāte tēpore currant vſuræ? Rñdetur ꝙ non: quia poterā me tueri exceptione legitima: ideo ꝑꝑ exceptionem non ſum in mora.

{Prima gl. primo dicit vñ ſumpta eſt, & ponit exēpla: ſcđo reddit rōnem, & ponderat ꝙ dicit legitima.}

b ¶ Nō eſt in mora.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. nulla intelligitur, & nihil intereſt t. Pone exēpliū in dño qui non requiſiuit inf. triennium ſeruū ſuum fugitiuum monachū factum, dr̄. n. fuiſſe in mora, qđ eſt verum, niſi tueri ſe poſſit exceptione legitima, puta loginquitate loci. 17. q. 2. ſi quis incognitus. Item pone in clerico qui non dr̄ in mora ſoluendi quartā decimarum, ſi tutus eſt exceptione præſcript. ſup. de quarta. Item pone per l. ff. ſi cert. pet. l. lecta eſt. §. ſed cum fortius, vbi ſunt hæc verba, vbi ille q tutus erat exceptione dilatæ ſortis per tertium pactum non dr̄ in mora, & ſic nō veniunt vſuræ, vt ibi. ad idem vt lite non conteſt. quoniam. §. ſi vero aliter. in fin. Potes ēt exemplificare per ea quæ dixi ſup. eo. imputari non debet. Et no. quia vt dixi ſup. eo. mora ſua cuilibet, vt quis dicatur moroſus, neceſſe eſt ꝙ ſciat vel ſcire debeat ſe debere: ſed ille qui tutus eſt exceptione legitima, neſcit ſe debere, vel neſcire debet: ergo non eſt in mora. {ita ꝙ prout dicit Dynus ab oīb. effectib. moræ, quos poſt eū ſcripſi in regula, mora. ſuper 2. gl. exēptus erit & indēnis.} Itē no. ꝙ dicit exceptione legitima, q̄ eſt, cū eſt obligatꝰ iure naturali & ciuili: ſed obſtat exceptio, puta pactū de nō petēdo, vel ſimilis, vel eſt obligatꝰ iure naturali tm̄. Et facit qđ circa īdebitū no. 1 q 4. in ſi. & ff de ſol. is qui Et itelligit̄ exceptio illa legitima q̄ replicatione nō elidit̄, pone exēpiū, Debebas mihi decē, tibi feci pactū de nō petēdo, ſed per metū vel furoris tp̄e hoc feci, tunc exceptio pacti nō eſt legitima, quia eliditur replicatione furoris vel metus, & ideo diceris in mora fuiſſe, & idem in ſimilib. ADDITIO. Idem Dynus ad hoc. ff. eo. nihil. ff. de except. l. 2. De replicatione plene ſcripſi. de excep. à nobis. Ioan. And.

Quod ob 2.] Caſus in hac regula pōt poni multis modis, Primo mō per c. Ad Apoſtolicā. de regularibus. in ant. Intraui religionē nō Mendicantiū, nondum lapſo anno volo facere profeſſionē ſolemnē, id eſt promittere in manib. prælati ſeruare obedientiā, paupertatem, & caſtitatem, conuentus aūt conſentit, vtrū poſſim facere talē profeſſionē probationis? Dr̄ ꝙ ſic, quia annus probationis introductus in fauorē intrātis, vt experiatur ne aſſumat onus importabile. Itē in fauorem monaſterij, vt poſſit experiri mores intrantis, ideo non debet retorqueri in eorum læſionem. Itē pōt figurari per l. non eo minus. C. de proc. Certum eſt ꝙ ſi minor fuit i iudicio ſine auctoritate curatoris, & feratur ſnīa contra ipſum, non tenet ſententia. Sed ponamus ꝙ minor fuit in iudicio ſine auctoritate tutoris vel curatoris, licet aliqui teneāt, ꝙ ſi litiget ꝑ ſe, non tenet ſnīa, ſecus ſi per procuratorem. Ponamus ergo ꝙ minor conſtituit procuratorem ſine auctoritate curatoris, qui procurator fuit admiſſus, quia non fuit ei propoſitū ꝙ ipſe fuerat cōſtitutus à minore ſine auctorita-

† No. ꝙ inducta alicuius fauorē, vel vtilitatē. non dēt i eius odiū vel læſionē retorqueri. Ph.

t Io. Mo. dicit ponendū caſum per l. ff. de cō pe. cū aliter. & l. ſeq. de iudi. nō vr. ff. de re iud. cōtumacia. §. vlt. ff. de vſu. cum quidā. §. ſi pupillo. Io. An.

Exceptio dī legitima, q̄ nō elidit replicatione.

2 Hic vide la. & oēs in l. quod fauore C. ſ leg. Fel. c. intelleximus, de iudi. c. dilectus, de reſ. 2 col. ver. octaua concluſio.

ctoritate curatoris.fuit deuentum vſque ad ſnlam diffinitiuam,quæ fuit lata pro minore vſque ad ſuã vtilitatem;an valeat talis ſententia? Dicitur ꝙ ſic:ne illud quod eſt introductum in fauorẽ minoris, vertatur in eius detrimentum:quia fuit introductum in fauorem minoris, vt interueniret curator, ne minor decipiatur.

ob ª gratiam alicuius cōceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum.

[Prima gloſſ ponit exempla: ſecūdo ſucceſſiue ſignat & ſoluit ſeptem contraria:tertio cōuertit regulã.]

¶ Idem.

a ¶ Quod ob gratiã.] Oeconomus qui in fauorẽ eccleſiæ conſtitutus eſt,eccleſiã vacantem grauare non dẽt.12.q.2.charitatẽ.Itẽ pone per decre.de regu.ad Apoſtolicam in religionib. non Mendicantibus;per decr.eo.tit. no ſolum. ĩ.eod. lib & c.ſeq.Item pone per l.C.de procu.non eo minus. vbi ſententia pro minore lata, qui ſine tutore cãm egit,bene tene.vnde dicit ibi textus,minoribus ætas in damnis ſubuenire,nō in rebus proſpere geſtis obeſſe conſueuit. & habes idem C. de legi.l.quod fauore ff.de legi.l.nulla iuris rō & proſequere vt ibi vtrobiq, & facit in authen. de Illuſtri.& qui ſuperilluſtres ſūt colla.5.vbi licet conceſſum ſit clariſſimis,ꝙ ꝑ procuratorem agere poſſint, nihilominus & per ſe agunt ſi volunt:nec cogere poteſt aduerſarius minorem vti beneficio reſtitutionis in integrum ſibi conceſſo ꝯ cōtractũ. ff.de mino.l.ſi iudex.[Dat Dynus aliud exemplum per l 3.§.dux.ff.ad Car. Dicit etiam ꝙ confirmatur hæc regula.& ipſius exempla traduntur ff.de leg. commi.l.2. de in diem adiec. Sabinus.de fide inſtru l. plures.de ſecund. nuptijs.generaliter § in his.] Contra.ſ.eod. lib. de præben. cui de non ſacerdotali. Sol. illud facit forma mandati.& facit quod dixi ſ.eo.plꝰ ſemper.Item contra ſ.de mu.pet.prudentiã. vbi clauſula,appellatione remota,impetrantis fauore appoſita,in læſionem retorqueretur ipſius.Sol.ibi:quia id locũ habet,cum princeps aliquid concedit ad inſtantiã petentis,hoc cum motu proprio:puta minoribus vel eccleſijs 1.Et ſic etiam reſpondetur de decre. de contr. cū oẽs ff.quod quiſque iur l.1.& probatur eod.tit.l.3. & facit optime ad hanc ſolutionem.ſ.eo.lib.de ꝑben. ſi motu proprio Item contra.ff.de iur.au annu l 2.vbi lata ſententia pro me ſuper ingenuitate,perdo ius annulorum: ſed hoc non inducit ſententia, ſed tacita mea renuntiatio: quia eligendo vnum ex contrarijs, alteri renuntio,ſ.de elect.vt quis. C. de fur.l. 1.2.Itẽ ꝯ C.de quæſt.l pridem.vbi ſeruus pro domino nō torquetur.Sol.non poſſet torqueri pro domino quinctiã torquetur contra eum: quia pro vtraque parte teſtis iurat dicere veritatem Item contra C.de Iudæis l.die ſabbati.vbi præcipitur,ꝙ Iudæi non conueniant,nec conueniant in ſolemnitatibus ſuis.Solut.ſpeciale eſt propter feſtiuitatem.Vel poſſet dici,ꝙ conceſſio illiꝰ priuilegij non ſtetit in finibus proprijs [propter ęqualitatem in iudicijs ſeruandam 3.] Item ꝯ.ff de peri.& com.rei ven.ſi vina vbi in fauorẽ emptoris vina emẽtis excepta fuerunt acida & mucida,& tñ ipſe emptor illa inuito vẽditore habere nō poſſet.Solu ibi nullus fauor,ſed ius cõe,hic autẽ de gratia vel fauore loquitur,qđ eſt proprie ꝯ ius cõe.ſm Accur. Item ſignat ꝯ. ff de auct.tut l obligari § hæreditatẽ.& ſſ.de Attil. tu.§ neq; 4.vbi dr̃,ꝙ pupillus non pōt adire hæreditatẽ ẽt locupletẽ ſine tutoris auctoritate. Sol in his qb. certū eſt conditionem pupilli effici meliorem, valet factũ à pupillo etiã ſine tutoris auctoritate, vt ſi feratur pro eo ſententia,vt in l non eo minus. In his vero quibus certum eſt conditionem pupilli deteriorẽ cōſtitui,vt ſi alicui ſe obliget,vel actionem cedat: factũ ſine tutoris auctoritate non tenet.C de auct præ.l 2. & 3.In his vero quibus dubium eſſe poteſt,an pupilli cōditio conſtituat melior vel deterior,vt in hæreditatis aditione, quæ poteſt habere latentia onera: factũ à pupillo ſine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis contrarijs:& hoc fauore pupilli, ne oneribus implicet. ff.de acquirẽ.hær.l.more. & l. pupillus.Et hæc regula hẽt veritatem in ſui contrario, ſcilicet ꝙ pœna vel odium non debet conuerti in præmium. 16. q. 1. legi.ſ. de ſen. excom. ſi vere. cum ſuis concord. ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium. §.qui autem. ADDITIO. Dynus etiam allegat. ff. de inter.& releg.relegatorum.§.vlt.& l ſeq. & quod no. in auth.de hære.& fal.§ ſi vero coll.1 Ioan.And.

1 Placet Philip. & Dyno.

2 Idem Dynus.

3 Idẽ Dynus & Ph.

4 Ibi vide dñm meũ Nicolaũ Brux.

Pęna vel odiũ nō dẽt ꝯuerti i ꝑmiũ

REGVLA LXII.

NVllus ᵇ ex conſilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

NVllus ex cōſilio.] Caſus figuratur per l. 2 in fi.ff. man.Cum Titius haberet aliquam pecuniam, & erat dubius an deberet illam fœnerare,ideſt,mutuare ſub uſuris,vel exponere in emptionem prędiorũ,ipſe petijt à me conſilium:ego dedi conſiliũ ei,vt potiꝰ pecuniam ſuam fœneraret, quàm in emptionem prædiorum collocaret:quod fecit inſequendo conſilium meum:poſtea ſui debitores,quibus pecuniam fœnerauerat, ſunt facti non ſoluendo: quia mercantiæ ſuæ pertinebant ad alios mercatores, ipſe videt ſe deceptum ex conſilio meo, vult agere contra me actione mandati,vt reſtituam ſibi damna & intereſſe, quæ ipſe conſecutus eſt ex cōſilio meo, vtrum poſſit?Rñdet ꝙ non,niſi fraudulenter fecerim,vt ſi erant debitores mei,& dedi ei tale cōſilium,vt debitores mei mihi ſatisfacerint,tunc ex conſilio doloſo teneret.

[Prima glo.dicit vnde ſumpta,ponit rationem regulæ & exceptionem, ſecundo diſtinguit, tertio oſtẽdit quid differt conſilium à mandato.]

b ¶ Nullus ex conſilio.] Hæc regula ſumpta eſt ex l.ff. eo.tit l.conſilij.Ratio huius regulæ colligitur ex canone 14.q.1.quod præcipitur ex decre de arb.cũ olim ex. l. ff.man.l 2.in fin per quã exemplificare potes:& ibi de hoc.Et ff.de verb.ſig.ſæpe.ĩ ſi & inſti.de oblig. quę ex deli.§.ope.Nullus enim tenetur conſilium ſequi,immo explorare & deliberare debet apud ſeipsũ, an ſibi expediat,necne, vt in prædictis iuribus. Si autem conſilium ſit fraudolentum, bene obligatur conſulẽs,licet duret ratio ſupradicta, & hoc ratione fraudis,exemplifica per canonem 86.diſt.tanta.ſ.de renũ. ſane. ff. de dolo. ſi cum ſcires. Nota igitur & breuiter circa hoc, aut conſilium datur circa contractũ vel quaſi,aut circa maleficium vel quaſi, Primo caſu ſubdiſtingue,aut tale conſilium non eſt fraudulentũ, & tunc nō tenetur 5,vt hic, & & in ſupradictis iurib ff de de dolo, eleganter.in fin. aut eſt fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipſi cui conſiliũ dedit vt in prædict.l.quod ſi cum ſcires. vbi ille qui doloſe mihi conſuluit,& forte ſui lucri cauſa, mutuare debitori non idoneo,tenetur mihi actione de dolo.ad idẽ ff de proxenetis l.2.In ſecundo caſu, ſcilicet cum daſ circa maleficium:tunc tenetur conſulens, non tñ illi cui ſed illi contra quem conſilium dedit, nec tunc tenetur actione de dolo, ſed eius maleficij nomine, nã ſi conſuluit occidi. homicida eſt. 50 diſ ſi quis viduã de homi.ſicut dignum.Si conſuluit ſeruo vt fugeret. vel furtum faceret,tenetur furti 6 vel ſerui corrupti ff.de ſer cor.l.1.§ perſuadere.Si cōſuluit Titium mihi iniuriã facere,tenetur mihi actione iniuriarium, de pęni.diſtin.1.non ſolum. ff.de iniur.l.non ſolum. Idẽ vbicunque cadit in nomen maleficij; ipſi autẽ cui dedit conſilium non tenetur,tum quia ſcire debebat id ſibi nō expedire,vt ſupra dixi.tum quia de improbitate ſua nullus cōſequitũr actionem ff.de fur. itaq;ſ ſi lo. Differentia eſt ergo inter mandatum & conſiliũ: nam mandator obligatur mandando, ſed non conſulens conſulendo.ff.man.l.2.& inſti.man. §.tria genera.vbi de hoc.

5 Sentit Bar l. nō ſolũ. §. ſi mãdato. ff de iniur. circa fi.& l. ſi remunerãdi. §. ſi tibi. ĩ mãdato nō cōſil.loquitur. Phil.

6 Nō tñ. cōditio ne furtiua. ff. de cōdi.fur. proinde. qđ dic, vt ibi no. & ꝑdic. l ſępe.Io. Andr.

Exce.

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

EXceptionem [a] obijciens, nō videtur de intentione aduerſarij cō fiteri.

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

QVAE

Exceptionem.] Caſus figuratur per c.illud.ī.de præſcri hoc mod Titius detinebat rē ad me pertinentem: feci eum conueniri corā iudice cōpetente: obtuli ei libellū, cui petij rñderi: Cum reſtaret ipſum rñdere meo libello: Titius excipiēdo propoſuit, ꝙ ipſe poſſederat illā rem per tp̄s ſufficiens ad præſcriptionē: petebā vt ipſe probaret ſe p̄ſcripſiſſe illā rē: Dicebat ipſe, probato primo ꝙ res fuerit tua, dixi ꝙ ſufficienter ꝓbaui meā intentionē per tuam exceptionem peremptoriam: & ꝙ aliter nō teneor probare rē ad me pertinere: quæritur an bene dicam? Reſpondet ꝙ non, quia teneor probare me eſſe dominum illius rei, quam peto: quia exceptionem obijciens non vr̄ aliquid de intentione aduerſarij cō fiteri. Vel pone ꝙ à te petij centum ſcuta, & per libellū meū dicebam, ꝙ illa promiſeras mihi ſoluere infra certum tempus & petebam te condemnari ad reddendum & tradendum illa centum vna cum expenſis: tu excipiendo propoſuiſti, ꝙ mihi ſolueras illa centum, vel tibi feceram pactum de non petendo: vtrum per illam confeſſionem videatis mihi confiteri qđ mihi promiſiſti, vt ſim releuatus ab onere probandi meam intentionem? Reſpondetur ꝙ non. Et glo. ponit tres rationes iſtius dicti: quia poteſt fieri ꝙ dicas, ꝙ feciſſem tibi pactū de non petendo, licet non eſſes mihi obligatus. Item ſi dicat reus rem præſcripſiſſe, non vr̄ confiteri ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte ptinebat ad alium: & non tenet̄ quis rem reſtituere actori: niſi probat ſuam eſſe. l. ſi. C. de rei vend. Item opponens exceptionem peremptoriam videtur negare intentionem actoris, & ſi ex propoſitione huiuſmodi exceptionis reſultaret cōfeſſio, ipſa produceret duos effectus contrarios, ſcilicet affirmationem & negationē quod eſt contra l. qui hominē. §. vlt. ff. de ſolu. Et obijciens exceptionem peremptoriam videtur negare intētionē actoris. Pro hoc facit. l. vnica. C. de lit. conteſt. vnde tria ſunt de ſubſtantia ordinis iudicarij, videlicet ꝙ offeratur libellus: Item ꝙ fiat litis cōteſtatio: & feratur ſententia in ſcriptis, vt gl. in dicto c de cauſis: de officio & poteſtate iudicis delegati. in antiq. & in l. prolatum C. de ſenten. & interlo omniū iudi. Quæritur vtrum per propoſitionem exceptionis peremptoriæ fiat litis conteſtatio? Dicit Cinus in dicta l. vnica. de litis contaſta. ꝙ ſic: quia ſi quis negaret intētionē actoris, videtur facta litis conteſtatio, modo proponēdo exceptionem peremptoriā reus tacite videtur negare intentionem actoris: Nam exceptio peremptoria tacite habet negationem incluſam. Sed habemus contrarium in c. 2. de litis conteſta. iſtomet lib. & Bar. in dicta l. vnica. alleg. reſpon. ad illud cap. dicit, ꝙ procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinenti proponeret exceptionē peremptoriam: ſecus ſi dato libello reus captaret terminum ad reſpondendum libello, & termino aduenīēte reus ꝓponeret exceptionem peremptoriam. Panor. in c. vnico, de lit. conteſt. in anti. concludit ꝯ Bar. quia cap. 2. de lit. conteſt. iſtomet libro loquitur indiſtincte quòd per propoſitionem exceptionis peremptoriæ non fit litis conteſtatio, non diſtinguendo vtrum ulla propoſitio exceptionis peremptoriæ fiat ex interuallo vel incontinēti. Itē quia exceptio peremptoria proponitur ad ꝯtriū effectum litis conteſtationis, & iura allegata pro alia parte non faciunt ꝯ: quia rñdendo ad factum ſiue narrata vel ad ius fit litis conteſtatio: & ſufficit reſpondere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello eſſe vera, vel ad ius, dico petita in libello non debere fieri: tñ practici communiter faciunt lit. conteſt. reſpondendo ad vtrumque, ſcilicet ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

[Prima glo. ponit exempla & remittit: ſecunda obijcit: ponit opinionem, quam non approbat, & ſoluit reddēs triplicem rationem regulæ, & ſupplēs cautelā quā improbat: tertio ꝓrogat regulā ad replicationē.] a ¶ Exceptionē.] pone caſum ī. de præſcr. illud ff. de excep. l. non vtique. & habes hæc verba ī. de excep. cum venerabilis. Et proſequere hāc materiam, vt ibi not. Et aduerte, quia mirabilis videt̄ hæc regula, nam ſi ego excipio de pacto de non petēdo, videor confiteri debitum fuiſſe. ſi dico, interrupi p̄ſcriptionē, videor fateri te præſcripſiſſe: ſi dico, ꝯ te præſcripſi [1], ergo primo id tibi debitum erat qđ præſcripſi, & ſic actor nil amodo deberet cogi probare, ſed exc ipiens tantum & facit ad hoc ī. de tranſact. p̄ tercea 2. ideo dixerunt quidam [2] hic loqui de exceptione nō numeratæ pecuniæ, & ſimilibus. [Quas Dynus hic dicit non eſſe exceptiones iuris, ſed facti vel intentionis] in quibus reus nil fatetur, vt not. in dicta l. non vtique. Sed ſecundum hoc mihi vr̄ hæc regula ſuperflua, & ipſius nulla dubitatio. Dic ergo ꝙ huius regulæ rō triplex eſt: prima, quia licet dicam, feciſti pactum de non petendo: poterat eſſe, ꝙ illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitum tantū, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi: forte nō erat cōpleta præſcriptio, imò hoc dicere videor, ꝙ cōpleta non fuerit dicendo me interrupiſſe, vel ſi cōpleta fuerat, ſine titulo fuerat & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, ſi per ipſam de intentione actoris diceret confiteri, eadem exceptio duos contrarios effectus haberet, qđ eē ñ dēt ff. de ſol. qui hominē. §. vlt. de baptiſ. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionē neget intentionem aduerſarij, non eſt congruū me per ipſam dici fateri. Et quod dicitur ff. cōmo. ſi ꝗ. § vlt. ſit ſpeciale propter iuſtam ignorantiam ſoluentis, ne ſit in dāno ſolutum. Tertia, quia reus priuilegiatus eſt vt poſſit proponere duas exceptiones & contrarias, vt dixi ī. eo. nullus pluribus. Sicut ergo expreſſe dicere poſſet, nego te præſcripſiſſe, & poſtea ſi præſcripſiſti interrupti, vel nego me promiſiſſe, & poſtea pactū opponere de non petendo. ſic dicendo tuam præſcriptionē interrupi, vel pactum de non petendo feciſti, vel his ſimile, intentionem aduerſarij non fatetur, cū adhuc dicere poſſit, non promiſi, non præſcripſiſti, & ſic de ſingulis. Tutius tamen eſſet ipſi reo ſic dicere [3], Nego me promiſiſſe, & poſito ꝙ promiſerim, mihi pactū de non petēdo feciſti, & ſic de ſingulis. Ad hoc 13. q. 2. in prin. & not. in prædic. decre. cū venerabilis. & in p̄dic. l. non vtrq; Sed qa hæc forma verborū docet mētiri, vbi conſcientia, & veritas eſt in contrarium, non eſt ampleſtencta [4], cū prius animas, demum linguas oporteat fieri eruditas, vt in proœmio. ff in ſi. Et facit quod dixi ī. de confeſ. c. 1. in glo 1. ver. ad propoſitiones. Vnum not. quia idem quòd dicit hæc regula in exceptione: intelligas & ī replicatione, vnde ſicut excipiens non confitetur actionem; ita nec replicans exceptionē, eadē de cauſa. ſicut enim ſe habet exceptio ad actionem; ita replicatio [5] ad exceptionē, & triplicatio ad replicationem. & hoc ſatis probatur ī. de excep. c. dilecti. [ff. de excep l. 2.

QVæ contra.] Caſus in hac regula figurat̄ multis modis. Primo per cap. nō ſolum. ſupra de regularibus. Iure prohibetur Mendicantibus religioſis ne ipſi recipiāt aliquem ad profeſſionē faciendam infra annum probationis. Sed pone ꝙ ipſi fecerunt ꝯtrum. vtrū teneat profeſſio? Eſt ibi textus ꝙ non: quia talis profeſſio eſt facta contra ius.

¶ Item ponitur caſus per c. 2. de teſti. in antiq. Prohibet iudicibus ne recipiant aliquos teſtes parte nō vocata.

1 Not. hoc & remiſſionē q̄ ſtatim dabo Io. Andr.

2 Vt not. in ſpe. de excep. §. viſo. poſt prin. & ibi vide qđ de p̄ſcriptiōe ibi ſcrip. ſi ſup prima forma. I. A.

3 Et hoc caſu intelligit Dy hanc regulam inducendo l ſi q. dē. C. de except. 2. 3. mī ꝙ nō placet vt ſequit̄ in gl. Io. And.

4 Nec eſt neceſſaria dummodo ſitur I meritis exceptionis. ſup quo vide qđ no ī. eo. lib de lite côteſt. c. 2. in gl. antepe. Ioan.

5 Fortius vt dixi ī expt. ano bis. in ſū me replicationū. in 4. membro. I. A.

cata. Sed pone ꝙ cùm litigarem contra te coram iudice competente; lite conteſtata negatiue ſuper meo libello. & datis meis articulis iudici, ipſe iudex te nō vocato, neq; citato recepit & examinauit meos teſtes an valeat receptio & examinatio teſtium? Reſpondetur quod non.

¶ Item poteſt poni caſus in alienatione rei eccleſiaſticæ, quæ non poteſt alienari ſine cauſa, & cum auctoritate prælati: ſi cauſa non ſubſiſtente & ſine auctoritate ſuperioris fuerit alienata, non valet alienatio.

contra [a] ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

[Prima gloſſa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secundo obijcit in ſpecie, & in genere de prohibitis, quæ facta tenent vel confirmantur, & tripliciter ſoluit: ponit & quartam ſolutionem, quam improbat: Tertio obijcit de maleficijs, & ſoluit.]

a ¶ Quæ contra] Pone exempla quæ dixi ſ. eo. non ꝓſtat impedimentum. Item. 25. quæſt. 2. imperiali. vbi ſunt hæc verba & ſ. eo lib. de regul. non ſolſi. & ſ. de teſti c. 2. & C. de leg non dubium. vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio contracto poſt ſimplex votum, quòd tenet ſ. eo. li. de vot. c. vnico. & de matrimonio contracto poſt interdictum eccleſiæ. ſ. de matri. contract contra. inter. eccle. per totū & inter compatres ex catechiſmo. ſ. eo lib. de cogna. ſpir c. 2. & de ſententia ſub conditione lata, quæ tenet. 2. q. ſtio. 6. biduum. & in eccleſia conſecrata per alienum epm, vt 7 quæſtio. 1. eps. in diœceſi. & de omnibus, q̄ fieri prohibentur, tamen facta tenent: 1 Item obijcitur de ijs, quæ fiunt contra ius, & poſtea confirmanť: quę allegaui ſupra c. non firmatur. Sol. generaliter dici poteſt ſecundum Ioan. qui hoc not. 10. diſt. vides. & Ber. qui idem not. de ſpon. duo. c. vlt. in vlt. glo. & Accur. in ꝑdicta. l. non dubium: hanc regulam habere locū in ijs, quæ perpetuam habent ꝓhibitionis cauſam: Cōtraria in ijs, quæ temporalem. Vel dic hanc regula eſſe veram niſi eodem vel alio iure tolleretur 2. & ſic intelligunť ꝯtria. Et de hoc in Spe. de diſp. & alle. c. ti. §. poſt hæc ver. vel illud ius, &c. Vel dic ꝙ illa nō ſunt directe contra ius: quia licet ius non aſſiſtat non tñ plene reſiſtit. Quidam tamen diſtinguere voluerunt, dicentes, ꝙ aut ius prohibet, & addit, ꝙ ſi contra prohibitionem fiat, non valeat, aut ſimpliciter prohibet. In primo caſu habeat locum hęc regula cum ſuis con co. In ſecundo habeant locum contraria & ſua ſimilia & facit ad hoc ſ. de reg. ad Apoſtolicā. ſed hæc diſtinctio reprobatur per ꝑdict. l. non dubium vbi habēs expreſſe, ꝙ ſufficit legiſlatorē aliquid prohibuiſſe, licet non adiecerit, ſi contra factum fuerit, non valere Idē videtur tenere Guliel ſupra de offi. ordi. Romana iuxta ſi Itē obijcitur de maleficijs, quæ cōtra ius fiunt, nec tamen habentur ꝓ infectis. Solu. hæc regula hēt locum in ijs, quę de iure ſortiuntur effectum i. aliàs ſortiri poſſunt. Et facit quod dixi ſupra eo. tit. non ꝓſtat implementum & illud hic adde: nam matrimonium nullum interdum nō habetur ꝓ infecto: immo præſtat impedimētum ſecundo, & electio nulla interdum præſtat impedimentū ſecundæ: quod dic vt no. de elect. auditis. Ioan And.

1 Dat Dy. exēplum de l. relegatorum, §. ad tps. ff. de de inter. & releg. ad idē ff de fer. l. An.

2 Ad ānullādū certa actio vel exceptio paretur, vt in ijs ſiunt dolo vel metu. Dy. qa factū tenet, licet nō teneat conſiderato effectu. ff. e. nihil intereſt. Io. And.

REGVLA LXV.

IN † pari [b] delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis.

† De cō modo poſſeſſionis vide doc. in l. quotiens. C. de rei vē.

IN Pari.) Caſus figuratur primum per capitulū, nō ſane. 14 q. 5. Cum haberem litem cū Titio, fuit taliter proceſſum, ꝙ fuit deuentum ad renuntiationē & concluſionē, viſis meis actis & atteſtationibus teſtiū, vidi ꝙ habebam cauſam iniuſtā, vidi iudicem corruptibilem: dedi ei certam pecuniæ quantitatem, vt ipſe ferret ſententiam pro me, iudex illam pecuniā recepit: non eſt dubium, ꝙ ipſe iudex illam pecuniā turpiter recepit, & ego ſimiliter illam turpiter dedi: volo poſtea repetere illām pecuniam ſic ꝑ mē traditam, dicendo ꝙ ipſe illam recepit ob turpem cauſam, vtrū poſſim? Reſpondeo, ꝙ nō: quia ipſe eſt poſſeſſor, & in pari delicto melior eſt conditio poſſidentis: tamen pecunia non deberet remanere apud iudicem, ſed fiſcus debet illam habere: ſed ſi ſolum ꝓmiſiſſem, non poſſet iudex agere contra me, quia ſum poſſeſſor.

¶ Item poteſt poni caſus per c. quia fruſtra. ſ. de vſuris. hoc modo: Exercui vſuras ꝑ aliqua tpa: poſtea deueni ad paupertatē, & illas vſuras nō reſtitui: Et ponamus, ꝙ etiam accepi pecuniam ſub vſuris: illas vſuras cum ſorte principali ſolui creditori: volo illas vſuras repetere tāquā indebite ſolutas: fuit ꝓ parte aduerſa oppoſitū, ꝙ a pluribus alijs debitoribus acceperam vſuras: dicit ibi ꝙ non poſſum repetere vſuras, niſi reſtituam vſuras iſtis, à quibus recepi

¶ Item poteſt poni caſus per l. vbi autem ff. de condi. ob tur. cau Aliquis Titius dedit pecuniam alicui virgini ob ſtuprum committendum cum ea: iſta mulier recepit illam pecuniā: Titius vult eam repetere, dicendo, ꝙ mulier illam recepit ob turpem cauſam, vtrum poſſit? Et ibi tex. ꝙ non: quia eſt ibi in pari turpitudine: vnde dicit gl. in pari turpitudine, vel in pari cā.

¶ Et reſpectu cauſæ poteſt ſic poni exemplum ꝑ c. ſi a ſede. ſ. de ꝑben. eo. lib. Cum vacaret aliquod beneficium, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi cōtulit, & ordinarius mihi: quæritur quis erit potior: quia nō apparet de proprietate collationis? Dicitur ꝙ ille eſt potior, qui poſſidet: & ſi neuter poſſidet, ille eſt potior, qui habet cauſam a Papa.

[Prima gloſſa dicit vnde in vtroq; membro ſit ſumpta, & vtriuſq; membri ponit exempla: obijcit ad vnū exemplum, & ſoluit: ſecundo notat, ſignat contrariū & ibi remittit.]

b ¶ In pari.] Inquantum hæc regula dicit de delicto ſumpta eſt de l. ff eo. tit. l. cum par delictum. inquantum dicit de cauſa, ſumpta eſt de l. ff. eo. ti. in pari cauſa. Pone caſum in delicto per can. 14 quæſt. 5. non ſane. In eo ſcilicet qui repetit pecuniam quam dedit ꝓ iniquo iudicio. Itē in eo qui vſuras quas ſoluit, repetit: cum ipſe ſit in pari delicto. 3 de vſur. quia fruſtra. Item ꝑ l. ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi autem. & l. ſeq. vbi habes ꝙ non repetitur qđ propter ſtuprum, vel vt male iudicetur datum eſt. De cauſa pone ꝑ decre. ſ. e. lib. de ꝑben. ſi a ſede & ꝑ l. ff de verbor. obligat. ſi ſeruum aliàs incipit, ſi Stichum. §. ſequitur. vbi dicitur, ꝙ cum quæritur de dāno, & par eſt vtriuſq; cauſa, potior eſt, qui tenet, quàm qui ꝓſequitur: & aduerte: qa male videor exemplificare ꝑ decr. illam, ſi a ſede. nā ibi non erat par cauſa: quia fuerat vni collata ꝑ papā alteri per ordinarium. Sed non quæritur de paritate quoad poteſtatē conferentium: ſed de paritate quoad tempus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari cauſa temporis, potior erit conditio poſſidentis. 4 Et nota quia hic exhibetť fauor reo: abſoluitur in pari cauſa vel delicto. C. de condit. ob tur. cau. l. 2. vnde ſemper dicere conſueuimus, ꝙ in pari delicto vel cauſa, potior ſit excipientis conditio, vt in ꝑallegatis iuribus. Ad hoc de concel præben. ex tenore de adul. c. penul & vlt. Contradicere vr decr. illa de conceſ. ꝑben. cum ſu ꝑ. ſed ſolue vt ibi in glo q̄ incipit, quia fruſtra. in fine. [Dynus ponit hic diſtinctionem 5 cuius verba vide ad litteram.]

ADDITIO. Io. Mo. in decre. ſ. eo. lib. de teſti. c. 1. dixit regulā iſtam in pari, &c. locū habere in ijs, q̄ in ſe ſunt turpia, vt occidere & furari. Vbi vero factum in ſe non eſt turpe, ſed qualitas rei adiectæ vel ꝑſonarū facit illud turpe, tūc nō eſt melior cōdō poſſidētis

3 Nec obſt ꝙ delictū ſit circa diuerſa. Dy.

4 Vide Fel. in c. capitulū ſanctæ crucis. col. 14. & 15. de reſcri. gl. & ibi not. c. qa ſæpe. de ꝑben. lib. 6.

5 Dicit ꝙ de eodē crimine tu nō accuſas. ſed de diuerſo pari, vel minori bñ, dū tuā tuorū que iniuriā proſequeris. l. neganda. C q accu. non poſ. aliàs nō. auditis, niſi maiꝰ crimen obijcias. ſi ciuiliter agas ꝓcedit regula. Bar. l. cū mulier. ff. ſolu. ma vide Ang Inſ. de exce. col. 13. Panor. c. intelleximus. nu. 5. de adul.

quod dicit ꝓbat. de ſimo. veniens. & tõ redditur. ff. de condi. ſine cauſa. l. auunculo. 1. & 2. rñ. Et hic dicit, ꝙ allegatio ibi poſita facit ꝓ regula licet deciſio videat facere cõtra: q̃ pl⁹ reſpexit factũ, q̃ qualitatẽ, ne agẽs eſſet in dãno: loquitur lex de pecunia data nomine dotis ꝓ neptẽ auunculo: quę ꝓmittitur repeti quaſi ex nulla cã data: dare ergo nõ eſt prohibitum etiam in ſpiritalibus: ſed adiectio facit illud turpe qñ ſcilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti & ideo repetitur. facit. ĩ. de magis. c. 2. & vide qđ not. de ſimo. in c. de hoc. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXVI.

CVm non [a] ſtat per eũ ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde ac ſi impleta fuiſſet.

CVm non ſtat.] Caſus figuratur primo ꝑ c. ſi quęlibet § prophetauit. 22. q. 2. vbi eſt textus, ꝙ Deus mandauit Abrahæ, vt filium ſuum duceret in montẽ & ſibi illũ ſacrificaret: ad præceptũ Domini Abrahã filium ſuum duxit in montem, & cum paratus eſſet illum occidere & Deo ſacrificare, fuit impeditus ꝑ Angelum: vtrũ perinde ſit ac ſi filium ſuũ occidiſſet quã tũ ad meritum? Rñdetur ꝙ ſic. Item figuratur caſus ꝑ c. quoniam frequenter. § porro. ĩ. vt lite non cõteſt. in antiq. Certum eſt, ꝙ iudex nõ poteſt ꝓcedere ad ſententiam diffinitiuam ferendã parte non citata, & ſi pars ſit abſens, debet citari citatione formali ad audiendũ ſniam: Ponamus: ꝙ iudex decreuit citationem ꝯ eũ abſentem, & miſit executorem, vt ipſe reus veniret auditurus ferri ſententiam: iſte reus miſit ſuos familiares, qui impedierunt executorem, ne poſſet eũ citare: nunquid habetur pro citato? Rñdeo ꝙ ſic, quia ꝑ eũ non ſtat. Item poteſt poni caſus per l. vlt. C. de condi. inſertis. Aliquis Titius veniens ad mortem condidit ſuũ teſtamentum, in quo legauit ſeruo ſuo libertatẽ, ſi ipſe ſeruus daret decẽ ſcuta hæredi teſtatoris: ſeruus poſt mortẽ dñi ſui obtulit illa decẽ ſcuta hæredi ſcripto, qui heres noluit illa accipere: vtrũ cõditio habeatur pro completa vt ſeruus conſequatur libertatem? Reſpondetur ꝙ ſic. Idem ſi alius nomine ſerui obtuliſſet illam pecuniam.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla Secũdo notat tria. Tertio obijcit, & ſol. diſtinguẽdo.]

a ¶ Cum non ſtat.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahę Gen. xxij. ꝑ quẽ non ſtetit quo minus ſm Domini ꝓceptuũ filiũ immolet: vnde perinde apud Dominũ gratum fuit ac ſi immolaſſet 22. q. 2. c. ſi quælibet § prophetauit. & c. ſeq. Item pone in eo qui impedit, ne ad eum citatio perueniat, vt ĩ. vt lite non conteſt. quoniã. § porro. In ſtipulatione. ff. de condi. & demõſt. l. iure ciuili. Item poteſt ponere in libertate legata, vt aliquid det hæredi: & ꝑ hæredẽ ſtat C. de condi. inſer. l. pe. aliàs vlt. & idem in alijs legatis ff. de cond. & demon. l. cum pupillus. & in inſtitutione hæredis ff. de condit. inſti. l. 3 Nota tamen, ꝙ ſi mihi decem promiſeris, ſi te vicero, tacite vr̃ hoc actum, vt reſiſtere poſſis: & ſic habet pro expreſſo. ff. ſi cer. pet. l. cum quid Et not ꝙ dicit, ꝑ eũ ad quem pertinet nam ſi ſtaret per alium tertiũ: vel ẽt ꝑ impedimentũ mei ipſius: tunc habet locum regula ĩ. eod. imputari quia tunc licet nõ imputetur quod per me non ſtat, vt ibi: tamen non habebitur pro impleto, vt hic [1]: & ff. de condi. & demõ. l. quibus diebus in princ. Item not. ꝙ ſi libertas legata eſt ſeruo ſi decem hæredi dederit, & ꝑ hæredem ſteterit quo minus ſeruus dederit illa decem: perinde eſt ac ſi impleta eſſet conditio: quia ille liber erit: tenetur tamen poſtmodum ad illa decẽ, niſi forte obtulerit & hæres non ſuſceperit. C. de condi. inſer. l. vlt. Sed dicit lex. ꝙ ſi teſtator legat liberto decẽ ſub cõditione, ſi cũ filio ſteterit, & filius moriatur: & ſic ꝑ eũ, vel ꝑ caſum in eius perſona contingentem ſtat quominus conditio impleatur: non tamen debetur relictum. ff. de adim. lega. l. Seio. in prin. Sol. cum ſtat per eum. i. ꝑ factũ eius vel impedimentum ab eo ꝓſitum, habetur conditio pro impleta: & ſic ſimpliciter vera eſt regula. Sed ſi ſtat ꝑ caſum in ꝑſona eius contingentẽ, diſtingue, aut erat relictum contemplatione eius, in cuius ꝑſona erat implenda conditio [2]: & tunc non debetur relictum, vt in ꝓdicta l. Seio aut fauore eius, cui relinquitur: & eo caſu debetur. ff. de an. lega. l. Meuia. in prin. aut dubitatur: & eo caſu relictum debetur, quaſi in dubio ſit interpretandũ legatarij fauori relictum, ſi ex veritate vel ex coniecturis aliud non apparet. ff. de condi. & demon. l. illis libertis. & C. de legi. l. 1.

1 Et ſic patet, ꝙ iſta ꝑ illã nõ eſt ſupflua. Dy tñ dicit illam loqui qñ ꝑ impedit ꝑ caſum: iſtã vero qñ impeditur per eũ cuius intereſt cõditionẽ nõ impleri. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXVII.

QVod [b] † alicui ſuo non licet nomine nec alieno licebit.

ADDITIO. Idem Dyn. & plenius. C. de inſti. & ſubſti. l. 1. Ioan. And.

QVod alicui 2.] Caſus figuratur per capitulum, ſicut non ſuo. 26. diſtinctio. Certũ eſt, ꝙ quis non poteſt exercere vſuras nomine ſuo: alias incurrit varias pœnas a iure ſtatutas: quia denegatur ei communio quamdiu eſt in ſæculo, & ſepultura poſt mortem: ſed & patitur alias pœnas, de quibus dictũ fuit ĩ. de vſu. eo. lib. ſed vtrum ad minus aliquis poſſit nomine alieno, id eſt, ad vtilitatem alterius exercere vſuras? Reſpondetur ꝙ non, per rationem huius c.

¶ Itẽ poteſt poni caſus per. l. ſi quis. in ſi. de iuriſ. omnium iudi. Certum eſt, ꝙ corrumpẽs album prætoris incidit in pœnam illius legis. Sed vtrum ſit mihi licitum corrumpere album prætoris nomine alieno. i. ad mandatum alterius? Rñdetur ꝙ non: immo incido in pœnam, & etiam ipſe mandans, ſi ratum habuerit.

[Prima gloſſa ponit exempla: ſecunda dicit in maleficij regulã loqui: aliàs ipſius falſitas pateret in de legato. liberto & laico: Item locum habet in eis, quæ ſunt ordinis.]

b ¶ Quod alicui.] Pone caſum per capitulum 46. diſtinctio. ſicut non ſuo. meo enim nomine mihi nõ licet fœnus exercere: ita nec alieno. Itẽ per decreta. de crimi. fal. ad falſariorum, ſicut enim ꝓprio nomine litteras Papales falſare non debet: ita nec alieno. Item nec nomine alieno, nec proprio album ꝓtoris corrumpere debeo. ff. de iuris. omnium iudic. ſi quis id. in fine. [Clemen. de regu. vt profeſſores. dat nouum exemplum huic regulæ. Dynus etiam ponit per authen. vt hi qui obli. § quia. vbi ſicut tutor non inquietat pupillum nomine ꝓprio, ita nec alieno, vt ex iure ceſſo.] Et nota, quòd hæc regula vera eſt in maleficijs. Indecens enim eſt crimen ſuum commodis alienis impendere, vt in dicto capitu ſicut. non ſuo. hoc dico, quia delegatus ex delegatione cognoſcit de cã, de qua & proprio nomine cognoſcere non poſſet. 2. q. 6; ſi quis eps. exponit quos alias punire non poſſet. ff. de offi. deleg. ſane [3] Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius: quod nomine proprio non põt ff. de in ius vocan. l. quæſitum. Et laicus, qui non poteſt cauſam ſpiritualem tractare proprio nomine, tractat alieno, vt ſupra eodem libro, de procuratoribus, capitulo primo. & idem in ſimilibus. Item habet locum in ijs quæ vt demandari poſſint, requirunt ordinis adminiculũ: vnde ſicut ſuo nomine ſacerdos ſimplex non chriſmat in fronte, non ordinat ad ſacros: ita nec epi ſui mandato: cum tali demandari non poſſit, & de hoc ĩ. de conſecra. eccle. vel alta. aqua. & facit qđ dixi ĩ. eo. ea quæ. Ioan. And.

† Io An. circa hãc 67. regulã q̃rit, anq; poſſet tractare cãm noĩe ꝓcuratoris q̃ nõ poſſet ſuo, vt ꝗ Bar. & doct. in l. hęreditarię. ff. de iur.

2 illis ꝗ Dy. dicit de tutoribus adde ſingula Gemi. & Petrꝰ ſancta 57. ibi tractatur qũ tutor poſſit cũ pupillis ꝯhere. & qd faciat iudicis ꝯcentia.

3 Scilicet ab epo, Papa tñ bene põt cõmittere ſimplici ſacerdoti. vt conferat ſacramẽtũ cõfirmationis facit cõc. Tri. ſeſ. 7. de cõfir. can. 3. & ſeſ. 23 in prin. c. 4. & ꝙ tradit beatꝰ Th. par. 3. q. 72. art. 11.

Poteſt.]

¶ Idem.

REGVLA LXVIII.

POteſt a † quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum.

¶ Idem.

REGVLA. LXIX.

IN † malis b promiſſis

POteſt.] Caſus poteſt figurari per c. vlt. ſup. de procur. & per l. 1. ff. de procur in matrimonio hoc mō: Aliquis vult contrahere matrimoniū cum aliqua muliere per procuratorem: numquid poterit? Eſt ibi textus ꝙ ſic: & hoc verū dummodo ipſe procurator habeat mādatum ſpeciale a dño ſuo. Et in hoc articulo dr̄ habere mādatum ſpāle qñ habet mandatum de ꝯhēdo cum certa muliere, puta cum Berta: quia non ſufficeret mandatum generale, videlicet ad cōtrahēdum cum aliqua honeſta muliere.

† Dicit Dyn. regulam reſtringendā ad ea, ꝗ poſsūt per alios explicari. alle. qđ not. ff de vi & vi ar. l. 1. §. quotiēs. Ioan. An.

itē poteſt poni caſus per l. Arethuſa. in fi. ff. de ſta. ho. Aliquis teſtator dedit libertatē ancillæ ſuæ ſi ipſa daret decē millia hæredi ſuo: accidit ꝙ iſta ancilla erat ꝑgnās, & cum eſſet in actu pariēdi quidā Titius adimpleuit conditionem: numquid ſtatim efficitur libera, vt pariat liberū? Reſpondetur quod ſic: quia qui poteſt per ſe, poteſt per alium. Ioan. And.

[Prima glo. ponit exēpla, & xvi. caſus exceptos: ſecundo ponit v. caſus exceptos a regula conuerſa: rōnē ipſorū reddit, & adiungit duo ſimilia, dicēs regulā qui facit: non eſſe ſuperfluam, in fi. arg & remittit.]

a ¶ Poteſt.] Poteſt quis per alium iurare. 63. di. tibi domino. ſicut per alium matrimonium ꝯhere. ſup. e. lib. de procu. c. vlt. ſic ff. de procu. l. 1. §. 2. [Et ibi de hoc, & ff de admini. re ad ci. l. 2. in gl.] de ſta ho. l. Arethuſa. in fine. Hæc regula fallit in eo cui cōmittitur certum miniſterium ſup. de offic deleg. c. vlt. ſup eo. tit. is cui & optime C. de adu tolen. l. vnica §. ne autem, ad idem 2. q. 1. abolitio. de cler. non reſiden. quia nonnulli. ff. de ſolu. inter artifices Item in pænitent a ſuſcipiēda. de pæn. diſt. 1. quē pænitet & in prin. quam per ſe quiſque recipere debet. Rō eſt pudor, q eſt maxima pars pænitētiæ, vt ibi Item in eo viro qui veniā ætatis impetrat, ꝙ per ſe facere dēt. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. Item adoptare vel arrogare non pōt quis per alium. ff de adoptio, poſt mortem. §. neque Ratio eſt: quia adoptio imitatur naturam Item fallit in iudice, qui ꝑ ſeipſum recitare debet ſententiam: niſi ſit eps̄ ſiue ſuperior 1 ſup. eo. lib. de re iud c. vlt. C. de iudi. auth. ad hæc. Item in eo qui incipit conferre ſacrum vnītatis: qui id per alium perficere non pōt. 23. diſt. quorundam. Item abbas per ſe verberando pōt corrigere monachum, non per alium, maxime laicum, de ſen. excō. vniuerſitatis. Item dominus nouum exphyteutam nō per procuratorem, ſed per ſe in poſſeſſionem inducere debet. C. de iure emphyteu. l. vlt. §. pon. [Item violētum ſtatim po eſt de poſſeſſione expellere per ſe, tñ nō per procuratorem ff de vi & vi arma l cum fundum. Dynus] Item qui eſt in poſſeſſione ſeruitutis & proclamat in libertatem per ſe agit, & non per procuratorē. C. de aſſer. tollen. l. 1. & regulariter in criminali cauſa, vt 2. q. 6. ſi qñ. Item quæ ſunt meri imperij vel gladij ptātis, non delegantur ſm leges, niſi in caſu. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l 1 ſecus ſecundum canones. de hoc no. 95. diſt. c. 1. 23. q. 4 illud & ſup. de offic. ordi. quod ſedem, & de rapto. in archiepatu, & per ſe reſpondere debet adultus, qui catechizatur, & non per alium, de conſecra. diſt. 4 cum pro paruulis. Item fallit in caſu ſup. eo lib. de elect. cupientis. Item in caſu ſup eo. lib. de iudi c. 1. & in caſu ſup eo lib de offi. lega c. penul. 2. rñſo & de hære c. 2. in prin. hæc igitur & ſimilia ſpālia ſunt. Et nota, ꝙ etiam econuerſo quędam per alium poſſum, quæ non per me. 2 Epiſcopus clericum ſuum per alium poteſt verberare, non autē per ſeipſum 89. diſt. non liceat. C. de epiſ. & cleri. auth. ſed neque Item in epiſcopus per alium litigare dēt. 5. q 3. c. vlt. [Et idem in illuſtri. C. de procurat. l. penult.

1 Idem in inquiſitore hæreticæ prauitatis qui per alios pōt ēt ſententiā recitare. Gemi. & Petruſ. & alij in c. vt cōmiſſi. de hæt lib. 6. & Cōtra. Brunus libr. 4. đ hæret. ca. 10. in fin.

2 Vt dixi de ſen ex cō. ſacro. ſup fin. 5. gl. vbi ēt alle. ff. de neg. geſt. atqui. §. cum me. Ioan. An.

Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iuriſdōnem audit & iudicat de cauſa ſanguinis aliū, non per ſe ſup. eo. lib. ne cleri. vel mona c. vlt Item religioſa mulier per alium pōt eſſe in iudicio, non per ſe, ſupra eo. lib. de iudi. c. 2. ſupra eo. lib. de ele indemnitatibus § ſed cum eas. Item eps̄ tuitionem, gubernationem & curam viduarum, & pupillorum & peregrinorum, non per ſeipſum, ſed ꝑ alium archipresbyterum ſcilicet, vel archidiaconū gerere debet. 88. diſt. eps̄ gubernationem, & ibi de hoc, & omnia iſta ſunt etiam ſpecialia contra regulam ſecūdum quam quod poſſum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione perſonæ cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta cauſæ criminalis & interdum per alterum conſequitur quis quod per ſe cōſequi nō poſſet, vt ſupra eo. lib. de conceſ ꝑben. c. auctoritate, & ff. de ſtatu. homi. l. Imperator 2. ff. quę res pig. non poſ. l. Ariſto. ſicut & quædam poteſt quis tamquā alius, nō tamquam ipſe. inſtit. de inoffi teſt. §. ſi tutor. ff. de adoptio. ſi pater. §. qui duos, vbi nepotē ex filio adoptat auus tamquam genitum ex alio filio: & hoc nō tamquam auus, ſed tamquam quidam extraneus, ad idem ff. de in ius vocan l. quæſitum. cum ſimilibus. [Multa exempta quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vide ſupra eo. quod alicui ſuo, in ſecūda parte quæſtionis.] Et nota, quia id dicimur poſſe, quod de iure poſſumus, hanc igitur regulā credo loqui de ijs, quæ de iure ſortiuntur vel ſortiri poſſunt effectum, non igitur ſuperabundat regula inf. eo. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiā maleficia comprehendat, & iſta regula loquitur de poteſtate faciendi, illa de effectu iam facti 3. Item nota ex hac regula, quod ſicut per ſe poteſt q. ſubſcribere ita per alium quod dic vt not. ſup. de re iudi. cum inter vos, in glo. poteſt enim.

† Vid B. Tho. 2. 2. qō 89. ar. 7. & Turrec. in ca. ſi aliquid 22. q. 4.

Eps̄ hēt tuitionē curam & gubernationē pupillorū, viduarū, & peregrinorū per alium.

Poſſe dicimur, quòd de iure poſſumus.

3 Idē ibi Dynus.

IN malis.] CASVS. Titius promiſit mihi ſuū patrem occidere, vel adulterium cōmittere, vel aliud malum perpetrare: vtrum teneatur iſtam ſuam ꝓmiſſionem adimplere, & poſſit ad hoc cōpelli? Rñdetur, ꝙ non. Vel ponamus, ꝙ Titius apud me depoſuit rem ſuam: & ꝓmiſit ēt quod ſi committerem dolum in re depoſita, ipſe non ageret contra me ad rem reſtituendam: poſtea dolum commiſi in ipſa re: quia per dolū meum illam rem perdidi: numquid poterit ipſe agere contra me nō obſtante ſua ꝓmiſſione, vt ſibi reſtituā rem depoſitā vel æſtimationē rei? Rñdetur ꝙ ſic: nec tenetur obſeruare ſuam ꝓmiſſionem De hac materia tractatur ſupra in reg. non eſt obligatorium & poſsūt hic poni exempla, quæ ponuntur in illa regula.

[Prima gloſſa pro exemplis & materia remittit: & diſtinguit malum promiſſum a male promiſſo.]

b ¶ In malis.] Pone exempla quæ poſui ſup. eo. nō eſt obligatorium, & ꝓſequere hanc regulā, vt ibi dixi. Et habes hæc verba. 22. q. 4 c. in malis promiſſis, & ibi de hoc per totā quæſtionem. Et not. ꝙ dicit in malis promiſſis: nam licet mala ꝓmiſſa non debeant ſeruari: tñ interdum male promiſſa, puta per dolum vel metum, ſeruantur: qñ. ſ ſeruari poſſunt ſine ſalutis æternæ diſpendio, ſi iuramentum interſit, de iureiu. ſi vero, in ant. & dixi in prædicta reg. ſupra eo. non eſt.

ADDITIO. Idem Dyn. qui dicit mala ꝓmiſſa ipſo iure vitiari ff. de pact. iuregentium. § & generaliter, & de ver. obli. l. gñaliter, & l. veluti, & l ſtipulatio hoc modo, & l. ſi plagij, & l. ſi ſtipuler. inſti. de inut. ſtip. §. quod turpi. Sed male ꝓmiſſa: puta per dolum, vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inut. ſtip. l. dolo, &c. Ioan. And.

fidem non expedit a obſeruari.

¶ Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis b debitoris † eſt electio: & ſufficit alterum adimpleri.

¶ Idem.

1 Hęc gl. ex nouella Io. An. huc fuit tranſlata.

a ¶ Non expedit.] ſecundum 1 vtilitatem: nec licet ſecundum æquitatem: nec decet ſm honeſtatem, & de his omnibus. ſup. de vo. magnæ. poſt prin. Ioan. An.

IN alternatiuis.] Caſus figuratur per c inter cęteras. ſup. de reſcr. Ego expoſui domino Papæ, ꝙ Titius rector eccleſiæ S. Deſiderij Pictauen. erat homicida, ſimoniac⁹, concubinarius, & plures alios defectus patiebaẽ, ꝑꝑ quos erat indignus bñficio eccleſiaſtico: vnde Papa ſcribit quibuſdã iudicibus ſi conſtaret Titiũ eſſe homicidã, cõcubinariũ, ſimoniacũ. ꝙ ipſi ſibi eccleſiã ꝑ ſententiam auferrent, & forte mihi cõferrent: vtrum neceſſe ſit probare omnes iſtos defectus anteq̃ poſſit remoueri ab eccleſia? Reſpondet quod non: ſed ſufficit probare vnum ex illis: dummodo iſte defectus per ſe ſufficiat ad probationẽ 2: q2 illi defectus ſunt expreſſi alternatiue: & in alternatiuis erit in optione mea exprimere defectum quem voluero. Idem eſt ſi illi defectus fuiſſent expreſſi copulatiue hoc modo: Si tibi conſtet, quod talis Titius commiſerit ſimoniã & homicidium, auferas ſibi eccleſiam ſancti Deſiderij Pictauẽſis: tunc. n. ex quo alterum ſufficit ad priuationem, dictio, &, accipitur pro, vel, vt dicitur in dicto c inter cæteras.

† In aliquot vulgatis codicib. legitur, electoris, ſed in oib antiquis vt eſt impreſſum.

2 al. priuationem.

¶ Item poteſt poni caſus in debitore hoc modo: Titi⁹ mihi ſtipulanti promiſit dare equum, vel decem ſcuta, vtrum poſſim petere, vt compellatur mihi ſoluere equum, & decem ſcuta? Reſpondet quod non: ſed debeo eſſe cõtentus altero ipſorum. ſed vtrum ſit in electione ſua ſoluere decem ſcuta, vel equum? Reſpondetur quod ſic: quia in alternatiuis, &c.

[Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla: Secundo ſubdit de alternatiuis ordinis. Tertio ſignat contrarium, ſoluit, & remittit.]

3 Intellige in affirmatiuis: in negatiuis requirit ꝙ neutrũ fiat.

b ¶ In alternatiuis 3.] hæc regula ſumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. in eo quod plus eſt. vbi verba coniuncta non ſunt, ſufficit alterutrum eſſe factum. Pone exemplum per canonem. 12. q. 2. bonæ rei. in fi. ſup. de reſcri. inter cæteras, & in viro, qui in cauſam ſoluti matrimonij dotem, vel eius æſtimationem reſtituere promiſit. ff. de iure dot. plerumque, in fi. ad idem. ff. de plus peti. vnico. vbi dr, plus petere cauſa, & in ex[...]nus cõdemnatur, qui ex duobus alternatiue de[...]s ꝑciſe petit alterum, ad idem de appell. ſignifica[...]it, vbi de hoc, & de reſcr. ex parte, & facit de præben. c 2. ff. de condi in ſti l. ſi hæredi plures. Sunt tñ quædam alternatiua, in quibus debet ordo ſeruari ff. de leg. 2. cum pater. §. penul. vt cum mandat teſtator aliquid dari liberis: aut his deficientibus, conſanguineis, aut affinibus quia tunc ſequimur ordinem. Eſt ad hoc argumentũ quod dixi de ordine ſequendo 43. diſt. ſit rector. in fi. ſup. eo lib. de electio. c penult. in prin. & eo lib de præben. c mandato. in fi. (Et hoc eo. tit. inſpicimus, vt ibi dixi.) Contradicit ad hanc regulam inſtit. de leg. §. ſi generaliter. Solu. illud cum eligens fuit in mora ff. de op. leg. l. mancipiorum. ſup eo lib. de conſue. c. vlt. & ſic not. Ber. in prædic. diceret. de reſcri. inter cæteras, & facit quod dixi ſup eo. contra eum.

4 Io. An. & Ph. hic dicunt regulã procedere in eccleſia pſcribẽte, iẽ priuati longo tẽpore.

QVi ad agendum. 4) Caſus in hac regula figuratur per §. põt. 16. q. 3. & l. ſi quis emptionis. C. de præſcr. xxx. vel xl annorum. Titius poſſedit rem alienam cum titulo, bona fide, & cum alijs requiſitis ad pſcriptionem legitimam: Certum eſt ꝙ ſi cadat à poſſeſſione illius rei quam pſcripſit, habet actionẽ ad illã petendam: Sed quid, ſi nõ cecidit a poſſeſſione, & verus dñs agit ꝯ eum: numquid põt excipere de pſcriptione? Rñdeo ꝙ ſic: quia qui admittitur ad agendũ, multo magis ad excipiendum. Item figuratur caſus per l. 2. § quod ait. ff. de ſuperficie. vbi eſt textus, ꝙ ſi quis conducat rem alienã ad longum tempus, & cadat a poſſeſſione rei, põt agere ꝯ poſſeſſorem: & hoc verum actione vtili, & nõ directa: iuxta notata ff. ſi ager vectigalis. Sed numquid poterit excipere contra verum dominum? Reſpõdetur, ꝙ ſic, per rationẽ huius regulæ.

REGVLA LXXI.

QVi c ad agendũ admittitur, eſt ad excipiẽdum multo magis admittendus.

¶ Idem.

REGVLA LXXII.

QVI

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo ponit rationem regulæ. Tertio dicit regulam procedere in eiſdem perſonis. Quarto dicit etiã fallere in poſſeſſorijs.]

c ¶ Qui ad agendum.) Hæc 5 regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. inuitus nemo. §. cui damus. Pone caſum in eo qui legitime pſcribit: quia ſi cadit a poſſeſſione, daẽ ſibi actio: multo fortius dũ poſſidet, datur exceptio. 16 q. 2. c placuit. vt. §. poteſt. in prin. ad idem de pſcr. illud. in antiq. Item conductor ſoli ad ſuperficiem ad non modicum tp̃s habet vtilem rei vendicationem, ẽt contra dominum: multo fortius exceptionem. ff. de ſuperfi. l. 1. § quod ait. Rationem huius regulæ ẽt habuimus ſup. eo. cui licet plus, & minus licet 6: ſed pl⁹ eſt agere, quàm excipere. ergo ſi põt primum, multo fortius ſcḋm, vt hic. nam video exceptionẽ dari cui non datur actio, vt excõicato. ſup. de exce. cum inter priorem. itẽ qui mala fide præſcripſit, ſm leges exceptionem habet aduerſus omnem petentem: & ſi a poſſeſſione cadat, non habet actionem. 16. q. 3. § poteſt, verſi. quod ſi. & C. de præſcri. 30 vel 40. annorum. l. ſi quis emptionis. Et vbi actio tpe tollitur, perpetuo durat exceptio ff. de do. exce. § vlt. & venit in compenſatione, quod non venit in petitione, ſecundum l. vt debitum naturale ff. de compen. l. et. Et ecõuerſo interdũ venit in petitione, quod nõ in compenſatione: ſicut eſt videre in depoſito. C. de cõpen. l. vlt. & ſup. de depo. bona fides, & eſt ſpeciale. Et adde quod not. de iudicijs. quemadmodum. in gl. nam cui l. t dic ꝙ ad agendum admittitur cõtra eum, ꝯ quẽ excipere vult. hoc dico, non obſtet quod dr de Publiciana: nam habens Publicianam actionem, contra alios excipit, non contra dominium. ff. de publici. l. penul. & vlt. & idem de ſimilibus, hoc aũt regulariter fallit in poſſeſſorijs iudicijs. C. de loca & condu. l. ſi quis conductionis, vbi conuentus poſſeſſorio, ſi dicat ſe conduxiſſe, ante omnia poſſeſſionem reſtituit 7: & poſt agit, & facit quod dixi ſupra eo dolo. nam contra prædonem agentem poſſeſſorio (.ſ. interdicto vnde vi.) non admittitur exceptio: tamẽ admittitur actio, de reſti. ſpo. in litteris. & c ſeq. Et generaliter agenti poſſeſſorio, refertur quęſtio proprietatis agendo, & tamen non excipiẽdo, de ordi. cognitio. c. vlt. C. de rei ven. ordinarij, de conceſ. præben. poſt electionem, in fine. de appell. conſtitutis. 2. in fine. de accuſ. accedens.

5 Hęc regu. fallit ſi actio & exceptio tẽdũt ad diuerſi e. inter dilectos. in princ. de exc. præl. Item fallit ſi aliquid ſubeẽt repellens exceptionem. c. debitores, de iureiur.

6 Dyn. dicit ꝙ nõ ſumit de regula, fauorabilio res 1. ff. eo. dẽ. & ſic ad idem ſup. eo. cũ ſunt & c. nõ licet. Ioan. An.

7 Eſſet n. ſpes ſpoliationis poſſeſſione denegare locatori. & de preca. l. vlt. & ioſa per dñſo non audit, niſi facta reſtitutiõe. C ſ ꝑ vim vel alio modo. l. j. Dynus.

QVi facit per alium.] Ponamus ꝙ iniũxi famulo meo vt clericũ verberaret: quod fecit ad mãdatum meum, & nomine meo: numquid ſum excõicatus ipſo facto, ac ſi ego illum verberaſſem? Rñdetur quod ſic. Item poteſt poni caſus in matrimonio: Cõſtitui meum procuratorem ad contrahendum cum Berta numquid ſum eius maritus ac ſi in ꝓpria perſona contraxiſſem? Reſpondetur, quod ſic: Quia qui facit pe-

clė per alium; &c. quando ille actus poteſt expediri per alium.

[Glo.ſeq. dicit vnde ſumpta, & pro exemplis, materia & obiectionis ſolutione remittit.]

a ¶ Qui facit p aliū.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ſ. eo. tit. l. quod iuſſu alterius Pone exempla in regu. & pſequere eā, vt dixi ſ. eo. pōt quis. Et non ſuperabundat hæc regula per illam, vt dixi ibi in fine.

ADDITIO. Dyn. ponit hic ſpecialia exēpla, quæ vide I. An.

b ¶ Perinde.] hoc ē pcedit de quadā iuris interpretatione, cū vere loquendo factū etiam ab eodē diuerſis tēporibus, non repræſentat identitatē eius facti. ff. de cōdi. inde. ſi non ſortē. §. libertus. & in auth. de ſi. inſtr. circa prin. ſecundum Dynum probatur hoc ſupra eo. li. de elect. vt quis duas. Ioan. And.

facit[a] per alium, eſt perinde[b] ac ſi faciat per ſeipſum.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

FActum legitime[c] retractari non debet, licet caſus poſtea eueniat, à quo non potuit inchoari.

FActum legitime.) Caſus figuratur per c. pen. de eo. qui cog. conſan. vxo. ſuæ. in antiq. hoc modo: Cōtraxi matrimonium cum aliqua Berta: cōtracto matrimonio cognoui conſanguineā vxoris meæ, & ſic eſt affinitas inter me & vxorem meam: vtrum pp affinitatē ſupueniētē diſſoluaſ matrimoniū iam ɔ̄ctū? Rūdetur ꝙ nō: quia q̄d ab initio tenet, nō diſſoluitur: licet perueniat ad eum ſtatum, in quo nō valuiſſet Itē pōt poni caſus in furioſo: Certum eſt ꝙ furioſus non pōt matrimonium ɔ̄here pp defectū conſenſus: ponamus ꝙ aliquis ſanæ mentis ɔ̄xit matrimonium cū aliqua Berta: ɔ̄cto matrimonio effectus fuit furioſus: vtrū inualidetur matrimonium? Rūdetur ꝙ non, licet peruenit ad eum ſtatum, a quo non potuit inchoari.

[Prima gloſſa dicit vnde ſumpta: & ponit exempla: & inducit regulam conuerſum. Secunda notat quod dicit, non retractari: non dicit, nō impediri: per quod ſoluit contraria.]

c ¶ Factum legitime 2.] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. in ambiguis §. 1. Exēplifica in eo, qui ɔ̄xit matrimoniū, & poſtea factus eſt furioſus. 32. q. 7 neqꝫ furioſus. Idē in ſuperueniente affinitate, de eo q̄ cog. cōſan. vxo. ſuæ c. pen Idē in adoptione ſuperueniēte. ff. de rit. nup. adoptiuus. in princ. & l. ſi qua. Et not. ꝙ habuiſti aliam regulā p ɔ̄triū. ſ. eo. non firmatur. quia licet caſus ſuperueniat a quo potuit inchoari non firmaſ, q̄d ab initio non valebat. vt ibi: quod tñ intelligas, vt ibi dixi: ita q̄d in principio factum erat legitime non retractaſ: licet ſuperueniat caſus a quo nō potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulā. ff. de itine. actuque pri. l. nec. n. ibi dicit tex. nec corrūpi aut cōmutari quod recte tranſactū eſt ſuperueniente delicto, poterit. Cōcor ad hanc reg de iurepa. cōſultationibus, de conuer. coniu. Placet. de eo qui cog. conſan. vxo ſuæ. diſcretionē & quod in his iuribus no Et no. ꝙ dicit, retractari: q. d. pp cām ſuperuenientē non retractaſ, ac ſi legitime non fuiſſet factū. Interdū tñ pp ſuperuenientem cauſam impeditur eius effectus, quod legitime factum erat, exēplifica per can. 33. diſt. cōiter. & c. vſque adeo. & de cler. ægro. presbyterū. & c. tua cum ſim. & eodem modo rūdetur ad leges, quę pro cōtrarijs ſignari ſolent. ff. de. ff. de iud. ſi a me. & l. ſeq. ff ad. l. Aquil. quia in cum caſum. in quibus dr̄, ꝙ iudiciū ſoluitur per arrogationē eius, cum quo litem conteſtaturus erā: quia deuenit in eū caſum, in quo a principio nō poterat cōſiſtere, & in p̄. l. q̄a. dr̄ ſimile. ſ. ꝙ ceſſat actio legis Aquiliæ, quando ſeruus mortifere vulneratus liber factus eſt: quia iam in eum caſum deuenit, in quo locum habere nō poterat, &c. Et eſt rō: quia l. Aqui. damnum reſpicit.

1 Hæc gl. ex nouella Io. An. huc fuit trāſlata.

2 Iſtud, legitime, cōprehendit factū & modū, vt. ſ. factū in ſe ſit legitimū & ſine peccato, & legitimo mō factū ſm Io. Mo. q dicit de hoc dupli ci defectu, vel profectu haberi. de reſtit ſpo. Piſanis. de renun. dilecti. Io. And.

3 Et pfectū, ſecus ſi inchoatū, & ſic loquunſ ɔ̄tra. ff de ſeruī. l. p parte. ff. ē vet. ob. ſi ſub v. na. §. ſi qs viā. ff de ſuſpe. tu. poſt finitā. ff. de. lib. ag l. 3 §. q2. ſm Dynū. & q̄ ſignat Io. Mo de decr. quē admodū ē iureiu. & decr. ſi paup. ſ. e li ē pb. Io. And.

QVod alicui.] CASVS. Ponamus ꝙ Papa cū aliquo licētiato forte diſpenſauit ſuper pluralitate beneficiorū, & in gratia ſua appoſuit cauſas, quæ illū mouebant ad diſpenſandū: quia dixit Papa: quia legiſti iura canonica in tali ſtudio, tecum diſpenſamus. Ponamus, ꝙ aliquis alius licentiatus ſimiles, vel maiores fructus fecit: vult extendi gratiam iſtius ad ipſum: an poſſit? Rūdet ꝙ non, pp rōnem huius regulæ: q̄a licet Papa fauore alicuius pſonæ recedat a diſpoſitione iuris communis, non ſequitur ꝙ iſte diſceſſus debeat extēdi ad caſus ſimiles, iuxta l. nō poſſunt. ff. de leg c. tranſlato ſacerdotio. de conſtitu. in antiq. ſecus ſi eſſet ius commune.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

QVod alicui[d] gratioſe conceditur, trahi non debet ab alijs in exēplum.

¶ Idem.

REGVLA LXXV.

FRuſtra[e] ſibi fidem

[Glo.ſeq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.]

d ¶ Quod alicui.] Pone exempla quæ dixi ſ. eo. tit. quę a iure. & proſequere vt ibi dixi, & in reg priuilegium perſonale & concor. ad hanc regulam infra eodem, in argumentum.

ADDITIO. Dynus ponit exemplum ſi concedatur alicui, ꝙ ſubire non teneatur munera publica: forſitan quia in re proſpera virtuoſe ſe habuit. In alijs ius commune ſeruabitur. alleg. ff. de conſtitu. princ. l. 1. §. plane ex his. C. de decurio. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & de epiſco. & cleric. quoniam. Idem dīc in priuilegio decimarum, de quo ſ. de deci. ex parte Ioan. And.

FRuſtra.) Caſus figuratur per cap. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu iſtius eſt pſupponendum, ꝙ nō minus eſt adſtrictus dñs vaſallo, q̄ ecōtra vaſallus domino ſuo: Nam ſicut vaſallus debet fidelitatem domino ſuo, ſimiliter dominus debet eſſe fidelis vaſallo: & ſicut vaſallus priuatur feudo pp infidelitatem cōmiſſam erga dominum, ita dominus priuatur ſuperioritate. Et iſtud quotidie fit: Nam qñ dñs opprimit vaſallum, princeps eximit vaſallū a iuriſdictione domini. Hoc pſuppoſito ponamus ſic caſum: Tenebā aliquā rē in feudū ab aliquo domino, & promiſi ei fidelitatē: iſta pmiſſio eſt reciproca: nam ſicut ego teneor ſeruare fidem domino, ita econtra dominus tenetur mihi fidem ſeruare. Sed quid, dominus non ſeruauit mihi fidem, quia me oppreſſit: vtrum tenear ei fidem ſeruare? Reſpondetur quòd non: quia fruſtra, &c.

¶ Item poteſt poni caſus per l. cū proponas. C. de pactis. Cum haberem tecum litem, tranſegimus ſimul: p quam tranſactionem renuntiaui liti ſub hoc pacto, ꝙ infra certum tempus dares mihi certam pecuniæ ſummam, non ſoluiſti infra tempus vt promiſeras, volo redire ad litem; vtrum poſſim? Reſpondetur ꝙ ſic: per rationem huius regulæ, quia fruſtra ſibi fidem, &c.

[Glo.ſeq. primo ponit exempla, Secundo ſucceſſiue ſignat, & ſoluit duo contraria. Tertio inſtruit.]

e ¶ Fruſtra.] Pone caſum in dño quo ad fidelē, & in fideli quoad dñm. 22. q. 5. de forma Itē in eo qui interpoſita cōditione promiſit & iurauit aliquid facere. de iureiur. peruenit 2. vbi de hoc. In eo q̄ nō vult trāſactionē interpoſitā obſeruare. C. de pact. cū proponas 2. cō-

not.95.diſt.eſto ſubiectus.ibi,cur ego te habeo vt principem,cum tu me nõ habeas vt ſenatorem? Sed nõne hoſti ſeruanda eſt fides? 22.q.4.innocens.23 q.1.noli.Sol.vt ibi not.& in dicto c.peruenit. illud enim verũ eſt cũ ipſe hoſtis nobis fidẽ ſeruat, & ſic cõcor.eſt hac regula. Itẽ 33.q.5.ꝙ Deo pari. vbi dr̃ ꝙ ſi vir & vxor pari conſenſu continere voueant, vno labente, alter perſeuerare debet. Solu. ibi non fuerat fides homini promiſſa, ſed Deo, nam ſine vlla conditione adimpleri debent, q̃ Deo vouentur. 32 q.8.c.vnico. in fi. Et vides,ꝙ licet vxor adulterata fuerit, nihilominꝰ vir peccat adulterando.32.q 6.c.1 ꝑ tot. Fruſtra igitur debitũ petit, qui q̃d debet non impendit: & fruſtra legis auxiliũ inuocat, qui cõmittit in legẽ.de vſu. quia fruſtra.in ant. & ibi de hoc vnum nota q̃ñ partes ſibi ad inuicẽ aliquid ſub pœna promittunt.& una pars primo frangit fidem,aut expedit magis alteri parti pœnam proſequi & ſtare pacto vel ꝯctui,aut magis expedit ſibi fidẽ rũpere: In primo caſu licet ſibi fides ſit fracta, ipſe tñ ꝓ ſua parte ſeruet eandẽ: & pœnam petere poterit cũ effectu.(ff.eo.tit.cum per.in fin.) In ſecundo caſu ſecure frangit fidem, & fiet hincinde pœnarũ mutua cõpẽſatio,vt ĩ de pœ.conſtitutis.& ſic illam decret.intelligas:& quæ ibi not.& eſt ad hoc ſimile quod not de cõuento ſuper ſpoliatione:cui aut expedit magis rehabere rem propriam, aut retinere rem quã poſſidet,in primo caſu agat,in ſecundo excipiat.hoc not. Ber.de ordi.cogn.c.vlt.

1 An hoſti ſit fides ſeruãda, vide Bart. & Ang.in l. cõuẽtionũ ff. de pac.& oĩo B. Tho. 2. 2 q. 40. ar.3 &gl. & ibidẽ Turre. in c.dñs noſter. 23.q.2.

† Vide gl. in ca. a de dilaglo in c. placuit 15 q. 3. In. in c cũ dilectus. de ord. cog. Anto. de But in c. 1. de do. & cõtu & doct.in l iubemus. C de ſacroſan. eccle.

quis poſtulat ab eo ſeruari,cui fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat.

¶ Idem.

REGVLA LXXVI.

DElictum a † perſonæ non debet in detrimentum eccleſiæ redundare.

¶ Idem.

REGVLA LXXVII.

RAtioni b congruit, vt ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mon.ꝙ in hac regula, fruſtra,&c.poterat exemplum poni per l.quoniam. C de re.permu.ff.de mino auxilium.in fi. Intelligit etiã regulam circa idem factum,nõ circa diuerſa.argu. ff.de leg.2.cum pater §.plane.Dynus allegat §.libertis. Ratio etiam huius regulæ ſumi poteſt ex regula,ex.eo. tit.Ioan. And.

DElictum.) Caſus figuratur ꝑ c.ſi epm.16.q.6.hoc modo:Aliquis eps cõmiſit aliquod graue delictũ,ꝓꝑ quod fuit depoſitus & priuatus ſuo epatu, vtrum bona eccleſiæ debeant confiſcari? Vel pone, ꝙ eps tenebat a rege caſtrum in feudũ: & promiſit fidelitatẽ regi: Poſtea eps deliquit in regem: quia cõmiſit proditionẽ in regem:fuit depoſitus,vtrũ caſtra redeãt ad regem?Certe non.Item poteſt poni caſus in ſyndico procuratore eccleſiæ,qui cõmiſit falſum, & ſi fuiſſet cauſa propria, debuiſſet cauſam perdere,vtrũ delictum ipſius ſyndici debeat nocere eccleſiæ?Certe nõ.

(Prima gloſſa ponit exempla, ſecundo ſignat cõtrarium,& ſoluit,ſolutioni triplici obijcit, & rñdet,Tertio ſucceſſiue ſoluit trio contraria,Quarto põderat ꝙ dicit,delictum,& quod dicit,perſonæ.)

a ¶ Delictũ.) Pone caſum in epo depoſito ꝓꝑ crimẽ, ob hoc n nõ debet eccleſia rebus ſuis expoliari. 16.q.6 ſi epm & ibi de hoc.Ad idẽ cle.de hære.nolẽtes.poſt prin.Item pone in procuratore qui falſauit inſtrumẽtũ, quia ꝓꝑ hoc non perdet eccleſia cauſam,de exce. cũ venerabilis,&c.& delictum tutoris nõ obligat pupillũ.2.ff eo.tit.l.neque. & ff.de tab.exhib. l pe.Cõtra. 16.q 3.placuit 2. vbi delictum p̃lati non repetentis rẽ eccleſiaſticam,nocet eccleſiæ. ad idem de p̃ſcri.c.1.& per totũ.Solu.delictũ aliud in faciendo, & hoc non p̃iudicat eccleſiæ,vt hic,& aliud in nõ faciẽdo, & hoc bene p̃iudicat,vt ibi. Ad hanc ſolutionem cõtradicit 25.quæſtio.2 ita nos.vbi delictum,quod eſt in faciendo p̃iudicat eccleſiæ. Solu.dici poteſt ſecundum Ioã.

a Paciſcatur pupillus, & eccleſia ex vna parte & ipſorũ adminiſtratores ex altera C. de epi. & cleri.l. orphanotrophos. Dynus.

qui hoc ibi not. & in dicto c. ſi epm.ꝙ hæc regula intelligitur de detrimento facultatum; illud aũt detrimẽto honoris: vel potius ibi nocet delinquentibus q̃ eccleſiæ. Adhuc cõtra ſolutionem, de cenſi. cũ olim. vbi delictum quod eſt in faciendo,nocet eccleſiæ. de in integrum reſti.auditis. vbi delictũ q̃d eſt in omittendo, nõ p̃iudicat eccleſiæ. Satis congrue poteſt diſtingui inter iudicialia,& extraiudicialia vt in iudicialibus iudiciorum fauore, ſiue ſit in faciendo ſiue in omittendo, p̃iudicet eccleſiæ. & in decret. auditis. ſiue p̃iudicauit eccleſiæ delictum quod fuit in omittendo, ſed fuit reſtituta: & ſic non eſt 3. in decre. cum venerabilis. dici poteſt extraiudiciale, vel ibi ſolus ꝓcurator deliquit in faciẽdo,ſcilicet inſtrumẽtum falſando. Item contra 14. diſt.ſi ſeruus.vbi punitur eps, qui pro vno ſeruo dare debet,ſed illud facere debet de proprio, ſi habet,non de bonis eccleſiæ ꝓꝑ hanc regulam. Itẽ cõtra de ord. cogn.a cũ delictus vbi dolus & violentia abbatis, eccleſiæ nocere videt̃. Sed ibi ſoluitur per Ber in 3 glo. ſcilicet,ꝙ ibi delictum fuerat commiſſum per p̃latũ, & collegium cõmunicato conſilio, & eodẽ modo ſoluitur.C de ſacroſan.eccle.iubemus nullã ibi ꝓꝑ delictum perſonę confiſcatur nauis eccleſię Et nota,ꝙ dicit hæc regula delictum, quia ſecundũ propriũ huius vocabuli ſignificationẽ videtur loqui de eo quod cõſiſtit in omittendo,ſecundum ea quæ not ĩ.eo.peccatum.tamen illi ſignificationi nõ ſemper ſtatur, vt ibi dixi Item hoc ꝙ dicit perſonæ, intelligere poſſumus p̃lato,& eſt vulgare dominorum meorum Anglicorũ de reſcri.ex parte S.perſonæ & de appell.bonæ memoriæ. vel indiſtincte de qualibet perſona intelligatur cuius delictum eccleſiæ non nocebit,ſaltẽ cũ effectu, quia daretur reſtitutio uſque ad quadriẽnium tantũ, niſi ex cauſa plus tẽporis daretur, ut ĩ eo.lib.de reſti. in integr.

RAtioni congruit.) Caſus figuratur per c. filijs ac nepotibus 16.q.7.Certũ eſt ꝙ licet iuſpatronatꝰ ſit annexum ſpiritualibus, tamen illi iuri ſucceditur iure hæreditario, Et non eſt dubiũ quin patronus eccleſię teneatur defendere eccleſiam ſi opprimat̃. Sed quid de hæredibus, qui ſuccedunt iuri patronatus, nũquid etiã tenebuntur defendere eccleſiam ſi opprimatur? Reſpondetꝙ ſic, quia ex quo ſuccedunt in honore,etiam debent ſuccedere in onere.

Gloſſa ſequẽs ponit exempla, & dicit regulam poſſe reſolui.)

b ¶ Rationi.) Pone caſum in filio patroni hærede, q ſuccedit in honore iuriſpatronatꝰ,ſic in onere defenſandi eccleſiam ſuccedere debet. 16. q.7. filijs ac nepotibus. Item pone in p̃lato, 3 qui ſuccedit in honore ſic & in onere ſoluendi p̃deceſſoris debita pro eccleſiæ utilitate contracta.ĩ. de ſol.c.1. Idem in iudice ff. de iudi.l. mortuo iudice. quod eum iudicare oportuerat,idẽ eũ qui ei ſubſtitutus eſt,ſequi oportet. Ad idẽ ĩ de offi.dele. quoniã abbas. & concor.ad hãc regulã. 100. diſt. rationis,& ĩ.eo qui ſentit onus. & q̃ ibi dixi, hic adde. Et per illam regulam poteſt etiam hæc reſolui,vt ſuccedat in onere,qui ſubſtituitur in honore.ad hoc 40. diſt.non nos.

ADDITIO. Io.Mo.dicit in hac regula,rationi,&c. eſſe exemplum ponendum p l. 1 C de fideiuſ & dic in onere non cohęrente perſonæ,nã l illo ſecus.ff. de adimen leg.l.legatum & de alt.leg.Caio.in prin & de condi.& demon.l.legatum. ſecundum Dynũ Io.And.

3 Aeque ſm Dyn. dici põt in quolibet ſubſtituto in hæreditate, q̃ honor ꝓcedat. ff de lega. ꝓ l. filio. § ſi legato. ꝓꝑ ꝙ ſuccedit in onere legatorũ, q̃ ab inſtituto relicta videnẽ tacita a ſubſtituto repetita ff.de lega. 1. l. imperator. & de leg. 2. l ſi Titio, & Meuio §. ſolliana & l cũ ꝑt § ab inſtituto Io. And.

In argu-

IN argumētum.] Caſus figuratur per c.1.55. di. hoc modo Certum eſt ꝙ beneficia regularia dēt conferri regularibus, & ſæcularia ſæcularib. & maxime religioſi nunquam debent habere adminiſtrationem eccleſiarum ſæcularium, ne eis detur materia vagādi. Sed ponamus ꝙ eſt tāta penuria clericorū ſæcularium, ꝙ nō inueniuntur ſæculares, quibus poſſunt conferri illa bñficia: tunc poterunt conferri regularibus in defectū clericorū ſęcularium. Sed ponamus ꝙ modo reperiūtur ſęculares: vtrum illa beneficia ſæcularia nūc poſſint conferri religioſis? Reſpōdetur ꝙ nō: qa illud ex neceſſitate fuit ordinatū: ideo non debet trahi ad cōſequentiam: nam in argumentum, &c.

[Gl. ſeq primo dicit vnde ſumpta: & ponit exēpla, interſerens ſolutionem ſuperfluitatis. Secundo no. ex regula generale, quod determinat.]

a ¶ In argumentum 1.] Hæc regula ſumitur ex l. ff. eo. tit. quæ propter neceſſitatem. Pone caſum 55. diſt. cap. 1. vbi ex neceſſitate temporis propter miniſtrorum defectum, monachos permiſſum fuit aſſumi ad ad parochiales eccleſias: ceſſante hac neceſſitate in argumentum trahi non debet, vt ibi 2. Item per decre. ſupra de elec cum in cunctis. ibi: ne quod à quibuſdam pro neceſſitate temporis, &c. Et alienatio ſacrorum vaſorum propter neceſſitatem redimendorum captiuorum conceſſa 3, ad conſequentiam trahi non debet. C de ſacr. eccl. l. antepe. quæ incipit. ſancimus. Et concor. ad hāc regulam, ſup. eo quæ à iure, & ī. eo. quod alicui. Nec ſuperfluit hæc regula, per illas quæ loquuntur in eo quod conceditur ob fauorem vel gratiam: hæc in eo quod conceditur ob temporis neceſſitatem. Et dicit etiam in argumentūm q, uaſi dicat iuriſta, vel arguēs ꝙ non debet arguere de eo quod interdū ex neceſſitate cōceſſum eſt: quia argumenta de ſimilibus ad penitus ſimilia procedūt: ſed inter tempus neceſsitatis & non neceſsitatis nō eſt ſimilitudo: ergo non procedit argumentatio. Et cōcordat ad hanc regulā. 35. q. 1. c. 1. per quod ēt exemplificare potes: nā a principio generis humani licite cōtraxit frater cū ſorore: quia ex neceſsitate id fiebat: hodie aūt creuit humanū genus, & ſublata eſt neceſsitas, & ideo nō licite contrahitur inf. quartum gradum, de cōſanguinit & affinit. nō dēt. C. de pa. qui fil. diſtra l. 1. & 2. vbi propter neceſsitatē famis licet filiū diſtrahere 4: ꝙ aliàs non liceret. [Hoc ideo, quia ibi eſt prohibitio. dicit. n littera. l. 2. id licere in hoc tantummodo caſu: aliàs vbi non eſſet in cōtrarium prohibitio expreſſa, vel quæ æquipollet expreſſæ: id quod propter neceſsitatē conceſſum eſt, propter eādem vel maiorem neceſsitatem bene poſſet in argumentum trahi: Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per conſtōnem iuris ſeparari nō dēnt. ff. de fonte. l. vnica. §. hoc interdictū, & de iniur. teſt. l. quæ propter, & per hunc modum dic concordari gl. l. 2. ad glo. l. quæ propter. ff eo tit. cui vr̄ contra 5.] Et nota ex hac regula illud generale, ꝙ ceſſante cauſa ceſſat effectus, de iureiur. & ſi Chriſtus, in fi. de appell. cum ceſſante, & de pęni. & remiſsio. cum infinitas, de quo dic vt nota de renun. poſt tranſlationem. 61. diſtin. §. his omnibus. 19. q. 2. duæ. ceſſante igitur neceſsitate propter quam diſpenſatum eſt, ceſſat conſtitutio. 1. q. 7. ꝙ per remedio, quod verum eſt circa facienda, non circa iam facta, vt ibi nota. & de iureiu. & ſi Chriſtus in fine ad hoc ſupra eodem, factum legitime. in fine. & eſt etiam hoc verum, niſi vtilitas ſuccedat loco neceſſitatis, ſicut eſt de monachis ordinandis, vt probatur. 16. q. 1. ſunt nonnulli. in 6.

† An ſit licita extēſio in exorbitantibus. Bar. ĩ l. illud. C. de ſac. ſan. eccle. Iaſ. in §. ĩ perſonā. Inſt. de actio. Ioā. An in regula, pro poſſeſſore. ſup. e. Dyn. hic dicit, ꝙ ſic ēt in pœnalib. fauore reipub. & aiæ. Corſe. ſing. incipien. extēſio. l. 2. Font.

1 Io. Mo. dicit ponendū caſum p c. ſicut. de cōſe. di. 1. & per ca. quāto. ī. de cōſue. in fin. Io. And.

2 Ego addo hic l. generaliter. ff. de decu. Fōt.

3 Si tū fuiſſēt talia ēt per hominē data prohibita alienari non poſsēt ꝓ captiuis alienari. Opizo. l. ſi filius. §. diui: de leg. 1. col. 30.

4 Fallit ſi eſſet preſbyt. Hippo. ſing. 10. cui adde ſingul. Ro. a 10.

5 Huic additiōi obſtat l. ob æs. de pīd. mi. C. vid ergo glo. in c. quāquā. ī. eo. de ele. F.

¶ Idem.

REGVLA LXXVIII.

IN † argumentum [a] trahi nequeunt, quę propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſe.

¶ Idem.

REGVLA LXXIX.

NEmo poteſt [b] plus iuris trāsferre in aliū, quàm ſibi competere dignoſcatur.

NEmo poteſt.] Ponamus quòd habebam aliquam rem quæ nō erat mea, ſed illā detinebam inuito dño: vendidi tibi illā rem, & tradidi: vtrū in te ſit tranſlatum dñium illius rei? Reſpondetur ꝙ non: qa non potui in te trāſferre plus iuris, quàm ego haberem: & cum non eſſem dominus illius rei, non potui illam in te transferre.

[Prima gl dicit vnde ſumpta: ponit exēdla & concor. Secundo miſcet tria contraria, & ſoluit inducendo etiam alios caſus, quibus fallit.]

b ¶ Nemo poteſt.] Hæc regula ſumpta fuit ex l. ff eod. tit. l nemo plus. Pone caſum 1. q. 7. Daibertum de do. inter vi. & vxo. nuper. vbi ſunt hæc verba. & ff. de acq. re. do l. traditio. & facit ad hanc regulam. ſup de pign. cum ī. & ſup. eo. is qui in ius. Ibi dum dicit, eo iure, & ſic non maiori. & concor. quod dr̄, nemo dat quod nō hēt. de iure patr. ꝙ aūt. Cōtra de elec. ſuffraganeis. vbi mādat archieps̄ qui conſecratus non eſt, electum per ſuffraganeos conſecrari & ff. de acq. re do. non eſt nouum. vbi creditor pignus diſtrahit cuius dñium non hēt de cōſecra. diſt. 4. ſolet. vbi ēt baptiſmum dat qui nō habet. Sol. vt ibi no. 1. q. 1. c. 1. qa hoc eſt generale, illa ſunt ſpecialia: ſpecialitatis rōnem facile conſiderare poteris. Et idem no. Ber. in prædic. decreta. nuper. & de iure pat. cura. nam ſpeciale in baptiſmo, vt in ꝓdic. c. ſolet. & demandare iuriſdōnis eſt: ergo archieps̄ cōfirmatus demandare poteſt epiſcopis qui conſecrati erant, vt ep̄m conſecrent: & in creditore eſt ſpeciale, ſicut & in tutore & curatore C de admini. tut. l. vl. & l. lex quæ, & in procuratore. Inſt. de re diuiſi. § nihil. In iudice. Inſt de offi. iudi §. fi. In executore. ff. de euic. ſi pignora. In vſufructu formali. ff. de vſufr. l. ꝙ noſtrum. [Ibi tñ plus non transfertur, ſed per conſtōnem variatur ſpecies vſusfructus: & qui primo erat cauſalis, qui non eſt ſeruitus, ſit formalis qui eſt ſpecies ſeruitutis. Dynus.] In eo q bona fide emit à malæ fidei poſſeſſore qui vſucapit. Inſt. de vſucap. § ꝙ aūt. Vel præſcribūt hoc ſecundum vetera iura: ſed immutatum eſt per ius Auten. vt ſpon. lar § ruſus. In cenſitoribus 6 & flumine. ff. de acqui. re. do l. ergo. §. alluuio. In donatione libertatis. Inſt. de liber §. vlt.

ADDITIO. De his caſibus no præalleg l. nemo. & ꝓdi. l. traditio & Inſt qui. alie licet, poſt prin. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA LXXX.

IN toto [c], partem non eſt dubium contineri,

IN toto.] Caſus figuratur per l. ſi qs. ff. de excep. rei iud. Pone ꝙ cum tenebas & poſsideres quandā domum, quam dicebam ad me ſpectare, feci te cōueniri & illam domum totam volui vēdicare: qa nō probaui illā domum ad me ſpectare, fuiſti abſolutus ab impetitione mea & ego condemnatus in expenſis rōne temere vocationis ad ius: Poſtea tractu tēporis volui à te vendicare partem illius domus: tu excipiēdo propoſuiſti, ꝙ aliàs fuerat controuerſia inter te & me de & ſuper illa domo: & ꝙ fueras ſnīaliter abſolutus ab impetitione mea: & ſic mihi obſtat exceptio rei iudicatæ; ego aūt replicando propoſui, ꝙ non debet mihi obſtare exceptio rei iudicatę: quia prius petebam totā domū, & nunc peto partem ipſus: nunquid bene dico? Rñdetur ꝙ non: quia totū continet partē: & ꝙ fui expulſus à tota domo, bñ ſequiť ꝙ fui expulſus à parte.

[Gl. ſeq. remittit pro exēplis & materia, & dat cōcor.]

c ¶ In toto.] pone exēpla ꝗ dixi ſup c. plus ſemper. & p:ehēdit.

6 Vt no. In §. itatim alle. cētutores ſunt qui ſignant ꝓdia militib. aſſignanda, vel q auferunt illa nō ſoluentibus tributa, & tributa, & alijs dant. Vel iudices qui vni auferūt, alij dant dñium. Ioan. An.

Pars In toto com

proſequere vt ibi, & concor. ff. de exceptio. rei iudi. l. ſi quis cum totum petijſſet: ſi partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet. nam pars in toto eſt, concor. 14. q. 5. pœnale. & 32. q. 4. meretrices, de pœnit. diſt. 1. ca. facilius Deum. §. hoc idem Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

In generali [a] conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter [b] in ſpecie conceſſurus.

¶ Idem.

In generali.] Caſus figuratur per capitulum, ſi eps ſup. de pœnitent. & remiſſio. eodem lib. Eps meus dedit mihi facultatē eligendi confeſſorem quem voluero, vt illi poſſem confiteri peccata mea, vtrum ille cõfeſſor poſſit me abſoluere de caſibus epiſcopalibus? Rńdet, ꝙ non. Vel ſic: eps Pictauen conſtituit Titium officialē ſuũ gñalem: vtrum ille habeat poteſtatem conferendi beneficia? Reſpondetur, quod nõ: niſi fuerit ſibi data ſpecialis poteſtas, vt poſſit conferre beneficia: quia in generali, &c.

[Glo. ſeq. primo ponit exempla: ſecundo æquiparat obſcurum & generale: tertio quærit, & ſoluit, quarto notat, & ad quæſtionem arguit, & de ea remittit.]

Obligatio gñalis nõ cõprehendit vxorē & liberos.

a ¶ In generali.] Pone caſum 16. q. 1. frater noſter. vbi generalis commiſſio facta legato per Papam, non extēditur ad cauſas fidei. Item pone per decre. ſup. eo. lib. de pœnit. & remiſſio. ſi eps, vbi habes hæc verba. Item per legem. C. quæ res pig. obli. poſ. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris non veniunt vxor & alumni, & quæ quis veriſimiliter non eſt credendus ſpecialiter obligaſſe, & ſatis optime ſup. eo. lib. de offi. vicar. cum in generali. Et not. quia non ſolum in obſcuris inſpicimus id quod eſt veriſimile, ſed etiam in generalib. De primo ſup. eod. inſpicimus, de ſecundo hic, & in cõcor. & ff. de pecul. l. qui peculij. vbi qui adminiſtrationē concedit, nõ videtur permittere generaliter quod ſpecialiter eſt permiſſurus. 1 Et ff. de pigno. l. obligatione generali, & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus eſt, ea non continebuntur, quæ veriſimile eſt aliquem ſpecialiter obligaturum non fuiſſe, puta ſupellex. Item veſtis reſiduæ quęda eſt debitori. Si quis quærat quomodo ſcietur, quæ ſunt illa, quæ veriſimiliter in ſpecie non diceretur quem conceſſiſſe? Reſpondeo 2 poteſt hoc cognoſci ex impoſſibili, vel inhumana, vel dura ſeparatione, vt puta miniſteria artis ſuæ, vel quæ ad affectionē pertinent, generali obligatione non veniunt, in prædicta l. obligatione. & l. ſeq. & probatur optime C. cõmunia vtriuſq; iudi. l. poſſeſſionum, vbi habes, quod poſſeſſiones in quib. ſunt adſcriptitij, ita dēnt diuidi, quod penes vnumquemq; integra familia remaneat, vt pater a liberis, coniux a viro, frater a ſorore non ſeparentur. Et not. ex hac regula verbũ generale reſtringi. ad idem ſup. eod. lib. de reſcrip. cap. 2. & c. ſi eo tempore, de præben. cum cui. & c. quamuis, cum ſimilibus [ſup. eo. lib. de iureiuran. c. 1. de procurato. qui ad agēdum Ioan. Mona. qui hic plus quàm ſuper omnibus alijs regulis ſcripſit, collegit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Item facit hæc regula ad quæſtionem de eo, qui generaliter tenetur contra omnes aliquem iuuare, nunquid contra ſe vel filios? & not. de hoc 22. q. 5. de forma in 3. glo. & de iureiur. petitio. in vlt. glo.

1 Vñ non cõcedit, ꝙ donet. ff. de don. ſiliusfam. nec ꝙ in fraudem creditorũ alienet. ff. quæ in fraudem credi. l. ſi pater ſilio. ſecundũ Dyn.

2 Idē Io. Mon. qui ēt ponit exemplũ per l. iter eos ff. de re iu. cui caſum dixit de appel. paſtoralis ſup. glo. fina.

b ¶ Veriſimiliter.] 3 præſumptio igitur contraria facit hic ceſſare, quòd dicimus tñ valere genus quoad omnia, quantũ ſpecies quo ad ſpecialiſſima. ad quod allegat Dynus ff. de adminiſtrat. tuto. l. ſi duo. de lega. 3. ſi chorus. in prin. de vſu & habi. ſi ita. C. de quadri. præſcri. l. 2. de præſcr. 30. ann. l. ſi omnes. Ioan. An.

3 Hęc gloſſa a exnouella Ioã. An. hinc fuit tranſlata.

Qui contra.] CASVS. Certum eſt, vt ad hoc ꝙ quis poſſit pſcribere longo vel longiſſimo tēpore, requiritur quòd habeat bonam fidem: ſed vtrum poſſeſſor præſumatur bonę fidei, vel malæ? Reſpondetur, quod ſi poſſideat contra ius, præſumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector eccleſiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia: Certe præſumitur habere malam fidem: quia de iure communi quis non poteſt percipere decimas in aliena parochia.

REGVLA LXXXII.

Qui contra [c] † iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

Bona [d] fides non pa-

[Prima gloſſa ponit exempla: ſecundo ſucceſſiue ſignat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.]

† Ol Ino vide hic Bal. Io. de Platea. l. quēadmodũ. in fi. C. de agri. & cē ſi. lib. 11. do. c. ſi di. de vſuca. in prin. Do. Celſus alle. Alex. cõſ. 3 c. colla. 3 in quarto volu.

c ¶ Qui contra.] Pone caſum in eo qui recipit eccleſiã de manu laici. 16. q. 7. ſi quis deinceps. In eo qui emit ſpiritualia de ſimo. non ſatis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit aſcriptitium ſine gleba, contra legum interdicta mercatur, & malæ fidei poſſeſſor dicitur, & ideo quia talis præſumitur non habere bonam fidem, ideo non præſcribit, vt in prædictis iuribus. [Ad idem ſup. eo. lib. de reb. eccleſ. non alienan. c. 2.] Contra ſup. de donatio. Apoſtolicæ, ſed ſolue vt in glo. ſed videtur. Item contra ſup. de iure pat. cura. Solue vt ibi. Et ſic patet, quod iuris ignorantia non excuſat in præſcriptionibus, ſicut nec in vſucapionibus. ff. de vſuca. l. numquam.

ADDITIO. Dyn. in hac regula, qui 5, &c. ponit exemplũ in eo q emit a pupillo, quē talē ſciebat, ſine auctoritate tutoris. C. de auct. pſtan. eſt qui. de vſuc. pro emptore. l. vlt. de contrah. emp. qui a quolibet, & dicit, ꝙ huius iuris eſt rō: quia aut emptor ſciebat a iure prohibitũ, & ſic fides mala concluditur a parte, aut ignorabat, & tum mala fides pp iuris errorem præſumitur. ff. de vſuc. u fur. & dicam ſuper glo. Io. An.

Bona fides.] CASVS. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ ſummam, ſibi ſatisfeci, vel alius nomine meo. Vel ſic, Cum Titius & ego eſſemus alicui obligati in aliqua ſumma pecunia, vnus noſtrum ſoluit illam pecuniam, vtrum ab altero poſſit peti illa pecunia per alium ſoluta? Reſpondetur, quod non, quia bona fides, &c.

[Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla, dicens etiam in pœnis regulam veram, vbi vnica exactio competit, tertio arguit ad quæſtionem.]

d ¶ Bona.] Hęc regula ſumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Eccleſia non debet ſuum repetere cum augmēto, ſed ſi ſemel exactum iterum exigeret, augmētum reciperet. 12. q. 2. fraternitas, ad idem de pœnis. c. ſuã. ff. de ta. exhib. l. 3. §. condemnatio. Et habet locũ hæc regula ēt in pœnis, quæ ſemel exactæ, ab eod. iterum exigi non debent. 4 ad hoc 11. q. 3. c. vltim. de iud. as ſi clerici. C. de pœn. l. omnes. Ab eodem ideo dixi, quia ſi plures inſolidum tenentur ad pœnam, ſoluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cum deuotiſſimam ff. ad l. Aquil. item Mela. § ſed ſi plures. An autē res & pœna ſimul peti poſſint? dic vt nota. 25. q. 2. ſi eccleſiæ, hanc autem regulam dico veram in ijs quorum cauſa vnica exactione finitur, vnde ſi de. em debeo, ipſorum ſolutione tollitur omnis obligatio, vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigātur, & ſi ſoluantur, vt indebita repetuntur, quod dic vt not. 3. 14 in ſi. de ſolut. c. vlt. ſi autem vnica exactione nõ finitur obligatio, Pone caſum in exactione debiti vxoris ad virum, & econuerſo, nõ habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit epiſcopus viſitãs primo

4 Dicebat ergo Dy. regulã intelligēdã ne ab codē exigatur, vt ab eo, a quo ab exactio ca uſam hēt, vel qui 5 exactio eſ ſet habiturus regreſſum, &c. Ioan. An.

primo anno:nam ſecūdo anno viſitans, iterum procurationem exigit:& idem ſi de neceſſitate eccleſiæ iterum eodem anno viſitaret:& ſic poteſt intelligi de cē. ſi.cum venerabilis, vbi de hoc & 18.q.2.viſitandi. Idē dico in exactione pęnæ, vbi de hoc actum eſt in cōtractu, vt totiens pœna committatur & exigi poſſit, quotiens cōtra factum fuit:nam tūc pœna ſemel exacta, ēt ab eodem iterū exigetur:contractus. n. ex conuentione legem accipiunt.inf.eo.contractus, cum ſuis concor. Sed veritate inſpecta in his caſib. & ſimilibus non eſt idē, ſed aliud, licet eiuſdē generis Et facit hæc

titur [a], vt ſemel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid [b] vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

¶ Idem.

REGVLA LXXXV.

COntractus [c] † ex cōuentione legem [d] accipere dignoſcuntur.

regula ad quæſtionē, quam no.Io.12.q.2.monemus, an ſi eccleſia conſecuta eſt ſuum à poſſeſſore, quod facere poteſt, vt ea.q.Apoſtolicos, an adhuc idem poſſit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic:ad pœnam tamen agere bene poſſet contra eum, vt dixi ſupra. De hoc etiam not.de re. eccle.non alie.ſi quis.

1 Hęc gloſſula aliūde fuit huc tranſlata, abeſtque ab oīb uetuſtiorib.codicib. ēt impreſſis.

a ¶ Non patitur.] quaſi 1 non ſuſtinet, non permittit: & hoc propter contradictorium.Ioan.Ad.

CVm quid.] Caſus figuratur per l.vlti. C. ſi manci. ita vene.ne proſtitu. Ego habebam ancillam, quā multum diligebam: verumtamen fui compulſus illā vendere:ſed in venditione appoſui pactum, ꝙ tu eam nō proſtitueres:& ſi faceres cōtrarium, ꝙ ſtatim efficeretur libera:accidit ꝙ noluiſti eam proſtituere publice, ſed à caupone eam feciſti proſtitui:quæritur, nunquid, efficiatur libera? Rn̄detur ꝙ ſic. Nam ſicut tu eā nō poteras proſtituere, neque ēt per cauponem per rationem huius regulæ:quia cū quid, &c. Vel ſic:Pone ꝙ vendidi tibi aliquam rem, & in vēditione appoſui pactum, quod illam rem nō poſſes alienare:vtrum poteris eam obligare? Reſpondetur quod non: quia tūc indirecte illa res alienaretur, & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

[Prima glo.ponit exempla:ſecundo ſex caſus, quibus fallit regula:tertio dicit quo caſu procedit regula

b ¶ Cū quid.] Pone caſum 34. q.5. hæc imago. ſup.eo. lib de conceſ.præb deteſtanda C. ſi manci.ita ven.ne proſti.l.vlt.vbi dicit textus, eam quæ ita venit ne corpore quæſtum faciat, nec in caupona ſub ſpecie miniſtrandi proſtitui (ne fraus dictę legi fiat) oportet Cōcor.ſup de procu.tuæ.cum ſuis concor. (ſupra eo.lib. de cler coniug.c. vnico. §. 1. Dynus ponit exemplum ꝑ l.ff.de tu. & cura.da.ab his, ſcire oportet.§. ſi mater, vbi pater prohibitus adminiſtrare, nec adminiſtrare poterit vt curator cui concor.ſupra eo.lib. de ele auaritiæ Item per l ff.de bo. poſ. non eſt ambigendum. §. vbicūque, & de bo.poſ.cōtrata.l.3.§. liberi. & l.ſi poſt mortem.§.exhęredari.]No.ergo ꝙ cum aliquid prohibetur, prohibentur oīa quæ ſequuntur ex illo, vt ſup. eo cum quid, & ꝑ quę ꝑueniri poſſit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdum:quia ſeruus no admittitur ad teſtimonium ferendum neq; pro dn̄o, neq; aduerſus dominū: & tn̄ teſtificatur de facto ſuo:puta dum dr̄ per eum depoſitum vel commodatum, vel ſimile 4. q.3.ſi teſtes.§ ſerui neque, circa fi.c. Item qui non pōt accuſare, denuntiat de iureiu.quemadmodum, in fin. Sed alius eſt effectus denūtiationis q̄ accuſationis, vt ibi patet. ſed idem eſt ēt vbi idem eſſet effectus vtriuſq; de cog ſpi tua vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius ſine venia, ſi tn̄ agat alieno nomine, bene ff.de in ius voc.l. quæſitum Ratio, quia nō ipſe, ſed ille cuius nomine agit, conuenire videtur, & facit quod dixi ſup.eo.poteſt. Item denegatur dilatio vna

Accuſare nō ualēs, denuntiare pōt.

via, ſ.per remedium iuris communis, cui cōcedit alia via, per beneficium ſ.reſtitutionis in integrū, vt de in integ.reſti.coram, ſed dic vt ibi in vlt.gl. Item prælatus de mobilibus per eccleſiam acquiſitis teſtari non pōt:& tn̄ in ægritudine moderate pōt de ipſis aliqua erogare. de teſta. ad hoc, in antiq. Item pater non poteſt filium priuare quarta: & tn̄ libertates dando minuet quartam. [Vide in Auth.de triē & remiſ.§.ꝓhibem⁹. coll. 3. & quod ibi not. in glo.hoc eſt.] & ſic alia via priuat eum. ff. de inoff.teſt.Papinianus. §. quoniam autē. ver. cum igitur. & eſt ſpeciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici poſſet, ꝙ cum aliquid prohibetur habito principaliter reſpectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur, exemplifica per iura in prin.inducta, & per decre de concel.præb. conſtitutus, tunc ſufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudem alia via, vel modo admitti non debeat, vt hic, ſpeciale tn̄ eſt in libertate, vt ſup. dixi. Si aūt prohibitio principaliter ſe habet ad viam vel modum non ad re rem, tunc ſecus, vnde alteri eccleſiæ alligatus epī non eligitur, ſed poſtulatur. Item qui iurauit non accuſare, bn̄ denuntiat, quia ſibi non eſt prohibitum deferre crimen, ſed per modum accuſationis deferre prohibitū eſt. Idem in caſu de iudi. examinata, vbi petendo rem vna actione, repellor, & per aliam admittor;& hoc eſt videre in omnib. actionibus, nam deponens agens commodati repellitur, agens depoſiti admittitur, & ſic de ſingulis.

Pater nō pōt filiū priuare quarta.

† Not. ꝙ cōuentio partium legē inducit, q̄ in contractibus ſeruāda eſt. Ph.

COntractus.] Caſus figurat̄ per l.1.§. ſi cōuenerit. ff depo. Certum eſt ꝙ depoſitarius nō tenetur niſi de dolo, & lata culpa, vt ſi res depoſita perierit apud depoſitarium per dolum ſuum vel culpam tenetur ſoluere æſtimationem rei peremptæ. Si aūt res perierit leuiſſima culpa, nō tenetur: vt ponamus ꝙ tradidi tibi libros meos cuſtodendos, feciſti pactum cum aliquo vt intraret tuū ſtudium, & acciperet meos libros;certe tu teneris, vel dimiſiſti illos in via publica. quia tu ſcis ꝙ nō erat locus tutus;perit periculo tuo, ſed ſi adhibuiſti diligētiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone ꝙ apud te depoſui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, ꝙ ſi perderentur culpa leuiſſima vel caſu fortuito, reſtitueres illos, ſi pereant caſu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe ſic, mediante illa conuentione, quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

[Glo ſeq.primo dicit vnde ſumpta, & ponit exempla, dicēs regulā itelligi de ꝯuētione honeſta & poſſibili.]

c ¶ Contractus.] dicunt vulgares, pactū rūpit leges, & hoc dicit hęc regula, q̄ ſumpta fuit ex l.ff e.tit.l.cōtractus. Quidā ponunt caſum per canonem 18.q.2. Eleutherius, vbi conuentio inter epiſcopum diœceſanū & fundatricē inita de obligationibus. obuentionib. in feſto ipſius eccleſiæ ſeruāda eſt. Depoſitarius de iure cōi tenetur ſolum de dolo & lata culpa, quę comparatur dolo, ſi tamen interuenit conuentio, vt teneat̄ de leui & leuiſſima culpa, & etiā de caſu fortuito 2, illa ſeruatur, de depo.c.2. ad idem ff. depoſi.l.1. ſi conueniat, & ibi ſunt hæc verba.concor.de commo.c vnico. ſup.eo lib.de pact.c.1. Et quod dicit regula hic conuētione, intelligas honeſta, & non contra bonos mores; vnde ſi conuenerit ne dolus præſtetur, nō valet cōuētio, vt in prædi.l contractus.ff.eod. titu. In impoſſibili idem quod dicut; dixi ſupra eo.nemo poteſt.

2 De hoc tractat hic large Dynus dicens, qd̄ ſcripſi de proc. qui ad agendum, & plenè de cōmo.ca. uno. Ioā. And.

d ¶ Legem.] hoc 3 uerbum largiſſime ponitur, ſup. eo.contra eum qui legem, &c. Ioan. And.

3 Hæc gloſula aliū de fuit huc relata.

Damnum.]

DAmnum] Caſus figuratur per c.'diſplicet, 23.q.4 hoc mō: aliquis clericus ſuſpectus de delicto aliquo enormi, fuit cōuentus coram ſuo epiſcopo: & quia conſtitit de crimine, fuit cōdemnatus ad perpetuos carceres: accidit ꝙ iſte clericus putans euadere manus iudicis & carceres, ſe ꝓcipitauit in terram, & ſe vulnerauit, & forte mortuus eſt: vtrū iſtud ſit imputandum iudici, & eius familiæ? Rñdeſ ꝙ non: ſed eſt imputādum ipſi præcipitanti. † Itē per c. ſi clericus, ſupra de præben. iſto libro. Sunt duo expectātes in aliqua eccleſia, quorū vnus eſt prior in data, alter poſterior: iſte ſecundus fuit diligentior primo, & obtinuit ꝓbendam vacantē: poſtea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à ſecundo: vtrum poſſit? Reſpondetur quod non.

† Al. alii.

¶ Idem.

REGVLA. LXXXVII.

DAmnum[a] quod quis ſua culpa ſentit ſibi debet non alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVII.

INfamibus [b] portæ non pateant dignitatum.[c]

1 Dicit Dy. ꝙ ad gñalē cōfirmatio. nē huius regulæ accedit ff. rē rat. ha. ſi vim. §. cū aūt. de inſti. ſed & ſi q.s. §. pupillus. & fami. erci. inter cohæredes. § ꝙ ex facto. Io. A.

† Item per l. cum duobus, aliàs eſt in l. ſi fratres. §. ſi. ff. pro ſocio. Eramus ſocij omnium bonorum: accidit ꝙ tu commiſiſti aliquod delictum propter quod fuiſti condemnatus ad certam pecuniæ ſummam: vtrum illam pecuniam poſſis ſoluere de bonis noſtris communibus? certe non.

[Gl. ſeq. dicit vnde ſumpta: & tota inſtat in exēplis.]

a † Damnum 1.] Hæc regula ſumpta fuit ex l. ff. eod. tit. quod quis ex ſua culpa. Pone caſum per canonem 23.q.4 diſplicet, vbi ſi quis ad iudicem ductus ſe de equo proijciat, & lædat, ſibi ſoli imputet. Idem per decre. ſupra eo. lib. de præb. ſi clericus, vbi clericus, qui negligit petere præbendam ſibi debitam cum vacat, ſibi imputare debet, non ſequenti expectanti. Ad idē, ff. pro ſo. l. cum duobus. § ſi & l. ſeq. vbi ſocius omniū bonorum damnatus ex contractu ob contumaciam ſuam, vel ex maleficio: puta furto vel ſimonia, non recuperat quid a ſocio 2 Concor 50. di. ſæpe. & c. hi qui. de homi. c. vlt. & ad l. Aquil. ſi putator. Itē procurator pœnam quam ex ſuo delicto præſtitit, à domino non recuperat ff. de procu. qui proprio. § idem econtra. Ad idē C. de euic. l. emptor fundi, vbi dr, quod ſi emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra cōditorem: quia culpa ſua res euicta videtur. ADDITIO. Ponit etiam Dynus per l. ſi quis negotia. ff. de neg. geſt. vbi geſtor negotiorū ſibi imputat, ſi ſoluit indebitum.

2 Et hoc qñ ſocio nō eſt qđ imputeſ: ſecus aūt ſi ſibi imputari poſſet culpa participatione cauſæ ꝑ ꝙ̄ damnum incurriſ, vt eo tit. l. ſi igiſ: ſm Dyn. Ioan. An.

INfamibus 3.] CASVS. Conueni Titium ſuper actione iniuriæ: vel alia actione q̄ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas eccleſiaſtica vel ſæcularis: vtrum poſſit illam obtinere? Certe non, eo quod eſt infamis: & ei poteſt imponi talis infamia.

[Prima glo. ponit exempla: & remittit de infamia: & dicit dignitatem large ſumi.]

b † Infamibus] Pone caſum per canonem 61. diſt. tantis Daniel, & de exceſſi. præla. inter dilectos & dicit lex, ne ij famoſis & notatis, & quos ſcelus & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honeſtorū cœtu ſegregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. li. 12. ad idē 55. diſt. laici, vbi dr, ꝙ opinio ordinādi vacillare non debet. de teſti. c. vlt. de accu. omnipotens. C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid ſit, & quomodo cōtrahitur: & de multiplici eius genere, dic vt not. 3. q. 7. §. tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatib. intelligas eccleſiaſticis & ſæcularibus: infamis enim iudex eſſe nō poteſt. 3. q. 7. infamis, bene tamen poteſt arbiter eſſe. ff. de arbit. l. Pedius. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. cognitores. An procurator poſſit eſſe, quære not. 50. diſt. accedens. 3. q. 7. infamis, & q. 10. c. vlt. & de iura. cal. imperatorum, in vlt. glo. & inſtitu. de except. § vlt.

3 De iuris & facti infamia Bar. in l. teſtimonium. de teſti. & priuat quē ipſo iure, dicit Rom. ſing. 504. per l. infamia C. de decu. lib. 10 l. 2. §. miles. ff. de infa.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

CErtum[d] eſt, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

DAta Romæ apud ſanctum Petrum quinto nonas Martij.[e] Pōti

c † Dignitatum.] infamis 3 licet non poſſit eſſe iudex: tamen (vt dictum eſt) poteſt eſſe arbiter. Cum arbitrium non ſit dignitas: cum nudā & ſimplicem cognitionem habeat, & nullā iuriſdictionem. Idem in miniſterio procuratoris, quod non eſt dignitas, ſed onus viliſſimum. C. de decu. l. ſi quis procuratorē. lib. 10 ſecūdum Dynum. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cū dignitatib. participare nō debeāt infames quacūq; infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne q̄s. de infamib. & l. infames pſonę. ff. de poſtu. l. 1. §. ait ꝑtor 2. & de aſſeſ. l. 2. ff. de iudi. cū ꝑtor & c. Et vt dicit, nō ſolū impedit pręfici ſed ēt remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

3 Hæc gl. ex nouella Io. An. huc fuit tranſlata.

CErtum.] Caſus figuratur p l. ſi quis id ꝙ perpetuæ iuriſdictionis de iuriſ. omn. iudi. Si ꝑtor in albo ſuo cauſa perpetuæ iuriſdōnis aliquid poſuerit, quicunq; illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus qđ prætor fecit aliquam legem generalem, & illam fecit poni in albo prętoris: aliquis nō corrupit nec deleuit, ſed cū glutino poſuit pānū, ita ꝙ nō pōt legi: vtrū incidat in pœnam? Rñdet ꝙ ſic: quia licet non cōmittat contra verba edicti, tamen committit contra mentē.

[Gl. ſeq. ponit exempla: & pro materia remittit.]

d † Certum eſt.] Pone caſum. 14. q. 3 plerique. ſ. e. lib. de elect. auaritiæ. ff. ad Velleia. q̄uis. §. ſi cū eſſem. cōcor. 1. q. 1. ſunt nonnulli. de ſim. inſtantū, de emp. & vē. ad noſtram. ſ. e. li. de elec. commiſſa. § porro, de immu. eccl. clericis. & c. vlt. ff. de legibus. l. fraus. C. de legi. l. nō dubiū. vbi ſunt hæc verba. Circa aūt hanc regulā non inſiſto: proſequere n. eā vt not. 14. q. 3 plerique. Ber. de priuile. quanto. Accurſius ff. de leg. l. contra legem. Et facit quod dixi ſup. eod. cum quid vna.

ADDITIO. Dyn⁹ hic ꝓſequens illos iiij. modos fraudis, q not. ſ. de priuile. quāto. dicit alios, quos ibi ſcripſi ſatis reducibiles ad illos. Tractat ēt hic de eo qđ ibi ſcripſi: an liceat offendere verba, & nō mētē. Io. A.

[Prima gl. arguit, & remittit.]

DAta Romę] Nota argumentū, ꝙ tabellio in inſtrumēt ſcribere locū ſui contractus, & de hoc dixi ſ. eo. lib. de re iud. Abbate ſane. ad finem. Ioan. Mo.

[Secunda gl. inſtruit de Calendis, Idibus, & Nonis.

e † Quinto nonas Martij.] id eſt, tertia die intrante Martio. Scire debes ꝙ menſis diuiditur per calendas, nonas, & idus. Et dūt calendæ à calo, i. voco: quia tūc fiebat vocatio ad nūdinas: & iſtæ nūdinæ fiebāt in v. die, vel vij mēſis, vt patet in calend. Vñ in prima die mēſis dr, calēdis in ij. dr quarto nonas, interdū ſexto nonas: quia ſunt quidam mēſes qui habent vj nonas, alii iiij tm. Et hi qui habent ſex, ſunt quatuor tm, ſ. Martius, Maius, Iulius, October. vnde verſus.

Mēſis diuiditur ꝑ calendas nonas, & idus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, & Mar⁹:
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis: ſecunda. vi nonas, id eſt, vi. die ante nonas: in tertio v. nonas, id ē, quinta die ante nonas: & ſic deinceps vii. die

dicebа-

dicebamus nonis: quia eo die erant nundinæ. Si vero menſis habeat iiij. nonas tantum: ſecunda die dicebamus, quarto nonas: quinta die dicebamus, nonas: q̃a eadem die erant nundinæ. Poſt has nonas, ſiue eſſent in v. ſiue ſeptimo die, ſecundum diuerſitatem mẽſiũ, quam ſupra poſui, denominabam⁹ dies ab idibus. [De hoc 15. diſt. propter 1.] Idus autem interpretatur diuiſio: quia tunc diuidebantur nũdinę: & q̃a idus ſemper erat 8. die poſt nonas: q̃a quolibet menſe per 7. dies durabant nundinæ: iõ ſtatim poſt nonas: ſiue 5. ſiue 7. die dicebãt 8. idus, id eſt 8. die ãn idus ſequenti die dicebatur 6. idus, id eſt, 7. die ante idus ſubſequẽti 6. idus: & ſic de ſingulis. Tertiadecima die, cum menſis habet 4. nonas tantum: vel 15. cum habet 6. dicimus idus: quia tunc diuidebantur nũdinæ: deinde denominabamus per calendas, vt ſi menſis habet 31. dies & quatuor nonas tantũ, ſicut Ianuarius: poſt idus dicimus 19. calend. & demum 18. & demum 17. vſque ad calendas, id eſt, octauo die ãn calen. Cum ergo dicimus 15. calend. Martij, idem eſt dicere, 15. die ante calen. Martij, id eſt, 14 die exeunte Februario: & ſic de ſingulis. Si autẽ menſis habet 30. dies, poſt idus decimus 18. calen. & demum 17. & ſic de ſingulis, vſque ad fin. Si vero menſis habet 28. vt Februarius, tunc poſt idus ſequẽti die dicimus ſtatim 16. calen. Si vero menſis habet 31. dies, & 6. nonas, vt Martius: tunc poſt idus ſequenti die dicimus 17. calen. & ſic de ſingulis vſque ad calen. & cũ dicimus 17. calend. Aprilis, id eſt, 17 ante calen id eſt, 16. exeunte Martio. Idem in alijs. Menſes autem quot dies habẽt, not. per hos verſus.

Idus diuiſio interpretatur.

Iunius, Aprilis Septemque, Nouemq; tricenos:
Plus vnum reliqui, ſed hẽt Februs octo vicenos.
Cui (ſi biſſextus fuerit) ſuperadditur vnus.

[Tertia gloſſa inſtruit de more curiæ circa epiſcopũ ſcribendum in litteris: & circa formam bullæ. & circa pontificatum, & quando incipiat.]

a ℞ Pontificatus. Scire debes q̃ Romanus Pontifex ex ſola electione facta à duabus partibus Cardinaliũ vocem habentium: de quo dic vt ĩ eo lib. de elec. vbi periculum præſulatum aſſumit ĩ. de elect. licet de vitanda. Sed conſuetudo eſt Romanorũ Pontificũ (quæ potius eorum ſolito vſu, quam iure roboratur) q̃ poſt electionem ante conſecrationem & coronationẽ nõ ſcribunt pontificatum in data: licet prædict. decret. licet. ſupra eo. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur qui à duabus partibus, &c. Inquantum dicit, põtifex, videtur q̃ extunc pontificatum ſcribere poſſit 1. Tamen pro illa conſuetudine facit lex C. de quadri. præſcri. l. vlt in fine. ibi: ex quo imperiales ſuſcepim⁹ infulas vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij, & ſic poteſt intelligi. C. de fer. l. vltima. nec dr̃ Imperator, niſi corona ſuſcepta. ff. de mili. teſta. l. antepẽ. ſicut nec archiepiſcopus niſi recepto pallio ſupra de vſu pal. niſi ad idem C. lib. 12 de decu. l. fi. ff. de re mi. in l. i. ex eo. in Authen. de con. in fi. coll. 5 ſed tunc ante coronationem ſcribunt ante datã, locum & diẽ ponẽ p̃do. Data ſuſcepti à nobis Apoſtolat⁹ officij anno, &c. & tunc etiã nõ ſcribunt ſe ſimpliciter epiſcopos: ſed ſic ſcribunt: Talis (pone) Bonifacius electus epiſcopus. Item tunc non bullant bulla integra: ſed tunc tẽporis ſi quas litteras concedunt, ponunt mediã bullam, id eſt, illam partem, quæ habet capita ſculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana eſt bulla ſine nomine 2. poſt coronationem 3 autem ſcribunt põtificatum in data, vnde quod prius ſcribebant, data ſuſcepti à nobis Apoſtolatus officij: ſcribunt, data põtificatus noſtri. Item vocant ſe ſimpliciter epiſcopos, & dant bullam cũ nomine ſuo. Et ſunt hæc bene notanda: quia iam vidi in quadam eccleſia cathedrali hic vicina, cuius nomen ſileo ſecundum expectantẽ ex hoc errore in aſſecutione præbẽdæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die ſcđa exeunte Decembri: coronatus & conſecratus fuit die 23. Ianuarij. Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cũ tali data: Data quarto calẽ. Ianuarij, põtificatus noſtri anno 4. Alius expectans eadem auctoritate & in eadem eccleſia, habebat litteras huius datæ: Data nonas Aprilis, põtificatus noſtri anno tertio. & hoc eſt dicere, data quinto die Aprilis, & ſuperior data tertia die exeunte Decẽbri, vt ſupra dixi proxim. gloſſ. vacabat præbenda in illa eccleſia, & quærebatur cui deberetur: & errore peritorum huius iuris hunc modum ignorantium pronuntiatum & obtentum fuit, illum qui habebat datam ſub tertia die exeunte Decembri priorem eſſe, & debere præferri: quia conſiderabant dicti iuriſperiti, quòd ſiue annus inciperet à promotione Romani Põtificis, quæ fuerat, vt prædixi, die ſecunda exeunte Decembri, ſiue à natiuitate, omnimodo ille erat primus: & verum dicebant illo modo computando: ſed quia annus Pontificatus incipit à conſecratione & coronatione, non ab electione, vt ſupra dixi: quæ coronatio, vt prædixi, fuerat vigeſimatertia die Ianuarij: ideo male fuit obtentum: & huius rei errore fuit poſterior priori prælatus: quia certum eſt, quòd ex quo annus Pontificatus Bonifacij incipiebat, vt prædixi, quòd is qui nonas Aprilis, id eſt, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam ſub tertio die exeunte Decembri, ſcilicet quarto calend. Ianuarij, eodem anno fere in nouem menſibus, vt clare patet computanti. Semper ergo iuriſperiti, qui pronuntiare habent ſuper poſteritate & prioritate impetrantium, aduertere debent diem Pontificatus, id eſt, coronationis, vt recte pronuntient & idem in ſimilibus caſibus. & hoc aliàs, vt dixi, in iure non bene probatur: qua de cauſa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic ſcripſi, quod aliàs ſcriptum non reperi.

Pontificatus a noſtri anno b quarto.

ADDITIO. Computationem annorum Domini quidam inchoant à natiuitate, alij à circũciſione, alij ab incarnatione. alij 8 calend. Octobris, ſicut fiebat ante aduentum Chriſti. de hoc vide in Spec. de inſtru. edi §. 2. 1. & 2. col. Ioan. And.

[Vltima gl quærit: arguit pro & contra: opiniones ponit, & ſoluit: vltimo ponit concluſionem operis.]

b ℞ Anno quarto.] fuit hæc data, & iſte annus Pontificatus ſui currentibus annis domini Mccxcviij. Quæro autem quando inceperunt ligare nouę cõſtitutiones, 5 huius Sexti libri. De ijs loquor quæ ſunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not. in prooemio cle. in gloſſ. vẽ per hãc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis poſt duos menſes, in Authen. vt fa no. conſtitut. in rubro & nigro, circa princip. §. vt autẽ apertius & hoc tenet Ber. ſupra in prooemio, in fi gloſſ. & ſupra de conſtitu. c. 2. & facit quod not. de poſtu. præla. cap 1. cum enim id ſit iure ciuili expreſſum: & noſtro iure contrariũ expreſſe non ſit cautum: ergo illud ius ſeruabimus: & ideo ſecundum hoc finitis duobus menſibus ſcilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare. Item & noſtro videtur iure roboratum. ſupra ne cle. vel mo. cap. vlt. & ſupra de ſent. excom. nouerit & ſupra eod lib. de conceſſ. prębend. quia cunctis. circa princ. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan 82 diſt. propoſuiſti in gl. ex hoc. quòd ſecũdũ canones ligat conſtitutio poſt ſex menſes: allegat 18. diſt. c. vlti. quod de conſtitutione principis non loqui tur: ſed quod illud tempus duorum menſium non ſit nes tempus ordinariorum, videtur probari ſupra de pæn. memini & remiſ cum infirmitas. vbi conſtitutio principis nõ ligat, niſi ex quo per prælatos fuerit publicata ad idẽ ſupra eod. lib. de pręb. cum ſingula. vbi datur vnus mẽ

ſis

1 Beneficit ĩ e. li. de cõceſ. pb. c. vlt. in princ. põderato in tex ſũmi Põtificatus, & quod ibi not. in gl. 3. & q̃ Ꝫ ſequit̃ in hac gl. p̃ q̃ cõiũcta patet. q̃ Bonifacius tp̃s Pontificatus vocat quo non erat cõſecrat⁹. Io And.

2 De hoc vide in Spec. de reſcrip p̃ſens. §. & vlt. verſi. itẽ quod obtentũ eſt & circa hoc ad de extra ea. Quia nõnulli.

3 Aliàs, nõ cõfirmationem.

g Hoc dicit p̃ p̃ cõſtitutiones ſeptẽ p̃deceſſorũ, de q̃b. nõ dubitat, quia prius ligarent: licet Bonifaciũ fuerit hic inſertæ. Illi ãt fuerunt Greg. 9. & 10. & Inn. 4. Alex. Vrban. & Cle. Nicolai 3. Aliorũ cõſtitutio. non hic inſertas. Io. A.

ſis à tempore notitiæ ad idem in Authen. vt in priuatis do ſacramyſt. nõ ſi. circa fin. coll. 5. vbi dantur tres menſes. & in Authen. vt neq; miles neque fœderatus §. ſi igitur, coll. 9. vbi dantur xxx. dies tantum. Dixit Accurſius q in prędictis legibus dicitur eſſe ſpeciale & idem de ſupradictis decreta. eſt dicendũ. Fateor. n. q licet conſtitutio principis liget poſt duos menſes vt ſupra dixi, id locum habet cum in ipſa cõſtitutione aliud non cauetur, nec tempus adijcitur, illud n. ſeruandum eſt, & intelliguntur ſic contraria vtriuſq; iuris. De hoc habui quæſtionem de facto à principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati quòd conſtitutiones huius libri non ligabant, niſi ex quo iſte liber publicatus fuit Bonon. vt ſic ignorantes non ligarentur: per cap. propoſuiſti. 82. diſtinc. & 32. q. 4. dixit Sata. & ego contra eos dicens, quòd ſecundum dictum ipſorum in ciuitatibus, in quibus non viget ſtudium, & ad quas liber iſte directus non fuit adhuc conſtitutiones huius libri non ligarent: quod eſſet abſurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod ſupra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij caſſatam electionem cuiuſdam epiſcopi, quia non ſeruauerat decre. cupientes. ſupra eod. lib. de elect. quæ tamen ante duos menſes ſolummodo fuerat publicata. An autem conſtitutio reſpiciat pendentia, dixi ſupra eod. lib. de elect. licet canon. Quæ his ſcriptis ſunt ſuperflua, defectuoſa, vel falſa, radenda, ſupplenda, & corrigenda ſe offerunt: in

Excuſatio. I. An.

quibus aliqualiter excuſari mereor: quia corrigi ſum paratus: tum quia ex quo ſcribere cœpi, ſingulis quaſi diebus binis lectionibus, & alijs præter lecturam inuitabilibus negotijs implicatus ſingula ponderare nõ potui: tum quia domini mei ſuperius iam dicti mandato, & ſtudentium deuictus inſtantia, ea non meo velle librata publicare compellor, quinimo etiam ex falſis ſcriptis ſecundum Philo. 2. Metaphy. commendabor, quia per ipſa veritatis inueſtigandæ materiã alijs præparaui. [Sicut canones. 1. quæſt. 1. ſpiritusſanctus. in ſi. & capita ſi. quòd etiam per miniſterium reproborum ſpiritusſanctus probos colligit.] Suſcipiãt igitur illic ſtudentes minutæ ſcientię labores meos, reminiſcentes quòd vidua, quę obtulit duo ſola minuta propter ſui affectum larga plus omnibus dicitur obtuliſſe, Mar. 12. 24. q. 1. odi. de pænit. diſt. 1. ca. 1. verſus ſi. nam ſi Deus dederit, maiores & ſumme vtiles eis in poſterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Largitas ex affectu, & nõ ex quantitate domini procedit.

ADDITIO. Data huius Sexti vt dictũ eſt ſupra in principio huius glo. fuit anno Domini Mccxcviij de tempore compilationis Decreti not. 2. q. 6. § forma. De tempore Lateranen. concilij dixi de ijs quæ fi. à prælatis. cum Apoſtolica. in fine. De tempore generalis, dixi de deci. c. penul. De tempore vtriuſq; Lugdunen. dixi ſupra eod. lib. de elect. nemo. ſuper glo. 2. de Tempore Vien. concilij. vide not. in cle. de cenſi. cum ſit naturæ conſonum. in glo. penul. Ioan. And.

FINIS.

REGVLAE

REGVLAE IVRIS CAESAREI,

EX QVIBVS MAIORI EX PARTE SVMPTAE ſunt regulæ Pontificij iuris, ordine Alphabetico ex Pandectis Florentinis hic referuntur.

ABSENTIA eius qui reipublicæ cauſa abeſt, neque ei, neque alij damnoſa eſſe debet. Regula. clxxxiij. Actus legitimi q̃ ñ recipiũt ¹ diẽ, vel cõditionẽ, veluti emãcipatio, acceptilatio, hęreditatis aditio, ſerui optio, datio tutoris: in totũ vitiantur per t pis vel conditionis adiectionẽ. Nonnunq̃ tamẽ actus ſupraſcriptri tacite recipiũt, q̃ apperte comprehenſa vitium adferũt, nam ſi acceptũ ferat ei qui ſub cõditione promiſit: ita demũ egiſſe aliquid acceptilatio intelligiẽ, ſi obligationis ꝯditio extiterit: q̃ ſi verbis nominatim acceptilationis cõprehendatur, nullius momenti faciet actũ. lxxviij.

¹ Sic Flor. in cęteris non recipiunt, & in archetypo erat additum, non.

Ad ea ² quæ non habent atrocitatem facinoris vel ſceleris: ignoſcitur ſeruis, ſi vel dñis, vel ijs qui vice dominorũ ſunt, veluti tutorib. & curatoribus obtẽperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet, ꝓ eo eſt habendus ac ſi haberet. ¶ In contractib. ſucceſſores, ex dolo eorũ quib. ſucceſſerunt, nõ tm̃ in id qđ ad eos peruenit, verum ẽt inſolidum teneñ: hoc eſt, vnuſquiſq; pro ea parte qua hęres eſt ³, conueniañ. cc. Aliud eſt vendere, aliud eſt vendenti cõſentire. ¶ Refertur ad vniuerſos qđ publice fit, per maiorẽ partem. ¶ Abſurdũ eſt plus iuris habere eũ cui legatus ſit fundus, q̃ hæredem, aut ipſum teſtatorem ſi viueret. cxxi. Alterius circunuentio alij non præbet actionem.

² l. 11. §. ſi tutoris. ff. quod vi aut clam.

³ Duo pũcta addebant hic in archetypo, vt mos erat addi ad finem ſingulorũ capitũ. Anto. Aug. lib. 1. c. 1.

Bona fides non patitur, vt bis idem exigatur. lviij. Bona fides tantundem poſſidenti præſtat, quãtũ veritas: quoties lex impedimento non eſt. clxxix.

Capienda ⁴ occaſio eſt quæ præbet benignius reſpõſum. ¶ Quod factum eſt cum in obſcuro ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem. cxxix. Conſilij non fraudulenti nulla obligatio eſt, Cæterũ ſi dolus & calliditas interceſſit, de dolo actio competit ¶ Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt. xlviij. Contractus quidã dolum tm̃ duntaxat recipiunt: quidã & dolum, & culpam. Dolum tm̃ depoſitũ, & precarium: Dolũ & culpam, mãdatum, cõmodatum, venditum, pignori acceptũ, locatũ. Item dotis datio, tutelæ, negotia geſta: in his quidẽ ⁵ & diligentiam. Societas, & rerum cõio, & dolum, & culpã recipit: ſed hoc ita, niſi ſi quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in ſingulis contractib. nã hoc ſeruabitur quod initio conuenit: legem. n. cõtractus dedit, excepto eo ꝙ Celſus putat nõ valere ſi conuenerit, ne dolus præſtetur. Hoc. n. bonæ fidei iudicio contrariũ eſt: & ita vtimur. ¶ Animalium vero caſus mortes, quæq; ſine culpa accidunt, fugæ ſeruorum qui cuſtodiri non ſolent, rapinæ, tumultus, incẽdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præſtantur. xxiij. Creditor q̃ permittit rẽ venire, pignus dimittit. cxix. Cuius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad omnes pertinent. cxci.

⁴ al. Rapienda.

l. 20. ſup. pro ſoc. vnde vĩ emendanda inſcriptio huiꝰ legis. Vlpi. lib. 31. ad edict. l. 3. ſup. ꝺ diuor.

⁵ Vel quidã, quã lectionẽ q̃dam magis ꝓbãt, quã Flo.

Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius cõſulto dati donatio eſt. liiij. Cuius ⁶ eſt donandi, eidem & vendendi, & concedẽdi ius eſt. cxxiiij. Culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. li. Culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe nõ pertinenti. xxxvij. Cum amplius ſolutum eſt q̃ debebatur, cuius pars nõ inuenitur quæ repeti poſſit: totũ eſſe indebitũ intelligitur, manẽte priſtina obligatione. ¶ Is natura dẽt, quẽ iure gẽtiũ dare oportet: cuiꝰ fidẽ ſecuti ſumus. lxxxv. Cum par delictum eſt duorum, ſemper oneratur petitor: & melior hẽ poſſeſſoris cã, ſicut fit cũ de dolo excipiẽ petitoris: neque. n. daẽ talis ¹ replicatio petitori: aut ſi rei quoq; in ea re dolo actum ſit. ¶ Illi dẽt permitti pœnam petere, qui in ipſam non incidit. cxcvij.

⁶ 1. Cuiꝰ.

l. Iuli anꝰ. ſup. de cõdic. inde.

Cum prætor in hęredem dat actionem quatenus ad eũ peruenit: ſufficit ſi vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx. Cum principalis cauſa non conſiſtat: plerumque nec ea quidem quæ ſequuntur, locum habent. cxxxix. Cum quis poſſit alienare, poterit & conſentire alienationi. Cui aũt donare nõ cõcediẽ, probandũ erit: nec ſi donatiõis cã ꝯſẽſerit, ratã eiꝰ volũtatẽ habẽdã. cxxvi. Cum ſeruis nulla actio eſt. cviij. Cum tp̃s in teſtõ adijcitur, credendum eſt pro hærede adiectũ, niſi alia mens fuerit teſtatoris: ſicut in ſtipulationibus promiſſoris gratia tẽpus adijcitur. xvij.

l. 129. ff. eo. ſuper vacuo bis reperiẽ.

l. Si extraneos. ſup. de iure dotium.

Diuus Pius reſcripſit eos qui ex liberalitate cõueniunẽ in id quod facere poſſũt cõdẽnãdos. xxix. Domum ſuam reficere vnicuiq; licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij. Dõari vĩ qđ nullo iuẽ cogẽte cõcediẽ. lxxxiij.

l. 117. ſup. tit. proxi.

l. 3. ſup. ꝺ ſer. leg. l. pen. ff. de his quæ in teſt. ꝺl.

Ea eſt natura cauillatiõis, q̃ Græci σωρείτην appellant, vt ab euidenter veris per breuiſſimas mutationes diſputatio ad ea quæ euidenter falſa ſunt, perducatur. lxvj. Ea quæ dari impoſſibilia ſunt, vel quæ in rerum natura non ſunt, pro non adiectis habentur. clxxviij. Ea q̃ in partes diuidi nõ poſſunt, ſolida à ſingulis heredibus debẽtur. ¶ In re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minus iuſtius eſt, q̃ tutius. cliij. Ea quæ raro accidunt, non temere in agendis negotijs computantur. lxv. Ea ſola deportationis ſentẽtia aufert quæ ad fiſcum perueniunt. xcviij. Eius eſt ¹ nolle, qui poteſt velle. iij. Et ſi ² nihil facile mutandum eſt ex ſolemnibus: tñ vbi æquitas euidens expoſcit, ſubueniendũ eſt. cxliij. Ex pœnalibus cauſis non ſolet in patrem de peculio actio dari. lix. Expreſſa ³ nocent: non expreſſa non nocent. clvi. Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare debet. cxcij.

¹ Perperã Haoland. Eius eſt non velle, &c. Anto Aug libr. 1. c. 2. quidã tñ magis ꝓbant Haloan lect. quia ita legiſſe vident Græci, & Harmeno. In manuſcr. eſt, Eius eſt nolle.

Factum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non eſt. cxxxij. Factũ cuiq; ſuum, non aduerſario nocere debet. ¶ Nõ videtur vim facere, qui ſuo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt. cxcviiij. Fauorabiliores ⁴ rei potius q̃ actores habenẽ. clxviij. Fœminæ ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ ſunt: & ideo nec iudices eſſe pñt: nec magiſtratum gerere, nec poſtulare: nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere. ¶ Item impuberes ab omnibus officijs ciuilibus debent abſtinere. ij. Fere in omnibus pęnalibus iudicijs & ætati & imprudentiæ ſuccurritur. cix. Ferre quibuſcumq; modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur Dum quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus. Vt igiẽ nulla poſſeſſio acquiri niſi animo & corpore

² l. Diuus ſup de in integ reſti.

³ l. 25. ſupra de cõdi & de. l. 138 ff. ꝺ ver. ſig.

⁴ Idẽ Ati. problẽ. q̃ ad ius ꝑtinent.

l. queadmodũ. ſupra de acqui. poſſ.

poteſt

.rt. ff. de caſtr. pec.

poteſt: ita nulla amittitur, niſi in qua vtrumque in cõtrarium actum eſt. cxcvi.

Filiusfamilias neq; retinere, neq; recuperare, neq; adipiſci poſſeſſionem rei peculiaris videtur. xciiij.

Fraudis interpretatio ſemper in iure ciuili nõ ex euẽtu dumtaxat, ſed ex conſilio quoq; deſideratur lxxx.

Fructus rei eſt vel pignori dare licere. lxxii.

Furioſi vel eius cui bonis interdictum ſit, nulla volũtas eſt. xli.

1 Harme. li. 6. tit. e. non quid non habeat actor.

GEneraliter cum de fraude diſputatur, non quid 1 habeat actor, ſed quid per aduerſariũ habere non potuit, conſiderandum eſt. lxxix.

HEredem eiuſdem poteſtatis iuriſque eſſe, cuius fuit defunctus conſtat. lx.

Hæreditas * nihil aliud eſt, quàm ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus habuerit. lxiii.

* l. 24 ſupra titu. proxi.

Hoc iure vtimur, vt quicquid omnino vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat ¶ Deiecit 2, qui vel iuſſit, vel mandauit, vel ratum habuit Rati n. habitio mandato comparatur. ¶ In ʒctib. quibus doli præſtatio, vel bona fides ineſt, hæres inſolidũ tenetur. cxcv.

2 l. 1. §. deieciſſet. ſup. de vi & vi ar. vñ apparet hic legendum eſſe, Deiecit & qui mãdat. In maleficio ratihabitio mandato cõparatur.

ID quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro ad aliũ transferri non poteſt. xi.

Imaginaria venditio non eſt pretio accedente. xvi.

Imperitia culpæ adnumeratur. clxxv.

Impoſſibilium nulla obligatio eſt. cxlv.

In ambiguis orationibus maxime ſententia ſpectanda eius eſt, qui eas protuliſſet. xcvii.

In ambiguis ꝓ dotibus rñdere melius eſt. ¶ Non eſt nouũ, vt q̃ ſemel vtiliter conſtituta ſunt, durẽt: licet caſus extiterit à quo initiũ capere nõ potuerunt. ¶ Quoties æquitatẽ deſiderij naturalis rõ aut dubitatio iuris moratur, iuſtis decretis res temperanda eſt. lxxxvi.

In cõdemnatione perſonarum, quæ in id quod facere põt, dãnant: non totũ qđ hñt extorquẽdũ eſt: ſed & ipſarũ rõ habẽda eſt ne egeãt. ¶ Cũ verbũ, reſtituas, in lege inueniſ: & ſi nõ ſpecialiter de fructibus additũ eſt: tñ ẽt fructus ſunt reſtituendi. ¶ Vnicuiq; ſua mora nocet, qđ & in duobus reis promittẽdi obſeruatur. ¶ Dolo facit qui petit quod redditurus eſt. cxxxiiii.

l. 9. §. 5. ff. locat. In ſti. ff. leg. Aqui. §. Iperitia.

In contrahenda venditione ambiguum pactum cõtra venditorẽ interpretãdũ eſt. ¶ Ambigua aũt intẽtio ita accipienda eſt, vt res ſalua actori ſit. cxxxiii.

l. 70. ſup. ff iur. do.

In eo qđ plus ſit, ſꝑ ineſt & minus ¶ Nemo alienæ rei expromiſſor idoneus videtur, niſi ſi cũ ſatiſdatione. ¶ Pupillus pati poſſe non intelligitur. ¶ Vbi verba cõiuncta non ſunt, ſufficit alterutrũ eſſe factũ. ¶ Mulieribus tunc ſuccurrendum eſt, cum defraudantur, non vt facilius calumnientur. cxi.

l. 19. ff. de re iud.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo petitur, lucrũ petiturus eſt, durior cauſa eſt petitoris. xxxiiij.

Ant. Au. li. 1. c. 7. l. videam' ſup. de v. ſur. l. dolo. ſup. de dol. exce.

In is q̃ officium per liberas fieri perſonas leges deſiderant, ſeruus interuenire nõ põt. ¶ Non debeo melioris cõdõnis eſſe, q̃ auctor me' quo ius ĩ me trãſit. cxxxvi.

In iure ciuili receptũ eſt quoties ꝑ eũ, cuius intereſt ↄdõnẽ nõ impleri, fiat quominus impleaſ, perinde haberi ac ſi impleta cõditio fuiſſet: qđ ad libertates & legata, & ad heredũ inſtitutiones perduciſ, quib. exẽplis ſtipulationes quoq; cõmittunſ, cũ ꝑ promiſſorẽ factũ eſſet quominus ſtipulator conditioni pareret. cxxii.

In vulg. In his officijs.

In negotijs contrahendis, alia cã habita eſt furioſorũ, alia eorũ qui fari põt, quãuis actũ rei nõ intelligerẽt. Nã furioſus nullum negotiũ contrahere põt, pupillus omnia tutore auctore agere poteſt. v.

l. 24. ff. de cond. & dem.

In obſcura voluntate manumittẽtis fauendum eſt libertati. cxl.

In obſcuris inſpici ſolet quod veriſimilius eſt, aut quod plerumque fieri ſolet. cxv.

In oĩb. cauſis id obſeruaſ, vt vbi ꝑſonæ conditio locũ facit bñficio, ibi deficiente ea, bñficiũ quoq; deficiat. Vbi vero genus actionis id deſiderat, ibi ad quẽuis ꝑſecutio eiuſdeuenerit, non deficiat ratio auxilij. lxix.

In omnib. cauſis ꝓ facto accipitur id in quo quis aliũ perhoreſcit quo minus fiat. xl.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur. xiiii.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas ſpectanda eſt. xci.

In pari cã poſſeſſor potior haberi dẽt. ¶ Hi qui ĩ vniuerſum ius ſuccedunt heredis loco habentur. clxxi.

In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio ¶ Gñliter probandũ eſt vbicunq; in bonæ fidei iudicijs cõfertur in arbitrium domini vel procuratoris, eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum eſſe. xxiii.

In teſtamẽtis plenius voluntates teſtantium interpretantur 3. xii.

3 Sic Plo. paſſiue accipiendũ. Cic. 2. de Inuen. & contrar. leg.

In totum oĩa quæ animi deſtinatione agenda ſunt, non niſi vera & certa ſcientia perfici poſſunt. lxxvii.

In toto & pars continetur. cxiiii.

In toto iure generi per ſpeciem derogatur. Et illud potiſſimũ habetur, qđ ad ſpeciem directum eſt. lxxxi.

Inuitus 4 nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionẽ, eidẽ & exceptionẽ cõpetere multo magis quis dixerit. ¶ Cũ quis in alicuius locũ ſucceſſerit, nõ eſt æquũ ei nocere hoc qđ aduerſus eũ 5 non nocuit in cui' locũ ceſſerit. ¶ Plerunq; emptoris eadẽ cã dẽt eſſe circa petendum ac defendendũ q̃ fuit auctoris. ¶ Quod cuique pro eo præſtatur, inuito non tribuitur. cxcix.

4 l. 1. §. 4. ſup. de ſu perſ.

Inuito 6 beneficium non datur. lxx.

5 Non eſt addẽdũ, vt in vul. libris cũ hic locus negatiue legat. l. 3. §. ſi quis ſup. de itin actuque priu.

Is dãnũ 7 dat q iubet dare, ei' vero nulla culpa ẽ, cui 8 parere neceſſe ſit. ¶ Qđ pẽdet, nõ ẽ ꝓ eo quaſi ſit. cxxx.

Ius noſtrum non patitur eundẽ in paganis & teſtato & inteſtato deceſſiſſe: earumq; rerũ naturaliter inter ſe pugna eſt, vt teſtatus & inteſtatus quis ſit. vii.

Iure 9 naturæ æquum eſt neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. ccvii

Iura ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poſſunt. viii.

LIbertas inæſtimabilis res eſt. cvii.

Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt. clxv.

6 l ſolet ſup. de offic. præſi.

MArcellus ait, Deſinit debitor eſſe is qui nactus eſt exceptionem iuſtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. lxvii.

Melior cõditio noſtra per ſeruos fieri poteſt, deterior fieri non poteſt. clxxvi.

Minus eſt actionem habere quàm rem. ccv.

7 l. I fran dẽ §. vlt. ſup de ijs q. vt ind. l. 37. ſup. ad l. Aqu.

NEc ex prætorio, nec ex ſolemni iure, priuatorũ ↄuentione quidquam immutandum eſt, quamuis obligationum cauſæ pactione põt immutari, & ipſo iure & per pacti conuenti exceptionem: quia actionũ modus vel lege, vel per prætorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, niſi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. xxviii.

8 An qui pro cui'

Nemo alieno nomine lege agere poteſt. ¶ Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat. clxvi.

9 l. 14. ſup. de cond. indeb.

Nemo damnum facit, niſi qui id facit, quod facere ius non habet. cxciiii.

Nemo de domo ſua extrahi debet. ciiii.

Nemo dubitat, ſoluendo videri eũ qui defendiſ xcvi.

l Sed & ſi. ſup. de in ius voc.

Nemo. n. in perſequendo deteriorem cauſam, ſed meliorem facit, &c. Melius eſt ꝙ ſub regula, non ſolet deterior, &c. quàm ſit regula ab alijs diſtincta. lxxxviii.

Nemo ex ijs qui negant ſe debere, prohibetur etiam alia defenſione vti: niſi lex impedit. ¶ Quoties cõcurrunt plures actiones eiuſdem rei nomine, vna quis experiri debet. xliiii.

In vulg. An nemo legitur.

Nemo ideo obligatur quia recepturus eſt ab alio qđ præſliterit. cxxxi.

Nemo poteſt gladij poteſtatem ſibi datam, vel cuiuſlibet alterius correctionis ad alium transferre. lxxi.

Nemo põt mutare ↄſiliũ ſuũ ĩ alterius iniuriã. lxxvi.

Nemo plus cõmodi hæredi ſuo relinquit, quàm quod ipſe habuit. clxiii.

Nemo plus iuris ad aliũ trãsferre põt, q̃ ipſe hẽret. lv.

Nemo prædo eſt qui pretiũ numerauit ¶ Locupletior non eſt factus qui libertũ adquiſierit. ¶ Cum de lucro duorum quæritur, melior eſt cauſa poſſidentis. clxix.

l. 11. §. 6. ſupra de hered. petit.

Nemo q cõdemnare nõ põt, abſoluere poteſt. xxxviii.

Nemo

Nemo videtur fraudere eos qui ſciunt & conſentiũt. clxxxviij.

Neq; in interdicto, neq; in cęteris cauſis pupillo nocere oportet dolũ tutoris, ſiue ſoluẽdo eſt ſiue nõ eſt clix.

Neq; pignus, neq; depoſitum, neq; precariũ, neq; emptio, neq; locatio ſuæ rei conſiſtere põt. ¶ Priuatorum conuentio iuri publico derogat. xlvi.

Neratius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cæſar reſcripſerat, iã defuncto dediſſe exiſtimareť, rñdit, nõ videri ſibi principẽ qđ ei quẽ viuere exiſtimabat cõceſſiſſet, defuncto cõceſſiſſe: quẽ ñ modũ eſſe bñficij ſui vellet, ipſius æſtimationẽ eſſe. clij.

Nihil conſenſui tã cõtrariũ eſt, qui & bonę fidei iudicia ſuſtinet, q̃ vis atq; metus, quẽ cõprobare contra bonos mores eſt. ¶ Non capitur qui ius publicũ ſequiť. ¶ Non videntur conſentire qui errant. cxvij. [l. 8. c. 17. infra. eo.]

Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit. ¶ Cũ principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quidẽ quæ ſequũtur, locum habent. clxxij.

Nihil intereſt ipſo iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur. cxiij. [l. 188. ſupra eo.]

Nihil peti põt ante id tempus quo per rerum naturã perſolui poſſit Et cũ ſoluendi tempus obligationi adijcitur, niſi eo præterito peti non poteſt. cxlvij.

Nihil tam naturale, eſt. quã eo genere quidq; diſſoluere, quo colligatum eſt: ideo verborũ obligatio verbis tollitur: nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur. xxxvi.

Non alienat qui dũtaxat omittit poſſeſſionem. clxij.

Non dẽt actori licet ꝗ reo nõ ꝑmittiť. ¶ In re obſcura melius eſt fauere repetitioni, q̃ aduẽtitio lucro. xlij.

Non dẽt alteri ꝑ alterũ iniqua conditio inferri. lxxv. [l. 13. & 14 ſupra de in iurijs.]

Non dẽt, cui plus licere, qđ minus eſt, nõ licere. xxij.

Non eſt ſingulis cõcedendũ qđ ꝑ magiſtratũ publice poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æſtimatio eſt libertatis & neceſſitudinis. cxxxvij.

Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur à debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt. clxxvij.

Non oẽ quod licet, honeſtum eſt. ¶ In ſtipulationibus id tempus ſpectatur quo contrahimus. clxxxvij.

Non poteſt dolo carere q imperio magiſtratus nõ paruit. clix.

Non põt videri deſiiſſe hr̃e qui nunq̃ habuit. ccix.

Non poteſt videri improbus qui ignorat quãtum ſoluere debeat. c.

Non ſolet deterior conditio fieri eorum qui litem cõteſtati ſunt, q̃ ſi nõ eſſent, ſed plerũq; melior. lxxxvii. Nemo.n. perſequẽdo deteriorẽ cãm, ſed meliorẽ facit. deniq; poſt litẽ conteſtatã hæredi quoq; proſpicitur: & hęres tenetur ex omnibus cauſis. lxxxviij.

Non ſolent quæ abundant vitiare ſcripturas. xcv.

Non videtur cepiſſe, qui per exceptionẽ remouetur a petitione. xiij.

Non videtur defendere. non tm̃ qui latitat, ſed & is qui præſens negat ſe defendere, aut non vult ſuſcipere actionem. liij. [l. 71. ſupra ti. ꝓx. In vulgatis. Nõ uidet]

Non videtur quiſq̃ id capere, quod ei neceſſe eſt alij reſtituere. lij.

Non vr̃ rẽ amittere, cuius propria non fuit. lxxxiiij.

Non vr̃ data quæ eo tp̃e quo dantur accipientis nõ fiunt ¶ Qui iuſſu iudicis aliquid facit, nõ vr̃ dolo malo facere, quia parere neceſſe habet. cxxvij.

Non vt ex pluribus cauſis deberi nobis idem põt, ita ex pluribus cauſis idem poſſit noſtrum eſſe. cxx.

Non vult heres eſſe, qui ad alium transferre voluit hæreditatem. vi. [l. ſi pupillus ſ. de verbo. obli.]

Nullus uidetur dolo facere, qui ſuo iure utitur. lvi.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio eſt lxxxix.

Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non poſſit. cx.

Numquam actiones præſertim pœnales de eadem re concurrentes alia aliam conſumit. xxxiij. [l pen. ſup. de oblig.]

Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. xxxj.

OMnis definitio in iure ciuili periculoſa eſt: parũ eſt n. vt non ſubuerti poſſit. cxiij. [l. 15. ſup. de cõd & demon.]

Omnis hæreditas q̃uis poſtea adeatur: tñ cũ tp̃e mortis cõtinuatur. ¶ Numq̃ ex poſtfacto creſcit præteriti delicti æſtimatio. clxxxi. [Aug. li. 4. c. 9.]

Omnes actiones quæ morte aut tẽpore pereũt, ſemel incluſę iudicio, ſaluæ permanẽt. ¶ Non vr̃ perfecte cuiuſq; id eſſe quod ex cauſa auferri poteſt. clxxxij.

Omnia fere iura hæredum perinde habentur ac ſi continuo ſub tempus mortis hęredes extitiſſent. [l. 138. ſupra eod.]

Omnia quæcumq; cauſę cognitionẽ deſiderãt, ꝑ libellum expediri non poſſunt. lxxiij.

Omnia quæ ex teſtamẽto proficiſcuntur, ita ſtatũ euẽtus capiunt, ſi initium quidẽ ſine vitio ceperint. ccii.

Omnia q̃ iure cõtrahuntur, cõtrario iure pereunt. cj. [l. 9. §. 1. de of. ꝓcõſ.]

PArem eſſe conditionẽ oportet eius qui quid poſſideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factũ ſit, quo minus poſſideret vel haberet. cxcij.

Pœnalia iudicia ſemel accepta, in hæredes tranſmitti poſſunt. cxxv.

Plerunq; fit vt ẽt ea quę à nobis abire poſſint, perinde in eo ſtatu ſint, atq; non eſſent eius conditionis vt abire poſſent. Et ideo qđ fiſco obligamus, & vẽdicare interdum, & alienare, & ſeruitutem in prædio imponere poſſumus. ccvj.

Plus cautionis in rem eſt, q̃ in perſonam. xxvj

Prætor bonorum poſſeſſorem hęredis loco in omni cauſa habet. cxviij.

Priuilegia quædã cauſæ ſunt, qdã perſonæ: & iõ q̃dam ad hęredem tranſmittuntur, quæ cauſę ſunt, Quæ perſonæ ſunt, ad hæredem non tranſeunt. clvij.

Pupillus nec uelle, nec nolle in ea ætate, niſi appoſita tutoris auctoritate crediť. nã quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas neceſſaria eſt. cl.

Pupillum qui proximus pubertati ſit, capacẽ eſſe, & furãdi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In hęredẽ nõ ſolẽt actiones tranſire. quæ pœnales ſunt ex maleficio: veluti furti, dãni, iniuriæ, ui bonorũ raptorũ, iniuriarũ. cxj.

QVamdiu poſſit valere teſtamentum: tamdiu legitimus hęres non admittitur. xc.

Quatenus cuiuſque intereſt, in facto non iure conſiſti. xxv. [l. 29. ſupra eod.]

Quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, temporis tractu conualeſcere non poteſt. ccx.

Quæ dubitationis tollẽdæ cauſa contractibus inſerũtur, ius commune lædunt. lxxxiij. [l. 56. ſup. mandat.]

Quæ legata mortuis nobis ad hæredem noſtrum tranſeunt, eorum commodum per nos ijs quorum in poteſtate ſumus eodem caſu adquirimus, aliter atque cum ſtipulati ſumus. nam & ſub conditione ſtipulãtes omodo eis adquirimus: etiam ſi libertate nobis præſtita à dominis conditio exiſtat 1. xxviij.

Quæ 2 propter neceſſitatẽ recepta ſunt, non debẽt in argumentum trahi. cxxiij.

Qui 3 actionem habet ad rem recuperandam: ipſam rem habere videtur. xv.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt. clxxx.

Quidquid calore iracundiæ uel fit, uel dicitur, non prius ratum eſt, q̃ ſi perſeuerantia apparuerit iudiciũ animi fuiſſe: ideoque breui reuerſa uxor, nec diuertiſſe uidetur. xlix.

Qui cum alio cõtrahit, uel eſt, vel eſſe debet nõ ignarus conditionis eius: hæredi autẽ eius hoc imputari non poteſt: cum non ſponte cum legatarijs cõtrahit. ¶ Non ſolet doli exceptio nocere his quibus voluntas teſtatoris non refragatur. xx.

Qui dolo deſierit poſſidere, pro poſſidente damnatur quia pro poſſeſſione dolus eſt. clxx.iiij

[1 Perperã hic i vul. edidit: additus l Si filius fami. q̃ eſt. l. 78. ſup. de verb. ob. nam nec in antiq. nec in manuſcr. extat. nec eam Bulga interpretatus eſt.]

[2 l. 3. eod. 167. & 169.]

[3 l. is qui actionẽ.]

Qui

Qui in alterius locum ſuccedunt, iuſtam habent cām ignorantiæ: an id qđ peteretur deberetur. ¶ Fideiuſſores quoq; non minus q̄ hæredes, iuſtā ignorantiā poſſunt allegare. hæc ita de hęrede dicta ſunt ſi cū eo agetur: nō ēt ſi agat, nam plane qui agit, certus eſſe dēt, cū ſit in poteſtate eius qñ velit experiri: & ante dēt rem diligēter explorare: & tūc ad agendū procedere. xliij.

Qui in ius dominiūve alterius ſuccedit, iure eius vti debet. ¶ Nemo uidetur dolo exequi, q̄ ignorat causā cur non debeat petere. cxxxviij.

Qui in ſeruitute eſt, uſucapere non poteſt. nā cum poſſideatur poſſidere non videtur. clxj.

Qui non facit quod facere dēt, vr̄ facere aduerſus ea: quia non facit. & qui facit quod facere non dēt: non videtur facere id qđ facere iuſſus eſt. clxiiij.

Quintus Mutius Sempronio, Quo tutela redit, &c in regula. Quo tutela redit, quæ eſt. lxxiiij.

Qui per ſucceſſionem quamuis longiſſimam defuncto heredes conſtiterunt, non minus heredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes extiterint. clv.

l. 8. ſup. đ bon. poſſ. Qui pōt facere ut poſſit conditioni parere: iam poſſe videtur. ¶ Quod quis ſi uelit hēre non poteſt, id repudiare non poteſt. cxxxv.

Qui poteſt inuitis alienare: multo magis & ignorantibus & abſentibus poteſt. xxvij.

Qui rem alienam defēdit, nunq̄ locuples hr̄. cxxvij.

Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur moram facere. lxiij.

Qui tacet, non vtique fatetur: ſed tamē uerum eſt cū non negare. clxxxv.

Qui vetante prætore fecit, hic aduerſus edictum feciſſe proprie dicitur. ¶ Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare. ciij.

Ariſt. 1. Polit. c. 8. Quod à quoquam pœnæ nomine exactū eſt, id eidem reſtituere nemo cogitur. xlvij.

Quod attinet ad ius ciuile, ſerui pro nullis habētur: non tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales ſunt. xxxiii.

l. Quod vero. ſup. de leg. Quod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentia. clxxiiij.

Quod euincitur in bonis non eſt. cli.

Quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere. xxx.

Quod ipſis qui contraxerunt obſtat, & ſucceſſoribus eorum obſtabit. clxxxvj.

Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt quaſi ipſi ſolutum eſſet. cxlj.

Quod nullius eſſe poteſt, id ut alicuius fieret, nulla obligatio ualet efficere. cxliiij.

Quod quis, dum ſeruus eſſet, egit: proficere libero facto non poteſt. clxxxix.

Quod quis ex culpa ſua damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire. cciiij.

l. vlti. ſup. de vſur. Ant. Augu. li. cap. 4. Quo tutela redit, eo & hæreditas peruenit, niſi cum fœminę hæredes intercedūt. Nemo pōt tutorē dare cuiq̄ niſi ei quem in ſuis hæredibus cum moritur habuit, habiturusve eſſet ſi vixiſſet. ¶ Vi factū id vr̄ eſſe, q̄ de re quis cum prohiberetur, fecit. Clam, quod quiſque cū ɔ̄trouerſiā haberet, habiturū ve ſe putaret, fecit ¶ Quæ in teſtamento ita ſcripta ſunt, vt intelligi nō poſſint: perinde ſunt ac ſi ſcripta non eſſent. ¶ Nec paciſcendo, nec legem dicendo, nec ſtipulando quiſquā alteri cauere poteſt. lxxiiij.

Quotiens dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundū libertatem reſpondendum erit. xxj.

Quotiens duplici iure defertur alicui ſucceſſio, repudiato nouo iure, qđ ante deferr̄, ſupererit vetus. xcij.

Quotiens idem ſermo duas ſententias exprimit, ea potiſſimū accipiatur, quæ rei gerēdæ aptior eſt. lxviij.

Quotiens nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt quod minimum habet iniquitatis. ccj.

Quotiens vtriuſque eā lucri ratio vertitur: is præferendus eſt cuius in lucro cauſa tēpore p̄cedit. xcix.

REgula eſt quæ rem quæ eſt, breuiter enarrat non vt ex regula ius ſumatur: ſed ex iure quod eſt, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerū narratio traditur. Et, vt ait Sabinus, quaſi cauſæ coniectio 1 eſt. q̄ ſimul cum in aliquo vitiata eſt, perdit officiū ſuū. 3. Res 2 iudicata pro veritate accipitur. ccvij. — 1 Sic Flor. cauſę collection is meminit Alco. & Gel. l. 5. c. 10. Græci manu. ſcr. & vulg. hic legūt, cōiunctio. 2 l. 25 ſupra đ ſta. hom. 3. l. 42. ſupra de ritu. nup.

SEcundum naturam eſt commoda cuiuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda. x.

Semper 3 in coniunctionibus, non ſolum quod liceat, conſiderandum eſt: ſed & quod honeſtū eſt. clviij.

Semper in dubijs benigniora pręferenda ſunt. lvij.

Semper generalibus ſpecialia inſunt. cxc.

Semper in obſcuris quod minimū eſt ſequimur. ix.

Semper in ſtipulationibus, & in cæteris contractib. id ſequimur quod actum eſt, aut ſi non appareat quid actum eſt, erit conſequens vt id ſequamur quod in regione in qua actum eſt, frequentatur: Quid ergo ſi neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id qđ minimum eſt, redigenda ſumma eſt. xxx.

Semper qui non prohibet pro ſe interuenire, mandare creditur: Sed & ſi quis ratum habuerit quod geſtum eſt, obſtringitur mandati actione. lxj.

Seruitutem mortalitati fere comparamus 4. ccx. — 4 Adſimulam⁹. l. 59. ſup. de con. dem.

Seruus Reipublicæ cauſa abeſſe non poteſt. ccxij.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hęres teneri nō dēt: ita nec lucrum facere ſi quid ex ea re ad eum perueniſſet. xxxix.

Si filiusfamilias ſub conditione ſtipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio cōpetit: quia in ſtipulationibus id tempus ſpectatur quo contrahimus. xix.

Si in duabus actionibus alibi ſumma maior, alibi infamia eſt: præponenda eſt cauſa æſtimationis. vbi aūt æquiparantur famoſa iudicia. & ſi ſummam rei diſparem habeant, pro paribus tamen accipiendæ ſunt. cv.

Si librarius in tranſcribendis ſtipulationis verbis errasſet: nihil noceret quominus & reus & fideiuſſor teneantur. xciij. — l. 89. ſup. eod.

Si nemo ſubijt hæreditatem: omne ius teſtamenti ſoluitur. cxlij. — l. 2. ſup de calum.

Si quis obligatione liberatus ſit, poteſt uideri cepiſſe. ¶ Non poteſt videri accepiſſe, qui ſtipulatus poteſt exceptione ſubmoueri. cxvj.

Si quis prægnantem uxorem reliquit, non uidetur ſine liberis deceſſiſſe. cxlvij.

TOtiens in hæredem 5 damus, de eo quod ad eum peruenit: quotiens ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex ſuo. xlv. — 5 eleganter ſubaudiẽ actionem.

VAni timoris iuſta excuſatio 6 non eſt. cxlvi.

Vbicunque cauſæ cognitio eſt, ibi prætor deſideratur. cvi. — l. Si q̄s ab alio. ſup. đ re iudi. 6 in đ l. 13. de re iud legiſ extimatio.

Vbi lex duorum menſium fecit mentionem: & qui ſexageſimo & 7 primo die uenerit, audiendus eſt. ita etenim Imperator noſter Antoninus cum diuo patre ſuo reſcripſit. cij. — 7 Græci dūtaxat habent ſexageſimo die, q̄ lectionē pleri que magis amplectunt.

Vbi non uoce, ſed præſentia opus eſt, mutus ſi intellectum habet, poteſt videri reſpōdere. Idem & in ſurdo hic quidem reſponderi poteſt. ¶ Furioſus abſentis loco eſt: & ita Pompo. lib. 1. epiſtolarum ſcribit. clxvij.

Vbi pugnantia inter ſe in teſtamento inueniuntur, neutrum ratum eſt. ¶ Quæ rerum natura prohibētur nulla lege confirmata ſunt. cxxlix.

Velle non creditur qui obſequitur imperio patris uel domini.

Verum eſt neque pacta neque ſtipulationes factum poſſe tollere: quod. n. impoſſibile eſt, neque pacto neque ſtipulatione poteſt comprehendi, ut utilem actionem aut pactum efficere poſſit. xxxij.

Vni duo pro ſolido hæredes eſſe nō poſſunt. clxxxiiij.

F I N I S.

CLEMENTINAE CONSTITVTIONES SVAE INTEGRITATI

VNA' CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

VENETIIS. M DXCI.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vaſconia, diœceſis Burdegalenſis, anno MCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennenſi, ſed etiam ante & poſt ipſum concilium plurimas con ſtitutiones edidit: quas cum & aſsidua occupatione, & morte prçuentus in unum collectas uolumen, & ſub congruis titulis collocatas edere ut decreuerat, non potuiſſet: Ioannes XXII. eius ſucceſſor publicauit. Eas Ioannes And. Bononienſis gloſsis illuſtrauit.

TABVLA TITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM *ſecundum ordinem Alphabeti.*

A

DE

AEtate & qualitate & ordine præficiendorum.lib. j tit.vj. 45
Appellationibus.lib.iij.tit.xij. 99

B

BAptiſmo & eius effectu.lib.iij.titul.xv. 170

C

CAuſa poſſeſſionis & proprietatis.lib.ii tit. iij. 70
Celebratione miſſarum lib.iii tit.xiiij. 167
Cenſibus exactionibus & procurationibus.lib.iii. tit. xiij. 163
Conceſſione præbendæ.lib.iij.tit. iij 120
Conſanguinitate & affinitate. lib.iij.tit.j. 179

D

DEcimis,primitijs,& oblationib.lib.iij.ti.viij. 158
Dolo & contumacia.lib. ij.tit.iiij.

E

ELectione & electi poteſtate lib.i.tit.iij. 21
Exceptionibus lib ij.tit.x. 89
Exceſſibus prælatorum.lib.v tit.vj. 199

F

FOro competenti.lib.ii.tit.ij. 65

H

HAEreticis.lib.v.tit.iij. 185
Homicidio voluntario,vel caſuali.li.v.ti.iiij. 195

I

IMmunitate eccleſiarum.lib.iij.tit.ij. 177
Iudæis & Sarracenis.lib.v.tit.ij. 183
Iudicis.lib ij.tit i. 61
Iurepatronatus.lib.iij.tit.xij. 159
Iureiurando.lib.ij tit.ix. 82

M

MAgiſtris & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.lib.v.tit.i. 181

O

OFficio vicarij.lib.i.tit. vij. 50
Officio & poteſtate iudicis delegati.lib.i.ti.vij. 51
Officio iudicis ordinarij.lib.1.tit.ix. 58

P

PAEnitentijs & remiſſionibus lib.2.tit.ix. 215
Pœnis lib.v.tit.viij. 206
Præbendis & dignitatibus.lib iij tit ij. 113
Priuilegijs,& exceſſibus priuilegiatorum.lib.v. titul. vij. 202
Probationibus.lib.2.tit.7. 79
Procurationibus.lib.1.tit.x. 55

R

REbus eccleſiæ non alienandis.lib.iij.tit iiij. 128
Regularibus,& tranſeuntibus ad religionem. li. iij.tit ix. 141
Religioſis domibus.lib iij.tit.xi. 154
Reliquiis & veneratione ſanctorum.lib.iij.tit.xvj. 178
Renuntiatione.lib.i.tit.iiij. 41
Rerum permutatione.lib.iij.tit.v. 127
Reſcriptis.lib i.tit.ij. 15
Reſtitutione in integrum lib.i tit. xi. 59

S

SEntentia & re iudicata.lib.ij.tit.xi. 61
Sententia excommunicationis.lib.5.tit.x. 215
Sepulturis.lib.iij.tit.vij. 129
Sequeſtratione poſſeſſionum & fructuũ.lib.ij.tit.vi. 77
Statu monachorum.lib.iij.tit.x. 145
Summa trinitate & fide catholica.lib i.tit.1. 8
Supplenda negligentia prælatorum.lib.j.tit.v. 43

T

TEſtamentis & vltimis voluntatib.lib.iij.tit.vj. 127
Teſtibus.lib.ij.tit.viij. 80

V

VErborum ſignificatione.lib.v.tit.xi. 210
Vita & honeſtate clericorum.lib.iij.tit.1. 109
Vſuris lib.v.tit.v. 196
Vt lite pendente nihil innouetur.lib.ij.tit.v. 74

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM *ſecundum ordinem Alphabeti.*

A

ABbates.de reſcrip. 15
Ab eccleſia.de reſt.in int. 59
Abuſionibus.de pœniten. & remiſ. 213
Ad compeſcendas.de ſeq.poſ.& fruct. 77
Ad noſtrum.de cenſ. 165
Ad noſtrum de hæret. 191
Appellanti.de appel. 105
Archiepiſcopo.de priuil. 205
Attendentes.de ſta.mona. 151
Auditor.de reſcr. 18

C

CAuſa beneficiali.de ca.poſ.& propr. 70
Cauſam electionis.de elect. 27
Cedit quidem.de Iudæ. 184
Conſtitutionem.de elect. 30
Cum à repulſione.de appell. 107
Cum conceſſa.de elect. 41
Cum de quibuſdam.de relig.dom. 134
Cum eccleſiæ.de æta.& qual. 46
Cum ei quem.de conc.præb. 110
Cum ex eo.de ſent.excom. 219
Cum illuſio.de renunt. 41
Cum Iudęi.de teſt. 80
Cum lite.vt lit.pend. 76
Cum rationi.de elect. 21
Cum ſecundum ſtatuta.de pœnit.& rem. 223
Cum ſit nimis.de magiſt. 182
Cum ſit natura.de conſ. 163
Cupientes.de pœnis. 210

D

DIgnum prorſus.de celeb.miſſa. 169
Diœceſanis.de vi.& hon.cle. 109
Diſpendioſam.de iudi. 63
Dudum.de iud. 61
Dudum.de ſepult. 131

E

EOs,qui.de ſepult. 129
Eos,qui.de regul. 144
Eos,qui.de conſan.& affin. 179
Et ſi.de reſcr. 16
Et ſi de offi.ord. 54
Ex frequentibus.de ſent.exc. 215
Ex graui.de vſur. 197
Excommunicationis.de except. 89
Exiui de paradiſo.de ver.ſign. 230

F

FIdei catholicę.de ſumm.trin. 8
Frequens.de exceſ.præl. 199

G

GEneralem.de æta.& qual. 49
Gratiæ.de reſc. 19
Graui.de celebr.miſ. 168
Grauis.de ſent.excom. 217

I

IN pleriſque de elect. 39
Inſtrumento.de procur. 55
Inter ſollicitudines.de magi. 181
Iudices de offi.& pot.iud.deleg. 58

L

LItteris noſtris,de probat. 79
Littera.de reſcr. 20

M

MOnaſteriorum.de re.eccle.non alien. 123
Multorum.de hæret. 185
Multorum.de pœnis. 209

N

NE conceſſione.de re permu. 127
Ne in agro.de ſtatu mona. 145
Ne Romani.de elect. 23
Nolentes.de hæret. 189
Non poteſt.de procur. 56

P

PAſtoralis.de re iud. 92
Per litteras de præb. 115
Plures ab vno.de iu.patro. 161
Præſenti conſtitutione.de cenſib. 167
Præſenti.de bapt.& ei eſſe. 170
Procuratorem.de procur. 58

Q

QVamuis.de appella. 104
Quamuis ſacris.de ſu.comp. 65
Quamuis rigor.de appel. 100
Quæ de eccleſijs.de off.vic. 50
Quia contingit.de relig.dom. 155
Quia regulares.de ſup.negl. 43
Quod circa.de elect. 38
Quoniam qui.de vi.& hone.cle. 110
Quoniam ex conſtitutione.de immu.eccl. 177

R

REligioſi.de priuil. 203
Religioſi.de deci. 138
Religioſus.de procur. 57
Religioſis.de teſtam. 189
Romani.de iureiur. 82

S

SAEpe contingit,de verb.ſign. 233
Si ante.de do.& cont. 71
Si à iudicibus.de appel. 99
Si appellationem.de appel. 106
Si beneficiorum.de deci. 140
Sicut appellationem de appel. 102
Si de beneficio.de præb. 112
Si dignitatem.de præb. 119
Si dominum.de rel.& ven.ſan. 171
Si duobus.vt lit.pend. 74
Si furioſus.de homicid. 195
Si iuxta.de præb. 119
Si plures.de præb. 116
Si quis ſuadente.de pœnis. 206
Si Romanus de præb. 219
Si ſummus.de ſent.excom. 219
Si vna.de reb.eccl.non alien. 125
Statutum.de elect. 39

T

TEſtibus.de teſti. 88

V

VT calumnijs.de ſent.& re iud. 91
Vt clericorum.de off.iud.ord. 53
Vt conſtitutio de iu.patr. 159
Vt profeſſores.de regul. 141
Vt ij qui.de æta & qual. 46

FINIS.

Ioannes

Procœmij diuiſio, & ipſius familiaris declaratio ſecundum dominum Heliam.

IOannes epiſcopus.] diuide in quattuor partes aut in duas, & ſecundam in tres. In prima ponitur ſalutatio, dum dicit. [Ioānes eps ſeruus ſeruorū Dei. Mādat ſuppleo, & dicit ſalutem & Apoſtolicā benedictionē, [Dilectis filij.] ſcilicet doctoribus & vniuerſis ſcholaribus Bononiæ commorantibus: idest, moram gerentibus & facientibus. Et ſequitur in textu. [Quoniam nulla iuris ſāctio.] Et ibi ponit exordium. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura ſunt ita ambigua & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliqs vt iura bene declarentur ꝑꝑ malitiā hominū: qa dū iura fiunt de nouo, & q̄uis ſīt ſufficiēter clara, tñ hoīes ſunt adeo & intātum procliues & habiles, ſeu ꝓni ad malum, ꝙ ipſi interpretantur iura aliter quàm legiſlator ea intellexerit: & illa diuertunt & ſubuertunt de intentione ipſius legiſlatoris. Et narrat Clemēs Papa, ꝙ tanti caſus emergunt de nouo quotidie, ꝙ impoſſibile eſt tot iura condi & fieri, quare dicit, vt tantæ malitiæ vitent̄, & iura aliquo mō clarificent̄: & de cætero non tantum diuerſificentur, ꝙ recurrendū eſt ad auctoritatem principis, quæ in hoc eſt neceſſaria, q princeps declarabit ipſa iura, & declarationem illā tenebuntur hoīes inſequi, & ſic ſuo ſenſui nō innitent̄. Quare dixit formalis text⁹. Qm̄. ꝓ qa. Et not. ꝙ qa, & qm̄, ponunt̄ in eodē ſenſu: ſed qd̄, ꝓprie ꝑponit̄ & ſic ſequentē ſenſum alligat, vt qm̄ diſcis, diſco: qa qppe poſtponit̄, & ſuperiorē ſenſum confirmat: dic ergo qa nulla ſanctio i. nulla cōſtitutio iuris digeſta, i. ordinata, cōſummata, & explicata, quātūcunq; cōſilio ꝑpenſo, i. valde penſato & cogitato, ſufficit ad varietatem humanæ naturæ: nec ſufficit ad machinationes, id eſt, ad dubitationes inopinabiles eius, ſcilicet iuris: nec vlla ſanctio attingit, id eſt, iuxta tāgit, ad deciſionē lucidā, ideſt, lucidādā: ambiguitatis nodoſæ, id eſt difficilis, eo p̄ſertim, id eſt. intātū ꝙ vix aliqd ſtatuit̄ adeo certū, i. taliter & ſic certū: quoq; ꝓ. &: & clarum qn reuocet̄ ī dubiū id eſt, qn dubitet̄, ex cauſis emergētib. iura iā poſita, id eſt, iā edita & facta nō poſſunt mederi, ſ. quo ad deciſionē qōnū emergentiū, ſequit̄ in textu; [Quia ergo ſaliās eſt, qa ēt. Et hic dat cōſiliū ac ſi diceret. poſtq̄ iura ſunt taliter & ita ambigua ſeu dubia, ꝙ nulla ſanctio poſſit fieri ita clara qn adhuc remaneāt dubia aliqua: & iō hic dat vnū cōſiliū, ꝙ auctoritas principis eſt neceſſaria ꝑꝑ malitiā hoīum, q hoīes ab adoleſcētia ſua ſunt procliues ad malū: iō dicit text⁹. Ergo, id eſt, ꝑꝑ rōnē ſequētē: qa ſenſualitas humana declinat ad malū ab adoleſcētia viri ꝓcliuis, id eſt, facilis, ſ. ad malū: ꝑ qd̄, id eſt, ꝑꝑ q̄ malitiā non pōt fieri iura ita clara, qn hō, q eſt ꝓcliuis ad malū, ea reddat ambigua: iō ſubuerſio, i. deſtructio morū. i. bonorū, obrepit, id eſt, latenter ſubintrat: frequenter, id eſt, ſæpe. in clero, in oībus clericis & populo intellige; quare auctoritas ſuperioris eſt neceſſaria, vt declaret iura dubia ſic facta dubia propter malitiam hominis procliuis ad malum, vt ipſa auctoritas, ideſt, vt ipſa iura declarata auctoritate principis, ſeu declaratio ipſius principis tollat ambigua, ſcilicet dubia, lites auferat per elucidationem, id eſt, per declarationem iurium: & dirimat, ideſt, ſopiat & extinguat altercationes tā ꝑ ſuffragiū, ideſt, auxiliū determinationis opportunæ, q̄ extirpet vitia ꝑ ſarculū cultoris ꝓuidi. Et ponitur ibi ſarculū tranſumptiue: nam ſarculū dr̄ inſtrm̄ quo euelluntur inutiles herbæ: ſic princeps ꝑ ſarculū ſuū id eſt per auctoritatē ſuam tollit fatuas interptetationes hominū. Et dic, vt auctoritas principis inſerat, id eſt ſeminet virtutes ꝑ declarōnē iuris: quia qn̄ princeps declarabit iura ambiguā, id eſt ſeminabit virtutes & verā ſcientiam, cum ſua auctoritas non minorē vim habeat, q̄ ipſa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipſi⁹ principis corrigat exceſſus: q ꝓ, &, & vt reformet mores corruptos ī bonos [Hæc ſane.] Hic eſt narratio, in qua Ioānes Papa commēdat vel laudat actum Clemētis, id eſt, laudat Clemētem q fecit iſtas Clementinas, & excuſat tarditatem ſuam. videlicet quare citi⁹ librum iſtum non tradidit Clemēs. Et dicit ipſe Ioānes narrās, ꝙ Clemēs Papa videns & attēdens hæc q̄ diximus in exordio, & volens ſeu cupiēs ꝓſpicere reformationi deformatorū, & ſoluere difficilia, & intēdēs promulgare, id eſt ꝓnuntiare & manifeſtare plurimas cōſtitutiones, quas edidit, id eſt quas fecit & cōpoſuit, ī qb. ſtatuit multa ſalubria, id eſt multa vtilia ad ſalutē. Et q̄uis ipſe Clemēs decreuiſſet, id eſt deliberaſſet mittere iſtas cōſtitutiones collectas, id eſt ſimul aggregatas in vnū volumē: tñ ꝑꝑ hoc ꝙ nimiū, id eſt valde fuit occupatus circa magna, & ꝑꝑ hoc ꝙ ſublatus eſt de medio, id eſt, ꝑꝑ hoc ꝙ mortu⁹ eſt, ſ. nō nimis ſenex, iſta fuerūt in cā quare nō expleuit, id eſt quare nō adimpleuit ꝓpoſitū ſuū, id eſt, ſuā volūtatē, q̄ erat de mittēdo ſubditis Clemētinas: quare dicit Ioannes Papa ſic. Nos Ioānes, q ſucceſſimus eidē Clemēti Papæ, ēt impediti fuim⁹ à tꝑe nr̄æ ꝓmotionis, ideſt à tꝑe quo fuimus electi in Papā, ꝙ nō potuimus cōmittere, & mittere p̄dictas cōſtitutiones: ſ. iſtas Clemētinas ſub bulla nr̄a. Et dic ordinādo aliqualiter textū Sane, id eſt, certę Clemens Papa qntus p̄deceſſor noſter, attendēs id eſt, intelligens hæc q̄ diximus in exordio: & cupiēs id eſt, deſiderans proſpicere reformationi deformatorū, & cupiēs ſoluere difficilia, edidit, i. fecit cōſtōnes plurimas añ & poſt cōciliū; in quibus conſtōnibus ipſe ſtatuit multa ſalubria, id eſt, vtilia: & ipſe Clemens decidit, id eſt, terminauit nonnulla dubia, id eſt, aliqua dubia quæ dubia ſunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id eſt quamuis Clemens decreuiſſet mittere eas, ſcilicet. Clementinas collectas: id eſt, aggregatas in vnū volumē: & quanuis decreuiſſet ideſt, deliberaſſet mittere eas collocatas ſub cōgruis titulis, & dare eas ſubiectis, ſ. ſuis in commune, i. vt cōicarent̄ īter ſubditos: tñ occupatio aſſidua circa magna, qa erat impeditus ſuper rebus arduis: ac, id eſt ēt conditio humanæ ſortis, id eſt humanæ formæ, quæ ſuſtulit, id eſt remouit ipſū Clemētē de medio ꝑ mortem. iſta ſ fuerunt in cauſa, quare ipſe Clemens nō expleuit propoſitū ſuū, id eſt ſuam deliberationem: Nos etiam Ioannes, qui ſucceſſimus eidē Clemēti Deo ꝑmittente, & ſic diſponente, in officio Apoſtolatus: qa ſumus Papa, id eſt, vicarius Chriſti, ſicut & ipſe Clemens fuit: Et ſupple poſtq̄ ſucceſſimus eidē Clemēti in officio Apoſtolatus, ſic debemus ſibi ſucceſſiſſe in plenitudine effectus & ptātis: ſuppleo, & maxime debemus ſibi ſucceſſiſſe in his, ſ. rebus, q̄ cōceſſūt cōpēdiū, id eſt, lucrū vniuerſi, ſ. orbis: Et nos Ioannes circūſepti, id eſt. circūquaq; ſepti & circundati, & vndiq; cincti tot grandibus agendis, & arduis rebus fuimus hactenus, id eſt, vſq; huc, & vſq; ad hoc tp̄s impediti ab exordio, id eſt à principio noſtrę promotionis, ꝙ tā ex hoc quod dicimus, quàm ex alijs cauſis rationabilibus, quas prouidimus cōmittendas ſub ſilentio., id eſt, quas tacemus, pro nunc ſuppleo, nō potuimus has conſtitutiones ſeu Clementinas cōicare. Nūc igit̄, id eſt, modo & in p̄ſenti tempore tranſmittimus, ideſt, vobis mittimus illas cōſtitutiones ſeu Clementinas, captata opportunitate, id eſt, captato & deſiderato tē-

CLEMENTIS † PAPAE V.

CONSTITVTIONES.

PROOEMIVM.

IOANNES Epiſcopus ſeruus ſeruo-

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt conſtitutiones Clemētis Papæ Quinti.

proſequere vt ibi, & concor. ff. de exceptio. rei iudi. l. ſi quis cum totum petijſſet: ſi partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet. nam pars in toto eſt, concor. 14. q. 1. pe nale. & 32. q. 4. meretrices, de pœnit. diſt. 1. ca. facilius Deum. §. hoc idem Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

IN generali a conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter b in ſpecie conceſſurus.

¶ Idem.

IN generali.] Caſus figuratur per capitulum, ſi eps. ſup. de penitent. & remiſſio. eodem lib. Eps meus dedit mihi facultatē eligendi confeſſorem quem voluero, vt illi poſſem confiteri peccata mea, vtrum ille cōfeſſor poſſit me abſoluere de caſibus epiſcopalibus? Rādet, ꝙ non. Vel ſic: eps Pictauen. conſtituit Titium officialē ſuū gñalem: vtrum iſte habeat poteſtatem conferendi beneficia? Reſpondetur, quod nō: niſi fuerit ſibi data ſpecialis poteſtas, vt poſſit conferre beneficia: quia in generali, &c.

[Glo ſeq. primo ponit exempla: ſecundo æquiparat obſcurum & generale: tertio quærit, & ſoluit. quarto notat, & ad quæſtionem arguit, & de ea remittit.]

Obligatio gñalis nō cōprehendit vxorē & liberos.

a ¶ In generali.] Pone caſum 16. q. 1. frater noſter. vbi generalis commiſſio facta legato per Papam, non extēditur ad cauſas fidei. Item pone per decre ſup. eo. lib. de pœnit. & remiſſio. ſi eps, vbi habes hæc verba. Item per legem. C. quæ res pig. obli. poſ. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris non veniunt vxor & alumni, & quæ quis veriſimiliter non eſt credendus ſpecialiter obligaſſe, & ſatis optime ſup. eo. lib. de offi. vicar. cum in generali. Et not. quia non ſolum in obſcuris inſpicimus id quod eſt veriſimile, ſed etiam in generalib. De primo ſup. eod. inſpicimus, de ſecundo hic, & in cō cor. & ff. de pecul. l. qui peculij, vbi qui adminiſtrationē concedit, nō videtur permittere generaliter quod ſpecialiter eſt permiſſurus. 1 Et ff. de pigno. l. obligatione generali, & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus eſt, ea non continebuntur, quæ veriſimile eſt aliquem ſpecialiter obligaturum non fuiſſe, puta ſupellex. Item veſtis relinqueda eſt debitori. Si quis quærat quomodo ſcietur, quæ ſunt illa, quæ veriſimiliter in ſpecie non diceretur quem conceſſiſſe? Reſpondeo 2 poteſt hoc cognoſci ex impoſſibili, vel inhumana, vel dura ſeparatione, vt puta miniſteria artis ſuæ, vel quæ ad affectionē pertinent, generali obligatione non veniunt, in prædicta l. obligatione. & l. ſeq. & probatur optime C. cōmunia vtriuſq; iudi. l. poſſeſſionum, vbi habes, quod poſſeſſiones in quib. ſunt adſcriptitij, ita dēnt diuidi, quod penes vnumquemq; integra familia remaneat, vt pater a liberis, coniūx a viro, frater a frore non ſeparentur. Et not. ex hac regula verbū generale reſtringi. ad idem ſup. eod. lib. de reſcrip. cap. 1. & c. ſi eo tempore, de pręben. cum cui. & c. quamuis, cum ſimilibus [ſup. eo. lib. de iureiuran. c. 1. de procurato. qui ad agēdum Ioan. Mona. qui hic plus quàm ſuper omnibus alijs regulis ſcripſit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Item facit hæc regula ad quæſtionem de eo, qui generaliter tenetur contra omnes aliquem iuuare, nunquid contra ſe vel filios? & not. de hoc 22. q. 5. de forma in 1. glo. & de iureiur. petitio. in vlt. glo.

1 Vñ non cōcedit, ꝙ donet. ff. de don. filiusfam. nec ꝙ in fraudem creditorū alienet. ff. quæ in fraudem credi. l. ſi pater filio. ſecundū Dyn.

2 Idē Io. Mon. qui &: ponit exemplū per l. Item eos ff. de re iu. cui caſum dixi de appel. paſtoralis ſup glo. fina.

b ¶ Veriſimiliter.] 3 præſumptio igitur contraria facit hic ceſſare, quòd dicimus tm̄ valere genus quoad omnia, quantū ſpecies quo ad ſpecialiſſima. ad quod allegat Dynus ff. de adminiſtrat. tuto. l. ſi duo. de lega. 3. ſi chorus. in prin. de vſu & habi. ſi ita. C. de quadri. præſcri. l. 2. de præſcr. 30. ann. l. ſi omnes. Ioan. An.

3 Hęc gloſ. ſ. il. exnouella ſoſ. An. huc ſit trāſl. 14.

Q Vi contra.] CASVS. Certum eſt, vt ad hoc ꝙ quis poſſit pſcribere longo vel longiſſimo tēpore, requiritur quòd habeat bonam fidem: ſed vtrum poſſeſſor præſumatur bonę fidei, vel malæ? Reſpondetur, quod ſi poſſideat contra ius, præſumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector eccleſiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia: Certe præſumitur habere malam fidem: quia de iure communi quis non poteſt percipere decimas in aliena parochia.

REGVLA LXXXII.

QVi contra c † iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna d fides non patitur, ut ſemel exactum iterum exigatur.

[Prima gloſſa ponit exempla: ſecundo ſucceſſiue ſignat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.]

c ¶ Qui contra.] Pone caſum in eo qui recipit eccleſiā de manu laici. 16. q. 7. ſi quis deinceps. In eo qui emit ſpiritualia de ſimo. non ſatis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi qui emit aſcriptitium ſine gleba, contra legem interdicta mercatur, & malæ fidei poſſeſſor dicitur, & ideo quia talis præſumitur non habere bonam fidem, ideo non præſcribit, vt in prædictis iuribus. [Ad idem ſup. eo. lib. de reb. eccleſ. non alienan. c. 2.] Contra ſup. de donatio. Apoſtolicæ. ſed ſolue vt in glo. ſed videtur. Item contra ſup. de iure patrona. Solue vt ibi. Et ſic patet. quod iuris ignorantia non excuſat in præſcriptionibus ſicut nec in vſucapionibus. ff. de vſuca. l. nunquam.

† Oſno vide hic Bo. Io. de Plateal. l. quē admodū. in fi. C. de agri. & cē ſi. lib. 11. do. e. Iñ. de vſuca. in princ. Do. Celſus alle. Alex. cōſ. 35. colla. 3 in quarto volu.

ADDITIO. Dyn. in hac regula, qui contra, &c. ponit exemplū in eo q. emit a pupillo, quē talē ſciebat, ſine auctoritate tutoris. C. de auct. pſtan. cū qui. de vſuc. pro emptore. l. vlt. de contrah. emp. quis a quolibet, & dicit, ꝙ huius iuris eſt rō: quia aut emptor ſciebat a iure prohibitū, & ſic fides mala concluditur a parte, aut ignorabat, & tum mala fides ꝑ iuris errorem præſumitur. ff. de vſuc. ſi fur. & dicam ſuper glo. Io. An.

BOna fides.] CASVS. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ ſummam, ſibi ſatisfeci, vel alius nomine meo. Vel ſic, Cum Titius & ego eſſemus alicui obligati in aliqua ſumma pecunia, vnus noſtrum ſoluit illam pecuniam, vtrum ab altero poſſit peti illa pecunia per alium ſoluta? Reſpondetur, quod non, quia bona fides, &c.

[Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla, dicens etiam in pœnis regulam veram. vbi vnica exactio competit, tertio arguit ad quæſtionem.]

d ¶ Bona.] Hęc regula ſumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Eccleſia non debet ſuum repetere cum augmēto, ſed ſi ſemel exactum iterum exigeret, augmētum reciperet. 12. q. 2. fraternitas, ad idem de pœnis. c. ſuā. ff. de ta. exhib. l. 3. §. condemnatio. Et habet locū hæc regula ēt in pœnis, quæ ſemel exactæ, ab eod. iterum exigi non debent. 4 ad hoc 13. q. 2. c. vltim. de iud. at ſi clerici. C. de pœn. l. omnes. Ab eodem ideo dixi, quia ſi plures inſolidum tenentur ad pœnam, ſoluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cum deuotiſſimam ff. ad l. Aqui. item Mela. §. ſed ſi plures. An autē res & pœna ſimul peti poſſint: dic vt nota. 24. q. 2. ſi eccleſiæ, hanc autem regulam dico veram in ijs quorum cauſa vnica exactione finitur, vnde ſi decem debeo, ipſorum ſolutione tollitur omnis obligatio, vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigātur, & ſi ſoluantur, vt indebita repetuntur, quod dic vt not. 3. 14. in fi. de ſolut. c. vlt. ſi autem vnica exactione nō finitur obligatio, Pone caſum in exactione debiti vxoris ad virum, & econuerſo, nō habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit epiſcopus viſitās

4 Dicebat ergo Dy. regulā intelligēdā ne ab eodē exigatur, vel ab eo, cui ab exacto caulam hēt, vel qui ſ exactū eſſet habitu ius regreſſum, &c. Ioan An.

primo

primo anno: nam ſecūdo anno viſitans, iterum procurationem exigit: & idem ſi de neceſſitate eccleſiæ iterum eodem anno viſitaret: & ſic poteſt intelligi de cē ſi. cum venerabilis, vbi de hoc & 18. q. 2. viſitandi. Idē dico in exactione pœnæ, vbi de hoc actum eſt in cōtractu, vt totiens pœna committatur & exigi poſſit, quotiens cōtra factum fuit: nam tūc pœna ſemel exacta, ēt ab eodem iterū exigetur: contractus. n. ex conuentione legem accipiunt. inf. eo. contractus, cum ſuis concor. Sed veritate inſpecta in his caſib. & ſimilibus non eſt idē, ſed aliud, licet eiuſdē generis. Et facit hæc

titur [a], vt ſemel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid [b] vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

¶ Idem.

REGVLA LXXXV.

COntractus [c] † ex cōuentione legem [d] accipere dignoſcuntur.

regula ad quæſtionē, quam no. Io. 12. q. 2. monemus, an ſi eccleſia conſecuta eſt ſuum à poſſeſſore, quod facere poteſt, vt ea. q. Apoſtolicos, an adhuc idem poſſit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene poſſet contra eum, vt dixi ſupra. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. ſi quis.

3Hęc gloſſula aliūde fuit huc tranſlata, ab eiſque ab oīb uetuſtiorib. codicib. ēt impreſſis.

a ¶ Non patitur.] quaſi 3 non ſuſtinet, non permittit: & hoc propter contradictorium. Ioan. Ad.

CVm quid.] Caſus figuratur per l. vlti. C. ſi manci. ita vene. ne proſtitu. Ego habebam ancillam, quā multum diligebam: verumtamen fui compulſus illā vendere: ſed in venditione appoſui pactum, ꝙ tu eam nō proſtitueres: & ſi faceres cōtrarium, ꝙ ſtatim efficeretur libera: accidit ꝙ noluiſti eam proſtituere publice, ſed à caupone eam feciſti proſtitui: quæritur, nunquid, efficiatur libera? R͂ndetur ꝙ ſic. Nam ſicut tu eā nō poteras proſtituere, neque ēt per cauponem per rationem huius regulæ: quia cū quid, &c. Vel ſic: Pone ꝙ vendidi tibi aliquam rem, & in vēditione appoſui pactum, quod illam rem nō poſſes alienare: vtrum poteris eam obligare? Reſpondetur quod non: quia tūc indirecte illa res alienaretur, & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

[Prima glo ponit exempla: ſecundo ſex caſus, quibus fallit regula: tertio dicit quo caſu procedit regula

b ¶ Cū quid.] Pone caſum 34. q. 5. hæc imago. ſup. eo. lib de conceſ. præb deteſtanda C. ſi manci. ita ven. ne proſti. l. vlt. vbi dicit textus, eam quæ ita venit ne corpore quæſtum faciat, nec in caupona ſub ſpecie miniſtrandi proſtitui (ne fraus dictę legi fiat) oportet Cō cor. ſup de procu. tuæ. eum ſuis concor. {ſupra eo. lib. de cler coniug. c. vnico. §. 1. Dynus ponit exemplum ꝑ l. ff. de tu & cura. da. ab his, ſcire oportet. §. ſi mater, vbi pater prohibitus adminiſtrare, nec adminiſtrare poterit vt curator cui concor. ſupra eo. lib. de ele auaritiæ Item per l ff. de bo. poſ. non eſt ambigendum. §. vbicūque, & de bo. poſ. cōtrata. l. 3. §. liberi. & l. ſi poſt mortem. §. exhęredari.} No. ergo ꝙ cum aliquid prohibetur, prohibentur oīa quæ ſequuntur ex illo, vt ſup. eo cum quid, & ꝑ quę ꝑueniri poſſit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdum: quia ſeruus no admittitur ad teſtimonium ferendum neq; pro dn̄o, neq; aduerſus dominū: & tn̄ teſtificatur de facto ſuo: puta dum dr̄ per eum depoſitum vel commodatum, vel ſimile 4. q. 3. ſi teſtes § ſerui neque, circa fi. c Item qui non pōt accuſare, denuntiat. de iureiu. quemadmodum, in fin. Sed alius eſt effectus denūtiationis q̄ accuſationis, vt ibi patet. ſed idem eſt ēt vbi idem eſſet effectus vtriuſq; de cog ſpi. tua vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius ſine venia, ſi tn̄ agat alieno nomine, bene. ff. de in ius voc. l. quæſitum Ratio, quia nō ipſe, ſed ille cuius nomine agit, conuenire videtur, & facit quod dixi ſup. eo. poteſt. Item denegatur dilatio vna

Accuſare nō ualēs, denuntiare pōt.

via, ſ. per remedium iuris communis, cui cōcedit alia via, per beneficium ſ. reſtitutionis in integrū, vt de in integ. reſti. coram, ſed dic vt ibi in vlt. gl. Item prælatus de mobilibus per eccleſiam acquiſitis teſtari non pōt: & tn̄ in ægritudine moderate pōt de ipſis aliqua erogare. de teſta. ad hoc, in antiq. Item pater non poteſt filium priuare quarta: & tn̄ libertates dando minuet quartam. {Vide in Auth. de triē & ſemiſ. § ꝓhibem⁹. coll. 3. & quòd ibi not. in glo. hoc eſt.} & ſic alia via priuat eum. ff. de inoff. teſt. Papinianus. §. quoniam autē. ver. cum igitur. & eſt ſpeciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici poſſet, ꝙ cum aliquid prohibetur habito principaliter reſpectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur, exemplifica per iura in prin. inducta, & per decre. de concel. præb. conſtitutus, tunc ſufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudem alia via, vel modo admitti non debeat, vt hic, ſpeciale tn̄ eſt in libertate, vt ſup. dixi. Si aūt prohibitio principaliter ſe habet ad viam vel modum non ad re rem, tunc ſecus, vnde alteri eccleſiæ alligatus ep̄s non eligitur, ſed poſtulatur. Item qui iurauit non accuſare, bn̄ denuntiat, quia ſibi non eſt prohibitum deferre crimen, ſed per modum accuſationis deferre prohibitū eſt. Idem in caſu de iudi. examinata, vbi petendo rem vna actione, repellor, & per aliam admittor; & hoc eſt videre in omnib. actionibus, nam deponens agens commodati repellitur, agens depoſiti admittitur, & ſic de ſingulis.

Pater nō pōt filiū priuare quarta.

† Not. ꝙ cōuentio partium legē inducit, q̄ in contractibus ſeruāda eſt. Ph.

COntractus.] Caſus figurat̄ per l. 1. §. ſi cōuenerit. ff depo. Certum eſt ꝙ depoſitarius nō tenetur niſi de dolo, & lata culpa, vt ſi res depoſita perierit apud depoſitarium per dolum ſuum vel culpam tenetur ſoluere æſtimationem rei peremptæ. Si aūt res perierit leuiſſima culpa, nō tenetur: vt ponamus ꝙ tradidi tibi libros meos cuſtodendos, feciſti pactum cum aliquo vt intraret tuū ſtudium, & acciperet meos libros; certe tu teneris, vel dimiſiſti illos in via publica. quia tu ſcis ꝙ nō erat locus tutus; perit periculo tuo, ſed ſi adhibuiſti diligētiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone ꝙ apud te depoſui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, ꝙ ſi perderentur culpa leuiſſima vel caſu fortuito, reſtitueres illos, ſi pereant caſu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe ſic, mediante illa conuentione, quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

{Glo ſeq. primo dicit vnde ſumpta, & ponit exempla, dicēs regulā ītelligi de ꝯuētione honeſta & poſſibili.}

c ¶ Contractus.] dicunt vulgares, pactū rūpit leges, & hoc dicit hęc regula, q̄ ſumpta fuit ex l. ff e. tit. l. cōtractus. Quidā ponunt caſum per canonem 18. q. 2. Eleutherius, vbi conuentio inter epiſcopum diœceſanū & fundatricē inita de obligationibus, obuentionib. in feſto ipſius eccleſiæ ſeruāda eſt. Depoſitarius de iure cōi tenetur ſolum de dolo & lata culpa, quę comparatur dolo, ſi tamen interuenit conuentio, vt teneat̄ de leui & leuiſſima culpa, & etiā de caſu fortuito 2, illa ſeruatur, de depo. c. 2. ad idem ff. depoſi. l. 1. ſi conueniat, & ibi ſunt hæc verba. concor. de commo. c vnico. ſup. eo lib. de pact. c. 1. Et quod dicit regula hic conuētione, intelligas honeſta, & non contra bonos mores; vnde ſi conuenerit ne dolus præſtetur, nō valet cōuētio, vt in prædi. l contractus. ff. eod. titu. In impoſſibili idem quod dic ut; dixi ſupra eo. nemo poteſt.

d ¶ Legem.] hoc 3 uerbum larguſſime ponitur, ſup. eo. contra eum qui legem, &c. Ioan. And.

2 De hoc tractat hic large Dynus dicens, q̄d ſcripſi de proc. qui ad agendum, & plenè de cōmo. ca. uno. Ioā. And.

3Hæc gloſula aliūde fuit huc relata.

Damnum.]

¶ Idem.

REGVLA. LXXXVII.

DAmnum[a] quod quis ſua culpa ſentit ſibi debet non alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVII.

INfamibus [b] portæ non pateant dignitatum.[c]

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

CErtum [d] eſt, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

DAta Romæ apud ſanctum Petrum quinto nonas Martij[e] Pōti

DAmnum.] Caſus figuratur per c. diſplicet, 23.q.4 hoc mō: aliquis clericus ſuſpectus de delicto aliquo enormi, fuit cōuentus coram ſuo epiſcopo: & quia conſtitit de crimine, fuit cōdemnatus ad perpetuos carceres: accidit ꝙ iſte clericus putans euadere manus iudicis & carceres, ſe ꝓcipitauit in terram, & ſe vulnerauit, & forte mortuus eſt: verū iſtud ſit imputandum iudici, & eius familiæ? Rñdet ꝙ non: ſed eſt imputādum ipſi præcipitanti. ¶ Itē per c. ſi clericus, ſupra de præben. iſto libro. Sunt duo expectātes in aliqua eccleſia, quorū vnus eſt prior in data, alter poſterior: iſte ſecundus fuit diligentior primo, & obtinuit ꝑbendam vacantē: poſtea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à ſecundo: vtrum poſſit? Reſpondetur quod non. ¶ Item per l. cum duobus, aliàs eſt in l. ſi fratres. §. 6. ff. pro ſocio. Eramus ſocij omnium bonorum: accidit ꝙ tu commiſiſti aliquod delictum propter quod fuiſti condemnatus ad certam pecuniæ ſummam: vtrum illam pecuniam poſſis ſoluere de bonis noſtris communibus? certe non.

[Gl. ſeq. dicit vnde ſumpta: & tota inſtat in exēplis.]

a ¶ Damnum 1.] Hæc regula ſumpta fuit ex l. ff. eod. tit. quod quis ex ſua culpa. Pone caſum per canonem 23.q.4. diſplicet, vbi ſi quis ad iudicem ductus ſe de equo proijciat, & lædat, ſibi ſoli imputet. Idem per decre. ſupra eo. lib. de præb. ſi clericus, vbi clericus, qui negligit petere præbendam ſibi debitam cum vacat, ſibi imputare debet, non ſequenti expectanti. Ad idē, ff pro ſo. l. cum duobus. §. ſi & l. ſeq. vbi ſocius omniū bonorum damnatus ex contractu ob contumaciam ſuam, vel ex maleficio: puta furto vel ſimonia, non recuperat quid a ſocio 2 Concor 50. di. ſæpe. & c. hi qui. de homi. c. vlt. ff. ad l. Aquil. ſi putator. Itē procurator pœnam quam ex ſuo delicto præſtitit, à domino non recuperat ff. de procu. qui proprio. § idem econtra. Ad idē C. de euic. l. emptor fundi, vbi dr̄, quod ſi emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra cōditorem: quia culpa ſua res euicta videtur. ADDITIO. Ponit etiam Dynus per l. ſi quis negotia. ff. de neg geſt. vbi geſtor negotiorū ſibi imputat, ſi ſoluit indebitum.

INfamibus 3.] CASVS. Conueni Titium ſuper actione iniuriæ: vel alia actione q̄ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas eccleſiaſtica vel ſecularis: vtrum poſſit illam obtinere? Certe non, eo quod eſt infamis: & ei poteſt imponi talis infamia.

[Prima glo ponit exempla: & remittit de infamia: & dicit dignitatem large ſumi.]

b ¶ Infamibus.] Pone caſum per canonem 61. diſt. tantis Daniel, & de exceſſi. præla. inter dilectos & dicit lex, neq; famoſis & notatis, & quos ſcelus & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honeſtorū cœtu ſegregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. li. 12. ad idē 33. diſt. laici, vbi dr̄, ꝙ opinio ordinādi vacillare non debet de teſti. c. vlt. de accu. omnipotens. C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid ſit, & quomodo cōtrahitur: & de multiplici eius genere, dic vt not. 3. q. 7. § tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatib. intelligas eccleſiaſticis & ſecularibus: infamis enim iudex eſſe nō poteſt. 3. q. 7. infamis, bene tamen poteſt arbiter eſſe. ff. de arbit. l. Pedius. 3. q. 7. c. infamis. § tria. ver. cognitores. An procurator poſſit eſſe, quære not. 50. diſt. accedens 3 q 7. infamis, & q. 10. c. vlt. & de iura. cal. imperatorum, in vlt. glo. & inſtitu. de except. §. vlt.

c ¶ Dignitatum.] infamis 3 licet non poſſit eſſe iudex: tamen (vt dictum eſt) poteſt eſſe arbiter. Cum arbitrium non ſit dignitas: cum nudā & ſimplicem cognitionem habeat, & nullā iuriſdictionem. Idem in miniſterio procuratoris, quod non eſt dignitas, ſed onus viliſſimum. C. de decu. l. ſi quis procuratorē. lib. 10 ſecūdum Dynum. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cū dignitatib. participare nō debeāt infames quacūq; infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne quis, de infamib. & l. infames ꝑſonę. ff. de poſtu. l. 1. §. ait ꝑtor 2. & de aſſeſ. l. 2. ff. de iudi. cū ꝑtor & c. Et vt dicit, nō ſolū impedit præfici ſed &t remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

CErtum.] Caſus figuratur ꝑ l. ſi quis id ꝙ perpetuæ iuriſdictionis. de iuriſ. omn. iudi. Si ꝑtor in albo ſuo cauſa perpetuæ iuriſdōnis aliquid poſuerit, quicunq; illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus qđ prætor fecit aliquam legem generalem, & illam fecit poni in albo prętoris: aliquis nō corrupit nec deleuit, ſed cū glutino poſuit pānū, ita ꝙ nō pōt legi: vtrū incidat in pœnam? Rñdet ꝙ ſic: quia licet non cōmittat contra verba edicti, tamen committit contra mentē.

[Gl. ſeq. ponit exempla: & pro materia remittit.]

d ¶ Certum eſt.] Pone caſum. 14. q. 3 plerique. ē. c. lib. de elect. auaritiæ ff. ad Velleia. q̄uis. §. ſi cū eſſem. cōcor. 1. q. 1. ſunt nonnulli. de ſim. intantū, de emp. & vē. ad noſtram ē. c. li. de elec. commiſſa § porro, de immu. eccl. clericis. & c. vlt. ff. de legibus. l. fraus C. de legi. l. nō dubiū. vbi ſunt hæc verba. Circa aūt hanc regulā non inſiſto: proſequere n. eā vt not. 14. q. 3 plerique. Ber. de priuile. quanto. Accurſius ff. de leg. l. contra legem. Et facit quod dixi ſup eod. cum quid vna.

ADDITIO Dyn⁹ hic ꝓſequens illos iiij. modos fraudis, q not. ē. de priuile. quāto. dicit alios, quos ibi ſcripſi ſatis reducibiles ad illos. Tractat &t hic de eo qđ ibi ſcripſi: an liceat offendere verba, & nō mētē. Io. A.

[Prima gl arguit, & remittit.]

DAta Romę.] Nota argumentū, ꝙ tabellio in inſtrumēto dēt ſcribere locū ſui contractus, & de hoc dixi ē. eo. lib. de re iud. Abbate ſane. ad finem Ioan. Mo.

[Secunda gl. inſtruit de Calendis, Idibus, & Nonis.]

e ¶ Quinto nonas Martij.] id eſt, tertia die intrante Martio. Scire debes ꝙ menſis diuiditur per calendas, nonas, & idus. Et dr̄ calendæ à calo, i. voco: quia tūc fiebat vocatio ad nūdinas: & iſtæ nūdinæ fiebāt in v. die, vel vij mēſis, vt patet in calend. Vñ in prima die mēſis dr̄, calēdis in ij. dr̄ quarto nonas, interdū ſexto nonas: quia ſunt quidam mēſes qui habent vj nonas, alii iiij tm̄. Et hi qui habent ſex, ſunt quatuor tm̄, ſ. Martius, Maius, Iulius, October. vnde verſus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, & Mar⁹:
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis: ſecunda. vi. nonas, id eſt, vi. die ante nonas: in tertio v. nonas, id ē, quinta die ante nonas: & ſic deinceps vi. die diceba-

† Al. alii.

1 Dicit Dy. ꝙ ad ſignalē cōfirmationē huius regulæ accedit ff. rē rat. ha. ſi vim. §. cū aūt. de inſti. ſed & ſi qs. §. pupillus. & fami. erci. inter cohæredes. § ꝙ ex facto. Io. A.

2 Et hoc qđ ſocio nō eſt qđ imputet: ſecus aūt ſi ſibi imputari poſſet culpa participatione cauſæ ꝑꝑ q̄ damnum incurrit, vt eo tit. l. ſi igit: ſm Dyn. Ioan. An.

3 De iuris & facti infamia Bar. in l. teſtimonium. de teſti. & priuat quē ipſo iure, dicit Rom. ſing 504. per l. infamia C. de decu. lib. 10. l. 2. §. miles. ff. de infa.

3 Hæc gl. ex nouella 10. An. huc fuit tranſlata.

Mēſis diuiditur ꝑ calendas nonas, & idus.

dicebamus nonis: quia eo die erant nundinæ. Si vero menſis habeat iiij. nonas tantum: ſecunda die diceba mus, quarto nonas: quinta die dicebamus, nonas: qa eadem die erant nundinæ. Poſt has nonas, ſiue eſſent in v. ſiue ſeptimo die, ſecundum diuerſitatem mẽſiũ, quam ſupra poſui, denominabam⁹ dies ab idibus. [De hoc 12. diſt. propter 1.] Idus autem interpretatur diuiſio: quia tunc diuidebantur nũdinę: & qa idus ſemper erat 8. die poſt nonas: qa quolibet menſe per 7. dies durabant nundinæ: iõ ſtatim poſt nonas: ſiue 5. ſiue 7. die dicebaꝰ 8. idus. ideſt 8. die añ idus ſequenti die dicebatur 6 idus, ideſt, 7. die ante idus ſubſequẽti 6. idus: & ſic de ſingulis. Tertiadecima die, cum menſis habet 4. nonas tantum: vel 15. cum habet. 6. dicimus idus: quia tunc diuidebantur nũdinæ: deinde denominabamus per calendas, vt ſi menſis habet 31. dies & quatuor nonas tantũ, ſicut Ianuarius: poſt idus dicimus 19. calend. & demum. 18. & demum 17. vſque ad calendas, id eſt, octauo die añ calen. Cum ergo dicimus 15. calend. Martij, idem eſt dicere. 15. die ante calen. Martij, id eſt, 14 die exeunte Februario: & ſic de ſingulis. Si autẽ menſis habet 30. dies, poſt idus decimus 18. calen. & demum 17. & ſic de ſingulis, vſque ad fin. Si vero menſis habet 28. vt Februarius, tunc poſt idus ſequẽti die dicimus ſtatim 16. calen. Si vero menſis habet 31. dies, & 6. nonas, vt Martius: tunc poſt idus ſequenti die dicimus 17. calen & ſic de ſingulis vſque ad calen. & cũ dicimus 17. calend. Aprilis, ideſt, 17 ante calen id eſt, 16. exeunte Martio. Idem in alijs. Menſes autem quot dies habẽt, not. per hos verſus.

Idus diui ſio inter pretatur.

Iunius, Aprilis Septemque, Nouemq; tricenos:
Plus vnum reliqui ſed hẽt Februs octo vicenos.
Cui (ſi biſſextus fuerit) ſuperadditur vnus.

[Tertia gloſſa inſtruit de more curiæ circa epiſcopũ ſcribendum in litteris: & circa formam bullæ. & circa pontificatum, & quando incipiat.]

Pontificatus [a] noſtri anno [b] quarto.

a ¶ Pontificatus. Scire debes ꝙ Romanus Pontifex ex ſola electione facta à duabus partibus Cardinaliũ vocem habentium: de quo dic vt ſ. eo lib de elec. vbi periculum. præſulatum aſſumit ſ. de elect. licet de vitanda Sed conſuetudo eſt Romanorũ Pontificũ (quæ potius eorum ſolito vſu, quam iure roboratur) ꝙ poſt electionem ante conſecrationem & coronationẽ nõ ſcribunt pontificatum in data: licet prædict decret. licet. ſupra eo. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur qui à duabus partibus, &c. In quantum dicit, põtifex, videtur ꝙ extunc pontificatum ſcribere poſſit 1. Tamen pro illa conſuetudine facit lex C de quadri. præſeri. l. vlt in fine. ibi: ex quo imperiales ſuſcepim⁹ inſulas vnde & dies coronationis dicitur ortus imperij, & ſic poteſt intelligi. C. de fer. l. vltima. nec dr̃ Imperator, niſi corona ſuſcepta. ff de mili. teſta. l. antepẽ. ſicut nec archiepiſcopus niſi recepto pallio ſupra de vſu pal niſi ad idem C. lib 12 de decu. l ſi ff. de re mi. in li. l. ex eo. in Authen. de con. in fi. coll. 5 ſed tunc ante coronationem ſcribunt ante datã, locum & diẽ ponẽ do Data ſuſcepti à nobis Apoſtolat⁹ officij anno, &c. & tunc etiã nõ ſcribunt ſe ſimpliciter epiſcopos: ſed ſic ſcribunt: Talis (pone) Boniſacius electus epiſcopus. Item tunc non bullant bulla integra: ſed tunc tẽporis ſi quas litteras concedunt, ponunt mediã bullam, id eſt, illam partem, quæ habet capita ſculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana eſt bulla ſine nomine 2. poſt coronationem 3 autem ſcribunt põtificatum in data, vnde quod prius ſcribebant, data ſuſcepti à nobis Apoſtolatus officij: ſcribunt, data põtificatus noſtri. Item vocant ſe ſimpliciter epiſcopos, & dant bullam cũ nomine ſuo. Et ſunt hæc bene notanda: quia iam vidi in quadam eccleſia cathedrali hic vicina, cuius nomen ſileo ſecundum expectantẽ ex hoc errore in aſſecutione præbẽdæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die ſcđa exeunte Decembri: coronatus & conſecratus fuit die 23. Ianuarij. Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cũ tali data: Data quarto calẽ. Ianuarij, põtificatus noſtri anno 4. Alius expectans eadem auctoritate & in eadem eccleſia, habebat litteras huius datæ: Data nonas Aprilis, põtificatus noſtri anno tertio. & hoc eſt dicere. data quinto die Aprilis, & ſuperior data tertia die exeunte Decẽbri, vt ſupra dixi proxim gloſſ. vacabat præbenda in illa eccleſia, & quærebatur cui deberetur: & errore petitorum huius iuris hunc modum ignorantium pronuntiatum & obtentum fuit, illum qui habebat datam ſub tertia die exeunte Decembri priorem eſſe, & debere præferri: quia conſiderabant dicti iuriſperiti, quòd ſiue annus inciperet à promotione Romani Põtificis, quæ fuerat, vt prædixi, die ſecunda exeunte Decembri, ſiue à natiuitate, omnimodo ille erat primus: & verum dicebant illo modo computando: ſed quia annus Pontificatus incipit à conſecratione & coronatione, non ab electione, vt ſupra dixi: quæ coronatio, vt prædixi, fuerat vigeſimatertia die Ianuarij: ideo male fuit obtentum: & huius rei errore fuit poſterior priori prælatus: quia certum eſt, quòd ex quo annus Pontificatus Bonifacij incipiebat, vt prædixi, quòd is qui nonas Aprilis, id eſt, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam ſub tertio die exeunte Decembri, ſcilicet quarto calend. Ianuarij, eodem anno fere in nouem menſibus, vt clare patet computanti Sempẽr ergo iuriſperiti, qui pronuntiare habent ſuper poſteritate & prioritate impetrantium, aduertere debent diem Pontificatus, id eſt, coronationis, vt recte pronuntient & idem in ſimilibus caſibus. & hoc aliàs, vt dixi, in iure non bene probatur: qua de cauſa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic ſcripſi, quod aliàs ſcriptum non reperi.

ADDITIO. Computationem annorum Domini quidam inchoant à natiuitate, alij à circũciſione, alij ab incarnatione, alij 8 calend. Octobris, ſicut fiebat ante aduentum Chriſti. de hoc vide in Spec. de inſtru. edi §. 2. 1. & 2. col. Ioan. And.

[Vltima gl quærit: arguit pro & contra: opiuiones ponit, & ſoluit: vltimo ponit concluſionem operis.]

b ¶ Anno quarto.] fuit hæc data, & iſte annus Pontificatus ſui currentibus annis domini MCCXCVIIJ. Quæ ro autem quando inceperunt ligare nouę cõſtitutiones, 5 huius Sexti libri. De ijs loquor quæ ſunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not. in proœmio cle. in gloſſ. vñ per hãc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis poſt duos menſes, in Authen. vt fa. no. conſtitut. in rubro & nigro, circa princip. §. vt autẽ apertius & hoc tenet nouiter Ber ſupra in proœmio, in fi gloſſ. & ſupra de conſtitu. c. 2. & facit quod not. de poſtu. præla. cap 1 cum enim id ſit iure ciuili expreſſum: & noſtro iure contrariũ expreſſe non ſit cautum: ergo illud ius ſeruabimus: & ideo ſecundum hoc finitis duobus menſibus ſcilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare. Item & noſtro videtur iure roboratum. ſupra ne cle. vel mo. cap. vlt & ſupra de ſent. excom. noueris & ſupra eod lib. de conceſſ. prębend. quia cunctis. circa princ. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan 82 diſt. propoſuiſti in gl. ex hoc. quòd ſecũdũ canones ligat conſtitutio poſt ſex menſes: allegat 18. diſt. c. vlti. quod de conſtitutione principis non loqui tur: ſed quod illud tempus duorum menſium non ſit nec tempus ordinatiorum, videtur probari ſupra de pæn. & remiſ cum infirmitas. vbi conſtitutio principis nõ ligat, niſi ex quo per prælatos fuerit publicata ad idẽ ſupra eod. lib. de pręb. cum ſingula. vbi datur vnus mẽſis

1 Beneficit ſ. e. li. de cõceſ. pb. c. vlt. in princ. põderato in tex ſũmi Põtificatus, & quod ibi not. in gl. 3. & qđ ſequitur in hac gl ꝑ q cõiũcta patet. ꝙ Boniſacius tps Pontificatus vocat quo non erat cõſecrat⁹. Io And.

2 De hoc vide in Spec. de reſcrip pñ. §. vlt. verſi. itẽ quod obtentũ eſt & circa hoc ad de extra ua. Quia nõnulli.

3 Aliàs, cõfirmationem.

5 Hoc dicit ꝑ ꝙ cõſtitutiones ſepti ꝑdeceſſorũ, de qb. nõ dubitatur, quia prius ligarent: licet nouiter ꝑ Boniſaciũ fuerit inſertæ. Illi ãt fuerunt Greg. 9. & 10. & Inn. 4. Alex. Vrban. & Cle. Nicol 3. Aliorũ cõſtitutionum non memini hic inſertas. Io. A.

ſis à tempore notitiæ. ad idem in Authen. vt in priuatis do ſacramyſt. nō ſi. circa fin. coll. 5. vbi dantur tres menſes. & in Authen. vt neq; miles neque fœderatus § ſi igitur, coll. 9. vbi dantur xxx. dies tantum. Dixit Accurſius q in prędictis legibus dicitur eſſe ſpeciale & idem de ſupradictis decreta. eſt dicendū Fateor. n. q licet conſtitutio principis liget poſt duos menſes vt ſupra dixi, id locum habet cum in ipſa cōſtitutione aliud non cauetur, nec tempus adijcitur, illud n. ſeruandum eſt, & intelliguntur ſic contraria vtriuſq; iuris. De hoc habui quæſtionem de facto a principio huius libri Et dicebant contra me quidam aduocati quòd conſtitutiones huius libri non ligabant, niſi ex quo iſte liber publicatus fuit Bonon vt ſic ignorantes non ligarentur: per cap propoſuiſti. 82. diſtinc & 32. q. 4. dixit Sara. & ego contra eos dicens, quòd ſecundum dictum ipſorum in ciuitatibus, in quibus non viget ſtudium, & ad quas liber iſte directus non fuit adhuc conſtitutiones huius libri non ligarent: quod eſſet abſurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod ſupra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij caſſatam electionem cuiuſdam epiſcopi, quia non ſeruauerat decre. cupientes. ſupra eod. lib de elect. quæ tamen ante duos menſes ſolummodo fuerat publicata An autem conſtitutio reſpiciat pendentia, dixi ſupra eod lib de elect. licet canon. Quæ his ſcriptis ſunt ſuperflua, defectuoſa, vel falſa, radenda, ſupplenda, & corrigenda ſe offerunt: in quibus aliqualiter excuſari mereor: qa corrigi ſum paratus: tum quia ex quo ſcribere cœpi, ſingulis quaſi diebus binis lectionibus, & alijs præter lecturam ineuitabilibus negotijs implicatus ſingula ponderare nō potui: tum quia domini mei ſuperius iam dicti mādato, & ſtudentium deuictus inſtantia, ea non meo velle librata publicare compellor, quinimo etiam ex falſis ſcriptis ſecundum Philo. 2. Metaphy. commendabor, quia per ipſa veritatis inueſtigandæ materiā alijs præparaui. [Sicut canones. 1. quæſt. 1. ſpirituſſanctus. in ſi & capita ſit. quod etiam per miniſterium reproborum ſpirituſſanctus probos colligit.] Suſcipiāt igitur illic ſtudentes minutæ ſcientię labores meos, reminiſcentes quòd vidua, quę obtulit duo ſola minuta propter ſui affectum larga plus omnibus dicitur obtuliſſe, Mar. 12 24 q. 1. odi. de pœnit. diſt. 1. ca. 1. verſus ſi nam ſi Deus dederit, maiores & ſumme vtiles eis in poſterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Excuſatio. I. An.

Largitas ex affectu, & nō ex quantitate doni procedit.

ADDITIO. Data huius Sexti vt dictū eſt ſupra in principio huius glo. fuit anno Domini Mccxcviij de tempore compilationis Decreti not. 2. q. 6. § forma. De tempore Lateranen. concilij dixi de ijs quæ ſi. à prælatis. cum Apoſtolica. in fine. De tempore generalis, dixi de deci. c penul. De tempore vtriuſq; Lugdunen. dixi ſupra eod. lib. de elect. nemo. ſuper glo. 1. de Tempore Vień concilij. vide not in cle de cenſi. cum ſit naturæ conſonum. in glo. penul Ioan. And.

FINIS.

REGVLAE

REGVLAE IVRIS CAESAREI, EX QVIBVS MAIORI EX PARTE SVMPTAE

ſunt regulæ Pontificij iuris, ordine Alphabetico ex Pandectis Florentinis hic referuntur.

ABSENTIA eius qui reipublicæ cauſa abeſt, neque ei, neque alij damnoſa eſſe debet. Regula. clxxxiij. Actus legitimi q̃ ñ recipiũt [1] diẽ, vel cõditionẽ, veluti emãcipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, ſerui optio, datio tutoris: in totũ vitiantur per t̃pis vel conditionis adiectionẽ. Nonnunq̃ tamẽ actus ſupraſcriptri tacite recipiũt, q̃ apperte comprehenſa vitium adferũt, nam ſi acceptũ ferat̃ ei qui ſub cõditione promiſit: ita demũ egiſſe aliquid acceptilatio intelligit̃, ſi obligationis ꝯditio extiterit: q̃ ſi verbis nominatim acceptilationis cõprehendatur, nullius momenti faciet actũ. lxxviij.

[1] Sic Flor. in cæteris non recipiunt, & in archetypo erat additum, non.

Ad ea [2] quæ non habent atrocitatem facinoris vel ſceleris: ignoſcitur ſeruis, ſi vel dñis, vel ijs qui vice dominorũ ſunt, veluti tutorib. & curatoribus obtẽperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet, ꝓ eo eſt habendus ac ſi haberet. ¶ In contractib. ſucceſſores, ex dolo eorũ quib. ſucceſſerunt, nõ tm̃ in id qđ ad eos peruenit, verum ẽt inſolidum tenent̃: hoc eſt, vnuſquiſq; pro ea parte qua heres eſt [3], conueniat̃. cc. Aliud eſt vendere, aliud eſt vendenti cõſentire. ¶ Refertur ad vniuerſos qđ publice fit, per maiorẽ partem. ¶ Abſurdũ eſt plus iuris habere cũ cui legatus ſit fundus, q̃ hæredem, aut ipſum teſtatorem ſi viueret. cxxi. Alterius circunuentio alij non præbet actionem.

[2] l. 11. §. ſi tutoris ꝭ. quod vi aut clam.

[3] Duo pũcta addebant̃ hic in archetypo, vt mos erat addi ad finem ſingulorũ capitũ. An. to. Aug. lib. 1. c. 1.

BOna fides non patitur, vt bis idem exigatur. lviij. Bona fides tantundem poſſidenti præſtat, quãtũ veritas: quoties lex impedimento non eſt. clxxix.

CApienda [4] occaſio eſt quæ præbet benignius reſpõſum. ¶ Quod factum eſt cum in obſcurſo ſit, ex affectione cuiuſque capit interpretationem. cxxix. Conſilij non fraudulenti nulla obligatio eſt, Cæterũ ſi dolus & calliditas interceſſit, de dolo actio competit ¶ Socij mei ſocius, meus ſocius non eſt. xlviij.

[4] al. Rapienda.

l. 20. ſup. pro ſoc. vnde vř emendanda inſcripto huiꝰ legis. Vlpi. lib. 31. ad edict.

Contractus quidã dolum tm̃ duntaxat recipiunt: quidã & dolum, & culpam. Dolum tm̃ depoſitũ, & precarium: Dolũ & culpam, mãdatum, cõmodatum, venditum, pignori acceptũ, locatũ. Item dotis datio, tutelæ, negotia geſta: in his quidẽ [5] & diligentiam. Societas, & rerum cõio, & dolum, & culpã recipit: ſed hoc ita, niſi ſi quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in ſingulis contractib. nã hoc ſeruabitur quod initio conuenit: legem. n. cõtractus dedit, excepto eo ꝙ Celſus putat nõ valere ſi conuenerit, ne dolus præſtetur. Hoc. n. bonæ fidei iudicio contrariũ eſt: & ita vtimur. ¶ Animalium vero caſus mortes, quæq; ſine culpa accidunt, fugæ ſeruorum qui cuſtodiri non ſolent, rapinæ, tumultus, incẽdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præſtantur. xxiij.

l. 3. ſup. ꝭ diuor.

[5] Vul quidã, quã lectionẽ q̃dam magis ꝓbãt, quã Flo.

Creditor q̃ permittit rẽ venire, pignus dimittit. cxix. Cuius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad omnes pertinent. cxci.

Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius cõſulto dati donatio eſt. liiij.

Cuius [6] eſt donandi, eidem & vendendi, & concedẽdi ius eſt. cxxiiij.

[6] 1. Cuiꝰ.

Culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. lj. Culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe nõ pertinenti. xxxvij. Cum amplius ſolutum eſt q̃ debebatur, cuius pars nõ inuenitur quæ repeti poſſit: totũ eſſe indebitũ intelligit̃ tur. manẽte priſtina obligatione. ¶ Is natura dẽt, quẽ iure gẽtiũ dare oportet: cuiꝰ fidẽ ſecuti ſumus. lxxxv.

Cum par delictum eſt duorum, ſemper oneratur petitor: & melior h̃t poſſeſſoris cã, ſicut fit cũ de dolo excipit̃ petitoris: neque. n. dat̃ talis [1] replicatio petitori: aut ſi rei quoq; in ea re dolo actum ſit. ¶ Illi dẽt permitti pœnam petere, qui in ipſam non incidit cxcvij.

l. Iuli anꝰ. ſup. de cõdic. inde.

Cum prætor in heredem dat actionem quatenus ad eũ peruenit: ſufficit ſi vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx.

l. 129. ꝭ. eo. ſuper vacuo bis reperit̃.

Cum principalis cauſa non conſiſtat: plerumque nec ea quidem quæ ſequuntur, locum habent. cxxxix. Cum quis poſſit alienare, poterit & conſentire alienationi. Cũi aũt donare nõ cõcedit̃, probandũ erit: nec ſi donatiõis cã ꝯſẽſerit, ratã eiꝰ volũtatẽ habẽdã. cxxvi. Cum ſeruis nulla actio eſt. cviij. Cum t̃ps in teſtõ adijcitur, credendum eſt pro hærede adiectũ, niſi alia mens fuerit teſtatoris: ſicut in ſtipulationibus promiſſoris gratia tẽpus adijcitur. xvij.

l. Si extraneos. ſup. de iure dotium.

DIuus Pius reſcripſit eos qui ex liberalitate cõueniunt̃ in id quod facere poſsũt cõdẽnãdos. xxix.

l. 117. ſup. tit. proxi.

Domum ſuam reficere vnicuiq; licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij. Dõari vř qđ nullo iur̃ cogẽte cõcedit̃. lxxxiij.

l. 3. ſup. ꝭ ſer. leg. l. pen. ꝭ. de his quæ inteſt. d l.

EA eſt natura cauillatiõis, q̃ Græci [illegible] appellant, vt ab euidenter veris per breuiſſimas mutationes diſputatio ad ea quæ euidenter falſa ſunt, perducatur. lxvj. Ea quæ dari impoſſibilia ſunt, vel quæ in rerum natura non ſunt, pro non adiectis habentur. clxxviij. Ea q̃ in partes diuidi nõ poſſunt, ſolida à ſingulis heredibus debẽtur. ¶ In re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minus iuſtius eſt, q̃ tutius. cliij. Ea quæ raro accidunt, non temere in agendis negotijs computantur. lxv. Ea ſola deportationis ſentẽtia aufert quæ ad fiſcum perueniunt. xcviij. Eius eſt [1] nolle, qui poteſt velle. iij. Et ſi [2] nihil facile mutandum eſt ex ſolemnibus: tñ vbi æquitas euidens expoſcit, ſubueniendũ eſt. cxliij. Ex pœnalibus cauſis non ſolet in patrem de peculio actio dari. lix. Expreſſa [3] nocent: non expreſſa non nocent. clvi. Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare debet. cxcij.

[1] Perperã Haoland. Eius eſt non velle, &c. An to Aug lib. 1. c. 2. quidã tñ magis ꝓbant Haloan. lect. quia ita legiſſe vident̃ Greci, & Harmeno. In manuſcr. eſt, Eius eſt nolle.

[2] l. Diuus ſup. de in integ. reſti.

FActum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non eſt. cxxxij. Factũ cuiq; ſuum, non aduerſario nocere debet. ¶ Nõ videtur vim facere, qui ſuo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt. cxcviij. Fauorabiliores [4] rei potius q̃ actores habent̃. clxviij. Fœminæ ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ ſunt: & ideo nec iudices eſſe pñt: nec magiſtratum gerere, nec poſtulare: nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere. ¶ Item impuberes ab omnibus officijs ciuilibus debent abſtinere. ij. Fere in omnibus pœnalibus iudicijs & ætati & imprudentiæ ſuccurritur. cix. Ferre quibuſcumq; modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur Dum quibus modis acquirimus, iiſdem in contrarium actis amittimus.

[3] l 25. ſupra de cõdi. & de. l. 138 ꝭ. ꝭ ver. ſig.

[4] Idẽ Ari. problẽ. q̃ ad ius ꝑtinent.

l. quẽadmodũ. ſupra de acqui. poſſ.

Vt igit̃ nulla poſſeſſio acquiri niſi animo & corpore

Nemo videtur fraudere eos qui ſciunt & conſentiũt. clxxxviij.

Neq; in interdicto, neq; in cęteris cauſis pupillo nocere oportet dolũ tutoris, ſiue ſoluẽdo eſt ſiue nõ eſt. clix.

Neq; pignus, neq; depoſitum, neq; precariũ, neq; emptio, neq; locatio ſuæ rei conſiſtere põt. ¶ Priuatorum conuentio iuri publico derogat. xlvi.

Neratius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cæſar reſcripſerat, iã defuncto dediſſe exiſtimaret, rñdit, nõ videri ſibi principẽ qđ ei quẽ viuere exiſtimabat cõceſſiſſet, defuncto cõceſſiſſe: quẽ ñ modũ eſſe bñficij ſui vellet, ipſius æſtimationẽ eſſe. clij.

Nihil conſenſui tã cõtrariũ eſt, qui & bonę fidei iudicia ſuſtinet, q̃ vis atq; metus, quẽ cõprobare contra bonos mores eſt. ¶ Non capitur qui ius publicũ ſequiť. ¶ Non videntur conſentire qui errant. cxvij.

l. 1. c. 17. infra eo.

Nihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit. ¶ Cũ principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quidẽ quæ ſequũtur, locum habent. clxxij.

Nihil intereſt ipſo iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur. cxiij.

l. 188. ſupra eo.

Nihil peti põt ante id tempus quo per rerum naturã perſolui poſſit. Et cũ ſoluendi tempus obligationi additur, niſi eo præterito peti non poteſt. cxlvij.

Nihil tam naturale, eſt. quã eo genere quidq; diſſoluere, quo colligatum eſt: ideo verborũ obligatio verbis tollitur: nudi conſenſus obligatio contrario conſenſu diſſoluitur. xxxvi.

Non alienat qui dũtaxat omittit poſſeſſionem. clxij.

Non dẽt actori licet ꝙ reo nõ ꝑmitti. ¶ In re obſcura melius eſt fauere repetitioni, q̃ aduẽtitio lucro. xlij.

Non dẽt alteri ꝑ alterũ iniqua conditio inferri. lxxv.

l. 13. & 14 ſupra de in iuriſ.

Non dẽt, cui plus licere, qđ minus eſt, nõ licere. xxij.

Non eſt ſingulis cõcedendũ qđ ꝑ magiſtratũ publice poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æſtimatio eſt libertatis & neceſſitudinis. cxxxvij.

Non fraudantur creditores cum quid non adquiritur à debitore, ſed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt. clxxvij.

Non oẽ quod licet, honeſtum eſt. ¶ In ſtipulationibus id tempus ſpectatur quo contrahimus. clxxxvij.

Non poteſt dolo carere q̃ imperio magiſtratus nõ paruit. clix.

Non põt videri deſiiſſe hr̃e qui nunq̃ habuit. ccix.

Non poteſt videri improbus qui ignorat quãtum ſoluere debeat. c.

Non ſolet deterior conditio fieri eorum qui litem cõteſtati ſunt, q̃ ſi nõ eſſent, ſed plerũq; melior. lxxxvii. Nemo. n. perſequẽdo deteriorẽ cãm, ſed meliorẽ facit. deniq; poſt litẽ conteſtatã hæredi quoq; proſpicitur: & hęres tenetur ex omnibus cauſis. lxxxviij.

Non ſolent quæ abundant vitiare ſcripturas. xcv.

Non videtur cepiſſe, qui per exceptionẽ remouetur à petitione. xiij.

Non videtur defendere, non tm̃ qui latitat, ſed & is qui præſens negat ſe defendere, aut non vult ſuſcipere actionem. liij.

l. 71. ſupra ti. px. In vulgatis. Nõ uideť

Non videtur quisq̃ id capere, quod ei neceſſe eſt alij reſtituere. lij.

Non vr̃ rẽ amittere, cuius propria non fuit. lxxxiiij.

Non vr̃ data quæ eo tp̃e quo dantur accipientis nõ fiunt. ¶ Qui iuſſu iudicis aliquid facit, nõ vr̃ dolo malo facere, quia parere neceſſe habet. cxxvij.

Non vt ex pluribus cauſis deberi nobis idem põt, ita ex pluribus cauſis idem poſſit noſtrum eſſe. cxx.

l. ſi pupillus. ſ. de verbo. obli.

Non vult heres eſſe, qui ad alium transferre voluit hæreditatem. vi.

Nullus uidetur dolo facere, qui ſuo iure utitur. lvi.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio eſt. lxxxix.

Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non poſſit. cx.

Numquam actiones præſertim pœnales de eadem re concurrentes alia aliam conſumit. xxxiij.

l. pen. ſup. de oblig.

Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. xxxj.

OMnis definitio in iure ciuili periculoſa eſt: parũ eſt n. vt non ſubuerti poſſit. cxiij.

l. 15. ſup. de cõd & demon.

Omnis hæreditas q̃uis poſtea adeatur: tñ cũ tp̃e mortis cõtinuatur. ¶ Numq̃ ex poſtfacto creſcit præteriti delicti æſtimatio. clxxxi.

Aug. li. 4. c. 9.

Omnes actiones quæ morte aut tẽpore pereũt, ſemel incluſę iudicio ſaluæ permanẽt. ¶ Non vr̃ perfecte cuiuſq; id eſſe quod ex cauſa auferri poteſt. clxxxij.

Omnia fere iura hæredum perinde habentur ac ſi continuo ſub tempus mortis hęredes extitiſſent.

l. 138. ſupra eod.

Omnia quæcunq; cauſę cognitionẽ deſiderãt, ꝑ libellum expediri non poſſunt. lxxiij.

Omnia quæ ex teſtamẽto proficiſcuntur, ita ſtatũ euẽtus capiunt, ſi initium quidẽ ſine vitio ceperint. ccii.

Omnia q̃ iure cõtrahuntur, cõtrario iure pereunt. cj.

l. 9. §. 1. de of. ꝓcõſ.

PArem eſſe conditionẽ oportet eius qui quid poſſideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factũ ſit, quo minus poſſideret vel haberet. cxcij.

Pœnalia iudicia ſemel accepta, in hæredes tranſmitti poſſunt. cxxv.

Plerunq; fit vt ẽt ea quę à nobis abire poſſint, perinde in eo ſtatu ſint, atq; non eſſent eius conditionis vt abire poſſent. Et ideo qđ fiſco obligamus, & vẽdicare interdum, & alienare, & ſeruitutem in prædio imponere poſſumus. ccvj.

Plus cautionis in rem eſt, q̃ in perſonam. xxvj.

Prætor bonorum poſſeſſorem hęredis loco in omni cauſa habet. cxviij.

Priuilegia quædã cauſæ ſunt, q̃dã perſonæ: & iõ q̃dam ad hęredem tranſmittuntur, quæ cauſę ſunt, Quæ perſonæ ſunt, ad hæredem non tranſeunt. clvij.

Pupillus nec uelle, nec nolle in ea ætate, niſi appoſita tutoris auctoritate crediť. nã quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas neceſſaria eſt. cl.

Pupillum qui proximus pubertati ſit, capacẽ eſſe, & furãdi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In hęredẽ nõ ſolẽt actiones tranſire, quæ pœnales ſunt ex maleficio: veluti furti, dãni, iniuriæ, ui bonorũ raptorũ, iniuriarũ. cxj.

QVamdiu poſſit valere teſtamentum: tamdiu legitimus hęres non admittitur. xc.

Quatenus cuiuſque interſit, in facto non iure conſiſti. xxv.

l. 29. ſupra eod.

Quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, temporis tractu conualeſcere non poteſt. ccx.

Quæ dubitationis tollẽdæ cauſa contractibus inſerũtur, ius commune lædunt. lxxxiij.

l. 56. ſup. mandat.

Quæ legata mortuis nobis ad hæredem noſtrum tranſeunt, eorum commodum per nos ijs quorum in poteſtate ſumus eodem caſu adquirimus, aliter atque cum ſtipulati ſumus. nam & ſub conditione ſtipulãtes oĩmodo eis adquirimus: etiam ſi libertate nobis præſtita à dominis conditio exiſtat 1. xxviij.

1 Perperã hic ĩ vulgata editione additus l. Si filius fami. q̃ eſt.

Quæ 2 propter neceſſitatẽ recepta ſunt, non debẽt in argmentum trahi. cxxiij.

l. 78. ſup. de verb. ob. nam nec in anti 3 . nec in manuſcr. extat. nec eam Bulga interpretatus eſt.

Qui 3 actionem habet ad rem recuperandam: ipſam rem habere videtur. xv.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt. clxxx.

Quidquid calore iracundiæ uel fit, uel dicitur, non prius ratum eſt, q̃ ſi perſeuerantia apparuerit iudiciũ animi fuiſſe: ideoque breui reuerſa uxor, nec diuertiſſe uidetur. xlix.

Qui cum alio cõtrahit, uel eſt, vel eſſe debet nõ ignarus conditionis eius: hæredi autẽ eius hoc imputari non poteſt: cum non ſponte cum legatarijs cõtrahit. ¶ Non ſolet doli exceptio nocere his quibus voluntas teſtatoris non refragatur. xx.

2 l. 7. eod. 167. & 169.

Qui dolo deſierit poſſidere, pro poſſidente damnatur quia pro poſſeſſione dolus eſt. clxxiiij.

3 l. is qui actionẽ.

Qui

Qui in alterius locum ſuccedunt, iuſtam habent cām ignorantiæ: an id qđ peteretur deberetur. ¶Fideiuſſores quoq; non minus q̃ hæredes, iuſtā ignorantiā poſſunt allegare. hæc ita de hęrede dicta ſunt ſi cū eo agetur: nō ēt ſi agat, nam plane qui agit, certus eſſe dēt, cū ſit in poteſtate eius qñ velit experiri: & ante dēt rem diligēter explorare: & tūc ad agendū procedere. xliij.

Qui in ius dominiũve alterius ſuccedit, iure eius vti debet. ¶Nemo uidetur dolo exequi, q ignorat causā cur non debeat petere. cxxxviij.

Qui in ſeruitute eſt, uſucapere non poteſt. nā cum poſſideatur poſſidere non videtur clxj.

Qui non facit quod facere dēt, vī facere aduerſus ea: quia non facit. & qui facit quod facere non dēt: non videtur facere id qđ facere iuſſus eſt. clxiiij.

Quintus Mutius Sempronio, Quo tutela redit, &c. in regula. Quo tutela redit. quæ eſt. lxxiiij.

Qui per ſucceſſionem quamuis longiſſimam defuncto heredes conſtiterunt, non minus heredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes extiterint. clv.

l. s. ſup. đ bon. poſſ.

Qui pōt facere ut poſſit conditioni parere: iam poſſe videtur. ¶Quod quis ſi uelit hīc non poteſt, id repudiare non poteſt. cxxxv.

Qui poteſt inuitis alienare: multo magis & ignorantibus & abſentibus poteſt. xxvij.

Qui rem alienam defēdit, nunq̃ locuples hī. cxxvij.

Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur moram facere. lxiiij.

Qui tacet, non vtique fatetur: ſed tamē uerum eſt eū non negare. clxxxv.

Qui vetante prætore fecit, hic aduerſus edictum feciſſe proprie dicitur. ¶Eius eſt actionem denegare, qui poſſit & dare. ciij.

Ariſt. 1. Polit. c. 8.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactū eſt, id eidem reſtituere nemo cogitur. xlvij.

l. Quod vero. ſup. de leg.

Quod attinet ad ius ciuile, ſerui pro nullis habētur: non tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales ſunt. xxxiii.

Quod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentia. clxxiiij.

Quod euincitur in bonis non eſt. cli.

Quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere. xxx.

Quod ipſis qui contraxerunt obſtat. & ſucceſſoribus eorum obſtabit. clxxxvj.

Quod iuſſu alterius ſoluitur, pro eo eſt quaſi ipſi ſolutum eſſet. cxlj.

Quod nullius eſſe poteſt, id ut alicuius fieret, nulla obligatio ualet efficere. cxliiij.

Quod quis, dum ſeruus eſſet, egit: proficere libero facto non poteſt. clxxxix.

Quod quis ex culpa ſua damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire. cciiij.

ſ. vlti. ſup. de vſur. Ant. Aug. li. cap. 4.

Quo tutela redit, eo & hæreditas peruenit, niſi cum feminę hæredes intercedūt. Nemo pōt tutorē dare cuiq̃ niſi ei quem in ſuis hæredibus cum moritur habuit, habiturusve eſſet ſi vixiſſet. ¶ Vi factū id vī eſſe, q de re quis cum prohiberetur, fecit. Clam, quod quiſque cū ↄtrouerſiā haberet, habiturũve ſe putaret, fecit ¶ Quæ in teſtamento ita ſcripta ſunt, vt intelligi nō poſſint: perinde ſunt ac ſi ſcripta non eſſent. ¶ Nec paciſcendo, nec legem dicendo, nec ſtipulando quiſquā alteri cauere poteſt. lxxiiij.

Quotiens dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundū libertatem reſpondendum erit. xxj.

Quotiens duplici iure defertur alicui ſucceſſio, repudiato nouo iure, qđ ante defert, ſupererit vetus. xcij

Quotiens idem ſermo duas ſententias exprimit, ea potiſſimū accipiatur, quæ rei gerēdæ aptior eſt. lxviij.

Quotiens nihil ſine captione inueſtigari poteſt, eligendum eſt quod minimum habet iniquitatis. ccj.

Quotiens vtriuſque eſt lucri ratio vertitur: is præferendus eſt cuius in lucro cauſa tēpore p̄cedit. xcix.

REgula eſt quæ rem quæ eſt, breuiter enarrat non vt ex regula ius ſumatur: ſed ex iure quod eſt, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerū narratio traditur. Et, (vt ait Sabinus) quaſi cauſæ coniectio 1 eſt, q̄ ſimul cum in aliquo vitiata eſt, perdit officiū ſuū. j.

1 Sic Flor. cauſę collectionis meminit Atco. & Gel. l. 5. c. 10. Græci manuſcr. & vulg hic legūt, cō iunctio.

Res 2 iudicata pro veritate accipitur. ccviij

2 l. 25 ſupra đ ſta. hom 3 l. 42. ſupra de ritu. nup.

SEcundum naturam eſt commoda cuiuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda. x.

Semper 3 in coniunctionibus, non ſolum quod liceat, conſiderandum eſt: ſed & quod honeſtū eſt. clviij.

Semper in dubijs benigniora prẹferenda ſunt. lvij.

Semper generalibus ſpecialia inſunt, cxc.

Semper in obſcuris quod minimū eſt ſequimur. ix.

Semper in ſtipulationibus, & in cæteris contractib. id ſequimur quod actum eſt, aut ſi non appareat quid actum eſt, erit conſequens vt id ſequamur quod in regione in qua actum eſt, frequentatur: Quid ergo ſi neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id qđ minimum eſt, redigenda ſumma eſt. xxx.

Semper qui non prohibet pro ſe interuenire, mandare creditur: Sed & ſi quis ratum habuerit quod geſtum eſt, obſtringitur mandati actione. lxj.

Seruitutem mortalitati fere comparamus 4. ccx.

4 Adſimulam⁹. l. 59. ſup. de con. dem.

Seruus Reipublicæ cauſa abeſſe non poteſt. ccxij

Sicuti pœna ex delicto defuncti hęres teneri nō dēt: ita nec lucrum facere ſi quid ex ea re ad eum perueniſſet. xxxix.

Si filiusfamilias ſub conditione ſtipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio cōpetit: quia in ſtipulationibus id tempus ſpectatur quo contrahimus. xix.

Si in duabus actionibus alibi ſumma maior, alibi infamia eſt: præponenda eſt cauſa æſtimationis. vbi aūt æquiparantur famoſa iudicia. & ſi ſummam rei diſparem habeant, pro paribus tamen accipienda ſunt. cv.

Si librarius in tranſcribendis ſtipulationis verbis errаſſet: nihil noceret quominus & reus & fideiuſſor teneantur. xciij.

Si nemo ſubijt hæreditatem: omne ius teſtamenti ſoluitur. cxlij.

l. 19. ſup. eod.

Si quis obligatione liberatus ſit, poteſt uideri cepiſſe. ¶ Non poteſt videri accepiſſe, qui ſtipulatus poteſt exceptione ſubmoueri. cxvj.

l 2. ſup. de calum.

Si quis prægnantem uxorem reliquit, non uidetur ſine liberis deceſſiſſe. cxlvij.

TOtiens in hæredem 5 damus; de eo quod ad eum peruenit: quotiens ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex ſuo. xlv.

5 eleganter ſubaudi actionem.

VAni timoris iuſta excuſatio 6 non eſt. cxlvi.

Vbicunque cauſæ cognitio eſt, ibi prætor deſideratur. cvi.

l. Si qs ab alio. ſup. đ re indi. 6 in d l. 13. de re iud. legiſ extimatio.

Vbi lex duorum menſium fecit mentionem: & qui ſexageſimo & 7 primo die uenerit, audiendus eſt. ita enim Imperator noſter Antoninus cum diuo patre ſuo reſcripſit. cij.

7 Græcſ dūtaxat habent ſexageſimo die, q̃ lectionē plerique magis amplectuntur.

Vbi non uoce, ſed præſentia opus eſt, mutus ſi intellectum habet, poteſt videri reſpōdere. Idem & in ſurdo hic quidem reſponderi poteſt. ¶ Furioſus abſentis loco eſt: & ita Pompo. lib. 1. epiſtolarum ſcribit. clxvij.

Vbi pugnantia inter ſe in teſtamento inueniuntur, neutrum ratum eſt. ¶ Quæ rerum natura prohibētur nulla lege confirmata ſunt. cxxlix.

Velle non creditur qui obſequitur imperio patris uel domini.

Verum eſt neque pacta neque ſtipulationes factum poſſe tollere: quod. n. impoſſibile eſt, neque pacto neque ſtipulatione poteſt comprehendi, ut utilem actionem aut pactum efficere poſſit. xxxij.

Vni duo pro ſolido hæredes eſſe nō poſſunt. clxxxiiij.

FINIS.

CLEMENTINAE CONSTITVTIONES SVAE INTEGRITATI

VNA' CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

VENETIIS. M DXCI.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vaſconia, diœceſis Burdegalenſis, anno MCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennenſi, ſed etiam ante & poſt ipſum concilium plurimas con ſtitutiones edidit: quas cum & aſsidua occupatione, & morte prȩuentus in unum collectas uolumen, & ſub congruis titulis collocatas edere ut decreuerat, non potuiſſet: Ioannes XXII. eius ſucceſſor publicauit. Eas Ioannes And. Bononienſis gloſsis illuſtrauit.

TABVLA TITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM *ſecundum ordinem Alphabeti.*

A

DE

Etate & qualitate & ordine præficiendorum.lib.j tit.vj. 45
Appellationibus.lib.iij.tit.xij. 99

B

Baptiſmo & eius effectu.lib.iij.titul.xv. 170

C

Cauſa poſſeſſionis & proprietatis lib.ii tit.iij. 70
Celebratione miſſarum lib.iii tit.xiiij. 167
Cenſibus exactionibus & procurationibus.lib.iii.tit.xiij. 163
Conceſſione præbendæ.lib.iij.tit.iij 120
Conſanguinitate & affinitate. lib.iij.tit.j. 179

D

Decimis,primitijs,& oblationib.lib.iij.ti.viij. 138
Dolo & contumacia.lib. ij.tit.iiij.

E

Electione & electi poteſtate lib.i.tit.iij. 21
Exceptionibus lib ij.tit.x. 89
Exceſſibus prælatorum.lib.v tit.vj. 199

F

Foro competenti.lib.ii.tit.ij. 65

H

Haereticis.lib.v.tit.iij. 185
Homicidio voluntario,vel caſuali.li.v.ti.iiij 195

I

Immunitate eccleſiarum.lib.iij.tit.ij. 177
Iudæis & Sarracenis.lib.v.tit.ij. 183
Iudicis.lib ij.tit i. 61
Iurepatronatus.lib iij.tit.xij. 159
Iureiurando.lib ij tit.ix. 82

M

Magiſtris & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.lib.v.tit.i. 181

O

Officio vicarij.lib.i.tit. vij. 50
Officio & poteſtate iudicis delegati.lib.i.ti.vij. 51
Officio iudicis ordinarij.lib.i.tit.ix. 53

P

Pænitentijs & remiſſionibus lib.2.tit.ix. 215
Pœnis lib.v.tit.viij. 206
Præbendis & dignitatibus.lib iij tit ij. 113
Priuilegijs,& exceſſibus priuilegiatorum.lib.v. titul.vij. 202
Probationibus.lib.2.tit.7. 79
Procurationibus.lib.1.tit.x. 55

R

Rebus eccleſiæ non alienandis.lib.iij tit iiij. 123
Regularibus,& tranſeuntibus ad religionem. li.iij.tit ix. 141
Religioſis domibus.lib iij.tit.xi. 154
Reliquiis & veneratione ſanctorum.lib.iij.tit.xvj 171
Renuntiatione.lib.i.tit.iiij. 41
Rerum permutatione.lib.iij.tit.v. 127
Reſcriptis.lib i.tit ij. 25
Reſtitutione in integrum lib.i tit. xi. 59

S

Sententia & re iudicata.lib.ij.tit.xi. 61
Sententia excommunicationis.lib.5.tit.x. 215
Sepulturis.lib.iij.tit.vij. 129
Sequeſtratione poſſeſſionum & fructuū.lib.ij.tit.vi. 77
Statu monachorum.lib.iij.tit.x. 145
Summa trinitate & fide catholica.lib i.tit.1. 8
Supplenda negligentia prælatorum.lib.j.tit.v. 43

T

Teſtamentis & vltimis voluntatib.lib.iij.tit.vj. 127
Teſtibus.lib.ij. tit.viij. 80

V

Verborum ſignificatione.lib.v.tit.xi. 220
Vita & honeſtate clericorum.lib.iij.tit.1. 109
Vſuris lib.v.tit.v. 196
Vt lite pendente nihil innouetur.lib.ij.tit.v. 74

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM *ſecundum ordinem Alphabeti.*

A

ABbates.de reſcrip. 15
Ab eccleſia.de reſt.in int. 59
Abuſionibus.de pœniten. & remiſ. 213
Ad compeſcendas.de ſeq.poſ.& fruct 77
Ad noſtrum.de cenſ. 165
Ad noſtrum de hęret. 191
Appellanti.de appel. 105
Archiepiſcopo de priuil. 205
Attendentes.de ſta.mona. 151
Auditor.de reſcr. 18

C

CAuſa beneficiali.de ca poſ & propr. 70
Cauſam electionis.de elect. 27
Cedit quidem.de Iudæ. 184
Conſtitutionem.de elect. 10
Cum à repulſione de appell. 107
Cum conceſſa.de elect. 41
Cum de quibuſdam.de relig.dom. 154
Cum eccleſiæ.de æta.& qual. 46
Cum ei quem.de conc.præb. 110
Cum ex eo.de ſent.excom. 219
Cum illuſio.de renunt. 41
Cum Iudęi.de teſt. 80
Cum lite vt lit.pend. 76
Cum rationi.de elect 21
Cum ſecundum ſtatuta.de pœnit.& tem. 223
Cum ſit nimis.de magiſt. 182
Cum ſit natura.de conſ. 163
Cupientes.de pœnis. 210

D

DIgnum prorſus.de celeb.miſſa. 169
Diœceſanis.de vi.& hon.cle. 109
Diſpendioſam.de iudi. 63
Dudum.de iud. 61
Dudum.de ſepult. 231

E

EOs,qui.de ſepult. 229
Eos,qui.de regul. 144
Eos,qui.de conſan.& affin. 179
Et ſi.de reſcr. 16
Et ſi de offi.ord. 54
Ex frequentibus.de ſent.exc. 215
Ex graui.de vſur. 197
Excommunicationis.de except. 89
Exiui de paradiſo.de ver.ſign. 220

F

FIdei catholicę.de ſumm.trin. 8
Frequens de exceſ.præl. 199

G

GEneralem.de æta.& qual. 49
Gratiæ.de reſc. 19
Graui.de celebr.miſ. 164
Grauis.de ſent.excom. 217

I

IIn pleriſque de elect. 39
Inſtrumento.de procur. 55
Inter ſollicitudines.de magi. 181
Iudices de offi.& pot.iud.deleg. 58

L

LIteris noſtris,de probat. 79
Littera.de reſcr. 20

M

MOnaſteriorum.de re.eccle.non alien. 123
Multorum.de hæret. 185
Multorum.de pœnis. 209

N

NE conceſſione.de re permu. 127
Ne in agro.de ſtatu mona. 145
Ne Romani.de elect. 23
Nolentes.de hæret. 189
Non poteſt.de procur. 56

P

PAſtoralis.de re iud. 92
Per litteras de præb. 115
Plures ab vno.de iu.patro. 161
Præſenti conſtitutione.de cenſib. 167
Pręſenti.de bapt.& ei eſſe. 170
Procuratorem.de procur. 58

Q

QVamuis.de appella. 104
Quamuis ſacris.de fu.comp. 65
Quamuis rigor.de appel. 100
Quæ de eccleſijs.de off.vic. 50
Quia contingit.de relig.dom. 155
Quia regulares.de ſup.negl. 43
Quod circa.de elect. 38
Quoniam qui.de vi.& hone.cle. 110
Quoniam ex conſtitutione.de immu.eccl. 177

R

REligioſi.de priuil. 203
Religioſi.de deci. 138
Religioſus.de procur. 57
Religioſis.de teſtam. 129
Romani.de iureiur. 82

S

SAEpe contingit,de verb.ſign. 233
Si ante.de do.& cont. 71
Si à iudicibus.de appel. 99
Si appellationem.de appel. 106
Si beneficiorum de deci. 140
Sicut appellationem de appel. 102
Si de beneficio de præb. 118
Si dignitatem.de præb. 113
Si dominum.de rel.& ven.ſan. 171
Si duobus vt lit.pend. 74
Si furioſus.de homicid. 195
Si iuxta de præb. 119
Si plures.de præb. 116
Si quis ſuadente.de pœnis. 206
Si Romanus de præb. 119
Si ſummus.de ſent.excom. 219
Si vna.de reb.eccl.non alien. 125
Statutum.de elect. 39

T

TEſtibus.de teſti. 88

V

VT calumnijs.de ſent.& re iud. 91
Vt clericorum.de off iud.ord. 53
Vt conſtitutio de iu.patr. 150
Vt profeſſores.de regul. 141
Vt ij qui.de æta & qual. 46

F I N I S.

Ioannes

CLEMENTIS † PAPAE V.

CONSTITVTIONES.

PROOEMIVM.

IOANNES Epiſcopus ſeruus ſeruo-

Procœmii diuiſio, & ipſius familiaris declaratio ſecundum dominum Eliam.

IOannes epiſcopus.] diuide in quattuor partes aut in duas, & ſecundam in tres. In prima ponitur ſalutatio, dum dicit. [Ioānes eṗs ſeruus ſeruorū Dei. Mādat ſuppleo, & dicit ſalutem & Apoſtolicā benedictionē, [Dilectis filii.] ſcilicet doctoribus & vniuerſis ſcholaribus Bononiæ commorantibus: ideſt, moram gerentibus & facientibus. Et ſequitur in textu [Quoniam nulla iuris ſāctio.] Et ibi ponit exordium. Dicit Clemens in hoc exordio, ꝙ iura ſunt ita ambigua & dubia, ꝙ non pōt reperiri modus aliqs vt iura bene declarentur ꝑꝑ malitiā hominū: qa dū iura fiunt de nouo, & q̄uis ſīn ſufficiēter clara, tñ hoīes ſunt adeo & intātum procliues & habiles, ſeu ꝓni ad malum, ꝙ ipſi interpretantur iura aliter quàm legiſlator ea intellexerit: & illa diuertunt & ſubuertunt de intentione ipſius legiſlatoris. Et narrat Clemēs Papa, ꝙ tanti caſus emergunt de nouo quotidie, ꝙ impoſſibile eſt tot iura condi & fieri, quare dicit, vt tantæ malitiæ vitenſ, & iura aliquo mō clarificenſ: & de cætero non tantum diuerſificentur, ꝙ recurrendū eſt ad auctoritatem principis, quæ in hoc eſt neceſſaria, q̄ princeps declarabit ipſa iura, & declarationem illā tenebuntur hoīes inſequi, & ſic ſuo ſenſui nō innitenſ. Quare dixit formalis text⁹. Qm̄. ꝓ qa. Et not. ꝙ qa, & qm̄, ponunſ in eodē ſenſu: ſed qm̄, ꝓprie ꝑponiſ & ſic ſequentē ſenſum alligat, vt qm̄ diſcis, diſco: qa quippe poſtponiſ, & ſuperiorē ſenſum confirmat: dic ergo qa nulla ſanctio i. nulla cōſtitutio iuris digeſta, i. ordinata, cōſummata, & explicata, quātūcunq; cōſilio ꝑpenſo, i. valde penſato & cogitato, ſufficit ad varietatem humanæ naturæ: nec ſufficit ad machinationes, id eſt, ad dubitationes inopinabiles eius, ſcilicet iuris: nec vlla ſanctio attingit, id eſt, iuxta tāgit, ad deciſionē lucidā, ideſt, lucidādā: ambiguitatis nodoſæ, id eſt difficilis, eo ꝑſertim, id eſt. intātū ꝙ vix aliqd ſtatuiſ adeo certū, i. taliter & ſic certū: quoq; ꝓ. &: & clarum qn reuoceſ I dubiū id eſt, qn dubiteſ, ex cauſis emergētib. iura iā poſita, id eſt, iā edita & facta nō poſſunt mederi, ſ. quo ad deciſionē qōnū emergentiū, ſequiſ in textu; [Quia ergo] aliàs eſt, qa ēt. Et hic dat cōſiliū ac ſi diceret. Poſtq̄ iura ſunt taliter & ita ambigua ſeu dubia, ꝙ nulla ſanctio poſſit fieri ita clara qn adhuc remaneat dubia aliqua: & iō hic dat vnū cōſiliū, ꝙ auctoritas principis eſt neceſſaria ꝑꝑ maliitiā hoium, q̄ hoīes ab adoleſcētia ſua ſunt procliues ad malū: iō dicit text⁹. Ergo, id eſt, ꝑꝑ rōnē ſequētē: qa ſenſualitas humana declinat ad malū ab adoleſcētia viri ꝓcliuis, id eſt, facilis, ſ. ad malū: ꝑ qd̄, id eſt, ꝑꝑ q̄ malitiā non pōt fieri iura ita clara, qn hō, q̄ eſt ꝓcliuis ad malū, ea reddat ambigua: iō ſubuerſio, i. deſtructio morū. l. bonorū, obrepit, id eſt, latenter ſubintrat: frequenter, id eſt, ſæpe. in clero, in oībus clericis & populo intellige; quare auctoritas ſuperioris eſt neceſſaria, vt declaret iura dubia ſic facta dubia propter malitiam hominis procliuis ad malum, vt ipſa auctoritas, ideſt, vt ipſa iura declarata auctoritate principis, ſeu declaratio ipſius principis tollat ambigua, ſcilicet dubia, lites auferat per elucidationem, id eſt, per declarationem iurium: & dirimat, ideſt, ſopiat & extinguat altercationes tā ꝑ ſuffragiū, ideſt, auxiliū determinationis opportunæ, q̄ extirpet vitia ꝑ ſarculū cultoris ꝓuidi. Et ponitur ibi ſarculū tranſumptiue: nam ſarculū dr̄ inſtrm̄ quo euelluntur inutiles herbæ: ſic princeps ꝑ ſarculū ſuū id eſt per auctoritatē ſuam tollit fatuas interpretationés hominū. Et dic, vt auctoritas principis inſerat, id eſt ſeminet virtutes ꝑ declarōnē iuris: quia qn̄ princeps declarabit iura ambiguā, id eſt ſeminabit virtutes & verā ſcientiam, cum ſua auctoritas non minorē vim habeat, q̄ ipſa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipſi⁹ principis corrigat exceſſus: q̄ ꝓ, &, & vt reformet mores corruptos ī bonos [Hęc ſane.] Hic eſt narratio, in qua Ioānes Papa commēdat vel laudat actum Clemētis, id eſt, laudat Clemētem q̄ fecit iſtas Clementinas, & excuſat tarditatem ſuam. videlicet quare citi⁹ librum iſtum non tradidit Clemēs. Et dicit ipſe Ioānes narrās, ꝙ Clemēs Papa videns & attēdens hæc q̄ diximus in exordio, & volens ſeu cupiēs ꝓſpicere reformationi deformatorū, & ſoluere difficilia, & intēdēs promulgare, id eſt ꝓnuntiare & manifeſtare plurimas cōſtitutiones, quas edidit, id eſt quas fecit & cōpoſuit, ī q̄b. ſtatuit multa ſalubria, id eſt multa vtilia ad ſalutē. Et q̄uis ipſe Clemēs decreuiſſet, id eſt deliberaſſet mittere iſtas cōſtitutiones collectas, id eſt ſimul aggregatas in vnū volumē: tñ ꝑꝑ hoc ꝙ nimiū, id eſt valde fuit occupatus circa magna, & ꝑꝑ hoc ꝙ ſublatus eſt de medio, id eſt, ꝑꝑ hoc ꝙ mortu⁹ eſt, t. nō nimis ſenex, iſta fuerūt in cā quare nō expleuit, id eſt quare nō adimpleuit ꝓpoſitū ſuū, id eſt, ſuā volūtatē, q̄ erat de mittēdo ſubditis Clemētinas: quare dicit Ioannes Papa ſic. Nos Ioānes, q̄ ſucceſſimus eidē Clemēti Papæ, ēt impediti fuim⁹ à tp̄e nr̄æ ꝓmotionis, ideſt à tp̄e quo fuimus electi in Papā, ꝙ nō potuimus cōmittere, & mittere ꝑdictas cōſtitutiones: ſ. iſtas Clemētinas ſub bulla nr̄a. Et dic ordinādo aliqualiter textū Sane, id eſt, certę Clemens Papa q̄ntus ꝑdeceſſor noſter, attendēs id eſt, intelligens hæc q̄ diximus in exordio: & cupiēs id eſt, deſiderans proſpicere reformationi deformatorū, & cupiēs ſoluere difficilia, edidit, i. fecit cōſtōnes plurimas añ & poſt cōciliū; in quibus conſtōnibus ipſe ſtatuit multa ſalubria, id eſt, vtilia: & ipſe Clemens decidit, id eſt, terminauit nonnulla dubia, id eſt, aliqua dubia quæ dubia ſunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id eſt quamuis Clemens decreuiſſet mittere eas, ſcilicet. Clementinas collectas: id eſt, aggregatas in vnū volumē: & quanuis decreuiſſet ideſt, deliberaſſet mittere eas collocatas ſub cōgruis titulis, & dare eas ſubiectis, ſ. ſuis in commune, i. vt cōicarenſ īter ſubditos: tñ occupatio aſſidua circa magna, qa erat impeditus ſuper rebus arduis: ac, id eſt ēt conditio humanæ ſortis, id eſt humanæ formæ, quæ ſuſtulit, id eſt remouit ipſū Clemētē de medio ꝑ mortem. iſta ſ fuerunt in cauſa, quare ipſe Clemens nō expleuit propoſitū ſuū, id eſt ſuam deliberationem: Nos etiam Ioannes, qui ſucceſſimus eidē Clemēti Deo ꝑmittente, & ſic diſponente, in officio Apoſtolatus: qa ſumus Papa, id eſt, vicarius Chriſti, ſicut & ipſe Clemens fuit: Et ſupple poſtq̄ ſucceſſimus eidē Clemēti in officio Apoſtolatus, ſic debemus ſibi ſucceſſiſſe in plenitudine effectus & ptātis: ſuppleo, & maxime debemus ſibi ſucceſſiſſe in his, ſ. rebus, q̄ cōceſſūt cōpēdiū, id eſt, lucrū vniuerſi, ſ. orbis: Et nos Ioannes circūſepti, id eſt. circūquaq; ſepti & circundati, & vndiq; cincti tot grandibus agendis, & arduis rebus fuimus hactenus, id eſt, vſq; huc, & vſq; ad hoc tp̄s impediti ab exordio, id eſt à principio noſtrę promotionis, ꝙ tā ex hoc quod dicimus, quàm ex alijs cauſis rationabilibus, quas prouidimus cōmittendas ſub ſilentio., Id eſt, quas tacemus, pro nunc ſuppleo, nō potuimus has conſtitutiones ſeu Clementinas cōicare. Nūc igiſ, id eſt, modo & in ꝑſenti tempore tranſmittimus, ideſt, vobis mittimus illas cōſtitutiones ſeu Clementinas, captata opportunitate, id eſt, captato & deſiderato tē-

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt conſtitutiones Clemētis Papæ Quintu.

pore cõgruo & cõuenienti. Sequitur textus, [Vniuerſitati.] Et hic ponitur concluſio: quare nos Ioannes mandantes vniuerſitati Bononienſi per ſcripta Apoſtolica, quatenus eas, ſcilicet Clementinas ſuſcipiatis prompto affectu, & ſtudio alacri, vſuri ſcilicet ſitis eis Clemẽtinis, ſeu cõſtitutionibus de cętero. i. amodo in iudicijs & ſcholis, illis ſuppleo cõſtitutionibus ſeu Clementinis exiſtentibus vobis manifeſtatis & cognitis. hoc dicit præſens decretalis. Nota primo ibi, [Doctoribus.] doctores præferendos ſcholaribus ex ordine litteræ. pro hoc 43. diſtin. ſit rector. Not. ex verbo, [Commorantibus.] id qđ notat gloſſa, & extra glo. in proœmio Gregoriano. Et colligit Paulus quinque neceſſaria ſcholaribus vt proficiant, quæ ponit Hoſtien in cap. vnico. de officio primi. & ibi dixi. Not quod ſenſualitas humana procliuis eſt ad malũ. Not. cauſas quare oportet aliquem eſſe principem humani generis Zabarella.

rum Dei, dilectis filijs doctoribus, & ſcholaribus vniuerſis Bononiæ commorantibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem

QVoniam nulla [a] iuris [b] ſanctio [c] quãtumcunque perpenſo [d] digeſta [e] conſilio ad humanæ naturæ varietatẽ [f] & machinationes [g] eius inopinabiles ſufficit, nec ad deciſionem lucidam ſuæ nodoſæ [h] ambiguitatis [i] attingit: eo præſertim quòd uix [k] aliquid adeo certum clarumque ſtatuitur, quin ex cauſis emergentibus, quibus iura iam poſita mederi [l] nõ poſſint, in dubium reuocetur: Quia etiam † ab adoleſcentia viri procliuis [m] ad malum ſenſualitas [n] humana declinat: per quod morum ſubuerſio in clero & populo frequenter obre-

† al. Quia ergo.

[Glo. ſeq. primo ponit actum diuerſum Clementis & Ioannis: Secundo quærit de differentia trium exordiorum quam declarat.]

[a] QVoniã nulla.] Exordiũ. Eſt ſciendũ. ꝙ Clemẽs exordio ad inſtar Inno. iiij. & Grego. ix. narrabat, quomodo conſtitutiones quaſdã ante conciliũ & in concilio Vienẽ. & poſt cõcilium promulgauerat: quibus præcipiebat vti in iudicijs & in ſcholis: Ioãnes autem deciſo ſub bulla illio proœmio Clemẽtis, ponit proœmium ſuum cum exordio. Sed cum habeamus tria exordia, Gregorij ix. Bonifacij viij. & Ioan. xxij. in quo differant. videamus. & dico ꝙ Gregorius in ſuo exordio principaliter oſtendit qualiter emanauerit ius poſitiuũ, & ipſius iuris effectus, vt ibi plenius dixi. Bonifaci⁹ in ſuo exordio recognoſcit, ꝙ ex debito regiminis ſibi cõmiſſi hẽt intẽdere ſubiectorũ cõmodis: qđ dicit ſe ſollicite facere noua iura cõdẽdo. & antiqua declarãdo, vt tollat ipſorũ lites & ſcãdala. Ioãnes aũt in hoc exordio volens excuſare multiplicationẽ conſtitutionũ & voluminũ, qđ ꝓuiderat Eccleſiaſtes vlt. c. ſic dicẽs, Faciẽdi plures libros nullus eſt finis, dicit ꝙ principis auctoritas neceſſaria eſt ꝑꝑ duo: Primo, q̃a ius poſitiuũ quãtuncũq; mature certe & clare cõpoſitũ nõ ſufficit ad caſus emergẽtes ꝑꝑ qđ apportuna eſt [& neceſſaria] [1] declaratio principis. Scđo, q̃a homo pronus ad malũ, facile mores ſubuertit: ꝑꝑ ꝙ ẽ neceſſaria principis ptãs ad inſerendas virtutes, & vitia extirpãda. Patet ergo ꝙ in his tribus exordijs nulla eſt inculcatio, ſuꝑfluitas vel repetitio. Quõ ãt exordiẽtiũ ꝓpoſito ꝑdicta ꝯueniãt, ꝑ ſe patet.

[1] Hæc duo verba: & neceſſaria: deſunt in antiquoribus codicib.

[Gloſſa prima ꝑimo allegat duo ꝓpter quę nomẽ Ioannis non extollit, oſtendẽs hoc nomẽ viguiſſe in Romanis Pontificibus, in gloſſatoribus & doctoribus canoniſtis Secundo rationẽ inducens, operis imperfectionẽ excuſat. Tertio auctorẽ proœmij de ſex virtuoſis commendat, & de mutatione nominis & alijs in ſalutatione dicendis remittit, & proœmiũ diuidit.]

Ioannis nomẽ viguit ſuꝑ cętera inter ſummos Pontifices. & iuris canonici interpretes.

¶ Ioannes epũs ſeruus ſeruorũ. Gratioſum hoc nomẽ ꝑ interpretationes, deriuationes, vel etymologias extollere nõ eſt meũ: ſuſpicionis rõ patet. Eſſet ẽt hoc refricare notiſſima. In Apoſtolatu tñ hoc nomẽ ſuꝑ cætera viguit xxij Eſt.n ipſe q̃ loquit, cũ tñ reliqua Romanorũ Põtificũ nomina xj nõ trãſcẽderint numerũ, ad quẽ ẽt ſolius Bñdicti nomẽ aſcẽdit. Inter canoniſtas ẽt cõmẽtarios hoc nomẽ viguit. Habuimus.n. Ioãnẽ Theutonicũ ꝑcetẽdũ, nõ ex ordine, ſed ex fructu. Ioãnẽ Galẽ. Vulteranũ, Ioannẽ Hiſpanũ. Ioãnẽ Fauẽtinũ, Ioãnẽ de Faucona, Ioannẽ de Anchona, Ioãnẽ de Deo ẽt Hiſpanũ, Ioãnẽ de Languicella Ceſenateñ. Ioãnẽ Monachũ Cardinalẽ: Ego ẽt q̃ minor ſum inter xij. doctores collegij Bononiẽſis me quartũ fuiſſe Ioãnẽ, nunc inter eos ſolus, ſed inter cõmẽtatores decimus: & denigro forte papyrũ nõ dignus occupare mẽbranas Et q̃a (ꝓut patet hic in exordio) ẽt cõpoſitores iuriũ vix poſsũt tã clarũ certũq; ſtatuere, q̃n dubia multa relinquãt, excuſabilis ero, ꝙ in hac prima lectione vel gloſſatione ſingula nõ ꝑfecte rimanẽ. Nã ẽt in rebus experimur, q̃ naturaliter generanẽ, ꝙ in eis paulatim de imꝑfecto ad ꝑfectũ veniẽ. Sic & q̃ de veritatis cognitione à principio parũ attingũt, poſtea quaſi pedetẽtim ad quãdã pleniorẽ veritatis mẽſurã ꝑueniũt. Igiẽ ſub hoc excuſationis clypeo, licet varijs occupatus, ꝑ fiducia clemẽtiæ diuinæ has Clemẽtinas gloſsãdas aggredior. Eſt aũt ſciẽdũ, ꝙ iſte dñs Io. Põtifex induſtrioſus & mũdus, ſimoniã fugans & iuſtitiã amãs, ſcientia magnus, ſtatura puſillus, cõceptu magnanim⁹ prius Iacobus vocabaẽ. De hac vero mutatione nois & alijs, q̃ ſalutationẽ hãc reſpiciunt, dic vt not. in ſalutatione lib. 6. Diuido aũt hoc ꝓœmiũ ꝑter datã, ĩ quatuor partes, aut in duas, & ſcđã in tres, vt ibi. In prima põiẽ ſalutatio uſq; ibi: Qm̃. ibi exordiũ, vſq; ibi, Hęc itaq; ibi narratio vſq; ibi, Vniuerſitati. ibi ꝯcluſio vſq; ĩ ſ.

b ¶ Iuris.] humani poſitiui, ſicut canonicũ vel ciuile ſynodale vel municipale [2]. Naturale vero vel diuinũ morale eſt immutabile. 5. diſt. in prin & eſt perfectum quia manauit ab illo, qui non nouit imperfectum opus. de bap. maiores ver. ſed adhuc.

[2] Placet Panor in c. Quiam nullis. de iureiur.

c ¶ Sanctio.] hic & infra ver. hæc ſane. late ſumitur: nam ponitur ſtricte pro conſtitutione pœnali, vt not. 3. diſt. in ſumma.

d ¶ Perpenſo.] quaſi perfecte penſato & deliberatot habetur ſimile verbum de pae. c. vlt circa mediũ. li. 6.

e ¶ Digeſta.] alibi dicitur decocta. 35. q. 9. Apoſtolicę. & hæc bene conueniunt. de conſe. diſt. ne tales. & ca. penul. Ioan. And.

f ¶ Varietatem.] ſumi potuit de corpore auth. de non alie. aut permu. re. ecl. §. vt autẽ in princ. coll. 2. & de inſtr. cau. poſt princ. coll. 6.

g ¶ Machinationes.] quaſi aſtuta ingenia, q̃d eſt cũ quod homo ſemel deditus malitiæ non adinueniat [3] ł in Authen. vt hi qui ſe ob. per hi. poſt prin. coll. 6.

[3] Vt aduocatus gl. l. Ab Anaſtaſio. C. mandat.

h ¶ Nodoſæ.] de ver. ſign. cum olim. & de reliq. cap. vnico. in princ. lib. 6.

i ¶ Ambiguitatis.] de triplici ambiguitate iuris, facti & perſonæ, nota 33 diſt. c. ſi. in glo.

k ¶ Vix.] innuit fieri poſſe. de cog. ſpi. c. 2. lib. 6.

l ¶ Mederi.] facit in Auth. hæc conſtitutio. inno. com. in princ. coll. 8.

m ¶ Procliuis.] 20. q. 3. ꝓcliuus. facit 12. q. 1. c. 1. & in Authen de mo. §. ſi quis igitur ad fi. coll 1 Et diciẽ ꝓcliuis quaſi præceps, prompta, facilis vel inclinabilis,

n ¶ Senſualitas.] de hac, de ſacra vnc. ca. vnico. ver. in vertice.

pit[a] †; neceſſaria eſt ſuperioris auctoritas, vt tam per determinationis[b] opportunæ ſuffragium, tollat ambigua, lites auferat, altercationes[c] dirimat, & obſcura ſuccidat[d] †, quam per cultoris prouidi ſarculū[e] extirpet vitia, virtutes inſerat[f], corrigat exceſſus, moreſq; reformet[g]. ¶ Hæc[h] ſane felicis recordationis Clemens Papa[i] quintus prædeceſſor noſter prudenter attendens, & prouide cupiens deformatorum reformationi † proſpicere, ſoluere difficilia, ac ſanctiones quæſtionibus & negotijs imminentibus conſonas[k] promulgare: Dudum nedum in concilio Viēnenſi, quin etiam ante[l] & poſt ipſum concilium conſtitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia ſtatuit atque ſalubria, & nonnulla dubia in iudicijs & extra frequentia decidit[m]. Et licet eas collectas in vnum[n] volumen, & ſub congruis titulis collocatas mittere decreuiſſet, & dare[o] in cōe ſubiectis: aſſidua tamen occupatio circa magna, ac ſortis[p] humanæ conditio, quæ ipſum de medio[q] ſuſtulit, in cauſa fuerunt, quare ſuum in hac parte propoſitum non impleuit[r]. ¶ Nos etiā qui ſicut eidem (licet immeriti) in Apoſtolatus officio, Domino permittente[s], ſucceſſimus; ſic & in affectus plenitudine, in his quæ compendium[t] vniuerſi concernunt[u], ſucceſſiſſe debemus[x], tot grandibus agendis & arduis fuimus à noſtræ promotionis exordio circunſepti[y], qđ tam ex hoc, quam ex cauſis rationabilibus alijs, quas ſub † ſilentio[z] prouidimus cū mittendas, prædictas vobis communicare conſtitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate[a] captata) illas vobis ſub bulla nrā trāſmittimus: Vniuerſitati[b] veſtræ p Apoſtolica ſcripta mandātes, quatenus eas prompto affectu ſuſcipiatis, & ſtudio alacri[c], eis ſic[d] vobis manifeſtatis & cognitis, vſuris de cætero[e] in iudi

vertice, & per hanc appetimus delectabilia corpori, & fugimus nociua: nec omnino pōt extingui, vt dicam infra. de hære. ad noſtrum. verſi. ſecundo quod (in verbo, ſenſualitas.)

a ¶ Obrepit.] quaſi latenter ſubintrat, & idem verbum 61. diſt nullus inuitis, & de cele. Miſ. cum creatura & inf. de ſtatu mo. ne in agro. in prin.

† Al obrepſit.

b ¶ Determinatiōis.] facit inf. de ele. ne Romani. in prin.

c ¶ Altercatiōes.] quo ad verborū certamina.

d ¶ Succidat.] reſpicit quod prius dixerat vſque ad ver. quia etiā, quod ſequitur reſpicit quod dixerat in ipſo ver. quia.

† ſuccindat.

e ¶ Sarculū.] Inſtrumentū quo euellunt mala & inutiles herbæ, quæ naſcunt inter bonas: quod Boñ. vocant roncare Eſaię 7. in fi. Vepres & ſpinæ in vniuerſa terra, & omnes montes ſarculo ſarcientur. Et 1. Reg. 13. in fi. Deſcendit oīs Iſrael vt acueret vnuſquiſq; vomerem ſuum, ligonē, ſecurim, & ſarculū. Differētia inter fullonē & ſarcinatorem notatur inſti. man. in fi.

Sarculū quid ſit pter glo. hic, vide Iſidorum li. 10. Etymologiarū c. 14.

† Al. reformationem proſpicere.

f ¶ Inſerat.] Hiere. 1. ſup. de maio. & obe ſolitæ ver. potuiſſes.

g ¶ Reformet.] de accuſa. ſicut olim.

h ¶ Hæc ſane.] narratio ponens & cōmendans actum Clementis, illius etiam propriam tarditatem excuſans.

i ¶ Papa.] id eſt, admirabilis. Et dr̄ à Pape, quod eſt interiectio admirandi, & vere admirabilis: quia vices Dei ī terris gerit. Inde dixit ille Anglicus in poetria noua: Papa ſtupor mundi, & circa finem, Qui maxima rerum. Nec Deus es †, nec homo; quaſi neuter es inter vtrumque. Etymologia vero nominis eſt, id eſt, pater patrum.

† Hæc verba ſano mō ſunt accipienda: prolata n ſunt ad oſtendendum amplisſimā eſſe Romani Pōtificis ptātem.

k ¶ Conſonas.] 4. diſt. erit autem.

l ¶ Ante.] iſtæ ſolæ emanauerunt ante concilium, de iud. dudum, de immu. eccl. qm̄, de ſent. excom. ex frequentibus. Reliquæ omnes in concilio vel poſt concilium, vt in ipſarum ſubſcriptionibus patebit.

m ¶ Decidit.] concor. prœmium Gregorij ix.

n ¶ In vnum volumen.] non tñ ſub nomine libri, vnde male dicunt qui allegant ſeptimū librum: nā ſi ſub noīe libri compoſuiſſet conſtōnes, quæ emanauerunt poſt compilationem Sexti, iuxta morem inſertæ fuiſſent. Item hoc expreſſiſſet, ut fecit in prœmio ſexti.

o ¶ Dare.] nota pro eo quod in fine dicam.

p ¶ Sortis.] ſumitur hic pro fortuna vel euentu. ſic 26. q. 2. ſors, alibi pro ſortilegio. de ſorti. c. 1. alibi pro capitali. de vſur. c. 1. & 2. alibi pro parte vel portione. de præb. cum ſecundum. 21. diſt. clericos. in prin.

q ¶ De medio.] eſt, de hac vita: quæ quare dicatur mediū, habes 23. q. 4. hæc autem vita.

r ¶ Non impleuit.] cōcor. de pigno. c. 3.

s ¶ Permittente.] & forſan agente. omnia enim quæ fiunt, aut iuſto iudicio facit, aut ſuo permiſſu ita fieri ſinit 26. q. 5. nec mirum. §. aruſpicinę. ver. nec ideo.

t ¶ Compendium.] ꝙ eſt breue & vtile, de hoc de reſcrip. diſpendia. lib. 6.

u ¶ Cōcernunt.] quaſi ſimul cernunt, vel cōſpiciunt.

x ¶ Debemus.] debet ergo ſucceſſor perficere factum prædeceſſoris ſui. 12. q. 5. quia Io. 63. diſt. c. 2. de reſcrip. litteris. vbi de hoc. & 11. queſtio. 3. ſi epiſcopus ante.

y ¶ Circunſepti.] id eſt, circundati, vel vndique cincti.

z ¶ Silentio.] ſit rector diſcretus in ſilentio. 43. diſt. ſit rector. in princi. contra illos qui dicunt tacenda. Ouidius ſine titulo;

Quis minor eſt vmquam, quàm tacuiſſe labor?

Et Cato;

Virtutem primam eſſe puto compeſcere linguam.

Et Seneca ait: Dixiſſe me quādoq; pœnituit, tacuiſſe nunquam.

† Dictio, ſub, deeſt in antiquiorib. exemplaribus.

a ¶ Opportunitate.] 23. q. 4. non poteſt. in fi. & de eo qui cogno. conſangui. vxo. veniens 2.

b ¶ Vniuerſitati.] concluſio huius prœmij.

c ¶ Alacri.] concordat prœmium inſtitutionum in fin.

d ¶ Sic.] ſcilicet permiſſionem noſtram ſub bulla.

[Glo. ſeq. primo per hunc textum arguit & remittit. Secundo excludit v. caſus non dubios, contra quintū allegans, dicens reliquos ſic examinandos, maxime in trib. ſpeciebus. Tertio narrat quædā euenientia tp̄e Clementis & poſt mortē ipſius: ex quib. arguens pro & contra tribus rationibus concludit, ꝙ eius tp̄e ligauerint: & tribus alijs concludit contrarium, qđ dicit æquum, definitionem Papæ reſeruans.]

e ¶ De cætero.] Vr̄ per hanc litteram ꝙ hæ conſtōnes non ligauerint tempore Clementis. Item nec tp̄e Ioannis: niſi poſt hanc datam, & poſt duos menſes ab illa, & uide quod ſcripſi ſuper data 6. lib. Hunc paſſum (quem periculoſum eſt decidere) proſequēdo, excludamus

damus primo caſus indubios. Indubitatum, eſt aũt, ꝙ conſtõnes, quæ præceſſerunt concilium, de quib. dixi ſuper verbo, ante, ẽt tunc ligabant. Item indubitatum eſt ꝙ ante mortem Clementis ligabant. inf. eo. tit. ca. vnico & inf. de elec. ne Romani. de iureiu. Romani. de re iudi. paſtoralis. Cõſtat. n. ꝙ Papa Clem. ſolemniter illas publicauerat, & quod ſtatim ligarent, mandauerat. Item indubitatum eſt, ꝙ conſtõnes declaratoriæ ligabãt: & hoc ſiue princeps in illis vtatur verbo declarationis, vt inf. de elec. quod circa, & c. ſeq. ſiue non, vt inf. tit. 2. gratiæ. & & inf. tit. 3 cõſtitutionem. de offi. deleg. iudices, de teſti. ca. 2. & decr. quæ ſunt. ſub titu. de præb. & 3 & vlteriores ſub tit. de appel. & his ſimiles. Item ſunt quæ ſine pœnæ adiectione præcipiunt vetera iura ſeruari, vt inf. de æta. & quali. c. 1 de offi. ord. c. 1. de cenſi. c. fi. & de reliqui. & vene. ſan. ca. 1. & de illis non expedit dubitare vel quærere. Idem dico de his q̃ priuilegiãt. inf. de celebr. mi. dignum, de bap. c. vnico. de priuileg. archiepõ, & facit ad hoc de cõceſ. præb. c. 1. poſt prin. li. 6. Hæc vera, niſi dicas aliud in priuilegio 1 ſimpliciter dato. & aliud in eo ꝙ dat cõſtitutio: quo caſu imitari dẽt naturã conſtõnis, facit de offi. deleg. ſi ſup gratia. li. 6 in alijs ergo remanet dubiũ ꝙ expedit examinari. & maxime in pœnalibus, q̃ ſunt multæ, & in his quę decretum apponunt, de elect. c. 4. & vlt. & c. in pleriſq;. vel quæ excludunt; de æta. & quali. vt hi qui de reg. vt profeſſores. Circa hoc ſciendum eſt, ꝙ cõſtõnes concilij, licet non oẽs fuerint in concilio publicatæ, tñ poſtea de facto fuerint publicatæ: & ipſarũ habita copia, & iam habebatur, ꝙ ligarent: & quia patuit aliquas ex illis inepte, aliquas ꝓlixe, aliquas defectiue cõpoſitas, aliquas ẽt non expedire, noluit Clemens ꝙ cõpoſitio illa ꝓcederet: ſed (vt refert) ſub excõicationis pœna mãdauit, ꝙ illas habentes inf. certos dies reſtituerẽt cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent ẽt eaſdẽ. Demũ ꝑ peritiores fecit illas recenſeri, qui aliquas & paucas in totũ reſeruauerunt, aliquas in totũ reſecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba, mente ſeruata: in aliquibus menti, & verbis detraxerunt. & addiderũt: & has lʒ nõ ſub his uerbis in ꝯcilio publicatæ fuiſſent, voluĩt ſub noĩe cõcilij reſeruari, & multas conſtõnes vtiles addens, de quib. nõ fuerat in cõcilio tractatũ, vt de reſcriptis oẽs, q̃ ſunt poſt ſedam, & de elect. oẽs poſt primã, cũ ſimilib. fecit illas vnã cũ quibuſdã conſtõnibus: quas prius ediderat ſub debitis titulis cõpilari. Et (vt à dño Attrebanten audiui, q ſũc ꝓdictarũ erat auditor) Clemẽs præcepit illas in audiẽtia publicari, & ipſe dñs auditor dixit, ꝙ inchoauit & finiuit in audiẽtia publicationẽ illarũ. Memini tunc audiuiſſe, ꝙ Clemens mandauerat, ꝙ conſtõnes ꝓter ꝓdictas quattuor ligarẽt poſt quattuor mẽſes. Aliq dicebãt, ꝙ ordinauerat eas ligare, poſtq̃ eſſent ꝑ ſtudia publicatę, mortuo clemẽte, iſtarũ ꝯſtõnũ haberi copia de cãcellaria nõ poterat, & ſic tenuerũt curiales, ꝙ vltra illas quattuor nõ ligarẽt. Creato dño Io. adhuc primo anno ſui Pontificatus & vlta viguit hoc dubium. Sed quia quibuſdã petentib. per ipſum auditores dati in cauſis beneficialib. cum clauſula, ſimpliciter & de plano, &c. interdũ ſic rãdit. conſtõnem habetis: cœperũt dicere auditores palatij, ꝙ ipſe videbatur velle ꝙ conſtõnes ligarent. Contrarium videbatur: quia petierat & receperat cõſtitutiones ipſas examinãdas, & corrigendas, & aliqua correxit & mutauit, vt ĩ. ti. 3 c. vnico. Finaliter deliberauerunt auditores illam habere pro cõſtõne, de qua Papa ſic dixerat, reliquas priori dubio relinquendo. Ex his ergo concluditur pro & ꝯ: quod ligauerint, facit prædicta aſſertio domini auditoris, qui dicit ſe de mandato Clementis publicationem in audientia finiuiſſe a: & ſic fuit omnis actus legis condendæ perfectus, de quo C. de legi. humanum. Item ꝯrium ſonat in abſurdum, quòd conſtitutiones, quæ attribuuntur concilio & Clementi, à tempore finiti concilij non ligent infra quinquẽnium, & a tẽpore Clemẽtis intra bienniũ, ex quo ergo fuit conſtitutio concilij, vel Clementis, & verbũ, ſtatim, deſignat rem perfectam, de verb. ſig. in his, cum concor. ergo ligabant poſt ipſe limitatum à iure. Item non apparet nec fertur quod dñs Io. de his conſtitutionibus fecerit aliam publicationem in audiẽtia, ergo innititur iam factæ. Sed hoc dicere multos illaqueat, & maxime ponderatis conſtõnibus de vi. & hone. cle. quoniam. de ſepult. c. 1. de ſtatu mon. c. 1. de reli. do. c. 1 de pri. c. 1. per quas id tenendo multi clerici & infiniti religioſi ligati dicentur. Item ſonat in abſurdum dicere: ꝙ ligarent conſtõnes, quæ occultabantur 3. Quare benignius videretur id quòd in prĩn gloſſæ dixi, quaſi his perplexitatibus põderatis, dñs Io hic voluerit ꝑ hoc verbũ, decætero, quod tempore huius datæ ſit ipſarũ publicatio facta. Nec obſtat publicatio facta tempore Clementis: quia licet illas publicare fecerit, illas tñ nõ dedit: quod patet, quia ſupra dr̃, ꝙ dare detreuerat, ſed ſuum propoſitum non impleuit: quod ſatisfacit. Hæc ſic dicta ſumantur in modum collationis, non definitionis, quã hoc caſu conditor facere poſſet, non gloſſator.

† Hoc in [illegible] Zabarella ad qõnẽ, an videlicet [illegible] in quo ſunt [illegible] cum videto.

1 Et quod priuilegium corpori iuris inſertum regulariter ſit 1°, vide Fel. in c. 1. cũ de reſcr. & contra hãc gloſſam vide eundem Fely in c. 2 de conſtit.

2 An credatur doctorib. aliquid de facto allegantib. ꝓſertim cõſuetudinem, pulchre Rochus de curte in notabilibus c. fi. de conſuet. Pont.

3 Placet Pano. niſi exprimatur, ſtatiꝫ ligent. F.

...ciis & in ſcholis a Data b Auinione † viij. Calend. Nouembris c, Pontificatus d noſtri anno ſecũdo.

TITVLVS I.

De ſumma trinitate & fide catholica.

¶ Clemens v in concilio Viennen.

¶ Fatetur concilium vnicum Dei filiũ in eſſentia Dei æternaliter ſubſiſtentem, verum corpus humanum aſſumpſiſſe de Virgine, & in eo paſſum, & iam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangeliſta Io. h. d.

CAP. I.

Fidei ca-

a ¶ In ſcholis.] de his verbis dic vt ſupra in prooemio Greg. in vlt. glo.

b ¶ Data.] circa hanc datam vide quod notaui in ſ. 6. lib. ſuper eius data.

c ¶ Nouembris.] quare menſis iſte ſic denominetur, dicam inf. de reliqui. & vene. ſan. ſi dominum. ver. licet igitur.

d ¶ Pontificatus.] qui incepit Nonis: id eſt, quinto die Septembris: anno domini MCCCXVJ. qua die conſecratus fuit Benedictus & coronatus, licet prius fuerat electus ſeptima Augu. Et per hoc patet, ꝙ tardauerat mittere conſtitutiones has fere per xiiij. menſes poſt coronationem, & hæc eſt cauſa quare ſuperius ſe excuſauit. Io. And.

DE SVMMA TRINITATE, & fide catholica.

[Circa rubricas huius voluminis nõ continuãdas, repete quod not. cod. ut lib. 6. qđ etiam hic fortius locum habet, cum hoc uolumen nõ emanauerit ſub nomine libri, ut in prooemio dixi. Et licet hac rõne uiderentur conſtõnes Gregorianæ cõpilationis & Sexti allegandæ in hoc uolumine ſecundum ſuas materias, prout ſup. & infra omnes tamen allegabo, vt ſupra ex quo in altera illarum compilationum hæc inſeri non mandatur. Ioan. And.

Fidei catholicæ.] Prima gloſſa ſufficere poteſt pro caſus figuratione. No. quod Eccleſia dr̃ mater noſtra, ſcilicet ratione principij inſtitutionis: nam vberibus ſuis nos nutrit. 2. q. 2. ad Romanam 2. & in ea renaſcimur

naſcimur per baptiſmum & ſacramentum. 12. q. 2. qui abſtulerit. Not ꝙ cõfeſſio fidei dẽt eſſe firma. in ver. firmiter. & aperta in verbo, aperte. Ad primum, eo. tit. firmiter. Ad ſcḋm, eſt illud ad Romanos. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore aũt cõfeſſio fit ad ſalutem, ad hoc 21. q. 3. nolite. Zabar.

1. Cor. 3. Nota ꝙ ſtatim tẽpore conceptionis Chriſti, fuit perfectus homo, & fuit anima rationabilis ſibi infuſa: quia fuiſſet incongruum filium Dei aſſumpſiſſe corpus non formatum: ꝓ hoc facit gloſſa in verbo, vnigenitum, & allegat Ariſtotelem in 1 phyſicor. vbi dicit, Fruſtra fit ꝑ plura, quod poteſt fieri per pauciora. In alijs autem à Chriſto non infunditur anima ſtatim cum fit conceptio: ſed oportet ꝙ prius recipiat fœtus alimentum, & quod recipiat ſuam dilationem, & extentionem membrorum, vt ſic diſponatur ad animã recipiendam. Et dr̃ ꝙ in fęmina expectatur per 80 dies à conceptione embryonis: in maſculo vero. 40. dies, vide gl. in verbo, vnitas. Et in Decreto 5. di. ſ. j in gl. ſi No. ꝙ corpus Chriſti erat paſſibile: quare poterat pati frigus, calorem famem, ſitim, & omnes alias pœnalitates humanas, præter ignorantiam & peccatum, & ſi ipſe non fuiſſet mortuus in cruce, ad vltimum ſenio defeciſſet. De hoc habetur in gl. in verbo, paſſibile, præſentis decret.

tholicæ [a] fundamento [b] præter quod (teſte Apoſtolo [c]) nemo poteſt aliud ponere, firmiter inhærentes, aperte cum ſancta matre Eccleſia confitemur, vnigenitum [d] Dei filium [e] in his omnibus [f], in quibus Deus pater exiſtit [g] vnà cum patre æternaliter [h] ſubſiſtentem, partes noſtræ naturæ ſimul vnitas [i] (ex quibus ipſe in ſe verus Deus exiſtens, fieret [k] verus homo) humanum videlicet corpus paſſibile [l], & ani-

[Prima gloſſa ſummat & diuidit.]

a ¶ Fidei catholicæ.] Summa huius concilij hæc eſt: Fatetur cõſilium vnicũ Dei filiũ in eſſentia Dei æternaliter ſubſiſtẽtem, verum corpus humanũ aſſumpſiſſe de Virgine: & in eo paſſum: & iam mortuum lãcea perforatum: approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangeliſta Io. Secundo reprobat & hæreticã iudicat doctrinam, q̃ habet ꝙ ſubſtãtia animæ rationalis ſeu intellectiuæ, vere & per ſe humani corporis nõ ſit forma. Tertio aſſerens confitendũ vnũ baptiſma, ſicut vnũ Deũ, & vnã fidẽ, approbat opinionẽ, q̃ habet per illud conferri ẽt paruulis quoad habitum informantẽ gratiam & virtutes. Partes patent. Scḋa: ibi, (Porro.) Tertia, ibi, (Ad hoc.) Itẽ hæc prima pars facit tria, primo fatetur æternam diuinitatem Chriſti: Secundo veram humanitatem ipſius: Tertio ipſius paſſionem & mortem: & figuram inducens ordinem approbat, quẽ de plagis Chriſti ponit Euangeliſta Ioannes.

b ¶ Fundamento.] quod eſt Chriſtus.

c ¶ Apoſtolo.] 1.] ad Corinth. 3. & concor. 1. q. 1. cum Paulus, de presby non bap. c. fin.

(Glo. ſeq. probat per rationem Anſelmi, Dei filium vnigenitum.)

d ¶ Vnigenitum.] vt dixit Anſelmus: In ſancta trinitate quãtum libet paruũ inconueniens eſt impoſſibile: ſed ſi pater alium filium genuiſſet, ille per oĩa ſimilis eſſet iã genito filio: & cum iam genitus filius ſit verbum, reliquus eſſet verbũ: & ſic eſsẽt in deitate duo verba: ſed cum vno Dei verbo omnia perfectiſſime dicantur & creantur, aliud ſuperfluum & nugatorium fuiſſet: nam duorum ad idem ſuffragantium quorum vnum ſufficit, alterum ſuperfluum eſt: quod nõ eſt in deitate poſſibile: & Philoſophus. j phyſicorum. Fruſtra fit per plura, quod põt fieri per pauciora. Ioan. And.

1 Ad hãc gloſſam vide Magiſtrũ, & ibi Theologos ſcholaſticos lib 4. ſen. diſt. 8. & Bea. Th. 1. par. in multis q̃onibus.

e ¶ Filium.] de ſpirituſancto & eius æterna proceſſione. ſup. eo. fideli lib 6.

f ¶ Omnibus.] per hoc 1 comprehendit immẽſitatem, incõmutabilitatẽ, incõprehenſibilitatẽ, omnipotẽtiã, & ieffabilitatẽ. Itẽ eſſẽtiã, ſubſtãtiã, ſeu naturã, de his omnib: ſup. eo. firmiter. in princ. Et in diuinis hęc tria vltima repetim' ad maiorẽ expreſſionẽ. Si. n. ad diuinã eſſentiã habeatur reſpectus quaſi matematice, id eſt, abſtracte, non reducta conſideratione ad perſonas, ſic eſt eſſentia. Si cõſideretur concrete habito reſpectu ad perſonas, ſic eſt ſubſtantia: quia in qualibet perſona ſubſtat, & eſt tota. ſup. eo damnamus, ver. nos aũt. Si vtroq; modo: quaſi in cõſideratione vniuerſali, ſic eſt natura: q2 naturale eſt diuinæ eſſentię quod ſit vna, & ꝙ i ea ſint ꝑſonæ: ſimplex tñ eſt impartialis & indiuiſibilis.

g ¶ Exiſtit.] dãnati ſũt ergo Bonoſiani 2, qui Chriſtũ dicebãt nõ ꝓpriũ, ſed adoptiuũ filiũ Dei. 24. q. 3. quidã ver. ſi. Bonoſiani. & de hoc de cele. Miſ. in quadã.

2 De horũ dãnatione frequens fit mentio ab Iun Papa j epiſtola. 21. & 22.

[Glo. ſeq. ponit errorem Arianorum & ipſorum motiuum, cui reſpondet.]

h ¶ Aeternaliter.] Ariani 3 negauerũt filiũ coæternũ patri. 15. diſt. c. 1. 24 q 3. quidã ver. Ariani. & arguebãt ſic: omne quod natum eſt, principiũ habet: ergo filius qui natus eſt, principium habuit, & eſſe cœpit. vñ dicebat Arianus: ſi filius eſt, natus eſt; ſi natus eſt, ergo tp̃s fuit ꝙ nõ erat filius. Sed vt ꝫ cum dicit Ambroſius li. 1. de trini. c. 5. idem poſſet dicere de Deo, ꝙ ſi cœpit eſſe pater, ergo primo fuit Deus, quàm pater, & fuit tp̃s quo non erat pater: ſed cum ex hoc ſequeretur eũ mutabilem primæ generationis acceſſione mutatum, hoc dicere amentia eſt: ſemper. n. fuit pater, ſemper & filius: nam ex vi correlatiui, poſito vno ponitur & reliquum. Dicebat ergo Aug. lib de fide, ad Petrum c. 2. ſi Dei filius virtus & ſapiẽtia Dei eſt, nec vnquam fuit Deus ſine virtute & ſapiẽtia: Dei ergo filius coætern' eſt Deo patri. Primum probat Apoſtolus 1. ad Cor. 1. & habetur 37 diſt. §. hinc ẽt. Ergo dicit Greg. & Aug. ꝙ ſicut ſplẽdor, qui gignit ab igne, coęternus eſt illi, & eſſe coęternus, ſi ignis eſſet ęternus: ſic eſt intelligendum ex Deo natum eſſe ſempiternum, vt ſit patri fili' coęternus, & hoc ꝓſequit magiſter ſniarũ lib. 1 diſt. 9.

3 De Ario & eius cõdãnatione facta in cõcilio Nicæno, vide latiſſime per Nicephorũ li. 3. hiſtoriæ eccleſiaſticæ, c. 5. & multis ſequen.

i ¶ Simul vnitas.] dicunt theologi 4 quod in inſtanti conceptionis perfectus fuit hõ, & fuit anima rationalis infuſa: tum ꝑꝑ infinitam virtutem agentis. ſ. ſpiritusſancti: tum quia incongruum fuiſſet filium Dei corpus aſſumpſiſſe niſi formatum. In alijs autem non infunditur niſi organizato embryone, & bene habilitato ad ipſam recipiendam. de hoc 32. q. 2. quod vero, quod dicunt quidam fieri per differentiam ſexuum à 40. vel 80. die à conceptione embryonis, de hoc 5. diſt. §. 1 de purifi. poſt partum. c. vnico.

4 Vid̃ Magiſtrũ & Theologos lib 3. ſen. di. 2. & B. Th. 3 par. q. 6. ar. 3. & 4.

K ¶ Fieret ver' hõ.] cõcor. ſ. eo firmiter. ver. & tandẽ, ibi, verus hõ factus eſt, & conſidera verba: non. n. fuit Chriſtus cõpoſitus ex deitate & humanitate, nam ſimplicitas deitatis nullã recipit cõpoſitionẽ, vt ibi ſatis not. in prio. Et qḋ ibi dr̃, Chriſtũ fuiſſe cõpoſitũ: verũ eſt reſpectu humanitatis, q̃ fuit cõpoſita ex aĩa rõnali & humana carne, vt ibi, & hic: & ſ. de hęre. cũ Chriſt'. & vide quod not. de conſe. diſt. 2. hoc eſt ꝙ dicimus.

[Glo. ſeq. primo exprimit quomodo corpus Chriſti fuit paſſibile. Secundo, quare, tres cauſas reddens.]

l ¶ Paſſibile.] intantũ ꝙ (vt dicit Aug.) omnes defectus 5 noſtros aſſumpſit filius Dei præter ignorantiã & peccatũ, de hoc 3. ſen. 15. diſt. licet igitur in aſſumptione ſui ipſius caro fuerit à ſpiritusãcto ab omnib. reliquijs peccati mundata 6, vnde Angelus ad Virginẽ, Luc 1. Spiritusſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obũbrabit tibi: ꝙ ex te naſcetur ſanctũ, vocabitur filius Dei: tñ vt dicit ipſe Aug. Si in cruce mortuus non fuiſſet, ad vltimum ſenio defeciſſet, frigus ergo, calorem, ſitim, & alias humanas pœnalitates pati poterat, & ſic habuit corpus paſſibile. Fuit autẽ hoc congruum

5 Vide B. Th. 3. par. q. 14. & 15. vbi plene.

6 Expone ſano modo, mũdata, id eſt, immunis geni[illegible] libe[illegible]

mam [a] intellectiuam, ſeu rationalem [b], ipſum corpus vere per ſe & eſſentialiter informantem, aſſumpſiſſet ex tempore [c] in virginali [d] thalamo [e] ad vnitatem ſuæ hypoſtaſis [f] & perſonæ. Et quòd in hac aſſumpta natura [g], ipſum Dei verbum pro omnium [h] operanda ſalute, non ſolum affigi cruci [i], & in ea mori [k] voluit: ſed etiam emiſſe † iam ſpiritu perforari lancea ſuſtinuit latus ſuum, vt ex inde profluētibus [l] vndis aquæ [m] & ſanguinis, formaretur vnica & immaculata [n], ac virgo ſancta mater Eccleſia coniunx Chriſti. Sicut [o] de latere primi hominis ſoporati [p] Eua ſibi in coniugium eſt formata [q]: vt ſic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui ſecundum Apoſtolum [r] eſt forma futuri) in noſtro nouiſſimo Adam, id eſt, Chriſto veritas reſpon-

congruum ꝙ noſtros defectus aſſumeret ꝓ iuſtitiā ſatiſfactionis, q̄ pro nobis faciēdā aſſumpſerat, vt ꝓ nobis perfecte ſatiſfaceret ꝑ pœnalitates carnis noſtræ. Itē ꝓ fidē incarnationis: ſine his n. pœnalitatib. humana natura hominibus nota non fuiſſet. Itē ꝓ exēplum patientiæ nobis præbendum ad tollerandas pœnalitates carnis humanæ.

a ¶ Animarum.] non ſpiritum vitalem tm̄. de cele. Miſ. in quadam, vbi pluribus auctoritatibus ꝓbat ꝙ hic ā vera anima dr.

b ¶ Rationalem.) non dicit ſenſitiuam vel vegetabilem tantum. de quib. inf. in parte proxima dicetur.

† Vide Guidonē Carmelitā in ſum ma de hę reſib. tit. de hære ſib. Petri Io. & eius ſequaciū, &c.

[Glo ſeq præmittit de duplici annorum computatione, & quęrit quare tunc, & ſolutionē ctulat, deinde ſoluit.]

c ¶ Ex tempore.] q̄d tempus ſatis notum eſt. Et ab hac incarnatione computant quidam annos Domini. 23. diſt. in nomine Dñi in princ. alij à natiuitate, & de hoc in Spe. de inſtr. edi in 1. col.

1 De hac dubitatione vid̄ omnino B. Th. 3. parte q. 1 ar. 5. & 6. vbi pleniſſime.

Dubitari 1 poſſet de tpe incarnationis quare tunc & non prius, vel tardius: canoniſtæ dicunt ſatis eſſe dicere cum Paulo, O altitudo diuitiarū. &c ad Roma. xj. in fi. de pæni. diſt. 4. ſi ex bono circa princ. verſ. cur ergo nam & in ptāte miſerentis eſt qñ & quantum miſereri velit. facit de pæ. diſt. 2. ſi. n. inquit. vltra mediū. verſi. ſicut, & quod not. qui cle. vel vo c 2. Dicunt tñ theologi, ꝙ certū eſt non fuiſſe conueniens ante peccatū Deū incarnari, cū opus incarnationis principaliter ordinetur ad obligationē peccati. & vt dī Lucæ 5. Non ſanis, ſed infirmis opus eſt medico; nec venit vocare iuſtos, ſed peccatores 2. q. 1 multi. de pæn. di. 1 libēter. Itē nec fuit cōueniēs ſtatim poſt peccatū Deū incarnari: cū. n. ex ſuperbia peccatū ꝓueniſſet, ſic liberādus erat hō, vt humiliat⁹ recognoſceret ſe liberatore indigere: ꝙ magno cōſilio Dei actū fuit, vt cognita ſui infirmitate hō clamaret ad medicū, & gr̄æ poſceret auxiliū. Ad finē vero ſæculi nō debuit differri, vt de imperfectione humanę naturę per incarnationē perueniret gradatim ad perfectionē gloriæ in fi. ſæculi. Item fuit ęquū poſt datā legem Moſaycam & propheticā, q̄ multi ſpernebant, iuſtificari Deo genus humanū ꝑ incarnationē & tpꝰ gratiæ, q̄d ſi dilatū fuiſſet ad fi. ſæculi, forſan reuerentia & notitia Dei, & morū honeſtas in terris fuiſſet abolita. fuit ēt hoc conueniens ad manifeſtandā diuinā virtutē ſaluantem per fidē preteriti, præſentis, & futuri, vt not. Ber ſup. eo. tit. ſup rubrica.

[Glo. ſequens quærit quare de Maria voluit incarnari, & non de alia, & tres rationes reddit.]

d ¶ Virginali.] quare de Maria virgine, & non de alia uoluit incarnari? Dicūt ſancti, ꝙ ſicut ex ſuperbiſſima natus eſt morbus, ſic per ꝯtrium ex humillima inchoari debuit medicina: vñ verſo nomine Euę ipſi virgini dictū eſt, Aue. Luc. 1. Itē ſicut ad ſūmā humilitatē Dei fili⁹ voluit incarnari, ſic ſūme humilē eligere voluit, in qua & à qua tāta deberet humilitas īchoari; vñ ipſa in cātico ſuo dicit ibidē, Reſpexit dñs humilitatē ancillæ ſue. Tertio, qa (vt q̄dam refert hiſtoria 2) prima ipſa fuit q̄ virginitatē Deo obtulit, vñ qa nouū doni gen⁹ obtulit, nouo & inaudito dono debuit honorari. In ꝯiugiꝰ aūt Ioſeph ꝯſenſit inſtinctu ſpiritus ſancti ad celādū myſteriū, q̄d dic vt 37. q 2. c. 2. ver. ſi. & c inuēta.

2 Vide B. Aug. in libro de ſā virginitate. & B. Th. 3. par. q. 28. ar. 4.

e ¶ Thalamo.] ideſt cubiculo vel vtero.

f ¶ Hypoſtaſis.] Græci eodem modo vtuntur hoc nomine hypoſtaſis 3, quo nos vtimur hoc nomine perſonę, de hoc nomine 1 ſen. 23. & 25. diſt. hypoſtaſis autē componitur ab hypos, quod eſt ſub, & ſtaſis, quod eſt ſtatus vel ſtans. & dicitur hypoſtaſis ſubſtātia intellectiua ſine forma: ſ primordialis materia, & dr̄ quaſi ſubſtans: quia habet ſubſtare omnib. accidentibus, & oīa accidentia ad ſe recipit, à nullo tamen informatur ſecundum Hug.

3 Vide B. Th. 3. par. q. 2. art. 3. vbi plene de hypoſtaſi.

Gen. c. 2.

g ¶ Natura.] ſ. vera humana. Ioan. An.

h ¶ Omnium.] quo ad ſufficientiam; ſed quo ad efficaciam ꝓ prædeſtinatis tātum. de hoc de conſe. diſt. 2 ſemel 2.

Rom. c. 5.

[Glo ſeq. de cruce tria præmittit, ponēs quattuor quare Chriſtus crucis mortē elegit, ſubdēs de quadruplici ſpecie lignorū de quadruplici ſpecie lignorū ipſius.]

i ¶ Cruci.] In huius paſſionis memoriam videmus in ſingulis particularibus eccleſijs depictā crucem in ſummum erigi, celebramus ēt feſtum inuentionis ipſius, de conſe. diſt. 3. crucis. Dicit Aug. Crux quæ erat ſupplicium latronum, nunc tranſit ad frontes Imperatorum. ſi tñ honorem Deus contulit ſupplicio ſuo, quātum cōferet ſeruo ſuo! Inter alia fuit quadruplex cauſa, quare Chriſtus crucis 4 mortem elegit. Primo, vt in illa pendens in aerę ſe inter Deum & hominem mediatorem oſtenderet: & ſic not. 1. ad Timoth 2. & 10. diſt. quoniam. Secundo, vt damna, quæ obuenerāt per lignum primis parentib. ventum, per lignum crucis reſtauraret. Tertio, vt diabolū qui per lignum vincebat, per lignum ſuperaret; & hæc duo Gregorius exprimit in præfatione de cruce, Qui ſalutē humani generis, &c de qua de conſe diſt. 3. inuenimus, & ī. de reli. & vene. ſan. ſi Dñm. ante mediū. Quarto, vt euidenter oſtenderet, pro quib. reſtaurādis patiebatur, ſ. pro ſuperis angelorū ruinis replendis: pro iuſtis de limbo educendis: pro amicis colligendis & adiunādis: pro inimicis reconciliandis. Primum deſignatur per brachium ſuperius. Scd̄m per inferius. Tertiū per dextrū. Quartū per ſiniſtrū. Fertur ēt crux quattuor genera lignorū habuiſſe, ſ. cedrum in ſtipite: palmam in palo ꝑ longum: cupreſſum in ligno ex tranſuerſo: oliuam in tabula ſuper crucē loco quarti brachii. & dat̄ verſus.

4 Plures cās cur Chriſtus mortem Crucis pati debuerit, refert B Tho 3. q 46. ar. 4.

Ligna crucis, palma, cedrus, cupreſſus, oliua.

Et quomodo proprietates lignorum bene conueniāt, inſtant theologi, quod omitto.

k ¶ Mori.] de conſecr. diſt. 2. timorem.

l ¶ Profluētibus.] ſeparatim de hoc de cōſecr. di. 2 c. 1.

m ¶ Aquæ] & fuit vera aqua, de quo ſatis de cle. Miſ. in quadam, & fuit aqua regenerationis, & ſanguis redemptionis, vt ibi.

n ¶ Et immaculata.] ad Epheſios 5 ante finem.

o ¶ Sicut.] ponit figuram, quam etiam inducebat Hoſtienſis de celeb. Miſ. in quadam. ver. per hoc.

p ¶ Soporati.] ergo dormitio Adæ & mors Chriſti cōueniunt in figura, ſicut conueniunt in figura vigilans & viuēs: ſi de latere ergo viuētis debuiſſet formari ꝯiux, econtra de latere vigilantis fuiſſet Eua formata.

q ¶ Formata.] Geneſis 2.

r ¶ Apoſtolum.] ad Roma. 5. poſt medium.

[Gloſſa

[Glo.ſeq. exponit ſecundum Greg. figuras quattuor
Euangeliſtarum.]

¶ Ezechiel.] 1.c.& 17.in prin.Io.Gregorius in 4.hō.
ſuper Ezechielem de viſione quattuor animaliū habē
tium facies diuerſas, ſcilicet hominis, leonis, bouis,
& aquilæ.dicit, ꝙ iu-
e ꝑ hominē figura-
ur: Matthæus: quia
cœpit ab humana ge-
neratione. Marcus ꝑ
leonem: quia cœpit
à clamore in deſerto.
Lucas per vitulum:
quia cœpit à ſacrifi-
io. Ioan. vero digne
per aquilam: quia cę
pit à diuinitate Chri-
ſti. Sicut enim aqui-
la cunctis auibus al-
tius volat, & irreuer-
beratis oculis ſolis ra
dios intuetur; ſic iſte
altius cæteris aſcen-
dit, qui dicēs, In prin
cipio erat verbum, &
verbū erat apud Deū,
& Deus erat verbum:
ſum in ipſam diuini-
tatis ſubſtantiam in-
tendit, quaſi more a-
quilæ oculos fixit in
ſolem.

¶ Dixit] 19. diſt.c.
..ad finem. Et ad lit-
terā hic ponitur tex-
tus Euangelij, quem
gloſſare nō eſt meum.

¶ Sanctorum pa
trum.] ſcilicet Aug.
ſuper Ioan. ſermone
120.& 15.de ciui.Dei.
c. 26. ipſe & Amb.ſu-
per epiſtola ad Rom & Theophyl.ſuper Ioan.

deret. Hæc eſt, inquam ueritas illius prægrandis aquilæ uallata teſtimonio, quam propheta uidit Ezechiel [a] animalibus cæteris Euāgelicis tranſuolantem, beati Ioannis uidelicet Apoſtoli & Euāgeliſtæ, qui ſacramenti huius rem geſtam narrans & ordinem in Euangelio ſuo, dixit [b]: Ad Ieſum autem cū ueniſſent, ut uiderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed unus militum lancea latus eius aperuit & cōtinuo exiuit ſanguis & aqua: & qui uidit, teſtimonium perhibuit, & uerum eſt teſtimonium eius: & ille ſcit, quia uera dicit, ut & uos credatis. ¶ Nos igitur ad tam præclarum teſtimonium ac ſanctorum [c] patrum & doctorum [d] communem ſententiā Apoſtolicæ cōſiderationis (ad quam dumtaxat [e] hæc declarare pertinet) aciem conuertentes, ſacro approbante concilio: Declaramus, prædictum Apoſtolum & Euangeliſtam Ioannem rectum in præmiſſis factæ rei ordinem tenuiſſe: narrando, quod Chriſto iā mortuo unus militum lancea latus eius aperuit.

¶ Reprobat & hæreticum iudicat doctrinam, quæ habet, quod ſubſtantia animæ rōnalis ſeu intellectiua, vere & per ſe humani corporis nō ſit forma. Ioan. And.

¶ Porro [g] doctrinā om

¶ Porro.] Caſus. Hæc eſt ſecūda pars, in qua tangitur ꝙ dicebant aliqui animā intellectiuā ſeu rōnalē ſeu ſubſtantiā animæ rōnalis non eſſe formā vere, & per ſe humani corporis. Et opinionem iſtorum ſic dicentium dicit Clemens erroneā, & cōtra veritatē: & dicit eos eſſe hæreticos, q talem opinionē pertinaciter ſubſtinere voluerint. [Porro,] pro ſed, ſed nos reprobamus omnem doctrinā, ideſt, reprobamus omnes qui dant talē doctrinā aſſerentem, ideſt, affirmantē: temere, ideſt, fatue, a ſt ēt non ſolū reprobamus doctrinā vel poſitionē aſſerētem, ſed etiā vertentem in dubium, ideſt, reprobamus illos q dubitant ꝙ ſubſtantia animæ rationalis ſeu intellectiuæ non ſit forma vere ac per ſe humani corporis: talē opinionē reprobamus vt erroneam ac veritati inimicā, & fidei catholicæ: Diffinientes, ideſt, determinātes. ſ. nos Clemens, vt veritas fidei ſyncerę. i. integrę. nota. i. manifeſta & cognita ſit cunctis, ideſt, omnib. hominibus. ac etiam ne ſubintrent aditus vniuerſis erroribus; ꝙ ſi quis deinceps. i. amodo prçſumpſerit aſſerere, ideſt, affirmare, defendere, ſeu tenere pertinaciter, ꝙ anima rationalis ſeu intellectiua nō ſit forma humani corporis ꝑ ſe & eſſentialiter, talis ſit cēſend' i. iudicandus tanquā, ideſt, ſicut hæreticus Not ꝙ iſta dictio, præcludatur, ī. poſita, eſt compoſita de præ, & cludo, cludis. Vnde antiqua dicebant cludo cludis; ſed moderni dicunt claudo, claudis. Et pōt cōponi ſm antiquitatem concludo concludis, excludo excludis, & pręcludo præcludis. Et qđ dicitur inter præcludatē aditus, ideſt claudatur introitus ſeu via. ne de cætero homines dicant illam falſam opinionē. Et nota ſuꝑ dictione, porro: ꝙ porro eſt aduerbiū ordinis, ideſt, con-conſequēter. Porro etiā dr̄ certe, vel valde, vel longe, vel ſed, vel vtique. Not. in verbo, pertinaciter: ꝙ pertinax, cis, penultima correpta, ſed ꝓducta in genitiuo oīs generis, ideſt valde vel impudenter & ſine verecūdia tenens, durus, perſeuerans in ſua opinione, impudens, conſtans, irreuocabilis, indocilis, obſtinatus. Nā pertinax nullo modo vel doceri, ſed ſemper putat habere ſaniorem intellectū: ideo dicitur indocilis. Vnde pertinacitas, tis. i. aſſiduitas, perſeuerantia, impudentia: idem & pertinacia, ciæ. & ſm Papiā ꝑſeuerātia eſt in virtute, pertinacia in malo. Nota verbū temere, ꝙ eſt in principio: temere aduerbiū eſt, id eſt, ꝓſumptuoſe: ſtulte, ſine cauſa ſine conſilio. Itē verbum deinceps exponas, ideſt ab hodie in antea. & eſt aduerbiū tēporis vel ordinis, & deſinit in ps, & vt dicit Huguitio, cōponitur à de, & incepto. Nota. ꝙ veritas debet eſſe ſyncera, ideſt, non inuoluta. de ſent. ex com. à nobis 2. Et quid ſit veritas, not. Archi. eo. tit. c. vnico. li. 6. & de cōſecr diſt. 2. corpus Nota. in verbo, ꝑtinaciter, ꝙ ſola ꝑtinacia eſt q̄ facit hoīem hæreticū, đ quo i gl. Frā. Zab.

¶ Doctorum.] vt Thomæ 3. parte. q. 62. art. 5. Io. Scoti ſuper 4. ſent. Fertur etiam ꝙ tempore concilij cōgregati fuerunt ad hoc theologi doctores per Clementem, qui hoc tenuerunt.

¶ Duntaxat.] de bap. maiores. in princi. cum ſuis cōcord. Non obſtat 79. diſt. c. 2 vt ibi not.

Gl. ſeq. ponit litteram antiquam, & deciſionis cauſam, & illam exponit. Secundo quærit, quæſtionem fortificat, & illam tripliciter ſoluit.

¶ Aperuit.] ſequebatur in conſtitutione cōcilij etiā correcta, & in audientia publicata, vt dixi in proœmio, ꝙ textus Matthei, qui dicebat̄ in quibuſdam libris antiquis ſub alio ordine hoc narrare ꝑ Anticipationē intelligi & exponi debebat: Et hoc remouit Ioānes forte ex eo ꝙ ille textus in Matthæo cōiter nō habet. Et anticipatio dr̄ ab ante & capio, cū. ſ. antecapit vel ponitur poſtponendū. ī. de reſcri. cām. Sed q̄ritur quid valet ad fidem hoc diſputaſſe, qđ hic dr̄ de hoc ordine? Sine dubio cōiunx Chriſti Eccleſia, q̄ regenerat à Deo genitos, ita formari poterat ꝑ plagam & vndas fluentes Chriſto viuente, ſicut Chriſto mortuo: nec in hoc diſputatio hæc reſpicit fidē. Sed opinio hic dānata detrahit miraculo: euidentius enim fuit miraculū hoc de corpore mortuo, quā de viuo manaſſe. Itē detrahit figuræ hic poſitæ, vt ī. dixi. Item detrahit fidei Ioan. Euangeliſtæ, qui vltimus Euangeliū ſuū ſcribens notabiliter expreſſit hunc ordinem, & his reſpectibus concilium hunc ordinem approbat.

¶ Porro.] Secunda pars, quæ duo facit: Primo quandam opinionem reprobat: Secundo illam pertinaciter tenentes hæreticos iudicat.

† Vide cōc Lateranē ſub Leone x. ſeſ. 4. in decreto incip. Apoſtolici regiminis.

a ¶ Poſi-

a ¶ Poſitionem.] vtuntur theologi & artiſte hoc verbo. quo etiam nos vtimur. de confeſ. c. 1. vbi de hoc ſatis lib. 6. fatetur autem quis & credit id quod ponit. de iureiur. c. vlt. eo. lib.

b ¶ Indubium.] de hæreticis, dubius.

[Glo. ſeq primo excludit animarum dubium, declarãs quare de illa dubitatur. Secundo ꝓbat opinionem hic approbatam tribus rationibus, exprimens duo propter quę contraria opinio eſt hæretica. Tertio reſpondet ad quattuor rationes opinionis contrariæ.]

nem ſeu poſitionem a temere aſſerentem, aut vertentem in dubiũ b, quod ſubſtantia animę rationalis, ſeu intellectiuæ c, vere ac per ſe humani corporis non ſit forma: velut erroneam, ac ueritati ca-

c ¶ Intellectiuę.] de ſenſitiua enim & vegetatiua nõ fuit opinio: ſenſitiua enim qua ſentimus ꝑ ſenſus corporeos, certũ eſt ꝙ corrumpit̃ corpore corrupto: & ſic nõ põt dubitari quin ſit corporis forma. Idẽ de vegetatiua, qua vegetamur, nutrimur, & augm̃ ſumimus. In prima cõicamus brutis, in ſecunda etiã plantis. Sed de intellectiua 1 vel rõnali fuit ꝯria opinio, quę pcipue fundabatur ſup rõne ꝑdicta. Cũ em vniri, non dico accidentaliter, ſed per ſe & eſſentialiter ſit inſeparabiliter vniri: ergo forma nõ põt eſſe ſine materia propria. ſed aĩa intellectiua cũ ſit incorruptibilis remanet corrupto corpore, corpori nõ vnita: ergo nõ vnitur corpori vt forma ꝑ ſe & aſſentialiter. Sed anteq̃ huic inductioni rñdeã, eſt ſciendũ ꝙ opinio hic approbata pro qua facit de celebr. Miſ. in quadã. ſic probat̃ ſm Philoſophũ viij. Metaph. Differẽtia ſumit̃ à forma rei, ſed differẽtia cõſtitutiua hominis eſt rõnale, quod de homine dicitur rõne animæ intellectiuæ: ergo ipſa eſt hominis forma. Itẽ demonſtrat̃ ex rõne ſpeciei humanę: natura enim rei oſtenditur ex ipſius operatione: ꝓpria vero operatio hominis, inquantũ homo, ẽ intelligere: oportet ergo ꝙ ſortiatur ſpeciẽ ſm illud quod ipſius operis eſt principium: ſortitur autem ſpeciem unumquodq; per propriã formã, ex quo relinquit̃ ꝙ principiũ intellectiuũ, vel aĩa intellectiua ſit propria hoĩs forma. Sed aduertendũ, ꝙ quanto forma eſt nobilior, tanto plus dominat̃ materiæ corporali, & minus ei immergitur, & plus eã excedit ſui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quã forma metalli: ſenſibilis, plꝰ quã vegetabilis: intellectualis ergo in nobilitate vltima intantũ excedit in homine materiã corporalẽ, ꝙ hẽt aliquã operationẽ & virtutẽ, in qua corporalis materia non cõicat: q̃ virtus dr̃ intellectiua. Demonſtrat etiam id Ariſto. 2. de anima. quia id quo primũ aliqd operatur eſt forma illius, cui operatio attribuitur: ſicut quo primo ſanatur corpus, eſt ſanitas; quo primo ſcit aĩa, & ſcientia: ſanitas ergo eſt forma corpus, & ſcientia forma eſt animæ ad corporis vnionẽ. Secũdo inducebat id qđ dicit Philo. 3. de anima anima ergo eſt forma corporis, & ſcientia eſt forma animæ. Certũ eſt aũt ꝙ primũ quo viuit corpus, eſt anima: & cũ vita manifeſtetur ſm diuerſas operationes in diuerſis gradibus viuentiũ, id quo primo operamur vnũquodq; illorũ operũ vitæ, eſt anima. Anima enim eſt quo primo nutrimur, ſentimus, & mouemur ſecundũ locũ: ergo ſimiliter id quo primo intelligimus: ſiue dicatur itellectus, ſiue anima intellectiua, eſt forma corporis. Et hoc negãs oportet ꝙ inueniat quomodo iſta actio ei conueniat, experitur em̃ quiſquis ſeipſum eſſe q̃ intelligit. Attribuit̃ aũt actio alicui tripliciter, vt patet. 5. Phyſico. aut ſecũdũ ſe totũ, ſicut medicus ſanat: aut ſm partẽ, ſicut homo videt per oculũ: aut per accidẽs, ſicut dicimus quòd album ædificat: quia accidit ædificatori eſſe album. Cum ergo dicimus Andream intelligere, certum eſt hoc ſibi non attribui ꝑ accidẽs cũ hoc inquantũ eſt homo de ipſo eſſentialiter ꝑdicetur: ergo aut oportet dicere ꝙ intelligat ſm ſe totũ, ꝙ etiam poſuit Plato dicens hominẽ eſſe animã intellectiuã: aut dicere oportet ꝙ intellectus pars ipſius animæ. primũ ſtare nõ põt: q̃a idẽ ipſe homo eſt qui percipit ſe intelligere & ſentire: ſentire vero nõ põt ſine corpore: vnde oportet animã ſenſitiuã eſſe aliquã hominis partẽ, relinquitur ergo ꝙ intellectus quo Andreas intelligit, ſit pars ipſius Andreæ, ita ꝙ intellectꝰ aliquo mõ ipſi corpori vniatur. Et licet alii qui dixerint hanc vnionẽ eſſe per ſpeciẽ intelligibilẽ: quæ duplex habet ſubiectum, intellectum poſſibilẽ & phantaſmata: alij quòd intellectus vt motor vnitur corpori: quod vanũ eſſe patet multis rationib. & iſtę duæ ſufficiant. Intellectus nõ mouet corpus niſi per appetitũ: cuius motio præſupponit operationẽ intellectus: Nõ ergo ideo intelligit A. quia mouetur ab intellectu, ſed potius ecõtrario quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. cõcluditur ergo ꝙ vnitur vt eſſentialis forma. Itẽ ſi anima intellectiua ſe haberet vt motor, certũ eſt ꝙ nauis põt eſſe ſine nauta, qui ſe habet ad eam vt motor: ergo ẽt poſſet eſſe ꝙ Chriſtus corpus humanũ ſine aĩa ſumpſiſſet: quod eſt contra fidẽ ĩ. eo. ca. & ĩ. eo. firmiter. Cũ ergo principaliter incarnatio ordinetur ad ſalutẽ aĩæ, inutilis fuiſſet incarnatio, ſi aĩa non eſſet eſſentialis corporis forma. Et per hoc vides rationem quare opinio hic damnata iudicatur hæretica: quia eſt ꝯ fidẽ incarnationis. Eſt ẽt contra fidem reſurrectionis: habet enim fides ꝙ reſurgemus cũ corporibus, q̃ nũc geſtamus, vt patet eo. tit. c. firmiter. in ſ. 1. partis. ſed ſi anima non eſſet eſſentialiter forma corporis: ad q̃d reſurgerent corpora, non videamus. Tenentes opinionẽ hic reprobatam, primo inducebant qđ in principio dixi. Ad qđ rñdetur ꝙ ſm ſe conuenit animę corpori vniri, ſecundum ſe conuenit corpori leui ſurſum eſſe, & ſicut leue manet cũ à loco proprio fuerit ſeparatum cũ aptitudine & inclinatione ad proprium locũ, ita anima humana manet in ſuo proprio eſſe cũ fuerit à corpore ſeparata habens aptitudinẽ & inclinationem naturalem ad corporis vnionẽ. Secundo inducebant qđ dicit Philoſophus 3. de aĩa. ꝙ intellectus eſt ſeparatus, & ꝙ nullus corporis eſt actus: ergo nõ vnitur corpori vt forma. Sed dic ꝙ Philoſophus intelligit ſeparatũ: q̃a intellectus nõ eſt virtus alicuius organi corporalis, ſicut virtus viſiua oculi: conſtat etenim ꝙ intelligere nõ eſt actus, qui poſſet exerceri ꝑ aliquod organũ corporale ſicut viſio, ſed eſt in materia inquantũ ipſa aĩa cuius eſt hæc virtus eſt hominis forma & terminus generationis humanæ. Et ꝙ ſit in materia probat̃ 2. Phyſico. quia homo generat hominẽ; dr̃ ergo aĩa intellectiua ſeparata ſm virtutẽ intellectiuam, q̃ non eſt alicuius organi corporalis. Et ſic etiam rñdetur ad id qđ tertio dicebant, ꝙ ſi intellectus vniretur corpori vt forma, cũ omne corpus habeat determinatã materiam, ſequeretur ꝙ inellectus haberet determinatã materiam, & ſic non eſſet cognitiuus omniũ, quòd eſt contra rõnem intellectus. Sed dico ꝙ hoc procederet ſi virtus intellectiua eſſet actus organi corporalis: fateor enim ꝙ actus illos, viſus cum oculo, tactus cũ manu, & ſimiles bene oportet limitari ex materia: ſed cũ aĩa intellectiua his organis nõ vtat̃, limitationi non ſubiacet. Dicebant quãto ꝙ cũ aĩa ſit q̃d ſubſiſtens, & habeat eſſe ſm ſe, ergo alterius forma eſſe nõ põt: quia forma dat aliquid eſſe; & ſic eſſe formę non eſt ipſius formæ ſecundum ſe: anima ergo intellectiua habens eſſe ſuũ & ſuũ ſubſiſtens, nõ vnitur corpori vt forma. Ad quod rñdet̃, ꝙ anima intellectiua illud eſſe in quo ſubſiſtit, cõicat corporali materię ex qua materia & anima intellectiua ſit vnũ: ita ꝙ illud eſſe ꝙ eſt totius compoſiti, eſt etiam ipſius animę quod non eſt in alijs formis, quę non ſunt ſubſiſtentes. Et ꝓpter hoc anima humana remanet in ſuo eſſe deſtructo corpore: non aũt aliæ formæ. Curioſus qui hoc

1 De materia huius gloſſæ vide pleniſſime B. Th. citatũ ẽt in fine gloſſæ par. 1. q. 17. art. 1. & ibidẽ Caietanũ

Actio alcui tripliciter attribuit̃.

Rñſio ad quattuor rationes opinionis cõtrariæ.

tholicæ[a] inimicam fidei, prædicto ſacro approbāte concilio reprobamus, Diffiniētes, vt cunctis nota ſit fidei ſyncerae veritas, ac præcludatur vniuerſis erroribus aditus, ne ſubintrēt, quod quiſquis deinceps aſſerere, defendere, ſeu tenere pertinaciter[b] præſumpſerit, qđ anima rationalis ſeu intellectiua, non ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, tanquam hæreticus ſit cenſendus.

¶ *Aſſerens confitendum vnum baptiſma, ſicut vnum Deum, & vnam fidem, approbat opinionem, quæ habet, per illud conferri etiam paruulis, quo ad habitum, informantem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc[c] † baptiſma vnicum[d] baptizatos omnes in Chriſto regenerans, eſt ſicut vnus[e] Deus[f] ac fides vnica[g] ab omnibus fideliter confitendum[h] Quod celebratum in aqua[i], in nomine[k] patris, & filij, & ſpiritus ſancti, credimus eſſe tam adultis, quàm paruulis communiter perfectum[l] remedium[m] ad ſalutem.

¶ Verum, quia quantum ad effectum baptiſmi in paruulis, reperiuntur doctores quidā theologi[n] opiniones[o] cōtrarias habuiſſe: Quibuſdam ex ipſis dicentibus, per uirtutem baptiſmi paruulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non confer

† al. Ad hæc.

Pertinax quis dicitur.

hoc plenius diſquirere veller, videat in ſumma S. Th. parte 1 q 76. in prin. Ioan. And.
a ¶ Catholicæ.] fidei, quod ſequitur, & poſtpoſitū fuit vt euitaretur hiatus, quod proprie in Rhetorica dicitur eum vocalis eadem ſequitur vocalem.
b ¶ Pertinaciter.] pertinacia in malo, perſeuerātia in virtute: vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obſtinatus, & idem verbum inf. de vſur. ex graui. § penult.
c ¶ Ad hoc.] tertia pars, primo ponens de eſſe baptiſmi. Secundo de ipſius effectu. Ioan And.
¶ § Ad hoc.] Caſus. Hæc eſt tertia pars, quæ primo ponit de eſſe baptiſmi: Secundo, ponit de effectu ipſius. Et primo dicit, ꝙ omnes dēnt fideliter confiteri vnicum baptiſma, quod regenerat omnes baptizatos in Chriſto Ieſu, & tale baptiſma celebrat in aqua, in nomine patris & filij & ſpiritus ſācti Et credimus eſſe perfectum remedium ad ſalutem habendam, tam paruulis quā adultis. Et ſic extra caſum & pro caſu notemus, ꝙ baptiſma nos non generat, ſed bene regenerat: quia qn̄ generamur, habemus iam labem peccati originalis, quæ labes proceſſit à noſtro primo parente, ſed vt iſta labes nobis remittatur, habemus remedium ad noſtrā ſalutem. ſ. baptiſma, per ꝙ videmur eſſe renati: quia baptiſma nos regenerat in hoc ꝙ per ipſum labes originalis peccati nobis remittitur Et dr̄ peccatū originale: quia illud peccatū nos cōcomitatur a noſtra origine ſeu natiuitate: ita ꝙ ita cito ꝙ habem᷑ originē & ſumus geniti, ſumus in peccato, ꝙ dr̄ originale. Sed procedamus in caſu, ſed qa de effectu baptiſmatis doctores habuerunt varias opiniones: Nam quidā dicebant ꝙ per baptiſma culpa remittitur paruulis, ſed ꝑ hoc eis nō cōfertur gratia, niſi qn̄ decedunt i. qn̄ moriuntur: vel nō confertur eis paruulis gratia, niſi qn̄ perueniunt ad ætatem adultā, quę ætas eſt infra xxx. annos, & opinio iſtorū reprobatur. Alij dixerūt eꝫ quia per baptiſma culpa remittitur paruulis, & gratia infunditur eis, & ēt virtutes Et iſtā opinionē approbat: quia pariter omnibus baptizatis. ſ. tam paruulis q̄ adultis confertur gratia, & remittitur culpa: ſed gratia infunditur in paruulis quo ad habitum, q̄uis non quo ad vſum pro illo tēpore quo ſunt paruuli Vide textū aliqualiter ordinatum. [Ad hoc.] i. inſuper confitendum eſt ab omnibus fideliter baptiſma vnicū regenerans omnes baptizatos in Chriſto, ſicut nos confitemur ꝙ eſt vnus Deus. [Ac.] i. etiam vnica fides, quod ſ. baptiſma celebratum eſt in aqua, In nomine patris, & filij & ſpiritus ſancti: quia baptizans dēt accipere aquā, & proijcere ſuper caput illius qui vult baptizari, dicendo formaliter hæc verba, in nomine patris & filij, & ſpiritus ſācti. Et nos Clemēs credimus hoc baptiſma eſſe perfectum remedium ad ſalutē habendam tam paruulis, q̄ adultis i. cōiter omnibus. [Verum.] pro ſed: ſed doctores quidam theologi reperiuntur habuiſſe ꝯtrias opiniones quantū ad effectū baptiſmi, ſ. traditū paruulis: [Quibuſdam,] i. aliquibus ex ipſis, ſ. doctoribus, dicentibus culpā remitti ipſis paruulis ꝑ virtutē baptiſmi. Sed ipſi doctores dicebant eis paruulis gratiam non conferri: [Alijs.] ſ. doctorib. aſſerentibus, & dicentibus contra, ſ. ꝙ ēt culpa, quæ ꝑceſſit non ab ipſis, ſed à peccato primi parētis remittitur, & virtutes & gratia informans infunduntur ſ. in eis paruulis quo ad habitum: [Etſi,] i. quamuis non infundantur pro illo tempore quo ad vſum. [Ideo nos.] Clemens attēdentes, i. reſpicientes gn̄ralē efficaciā mortis Chriſti, quæ efficacia mortis applicatur pariter, tā paruulis q̄ adultis ꝑ baptiſma baptimatis, duximus ſecundā opinionem eligendā tamquam probabiliorem & conſonam dictis ſanctorum & doctorum modernorum theologiæ, quod ſ. ſecūda opinio dicit gratiam informantem conferri tam adultis quam paruulis in baptiſmo, & etiam virtutes infundi.
d ¶ Vnicum] quare ſic dicatur, habetur de conſ. diſt. 4 aliud. Ioan And.
e ¶ Vnus.] ad Epheſi. 4. habetur de hac triplici vnitate, & inf. de exceſ. prælā frequēs, ad finem. & inf de ſent. exc. c 1 & vt dicit Ambr. lib de trini. & exponit magiſter. 1. ſent. 24. di. circa prin cum vnum dicimus Deū, vnitas excludit numerū deorum, nec quantitatem in Deo ponit: qa nec numerus, nec quātitas in Deo eſt.
f ¶ Deus.] in hoc verbo ponit cām efficientē baptiſmi.
g ¶ Vnica.] licet ſpecie differat. quod dic vt not Ber. ſup eod. tit. ſuper rubric.
h ¶ Confitendum.] vnde in ſymbolo dicitur: Cōfiteor vnum baptiſma.
i ¶ In aqua] cauſa materialis.
k ¶ In nomine] cauſa formalis.
l ¶ Perfectum.] ſine pænitentia exteriori. de conſec. diſt. 4. ſine pænitentia.
m ¶ Remedium.] cauſā finalis Ioan. And.
n ¶ Theologi.] & canoniſtæ. de hoc de conſe. diſt. 4. nihil & c. paruuli.

1 Hāc hæreſim Pelagianis tribuit Augu. lib. de hæreſibus, cap. 88. tribuunt, etiā & alij.]

[Glo. ſe. q. dicto vnde oritur dubium, ponit de infuſione virtutum in baptiſmo duas opiniones, quas reprobat. & tertiam hic approbatam probat per figurā, rōnem oſtendens non obſtare vllū ex quinque impedire valentibus. Vltimo reſpondet duabus rationib. opinionis contrariæ, & remittit.]
o ¶ Opiniones.] Eſt ſciēdū ꝙ primo fuit opinio Donatiſtarū 1, ꝙ paruuli inutiliter baptizabātur, quæ reprobata eſt, & ad ipſorū rōnes reſpōſum eſt de baptiſ. maiores. Sed ibi dubium eſt relictū, an paruulis infundantur 2 virtutes & gratia: quod hic ſoluitur. Eſt ergo

2 De hoc dubio vide theologos lib. 4. ſent di. 4. & B. Th. 3. par. q. 69. art. 6.

hic

ri: Alijs econtra aſſerentibus, qđ & culpa eiſdẽ † in baptiſmo remittitur, & virtutes [a] ac informans [b] gratia infunduntur quo ad habitũ [c], & ſi non pro illo tẽpore, quo ad vſum. Nos autẽ attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti (quæ per baptiſma applicaẽ pariter omnibus [d] baptizatis) opinionem ſecundam, quæ dicit, tam paruulis, quam adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam, & virtutes, tamquam probabiliorem, & dictis ſanctorum [e], ac doctorum modernorũ theologiæ magis conſonam, & concordem, ſacro ap-

hic ſciendũ, ꝙ quorundã fuit opinio, ꝙ pueris nullo mõ dantur virtutes in baptiſmo, ſed ſolũ ab originali mũdanẽ; ſed poſtea qñ decedũt, vel qñ ꝑueniũt ad ętatẽ adultam eis virtutes infunduntur: ſi ſeruent innocentiam. Hanc cõiter theologi reprobant per id quod habeẽ Eccleſiaſtes 11. quod ſonat illud qđ habetur 25 diſt. qualis. in princ quare ſi pueris ante mortem non fuerint conceſſæ virtutes & gratia informans, in morte non conferẽtur, & ſic non ſaluabuntur, qđ eſt falſum. Error autẽ hui⁹ opinionis vr̃ fuiſſe ex ignorãtia diſcernendi habitum ab actu. Alij dixerunt ꝙ pueris dãtur virtutes & gratia: nõ tñ in ſeipſis, ſed in ſua radice, ſ. charactere ſacri: cuius virtute cum venerint ad perfectam ætatem. & cum perfectis organis ſolutæ fuerint potentiæ, cõſequentur gratiã & virtutes. Et Hug. videbatur miſcere hanc opinionẽ primæ de conſe diſt. 4 nihil. Sed ꝙ hoc eſſe nõ poſſit, patet quia ſi puer verteretur in furiam ante perfectã ætatem, potentię in eo non ſoluerentur, & ita numquam haberet virtutes explicite. Item ꝙ potẽtiæ ſint aliquo impedimento ligatæ, non impedit habitum, ſed actum: quia dormientes & vinolenti habitus habent, ſed ligatos. Tertia fuit hic opinio approbata, ꝙ uirtutes & gratia dẽtur in habitu ligato ꝑꝑ pueritiã: ſicut in dormiente ꝑꝑ ſomnum, ſed diſcedente pueritia inclinantur ad bene operandum: niſi aliquid ſpiritui ſancto reſiſtat: & habetur de hoc figura j. Regnũ. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis nõ potuit eis vti contra Goliam: Sic puer in baptiſmo armatus gratia & virtutibus, ꝑꝑ imbecillitatẽ illis vti non põt quo ad actum. Et ꝙ hoc ſit verum, patet quia cũ pueri ſicut adulti per baptiſmum efficiantur membra Chriſti, neceſſe eſt ꝙ a capite recipiant fluxũ, vel fructus gratiæ & virtutis: cuius influxionis nõ eſt impedimentum ex parte Dei, qui omnes vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timot. ij & ſup de baptiſ maiores, ver. abſit. Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi ſacramenti omnibus præſto eſt: & facit de conſec. diſt. 4 ſine pœnitentia. Nec ex parte ſacramẽti, ꝙ pro omnibus inſtitutum eſt, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores, ver. cum ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec reſiſtit, nec reſiſtere põt infuſioni gratiæ, nec curamus ipſius reluctantiã vel gemitum in baptiſmo. de conſecra diſt. 4 cum videmus, & c ſeq. Nec ex parte Eccleſiæ, in cuius fide ſaluatur, & quæ nulli claudit gremium, de hæret ſup. eo. lib. 6. nec aliquem decipit. 22 q. 1. de viduis. de dona per tuas. Huic autẽ opinioni 1 approbatæ, non obſtat qđ habitus virtutũ habilitat ad actum, ſed pueri non ſunt habiles ad agẽdum quæ ẽm vtirtutes ſunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptiſmo: Nã dico quòd habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatem, quæ eſt ex imperfectione potentię, nõ quæ eſt ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obſtat quod dr̃ in noua influentia, oportere, ꝙ recipiẽs vel influens aliter ſe habeat nunc quàm prius, ſed anima pueri baptizati non alio mõ ſe habet in inſtanti poſt baptiſmum q̄ prius, quia caret vtroque tempore vſu liberi arbitrij. Item nec Deus influens aliter ſe habet. Concluditur ergo, ꝙ pueri ẽt baptizati gratiam & virtutes nõ recipiunt. Ad quod rñdetur, ꝙ licet agens principale ſit immobile, agens inſtrumentale aliter ſe habet nunc q̄ prius ad puerũ: quia nunc & nõ prius baptizatur: ex quo ẽt ſequitur, ꝙ aliter ſe hẽt baptizatus; quia nunc & nõ prius impreſſus eſt character in ipſo. Item conſtat ꝙ ſine aliqua ſui immutabilitate Deus ſine ſacramẽto poſſet gratiã cõferre, vt patet in ſanctificatis in vtero, de renũ. niſi cũ pridẽ. in prin. Curioſus ẽt videre poſſet in Th. 4. ſent. di. 4. & in 3 par. ſummę, q. 61. & 69.

† al. ipſis

Gratia paruulis ꝑ baptiſmum cõfertur.

Salutem omnium optat Deus: vult .n. omnes ad agnitionẽ veritatis venire.

1 Ex hac gl. habes ꝙ baptizatis infundunẽ virtutes: Nã habilitaẽ animã in baptiſmo, ſed non corpus, cuius habilitas requiriẽ in operatio ne virtutũ. Zab.

a ¶ Virtutes.] de theologicis nõ eſt opinio ĩter modernos, ſed de moralibus ſic, vt inf. dicam dicunẽ ſũt virtutes quaſi virũ tuentes, & pręſeruantes à vitiis, de pęnit. diſt. 2. illa anima, & cap. ſeq. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ponit duas opiniones, ad primã tres rõnes inducens.]

b ¶ Informãs gratia.] hanc multi theologi dicunt eſſe idẽ cẽ in quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent eaſdem operationes, tum quia dicit Aug. 15 de trini. ca. 18 loquens de charitate. Nullum eſt iſto Dei dono excellentius. Sed omni dono diſtincto à gratia, ipſa gratia excellẽtior eſt, tum quia ſi ſic diſtinguerentur, poſſent à Dei virtute ſeparari, & ſic aliquis eſſet Deo gratus, ſed nõ charus, & econuerſo. Alij vero dicunt, quod gratia eſt habitus qui fundatur in eſſentia animę: charitas vero eſt alius habitus, qui fundatur in voluntate.

c ¶ Ad habitum.] de ſimilibus de baptiſ. maiores. ver. quamuis. in 1 gloſ.

ADDITIO. Habitus hic accipitur pro quadam habitatione, quæ proprie dicitur habitudo, & ſic non eſt aliud quàm quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde quòd dicit hic textus, habitum, textus in c maiores verſ quãuis, de baptiſ. vocat aptitudinẽ. Eſt ergo ſenſus, ꝙ baptizatis ẽt paruulis infundanẽ virtutes quo ad habitum. i. vt habitus virtutum, quos poſtea acq̃rẽt, ſint eis meritorij ad ſalutẽ. Card.

1 Vide S. Tho. 1. 2. q. 110. ar. 4 & ibid. Caiet.

d ¶ Omnibus.] etiam ficte recipientibus quo ad characterem, & gratiam gratis datam; ſed nõ ad gratiam facientem gratum: niſi cũ fictio illa recederet, de conſe. diſt. 4. tunc valere, & c pen.

[Glo ſeq. primo nominat vnũ ſanctum, & quattuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionem Thomæ, & vnam rationem ipſius. Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam reſpondet, & pro ſe duas rationes inducit.]

e ¶ Sanctorũ ac doctorum modernorum] de ſanctis habemus Aug. ↄ̃ Iulianum, lib. 1. de baptiſ paruulorũ, doctores habemus Magiſtrum 4. ſent. 4. diſt. in prin. & ibi Alex. Alber. & Tho apertius. Et breuiter oẽs Theologi moderni in hoc cõcordant quo ad virtutes theologicas. ſ. fidem, ſpem, & charitatem: ſed de virtutibus moralibus, vt iuſtitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & aliis de quibus 28. q 1. §. ex his, bene diſcordant moderni theologi. Thomas. n. & ſui tenẽt ẽt morales infundi: nam vt dicunt morales, acquiſitæ non ordinant ex ſe in vltimum finem, nec inclinant ꝙ hõ ſit bene mobilis à ſpiritu ſancto. ergo eſt fateri illa infuſas. Sed qui tenent ↄ̃trium rñdẽt ad hoc, ꝙ morales acquiſitæ coniunctæ charitati, q̃ eſt forma virtutum, vtrumque ſufficienter perahunt: & ſic non eſt neceſſe ponere eas infuſas. Inducunt ẽt iſti illud phyſicorũ, quod fruſtra fit per plura, &c. vt dixi in principio capituli: ſed per virtutes morales acquiſitas põt homo cũ theologicis finem ſuum acquirere ſine moralibus infuſis; proprium. n. eſt charitati nos Deo vltimo fini cõiungere. Eſt. n. ſecundũ Aug. rectiſſima affectio, quę nos Deo coniungit: ergo non requiritur infuſis theologicis ꝙ alię virtutes morales infundantur. Item ſi

paruulis infunderetur, ergo & adultis: ſed experimẽ ꝙ adultus nõ ficte baptizatus nõ plus ſe ſentit ſobriũ, prudentem, temperatum, vel iuſtum, quàm prius: ꝙ ſi infunderentur, ſentire deberet, ex quo ætas nõ impedit cũ virtus moralis ſit habitus inclinans ꝑ modũ naturæ, quia ſm Philoſophum ij. Ethic. Virtus eſt quæ habentẽ perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum ſacramentũ baptiſmi ſit commune, omnia gratis donans, videtur quod non infundatur adultis nec paruulis.

a ¶ Eligendum.] ergo illam ſequi tenemur. de hoc eo. tit c vnico. lib. 6. in 6 gloſ.

probante concilio duximus eligendam [a].

TITVLVS II.

De reſcriptis.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Maior prælatus pro membris ſuis (etiãſi ſi[n]t de menſa) reum conuenire nõ poteſt per reſcriptũ Apoſtolicũ, niſi vbi poſſent adminiſtratores mẽbrorũ. Contrafaciens in expẽſis, & intereſſe punitur, & proceſſus eſt irritus. Ioan. And.*

CAP. I.

Abbates [b] † aut alij [c] religioſi, quibuslibet adminiſtrationibus præſidentes [d] occa

† Hi habẽt dignitatẽ principaliter c. hac cõſtitutiõe. de off. de le. lib. 6. Bald ꝑ illũ tex. in Auth. habita. C. ne fit. ꝓ parte. gl. c. à ſubdiacono. diſt. 93 ꝙ gl. limitatur à Dõ. ibi. ꝑ c. q s. §. quamq̃ de pb. li. 6. Barba. Põt. Not. primo ꝙ in realib. cõputanũ dietæ à loco in quo eſt res ſic colligit Laud. ibi loca ipſa cuius dictũ tenet hre cardinalis ꝑ c. dilectus 2 ĩ e. tit. Not ſecũdo pęnã indebite vexãtiũ alios in iudi.

DE RESCRIPTIS.

Abbates.] Sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio. in ſecunda ibi, (Si quis.) duplex pœna, ſcilicet iuris & hominis. ¶ Ad euidentiam premittas ſm dom. An. ꝙ ſi actor & reus ſunt eiuſdẽ diœceſis, oportet ꝙ actor impetret in diœceſi, ut̃ qua ſunt. de reſcrip. ſtatutum. §. cum autem li. 6. Si vero diuerſarum, actor neceſſitatur ad impetrandum vel in diœceſi rei, vel in propinqua per dietam: in propria autem actoris impetrare non poteſt, vt ibi. Secundo præmitte ꝙ pro mẽbris ſubiectis abbates agere poſſunt & appellare. Et qñ agentes præferantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de teſti. cum olim de relig domi. cum venerabilis. & plenius de teſti ſpol. olim cauſam. Tertio p̃mitte, quòd pro locis ſpectãtibus ad menſam nõ ſemper expedit præponere gubernatores ſpeciales. quod dic vt in glo. in verbo, haberent.

Additio ex Ioãne de Imola & ex Cardinali de Zabarellis.

His præſuppoſitis ad caſum huius capituli accedam⁹. ¶ Iſta conſtitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalem, ſtatutum. eo. tit. lib. 6 in verſicu cũ vero. in quo dicitur, ꝙ cum actor & reus ſunt eiuſdẽ ciuitatis, & eiuſdẽ diœceſis, extra ipſas ciuitatẽ & diœceſim non eſt cã delegãda, niſi ex iuſta cã ſcilicet qñ impetrat contra epiſcopum vel contra eius capitulũ eccleſię cathedralis, vel contra vniuerſitatem, q hñt iuriſdictionem in tota diœceſi, ratione cuius potuerũt impetrare, vt dictas ꝑſonas cõueniant alibi q̃ in ciuitate ſua. Et adhuc limita, ꝙ nõ potuerũt impetrare vt dictas perſonas conueniant alibi, ut̃ diſtet vltra vnã dietã à ſua diœceſi. Itẽ dicit illud c. ſtatutũ. in verſi. cum autem ꝙ ſi actor & reus ſint diuerſæ diœceſis, ꝙ actor debet impetrare delegatos in diœceſi rei, niſi ipſe haberet homines illius diœceſis ſuſpectos: qa forte reus eſt magnus dñs in illa diœceſi, & gentes illi⁹ diœceſis vellent ſibi fauere potius q̃ actori. Pone ſic caſũ: Ante iſtã Clemẽtinã fiebat talis fraus illi c. ſtatutũ eo. tit. li. 6. & p̃cipue illi ver. cũ aũt. & illi ver. cũ vero. Si ego erã prior illius prioratus, qui priorat⁹ erat in vna diœceſi, & ſuberat alicui abbatiæ, q̃ erat in alia diœceſi. ego prior habebã vnũ reũ debitorẽ, q erat eiuſdẽ diœceſis & eiuſdẽ ciuitatis, & ego iſtũ reũ cõuenire volebã: ſed ego nolebã eũ cõuenire in ciuitate nr̃a de qua eramus, & in qua morabamur: ſed bñ volebã eũ ꝯueniret ex, ſed hoc nõ poterat facere: qa c. ſtatutũ. ĩ. allegatũ hoc ꝓhibet, ſicut dixi in p̃ſuppoſitione. Quid faciebã? certe vt ego ipsũ reũ vexarẽ, & facerẽ eũ cõueniri ex noſtrã ciuitatẽ, ego iui ad meũ abbatẽ cui ſuberat bñficiũ, & dixi, Dñe abbas rõne mei prioratus, q vobis ſubeſt, habeo vnũ reu, qui mihi dẽt pecunias, quas nõ vult. mihi ſoluere, ẽt nõ vult. ſoluere iura debita ipſi prioratui: vos habebitis damnũ ſicut ego, niſi mihi ſoluatur: Ego facerẽ eũ cõueniri, ſed ego non poſſum, niſi in ciuitate in qua moramur: ego volo eũ bene vexare. ſed nõ poſsũ. capiatis iſtã cãm ad manũ, & faciatis eũ cõueniri: Dicit abbas, Dñe prior, nõ poſsũ: qa ego ſum de aliena diœceſi à ſua, & dicimus per c. ſtatutum in verſi. cũ autẽ ꝙ ſi actor & re⁹ ſint diuerſæ diœceſis, ꝙ actor debet conuenire reũ in ſua diœceſi, & in ciuitate ſua ideo ſi vellẽ illũ conuenire, oporteret ꝙ illũ cõuenirẽ in ciuitate ſua, qđ nõ vis. Dixit prior ſuo abbati, Dñe abbas, nõ timeatis, immo facietis illum conueniri alibi, quia vos impetrabitis litteras à ſede Apoſtolica, vt eum conuenire valeatis in proxima ciuitate diſtante à ſua diœceſi vna dieta, & ſic fecit abbas. Et per iſtam fraudẽ fiebat, ꝙ qui erat actor & reus eiuſdẽ ciuitatis, efficeret reus & actor diuerſarum ciuitatũ: & ſic multotiens excludebat reũ à ſua diœceſi contra voluntatẽ & intellectum c. ſtatutũ ĩ. alleg. Vnde Clemẽs vidẽs iſtã fraudem ſic fieri, fecit iſtã conſtitutionẽ, in qua cõtinet ꝙ decętero, abbates vel religioſi p̃ſidentes alicui adminiſtrationi, nõ poterunt auctoritate litterarũ Apoſtolicarũ vel legatorũ, cõuenire reos eis ſubditos occaſione dictorũ bñficiorũ, vel occaſione ſuarũ abbatiarum, niſi vbi & coram quibus ſunt ſubditi immediate, vel niſi vbi conuenirent, ſi haberent ſpecialẽ adminiſtrationẽ. Etiã ſi illa bñficia eſſent de mẽſa abbatis: qa abbas nõ poterit conuenire hominẽ illius beneficij, niſi in loco in quo potuiſſet antequã bñficiũ eſſet vnitũ, & de menſa ſua. Si aũt contra factũ fuerit, in expenſis condẽnabitur abbas, & proceſſus habitus eſt irritus, niſi prædicta ſint facta de partium conſenſu.

Gloſſa prima ponens caſum ſimul ſummat: diuidit & declarat quare emanauerit hæc conſtitutio.]

a ¶ Abbates.] caſus. Maior p̃latus pro mẽbris ſuis, ẽt ſi ſint de menſa, reum conuenire non poteſt per reſcriptum Apoſtolicũ, niſi vbi poſſent adminiſtratores mẽbrorũ. Contra faciens in expenſis & intereſſe punitur & proceſſus eſt irritus. Et sũt duæ partes. in prima duplex prohibitio: in ſecunda ibi: (Si quis) duplex pœna, ſcilicet iuris & hominis. Cauſam dedit conſtõni fraus, quæ ſæpe committebatur ad decre. ſtatutũ. ĩ. eo. lib. 6 quia ſi prior alicuius domus Boñ diœceſis contra me Bon impetrare volebat, habebat neceſſe impetrare Boñ. Sed ſi plus expediebat, vel placebat, ei me conuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi reſcriptũ ſub nomine maioris, puta Calmaduleñ. Ciſtercieñ. Carthuſieñ. & ſimilis, cui ſuberat illa dom⁹, & ſic quaſi actor & reus eſſent diuerſarum diœceſum fiebat commiſſio in loco vicino diœceſ. Bononieñ. intra dietam: & conſtat ꝙ hoc multũ frequentabatur ad excludendam diœceſim rei. Eodem modo ſi domus erat Ferrariæ me Boñ conueniebat Ferrariæ ipſe maior, quod Prior loci non potuiſſet. Ioan. And.

b ¶ Abbates] ſolẽt iſti vocari patres abbates. ſupra de reg c. fin.

c ¶ Alij] hoc nomen non ſemper poſitionem facit de hoc ĩ. eod. tit c ſedes. in 3. Glo.

(Glo. ſeq triplicitet exemplificat præſidentes regularibus Secundo, dicit idem de ſecularibus.)

d ¶ Præſidentes.] vt magiſtri hoſpitalis Cruciferorũ, & his ſimiles. Idem ſi denominentũ Priores, vt Camaldulẽ

duleñ. vel Miniſtri, vt in ordine Minorum. vel quodcunque ſit nomen præſidentium tali loco vel ordini, cui ſubſunt hæc mēbra. Et late intelligas litteram, ſiue ſint prælati ordinū vt prędicti: ſiue ꝑlati monaſteriorū habētiū mēbra, vt Nouanualanū, l'ōpoſinū, Fructuarēs ē, & his ſimiles. Et licet i nō intēllexerit, vt puto de ꝑſidentibus capitulis prouincialibus monachorum, de qbus de ſta. mo in ſingulis. & c. ea quæ illi enim non impetrant pro monaſterijs ꝓuinciȩ: ſi tñ daretur ꝙ impetrare poſſent, locū haberet qđ hic dicitˀ ex idētitate rationis. Et licet de religioſis loquatur, idē tñ de ſæcularibus, qui ſimili modo præeſſent, ſed quia id rarum. hoc frequentatū, ideo de religioſis loquitur.

1 Ad hāc gloſſā ꝓter Imolā & alios hic vide tradita ꝑ Iaſonem in l. tale pactū. §. vlt ff. de pact.

†Niſi hoc fuiſſent eis prohibitū, potuiſſent. qa impetrare reſcriptū regulariter ꝑmittitˀ, qn nō&c. docet hic Barb. Fōt.

ſione [a] prioratuum, ſeu aliorum locorum ſubditorum eiſdem, nullū auctoritate litterarum Apoſtolicæ ſedis, vel legatorum [b] ipſius quomodolibet valeant conuenire [c] †: Niſi vbi, & coram [d] quibus prioratuum & locorum ipſorum prioribus, aut alijs gubernatoribus hoc liceret.[e] Nec occaſione [f] locorum ad menſas pertinentium eorundem aliud ipſis ſuper hoc [g] liceat, quam ſi loca ipſa ſic præmiſſa ſpeciales ſub eis gubernatores haberēt[h] ¶ Si quis aūt aliquē contra hæc vexare [i] præſumſerit, in expenſis [k] ſibi & intereſſe per iudicem (coram [l] quo uexatio fiet huiuſmodi) condemnetur: omniſque proceſſus [m] contra præmiſſa habitus ſit irritus ipſo iure [n] †.

¶ Idem in eodem.

¶ *Principalis officialis epiſcopi, & prior conuētualis, licet obedientiarius, delegari poſſunt à Papa; officialis vero foraneus, vel prior clauſtralis non. Ioan. And.*

CAP. II.

ET-

a ¶ Occaſione.] ſi enī cauſam propriam vel capituli talis prælatus agere vellet, & ꝓ illa impetrare, tunc non haberetur conſideratio loci, vbi ſitū eſt membrum.

b ¶ Legatorum.] vel delegatorum ī. eo. ſtatutum. § in nullo. lib. 6. De inferioribus ordinarijs non eſt dubium, cum in eis locū non habeat decre. ſtatutū 2 ſed id quod habetur. de oth ordi. cum epiſcopus, & c. vt litigantes. lib. 6.

2 idem Barb inferēs ꝙ ordinarij citāt vltra vnam dietam.

[Gloſſa ſequens ſoluit dubium caſus conuerſi.]

c ¶ Conuenire.] in actore loquitur, non in reo. hinc eſt, ꝙ ſi ego Bonon pro membro Boñ volo conuenire ipſius mēbri maiorē. qui eſt diœceſis Aretinæ, non potero impetrare Boñ ſed Aretij. vel in loco vicino intra dietā, in formā decr. ſtatutū § cu aūt. Identitas n. q̄ 3 hic idē fingitˀ adminiſtrator mēbri & ſuus maior in reorum fauorem inducta, in eorum grauamen retorqueri nō dēt, de regu. iur. qđ ob gratiā. lib. 6. cū ſuis coc. priorem autem illius membri conueniā Bonoñ vt ibi § cum vero Et quod prius dixi procedit hic, poſito ꝙ etiam in realibus conſideretur locus domicilij, vt not in ꝑallie § cum vero. in gl olim dicebamus.

3 Et cap. edoceri. de reſcri. in oībus his plene de hoc. Et eſt ſimile in patre & filia, q cōcurrūt in petitione dotis, & inuicē de ꝑlatione cōtendunt, qđ dic vt l 1. ff. ſolu. matri. & l. 1. § ſi. & l nō ſolū. eo ti. Pet. de Anch.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.]

d ¶ Coram quibus] de loco erat dubium, de ꝑſonis non, ſed forſan hoc interdit, ꝙ ſi is qui impetratur à priore loci poterit recuſari, ēt recuſari poterit impetratus ꝑ maiorē ordinis, facit qđ ſcripſi de of. dele. in ſinuāte Hoc ſcias, ꝙ licet prior domus ꝑ ꝑ excōicationē repelleretˀ ab agēdo, iſte maior nō repellitˀ, qui excōicatus non eſt, ſolū enim perſonas corā quibus, & loca in quibus fit conuentio, determinat hæc lr̃a

e ¶ Liceret] agere enim poſſent. & defendere quamdiu adminiſtrationes tenent, quamuis ſint obediētiarij. de hoc ſatis, & quis cui præferatur, no. poſt Inn. & Hoſt. de iudi. cū deputati de reſti. ſpo. olim 1. de teſti. cū olim de relig. domi cū venerabilis 3. vbi no. Inno. ad ſi ꝙ qñ in caſu defenſionis iudex ꝓcedere dēt ad miſſionē in poſſeſſionē, hoc non facit ēt ſi vnus ſit cōtumax, niſi omnes vocentur. alleg ff. de euic Herennius & ff. ex qui cau in poſ. ea l hoc autem.

f ¶ Nec occaſione.] iſte ver. non fuit de prima compilatione concilij

g ¶ Super hoc.] ſcilicet ſuper reconuentione reorū.

h ¶ Haberēt.] innuit ꝙ loca, q̄ ſunt de mēſa, interdū nō habent ſpeciales gubernatores. concor ī. de ſupplē. neg prȩla c. vnico. vnde licet illorū fructus clericis cōcedantur ad firmā, non vacant per mortem illorū ī. de exceſ prælа frequens. ver. quidam etiam. & ibi dicā q̄ loca proprie ſint de menſa. & aliquid not. Inn. & Hoſtiēſis de reb. eccl. non alie vt ſuper.

i ¶ Vexare] ex ſola enim impetratione non veniunt expenſæ, vel intereſſe, niſi ſequeretˀ vexatio vel conuentio.

K ¶ In expēſis.] legitimis ī eo. ſtatutū. § cum vero, in ſin.

l ¶ Corā quo.] cōcor. quod not. ī. eo c. ſin. in vlti. gl & quod illa decre. vocat damna, hæc vocat intereſſe.

m ¶ Proceſſus.] circa principale.

n ¶ Ipſo iure.] ideſt, ſine ope exceptionis. concor. ī. eod. c. 1. & cap. ſtatutum. in ſin. lib. 6.

† In vel baſtard... p. anbus poſt hæc verbis ſo ... mox ... ſequens hæc, ad id ex. preſſis partiū ... cedat ... ſenſu.

ET ſi principalis.] pro euidētia huiˀ cap. not. id quod habetur in cap ſtatutū. § 1 eod. titu. lib 6. ſcilicet ꝙ inter cætera, quæ exiguntur in delegato Papę, exigitˀ ꝙ ſit in dignitate: per quod apparet ꝙ ſtricte intelligitur de dignitate, ſcilicet propria iudicis delegati: quia ſic in dubio verba dēnt intelligi, ut naturalem & propriam naturam plus reſpiciant quam accidentalem. de ſenten. excōmu. ſi quem. de teſta. ſi pater. li. 6. quod non eſt modicum fundamentum ad dicenda. Io. de Imola.

¶ Iſta Clementina ſeu conſtitutio fuit edita ad excludēdum & remouendum vnum dubium ꝙ erat: Diceret aliquis iuuenis canoniſta, Pater ſanctiſſime, ſcio ꝑ decretalē veſtrā, ſtatutū. ſitam in rub de reſcri. li. 6. ꝙ cauſæ delegatæ à ſede Apoſtolica poſſunt cōmitti ꝑſonis decoratis dignitate, ideſt, exiſtētib. in dignitate vel perſonis obtinentibus perſonatum, vel canonicis eccleſiæ cathedralis: Sed dubito, an officialis principalis epī, & ēt officialis foraneus, & prior conuētualis, vel prior clauſtralis monaſterij ſint in tali dignitate ꝯſtituti. vel ꝑſonatu, ꝙ poſſunt cauſæ illis delegari & committi ab Apoſtolica ſede. Et rñdet Papa, ꝙ principalis officialis epī, & prior conuentualis, quāuis ēt tales non ſint aſſumpti per electionem, ſunt tamen tales ꝑſonæ, ꝙ eis poſſunt & debent cauſæ à Papa delegari, & erūt idonei iudices delegati: Officialis autē foraneus, qui ſolummodo in certa parte diœceſis, vel ad certos actus conſtituitˀ, & non ad omnem iuriſdictionē epī exercēdā, & prior clauſtralis ſui monaſterij nō ſunt capaces formæ, hoc eſt, nō ſunt tales ꝑſonę quibus Papa intendat committere cauſas ſuas delegatas, niſi exp̄ſſe exprimat dum delegabit, ſic dicendo: Et volumus ꝙ talis officialis foraneˀ, vel talis prior clauſtralis cognoſcat de tali cauſa. hoc dicit Ideo dicit tex quāuis principalis officialis epī, aut (pro vel) religioſus obtinens prioratū conuentualem dari valeat delegatus (cape parentheſim) Et quamuis prior cōuentualis non conſueuerit aſſumi per electionem ad prioratū. Et ſic remouet vnū dubium. qa qs poſſet dubitare quomodo Papa delegat cauſas tali priori cōuentuali, qui non eligitur ad prioratum ſuum: videtˀ quòd non habeat dignitatem, cum talis ſit ſolummodo

modo prior ad voluntatem ſui abbatis, & eſt obediētiarius, & ſic vr̃ quòd non conſtitutus in dignitate? Remouet illud dubiū per hoc qđ dicit: q̄uis ad prioratum eundē non conſueuerit per electionē aſſumi: tñ tali priori poterit committi cauſa à ſede Apoſtolica. & ſequiť in textu: Officiali tñ foraneo aut religioſo clauſtrali priori ſui monaſterij Papa nō committit cauſas à ſede Apoſtolica. Ex dictis nota ꝙ principiū noſtri textus non vr̃ dicere ꝙ principalis officialis epi, vel prior conuentualis, ſint tales

ſi [a] † principalis [b] officialis [c] epiſcopi [d] †, aut religioſus conuentualem [e] obtinens prioratum, (quamuis ad prioratum eundem prior non conſueuerit per electionem [f] aſſumi) à ſede Apoſtolica, vel legato [g] eiuſdem, dari valeas delegatus [h]: In † officiali tamen foraneo [i], aut religioſo monaſterij ſui priore clauſtra-

perſonæ, ꝙ eis poteſt delegari: ſed vr̃ dicere ac ſi illud cōfirmaret, & eſſet notum ſatis per ſe: tamē nō reperio alibi in textu formaliter. Not. ꝙ officialis foraneus eſt qui conſtituitur in certa parte diœceſis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt eſt decanus ruralis, vel ēt quia foris in diœceſi conſtituebať, vel foraneus qui forum teneat; vel foraneus quia de foris venit, vt aduena vel peregrinus, cuius ſunt reprobata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. ſ. de offic. ord. in c. Romana. talis officialis nō eſt perſona cui poſſit delegari à Papa, niſi hoc dicat Papa in ſua commiſſione. Pet. Not. de dictione, etſi, quæ ponitur hic pro una dictione, pro quāuis. vt in glo. 1. ad hoc de poſtu. c. ſi. vbi dixit. Not. ꝙ prior conuentualis eſt in dignitate, quod no. glo. in ver. cōuentualem. & eam ſigna. Franc Zaba.

[Glo. prima ſummat, diuidit, & dicit qđ declaret.]

a ¶ Et ſi.] Caſus. Principalis officialis epi & prior conuentualis licet obedientiarius, delegari poſſunt à Papa: officialis vero foraneus, vel prior clauſtralis nō. Et partes patēt: quia Prima duorū permiſſiua: Secūda duorū prohibitiua: ibi, (In officiali.) Et declarat inquātū de religioſo loquitur. not. 16. q. 1. de præſentiū. de priuileg. cum olim 2. per Hoſtien. in ſum. de offi. deleg. §. cui poſſit. ver. ſed nunquid. & per Guli. in Spe. tit. 1. §. 1. nunquid ergo monacho. [& ff de iudic. l. cum prætor.] Et multum olim dubitabā de his caſibus, & forte fui pars impulſiuæ cauſæ conſtitutionis iſtius. Exponas, Et ſi, pro quamuis. Ioan. An.

[Glo. ſeq. unius thematis duo dubia ſoluit: de tertio remittit. Item quærit, & remittendo ſoluit, & ad ſimile remittit.]

b ¶ Principalis.] quid ergo ſi plures officiales inſolidū hēt epiſcopus? Innuit hęc littera ꝙ delegari poſſit is qui principalis. Item quid ſi ſimpliciter delegetur officialis? intelligitur de principali iuxta not. de offi. deleg. quoniam abbas. Et ſi neuter principalior, ſed æque principalis, uterq;. dic ut ibi. Sed quid ſi deſijt eſſe officialis? Vide ꝙ no. ī Spec. ti. j. §. ſi uer. qđ ſi cām Dico per p̄dictam decret. quoniam. ꝙ ſi non erat expreſſum proprium nomen: deſijt eſſe iudex: aliàs iudex remanet, niſi aliud canonicum eum impediat. & de hoc ſatis per Archid. in canonico, qui deſijt eſſe canonicus. de reſcrip. ſtatutum. §. 1. lib. 6.

[Glo. ſeq. addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo ſoluit dubium.]

c ¶ Officialis.] Alibi dicitur miſſus dñicus. de reg. c. 2. de frigi. c. 1. Alibi uicarius. de offic. uica. ca. ſi. lib. 6. Olim ēt delegabatur officialis. de offic. deleg. inſinuāte. de appel. dilecti ulti. Et per hoc uerbum vr̃ vicariū in ſpiritualibus, qui aliàs officialis non eſt, delegari non poſſe. Ad hoc de tempo. ordi. cū nullus. § 1. & 2. lib. 6. ſalua certa ſcientia principis, vt dicam in vlt. gl.

[Glo. ſeq. arguit à contrario. Secundo duas quæſtiones ſibi ſimiles ſoluit.]

d ¶ Epiſcopi.] ergo ſecus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epo. Sed qđ de officiali quem dat capitulū epāli ſede vacante? Licet ille dici non poſſit officialis epi, qui nō eſt. faciat cōſti. cum acceſſiſſent. j. de procu. c. fin. credo tñ ꝙ hæc conſtitutio etiam illū intendit includere, cū ſit officialis iuriſdictionis epiſcopalis. facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idē puto de officiali electi confirmati nondum cōſecrati. ſ. de elect. tranſmiſſam. maxime quia quo ad officium iuriſdictionis conſecratio nihil addit. facit de temp. ord. cum nullus. §. 1. in ſi lib. 6.

e ¶ Conuentualem.] de iſtius ætate infra. de ſta. monach. ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur eccleſia cōuētualis, plene ſcripſi de iure pa. nobis. vbi no. Hoſt. & Inno. eo. tit. poſtulaſti. & de hoc de elect. c. 1. Et hic patet approbatū qđ not. Abb. de præb. niſi. ſcilicet ꝙ prioratus eſt dignitas, ſi conuentualis eſt, aliàs non.

[Glo. ſeq. fortificat dubium, & dupliciter reſpōdet. Secundo arguit ad quæſtionē, de qua remittit.]

f ¶ Per electionem.] ſed per prouiſionem. Et intelligo de obediētiario, q remoueri poteſt ad nutū ſui maioris: aliàs nulla fuiſſet dubitatio. de iſto vero, & de officiali, quē eps ad nutum remouet, merito dubitabatur quaſi iſti non ſint in dignitate: ex quo non ſunt perpetui; ſed ſatis eſt ꝙ poſſunt eſſe perpetui [1] .i. quamdiu viuent. ff. pro ſoc. l. 1. facit de his quæ fiunt à præla. cum Apoſtolica. Inſtitu. de auctori. tut. §. neque. ff de cōdit. indebiti, l. ſufficit. Itē per mortē vel remotionē taliū priorū, licet ſint obedientiarij, vacat prioratus, vt patet. j. de ſupplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad quæſtionem de clauſtrali, an poſſit vicarius eſſe epiſcopi vel coadiutor prælati: de quo ſatis notaui de cle. ægro. c. ſi. in ſumma, coadiutor. in 4. q. tertij. membri. & ibi remiſſionem inuenies, an poſſit eſſe delegatus ordinarij, vel arbiter.

g ¶ Legato.] vel delegato, vt dixi ſ. cap. proxi.

Glo. ſeq. quærit, quæſtionis dubium aperit, allegās ad negatiuam: deinde ad affirmatiuam.]

h ¶ Delegatus.] quid dices de conſeruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decre. vlt. 1 rñ. de offic. deleg. li. 6. quæ requirit, ꝙ conſeruator ſit epiſcopus [2], vel ſuperior, vel abbas, vel habēs dignitatem vel perſonatum in eccleſia cathedrali vel collegiata: ſub quibus non videtur officialis includi, quē tñ quo ad alios delegatos bene includit decr. ſtatutū. in prin. quæ ſimpliciter requirit, ꝙ ſit dignitate p̄ditus, vel perſonatum obtineat. ſic per hoc videtur ꝙ licet dignitate præ alijs donatus poſſit eſſe delegatus: quia tamen non habet dignitatē in eccleſia cathedrali vel collegiata non poſſit eſſe cōſeruator. In ꝯriū ex quo dignitatem damus, non conſtat ꝙ iſta ſit alterius eccleſiæ q̄ cathedralis: ex dignitate n. epi deſcendit iure cōnexionis: ergo idē ius. de cōſti. tranſlato. egeret declaratione.

[Glo. ſeq. recitat opi. quæ quæſtionem ſoluit. Secundo textum prorogat. Tertio determinat.

i ¶ Foraneo.] de quo de offi. ordi. Romano. in prin. lib. 6. vbi tenent Inno & Hoſt. ꝙ tales officiales foranei. qui in certa parte diœceſis, vel ad certos actus cōſtituuntur, habent delegatā [3], & ꝙ ab eis appellať ad conſtōnē. Et ꝙ dicitur vnum conſiſtorium epi & officialis, intelligitur de generali, & principali. ad quod bene facit hæc decre. de appel. Romana. in prin. li. 6. Et quod hic dicitur de officiali foraneo, intelligo ēt de decano rurali, qui in parte diœceſis ad tēpus gerit vices epi, de quo ſ. de offi. archi. ad hęc, in ſi q ēt officialis foraneus dici pōt. Et hæc intelligo vera, niſi tales officiales vel decani ex alio capite admittanť, ut quia canonici cathedraliū ecclarū, vel his ſimiles. I. A.

[Gl. ſeq. pōit opi. Scđo ſignat duo iura ī ꝯtrū, & ſoluit]

… Vide cōciliū. Tri. ſeſ. 25. de refor. cap. … o.

… ris Barbatia expoſuit. i. generalis uicarius epi, … eſt generalis … icēd ēt … cōſtituatur ad certū locum … Cardi. … egat. ad … ēt ſi … nt plures æque principales … oſſunt … poterit delegari.

† Aliàs ita: In offi[illegible] ciali [illegible] foraneo [illegible] religioſo monaſterij. ſeu priore clauſtrali, nequaquam &c.

Prioratus an ſit dignitas.

1 Adde gl. & q̄ ibi notaui. c. vt circa. § 1. đ. ele. li. 6. & uide glo. in l. 1. ff. pro ſo.

2 Licet nō conſecratus. Imola. q̄uis. n. nō ueniat appellatiōe epi, uenit appſone habentis dignitatē Barb. Fō.

3 Videtur mirum, ꝙ hēant delegatā, cū uniuerſitas cāſā certi loci & hoſum ſit eis cōmiſſa. ad hoc uide qđ legiť & nota. ff. q s & à quo appel. l. 1. §. 1. Pet.

a ¶ Clauſtrali.] de quo de ſtatu mona. cũ ad monaſterium.ver Prior.& idem dicit Guli.in prædicto ver. ꝙ tenet curia de ſacriſta,cuſtode, vel camerario monaſterij Sed ꝯ.ſ.de præſi.licet.de conceſ.præb.ex tenore.ex quarũ ſubſcriptionibus patet ꝙ clauſtralis,& ſuperior delegari à Papa. Sol. tẽpore illorũ iuriũ adhuc nõ erant determinatę qualitates pſonarũ, qbus debent tales cauſæ delegari: ſed poſtea fuerũt per decre.Innocẽ iiij. quam hodie non habemus. eo.tit.præſenti & poſtea immutatum in parte per decreta. Boniſa. eo.tit.ſtatutum.in princ.lib.6.

li a, nequaquam hoc volumus obſeruari b.

¶ Idem in eodem.

¶ *Breuius non põt ſummari.*

[Glo.ſeq ponit caſum exceptum.]

b ¶ Obſeruari.] niſi id fieret ex certa ſcientia principis hoc expreſſo 1, vt not.in pdicta decr.cũ olim.de priuileg.& facit qđ not.ſ.e.ſtatutũ.li.6.in gl pone In lege 1 Quod ſufficit: ſm Barb. & ſi nõ dicat nõ obſtãte tali lege vid. doctores in c. non nu'li.ſ.e. Do.c.1.ſ. li 6.Bal.p illũ tex. in l. fi. ad fin. C. de lat. li tol. & certa ſciẽtia pt p teſtes probari, vt ait Barbat. hic. 2 Idẽ lo. de Imo. adde glo. c.fi.de hære lib. 6. Barba tenet cõtra glo.Font. gato ſecus,quẽ arctat cõſtõ maioris 2.facit ĩ. de off ordi. collatio. & qđ not.de hære.c.vlt.li.6.in magna gl.

AVditor.] Summus Pontifex facit hoc nouũ ſtatutum Et figuratur ſic caſus. Titius & Caius erant in cõtrouerſia ſuper aliquo beneficio, quod quidẽ beneficium Titius ad ſe pertinere dicebat. Econtra autẽ Caius illud beneficium prætẽdebat ad ſe ſpectare. Iſti duo adiuerũt ſummũ Pontificem, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoſcere, nec declarare ad quẽ beneficium ſpectaret,ſed quendã Sempronium in curia exiſtentem deputauit auditorẽ, qui audiret de cõtrouerſia Titij & Caij, & pronũtiaret dictũ beneficiũ fore & eſſe debitũ Titio, ſi quod ius ipſe Titius haberet: vel pronuntiaret debitũ Caio, ſi Titius non haberet. Iſte auditor ſic diſceptauit ſeu terminauit dictã cõtrouerſiã,& pnuntiauit beneficiũ fore debitũ Titio,& Caiũ cõdẽnauit ad ea ad q̃ veniebat cõdẽnãdus. Modo iſte Titius videns beneficiũ de iure fuiſſe ſibi adiudicandũ ab ipſo auditore,volebat vt ipſe auditor conferret ſibi beneficiũ,qđ ſibi adiudicauit. Quærit̃, an iſte auditor poſſit conferre illud beneficiũ cui ipſe adiudicauit fore debitũ. Et rñdet ſummus Põtifex ꝙ auditor in curia Romana ab ipſo deputatus: ſi pnunciet beneficiũ deberi alicui,ꝙ ẽt ipſe poterit dictũ beneficiũ cõferri ei cui adiudicauit. Et reddit rõnẽ, vt vitet̃ circuitus.nã qñ Papa deputauit aliquẽ auditorem vt cognoſceret de controuerſia aliquorũ:poſtquã ipſe cognouit,ſi ipſe auditor nõ poſſet prouidere nec conferre,opporteret ꝙ ille cui auditor declarauit beneficiũ ſibi debitũ,iterũ iret ad Papã, vt ipſe Romanus Pontifex ſibi cõferret,& ſic eſſet circuitus: qa primo fuit ad Papã & fuit delegata cã, & ſic de Papa fuit ad aliquẽ auditorẽ, & iterũ de auditore ipſo rediret ad Papã,vt Papa ſibi beneficiũ conferret,qđ auditor declarauit ſibi eſſe debitũ: ꝙ eſſe nõ dẽt, qa circuitus eſt vitãdus. Not. ꝙ dubiũ iſtius capituli erat ex eo ꝙ Papa qñ deputauit Sẽproniũ auditorẽ in cõmiſſione ſua, dixit ꝙ cognoſceret cui beneficiũ erat de iure debitũ: & nõ dixit ꝙ cõferret ei cui declarabit debitũ. Modo dubitatur, an virtute iſtius cõmiſſionis poterit dictũ bñficiũ cõferre & ſuã ſñiam mandare executioni? Et rñdet̃ ꝙ ſic, vt vitet̃ circuitus. Not. ꝙ eſt qdã auditor ꝯdictarũ & cameræ, & de iſto videas Gof & Hoſt ĩ ſũma.de of. ord.in prin & talis hẽt iuriſdictionẽ ordinariã. Alius eſt auditor cauſarum,qui habet ordinariam iuriſdict. in cognoſcendo,& delegatã in deffiniendo. Et de iſto vide Gulie.in Spe.tit 3.§ poſt principium. dicit tamẽ Bonifacium octauũ fuiſſe interlocutũ,ꝙ in curia Romana nullus habeat ordinariã niſi Papa. nota differẽtiam inter ſuum & debitum: quia ſi auditor pronuntiaret eſſe ſuum, tunc non poſſet alio mõ prouidere. Secus ſi pronuntiaret beneficiũ fore debitum,qa tũc auditor nõ pronuntiat ſimpliciter ſuũ eſſe: ſed reſtat adhuc executio ſuæ declarationis. Not. dum dixit in textu,[Vitetur.] quod ibi ponitur ſimplex pro cõpoſito,vitetur id eſt,euitetur circuitus. Nã fruſtra fit p plura quod æque commode poſſit fieri per pauciora. h.d. Nota ꝙ expectans habet ius ad beneficium. & põt dicere beneficium ſibi de iure debitum.licet glo. in c. veniens. de renun. dicat ꝙ habet potius officij implorationem.quod dic vt ibi dixi. Not. finaliter caſum mirabilem in quo põt delegati extenditur ad non commiſſa, vt euitetur circuitus. Zabarel.

CAP. III.

AVditor c † in Romana d curia deputatus à e nobis, de beneficio f (quod pnũtiabit g alicui de iure fore debitũ h) po-

† Vide doctores in ca. ſup eo. de of. deleg. & Alexãdrũ in l.more ff de iuriſ dict. om. iud.

[Glo.prima dicit quid determinauit. Secũdo an in libello ſit peti neceſſe. Tertio an auditor habeat ordinariam.]

c ¶ Auditor.] Breue eſt & nouum quod hic ſtatuitur determinans not.per Compoſt cod.tit. mandatum.ad fin.& per Guli.in Spec.tit.de actio.& peti. §.ſup actionibus,verſi ſed ſi ad ipſam præbendam.& verũ ſeq. Et patet hic expeditum quod ibi not.ſcilicet ꝙ corã auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitũ & conferri. Et ſcias qđ hodie eſt tutũ 3 hoc in libello peti; puto tñ ꝙ etſi non petat̃ in libello conferri,ſed ſolum debitũ pronuntiari, quòd poſt pronuntiationẽ peti poterit & conferri: ſicut enim confert,licet nõ fuerit commiſſa collatio; ſic cõferrat, licet non fuerit in primo libello petita. Item ſcias ꝙ de auditore ꝯdictarũ & Cameræ tenent Goff.& Hoſt.in ſum.de offi.ordi. in prin. quòd hẽnt ordinariam. De alijs auditoribus cauſarum not.Guliel.in Spec.in titu.3.§.1.poſt principium,quòd habent ordinariam in cognoſcendo,delegatã in deffiniendo. Sed Archid. 11.q.1.experientiæ.dicit Bonifacium octauum interlocutum fuiſſe: quòd in curia nullus habeat ordinariam niſi Papa, & facit quod dicam infra.tit.1.ne Romani.Ioan.And.

3 Quare: ſtatutũ,ſatis patet ſm Barbatiã & gl. in verſi. poterit. & iõ dicit hic Cardinalis nõ directe peteĩ collatio,ſed implorãdo ſolum officiũ ỹu dicis. facit gl. in c. fi.ſ.eo. Bar.Font.

[Glo.ſeq arguit à contrario:& dat ſimile.]

d ¶ In Romana curia.] in dato ergo extra curiam nõ habet hoc locũ,nec in aliquo corrigitur decretalis ſuper.e.de offi.delega.& eſt ſim ĩ.de ſequeſtr.poſ.c.vnic.

4 Adde & ẽparũ, q ſemper in fauorabilibus venit ſub nõie dignitatis. arg.c.1.ſ. 22. diſt. Barb. Fõ.

[Gloſſa ſequens argumentatur à contrario: dicens quis dicatur datus à Papa.]

e ¶ Deputatus à nobis.] ergo ab alio: puta legato:ad quẽ etiã ſpectaret beneficij prouiſio non poterit prouidere: ẽt ſi fuerit ſibi commiſſa pronuntiatio: qa nec aliter auditor pronũtiat, ſed audit & refert. & de off. de leg. ſuper quæſtionũ. facit ad primum ſ. eo.tit.ſup eo. Et intelligo deputatum à Papa illũ: q ſecundũ morem curiæ, per referendariũ vel officialẽ ad hoc datũ ex auditoribus palatij deputatur ad talem beneficialẽ cauſam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus: Cathedralium enim & regularium eccleſiarum cauſas propria voce Papa committit. & vt pluri mum Cardinalibus.

f ¶ Beneficio.] large ſumitur vt comprehendat etiã dignitates 4: cum eadem ſit rati.concor.de reg.iur.e. 1.vbi de hoc.

g ¶ Pronuntiabit.] & ſic videbatur functus officio ſuo de offi.deleg.in litteris.Ioan.And.

[Gl.ſeq.declarat vnum quare. Secundo quærit:arguit negatiue,contrarium ſoluit.]

h ¶ Debitum.] ſi pronuntiaret illud ſuum: tunc ceſſaret prouiſio. Eſt ergo differentia inter ſuum & debitum.de pbend.ſi tibi abſenti.lib 6.5.ſicut inter ius in beneficio & ad beneficium.eo.tit.c.pen.de conceſ pb. c.vlti.eo lib Quid de electo', q appellauit à denegatione confirmationis, vel caſſatione electionis,nunquid auditor q pronuntiat bene appellatum.vel reuocat caſſationẽ electionis,poterit confirmare? Vr quòd non, qa hic ſolum loquit̃ de prouiſione illius cui debitũ erat. In ꝯriũ vr,nã hoc faceret delegat'.de excep. ſigni-

5 Nam petẽs beneficiũ tãq̃ debitũ p viã exceptionis põt repelli: ſi vero repetat tãq̃ ſuum vtrũ poſſeſſorio vel petitio,an poſſit p viã exceptionis criminis, vel defectus, vel formæ repelli: dic vt ſ.de elec. ꝙ ſicut. & c.inter dilectos. de exceſſib. plat. Petrus.

ſignificauerunt, de re iudica. ad probãdum, ex quo. n. bene appellatum eſt, facit quod facere debebat principalis. de excep. dilectę, & facit quod not. C. de app. eos. in princ & quod dixi de teſta. Raynald. ver. cõdemnauitque. Item de confirmatione non videbatur dubiũ, ſed de prouiſione: nã primam facit officialis & capitulum vacãte ſede: qui nõ faciũt ſecundam, vt de offi. vica. c. vlt. & de inſti. c. 1. lib 6 quia ergo illud plus dubitabile, ideo conceſſum.

terit [a] ſibi abſque commiſſione alia (vt euitetur circuitus [b]) prouidere [c].

¶ Idem.

¶ Expectans beneficium perdit gratiam, ſi conſequitur aliud, quod cum illo. quod expectat, de iure tenere non poteſt. Io. An.

CAP. IIII.

Gratiæ [d] †, vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renunciare [e] vide-

† Gratias q̃ Expectatiuę di cunſ omnino ſuſtulit concil. Trid. ſeſ 24. de reforma. c. 19.

a ¶ Poterit.] nõ quicq̃d iudicis poteſtati committitur, & c. ff. de iud. non quicquid. de offic. deleg. conſuluit. licet ergo auditor hoc poſſit, non tamen tenetur ad hoc.

b ¶ Circuitus.] C. de arb. l. ne in arbitris. in fi. de adop. l. fin ff. de condi. indebi. dominus teſtamento, & ibi concor. de hoc. in fi. vlt. gl. Eſſet aũt circuitus ſi oporter ad Papam redire pro noua cõmiſſione, vel pro collationẽ ad ipſum, vel ad executorem. Dicebant ergo qui hoc tenebant, quod auditor fungitur vice iudicis in ſententiando, & vice executoris in conferendo, vt not in glo. in princ. alleg.

[Glo. ſeq. ponit dictum, cui obijcit & ſoluit.]

c ¶ Prouidere.] intelligo etiam ſi non ex facto Papæ, ſed inferioris, legati, vel delegati fuerit beneficium illi debitum, quod eſſe poſſet, iuxta not. de conce. p̃b. ſi ſoli li. 6. Huic tñ obſtat rõ, quam inducebant Cõpoſtel. & Gul. ſ. quod per talem collationem nulli fit præiudicium: quia cum conferre ſpectat ad Papam, non refert an per auditorem an per executorem conferatur. Sed in decre. ſuper eo non ſpectat collatio ad Papam: fieret ergo præiudicium ei ad quẽ ſpectat collatio vel inſtitutio Sed cum ptãs nedum delegati, ſed etiam legati cauſeẽ à Papa, nec ex facto alterius poſſit eſſe debitum vel affectum, ſatis conuenit illa ratio. Ioan. Ad.

Gratiæ.] iſtud c. ampliat c. ſi pauper. de præb. lib. 6. In illo c. dr̃, quod mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur: ſi clericus pauper antequam fuerit ſibi prouiſum virtute illius mãdati, aliud beneficium fuerit conſecutus, tunc mandatum expirat. Sed quærit in hac Clementina Papa Clemẽs, an ſit idem in quocunque clerico, vel in quacunque gratia. Et vr̃ reſpondere quòd cum Clementina indiſtincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indiſtincte & generaliter intelligere, vel de mandato q̃ impetratum eſt in forma pauperum: ſicut intelligebat c. ſi pauper de præb lib 6. vel de mandato quod impetratum eſt in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiã in quocunque clerico paupere, vel non: & nunc per iſtam conſtitutionem ſeu Clementinam tollitur dubium: quia de vtraque gratia ſiue impetrata in forma pauperũ, ſiue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata à Papa, vel ab altero. His præſuppoſitis figura ſic caſum pro iuuenib. canoniſtis, qui ſubtilitates iuris nõ nouerunt, ſine quibus profundi eſſe nõ poſſunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conqueſtus eſt in hunc modum: Pater ſancte, ego per multos annos ſtudui in iure canonico, & vt ſtudiũ mihi afferret aliquã vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contuliſtis fauore mei ſtudij, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo: ſteti bene per decem annos cum gratia veſtra, quia per ipſam aliquod beneficium non potui habere. Videns hoc, inueni aliũ modum, taliter quòd conſecutus ſum beneficium curatum, ſed eſt modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ eſt mortuus & cura mea eſt bona & ſufficiens: ego volo illam curam habere, virtute veſtræ gratiæ iam pridem à uobis impetratæ, non obſtante hoc, quod ſum aliud beneficiũ curatum cõſecutus. Quæro à vobis, pater ſanctiſſime, an ego poſſim illam habere p̃ veſtram gratiam, & virtute ipſius? Rñdet Papa, Amice rñdeo tibi quod renũtiare videris gratiæ impetratę, vt de dignitate, vel bñficio curato tibi prouideatur, ſi aſſequeris aliud bñficiũ pacifice ante adeptionem eiuſdem, id eſt, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti: quod, ſ. beneficiũ obtinuiſti, non per gratiam noſtram, ſed alio modo retinere non poſſis ſimul de iure cum dignitate vel beneficio curato, virtute gratię tibi debito, licet illud beneficium quod habuiſti non virtute gratiæ, ſed alio mõ forſan, quia fuit tibi reſignatum, reſignaueris, vel reſignare paratus ſis. Et per hoc ſolueẽ iſtud dubiũ, & pone ſic: Pater ſanctiſſime, ego audio q̃ vos dicitis, quia ego non poſſum habere curam meæ parochiæ virtute meæ gratiæ, eo q̃ aſſecutus ſum aliud beneficium curatum: ego bene ponam remedium: quia ego reſignabo vobis primã curam q̃ habui, aliàs q̃ per veſtram gratiam, & aſſequar iſtam curam, & ſic ſatisfaciam huic textui, q̃ ſimul de iure cũ dignitate vel de beneficio retinere non poſſim? Rñdet Papa ad illud dubium, tu arguis in vanum: quia licet, id eſt, quamuis paratus ſis illud beneficium reſignare, aut iamq; reſignaueris, tu non potes aliud bñficium conſequi virtute gratiæ, poſtquam executionẽ tuæ gratiæ vel mandati non expectaſti, hoc dicit. Notemus q̃ iſta Clementina ampliat decretalem, ſi pauper, quia gl. prima illius decretalis dicit, nota verbũ, pauper, quod non ſine myſterio dictum puto. Si. n. gratia ſpeciali, quæ nõ eſt de iuſtitia, ſit prouiſum alicui, nõ poſtea antequam vacet aliquod beneficium, quod poſſet habere per ſuam gratiã, ipſe adeptus eſt aliud beneficium non virtute ſuæ gratiæ, nõ expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur neceſſitati pauperũ, quæ eſt iuſtitia, vel quaſi. prouiſione igitur facta impetranti ceſſat cã iuris, & ſic ipſius executio Sed iſta Clemẽtina non diſtinguit de qua gratia, vel de gratia ſpeciali, vel de gratia quæ ſit pauperi, quæ eſt quaſi iuſtitiæ: ideo generaliter debemus eam intelligere, nec facere dictam diſtinctionem ad capitulum, ſi pauper. lib. 6. de præb. Not. quod vbi canon non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus: ſic vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus in l. de pretio. ff. de Publicia.

[Prima gl. ponens caſum ſummat, dicit quid approbat, & quid addit: tertio quæſtionem ſoluit.]

d ¶ Gratiæ.] expectans beneficium perdit gratiam, ſi conſequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non poſſet. Et approbat quod notaui de p̃ben. ſi pauper. lib. 6. in prima gl. & idem ibi Archi. Et p̃ illam decretalem determinatur quid iuris ſi conſequitur beneficium is, pro quo ſcriptum eſt in forma pauperum, hic de illo pro quo ſcriptum eſt in forma gratiæ. & in illo caſu non diſtinguitur qualitas beneficij adepti: iſto ſic. Et quia generaliter loquitur hoc principium, generaliter intelligatur de cuiuſcunque gratia Papæ, vel alterius.

[Gloſſa ſequens argu. pro ſopinione, ſecundo dubium ſoluit.]

e ¶ Renuntiare] idem tenet Inno. & Compoſtellanus in illo qui litigabat ſuper beneficio, & recepit fm, q̃d cũ primo tenere non poſſet, ſ. q̃ per hoc renuntiat liti. hæc not. ſ. eo. in noſtra, vt ibi plenius ſcripſi. Et puto hanc decre. locum habere ẽt ſi proteſtetur recipiendo fm quod gratiæ renuntiare non intendit, cum proteſtatio ſit facto 9ria. de conſt. cum M. nec defendat in his pręiudicialibus. ſup. de elect. vt quis duas. lib. 6.

ſtatuimus a non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi poteſtate.

¶ Clemēs.v.in cōcilio Vieñ.

¶ *Religioſus eligi non poteſt ad prælaturam non epiſcopalem alterius religionis vel habitus: ſi contra fiat, eſt irritū: hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

Cum † rationi b nō congruat,

non de renouato. Sed quid ſi dubitet an data præcedat creationē beneficij, vel ecōtra: puta quia eadē die factū eſt vtrumque, nec apparet quod prius ſit. ī. eod. tit. c pen. lib 6. Contra impetrantem facit, quia ipſe petit beneficium: probet ergo illud ſibi debitū: ad qđ videt neceſſarium ꝙ illud prius fuerit creatum: ſi ergo hoc non probat, nō fiat executio. facit de ſent. excom. venerabilibus, ad fin. & quod ibi not. in gl. pen. lib. 6. & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præſentia, & c. ex litteris. de teſti. cum tu. ſecundū vnam lecturam. ſuccūbet ergo in dubio iſte petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei, qui potiorē habet gratiam vel habet eam à maiore, vt in prædicta decre. pen. & de præb. ſi à ſede. lib. 6 Item in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. ſig. abbate Itē ſi ponim⁹ impetrātem eſſe reū, planū eſt ꝙ ſuccumbit actor: idē videtur ſi ponimus eū actorem. Nam aduerſarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. ſi ergo exceptionē non probat. ſ. quòd poſt datam creatum fuerit, ſuccumbet. Nec dicas ꝙ hæc ſit negatiua, quia etiam ſi per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitiſſe, vel dico ꝙ tunc non extabat, hēt reſolutam affirmatiuam, & q̄ probari poteſt. de renun. ſuper hoc. Item multū facit pro ipſo. quia hæc decre. ponens ius nouum, parat exceptionē ꝯ impetrantem Obtinebit ergo vt olim impetrans, niſi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Non obſtant prius allegata: quia hic de iure actoris conſtat de facto, de gratia, & de vacatione.

[Glo ſeq. obijcit & obiectionem fortificat per ſex abſurditates: ſoluit inducens rationem extrinſecam & vnum ſimile: demum rationem impugnat. In fi reaſſumit quintam abſurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.]

a ¶ Statuimus.) non dicit, declaramus. ponit ergo ius nouum, quod videtur iniquum, quia certum eſt beneficium nouiter creatum nondū ordinatū vacare: quare ergo non debetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior ſit expectatio vacationis per creationem, quàm per mortem. facit de conceſ. præb. accedens. Nec vř ponderandum tempus datæ: quia ſi tunc extaret beneficium qđ debito modo, & nō in fraudē expectantis ſuppreſſum eſſet vel extinctū, non deberetur expectanti de cōſtōnibus, cū acceſſiſſent. Item ſequeretur ex hoc, ꝙ ſi impetraui litteras ad beneficiū cū cura, illud qđ tpe datæ ſimplex erat, ſed nunc curatū, non deberet, & idē econtra in ſimplici Item ꝙ ſi impetrarem ad collationē alicuius, & beneficium tempore datę non ſpectabat ad ipſius collationem, licet tempore vacationis ſpectet, ꝙ non deberetur: & hæc falſa, cum inſpiciamus in his tp̄s vacationis & collationis, vt probaī ꝭ. de pb. ſi de beneficio. & eo ti. ci cui lib. 6. Plus, quia per hoc vř, ꝙ canonico expectanti p̄bendā non deberetur p̄benda ex ſuperexcreſcētibus, cū illud ſit p̄bendā de nouo creare. de cōſtōnibus. cū M. de p̄ben. dilecto. Itē ꝙ nō deberet prębenda vel portio in eccleſijs nō habētib. numerum: eadem ratione contra id, quod not. de conceſ. præb c ſi. li. 6. Quare dico ꝙ hoc nouū inducit hęc conſtitutio: ꝙ ſicut reſcripta ad lites nō extenduntur ad lites poſt exortas, vt ī. eo. c. fina. ſic nec reſcripta beneficialia, ad beneficia poſt creata, cū illa ēt ſint odioſa. de præben. quamuis lib. 6. & ſic duo requirūtur cōiunctim, ꝙ beneficium in rerum natura fuerit tēpore datæ, & ꝙ vacet tēpore collationis. ad qđ facit ff. de cōtrahen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege & cōcordantias ad idem collige per not. ī. eo c. fin. in 4 gloſ. Et fuit forte motiuum, quia forſan creatores beneficiorum retraherentur ab illis creandis, quando viderent illa ſtatim impetrātibus deberi Sicut ergo voluit æquitas beneficiū p̄mutatione vacans expectanti non deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forſan aliàs vacaturum non fuiſſet, ita noluit deberi beneficium nouiter creatū, licet vacet: quod aliàs forte creatum non fuiſſet. Et tamē dico ꝙ hæc decr. generaliter loquens locum hēt non ſolum in prima ordinatione beneficij, ſed etiam in vlteriori, vt ſi Calen. Ianuarij data fuit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio, per cuius mortē nūc vacat, & tamen tūc deficit illa ratio. Sed ſi ponis quē expectantē ex canonia, non ex reſeruatione vacaturi tantū, cū canonico non debeatur ſimpliciter vacaturum, ſed cum ſe facultas obtulerit, nō puto decretalē hanc locum habere: ſed debebitur illi p̄bēda per augmentum creata de præb. relatum de conceſ. præb. cum ſuper. & prædicta decretali. cum. M. de conſtitu.

Cum rationi.) Iſta conſtitutio prohibet religioſis vnius profeſſionis, ne eligantur prælati in profeſſione alterius religionis. Et figura ſic caſum: Cum in ciuitate aliqua, puta ciuitate Pariſieñ, ſint religioſi diuerſæ profeſſionis, ſ. monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupātur vulgariter monachi ſancti Ambroſij. Accidit ꝙ abbas monachorum nigrorū ſenio fractus ſublatus eſt de medio: conuentus tendens ad electionē noui abbatis, camerariū ſancti Ambroſij, qui erat alterius profeſſionis, quia monachus albus) elegit in ſuū abbatem & prælatū: q̄ritur an bene fecerint? Reſpondet Papa in hac Clementina & dicit: Prohibem⁹ ne religioſus aliquis eligatur in abbatem alterius religionis vel habitus, quàm ſuæ. Et reddit rationē: cū rationi non congruat, vt homines diſparis profeſſionis vel habitus ſocientur ſimul, id eſt, eiſdē monaſterijs: qđ ſi ſecus, id eſt, aliter fuerit factū q̄ iſta Clemētina intelligat, eo ipſo irritū ſit & inane. Et ſumus in verſiculo, [Per hoc aūt.] Pater ſanctiſſime, audiui qualiter prohibuiſtis ne religioſi vnius profeſſionis eligātur in abbatem alterius: Sed quæro à vobis, qd ſi aliquod capitulum ſæculare vellet eligere vnum monachum nigrum vel album in ſuum epiſcopū: quæritur an poſſit eligi in epiſcopum cuiuslibet eccleſiæ regularis vel ſęcularis? Et vř ꝙ nō: cum idē monachus non ſit eiuſdem profeſſionis cū capitulo: Ad hoc reſpondet Papa in hæc verba: Per hoc autē non intendimus prohibere quin religioſus licite poſſit eligi in epiſcopum cuiuslibet eccleſiæ. hoc dicit. Not. ꝙ eſt idem in mulieribus religioſis: cū dicat. Homines: qđ nomē comprehendit vtrumq; ſexum, cum declinetur hic & hæc homo, cōis generis Not. rationē de omnibus eſſe reddendā: de quo hic tractat Zenzelinus: ſed plene dixi de reſcr. ſi qñ. Not. ꝙ ſufficit inducere rōnē ēt non inducto aliquo textu vel gl. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qđ not. hic. Zenzel. & probat principiū hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio, nam etiā lex non eſt aliud quàm id quod ratione cōſiſtit. 1. diſt. conſuetudo Zabarel.

[Prima glo. ſummat, & diuidit, & dicit quid corrigit, & ſoluit quæſtionem.]

b ¶ Cum rationi.) Religioſus eligi non poteſt ad prælaturam non epiſcopalē alterius religionis vel habitus:

Negat ipſum ante creatū: ſi ne agat ſi ne cōtra impetrātē ſe defendat. Idē Pau. & Gene. plenius. Idē Stepha. p̄ſēs .n. ſtatus beneficij ꝙ deprehenditur extare, & à nemine poſſeſſū releuat eū ab onere probādi & incūbit aduerſario C. ſi ſer. exte. vē. l. moneol. Pet.

† De materia huius c vide notata p Antoniū de Butriū in c. abbate. extra de ver. ſig. adde textū cū ibi not. in c. ſicut tuis in princ extra de ſim.

† Idem. Pau. ſup verbo, extēdi. vbi ſupple et in ſcđa vel vlteriori collatione. idē & plenius Genā p̄m cū x. dicat generaliter nō extēdi, &c. dēt intelligi i quacūq; vacatione, quoad hoc ergo vt impetrari non debeat, cēſeri debet ppetuo nouiter creatū. ꝙ poſt datā creatū fuit. al leg. qđ not. de priui. ca. vlu. Pet.

Si contra fiat, eſt irritum. Et primo prohibitionis cām ponit. ſecundo prohibet: tertio decernit: quarto proteſtatur. partes patent. Prima pars corrigit cōem opinionē iure fulcitā & conſuetudine 1 approbatā, quę habebat, ꝙ ꝓfeſſus vnius religionis in ꝓlatū alteri᷒ poſſet aſſumi. Et licet quidam diſtinguerēt religionem maiorem à minori, ego putabam ꝙ ſatis eſſet eligendū eſſe profeſſum tria ſubſtantialia regulæ, vt maiori vel minori religioni pręfici poſſet: quod etiā placebat Archid. 16. q. 1. qui vero e. eod tit nullus. lib 6. per quam decretalem aperte hoc probat ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hac ratione: quia ſi præfici poteſt religioſus eccleſiæ ſæculari per curā, vt probatur 16. q. 1 doctor. & c ſe ꝗ. de ſtat. mon. ꝙ Dei. Fortius ergo regulari, licet minoris religionis, vt dicere ſoleo in decret. cum ad monaſterium eo. ti. hic autem expediuntur ibi not. & 16. q. 7 in nona.

1 Vide ad hāc gloſſam quæ notat hic Ioannes de Imola.

ut homines a diſparis ꝓfeſſionis vel habitus, ſimul in eiſdem monaſterijs b ſocientur c: Prohibemus, ne religioſus aliquis in abbatem, vel prælatum d alterius religionis e vel habitus f decætero g eligatur h. Quod ſi ſecus actum extiterit, ſit eoipſo irritum & inane i †. Per hoc autem, quin religioſus k in epiſcopum ſæcularis l, vel

[Glo. ſeq. ſoluit dubium reſpondens huic decretali. Secundo quærit: arguit pro: contrarium ſoluit, & ad ſimile remittit.]

a ¶ Homines.] hic & hæc homo comprehendit etiam fœminam: vnde etiam in monaſterio monialium quo ad ſuas prælaturas habet hoc locum; nec impedit verbum, religioſus, quod ſequitur: quia femininum ſub illo maſculino comprehenditur de hoc eo. tit. generali. lib. 6. in glo. 2. Sed dubitari poſſet an locū haberet in monaſterio monialium 2, quæ per mares reguntur. 18. q 2. qui religioſis & in c decima. Videtur ꝙ nō: quia inter illos non eſt ſocietas, de qua ſequitur, nec eſſe debet, vt in c. in decima. Satis puto idem per verba generalia, quæ ſequuntur, & ſimilis quæſtio not. eo. tit. indemnitatibus. § ſane. in fi magnæ glo.

2 Vide cōcilíū Trident. ſeſ. 25 tit de Regularibus & Monialibus, c. 7.

[Glo. ſeq quærit & ſoluit.]

b ¶ Monaſterijs] eccleſias ergo ſæculares nō cōprehendit, vt ꝗ. dicitur. Quid de eccleſia ſancti Ambroſij Mediolan vbi eſt duplex collegiū, ſcilicet monachorū & regularium canonicorum? Dic, ꝙ cum quodlibet collegium ſit ibi diuiſum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpoſitum, locus erit huic conſtitutioni in illis prælatis aſſumendis. Ioan. And.

[Glo. ſeq. alleg duas concor. ponit prouiſionem & reſponſionem antiquam.]

c ¶ Socientur.] habebatur hoc 16. q. 7. in nona & facit eo tit. cum cauſam. ſed ſecundum ſtatum antiquum prouidebamus ad hoc: quia ſe conformabat prælatus habitui illorū, quibus pręfectus erat. ſ. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap in nona reſpondebamus illud in vera diſparitate, qualis eſt ſæcularis clerici vel laici ad profeſſos. & circa hoc vide qđ ſcripſi de teſta Ioannes. in 3 appoſitione & quod not eo. tit. offic. ꝗ in glo. penult.

[Gl. ſeq ponit nomina, ſoluit dubium, & remittit.]

d ¶ Prælatum.] puta Priorem, Magiſtrum, Miniſtrum Cuſtodem, Præpoſitum, Archipreſbiterum, vel quodcunque ſit nomen. & not ꝙ licet ratio ſuperior ſit generalis etiam quo ad ſocios, tamen nō prohibet eligi in ſocium & fratrem: quod intellige cū diſtinctione, an ſit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not de præben. cum ſingula §. penul. lib. 6.

e ¶ Religionis.] ſ dixit, profeſſionis ex quo ergo diuerſa eſt religio, puta Ciſtercien & Cartuſien. licet forſan idē profiteatur, vtraq; cadit ſub prohibitione.

[Glo ſeq tractat de regularibus canonicis, licet diuerſi coloris.]

f ¶ Vel habitus.] non dicit coloris, per quod videt ꝙ omnes regulares canonici, qui profitent regulā Auguſtini, licet varient in colore, qa aliqui habēt colorē nigrū, alij album, alij griſeum, alij miſcium, inuicem eligi poſſunt, quod videtur maxime, quia dicitur ipſorum habitum eſſe lineam togam, quam ſub cappa deportant. facit etiam ꝗ. de ſtat mo. ne in agro. poſt prin. facit etiam quod not. 16. q. 7. in nona. Item in quibuſdam religionibus eſt videre, ꝙ eſt etiā duplex color: vnde videmus ꝙ Ciſtercienſes & griſeo & albo colore, prout placet, vtuntur: vbi vero color eſſet de habitu & ipſius ſubſtantia, diuerſitas coloris induceret diuerſitatem habituum. & facit. ꝗ. de reg eos. qui. Ioan. And.

g ¶ Decætero.] electiones ergo prius factas non vitiat etiam ſi ſuper illis conſtitutionis tempore lis penderet. facit quod not. & dixi de poſtu. c. vnico lib. 6.

[Gloſſa ſequens primo ſoluit duo dubia, ſecundo quærit, arguit pro. & ſoluit.]

h ¶ Eligatur.] non prohibet poſtulari ex cauſa: ſed puto ꝙ a Papa & ſimi. not. de elect. c. indemnitatatibus. poſt prin. lib 6. Sed nūquid per viam prouiſionis talis pręfici poterit? Quod videtur, cum iſta ſunt diuerſa de pręoend. cum in illis. lib. 6 & hæc cōſtitutio ius vetus corrigit: in caſu ergo non expreſſo ſtatur iuri antiquo C. de app præcipimus. in fi de teſta. ſancimus. & licet hoc poſſet defendi: contrarium tamen eſſe videtur 3 de mente conſtituentis per rationem hic expreſſam, quæ communis eſt, & hoc ſaltem in eo qui prouidet ex iure ad ipſum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris facit ꝗ. de ſup. neg. prelat. c. 1. & quod ibi dicam.

i ¶ Inane.] confirmatio ergo ſecuta nihil operatur, cō cor. quod not. ſ eo. quam ſit. lib. 6 in fi. vlt glo.

K ¶ Religioſus.] etiam nouitius. ſ. eo. tit nullus. lib. 6. & vide quod ibi not. in vlt. glo. etiam ſi ſit mendicans: ſaluo quod habes eo. tit quorundam. lib. 6. ꝗ. de regula. vt profeſſores.

[Glo. ſeq ponit opinionem quam reprobat, de ſecularibus collegiatis: arguit pro & cōtra, & declarationē expoſcit.]

l ¶ Sæculari] dicunt quidam, ꝙ ex quo religioſus permittitur eligi in epiſcopū eccleſiæ ſæcularis 4, in prę latum alterius ſæcularis eccleſiæ nō poterit eligi: ſed hoc non credo per prædictam verbū, ſcilicet, in eiſdē monaſterijs: & cū id nō ſit expreſſe mutatum, in ſuo ſtatu perſiſtant antiqua iura, quę id permittunt 51 diſ. priſcis. 58 diſt. c 1. 16. q. 1. doctos. cū multis. c. ſeq. de ſtat. mon. ꝙ Dei. Incidenter ergo dictum eſt hic de ſæculari, cum principaliter de regulari intenderet proteſtari, vt ſequitur: & ſatis placet hoc in ſecularibus eccleſijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius eſt dubiū ſed ꝙ & in illis poſſit facit quod not. Ber. ſ. de ſta mon. c in 3. glo. & c ꝙ Dei timorē & not Ioan. 68. diſt c 2. 74. diſtin. c. quorundam. 16. q 7. in nona. In ꝯtrarium facit quod not. Hoſtien. in prędicta decret ꝙ Dei vbi tenet monachum non poſſe habere præpoſituram vel decanatum eccleſiæ ſæcularis, niſi ex diſpenſatione hoc fiat ob neceſſitatē curæ animarum. Item hic ſola diſparitas habitus impedit: fortius impedire dēt diſparitas habitus & ꝓfeſſionis, vt in caſu iſto: ſcilicet cum religioſus præficitur collegio ſæculariū clericorum, & hoc maxime in ſimul viuentibus. in quibus plus arctat principium decreta & q quandoque fungantur priuilegijs religioſorū. de vi. & hon. cler. qm. & not. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione: ſed vt prædixi, verbum, in eiſdem monaſterijs, multum facit, quòd poſſit hodie ſicut olim: niſi dicas ꝙ verbū, monaſterijs, ponatur pro eccleſijs ſic 16. q. 7. nemini. Poſſet ēt dici, quòd clerici ſæculares non habēt certū habitum,

† Barbatia pulcherrime examinat virtutem decret. & tenet ꝯ Card. illud afficere ignorātes ēt añ publicationē conſtōnis. ſolus princeps tamē ignorātes ligare pt Cōpoſt. in c. capitulū ſanctæ crucis. de reſcrip. & dixit Io. de Imol. in l. ex facto ff de vulg. & pupil. ꝙ principe cōfirmāte ſtatuta inferiorū per appoſitionē decreti nō poſſunt inferiores illa declarare Font.

3 Idem Pau. quia rō huius ca. adaptatur ad oēm modum quo eccleſijs ꝓ vi: & rō legis extendit verba ad cām, vbi eadē rō repetit: facit ꝙ dixi ſ. e. tit. ſi poſtq. li. Pet. adde Barb. tractātē de extēſione pœnali. Font.

4 Quō tūc viuet, vide gl. c. de monachis 16. q 1. & pleniſſime B. Th. & Caietanū 2. 2. q. 185. art. 1.

habitum, cum non ſit expreſſum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum diſcerni, vt p̄dixi & licet fateat certas formas, & colores eſſe prohibitos, inf de vi. & ho.cle.qm̄. ſup.eo tit. clerici: non ex hoc ſequitur certum habitum eſſe p̄ſixū: large tñ dicimus habitū clericalem cōuenientem & nō prohibitū clericis, ſicut & laicalem conuenientem laicus: de ſen. ex com.ſi iudex.lib.6.

a ¶ Cuiuſlibet.] quaſi dicat, etiam ſi ſit alterius religionis vel habitus. Ioannes And.

cuiuſlibet [a] regularis eccleſiæ licite poſſit eligi, non intendimus prohibere.

¶ Idem.

¶ *Cœtus Cardinalium ſede vacante iuriſdictionem Papalem non exercet, niſi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare poteſt. Io An.*

NE RO- CAP. II.

Diuiſio. NE Romani.] Diuiditur in ſex partes: Quia primo ponit de poteſtate Cardinalium ſede vacante: ſecundo de officio Camerarij vel pænitentiarij ibi, [Eo tñ:] Tertio determinat quid comprehendatur appellatione diœceſis, & qd ſi Papa moritur extra curiā: ibi, [Sane.] Quarto determinat quid ſi cōtingat oēs Cardinales exire ꝯclaue: ibi, [Porro.] Quinto de exceptione cēſuræ nō opponendæ ꝯ Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, [Cæterum.] Sexto arctat venire debentes exiſtentes extra curiam vt veniant, ſi. et intellexerint ſedem vacare: ibi, [Verum.] Io. de Imola.

Additio domini Heliç pręmittens caſum. ¶ Iſtud c. determinat ſeu ſupplet concilium Lugdun. in c. vbi periculum. lib 6. eod tit. In illo c. iſta dicunt: Si Papa moriatur, Cardinales præſentes dēnt expectare abſentes per decem dies, vt ipſi congregati in vnū tractēt de electione noui Romani Pontificis: qui quidē Cardinales intrabunt quoddā conclaue, i. quendā locū ſecretū, quod cōclaue erit planū, & nulla erunt in illo conclaui intermedia, ſeu nullæ erunt partes in medio: & iſti Cardinales ſemel incluſi in cōclaui, nō poterunt exire: & nullus cū eis poterit loqui. Et p̱ vnā feneſtram bene arctam & ſiniſtram miniſtrabiī Cardinalibus potus & cibus: Et ſi intra tres dies nō eligant Papā, ipſi nō habebunt per quinque dies niſi vnū ferculum i. non comedent niſi de vno epulo: Et ſi in illis quinque diebus adhuc nō eligant, ipſi nō habebūt niſi panem, vinum, & aquam, & nō recipient ſuas diſtributiones de camera: immo ſi aliquas recipient ibi tenebuntur illas reſtituere. Et dēnt eſſe ita intenti ad electionem dicti domini Papæ, ꝙ non debent ſe interponere de aliquo alio negotio quouſq; electionē ſuā fecerint. item ſi quis Cardinalium non intrauerit cōclaue, vel ſi intrauerit tñ exijt: alij exiſtētes nihilominus procedant in dicta electione, & illū exeuntem nō admittent. i. illum amplius recipient, niſi exierit p̱p̱ infirmitatem: quia poſt infirmitatem recipietur, ſi intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, ſi ipſi veniant. ipſi admittentur. Item illud c. vbi periculum, dicit quod aliquotiens Papa moritu alibi quàm Romæ, quid erit ſi moriatur alibi? Ibi dicit ꝙ ſi Papa obierit extra ciuitatem Romanā, ꝙ Cardinales dēnt illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit ꝙ rectores illius ciuitatis ita cito quàm ſcient mortem Papę, ꝙ ipſi dēnt compellere Cardinales, vt ipſi eligāt Papam, & ſi ipſi non faciant (dicit Papa) ipſi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs ſuis. Et dicit concilium ꝙ feudis, ſi feuda habeant. Item dicit ꝙ Cardinales dēnt eligere Papam libere, & ſine cōuentione vel pactione aliqua. Et ſi aliquod iurum ipſi Cardinales alicui præſtitiſsēt de aliquo eligendo, dicit Papa ꝙ tale iuramentū non valet. Item dicit quod tota eccleſia debet orare ſuper prouiſione electionis noui Pontificis. ¶ His ſuppoſitis

Caſus litteralis domini Helia. accedo ad Clementinā, quæ aliquotiens aliquid ſupplet ad dictum capitulum: aliquotiens cōfirmat & determinat ea quæ deciduntur in dicto c. vbi periculum. ia determinato. ¶ Figura ſic caſum: Pater ſancte. Deus vos cōſeruet à mala peſte, quiā vidi ſi aliquo caſu eſſetis ſublatus de medio, id eſt ſi eſſetis mortu[9] qūo vos docetis me qualiter deberem eligere, ſi ius haberem eligendi Romanum Pontificem (Sed quæro à vobis, an nullæ ſūt aliæ ſolemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter iſtas poſitas in dicto capitulo, vbi periculum, & ſi ego obſeruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedē litteræ, an mea electio eſſet valida? Et reſpondet Papa, ꝙ ſic: dummodo adiungam ea, quæ ſunt in iſto capitulo, ſeu iſta Clemētina: in cuius principio dr̄. ꝙ olim erant diuerſæ opiniones an c. vbi periculū: poſſet modificari, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per cœtum Cardinalium: Summus Pontifex cōſiderans, ꝙ lex ſuperioris non debet tolli per legē inferioris, reprobat opinionem ſatagentem i. dicētem & procurantem, ꝙ conſtō edita in concilio Lugdun. in c. vbi periculum. (Eccleſia vacante) pōt corrigi, immutari, aut quicquā .i. aliquid poteſt ab ea detrahi. Et dicit ꝙ non vult ꝙ Cardinales ſede vacante aliam iuriſdōnem habeant, præter iuriſdōnem eius conceſſam in dicto concilio, Caſus. §.
vbi periculum. ¶ Hoc tñ plus hēnt: quia ſi cōtingat ꝙ Et tamē.
Camerarius moriatur pendēte tempore, quo papa eſt mortuus: vel maior, vel aliqui ex pænitentiarijs, Papa Clemens vult, ꝙ cœtus & congregatio Cardinalium tales perſonas eligant: quia Papa nō intēdit ꝙ per obitum ſuum talia officia vacent. Et maxime i. præcipue vult vt pænitentiarij eligātur. cū ſint ipſi populo perquàm neceſſarij: quia ipſe Clemens vult, ſi pænitentiarij moriant nō obſtante ꝙ ſint impediti in electione Romani Pōtificis, tñ vult ꝙ eligātur noui, & ꝙ in locum pænitētiariorum mortuorū Cardinales ſubrogent nouos. ¶ Item quia cōcilium dicit in c. vbi peri- Caſus. §.
culum: ꝙ ſi cōtingat Papam mori extra ciuitatem Ro- Sana.
manam, ꝙ Papa eſt eligēdus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus eſt: Sed ſupplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium. & dicatis quid continet? Rñdet Papa, ꝙ nomine territorij tota diœceſis intelligitur, & intelligatis ꝙ ſi audientia cauſaſū & litterarū Apoſtolicarum ſit in vno loco, & ꝙ cōtingat Papā mori in alio loco, ꝙ Papa nō eſt eligēdus in loco in quo moritur, ſed in quo remāſit curia ſua. Et niſi forſan Papa antequam moreretur determinaſſet audiētiam cauſarum alibi profecturam, quo caſu Caſus. §.
conſtō concilij Lugdunen obſeruareī. ¶ Sed pone Ac- Porro.
cidit ꝙ Cardinales exiſtētes in conclaui nō referunt electionem, immo oēs ſimul exierunt conclaue, vel ſucceſſiue exierūt, quæritur quid iuris, an p̱p̱ hoc electio non ſit facienda? Rñdet Papa, ꝙ rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ conſtōnis, vbi periculum: pertinet, conſtringent ipſos Cardinales ad iterū intrandum conclaue: aliàs ſi nō faciant incurrunt pęnas contentas in dicta conſtōne, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: quando Cardinales reintrabunt cōclaue deputatū, incipiēt ne ipſi de nouo procedere in electione, ac ſi numq̄ intraſſent? Rñdet Papa, ꝙ nō: ſed incipiēt in ſtatu in quo erant qñ exierūt cōclaue.
¶ Itē quęro, pone ꝙ ſunt multi Cardinales excōicati, Caſus. §.
erunt ne ipſi repellendi ab electione, cum ſint incapa- Cæterū.
ces? Rñdet Papa, ꝙ tales nō poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur ſeu euitētur diſſenſiones vel diuiſiones ſeu ſchiſmata: qa ſi poſſent repelli exceptione excōicationis, ipſi Cardinales fortaſſe negarent ſe excōicatos, & eſſet lōgū expectare p̱bationes aliorū, & nimis prolongaretur, vel differretur electio, ꝙ eſſe
non debet. ¶ Sed quæro, durante tempore electionis Caſus. §.
ſunt aliqui in prouincijs, qui fuerūt electi in aliqui- Verum.

bus dignitatibus:quid facient ipſi, quomodo ipſis prouidebitur de confirmatione ſuæ electionis,an teneatur venire ad ciuitatem Romanam, ac ſi Papa non eſſet mortuus? Reſpondet ꝙ tenetur venire vel mittere,ac ſi curia Romana nō vacaret,hoc dicit totū iſtud ca. cuius ordo facilis eſt Not. ꝙ opiniones doctorum variæ præbent obſtaculum & dilationem expeditioni alicuius negotij:Nam in tali varietate alteram ſequi, non eſt temerarium, vt notatur in d.ca.ne innitaris. ſ. de cōſti. Et ſm Pau.ſine reprehenſione poteſt vnus adhærere vni,& alter alteri:quia opinionibus eſt deferendum. ſup de reſti ſpo. Et ꝑ hoc dicendum eſt, ꝙ ſi iudex in iudicando ſequitur vnā opinionem de pluribus, non facit litem ſuā : quod dic vt not. Bar.in l.cū prolatis. ff.de re iudi. Vide hic plenius per Pet.de Anchara. Not. quod opinio non conſonans veritati eſt reijcienda. Zabarella.

mani [a] electioni Pontificis indeterminata [b] opinionum diuerſitas aliquod poſſit obſtaculum vel dilationem [c] afferre : Nos inter cætera [d] præcipue attendentes, quòd lex ſuperioris per inferiorem [e] tolli [f] non poteſt [g] : opinionem aſtruere (ſicut accepimus) ſatagentem, quòd conſtitutio felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædeceſſoris noſtri, circa electionem præfatam, edita in

[Prima gl ponens caſum ſimul ſummat,& diuidit: & dicit quid ſupplendo determinat : & quid prima pars approbet vel reprobet.]

a ❡ Ne Romani.] Caſus. Cœtus Cardinalium ſede vacante iuriſdōnem Papalem non exercet, niſi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud vel eius partem alterare poteſt. Secundo dicit, ꝙ officium Camerarij,vel Pœnitentiariorum Papę durat eo mortuo, qui ſi deficiunt,poterit cętus pro tpe vacationis alios ſubrogare. Tertio determinans diœceſim intelligi id quod in concilio dicit de territorio & diſtrictu, ſtatuit moriēte Papa extra curiam, ipſius electionē fieri debere in loco,vbi erat cauſarum & litterarum audientia,licet ſuſpenſa:niſi prius ordinatum eſſet de curia trāsferēda. Quarto prouidet caſui, quo cōtingeret Cardinales oēs extre conclaue. Quinto ſtatuit per exceptionem excōicationis,ſuſpenſionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios,qui mittere vel ire tenentur ad curiam,adſtringit ad id ſe de vacante. Et principaliter determinat & ſupplet,decre.vbi periculum ſup.eo. Quas aūt opponens approbet,dicam per partes. Et prima pars determinat quod not 79 diſt.nullus 2.& corrigit quod not.Hoſt.de pænit.& remiſ.cum ex eo.cuius opinionem & rationes ſcripſi,de ſchiſma c vnico.lib. 6. & approbat quod ibi not & quod tenet Archi.in decre prædicta, vbi periculum §.cæterum,in fi. quod ſpecialius contingit hūc caſum Gar.etiam ſequebatur Hoſt. eo. tit .cupiētes.§. quod ſi.vt etiam dicam inf.§ fi.

b ❡ Indeterminata.] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur prœmium harum conſtitutionum.

c ❡ Dilationem.] ſumme periculoſam, vt in ea conſti in princ.Io.And.

d ❡ Cætera.] quæ patere poſſunt ex gl prædicta ſup.

e ❡ Inferiorem.] 21 diſt.inferior.ſup. de maio.& obe.cū inferior.C de leg.l.fi.& hoc maxime cum ille inferior ab illo ſuperiore recipit ptātem 2, vt in caſu noſtro cœtus cardinalium à Papa : per quod idem videtur de concil ſup eod.tit.ſignificaſti 9.q 3.cuncta.

f ❡ Tolli.] iuuari poſſet per pœnę adiectionem 2 de

1 Placuit doctorib. & nota, ꝙ inferior ſp(gratia exempli) epſ recipit ptātē à ſuperiore,ſ archiepo.c paſtoralis, ī princ. de off.ord.

2 Sequuntur doct. Facit c. vt animarū periculis. de cōſtit. lib.6.glo. 2. cle. vt hi qui.de æta. & qualit. Barba. F.

hoc dixi de offi.archipresbyte.cap.fin.

g ❡ Non poteſt.] hoc ēt fatebatur Hoſt.ſup.eo.licet.dicens ꝙ Cardinales illi conſtōni expreſſe renuntiare non poterant per hanc rōnem:tacite ſic,vt inf dicam.

h ❡ Lugdunenſi.] ſup.eo.vbi periculum lib.6.

concilio Lugdunenſi [h], per cœtum [i] Cardinalium [k] Romanæ Eccleſiæ (ipſe vacante) modificari [l] poſſit †, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, ſiue addi, vel diſpenſari [m] quomodolibet circa ipſam ſeu aliquam eius partem [n], aut eidem etiam renuntiari per eum, tamquam veritati non conſonan, [o] de fratrum noſtrorum conſilio reprobamus [p] † : irritum nihilominus & inane

[Glo.ſeq ponit alia duo nomina,& rem.]

i ❡ Cœtum.] Collegiū vocatur.de ſchiſma. c.vnico.lib.6. quæ ſatis reſonant in idem, vt patet 15.diſt. canones.in fi alibi dicitur gremium. 23. diſt. in nomine Dñi.ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli:nec cenſentur in re ſingulorum in diuerſis titulis locatorum, ſatis tractauit Hoſt.de Iudæ. ad liberandam.

k ❡ Cardinalium.] vnde ſic dicanī, not. ſup.de offic.archipreſ by ca.2.in 1.glo.Ioan. Andr.

l ❡ Modificari.] diminutionem continet,de verb.ſign c.fin. & multa verba hic ponit,ſeptē ſcilicet,vt omnem modum per quem conſtitutio tangi poſſet,includat Ioan. And.

m ❡ Diſpenſari.] hoc addit:quia ſtante conſtōne maioris,minor quandoque contra illam diſpēſat. de ætate & qualita.c.vnico.lib.6.cum ſimilibus.

n ❡ Partem.] quid iuris ſit de toto, & c. ff de rei ven. quę de tota & ſup.de dona inter virum,& vxo.nuper.

Glo.ſeq. reſpondet ad rationem Hoſt. quem excuſat,& hanc definitionem coadiuuat.]

o ❡ Non conſonam.] quod ergo dicebat Hoſt. ꝙ alia collegia hoc habent,ergo & collegium Cardinalium? Rūdetur illis permiſſum,huic expreſſe prohibitū,& ſi per antiqua iura cōceſſum prius erat, per iſtam poſteriorem conſtōnem eſt correctum.de conſtitu. c.1.lib. 6. Et ſic breuiter reſpondetur ad quamplures ex rationibus Hoſtienſis,qui tñ excuſabilis eſt:quia nō vidit decret.vbi periculum. Ad id quod dr nō eſſe veriſimile,filium Dei voluiſſe mortuo Papa gregem fidelium eē ſine paſtore,vel Eccleſiā ſine ſpōſo: Rūdetur ꝙ ſpōſus,rector & paſtor eſt Chriſtus & caput 3 Eccleſiæ,q̃ eſt ipſius corpus Primum patet 76.diſt.ieiunium 2. in fi Secundum 95.diſt.c.1.circa medium.Tertium de ſacra vnctio.c.1.verſi.ſed vbi.3.q 4.c.fi. Licet ergo deficiat vicarius,nō deficit principalis,qui vicariatus ſolum Petro & ſucceſſoribus Apoſtolicis datus fuit. Abſurditas autem huius opinionis apparet:quia ſm eam non eſſet neceſſarium Papam eligi 4, ex quo cœtus Cardinalium Chriſti vicarium haberet. Item nec eſſet hoc expediens, quod cuique patet,& facit de cōceſ.præben.quia diuerſitatem.in prin.& in deciſa.

[Glo.ſeq quærit,negatiue ſoluit.]

p ❡ Reprobamus.] Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffr.Hoſtien.& Compoſt. & Guliel q̃ habet, Cardinales tollere poſſe,quod de numero duarū partium ſtatuit concilium Lateranen.ſup.eo.tit licet.l.ordinando ꝙ nominatus à pluribus in ſcrutinio ſit Papa,vt ibi ſcripſi? Dic quod non : quia illud concilium illam opinionem approbat,cū dicit, niſi maior interuenerit concordia:ex quo ergo concordat nominatū vel nominandum à pluribus eſſe Papam, videtur ille nominatus ab omnibus,& facit quod not.ſup.eod.tit. ſi cui.lib.6.in gloſ.nota.

† Fallit iſtud ſm Barba. in alijs capitulis,q̃ ſede vacante habēt iuriſdōnem; ſed ratio iſti⁹ tex.eſt periculum vacatiōis ſedis Papalis. Fō.

† Notat Barbat.ꝙ Papa pōt facere cōſtōnē ſuper elect. ſucceſſoris,nō ſic epſ: quia poſt obitum non erit iudex,ergo nō valet ꝙ agit. l. ſi qui §. fin. ff de iur. om. iu. Fonta.

3 Vide Turrecre. in sūma de eccleſia li. 1.c. c.44. & ſequ.

4 Qđ eſt falsū, vnde infert Barbat ꝙ auctoritas Chriſti nō traſit ad conciliū ſede vacāte,vide glo. c. quodcunque ligaueris. 24. q.1. Fon.

[Gloſſa

decernentes, quicquid poteſtatis [a] aut iuriſdictionis ad Romanum, dũ uiuit, Pontificem pertinentis [b] (niſi quatenus in conſtitutione prædicta permittitur) [c] cœtus ipſe duxerit (eadem vacante Eccleſia) exercendum.

¶ Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papa durat eo mortuo, qui ſi deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios ſubrogare. Ioan. And.

¶ Eo tamẽ prouiſo, quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ Camerarium [d], aut maiorem [e], vel aliquos alios ex pœnitentiarijs (quorum [f] officium per obitũ eiuſdem Pontificis nolumus expirare [g]) per mortem, vel aliàs deficere quouis modo [h] contingat; valeat idem cœtus [i] [2] ad tempus vacationis huiuſmodi, pro numero deficientium [k], vel ampliori etiam, quantum [l] ad pœnitentiarios (ſi hoc [m] eidem cœtui concorditer [n] expedire videbitur) alios ſubrogare.

¶ Determinans diœceſim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & diſtrictu, ſtatuit moriente Papa extra curiam, ipſius electionẽ fieri debere in loco, vbi erat cauſarum & litterarum audictia; licet ſuſpẽſa: niſi prius ordinatũ eſſet de curia transferenda. Ioan. And.

¶ Sane cum iuxta conſtitutionem [o] prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cum ſua erat curia, moriente [p], in ciuitate in cuius diſtrictu ſeu territorio moritur, ſit regulariter [q] ſucceſſoris electio celebranda: diſtrictus, ſeu territorij nomine, diœceſim [r] hoc ca-

[Glo.ſeq.dicit opi.Hug.reprobatam, & rõnem eius tollit per inſtantiam.]
a ¶ Poteſtatis.] reprobatur ergo quod notat Hug. 79. diſt.nullus 1. cuius dictum recitat Hoſt. ſup. eo.licet. qui dixerat Cardinales poſſe tunc creare Cardinalẽ: cum poſſint tunc creare Papam, quod plus eſt: ſed videmus q̃d capitulum creat epiſcopum, nec tamen confert beneficia ad illius ſolius collationem ſpectantia, ne ſede vacante c.vnico, lib.6.
b ¶ Pertinentis.] ſi ergo aliqd diuiſim ad collegium pertinet, quod forte prior ipſorum expedit, vt eſt moris, hoc non impedit: facit prædi. decre.vnica. & de reſcrip.edoceri.
c ¶ Permittitur.] in §.idem quoque.
d ¶ Camerarium] ad quem ſpectat temporalia pauperib. erogare, vt not.Io.8.q.1 c.1. hodie aũt magnũ eſt officium: & iuriſdictionẽ exercet circa omnes debentes Cameræ, & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto quòd habere poſſit ſede vacãte, per hanc litteram. prouiſione tamen pẽdente Cardinales nil ab ipſo recipient, vt prædicta decre.vbi.§. prouiſionis.
e ¶ Maiorem.] ex pœnitentiarijs 1, quod ſequitur, & eſt ſenſus ꝙ officium pœnitentiarij maioris, qui ſolet eſſe Cardinalis, vel aliorum minorum, non expirat. Tempore tamen incluſionis maior pœnitentiarius, ſi eſt Cardinalis, ꝑ ſe non poteſt vti officio: ſi tamen nollet in clauſura manere etiam perſonaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tuſculanus.
f ¶ Quorum.] interpoſito.
[Gl ſeq.dicit quid approbat.duas lecturas ponẽs.]
g ¶ Expirare.] hoc de pœnitentiarijs tenebat Hoſtien. de ſententia excõmunicationis, quod de his, in fine, vbi determinat quod not. in Specula.tit.3. §.1. vbi defendit Gulielm. quod Camerarius Mareſchallus, & auditor cameræ habent ordinariam, quod ſi verum eſſet de iure communi, duraret illorum officiũ mortuo Papa. de offic. leg.cap.2.lib 6. ſed hic de mareſchallo nil dicitur & vide quod dixi ſupra eadem compil tit. 1 audito.in 2.gl. Secũdum quod dicimus iſtos habere delegatã, ſpeciale hic inducit, q̃d durat delegata poſt mortem delegantis, ſicut & ſupra de hæreti.in fidei libro ſexto.
h ¶ Quouiſmodo 2.] puta quia incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionem officij. idem puto ſi recederet, vel nollet officium exercere.
i ¶ Cœtus.] poteſt ſuppleri vel pars maior: quia quod maior, & c.56.di. Apoſtolica, de elect. cũ inter canonicos, in princ. ff. ad munici.l. quod maior. & hoc verũ vbi ſolum pro numero deficientium ſubrogant, vbi vero pro ampliori, neceſſaria ſit plena concordia 3, & ſic intelligo quod ſequitur.
K ¶ Deficiẽtium.] tolle quod eſt inf. alios ſubrogare.
l ¶ Quantum ad pœnitẽtiarios.] ſecus ergo quo ad Camerarium.
[Glo.ſeq.quærit, & ſoluit.]
m ¶ Si hoc.] videlicet quòd ꝓ ampliori numero ſubrogentur pœnitentiarij. Sed numquid nullo deficiente poterit cœtus pro ampliori numero cõcorditer pœnitentiarios ſubrogare? De verbis videtur quòd non, cũ conſtitutio ſit prohibitoria præter caſus præmiſſos, & iſtud nõ videtur permiſſum, niſi cum aliquis deficit. Ioan. And.
n ¶ Concorditer.] idẽ in decr. vbi periculũ. §.nulli. & §.idẽ quoque.vnus 4. ergo ſol' hoc impedire poterit. facit quod no. ſupra eo. titu quis propter. ver.vel ſaltem.
o ¶ Conſtitutionem prædictã.) in § porro.
[Glo.ſeq. ſoluit dubium, & reſpondet contrario.]
p ¶ Moriente.] vel cedente, quod eſſe poteſt, vt de renunc.c.1. lib. 6. Nam tunc quo ad ſedẽ cenſetur mortuus.5 7. q. 1. §. ecce in quibus, & cum hic ſit eadem ratio & fauor prouiſionis Eccleſiæ, & ceſſet ambitio, ceſſat etiã contrarium.de decre. ſuſceptum, de reſcri. libro ſexto.
q ¶ Regulariter.] hoc dicit propter caſus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.
[Glo ſeq. fortificat textum per ſimile, & per rationem. Secundo obijcit, & reſpondet.
r ¶ Diœceſim.] iuſtum fuit hic plus ponderari diœceſim, quàm diſtrictum, ſicut & in caſu, de reſcrip. ſtatutum.li.6 maxime quia ſtante diœceſi, diſtrictus facile variantur, q̃nque per conceſſiones imperiales, quãdoque per occupationes principum, vel ciuitatum, ad tales autem mutabilitates eccleſiarum ſtatus non mutatur.10.diſt.c 1.101.diſt c.1.& de relig.domi.c.1. Si ergo Papa moritur apud Bazanum vel Nouãtulam, quę loca ſunt diſtrictus Bonon.quia tñ loca ipſa ſunt diœceſis Mutin. in ciuitate Mutin.conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cũ locus ille nõ diſtringatur per ciuitatem Mutinenſem, q̃uo regens ciuitatem Mutinen.illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium vel diſtrictũ, ſed forte ponderauit auctor ꝙ multa ſunt loca 6, q̃ non diſtinguũtur per ciuitates aliquas, ſed per ſingularia dominia, qui domini ẽt ciuitatibus non reſpondent. Illi ergo nõ ſunt de diſtrictu ciuitatis, ſunt tñ de diœceſi,

Ad.

2 Vide Ludouicum Gomes.in proœmio regularũ Cancellariæ de officio ſacræ pœnitẽtiariæ.

Camerarius Papæ & Mareſcallus an habeãt ordinariam vel delegatam.

3 De hoc verbo vide Deciũ in c.ſedes extra de reſcr.

3 Vide Abbatem in c. nõ põt. extra de re iud.

4 Vide Alex.cõſ. 124. in 2.

5 Mors.n. ciuilis æquiparatur naturali, vbi operatur eundem effectum, de quo vide Abbatem in ca.niſi, de probat. & Alex. conſ 1. in 5.volum.

6 Talia loca nõ ſunt de diſtrictu ciuitatis ſm hãc glo.q̃ not. & adde q̃d.no Io. An.ſup. d̃ iureiu. nimis. & dixi in c.ſtatutum. §. cum vero de reſc. & in c ſi propter.e tit. c.1.ver ad idẽ quæritur. lib. 6.Pet.

Ad primum dicē quòd Cardinales ſe debent offerre, & ſperandū eſt quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui ſe offerāt, quos alij ſequentur nolentes perdere vocem ſuam, vt de facto videmus. Poſſet ēt eſſe locus remiſſioni, de qua inf. de re iud. paſto ralis, circa medium.

ſu [a] intelligendam fore cenſemus. Eo tamen adiecto, quòd ſi in certo loco, cauſarum & litterarum Apoſtolicarum audientia remanente, Papā alibi [b] mori contingat, non [c] ibi, ſed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam ſi eadem audiētia tempore mortis huius vacare [d] noſcatur: niſi forſan ante mortem eandem ordinatum [e] eſſet per Papam de curia transferenda [f]: quo caſu ſeruetur prouiſio [g] conſtitutionis prædictæ.

¶ *Prouidet caſui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.*

¶ Porro [h] ſi Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes [i] ſimul vel ſucceſſiue (quod abſit) exire contingerent conclaue deputatum eiſdem, hi (ad quos [k] pertinet executio conſtitutionis prædictæ) illos ex ipſis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excuſationem non dabit, idē conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant [l] †: Pœnas in dicta conſtitutione contentas [m], niſi hoc fecerint, incurſuri [n]. Cardinales autem huiuſmodi conclaue reintrātes, ad electionem iam dictam procedant: & alias conſtitutionem præfatam obſeruent ſecūdum ſtatum in quo [o] erant in eodem conclaui, quando ipſum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ *Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ab electione nō repelli. Io. An.*

¶ Cæterum [p], vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur diſſenſiones, & ſchiſmata, quo minor eligētibus aderit, diſſidendi facultas [q]: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet [r] excōmunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs [s] circa electionē eandē hactenus editis, plene in ſuo robore duraturis.

a ¶ Hoc caſu.] alijs ergo caſibus ſumitur vt habetur ff. de verb. ſign. pupillus § territorium: tamen & alibi territorium ponitur pro diœceſi. 26 q. 2. ſi quis epiſcoporū: cui concor. de conſti. c. 2. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœceſi 12 q. 2. bonę rei: de dona. Apoſtolicæ. in princ. quandoque ponitur pro regione. 9. q. 2. epiſcoporum.

b ¶ Alibi.] id eſt in loco alterius diœceſis.

c ¶ Non ibi.] vt monitur.

[Gloſſ. ſeq. dat duo ſimilia.

d ¶ Vacare] licet vacet, inſpicimus primum ſtatum, ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupſerit: concord. in decre. de foro competen. ex parte in fin. vlt. gloſſ. Ponderamus igitur hic habitum ſine actu. ſic ſup. ead. cōpil. de ſum. trinit. cap. 1. in fin.

e ¶ Ordinatum.] ad idem de præbend. ſi Apoſtolica. in fin. lib. 6.

f ¶ Transferenda.] ad aliam diœceſim, aliàs idem quod ſupra.

g ¶ Prouiſio.] ſcilicet q̄ fiat electio in loco vbi Papa moritur, vt in d. § porro.

h ¶ Porro.] prouidet caſui non determinato per cap. vbi periculum. Nam licet ibi §. ſane, prouiderit quid iuris cū aliqui ex Cardinalibus exeunt conclaue, im prouiſum erat quid iuris, quando omnes exeunt, & caſus iſte poſt mortem Clementis fuit de facto.

i ¶ Omnes.] bene dicit: quia ſi aliqui vel aliquis remaneret, in illos vel illū reſideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. §. ſane, & facit quod no. de poſtul. præla. gratum. cum ſuis cōcord. Vbi vero omnes mortui eſſent, quid iuris: ſcripſi poſt Hoſt. ſupra eod. licet.

k ¶ Hi ad quos.] de quibus habetur in. §. præterea.

[Gl. ſeq. quærit, & ſoluit: ſecundo duas quæſtiones ſubdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæſtio ampliando, prouiſionem expoſcit.]

l ¶ Compellant.] ſed quid ſi aliqui territoriū illorū excantſfaciant de his qui intra diſtrictum ipſum manent. Sed nunquid illi ſoli poterunt eligere? Idē quid ſi nulli remanent? Vide quod dixi ſup. in glo. iuſtum. Item quid ſi omnes remanent, & aliqui citius reintrant cōclaue, nunquid illi poterunt eligere? etſi alij non haberent iuſtam cauſam, planum eſſet. Sed quid ſi alij non intrantes habent iuſtum metum mortis, vt allegabatur poſt mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non eſſe potens ad ſecuritatem ipſorum, vel etiam tunc dicebatur: quid fiet, & quis de iuſta cauſa metus cognoſcet? lite non deciſa, nec tunc prouiſa adhuc egebunt prouiſione.

m ¶ Conuentas.] in §. quod ſi præmiſſa.

n ¶ Incurſuri.] quia pœna ciuium & rectorum eſt punitio ciuitatis. videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ In quo erant.] habita diſtinctione, an lapſi eſſent tres dies tantum, an etiā octo, vt ibi in § conclaue.

[Gl. ſeq. dicit quid approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.]

p ¶ Cæterum.] iſte §. approbat, quod not. Ioan. 79. diſt. ca. 1. vbi not. de vitio eligentium obijci non poſſe: & prorogat opinionem Compoſt. not. ſup. eo. licet: q. dixit contra electionem factam per duas partes excipi non poſſe de excōicatione vel ſuſpenſione eligentiū, etiam ſi ſit notoria. Nec obſtat ſecundum eum, quòd peccant alij communicando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnem exceptionem remouet: alleg. ff. de iuris, l. Seruius. §. ſi quis riuum. Item ſecundum ipſum in caſu neceſſitatis licite excommunicato communicatur, ſed maior neceſſitas, quàm carentia vicarij Ieſu Chriſti non poſſet haberi 22. di. omnes. 2. q. 6. ad Romanam: & facit ſup. de hær. præſidentes lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiā quo ad actum electionis faciendæ.

q ¶ Facultas.] facit ſupra eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ Cuiuſlibet.] iuris vel hominis. Item qualiſcunque ſit ſuſpenſio, vel interdictum.

ſ ¶ Iuribus alijs.] 79. diſt. per totum. 23. diſt. in nomine Domini. ſup. eod. licet.

[Glo. ſeq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mo. licet mala ratione falſificatam, & cōtrariam reprobatam, ſubdens abſurditatis cauſam.]

a Capitulo igiē aggregato, nō dr̄ diſſolui collegium p̄ receſſum ēt maioris partis: q̄a in ſolo remanente dr̄ ius collegij remanere: ſed antequā congregētur. niſi duæ partes accedant, non fingiē capitulum conueniſſe ī loco. Pe. de Ancha.

† Notat Pe. de Anch. quod ſi prima executio eſt ſortita effectum iterum inchoatur. alleg. Bar. in l. ſi ſid. iuſſor. §. meminiſſe ff. de lega. 1.

† aliàs ita vt nullus ex Cardinalibus.

a ¶ Verum

a ¶ Verum quia.] approbat quod not. Gar. & Io. Monachus ī.eo cupientes.1.reſpon.lib 6.ſup verſi.cōparare. qui dicebant electum non venientē tunc intra tempus illius conſtitutionis incurrere pœnam moue bantur autem illa ratione: quia iuriſdictio Papæ: & ipſius exercitium remanet penes collegium Cardinalium quæ ratio reprobatur ī. 1.reſpōſo Dicebant tamē ꝙ Papa deberet pœnā remittere, ex quo venit ante creationem Papæ, licet poſt tēpora. alle. ff. ſi quis in ius. voc.non ierit.l.2. §. ſi. Archi.ibi in fine primæ partis ꝑ verbum, coram nobis, tenebat contrariū, ſ. ꝙ non incideret in pœnam tunc non veniēdo. Cum ſcripſi ſuper illa decretali, hūc caſum non tetigi, quia mihi videbatur contra æquitatem, ꝙ tūc incideret, & per illud verbum, corā nobis, de rigore videbatur ꝙ incideret: Quid em̄ poteſt diuinare adſtrictus ad veniendū qñ ſit Papa creandus? cū ergo poſſet omni die creari, ergo omni die paratus ſit is qui adſtrictus eſt ad cauſam proſequēdā: & licet rigoroſum videatur, reſpicit tamē expeditionem Eccleſiarum & forte propter hoc non vtitur hic verbo, declaramus. ſed verbo, ſtatuimus.

† Alia ita ſuper hoc verſius negotio. alias ita: ſup huiuſmodi negotio, &c.

¶ *Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) adſtringit ad id, ſede vacante h.d. Ioan. And.*

¶ Verum [a] quia tam ex prouiſis [b] remedijs quā ex orationibus [c] ad Deū ſuper † huius negotio effundendis [d], quòd breuiter huiuſmodi celebret electio, præſumendū eſt probabiliter, & ſperandum: Statuimus, vt electi & alij [e] (qui ex quacunque [f] cauſa ad ſedem Apoſtolicā venire, vel mittere [g] ſunt adſtricti) ad ipſam cum vacat, ac [h] ſi non vacaret, venire vel mittere teneantur.

b ¶ Prouiſis.] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in §. proxi. partis.

c ¶ Orationibus.] qualis debeat eſſe oratio 1, vide qđ dicam ī. de reliqui. & vene. ſan. ſi Dominum ad fin & quomodo in ea ſperādum eſt, ibi dixi ſatis in vltimo membro gloſſæ.

1 De hac materia vide plene per B. Tho 2.2. q. 83. art. 12. 13. & 14.

d ¶ Effundendis.] vt in decre. vbi periculum. in fin & verbum, effuſionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

e ¶ Alij.] ꝑſonæ inſtructæ opponētes & appellātes 2.

f ¶ Quacunque cauſa.] per hoc videtur ꝙ citatus, qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Hoſt. ī. de accuſa. licet. vt ibi ſcripſi ſuper verbo, acceſſiſſet.

2 Et ſm Bar. ꝑſonæ prouiſæ ꝑ defunctum Papā pōderando verbū, adſtricti. & ver. prouiſi. tuncta gl. in c. cupientes § 1 in verbo, electi li. 6. Font.

g ¶ Mittere. ſicut hi quos arctat decre. 1. ī eo. lib 6 decret. 1. de appel. & decre. quamuis. de offi. ord eod. lib. Item electi catedralium vel regularium eccleſiarum quos arctat conſtitutio, cupientes niſi ſint iuſte impediti, vt eo. c. § quòd ſi. Item poſtulati, quia ſunt eccleſijs allegati, vt ibi. § denique. vel fæminę. ī. eo. indemnitatibus. § ſed cum eas. lib. 6.

h ¶ Ac ſi nō vacaret.] & ſic patet ꝙ ī. tempora ſtatuta

CAuſam electionis.] Diuiditur in quinque partes vt patet in rubro, quarum ſecunda eſt: ibi, [Quòd ſi forſan:] Tertia: ibi, [Verū] Quarta: ibi, intimatio.] Quinta: ibi, [Idem quoque.]

¶ Preſupponatis notata in c. ſtatuimus. lib 6. eo tit. vbi dicitur, ſi aliquis fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit ſibi prouiſum de beneficio, vel forſan fuit poſtulatus, ꝙ ſi aliquis contra talem prouiſionē electionē, vel poſtulationē ſe opponat, vel forte fuit appellatum à tali electione, prouiſione, vel poſtulatione, ꝙ talis appellans ſimiliter & appellatus ſeu defendēs, dēnt arripere iter ſuū à die quo ſe oppoſuerūt vel appellauerunt intra menſem, vt vadant ad Papam, qui de cauſa appellationis diſceptabit. Item dicit dictū c. ꝙ ſi vna pars à die quo ſe oppoſuit, intra mēſem iuit Romam, & ibi ſuam partem aduerſam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, nō obſtāte cuiuſq; abſentia, ſicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formam electionis, id eſt, contra formā electionis, dicendo electionem rite non eſſe factam: immo ꝙ fuerunt omiſſę ſolēnitates iuris: ſi talis opponens non poſſit probare peccatum formæ, id eſt, electionem non eſſe factam ſecūdum formam, quam accepit à iure: tunc talis condemnabitur alteri parti in expenſis: quia ipſe ſoluet expenſas, damna & intereſſe, quæ vel quas habuit ille vel fecit contra quem oppoſitum eſt in formā. Aliquotiens aliquis ſe opponit nō in formā electionis, ſed in perſonam, id eſt, contra perſonam electā, dicens eam non eſſe capacem electionis, quia dicit talē eſſe excōmunicatū, quare eſt ineligibilis Vel dicit talē perſonam nō eſſe legitimam, nec de legitimo matrimonio, ideo illā perſonam dicit nō eſſe eligendam, & ſic opponit in ꝑſonam, id eſt, ꝯ perſonam illam electam. Et ille qui opponit in perſonam, ſi non probet ea quæ opponit contra illam, tunc talis opponens eſt ſuſpenſus triēnio à ſuis beneficijs: immo perpetuo priuatus eſt, ſi ſe interim, id eſt, pendente illo triennio immiſcuerit ad illa beneficia His auditis figura caſū in Clemētina. Pater ſanctiſſime, audio doctrinam veſtrā, in qua dicitis ꝙ ſi aliquid opponatur ꝯ prouiſionē, electionē, vel poſtulationē factam ad perſonatum, dignitatem, vel canoniam & ob hoc fuerit appellatum ad Papā, appellas & defendens, & quorū intereſt à die oppoſitionis vel appellationis intra menſem arripiant ſuū iter eundi Romam: quia cā eſt deuoluta ad ſummum Pōtificem: Sed quęro, an eo ipſo ꝙ oppoſui me ꝯ aliquē, qui fuit electus ad dignitatē, & me oppono ꝯ formā, vel an eo ipſo ꝙ appellaui vel me oppoſui, cā ipſa ſit deuoluta ad ſedem Apoſtolicam? Et rñdet Papa ꝙ non, ſic dicendo: Nos cenſemus cauſam electionis, poſtulationis, ſeu prouiſionis emiſſam, id eſt, deuolutam ad ſedē Apoſtolicā, cū ipſa appellatio fuerit ſpecialiter interpoſita in præſentia appellati, id eſt, in præſentia illius contra quem appellatur: aut ſi fuerit interpoſita in ꝑſentia procuratoris eiuſdē appellati, aut cum fuerit intimata, id eſt, notificata alteri eorum, ſ. in perſonam appellati, aut in perſonam ſui procuratoris intra menſem ab interpoſitione ipſius appellationis, vel ſaltem cum fuerit intimata poſt lapſum tēporis, ſ. poſt menſem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cū fuerit intimata. porrecto, id eſt, dato libello ſub ſcriptura authentica, vel electo tenore illius: quia talis appellatio qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo ſimili ſicut modis ſupra dictis, ſi copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et ſic habemus, ꝙ cā appellationis non dr̄ emiſſa, nec

¶ Idem.

¶ *Primo ponit formam ſecundum quam appellans appellationem intimat appellato vt per ipſam cauſa beneficialis ad curiā deuoluatur. Secundo. prouidet cum appellatus vel ipſius ſpecialis procurator nequit haberi. Tertio. prouidet cum per metum appellati, vel ſuorum intimatio fieri non poteſt. Quarto, vitiat intimationem aliter factam Quinto prorogat hūc modum intimandi ad alios caſus. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV-

deuoluta

ſam a † electionis b, poſtulationis, ſeu prouiſionis c, per appellationem ab ipſa vel occaſione d ipſius, ad ſedem e Apoſtolicam emiſſam: tunc demum ad ſedem eandem deuolui f cenſemus, cum in appellati g aut procuratoris eiuſdem in ipſa cauſa ſpecialiter h conſtituti præſentia interpoſita i fuerit: aut eorum alteri k intra menſem ab interpoſitione l ipſius, vel ſaltē poſt

† Vide cōcíliū Trident. ſeſ. 14. de reformat. c. 20.

deuoluta ad ſedem Apoſtolicam, niſi fuerit intra menſem, vel poſt menſem quam cito commode poterit, intimata & notificata: ſic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia ſcio electionē eſſe inualidā, vel quia ſcio vos incapaces illius electionis, vobis intimo & notifico. ꝙ de tali electiōe de vobis facta appello ad curiā Romanā: & ibi cauſam appellationis proſequi intendo. Hoc facto, cauſa appellationis dicitur emiſſa ad ſedem Apoſtolicam. Sed quæro. ſi appellans non poſſit intimare, id eſt, notificare appellationē ſuam appellato, quomodo ꝓuidebitur: quia forſan appellatus aufugit, & non eſt in prouincia, nec poteſt eius procurator inueniri, vel forſan quia appellatus habet domum remotā ita ꝙ appellans non poteſt ſibi intimare. Reſpōdet Papa, ꝙ appellans debet ire ad eccleſiam cathedralē in ciuitate vel diœceſi cuius ſit beneficiū vel dignitas de qua fuit electus, & ibi ſuam appellationem publicari faciet. & copiam dabit appellato modo præmiſſo ſupra, quandocunq; copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, ꝙ ſi forſan contingat appellatum abeſſe, ideſt abſentem eſſe, & contingat talem procuratorem non inueniri, ſcilicet, ꝙ poſſit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem ſuam publicari in domo in qua ipſe appellatus conſueuit cōiter habitare. Vel ſi talis publicatio nō poſſit fieri in domo, quia domus eadē exiſtit in remotis partibus: tunc faciat publicari ſuam appellationem in eccleſia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœceſi beneficium quod litigioſum eſt, cōſiſtat, id eſt, ſit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationē vtroq; caſu ſcilicet, in eccleſia cathedrali, vel in loco in quo eſt beneficium, ac de ipſa ſcilicet publicatione quādocunq; fuerit petitū, fieri copiā appellato volumus modo præmiſſo & ſupradicto. Et ſum in verſiculo, [Verum.] Et quæro ponendo ſic, ꝙ appellatus non abeſt, nec eius procurator, nec domus eius longe diſtat: ſed ipſe appellatus, hoc eſt, ille contra quem appellatum eſt, eſt ita potens & ita timendus, ꝙ appellans non audet intimare ſuam appellationem? Rñdet Papa, ꝙ talis appellatio debet publicari ſolemniter in loco publico, in quo loco eſt veriſimile ipſum appellatum vel eius procuratorem veriſimiliter nō poſſe ignorare. Et ideo dicit textus, [Verum,] pro ſed, ſi intimatio fieri nequeat, vt præfertur ꝓpter metum appellati: quia eſt ita potens ꝙ appellans non eſt audens ire ad eum. vel ſi intimatio fieri nequeat propter metū & timorē ſuorū parentū: Nos Clemens volumus eandē appellationem ſic publicari ſolēniter in loco publico, ꝙ poſſit veriſimiliter peruenire ad notitiā appellati, ſeu procuratoris eius: Intimatio vero aliter facta careat omni effectu, nec cauſa cēſeatur deuoluta ad ſedē Apoſtolicā per eādē appellationē, niſi certa notitia eius appellationis aliter perueniſſet ad appellatum intra tempus prædictum, ſcilicet, intra menſem. Et iſtum modum intimandi vult obſeruari in alijs caſibus, in quibus requiritur intimatio facienda: ideo dicit textus. [Idem quoq; obſeruari volumꝰ in alijs caſibus in qbus requiritur intimatio facienda.] hoc dicit Not. primo ibi, [Vel ſaltē.] de aduerſatiua, [Vel,] cui qñ adijcitur dictio, [Saltem,] vt hic, ſignat diminutionem. de reſcrip. ſtatutum. §. cum vero lib. 6. Nota ſecundo caſum, in quo datur tempus arbitrarium ad purgādum moram temporis determinati de quo in glo in verbo, commode. Zabar.

[Prima gloſſa ponens caſum ſimul ſummat, & diuidit, & dicit quid determinat.]

a ¶ Cauſam.] Caſus: primo ponit formam ſecundū quam appellans appellationē intimat appellato, vt per ipſam cauſa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipſius ſpecialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cū per metum appellati, vel ſuorum intimatio fieri non poteſt. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios caſus. Et determinat non per Innocentium. Hoſtien. Io. Mona. & Archi. eod. tit. c. 1. li. 6. ſuper verbo, intra menſem. ſecundum Compoſt. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio §. ſequitur poſt princi. plenius de app. §. qualiter. verſi. cautus ēt ſit. & verſi. qđ ſi procuratori. adhuc apertius ꝑ Guliel. Mandegoti. in libello electionū in ſi. per ipſum Io. Mo. de reg. iur. 10 generali. lib 6. vltra medium. & quod not. ſ. eo. cupientes. 1. reſponſo. lib. 6. ſuper ver. notitiam.

b ¶ Electionis.] etiam epiſcopalis vel cathedralis eccleſiæ, vt dicat ſ. §. pen.

c ¶ Prouiſionis.] hæc tria exprimit decre. 1. e. ti. li. 6. [Glo. ſeq. approbat opi. Compoſt. quā plenius recitat.

d ¶ Occaſione.] id eſt, ꝑ cauſam electionis, poſtulationis, vel prouiſionis, vt ſi appelletur à grauamine illato in iudicio: quo caſu locum habet decre. 1. ſ. eo. li. 6. ſecundum Compoſt qui plus ibi not. ꝙ ſi ſuper prima appellatione dentur iudices extra curiā, & ab illorum grauamine appelletur, locum habet decr. illa & dicit ſic ſeruaſſe Innocentium, licet quidā ſ. ꝙ ſolum in cauſa primę appellationis habet locum hæc decretalis, quod eſt contra mētem: quia per ſcđam appellationem ſicut per primā poſſit protelari vacatio.

e ¶ Sedem Apoſtolicam.] in alijs enim non habet locū prædicta decre. 1 ſ. eo lib 6. vt ibi not.

f ¶ Deuolui.] quo ad hoc vt principale negotium ſit in curia, vt dica n infra. § penul.

g ¶ Appellati.] ſi contra capitulum vel collegium appelletur. vide quod not. ſ. eo. bonæ 1. in glo. 1. ſoli: de conceſſ. preb. ſi capitulo, in lib 6 in glo. 6. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens dicit approbatā opinionem Speculatoris: arguit ad ſimile, & de tribus remittit]

h ¶ Specialiter.] approbat opinionem Spec. in princip. verſi. quid ſi procuratori. vbi poſitis duabus opinionibus, quarum prima habebat, ꝙ non ſufficit intimare procuratori: ſecunda: ꝙ ſufficit, dicebat primam verā in generali procuratore, ſecundam veram in ſpeciali: allegabat de teſti. præſentium. § cæterum. lib. 6. ff de libera. cau. l. Immo. ff. de cōtrahen. emp. l. in huiuſmodi. de procu. dilectus. & c. non iniuſte, in ſi. Sicut autē ſpeciali procuratori appellati fieri poteſt intimatio, ita ēt poteſt fieri per ſpecialem 1 procuratorem appellātis nam & talis in his cauſis appellat: quod dic vt not. e. tit. procurator. lib. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in prædi libel. electionū in ſi. & quomodo de procuratorio ſuo ſicut & de appellatione debet fidem facere.

1 Eſt bona & ſingu. ſecundū Car facit in ſi. gl. ſi in c. 1. de conſeſſ. Bar. tñ putat ſufficere generalē.

i ¶ Interpoſita.] & tunc interponitur ſimul & intimatur, quare, cum illis conſtet illum appellaſſe, alia intimatio facienda non eſt.

k ¶ Alteri.] ſcilicet appellato, vel ſpeciali procuratori ergo fortiꝰ ſi vtriq; ſimul vel diuiſim. & tolle hic literam, legitime intimata, quæ ſequitur.

l ¶ Ab interpoſitione.] & ſic currit de momento in momentum. concor. ſ. de re iud. ꝙ ad conſultationem ibi, à cuius probatione. Et quot dies habeat menſis, not. ſ. eod. tit. quàm ſit. lib. 6.

[Gloſſa

lapſum eiuſdem menſis (quàm cito commode [a] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [b] videlicet [c] ſibi ſub ſcriptura authentica [d], vel perlecto [e] illius tenore & copia modo conſimili [f] (ſi petita [g] fuerit †) inde facta. ¶ Quòd ſi forſan appellatũ abeſſe, & procuratorẽ talẽ [h] non inueniri cõtingat [i], in domo [k], quam ipſe appellatus habitare [l] cõiter [m] cõſueuit: vel (ſi domus eadẽ in remotis [n] exiſtat) in eccleſia cathedrali [o], in cuius ciuitate vel diœceſi conſiſtit beneficium: & nihilominus vtroque [p] caſu in eccleſia vel beneficio [q] de quo agitur, volumus appellationẽ huiuſmodi publicari, ac de ipſa quandocũq; petitum fuerit, copiã modo [r] præmiſſo fieri appellato. ¶ Verum ſi propter appellati aut ſuorum metũ [s], vel potentiã intimatio fieri nequeat (vt præfertur [t]) appellationem eandẽ in loco [u] aliquo publico [x] ſic ſolẽniter [y] volumus publicari, quod ad appellati, ſeu eius procuratoris [z] notitiã poſſit veriſimiliter [a] peruenire. Intimatio vero aliter facta omni † careat iuris effectu: Nec cauſa per appellationem eandẽ ad ſedem cenſeatur deuoluta [b] prædictam, niſi ad

† In antiquiorib. codicib. legiť, fuerit.

† Al. omnino.

[Gloſſ. ſequens ponit duas concor. ſoluit dubium: ponit ſimile per conuerſum.]

a ¶ Commode.] cõcor pdicta decre q̃ ſit. in princ. li. 6. & c. cupiẽtes. § certũ. veniet hoc in arbitratu boni viri, & datur hic tps arbitrariũ ad purgãdũ morã tpis determinati: alibi econuerſo datur tps determinatũ ad purgãdum morã tpis arbitrarij in prædicto §. cæterũ. & per hoc vr̃ q post hoc tpus facta intimatio, non deuoluat, vt dicam in fi.

b ¶ Porrecto.] per hoc patet q expenſis intimãtis habet hoc fieri, ſicut de libello dicitur. 3. q. 3. ca. induciæ. ver. offeratur.

c ¶ Videlicet.] declarat verbum, legitime, quod præmiſit.

[Gl. ſeq. dubium ſoluit, & textum ſufficat.]

d ¶ Authentica] ſcilicet confecta manu publica, vel habente ſigillũ authenticũ, de ſent excõ. cũ medicinalis. lib. 6. & ſatis dixi. de pba poſt ceſſionẽ, vt. n. dicebat Spec. in ver. prim. allegato graue eſſet dicere; q aduerſario meo dicenti ſe appellaſſe ad curiã, tenear credere, cũ appellatio hoc caſu habeat vim citationis, vt inf. dicam. Et qũo appellato interdum expediat authentica ſcriptura patet j. c. pxi. §. penul.

e ¶ Vel perlecto.] patet q primo caſu cum porrigitur, non eſt legi neceſſe, concor de appel. appellatio. lib. 6. Et iſtud, per, deſignat integrã lectionem: ſimile ff. de verb. ſign. Vrbana. § pernoctare.

f ¶ Conſimili.] ſcilicet ſub ſcriptura authentica.

g ¶ Si petita.] ſi ergo non petitur [1], ſufficit legiſſe: concord. ſup. de ſepult. c. 1. in fi li. 6. de ſen. excom. c. 1. eod. li per quod c. patet: q vtile conſiliũ eſſet appellato de petitione prædicta facere confici publicum inſtrumẽtum: ſatis tamen eſſet de hoc p teſtes fidem fieri poſſe: licet ibi ſecus: vt ibi notaui. Ioan. And.

1 Vide Felynũ in c. cum M. ď cõſtit. ver ſi quarta cõcluſio.

h ¶ Talem.] ſpecialem: de quo præmiſit.

i ¶ Contingat.] collige litteram, quæ eſt infra: volumus appellationem huiuſmodi publicari. Io An.

k ¶ In domo.] ideſt ante domũ eo. n. inuito nõ debet domum ingredi. faceret. n. iniuriam ff. de in ius voc. l. plerique, & l. ſeq. hoc dixi. de eo qui mit. in poſ. c. fi.

l ¶ Habitare.] etiam ſi ſit inquilinus. ff. de dam. infec. l. 4. §. ſi domum

[Glo ſeq. ſoluit duo dubia.]

m ¶ Cõiter.] licet ergo ibi non habitet vltra dimidiũ anni: ſed minus: ex quo tñ ibi habitat plus q̃ alibi, ibi poterit fieri intimatio. ad hoc ff. de ver. ſig maiore. Sed ſi æqualiter habitaret in duob. locis: in quolibet illorum fieri poterit: vbi elegerit appellãs: & tutum eſſet fieri in vtroque: facit de ſepult. cum quis §. 1. lib. 6.

n ¶ In remotis.] ex remotione ergo loci ſtatuitur ius diuerſum: de ſent excom. relatum: de temp. ord. cum nullus. §. 2. lib. 6. & vt ibi not. puto hoc arbitrarium: de hoc ſup. de teſti. in integ. tum ex litteris in glo. penu.

o ¶ Cathedrali.] concor. inf. de foro compe. quamuis.

p ¶ Vtroq; caſu.] ſ. cum publicatio fit ad domum: vel in eccleſia cathedrali propter domus inſtantiam.

q ¶ Beneficio.] etiam ſi eſſet cãpeſtre, vel rurale, & ſi nõ ſit ibi notarius, nec pſentia teſtiũ illos adducat, & ſic ſeruatur in hoc caſu, & in caſu decre. vl. eo. tit. li. 6.

r ¶ Modo præmiſſo.) ſcilicet ſub authen. ſcriptura.

s ¶ Metum] iuſtum de appel. ſi iuſtus.

[Glo. ſeq. litterã exponit, & dubiũ ſoluit.]

t ¶ Vt præfertur.] qa nec dño, nec ſpeciali pcuratori, nec ad domũ habitationis, & in bñficio, nec ĩ eccleſia cathedrali & bñficio. Si aũt dñs vel appellãs locũ adire nõ poſſit perſonaliter [2], poſſet tñ adire p pcuratorẽ, vel eẽ, nõ p pcuratorẽ, ſed pſonaliter põt adire: nõ erit loc⁹ ei qđ dr̃, ſed intimationẽ ad domum fieri oportebit, & hoc vult littera iſta vt pfertur.

2 Not hic ſi mortus eſt perſonalis rõne loci, vbi dẽt actus neceſſario explicari, an per aliũ dẽat act⁹ neceſſario expediri, ad qđ vide quod no. in cap. bonæ. inf. de ele. Fe.

[Glo ſeq. notat ex ſingulari.]

v ¶ Loco aliquo.] licet ergo ſanũ ſit cõſiliũ, qđ not. Gul. Mande in libello prędicto ſup forma pen. ſ q in pluribus locis fiat publicatio, qa tanto maior præſumptio erit cõ appellatũ de ſcientia. facit de poſtul. præla. c. 1. qui ma. accu. poſ. cum in tua. per hanc tamen litteram patet ſatis eſſe, quod fiat in vno loco, dummodo ſit publicus, &c. vt hic dicit.

x ¶ Publico.] ad tollẽdas illorũ fraudes, q captata opportunitate abſentiæ illorũ quos tãgit, vel p quos poſſit inſinuari, faciũt tales intimationes, facit in Au. de litig § oẽm colla. 8. & ſimiliter qđ no ĩ e. tit. c. vl. li. 6.

y ¶ Solemniter volumus publicari.] concor. eo tit qa pp. in fi. fiet autem in loco viciniori eo. tit. vbi periculũ. §. porro. li 6. de pſump. quoſdam: & c. quanto: in publica Miſſa populoſa: vel ſermonibus, vel nundinis: vel alio actu per populum frequentato.

z ¶ Procuratoris.] ſpecialis: de quo prius dixi.

a ¶ Veriſimiliter.] facit extraua. Boni. rẽ nõ nouã, poſt prin. Et not q inſpiciť veriſimilitudo. cõcor. ĩ. de pſũpt qa veriſimile & c. litteras, ď reg. iu. inſpicimus. l. 6.

[Glo ſeq. primo declarat opi. Inn. & Hoſ. ſecundo decre. cupientes: tertio, an vitietur appellatio: & notãs tria tempora, ponit duas opiniones contrarias: & ponit quam approbat: obijcit & ſoluit.]

b ¶ Deuoluta.] quod [3] ergo not. Inn. & Hoſt. in glo. in princ. allegata, q decre. 1. eo. tit. lib. 6. arctat etiã ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emiſſa: cum cõſtitutio illa voluerit prouidere contra vacationes eccleſiarum: vel eſt falſum, vel intelligendum nõ de appellato, ſed de alijs quorum intereſt: vel intelligendum eſt ſecundum proximum dictum: quando. ſ. ita publice factum eſt, quod veriſimiliter potuit ad appellati, vel ſpecialis procuratoris notitiam peruenire: & hoc tunc demum, qñ pp metũ vel potentiam [4]: &c. vt ibi: cum n. talis appellatio habeat vim citationis peremptoriæ, vt ibi: ad idem de appellatio. ſæpe: ita quod non veniens in termino iuris habetur contumax: & proceditur contra eum vt contra contumacẽ: & in principali abſurdum eſſet contumacem cenſeri ignorantem: cui appellatio intimata non eſſet. Et hęc oia vera puto: etiam in electionibus cathedralium & regu-

3 Ad hãc gloſſã vi ď aliqua per Fely. in c. cum dilecta. extra de reſcript.

4 Idem doctores. F.

appellatum [a] eius plena [b] & certa notitia, intra tem pus [c] prædictum aliter perueniſſet. Idem quoque in alijs [d] caſibus obſeruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ Decretalis, vt circa, locum non habet, cum appellans ius ſuum vel eccleſiæ directe proſequitur: ſed cum in formam vel perſonas opponit crimina vel defectus; quorum circunſtantias ſi non ſpecificat ſuper illis non auditur, etiam ſi iuret illas didiciſſe de nouo Nec etiam in eadem cauſa ſuper illis auditur alius non appellans, & proſequens commune, non proprium intereſſe: poteſt tamen aſſiſtere appellanti. Appellans, qui non ſeruat formã, etiam ſi appellationi renunciat, per viam querelæ nõ proſequitur obiecta, nec etiam alia, niſi in caſibus exceptis. Omiſſio formæ, licet appellãtem à probatione repellat, non tamen infirmat probationem ſuper his legitime factam aduerſarij confeſſione, vel aliter. h. d. Io. An.

CAP. IIII.

CONSTITV-

regulariũ eccleſiarũ, de quib. loquit̃ decr. cupiẽtes, vt ex quo nõ aliter q̃ per applõnẽ deuoluunt̃ ad curiam, neceſſe ſit per hũc modũ intimationẽ fieri. Fortius n. ponit & arctat conſtõ, cupientes, q̃ decr. 1. priuat n. iure quæſito, & totali pſecutione pceſſus, & ad pſonalẽ arctat cõparationẽ. Sed decr. 1. punit ſolũ in proceſſu fiendo in partis abſentia, & per eam ſatis eſt procuratorem mittere, ergo ẽt fortius ibi faciẽda eſt intimatio Et ſic ab olim ſeruauit curia, quando tamen appellatus non poterat haberi, varie loquebantur doctores, quod tamen expeditum eſt. Et nota ꝙ licet hæc littera vitiet intimationem, & impediat deuolutionem, nõ vitiat appellationẽ, quo minus ſuper ea poſſet extra curiam impetrari. Vnde in talibus appellationibus no. tria tempora. Primũ, quo præſcribitur appellationi ne poſſit interponi, & eſt x. dierum notitia. de app. concertationi. lib. 6. Secundum quo præſcribitur deuolutioni principalis negotij ad curiam: ſi non fiat intimatio; vel fiat, ſed nõ debito tpe & debita forma; & de hoc hic Tertio, quo pſcribitur pſecutiõi, & in deuolutis ſeruãda sũt tpa decr. 1. & decr. cupiẽtes, in alijs datur annus, & ex cã biennium & vltra de appellat. cum ſit, & c. ex ratione. Prædictorum aũt ſm nõ poteſt eſſe ſine primo, id eſt, deuolutio ſine appellatione: ſed primum bene poteſt eſſe ſine ſecundo, de ap cordi lib 3. vnde dicit Io. Mon. in prædi. regula, in generali, ꝙ cum negotium tractari in conſiſtorio principis ſit hic ſpeciale, hoc ius ſingulare facilius tollitur, quàm commune. alleg. ff. de pact. ſi vnus. §. pactus. in Aut. de nõ alie. § quia vero. coll. 2. Audiui aliquos dicentes, ꝙ mens huius litteræ ẽ, ꝙ nõ valeat appellatio prædicto modo non intimata; ita quod nõ valeat impetratio ſuper ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum: quod etiam placet Io. Mon. vt prædixi, ſed obſtat: quia ſm hoc erit in poteſtate appellantis eludere decre. ſtatuimus, & non deferre principale negotium ad curiam Sol. appellato & ignoranti non appellanti interdicit hæc cõſtitutio prouidere [1]: quare conſulo quod appellans vadat: vel ſufficientem mittat, vt ſi veniret appellatus, forte ſciens quẽ ignorare credebat, procedi poſſit: vel ſi Papa ad curiã citare vellet appellatũ: aliàs ex parte appellati nullo veniente: planũ eſt quod pœna proceſſus de qua decr. 1. loquitur, locum habere non poſſet: ſed pœna decre. cupiens. de qua prædixi: bene poſſet habere locum, etiam appellato non veniente.

a ¶ Appellatum.] nõ repetit de procuratore, per quod videtur quod hoc caſu, vbi non per modos prædictos habetur notitia: non ſufficiat procuratorem ſciuiſſe.

[Glo ſeq. exponit, & exemplificat.]

b ¶ Plena & certa.] Not. ꝙ non ſufficit talis [2] qualis: ſicut in caſu decre. illud. de cleri. excom. mi. cũ ſimilibus Et plena dicit: vt totius appellationis & oĩum obiectorum in illa notitiam habuerit; ſic ẽt teſtis dicit plenã veritatẽ, de accu. cũ dilecti. Certa dicit: vt indubitatũ ſibi ſit: vel eſſe debeat ſic appellatũ: ex quo aũt certus eſt, certificari vlterius non dẽt de reg. iur. eũ q certus. Poſſet aũt hoc conſtare: qa ſup applõne conſuluit aduocatos, amicos, vel ſimili mõ, forte per amicũ pprĩu vel amicũ appellãtis [3] ſibi plene fuerat itimata.

[Glo. ſeq. notat notificationem poſt tps factam non deuoluere: ſecundo quærit an appellet, ponit opinionẽ Cõpoſt. & cõriam, & remittit.

c ¶ Tempus prædictum.] ſcilicet menſis, vel poſtquam cito cõmode fieri poſſet. ſup. eod. c. in princip. Et not. quia per hanc litterã puto ꝙ notificatio facta poſt tempus prædictum, non arctat appellatũ, nec deuoluit: aliàs ſequeret̃ abſurdũ, ꝙ ſi poſt annum vel quinquẽnium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hæc autem temporis determinatio procedit ab hac cõſtitutione, de qua pdicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo ſubſtantialia, vt deuoluat appellatio cauſas beneficiales ad curiam, de quibus ĩ eo. c. 1. & c. vt circa li. 6 requirit̃ debita notificatio, de qua hic loquit̃: & ꝙ fiat intra tps hic expreſsũ, his & alijs concurrentib. ſic deuoluit̃, ꝙ cõſtituit abſentẽ cõtumacẽ, & pcedit̃ in ipſius abſentia in principali, ẽt ad diffinitiuam, ex quo non venit intra tpa Sed an ſic conſtituat eum contumacem, quod non poſſit appellare à diffinitiua cõ ſe lata, dubitari ſolet, & Compoſt in pdi. decre. 1. eo. tit. lib. 6. in glo. qualiter probationes, in 5. q. tenet, quod qñ citatio vel notificatio pſonaliter apprehẽdit, ſit vere cõtumax, nec appellet: qñ vero facta fuit ad domum, eccleſiam, vel locum publicum; tunc ſit ficte contumax, & appellare poſſit, & fertur hãc opinionẽ multum vigere in curia. Aliquibus vr̃, ꝙ ſatis ſit hoc caſu abſentem puniri in proceſſu & diffinitione cauſę: non eſt autem per hoc æquum appellatione priuari, cũ non ſit expreſſum: & vide quod dicã inf. de dolo & cõtu. ſi ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locum hẽt decre. 1. In his vero, in quibus locum hẽt decre. cupientes. planũ eſt, quod non punitur contumax ſolum in proceſſu, immo cadit ab omni ſuo iure, vt ibi. §. quod ſi per 20.

[Glo. ſeq. primo allegat in exemplum quattuor iura, ſecundo amplians caſum allegat octo: tertio allegat quinque, quibus dicit conſtitutionem ceſſare.]

d ¶ In alijs caſibus] vt ĩ. de ap. c. 1. ĩ de renũc. c. vnico, ĩ. de procu. mãdato. ad idem ĩ. vt lit. nõ conte. qm̃. In caſib. tenetur quis non ſolum intimare, ſed requirere. 16. q. 3. placuit 2. ſup. de emp. & ven. c. ſi. ſup. de offi. or ſi canonici, & c. quãuis, de ſent. exc. c. 1. de ſepul. c. 1. li. 6. & inf. de ſepult. dudum, & inf. de hære. c. 1. cum ſimi. In quib. etiam tutum eſt hunc ordinẽ obſeruari. Sunt ẽt quædam intimationes, quæ fieri debẽt Papæ, in quib. non puto quod hic dr̃ locum habere vt ſupra de præben. graue. verſ. metropolitani. de ſta. monach. c. ſi. verſ. quod ſi forſan. de cleri. ægro. c. vnico. §. ſi aũt. li. 6. & in extrauag. Bonifac ſancta Romana, & inf. de hæret. nolentes, ad ſi. Io. And.

CONſtitutionem.] Conſueuit hic dicere dominus Pet. ꝙ tex. huius Clem. eſt difficilior aliquo alio huius

1 Ad hãc gloſſam vide deciſionẽ Rotæ. 40. incip. fuit dubitatũ. in nouis. & deciſio. 44. incip. voluerunt.

2 Vid̃ Decium cõſ. 74 & Rotã deciſ. 127. in nouis.

3 Gloſ. I tenet Barbatia: qa vt dicit Bart. in l. non ſolũ. §. q alieno. ff. de pcu. amicus agit p amico ſiue mandato, facit glo. in l. in teſtõ. ff. d̃ fidei li. & amicus impetrat p amico. gl. in c. ad aures. & cæ. nõnulli; de reſcri. addo quę dicit idẽ Barba. in l. cũ cautiſſimi. C. d̃ fidei com. Fõ.

huius voluminis, adeo ꝙ numquam legebat hanc decre. & p̄cedentem, quin ſibi darent laborem. Diuidit̄ autem in quinque partes, quia in prima declarat decre. vt circa nō habere locum vbi exceptio, quæ opponit̄ directe ſeu principaliter concernit opponētis ius vel eccleſiæ. In ſecunda: ibi, [Cæterum:] declarat in caſibus exceptis in decre. vt circa. non admittendum eū qui omiſit debitā ſpecificationē circunſtātiarū. In tertia: ibi, [Sane. declarat appellationē factā in cā beneficiali, & eū qui proſequitur propriū intereſſe omiſſa forma decreta. ut circa alium volentem venire pro intereſſe cōmuni, & nō appellantem non debere admitti ↄ̄ appellatum in eadem cā proſequendo eoſdem articulos, licet poſſit aſſiſtere appellanti ne colludat, & proſequi ſuū intereſſe, ſi illud prætendat. In quarta ibi, [Inſuper.] declarat appellantem nō ſeruata forma debita decre. vt circa. non eſſe audiendū per viā querelæ regulariter, etiam ſi illa appellatione nollet vti. In quinta: ibi, [Illius,] declarat omiſſionem formæ decret. vt circa. repellere probationem fiendam, & non vitiare iam factas. Io. de Imola.

¶ Conſtitutionem.] Debetis ſcire ꝙ lib. 6. eo. tit. eſt vnū capitulum nuncupatum, vt circa ꝙ multū erat ab initio in ſe dubiū: ſed Bonifacius illud capitulū ſuo tempore declarauit inquantum potuit: & illud declarauit ꝑ quattuor capitula: ideo ſi ſciatis iſtud capitulū, vos bene ſcietis quattuor vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6. fuit declaratum à Bonifacio per c. is qui circa. per c. qui contra per c. procurator. & per c. conſtitutio. lib. 6. Et illa quattuor capitula hic nominata ſunt declaratiua illius decre. vt circa. ita ꝙ tēpore Bonifacij nulla dubia noua emerſerunt ſuper illa decre. vt circa quæ non declaraſſet: ſed eo mortuo dicta decre. ſeu cap. vt circa. aliqualiter adhuc fuit dubiū, & reperta ſunt dubia: quare videns Clemens Papa ꝙ Bonifacius tantū laborauerat ad declarandū illam decretalē, q̄ adhuc poſt ipſum Bonifaciū remanſerat dubia: ipſe Clemēs voluit illā de dubijs nouiter emerſis declarare per iſtā conſtōnē ſeu Clementinam hic poſitam. Et vt bene intelligatis iſtam Clementinam, vos oportet ſcire q̄ dicit cap. ſæpe nominatum vt circa. & ſcire dubia, quæ emerſerunt tēpore Bonifacij, & ēt declarationes dubiorum, aliàs iſtā Clementinam profunde non intelligetis: quare non admiremini ſi aliqualiter ſit prolixa, quia dū eā intelligetis, verbis breuioribus bene & ſubtilius eam redigetis. Capitulū vt circa. iſta dicit quæ ſequuntur: Illi qui opponunt ↄ̄ electionem alicuius, qui fuit electus ad aliquam dignitatem, vel qui ſe opponunt ↄ̄ poſtulationem alicuius: quia aliquis fuit poſtulatus qui eligi non potuit; vel illi qui ſe opponunt ↄ̄ prouiſionē alicuius, cui ſit prouiſum de aliquo beneficio, tales ſe opponentes ↄ̄ electionē, poſtulationē, vel prouiſionem, antequā recipiantur in oppoſitionibus ſuis, ipſi debent exprimere in libello ſeu inſtrumento publico omnia ea, quæ intendunt opponere ↄ̄ perſonas eligētium, quia dicit perſonas eligentes non poſſe eligere, quia ſunt excōicatæ vel ſuſpenſæ, ſecundum ꝙ dicitur in c. cū inter ſ. de conſue. vel ſecundum c. cū dilectus. vel quia ſciēter elegerunt indignum. ſecundum c. cum in cunctis. Vel opponit ↄ̄ eligentes: quia dicit ꝙ ſunt infames, q̄bus ſunt actus legitimi interdicti, & eligere eſt actus legitimus. ff. de reg. iu. l. actus. Vel forſan oponit ↄ̄ ꝑſonam electi, dicendo & exprimendo electum eſſe illegitimum: ergo incapacem, vel dicendo excōicatum, vel dicendo infamem. Vel forſan opponit ↄ̄ formā electionis, dicendo electionem non eſſe factam ſecundū formam decretalis, quia ꝑꝑ. Vel opponit ↄ̄ formā poſtulationis; quia dicit ꝙ non eſt concors; vel ſaltem à duabus partibus celebrata, & hoc qñ vnus eligitur & alius poſtulatur, vt ſ. c. ſcriptū, in antiq. Et omnia iſta debet exprimere opponens in inſtrumento publico: & debent iurare opponentes, ꝙ credūt ea q̄ opponūt ↄ̄ electionē, poſtulationem, vel prouiſionē eſſe vera, & ſe poſſe probare. Si autem talia non exprimerēt opponentes, ipſi vel eorum adhærentes nō audiantur, niſi aliqua de nouo emergant vel perueniant, ſeu ſuꝑueniat facultas probandi. Et opponentes debebūt iurare corporaliter, id eſt, ſacroſanctis Euangelijs tactis, aliàs non ſatisfacient iſti conſtitutioni: & ↄ̄ non probantes ea quæ obijciunt in perſonam vel in formā. intelligitur pœna ſtatuta in c. ſtatuimus. ſ. eo. & ſic habemus ea quæ dicuntur in c. vt circa. Nunc videamus qualiter illud c. vt circa. fuit declaratū per c. is qui. & certe ſic intelligitur, quia ille qui obijcit ↄ̄ formā electionis, vel qui obijcit ſeu opponit ↄ̄ perſonam & præſtat iuramentum corporale, ſ. recitatū, ꝙ credit eſſe vera, & credit ſe poſſe probare ea quæ opponit, nō eſt adhuc audiendus, quamuis talia exprimat: & nō ſatisfacit conſtitutioni vt circa. niſi determinate & nō diſiunctè iurauerit ſe credere ea quæ opponit, eſſe vera dicendo, Ego ſcio ꝙ ille, quem vos elegiſtis, eſt illegitimus & excōmunicatus; quare electio veſtra eſt nulla: & non ſatisfaceret conſtitutioni ſi diceret opponens, credo vel ſcio, vel credo ꝙ talis electus eſt illegitimus vel excōicatus. Item illa decretalis, vt circa. dicit ꝙ qñ ego appello ↄ̄ aliquā ꝑſonā nominatā: puta ↄ̄ Petrū ne eligat̄ ad dignitatē aliquā: debeo obſeruare formam illius decret. vt circa. quæ forma declaratur per illud c. qui cōtra. videlicet ꝙ ego debeo inſcribere in inſtrumento authentico & publico, ea q̄ volo ↄ̄ eum obijcere, ſic ac ſi eſſet iamq; electus, q̄d nō fuerat dictū formaliter in illa decretali, vt circa. ſed fuerat dictum virtualiter & intellectiue, vt declarat illa decre. qui contra. lib. 6. Si autem appellās vel opponēs non ſic faciat: non valet eius appellatio interpoſita, nec etiam appellans audietur ſuper expreſſis in appellatione ſua. Et ſic habemus capitulum, vt circa, declaratū per duo c. ſcilicet per c. is qui. & per c. qui ↄ̄. & ꝑ hoc poſſumus intelligere illa duo c. & illa ſcire. Item c. procurator. declarat illud c. vt circa. quia illud c. vt circa. dicit ꝙ appellantes ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, debent exprimere ea quæ volunt obijcere ↄ̄ aliquem in inſtrumento publico & authentico & fuit declaratum per c. qui contra. Sed quæro an ille qui ſe vult opponere vel appellare ab electione, poſtulatione, vel prouiſione in perſonā vel in formā, an ipſe poſſit conſtituere procuratorem ad appellandum ↄ̄ poſtulationem, prouiſionē, vel electionem. Et ſi poſſit cōſtituere, quæro qualiter debet conſtituere, & qñ ſit idoneus procurator? Reſpōdet Papa in illo c. procurator. Procurator non reputet̄ de cætero idoneus ad appellandum ↄ̄ electionem, poſtulationem, aut prouiſionem: quam ſi id eſt, niſi omnia ſint ſpecialiter expreſſa, quæ vult obicere in formam vel in perſonam in ꝓcuratorio eius & niſi habeat ſpeciale mandatū corporaliter iurandi in anima eorum, quorum ipſe extitit ꝓcurator: & iurabit in animas dñorum ſuorū, ꝙ ipſi credunt expreſſa in procuratorio ꝙ ſibi miſerunt vera eſſe. Et per hoc habes c. vt circa. declaratum in hoc ꝙ loquitur de conſtitutione ꝓcuratoris ꝑ c. procurator. lib. 6. & per conſequens habes illud. c. procurator. declaratū. Reſtat finaliter c. vt circa. declarare per c. cōſtitutio. lib. 6. e. tit. & poſtea accipiemus noſtrā Clemētinam, & facillime eam intelligemus: Nos videmus q̄ formam debent habere appellantes ab electionibus, poſtulationibus & prouiſionibus. Sed quæro, mihi vr̄ ꝙ vidi vnam ca. de appellationibus, nuncupatum, vt debitus honor. quod dat formam qualiter debemus appellare. Itē vidi c. cordi. lib. 6. eo tit. quod c. dat formam appellandi. Et vidi cap. 1. ↄ̄. eo. quod dat etiā formam appellationis: ergo mihi vr̄ ꝙ iſtud c. vt circa. ſit ſuperfluum. Dicit Papa: Amice non turberis ꝑꝑ diuerſitatē multorū capitulorū: quia capitula quæ allegas ↄ̄ iſtud c. vt circa. intelliguntur qñ cōtingit appellari in iudicio: Illud vero c. vt circa. intelligitur qñ appellat̄ extra iudicium: ideo dicit c. illud, cōſtitutio. in textu formaliter: Cōſtō felicis recordationis p̄deceſſoris

tis noſtri Gregorij Papæ edita, id eſt, facta & cõpilata in concilio Lugdunenſi: exprimẽs, id eſt, declarãs formã, ſecundum quã debeat appellari ab his, qui ſe opponunt electionibus, poſtulationibus, ac prouiſionibus: talis conſtitõ non vendicat ſibi locum .i. non habet locũ, nec intelligitur niſi cũ .i. qñ ſolũ appellaẽ extra iudiciũ. Quando vero contingit appellari in hmõi negotijs .ſ. qñ appellatur ꝯ electionem, poſtulationẽ, vel prouiſionem: quia qñ contingit appellari in hmõi negotijs, & in iudicio, opportet iura anteriora abſeruari ſcilicet c. vt debitus. de app. & c. condi lib. 6. cũ talia iura ꝑ illã conſtitutionẽ, vt circa. non fuerint immutata. Et hæc ſufficiant pro ꝓſumptione. ¶ Or accedimus ad caſum noſtræ Clementinæ, quæ etiam tendit ad declarationẽ dicti c. vt circa. de dubijs emergẽtibus poſt obitum Bonifacij. Et dicit ꝙ illud cap. vt circa nõ hẽt locum qñ ea, quę opponuntur, directe reſpiciunt ius eccleſiæ, vel ius perſonæ opponentis, ſed tñ hẽt locũ vbi crimen vel defectus opponunẽ ꝑ quemlibet cõpetitorem appellantẽ, vel oppoſitorẽ in formã vel perſonas .i. ꝯ formã electionis, vel contra ꝑſonas electas. Et ſum in verſi. [Cęterum.] Et pone ꝙ appellans qñ interponit appellationẽ ſuã ꝯ electũ, vel ꝯ formã electionis, ꝙ ipſe omittit debitã ſpecificationẽ circũſtãtiarum vel defectus: Quæro ſi poſtea in proſecutione negotij velit ſpecificare circunſtantias criminis vel defectus, an ſit audiendus? Reſpondet ꝙ nõ, ꝗuis aſſerat dictas circunſtantias, de nouo ad ſe perueniſſe Sed antequam procedã ad declarationẽ verſiculi ſequentis, volo declarare aliqua verba ſupra poſita. Et quæro ꝗd hoc eſt dictu, quod dicit hæc decretalis, vt circa. non hẽt locum qñ ea quæ opponuntur, reſpiciunt directe ius eccleſiæ vel ius opponentis? Ad hoc reſpondeo, ꝙ qñ capitulum eligit aliquem ad aliquã dignitatẽ, & non aduocauit epm̃ vt veniat ad electionẽ, & eps̃ ſe opponit tali electioni, dicendo ꝙ iure eccleſię eſt, ꝙ eps̃ vocetur ad electionem talis dignitatis. Vel ſic, ꝙ eccleſia habet ius ꝙ eligatur aliquis de gremio ipſius, & ſi aliquis non exiſtens de gremio fuerit electus, ille qui ſe opponit tali electioni, dicendo ꝙ electus non eſt de gremio eccleſiæ, talis opponit ea ꝗ reſpiciunt ius eccleſiæ, & in tali oppoſitioni non ſeruatur forma illius decre. vt circa vel ſicut dicit glo. in verbo eccleſiæ. ꝙ ſi eccleſia vel prelatus nomine ipſi' ſe opponit, puta dicẽdo hoc eſſe de iure eccleſiæ, ꝙ alius, abbas alicuius monaſterij habeat vocẽ in c. vel alius hẽat vocẽ in electione, tũc illud reſpicit ius eccleſiæ, vt ſ̃ c in anti. c ſcriptũ. & c. in cõſtitutis. & c. Cumana & de cã poſſeſſionis, cũ eccleſia. iõ pro hoc videas glo. iſtius Clemẽtinæ. Similiter illa verba, ꝗ reſpiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta ꝗa aliquis qñ videt ꝙ volunt canonici aliquẽ eligere ad aliꝗ̃ dignitatẽ, cuius dignitatis collatio ad ipſum ꝑtinet, tunc talis ſe opponit, dicendo: non poteſtis eligere, ꝗa ego ſolus habeo ius eligendi; & ſi cõtingat vos eligere, tali electioni faciẽdę me oppono, vel fortaſſis opponit ſe electioni iã factæ de Petro, ꝗa cũ ipſe eſſet de electorib. ipſe fuit cõtẽptus & neglectus: vel forte aliqs opponit ea ꝗ reſpiciunt ius ſuũ, dicẽdo, Ego fui legitime electus, quare nõ ꝓcedatis ad aliã electionẽ aliàs electioni me oppono. His & ſimilib. caſib. nõ ẽ neceſſe obſeruare cõſtõnẽ, vt circa. Itẽ in hoc qđ dicit, ꝙ opponẽs crimina nõ dẽt dimittere, ꝗn dicat circũſtãtias criminis ꝯ ꝑſonã, ꝯ ꝗ opponit, nec dẽt omittere ſpecificationẽ cicũſtãtiarũ: Quęro, ꝗd hoc eſt dictu? Rñdeo quòd ſi opponens ꝯ ꝑſonã dicens eã homicidam. & nil aliud dicat, talis non dicit niſi crimen, & non dicit circunſtantias. Item ſi opponens dicat ille, quem vos vultis eligere: vel ille, quem iam elegiſtis, eſt periurus, non ſatis dicit: ſed debet dicere, talis eſt homicida, & talẽ interfecit in tali loco, in ꝓſentia taliũ. Item ſi dicat eũ eſſe periurũ, debet dicere, talis eſt periurus, quia in tali cã tulit teſtimoniũ. & iurauit ea quę dicebat eſſe vera, poſtea fuit ꝓbatũ ꝯtrium, & fuit reprobatus tãquã periurus in tali foro corã tali iudice, in ꝓſentia taliũ, vt patet ꝑ acta graphiarij illius curiæ Et ſum in verſi. [Sane.] Et pone ꝙ aliquis cuius intererat, puta canonicus illius eccleſiæ, vel patronus, appellauit ab electione, poſtulatione, vel ꝓuiſione: ꝗa opponit crimina vel defectus ꝯ electũ, & nõ ſeruauit formã decretalis, vt circa ꝗa illa. ꝗ vult opponere ꝯ electũ, nõ expreſſit ĩ ſuo libello: vel ſi illa expreſſit, nõ iurauit corporaliter ſacroſ. Euãgelijs tactis: vel eꝯ ſi iurauit corporaliter, non expreſſit ea ꝗ vult obijcere in libello vel inſtrumento authentico: tñ nõ obſtante ꝙ non obſeruauit formã dictæ cõſtõnis, ipſe ſemper proſequitur ſuam appellationẽ, ꝗa quo ad aliqua bene obſeruauit formã conſtõnis, vt circa. quo ad alia nõ obſeruauit, & ſic quo ad illa quæ obſeruauit conſtitutionẽ, vt circa põt proſequi appellationẽ ſuã Et dum proſequeretur ſuam appellationẽ, venit ꝗdã alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ꝯ ꝑſonam electam, qui voluit admitti .i. recipi in eadem cauſa principaliter: quia dicebat habere commune intereſſe, ſicut ille qui appellauerat, ſic talis eligeretur, quia homicida vel illegitimus, quare volebat admitti eandem cauſam, ſicut ille qui appellauerat: quamuis ipſe nõ appellaret, & volebat admitti in cã contra electum. non tamquam adhærens cũ appellante, ſed volebat admitti vt principalis: quæritur, an talis bene dicat? Dicit quòd non dẽt admitti pro intereſſe cõi, ẽt proſequendo eoſdem articulos, quos proſequebatur appellans: tamen poterit aſſiſtere appellanti, ne ipſe colludat .i. ne ipſe fraudem cõmittat cum illa contra quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater ſanctę, ego pono ꝙ iſte ſuperueniens hẽt aliquod intereſſe particulare, ſi talis eligatur, vult admitti ad cauſam, an poſſit? Dicit ꝙ ſic: nam proſecutionem proprij intereſſe nõ denegamus. Et ſum in verſi. [Inſuꝑ] & pone ꝙ ille appellãs ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, videns ꝙ melius proſequereẽ ſi ageret ꝑ viam ſimplicis quærelę illud quod intendit, quam faceret ꝑ ſuam appellationem: Quid fecit, certe ipſe, ꝗ appellauerat hoc fecit: quia ipſe egit contra eum: contra quem appellauerat: & deſerebat ſuam appellationẽ. Vel forſan econtra: quia appellatus egit contra eũ quid facit iſte qui appellauit, & deſeruit appellationẽ & egit ꝑ viã ſimplicis querelæ: ipſe vult vti ſuis obiectionibus tam expreſſis quam non expreſſis in ipſa appellatione ſua, quam interpoſuerat: an poſſit? Reſpondetur quòd ipſe dẽt repelli ab obiectionib. expreſſis in appellatione ſua, & alijs nõ expreſſis, ſi nõ ſeruauit formã dictæ conſtitutionis, vt circa. puta quia nõ iurauit, & ille qui non iurauit corporaliter, nõ audiẽ niſi ſuper obiectionibus expreſſis, præterquã in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis, videlicet quando ille qui appellauit, non ſeruauit formam cõſtõnis, vt circa. auditur ſuper nouiter emergentibus, vel ad ſuã notitiam de nouo peruenientibus, vel ſuper illis, ꝗbus ſuperuenit probandi facultas: quia in iſtis caſib. ipſe non excludetur, ſi agat ꝑ viã ſimplicis querelæ quamuis non obſeruauerit formam conſtitutionis, vt circa quando interpoſuit appellationem: quam deſerit. Et ſum ibi: [Etiamſi appellationem ſuam nõ proſequatur.] Et minor de eo quod dicitis: quòd appellans volens deſerere .i. dimittere appellationem ſuã & agere per viam ſimplicis querelę. ꝙ non poterit ſe iuuare de obiectionibus ſuis expreſſis, niſi obſeruauerit formam dictæ conſtõnis, & dicitis maxime de non expreſſis, niſi obſeruauerit formã illius cõſtitutionis ꝗ forma tenet, qđ iuret corporaliter: quia ſi non iurauerit, nõ audiẽ niſi ſuꝑ expreſſis Sed pono caſum: qđ ipſe appellans non vult illã appellationẽ ſuã proſeꝗ, immo vult illi appellationi renuntiare: vel nõ vult illã appellationẽ exhibere .i. monſtrare ſeu oſtendere, immo aſſerit ſe nolle vti tali appellatione: & ꝗuis faciat fidẽ corã iudice, quòd ſi ipſe monſtraret ſuã appellationem, quòd ipſe pararet arma contra ſe: ꝗa per

ipſum

ipſum eſt quęſitum ius aduerſario: puta quia expreſſit aliqua in appellatione contra electum, quæ nō poſſet probare; & ſic reus poſſet abſolui; tamen his non obſtātibus non poterit agere per viam ſimplicis querelæ, ſic ꝙ poſſit opponere ea quæ obiecit in appellatione. Itē dicit vltra, ꝙ quãuis omiſſio illius conſtitutionis repellat appellantem ꝯ formam electionis, vel ꝯ perſonas eligentium, vel ꝯ pſonā electi ab obiectionibus ꝓpoſitis vel proponendis, & quamuis illū repellat à probatione faciēda: tñ omiſſio formæ illius cōſtitutionis nō infirmat, nec inualidat probationem iam factam per confeſſionē aduerſarij: hoc dicit. Totum iſtud c. eſt ſatis obſcurum, ſed pro Deo penſetis ad caſum, & ad aliquas glo. Ordinetis. Nos Clemēs decernimus conſtitutionē ſeu decretalē, vt circa. editam. i. factam ſeu compilatam in concilio Lugdunenſi. i. dum concilium Lugdunenſe celebrabatur, locum non habere: qñ ea. i. qñ illa q̄ opponunt̄ ſ. ab appellante, ab electione, poſtulatione, ſeu prouiſione, reſpiciunt directe ius perſonæ opponentis ſicut declaraui; vel quando reſpiciunt ius eccleſiæ, vt ēt dixi in caſu vel præſuppoſitione. Sed decernimus illā conſtitutionē, vt circa. lib. 6. tantum habere locū, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorē id eſt, illum qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur: vel appellando ab electione iā facta vt ipſa caſſetur, vel per oppoſitorem vel quemlibet aliū appellantē in formā vel in perſonā, Et dic. vbi crimina opponuntur. ſcilicet ꝯ perſonā electā, vel defectus ꝯ formā electionis Cæteru, pro ſed: ſed cū p̄dictus appellans circa crimina vel defectus omittit. i. dimittit debitam ſpecificationem cauſarū, ſicut declaraui. ſ. poſtmodum in proſecutione negotij, hoc eſt in proſecutione oppoſitionis vel appellatione, non eſt audiēdus ſuper his. ſ. quibus omiſit debitā ſpecificationem cārū: ēt i. quamuis aſſerat. i. affirmet per iuramentum huiuſmodi circunſtantias vel probationes perueniſſe ad ſe de nouo: Sane pro ſed, vel pro certe, ſi quis cuius intereſt, puta canonicus eiuſdem eccleſię duxerit appellandū de electione, poſtulatione vel prouiſione, opponendo crimina vel defectus: omiſſa, id eſt dimiſſa, & non ſeruata forma dictæ cōſtitutionis, vt circa. eo. ſcilicet appellante poſtmodū huiuſmodi appellationē proſequente: alius. ſ. nouus ſuperueniens nō appellans, non debet admitti in eadē cauſa principaliter pro cōi intereſſe proſequens eoſdem articulos contra appellatū: quos articulos appellans, ſuppleo proſequit̄: licet, id eſt, quãuis poſſit aſſiſtere appellāti ne colludat: propter hoc tñ quod dicitur, ſed ei ſcilicet nouiter venienti nō denegamus proſecutionē proprij intereſſe. Inſuper ſi appellans ab electione, poſtulatione vel prouiſione, agat cauſam per viam ſimplicis querelę, vel defendat eā. ſ. cauſam appellato agente. repellit̄ ab obiectionibus expreſſis in appellatione ſua: & repellitur in alijs, id eſt, ab alijs obiectionibus, ſ. non expreſſis, niſi conſtiterit ipſum ſeruaſſe formam prædictam, vt circa. Et dic prędictam formā: ſcilicet iurando: quia aliàs non audiretur. & ſi ſeruauerit prędictā formam, ſcilicet iurando: quia aliàs non auditur ſuꝑ non expreſſis, præterquam in caſibus exceptis in conſtitutione præmiſſa: quia in illis non tenetur ſeruare formā illius conſtitutionis. Etiam ſi nō proſequatur appellationem ſuam, nec illam exhibeat. i. oſtendat & aſſerat, id eſt. affirmet ſe nolle vti illa, dū tñ fides fiat ab eo. ſcilicet ab appellante: q̄a per ipſam appellationē quæſitum eſt ius aduerſario ſuo repellendi eundē appellantē per ipſam appellationē: licet. i. quamuis omiſſio formæ iſtius conſtitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propoſitis vel proponēdis, & eorū probationibus, faciendo in formā electionis, vel in pſonas eligentiū; vel in perſonam electi, tamen illa omiſſio formæ conſtitutionis, vt circa. non infirmat probationem factam per confeſſionem aduerſarij, vel aliàs factam legitime.

† Hic no. Car. ꝙ lex aut capitulū allegādū eſt ꝑ ſuū principiū ſeat.

[Gloſſa prima dicit quid approbet vel declarat: & ſummat.]

tionē a, Vt circa b †, editā in cōcilio Lugdunē. locū decernimus non habere, quādo quæ opponunt̄ directe c reſpiciūt ius eccleſię d, vel opponētis e pſo

a ¶ Cōſtitutionem.] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus ſuo tempore dubitabatur circa decret. vt circa vt ſ. eo. is qui. & c. qui contra. & cap procurator. & cap conſtitutio. lib. 6. poſt eum tamen noua dubia emerſerunt: quæ Clemens hac ſua cōſtitutione declarat, quæ breuiter ſummari non poteſt. Sed hoc dicit: decretalis, vt circa locum nō habet, cum appellans ius ſum, vel eccleſiæ directe proſequitur: ſed cum in formam vel perſonas opponit crimina, vel defectus: quorum circunſtantias ſi non ſpecificat ſuper illis, non auditur, etiā ſi iure illas didiciſſet de nouo: nec etiam in eadem cauſa ſuper illis auditur alius non appellans & proſequens commune non proprium intereſſe; poteſt tamen aſſiſtere appellanti. Appellans. qui non ſeruat formam, etiamſi appellationi renuntiat, per viam querelæ non proſequitur obiecta, nec etiam alia, niſi in caſibus exceptis. Omiſſio formæ licet appellantē à probatione repellat: non tamen infirmat probationem ſuper his legitime factam aduerſarij confeſſione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicā ꝑ partes. Et principaliter approbat quod obſcure not. Archidiaconus in decreta. vt circa. dicens ibi, quòd electus non tenebatur ſeruare illam conſtitutionem: ſed ſatis erat quòd in ſua appellatione ſeruaret antiqua iura. Ioan. And.

t Exceptiones, q̄ opponunt̄ in cauſis beneficialibus interdū cōcernunt ius eccleſiæ vt hic exēplificat gl. cū qua ꝯcor. Gul. Pau. & Ge. interdum exceptiones cōcernunt ius opponentis, & exēplifica vt in gl. ſeq. interdū cōcernūt formā, interdū ꝑſonā, contra q̄ crimina opponūtur, Circa iſtos obiectus in formam vel pſonā q̄rit d. gl. ſe. cē dubitabili q̄ſtione, q̄ vide. Ber.

b ¶ Vt circa.] ſ. eo. lib. 6. & ita reſtringas hanc declarationem ad illam decre. nam. decr 1. & decret. cupientes eod. tit. & lib. non contingit hæc declaratio: Nam illæ locum habent etiam ſi non appelletur propter crimina vel defectus, ſed propter intereſſe proprium appellantis: nec mireris; nam illæ arctāt ad veniendum vel mittendum intra certa tempora. decre. vt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ Directe] ſemper enim ſecundario vel indirecte contingit eccleſiam.

[Glo. ſeq. dupliciter exponit vel reſtringit, exprimens quare]

d ¶ Eccleſiæ] poſſet coniungi & non coniungi verbū opponentis, quod ſequitur, & hoc intendit, ꝙ ſi eccleſia vel prælatus ipſius nomine ſe opponit, puta dicendo hoc eſſe de iure eccleſiæ illius ꝙ vocē habeat in electione. ſ. eod. ſcriptum, & c cōſtitutis & c Cumana de cauſa poſ. cum eccleſia. vel ꝙ de ipſius gremio debeat eligi, vel ꝙ ad eam ſpectat prouiſio de conſue. cū dilectus, de reſt. in inte. c. 2. de verb. ſig abbate. nō erit locus formæ decre vt circa. Idem ſi loquitur de eccleſia ad quam facta eſt electio, poſtulatio vel prouiſio, vt quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipſius eccleſiæ. de electio. conſiderauimus. vel opponitur de numero 2 ſupra de reſcrip conſtitutus.

[Glo. ſeq. declarat, quærit, arguit negatiue, & contrarium ſoluit.]

e ¶ Opponentis.] vt quia dicit beneficium ad ſe ſpectare, vel ſibi debitum, vel quòd in ſe habet prouidere forte iure ad ipſum ſolum deuoluto, vel quod fuit contemptus, vel quia eſt canonice electus: his & ſimilibus caſibus in appellatione non eſt neceſſe ſeruare conſtitutionem, vt circa. Percepi dubitatum in curia in hoc caſu: Scripſerat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœceſi, quod non excedat valore quinquaginta florenorum, vel ſi de loco ſim oriundus: pro Titio ſcripſit ſimpliciter ſecundo, quòd ſibi prouideretur in eadem diœceſi de vacanti. vel primo vacaturo: doſt hoc vacante beneficio in diœceſi, facio mihi per meum executorem illud conferri: Titius etiā fa-

a Quia receptꝰ eſt ꝑ reſcriptū Apoſtolicū cōtra numerū, nō facta mētione de numero. Imol. Fō.

nę:ſed [a] tantū vbi per cōpetitorem [b] † vel oppoſitorem quemlibet appellantē [c] in formam aut perſonas [d] defectus [e] vel crimina opponuntur [f]. ¶ Cęterum cum circa crimina vel defectus, debitam circumſtantiarum [g] ſpecificationem prædictus omiſit appellans, non eſt poſtmodum in proſecutione negotij ſuper his [h] audiēdus, etiam ſi circumſtātias huiuſmodi, vel ꝓbationes earum per iuramētum aſſerat ad ſe perueniſſe de nouo [i].

¶ Sane [k] ſi quis cuius intereſt [l] ab electione, poſtulatione, uel prouiſione [m] duxerit appellandū, opponendo crimina vel defectus, forma [n] dictę cōſtitutionis omiſſa [o], eodem [p] poſtmodum appellationem huiuſmodi proſequente [q], alius ſuperueniēs nō appellās [r], contra appellatū in eadē cauſa [s] principaliter admitti non debet, pro intereſſe communi [t] eoſdem articulos [u] proſequendo, licet appellanti poſſit aſſiſtere, ne collu-

cit ſibi idem beneficiū per ſuos executores conferri, & appellat à prouiſione mihi facta, & proceſſibus executorū meorū, dicēs ꝙ beneficiū excedat ſummā taxatā, vel ꝙ nō ſum de diœceſi oriūdus, dubitabaẽ an decr. vt circa in appellatione ſeruari debuerit? Vr̃ nō, ꝑ hoc principiū, quaſi appellatio fundeẽ ſuper iure appellantis non ſuper defectibus vel criminibus. Contrariū vr̃, quia vtroque caſu opponitur cōtra formā prouiſionis, & non ſolū cōtra electionem, circa quā ſtatutæ ſunt formæ concilij; quia propter. eod. tit. ſed et̄ ꝯ prouiſionē cadit obiectus in formaā, vt patet in littera ipſius decr. vt circa. Item ſecundus obiectus ſatis eſt in ꝑſonā, vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium. & licet illud procedat à reſcripto, ſatis tamen conuenit iuri communi. facit qđ not. de reſcr. ſi proponēte. in gl. fin.

† Nota differētiā inter cōpetitorē & oppoſitorem. & qs ſit cōpetitor, dic vt in gloſ. eiuſ dē. oppoſitor āt eſt qñ electus eſt vnicus vt ſit pē ꝟ. 1. & 2. lib. 6 Zabarel.

a ¶ Sed repete, decernimus locum habere tantum, & cæteri.

b ¶ Competitorem.] eiuſdem dignitatis, vel beneficij cuiuſcūque, & coniunge appellantem. quod ſequitur.

c ¶ Appellantem.] nō dicit ad ſedē Apoſtolicā vel ad nos. vt ſ. prox. quod facit pro opinione, quā tenui in decre. vt circa in glo. ad Papā. tamen certum eſt ꝙ ſolum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet ſupra eod. conſtitutio lib. 6.

d ¶ Perſonas.] eligentium vel electi, prouidentium vel prouiſi, poſtulātium vel poſtulati: ideo vtitur plurali. ad hoc infra §. fin. & quæ poſſunt in his opponi, notaui in decre. vt circa.

e ¶ Defectus.] reſpicit fromā & perſonas: ſed quod ſequitur, crimina, reſpicit perſonas.

f ¶ Opponuntur.] ſatis notabant hæc verba iſtius conſtitutionis, ibi dum dicebatur, ſe opponunt proponendo aliqua, &c. vtiliſſimum tamen fuit hoc declarari.

g ¶ Circunſtantiarū.] approbat hęc littera quod not in decre. vt circa. in glo. quid ergo. & in decre. procurator. eo. tit. lib. 6 ſcilicet ꝙ nō ſufficiat opponere periurium vel homicidium, niſi fiat illorum expreſſio, ſic & alibi debent exprimi circunſtantiæ de cler. ægro. c. vnico. lib. 6.

h ¶ Super his.] ſcilicet, ſuper quibus omiſit debitā ſpecificationem: ac ſi dicatur, ꝙ ſi quædam plene ſpecificauit, quædam non, & legitime iurauit, ſuper ſpecificatis audietur, ſuper alijs non, etiam ſi vult iurare quòd circumſtantias ſeu probationes ipſarum de nouo percepit, vt ſequitur.

[Gloſſa ſequens obiicit, ſoluit, & notat.]

i ¶ De nouo.] videbatur contrarium per decre. vt circa. vbi ſuper nō oppoſitis auditur appellans cum iuramento, ꝙ illa de nouo peruenerint ad ipſius notitiā: ergo idem videbatur de circunſtantijs, nō ſufficiēter expreſſis. Sed contrariū hic determinatur. quia vbi nō oppono quod ignoro vel quod ſcio, ſed non credo me poſſe probare, hic nullū vitium cōmiſſum eſt ergo vt poſtmodum admittar cum iuramento, vt ibi: ſed vbi oppono & circumſtantias non exprimo, hic vitiū eſt, quia non debite oppono. Item quia non videtur iuramentum poſſe defendi, quo iuraui me credere poſſe probare, ex quo nunc dico me nouiter circunſtantias vel probationes ꝑcepiſſe, ergo merito hic aliud ꝗ ibi. Et ſic no. qđ dicere ſoleo, de cōfir. vti. vel inuti. bonę. quod interdum expedientius eſt in totum veritatem tacere, quàm non perfecte dicere. Ioan. And.

k ¶ Sane.] determinat aliqualiter not. per Compoſt. ſ. eo. c. 1. li. 6 in glo. vnde merito. ver. ſed ad qd admittetur.

l ¶ Intereſt.] de hoc intereſſe notatur in decret. vt circa.

m ¶ Prouiſione.] facta vel facienda quod dic vt ſupra. eod. qui contra certam lib. 6.

n ¶ Forma.] ſpecificationis, de qua ꝑmiſit.

o ¶ Omiſſa.] in quibuſdam.

p ¶ Eodem.] ſcilicet appellāte, & idem in adhærente, per decre. vt circa ver. alioquin.

q ¶ Proſequēte.] quo ad illa, quibus ſeruauit cōſtitutionem. vel in quibus conſtitutio non arctabat, vt ſupra. 1. reſpōſo. Certum eſt enim, quod ſi aliqua ſufficienter expreſſit, aliqua non, quo ad expreſſa tenet appellatio, dummodo in alijs conſtitutionem ſeruauerit.

r ¶ Non appellans.] nec etiam adhærens, vt ſit fortius dubium. Sed littera ſequens quæ dicit ꝙ poteſt aſſiſtere, videtur contraria: ſed illud propter intereſſe.

r De hoc dicto vide Alexādrū in additione ad Bart. in l. ait ꝑtor. in primo. additione. ff. de iudi. & Deciū. cōſil. 37.

[Gloſſa ſequens arguit à contrario, determinat, & quæſtionem ſoluit.]

s ¶ Eadem cauſa.] ergo in alia poterit, hoc verum per viam actionis, etſi non fuit de adhærentibus, vt dicā ꝯ prox. § Et ſi dicas, quid proficit hæc appellatio? Dic ꝙ multū: quia ſuccumbet appellans in inſtantia, & punietur in expenſis & pœnis. decret. 1. ſupra eo. li. 6. & fiet executio ꝯ ipſum. Itē forſan ille tertius poſtea nō aget, vel agēs ex aliquo capite forsā repelleẽ. Io. An.

t ¶ Communi.] ſcilicet quando, & in his perſequitur ius vel intereſſe eccleſiæ, vel cōmune ſui & appellantis, vt cum dicitur criminoſus is qui eſt electus, vel prouiſus, vel defectuoſus, vel electio, vel prouiſio facta per eū qui nō potuit propter crimina vel defectus, vel facta ꝓuiſio ꝑ litteras ſubreptitias, vel his ſimilia.

[Gloſſa ſequens oſtendit in quo ampliat, obijcit inſtificat, & obiectioni reſpondet.]

u ¶ Articulos.] ſcilicet nō ſpecificatos, & hoc voluit verſi. alioquin. in decret. vt circa. quo ad appellantem & adhærentes: ſed illa latius loquitur. Et licet in prima facie videretur iniquum, quòd vnus proſequi nō poſſit id à quo repellitur alter propter ineptitudinem propoſitionis, vel defectum proponentis. facit 2. q. 1. prohibentur. 10. q. vlt. libellorum. in fi. ſupra de accuſa. veniens. ff. de accuſ. l. ſi tamen. in fi. & l. 4 in fin. vbi not. de accuſatore repulſo propter ineptitudinē libelli. & bene facit ff. de adul. ſi maritus 2. in fi. & de libe. hom. exhib. l. 3. §. hoc interdictum. Item licet graue videatur, ꝙ negligētia vel culpa vnius male exprimentis, noceat eccleſiæ & omnibus alijs habentibus æquale intereſſe. de regul. iur. delictum & regula, nō dēt aliquis. lib. 6. Tamē fateri oportet hoc æquū, quia aliàs inutilis fuiſſet quo ad hoc & deriſoria prouiſio decret. vt circa. ſi appellans poſſit ſubmittere pædagogū, qui ſibi aſſiſtens in eadem cā, vt dicit textus, clare formaret & exprimeret per eum male formata, & inutili-

inſufficienter expreſſa. Ad contra, reſpondetur, ꝙ loquuntur in alia cauſa vel inſtantia. Item imputet ſibi qui à principio non appellauit. Item quia via nullitatis illi non deficit. de appel. concertationi. lib. 6. & proſecutio proprij intereſſe, vt ſequitur.

vt circa, imponit pęnam non ſeruanti formam in iurando, quod non auditur, etiam ſuper expreſſis: nō ſeruanti in exprimendo ꝙ non pōt obijcere nō expreſſa. ſimpliciter ergo in pęnam ab obijciēdo repulſus, nec per viam querelę poſſit obijcere, & hoc vult iſte §. ſed punitur ſolum in proceſſu fiendo in eius abſentia, & per appellationem ꝑ ſequi poteſt obiecta in eo ſtatu, in quo cauſam inuenit: ergo & ꝑ querelam, & ſic verum ſit dictum Compoſt. cū ergo diuerſæ ſint culpæ, non mirum ſi diuerſæ ſint pęnæ. & ſimi. quod not. ſup. eo. Cumana in vlt. glo.

dat [a]: non tamen ei propter hoc proſecutioné [b] proprij intereſſe denegamus. ¶ Inſuper [c] ſi appellans [d] ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, per viam querelæ [e] ſimplicis cauſam agat [f], vel eam appellato agente defendat, repellitur [g] ab obiectibus in appellatione † ſua expreſſis [h] & alijs [i], niſi conſtiterit ipſum formam ſeruaſſe prædictam, præterquàm [k] in caſibus in conſtitutione præmiſſa exceptis: etiam ſi appellationem ſuam nō proſequatur, nec exhibeat, & illa ſe aſſerat nolle [l] vti; dum tamen de ipſa [m] coram iudice [n] fiat fides [o]: quia per ipſam ius repellēdi eundem aduerſario eſt quæſitum [p]. ¶ Illius vero conſtitutionis formæ [q] omiſſio, licet appellanté ab obiectibus

† Eſt hic ſingularis limit. ad c. examinata. ꝗ iudi. ad hoc q̃d p ineptitudinem inſtātiæ ex calumnia pſumpta, non ſolū excludit q̃s ab inſtātia, ſed à meritis cauſę: ita ꝙ omiſſa inſtantia non pot q̃s deducere in alia rite inchoata id q̃d in prima ineptè deduxit. Imo. Fōt.

a ¶ Ne colludat.] ſ. ſuper expreſſis, in quib. fuit forma ſeruata, & eſt ſi de procura. ca 2. in fi lib. 6. Et ꝙ proſit ſic adeſſe, ibi not. in vlt glo. & ff de inoff. teſt. ſi ſuſpecta.

[Gl ſeq.] duas lecturas ponit, & notat.

b ¶ Proſecutioné proprij.] ſi dicat ꝑꝑ q̃d ēt fuit appellatū, planum eſt ēt ſi non fuerit forma ſeruata, vt in 1. rñ. Vel intelligitur de proſecutione, quam facit per querelam. Et nota ꝙ etiā publica vel popularis actio habet ēt q̄nque priuatum intereſſe. ff. de ſepul. vio l. 3. §. ſi adeptus. de procu licet in popularibus, in prin. cum ſuis concor.

]Glo. ſeq duo euidentialia proſequitur.

c ¶ Inſuper.] ad huius § intellectum, & præcedētis & ſequentis. ſcire debes quod Compoſt. not. ſup. eo c. 1. li 6. in glo. qualiter vtraq;. ꝑ lapſis temporib. illius decre. 1. pars appellans, q̄ intra tempora il ius decret. nō fuit appellationem proſecuta. pot electionem vel prouiſionem impugnare per modum querelæ ex eiſdem cauſis, ex quib. appellauit, vel ex alijs: quia tpe illius conſtōnis non ſtatuitur, vt poſt illud ſuper illis vel alijs non audiatur appellans, ſicut dicitur in iudicialibus appellationib. de appel. cum ſit Romana, & ſicut dr̄ in decre. cupientes, & vide quod ibi not. in §. ſi vero. in gl. intra idem. ſed ſtatuitur ad hoc, vt poſt illud tps, ꝑcedi poſſit partis abſentia nō obſtante. Item ſcias ꝙ forma decre. vt circa, quo ad illa obiecta in quib. requiritur ipſa forma, duplex eſt: vna, ꝙ in appellatione omnia, & ſingula exprimantur in inſtrumento publico ſeu litteris, &c Secūda, ꝙ ſuper obiectis debito modo iuretur. Si prima forma ſeruetur, ſed ſcd̄a non: quia non iuratur, vel non debito modo, non auditur appellans, ēt ſuper expreſſis. ſup eo tit. is qui. lib 6. Si vero ſeruetur forma ſecūda: quia debito modo iurat̄, ſed non prima, quia nō debito modo exprimitur; tunc aut nihil exprimitur, aut aliquid exprimitur debito modo, aliquid non: primo caſu non auditur appellās, niſi in caſibus exceptis in decre. vt circa. in §. niſi, in fi. Scd̄o caſu auditur ſuper expreſſis. Item in prædictis caſib exceptis, ſed ſuper obiectis non ſpecificatis nō, ēt ſi velit iurare ꝙ circunſtātias de nouo percepit, vt ſup. 2 reſpon hæc vero quo ad illa obiecta, in quibus forma requiritur, & arctat cōſtō Si vero ꝑꝑ aliqua appellat, in quibus arctat conſtitutio, & propter aliqua in quibus non arctat, vt ſup. c. rñſo: tunc licet neutra forma ſeruetur, auditur appellans, illa proſequēs, quę conſtitutio non reſpicit: his viſis proſequor litteram.

d ¶ Appellans.] vel adhærens: quia de vtroq; loquitur decre. vt circa. ver. alioquin. Alter ergo qui nec appellans eſſet, nec adhærens, bene admitteretur, cum eſſet in eo ratio poſita in fine huius §.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

e ¶ Querelæ ſimplicis.] Nunquid ergo reprobatur opinio Compoſtel de qua dixi in principio huius partis? Dic quod non: ipſe enim non fuit locutus de pęna decret. vt circa, quam etiam non vidit, ſed de pęna decretal. primę, quę hoc ſolum habet, ꝙ poſt tempus ibi ſtatutū proceditur in partis abſentia. Sed decretalis,

f ¶ Agat.] facit de appel. concertationi. li. 6. & quod not. poſt Inno. & Hoſtien. de appel. dilecto.

g ¶ Repellitur.] inſtante appellato, vt dicam in fine huius partis.

h ¶ Expreſſis.] ſi intelligas ſingulariter & clare, tunc exponas quod ſequitur, formam ſeruaſſe prædictā, ſ. in iurando: cum n. non iurans non audiatur, etiam ſuper expreſſis per viam appellationis, ergo nec per viā querelæ de reg. iur cum quid. lib. 6.

i ¶ Alijs.] non expreſſis.

K ¶ Præterquam.] excipit à verbo, alijs, & eſt ſenſus, appellans, qui formam non ſeruauit in exprimendo, auditur ſuper nouiter emergentibus, vel ad notitiam peruenientibus, vel ſuper quibus ſuperuenit probādi facultas: illis ergo caſibus non excludetur etiam per viam querelæ.

l ¶ Nolle vti.] videns n. appellans quod formam non ſeruauerat de conſilio aduocati celat appellationem; vel dicit ꝙ illa non vult vti, vt cauſam per viam querelæ preſequi poſſit. Et facit hæc littera ad quęſtionē, an inuito impetrante, is contra quem impetratum eſt, poſſit vti reſcripto. de qua ſatis ſcripſi per Inn. & Hoſt. de reſti. ſpol. ex conqueſtione. Ioan. And.

m ¶ De ipſa.] appellatione, in qua non fuit forma ſeruata, vel illorum expreſſio facta.

n ¶ Iudice.] coram quo per viam querelæ ſimpliciter agitur cauſa.

{Glo. ſeq. ſoluit dubium, tripliciter diſſimilitudinē exprimens.}

o ¶ Fides.] plena. Nec ſufficeret illa ſemiplena, de qua not. Compoſtel. in c. 1. ſup. eo lib. 6. in glo quid ſi Papa. vbi dicit per vnum teſtem, & litteras quas procurator abſentis de cuius procuratorio conſtat, vult impetrare ſuper appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad proceſſum in partis abſentia faciendum, & quo ad probationem deuolutionis: ſed hic loquitur de pęna repulſionis, vt ſtatim ſequitur. Item illud coram iudice appellationis, hoc coram iudice querelæ. Item ibidem de probatione appellationis, hic neceſſe eſt probare formam appellationis. Vides autē per hoc quomodo expedit appellatio, quod ſibi in forma publica appellatio intimetur, ſupra eod. cap. proxi.

p ¶ Quæſitum.] optimè concor. ſup. eo ab eo lib. 6. & cum hoc reſpiciat fauorem appellati, eo patiēte bene procederet hæc obiectio ad hoc inf. §. proxi non ſic in caſu illius decr. ab eo. vt ibi not. in vlt. glo.

q ¶ Formæ.] ſi intelligas de forma iuramēti, planum eſt: ſi de forma expreſſionis, idem; cum diſtinctione, quam ſcripſi ſup §. proxi. in prin. hoc dico quo ad repulſionem, de qua ſequitur.

a ¶ Legitime.] ſi ergo inuito appellato fieret ꝓbationum exceptio ſuper articulis, ſuper quibus recipi non debeat, hoc ſibi nō nocet. cōſueuerūt articuli admitti, ſaluo iure impertinentium, & nō admittendorum: de quo ſcripſi de off. deleg. cum contingat. ſuper gl. pen. de teſti. ex parte.

b ¶ Non infirmat.] bene concor. de accu. c. 1. & 2. lib 6. & facit quod no. ſup. eo. ſi forte. lib. 6. in § glo.

in formam electionis, vel perſonas eligentium, vel electi propoſitis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat †: probationem tamen factā ſuper his per aduerſarij confeſſionē †, vel alias legitime [a] non infirmat [b].

¶ Idem.

¶ Sine ſpeciali licentia Papa nullus prouidere poteſt eccleſia cathedrali clero carenti & populo Chriſtiano. Religioſus per prælatum licentiari nō debet, vt tali prouiſioni conſentiat, conſentiens etiam ſi fuerit conſecratus priori prælato ſubiacet, nec in epiſcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ contra fient irrita decernit. Ioan. And.

CAP. V.

IN ple-

IN pleriſque.] CASUS. ¶ Pater ſanctiſſime, video multas eccleſias cathedrales pauperrimas, & priuatas auxilio, facultatū ſeu diuitiarū, quæ nō habent clerū nec populū, & video aliqñ iſtas eccleſias vacare p̄lato, & hi ad quos ſpectat eorū prouiſio, frequenter aſſumunt religioſos mendicantes ad honorem Pontificatus vel prælaturæ, qui religioſi aſſumpti, nō poſſunt prodeſſe aliquo mō ipſi eccleſiæ, nec poſſunt præeſſe, vt decet & conuenit; immo obnubilant & obſcurāt ſerenitatem ſeu claritatē Pōtificalis dignitatis inſtabilitate vagationis, & opprobrioſæ mēdicitatis: Ego quæro pater ſancte, an illi tales ꝓuidentes eccleſiis de talib. perſonis pauperrimis bñ faciāt? Et rñdet Papa, ꝙ decętero nullum religioſum vel mendicantē eligant ad dignitatem eccleſiæ cathedralis, q̄ careat clerico & ſubditis Chriſtianis. Itē dicit Papa, ꝙ talis religioſus nunq̄ petat licentiam à ſuo ſuperiori: vt talem dignitatē adipiſcatur, nec ipſe ſuperior forſan ꝓuincialis vnq̄ valeat dare licentiā tali religioſo mendicāti: immo dicit, ſi religioſos petierit licētiā ad adipiſcendā. i. ad capiendam talem dignitatem, & paſſus fuerit eligi in ep̄m, vel permiſerit ſe cōſecrari, ꝙ ipſe nullo mō recipiatur in ep̄m, ſed patietur talis religioſus pro ambitione tali, ꝙ ipſe erit redactus. i. poſitus ad ſuū monaſteriū, vt in illo viuat ſeu degat humiliter, & ꝙ in illa religione ſeu monaſterio ſuo nunq̄ aſſumatū, nec aſcēdat ad aliq̄ dignitatē. Et ſi aliquid ꝯ p̄miſſa fuerit attentatū, oīa decernimus vana, non obſtante. i. non ꝯtriante quacunq; cōſuetudine. Or pater ſanctiſſime, video veſtram cōttōnem nobilem, in qua non vultis pauperem cum paupere nubi, quia nō vultis ꝙ eccleſia cathedralis priuata ſubſidio facultatū, habeat prælatum religioſum & pauperem: Sed quęro, an ſimiliter intelligatis in alijs eccleſijs tā cathedralibus, q̄ non habentibus diuitias & bonos redditus, an in talib. prohibeatis ne religioſi mendicantes eligantur? Et rñdet ꝙ nō: immo vult Papa Clemens, ꝙ in talib. ius cōe ſeruetū. nec vult in illis ius cōe coarctari. i. reſtringi vel ampliari. hoc dicit. Ideo vide textum: Improuida ſuperiorum prouiſio aſſumit multos, præſertim religioſos, frequenter. i ſæpe: ad honorem pontificatus i in ep̄os in pleriſque eccleſijs nedum priuatis: ſubſidio, i. auxilio: facultatum. i. diuitiarum, ſed etiam carentibus clero & populo Chriſtiano: quod referimus i recitamus & narramus: dolentes. i cum dolore: qui ſcilicet religioſi aſſumpti: nec ſunt valentes, id eſt potentes prodeſſe: prout expediret, id eſt, prout conueniens eſſet ipſi eccleſiæ, nec valentes præeſſe: vt. i. ſicut deceret Et quia religioſi electi ad eccleſias cathedrales carentes populo & clero, obnubilant ſerenitatem i. deturpant & obſcurant nobilitatē pōtificalis dignitatis inſtabilitate vagationis & mēdicitatis opprobrioſæ: Et ſic iſta inſtabilitate vagationis, quia per totam ſuam vitam ſtant vagando & diſcurrendo per diœceſes querēdo vicariatus ab epiſcopis habētibus latas diœceſes, & vt ipſi ſint epiſcopi portatiui, ſicut videmus in multis ciuitatibus, in quibus non reſidēt epiſcopi, & iſti epiſcopi non reſidentes dant vicariatū ſuum cuidam religioſo epiſcopo, qui vulgariter appellatur epiſcopus portatiuus, qui cōfert ordines epiſcopi. Vel dic inſtabilitate vagationis, quia iſti vadūt ad curias principum, & quærunt habere penſionem, & multoties principes eos habent tamquam familiares, & tamquā capellanos, & dic mendicitatis opprobrioſæ, quia opprobrioſum. i. turpe eſt epiſcopis mendicare. Et ſequitur in textu. Nos igitur volentes prouidere contra temeritatem. i. contra fatuitatem tam facientium, id eſt, eligentium tales religioſos, quàm frequentius recipientium huiuſmodi prouiſiones, quia etiam punit religioſos patientes ſe eligi, & ſibi prouideri de talibus dignitatibus: ſtatuimus de conſilio noſtrorum fratrum, ſcilicet Cardinalium, vt nullus decætero. i. a modo vel deinceps: præpol ens. i. clarens quantacunque dignitate, prouideat de paſtore eccleſiæ cathedrali ſibi: qualitercunque. i. quomodocunque ſubiectæ, quæ cathedralis eccleſia careat clero, populo vel ſubditis Chriſtianis, niſi fulciatur ſuper hoc ſpeciali auctoritate ſedis Apoſtolicę i niſi hoc, ſcilicet quod eligat religioſum ad talem dignitatem, impetret à ſede Apoſtolica quod talem religioſum eligat: vel niſi ipſe religioſus impetret à ſede Apoſtolica, quod eligat: quæ pro &: & nullus religioſus vnquam licentietur à prælato forſan ꝓuinciali, quod conſentiat tali prouiſioni, ſ. quod eligatur: quod. i. quia: quia ſi licentiatus cōſenſerit huiuſmodi prouiſioni, & fecerit ſe aut permiſerit ſe in epiſcopum conſecrari. nullatenus i. nullo modo recipiatur in epiſcopali honore, ſed in pœnam tantæ ambitionis. i pro pœna huius quod ambiuit talem honorem, ipſe degat, ideſt viuat cum paupertate: quæ pro &: & iaceat ſemper proſtratus & humilis ſub prælato i. ſubditus ſuo prælato ſuæ religionis aut monaſterij, ita quod eidem religioſo paſſo de ſe fieri talem electionem nullus ſit acceſſus in religione ſua, aut extra religionē ſuā; cuiuſlibet i cuiuſuis honoris, vel adminiſtrationis: enim pro quia, vel pro certe, nos Clemens decernimus irritum eſſe & inane. i. vanum & nullius effectus quicquid contingit attentari vel fieri, ſuppleo contra præmiſſa vel contra aliquid præmiſſorum. i. antedictorum in iſta conſtitutione: non obſtante. i. non contrariante quacunque conſuetudine. Sane i. certe, & recte decernimus præmiſſa eſſe ſpecialiter prouidenda, circa præfatas eccleſias. i. circa eccleſias cathedrales carentes clero & populo Chriſtiano: quod. i. quia: quia nec. i. non intendimus circa prouiſionem quarumlibet aliarum eccleſiarum non carentium clero & populo coarctare limites iuris cōmunis, nec intēdimus ampliare vltra. Et ſic cōcludit ꝙ iſta conſtitutio habet locum ſolum in eccleſijs cathedralibus carētibus clero & populo, & nō habet locum in alijs eccleſijs habentibus populum, immo in ipſis omnimodo vult ſeruare ius commune. Not. primo quòd eccleſiæ (maxime cathedrales) debent habere facultates: & facultates dicuntur earum præſidium, ibi, præſidio facultatum: nam ſine temporalibus ſpiritualia diu eſſe non poſſunt. 1. q. 2.

ſi quis

† Nota hic confeſſionē in iudicio nullo factā valere idē dixit Inno. c. ſi. & reſt. ſpo. Ian. Fon.

† In quacūq; parte litis opponatū ſm Imolā, ſed Fran. dicit hāc exceptionē dilatoriā, & à leo quia ī tātis ſpiritua lib. nō conteſtatur lis, eccle. ſæpe. opponendam ante quam ꝓcedatū ad illa, quæ aliàs ſūt poſt litē cōteſt. per gl. & quæ ibi dixi ca. 1. ſup. eo. tit. li. 6. Fonta.

ſi quis obiecerit.de vi.& hon.cle.vt quiſque.& c.quoniam.Not.ſecundo quod in epiſcopis opprobrioſa eſt mendicitas. pro hoc glo.in verbo.opprobrio , ad hoc de renun.ad ſupplicationem.Zabar.

{Prima gloſſa ſummat,& diuidit.}

a ¶ In pleriſq; Caſus. Sine ſpeciali licentia Papæ nullus prouidere poteſt eccleſiæ cathedrali , clero carēti & populo Chriſtiano. Religioſus per prælatum licentiari nō debet, vt tali prouiſioni conſentiat : cōſentiēs etiam ſi fuerit conſecratus, priori prælato ſubiacet,nec in epūm recipitur , nec ad aliquem honorem promouetur: quæ contra fiēt,irrita decernit. Et ſunt tres partes. In prima, cōſtitutionis cauſa.in ſecunda , conſtitutio. In tertia,proteſtatio. Secunda pars, q̄ ſummaui quattuor facit.Primo ꝓhibet ꝓuiſionē fieri. Scd'o licētiā dari Tertio punit cōſentiētē. Quarto decernit.partes patē.Et ſumme fuit honeſtū qđ hic dicitur.

riſque [a] eccleſijs nedum (quod dolentes [b] referrimus) præſidio [c] facultatum priuatis, ſed & clero carētibus & populo [d] Chriſtiano [e], multos frequēter & religioſos [f] præſertim improuida ſuperiorum [g] prouiſio ad Pōtificatus aſſumit honorē: qui nec (vt expediret) prodeſſe, nec præeſſe (vt deceret [h]) valētes, inſtabilitate vagationis [i] & mēdicitatis opprobrio [k] ſerenitatē [l] Pontificalis obnubilāt [m] dignitatis. ¶ Volentes igitur contra temeritatē ta facientiū, quàm vt frequentius recipientiū prouiſiones huiuſmodi prouidere: de conſilio fratrū noſtrorū, ſtatuim°, vt nullus de cætero quantacūq; [n] dignitate præpollens (niſi ſpeciali [o] ſuper hoc auctoritate ſedis Apoſtolicę fulciatur) de paſtore [p] prouideat cathedrali [q] eccleſiæ ſibi qualitercunq; [r] ſubiectæ, quæ clero careat & ſubditis Chriſtianis [s]: Nulluſque religioſus à ſuo vnquam quod prouiſioni tali conſentiat, licentiatur prælato [t]. Quòd ſi licentiatus [u] etiam huiuſmodi prouiſioni cōſenſerit, & in epiſcopum [x] ſe fece-

b ¶ Dolentes.} concord ſupra de celebra. Miſ.dolentes.ſupra de ſtatu mona recolentes. infra eod.tit.attēdentes.& de cenſi. ad noſtram.in princ.

c ¶ Prẹſidio.} ideſt,ſubſidio,ſine quo ſpiritalia diu eſſe non poſſunt.1.q.3.ſi quis obiecerit.

{Gloſſa ſequens quærit, arguit negatiue & affirmatiue,& declarationem ponit,dicens primum plus placere.}

d ¶ Et populo.} certum eſt ꝙ clerus & populus [1] ſunt diuerſa de priuileg.ex parte.de ſent.excom.ſi ſæla li.6.Quid ſi habet alterum tantū? hic & ī eo. c. ponitur copula,per quod videtur ꝙ carere debeat vtroque. Habens aūt alterū,non caret vtroque, & ſic nō vi arctare conſtitutio. vide ſimile habēs codicem,nō includitur ſub carentibus Decreto & Codice:& habens panē nō includitur ſub carentibus pane & vino:& habēs argentū,nō includitur ſub carētibus auro & argēto , ita nō includit̄ eccleſia habēs clerū vel populum, ſub carētibus clero & populo:aliàs non eſſet diuerſum dicere,clero & populo:& dicere clero vel populo: & eſſet hoc incidere in improprietatem locutionis ſumendo copulatiuam pro diſiunctiua,quæ improprietates excuſandæ ſunt non ſequendæ. vt not.de verbo.ſigniſi pte rea pro hoc facit,qa foret abſurdū, ꝙ illi clero vel populo,quē habet eccleſia,ſubtraheret epš , & hoc multum vrget.Contra,carere eſt nō habere, ſed ſi dixiſſet ſi nō habeat, vel niſi habeat clerū & populum:propter copulam requiritur quòd habeat vtrūque, ergo ſi habet alterum tantum arctat conſtitutio,& idem in prędictis exemplis dicatur ſi non habeat , vel niſi habeat Decretum & Codicem : requiritur ꝙ habeat vtrumque.Idem cum dicitur , ſi non habeat panem & vinū, argentum & aurum,& in ſimilibus:vt cū dicitur,nullus eligatur,niſi habeat,vel ſi non habeat ætatē , ſciētiam,& mores, ſingula [2] requirunt̄,vt ſ. eod cū in cūctis.Idē ſi dicatur,ſi careat ſcientia,moribus, & ætate. facit de æta.& qualit.eam te.Pro vtraque parte poſſet induci.ff.de rebus dub.ſi is q ducēta.§.vtrum.Egeret declaratione,ſed primum plus placet.

{Gloſſa ſequens primo ponit dictum,& pro ſolutione contrarij remittit.ſecundo ſoluit dubium.}

e ¶ Chriſtiano.} talia loca quæ ſunt in poteſtate hoſtium nō [3] deſinunt eſſe ſacra.Ad l.cum loca.ff.de reli.& ſumpti.fu.reſponde vt not. 7. q.1 paſtoralis.in ſi. Non putes tamen quòd ſit neceſſarium quòd locus ſit captus ab hoſtib. ſatis enim eſt , quòd clero careat & ſubditis Chriſtianis : ꝑ verba huius decret. licet non ſit in hoſtiū poteſtate.

f ¶ Religioſos. } qui laborante ad hoc etiā interdum importune & per corruptelas , vt dicere poſſit cum pſalmiſta : Laqueus cōtritus eſt , &c. pſal. 123. Niſi quia dominus erat. Vidi iam religioſum conſecratum ad titulum, qui non erat in rerum natura,nec fuerat : quod patere poſſet per prouincialē {id eſt , per librum in quo ſcriptæ ſunt prouinciæ.}

g ¶ Superiorum.} ad quos ſpectat quonis iure prouiſio : Et maxime quattuor principales patriarchæ,& quidam archiepiſcopi, qui ſub eis ſunt,conſueuerant hoc facere.

h ¶ Deceret.} 8.q.1.qui epiſcopum.

i ¶ Vagationis.} conſueuerunt tales diſcurrere [4] , & vicarias epiſcoporum quærere,maxime habentiū diœceſes latas,interdum principibus adhærere familiariter qui cauſa honoris quærunt habere capellanos epiſcopos.

K ¶ Opprobrio.} nedum in epiſcopo, ſed in quolibet clerico.93.diſt.diaconi.vlt

l ¶ Serenitatē.} de qua infra de pœnis, ſi quis ſuadēte.circa fin.Ioan.And.

m ¶ Obnubilant.} ſaltem quo ad vulgus. de hoc 93. diſt.legimus facit ſupra de priuileg c.1.

n ¶ Quantacumq.} propter patriarchas hoc dicitur, vt prędixi.

o ¶ Speciali.} ſi ergo haberet generalem auctoritatē prouidendi epiſcopatibus ſpectantibus ad prouiſionē Papalem,non ſufficit per hanc litteram.

p ¶ De paſtore. } vtitur hic vocabulo generali , vt archiepiſcopos,epiſcopos , & etiam patriarchas cōprehendat.alibi latius ſupra eod ne pro defectu.de regu. iur.quamuis.

q ¶ Cathedrali.} in alijs locum non habet,vt in ſi.

r ¶ Qualitercumque.} non diſtinguit:ergo ſiue plene ſubſit,ſiue quo ad prouiſionem tantum.

ſ ¶ Chriſtianis.} circa quattuor patriarchales [5] ſedes principales quamdiu ſunt in poteſtate infidelium vel ſchiſmaticorum,prouidit Bonifacius in ſua extrauaganti.ſancta Romana.

t ¶ Prælata.} qui contra faciens puniendus eſſet pœna arbitraria,ex quo circa ipſum certa hic non ſtatuitur.de of.deleg.de cauſis.

u ¶ Licentiatus etiam.} ergo & habita licentia conſentire non poteſt.concordat ſupra eo. quorundam §. 2.in fine lib.6.

x ¶ Et in epiſcopum.} Not. quòd ex ſolo cōſenſu nō eſt locus pœnis inferioribus, ſed tunc demum cum ſequitur conſecratio.hoc probat hæc copule.

1 An populus cōprehēdat clerū, vide Baldū in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſt. & iure. & Felynū in c. Eccleſia ſanctæ Marię.extra de cōſtitu.

2 Vide Deciū cōſil. 177. col.2.

3 Faciūt notata ꝑ Innocentiū in ca. penul. & vlt. extra de ſepul.

4 vidẽ Cōciliū.Tri. ſeſ. 4 de reformatio.c.2.

5 De his quattuor ſedibus Patriarchalibus, vide cōc. Lateran. ſub Innocētio. iij. c. 5. refert in c. antiqua.extr. de priuilegijs.

rit aut permiſerit [a] conſecrari, in epiſcopali nullatenus recipiatur honore [b]. Sed in tantæ ambitionis pœnã ſub religionis, aut monaſterij [c] ſui prælato [d] ſemper ſic degat humilis, iaceatq; proſtratus [e], quòd nullus eidem in religione ſua, vel extra ad gradũ honoris vel adminiſtrationis cuiuslibet [f] ſit aſcenſus. Nos enim quicquid cõtra præmiſſa vel aliquod [g] præmiſſorum contigerit attentari, irritum eſſe decernimus & inane, contraria quacũq; cõſuetudine non obſtante [h]. ¶ Sane circa præfatas [i] eccleſias præmiſſa ſic ſpecialiter prouidenda decernimus, quòd circa prouiſionem quarumlibet aliarum [k], facultatem ſuperiorum nec coarctare intendimus, nec vltra iuris communis limites ampliare [l].

¶ Idem.

¶ *Capitulum, quorundam. quo ad diſcordiam & minoritatem numeri, intelligitur quo ad voces facti, non ſecundum iuris fictionem. h.d. I. A.*

CAP. VI.

QVod circa [m] religioſorũ electiones [n] ſup diſcordia [o] & minoritate [p] numeri Bonifaciana conſtitutione [q] cauetur, de diſcordia & numeri minoritate,

a ¶ Permiſſerit.] in abſolute coacto ceſſaret pœna. ſ. qđ met. cau. ſacris. nec imprimeretur character. ſupra de bap. maiores.

b ¶ Honore.] quia nec admittetur quo ad executionẽ pontificalis officij, nec permittet pontificalibus inſignijs vti: & ſic minus poterit quàm alter epiſcopus nullius eccleſiæ. de ordi. ab epi. cap. 1.

c ¶ Monaſterij.] includit etiam canonicã regularem. de æta. & qualit. intelleximꝰ de priuile. cum olim. 2. in princ. & per hãc [1] litteram patet hanc pœnam ſolum in religioſis locũ habere.

1 Vide Felynũ in c. nõnulli. ver. amplia iſta extra de reſc.

d ¶ Prælato.] ergo ꝑ talem promotionem non fuit ſoluta obedientia, ſecus ſi prouiſio tenuiſſet. 18. q. 1. ca. vnico. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

e ¶ Proſtratus.] concor. de decima. quamuis ſit, in fine.

f ¶ Cuiuslibet.] concor. ſ. de regular. vt ꝓfeſſores. & ꝑ hoc excludit etiã tẽporales.

g ¶ Vel aliquod.] igitur ꝓuiſio de tali eccleſia facta non valet nec licentia conſentiendi religioſo data, vel ipſius conſenſus: vel conſecratio ſubſecuta quo ad ipſius executionẽ, non dico quo ad characterem. facit quod not. de cõſecratio. diſt. 5. manus. in vlt. glo. & facit quod dixi ſ. de conſuetu. quanto. ſuper. 1. glo. Item nec valet promotio facta de tali contra proximum dictum.

h ¶ Non obſtante.] multa ſimilia vide de cõſtitu. c. 1. lib. 6. in glo. penul. & concor. ſ. eo ſtatutum.

i ¶ Præfatas.] cathedrales clero carentes, & populo Chriſtiano.

k ¶ Aliarum.] non cathedralium, vel etiam cathedralium habentium clerum & populum Chriſtianum.

l ¶ Ampliare.] ſimile de innouatione dicitur, ꝙ ius vetus conſeruat, nouum autem non creat. de priuil. ex parte. 1. in fi. & c. quia intentionis. & optime conuenit huic fini extrauag. Cle. quæ incip. meruit. Ioan. And.

QVod circa.] Iſtud c. determinat ſeu declarat conſtitutionem. quorũdã. lib. 6. In illo c. dr̃, ꝙ ex vocatione quocunq; modo facta in diſcordia, de religioſo mendicante ad p̃laturã extra adminiſtrationẽ ſui ordinis, non acquiritur illi ius, nec tali electioni poterit cõſentire, ẽt de licentia prælati ſui. Item dicit de vocatione facta à minori parte ſeu numero ad quãlibet p̃laturã de religioſo non mendicante; & ſecus factum irritum decernit. Hoc habito præſuppono ꝙ duplex eſt electio, quædam eſt quæ in facto conſiſtit. vt quando ſunt decem electores, & octo vnũ eligũt, alij duo eligũt aliũ. Sed ꝯ iſtos duos opponitur ꝙ ſunt excõicati, quare ille qui eſt electus ab octo, dicit: Ego sũ electus ab omnibus: & ſi aliquis dicat: Certe tu non es electus niſi ab octo, & ſunt decem electores: ergo tu nõ es electus ab omnibus, Ipſe rñdet: ius fingit me eſſe electũ ab omnibus, quamuis non ſim electus niſi ab octo: q̃a poteſtas eligendi eſt tranſlata in octo, poſt quã alij ſunt excõicati, His p̃ſuppoſitis cũ gloſſa poſita in verbo, q̃ in facto: Pone caſũ, Quidã religioſus fuit in aliqua dignitate electus, q̃ nõ eſt de ordine ſuo, ſed ex ſuũ ordinẽ, & cũ eſſent decẽ electores, fuit electus ab octo de electoribus, & alij duo electores, elegerũt quẽdã aliũ nõ religioſum: ſed iſte religioſus opponebãt ꝯ eos, ꝙ erant excõicati, & ſic nõ habebãt vocẽ in capitulo: & ꝙ vox illorum duorum eſt tranſlata. & confuſa in alios octo, qui ipſum elegerunt, & ſic fictiue dicebat ſe electum ab omnibus: Modo quæro an ipſe bene dicat, & an ſatisfaciat conſtitutioni quorundam. poſitę eo. lib. 6. Ad quod reſpondet Papa ꝙ nõ: & dicit in textu: Nos Clemens declaramus illud qđ cauetur in conſtitutione Bonifaciana circa electiones religioſorũ ſuper diſcordia numeri, ſcilicet in religioſis mendicantibus, & minoritate numeri, ſcilicet in religioſis non mẽdicantibus, debere intelligi ſecundum ea quæ conſiſtunt in facto: quia requiritur, quod ab omnibus eligatur, & quòd omnes concordent, non autem in fictione iuris vel eius effectu: quia quamuis ſint aliqui q̃ ſint excõicati, & non concordant electioni ipſius religioſi, ideo propter hoc non dr̃ nec eſt electus, quia illa conſtitutio intelligit, ꝙ de facto eligatur ab omnibus [2] vide glo. ſuper verbo, quæ de facto. Not. ꝙ electio dicitur actiue, & paſſiue, & ꝓ hoc glo. 2. q̃ hic dicit intelligi de paſſiua. & idem Pau pro hoc not. eo. tit. illa. & probatur de cle. excom. mi. c. fi.

2 Nota caſũ in quo computãtur voces in electione, q̃ tñ de iure non valent, & eſt caſus ſpecialis, quo ad c. quorũdã. in duob. caſib. ibi poſitis, & hic licet breuiter enumeratis. Zab.

{Gloſſa prima commendat, dicit quid determinat, & quid approbat.}

m ¶ Quod circa.] Breue & vtile, determinãs decr. quorundam ſ. eod. lib 6. & approbans quod ibi not Ioan. Monachus, & Archid. & quod not. ſ. eod. tit. indemnitatibus. §. ſane. in 4 glo. Ioan. And.

n ¶ Electiones.] paſſiuas: nam conſtitutio hic declarata loquitur quando religioſi eliguntur, quicunq; ſint eligentes, religioſi, vel alij Et dic, electiones, poſtulationes, prouiſiones, vel quaslibet vocationes, ut ibi.

o ¶ Diſcordia.] hoc quo ad mendicantes, circa quos ꝓuiſum eſt, ꝙ ex electione in diſcordia facta de ipſis extra adminiſtrationes ſui ordinis, nullum ius eis acquiratur, nec audeant conſentire.

{Glo. ſeq. exponit, & id dupliciter ꝓbat, & ꝓrogat.}

p ¶ Minoritate.] hoc quo ad religioſos nõ mẽdicantes, circa quos ſtatutum fuit, idem circa electiones factas de ipſis ad quaſcũq; p̃lationes à minori parte nu.

q ¶ Conſtitutione. ſ. eod quorundam. & patet ꝑ ſingulare ꝙ non loquitur de decre. indemnitatibus. Itẽ illa nõ tractat ſolã de diſcordia & minoritate numeri, immo tractat in forma ſcrutinij & compromiſſi de numero duplo maiori. Item maiori, non duplo maiori. Item minori: Sed illa, quorundam ſolum tractat de electione diſcordi, & facta per minorẽ partem numero. fateor ab identitate rationis hoc quod hic dr̃ ẽt in numero de quo loquitur decre. indemnitatibus. locũ habere, & ſaltem quo ad §. ſiqua vero.

{Glo.

[Glo. ſeq primo declarat litteram, ſecundo quærit, & ſoluit quo ad decre. quorundam, quo ad decre. indemnitatibus, diſtinguit, & declarationem expoſcit, ſubdens de non vocandis, vel vocatis, qui contemnũt vel renuntiant, & de conſtitutis in ſacris.

1 Quando verba itelligant tã de iure, ꝗ de facto docto res in ca. ſciſcitat°. extra de reſcrip.

quæ [a] in facto, non in fictione vel iuris effectu conſiſtunt, debere intelligi declaramus [b].

¶ Idem.

¶ Emolumentum ex iuriſdictione, ſigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ ea vacante, non obſtante cõſuetudine (deductis expenſis) reſeruandũ eſt ſucceſſori: Niſi tunc certæ dignitati competat iuriſdictio cum ipſius emolumẽto. Ioan. And.

S CAP. VII. STATV-

a ¶ Quæ in facto 1 non in fictione.] hoc intendit. Si ex decem electorib. octo elegerunt mendicantem: duo aliũ, vel cõtradicunt, ſed ꝯ iſtos duos aliquid opponũt propter quod negatur ipſos vocem habuiſſe, vt quia dicuntur excõicati, ſuſpenſi irregulares, priuati ea vice poteſtate eligendi, vel his ſimiles: ꝓꝑ qđ dicitur totum capitulum eligẽtium in illis octo cõſiſtere, & per cõſequẽs electionem fingi concordem: hoc nõ iuuat mendicantem 2. Item ſi ex decem canonicis vel monachis quatuor tantum elegerunt religioſum nõ mendicantem: qui dicit illos ſex vel tres ex illis fuiſſe tales, vt ſup. per quod concludit fingi electionẽ ſuã factam à toto capitulo, vel à maiori parte: hoc eũ nõ iuuat. vide qđ not. de cõceſ. præb. auctoritate. lib. 6. in vlt. gl. Sed quæro, ſi ita eſt ꝙ voces in iuris effectu aliàs non valẽtes, vt excõicatorum. & his ſimilium, computantur in numero, quo ad hoc vt reliqua electio dicatur diſcors, vel facta per minorem partem: an prædictorum voces augeant ẽt numerum & ſuffragium, intantum ꝙ ex illis vocib. ſequi poſſet cõfirmatio, quæ aliàs fieri nõ poſſet illis excluſis, vt patere põt in prædictis terminis de electo per vj. de x. q. vj. oẽs vel tres ex eis ſunt excõicati, vel ſimiles. Aperte dico ꝙ nõ, quo ad caſus decre. quorundam, quia in quolibet ꝓdictorum caſuũ conſtitutio ſolum nocet: quia ſ. impedit mendicantẽ, & non mendicantẽ, quælibet ſuo caſu, ſed coelectum non iuuat: nec hoc colligi poterit ex verbis vel mente conſtõnis ipſius. Non. n. hoc ipſo quod nõ valet electio mendicantis facta in diſcordia, valet electio coelecti: aliàs ſequeretur ꝙ ſi ex xx. canonicis, xviij elegerunt mendicantẽ, valeret electio facta per duos. Itẽ nec ſequitur ꝙ ſi ex x x electoribus nouẽ elegerunt ꝓfeſſum: ꝙ ꝓ hoc valeat electio facta per xj. vt patet ſup. eo. ſcriptũ, ad fi. & c. indemnitatib. §. ſi vero, & §. ſi qua vero, quod ergo nõ mutatur, & c. C. de teſta ſancimus, nec correctiones iuriũ dilatamus ſup. eo. cum ex pediat lib. 6. Sed in caſu decre. indemnitatib. vr̃ ſecus quo ad electum ꝑ ſcrutinium, à duplo maiori numero, à principio, vel per acceſſum debito mõ factũ, vel per compromiſſum, cui minor pars ſe opponit: cuius confirmationem exceptio partis aduerſæ impedire nõ põt. Et ſic erit in hoc ſimile electioni Cardinalium, vt vtrobique voces talium ſuffragium afferant, & cõputentur in numero duarũ partiũ, vt in cõſti. cle. ī eo. ne Romani §. cęterũ, & ſatis credo, ꝙ hoc fuit de mente. Sed tenens ꝯrium, dicere poſſet, ꝙ illa decre. dicit ẽt eo caſu officium confirmatoris nõ deficere: hoc ergo venit in examinatione electionis, an ex vocibus eligẽtium ſit canonica. Sed ſi littera ibi in §. [Sane.] ꝗ dicit, ſi aliàs inuenta fuerit, & c. intelligatur aliàs, ſ. ꝗ conſideratione numeri, faciet pro primo dicto qñ vero electa eſt à maiori parte, ſed nõ duplo maiori: tunc cum admittãt partis minoris exceptiones, licet ſummarie cognoſcendæ, vr̃ ꝙ licet, nõ quo ad adminiſtrationẽ impediẽdum, tñ quo ad electionem caſſandam hæc obijci poterunt. Et in his etiam expediret declaratio, & ẽt circa voces abſentium non vocandorum, vel vocatorũ, qui venire noluerũt, vel expreſſe renũtiauerunt, quas computari ſonat in abſurdũ, licet hoc videatur ex fictione. Item de non conſtitutis in ſacris in collegijs mixtum, communiter tenetur per decr. 2. inf. de æta & quali. ꝙ illorum rõ, vel computatio non habeatur, ſicut nec haberetur illorũ qui canonici vel profeſſi non eſſent, quaſi ſit mens huius, ꝙ aliàs vocẽ habẽs ex fictione, nõ excludatur à numero: talis autem vocẽ non habet, licet iure nouo. Vnde idem vr̃ de abſente nõ vocando vel vocato, qui venire noluit, vt prædixi. vnde nec in duabus partibus Cardinalium eligentiũ Papam computamus nõ excluſos, licet cõputemus excõicatos, vt in prædicta decret. ne Romani. §. cæterum, primum patet. eo. tit. vbi periculum §. ſane. lib. 6.

2 Michahes ſecundũ Gem. ꝙ quiſque quis alteri nocet, & ſibi nõ ꝓdeſt. Et eſt ſimile in vxore defuncti, ꝗ licet agnatis extantib. nõ ſuccedat viro, vt C. vñ vir & vxor. l. 1. nocet tñ filijs naturalib. defuncti, & eos ſuccedere impedit, qui poſſent aliàs ſuccedere. C. de na. li. Authẽ. licet idem erat olim ĩ lege Fuſia. inſt. de le. Fu. cã tol. Pet. de An.

b ¶ Declaramus.] Idem fertur olim Bonifac. declaraſſe, vt dixi in decreta. identitatibus. §. ſane.

STatutum. [Prima pars ponit dictum cum certa determinatione: Scđa ab illo excipit: ibi, [Cæterũ.] ¶ Præſuppone ſtatutum c. quia ſæpe, quod eſt iſtud: Vacante cathedrali, regulari vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ, capitulum vel conuentus, ꝗ occupãt bona à prælato dimiſſa, vel vacationis tꝑe obuenientia, tales ſunt ſuſpenſi ab officio & quibuſcunq; bñficijs ſeu quibuſcunq; dignitatib. niſi plene reſtituãt, non obſtantibus priuilegijs, conſuetudinib. vel ſtatutis quacunque firmitate vallatis. i. firmatis. Figura ſic caſum: Video ꝙ ſtatutum dicit ꝙ oĩa bona, omnes fructus vndecunq. ꝓuenientes, & bona, dimiſſa à ꝑlatis dẽnt fideliter reſeruari ſucceſſori: Et videbatur ꝙ nõ: quia dẽnt illis eſſe vel pertinere ad quos tranſit iuriſdictio: cum acceſſoriũ ſequatur principale, ſed iuriſdictio tranſit ad capitulum: ergo & fructus tranſire debent: cum fructus ſint acceſſorium ad illam iuriſdictionem: quia mediante iuriſdõne veniunt fructus. Illa dubitatione non obſtante decidit in ꝯrium, niſi in vno caſu, quẽ ponit: ibi, [Cæterum.] & pone ꝙ ita fuit ſtatutũ, ꝙ archidiaconus vel archipresbyter haberent iuriſdõnẽ epalem cũ emolumento, vel eſt cõſuetudo: an talis cõſuetudo vel ſtatutum corrumpaĩ per cõſtõnem, quia ſępe? Et dicit ꝙ non: & ſic habes ꝙ illud ſtatutũ, quia ſæpe, qđ eſt ſuper bonis dimiſſis à prælatis eccleſiarũ cathedraliũ, corrumpit & derogat oĩ ſtatuto vel conſuetudini, præterꝗ ſtatuto vel cõſuetudini poſitæ in §. cæterũ. hoc dicit, Nos Clemẽs declaramus ſtatutũ editum. i. factum & cõpilatum ſuper bonis dimiſſis à prælatis cathedraliũ vel collegiatarum eccleſiarum: aut ſuper bonis obuenientib. tꝑe vacationis earum, ſ. eccleſiarum reſeruandis fideliter futuris ſucceſſoribus, habere locum in omni emolumento quod prouenit ex iuriſdõne i. ratione iuriſdictionis, & qđ prouenit ex ſigillo curiæ eccleſiaſticæ vel ſæcularis: aut aliàs vndecumq;: quod. ſ. emolumẽtum pertineret ad prælatos non vacantib. eccleſijs, cõſuetudine qualibet contraria ſ. iſti ſtatuto non obſtante; ita tñ quod in iſtis & ſimilib. rationabiles expenſæ deducantur: quia iſti qui receperunt illos fructus dimiſſos à prælatis tꝑe vacationis, ſi aliquos ſumptus faciãt, ipſi poterunt deducere tales ſumptus. [Cæterũ,] pro ſed: ſed nolumus pręſentem conſtõnem extendi ad ſingulares ꝑſonas, ad quas iuriſdictio deuoluitur ratione dignitatum, quas dignitates obtinent cũ emolumento, conſuetudine, priuilegio, vel alio iure ſpeciali. Not. ꝙ expenſæ dẽnt deduci, & illæ ſolæ deducuntur, de quib. de dolo & cõtu. finem, & ibi gl. Not. in ver. cæterũ, ꝙ cõſuetudo dat iuriſdictionem, ẽt ſpiritualẽ, de hoc. 9. q. 3. conqueſtus, de fo. compe. cum cõtingat Zabarella.

Ordo litteræ.

...tum [a] ſuper bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarū [b] eccleſiarū dimiſſis [c], aut obuenientibus tempore vacationis earum, futuris ſucceſſoribus fideliter reſeruandis [d] editum, locum declaramus [e] habere in omni emolumēto [f], quod prouenit ex iuriſdictione [g], & ſigillo [h] curiæ eccleſiaſticæ vel ſæcularis [i], aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (eccleſijs non vacantibus) pertineret, conſuetudine [k] qualibet contraria non obſtante: ita tamen quòd in iſtis & ſimilibus rationabiles deducantur expenſæ [l]. ¶ Cæterū ad ſingulares [m] perſonas, ad quas rationes dignitatum [n], quas obtinēt, iuriſdictio cū eius emolumento [o] deuoluitur, ſede vacante, de conſuetudine, priuilegio, vel iure alio [3] ſpecialis [p], nolumus præſentem conſtitutionē extendi [q].

¶ Idem.

¶ Conceſſio licentiæ generalis religioſo de conſentiendo electioni facta vel fienda, non valet. Ioan. And.

[Glo prima ſummat, & dicit quid reprobet, vel approbet]

a ¶ Statutum.] emolumentum ex iuriſdōne ſigillo curiæ, vel aliàs pertinēs ad prælatū cathedralis eccleſię, vel collegiatæ ea vacāte, nō obſtante cōſuetudine (deductis expenſis) reſeruandū eſt ſucceſſori: niſi tunc certæ dignitati competat iuriſdictio cum ipſius emolumento, reprobat qđ not. ſup eo. quia ſæpe. lib. 6. Et approbat qđ ibi not Archi. de quo ſtatuto hic loquitur.

b ¶ Collegiatarū.] in alijs n. non habet locum decr. quia ſæpe. ſed decre præſenti. de off ord eo. lib de qua fit extenſio. inf. tit. 2. quia. in fi.

[Glo. ſeq. ponit opinionem, contra quā allegat.]

c ¶ Dimiſſis.] per hoc ꝓbabat ibi Archid ꝙ decre. loquitᷣ de bonis ꝓlati diſtinctis, nō de communibus prælato & capitulo. alleg. 12. q. 2. hæc huius, & c. non liceat. & c. charitatem, & c de laicis. & c. illud. & q. 5. ſicubi facit ſup. ne ſede vac. c. vnico. lib. 6. de reg. c. vlt. eo. lib. Sed littera, aliàs vndecunq;, quæ hic ſequitur, multum facit contra.

d ¶ Reſeruandis.] nec occupandis, per collegia, cōuentus, capitula, vel ſingulares perſonas ipſorū, circa qđ principaliter prouidet iſta cōſtitutio [1]. Per quem aūt ſint reſeruāda, ibi dixi. [quia per œconomum vel per alium deputatum]

[Glo. ſeq. ponit motiua opi. reprobatæ. Secūdo opin. approbatæ, ad q̄ rūdet. Tertio declarationē iuſtificat.]

e ¶ Declaramus.] hic patet ꝙ reprobat, nō corrigit opinionē meā. quia nō ſtatuit hoc eſſe de iure nouo: ſed declarat hoc fuiſſe de veteri, & approbat opinionē Archi. Sed videamus motiua. Mihi prius videbatᷣ, ꝙ ex quo iuriſdō tranſfertur in capitulū iure cōi, ꝙ omnis fructus iuriſdōnis iure acceſſorij capitulo deberetur. Sed Arch. ꝯ, ꝑ ꝑ verbū ibi poſitū, vacationis tꝑe obuenientia. Item vt dicebat, capitulū hēt cuſtodiā, & adminiſtrat nō ſuo, ſed alieno nomine: vſurpare igitᷣ nō debet qđ hēt cuſtodire, & dicebat Bonifa. ſic declaraſſe. Cum vltimo legi Sextū, dixi, ꝙ nō recederē ab opinione mea, niſi declarōnē viderē. Ad verbū, obueniētia, rńdebā ꝑ relatiuū, q̄. vt ibi not. Ad id qđ dicit, de cuſtodia, rńdebam ꝙ iuriſdōne non ſuccedat quo ad cuſtodiā tm̄, immo quo ad exercitium, aliàs ſequeretur ꝙ viſitando non poſſet procul rationem recipere: de qua dicā inf. de hæret. multorum. Stemus declarationi, q̄ iuſtificari pōt ex eo quod ibi notaui in prima glo. cum. n. canonici videntes fructus ſibi deberi, vacationem prolixam forte procurent, difficultates ingerant, & tardius eligāt: quia propter fructus iuriſdictionis vel ſigilli ſi eos perciperent, hoc contingere poſſet, merito & hi cenſeantur eſſe prohibiti.

f ¶ Emolumento.] Idem verbum de ſimo. nemo. in priu. de teſti c 1. lib 6.

[Gl. ſeq. ponit duas lectiones, & ſecundā reprobat.]

g ¶ Ex iuriſdōne.] ex qua ſoluuntur iudicis officio pœnæ pecuniariæ vel emendæ. de offi. ord dilectus, facit de ſen. excom. venerabilibus §. denique. li. 6. & quòd no. de pę. licet. Forſan etiam loquitus de quota litis, quæ de conſuetudine deberi poteſt ſecundum Goff. qui hoc not. in Spe. de ſala. § 1. verſ. ſi vero ordinarius. & ꝯ ſeq. quod nō placet per decre. cum ab omni 2. de vita & hone. cler. vt ibi dixi.

h ¶ Sigillo.] ſiue ad vſum cauſarum, vt cum ſit littera citatoria, vel aliquid tale: ſiue ad ꝯctus: puta quia recognoſcuntur vel publicantᷣ ſub ſigillo curiæ, forte cū non ſit ibi vſus tabellionū, facit đ ſi. inſtr. cū dilect⁹. đ fo. cōpe. Romana ad ſi. lib 6.

i ¶ Vel ſæcularis.] vt quia prælatus tꝑalem iuriſdōnem habebat. in loco. de app. ſi duobus, de delic. pue. c 2.

[Gl ſeq. mouet dubium, ſoluit, & litterę reſpondet.]

k ¶ Conſuetudine.] not. quia decre. quia ſæpe, vitiat nō ſolum cōſuetudines, ſed etiā priuilegia & ſtatuta: hic vero ſolū conſuetudinem, dico ꝙ hoc ipſo quòd declaratur iſtud ſtatutum locum habere in caſibus prædictis, cui⁹ ſtatuti pars eſt vitiare priuilegia, conſuetudines, & ſtatuta ꝯria, ergo & illa quo ad hos caſus ſublata dicantᷣ [3]. Sed puto ꝙ conſuetudinē, quæ ſecuta eſſet conſtōnem ipſam. quia ſæpe, hæc littera tollere noluit [4], ne obſtet decre 1 de conſti. lib. 6.

[Glo. ſeq ponit opinionem, & exemplificat.]

l ¶ Expenſæ.] hoc etiam tenebat ibidem Arch. vt quia ſalaria dantur officiali, qui iuriſdōnem exercet, vel q ſigillat, vel fiunt expenſæ in miniſtris, chartis, cera & ſimilib. facit ſup. eo. vt prateritæ. 12. q. 2. hęc huius placiti. ff. de admin. tut. cum plures. §. 1. & l. 1. ff de tu & rat di. l. 1. §. ſed nōnullos ff. de pet. hær. ſi quid. § ſicut.

[Gl. ſeq. mouet dubium, arguit negatiue. Item affirmatiue, quod approbat, & contrarijs reſpondet.]

m ¶ Singulares perſonas] ſalua pace componētis hic remanet dubium, an hoc intelligatur de ſingularibus perſonis, ēt ipſorum collegiorum? Et vᷣ ꝙ non: quia conſtō expreſſe tollebat quo ad hos contraria priuilegia, &c. Videtur contra, quia aliàs iſta verba ſunt ſuperflua, cum certum eſſet conſtitutionem ipſam extraneo non ligare, ſed ſolum capitula & perſonas ipſorum: per quod puto ꝙ ēt de ſingularibus perſonis collegiorum intelligatur. Et ſecundum hoc dicam ibi, ſublata priuilegia, & c. quo ad ſingulares ꝑſonas collegiorum, quæ non iure dignitatum hoc vendicant, cum priuilegia dignitatum ibi ſublata non eſſent.

[Glo. ſeq ſoluit duo dubia.]

n ¶ Dignitatum.] quid ſi ratione perſonatum uel officiorum? Videtur ꝙ idem, & intelligo hanc litteram, ſiue dignitas ſit in ipſa eccleſia vacante, ſiue in alia, puta quia archidiacono in eccleſia cathedrali hoc cōpetit, uel in eccleſia collegiata hoc cōpetit archidiacono, qui tamen ipſius eſt canonicus.

o ¶ Cum eius emolumento.] ergo ſecus ſi iuriſdictio tantum.

[Glo. ſeq. dat tria exempla.]

p ¶ Speciali.] puta ſtatuto facto in fundatione dignitatis uel eccleſiæ. 18 q. 2. Eleutherius, de conſue cū dilectis, uel re iudicata, de re iud. c. cū inter, uel arbitrio. de præſcr cum olim. de arb. cum olim.

q ¶ Extendi.] ſi ſup de off. ord. præſenti. §. lib. 6.

1 Quæ intelligitur de bonis eccleſiaſticis, ſecus ſi erant patrimonialia ipſius prælati, In talibus tm̄ nō ſuccedat eccleſia, ſed ꝓping. 12. q vlt. c. ſi. & q. 3. q. cunque. Ad quem aūt ſpectat taliū cuſtodia dixi in c. qa ſæpe, & cap. is cui. ꝫ. eo. lib. 6. Pet. de Anch.

2 Ibi dicit Pano. per hanc gl. ꝙ nō ualet cōſuetudo inducēs corruptionē iudicis, & an mala conſuetudo excuſet à pœna, uide gl. in c cū venerabilis. de cō ſue. Ludouicū Singu. xix. ⁊ Ian. Cremō. ſing. cixix. fō.

3 Not. ꝙ conſtō declarans aliam, recipit ampliatiões & limitationes cōſtōnis declaratæ. Car. Fōt.

4 No. ꝙ mola, ꝙ ſimpliciter damnata conſuetudine intelligitur de præterita, non futura. F.

CVm conceſſa.] CASVS. Fuit aliquis valde ambitioſus, qui quotidie non penſabat aliud, niſi quo modo poſſet habere beneficia vel dignitates, q̃d fecit ipſe videns ꝙ erat religioſus, dixit, ego non poſſum habere beneficia, quia non poſſum eligi nec poſtulari ſine licentia mei ſuperioris: Certe (dixit ipſe) ego vadam ad eum, impetrabo licentiã, vt ego poſſim eligi, vel ꝙ mihi poſſit prouideri de aliquo beneficio: quæro an per talem licentiã impetratam à meo ſuperiori poſſim obtinere beneficia? Rñdet Papa ꝙ non, cum iſta conceſſio licentiæ paret viam vitio ambitionis, hoc dicit. Cum licentia conceſſa religioſo, à ſuo ſuperiori vt ipſe religioſus poſſit dare aſſenſum, id eſt, cõſenſum electioni vel prouiſioni, ſi quam electionem vel prouiſionẽ contigerit de eo fieri, paret. i. præparet viã vitio ambitionis, eã licentiã ſic conceſſam nolumus exiſtere i. eſſe nullius firmitatis, i. nullius valoris. No. ambitionẽ reprobari. ꝓ hoc 7. q. 1. ambitionis. e. tit aua ritiæ. & c. quorũdã. li. 6 No ꝙ nõ eſt aperienda via vitijs: ſed potius ꝑcludẽda. C. d indi. vidu. l. 2. in fi. Zab.

CAP. VIII.

CVm [a] conceſſa religioſo à ſuperiore [b] ſuo licentia, vt electioni vel prouiſioni [c] (ſi quã [d] de ipſo contigerit fieri) ſuũ dare poſſit aſſenſum, ambitionis [e] vitio viam paret; nullius [f] eã exiſtere volumus firmitatis [g].

TITVLVS IIII.

De renuntiatione.

¶ Clemens v in concilio Viennen.

[Glo. prima dicit quid inducat.]

a ¶ Cũ.] Se ſummat, inducẽs ius nouũ, & æquiſſimũ.

b ¶ Superiore.] qui ſine capitulo ſolus hoc poteſt. ſup. eo ſi religioſus. 2. reſponſo. lib. 6.

c ¶ Prouiſioni.] latum verbum. quod comprehendere poteſt nominationem, poſtulationem, præſentationẽ, & collationem: & facit quod no ſup. eo. ſi compromiſſarius § idem in fi vlt. glo lib 6.

[Glo. ſeq. textum iuſtificat, & prorogat.]

d ¶ Si quam.] licet hic videatur reprobare licentiã generalem t. & merito: quia forſan eligeretur ad locum cui nõ expediret illum præfici: & forſan prælatus licẽtiã ſpecialem daturus nõ eſſet ad illum, tñ credo idẽ in ſpeciali: vel ſi exprimatur locus, vt puta quod cõſentire poſſet, ſi eligatur ad talem prælaturam fore vacãtem, cum ibi ẽt ſubſit ratio ambitionis quæ ſequitur.

† Nã vel q̃ nõ eſt, vel eſſe neſcitur priuilegium nõ cõcedif. de eccleſ. ędif. c. ad audiẽtiã. & de deſpon. impu. ad diſſoluẽdũ. vbi de hoc vide quod no. lo An. ſ. eo. ſi confirmationem li. 6. Io. de Ancha.

e ¶ Ambitionis] quæ ſæpe religioſorum occulos excæcat. ſup. eo. quorundam in princ. lib. 6.

f ¶ Nullius.] per hoc dico ꝙ etiam electioni prius factæ ipſo ignorante cõſentire nõ poſſet, quaſi ſuper certo danda ſit talis licentia, facit de conceſ. præb. c. 1. li. 6. ver. ſubiectum in fin.

[Glo. ſeq. exponit litteram, & probat inductiue rationem, per quam cõtrarium ſeruabatur: ſecundo ſoluit quæſtionem de clerico ſæculari.]

g ¶ Firmitatis.] ſi ergo ex tali licentia conſentiret, conſenſus non valeret, & priuatus eſſet oĩ iure ſibi ex electione quæſito. ſup eo. ſi religioſus. 1. reſponſo li 6 Et ſatis videbatur hoc eſſe de mente veteris iuris, in quã tum prædic. decre . & 2 reſpon. loquitur de electione facta, & eo. tit. q̃ ſit. Tñ tenebamus ꝯtrium, dicentes q̃d & ſi male facit abbas abſoluẽs monachũ ad aliud monaſterium niſi illud habeat paratum, & conſtet quòd illum recipere velit: tamẽ valet ſi hoc facit. & de hoc per Inno. c. ſi per Hoſtien. de iureiur. ſicut ex litteris, ita male faciebat prælatus talem dando licentiam, tamen data tenebat, per quod videtur quod valeret talis licentia ſi daretur clerico ſæculari de conſentiendo & tranſeundo: quia quo ad ſolum conſenſum non eſt neceſſaria: propter vim enim poſſeſſionis magis notatur ambitio in ꝓfeſſo. Et licet actiua poteſtas eligendi non debetur ad beneficium non vacans, de cõceſ. præben. cõſtitutus, paſſiua bene datur. de tranſla. c. ſi. de ſi præsb. c. 1. & 2. lib. 6.

DE RENVNTIATIONE.

¶ *Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc conſtitutũ, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus; ipſo tamen & ſuperiore cui fiebat ceſſio, ignorante, niſi per malitiam ipſorum vel aliorum reuocatio ipſis fuerit occultata. l. An.*

¶ Dictũ eſt ſ. tit. prox. de modis medijs acquirendi beneficia ecclesiaſtica, videlicet electione, poſtulatione, prouiſione: verũtñ beneficia modis ſupradictis acq̃ſita aliquotiens perduntur ſeu dimittuntur, & illud accidit per renũtiationem, reſignationem ſiue ceſſionem, quod idem eſt, idcirco poſt rubricam præcedentem ponit rub. de renuntiatione.

CAP. VNI.

CVm [h] †

h CVm illuſio.] CASVS. Abbas noſtræ dominæ de Exulduno, vel prior aliquis, forſan ſancti Paterni, cõſtituit ꝓcuratorem ſuum ad reſignandum beneficium ſuum in manibus ſui ſuperioris facta cõſtõne procuratoris ad renũtiandum beneficio ſuo vel abbatiæ ſuæ: ipſe vel prior conſtituens pænitentia ductus reuocauit huiuſmodi procuratorem: ſed ipſam reuocationem non notificauit, nec inſinuauit ipſi procuratori, nec ſuperiori in cuius manibus erat fienda reuocatio: procurator conſtitutus ignorans illam reuocationẽ, hoc eſt ignorans ꝙ fuit reuocatus, renuntiauit. i. reſignauit huiuſmodi beneficium in manibus ſuperioris, quæ renuntiatio fuit admiſſa per ſuperiorem: quæritur vtrum teneat renũtiatio ſiue reſignatio, & vtrum ſuperior poſſit illud beneficiũ conferri alteri? Dicit ꝙ cum illuſio ſit reprobata in perſonis eccleſiaſticis, quę debent mõſtrare exemplũ bonitatis cæteris hominib. ideo valet renuntiatio facta per procuratorẽ, & collatio alteri facta per ſuperiorem valet, ac ſi numq̃ fuiſſet facta reuocatio per ipſum conſtituentem: Et hoc niſi ipſe conſtituens notificauerit procuratori vel ſuperiori ipſam reuocationem: quia ſi conſtituens (puta abbas prædictus) notificaret qualiter ipſe reuocauit procuratorẽ ſuũ; tũc talis procurator nõ poſſet reſignare dictũ ſuũ beneficiũ. Sed vtrũ iſtud indiſtincte ſit verum, ẽt ſi per procuratorẽ ſteterit, quo minus reuocatio fuerit ſibi notificata, quia forte procurator intelligẽs reuocationẽ factã celauit ſe, ne ſibi notificaret ꝙ ipſe eſſet reuocatus, vel forſan ipſe procurator fecit detineri nuntiũ itinere, vel ſi forte ſteterit per ſuperiorẽ, ne notificatio reſignationis perueniret, vel forte ſteterit per exneũ, dicit ꝙ tunc reuocatio ſiue ceſſio vel reſignatio bñficij habeẽ ꝓ nõ facta, & intimatio ſeu notificatio reſignationis habeẽ ꝓ facta, hoc dicit, H. r. Nota primo caſum. in quo ſufficit ꝙ reuocatio perueniat ad ꝓcuratorem: rõnem reddit gloſſa in verbo, [Ignorantẽ.] Nota ſecundo ꝙ reuocatio procuratoris põt fieri expreſſe & tacite, probat verbum, [Quomodolibet, ſiuncta gloſſa, Zab. No. ꝙ quis põt renuntiare beneficio ꝑ procuratorẽ Pro hoc vide gloſſam ſuper verbo, [Procuratorem Nota principium huius textus, ad q̃d allegatur, ꝙ maior conſtantia & honeſtas requiritur in ꝑſonis eccleſiaſticis, quàm in ceteris, ideo variatio magis reprobatur in clericis q̃ in laicis. Nã laici ſe cõformãt vitę clericorũ & ꝓlatorũ, iuxta illud: Si peccauerit vnctus, faciet peccare populũ, & dic [Vnctus,] id eſt, clericus vel ꝓlatus. Nota quòd varians non eſt audiendus. l.

† Vide Fel. in c. ex parte decani, extra de reſcrip.

illuſio [a] & variatio in perſonis eccleſiaſticis [b] maxime [c] ſint vitandæ; præſenti cõſtitutione ſancimus, vt ſi quis ad cedendum [d] Pontificali aut alij cuilibet dignitati †, vel beneficio procuratorem [e] ſponte [f] ac libere [g] conſtituerit, & ipſum ignorantem [h] poſtmodum duxerit quomodolibet [i] reuocandum: teneat [k] ceſſio facta

diendus.l.ſi quis.C.de iureiuran.Nota principalẽ effectum, ſi quis reuocauerit procuratorem ſuum, & non notificauerit reuocationem, ſi aduerſarius fecerit impenſas, ipſe reuocans tenetur ſoluere expenſas. Not. ꝙ paria ſunt notificatio reuocationis, vel ſi ſtetit per ꝓcuratorem vel per alium, quo minus reuocatio veniret ad eius notitiam; & hoc quo ad audiendam renuntiationem, & effectum ipſius. Sed quæritur, quid iuris ſi conſtituens non notificauit reuocationem, ſed ipſe procurator fuit aliunde certioratus, ꝙ ipſe eſt reuocatus, forte per aliquos vicinos vel extraneos, reddẽdo ei inſtrũm reuocationis; vtrum hoc ſufficiat? Dicendum ꝙ ſufficit ꝙ fiat ſibi notificatio, & nõ refert.i.non eſt curæ per quem notificatio fiat. Sed quid in tacita reuocatione, quia conſtituens eſt mortuus, vtrũ valeat renuntiatio ſiue reſignatio beneficij poſtea per procuratorem facta? Dicendum eſt ꝙ non: quia per mortem conſtituentis beneficium erat vacans. Et hoc fuit practicatum in archiepiſcopum Tholoſanum, qui licet haberet archiepiſcopatum per renuntiationem ſeu reſignationem, tamẽ neceſſaria fuit alia collatio.

†Sub iſta voce dicit Car. ꝓ tex. hunc non comprehendi epatum. Fel. in rubr. de maior. & obed. in col. 6. Fõ.

[Prima glo. ſummat, & dicit quid determinat.]

* ¶ Cum illuſio.] Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc conſtitutũ, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus: ipſo tñ & ſuperiore, cui fiebat ceſſio ignorante: niſi per malitiam ipſorum, vel aliorum reuocatio ipſis fuerit occulta. Ponit edictum, & exceptionem à dicto: ibi, niſi forte. Et determinat not. per Inno. ſup. eo. tit. veniens, q̃ quaſi ad litteram not. Arc. ſup. eo. c. 2. li. 6. Item not. per Goff. Inno. & Hoſt. & Aegi. ſup. eo. quidam. Ioan. And.

[Glo. ſeq. alleg. duas concor. vbi idem verbum habetur, & illud exponit.]

a ¶ Illuſio.] Idem verbum de poſtu. præla. bonæ 2. ver. nec obſtabat. de re iud. cũ olim. de ali. iud. mu. cau. fac. c. 1. de appel. ſuggeſtũ, de præben. dilectus. ff. de re iudi. ſi prætor. de iudæ. in nonnullis. inf. de re. permu. c. vnico Et ponitur pro deceptione i. vel deriſione.

1 Illuſio quid ſignificet, & de ea vide Fel. in cap. ex parte decani. extra de reſcript.

b ¶ Eccleſiaſticis.] de iurepa. cum autem ſup. de elect. publicato. & eo. tit. nulli. lib. 6. 8. q. 2. dilectiſſimi.

c ¶ Maxime.] hoc dicit: quia etiam laicis regulariter prohibetur variatio, de quo ſatis not. de reg. iur. quod ſemel. lib. 6.

[Gloſ. ſeq. quærit, opinionem ponit, quæ contrario reſpondet, ſoluit, & de alio caſu remittit.]

d ¶ Cedendum.] Quid de procuratore dato ſolum ad petẽdam licentiam cedendi? Dicebat Vin. de ele. cum poſt petitam, per ver. ibi, obtentam, & Inno. in decret. quidam, per decre. lectæ. eo. tit. ꝙ valet reuocatio, etiã poſt petitionẽ præſentatã ſuperiori. Nec obſtat quod dr̃ de poſtulatione, cũ iſta non fiat ita publice & ſolẽniter vt illa, & cũ hic nullius interſit, & ſic ſoluit̃ de poſtulat. bonæ 2. ver. nec obſtabat, ſed ſi ſuperior ignorans reuocationem, dedit licentiam, tenet licentia ſm Inno. quamuis ſm eum diſtingui poſſet, an per procuratorem, an per nuntium petierit ceſſionem. ad quod facit littera ſequens, & quod infra dicã. Satis dici poſſet per hanc decr. quod ſi procuratori ad hoc conſtituto, & hoc petenti data ſit licentia cedendi priuſquam reuocatio peruenerit ad procuratorem vel ſuperiorẽ, ceſſante malitia, cogatur cedere per decret. quidam. De poſtulatione vero poſt reuocationem ſuperiori ꝓſentatam quid iuris, ſcripſi poſt Hoſt. in prędi. decre. bonæ. verſi. nec nocebat. ſuper verbo, videtur.

Procurator ad petendã licentiam cedendi datus, qñ poteſt reuocati.

e ¶ Procuratorem.] nõ video ꝙ quo ad hoc ſit ius diuerſum an conſtituat vnum vel plures inſolidum vel coniunctim, laicum vel clericum. de procu. c. 1. ſi 6. videtur tamen tutius conſtituere clericum, facit quod ſcripſi de procu. accedens.

f ¶ Sponte.] ſecus ergo ſi per iuſtum metum.

g ¶ Ac libere.] poteſt reſpicere libertatem conſtituentis, & facit ſ. de ꝓcu. accedens, & libertatẽ conſtituit.ſ. pure, non in diem vel ſub conditione, ſed hoc caſu putarem idem: ſi tñ ante ceſſionem & notitiã reuocationis dies vel conditio eueniſſet, cũ extunc cenſeat̃ pura. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. 2. reſponſo. & facit de reſcr. ſi pro te. lib. 6. & quòd ibi not.

h ¶ Ignorantem.] planũ eſt ergo, ꝙ ſi reuocatio perueniſſet ad procuratorem, ſatis eſſet per hãc litteram, & fit ratio: quia talis procurator cenſetur cõſtitutus ad negotium, in quo ſufficit, & reuocatio ad ipſum ꝑuenerit. ff. man. ſi mandaſsẽ. ſup. de reſc. ex parte decani.

i ¶ Quomodolibet.] puta, expreſſe reuocãdo, vel inhibendo, vel alium ad illud cõſtituendo, non reſeruato primo, de procura. non iniuſte. Si vero mortuus fuiſſet prius ipſe conſtituens, planum eſt mandatum tunc reuocatum, & diceretur beneficiũ vacare morte, non renuntiatione, de præben. dudum. lib. 6.

[Gl. ſeq. ponit opinio. Vin. & tres alias, quas omnes quo ad hunc caſum oſtendit reuocatas.]

k ¶ Teneat.] Vincentius primo videbatur hoc tenere in prædi. decre. veniens. ſed ſubdebat poſtea, ꝙ ſi conſtituens poſſeſſioni incũbebat, & publice reuocauerat mandatum, ꝙ cõcedi poterat, ꝙ renuntiatio non tenebat, licet teneat̃ ad expẽſas & intereſſe ei cuius interfuit. allega. ff. ſi cer. pet. eius qui, & ꝙ habetur de ꝓb. dudum, in ſi. lib. 6. facit ad idem de procu. c. vlt. lib. 6. in ſi. Sed illud ſpecialiſſimum in carnali matrimonio contrahendo, vt ibi not. conco. ff. de manumiſ. vin. l. ſi pater. in prin. pro & contra. ff. de diuo. l. ſi pænituit. Et vide: quia quo ad caſum iſtum tollitur opinio Dyni, q. dicebat in præallega. l. ſi pater. ꝙ ſufficiebat ꝓcuratorem reuocatum, licet nõ certioratũ, ad hoc vt impediretur actus, quem procurator gerebat, ex quo ipſius mandatarij non intereat. Alij dicebãt ſemper procuratorem de expreſſa reuocatione certificari debere, ꝑ ꝓdi. l. ſi mandaſſem. ff. mand. ſecus in tacita, quæ fit per mortem; & ſic r̃ndẽt ad l. eius qui. ſed primo dicto ꝯdicit. l. illa, ſi pater. Quare dicunt alij, ꝙ aut mãdatarius interuenit vt nudus miniſter, aut vt ꝓcurator: Primo caſu reuocatio ſine certioratione impedit actum gerẽdum, & ſic loquit̃ lex illa, ſi pater, vbi filius erat miniſter patris, quod probant: quia manumiſſus non eſt ipſius, ſed patris libertus. ff. de manumiſ. l. nepos. ff. de iudic. filius, & ſic loquatur l. prædic. ſi pænituit, & prædic. decre. vlt. de procura. Secundo caſu cũ procurator verba contractus cõcipiat in ſuam perſonam. ff. de cõſti. pecu. eũ qui. §. ſed ſi actori. diſtingunt, ſi actus gerendus eſt talis ad cuius eſſe requiritur voluntas dñi: tunc vt non valeat actus, ſufficit reuocatio ſine certioratione: exemplum in tranſlatione dñij rei meæ. ff. de reg. iur. id quod noſtrũ, ſic loquitur l. eius qui. § quas vero. ff. de dona. l. 2. §. ſed ſi quis donaturus. Fallit fauore liberationis ff. de ſol. cũ quis. §. 1 & l. qui hominem. §. ſi Titium. Si vero ad eſſe cõtractus nõ requirit̃ conſenſus domini, vt ſi mandauit librum vel equum emi, reuocatio ſine certioratione non impedit illum actum, vt l. ſi mãdaſſem. Quicquid dicatur in alijs caſib. quo ad caſum iſtum reuocatio ſine certioratione procuratoris vel ſuperioris non impedit ceſſionem, licet mandatarij non interſit, & tractetur de perdẽdo dñio: ratio conſtitutionis ponitur in prin. & concord. quod not. ff. de contrahen. emp. l. 1. in fin.

Procuratoris act' poſt reuocationem geſtus an ſit valid'.

a ¶ Mani-

per eum, antequam ad ipſius vel illius (in cuius manibus [a] ceſſio fuerat facienda [b]) notitiã reuocatio huiuſmodi ſit deducta [c]: Niſi forte per ipſos [d] aut alios [e] malitioſe factum fuerit, quo minus ad eos, vel eorum [f] alterũ ante ceſſionem potuerit reuocatio perueniſſe [g].

TITVLVS V.

De ſupplenda negligentia prælatorum.

¶ Clemẽs v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Prælati regulares non conferunt intra ſex menſes prioratus, adminiſtrationes, & eccleſias vacantes, quæ non ſunt de menſa: ſed ſolent ſpeciales licet obedientiarios, rectores habere: diœceſani auctoritate ſua, vel Apoſtolica, ſi ſint exempta, conferunt illa perſonis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari menſis prælatorum: vel penſionibus grauari. Declarantur etiam decret. de offi. ordi. præſenti. & de præbend. cum ſingula. in talibus prioribus & eccleſijs locum habere. Ioan. And.*

C. VNI.

Q Via [h]

Renũtiatio beneficiorum in cuius manibus ſit faciẽda.

a ¶ manibus.] ſcilicet Papæ, ſi fuit dignitas epãlis. de transla. c. 1. & 2. ſi inferior, in manibus confirmatoris vel collatoris, etiam ſi ſit inferior epõ. de hoc ĩ. eo. ad monet. & 7. q. 1. de loco. Not. tamẽ Inn. ꝙ in dubijs nõ improbabiliter dicitur in illius manibus quem renũtiare debere, qui poſſet illum inuitum deſtituere.

ADDITIO. Vide ĩ. eod. ca. ſi & ibi Inno. Quid iuris ſi ad abbatem ſpectat præſentatio, & ad epm̃ confirmatio? Dicit ibi Inn. quòd requiritur conſenſus abbatis in renuntiatione, cũ eius interſit. de offi. Arch. ad hæc. Similiter in renuntiatione requiritur conſenſus eligentium, ſicut & præſentantis. quod tenet hic Paulus, & remittit ad not. per Inno. in c. ſuper hoc eo. tit. Pet. de Ancha.

b ¶ Facienda.] ſi perſona cui faciẽda erat ceſſio, fuit expreſſa in mandato, illi facienda erat notificatio. Si vero mandatum erat generale, puta ad cedendum in manibus eius, qui recipere poſſet, non vr̃ iuuare notificatio, niſi facta ſit illi qui recipit: imputet enim ſibi qui omnibus debuit intimare, vel ſaltem procuratori.

c ¶ Deducta.] & de hoc per ipſum fiat fides. ſimile ſup. ea. compil. de elect. conſtitutionem §. penult.

d ¶ Per ipſos.] ſuperiorem vel procuratorem.

e ¶ Alios.] reſolue plurale in ſingulare. vt ĩ. de priuil. vt Priuilegia. facit. ff. vi. bo. rap. l. p̃tor ait. §. homines

f ¶ Eorum alterum.] ſatis eſt ergo ꝙ impedita fuit notificatio facienda, etiam ſi alteri fieri potuiſſet.

g ¶ Perueniſſe.] videtur ꝙ in hac intimatione ſeruanda ſit forma decret. de elect. cauſam. vt ibi dixi in ſi.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA. prælatorum.

Continuatio.

¶ Viſum eſt ſupra qualiter prælati in eccleſia inſtituantur: verũ quia aliquando prælati ſunt negligentes, dubitaret aliquis quis poſſet ſupplere negligentiam ipſorum: ideo hic inſeritur rubrica, de ſupplenda negligentia prælatorum.

Q Via regulare.] ¶ Pro intellectu huius cap. præſupponitur illud quod dictum eſt in c. nulla. ſ. de conceſ. præb. in antiq. vbi dicit̃, ꝙ ſi collatio alicuius beneficij ſpectet ad p̃latũ alcuius eccleſiæ, forte ad p̃latum inferiorem epõ: quia forte ad prælatum eccleſiæ collegiatæ, ſi ipſe prælatus intra ſex menſes nõ cõferat, & hoc à tempore ſuæ ſcientiæ, ideſt, à tempore quo ipſe ſcit ꝙ beneficiũ vacat: tunc collatio deuoluitur ad ſuperiorem, ſcilicet ad epiſcopum.

CASVS. Aliquis abbas regularis fuit negligens ad cõferendum aliquod beneficium per ſex menſes à tẽpore quo beneficium ſpectabat ad eius collationem; an diœceſani, hoc eſt, epi vel archiepiſcopi poſſint ſupplere negligentiam prælati regularis, ſicut poſſunt ſupplere negligentiã p̃lati ſæcularis? Rñdet Clemens, ꝙ ſic. Sed q̃ritur, qua auctoritate poſſunt ſupplere, an auctoritate ſua iure ad eos deuoluto, vel auctoritate Apoſtolica ſibi à Papa delegata? Clemens diſtinguit: aut ille p̃latus negligẽs erat exẽptus à iuriſdictione epi, aut nõ erat exẽptus: Si ipſe nõ erat exẽptus, tunc iure ſuo collatio deuoluit̃ ad ipſum epm̃: Si vero erat exemptus à iuriſdictione epi: tunc prælatus ſuperior facit auctoritate Apoſtolica ſibi delegata per hoc cap. & non ſua: cum non ſit ſuperior ad illum prælatum. Sed quæritur, vtrum epſ illud beneficium regulare poterit conferre clerico ſæculari: vel ſi ſit beneficiũ ſæculare, vtrum poterit conferre regulari: Dicit quòd nõ: ſed regulare beneficium debet conferre clerico regulari, & ſæculare ſeculari. Et ſum in verſi. [Eadẽ quoque auctoritate.] Sed quæritur, quid iuris ſi prælati regulares volunt huiuſmodi beneficium vacans retinere, & ſuæ menſæ vnire, vtrum epſ debeat illud tolerare, id eſt, pati? Dicit ꝙ non, ſed ad epm̃ ſpectat vtrum debeat vniri vel non. Sed quid ſi ipſe prælatus velit augmentare penſiones antiquas, vtrum ſit ei p̃miſſũ? Dicit Clemens ꝙ non. & ſum in verſi. [Præmiſſa.] Sed quęritur, vtrum illud ſit verum indiſtincte, ꝙ intra ſex menſes ipſi prælati teneantur huiuſmodi conferre beneficia: Dicit ꝙ non eſt intelligendũ de beneficijs ſpectantibus ad menſem poſt vnionẽ. hoc dicit.

Casus. Eadem quoque.

R. Not. ꝙ epſ põt ſupplere negligentiam prælati regularis, & cõferre beneficia regularia, etiã poſito ꝙ p̃latus regularis negligens ſit exẽptus à iuriſdictione epi quia tũc cõfert. auctoritate Apoſtolica delegata p̃ hoc. c. Not. ꝙ qñ collatio deuoluitur ad ſuperiorẽ, tũc ſuperior tenetur conferre illi perſonę, cui p̃latus negligens debebat conferre. Not. ꝙ collatio deuoluit̃ ad ſuperiorẽ, in cuius diœceſi eſt beneficiũ vacans, & non ad epm̃ in cuius diœceſi eſt p̃latus negligẽs. Not. ꝙ p̃lati exempti à iuriſdictione epi, non poſſunt beneficia ſpectantia ad ſuã collationẽ vnire ſuæ menſæ, & ſi ipſe prælatus haberet epãlem dignitatẽ: quia nullus eſt auctor in cauſa ſua: tñ bene poſſet vnire menſæ cõuentus. Not. ꝙ prælatus regularis non poteſt imponere nouas pẽſiones nec antiquas augere: ſed ſpectat ad epm̃ ne illud fiat. Not. ꝙ prælati regulares nõ poſſunt occupare bona alicuius beneficij, quod ſpectat ad ipſorum collationem, ſed debent reſeruare ſucceſſorib. Not. finaliter id ad quod allegatur iſtud ca. ꝙ regulares non poſſunt retinere beneficia plura, etiam ſimplicia. Et not. ꝙ omnia beneficia ſæcularia regularibus ſunt incompatibilia.

[Prima glo. ſummat, & dicit quid declaret: deinde diuidit, & rurſus dicit quid declaret.]

h ¶ Quia regulares.] Caſus. Si prælati regulares non cõferũt intra ſex menſes prioratus, adminiſtrationes & eccleſias vacantes. quæ non ſunt de mẽſa: ſed ſolẽt ſpeciales (licet obediẽtiarios rectores) habere: diœceſani auctoritate ſua, vel Apoſtolica, ſi ſint exẽpta, cõferunt

runt illa perſonis, quibus per prælatos fuerunt confe rend a. Nec permittunt illa applicari menſis prelatorũ vel penſionibus grauari. Declarantur etiam decret. de de offi ord. præſenti. & de præben cum ſingula. in tali bus prioratibus & eccleſijs locũ habere. Et ſunt quatuor partes: prima ponit de negligētia Regulariũ in beneficijs conferendis per diœceſanos ſupplenda: & de modo ſupplendi. Secundo de eccleſijs non applicandis menſis prælatorum: nec penſionibus grauandis: ibi, [Eadem.] Tertia determinat de quibus eccleſijs prædicta intelligantur. ibi, [Præmiſſa.] Quarta declarat duas Bonifacianas: ibi, [In quibus.] & quas opiniones declarat infra dicetur.

† Ideſt, cōc. Lateranē. ſub Alexādro iij. cap. 8.

regulares [a] prælati [b] prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut quæuis alia beneficia [c] ad eorum diſpoſitionem [d] ſpectantia cum vacant, interdum committere [e] negligunt, vel conferre intra tēpus in Lateran. [f] † concilio conſtitutum: diœceſani locorum [g] in non exemptis ſua [h], in exemptis [i] vero Apoſtolica [k] auctoritate negligentiam [l] ſuper hoc ſuppleant eorũdem: prioratus, eccleſias, adminiſtrationes & beneficia huiuſmodi, illa † videlicet quæ conſueuerunt per ſæculares clericos gubernari, ſæcularibus [m] clericis: alia † vero quæ religioſis [n] dumtaxat committi ſunt ſolita vel conferri, religioſis monaſteriorum [o], quorum prælati huiuſmodi negligentes fuerint conferendo. ¶ Eadem [p] quoq; auctoritate [q] diœceſani ſuffulti nullo modo permittant, quòd ijdem prælati, prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut beneficia huiuſmodi applicent [r] menſis

† Vide cōciliũ Tri. ſeſ. 14. de reform. c. 10.

† Al. ita: illa vero, &c.

a ¶ Regulares.] in ſecularibus ergo non haberet locum hæc conſtitutio, inquantum ponit ius nouũ, & præiudicat priuilegio exemptionis

b ¶ Prælati.] ſi ad collegia regulariũ ſine prælato ſpectaret collatio, quod eſſe poteſt. de reg. c. ſi lib. 6. prius ad prælatum, & demum ad diœceſanum deuolueret potestas 1. facit ĩ. de præben. ſi de beneficio.

c ¶ Beneficia.] eccleſiaſtica. & vide quod dixi de cle. coniug c cum Ioannes.

d ¶ Diſpoſitionem.] ideſt collationē vel prouiſionē. hoc dico: quia ſi ad ſolā pſentationē vel electionē ipſorũ ſpectarent: tũc ad cōfirmantē vel inſtituentē deuolueretur poteſtas, ſiue ſit diœceſanus, ſiue alius 2.

e ¶ Committere.] vtitur illo verbo: quia ſe prelati excuſabant dicentes, quod illarum eccleſiarum nō fiebat collatio uel prouiſio, ſed ſolũ quædam cōmiſſio, quaſi illi eſſent caſtaldi, miniſtri vel pedagogi.

1 Idē Panor. & Imol. hic notantes, quod negligētia inferioris deuoluit ius immediatũ ad ſuperiorem Fonta.

[Glo. ſeq ponit lecturam, ſecundum quam reprobat opinionem, ſubdens ca um indubitatum.]

f ¶ Lateranen.] de conce. præben c. 2. Et ſi intelligimus de prioribus etiam conuentualibus, hic reprobat opinio, quę habet, quod tempus generalis concilij, ſcilicet triũ menſium, locum habeat in prouiſionibus talium ſicut in electionibus: nā vt dicebat Inn. in decre. ne pro defectu. de elect inter electionem & prouiſionē diuerſitatis ratio non apparet. quod Compoſt. verum eſſe dicebat in perpetuis, ſed non in temporalibus. Hoc aũt certum eſt, quod ſi prioratus eſt principalis prælatura in eccleſia regulari collegiata, & ei prior per viā electionis prouidetur, locum habet cap. ne pro defectu.

2 Idē Panor. hic, & c. cũ in cũctis. de ele. notās quod negligētia deuoluitur ius eligēdi, pſentandi ad cōfirmantem. Fonta.

g ¶ Locorum.] ergo non perſonatum. ſi ergo prælatus alterius diœceſis habet prioratũ, quē cōferre negligit in diœceſi Bonon. eps Bonon. ſupplebit. probat hoc decre. 1. eo. tit. ibi. in ſuo epatu, nec diſtinguit vnde ſint collatores, facit quod dicam infra in glo proxi.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia, & obiectioni reſpondet: ſecundo ſoluit alia duo fortiora.]

h ¶ Sua.] auctoritate. quod ſequitur. Et procedit hoc in prioratibus, eccleſijs, & adminiſtrationibus nō exēptis: & ſi plati ad quos prouiſio pertinet, ſint exēpti. de priuileg. quoniā & c ex ore. facit de præb. ca. 1. lib. 6 Itē procedit hæc ſuppletio, q̃ facit diœceſanus ſuo iure intra ſecundum ſemeſtre: quo elapſo ad proximũ ſuperiorē, ſiue ſit metropolitanus ſiue Papa, collatio deuoluet. c. ſi. c. vlti. Non obſtat littera q̃ ſequit: q a licet circa exēpta concedat Papa ius ſuum, circa nō exēpta non. Item licet concedat ſuppleri vice ſua negligentiam aliorum, non tamen concedit diœceſanis vt ſuppleant ſuam propriam. Sed modo remanet dubium ſatis forte, nunquid in exēptis deuolutis ad epm currat tps ſemeſtre epo: & ſi currit, an ad metropolitanum deuoluatur poteſtas tempore lapſo, an ad Papam: Et circa primũ videtur quod non currat ĩ. de præb. ſi de beneficio. & qđ ibi not. in glo. ſed nunquid. Circa ſecundum, dato quod currat, vr quod ad Papam non ad archiepm deuoluatur. ad hoc de cler. ægro cap. vnico. lib. 6. & vide quod dixi de hære. ad abolendam. ſuper glo. ſi.

Papa non concedit alicui, vt ſuppleat pprīā negligentiā.

i ¶ In exemptis.] olim ſecus. eo. ti. ſicut & de præb. cum ſingula. in ſi. lib. 6. & ſic in hoc ius nouum inducit.

k ¶ Apoſtolica.] concor. de offi. ordi. irrefragabilis. & de hære. ad abolendā. de cleri. ægro c. vnico. lib. 6. eo. lib. de ſta. mo. cap. vnico. & ĩ. de ſtatu mona. attendens. de reli. do. quia contingit.

[Glo. ſeq. ſoluit vnam quæſtionem.]

l ¶ Negligentiam.] in quantum hæc decre. ponit ius nouum, & præiudicat priuilegijs exemptionis, nō puto quod locum habeat, qñ prælatus priuatus eſſet propter delictum. cum hoc non ſit expreſſum. facit de elect. quamquam. 1. reſponſo. lib. 6. ſecus in non exemptis, vt eo. c. in fin.

[Glo. ſeq. alleg. vnam concor. & arguit pro opi. quā determinat.]

m ¶ Sæcularibus.] facit de præben. cum de beneficio. lib. 6 Facit hæc littera pro eo quod not. Pet. & Abbas in præd. decre. eo. tit ſicut. vbi dicunt, quod ad eccleſiam, q̃ conſueuit regi per ſæculares clericos, monachi regularē præſentare non poſſunt. quod verum crederē in non curatis; vel ſi preſentant illum vt clauſtralem.

[Glo. ſeq. idem facit quod ſuperior proxima.]

n ¶ Religioſis.] concor. de reb. eccle. non alie. poſſeſſiones. dicebat ibi Abbas quod illud ca. non loquitur de cōuentualibus eccleſijs monachorum, ſed de alijs, in quibus miniſtrare conſueuerunt, & quod ſi per negligentiā monachorum deuoluitur ius conferendi talem eccleſiam ad epiſcopum, non ponet ibi clericum, ſed monachum 3: quod hic approbatur, & limitatur per litterā, quæ ſequitur.

[Glo. ſeq. alleg. conco. & ibi remittit, & arguit ad duas quæſtiones.]

o ¶ Monaſteriorum.] concor. de præben. cum ſingula § prohibemus. lib. 6. Et quid ſi non ſit idoneus in monaſterio: ibi not Et optime facit hæc littera coniūcta cum illa, ad queſtionē quam olim diſputaui: An is ad quem deuoluitur eligendi poteſtas, teneatur eligere de illo collegio, de quo tenebatur qui neglixit: q̃ vide in mercurialibus ſub hoc tit. & eſt poſita ſub regula, contra eum. Item benefacit ad id quod ſcripſi ſ. de elect. cap publicato in vltima quæſtione.

3 Et ſic poteſtas ſuperioris in cōferēdis beneficijs deuolutis, modificatur & regulaſ ſecundum ptātē ipſius inferioris: vt quibus ipſe conferre nō potuiſſet, ſimiliter nec poſſit ſuperio. trāſlationes. n, de pſona in pſonā fiūt ſi ſua cā, & ſuis: qualitatibus. modis & cōditionibus, vt l. Caio Seio. ff đ ali. & cib. le l. legatũ ſub conditione đ adi leg. Pet.

p ¶ Eadem.] Iſte § & ſequens determinat not. per Inn. & Hoſt. de preb in Lateraň. de priuileg paſtoralis.

q ¶ Auctoritate.] ſcilicet Apoſtolica, etiā in exēptis.

r ¶ Applicent.] vide qđ dicā ĩ. de ſta. reg. ne in agro.

§. ad

ſuis penſionesve [a] nouas [b] eis imponant [c], aut veteres augeant, ſiue quæ ipſis de nouo impoſitæ, ſiue auctæ ſoluantur [d]. Præmiſſa [e] vero de prioratibus, eccleſijs, adminiſtrationibus, & beneficijs intelligimus, quæ non ſunt de menſa [f] prælatorum ipſorum, ſed ſpeciales priores, adminiſtratores, ſeu rectores conſueuerunt habere, licet priores ſeu adminiſtratores huiuſmodi libere poſſint ad clauſtrum (cum oportuerit [g]) reuocari [h]. ¶ In quibus [i] etiam conſtitutionem [k] Bonifacij Papæ octaui prædeceſſoris noſtri bona beneficiorum vacantium occupari à prælatis vel alijs prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiuſmodi & eccleſijs illud Bonifacij eiuſdem ſtatutum [l], quod religioſum quemcumque pluribus præeſſe prohibet prioratibus, aut eccleſijs curam [m] animarum habentibus (etiam ſi cura ipſa non per eum, ſed per alium [n] habeat exerceri) locum ſibi cenſuimus vendicare, licet etiam eiſdem prioratibus cura non immineat ſupradicta.

TITVLVS VI.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ Diœceſani ſeruare debent, & à ſuis ſubditis ſeruari facere iura loquentia de qualitate perſonarum præficiendarum eccleſiis. Ioan. And.

§. ad hoc, vbi patet, quod licet eſſet caſus veniendi, ꝑ ordinarios fieri debet.

a ¶ Penſionesve.] de præbend. auaritiæ. de cenſi. prohibemus.

b ¶ Nouas.] quæ dicantur nouæ, not. de cenſi. ſignificauit.

c ¶ Imponant.] auctoritate ſua: aliàs ex cauſa poſſent nouæ pēſiones imponi, vel antiquæ augeri per epiſcopum, de hoc. de cenſib. prohibemus. quod quomodo intelligāt Innocen. & Hoſtien. ibi dixi ſuper glo. 2.

d ¶ Soluantur.] concor prædi. decreta. ſignificauit, de cenſi. & de iureiuran. tua nos 2. Io. And.

e ¶ Præmiſſa.] ſcilicet quæ dicta ſunt ſ. in 1 & 2. reſponſo.

f ¶ De menſa.] Illa ergo non intelligerētur vacare: & ſic in illis nō habebit locum quod dicitur de negligentia ſupplenda, vt probatur inf. de excessi prælato. frequēs. verſi. quidam ēt. Item nec habebit locum ꝙ dicitur de penſione imponenda vel de augenda, cum totum ſit abbatis, & abbates fructus talium poſſunt vendere & locare, vt in prædi. ver. quidam. & facit quod not. Inno. de ſta. reg. 2. verſi. prioratus

g ¶ Cum oportuerit.] idem videtur de ſta. mona. cum ad monaſterium. verſ. tales, & vide quod ibi dixi, & qui cle. vel vo. inſinuante ſuper gloſſ 3.

[Gloſſ. ſeq ponit dictum de quo remittit: Secundo obijcit, & ſoluit: Tertio dat dubium ſolutum ſuper quo nouum ſtatutum expoſcit.]

h ¶ Reuocari.] Et in talibus clauſtralibus habet locū quod dicitur eos non debere ſtare ſolos, vt patebit j. de ſtatu regula ne in agro § ad hoc Sed aduerte: quia non videbaẽ, ꝙ in talib obedientiarijs locum haberet concilium Lateranēſe: deriſorium. n. eſt dicere, quod eps̄ hodie conferat monacho prioratum, & abbas cuius negligentiam ſuppleuit epiſcopus, cras reuocet illum. Nec dicas quod ſic inſtitutū per epiſcopum ſupplentē, abbas reuocare nō poſſit: quia nec plus nec aliter confert ſupplens quàm negligens, vt probaẽ ſup 1. reſponſo. Item tn̄ illud aperta eſſet via ad perpetuandum clauſtrales: quod tn̄ etiam Papa nō facit. ſup de confir. vti. vel inuti. ad noſtram, & c. porrecta. Volens enim abbas præficere nepotem vel ſibi charū, permitteret labi tempus, vt ille demum per epiſcopum inſtitutus eſſet perpetuus, & tali fraudi claudenda eſt via. de diuor. quanto. in fin. & propter hanc cauſam communiter olim hæ ſuppletiones non fiebant: ſed ſatis eſt quòd ſatisfiat iuri in eo quod ſuppletur: quod abbas facere neglexit. Nec poteſt negari quin hoc ſit vtile: ſaltem. n. erubeſcent abbates de negligentia notari. Et ſcias per hanc decre. hodie teneri, ꝙ manualia quæ nō ſunt de menſa. & temporales prioratus vacāt per mortem vel remotionem eorum, qui præſident illis: Vnde & hodie Papa, qui recipit fructus vacātium, recipit fructus talium, nec reſiſti poteſt per hanc litteram & per ſequentē, & tendit hoc ad noxiam: quia ſuperiores locorum manualiū tales occupationes fructuum timentes, dimittunt in talibus prioratibus illos, quos aliàs remouerent, & quos remoueri forſitan expediret: & ſic inducit hic quaſi quandam perpetuationem clauſtralium. Et ob hanc cauſam ſi aſſiſterem Papæ, conſulerem declarari vel ſtatui, ꝙ cum ſibi reſeruat, vel alteri concedit fructus vacantium in vrbe, prouincia vel diœceſi, non includerentur manualia, ſed quandiu duraret gratia 20. vel alia quota, de qua videretur ſtatuēdum fructuum ipſorum manualium ſolueretur priuilegiato ſingulis annis: & ſic non impediretur clauſtralium priorum correctio & remotio, nec ſ illis priuilegiatus fruſtraretur priuilegio.

Religioſus per epiſcopū inſtitutus, ſupplēdo abbatis negligentiam, an poſſit per ipſum abbatem reuocari.

i ¶ In quibus.] prioratibus, adminiſtrationibus, & eccleſijs manualibus, quæ non ſunt de menſa.

[Gl. ſeq dicit quid determinat, & quid reprobat]

k ¶ Conſtitutionem.] de offic ord. præſenti lib. 6. & determinat quod ibi prolixe not Archid & reprobat quod ibi not Ioan. Monac. qui dicebat prioratus commendatitios proprie non vacare: & ideo in illis decretalem illam locum nō habere. Sed ſi intellexit de his quæ ſunt de menſa, tunc vera.

[Glo. ſeq dicit quid approbat, & reprobat, & rationi contrariæ reſpondet.

l ¶ Statutum] de præben. cum ſingula lib. 6. & approbat hic duas opiniones meas ibi not. in 1. reſponſo. in 4. & vlt. glo. Prima. ſ quod decretalis illa locum haberet etiam in prioratibus manualibus. Secunda, quòd locum haberet etiam in non curatis In ſecunda concordabat Archid In prima reluctabat, probans per id quod habetur ibi. In ſecundo reſponſo datur illis optio. Dicebat. n Bonifacium conſultum ſic reſpondiſſe, ſed cum vltimo legi Sextum, quod inducit Archi. pro ſe, reuoluebam contra eum: Certum eſt n. quòd in perpetuis non daretur optio, etiam ante illam decretalem, per decret. de multa. ergo de temporalib. debebat intelligi.

m ¶ Curam.] hoc inducebat dubium an determinaret etiam verbum, prioratibus & hoc decidit in fine.

n ¶ Alium] puta ſæcularem presbyterum, vt in dicta decret. cum ſingula. in princ. de ſtatu monach. ne in agro. §. cæterum.

DE AETATE ET QVALITATE, &c.

¶ Viſum eſt quibus titulis & modis præficiũtur homines in eccleſijs: dubitaret aliquis vtrũ prælati debeãt eſſe idonei. Et q̃a idoneitas cõſiſtit in ætate, & qualitate, & ordine. ideo annectit rubricã de ętate & qualitate ordinandorum.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 24. de reform. c. 12.

CAP. I.

Cvm † eccleſiæ [a], quibus præficiuntur perſonæ minus idoneæ ſcientia [b], moribus, vel ætate [c], grauia propter hoc (vt docet [d] experientia) nonnunquam perferant in ſpiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorum diœceſanos, quibus ratione [e] officij hoc competit, præcipue [f] ſuper hoc diligentius præcaueri, eis diſtricte iniungimus, vt ipſi ſtatuta canonica [g], quæ ſuper præficiendis perſonis in huiuſmodi eccleſijs hactenus emanarunt, diligẽtius per ſeipſos obſeruent: & faciant à ſuis ſubditis [h] inuiolabiliter obſeruari: ſi diuinã [i] offenſam, & ſedis Apoſtolicæ debitam vitare voluerint vltionem. [k]

¶ Idem.

¶ In capitulo cathedralis eccleſiæ uel collegiatæ vocem non habet qui nõ eſt ſubdiaconus. Habens beneficium, cui annexus eſt ordo, poſt annum, niſi prius (impedimento ceſſante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem nõ habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit diſtributionem dimidiam. Ioan. And.

CAP. II.

VT †

Cvm eccleſiæ.] ¶ Præmiſſa ratione excitat officium diœceſanorum circa obſeruantiam canonum loquentium de promouendis ad bñficia: ibi. [Nos volentes.] Imol. CASVS. Iure cautum eſt in ca. cum in cunctis. c. ne pro defectu. c. nihil. de elec. in antiq. c. graue de præbẽ. & digni. q̃ ille ad quẽ ſpectat collatio beneficiorum, debet illa conferre perſonis idoneis. quæ idoneitas conſideratur reſpectu ætatis, videlicet q̃ ille cui confertur dignitas minor dignitate epiſcopali, ſit ętatis 25. annorũ. & ille cui cõfertur epiſcopatus, ſit ætatis cõpletæ triginta annorum & inchoauerit 31. annum. Item idoneitas conſideratur reſpectu qualitatis, puta quod ille cui confertur dignitas, ſit bonæ famæ & honeſtæ conuerſationis, ex legitimo matrimonio, & q̃ ſit ſufficiẽtis ſcientię. Item idoneitas conſideratur reſpectu ordinis, vt nemo aſſumatur in epiſcopũ, niſi ſit in ordine ſubdiaconatus. Sed quæritur, ad cuius officium pertinet iſta obſeruare? Dicit Clemens, q̃ eps̃ quantũ ad ſe debet ſeruare iura antiqua, videlicet q̃ nõ cõferat beneficium vacans, niſi perſonis idoneis. Itẽ eps̃ quantũ ad patronos ſibi ſubditos, dẽt illos compellere, vt nõ cõferãt beneficia, niſi perſonis qualificatis. Et in hoc iſtud capitulum cõtinet aliquid noui: quia nihil dicitur de diœceſano in iuribus antiquis, licet dicatur aliquid de cõcilio generali. c. graue, allegato, hoc dicit. Colligo aliqua notabilia Not. q̃ quis nõ eſt præficiendus i. inſtituendus in aliqua eccleſia, niſi ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate: Vnde ſecundum diuerſitatem beneficiorũ requiritur diuerſa ætas, quia in ep̃atu requiritur ætas triginta annorum, in eccleſia parochiali & alijs dignitatibus inferiorib. ab epiſcopatu, requiritur ætas 24. annorum, tñ pro ſimplici dignitate põt epiſcopus diſpenſare in 22. anno: in alijs beneficijs, vt in præbendis requiritur ætas 14. annorum: q̃a ibi ſufficit maturitas conſilij: ideo illa ætas requirit̃. In alijs, vt in capellanis, quæ non requirunt maturitatem conſilij, requiritur ætas ſeptem annorũ. In alijs, vt in prioratibus qui nõ hẽnt curam animarũ, requiritur ætas 22. annorum Et de hac materia ſingulariter tractat Panor. in c. cum ſis de p̃ben. & dignita. in anti. Item in præficiendo requirit̃ idoneitas in moribus: q̃a ſi eſſet malæ vitæ, poſſet inducere laicos ad malũ exemplum. Item requiritur q̃ ſit ſufficiẽtis ſciẽtię: q̃a in ep̃o requiritur theologia, & q̃ ſciat nouũ & vetus teſtm ad prædicandũ ſui ſubditis. Item requirit̃ q̃ ſit iuriſta, vt poſſit cõſeruare iura ſuæ eccleſiæ. In abbate vero non requiritur magna ſcientia: ſed ſufficit q̃ ſit expertus in negotijs. In rectore eccleſię parochialis ſufficit ſcientia canonum pœnitentialium. Hæc optime tractat Inno in c. cũ in cunctis. de elect. in anti. Not. q̃ eps̃ põt compellere ſubditos ſuos ad obſeruationẽ canonum. i. quod poteſt monere prælatos ſibi ſubditos, vt non conferant beneficia perſonis nõ idoneis. Quæritur hic: Si prælati ſint negligentes ſuper eo quod hic diſponitur, qualiter peccẽt? Dicet Lau. & Zẽ. q̃ mortaliter. 4. diſt. denique, quod not. glo. de offi. Archid. ca. quæ, de quo per Arc. 76. diſt. vtinã. pro hoc iſta littera: ibi, [Diſtricte iniungimus.] Zabarella.

{Prima gl. ſummat, & exponit.}

a Cum eccleſiæ.] Caſus. Diœceſani ſeruare dẽnt, & à ſuis ſubditis ſeruari facere iura loquẽtia de qualitate perſonarum præficiẽdarum eccleſijs. Et neſcio ſi aliquem fructum inducet hæc conſtitutio. Sed hoc ſcio, q̃ innouata ſine pęnarum adiectionibus raro proficiunt, vide ſub rubri. ſup de magi. & poteſt exponi, eccleſiæ. i. eccleſiaſtica miniſteria, de elect. cum in cũctis: in prin. de quibus ẽt poteſt intelligi, licet ſolũ de regimine eccleſiarum videatur hic loqui: nihil. n. intereſt, cum nil nouum inducat.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 7. de refor. ca. 12 & ſeſ. 24 refor. cap. 12.

b ¶ Scientia.] qualis ſciẽtia requiratur in epiſcopo & in alijs miniſtris, & quæ ſit eminens, & q̃ competens, & quid de parũ ſciente, an poſſit promoueri, & an peccet recipiendo officium, ad quod ſcientia, ſua nõ ſufficit, ſcripſi poſt Innoc. & Hoſtien & Compoſt. de elect. cum in cunctis, ſuper ver. ſcientia.

c ¶ Aetate.] de ordine nihil dixit, ſicut nec decret. eãte. ſup. eo. Et vide quod not. de præben. ſi pro pauperibus. lib. 6. in glo 2.

d ¶ Docet.] facit ſup. de elect. quàm ſit, in princip. lib. 6. vbi de hoc.

e ¶ Ratione officij.] excitat ergo ipſorum officium, non conſtituit illos delegatos. ſup. de offic. ordin. licet & cap penult.

f ¶ Præcipue.] duplex punctuatio.

g ¶ Canonica.] ſup. eod per totum de elect cum in cũctis & in c nihil. de præbend graue cum ſimilibus.

h ¶ Subditis.] non ſufficit prælato, q̃ ſit bonus in ſe: niſi etiam ſit, quantum eſt in ſe, bonus in ſubditis, de ſimo. licet. in prin. cum concord

i ¶ Diuinam offenſam.] concor huic fini. de elect. vbi periculum. § qui autem, & c perpetuæ, & c. commiſſa. in fi. lib. 6 & inf de cen. ad noſtram. in fin.

k ¶ Vltionem.] ſpecialiter circa hoc ſtatutam: de generali vide quod not de treu. & pa. c. 1. de celeb. miſ. dolentes, de elect. generali lib. 6.

Vtij qui.] ¶ Primo declarat non exiſtentem in ſacris nõ habere vocem in capitulo cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ: Secundo idem dicit de habente beneficium, cui annexus ſit ordo, niſi ad illum promoueatur

moueatur

moueatur ceſſante impedimento intra annum: quia illo elapſo tunc nõ habet vocem in capitulo, & ei ſubtrahitur pars dimidia diſtributionum. Secunda: ibi, [Illi vero.] Imola.

CASVS. Vacat eccleſia cathedralis, collegiata vel cõuentualis forte per mortem prælati: tunc canonici vel regulares profeſſi conuenerunt ſuper electione facienda: ſunt tamen aliqui canonici vel religioſi, qui nõ ſunt in ſacris conſtituti, licet ſunt profeſſi vel canonici pbendati: ſed conſtituti in ſacris propoſuerunt ex parte ſua, ꝙ alij non conſtituti in ſacris non admitterentur, id eſt, non reciperentur ad electionem faciendã: Quæritur quid iuris? Dicit Romanus Põtifex Clemẽs vt intitulati in eccleſia inducantur ad ſuſcipiendos ſacros ordines: ſtatuit, id eſt, ſtatutum facit, ꝙ illi nõ conſtituti in ſacris non habeant vocem in capitulo, dũ celebrabitur electio, vel aliud capitulum. Sed ponamus ꝙ ſit dignitas vacans, vel pſonatus, vel aliud beneficium, quod requirit certũ ordinẽ: puta ꝙ ſi qs aſſumatur ad talẽ dignitatẽ, ꝙ ipſe ſit diaconus vel presbyter: quidã ſubdiaconus fuit aſſumptus ad illã dignitatẽ vel beneficium, & non fecit ſe promoueri intra annũ ad ordinẽ requiſitũ illi dignitati vel beneficio, quæritur quã pœnam incurrit talis, qui accepit talem beneficium vel dignitatem, & non ponit ſe in ordine annexo illi beneficio vel dignitati? Rñdet Clemẽs, ꝙ talis nõ habebit vocẽ in capitulo, & ꝙ perdit medietatẽ diſtributionum, donec fuerit promotus ad ordinẽ requiſitum in tali beneficio. Sed quæritur vtrum pœnę antiquæ ſint ſublatæ per iſtud capitulũ? Dicit ꝙ non: ſed remanẽt in ſuo robore. Et ſunt illæ pœnæ, ꝙ ſi qs beneficiatus fuerit monitus vt intra annum promoueatur ad ſacros ordines, & intra annũ nõ. fecerit ſe promoueri, tunc poterit priuari illo beneficio. Sed per c. licet. de ele. in 6. fuit ſtatutũ in eccleſia parochiali, ꝙ ipſo iure perdit beneficiũ abſq; monitione, ſed nõ loquitur in alijs beneficijs: ideo in alijs beneficijs remanent iura antiqua incorrecta: videlicet. ꝙ debent promoueri poſt monitionẽ: ſed abſq; monitione incurrũt pœnas huius capituli. Not. ꝙ ordo nõ dr̃ annexus ita ꝙ non cõſtitutus in tali ordine nõ poſſit habere illud beneficium: ſed intelligitur ꝙ habens illud beneficiũ debet promoueri ad illum ordinẽ. Not. ꝙ mancipati, id eſt, deputati diuinis officijs & miniſterijs quam citius poſſunt debent promoueri ad ſacros ordines ad illũ finẽ, vt ab illo ſtatu non poſſint retrocedere: hoc eſt, ꝙ poſtquã habent beneficiũ, & dicunt velle eccleſiaſticari, & ſub illa ſpe accipiunt beneficiũ non retrocedant, id eſt non mutent ſuam voluntatẽ, nec vxorẽ accipiant: quare qñ ſunt ſemel in ordine, nõ poſſunt retrocedere, id eſt, reaccipere ſtatum quem dimiſerũt tacite, accipiendo beneficium vel dignitatem. Et ſi retrocedit, & habebat animũ retrocedendi dũ accipit beneficium: talis tenetur ad reſtitutionem omnium fructuum beneficij: Secus autem ſi non haberet animum retrocedendi à principio: quia forſan poſtquã tenuit beneficium per aliquod ſpatium, ipſe cognouit ꝙ nõ poſſet ſaluari cum beneficio, & ꝙ melius ſolueretur cũ matrimonio, & dimittit beneficium & retrocedit, credo ꝙ talis non tenetur ad reſtitutionẽ fructuũ, niſi eſſet opulentiſſimus, ita ꝙ reſtituẽdo, facultates ſuæ, & ſtatus eius parum diminuerentur. Not. ꝙ conſtitutus in ſacris habet vocẽ in capitulo: & hoc accipiendo capitulũ improprie, ſcilicet pro collegio & cõuentu: quia proprie capitulũ dr̃ in eccleſia cathedrali, collegium dicitur in alijs eccleſijs ſæcularibus, & cõuẽtus in eccleſijs regularibus: ſed vnum ſæpe ponitur pro reliquo. Not. ꝙ habens dignitatem requirentẽ certũ ordinẽ, & illã tenet, per lapſum vnius anni, & non promoueatur ad illum ordinem requiſitum illi dignitati, nõ priuatur illa dignitate, ſed punitur pœnis hic cõtentis in c. cum in cũctis. de elec. in antiq. & in c. licet. de elec. lib. 6 Not. de dictione, [Vt,] quæ hic ponitur in uim cauſæ: ſed regulariter facit modũ. de cõdi. appo. verũ. & ꝙ ibi dixi. Not. ꝙ inhabilitas vocis, ſurgẽs ex defectu ordinum ſacrorum, non eſt remiſſibilis per habiles: etiam ſi hoc ſibi ab alijs concedatur. concor. ponit glo. in verbo, [Concordatur.] Zaba.

ij a, qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis ſæcularibus vel regularibus b eccleſijs ſunt mancipati c officijs d, vel mãcipabuntur in poſterum e, ad ſuſcipiẽdos ſacros ordines propen-

[Prima glo. ſummat, & dicit quid dederit cauſam conſtitutionis: & infert à ſimili.]

a ¶ Vt ij.] Caſus. In capitulo cathedralis eccleſiæ, vel collegiatæ vocem nõ habet, qui non eſt ſubdiaconus habens beneficium, cui annexus eſt ordo, poſt annũ, niſi prius, (impedimento ceſſante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem nõ habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit diſtributionem dimidiã. partes ſunt duæ: quæ ſatis patent. Cauſam dedit cõſtitutioni. quod not. Hoſt. de præben. extirpendæ. §. qui vero. vbi dicit eſſe æquum, ꝙ ſicut minor ſubdiacono non eligitur in epm; ita nec eligat, vt bene conueniant electus & eligentes: dicens ibi per conſtõnes legatorũ in prouincia prouinciæ hoc eſſe ſtatutũ, ꝙ non exiſtẽtes in ſacris non habeant vocem: talẽ autem conſtõnem facere poſſunt nedum legati, ſed etiam epi 1, vt ſcripſi poſt eum, de offic archipreſ. c. ſi. vnde conſtat, ꝙ multi epi tales conſtitutiones habebant. Not. ẽt ipſe Hoſt. eod. tit. de offic archipreſ. cap. 2. ꝙ ſicut inter Cardinales nullus eſt quin ſit ſaltem diaconus: ita & inter canonicos nullus deberet eſſe, quin eſſet ſaltẽ ſubdiaconus. argu. ĩ. eo. quęris. de cõſe. diſt. 1. epiſcopus Deo ſacrificans. & c. iubemus. facit quod dicit canon, illicitũ eſſe eum qui nõ ſit in ordine, eccleſiaſticis miſceri tractatibus. 96. diſt. ſatis euidenter. tales enim retrocedere poſſunt à ſtatu clericali, de elec. cum ex. eo li. 6.

1 Vide Alexandrũ cõſ. 106. in 2. volu. colum. 6.

b ¶ Regularibus.] Si ergo in eccleſijs regularibus nõ conſtitutus in ſacris vocem nõ habet: ergo nec in numero computatur de facto, non de fictione, vt not. in cle ĩ. de elec quod circa in fine penul glo.

[Glo. ſeq. exponit & infert ſolutionem dubij, quam fortificat, prorogat & determinat.]

c ¶ Mancipati.] quaſi dicat, nuncupati, electi, vel deputati. & quia mancipare eſt ſeruire, vel in ſeruitutẽ, vel in poteſtatẽ reducere: ideo vtitur hoc verbo: quod ẽt habetur 28. diſt. de his in prin. 1. q. 4 ſaluator. vltra mediũ. In his ergo qui non ſunt deputati ad diuina officia, quales ſunt conuerſi vel profeſſi laici, pcipue in eccleſijs regularibus, nihil puto mutatũ per hanc conſtõnẽ. & ſic ſaluum manet quod not. de elect. ex eo ꝙ lib. 6 in ſi. & ita ſeruatur: aliàs ſequeretur ꝙ per hanc conſtitutionem moniales non haberent vocem in ſuis capitulis, quæ propter ſexus fragilitatem non ſunt capaces 2 ordinum. de hoc 27. q. 1. diaconiſſam. hac eadem ratione videretur ꝙ extranei, qui no sũt in eccleſijs inſtituti, ſed in certis actibus habent vocem in capitulo, non includantur hac conſtitutione. quod intelligo, niſi per ius capituli ſuæ eccleſiæ habeant talem vocem in aliena.

2 Feminę cur ſacrorũ ordinũ ſint incapaces, docẽt theologi ſcholaſtici li. 4. ſent. diſt. 25. vbi late Sotus. q. 1. art. 2.

d ¶ Officijs.] etiam ſi ſacri ordines annexi non ſint, & ſic differt à proxi. reſponſo

[Glo. ſeq. dupliciter obijcit, ſoluit, & vtrique obiectioni reſpondet.]

e ¶ In poſterum.] ꝙ poſteris indici poſſit aſperior ſtatus, non dubitatur: ſed vr̃ abſurdũ ꝙ hic indicatur iã intitulatis, ſaltem non profeſſis. hoc dico propter id quod not. de reg. iu. ꝙ omnes. lib. 6. Itẽ vr̃ abſurdum, ꝙ conſtitutio liget præterita contra id. ĩ. de conſti. c ſi. Dicas ꝙ hæc decre non priuat eos beneficio, ſed ſolũ voce capitali, & sũ certũ eſt, ꝙ cũ beneficiũ aſſumpſerit,

pſerit, vt expediens & neceſſarium officium eccleſię gerat, ſi ingrueret neceſſitas eum ad ſacros ordinari, & hoc renuerit, poſſet &t priuari beneficio. ſ. eo q̃. ſis. Nō mãducet ergo q nō vult laborare. Quod primo in ɔ̃trium allegaui, locum habet i cōtinentia, quæ non indicitur inuito. 32. q. 1. integritas. Quod dixi ſecundo, nō obſtat: quia conſtitutio iſta non ligat præteritas inſtitutiones, ſed futuros tractatus & actus capitulorũ. Itē nō vitiat vocem in capitulo præſtitã: qđ eſſet reſpicere præterita, ſed præſtandam, & ſic reſpicit futura.

ſius[a] inducantur: Statuimus, vt nullus[b] decætero in huiuſmodi eccleſijs vocẽ in capitulo[c] hẽat (etiam ſi hoc ſibi ab alijs libere concedatur[d]) niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit conſtitutus[e]. ¶ Illi vero, qui dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas[f], quibus certi[g] ordines ſũt annexi[h] pacifice nũc obtinent in eiſdem[i] eccleſijs, vel obtinuerint in futurum: niſi (iuſto im-

Propẽſiˀ quid ſignificat.

a ¶ Propenſius.] Idem verbum de offi. ord. c. 1 deriuatores exponunt, ideſt, extẽſius, ſed illud: vbi dicimus protenſius: ſed propenſius deriuatur à prope vel propere quaſi velociter, vel feſtine.

b ¶ Vt nullus.] iam inſtitutus vel inſtituendus, vt patet per præcedentia.

[Glo ſeq. ponderat verbum, per quod ſoluit dubiũ: ad ſolutionem inducens quattuor ſimilia.]

Canonicus nō in ſacris actus non collegiales exercere pōt.

c ¶ In capitulo.] ſtallũ chori non aufert. & p hoc verbum patet, ꝙ ſi eſſet actus expediẽdus vt à priuatis nō à capitulo, ad tale bene admitterentur per quod puto ꝙ talis canonicus non in ſacris p̄bendã & domum optare poſſit, ſicut conſtitutus in ſacris, ſi eccleſiæ ſtatutum vel conſuetudo non obuiet: cum ille actus nō ſit collegialis, & competat ex canonia & præbenda, non ex voce capituli: ſicut & poteſt delegatus dari. de reſcrip. ſtatutum. lib. 6. agere pro præbenda de proba, ex litteris. epiſcopum ſociare, & fructus percipere dę ele. non reſi. ad audientiam. eccleſiam defendere. de conceſ. præben ex parte. de elec. generali. de reb. eccle. non alienan. c. 2. lib. 6.

[Glo. ſeq. alleg duas concordantias: quærit pro, contrarium ſoluit, illud amplians.]

d ¶ Concedatur.] concor. ſ. de elect. cõſtitutus. & ĩ. de reg. vt profeſſores. Sed quid ſi actũ electionis imminẽtis participant ſibi ſocij? Videtur ꝙ poſſint, per ea quę not. ſ. de elect. cum Vintoñ. in vlt. glo. Contrarium crederem, quaſi ſit inhabilitas in perſona, per hanc litterã, per quam etiam non credo epm contra hoc diſpenſare poſſe. & facit verbũ, nullo modo. ĩ. proximo rñſo.

[Glo. ſeq. primo quærit: arguit negatiue, contrariũ ſoluit per duo iura & tria ſimilia, & contrario rñdet: ſecũdo quærit, & ſoluit per vnum capitulum, & quattuor abſurditates: tertio ſubdit duas quæſtiones & ſoluit.]

e ¶ Conſtitutus & habens ætatem, de qua infra, cap. proxi. quod cap. fuit ſumme neceſſariũ propter iſtud, vt ibi dicam. Sed pone (quod de facto nunc ſatis occurrit) canonicus dum vacat eccleſia non eſt in ſacris ſed tempore quo imminet electio facienda, eſt in ſacris, habet ne vocẽ in electione? Si ponderemus initiũ iuxta ea quæ not. de elect. dudum 1. vr ꝙ non: qa tũc non erat habilis: Tu dicat ꝙ ſatis eſt, ꝙ tp̄e faciendę electionis ſit habilis: quod ſatis probaĩ. ſ. de elect. cũ inter R. in fi. & ſ. de except. Apoſtolicæ. Idem enim decernimus de eligendo, vt in pręd. decr. dudum 1. & 2. Sic & is qui non eſſet canonicus. tp̄e vacationis, ſi tẽpore electionis canonicus eſſet, admittere cum alijs, & eligeret, & qui tẽpore vacationis nō eſſet in loco vnde vocari deberet, ſi tp̄e electionis p̄ſens eſſet, admitteref ad eligendũ. de hoc ſ. de elect. eccleſia 2. Qđ dicitur in electionibus ſpectari initium, intelligiſ de initio electionis, nō vacationis Sed fortius quæro, nũ quid canonicum non cõſtitutũ in ſacris, in proximis tẽporibus ordinari volentẽ, quæ tempora incidũt intra terminum iuris datum ad eligendũ, teneanĩ ſocij

Canonico ſuffi cit eſſe ĩ ſacris tp̄e electionis, ad hoc vt eligere poſſit.

Canonicus in ſacris non cõſtitutˀ nō eſt ab

expectare: maxime ſi hoc petat? Puto ꝙ non: quod bebe p̄baĩ, ne ſe. vacan. c. vnico. 1 reſponſo. li. 6. aliàs ſequeretur ꝙ ſm iura vetera, impuberem, cuius pubertas finitur intra terminũ, expectare tenerentur, vel abſentem in loco de quo vocari non debet, dicentem ſe velle ad eccleſiã redire: vel excommunicatũ dicentem ſe velle abſolutionem petere: vel nouitiũ, dicentẽ ſe velle profiteri, vel his ſimilia. Sed quid ſi nullus de capitulo eſt in ſacris; tunc ſolus prælatus expediat quæ incumbunt, per decreta. prælleg. & facit quod ſcripſi de elect. cum eccleſia. Sed quid ſi ipſius prælati electio imminet facienda, & nullus de capitulo eſt in ſacris? Hic ſatis crederem, ꝙ ſuperiorẽ habeat expectare lapſum termini iuris: facit prædicta decret. vnica. ne ſede vac. 2. reſpon. de elect. commiſſa in prin. lib 6 licet ergo canonici qui ſunt in ſacris, non expectent canonicũ, cũ ipſi ſint capitulum: ſuperior tñ, qui hẽt uti iure deuoluto, vt pœnæ deuolutionis ſit locus, habebit neceſſe vſq; ad iuris terminũ capitulum expectare. & hæc etiam egerent declaratione, & repetita intelligãtur infra prox. reſponſo.

alijs expectãdus, licet velit ordinari intra terminũ iuris datũ ad eligẽdum.

Electio p̄lati per quẽ fiet, ſi nullus de capitulo in ſacris.

f ¶ Præbendas.] in collegiatis eccleſijs, vt ĩ. dicam.

g ¶ Certi.] non dicit, ſacri: per quod dico etiam in minoribus hoc locum habere.

[Gloſſ. ſeq. tria dicit exponendo quod de annexione dixit.]

h ¶ Annexi.] de iure communi, primæua inſtitutione, antiqua conſuetudine vel ſtatuto. Et intelligo hãc litterã; ſiue certis p̄bendis annexi ſint ordines, ſiue in certis quæ tamen poſtea certificatæ ſint: puta quia tertia vacans eſt ſacerdotalis 1, vt ſcripſi de conceſ. p̄b. propoſuit. in princ. Nec intelligo de annexione, qua non poſſunt conferri, niſi ei qui ſit in illo ordine: qa tunc non eſt dare, ꝙ hẽat illud beneficium non habẽs ordinem annexum. Dico tamen ꝙ ſi per litteras Papales ad hoc ſufficientes conſequeretur beneficium nõ exiſtens in ordine, adhuc locus eſſet huic decret. niſi etiam ad non recipiendum ordinem ſufficientem diſpenſationem haberet

1 Vide cõciliũ Trident. ſeſ. 24. de refor. c. 12.

[Glo. ſeq. querit de principali prælato: allegat propter duas rationes, contrario plus accedit, & declarationem expoſcit.]

i ¶ In eiſdem.] cathedralibus vel collegiatis, de quibus p̄miſit. Sed mihi remanet dubiũ, an hoc c in vtroque reſponſo locũ habeat in principalibus p̄latis eccleſiarum collegiatarũ, puta archipresbyteris vel plebanis plebium, vel his ſimilibus? Et videtur ꝙ ſic, per verbum, dignitates, quod præcedit facit de reſcrip. ſtatutũ, lib. 6 eod. lib. de offic. leg. c. penult. in prin. Certũ eſt aũt ꝙ illi dignitati annexus eſt ordo presbyteralis; ſ. eod. c. 1. ſi ergo non fiant presbyteri intra annum, locus erit huic pœnæ. Nec occurrit ratio quare plus arctetur habens perſonatum vel canonicã, quã habẽs principalem prælaturã, immo videtur maior in iſto ratio, quia plus eſt adſtrictus. de reſcrip edoceri. & in ſeipſo debet oſtendere quid ſubditis facere opporteat de elect. cum in cunctis in princip. & à capite inchoari debet rationis editio. ff. de eden argentarius. § edi. aũt In contrarium facit de elect. ſtatutũ. lib. 6 Nec obſtat hæc littera, quia tales non hẽnt dignitatẽ ĩ eccleſijs: immo hẽnt eccleſias vel dignitates eccleſiarũ ſup quo vide qđ dicã ĩ de præb. c. 1. Item abſurdũ videreĩ principalẽ prælatum eccleſię priuari voce pp ordinis defectũ, nõ ſine graui dãno eccleſiæ, cuius negotia dẽt ordinare. Vñ pōt dici, ꝙ cũ p̄latus & capitulũ ſint diuerſa. ſ. đ hic q̃ ſi. à p̄la. in ſub. & nigro ne ſede vac.

Archipresbyter ſi non ſit presbyter an poſſit admitti ad eligẽdum.

cap.

cap.vnico.lib. 6.cū multis ſimilibus,ſub appellatione capituli non includatur prælatus, vt hic,& ī.,pxi.rñſo. Et ſi dicatur,ꝙ de quadam largiſſima verbi ſignificatione prælatus nomine capituli cōprehendaẽ,quaſi illius corporis caput,de his quæ ſi.à prælat.nouit.& faciant not. de conceſ. præb. poſt electionē. Mihi tamen eſt ſatis, ꝙ communiter non comprehendatur, vt probant iura prædicta. vt ſit hoc ius correctiuū iuris veteris, & pœnale,non largiſſimam, ſed potius ſtrictam interpretationē recipiat. de regu. iur. quæ à iure.& cap. in pœnis.lib. 6. Item licet prælatus & capitulū faciant vnū corpus & vnam eccleſiam, & ſic loquunẽ contraria, nō per hoc, ſequitur prælatum includi ſub appellatione capituli,immo potius ſumitur contrarium.& idem videretur dicendum circa decretalem, vt profeſſores.ī.de reg & tamen vtrobique neceſſaria eſſet declaratio.

pedimento [a] ceſſante) ad huiuſmodi ordines ſe promoueri fecerint intra annum [b], extunc [c] donec [d] ad eos promoti fuerint nullo modo [e] vocem in capitulo habeant earundem. Ipſiſque diſtributionum [f], quæ dãtur his, qui certis [g] horis interſunt [h], pars dimidia [i] ſubtrahaẽ, non obſtantibus quibuslibet conſuetudinibus [k] vel ſtatutis [l]. Pœnis alijs, quæ contra tales promoueri ad ordines recuſantes ſtatuuntur in iure [m], nihilominus in ſuo robore permanſuris.

¶ Idem.

¶ In xviij. anno ad ſubdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratum poteſt quis libere promoueri. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

GEneralem [n] † eccle-

a ¶ Impedimento] concor, ī. de elect.commiſſa.§.1. lib.6.& ibi videas exempla: vbi vero impedimentum prueniſſet ex culpa ſua,non videtur excuſari. de hoc. ī.eo.c.1 & in hoc differt a parte. ī. proxi. in qua non excuſat impedimētum, & merito.hic aliud:quia hic eſt pœna negligentis.

b ¶ Intra annum.] à tempore quo ligat conſtitutio in prius inſtitutis, & à tēpe habitæ poſſeſſionis : vel quo per eos ſtetit,quo minus haberet in inſtituendis.ī.de elect.commiſſa §.1.& de præben.licet 2.lib.6.

c ¶ Extunc.] ſcilicet anno elapſo. prius ergo non eſt locus huic pœnæ:poſſet tamen excludi etiam prius à voce capituli ex alio capite. ī.proxi.reſponſo, hoc eſt dicere, ſi habens præbendam diaconalē ſubdiaconus eſt,licet nō diaconus, nō excluditur à voce,niſi poſt annū.Si vero nec eſſet ſubdiaconus. & ſi ipſa pbenda eſſet ſubdiaconalis tantū ,excluditur etiam intra annū;ſed à diſtributionib. ſolum poſt annum, & cum excuſat impedimentum.

1 De hac dictione, donec,vide Alexādrū cōſi. 66. incip viſo teſtamēto , in 3.volu.

d ¶ Donec.] 1 Illis ergo ordinatis ceſſat pœna. cōcor. ī.de elect quia ſæpe li 6. & quod not. de mat.cōtract. contra,c.fin.

e ¶ Nullo modo.] vniuerſale negatiuum excludit cōceſſionem capituli vt ī.proxi.reſpon.diſpenſationem epiſcopi,vt ibi.dixi.

[Glo.ſeq.arguit,& dubium ſoluit.]

f ¶ Diſtributionem.] per hoc verbum, & verbum,capitulo,quod præcedit, patet in beneficijs quibus nō debetur vox capituli,& in quibus non ſunt diſtributiones,has pœnas nō competere:puto tñ ꝙ ſi in eccleſia collegiata eſt capellania vel altare, ex cuius inſtōne etiam capellanus tenetur officiare eccleſiam:vt in eccleſia Bonoñ ſi in illis horis aliquę diſtributiones eis deberenẽ,quo ad illas locus eſſet hic pœnæ, ſi promotus nō eſſet,licet non quo ad redditus capellaniæ vel altaris,de quibus hic non cauetur.

2 De his horis vide Abbatē in c.1. extra de celebra. Miſſ.

g ¶ Certis horis.] Not.pro cōſuetudine eccleſiarū collegiatarū, quæ diſtributiones ordinant non per oēs horas 2; ſed per certas, & aliquas attribuunt Miſſæ,q̄ nō eſt de horis de celeb.Miſ.c.1. & decr.vnica.de cler. nō reſid. nō dicit de horis, ſed de officijs. Honeſtius eſſet & iuri cōſonans, vt per oēs horas fieret ipſarū cōpartitio,ꝙ aūt pro Miſſa,matutino,& veſpera debeat fieri æqua contributio, facit infra, de reliq.& vene. ſanct.cap.vnico.in fine.

h ¶ Interſunt.] dato ꝙ pdictis interſint, aliās priuarētur illis in totū ꝙ dic vt ī. de cler. nō reſi c.vnic li.6.

[Glo ſeq.ſoluit duo dubia de inopia: & cui pars accreſcat.

i ¶ Pars dimidia.] etiam ſi reliqua dimidia ad ſuſtentationē ipſorum non ſufficit 3; & imputent ſibi cum per ordinis receptionem hanc pœnam vitare poſſint. facit qđ not.de elect. quia ſæpe. lib 6 in gl. aliud. Et ſic non obſtat quod not. de ele cū Vintonieñ. in glo.. nota ꝙ in ſi & vide qđ not. & dixi de appel. paſtoralis. in fin. vlt.glo. Et ſcias ꝙ iſta dimidia ſubtracta accreſcit alijs intereſſentibus diuinis. inſtit.de leg §.ſi eadem. ff. de vſufru. accreſ. l. 1.in ſi.niſi eſſet aliter ordinatum.facit de cler.non reſid.c.vnico.lib.6.& vide quod dicam ī. de vita & hone.cleric.c.2.

3 Hanc gloſſam reprehendit Guil. de monte Lauduno ſed eā defendit hic Ioan Imol.quē videto,

† Vide qd diſponat conc Trid. ſeſ. 23. de refor.ca.13.

K ¶ Conſuetudinbus.] concor. ī. de ſepul. c.2.§.pen. in ſi.& ī.de ſtat.mon.c.1 § ſane.& 2.in ſi de relig do. c.2.§.vt autem.& § penul.de iure patro.c.1. in prin.& in ſi.& ſimi.ī.de poe.ſi quis ſuadēte.poſt princ.de pœni.& remiſ c.1.de ſen excom.c.1.

l ¶ Statutis.] nota ꝙ nō reuocat priuilegia. concor.de capel mo.c.vnico.lib.6.& quod ibi not.

m ¶ In iure.] ī.cod. quæris.de elect. licet canon li.6. & vide qđ ibi not.in gl.antepenul.de regularibus.habes.ī de ſta mon ne in agro.§.cæterum.Ioan.

GEneralē] CASVS. Viſum eſt ī.qualiter requiritur certa ętas in pficiendis:nunc q̄ritur vtrū requiraẽ certa ætas in ordinãdis?Et rñdet ꝙ ſic : qa in ſubdiacono requiriẽ ꝙ cōpleuerit decimūſeptimū annū, & attigerit decimūoctauū : In diacono requiritur ꝙ compleuerit xix.& ꝙ ſit in xx.In presbytero requiriẽ ꝙ compleuerit xxiiij annum,& ꝙ ſit in xxv.anno.In minoribus vero ordinib.ſufficit ꝙ fuerit extra infantiã,& compleuerit ſeptimū annum h.d. H.R.¶ Colligo aliqua notabilia:Primo, ꝙ qui non pōt promoueri ad diaconatus ordinē,niſi ſit in xx.anno. nec ad pſbyteratum,niſi ſit in xxv.Sed quæritur vtrū defectus ætatis impediat receptionē ordinis? Dicēdū ꝙ nō,immo quis in xx.anno poterit recipere ordinē presbyteratus,ſed non habebit executionē illius ordinis donec attigerit ætatē legitimã,& ipſo iure eſt ſuſpenſus ab executione ordinū vſq; ad iſtã ætatē legitimã , & ſi qs preſbyter in ætate minori xxv.annorū celebraret tunc ꝯheret irregularitatē.Not.dictionem (Vero,] vt ī. in c. cōſtitutionē. de elect. etiam videbis dictionē, [Decernimus.] Not. ꝙ ad receptionem ordinū requiriẽ,vt ordinato nō obſtat aliqd canonicū: ſupplet Paulus ſcilicet impedimētum. de ſent.excomm. ꝙ de his & c.quamuis. puta ſecundum Gen. irregularis defe. vel vitium.de corp.vitia.per totum.Zabarella.

[Gloſſa prima commendat c. & dicit quid corrigit. & quid determinat, & obiectionem ſoluit.]

n ¶ Generalem.] breue & ſumme neceſſarium pp cōſtitutionem ī. proxi. Determinat autem ætatem ſacrorum ordinū , & corrigit canones 77.diſt.peruenit, per totum.78 diſt.c.1.& 3.& vlt.& 28.diſ de his.in qbus dicebatur,ꝙ habēs xx. annos, ſubdiaconus,xxv. diacon9,xxx pſbyter fieri poterat , & dēant eſſe anni

completi. & ibi determinat etiam not. de elect. cum in cunctis. § inferiora de tempo. ordin. vel nõ eſt cõpos. Et ſine dubio, licet hæc decre. optime coniũgatur proximæ: melius tamen intitulata fuiſſet ſub rubri. de tẽp ord. iſta enim rubrica tractat de ætate & qualitate eorũ q̄ p̄ficiunť, illa de qualitate illorũ qui ordinantur, ſed propter connexitatẽ ſic tranſit. & eſt ſimile quod dixi ſupra eodem .6 ad aures.

† Dictio, impedimẽto, deeſt in antiqui orĩbus exẽplaribus.

ſiæ obſeruantiam [a] volentes antiquis [b] iuribus in hac parte præferri: Decernimus [c], vt (alio non obſtante impedimento † canonico) poſſit quis libere [d] in decimo octauo [e] ad ſubdiaconatus, in vigeſimo ad diaconatus [f], & in vigeſimoquinto ætatis ſuæ anno [g] ad presbyteratus ordines promoueri [h].

(Gloſſa ſequens allegat ſimile: probat obſeruantiam: ponit opinionem, quam impugnat, & expedientiam huius iuris. in fin. quærit & ſoluit, de alia quæſtione remittit.

1 De materia huius gloſſæ tene ꝙ nouiſſime ſanciuit cõci. Trid. ſeſ. 23. de refor. c. 12. 13. & ſeq.

a ¶ Obſeruantiam.] ſimile 1 ĩ. de appella. quamuis. Procedebat autem hæc obſeruantia à præalle. §. inferiora. quia cum ibi de ætate antiquorum canonum in ſacerdotio demantur v. anni & plus, quia qui xxv. attingit, poteſt fieri ſacerdos, ita videbantur v. demendi de ætate diaconi & ſubdiaconi, per quem etiam in xv. dabatur ſubdiaconatus. nec mirum, ſi dicebantur antiqui canones in hoc correcti: nã ꝑ illos ſeruabanť interſtitia temporũ inter ordinẽ & ordinẽ, q̄ hodie nõ ſeruantur. Vnde laicus in carniſpriuio, ĩ feſto reſurrectionis presbyter eſſe poſſet. Sed Hoſtien. dicens antiquos canones ſeruãdos, dicebat ꝙ in §. inferiora. diſpenſabať in ætate pp curam animarũ: & ſm Inno. ſuberat neceſſitas, ex quo vocatus fuerat ad beneficium, quod requirebat ordinẽ. Sed mirandum eſt hoc, cum enim ſine aliqua diſpenſatione promoueatur ad curam, ergo & ad ordinem annexum curæ. Itẽ ſonat in abſurdum, ꝙ maior xxiiij. annis poſſit habere curam & ſacerdotium, & nõ ſolum ſacerdotium. Item aliud abſurdum: quia ſecundum id eadem erit ætas epiſcopi & ſacerdotis: quare ſæpe clamaui in ſcholis, & ad curiã ſcripſi, & præcipue domino Richardo ſancti Euſtachij diacono Cardinali, vt determinareť hæc ætas, quòd ſũme fuit neceſſarium pp proximã decretalẽ, aliàs innumeroſæ & inextricabiles q̄ſtiones emerſiſſent. volens enim habere vocẽ in capitulo maior xiiij. minor xx. recepiſſet ſubdiaconatum, fuiſſet obiectum, illum nihilominus excludẽdũ, quaſi non rite promotum propter defectum ætatis, iuxta illud quod not. de præben. ei cui. li. 6. Ipſi replicaſſent antiqua iura correcta per diſſuetudinem, & per. §. inferiora. contra quos duplicatũ fuiſſet de prædicta opinione Inno. & Hoſtien. quam etiã ſequitur Archidia. in prædicta decre. ei cui. Sed quid de promotis ante hãc decretalẽ intra hanc ætatẽ? puto ſatis eſſe ꝙ nũc ſit in ætate. ĩ. de tempo. ordin. vel nõ eſt. Si vero nec adhuc ſunt in ætate, excludenť ab executione ordinis vſq; ad ætatẽ legitimam, vt ibi. De ordinato vero intra pubertatẽ ad ſacros, an teneatur continere 2, not. & ſcripſi de cleri. per ſalt. promo. cap. vnico.

2 De hoc dubio vide Richardũ lib. 4. ſent. diſ. 25. art. 4. q. 2. & Paludanum eadẽ diſ. h. 3.

b ¶ Antiquis.] Allegatis in 1. glo. Sed contra quia canon. antiquus 77. diſ. c. 1. permittebat quẽ ſubdiaconari in xiiij anno. Sol. illud verum, computationem inchoando poſt infantias, vt ibi not.

c ¶ Decernimus.] non dicit declaramus, quod facit pro opinione Innoc. & Hoſtien.

d ¶ Libere.] ideſt, ſine diſpenſatione, dato ꝙ non habeat beneficium quod ordinem requirat.

e ¶ In decimooctauo.] intelligo inchoato: ſatis ergo ẽ ꝙ attigerit, vt in §. inferiora & idem de ſequentib. Certũ eſt. n. ꝙ maior xvij. ẽ in anno xviij. nec littera requirit ꝙ ſit xviij. annorum, ſed in xviij. olim ſecus, vt dixi in 1. glo. *Nota* per hanc decretalem coniũctam ĩ. c. proxi. 1. reſponſo. hodie puberem nõ habere vocẽ in capitulo, niſi exceſſerit xvij. annum.

f ¶ Diaconatus.] licet in anno xx. poſſit quis eſſe diaconus, nõ per hoc putes ꝙ poſſit eſſe archidiaconus. De ætate 3 enim promouendorum ad dignitates terminata per §. inferiora. nihil hic immutatur: aliàs ſequeretur, ꝙ cum ſubdiaconus poſſit in epiſcopum eligi, eo. tit. à multis, & maior xvij. ſubdiaconus eſſe poſſit, vt hic, ergo poteſt eligi: qđ eſt falſum.

3 Vide omnino cõc. Tri. ſeſ. 24. de refor. ca. 12.

g ¶ Anno.] ſi prius ordinatur, ſuſpenditur ordinans à collatione ordinum, & ordinatus ab executione ipſius ordinis vſque ad ætatem legitimam. de tempo. ordin. vel non eſt. & per prædi. decret. eo. tit. dilectus. nõ puto epiſcopũ circa ætatẽ hãc diſpẽſare poſſe.

h ¶ Promoueri.] ſed quæ eſt ætas minorum ordinum Dic ꝙ maior infantia. 24. diſt. de his. de temp. ord. nullus. lib. 6. 7. 8 diſ. cap. 2. & vide quod ibi notaui in ſumma. & c. ſuper inordinata. de præben. Ioan. And.

TITVLVS VII.

De officio vicarij.

¶ Clemẽs v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Iura loquẽtia de eccleſijs curatis, locum habent quo ad tria in vicarijs perpetuis eccleſiarum parochialiũ. I. An.*

C. VNI.

QVæ de ec

DE OFFICIO VICARII.

(Iſta rubr. continuatur ad præcedentes: Dictum eſt ſupra per diſcurſum titulorum de promotione clericorum ad beneficia eccleſiaſtica: verum quia ſic promoti, quandoq; ſub ſe habent vicarios: ideo annectitur rub. de officio vicarij.

Cõtinuatio.

QVæ đ eccleſijs.] Diuidiť ĩ tres partes. Sc̄da: ibi, (Ac đ ipſarũ.) Tertia: ibi, (Et de eorũ.) CASVS. Illud c. ſm gloſ. ſeipſum ſummat, & decidit tria dubia. Caſus ſic põt poni ſecundũ primũ dubiũ: Cauetur in cap. de multa. de præb. & digni. in antiq. & in conſtitutione, Execrabilis. ꝙ ſi obtinens eccleſiam parochialem, dignitatem, perſonatum, aut beneficiũ acceptet, & apprehendat pacificã poſſeſſionem illius beneficij ſecũdi, ſeu dignitatis, vacat prima eccleſia, ſeu primum beneficium. Sed quæritur vtrum ſit idem de vicaria ꝑpetua, vt ipſa vicaria perdať per aſſecutionem ſecundæ vicariæ, ſicut perdiť eccleſia parochialis, dignitas vel ꝑſonatus: Et R̄ndet Romanus Pontifex ꝙ idẽ: Nã quod iura ſanxerunt circa eccleſias parochiales ꝑdẽdas per aſſecutionem ſecundi beneficij, illud idẽ ſanxerunt in vicarijs perpetuis. Secundum dubium oriť ex cap. licet canon. de elect. lib. 6. vbi dicitur, quòd ꝓmotus ad eccleſiam parochialem debet facere ſe promoueri ad ordinem presbyteratus intra annũ numerandum à tempore habitæ poſſeſſionis. Sed ponamus ꝙ quidã fuit promotus ad vicariam perpetuam, & ſic non erat rector, ſed vicarius perpetuus: quæritur vtrũ promotus ſic ad vicariam debet promoueri ad ſacerdotium intra annum numerãdum à tempore adeptæ pacificæ poſſeſſionis: & ſi non fuerit promotus, vtrũ vacet illa vicaria perpetua: Reſpondet ꝙ ſic. Tertium dubium ſumitur ex cap. cũ in cunctis. de elect. in antiq. vbi dicitur, ꝙ promotus ad eccleſiam parochialẽ dẽt habere ætatem xxv. annorum: Quęritur vtrum ſit idem in promouendo ad vicariam perpetuam? Reſpõdet Romanus Pontifex: ꝙ ſic. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo iuncta gloſ. ꝙ ſi obtinẽti eccleſiam parochialẽ cõferať alia eccleſia parochialis,

clеſijs [a] curam [b] animarum habentibus per receptionem aliarum ſimiliũ amittendis [c], Ac de ipſarum [d] rectoribus promouendis [e] ad ſacerdotium [f], Et de eorum [g] ætate [h] à iure ſtatuta noſcuntur: in perpetuis [i] † eccleſiarum parochialium [k] vicarijs & aſſumptis ad eas volumus [l] obſeruari.

lis, vel vicaria perpetua eccleſiæ parochialis: & habuerit iſtius eccleſiæ ſecundæ adeptæ pacificam poſſeſſionē: immediate & ipſo facto vacat prima parochialis, & poterit ſuperior cui ſpectat collatio illius eccleſiæ, illã conferre, etiã non vocato poſſeſſore. Nota ꝙ ſicut promotus ad eccleſiam parochialem debet promoueri intra annum ad ſacerdotium, ita etiam promouendus ad vicariã perpetuam debet promoueri ad ſacerdotiũ intra annum. Nota ꝙ in promouendo ad vicariam eccleſiæ parochialis, requirit ætas 25. annorum: quia iſta ætas requiritur in promouendo ad eccleſiã parochialem. No de vicario perpetuo, ex quo nota eſſe dare etiam temporalem, vt patet in iuribus allegatis in gl. in ver. perpetuis. Nota quod verb. [Volumus,] eſt inductiuum noui iuris: quod colligo ex glo. & ideo vtitur verbo, volumus. Fran. & Zabarel.

† De uicarijs uide multa per Fely. in c. G. perpetuus, extra de fid. inſtr.

[Prima gloſſa dicit quid facit.]

a ¶ Quæ de Eccleſijs.] Se ſummat tria dicens.

b ¶ Curam.] in foro iudiciali vel pænitentiali, vt ſcripſi poſt Innoc. & Hoſt. de præben. de multa.

[Gloſſa ſequens remittit ad caſus exceptos: & dubium ſoluit.]

c ¶ Amittendis.] niſi in caſibus exceptis, quos collegi ſup. de præbend. de multa. & puto quòd etiam conſtitutio Ioan. 22. execrabilis, locum habeat in his vicarijs, cum expreſſe loquatur de beneficijs & officijs curatis, in §. qui vero.

d ¶ De ipſarum.] eccleſiarum curatarum: & intellige de non collegiatis, de elect. ſtatutum lib. 6.

[Gloſſa ſequens ponit vnam differentiam, & dubium ſoluit.]

Commenda & uicaria dif ferũtur.

e ¶ Promouendis.] intra annum, de ele. licet canon. li. 6. & quando incipiat currere, vbi patet, & eo. tit. cõmiſſa. Et in hoc differt à commẽda talis vicaria, quia commenda parochialis eccleſiæ non põt fieri non ſacerdoti, de elect. nemo deinceps. lib. 6. vicaria ſicut & rectoria, de inſtitut. c. 2 lib. 6. concedi põt non ſacerdoti, dummodo ſacerdos fieri poſſit, vt hic, & eo. tit. c. fi. Et ſcias ꝙ pęna illius decre. vlt. nõ eſt ſublata per iſtã, quod eſt dicere, ꝙ ẽt intra annum ſi moniti non promouẽtur, priuari poſſunt: ſicut de rectore not. quo ad pœnam. §. inferiora in decre. licet canon. in glo. antepe. in principio.

[Gloſſa ſequens dicit quid reprobat: quærit, arguit negatiue, contrarium ſoluit, & in contrarium allegatis reſpondet.]

f ¶ Sacerdotium.] in hoc corrigitur quod no. Archid. de ele. licet canon. li. 6 in ver. is etiam, vbi tenebat in perpetuis vicarijs illud capitulum locũ nõ habere, cũ de rectore loquatur, vt ibi patet. Sed nũquid epi cum iſtis vicarijs ſuper differendo ſacerodotio per ſeptẽniũ poterunt diſpenſare ſm formã ca. cũ ex eo. de ele. li. 6. Vr ꝙ non, fortius. n. adſtrictus eſt vicarius ad reſidentiã perſonalẽ, q̃ rector. de præben. extirpandæ. §. q vero Item vicarius non dat vicarium. eo. tit. clericos. Cõtrarium puto per decret. iſtam. & quia decret. cum ex eo. generaliter permittit epos diſpenſare cum his qui obtinent eccleſias, quod verbum ita includit vicarios vt rectores. Item rõ permiſſionis illius eſt commune ius iſtis vt illis, ergo idẽ ius, de conſti. trãſlato. Ad decre. clericos reſpondeo, ꝙ hic vicarius nõ dabit vicarium, ſed epiſcopus diſpenſans, ſic, vt aliàs loco rectoris: ita & hic loco perpetui vicarij ponet vicarium ſeptennalem, vt in decre. cum ex eo. §. porro.

g ¶ Eorum] ſcilicet rectorum

h ¶ Aetate.] ſcilicet ꝙ attigerint 25. annum habetur hoc de elect. cum in cunctis. §. inferiore. e. tit. licet canon. lib. 6. Et dico ꝙ ſicut cũ rectore nõ diſpẽſat eps in ætate, d̃ c. a & qua lib. ca. vnico. lib. 6 ita nec cũ vicario p hanc litteram.

i ¶ Perpetuis.] in temporalibus ergo non habet hoc locum, de quibus ſup. de appel. peruenit 2. de cle. nõ reſi. c. pen. de voto. ca. 1 de elect. cum ex eo. lib 6. de regularib beneficium. eo. li. Sic & alibi diſtinguimus vicariam perpetuam à temporali. de reſcrip. poſtulaſti. de filijs præsbyte. conſtitutus, & c. Michael. Perpetuos autem vicarios cognoſcas per id quod habes eo. tit. ad hoc, de præben. extirpandæ. §. qui vero, de capel. mo. cap. vno. lib. 6.

K ¶ Parochialium.] de his loquitur, & non ſimpliciter de curatis, quia ſolũ in eccleſijs parochialib. anne xis ꝑpetua vicaria vr ꝑmiſſa, & nõ ſimpliciter in bñficijs curatis, per decret. extirpandæ. 6. qui vero. de pbẽ.

Vicaria perpetua in quib. eccleſijs eſt permiſſa.

{Gloſſa ſequens obijcit, ꝙ vti debuerat verbo declarationis, & ſoluit.}

l ¶ Volumus.] probari videbantur hæc per antiqua iura primũ, de pluralitate. ſup. eo. c. 1. & c. prouideas, ſm de ſacerdotio. ſup eo. tit. c. fi. tertium, de ætate probari poterat per eandem decre. fi. quæ probat eum curatũ & per decre. ſup. eo de præben. lib 6 Sed quia licet decret. 1. prohiberet eum habere vicariam cũ eccleſia: Et decret. prouideas, ꝓhibet illũ plures habere vicarias, non tñ priuabant illum prima per adeptionem ſecundæ. Item licet decret. vlt. præciperet illum fieri ſacerdorem, non tñ priuabat illum hoc nõ facientẽ Idem de ætate. ideo vtitur verbo volumus l, non verbo declaramus, prorogãdo his caſib pœnas iuris ad tales vicarios, & forte ſatis erat d̃ mẽte, vt in primo caſu not. Bar ſup. eo. c. 1. de ſecũdo probat decre. cõmiſſa. de ele. li. 6. quæ ſic late in ſuo princ. ponit ver. commiſſa. de tertio ſatis patet, vbi ponimus ſm. Siue ergo recipiat talis vicarius ſimilem vicariã, ſiue dignitatem, perſonam vel beneficium curatũ, vacat prima. Idem ſi conuertas, vt quia habens dignitatem, perſonam vel beneficium curatum, recipit talẽ vicariã, vacat prima. De dignitatib. vero & perſonatibus hic ſubticuit, quia nõ conueniebat illis, quod hic de ſacerdotio dicitur.

l Verbũ volum' indicat ius de nouo, vide Abbatẽ in c. Sedes Apoſtolica, de reſcri. & in c. ex rõne, de appella. & Bart. & doctores in l. 1. C. de ſum. tri. & fid. catho.

TITVLVS VIII.

De offi. & poteſtate iudicis delegati.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Iudex ad receptionem teſtiũ in ciuili, & executor ad prouidẽdum certæ perſonæ, cognitione præmiſſa, à Papa deputati licite ſubdelegant.*

CAP. VNI.

IVDI-

DE OFFICIO ET POTESTATE, &c.

¶ Viſum eſt de his qui gerunt vices aliorum in foro pænitentiali: nunc videndum eſt de his qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, & contentioſo.

IVdices.] Præſupponẽdũ eſt primo, ꝙ ille cui à ſede Apoſtolica cõmiſſum eſt nudum miniſteriũ, dẽt illud in propria perſona exercere: ita ꝙ non põt alteri vices ſuas cõmittere ſeu ſubdelegare: ſecus eſſet ſi haberet iuriſdõnem delegatã. l. à iudice. C. de iudic. Secdo præſupponendũ eſt illud ꝙ dr in c. fi. eo. tit. in antiq. videlicet, ꝙ ille cui Papa committit ꝑꝑ induſtriam ſuæ perſonæ, talis non poteſt ſubdelegare nec committere alij vices ſuas. CASVS. Tu & ego habebamus cauſam, in qua proceſ-

Cõtinuatio.

ſum fuit vſq; ad productionem teſtium hinc inde ſuper petitione tua, & ſuper meis defenſionibus: quia tñ teſtes erant in patria longinqua, & multum diſtantes à nobis, nec cōmode venire potuiſſent, niſi cū magnis ſumptibus & expenſis, Papa cōmiſit vices ſuas alicui iudici de receptione & examinatione iſtorum teſtium: Accidit ꝙ iſte commiſſarius Papæ fuit impeditus, & non potuit vacare receptioni, & examinationi teſtium, & voluit ſubdelegare aliū qui reciperet, & examinaret: Quæritur vtrum poſſit? Dicit Romanus Pontifex ꝙ ſic: nam iſte deputatus ſeu delegatus non eſt nudus miniſter, nec recipit nudum miniſterium: ideo poteſt vices ſuas ſubdelegare: ſecus ſi reciperet nudum miniſterium, puta ſolam examinationē ſine iuriſdictione. Sed quid ſanctiſſime pater, ſi aliquis fuit datus executor ad prouidēdum aliquibus certis clericis de aliquibus bñficijs in genere, puta quia mādauit executori vt prouideret iſti, & contētis in reſcripto de beneficio, ſi eſſent vitæ laudabilis, & honeſtæ conuerſationis: Si ille executor fuerit impeditus, vtrū poſſit alium ſubdelegare? Vī ꝙ non, quia Papa videtur elegiſſe ſuam induſtriam, & non fuit ei mandatū ſimpliciter, ſed ſub conditione: Tñ dicit Romanus Pontifex ꝙ pōt ſubdelegare, poſito ꝙ fuit ei mandatū ſub conditione, ſi iſte eſſet vitę laudabilis & conuerſationis honeſtæ, & per illam clauſulam non videtur elegiſſe induſtriam perſonæ, ſed ſolum declaraſſe officium: quia ſi illa clauſula non fuiſſet expreſſa, tamen tacite intelligebatur, hoc dicit. Not. ꝙ in cauſa criminali iudex non debeat committere examinationem teſtium, ſed ipſe perſonaliter eos debet examinare: ſecus in cauſa ciuili: & tunc iudex cui cōmittitur receptio & examinatio teſtium, poteſt alium ſubdelegare. Not. ꝙ executor datus ad prouidēdum alicui de beneficio, poteſt vices ſuas committere. Sed vtrum ſit dandus caſus in quo deputatus à ſede Apoſtolica in cā ciuili ad examinandum teſtes, non poſſit committere alteri? Et dicendum eſt ꝙ ſic, videlicet, ſi iſte qui vult ſubdelegare, nō recipiat iuriſdictionem, ſed ei ſolum ſit delegatus nudum miniſterium, puta ad examinandum ſolum, & non ad recipiendum, iurari faciēdum, & ad citandum partem aduerſam vt det interrogatoria: quia tunc vr̄ ſibi commiſſa iuriſdictio, quam poſſet ſubdelegare. Et ſic nota ꝙ commiſſarius ad teſtes recipiendos & examinandos poteſt exercere oīa ſine quib non poſſet negotium explicari, licet de illis nō fiat mentio in reſcripto. Nota dictionem, [Solertem:] Solers, tis. i. ſapiens, ingenioſus, ſagax, cautus. Nota ꝙ inquiſitio debet fieri cum ſolertia, in verbo ſolertē, quod expone vt in gl. quaſi. & cōcor. inf. de ſtatu reg. c. 2. Nota quòd beneficiandi debent eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtę ſimile inf. de conceſ. prę ben. clemen. vnica. Zabarel.

ces [a] ſuper receptione † teſtium in cauſa ciuili [b]: Necnon [c] executores [d] ad prouidendum aliquibus [e]: ſi per inquiſitionē [f] ſolertem [g] eos [h] eſſe vitæ laudabilis, & conueſſationis honeſtæ repererint [i], à ſede Apoſto-

† An ꝙ hic dicit de receptione teſtiū, procedat ī quālibet parte iudicij, vt deputatus ſup illa à principe poſſit ſubdelegare, vide Inno. in c. quoniam cōtra falſam. ex de probat.

[Prima gl. dicit quid primū, & ſm dictum determinat, ponit differentiam inter iudicem & miniſtrum.]

a ¶ Iudices.] Se ſummat dicens duo Et primum determinat vor per Inn. & Hoſt. ſup. eo. tit. c. fi. & q̄ ibi ſcripſi in vlt glo. & de re iud. cum Bertholdus, & quæ ibi ſcripſi ſuper gl. ſed qualiter. Scđm dictum approbat, quod not. Io. Mo. ſup. eo tit. is cui lib. 6. vbi tenet, ꝙ ſi cōmittitur executori examinatio illius cui eſt facienda prouiſio, vt ſit in forma pauperum, ꝙ ſubdelegare poterat, & not. hoc principium quod dicit, iudices: ꝑ quod patet, ꝙ tunc demum talis receptor teſtium ſubdelegat, qñ iudex eſt: ſecus ergo ſi ſit nudus miniſter: puta quia receptus teſtiū iuramentis, examinatis articulis ſuper quibus producūtur, & interrogatorijs, ſm quæ debet fieri examinatio, committitur id alicui expediendum: iſte n. non eſt iudex, nec proprie receptor, ſed potius examinator ipſorum teſtium, & talis actus fieret die feriato, vt not. Gul. in Spe. de ferijs. §. 2 ver. ſed quid ſi tunc. receptor aūt, qui iudex eſt, cogit teſtes, citat eum contra quem producuntur ad videndum eos iurare, audit exceptiones, recipit iura, refrenat multitudinem teſtium, examinat interrogatoria, punit teſtē qui aures eius offendit. C. de teſti. l. nullū. cum ergo iuriſdōnē habeat, ex quo illam habet à principe, ſubdelegat. Videbatur aūt ꝯrium, quaſi eſſet nudus miniſter: per prædict decr. vlt ſup eo ſed illud procederet in examinatore. Et huic ver. iudices. cōiunge litteram inf. in fine, à ſede Apoſtolica deputati.

b ¶ Ciuili.] Non intendit per hæc verba excludere cauſas ſpirituales, ſed criminales, in quibus dēnt teſtes exhiberi corā iudice, vt in Auth de teſti. §. & quoniam. coll. 8 C. de fide inſtru. auth. apud eloquētiſſimum. & no. 3. q. 9. teſtes, de iudi. at ſi clerici. in 4 gl. de teſt. cog. c. 1. Bene tñ poſſet criminalis cā delegari. de hoc 23. q. 4 iſtud. 95. diſt. c. 1. de rapto. in archiepiſcopatu. de reſti in integ. c. penult. & in Spec. de iudi. deleg. § fi. ver. Item quod eſt delegatus in cauſa. Ioan. And.

Cauſa criminalis poteſt delegari.

c ¶ Necnon.] reſoluuntur in vnam affirmationem. ff. de verb ſig duobus & operantur copulam, ſcilicet, ac ſi diceret, &.

Negatio duplex affirmat.

d ¶ Executores.] deputati à ſede Apoſtolica, quod eſt infra. Et ex tit. patet quod iſti habent delegatam iuriſdictionem, vt not. de reſcrip. tibi qui, in glo. 2. lib. 6.

e ¶ Aliquibus.] nominatis ſup. eo. is cui lib. 6.

f ¶ Si per inquiſitionem.] hoc inducebat dubium quaſi in inquiſitione ſit electa induſtria perſonæ 1. & hęc clauſula communiter ponitur in forma pauperum, in qua ſcribitur, quod cum fuerit repertus idoneus in litteratura per examinatores ad hoc deputatos, committit Papa, quod ſi, &c.

1 Facit. 30. q. 5. iudicātem, & de iud. exhibita, cū ibi notatis. Io. de Imola.

g ¶ Solertem.] quaſi ſolicitā, vigilantē, aſtutā, ſagacē, & induſtrioſam, & ſcribitur, per vnicū l. datur verſus: Exiguo pulchram ducit ſolertia vitam.] Aliàs, Exiguo placitam ducit ſolertia vitam.

h ¶ Eos.] pro quibus ſcribitur. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens quærit, arguit pro: ponit diſtinctionem Innoc. an ſapiat monitionem, an cōdictionem: ſecūdo, in arbitrio executoris: tertio, in effectu ꝓceſſus. Secundo ponit aliam opi. in forma conditionis, an alius lædat necne: cui obijcit, & dupliciter ſoluit: Tertio ponit finale dictum Innoc. non curantis an ſit monitio vel conditio, ſed an dicatur, ſi eſt, an ſi conſtiterit, & an alter lædatur vel non: & per id dicit quæſtionem ſolui.]

i ¶ Repererint.] ſed nunquid 2 eis neceſſe erit ꝙ præcedet ſuper hoc cognitio vocatis quorum intereſt? Vr̄ ꝙ ſic ꝑꝑ verbum iſtud, & verbum, per inquiſitionem, dicit Inno. in decre. vlt. de præſump. ꝙ ſunt clauſulæ, quæ ſonant in monitionem, nō in conditionē, puta ſi perſona ſit idonea, & ſimilia: & iſtæ non dant nouam formam mandato, ſed inſtruunt executorem quaſi ꝑſonæ prouideat: quare teneret tūc prouiſio facta indigno, & excommunicatio propter hoc lata, licet ſit iniuſta: cū executor in his iuriſdōnem habeat. Sed ſunt quæ bene ſonant in conditionem, vt ſi dr̄, prouideas P. in tali eccleſia, ſi de tali vico ſit oriundus: hoc. n. ſapit conditionem, & formam certam adijcit mandato, vnde ſi non eſt vera, non valet prouiſio. nec excōicatio ꝑꝑ id lata, ꝑꝑ tranſgreſſionem mandati de reſcri. cum dilecta. nec audiretur prouiſionem ante oīa ſortiri ſuum effectum, cum negetur iuriſdōnis fundamentum, cuius acceſſorium eſt prouiſio, vt ibi plenius proſequitur. Dicit tñ Inno. quod in prima & ſecunda clauſula, is cui ſcribitur ſi vult, pōt eſſe merus executor, & ſine cauſę cognitione prouidere de vacante: pōt ēt aſſumere partes iudicis, inquirēdo de ꝓdictis vocatis,

2 De materia huius gloſſę vide Alex. conſ. 214. incip. viſis verbis. li. 2 & Oldr. conſ. 41. incip. breuiter dr̄. & Bal. & Fely. c. fi. de pſumpt.

& non

non vocatis iis, quos res tagit, dummodo cōmittēs iuriſdictionē habuerit, vt ſic poſſit delegatus φ poteſtat delegans. Differunt tñ proceſſus facti cum cauſæ cognitione, ab iis qui fiunt cauſa nō cognita quo ad p iudiciū eorū quos res tangit, vt ibi not. Inn. & Hoſt. qui etiam dicunt, φ dato φ clauſula: ſi perſona ſit idonea: non ſit in reſcripto, poteſt executor ſuper ea partes iudicis aſſumere, cum ſubintelligatur hæc vera, niſi merum miniſterium eſſet illi commiſſum Dicit demum Inno. alios melius diſtinguere in clauſula, quæ ſonat in conditionem, ſi de tali vico eſt, vel ſi doctoratus eſt in theologia, vel ſimile: quòd ſi per tales litteras tollitur vel læditur ius alienius, puto pro uiſoris ordinari, non prouidebit executor, niſi vocatis his quos res tangit, de conditione cognoſcat: tamen de plano ſine libello & litis conteſtatione, quod hodie patet ī. de iudi. diſpendioſam Et idem in ſimilibus vbi in reſcripto præambula eſt conditio non ſubintellecta, vt ſcilicet primo partibus p̄ſentibus illa diffiniatur. vt ſi mandaretur inquiſitio veritatis fieri contra aliquē ſi fuerit infamatus. Si vero per litteras non tollit nec lędit ius alterius, vt ſi prouiſor mandat alicui quòd prouideat ſub illis conditionibus, tenet prouiſio etiā ſine illis inquiſitione non facta, nec vocatis partibus: quia nec congruæ ſunt hic partes. Et ſi dicis, præiudicium fit eccleſiæ, cui plus expediret habere iſtū ſic cōditionatū, q̄ aliū, reſpondeo φ opponi non pōt contra prouiſionem delegati, ſicut nec delegantis. Vel dic φ licet prouiſio delegati ex eo quod nō ſeruauit formā, ſit nulla, nō per hoc ſequitur φ neceſſe fuerit partes in prouiſione vocari. Dicit demū Inno. φ ſiue in monitionem, ſiue in conditionem ſonet clauſula, tenet prouiſio delegati nō præmiſſa cognitione: q̄a nō eſt iudex, ſed prouiſor. de elect. venerabilē. verū. exercuit. tñ ſi monitio vel cōditio nō eſt vera, caſſatur vel caſſum nuntiatur quod attentauit prouiſor tamquā obreptitium. de re iud. cum olim. in ſi. poteſt tamen prouiſor aſſumere partes iudicis: & tunc ſi nō admittit oppoſitionem cōtradictoris de falſitate clauſulæ, poterit ab eo appellari, ex quo partes iudicis aſſumpſit, vt prædixi. Alij contra, cum ad id non teneatur: & facit id ſolum ad ſuam inſtructionem], nec ſit ſententia neceſſaria: ſecus ſi dicatur in littera, ſi tibi conſtiterit, φ ſit de tali vico, &c. tunc enim ſi iuri alterius p iudicaſ: cū talis fungatur vice iudicis, nō poterit cōſtare niſi partibus p̄ſentibus, & ſi non p̄mittit cognitionē, proceſſus non valebit: quod ſi alteri non p̄iudicatur, tunc valebit quod ſine cognitione facit: cū nō tamquam iudici, ſed tamquam bono viro ſit hoc ſibi commiſſum ex quo ergo nō eſt iudex vel inquiſitor, ſatis eſt quòd inſtruat ſe. Et placuit (quia vtile hoc putaui) ſic ſummare prædictas gloſſas Innocentij & Hoſtienſis valde prolixas. Et per hunc finem pateat ſolutio quæſtionis.

a ¶ A ſede Apoſtolica.] aliàs non eſſet dubium.

b ¶ Committere.] eadem ratione dicam, φ ſuccedat in his illius ſucceſſor, ſi ſcriptum fuit dignitati nō expreſſo nomine perſonæ. ī. eo. quoniam abbas. Quid autem ſi fuiſſet nudum miniſterium a, an tunc ſuccederet, not. Inno. & Hoſtien. ī. eod. cap. finali.

a Vide Abbatem in c. de cętero. extra de re iudicata.

lica a deputati, alijs poſſint committere b licite vices ſuas c.

TITVLVS IX.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Clemēs v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Epiſcopi ita debent corrigere clericorum exceſſus, quòd metu pœna ipſi arceantur, & alij pertimeſcant. Ioan. And.*

c ¶ Vices ſuas.] de miniſterio q̄d occurreret in iudicio faciendum, non dubitatur: quia illud committit delegatus ab ordinario, vt dixi ī. eod ſuper quæſtionum. in princip. ſuper gloſ. ſi ergo. de hoc per Guliel. in Spec. eo. tit §. 1. verſ. ſed nunquid.

DE OFFICIO iudicis ordinarij.

[Quia iudicum duplici ſunt genera: Nam quidā ſunt delegati, & quidā ordinarij: De delegatis viſum eſt in tit. præcedenti, qui delegati ſunt maiores quibuſcunq; ordinarijs, qa repræſentant principem, & tāquam principes ſunt honorandi: ideo dicendū eſt nūc de ipſis ordinarijs.] Cōtinuatio.

CAP. I.

Vt clericorum d audacia e (qui prætextu priuilegij f clericalis ordinis † impunitatem exceſſuum obtinere ſperantes g †, nonnulla multotiens committunt enormia, per quæ nimirum † diffamatur h Eccleſiæ, & ſcandala i grauia in populo k generan-

Vt clerico rū.] Iſtud capitulū continet exhortationē ordinariorū, vt ipſi intendant ad ea quæ pertinent ad eorum officiū.

† Dictio, ordinis, deest in antiquioribus exēplaribus.

† Debent merito ſpe fruſtrari pl. ſed ſi ex quāquā. ff. quę cū eo l. relegatorū. §. ſi. ff. de interd. & releg. l. pen. ff. de iure dot. p q̄ legē hoc not. Baldus in cap. ex parte. de cōſue. facit l ēt. §. 1. ff. ſolu. mat. eſt tex. in l 1. §. 1. ff ſi q̄s teſt. liber eſſe

† Al. nimium.

CASVS. Quidam clerici alicuius diœceſis perpetraue runt aliqua crimina, puta homicidium. vel furtū, vel rapinam, vel aliud delictum: nunc q̄ritur ad quē ſpectat correctio, & quis debet illos punire: Dicit Romanus Pontifex, φ correctio ipſorum de iure cōi ſpectat ad epm, qui eps in clericis corrigendis dēt adhibere tantā diligentiā, φ metu pœnę alij pertimeſcant in futurum talia perpetrare. hoc dicit. H. R. ¶ Collige huius capituli flores. Primo ex principio textus iuncta gl. φ clerici pro ſuis delictis non ſunt conueniēdi corā iudice ſæculari: ſed corā iudice eccleſiaſtico, nec p iudicem ſæcularē ſunt puniendi. Secundo nota, φ impunitas parit & tribuit incentiuum & cupiditatē delinquendi, & ſic facilitas veniæ tribuit incentiuū delinquendi. Tertio not. φ propter exceſſus clericorum Eccleſia dehoneſtatur & ſcandalum in populo generatur. Et hoc verum de Eccleſia, quo ad opinionē vulgi quia Eccleſia non dehoneſtatur. Vel dicendum, φ Eccleſia dehoneſtatur, idest ſtatus clericorū vilificatur & deturpaſ. Not. φ nomine clericorū veniunt oēs clerici etiam in ſacris conſtituti 11. q. 1. de perſona. in ſi. Nota φ audacia reprobatur, & accipitur hic in malū. glo. 2. alleg. concor. Zabarel.

[Prima glo. ſummat, diuidit, & remittit.]

d ¶ Vt clericorum] Epiſcopi ita debent corrigere clericorum exceſſus, φ metu pœnæ ipſi arceātur, & alij pertimeſcant. Et p̄mittit cauſam mandati, quod ſecūdo ſubmittit: ibi, [Eiſdem.] & repete quod dixi ī. ea. compilatione. de æta. & qualit. c. 1. in 1. gloſ.

e ¶ Audacia.] tolle verbum, propenſius cōpeſcaſ, q̄d eſt ī. & ponitur hic audacia in mala parte. ſic 3. diſt. factæ ſunt alibi in bona. 8. q. 1. audacter.

f ¶ Priuilegij. 2.] tam immunitatis perſonæ, de qua. 17. q. 4. ſi quis. quàm fori. ī. de foro compe. nullus.

g ¶ Sperantes.] propter quā ſpē qui ſunt nequā, ſiūt nequiores de ſent. excom. vt formæ. & facilitas veniæ incentiuum, &c. de vita & hone. cleri. vt clericorum.

h ¶ Diffamatur.] idest, male de ipſa p̄dicatur. vel, id eſt, vilificatur & dehoneſtatur. ſic etiam exponitur ī. de oblig. ad ratiocinia. ca. vnico. in ſi. & concor. 2. q. 5. ſi mala fama.

a Ex glo. notat Car. φ priuilegiū denotat immunitatē perſonæ & fori. Fon.

i ¶ Scandala.] quibus obuiandum eſt etiam ſi puſilla ſunt. ī. de noui ope. nun. c. 2.

k ¶ Populo.] cōcor. 2. q. 5. presbyter ſi à plebe. de purg. can. c. 2.

a ¶ Propenſius.] idem verbum vide ſ. ea. comp. de ætate & qualit. vt hi qui. & vide quod ibi dixi.

b ¶ Epiſcopis.] ad quos de iure cõmuni hoc ptinet: poſſet tamen ad alios de iure ſpeciali ſpectare ſ. eo. tit. irrefragabili. de for. comp. cũ contingat. dic vt ibi.

c ¶ Metu & pœnæ.] concor. de elect. cum in cunctis. de vita & hone. cle. vt clericorum. cum ſuis concord.

d ¶ Inſolentijs.] de accuſ. qualiter 2. verum. Inſolentia eſt morum incõueniẽtia, fatuitas, vel ſuperbia, vel prauus vſus, quaſi contra ſolitum & debitum naturæ curſum.

e ¶ Perterriti.] concord. 2. q. 7. quapropter. eo. titulo, irrefragabili. de calum. c. 2. de Iudæ. ad liberandam.

ET ſi ab Apoſtolicæ] Ponit duo dicta: Primo vnum in legatis ſedis Apoſtolicæ: Secundo, aliud in alijs collatoribus: ibi, (In alijs.) Imola.

¶ Præſupponendum eſt, quòd obtinens beneficium quantumcunque modicum, ſi impetrat aliud à Papa, & non facit mentionem de primo, ſua impetratio eſt ſurreptitia, & nulla ipſo iure: & hoc verum, niſi Papa ſuo proprio motu ei concederet beneficium, vt in c. ſi motu proprio. de præben. lib. 6.

1 Vide Simile in c. cum contingat.

2 Huc ſpectat illud oderunt peccare boni virtutis amore: oderũt peccare mali formidine pœnæ.

† Si negligant peccant mortaliter. 4. diſt. c. deniq;. Auſre. Font.

† Ob iſtã cãm punitur rei in ipſo loco delicti Salicet. in Auth. ſi vero. C. de adult. Font.

tur, potiſſime cum talia per epiſcopos, ad quos horum ſpectat correctio, deferantur (vt plurimum) incorrecta: propenſius a compenſcatur: Eiſdem epiſcopis b diſtricte iniungimus †, quatenus ſic circa correctionem clericorum huiuſmodi vigilanter intendant, & diligenter ſui officij dubium exequantur, quòd & ijdem clerici metu c pœnæ à ſuis arceantur inſolentijs d, † & alij eorum exemplo perterriti e proſilire ad ſimilia merito pertimeſcant.

¶ Idem.

¶ *Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatum Apoſtolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is cui fit. h. d. Ioan. And.*

CAP. II.

ET ſi ab Apoſtolicæ f ſedis legato g de beneficio facta h collatio beneficium i aliud obtinẽti, non valeat, niſi de illo quod obtinet facta fuerit mentio ſpecialis k: In alijs tamen quibuslibet l collationem m beneficiorum habentibus n, hoc nolumus o obſeruari p.

nem aſſignat glo. penult. Nota caſum in quo non ſufficit mentio generalis: quod dic vt in glo. in verbo, (ſpecialis. Zaba.

Prima gloſſa dicit quid declaret, & quid corrigat, & exponit.]

f ¶ Et ſi ab Apoſtolicæ. [Breue eſt & declarans decre. vlti. de offi. leg. lib. 6. Et principale dictum corrigit. qđ ibi not. Arch. qui dicebat idem in alijs ordinarijs, quod in legatis, qui etiam ſunt ordinarij: & approbat quod ibi not. Et exponas, etſi, pro quamuis.

g ¶ Legato.] de latere: nam alij beneficia conferre nõ poſſunt. quod dic vt de offic. leg. c. 1. lib. 6.

h ¶ Facta.] declarare debuiſſet (ꝙ procuraſſem ſi compilatoribus adhæſiſſem) an intelligeretur hoc de collatione facta ẽt motu proprio legati, circa quod ſunt opiniones: mihi videtur quòd valeat 3. Ioan. Mo. contra. in decre. vlt. de offic. leg. & Archid. in decreta. ſi motu. de præben. lib. 6. in princ.

3 Idẽ Cardinalis, & Io. Imola.

i ¶ Beneficium.] quantumcunque modicum. de pb. ſi motu proprio. lib. 6. in princip.

K ¶ Specialis.] In hoc approbat quod not. Archi. in ꝟ dic. decre. vlt. vbi dicebat ꝙ in tali collatione faciẽda erat mentio ſpecialis 4 beneficij: nec ſufficiebat generalis, qualis eſt illa de præb. non põt. in ſi. lib. 6. & facit pro Hoſti contra Compoſtellanum in his quæ ſcripſi de præſcrip. in noſtra. in ſi. An vero etiã de qualitate curæ beneficij quod habet impetrans, facienda ſit mẽtio, dicam infra de præben. c. 1.

4 Specialis id eſt expreſſa, Alex. II. 1. poſt gl. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd. & de materia gloſſæ vide Calder in ca. in noſtra. de præſcripti. & Rotã deciſ. 103. & 282. in antiquis.

l ¶ Quibuſlibet.] Si ergo metropolitanus, epiſcopus, archidiaconus, vel quiuis alius confert beneficiũ, in collatione nõ eſt facienda mẽtio prioris beneficij: ſed habeatur diſtinctio, an de iure cõmuni poſſit vtrumq; teneri, vel an ſit diſpenſatio neceſſaria, & cuius.

m ¶ Collationem.] De electione vel præſentatione non dubitabitur, pendent enim illa ex officio confirmatoris. ſ. eod. tit. cum vos, de elect. nihil eſt.

n ¶ Habentibus.] iure proprio vel deuoluto. Et licet de ordinarijs loquatur: quod patet ex titu. idem in de legatis ab eis ad hoc verbum ſ. quibuſlibet.

o ¶ Nolumus.] Sed quæ eſt ratio huius iuris diuerſi legatorũ ad alios ordinarios? Solu. licet legati de latere per poteſtatem expreſſam in iure, & alij legati ex ſpeciali cõmiſſione quandoque beneficia conferant; faciunt hoc Apoſtolica auctoritate, nec ſunt collatores ordinarij, immo per factũ ipſorũ fit pҁiudicium illis, ad quos collatio pertinet: ipſorũ ergo collatio vt extraordinaria ſuperinducta, & collatoribus pҁiudicãs eſt reſtringenda. Ordinariorũ vero collatio vt naturalis & fauorabilis amplianda facit de reſcr. ad hoc. de re iud. c. fin. de reg. iur. odia. lib. 6. & eſt ſimilis differẽtia de reſcrip. ſtatutum. lib. 6.

p ¶ Obſeruari.] licet ergo interdum non valeat collatio in caſu ſ. eo. ordinarij. in ſi. lib. 6. hoc tamen nõ eſt ex vi ſuppreſſionis tantum. & vide quod dicam ꝟ. de præb. ſi plures. in glo. ſi intelligas.

CASVS. Eſt aliquis Cardinalis legatus in Francia in ciuitate Pariſieñ. habens poteſtatem conferendi beneficia ex legatione generali, vel aliàs habens ad hoc ſpeciale mandatum, quia legatus concurrit cũ quocũque ordinario, tñ inter ipſum & ordinariũ eſt locus pҁuentioni: quia primus qui confert beneficiũ, dat ius illi cui confert: Ego impetraui beneficium à legato, & nullam feci mentionem de beneficio quod obtinebam: modo quærit̃ an mea impetratio ſit ſurreptitia, ac ſi eſſet impetrata à Papa? Reſpõdetur quòd ſic. Sed quid ſi impetraui ab epiſcopo, & non feci mentionẽ de primo, vtrum impetratio cenſeatur ſurreptitia? Dicit, quòd nõ, niſi illud eſſet incompatibile cũ primo, quia tunc primum ipſo iure vacaret c. vnico. ſ. de off. vic. & cap. de multa. extra de præben. in antiq. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ legatus de latere, hoc eſt Cardinalis, ex legatione ſua generali poteſt conferre beneficia in prouincia ſibi decreta durante tpe ſuæ legationis. Not. ꝙ legatus non hẽt poteſtatẽ excluſiue ſupra ordinarios, ſed accumulatiue: quia concurrit cũ alijs ordinarijs, & inter ipſos eſt locus pҁuentioni: hoc eſt ſi legatus primo conferat, tunc collatio ordinarij eſt nulla: Si ordinarius primo cõferat, & legatus poſt, collatio legati eſt nulla. Not. iuncta glo. ꝙ legatione legati cauetur, ꝙ poſſit conferre beneficia. quia ſi eſt legatus & non eſt Cardinalis, non põt conferre beneficia, niſi ad hoc habeat ſpec. ale mandatũ. Quòd caueatur in commiſſione legati, ꝙ poſſit conferre beneficia, cauetur in c. 1. de offi. leg. in 6. Not. ꝙ ſicut taciturnitas beneficij vitiat collationẽ Papæ: ita ẽt vitiat collationẽ legati: non tñ vitiat collationem epiſcopi, & aliorum ordinariorũ. Et ſic eſt differentia inter legatos Papæ, & inter ordinarios, tõ-

DE PROCVRATORIBVS.

¶Viſum eſt ſupra de iudicibus, nunc videndum eſt de iudicijs, quæ exercentur ꝑ ipſos iudices: verũ quia ꝑſonæ quandoque nõ poſſunt perſonaliter comparere, & cõſtituunt alios procuratores; ideo præmittit rubricã de ꝓcuratoribus.

TITVLVS X.

De procuratoribus.

¶Clemens quintus in cõcilio Viennenſi.

¶ Qui ſciens ſine proteſtatione recipit inſtrumentum, vel litteras ſuę procurationis, quibus conſtituens pro ipſo cauebat, ſuper incluſis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ioan. And.

CAP. I.

INſtrumento a † vel litteris b; quibus te aliquis in cauſis c ſuis procuratorẽ cõſtituens, pro te debito modo d cauit e, ſimpliciter (nulla facta proteſtatione f) à te ſcienter g receptis h, nõ potes poſtea recuſare defenſionem illius: immo cogi i poteris

INſtrumẽto.] Ponitur dictũ & eius ratio: ibi, (Cum per hæc.) ¶ Preſupponendum eſt illud qđ dr̃ in l. filiuſfamilias, & in l. nõ cogendum. ff de procu. videlicet, ꝙ procurator alicuius non poteſt cogi præciſe, vt defendat cauſam ſui domini: immo poteſt cauſam ſui domini dſerere & dimittere: ſed tñ tenetur dño ad intereſſe: hoc fallit in caſu huius capituli.

CASVS. Feci te citari coram iudice, noluiſti vel nõ potuiſti perſonaliter comparere, & cõſtituiſti procuratorem, & in procuratorio ſeu inſtrumento ꝓcurationis cauiſti de iudicato ſoluendo: nuntius tuus notificauit conſtõnem tuam tuo procuratori: ipſe procurator certioratus per receptionem inſtrumenti procuratorij dicit ſe cõpariturũ, tñ ſine proteſtatione. ſ. quia nõ dicit, ſuſcipio procuratorium, & poſtea dabo reſponſionẽ: ſed ſimpliciter dicit ꝙ ipſum defenderet adueniẽte die aſſignationis: poſt dationẽ mei libelli petij, vt procurator tuus reſpõderet libello meo: dicit procurator ꝙ te nõ defenderet, ſed ꝙ acciperem defectũ: imploraui officium iudicis vt procuratorẽ compelleret ad reſpõdendũ libello: quia malo ꝙ cauſa accipiat bonũ finem, quàm acciperet defectum: Quæritur vtrum procurator poſſit compelli? Dicit Romanus Pontifex ꝙ ſic: quia ſm leges ſi procurator præſens fuerit cõſtitutus, ipſe compellitur ipſum defendere, ita ẽt ſi fuerit abſens, vt hic. ¶ Colligo aliqua notabilia iuxta gl. Primo ꝙ procurator põt conſtitui per litteras priuatas ſignatas ſigno manuali dñi cõſtituentis, dũ tñ fuerit probatum ſignum: & ſic eſt caſus in quo priuata littera facit fidem. Not ꝙ procurator rei quantumcunq; cõſtet de procuratorio, tenetur cauere. i. cautionẽ dare de iudicato ſoluendo, q̃ cautio continet tres clauſula: Primo, ꝙ defendet dominium vſq; ad finem: ſecundo, ꝙ dolum nõ committet: Tertio, ꝙ ſoluet id in quo reus erit cõdemnatus: Secus de ꝓcuratore actoris, qui non præſtat iſtam cautionem, niſi quando eſt dubium de procuratorio. l. 1. C. eo. Et dr̃ eſſe dubiũ de procuratorio, qñ ipſum procuratoriũ eſt ſuſpectũ: quia dubitatur vtrum notarius ſcripſerit vel non. Non aũt dr̃ dubium ꝙ oino reprobetur, & perinde eſſet ac ſi nullum eſſet reprobatum: & tũc qñ procuratorium eſt dubium, procurator debet cauere de rato. Nota caſum in quo procurator rei præciſe cõpellitur ad defendẽdum dominum ſuum. Nota ꝙ põt procurator conſtitui ad plures cauſas per verbum, (In cauſis:) ſic ẽt ad vnam, vt hic in gl. 3. Idem Zenzel. Nota ꝙ paria ſunt non facere, vel non debito modo facere: ibi, (Debito modo.) quod dic vt in glo. 4. & idem Paulus, pro hoc quod not. ſup. eo. c. 1. & c. mandato. Zabar.

[Prima glo. ſummat, & diuidit.]

a ¶ Inſtrumento.] Caſus. Qui ſciens ſine proteſtatione recipit inſtrumentum, vel litteras ſuæ procurationis, quibus conſtituens pro ipſo cauebat ſuper incluſis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ponitur dictum, & eius ratio: ibi, (Cum per hoc.)

b ¶ Vel litteris.] per quas etiam conſtituitur procurator. ff. eo. l. 1. in princ. ſup. eo. ex inſinuatione, de cenſi. ſopitæ. & eſt caſus quo littera & ſigillum priuati facit fidem. ff eo tit. ſi procuratorem, vbi de hoc.

Cauerẽ non ſufficit habere ratum, ꝙ legitime ſit ꝓ procuratorem.

c ¶ Cauſis.] ad vnam enim & ad plures, & ad omnes dari poteſt. ff. eod. l. 1. & 3. & ſup. eod. is qui, lib. 6.

d ¶ Debito modo.] An ſit idonea cautio cum promittit dominus ratum habere qđ legitime fecerit procurator, ſatis ſcripſi de dila. c. fina. & huic litteræ cõcor. l. ff. qui ſatiſda. cog. quotiens. quod enim vitioſe cautum vel ſatiſdatũ eſt; non vr̃ cautum.

† Inſtro. ſ. manu publica debite ꝯfecto, vt differat à ſcriptura alia, de qua ſeq. tur. Bonifacius de Vital.

e ¶ Cauit.] de iudicato ſoluendo, loquitur. n. hic de procuratore rei, vt inf. patet per verbum, defenſionẽ, ad idẽ ff. eo. filius. §. fi. & de hac cautione not. ſup. eo. mandato. Ioan. An.

[Gl. ſeq ponit duas lecturas, & contrarium ſoluit.]

f ¶ Proteſtatione.] Poteſt intelligi de generali & ſpeciali proteſtatione: de prima, puta quia proteſtatur ꝙ recipiendo inſtrũm procuratorium vel litteras, nõ intendit ſe obligare mãdato. ſed ſe velle deliberare, facit de reſti. ſpol. olim 3. De ſecũda, vt qa de certa cauſa incluſa in ꝓcuratorio ꝓſtat̃, ꝙ illã vel illius mãdatum ſuſcipere nõ intendit: & ſic proteſtatio iuuat: quia nec primo nec ſecundo caſu eſt cõtraria facto: bene. n. compatiuntur ſe inſtrumentum recipere & deliberare velle. Item recipere & acceptare mãdatum in quibuſdam. & in alijs 1 non: vbi vero proteſtatio & factum ſe non compatiuntur, proteſtatio nõ iuuat, de hoc. ſup. de conſti. cum M. cum ſuis concor.

1 Silicet ſeparatis. idẽ in ratificante Alex. & Are. in l. 4. §. Cato. ff. de ver. oblig. vbi Romanus n. 6. fortaſſis incaute dicit, dominum non poſſe reuocare quoad q̃dã, qa immo põt ꝑ parte reuocare 1 ſeparatis ſed tunc ꝓcurator põt totũ negotiũ relinquere ſignificãdo domino, niſi dñs ex iuſta cã variaret.

[Glo. ſeq. not. à contrario, & illud probat: addit ſecundum, inducens duo ſimilia.]

g ¶ Scienter.] Requirit̃ ſcientia: ſecus ergo ſi ignoraret quid contineret̃ in inſtrumento, vel litteris, ignorans aũt vel errans non conſentit. 38. diſt. quamuis. de præben. ſi de beneficio. lib. 6. de iuriſ. om. iu. ſi per errorẽ, ſicut nec cõtemnit. de excep. Apoſtolicæ. de ſenten. excom. ſi vero aliquis, de conſt. c. 2. lib. 6. Requirit̃ ẽt quod ſponte receperit, quia officium eſt voluntarium. C. eod. l. inuitus, ſic alibi requiruntur hæc duo coniunctim, de regul. conſtitutionem, in fi. lib. 6 & in confeſſione, de hoc ſup. de confeſ. c. fi. lib. 6.

h ¶ Receptis.] ẽt ſi prius recuſauerat: & re integra pœnituit, & recepit ſup. eo. licet. lib. 6. Poſt hanc aũt receptionem competit huic exercitium officij, ſicut de iudice dr̃. de appel. ſuper eo. 2. facit eo. tit. is qui. lib. 6. 4. q. 5. c. vnico, & quod not de ele. excom. mi. c. penult.

[Glo. ſeq. ponit regulam, & quattuor caſus, quibus fallit; obiectionem ſoluit, & vnum caſum excipit.]

i ¶ Cogi.] præciſe. Licet. n. regulariter procurator ſpecialis vel generalis nõ cogatur præciſe dñm defendere, ẽt ſi ſatiſdedit de iudicio ſoluẽdo, & de dño defendendo. ff. eo. l. multus. §. vlt. & l. ſeq. ſed ſatis eſt ſtipulationẽ cõmittit. ff. eo. nõ cogendũ, & eũ teneri dño ad intereſſe. inſti. man. §. mandatũ. tñ in caſibus cogitur: ſ. cũ dñs ſatiſdedit pro procuratore præſente, & non ꝯdicente. ff. eo. filius. §. fi. vbi de hoc, & in l. ſed & hæ. q̃. pen. & hoc ne fallat fidẽ dño & aduerſario, & idẽ ſi ꝓ abſẽte, & poſtea procurator expreſſe vel tacite tm̃ habet. ff. eo. ſi defunctus 2. reſpon. & circa hoc verſat̃ decreta. iſta. Eſt & alius caſus cũ agit: cogitur. n. defendere, aliàs denegat̃ actio. ff. eo. l. mutus. §. pœn. Alius caſus eſt in actione peritura, vt cogatur ſaltem litem

† Hic sūt caſus in quib. q̄s p̄ciſe cōpellit ad factum ꝯ regulam, qua cauetur,quod quis ad factum p̄ciſe non compellitur, ſed ſufficit q̄d ſuccedat obligatio: de quo plene per Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. Celſ. ff de verbo oblig. Fer.

conteſtari.ff eo.ſed ět ex his & l.mutus.§.ſi. 1 Et per hoc ſoluitur ꝙ obijci poſſet procuratorem ět poſt ſuſceptum mandatum re integra pœnitere priuſquā interſit aduerſarij.inſtitu.man.§.mandatum,quia illud verū in procuratore,pro quo conſtituens nō cauit,ſecus in illo pro quo cauit,de quo hic loquimur.Quod autem dicit hæc littera,talem procuratorē cogi, verum intelligas niſi iuſta cā procuratorē excuſaret, vt prædicta l. filius.§.ſi. cū l ſeq. ex quibus patent exempla, nam ex illis etiā dn̄s cū reuocaret poſt litem conteſtatā ſup. eod c.2.lib.6.

ipſum defendere in omnibus [a] cauſis [b] & negotijs, ad quæ prædicta inſtrumenta ſeu litteræ ſe extendunt: Cū per hæc [c] ad omnia tuum præſtitiſſe videaris aſſenſus [d].

¶ Idem.

¶ Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt ſpeciale mādatum, contra electum vel prouiſum opponere non poteſt crimina vel defectus. Io. And.

a ¶ In omnibus.] tacita ergo acceptatio vniuerſalis eſt ad omnia etiā futura, ſi ſint incluſa, quod eſſe poteſt.ī.eo.non iniuſte.

b ¶ Cauſis & negotijs.] quid iſta ſint,habetur de verbo.ſign.forus.

c ¶ Cum per hæc.] ſcilicet quod procuratorium vel litteras ſine proteſtatione recepiſti.

[Glo ſeq ſignat contrarium,& ſoluit.]

d ¶ Aſſenſum.] ꝯ,procurator nō datur inuitus.C.eo l. inuitus,& ꝙ dicit l.1.ff. eo ad fi. ꝙ officium illud eſt neceſſarium,ſumitur ibi neceſſarium pro vtili vel expedienti,interdum tn̄ ět eſt neceſſarium ex parte conſtituentis,ſup.de ele.cupientes § ꝙ ſi de ſta.reg.c.vnico.§.epiſcopus.lib.6 C.eo.tit.l.penul.ſed ex parte cōſtituti non;quia ět dr̄ inuitus,nō ſolū cum ꝯdicit,ſed ět ſi non conſentit.ff.eod.l.filius.§. inuitus. Sol.§.ille determinat per hanc decr. Verū eſt.n.ꝙ inſtitutus ſimpliciter tacens,nō habet pro cōſentiēte,vt ibi,ſed qui non ſimpliciter tacet,ſed agit recipiendo ſimpliciter chartam procuratorij,iſte conſentit,vt hic,q̄d ergo dicit l.1.in fi.& l.2.ff.eo. ꝙ abſens conſtituitur procurator,dummodo ratum habeat, determinatur per hanc decret.vt ratum cenſeatur habere ſimpliciter recipiēdo chartam procuratorij.Multos caſus quibus quis ipſo facto agit,vel conſentit,vide not.11.q.3.æſtimant. de appel.dilecti 2 de offi.deleg.cum ſuper,& facit de hære.accuſatus.§ ille.lib 6 Ioan.And.

NOn poteſt.] Ponit dictū & eius rōnem ibi, (Cum ſub) ¶ Præſupponendum eſt illud quod habetur in c.qui ad agēdum.eo.tit.in 6.vbi dr̄, ꝙ ſi quis fuerit conſtitutus procurator ad omnes cauſas,& fiat ſpecificatio aliquorum requirētium ſpeciale mandatum, & ipſis aliquibus expreſſis ponatur clauſula generalis & generaliter ad faciēdum omnia alia & ſimilia,quę ipſe conſtituens faceret,ſi præſens eſſet:talis procurator admittitur ad alia ſpecialia, licet de ipſis non fuerit mentio facta in procuratorio.

CASVS. Cum quidam Titius electus fuiſſet in epm̄ Pictauen.vel forte ſibi fuiſſet puiſum iure deuoluto per archiepm̄ Burdegaleñ. ego volens impedire cōfirmationem vel conſecrationem ipſius,me oppoſui, & conſtitui procuratorem ſpecialiter ad petendum reſtitutionē in integrū cum clauſula generali:& generaliter ad faciendum & exercendum oīa alia & ſimilia, quæ ipſe ego conſtituens facerem,ſi præſens eſſem: pcurator meus voluit obijcere aliqua crimina, vel defectus ꝯ ipſum Titiū electū, forte quia homicida vel irregularis,vel illegitimus:oppoſitū fuit procuratori meo ex parte Titij electi, ꝙ ipſe nō habebat ſufficiēs mādatū ad opponendū iſta crimina vel defectus:quęritur quid iuris?Rñdet Romanus Pōtifex, quod licet procurator meus cōſtitutus ſit generaliter aliquibus ſpecialiter expreſſis,puta iurādi de calumnia vel petēdi reſtōnem, & poſtea ſuppoſita clauſula generali, tn̄ ille pcurator nō admittit ad opponēdū defectus vel crimina,niſi nominatim illud caueat in pcuratorio: Rō decidendi eſt in c. qui ad agendū.in 6.hoc dicit. H.R.

CAP. II.

NOn poteſt [e] procurator ad agendum vel defendendum †, iurandumque [f] de calumnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ ſpeciale mandatum exigunt,conſtitutus, (niſi aliud ſuper [g] hoc in mandatis [h] habeat [i]) opponere in perſonam [k]

Not ꝙ in cauſis ciuilibus iuratur de calumnia,& in criminalibus iuratur de veritate dicenda. Not. ꝙ ad iurandum de calumnia & veritate dicenda, requiritur mandatum ſpeciale. c.ſi.de iuramento calumniæ, in 6. Not. ꝙ iſtud cap.limitat cap. qui ad agendum. eo. tit.in 6.quia illud ca. intelligitur quando paria vel æqualia, & non maiora apponuntur,quàm fuerint illa ſpecialiter expreſſa in pcuratorio: ſecus ſi maiora vel grauiora,vt in fin.huius c.Not.ꝙ procurator vt ſit idoneus, debet dari non tantum ad agendum, ſed etiam ad defendendum, pro hoc eo.tit accedēs,vbi de hoc. No. ex hoc c.ꝙ verborum ſubſequentium generalitas reſtringitur ad ea quæ ſunt ſimilia præcedentibus Zen. pro hoc iura allegat in glo fin.in princ Zabarel.

† Idē & multo magis ſi ad alterā tm̄: cum tunc procuratoris minor eſſet poteſtas.

[Prima glo.ſummat,diuidit, & dicit q̄d determinat.]

e ¶ Non poteſt.] Caſus.Procurator habens mādatum iurandi & oīa faciendi, quæ requirunt ſpeciale mādatum ꝯ electum, vel prouiſum,opponere non pōt crimina vel defectus,ponit dictum, & eius rōnem:ibi, (Cum ſub.) Determinat quod not.Inno.de accuſ.ſuper his,in fine.& Compoſt.de ele.c. 1 lib. 6. in gl. quærit quis procur.& Pet. de Samp & Archid ibi. & Guli.in Spec.de procu.§.1.ver.ſed nunquid media, vt inf.declarabitur.Expreſſius autem fuerat hæc quæſtio deputata per recolendæ memoriæ dominum Ioan.de monte Murulo, vt in mercuria eod tit.ſub littera G.

f ¶ Iurandumque.] hoc verbum cum clauſula quæ ſequitur,inducebat dubium per decret qui ad agendū. ſup.eo.lib.6.vbi habes,ꝙ ſi in procuratorio exprimat aliquid requirens mandatum ſpeciale,generali clauſula ſubmiſſa,illius virtute poterit non expreſſa , iſta vero iuramenta requirunt ſpeciale mandatum,de iura.calum.cap fin lib.6.

g ¶ Super hoc.] quod ſequitur de oppoſitione criminum & defectuum.

[Glo.ſeq.ſoluit dubium , ex quo infert differētiā.]

h ¶ In mandatis.] quia ſcilicet habet mandatum opponendi crimina & defectus contra illum:nec eſt neceſſe ꝙ crimina vel defectus ſpecificētur in pcuratorio,vt not.Compoſt.in gl.præc. & ibi per Archid.& Io. Mo.in quęſt p̄dict & Gul in pręd § j.ver.ſed nūquid ſufficit Et in hoc differt procurator ſolū excipiēs vel opponens ab appellante:ille enim habere debet crimina & circunſtantias ſpecificatas in procuratorio ſup.de elect.procurator.lib.6.

i ¶ Habeat.] tenet Compoſt.in ſi glo. quam allegaui in 1 gl & Guli.in prædi.§.j.ver ſed quid ſi procuratorium,quòd non eſt ſatis de hoc caſu procuratorium factum eſſe,niſi per procuratorem ſit receptum, & officium ſuſceptum,facit ſup.eo.c.prox. & quod ibi dixi ſuper verbo,receptis.

[Gloſſa ſequens ſoluit dubium.]

k ¶ In perſonam.] in formam ergo poſſet, vel in pſonas eligentium,vel prouidentiū,iudicū, teſtiū, & his ſimilium:nā tales ět ex probatione nō puniuntur. de ord.cog.c.2.& Guli.hoc tenet in ver. alleg in 1. gloſſ. in fin.Sic

electi [a] ſeu eius cui eſt prouiſio facienda vel facta, crimina† vel defectus: Cum ſub generalitate tali grauiora [b] nõ veniant, vel maiora [c], q̃ in ipſo procuratorio ſint expreſſa.

¶ Idem.

¶ Religioſus etiam pro contreligioſo, niſi pro conſorte eiuſdẽ litis, non poteſt procurator conſtitui ſine licentia ſuperioris, nec etiam alium conſtituere, nec ſubſtituere, licet habeat in mandatis. Ioan. And.

CAP. III.

R E L I G I O-

† Crimina intellige magna vel parua, dũ tñ talia ſint, q̃ ꝓbata repellerent electũ à bñficio, de quo agiẽ, iuxta c.1. de elect. li. 6. & Clem. cõſtõnẽ. ſup. de ele. Bonifacius.

in fi. Sit etiam ratio, quia exceptio illos principaliter non contingit.

[Glo.ſeq.primo ſoluit duo dubia: ſecundo not. contra opinionem & diſtinguit. & alteri mẽbro coaptat rationes Inno. ex quibus infert quod reprobat.

a ¶ Electi.] vel eligendi, ex quo contra certam perſonam, de elect. qui contra certam. lib.6. ad hoc ver. facienda, quod ſequitur, & idem dic de poſtulato de elect. ca. 1. in prin. lib. 6. Et 1 not. ꝙ iſta littera non diſtinguit an cauſa iſtius electi ſit in curia per appellationẽ necne, & ſic vr̃ tolli quod not. Compoſt. in gl. præ. & Guli. in Specul. in præc. § ver. ſed quid ſi cã, qui dicebant pœnam decre. 1. de ele. lib 6. non habere locum, niſi cum cã eſt in curia per appellationem. Si ergo eſſet coram metropolitano, vel alio ordinario, vel in curia aliter q̃ per appellationem, dicebant non eſſe locum pœnę, & per cõſequẽs generale procuratorium ſufficeret. ꝓpter rõnem, quam ſtatim dicã. Sed hoc dictum vr̃ hic tolli, quare poſſet dici, ꝙ licet decret. 1. de elect. lib. 6. quo ad deuolutionem negotij & citationem partium locum ſolũ habeat in appellationibus interiectis ad Papã, & ſic intelligatur quod ibi not. quo ad pœnam opponentium, locum habeat ẽt in appellationibus interiectis ad alios, vel etiam ſi non fuerit appellatum, quod forte fuit de mente. facit de ele. vt circa. in fin. & c. ſi forte. lib. 6. & ſic intelligamus rationes, quas inducebat Inno. in prædi. decre. ſuper his. bñ adaptabuntur huic caſui ſic generaliter poſito: dicebat. n. ꝙ q̃a per obiectiones criminum, de quibus hic loquimur, diminuebatur ſtatus opponentis, ex eo ꝙ in probatione deficiens ſuſpenſus erat ab eccleſiaſticis beneficijs per triennium, per conſtõnẽ p̃dictam, & ſi ſe interim diuinis ingereret, perpetuo erit priuatus, ergo hic ꝓcurator per quẽ ſtatus diminui poterat. ff. de va. & extraord. co. l. pen. ſine ſpeciali mandato non poterat opponere alleg. ff. de mino. l. illud. de procu. l. nõ ſolũ §. fi. & licet primo gradu pœna ſit temporalis, nihilominus diminutionem ſtatus continet: nam & relegatio & damnatio in opus publicum ſunt tp̃ales, & tñ diminutionẽ ſtatus continent. ff. de pœnis l. quidam. & ita rñdebat ad leges. ff. pro ſocio, actione. § renuntiare. ff. de iniur. l. ſed ſi vnius. § procuratorẽ. Quia diſſoluere ſocietatem, vel agere iniuriarum actione, dato quòd ſuccumbat, non cõtinet diminutionem ſtatus: & ideo non requiritur expreſſum hoc in illo qui habet omnium adminiſtrationem: hãc tamen rationem textus infra non exprimit, niſi dicat maioritatem vel grauitatem ex prædictis conſiderari, quod ſatis videretur, vt ſtatim dicam. Sed cum prædicta pœna ſit hodie reſtricta ad beneficia ipſius eccleſiæ, de electione. ſi cõpmiſſaris. li. 6 in fi. ſi cõſtituẽs non hẽt ibi bñficia, ceſſat rõ: ergo ſufficiat generale, ſed puto cõtrarium per not. in vlt. gl. & per decr. per inquiſitionem de elect.

1 Not bñ hãc gl. ex qua inter alia habes intellectum c. 1. de ele. li. 6. & nõ eſt alibi hæc glo. Io. Imol.

Pœna ẽt tp̃alis diminutionẽ ſtatus continet.

2 Not. hic Lan. quatuor eſſe gñra cãrum: quę dã maximæ, vt cã fidei. de baptiſ. c. maiores. quædam maiores, ſicut ẽpo rũ & maiorũ dignitatis. de elect. quãuis. li. 6. q̃dã medię, vt cauſæ bñficiales & ſpũales & cri. fal. cap. fi. vbi plene per Hoſti. Et quædam inferiores, vt ciuiles, & pecuniariæ. Petrus de Ancha.

[Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ponit dictum, de quo remittit & ſoluit obſtaculum.

b ¶ Grauiora.] concordat quo ad reſcripta ſupra de reſcript. ſedes, quod tñ regulariter ẽt in procuratoribus locum non habet, vt ibi ſcripſi ſuper 3. glo. nec obſtat hæc lr̃a, per quam prima facie videret̃ (quod non puto mente) quod ſi in procuratorio expreſſit cauſam fidei epiſcopalem, vel ſimilem, generalitas tunc comprehendet hunc caſum. Sunt enim cauſæ maiores, mediæ, & minores 2, de quibus ſcripſi poſt Hoſti. de cri. falſi. c. fi. Sed ſi diligenter attendas, littera non dicit, ꝙ generalitas adiecta in ꝓcuratorio expreſſioni cauſæ, non includat maiores cauſas, nã & illa generalitas ſine expreſſione includeret: vt ſi nulla cã expreſſa cõſtitui te procuratorem ad omnes cauſas meas. ff. eo. l. 1. ſed dicit ꝙ generalitas adiecta in procuratorio cauſę, quæ requirit ſp̃ale mandatum, non includit grauiora. Et ſatis puto ꝙ grauiora intellexerit per modum de quo prædixi. Item ſunt iſta odioſa intantum ꝙ eccleſia excluſa per peremptorium non reſtituitur ad iſta proponenda, ſm Cõpoſt. q̃ hoc no. de elect. ꝙ ſicut. & Gul. in Spe. parte 2. de reſt. in integ. §. 1. ver. ſed pone, eccleſia.

[Glo. ſeq. allegat 4. concor. obijcit, & ſoluit.]

c ¶ Maiora.] concor. ff. de vino, tritico, & oleo leg. l. vl. in fi. de auro & arg. leg. l. Plautius. 12. diſt. nos cõſuetudinẽ. de ele. ſcriptum ad fi. Sed cum anima ſit pretioſior corpore de pęnit. & remiſ. cum infirmitas in fi. cũ concor. ergo expreſſa iur̃a, quæ ligant animam ad pęnã ęternã, grauiora videnẽ q̃ iſti obiectus, qui ligant corpus ad pęnam tẽporalem. Sol. nego aĩam conſtituẽtis ligari ad periurium per procuratorem, niſi conſtituens ſit in culpa, quod dic vt de iureiu. c. vlt. lib. 6.

Religioſus.] Primo ponit caſum ſimilem, per quẽ ſecundo decidit caſum alium: ibi, Ita. Imola.

¶ Præſupponendum eſt, ꝙ religioſus non põt eſſe ꝓcurator vel aduocatus niſi in vno caſu, videlicet pro vtilitate ſui monaſterij; & tunc requiritur quod aſſummat illud officium de licentia abbas.

CASVS. Aliquis religioſus clauſtralis, vel alius fuit cõſtitutus procurator, vel aduocatus à cõuentu in cã monaſterij: certum eſt ꝙ non põt aſſumere procuratorium, nec exercere, niſi de licentia ſui abbatis: quærit̃ ſi conuentus illum conſtituit procuratorem ad ſubſtituendũ alios, vtrum poſſit accipere procuratoriũ ſine licentia ſui abbatis? Dicit Romanus Põtifex ꝙ nõ: q̃a ſicut nõ põt aſſumere procurationem ſiue inſtrumentũ procuratorium ſine licentia ſui abbatis, vt in c. 2. de poſtulãdo, in antiq. ita nec põt aſſumere procuratoriũ ad alium ſubſtituẽdũ ſine licentia ſui abbatis, hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ religioſus regulariter nõ põt eſſe procurator: fallit in caſu iſtius capituli, qñ eſt ꝓ vtilitate monaſterij, & de licẽtia ſui abbatis. De hac materia vide Panor. in dicto cap. 2 de poſt. in antiq. Nota, ꝙ licet miles armatæ militiæ poſſit eſſe procurator pro ſuis commilitonibus, tñ religioſus non põt eſſe procurator pro ſuis cõreligioſis. Not. ꝙ religioſus in cã aliqua põt eſſe procurator vel aduocatus ꝓ monaſterio, ſi habet conſortem eiuſdem litis, põt eſſe procurator pro ſuo conſorte: nam rõne huiuſmodi cõionis cauſæ aliqua permittũtur, quæ aliàs non permitterentur. Not. ꝙ textus iſte facit in argumentum ꝙ inhabilis ad conſtituendum vt ſit procurator, puta miles, vel mulier, vel minor, non eſt ẽt habilis nec aptus vt conſtituatur ad ſubſtituendũ: & ſic facit pro illa q̃one q̃ formatur per legiſtas in l. quod quis. C. eo. tñ iſta gl. diſtinguit, quia ſi ſit inhabilis oĩ inhabilitate, vt ſeruus vel monachus, tunc nõ admittit̃ ad ſubſtituẽdũ, ſicut nec ad cõſtituendũ, vt hic: Sed ſi ſit ſolũ inhabilis ope exceptionis, quia miles, tunc põt aliũ ſubſtituere. Not. ꝙ ratio huius c. eſt, quia monachus poſuit velle & nolle in ſinu & arca ſui abbatis, ꝙ ſi aſſumeret onus ad ſubſtituendum ipſe abdicaret. i. ſepararet, abſtraheret & denegaret ſuum velle & nolle. Not. quod ſufficit licentiam ſuperioris interuenire in ſuſceptione mandati, vt probat verbum, ſuſcipere

pere. Not. finaliter, ꝙ pro conſorte eiuſdem litis pōt religioſus ſine licētia ſuperioris eſſe ꝓcurator, quod dicit Pano. verū in ciuilib. per hoc quod not. Archid. 2.q.5. ſtatuit. & 2.q.6. ſi quando. Zabar.

[Gl. prima dicit quid determinat, & litteram exponens, dubium ſoluit.]

ſus [a] procurator, etſi per aliū [b] religioſū ſui vel alterius monaſterij fuerit cōſtitutus, ſicut non poteſt ſine ſui ſuperioris licentia [c] procurationis † officiū ſuſcipere [d], niſi pro ſuo in eadē lite conſorte [e]: Ita non poteſt aliū procuratorē cōſtituere [f] ſeu ſubſtituere [g], etiā ſi per conſtituentē hoc ſibi expreſſe [h] fuerit commiſſum [i].

Religioſus ē verbum generale.

a ¶ Religioſus.] Se ſummat determinans notata per Inno. & Hoſt. de re iud. cū I. & A. in prin. Et qđ dicit, religioſus, generale verbum eſt, & includit omnem profeſſum: intelligo tñ de clauſtrali, ſec' in ꝓlato, & facit de cenſi. ſopitæ. & qđ ibi not. Hoſti. & Ioan. 16.q.1. de præſentiū, & quod not. de teſta. c.2. lib.6.

† al. ꝓcuratoris.

b ¶ Et ſi per alium.] hoc dictū: quia quādoque licet inter homines eiuſdem collegij vel profeſſionis, qđ non licet inter extraneos. ſup. ead. compil. de ele. c.1 eo. tit. quia propter, ad finem.

c ¶ Licentia.] 15.q.1. monachi 2. ſup. de poſt. c.2. per ꝗ iura vr̄ ꝙ nō ſufficiat licentia, niſi ſubſit vtilitas monaſterij. Ad id quod opponitur de milite qui procuratām numeri ſui, reſpondet vt not. in præd. c. monachi

[Glo. ſeq. ponit duas opi. contrarias, & remittit.]

d ¶ Suſcipere.] Et ſi ſuſcipiat & conteſtetur litē: licet quidā dicant deinceps excipi non poſſe: verius tñ eſt ꝙ excipi pōt, ſm Hoſt. vt ſatis ſcripſi ſup. eo. in noſtra. ſuper gl. qñ dicat, vt quo ad ipſum mūdo mortuū exceptio ſit perēptoria. Et quare aliud ī milite, ibi dixi.

e ¶ Conſorte.] vt patet in ꝑdic. decre. cum I. & A. in prin. de accuſat. olim. & c. ex parte. de cenſi. ſopitæ. An vero conſors pro conſorte audiatur ante litem conteſtatā, vel poſt ſine mādato, collige ꝑ not. de cōſti. cum M. in 1. gl. de dolo & cōtu. cū dilecti. in glo. & in his ꝗ ibi dixi. & patet C. qđ cōſor. l.1. & 2. ff. de iudi. ſi petitor.

[Glo. ſeq. litteram determinat, & determinationē tripliciter exemplificat.]

f ¶ Conſtituere.] repete ſine licentia prælati. & intellige in his caſibus, quibus ſine licentia prælati perſona liter eſſe in iudicio non poſſet: alias in illis caſibus, quibus quod per ſe pōt, per aliū poterit, de reg. iur. poteſt. lib.6. ff. eo tit. l. filius. in princ. immo melius eſt ꝙ per alium, de ſyndi. c. vnico. puta, cū ipſum ſuperiorē denuntiat vel accuſat, vt in ꝑd. decret. de accu. ex parte, & c. olim. Item ad cām electionis monaſterij ſui defēſe. cū dilectus, de reſcri. cū dilecta. de re iud. ad probandū, vel ſuæ propriæ. cui de ſuperioris licētia cōſenſit: ergo ꝓcuratorem dare poterit quaſi licētia etiam ad hoc habuerit, ex quo licentiam habuit conſentiendi, de offic. deleg. præterea, & c. ſuſpicionis.

Religioſus quandoq; ſine prælati licētia pōt eſſe in iudicio.

[Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.]

g ¶ Subſtituere.] repete, ſine ſuperioris licētia. Per verbū, ita, quod ꝓcedit, videbatur ꝯ, quaſi iſte eſſet pica vel organum cōſtituentis, & per ipſum, quaſi per fiſtulam vel lapidem canalem deueniret poteſtas de conſtituēte ad ſubſtitutū. arg. 1.q.1 ſi iuſtus. Sed negari nō pōt, quin in eo ꝙ vult actum ſubſtitutionis ſuſcipere & ſubſtituere, frangaꝛ abdicatio voluntatis, & obediētia quam promiſit: & hęc eſt ratio huius iuris. 12.q.1. non dicatis, de ele. ſi religioſus. li.6. nec ſine eius actu recipit officium ſubſtitutus. Et facit qđ not. de ele. c. penult. lib.6. vt in gl. & vide quod dicam in vlt. glo.

h ¶ Expreſſe.] forſan expreſſa perſona: ſed de hoc nō curo, ſatis eſt. n. quod habeat mandatum ſubſtituēdi etiam incertum. ſup. eod. cap. 1. 2. reſponſo.

[Glo. ſeq. no. ad quæſtionem. opi. ponit, & diſtinguit.]

i ¶ Cōmiſſum.] No. ad qōnem de illo qui cōſtituit ꝓcuratorē inhabilem, cui dedit mādatū ſubſtituēdi, an ſubſtituere poſſit? Et videbatur quibuſdā, vt Petro de Bel. C. eo. quod quiſ. iur. ꝙ ſic per regulā, qui per aliū, de reg. iur. lib. 6. quaſi videatur a dño conſtitutus. ff. qđ cuiuſq; vni. l. item eorū. §. ſi decuriones. ff. de condi. inſti. l. inſtitutio talis, vbi licet hæres nō inſtituatur in codicillis, pōt tñ inſtitui in teſtamento nominādus in codicilo, ad hoc facit ff. de ſerui. ruſt. præd. cum eſſēt. §.1. vbi ſeruitus conceſſa ab eo qui habuit ab alio poteſtatem concedendi, non ab ipſo: ſed à primo dño videretur eſſe conceſſa. ad hoc bene facit de offic. de leg. iudex. lib.6. vbi đ legatus inhabilis ſub delegat. Tu diſtinguas inhabilitatis ſpeciē, aut. n. penitus & ipſo iure ī habilis eſt, quo caſu nec ſubſtituet, ad hoc præd. decr. iudex. in fi. Aut eſt inhabilis ad officiū ꝑ defectum auctoritatis, qua intercedente habilis eſſet, & eo caſu neceſſe ſit illius auctoritatem interuenire, vt ſubſtituere poſſit, vt hic. Aut eſt inhabilis ꝑ exceptionem, qua non oppoſita habilis eſſet, & eo caſu ſubſtitueret. argumen. præd. decr. iudex. in princ. & per hoc ſoluitur quæſtio de excōicato, an ſubſtituat, quam dixi de proba. poſt ceſſionem.

Procurator inhabilis habens mādatū ſubſtituēdi, an ſubſtituere poſſit.

† Nota ꝙ beneficiatꝰ pōt dicere bñficium eſſe ſuū. facit ca. ſi tibi abſenti. de ꝑben. lib.6.

¶ Idem.

¶ Per obitum rectoris eccleſia reuocatur procurator ab eo pro eccleſia conſtitutus, etiam quo ad iam cœpta.

CAP. IIII.

PRocuratorē [k] à prelato rectore [l], vel alio quolibet, pro eccleſia [m] † ſua vel beneficio conſtitutum, per mortem

ADDITIO. Huic eſt ſimilis qſtio de incapace inſtituto, & rogato reſtituere capaci, vtrum poſſit cogi adire, & reſtituere, de qua plene in l. eā ꝗ. C. de fideicom. Item & illa vtrum nepos filij ſpurij poſſit inſtitui ab auo: per medium. n. filium ſpurium deuenitur ad nepotem, vtrum ergo radix infecta inficiat totum, de qua per Bart. in l. Gallus. ff. de libe. & poſth. Petrus.

PRocuratorem. 1] Notabilis eſt caſus ꝯ quē prima facie quilibet reſponderet. Primo, ponit dictum. Scđo, illud ampliat & declarat: ibi, (Etiam.) Imola.

1 Iſta Cle. an habeat locum in ciuiliter mortuo, vide oino Guid. Papę deciſion. 578. Font.

¶ Pręſupponēdū eſt illud qđ dr̄ inſti. mādati, §. itē & l. mādatū. C. mādat. vbi dr̄, ꝙ re integra morte mādātis expirat mādatū. Et dr̄ res integra vſq; ad litis cōteſtōnē, ſed in mādato iuriſdōnis res dr̄ integra vſq; ad citationem, & extra iudicium dr̄ res integra antequam mandans, vel mādatarius fecerit aliqua pręparatoria. CASVS. Cū eſſem litigaturus ꝯ te: quia occupabas decimas meæ eccleſiæ, cōſtitui ꝓcuratorē: lite cōteſtata ſū mortuꝰ: vtrū ꝑ mortē meā ſit reuocata ptās mei ꝓcuratoris, & vtrū ſit neceſſe ꝙ ꝑlatus mihi ſuccedēs ſubſtituat nouum procuratorem? Et dicit ꝙ ſic. h. d. H. R.

Nota caſum in quo reuocatur mādatū per obitum conſtituentis, etiam re non integra. Zabarella.

[Gloſſa prima dicit quid approbet, vel reprobet.]

K ¶ Procuratorem.] Se ſummat reprobans quod not. Inno. de foro comp. dilecti. & approbat in parte quod ibi not. Hoſt. de hoc in Specu. de ſyndi. §.1. ver. quid ſi aliqua, & hoc eo. tit §.2. ver. ſed nunquid procurator. per Ancha. eod. tit. ſi duo, lib.6.

l ¶ Rectore.] de eccleſiaſtico loquiꝛ, qđ patet ꝑ verba ſequētia, tñ ēt de rectore ciuitatis loquebāꝛ Inn. & Sp.

[Gloſſa ſequens dicit quid de cauſa propria, & explanat opinionem Innoc.]

m ¶ Pro eccleſia.] Innuit quòd ſecus ſi pro cā ꝓpria, mandatum. n. tunc finiretur morte re integra: re nō integra, non. ff. eod. ſi defunctus. inſti. man. §. item ſi adhuc. ff. man. l. inter cās. C. man. l. mādatū, & ibi not. & in prædi. §. item ſi. Quando dicatur res integra, dic qđ in iudicijs, ante litem conteſtatam, in negotijs, antequam

Mandatū an finiaꝛ ꝑ mortē mādātis.

teq uam

tequam fecerit præparamenta. Hoc autem ꝙ pro eccleſia conſtitutus erat: mouebat Inno. qui dicebat, ꝙ cũ eccleſia non moriatur. 12. q. 2. c. liberti. de reſcri. ſi gratioſe lib. 6 & procurator pro ea ſit datus ab eo q poterit, ſcilicet ꝑlato etiã ſine cõſenſu capituli. de reſcrip. edoceri. nihil eſt ꝙ prohibeat illum agere cauſam ſibi commiſſam, etiam ſi res ſit integra, per præd. decret. dilecti. & per decre. petitio. ſupra eod. titu. & per l. annua. ff. de annu. legat. de procuratore conſtituto ad negotia, quã uis generaliter fatebatur, quòd poſt mortẽ conſtituentis non debebat incipere noua negotia. ff. de nego. geſt. nam & Seruius. §. ſi viuo. ſed Hoſtien. aliter, vt ſtatim dicam.

Eccleſia nõ moritur.

1 Procurator, ſi eſt cõſtitut' à collegio i cauſis in quibus põt, õibus de collegio mortuis & aliis ſubrogatis, durat eius officiũ vt determinat Dynus in cõpromiſſo facto ad collegiũ vbi ſunt decẽ ex qb. v. vel vij. poſtea mortui ſunt: tenet. n. ꝙ nõ extinguat compromiſſũ quia vnũ & idẽ collegiũ remanet, & cenſet ẽt aliis ſubrogatis, vt l. ppo nebat. ff. de iud. & ita notat Bar. in l. qd in retẽ. §. & ſi nauẽ. ff. de leg. 1. Petrus.

2 Periſtã gl. Panor. in c. extirpandæ. § quia ve-

conſtituentis reuocari [a] cenſemus: Etiam quo ad negotia [b] iam incepta, & cauſas in quibus per ipſum lis fuerit ante mortẽ huiuſmodi conteſtata [c].

TITVLVS XI.

De reſtitutione in integrum.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

[Glo. ſeq. primo ponit opi Hoſt. & ipſius motiua, ꝗ oſtendit partim reprobatam: ſecundo opi. Archid.]

a ¶ Reuocari cenſemus.] dicebat Hoſtienſis ꝙ procurator iudiciorum non agit ꝑlato mortuo 1 donec ſit eccleſiæ de ꝑlato ꝓuiſum: Ratio ſm eum eſt: quia tũc cum vacat ſedes, nihil debet innouari, ne ſe. vac. ca. 1. & vlt. quod loquitur de lit. conteſt. cum tractet de receptione teſtium, & mirabatur Hoſt. quomodo dubitatur de hoc. nec valet ſecundum eum ſi dicas. ꝙ in ꝑdi ctis c. loquitur de ꝑlato conuento, non de agente: nã ſi nõ permittiſ tunc defendere qđ fauorabilius eſt, multominus agere. alleg. ff. eo. ſeruum quoq;. §. publi ce. & l. Pomponius. in ſi & C. eo. alienam. etſi Hoſtienſis per hæc verba intellexit ꝙ ꝑdictus ꝓcurator ſubſtituto ꝑlato ex primo ꝓcuratorio litem cõſequi poſſit: hoc reprobaretur ꝑ hanc litteram, quæ dicit, reuocari cenſemus: non dicit impediri vel ſuſpendi. Archi. tractans hanc materiam ſatis exquiſite in prædi. decre. ſi duo. dicit procuratorem cõſtitutum à prælato, & capitulo in cauſa cõi vel principaliter capituli, durare poſt mortem ꝑlati; in cauſa vero diſcreta prælati ſecus: & ſic opiniones prædictas voluit concordare. Et an hãc opinionem hæc decre. reuocare intendat, nõ video ꝙ exprimi fuiſſet expediens. pro ea tñ facit quod ſcripſi poſt Inno. de conſue. cũ dilectus. ſuper 1. glo. & quod not. de reſti in integ. c. 2. vbi dicit ꝙ mortuo abbate cõuentus ꝑ ſyndicum agere poteſt, & conueniri de iuribus ꝗ pertinent ad conuentum, vel ſimul ad vtroſq;, ſecus in his quæ ſegregatim pertinent ad abbatem. ne ſede vac. c. vlt. Poſſet tñ dici hanc opinionem Archid. veram, ꝙ durat procuratoriũ primis duobus caſibus, non tamen procedat procurator vacante eccleſia: in cauſis, quæ illa vacante tractari nõ poſſunt: inſtituto tamẽ prælato procedet ex veteri procuratorio. In tertio vero caſu locum habet hæc decre.

b ¶ Negotia.] credo ꝙ intendit per hoc deſignare procuratorem negotiorum, & per verba ſequentia procuratorem iudiciorum.

[Glo. ſeq. dat ſimile, & notat ad duas quæſtiones.]

c ¶ Conteſtata.] quantumcunque ergo ſit dominus inſtantiæ, mors reuocat, ſicut & viuens ex certis cauſis reuocare poſſet inuitum. de quibus 7. eo. c. 2. lib. 6. Et facit hæc decre. ad id quod not. poſt Hoſtien. de offic. vica. c. penult. ꝙ mortuo eo cui dedi vicarium, expirat illius officium 2: & ita ſeruamus. allegat de offic. vica. Romana. lib. 6. per ꝗ probatur, ꝙ ſi non eſſet mortuus, ſed excõicatus, ſuſpenditur, ſed non reuocatur officium vices gerentis, & ſic diceremus in procuratore prælati agentis. Facit ẽt ad queſtionẽ not. in Spec. de arbi. §. finitur. verſi. quid ſi prælatus. ſcilicet ꝙ mortuo prælato, qui compromiſit de rebus eccleſię, finiaſ compromiſſum: ibi videas.

ro. tradidit regulã, ꝙ vicarius domino ſuo mortuo, iuriſdictione vel officio ſuſpẽſo, nõ adminiſtrat Font.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRVM.

(Viſum eſt ſupra de procuratoribus: verum quia Eccleſia aliquando litigat ꝑ procuratorem, & per negligentiam procuratoris ſui aliquãdo læditur, & tũc debet reſtitui: ideo occaſione à procuratoribus ſumpta, ponit titulum generalem, de in integr. reſtit.

¶ Eccleſia probans ſe læſam per lapſum temporis, ad illud tempus tantum reſtituitur, & infra quadriennium à tempore læſionis.

C. VNI.

AB eccleſia [d] †

AB eccleſia.] Ponit primũ dictũ: Secundo illud terminat & declarat: ibi, [Sed non fiet.

† De intellectu hui' Clemẽt. Matthæus de Afflictis, deciſione 175.

CASVS. Eccleſia aliqua litigat ꝑ procuratorẽ contra Titium, & procurator eccleſiæ petijt terminũ ad producendũ teſtes, acta, litteras, & quęcunq; alia munimẽta ſub pœna excluſionis: procurator iſte fuit negligens ad producendũ ſuos teſtes & munimenta: quęritur vtrũ aduerſus iſtum lapſum tꝑis eccleſia habeat releuamentũ: hoc eſt, vtrũ hoc lapſu nõ obſtante poſſit producere ſuos teſtes, &c. Dicit ꝙ ſic. Sed quęritur ad quantum tꝑs eccleſia reſtituitur: puta quia forte eccleſia habuit tres mẽſes, & fuit impedita ꝑ duos mẽſes, vtrum reſtituetur ad tres menſes? Dicit ꝙ nõ, ſed ſolũ reſtitueſ ad tꝑs, in quo fuit læſa. Sed q̃riſ intra quod tꝑs poſſit repetere iſtam reſtitutionẽ? Dicit ꝙ intra quadriennium. Not. ꝙ cauſa reſtitutionis in integrum debet inchoari & finiri. intra quadriẽniũ à tꝑe læſionis: & ſic officium nobile quod imploraſ ad impetrandam reſtitutionem in integrum, non perpetuaſ ꝑ litis conteſtationem; ſecus eſt de actione. l. ſi. C. de pſcrip. xxx. xl annorum. & C. quando libe. prin. dat. l. 1. & 2. Not. ꝙ eccleſia petit reſtitutionẽ intra quadriẽnium, licet tꝑs ſit minus quadriennio. Et ſic confunditur opinio aliquorum legiſtarum, dicentium, ꝙ ſolũ quis debet reſtitui intra illud tꝑs ad quod fuit læſus. vt ſi aliquis in præſentia mea incęperit vſucapere rẽ meã ꝑ biennium, & in primo anno fui abſens cã reipublicæ, durante illo anno vſucapit, volo reſtitui: Dicunt iſti ꝙ nõ poſſum reſtitui niſi intra annum. Not. ꝙ officium reſcindens eſt officium nobile, quod imploratur, vt iudex tollat impedimentum quod obſtat, puta tollat vſucapionem vel præſcriptionẽ: quo impedimento ſublato, reſtituor ad actionẽ, quã prius habebam: & iſta actio dicitur actio reſciſſoria, & ipſam debeo intentare poſt reſtitutionẽ infra tꝑs quo fui læſus. Not ſecũdũ ꝙ iſta reſtitutio intelligitur de lapſu tẽporis iudicialis. Hoc idẽ tenet glo. in c. auditis. in antiq. tamen maior pars doctorum tenet cõtrarium, & dicunt ꝙ illud c. loquitur indiſtinctẽ, ſiue eccleſia ſit læſa in iudicio, ſiue extra. Not. ꝙ ad hoc vt audiaſ eccleſia petens ſe reſtitui, ſufficit ꝙ affirmet ſe læſam, vt hic in verbo, affirmat. & glo. in hoc verbo. Not. ꝙ eccleſia læſa reſtituitur in integrum, & eſt hæc reſtitutio in priſtinum ſtatum reſtauratio C. de reputa. ꝗ ſiũt in iudi l 1 ff. de mino. l. quod ſi. § reſtitutio. Zabarel.

[Prima gloſſa ſummat & dicit quid determinat.]

d ¶ Ab eccleſia] Caſus: Eccleſia ꝓbans ſe læſam ꝑ lapſum tꝑis, ad illud tꝑs tm̃ reſtituiſ: & infra quadriẽniũ à tꝑe læſionis determinat. not. ff. ex quib. cau. ma. ſed & ſi per prætorem. §. quotiẽs. & l. nec non. §. ſi qs ſæpius. C. de temp. in integ. reſti. l. ſi. de reſti. min. l. qd tẽpore. & quod not. Guli. in Spec. 2. parte eo. tit. §. intra quod. in prin. & §. 2. verſi. ſed cum dixerim.

* Eccleſia.]

Prælatus ſine mandato pôt noĩe eccleſiæ reſtitutionẽ petere

* ¶ Eccleſia.] cuius nomine hanc reſtitutionem petet prælatus, etiam ſine ſpeciali mandato, ſecundũ Inno. qui hoc not. ſ. eod. ſuſcitata. & Guil. in Spec. eo. ti. §. 2. verſi. prælatus autem. Si vero ꝑ lapſum temporis non læderet eccleſia, ſed ſolũ perſonæ ipſius eccleſiæ, vt quia lapſum eſt tempus quo prælatus debuit prouidere, vel canonici debuerunt eligere, tunc non competit reſtitutio, vt ſcripſi ſ. eo. c. fi. in 6. oppo. & not. in prædi. §. 2. ver. vt autem.

aduerſus [a] lapſum temporis [b], in quo [c] ſe læſam [d], affirmat [e], in integrum reſtitutio peti [f] poteſt: & cauſa reſtitutionis huiuſmodi finiri [g] debet intra quadriennium [h] cõtinuum [i] à tempore [k] læſionis, etiã ſi minus [l] quadrien-

1 De dictione, aduerſus, vide Cald. in cap. ſuper ſpoliatione, de ord. cog. Ruinum cõſ. 76. li. 2. & cõſi. 3. lib. 3.

a ¶ Aduerſus 1.] vſitatum eſt hoc verbum in iure, & maxime in hac materia, patet C. ſi aduer. rem iu. & in rub. ſeq. ſ. eod. c. 2. lib. 6 & ponitur pro contra.

b ¶ Lapſum temporis.] pone exemplum ſ. c. 2. & c. auditis. & c. coram quia intra tempus ſtatutum probationes non produxit, vel non obtulit intra tempus ſtatutũ pretium emptori, cum poſſet. eo. tit. cõſtitutus. vel pone in decennio appellationis interponendæ. eo. tit. c. fi. Quid de biennio proſequendæ appellationis, an eccleſia intra illud tempus non proſequens iuſte impedita indigeat reſtitutione, vel ipſo iure ſeruetur illæſa? not. ꝑ Inn. & Hoſtien. de appel. ex rõne. De pſcriptione vero xl. annorum contra eccleſiam nil immutatur per hanc cõſtõnẽ. ſed dic vt not. ſ. auditis. loquitur enim hic de illo tẽporis lapſu, contra quod reſtitutio competit, ſed contra illud non competit, vt ibi.

c ¶ In quo.] ſcilicet lapſu temporis.

d ¶ Læſam.] enormiter. quod dic vt not. ſ. eo. c. 1. & patet. de reb. eccle. non alie. c. penul. Nunquid autem ex eo ꝙ non poſuit declinatorias intra terminũ ad id datum ſit læſa, & reſtitutio cõpetat? ſatis ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. ſ. eo. coram.

e ¶ Affirmat.] in fine dicit, probabit: & ibi dicam.

f ¶ Peti poteſt.] de hoc non dubitabatur, nã maior læſus ex tpe quo abfuit cauſa reipu. vel alia iuſta cã reſtituitur ff. ex quib. cau. ma. l. 1. cum ſimilibus.

Officium iudicis nõ ſemꝑ ꝑpetuaꝛ ꝑ litis cõteſtationem.

g ¶ Finiri.] hoc eſt quod dicimus non ꝑpetuari hoc caſu iudicis officiũ ꝑ conteſtationẽ. de hoc. ſ. de offi. iud. c. 2. ſi tamen non ſtaret ꝑ eccleſiam, ſed ꝑ iudicẽ vel aduerſarium, non imputatur eccleſiæ C. de tẽpo. in integ. reſti. l. petendæ. in fi. vnde ſi ꝑ appellationem aduerſarij fuerit protelata, non imputatur eccleſiæ, ſicut nec minori. ff. de min. intra vtile. & facit de re. iu. imputari. lib. 6. & facit eo. tit. c. 1. lib 6 & vide q̃d ſcripſi. ſ. eod. tum ex litteris ſuper gl. 2. Sed quid ſi poſt finitum quadriennũ detur reſtitutio? glo in l. fi. C de temp. in integ. reſti. dicit ꝙ tenet, quia contra ius litigatoris, quod puto eum intellexiſſe, ſi non appelletur C. quando prouo. nõ eſt neceſ. l. 2. ſ. de re iud. cũ inter vos. quidam contra 2 dicentes, ꝙ quia huiuſmodi cõſtitutiones contra ius commune cõceduntur. ſunt reſtringendæ. ff de actio. & oblig. in honorarijs. §. ſed cũ reſciſſa. de reg. iu. quæ à iure. lib 6. Item qua ratione nõ tenet ipſo iure ſententia lata poſt tẽpus accuſationis ff. de excu. tut. ſcire oportet. § conſequens. eadem rõne nec hic. & facit quod not. C. de iud. properandũ. poſt princ. & hoc placuit Dyno, ꝑ quo facit ĩ. de app. ſi appellationem.

Reſtitutio poſt quadrienniũ data, an teneat

2 Et bene Panor. ne ſciens. gl. iſtã alibi: ꝑ q̃ dicit ſniam ĩ nõ tenet ipſo iure ſententia ius litigatoris priuilegiati aduerſus ius cõe eſſe nullã ipſo iure & ſic limitatur c. inter vos. & ſe iudic. Fonta.

h ¶ Quadriennium.] olim dabatur annus vtilis, qui vario modo computabatur ex diuerſitate locorũ, quę hodie ſublata eſt. & loco illius datur quadrienniũ. C. de temp in integ. reſti l. fi.

[Glo. ſeq. inſtruit de tempore continuo & vtili.]

i ¶ Continuum.] habemus in iure tempus, continuũ, & vtile: continuum eſt quod continue currit, diebus feriatis & nõ feriatis: in preſentia & in abſentia, ſiue ſit copia iudicis ſiue non. C. de preſer. long temp. l. fi. Tẽpus vero vtile non currit diebus feriatis, diebus abſentię, & diebus quibus nõ eſt agendi copia. Et iſtud eſt multiplex, quia quoddã eſt cõtinuę vtile, quoddã vtile quo ad ſui principium tantũ, quo ad progreſſum non; quandoq, continuum vno reſpectu, vt veniant dies feriati, & non alio, quia non currit iuſte impedito. de hoc ſcripſi de conceſ. præb. c. 2. & c quia diuerſitatẽ. in fi. & forte hoc intendit hæc littera, ꝙ cõtinuũ ſit in principio: ꝑ litteram quæ ſequitur.

Reſtitutio quãdo cõpe

Tẽpus vtile dr̃ ab eccleſia, minore & maiore læſis.

[Glo. ſeq. ponit differentiam: ſecundo notat pro opi. Inno.]

k ¶ A tempore læſionis.] in hoc differt eccleſia à minore & à maiore, quia minori currit in princ. xxvj. anni ætatis ſuæ: ſcilicet cũ factꝰ eſt maior. C. de temp. in integ. reſti. l. fi. maiori leſo tpe abſentiæ currit poſt reuerſionẽ ff. ex quib. cau. maio. ab hoſtibus § fi. in eccleſia non ſic, vt patet hic, & ſ. e. c. 1. & c. 1. lib. 6. Et not ꝙ hæc littera facit ꝑ eo ꝙ not. Inno ſ. eo. coram vbi dicit, ꝙ ſi eccleſia nõ probauit in peremptorio, a fine termini incipit currere quadriẽnium petendæ reſtitutionis, & nõ à die ſententiæ: quꝰ patet, quia finito termino completa fuit læſio ex qua daretur reſtitutio, etiã ſi nulla ſequeretur ſententia, ſ. e. c. 4. & ſ. vnde dicit ꝙ caute facit læſus in omiſſione probationum, & ſententia, ſi petit reſtitui contra ſententiam, & ad probationes omiſſas. Alij ſecũdũ eum, ꝙ quadriennium computatur à tempore ſententiæ, & ſatis eſt contra ſententiam reſtitutionem petere. ad hoc, ff. de mino. l. . §. 1. ſed prius dictum plus placet Innocentio.

[Glo. ſeq. ponit tres opin. & tertiam hic approbatã conditiuat, & contrarijs reſpondet.]

l ¶ Si minus.] Hic erant 3 opiniones legiſtarum, de quibus in 1. glo. Dicebant enim, aut eſt læſio in cõtractu vel ſententia, aut in tempore. Primo caſu fatenꝰ indiſtincte verum, ꝙ datur integrum quadrienniũ: ſ. eod c. 1. lib 6. ſ. eo. cõſtitutus. C. de temp in integ. reſti. l. fin. ſecundo caſu ſubdiſtingunt, aut læſio eſt tanti temporis quantum eſt quadrienniũ; & tunc intra quadrienniũ in integ. daꝛ reſtitutio, aut leſio eſt minoris temporis; & tunc dicunt ꝙ non datur integrum quadriennium, ſed ſolum tantum tempus ad reſtitutionẽ petendam, quantũ fuit tempus læſionis & hoc placuit Bul. & Azo. & Accur. quos ſequiꝛ Dynus in §. rurſus. inſti. de act. Iac. Bal. contra, quem ſequi videꝛ Odofredus diſtinguens tempus intra quod, & tempus ad q̃d ſit reſtitutio, dicens ꝙ dummodo non reperiaꝛ negligens intra tantum tempus quãtum erat tempus læſionis, habebit integrum quadriẽniũ, aliàs ſi intra illud tempus reperiatur negligens, nõ reſtituitur poſtea & intra quadriennium, quia tempus negligentiæ computatur cum tempore læſionis vel abſentiæ. & ſic intelligit. ff. quæ in frau. cred. ait prætor. §. ſi cõditionalis. q̃ primi allegant pro ſe. Alij in hoc vltimo dicto diſcordant, dicentes ꝙ tẽpus intra quod, ſemper eſt vniforme, & ſemꝑ habet quattuor annos, vt hic, & in cõcord. tempus vero ad quod, non datur amplius quàm fuerit tempus læſionis, & ſic loquitur ff ex quib. cau. maio. ſed. & ſi per pretorem. §. ſi feriæ. & l. necnon §. ſi quis ſæpius. ff. de mino. l fi. nam in lucro foret is q reſtituitur ſi amplius haberet de tẽpore quàm fuerit tps læſionis: quod eſſe non dẽt. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in princ. & l. videlicet. & hoc placuit Petro de Bel. & hoc approbatur, & merito: eſſet enim mirabilis rigor dicere ꝙ læſus in die debeat obtinuiſſe reſtitutionem intra diẽ, quod vult prima opinio, vel ſaltẽ neceſſario ſeparaſſe, quod vult ſecunda. Item concludit prima opinio quadriennium non dari contra vſucapionẽ, & finitur triennio. inſti. de vſucap in prin. cum tamen loco anni vtilis, qui dabatur olim. C. de reſt. mil. ſi qd. & l. ſeq. deꝰ hodie quadriẽniũ. C de tem. in integ. reſt. l. fi. quod pſcriptioni & vſucapioni eſt cõmune. Reſtat ergo rñdere ad contraria q̃ inducit glo. in §. quotiens,

3 Hanc gloſſam late ſuo more declarat hic Ioannes Imol. cũ videto.

dicens, primo ipſe §. quotiens: & ead. l. § ſi feriæ. determinẽt ſolũ tempus ad quod, puta vt læſus in die reſtituatur ad diem, & ſic concordant, ſed nõ determinant tẽps intra quod. Eodem modo reſponderi poteſt ad ſ. necnon. § ſi quis ſæpius, eo tit. vt. ſ. loquatur de tempore ad quod. vel ſi vis intelligere de tẽpore intra qđ loquitur de anno vtili: cuius loco datur hodie quadriẽnium: ſicut ſi hodie diceremus læſum in quadriennio reſtitui intra quadriennium. Lex vlti. ff. de mino. facit pro: qa ibi tempus intra qđ præcedit tempus ad quod, & dantur ibi hæc duo tẽpa diuerſis. Ibi n. ex tempore in integrum reſtõnis conceſſæ minori, qui nouauerat, reſtituitur creditori tempus quod ſibi ſupererat de temporali actione nouationis tempore. Per eũdem modum reſponderi poteſt ad l. ſi debitrix. §. ſi. ff. ad Velle. ſi diceretur quod ibi reſtitutio fiat per iudicis officium. Vel dic verius, vt ibi not. ſ. quod ſine temporis interuallo ipſo iure per l. reſtituitur prima actio. & per eundem modũ rñde ad §. ſi conditionalis, ſuperius alleg. ad l. cum poſt. ff. qñ act. de pec. rñde vt ibi not. nec ibi de reſtõne loquitur. Ad rõnem q̃ dicebãt primi, ꝙ aliàs erit deterior conditio illius, qui vſucepit tẽpore minoris ætatis, vel abſentiæ cauſa reipublicæ, quã ſi non vſucepiſſet: cõpleta. n. ætate vel ceſſante cauſa vſucepiſſet per triennium, & tu das quadriennium: Reſpõdeo ꝙ non eſt deterior, quia ceſſante vſucapione ille poſſet vendicare quod modo non poteſt: immo ſm̃ quoſdam eſt prius neceſſariũ iudiciũ reſcindendũ, qđ eſt dicere, ꝙ prius reſcindatur impedimẽtum vſucapionis, & poſtea reſciſſoriũ datur. i. priſtina actio, q̃ datur vſucapione reſciſſa; tamen ſeruatur quod ſimul vtrũque intentatur, qđ fieri põt. vt no. Guli. in Spe. 4. parte eo. ti. ver. ſed nũquid in eodẽ. Nec eſt melior cõditio eius contra quẽ vſucapitur in abſentia, q̃ in præſentia, qa vendicando intra trienniũ perpetuaret ſibi actionẽ ꝑ conteſtationẽ, ſed officiũ non perpetuatur per cõteſtationẽ, vt ſup. dixi. æque igitur datur tempus longius. Iudicium reſcindẽs & reſciſſorium ſimul intẽtari poſſunt.

...drienniο a tẽpus læſionis extitit. Sed non fiet reſtitutio niſi ad tantũ tẽpus, quãtum ſe læſa fore probabit b.

FINIS LIBRI PRIMI.

[Glo. ſeq. obijcit, & remittit.]

a ¶ Quadriennio.] Sed contra, temporalis præſcriptio non currit minori, ſed ipſo iure ſeruatur illæſus. C. in quib. cau. l. ſi. ergo nec eccleſiæ. Solue vt dixi ſup. eod. conſtitutus. ſuper glo. conſuetudo. &c. ſi. in 6. oppo.

b ¶ Probabit.] Licet ergo ex affirmatione minoris vel eccleſiæ examinẽtur cauſæ reſtõnis in integrũ, vt ſup. non tñ conceditur reſtitutio niſi læſione probata, vt hic, de quo vide in Spec. eo. tit. §. 2. ver. illud quoque.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS. DE IVDICIIS.

Cõtinuatio. [Viſum eſt de præparatorijs iudiciorum & iudicib. nunc videndum eſt de iudicijs, quæ per magiſtratus exercentur, & redduntur, quare ponitur rubrica, de iudicijs.

DVDVM.] ¶ Primo, ponit conſtitutionẽ Bonifacij: ſecũdo, illam reſtringit, ibi: (Quia vero:) Tertio, proteſtatur, ibi (porro.)

¶ Præſupponendum eſt qđ habetur in conſtitutione Bonifacij octaui, quæ incipiebat. rem non nouam. videlicet, quòd citandus citabatur in audientia contradictoriarũ, vel in aula palatij Papæ, & poſtea affigebatur ſchedula in valuis. i. in portis eccleſiæ principalis, vbi erat Papa, & hoc fiebat ſi per ipſum ſteterat quo minus poſſet citari, vel ſi ad eũ nõ patebat tutus acceſſus: Et condita ſeu facta fuit hæc Clemẽtina ꝑꝑ opiniones, qa aliqui exponebãt, ꝑſertim. i. maxime; alij exponebant. i. tantum. Secundo, præſupponendum eſt, ꝙ auditor ſeu audientiator audientiarum dat litteras ſimplices iuſtitiæ, & non tenet ſuum auditorium cũ alijs in palatio Papæ. ſed exercet in tertio põte eundo verſus ſanctum Michaelem. CASVS. Inter Titium & me pendebat lis coram Papa, & erat articulus, qui non poterat expediri niſi citato Titio, quia erat ſñia ferenda. vel teſtes producendi: q̃ritur qualiter ſit citandus? Dicit ꝙ ſm̃ conſtitutionẽ Bonifacij ſufficit ꝙ citetur in ordinario contradictoriarum, vel in palatio Papæ, dumtñ non citetur in diebus ſolemnibus, ſed citetur extra dies ſolemnes, & poſt affigatur citatio in valuis eccleſiæ principalis, vbi eſt Papa cum collegio: Tamen illa erat nimis rigoroſa pluribus, ideo hic mitigatur, quia illa conſtitutio Bonifacij ſolum hẽt locum contra eos, q impediũt quominus poſſint citari, vel qñ ad eos tutus non patet acceſſus, & tũc valet modo prædicto, videlicet ꝙ citetur vt tactum eſt: tñ ſi Papa decerneret ex certa ſciẽtia eum citandum ex conſtitutione Bonifacij, quamuis per eum non ſtat quominus citetur, vel ſi ad eũ nõ ſit tutus acceſſus, & dicat quod ipſe vult vt executio talis citationis valeat, tunc valebit perinde ac ſi eſſet facta in perſonã. Not. ꝙ quis eſt citandus perſonaliter ſi poſſit apprehendi, aliàs citãdus eſt de intimatione. ſ. de ele. in c. cũm. videlicet ꝙ citatio eſt affigenda in valuis eccleſiæ vel alterius loci, ita ꝙ veriſimile ſit ꝙ executio citationis deueniat ad eius notitiã. Not. caſũ i quo dicatur qs vltra duas dietas. vt hic i gl. in ver. vnũquodq; & idẽ Lau. & Zẽ. Not. ꝙ ceſſante cã legis, ceſſat lex. ꝓbatur hoc in eo ꝙ excuſat conſtõnem Bonifacij ꝓꝑ malitiam temporis. Zab.

[Prima

LIBER II.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ Conſtitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies ſolemnes publice factæ de mandato Papæ, in audientia litterarum Apoſtolicarum, vel Papali palatio affixæ ianuis maioris eccleſiæ loci in quo Papa cum curia ſua degit, arctent citatum ac ſi ad eum perſonaliter deueniſſent, reſtringitur ad eos, qui impediũt ne ad eos poſſit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute nõ poteſt adiri. Ioan. And.

CAP. I.

DV-

[Prima glo.ſummat,& diuidit:& ponit tempus conſtitutionis.]

a ¶ Dudum.] Caſus.Cōſtitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies ſolemnes publicæ factæ de mādato Papæ in audientia litterarum Apoſtolicarū, vel Papali palatio, affixæ ianuis maioris Eccleſiæ loci, in quo Papa cum curia ſua degit, arctent citatum ac ſi ad eum perſonaliter deuenissent,teſtringitur ad eos, qui impediūt, ne ad eos poſſit citatio ꝑuenire, vel quorum domicilium tute non poteſt adiri.Et primo ponit conſtitutionē Bonifacij:ſecūdo illā reſtringit:tertio ꝓteſtaſ, ibi:[Porro.] Et cōſtitutio iſta ꝓceſſit concilium,vt in proœmio dixi, & patet infra c.proximo.

† Modus citandi ꝑ edictū in forma huius Cle. locū habet in ſolo Papa, vt notat hic Zaba. eum vide tu.

[Glo. ſecunda tempus exprimit.]

b ¶ Conſtituit.] in ſua Extrauaga. quæ emanauit poſt Sextū, quæ incipit, rem non nouam.

[Glo.ſeq. ſoluit obiectionem intitulationis.]

Dudum [a] † Bonifacius Papa octauus prædeceſſor noſter conſtituit [b], vt citationes [c] auctoritate Apoſtolica de perſonis quibuſcunq; [d], ac etiam vndecunq; [e] ad inſtar edictorū in albo [f] prætoris propoſitorum, etiam extra dies ſolemnes [g], in quib. Romani Pontifices proceſſus conſueuerunt facere generales [h], ipſo Papa [i] ſpecialiter [k] & ex certa ſcientia [l] id mandāte [m] factæ, in Apoſtolicarū audiētia publica litterarum [n]: vel in Papali palatio [o] publice poſt modum maioris [p] eccleſię loci,in quo Romanus Pontifex cum ſua curia reſidebit, ianuis affigendæ, ſic valeant atque arctent citatos poſt lapſum terminum †, quem (conſiderata diſtātia locorūq) citationibus ipſis apponi conuenit competentem, ac ſi ad eos perſonaliter [r] deueniſſent.

¶ Quia vero ſtatutum ipſum rationabiliter [s] editum propter malitiam tēporis tunc inſtantis nonnullis nimis rigoroſum videtur: Nos rigorem ipſum māſuetudine

i ¶ Papa.] in inferioribus etiam locum non habet ſalno eo quod dicitur.infra tit.1.quamuis.

k ¶ Specialiter.] non ſufficeret ergo generale mandatum de citando talem, niſi Papa ſpecialiter exprimat citationem fieri per hanc formam.

Glo.ſeq. probat per ſciētiā excludi ignorātiam & errorem, & dicit quare.]

l ¶ Ex certa ſcientia.] idem verbum de of fic. delega. paſtoralis. §. præterea, & vide quod ibi nota. ignorātia opponitur ſcientiæ, de ordi. ab epiſc.c.1. de ſen.excō. pro illorum, ſicut error opponitur conſenſui. ff. de iuriſd. om. iud.ſi per errorem, & canon dicit, ꝙ ꝓpriū erroris eſt approbare falſum pro vero. 38. diſt.quamuis,& alibi ꝙ errare eſt aliud pro alio putare.22.q. 2. in quibus. cadit tn̄ error in ignorantia, vt prædic.c. quamuis. quare littera iſta vr̄ excludere mandatum qđ Papa faceret per ignorantiam vel errorem,

ſunt octo caſus, q. cōtinentur in ꝓceſſu bullæ, q ſingulis annis Romę in die cęnæ Dñi legi ſolēniter ſolet

† al.termini.

Error opponiſ cōſenſui, & falſum ꝓ vero approbat.

c ¶ Citationes.] Licet (qa de citatione hic tractatur) cōpetēter poni potuiſſet ſub ti.de dilationib.maxime cū prima 1 citatio videat ante iudicialis, iuxta not. ꝑ Inn.& Hoſtien.de proba.qm̄, vt ibi ſcripſi ſuper verſi. citationes,quia tn̄ ēt per primam firmatur iudicium, & perpetuatur, & præuenitur iuriſdictio. de foro cōp. propoſuiſti.de offic.delega gratum,cum concor. ideo in iſto titulo congrue ponitur,vt ſciatur ſuper tali citatione poſſe firmari iudicium. facit inſtit. de pœna teme.liti.§.fin.& quòd not.ff de in ius vo.ſuper rub.& eſt huic ſi eo.tit.cap.1 & 2.lib.6.

1 Vide Marianū Soc. trac. de citatione.ar.11.

d ¶ Quibuſcunque.] exprimit ipſa conſtitutio cuiuſcunq; ſint ſtatutus, dignitatis vel præeminentiæ eccleſiaſticæ vel mundanæ,etiam ſi imperiali 2 vel regali præfulgeant dignitate:tolli etiam omnes indulgentias,vt ibi patet.

2 Not.hic ꝑ verba gñalia,cōprehendi etiā illuſtres.Fōt.

e ¶ Vndecunque.]etiam vltra duas dietas,& extra ꝓuinciam:eſt.n. Papa vicarius illius, cuius eſt terra & plenitudo orbis terrarum,&c.de dec.tua 2.9.q.3.cuncta per mundum.Ioan.And.

f ¶ Albo.] erat locus 3 dealbatus vbi ſcribebanſ edicta,de quo in auth.de liti.§ omnē.coll.8. ff de iuriſd. omn iud.ſi quis id.ff.de albo ſcri. l.1. & 2. de hoc vide in Spec. de do.& contu.§.teſtat in prin. & de cita. § ſequiſ.ver & not ſecūdum Vber.vbi etiam not. qui iudices citare poterant per hæc edicta,& qui non.

3 Quid ſit album prætorū vide per recentiores lexicographos.

[Gl.ſeq.exprimit tres dies, & ſequens quinq; criminą,in quibus & contra quæ fieri ſolent proceſſus.]

g ¶ Solemnes.] Solent 4 eſſe dies Iouis ſeptimanę ſanctæ,dies Aſcenſionis,& feſtum dedicationis Baſilicarum Petri & Pauli. quòd fertur eſſe de menſe Nouembris in octaua beati Martini.

4 Vide Io. And.& alios in c. vt cōmiſſi .de hę. lib.6.

h ¶ Generales.]ꝯ hæreticos credentes,&c vt ſcripſi de hære.excōicamus.§ ſane.ſuper 1 glo.portantes Sarracenis merces prohibitas,vt ſcripſi de Iudæ. ꝙ olim.ſuper glo.2.& piratas,de hoc de rapt.excōicatione, exigentes vel imponētes noua pedagia.de cenſi.innouamus,falſarios litterarum papalium,de crim.fal.ad fal. ad falſariorum,& his ſimiles 5.

5 Tale s

ac ſi intendat ꝙ requiritur certa ſcientia, per quā intendat tollere ius cōe,quod debeat citatio fieri perſonaliter vel ad domum, vt lit.non conteſta. qm̄ § porro de eo,qui mit.in poſ.c.ſi.cū ſuis cōcor.inf.tit.1.c.1. & requirēdi ſunt amici.ff.ex quib.cau.maiores.itē ait § vlt. & le.ſeq. ſup quo vide qđ no de do.& cōt.cām.

m ¶ Mandante.] conſtitutio,rem non nouam, dicit in bente,per quod vidētur hæc patia, & facit ad not.14. q.1.c.ſi.18 q.2.dudum.

[Gl.ſeq.ponit duas vel quattuor æquiparationes.]

n ¶ Litterarum.] de ſimplici iuſtitia, de cri.fal.c.pen. & ibi manere ſolet contradictarum auditor. Alij auditores in palatio,de quo ſequitur, & propter hoc decr. ne Romani.§.ſane.ſup.eo.lib. de elec. dicit cauſarum & litterarum audientia.

o ¶ Palatio.] conſtitutio illa dicit, aula:cui verbo cōcordat inf.de bap.præſenti.

p ¶ Maioris.] non dicit cathedralis ſicut ſup. eadē cōpil.de ele cām.§.1.& inf.tit.1.quamuis rō, quia curia poſſet eſſe in caſtro, villa, vel oppido 6 vbi non eſſet eccleſia cathedralis,& cōcor.ꝫ de ſen.exc.ex frequentib.vbi ęquiparat cathedralē & matricē eccleſiā loci.

q ¶ Locorum.]conditionibus perſonarum & negotij. de appel.cum ſit Romana.

6 Not. ex gl.vbi eſt Papa, ibi eſt Roma na curia. facit c. 2. iūcta gl. in verbo. ſede de priui lib. 6. Font.

r ¶ Perſonaliter.] ergo ſicut perſonalis citatio conſtituit quem verum cōtumacem,non tn̄ manifeſtum de ſen.excom venerabilibus § ſecus.li.6.ſic & iſta. Circa talium appellationē vide quod dicam inf. de dolo & contu.ſi ante.Et hoc intendit, ꝙ ille proceſſus,q fieri poſſit ꝯ perſonaliter citatum,fieri poterit ꝯ iſtum,& econuerſo ſ.in eo qui fieri non poſſet contra illum nec contra iſtum, ſuper quo vide quod ſcripſi de eo qui mit.in poſ c.ſi.& in quæſtione.quam diſputaui de receptione teſtium facta contra citatum ad domum, in mercu.ſub tit.de teſtib. Item id qđ ad excuſationē cōtumaciæ poſſet docere perſonaliter citatus,poterit & iſte 7,& quod ille non poſſet, nec iſte:facit de appellat ſæpe.verſi.quicquid autem.

7 No Imola, ꝙ præſumptio de notitia citationis, nō eſt iuris & de iure.Fon.

s ¶ Rationabiliter.] concor. ſup. de reſcrip.ſtatutū,de conceſ.præben.c.2.lib.6.

a ¶ Temperantes.) 45.diſt.diſciplina.& c.ſunt namq;
[Glo.ſeq.alleg.duas concord.& dupliciter iuſtificat hanc reſtrictionem.

b ¶ Reſtringimus.) ſimile de electio.ſtatutum.de hæ re.ſtatutum 2.lib.6 & ĩ.c.proxi. Et conſtitutio Bonifacij dicebat, ꝙ in his pſertim caſibus locum habebat illa citationis forma,& accipiendo illud præſertim, ꝓ tantum, habebamus mentem huius conſtitutionis, quæ fuit æquiſſima: nam graue eſt dicere, ꝙ dicatur vere cõtumax ex tali citatione, quæ facile poterit nõ venire in eius notitiã, ſicut dicitur de voce præconis: quæ quandoq; paucis innoteſcit: in Auth. de lit. §. omnẽ colla.C. quomodo & quando iud. Authen. qui ſemel.

temperantes [a], idem ſtatutum & præfatum modũ citandi reſtringimus [b] ad illos tãtum, & in illis locum volumus ſibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per ſe vel per alios [c] quoquo modo, ne ad eos poſſit citatio peruenire [d], vel quorum [e] domicilia ſiue loca non poſſunt [f] tute [g] libereve adiri. ¶ Porro, et quod circa citationes abſentium tã diebus ſolemnibus quã alijs, Eccleſia † Romana diuerſis ex cauſis interdũ, facere conſueuit [h], per pręſentẽ cõſtõnẽ ſeu moderationem in nullo volumus derogari.

† In quodam manuſcripto ita eccleſia Romana diuerſis ex cauſis proceſſus interdum. &c.

¶ Idem.

¶ *In cauſis etiam pendẽtibus beneficialibus, decimarũ, matrimonialib. & vſurarũ, & ipſas tangentibus, procedi poteſt ſimpliciter & de plano, abſq; iudiciorum ſtrepitu & figura. Ioan. And.*

CAP. II.

DIſpendioſam [i] † prorogationem litium (quã interdũ [k] ex ſubtili [l] ordinis iudiciarij obſeruatione cãrũ docet experientia [m] prouenire) reſtringere [n] in ſubſcriptis [o] caſibus cupiẽtes [p]: Statuimus, vt in cauſis ſup electionibus [q], poſtulationibus, vel prouiſionibus [r], aut [s] ſup dignitati-

c ¶ Vel per alios.) ſimile ſ. ead.compi.de renun. ca.vnico.& de offi. deleg. ſtatuimus. lib.6.

d ¶ Peruenire.) vt lit. non cõteſt. quoniam. §. porro. & ibi de hoc

e ¶ Vel quorum.) alternatiua demõſtrat, ꝙ ſufficit alterum iſtorum.

f ¶ Nõ poſſunt.) hoc æſtimabit Papa ſpãliter, & ex certa ſcientia citationis modum committens, vt ſupra.

g ¶ Tute.) dicit conſtitutio Bonifacij, cum (vt ſcriptũ eſt) æſtimare debeamus, an eo ire liceat vbi eſt citatio facienda.

h ¶ Conſueuit.) de quo videre potes in Spec.de citatio.c.vlt.per totum. Ioan. And.

DIſpendioſam.) ¶ Primo ponit conſtitutionis cauſam Secundo ibi, [Statuimus.] conſtitutionem. Tertio, ipſius extenſionem: ibi, [Volentes.].

CASVS. Inter aliquos eſt controuerſia & contentio de aliquo beneficio: quia aliquis clericus intẽdit ius in illo beneficio, vel forte eſt quæſtio de aliqua dignitate, vel ſuper aliqua electione, poſtulatione, vel prouiſione vel de aliquo matrimonio, vel ſuper repetitione vſurarũ, vel ſu p illis cauſis in textu numeratis, q̃ritur vtrũ iudex cognoſcens de iſtis cauſis, debeat procedere ſecũdũ ordinẽ iudiciariũ ad longum: puta ꝙ detur libellus in ſcriptis, ꝙ lis cõteſtetur ꝙ fiant ꝓductiones teſtium, dilationes, & concludatur. ꝙ renũtietur, vel vtrũ poſſit procedere ſummarie ordine iudiciario non ſeruato? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ in his cauſis in textu poſitis iudex poteſt ꝓcedere ſummarie & de plano ſi velit, vel etiã ſi põt obſeruare ordinem iudiciarium. hoc dicit. Et dicit ꝙ de his verbis, [Summarie & de plano, habemus in Cle. ſæpe. de verb. ſign. quę facta fuit ad exponendũ iſta verba, ſummarie, de plano & dic [Diſpendioſam,] id eſt, dãnoſam. Ordina ſic: Nos Clen.ẽs cupientes reſtringere in caſibus ſcriptis, ſcilicet in textu, diſpendioſam prorogationẽ, id eſt, damnoſam prolongationem litium, q̃ interdum, ideſt, aliquotiens experientia cauſarum, ſ. ſic prolõgaturũ docet ꝓuenire ex obſeruatione ſubtili iudiciarij ordinis, &c. ¶ Et ſic colligo, notabile. ꝙ q̃q; ſubtilitas reprobatur, vt in gl. ¶ Item not. diſpẽdium eſſe ſi prorogantur lites. C.de iud. l. properandũ de do.& contu.c.finem Not.finaliter differentiã inter illa verba, ſimpliciter & c.plano, ſine ſtrepitu iudicij & figura.de hoc in glo in verbo, figura. Zabarel.

Ordinario litteræ.

[Prima glo.ſummat, diuidit, & exponit principiũ.]

i ¶ Diſpendioſam.) Caſus. In cauſis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vſurarum, & ipſas tãgentibus, procedi põt ſimpliciter & d plano abſq; iudiciorum ſtrepitu & figura. Et primo ponit cõſtitutionis cauſam, ſcđo ibi, [Statuimus,] cõſtitutionẽ: tertio ipſius extenſionem, ibi: [Volentes.] Et hoc eſt ius omnino nouum corrigens quædam iura, vt ĩ. patebit. & dic [Diſpendioſam,] id eſt, damnoſam. de cõſtitu.cap.2. ĩ. titu.proxi.cap 1. §.eiſdem.& concor. huic prin. de reſcrip. c. diſpendia. lib.6.

† Nota diſpendiũ eſſe ũ lites prorogent. c. cũ finem. de dolo & cõtu l. ꝓperãdum C.de iud. Zabarel.

K ¶ Interdum, &.) innuit quòd nõ ſemper, aliàs eſſet dare quòd omnia iura per quæ datur ordo iudiciorum, eſſent diſpendioſa: quod eſſet abſurdum.

Vide gl. 2.q. 1. in ſumma. Font.

l ¶ Subtili.) ſubtilitas quandoque reprobatur, quandoq; commendatur à iure. de hoc ĩ.eo.ti. dilecti. in glo. 1.& & ibi ſcripſi.

m ¶ Experientia.) concord.de elect. quàm ſit. in prin. lib. 6.

[Glo. ſeq. obijcit & ſoluit, & quæſtioni de eius iuris cauſa ſpeciali reſpondet.]

n ¶ Reſtringere.) non videtur hoc verbum cõuenire pro eo quod non reſtringit, ſed ſubtilitatem taxat iudiciarij ordinis in his caſibus. Sed dic quòd reſtringit diſpendioſam prorogationẽ, de qua pmiſit, & hæc eſt conſtitutionis cauſa generalis, ſed cauſa cauſæ, id eſt quare plus in his quàm in alijs, poteſt dici de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem, vt dixi de reſcrip. ſi quando. ita etenim potuiſſet auctor adiũgere cauſas primitiarum, oblationum, mortuorum, teſtamentorum, legatorum, maxime ad pias cauſas, & ijs ſimiles, in quibus vrget eadem ratio. Mouit autem forſan auctorem. ꝙ protelatio cauſarum beneficialiũ & matrimonialium eſt periculoſa, vt lit. nõ conteſta. quoniam & idem periculum põderauit in debentibus vſuras vel decimas. & hæc faciunt ad infra dicenda.

Ratio de arbitrarijs nõ redditur.

o ¶ Subſcriptis.) in alijs ergo ſecus, in quibus nõ eſſet id expreſſe ſtatutum vel à principe ſpecialiter commiſſum, & vide quod not. de verborum ſignifi. ſæpe. in principio.

p ¶ Cupientes.) hic incipe conſtructum.

q ¶ Electionibus.) olim nõ tenebat proceſſus in cauſis electionum partibus præſentibus lite non conteſt. ĩ. de elect. dudum 2. quæ in hoc corrigitur. & cõcord. illi iuri de dolo & contu. eum qui. lib.6. [& de eo qui mit. in poſ c. eum qui.]

r ¶ Prouiſionibus.) factis vel faciendis. ĩ. de elect. vt circa &c. qui contra certam. lib.6.

ſ ¶ Aut.) repete in cauſis.

s ¶ Cano.

a ¶ Canonicatibus.] concor. de elect. c. 1. lib. 6.

[Glo. ſeq. quærit, arguit negatiue, contrariū ſoluit: ſecundo ſoluit tria dubia. primum, de cauſa monachationis per tres rationes: ſecundum, de cauſa proprietatis eccleſiæ per rationem, & quattuor ſimilia: tertium de cauſa priuationis, in quo diſtinguit.]

bus, perſonatibus, officijs canonicatibus a, vel pbēdis, ſeu quibuſuis beneficijs b eccleſiaſticis c, aut ſuper decimis d (ad quarū etiā præſtationem e poſſunt, qui tenentur f ad eas, præmoniti g cenſura eccleſiaſtica coerceri h) nec non ſuper matrimonijs i vel vſuris k, & eas quoquo modo tan-

b ¶ Beneficij.] nunquid in cauſis ſuper hoſpitalibus, eleemoſynarijs, vel leproſarijs habebit hoc locum? Videtur ꝙ non. ſ. de præb. ꝑ litteras. Tu dic contra ꝑ verbum officij, quod præmiſit. ad hoc ſ. de relig. do. quia contingit vbi rectores vocantur, & tutoribus & curatoribus ſimilantur 1. Eadem ratione cum monachat° ſit officium, puto idem in cauſa monachationis: & ſi dicatur monachus eligi, poſtulari, vel prouideri, hoc eſt planum ꝑ litteram ſuperiorē. & facit qđ dixi poſt Inno. & Hoſt. de elect. officij. Aliqua tamen iura dicūt monachū fieri, creari, recipi, ordinari. de regul. c. 1. & vlt. lib. 6. de elect. indēnitatibus §. ſi vero. 16. q. vlt. c. vlt. tñ negari non poteſt, quin canonicatus regulares in verbis ſuperioribus includantur, quo iure monachatus excluderentur, non video. Item prorogatio diſpendioſa non minus in regularibus, quàm in ſæcularibus eſt, cauſa ergo non deficit 3. Tamen ꝑ litteram iſtam, beneficij, dico ꝙ ſi de eccleſia agatur vt de proprietate, non eſt locus conſtitutioni cum illa q̄ſtio beneficialis non ſit, nec hic dicatur de cauſis eccleſiarū. ſimilis differentia quo ad miſſionem, vt lit. nō cōteſt. c. 2. de do. & contu. c. 2. de eo qui mit. in poſ. c. 1. & eo. tit. cū qui. lib. 6. & quo ad permutationē. de rer. pmu. ad quæſtiones. & c. cum olim. & c. cum vniuerſorum. & quo ad pſcriptionē. de iure patr. cura. de reg. iur. c. 2. lib. 6. & quo ad tranſactionem, vt not. de tranſa. ſup eo. Si vero agatur ad remotionem beneficij, & negat fœdus coniugij ſpiritualis vel titulus, puto decre. locū habere. ſecus ſi non negatur titulus, ſed pp crimē petitur remoueri. facit quod dixi poſt Inno. & Hoſti. vt lit non conteſt. quoniam. §. porro, ſuper 2. glo.

c ¶ Eccleſiaſticis.] in ſecularibus ergo nil eſt mutatū quamuis in eccleſiaſtico foro tractentur.

[Gloſſa ſequens primo ſoluit dubiū de decima ſingulari: ſecundo quærit de Papali, & ſoluit per tres rationes: tertio quærit de iure percipiendi, & ſoluit tollens duo obſtantia.]

d ¶ Decimis.] intelligo communibus. & qđ iure diuino debentur, quod probat ſequēs littera. ergo ſi debeantur ex pacto, pollicitatione, vel voto, no erit locus huic conſtitutioni. & facit quod not. ſ. de deci. tua 2. in fi. 1. glo. Quid de decima Papali, de qua ſ. de deci. ſi beneficiorum ſi inter illū cui Papa cōceſſit & clericum ſit quæſtio, erit ne locus huic conſtitutioni? puto ꝙ nō fuerit hoc de mēte, nec ſp̄ eſt illa decima, ſed qñq; viceſima, vel alia quota. de vot. c. fi. Et iſta cōſtitutio iura corrigens & exorbitans non eſt ampliāda vel habilitanda. de reg. iur. quæ à iure lib. 6. Sed qd ſi non eſt qō cum debitore decimæ, ſed inter duas eccleſias ſuper iure percipiendi? tunc puto locū eſſe conſtitutioni per hanc litteram, & litteram quæ ſequitur, & eas quoquomodo, &c. Nec obſtat littera q̄ ſequitur, q̄ nō eſt determinatio huius caſus, vel reſtrictio, ſed interpoſitio: quod probatur ex eo quod dicit, ad quarū etiam, &c. Non obſtat quod dixi ſuper verſicu. beneficijs: quia cauſa ſuper proprietate decimarum ſit decimalis.

e ¶ Præſtationem.] integram, & ſine deductione ſeminis, vel ſumptuum quo ad prædiales. de deci. cum ſint homines. & c. non eſt. & c. tua 2. quo ad perſonales dic vt eo. tit paſtoralis.

f ¶ Tenentur.] Quilibet 4 autem laicus tenetur ꝑ ſe nō oſtendit immunem. ſ. de deci. à nobis. De clericis dic vt eo. tit. nouū. De religioſis dic vt ſ. e. ti. ex parte. & contra quoſcunque ex his agatur, locum habet cōſtitutio. & contra religioſos aſſerentes ſaltem decimā integram in præcepto non eſſe, emanauit conſtitutio ſ. de pœnis. cupientes.

1 Idē Lāfran. hic.

2 Not. hic Imo. ꝙ ad monachatū qs pōt eligi. ſi. gl. c. indēnitatibus §. ſi vero. de elect. li. 6. Fon.

3 Hic notat Imol. exorbitātia extēdi ex idētitate rōnis. ſi. gl. in cle. auditor. de reſcrip. Font.

Decimæ Papalis q̄ſtio an debeat tractari de plano.

4 Vide B. Tho. 2. 2. q. 87. art. 3. & ſeq.

[Gloſſa ſeq. alleg. tres concord. & ponit quorundam obſeruantiam.]

g ¶ Præmoniti.] ſ. de decim. peruenit. ſ. de ſent. excom. ſacro. & c. conſtitutionē. lib. 6. Multi ſeruant, & videtur expediens eccleſijs ꝙ faciāt monitionem generalem fulminantem excommunicationis ſententiā in non ſoluentibus decimas fructuū prædiorum, quæ habent in parochia, & poſtea non ſoluentes, petit eccleſia denūtiari. facit de ſurreinr. ad noſtram 2. & coaptant eam præcedenti culpæ, moræ, vel offenſæ, vt ſatisfiat decre. Romana. § caueant. de ſenten. excom. lib. 6.

h ¶ Coerceri.] appellatione remota, de deci. tua 2. in fi. quod intellige vt ibi ſcripſi, & contra pertinaces 5 inuocari pōt brachiū ſæculare. de homici. poſtulaſti.

[Glo. ſeq. primo diſtinguit an de fœdere matrimonij agatur, an de adulterio: primum multipliciter exēplificans & oſtendens in quo corrigitur ius vetus. Secundo quærit de ſponſalibus. Tertio quærit de cauſa matrimoniali, quæ ſuccedit cauſa ſucceſſionis.]

i ¶ Matrimonijs.] ſi quæraƭ de fœdere, nō eſt dubiū, ſiue agatur ad impediendū, ſiue ad dirimendum, ſiue ad declarandū, vt quia vendicatur coniūx negās contractum. Quod autem de dirimēdo dixi, intelligo ſiue petatur dirimi matrimonium, quod à principio non tenuit, vt contractum inter infideles, inter quos erat impedimentum dirimēs: ſiue quod à principio tenuit dirimi petatur propter creatoris contumeliam ſuperuenientem in caſibus. de diuor. quanto. & cap. gaudemus. Hoc autem caſu quando de fœdere quæritur ꝑ vetera iura, procedi non poterat lite nōq; conteſtata, niſi parte contumace, vt lit. non cōteſt. accedens 1. & c. qm. hodie ſecus, vt hic. Quid ſi agaƭ de crimine adulterij ad ſeparationem thori? Videtur per decre. 1. ſ. vt lit. non conteſt. ꝙ conſtō locū nō habeat: nā vt ibi patet, proceſſus qui ꝑ iura vetera fieri poterat, parte cōtumace in cauſa matrimoniali fieri nō poteſt eo caſu. Quid ſi agatur de ſponſalibus? certum eſt ꝙ iſta ſunt diuerſa, vt patet in rubrica, de ſpōſalibus & matrimonijs: tamen per litteram ſequentem videtur conſtitutio locum habere 6, quaſi ſponſaliorum cauſa ſit de tangentibus. Quid ſi ſit quæſtio ſucceſſionis & natalium in qua incidit cauſa matrimonialis in principali? Non habebit locum conſtitutio, ſi tamen incidens matrimonialis quæſtio defert ad iudicem eccleſiaſticum 7, poteſt locum habere conſtitutio: nam etiam per iura vetera, ſecundum Inno. & Hoſt. nō erat tunc neceſſe libellum fieri, vt ſcripſi. qui fil. ſint legi. lator.

[Glo. ſeq. exemplificat, & duo dubia ſoluit: ſecūdo tractat quid de ſæculari foro.]

K ¶ Vſuris.] cum repetuntur, vel petitur vt illas cōpēſet vſurarius vel ipſius hæres. Nec impediet hunc procedendi modum, ſi dicat reus, ꝙ caſus eſt quo cōpenſare non tenetur: pone exemplum de vſur. ſalubriter. & c. conqueſtus. Satis eſt enim, ꝙ forma petitionis cōcludit cām vſurariā 8. & facit qđ ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de foro compe. cum ſit. nō ſic forte ſi creditor petit debitum, & debitor excipit illud vſurarium: nam hic principalis cauſa non eſt ſuper vſura. immo ſuper credito vel alio contractu ex quo agitur, nec conſtitutio iſta manauit in fauorē, ſed in odiū vſurariorū. Et vide qđ ſcripſi de fideiuſ. conſtitutus. ſup verbo, calūniæ. vbi vero debitor nō ſimpliciter exciperet, ſed

5 Lanfrā. dicit ꝙ alijs non vocabit ſæculare brachiū. Font.

6 Scio ꝙ cōſtō odioſa de matrimonijs loquēs non cōprehendit ſpōſalia. gl. in cle. 1. de cōſan. & affini. Fō.

7 Imola dat hic regul. ꝙ qō incidens diuerſæ naturæ à principali, nunq̄ tractatur corā eodē niſi cōpetēs ſit in vtraq; qōne. Font.

8 Nota hic ad cognoſcēdā qualitatē cauſæ inſpici concluſion ē libelli.

peteret

gentibus [a] ventilandis, procedi valeat [b] de cætero ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu iudicij & figura [c]. Volentes nõ ſolũ ad futura negotia, ſed ad præſentia [d], & adhuc etiam per appellationem pendentia [e] hoc extendi.

TITVLVS II.

De foro competẽti.

¶ Clemens quintus in cõcilio Viennenſi.

¶ Cõcedit cõcilium certo caſu epiſcopis expulſis à ſuis ſedibus, qđ in locis aliarum diœceſum ſeruata forma, quam limitat, poſſint procedere contra expulſores, cõſiliarios & fautores, & inter ſubditos ius dicere. Io. And.

C. VNI.

QVAMuis

pateret pronuntiari cõtractum factum in fraudẽ vſurarum, tũc procedit conſtitutio. Et aduerte: quia ſi opinio Hug. & Lau. & quę placet Arc. 14 q. 4. qđ dicam. & Gof. de fo. comp. cũ ſit. eſſet vera, ſcilicet, quòd vſuræ poſſint peti contra laicũ in ſæculari foro. decre. tamen iſta non haberet locũ in illo foro: non enim poteſt nec intendit Papa iudiciariũ ordinem tollere, niſi quo ad ſuum forũ facit quod not. de arbi. c. 2. li. 6 & eodẽ lib. de reg. iur. c. 2. dec. tamẽ, ad noſtrã 2. de iurei. quæ ad prædictam opinionem inducitur, non facit: quia illa non ſunt ibi verba Papæ, ſed partis iurantis: & ſic non ponunt ius nouum. Et ꝯ illam facit quod not. eod. ti. ex litteris in vlt. gl. & in prædicta decr. cum ſit. de offi. ord. ca. 1. & 11. q. 1. in ſumma & 6. q. 2. c. 1. & hæc decret. quæ trib. tm̃ eccleſiaſticis cauſis hãc admiſcet. Ad id ꝙ dr̃, ꝙ leges etiã in his eccleſiaſticis pœnam imponunt, reſpondet per de exc. de hære. vt inquiſitionis § pen. & c. ſeq. in ſi. lib. 6.

a ¶ Tangentibus.] cauſas electionum & ꝓuiſionum tangeret cum quæreretur ad quem pertineret electio uel prouiſio: cauſas vſurarum, cum peteretur relaxari iuramentum de illis ſoluendis. de iureiu. c. 1.

b ¶ Valeat.] non dicit debeat: per quod patet, quòd poteſt iudex etiam contradicentibus partibus ſeruare iudiciarium ordinem in cauſis prædictis. ff de iudi. nõ quicquid de of. deleg. cõſuluit non ſic in illis, in quibus procedi dẽt, vt patet ꝩ. de verb. ſigni. ſæpe contingit. in ſi. per quod cõſulo, ꝙ in caſibus, in quibus dubitatur, an conſtitutio iſta locum habeat, de quibus ſup. not. & ſimilibus: iudex ad omne dubium tollendum ſeruet ordinem iudiciarium.

¶ Quia tũc neceſſitaretur. vide gl. I e. attẽdentes. ff ſta. mo. Imo. Pont.

c ¶ Et figura.] Quid importent hæc verba, determinat prædicta cõſtitutio, ſæpe. ꝩ. de ver. ſig. quæ ſumme fuit neceſſaria propter iſtam, vt ibi no. in 1. glo.

d ¶ Præſentia.] concor. de of. leg. c. pen. in ſi. li. 6. ad idẽ C. de ſacroſan. eccl. ſancimus 1. & 2. & l. vlt. in fin. C. de tranſac. l. vlt. in princ.

[Gl. ſeq. notat differẽtiam ex qua cõſilium infert.]

e ¶ Pendẽtia.] Concor. ꝩ. de ſeq. poſ. c. 1. de proba. ca. 1. de re iud. ca. 1. de ſenten. excomm. c. 1. in ſi. Fuit autem hoc dictum de pendentibus per appellationem: quia quo ad illa non ſufficeret verbum, præſentia, per id ꝙ no. in prædicta l. ſancimus in ſi & ꝑ ea quæ not. ſup. de elect. licet canon & quæ no. Cõpoſt. de cõſti. cognoſcentes. quæ quaſi ad litteram ponit Gal. in pe. de appel. §. de officio ver. ſed quid ſi dũ cauſa. Dato tamẽ ꝙ hæc verba non fuiſſent expreſſa: quia tamẽ cõſtitutio iſta dat modum procedendi tantum, de ſui natura reſpiciebat pendentia quo ad facienda, ut not. in præd. decre. licet canon.

DE FORO COMPETENTI.

[Viſum eſt ſup. de iudicijs: verum quia cõuenti in iudicio quandoq. excipiunt de incõpetentia fori, & dubitaret aliquis quid eſſet foru competẽs, ideo, &c.]

Cõtinuatio do. Henrig.

QVamuis.] Præſupponendum eſt illud ꝙ dr̃ in c. epiſcopum. 9. q. 2. & in duob. c. ſeq. & illud ꝙ habetur 7. q. 1. c. placuit. & in duob. c. ſeq. & illud quod habetur in l. extra territorium. ff de iuriſd. om. iud. videlicet, ꝙ iudex qui habet territorium limitatum, poteſt ſedere in quacunq. parte ſui territorij: debet tñ ſeruare limites maiorũ ſuorum: hoc eſt, dẽt ſedere vbi ſui maiores ꝯſueuerũt ſedere: extra territoriũ eſt priuatus iuriſdõne, niſi inter ſubditos volẽtes, & iudice illi⁹ territorij cõſentiente: & tunc ſit prorogatio de loco ad locum.

CASVS. Aliqs dñs ſęcularis, puta dux, comes, baro, miles concepit odium ꝯ epm̃ Niuerñ ut vidimus à temporibus retroactis, & illũ expulit a ſuo epiſcopatu: ita quod non auderet intrare epiſcopatum: etiã iſtud extitit practicatũ in epõ Engolimeñ modo q̃ritur vtrũ epũs poſſit exercere iuriſdõnem in diœceſi, in qua eſt vt exul & expulſus à ſua, contra expulſores, id eſt, contra illos, qui illum expulerunt? Item contra fautores & conſiliarios ipſius comitis, ducis vel baronis expellentes ipſum epiſcopum? Reſpõdet Romanus Pont. ꝙ ſic: dũmodo petat licentiã ab epõ in cuius diœceſi eſt, & q̃uis ẽt licentiam nõ obtinuerit ab eo, poterit ſuã iuriſdictionẽ exercere. Sed vtrum poſſit exercere iuriſdõnẽ ſuam inter ſuos ſubditos: quia dicimus ꝙ põt exercere in diœceſi alterius petita licẽtia à diœceſano, quãuis non obtenta, cõtra fautores, expulſores & cõſiliarios; quare dubitaẽ, an poſſet inter ſubditos: Et diſtinguit Romanus Pont. Aut epiſcopus expulſus poteſt exercere ſuam iuriſdõnem per alium: & tunc non poteſt exercere in aliena diœceſi inter ſubditos inuitos, ſed dẽt deputare officialem. Si vero non poſſet exercere ꝑ ſe, nec ꝑ aliũ: quia iſte dominus temporalis hoc non permittit, nec patitur, tunc petita licentia & non obtẽta ab epiſcopo ĩ cuius diœceſi eſt, poteſt inter ſubditos inuitos ſuam iuriſdictionem exercere, dum tamen eos ſubditos, qui non ſunt de fautoribus, cõſiliariis, non conueniat ad locum diſtantem à ſua propria diœceſi ultra duas dietas. Sed qđ ſi iſti epĩ expulſi dicunt ꝙ nõ audent conuenire vel citare vt iuriſdictionem ſuam exerceãt cõtra iſtos fautores, ꝯſiliarios vel expulſores, nec ad domũ nec ad eccleſiam cathedralem: qa ipſi sũt ita malitioſi & potentes: ꝙ nullus audet eis facere quicquam ꝙ ipſis diſpliceat. Itẽ ſi ipſi epiſcopi expulſi dicũt, ꝙ non põt exercere ſuam iuriſdictionem in ſua diœceſi nec per ſe, nec per alios, an ipſis ſimpliciter ſit credẽdũ, & an nulla requiratur ꝓbatio, vel ſaltem nũquid tenebuntur iurare ſic eſſe ut dicunt? Rñdet Romanus Pon. quod ipſe vult ſtare ſuꝑ his aſſertionib. eorũdem epõrum ſimpliciter: tñ Rom. Pont iniungit ipſis epĩs ſub pœna quam expectabunt a diuino iudice, hoc eſt a Deo, ne circa præmiſſa aſſerant aliquid doloſe & ꝯ conſcientiam. hoc dicit. H.

Et ut bene ad longum ponatis caſum, accipiatis diuiſionem gl. & procedatis per partes, & ſic nihil omittetis ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ epiſcopus non poteſt iuriſdictionem ſuam exercere extra ſuam diœceſim, niſi cognoſceret inter volentes, & haberet licẽtiã ab epõ illius diœceſis ſiue illius territorij, & de hac licẽtia dẽt fieri mẽtio in proceſſib. puta ſic dicẽdo, ſolo tibi accõmodato. Not. ſecũdo, caſũ quo iudex põt exercere iuriſdõnem extra territorium inter ſubditos inuitos, dummodo petierit licẽtiam, licet nõ obtinuerit. No. ꝙ ſi epũs expellaẽ iniurioſe a ſua diœceſi, tunc in perſona ipſius fit iniuria ſuæ eccleſiæ, & eam poteſt vindicare, & ſic epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ. Nota ordinem obſeruandum in

citādo expulſores, fautores & conſiliarios: quia ſi poſſint commode apprehendi, debent citari perſonaliter, ſi vero nō poſſint cōmode apprehendi, debent citari ad ſuum domiciliū: Si nō poſſint citari ad domiciliū tunc debent citari in valuis ſuæ eccleſię parochialis vel eccleſiæ cathedralis: aliàs ſi non poſſint citari in valuis ſuæ eccleſiæ parochialis vel cathedralis, debēt citari in propinquis locis, quod eſt bene notandum. Not dictionem, [Quamuis,] id eſt, quamquam: videlicet, tamen coniunctio aduerſatiua, & acuit penultimam. Not. ꝙ dictio, [Canonibus,] canon canonis. m. t, gręce, latine dr̄ regula, cōſuetudo approbata, ſiue inſtitutio. 3. diſt. canō. Et in vna ſignificatione eſt id, ꝙ in concilio gn̄ali vel prouinciali ſtatuit̄, & ſic accipit̄ de conſtōne, c. canonū ſtatuta. In alia ſignificatione vr̄ eſſe id qđ ab emphyteuta de re emphyteutica ſoluit̄, & ſic vr̄ ſumi ab Azone in ſūma. C. de iure emphy. ver. ex hoc aūt contractu. Etiam dr̄ illud quod ſumit̄ pro pedagio vel vectigali. ff. de publica. & vectiga. vel canon largitionalium titulorum eſt ſumma tributi, & p̄ſtatur de regulari p̄ſtatione à prouincialib. fiſco. Et dicuntur tituli: quia ex ſpecialibus titulis. i. litteris breuibus cauta legūtur. vt C. de iure fiſci. l. penul. Canon frumēti vrbis Romæ eſt certus numerus mēſurarum frumēti, quod ſingulis annis metebatur Romæ. l. 1. & de canone frumentario vrbis Romæ. C. li. 11. quod erat etiam de oleo, & ꝯ hoc non licebat alicui beneficium vel indulgentiam aut priuilegiū impetrare, & impetratum non valuit, vt ibidem dr̄. Inde venit canonia, & eſt ius quod peruenit electione vel receptione in fratrem. Vel eſt ius percipiendi fructū p̄bendæ ſiue redditus. c. relatū de præben. Canonica monitio eſt qn̄ interuenit citatio cū tribus monitionibus, vel vna perēptoria tres continens, de qua in c. conſtōnē. de ſen. excom. lib. 6. Not. interdictum i. prohibitum, de interdico interdixi interdictum, quaſi interim dicere vel interim dictum: ſcilicet ꝙ interim annuntiatur à iudice, non ꝙ perpetuo maneat, quaſi quādiu dictum & ſtatutum eſt à iudice. ¶ Et not. hic ꝙ in generali interdicto debent iſta conferri ab eccleſia, ſcilicet baptiſmus paruulorū, penitentiæ morientium. Poteſt etiam ep̄s paruulos baptizatos confirmare. Itē ſemel in menſe vel ſeptimana populum interdictū & excōicatū ad eccleſiā aliquam conuocare, & ei prædicare. Itē pōt Euchariſtia in morte vere pænitentibus dari. Vnde in decretali noua, ſcilicet. c permittimus. de ſentent. excom. ſupra in antiq. dr̄. Permittim⁹ eccleſiarū miniſtris ſemel in hebdomada t pe interdicti nō pulſatis campanis, voce ſubmiſſa. i. baſſa & ſuppreſſa, ianuis clauſis & firmatis, excōicatis & interdictis excluſis, Miſſarū ſolēnia celebrare cā conficiendi corpus Dn̄i, quod decedentibus in pænitentia non denegatur. Item permittitur in c quod in te. de pæni. & remi. ꝙ clerici decedentes, qui plene ſeruauerunt interdictum, in cœmeterio eccleſiæ ſine campanarū pulſatione ceſſantibus ſolemnitatibus omnibus cum ſilentio tumulentur. Item conceditur ꝙ in conuētualibus eccleſijs bini & bini, vel ſimul tres horas canonicas valeant & poſſint legere potius quàm cantare, ianuis clauſis, interdictis & excōicatis excluſis & expulſis, voce ita demiſſa & ſuppreſſa ſiue baſſa, ꝙ exterius non poſſint audiri. i. ꝙ exiſtentes extra eccleſiam illos dicentes horas non poſſint audire. Et ſic patet ꝙ interdicti & multo fortius excōicati non poſſunt auſcultare horas canonicas. Itē peregrinis accipientib. ſignū Crucis ob reuerentiā Crucifixi, non eſt pęnitentia deneganda, qđ ēt alijs peregrinis pōt miſericorditer indulgeri. ¶ Itē not ꝙ extrema vnctio, hoc eſt vltimū ſacrum, non dēt dari alicui laico vel clerico, vel ēt religioſo in loco generali interdicto ſuppoſito, niſi ſuper hoc hēat priuilegiū ſpeciale. ¶ Et not. ꝙ olim interdictū aliud erat: nam erat quædā formata & ſolemnis conceptio verborum, quibus prętor aliquid fieri iubebat vel prohibeba t, qđ tūc maxime faciebat cū de poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione inter aliquos contēdebatur, vt inſti. de interdi. circa princi. & ff. eo. Et plura ſunt interdicta. Vnū eſt interdictū, de aqua quotidiana & æſtiua: & dat̄ habenti ius aquæ quotidianæ vel ēt æſtiuæ ducendę ad p̄dia ſua cum aliquis ducere prohibet, vt ff. de interdi. l. 1. in prin. Item eſt interdictum, de aqua de caſtello ducenda, & dattur habenti ius ducendi aquā de canali vel caſtello ad irrigādū. Itē eſt interdictū de arborib cædendis: & datur ꝯ hos qui habent arbores, quarū folia pendent ſuper ædificia vicinorum, vel agrum, ita ꝙ eis damnum inferant & conſulitur eis ꝙ huiuſmodi arbores ſuccidant, & ligna tollant, & eas arbores deglobent à terra vſque ad quindecim pedes. Idem eſt ſi per radices minatur periculū, vt l. 1. C. de interdicto. & hoc interdictū eſt prohibitoriū. ¶ Item eſt interdictū de cloacis priuatis reficiendis & reparandis: Si volens quis ſuam cloacā, ideſt, latrinam priuatam vel etiam publicam, vel fiſtulas, vel meatus ſeu conductus reficere & reparare vel purgare, vel ēt de nouo facere, ab alio prohibetur: tāē prouiſum eſt ei de interdicto de cloacis, quod eſt interdictū publice deputatū. Et priuatū de priuatis cloacis. & eſt prohibitorium. Etiam eſt aliud reſtitutoriū. ſcilicet quod datur ꝯ iniicientem & proijcientem in cloacā meā vel publicā, vel immiſſum in cloacā impedit, vel quę iubetur auferri, i. deiectum eſt, vt ff. de cloac. l. 1. & § deinde. & § cloacæ. l. fina. de interdictis. ¶ Item eſt interdictum de aqua pluuiali arcenda, vel de aqua pluuiali. Si facis opus aliquod in fundo tuo propter quod aqua pluuialis poteſt nocere fundo vicini tui, datur contra te actio pluuiæ arcendæ, per quā tuis expenſis opus teneris deſtruere, & damnum contingens emēdare. Si vero poſſideas opus ab alio factū, teneris patientiā præſtare, vt id opus quod nocet deſtruat̄. argumento. l prima. & ſcd͠a. §. 3. & ſi & l. terti⁹ colonus. §. Celſus ſcribit. verſi. ſi quidem alius ff. de interdictis. & Specul. ibidem. ¶ Item eſt interdictū de fonte, quod datur ei, qui ducit aquam de fonte hoc anno, nec vi nec clam, nec precario de alterius fonte vel lacu, puteo, piſcina, foſſa, ſtagno, vt ff. de interdi. l. 1. in prin. ¶ Itē eſt interdictum fraudatorium quo tutoris creditor tenetur pupillo, vt ſi cum conſilio fraudis participaſſe conſtabit vt fraudaretur, vt ff. de ſolu. l. pupilli. circa princ. Hoc interdicto tenet̄ qui fraudē participando emit à creditore. qui non ſit ſoluendo: melius forte diceretur à debitore. ¶ Item eſt interdictū de glande legenda, ideſt colligenda vt alios fructus. Et datur ei cuius glans vel fructus in fundū alienum ceciderit, vt ſingulo tertio die liceat legere. i. colligere & exportare. Et glandis nomine oēs fructus cōtinentur, vt. l. vnica. ff. de interdic. ¶ Item eſt interdictū, de itinere actuq; priuato reſtituēdo, prohibitoriū ad tuendas. i. defendendas tantummodo ruſticas ſeruitutes, & datum contra prohibentes aliquem vti ſeruitute ſua, vt ff. eo. l. 1. §. 1. Et datur confeſſoria contra negantem ſeruitutem, vt. l. ſi forte. §. ſciendū ff. ſi ſeruitus vendicetur. & etiam datur aduerſus eum, qui aliū iniuſte prohibet ſua uti ſeruitute, nam tūc ēt dr̄ confeſſoria, vt dicto §. ſciendum. l. p̄allegata. ¶ Itē eſt interdictū, de libero homine exhibendo. i. oſtendēdo & competit vnicuique de populo ad petendum in publicū hoīem librū ꝯ & aduerſus eū, q liberū hominē inuitum captū dolo malo detinet in ſeruitute. Item eſt interdictum, de liberis exhibēdis, ſeu deducendis & datur partibus vel parentibus cōtra eos, qui liberos ſuos vel nepotes in poteſtate eorum exiſtentes ſine eorum voluntate detinent, vnde l. 1. ff. eod. titu. de interdict. ait prætor, Qui quæ ve in poteſtate Lucij Titij eſt, ſi is eave apud te eſt, dolove tuo factum eſt, quo minus apud me patrem eſſet, ita eū eamve exhibeas. ¶ Item eſt interdictum de migrando, quod datur inquilino, i. cōductori, q domos cōduxit, vt ipſe libere cū rebus ſuis poſſit de habitatione migrare, ſi tn̄ locatori ſatiſfaciat, & d̄ p̄ēſione toti⁹ t̄pis, vt ff. e. l. 1. §. ſi p̄ēſio.

Domini mei plura alia interdicta habetis, quæ vobis ſcribā inf. in c eos qui. de ſepul. ſub verbo interdicti. Nam habetis interdictum, de mortuo inferēdo. Item interdictū, momētaneæ poſſeſſionis. Item interdictū, ne quid in loco ſacro fiat. Itē interdictum, ne q̄d fiat in loco publico uel itinere. Item interdictum, ne quid fiat in mari, uel flumine publico. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quā priori æſtate fluxit. Item interdictum, de noui operis nuntiatione. Item interdictum, de loco publico fruēdo. Item interdictum, de precario. Item interdictum, quod vi aut clam. Item interdictum, quorum bonorū. Item interdictū, quorum legatorum. Item interdictum, de riuis. Itē interdictū, Saluianum. Item interdictum, de ſepulchro ædificando. Item interdictum, de tabulis exhibēdis. Item interdictum, de ripa muniēda. Item interdictum, ut in flumine publico nauigare liceat. Item interdictum, vnde vi. Item interdictum, de vi & vi armata. Item interdictum, vti poſſidetis. Item interdictum, vtrobi. Item interdictum, de uxore deducenda marito. Et ſic habetis 35. vel 36. interdicta, quare ite ad c. eos qui de ſepulturis.

h ¶ Expulſi.] 7. q. 1. paſtoralis. & c. ſciſcitaris. 3. q. 6. hoc quippe. 17. q. 4. ſi quis deinceps.

i ¶ Perſequentium.] Quando ꝑſecutionem fugere liceat necne, plene in textu, & in gl. 7 q. 1. §. hoc tunc. de renun. niſi. §. propter malitiam.

1 De hoc articulo vide eius B. Tho. 2. 2. q. 166. art. 5.

uis[a] ſacris canonibus[b] ſit generaliter[c] interdictū, ne quis epiſcopus iuriſdictioné[d] in diœceſi exerceat aliena: Nos tamen epiſcopis[e], qui a ſuis ſedibus proteruia[f] impiorum[g] expulſi[h] non audent propter metum ꝑſequentium[i] in ſuis ciuitatibus uel diœceſibus, aut earum[k] parte aliqua reſidere: nec iuriſdictionem ad ſe ſpectantem per ſe, uel per alium[l] inibi[m] exercere[n]: ne iniuria in eorum expulſione, ipſorum irrogata eccleſijs[o] hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum[p], vt in diœceſibus alienis, in ciuitatibus uidelicet, vel locis inſignibus[q] ſuis eccleſijs uicinioribus[r], in quibus poterunt ſecure morari, & iuriſdictionem[s] ſuam libere exercere, poſſint[t], contra ſuos expulſores[u], & eorum in hac parte conſiliarios[x] & fautores[y] (dummodo

(Glo. ſeq. ſoluit vnū quare quærit de loco exempto. arg. pro & contra, & ſoluit.)

k ¶ Aut earū parte.] quia nomine partis continetur dimidia. de deci. c. 2. §. 1. lib. 6. cū concor. ne aliquis crederet hic ſic ſumi: ideo ſubdit, aliqua[2]. Si ergo in aliqua etiā minima particula diœceſis proprie ſecure morari & procedere pōt, non eſt locus conſtitutioni per hanc litteram: ſtatur tñ ipſius aſſertioni ſuper hoc, ut ſequitur ĩ. Quid ſi in aliquo loco diœceſis ſuę tñ exempto ſecurus manere & procedere poſſet, & ibi de facto recipitur: quæritur an poſſit ibi ſedere ꝓ tribunali? Vĩ q̄ non. 18. q. 2. luminoſo. de offi. ord. cum ep̄s. li. 6 pro & cōtra inf. de priuil. c. 2. Dico ꝑ hāc litterā & ꝑ p̄di. c luminoſo. ad fin. ibi: niſi ab abbate, & c. q̄ ex quo ibi recipiſ, ibi ſedere poterit: nā ſi hæc cōſtitutio dat ſibi licētiā ſedēdi in loco nō ſubdito dięceſi alterius, fortius in nō ſubdito ſuæ dieceſis. q ēt quo ad aliqua ſubditus eſt, vt in p̄di. decr. 2. ĩ. de priuil. & tūc per hanc litteram ſedere non poterit in alia diœceſi.

2 Dictio, pars, iuncta verbo aliqua, verificat in qualibet minima parte. vide Bar. in l. ſi ſeruus. §. p̄tor ait. ff. de acqui. hær. Iaſ. & l. 1. C. de pac. & Alex. conſ. 68. lib. 4.

l ¶ Per alium.] ſi ergo per alium poteſt in ꝓpria, non procedat in aliena.

m ¶ Inibi.] id eſt, in aliqua parte diœceſis propriæ.

n ¶ Exercere.] contra illos. inf. §. ſane.

o ¶ Eccleſijs.] quaſi innuat ep̄m iniuriā eccleſiæ vindicare poſſe, ſed nō ꝓpriam. de hoc 2. q. 7. ſi quis erga. & c. ſi quis ab ep̄o. & ſ. de maledic. ca. 1. de pœn. Rom. lib. 6 & per Inno. de verb. ſig. c. ex parte.

p ¶ Indulgēdum.] olim. n. hoc nō licebat, vnde dixit Vincen. de procu. petitio. in ſi 1. gl. q̄ epiſcopus expulſus nō poſſidēs iuriſdōnem exercere nō poterat, alle. 11. q. 1. ſi quiſpiam. de conſe. diſt. 1. hoc ergo. facit q̄ poſt eum ſcripſi, qui filij ſint legi. per venerabilem. §. rationibus. ſuper verbo, loco.

q ¶ Inſignibus.] quod expone vt de reſcrip. ſtatutum. poſt prin. lib. 6.

r ¶ Vicinioribus.] concor. ſ. de electio. vbi periculū. §. porro. li. 6. in viciniori ergo id facit ſiue ſit ciuitas, ſiue locus inſignis.

ſ ¶ Et iuriſdōnem.] iſta duo requiruntur cōiunctim, habitatio ſecura, & liberum iuriſdōnis exercitium. ꝑ hanc copulam requiritur & tertium, q̄ locus ſit ſecurus citatis, ut ſequitur.

t ¶ Poſſint.] tolle litteram. ĩ. procedere.

u ¶ Expulſores.] tales cenſentur etiam qui uenientē non admittunt. ff. de acq. poſ. clam poſſidere. §. qui ad nundinas.

(Glo. ſeq. diſtinguit & remittit.)

x ¶ Cōſiliarios.] eſt cōſilium & fauor, qui adijcit ad delictum, & qui nō adijcit. de pœ felicis. §. illud. li. 6. & vterque tenetur, ſed primus plus, ut ibi. Q̃ũo autem de fraudulento conſilio dato circa delicta quis obligatur ei contra quem, non cui dedit, no. de reg. iu. nullus ex conſilio. li. 6.

y ¶ Fautores.] vide quod dicam inf. de pœ. ſi quis ſuadente. in princip.

(Prima gl. ſummat, diuidit, & cauſam impulſiuam ponit.)

a ¶ Quamuis.] Caſus. Concedit concilium certo caſu ep̄is expulſis a ſuis ſedib. q̄ in locis aliarū diœceſū, ſeruata forma, quā limitat, poſſint procedere ↄ̄ expulſores, cōſiliarios, & fautores inter ſubditos ius dicere. Et primo ſtatuit de ꝓceſſu faciēdo ↄ̄ expulſores, cōſiliarios, & fautores: Secundo de iuriſdōne aliàs inter ſubditos exercenda. Tertio de licentia diœceſanorū petenda: Quarto de fide adhibenda verbo ipſorū ep̄orum: Quinto de ſuffragio vicinorum ep̄orum: Sexto proteſtaſ de iure p̄ſidētium locis, vbi tales ep̄i iuriſdictionem exercent. Secunda: ibi, [eiſdem.] Tertia: ibi, [Volumus.] Quarta: ibi, [Sane.] Quinta: ibi, [eorūdē.] Sexta: ibi, [Per præmiſſa.] Et quia in Viennenſi concilio plures erant ep̄i a ſuis ſedibus expulſi, & maximè Italici. vt Mediolanen. & Vincen. & aliqui alij, illis inſtantibus fuit hæc conſtitutio promulgata.

2 Quātū ad exercitiū iuriſdōnis cōtentioſæ ǫdigitur ep̄s ad inſtar priuati poſtq̄ ſuā dięceſim egreſſus eſt ut ...2. ff. de of. procō. & leg Rō ...ſt, qa iuriſdictio cohæret loco ſiue territorio, ut l. ...io. & ibi Bar. C. vbi & apud quos.

b ¶ Canonibus.] 9. q 2. epiſcopū. & duob. ca. ſeq. 7. q. 1. placuit 2. & c. ſeq. & nota pro generali allegatione, de quo dixi de cohab. cle. & mulie. veſtra.

c ¶ Generaliter.] vt clarius pateat exceptio, præmittit regulam gñalem. ff. vt lit. nō cōteſt. quoniam, in prin.

d ¶ Iuriſdictionem.] contentioſam[1]. De illa q̄ conſiſtit in excommunicando, & abſoluendo, & in collatione beneficiorum & delegatione cauſarum, dic ut not. de of. deleg. nouit. Celebrare poteſt etiam ibi cum altari uiatico. de priuil. c. ſi. li. 6. ſed an cum pontificalib. dicam ĩ. de priuil. c. 2.

e ¶ Epiſcopis.] ſecus de inferioribus. in electis tamē confirmatis idem puto de elect. tranſmiſſam. de tranſact. c. 1. & 2.

f ¶ Proteruia.] id eſt credulitate, uel terribilitate. in Græciſmo verſus,

Improbus eſt aliquis verbis factiſque proteruus.

g ¶ Impiorum.] etiam fidelium, & de iſtorū pœna, ĩ. de pœn. ſi quis ſuadente.

a ¶ Loca huiuſmodi.]vicinlora, in quibus habitare, & ius dicere poſſunt.

[Glo.ſeq.ſoluit vnum quare.]

b ¶ Fautoribus.]non dicit, vel ipſorum procuratoribus: quia in his arduis non cogitur quis procuratorē dare de hoc de procur. querelam. 5. q. 8. ſi ægrotans.

c ¶ Secura.] vide qđ dicam inf. de ſe tu. paſtoralis. verſi. Piſana. & ſuper hac ſecuritate non ſtatur verbo epiſcoporum, vt inf. dicam, & debent eſſe ſecura, etiam quo ad iter, vt lite non conteſtata accedens a.

d ¶ Et ipſi.] Expulſores, conſiliarij vel fautores, & tolle litterā, citati fuerint, quæ eſt infra.

e ¶ Domum.] habitationis. facit Clem. ſup de elec. cauſā. §. 1.

f ¶ Alioquin.] ideſt, ſi perſonalis citatio, vel ad domum tute fieri poteſt.

g ¶ Cathedrali.] con cor. prędi. decre. cauſam, & eſt hoc ſpecialiſſimum, & facit qđ dixi §. ti. proxi. dudū.

h ¶ Dicto modo.] perſonaliter ad domū habitationis, vel in eccleſia cathedrali domicilij.

i ¶ Vt.] tolle litterā, citent, vel citari faciant, &c.

ciuitates vel loca [a] huiuſmodi eiſdem expulſoribus, conſiliarijs, & fautoribus [b] ſint ſecura [c], & ipſi [d] perſonaliter vel ad domum [e], ſi hoc tute fieri valeat; alioquin [f] publice in eccleſia cathedrali [g] loci vel domicilij eorundem citati fuerint) libere procedere, prout iuſtitia ſuadebit. ¶ Si vero dicti epiſcopi auſi non fuerint huiuſmodi ſuos expulſores, vel eorum conſiliarios, aut fautores dicto modo [h] citare, vel ipſi maliotioſe impedimentū præſtiterint, ne potuerint ſic citari, licitum ſit eiſdem epiſ vt [i] expulſores, conſiliarios, & fautores eoſdem diebus [k] aliquibus Dominicis vel feſtiuis [l], cum populus conuenerit ad diuina [m], vt ſic facta citatio ad eos peruenire veriſimilius [n] † præſumatur [o], citent, vel citari faciant publice in eccleſijs [p] ciuitatum vel locorum inſignium prædictorum: & procedant deinde contra ipſos, ſi citati taliter ſtatuto ipſis peremptorio termino competenti [q] coram eiſdem [r] epiſcopis noluerint comparere, ac ſi citati legitime aliàs extitiſſent. ¶ Eiſdem etiam epiſcopis indulgemus [ſ], vt inter ſuos ſubditos [t] (ne ob defectum iuſtitię diſpendium aliquod patiantur [u]) poſſint in diœceſibus alienis, in quibus moram traxerint [x] (dummodo per ſe, vel per aliū hoc in ſuis ꝓprijs diœceſibus [y] facere nō audeāt, vel non poſſint) iuriſdictionē ſuā omnimodam [z]

r ¶ Eiſdem epiſcopis.]expulſis.

[Glo.ſeq. declarat duo hic inducta.]

ſ ¶ Indulgemus.] In duobus conſiſtit hęc indulgentia: quia ſubditos trahunt inuitos, & quia ſufficit diœceſanorum licentiam petere, & hoc locum habet in expulſis. Alij vero inter ſubditos volentes in aliorum diœceſi de licentia diœceſanorum ius dicere poſſent, vt ſatis ſcripſi de off. leg. nouit ſuper 1. glo. inter inuitos non. de off. ord cum epiſcopus. lib. 6.

† al. veriſimiliter.

[Glo ſequens ſoluit quattuor dubia, ſcilicet de laicis, de prorogantibus, quæ aliàs non ſubſunt, ſi aliter ſolus ſubeſt, & de ſortitis forum.

t ¶ Subditos.] etiam laicos in his, quæ de iure vel conſuetudine ſpectant ad forum ipſorum. de excep. c. 2 lib. 6. inter non ſubditos ergo qui prorogare vellent iuriſdictionem ipſius, non habita, licet petita diœceſani licentia, iudicare non poſſent ꝑ hanc litteram, per quam 2 idem puto ſi alter ſolus eſt ſubditus, ſit reus vel actor, cuius aduerſarius non ſubditus ibi litigare conſentit, cū hoc ius præiudiciale & exorbitans à communi iure non ſit dilatandum. de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. fortius ſi alter diſſentit: ſi dixiſſet de ſuis ſubditis, tunc potuiſſent de ſubdito etiam inuito actori nō ſubdito iuſtitiam facere. Iſta tamen littera ſic late poſita, comprehendere etiam videtur eos, qui non ratione domicilij, ſed delicti vel contractus ſubditi ſunt, ꝙ non puto fuiſſe de mente, nec talis proprie ſubditus dicitur 3, licet ſortiatur forum quo ad caſum illum.

2 Facit in ſimili diſtinctio. quā facit Decius in c. licet. in 2. notab. extra de probat.

3 Idē Cæ di Feli in c. 2. de foro compe. Fon.

k ¶ Diebus.] Nō videtur ergo ſufficere, ꝙ vna die fiat citatio, duo autem ſufficiant, quia pluralis locutio, & c. de præben. is cui lib. 6. ſecundo reſpon. de reg. iur. pluralis. lib. 6. tutius tamen eſt ꝙ fiat tribus diebus. de cle. non reſi ex tuæ. 24 q. 3. de illicita.

Citatio an poſſit fieri die feriato.

[Gloſſa ſequens ſoluit contrarium, ponit opin. de qua remittit.]

l ¶ Feſtiuis.] ſpecialis caſus, quo fit citatio die feriato. ꝯ id ꝟ. de fer. c. 1. & vlt. in prin. C. de fer. l. ſi. & ratio huius ſtatim ſequitur. Aliqui nō curāt, an fiat citationis præceptum vel citatio die feriato: ſed an fiat ad diē feriatam, & tunc etiam diſtinguunt, an citetur vt compareat an vt reſpondeat, de quo ſatis ſcripſi in prædi. decr. vlt. de fer. in prin & Guli in Spec. de cita. §. 1. ver. Item excipitur quod citatio ſit ad diem. & ver. ſeq.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

m ¶ Ad diuina.] quid ſi conueniſſent ad audiendum verbum Dei? ſatis puto ſatisfactum conſtitutioni ꝑ id quod ſequitur, & quia prædicatio verbi Dei in diuinis includitur. facit de offi ord. inter cætera. & ſic in loco interdicto hęc citatio fieri non poteſt de ſent. excom 1. reſpon. & facit quod ſcripſi poſt Hoſt de clan. deſpon c. ſi. ſuper verbo, eccleſijs

1 Ad hoc vide Alexan in rubr. de acqui. hær. & Aretinum in c. qualiter, & qñ el 2. extra de accuſa.

n ¶ Veriſimilius.] quàm ſi fieret alijs diebus, vel loco.

o ¶ Præſumatur.] non eſt præſumptio iuris & de iure 1, quæ dicitur fictio. reciperet enim probationem cō trariam, qui ma. accu poſ. c. ſi.

p ¶ Eccleſijs.] non repetit, cathedralibus, propter verbum, locorum, quod ſubmittit, & eſt ſimi. inf. de ſent. excom. c. 1. & ſup. tit. proxi. c. 1.

q ¶ Competenti.] de appel. cum ſit.

v ¶ Patiantur.] ipſi ſubditi.

x ¶ Moram traxerint.] in hoc differt dictum à præcedenti: nam ibi procedit in loco viciniori hic non curamus, an alter locus inſignis ſit vicinior: dummodo iſte non diſtet vltra duas dietas, vt ſequitur.

y ¶ Diœceſibus.] vel ipſarum parte, vt ſup. in princ.

[Glo. ſeq. primo declarat latā ſignificationē: ſecūdo tractat an ibi ſm̄ ſuas cōſtitutiones procedere poſſit.]

z ¶ Omnimodam.] temporalem & eccleſiaſticam, ſpiritualem, ciuilem, & criminalem, etiam ſi depoſitionē beneficij vel ordinis exigat. Per iſtud .n. omnimodam, ſatis patet ꝙ iuriſdictio ſumitur hic vt genus comprehendens etiā merum & mixtū imperium 4 ff. de iuriſd. om. iud. l. 3 & 4. exigentib. ergo culpis incarcerare poſ ꝟ. de ſen excō. vt famæ. eo tit. ſi clericos. li 6 de pœn. quamuis. eo. lib. Item per hanc litteram puto ꝙ nedū 5 ſecundum ius cōe, ſed etiam ſecundum cōſtitutiones ſuas poſſit inter ſubditos iudicare 5. ſiue cōſtitutiones ordinēt litē, ſiue decidant caſus vel puniant, dūmodo caſus dicēdi vel puniendi intra ſuam diœceſim euenerint, vt hęc ſit mens, ꝙ iuriſdictionem, quā in diœceſi exiſtēs inter ſubditos exerceret, exercere poſſit hoc ca ſu: ſed certū eſt ꝙ exiſtēs in diœceſi, nō iudicaret vel puniret

4 Gl. tamen inēdat Fanos. in c. cō queſtus foro cō pe Font.

5 Idē doctores, & ſingul. gl. ſecūdā in c. litteras. de probat. Fon.

exercere a : Ita tamen quòd ſubditi, qui expulſores uel eorum fautores aut conſiliarii non fuerint b, ultra duas dietas c à fine d ſuæ diœceſis non trahantur e. ¶ Volumus inſuper ut ante omnia f à diœceſanis g locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmiſſis h : quam ſi obtinere nequiuerint i † procedant k nihilominus prout ſuperius eſt expreſſum. ¶ Sane l ſi prędicti epiſcopi aſſeruerint ſe non fuiſſe auſos præfatos expulſores, conſiliarios, vel fautores, perſonaliter, vel ad domum aut publice (vt præmittitur) in eorum eccleſia cathedrali citare, uel ipſos malitioſe præſtitiſſe impedimentum, ne per eos potuerint ſic citari, aut quòd in ſuis diœceſibus iuriſdictionem per ſe uel per alium contra ipſos m exercere nequeunt uel non audent, ſtari ſuper his n volumus aſſertionibus o eorundem: Ipſis diſtrictius iniungẽtes ſub interminatione diuini iudicij, ne circa præmiſſa cõtra cõſcientiam p quicquā mendaciter aut doloſe aſſerãt, vel confingant. Eorũdem aũt epiſcoporũ ſnīas & proceſſus, quos in præmiſſis caſibus q in aliis diœceſibus duxerint

† al. nequibunt.

puniret ſubditos ſecundum cõſtitutiones ſuas de actibus cõmiſſis extra diœceſim. de cõſti. c. 2. li. 6. ergo nec illud facere poterit extra diœceſim exiſtens.

a ¶ Exercere.] etiam p alium: dummodo in loco illo morā trahat. ad hoc ſup. proximo reſponſo. ibi, citari faciant. de reg. iur. poteſt. lib. 6.

[Gloſ. ſeq. litteram exponit, & dubium mouet.]

b ¶ Non fuerint.] quaſi hi qui tales fuerunt poſſint vlterius trahi, nam ſi proceditur contra eos ut expulſionis culpabiles, ſatis eſt quòd locus ſit vicinior, licet vltra duas dietas, ut ĩ. Sed ſi ad petitionem aliorum citantur, videtur ſufficere quòd epſ ibi moretur, licet locus diſtet ultra duas dietas: & hoc dubium eſt ſecundum quod poſſet trahi vltra quattuor dietas. Si ergo hoc intendit littera, debuerat aliquam metam adijcere: puta q͞d tunc licet ultra duas dietas, nõ tñ vltra quatuor trahi poſſet vt ſæpe facit curia Romana, maxime in litteris conſeruatorijs.

c ¶ Dietas.] vulgares. de hoc ſatis de reſcri. nonnulli.

d ¶ A fine.] concor. de reſcrip ſtatuañ. §. cũ vero. li. 6.

e ¶ Non trahãtur.] quod intelligo etiam ſi intra illas de facto trahi non poſſint.

f ¶ Ante omnia.] non valet ergo proceſſus factus licẽtia non petita. ſimile de electio. prouida, lib. 6.

ADDITIO. Vtrum iſta licentia debeat præcedere exercitium. vide hic per Pet. de Ancha in 14. notabili, qui dicit: ꝙ qñ diſpoſitio requirit iuſſum, tūc debet pręcedere, & nõ ſequi. auctoritas autem debet adhiberi in ipſo actu incontinenti añ uel poſt. Cõſenſus vero poteſt præcedere uel ſequi. Sed licentia dẽt pręcedere, vt hic. Et ſimiliter conſilium. concor. vide hic per eũ. Iſta eſt dictio Bar. in l. ſi autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Ex Pet. de Anch.

[Gl. ſeq ſoluit quatuor dubia: ſcilicet de inferiori, de officiali, de diſtante, & de capitulo vacante ſede.]

g ¶ Diœceſanis.] Per diœceſanos intelligo eos, q habent in loco epiſcopali iuriſdictionem uel quaſi i. facit ſi. c. & ꝙ ibi dicam, ꝙ intelligo ſi eam ſic habent ꝙ diœceſanus epiſcopus illam exercere non poſſit ibi dẽ, aliàs ſi diœceſanus poſſet, licet & illi poſſint, ſemp epſ requiretur. Sed an officialis epiſcopi dare poterit hãc licẽtiā, vel ſufficiet ab eo peti, nõ puto ex gñali officialatu facit de tempo. ord. cum nullus. a teſpõ li. 6. eo. li. de offi. vica. c. 2. & 3. & maxime præſente epõ. de of. or. Roma. in ſi. eo. li. per quam vr̃ epm requirẽdum, ſi eſt in diœceſi, vel circa illam. Sed quid ſi multum diſtat, nec eſt ibi officialis a quo poſſit haberi? vr̃ de mẽte quod facta requiſitione apud locum habitationis hoc poterit facit 2. q. 6. biduũ. ĩ. ead. cõpi. de elect. cauſam. ff. de iud. ſi longius. & facit quod not. de reſtit. in integ. tum, ex literis. in ſi. Capitulum autem uacante ſede hãc licentiam dare poterit, uel ſufficiet illam ab eo peti. facit ſi. c. & prædi. decre. cum nullus. §. 2. & inf. de hær. c. 1. & quod ibi dicam.

a Idẽ Cardi. licet irregulariter, appellatione diœceſanorũ ueniāt ſoli epi. gl. in c. 1. de vi. & hone. de gl. 1 c. 2. de iure pat. Font.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium: quærit, & ſoluit.]

h ¶ In præmiſſis.] Per hoc puto ꝙ etiam primum caſũ includat, qui eſt de præmiſſis. Sed nũquid ſufficiet generalis petitio, ſ. quod poſſet cõtra expulſores procedere, & inter ſubditos ius redderet? puto ꝙ ſic. graue. n. eſſet in ſingulis perſonis vel cauſis licentiam petere: dico tñ, quod ſi de ſpāli cauſa fuit petita licẽtia, ſiue data fuerit, ſiue denegata, pro alia cauſa debebit peti.

i ¶ Nequiuerint.] concor. inf. de ſepul. dudum. verſ. ſi vero. ſup. de regu. licet. & ſatis eſt per hanc litteram ꝙ nequit habere licẽtiam, ſiue quia denegatur, ſiue quia petita & expectata nõ datur. facit de appel. ab eo. lib. 6.

[Gloſ. ſeq. ſoluit quæſtionem, & de incidenti remittit.]

k ¶ Procedant.] virtute huius conſtitutionis. Et per hoc patet, quod ſi ſubditi de proceſſu iniquo epiſcopi vellent conqueri coram diœceſano loci, nõ poſſent, cum propter neceſſitatem expulſionis hæc conſtitutio communicet ſibi locum; & par in parem, & c. de elect. innotuit. ſi tamen aliàs præter caſum quo ſedere poteſt ibi per hanc conſtitutionem, ibi delinqueret, bene cognoſceret diœceſanus. 4. q. 6. c. 1. & de raptoribus. c. 1. Quid de minore prælato habẽte iuriſdõnem in loco, ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. de ma. & obe. cum inferior.

l ¶ Sane.] ſumme fuit neceſſarius iſte §. vt aliqs fructus ex ſuperioribus haberetur.

m ¶ Contra ipſos.] Not. quia dato quòd epiſcopi expulſi contra alios uel circa alia poſſent per ſe, vel p alios iuriſdõnem in ſuis diœceſibus exercere: ſatis eſt ꝙ cõtra illos non poſſint, vt locum habeat conſtitutio.

[Glo. ſeq. notat a contrario, tria ponens exempla.]

n ¶ Super his.] ſuper aliis ergo ipſorũ aſſertioni nõ ſtabiſ: vnde ſi dicant loca ad q̃ citant illos eis fore ſecura, in hoc eis nõ crediſ, cum hoc non ſit de hic expreſſis. Eadem ratione non creditur ſi dicant loca in quibus procedũt, eſſe viciniora, in quibus poſſint tute manere & proceſſus facere, & citati venire. Item nec crediſ eis in eo ꝙ dicãt aliquem expulſorem, cõſiliariũ uel fautorem: ille tamen cui hoc impingitur, habet ſe ſuper eo defendere, & ſic intelligas ſupradicta.

[Glo. ſeq. exprimit quattuor ſpecialia, ſic ſoluẽs cõtrarium.]

o ¶ Aſſertionibus.] Hic multa ſpālia, quòd creditur aſſertioni iudicis. Item quòd creditur ſine iuramẽto, & ꝙ vni ſoli, & in cauſa propria. Regulariter contra. de proba. quoniam. de teſti. ueniens. & c. licet. & c. nuper. vbi de hoc de conſe. diſt. 4. paruulos. 4. quæſtio. 4. nullus. cum ſimilibus.

p ¶ Conſcientiam.] concor. de renun. niſi. in ſi. de vot. c. ſi. de reſcri. ſtatutum. §. aſſeſſorem. li. 6.

[Glo. ſeq. arguit a contrario: contra illud argumentum obijcit & ſoluit.]

q ¶ Præmiſſis caſibus.] ergo alios proceſſus vicini uitare nõ tenentur. ĩ 11. q. 3. curæ. de treuga & pace, c. 1. Solutio patet per litteram ſequentem, nam factos in alienis diœceſibus extra prædictos caſus exequi non

faciendos, deuenient ſeu denuntiari faciant ꝑ ſuas diœceſes conuicini epiſcopi, cum ab eis [a] fuerint requiſiti [b]. ¶ Per præmiſſa quoq. nullum ex träſcurſu temporis quanticunque [c], vel aliàs quoquo modo locorum diœceſanis vel aliis quibuſcunq. iuriſdictionem habentibus [d] in locis præmiſſis, in quibus prædicti epiſcopi ſic expulſi iuriſdictionem (vt prædicitur [e] †) exercebunt, præiudicium generetur. [f]

† al ꝑmittitur.

TITVLVS III.

De cauſa poſſeſsionis & proprietatis.

¶ Clemens v. in cōcilio Vien.

¶ In cauſa beneficiali delata ēt per appellationem ad curiā vtraq; pars pōt petitorium et poſſeſſorium intētare. Et ante cauſa cōcluſionem pōt ſpoliatus ſuſpenſo petitorio ſuo uel aduerſarij, poſſeſſorium proſequi.

C. VNI.

Cauſa [g] † beneficiali [h]

† Vide Paul. de Ca conſi. 277. lib. 1. & de itellectu Couarruuiā lib 1. variar. reſo. ca. 16. nu. 13.

ten entur, factos in proprijs ſic, vt in cōtrarijs.

a ¶ Ab eis.] non videtur ergo ſufficere q requirantur à tertio, etiam cuius interſit.

[Glo. ſeq. alleg. duas concor. & dubium ſoluit.]

b ¶ Requiſiti.] ſimile de fo. comp. poſtulaſti. e. ti. Romana ver. fin lib. 6. epiſcopus requirens illos non facientes punire non poſſet: aget tamen coram illius ſuperiore, vt illum cogat & puniat. de iurepatro. nullus. niſi iuſtam haberet cauſam non parendi, vt quia notorii ſunt iniuſti. de offi. deleg. ſi quādo. de. offic. leg. ſtuduiſti.

c ¶ Quanticunque.] etiam cuius initij vel contrarij non ſit memoria quod aliàs releuat ab onere probādi titulum. de præſcri. c. 1. lib. 6.

d ¶ Habentibus.] habent n. quandoque inferiores in loca uel in perſonas epiſcopalem iuriſdictionē vel quaſi. de priuileg. abbates. in fi. lib. 6.

1 Ex hac gl. iūcto textu, notat Card. q vtēs poteſtate ſibi ꝑ ius ꝯmune aū priuilegiū ꝯpetēti nō cēſetur hoc facere animo pręſcribēdi. Font.

[Glo. ſeq. arguit a contrario, & huius rationem reddit.]

e ¶ Vt prædicitur.] dat intelligere q ſi aliàs inter ſubditos ipſorū diœceſanorū iudicarēt, bene per taciturnitatem & temporis lapſum eis ꝑiudicari poſſet: ſed iſto caſu cum hoc faciūt iuris auctoritate, diœcæſanis nulla negligētia ꝑt adſcribi, ergo nec ꝯ ipſos ꝑſcribi t.

f ¶ Generetur.] quando exercens iuriſdōnem in loca uel in certas perſonas vel cauſas acqrat poſſeſſionem illius generalem vel ſpecialem, & quando præſcribat, ſatis ſcripſi poſt Inno. de capel. mona. c. 2. & de hoc in Spec. de iuriſd. om. iud. ad fi. ver. illud etiam. & de præben. §. 1. ver. ſed pone miles.

DE CAVSA POSSESSIONIS & proprietatis.

[Viſum eſt ſup. de iudicijs & foro competēti: verū quia aliqua cauſa intentatur ſuper proprietate rei deductæ in iudicio, quædam ſuper poſſeſſione ipſius rei, dubitaret aliqs, quid ſit cauſa proprietatis, & quid cā poſſeſſionis: ideo ad nos informandum annectit rubricam, de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.

CAuſa.] ¶ Duæ ſunt partes ſicut duo ſunt dicta Scda ibi. [Et in ſpoliantis.] Imo. ¶ Præſupponendū eſt primo illud q dr̄ in c appellāti. ꝫ de appel. & 2. q. 6. ad fin. & l. eos. C. de appel. videlicet, q ad officium iudicis appellationis ſpectat cognoſcere an bene vel male fuerit appellatū, ſed de alio articulo appellationis nō debet ſe intromittere. Simile dr̄ in ca. Romana. de fo. compe. in 6. Secundo pręſupponitur pro rōne decidendi ad textum, q licet de iure ciuili nō poſſit adiri Imperator in prima inſtantia omiſſis medijs: tū de iure canonico licitum eſt adire Papam omiſſis mediis etiam in prima inſtātia: quia Papa eſt ordinarius toti⁹ orbis, & cōcurrit cū omnibus alijs: ideo in electione actoris eſt coram quo velit defenſorem ſiue reum conuenire, uel coram epiſcopo, hoc eſt corā iudice ordinario, vel coram Papa, qui Papa dr̄ ordinarius ordinariorum.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā officiali Pictauen. ſuper aliquo beneficio, qui officialis contra te tulit ſententiam, a qua appellaſti immediate ad Papam, tū poteras ſi uoluiſſes appellare ad archiepiſcopū Burdegalen. quod nō feciſti: Intimaſti & notificaſti appellationem, & comparuimus ambo coram Papa, & voluimus, q dimiſſa cauſa appellationis ipſe Papa cognoſceret de cauſa principali: quæritur vtrū poſſit iſtud fieri? Et videtur prima facię q nō, vt dictum eſt in prima ꝑſuppoſitione: tamen Romanus Pontifex dicit, qđ poterit cognoſcere de principali, id eſt, dimiſſo articulo appellationis, cum ipſe Papa ſit generalis ordinarius. & concurrat cum omnibus ordinarijs. Sic etiam, vt dr̄, legatus Papæ omiſſo articulo appellationis poteſt cognoſcere de principali cauſa. c. 1. de offic. delega. in antiquis. Sed ponam⁹ ſanctiſſime pater, qđ aliquis fuit ſpoliatus re aliqua, & mouit cōtrouerſiam ſuper articulo proprietatis, in quo proceſſum extitit vſque ad concluſionē & renuntiationē cauſæ: Ego actor, qui fui ſpoliatus antequā fuerat renuntiatum & cōcluſum in cauſa, volo ſuſpendere cauſam proprietatis, & venire ad poſſeſſionem, an poſſim? Dicit quod ſic, & hoc in odium ſpoliātis. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo q quis nō dēt appellare ad Papam omiſſo medio, niſi obſeruet formā. c. 1. de appell. in 6. Not. ſecundo, q quis etiam in prima inſtantia poteſt litigare coram Papa omiſſo medio. Not. tertio, q ſi ſpoliatus intentauit petitorium intra cōcluſionem & renuntiationem, id eſt, ante quàm fuerit concluſum & renuntiatum in cauſa, poteſt ſuſpendere & dimittere petitoriū, & venire ad poſſeſſoriū. Et rō, quia probationes ſunt faciliores in poſſeſſorio, quàm in petitorio: quia in poſſeſſorio ſufficit probare poſſeſſionem & ſpoliationem: in petitorio uero requiritur ꝓbatio dominij, quæ probatio eſt ualde difficilis, ideo conſuluit lex, qui petitorio. ff. de rei vendi q quis primo agat poſſeſſorio, quā petitorio. Sed tamē (vt hic dicitur, & in c. paſtoralis. eo. ti. in antiquis) aliquis poteſt primo intētare petitoriū, deinde uenire ad poſſeſſorium. Sed quæritur, nonne dimittens petitorium, & ueniens ad poſſeſſorium uenit condemnādus in expenſis? Dicit Glo. quòd non, quia nihil pręiudicat aduerſario, cū poterit poſtea uenire ad petitorium in eodem ſtatu, in quo prius renūciā ſit. Et hoc dēt facere ante concluſionem cauſę, videlicet q poteſt ſuſpendere petitoriū & venire ad poſſeſſorium: ſecus ſi poſt cōcluſionem. Vnde cōcludere & renuntiare in cauſa eſt, qn̄ partes nihil amplius volūt allegare nec producere, & tūc iudex dicit, poſtquā nihil aliud vultis allegare nec producere, ego habeo ꝓ concluſo & renuntiato Not. vlterius, q ut actus pariat effectum, debet eſſe legitime factus: probatur in verbo, legitime. ad hoc de tranſla. c. 2. de procu. cle. 1. & q ibi not. glo. in verbo. debito. Not. finaliter, quod appellatio eſt commune remedium appellanti & appellato, ibi, [Tam appellanti quàm appellato:] pro hoc de appell. ſæpe. c. oblatæ. & c. Nicolao. & c. interpoſita. Zab.

g ¶ Cauſa.] ſe ſummat.

[Gloſſa ſecunda ſoluit duo dubia.]

h ¶ Beneficiali.] comprehendit minora & maiora beneficia & præbendas. & de hoc de reg. iur. c. 1. lib. 6. in non beneficialib. autē non hēt locum, ēt ſi de eccleſia

vt de proprietate ſit quęſtio. facit quod dixi ſup. ea cō pil. de iud. diſpendioſam. ſuper verbo, beneficijs.

[Glo. ſeq obijcit, & ſoluit.

Recōuentio nō fit corā iudice appellationis.

a ¶ Per appellationem.] fortius ſi per querelam: videbatur autē ꝙ illud ſolum ſuper quo appellatum erat, eſſet per appellationis iudicem cognoſcendum, vnde coram iudice appellationis nō ſit recōuentio, de hoc ſcripſi de mu. pet. c. 1. cognoſcat ergo id ſolum ſuper quo appellatur, ſiue ante ſniam fuerit appellatum, ad hoc inf de app. appel lāti. cum ſuis concor. ſiue à ſententia. 2. q 6. ad finem. ſiue extra iudicium, de elect. vt circa lib. 6. ſed ex quo deuoluta eſt cauſa per decre. 1. de elect. lib. 6. non expectato appellationis euentu, voluit Papa hoc licere. & hoc probat ver. inf. decernimus. per quod reſpondetur ad iura prædicta. Poteſt etiam dici. ꝙ decre. vt circa. locum nō habet cum quis ſuum proſequitur intereſſe vt ſup ea compil. de elect. conſtitutionem. in princ.

per appellationem [a] ad ſedem Apoſtolicam [b] legitime deuoluta [c], tam appellanti, quàm appellato [d] licere decernimus, nedum petitorium, ſed & poſſeſſorium intentare. Et in ſpoliantis [e] odium ante cauſæ concluſioné ſuſpendere [g] petitorium à ſe & [h] ab aduerſario [i] intentatum, in ſolo [k] poſſeſſorio procedendo.

TITVLVS IIII.

De dolo, & contumacia.

b ¶ Ad ſedem Apoſtolicam.] in inferiorib. ergo ſecus.

c ¶ Deuoluta.] ita ꝙ cauſa ipſa eſt in curia, ſecundum formam decre 1. de elect. lib. 6. vt quia appellatio legitime interpoſita eſt. e. tit. vt circa. & appellatio legitime inſinuata, vt in cle. ſup de elect. cauſam. & intra debitum tempus, vt ibi §. pen.

d ¶ Appellato.] vtrunque enim ęqualiter arctat illa conſtitutio. 1. de elect. vterque ergo ſentiat commodum ſicut onus de reg. iur. qui ſentit. lib. 6.

[Glo ſeq notat & remittit: contra gl. obijcit, & dupliciter reſpondet.]

Petitorio ſuſpenſo trāſire licet ad poſſeſſorium ſed nō econuerſo.

e ¶ Spoliantis.] per hoc patet ꝙ loquitur in poſſeſſorio recuperādę. de poſſeſſorio retinendę, an intentari poſſit per eū qui petitoriū intentauit illa pendente, notaui & dixi ſup. eo paſtoralis ſuper 4 glo. quæ gl in ea parte qua dicit ante medium, ꝙ de poſſeſſorio pōt rediri ad iudiciū proprietatis, reprobari vr̄ per hunc textū: Si enim ſpeciale hoc inducitur in odiū ſpoliantis, ꝙ ſuſpenſo petitorio tranſitur ad poſſeſſoriū, ergo id nō licebit in caſu cōuerſo, in quo caſu ceſſat. Sed gloſ. dupliciter poteſt defendi, ſ. quia non dicit ꝙ ſuſpēſo poſſeſſorio redeatur ad petitoriū, ſed ꝙ de poſſeſſorio inchoato reditur ad petitorium: ꝙ poteſt intelligi renuntiato priori iudicio. Item volens dicere ꝙ ſuſpēdi & pendere poſſit poſſeſſorium, dicet hoc ſpeciale hic addi in cauſa appellationis, vt dixi in gl. fortius, vt ꝙ ibi olim nō licuiſſet, hodie liceat in odium ſpoliātis.

[Glo. ſeq. ſoluit obiectionem: arguit à contrario, & illud determinat.

Cōcluſio in cā beneficiali poteſt omitti.

f ¶ Concluſionem.] quæ licet fieri poſſit, vt hic: tamē in his beneficialibus poteſt omitti inf. de verb. ſign. ſæpe contingit. facta ergo concluſione hoc non licebit, ꝙ verū puto niſi in caſu decr paſtoralis. in ſi ſup. eo. vt ſicut hoc in alijs cauſis non beneficialibus tunc liceret, & in iſta ſaltem eo caſu quo ſuſpendit petitorium inchoatum à ſe, in quo loquitur illa decre.

g ¶ Suſpendere.] tunc metu condemnationis expenſarum, vt dixi eod tit paſtoralis ſuper ver agi poteſt.

h ¶ Et.] pro vel, vt ff. de verb. ſigni. ſæpe. de reſcrip. c. 2. vbi de hoc.

{Glo. ſeq. not. pro opi. & recitat contrarium.]

i ¶ Aduerſario.] Hęc littera & ſequens approbare videtur quod no. Io. 2. q. 2. c. 1. & Ber. ī. de ordi. cog. c. ſi. Gof fre. & Inno. & Abbas de reſti. ſpol. ex conqueſtione ſ. ꝙ quando ſuper eadem re intentat vnus petitorium, alter ſup. illa intentat poſſeſſorium recuperandæ, prius auditur, & ſic vtilius eſt ſibi agere quàm ex cipere. quod Hoſt. non placuit: qui dicebat ex vi actionis eum nō prius audiendum, ſed ſimul, dicens quod in decre. ex conqueſtione prius excepit, poſtmodum egit, vt ibi ſcripſi.

Petitorium ſi intēteſ p vnum, & poſſeſſoriū per alterū, qs prius audietur.

¶ Clemens quintus in concilio Viennē.

¶ Appellans ante diffinitiuā etiam à diffinitiua lata eo abſēte citato vel non, appellare poteſt: niſi prima appellatio fuerit friuola manifeſte, quo caſu non appellat tamquam manifeſtus contumax. Ioan. Andr.

[Glo. ſeq no. ſignat ꝯtrium, ibi remittit, & & huic litterę rñdet.]

k ¶ Solo.] quaſi nil habeat docere de petitorio. Et per hoc videtur, ꝙ petens reſtitutionem beneficij, nē petens non habeat iuſtificare an habeat poſſeſſionem, vel probare titulum, de reſti. ſpol. in litteris. contra de fil presb. conſtitutus, vide ꝙ dixi ſuper gl 2. & ꝙ not. Hoſt. in ſum. de reſt. ſpol. §. in caſibus. ver. quid ergo volens ſe defendere contra hunc tex reſpondebit per decre. ex parte, de reſti ſpol. vbi intentans poſſeſſorium, probat coniugium, & per decre ad decimas. eo tit. li 6. Aliud eſt ergo intentare petitorium, aliud iuſtificare poſſeſſorium ex titulo, vbi natura poſſeſſorij hoc requirit: ſed vide quod dixi in prædi. decre. ex parte. in gl. quaſi dicat, vltra medium.

Beneficij reſtitutio nē petens non habeat probare titulum.

C. VNI.

SI † AN-

† Nota ꝙ appellari poteſt ante diffinitiuā, ꝙ eſt veru indiſtincte de iure canonico, dū tñ appellatur ex cā rationabili c. vt debitus. ex. đ app. ſed de iure ciuili non appellaī, niſi in certis caſib. Zabarella.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

[Viſum eſt ſupra de cauſa poſſeſſionis & proprietatis: & quia aliquando in cauſa poſſeſſionis & proprietatis dolus cōmittitur ratione cōtumaciæ, quare poſſet aliquis dubitare de effectu illius doli vel cōtumacię: ideo ponit Clemēs de dolo & cōtumacia rubricā.

Cōtinuatio.

SI ante.] Ponit dictum, à quo ſecundo excipit: ibi, (Niſi.) Imola. ¶ Præſupponendum eſt ꝙ contumax in non veniendo non poteſt appellare, & hoc in odium ſuæ contumaciæ, puta ſi fuit citatus vt veniret coram iudice ad audiendam ſententiam & non venit, & ſic fuit contumax, talis non poteſt appellare. 1. q 6. §. ſunt quorum, in prin. 24. q. 3. c. de illicita. C. de iudi. l. properandum. §. cum autem. & quorum appellationes non recipiuntur. l. 1. & l. cum autem. C. de iudi. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ iudex non tenetur deferre appellationi friuolę interiectę ab interlocutoria, & pōt dare apoſtolos refutatorios & procedere ad vlteriora, & citare partē appellantē ſi velit, vel ſi nolit, non requiritur ꝙ citet, vt in c. cum qui. eo. tit. in 6. quia fruſtra citaretur.

CASVS. Ego conueni te coram competenti iudice, & proceſſum fuit vſque ad productiones teſtium hinc inde, ſaltem pro parte mea feci probationes & productiones, & probaui meam intentionem: tu reus propoſuiſti tuas defenſiones: & admiſſus, id eſt, receptus ad illas probādas, cū velles producere aliquos teſtes, ego actor dixi illos non eſſe recipiēdos: iudex in loquēdo pronuntiauit non debere recipi: tu reus ab illa ſententia interlocutoria appellaſti: iudex vidit ꝙ tua appellatio erat friuola, forte quia inſerta in inſtrumento appellatorio erant falſa, & ſic non detulit, id eſt, aliquē honorem non fecit tuæ appellationi ob reuerentiā iudicis ſuperioris ad quem appellabas, ſed dedit tibi apoſtolos refutatorios, & citauit te ad procedendū ad vlte

te [a] diffinitiuam ſententiam [b], à iudice quis appellando recedat, & iudex ſuæ appellationi nõ deferens [c], eo citato vel etiam non citato [d] vlterius in cauſa procedens, contra ipſum etiam abſentem [e] ſententiam diffinitiuam promulget [f]; poterit idem appellans à dicta ſententia in-

riora cauſæ, vel te nõ citauit: nunc adueniente die aſſignationis iudex procedit ad expeditionẽ cauſæ, & tãdem tulit ſententiam diffinitiuam cõtra te: Poſtea peruenit ad notitiã tuã ꝙ ſententia fuit lata contra te. voluiſti appellare, quæritur, vtrum poſſis? Dicit ꝙ ſi manifeſte cõſtaret, quod appellatio prima interiecta ab interlocutoria eſſet friuola, puta quia nullam cauſam grauaminis expreſſerat in ſua appellatione: vel forte bene expreſſit cauſam, ſed illa cauſa erat notorie falſa: vel forte expreſſit cauſam verã, ſed nõ erat rationabilis, certe illo modo ſecunda appellatio à diffinitiua nõ eſt admittenda: & ea non obſtante iudex à quo nõ debet exequi ſuã ſententiam diffinitiuam. hoc dicit H R. Nota ꝙ appellans ante ſnĩam diffinitiuam à iudice & recedens, etiam ſi eo citato ꝯ eum feratur diffinitiua ſnĩa, poteſt à dicta ſnĩa appellare intra tẽpus debitum, niſi eius prima appellatio eſſet friuola manifeſte: quia ſi prima appellatio interpoſita in interlocutoria eſſet friuola, tũc ipſe nõ poſſet amplius appellare à diffinitiua: & iſtud notabile continet medullam totius capituli. Nota ꝙ de iure canonico quis poteſt appellare à ſnĩa interlocutoria, & à quocũq; grauamine: ſecus eſt de iure ciuili, niſi eſſet tale grauamẽ, ꝙ nõ poſſet reparari in diffinitiua: quia ſi non poſſet reparari in diffinitiua, etiam de iure ciuili ab interlocutoria poſſet appellari. l. ante diffinitiuę tempus C. quor. appel. non recip. & l. 2. C. de epiſc. audi. Nota ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria, iudex põt dare apoſtolos refutatorios, & nõ obſtãte appellatione ipſe poteſt ꝓcedere ad vlteriora, poſito ꝙ cauſa appellationis ſit irrationabilis. c. eum qui. eo. ti. in 6. niſi poſt cognitionem appellationis dicatur, bene appellatum: quia tunc reuocatur quod geſtum eſt pendente appellatione: Secus in diffinitiua: quia ibi pendente appellatione iudex nõ põt procedere, nec debet. Not. ꝙ ſi is qui appellauit ante ſnĩam, appellet iterũ à ſnĩa diffinitiua ꝯ ſe lata, ꝑ hoc non renuntiat appellationi prius interpoſitæ, vt in gl ſuper verbo, appellare Not. ex magna gl. in prin. quattuor modos, per quos quęlibet appellatio ab interlocutoria dicitur manifeſte friuola, & quilibet illorũ modorũ excludit à facultate denuo appellandi. videatis dñm Panor. in clem. iſta: quia bene elucidat iſtam magnam gl. Not. tex. ibi, (Diffinitiuã ſententiam.) & not. primo ꝙ ſentẽtia in genere ſecundum Hug. eſt iudicium, vel litis deciſio, vel firma, & indubitata & ſecura rõſio, vel animaduerſio, vel sẽſus ſiue intellectus, & dr̃ à ſentio, ſentis. Itẽ ſententia quidam color rhetoricus dr̃: ſ. breuis oratio aliquid moralitatis generaliter comprehendens, vt.

Obſequium amicos, veritas odium parit:

Inde ſententioſus, ſa, ſum, id eſt, plenus ſententijs. Itẽ ſm Iſidorũ, ſnĩa eſt determinata acceptio alterius partis ꝯdictionis. Sentẽtia ſm Azonem in ſumma. C. quõ & qñ iud. ſnĩam proferre debeat: qñq; poteſt dici cuiuſq; orationis ſignificatio, qñq; ponitur ꝓ opinione magiſtrorũ, qñq; dr̃ quicquid de re aliqua placet: qñq; eſt deportatio, qñq; excõicatio, vel interdictũ; ſed improprie: quia excõicatio vel interdictum potius ponit q̃ finem ſnĩæ imponit, ideo potius poteſt pœna dici q̃ ſententia vel diffinitio: ſententia dicitur qñq; iudicantis pręceptum, non naturæ, non iuri, non bonis moribus ꝯtrium Et ſecundũ hãc ſignificationẽ diſtinguit: quia ſentẽtiarũ alia eſt diffinitiua, alia interlocutoria, alia cõuentionalis, alia quæ dr̃ præceptũ, alia mulcta, alia diſpenſationis. Sententia diffinitiua eſt diffinitio iudicialis controuerſiæ finem imponẽs ex pronuntiatione iudicis, damnationem, i. cõdemnationẽ vel abſolutionem continens. Et hæc ſentẽtia diffinit principalem quæſtionem, vt qñ auditis vtriuſq; partis allegationibus cauſa terminatur, & finis principali negotio imponitur, quam ſemel latam iudex reuocare non poteſt. Sententia interlocutoria, eſt ſententia ſemiplena, quæ profertur inter principium & finem cauſæ, nõ ſuper principali, ſed ſuper emergentibus, & incidentibus quæſtionibus, puta ſuper libello offerendo vel concipiendo, vel danda dilatione aut deneganda, & ſuper teſtibus recipiendis vel non, & ſimilibus, principali cauſa durãte, vt qñ iudex nõ reſidens pro tribunali, id eſt, in tribunali interloquẽdo inter partes ſine ſolẽnitate ſcripturę aliquid pronuntiat de plano, vel ſuper aliquo incidenti vel emergenti extra primum intentum principale: & hanc ſententiam poteſt iudex reuocare ſiue ipſe ſit ordinarius, ſiue ſit delegatus, ſiue arbiter. Hoc debet tamen fieri cum cauſæ cognitione & iudice concedente nõ procedente. 3. q. 3 § à iudice. ſecundum Gof. Sententia conuentionalis eſt amicabilis compoſito, vt qñ iudex conueniat aliquẽ & commonet eũ, ne faciat ꝯ conuentionem. Sententia per errorem lata, a qua non eſt appellatum, reuocatur, ſi error probabilis poſtea detegatur, vt in c fraternitas, de frigidis & maleficiatis. ſufficiat pro nunc Vide glo. in c. ad compeſcendas. in verbo diffinitiua. Not. textum (Appellando.) Appello, las, lare a. ꝑ id eſt, ad alium iudicem vocare, vel alterius iudicis audientiam poſtulare Et vt dicit Ber. in li. de conſideratione. Appellaſſe inique iniquũ eſt. Iniqs & impune, iniquarum appellationum fomes. Inique autem omnis appellatio. ad quem iuſtitiæ inopia non cogit. Appellare nõ vt graues, ſed ſi graueris licet. Vnde appellatione interiecta debet apoſtolos petere à iudice a quo, appellans Vnde apoſtoli in iure, dicunt litteræ datæ appellanti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in cauſa proceſſum ſit. Item apoſtolorũ alij ſunt conuentionales, ſcilicet quando pars admittit appellationem, ſiue in iudicio iudice refutãte ſiue tacente, vel extra iudicium: vt extra de appel. c. ſæpe. & c. oblatæ. Alij ſunt apoſtoli teſtimoniales: teſtificantes de appellatione facta. Alij ſunt dimiſſorij ꝑ quos appareat, ꝙ iudex detulit appellationi. Alij ſunt apoſtoli refutatorij: per quos apparet ꝙ iudex nõ detulit appellationi Alij ſunt reuerendi ſiue reuerentiales: ſ. quando ob reuerentiam ſuperioris appellationi defertur: vt in c. 1. de appel. in lib. 6. in glo.

[Gloſſa prima dicit quid determinat.

a ¶ Si ante.] Se ſummat: & determinat caſum dubium circa decret. eum qui. eod. tit. lib. 6. & quod ibi tangit Archid. & quod no. de re iudic. inter monaſterium in vlt gloſ.

b ¶ Sententiam.] & ſic oportet appellationẽ iuſtificari ſolum ex virtute grauaminis illati: propter quod appellauit. vt inf. de app. appellanti.

c ¶ Non deferẽs.] ſi detuliſſet, ſententia poſtea per ipſum lata nõ valuiſſet. quod dic vt de app. cum appellationibus. li. 6. Bene autem fecit iudex non deferendo ex quo putabat ex falſa cauſa appellatum. nũquam. n. reuocabitur quod per eum fiet, niſi prius iuſtificetur appellatio: quod dic vt eo. tit. non ſolum lib. 6.

d ¶ Non citato.] quia citare non tenetur: vt in prædi. decre. eum qui.

e ¶ Abſentem:] Fortificabant dubium hęc duo: ꝙ citatus fuit, & ꝙ fuit abſens: per quæ apertè videbatur cõtumacia in non veniendo: vt inf. dicam.

f ¶ Promulget.) quod potuit ſi lis erat conteſtata, & liquebat de cauſa ſup eod. prout Et idem ſi non erat conteſtata. ſed erat de caſibus, quibus procedi poteſt ad ſententiam lite non conteſtata contra contumacem.

ocm: qui habentur vt lite non conteſtata, quoniam, in textu & in glo.

a ¶ Tempus debitum] ſcilicet decem dierum, & à tẽpore notitiæ. de appel. concertationi. lib 6.

[Glo. ſeq ponit. opin. quam probat: & pro ſolutione contrarij remittit.]

tra tempus debitum a appellare b: Niſi eius prima appellatio eſſet friuola manifeſte c.

b ¶ Appellare.) Not. Innocen. & poſt eum Hoſt. & appel. dilecto. vt ibi ſcripſi in fi vlt. glo. & Guli. in Specu. de ſent. prola § iuxta. verſ. quid ergo ſi appellatio, quod appellans ante ſententiã, qui poſtea appellat à ſententia, per hoc renuntiet primæ appellationi, nec ſentẽtiam ratificat: geminatio n. appellationum non ſubmittit, ſed ſubtrahit appellantẽ à iudicis poteſtate. 31. q. 2. Lotharius. de appel. bonæ. & c. dilecti 2. Non obſtante. ff. rem ratam hab. l. 3. §. falſus, quod ſolue vt not. Ber. de re iudic c. 1.

[Gloſſa ſequens primo ponit quattuor exempla. Secundo not. pro vero contumace non manifeſto. Tertio ponit duplicem diſtinctionẽ Guli. Quarto, diſtinctionem Ia. de Arena. Quinto, quattuor opi. de vero cõtumace & quattuor de ficto contumace, & vtriuſque ſecundam approbat. Sexto, de appellatione contumacis ponit alias quattuor, ex quibus nouam opi. infert & includit. Septimo, contra concluſionem obijcit locũ à diuiſione, & quadrupliciter reſpondet. Octauo & vltimo infert ſolutionem quæſtionis.]

c ¶ Manifeſte.] vt quia nulla cauſa fuit ibi expreſſa, vel nõ legitima, dato ꝙ eſſet vera: vel licet legitima, manifeſte falſa, vel iam pronuntiatũ eſſet illã falsã, & nõ appellatum 1. Et 2 aduerte, quia probare vr̃ hæc littera, ꝙ vera contumacia in nõ veniendo non impedit appellãtẽ vel appellationẽ, niſi ſit manifeſta, vt ſic in vera cõtumacia diſtinguatẽ inter manifeſtã & dubiã: appellans n. friuole & recedens, vere contumax eſt: & tñ ſi hoc non eſt manifeſtũ, appellat, & ſm hoc intelligenda videntur iura, quæ dicunt contumacẽ in nõ veniendo nõ appellare 2. q. 6. §. ſunt quorum in prin. 24. q. 3. de illicita. C de iudic. properandum § cum aũt C. quorum appel nõ re. l. 1. In nõ veniendo ideo dixi, q a contumax in nõ parẽdo, appellat. ff. de appel. creditor. §. iuſtus. & pro ratione diuerſitatis dicit ibi gl. ꝙ iſte peccat in vno tñ, ille in duobus: quod intelligo q a iſte venit, ſed nõ paret; ille nec venit, nec paret. Gul. 3 in Spec. de cõtu §. 1. ver. & not. Primo diſtinguit duplicẽ contumaciã, verã & præſumptã. Scdo triplicẽ, ſ euidentem, verã, & præſumptã aut fictã, dicens ꝙ verus cõtumax, quẽ citatio apprehẽdit, nõ auditur appellãs, & multo minus euidens. Et euidẽtẽ vocat cõtumaciã illius qui dixit ſe non venturũ, & an ſufficiat hoc extraiudiciũ dixiſſe nũtio citãti, vide quod not. de ſenten. excõ. venerabilibus. §. ſecus. li. 6. Verã, illius quẽ citatio apprehendit: Fictam vel interpretatiuã, citati ad domũ, quẽ citatio nõ apprehẽdit. Iacobus 4 de Arena contumaciam quã ſ. dixi euidentẽ, dicebat veriſſimã, & dicebat fictum cõtumacẽ appellare, verum venientẽ iudice ſedente pro tribunali reſtitui ad appellãdũ. ff. de in integ. reſti. l. diuus. veriſſimũ nullo iure ad appellandum admitti ff. ex quibus cau. in poſ ea. l. Fulcinius. § ñ Sed circa 5 hoc eſt ſciendum, ꝙ in vero cõtumace quadruplex eſt opinio, & in ficto quadruplex: Nã aliqui dicũt verum quẽ ſupra dixi euidentem vel veriſſimum, alij inuentum, alij nõ inuentum: tunc demum ſi ſe citatum nouit, alij citatum ab homine. Itẽ quidã dicunt fictum inuentum qui dicit ſe venturũ, vel tacuit, ſed nõ venit, & hẽc ẽt recitat gl. vlt in l. fi. ff de reſti in integ. Alij dicunt hunc verum: ſed fictũ, nõ inuentũ, facit quod not. in l. ex conſenſu. §. fi. ff. de appel. Tertij in non inuento diſtinguunt, an citatio poſtmodum ad iſtum peruenerit, & ſit verus, an nõ, & tũc ſit fictus, & facit qđ not in l. 1. § 1 ff. qñ appe. ſit. Alij dicũt fictũ cũ ius citat, verũ cũ citat hõ, quia nũtius, &c. ff. de arbi. Celſus, & facit quod not. Compoſt. & Archid. de elect. c. 1. lib. 6. Sic vera interpellatio, quę fit expreſſe per hominem. ff. de vſur. mora. Ficta q̃ tacite fit ꝑ legẽ, vt in ꝑſona minoris. ff. de lega. 2. l. Titio Seio. §. vſuras. C. in quib. cau. reſti. in integ. non eſt nec. l. in minorum. De vero & ficto placet opinio ſecunda: reprobata prima & quarta. Et licet tertia in ſe ſit vera, quia vere iudici contumaciter reſiſtit is, qui nõ inuentus citationis notitiam habuit, & non venit: tamen quia id iudicialiter nõ conſtat, & ex præſumptione iudicamus, habemus illum pro ficto 6: vbi iudicialiter ergo conſtaret, haberetẽ pro vero, & ſic poſſet intelligi. §. ſinautem de quo ſubmittam. Item 7 ſciendũ quod circa cõtumacis appellationem eſt opinio etiã quadruplex: Cõmunis habet ꝙ fictus appellat. C. quomodo & qñ iud. l. ab eo. ff. quãdo appel. ſit. l. 1 in fi. C. de lib. cau. ſi is & facit hæc decre. Secunda ſingularis opinio Iac. Bal. & Odof. quam ſequebatur dñs meus in l. properandum. ꝙ ẽt ficte contumax non appellet. & hoc dicunt per § ſinautem ea. l. de iudi. quæ loquitur de parte non inuenta: pro his facit ff. de iudi l & poſt edictum. in fin. ſine ſuppletione legendo. ſed vt ibi dicit glo. ſi finis ille loqueretur de eo qui nec vere, nec ficte cõtumax eſſet, non eſſet neceſſaria appellatio: quia ipſo iure ſnia nulla eſſet, & ſi exponas qđ ibi dicit: audietur beneficio nullitatis ſine appellationis remedio, non conuenit reſponſio narrantis contra illud, de fide inſtru inter. § cæterum. Alij dicunt ficte contumacem appellare poſſe, qui venit iudice ſedente pro tribunali, aliàs non appellat: & ſic intelligunt. §. ſinautem. Alij dicunt nedum fictum, ſed ẽt verum appellare poſſe, dummodo non ſit manifeſtus, quem ſup. vocaui euidentem vel veriſſimum, & pro his facit hæc littera, & de ſent. excom. venerabilibus. in fi. ẽ eſt, vbi videtur expreſſum, ꝙ citatus non veniens ſit præſumptiue cõtumax: quia potuit impediri ſic ꝙ venire non potuit. Cum ergo eo caſu beneficio abſentię reſtitueretur contra ſniam, de re iudi. cum Bertholdus. de reſti. in integ. ex litteris, & de hoc ff. de dam. infec. l. finita. §. ſi forte de re iudi. quæſitũ. fortius ergo beneficium probabilis abſentiæ illum excuſabit à cõtumacia, vt appellare poſſit ut præſens, & obtinere ſniam retractari propter iniquitatem ſui, non propter abſentiam tantum. fateor tñ ꝙ vbi præſens appellare nõ poſſet, vt quia tertio citatus, tunc neceſſaria eſſet reſtitutio, de qua in prædictis iuribus. Et ex his concludi poſſet (& ſcio ꝙ nouum videbitur) ꝙ ſi contumax qui non venit, appellat; iudex à quo appellat, ſi ſcit illum euidentem vel verum contumacẽ, appellationi non deferet, ſed in cauſa vel executione procedet: iudex tñ ad quẽ, appellationẽ reciperet, & prius, de hoc præiudiciali cognoſcet 1. an potuerit appellare, & ſi cauſa cognita inuenerit illum manifeſtũ vel euidentem contumacem vel verum, ſiue inuentum, ſiue nõ inuentũ: quia tñ poſtea citatum ſe nouit, nec apparet ipſius iuſtum impedimentũ vel excuſatio, & ſic contempſit, pronuntiabit appellationem nõ deuoluere, & in appellationis cã non procedet. Si vero ſibi conſtabit illum, licet inuentum, fortius non inuentũ qui poſtea ſe citatum nouit, iuſte impeditum, propter quod venire non potuit, vel ſaltem excuſabilẽ, vt q a credidit terminum prorogatũ, de reſti. in integ. ex litteris, & facit quod ibi ſcripſi poſt Vin & Tan cum per hoc appareat eum non fuiſſe contumacem, quia non contempſit ff de re iud. contumacia pronuntiabit appellationẽ deuoluere, & de illa cognoſcet. Et eſt ſimile quod ſcripſi ſ. de appel ad hęc ſi in vna, & i. de reſti. ſpo. ſollicite. de teſt. veniẽs 2. de appe non ſolũ. li 6. in 3. glo. Ad textum ergo redeundo vr̃ ſm prædicta, ꝙ de prima appellatione vt præiudiciali primo cognoſcetur de ord. cog tuam. cuius euentus alterius cognitioni dabit vel denegabit initium, de ele. ſi forte. li. 6.

1 Glo hic relatã ad tex. Card. & Fan. reputant ſing. Fõt.

2 Hic incipit ſecunda pars gloſſæ.

3 Hic tertia pars gloſſæ.

4 Hic incipit quarta pars gloſſæ.

5 Hic quinta pars gloſſæ.

6 Iſte ergo quem citatio à principio nõ apprehendit, ſed tñ notitia ſua peruenit poſtmodum, nec cõparuit dẽt cenſeri fictus, & non verus, quia de iſta ſcientia non apparetur dici in figura iudicij. Et hoc tenet Cy. in l. properandũ. C. de iud in 8. q. verſi. ſed qđ ſi citatus ad leg. ff. ꝙ fal. tu. l 2. Petrus de Ancha.

7 Hic eſt ſexta pars gloſſæ.

Sed

r Hic incipit ſeptima pars gloſſæ.

Sed r ſecũdum hoc quid releuat ſecunda appellatio, cum pronuntiato ꝙ primo fuerit bene appellatũ, reuocetur ſententia per modum nullitatis vel attẽtati. de appel. nõ ſolum. li. 6 & pronuntiato ꝙ male fuerit appellatum, apparet illum poſtea contumacẽ fuiſſe, & ſic nil reuocabitur, & facit quod ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de appell. interpoſita. in ſi. 1. reſponſo. Rñdeo: valet ad hoc, quia nõ cogitur proſequi primam, ſed proſequendo ſecundam, ſi excipiatur de cõtumacia, replicabit de iuſta appellatione, de qua iudex ſecundo cognoſcet, non vt pronuntiet bene vel male appellatum, vel vt reuocet attentata, ſed ſolum vt pronuntiet illum appellare potuiſſe vel non; & ſic appellationem deuolueſe vel nõ: & ſic iudex appellationis tertio ſuper eodẽ articulo interiectæ (quod non licuit) de hoc cognoſcit & pronuntiat. ē. de appel. ſua nobis. Itẽ valet: qa ſm hoc audietur proſequens ſecundam, licet tpe quo proſequitur ſit lapſum tpus primæ proſequendæ, bñ facit de ſen. excom. licet. lib. 6. Si vero ẽt tpe ſecundæ appellationis lapſum erat tempus proſecutionis primæ, vide quod ſcripſi de appel directe. ſuper glo. 2. Itẽ valet ꝙ poſſet aliquod probabile dubium primo appellantem excuſare à contumacia, licet appellatio ꝑ probata iuſta pronuntiari non poteſt: facit de ele c. 1. li. 6. Item poſſet ſecunda eſſe interpoſita ad alium iudicem qui magis expediret appellanti quàm primus. ex prædictis 2 ſolui vr̃ quod not. ſup. ea cõpil. de ele.

s Hic eſt octaua & vltima pars gloſſæ.

cãm. § penult. in vlt. glo ꝙ arctatus per decret. illam, qui non venit nec miſit, ſi appellat a diffinitiua, ſi nõ doceat de iuſto impedimento, quod excuſet cõtumaciam, non debeat audiri: fortius. n. cadit vera contumacia in citato per ius commune, quod ignorare non licuit, quàm in citato per iudicem.

TITVLVS V.

Vt lite pendente nil innouetur.

¶ Clemens v. in concilio Vienen.

¶ Si duo litigantes ſuper beneficio, moriantur, ſiue vterque in curia, vel ſolus poſſidens, vel neutro poſſidente alter tãtum, altero alibi moriente: ad Papam, & in conuerſis caſibus ad ordinarium ſpectat collatio, ſi ad alterum beneficiũ pertinebat. Si autem alter tãtum moritur; ſi ſuperſtes vel alius cuius intersit, litem proſequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio ſpectat. Ioan. An.

CAP. I.

SI duobus a *

VT LITE PENDENTE NIL innouetur.

Cõtinuatio domini Heliç.

¶ Viſum eſt ſupra de contumacia: quia per eã fit miſſio in poſſeſſionem, quãdoque ex primo decreto, qñque ex ſecundo, & ſic fit nouatio & aliquid innouat. Et dubitaret aliquis vtrum lite pendente aliquid debeat innouari, vel vtrum omnia debeant manere in eodem ſtatu, quo ſunt lite pendente, ideo annectit, id eſt, adiungit hic rubricam, vt lite pendente.

SI duobus] Præſupponẽdum eſt illud qđ habetur in c 2. de præb. lib. 6 videlicet ꝙ licet generaliter collatio beneficiorum ſpectet ad Papam ratione plenitudinis poteſtatis: tamen ſpecialiter & priuatiue collatio beneficiorum vacãtium in curia Romana ad ipſum Papam ſpectat: Ita quod nullus alius illa beneficia poteſt conferre ſine ipſius mãdato ſpeciali: Alia vero beneficia vacãtia extra curiam Romanam ordinarij poſſunt conferre, & concurrunt cum Papa accumulatione, & poſſunt præuenire Papam, niſi Papa inhibuiſſet ne ipſi haberent conferre.

CASVS. Duo litigabãt coram Papa in curia Romana ſuper aliquo beneficio, quod beneficiũ quilibet dicebat ad ſe pertinere: iſti litigãtes ſunt mortui in curia Romana: quæritur ad quem ſpectat collatio bñficij; Dicit Romanus Pontifex Clemens, ꝙ ad ſolum Papã ſpectat collatio, niſi ius illi⁹ bñficij neutri cõpetijſſet, quia ſi nullus eorum litigantium haberet ius in bñficio, ſed aliquis tertius habebat ius: tunc Papa illud bñficium conferre non debet, cum nõ vacet. Sed quid ſi vnus eſt mortuus in curia, alius mortuus eſt extra curiam, quæritur ad quẽ ſpectat collatio? Diſtinguit Clemens, an poſſidẽs beneficium mortuus eſt in curia, & alius non poſſidens mortuus eſt extra curiam: & tunc collatio beneficij pertinet ad ſolum Papam priuatiue: ſi autem poſſeſſor mortuus eſt extra curiam: tunc collatio pertinet ad ordinarium loci, in quo eſt beneficium, qui ordinarius poteſt præuenire Papam. Sed quid iuris ſi neuter poſſideat, & vnus mortu⁹ eſt in curia, alius mortuus eſt extra? Dicit Clemens, ꝙ collatio ſpectat ad Papam ratione ſuæ poteſtatis. Et idem ſi ambo poſſediſſent, ſm glo. Sed quid ſi vnus mortuus eſt altero ſuperſtite. i. viuente. Dicit quod non eſt conferendũ donec lis fuerit finita ꝯ ſuperſtitem, & tunc euentus demonſtrabitur ad quem ſpectat collatio: quia ſi dicatur bñficium ſpectare ad defunctum, tunc conſiderandum an defunctus ſit mortuus in curia Romana, quo caſu collatio beneficij ſpectat ad Papam: aut mortuus eſt extra curiam, & tunc collatio ſpectat ad ordinariũ. Sed quærit̃, nũquid loco defuncti poterit ordinarius alium ſubrogare? Dicit Clemens ꝙ ſic. Sed quærit̃ an per iſtam Clementinam Papa idem intelligat in ꝑſonatibus, in dignitatibus, & alijs beneficijs in quib. ratione ſuæ poteſtatis habet plenam & merã diſpoſitionem, ita ꝙ ſi is qui moritur extra curiam, habebat ꝑſonatum vel dignitatem in cõtrouerſia cum aliquo, an ordinarius poſſit perſonatum vel dignitatem conferre, ſicut diximus de ſimplici bñficio? Dicit Clemẽs ꝙ per iſtam clementinam nõ intendit derogare principio capituli ſecundi de prẹb. li. 6. ſed iſta Clemẽtina fuit ſpãliter facta ad decidẽdum dubium, quod fuit qñ vnus moritur in curia, alius autem moritur extra curiam, hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ ſi beneficiatus moriatur in curia Romana, tunc collatio ipſius ſpectat ad ſolum Papam priuatiue, ita ꝙ nullus alius põt conferre illud beneficium niſi ipſe Papa, & ſic collatio ad ipſum Papam ſpectat priuatiue: quia priuat oẽs ordinarios. Not. ꝙ iſta clementina venit declaratiue ſiue ad declarationẽ capituli ſecundi de præben. li. 6. Nota de Romana curia, & dicit Pau. ꝙ pro eodem accipiunt̃ hoc caſu ſedes Apoſtolicà & Romana curia. de conceſ. præb. c. 1. & c. præſenti. li. 6. cuius c. præſenti, moderationẽ dicit Paulus locum habere in caſu huius cle. Not. ꝙ per obitum bñficiati extinguitur titulus beneficij. Nam ſecundum Zen. mors eſt diſſolutio corporis & animæ, de pænit. diſt. 2. charitas. ver. corpus. de cele. Miſ. in quadam.

[Prima gloſſa dicit quid determinat, ponit caſum, & diuidit.]

a ¶ Si duobus.] Determinat caſum dubium circa decret ſecundam. de præb. lib. 6. quæ reſeruat collationi Papali beneficia in curia vacãtia, an locum habeat in duobus litigãtibus in curia ſuper bñficio ſibi collato ſi alter moritur, vel vterq Et diſtinguit principaliter duo membra: quia aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter tantũ. In primo diſtinguit, aut vterq; moritur in curia aut vterq; extra: aut alter intus & alter ex̃, & hoc vltimo caſu, aut alter tm̃ poſſidebat, aut neuter, & ſi alter, aut q morit̃ in curia, aut q

extra. In

extra. In ſecundo & principali mẽbro, ſcilicet cũ moritur alter tantum: tunc ſubdiſtinguit: quia aut beneficium ſpectabat ad mortuum: aut ad ſuperſtitem, aut ad neutrum. & ſi ad mortuum: aut moritur in curia, aut extra. & ſecundum principale mẽbrum proſequitur ibi, [Si vero alter.] Tertio proteſtatur: ibi, [Salua tamen.]

† Al. Romana.

Duobus.] vel pluribus, cum ſit eadem ratio, cõcordat quod not. de reſcrip. duobus lib. 6.

a Romana curia.] quod dic vt not. ĩ. de præbend. præſenti, lib. 6.

b Beneficio.] large ſumitur comprehendens dignitates. de præb. c. 2. lib. 6. ſaluo quod ibi not. in 2. gl.

[Glo. ſeq. primo notat à contrario: ſecũdo ſoluit dubium de electo, & per id opi. fortificat: tertio quærit: ponit opi. quã partim reprobat: quarto impugnat obſeruantiam curiæ.]

in Romana [a] curia ſuper beneficio [b] ſibi collato [c] litigantibus [d], in eadem † curia mori [e] contingat [f] vtrumque, collationẽ huiuſmodi beneficij ad Romanum Pontificẽ [g]: ſi vero extra dictam curiã [h], ad ordinarium [i] decernimus pertinere: niſi [k] forſan alius ab eis [l] in dicto beneficio ius [m] haberet. Quòd ſi vnum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat, ſi moriens in curia beneficium poſſidebat [n] †, ad Romanum Pontificem [o], ſi vero alius [p], ad ordinarium pertineat collatio ſupradicta. Neutro [q] autem ipſorum [r] beneficium poſſidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis prærogatiuã [ſ] in collatione huiuſmodi præferendus. Si vero [t] alter tantummodo, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor decedat [u]: ſi ſuperſtes vel alius cuius interſit [x], cauſam nihilominus proſequatur [y]: (cũ

c Collatio.] Secus ergo ſi litigarent illud ſibi debitũ. & concor. qđ dixi ĩ. in cle. de reſcri. auditor. Et per hoc puto ſolui quod dubie tangebat Archid. de elect. ſi electio. lib. 6. de electo in præpoſitum non confirmato, qui moritur in curia, an præpoſitura vacet in curia. allegabat pro & contra, quæ not. 63. diſt. quãto. puto ꝙ non, ẽt ſi ibidem ſuper electione vel confirmatione litigabant, per hanc litteram: durat enim prima vacatio. 1 vſque ad confirmationem. facit de elect. cupientes. & c. quàm ſit in princ. lib. 6. quæ per confirmationem deſinet. de trãsla. c. 1. & 2. facit hoc pro opinione quam tenui de elect. cupientes. §. quid ſi in gl. vlt. quæ incipit, & pertinet. Sed de prioribus beneficijs cõfirmati in curia ad dignitatem cuius adeptio facit illa vacare, dubitatur an vacent in curia, & placet Archi. in decre. cõmiſſa. de electio. li. 6. ꝙ non: quia nõ vacãt per confirmationẽ, ſed per poſſeſſionẽ pacificã: vel ex quo ſtat pro confirmatũ quo minus illã hẽt, vt ibi, & de præben. licet eps. eo. lib. dicebat tñ, ꝙ ſi ille confirmatus manet in curia, & per procuratores poſſeſſionem apprehendit ꝙ beneficia vacabunt in curia, quia talis poſſeſſio quo ad priora beneficia fingit illũ mortuum. 7. q. 1. §. ecce in quibus ſed mori non poteſt niſi vbi perſonaliter eſt, ergo &c. Non placet hoc dictũ, ex quo ſequeretur ꝙ beneficium per procuratorem renũtiatum in curia, vacaret eo loco vbi eſſet renuntiationis tempore qui procuratorem conſtituit: quod eſt falſum vt ipſe idem not. in decret. 2. de præben. & ad §. ecce reſponde per not. de reſcrip. ſuſceptum. lib. 6 in glo. penult. quia non eſt vere mortuus, ſed fingitur: & illa fictio bene poteſt trahi ad locum vbi poſſeſſionẽ apprehendit: vbi ergo ꝓcurator mandatũ habens poſſeſſionẽ apprehendit: ibi & ex die vacat beneficiũ: ſed vbi amicus vel negotiorum geſtor 2 id feciſſet, procedere poſſet illa opinio: q̃a tunc vacant per acceptionẽ vel ratificationẽ per illũ factam in curia, & non prius. facit de præben. ſi tibi abſenti. lib. 6 Item aduertendũ eſt, ꝙ ſæpe curia priora beneficia electi in epiſcopum in curia conſecrati ſtatim confert: quod puto fieri nõ poſſe illo non conſentiẽte, niſi prius habeat poſſeſſionẽ ep̃atus: non. n. per ſolam cõſecrationẽ vacant priora, ſed per conſecrationem & tranſlationem, & lapſũ temporis quo debuit cõſecrari, prout etiã ſcripſi poſt Innoc. & Compoſt. de elect. cum in cunctis. ver. cũ vero ſuper vlt. glo. ſi ergo cõſecrationis tempore poſſeſſionem habebat, tunc ſtatim vacant priora, & in curia vbi conſecratur. & per hoc videtur ꝙ ſi conſecratur in curia poſſeſſionem non habens, vadit ad partes epiſcopatus, & poſſeſſionem apprehendit, ꝙ priora illius beneficia nõ vacẽt in curia, niſi ſpecialiter fuerint reſeruata. Scio tamen quòd curia hoc non reciperet.

1 Vide Deciũ in c. 1. de cõfir. util. uel inutili & conſil. 148.

2 Vide Rotã deciſione 290 in nouis.

† Not. hic Imol. ꝙ ex poſſeſſione pſumitur titulus, nõ ſolũ ad cõmodũ poſſidẽtis ſed etiam tertij. Pont.

d Litigantibus.] in hoc ad titulum.

[Glo. ſequens ſoluit duo dubia.]

e Mori.] idem puto in renuntiatione, vel alia vacationis forma, etiam ſi immiſceantur, vt quia vnus moritur, alius renuntiat, cum ſit eadẽ ratio, & facit præalleg. §. ecce 7. q. 1.

f Cõtingat.] ſimul vel ſucceſſiue.

g Pontificem.] tolle litteram, decernimus pertinere.

h Curiam.] repete. mori contingat vtrumque, collatione huiuſmodi beneficij, & cætera.

i Ordinarium 3.] idest, collatorem, etiam ſi aliàs nõ haberet ordinariam iuriſdictionem. ſic de conceſ. præben. ſi ſoli. lib. 6.

3 Vide Deciũ in ca. poſt ceſſionẽ. in primo notab. de pbat. & Felynũ in c. olim. in principio. de reſcript.

k Niſi.] hanc exceptionem etiam in inferioribus membris intelligas repetitam.

l Ab eis.] litigantibus mortuis.

m Ius.] in re vel ad rem. de vtroque; de conceſ. præben. c. vlt lib. 6.

[Gloſſa ſequens primo dat ſimile: Secundo ponens ius vetus commendat hoc nouum.]

n Poſſidebat.] Sicut ergo in multis caſibus eſt melior conditio poſſeſſoris. de præben. ſi à ſede. lib 6. ſic ſit melior conditio illius, penes quem mortuus poſſeſſor. Et not ꝙ ſi hæc conſtitutio non emanaſſet, vt adhuc poſt mortem quærendum ad quem de iure beneficiũ ſpectaſſet, vt ĩ dicitur, cum alter moritur, vt eo cognito haberetur conſideratio loci mortis illius: ſed quia hoc fuiſſet difficile, & facile neglectũ: ideo fuit vtiliter prouiſum.

o Pontificem. collatio, & c. vt ſequitur.

p Alius.] ſcilicet moriens extra curiam: & repete, beneficium poſſidebat.

[Gloſſa ſequens quæſtionem ſoluit.]

q Neutro.] Idem puto vbi poſſidebat uterque, ut in paritate poſſeſſionis ſemper ſit potior conditio Papæ, facit de reſcr. duobus lib. 6 & quod not eo. lib. de p̃b. ſi à ſede. & poſſent ambo prouocare in interdicto uti poſſidentis: uel quia uterq; cõtra reliquũ appellauit, ut ſæpius experimur. ſed forte hunc caſum omiſit, q̃a utro q; poſſidente neuter poſſidere uidetur, quia non inſolidum. facit de probatio. licet. uel quia non pacifice facit de electio. commiſſa lib. 6.

r Ipſorum.] ſcilicet quorum alter mortuus eſt in curia, & alter extra curiam.

ſ Prærogatiuam.] concor. de præb. ſi à ſede lib. 6

t Si uero.] ſecundũ principale mẽbrũ diſtinctionis.

u Decedat.] in curia uel extra.

x Interſit.] ſiue ratione tituli, in quo ius habebat in re uel ad rem, ſiue ratione iuris eligendi, uel præſentandi, uel conferendi quod ſe contendit habere. & forte mortuum eligerat, uel illi prouiderat. ſ. eod. c. 2. li. 6. in glo. penul.

4 vide Rotã deciſione 11. in nouis.

y Proſequatur.] ſi 4 nõ proſequeretur, lis non pẽderet.

a Interim.]

a ¶ Interim.] ſcilicet illa lite pendente.
b ¶ Non poſſit.] ſupra.eod.c.2.lib.6.
c ¶ Euentus.] Cõcor. de elect. ſi forte.lib. 6.de frigi. fraternitatis.in fi.cum ſuis concor.iſte autem euẽtus eſt dubius ff. de pecul. quod debetur.

interim a beneficium de iure conferri nõ poſſit b) ad quẽ collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus c. Nam ſi ad defunctum pertinuiſſe beneficium fuerit declaratum, pertinebit d ad Papam, ſi ille in curia e: vel ad ordinarium, ſi extra curiam ſit defunctus. Quòd ſi ad neutrum f illud ſpectaſſe conſtiterit, ad ordinarium collatio pertinebit g: Salua tamen in præmiſſis omnibus Romani Pontificis poteſtate, ad quem Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum plena & libera diſpoſitio, ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere h.

d ¶ Pertinebit.] collatio de qua præmiſit.
e ¶ In curia.] ſit defunctus, quod ſequit.
[Gloſſa ſeq. ſoluit duo quare.]
f ¶ Ad neutrum.] alterũ membrum ſubdiſtinctionis quã pronuntieretur beneficiũ ſpectare ad ſuggeſtitem, non exprimit quaſi indubitatum, quia tunc non vacat: & ſic nec per Papam, nec per ordinarium conferendũ: ad vtrumque autem impoſſibile eſt ſpectare facit de ele.vt quis duas. li.6. & ideo etiã illud nõ fuit exprimendum.
g ¶ Pertinebit.] Conſtat enim ꝙ in curia non vacauit, etiam ſi ille qui mortuus eſt, deceſſerit in curia.
h ¶ Pertineſe.] cõcor. de præb. cap. 2. lib 6. & facit de conceſ. pb. propoſuit.

¶ Idem.

¶ *Lis dicitur pendere quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam ſtetit quominus perueniret, cum tali expreſſione ꝙ potuit inſtrui ſuper quo conueniatur.*

CAP. II.

CVm † lite pendente i nihil debeat innouari k: litem quo ad hoc l pendere cenſemus, poſtquam m à iudice competenti n in ea citatio o emanauit, & ad partem p citatam peruenit, vel per

CVm lite.] Ponit dictum quod ſecundo limitat & declarat: Secunda: ibi, [Dumtamen.] Imola.

¶ Lite pendente nihil eſt innouãdum Et quo ad hoc litem dicimus pendere poſtquam à iudice competẽti citatio emanauit, & ad partem peruenit. Et capitulũ iſtud venit declaratiue ad titulum, videlicet qñ dicaẽ litis pẽdentia. Et dicit ex quo reus eſt citatus, & libellus eſt oblatus, quia in eo fuit inſerta petitio actoris, vel aliquid æquiualens, tunc lis dicitur pendere. Sed quæritur, Iudex decreuit aliquem fore citandum, qui audiens ꝙ iuſſus erat citari, ſe abſentauit, & per eũ ſtetit, quo minus citareẽ: Quæritur ſi nũtius iuerit ad domũ, & illũ nõ reperit, ſed miſit citationem ad domũ, vel eũ citauit in pſona vxoris, q̃ritur an p hoc lis dicaẽ pendere? Et reſpondet ꝙ ſic, hoc dicit. Not. ꝙ cõpetens iudex ſeu idoneus dr̃, qui hẽt in cã iuriſdictionẽ cũ exercitio, dato ꝙ illa iuriſdictio poſſet p exceptionẽ elidi, ſiue exceptio contingat iuriſdictionẽ, ſiue contingat perſonã, valet enim vtroq; caſu proceſſus, ſi non excipiatur, merito ante exceptionẽ dr̃ cõpetens, ſeu idoneus. Et not. gloſ. in cle.noſtra ſingulariter: quia põt facere ad multa, cũ ſæpe ſiat mentio de iudice competenti. Not ꝙ quãquã ad perpetuandã iuriſdictionem ſufficiat citationẽ emanaſſe à iudice, licet non peruenerit ad partẽ, tñ quo ad inducẽdũ litis pendentiã, oportet ꝙ peruenerit citatio ad partẽ, vt in gl. in ver. & ad partẽ tñ dicit tex. ſi factum eſt per partem, quominus citatio peruenerit ad eam, tunc non impeditur litis pendentia. Not. conſiliũ gl. vlt. ad inducendam litis pendentiã, ꝙ inſeratur in citatione copia libelli, vt pars citata poſſit plene inſtrui ſup qbus ſit in iudicio conuenienda. Not. ꝙ quo ad hoc vt citatio inducat litis pendentiam, quo ad reuocandũ innouata, expedit ꝙ facta ſit à iudice competenti. Not. ꝙ is per quem ſtat ꝙ citatio ad eũ non perueniat, habeẽur pro citato. ſimile ſecundum Zenze. ff. de euic. l. ſi ideo. & l. ſi dictum. §. præſente. Zabarel.

[Glo. prima dicit, & proſequitur quid determinat.
i ¶ Cum lite pendente.] Declarat qñ lis pendere dicatur, determinans quod not Hoſt. eo. tit. c. 1 vbi dixit, ꝙ lis pendet nedum ea cõteſtata. de verb. ſign. ex parte. 2. ſed & libello principi oblato. C. qñ libel prin. da. l. 1. & adhuc non ſit impetratũ. C. eo. ti. l. 1. fortius ex quo impetratum eſt. de appel. ſuggeſtum & fortius ex quo negotium eſt commiſſum de teſti. cauſam 2. & fortius facta citatione de offic. deleg gratum. per quę dixi ibi ſecute tenendum, ꝙ non ſolũ ea quæ poſt litem conteſtatam, ſed etiam r ea q̃ ante ſaltem poſt citationẽ attentatur ſine libello ex puro & mero iudicis officio, reuocantur in ſtatum priſtinum. alleg. de conſtit. cũ M. in fi. de deſpon. impu. ad diſſoluendũ. de accuſ. olim. in quibus nõ põt dici, ꝙ fuit lis conteſtata. Et in hoc differt hæc rubrica à rubrica de reſti. ſpol. ſecundũ ipſum, quia hic de plano expeditur: ibi libellus offertur, & lis conteſtatur. de teſt. ſpol olim & tribus c. ſeq. & c. vlt.

r Vide Perusinũ in c. ꝑſuluit in 2. in 2. col. extra de appel.

† Vide Deciũ in c. 1. in fine. de reſcri. & in c. vt debitus. & app. & abbatẽ in c. cãm. de teſtib.

k ¶ Pendente.] Quoſdã caſus in qb. põderaẽ pẽdentia, vide not. de offic. lega. præſenti. §. 1. in glo 2. lib. 6.
K ¶ Innouari a.] quod fieret ſi poſſeſſor priuareẽ poſſeſſione, vel alienaretur res litigioſa, vel ſuper ea interpretaretur priuilegium tacita litis pendentia: antiqua vero poſſeſſionem vti, non eſt innouari. & vide quod ſcripſi eo. tit. ſuper rubrica.
l ¶ Ad hoc.] ſcilicet quo ad innouationem impediendam, & fortius quo ad iuriſdictionem perpetuandam de fo. comp. propoſuiſti. de offic. deleg gratum.
m ¶ Poſtquam.] in pendentia ponderamus principiũ & finem: hic determinat primum, ſcilicet quãdo incipiat. ſecundum, ſcilicet quando deſinat, patet eo. tit. c. 2. lib. 6. & 11. q. 1. quia res. ſcilicet lite finita: qđ eſſe põt per ſententiam, à qua nõ eſt appellatum, vel aliter vt not. de lit. conteſt c. 1. lib 6. & vide quod dixi de cõfeſ ca. vlt. ſuper vlt. gl. & quod not. ĩ tit. proxi. c. vnico.

a An per impetrationẽ dicaẽ aliqđ innouari vide Felynũ in ca. cęterũ. de reſcrip.

[Glo. ſeq. alleg. ſimile, & arguit: quæſtionem ſoluit, & prorogat.]
n ¶ Competenti.] alibi dicitur idoneo. de appel. vt debitus. & facit hæc littera ad id quod ibi no in gl. 2. Cõpetentem autem hic dico eũ, qui cauſæ iuriſdictionẽ habet cũ exercitio, dato ꝙ illa poſſit s per exceptionẽ elidi, ſiue exceptio contingat perſonam, vt quia ſuſpectus, ſiue iuriſdictionem, vt quia reſcriptũ ſurreptitiũ: planũ eſt enim ꝙ his caſibus valet proceſſus in principali ſi non excipiatur. de re iudi inter monaſterium. de hoc de reſcrip ad audientiam 2. ſicut autem requiritur competentia in iudice, ſic & in citatione. facit quod ſcripſi de foro compe. propoſuiſti. de offic. delega. cum plures. lib 6 in glo. finali.
o ¶ Citatio.] priuilegia vel reſcripta videntur impediri per ſolam cauſæ cõmiſſionẽ ſine citatione. de teſt. cauſam 2. & vide quod ibi dixi ſuper gloſ. penult.

s Vide Deciũ in c. ex tenore. de reſcrip. & in c. ſi duob. de appel. & Felynũ in c. cum ordinẽ. de reſcrip.

[Gloſſa ſequens ponit differentiam.]
p ¶ Ad partẽ.] Licet ergo quo ad perpetuandã iuriſdictionem

dictionem ſufficiat citationem emanaſſe ſecundum canones,& vide quod dixi de offic.deleg. c. vlt.in fi. tamen quo ad inducendam litis pendentiam nõ ſuf. ficit emanaſſe,niſi peruenerit,vt hic.

a ¶ Factum.] doloſe, vt in iuribus ſtatim allegandis.

b ¶ Perueniret.] Concor.cle. ſup. de elect. cãm, de renuntia. ca. vnico. de iudi. dudum. de fon. compe. quamuis.

† Vide Aret. de accuſat. in 2.col.

c ¶ Expreſſa ſi.] Concord. ſup. de procura. non poteſt. ad idem. de elect. vt circa. & c. procurator.lib.6.

¶ Gloſſa ſeq.litteram exponit, conſulit, & dubium ſoluit.]

† Vide Rotã deciſio.279. in nouis.

d ¶ Plene.] Si ergo a dicat iudex, cõpareas die tali reſponſurus Titio ſuper quadam domo, non erit ſufficiens expreſſio, nec dicetur lis pendere ſuper domo:vel domus eſſe litigioſa, & eſt ſimile de do. & contu. ca. 2. eſt ergo conſiliũ actoris cui expedit inducere litis pendentiã, ꝙ inſeratur libellus in citatione.de dila.c.1.bñ facit cle 7.de ele.cãm, tñ licet id non fiat, ſi tñ talis eſt expreſſio, per quam plene poſſet iſtrui,ſufficit vt hic:vbi verbo iudex ſufficiẽter expreſſit,ſed nũtius vt nõ ſufficiẽter retulerit non iuuat:debuit.n.emanaſſe & perueniſſe,vt ſup.dr.

† In vno manuſcripto ſicut eſt ĩpreſſum.

eam factum [a] fuit, quo minus ad eius notitiam perueniret [b]: Dumtamen in citatione prædicta talia ſint expreſſa [c]: per quę plene [d] poſſit inſtrui ſuper quibus in iudicio conuenitur.

TITVLVS VI.

De ſequeſtratione poſſeſſionum & fructuum.

¶ Idem.†

¶ Si ſuper beneficio contra ipſius poſſeſſorem, qui triennio non poſſedit, in petitorio vel poſſeſſorio vna diffinitiua fertur in curia, etiam ſi nulla fore dicatur, ipſius beneficij ſequeſtratio per loci ordinariũ fieri debet, quam impediens, vel ſequeſtratos fructus occupans excommunicatus eſt: & ſi eſt de litigantibus, cadit à iure ſuo: & reſpicit pendẽtia. Iom. And.

DE SEQVESTRATIONE POSSESſionum, &c.

Côtinuatio domini Helię.

[Viſum eſt ſupra an & quãdo nouatio poteſt fieri:dubitari poſſet an poſſit fieri ſequeſtratio rei litigioſæ poſſeſſionis & fructuum:ideo &c.]

AD compeſcendas.] CASVS Tu & ego litigabamus in curia Romana coram aliquo auditore ſuper beneficio in petitorio vel in poſſeſſorio;proceſſum initãtum extitit, ꝙ auditor tulit ſñiam diffinitiuam contra te poſſeſſorem,qui ab hoc triennio nõ poſſederas, appellauiſti:pendente appellatione peto vt beneficium contentioſum ſequeſtretur vna cum fructibus percipiendis:quæritur vtrum debeat fieri ſequeſtratio, Dicit Clemen. ꝙ ſic,ẽt ſi opponatur de nullitate ſñia ipſius auditoris,& dicatur ꝙ ſñia auditoris lata contra poſſeſſorem non valet:tñ hoc non obſtante iudex ordinarius poterit ſequeſtrare dictum beneficium. Sed quæritur,per quem fiet ſequeſtratio Dicit ꝙ per iudicem,& ſequeſter exercebit ea, quæ pertinent ad bñficium. Item redditus non conuertentur in vtilitatẽ ipſius ſequeſtri ſed imputabit beneficio:Et reſiduum debet reſeruare & reſtituere illi, qui habebit victoriã. Sed qd iuris ſi aliquis impedit ſequeſtrari, vel fructus ſequeſtratos occupat, vtrum iſte impediens vel occupans incidat in aliq̃ pœnam? Clemens diſtinguit: aut ille qui impedit eſt vnus de litigatoribus,aut nõ,ſed alius:Si ſecundo mõ, incurrit pœnam excõicationis quia hoc ipſo ꝙ impedit vel occupat fructus,ipſe eſt excõicatus,nec venit abſoluendus,niſi omnia reſtituerit in manib ſequeſtri. Primo caſu ẽt incurrit ſñiam excõicationis, & vltra perdit ius quod habet, vel ꝙ ſibi competebat in beneficio. Et hæc Clementina ſeu conſtitũ habet locum in litibus pendentibus, & nõ ſolũ in futuris,hoc dicit.H R. Colligo aliqua notabilia.Et primo,ſi ſup bñficio ꝯ ipſius poſſeſſorẽ, q triennio non poſſedit in petitorio vel poſſeſſorio vna diffinitiua fertur in curia,ẽt ſi nulla fore dicatur, ipſius beneficij ſequeſtratio per loci ordinarium fieri dẽt: quã impediens vel ſequeſtratos fructus occupans, excõmunicatus eſt.Et ſi eſt de litigantibus,cadit a iure ſuo, & reſpicit pendẽtia.Et eſt illud ſummarium Clemẽtinæ. Not. quod iudex & ſuperior debent obuiare malitijs hominum ſubditorum;q̃a melius eſt ante tempus occurrere, quàm poſt cauſam vulneratam remedium quærere. Not. text. [Ad compeſcẽdas,] id eſt, refrænandas, vt in gloſ Not. [Apud,] id eſt,circa,& debet ſcribi per d. Not. [Promulgata.] vt ꝟ.in cle. ſi ante.de do. & contu. Not. [Sequeſtretur.] ſequeſtro,ſtras. a.p.id ſeparare, & ꝓprie certantes pacificare.vnde.

† Vide Ægidiũ Bellamerã deciſione 54.

Diuido,pacifico,dic deſignare ſequeſtro. Inde ſequeſter, ſtri quod,& tertiæ declinationis inuenitur: ſed regulariter i. communiter & ſæpius eſt ſecundæ,vt hic ſequeſter,ſtri,ſtro. Et dicitur ſequeſter recõciliator,qui diſcordes pacificat, & qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos ameſos dicitur,apud quẽ pignora vel res aliæ litigioſæ deponi ſolent.i.ſolent tradi in cuſtodiam. Et dicitur ſequeſter à ſequendo, vel à ſequor:eo quòd eius qui electus eſt vtraque pars certantium & litigãtium ſequatur fidẽ:vnde Deut 5. Ego ſequeſter & medius fui inter Deum & vos.Inde hæc ſequeſtra, ſtræ.i.recõciliatrix:& proprie certantes pacificans. Item proprie (vt ad noſtrum propoſitum) ſequeſter eſt is apud quẽ res litigioſa deponitur à pluribus, & ſequeſtratur,vt ei q in cauſa vicerit,reddatur.Itẽ ſequeſtrum dicitur illud ſcriptum,quod de ſequeſtratione conficitur, & ſi ſit ex cauſa voluntaria,transfert poſſeſſionem in ſequeſtrũ. Sequeſtratio eſt rei de qua agitur ſeparatio, vel diſpoſitio, vel poſſeſſionis interdictio. Interim .n. ꝙ res apud ſequeſtrum eſt, nec actor nec reus poſſidet.ff depo.l.licet.Not.ꝙ ſententia lata ſuper poſſeſſorio, poteſt eſſe diffinitiua,quod colligit gl.in verb. poſſeſſorio,quam nota Nota finaliter caſum in quo titulus beneficij poſt ſequeſtrari, quod colligit gl.in verbo,beneficium Zabarel.

e ¶ Ad compeſcendas.] ſi ſuper beneficio cõtra ipſius poſſeſſorem,qui triennio nõ poſſedit, in petitorio vel poſſeſſorio vna diffinitiua fertur in curia, ẽt ſi nulla fore dicatur, ipſius beneficij ſequeſtratio per loci ordinarium fieri dẽt:quam impediens vel ſequeſtratos fructus occupans,excõicatus eſt:& ſi eſt de litigantibus cadit à iure ſuo,& reſpicit pendentia.Nouum & æquiſſimum ius, quod inducit hæc cõſtitutio:quæ primo ponit nouum caſum ſequeſtrationis fiendæ:ſecũdo ponit impedientem:ibi, [Si quis autem.] Tertio conſtitutionẽ ad pendentia prorogat:ibi,[Permiſſis,] Quarto exceptionem:ibi, [Non obſtante.]

e ¶ Compeſcendas.]id eſt,refrænandas,Et componitur à con,& peſco,quod verbum non eſt in vſu,cõcor, Clement.de offic ord c.1.

f ¶ Vna.] fortius ergo ſi plures.

[Gloſſa ſequens ſoluit tres caſus.]

CAP. VNIC.

AD † cõpeſcendas [e] litigantium malitias, diffinimus, vt vna [f]

a ¶ Contrã

contra [a] poſſeſſorem diffinitiua [b] ſententia ſuper beneficio [c] apud ſedem Apoſtolicam dumtaxat [d] in petitorio uel poſſeſſorio [e] promulgata [f], beneficium [g] ipſum, etiam ſi [h] dignitas uel perſonatus exiſtat, & curam habeat animarum, à poſſeſſore huiuſmodi (dumtamen trieñio [i] † pacifice antea [k] ab eo poſſeſſum nõ fuerit) per loci [l] ordinarium apud aliquam perſonam idoneam [m] ſequeſtretur †, quæ plenam de ipſo & debitam curam gerens, id quod de fructibus ipſius (debitis eiuſdem ſupportatis oneribus [n]) ſupereſſe contigerit, illi reſtituat [o], qui finalem [p] in cauſa uictoriam obtinebit [q]. ¶ Si quis [r] autem ſequeſtrationem huiuſmodi impedire, vel fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupares, excõmunicationis incurrat ſententiam ipſo facto [t]: à qua (niſi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus [u] reſtitutis [x]) nullatenus [y] abſoluatur. Et nihilominus [z] ſi de litigantib. fuerit [a]: iure (ſi quod in huiuſmodi beneficio, uel ad

a ¶ Contra poſſeſſorem,] ſi ergo contra petitorem ꝑ poſſeſſore fertur ſententia, non fit ſequeſtratio. Itẽ ſi inter duos uel plures petitores beneficii fertur ſnĩa pro uno cõtra reliquum vel reliquos, nõ fit ſequeſtratio. hoc probat hæc littera. Item ſi fertur ſnĩa cõtra poſſeſſorem, non tamẽ ꝑ petitore, qui forſan ad probationem agebat, non eſt locus ſequeſtrationi †. quod probat littera ſequẽs ibi, petitorio uel poſſeſſorio, & in fine huius partis. & facit quod not. Hoſt. in ſumma hui⁹ tituli, ad finem.

b ¶ Diffinitiua.] in interlocutoriam ergo non habet locum hęc cõſtitutio. Eſt autem interlocutoria, quę inter principium & finem cauſæ fertur ſuper ijs quæ incidunt vel emergunt. Diffinitiua vero principalẽ quæſtionem diffinit: de quo ſatis in Specu. de ſenten. prola. in 1. colum.

c ¶ Super beneficio.] eccleſiaſtico. concor. ĩ. ea. compil. de iudi. c. 2. ſi ergo inter petitorem beneficij & poſſeſſorem eſſet quæſtio alia perſonalis uel realis, & feraẽ diffinitiua ꝑ petitore, nõ erit locus cõſtitutioni.

d ¶ Dumtaxat.] ſi. ĩ ea. compil. de reſcriptis, audiẽ & fuit hoc prudenter ſic temperatum: abſurdum. n. fuiſſet per ſingulas ſententias ordinariorum vel delegatorum poſſeſſores poſſeſſione priuari.

e ¶ Poſſeſſorio.] hic patet quod ẽt ſuper poſſeſſorio fertur ſententia diffinitiua 2. concor de iud. c. vlt.

f ¶ Promulgata.] per auditores curiæ, à quorum ſententiis appellatur. & puto decr. procedere, ſiue principalis ſnĩa feratur in curia, ſiue ſuper ſententia lata ꝑ ordinarium, a qua fuit appellatum ad curiam, diffinitiua ſententia feratur ibidem, dummodo pro petitore contra poſſeſſorem, vt dixi.

g ¶ Beneficium.] Nota quod non fructus tantum, immo etiam beneficium ſequeſtratur: & hæc ſunt diuerſa. & eſt ſimile quod notatur de pręb. ſi tibi conceſſo. li. 6. in glo. 2. Iura ergo beneficii & beneficiati exercebit ſequeſter qui poſſidet. ſuper quo vide quod no. & ſcripſi de iud. examinata.

h ¶ Etiam.] prudenter fuit hoc additum ad tollẽdas cauillationes dicẽtium, quod in materia ſequeſtrationis odioſa appellatio beneficii non comprehendit infra ſcripta. de præben c. vlt. eo. ti. cum in illis. lib. 6.

i ¶ Trieñio ſ.] pacifice. ſi. C. de fideic. l. 1. Iſta duo requirũtur ne fiat ſequeſtratio, quod trieñio ſit poſſeſſũ, & quod pacifice. de his ergo præiudicialibus bene poterit poſſeſſor excipere & ꝓbare: nec puto ſufficere annũ tertiũ inchoatũ, vel pro maiore parte illius tertij anni illũ poſſediſſe: requiritur. n. triennium conſummatum. ſimile de regula. ad noſtram.

K ¶ Antea.] ideſt ante litem motam, quæ nũc eſt finita per unam ſnĩam: poſt litem enim motam non poſſidetur pacifice, quod requirit hæc conſtitutio: & per hoc patet inutiliter de illo quæri, qui tempore ſentẽtiæ non poſſederat trieñio: quod tamẽ triennium eſt completum tempore quo petitur ſequeſtratio.

l ¶ Loci ordinarium.] non diſtinguit, an ad illum ſpectet inſtitutio necne. & eſt ſimile de vſu. quamquam. lib. 6. & quod ibi not. quandoque tñ per ordinarium comprehenditur inſtituens & deſtituens. de offi ur. c. ſ. in prin. li. 6. & ĩ. ti. prox. c. 1. Et no. caſum, in quo de cauſa deuoluta ad curiam ſe inferior intromittit. ad idẽ de appel. cum teneamur. & quod ibi dixi poſt Hoſ.

m ¶ Idoneam.] ęquũ eſſet hanc ſequeſtrationem fieri exiſtenti in ordine quem requirit beneficium †. de elect. nemo deinceps. & ca. cum ex eo. lib. 6. de regula. beneficium. eodem lib. ad hoc littera quę ſequitur.

n ¶ Oneribus.] concor. de offic. ord. præſenti §. porro. lib. 6.

o ¶ Reſtituat.] cum ſequeſter habet limitatam poteſtatem, ſcilicet de reſtituendis fructibus, qui ad onera ſuperſunt, dico quod illos nõ poſſet in emptionem prædiorum pro beneficio uel aliàs in utilitatem beneficii conuertere: quod poſſet ubi non eſſet talis limitatio, ut in prædicta decret. præſenti. & de offic. ord. cum vos. in ſi.

(Gloſſa ſequens dat tria exempla.]

p ¶ Finalem.] per pronuntiationem Papalem, uel factam de ipſius ſpẽali mandato facit de verb. ſig. conſtitutionem 2. reſponſo. li. 6. vel per ſecundam ſnĩam, à qua non eſt appellatum: vel per tertiam, licet ſit appellatum. de appel. directę, & c. ſua nobis. quod dic vt inf. de re iud. c. 1.

q ¶ Obtinebit.] hoc proprium eſt ſequeſtri, quod res ſequeſtrata reſtituatur uictori.

[Gloſſa ſeq. ponit dictũ, cuius obiectionẽ ſoluit,

r ¶ Si quis.] pars uel alius, & includit epiſcopos. Nõ obſtat de ſent. excom. quia periculoſum. li. 6. quia nõ loquitur hic de interdicto vel ſuſpenſione, ſed de excommunicatione.

ſ ¶ Occupare,] in mala parte ponitur, quandoque in bona. de hoc de elect. in generali. 1. reſpon. lib. 6.

t ¶ Ipſo facto.] alios caſus in quibus ipſo facto ꝑ has cle. quis excommunicationem incurrit, no. & vide ĩ. de ſent. excom c. 1.

u ¶ Fructibus.] vel ipſorũ æſtimatione, ſi fructus nõ extant facit de tranſ. veniens.

x ¶ Reſtitutis.] non ſufficit ergo cautio de reſtituendo. & concor. quod no. de elect. quia ſæpe. de immu. eccl. quoniam. in fin. lib. 6.

(Gloſſa ſequẽs dicit per quem: ſecundo arguit ad quæſtionem pro & contra: & remittit. (

y ¶ Nullatenus abſoluatur.] per ordinariũ, qui aliàs his cõcurrẽtib. abſoluere poterit. de ſen. excõ. nuper. & per iſtud negatiuũ verbũ vr̃ quod abſolutio cõtra hæc facta non teneat ſ. cui cõcor. ĩ. de ſepul. c. 1. & de hære. c. 2. in fi. & c. 3. poſt prin. de pęnis. c. 1. In cõtrarium vr̃, cum hæc forma ſit à iure data, nõ ab homine. facit quod ſcripſi poſt Goff. de reſt. ſpo. c. vlt. in prin. ad idẽ facit de ſen. excom. venerabilibus. §. vbi autem. li. 6. vide quod dicam inf. de iurepa. c. 1. poſt princip.

z ¶ Nihilominus.] ideſt, non eo minus quod excommunicatus eſt, & ſic imponitur duplex pęna: quod dic vt not. de iudi. vt ſi clerici.

a ¶ Fuerit.] ille impediens, vel fructus occupans.

† Tenet Bar. dicẽs idem ſi feratur pro petitore ꝑtẽdenti in beneficio ius reale. Fõ.

† Supplet Bar. finito añ lit. dicẽs quod ĩ ꝓſcriptione articuladũ eſt annos eſſe cõpletos añ motionem litis c. commiſſa. de elect. ĩ 6. notabi. Bar. & moderni i l. Celſus ff. de vſuca. Font

† De ſequeſtratione vide ꝑ gl. in c. dilectus. ſ. e. doc ĩ l. ab executore C. quorũ appel. no recipi.

† Et a tali appellaẽ ſi præiudiceẽ proprietati, aliàs ſec⁹ ſic intelligit & Ancha. hoc notat 2. q. 6. ĩ ſumma. & ca. cũ ad ſedem. ĩ. de reſt. ſpolia Font.

† Vide regulã Cancellariæ de trieña ſi poſſeſſore.

† Facit c. ex tõne. ſ ata. & qualit. in verb. idoneis clericis. & qũi maẽ idoneitas ex cõi æſtimatione. l. ſi bonæ fidei. ff. & rei vẽ. vñ ſi reperiatur cõtrariũ, locus eſt excuſationi. l. argẽtũ ff. cõmo. gl. in c. cum Apoſtolica de ijs quæ fin. à pla. Font.

† Ita tenet Zen. ꝑ c. Rom. §. ſnĩas. ff ſen. excõ. Do. Pe. tenet ſecũdã opinionẽ. Barb. Font.

a ¶ Vel ad ipſum.] hæc enim ſunt diuerſa, habere ius in re, vel ad rē, vt ſatis patet. de cōceſ. præb. c. vlt. li. 6.
[Gl. ſeq alleg. cōcor. mouet dubiū. alleg. ꝓ & cōtra.]
b ¶ Cecidiſſe.] ſimile de præben. eum qui. 2. reſpō. li. 6. Probabiliter dubitatur, an ordinarius ipſe pronūtiare vel declarare poſſit ipſum impedientem vel occupantem cecidiſſe à iure ſuo: mouet dubium† quia cauſa eſt in curia, vnde non videtur plus poſſe ordinarius, quā permittat iſta conſtitutio: & hoc non eſt de præmiſſis. Ad contrarium mouet, ꝙ occupatio vel impedimentum fuit intra ſuam diœceſim, & ſic poterit pœnam iuris pro delicto declarare, præcipue cum hic non ſit neceſſaria priuatio, ſed ſufficit declaratio.

† Aliàs ita: ſed & circa ēt ꝑ appellationē &c.

c ¶ Pendentia.] concor. cle. ī. de iud. diſpendioſam. in fin. & vide qđ ibi notatur.
[Glo. ſeq. commendat finem, & dubium ſoluit.]
d ¶ Non obſtante.] multū expediēs fuit iſte finis, aliàs ad impediēdam ſequeſtrationem quilibet de facto oppoſuiſſet nullitatem ſententię, & allegaſſet pro ſe, ꝙ ſnīa nulla non meretur habere nomen ſententiæ. de iudi. c. ſi. lib. 6. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatū, cum ſuis cōcor. ff. de teſta. tute. l. 3. & de bo. poſ. contra tabu. l non putauit. §. 2. ſunt autem multi modi nullitatis, quos not. de re iud. c 1. ubi de hoc. remiſi ad Specu de ſenten. prola. §. iuſta. puto tamen ꝙ licet alia nullitas nō poſſit opponi illa tamen opponi poterit, per quā negetur iuriſdictio 1. oportet enim ꝙ conſtet de ſentētia vt hic dicitur, & per conſequens de iuriſdictione auditoris, qui tulit illā ſententiam. bene facit ff de pęnis l. 2. in ſi. & quod not. de offic. deleg. cū in iure. ex quo tamen de iuriſdictione & pronūtiatione cōſtat, alia nullitas allegata ſequeſtrationem non impedit. facit de teſtib. veniens 2. de ſpon. c. vnico. lib. 6. C. de edic. di. Hadri. tol. l. fin.

1 Hæc gl. eſt ſingularis ſm Baldū in l. generaliter. C. de epiſcop. & clericis. & Marſiliū ſing. 10. & Deciū cōſi. 1.

ipſum[a] forſitā cōpetebat eidem) hoc ipſo ſe nouerit cecidiſſe[b]: Præmiſſis nedum circa futura, ſed† etiam circa per appellationem pendentia[c] negotia obſeruandis: Nō obſtante[d] ſi contra præfatam ſententiam de nullitate forſan opponatur.

TITVLVS VII.

De probationibus

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ *Verba litterarū Apoſtolicarum, quibus Papa proprium factum narrat plene probant, ſi ſuper illis gratia vel intētio Papæ fundatur. Io. And.*

CAP. VNICVM.

Litteris[e] † noſtris[f], quib. nos dignitates quaslibet ſeu beneficia collationi noſtræ, vel ſedi Apoſtolicæ[g] reſeruaſſe[h], aut reſignationem beneficij alicuius recepiſſe, ſeu recipiendi poteſtatem alij commiſiſſe[i], vel aliquē excommunicaſſe, ſeu ſuſpendiſſe, ſeu aliquem capellanum noſtrum vel familiarem fuiſſe, vel alia[k] ſimilia, ſuper quibus gratia vel intentio[l] noſtra

† Vide Alex. cōſ. 34 li. 6. & Deciū cōſil. 15 & 410. & 520. & Crauettā cōſi. 104. & Mattheū de Afflictis decis. 405

DE PROBATIONIBVS.

[Viſum eſt ſupra de iudicijs: verū quia in iudicijs probationes ſunt neceſſariæ, ideo annectit rubr. de probationibus.]

Litteris.] Primo ponit dubium. Secundo, illud oſtendit. Secūda: ibi, [Volentes.] Imo. CASVS. Papa mandauit archiepō Bituriceñ. vt mihi conferret & prouideret de beneficio vacante, puta ſic dicēdo: Venerabili fratri archiepō Bituriceñ. in dño ſalutē, & Apoſtolicā benedictionem: Mandamus quatenus cōferas tale beneficium vacās iſti: quod beneficium reſeruauimus nobis cum decreto irritante. Accidit ꝙ archiepš Bituriceñ. dicit ſe beneficium alteri cōtuliſſe, an poſſit illud dicere: & ſi contulerit alteri, an valeat eius collatio? Certe dicit ꝙ non poteſt hoc dicere, quia Papa illud beneficiū reſeruauerat ſibi cum decreto irritante. Et ad hoc probandū propono meā gratiā, in qua Papa dicit, ꝙ illud beneficiū ſibi reſeruauerat cū decreto irritante: vtrum ſim audiendus, ita ꝙ illa verba narratiua in grā mea faciāt fidē? Dicit ꝙ ſic cū ſup illis verbis Papa fundat intentionē ſuā: ideo faciūt plenā fidē, vt dicit gl. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, ꝙ verbis narratiuis alicuius non creditur citra papam regulariter, etiā ſi narrans ſit legatus, & de reſeruatione per eum facta vult facere fidē, vt in gl. in verbo, reſeruaſſe. & dic vt not. in c. poſt ceſſionem. de proba. & in ca. ſuper his. de fide inſtr. Not. verba narratiua reſcriptorum Papalium qñ faciant fidem & qñ non, & quam fidem faciant, diſtingue vt colligitur ex glo. ſi. quia aut ſuper illis non fundatur intentio Papæ, & tunc non probant, & tunc habet locum ca. ſi Papa. de priuile li. 6. & patet exemplum ibi in glo. 2. aut ſuper illis fundatur intentio Papę, vt puta, quia confert beneficium, quod dicit ſuæ collationi prius reſeruaſſe per mortem beneficiati: & tunc aut illa verba ſunt ſuper facto alieno, & tunc faciunt fidem, ſed admittitur probatio in contrarium: aut ſunt de facto proprio, & tunc faciunt adeo fidem, vt non admittatur probatio in contrarium, ſecundum gloſ. & communem intellectum. Vide dominum Panor. ſuper hoc in eo. cap Not. differētiam an Papa dicat, reſeruamus nobis, an dicat ſedi Apoſtolicæ. de hoc in gl. 1. & idem Pau. nā primo caſu morte Papæ extinguitur: ſecundo non. de reſcri. ſi gratioſe. in 6.

[Prima gl. ſummat, & dicit quid inducebat dubiū.
e ¶ Litteris.] Verba litterarum Apoſtolicarum, quib. Papa proprium factum narrat, plene probant, ſi ſuper illis gratia vel intentio Papæ fundatur. Inducebat dubium decr. ſi Papa. ī. de priuil. lib. 6 vt ī dicam.
f ¶ Noſtris.] de litteris enim inferiorum dubitabatur an fidē faciant etiā quo ad aſſertiua, de quo ſatis not. & ſcripſi ī. eod. poſt. ceſſionem.
g ¶ Sedi Apoſtolicæ.] quommodo hæc ſunt diuerſa, patet de reſcrip. ſi gratioſe lib 6.
h ¶ Reſeruaſſe.] narramus, quod eſt ī. Has reſeruationes faciunt etiam legati, cum moderatione tamen, q̄ habetur de offi. deleg. c. 3. & 4 li. 6. ſed in hoc differūt, quia de legati reſeruatione non ſufficeret fieri fidē ꝑ ipſius verba narratiua 2. de teſti. cū à nobis. ſalua conſuetudine curiæ, de qua ibi ſcripſi, & de fide inſtr. qđ ſuper his.
i ¶ Commiſiſſe.] hæc poſſunt facere inferiores, nō tñ poſſent concedere facultatē recipiendi renūtiationē, & conferendi. qđ dic vt de offi. leg. c. pen. 2. rñſo. li. 6
k ¶ Alia ſimilia.] vt quia confert beneficiū quod narrat vacare per priuationē, quam fecit de Titio: vel ſcribit ordinario, ꝙ nullam iuriſdictionē exerceat in perſonas, vel loca quæ narrat ſe exemiſſe.
l ¶ Intentio.] licet ergo littera nō ſit gratioſa, ſufficit ꝙ & ſuper illis narratis intentio Papę fundetur, vt quia mandat cōtumacē citari, moneri, priuari, vel capi, quē dicit ſæpius excōicaſſe, vel ſuſpendiſſe; vel mādat eū euitari: vel cōmittit alicui prouiſionem beneficij expreſſa perſona, vel nō expreſſa, cui prouideri debeat, quod vacare narrat altero de prædictis modis.

2 Hic ex late icitatis ꝑ Barb. collige ꝙ creditur Cardinali eſſetenti ſe legatū. Arch. c nobiliſſimus. 97. diſtin. idē ſi aſſerat aliquid ſpeciale ſibi commiſſum, qđ ſolet cōmitti legatis, & nō ꝑiudicat alteri c. ꝑ tranſlationem de off. lega. cū l. 1. de ſupina dic. li. 10. C. Fontis

[Gloſ.

[Glo ſeq. ſoluit contrariũ, & de quæſtione remittit.]

a ¶ Fundatur] in narratiuis ergo ſuper quib. nõ fundatur papalis intentio, haberet locũ decret. ſi Papa. 1. reſponſo. de priuil. lib. 6. patet exemplum in eo quod ibi not gloſ. 2. facit qđ not. 3. q 6. hæc quippe. & 93. diſtin. Dñs. Nũquid aũt inſtrumentũ ſententiæ, in quod dicitur libellũ oblatum, litem conteſtatam, & ſimilia, de his fidẽ faciat? Scripſi poſt Inno. & Hoſtienſem ĩ eo. quoniam cõtra ſuper verbo, quę occurrerint. & not. in Specu. de inſtrum, edi. §. reſtat. ad fi. ver. in ſumma. & facit quod not. in Spec. de proba. §. fi. ver. ſed pone iudex. & de procurator §. 2. ad fi. ver. illud quoque.

fundatur [a] feciſſe [b] narramus, cenſemus [c] ſuper ſic narratis fidem plenariam adhibendam: Volentes ad præterita & pendentia [d] (etiam per appellationẽ) negotia hoc extendi.

TITVLVS VIII.

De teſtibus.

¶ Clemens v. in cõcilio. Vieñ.

[Glo. ſequens quærit, arguit, & ſoluit diſtinguendo.]

1 Vide Alexãdrũ cõſi. 15. in cip. ui ſis narratis, lib. 5.

b ¶ Feciſſe narramus.] quid ſi talia narrata 1 ſuper quibus fundatur intentio Papæ non ſunt de facto ſuo? Per hanc litteram videtur ꝙ illa non probent, & facit verſi. qui ſequitur, ſuper ſic narratis: ſecundũ quod vr̃ ꝙ ſi confert beneficium, quod narrat in curia vacaſſe per mortem beneficiarij, cũ hęc narratio non ſit de facto ſuo; non probet: qđ vr̃ graue. tñ rationẽ habet in tanto: quia in facto proprio non ſic præſumitur error, vt in alieno. de reſcr. ab excommunicato cũ ſuis cõcor. bene facit ĩ. de ſent. excom ſi ſũmus. Satis puto ꝙ talia verba ꝓbant ſaltem præſumptiue, ex quo ſuper illis fundatur intentio Papæ, ita ꝙ præſumptioni ſtabitur niſi ꝯtrariũ probetur. facit quod not. de reſcr. nõnulli in glo pen. poterit tñ probari ꝯtrium, puta illũ mortuũ eſſe extra curiam, quod fieri non poſſet in ijs quæ Papa narrat de ſuo facto. & hoc forte vult littera ĩ ibi, fidem plenariam 2. quaſi intendat. vt contra illam rationem non admittatur probatio: qđ intelligo de probatione, q̃ perimat narrationẽ, vel ipſam falſam oſtẽdat. probatio vero per quam ſtante narratione releuaret probãs, bene admitteretur. Pone in terminis, Papa narrans renuntiationem beneficij factã in manibus ſuis, & per eum acceptatam, confert illud, vel conferri mãdat. bene potero probare ꝙ illud beneficiũ tempore cõceſſionis ſpectabat ad me, non ad cedentem: vel ꝙ ipſe cedens prius ceſſerat in manibus ordinarij, vel per ipſum fuerat illo priuatus, & his ſimilia, quæ narrationẽ Papæ non perimunt. facit de accu. cum dilecti. Ex his diſtingue narratiua reſcriptorum Papalium: aut ſuper his non fundatur intentio Papalis, & tunc non probant, vt in decre. ſi Papa. aut fundatur, & tunc ſubdiſtingue, aut ſunt de proprio facto, & faciunt pleniſſimam, quæ perimi non poteſt: aut de alieno, & tunc faciunt plenam ſed perimi poteſt, vt prædixi.

2 Et an per tale verbũ excludat contraria probatio, vide Deciũ in ca propoſuiſti. in 3. notab. de ꝓbat. & Alexandrum cõſi. 112. lib. 4.

c ¶ Cenſemus.] quaſi iudicamus, ſententiamus, ſtatuimus, iubemus, deliberamus, exiſtimamus, hæc omnia ſonat hoc verbum, vt ĩ dicam de conceſ. præb. c. 1.

d ¶ Pendentia.] concor. Clement. de iudi. ſuſpendio. ſam. in fi. ibi vide.

DE TESTIBVS.

Cum Iudæi.] Primo, ponit dictum. Secundo cõtrafacienti pœnam imponit: ibi,] Quod ſi.] ¶ Aliqui ponunt iſtam cle in tit. de ꝓb. tamen dominus Panor. ponit in titu de teſtib. Iſtud capitulũ ſupplet concilium Lateraň. ĩ eod. in c. Iudei in principio ꝙ dicitur, ꝙ Chriſtianus contra Iudæum in teſte admittitur, vbi dicit, decernimus feriẽdos quicunque voluerint Iudæos pferre Chriſtianis: & reddit rationem, cum eos ſcilicet Iudeos vel Sarracenos oporteat ſubiacere Chriſtianis, & cum oporteat eos foueri ab ipſis Chriſtianis ſola humilitate. Iſta Clemẽtina plus dicit, qa aliquotiẽs principes auari vt tributũ haberẽt ab iſtis Iudæis ipſos faciebãt venire ad ſuas ciuitates, & fulciebant quãplurimis priuilegijs, forſan Iudæi erant priuilegiati, quòd in quacunque cauſa, ſiue in criminali, ſiue in ciuili, Chriſtiani non p. ſſent eſſe teſtes cõtra ipſos Iudęos, ita ꝙ nullus contra Iudæos ferret teſtimonium, niſi eſſet Iudeus, & ſic conueniebat & dicebat Chriſtiano, ſi volebat habere teſtem cõtra Iudæum, ꝙ ipſe Chriſtianus acciperet Iudæum pro teſte: Et illud erat bene graue ipſis Chriſtianis, ꝙ ipſi Iudæi infideles eſſent melioris cõditionis, quam ipſi Chriſtiani: Ideo Papa Clemens fecit hanc Clementinam, in qua cauetur, ꝙ non obſtante conſuetudine quacunque vel priuilegio, ipſi Iudæi cõuincãtur per teſtes Chriſtianos. His præſuppoſitis, figura ſic caſum: Sunt nonnulli principes & quamplurimi, qui auaritia cæci attrahunt ad prouincias multos Iudæos vel Sarracenos, vt ab iſtis Iudeis, vel Sarracenis quotannis, id eſt ſingulis annis poſſint ab ipſis Iudæis vel Saracenis pecuniã quaſi infinitã extorquere, dictos Iudęos vel Sarracenos priuilegiando priuilegijs priuantibus quamplurima iura cõmunia; & non ſolũ iura, ſed etiam Chriſtianam religionem inficiunt, & in opprobrium quamplurimum habẽt, ſiue religioni opprobrioſum eſt: Nos Clemens Papa cõſtituti ad hoc vt orthodoxam, id eſt ſanctam fidem conſeruemus, quẽadmodum, id eſt ſicut fecit beatus Petrus, & melius ſi poſſibilitas nos nõ redarguat, in Domino exhortamur & ſupplicamus principes tales, ne decętero, id eſt deinceps, & amodo concedant talia priuilegia ipſis Iudęis vel Sarracenis, & ne permittant, id eſt patiantur ſeruare iam conceſſa: quia ſi ipſi Iudęi vel Sarraceni pſumpſerint vti talibus priuilegijs cõceſſis à principibus: nos volumus ꝙ cõio, id eſt cõicatio Chriſtianorum: eis, id eſt ab eis ſubtrahatur, id eſt ſecludatur & remoueatur: & ſi ipſi Chriſtiani pp hoc voluerint abſtinerere à cõione dictorum Iudęorum vel Sarracenorũ, cõpellantur ipſi Chriſtiani abſtinere cenſura eccleſiaſtica, id eſt per ceſurã eccleſiaſticã, quæ eſt excõicatio, ſi opus fuerit hoc dicit. H R. Not. ꝙ Chriſtiani ꝓducti in teſtes contra iudæos poſſunt per exceptionẽ criminis à teſtimonio repelli: quia licet Iudæi ſint nõ tñ dẽt legitima exceptio illis ſubtrahi, vt not. glo. in verbo, Chriſtianos. Not ꝙ Iudæi regulariter non cõpelluntur per Eccleſiã, ſed per iudices ſæculares, in caſib. ſi de eis iudicat eccleſia, vt in gl. in verbo, principũ. Not ꝙ principes nõ poſſunt priuilegiare Iudęos vel Sarracenos in ijsque ſunt opprobrioſa fidei, vt hic textus iũcta gl. præalleg. in verbo principiũ in. fi. Not. ꝙ exhortatio eſt quoddam cõſilium, & eſt regulariter ad inſtar conſilij. Conſilium autem reuerẽtię obligat, ſecus in conſilio perfectionis, vt in glo. in verbo, exhortamus. vide Panor. Not. de religione Chriſtiana. ſumiſ autem & alijs modis religio, de quo remittit gl. in verbo religioni. ſed Pan. proſequiſ. Not. ꝙ ſuperior ex officio dẽt prohibere obſeruantiam illiciti & prohibiti: ſm Pan. de ijs quæ fi. à ma par. c. 2 de ſent. excom. nouerint. de ſup. negl. præla cle. vnica, Zabar.

¶ Per teſtes Chriſtianos conuinci poſſunt Iudæi & Sarraceni, non obſtantibus contrarijs priuilegijs regum & principum, quibus ſi vtãtur, ſubtrahitur illis Chriſtianorum commercium. Ioannes Andr.

CAP. I.

Cum † iu-

† Iudæi quã poſſint eſſe teſtes cõtra Chriſtianos, vide doctores in ca. ĩ Chriſtianos. de hæ. lib. 6. & Felinũ in c. Iudęi extra de teſtib.

[Prima

[Prima glo. ſummat, & dicit quid ſupplet.]

a ¶ Cum iudæi.] Caſus. Per teſtes Chriſtianos cõuinci poſſunt Iudęi & Sarraceni, nõ obſtantib. ꝯtrijs priuilegijs regũ & principum: quibus ſi vtantur, ſubtrahitur illis Chriſtianorũ commercium. per hoc partes patẽt. Secunda. ibi, [Quod ſi.] ſupplet concilium Lateranen. ĩ eodem Iudæi.

b ¶ Sarraceni.] vnde vtrique dicantur, ſcripſi de Iudæis & Sarracenis ſuper rubrica.

c ¶ Criminalibus.] de vtriſque forte continebat priuilegium, ſed forſan de alteris tantum.

d ¶ Chriſtianos.] licet Chriſtiani contra illos recipiantur in teſtes, poſſunt tamen per exceptionem criminis per eos à teſtimonio repelli, ut ſatis ſcripſi poſt Hoſt. ſup. eo. Iudæi.

[Glo. ſeq. ponit regulam: remittit ad caſus exceptos, & ponit motiuum.]

† al. ſeruati.

ɩ Iudæi & alij infideles, an & quã puniãtur ꝑ Eccleſiam, & ĩ quib. caſibus: vel an ꝑ principes ſæculares, vid Anc cõſ. 15. Nicolaũ Eymericũ in Directorio Inquiſitorum par. 2. q. 46. Zach. tuac. d hæret. ca. 36. Innoc. & doct. in c. ꝙ ſuper his. d vot. & voti redemp.

e ¶ Principum.] vide quæ dixi ĩ de bap. c. vnico. regulariter Iudæi nõ cõpeſcũtur per eccleſiam, ſed per ſæculares principes ɩ ſub quibus degũt. de Iudæ. Iudæi 2. & c. poſtulaſti. & c. nõ nullis in fin. & facit ĩ. de re iud. paſtoralis. in princ. & ĩ. de uſur. poſt miſerabilem. in caſibus tamen eos iudicat eccleſia, qui not. In prædicto. c. Iudæi. ad quos addas iſtum caſum. Conſueuerunt autem principes propter magnum lucrum, quod a Iudęis in terris ſuis degentibus conſequũtur, eis fauere, & eos priuilegiare, ut hic, & de vſu. quãto. circa illa tamẽ quę ſunt opprobrioſa fidei, illos priuilegiare non debent, ut hic.

[Gloſſa ſequens obiicit, & ſoluit.]

f ¶ Iuri.] ĩ. eo. Iudęi. Sed cum in iudiciis ſit ſeruanda paritas, de mut. pet. ca. 2. C. de ꝓxi. ſa. crin. in ſacris. de exce. cum inter. ergo vr̃ iuridicum, ꝙ ſicut Chriſtiani Iudæos nõ recipiũt cõtra ſe, ſic nec ipſi cõtra Iudæos recipi debeãt. Sol. ęqualitas iſta reſpicit perſonas actoris & rei, ut regulariter non liceat vni, quod nõ liceat alteri de reg. iur. non licet li. 6. ſed non reſpicit perſonas teſtium, aliàs ſequeretur ꝙ fide dignus. qui nõ recipit cõtra ſe criminoſum vel excommunicatum in teſtem, nec contra illum in teſtimonium recipi poſſet.

g ¶ Religioni.] quattuor modos quib. ſumitur religio, no ſup. de regula. ſuper rubrica.

h ¶ Exhortamur.] curialiter loquitur hic Papa. & eſt ſimile de ſtat. mon. recolentes. ĩ de iud. c. 1. poterat n eis comminari, & infligere eis pœnam de Iudæ. Iudæi 2. de maio. & obe. omnes. & c. ſolitæ. de iudi. nouit. Licet autem hęc exhortatio videaſ conſilium, eſt tamen reuerẽtię 2, cui neceſſario parendum eſt. de hoc de ætate & qualit. ad aures.

a Vide Dec. in c. nã cõcupiſcẽtiã de cõſt. & in c. ſi ꝑ debilitate. I primo notab de of. deleg.

i ¶ Permittant.] concor. de his quæ fiunt a ma. par. ca. quęſiuit. de ſen. excom. non erit. cõcor. cõcil. Vienneñ. ſup de ſup. negl. præla c. vnic.

k ¶ Vti.] non punit impetrãtem tantum, ſed vtẽtem. ſimile de reſcrip. ex tenore.

l ¶ Subtrahaſ.] ſic indirecte excommunicat illos eccleſia. de Iudæis, Iudæi. & c. ſi Iudæos. & c. poſtulaſti. de deci. de terris. de vſu. poſt miſerabilem. & c. quãto. de priui. quanto.

m ¶ Si opus fuerit.] ſcilicet quia monitioni non parent, quæ ſemꝑ præcedit cenſuram. de ſen. excõ. ſacro.

[Cum Iu]dæi a quidam & Sarraceni b (ſicut accepimus) quòd ſuper ciuilibus aut criminalibus c conuinci per Chriſtianos d non poſſint, ſe priuilegiis regum & principum e tueantur: quia id nedũ iuri f contrarium, ſed & Chriſtianæ religioni g opprobrioſũ eſt quamplurimum & aduerſum: reges eoſdem & principes in Domino exhortamur h, ne concedant huiuſmodi decætero priuilegia, uel ſeruẽt, aut ſeruare † permittant i etiam iam conceſſa. Quòd ſi Iudæi aut Sarraceni priuilegijs talibus vti k præſumpſerint, Chriſtianorum communio eis ſubtrahatur l, ſic quòd Chriſtiani ab eorum abſtinere communione, cenſura eccleſiaſtica (ſi opus fuerit m) compellantur.

¶ Idem.

¶ Publicatis atteſtationibus teſtes produci non poſſunt (etiã in cauſa appellationis) ſuper eiſdẽ articulis uel directe contrarijs. Ioan. And.

CAP. II.

TESTI-

TEſtibus.] Primo, decidit caſum dubiũ. Sc̃do, illius rationem reddit: ibi, [Cum non minus.] Imola.

¶ Iſta Clementina determinat c. fraternitatis. in quo dr̃, quod in cauſa appellationis ſuper nouis articulis ſeu capitulis teſtes noui & veteres producantur: erat etiam dubium & non terminabatur per illud cap. an in cauſa principali etiam liceret producere nouos teſtes vel veteres. ſi minus fuerat probatum, & fuerat renuntiatum & concluſum in cauſa. Et ibi reſpondet, quòd nõ licet nouos teſtes producere, nec in cauſa principali ſuper eiſdẽ articulis ſeu directo contrarijs. His præſuppoſitis.

CASVS EST. Titiꝰ habebat domũ quã dicebam meam eſſe. & ſic intẽtabam cõtra ipſum rei vendicationẽ, & ſic controuerſia inter nos fuit nata: nos in iudicio intantum ꝓceſſimus: quod articulos, poſitiones, & teſtes noſtros hincinde ꝓduximus, ita ꝙ renuntiauimus & cõcluſimus in cauſa, & teſtes publicauimus: id eſt quicquid teſtes depoſuerunt, & dicta ipſorũ legimus, & ſciuimus quicquid dixerunt & depoſuerũt. Hoc facto publicatis teſtibus, video ꝙ teſtes quos produxi, non ſatis dicunt pro me, ut poſſim per eos probare me dñm domus, quam Titius poſſidet: quid facio? aduiſaui me ꝙ producerẽ tales & tales, & inſtruã eos taliter, ꝙ ipſi dicãt verba ꝑ quæ domus mihi adiudicabiſ, uel etiam nõ volo producere teſtes nouos ſuper eiſdem articulis datis, ſed ſuper directo cõtrariis, quæriſ an poſſum? Reſpondet Clemens ꝙ non ꝓpter metum ſubornationis. Or video ꝙ in cauſa principali nõ poſſum ꝓducere teſtes nouos ſuper eiſdem articulis, uel directe ꝯtrariis: pono ꝙ in principali cauſa fui cõdẽnatus, a qua ꝗdẽ ſñia appellaui: ꝗro mõ an corã iudice ad quẽ, hoc eſt, corã iudice, ꝗ cognoſcit an bñ appellauerim vel nõ, poſſim ꝓducere teſtes nouos ad plenius probãdum, ꝙ minus plene probaui in cauſa principali? Et reſpondet ꝙ nõ, pari rõne: Videlicet propter metum ſubornationis. Sed an iterum poſſim producere teſtes ꝗ fuerunt producti in cauſa principali ſuper nouis articulis? Rñdet ꝙ ſic. hoc dicit. H. R. ¶ Vide tex. Sicut nõ licet in cauſa principali producere alios vel eoſdẽ teſtes ſuꝑ eiſdẽ articulis, vel ſuꝑ directo ꝯtrijs: hoc dico, teſtib. & eorum atteſtationibus rite receptis & publicatis: ſic nõ dẽt licere in cauſa appellationis, cum ſubornatio nõ ſit minus timenda, immo tã eſt timenda, quã in cã principali. hoc dicit. Not. publicatio atteſtationum impedit teſtes ſuꝑ eiſdem articulis vel directe ꝯtriis ꝓduci, quãdo receptio illorũ teſtium ſeu depoſitio tenuit aliàs, ut in gl. cũ tex ĩ verbo, rite No. ꝙ ſi publicatio atteſtationũ ẽ indiſcrete facta: puta inſcia uel inuita parte ex cauſa rõnabili contradicente, non impedit quo minus pars, quę teſtificata nõ adhuc vidit, teſtes producere poſſit, vt gl in verb. publicatis. Not. ꝙ parte aduerſa cõſentiente ceſſat diſpoſitio huiꝰ cle. No gl ĩ verbo, [Perducere,] quia neſcio alibi. Not. ꝙ ſuꝑ veterib. capitulis nullo modo probatis uel probabilibus aliter quàm per teſtes, puta per inſtrumẽta, licet producere teſtes in cã appellationis, in quib. caſibus non hẽt locum hæc Clementina, ſed ꝓcedit lex,

per hanc. C de tēporibus appel. in gl fi. Not. tex. [Rite,] ideſt recte, ſm Priſcianum. & dicit̃ à ritu. Papias vero dicit, rite, recte. i. iuxta morē, legitime, probe. Not. [Atteſtationibus,] ideſt, dictis teſtiū. Vñ atteſtationes ſunt dicta teſtium vel teſtimonia ordine iuris in ſcriptis redacta. Not. [publicatis.] nota quod dicta teſtium dicuntur publicata, quando inter partes legit̃ illud qđ quilibet teſtis depoſuit, & partes ſciunt quomodo teſtes depoſuerunt, uel pro eis, vel cōtra, & actor ſcit ꝙ talis teſtis depoſuit tale quid, & illud facit pro me: & talis teſtis depoſuit tale qd, & illud facit contra me, & ſeruit reo. Econtra autem reus ſcit qđ talis teſtis depoſuit tale quid, quod facit pro eo: alius teſtis depoſuit aliud quod facit cōtra eum: & iſto modo dicta teſtium dicūtur publicata, quia publice fuerūt lecta, ideſt, coram partibus. Not. [Non minus,] immo tanto: quia tantum eſt timenda ſubornatio teſtium in cauſa appellationis ſicut in cauſa principali. Not. de verbo, rite, quod exponit Zen ideſt, ſolemniter. quia hoc verbum iuris ſolemnitatem denotat. ff. de bon. poſſ. cōtra tab. l. non putauit §. non quæuis. de inoffic. teſt. l. 2. ꝑ hoc de ſum. tri. c. 1. ver. vnam. vbi diſtinguitur inter rite & recte No. de articulis exhibendis in litib. de hoc inf. de verb. ſig. ſæpe Zabar.

bus a rite b receptis, & eorum atteſtationibus publicatis c, ſicut non licet ſuper eiſdem d vel directo e contrariis articulis alios f vel eoſdem teſtes in principali cauſa producere g: ſic non debet in appellationis h cauſa licere: Cum i non minus in appellationibus, quā in principali cauſa ſubornatio k ſit timenda.

[Prima gl. ſummat, & ponit cauſam quare breuiter gloſſauerit hanc decretalem.]

a ¶ Teſtibus.] Caſus. Publicatis atteſtationib. teſtes ꝑduci non poſſunt (etiam in cauſa appellationis) ſuper eiſdē articulis, vel directe contrariis. Determinat no. ĩ. eo. fraternitatis. & 4. q. 3. ſi quis teſtibus. Et quia decretalem illam ſolemniter commentaui, & ipſius cōmenti habetur copia, facilius hanc tranſibo.

b ¶ Rite.] hoc dicit pro tāto, quia ſi receptio teſtium non teneret, puta facta ꝑ eū q nō erat iudex cauſæ 1, vel facta ſuper principali lite non cōteſta. eo caſu quo fieri non potuit ut lit non conteſt accedens 2. publicatio 2 ſtatū atteſtationū non impediret productionem rite fiendam. facit quod no. ĩ eo cum cauſam. in fi. vlt gl. Item ſi aliqui teſtes depoſuiſſent ſuper articulo non incluſo. ſuper quo vide ꝙ ſcripſi poſt Inno. in decret. fraternitatis. in 5 quæſt.

c ¶ Publicatis.] repete. 1 te. hoc dico pro tāto, quia ſi indiſcrete, inſcia uel inuita parte iudex publicaret, pars quę teſtificata nōdum didicit, adhuc & teſtes ꝑducere poſſet 3: & hoc caſu verificari poſſet ꝙ no Ber. ĩ. eod. conſtitutis 2. in vlt glo. ut ibi ſcripſi.

d ¶ Eiſdem.] ſuper nouis enim hoc licet, ēt in cauſa principali, & quę ſūt noua, plene ſcripſi in decr. fraternitatis. in q. 2.

[Glo. ſeq. ꝑimo dicit quid de indirecta. Secūdo, de directa, dat caſum exceptum: & ponit exempla.]

e ¶ Directo contrariis 4.] indirectam vero contrarietatem bene licet probare ꝑ teſtes poſt tot atteſtationes publicatas, puta abſentia partis uel teſtis, à loco, eo tēpore de quo deponit, ꝑ modum decreta. ex tenore. ĩ. eo. quod intellige ut ibi dixi. ad idem C. de cōtrahen. ſtipul. optimam ſuper. directa vero contrarietate non licet, niſi opponeretur falſitas directa ipſius teſtis cum corruptione. de quo ſcripſi de proba c. licet. ſuper glo. 2. Eſſent autem directe cōtraria capitula de maioritate & minoritate, de legitimate & illegitimitate, de pꝛſentia & abſentia, de furore & ſana mēte, de actu ſpōtaneo & coacto, de virginitate & corruptione, quādo talia & ſimilia de eiſdem perſonis & actibus, de eodē inſtanti temporis ſic contrarie formarentur.

f ¶ Alios uel eoſdem.] reprobat opinionem Hoſtien. qui dicit in appellationis cauſa articulum antiquum poſſe reprobari per teſtes nouos, ſed nō per antiquos.

g ¶ Producere.] hoc regulare fallit in multis caſibus, quos ſcripſi in decreta. fraternitatis. in 9. q. & notat Specul. in titu. de teſtib. §. ſatis vtiliter. & quod dicit producere, intellige contra partem inuitam, ſuper quo vide quod ſcripſi in vlti q.

ADDITIO. Petrus de Anchar. ponit hic xij. vel xiij. caſus, in quibus licet ſuper eiſdem articulis teſtes recipere atteſtationibus publicatis.

[Glo. ſeq. oſtendit quid reprobat, & quid approbat & remittit.]

h ¶ In appellationis cauſa.] Reprobat communē opinionem legiſtarum dicētium, ꝙ publicatis atteſtationib. in principali, licebat producere in cauſa appellationis teſtes ſuꝑ eiſdem capitulis. In hoc cōcor. Hug. lo. cre. Azo, & Accur. ꝑ l. eos. C. de appel. & C. de temp. appel ꝑ hanc. dicentes, ꝙ §. qui vero in Authen. de teſtibus, coll. 7. loquitur de teſtibus producendis in cauſa principali, ſed canoniſtæ cōtra, ſ. Glo. Lau. Vin. Tan. Phil. Goffre. & Innocen. in prædi. decre. quibus videtur conſentire Gal. el. in Spec. de teſti. §. ſatis vtiliter. ver ſic. & breuiter. & mouebantur per rationem hic inſertam. & vide quod no. in c. fraternitatis. in 3. gl. & quod ibi ſcripſi.

i ¶ Cum.] pro quia. redditiuum cauſæ. concor. de conſue. c. 2. & certe huic rationi legiſtæ reſpōdere nō pñt, quæ ſumitur etiam ex præcedenti §. quia vero. vbi de hoc Ad leges Codicis, quas pro ſe inducunt facile reſpondetur, ut intelligantur de ueteribus capitulis nullo modo probatis, uel probatis aliter quàm per teſtes, ſuper quibus in appellationis cauſa bene licet produce teſtes Io. And.

K ¶ Subornatio.] ad huiuſmodi intellectū, vide quod ſcripſi in decre fraternitatis. in 8. q.

1 Fallit ſi teſtes erant periuri. Ang in l. cum hi. §. tranſact. ff. de tranſact.
2 Idē ait Cardi. ſi teſtes nō iurauerunt. An parte pñt iuramētū remittere, vide hic Barb.
3 Idē dicit Zen. ſi iudex rite publicaſſet. addit Bar. & probet ſe nō didiciſſe teſtificata. & ꝓcedit ēt tex. ſi pars didicerit nullā publicatione facta.
4 Teſtis ſi primo dicit vnū, deinde aliud, cui dicto ſtabit, vide hic ꝑ Pe. & ꝑ Barba. & in l. eos ff. de fal.

Atteſtationib. publicatis in principali, nō licet in cauſa appellationis teſtes ꝑducere ſuꝑ iiſdē capitulis.

TITVLVS IX.

De iureiurando.

¶ Clemens v. in cōcilio Vien.

¶ *Iuramenta, quæ Rom. Eccl. præſtant Romani principes, fidelitatis exiſtunt. Io. And.*

C. VNI.

ROMA-

DE IVREIVRANDO.

Romani.] iſtam clementinam lego vſque ad §. [Dudum.] quę ponit unum exordium, in quo dicit, quòd Romani principes, id eſt, Imperatores ſubmiſerunt & adſtrinxerunt ſe vniculo iuramenti: puta iurando, ſua capita Romanis pontificibus ſubmittendo. Sed figura ſic caſum: Certum eſt ꝙ Deus nobis dedit vicariū in terris, cui dixit, Quęcunq; ligaueris, ligata erunt, & quæcunq. ſolueris, ſoluta erūt: hoc dicebat Ieſus beato Petro vicario ſuo, Petre quoſcunque excōicaueris in terris, excommunicati & maledicti erunt in cælis: Et quoſcunque ſolueris, i. diſſolueris abſoluendo in terris erunt abſoluti in cælis: Modo quæro, nonne Ieſus voluit iſtos principes, quibus dedit iuriſdictionē temporalem, hoc eſt, dedit eis poteſtatem ſuper rebus temporalib. exercēdis, eſſe aliquo modo ſubiectos ſuo vicario, ideſt, Romano Pontifici: & nonne voluit ut iſti principes præſtent ipſi Romano Pōtifici aliqua iuramenta: & nonne voluit ut ipſi ſubmittant ſua capita ipſi Romano Pontifici? Ad quod reſpondet in textu

Clemens.

ni [a] principes † orthodoxæ [b] fidei profeſſores, [c], ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, cuius caput eſt Chriſtus [d] redemptor noſter, ac Romanum Pontificem eiuſdem redemptoris vicarium † [e] feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine [f] venerantes [g], eidem Romano Pontifici, à quo approbationem perſonæ ad imperialis celſitudinis apicem [h] aſſumendæ, necnon vnctionem, conſecrationem, & imperij coronam accipiunt, ſua ſubmittere [i] capita non reputarunt indignũ, ſeque [k] illi & eidẽ Eccleſiæ, quæ à Græcis imperium tranſtulit † in Germanos, & à qua ad certos [l] eorum principes ius & poteſtas eligendi regem in Imperatorem poſtmodũ promouendum peruenit [m], adſtringere vinculo iuramenti, prout tam mos obſeruationis antiquæ [n] temporibus nouiſſimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiuſmodi ſacris inſerta canonibus [o] manifeſtant.

¶ Dudũ ſane inter quondam Henricum Impera-

† al. Imperatores.

† Vide Turrecrematã in ſumma de eccleſia. lib. 2. c. 37.

† De hac imperij trãslatione vide I c. venerabilem. & ibi late p gloſſã & doctores. extra, de elect.

Clemens, ꝙ ſic. dicendo vt ſequitur, Principes Romani profeſſores fidei orthodoxæ, id eſt, ſanctæ, venerantes feruore fidei, id eſt, cum magno affectu & promptitudine claræ deuotionis ſacroſanctam Romanorum Eccleſiam, cuius Romanæ Eccleſiæ noſter redemptor Chriſtus eſt caput: ac id eſt, etiam principes Romani, venerantes Romanum Pontificẽ vicarium eiuſdẽ Chriſti noſtri redemptoris non reputauerunt indignũ ſe ſubmittere. id eſt: ſubijcere ſua capita, id eſt, ſe ipſos eidem Romano Pontifici, à quo ipſi principes aſſumunt approbationem ſuæ perſonæ ad apicem imperialis celſitudinis aſſumendæ: Nam Romanus Pontifex approbat eos, ſ. inſpiciẽdo an ſint tales ꝙ poſſunt tempore neceſſitatis fidẽ Chriſtianam, id eſt, fidẽ Chriſti defendere. Et à quo Romano Pontifice ipſi principes aſſumunt id eſt, habent vel capiunt coronam imperij: nec non, id eſt, etiam ipſi principes accipiunt vnctionem, id eſt, vnguentum quo vnguntur, & conſecrationem, quia Papa eos conſecrat: quæ pro, &. ipſi principes non reputauerunt indignum, immo crediderunt benedignum ſe adſtringere illi Romano Põtifici, & eidem Eccleſię vinculo iuramenti, quæ eccleſia tranſtulit imperium à Græcis in Germanos, id eſt, Alemanos. Nam Gręci ſolebant habere imperium. Et à qua eccleſia ius & poteſtas eligendi regem aliquem, ſuppleo poſtmodũ promouendum in Imperatorem peruenit ad certos principes eorum, quia ſunt certi princeps in Germania, q habẽt poteſtatem & ius eligẽdi aliquem regem in Imperatorem, quod ius eccleſia eis conceſſit. Textus de ſe ſatis patet. Not ꝙ Papa eſt Chriſti vicarius, & ſi alicubi inuenit̃ ꝙ eſt Petri vicarius: illa eſt impropria locutio, vel exponit̃, id eſt, gerit vicariã, q̃ geſſit Petrus. Vicarius enim non dat vicariũ. de offi. vica. c. clericos. hoc vult gl. in verbo, [Chriſtus.] Not. in verſ.] Prout tã mos, & c.) ꝙ Papa probat iuramẽtum Imperatoris eſſe præſtandum propter morem obſeruantiæ antiquæ. Antiqua ergo & diutina pſtatio inducit obligationem in futurũ. Quod q̃ ſit verũ, dic per doct. in l. ſi certis annis. C. de pact. & l. cũ de in rẽ verſo. ff. de vſur. per Bar. in caſu vero huius Clementinæ nõ erat nuda præſtatio: ſed titulus, ex quo & alijs veriſimilib. cõiecturis Papa hic ipſum exigit tamquam debitum. facit ꝙ legitur & notatur in c. peruenit. de cenſib. Pet. de Anch.

[Prima gl. ponit caſum, & ſimul ſummãdo diuidit.]

a ¶ Romani,] Caſus declarat illa forte fidelitatis iuramenta, quæ præſtat Imperator Eccleſiæ Romanæ approbationis ſuæ tempore, ſm formam capituli, tibi domino, & tempore coronationis, ſecundũ formã in Põtificali deſcriptam. Et primo ponit exordiũ in quo dicit, Romanos principes pro tẽpore Romanis Pontificibus ſua capita ſubmiſiſſe, & ſe illis adſtrinxiſſe vinculo iurĩ. Secundo ibi: (Dudum.) narrat aſſertionem Imperatoris Henrici ſe negantis Romano Pontifici per fidelitatis iuramentum adſtrictum, exprimens ꝙ dedit cauſam denegationi prędictæ. Tertio: ibi, (Nos itaq;) prouidens ꝯ futura pericula ponit duo iuramanta, q̃ præſtiterit ipſe Henricus Eccleſię Romanæ. Primũ approbationis ſuæ tempore per procuratores ad id mandatum habentes, ſecundũ formã c. tibi dño. Secundõ, tpe coronationis & conſecrationis ſuę, quod in vrbe præſtitit per ſeipſum, ſecundum formam in Pontificali deſcriptam. Quarto ibi: (Cęterum.] narrans talia etiã ſacramenta præſtita p Albertum immediatũ prædeceſſorem ipſius Rodulphi. & alios reges Romanos declarat illa forte fidelitatis iuramenta. Quinto ibi: [Porro ponit formam iuramenti, q̃ ipſe Henricus præſtiterat in ingreſſu Italiæ, & quam innouauerat coronationis tempore, quę dicit patere p litteras ipſius Henrici in archiuis curiæ Romanæ reſeruatas. Io. And.

b ¶ Orthodoxæ.] ſimile argum. de ſumm. tri. damnamus. verſic. licet ergo. & ibi exponitur.

c ¶ Profeſſores.] Venerantes, quod eſt inf. & redeas retrograde vſque ibi, fauore.

d ¶ Chriſtus.] ad Coloſſ. 1. de ſac. vnc. cap. vnico. verſi. ſed vbi.

e ¶ Vicarium.] de homi. pro humani. ſi. 6. de trãsla. c. 3. & 3. Et cum dicitur ꝙ eſt vicarius Petri, vt 63. diſt. ego Ludouicus. 1 q. 1. non æquales, & q 7. quotiens. eſt impropria locutio. Vel exponitur, id eſt, gerit vicariã, quam geſſit Petrus: Vicarius enim non dat vicarium, de offi. vica. clericos.

f ¶ Promptitudine.] quaſi parata & expedita affectione, & ſine difficultate.

g ¶ Venerantes.] 17. diſt. §. huic. & 19. diſt. in memoria. 21 diſt. nunc autẽ. & c. intantũ cum ſi. & hic tolle litteram,, nõ reputarunt indignũ ſua ſubmittere capita.

h ¶ Apicem] apes, apis, volatilis quædam eſt, de qua de conſec. diſt. 5. nunquã de deci. nuntios & 7. q. 1. in apibus. ſed apex, apicis, ponitur pro ſummitate, honore vel diſtinctionis nota: quod enim in ſummo eſt, à pedibus vel infimis diſtat, & hæc ſummitas temporalia reſpicit. de maior. & obed ſolitæ.

i ¶ Submittere.] facit. 63. diſt. Valentinianus. de iudi. nouit. verſi nos igitur.

k ¶ Seque.] adſtringere vinculo iuramẽti, ꝙ eſt infra.

l ¶ Ad certos.] qui ſunt illi, not. de re indi. ad Apoſtolicę. in fin. lib. 6.

m ¶ Peruenit.] de elect. venerabilem.

n ¶ Antiquę] concor. ſup de transla. quanto. & mos ſi deliſſimæ vetuſtatis ſeruãdus eſt. C. de teſta. teſtamẽta.

o ¶ Canonibus] 63. diſt. tibi domin.

DVDVM Poſtquam diximus in §. pręcedenti, qualiter principes non reputauerũt indignũ ſubijcere ſua capita Romanis Pontificibus vinculo iuramenti: Iſte §. dudum. narrat qualiter Henricus Imperator aſſerebat & affirmabat ſe non eſſe ad ſtrictum Romanis Pontificibus vinculo iuramenti ab ipſo Henrico pręſtiti. Et dat ſeu exprimit cauſam quare dicit ſe non eſſe adſtrictum, vſque ad §. (Nos itaque.)

C A S V S. Diabolo parte litis inſtigante, bellum inter Henricum regem Romanorum Imperatorem: & chariſſimum Robertum amicum noſtrum: filiũ noſtrũ in Chriſto regem Sicilię fuit ſuſcitatum: ita quòd grãde damnum eccleſię imminebat: niſi pax in proximo tẽpore fuiſſet tractata: Et nos Papa videntes grãdia peri

torem tunc Romanorum regem,[a] & chariſſimum in Chriſto filium noſtrū Robertum Siciliæ[b] regem graui diſcordia[c] ſuſcitata: Nos multis grandibuſque periculis, quæ exinde prouentura veriſimiliter timebantur, intendentes celeri[d] & opportuno remedio obuiare[e], quibuſdam ex fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus exiſtentibus tunc in vrbe[f] pro reformanda pace[g] & ſolidanda concordia inter reges eoſdem: litteras noſtras ſub certa forma duximus deſtinandas, inter alia inſerentes in eis[h]: quod cum ipſi reges eiuſdem Eccleſiæ ſpecialiſſimi filij ſibi † iuramento fidelitatis, †, & aliàs multipliciter eſſent adſtricti, ipſius Eccleſiæ debeant † eſſe prōptiſſimi defenſores. Dictis autem litteris in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti ſic deductis, idem Henricus ab eiſdem Cardinalibus requiſitus, vt ſuper contentis in illis ſuum propoſitū reſponderet, quaſi moleſte tuliſſet, quod de iuramento fidelitatis huiuſmodi per eum præſtito in dictis litteris mentio haberetur, non familiariter[i], nec ſecrete[k], vt tractandæ pacis qualitas exigebat, ſed multis tabellionibus accerſitis[l] & requiſitis[m] ab eo quod de reſponſionibus ſuis conficerent publica inſtrumenta[n]: in-

cula, quæ timebātur ex hoc bello prouentura: intendētes celeri, id eſt, veloci & opportuno, id eſt, cōuenienti obuiare remedio, miſimus litteras quibuſdā Cardinalibus exiſtētibus tunc in ciuitate Romana: quæ litteræ tractabant de pace reformanda & fienda inter ipſos reges: Et inter alia inſerentes & affirmantes, quod cum ipſi reges eſſent ſpecialiſſimi filij Eccleſia, & cū ipſi debeant eſſe promptiſſimi defenſores, & ꝙ alias fuiſſent adſtricti multipliciter iuramento fidelitatis ipſi Eccleſiæ: Nos Papa ſupplicabamus eis quod inirent pacem adinuicem, & ꝙ eſſent muniti decætero pro omni genere armorum ſeu zo pacis His auditis & viſis, Cardinales quibus litteræ fuerant miſſæ, iſtas litteras pręſentauerunt Henrico regi Romanorum & Imperatori, & illi ſupplicauerunt, vt ſuum propoſitum & voluntatem pro reſponſo haberent: Qui quidem Henricus audiēs iſtas litteras facientes mētionem, ꝙ multipliciter erat adſtrictus iuramento fidelitatis: & hoc moleſte ferens, tamquam iratus reſpondit, ſe non forte cuiquam ad fidelitatis iuramētum adſtrictū, & de ſua reſponſione publice tabelliones requiſiuit, quod ſecrete facere debebat, & voluit acta habere qualiter ipſe dicebat ſe nō eſſe ſubditum, nec confitebatur ſe alicubi ſubditum. Et iſta dicebat in præſentia plurium hoc audire volentium. Item vltra dicebat, quod ipſe neſciebat quòd anteceſſores ſui Romani Imperatores vnquam iuramentum huiuſmodi præſtitiſſent; & dicebat quòd non erat memor quòd vnquam talia iuramenta pręſtitiſſet. Hoc dicit. vide tex [Sane,] pro ſed. [Dudum.] id eſt, olim graui diſcordia ſuſcitata, id eſt, orta inter Hēricū quōdam Imperatorem, tunc regem Romanorum, & Robertum chariſſimum filium noſtum in Chriſto regem Siciliæ. Nos Romanus Pontifex intendentes obuiare, id eſt, contraire, ne bellum fortius inſurgat: celeri, id eſt, veloci remedio: & oportuno, id eſt, cōuenientī: multis grandibus periculis, quæ pericula timebantur veriſimiliter prouentura exinde, id eſt, mediante illo bello, duximus litteras deſtinandas, id eſt, mittendas ſub certa forma, hoc eſt, deliberauimus mittere litteras quibuſdam ex fratribus noſtris Cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ tunc in vrbe Romana exiſtentibus: quæ ſcilicet litteræ erant pro pace reformādā, & pro concordia ſolidanda, id eſt, firmanda inter eoſdē reges iam nominato. Et nos, ſcilicet inſerentes in eis litteris, ꝙ cum ipſi reges ſint ſpecialiſſimi filij ipſius Eccleſię: & quod cum ipſi ſint adſtricti ipſi Eccleſiæ multipliciter: & ipſi debeant eſſe promptiſſimi defenſores eiuſdē eccleſiæ: vult concludere Romanus Pōtifex: quòd amplius bellum contra ſe inuicem non ducant; ſed pacifice viuant: quia ſcribitur: Regna in ſe diuiſa deſolabuntur. Dictis autem litteris deductis, id eſt: lectis & declaratis in notitiam dicti Henrici iam promoti ad imperium, idem Henricus requiſitus ab eiſdem Cardinalibus vt ipſe reſponderet, id eſt, declararet voluntatem & propoſitum ſuum ſuper contentis in litteris illis: Et cum ipſe Henricus, ſuppleo, tuliſſet, id eſt, portaſſet in animo ſuo moleſte, id eſt, male contentus, ex eo ſcilicet quòd habebatur mentio in dictis litteris de iuramento fidelitatis per eum præſtito, ipſe non reſpondit Cardinalibus familiariter nec ſecrete vt, id eſt, ſicut qualitas pacis tractandę exigebat, id eſt, requirebat. & c. textus de ſatis patet. Not. de dictione [Quondam,] quæ remouet de præſenti, & ponit de præterito, vt hic. & ff. de poſtula. l. cui. §. affinitates tamen de ſui natura denotat tria tempora, præteritum, præſens, & futurum: ſicut olim & dudum, de quo de offic. deleg. cū olim. Not quod ad Papam ſpectat reformare pacem inter Chriſtianos, & ſedare diſcordias, & ſcandala. Item & ad alios prælatos ſimiliter hoc pertinet, & maxime ad bonos iudices, vt l. æquiſſimum. ff. de vſufruct. & capit. in pręſentia. de probatio. in nouel. poſt Innocen. facit de treug. & pac. capit. 1. & de iudi. capit. nouit. & 23. q. 1. per totum. Petr. de Anchar.

a ¶ Regem.] qui nondum coronatus erat. Io. And.

b ¶ Siciliæ.] quæ eſt ſpeciale patrimonium Eccleſiæ. de re iudi. ad Apoſtolicæ. verſic. præter hæc. cum ſuis concor. lib. 6.

c ¶ Diſcordia.] diuerſitatem cordium deſignat.

d ¶ Celeri.] de celeritate vide , pro & contra. de electio. cap. ſi. lib. 6.

e ¶ Obuiare.] vide quod not. de reſcrip. ad hoc. in vl. gloſſa. & quod ibi dixi.

f ¶ In vrbe.] antonamaſice de pęnit. & remiſ. ſignificauit. ibi, de hoc, de verb ſigni. forus. ver teſtes.

g ¶ Pace.] quod ad eum ſpectabat. de iudi. nouit. & ad alios prælatos 90. diſt. per totum. de treug. & pac. 1. & vide quod not. de re iudi. ad Apoſtolicæ ver. deierauit lib. 6. [per Archid 23. q. 1. noli.]

h ¶ In eis.] litteris ad Cardinales directis.

i ¶ Non familiariter.] quaſi non manſuete, domeſtice, & amicabiliter.

k ¶ Secrete.] 5. q. 3. in loco.

ADDITIO Tangit hic Pau. remiſſiue, quis grauius peccet, vel ille qui delinquit occulte, vel ille qui publice. not. de cele miſ. de homine. 81. diſtin. clericus. 32. q. 4. nemo. Per.

l ¶ Accerſitis.] quaſi collectis, vel circa ſe ſitis.

m ¶ Requiſitis.] nota tabellionem debere eſſe rogatum. de hoc in Specul. de inſtrumen. edi. §. 2. verſi. ſed pone. & §. 1. in 1. col. [per Innocen. ſupra de fide inſtrum. c. 1.]

n ¶ Inſtrumenta.] ad perpetuam rei memoriam. 1. q. 7. maximum. 27. q. 1. omnes fœminę.

† al ita: ſibi ſub iuramento, &c.

† Liquet n. ex epiſtola Leonis. 30. die Aprilis anno pontificatus ſui 6. ſcripta Heluetijs tredecim Cantonū cōfœderatis viris: ꝙ reges Sicilię iurant Pontifici.

† al. debebant.

a ¶ Reſpondit.]

ter cætera publice, pſente multitudine hominum copioſa, reſpondit[a], ſe non fore cuiquā[b] ad iuramentum fidelitatis adſtrictū, & † ꝙ nūquam fecerit iuramentum propter ꝙ foret ad iuramētum fidelitatis alicui obligatus, & † ꝙ ipſe neſciebat, qđ anteceſſores ſui Romani † Imperatores vnquam iuramentum huiuſmodi prǫſtitiſſent, ſimulās ſe immemorē iuramentorū, quę nobis ante coronationem ſuam præſtiterat[c], & poſt coronationem etiam innouarat[d]. Nos itaq; attendentes quòd huiuſmodi reſponſio ſi ſub diſſimulatione ꝑtranſeat, vel ſilen

a ¶ Reſpondit.] iſta capitula continet hæc reſponſio.
b ¶ Cuiquam.] Romanum Pōtificem includebat. de maior. & obe. ſolitę. ad finem.
c ¶ Prǫſtiterat.] per nuntios, vt ſequitur.
d ¶ Innouarat.] per ſeipſum. Ioan. And.

¶ Nos itaque. Iſte §. legiť vſq. ad §. cæterū. Et dicit qđ fecit Papa qñ audiuit Cardinales referentes ea quæ dixit Henricus, & qđ reſponſum ipſe Henricus dedit litteris ſuis, & quomodo Hēricus non habuit litteras Papæ gratas, & quomodo ipſe Henricus dixit ſe non iuraſſe in coronatione ſua quādo fuit promotus in Romanum Imperium, nec poſt coronationē: Et etiam Cardinales retulerunt ipſi Papæ, qualiter ipſe Hēricus quādo recepit litteras Papæ, quæ tractabāt de pace: & cum ſecretę eſſe dērent, ꝙ ipſe eas publicauit, accerſitis, id eſt, cōuocatis tabellionibus, & in copia multorum hominū: & quomodo ipſe neſciebat quòd anteceſſores ſui iuraſſent: & quòd ipſe erat immemor ꝙ vnquam iuraſſet. Et ꝑ hoc habes totum § p̄cedētem repetitū. His ſic recitatis à Cardinalibus Romano Pontifici, ipſe Romanus Pontifex attendens ꝙ ſi ipſe dimitteret ipſum regē, qui de rñſione ſua haberet tabelliones ut conficerent inſtrumenta, ut poſſet in futurum præiudicare Romanæ Eccleſiæ, & talia ſic recitata in principio iſtius §. in graue præiudicium redundarēt ipſi Eccleſiæ: quare ipſe Papa ſiue Romanus Pontifex proſpexit annectere & in ius cōmune ſiue in corpore iuris redigere, & ſcribere de huiuſmodi iuramentis in huiuſmodi cōſtitutione ſeu Clemētina, recitās quomodo dictus Hēricus quamprimum, i. quamcito & illico ſiue ſtatim ꝙ fuit electus in Romanum regē, ipſe miſit nūtios & ꝓcuratores ad nos, hoc eſt, ad Romanam curiam, vt ipſe cōfirmaretur in Imperatorem: qui nūtij ꝓcuratorium habebant ad iurandum in animam ipſius, ꝙ omnia quæ iurāda erat iurarēt: quę quidem iuramēta recepimus in Auinione, vbi tunc eramus in præſentia plurium Cardinalium, archiep̄orum, epiſcoporum, & abbatum hic exiſtentium: quare illū regem nominauimus: & eius perſonam approbauimus: & declarauimus eum eſſe habilē & idoneum ad apicem, & imperialis celſitudinis dignitatem: & decreuim⁹ illū inūgi & conſecrari, & à prędictis nuntiis accepimus iuramentū. Item ſimiliter] miſimus Cardinales ad eū vt ipſi ſibi impēderent & darent inſignia conſecrationis: ꝗ Cardinales nomine noſtro receperunt ab eo iuramentum corporale, ſicut ꝯtinetur: & forma illius iuramenti deſcribiť in libro Pontificali Romano: Et forma qualiter ipſe iurauit poniť ibi, Ego A. rex Roman. hoc dicit. vide tex. Nos itaq. attendentes, ꝙ ſi hmōi reſponſio facta per regem Henricum pertranſeat ſub diſſimulatione, vel ꝙ pallietur] ſilentio, ipſa poſſet redundare in magnum & euidēs præiudicium Romanæ Eccleſiæ: ideo proſpeximus admodū dignum, i. valde dignum, fore, i. eſſe opportunum, ideſt, conueniens, ut annectamus aliqua breuiter hmōi cōſtitutioni præſenti in hmōi Clemētina. Et ſum in tex. ibi: [Dictus namque.] Et recitat qualiter Hēricus rex qñ fuit elect⁹, & quomodo ipſe iurauit & fecit illa, quæ teneną facere Imperatores, quando eliguną: ideo dicit, Dictus namque Hēricus quamprimum, i. ita cito quod fuit elect⁹ in regem Romanorum, ipſe deſtinauit, ideſt, miſit ad nos nūtios ſolemnes, hoc eſt, vnam ambaſiatā, quam gallice Ambaſſade appellamus, dans eis nuntijs mandatum ſpāle & plenum ꝑ ſuas litteras patentes, ideſt, apparētes, & manifeſtas, & bene cognitas, nobis exponendi pro eo, i. nomine eius deuotionem ipſius, quia præceperat nūtijs ſuis dicēdo, Dicatis Rom. Pont. qualiter ego ſum deuotus & obediēs. Et dās eis nūtijs mandatum ſpāle exponendi reuerētiā filialem, quā ipſe dicebat gerere ad nos lyncero, id eſt, integro affectu, ideſt, deſiderio, & ē ad Romanam Eccleſiam, dicendo ꝙ erat filius ipſius Eccleſiæ: quare ſupplicabat ut electionē de ſe factam Papa confirmaret: & eū diſcerneret inungendū & conſecrādum, necnon, ideſt, ēt habebant dicti nuntij ſpeciale mandatum petendi & impetrandi gratiam a nobis & fauorem. Et ipſi nūtij habebant mādatum ſpeciale offerendi & præſtandi pro eo, ideſt, nomine eius iuramentum fidelitatis debitæ nobis, & debitę ei Romanæ Eccleſiæ in ipſius animam: quia ꝑ ſuā aīam iurabat, ꝙ teneret & faceret omnia, quæ ſui prædeceſſores fecerant. Ideoque ipſi nuntij habebāt mandatum iurādi in ipſius animam per iuramentum fidelitatis, & per iuramentum cuiuſlibet alterius generis: ac nihilominus ideſt non minus habebant tales nuntij mandatum ſpeciale petendi à nobis vnctionē: & habebāt ſpeciale mandatum petendi conſecrationē impendi ipſi Hērico regi per manus noſtras: Et etiam petebat diadema imperij impendi, ideſt, tradi per manus noſtras: hoc dicit. No. [Decreto, ideſt, ſtatuto. & habemus decretus, ta, tū, & hoc decretū, ti, ſtatutū patrū, definitū iudiciū. Inde hic & hęc decretalis, & hoc le, vt iſta dicta ſunt decretalia, i. quæ in decretis continentur. Et pluraliter hæc decreta, torum, pro libro in quo cōtinentur decreta. Inuenitur etiā decretalis ſubſtantiue, vt in tali decretali dicitur. Item decretus, ta, tū, inuenitur a decreſco, ſcis, & poteſt, de, ibi eſſe augmētatiuum vel priuatiuum. Et decretum eſt ſupinum duorum verborum, ſcilicet decreſco, & decerno, & decreui eſt eorum præteritum. Decretum ſecundum Specul. dicitur multis modis: quandoque dicitur ſententia diffinitiua, vt ff de re iud l. decreta vel interlocuria ff. de aſſeſſo. l. 1. in fi. Quandoque dicitur id quod Papa cōſtituit ſeu ſtatuit de cōſilio Cardinalium nulla facta cōſultatione, & tūc in ſcriptis redigitur, vt de reſcr. c. præſenti. Et accipiť hic ſic in propoſito. Quādoque dicitur conſenſus eligentium in ſcriptis redact⁹, vt 2. q. 1. legum de elect. innotuit. Quādoque eſt illud ꝙ capitulum vel ordo, ſiue vniuerſitas vel maior pars ordinauit, vt ff quod cuiuſq. vniuer. nomine. l. plane. Quandoque eſt iudicis auctoritas in alienationib. rerum p̄cipue minorum interpoſita, vt C. de p̄dijs mi l. interpoſita. Quādoque dicitur auctoritas principis in reſcriptis beneficialibus interpoſita, ut de reſcrip cap. gratia li 6. Et ſecundum Azonem illud decretum eſt confirmatorium gratię: quia ex hoc princeps inſinuat ſuam volūtatem, quę ſeruanda etiam ſecundum eum ligat ignorantes. Eſt etiam quoddam decretum decurionum, ꝙ in inuitos ſuper muneribus rerum tribui poteſt, exceptis ꝗ liberalium ſtudiorum laboribus inſeruiūt, & ꝗ medendi cauſa funguntur, vt medici. C. de decr. decuri. l. exceptis. li. 10. Et dicūtur decuriones ideſt, exiſtētes de curia. Quādoq; decretum eſt iuſſus iudicis, quo madat bona alicuius ꝑ eius contumaciā poſſideri. Et eſt duplex: quoddā eſt primū, quoddā

† al. eo ꝙ

† al. eo ꝙ

† al. Romanorū.

ſecundum, vt ff. de dam. infect. l. ſi pupillus. §. Iulianus. Nota quod cōtra ea quæ publicè delinquuntur, publice prouideri debet: ſic enim prouidit Papa per hāc publicam conſtitutionē contra publica delicta Henrici. No. quod dicit breui fieri, quā uis multa dicant dūmodo breuiter, ut hic in ver. breuiter. Zabarella.

a ¶ Pallietur.] ideſt, quaſi pallio cooperiatur. concord. de vſu pal. c. niſi in ſi.

b ¶ Redundare.] prouidet circa futura. de hoc de ſer. non ordi. cap 1.

c ¶ Admodum.] ponitur pro valde. concor. de cen. grauis. & de cor. vi. c. 1. de magiſtris, quanto infra. de re iud. paſtoralis ver. nunquid etiam & infra de magiſtris. cap. 1. poſt prin.

d ¶ Exponendi.] Nota formam ſecundum quam conſtituendi ſunt nuntij Romanorum regis petentis approbationem eccleſiæ.

e ¶ Dicebat.] Seneca 81. epiſtola, Nil carius exiſtimamus, quàm beneficiū quādiu petimus: nil vilius cum accipimus.

f ¶ Animam.] concor. de iuramen cal. c. ſi. li. 6. & de teſti. præſentium. lib. 6.

g ¶ Diadema r.] proprie dicit corona imperialis uel regia, & differt a ſerto, quod fit de floribus inſertis, & a corona, quæ dicitur circulus capitis de quolibet metallo: diadema vero ſolum de auro, & lapidibus pretioſis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is ex ſui enim rotūditate principium demit & finem.

h ¶ Oblatis.] reſpicit tria ad quæ mandatū habebant, ſcilicet exponēdi deuotionem, petendi fauorem, vnctionem: & offerendi iuramentum.

r Diadema regiū tā Rom. quam exteris gētib. cādidam faſciā eſſe cōſtat. vide Alex. de Alex. Genialiū dierū li. 1. c. 28. & varijs coronarum generib. Aulū Gellium li. 5 noctium Atti. c. 6.

tio pallietur [a], poſſet in magnum & euidēs pręiudicium Romanæ Eccleſię redūdare [b], dignum admodum [c] & opportunum fore proſpeximus, ut † de iuramentis huiuſmodi cōſtitutioni præſenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quamprimum fuit in regem Romanorū electus, ſolemnes ad nos nuntios deſtinauit, dans eis per ſuas patentes litteras plenum & ſpeciale mandatum exponendi [d] nobis pro eo deuotionem ipſius & reuerentiam filialē, quam ad nos & Romanam Eccleſiam ſyncero gerere ſe dicebat [e] affectu: necnon petendi & impetrandi a nobis fauorem & gratiam conſuetos: offerendi quoque nobis & præſtandi pro eo & in ipſius animam [f] debitæ nobis & eidem Eccleſiæ fidelitatis & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per noſtras ſibi manus impendi vnctionem, conſecrationem, & Romani imperij diadema [g]. Præfatis itaque nuntijs in noſtra & fratrum noſtrorum pręſentia conſtitutis ac ſecundum dicti tenorē mandati Auinione, ubi tunc eramus, cum noſtra curia reſidētes, in publico conſiſtorio, in quo erat prælatorum & aliorum, tam clericorum quàm laicorum non modica multitudo, & pręmiſſis per eos coram nobis expoſitis ſupplicando petitis humiliter & oblatis [h]: Nos eodem mandato & decreto [i] electionis eiuſdem Henrici ex parte principum tam eccleſiaſticorum quàm ſæcularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præſentatis, plena cum eiſdem fratribus deliberatione diſcuſſis, factaque nobis de electione huiuſmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque perſona ipſius Henrici, prout abſentia patiebatur eiuſdem, & de ipſius fide, probitate, & alijs quæ in perſona Imperatoris ſunt merito requirenda [k], cum pluribus prælatis & alijs magnæ auctoritatis uiris, qui eiuſdem Henrici mores, conditionem, & ſtatum plenius nouerant [l], inquiſito, eiuſque perſona: cuius etiam nos & fratres noſtri aliqualem [m] prius notitiam [n] habebamus, propter quod facilius tranſiuimus in examinatione huiuſmodi, idonea reputata, ipſum nominauimus, denuntiauimus †, & declarauimus regem Romanorū, ipſius approbantes perſonam, eumq; ſufficientem & habilem declarantes ad ſuſcipiendam Imperialis celſitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, conſecrationem, imperijque Romani coronam ſibi per manus noſtras debere concedi: Et ſubſequenter à præfatis nuntijs ſufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus ſecundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino [o], comprehenſam, fidelitatis recepimus iuramentum. Poſtque idem Henricus conſecrationis & coronationis ſuæ tempore aliud eiſdem Cardinalibus, quos ad impendendum ſibi huiuſmodi conſecrationis & coronationis inſignia miſeramus ad vrbem, illud noſtro nomine recipientibus, iuramentum præſtitit corporale, quod in libro Pontificali [p] Romano præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore continetur: cuius tenor dignoſcitur eſſe talis:

i ¶ Decreto.] de quo 61. diſt. epiſcopus. & de elect. innotuit.

K ¶ Requirenda.] facit de ſup. negligen. præla grandi.

l ¶ Nouerant.] ab his inquirenda ſunt talia de purga cano. cum P. de elec. poſtquā. & c. ſcriptum.

m ¶ Aliqualē.] quaſi non plenā, quia tunc non videtur examinatio perſonæ neceſſaria. de hoc 33. diſtin. qui epiſcopus. in gl. 2. 47 diſt. de Petro & facit de appel. conſtitutis 2.

n ¶ Notitiam.] fuerat enim pro promotione fratris ſui Teucrenſis archiepiſcopi aliquo tempore in curia.

o ¶ Tibi domino.] 63. diſtin. & fuit iuramentum Ottonis, ut ibi patet. & dicebat Guliel. in ſpecul. cod. tiu. §. 1. verſ. illud autem. poſt principium: quod electus præſtabat primo illud iuramentum legato Apoſtolicæ ſedis: poſtea quando coronabatur: iterum pręſtabat illud Papæ.

p ¶ Pontificali.] quod alias uocatur ordinarium epiſcopale. & nota Hoſtien. de ſer. non or. conſuluit. quod ille liber auth. ſit: quia illius

† No Im hūc text p executoribus apoſtolicis: ut prius perſonā declarent idoneā & tū prouideant.

talis: Ego Henricus Romanorum rex annuente Domino futurus [a] Imperator, promitto, ſpondeo & polliceor [b], atque iuro coram Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorē † & defenſorem fore ſummi Pōtificis, & huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus, & vtilitatibus ſuis, cuſtodiendo, & conſeruando poſſeſſiones, honores, & iura eius, quantum diuino ſuffultus adiutorio fuero, ſecundum ſcire & poſſe meum recta & pura fide: ſic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia. ¶ Cæterum quin iuramenta huiuſmodi fidelitatis exiſtant à retro Romanis principibus non fuit hactenus hæſitatum, immo tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus [c] prædeceſſor memorati Henrici Bonifacio [d] Papæ viij. prædeceſſori noſtro tempore approbationis eiuſdem Alberti, quàm Rodulphus pater ipſius & alij prædeceſſores eiuſdem Romanorum reges diuerſis noſtris prædeceſſoribus iuramentū fidelitatis & obedientiæ præſtiterunt. Idemque Bonifacius memoratum Albertum iuramento huiuſmodi ab eo recepto de fratrum ſuorum conſilio (præſente prælatorum & aliorum multitudine copioſa) auctoritate Apoſtolica recepit in ſpecialem ſuum filium [e] & Eccleſiæ memoratæ, ipſumque in regem Romanorum aſſumpſit, in Imperatorem poſt modum promouendum. Verum quia ſæpe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce ſubtractus, non virtutem & mentem, ſed nudum verborum inſectans † corticem [f], ſenſumque confundens, iuramēta reſtringēdo prædicta, curioſe videbatur aſſerere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiuſmodi non extendi: nouo morbo curioſitatis [g] huius, luculentæ veritatis antidotum [h] præſentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento † fidelitatis [i] contentis ſollicita meditatione penſatis, ipſa capitula [k] in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectū mentem, & virtutem [l] ipſorū non eſt dubium contineri: Nos præmiſſis & alijs rationibus, ne quis in Romanum aſſumptus principem, vel in poſterum aſſumendus, an iuramenta huiuſmodi per dictum Henricum Imperatorem præſtita, & per ſucceſſores ipſius in futurum præſtanda fidelitatis exiſtant, in dubitationem deducere audeat, vel ſuper his cōtrarium aſtruere veritati, auctoritate Apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio declaramus, illa iuramenta prædicta † fidelitatis exiſtere [m], & cenſeri debere. ¶ Porro præter iuramenta prædicta idē Henricus ſuorum inhærens prædeceſſorū veſtigijs [n], priuſquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, ſub

illius libri verba ibi ponūtur: ſimile quod de arbore dicitur per cap. 35. q. 5. ad ſedem. Inducitur etiā 15. diſt. canones. & ca. ſancta. 38. diſt. quæ ipſis. facit de offic. archid. ca. 1. & cap. ad hæc. hoc apertius ꝓbat hæc littera.

† Dictio, procuratorem, deeſt in antiquioribus codicibus.

a ¶ Futurus.] illud eſt contra Ioan. qui not. 93. diſt. legimus. quod ſola principum electio facit verum Imperatorem: vides enī quod etiam approbatus ab Eccleſia Imperator non eſt, donec coronationē & conſecrationē receperit ab Eccleſia, & facit ꝙ dicam in §. porro. ſuper verbo, reges, in glo.]

b ¶ Polliceor.] dicitur l. 3. ff. de polli. quod pactum eſt duorum conſenſus atque conuētio: pollicitatio vero ſolus offerētis promiſſum.

¶ CAETERVM. CASVS. Hic Papa ſiue Romanus Pontifex probat contra ipſum regem, qui dicebat ſe neſciſſe, ſeu ignoraſſe, quod anteceſſores ſui Imperatores vnquam præſtitiſſent iuramentum: Et probat Papa dicendo, ꝙ nunquam fuit hæſitatum, id eſt, dubitatum, quin huiuſmodi iuramenta exiſtāt data à retro principibus id eſt, ab anteceſſoribus ſuis: immo probat ꝙ Albertus quondam Imperator prædeceſſor ipſius Hērici, ſimiliter Rodulphus tempore Bonifacij viij. p̄ſtiterunt iuramentum fidelitatis ipſi Bonifacio. Domini mei aperui vobis portam illius capituli: ideo vos ſupplicio vt reſiduum videatis per vos. Nota text. [Cæterum,] vt ſupra in cle. ne Romani. de elect.

c ¶ Immediatos.] ſignanter hoc dicit, cū in poſſeſſione vltima tempora ſpectāda ſint de cauſa poſſeſ. cum eccleſia. poſt princip. cum concor.

d ¶ Bonifacio.] familiaris eſt hæc probatio, cum Papa alium Papam inducit in teſtem, vt not. Ioan. 9. q. 3. patet.

e ¶ Filium] de priuileg. ſi Papa, verb. ſimiliter. lib. 6.

f ¶ Corticem] quod facere non debuit. 1. q. 1. Marcion. de verbo. ſignifi. præterea, & ca. intelligentia. ff. de legi. l. ſcire. lo.

† al. ſtudēs.

g ¶ Curioſitatis] ſumitur hic pro ſubtilitate exquiſita, nimia cura. ſic de renun. ca. 1. in prin. lib. 6.

h ¶ Antidotum.] ponitur pro contra donum. dic vt not. ff. de peti hære. ſed & ſi. §. conſuluit, vel pro contra datū, vnde dici ſolet id ꝙ datur contra venenū, vnde pro medicina ponitur. de iura. calum. cæterum. inde dr̄ quidā liber Antidotarius: quia cōtra vitia compoſitus eſt.

† al. in iuramento.

i ¶ Fidelitatis.] quod habetur. 22 q. 5. de forma. & facit ſup. e. ego N. & videre potes qđ not Hoſti. in ſumma. de feu. §. quid ſi fidelitas. vbi etiam ponit plenam & pleniorem fidelitatis formam. In quo & quid differat ab homagio, dicam inf. de re iud. paſtoralis. §. curſus. (de hoc per Innoc. de reg. iur. c. vlt.)

K ¶ Ipſa capitula.] cōtenta in fidelitatis iuramento.

l ¶ [Virtutem.] ad maiorem expreſſionem inculcat hæc verba.

m ¶ Exiſtere.] non per hoc ſequiť, quod ſubiecti Imperatori ſint de temporali dominio Eccleſiæ. facit quod not 81. diſtinct. legitur, & in Spec. de feu. §. 2. verſi. 4. Ioan. And.

(Gloſ. ſequens tractat de tribus coronis imperij, & vbi, & per quos dentur, & quomodo de triplici ſunt metallo, & quare, & dat ſimile.

† Dictio, prędicta, deeſt in antiquioribus codicibus.

n ¶ Veſtigijs.] qui, ſcilicet in ingreſſu Italiæ iuramentum tale præſtiterat. Scire debes (prout habetur etiam in Pontificali)

 quod tex.

teſtimonio ſuarum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis † ſcholaſtici eccleſiæ Tulleñ. capellani noſtri ad hoc ſpecialiter per nos miſſi, noſtro & præfatæ Eccleſiæ nomine recipientis promiſit, & tactis [a] ſacroſanctis Euangelijs iuramēto firmauit, quod eandē Eccleſiam, & fidem catholicam pura fide, totiſque viribus conſeruaret reuerenter, & etiam defenſaret: omnemque hæreſim, ſchiſma, & hæreticos quoſlibet, fautores, receptatores, & defenſores ipſorum exterminaret [b] pro poſſe: ac numquam cum Sarraceno, Pagano, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Eccleſiæ inimico, vel rebelli, ſeu eidem manifeſte ſuſpecto, vnionem quamlibet ſeu parételam [c], aut confœderationem iniret, ſed tam noſtram, quam ſucceſſorū [d] noſtrorum perſonas, honorem & ſtatum manuteneret, defenderet, & conſeruaret contra omnes homines cuiuſcunque exiſterent præeminentiæ, dignitatis, vel ſtatus. Eidem etiam † adijciens iuramēto, quòd manuteneret ſemper atq; ſeruaret priuilegia omnia per prædeceſſores ſuos reges [e] ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuſlibet Eccleſijs quocunque conceſſa tempore, & continentiæ cuiuſcunque. Ipſaque ē omnia, & ſpecialiter ac præcipue per claræ memoriæ Conſtantinum [f], Carolum [g], Henricum, Ottonem quartum, Fridericum ſecundum, atque Rodulphum prædeceſſores ipſius ſuper conceſſione, recognitioue, aduocatione, adnotatione, quittatione, & libera dimiſſione terrarum, & prouinciarum Romanæ Eccleſię vbilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit: ſedi Apoſtolicę Romaniſque Pontificibus ſuper † quocunque tenore conceſſa recognouit, confirmauit, & ex certa ſcientia innouauit, ac etiam de

quod rex Romanorū coronatur triplici corona. Prima eſt ferrea, quam recipit ab archiepiſcopo Coloneñ in Aquiſgrano eiuſdem diœceſis: ferrum autem fortitudinē deſignat, qua vincere debet rebelles, & infideles conculcare. Secunda eſt argentea, quam ingreſſus Italiam recipit à Mediolanenſi archiepiſcopo in villa Modiceñ eiuſdē diœceſis: tamen ipſe Hēricus recepit illam Mediolani in eccleſia ſancti Ambroſij: argentum autem deſignans munditiam & & claritatem, ſignificat ipſum principem talem eſſe debere. Tertia eſt de puro auro, qua coronatur per Papam in eccleſia ſancti Petri, ad altare ſancti Mauritij: & deſignat aurum, quod omnibus metallis eſt excellentius, ipſum Imperatorem alijs regibus & principibus in potentatu & iuſtitia excellentiorem eſſe debere. Sic olim in his tribus metallis dabatur tributū Romanis, vt ſcripſi de fide inſtr. inter dilectos. ſuper glo. indictio.

† al. Melanis.

ADDITIO. Hanc triplicem coronā triplici carmine adnotatam videas:

Ferrea Romani geſtāt diademata reges.
Eſt argētea poſt hęc his oblata corona
Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

a ¶ Tactis] epiſcopi etiam cum fidelitatē iurant. tangunt ſacra, vt probatur ſup. eod. Ego N. in fin. Non ſic quando teſtimonium dicunt, vel de calumnia iurant. quod dic vt de iura. calum. cap. ſi.

b ¶ Exterminaret.] idem verbum de hæretic excommunicamus. §. moneantur & § ſeq. Et dicitur quaſi extra terminos vitæ, vel iuriſdictionis ſuę eos ponere: vnde ponitur etiam pro diſſipatione, deſolatione, & exilio.

c ¶ Parentelam.] alludit vulgari Italicorum, & ponitur pro affinitate. Conſanguinitatem cum inire non poſſet, facit inſtit. de legitima agnat. tu in fine.

d ¶ Succeſſorum.] vide quod not. & dixi eod. tit. veritatis.

[Gloſ. ſeq. arguit non coronatum priuilegiare poſſe: remittit. & tria diuerſorum dicta ponit, ſubdens textum antiquum]

e ¶ Reges.] Romanos vt ſequitur. Et per hanc litterā videtur ꝙ rex Romanorū, qui nondum eſt Imperator vel coronatus, priuilegia dare [1] poſſit. de quo ſatis no. in Specul. de reſcrip. præſentata. §. ſi. ver. item quod eſt

† Qui electus ē Imperator ā poſſit ante coronationē priuilegia cōcedere, vide late Felynum in c. cam te. de reſcrip. & Deciū cōſ. 194. viſo tenore.

obtentum, & hoc diſputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæſtionem ad litteram poſuit Cynus in l. bene à Zenone. C. de quadri. præſcrip. Innoc in decre. venerabilem, dicit ꝙ ſi Imperator non poſſit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem adminiſtrandi recipere poteſt à Colonienſi archiepiſcopo, ad quem ſpectat, vel ex ipſa electione habet illam ſecundum eum, refert Hoſtien. de verbo, ſignifi. ſuper quibuſdā. quod vidit in Alemania per principes iudicari & teneri, qđ rex Romanorum poſt electionem concordem habeat omnem poteſtatem, quam Imperator, & ꝙ vnctio [2] nihil addit, & facit qđ not. Ioan. 63. diſtin. legimus. vt ſcripſi ſuper ver. poſtquam. [& ſuper ver futurus. in gl.] Sed quod plus eſt, vidi, & habeo formas quarundam litterarū, quæ de regeſtris Inno. iij. dicuntur extractæ, quæ manarunt ſuper negotio diſcordiæ electionis, de qua loquitur decret. venerabilem. quarum altera dirigebatur archiepiſcopis, epiſcopis, & pręlatis & principib. Alemanię & Sclauiæ (vel Sclauoniæ:) altera ſpecialiter Moguntino, inter alia referentes quod inconcuſſa conſuetudo imperij facta, certa, rationi cōſona, iuri ſubnixa, per patientiam ſedis Apoſtolicæ tolerata. & per tolerantiam approbata, hoc habet, quod duobus electis in diſcordia, vterque adminiſtrat vt rex, & omnē imperij iuriſdictionē exercet [3] quod declarat ibi Papa locum habere, donec per Papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

† Dictio, ēt, deeſt in antiquiorib. codicib.

[2] Vnctionē nihil addere, accipiendū eſt ſano modo id eſt, nihil addit quoad ius adminiſtrando.

† al. ſub.

[3] Vid̄ textum in c. fundamē ta. de ele. li. 6. & extrauagāt. Vnam ſā ctā de maior. & obediēt Bar. & Cagnolū in prima conſtitutione Digeſtorū. Antoninū par. 3. hiſto. ti. 8. c. 2. §. 8. & Gozadinum conſil. 1.

[Gloſſa ſequens de donatione Conſtantini ponit duas opiniones, ſecundam approbans.]

f ¶ Conſtātinum.] diſputant aliqui, an donatio [3] per Conſtantinum facta Eccleſię Romanę in perſona beati Silueſtri, de qua 96. diſtinctio. Conſtantinus. (Palea eſt) valuerit, & an ſucceſſor illam reuocare potuerit? Accurſius tenet, quod donatio non valuit, in Authen. quo modo oportet epiſcop. poſt princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63. diſtinctio. Ego Ludouicus. quòd valuerit: & quod ſit irreuocabilis, probat hęc littera, & ſupra de electio. fundamenta. § ne autem. lib. 6 & facit quod not. Hoſtien. in ſum. de immunit. eccl. §. penult ad fin.

g ¶ Carolum.] de quo vndecima quæſtione prima. volumus. de iudicijs, nonit.

a ¶ Aduo-

nouo conceſſit: & terras ipſas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipſius Eccleſiæ pleniſſime pertinere: eaſq; nihilominus ex abundanti de nouo eccleſiæ ſæpeſatæ donauit, ſub prædicto ſe obligans iuramento, quòd ipſas aliquamve ipſarum partem nullo vmquam tempore occuparet, ſeu quantum in eo eſſet, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipſarum iura aliqua, poſſeſſiones, aut tenutas haberet, ſeu quomodolibet poſſideret: nec in eis etiam poteſtariæ ſeu cuiuſuis capitaniæ, aut iuriſdictionẽ quamcunque per ſe vel per alium exerceret: quodque (vt princeps catholicus & ſæpædictæ Eccleſiæ aduocatus [a] atque defenſor) ipſam iuuaret, & conſilijs, & auxilijs illi aſſiſteret opportunis contra quoſcunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue contra occupãtes ſeu turbantes terras p̃dictas, ſeu ꝓuincias, vel partẽ quãlibet earũdem. Sub eodẽ etiã iuramento promiſit, quòd tam ipſam Romanam Eccleſiã, quã alias eccleſias, libertatem eccleſiaſticam, bona, iura, prælatos, & miniſtros eccleſiarum ipſarum manu teneret, conſeruaret, atq; defenderet, ſuo poſſe: Et quòd Eccleſiæ Romanę vaſallos contra iuſtitiam nullatenus offenſurus deuotos ac fideles eccleſiæ, etiam in imperio conſtitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret cõtra iuſtitiam, aut (quantum in eo eſſet [b]) per alium opprimi ſuſtineret, ſed in ſuis potius iuribus & iuſtitijs conſeruaret. Hoc quoque iuramentum, & etiam priſtinum, pro eo nobis per ſuos nuntios (vt præmittitur) præſtitum, receptis ſuæ coronationis inſignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipſam eius regio magno ſigillo, & alijs poſt coronationem eandem eius imperiali aurea [c] bulla munitis inde confectis litteris, (quas in archiuis [d] Romanæ Eccleſiæ reponi & diligenter conſeruari fecimus) plenius continetur.

TITVLVS X.

De exceptionibus.

¶ Clemens v in concillio Vienen.

¶ Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quandocunque, peremptorio non obſtante. Io. And.

CAP. VNI.

Excom-

---

a ¶ Aduocatus.] vide quod notaui, & ſcripſi de elect. venerabilem. verſ. quod autem.

b ¶ In eo eſſet.] facit 43. diſt. Epheſijs. 47. diſt. quod ad nos, de teſti. conſtitutus.

c ¶ Aurea bulla.] patet ergo ꝙ ante coronationẽ non vtitur bulla, ſed ſigillo. Sic & Papa aliter vtit bulla ante coronationẽ quàm poſt, vt no. in ſi. li. 6. ſuper data Priuilegia imperialia cum aurea bulla vidiſſe non memini niſi vnum: nec ẽt multum vr̃ expediens priuilegijs bullam auream appẽdi: propter p̃tioſitatem enim metalli eſt de ſubtractione bullę periculum, ob quam ẽt cauſam prudentes p̃lati & principes temporis noſtri ſigillis argenteis vel aureis non vtuntur.

d ¶ Archiuis.] habetur idẽ verbũ. C. de fide inſtrum. auth. ad hæc 30 q. 1. peruenit. vt ibi not. Dicuntur archiui [1] armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo Heſter, dicit ſe ipſum librũ leuaſſe de archiuis Hebræorum. [vide not. de proba cum cauſam. de præſcript. ad audientiam.]

[1] Archiuia dñtur grãmatophylacia, ſiue chartophylacia, q̃ latine tabularia ac tablina cuntur. vide Vlpianum in l. moris. ff. de pœnis.

DE EXCEPTIOnibus.

[Viſum eſt ſupra de armis actorũ, nũc vidẽdum eſt de armis reorum, quæ appellãtur exceptiones ſiue defenſiones.]

Excõicationis] primo decidit dubiũ. Secundo illud determinat & & declarat; ibi, ſeruata tamen. Imo.

¶ Præſupponendum eſt quòd habetur in § qui autem ſe vult excuſare. inſti de excu. tu. vel cura videlicet ſi alicui competant plures excuſationes, ſi velit tantum vnam proponere, poteſt: Et ſi ſuccumbat in illa, me poteſt eam probare, tunc poteſt proponere aliam. & ſic de alijs. Ergo idem eſt dicẽdum partibus vocatis ad iudiciũ, vt ſi competunt eis plures exceptiones dilatoriæ, poſſunt vnam opponere poſt aliam: Et ſi primo propoſui iudicem excõicatum, poſſum poſtea proponere ꝙ eſt infamis. Secundo præſupponẽdum eſt illud qđ dr̃ in c. paſtoralis. eo. tit. in antiq. ꝙ iudex põt p̃figere terminũ perẽptoriũ partib. ad proponendũ omnes ſuas exceptiones dilatorias, vt ipſe obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præſupponendum, ꝙ exceptio excõicationis eſt dilatoria. Quarto præſupponendum eſt qđ habetur in c. pia. eod. tit. lib. 6. videlicet, ꝙ exceptio excõicationis poteſt opponi in quacunque parte litis: etiam poſt ſententiam diffinitiuam.

CASVS. Feci te citari coram iudice cõpetenti: die aduenientе comparuimus coram iudice, dedi libellum meũ: captaſti terminum ad rñdendũ eidẽ vel propoſuiſti exceptionem dilatoriam: iudex timens ne velles proponere alias exceptiones, vt differres & prolongares litis cõteſtationẽ, præfixit tibi terminũ ad reſpondendum & proponendum omnes tuas exceptiones dilatorias: die præfixa adueniente nullam exceptionem dilatoriam propoſuiſti, ſed litem es conteſtatus, poſtea circa medium proceſſus ꝓpoſuiſti exceptionem excommunicationis contra me, & petebas cauſam differri & ꝓtendi, ſiue prolongari vſque poſt abſolutionem: Ex parte mea fuit propoſitum, ꝙ non poteras opponere illam exceptionẽ; quia tu fueras litem conteſtatus, & illa eſt dilatoria, & ante litem conteſtatam debet opponi: Item ꝙ iudex tibi aſſignauit terminum peremptorium ad proponendum omnes dilatoriones, & in die præfixa nullã ꝓpoſuiſti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ nõ: Nam exceptio excõmunicatiõis eſt exceptio anomala: nec

eſt

eſt de natura aliarũ exceptionũ dilatoriarũ: quia ibi eſt periculum excõicationis, qđ imminet in quacũq; parte litis,& incurrit ſnĩam excõicationis minoris, & aliqñ maioris, qui participat cũ excõicatis in crimine prohibito.hoc dicit.H. R. ❡ Colligo aliqua notabilia. Primo, quòd exceptio excõicationis poteſt opponi in quacunq; parte litis, ẽt poſt renuntiationẽ & concluſionem in cauſa ad impediendam prolationẽ ſententiæ diffinitiuæ,immo ẽt poteſt opponi poſt ſentẽtiam ad impediendam executionem ſententiæ.

† Nota ꝙ excõicationis exceptio licet ſit dilatoria poteſt obiici in qualibet parte litis cõtra naturam dilatoriarũ. pulchrã rõnẽ huius notabil. aſſignat hic Imola.

municationis [a] † exceptio dilatoria [b] in qualibet parte litis [c] opponi [d] poteſt, termino peremptorio [e] per iudicem aſſignato [f], ad proponendũ exceptiones declinatorias † & dilatorias [g], non

Not.cum gl. quòd exceptio excõicationis aliqñ eſt dilatoria,vt ſi opponatur contra actorem, aliquando eſt peremptoria,vt ſi opponatur contra electũ vel contra eligentes.Et dr̃ peremptoria : quia perimit & deſtruit electionẽ eligentiũ,& conſecrationẽ ſeu cõfirmationẽ electi,ita ꝙ reddit electũ inhabilẽ ad electionem.Not ꝙ iudex põt præſidere & ſtatuere terminũ ad proponendum oẽs exceptiones dilatorias , & poſt illum terminum nõ auditur reus : quia ille terminus peremptorius habetur loco litis cõteſtatæ:quia ſicut poſt litis conteſtationem quis nõ auditur ad proponẽdum exceptiones dilatorias:ſed oẽs debet proponere ante litis conteſtationem,ita ꝙ poſt terminum peremptorium quis non audit̃ c paſtoralis.allegato:ſic & ille terminus perẽptorius habetur ꝓ litis cõteſtatione quo ad exceptiones dilatorias proponẽdas Not.text. (Excõicationis.) Excõicatio f.t. eſt extra cõionem Eccleſiæ ſeparatio, vel cẽſura eccleſiaſtica excludens à cõione fideliũ.11.q.3.c nihil & §.euidẽter vel eſt æternæ mortis damnatio. 11.q.3.nemo epõrum, & c nullam.excõicationis duæ ſunt ſpecies, quæ frequenter vſitantur,de quibus. 3.q.4 Engeltrudã. Vna quæ maior eſt,& dr̃ anathema,& excludit ab ingreſſu Eccleſiæ,& à cõione fideliũ,& à ſacris: Alia eſt minor,quę ſolum ſeparat à ſacrorum perceptione,id eſt, receptione de qua in c ſi celebrat de cle excom mini. Not.exceptio eſt rei defenſio,per quam ipſe reus ſe defendit & tuetur ab actore Et ſm Azonem in ſumma. C. eod. tit qñq; ponitur large & improprie pro omni defenſione prout reo competit,etiam ſi nulla actori competit actio: Et nunc quidã vocant eã exceptionem facti, vt qñ ſine actione quis calumnioſe ponit. Et plures ſunt exceptiones, quædam ſunt dilatoriæ , quædam peremptoriæ, quędam perpetuæ,quędam temporales, quædam ſunt anomalæ . & eſt exceptio rei iudicatæ. Exceptio dilatoria eſt quæ cauſam differt & prolongat.inſti eo.§.appellantur. Exceptio peremptoria ſm Spec.vocatur ſic,quia actionem vel intentionem agẽtis permittit,vt cũ quis petit decem ex cauſa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipſos de non petendo,dicendo: Domine actor tu petis à me decẽ ex cauſa mutui, reminiſce ꝙ tali die feciſti pactũ mecũ , ꝙ nunquam petes à me illa decẽ,quare excipio de pacto non petendo , & iſta exceptio perimit actionem Exceptio perpetua eſt,quæ perpetuum habet effectũ, vt cũ petis à me decẽ ex cã debiti, excipio ꝙ tu remiſiſti mihi.hæc exceptio perpetua dici põt,& perpetuo cõpetit,quandocunq; actor agit:quia exceptio nõ cõpetit.niſi quis agat ff de excep. Exceptio tp̃alis eſt, q̃ ad tempus vtilis eſt,vt cũ petis debitũ , excipio cõtra de pacto facto de nõ petendo,niſi vſque ad quinquẽnium:ideo ſi petis à me ante quinquennium excipiã, poſt quinquennium non poſſem excipere: quia mea exceptio eſt tp̃alis,& ſolũ durat vſque ad quinquenniũ,de qua de reſcr.c.p'erũque Exceptio anomala eſt, quæ non ſequitur normam. i. regulam aliarum:quia põt opponi ante litẽ conteſtatam & poſt, & intra litis conteſtationem , vt exceptiones aliæ de quibus ſcilicet dubitatur an ſint perpetuæ an temporales, vt exceptio matrimonij,& exceptio non numeratę pecuniæ,& non numeratę dotis,vt not.inſti.de excep §.appellantur. Exceptio rei iudicatæ non põt opponi, niſi qñ ſit ſuper eadem re,& qñ eſt ex eadem cauſa & eadẽ perſona Not. (Termino peremptorio.) peremptorium dicit̃ à perimendo,eo ꝙ omnino perimat, vt terminus peremptorius vltra quem non dantur vlteriores dilationes. Similiter exceptio dicitur peremptoria , quæ perimit actionem. Etiam citatio dr̃ peremptoria:quia omnes alias citationes abbreuiat & accelerat,vt qñ quis citatur vno edicto peremptorio pro tribus,vel trib. citationibus præmiſſis.& quartum peremptorium, vt l. ad peremptorium ff.de iud Not.(Seruata conſtitutione.) ſcilicet c.pia eod tit. lib.6. vbi dicitur,ſi quis reus actori opponat excõicationem,exprimat ſpeciem excõicationis maioris vel minoris , & nomẽ excõicatoris,q̃ niſi intra octo dies probauerit , die qua proponitur non cõputata, cõdemnatur in expenſis:Sed ſi tũc deficiat,& iterum eãdẽ opponat & probet , repelletur excõicatus , & valebit proceſſus interim ſubſecutus. Item non niſi bis poteſt opponi excommunicationis exceptio, niſi emergat noua vel euidẽs ꝓbatio de antiqua Et ſi opponatur poſt ſnĩam,impediet ſententiæ executionem , ſed ſnĩa valebit. Item ex officio ſuo poteſt excõicatum publice repellere qñcunque. Hoc dicit illa conſtitutio,pia quæ eſt cõſtitutio fel.re. In hoc Not ꝙ generalis renuntiatio tacita,vt hic,vel expreſſa , ſicut illa quæ fit in fine litis , de qua,de cauſa poſ.paſtoralis,in fin. ſpeciales prouiſiones non tollit. per hoc quod not.de tranſact c 1.Zab.

† Aliquo non iudice pſigente terminũ ad declinatorias & diclaratorias, ꝓponẽdas, nõ poterit poſtea opponi declinatoria iudicij: quia ſi ꝓponerẽtur, nil operatur præfixio termini reſpectu declinatoriæ. Barba ꝑ tex. hic ponderando eũ in verbo, iudice. alleg. Ancha.c. exceptionem.ſup.eod.

[Glo.prima dicit quid reprobet,vel approbet.]

a ❡ Excõicationis.) Se ſummat reprobans quod not. Hoſt.eo.tit paſtoralis, q dixit obſtare lapſum termini huic exceptioni proponendæ,licet vbi terminus ſtatutus non eſt,opponi poſſet vſque ad ſnĩam, & approbat ꝙ ibi not.Ber.& Hoſtien.& Gul.in Spec.eod.titu.§.2. ver ſed nunquid poſt , & intelligitur hoc de maiore excommunicatione,quæ repellit ab agendo ſup.eo.à nobis.facit de ſen.excom.ſi quem.Io.An.

[Glo.ſeq.diſtinguit,& de quæſtione remittit.]

b ❡ Dilatoriæ.) ſ ad differendam litem actoris excõicati.de iudi. intelligimus.opponitur. interdum in vim peremptoriæ,puta ad perimendam electionẽ propter excõicationẽ eligentium vel electi,quo caſu locum non habet decre pia eod tit.li. 6 & ibi not.dicit Gul.in Spec ꝙ etiam qñ opponitur contra iudicẽ,vel contra procuratorem,non obſtat lapſus termini. hoc not.in prædicto §.ver.quid ſi termino,& verſi. ſeq.de ſecundo dixi de procura.in noſtra.

Excõicatio dupliciter opponitur.

c ❡ Litis.) principalis , de cã vero appellationis plene ſcripſi eo.tit.ſignificauerunt in textu.& ſuper gl.pen.

d ❡ Opponi.) quadruplex huius iuris ratio habetur in dec.pia in princ glo.

[Glo.ſeq ponit opinionem quam contra hunc textum tuetur.]

e ❡ Peremptorio.) tenet Hoſt.in decr.paſtoralis.& Guliel in Spe.de dila §.1. ver. exceptoriæ. ꝙ talis terminus,ẽt ſi hic non exprimatur,intelligitur peremptorius,allegat decre conſuluit de offic. delegat.hoc ꝓbat littera illius dec paſtoralis,& Guli. ibi extunc. vt ibi ſcripſi.Sed dato quòd iudex peremptorie expreſſit,non obeſt.hoc vult hæc littera.

f ❡ Aſſignato.) iſte terminus aſſignari debet ad petitionem actoris,non rei,vt latis dixi ſup.eo.paſtoralis.

Terminus ad exceptiones opponendas eſt peremptorius.

g ❡ Dilatorias.) nunqnid ad peremptorias proponendas poſſit iudex ſtatuere terminum peremptoriũ? Fuit opinio quod non, de qua ſupra eodem, paſtoralis,ſuper.1 glo.

[Glo.ſeq.iuſtificat textum,& ampliat.]

a ❡ Non

a ¶ Non obſtante] hanc opinionem in decre. paſtoralis. approbare ſolebam hac ratione: quia qua triplex ratio illius decre.pia.ita vrget poſt terminū, ſicut pri⁹. Item quia lis conteſtata eſt quaſi quidā peremptorius terminus dilatoriatum de re iudic. inter monaſteriū, & tamen poſt illam proponitur hęc exceptio. Item terminus datus ad exceptionē illam probandam, qui lapſus eſt, non impedit illam proponi de nouo: ergo nec terminus datus ad proponendum. Item ſententia non præcludit viā huic exceptioni, multo minus termini lapſus: hæc omnia probantur in prædicta decr.pia. Et his rationibus puto decre hāc locum habere, etiam ſi nominatim de exceptione excommunicationis terminus datus eſſet: Nec enim poteſt iudex beneficium iuris auferre reo, per qđ eſt ſibi permiſſum quod in qualibet parte litis illā opponat de reg.iur.indultum.cum concor.lib.6.

Excōicatio inqualibet parte litis opponi poteſt.

b ¶ Conſtitutione.] eod.tit pia lib.6. quæ ſtatuit ſub qua forma proponatur, & quotiens, terminum probandi, & pęnam non probantis.

obſtante a: Seruata tamen conſtitutione b felicis recordationis Innocentij Papæ quarti edita circa hoc in concilio Lugdunenſi.

TITVLVS XI.

De ſententia, & re iudicata.

¶ Clemens v.in cōcilio Vieñ.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

(Viſum eſt ſupra de partibus iudicis, & de iuribus actoris & rei: verum quia examinato negotio, & iuribus partium auditis, iudex debet ferre ſententiam ſecundum allegata & probata: ideo annectitur ſequens rubrica.)

VT calumnijs] ¶ Primo præmiſſa ratione decidit vnum caſum. Secundo ſimili ratione decidit alium: ibi, [Similia.] Tertio declarat & oſtendit conſtitutionē locum habere etiam ad pendentia per appellationem; ibi, [Quæ ad cauſas.] Imola ¶ Præſupponendū eſt primo, ꝙ ab vna & eadem ſententia non eſt licitum ter appellare: Secundo præſupponendum eſt, ꝙ licet ab vna & eadem ſententia non poſſim ter appellare: tamē poſſum illam dicere nullam, & agere de nullitate, puta, quia lata eſt die feriato, vel me non citato: vel ꝙ lata eſt iudice deambulante, & nō ſedente pro tribunali, vel ſi allegem aliquam aliam cauſam.

CASVS. Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci. vel coram alio iudice inferiore: ipſe tulit contra me ſententiam: appellaui ab illa ſnīa corā officiali Pictaueñ. qui officialis ſententiam ipſius auditoris confirmauit: ab illa confirmatoria iterū appellaui, & ſic bis appellaui, & appellaui ad auditorem archiepiſcopi Burdegalen. qui etiam confirmauit duas primas ſententias. Certum eſt quod non poſſum appellare ab illa tertia ſententia. Sed ponamus ꝙ antequā faceres exequi tuam ſententiam, feci te citari coram iudice ordinario, & ꝓpoſui ꝙ prima ſnīa lata per auditorem Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur, vtrum pendente cauſa nullitatis ſnīa debeat exequi, vel vtrū ſit differenda & prolonganda in euētum nullitatis, id eſt, quouſq; fuerit iudicatum, an ſnīa prima auditoris Caluiginaci valeat, an non? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ vt obuietur malitijs hominū, ꝙ pendente cauſa nullitatis, ſententia debet exequi: ſed ſi poſtea pronuntietur ſnīam fuiſſe nullam, tunc executio reuocabitur. Sed quid, ſanctiſſime pater, ſi non appellaui a tertia ſententia, ſed appellaui à quadam interlocutoria: quia forte auditor Burdegaleñ. me grauauit in aliqua interlocutoria à qua appellaui, & dedit mihi apoſtolos refutatorios, & pēdente appellatione proceſſit ad diffinitiuam, & voluit exequi ſuā ſnīam? Ego dico ꝙ non poteſt, pro eo ꝙ pendet lis ſuper appellatione interiecta ſuper interlocutoria. Quæritur vtrum iſta litis pendentia debeat impedire ſentētiam? Dicit ꝙ nō: ſed ſi iudicetur bene appellatū quia ſententia erat nulla, tunc executio ſententiæ reuocabitur. hoc dicit H. R.

¶ Qui tres ſententias contrarias in quauis cauſa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipſarum executione non facta & reſpicit etiam pendentis Ioam And.

CAP. I.

VT † calumnijs...

VT † ca-

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ habens tres ſentētias contra ſe ſuper eodē articulo, non poteſt appellare à tertia, ſiue ſit diffinitiua, ſiue interlocutoria: ſed bene pōt agere d̄ nullitate. Not. iuncta gl. ꝙ habens tres ſentētias conformes contra ſe, ſi agat de nullitate, antequā admittatur ad agendum, prius debet parere ſententiæ & executioni cum effectu. Not. ꝙ per appellationē ab interlocutoria non ſuſpenditur officium iudicis, niſi iudex detulerit ſuæ appellationi c 1.ſ.de dolo & contuma arg ſumpto à contrario ſenſu. Not. ꝙ ſi appellatur ab interlocutoria, & pendente appellatione ferat̄ ſnīa & executioni demendetur: ſi dicatur bene appellatum & male pronuntiatum: tūc ſententia eſt nulla, & executio reuocabitur, nec nocebit appellanti. Not. tex. vt calumnijs. & dic illas præſumi in quotidiano litigatore, qui nec accuſator nec teſtis eſſe poteſt. Romanus ſing. 314 per. c.ſuſpectos.3 q 5. Idem Corſetus in ſing ſuis ver an redemptor ſub littera T. per c nullus.ead.cā & q. facit §.1.46.diſtin. & habens iuſtā cām decipiat illos calumniatores. c. dominus. 23 q. adde quæ ego dixi in c. cupientes. de elect. Not. quid ſit cā poſſeſſionis, & quid cauſa proprietatis.ſ.de cau.poſſ.& proprie c cauſa. & in c. eccleſia Sutrina. illo.eo tit & notatur in cano. redintegrāda, 3. q.1. Et dicitur petitorium, quando quis petit rem pure & ſimpliciter. Sed poſſeſſorium dicitur quando duo ſunt in controuerſia de aliqua re vel beneficio, & alter petit ſibi poſſeſſionē illius rei adiudicari. & poſtea cognoſcitur ſuper ꝓprietate, & ſi fuerit victus in proprietate ſeu petitoria ipſe retinet poſſeſſionem quam habuit Not. [Executioni.] iñ. tex. fallit ſi executio ſit irreuocabilis. arg c. baptizati.5. diſt. exemplum, vt cognitio virginis in cā matrimoniali.32 q.6.ſi Paulus. eſt deciſum per 430.q. Tholoſanæ capellæ Item fallit ſi nullitas ſit euidētiſſima. Bald. per illum tex. ibi. C. ne liceat in vna eademq; cauſa. tert. prou. l. 1. Oldrad conſi. 106. idem tenet declarans hanc cle item non fiet executio, ſi adſit prōpta ꝓbatio nullitatis. arg. l. 18 à quo ff vt in poſſ. leg. & hic vide ſing. Corſeti verſi. ſententia. poſitū ſub littera S. ¶ Et not ꝙ ſi iudex tulit ſnīam, in qua condēnat Titium in centum, ipſe illico non mandat ſuam ſententiam executioni: immo Titius habet tempus quod dat̄ iudicatis ad ſoluendum, ſ. quattuor menſes Quattuor menſibus elapſis ſi Titius non ſoluerit, iudex mittit apparitorem, id eſt, clientem ad domū Titij: & facit executionem de bonis ſuis vſq; ad ſummam illorum centum, in quibus fuit condemnatus, & bonis acceptis vſque ad dictam quantitatem, ſententia iudicis dr̄ executioni mandata. Not. [Sententiæ diffinitiuæ.] qđ ſit ſententia diffinitiua, & ſententia interlocutoria, vide, ꝯ in cle ſi ante. de do. & contu. Et not. hic plures diffinitiuas ferri ſuper eodem facto: & illæ ſimul plus poſſunt vna ſola. l. de pupillo. § q opus. ff. de ope. no nun. per quam dixit Ang. referente hic Barba. ꝙ optimum

† De intellectu vide Oldradū cōſi. 106. in cip qđ littera executoria.

eſt

eſt petere confirmationem ſententiæ, quamuis ab ea appellatum non ſit facit tex. in l. ſi quos. & ibi Bar. ſua det. C de decur. ꝙ confirmetur contractus iuriſgentiũ. Not. [Tali prætextu,] id eſt tali colore, ꝙ dicit ſe appellaſſe ab interlocutoria vel grauamine, nõ debet pẽdere executio prædictarum trium ſententiarum, vt apparet in textu ibi, Similiter.]

[Glo. prima ſummat, dicit reſpicere pendentia, commendat & dat ſimile.]

a ¶ Vt calumnijs.] Caſus. Qui tres ſententias contrarias in qua uis cauſa reportauit, de illarum nullitate non agit nec excipit; ipſarum executione non facta. Et reſpicit etiam pendentia nouum & æquum quod hic dicitur; cui eſt ſimile ſ. ea. compil. de ſequeſtra. poſſ. c. fin. & huic princ concor. de pœnis calumniam.

b ¶ Quauis.] includit ſpirituales, quaſi ſpirituales, criminales, ciuiles, & mixtas.

† Cauſa dr̃ beneficialis quã agitur de titulo beneficij ũ ſimplicis. au t maioris ſ. dignitatis: ſecus ſi agaſ de eccleſia, vt de proprietate. gl. in cle. 1. ſ. de cã poſſ.

Calũnijs litigantiũ eſt obuiãdum.

lumnis a litigantium occurratur, is qui in beneficiali †, vel alia quauis b cauſa tres c contra d ſe in petitorio vel poſſeſſorio e ſententias f reportauit, ad † agendũ g de nullitate ipſarum, vel alicuius h ex eis, nullatenus admittatur i; donec k huiuſmodi ſententiæ plenarie l fuerint executioni mandatæ. ¶ Similiter ſi ille cõtra quem tres ſententiæ diffinitiuæ m latæ fuerint n, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipſarũ vel earũ alicuius o ſe appellaſſe p, & cauſam appellationis huiuſmodi q adhuc pendere r proponet, ſententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri s. Quæ ad cauſas qualitercunque etiam per appellationem pendentes t † duximus extendenda.

¶ Idem.

¶ *Sententia lata contra citatũ extra citantis territorium exiſtentẽ nulla eſt ipſo iure: hoc dicit.*

CAP. II.

PASTO-

c ¶ Tres [ſucceſſiue, & ſuper eodem articulo: non. n. locum habet hæc pars quando ſuper diuerſis articulis licet eiuſdem cauſæ, tres interlocutoriæ ſunt latæ contra partem.

† In quo dã manuſcripto ita: ad agẽdũ vel excipiẽdum de nullitate, &c.

d ¶ Contra ſe.] de tertio, qui vult propter ſuũ intereſſe executionem ſententiæ impedire, habetur eo. ti. cum ſuper. & ibi ſatis not Inno. & Hoſt.

e ¶ Poſſeſſorio.] concor. prædi. decre. 1. de ſequeſtra.

f ¶ Sentẽtias [non dicit diffinitiuas: ſicut ſ. parte ꝓxi. per quod patet etiam in interlocutorijs quarũ facienda ſit executio, locũ habere quod hic dicitur. & quo iure petatur illarum executio, vide in Spec. de ſen. ex. com §. penul. circa fi.

[Glo. ſeq. quattuor remiſſiones facit]

g ¶ Agendum de nullitate.] Modos 1 nullitatatis, & coram quo iudice agatur de nullitate, & an corã iudice appellationis de hoc agi poſſit ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. eo tit. c. 1. de appel dilecto. & Spec eo tit § iuxta per totũ. & ad fi. & ibi ver. ſed ſi cauſa. tractatur an ſnia pronuntiata nulla ex prioribus actis cã iudicetur.

1 De materia hui9 gloſſæ vide Sebaſtianum Vantium in tract. de nullitatibus proceſſuum, & ſententiarum.

h ¶ Alicuius ex eis.] hoc intelligo quãdo ſimpliciter in ſecundo & tertio iudicio confirmata eſt prima ſententia, & ſi diuerſa continebat capitula, vel vnum ſeparabiliter, licet in parte fuerit infirmata: tamen quo ad illa capitula, vel partem, in qua vel in quibus cõfirmata fuit, primo & ſecundo dicam hoc locum habere, & in alijs non. exemplum patet de teſta. Raynutius. & cap. Raynaldus.

[Glo ſeq. dubium ſoluit.]

i ¶ Nullatenus admittatur.] per hanc litteram videt ꝙ etiam ſi non petat 2 victor executionem, per modũ tamen exceptionis repellere poterit de nullitate agentem & eſt ſimile quod plene ſcripſi, de ord. cog. cap. ſi. vltro ergo ſe offerat executioni, & ſententijs pareat, ſi de nullitate vult agere. concord. de ord. cog. cum dilectus.

2 Vide Felynu in c. exceptione. extra de excep.

k ¶ Donec.] facta ergo executione poterit agere, & ſi obtinebit in cauſa nullitatis, obtinebit etiam reuocationem executionis. facit de reſt. in integ. ſuſcitata. C. de preci impe. offe. Auth. ſupplicatio.

l ¶ Plenarie.] concor. de reſti. ſpol. c. fi. & patet per hoc verbum, ꝙ non facta executione etiam minimæ partis eius quod pronuntiatũ fuit, impeditur agens. ſi 3. q. 8. redintegranda.

m ¶ Diffinitiuæ.] hoc non expreſſit ſ. proxi. reſpon:

n ¶ Fuerint.] ſucceſſiue, vt ſ. dixi: quia uictus à prima & à ſecunda ſententia appellauit: à tertia vero non potuit appellare. de appel. ſua nobis.

[Glo. ſeq. practicat quomodo id eſſe poſſit.]

o ¶ Alicuius.] maxime in vltima. hoc procedit cum. ſ. dico me appellaſſe à grauamine illato per iudicem ſecundæ appellationis, qua appellatione pẽdente confirmauit ipſe iudex primam & ſecũdam ſententiã. hoc dico, quia ſi à grauamine illato ꝑ iudicem primæ appellationis appello, & iſte poſtea fert diffinitiuam, ſi ab illa nõ appello, non erit dare tertiam diffinitiuam: multo minus ſi appellarem à grauamine iudicis cauſæ principalis. ſi vero appellauero ab illa ſententia, & vtraque appellationem proſequor, tunc procedere poſſet caſus iſte. facit clem. ſ. de do. & contu. ſi ante.

† Niſi hoc fuiſſet expreſſum, nõ cõprehendiſſet iſta cle. cãs per appellationẽ pẽdentes, cle. diſpendioſam. de iudic. cle. 1. de ſequeſtr. Barb.

p ¶ Appellaſſe.] proponat, quod eſt infra.

q ¶ Huiuſmodi.] emiſſæ ante ſententiam ab interlocutoria vel grauamine, cuius proſecutio forte ſtudioſe differtur, vt videatur finis cauſæ principalis.

[Glo ſeq quærit & ſoluit.]

r ¶ Pendere.] alias appellaſſe non iuuaret illum, ſi deſert, vel ꝗ eum finita eſſet illius appellationis cã. Sed quid ſi dicat ſe ſic appellaſſe, & cauſam appellationis finitam pro ſe, ſ quia pronuntiatum fuit bene appellatum? Dico etiam, ꝙ tunc non impeditur executio per reſpon. ſ. proxi. allegat enim nullitatem: quia per id conſtat iudicem à quo fuit appellatum, diffinitiuã ferre non potuiſſe. Sed ſi aduerſarius ab illa pronuntiatione qua pronuntiatum fuit bene appellatum, intra tps debitum appellaſſet, tunc adaptaretur hęc littera. quia adhuc illius appellationis cauſa penderet.

s ¶ Impediri.] licet ergo ex pendentia illius appellationis dubitetur, an ſaltem vltima ſententia tenuerit, vult tamen ꝙ fiat executio, ſaluo iure retractationis, tam ſententiæ quàm executionis ſi iudicetur bene appellatum, vt dixi ſ. proxi. reſponſo: non enim impedit hæc littera appellationis illius proſecutionẽ: dũmodo ipſius fatalia non ſint lapſa.

t ¶ Pendentes.] vide ſ. ead. compil. de iudi. diſpendioſam. in fin.

PAſtoralis.] ¶ Præſupponendum eſt ſecundum opinionem Legiſtarum in l. omnes. §. executoribus C de epiſ & cler. videlicet ꝙ licet iudex nõ poſſit facere citari aliquem realiter extra territorium: tñ poteſt facere citari verbaliter. puta ſi quis de ꝓuincia Lemouicenſi deliquerit in prouincia Pictaueñ. præſes Pictaueñ. non põt illũ facere citari realiter, i. non põt facere illũ capi in prouincia Lemouicenſi: ſed ipſe præſes Pictaueñ. dẽt rogare præſidem Lemouicen. vt illũ ꝗ deliquit in Pictaueñ. quæ eſt in prouincia ſua capiat, & ſibi remittit. ſed ſi aliquis habeat principale domicilium in prouincia Lemouicenſi, & in hac ciuitate Pictaueñ habeat operatorium, & contrahat in hac ciuitate: tunc ratione contractus poterit hic cõueniri, vel ſi poſſidet aliquas

aliquas res in hac ciuitate; tñ principale domicilium habet in ciuitate Lemouicenſi: tunc poterit citari verbaliter in ciuitate Lemouicenſi: tenent Legiſtæ ꝙ decretum de citando dẽt fieri in territorio Pictauenſi, & non Lemouicenſi: quia decretum de citando eſt iuriſdictionis. Sed denuntiatio per clientem ſeu apparitorẽ põt fieri extra territorium: quia denuntiatio per clientem facta non eſt iuriſdõnis, ſed nudi miniſterij, & hoc præſuppoſitum eſt pro ratione dubitandi. Sed pro ratione decidendi præſupponendum eſt, ꝙ ſnia lata ꝯ non citatum, eſt nulla ipſo iure nec opus eſt quod declaretur nulla per iudicem. Item præſupponendum eſt quod rex Siciliæ eſt vaſallus Eccleſiæ Romanæ, & in aliquo non ſubeſt Romano Imperatori, quia regnum Siciliæ eſt in partibus imperij, quas donauit Imperator Conſtantinus Silueſtro Papæ, quando illum ſanauit ſeu curauit à lepra.

CASVS Olim fuit controuerſia ſeu lis inter Henricũ Imperatorem & Robertum regẽ Siciliæ, occaſione cuius inter ipſos fuit cõceptum odium capitale ſeu inimicitia mortalis: quia rex Siciliæ procurauit mortem Imperatoris, & quaſdã ciuitatis Imperatoris fecit ſibi rebelles: Imperator indignatus fecit citari regem Siciliæ voce præconis i voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari perſonaliter, vt ipſe rex compareret coram ipſo Imperatore in ciuitate Piſana: quę ciuitas inimicabatur capitaliter ipſi regi Siciliæ: Quare hoc videns & ſciens ipſe rex Siciliæ, non cõparuit, & ſic fuit reputatus cõtumax, & ꝑꝑ eius ꝯtumaciã Imperator declarauit crimina ꝯ ipſũ obiecta eſſe vera & notoria, & tulit ſnſam ꝯ ipſum regẽ dicẽdo ipſũ regẽ Siciliæ eſſe proditorẽ & hoſtẽ Romani imperij. Itẽ declarabat illũ eſſe reũ criminis lęſæ maieſtatis, & bona ſua cõfiſcauit, nõ ſolũ bona q̃ tenebat ab Imperatore: ſed ẽt regnũ Siciliæ, qđ pertinebat ad Papã, & indixit ſeu ꝑcepit debitorib. ipſius regis, vt nihil ipſi regi, vel eius fiſco ſeu receptori vel ꝓcuratori ſoluerẽt ſub certis pęnis ſibi Imperatori applicãdis. Lapſu tpis Henricus Imperator mortuus eſt: rex Siciliæ conqueſtus eſt Romano Pontifici de iſta ſnia ꝯ ipſum ab Imperatore lata: Et ad tollẽdũ murmur populi licet ſnia eſſet nulla, tñ Romanus Pontifex declarauit illã eſſe nullam ꝑꝑ multas cauſas, q̃ clare patent. hoc d cit. H R ¶ Colligo aliqua notabilia Et primo, ꝙ citatus ad locũ non tutum & non ſecurũ, non tenetur cõparare, ſed tenetᷓ mittere exoniatorẽ, immo ẽt ſi non notorium ſit ꝙ ille locus non ſit tutus, ipſe nõ tenetur mittere exoniatorẽ, nec appellare, & proceſſus factus eſt nullus. Not. ꝙ iudex nõ dẽt ſnĩam præcipitare, & maxime in crimine graui: ſed plene debet oia rimari & inquirere. l. oẽs. C. de epiſco & cleri & in hoc c. ibi, non maturo fuit iudicio, ſed ꝑcipitio. & de tanto crimine promulgata Not. ꝙ iudex non põt aliquem citare extra territorium ẽt verbaliter. Et ſi arguatur de l. omnes §. executoribus. C. de epis & cler. dicit Bart. ꝙ qñ iſta duo territoria ſunt ſub dñio alicuius principis, tunc pſes vnius territorij põt citare in territorio alterius, vt pſes Pictauen. in territorio Lemouicẽſi, & ſic intelligiᷓ illa l. oẽs C de epiſco & cleri. § executoribus. Si vero illa duo territoria non ſunt ſub dñio alicuius principis: tunc præſes vnius territorij nõ põt citare nec realiter nec verbaliter aliquem in territorio alterius, vt hic in propoſito noſtro: quia regnum Siciliæ dr̃ ſubiectũ Romano Pontifici & non Imperatori. Sed hoc nõ placet domino Salíceto in dicta l. oẽs. nec voluit dicere illa lex, oẽs, quod quis poſſet citare extra territoriũ, vel non citare: quia illa lex ſolũ dicit ꝙ cliẽs vel apparitor citãs in territorio, habebit certas ſportulas, .i. certũ ſalariũ. Si extra prouinciã citet, habebit duos ſolidos, non aũt dicit ꝙ iudex poſſit facere citare extra territoriũ. Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij põt rogare alium iudicẽ, vt faciat citari aliquẽ de ſuo territorio, & tunc cliens habebit duos ſolidos, vt dicit illa lex, omnes, alleg. Et hoc cõcludit hic doctores iuris canonici, & Salicetus in prædicta l. oẽs ꝙ iudex extra territoriũ nõ põt citare nec realiter nec verbaliter; ſed dẽt requirere iudicẽ illius territorij, vt faciat illum citari quẽ vult, & ꝙ ſibi illũ remittat. Notemus textũ. Et primo primã rõnem. c. videlicet, Paſtoralis cura ſolicitudinis nobis diuinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes iniũcta, nos inuigilare remedijs ſubiectorum, eorundẽ periculis obuiare, & ſcãdala remouere cõpellit, &c. Et dic, cura ſollicitudinis paſtoralis compellit. Crimẽ læſæ maieſtatis eſt, vbicũque quis ꝯ vrbem aliquid molitur. i. machinatur, aut vbicũq; quis ꝓfugit ad hoſtes vel hoſtes iuuat qualicũq; cã vel armis, vel conſilio, vel pecunia, vel qui ſubiectas prouincias nitiᷓ facere rebelles, vel ſeditiones aut bella mouet in ciuitate, vel qui p̃latum, magiſtratũ, vel principem occidit, vel qui circa latus eius militat, vel arma fert, & occupat ꝯ rempublicã. Et idẽ dr̃ crimẽ perduellionis i hoſtile: nam perduelliones dicuntur hoſtes. Secus ſi cõmittitur hoc crimen, non cõtra rempublicam: quia tunc nõ dicitur perduellionis, ſed ſimpliciter læſæ maieſtatis. Et not. quòd non ſubditus crimen lęſæ maieſtatis non committit, vt hic in clementina noſtra maxime in § curſus. Nam Robertus rex Siciliæ non eo modo ſubfuit. i. eo modo non fuit ſubditus imperatori Henrico, quòd crimen læſæ maieſtatis in eum commiſerit. Et dicit Bornardus in repet. l. quiſquis. C ad leg. Iul. ma. ꝙ extraneus ẽt in imperio contra Imperatorem conſpirans, nõ committit iſtud crimen læſæ maieſtatis Sed Bar. in extrauag. qui ſint rebelles, in gl. verbi rebellando, ſentit cõtrarium, dicens præſentem textum ſolum loqui in hominibus Eccleſiæ. Adde ẽt contra Guli. de monte Lau. ꝙ prælati eccleſiaſtici habentes temporalia, committunt iſtud crimen. Arg in c. cauſam. qui fil ſint leg. & facit ſing Lo. Roma 301. Nota, Iuriſdictionum, ivt ſupra in cle quamuis, de for. competen. Nota (Si qñ veniret in ſuam imperij fortiam:) quia ſupra dixit, quòd Imperator protulit contra eum ſententiam declarando eum conuictum de criminibus impoſitis contra eum. Itẽ priuauit eum terris ſuis, & ẽt regno Siciliæ. Item promulgauit ſententiam capitalem, puta, & condemnamus eum ad ſuſtinendum mortem quotieſcũque inciderit in manus noſtras, & quotieſcunque inciderit in poteſtatem ipſius Henrici Et hoc eſt quod vult dicere, qñ dicit: ẽt promulgauit ſniam mutilationis & capitis: ſi qñ i ſi contigerit quòd aliquando ipſe Robertus veniret in ſuam fortiam i. in ſuam poteſtatem, & in poteſtatem ſui imperij Nota per Ancha. ibi, quia verum, quòd Papa hic ex officio reuocauit ſententiam Imperatoris: conſtita. n. iniquitate iudicis inferioris, nullo petente ſuperior reuocat acta c. ex tenore in ſi ibi not. de reſcript Nota (Notorium,) id eſt manifeſtum bene cognitum omnibus. Inde notorius notoria, rium. id eſt manifeſtus. Et ſecundum iuriſtas notorium multipliciter dicitur, vel diſtinguitur: Nam aliud eſt notorium iuris, aliud facti Notoriũ iuris eſt de quo quis canonice eſt condemnatus, vel in iure confeſſus, vel per legitimas probationes cõuictus Notorium vero facti eſt, cuius teſtis eſt populus, & diſſimulationi ſiue inficiationi non eſt locus. Et intelligiᷓ populus eſſe teſtis, ſiue ſit crimen omnib. notũ, qui ſunt in loco illo, ſiue maiori parti. Itẽ in notorio iuris exigitur quandoque probatio contra negantem. In notorio vero facti, non requiritur ordo iuris, qui eſt aliàs regulariter obſeruandus. Euidentia n patrati ſceleris clamore non indiget accuſationis. Et ſi forte iudex velit taliter delinquentem, ſecundum ꝙ ius poſtulat, & requirit, corrigere vel punire, & ille appellat, non eſt appellationi huiuſmodi deferendum: immo ſemper debet procedere iudex corrigendo vel puniendo. Item notorium facti ſubdiuiditur: quia aliud eſt notorium facti permanentis actu, vt cũ quis publice tenet adulteram vel concubinam in domo: Aliud eſt notorium facti tranſeuntis actu,

vt ſi

vt ſi quis in publico interfecit hominem, vel fecit ſacrilegium, vel aliquid ſimile: Aliud eſt notoriū facti ꝓſumpti, vt ſi aliquis publice habitus eſt pro filio, cōſanguineo, vel affine alicuius Et hoc à quibuſdam dr̄ notorium præſumptū. Dicunt aūt quòd eſt notorium iuris, notorium facti, & notorium ꝓſumptum. Et eſt notorium, vt ſi ali ꝗs publice habitus eſt pro filio alicuius, vbi non ſequitur alia probatio, nec requirit: quòd n aliquis ſit filius iſtius, non poteſt vere probari. Idem dicūt in fornicatione: Si. n. clericus iuuenis & cupidus ſecum habeat euidenter in domo iuuencu lam ſuſpectam, nō eſt notoria fornicatio, ſed præſumpta Nam vt dicit Ouidius in epiſ.

A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.

Notant Imo. & Pet. Anch. in ver. ecce igiẽ, ꝙ rex. ꝙ nō obſtāte l. 1. de ijs qui per me. iu. & l. nō eſt veriſimile. ff. quod metus cā. ꝙ Robertus nō tenebatur comparere: quia factum fuit cōtrarium præſumptioni ll. allegatarum. Et terror armorū per l. 3. ff. de vi & vi arma. efficit ne ꝓꝑ fidei promiſſionem teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens, vt lite nō conteſt. neque offerre me iniurioſę morti. Vnde relaxatus à carcere, non debet ad mortem vel iuſtam vel iniuſtam redire ſm Pet. Anch. & Anto quem refert & ſequitur Imola. cui puncto ait Pet. Anch. obſtat l. nam & Seruius ff. de neg geſt. & l. 4. ff. de cap & poſtil. reuer. vbi eſt pulcher tex. de Marco Attilio Regulo, qui è Roma redijt ad Chartaginenſes. allego gl. bene facientem in l. ſuccurrit. ff. ex qui. cau ma. Card. in cle. 1. §. fi. de ſpon. dicentem, periuriū eſſe maius homicidio. Sed Card non vidit gl. in c. 1. 13. diſt. & glo. cap ille qui 22. q. 5. Nota, [De more,] ideſt de conſuetudine. immo ēt de iure naturali quis repellit inimicum, & non male diceres de more. i. de iure naturali: ſed proprie de more. i. de cōſuetudine. Et declinatur hic mos, ris, maſcu. gen̄. i. conſuetudo, vt talis mos eſt in partibus noſtris. i. talis conſuetudo: & iſte ſequitur morem patriæ ſuæ. i. conſuetudinem, ſed differunt: quia mos eſt quo facit moram, & ſic diffinitur: Mos eſt quædam conſuetudo de moribus tracta tantummodo. Vel ſic: Mos eſt quædam lex viuendi nullo vinculo adſtricta, ſiue lex nō ſcripta, ſed tantum vſu æui retenta. Vel mos eſt vetuſta & probata conſuetudo, ſiue lex non ſcripta. Sed cōſuetudo eſt quoddam ius moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cum lex deficit. Item mos. i. virtus hominis: ſed proprie in plurali habet hanc ſignificationem, vt iſte habet bonos mores: & proprie dr̄ de bono, ſicut vitium de malo. Inde moroſus, ſa, ſum: & producit primam mos, ris. Nota in verſi. [Abſoluendo.] ꝙ Imperator ꝓꝑ delictum in eum commiſſum non pōt abſoluere qui condemnato tenetur, à fidelitate & alijs hic expræſſis, ſi non ſibi, ſed Papæ ſubſunt: econuerſo Papa abſoluit fideles imperij ab Imperatoris obedientia, cū ipſum deponit, ſimiliter abſoluit alios laicos ab obediētia & fidelitate dominorū tēporaliū c. Apoſtolicæ circa fi. ſup. eo. 15. q. 6. alius, & c. nos ſanctorum, de hære. c. fi. de pœnis ca. fi Quærit Pau. ſi ſnīa hic tenuiſſet, nunquid debitores debuiſſent ſoluere? Hoſt. c. ſignificauit. de cenſi. dicit ꝙ non, ex quo ſuꝑ crimine lata eſt ſnīa, & bona confiſcata debent fiſco tāquā hęredi ſolui. C. de bo. dam. l. fi. ineſt. n. tali iuramento conditio, niſi creditor mutauerit ſtatū, ad hoc ſup. de iureiu quemadmodum, ita ꝙ à fidelitate ſecuta depoſitione, nō intelligatẽ liberatus, ſed à principio rebellionis. vr̄. n. ſub ipſa conditione, niſi ſit rebellis, &c. ita intelligatẽ quod not. in l. qui ergo. §. ſi hæres. ff. de leg. 1 Petrus ad Ancha. allegat ēt notata in c. 1. tit. Hic fini. lex Cor. in vſibus feud. col. 10. adde quæ pulchre notātur per doctores in l. ſi cum Cornelius fundum. ff. de ſolu. & libe. Not. [In feudum,] Feudum id eſt bn̄ficiū, & beneuola actio tribuēs gaudiū capiēti, capienſque tribuēdo in id quod facit, & ſua ſpōte parata. Vel feudū eſt illud bn̄ficiū, quod ex beneuolētia alicuius ita traditur alicui, vt proprietate rei, quæ in feudum datur penes dantem remanēte, vſumfructum eiuſdem rei ita ad accipientem transferat, vt ad eum hæredeſque ſuos maſculos & fœminas, ſi de eis nominatim dictū fuerit, & in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipſe & eius hæredes fideliter ſeruiāt domino, ſiue illud ſeruitiū nominatim dictū fuerit à domino quale eſſe debeat, ſiue indeterminate promiſſum ſit. Dicitur aūt feudum à fidelitate, vel à fide, quam vaſallus domino præſtare tenetur: Nec. n. debet aliqua inueſtitura fieri ei qui fidelitatem facere recuſat. i. non vult niſi feudum eo pacto ſit acquiſitum, vel de eo fidelitas nō præſtetur, vt in conſtōnibus feudorum, ꝑ quos fiat inueſtitura, & per quos recipitur ibidem, in quibus cauſis feudum amittatur. c. 2. §. 1. in vſibus feudorum not. Habemus ēt feudum ligiū ſm Spe. Et eſt qū cauſa & occaſio homagij cœpit à dn̄o, vt qa Baro dicit alicui pauperi militi, quòd aliquam rem immobilem ſibi daret, ſi ei faceret homagiū, & illam dedit: talis res vocatur feudum ligium, & talis vaſallus vocatẽ hō ligius. Et feudatarius eſt ille, qui feudū recipit ab aliquo domino: qui ēt vaſallus dr̄ a vulgariter loquentibus, latino vocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc textu ꝙ quædam ſententiæ, quæ ſunt inualidæ in ſubſtantia, ſunt validæ quo ad opinionem vulgi: & q̄que exigitur caſſatio ſententiæ nullæ propter opinionem vulgi, & ſaluantur text. dicentes caſſari ſnīam, quæ eſt nulla: électionem, quæ eſt nulla: quia caſſantur quo ad opinionem in labijs vulgi ad hoc glo c auditis. de ele. c. inter dilectos, de exceſſib. prælatorum. Imola Nota, [Iuris naturalis.] quod ius naturale cōe eſt omni nationi, eo quod vbique inſtinctu naturæ habetur, nō aliqua conſtitutione facta ab homine, ſed ab ipſo naturæ cōditore. ſ Deo, vt maris & feminę coniunctio, liberorum ſucceſſio, & puerorum educatio i nutritio Item ius nature dr̄ æquiſſimum, veluti, Q́uod tibi non vis fieri alijs non feceris. i. tu non facias alijs illud quod tibi non vis fieri. Inde dicuntur etiam præcepta naturalia, quæ in lege & Euangelio cōtinentur, vt, non mœchaberis. Nos. n. habemus ēt ius ciuile, & accipitur diuerſimode, vt diſtin. 1. c. ius naturale. Vno mō ius ciuile eſt id quod quiſque populus, vel ēt quæque ciuitas ſibi propriū diuina humanaque cauſa conſtituit, ſm Iſidorum li. 5 Secundo dr̄ ius ciuile, lex duodecim tabularum, q̃ fuit origo totius iuris ciuilis, ſm gl inſt. de iure naturali gentiū & ciuili §. ex non ſcripto. in verbo, origo. ff de origine iuris. l 2. §. 1. Et dr̄ lex duodecim tabularum, lex ſcripta in duodecim tabulis, quarum decem à ciuitatibus Atheniēſium & Lacedemoniorum à decem viris fuerunt allatæ, id eſt apportatæ, & duæ ad declarationem illarū per eoſdem decem viros poſtea additę, vt dicit glo in verbo, decem viros. § deinde. c. Moyſes. di. 7. Tertio dr̄ ius ciuile, ꝙ ex legibus, plebiſcitis, conſtōnibus, ſenatuſconſultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dr̄ ius ciuile, illud quod nō eſt prætorium. Quinto dr̄ diſputatio prudentiū, quæ fuit facta ſub lege duodecim tabularū. Sexto dr̄ ius ciuile, quicquid habemus ſcriptum de iure. Septimo, quicquid iure naturali, vel gētiū ſubtrahitur, vel quod non eſt ius naturale, nec gētium. Et ſic accipiēdo, ius canonicum dr̄ ius ciuile, & ita ſumitur. 1. diſtinctione, ius autem. Nos habemus ēt ius gentium, quod eſt ſedium. ſ hoſtilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes, poſtliminia, fœderas pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dr̄ ius gentium: quia eo oēs fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1. diſt. ¶ Multa ſūt alia iura. ſ. ius aureorum annullorum, ius militare, iuſpatronatus, ius publicum, ius priuatum, ius quaſi naturale, ius Quiritum, ius prætorium, ius canonicū. Et ſi vis, vide de omnibus iſtis iuribus breuiloquum qui intitulatur, Guarinus Veronenſis, Floro ſalutem plurimā, & c. Et dr̄ ius, iuris, à iubeo, bes, quia iubet.

Et

Et eſt ius lex diuina: Fas lex humana. Tranſire aũt g agrum alienum fas eſt, ius vero nõ eſt. Item ius dicit̃ eſſe lex ſcripta Item leges humanæ ſunt, iura diuina ſunt. Itẽ ius gñale eſt: Lex eſt eius ſpecies. No. [Vulgi,] vulgus, gi, eſt, plebs, populus, multitudo gentiũ: dicitur à volo, vis, eo ꝙ vnuſquſq; facit quod vult: inde hic & hęc vulgaris & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt iſte loquitur vulgariter, id eſt, ſicut vulgus, & nõ litteraliter.

puto ꝙ erat exordium deciſum de decre. paſtoralis. in cõpil. Grego. ſub diuerſis titulis collocata, vt dixi ſ. de reſcrip. paſtoralis. in princ.

c ¶ Diuinitus.] per verbum illud: Paſce oues meas: Ioan. vlt. de elect. ſignificaſti. de maio. & obed. ſolitæ.

ralis a cura b ſollicitudinis nobis diuinitus c ſuper cunctas † Chriſtiani d populi nationes iniuncta nos e inuigilare f remedijs ſubiectorum, eorundẽ periculis obuiare, & ſcandala remouere compellit. ¶ Sane g cum iam dudũ inter quõdam Henricũ Imperatorem h Romanum, & chariſſimũ in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ regem grauis fuiſſet materia turbationis exorta: aſſerente i deinde Imperatore prædicto, quòd cum quibuſdã ipſius k ſubditis l † rex confœderationes & conſpirationes m fecerat in ipſius maieſtatis offenſam: Quodq; tractauerat & ordinauerat n, vt ciuitates quædam ſub imperij & Imperatoris eiuſdẽ obedientia conſiſtentes, contra eum & imperium rebellarent, genteſque † ſuiipſius fultæ o ſubſidio nonnullas alias imperij ciuitates & caſtra (inde violenter eiectis ipſius Imperatoris officialibus) occuparent, & pro ipſo rege occupata tenebant: Ac alias etiã p in vrbe & alibi in imperij & Imperatoris eiuſdem contemptum, & ſuæ maieſtatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt † per regem eundem, ac malitiam & inſtigationem ipſius tam à ſuis ſtipendiarijs, quàm

à ſubditis Imperatoris commiſſa. Præhabitis per Imperatorem eundẽ quibuſdam proceſſibus contra eum, abſentem q tamen, quamuis legitime (iuxta Imperatoris aſſertionem) citatum, ac quòd ſupradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarata r †: Imperator ipſe regem aſfirmans propter præmiſſa læſæ maieſtatis criminis reum eſſe, in eum peremptorie (vt dixit) & ſufficienter citatum, ſed comparere contumaciter recuſantem, tãquam rebellem, proditorem & hoſtem imperij, ac reum criminis ſupradicti, priuationis omnium dignitatũ quocunque comprehẽſarum titulo, & quibus ſe intitulabat rex ipſe, auctoritatum quoque, honorũ prouinciarum, terrarum, bonorum, iurium & iuriſdictionum, tam perpetuorum, quàm temporaliũ, & ſi quando veniret in ſuam & imperij fortiam, mutilationis † etiam capitis ſententiam promulgauit, omnem ſupplẽdo s defectum ſiquis t forſitan fuerat ex ſolemnitate iuris omiſſus † in proceſſibus memoratis: præmiſſa (vt aſſeruit) faciens exigente iuſtitia, & de imperiali etiam poteſtate. ¶ Verũ quia huiuſmodi ſnĩa, quæ nõ à diſcretione matre u virtutũ, ſed à

(Prima gloſſa ponit caſum, & ſimul ſummat, & diuidit.)

a ¶ Paſtoralis.] Caſus. Tres partes principales habet hæc conſtitutio, ſcilicet exordium, narrationem, & concluſionẽ. Prima ponit exordiũ breue. Secunda: ibi, [Sane.] narrãs cauſas & effectum cuiuſdam ſententię latæ per quondam Imperatorẽ Henricum in regem Robertum cum ſuppletione defectuum, oſtẽdit nullitatem illius tam ex ipſius cauſis & alijs inſertis in illa quàm ex perſonis à quo & in quem ſententia lata fuit. Tertia; ibi, [Vt igitur.] concludendo declarat illam ſententiam irritam: illam etiam irritat, quatenus de facto proceſſit. Secundo ſubdiuiditur: quia primo narrat ſententiæ cauſas, defectum & ſuppletionem, vt dixi: ſecũda: ibi, [Verum.] ſubijcit illam examini, & dicit quare. Tertia: ibi, [Notorium.] improbat citationem, & proceſſum ex metu citati ratione aſſantinum Imperatori, & ratione loci, Quarta: ibi, [Vt illud.] illam improbat ratione loci in quo & de quo citatio facta fuit. Quinta: ibi, (Denique.) concludendo § ſententiam, prius ſoluit duplex obſtaculum, quo dici poſſet regem vaſallum imperij in imperium deliqſſe. Sexto: ibi, [Rurſus.] oſtendit diuerſis modis in illa ſententia Imperatorẽ ſuæ poteſtatis terminos exceſſiſſe. Septima: ibi, [Cæterum.] ſoluit ſuppletionẽ defectuũ, quã in ſententia fecit imperator.

b ¶ Cura.] hic incipe conſtructum. & tale vel ſimile

d ¶ Chriſtiani.] de homi. pro humani. lib. 6. & facit extrauag. Bonifacij, vnam ſanctam. Et facit hæc littera ad id quod dixi ſ. ea. cõpil de teſt. c. 1. ſcilicet ꝙ regulariter Iudæos non compeſcit Eccleſia.

e ¶ Nos, &c.] quod eſt infra.

f ¶ Inuigilare.] ponit̃ hic, in pro valde, ſicut de fideiuſſ cap. 1. de quo vide in Specu. de diſput. & alleg § poſt hæc. verſic. illis. ibi imponitur. Et huic exordio, concord. proœmium ſexti. & de offic. deleg. officij. eod. lib.

g ¶ Sane] narratio.

h ¶ Imperatorem.] inchoauerat enim diſcordia eo nondum coronato. ſ. ea. cõpil. de iureiur. cap. 1. poſt principium.

i ¶ Aſſerente.] forte veraciter, quod tamẽ ſententiam non iuſtificat, vt ſequitur in § rurſus.

k ¶ Ipſius] Imperatoris, vel regis. primũ placet.

l ¶ Subditis.] idem ſi cum non ſubditis vel hoſtibus. C ad leg. Iul. maieſt. ſi quis. canonizata 6. q. 1.

m ¶ Conſpirationes.] vide quod ſcripſi de iudi exhibita.

n ¶ Et ordinauerat.] rex Romanorum Robertus.

o ¶ Fultæ.] id eſt munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p ¶ Etiam in vrbe.] Romana ſcilicet.

q ¶ Abſentem.] an ſuper crimine contra abſentem ſententia ferri poſſit, not. de dolo & contu. veritatis.

r ¶ Declarato.] vtile conſilium eſt in notorijs ſic interloqui. & facit ad not de iureiur. ad noſtrã. 3. ſ. de offi. deleg. c. 1. lib. 6.

s ¶ Supplendo.] de effectu huius clauſulæ, videas in Spec tit. 2. §. nunc oſtendendum. ver. 18.

t ¶ Si quis.] ſcilicet defectus.

u ¶ Matre.] 1. q. 5. præſentium, de offi. cuſto. c. 1.

† Vide extrauagantẽ Bonifacij octaui incip. Vnam ſanctã tit. de de maio. & obe.

† Qui tñ hic nõ nominantur vnde not. Anc ꝙ in hmõi. proceſſib. ſufficit nominare principalẽ ſpecialiter, & acceſſorios gñaliter.

† Aliàs ita: genteſq, ſuæ ipſius ſubſidio, & c ſed in antiquioribus conſtanter legitur ita: genteſq; ſuæ ipſius fultæ ſubſidio, &c.

† al. fuerant.

1 Vide Turrecrematã in ſumma de Eccleſia. lib. 2. cap. 29. & cap. 77.

2 In quib. caſib Eccleſia cõpeſcat Iudęos, declarauit Sanctiſſimus dñs Gregori⁹ xiij. in ſtatuto incip. Antiqua Iudæorũ improbitas. edito hoc ann. 158.

† In recẽtionib legitur, declarata.

† Notanter dixit pęnæ capitalis, cũ illa ſit varia ſm Petr. de Anc. p l. rei capitalis ñ de pœnis. ad de glo. & modernos in l. tranſgere. C. de tranſa. intelligeret in dubio de minori al leg. P An. in c. quãto. de iureiur. gl. in l. criminali, C. de iuriſ. om. iudi adde etiã gloſſam l 1. C. ne chriſti. man vide Fel. c. ex. litteris. 11. col. de conſtitu.

† al. omiſſa.

a ¶ Nouerca.] ſicut ſe habet nouerca ad priuignos, q̃ ſæuire ſolet in illos, ſic ſe habet ad iuſtitiam volũtas præcipiantis iudicis. hoc intendit. Inde dixit quidam
Gaudet in afflictos ſæuire nouerca poteſtas.
ſic ẽt dicit canon, ꝙ negligentia eſt nouerca eruditiones. 23. diſtin. nihil.

o ¶ Admodum.] pro valde. ſic in decre. Romani. verſ. nos itaque ĩ. ea. compil de iureiur.
p ¶ Ac præfato.] capitali.
q ¶ Conſiſtorij.] Idem verbum 2. q. 6. anteriorum §. ad hoc. & auth ſed lis. de appe'. ex inſinuatione. & dicitur à cõſiſto, tis Heſter v. in princ. Sedebat ſuper ſolium in conſiſtorio palatij.

nouerca [a] iuſtitiæ, voluntaria ſcilicet iudicantis præcipitatione [b] proceſſit, partus forſan ſe deteriores haberet, ſi ipſius ſniæ † inefficatia in publicum cum præcone iuſtitia non prodiret. Nos circa eam tali vti prouiſione volentes, quæ (detectis ipſius defectibus) ſeminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda ſit poſteris profutura [c]. ipſam ſubijciendi eſſe prouidimus limæ [d] iuſtitiæ, ac rectæ libramini [e] rationis ¶ Eiuſdem igitur cauſis [f] & continentia, nec nõ cõditione illorũ, a quo [g] & in quem [h] lata fuit, diligenti & debita conſideratione penſatis, patenter ex eis illius [i] adſtruitur euidentia nullitatis, & manifeſte arguitur temeritas promulgantis. ¶ Notorium quippe ac indubitatum extitit quòd grandis exercitus [k] tempore dictorum proceſſuum & ſniæ, continue Imperatori aſſiſtens regem ipſum & ſuos [l] perſequebatur odio capitali: Piſanaq; † ciuitas, in qua lata fuit memorata ſnia, regem capitali habebat odio notorio [m] & antiquo. ¶ Eſto igitur quòd rex ipſe alias ad † præmiſſa fuiſſet legitime per Imperatorem citatus, nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipſique citato (vt præmittitur) odioſo ſtipatum [n]? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum [o] populoſo: multum potenti, ac præfato [p] in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur conſiſtorij [q] talis ſubire † iudicium, & ſe in hoſtium ſinu [r] reponere, ac ad mortem per violentam [s] iniuriam, nõ per iuſtitiam inferendã vltroneũ ſe offerre [t]? Hæc quidem iure timẽtur, hæc de more vitantur [u], hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura [x]. Deſiperet [y] igitur qui citationé huiuſmodi ſaperet arctaſſe citatum. Vt † illud tanquam notiſſimum nullatenus omittamus, quòd regem extra diſtrictũ [z] imperij in regno ſcilicet Siciliæ notorie ac cõtinue tẽpore ſupradicto morantem citare non potuit Imperator: nec citatio ſi quam forſan de ipſo intra imperij fines fecit, citatum extra imperium conſtitutum arctauit [a]. ¶ Nos quoque regis ordinarius iudex, quod ad Imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam [b] fuimus requiſiti [c]: immo licet ad nos & curiam noſtram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidã ex fratribus

† Dictio, ſententię de eſt in antiquis codicib.

b ¶ Præcipitatione.] de iniquitate dicitur, ꝙ omnia præcipitat, de pœn. diſtin. 3. inter hæc hircum 1. Et eſt præcipitiũ quod fit ſine modo, & cũ periculo. de ſepul. ex parte
c ¶ Profutura.] vt eccle bene vnico.
d ¶ Limæ.] 7 q. 1. §. cum vero. verſi. ferrũ. Et eſt inſtrumentum fabrile & ferreũ, quo metalla roduntur, poliuntur, minuuntur, & purgantur.
e ¶ Libramini.] habetur hoc verbum. 45. diſt. omnis. de re iudi. cum æterni lib. 6. Et eſt librare per libram, quæ certum habet põdus, aliquid poderare vel æquare: inde dicitur quòd in menſe Septembri ſol ingreditur ſignum libræ: quia tunc dies & noctes æquantur.
f ¶ Cauſis.] ex cauſa facile deprehenditur iniquitas ſententiæ. de reſti. in integ. cum ex litteris. & ideo datur conſilium, ne cauſa exprimatur. ad re iud ſicut.
g ¶ A quo.] ſcilicet Imperatore.
h ¶ Et in quem.] ſcilicet regem.
i ¶ Illius.] ſententiæ.
k ¶ Exercitus.] collectio hominum in expeditione.
l ¶ Suos.] propinquos, familiares, & ſubditos.
[Glo. ſeq. arguit ꝓ opi & remittit.]
m ¶ Notorio.] facit hęc littera ad ea quæ ſcripſi de app. ex parte 1 Nam videtur hic colligi, ꝙ non ſolum aſſignato loco notorie non tuto poſſit appellari etiã exceptione non oppoſita: ſed etiam ꝙ ſine appellatione citatio non arctet & facit quod not. Spec. de cita §. 1. verſi. item ꝙ citatio ſit ad locum 1. & 2. verſ. ſed quid ſi citatus. & quod not. Inno. & Hoſt. de dila. c. 2.
n ¶ Stipatum.] quaſi vallatum, circundatum, vel fulcitum.

† al Piſana quoq;.

† al. ita: ad pmiſſa fuiſſet peremptorie citat' nunquã venire debuit ad iudicẽ exercitu feroci & grandi, ipſiq; citato. vt pmittitur odio cõſtipatũ nunquã etiã &c.

r ¶ Sinu.] Idem verbum 13. q. 1. §. 2. circa fin. de Iudæ. & ſi Iudæos. & huic concor. vt lit non conteſt. accedens 2. vbi patet, ꝙ non ſufficerẽt litteræ de conductu.
ſ ¶ Per violentam.] per hanc litteram videtur, ꝙ ſi captiuus ad pœnam vel periculum mortis relaxatur iuramento ſuo de redeundo ad carcerẽ certo die, ſi mora erat iniurioſa, redire non teneatur: aliàs tenetur.
t ¶ Offerre.] quaſi dicat nullus, niſi ex multæ patientiæ merito, ſicut Ambroſius 23 q. 6. conueníor.
u ¶ Vitantur.] etiam per volucres. Ouidius 2. de remedio amoris.
Quæ nimis apparent retia vitat auis.
x ¶ Natura.] qua quis non ſolum ſeipſum, ſed nec alium vult offendi, vnde Tul. lib. 3. de offic Homo naturæ obediens, homini nocere non poteſt.
y ¶ Deſiperet.] concord. de renun. niſi cum pridem. verſic. ſed dicas.
[Glo. ſeq. not. & remittit.]
z ¶ Diſtrictum imperij] per hãc litteram & ſequentes patet, ꝙ Imperator nõ diſtringit totum orbem, licet dicatur dñs mundi 1. ff. ad l Rhod. de iactu. l deprecatio. 7. q. 1. in apibus. facit tñ pro ipſo ius commune, quo fundat intentionem ſuam in orbe ſicut epiſcopi in diœceſi, de quo ſcripſi poſt Hoſt. de offic. archid. ca. ſi ſuper 1. glo.

Conſiſtoriũ vnd dicitur.

† al. ſtar ſubire iudiciũ, ſe in hoſtiũ ſinu reponere ad mortem, &c.

† al. vt id

1 Vide Caſſaneũ in catalogo glorię mũdi parte. 5. cõſideratione 28. vbi pleniſſime.

a ¶ Arctauit.] de conſtitu. c. 2. lib. 6.
b ¶ Nequaquam.] aſſerit puram negatiuam, quam percipere poterat.
c ¶ Requiſiti.] hic & in inferiorib. declarat no. de ſe compe.

noſtris eſſent [a], prius tamen dictę ſententiæ promulgatio, quàm aliquid de proceſſibus [b] antecedentibus ad audientiã noſtrã peruenit. ¶ Denique licet rex ipſe terras † aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum, nõ tamen in eis, ſed in regno præfato domiciliũ ſuũ fouebat: vnde Imperator in ipſius perſonam, nullã rõne terrarũ huiuſmodi (niſi ex natura feudorũ) debitã ſuperioritatẽ habebat. ¶ Quòd ſi punitio criminis intra diſtrictũ imperialẽ cõmiſſi, ad Imperatorẽ forſan [c] pertinuiſſe aſſeratur; Verũ eſt quidẽ ſi in eodẽ diſtrictu fuiſſet inuẽtus delinquẽs vel ad illũ de more [d] remiſſus. Dici ne ergo ſententia meruit, quæ à iudice, qui per regem tute † adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) non tuto in abſentem nec citatum [e] legitime ac inauditum, per conſequens & indefenſum, non maturo fuit iudicio, ſed pręcipitio, & de tanto præſertim crimme promulgata? Rurſus non eſt ſilentio relinquendũ, quòd ipſe rex noſter & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prędicti notorie ſubdit⁹, homoq; [f] ligius & vaſallus, ac † in eodẽ regno, nõ vt præmittitur, in imperio, certũ, cõtinuũ & notoriũ ſuum habens domicilium, ac originem [g] inde trahens, Imperatori eo modo nõ ſubfuit [h], quod in eum crimẽ lęſæ maieſtatis commiſerit, quantumlibet omnia in ſentẽtia ſupradicta cõtenta veritatem indubiam continerẽt: ſicque nedum non iure, immo nec iuris colore tulit Imperator ſententiam ſupradictam † in regem, ex cauſa, quæ veritatis ſubſiſtẽtiam nõ habebat [i], propter quã [k] etiã quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate, ac terris etiam alijs, & iuriſdictionibus perpetuis & tẽporalib. quæ ſub eo nullatenus vel ab eo, ſed à nobis & ſub nobis tenebat, necnon procedendo contra regem eundem ex illis, quæ per ipſius ſtipẽdiarios ac nonnullos Imperatoris eiuſdem ſubiectos per malitiam & inſtigationem regis ipſius cõtra eum fuiſſe commiſſa in vrbe dicebat: Cum etſi illa fuiſſent ibidem reuera commiſſa: punitio tamen eorum in regẽ velu-

compe.c.vlt. in princ. 3.q.6.c.1. de rapto.c.1. De hac requiſitione vide quod not. in Spec. de compe.iu adi.§. 2.ver. ſed quomodo. & de accu. §.1.ver. ſed nunquid. & §. fin. ver. vt autem.

a ¶ Eſſent.] pro ipſius coronatione, vt in c. Romani. ſup. de iureiurando.

b ¶ De proceſſibus.] de diſcordia bñ ſcinerat prius, de iureiuran. Romani.

c ¶ Forſan.] non eſt nota dubitationis. de hoc de teſta. c.2.

[Gloſſ. ſeq. quærit, ponit duas opi. & duas incidẽtes quæſtiones, in quarum qualibet ponit duas opiniones contrarias.]

d ¶ De more.] ſed nũquid de iure voluit hoc dicere? Accurſi⁹ in l. ſi cui. § fi. ff. de accu. dicit ꝙ remiſſio 1 iſta fit ex vrbanitate vel ex voluntate, vel locum habet ſecundum eum cum reus latitat, quod etiã vr̃ placere Innocentio, de rap. c. 1. Sed gl. ibi & Hoſt. dicũt, in omni graui delicto remiſſionem fieri ad iudicem delicti, per §. ſi vero quis comprehenſorum in authent. vt nulli in coll. 9. Immo dicunt quidam ꝙ iudex delicti ad hoc põt cogere iudicem ſub quo degit per verbũ, iubemus, ibi poſitũ, qđ eſt neceſſitatis. 14. q. 1. quod percipitur. ff. qđ iuſſu. l. 1. & 2. & ſic non obſtat qđ dr̃, ꝙ par in partẽ nõ habet imperium. de elec. innotuit. cum in hoc iudex delicti ſit maior, & hoc placuit Iacobo de Rauẽna & Pet. in auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi oportet. pro his facit quod no. Hug. 63. diſ. c. fi. Contra eos facit qđ ibi no. Ioã. qđ credo verius. ſ. quòd male faciat iudex requiſitus non remittendo: is tamen qui requirit, ſi aliàs non eſt illius iudex, illum cogere vel punire non poterit, ſed agetur coram ſuperiore illius, ad quod, facit de foro cõpetẽ. Romana § cõtrahentes. li. 6. ibi, ad denuntiationem, non dicit, ad mandatũ vel præceptum, facit ẽt de offi. ordin. paſtoralis. in principio, & quod not. de offic. dele prudentiam. §. adijcimus. in vlt. gl. Nec obſtat illud verbum, iubemus. in §. ſi vero. quia licet Imperator ibi iubebat, non dat per illud iudici requirenti poteſtatem iubendi vel puniendi nõ conceſſum, igitur nõ attentet. 25. q. 2. amputato. Dicunt etiam prædicti domini legum, quòd iudex requiſitus remittet ſine aliqua cognitione, tum quia præſumptio eſt pro iudice requirente. de renũ. in præſentia, tum quia requiſitus eſt mer⁹ executor. de offi. deleg. paſtoralis. § prætcrea. C. de execu. rei iudi. ſi vt proponis, & pro eis facit prædi. l. ſi cui. §. fin. ff. de accu. Quidam contra, quòd præcedet aliqualis cognitio, aliàs ſine cauſa infamaretur, qui ſic ſtatim ligatus remitteretur, ad hoc. ff. de nuſcripto cuſto. & exhibi. re. l. diuus. C. de exhib. re. l. fina. C. vbi de crimi. ne agi oportet l. 1. Et hoc in ſua diſputatione tenuit Barto. de Pratis, per prædictam l. diuus. inducẽs etiã l. ne in arbitris. C de arbi.

e ¶ Citatum.] vide ꝙ not. & dixi eod. tit. c. ne nor. in glo. pen.

[Gloſſa ſequens allega. 4. concor. dupliciter exponit & remittit, & differentiã ſubdit.]

f ¶ Homoq; ligius.] de homagio habetur de accuſ. veniens. de ſimo. ex diligenti. de exceſ. præla. grauem. de regulis iuris. c. fin. quod aliàs dr̃ hominis ligium. Dicitur autem ligius quaſi ligat⁹, vel legius quaſi legalitatem ſeruans, de hoc Martinus de Fano compoſuit quẽdam tractatũ, quẽ ponit Speculator, & latius proſequitur de feu. §. ſecundo. Et vt ibi not. hominis ligiũ fit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate ſalua, ſed in vaſallitico vel fidelitate reſeruatur ſaltẽ Imperatoris fidelitas vel auctoritas. in lib. feu. de prohib. feu. alie. l. imperialem. Nec videtur quis eſſe poſſe ligius duorum, ſed bene poteſt eſſe ligius 2 vnius, & vaſallus alterius, vt hic, vel vaſallus pluriũ, & ibi de hoc verſic. 10. & ver. ſequentibus.

g ¶ Originẽm.] Nota pro foro originis 3, de quo de paro. c. fi. in 1. glo. de temp. ordi. cũ nullus. lib. 6. & in Spe. de compet. iudi. adeundo. §. 3. verſ. 42. & 43.

h ¶ Non ſubfuit.] innuit per non ſubditum crimẽ læſæ maieſtatis non committi.

i ¶ Non habebat.] Not. non valere ſententiam ex cuius tenore deprehendit euidẽs iniquitas, de hoc dixi poſt Inno. eo. tit. cũ Bertholdus. ſuper verſi. cõceſſim⁹. ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in ca. quoniam de probat.

k ¶ Propter quam etiã.] tolle hic litteram, quæ eſt in

† Commiſſum quinciæ dicit Bar. l. extrau. qui ſint rebelles. in glo. rebellãdo.

1 De hac remiſſione vide Bar. & doctores in Aut. qua in ꝓuincia. C. vbi de crimi. agi opor. & Guidonẽ Papæ, Deciſ. 101

† al. ſecuræ.

† In quodam manuſcripto ita: ac in eodem regno, vt p̃mittitur, non imperio certu, &c.

† al. ſæpe dictam.

2 Et tunc fœmina põt ſuccedere. Decius cõſ. 139 & vide Abbatem in c. eam te. de iurepatronat.

3 Vult hæc gl. iũcto text. ꝙ rõne originis fortiſ quis forum, ꝙ intelligẽtã de origine propria, quã paterna, vel auita. vide per Bar. in l. aſſũptio. ff. ad municip. Abbas Siculus.

ti extra diſtrictum [a] imperij cõmiſſorum ad Imperatoré nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem ſententia ſub magnarum appoſitione pœnarum, quarum aliquas ſibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præſumeret in ſuis reſpõdere debitis [b], in ipſius vel familiaritate vel ſeruitio remanere, aut eidem contra ipſum Imperatorem quouis modo impendere cõſilium, auxilium, vel fauorem: cum debitores, ſeruitores, & auxiliatores huiuſmodi extra imperium & in regno conſtituti prædicto nullatenus Imperatori ſubeſſent †, nec ex committendis in regno eodem dictis poſſent pœnis adſtringi, vel aliqualiter condemnari per ipſum: abſoluendo quoque ab omni fidelitate [c], obligatione, ſeruitio, promiſſione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & caſtra (& † loca) ipſiuſque vaſſallos, & feudatarios, & alios quoſlibet eidem regi quomodolibet obligatos: cũ includerentur in abſolutione hmõi terræ & perſonæ nobis & Eccleſiæ Romanæ & ſubiectæ, [d] pro priæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtrã mittens perperàm ſuam falcem [e]. ¶ Cæterum defectus ſuppletio circa proceſſus adhibita ſupradictos, non tantum valet ad iuſtificationem ipſorum & ſententiæ ſupradictæ, quantum ad eorũ ſuggillationé & notam: cum nullam ſuper præmiſſis poteſtatem haberet Imperator in regem, ſibi aliàs quàm vt præfertur non ſubditum, non citatum legitime aut remiſſum, & extra diſtrictum ipſius continue ac notorie conſiſtentem: nec prædicta ſuppletio circa ſubditum etiam ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine præſertim ſic graui [f] delato, defenſionis (quæ à iure prouenit naturali †) facultas adimi valuiſſet: cum illa Imperatori tollere non licuerit [g], quæ iuris naturalis exiſtunt. ¶ Vt igitur ſicut memorata ſentẽtia iuris caret effectu, ſic auctoritate & nomine [h] rei careat iudicatæ, vt nec in opinione cõmuni aut vulgi [i] labijs nomen habere ſententiæ mereantur; vt etiam in magnum iuſtitiæ ac pacis obſequium ſcandaloſis occurratur periculis, quæ cum noſtra & Eccleſiæ, prouinciarum multarum, regnorum & gentium turbatione non modica poſſent occaſione ipſius pro tempore ſuboriri: Nos tam ex ſuperioritate [k], quam ad imperium nõ eſt dubium nos habere, quàm ex poteſtate, in qua vacãte imperio Imperatori ſuccedimus [l]: & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quam Chriſtus rex regum & dominus dominantium [m] nobis licet immeritis in perſona beati Petri conceſſit [n], ſententiam & proceſſus omnes prędictos, & quicquid ex eis [o] ſecutũ eſt, vel occaſione ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio [p] declaramus fuiſſe ac eſſe omnino irritos & inanes, nullumq; debere aut debuiſſe ſortiri effectum, ſeu nocumentum vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attuliſſe. Ipſoſq; nihilominus quatenus proceſſerũt de facto, & quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eos, vel in poſterum ſequi poſſet, in irritum reuocamus [q].

TITVLVS. XII.

De appellationibus.

¶ Clemens v. in concilio Vieñ.

¶ Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato eſt appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Zabarella.

fin. huius §. proprie terminos poteſtatis exceſſit in meſſem, noſtram, &c.

a ¶ Diſtrictum.] cum Roma ſit de temporali domino Eccleſię. quadrageſimatertia diſt. ego Ludouicus. vigeſimatertia q. vlt. igitur. de elect. fundamenta. lib. 6.

[Gloſſa ſequens quærit & remittit,]

b ¶ Debitis.] quid de debitoribus per iuramentũ obligatis, hoc poſito ꝙ hæc ſententia fuiſſet iuſta, ſcripſi poſt Hoſt. ꝺ cẽſib. ſignificauit. ſup gl. 2.

c ¶ Fidelitate.] hoc benefacit Papa de ſubditis imperio. 15. q. 6. alius. & c nos ſanctorum, & eod titu. cap 2. lib. 6 & hoc ratione criminis, de hac re. cap. ſi de pœnis. ca. fin procedit autẽ hoc ex ſuperioritate, de qua infra § fin.

d ¶ Subiectæ.] arg. ad not. 16. q 7. filijs. in 1. gloſſ. ſ. quòd per damnationẽ, vel confiſcationem iudicis ſæcularis non perdit quis iuſpatronatus 1.

e ¶ Falcem.] quòd facere non licuit. de elect. venerabilem. in princ. cum ſuis concor.

f ¶ Sic graui.] læſæ maieſtatis.

g ¶ Licuerit.] facit ad not. ff. de conſti. prin. l. 1. & C ſi contra ius vel vtil. pu. l. vlt. per Innoc. de conſtit. quæ in eccleſiarum. per Hoſtienſem in ſum. de reſcrip. §. quas vires. ver. poteſt autem. facit etiam ad quæſtionem de iudice habente arbitriũ, quam not. ĩ. de ver. ſignific. ſæpe. ſuper verſi. defenſiones.

h ¶ Nomine.] ſic eo. tit c fin. lib. 6 2. q. 1. in primis, in fin.

i ¶ Vulgi.] cuius opinio quandoque inſpicitur. ff. de flu. l. 1. & ff. de fun. inſtru. l. cum de lanionis. §. aſinam. de pur. vul. per totum. & not. de reſcr. nonnullis. in 4. glo. Ouidius de Põto. [Vulgus amicitias vtilitate probat.]

K ¶ Superioritate.] vt in conſtõne, Romani. ſup. de iureiu.

l ¶ Succedimus.] de fo. comp. licet ex ſuſcepto. & huiuſmodi ptãti non participant legati ꝺ latere. de hoc Spe. tit. 2 §. nunc oſtẽdendum. ver. 19. I. An.

m ¶ Dominantium.] Apo. 19 cap. vltra mediũ, 1. ad Timoth. 6. & facit 7. diſt. quæ ꝯ mores. in fi. deci. tua 2.

n ¶ Conceſſit.] Matthæi xvj.

o ¶ Ex eis.] concor. de relict. qualiter. in fi. inf. de immu. eccle. quoniam.

p ¶ conſilio.] vide quod not. eo. tit. ca. 2. lib. 6. in 1. glo.

q ¶ Reuocamus.] Cõcor. de re. eccle. non alie. ſi quis. eod. titu. ad audientiam. & qꝺ not. ibi. de offi. ordi. c penult. & 2. q. 1. primates.

† al ſubiacerent.

† Hęc duo verba, & loca. deſunt ĩ antiquioribus codicibus.

1 Hãc gl. late proſequitur hic Io. Imol. quærens an bonis confiſcatis, cõfiſcetur ius patronatus.

† l. vt vim. vbi late doctores. ff. de iuſtit. & iure.

SI à iudicibus.] CASVS. Tu & ego litigabamus ſuper aliqua re coram pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt ſententiam contra te abſentem legitime citatum, vel contra te præſentem, & non appellaſti, ſed voluiſti peritos conſulere, id eſt, voluiſti petere conſilium à peritis & ſapientibus, an deberes appellare vel nõ, conſilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc ꝙ valeat appellatio, requiratur ꝙ omnes iudices ſimul conueniant, vel an ſufficiat ꝙ adeantur ſeparatim vnus in domo, alius in eccleſia. & an etiam poſſis petere apoſtolos ſeparatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ ſufficit interponere appellationẽ coram omnibus, vel coram maiori parte etiã ſeparatim, & valet ac ſi ſimul conuenirentur. Sed quid? appellaſti ab omnibus ſimul, & interpoſuiſti appellationem tuã in abſentia mea, nunquid debes mihi appellationẽ intimare, & etiam delationem vbi delatum eſt negotiũ principale, & etiam termini præfixionem, vt in termino poſſim me præſentare coram iudice ad quem appellatur? Dicit ꝙ ſic: quia intimatio legitime eſt fienda mihi appellato ſecundum tenorẽ c. cũm ſup. de elect. hoc dicit. H R. ¶Colligo aliqua notabilia. Primo iũcta gl. ꝙ quis poteſt appellare à pluribus iudicibus ſeparatim, vel à maiori parte, licet olim ſecus. Not. ſecundo differentiam inter appellantem ab electione, prouiſione, vel poſtulatione, & appellãtem à diffinitiua vel ab interlocutoria: quia appellans ab electione, poſtulatione, vel prouiſione debet intimare, id eſt, notificare appellationẽ ſuam parti appellatæ, hoc eſt contra quem appellatur, & ſic debet intimare appellationẽ tantum. Sed quando appellatur à diffinitiua ſentẽtia. vel ab interlocutoria, requiritur intimatio recuſationis, q̃a nõ detulit appellationi tuæ, vel admiſſioni appellationis ſiue delationis, vel q̃a detulit iudex appellationi tuæ & debet intimare terminum ſibi præfixum intra quẽ debet arripere iter ſuum ad proſequendam appellationem, vt ipſe appellatus etiam ſuum iter arripiat ad ſe præſentãdum & defendendũ. Et ratio diuerſitatis eſt, quia quando appellatur ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, ſolum intimatur appellatio, non tamen delatio, vel termini præfixio: quãdo autem appellatur à ſententia diffinitiua, requiritur ꝙ intimetur appellato appellatio. ¶ Itẽ delatio vel recuſatio, & termini ꝑfixio eſt, quia in primo caſu terminus ſtatuitur à iure intra quem quis debet arripere ſuũ iter, ſi appellatio fuerit admiſſa, puta quia appellans intra menſem: in ſecundo caſu, quando appellatur à diffinitiua, non ſtatuitur à iure terminus, vt quis proſequatur vel defendat appellationem, quare ſtatuitur ab homine. Nota iuncta gl. Paria ſunt intimationem nullam facere, & facere, ſed non legitime. Et dicitur fieri non legitime quando fit ad domicilium cum poſſit apprehendi perſonaliter. Not. quod licet quis poſſit appellare à pluribus ſeparatim iuxta formam hic contentam, tñ cum quis appellat, non dẽt ab vno ſolo, ſed ab omnibus vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non poteſt vnus ſolus iudex grauare, vt gl. in verbo, ſimul, prope finem: Si autem vnus ſolus ex pluribus grauet, tunc ab illo ſolo poteſt appellari. Not. ꝙ tam appellatio, quàm apoſtolorum petitio poteſt ſeparatim corã iudicib. fieri, vt glo. hic in verbo, appellare. Ex quo no. ꝙ qualitas in fine poſita, concernit omnia præcedẽtia. de quo per Bar. in l. ꝑtor §. ſi. vi bono. rapto. Not ꝙ appellatio nõ eſt neceſſario interponenda in præſentia appellati, ſed ſibi ignoranti eſt poſtea intimatio, id eſt notificatio, ſeu inſinuatio fiẽda, quã do talis eſt appellatio, quæ ipſo facto nõ deuoluit cauſam. Et vtrũ appellatus iſte teneatur niſi citetur, vide

CAP. I.

SI à iudi-

hic per doctores. & in cle. cũm. ꝟ. de elect. No. licet coram plurib. iudicibus poſſit ſeparatim appellari, ipſi tñ iudices debent poſtea ſimul conuenire ad deferendũ appellationi, id eſt an debeant admittere appellationẽ vel non, & debent ſimul conuenire ad præfigẽdũ, i. ad ſtatuendum terminum, vt in gl. in verbo, præfixionis. Not. textum, [a iudicibus.] Iudex enim dr̃, quaſi ius dicens populo, vel iure, ſiue iuſte deſceptans, & eſt etymologia: iure aũt diſceptare eſt iuſtis iudicare. Non. n. eſt iudex, ſi non eſt in eo iuſtitia, vt c. forns. 6. in omni quoq; negotio de verb. ſign. Et iudex eſt q̃ ex iuriſdictione propria aut ſibi delegata & cõmiſſa, ius hẽt ſuꝑ cauſas litigiorum vel litigantiũ cognoſcendi Et multi ſunt iudices: quidã eſt iudex ordinarius, & eſt ille q̃ habet poteſtatẽ à ſe iure ſuo, hoc ipſo ꝙ ẽ talis, vt eps, ballius, præſes prouinciæ, & cõſimiles. Eſt alius iudex qui dr̃ delegatus, & eſt ille qui habet poteſtatẽ de cã, aliqua cognoſcẽdi ab aliquo ſibi commiſſa, quia etiã dr̃ iudex extraordinarius. Vel iudex delegatus eſt, cui cauſa committitur terminanda vel exequenda, vices delegantis repræſentans, & in iuriſdictionem nihil ꝓprium habens, vt ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſd. l. 1. in ſi. & l. 3. de offi. deleg. vel delegatus eſt is cui à Summo Pontifice, vel ordinario, vel delegato principis cã committitur. Inde ſubdelegatus qui dicitur reſpectu delegati Eſt alius iudex, qui dr̃ iudex competens, qui cauſæ iuriſdictionem habet cum exercitio, ſibi dato, ꝙ per exceptionẽ poſſit elidi, ſiue exceptio cõtingat ꝑſonam, vt quia ſuſpectus; ſiue cõtingat iuriſdictionẽ, vt quia reſcriptum ſurreptitium, vt in cle. cum lite. ꝟ. vt lite penden. nihil Inno. in gl. Eſt alius iudex, qui dr̃ incompetens, & eſt in quem licet nõ idoneũ conſenſerimus, vel quia ipſe nullã iuriſdictionẽ habebat, vel q̃a interuenit error in adeũdo ipſum, vel quia cõpulſus ſum in eum conſentire. Eſt alius iudex, qui dr̃ cõpromiſſarius, & eſt ille qui ex cõpromiſſo, i. ex cõſenſu partium, & ex litigantiũ electione de cauſa cognoſcit, q̃ nullam habet iuriſdictionẽ propriã ſeu delegatã. ff. de arbi. l. 1. Eſt alius iudex, q̃ dr̃ pedaneus iudex, & eſt ille cuius officiũ eſt de minutis cauſis & infirmis cognoſcere, & inutilib. & vilib. licet ſit ordinarius. Eſt alius iudex, qui dr̃ iudex Chartularius. Et olim tales iudices erãt priuilegiati ab Imperatore, vt q̃ vellẽt coram eis litigare, poſſent: ſed ipſi non poterant aliquẽ cogere ad litigandũ corã eis. Et dicuntur etiã hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui nõ habent adminiſtrationẽ niſi in habitu, vt no. in l. 1. ff. de iudi. & l. fin. C. vbi & apud quos cognitio reſtõnis agẽda ſit. & iſti iudices vocantur hodie notarij Apoſtolici & imperiales. & chartularij à charta: quia dũ creantur, mittunt in poſſeſſionem chartæ. Eſt alius iudex, qui dicitur domeſticus, & iſti iudices dicuntur eſſe, ex quib. pro magna parte pendet ius & cõſilium. Hi etiam dicũtur aſſeſſores, eo ꝙ aſſident, id eſt, iuxta ſedent. Vel fiũt ſimiles, ſiue comparantur iudici: & in cauſæ cognitione ſimul præbent conſiliũ vel officiũ. vt patet ex rubr. C. de aſſeſſo. Not. [Apoſtolos] Apoſtoli in iure dicunt litteræ datæ appellanti, in quib. continentur allegationes, & qualiter in cã proceſſum ſit. Item apoſtolorum alij ſunt cõuentionales, ſcilicet quando pars admittit appellationẽ, ſiue in iudicio iudice refutante ſiue tacente, vel extra iudicium, vt extra de app. ca. ſæpe. & c. oblatæ. Alij apoſtoli ſunt teſtimoniales, teſtificãtes de appellatione facta. Alij ſunt dimiſſorij, per quos apparet ꝙ iudex detulit appellationi. Alij sũt refutatorij, ꝑ quas apparet ꝙ iudex non detulit appellationi. Alij ſunt reuerendi ſiue reuerentiales, ſ quando ob reuerentiam ſuperioris appellationi defertur, vt ca. 1. de appel. lib. 6. in gl. & ſup. in cle. ſi ante. de dolo & contu. Not. [Dilationi.] Dilatio, dilationis venit à defero, defers, quid ſignificet, vide ꝟ. in cle. ſi ante. de do. & cõtu. Not. [Terminum præfixionis.] Præfigo, gis, cõponitur de præ & figo, ꝙ idem eſt quod imponere, immittere, inſerere, fortiter & ſtabiliter imponere, & producit ſi.

tio pallietur [a], poſſet in magnum & euidēs pręiudicium Romanæ Eccleſię redūdare [b], dignum admodum [c] & opportunum fore proſpeximus, ut † de iuramentis huiuſmodi cōſtitutioni præſenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quamprimum fuit in regem Romanorū electus, ſolemnes ad nos nuntios deſtinauit, dans eis per ſuas patentes litteras plenum & ſpale mandatum exponendi [d] nobis pro eo deuotionem ipſius & reuerentiam filialē, quam ad nos & Romanam Eccleſiam ſyncero gerere ſe dicebat [e] affectu: necnon petendi & impetrandi a nobis fauorem & gratiam conſuetos: offerendi quoque nobis & præſtandi pro eo & in ipſius animam [f] debitæ nobis & eidem Eccleſiæ fidelitatis & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per noſtras ſibi manus impendi vnctionem, conſecrationem, & Romani imperij diadema [g]. Præfatis itaque nuntijs in noſtra & fratrum noſtrorum pręſentia conſtitutis ac ſecundum dicti tenorē mandati Auinione, ubi tunc eramus, cum noſtra curia reſidētes, in publico conſiſtorio, in quo erat prælatorum & aliorum, tam clericorum quàm laicorum non modica multitudo, & pręmiſſis per eos coram nobis expoſitis ſupplicando petitis humiliter & oblatis [h]: Nos eodem mandato & decreto [i] electionis eiuſdem Henrici ex parte principum tam eccleſiaſticorum quàm ſæcularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præſentatis, plena cum eiſdem fratribus deliberatione diſcuſſis, factaque nobis de electione huiuſmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque perſona ipſius Henrici, prout abſentia patiebatur eiuſdem, & de ipſius fide, probitate, & alijs quæ in perſona Imperatoris ſunt merito requirenda [k], cum pluribus prælatis & alijs magnæ auctoritatis uiris, qui eiuſdem Henrici mores, conditionem [l], & ſtatum plenius nouerant [l], inquiſito, eiuſque perſona: cuius etiam nos & fratres noſtri aliqualem [m] prius notitiam [n] habebamus, propter quod facilius tranſiuimus in examinatione huiuſmodi, idonea reputata, ipſum nominauimus, denuntiauimus †, & declarauimus regem Romanorū, ipſius approbantes perſonam, eumq; ſufficientem & habilem declarantes ad ſuſcipiendam Imperialis celſitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, conſecrationem, imperijque Romani coronam ſibi per manus noſtras debere concedi: Et ſubſequenter à præfatis nuntijs ſufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus ſecundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino [o], comprehenſam, fidelitatis recepimus iuramentum. Poſtque idem Henricus conſecrationis & coronationis ſuæ tempore aliud eiſdem Cardinalibus, quos ad impendendum ſibi huiuſmodi conſecrationis & coronationis inſignia miſeramus ad vrbem, illud noſtro nomine recipientibus, iuramentum præſtitit corporale, quod in libro Pontificali [p] Romano præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore continetur: cuius tenor dignoſcitur eſſe talis:

ſecundum, vt ff. de dam. infect. l. ſi pupillos. §. Iulianus. Nota quod cōtra ea quæ publicè delinquuntur, publice prouideri debet: ſic enim prouidit Papa per hāc publicam conſtitutionē contra publica delicta Henrici. No. quod dicit̄ breui fieri, quāuis multa dicant̄ dūmodo breuiter, ut hic in ver. breuiter. Zabarella.

a ¶ Pallietur.] ideſt, quaſi pallio cooperiatur. concord. de vſu pal. c. niſi in ſi.

b ¶ Redundare.] prouidet circa futura. de hoc de ſer. non ordi. cap. 1.

c ¶ Admodum.] ponitur pro valde. concor. de cen. grauis. & de cor. vi. c. 1. de magiſtris, quanto infra. de re iud. paſtoralis ver. nunquid etiam & infra de magiſtris. cap. 1. poſt prin.

d ¶ Exponendi.] Nota formam ſecundum quam conſtituendi ſunt nuntij Romanorum regis petentis approbationem eccleſiæ.

e ¶ Dicebat.] Seneca 82. epiſtola, Nil carius exiſtimamus, quàm beneficiū quādiu petimus: nil vilius cum accipimus.

f ¶ Animam.] concor. de iuramen. cal. c. ſi. li. 6. & de teſti. præſentium. lib. 6.

g ¶ Diadema I.] propriè dicit̄ corona imperialis uel regia, & differt a ſerto, quod ſit de floribus inſertis, & a corona, quæ dicitur circulus capitis de quolibet metallo: diadema vero ſolum de auro, & lapidibus pretioſis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is ex ſui enim rotūditate principium demit & finem.

h ¶ Oblatis.] reſpicit tria ad quæ mandatū habebant, ſcilicet exponēdi deuotionem, petendi fauorem, vnctionem: & offerendi iuramentum.

I Diadema regiū tā Rom. q̄ exteris gētib. cādidam faſciā eſſe cōſtat. vide Alex. de Alex.Incialiū dierū li. 1. c. 28. & varijs coronarum generib. Aulū Gellium li. 5 noctium Att. c. 6.

i ¶ Decreto.] de quo 61. diſt. epiſcopus. & de elect. innotuit.

K ¶ Requirenda.] facit de ſup. negligen. præla. grandi.

l ¶ Nouerant.] ab his inquirenda ſunt talia de purga. cano. cum P. de elec. poſtquā. & c. ſcriptum.

m ¶ Aliqualē.] quaſi non plenā, quia tunc non videtur examinatio perſonæ neceſſaria. de hoc 33. diſtin. qui epiſcopus. in gl. 2. 47 diſt. de Petro & facit de appel. conſtitutis 2.

n ¶ Notitiam.] fuerat enim pro promotione fratris ſui Teucrenſis archiepiſcopi aliquo tempore in curia.

o ¶ Tibi domino.] 63. diſtin. & fuit iuramentum Ottonis, ut ibi patet. & dicebat Guliel. in ſpecul. eod. titu. §. 1. verſ. illud autem. poſt principium: quod electus præſtabat primo illud iuramentum legato Apoſtolicæ ſedis: poſtea quando coronabatur: iterum pręſtabat illud Papæ.

p ¶ Pontificali.] quod aliàs uocatur ordinarium epiſcopale. & nota Hoſtien. de ſer. non or. conſuluit. quod ille liber auth. ſit: quia illius

† No. Imo hūc text. p executoribus apoſtolicis: ut prius perſonā declarent idoneā, & tū prouideant.

illius libri verba ibi ponūtur: ſimile quod de arbore dicitur per cap. 35. q. 5. ad ſedem. Inducitur etiā 15. diſt. canones. & ca. ſancta. 38. diſt. quæ ipſis. facit de offic. archid. ca. 1. & cap. ad hæc. hoc apertius ꝓbat hæc litera.

a ¶ Futurus.] illud eſt contra Ioan. qui not. 93. diſt. legimus. quod ſola principum electio facit verum Imperatorem: vides enī quod etiam approbatus ab Eccleſia Imperator non eſt, donec coronationē & conſecrationē receperit ab Eccleſia, & facit ꝙ dicam in §. porro. ſuper verbo, reges, in glo.]

† Dictio, procuratorem, deeſt in antiquioribus codicibus.

b ¶ Polliceor.] dicitur l. 3. ff. de polli. quod pactum eſt duorum conſenſus atque conuētio: pollicitatio vero ſolus offerētis promiſſum.

¶ CAETERVM. CASVS. Hic Papa ſiue Romanus Pontifex probat contra ipſum regem, qui dicebat ſe neſciſſe, ſeu ignoraſſe, quod anteceſſores ſui Imperatores vnquam præſtitiſſent iuramentum: Et probat Papa dicendo, ꝙ nunquam fuit hæſitatum, id eſt, dubitatum, quin huiuſmodi iuramenta exiſtāt data à retro principibus id eſt, ab anteceſſoribus ſuis: immo probat ꝙ Albertus quondam Imperator prædeceſſor ipſius Hērici, ſimiliter Rodulphus tempore Bonifacij viij. p̄ſtiterunt iuramentum fidelitatis ipſi Bonifacio. Domini mei aperui vobis portam illius capituli: ideo vos ſupplicio vt reſiduum videatis per vos. Nota text. [Cæterum,] vt ſupra in cle. ne Romani. de elect.

c ¶ Immediatos.] ſignanter hoc dicit, cū in poſſeſſione vltima tempora ſpectāda ſint de cauſa poſſeſ. cum eccleſia. poſt princip. cum concor.

d ¶ Bonifacio.] familiaris eſt hæc proba-

talis: Ego Henricus Romanorum rex annuente Domino futurus [a] Imperator, promitto, ſpondeo & polliceor [b], atque iuro coram Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorē † & defenſorem fore ſummi Pōtificis, & huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in omnibus neceſſitatibus, & vtilitatibus ſuis, cuſtodiendo, & conſeruando poſſeſſiones, honores, & iura eius, quantum diuino ſuffultus adiutorio fuero, ſecundum ſcire & poſſe meum recta & pura fide: ſic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia. ¶ Cæterum quin iuramenta huiuſmodi fidelitatis exiſtant à retro Romanis principibus non fuit hactenus hæſitatum, immo tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus [c] prædeceſſor memorati Henrici Bonifacio [d] Papæ viij. prædeceſſori noſtro tempore approbationis eiuſdem Alberti, quàm Rodulphus pater ipſius & alij prædeceſſores eiuſdem Romanorum reges diuerſis noſtris prædeceſſoribus iuramentū fidelitatis & obedientiæ præſtiterunt. Idemque Bonifacius memoratum Albertum iuramento huiuſmodi ab eo recepto de fratrum ſuorum conſilio (præſente prælatorum & aliorum multitudine copioſa) auctoritate Apoſtolica recepit in ſpecialem ſuum filium [e] & Eccleſiæ memoratæ, ipſumque in regem Romanorum aſſumpſit, in Imperatorem poſtmodum promouendum. Verum quia ſæpe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce ſubtractus, non virtutem & mentem, ſed nudum verborum inſectans † corticem [f], ſenſumque confundens, iuramēta reſtringēdo prædicta, curioſe videbatur aſſerere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiuſmodi non extendi: nouo morbo curioſitatis [g] huius, luculentæ veritatis antidotum [h] præſentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento † fidelitatis [i] contentis ſollicita meditatione penſatis, ipſa capitula [k] in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectū mentem, & virtutem [l] ipſorū non eſt dubium contineri: Nos præmiſſis & alijs rationibus, ne quis in Romanum aſſumptus principem, vel in poſterum aſſumendus, an iuramenta huiuſmodi per dictum Henricum Imperatorem præſtita, & per ſucceſſores ipſius in futurum præſtanda fidelitatis exiſtant, in dubitationem deducere audeat, vel ſuper his cōtrarium aſtruere veritati, auctoritate Apoſtolica de fratrum noſtrorum conſilio declaramus, illa iuramenta prædicta † fidelitatis exiſtere [m], & cenſeri debere. ¶ Porro præter iuramenta prædicta idē Henricus ſuorum inhærens prædeceſſorū veſtigijs [n], priuſquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, ſub

tio, cum Papa alium Papam inducit in teſtem, vt not. Ioan. 9. q. 3. patet.

e ¶ Filium.] de priuileg. ſi Papa, verb. ſimiliter. lib. 6.

f ¶ Corticem] quod facere non debuit. 2. q. 1. Marcion. de verbo. ſignifi. preterea, & ca. intelligentia. ff. de legi. l. ſcire. Io.

† al. ituſe.

g ¶ Curioſitatis] ſumitur hic pro ſubtilitate exquiſita, nimia cura. ſic de renun. ca. 1. in prin. lib. 6.

h ¶ Antidotum.] ponitur pro contra donum. dic vt not. ff. de peti hære. ſed & ſi. §. conſuluit, vel pro contra datū, vnde dici ſolet id ꝙ datur contra venenū, vnde pro medicina ponitur. de iura. calum. cæterum. inde dr̄ quidā liber Antidotarius: quia cōtra vitia compoſitus eſt.

† al. in iuramento.

i ¶ Fidelitatis.] quod habetur. 22. q. 5. de forma. & facit ſup. e. ego N. & videre potes qđ not Hoſti. in ſumma. de feu. §. quid ſi fidelitas. vbi etiam ponit plenam & pleniorem fidelitatis formam. In quo & quid differat ab homagio, dicam inf. de re iud. paſtoralis. §. rurſus. (de hoc per Innoc. de reg. iur. c. vlt.)

k ¶ Ipſa capitula.] cōtenta in fidelitatis iuramento.

l ¶ [Virtutem.] ad maiorem expreſſionem inculcat hæc verba.

m ¶ Exiſtere.] non per hoc ſequit̄, quod ſubiecti Imperatori ſint de temporali dominio Eccleſiæ. facit quod not 82. diſtinct. legitur, & in Spec. de feu. §. 2. verſi. 4. Ioan. And.

[Gloſ. ſequens tractat de tribus coronis imperij, & vbi, & per quos dentur, & quomodo de triplici ſunt metallo, & quare, & dat ſimile.

† Dictio, prędicta, deeſt in antiquiorib. codicibus.

n ¶ Veſtigijs.] qui, ſcilicet in ingreſſu Italiæ iuramentum tale præſtiterat. Scire debes (prout habetur etiam in Pontificali)

teſtimonio ſuarum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis † ſcholaſtici eccleſiæ Tulleñ. capellani noſtri ad hoc ſpecialiter per nos miſſi, noſtro & præfatæ Eccleſiæ nomine recipientis promiſit, & tactis [a] ſacroſanctis Euangelijs iuramẽto firmauit, quod eandẽ Eccleſiam, & fidem catholicam pura fide, totiſque viribus conſeruaret reuerenter, & etiam defenſaret: omnemque hæręſim, ſchiſma, & hæreticos quoſlibet, fautores, receptatores, & defenſores ipſorum exterminaret [b] pro poſſe: ac numquam cum Sarraceno, Pagano, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ Eccleſiæ inimico, vel rebelli, ſeu eidem manifeſte ſuſpecto, vnionem quamlibet ſeu parẽtelam [c], aut confœderationem iniret, ſed tam noſtram, quam ſucceſſorũ [d] noſtrorum perſonas, honorem & ſtatum manuteneret, defenderet, & conſeruaret contra omnes homines cuiuſcunque exiſterent præeminentiæ, dignitatis, vel ſtatus. Eidem etiam † adijciens iuramẽto, quòd manuteneret ſemper atq; ſeruaret priuilegia omnia per prædeceſſores ſuos reges [e] ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuſlibet Eccleſijs quocunque conceſſa tempore, & continentiæ cuiuſcunque. Ipſaquẽ omnia, & ſpecialiter ac præcipue per claræ memoriæ Conſtantinum [f], Carolum [g], Henricum, Ottonem quartum, Fridericum ſecundum, atque Rodulphum prædeceſſores ipſius ſuper conceſſione, recognitione, aduocatione, adnotatione, quittatione, & libera dimiſſione terrarum, & prouinciarum Romanæ Eccleſię vbilibet poſitarum, quarum etiam multas nominatim expreſſit: ſedi Apoſtolicę Romaniſque Pontificibus ſuper † quocunque tenorẽ conceſſa recognouit, confirmauit, & ex certa ſcientia innouauit, ac etiam de

quod rex Romanorũ coronatur triplici corona. Prima eſt ferrea, quam recipit ab archiepiſcopo Coloneñ. in Aquiſgrano eiuſdem diœceſis: ferrum autem fortitudinẽ deſignat, qua vincere debet rebelles, & infideles conculcare. Secunda eſt argentea, quam ingreſſus Italiam recipit à Mediolanenſi archiepiſcopo in villa Modiceñ. eiuſdẽ diœceſis: tamen ipſe Hẽricus recepit illam Mediolani in eccleſia ſancti Ambroſij: argentum autem deſignans munditiam & & claritatem, ſignificat ipſum principem talem eſſe debere. Tertia eſt de puro auro, qua coronatur per Papam in eccleſia ſancti Petri, ad altare ſancti Mauritij: & deſignat aurum, quod omnibus metallis eſt excellentius, ipſum Imperatorem alijs regibus & principibus in potentatu & iuſtitia excellentiorem eſſe debere. Sic olim in his tribus metallis dabatur tributũ Romanis, vt ſcripſi de fide inſtr. inter dilectos. ſuper glo. indictio.

† al. Melanis.

ADDITIO. Hanc triplicem coronã triplici carmine adnotatam videas:

Ferrea Romani geſſẽt diademata reges.
Eſt argẽtea poſt hęc his oblata corona
Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

a ¶ Tactis] epiſcopi etiam cum fidelitatẽ iurant. tangunt ſacra, vt probatur ſup. eod. Ego N. in fin. Non ſic quando teſtimonium dicunt, vel de calumnia iurant. quod dic vt de iura. calum. cap. ſi.

b ¶ Exterminaret.] idem verbum de hæretic excommunicamus. §. moneantur & § ſeq. Et dicitur quaſi extra terminos vitæ, vel iuriſdictionis ſuę eos ponere: vnde ponitur etiam pro diſſipatione, deſolatione, & exilio.

c ¶ Parentelam.] alludit vulgari Italicorum, & ponitur pro affinitate. Conſanguinitatem enim inire non poſſet, facit inſtit. de legitima agnat. tu. in fine.

d ¶ Succeſſorum.] vide quod not. & dixi eod. tit. veritatis.

[Gloſ. ſeq arguit non coronatum priuilegiare poſſe: & remittit, & tria diuerſorum dicta ponit, ſubdens textum antiquum.]

e ¶ Reges.] Romanos vt ſequitur. Et per hanc litterã videtur ꝙ rex Romanorũ, qui nondum eſt Imperator vel coronatus, priuilegia dare [1] poſſit. de quo ſatis no. in Specul. de reſcrip. præſentata. §. ſi. ver. item quod eſt obtentum, & hoc diſputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæſtionem ad litteram poſuit Cynus in l. bene à Zenone. C. de quadri. præſcrip. Innoc in decre. venerabilem, dicit ꝙ ſi Imperator non poſſit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem adminiſtrandi recipere poteſt à Colonienſi archiepiſcopo, ad quem ſpectat, vel ex ipſa electione habet illam ſecundum eum, refert Hoſtien. de verbo, ſignifi. ſuper quibuſdã. quod vidit in Alemania per principes iudicari & teneri, qđ rex Romanorum poſt electionem concordem habeat omnem poteſtatem, quam Imperator, & ꝙ vnctio [2] nihil addit, & facit qđ not. Ioan. 63. diſtin. legimus. vt ſcripſi ſuper ver. poſtquam. [& ſuper ver. futurus. in gl.] Sed quod plus eſt, vidi, & habeo formas quarundam litterarũ, quæ de regeſtris Inno. iij. dicuntur extractæ, quæ manarunt ſuper negotio diſcordiæ electionis, de qua loquitur decret. venerabilem. quarum altera dirigebatur archiepiſcopis, epiſcopis, & prælatis & principib. Alemanię & Sclauiæ (vel Sclauoniæ:) altera ſpecialiter Moguntino, inter alia referentes quod inconcuſſa conſuetudo imperij facta, certa, rationi cõſona, iuri ſubnixa, per patientiam ſedis Apoſtolicæ tolerata. & per tolerantiam approbata, hoc habet, quod duobus electis in diſcordia, vterque adminiſtrat vt rex, & omnẽ imperij iuriſdictionẽ exercet [3] quod declarat ibi Papa locum habere, donec per Papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

† Qui electus ẽ Imperator à poſſit ante coronationẽ priuilegia cõcedere, vide late Felynum in c. eam te. de reſcrip. & Deciũ cõſi 19.. viſo tenore.

† Dictio, ẽt, deeſt in antiquiorib. codicib.

[2] Vnctionẽ nihil addere, accipiendũ eſt ſano modo id eſt, nihil addit quoad i° adminiſtrando.

† al. ſub.

[3] Vidẽ textum in c. fundamẽta. de ele. li. 6. & extrauagãt. Vnam ſãctã de maior. & obediẽt Bar. & Cagnolũ in prima conſtitutione Digeſtorũ. Antoninũ par. 1. hiſto. ti. 8. c. 2. § 2. & Gozadinum conſil. 1.

[Gloſſa ſequens de donatione Conſtantini ponit duas opiniones, ſecundam approbans.]

f ¶ Conſtatinum] diſputant aliqui, an donatio [3] per Conſtantinum facta Eccleſię Romanę in perſona beati Siluestri, de qua 96. diſtinctio. Conſtantinus. (Falea eſt) valuerit, & an ſucceſſor illam reuocare potuerit? Accurſius tenet, quod donatio non valuit, in Authen. quo modo oportet epiſcop poſt princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63. diſtinctio. Ego Ludouicus. quòd valuerit: & quod ſit irreuocabilis, probat hęc littera, & ſupra de electio. fundamenta. § ne autem. lib. 6 & facit quod not. Hoſtien. in ſum. de immunit. eccl. §. penult. ad fin.

g ¶ Carolum.] de quo vndecima quæſtione prima. volumus. de indicijs, monit.

a ¶ Aduo-

nouo conceſſit: & terras ipſas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipſius Eccleſiæ pleniſſime pertinere: eaſq; nihilominus ex abundanti de nouo eccleſiæ ſæpeſatæ donauit, ſub prædicto ſe obligans iuramento, quòd ipſas aliquamve ipſarum partem nullo vmquam tempore occuparet, ſeu quantum in eo eſſet, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipſarum iura aliqua, poſſeſſiones, aut tenuras haberet, ſeu quomodolibet poſſideret: nec in eis etiam poteſtariæ ſeu cuiuſuis capitaniæ, aut iuriſdictionē quamcunque per ſe vel per alium exerceret: quodque (vt princeps catholicus & ſepædictæ Eccleſiæ aduocatus [a] atque defenſor) ipſam iuuaret, & conſilijs, & auxilijs illi aſſiſteret opportunis contra quoſcunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue contra occupātes ſeu turbantes terras p̄dictas, ſeu ꝓuincias, vel partē quālibet earūdem. Sub eodē etiā iuramento promiſit, quòd tam ipſam Romanam Eccleſiā, quā alias eccleſias, libertatem eccleſiaſticam, bona, iura, prælatos, & miniſtros eccleſiarum ipſarum manu teneret, conſeruaret, atq; defenderet, ſuo poſſe: Et quòd Eccleſiæ Romanę vaſallos contra iuſtitiam nullatenus offenſurus deuotos ac fideles eccleſiæ, etiam in imperio conſtitutos benigne tractaret, nec eos opprimeret cōtra iuſtitiam, aut (quantum in eo eſſet [b]) per alium opprimi ſuſtineret, ſed in ſuis potius iuribus & iuſtitijs conſeruaret. Hoc quoque iuramentum, & etiam priſtinum, pro eo nobis per ſuos nuntios (vt præmittitur) præſtitum, receptis ſuæ coronationis inſignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipſam eius regio magno ſigillo, & alijs poſt coronationem eandem eius imperiali aurea [c] bulla munitis inde confectis litteris, (quas in archiuis [d] Romanæ Eccleſiæ reponi & diligenter conſeruari fecimus) plenius continetur.

TITVLVS X.

De exceptionibus.

¶ Clemens v in concilio Vienen.

¶ *Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quandocunque, peremptorio non obſtante. Io. And.*

CAP. VNI.

EXcom-

a ¶ Aduocatus.] vide quod notaui, & ſcripſi de elect. venerabilem. verſ. quod autem.

b ¶ In eo eſſet.] facit 43. diſt. Epheſijs. 47. diſt. quod ad nos, de teſti. conſtitutus.

c ¶ Aurea bulla.] patet ergo ꝙ ante coronationē non vtitur bulla, ſed ſigillo. Sic & Papa aliter vtitur bulla ante coronationē quàm poſt, vt no. in ſi. li. 6. ſuper data Priuilegia imperialia cum aurea bulla vidiſſe non memini niſi vnum: nec ēt multum vr̄ expediens priuilegijs bullam auream appēdi: propter p̄tioſitatem enim metalli eſt de ſubtractione bullę periculum, ob quam ēt cauſam prudentes p̄lati & principes temporis noſtri ſigillis argenteis vel aureis non vtuntur.

d ¶ Archiuis.] habetur idē verbū. C. de fide inſtrum. auth. ad hæc 30 q. 1. peruenit. vt ibi not. Dicuntur archiui [1] armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo Heſter, dicit ſe ipſum librū leuaſſe de archiuis Hebræorum. [vide not. de proba cum cauſam. de præſcript. ad audientiam.]

1 Archinia dñtur grāmatophylacia, ſiue chartophylacia, q latine tabularia ac tablina cuntur vide Vlpianum in l. moris. ff. de pœnis.

DE EXCEPTIONIBUS.

[Viſum eſt ſupra de armis actorū, nūc vidēdum eſt de armis reorum, quæ appellātur exceptiones ſiue defenſiones.]

EXcōicationis] primo decidit dubiū. Secundo illud determinat & & declarat; ibi, ſeruata tamen. Imo.

¶ Præſupponendum eſt quòd habetur in §. qui autem ſe vult excuſare. inſti. de excu. tu. vel cura vide. licet ſi alicui competant plures excuſationes, ſi velit tantum vnam proponere. poteſt: Et ſi ſuccumbat in illa, me poteſt eam probare, tunc poteſt proponere aliam. & ſic de alijs. Ergo idem eſt dicēdum partibus vocatis ad iudiciū, vt ſi competunt eis plures exceptiones dilatoriæ, poſſunt vnam opponere poſt aliam: Et ſi primo propoſui iudicem excōicatum, poſſum poſtea proponere ꝙ eſt infamis. Secundo præſupponēdum eſt illud qđ dr̄ in c. paſtoralis. eo. tit. in antiq. ꝙ iudex pōt p̄figere terminū perēptoriū partib. ad proponendū omnes ſuas exceptiones dilatorias, vt ipſe obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præſupponendum, ꝙ exceptio excōicationis eſt dilatoria. Quarto præſupponendum eſt qđ habetur in c. pia. eod. tit. lib. 6. videlicet, ꝙ exceptio excōicationis poteſt opponi in quacunque parte litis: etiam poſt ſententiam diffinitiuam.

CASVS. Feci te citari coram iudice cōpetenti: die adueniēte comparuimus coram iudice, dedi libellum meū: captaſti terminum ad rñdendū eidē vel propoſuiſti exceptionem dilatoriam: iudex timens ne velles proponere alias exceptiones, vt differres & prolongares litis cōteſtationē, præfixit tibi terminū ad reſpondendum & proponendum omnes tuas exceptiones dilatorias: die præfixa adueniente nullam exceptionem dilatoriam propoſuiſti, ſed litem es conteſtatus, poſtea circa medium proceſſus ꝓpoſuiſti exceptionem excommunicationis contra me, & petebas cauſam differri & ꝓtendi, ſiue prolongari vſque poſt abſolutionem: Ex parte mea fuit propoſitum, ꝙ non poteras opponere illam exceptiōnē; quia tu fueras litem conteſtatus, & illa eſt dilatoria, & ante litem conteſtatam debet opponi: Item qa iudex tibi aſſignauit terminum peremptorium ad proponendum omnes dilationes, & in die præfixa nullā ꝓpoſuiſti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ nō: Nam exceptio excōmunicatiōis eſt exceptio anomala: nec

eſt

eſt de natura aliarũ exceptionũ dilatoriarũ: quia ibi eſt periculum excõicationis, qđ imminet in quacũq; parte litis, & incurrit ſnĩam excõicationis minoris, & aliqñ maioris, qui participat cũ excõicatis in crimine prohibito. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quòd exceptio excõicationis poteſt opponi in quacunq; parte litis, ẽt poſt renuntiationẽ & concluſionem in cauſa ad impediendam prolationẽ ſententiæ diffinitiuæ, immo ẽt poteſt opponi poſt ſentẽtiam ad impediendam executionem ſententiæ.

† Nota ꝙ excõicationis exceptio licet ſit dilatoria potest obiici in qualibet parte litis cõtra naturam dilatoriarũ. pulchrã rõnẽ huius notabil. aſſignat hic Imola.

municationis [a] † exceptio dilatoria [b] in qualibet parte litis [c] opponi [d] poteſt, termino peremptorio [e] per iudicem aſſignato [f], ad proponendũ exceptiones declinatorias † & dilatorias [g], non

Not. cum gl. quòd exceptio excõicationis aliqñ eſt dilatoria, vt ſi opponatur contra actorem, aliquando eſt peremptoria, vt ſi opponatur contra electũ vel contra eligentes. Et dr̃ peremptoria: quia perimit & deſtruit electionẽ eligentiũ, & conſecrationẽ ſeu cõfirmationẽ electi, ita ꝙ reddit electũ inhabilẽ ad electionem. Not. ꝙ iudex põt præſidere & ſtatuere terminũ ad proponendum oẽs exceptiones dilatorias, & poſt illum terminum nõ auditur reus: quia ille terminus peremptorius habetur loco litis cõteſtatæ: quia ſicut poſt litis conteſtationem quis nõ auditur ad proponẽdum exceptiones dilatorias: ſed oẽs debet proponere ante litis conteſtationem, ita ꝙ poſt terminum peremptorium quis non audit̃ c. paſtoralis. allegato: ſic & ille terminus perẽptorius habetur ꝓ litis cõteſtatione quo ad exceptiones dilatorias proponẽdas. Not. text. [Excõicationis.] Excõicatio f. t. eſt extra cõionem Eccleſiæ ſeparatio, vel cẽſura eccleſiaſtica excludens à cõione fideliũ. 11. q. 3. c. nihil & §. euidẽter vel eſt ęternæ mortis damnatio. 11. q. 3. nemo epõrum, & c. nullam. excõicationis duæ ſunt ſpecies, quæ frequenter viſitantur, de quibus. 3. q. 4. Engeltrudã. Vna quæ maior eſt, & dr̃ anathema, & excludit ab ingreſſu Eccleſiæ, & à cõione fideliũ, & à sacr̃is: Alia eſt minor, quę ſolum ſeparat à ſacrorum perceptione, id eſt, receptione de qua in c. ſi celebrat de cle. excom. mini. Not. exceptio eſt rei defenſio, per quam ipſe reus ſe defendit & tuetur ab actore. Et ſm̃ Azonem in ſumma. C. eod. tit. qñ ꝗ ponitur large & improprie pro omni defenſione prout reo competit, etiam ſi nulla actori competit actio: Et nunc quidã vocant eã exceptionem facti, vt qñ ſine actione quis calumnioſe ponit. Et plures ſunt exceptiones, quædam ſunt dilatoriæ, quædam peremptoriæ, quędam perpetuæ, quędam temporales, quædam ſunt anomalæ, & eſt exceptio rei iudicatæ. Exceptio dilatoria eſt quæ cauſam differt & prolongat. inſti. eo. §. appellantur. Exceptio peremptoria ſm̃ Spec. vocatur ſic, quia actionem vel intentionem agẽtis permittit, vt cũ quis petit decem ex cauſa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipſos de non petendo, dicendo: Domine actor tu petis à me decẽ ex cauſa mutui, reminiſce ꝙ tali die feciſti pactũ mecũ, ꝙ nunquam petes à me illa decẽ, quare excipio de pacto non petendo, & iſta exceptio perimit actionem. Exceptio perpetua eſt, quæ perpetuum habet effectũ, vt cũ petis à me decẽ ex cã debiti, excipio ꝙ tu remiſiſti mihi. hæc exceptio perpetua dici põt, & perpetuo cõpetit, quandocunq; actor agit: quia exceptio nõ cõpetit, niſi quis agat. ff. de excep. Exceptio tpalis eſt, ꝗ ad tempus vtilis eſt, vt cũ petis debitũ, excipio cõtra de pacto facto de nõ petendo, niſi vſque ad quinquẽnium: ideo ſi petis à me ante quinquennium excipiã, poſt quinquennium non poſſem excipere: quia mea exceptio eſt tpalis, & ſolũ durat vſque ad quinquenniũ, de qua de reſcr. c. p̃ erũque. Exceptio anomala eſt, quæ non ſequitur normam. i. regulam aliarum: quia põt opponi ante litẽ conteſtatam & poſt, & intra litis conteſtationem, vt exceptiones aliæ de quibus ſcilicet dubitatur an ſint perpetuæ an temporales, vt exceptio matrimonij, & exceptio non numeratę pecuniæ, & non numeratę dotis, vt not. inſti. de excep. §. appellantur. Exceptio rei iudicatæ non põt opponi, niſi qñ ſit ſuper eadem re, & qñ eſt ex eadem cauſa & eadẽ perſona. Not. [Termino peremptorio.] peremptorium dicit̃ à perimendo, eo ꝙ omnino perimat, vt terminus peremptorius vltra quem non dantur vlteriores dilationes. Similiter exceptio dicitur peremptoria, quæ perimit actionem. Etiam citatio dr̃ peremptoria: quia omnes alias citationes abbreuiat & accelerat, vt qñ quis citatur vno edicto pẽremptorio pro tribus, vel trib. citationibus præmiſſis, & quartum peremptorium, vt l. ad peremptorium ff. de iud. Not. [Seruata conſtitutione.] ſcilicet c. pia eod. tit. lib. 6. vbi dicitur, ſi quis reus actori opponat excõicationem, exprimat ſpeciem excõicationis maioris vel minoris, & nomẽ excõicatoris, ꝗ niſi intra octo dies probauerit, die qua proponitur non cõputata, cõdemnatur in expenſis: Sed ſi tũc deficiat, & iterum eãdẽ opponat & probet, repelletur excõicatus, & valebit proceſſus interim ſubſecutus. Item non niſi bis poteſt opponi excommunicationis exceptio, niſi emergat noua vel euidẽs ꝓbatio de antiqua. Et ſi opponatur poſt ſnĩam, impediet ſententiæ executionem, ſed ſnĩa valebit. Item ex officio ſuo poteſt excõicatum publice repellere qñcunque. Hoc dicit illa conſtitutio, pia quæ eſt cõſtitutio fel. re. In hoc Not. ꝙ generalis renuntiatio tacita, vt hic, vel expreſſa, ſicut illa quæ fit in fine litis, de qua, de cauſa poſ. paſtoralis, in fin. ſpeciales prouiſiones non tollit. per hoc quod not. de tranſact. c. 1. Zab.

† Aliquo non iudice ꝓfigente terminũ ad declinatorias & diclaratorias, ꝓponẽdas, nõ poterit poſtea opponi declinatoria iudicij: quia ſi ꝓponerẽtur, nil operatur præfixio termini reſpectu declinatoriæ. Barba ꝑ tex. hic ponderando eũ in verbo, iudice. alleg. Ancha. c. exceptionem. ſup. eod.

[Glo. prima dicit quid reprobet, vel approbet.]

a ¶ Excõicationis.] Se ſummat reprobans quod not. Hoſt. eo. tit. paſtoralis, q dixit obſtare lapſum termini huic exceptioni proponendæ, licet vbi terminus ſtatutus non eſt, opponi poſſet vſque ad ſnĩam, & approbat ꝙ ibi not. Ber. & Hoſtien. & Gul. in Spec. eod. titu. §. 2. ver. ſed nunquid poſt, & intelligitur hoc de maiore excommunicatione, quæ repellit ab agendo ſup. eo. à nobis. facit de ſen. excom. ſi quem. Io. An.

[Glo. ſeq. diſtinguit, & de quæſtione remittit.]

Excõicatio dupliciter opponitur.

b ¶ Dilatoriæ.] ſ. ad differendam litem actoris excõicati. de iudi. intelligimus. opponitur. n. interdum in vim peremptoriæ, puta ad perimendam electionẽ propter excõicationẽ eligentium vel electi, quo caſu locum non habet decre. pia eod. tit. li. 6. & ibi not. dicit Gul. in Spec. ꝙ etiam qñ opponitur contra iudicẽ, vel contra procuratorem, non obſtat lapſus termini. hoc not. in prædicto §. ver. quid ſi termino, & verſi. ſeq. de ſecundo dixi de procura. in noſtra.

c ¶ Litis.] principalis, de cã vero appellationis plene ſcripſi eo. tit. ſignificauerunt in textu & ſuper gl. pen.

d ¶ Opponi.] quadruplex huius iuris ratio habetur in dec. pia in princ. glo.

[Glo. ſeq. ponit opinionem quam contra hunc textum tuetur.]

e ¶ Peremptorio.] tenet Hoſt. in decr. paſtoralis. & Guliel. in Spe. de dila. §. 1. ver. exceptoriæ. ꝙ talis terminus, ẽt ſi hic non exprimatur, intelligitur peremptorius, allegat decre. conſuluit de offic. delegat. hoc ꝓbat littera illius dec. paſtoralis, & Guli. ibi ex tunc. vt ibi ſcripſi. Sed dato quòd iudex peremptorie expreſſit, non obeſt. hoc vult hæc littera.

f ¶ Aſſignato.] iſte terminus aſſignari debet ad petitionem actoris, non rei, vt ſatis dixi ſup. eo. paſtoralis.

Terminus ad exceptiones opponendas eſt peremptorius.

g ¶ Dilatorias.] nunquid ad peremptorias proponendas poſſit iudex ſtatuere terminum peremptoriũ? Fuit opinio quod non, de qua ſupra eodem, paſtoralis, ſuper. 1. glo.

[Glo. ſeq. iuſtificat textum, & ampliat.]

a ¶ Non

a ¶ Non obſtante] hanc opinionem in decre. paſtoralis. approbare ſolebam hac ratione : quia qua triplex ratio illius decre.pia.ita viget poſt terminũ,ſicut pri⁹. Item quia lis conteſtata eſt quaſi quidã peremptorius terminus dilatoriarum de re iudic. inter monaſteriũ, & tamen poſt illam proponitur hęc exceptio. Item terminus datus ad exceptionẽ illam probandam, qui lapſus eſt, non impedit illam proponi de nouo: ergo nec terminus datus ad proponendum. Item ſententia non præcludit viã huic exceptioni, multo minus termini lapſus: hæc omnia probantur in prædicta decr.pia. Et his rationibus puto decre hãc locum habere, etiam ſi nominatim de exceptione excommunicationis terminus datus eſſet: Nec enim poteſt iudex beneficium iuris auferre reo, per qđ eſt ſibi permiſſum quod in qualibet parte litis illã opponat de reg.iur.indultum.cum concor.lib 6.

Excõicatio in qualibet parte litis opponi poteſt.

b ¶ Conſtitutione.] eod.tit pia lib. 6. quæ ſtatuit ſub qua forma proponatur, & quotiens,terminum probandi,& pęnam non probantis.

obſtante a : Seruata tamen conſtitutione b felicis recordationis Innocentij Papæ quarti edita circa hoc in concilio Lugdunenſi.

TITVLVS XI.

De ſententia, & re iudicata.

¶ Clemens v.in cõcilio Vieñ.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

[Viſum eſt ſupra de partibus iudicis , & de iuribus actoris & rei:verum quia examinato negotio , & iuribus partium auditis,iudex debet ferre ſententiam ſecundum allegata & probata:ideo annectitur ſequens rubrica.]

VT calumnijs] ¶ Primo præmiſſa ratione decidit vnum caſum. Secundo ſimili ratione decidit alium:ibi,[Similia.] Tertio declarat & oſtendit conſtitutionẽ locum habere etiam ad pendentia per appellationem; ibi, [Quæ ad cauſas.] Imola ¶ Præſupponendũ eſt primo, ꝙ ab vna & eadem ſententia non eſt licitum ter appellare:Secundo præſupponendum eſt, ꝙ licet ab vna & eadem ſententia non poſſim ter appellare: tamẽ poſſum illam dicere nullam,& agere de nullitate,puta, quia lata eſt die feriato,vel me non citato : vel ꝙ lata eſt iudice deambulante. & nõ ſedente pro tribunali, vel ſi allegem aliquam aliam cauſam.

CASVS. Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci. vel coram alio iudice inferiore:ipſe tulit contra me ſententiam:appellaui ab illa ſnĩa corã officiali Pictaueñ. qui officialis ſententiam ipſius auditoris confirmauit: ab illa confirmatoria iterũ appellaui,& ſic bis appellaui, & appellaui ad auditorem archiepiſcopi Burdegalen. qui etiam confirmauit duas primas ſententias.Certum eſt quod non poſſum appellare ab illa tertia ſententia. Sed ponamus ꝙ antequã faceres exequi tuam ſententiam , feci te citari coram iudice ordinario,& ꝓpoſui ꝙ prima ſnĩa lata per auditorem Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur, vtrum pendente cauſa nullitatis ſnĩa debeat exequi,vel vtrũ ſit differenda & prolonganda in euẽtum nullitatis, id eſt,quouſq; fuerit iudicatum,an ſnĩa prima auditoris Caluiginaci valeat,an non?Reſpondet Romanus Pontifex,ꝙ vt obuietur malitijs hominũ,ꝙ pendente cauſa nullitatis,ſententia debet exequi: ſed ſi poſtea pronuntietur ſnĩam fuiſſe nullam, tunc executio reuocabitur.Sed quid, ſanctiſſime pater,ſi non appellaui a tertia ſententia, ſed appellaui à quadam interlocutoria: quia forte auditor Burdegalẽ.me grauauit in aliqua interlocutoria à qua appellaui , & dedit mihi apoſtolos refutatorios, & pẽdente appellatione proceſſit ad diffinitiuam, & voluit exequi ſuã ſnĩam? Ego dico ꝙ non poteſt,pro eo ꝙ pendet lis ſuper appellatione interiecta ſuper interlocutoria.Quæritur vtrum iſta litis pendentia debeat impedire ſentẽtiam? Dicit ꝙ nõ : ſed ſi iudicetur bene appellatũ quia ſententia erat nulla, tunc executio ſententiæ reuocabitur .hoc dicit H R.

¶ Qui tres ſententias contrarias in quauis cauſa reportauit , de illarum nullitate non agit , nec excipit ipſarum executione non facta & reſpicis etiam pendentia Ioan And.

CAP. I.

VT † calumnijs

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ habens tres ſentẽtias contra ſe ſuper eodẽ articulo , non poteſt appellare à tertia , ſiue ſit diffinitiua,ſiue interlocutoria : ſed bene põt agere ð nullitate Not. iuncta gl. ꝙ habens tres ſentẽtias conformes contra ſe, ſi agat de nullitate,antequã admittatur ad agendum,prius debet parere ſententiæ & executioni cum effectu.Not. ꝙ per appellationẽ ab interlocutoria non ſuſpenditur officium iudicis, niſi iudex detulerit ſuæ appellationi c 1.ſ.de dolo & contuma arg ſumpto à contrario ſenſu. Not. ꝙ ſi appellatur ab interlocutoria , & pendente appellatione ferat ſnĩa & executioni demendetur : ſi dicatur bene appellatum & male pronuntiatum: tũc ſententia eſt nulla, & executio reuocabitur,nec nocebit appellanti. Not. tex.vt calumnijs.& dic illas præſumi in quotidiano litigatore , qui nec accuſator nec teſtis eſſe poteſt. Romanus ſing.314 per. c.ſuſpectos.3 q 5. Idem Corſetus in ſing ſuis ver an redemptor ſub littera T. per c nullus.ead.cã & q.facit §.1.46.diſtin.& habens iuſtã cãm decipiat illos calumniatores. c. dominus. 23 q adde quæ ego dixi in c. cupientes. de elect. Not.quid ſit cã poſſeſſionis,& quid cauſa proprietatis.ſ.de cau.poſſ.& proprie c cauſa.& in c. eccleſia Sutrina. illo.eo tit & notatur in cano.redintegrãda.3. q.1. Et dicitur petitorium,quando quis petit rem pure & ſimpliciter. Sed poſſeſſorium dicitur quando duo ſunt in controuerſia de aliqua re vel beneficio , & alter petit ſibi poſſeſſionẽ illius rei adiudicari. & poſtea cognoſcitur ſuper ꝓprietate,& ſi fuerit victus in proprietate ſeu petitoria ipſe reſtituet poſſeſſionem quam habuit Not.[Executioni.] tñ.tex.fallit ſi executio ſit irreuocabilis. arg c. baptizari.5.diſt.exemplum, vt cognitio virginis in cã matrimoniali.32 q.6.ſi Paulus.eſt deciſum per 430.q. Tholoſanæ capellæ Item fallit ſi nullitas ſit euidẽtiſſima.Bald.per illum tex.ibi.C.ne liceat in vna eademq; cauſa.tert.prou.l.1.Oldrad.conſi. 106. idem tenet declarans hanc cle item non fiet executio,ſi adſit prõpta ꝓbatio nullitatis.arg.l.ſi à quo ff vt in poſſ.leg. & hic vide ſing. Corſeti verſi. ſentẽtia. poſitũ ſub littera S.

† De intellectu vide Oldradũ cõſil.106 in cip qđ littera executoria.

¶ Et not ꝙ ſi iudex tulit ſnĩam.in qua condẽnat Titium in centum, ipſe illico non mandat ſuam ſententiam executioni:immo Titius habet tempus quod dat iudicatis ad ſoluendum,ſ.quattuor menſes Quattuor menſibus elapſis ſi Titius non ſoluerit,iudex mittit apparitorem,id eſt,clientem ad domũ Titij: & facit executionem de bonis ſuis vſq; ad ſummam illorum centum,in quibus fuit condemnatus,& bonis acceptis vſque ad dictam quantitatem , ſententia iudicis dr̃ executioni mandata.Not. [Sententiæ diffinitiuæ.] qd ſit ſententia diffinitiua,& ſententia interlocutoria,vide, ſ.in cle ſi ante.de do.& contu.Et not. hic plures diffinitiuas ferri ſuper eodem facto:& illæ ſimul plus poſſunt vna ſola.l.de pupillo.§.q opus.ff.de ope.no nun. per quam dixit Ang.referente hic Barba. ꝙ optimum

eſt

aliquas res in hac ciuitate; tñ principale domicilium habet in ciuitate Lemouicenſi: tunc poterit citari verbaliter in ciuitate Lemouicenſi: tenent Legiſtæ ꝙ decretum de citando dēt fieri in territorio Pictauenſi, & non Lemouicenſi: quia decretum de citando eſt iuriſdictionis Sed denuntiatio per clietem ſeu apparitorē pōt fieri extra territorium: quia denuntiatio per clientem facta non eſt iuriſdōnis, ſed nudi miniſterij, & hoc præſuppoſitum eſt pro ratione dubitandi. Sed pro ratione decidendi præſupponendum eſt, ꝙ ſnia lata ꝯ non citatum, eſt nulla ipſo iure nec opus eſt quod declaretur nulla per iudicem. Item præſupponendum eſt quod rex Siciliæ eſt vaſallus Eccleſiæ Romanæ, & in aliquo non ſubeſt Romano Imperatori, quia regnum Siciliæ eſt in partibus imperij, quas donauit Imperator Conſtantinus Silueſtro Papæ, quando illum ſanauit ſeu curauit à lepra.

CASVS Olim fuit controuerſia ſeu lis inter Henricū Imperatorem & Robertum regē Siciliæ, occaſione cuius inter ipſos fuit cōceptum odium capitale ſeu inimicitia mortalis: quia rex Siciliæ procurauit mortem Imperatoris, & quaſdā ciuitatis Imperatoris fecit ſibi rebelles: Imperator indignatus fecit citari regem Siciliæ voce præconis i voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari perſonaliter, vt ipſe rex compareret coram ipſo Imperatore in ciuitate Piſana: quę ciuitas inimicabatur capitaliter ipſi regi Siciliæ: Quare hoc videns & ſciens ipſe rex Siciliæ, non cōparuit, & ſic fuit reputatus cōtumax, & ꝑꝑ eius ꝯtumaciā Imperator declarauit crimina ꝯ ipſū obiecta eſſe vera & notoria, & tulit ſnīam ꝯ ipſum regē dicēdo ipſū regē Siciliæ eſſe proditorē & hoſtē Romani imperij. Itē declarabat illū eſſe reū criminis lęſæ maieſtatis, & bona ſua cōfiſcauit, nō ſolū bona q̄ tenebat ab Imperatore: ſed ēt regnū Siciliæ, qđ pertinebat ad Papā, & indixit ſeu ꝑcepit debitorib. ipſius regis, vt nihil ipſi regi, vel eius fiſco ſeu receptori vel ꝓcuratori ſoluerēt ſub certis pęnis ſibi Imperatori applicādis. Lapſu tpis Henricus Imperator mortuus eſt: rex Siciliæ conqueſtus eſt Romano Pontifici de iſta ſnīa ꝯ ipſum ab Imperatore lata: Et ad tollēdū murmur populi licet ſnīa eſſet nulla, tñ Romanus Pontifex declarauit illā eſſe nullam ꝑꝑ multas cauſas, q̄ clare patent. hoc d. cit. H R ¶ Colligo aliqua notabilia Et primo, ꝙ citatus ad locū non tutum & non ſecurū, non tenetur cōparare, ſed tenet mittere exoniatorē, immo ēt ſi non notorium ſit ꝙ ille locus non ſit tutus, ipſe nō tenetur mittere exoniatorē, nec appellare, & proceſſus factus eſt nullus. Not. ꝙ iudex nō dēt ſnīam præcipitare, & maxime in crimine graui: ſed plene debet oīa rimari & inquirere. l. oēs. C. de epiſco & cleri & in hoc c. ibi, non maturo fuit iudicio, ſed ꝑcipitio. & de tanto crimine promulgata Not. ꝙ iudex non pōt aliquem citare extra territorium ēt verbaliter. Et ſi arguatur de l. omnes. §. executoribus. C. de epīs & cler. dicit Bart. ꝙ qñ iſta duo territoria ſunt ſub dñio alicuius principis, tunc pſes vnius territorij pōt citare in territorio alterius, vt pſes Pictauen. in territorio Lemouicēſi, & ſic intelligit illa l. oēs C de epiſco. & cleri. § executoribus. Si vero illa duo territoria non ſunt ſub dñio alicuius principis: tunc præſes vnius territorij nō pōt citare nec realiter nec verbaliter aliquem in territorio alterius, vt hic in propoſito noſtro: quia regnum Siciliæ dr̄ ſubiectū Romano Pontifici & non Imperatori. Sed hoc nō placet domino Saliceto in dicta l. oēs. nec voluit dicere illa lex, oēs, quod quis poſſet citare extra territoriū, vel non citare: quia illa lex ſolū dicit ꝙ cliēs vel apparitor citās in territorio, habebit certas ſportulas, .i. certū ſalariū. Si extra prouinciā citet, habebit duos ſolidos, non aūt dicit ꝙ iudex poſſit facere citare extra territoriū. Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij pōt rogare alium iudicē, vt faciat citari aliquē de ſuo territorio, & tunc cliens habebit duos ſolidos, vt dicit illa lex, omnes, alleg. Et hoc cōcludit hic doctores iuris canonici, & Salicetus in prædicta l. oēs ꝙ iudex extra territoriū nō pōt citare nec realiter nec verbaliter; ſed dēt requirere iudicē illius territorij, vt faciat illum citari quē vult, & ꝙ ſibi illū remittat. Notemus textū. Et primo primā rōnem. c. videlicet, Paſtoralis cura ſolicitudinis nobis diuinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes iniūcta, nos inuigilare remedijs ſubiectorum, eorundē periculis obuiare, & ſcādala remouere cōpellit, &c. Et dic, cura ſollicitudinis paſtoralis compellit. Crimē læſæ maieſtatis eſt, vbicūque quis ꝯ vrbem aliquid molitur. i. machinatur, aut vbicūq; quis ꝓfugit ad hoſtes vel hoſtes iuuat qualicūq; cā vel armis, vel conſilio, vel pecunia, vel qui ſubiectas prouincias nitit facere rebelles, vel ſeditiones aut bella mouet in ciuitate, vel qui ꝑlatum, magiſtratū, vel principem occidit, vel qui circa latus eius militat, vel arma fert, & occupat ꝯ rempublicā. Et idē dr̄ crimē perduellionis i hoſtile: nam perduelliones dicuntur hoſtes. Secus ſi cōmittitur hoc crimen, non cōtra rempublicam: quia tunc nō dicitur perduellionis, ſed ſimpliciter læſæ maieſtatis. Et not. quòd non ſubditus crimen lęſæ maieſtatis non committit, vt hic in clementina noſtra maxime in § rurſus. Nam Robertus rex Siciliæ non eo modo ſubfuit. i. eo modo non fuit ſubditus imperatori Henrico, quòd crimen læſæ maieſtatis in eum commiſerit. Et dicit Butnardus in repet. l. quiſquis. C ad leg. Iul. ma. ꝙ extraneus ēt in imperio contra Imperatorem conſpirans, nō committit iſtud crimen læſæ maieſtatis Sed Bar. in extrauan. qui ſint rebelles, in gl. verbi rebellando, ſentit cōtrarium, dicens præſentem textum ſolum loqui in hominibus Eccleſiæ. Adde ēt contra Guli. de monte Lau. ꝙ prælati eccleſiaſtici habentes temporalia, committunt iſtud crimen. Arg. in c. cauſam. qui fil. ſint leg. & facit ſing. Lo. Roma 701. Nota. Iuriſdictionum, vt ſupra in cle. quamuis, de for. competen. Nota [Si qñ veniret in ſuam imperij fortiam:] quia ſupra dixit, quòd Imperator protulit contra eum ſententiam declarando eum conuictum de criminibus impoſitis contra eum. Itē priuauit eum terris ſuis, & ēt regno Siciliæ. Item promulgauit ſententiam capitalem, puta, & condemnamus eum ad ſuſtinendum mortem quotieſcūque inciderit in manus noſtras, & quotieſcunque inciderit in poteſtatem ipſius Henrici. Et hoc eſt quod vult dicere, qñ dicit: ēt promulgauit ſnīam mutilationis & capitis: ſi ꝗñ i ſi contigerit quòd aliquando ipſe Robertus veniret in ſuam fortiam i. in ſuam poteſtatem, & in poteſtatem ſui imperij Nota Pet. Ancha. ibi, quia verum, quòd Papa hic ex officio reuocauit ſententiam Imperatoris: conſtita. n. iniquitate iudicis inferioris, nullo petente ſuperior reuocat acta c. ex tenore in ſi ibi not. de reſcript. Nota [Notorium,] id eſt manifeſtum bene cognitum omnibus. Inde notorius notoria, rium, id eſt manifeſtus. Et ſecundum iuriſtas notorium multipliciter dicitur, vel diſtinguitur: Nam aliud eſt notorium iuris, aliud facti Notoriū iuris eſt de quo quis canonice eſt condemnatus, vel in iure confeſſus, vel per legitimas probationes cōuictus Notorium vero facti eſt, cuius teſtis eſt populus, & diſſimulationi ſiue inficiationi non eſt locus. Et intelligit populus eſſe teſtis, ſiue ſit crimen omnib. notū, qui ſunt in loco illo, ſiue maiori parti. Itē in notorio iuris exigitur quandoque probatio contra negantem. In notorio vero facti, non requiritur ordo iuris, qui eſt aliàs regulariter obſeruandus. Euidentia n patrati ſceleris clamore non indiget accuſationis. Et ſi forte iudex velit taliter delinquentem, ſecundum ꝙ ius poſtulat, & requirit, corrigere vel punire, & ille appellat, non eſt appellationi huiuſmodi deferendum: immo ſemper debet procedere iudex corrigendo vel puniendo. Item notorium facti ſubdiuiditur: quia aliud eſt notorium facti permanentis actu, vt cū quis publice tenet adulteram vel concubinam in domo: Aliud eſt notorium facti tranſeuntis actu,

vt ſi

vt ſi quis in publico interfecit hominem, vel fecit ſacrilegium, vel aliquid ſimile: Aliud eſt notoriũ facti pſumpti, vt ſi aliquis publice habitus eſt pro filio, cõſanguineo, vel affine alicuius Et hoc à quibuſdam dr̃ notorium præſumptũ. Dicunt aũt quòd eſt notorium iuris, notorium facti, & notorium pſumptum. Et eſt notorium, vt ſi aliquis publice habitus eſt pro filio alicuius, vbi non ſequitur alia probatio, nec requirit: quòd n aliquis ſit filius iſtius, non poteſt vere probari. Idem dicũt in fornicatione: Si. n. clericus iuuenis & cupidus ſecum habeat euidenter in domo iuuencu lam ſuſpectam, nõ eſt notoria fornicatio, ſed præſumpta Nam vt dicit Ouidius in epiſ.

A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.

Notant Imo. & Pet. Anch. in ver. eſto igiř, ꝙ rex. ꝙ nõ obſtãte l. 1. de ijs qui per me. iu. & l. nõ eſt veriſimile. ff. quod metus cã. ꝙ Robertus nõ tenebatur comparere: quia factum fuit cõtrarium præſumptioni ll. allegatarum. Et terror armorũ per l. 3. ff. de vi & vi arma. efficit ne ꝑ fidei promiſſionem teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens, vt lite nõ conteſt. neque offerre me iniurioſę morti. Vnde relaxatus à carcere, non debet ad mortem vel iuſtam vel iniuſtam redire ſm Pet. Anch. & Anto quem refert & ſequitur Imola. cui puncto ait Pet. Anch. obſtat l. nam & Seruius ff. de neg geſt. & l. 4. ff de cap & poſtil. reuer. vbi eſt pulcher tex. de Marco Attilio Regulo, qui è Roma redijt ad Chartaginenſes. allego gl. bene facientem in l. ſuccurrit. ff. ex qui. cau ma. Card. in cle. 1. § fi. de ſpon. dicentem, periuriũ eſſe maius homicidio. Sed Card non vidit gl. in c. 1. 13. diſt. & glo. cap ille qui 22. q. 5. Nota, [De more,] ideſt de conſuetudine. immo ẽt de iure naturali quis repellit inimicum, & non male diceres de more. i. de iure naturali: ſed proprie de more. i. de cõſuetudine. Et declinatur hic mos, ris, maſcu. gẽn. i. conſuetudo, vt talis mos eſt in partibus noſtris. i. talis conſuetudo: & iſte ſequitur morem patriæ ſuæ i. conſuetudinem, ſed differunt: quia mos eſt quo facit moram, & ſic diffinitur: Mos eſt quædam conſuetudo de moribus tracta tantummodo. Vel ſic: Mos eſt quædam lex viuendi nullo vinculo adſtricta, ſiue lex nõ ſcripta, ſed tantum vſu æui retenta. Vel mos eſt vetuſta & probata conſuetudo, ſiue lex non ſcripta. Sed cõſuetudo eſt quoddam ius moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cum lex deficit. Item mos. i. virtus hominis: ſed proprie in plurali habet hanc ſignificationem, vt iſte habet bonos mores: & proprie dr̃ de bono, ſicut vitium de malo. Inde moroſus, ſa, ſum: & pro ducit primam mos, ris. Nota in verſi. [Abſoluendo.] ꝙ Imperator ꝑ delictum in eum commiſſum non põt abſoluere qui condemnato tenetur, à fidelitate & alijs hic expreſſis, ſi non ſibi, ſed Papæ ſubſunt: econuerſo Papa abſoluit fideles imperij ab Imperatoris obedientia, cũ ipſum deponit, ſimiliter abſoluit alios laicos ab obediẽtia & fidelitate dominorũ tẽporaliũ e. Apoſtolicæ circa fi. ſup. eo. 15. q. 6. alius, & c. nos ſanctorum, de hære. c. fi. de pœnis ca. fi Quærit Pau. ſi ſnia hic tenuiſſet, nunquid debitores debuiſſent ſoluere? Hoſt. c. ſignificauit. de cenſi. dicit ꝙ non, ex quo ſuper crimine lata eſt ſnia, & bona confiſcata debent fiſco tãquã hẽredi ſolui. C. de bo. dam. l. fi. ineſt. n. tali iuramento conditio, niſi creditor mutauerit ſtatũ, ad hoc ſup. de iureiu quemadmodum, ita ꝙ à fidelitate ſecuta depoſitione, nõ intelligaẽ liberatus, ſed à principio rebellionis. vř. n. ſub ipſa conditione, niſi ſit rebellis, &c. ita intelligaẽ quod not. in l. qui ergo. §. ſi hæres. ff. de leg. 1 Petrus ad Ancha. allegat ẽt notata in c. 1. tit. Hic fini. lex Cor. in vſibus feud. col. 10. adde quæ pulchre notãtur per doctores in l. ſi cum Cornelius fundum. ff. de ſolu. & libe. Not. [In feudum,] Feudum id eſt bñficiũ, & beneuola actio tribuẽs gaudiũ capiẽti, ſapienſque tribuẽdo in id quod facit, & ſua ſpõte parata. Vel feudũ eſt illud bñficiũ, quod ex beneuolẽtia alicuius ita traditur alicui, vt proprietate rei, quæ in feudum datur penes dantem remanẽte, vſumfructum eiuſdem rei ita ad accipientem transferat, vt ad eum hæredeſque ſuos maſculos & fœminas, ſi de eis nominatim dictũ fuerit, & in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipſe & eius hæredes fideliter ſeruiãt domino, ſiue illud ſeruitiũ nominatim dictũ fuerit à domino quale eſſe debeat, ſiue indeterminate promiſſum ſit. Dicitur aũt feudum à fidelitate, vel à fide, quam vaſallus domino præſtare tenetur: Nec. n. debet aliqua inueſtitura fieri ei qui fidelitatem facere recuſat. i. non vult niſi feudum eo pacto ſit acquiſitum, vel de eo fidelitas nõ præſtetur, vt in conſtõnibus feudorum, ꝑ quos fiat inueſtitura, & per quos recipitur ibidem, in quibus cauſis feudum amittatur. c. 2. §. 1. in vſibus feudorum not. Habemus ẽt feudum ligiũ ſm Spe. Et eſt quã cauſa & occaſio homagij cœpit à dño, vt qa Baro dicit alicui pauperi militi, quòd aliquam rem immobilem ſibi daret, ſi ei faceret homagiũ, & illam dedit: talis res vocatur feudum ligium, & talis vaſallus vocaẽ hõ ligius. Et feudatarius eſt ille, qui feudũ recipit ab aliquo domino: qui ẽt vaſallus dr̃ a vulgariter loquentibus, latino vocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc textu ꝙ quædam ſententiæ, quæ ſunt inualidæ in ſubſtantia, ſunt validæ quo ad opinionem vulgi: & quæque exigitur caſſatio ſententiæ nullæ propter opinionem vulgi, & ſaluantur text. dicentes caſſari ſnīam, quæ eſt nulla: électionem, quæ eſt nulla: quia caſſantur quo ad opinionem in labijs vulgi ad hoc glo c. auditis. de ele. c. inter dilectos, de exceſſib. prælatorum Imola Nota, [Iuris naturalis.] quod ius naturale cõe eſt omni nationi, eo quod vbique inſtinctu naturæ habetur, nõ aliqua conſtitutione facta ab homine, ſed ab ipſo naturæ cõditore. ſ. Deo, vt maris & feminę coniunctio, liberorum ſucceſſio, & puerorum educatio i nutritio Item ius nature dr̃ æquiſſimum, veluti, Quod tibi non vis fieri alijs non feceris. i. tu non facias alijs illud quod tibi non vis fieri. Inde dicuntur etiam præcepta naturalia, quæ in lege & Euangelio cõtinentur, vt, non mœchaberis. Nos. n. habemus ẽt ius ciuile, & accipitur diuerſimode, vt di ſtin. 1. c. ius naturale. Vno mõ ius ciuile eſt id quod quiſque populus, vel ẽt quæque ciuitas ſibi propriũ diuina humanaque cauſa conſtituit, ſm Iſidorum li. 5 Secundo dr̃ ius ciuile, lex duodecim tabularum, q̃ fuit origo totius iuris ciuilis, ſm gl inſt. de iure naturali gentiũ & ciuili §. ex non ſcripto. in verbo, origo. ff de origine iuris. l. 2. §. 1. Et dr̃ lex duodecim tabularum, lex ſcripta in duodecim tabulis, quarum decem à ciuitatibus Atheniẽſium & Lacedemoniorum à decem viris fuerunt allatæ, id eſt apportatæ, & duæ ad declarationem illarũ per eoſdem decem viros poſtea additę, vt dicit glo in verbo, decem viros. § deinde. c. Moyſes. di. 7. Tertio dr̃ ius ciuile, ꝙ ex legibus, plebiſcitis, conſtõnibus, ſenatuſconſultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dr̃ ius ciuile, illud quod nõ eſt prætorium. Quinto dr̃ diſputatio prudentiũ, quæ fuit facta ſub lege duodecim tabularũ. Sexto dr̃ ius ciuile, quicquid habemus ſcriptum de iure. Septimo, quicquid iure naturali, vel gẽtiũ ſubtrahitur, vel quod non eſt ius naturale, nec gẽtium. Et ſic accipiẽdo, ius canonicum dr̃ ius ciuile, & ita ſumitur. 1. diſtinctione, ius autem. Nos habemus ẽt ius gentium, quod eſt ſedium. ſ hoſtilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, ſeruitutes, poſtliminia, fœderas pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dr̃ ius gentium: quia eo oẽs fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1. diſt. ¶ Multa ſũt alia iura. ſ. ius aureorum anullorum, ius militare, iuſpatronatus, ius publicum, ius priuatum, ius quaſi naturale, ius Quiritum, ius prætorium, ius canonicũ. Et ſi vis, vide de omnibus iſtis iuribus breuiloquum qui intitulatur, Guarinus Veronenſis, Floro ſalutem plurimã, & c. Et dr̃ ius, iuris, à iubeo, bes, quia iubet.

Et

Et eſt ius lex diuina: Fas lex humana. Tranſire aũt per agrum alienum fas eſt, ius vero nõ eſt. Item ius dicit eſſe lex ſcripta Item leges humanæ ſunt, iura diuina ſunt. Itẽ ius gñale eſt: Lex eſt eius ſpecies. No. [Vulgi,] vulgus, gi, eſt, plebs, populus, multitudo gentiũ: dicitur à volo, vis, eo quod vnuſquiſq; facit quod vult: inde hic & hæc vulgaris & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt iſte loquitur vulgariter, id eſt, ſicut vulgus, & nõ litteraliter.

{Prima gloſſa ponit caſum, & ſimul ſummat, & diuidit.}

a ¶ Paſtoralis.] Caſus. Tres partes principales habet hæc conſtitutio, ſcilicet exordium, narrationem, & concluſionẽ. Prima ponit exordiũ breue. Secunda: ibi, [Sane.] narrãs cauſas & effectum cuiuſdam ſententię latæ per quondam Imperatorẽ Henricum in regem Robertum cum ſuppletione defectuum, oſtẽdit nullitatem illius tam ex ipſius cauſis & alijs inſertis in illa quàm ex perſonis à quo & in quem ſententia lata fuit. Tertia: ibi, [Vt igitur.] concludendo declarat illam ſententiam irritam: illam etiam irritat, quatenus de facto proceſſit. Secundo ſubdiuiditur: quia primo narrat ſententiæ cauſas, defectum & ſuppletionem, vt dixi: ſecũda: ibi, [Verum.] ſubijcit illam examini, & dicit quare. Tertia: ibi, [Notorium.] improbat citationem, & proceſſum ex metu citati ratione aſſantium Imperatori, & ratione loci, Quarta: ibi, [Vt illud.] illam improbat ratione loci in quo & de quo citatio facta fuit. Quinta: ibi, [Denique.] concludendo ſententiam, prius ſoluit duplex obſtaculum, quo dici poſſet regem vaſallum imperij in imperium deliquiſſe. Sexto: ibi, [Rurſus.] oſtendit diuerſis modis in illa ſententia Imperatorẽ ſuæ poteſtatis terminos exceſſiſſe. Septima: ibi, [Cæterum.] ſoluit ſuppletionẽ defectuũ, quã in ſententia fecit imperator.

b ¶ Cura.] hic incipe conſtructum. & tale vel ſimile puto quod erat exordium deciſum de decre. paſtoralis. in cõpil Grego. ſub diuerſis titulis collocata, vt dixi ſ. de reſcrip. paſtoralis. in princ.

c ¶ Diuinitus.] per verbum illud: Paſce oues meas: Ioan. vlt. de elect. ſignificaſti. de maio. & obed. ſolitæ.

ralis a cura b ſollicitudinis nobis diuinitus c ſuper cunctas † Chriſtiani d populi nationes iniuncta nos e inuigilare f remedijs ſubiectorum, eorundẽ periculis obuiare, & ſcandala remouere compellit. ¶ Sane g cum iam dudũ inter quõdam Henricũ Imperatorem h Romanum, & chariſſimũ in Chriſto filium noſtrum Robertum Siciliæ regem grauis fuiſſet materia turbationis exorta: aſſerente i deinde Imperatore prædicto, quòd cum quibuſdã ipſius k ſubditis l † rex confœderationes & conſpirationes m fecerat in ipſius maieſtatis offenſam: Quodq; tractauerat & ordinauerat n, vt ciuitates quædam ſub imperij & Imperatoris eiuſdẽ obedientia conſiſtentes, contra eum & imperium rebellarent, genteſque † ſuiipſius fultæ o ſubſidio nonnullas alias imperij ciuitates & caſtra (inde violenter electis ipſius Imperatoris officialibus) occuparent, & pro ipſo rege occupata tenebant: Ac alias etiã p in vrbe & alibi in imperij & Imperatoris eiuſdem contemptum, & ſuæ maieſtatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt † per regem eundem, ac malitiam & inſtigationem ipſius tam à ſuis ſtipendiarijs, quàm à ſubditis Imperatoris commiſſa. Præhabitis per Imperatorem eundẽ quibuſdam proceſſibus contra eum, abſentem q tamen, quamuis legitime (iuxta Imperatoris aſſertionem) citatum, ac quòd ſupradicta erant notoria, per imperialem interlocutoriam declarata r †: Imperator ipſe regem aſſirmans propter præmiſſa læſæ maieſtatis criminis reum eſſe, in eum peremptorie (vt dixit) & ſufficienter citatum, ſed comparere contumaciter recuſantem, tãquam rebellem, proditorem & hoſtem imperij, ac reum criminis ſupradicti, priuationis omnium dignitatũ quocunque comprehẽſarum titulo, & quibus ſe intitulabat rex ipſe, auctoritatum quoque, honorũ prouinciarum, terrarum, bonorum, iurium & iuriſdictionum, tam perpetuorum, quàm temporaliũ, & ſi quando veniret in ſuam & imperij fortiam, mutilationis † etiam capitis ſententiam promulgauit, omnem ſupplẽdo s defectum ſiquis t forſitan fuerat ex ſolemnitate iuris omiſſus † in proceſſibus memoratis: præmiſſa (vt aſſeruit) faciens exigente iuſtitia, & de imperiali etiam poteſtate. ¶ Verũ quia huiuſmodi ſnĩa, quæ nõ à diſcretione matre u virtutũ, ſed à

d ¶ Chriſtiani.] de homi. pro humani. lib. 6. & facit extrauag. Bonifacij, vnam ſanctam. Et facit hæc littera ad id quod dixi ſ. ea. cõpil de teſt. c. 1. ſcilicet quod regula riter Iudæos [2] non compeſcit Eccleſia.

e ¶ Nos, &c.] quod eſt infra.

f ¶ Inuigilare.] ponitur hic, in pro valde, ſicut de fideiuſſ. cap. 1. de quo vide in Specu. de diſput. & alleg. § poſt hæc. verſic. illis. ibi imponitur. Et huic exordio, concord. proœmium ſexti, & de offic. deleg. officij. eod. lib.

g ¶ Sane] narratio.

h ¶ Imperatorem.] inchoauerat enim diſcordia eo nondum coronato. ſ. ea. cõpil. de iureiur cap. 1. poſt principium.

i ¶ Aſſerente] forte veraciter, quod tamẽ ſententiam non iuſtificat, vt ſequitur in § rurſus.

k ¶ Ipſius] Imperatoris, vel regis. primũ placet.

l ¶ Subditis.] idem ſi cum non ſubditis vel hoſtibus. C. ad leg. Iul. maieſt. ſi quis. canonizata 6. q. 1.

m ¶ Conſpirationes.] vide quod ſcripſi de iudi exhibita.

n ¶ Et ordinauerat.] rex Romanorum Robertus.

o ¶ Fultæ.] id eſt munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p ¶ Etiam in vrbe.] Romana ſcilicet.

q ¶ Abſentem.] an ſuper crimine contra abſentem ſententia ferri poſſit, not. de dolo & contu. veritatis.

r ¶ Declarato.] vtile conſilium eſt in notorijs ſic interloqui. & facit ad not. de iureiur. ad noſtrã. 3. ſ. de offi. deleg. c. 1. lib. 6.

s ¶ Supplendo.] de effectu huius clauſulæ, videas in Spec. tit. 2. §. nunc oſtendendum. ver. 18.

t ¶ Si quis.] ſcilicet defectus.

u ¶ Matre.] 1. q. 5. præſentium, de offi. cuſto. c. 1.

† Vide extrauagantẽ Bonifacij octaui incip. Vnam ſanctã tit. de maio. & obe.

† Qui tñ hic nõ nominantur vade not. Anc quod in hmõi. proceſſib. ſufficit nominare principalẽ ſpecialiter, & acceſſorios gñaliter.

† Aliàs ita: genteſq; ſuæ ipſius ſubſidio, & c. ſed in antiquioribus conſtanter legitur ita: genteſq; ſuæ ipſius fultæ ſubſidio, &c.

† al. fuerant.

1 Vide Turrecrematã in ſumma de Eccleſia lib. 2. cap. 29. & cap. 77.

2 In quibus caſib. Eccleſia cõpeſcat Iudæos, declarauit Sanctiſſimus dñs Gregorius xiij. in ſtatuto incip. Antiqua Iudæorũ improbitas. edito hoc ann. 158 .

† In recẽtiorib. legitur, declarata.

† Notanter dixit pœnæ capitalis, cũ illa ſit varia ſm Petr. de Anc. per l. rei capitalis ff. de pœnis. ad de glo. & moder. nos in l. tranſigere. C. de tranſa. intelligerẽ in dubio de minori al leg. P An. in c. quãto. de iureiur. gl. in l. criminali, C. de iuriſ om. iudi. adde etiã gloſſam l. 1. C. ne chriſt. man vide1 tel. c ex. litteris 11. col. de conſtitu.

† al. omiſſa.

a ¶ Noterca

nouerca[a] iuſtitiæ, voluntaria ſcilicet iudicantis præcipitatione[b] proceſſit, partus forſan ſe deteriores haberet, ſi ipſius ſnīæ † inefficatia in publicum præcone iuſtitia non prodiret. Nos circa eam tali vti prouiſione volentes, quæ (detectis ipſius defectibus) ſeminata per eam extinguat pericula, & in ratione reddenda ſit poſteris profutura[c]: ipſam ſubijciendā eſſe prouidimus limæ[d] iuſtitiæ, ac rectæ libramini[e] rationis ¶ Eiuſdem igitur cauſis[f] & continentia, nec nō cōditione illorū, a quo[g] & in quem[h] lata fuit, diligenti & debita conſideratione penſatis, patenter ex eis illius[i] adſtruitur euidentia nullitatis, & manifeſte arguitur temeritas promulgantis. ¶ Notorium quippe ac indubitatum extitit quòd grandis exercitus[k] tempore dictorum proceſſuum & ſnīæ, continue Imperatori aſſiſtens regem ipſum & ſuos[l] perſequebatur odio capitali: Piſanaq; † ciuitas, in qua lata fuit memorata ſnīa, regem capitali habebat odio notorio[m] & antiquo. ¶ Eſto igitur quòd rex ipſe alias ad † præmiſſa fuiſſet legitime per Imperatorem citatus, nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipſique citato (vt præmittitur) odioſo ſtipatum[n]? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum[o] populoſo: multum potenti, ac præfato[p] in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur conſiſtorij[q] talis ſubire † iudicium, & ſe in hoſtium ſinu[r] reponere, ac ad mortem per violentam[s] iniuriam, nō per iuſtitiam inferendā vltroneū ſe offerre[t]? Hæc quidem iure timētur, hæc de more vitantur[u], hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura[x]. Deſiperet[y] igitur qui citationē huiuſmodi ſaperet arctaſſe citatum. Vt † illud tanquam notiſſimum nullatenus omittamus, quòd regem extra diſtrictū[z] imperij in regno ſcilicet Siciliæ notorie ac cōtinue tēpore ſupradicto morantem citare non potuit Imperator: nec citatio ſi quam forſan de ipſo intra imperij fines fecit, citatum extra imperium conſtitutum arctauit[a]. ¶ Nos quoque regis ordinarius iudex, quod ad Imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam[b] fuimus requiſiti[c]: immo licet ad nos & curiam noſtram temporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidā ex fratribus

a ¶ Nouerca.] ſicut ſe habet nouerca ad priuignos, quæ ſæuire ſolet in illos, ſic ſe habet ad iuſtitiam volūtas præcipiantis iudicis. hoc intendit. Inde dixit quidam

Gaudet in afflictos ſæuire nouerca poteſtas.

ſic ēt dicit canon, quod negligentia eſt nouerca eruditionis. 13. diſtin. nihil.

b ¶ Præcipitatione.] de iniquitate dicitur, quæ omnia præcipitat, de pœn. diſtin. 3. inter hæc hircum 1. Et eſt præcipitiū quod fit ſine modo, & cū periculo. de ſepul. ex parte

c ¶ Profutura.] vt eccle bene vnico.

d ¶ Limæ.] 7. q. 1. §. cum vero verſi. ferrū. Et eſt inſtrumentum fabrile & ferreū, quo metalla roduntur, poliuntur, minuuntur, & purgantur.

e ¶ Libramini.] habetur hoc verbum. 45. diſt. omnis. de re iudi. cum æterni lib. 6. Et eſt librare per libram, quæ certum habet pōdus, aliquid ponderare vel æquare: inde dicitur quòd in menſe Septembri ſol ingreditur ſignum libræ: quia tunc dies & noctes æquantur.

f ¶ Cauſis.] ex cauſa facile deprehenditur iniquitas ſententiæ. de reſti. in integ. cum ex litteris. & ideo datur conſilium, ne cauſa exprimatur. ad re iud ſicut.

g ¶ A quo.] ſcilicet Imperatore.

h ¶ Et in quem.] ſcilicet regem.

i ¶ Illius.] ſententiæ.

k ¶ Exercitus.] collectio hominum in expeditione.

l ¶ Suos.] propinquos, familiares, & ſubditos.

[Glo. ſeq. arguit pro opi & remittit.]

m ¶ Notorio.] facit hęc littera ad ea quæ ſcripſi de app. ex parte 1. Nam videtur hic colligi, quod non ſolum aſſignato loco notorie non tuto poſſit appellari etiā exceptione non oppoſita: ſed etiam quod ſine appellatione citatio non arctet & facit quod not. Spec. de cita § 1. verſi. item quod citatio fit ad locum. 1. & 2. verſ. ſed quid ſi citatus & quod not. Inno. & Hoſt. de dila. c. 2.

n ¶ Stipatum.] quaſi vallatum, circundatum, vel fulcitum.

o ¶ Admodum.] pro valde. ſic in decre. Romani. verſi nos itaque ī. ea. compil de iureiur.

p ¶ Ac præfato.] capitali.

q ¶ Conſiſtorij.] Idem verbum 2. q. 6. anteriorum §. ad hoc. & auth ſed lis. de appel. ex inſinuatione. & dicitur à cōſiſto, vt Heſter v. in princ. Sedebat ſuper ſolium in conſiſtorio palatij.

r ¶ Sinu.] Idem verbum 13. q. 1. §. 2. circa fin. de Iudæ. & ſi Iudæis. & huic concor. vt lit non conteſt. accedens 2. vbi patet, quod non ſufficerēt litteræ de conductu.

s ¶ Per violentam.] per hanc litteram videtur, quod ſi captiuus ad pœnam vel periculum mortis relaxatur iuramento ſuo de redeundo ad carcerē certo die, ſi mors erat iniurioſa, redire non teneatur: aliàs tenetur.

t ¶ Offerre.] quaſi dicat nullus, niſi ex multæ patientiæ merito, ſicut Ambroſius 23 q. 6. conuenior.

u ¶ Vitantur.] etiam per volucres. Ouidius 2. de remedio amoris.

Quæ nimis apparent retia vitat auis.

x ¶ Natura.] qua quis non ſolum ſeipſum, ſed nec alium vult offendi, vnde Tul. lib. 3. de offic. Homo naturæ obediens, homini nocere non poteſt.

y ¶ Deſiperet.] concord. de renun. niſi cum pridem. verſic. ſed dicas.

[Glo. ſeq. not. & remittit.]

z ¶ Diſtrictum imperij.] per hāc litteram & ſequentes patet, quod Imperator nō diſtringit totum orbem, licet dicatur dn̄s mundi 1. ff. ad l. Rhod. de iactu. l. depræcatio. 7. q. 1. in apibus. facit tñ pro ipſo ius commune, quo fundat intentionem ſuam in orbe ſicut epiſcopi in diœceſi, de quo ſcripſi poſt Hoſt. de offic. archid. ca. ſi. ſuper 1. glo.

a ¶ Arctauit.] de conſtitu. c. 2. lib. 6.

b ¶ Nequaquam.] aſſerit puram negatiuam, quam percipere poterat.

c ¶ Requiſiti.] hic & in inferiorib. declarat no. de Fo compe.

† Dictio, ſententiæ deeſt in antiquis codicib.

† al. Piſana quoq;.

† al. ita: ad præmiſſa fuiſſet peremptorie citatus nunquā venire debuit ad iudicē exercitu feroci & grandi, ipſiq; citato, vt præmittitur odio cōſtipatū nunquā etiā &c.

Conſiſtoriū vnd dicitur.

† al. ſtar ſubire iudiciū, ſe in hoſtiū ſinu reponere ad mortem, &c.

† al. vt ill

1 Vide Caſſaneū in catologo gloriæ mūdi parte. 5. cōſideratione 28. vbi pleniſſime.

noſtris eſſent [a], prius tamen dictę ſententiæ promulgatio, quàm aliquid de proceſſibus [b] antecedentibus ad audientiã noſtrã peruenit. ¶ Denique licet rex ipſe terras † aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudum, nõ tamen in eis, ſed in regno præfato domiciliũ ſuũ fouebat: vnde Imperator in ipſius perſonam, nullã rõne terrarũ huiuſmodi (niſi ex natura feudorũ) debitã ſuperioritatẽ habebat. ¶ Quòd ſi punitio criminis intra diſtrictũ imperialẽ cõmiſſi, ad Imperatorẽ forſan [c] pertinuiſſe aſſeratur; Verũ eſt quidẽ ſi in eodẽ diſtrictu fuiſſet inuẽtus delinquẽs vel ad illũ de more [d] remiſſus. Dici ne ergo ſententia meruit, quæ à iudice, qui per regem tute † adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) non tuto in abſentem nec citatum [e] legitime ac inauditum, per conſequens & indefenſum, non maturo fuit iudicio, ſed pręcipitio, & de tanto præſertim crimine promulgata? Rurſus non eſt ſilentio relinquendũ, quòd ipſe rex noſter & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prędicti notorie ſubditꝰ, homoq; [f] ligius & vaſallus, ac † in eodẽ regno, nõ vt præmittitur, in imperio, certũ, cõtinuũ & notoriũ ſuum habens domicilium, ac originem [g] inde trahens, Imperatori eo modo nõ ſubfuit [h], quod in eum crimẽ lęſæ maieſtatis commiſerit, quantumlibet omnia in ſentẽtia ſupradicta cõtenta veritatem indubiam continerẽt: ſicque nedum non iure, immo nec iuris colore tulit Imperator ſententiam ſupradictam † in regem, ex cauſa, quæ veritatis ſubſiſtẽtiam nõ habebat [i], propter quã [k] etiã quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate, ac terris etiam alijs, & iuriſdictionibus perpetuis & tẽporalib. quæ ſub eo nullatenus vel ab eo, ſed à nobis & ſub nobis tenebat, necnon procedendo contra regem eundem ex illis, quæ per ipſius ſtipẽdiarios ac nonnullos Imperatoris eiuſdem ſubiectos per malitiam & inſtigationem regis ipſius cõtra eum fuiſſe commiſſa in vrbe dicebat: Cum etſi illa fuiſſent ibidem reuera commiſſa: punitio tamen eorum in regẽ velu-

compe.c.vlt.in princ.3.q.6.c.1.de rapto.c.1. De hac requiſitione vide quod not.in Spec. de compe.iu adi.§.1.ver.ſed quomodo.& de accu.§.1.ver. ſed nunquid. & §.fin.ver.vt autem.

a ¶ Eſſent.] pro ipſius coronatione, vt in c. Romani. ſup.de iureiurando.

b ¶ De proceſſibus.] de diſcordia bñ ſcineeat prius, de iureiurã. Romani.

c ¶ Forſan.] non eſt nota dubitationis.de hoc de teſta c.2.

[Gloſſ. ſeq. quærit, ponit duas opi.& duas incidẽtes quæſtiones, in quarum quali bet ponit duas opiniones contrarias.]

d ¶ De more.] ſed nũquid de iure voluit hoc dicere? Accurſiꝰ in l.ſi cui.§ fi. ff.de accu.dicit ꝙ remiſſio 1 iſta fit ex vrbanitate vel ex voluntatẽ, vel locum habet ſecundum eum cum reus latitat, quod etiã vr placere Innocentio, de rap.c.1.Sed gl. ibi & Hoſt.dicũt, in omni graui delicto remiſſionem fieri ad iudicem delicti, per §.ſi vero quis comprehenſorum in authent. vt nulli.in coll.9. Immo dicunt quidam ꝙ iudex delicti ad hoc põt cogere iudicem ſub quo degit per verbũ, iubemus, ibi poſitũ, qđ eſt neceſſitatis. 14.q.1. quod percipitur.ff.qđ iuſſu. l.1.& 2.& ſic non obſtat qđ dr̃, ꝙ par in partẽ nõ habet imperium. de elec.innotuit.cum in hoc iudex delicti ſit maior, & hoc placuit Iacobo de Rauẽna & Pet.in auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de cri. agi oportet.pro his facit quod no. Hug.63. diſ.c.ſi. Contra eos facit qđ ibi no. Ioã.qđ credo verius.ſ. quod male faciat iudex requiſitus non remittendo: is tamen qui requirit, ſi aliàs non eſt illius iudex, illum cogere vel punire non poterit, ſed agetur coram ſuperiore illius, ad quod, facit de foro cõpetẽ. Romana.§ cõtrahentes.li.6.ibi, ad denuntiationem, non dicit, ad mandatũ vel præceptum, facit ẽt de offi. ordin. paſtoralis.in principio, & quod not.de offic.dele prudentiam.§.adijcimus.in vlt.gl. Nec obſtat illud verbum, iubemus. in §. ſi vero. quia licet Imperator ibi iubebat, non dat per illud iudici requirenti poteſtatem iubendi vel puniendi nõ conceſſum, igitur nõ attentet.25.q.2.amputato. Dicunt etiam prædicti domini legum, quòd iudex requiſitus remittet ſine aliqua cognitione, tum quia præſumptio eſt pro iudice requirente.de renũ.in præſentia, tum quia requiſitus eſt merꝰ executor.de offi.deleg. paſtoralis.§ præterea. C.de execu.rei iudi.ſi vt proponis, & pro eis facit præ di.l.ſi cui.§.fin.ff.de accu. Quidam contra, quòd præcedet aliqualis cognitio, aliàs ſine cauſa infamaretur, qui ſic ſtatim ligatus remitteretur, ad hoc. ff. de cuſto. & exhibi. re.l. diuus. C.de exhib.re. l.fina.C.vbi de crimi. ne agi oportet l. 1. Et hoc in ſua diſputatione tenuit Barto. de Pratis, per prædictam l.diuus.inducẽs etiã l. ne in arbitris. C.de arbi.

e ¶ Citatum.] vide ꝙ not.& dixi eod. tit.re nor.in glo.pen.

[Gloſſa ſequens allega.4. concor. dupliciter exponit & remittit, & differentiã ſubdit.]

f ¶ Homoq; ligius.] de homagio habetur de accuſ. veniens. de ſimo.ex diligenti. de exceſ. præla. grauem. de regulis iuris. c.fin. quod aliàs dr̃ hominis ligium. Dicitur autem ligius quaſi ligatꝰ, vel legius quaſi legalitatem ſeruans, de hoc Martinus de Fano compoſuit quẽdam tractatũ, quẽ ponit Speculator, & latius proſequitur de feu.§.ſecundo. Et vt ibi not.hominis ligiũ ſit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate ſalua, ſed in vaſallitico vel fidelitate reſeruatur ſaltẽ Imperatoris fidelitas vel auctoritas. in lib. feu. de prohib. feu. alie.l.imperialem. Nec videtur quis eſſe poſſe ligius duorum, ſed bene poteſt eſſe ligius 2 vnius, & vaſallus alterius, vt hic, vel vaſallus pluriũ, & ibi de hoc verſic.10.& ver.ſequentibus.

g ¶ Originẽm.] Nota pro foro originis 3, de quo de paro.c.ſi.in 1.glo.de temp.ordi.cũ nullus.lib.6.& in Spe. de compet.iudi.adeundo.§.1.verſ.42.& 43.

h ¶ Non ſubfuit.] innuit per non ſubditum crimẽ læſæ maieſtatis non committi.

i ¶ Non habebat.] Not.non valere ſententiam ex cuius tenore deprehendiẽ euidẽs iniquitas, de hoc dixi poſt Inno.eo.tit.cũ Bertholdus.ſuper verſi.cõceſſimꝰ.

ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in ca.quoniam de probat.

k ¶ Propter quam etiã.] tolle hic litteram, quæ eſt in Clement. G ſin.

† Commiſſum in ꝓuinciæ dicit Bar. l extrau. qui ſint rebelles. in glo. rebellãdo.

1 De hac remiſſione vide Bar.& doctores in Aut. qua in ꝓuincia C. vbi de crimi. agi opor. & Guidonẽ Papæ, Deciſ.101

† al. ſecure.

† In quodam manuſcripto ita: ac in eodem regno, vt ꝑmittitur, non imperio certu, &c.

† al. ſæpe dictam.

2 Et tunc fœmina põt ſuccedere. Decius cõſ. 139 & vide Abbatem in c. eam te. de iurepatronat.

3 Vult hæc gl. iũcto text. ꝙ rõne originis ſortiẽ quis forum, ꝙ intelligẽtã de origine propria, quã paterna, vel auita. vide per Bar. in l. aſſũptio. ff.ad municip. Abbas Siculus.

ti extra diſtrictum [a] imperij cõmiſſorum ad Imperatorẽ nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem ſententia ſub magnarum appoſitione pœnarum, quarum aliquas ſibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præſumeret in ſuis reſpõdere debitis [b], in ipſiusve familiaritate vel ſeruitio remanere, aut eidem contra ipſum Imperatorem quouis modo impendere cõſilium, auxilium, vel fauorem: cum debitores, ſeruitores, & auxiliatores huiuſmodi extra imperium & in regno conſtituti prædicto nullatenus Imperatori ſubeſſent †, nec ex committendis in regno eodem dictis poſſent pœnis adſtringi, vel aliqualiter condemnari per ipſum: abſoluendo quoque ab omni fidelitate [c], obligatione, ſeruitio, promiſſione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & caſtra (& † loca) ipſiuſque vaſſallos, & feudatarios, & alios quoſlibet eidem regi quomodolibet obligatos: cũ includerentur in abſolutione hmõi terræ & perſonæ nobis & Eccleſiæ Romanæ & ſubiectæ, [d] propriæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtrã mittens perperàm ſuam falcem [e]. ¶ Cæterum defectus ſuppletio circa proceſſus adhibita ſupradictos, non tantum valet ad iuſtificationem ipſorum & ſententiæ ſupradictæ, quantum ad eorũ ſuggillationẽ & notam: cum nullam ſuper præmiſſis poteſtatem haberet Imperator in regem, ſibi aliàs quàm vt præfertur non ſubditum, non citatum legitime aut remiſſum, & extra diſtrictum ipſius continue ac notorie conſiſtentem: nec prædicta ſuppletio circa ſubditum etiam ad ea potuiſſet de ratione referri, per quæ de crimine præſertim ſic graui [f] delato, defenſionis (quæ à iure prouenit naturali †) facultas adimi valuiſſet: cum illa Imperatori tollere non licuerit [g], quæ iuris naturalis exiſtunt. ¶ Vt igitur ſicut memorata ſententia iuris caret effectu, ſic auctoritate & nomine [h] rei careat iudicatæ, vt nec in opinione cõmuni aut vulgi [i] labijs nomen habere ſententiæ mereantur; vt etiam in magnum iuſtitiæ ac pacis obſequium ſcandaloſis occurratur periculis, quæ cum noſtra & Eccleſiæ, prouinciarum multarum, regnorum & gentium turbatione non modica poſſent occaſione ipſius pro tempore ſuboriri: Nos tam ex ſuperioritate [k], quam ad imperium nõ eſt dubium nos habere, quàm ex poteſtate, in qua vacãte imperio Imperatori ſuccedimus [l]: & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quam Chriſtus rex regum & dominus dominantium [m] nobis licet immeritis in perſona beati Petri conceſſit [n], ſententiam & proceſſus omnes prędictos, & quicquid ex eis [o] ſecutũ eſt, vel occaſione ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio [p] declaramus fuiſſe ac eſſe omnino irritos & inanes, nullumq; debere aut debuiſſe ſortiri effectum, ſeu nocumentum vel notam afferre cuiquam, vel quomodolibet attuliſſe. Ipſoſq; nihilominus quatenus proceſſerũt de facto, & quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eos, vel in poſterum ſequi poſſet, in irritum reuocamus [q].

TITVLVS. XII.
De appellationibus.

¶ Clemens v. in concilio Vieñ.

¶ Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum Sed appellato eſt appellatio, delatio, & terminĩ præfixio intimanda. Zabarella.

fin. huius §. proprie terminos poteſtatis exceſſit in meſſem, noſtram, &c.

a ¶ Diſtrictum.] cum Roma ſit de temporali domino Eccleſię. quadrageſimatertia diſt. ego Ludouicus. vigeſimatertia q. vlt. igitur. de elect. fundamenta. lib. 6.

[Gloſſa ſequens quærit & remittit,]

b ¶ Debitis.] quid de debitoribus per iuramentũ obligatis, hoc poſito ꝙ hæc ſententia fuiſſet iuſta, ſcripſi poſt Hoſt. ꝺ cẽſib. ſignificauit. ſup gl. 2.

c ¶ Fidelitate.] hoc benefacit Papa de ſubditis imperio. 15. q. 6. alius. & c nos ſanctorum, & eod. titu. cap. 2. lib. 6 & hoc ratione criminis, de hære. cap. ſi de pœnis. ca. fin procedit autẽ hoc ex ſuperioritate, de qua infra § fin.

d ¶ Subiectæ.] arg. ad not. 16. q. 7. filijs. in 1. gloſſ. ſ. quòd per damnationẽ, vel confiſcationem iudicis ſæcularis non perdit quis iuſpatronatus 1.

e ¶ Falcem.] quòd facere non licuit. de elect. venerabilem. in princ. cum ſuis concor.

f ¶ Sic graui.] læſæ maieſtatis.

g ¶ Licuerit.] facit ad not. ff. de conſti. prin. l. 1. & C ſi contra ius vel vtil. pu. l. vlt per Innoc. de conſtit. quæ in eccleſiarum. per Hoſtienſem in ſum. de reſcrip. §. quas vires. ver. poteſt autem. facit etiam ad quæſtionem de iudice habente arbitriũ, quam not. ĩ. de ver. ſignific. ſæpe. ſuper verſi. defenſiones.

h ¶ Nomine.] ſic eo. tit c fin. lib. 6 2. q. 1. in primis, in fin.

i ¶ Vulgi.] cuius opinio quandoque inſpicitur. ff. de ſtu. l. 1. & ff. de fun. inſtru. l. cum de lanionis. §. aſinam. de pur. vul. per totum. & not. de reſcr. nonnullis. in 4. glo. Ouidius de Põto. ¿Vulgus amicitias

† al ſubiacerent.

† Hęc duo verba, & loca. deſunt in antiquioribus codicibus.

1 Hãc gl. late proſequitur hic Io. Imol. quærens an bonis confiſcatis, cõſiſtet ius patronatus.

vtilitate probat.]

K ¶ Superioritate.] vt in conſtõne, Romani. ſup. de iureiu.

l ¶ Succedimus.] de ſo. comp. licet ex ſuſcepto. & huiuſmodi ptãti non participant legati ꝺ latere. de hoc Spe. tit. 2 §. nunc oſtẽdendum. ver. 19. I. An.

m ¶ Dominantium.] Apo. 19 cap. vltra mediũ, 1. ad Timoth. 6. & facit 7. diſt. quæ ꝯ mores. in 6. deci. tua 2.

n ¶ Conceſſit.] Matthæi xvj.

o ¶ Ex eis.] concor. de relict. qualiter. in ſi. inf. de immu. eccle. quoniam.

p ¶ conſilio.] vide quod not. eo. tit. ca. 2. lib. 6. in 1. glo.

q ¶ Reuocamus.] Cõcor. de re. eccle. non alie. ſi quis. eod. titu. ad audientiam. & qꝺ not. ibi. de offi. ordi. c penult. & 2. q. 1. primates.

† L. vt vim. vbi late doctores. ff. de iuſtit. & iure.

Si

SI à iudicibus.] CASVS. Tu & ego litigabamus ſuper aliqua re coram pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt ſententiam contra te abſentem legitime citatum, vel contra te præſentem, & non appellaſti, ſed voluiſti peritos conſulere, id eſt, voluiſti petere conſilium à peritis & ſapientibus, an deberes apellare vel nõ, conſilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc ꝙ valeat appellatio, requiratur ꝙ omnes iudices ſimul conueniant, vel an ſufficiat ꝙ adeantur ſeparatim vnus in domo, alius in eccleſia, & an etiam poſſis petere apoſtolos ſeparatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ ſufficit interponere appellationẽ coram omnibus, vel coram maiori parte etiã ſeparatim, & valet ac ſi ſimul conuenirentur. Sed quid? appellaſti ab omnibus ſimul, & interpoſuiſti appellationem tuã in abſentia mea, nunquid debes mihi appellationẽ intimare, & etiam delationem vbi delatum eſt negotiũ principale, & etiam termini præfixionem, vt in termino poſſim me præſentare coram iudice ad quem appellatur? Dicit ꝙ ſic: quia intimatio legitime eſt fienda mihi appellato ſecundum tenorẽ c. cũm ſup. de elect. hoc dicit. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo iũcta gl. ꝙ quis poteſt appellare à pluribus iudicibus ſeparatim, vel à maiori parte, licet olim ſecus. Not. ſecundo differentiam inter appellantem ab electione, prouiſione, vel poſtulatione, & appellãtem à diffinitiua vel ab interlocutoria: quia appellans ab electione, poſtulatione, vel prouiſione debet intimare, id eſt, notificare appellationẽ ſuam parti appellatæ, hoc eſt contra quem appellatur, & ſic debet intimare appellationẽ tantum. Sed quando appellatur à diffinitiua ſentẽtia, vel ab interlocutoria, requiritur intimatio recuſationis, q̃a nõ detulit appellationi tuæ, vel admiſſioni appellationis ſiue delationis, vel q̃a detulit iudex appellationi tuæ & debet intimare terminum ſibi præfixum intra quẽ debet arripere iter ſuum ad proſequendam appellationem, vt ipſe appellatus etiam ſuum iter arripiat ad ſe præſentãdum & defendendũ. Et ratio diuerſitatis eſt, quia quando appellatur ab electione, poſtulatione, vel prouiſione, ſolum intimatur appellatio, non tamen delatio, vel termini præfixio: quãdo autem appellatur à ſententia diffinitiua, requiritur ꝙ intimetur appellato appellatio. ¶ Itẽ delatio vel recuſatio, & termini p̃fixio eſt, quia in primo caſu terminus ſtatuitur à iure intra quem quis debet arripere ſuũ iter, ſi appellatio fuerit admiſſa, puta quia appellans intra menſem: in ſecundo caſu, quando appellatur à diffinitiua, non ſtatuitur à iure terminus, vt quis proſequatur vel defendat appellationem, quare ſtatuitur ab homine. Nota iuncta gl. Paria ſunt intimationem nullam facere, & facere, ſed non legitime. Et dicitur fieri non legitime quando fit ad domicilium cum poſſit apprehendi perſonaliter. Not. quod licet quis poſſit appellare à pluribus ſeparatim iuxta formam hic contentam, tñ cum quis appellat, non dẽt ab vno ſolo, ſed ab omnibus vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non poteſt vnus ſolus iudex grauare, vt gl. in verbo, ſimul, prope finem: Si autem vnus ſolus ex pluribus grauet, tunc ab illo ſolo poteſt appellari. Not. ꝙ tam appellatio, quàm apoſtolorum petitio poteſt ſeparatim corã iudicib. fieri, vt glo. hic in verbo, appellare. Ex quo no. ꝙ qualitas in fine poſita, concernit omnia præcedẽtia. de quo per Bar. in l. p̃tor §. ff. vi bono. rapto. Not. ꝙ appellatio nõ eſt neceſſario interponenda in præſentia appellati, ſed ſibi ignoranti eſt poſtea intimatio, id eſt notificatio, ſeu inſinuatio fiẽda, quãdo talis eſt appellatio, quæ ipſo facto nõ deuoluit cauſam. Et verũ appellatus ire tenetatus niſi citetur, vide hic per doctores. & in cle. cũm. ꝟ. de elect. No. licet coram plurib. iudicibus poſſit ſeparatim appellari, ipſi tñ iudices debent poſtea ſimul conuenire ad deferendũ appellationi, id eſt an debeant admittere appellationẽ vel non, & debent ſimul conuenire ad præfigẽdũ, i. ad ſtatuendum terminum, vt in gl. in verbo, præfixionis. Not. textum, [à iudicibus.] Iudex enim dr̃, quaſi ius dicens populo, vel iure, ſiue iuſte deſceptans, & eſt etymologia: iure aũt diſceptare eſt iuſtè iudicare. Non. n. eſt iudex, ſi non eſt in eo iuſtitia, vt c. forns. §. in omni quoq; negotio de verb. ſign. Et iudex eſt q ex iuriſdictione propria aut ſibi delegata & cõmiſſa, ius hẽt ſup̃ cauſas litigiorum vel litigantiũ cognoſcendi. Et multi ſunt iudices: quidã eſt iudex ordinarius, & eſt ille q habet poteſtatẽ à ſe iure ſuo, hoc ipſo ꝙ ẽ talis, vt ep̃s, ballius, præſes prouinciæ, & cõſimiles. Eſt alius iudex qui dr̃ delegatus, & eſt ille qui habet poteſtatẽ de cã aliqua cognoſcẽdi ab aliquo ſibi commiſſa, quia etiã dr̃ iudex extraordinarius. Vel iudex delegatus eſt, cui cauſa committitur terminanda vel exequenda, vices delegantis repræſentans, & in iuriſdictionem nihil proprium habens, vt ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſd. l. 1. in fi. & l. 3. de offi. deleg. vel delegatus eſt is cui à Summo Pontifice, vel ordinario, vel delegato principis cã committitur. Inde ſubdelegatus qui dicitur reſpectu delegati. Eſt alius iudex, qui dr̃ iudex competens, qui cauſæ iuriſdictionem habet cum exercitio, ſibi dato, ꝙ per exceptionẽ poſſit elidi, ſiue exceptio cõtingat p̃ſonam, vt quia ſuſpectus; ſiue cõtingat iuriſdictionẽ, vt quia reſcriptum ſurreptitium, vt in cle. eum lite. ꝟ. vt lite penden. nihil Inno. in gl. Eſt alius iudex, qui dr̃ incompetens, & eſt in quem licet nõ idoneũ conſenſerimus, vel quia ipſe nullã iuriſdictionẽ habebat, vel q̃a interuenit error in adeũdo ipſum, vel quia cõpulſus ſum in eum conſentire. Eſt alius iudex, qui dr̃ cõpromiſſarius, & eſt ille qui ex cõpromiſſo, i. ex cõſenſu partium, & ex litigantiũ electione de cauſa cognoſcit, q nullam habet iuriſdictionẽ propriã ſeu delegatã. ff. de arbi. l. 1. Eſt alius iudex, q dr̃ pedaneus iudex, & eſt ille cuius officiũ eſt de minutis cauſis & infirmis cognoſcere, & inutilib. & vilib. licet ſit ordinarius. Eſt alius iudex, qui dr̃ iudex Chartularius. Et olim tales iudices erãt priuilegiati ab Imperatore, vt q vellẽt coram eis litigare, poſſent: ſed ipſi non poterant aliquẽ cogere ad litigandũ corã eis. Et dicuntur etiã hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui nõ habent adminiſtrationẽ niſi in habitu, vt no. in l. 1. ff. de iudi. & l. fin. C. vbi & apud quos cognitio reſtõnis agẽda ſit. & iſti iudices vocantur hodie notarij Apoſtolici & imperiales. & chartularij à charta: quia dũ creantur, mittunt in poſſeſſionem chartæ. Eſt alius iudex, qui dicit domeſticus, & iſti iudices dicuntur eſſe, ex quib. pro magna parte pendet ius & cõſilium. Hi etiam dicũtur aſſeſſores, eo ꝙ aſſident, id eſt, iuxta ſedent. Vel ſiũt ſimiles, ſiue comparantur iudici: & in cauſæ cognitione ſimul præbent conſiliũ vel officiũ. vt patet ex rubr. C. de aſſeſſo. Not. [Apoſtolos] Apoſtoli in iure dicunt litteræ datæ appellanti, in quib. continentur allegationes, & qualiter in cã proceſſum ſit. Item apoſtolorum alij ſunt cõuentionales, ſcilicet quando pars admittit appellationẽ, ſiue in iudicio iudice refutante ſiue tacente, vel extra iudicium, vt extra de app. ca. ſæpe. & c. oblatæ. Alij apoſtoli ſunt teſtimoniales, teſtificãtes de appellatione facta. Alij ſunt dimiſſorij, per quos apparet ꝙ iudex detulit appellationi. Alij sũt refutatorij, p̃ quas apparet ꝙ iudex non detulit appellationi. Alij ſunt reuerendi ſiue reuerentiales, ſ. quando ob reuerentiam ſuperioris appellationi defertur, vt ca. 1. de appel. lib. 6. in gl. & ſup. in cle. ſi ante. de dolo & contu. Not. [Dilationi.] Dilatio, dilationis venit à defero, defers, quid ſignificet, vide ꝟ. in cle. ſi ante. de do. & cõtu. Not. [Terminum præfixionis.] Præfigo, gis, cõponitur de præ & figo, ꝙ idem eſt quod imponere, immittere, inferre, fortiter & ſtabiliter imponere, & producit ſi.

CAP. I.

SI à iudi-

cibus a † duobus aut pluribus fuerit appellandū b, quia forte de facili eorū præſentia ſimul c haberi non poſſet, liceat coram ipſis d vel maiori e parte ipſorum appellare f, & apoſtolos petere ſeparatim: valebitq; appellatio talis g, ac ſi ſimul h fuiſſet in eorū præſentia ab omnibus appellatum. Eſt † tamen appellatio ignoranti i, appellationis, necnō delationis k eorum l, & termini præfixionis m, ſi ſubſecutæ fuerint, intimatio legitime n facienda.

¶ Idem.

¶ Sufficit apoſtolos peti vno contextu ſæpius & inſtanter: ad quos recipiendos ſi iudex certum terminum ſtatuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex ſtatuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debite nō petiuit, vel oblatos recipere tenuit.

Q CAP. II. VAM-

Et dic terminū p̄fixionis, i. impoſitionis termini, q̄a iudex dēt imponere, ſtatuere, & ordinare terminum ipſi appellāti, intra quē ipſe arripiat iter ſuū ad eūdū ꝓſecutū appellationē ſuā. Not. [intimatio, ōnis, venit de intimo, aui. a. p. i. demōſtrare, indicare, nūtiare, notificare. Et dr̄ ab intim⁹ vel ab in & timos, ꝙ eſt mēs, quaſi in mēte inculcare, & immittere, ſm Hug. Vel dr̄ ab in, & time, ꝙ eſt aīa vel mens ſm Papiam. Not. ꝙ appellatio debet intimari appellato ignorāti. Dic tñ ſufficere ꝙ eius ꝓcuratori ſpecialiter in cauſa conſtituto intimetur. de elect. cle cauſam. t. reſpon Zabarel.

† Nota ꝙ indiffinite dr̄ iudicib. in omnib. igit̄ cuiuſcunque ſpeciei iudicib. vendicat ſibi locū: vt ī gl. i. Petr⁹ de Anch.

[Prima gl. diuidit, & declarat de quibus iudicib. intelligatur.]

† In quodam manuſcripto ita: Eſt tñ appellato ēt ignorāti: &c.

a ¶ Si à iudicibus.] ſe ſummat. Et ſunt duæ partes. Secūda: ibi Eſt tñ.] Et quod dicit iudicib. intelligo ordinarijs vel delegatis: ſiue ſint ad cauſas, ſiue ſint executores ad gratias: & idem etiam puto de arbitris iuris, a quibus appellari poteſt. de offic. deleg. ab arbitris. cum eadem ſit ratio.

b ¶ Adpellandum.] in iudicio vel extra a ſententia vel grauamine forte. dato ergo ꝙ haberi poſſet ipſorū copia, locus eſſet ei quod hic dr̄. Sed ante cōſtitutionem iſtam tunc ſolum ſic diuiſim de facto appellabamus, quando communiter iudices haberi nō poterant, vnde ſeruabatur ꝙ ſingulariter requirebātur, vt cōuenirēt.

[Glo ſeq. ponit opinionem Inno. quam coaptat.]

Appellās ab vno ex plurib. iudicib. an bene appellet.

c ¶ Simul.] ſcire debes ꝙ Inn. in decr. cū ſup. de off de leg. in gl. magna circa med. dicit ꝙ ab vno ex plurib. iudicib. nō pōt appellari, niſi appellet̄ ab oīb. q̄a cū nō ſit licitū appellare niſi a grauamine, & vnus ſine alijs grauare nō poſſit, quia ſolus iuriſdictionē nō hēt ergo nō ab vno, ſed ab oīb. ſimul appellādū eſt Sed ſi Inno. intellexit ſimul in loco, ſ. cōgregatis t̄pe quo appellat̄ hoc hic corrigit̄: ſed ſi intellexit ſimul reſpectu formę vel interpoſitionis, hoc hic non tangitur: licet n. hic ſeparatim appelletur, tamen ab omnibus appellatur. Hoc tamen ſcias, ꝙ quotiens vnus ex pluribus iudicibus procedere poteſt. & ab ipſo ſolo ſi procedit̄: poterit appellari, de primo vide quod not de arbi. c. 2 lib. 6.

d ¶ Coram ipſis.] vide quod no. de elect. vt circa. li 6. in præſentia enim iudicis appellandum eſt. 2. q 6. biduum. vbi de hoc. & ſup eo. tit. ſuggeſtum.

[Glo. ſeq. exponit: quærit & ſoluit.]

Appellatio qualiter interponitur a duob. iudicib. qui et à diuiſim haberi nō poſſunt.

e ¶ Maiori.] qñ ſunt plures q̄ duo. Nā in duob. non eſt dare partē maiorē: oportebit ergo tūc ꝙ corā ambobus fiat appellatio: ſi diuiſim poſſūt haberi. Sed q̄d ſi ambo ēt diuiſim nō poſſūt haberi: vel qñ ſunt plures: non pōt haberi pars maior ēt diuiſim? Sol ex quo nō ſtat ꝑ appellātē ſibi nō nocet. facta igit̄ ꝓteſtatione appellet corā illis: vel illo: quos vel quē habere pōt: vel ſi nullum poteſt habere: coram publicis & honeſtis ꝑſonis eo. tit. c. ſi de offi. ord. paſtoralis. ſi haberet copiam iudicis ad quem: coram illo appellet. 2. q 6 biduum.

f ¶ Appellare.] ſeparatim: vt ſequitur, eſt enim mens litteræ: quòd quilibet iſtorū actuum, appellatio & apoſtolorum petitio ſeparatim fieri poſſit.

g ¶ Talis.] ſupple: & apoſtolorum petitio.

Ignorātia p̄ſumit̄.

h ¶ Ac ſi ſimul.] concor. de re iud c pen. lib 6.

i ¶ Ignoranti.] ſciens enim certificari non debet de reg. iur eum qui certus. lib. 6. Præſumitur autem ignorantia. de reg. iur. præſumitur. lib. 6. cum concor.

k ¶ Delationis.] vbi delatū eſt, tūc negotiū principale ꝑ hoc eſt corā iudice appellationis. ꝫ. eo. cū appellationibus. li. 6. & ideo intimādū eſt appellato. Et facit hęc littera ad id ꝙ not. ꝙ deferre appellationi, & terminum illi præfigere ſūt diuerſa.

l ¶ Eorum.] ſ. iudicū.

[Glo ſeq. rōnē reddit, quærit & ſoluit.]

Iudex appellatiōis pōt præfigere terminū appellāti ad iter arripiēdū: & ad ſe ſuperiori p̄ſentādū.

m ¶ Præfixionis] ad iter. n. arripiendū, vel ad ſe p̄ſentādū potuerunt terminū aſſignare. eo. tit. cū ſit Romana. q̄ termini aſſignatio, q̄a multū operat̄, vt eo. ti. ſæpe. ideo parti hoc ignorāti debet intimari Sed nūquid hæc delatio & termini p̄fixio ſeparatim ꝑ illos iudices fieri poterit? ꝙ vr̄ ꝑ hāc litterā: ſed forſan eſt mēs litteræ, q̄d iudices illi poſtea cōuenīēt, & deferent, vel terminum ſtatuent, quod intimari debet appellato.

[Glo. ſeq. exponit: dubium ſoluit: & vnam diuerſitatis rationem ſubdit.]

Appellanti in cā beneficiali ſufficit ſolam appellationē appellato intimare.

n ¶ Legitime.] ꝑ modū qui habet̄ ī. ea. cōpil. de elect. cauſam. vt ibi patet in ſi. Nec puto hāc intimationē ſolū faciendā: qñ ſic ſeparatim appellat̄: ſed etiā fiet qñ ſimul a iudicib. appellat̄; vel qñ vnus ſolus eſſet iudex a quo appellat̄: ꝑ ꝑ rationes: quas ſup. notaui. Et aduerte quia decr illa, cām nil dicit de intimatione delationis vel termini: ſed ſolius appellationis. & eſt rō quia cauſæ beneficiales: de quib. ibi dicitur, quo ad principale deferuntur per appellationes: & habent terminū ſtatutum a iure ad ſe pręſentandū: & hæc pars cui notificatur appellatio ignorare non debet: aliæ vero nō: & ideo ſi deferatur: vel terminus ſtatuatur ab homine notificetur hæc appellato: qui potuit ignorāre.

QVamuis.] Præſupponendū eſt: ꝙ quis pōt appellare a quocūq; grauamine: ſiue inferatur in interlocutoria, ſiue in diffinitiua Et appellās dēt petere apoſtolos, i. reſponſionē iudicis. Et quare dicātur apoſtoli, vide ſup. de apoſtolis dimiſſorijs & reuerentialibus.

CASVS. Iudex dedit ſnīam ꝯ me: appellaui: q̄ritur an debeā petere apoſtolos ſępius, vel vltra ſit neceſſe ꝙ īter petitiones apoſtolorū ſit aliq̄d interuallū, i. aliq̄d ſpatiū t̄pis, vel vtrū ſufficiat multiplicare vno & eodē cōtextu dicēdo: Dñe detis mihi apoſtolos, & iterū ſupplico ꝙ detis mihi apoſtolos, & iterū vos deprecor ꝙ detis mihi apoſtolos? Et dicit ꝙ poſſum petere apoſtolos ſępius vno & eodē cōtextu Sed quid erit ſi iudex a quo appellaui nō dedit apoſtolos, ſed mihi aſſignauit terminū ad dādū apoſtolos, q̄rit̄ vtrū die aſſignata debeā cōparare corā iudice, vt illa die recipiā apoſtolos, ita ꝙ videar renūtiare appellationi, niſi cōpareā? Dicit ꝙ illa die debeo cōparare, aliàs ſi nō cōparcam, ſnīa pōt executioni demandari. Sed quid ſi iudex aſſignet mihi diē intra terminū iuris: qui terminus ē triginta dierū a dię ſnīæ: cōputādo qñ fert̄ ſnīa ꝯ p̄ſentē l. a iudicib C. eo. Si aūt ferat̄ ꝯ abſentē: tūc incipiunt currere illi dies triginta a t̄pe notitiæ. l 2 C. quō & qñ iudex. vtrum ſit neceſſe comparere in omnib. illis triginta diebus: vel vtrum ſufficiat ſemel comparere? Dicit ꝙ ſufficit aliquo die comparere, dum tamen compaream loco & tēpore congruis: puta ꝙ non compareā dum iudex eſt in menſa, vel in lecto, vel in balneo. Sed quid iuris: ſi iudex noluit dare apoſtolos: vel promiſit

miſit dare, & aſſignauit terminum: ille autem die aſſignata, ſiue in illo termino aſſignato non dedit apoſtolos? Dicit quod poſſum proſequi meam appellationē, ac ſi iudex apoſtolos dare denegaſſet. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo nota ꝙ æqtas pfertur rigori. & hoc verum, loquendo de æquitate ſcripta, & rigore ſcripto: ſecus ſi non eſſet æquitas ſcripta: quia nullus alius à principe poteſt ſequi æquitatem non ſcriptam, dummodo, rigor ſit ſcriptus: q͂a nullus alius poteſt iudicare vtrum rigor contineat æquitatem vel non. l. inter æquitatem. C. de legib. tñ dicunt aliqui, qđ domini de parlamento poſſunt præferre æqtatem non ſcriptam rigori ſcripto, tamen iſtud non reperiī iure cautum, licet domini de parlamento illud obſeruent. Not. ꝙ apoſtoli ſunt ſæpius petendi, & non requiriī ꝙ petantur per interuallum, id eſt, ꝙ interponatur actus extraneus, ſed ſufficit ꝙ eodem contextu petantur. Nota ꝙ ſi alicui appellanti iudex aſſignet certum terminum ad dādū apoſtolos, tunc appellans dēt comparere illa die, aliàs ſententia non impediretur executioni mandari Nota quarto ꝙ ſi iudex aſſignet appellanti terminum iuris, ſufficit appellanti ſemel comparere coram iudice. Nota ꝙ paria ſunt denegare expreſſe apoſtolos, & fraudulenter diſſimulare. Nota ꝙ tempus præfixum, ideſt ſtatutum ad petendum apoſtolos, currit a tempore ſnīæ, & illud tempus eſt triginta dierum: quia appellās intra xxx dies a tempore latæ ſnīæ debet petere apoſtolos, uel incipit currere decendium appellationis interponendæ, i. tempore ſententiæ latæ, vt in glo. 3. hic. Nota ibi, [Decernimus,] ꝙ iſtud verbum decernimus, inducit ius nouū vt in gl. in verbo, decernimus. No. ꝙ apoſtoli, q̃ petuntur in cauſa appellationis, interdum vocantur epiſtolæ, interdū dimiſſoriæ. Et quid ſint apoſtoli, & vnde dicantur, dixi ſ. proxime & etiam vide Spec. eod. ti. in quarta parte. verū ſequitur. & gloſ. in ca cordi. eod. ti. lib. 6. Et dantur apoſtoli ut inſtruatur iudex ad quem, vt dicit glo. in ver. nec petat. Nota quòd obſeruantia communis attendenda eſt: talis enim obſeruantia ſecūdum Lau. eſt optima legum interpres. de cōſue. cum dilect⁹ maxime ſi in Romana curia obſeruet: q͂a quod Romæ ſit, ſpectandum eſt. ff. de offi. præſ. ſed licet. 12, diſ. c. 1. 2. & 4. Nota intra iuris terminū, qui terminus dr̄ triginta dierū, & intra illos triginta dies debet apoſtolos petere, & etiam intra illum terminum debet iudex illos dare vel recuſare, & iſte terminus ita bene arctat iudicem ſicut appellantem. Not. [Cōgruo,] ideſt competenti, apto. Not. [Recuſat,] id eſt refutet, renuat, vt ſ. in cle. paſtoralis. de ſent. & re iud. in verbo. recuſantem. Nota [Oblatos.] ideſt datos, de offero, vt ſ. ea cle. prox. allegata.

[Gloſſa prima ſummat, diuidit, & dicit quid determinat, & remittit.]

a ¶ Quamuis.] Caſus. Sufficit apoſtolos peti vno contextu ſæpius & inſtanter: ad quos recipiēdos ſi iudex certum terminum ſtatuat, appellās illos non petēs in termino, appellationi renunciat. Idem cum iudex ſtatuat terminum iuris incertum, intra quem appellās illos debite nō petiuit, vel oblatos recipere renuit. ponit vlt. tres caſus, q̃bus appellās non habens apoſtolos, appellationem proſequi pōt. Et ſunt quattuor partes. Secunda: ibi, [Verum. Tertia: ibi, [Similiter.] Quarta

uis a rigor iuris [b] expoſcat, cū qui appellat debere petere apoſtolos congruo loco & tēpore [c], ſæpius & inſtāter: Nos tamē antiquā & cōmunē obſeruantiā [d] † litigantiū ſequi & æquitatē rigori præferri [e] volētes: decernimus [f] ſufficere, quòd per appellantem ſimul vno contextu [g] apoſtoli [h] inſtanter & ſæpius poſtulentur. ¶ Verū ſi iudex a quo appellatur, certum [i] terminum ad recipiendos apoſtolos appellāti aſſignet, & appellans in aſſignato ſibi termino non comparear coram eo, nec petat [k] apoſtolos ſibi tradi, appellationi ſuæ renunciaſſe videtur [l]. ¶ Similiter † ſi iudex appellanti reſponderit, intra iuris terminū apoſtolos ſe da

ibi. [Quod ſi.] Et determinat primum dictum, qđ no. ſ. eodem ti. ab eo. lib. 6. in 3. glo. vbi patet quod mihi placebat iſte rigor, de quo loquitur principium, & idē ibi Arch.

b ¶ Iuris.] 2. q. 6. poſt appellationem. & §. vlt. ad fi. C. eod ti. iudicibus.

c ¶ Tempore.] ſcilicet xxx. dierum, qui currunt à tempore ſententiæ, uel ab eo tempore, à quo incipit currere dicēdium appellationis, ſic intellige quod not. ſ. eo. ti. ab eo. in gloſ. 2 & eſt ſimile quod no. ff. de excuſa. tuto. l. quinquaginta olim dabātur v. dies. 2. q. 6. ab eo. & eſt iſte terminus etiam iudicis ad tradendum, vt probāt iura prædicta.

d ¶ Obſeruantiam.] ſimile ſ. ead. compil. de æt. & quali. generalem intātum autē vigebat hæc obſeruātia, ꝙ dicebat Guli. ꝙ nūquam viderat hoc opponi, vt no. in decre. ab eo.

e ¶ Præferri.] ſimile de re. permu. c. vnico. lib. 6. Quibus autem caſibus præferatur æquitas rigori, & ecōtra ſatis ſcripſi de tranſa. c. ſi.

f ¶ Decernimus.] per viam declarationis debuiſſet. n. dici contrarium, vt ſ. patet. & ideo vtitur iſto verbo. ſimile de regula conſtitutionem. lib. 6.

[Glo. ſeq. litteram exponit, & dubium ſoluit.]

g ¶ Vno cōtextu. Lex dicit de teſtamento in ſcriptis, quod uno cōtextu fieri debet, & declarat uno contextu fieri, cum nullus aliēnus actus miſcetur. ff. de teſta. hęredes palam, ad ſi. ſic ēt electio uno contextu fieri debet. ſ. de electione, quia propter. ſed hic non imponitur neceſſitas ho. faciendi uno cōtextu: ſed dicitur qđ ſi ſic fiat, valet. & nō curo an hæc petitio fiat vno cōtextu cum appellationis interpoſitione necne. facit quod no ff. eo l. 1. in gl. fin. & in Spec. de appe §. ſequitur. in ſi.

[Gl. ſeq ponit alias denominationes, & de 4. remittit.]

h ¶ Apoſtoli.] quos interdum, epiſtolas, interdum dimiſſorias vocamus. 2. q. 6. ab eo. & c. poſt appellationē. Quid ſint apoſtoli, & vnde dicantur, & de quadruplici eorum ſpecie & eorum formis, vide in Spe. eo. ti. 4. parte, § ſequitur.

i ¶ Certum.] ſiue per denominationē diei, puta die louis proxima: vel p numerum, puta hodie ad viij, dies vel octaua die menſis.

[Glo. ſeq ponit diuerſitatem, & eius rationem.]

K ¶ Nec petat.] ſola ergo comparatio nō ſufficeret. nō ſic in caſu decr. ſi a iudice. eo ti. li. 6. eſt. n. caſus ille ab iſto diuerſus: apoſtoli. n. dantur vt inſtruatur iudex ad quem. eo. ti. vt ſup. li. 6. ſed reuocatio grauaminis ſit, vt iuriſdōnem reſumat iudex à quo. non eſt ergo mirum, ſi plus circa primum quàm circa ſecundum arctatur appellans. & iudex a quo plus circa ſecundū quā circa primum. Io. And.

[Gl ſeq. fortificat textū, quærit: & ſub dubio ſoluit.]

l ¶ Videtur.] etiam ſi iret vel mitteret pro illa proſequenda. ſ. eo. ab eo. lib. 6. Sed quid dices ſi in iſto caſu vel ſequēti comparuit appellans in termino certo, ut hic: vel ī incertum, vt ī. prox. l. tñ. iudex aſſignat nouū terminū ad illos recipiēdos, in quo nō cōpareat appellās: nūquid renuntiaſſe vr̄? Forte fuit de mente huius iuris, ꝙ vltra ſecundā vicē nō teneatur appellās corā ipſo p hac cauſa cōparere. Tutius eſt ex quo ſecūdus terminus eſt intra tempus iuris 1, intra quod ad hunc actum iudex eſt, ꝙ corā illo in termino prorogato cōpareat:

† Not. ꝙ obſeruātia cōis attēdēda eſt: talis. n. obſeruantia ſecundum Laud. eſt optima legū interpres. đ cōſuetu. cū dilectus. Zaba.

Apoſtoli intra trigita dies ſunt petēdi.

† Not. ꝙ terminus iuris hic æquiparatur termino hominis: ſicut. n. non petēs apoſtolos in termino hominis, cēſet appellationem deſeruiſſe, ſ. proximo: ita & in termino iuris, vt hic.

Apoſtoli varia habēt noīa.

1 No. ꝙ iudex pt̄ pꝑuenire terminū ſibi ſtatutum: ſed terminū, quem ius parti aſſignat, nō pt̄ arctare. de reg iur. in dulto. 28. diſ. đ his. niſi ubi ius hoc pmittit. ca. cū ſit. ſ. e. lmo. Fon.

pareat:non tñ puto ꝙ teneaẽ plus petere. ſic procedat ꝙ dixi de vice ſecunda: ſed ſatis eſt ꝙ exhibeat ſe paratũ recipere, ſicut in p̃di.decr. ſi à iudice. Et licet (vt dixi) hoc ſit tutius: non tñ æſtimo eum q bis comparuit negligẽtem vel renũtiantem dici poſſe: aliàs ſequeretur quod ſingulis diebus de termino xxx. dierum poſt appellationem extantibus ad cõparendum poſſet vrgeri.

[Glo.ſeq. not.differẽtiam litteræ, quam declarat, & ex eo differt.]

a ¶ Intra dictum.] Not. quia.ſ. proxi reſponſo dixi in aſſignato termino: hic dicit intra dictum terminum vbi ergo eſt certus terminus, debet in termino cõparere: nec tunc ſufficere id ante terminũ facere. vbi vero ſub hac incertitudine, ſcilicet intra terminum iuris, ſatis eſt intra illũ terminũ petere iterato. Et no. ꝙ licet termin⁹ ſit incertus, cũ reſpõdit ſe daturum intra terminum iuris: puto tñ ꝙ ſi reſponderet ſe daturũ in termino iuris, vel vltima vel penultima die termini iuris, ꝙ terminus certus eſſet, nec tunc ſufficeret ante terminum comparere. Et per id videtur hic expreſſum, quòd citatus vel iuſſus vt compareat, vel aliquid agat intra certum terminũ vt quotidie fit, ſatis eſt quòd intra terminum quandocunque, dum tamen loco & tempore congruo compareat, vel id agat. exempla patẽt de dolo & cõtu. cum dilecti. de cõtue. c.ſi. & de præben. ſi pluribus. li. 6 eod. lib. de electio. c. 2. & c. cupientes. §. quod ſi per uiginti.

b ¶ Terminum.] qui etiam ipſum iudicem arctat, ut dixi in 1. reſponſo.

[Glo ſeq. quærit, & ſoluit, cõtrariam obſeruantiam ponẽs, quã partim cõmẽdat: in fine quærit & arguit.]

c ¶ Oblatos.] Sæpius vidi dubitari, cuius expẽſis apoſtoli ſint tradẽdi. Communius ſeruatur ꝙ expẽſis appellãtis: ſed hæc littera facit contrarium dum dicit, oblatos. ſicut ergo libellũ, quem actor teneẽ reo offerre 3. q. 3. offeraẽ ſuis expẽſis tradit. ſic & iudex, apoſtolos ad idẽ de of. ord. ſi canonici. ꝓ hoc facit 2. q. 6. ab eo. vbi dĩ ꝙ traditio apoſtolorum expediẽ ex officio iudicis Item facit C. eo ti eos: in ſi vbi dicitur, quòd etiam nõ petẽti dari dẽnt hic etiam vtiẽ verbo dãdi, & verbo exhibẽdi, quo verbo ẽt vtiẽ decr. ga. & decr. ab eo. eo. ti. lib 6 & decre. vt ſuper. eo. ti. dicit, tribuat & l. iud'cibus. C. eod. canonizata 2. q. 6. in ſi dicit, ꝯuenit p̃ſtari. ſatis ẽ ergo, ꝙ cuicunq; horũ verborũ attribui poſſit gratuita datio. Itẽ p̃cedẽs decre. 1. & decr ut ſuper præcipiunt eos exhiberi. & quod præcipitur neceſſe eſt fieri. 14. q. 1 quod præcipitur. de verbo. ſigni. in his. ex quibus videtur gratis offerendos apoſtolos. & facit ad materiam quod ſcripſi de electio. vt prætería. vt dixi Contrarium ſeruatur, quod æquitatem hẽt ſaltem in delegatis. Dubitari ſolet etiam an clauſos & ſigillatos appellans recipere teneatur. & arg. decre. intimaſti. eod. ti. videtur quòd non.

† al. tradi

† Dictio, p̃fixo, deeſt in antigorib. codĩcib⁹.

Apoſtoli cui⁹ expẽſis debẽt tradi.

turum, appellationi ſuæ renuntiaſſe appellans intelligitur, niſi intra dictum [a] terminum [b] congruo loco & tempore inſtanter & ſæpius ſaltem vno contextu petat apoſtolos ab eodem iudice ſibi dari †, vel ſi recipere recuſat oblatos [c].

¶ *Ponit tres caſus, quibus appellãs nõ habens apoſtolos, appellationem proſequi poteſt. h. dicit. Ioan Aud.*

¶ Quòd ſi iudex in termino ad dandum apoſtolos p̄fixo per eum, ipſos appellanti petenti non dederit [d]: aut ſi [e] dum peterentur apoſtoli, reſponderit ſe daturum eoſdem, nullo termino certo ſibi præfixo [f] †: vel intra [g] iuris terminum ſe eos aſſeruerit velle dare, & poſtea per appellantem congruo † loco & tempore ſæpius & inſtanter vno cõtextu etiam requiſitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere: appellationẽ ſuam extunc [h] proſequi poſſit appellans, ac ſi expreſſe fuiſſent eidem apoſtoli denegati [i].

¶ Idem.

¶ *Appellans proſequi & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum à die interpoſitæ appellationis, uel illati grauaminis: quo non facto (impedimẽto iuſto ceſſante) appellatio eſt deſerta. hoc dicit.*

CAP. III.

SIcut appella-

d ¶ Dederit] hic tolle litteram ſ. appellationem ſuã, extunc, &c idem facias in fine ſequen. verſ.

e ¶ Aut ſi.] ſecundus caſus per quem patet, ꝙ appellãs q ſufficiẽter petit apoſtolos coram iudice, qui reſpondit ſe illos daturum, nullo termino ſtatuto, cõparere vlterius non tenetur. fortius ergo ſi nihil reſponderit, aliàs inutile foret quod dicitur ſup. 1. reſponſo. & adhuc fortius ſi denegauerit: ſed hoc erat expeditum in decret. ab eo.

f ¶ Prefixo,] tunc vel poſtea.

g ¶ Vel intra.] tertius caſus. & per id quod dicitur hic, & ſ. eo §. ſimiliter, patet, ꝙ iudex a quo poteſt intra tempus iuris tenere impeditum appellantem. nec. n. cogitur intra terminũ illos dare. facit de elect. commiſſa lib. 6. licet ergo ſatis ſit appellanti intra terminũ illos petere ꝑ modum qui ſequitur, tenetur tamẽ finem termini expectare, ut uideat an iudex offerret, & morã purgaret.

h ¶ Extunc.] ſcilicet in primo caſu lapſo termino præfixo ꝑ iudicem: in ſecũdo poſt reſponſionem iudicis ſi poſtea terminũ non ſtatuerit, in tertio poſt iuris terminum. ſic intelligo litteram, vt ſic cuique caſui cõtinuetur iſte finis, vt ſup dixi.

[Gl. ſeq. ſpecificat ſeptem caſus ex textu, & duos addit, & pœnam ponit.]

i ¶ Denegati.] nec tenet ꝓceſſus ſup principali poſtea factus ꝑ iudicem à quo ꝙ dic vt ſ. eo. ab eo. in ſi li 6. Ex hac ergo conſtitutione elicias quattuor caſus ꝯ appellantem, & tres contra iudicem. Primus, contra appellãtem, cum apoſtolos nõ petit. Secundus & tertius cum in termino certo ad id dato, vel intra incertũ illos nõ repetit. Quartus, cum illos ſibi oblatos non recepit. Cõtra iudicem, ut denegaſſe uideatur, ſunt tres caſus, cum in certo termino per ſe ſtatuto illos nõ tradit, vel ſe traditurum dicit, ſed terminum nõ ſtatuit, vel dicẽs ſe daturum, intra iuris terminum requiſitus illos non tradit. Duos caſus addit, ſcilicet quando nil reſpondet vel denegat. Iudicis pœna eſt, ut proceſſus ꝑ ipſum habitus poſtea non teneat. Appellãtis, vt appellationi renuntiaſſe videatur. ſ. eo. vt ſuper. & c. ab eo. lib. 6. & hic Io. And.

SIcut appellationem.] ¶ Præſuppon̄edũ eſt ꝙ appellatio debet proſequi & finiri intra annum, & ſi appellans fuerit impeditus in primo anno, dabitur ſibi alius annus. Sed quęritur, q̃d iuris ſi fuerit impeditus etiam in ſecundo anno, vtrum dabitur ſibi tertius annus? Vide Panormit. in c. ſi ratione. in antiq. eo. tit.

CASVS. Appellaui a grauamine extraiudiciali, puta cũ eſſem in pacifica poſſeſſione vineæ, domus, prati, vidi te paratũ cũ armis ad me impediẽdum: appellaui a futuro grauamine, uel cũ canonici uellent eligere inhabilem in ep̃m: ego decanus me oppoſui: vtrũ iſta appellatio debeat terminari & proſeq. intra annũ? Dicit ꝙ ſic: aliàs appellatio cẽſebiẽ deſerta, id eſt, derelicta.

† Habet ꝙ illud ꝙ incumbit iudici, debet q̃s petere congruo loco & t̃pe. loco, non q̃ñ eſt in prandio, vel i Miſſa, t̃pe, nõ de nocte. vel cũ eſt in maioribus occupat⁹. facit l. cũ fili⁹. §. ſi. ff. de ver. ob. & ibi ꝑ Bar. Petr.

relicta. Sed quæritur, quando incipit currere annus? Dicit ꝙ ſi appellauerim à grauamine illato: tunc incipit currere annus à die interpoſitæ appellationis. Si vero appellaui à futuro grauamine, tunc incipit currere à die grauaminis: hoc dicit. R. H. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota, ꝙ dies appellationis in qua interponitur appellatio, non computatur in termino anni ad proſequendum & finiendum præfixi. gl. in verbo, à die. Ex quo nota, ꝙ dictio, a, coniuncta dierum numero, excludit illam diem cui adiungitur:

tionem a iudicialem b, ſic & extraiudicialẽ c intra annũ à die d interpoſitionis ipſius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro e grauamine appellatur, proſequi & fi-

exemplũ hic in littera, à tali die. ſimile notatur in ca. ſtatutum. de præben. lib. 6. Nota ꝙ futuro grauamine appellatur extra iudicium dumtaxat & tunc tempus anni currit nõ a die interpoſitionis ipſius ſed a die illati grauaminis. Et no. ſingularitur duo ex hac littera. Primum notabile: quia ſicut datur annus ad proſequẽdum in appellatione iudiciali, & ex cauſa datur biennium ita in extraiudiciali. Secundum notabile, ꝙ tẽpus anni datur ad proſequendum & finiẽdum in vtraque appellatione: & ꝙ ceſſante impedimento vtraq; appellatio per lapſum anni remanet deſerta. Et circa impedimẽta vide hic gl pen. Et dic latius vt notatur in c. cum ſit. de app. Nota ꝙ appellatio extra iudicium comparatur appellationi iudiciali. diſcomparatur etiã vt not. eod. tit. bonæ. de hoc in glo. 3. in fine. Not. ꝙ extra iudicium appellatur à futuro grauamine. de hoc in glo. in verbo, à futuro. Zabarella.

[Prima gloſ. dicit quid approbet, & reprobet, & remittit.]

a ¶ Sicut appellationem.] in hac decre. & ſeq. breuiloquus fuit auctor, ita ꝙ ſummandæ non ſunt. Hic approbat in vno dicto quod no. Inno. eo. ti. conſtitutus. & c. bonæ. in alio determinat no C. de temp. app. l. fi. §. illud. & reprobat opinionẽ Hoſt. quã not. e. ti. ex rõne. approbat ꝙ olim diſputãdo terminaui, vt ĩ. patebit.

b ¶ Iudicialem.] 2. q. 6. ei qui. ſ. eo. tit. cũ ſit Romana.

c ¶ Extraiudicialẽ.] de qua eo. tit. cõcertationi. lib. 6. & hoc probamus olim per decret. conſtitutus. eod. tit. quę loquitur de appellatione extraiudiciali: & tamen appellãs nõ impeditus excluditur à proſecutione poſt annum. quod ibi Inno. tenebat cum determinatione huiuſmodi capituli, ſcilicet ꝙ quando appellat à futuro grauamine, tunc à tempore grauaminis annus proſecutionis incipiat. Et xij differentias inter extraiudicialem & inter iudicialem appellationem ſcripſi poſt Hoſt. eo tit. bonæ.

[Gloſſa ſequens primo notat, allegans 4. concor. & vnam differentiam. Secundo ponit 5. opi. & quintam coadiuuat 5. rationibus. Tertio primam approbatam probat alijs 5. rationibus. Quarto reſpondet ad opi. & rationes contrarias.]

d ¶ A die.] Ergo videtur ꝙ illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec computetur in anno ſic de elect. c. 1. de excep. pia. de reſti. ſpol. frequens. ſ. de præben ſtatutũ. lib 6. & in hoc differat à tẽpore appellationis interponendæ, quod currit de momento ad momentũ. de re iud. ꝙ ad conſultationem. Scire debes ꝙ olim hanc quęſtionem diſputaui, ſ. quãdo deberet currere tẽpus appellationis proſequẽdæ. Accur. in l. fi. C. de temp. app. ponit tres opiniones, ſcilicet hic approbatam, & aliã q̃ incipiat à tempore inchoatæ proſecutionis: pro qua facit lex illa ibi, & annale tempus poſt inchoatam litem præterierit. Tertia eſt, ꝙ appellans ſi non proſequitur intra annum à tẽpore appellationis, vel biennium ex cauſa, rata manet ſententia: ſed ſi inchoauit intra hæc tempora: tunc à tẽpore inchoationis habet annum, & ex cauſa biennium: ſed

Appellationis proſequẽdæ, q̃n incipit tempus currere.

vt ibi not. ſecundum has duas opiniones poſſet proſecutionis tempus extendi ad quadriennium. Eſt quarta opinio, quam ipſe not. in Auth. de iud. § appellationes. coll. 6. vt curſui ipſius anni præponãtur duo menſes per §. prædictum. vbi videtur expreſſum. Et quinta opinio, quæ placet Hoſt. eo tit. ex ratione. ꝙ currat annus à tempore ſententiæ, a qua fuit appellatum, alleg. 2. q. 6. anteriorem. ver. & ſancimus. ſed ibi loquitur de tempore appellationis interponendæ. Iuuabam hanc opinionem per l. iudicibus. C. eo q̃ habetur. 2. q. 6 in fi. vbi tempus apoſtolorum petendorum currit a tẽpore ſententiæ, vt etiam dixi ſ. c. proxi. in gl. 3 ad idẽ ea. q. propter ſuperfluam facit eod. tit. non ſolum. lib. 6. vbi attentata poſt ſententiam, ſcilicet ante appellationem reuocantur per modum attentati. Idem tempus reſtitutionis in integrum & ſupplicationis contra ſñiam currit à tempore ſententiæ. de reſtitu. in integ. c. 1 li. 6. C. de preci. Impe. offe. Auth. quæ ſupplicatio. Item annus executionis, qui datur delegato, currit a tempore ſententię de offi. deleg. quęrenti. ſic dicam de iſto, & videtur caſus C. de temp. appel. l. 1. ꝙ de tempore proſecutionis videtur debere intelligi. Prima opinio quã in ſolutione tunc tenui, ſic probatur: Illud tẽpus datur appellanti & ad proſecutionem appellationis. 2. q. 6. ei qui alias incipit, ſi quis appellat. C de tẽp. app. ei qui. eo. tit. cũ ſit. & c. reprehẽſibilis ſæpe & c. conſtitutus. de ſent. exco. licet. lib. 6. ergo oportet appellationẽ præcedere huius tẽporis curſum, ne lex ſit impoſſibilis. 4. diſt. erit autẽ. cũ ſimi. Item decre. ad hoc 2. eo. tit. dicit poſt appellationem. Item lex 2. in prin. & l. 3 poſt princ. C. de temp appel. ad idem. eo. tit. Nicolao. de dolo & contu. cũ olim. in fi. Itẽ cum decem dies dentur ad deliberandũ an expediat appellare, nõ cõputabuntur in tempore proſecutionis: nam iſta diuerſa ſunt. ꝙ patet de procu. nõ iniuſte. in fi. C. eo. tit. inuitus. Et facit quod ibi not. alias cum tempus interponẽdę currat a tempore ſcientiæ illius ſentẽtię., 2. q. 6. biduum. eo. tit. concertationi. li. 6. ſi tp̃s proſequendæ curreret a t pe ſententiæ †, ſm id poſt annũ poſſet appellare, ſed nõ proſequi. ſimile quod not. ff. de excu. tut. quinquaginta. facit ff. de requi. re. l. annus. per quæ iura, & per decret. ex parte. ſ. de reſcrip. hanc partem elegi, quæ hic approbatur. Ad contraria reſpondetur, ꝙ ſecunda & tertia opinio abſurditatem habent, de qua dixi ſ. poteſt ergo exponi quod dicit ibi lex, vt ibi not. præterierit, id eſt, pręteriſſe noſcatur. vel clarius, id eſt, curſum ſuum compleuerit; & per eundem modu tollit̃ quarta & quod dicit. §. appellationes. poſt duos menſes tẽpus fatale ſuum inchoare curſum, exponas, id eſt, inchoatũ proſequi & finire. vel quod ibi dicit̃ eſt locale vel ſpeciale, vt ibi no. Pro quinta opinione nõ facit decr. ex ratione, vt patet ex ea, & ibi ſcripſi. Lex, iudicib. nõ obſtat: quia licet appellare & apoſtolos petere ſint diuerſa, & habeãt diuerſa tp̃a: quia tñ fiunt corã eodem & ſm acceſſoriũ primi, & in ſola verba petitione conſiſtũt, voluit ius vnum tp̃s cũ alio cõfundi: ſed appellatio & proſecutio fiunt coram diuerſis: quæ proſecutio in multa difficultate cõſiſtit, quare ius noluit vnũ tp̃s in aliud imputari. In tẽpore reſtitutionis, ſupplicationis, & executionis, non eſt dare diuerſa tempora, quæ poſſunt confundi, ſed vnum ſolum. decre. non ſolum in beneficio deliberandi procedit, quod habet victus per decendium quo reuocantur ante appellationẽ & poſt ſententiam innouatam. Lex 1. C. de temp. appel. varios habet intellectus, vt ibi no. Ioan. And.

Reſtitutionis, & executiónis tẽpus currit a tẽpore ſententiæ.

† al. ſcientiæ.

e ¶ A futuro.] quia in iudicio non appellat̃ niſi a grauamine illato, vel comminato: ideo nõ iudiciali, ſed extraiudiciali procedit hæc diſtinctio. ſi ergo appellat canonicus ne fiat electio eo excluſo, vel ne fiat de Titio, vel ne fiat niſi de nominato per maiorem partem capituli, vel appellat poſſeſſor ne poſſeſſione inquietetur, ex tunc & nõ prius cum contra appellationes factum fuerat, illas ꝓſequi tenetur: ſic loquũtur de elec. cum nobis. & c. auditis. & eo. tit. conſtitutus. & c. bonę.

Appellari nõ poteſt in iudicio a grauamine futuro.

nire [a] tenetur appellans. Quod ſi iuſto impedimento [b] ceſſante non fecerit, debebit eius appellatio deſerta [c] cenſeri.

¶ Idem.

¶ Tempus ad proſequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum, non currit appellanti compromiſſo durante, vel de partium expreſſo conſenſu, niſi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

CAP. IIII.

Qvamdiu [d] † appellationis proſecutio per compromiſſum [e] vel aliàs [f] de partiū expreſſoq; conſenſu differtur, tēpus

a ¶ Finite.] in hoc conuenit tempus reſtitutionis in integr. ſ. ea. compil. de reſt. in integr. c. vnico. & approbat in hoc quod no. Inno. ſup. eo. ex ratione. & Ber. ſ. eo. cum ſit. & c. oblatæ.

b ¶ Impedimento.] de hoc quod prouenit quandoque ex parte iudicis, quandoque ex parte appellantis, quandoque ex parte appellati, ſatis ſup. eo. ex ratione, & in Spec. eod. tit. §. nunc breuiter.

c ¶ Deſerta.] idem verbum inf. eo. c. 3. & C. eod. l. quoniam 1. Io. And.

QVamdiu.] Primo ponit dictum. Secundo, ab illo exceptionem: ibi. Niſi.] Imo. ¶ Præſupponendum eſt illud quod dicitur in c. Romana. eo. ti. lib. 6. videlicet, ꝙ licet appellans de iure habeat annum ad proſequendam ſuam appellationem, ita ꝙ non efficitur deſerta niſi poſt annum: veruntamen iudex à quo poteſt illum terminum abbreuiare, & hoc verum, reſpectu proſequendæ appellationis, non autē reſpectu finiendę & terminandæ appellationis.

CASVS. Tu & ego litigabimus: fuit lata ſententia contra te. appellaſti: Iudex dedit tibi apoſtolos aſſignādo tibi terminum duorum menſium ad proſequendā tuam appellationem. Pendente illo termino duorum menſium, compromiſimus in arbitros, id eſt, conſenſimus in aliquos arbitros, qui haberēt decidere cauſam principalem intra medium annum; Quæritur vtrum pēdente illo termino medij anni, currat tp̄s aſſignatū ad petendum apoſtolos? Dicit ꝙ non, ſed pendente termino arbitrij, terminus aſſignationis quieſcit. Et finito compromiſſo habebis tempus, quod reſtat. Sed quid ſi expreſſe, & ex cōſenſu noſtro prorogauimus terminū vſque ad annum: quia forte viget tempeſtas & peſtis: Vtrum pendente prorogatione currat tempus aſſignationis? Dicit ꝙ non, immo partes poſſunt facere iſtam prorogationem, niſi iudex ex ſuo officio videns periculum imminere, præciperet partibus vt procederent, & inciperet tunc currere à tempore præcepti: quia forte ex cauſa matrimonij vel electionis, vbi imminet periculum. Nota primo ꝙ pendente compromiſſo inter appellantem & appellatum, non currit tempus aſſignationis ad proſequendam appellationem tantū, vel proſequendam & finiendam. Not. ꝙ partes ex cōmuni cōſenſu aliter quàm per cōpromiſſum poſſunt protelare & prorogare tp̄s ad proſequendā appellationē tm̄ vel proſequendā & finiendā. Not. ꝙ iudex ex cā pōt pcipere partibus, vt procedant in cā appellationis, nō obſtāte cōpromiſſo vel alio cōſenſu partiū: & ſic iſta Clementina addit tria ad Auth. ſi tn̄. C. de tēp. app. quę ſumiẽ ex illa Auth. vt prima gl. dicit. Primo addit, qa Authētica bene dicit, ꝙ pēdente cōpromiſſo nō currit tp̄s ad finiēdā appellationē, & nihil dicebat de termino aſſignationis ad proſequendā tm̄. Secūdo, quia illa Authētica ſolū loquiẽ de cōpromiſſo: & nō de prorogatione vel alio cōſenſu: iſta cle. loquitur de omni cōſenſu. Tertio addit in hoc ꝙ dicit, ꝙ iudex de officio ſuo pōt præcipere partibus, vt procedant, & hoc ex cā, videlicet qñ cā appellationis deſiderat celeritatem, vt in matrimonio ſpirituali & carnali. Not. (Ex dilatione,) id eſt, ex prorogatione. Nam dilatio, eſt tp̄s in cā prorogatio. Vel ſm Bal. eſt tp̄s qđ habet certum principiū & certū finē. Vel ſic: Eſt tp̄s datū a lege vel a iudice partibus ad veniēdū. Et talis eſt duplex, ſ. prima, quę datur ab hoīe vel a iudice. Scđa, quę datur a iure vel a lege, vt patet in rubrica de ferijs. Et dilationū (ſm Ho. in ſum. tit. de dilatio. §. 1.) alię ſunt citatoriæ, q̃ dantur vocato ad cām, vel ad veniendum ad iudicē ante litis cōteſtationē: intra quas citatus ſe pręparabit, vt veniat in termino, & nihilominus poſt terminū, vt de offi. de lega. cōſuluit. Alię ſunt dilationes reſtitutoriæ, q̃ dantur his q ſpoliati fuerunt, vel quæ dantur ad appellandum, quæ ſunt decē dierum, vel ad reſtitutionē in integrū petendā, q̃ olim intra annū vtilem, hodie intra quadrienniū cōtinuum dantur, vt C. de in integr. reſti. l. fi. Aliæ ſunt deliberatoriæ, quæ dantur reis ad deliberandum, de quibus. C. de litis conteſta. Aliæ ſunt peremptoriæ, quæ dantur volenti probare, de quibus in l. 1. C. de dilatio. Aliæ ſunt executoriæ, q̃ danẽ cōdemnato ad hoc ꝙ ſatisfaciat, de his l. 2. de vſur. Aliæ ſunt reuocatoriæ, q̃ danẽ habēti ius reuocādi domū: de quib. habetur l. 2. § legatis. ff. de iudi. Alię ſunt vacatoriæ ſiue feriales, vt in l. 1. C. de fer. & ff. eo. & 25. q. 4. p totū. Alię ſūt pſecutoriæ, q̃ dātur ad appellationē proſequēdā, de quib. in Auth. ei qui appellat. C. de tēp. app. Et hic in noſtro ꝓpoſito. Alię ſūt ſaluatoriæ, vt pœnitētiales. Alię pceptoriæ, de app. c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de cōuer. coniu. c. ex publico. ff. de adop. l. mancipiorū. & de ele. ne ꝓ defectu. Aliæ expertoriæ, vt de frigi. & malefi. c. laudabilē. Aliæ exēptoriæ, vt q matr. acc. poſ. c. fi. Aliæ refutatoriæ, vt de app. perſonas. & c. ſecūdo requiritis. Alię executorię, ſ. ad proponēdas exceptiones cōceſſas a iure de excep. paſtoralis. No. ꝙ pendēte cōpromiſſo, dormit curſus fataliū, & ſic finito cōpromiſſo, reaſſumit ſuum curſum, & cōputanẽ vltima tp̄a cū priorib. de verb. ſig. dilecto. & de in integ. reſt. cle. vnica. No. ꝙ in cauſis in quib. vertitur periculum, pōt iudex etiam partibus non proſequentibus ad appellationem procedere de hoc in glo. in ver. imminere. Zabarel.

[Gl. prima dicit vnde ſumpta, & litterā exponit.]

d ¶ Quamdiu.] ſumi potuit ex Auth. ſi tn̄. C. de temp. app. ſumpta de corpore Authēticorum. de app. §. 1. col. 8. quæ tn̄ in tribus hic ſuppletur, vt inf. dicam. & qđ dicit, quamdiu, exponas, id eſt, quātumcunq; diu, vnde dicit Auth. etiam ſi decies mille anni influxerint.

[Glo. ſeq. ponit caſum diuerſum, pro ratione remittit. & litteram declarat.]

e ¶ Compromiſſum.] non ſic in eligentibus, qui compromittunt, quibus bene currunt electionū tēpora de elect. ſi compromiſſarius. 1. reſponſo. lib. 6. & rō diuerſitatis ibi no. in glo. fin. Si ergo compromiſſarius non pronuntiat: reuertitur appellans ad idem, & idem puto ſi pronuntiat: ſed appellans vult pœnam ſoluere & appellationem proſequi: nec iſta littera cōtradicit: immo fauet, cum dicit tempus interim non currere. Item etiā ante pronuntiationem compromiſſo durante. poterit appellans ad iudicem redire ſoluēdo pœnā vt no. de offi. deleg. ſignificantibus. in 3 glo.

f ¶ Vel alias.] hoc ſupplet hęc decre. quod nō dicebat Auth. pone mortalitas, vel alia peſtis cœpit eſſe in loco appellationis proſequendæ, ita ꝙ conuenerunt † appellans & appellatus differre ad certum tempus, ita quod tempora non currerent, vel aliquid tale.

[Gl. ſeq. not. a ꝯtrio, ponit exēpla, & cauſam reddit.]

g ¶ Expreſſo.] nō ſufficeret ergo tacitus, puta ꝙ ſimul appellans & appellatus ad domiciliū redeunt, vel longam peregrinationem ſimul arripiunt, vel aliquid tale: imputet enim ſibi appellans, qui ſic itinerat. Item per procuratorem proſequi poterat.

Dilatio quid ſit.

† De ſtel. lectu vide Mattheſilaum in Auth. ſi tn̄. C. de tēp. app.

† Si non cōueniſſēt, peſtis nō excuſaret, Iquit Panor. vide eundē in c. cū dilecti. de dolo & cōt. Font.

a ¶ Ab homine.] hoc eſt ſecundum, in quo ſuppletur Auth. quæ loquebatur ſolum de tempore iuris.
b ¶ Currere.] non intelligas, ꝙ compromiſſo deſerto, vel tempore, de quo conuenit, finito, habeat appellās integrum tempus: ſed ſolum habebit quātum tempore compromiſſi ſupererat: dormit n. tunc illius temporis curſus facit ſup. ea. compil. de reſti in integ. c. vnico. qđ plene not. de verb. ſign. dilecto. ff. ex qui. cau. ma. ſed & ſi per prætorem §. quotiens.
c ¶ Appellanti.] nec appellato.
d ¶ Niſi forte.] tertium, in quo ſuppletur Authen ica.
e ¶ Imminere.] ī. eo. oblatæ ad ñ. quæ ponit exemplum de cauſa electionis, vel matrimonio ſpirituali. idem ibi dixi de matrimonio carnali, ſecundum Gof. Hoſt. & Aegi alleg. vt lit. non conte. qm̄. Idem dicit ibi Gof. in alijs, quæ celeritatē deſiderāt ff. de dam. infec. l. 1. de fer. l. 1 & 2. ADDITIO. Idem ſi ex dilatione fit alijs præiudiciū, vt ſi eſſet qō hæreditaria, vel natalium, quæ differtur in fraudem legatorū, qui filij ſint legi. lator. Ex quo not. ſm Lau. ꝙ vbi intereſt tertij, puta rei publicę, ſeu Eccleſiæ, vel priuati: vel vbi periculum animarū imminet, poteſt iudex compellere partes ad litigandū. C. quomodo & quando iudex. Authen. qui ſemel. de collu. c. 1. & quod ibi not. Cardinalis.
f ¶ Præciperet.] po:t illud ergo præceptum incipient currere tempora, hoc intendit.

ad proſequendam eandē ab homine [a] vel à iure præfixum, currere [b] nolumus appellanti [c]: Niſi [d] forte iudex videns ex dilatione periculum imminere [e], præciperet [f] in illa procedi.

¶ Idem.

¶ Ante diffinitiuam appellanti non licet proſequi cauſas in appellatione nominatim non expreſſas Nec proceſſus primi iudicis iuſtificari, vel impugnari poteſt, niſi ex actis coram eo.

CAP. V.

APpellāti [g] ab interlocutoria [h], vel à grauamine iudicis [i], non licet alias [k] cauſas proſequi, quàm in appellatione ſua nominatim [l] dumtaxat expreſſas [m]: Nec proceſſus [n] primi iu-

Ludouicus Roma. ſingulari 278. 1. partem huius Clemen. poſt Bal. in l. per hanc. C de tem. appel. limitat nō pcedere in cauſis, q̄ de nouo ſuperuenerut. Item ſi in interlocutoria ſic grauet, ꝙ ꝑ appſonē à diffinitiua nō poſſet ſeparari. ſed an uerum dicat Lud. tu vide bis hic Zabar. & Bar. cum Alex. Ibi in prima additione in l. ciº qui ff. de appel. vid Fely. cap. qualiter. col. 4. de accuſa. Fō ſa.

APpellati 1.] CASVS. Appellaui ab interlocutoria iudicialiter lata, vel à grauamine extraiudiciali. A grauamine hoc modo: quia cū eſſem canonicus Eccleſiæ Biturienſis, alij canonici volebāt eligere Titiū: appellaui ne eligeretur, & in appellatione inſerui cām appellationis: quia dixi ꝙ erat illegitimus: inueni quod hæc cauſa erat falſa: volo proſequi alia. ſ. ꝙ eſt excōicatus, vtrū poſſim? Dicit ꝙ nō: Sed quid ſi iudex aliquis fecit me citari ad locū nō tutū, & eſt notoriū, ꝙ locus nō eſt tutus? Certū eſt ꝙ non teneor comparere: verumtñ ex abundāti appellaui: pēdente appellatione fui recōciliatus, ita ꝙ mō habeo tutum acceſſum: aduerſarius meus vult impugnare aſſignationem mihi factam ex iſta noua cauſa, quia nunc patet tuus acceſſus, vtrum poſſit? Dicit ꝙ ex cā ſuperuenienti aſſignatio nō iuſtificatur. Et quid ſi iudex fecit me citari? Dicit ꝙ non teneor reſpondere corā ipſo, quia excōicatus eſt minori excōicatione. Iudex interlocutus eſt ꝯ me: appellaui: nunc dico ꝙ erat excōicatus maiori excōicatiōne, vtrum ex iſta noua cauſa poſſim iuſtificare meam appellationem? Dicit ꝙ non: hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: & primo ꝙ appellans ab interlocutoria vel grauamine, tenet cām grauaminis exprimere in ſua appellatiōe, nec pōt iuſtificare appellationem ſuam ex nouis cauſis expreſſis in appellatione: ſecus ſi appellatur à diffinitiua: quia nō eſt opus exprimere cām, ſed ſufficit dicere: volo à veſtra ſententia diffinitiua tanquā iniuſta appellare: vel appello à veſtra ſententia diffinitiua tamquam iniuſta. Not. ſecundo, ꝙ ſicut appellatio non pōt iuſtificari ex cā non expreſſa in appellatione, ita proceſſus iudicialis non pōt iuſtificari ex cā coram iudice non propoſita, vel de nouo expreſſa: fallit, vt dictum eſt, in ſententia diffinitiua, vbi non requiritur expreſſio cauſæ, & hoc verū niſi in caſibus, in quibus ius dicit appellationem nō eſſe admittendam, quia tunc cauſa ēt in diffinitiua eſſet exprimēda. Not ibi, (Cauſas.) ꝙ in appellatione ante ſententiam poteſt quis exprimere & proſequi plures cauſas: & de hoc in glo. in ver. expreſſas. ibi, & not. quæ hic vlt. Zabar.

Prima gloſſ. dicit quid facit.]
g ¶ Appellanti.] Summat, habens duo dicta, quæ varias opiniones determinant, vt infra dicetur.
[Gloſſ. ſeq. oſtendit reprobatam opi. Innocentij & contrariam reprobatam.]
h ¶ Ab interlocutoria.] Per hoc & per verbum, nominatim, ꝙ inf. ſequitur. reprobatur opinio Innoc. quam no. de no. oper. nun. cap. penul. vbi tenet, ꝙ ſatis eſt appellantem ab interlocutoria exprimere il:ā iuſtitiam, ēt ſi non adijciat in quo, vel quare: & licet ibi hoc approbet, prius tñ ibī dixerat, ꝙ nimis eſt generale hoc verbum, ſicut & ſi diceret ſe grauatum, & nō exprimeret in quo, dicit aūt opinionem ſuam amplius procedere. qñ appellans diceret ſnīam iniuſtā, quia ex inſtrumentis, teſtibus, vel alijs productis aliter vel contrarium pronuntiari debuerat. inducit decre. eo. tit ex parte 1. Hoſt. ibi contra dicens, ꝙ appellans habet exprimere cām quare ſit iniuſta, & maxime per decre. cordi eod. tit. lib. 6. & hoc placet Gul. in Spec. de appel. §. qualiter. in princ. & hic approbatur, & merito, quia non eſſet aliàs differētia in expreſſione inter appellantem à diffinitiua & ab interlocutoria, cuius contrarium vult decre. vt debitus. ſup. eo. & prædi. decre. cordi. & facit quod ibi not in 5. gl. An vero ſententia ſuper peremptorio ſit diffinitiua vel interlocutoria dicam inf. c. ſi in princ.

Appellās ab īterlocutoria, qđ exprimere dēt.

i ¶ Iudicis.] Facit pro Inno. qui intellexit decr. cordi. qñ extra iudicium appellatur tātum à iudice, vide ꝙ ibi not. in 4 glo & hoc dicit, quia appellatio cōtra partem, iuſtificatur ex futuro grauamine, vt ſup. c. 2.
k ¶ Alias cauſas.] ēt notorias, licet. n. notorium releuare poſſit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponēdi 2, vt ſcripſi ſup. vt lit. nō conteſta. c. 2. ſuper 1. glo.

2 Sequuntur Pa. & Imo. hic. vid Ia. in l. 2. col. 7. ff ſi quis ius voc. non ierit. Fe. c. cum dilecta. đ reſcr. col. 16 Fon.

l ¶ Nominatim] Concor. de ſent excom. conſtōnem. lib. 6. in appellationibus, in quibus arctat decre. vt circa de ele. lib. 6. fortior ſit expreſſio, vt ibi, & eo. tit. cōſtitutio. & in cle. de elect. conſtitutionem 2 reſpon.
[Gl. ſeq. primo dicit opi Ber. approbatam, & contrariam reprobatam. Secundo notat & remittit.]
m ¶ Expreſſas.] Approbat quod not. Ber eod tit. cum cām. in vlt. gl & reprobat quod not. Ioan 2. q. 6. nō ita, & ipſe Vin & Goff in decre. vt debitus. vt ſcripſi ſup verbo, probabili, & iura quæ pro eo faciunt loquūtur cum appellatur à diffinitiua. ff. eod. ſcio. in 6. Et not. pro hoc plurale quod adijcitur, cauſas, & per iſtud ſingulare verbum, appellanti, contra ſtylum curiæ, quæ habet ex pluribus cauſis expreſſis in appellatione nō exprimere niſi vnam in reſcripto commiſſionis, ſuper quo vide quod ſcripſi in prædi. decre. cum cauſam, ſuper vlt glo & quod not. in Spec de appel. §. de officio. in penult. col.

Stylus curiæ in cōmittenda cauſa appellationis.

[Glo. ſeq. oſtendit opi. Inno. approbatā, & ꝯtriam reprobatam, cuius iuribus reſpōdet hic, & infra glo. 2.]
n ¶ Nec proceſſus.] Hic approbat quod not. Inno in pdi. decret. penult. de noui ope. nun. reprobans quod ibi not. Hoſtien. & quod not. gloſſ. in decret. 2 Vt lit. non con-

Appellatio à diffinitiua ex nouis cauſis iuſtificari poteſt.

non conteſt.in glo.quare dicit, quod & tenebat Io. & Vin.ibi.tñ Hoſt.contra, & not.ꝙ dicit proceſſus.quia diffinitiua à qua fuit appellatum,bene pōt iuſtificari, & impugnari ex nouis cauſis vel nouiter probandis, & ſic loquuntur iura,quæ inducebat Hoſtien. de fide inſtru. cum Ioan de de teſti. fraternitatis. ſaluo quod habes in cle.de teſti.c.2.

dicis [a] ex nouis [b] aut de nouo probandis [c] iuſtificari poteſt, vel etiam impugnari [d]: ſed tantum ex illis,quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipſo.

¶ Idem.

¶ *Proſecutio appellationis deſerta non impedit quin ſententia cenſeatur in rem iudicatā tranſiuiſſe.h.d.Zaba.*

a ¶ Iudicis.] à cuius grauamine vel interlocutoria fuit appellatū,de quo præmiſit.
b ¶ Ex nouis.] Vnde quod dicebat gloſſ. prædi. decre.2. vt lit. non conteſt. ꝙ ex grauamine receptionis teſtium factæ lite nō conteſtata iuſtificabatur præcedens appellatio, reprobatam olim inducēs decre. delecto.ſup eo.tit per quam patet,ꝙ etiam præcedens grauamen non iuſtificat appellationem,niſi fuerit expreſſum in illa:ſi ergo iniquitas iudicis præcedens appellationem illam non iuſtificat,ergo nec ſubſequens, duo ergo requiruntur cōiunctim,quòd grauamen præceſſerit appellationem,vt hic,& quòd fuerit expreſſum in illa, vt ſupra proximo reſponſo.

[Gloſſ.ſeq.reprobat vnam lecturam, ponens aliam quam exemplificat.]

c ¶ Probandis.] non intelligas ꝙ veritas grauaminis probanda non ſit coram iudice ad quem,ēt ad iuſtificandam appellationem, licet probata non fuerit corā iudice à quo:quod dic vt ſup eo.tit interpoſita.1.reſpon.ſed hic intelligit grauamē iudicis, vel iniuſtitia proceſſus oportet ꝙ pateat ex actis corā iudice:vnde ſi propoſui exceptionem,probationē obtuli, & admiſſus nō fui,hoc probato apparet grauamen:ſed ſi exceptionem legitimam probaui, & iudex illam repulit, hoc probato grauamen apparet. Sed ſi excipiebā actorem excommunicatum minori, iudex illam repulit, non iuſtificatur appellatio,nec impugnatur proceſſus probando illum excommunicatum maiori,de quo in primo iudicio non fuerat obiectum.Item ſi appellaui propter exceptionem,de loco non tuto, non admiſſam,non iuſtificabitur proceſſus, licet nunc probetur me poſtea reconciliatum.

d ¶ Impugnari.] Impugnatio reſpicit appellantem, iuſtificatio reſpicit appellatum:neuter autem ipſorū vti poterit his,quæ coram ipſo acta vel exhibita non fuerunt.

SI appellationem.] CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Bituriceñ:ipſe tulit ſententiam ꝯ te:intra xxx.dies non petiſti Apoſtolos; vel ſi petiſti, non comparuiſti in termino tibi aſſignato per iudicē à quo,ad dandū tibi apoſtolos; vel ſi cōparuiſti tñ nō introduxiſti tuam appellationem intra terminū tibi aſſignatum, tñ poſtea proſecutus fuiſti tuam appellationem:Vtrum non obſtante proſecutione prima ſententia tranſierit in rem iudicatam:dicit quod ſic.

¶ Colligo aliqua nobilia.Et primo ꝙ per negligentiā appellantis efficitur appellatio deſerta. i. perinde habetur ac ſi non fuiſſet appellatum:nec tunc fieret deuolutio ad ſuperiorem.Not.ſecundo ꝙ appellatus pōt proſequi cām appellationis appellante non proſequēte:quia appellans poteſt renuntiare appellationi quo ad effectum eius, ita ꝙ appellatio deſerta nō aſſumit vires proſecutione.Not.ergo ſententiam totius c. videlicet,ꝙ ſententia à qua fuit appellatum, tranſit in rē iudicatam ac ſi non fuiſſet appellatum, dummodo appellatio non fuerit proſecuta ſed deſerta, puta, lata eſt ſnia contra me,à qua appellaui, ſed intra xxx. dies non petij apoſtolos:Quæritur, an talis ſententia tranſiuerit in rem iudicatam ac ſi non fuiſſet appellatū?Dicit ꝙ ſic. Sed pone ꝙ poſt xxx.dies petij apoſtolos,& proſequor meā appellationem:Quæro an iſta proſecutio impediat executionem ſententiæ?Certe non: quia poſtquam tranſiuit in rem iudicatam poteſt mandari executioni intra tempus legitimum,forſan intra quattuor menſes,qui dantur iudicatis ad ſoluendū iudicatum.

CAP. VI.

SI † appellationem [e] per negligentiam [f] appellantis deſertam [g], appellans ipſe cum appellato [h], aut appellatus [i] etiam per ſe & principaliter proſequatur; non ideo minus in rem

† Pro limitatione hui⁹ Clemen.vide Abbatem in cap.ex parte. el. 2.extra de reſcr.& de materia ibidē pleniſſime Felyn.

[Gl. prima dicit quid reprobet vel apꝓbet.]
e ¶ Si appellationem.] Reprobat quod not. Inno.eod.tit. ex ratione approbans & fortificans quod ibi not. Hoſtienſis.

f ¶ Per negligētiam.] vt quia neglexit apoſtolos petere,vt in c quamuis ſup eo. vel neglexit ꝓſequi intra tempus iuris vel hominis,vt in decre.ſicut,ſup.eo.

[Glo ſeq alleg.concor & ſoluit duo dubia.]

Appellatio pōt eſſe deſerta tacite & expreſſe.

g ¶ Deſertam.] idem verbum in prædi.decre.ſicut. Et not.quia ſi in appellatione,q̄ à principio tenuit,& poſtea tenere deſiit, procedit hoc dictum, fortius puto procedere in appellatione, quæ diceretur à principio non tenuiſſe,vt quia dī interpoſita tertio vel poſt decē dies.Item ſi procedit in tacite deſerta per negligētiam,fortius in expreſſe deſerta per renuntiationem. facit eo.tit.Romana.§.ſi vero, & §.ſi autem.lib.6.

Dilatiões appellati ꝓſunt appellanti.

h ¶ Cum appellato.] Licet ergo dilationes, quas petit appellatus,per quas protelatur appellationis ꝓſecutio,proſint appellanti, ſicut ēt reſtitutionem petenti proſunt, quas petit reus contra quem petitur. C.de tempo.reſti.in integ.l. penulti. ipſa tamē proſecutio, quam facit etiam appellatus ſibi non prodeſt, vt hic per rationem,quam inf dicam.

[Gl.ſeq.ponit dictum Inno.& duas rationes ipſius, ad quas ſecundo reſpondet,ponens contrarium dictū Hoſt quod fortificat, & rationem reddit, cui rationi obijcit & ſoluit.]

Sententia īfirmationis lata poſt tps appellationis ꝓſequēdæ, an poſſit appellat⁹ petere vt prima ſententia executioni mandet.

i ¶ Appellatus.]Hic fortificat dictū Hoſt.quærebat.n. Inno. quid ſi poſt lapſum tempus proſecutionis fert ſententia infirmans primam ſententiam, poſtea petit appellatus ipſam primam executioni mandari?Tenebat ꝙ ipſi appellato obſtabit exceptio rei iudicatæ ex ſecunda ſententia infirmationis: nec valebit ſi dicat per lapſum temporis ante ſententiam infirmationis primam ſnīam ratificatam: quia ſm eum prætextu huius nouæ defenſionis non debet ſecunda infirmationis ſnīa retractari.de re iud. inter monaſterium.C. de tranſact.ſub prætextu.nec valet ēt dicere ꝙ non valet ſecunda ſnīa lata ꝯ primam: quia vt dicit, ſm id numq̄ valeret ſentētia appellationis primā infirmās: nec eſt ēt ſuper eo prima lata in cauſa principali, & ſecunda lata in cauſa appellationis,& hoc reprobat Hoſti.dicens,ꝙ lapſus temporis ratificat ſnīam, & facit haberi perinde ac ſi non fuiſſet appellatum:ſententia ergo infirmationis poſtea lata, à non ſuo iudice lata fuit. Item non valet ſnīa ꝯ rem iudicatam, de hoc in prædi decre.inter.Nec obſtat prima ratio Innoc. quæ procederet in ſententia lata à ſuo iudice. Nec obſtat ſecunda ratio:quia vbi per appellationem ſuſpēſa manet prima ſententia, bene tenet ſecunda contra primam:ſed ex quo ceſſat prædicta ſuſpenſio appellatione deſerta,non valet ſecunda, ſicut non valet ſi appellatū non fuiſſet,hoc hic approbatur & fortificatur in tantū:ꝗa ꝓdicta procedunt non ſolū cū ſolus appellās

proſequi

iudicatam [a] cenſebitur tranſiuiſſe ſententia [b], à qua fuerat appellatum.

¶ Idem.

¶ A peremptoria repulſa ex alio quàm propter ineptitudinem, ſecundò appellans & ſuccumbẽs non auditur ſuper ea in appellatione à diffinitiua. h.d. Zabarella.

CAP. VII.

CVm [c] à repulſione [d] exceptionis peremptoriæ [e] ſecundo [f] appellans ſuccumbit [g], non eſt in cauſa appellationis poſtmodum à diffini-

proſequitur, ſed etiam cum vterque: & quod plus eſt, etiam ſi ſolus appellatus, quod forſan nō cogitauerat Hoſtien. Sit huius ratio, quia petendo pronūtiari male appellatū, non eſt ſibi contrarius in eo quòd dicit ſententiam tranſiſſe in rem iudicatam: licet enim de appellante dubitetur propter contrarietatem, quæ videtur ineſſe, an poſſit ſimul proſequi appellationem & nullitatem ſententiæ: de quo ſatis ſcripſi eod. tit. di. lecto. in vlt. glo. (poſt Innocen. & Hoſtien. & vide in Specul. de ſentent. prolat. §. iuxta ad fin.) In appellato tamen dicente male appellatum & ſententiam tranſiſſe in rem iudicatam, nulla eſt cōtrarietas Sed dices, immo eſt contrarietas inquantum dicit appellationem eē deſertam: & propter hoc ſentētiā trāſiſſe in rem iudicatam: & non deſertam, in quantum ſuper eius iuſtitia pronuntiari petit per appellationis iudicem, & ſic negat & aſſerit illum iudicem. *Sol.* Et ſi vis quòd fatear hic aliquam contrarietatem ineſſe, tamen appellatus qui reus eſt, poteſt vti contrarijs, maxime quorū finis non eſt contrarius, & actor pōt in diuerſis inſtantijs. quod dic vt not. de reg. iur. nullus pluribus. lib. 6. nec hic dicitur, quòd in eadē inſtātia hæc duo proponat appellatus.

a ¶ Rem iudicatam.] hoc eſt ergo quod dicunt iura, quòd rata manet ſententia, & quòd appellans cadit à cauſa eod. tit. cum ſit. & c. ſæpe.

[Glo. ſeq. dubium reſoluit.]

b ¶ Sententia.] quæ tamen erat aliqua, vt quia cōtra ius litigatoris lata. ſi enim à principio fuiſſet nulla, ſicut propter appellationē omiſſam non tranſiret in rē iudicatam, ita nec propter interpoſitam & deſertā, de ſenten. excom. licet. lib. 6 & quod ibi not.

CVm.] ¶ Primo ponit dictum à quo, ſecundo excipit: ibi, [Niſi.] Imola.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram archidiacono Pictaueñ. propoſuiſti defenſiones peremptorias ad excludendam intentionem meam, archidiaconus interlocutus eſt illas defenſiones non debere admitti, nec eſſe admittendas: Appellaſti de archidiacono ad officialē epiſcopi, qui confirmauit ſententiam interlocutoriā archidiaconi: Secundo appellaſti de officiali epiſcopi ad archiepiſcopum Burdegaleñ qui ēt cōfirmauit illas duas ſententias contra te latas; certum eſt, ꝙ tu non poſſes amplius appellare: Tu reuerſus ad archidiaconum, qui cognauit ſuper principali, qui etiam ſententiam diffinitiuam tulit contra te, & iterum ab illa ſententia diffinitiua appellaſti: in cauſa appellationis vis allegare exceptiones perēptorias, q̄ fuerūt repulſæ à principio quæritur vtrum poſſis? Dicit Clemens quòd non, niſi repulſæ fuerint, quia eas proponebas inepte, & nunc in cauſa appellationis proponis rite: quia forte allegabas præſcriptionem, & non allegabas bonam fidem & titulum, & ideo archidiaconus illas non admiſit: Nunc vero proponis bonam fidem & titulum, ideo poſſum admitti in cauſa appellationis Not. quòd non licet tertio appellare. de hoc in gl. in verbo, [Succumbit.] Not. ꝙ ſicut actor ſuccumbēs propter ineptitudinē iterum auditur. de iudi. examinata. ita & appellans. Zabarel.

[Glo. prima dicit quid determinat, & caſum ponit.]

c ¶ Cum à repulſione.] determinat caſum dubium circa decret. vlti. eod. tit. lib. 6. qui talis eſt: Titius cōtra me oppoſuit exceptionem peremptoriam, quæ per interlocutoriam eſt repulſa: appellauit, & cōfirmata eſt prima interlocutoria, iterum appellauit & iterum cōfirmata eſt prima & ſecunda: quia non potuit plus appellare: proceſſit in principali, & lata contra ipſum diffinitiua appellauit ab illis, & in cauſa huius appellationis vult repetere contra illam interlocutoriam, & videbatur quòd poſſet per prædictam decretal. contrarium hic reſpondetur, vnus tamen caſus excipitur.

[Glo. ſequens primo dat duas lecturas, & duas remiſſiones circa illas. Secundo proſequitur quæſtionem, opinionem ponens, & probat.]

d ¶ Repulſione.] verbali per interlocutoriam, vt prędixi. non eſt tamē neceſſe in peremptorijs interloqui. de hoc ſatis de ordi. cog. c. 1. Idem tamen in repulſione facti, cum illam non recipit, vel ad vlteriora litis procedit. eod. tit. ex parte 2. caute tamen facit excipiens, ſi procurat interloqui, vt not. in Specul. de appel. § qualiter. verſi. Item quod faciat & dixi eod. titu. dilecto. Et per hanc decret. & illam patet, ꝙ ſententia lata ſuper peremptoria, interlocutoria eſt, non diffinitiua: & hoc tenebat Gar. in decreta cupientes. de elect. ver. inſuper vbi etiam allegabat ad hoc decreta. cum dilecti de electio & decreta. ſua. hic. eo. ti. Ad idem de offic. delega. ſignificātibus. & quia vt hic patet, hæc repulſio peremptoriæ non eſt diffinitiua, ergo nec pronuntiatio pro ipſa erit diffinitiua, vbi. n. abſolutoria deſinit, & condemnatoria, & econtra. C. de ſen. & interlo. præſes ff. de re iudi. l. 1. vt contrariorum ſit eadem diſciplina 32. diſtin. hoſpitiolum. ff de his qui ſui vel alieni iu. ſunt. l. 1. de accuſa. qui accuſare. Præterea natura diffinitiuæ eſt, quòd ex ea oriatur actio in factum, ſed à ſententia lata ſuper perēptoria non oritur actio, ſed exceptio. argum. in prædi. decre. cū dilecti. in fi. C. de re. credi. l. actori Item ſi ſententia ſuper peremptoria & pro ea lata eſſet diffinitiua, non eſſet alia diffinitiua ferenda, cum tamen de neceſſitate ſuper principali, voluntarie ſuper peremptoria pronuntieť, de hoc in p̄di. decre. 1. de ord. cog. dicebat ergo Gar. quòd ſiue ſuper dilatoria, ſiue ſuper perēptoria, ſiue ſuper eo quod perimit appellationē, i. ꝙ appellans non potuerit appellare, feratur ſententia, interlocutoria eſt: ſecus cum iudex cognoſcens de appellatione interpoſita à diffinitiua, pronuntiat bene iudicatum & male appellatū, vel econuerſo: tunc. n. diffinitiua eſt. C. de appel. cos. ff. de his qui not. infa. l. furti. In effectu tamen fatetur, ꝙ ſententia lata ſup peremptoria ꝙ obſtet, habet vim diffinitiuæ.

Actio in factū oriť ex ſentētia diffinitiua.

e ¶ Perēptoriæ.] & ſic parat præiudiciū negotio principali: aliàs non liceret repeti, vt in prædi. decret.

[Glo. ſeq. notat à contrario, mouet dubium, allegat pro & contra, & ſoluit.]

f ¶ Secundo.] Si ergo ſemel tantum appellaſſet & ſuccubuiſſet, non haberet locum quod hic dicitur: Si vero ſecundo appellat. ſed appellationem non proſequitur, hic videtur dicere. locū habere. argū. ſ. c. proxim. videtur contra per id quod ĩ. dicam. quod credo vbi renuntiat ſponte: quaſi licet tarde vtatur iuris conſilio expectando euentum negotij principalis; & ſic nō poſſe tenus reſiſtat, vt ĩ. dicam.

Appellare tertio nō licet.

g ¶ Succumbit.] ſi ſuccumbit in ſecūda appellatione, ergo tres habet ſententias contra ſe, & ſic à tertia nō licuit appellare eod. tit. directe. & i. ſua nobis. C. de li. in vna cauſa l. vna. ſ. ea compil. de re iudic. c. 1.

[Glo.

tiua [a] emiſſæ audiendus vlterius ſuper [b] ea: Niſi tunc rite propoſita ex eo prius [c] repulſa fuiſſet, quia proponebatur inepte [d].

[Glo.ſeq. ponit tria exempla.]

a ¶ Diffinitiua.] prolata ſiue per primũ ad quem debuit cauſa remitti, ex quo fuit pronuntiatũ male appellatum, per quaſcũque manus. de excep. dilectæ. ſiue per vltimũ, qui forſan ex vi dilationis in principali proceſſit, ſiue per alium, ad quem forte poſt cauſam remiſſam ad primum fuit in alio articulo bene appellatũ, ita quòd expedito appellationis articulo, definit poſtea principale.

[Glo.ſeq. obijcit & ſoluit.]

Appellare ſecũdo & ſuccũbere tantũ eſt quã tum non appellare

b ¶ Super ea.] peremptoria ſit tertio repulſa & eſt mirabile quòd non appellans auditur, vt in prædi. decr. ſi. ſed ſecundo appellans & ſuccumbens non, vt hic cũ ſecunda repulſio appellationis non deberet plus poſſe quàm appellationis omiſſio. Nam & in appellatione à diffinitiua, æquiparamus iſta, nõ appellare, vel ſecundo appellare & ſuccumbere: ſed licet iſta æquiparentur in diffinitiua, in interlocutoria non. lata n. tali interlocutoria, ſecundum leges debuit, ſed ſm canones potuit appellationem differre ad euentum negotij primi. primum patet C. de epiſc audi. l. 2. de iud. apertiſſimi. C eod tit. eos. § ſuper his. & quorũ appel. non recip. l. penult. ſecundum patet in prædi. decreta. vlt ſi ergo diſtulit iuris conſilio, & poſtea victus appellauit. contra talem interlocutoriam auditur: ſed ſi poſſe tenus interlocutoriã impugnauit, ſcilicet ſemel & iterum appellando, ille articulus tã ſolemniter diſcuſſus vlterius examinari non debet, ex quo in ſecũda ſuccubuit, per quod videtur r, quod etiam iudex cauſæ principalis ante diffinitiuam nõ poſſit illã interlocutoriarum reuocare, niſi tunc, ſcilicet in cã appellationis interpoſitæ à diffinitiua.

r Idem videtur Card. hic Fely in c. qualiter & quãdo. de accuſa. Fonta.

c ¶ Prius.] in cauſa principali.

[Gloſſa ſeq. ponit quattuor exempla.

d ¶ Inepte.] ſimile de iudi. examinata ff de flum l. 1 §. Labeo exemplum: petebas hæreditatem vel electionis confirmationem, excipiebam te illegitimum, & quia nõ ſpecificaui ꝙ debui, tertio ſuccubui: quod modo ſpecifico in appellatione diffinitiuæ: ſuper quo vide quod ſcripſi, qui filij ſint legi. peruenit ſuper 1. glo. Ad idem faciunt quæ ſcripſi de elect. dudum 2. in prin. Vel contra prouiſum poſſeſſionem petentem excipiebam de crimine nunc addo infamiam de accu. accedens. Vel cum ius commune fundaret actionẽ ſuã, excipiebam de præſcriptione: nunc exprimo titulum. de pręſcrip. c. 1. li 6. Vel opponebam peremptoriam non priuilegiatam, vt lite non conteſt. c. 1. lib. 6. in vim dilatoriæ ad impediendum litem cõteſtatam, ſuccubui primo, ſecundo, & tertio; rediens ad iudicem principalis cauſæ, lata diffinitiua à qua appellaui, illam exceptionem uj peremptoriæ proponere potero.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

tes mortaliter peccare.4. diſt.denique.in ſi.de offi.archi.ea quæ. vbi de hoc. Not. caſum in quo requiritur monitionem fieri per ipſum prælatum in verbo, [Moneāt.] vnde ſecundum Pau.nō ſufficeret alterius monito. de hoc inf.de deci.cle.1. Zab.

¶ Viſum eſt ſ. de iudicijs & ſingulis partib. iudiciorum: verũ q̃a clerici in ſacris conſtituti dēnt ab ipſis abſtinere ꝑ c. vnicum ſ. de ſyndi.& ſ ꝗ poſtu. per totũ: ideo poſt illa annectit rubricã, &c. Vel ſic: Viſum eſt ſ. de iudicijs & ſingulis partib. iudiciorum, à quib. clerici dēnt abſtinere: Et quia nō ſolũ ab illis dēnt abſtinere, ſed ēt à vita & moribus malorum debent abſtinere, ut præſtēt exemplum bonæ vitæ cæteris: ideo, & c. Vel ſic: Viſũ eſt ſ de actibus iudicialibus, nunc vidēdum eſt de actibus extraiudicialibus, q̃ cōpetunt tam laicis quàm clericis: Et quia clerici ſunt digniores, ideo præmittit de actibus competētibus clericis, & poſtea determinat de actib. cōpetentib. laicis.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honeſtate clericorum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennēſ.

¶ Punit clericos cōiugatos, & alios perſonaliter & publice carnificum et tabernariorum officium exercētes, qui per diœceſanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittunt, uel dimiſſum reaſſumunt. Excitat etiam diœceſanos contra illos clericos, qui ſæculares actus exercēt. Io. An.

[Gloſſa prima ſummat, diuidit, dicit q̃d determinat, & dubiũ ſoluit.]

a ¶ Diœceſanis.] Caſus: punit clericos cōiugatos, & alios perſonaliter & publice carnificum, & tabernariorum officium exercentes, q̃ per diœceſanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittunt, vel dimiſſum reaſſumunt. Excitat etiam diœceſanos contra illos clericos, qui ſæculares actus exercent. Et tria facit: præcipit, punit, & excitat. ſecũda: ibi, [Qui ſi.] Tertia: ibi, [Aduerſus.] Determinat & declarat decret. penult. in prin & vlt. eod. titu. & quod not. Guli. in ſpecul. de cleric. coniu. ver. ſed nũquid dices Et not. Verbum, [Diœceſanis.] non dicit, ordinarijs locorum, ſicut ſ. ea. compi. de ſeque. poſ. c. 1. per quod videtur, ꝙ alij ordinarij licet in loco iuriſdictionem habeāt, hoc non poſſint inquantum hæc conſtitutio nouum inducit. & facit quod dicam ĩ de iure pa. c. 1. poſt prin.

† Vide ꝯcil. Trid. ſeſſio. 22. de reformat. c. 1. & Ber. Diaz in pract. crimi. canonica. c. 63.

CAP. I.

Diœceſanis [a] † locorum diſtricte ꝑcipimus, vt clericos [b] carnificũ [c], ſeu macellariorum [d], aut tabernariorum [e] officium publice & ꝑonaliter [f] exercētes, nominatim [g] & ter-

Diœceſanis.] ¶ Tria facit: præcipit, punit, & excitat Secunda: ibi, [Qui ſi.] Tertia: ibi, [Aduerſus.]

CASVS. Quidam iuuenis conſtitutus in preſentia Romani Pontificis quęſiuit ab eo, vtrum omnes artes cōpetant clericis ex debito ſuę honeſtatis. Et reſpondet Romanus Pontifex ꝙ nō, immo ſi velint euitare pœnas hic contentas, ipſi debent abſtinere ab officio carnificum, & ab officio tabernariorum Et ſpectat ad officium diœceſani, ut clerici abſtineāt ab iſtis officijs. Sed quæritur, q̃bus pœnis diœceſani poſſint compellere clericos, vt abſtineāt ab iſtis officiis? Dicit ꝙ nō beneficiati, & non exiſtentes in ſacris dēnt moneri ut a talib. officijs deſiſtant, & ſi non deſiſtāt & ſint cōiugati, ipſi amittunt duo priuilegia clericalia: videlicet, ꝙ q̃s verberādo eos nō incurrit ſententiam excommunicationis, & pro crimine poterũt cōueniri corā iudice ſæculari: Si ipſi non ſint cōiugati, perdunt priuilegium in rebus ſuis tantum: quia tenentur ſoluere ſubſidia extraordinaria de reb. ſuis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia Et primo nota duo officia propoſito clericali non conueniētia: ſcilicet officium carnificis, & officium tabernarij No. ꝙ clericus coniugatus ſi exercet illa officia, ipſe perdit duo priuilegia clericalia, de q̃bus in gl. Sed nō cōiugati ꝑdunt priuilegium, ꝙ eis competit in rebus ſuis.

Not. [Commercijs.] Commercium cōmercij, cio, id eſt, plurib. rebus vna vēditio, vel diuerſarum rerum cōmutatio, vt ſi quis daret uel ꝯmutaret mantellũ ꝓ capa: vel econuerſo: Vnde dicitur commerciũ quaſi commutatio mercium. Illa vero mirabilis incarnatio Ieſu Chriſti fuit commercium, quaſi cōmutatio mercium, ſ. diuinitatis & humanitatis: Nam homo quodammodo cōceſſit Deo humanitatem, Deus homini largitus eſt diuinitatē. Deſcendit diuinitas, & aſcēdit humanitas, & exaltata eſt ſuꝑ choros angelorum: Vnde canitur, O admirabile commerciũ, creator generis humani animatum corpus ſumēs, &c. Not ꝙ hęc diſpoſitio eſt ſtricti præcepti. ibi, [Diſtricte præcipimus.] cōcor. de decimis, non eſt. Ex quo infertur contrafaciē

[Gl. ſeq. ſoluit dubiũ de exēptis, circa ꝙ diſtinguit.]

b ¶ Clericos.] puta ꝙ includat etiam exemptos, qui delinquerent in loco non exempto: cum per id ſubſint diœceſanis: vbi vero delinquerent in loco exēpto, nō vr̃ quod ad illos extendatur hæc conſtitutio, cum excitet officium diœceſanorum tātum. ad hoc de offic. ord. licet. & c. pen. maxime: quia q̃ñ iura iſta volũt dare iuriſdõnem ſuper exemptos, hoc exprimũt, vt patet ſ. ea. compi. de ſ. negli. præla. c. vnico. cum ſuis cōcor.

c ¶ Carnificum.] carnifex dr̃ à carnifico, cas: quia carnes facit & vend. facit de appel. ſignificante. vnde & homicidæ ſolent dici carnifices. — Carnifex vnde dr̃.

[Glo. ſeq. dicit vnde dicātur, cauſam ponit, & dubium ſoluit.]

d ¶ Macellariorum.] hi ſic dicuntur: quia pecora vel quadupedia mactāt a macello, as, quod eſt mactare & trucidare. & ꝓpter horrorem & vilitatem iſtorũ duorum officiorum, ſ. macellarij & tabernarij, hoc eſt ſpecialiter de his prouiſum: & licet multa alia ſint vilia, puta aptare pelles & coria, & his ſimilia: tamen cōſtitutio locum habet ſolum in expreſſis. — Macellarii qui dicuntur.

e ¶ Tabernariorum.] Taberna dicta eſt à tabulis, quæ mercibus ſubſternũtur, & proprie dicit̃ domus in qua panis, vinum & carnes coctæ venduntur: talia loca nedum tenere, ſed nec ingredi debēt clerici. eo. ti. clerici. 44. diſt. clerici.

[Glo. ſeq ſoluit dubium. & contrario reſpondet.]

f ¶ Publice & perſonaliter.] Coniunctim requirũtur hęc duo. ſi ergo occulte vel ꝑ alium hoc exercet̃, ceſſat pęna, licet nō culpa. & ſic ſoluit̃ ꝙ opponi poſſet ꝗ decr. fundamēta. ꝗ elec li. 6. §. vt ergo. & § ſeq. de dec. mulieres de ſen. excõ. q̃ ꝑ aliũ. de reg. iur. li. 6 cũ ꝯco.

g ¶ Nominatim.] i. ꝓprijs nominibus eorum expreſſis: quaſi nō ſufficiat dięceſano monere in genere clericos diœceſis ſuę, vel clericos talis plebanat', vel talis eccleſiæ: ſed monere dēt exprimēdo illi' vel illorũ nomina.

tio [a] moneāt, vt ſic ab huiuſmodi officijs intra conuenientem † terminū monētium ipſorum arbitrio moderandum [b] deſiſtant, & quòd ipſa nullo [c] vnquā tempore reaſſumāt. ¶ Qui ſi taliter [d] moniti ab his non deſtiterint, aut ipſa (vt præmiſſum [e] eſt) exercendo reſumpſerit [f] quandocumque [g], coniugati omnino [h], non coniugati vero in rebus [i]: & ſi omnino incedant vt laici †, in perſonis priuilegium clericale, quàdiu [k] præmiſſis inſtiterint, eo ipſo [l] amittant. ¶ Aduerſus vero alios [m] clericos, negotiationibus vel commercijs ſecularibus, vel officijs non conuenientibus clericali propoſito publice inſiſtentes, vel arma portantes, ſic canonica ſeruare ſtudeant inſtituta [n], quòd & illi ab exceſſibus compeſcantur huiuſmodi, & ipſi de dānabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

† al. competētem.

¶ Idem.

¶ Præmiſſo exordio punit primo clericos beneficiatos utētes publice uirgata uel partita ueſte. Secūdo ſubdiaconos, et diaconos. Tertio, omnes clericos tōſuram publice cū tali ueſte portātes. Quarto, habentes dignitatem, perſonatū, beneficium curatum: & ſacerdotes & religioſos publice portantes talem ueſtem uel infulā. Quinto: punit oēs prædictos utētes tabardo notabiliter breui, integre ſoderato. Sexto: certas caligas clericis interdicit. Ioan. And.

C A P. II.

QVO-

nomina, & concor. de ſen. excom. conſtitutionem. li. 6. & inf. de ſent. excom. grauis. in fin.

a ¶ Tertio.] de ſent. excom. ſacro. & c. conſtitutionē. li. 6. debet ergo habere aliquorū dierū interualla, ut ibi dr̄, nec vr̄ hoc ſufficere ꝙ emanaret vnum peremptorium ꝑ hāc litteram.

b ¶ Moderādum] de appe. cum ſit Romana.

c ¶ Nullo.] ſimile de coha. cleri. & mulie. ſicut.

d ¶ Taliter.] ſcilicet per diœceſanos nominatim, & tertio præfixo termino (congruenti.

e ¶ Præmiſſum.] ſcilicet publice & perſonaliter.

f ¶ Reſumpſerint.] lapſo termino. hoc dico: quia ſi habuiſſet terminum menſis, & v. die dimiſiſſent, decimaquinta reſumpſiſſent, dummodo intra terminum poſtea dimiſiſſent, non eſſet locus pœnæ 1.

1 Quia ſ talibus finis ē ſpectandus. Pan. Card. Font.

g ¶ Quandocūque.] quaſi etiam poſt tempora longiora. & eſt ſimile de ord. cog. c. 2. Ioan. And.

[Gloſ. ſeq. litteram exponit, duas lecturas ponit, & inducit ſim.]

h ¶ Omnino.] ſ. quo ad duo priuilegia, q̄ poterant habere, per decre. vnicam de cle. coniu. lib. 6. & ſi hic coniūgis totam illam partem, ſcilicet priuilegium clericale quā diu, & c. multum facit ad id quod no. de cle coniug Ioānes. in 4. q. ſed ſi iſtud, omnino, intendit perpetuitatem priuationis inducere, vt ſi cōiūgatur hic illud verbum, ſolum. priuilegium clericale eo ipſo amittāt, reſultaret cōtrarius intellectus. ſimilis diſputatio de hac dictione, omnino ff. de fideiuſſoribus. l. Græce. §. illud.

i ¶ In rebus.] proprijs, in quibus aliàs gauderent immunitate eo ti. c. vlt. de immu. eccle. c. 1. li. 6.

k ¶ Quamdiu.] Recuperabunt ergo deſiſtentes priuilegium & facit de uita & hone. cle c. vlt. & qđ ibi dixi poſt Inno. ibi etiam. no. Ber & facit quod not. 32. diſt. nullus. & 81. diſt. ſi qui ſunt presbyteri.

2 De hoc verbo vide Iaſ. in l. Cēturio ff. đ vulg. & Abbatē in c. 1. l vlti. no. extra de ſen. & re iudicata.

l ¶ Eoipſo.] 2 Licet ergo ſit neceſſaria monitio: nō tā eſt neceſſaria priuatio. concordat de ſen. excom. in audientia. & c. contingit. ſimile de præb. extirpandæ. de rapto. excommunicationi. inf. de deci. ca. 1. de ſta. mo. attendentes. in fi.

m ¶ Alios.] non carnifices, uel tabernarios.

n ¶ Inſtituta.] eod. tit. c. 2. & c. clerici. & ca. vnico. lib. 6. ne clerici vel mona. cap. 1. de ſentent excommu. contingit.

QVoniam.] ¶ Diuiditur in ſex partes, vt patet in rubro. Secūda: ibi, (Si vero.) Tertia: ibi, [Idē quoque.] Quarta ibi, [Dignitatem] Quinta ibi. (Sed tales.) Sexta ibi, (Huic inſuper.) Imola.

C A S V S. Viſum eſt ſup. qualiter clerici dēnt abſtinere a quibuſdā artibus: Sed quæritur vtrū debeant abſtinere a quibuſdā ueſtibus: vel vtrum ſit eis licitum vti quibuſcunq. veſtibus? Dicit ꝙ clerici dēnt abſtinere à veſte diuerſo colore colorata, & ſi utātur publice, ipſi incurrūt pœnas hic contentas. Sed quæritur nunquid presbyteri poſsūt portare caligas ſcacatas? Dicit quòd non. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia Et primo, ꝙ per decentiam exteriorem cognoſcitur honeſtas morum interiorum. No. quòd clerici prohibētur portare veſtes diuerſis coloribus coloratas: Vnde ſi ſint clerici beneficiati, ipſo facto ſunt ſuſpenſi à perceptione fructuum ſui beneficij per ſex menſes: Si non ſunt beneficiati, tunc per ſex menſes ſunt inhabiles ad obtinendum beneficium quodcunque. Si vero ſint in dignitate conſtituti, tūc magis puniūtur. Not. ꝙ clerici interueniente cauſa ſufficienti, puta cauſa timoris, pōt aſſumere veſtes laici. Not [virgata] ideſt, viridi. Not. (Sancimus.) vt ſup. in clem cum illuſio de denuntiatione Not (Cenſemus.) vt ſup. cle. cauſam. de electione. Not. (Tonſuram,) id eſt, coronam clericalem. de tōdeo. Not. [Deferentibus,] ideſt, portātibus. à defero, defers, detuli: ꝙ eſt compoſitum de fero, fers, ut ſup in cle. ſi ante, de dolo & contu No. [perſonatum.] perſonatus, tus, tui. Et perſona fœ. ge. eſt rationabilis creaturæ indiuidua eſſentia Et ſecundum hoc dicitur perſona: quaſi per ſe vna. & eſt etymologia Et ſecundum hoc perſona videtur ſpectare ad deitatem. Item perſona dicitur hiſtrio repræſentator comœdiarum: quia diuerſis modis ꝑſonat diuerſas ꝑſonas repræſentando. Et hinc ꝑſona dr̄ in Grāmatica ipſum ſuppoſitū, qn̄que ꝓprietas ſuppoſiti, qn̄q; ꝓprietas vocis, qn̄q; vox ipſa, qn̄q; modus ſignificādi, & quandoq; perſonalis proprietas. Item perſona dicitur in Eccleſia, qui dignitatem habet præ cæteris. Et hoc ab hiſtrione ſumptum eſt, qui diuerſas ꝑſonas repræſentādo, diuerſos ſolet accipere ornatus, ſecundum dignitatem perſonæ, quam habet repræſentare. Et hinc tractū eſt vt perſona dicatur in Eccleſia, quę dignitas perſonatus dicitur, nam ſecūdum diuerſos gradus dignitatis ꝑſonæ diſtinguntur in Eccleſia, Et hinc ēt tractum eſt, vt in Grāmatica vna perſona dicatur prima, alia ſecūda, alia tertia, quod ſit ratione dignitatis. Inde venit hic ꝑſonatus, tus, tui, dignitas vel officiū ꝑſonę, ſecūdum Hug. & hæc perſonalitas, tatis. Not (per decentiam,) ideſt. per conuenientiā habitus: quia non omnes habitus sūt conuenientes clericis. Not. ibi, (Scacatis. ꝙ ſcacatio dr̄ claudū vel claudico, ſiue inæqualitas, & eſt Gręcum. & inde ſumptū eſt hoc nomē ſcacatus, ta, tum. Et dic caligis ſcacatis, ideſt, inæqualibus. Glo. tractat pro reſiduo. Not ex cauſa rōnabili licitum eſt clerico vti veſte virgata vel partita, & dic rationabilem cauſam, ſcilicet timoris, eo.

tit.

tit.clerici. Not. ꝙ hic punitur ſolum qui publice vtiſ tali veſte: ſecus ergo ſi occulte, puta in camera vel in prādio: vt quia caret alio panno Solus ergo publicus vſus hāc pœnā mereť ſi ĩ c proxi. ſecūdū Fau. Zabar.

[Glo. prima ſummando diuidit, & dicit ad q̄d emanauit.]

† Hāc cō ſtitutionē innouat & ampliat cōc Trid. ſeſ. 14. de reſor. c. 6.

niam[a] † qui abiectis veſtibus proprio congruentibus[b] † ordini, alias aſſumere, & in publico portare rationabili cauſa ceſſante[c] præſumit, profeſſorum illius ordinis prærogatiua ſe reddit indignum[d]: Præſenti conſtitutione ſancimus, quòd quicunq; clericus[e] virgata vel partita[f] veſte publice[g] vtetur[h] (niſi cauſa rationabilis[i] ſubſit) ſi beneficiatus extiterit, per ſex mēſes[k] à perceptione fructuū beneficiorū[l], quæ obtinet, ſit † eo ipſo[m] ſuſpenſus[n]. Si vero beneficiatus non fuerit; in ſacris tamē ordinibus citra ſacerdotium[o] conſtitutus, per idem tempus[p] reddatur eo ipſo inhabilis[q] ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Idem quoque cenſemus de clericis alijs[r] veſtem talem[s] ſimul & tonſuram[t] publice deferentibus clericalē. ¶ Dignitatem vero, perſona-

a ¶ Quoniam] Caſus: præmiſſo exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veſte: Secūdo ſubdiaconos & diaconos. Tertio, omnes clericos tonſurā publice cum tali veſte portantes. Quarto habētes dignitatē, pſonatū, beneficiū curatū, & ſacerdotes & religioſos publice portātes talē veſtē vel inſulā. Quinto punit omnes pdictos vtētes tabardo notabiliter breui, integre ſoderato. Sexto certas caligas clericis interdicit. emanauit executiue ad iura 21. q 4 per totum. eo. tit. c. penult.

b ¶ Congruentibus.] congruentia veſtium reſpicit non ſolum clericos de quibus hic & in iuribus pallegatis, & monachos, de quib ĩ. de ſta. mona. ne in agro. ſed etiā omnes laicos. 41 diſt. §. 1. & c. parſimoniā. 30. diſt. ſi quis virorum. & variatur ex diuerſitate ſexuum. ea. diſt. ſi qua mulier.

c ¶ Ceſſante.] ſup. eo. Deus qui.

d ¶ Indignum] de ſent. excom. in audientia. eo. tit. ſi iudex laicus. lib. 6. de iniu. item apud §. ſi quis virgines & eſt ſimile de ſtat. mona. recolentes.

Clericus eſt q primā tonſurā habet.

e ¶ Clericus.] includit habentem primam tonſuram tantum de æta. & qualita. cum contingat.

[Glo. ſeq. allegat duas concor. & dubium ſoluit.]

Veſtes viride & rubeæ, ſunt clericis prohibitæ.

f ¶ Partita.] dicit canō, ꝙ diuerſi coloris, vel diuerſæ partis veſtis eſſe non debet. 20 q 1. c. vlti. in fi. alibi, ꝙ veſtis non debet eſſe varia ſericis texturis, nec habere variorum colorū ornamenta. 21. q. 4. c. 1. in fi. Et ꝙ licet veſtes rubei & viridis coloris prohibitæ ſint clericis. ĩ. eo. c pe. pœnæ tamen iſtius conſtitutionis locū habent ſolum in veſtibus hic expreſſis. & concor. quod dixi ſup. c. proxi.

g ¶ Publice.] concor. ſup. c. proxi.

ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ dicitur publice portare cum multitudini hoc patet: ſicut etiam dicitur publice aleator, vel vſurari⁹, vel maleficus, vel meretrix, ve excōicatus. de exceſ prælat. inter de maleſi c. 2. de exceptione exceptionē 34 diſt. vidua. In domo vero dicitur ſecrete: quia domus rem ſecretam, & non publicam denotat. 6. q. 1. ex merito Zabarella.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium, & ſolutionis obiectionē.]

h ¶ Vtetur.] veſtibus ergo etiam prius factis publice vti non poterit ſine hac pęna, nec propter hoc conſtitutio reſpicit præterita: damnat enim ſolum futurum vſum. & facit quod dixi ſup ea. compi. de æta & quali. vt hi qui. in glo. quòd poſtetis.

i ¶ Rationabilis.] puta timoris. eo. tit. c. penult.

k ¶ Sex menſes.] inchoandos poſt talem publicam delationem.

[Glo ſeq. quæſt. ſoluit, & rationem reddens contrario reſpondet: inducit ſimile, & dubium ſoluit.]

l ¶ Beneficiorum.] omnium, propter indefinitam. de hoc de elect. vt circa, lib 6. offendit enim vniuerſum ſtatū Eccleſiæ, nec minus vnam eccleſiam q̄ aliā. & ſic ſoluiť, de elect. ſi cōpromiſſarius. §. huiuſmodi. & §. ſeq. lib. 6. vbi ſpecialiter offenditur eccleſia, ad q̄ indignus eligitur, vel ad quam dignus electus impeditur: & eſt ſimile ĩ. de pœnis c. 1. poſt princip. poſſet autem talis eligere, de elect. cum Vintoñ.

m ¶ Eo ipſo.] hic ergo non eſt neceſſaria monitio nec ſententia. aliter ĩ. ca. proximo.

† al. ita ſit ipſo facto ſuſpēſus.

[Glo. ſeq. primo ſoluit tria dubia: ſecundo quærit & ſoluit, & de duobus remittit.]

n ¶ Suſpenſus.] ſi tamen interim illos pciperet, non eſt irregularis, cum hoc non ſit expreſſum in iure. de ſent. excom. is qui lib. 6. nec beneficijs priuatus, cum hoc hic nō exprimatur, ſicut in caſu. de elect. ca. 1. §. ſi & c cupientes. §. cæterum. lib. 6 tenetur tamen ad ipſorū reſtitutionē. Sed cui fiet reſtitutio? hic videndum eſt cui accreſcant fructus tempore ſuſpenſionis, puto ꝙ quotidianæ diſtributiones accreſcāt ſocijs. vt dixi ſ. ea. compi de æta. & qualita. vt hi qui. fructus pbēdæ vel diſtincti beneficij accreſcant eccleſiæ. de cleri non reſi. c. penult. & ſic intellige quod not. 91. diſt. clericus victum. & quod not Inn. de choa. cler. ſicut. Quid aūt ſi iſti ſuſpenſi nollent interim officiare eccleſiā, & an interim eligant vel eligantur? Vide quod not. in præalleg. §. cæterum. in glo. non ergo.

Suſpenſionis tpe durante cui accreſcūt fructus clerici ſuſpēſi.

o ¶ Sacerdotium.] hic ergo eſt ius diuerſum inter ſacerdotium & alios ſacros ordines. concor. 54. diſt. ex antiquis. ne cle. vel mo. c. ſi.

p ¶ Per idem tempus.] ſex menſium.

q ¶ Inhabilis.] tenet Guli. in Spec. tit. §. ſupereſt. verſi ſed nunquid poteſt, ꝙ legatus & epiſcopus hāc pęnā infligere poſſint, etiam in perpetuum clerico & laico ex cā. & vides ꝙ in defectum beneficij ſuccedit hæc pęna[1] inhabilitatis: alibi deficiēte beneficio ſuccedit pęna excommunicationis. ĩ. de deci cap. 1.

1 Nota ꝙ Imo. ꝙ inferior à Papa ex ſtatuto inhabilitare pōt clericos ad obtinēda beneficia Font.

r ¶ Alijs.] qui nec beneficiati ſunt, nec in ſacris.

ſ ¶ Talem.] virgatam vel partitam.

[Glo ſeq infert ex copula, & arguit. Secundo q̄rit; quæſtionem declarat ſoluit. opi. punit Tertio, ſpecialia quærit & ſoluit.

t ¶ Et tonſuram.] ſi ergo veſtem ferant ſiue tōſurā, nō eſt locus pęnæ. & facit ad ea q̄ not. & ſcripſi de apoſt. tuæ. vides enim ꝙ conſtitutus in minoribus, ſæcularibus veſtibus vtēs, non incurrit hāc pęnā, niſi immiſceat tonſurā Et quia de tonſura clericorū iura varijs verbis vtuntur: quædam dicūt raſuram in parte ſuperiori admodum ſphæræ 24 diſ. §. clerici & c ſeq. Dicitur autem ſphæra rotunditas, vel corpus, ſeu ſpatium rotundum: quædā dicūt coronā & raſurā. 12. q. 1. duo ſunt quædam tonſuram & coronam. eo. tit clerici. de cle contu. cap. vlt & ĩ. de celeb. Miſ. c. 1. quædam ſimpliciter tonſuram. eo. tit. clericus ſimile de cle coniu. Ioannes & c ex parte. eo tit. c. vnico. lib. 6. & eo. lib. de biga. altercationis. de ſenten. excom. ſi iudex. & hic, quid hæc verba intendant, videamus. Circa hoc ſciendū, ꝙ clericis deputatis ad diuina miniſteria, cōpetit raſura & tonſura in modum coronæ ratione figuræ; quia corona eſt ſignum regni & perfectionis, cū ſit circularis carens angulo, in ſignum carentiæ ſordiū, q a vbi angulus, ibi ſordes. ſe ergo & alios virtutibus regere, & ſordib mundare dēnt: & ſic in Deo regnabūt, vt in prædi. decre. duo. per raſurā autē ex parte ſuperiori

Corona, tōſura, & raſura differantes aliqualiter quid in clericis repræſentant.

Sordes ſunt in angulis.

capilli

capilli ſubtrahuntur, ne mens ipſorum per occupationes temporales retardetur à cõtemplatione myſteriorũ diuinorũ. ſummitas enim capitis eſt eminentia mẽtis. facit de ſacra vnct. c. vnico. verſi. in vertice ꝑ ipſi⁹. ergo denudationem mentis releuatio deſignatur. Et qa cõuerſi miniſterijs diuinis non occupantur, ſuperius non raduntur: licet inferius tondeantur, quia tẽporalia deponunt. Tõſura vero ex parte inferiori capillos tõdet vſq; ad releuationẽ ſenſuum, ſcilicet viſus & auditus: ne ſcilicet oculos vel aures impediãt. & eſt ſignũ ꝙ ꝑſcindẽda ſunt vitia cordis & corporis ne intuitũ diuinorũ impediant: & ex his debetur corona cæleſtis. Vnde dicit canõ, ꝙ incedere debẽt clerici detonſo capite & patentibus auribus. 24. diſt. c. penult. Ex ꝑdictis videſ ꝙ proprie raſura reſpiciat partem ſuperiorem: quã dicimus clericalẽ: corona, circulum capillorum: tonſura, abſciſſionẽ ipſorum. facit de ſent. excom. contingit. 2. ibi, circunciſis crinibus. Hoſtienſis tamen in decre. clerici. eod. tit. vt ibi ſcripſi, qđ ĩ. dixi clericam, vſ vocare tonſuram, dicens ꝙ maiorẽ tonſuram, & altiorem & rotundiorem coronam dẽt habere monachus, quàm clericus. & notauit etiam de hoc in ſumma, eo. tit § 2. Hęc dicta ad diſcutiendũ an tonſa cõſiſtat in clerica, vel in tõſione criniũ, vel in vtroque: & ſpecialiter per hoc ad textũ, an clericus in minoribus deferens talẽ veſtẽ cũ clerica & longis crinibus, vel ecõtra tonſis crinibus, ſed ſine clerica incurrat hãc pœnã. Et in primo caſu, ſi clericã caputio vel aliter cooperit, & in ſecũdo, ſi tonſionẽ criniũ coopertã portat forte veſtito caputio: certũ eſt ꝙ non eſt locus pœnæ: per verbũ, publice, quod reſpicit vtrumq; ſ veſtem & tonſuram: remanet ergo dubium cũ alterũ ſolũ defert & publice, egeret decl[illegible]ratiõne: ſed credo de mente, ꝙ ſi tantũ in publico [illegible]hibet, ꝙ videatur clericus cũ ea veſte, locus ſit pę[illegible]. raro enim vel nunquam in capite caputiũ, birretum, capellum vel aliquid tale deferens, oſtendit vtrumque.

† al. pileum iuuenum.

Clericus aures habeat patentas.

[Glo. ſeq. notat ad quæſtionem diſputatam.]

a ¶ Extrinſeci.] Hæc littera & principium huius capituli ibi, in publico portare, facit ad quæſtionẽ olim diſputatã de monaco, qui bene portat habitum ſuum quẽ tñ cooperit habitu clericorum ſæculariarũ, ꝙ ſit apoſtata: & ita fuit hic terminatum. & inducebatur decre. penult. eo. tit. de iudæ. in nonnullis. & ponitur in mercutia. ſub tit. de apoſtatis.

x Infula faſcia erat in modum diadematis (vt ait Seruius li. 10. Aeneid.) à qua depẽdebãt vittę ab vtraque parte.

b ¶ Infulam 2.] Sumitur interdum pro corona imperiali. C. de quadri præ. l. fi. quandoque pro alba faſciola ſacerdotalis capitis, & ideo ſubmiſſit. ſeu pileũ, qđ dſ à pilis, quia pilos capitis tegit & ſtringit. & nota ꝙ etiam diaconum portantem infulã non punit hæc cõſtitutio: niſi ſit de hic expreſſis.

c ¶ Lineum.] idẽ puto ſi ſericũ, quod apud nos multum eſt in vſu, cum maior vel ſaltem eadem ſit ratio.

d ¶ Cæteri.] nõ beneficiati, & religioſi pęnam hic expreſſam incurrunt vltra pęnã excõicationis, qua ligãtur per aliam conſtitutionẽ de cleri. vel mo. c. 2. lib 6.

e ¶ Per idem tempus.] annale.

tum ſeu beneficiũ aliud obtinens, cui curæ immineat animarum, necnon cęteri in ſacerdotio conſtituti, ac religioſi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinſeci [a] morum intrinſecam honeſtatem oſtendere, ſi (præterquã ex cauſa rationabili) publice veſtem ferant huiuſmodi, aut infulam [b] ſeu pileum † lineum [c] publice portent in capite, ſint eoipſo beneficiati, videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, ſuſpenſi per annum. Cæteri [d] vero ſacerdotes & religioſi quilibet per idẽ tempus [e] reddãtur inhabiles ad quodcũq; [f] beneficium eccleſiaſticum obtinendum. ¶ Sed & tales [g] & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio [h] ſeu tabardo foderato vſque ad oram [i], & ita breui, quod veſtis inferior notabiliter videatur [k]: epithogiũ ipſum † ſæculares clerici & religioſi adminiſtrationẽ habentes, teneantur intra menſem [l] dare pauperibus. Cæteri vero religioſi adminiſtrationem non habẽtes, intra idem tempus illud teneantur ſuis ſuperioribus aſſignare in pios vſus aliquos conuertendum [m]. Alioquin beneficiati ſuſpenſionis, cæteri [n] vero inhabilitatis pœnas prædictas per idem tempus [o] ſe nouerint incurriſſe. Huic inſuper adijcimus ſanctioni [p], vt clerici præſer-

f ¶ Quodcunque beneficium.] includit preſtimoniam, vel pẽſionẽ, quã haberet in titulũ. facit quod dixi de relec. poſtulaſti.

g ¶ Et tales.] de quibus proxime dictum eſt.

h ¶ Epithogio.] Dictũ eſt ab epi, quod eſt ſupra, & tego tegis.

† al. ipſũ

i ¶ Oram.] ſine aſpiratione deſignat finẽ vel extremitatem rerum, præcipue regionum & veſtium. Vnde dicitur 1. Regũ. 24 ꝙ Dauid ꝑcidit orã clamidis Saulis. 2. q. 7. §. de his. & Geneſis 42. Repererũt in ora ſaccorum ligatas pecunias. ad Hæbræos 11. Sicut arena, quæ eſt ad oram maris. Non aſpiratur etiam qñ ſcribitur pro plurali, de os, oris. aſpiratur autẽ qñ deſignat tempus: vt horã Tertiæ, vel Nonæ.

Ora ſine aſpiratione & cũ aſpiratione, qd denotat.

k ¶ Videatur.] Dicit canon ꝙ ſuperior veſtis clericorum debet eſſe talaris, ideſt, longa vſque ad talos. 23. diſt. penult. & ſi breuitatẽ veſtis ſuperioris diceremus huius conſtitutionis cãm, videretur conſtitutio locum habere etiam in tali tabardo non ſic foderato: quod non credo, cum ſit pęnalis & ſic non extendenda. de electio. ſtatutum. lib. 6.

l ¶ Intra menſem.] quia ſupra dixi vtentes, videtur ꝙ menſis incipiat poſt inchoationem vſus.

[Glo. ſeq arguit, quærit & ſoluit.]

m ¶ Conuertendum.] facit ad not. 12 q. 1. non dicatis. ꝙ monachus adminiſtratione carens eleemoſynã facere non poſſit. Sed quid ſi talis monachus erat in ſtudio de licentia abbatis, à quo multũ diſtat? Satis puto ꝙ tunc ꝗuis adminiſtrationẽ non habeat, hanc erogationẽ facere poſſit: per ea quæ not. Hoſt. in ſumma de pænit. & remiſ. § quibus & qualiter. char. pen. ver qd de facientibus eleemoſynam. vbi tenet ꝙ monachus, qui de licentia abbatis eſt in ſtudio vel peregrinatione, poteſt facere gratuitam eleemoſynã moderatã allegat de offic. de eg. præterea. ff de procu. ad rẽ. & l. ad legatum de iud. ſi longius. fortius ergo faciet hãc neceſſariam. & facit quod not. de accu. ex parte.

Eleemoſynam facere, an ſit monachis ꝑmiſſum.

n ¶ Cæteri vero.] non beneficiati.

[Glo. ſeq ponit tres lecturas.]

o ¶ Per idem tempus.] annale, vt ſic reſpiciat qđ proxime dictum fuit, à ver dignitatẽ, citra. vel vt reſtringatur pęna poteſt intelligi de ſex menſibus, de ꝗbus in princioio dixit. vel dic diuerſificari pęnas ꝑdictas, ſcilicet anni & ſex menſiũ ſecundũ qualitates diuerſas clericorum, de quibus præmiſit, vt ſemeſtre locũ habeat in ijs, de quibus loquitur vſque ad ver dignitatem. annus in alijs.

[Glo. ſeq ſoluit obiectionem & dubium.]

p ¶ Sanctioni.] nõ dicit ꝙ iſte finis ſit ſãctio, ſed additur

ſer ſanctioni. In præcedentibus.n.conſtitutio eſt pœnalis,hic non. hoc dico propter not.3.diſt.in fin.ſummæ.erit autem hic locus pœnę arbitrariæ, ex quo certa non ſtatuitur.de offic deleg.de cauſis.

a ¶ Pręſertim.]pro maxime.

b ¶ Caligis.] 23.diſt. clerici.

c ¶ Viridibus]iſti colores in ipſorũ veſtib. erant prohibiti.eo.tit. cap pen.& vide quod ibi ſcripſi.

d ¶ Vtãtur.] Prouidit Clemẽs circa infulas, caligas,& veſtes, ꝓuideat ſucceſſor circa ſcarpitulas, quarũ perforationem vel inciſionem multiformem ſuꝑſtitioſa curioſitas apud clericos pullulans adinuenit.

tim [a] beneficiati,caligis [b] ſcacatis,rubeis,aut viridibus [c] publice nõ vtãtur [d].

TITVLVS II.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens v in concilio Vienen.

¶Clauſula inſerta litteris gratioſis ſuper dignitate cõceſſis, per quã prouideri mãdatur, ne animarum cura,ſi dignitati imminet,negligatur: uel ꝑ quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam , uel ad quam quis per electionem aſſumitur. hoc dicit.Ioan. And.

CAP. I.

SI dignitatem [c] habenti de alia prouideri mandemus [f] †, diſpenſantes [g] cum eo , ut ſimul vtramque ualeat retinere [h] : de animarum cura,quę illis, vel

DE PRAEBENDIS & dignitatibus.

Cõtinuatio. ¶ Viſum eſt ſupra de vita & honeſtate clericorum: verum quia clerici non poſſunt viuere niſi habeant beneficia & dignitates: vnde cõmode poſſint vitam ſuſtentare: ideo &c.

SI dignitatem.] ¶ Duo ſunt dicta,ſecundum: ibi,[Ad hoc.] ¶ Pręſupponendum eſt quod habetur in c.cum in illis. eo. titu.in ſexto, quia ad eius declarationem fuit facta hæc Clementina,videlicet,quòd ſi Papa mandet prouideri alicui de aliquo beneficio , virtute illius mandati non poteſt prouideri de beneficio curato, niſi expreſſe fiat mentio de beneficio curato.Secundo præſupponendum eſt quod dicitur in eo. ca.cum in illis. ꝙ ſi Papa mandet prouideri alicui de aliqua dignitate vel perſonatu, virtute illius mandati non poteſt prouideri de dignitate electiua,niſi expreſſe caueatur in litteris de beneficio electiuo.

CASVS.Habebã vnã dignitatẽ:volui hẽre aliã, cuius collatio pertinebat ad Papam, quia forte collationẽ illius dignitatis ſibi reſeruauerat, vel vacauerat in curia Romana,vel forte impetrauerã ab ipſo iure præuẽtionis:porrexi ꝑces ſupplicatorias Papæ,ut mihi cõferret illam dignitatem,& in ꝑcibus continebatur,ꝙ habebam aliam dignitatem. & petebam diſpenſari ad obtinẽdam aliam,in qua imminebat cura animarum: Papa diſpenſauit:in litteris non fuit appoſitum ꝙ illi dignitati imminebat cura animarum: ſed tamẽ appoſita fuit hęc clauſula,prouiſo ꝙ cura aĩarum nullatenus negligatur:Quęritur vtrum illa clauſula ſit ſufficiens, vt mihi prouideatur de illo beneficio cui imminet cura aĩarum?Dicit Clemens ꝙ non , niſi in litteris ponatur talis clauſula:ꝓuideas tali habẽti tale beneficium,cui imminet cura aĩarum de tali beneficio, cui ẽt imminet cura animarum.Sed qd ſi Papa mãdet ꝙ mihi prouideať de dignitate ad cuiuſcunque collationẽ,prouiſionẽ,uel inſtõnem pertineat,& non dicit electionẽ:tñ in ꝓhibitione fecit mẽtionẽ de electione ſic dicẽdo:Inhibeatis oib. ad quos ꝑtinet inſtitutio uel electio,vt nihil hẽant attẽtare in ꝑiudiciũ noſtri:Quæritur,vtrũ virtute illius reſcripti poſſit mihi ꝓuideri de dignitate electiua? dicit ꝙ nõ , niſi fuerit ẽt facta mẽtio de dignitate electiua in parte diſpoſitiua reſcripti. vñ in reſcriptis Apoſtolicis ſũt multæ partes,ſ.ſalutatio,exordium,narratio, diſpoſitio & ꝓuiſio No primo iuncta gl.quod licet Papa in litteris gratiæ faciat mẽtionem de beneficio aliquo incompatibili,non propter hoc vř ſecum diſpenſare : ſed ſolum mẽtio illius beneficij incompatibilis hoc operatur,ꝙ collatio alterius nõ erit ſurreptitia.c nõ pôt.eo ti.in 6. Et hoc verum, niſi Papa ꝓprio motu illi cõcederet beneficium.cap.ſi motu proprio. eod. titu. in 6.immo ſecundo impetrans debet petere a Papa, vt ſecum diſpẽſet, aliàs non poſſet obtinere. Not.ſecundo,ꝙ impetrans aliud beneficium debet facere mẽtionẽ de qualitate ſui beneficij,an fuerit dignitas cui immineat cura animarũ, vel non.No.tertio differentiam inter litteras gratiæ & litteras iuſtitiæ , quia litteræ gratiæ vitiantur, & ſunt ipſo iure nullæ , ſi fuerunt obtentæ ꝑ ſurreptionem : Litteręvero iuſtitiæ nõ ſũt ipſo iure nullæ , ſed veniunt annullandæ per exceptionem. c.cũ dilecta de reſcriptis. in antiq.Not.quod executor mandati Apoſtolici non poteſt alicui prouidere de dignitate electiua , niſi fiat expſſa mentio de dignitate electiua in mandato in parte diſpoſitiua.Not [Diſpenſantes.] Diſpenſatio eſt iuris cõis ꝓuida relaxatio, vtilitate ſeu neceſſitate penſata,ſecundum Guli. in Specu tit.de diſpenſa. Vel ſic,Diſpenſatio eſt rigoris iuris per eum ad quem ſpectat canonice facta relaxatio.1.q 7.niſi rigor.& c ſeq. Capiť tñ quandoque diſpenſatio improprie , ſcilicet pro iuris declaratione, vt in ca.Quintauallis.de iure iur.No.in §.ad hoc.ibi,(Conſueuit.] quod ꝑ cõſuetudinem dignitas efficitur electiua pro hoc eo.tit cũ de beneficio.lib.6 Zaba.

† De mãdatis ꝺ ꝓuidendo, vide qđ nouiſſime ſanciuit ꝯcil. Trid. ſeſſio.24.ca.9.

[Glo prima ſummat, diuidit , & dicit quid principium approbet.]

e ¶ Si dignitatem.]Caſus.Clauſula inſerta litteris gratioſis ſuꝑ dignitate conceſſis, per quã prouideri mandatur,ne animarũ cura, ſi dignitati imminet,negligatur:vel ꝑ quam inhibetur electionem fieri dignitatis, nõ facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, uel ad quam qs per electionem aſſumitur. Duo ſunt dicta.Secundum ibi: [Ad hoc.] Quod in principio diciť de diſpenſatione,vſq. ad ver.quamquam. tenebat Hoſti de reſcrip.poſtulaſti Guli.in Spe de leg §.uidẽdũ. verſi.ſed nunquid nocet.

f ¶ Mandemus.] idem puto ſi prouideat, dum tamen non motu proprio.inf.c 3 cum eadem ſit ratio.

[Glo ſeq prorogat dictum.]

g ¶ Diſpenſantes.] Quid ſi nulla fiat diſpẽſatio ſuꝑ pluralitate,ſed ſolũ ꝓuidere mandať de dignitate:nõ adiecto de cura,poſtea ſumiť hæc clauſula?Dicas idẽ, cũ eadem ſit ratio. Sed qa clauſula illa poni nõ ſolet niſi cũ fit diſpẽſatio ſuꝑ pluralitate,uel ſimili facit de offi.ord.c ordinarij.§.prouideat.li.6.ideo ſic loquitur, ſimilis,ideo dixi,quia qñ fit ſuper ætate,ordine vel reſidentia,etiam apponi ſolet hæc clauſula.vnde quamuis in litteris gratię ſuper his diſpenſetur,adiecta iſta clauſula,gratia tamen non extenditur ad curatam.

h ¶ Retinere.]qđ non poſſet ſine diſpenſatione ex vi expreſſionis,vt eod.tit non poteſt.§.fi.lib.6.

[Gl ſeq.ponit tres lecturas,cõtra tertiam allegat,& declarationem poſcit ſub dubio,primam eligẽs,& cõtrarijs reſpondens.]

alteri a earũ imminet non habita mentione, gratia huiuſmodi velut ſurreptitia nullius b † penitus eſt momenti c: quamquam confectis ſuper ea litteris ſit inſertum d, quòd animarum e cura (ſi dignitatibus f ipſis vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. ¶ Ad hoc ſi alicui prouideri mandemus de dignitate g ad cuiuſcunque vel quorumcunque collationem, prouiſionem, ſeu quamuis h diſpoſitionem aliam in

a ¶ Vel alteri.] Si intelligas ſecundæ, planum eſt qđ ſequitur de gratia ſurreptitia, vt eod. tit. ca. cum in illis. li. 6. ſed ſi de prima hoc intelligas: tũc licet gratia ſit ſurreptitia quo ad diſpẽſationem pluralitatis, non tñ quo ad ꝓuiſionem dignitatis, ex quo propter illam paratus eſt dimittere primam. Vnde ſi Mutinenſis Archidiaconus impetrat archidiaconatũ Bononienſem nõ curatũ, vel curatũ, hoc tñ expreſſo: & diſpenſatur cum ipſo ſuper vtroq; tenendo, licet diſpenſatio pluralitatis non valeat, ex quo Mutinenſis Archidiaconus habet curam, & hoc nõ expreſſit propter rationem quam ĩ. dicam ſuper verbo, momẽti: vr̃ tñ qđ valeat impetratio, ita ꝙ per ipſam Mutineñ. dimittendo, cõſequi poſſit Bonoñ. Non enim habetur in iure expreſſum: ꝙ impetrãs, qui tenetur facere mẽtionem beneficiorum, quę habet, teneatur etiã qualitatem eorũ exprimere: ſicut nec habeẽ in iure, ꝙ teneatur exprimere qualis ordo ſit annexus beneficio, vel quantitatem reddituum, quam hẽt ex vno beneficio vel pluribus, licet beneficia teneatur exprimere cum ergo ꝑ expreſſionem nulla fiat diſpẽſatio, ſed ſolum vitiatur ſurreptio. eod ti. non poteſt. in fi. lib. 6. vr̃ quod valeat impetratio, ex quo illud expreſſit, licet nõ exp̃ſſerit illius curam: ſicut valet, licet nõ exp̃ſſerit annexionem ordinis, vel reddituum quantitatẽ, vt dixi. & ratio decre. cũ in illis adaptatur, cum de dignitate conſequenda quærif, non cum de exprimenda: Niſi dicas aliter legẽdo, ꝙ hoc nouum declarat vel inducat hæc conſtitutio 1: ꝙ ẽt qualitas curæ imminens beneficio quod hẽt impetrans, exprimenda ſit in impetratione, quod probat littera, nullius penitus, quæ ſeqtur: quaſi hoc ſit de his quę poſſent mouere principẽ ad gratiam denegandam. facit eod. ti. quamuis. & c. is cui. 1. reſpon. li. 6 & quod no. Compoſt. de reſcri. ca. capitulum. in fine magnæ gloſſæ, & vr̃ expreſſum ĩ. ca. compi de offi. ordi. ca 2. ſi intelligitur illud ſpeciale quod ibi ponitur de ſpecialitate, quæ etiam exprimat qualitatem curæ: & talẽ expreſſionem communiter hodie faciunt impetrãtes, & caute. Poſſet dari tertia lectura, ꝙ miſtura diſpẽſationis & gratię prouiſionis in eadem littera conceſſarum vitiat vtramque, quæ ſi ſegregatæ forẽt, valeret ꝓuiſionis gratia, vt primo dicebatur. Contra hãc facit de reg. iur vtile. li. 6. & quod ibi no. licet enim ſecũda gratia diſpenſationis pendeat à prima, & ſic ſit inſeparabilis, prima tamen gratia, ſ. prouiſionis bene eſt ſeparabilis a ſecunda: quare illa vtilis per illam inutilem vitiari non deberet. hoc egeret declaratione. in dubio tamẽ placet prima lectura. Ad inducta ſecundo reſpondetur, primo ad litteram ſequentem, vt ſtatim dicam Ad id quod allegaẽ de motu principis, reſpõde per decre. non poteſt in fine ſuperius allega. in decre. is cui. ſecundum cum primo tenebatur, & ideo primum eſſe debuit non curatum, ſi. n primum dimitteret, cura nõ obſtaret, vt ibi, 1 reſpon. decr. 2 de offi ord. requirit ſpecialem mentionem beneficij, ut nõ ſufficiat gñalis. & eſt pro Hoſt contra Compoſt. in ijs quæ no de reſcri in noſtra in fi ſed non requirit expreſſionem qualitatis, vt ſuperius dixi.

b ¶ Nullius.] vniuerſale negatiuum eſt: & adhuc ſubmittit penitus. & facit ad ſuperius dicta: quibus tamẽ nõ obſtabit hæc littera ſi dicas, gratia, ſ. ſuper pluralitate conceſſa fecit enim mentionem ĩ. de mandato prouiſionis & de gratia diſpẽſationis: Primum cõſiſtit in gratia faciẽda: Scđm, in iam facta. facit ꝙ not. de præb. ſi cui. li. 6. in vlt. glo. uel ſi exponas, alteri de ſecunda, vt ibi dixi in prin. glo.

c ¶ Momenti.] hoc tenebat Hoſt. in prędi. decre. poſtulaſti. reddens rõnem ꝙ circa pluralitatem in perſonatu cum cura duo ſunt impedimenta: ſ. perſonatus & cura. eo. ti. de multa. ſublato ergo primo impedimẽto, ſcilicet perſonatus, remanet ſecundum. ſ. vt ibi ſcripſi & idem Guli. in prędi. verſic. ſed nunquid.

ADDITIO. Inferas ex hoc textu, ꝙ cũ obreptio vitiet litteras beneficiales ipſo iure, proceſſus vigore taliũ factus eſt null⁹, licet ſecus ſit in litteris iuſtitię. de reſcrip. ſuper litteris. Et dicit Lau. quòd quandoq; littera eſt falſa, vt quando omnino præter conſciẽtiam principis emanat: & tunc quicqd ex ea fit, nullum eſt de falſ. ſuꝑ eo. pro hoc de offic. vica. ca. pe-nulti. Quandoq ſurreptitia, vt quãdo de ſciẽtia principis eſt habita, ſed aliquid falſum eſt ſuggeſtum, vel verum ſuppreſſum, vt hic: de conceſ pręben. cum noſtris. Cardina.

d ¶ Inſertum.] quod ſumi poteſt ex decre. de of. ord. ordinarii. c. ordinarij. § prouideat. lib. 6.

e ¶ Animarum cura z.] hoc inducebat dubiũ m: quaſi per hoc de curato Papa ꝓuideri voluerit. & ſufficiat quacunq; parte litterę talis volũtas appareat, ut ſic ſinis trahaẽ ad principium. facit de appel ſecundo req. ris. cum concor de reſcrip olim. ſicut ſufficit quacumque parte actorum certificetur ſnĩa. C. de ſent. quæ ſi. cer. quan. l. 3 ſed hæc clauſula non ponif ad gratiam augẽdam, vt ĩ proxi. reſpon. ſed ad indemnitatem dignitatis in executione ſeruãdam, nec ſonat in conditionem prouiſionis vel qualitatis exp̃ſſionis, ſed potius in monitionem: vnde valeret prouiſio hac monitione non ſeruata, vt no. eodem titu. non poteſt. 2. reſpon. lib. 6.

f ¶ Si dignitatibus.] quid ſi nõ ponitur, ſi, puta quia dicitur prouiſo quòd animarum cura dignitatibus immĩnẽs nullatenus negligatur? Idem puto per id quod proxime dixi. Item intelligitur immĩnẽs, id eſt ſi qua imminet.

g ¶ De dignitate.] decr. ẽt, cum in illis. eo. ti. 2. reſpõ. loquif de dignitate vel perſonatu, & ibi in 3. reſpon. quod de bñficio loquitur, de electione non repetit, declarari vellem, an in beneficijs minoribus, quibus ꝑ electionem & confirmationem prouidetur, locum habeãt hęc iura, communiter tenetur ꝙ ſic. & facit ĩ. de relig. do c. 2. 2. reſpon. in prin.

[Glo. ſeq. ponit opi. & cõtrarium conſilium, & duas ipſius rationes. Secũdo mouet dubium. ponit opi. contra quam alleg. reſpondet.]

h ¶ Quamuis.] illud verbũ nõ eſt in decr. cum in illis. per qđ quandoque. dicebant impetrantes, ad hoc vt aliquid adderet electionem includi. Iamdudum conſulueram ꝯtrariũ in quadam cauſa Florentina, illa ratione: qa cum regulariter in iure indefinita æquipolleat vniuerſali. de quo no. de elect. vt circa. lib. 6 illud verbũ nihil addet Item quia cum per decre. cum in illis. verbum diſpoſitionis, nõ includat electionẽ, quaſi diuerſę ſint ſpẽs, vniuerſale adiectum illi ſpeciei, quã uis illam amplificet, tñ aliam non includet, maxime in hoc caſu, quo de materia reſtringibili loquimur 3, vt ibi in ſecũdo § modo vides hoc hic approbatũ V. di qđ etiam dubitari, ſi nullus ipſorum modorum exprimatur: quia ſimpliciter mãdatur prouideri de dignitate vel prima quę uacabit, uel quã duxerit acceptãdã: nũ ſtrictionquid includatur dignitas: cui ꝓuidetur ꝑ electionẽ ? a iure da Et tenẽt aliq ꝙ hoc caſu ita ueniet modus electionis tã. Font.

† No. qđ obreptio uitiat litteras bñficiales ipſo iure: ꝙ meli⁹ probat hic q̄ alibi. & đ hoc de reſcriptis, ad audiẽtiã. 2. Zabarel.

1 Sic dicẽdũ eſt· qa ſi dictio, alieni, referaẽ ad ſm tãtũ, uiolabis litterã ꝯ l. non aliter. ff. de lega. 3. & Hoſt. c. in noſtra. ĩ. de reſcri. refert Clemẽtẽ pronũtiaſſe ꝓ hac opinione & iliã ſernat hodie Cancellaria Font.

2 Panor. ſequitur iſtã gl. iũcto text. ĩ 2. reſpon. quẽ dicit nõ eſſe alibi. Fon.

3 Idẽ Pan. facit c. ſedes. ĩ. de reſcri c. q adagẽdu. de ꝓc. li. 6. nec obſtat quod Hippo. in l. vni⁹ ſacinoris. § cognitoriũ. ff. đ q. in 11. col. notabiliter voluit ꝙ iſta generalia adiectiua ampliãt ſignificatũ dictiõis cui adiũguñ ad latiſſimã ſignificationẽ c. gñali. §. vxor. ff. đ vſuf. leg. addo quę ſingu no. Fl. đ ſan. l et l. alienationes. ff. fam er cif qa rõ. deo ſicut Ale. Frãc. Are. i l. 1. qđ uerba gñalia reſtringũt capiũt re...

ſicut

ſicut quiuis alius ı: ex quo nullus exprimitur cum illa decr. & iſta non dicant modum electionis nō includi niſi exprimatur: ſed dicunt vno caſuum expreſſo alium non venire. Cōtradicere vr̄ finis huius capituli. Sed reſponderi poteſt, quòd reſpicit caſum narratū, vt ibi dicam.

† Eſt de mēte Pa nor. facit c. dilecti. de offic. leg. & tenet Rota in nouis dec. 599. Font.

[Gl. ſeq. de præpoſitione, in, duo dicta ponit, & opi. contra primum. infert contra opinionem.

certa a eccleſia b pertinēte, quam intra menſem c duxerit acceptandum, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, prouiſionem ſeu electionem d, dignitates in ipſa eccleſia pertinere noſcuntur, ne interim e ad collationem ipſarum ſeu prouiſionem procedant, vel quemquam eligant ad eaſdem, de dignitate ad quam cōſueuit f quis per electionem aſſumi, impetranti non poterit prouideri; cum g in conceſſione gratiæ h (ad quam non augendam, ſed exequendam debent quæ de inhibitione ſequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

a ¶ In certa.) de iſto enim ſcias, ꝙ Io. Monac. not. de reg. iur. in generali. lib. 6. & Archidiaconus eod. lib. de conceſ. præben. ne captandæ. Clementem quartum terminaſſe auctoritate ſumpta de lib. 2. Reg. 12. capitulo. (& 3. q. 7. §. vlt.) de illo qui habebat vnicam ouem, & ex l. illicitas §. ne tenuis ff. de offic. præſi. de illo qui habebat vnicū lumen, ꝙ cum ſcribitur alicui prouideri de dignitate in aliqua eccleſia, & non eſt ibi niſi vnica & principalis, illa non debetur: & ſit etiam ratio: quia prouidere de illa dignitate, non eſt prouidere in eccleſia, ſed de eccleſia. alleg. ēt deciſam decr. vlt eo tit. & facit quod no. de offic. leg. cap. pen. in glo. 2. lib. 6. dicit etiam ibi Io. Mona. & Archi. eo. tit. ſi pro clerici. lib. 5. Bonifacium viii. pronuntiaſſe in forma pauperum, ꝙ cū ſcribitur alicui de aliquo beneficio, in eccleſia prouideri, ſi nō ſit ibi niſi vnicū, vel ſcribitur ad collationem alicuius, qui nō confert niſi vnicum, de illo prouideri non poterit, cum illud, in aliquo, ſit relatiuum ſupponens diuerſitatem circa primum: tñ refert Archidiaconus in addi. ꝙ quidam magni viri tenent ꝯriū per decre. eo. tit. quamuis. lib. 5. de conceſ. præb. nulla. 6. q. 1. ſcire. quo ad ſuperficiē. facit de ſimo. c. ſi. & faciunt prædicta contra Io. Mo. & Archid in his quę no. de elect. quam ſit. lib. 6. qui dicunt decr. illam, quæ ſtatuit tempus præſentandæ electionis & petendæ cōfirmationis locum habere ſolum in principalibus pręlaturis eccleſiarum, & tamen tex. ibi dicit, electio in aliqua eccleſia celebrata. contrariū etiam probatur ibi. §. ſi dum dicit, quiuis electus.

b ¶ Eccleſia.] diœceſi vel prouincia, cū ſit eadē ratio.

c ¶ Menſem.] ſolet dici in litteris, a notitia vacationis, vt inf. tit. v. c. vnico. & quando tunc incipiat menſis currere, ibi habes in fine.

d ¶ Seu electionem.] hoc inducebat dubium.

e ¶ Interim.] ſcilicet intra menſem acceptationis.

f ¶ Conſueuit.] vide quod dicam inf. c. pen. in gloſ. coniunge.

g ¶ Cum.] pro quia, redditum cauſę, & iunge hic litteram nullam, & c. quæ eſt in fine.

h ¶ Gratiæ.] ſuperius narratæ, ſcilicet quæ certos modos habebat expreſſos.

PEr litteras.] ¶ Ponit dictum, a quo excipit: ibi, (Niſi.) Imol.

CASVS. Papa mādauit reuerendo in Chriſto patri: & domino, dño Ioanni cordis diuina fauēte gratia Bituricen. archiepō, vt mihi qui eram de ſua diœceſi, prouidēret de beneficio primo vacaturo, ſub hac forma: Siue eſſet dignitas vel perſonatus, vel ei immineret cura animarum, ſiue aliud beneficium ad quod quis cōſueuerit aſſumi per electionem, ſiue quodcunque aliud beneficium eccleſiaſticum: Vacauit hoſpitale vel eleemoſynaria, vel leproſaria: Quæritur vtrum iſta loca pia comprehendantur ſub illa clauſula? Dicit ꝙ non, niſi expreſſe fuerit dictum de illis locis: nec ſufficit clauſula generalis, ſiue cuiuſcunq; conditionis fuerit illud beneficium eccleſiaſticū, etiam poſito quòd illa loca pia haberent iura ſpiritualia, puta decimas, & ſepulturas: hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo not. quod in materia odioſa appellatione beneficij eccleſiaſtici non veniunt iſta loca pia de quibus in littera iſta dicit: Et inſurgit iſtud odium, quia iſta loca pia ſunt ambitioſa Item vt euitetur votum captandæ mortis. Not. quod ad hoc vt iſta loca pia comprehendantur ſub gratia, non ſufficit mentio ſub clauſula generali cuiuſcunq; conditionis ſit beneficiū eccleſiaſticū, ſed oportet ꝙ de illis fiat mētio expreſſa: hoc modo, ſiue ſint hoſpitalia, vel eleemoſynariæ, vel leproſariæ Not. textum.

¶ Idem.

¶ Littera ſuper prouiſione clericorum non includunt hoſpitalia, & loca ſimilia, & habentia iura ſpiritualia, niſi id exprimatur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PER litteras i à ſede Apoſtolica vel legatis k ipſius ſuper prouiſione l quorumlibet clericorum directas m †, de xenodochijs n, leproſarijs, eleemoſynarijs o ſeu hoſpitalibus (etiamſi eccleſias p vel capellas,

† Directas. ſubaudi, alicui, vel aliquibus executoribus.

[Directas.] id eſt miſſas, & venit à dirigo, gis, direxi, quaſi in diuerſam partē rego. Et dr̄ a di, & rego, gis & cor. ri. Vnde dirige greſſus meos, id eſt, rege paſſus meos. No. ꝙ cōparant litteræ Apoſtolicæ & litteræ legatorum, ſimile de offi. leg collatio lib. 6. quandoq; tñ diſcōparātur, vt tangit hic Cardinalis in 3. queſtione.

[Gloſſa prima ſummat.]

i ¶ Per litteras.] Caſus litteræ ſuper prouiſione clericorum, nō includunt hoſpitalia & loca ſimilia, & habentia iura ſpiritualia niſi id exprimatur

k ¶ Legatis.] de latere, per decre. 1. de offi. leg. lib 6.

[Gl. ſeq. cum ſecunda ſequenti ſoluit duo dubia.]

l ¶ Super prouiſione.] ſatis videretur idem in litteris quæ emanant ſuper reſeruatione fructuū beneficiorum, vt alia illis non includantur, niſi exprimantur per rationem, quam inf. dicam.

m ¶ Directas.] intelligo etiam proprio motu nam motus ꝓprius non ampliat gratiam vel vim verborum, licet excludat ſurreptionem eius, pro quo ſcribitur. inf. eo. tit ſi Romanus.

n ¶ Xenodochijs.] de relig. do. c. 3. & varia nomina talium locorum, vide 23 q. vlt. ſancimus, & ibi de hoc, & 1. q. 7. ſi quis omnem. ad fin. in Auth de ali. & emphy. in prin. col. 9. & de eccle. tit. §. ſi ea colla.

Eleemoſynaria, hoſpitale & Dei domus, idē.

o ¶ Eleemoſynarijs.] in multis locis hoſpitalia vocantur eleemoſynarię, in aliquibus domus Dei de appel. dilecti. multa etiam monaſteria ſine certo loco hoſpitalitatis habent talia officia eleemoſynariorum: & cū omnia iſta deputata ad certum vſum, ad alium vſum ſine Papæ licentia conuerti non debeāt. inf. de reli. do. c. 2. poſt princ. merito nō comprehenduntur ſub litteris beneficialibus, qua ratione idem puto de fabricis.

[Glo. ſeq. rationem ponit quam determinat: ſecundo diuidit quattuor membra, & in tertio diſtinguit.]

p ¶ Eccleſias.] quia talia ſunt loca religioſa, quod intelligas ſi auctoritate epi ad hoc ſūt inſtituta de reli. do ad

do.ad hęc.& iō talia ſpiritalia poſſunt illis accedere, & facit ꝙ ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de iurepa. ex litteris. Et aduerte, quia ſi hoſpitale ſit principale, cui accedit eccleſia vel capella, per litteras nō debetur, vt hic: ſi vero conuertasꝙ eccleſia ſit principale habens annexum hoſpitale: tunc non puto hoc locum habere, ſed tunc iure acceſſorij veniet qđ principaliter non veniret. benefacit eod. tit. ſuper eo. lib. 6. de reg. iur. acceſſorium & quod ibi not. Quid in dubio, vt quia extat hoſpitale & eccleſia, & neſcitur quod ſit principale, & quod acceſſorium? ſol. ſi apparet poſſeſſio & denominatio per quam poſſumus alterum

Acceſſorij iure venit quod principaliter non veniret.

† Nota ꝙ hoc verbū facit nouū ius & hoc tenet Zenzæ. de hoc de iudi. đ cernimus Zabarel.

decimas [a] aut alia ſpiritualia [b] iura noſcantur habere) nulli poſſe decernimus [c] † prouideri [d]: Niſi hoc in Apoſtolicis [e] litteris [f] caueatur expreſſe. [g]

¶ Idem.

¶ *Quo caſu vacat vna dignitas per retentionem alterius, vacant etiam plures.*

pręeligere, illud ſequemur. eo. tit. cum de beneficio. li. 6 de proba per tuas, cum ſi ſed ſi non apparet repellam impetrantem: conſtat enim de hoſpitali, nec cōſtat illud acceſſoriū eccleſiæ: nam & ſi hoſpitale & eccleſia eſſent annexa, ita ꝙ neutrum principale, puto hanc decret. locum habere per not. ne ſe. vacan. c. 1. facit quod not. de conceſ. pręb. ſi capitulo lib 6 in gl. quæro in fi.

a ¶ Decimas.] id eſt ius percipiendi decimas. An autem de redditibus horum locorum debeat ſolui decima, habetur in declarationibus, de quibus dicam. inf. d. deci cap. 2.

b ¶ Spiritualia.] vt cœmeterium, & ius funerandi inf. de relig. domi. quia contingit. in fin.

c ¶ Decernimus.] videtur ergo eſſe ius nouum, & hic incipe conſtructum.

(Gloſſa ſequens quærit & ſoluit, ſecundo quærit & remittit.)

d ¶ Prouideri.] vnde nec hodie talia clericis ſęcularibus in beneficium dari poſſunt. inf. de reli. do. c. 2. ꝟ reſpon. in princ. Sed eſt dubium, an in duobus caſibus ibi exceptis in ver. niſi in fundatione, &c. locum habebat hęc decre. & puto ꝙ ſic, cum generaliter loquatur: nec ſequitur, ſi concedi poſſunt illis caſibus in beneficiū: ergo includūtur in litteris: tolle inſtantiam ſup. c. proxi. eo. tit. quamuis 1. li. 6. Sicut ergo certę qualitates ſunt in litteris beneficialibus exprimendę, ſic & iſta ad hoc vt talia in litteris includantur, & tunc facta expreſſione taliter debebuntur ſolum in illis caſibus, niſi in expreſſione appareat Papam amplius voluiſſe. Et nunquid cum beneficijs permutari poſſint, dicam inf. de re. permu. c. vnico.

a Secūdū Imol. qui vult, ꝙ legatus nō poteſt expreſſe collationi ſuæ reſeruare hæc loca. vnde ꝑ hāc gl. notat Barbat. & poſt eum Fely. cap. nullus. đ foro compe. col. 11. ꝙ procedit arg. à contrario etiam ſi corrig. ſ ius cōe in genere. Ienta.

e ¶ Apoſtolicis 1.] Not. ꝙ nō repetit de legatis, & hoc forſan per id ꝙ dixi in gl. proxi. Et eſt ſimile, quia legatus non confert eccleſiam ſpectantem ad præſentationem laici patroni: quam tamen Papa confert. de iurepa. cū dilectus. de offic. leg. dilectus. quod intelligas hoc expreſſo, vt ibi dixi. ſi ergo ſit circa iſta reſtricta poteſtas legatorum, & circa alia. de offi. leg. c. pen. & antepe. lib. 6.

f ¶ Litteris.] Probatio ergo teſtium vel alia non ſufficerent in hoc caſu facit quod not. eod. tit. ſi motu proprio. lib. 6. in vlt. glo.

g ¶ Expreſſe.] per quod ſufficere non videntur verba generalia, vt ꝙ de quibuſcunque beneficijs, dignitatibus, perſonatibus, officijs, &c. & facit ſup. ea. compil. de offic. ordi. c. 2.

SI plures. Ponit dictum ad quod adducit ſimile ſecunda: ibi, (Sicut) Imola. ¶ Præſupponendum eſt illud quod dictum eſt in c. de multa. eo. ti. antiq. videlicet quod ſi alicui obtinenti dignitatem vel perſonatum, vel eccleſiam parochialem conferatur aliud ſimile beneficiū incompatibile, & accipiat poſſeſſionē pacificam illius: tunc vacat ipſo iure primum, ita quod collator poterit illud conferre.

CASVS. Ex diſpenſatione tenebam duas dignitates, vel duos perſonatus, vel duas eccleſias parochiales, vel vnam dignitatem, & vnam eccleſiam parochialem, vel perſonatum, & vnam dignitatem, vel duo beneficia incompatibilia: fuit mihi collatum tertium beneficium ſimile: iſtud tertium acceptaui, & adeptus ſui poſſeſſionem pacificam: Quæritur, vtrum duo beneficia ſuperiora, quæ obtinebam, vacent ipſo iure, vel tantum vnum ex illis? Dicit Clemens Papa, quòd duo prima beneficia vacant ipſo iure, ſicut ſi tenerem tantum vnum ſine diſpenſatione, per adeptionem alterius ſimilis beneficij vacat primum ipſo iure, per dictum cap. de multa. eo. tit. in antiq.

CAP. III.

SI plures [h] † obtinens [i] dignitates [k] aliā dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet, diſpenſatione ſuper [l] hoc legitima non obtenta, eius [m] poſſeſſione adepta [n] pacifice, dignitates, quas prius habebat, ipſo facto

† Vide cōciliū Tridēt. ſeſſi. 7. đ reforma. c. 4. & ſeſſio. 24. de refor. ca. 17.

Nota primo iuncta glo. ꝙ quis non poteſt obtinere duo beneficia incompatibilia ſine diſpenſatione: tamen epiſcopus poſſet diſpenſare in duabus dignitatibus, non autem in duabus eccleſijs parochialibus. De hac materia vide Panor. in c. de multa, de præbend. in antiq. Not. ꝙ beneficia, quæ requirunt reſidentiam perſonæ, dicuntur incompatibilia: quia nemo poteſt eſſe in duobus locis ſimul & ſemel naturaliter.

Not. quòd ſi alicui habenti duo beneficia incompatibilia, ex diſpenſatione conferatur tertium, & habuerit pacificam poſſeſſionem illius tertij, ipſo facto vacant duo prima: Vnde diſpenſatus ad duo beneficia incompatibilia, ſua diſpenſatio non ſe extendit niſi ad duo beneficia quæ primo obtinebat. cap. non poteſt. eod. tit. in 6 & ſi vellet dimittere vnum, & aliud acceptare, non poſſet, niſi illud caueatur in ſua diſpenſatione quod poſſit dimittere vnum vel ambo, & aliud acceptare: & tūc debet eligere vnum de duobus primis: quod ſi detur ſibi, ipſe non debet acceptare aliud, ſed debet prius dimittere vnum de obtentis. Sed ſi nolit ſe ponere in iſto periculo, quia forte ſecundū beneficiū eſt litigioſum, tunc coram tabellione debet proteſtari ꝙ habita pacifica poſſeſſione illius ſecūdi beneficij, ipſe non intendit tale primum beneficium retinere, ſed intendit reſignare illud in manibus alicuius tertij.

(Gloſſa prima ſummat, dicit quid approbet, & conqueritur.)

h ¶ Si plures.] Caſus, quo caſu vacat vna dignitas per receptionem alterius vacant etiam plures. Approbat quod no. Compoſt. de ele. dudū 2. ad fin. & Guli. ponens ad litteram ipſius verba in Spec. tit. 2. §. videndū verſi. quid ſi habens duos, & Io. Mo. de offic. ord. c. ordinarij lib. 6. & Archidiaconus in decre. non poteſt. eo. tit. lib. 6 debuiſſet clarius formari, vt. inf. dicam.

i ¶ Obtinens.] per ſufficientem diſpenſationem, vt aliqua fiat dubitatio.

k ¶ Dignitates.] perſonatus vel beneficia curata, vel alterum cum altero, cum ſit eadem ratio.

l ¶ Super hoc.] ſcilicet ſuper illa vel illo retinendo vna cum primis, vel cum altera primarum.

m ¶ Eius.] dignitatis vel beneficij curati vltimo collati & acceptati.

(Glo. ſeq. prorogat, probat & determinat.)

n ¶ Adepta.] Idem videtur ſi per eum ſtaret quo minus adipiſceretur eod. ti. licet epiſcopus de elect. commiſſa. li. 6. quod probat ſimilitudo, quæ ſequitur, hoc verum quando tenet collatio vltimi, ſecus ſi collatio non teneret: quia tunc abſtinēdo à poſſeſſione pœnam iſtam euaderet, vt inf. dicam.

(Gloſſa

[Glo. ſeq primo ſoluit obiectionem ſuperfluitatis; ſcd̃o, ponit duas opi. reprobatas, & ipſarum iurib. reſpondet. tertio monet & aperit dubium: ponit opi. & diſtinguendo ſoluit.]

vacare a cẽſemus: Sicut b ſi dignitatem vnicam obtinenti alia ſimilis conferretur, eius pacifica poſſeſſione habita prima de iure vacaret c.

¶ Idem.

¶ Valet prouiſio facta ꝓprio motu Papa tacentis beneficia prouiſi quæcunque ſint, & quotcunque. h. d. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI Romanus d Pontifex e de beneficio f alicui motu proprio g prouideat h, de beneficijs, quæ obtinet i non habita mentione, prouiſionem ſeu gratiam huiuſmodi fore validam k declara-

Diſpenſatio ſuper duob. bñficijs, ſtelligiſ de duob. primis.

a ¶ Vacare.] Si intelligas de ijs quę per diſpẽſationẽ habebanſ, videbatur expeditum. eo. tit. non poteſt. 2. reſpon. lib. 6. inquantum ibi diciſ quod diſpẽſatio data ſuper duobus, intelligitur de primis duobus: ergo tertium in locum primi uel ſecũdi ſurrogare non põt: ſed quia poterat etiã nominatim ſuper illis diſpenſatum eſſe, ſcilicet ſuper tali & tali beneficio & dignitate, quem caſum §. ille non contingebat, vtilis fuit declaratio. Et uidebatur quibuſdam quod nõ vacarẽt, ſed princeps deberet eligere quam ex primis dimittit volebat. arg. ff. de excu. tut. l. 6. quæ incipit, ſi duas. Alijs videbaſ ꝙ ipſe idem prouiſus eligeret. per decre. ꝑterea. eo ti. & c. referente. expeditum eſt ꝙ uacãt omnes primæ. Ad l. prædictam reſpondebat Compoſt. ꝙ licet quis plurib. tutelis grauari non debeat: per vnius tamen receptionem non vacat altera. Ad decretales rñdebat quod correctæ ſunt per decr. de multa. & hęc ſatis ſunt plana. Sed remanet dubiũ ſatis forte, nũquid valeat collatio vltimi? hoc dico propter decre. ordinarij de offi. ord. li. 6 vbi dr̃, quod habẽti pluralitatem talium, etiam cum diſpenſatione ſufficienti non poteſt aliud tale conferri, niſi diſpenſatio etiã extendaſ ad illud: vel niſi prius habita reſignet, & vitiat collationem aliter factã. & facit quod ibi no. poſt Gar. in vlt gl. & forte fuit hoc dubiũ huius decre. cũ enim illa decre. ordinarij. dicat collationẽ vltimi nullius eſſe momẽti: ergo per eam non vacat prima. Sed in ꝑdicta decre. nõ poteſt. Archidiaconus tenet ꝙ nõ ualet collatio vltimi: nihilominus uacat, ex quo poſſeſſionẽ habuit vltimi. Ad hoc eo. ti. eum qui. lib. 6. & ſic diciſ per magnum uirum pronunciatum in curia: contra quã tñ pronũtiationẽ refert ꝙ pendebat appellatio: hoc ergo declarare procuraſſem ſi compoſitoribus adhæſiſſem. Puto tñ ꝙ ſi habenti unum curatum cõfertur ſecũdum tale, valeat collatio ſecundi, & ex quo ſtat per eum quo minus hẽat poſſeſſionem ſecundi, uacat primum. Si vero habenti plura talia ex diſpẽſatione ſufficienti cõfertur aliud tale, valet collatio, ſi diſpẽſatio ſufficiẽs eſt etiam quo ad illud, & tũc de vacatione non q̃rimus. Si vero diſpenſatio ad hoc ultimum nõ iuuat: dico quòd ſi dimiſit primum añ collationem vltimi, valuit ipſius collatio, nec tunc etiam de uacatione iuris quęrimus. Si vero nõ 1 dimiſit, collatio ultimi nõ valuit, tamen ꝑ acceptationem non perdit prima: immo illa retinet, ſed ſano vſus conſilio uidẽs collationem vltimi non ualere, ipſius poſſeſſionem nõ apprehẽdat, ut ſic humanitas iuſtæ plenitudinis non auferaſ. 2. q. 6. ſi quis libellos. de appel. cum ceſſante. & faciunt not. de cler. coniug. diuerſis. cum cõcor. Si vero poſſeſſionem ipſius ultimi apprehendit, hæc poſſeſſio facit primam vacare, nã hoc caſu cũ ex tali uitioſa poſſeſſione vacaret vnicum, vacabunt & illa per litteram quæ ſequitur.

Bñficiorũ incõpatibiliũ pluralitatem habenti, n poſſit aliud tale ↄferri.

1 Gl. vult ꝙ poſt collationẽ de tertio bñficio diſpẽſatus ad duo incõpatibilia, nõ ꝑt primũ ex illis duob. incõpatibilib. relinquere, ut acceptet tertiũ ſibi iã collatum Car. Ion.

(Glo ſeq. quæſtionem ſoluit, & ampliat.)

b ¶ Sicut ſi.] Per hãc litteram dico ꝙ ſi caſus eſſet, qd̃ poſſeſſio ſcd̃i nõ faceret vacare vnicum, vt eo. tit. ſuꝑ eo. & c. ſi tibi cõceſſo li. 6. nõ vacabũt illa plura, & hoc puto verũ ſiue valuerit, ſiue ñ valuerit collatio vltimi.

c ¶ Vacaret.] per decre. de multa. eod. ti. & hodie per conſtitutionem Ioannis, execrabilis. ſi primum abſq; mora, diſpẽdio, verbo, & facto in manib. ordinarij ſub teſtimonio publico nõ dimittat, priuatꝰ eſt ſcd̃o & inhabilis ad ſacros ordines & bñficia, vt ibi. §. porro q. a.

SI Romanus. Non recipit diuiſionem. ¶ Præſupponendum eſt ꝙ habetur in c. ſi. ſ. de offi. ord. videlicet, quòd ſi beneficiatus impetret aliud beneficium à Papa, in impetratione ſecundi beneficij debet facere mentionem de primo obtento: & ſi non fecerit mentionem, ſua impetratio erit ſurreptitia.

CASVS. Obtinebã duo beneficia ſimplicia, vel non ſimplicia: cum diſpenſatione vel ſine? Romanus Pontifex proprio motu cõtulit mihi aliud beneficium, & non fecit mentionem de obtẽtis: q̃ritur, vtrum illa collatio ſit ſurreptitia? Dicit Clemẽs ꝙ non: quia proprius motus tollit oẽm ſurreptionem: tamẽ per illam collationem Papa non vr̃ mecum diſpẽſaſſe de obtentis beneficijs incompatibilibus, ſi illud bñficium eſt incompatibile, niſi illud dicaſ in collatione. Quęritur quomodo cognoſcemus, ꝙ Papa ꝓprio motu mihi cõfert beneficium, vel quãdo cõfert ad preces mei? Dicit Clemens, ꝙ Romanus Pontifex nõ vr̃ mihi cõferre beneficium proprio motu, niſi exꝑſſe illud dicaſ ĩ collatione, vt in c. ſi ꝓprio motu. eo. ti. in 6. No. ꝙ ꝓprius motus Papę validat gratiam ꝯ vitium ſurreptionis, ideſt validat gratiam, ut illa gratia non dicaſ ſurreptitia. Aliam aũt inhabilitatem illius pro quo ſcribiſ, non tollit, niſi aliud exprimatur, etiam ſi in illa inhabilitas ſurgat ex detentione plurium beneficiorum incompatibilium, ut gl. in ver. validat. quã tene mente, & maxime in eo ꝙ poſtea dicit ſatis eſſet illi clauſulæ ꝙ certum operetur effectum. Et adde hic aliam gl. quæ habeſ. ſ. eod. ti. in cle. 2. in ver directas. quæ dicit ꝙ motus proprius non ampliat gratiam vel vim verborũ, licet excludat ſurreptionem. Nota ꝙ nomine beneficij intelligitur de quocũque, ut hic, iuncta gl. 3 & idem Pau. Not. de verbo, declaramus per qd̃ nouum ius non inducitur. de hoc de iudic. decernimus. Zab.

Papæ motus ꝓpriꝰ qd̃ operatur.

Gl. prima ſummat. & dicit qd̃ approbet & reꝓbet.]

d ¶ Si Romanus.] Valet ꝓuiſio facta ꝓprio motu Papæ tacẽtis beneficia prouiſi quæcũque ſint, & quotcũque. Approbat quod no. per Archid. & me, eo. ti. ſi motu proprio. lib. 6. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monachus.

e ¶ Pontifex.] De legato eſt opinio 2 no. de offi. leg. c. vlt. lib. 6. & no. ſup. ea compi. de offi. ord. c. ſi.

f ¶ Beneficio.] Large ſumitur, de reg. iur. c. 1 li. 6.

g ¶ Proprio.] quod non intelligiſ niſi exprimatur, ut in prædicta decre. ſi motu. in ſi.

2 Dic idẽ ſ eo. Car. hic d̃ Ancha. inde vlt ut ibi notaui. F.

h ¶ Prouideat.] vel prouideri mandet: cum eadem ſit ratio.

i ¶ Obtinet.] iure vel ſpe. ſ. eadem compi. de reſcrip. gratię

[Glo ſeq. exponit litteram dicens, quare ſic]

k ¶ Validã.] quo ad vitium ſurreptionis, i. non ſurreptitiam: aliam enim inhabilitatem illius pro quo ſcribiſ non tollit motus proprius, ubi aliud nõ addatur, ẽt ſi illa ex talium pluralitate ꝓcedat, ut quia ſine diſpenſatione habebat pluralitatem dignitatum vel curatorum, quæ facit quem inhabilem, etiam ad minora beneficia. de elect. dudum 2. & ibi dixi in 3. gl. & patet apertius per conſtõnem Ioannis, execrabilis ſatis eſt ergo illi clauſulæ ꝙ certum hẽt effectum, nec aliũ 3 operabitur præter intẽtionem ſcribẽtis. ſ. ca. 1. de qua

3 Idẽ Zab. & Panor. hic. Rota deciſ. 11. cũ ſeq. in nouis: Geminianꝰ cõſ. 104. & Ale. conſ. 215. lib. 7.

intentione ſi appareat,illi ſtabitur,vt dixi de reſcript. cum adeo.in fine.

a ¶ Declaramus.]reprobat ergo,non ſimpliciter corrigit opi.contrariam.

[Gloſſa ſequens rationem reddit.]

b ¶ Quantocunque.] Ratio enim proprij motus excludens ſurreptionem prouiſionis ita coaptatur curatis uel ſimplicibus multis vt vni.Item ꝑ id non intelligitur in retẽtione diſpẽſatum eſſe.eo.ti.non poteſt.in fin lib.6. & per hoc ibi hãc opinionem tenebam in 1.glo.

mus [a], qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut perſonatus cũ cura, uel ſine cura,& in numero quantocunque [b] † quæ is habebat, cum ſibi prouiſio facta fuit.

¶ Idem.

¶ Expectans beneficium ad collationem epiſcopi deuolutũ ad illius capitulum obtinere non poterit: deuolutum tamẽ ad epiſcopum uel etiam ad Papam ex cuiuſcunque negligentia poterit obtinere.

CAP. V.

SI de beneficio [c] ad cuiuſcunque [d] epiſcopi collationem ſpectante alicui conferendo ſcribamus [e]: ſibi illud conferri non poterit, cuius collatio ex negligentia [f] † ipſius epiſcopi [g] ad eiuſdem capitulum [h] deuoluta exiſtit [i]: Licet prouideri ſibi poſſit de illo etiam, cuius ad ipſum epiſcopum ex ſui capituli [k] vel alterius cuiuſcunque [l], ſiue ad [m] nos ex

SI beneficio.] CASVS. Papa mandauit Priori ſancti Cirici de Exolduno,vt mihi prouideret de primo beneficio uacaturo in collatione epĩ Lemouiceñ. vacauit beneficium ꝑ tãtum tempus,ꝙ collatio deuoluta fuit ad capitulum eccleſiæ.Lemouiceñ ſecũdum tenorem c.nulla ð cõceſ.præben.in antiquis.Quæritur vtrum de iſto beneficio mihi poſſit prouideri virtute meæ gratiæ ſeu mãdati, ita ꝙ prior sãcti Cirici executor poſſit mihi prouidere de beneficio illo,quod deuolutum eſt ad capitulum:Dicit Clemẽs ꝙ non, quia Papa per ſuas litteras nõ intendit grauare niſi epiſcopum Lemouiceñ. & nõ capitulum: Sed beneficium vacauit per tantum tempus,quòd collatio deuoluta eſt ad Papam: quærit̃ vtrum virtute meæ gratiæ poſſit mihi ꝓuideri de illo bñficio?Dicit Clemens ꝙ ſic,& ſic gratia conceditur in præiudicium concedentis. Sed q̃d ſi collatio beneficij pertinet ad inferiorem,puta ad abbatem,qui prælatus fuit negligẽs in conferẽdo,ita ꝙ collatio deuoluta eſt ad epm̃:quæritur, vtrum illud beneficium cadat ſub gratia mea, quandiu eſt intra ſex menſes, in quibus ep̃s põt conferre?Dicit quòd ſic:hoc dicit. H. R.¶ Colligo aliqua notabilia. Primo,ꝙ quando epiſcopus eſt grauatus ut aliqs executor de beneficijs ad epiſcopum pertinentibus prouideat alicui, tũc executor poteſt prouidere de beneficio eius collationi ſpectante iure deuoluto:ſiue etiam ad eius collationem pertinet originaliter.No ꝙ executor poterit prouidere de bñficio ſpectãte ad collationem epĩ, etiam ſi deuolutio fuerit facta ad Romanum Pontificem.Et hoc eſt verum,dum tñ deuolutio habeat initium in perſona epiſcopi originaliter, quia prima collatio pertinebat ad epm̃: ſecus ſi deuolutio habuit initium in perſona alicuius inferioris, & collatio propter negligentiam inferioris fuit deuoluta ad epiſcopum,& de epiſcopo ad Papam.Et poſſem reddere rõnem,quia dũ Papa mandabat executori,vt mihi prouideret de beneficio vacaturo in collatione epĩ,ipſe ſolum volebat grauare ipſum epiſcopum,ſed ſi ipſe conferret bñficium, quod fuiſſet deuolutũ,ipſe nõ videretur grauatus,& per conſequens intentio Papæ non adimpleret̃. Item ſi Papa conferret vel executor illud beneficium,quod ſibi deuolutum fuit ab epiſcopo,quod etiam ad epm̃ fuerat deuolutum per negligentiam prælati inferioris,ipſe exoneraret epiſcopum, ita ꝙ epiſcopus nõ amplius teneretur conferre beneficium: quare executor non poterit prouidere de beneficio,ꝙ deuolutum eſt ad ipſum Papam per deuolutionem epiſcopi.

[Prima gloſſa dicit quid facit.]

c ¶ Si de beneficio.]Se ſummat quattuor ponens caſus,& quaſdam opiniones determinans, vt ĩ. dicam.

d ¶ Cuiuſcũque.]exemptos,& non exemptos,& ſuperiores epiſcopis,per hoc intendit includere.

[Gloſſa ſequens ſoluit quæſtionem diſtinguendo.]

e ¶ Scribamus.]executori idem ſi ſcriberetur ipſi epiſcopo.ſaluo.ꝙ in vlti. caſu cum eſt deuolutum ad Papam,diſtinguitur, an per litteras excitetur officium,an conſtituatur delegatus. de offic. ordi. licet. & ca. penul.de reſcrip. cum aliquibus lib.6.

[Gloſſa ſequẽs duo dubia ſoluit.]

f ¶ Ex negligentia.] Idem ſi ex delicto,licet ſit opinio an hoc caſu deuoluatur ad capitulum, vt ſcripſi de elect. cum in cunctis.in ſi. & ſuper vlt. glo. ubi vero ex commiſſione epiſcopi capitulum uel alius haberet conferre: hoc non impedit executorem,ut probatur eo.ti.c.ſi.li.6. facit quod no.;de inſt. c.ſi aliàs poſſet facile ep̃s eludere impetrantem.

[Gl ſeq.q̃rit:opinionem ponit,quam determinat]

g ¶ Epiſcopi.Sed nũquid negligentia ipſius executoris,quando.ſ.eo ſciente ultra ſex menſes vacauit beneficium,quod conferre poterat,oberit ei? Compoſt. in decr.capitulñ.de reſcr.in magna gl.in 4.chart.verſ. item nũquid executor.tenet ꝙ nõ,& decre.2.de ꝯceſ. præb.in ordinarijs collatorib. loquit̃,nõ in executore qui ꝯfert vice Papæ.Aduerte ꝙ verũ ẽ hoc ſi executor ꝓuidere p̃t ad cuiuſcunque collationem ſpectet, nec tp̃s acceptationis adijcitur.hoc dico per decre. vnicã. ĩ ti.1.& vide quod ibi dicam in gl. iſte terminus. ſed ſi certa ꝑſona grauatur per reſcriptum,& illius tempus eſt lapſum:tunc conferre non poterit donec deuoluatur ad Papam,hoc probat decret iſta.

h ¶ Capitulum.]vel alium,cum eadem ſit ratio.& facit,inf.verſi.vel alterius.

i ¶ Exiſtit.]Intelligo tp̃e ꝓuiſionis ſuæ,nõ datę,& ſic eſt dare ꝙ poteſtas huius executoris variat̃ ſecũdũ tẽpora.& ſi.ĩ.ti c.vnico.q̃diu em̃ bñficiũ ẽ ĩ collatione epĩ,ꝯfert illud,illo ad aliũ deuoluto nõ cõfert illud. ita ẽ de bñficio ad inferiores ſpectãte, ꝙ ipſe nõ ꝯfert donec ad epm̃ deuoluat̃, vt ſequit̃.Rõ,qa cũ epm̃ Papa grauare voluerit,ꝯfert executor q̃diu eſt in manib. epĩ:nã licet ex deuolutione: ꝓpriũ tñ ẽ pro ea vice,& ipſe tũc ex collatione grauat̃: qñ ẽ in manib. alterius non ꝯfert executor,quia Papa illum grauare noluit.]

[Gloſſa ſequens quærit,dubium aperit,& ſoluit.]

K ¶ Capituli.]Cõiũge hic & in caſu ſequẽti finẽ capituli. Sed qd ſi ad capitulũ ſpectabat electio tm̃,& ſcribebat̃ ad collationẽ epĩ,nũquid deuoluto iure ad epm̃ ꝯfert executor?Dubiũ facit illud ꝙ q̃rit̃,an deuoluat̃ eo caſu prouiſio,an electio,de quo ſatis ſcripſi ð elec. ne, ꝓ defectu.Itẽ facit dubiũ, qa etſi dicatur deuolui collatio,tñ ex quo primo gradu aſſumebat̃ ꝑ electionẽ,nõ videbat̃ includi ĩ litteris,in quib. ſolũ de collatione ſit mẽtio ad ꝙ ſatis facit. ĩ.eo.ti.c 1. circa ſi.ibi, ad quam conſueuit quis per electionem aſſumi.

l ¶ Cuiuſcũque.]Hoc dicit, qa ꝑ quotcũq. gradus,ſiue ꝓximos ſiue mediatos ad epm̃ deuenerit, executor cõfert quandiu eſt in manib epiſcopi Ioan.And.

[Gl ſe.dicit primo qd determinat: ſcd̃o diſtĩguit iter deuoluta & ꝓpria,rõnẽ reddit:tertio arguit ad qõnẽ.]

m ¶ Siue ad nos.]Determinat ꝙ no.In. & Pe.ð off deleg.

†No.ꝙ ꝑ negligentiã epi deuoluitur collatio ad capitulũ.& dicit Lau.ꝙ ipſo iure deuoluit̃ nõ ĩdiget facto hoĩs, quo ſtatim ſurripiat̃ ptãs ab ipſo negligente deuoluat̃ in manus ſuperioris, nec põt purgari mora. de ſup.ne.ꝓla. licet. cũ ca.ſeq. Et dic ꝙ negligentia currit à die ſciẽtiæ ceſſãte impedimẽto.ð elect.c.ſi. de cõceſ. prę̃b. qa diuerſita tem. Car. No ſcd̃o, ꝙ ĩpetrãti ad collationem epĩ prouidet̃ de bñficio ex negligentia epi ad Papam deuoluto. Zabarel.

leg.ſup.eo.vbi dicebãt quoſdã tenere, ꝙ delegatus Papæ prouideret de bñficio ad Papã deuoluto. Fuit ẽt hęc qõ olim diſputata ꝑ dñm Iacobũ Canonicũ Boñ. q̃ in Mercu.vide,in litera D ſub rub.de off. & pote.executorũ.& tenuit ꝙ nõ poſſet ſi dicatur in reſcripto, volẽtes illi gratiã facere ſpecialẽ, dixit. n. ꝙ cum in illo alius quàm Papa non lædatur, non debet dici gratia, nec de deuolutis Papa ſic ſcribit.induxit de cõce.præb litteras,& ca. cum noſtris. mirabilis ſolutio fuit iſta. Scias autem quod beneficiũ deuolutum ad Papam ſemper confert executor,ex quo primus collator eſt de his qui ꝑ litteras grauabantur: ſiue nominatus, vt vt hic: ſiue innominatus, vt quia ſcribitur ad cuiuſcunque collationem:cum eadem ſit ratio: ſed ſecus in beneficijs ſpectantib.ad collationem Papę,quia vacauerunt in curia.eod.tit.c.2.lib.6.tunc enim Papa confert iure proprio nõ deuoluto:nec mirum ſi aliud in deuoluto: nam Papa dando executorem ad prouidendũ auferebat collatori poteſtatem de conceſ præb. ſi capitulo.lib.6.ex quo ergo collatio de illo deuoluta eſt ad Papã,conferat executor, vt hic. Et licet aliàs in beneficijs fiat ſtricta interpretatio.eo. ti. quamuis. lib.6 hic tamen fit larga contra cõcedẽtem.de cõſued. cum dilectus.Facit etiã hęc littera ad quęſtionẽ not. de offic.leg cap. 1.lib. 6. ſcilicet ꝙ legatus Papæ poſſit talia beneficia ad Papam deuoluta cõferre, præfertetur tñ delegatus quo ad illa q̃ ſibi ſpecialiter ſunt cõmiſſa.de offi.lega.ſtuduiſti & facit de reg.iu.gñri. li.6.

Executor Papæ bñficiũ ad Papã deuolutum confert.

ipſius epiſcopi [a], & aliorum in hoc eidem ſuccedentium [b] negligẽtia, collatio fuerit deuoluta.

¶ Idem.

¶ Adeptus in eccleſia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa: *hoc dicit. Io. And.*

CAP. VI.

SI iuxta [c] noſtri formã mandati [d] canonicatũ & præbendam eccleſiæ Rutinenſis adeptus, dignitatem quam duxeris acceptandam [e] ibidem expectet: archidiaconatum † [f] inibi [g] poſt [h] va-

[Gloſ.ſeq.exponit,dicens quare ſic.]

a ¶ Epiſcopi.]primi collatoris: quod puto neceſſariũ. ſi enim de Archidiacono vel capitulo ad epiſcopum, & demũ per ipſius negligentiam gradatim ad Papam datur,non confert executor, cui ad collationem epiſcopi ſcribebatur.Io.And.

[Glo.ſeq.diſtinguit tria tempora.]

b ¶ Succedentium.]Et ſic habemus primo tẽpus epi: ſecundo tempus medium aliorum facientium gradũ inter ipſum & Papam:tertio tẽpus Papale,primo & vltimo tempore cõfert executor,medio vero nõ,& ſemper intelligas,vbi tempus acceptationis elapſum non impediat executorem.inf.tit.proxi.c.vnico.

SI iuxta.]Primo ponit vnum dictum. Secundo circa illud ſoluit vnum dubiũ ſecundũ:ibi.(Primaque.) Imola. ¶ Præſupponendum eſt, ꝙ quis non poteſt obtinere duas præbendas in vna & eadem eccleſia.c.nulla.de conceſ præben in antiq.

CASVS Papa mandauit epõ & capitulo eccleſię Rutinenſis, vel Pictauenſis,vel Bituricenſis, vt me reciperent in canonicũ & fratrẽ,& vt mihi aſſignarent prębẽdam vacãtem,vel primam vacaturam, & etiam ꝙ aſſignarent dignitatem vacantem vel dignitatem vacaturam:Fui receptus in fratrem,etiam fui adeptus poſſeſſionem eiuſdem prębẽda:poſtea vacauit dignitas, cui annexa eſt prębendę,puta archidiaconatus;quæritur, vtrum poſſim acceptare dignitatẽ cum prębenda? Vr̃ ꝙ nõ,quia in iſta eccleſia non poſſum habere duas ꝑbẽdas,tñ Romanus Pontifex decidit ꝯtriũ,ſed per adeptionem dignitatis & præbẽdæ ſibi annexæ,prima prębẽda vacat ipſo iure,& collator poteſt illam conferre. hoc dicit H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ ſi mãdatur prouideri per reſcriptum Papæ alicui de dignitate,an prouideri poſſit illi de dignitate habente ꝑbẽdam annexam.Glo.eſt in verſi. mandati. quæ vr̃ in hoc dubitare.Et primo dicit,ꝙ hoc egeret declaratiõe. In fine vero ſentit ꝙ debeatur,ſed loquitur cum mandatur prouideri de dignitate, àlias habenti prębendã à capitulo.Nota ꝙ expectans præbendã ex gratia Apoſtolica,non poteſt acceptare præbendam dignitati annexã:quia dignitas,quæ eſt principalis,non eſt debita ſecus ſi expectat dignitatem: tunc enim illã poteſt acceptare, licet præbenda ſic ei annexa. Nota, ꝙ archidiaconatus eſt dignitas, quia ex vi mandati ſui per dignitate conſecutus hic fuit archidiaconatum Nota caſum ſingularem in quo reſcriptum ad prębendã conſummatur ſucceſſiue in duobus, quod eſt mirabile, cum videatur conſummatum per adeptionem primæ eo.tit.lib 6.Zabarella.

[Prima gloſſa ſummat.

e ¶ Si iuxta]Adeptus in eccleſia dignitatem habentẽ præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa.

[Glo. ſequens ponit duas lecturas,: declarationem petit:ęquitatem exprimit.

d ¶ Mandati.]non ſolum ſecundum vnam lecturã factum narrat,prout acciderat in hac eccleſia,de qua loquitur,ſed etiam fortificat dubium:quia fortius ſi ex receptione capituli vel aliter habet hanc canonicã & præbendam.facit eo.tit c.antepe.lib.6.vbi enim auctoritate Apoſtolica prębendam expectans cõſecutus eſt vnam,non videbatur ꝙ aliam cõſequi poſſet facit eo. tit.non poteſt.2.reſpon lib.6.cum concor. Sed cum adhuc penderet gratia in parte principaliori,& facta fuiſſet ſuper vtroque vno cõtextu,æquũ fuit vt prima dimiſſa ſecũdã cõſequi poſſet.Alia lectura eſt,ꝙ iſte textus ponat ius,quaſi dicat,ex quo Papa de dignitate & ꝓbenda ſibi voluit prouideri,conſequitur dignitatem habentẽ † præbendam annexã,licet prius aliam fuiſſet adeptus:ſed vbi ſolum de dignitate ſcribebat,non poterat conſequi dignitatem habentem præbendã annexam:cum hoc Papa non intenderet Egeret declaratione.Suadet tamen ęquitas ꝙ decre. locum habeat ſiue ex vnico reſcripto debeatur vtrumq;,ſiue ex diuerſis ſucceſſiue,ſiue ſola dignitas debeatur per reſcriptũ aliàs habenti præbendam ab ordinario collatore.

†Nota ꝙ archidiaconatus eſt dignitas, vide doctores in ca. de multa.de præben. Archidiaconũ in c.1. de cõſuetu. li. 6. & Abbatem in c.nouit.de iudic.

†Contrariũ tenet Zabarella hic:q annexũ tanq̃ acceſſoriũ nõ conſiderat. c. ſuper eo. de præb. lib.6. ſed idem q̃ gloſſa tenet Ioã. Staphile de literis gratiæ,capi.2.

[Glo ſeq.remittit,quæſtionem ſoluit: ponit dictũ quod determinat.

e ¶ Acceptandam.]de quo dic vt ĩ.ti.1.c.vnico. & idẽ puto ſi nõ haberet beneficium acceptandi. ſed debere tur prima vacans,cum ratio ſit eadẽ & fortior. Quod autem hic dr̃ de poteſtate acceptandi, reſpicit dignitatem:prębẽdã ergo quæ prius vacauerat neceſſe habuit petere,nec ſibi fieret præiudiciũ,per decre. ſi clericus: eo.tit.li 6.vr̃ tñ q̃ ſi habẽs canonicatum & ius ad ꝑbendam primo vacantem,& ad dignitatem quam duceret acceptandã: præbendã quæ primo ſine dignitate vacauit,noluerit petere,proteſtãs q̃ hæc faciebat quia oẽs dignitates eccleſiæ præbẽdas habebant annexas,& totum ſimul cõſequi volebat,ſatis eſſet hæc iuſta cauſa ad negligentiam excludẽdam, cum mutationes beneficiorum nec populo,nec iuri ſint gratæ. 21. q.1.c.1.de transla. quanto. ſed ſi poteſtas acceptandi reſpiceret etiam præbendam,tunc nullum dubium.

Beneficiorũ mutationes gratę nõ ſunt.

f ¶ Archidiaconatum.] Factum ponit, nam idem in quauis alia dignitate.

g ¶ Inibi.]in eccleſia illa. & vide inf. de regula. cap. 1.lib.6.

[Glo.ſeq.oſtendit per textum quæſtionem ſolui.]

h ¶ Poſt.]datur intelligi,q̃ ſi prius vacauerat cũ ſua

cantè non obſtante quòd certa ſit ſibi annexa [a] præbenda, poterit [b] acceptare: Primaque præbenda hoc ipſo [c] vacabit [d], quod ſecundam cum archidiaconatu prędicto pacifice fuerit aſſecutus.

TITVLVS III.

De conceſſione prębendæ, & eccleſiæ non vacantis.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit poteſtatem ordinarij vel alterius collatoris: ſecus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit illud intelligitur acceptaſſe: qua vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publice ſcitur.*

C. VNI.

Cum †

præbenda, & ipſe ſciens recipit aliã præbendam: in acptatione archidiaconatus ſibi viam præcluſiſſe videt.

[Gloſ. ſeq. aperit dubium: quærit & ſoluit.]

a ¶ Annexa prębenda.] Iſtud inducebat dubiũ: ſi enim non fuiſſet annexa retenta prima præbenda conſequeretur dignitatem ſine præbenda, quæ cum illa vacauit. eo. tit. qa ſæpe. lib 6. ſed cum dignitatem ſine præbenda non poſſit habere propter annexionem, nec duas præbendas in eadem eccleſia de conceſ. præb. litteras. ratione annexi in principali impediri videtur: ſed prompta eſt prouiſio, ſcilicet vacationis primæ, quam ſubmittit. Sed quid dices in caſu conuerſo: adeptus ſum dignitatem per reſcriptum Apoſtolicum: expecto ibi præbendam cum beneficio acceptandi, vel ſi vacat præbenda cum dignitate cui eſt annexa; nunquid prima dignitate dimiſſa conſequi potero hanc præbendã cum ſua dignitate: Puto ꝙ non, quia non eſt eadem ratio principalis ad acceſſorium, & acceſſorij ad principale. de conſecr. eccl. vel alta. c. vnico. lib. 6. Facit eo. tit. quia ſæpe. & c. ſuper eo. de reg. iur. acceſſorium. lib. 6. cum concor.

b ¶ Poterit.] quod intellige vbi alteri non debetur ex prioritate tẽporis vel pręrogatiuæ gratię vel alio iure.

c ¶ Hoc ipſo.] Petet ꝙ in præbendis eiuſdem eccleſiæ ipſo iure per receptionem ſecundæ vacat prima.

[Gl. ſeq rationem reddit, notat, arguit, & opi. ponit.]

d ¶ Vacabit.] non enim poſſet eſſe triplex in eccleſia ſine diſpenſatione Papali, nec valet in hoc cõſuetudo. de conſue. c. 1. li. 6. Et no. ꝙ plus abhorrent iura habere duas p̄bẽdas in vna eccleſia, quàm aliàs habere duo curata. primum enim non licet etiam iure annexionis quam habet præbẽda ad dignitatem, vt hic: ſed ſm licet iure annexionis, quàm habet curatum ad p̄bendã. eo. tit. ſuper eo. lib. 6. Et facit ad opinionem, quã teneo in decr. litteras de conceſ. præben. ſequendo Inno. ſ. ꝙ in duab canonijs eiuſdem eccleſiæ nõ poſſit ep̄s diſpẽſare, licet diſpenſare poſſit in canonia & perſonatu vel officio. rationem huius ibi plene ſcripſi ſuper vlt. glo.

DE CONCESIONE PRAEBENDAE ET eccleſiæ non vacantis.

¶ Viſum eſt ſupra de præbendis & dignitatibus: verũ quia aliquis dubitare poſſet vtrum præbendæ, dignitates, & alia beneficia eccleſiaſtica poſſint conferri antequam vacent, vel etiam promitti: ideo annectit rubricam de conceſſione præbendæ.

Cum ei.] Diuiditur in quatuor partes: Primo declarat quando afficit decretum conditionale non adiecto termino mẽſis. Secundo, quando afficiat illo adiecto: ibi, [Secus.] Tertio, an petendo ſibi conferri beneficio, uel recipiendo illud collatum videat quis acceptare: ibi, [Quinetiam.] Quarto declarat quando quis dicatur habere notitiam vacationis beneficij: ibi [Cæterum] ſimila. ¶ Pręſupponendum eſt, ꝙ ſi Papa mandet alicui prouideri de beneficio eccleſiaſtico uacante, alioquin de proxime vacaturo, licet collator n̄ obediendo mandatis Apoſtolicis male faciat: tñ ſi cõferat alteri, collatio valet, ex quo mandatum non cõtinet decretum irritans: aliàs ſi habere: decretum irritans collatio alteri facta eſſet nulla. Et Appellamus decretũ irritans, iſtã clauſulam, quæ conſueuit apponi in mandatis Apoſtolicis, ſcilicet, decernentes irritũ & inane quicquid in pręiudicium mandati noſtri attentatum fuerit. Vel decretum irritans eſt qñ Papa mãdat ep̄o vel archiep̄o, conferas bñficiũ primo vocaturũ tali, qđ ſi non feceris, & alteri feceris collationẽ, oĩa ſint irrita & vana.

CASVS. Aliquis pauper clericus promotus ad ſacros ordines ſine titulo vnde poſſit ſuſtentari, acceſſit ad Apoſtolicã ſedem, & notificauit Papæ, qđ ſuus epiſcopus ſine titulo eum ordinauit, & ꝙ recuſauit ſibi ꝓuidere de aliquo beneficio vnde poſſit ſuſtentari, adeo ꝙ ipſe clericus cogitur mendicare. Papa deputauit aliquos ad ipſum examinandum, an eſſet idoneus ſcientia ad obtinendum beneficium: hoc facto, quia conſtitit Papæ ꝙ erat idoneus, ipſe mandauit epiſcopo cum decreto irritante, vt ſi cõſtaret iſtum pauperem clericum eſſe vitæ laudabilis & honeſtæ conuerſationis, ſibi cõferret beneficium certi valoris, puta xx. vel xxx. librarum, vel etiã minoris valoris, ſi ipſe vellet acceptare: antequam executor iſtarũ litterarũ præmiſiſſet inquiſitionẽ ſuper vita laudabili iſtius clericis pauperis: vacauit beneficiũ valoris xx. vel xxx librarum, quod beneficium ordinarius cõtulit alteri: Quęritur, vtrum valeat talis collatio? Videtur ꝙ non: quia in mandato cõtinebatur decretum irritans, quod ligat manus ordinarij, ne poſſit conferre illud beneficium: Tamen dicit Romanus Pontifex, ꝙ collatio per ordinarium facta valet: quia decretum erat conditionale: Vel etiam ponamus ꝙ executor fecerat inquiſitionẽ ſuper vita & honeſtate iſtius clerici: tamen beneficiũ illud erat minoris valoris xx. vel xxx. librarum, & ſcribebatur ſub conditione, ſi vellet acceptare, & antequam iſte clericus illud beneficium acceptaſſet, ordinarius contulit alteri, quæritur, vtrũ valet collatio? Dicit qđ ſic. Sed quid ſi mandabatur iſti clerico prouideri de beneficio vacãte, vel proximo vacaturo, ſi intra menſem ipſe accepiat cũ decreto irritante: tamen ordinarius cõtulit alteri intra menſem, quæritur, vtrum valeat collatio; Dicit ꝙ nõ: quia tempus videtur apponi in fauorem acceptantis. Sed quæritur quando dicatur iſte clericus acceptaſſe beneficium: vtrum ſolum quando exprimit verbũ acceptationis coram executore, dicendo: accepto illud beneficium, & peto vt mihi conferatis: vel quando non exprimit, accepto: ſed tantum dicit, cõferatis: Reſpondet qđ ſufficit petere collationem beneficij ſine expreſſione verbi acceptationis. Sed quæritur quando currit tẽpus illius menſis intra quem pauper clericus poteſt acceptare? Dicit quod tempus incipit currere à tẽpore ſcientiæ & notitiæ, quo ipſe ſcit beneficium vacare. Sed quæritur vtrum ad hoc qđ ipſe dicat habere notitiam, & ſcire beneficiũ vacare, requiratur qđ aliquis ſibi notificet, dicendo, vade ad collatorem, vacat tale beneficium, quod potes acceptare intra menſem. Reſpondetur qđ hoc nõ requiritur, immo dĩ habere notitiã vacationis illus beneficij, ex quo vacauerit publice: immo ſibi imputabit ſi ipſe nõ fecerit inquiſitionẽ. Not primo iuncta gl. qđ qñ Papa ſcribit ꝓ clerico paupere, ipſe

† Not ꝙ promouẽdus ad beneficiũ dẽt eſſe idoneus, de quo ꝑter doctores, hic vidẽ canoniſtas in c. ſi eo tẽpore. de reſcri. li. 6. & in c. ei cui. de præbend. eod. lib. Abbatem ĩ c. dudũ. de ele. & Felynũ ĩ ca. vlt. de ꝑſumpt.

pere ipſe cõſueuit illum facere examinari, vtrum ſit ſcientia idoneus, poſtea mandat vt ſibi conferatur beneficiũ ſi cõſtiterit ꝙ ſit vitæ laudabilis & honeſtæ cõuerſationis. Not. ſecundo, ꝙ qñ ſcribitur ꝓ clerico paupere ſub forma prædicta cũ decreto irritante, illud mandatum nullas habet vires, niſi prius cõſtiterit de vita laudabili: ideo eſt conſilium ꝙ impetrans citius quàm poterit faciat inquiri de ſua vita & conuerſatione. Nota quod ſi mandetur epõ vt cõferat beneficiũ certi valoris, ipſe eps non põt conferre beneficium maioris valoris nec minoris: quia verba gr̃æ nõ ſunt amplianda nec reſtringenda. Nota ꝙ decretum cõditionale irritãs non habet effectum, niſi impleta conditione. Not. ꝙ qñ Papa ſcribit, cum decreto irritãte, ſi acceptet ĩ. certum tempus, manus ordinarij ſunt ligatæ vſque ad illud tempus. Not. ꝙ nõ refert qñ quis acceptet beneficium verbo, vel re ipſa. Not. ꝙ promouendus ad beneficium, dẽt eſſe idoneus in ſcientia, & q̃ ſcientia exigitur not. Inno. de ele. cum in cunctis, in prin. Not ꝙ promouendus debet eſſe vitæ laudabilis, & hoc perpenditur ex bonis operibus, & abſtinentia vitiorum, ſecundum Pau. Zabarella.

† In antiquioribus libris cõſtãter leg. ſic. ac ex nunc.

ei [a], quem in ſcientia reputamus [b] idoneũ, [c] ſi p [d] inquiſitionẽ [e] executoris ſibi deputati à nobis repertus fuerit eſſe vitę laudabilis, & conuerſationis honeſtæ, de beneficio certi valoris [f] alicui prouideri mandamus, adijciẽtes [g], quòd de beneficio minoris valoris poſſit eidem ſi voluerit [h] prouideri, ac extunc [i] † etiam inane decernentes & irritum ſi ſecus à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari [k]: Quia decretum huiuſmodi in euẽtum dumtaxat prædictarum conditionum ſuum ſortitur effectum [l]: antequam extet [m] prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris, priuſquam ſuã impetrans ſuper valore huiuſmodi voluntatẽ declaret [n], conferri libere poterit per ordinariũ [o] aut alium executorem [p] à nobis ad prouidendum de tali beneficio

[Prima gl. ſũmat, & diuidit, & dicit q̃d determinat.]

a ¶ Cum ei.] Decretum cõditionale ante cõditionis euentũ non afficit poteſtatem ordinarij vel alterius collatoris: ſecus qñ acceptationi bñficij tẽpus adijcit cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptaſſe: quæ vacatio nõ dĩ expectãti, ex quo in loco bñficij publice ſcitur. Partes patent. Secunda: ibi, (Secus.) Tertia: ibi, (Quinetiam.) Quarta ibi, (Cæterum.) Et determinat caſus dubios circa decr. quia cunctis. eo tit. lib. 6.

b ¶ Reputamus.] ꝑ relationẽ examinatorũ ad hoc d̃putatorũ, qb. creditur: & eſt iſta forma pauperum, in qua ſit examinatio quomodo legãt, cãtẽt, & cõſtruã

c ¶ Idoneum.] iunge hic litteram, prouideri mandamus de beneficio, &c.

d ¶ Si per.] ecce conditionem de qua inf. loquitur.

e ¶ Inquiſitionem.] An ad hanc vocanda ſit pars, plene not. ſup. ead. compil. de offic. dele. c. vnico.

f ¶ Valoris.] De penſione prouideri non ꝑoſſet, de præben quamuis. lib. 6.

g ¶ Adijcientes.] niſi hoc fuiſſet additũ, de beneficio minoris æſtimationis ẽt ſibi volenti prouideri nõ potuiſſet, de præben cui de non. §. vlt. lib. 6.

h ¶ Si voluerit.] ſecunda conditio.

[Gloſ. ſeq. aperit dubiũ; & reſpondet & ꝯ opi. notat.]

i ¶ Extunc.] Hoc fortificabat dubiũ, quaſi à tempore datæ Papa voluerit ꝙ decretum afficeret, ſed ꝯtrium reſpõdetur, & ſupplemus ex nunc vt valeat extunc 1. Facit de vot. & vot red. licet ad ſi. & ſic facit hæc littera ꝯ Aegi. pro Inno. Hoſt. & Abbate in eo quod ſcripſi de appel. præterea 2. ſuper ver. excommunicatum.

k ¶ Attentari.] non dicit ẽt ignoranter, & tñ ex inferioribus patet, ꝙ certis caſibus hoc decretum afficit ignorantes, per quod patet, quod decretũ Papæ afficit ignorantes, & de hoc de electio. ſi eo tempore. lib. 6. & probatur de præbend. c. penul. eod. lib.

l ¶ Effectum.] Aliàs fuiſſet edictum ſuper incerto, eod. tit. c. 1. §. ſubiunctum. in fin. lib. 6.

1 Imola notat hic ꝙ clauſula, ex nũc prout ex tũc, reſpicit conditionẽ extantẽ, nõ tps actus celebrati. remittit ad not. in l. 1. C. de codicil. & l. hmõi. de verb. ob. & l. lecta. ſi cert. pet. & nec interim legat. Old. q. 175.

[Glo. ſeq. exponit, & conſulit.]

m ¶ Extet.] prima ſ. ꝙ per executoris inquiſitionem ſit repertus, & c. vtile conſilium eſt ꝙ ſuper illa pronuntiet executor: vel quòd facta mentione de illa inhibeat vel ſaltẽ ſuam ptãtẽ inſinuet collatori, aliàs non facile forte conſtare poſſet conditionẽ extitiſſe.

n ¶ Declaret.] ẽt in executoris abſentia: dummodo de ea conſtet, vt infra dicam.

o ¶ Ordinariũ.] Hoc probamus ꝑ prædict. decr. 1. eo. tit. lib. 6. vt ſicut ibi decretum datum cum beneficio acceptandi, ante acceptationem non impedit poteſtatem ordinarij: ita nec datũ ſub cõditionib. iſtis, vel alijs ante conditionis euentum. Io. And.

[Glo. ſeq. fortificat textum. ſecundo tribus rationibus quæſtionem ſoluit. ſolutioni obijcit, & reſpondet, opi. ponit, & dicit primum æquum, tertio format dubium, & ſoluit.

p ¶ Executorem.] Si. n. non afficit poteſtatem ordinarij, ergo nec executoris alterius, qui maior eſt ordinario, de offi. deleg. ſane 2. & cũ hoc oporteat intelligi de executore ſecundo: primus. n. cõferret beneficium ẽt poſtq̃ eueniſſet conditio. Item cũ hic dicatur ꝙ ſecundus confert ante conditionis euentũ, per qđ à ꝯtrario infertur ꝙ poſtq̃ eueniſſet conditio primi, cõferre nõ poſſet 2. Itẽ cum generaliter de executore loquatur, per quod ẽt executorem in forma gratiæ vr̃ includere: hic vr̃ ſolui ꝙ hic fuit diſputatũ, an impetrans primo in hac forma pauperum præferatur ſecũdo, qui impetrauit in forma gratiæ in eadem eccleſia, vel ad collationẽ eiuſdẽ, & ponitur in Mercuriali in littera N, ſub tit de præben. hic. n. vr̃ ꝙ dummodo conditio præceſſerit vacationẽ vel ſaltem collationem factam ſecundo, debeẽ primo 3. Facit de reſcr. tibi qui lib. 6. ſed obſtat eo. lib. & tit. c. ſi pro te. Sol. ibi cõditio pendebat ex alterius arbitrio, ita ꝙ illo recuſante nullũ ius hẽat impetrãs: hic vero pẽdet ex exiſtẽtia rei 4, vt in primo caſu, vel ex volũtate ipſius cui facta eſt gr̃a in ſecũdo. Aliquib. vr̃ ꝙ ſecundus impetrãs ante conditionem in forma gratiæ p̃feraſ, & tñ hoc licet hęc prima conditio quo ad idoneitatem perſonæ ſit de p̃ſenti, inquiſitio tñ circa id fienda eſt de futuro. De ſecunda ẽt nõ dubitatur quin ſit de futuro, & tñ hoc ſe quereretur ꝙ ſi duo impetrauerunt ſub hac forma, ſi ſecundus primo præuenit ad cõditionem, erit potior 5 cum prius ipſius decretum afficiat, vt hic. facit prædi. decre. ſi pro te. & quod not. eo. tit. ſi ſoli lib. 6. æquum vr̃ quod prius dixi, vt ex quo cõditio primi p̃ceſſit collationẽ factã ſecundo, præfertur primus ſecundo habenti formã gratiæ vel pauperum: nec verum eſt ꝙ ſemper debeatur illi ꝓ quo prius eſt affecta, vt ꝓbat prædi. decre. tibi 6. ſit ergo eſt fortior gratia cõditionata ex exiſtẽtia rei vel voluntate eius pro quo ſcribiſ, ꝗ dependens ex voluntate tertij, vt prædixi. Sed fingas hunc caſum: Habet A. hanc formam pauperum in certa eccleſia, ſecundo hãt B. ſpãlem gratiam in eadẽ, & talem quæ afficit: vacat beneficiũ in ipſa eccleſia, qđ ante primi conditionem extantem ordinarius cõfert C. demũ extitit conditio poſtq̃ executor B. ſibi contulit illud: poſt & executor A. primi illud ſibi contulit, quæ-

2 Supple ſecundo. & hoc verũ ait Pe. de Anch. ſi ſecundus non habet decretum.

3 Per. de Anc poſt Lap. tenet ꝯtriũ: quia gr̃a facta priori illi ſecũdo, ſtatim habuit effectũ ſuũ, quem tñ nõ debet exiſtẽtia conditionis impedire. arg. c. ab eo. de elect. lib. 6. l. in inſulã. §. ſi. ff. ſol. matrimo.

4 Ancha. dicit ex ptãte executoris, cuius declaratione ſtatur arg. not. in ſi. cap. prudentiam. de offi. dele.

5 Idẽ Ancha. quia bñficium eſt ei affectum, & forte ſic practicaretur. Imola.

6 Immo nõ ꝓbat cũ vtraq; gr̃a fuerit ibi pura, vna hic cõditionalis, quæ pendente nil eſt in obligatione. Pont.

quæritur cuius ſit beneficium? Dico ſm prædictā opinionē per decr. pe. de præben. li 6. ꝙ prius eſt portior: collatio n. ordinarij facta C. non valuit nec tenuit impediēte gratia illius B pro quo beneficium illud erat affectum in eū caſum, in quē nō debebatur illi A. effectus ergo cōditionis poſtea exiſtētis, q. eſt vt decretum afficiat, vt hic, per illam collationē impediri nō potuit. collatio n. facta B. nō tenuit, ex quo prius extiterat primi cōditio 1. ex quib. cōcluditur qđ prædixi. aſſurgat ergo primus ſcđo, ex cuius perſona cōſequitur qđ aliàs ſibi perijſſet: & eſt ſimile eod. tit. auctoritate lib 6. Si vero collatio facta B. pceſſiſſet conditionē primi, tunc ēt planū eſſet ꝙ B. potior eſſet in beneficio, per hanc litteram. Idem ſi tenetur ſecunda opinio, quæ habet, ꝙ forma gratiæ pręueniens conditionem faciat ſecundum potiorem, ēt in beneficio poſt conditionem vacante.

1 Immo tenuit Pe. Anch. fortiter repugnans gl. Immo ēt ait glo. in prima cōditione huiꝰ tex. de iure non pcedere. Fon.

putatum. ¶ Secus [a] autem fore cenſemus [b], cum decreto appoſito, alicui prouideri mandamus de beneficio, quod intra mēſem [c] à vacationis ipſius notitia [d] duxerit acceptandū: vt appoſitio menſis eiuſdem aliquid afferat [e] impetranti. Quin etiam [f]

[Glo. ſeq. dicit quid approbat, & exponit.]

a ¶ Secus.] Hic approbat quod not. ſup. eo. tit. quia cū ſtis. in prin. li. 6. & quod not. Archid. eo. li de præben. dudum, & dic ſecus in hoc. ſ. quod in caſu iſto nō valeret collatio ordinarij, vel alterius executoris intra menſem facta licet ante acceptationem.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium, & litteræ reſpondet]

b ¶ Cenſemus.] Licet per hoc verbū videretur ius nouum inducere, cum tñ rō antiqua & directe ab olim inuenta fuerit hæc forma cōtra decret. quia cunctis, vt ibi not. in 1. gl. puto quòd reſpiciat præterita 2. nec contradicat hoc verbum, quod ſm deriuatores ponitur ēt pro iuſſu, deliberatione, æſtimatione, & ſententiæ prolatione, & concor inf. proxi. reſpon. & dixi ſup. ead. compil. de proba. litteris.

2 Ex hac glo. nota quod qñ conſtōnis rō eſt antiqua, extenditur tunc conſtō ēt ad p̄terita, quod eſt valde notabile. Abb.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium, & ponit ſtylum, ſecūdo q̄rit ponit opin. & duas ipſius rōnes, & ſoluit, ad rationes illas reſpondens. tertio aliam quæſtionem ſoluit, & ſolutionem impugnans tenet ipſius contrarium.]

e ¶ intra menſem.] Iſte terminus inualuit de ſtylo & more curiæ. Idem tamen dicas de quolibet alio termino maiori vel minori in litteris expreſſo. Solet autem curia ſic ſcribere: Beneficiū eccleſiaſticū cū cura, &c. ēt ſi dignitas, &c. ſi quod vacat ad præſens, vel vacabit in tali, &c. quod per te vel procuratorē tuū ad hoc legitime cōſtitutū intra vnius mēſis ſpatiū poſtquam tibi vel eidē procuratori vacatio hmōi innotuerit, duxeris acceptandum, conferendum tibi, & c. diſtrictius inhibētes venerabilibus, &c. ne de illis interim ēt ante acceptionē huius diſponere quoquomodo p̄ſumant: ac decernētes irritum & inane, & c. tñ ex hac littera vr̄ quòd minus plena clauſula. ſ. habens mandatum cum poteſtate acceptandi & ſpatio temporis & decreto ſufficiat. Sed quęritur an talis expectans poſſit acceptare poſt menſem beneficiū adhuc vacans? Vr̄ ꝙ ſic: cū hęc clauſula in ipſius fauorē oppoſita ad ligandas manus ordinarij, in ipſius expectātis ordum nō debeat retorqueri. de reg. iur. qđ ob gratiā. lib. 6. cū ſuis cōcordan. & hoc placet Arch. 3 de præbēd. dudū. lib. 6. & vr̄ expreſſum eo. li. & tit. ſi tibi abſenti. nō credo quòd ſi clauſula reſeruationis & poteſtas executoris adiungitur beneficio vacaturo, quod acceptabit impetrans intra menſem, vt in text. & in forma quam ſuperius ſcripſi: quod poſt mēſem per expectantem acceptari poſſit beneficium, vel ei cōferri. Et tunc ad regulam, quod ob gratiam, reſpōdetur vt ibi not. ꝙ hoc inducit forma mandati, per decre cut de nō. de prębē. lib. 6. Ad decre. ſi tibi. reſpondeo quòd loquitur cum collatio pręcedit acceptationem. ſ. cum beneficiū ab ordinario pure confertur, & poſtea ad acceptandum terminus aſſignatur: tunc enim cū prima puta collatio per illius termini lapſum perempta non ſit, proviſus re integra poſt terminū acceptabit: hic vero acceptatio præcedit collationem cuius faciēdæ ptātem executor non habet, niſi intra tp̄s limitatum fuerit acceptatum, fateor tñ ꝙ ita poſſet eſſe diuiſa reſeruatio à ſpatio temporis, ꝙ locus eſſet opinioni ꝯtriæ, vt ſi dicatur. bñficium qđ in tali loco vacauerit quod duxeris acceptandum, tibi conferendū collationi noſtræ præſentibus reſeruamus, inhibentes ne intra mēſem poſt quam tibi de vacatione cōſtiterit, aliquis de illo pręſumat quacunq; auctoritate diſponere, &c. ponderetur ergo reſcriptorū tenor. de priuil. porro. Si aūt ſm nouam formam Papa dat canonicatum, & circa prębēdam dat bñficium acceptandi intra mēſem; tūc licet reſeruatio & executoris poteſtas adiungatur prębendę, intra menſem acceptare poterit, vt ſupra dixi: ita quòd poſt mēſem ex vi reſeruationis acceptari vel per executorem conferri non poſſet: quia tamen canonicus eſt ex vi canonicatus, vr̄ quod ſi nullus ibidem expectat ēt poſt mēſem, ſibi petenti per ordinarium conferri debet, & cum decreto i. quòd alteri collata non tenet, per decre. ſi clericus 2. reſpon. de prębend. lib. 6. ſed hoc caſu poſſet dici contrarium: quia in caſu decret. ſi cler cus. expirauerat poteſtas executoris: ſed hic adhuc durat quoad aliam, quę vacabit, ſi acceptabitur intra menſem: nihil ergo mirum ſi ibi ordinarius auditur. Item ſicut nec ibi ordinarius habet poteſtatem ſuper neglecta 4. ita nec hic, & hoc teneas.

Acceptare valens intra mēſem an poſt menſem acceptare poſſit.

3 Cuius dictū fortificat Petr. de Anch. per l. is qui bonis. §. 1. ff. đ ceſſi. bo. tñ tenet cū gl. per l. Thais. §. iura. ff. đ fidei-cō. lib. & ſequitur Imo. Fon.

Reſcriptorū tenor eſt pōderādus.

4 Dicit Imo. ſi nemo alius ibi expectet ordinari poterit ex ſua libertate conferre negligenti. Fonta.

[Gloſſa ſequens primo ſoluit vnam quęſtionem, ſecundo ſoluit incidentem ex tertia.

d ¶ Notitia.] hoc determinabit in fin. Et nota, quia in iſta forma non eſt locus decre. ne captandę. eo. tit. rub. 6. vt poſſit acceptare primum incertum quod vacabit: illa. n. locum habet vt ibi patet, cum ſimpliciter ſcribitur de beneficio quod duxerit acceptandū: tūc. n. pōt ſe fortunę ſubmittere, acceptando primum vacaturū, vel vlterius ex cauſa: ſed qñ ſcribit̃ de beneficio qđ à vacationis notitia intra menſem duxerit acceptandum, hęc verborum forma non patitur quòd vacaturum acceptet: fateor tñ ꝙ vacans pōt acceptare, ēt ſi vacabit tempore gratię. verbum. n. notitia vacationis, pręſentem & futurum includit, dummodo vacet, de priuileg quia circa nec obſtat ſi pręcedat verbū; quod vacabit in reſeruatione ſine verbo pręſentis tēporis, ſi quod vacat: nā illud vacabit, quod vacans reperitur: vnde dicit lex ꝙ verbū, oportebit, tam pręſens q̄ futurum tp̄s ſignificat ff. de verborum ſignificatio. l. verbum. in princi. tit. Ad idem eo. tit. verbū erit & aliud eſt dicere, vacabit; aliud, vacare inchoabit. & hoc conuenit huic menti, ſecus vbi mens reſiſteret, vt ibi.

Oportebit, p̄ſens & futurū tēpus ſignificat.

e ¶ Afferat.] ſimile de priuil. ſi Papa lib. 6.

[Gl ſeq. commodat & fortificat, obijcit, & ſoluit.]

f ¶ Quin ēt.] Summe fuit vtilis iſta particula. cum. n. executor datus cum clauſula acceptandi, ptātem non habet in conferendo beneficium, niſi ex quo fuerit acceptatum, tota die de collationibus opponebat̃ qđ non valebant, quia non pręceſſerat acceptatio, & q̄ ipſius pręcedentis acceptationis deficiebat quādoq; probatio, ſuccumbebat expectans, licet igitur verbum acceptationis nō exprimat, ſatis eſt tamen quod petit conferri vel recipit collatum. Multa ſimilia colligas ex not. de ijs quę fi. a maio. parte cap. ex ore de appellationibus, ad audientiam. & c. dilecti 2. vnde ex quo per inſtrumentum de promiſſione conſtat, pręſumitur interrogationē pręceſſiſſe. inſti. de inuti. ſtipul. § ſi ſcriptum. ff. de verb. obl. ſciendum. Sic ſatis eſt ꝙ hæres ſe immiſceat, licet verbo non adeat. inſti. de hęre quali § pen. ff. de acq. hęre. l. Iulianus. § ſi ſeruū. & l. ſi quis extraneus § interdum. Tamen quandoque

non

non ſufficit facti proſecutio. de app. ab eo. 1. reſpō. li. 6. de elect. eccleſia. j. de baptiſ. c. 1. & penult. ſed in decr. ab eo eundo ad iudicem appellationis non ſatiſfit iuri volenti ꝑ apoſtolorum delationem ipſum iudicem inſtrui. Electio & baptiſmus formas habent, nec ſine illis ſufficeret 1 anim' etiam de quo conſtaret: ſed cum hic ſolū de animo & acceptatione quæraẽ: de illo ſatis conſtat per hic expreſſa. Ioan. And.

1 Si baptiſmus aquæ ſuſcipi pōt omnino ſuſcipiendus eſt: nec ſufficit anim' ſeu propoſitū: qđ ſi ſuſcipi nō poſſit tūc ꝑ baptiſmum flaminis vel ſanguinis qs ſaluari pt vide B. Tho. par. 3. q. 66. art. 12.

a ¶ executorem.] licet petitio & collatio de quibus hic loquitur, requirunt executoris præſentiam, cū aliàs de acceptatione non apparet: acceptatio tamē ſine præſentia executoris fieri poteſt, dummodo de illa fides fieri poſſit, vt no. eod. tit. quia cunctis ad fi. lib. 6. quod etiam ibi placet Inn. Hoſtien. Arch. & Gul. in Spec de act & peti. § pen. verſi. item not. ad fin. licet Compoſt. videatur velle contrariū. de reſcrip. capit. in gl. magna. circa fi. verſi. quid ſi litteræ.

b ¶ Aut.] nota alternatiuam · ſufficit ergo alterum.

c ¶ Præſenti.] Idem in procuratore habēte ad hoc ſpeciale mādatum, quod probat ſtylus curię quem præmiſi, & ſcripſi de præben accedēs. ad hoc fi nis huius cap. ibi, vel per alium. Sicut & electio per procuratorē fieri poteſt. de elect. quia pp. & c. penul. & matrimonium contrahi. de procur. c. fi. lib. 6. facit etiam eod. lib. de reg. iur. poteſt quis. & ff. de procur ſi is qui Stichum. & ff de lega. 1. ſi ſit. §. ſi quis ita. Not. obſtat. ff. de ver. obl. l. vlt. in prin. & l. ſi. ſtipulatus fuerim. in prin. quæ non loquuntur in procuratore.

[Gloſſa ſeq. quæſtionem ſoluit.]

d ¶ Cæterum.] æquiſſima & expediens fuit etiā hæc prouiſio.

e ¶ Loco.] ſi locus vbi ſita eſt eccleſia careret habitatoribus, ſatis videretur ponderanda notitia loci vicinioris. facit ı̃. ea compil. de foro compe. quamuis. de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6.

f ¶ Vel eccleſia.] not. per alternatiuā, ꝙ ſatis eſt ꝙ in eccleſia ſit publica, licet in loco vel oppido ſit occulta.

[Glo. ſeq. ſub dubio forte ponit dictum, per quod ēt ſoluit quattuor dubia, & ſolutionem fortificat.]

g ¶ Nota erit.] forte quo ad hunc caſum inductus eſt rigor iſte, ꝙ menſis currat etiam ei qui nō fuit in culpa, vt quia tantū diſtabat à loco beneficij, quod poſt factam gratiam cum tunc vacaret, vel paulo poſt vacaſſet, intra menſem id ſcire non potuit, vel procuratorē habebat in loco, ſed mortuus eſt, vel his ſimile: per hoc tamen quod in caſu ſpecialiter ſtatuitur, vt ꝓbat littera, quæ ſequitur in hoc caſu: & quod ꝓcedit ibi, ꝓdictæ vacationis, non recedo ab eo quod not. de ꝓben. ſi clericus lib. 6. hic enim datus eſt menſis in litteris, qui currit à tempore notitiæ. Determinat ergo quando dicatur habere notitiam in hoc caſu, ibi vero puniẽ ſimpliciter negligentia, & ſic non ſe tangunt. Et idē dico de ijs quæ notaui de reſcrip. capitulū. ſuꝑ glo. & ita dico ēt quod hic dicitur locum non habere in caſu decre. ſi pluribus. de præben. lib. 6. Vnde ſi Papa contulit proprio motu præbendam, ſi qua vacabat in eccleſia, & duæ æquales vacabant: notitia vacationis poſtquam currunt decē dies prouiſo ad eligendū nō recipietur ꝑ hunc modū: qa ibi forſan tp̄e quo fiebat gr̄a, vel prius erat notitia vacationis, de qua hic dicitur, quā forſan impoſſibile eſſet ſcire prouiſum intra decem dies: & ſic in totum ſibi periret priuilegium optandi, qui non fuit in culpa: & idem dico de extrauagan. Ioan. quæ incipit: ſuſcepti. circa medium. ſed dato quòd hic ſubſit impoſſibilitas, vel deſit culpa, durat tamē circa alia beneficia priuilegium acceptādi; facilius ergo procedit hic iſte rigor, vt in principio dixi. & tamen ex littera ſequenti videtur colligi, ꝙ vbi ita deficit culpa, ꝙ nec per ſe, nec per alium ſcire potuiſſet, non eſt locus huic rigori.

† al. ita. idem.

h ¶ Scire potuerit.] imputatur ergo illi, qui ſcire potuit inquirendo. ſic etiam imputatur illi, qui ſcire potuit peritiores conſulendo. ff. de bono. poſſeſ. l. in bonorum. vnde dicitur quòd vigilantibus, &c. ff. de his quæ in fraud. cred. l. pupillus.

Imputaẽ ei qui peritiores cōſulere potuit.

beneficium quod acceptare poterat, petendo ſibi per ſuum executorem [a] conferri, aut [b] recipiendo ſibi præſenti [c] collatum: ipſum ex hoc acceptare, & collationem taliter ſibi factam valere cenſemus. ¶ Cæterum [d], vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipſa vacatio in loco [e] vel eccleſia [f] huiuſmodi beneficij publice nota [g] erit. Imputet quidem ſibi ſi hoc caſu, quo de ipſis cōmodo agitur, id quod per ſe vel per alium ſcire [h] potuerit, ignorauit.

TITVLVS IIII.

De rebus eccleſiæ non alienandis.

1 Clemens v. † in cōci. Vieñ.

¶ Religioſus qui concedit alicui ad vitā vel certum tempus, iura, redditus vel poſſeſſiones adminiſtrationis cui præeſt, ſuſpenſus eſt ab officio, niſi duo concurrant: nec valet conceſſio. duos caſus excipit. h. d. Io. And.

CAP. I.

MONASTE-

DE REBVS ECCLESIAE NON alienandis.

[Viſum eſt ſupra de conceſſione præbendæ & eccleſiæ non vacantis. poſſet aliquis dubitare, vtrū res eccleſiæ poſſint alienari vel non, ideo annectit rubricā, de rebus eccleſiæ non alienandis.

Cōtinuatio.

MOnaſteriorum.] CASVS. Quidam religioſus Prior alicuius prioratus, vel habēs aliquam adminiſtrationem in abbatia noſtræ dominæ de Exolduno, conceſſit alicui ad ſuam vitam redditus & fructus ſuæ adminiſtrationis ſiue prioratus: & hoc fecit ſine cā rationabili, vel ſi fecerit cum cauſa, tamen ſine decreto abbatis: quæritur, vtrum valeat talis conceſſio? Dicit ꝙ non: & concedens incurrit pœnas huius. cap. Sed q̄ritur, vtrum religioſus poſſit locare, vel dare ad firmā aut vendere ad modicum tempus fructus ſuę adminiſtrationis ſiue prioratus? Dicit ꝙ ſic. hoc dicit. H. B. Nota ꝙ religioſus non poteſt alienare fructus & redditus ſui prioratus ſiue adminiſtrationis ad magnū tempus, & ſi contra fecerit incurrit pœnam ſuſpenſionis, quæ ſuſpenſio etiam ſuſpendit à celebratione. & ſi celebrauerit incurrit irregularitatem. Nota ibi, [Conuētus.] ꝙ abbates aliquando habent ſpecialem iuriſdictionem in prioratibus ſibi ſubiectis, & tunc alienatio fructuum & iurium prioratus poteſt fieri cum cōſenſu abbatis & conuentus ſeu etiam capituli quādo capitulantur, & non requiritur conſenſus epiſcopi. Et iſtud hodie ſeruatur, quia priores faciunt decretari iſtas alienationes in capitulo gñali. Nota ꝙ bñficiat' poteſt

poteſt locare fructus ſui prioratus ad modicũ tempus ſed quæritur qđ tp̃s dr̃ modicum? Quidam dicũt per c. fi. ne plati vic. ſuas, in antiq. ꝙ beneficiatus pôt loca re fructus ſui beneficij ad ſeptẽ annos. ſed cõis opinio eſt ꝙ poteſt locare ad decem annos. Nota ibi, [Cupiẽ tes occurrere diſpen diis,] id eſt damnis, ꝙ melius eſt ante tẽpus occurrere quàm poſt cauſam vulneratã remedium quærere. Nota, [inhibemus per petuo edicto, id eſt prohibemus ſiue ſtatuto in æternum duratura: quia volumus ꝙ iſtud edictum ſiue ſtatutũ, de reb. eccleſiæ nõ alienandis, ſit perpetuum, ita quòd numquam alienẽtur res eccleſiæ. Not. reditus:, tus, tui, penultima correpta. & dicit à redeo redis, & ſigni ficat duo. Redit⁹ enĩ dicitur quod redit, quia ſingulis annis redeat. Vnde Ouidius de ſine titulo.

Turpe thori reditu cenſus augere paternos.

Item reditus, id eſt reuerſio: Vnde Ouidius in E piſt.

Vera queror reditu verba carere fide.

Et dic redditus, id eſt cenſus qui ſingulis annis reddũ tur. Nota [Poſſeſſiones.] Poſſeſſio, ſecundum Azo C. de acqui. & retinen. poſſ. eſt corporalis rei detentio, corporis & animi & iuris adminiculo concurrente. Vel ſic, Poſſeſſio eſt ius quoddam quo aliquis rẽ corporalẽ vere in poteſtate habet. Et dicitur corporalis rei ideo quia ſola corporalia poſſidentur. Incorporalia aũt dicuntur quaſi poſſideri, & quaſi tradi per patientiã & vſum. Nam incorporalia non poſſunt corporaliter apprehendi, ſicut ſunt iura & ſeruitutes, & ĩo nõ poſſidentur. c. conqueſtus. de foro compe. in glo. ff. de vſuca. l ſequitur. §. ſi via. & tñ præſcribunt. Poſſeſſiones ſunt agri, fundi late patentes, publici, priuati, quos etiam in initio quiſque vt potuit occupauit atque poſſedit, vnde & nũcupati ſunt. Inde poſſeſſiũcula, culæ, id eſt parua poſſeſſio: nomen diminutiuũ de poſſeſſio Not in verb. [Conuentus.] ꝙ ſicut non licet plato ſine cõſenſu capituli agere, ſic nec contrahere. Lau. qui alleg. de iudi cauſam. Sed primum regulariter non eſt verum de reſcrip edoceri. dic. vt ibi. Itẽ nec ſecundum, niſi quãdo contractus ſapit alienationem, vt hic. Zabarella.

e ¶ Cuiuis.] id eſt ſiue perpetuæ ſiue tẽporali. maximè enim propter obedientiarios, qui faciebant hos cõ tractus reuocari timentes ad clauſtrũ, emanauit hæc ↄſtitutio, & dato ꝙ nõ ſint obediẽtiari, facilius remo neñt à ſuis adminiſtrationibus. de accuſa. qualiter 2. in fine de ſimo. licet. & c. per tuas non autem puto eam locum habere in religioſo, qui præeſt eccleſiæ ſæculari, & quaſi clericus ſæcularis. & hoc probat principium.

riorum [a] & aliarum administrationum regularium diſpendijs occurrere cupientes, perpetuo [b] prohibemus [c] edicto †, ne quis religioſus [d] monaſterio, prioratui, eccleſiæ, ſeu adminiſtrationi ciuitatis [e] præſidens, iura redditus [f], aut poſſeſſiones [g] eiuſdem, alicui [h] ad vitam eius [i] ſeu aliud certum tempus, pecunia [k] etiam inde recepta quouiſmodo [l] concedat: niſi neceſſitas [m] aut vtilitas [n] monaſterij, prioratus, eccleſiæ, aut adminiſtrationis huiuſmodi hoc expoſcat: conuentus ſui, aut ſi conuẽtum non [o] habeat, prælati proprij [p] aſſenſu ad hoc nihilominus [q] accedente. Si quis autem contra hoc fecerit †, pœnam [r] ſuſpenſionis ab officio [s] eo ipſo incurrat, nec ex cõceſſione ipſius recipienti ius aliquod acquiratur [t]. ¶ Verum præ-

† Propter expreſſionẽ huius verbi hæc tõtõ ab omnibus vt lex generalis ẽ ſeruãda. vt l. 1. C. de legib. Bonifacius de Vital.

f ¶ Redditus.] differunt à fructibus, vt patebit in fine. Io. And.

g ¶ Poſſeſſiones.] certas 1, vel omnes.

h ¶ Alicui.] priuato vel collegio.

i ¶ Eius.] recipientis vel concedentis: & talis conceſſio dicitur perpetua ff pro ſocio. l. 1. & not. 10. q. 2 perpetua.

k ¶ Peccunia.] ſoluens hanc pecuniam repetat 2? vide quod not & dixi eo. ti. ad audientiam.

l ¶ Quouiſmodo.] ab hac generalitate excipit duos modos in fine cap.

1 Not. ꝙ minor. ꝙ in definita iuris nõ æquipol. let vniuerſali. Fontan.

† al. attẽtauerit.

2 Ita, ſi habebat bonã fidẽ, ſi malã dã fiſco, aut pauperib. glo. Bar. in l. iubemus. 2. §. ſane. C. de ſac. ſã. eccl. Fen.

m ¶ Neceſſitas aut vtilitas.] ſufficit alterum. ſic alibi æquiparantur hæc duo de æta. & quali. quætis. de præben. expoſuiſti. & in diſpenſationibus. 1. q. 7. tali. & facit eo. tit dudum lib. 6.

n ¶ Vtilitas.] de ſyndi c. vnico.

[Glo. ſeq. notat à contrario, & illud determinat.]

o ¶ Non habeat.] innuit ꝙ ſi habeat conuentũ, non requiritur conſenſus prælati. hoc verum quo ad euadendam huius conſtitutionis pœnam: ſed aliàs ad validandum contractum perpetuum requiritur omnis ſolemnitas alienationis. eod tit. dudum. lib. 6. & conſenſus epiſcopi. 12. q. 2. abbatibus. & c. ſeq. & c. placuit. 17. q. 4. in venditionibus.

[Glo. ſeq. dupliciter exponit, & not. pro Inno.]

p ¶ Proprij.] de epiſcopo 3 videtur intelligendũ in non exemptis per iura allegata in fine ꝓximæ gloſſæ, in exemptis de Papa. de priuileg. auctoritate. § 1. li. 6. forſan intendit iſte textus approbare quod recitabat Inno de tranſact. ſtatuimus. vbi dicit quoſdam dicere ꝙ abbates, qui habent eccleſias ad ſe pertinentes pleno iure, poſſint in illarum alienationib. auctoritatẽ p̃ſtare & facit ĩ. de ſtatu, mona. attendentes. poſt princ. & qđ not. in authen. de ali. & emphy. cõtract. in princ. coll 9. & hoc cõmuniter ſeruatur: quod videtur fieri poſſe, ex quo habẽt epiſcopalẽ iuriſdictionẽ vel quaſi ad hoc de priuileg. abbates. in ſi. lib. 6. vnde dicebat, ip ſe Inno. de priuileg. cum & plantare. §. in eccleſijs & placet ibi Hoſtiẽ. ꝙ presbyteri non poterant alienare nec maximas cauſas agere ſine conſenſu patronorum exemptorum: quia tales exempti vices epiſcoporum gerunt argu. 12. q 2 ſi qua. & c. placuit. de vo. magnæ. § cum igitur. cum concor.

3 Pro hac glo. vide Felin. & alios in c. auditus extra de ple ti. In normitanũ in c. at ſi clerici. §. de adulte rijs. de iu dic & in ca ſtatuimus. de tranſac.

q ¶ Nihilominus.] id eſt non eo minus ꝙ ſubſit neceſſitas, vel vtilitas in contractu.

[Glo. ſeq. ponit dictum, & remittit. ſecundo quærit & remittit.]

r ¶ Pœnam.] quæ de ſui natura perpetua eſt, ex quo tempus non adijcitur. de hoc de conſti. ex litteris. ſed quis abſoluet? Vide quod dixi de ſolu. c. 2. in fi. & qđ dicam ĩ. de hæret. c. 1. circa finem.

Pœna de ſui natura eſt perpetua.

ſ ¶ Officio.] vide qđ dixi ſuper eo. ver ĩ. de deci. c. 1.

t ¶ Acquiratur.] ſimile eo. tit hoc conſultiſſimo. lib. 6. vbi contractus non valet. & punitur faciens.

[Glo.

[Prima glo. ſummat, & dicit quid facit, & diuidit.]

a ¶ Monaſteriorum.] religioſus qui cõcedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus, vel poſſeſſiones adminiſtrationis cui præeſt, ſuſpenſus eſt ab officio, niſi duo cõcurrant: nec valet talis cõceſſio. Duos caſus excipit & tria facit. Primo prohibet Secũdo: ibi, [Si qs.] punit & decernit. Tertio excipit: ibi, [Verũ] b ¶ Perpetuo.] id eſt generali, vel perpetuo duraturo. de elect. vt circa. & c. perpetuo. lib. 6.

c ¶ Prohibemus.] ſaltem quo ad pœnam fateri oportet, quòd eſt iuris noui editoria.

[Gloſſa ſequens notat à contrario, & incidens dubium ſoluit.]

d ¶ Religioſus.] ſæcularis ergo clericus non cõprehẽdit hæc conſtitutio, ſed ſi tales conceſſiones faciunt, dic vt legitur & not 16. q. 1. poſſeſſiones. de ijs q̃ fiunt à prælat. continebatur. & aliàs alienant, locus eſt canoni. 12. q. 2. monemus. eo. tit ſi quis. ſi locans, dic vt not ne prælati vices ſuas. c. fi.

[Glo. ſeq. exponit, & quæſtionem ſoluit.]

[Glo ſeq. dubium ſoluit, & ſolutionis obiectioni reſpondet, opi ponit, quam improbat, & de incidenti quæſtione remittit.]

a ¶ Locationes.] prohibitus alienare, obligare, vel vẽdere, pōt locare, & quod plus eſt cōductorẽ creditoribus delegare. ff ð leg. 2. l penu. ©. inſtituto. Ad id ff loca. non ſolet. p̄lati ergo locãt, nec per ſtatutum epi poſſunt adſtringi vt locẽt certis perſonis. de loc. c. 2. Quod aũt dixi ꝙ locare non eſt alienare, illud verũ eſt ſi fiat ad modicum tẽpus, vt hic: & ſic nõ obſtat eod titu nulli. vt ibi dixi. licet Accur in prædicto. §. inſtituto. in fi. dicat ꝙ prohibitus alienare locet ad centum vel mille annos, ſed non approbat, & Dynus ibi ꝫ. Si aũt p̄latus locãs ad modicũ tp̄s, itra tp̄s moritur: quid iuris, not. ne præla. vices ſuas. c fi.

Locare non eſt alienare.

b ¶ Fructuum.] concor. de elect generali in fi lib. 6. & quo olus eſt in redditu q̃ in fructu, ibi not. in gl pen.

[Glo ſeq exponit, quærit, ponit opi. quam commẽdat, ſubdens quinque alias opi. & pro pluribus habendis remittit.]

Tempus modicũ quid contineat.

c ¶ Ad tp̄s modicũ.] Determinat tã verbũ, locationes, q̃ verbũ, vẽditiones, vt ſit ſenſus: ꝙ locatio ad modicum tp̄s, & venditio fructuũ ad modicũ tp̄s nõ includatur in p̄hibitione. Sed dubitatur quod dicatur modicum tp̄s. gl. ff de ſuperfi. l. 1. §. quod ait. dicit id relinquendũ iudicis arbitrio. allegat ff. de iure delibe l. 1. in fi ff de effrac. l. 1. § 1 & facit de offic deleg. de cauſis de accu. inquiſitionis. 1. reſpōſo & ꝙ not. de loca. potuit & ꝙ not ſup. eo. hoc conſultiſſimo lib. 6 & vr̃ hoc æquũ p̄p varias conditiones regionum. Idem tenuit olim in l. fi. ff. ſi ager vectiga. ſed poſtea in additione vr̃ approbaſſe ꝙ modicũ tp̄s dicatur intra decẽniũ C. de præſcr. long. tem. l. fi. qui & à qui. ma. ſi cum fideicommiſſo § Ariſto. ponit ẽt opinionem, quæ habet, ꝙ modicum tp̄s dicatur triginta dierum. ff. de iti. actuque priuato. l. 1. §. 1. Alij bienniũ. ff loca. & cōdu. cũ dñi inſtit. de libel. ob. in fi. Alij quinquennium. facit quod not. Io. de coniu. ſer. licet. & quòd not. Hoſt. vt eccl. bene. c. vnico. in fi. Alij ſeptennium. ne præla. vi ſu c fi. De diuerſis ſpatijs temporum pōt argui per ea quæ ſcripſi de fideiuſſ. c. fi. de cleri. coniuga. Ioan. in 4. quæſtione.

SI vna.] CASVS. Papa vel ep̄s conſiderans paupertatem alicuius eccleſiæ, voluit vnire aliam eccleſiã illi eccleſię certis ex cauſis: Et ponam' ꝙ iſtę eccleſię h̄ẽnt rectores: quæritur, vtrũ ad vnionẽ requiratur cōſenſus rectorum? Dicit ꝙ non. Sed quid ſi velit vnire eccleſiam parochialem alicui monaſterio: quæritur, vtrum requiratur cōſenſus rectoris? Dicit ꝙ non, tã nõ aufertur p̄p aliquod præiudicium ipſi rectori durante vita, ſed quantum ad valetudinem vnionis non requiritur conſenſus rectoris. Sed quid ſi ep̄s vult vnire eccleſiam ſuæ menſæ ep̄ali, quæritur, vtrum poſſit cũ cōſenſu capituli? Dicit ꝙ non quia nõ pōt ſe facto autorizare in cã ſua, ſed opus eſt, vt adeat archiep̄s. Sed vtrum ipſe poſſit aliquam eccleſiam parochialẽ vnire menſæ ſui capituli? Dicit ꝙ non, quia capitulũ non pōt dare conſenſum ad ſuam vtilitatem. Not. ꝙ ep̄s pōt vnire vnam eccleſiam alteri ſine conſenſu rectoris, ſed tñ per hoc non fit præiudicium ipſi rectori. Not. ꝙ ep̄s alicui loco religioſo pōt cōcedere aliquas eccleſias cũ cōſenſu capituli. ca. paſtoralis. de dona. in antiq. tñ vt dictum eſt, non fit præiudicium rectori. c. cōſultationibus. eo. tit. in antiq. No. ꝙ antiquus vt ep̄s eſſet particeps in ſuffragijs aliquorum religioſorum, donabat eccleſiam tenendam cum perceptione iuriũ, & fructuum. Not. per hoc quod dicit, (Decernimus,) quòd hic Papa inducit nouũ ius. Not. ꝙ dictio, alter, repetit eãdem qualitatem, probatur hic in verbo, (Alteri.) iuncta glo. quæ intelligit, alteri. ſ. eccleſiæ. Smile not. de dictione, alicuius, de reſcript. ſedes. Nota ꝙ eccleſia dari pōt loco religioſo, & multis modis pōt eccleſia ſpectare loco religioſo de quib. de præben. de monachis. & ſup de ſupplen. negli. præla. cle. vnica. Zab.

missa ad locationes [a] vel etiam redditũum aut fructuum [b] venditiones ad tempus modicũ [c] faciendas declaramus vllatenus non extendi.

¶ Idem.

¶ Epiſcopus unire poteſt eccleſiam alteri, vel loco religioſo donare, etiam non vocato rectore vel defenſore. h. d. Zab.

CAP. II.

SI vna † eccleſia [d] alteri [e] eccleſiæ, ſeu dignitati [f] alicui vel præbendæ [g] per epiſcopum [h], ſuo conſentiẽte [i] capitulo vniatur [k], aut religioſo loco donetur [l] ex eo quòd rector [m] ipſius ad hoc

† Circa vniones vide ſtatuta in cōcil. Trid. ſeſ. 7. de refor. c. 6. & ſeſ. 24. de refor. c. 13. & 15. & ſeſ. 25. de refor. c. 9.

[Gloſſ. prima dicit quid faciat, & quid determinet.]

d ¶ Si vna eccleſia.] Se ſummat duo dicẽs: & quas opiniones determinet, infra dicam: ſed quæ not. Innoc & Hoſt. vt eccleſiaſt. benefi c. vno. in fine.

e ¶ Alteri eccleſiæ.] 10 q 3. vnico, & ſi ſit alterius diœceſis per vnionem non præiudicatur diœceſano. de religio do c. 2. & ſcripſi de priuil. paſtoralis.

f ¶ Dignitati.] de præben extirpandæ §. qui vero.

g ¶ Præbendæ.] vt in p̄dic § qui vero, & eo tit. expoſuiſti, & intellige per prædic. decreta. ẽt de præbenda cathedralis eccleſiæ, non obſtante infra proxi. reſponſo, vt ibi dicam.

[Glo ſeq. opi ponit, quam probat, & remittit.]

h ¶ Epiſcopũ.] de exceſ. præla. ſicut vnire, vbi not. Inno. & Abbas poſt eum, quòd licet ad abbates ſpectent eccleſiæ pleno iure, tñ illas vnire nõ poſſunt, vel vnã alteri ſubijcere, cum hoc ſit epiſcopale, per præd decr. alleg. etiam de conſue. cum dilectus, facit quod dicã infra. c proxi. & infra de ſta. mon. ne in agro § ad hoc. vbi dicam, an hoc ſcribere poſſint.

[Gloſſa ſequens, ſucceſſiue ponit duo dicta Hoſti. quæ improbat.]

i ¶ Conſentiente.] Non eſt iſte caſus, in quo ſufficiat conſilium, & hic reprobat quod not. Hoſt. de ijs quæ fi. à præla. nouit. vbi dicit epiſcopũ ſine capitulo poſſe donare eccleſiam loco egenti ad ſuſtentationẽ miniſtrorũ: allegat de dona cōſultationibus. Item quia facit quod dẽt prouidendo egentibus, & in hoc officium ſuum exercet 12. q 1. præcipimus, & c ſe. 10. q. 1. regenda, & c. ſequ 93 diſt. diaconi. ergo non eſt locus contradictioni. de præben extirpandæ. 1. & 2. reſpon. Dicebat tñ, quod tutius erat conſilium canonicorũ requirere, ſed prout vides hic requiritur conſenſus, & ẽm hoc intellige prædic decre. ſicut vnire in prin. & de priuil. tuarum, in princ. Not. etiam ipſe Hoſt. eo. tit. ea. noſcitur, quòd de cōſuetudine præſcripta [1] pōt ep̄o competere, vt ſine conſenſu capituli poſſit cōferre eccleſiam alteri eccleſiæ ad ædificationem. Et contraria eo. tit. tua. & c. paſtoralis, & de dona. paſtoralis, intelligi de iure cōi: & cũ ep̄s circa hoc indulgentiã vel p̄ſcriptionẽ non h̄ẽt, tñ conſiliũ præſcribi nõ pōt, ſm eum; ſecus ẽt dixi de voluntaria conceſſione, quæ ſine cauſa fieret eccleſiæ habenti congruam ſuſtentationẽ. arg. 1. q. 2. paſtor. vel quæ fieret laico: ſed non puto hoc pręſcriptibile, quòd ẽt in caſu licito alienet prælatus ſine conſenſu capituli, vt ſcripſi de do. paſtoralis, in fi. & facit finis huius capituli.

1 Vide Fe. & alios I c. auditis. extra de pręſcrip. & omnino eundẽ Fely. in c. c. cum cã de re iudicata.

k ¶ Vniatur.] de vnione ſatis not. ne ſede vac. ca. c. 1. 16 q 2. & temporis.

l ¶ Donetur.] hic iunge litteram infra, nequaquã id poterit impugnari, & facit quod metus cauſa, cum dilectus, & quod ibi not.

m ¶ Rector.] de rectore eccleſię, nõ de p̄lato cui ſubeſt eccleſię,

1 Idem Pa nor. Font.

eccleſia loquitur, cuius cõſenſus requiri videtur 1 infra de ſta mo.c.1.§.ad hoc.

[Glo.ſeq.rationem reddit, quam opi.coadiunat, & oſtendit reprobatam opi.Hoſtienſis.]

a ¶ Vocatus.] nõ extitit, ꝙ eſt inf. Et ratio huius ſumitur de dona.conſultationib. fit. n. talis vnio vel donatio ſine præiudicio rectoris, vt ibi. Dicebat ergo Inno.in decret vt noſtrum, ꝙ dignitas inſtituta diminui nõ poterat irrequiſito illo, cuius erat ſine cauſæ cognitione. No.tñ Hoſti de exceſ. præla. ſicut vnire. ꝙ epſ eccleſiã vnire non poterat ſine collaudatione vel conſenſu ambarũ eccleſiarũ. alleg. eo. tit. c.1. & de ijs quæ fi. à præl.c.1. & in hoc dicebat eũ à Papa differre, vt ibi ſcripſi: quod hic reprobatur.

Vnio duarũ eccleſiarũ põt fieri ſine conſenſu ambarũ.

vocatus a vel ſi vacabat b, defenſor c ei ſuper hoc datus non extitit, nequaquã id poterit impugnari. ¶ Quòd d ſi epiſcopus (ſui etiam capituli accedente conſenſu) menſæ e ſuæ, vel ipſi f capitulo g aliquam duxerit eccleſiam h vniendã: hoc irritum eſſe decernimus i & inane, contraria quauis k conſuetudine non obſtante †.

[Glo.ſeq docet quod approbat.ſignat contrarium. & dupliciter ſoluit.]

b ¶ Vacabat.] approbat quod not.Inn. & Hoſt.vt eccl. benef.vt noſtrum, in fine, vbi tenẽt eccleſiam vacantẽ vniri & donari poſſe: ſicut & dignitas vacãs ſupprimi poſſet, de conſt.cum acceſſiſſent. Contra ne ſe. va c.1. vbi ſede vacãte nõ diſſoluitur vnio: æque igitur videretur ꝙ tunc fieri nõ poſſet. Sol illud in epalibus ſedibus. Vel ibi Papã principalius mouit ſecũda rõ: ne ſ. notari poſſet de ſubita mutatione, & ꝙ ordinationẽ prius factã feciſſet contemplatione perſonæ tunc viuentis nunc defunctæ: aliàs etiam vnionem epiſcopatuũ facit mortuo altero epo, vt 16.q.1.& temporis.

¹ Eccleſia vacans vniri & donari põt.

[Glo.ſeq ponit obiec & ſolu.quam fortificat per ſimilia, & per opinionem.

c ¶ Defenſor.] Videbaẽ ꝯrium: quia ſi res eccleſiæ vacantis ex cã dignitati donetur, oportet defenſorẽ dari, vt eo.tit.dudum.li.6. Eſt ergo hoc de caſibus, in quibus minus prohibetur, vbi maius permittitur: põt n. eccleſia vacãs dari ſine defenſore, vt hic: ſed poſſeſſio vel res eccleſiæ non, vt ibi. Et eſt ſimile de ele.nemo deinceps li.6.& ꝙ not de conſuet.cum dilectus in 3. gl.de trãſla.c vlt in gl.penul. Dicebat Inno. de ele.ſi ſignificaſti, vt ibi ſcripſi, ſuper gl. 2. ꝙ epſ & capitulũ poterant aliquid ſtatuere ſuper bñficio vacãte, & electus illud ſeruare tenebatur. alleg.decr. vt noſtrum, ꝙ intelligit ibi Hoſt. ex cã & ad tempus 2, ſed perpetuũ ꝑiudiciũ nõ poſſent inferre dignitati vel rectoriæ, ipſa ſic manente: licet illam poſſent in totũ tollere. de conſti.cum acceſſiſſent, vel religioſo loco cõferre, de don.cõſultationibus.& c.paſtoralis. Et ad id quod dr̃, qui põt totum, põt & partẽ. de offic deleg paſtoralis. in princ. ff de rei ven.quæ de tota. Rñdet Hoſt. ꝙ in totum cõferri permittitur vt diuinus cultus augeatur. de conſt.ex parte, & vt pauperes ſuſtententur. de ꝑben expoſuiſti. Permittitur ẽt tolli: quia ſuperflua vel oneroſa. arg. 63. diſt. chorepi. Diminutio vel detractio denegatur, vt eccleſiaſtica bñficia in ſua integritate ꝑmaneant, niſi ex cã magna. remittit ad dec. dudũ eo. tit. de præb. maioribus, & cap. vacante. Ex his patet, ꝙ ſępe id quòd minus videtur, eſt maius, eod. reſpectu quo ius plus illi reſiſtit ex cauſa 3.

Minus ꝓhibeẽ quæ vbi maius ꝑmittitur.

2 Idẽ Pan.

3 Placet doctorib. Font.

[Gl.ſeq iuſtificat, & dicit q̃d approbat & reprobat.]

d ¶ Quod ſi epiſcopus.] Quod hic dr̃ probabatur olim per c quæſiti ſunt. 17.q.4.& approbat quod not. ibi Io. in § præcedente, & quod not de don. paſtoralis, & reprobat quod not. Inno. in dicto c. vt noſtrum, vt eccl. benefi. vbi tenebat, ꝙ auctoritate capituli ſui epiſcopus poterat eccleſiam in ſuos vſus conuertere.

[Glo.ſeq. primo rõnem reddit, quam per opi. coadiuuat. Secundo arg. à minori, quæſtionem ſoluit. Tertio not. ad duas opi. Hoſt. & vtramque determinat.]

e ¶ Mẽſæ ſuæ.] vt dicebat Io. in gl. prius alleg. epſ nõ põt auctorizare in facto proprio 4, ſicut nec œconomus, 10.q.2.hic vſus. in fi. nec tutor. ff. de au.tu l.1. & l.pupillus. nec prælatus, de inſti.c fi. & idem de capitulo, vt ſtatim ſequitur: quod ẽt tenebat Gul. in Spec. de ijs quæ fi. à præla. in fi. & facit quod dixi poſt In. de cẽſi. prohibemus. ſuper gloſſ. 2. Et not. quia ſi non valet vnio, cũ alter ſolus ſ. epſ vel capitulum auctorizat in facto proprio, fortius non valet cũ auctorizaret vterque, vt ſi cõiter menſo epi & capituli per eos vnitur eccleſia. Facit autẽ hæc littera ad no per Hoſtien. in ſumma de deci. §. & vtrũ. ver. 12. in fi. vbi tenet. ꝙ laicus habens decimã per antiquũ feudũ ab alia eccleſia, non põt illã donare epo ne ipſe epſ auctorizet in facto proprio. Puto tñ ꝙ bñ poſſet illam donare capitulo epali, auctoritate epi: & eſt rõ: quia cum in caſu illo ſufficiat auctoritas epi ſine capitulo, vt dixi in decret. cum apoſtolica. de ijs q̃ fi. à præla non põt dici ꝙ capitulum eo caſu auctorizet in facto ꝓprio: ſed in vnione vel datione eccleſiæ ſecus, cum ibi cõſenſus capituli ſit neceſſarius. de ijs q̃ fi. à præla tua. de dona. paſtoralis. Itẽ facit pro & cõtra ad id ꝙ ipſe Hoſt. not de cõſt. cũ acceſſiſſent. vbi tenet, ꝙ dignitas nõ confirmata per Papam, de eccleſia cathedrali tolli põt per ipſius capitulum ex iuſta cã, & epo auctorizante, ſi bona epiſcopi & capituli ſint diuiſa: ſi vero eſſent cõia, nonne auctorizaret epiſcopus in facto ſuo: Sed dicit tunc recurrendum ad Archiepiſcopum, vel ad Papã de iure pa. nullus. Vñ quod cum iſte non ſit de caſibus archiepiſcopo reſeruatis, qui not. de offici ord paſtoralis, quod eo caſu & iſto de quo textus loquiẽ, ad Papam ſit neceſſe recurri 5.

4 Vide Alex. cõſ. 79. li 1. in cip. circa primum. & conſil. 106. inci. quo ad § ſens. eod. lib.

† In quodã manuſcripto ſatis vetuſto poſt verbũ, nõ obſtante, ſtatim ſubſequũtur hæc verba, niſi ad id ſuperioris ſui cõſenſus accedat.

5 Idẽ Pan. dicẽs gl. mente tenendam. Font.

f ¶ Ipſi.] ſuo ſ. ſcilicet.

[Glo.ſeq in quæſtione remittit, ſecundo diuerſitatem ponit, & rationem reddit.]

g ¶ Capitulo.] Cum capella curata donaẽ capitulo, quis habeat eius curam, vide q̃d ſcripſi poſt Hoſt de præben expoſuiſti, ſuper gl 3. & eo tit. cum non ignores, in princ Et not quia ſingulari præbendæ ẽt maioris eccleſię põt vniri eccleſia per epm & capitulum, vt ſup. prox. reſpon. capitulo vero non, vt hic, & rõ ſumitur. 12 q.2. qui manumittitur, cum ſuis concor. quia capitulum non auctorizat in facto proprio, cum ſingulari præbendæ capituli vnitur eccleſia.

[Gl.ſeq ponit dictũ Hoſt. ꝙ dicit declarari debuiſſe]

h ¶ Eccleſiam.] Declarari debuiſſet, an ſit idem in donatione, quam facit epſ capitulo ſuo de eo quod ſpectat ad menſam ſuam, quod not. Hoſt. de ijs quæ fi. à præla nouit. & ponit caſum de epo abundante, & capitulo egente, & dicit quod valet. inducit quod ſup. dixi in glo. non eſt. Dicit ẽt quod non obſtat iuramentum de non alienando, cum non ſit proprie alienare quod in dominio eccleſiæ retinetur. ff. de leg. 2. vnũ ex familia & l. Imperator § fi. & l. ſeq. dicit tamen ꝙ tutius eſſet, quod illud fieret ſuperioris auctoritate. inſti. de aucto. tut in fin.

[Glo.ſeq. ſub dubio quæſtionem ſoluit, & contra ſolutionem allegat.]

i ¶ Decernimus.] Licet rõ huius iuris ſit antiqua: forte noluit cõprehendere præterita. Et eſt ſimile de po. ſtu c vnico. li 6. Sed ꝯ hoc facit littera ſequens, q̃ cõſuetudinem damnat, conſuetudo vero notat tempus præcedens, ergo videtur præterita reſpicere.

[Glo.ſeq exponit, & dat ſimile.]

k ¶ Quamuis.] ſ. ẽt cuius contrarij vel initij non ſit memoria 6. Damnatur ergo hæc conſuetudo, quod quis auctorizet in facto proprio. Alibi quod quis ſit iudex appellationis à ſe interiectæ, de conſue. cap. 2. lib. 6.

6 Idẽ Pan. dicẽs gl. ꝑcedere, ſi ponanẽ verba ſimilia. ſ. quantumcũq; ꝑge, nulla cõſuetudine: ſecus tñ ſi ſimpliciter dãneẽ cõſuetudo, ſicut præſcriptiõe ſimpliciter damnata non intelligiẽ ſtatim de oĩ pręſcriptione. c. 1. de præſcr. lib. 6. vide hic do. Car. § quod ſi epſ. 2. colu. ver. octauo q. 10. Font.

DE RERVM PERMVTATIONE.

[Viſum eſt ſupra de bonis eccleſiæ non alienandis, dubitaret aliquis, vtrum res eccleſiæ poſſent permutari, hoc eſt de vna perſona in aliam transferri: ideo annectitur rubrica, de rerum permutatione.]

TITVLVS V.

De rerum permutatione.

¶ Clemens v. in cõcilio Vien̄.

¶ Collatio de beneficijs cauſa permutationis vacantibus facta alijs quàm permutantibus, non tenet. h.d. Zabarel.

CAP. VNICVM.

Ne conceſſione [a] iuris vtentibus [b] præſertim circa ſpiritualia illudatur [c], ſi qua † beneficia [d] ex cauſa [e] permutationis ab aliquibus reſignata, alijs quàm ipſis permutare volentibus [f] conferantur [g]; nullius hoc eſſe volumus [h] firmitatis.

Ne conceſſione.] ¶ Præſupponendũ eſt primo illud quod habetur in c. vnico eo. tit. in 6. videlicet, ꝙ beneficium quod eſt reſignatum in manibus ſuperioris cauſa permutationis faciendæ, ꝙ per talem reſignationem non dicitur beneficium vacare, ſic ꝙ poſſit alteri, qui nõ ſit de compermutantibus conferri. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ actus legitimi non recipiunt diem nec cõditionem & ſicut collatio beneficij non poteſt fieri ſub cõditione, ita nec reſignatio.

CASVS. Cum poſſideres iuſte & canonice aliquod beneficium mihi proprium, & ego poſſiderẽ aliud beneficium tibi propriũ, affectabamus permutare adinuicem huiuſmodi beneficia: Et tractauimus de permutandis beneficijs noſtris, qui tractatus eſt pmiſſus dũmodo non fiat pactio arreſtata inter partes, ſed totũ ponatur in arbitrio ſuperioris: acceſſimus ad epiſcopũ & ſupplicabamus, vt ipſe velet acceptare reſignationes cauſa permutationis faciendæ: epiſcopus recepit reſignationem, & ſic vacauerunt noſtra beneficia: qũitur, vtrũ epiſcopus poſſit illa beneficia vacantia cõferre & dare quibus voluerit? Dicit ꝙ nõ: ſed tuũ mihi, & meum tibi cõferre debet. hoc dicit. H R Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ quis non debet decipi legis auctoritate. Secundum, ꝙ beneficia vacantia cauſa pmutationis faciendæ, non poſſunt conferri niſi cum compermutationibus. Not tertio, ꝙ volentibus permutare ſua beneficia, licitum eſt exprimere ꝙ reſignatur cã permutationis faciendæ, & non aliàs. Not. ꝙ maxime in ſpiritalibus dẽt euitari illuſio; ſic etiam duplicitas, & fraudandi voluntas. 22. q. 2. ne quid. 24. q. 5. ex cõicatorum. de poſtula. c ſi Not. finaliter, ꝙ ante permutationem poteſt præcedere tractatus. de hoc in gl. in ver volentibus. Zabarella.

† In vetuſtioribus codicibus & impreſſis cõſtanter legit ita: ſi beneficia ex cã, &c.

[Glo. prima dicit quid facit, & quid determinat.]

a ¶ Ne conceſſione.] ſe ſummat ponens ius nouum & æquiſſimum. Et determinat decretalem, inter cætera. de præben. & ĩ eo. tit. cum vniuerſorum.

b ¶ Vtentibus.] per hanc litteram dico decre hanc locũ habere, vbi in fraudẽ expectãtiũ fieret permutatio, cum illi non vtantur cõceſſione iuris: ſed ius fraudent. eo. tit. c. vnico lib. 6. de renun. c. vlt eod lib.

c ¶ Illudatur.] concor. clemen. ĩ. de renun. cap. vnico. & ibi concord.

d ¶ Beneficia.] includit 1 etiam hoſpitalia & loca ſimilia, quæ permutari poſſunt his caſibus quibus in beneficium conceduntur: quæ habentur ĩ. de reli. domi. quia contingit. §. vt autem illa vero q̃ non cõceduntur in beneficium, non videntur poſſe cum beneficijs permutari, cum beneficiorum adinuicem permutatio fieri debeat.

1 Vide Felynũ in c. de quarta extra de pſcrip.

e ¶ Ex cauſa.] bene ergo licet renuntianti in actu renũtiationis hoc exprimere, ꝙ renuntiat pmutationis cauſa, & dato ꝙ hoc non exprimatur, ſatis eſt quòd cõſtet ex coniecturis vel prius actis.

f ¶ Volentibus. ergo tractatus permutationis inter partes procedere poteſt: tamen ipſa permutatio expeditur ſuperioris officio. & vide quod ſcripſi ĩ eo. quæſitum.

[Glo. ſeq. generaliter intelligit, dicens, ꝙ epiſcoporum eſt permutare, & rationẽ reddit: quærit de capitulo vacante ſede, & ſoluit diſtinguendo. in fi. ampliat textum, & ſol. cõtrariũ.]

g ¶ Conferantur.] p illos in quorum manibus, fiebat reſignatio, vel per alios collatores. Hoc tñ ſcias, ꝙ epiſcoporũ eſt permutare, vel permutationib. auctoritatem præſtare & non inferiorum, vt not. Hoſti. in ſumma huius tit. §. quis poteſt. ver. & nunquid. & dixi. ĩ eo. quæſitũ, cũ enim concilium Turoñ prohibet permutationẽ, contra id non diſpenſat, niſi cui permiſſum eſt, & idem Archidiaconus, eod. tit c. vnico lib. 6. & facit qđ not. ĩ. c. proxi. in prin ipſi tamen inferiores, quorũ eſt cõferre vel eligere, habent conſentire, vt not in prædict. decre. vnica. Quid de capitulo vacante ſede epiſcopali: poterit ne permutationi auctoritatem præſtare? Puto ꝙ ſic, cum hoc ſit iuriſdictionis epiſcopalis, in qua tunc ſuccedit. de majo & obed. ijs quæ. & c. cũ olim. eo tit. c. vnico. lib 6 cũ cõcor. hæc vera, niſi beneficia illa vel alterũ illorũ ſpectarent ad collationẽ epi ſolius ſine capitulo: qa cũ in taliũ beneficiorũ collationẽ nõ ſuccedant: ergo nec in cõſenſu, quẽ neceſſe hẽt pſtare collator. & idẽ ſi hẽt eligere vel pſẽtare, vt ſcripſi, ne ſede vacãt c. 2 ne vna via cõcedat qđ alia phibet de reg. iur. cũ qđ lib. 6. Si vero vnà cũ capitulo haberet facere pdicta, cũ capitulũ tũc poſſit cõferre, eligere, vel præſentare ne ſede vac. c. vnico. li. 6. ergo poterit vt capitulum conſentire, & vt eps auctorizare. Puto aũt ꝙ hoc decretum afficiat, nedum collationẽ. ſed etiam omnem electionem, poſtulationem, & pſentationem, quæ fieret de alio ad aliud beneficium ſic renuntiatum: hoc enim eſt de mẽte, & eadẽ rõ eſt 2. Et decre de præb. cum in illis. lib. 6. loquitur in impetrationibus beneficiorum, quæ ſunt odioſæ.

Epiſcoporũ & non inferiorũ eſt permutationib. auctoritatẽ pſtare.

Capitulũ ſede vacãte, põt permutationibus auctoritatẽ præſtare.

2 Not. nõ exorbitãtia ex identitate rõnis extẽdi Poni.

h ¶ Volumus.] hoc iure nouo; quaſi innuat ꝙ olim in hoc caſu neceſſaria erat gratioſa prouiſio, & ſic ſoluantur not eo. tit. cum vniuerſorum. de præb. inter cætera ſicut aliàs in ſimili caſu agitur ad intereſſe. ff de præſcrip. verbis. l. naturalis in princ & in fine.

TITVLVS VI.

De teſtamentis & Vltimis voluntatibus.

¶ Clemens quintus in cõcil. Viennenſi.

¶ Ordinarius loci rationem exigit à religioſis etiam exẽptis de teſtamentorum executionibus, quas geſſerunt: & ſi circa id deliquerint, illos punit. Ioan. And.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

[Viſum eſt ſupra de actibus viuentium: nunc videndum eſt de actibus decedentium, ſiue morientiũ: ideo annectit rubricam, de teſtamentis, &c.]

Continuatio.

Religioſis.

RElig1oſis.] ¶ Præſupponendum eſt primo, quod ad curam epiſcopi ſpectat & pertinet vt vltimæ voluntates demandentur executioni: Et ex officio poteſt cogere executores vel hæredes ad exequendum huiuſmodi voluntates, & ad reddendū rationem de ijs, quæ fuerunt relicta à teſtatore. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ religioſi non poſſunt deputari executores alicuius teſtamēti ſine conſenſu ſui abbatis.

CASVS. Titius tendens ad mortem fecit ſuum teſtamentū: inſtituit pauperes hæredes, vel aliqua legata eis reliquit: ad exequendum ſuam volūtatem fecit ſuum executorem aliquem religioſum, qui acceptauit huiuſmodi officium executoris, petita prius licentia à ſuo abbate & obtenta: Epiſcopus voluit cogere illū religioſum, vt oſtenderet qualiter fuerit executus voluntatē teſtatoris: dicit ille religioſus, ꝙ erat exēptus à iuriſdictione epiſcopi, & ꝙ non tenebatur corā eo cōparere: q̄ritur vtrū iſte religioſus bene dicat? Dicit ꝙ nō, immo non obſtante ſua exemptione pōt compelli ad reddēdā rōnem: & ſi deliquerit, epiſcopus poterit illū punire. Not ꝙ religioſus datus executor ab aliquo teſtatore, non poteſt hmōi officium acceptare, niſi petita & obtenta licētia à ſuo abbate. Not ꝙ epiſcopus pōt cogere hæredes qñ non ſunt executores ſpecialiter deputati ad reddendum rationem qualiter impleuerunt voluntatem defuncti. Not. ꝙ ſi executor teſtamēti deliquerit in exequendo teſtamento, eps poterit illum punire. Not caſum in quo exempti perdūt priuilegiū exemptionis, videlicet ſi fuerint deputati executores alicuius teſtamenti. Alium caſum habes in s. 1. tit. pro xi. Not. ꝙ quis dicitur præſcindere materiam delinquendi, qñ obuiat rei, quæ poſſet eſſe cā delinquēdi, vt hic clare patet. Not ꝙ conſummatio teſtamenti dicitur executio teſtamenti: ſimile s̄ eo tit. Zabarella.

CAP. VNIC.

RElig1oſis[a] etiam exemptis, deputatis[b] ad executionem cuiuslibet[c] vltimæ voluntatis, circa ipſius executionis officiū (quod vtique[d] non poſſunt niſi à ſuperiori ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta[e], ſuſcipere[f]) volētes præſcindere materiam[g] delinquendi: Præſentis conſtitutionis auctoritate ſtatuimus, quòd tales[h] (etiam ſi prælationis fungātur officio) locorum[i] ordinarijs † debitam reddere[k], ipſique ordinarij ab eiſdem abſque dolo, fraude ſeu negligentia, de ſuſceptæ executionis officio

[Prima gloſ. ſummat, diuidit, & dicit quid determinat.]

a ¶ Religioſis.] ordinarius loci rationem exigit à religioſis etiam exemptis de teſtamentorū executionib. quas geſſerunt, & ſi circa id deliquerint, illos punit. Et primo ponit motiuū conſtituentis. Secundo cōſtitutionē. Tertio pœnā. Et incipe conſtructum ibi: [Volentes.] Et quo ad rationem per executorem reddēdā determinat quod not. in Spec. de inſtr. edi. § nec vero aliqua ver. ſed an ſimplex. quod quaſi ad litteram ponit Archi. 82. diſt. epiſcopus tuitionem.

[Gl ſeq. tractat quid de deputatis, ſoluēs diſtinguēdo tria membra, & in tertio ſubdiſtinguit.]

b ¶ Deputatis.] not. ꝙ nō dicit, deputandis: per quod videtur velle ꝙ conſtitutio reſpicit præterita: quod uerū puto de futuris geſtionibus fiendis etiam per iā deputatos, quamuis exēptos. & facit quod not. s̄. ead. compil. de æta. & quali. vt hi qui. in gl. quod poſteris, & de vi. & hone. cler. c. 2. poſt. prin. Sed in præteritis geſtionibus factis iam per exemptos ante hanc conſtitutionē, non puto ꝙ hæc decre. locū hēat: ad qđ facit littera ſequens: cūtat enim ꝙ circa iā geſta ꝑcidi nō poteſt materia delinquendi. Si vero exemptus religioſus prius deputatus iam ante cōſtōnem, partem geſſerat, partem vero poſt conſtitutionem, ſi ratio poſt geſtorum non connectitur prius geſtis: quia ſingulis annis ꝑcipit certos redditus, quos cōuertit ī certos pios vſus, de poſtea geſtis rationē reddat. ad hoc de elect. ſi eo tempore lib. 6. ſed ſi ratio poſt geſtorum ſine prius geſtis inutilis videretur, non tamen cogetur ad illam reddendam. ad hoc s̄. de appel. ſuper eo 1. reddat ergo Papæ, legato, vel ſuo ſuperiori, vt quo ad illā ſtemus antiquo iuri.

c ¶ Cuiuſlibet.] comprehendere vult etiā codicillos. & Vide qđ ſcripſi eod. titu ſuper rubrica.

ADDITIO. Dicit Paulus ꝙ vltima voluntas comprehendit omnem teſtamētorū ſpeciem, ſiue ſit militare vel priuatum, ſolemne vel nuncupatiuum. C eo. hac conſultiſſima. & l. iubemus. & de his ꝑ Hoſt. in ſumma eod. §. 3 & in Spec. de inſtru. edi. §. compendioſe. ver. ad huius autem. Zenzelinus dicit, ꝙ comprehendit quamlibet vltimā voluntatem, ſiue ſit teſtamentum, ſiue codicillos, ſiue donatio cā mortis: ſiue epiſtola, cum indiſtincte loquāt. ff. de eſſra. l. 1. de priuile. quia circa. dicit ēt Pau. ꝙ procedit, quod hic dicitur, etiam ſi vltima volūtas ſit confecta in ſanitate, dumtamen ſit morte cōfirmata. 13. q. 2 c. ſi. de cele. Miſ. cum Marthæ Zabarella.

† Vide cōc. Trid. ſeſſ. 22. de reform. cap. 8.

d ¶ Quod vtique.] interpoſitio: quæ tamen habebat̄ eo. tit. c. 2. lib. 6. & de clauſtralibus loquitur, vt ibi no.

[Glo. ſeq. primo dicit quid reprobat. ſecundo quærit, arguit negatiue, & ſoluit.]

e ¶ Obtenta.] reprobatum videtur quod diſputando ſoluerat dominus meus, in hoc caſu tacitam licētiā ſuperioris ſufficere, qđ vide in Mercu. eo. ti. ſub līa G. [alias ſub littera S.] Sed dubitatur nunquid ſuperior qui religioſo dedit licētiā ſuſcipiendi hoc executionis officium, poſſit licentiam reuocare re non integra. vt fortior ſit quæſtio: Et videtur ꝙ reuocari nō poſſit, cum ſit adſtrictus rationi redendæ, vt hic; & qui ſemel ſuſcepit, exequi cogitur. eo. tit. Ioannes. puto ꝙ male facit ſine cauſa reuocando, non tamen credo ꝙ ſubditus reſiſtere poſſit, cum velle non habeat. & optime facit. 33. q. 5 manifeſtam tunc ergo perficiet executionē collega, ſi quem habet, vel is de quo teſtator prouidit vel epiſcopus. quod dic vt eo. tit. c. 2. lib. 6. & vt ibi no. in glo penult.

Teſtamēti exequēdi licētia religioſo data, an ꝑ ſuperiorē re integra reuocari poſſit.

Fratres Minores nō poſsūt eſſe teſtamentorū executores.

f ¶ Suſcipere.] Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa ſuſcipiunt. quod dic, vt j. de verb. ſign. exiui §. proinde verſic. item ꝙ executione & §. cupientes. verſi. verum etiam.

g ¶ Materiam.] concor de vſur. c. 1. lib. 6.

[Glo ſeq. quæſtionem ſoluit.]

h ¶ Tales.] ſcilicet religioſi etiam exempti. & ꝑ hoc puto ꝙ in ſæcularibus exemptis non habet locum qđ hic dicitur. & licet ſubſit eadem ratio: ſatis eſt tamē ꝙ eorū priuilegijs conſtitutio iſta nō derogat 1. & fuit forte impulſiua rō: quia religioſi plus delinquebant in his. Eſt ſimile j. de cen. cap. 1. & de priuileg. c. 1. & de pœnis cupientes poſt prin. de ſen. excō. c. 1. de deci. c. 1. & vnde quod not. in 1. glo.

1 Not. hic Card. quod licet ius odioſum extendat̄ ꝑ identitatem rōnis, nō tā extendi ad caſum priuilegiatū, vt̄ poſſet inferri qđ priuilegiu nō tā facile ꝑdit̄ ſicut ius. cōc. de quo Galia. in l. centuſi. Font

i ¶ Locorum ordinarijs.] non dicit, diœceſanis. & fa ad id qđ ſcripſi eo. tit. Ioannes ſuper ver. diœceſanū.

[Glo. ſeq. alleg. concor quærit & remittit.]

K ¶ Reddere.] rationē teneantur, quod ſequit. cōcor. j. de relig. do. quia cōtingit. §. illi etiam. Quid ſi teſtator liberauit eum onere rōnis reddendæ. Vide quod ſcripſi eo. tit. Ioannes. in penult q. vbi etiam aliquid de modo rationis reddenda not. & in Spec prædict. §. nunc vero. ver. ſed nunquid ſecundum dictum.

[Glo.

[Glo.ſeq.notat,per quod dubium ſoluit.]
a ¶ Exigere.]nota ꝙ duo ponit,& vt diuerſa:per ꝙ vr̃, ꝙ iſti executores ẽt ordinarijs non petentibus ronem reddere debeant : ſi tñ offerunt:ſed ſi ordinarius non recipit,eis non imputabitur.de reg.iu.imputari.lib.6.
b ¶ Exemplum. ſ̃.ea. compil de offi.or.c.1. cum ſuis concor.
c ¶ Debita]arbitraria, ex quo certa ſtatuta non eſt.de offi. deleg. de cauſis.
d ¶ Priuilegio.ĩ.c.proxi.& vide quod ibi dicam.

teneantur exigere ratio-nem : Illos, quos circa id deliquiſſe repererint , in aliorum exemplū [b] pęna debita [c] (quocūque non obſtante priuilegio [d]) puniri.

DE SEPVLturis.

[Viſum eſt ſupra de teſtamẽtis: verum qa teſtatores in teſtamẽto eligunt ſuas ſepulturas : ideo anneſtit rubricam de ſepulturis .]

Cõtinuatio.

TITVLVS VII.

De ſepultis.

Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ *Excommunicati ſunt etiam exempti, qui in caſibus non permiſſis defunctos ſepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti, uel qui ſciẽter ſepeliunt excõmunicatos publice, nominatim interdictos, uel manifeſtos uſurarios.*

CAP. I.

EOS †

EOs qui.] CASVS. Certis ex cauſis poſuit epiſcopus iſtam ciuitatem ſub interdicto eccleſiaſtico,cuius interdicti effectus eſt, ut tp̃e interdicti non adminiſtrentur myſteria diuina, exceptis duob.videlicet Baptiſmatis,& Euchariſtiæ : Durante interdicto aliquis mortuus elegit ſepulturam apud locũ nr̃ę dñæ Burdegaleñ.vel apud alium locũ exemptum ab epõ vel archiepiſcopo:modo quærif,vtrum iſti exempti poſſint impune tradere ſepulturæ corpus iſtius mortui ? Dicit ꝙ nõ: immo ipſo facto ſunt excõicati.Et idem dicendum eſt,ſi aliquis tradat ſepulturæ alicui eccleſiæ excõicatum publice,vel interdictum,vel publicũ uſurariũ.No.[Temeritatis.]Temeritas,tis,ideſt,fatuitas, præſumptio.& habemus temere aduerbium,vt ſup.in cle.de ſum.tri.& fide cath.No.[Contemptum.].i.ſpretũ.No.[Interdicti,]Quid ſit interdictũ dixi ſ̃.in cle. ſ̃quis.de fo.cõp.& ibi dixi ꝙ ſunt plura interdicta : & ꝓmiſit nobis ibi dicere de alijs ĩterdictis, q̃ hic ſubijciã & ꝯtinuabo ad alia ſ̃.videlicet,ꝙ ẽ interdictũ, qđ dr̃ interdictũ de mortuo inferẽdo,& hẽt locũ,vt quis nõ ꝓhibeaf mortuũ inferre,& ſepelire quo licet ei inferre,& ſepelire,vt ff.de interd l j.in prin. ut ſi via ꝓhibeaf,vel ſepulchrũ ædificare,vel lapides ad ædificãdũ ꝑ fundũ ducere,ut ff eo.l.1.§.p̃tor ait.& §.ſi iter mihi §.vim heſe.& §.fi.¶Itẽ eſt interdictũ momentaneę poſſeſſionis.& eſt illud quo agif de poſſeſſione retinẽda,ſicut uti poſſidetis,vt ff.vti poſ.l.1.§.i.vel agif de poſſeſſione adipiſcẽda,vt ẽ,quorũbonorũ,quorũ legatorũ.vel quo agif de poſſeſſione recuperãda,ut vnde vi.ff.eo.ti.de interdictis.§.1.¶Itẽ eſt interdictũ, ne quid in loco ſacro fiat. & omnia ſequẽtia huiuſmodi dantur cuilibet de populo ad prohibendum ne fiat,ꝯ q̃ prohibitionẽ ſi qd actũ fuerit ĩterdicto ꝙ vi aut clã, ſuis ſumptibus vel deſtruere cogef oẽ qđ factum fuerit,aut in priſtinũ ſtatũ reducere uel reddere tenef,vt ff.ne qd in loco publico.l.1 §.ait p̃tor ꝙ in via.¶ Item interdictum,ne qd fiat in loco publico uel itinere,& hoc interdictum ꝓhibitorium eſt,& tam publicis vtilitatibus,quã priuatorum per hoc proſpicitur. Loca enim publica vtiq. priuatorum uſibus deſeruiunt iure ſcripto ciuitatis ut l.1 §.1.Item interdictum ne qd fiat in mari,uel flumine publico ripave eius quo peius nauigef,aut in via publica quo peius eaf. Hoc interdictum datur perpetuo oĩbus:& in omnes hẽt condemnationem in id qđ actoris intereat,ut l.1.in fin ff.de via pub.& itinere publico reficiẽdo:¶ Itẽ interdictũ ne quid fiat in flumine publico,vt aliter fluat q̃ priori æſtate fluxit,ideſt,vt aqua fiat altior,depreſſior, rapidior cũ incommodo euellentium,vt ff.ne quid in flumine pub.l.j in prin.§.non autem omne.¶ Item interdictum,de noui operis nuntiatione,daf ei qui prohibef ædificare, niſi poſtquam ſatiſdederit,vt ff.de no.ope. nuntia.l. prætor ait §.hoc autem interdictum.¶ Item interdictum de loco publico fruendo, eſt publicæ utilitatis cauſa ꝓpoſitum : quia tuetur vectigalia publica: ergo quis prohibetur vim facere ei ſociove eius, qui conducit locum publicum fruendum ab eo, qui locandi ius habuit , quo minus loco publico ſibi frui liceat ex lege locationis uel conductionis. & hæc habentur l.1.§.1.in pri. ff đ loco publico fruẽdo. ¶ Item interdictum,de precario,quod reſtitutoriũ eſt,daf ei,qui precario rogauit,& precario hẽt], immo etiam ſi non rogauit,dum tamẽ poſſideat,ut ff.eo.l.1.in rebus §1.& per totam l.precarium vr̃ rogare & habere , ſi rogauit pro ſe, & hẽt pro ſuo, vel ſi rogauit procurator ſuus vel negotiorũ geſtor,& ipſe ratum hẽt, vt ff.e.l.certe.§ 1.dumtamen accipiat in perſonam ſuam ꝯctum,aliter non.ff.de aqui poſ l poſſeſſio.§.fin. ¶ Item interdictum ꝙ vi aut clam datur aduerſum eũ,qui in loco alterius aliquod opus conſtruxit uel deſtruxit,duntñ factum ſit in ſolo ff.eo.ti.l.1 §.hoc interdictum.Et ẽt ſi vi,ideſt,per violentiam,aut clam,ideſt,occulte ſine notificatione alteri facta fecit,cũ timeret ne ſi ſciret, ſibi prohiberef, vt ff.eo.ti.l.1.¶ Itẽ interdictum,quorum bonorum,à prætore inuentum eſt. Et datur filio emancipato aduerſus hęredem uel poſſeſſorem,uel ꝯ illum,qui pro hærede uel poſſeſſore poſſidet,ad vniuerſa bona adipiſcenda:non ad ſingulares res . Et eſt duplex,ſ. directum & utile : Directum datur ei, qui eſt bonorum poſſeſſor : Vtile daf ei qui ſuccedit iure ciuili ex teſtamẽto,vel ab inteſtato. ¶ Itẽ interdictũ quorum legatorum,competit hęredi ad repetendum legata,q̃ ſine uolũtate eius legatarius occupauit.Repetet itaq; hr̃s ut deducat Falcidiã:alioquin ſi repeteret ſtatim recepturus, exceptione doli poterit remoueri.¶ Itẽ interdictum de riuis,eſt utiliſſimum:quia riuos, ſpecus, & ſepta reficere & purgare prætor aquæ ducendæ cã permittit : dumtamen non aliter aquam ducat,quàm priore æſtate fluxit, ut in l.1.in princ.ff. de riuis.¶ Item interdictum Saluianum,competit domino fundi aduerſus colonum in ſua domo habitantem, & eius hæredes de rebus coloni tacite pignoratis pro mercibus,quas colonus in fundum intulit ut l.1.ff.eodem tit. ¶ Item interdictum de tabulis exhibendis, daf omnibus,quibus aliquid eſt adſcriptum in tabulis,vel pure,vel in diem,vel ſub cõditione,ſiue ſint hæredes,ſiue legatarij, ſiue fideicommiſſarij. ¶ Interdictum de ripa munienda,merito propoſitum fuit : Nam ripas fluminum publicorum reficere & munire vtiliſſimũ eſt, ne ob id omiſſum nauigatio deterior fiat,vt in l. vnica.§.1.ff.de ripa munienda. Item interdictum ut in flumine publico nauigare liceat, eſt quo proſpicitur,ne quis in flumine publico nauigare,nauem,ratemve agere , vel in ripa onerare prohibeatur, ſed ut per lacum , foſſam , ſtagnum publicum nauigare liceat , ut in l vnica § 1. in princip. ff. eodem titu. ubi ſubdit Vlpianus : Lacus eſt, qui habet perpetuam aquam : ſtagnum uero , quod tempo-

† De ĩtellectu vide Deciũ in c.ad hæc. extra de priuil.

ralem ꝯtinet aquam ibidem ſtagnantem, quæ qdem aqua plerumq. hyeme colligitur. Foſſa eſt receptaculum aquæ manufactum. ¶ Item interdictum vnde vi, locum hẽt cum quis poſſeſſionem ſoli per vim amiſit: Et daẽ directe cõtra deiectorem illi, qui de poſſeſſione alicuius rei immobilis deiectus eſt, ſine omni cauſa, at reſtituatur poſſeſſio, de qua deiectus eſt, & omnia ablata, immo dato quod ibidẽ eſſent aliqua, quæ penes violentum fuerint mortua, vel aliquę res, q̃ caſu fortuito perierunt, non propter hoc liberabitur, ſed in totum condemnabitur ad earum æſtimationem: quia nec mortalis, nec fortuitus caſus liberat deiectorẽ ¶ Item interdictum de vi & vi armata: cum interdicto vñ vi, datur & proponiẽ ei, qui deiectus eſt: Fuit enim æquiſſimum vi deiecto ſubueniri, ergo ad recuperãdam poſſeſſionem hoc interdictum inuentum eſt: Ne qd eum per vim admittaẽ legibus proſpicitur publicorum & priuatorum, necnõ conſtitutionib principum, vt l. 1. ff. eo. ti. § hoc interdictum & §. ſeq. Item interdictum vti poſſidetis, locum habet in rebus immobilibus, ſ dum de fundi vel ædium poſſeſſione contenditur. Inſt. eod tit. de interdictis. §. ſed interdictum. Habet etiam locum in incorporalib. vt in quaſi poſſeſſione, & datur poſſidenti ciuiliter, & poſſidẽti naturaliter: vel etiam quaſi poſſidẽti gratia retinẽdæ poſſeſſionis. Et proponiẽ quotiẽs inter litigatores cõtentio eſt, vtrum poſſideãt: qa alteruter magis ſe poſſidere affirmat. ¶ Item interdictum vtrobi, idem eſt cum interdicto vti poſſidetis: niſi ꝙ in hoc differũt: quia illud interdictum, ſcilicet vtrobi, locum habet cũ quæſtio eſt de retinenda poſſeſſione rerum mobiliũ, vt ff. vtrobi l. vnica. §. hoc inter. Sed vti poſſidetis, locum habet cũ quæſtio eſt de retinẽda poſſeſſione rerum immobiliũ. ¶ Item interdictum de vxore deducẽda, marito datur aduerſus & ꝯtra eum, qui dolo eam retinet ſine voluntate mariti, licet ipſa volente ff eod. ti. de interd. l. 1. Et de oĩbus iſtis interdictis nihil ad propoſitum noſtrum, niſi in illa ſignificatione, vt dixi ſ. in cle. quamuis. de for. cõpet quia tempore interdicti nulla conferuntur ſacramẽta, uel nulla ſolemniter celebrãtur diuina, & tempore interdicti ſolum cõfertur baptiſmus & pęnitentia & alia, vt dixi ſ. in illa cle in prin. Sed oĩa iſta alia interdicta ſcripſi pro dominis canoniſtis, ut ipſi nõ habeãt pęnã ad illa interdicta inueſtigãda, qa ipſi quamplures allegantias abhorrent, ideo continuetis adinuicem iſta interdicta: quia vtile eſt iſta ſcire.

qui a proprię temeritatis audacia defunctorum corpora, non ſine contemptu clauium b Eccleſiæ, in cœmeterijs c interdicti tempore d, in caſibus non conceſſis à iure e vel excommunicatos f publice g aut nominatim h iterdictos i,

¶ Not. ibi: [Decernimus.] ꝙ totiẽs quotiens vtitur Papa hoc verbo, decernimus, ipſe nouũ ius inducit. No. ꝙ temeritas reprobaẽ. 17 q 4. ſi quis ne cle. vel mona. c. 2 lib 6 Not. de pluralitate clauium de hoc in glo. 2. & 20. diſt. §. 1. Zabarella.

[Glo. prima ſummat, diuidit, & dubium ſoluit.]

a ¶ Eos qui. Excommunicati ſunt ẽt exempti, qui in caſibus non permiſſis defunctos ſepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti: vel qui ſcienter ſepeliũt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifeſtos vſurarios. Et primo ponit: ſecundo tollit obſtãtia: ibi, [Nulla] Et per hoc quod dicit eos, includit cuiuſcunque ꝓfeſſionis viros, clericos, & laicos: includit etiã mulieres & de hoc de elect. in generali lib 6

b ¶ Clauium.] de exceſ prælа. c. ſi. de pœn. c. ſi & not. pro pluralitate clauium a de hoc remiſſionem dedi. de ſum. tri c. 1. ad ſi.

a Vide B. Th. in q. additis ad 3 p. q. 37 ar. 1. & & 3

[Glo ſeq notat & fortificat.]

c ¶ Cœmeterijs. ſi igiẽ in campis & locis priuatis eos ſepeliant, non eſt locus huic pœnę: quod intelligo ẽt ſi locus ille eſſet vicinus uel cõtiguus eccleſiæ vel cœmeterio: quia ex quo ad uſum cœmeterij non eſt per epm benedictus de ꝯſe. diſ. 1. nemo. nõ erit locus huic pœnę. quare autem in cœmeterijs corpora ſepeliãtur, vide not. 13. q. 2. cum grauis.

d ¶ Tempore.] quo tpe interdicta eſt eccleſiaſtica ſepultura. de pęn. & remiſ. ꝙ in te. de priui. vt priuilegia.

[Glo ſe ponit duo exempla, & dubium ſoluit.]

e ¶ A iure.] hoc dicit propter clericos, qui ſeruauerũt interdictum: quibus conceditur eo tempore ſepultura cum ſilentio, & abſque campanarum pulſatione: vt in prędi. decre. ꝙ in te. & propter priuilegiatos circa confratres, de quibus in p̃di. decr. vt priuilegia. In quattuor vero feſtiuitatib. in quibus eo tpe celebrari poteſt alta uoce, & c. de quib. in decr. vlt §. pen. de ſen. excom. li. 6. nõ puto poſſe mortuos ſepeliri, licet multotiẽs fuerit ꝯtriũ obſeruatũ. & hoc bñ ꝓbat decre. cum & plantare. § ꝙ ſi de priui. & ille § qui diebus illis permittit participationẽ diuinorum, de audiẽdis officijs loquitur, non de ſacramentis: quod patet ex diuiſione ca. Item ceſſat cauſa ibidem expreſſa de ſpe reconciliationis.

Sepeliri non põt mortui tẽpore itẽdicti, et I quattuor magnis feſtiuitatibus.

f ¶ Excommunicatos] ab homine vel à iure & intelligas de excõicatione maiori. de ſen. excom. ſi quẽ licet enim excõicati minori ſic decedẽtes ſepeliendi non ſint, vt no. Inno. eod tit ſacris huic tamen pœnæ tunc locus nõ eſſet. de hæreticis, qui excõicati ſunt ſpãliter fuerat prouiſum de hære c. 2 1. reſpon li 6.

[Gloſſa ſequens tractat quę ſit excõicatio publica, & quid de occulta, ibi not.]

g ¶ Publice.] de hoc de re iud. ad ꝓbandũ. de exce. exceptionem. in gl pen. quæ glo. non placet ſimpliciter quo ad caſum ſitum: licet n. fateat illum publice excõmunicatum, ꝯ quem publice lata eſt ſententia, licet denuntiatus non ſit: cum prædicta decre. ad probandum, non dicat publice nũtiatum, ſed publice excommunicatum nõ tamen fateor ꝙ hoc ipſo ꝙ excommũnicatus eſt ꝑ iudicem, loco quo iudicare conſueuit, præſẽtib. officialib. ſuis & partibus: vel altera cõtumaciter abſente dicatur publice excommunicatus: ſed ex qualitate fori multitudine, ſ. vel paucitate officialium & aſtantium, dicatur publica uel non publica: ita ꝙ in hoc veritas rei ponderetẽ 2, vt quo ad hunc caſum videamus an p̃ſumanẽ ſepeliẽtes ſcire, vel ſaltẽ ſit caſus quo ſit eis ĩputãdũ ſi ignorarũt ꝙ publice ſciebatur. 12. q 2. g & humanis. aliàs poſſet eſſe occultus: licet ꝑ iudicẽ in bãco corã duob. vel trib. fuerit ꝓmulgata. facit in Auth. de litig. § oẽm vero. coll 8 ad hoc mouet mens & ratio iuris p̃ponderanda uerbis 3: & qđ alleg ibi in gl. nõ ꝓbat, ut ibi dixi: & vltra iura, quæ communiter allegantur de do. & contu. c. ſi. de eo qui mit. in poſ. c. ſi. de cle. nõ reſi. ex quæ. ff de inſti. ſed & ſi. § 1. & 2. bñ facit cle ſ. de elect ca. cãm. §. verum & facit ſ de iud diſpendioſam de for compet quãuis. facit quod no. Compoſt. de conſuet. cum dilectus. quod ſcripſi de elect. illa. in glo. magna circa fin. Et per hoc qđ dicit, publice, dico ꝙ ſi eſſet occultus dato qđ ſepeliẽs ſciret, non eſt locus huic pœnæ An uero ſit locus excõicationi minori, not. de priui. ad hæc in gl. 2. additur aũt hic pœna ad pœnam, q̃ ſtatuit decre. epõrum. de priuil lib 6 quæ per hanc ſublata non eſt.

Excõicatus ꝑ iudicẽ ĩ loco iudiciali, an dicaẽ publice excõicatus.

2 Placet Fe. de Anchara & Imo. qui mihi videnẽ ꝓbare gl vbi eſt imponẽda pœna: ſed aliàs in iudicio ex cõicatus, diceẽ publice excõicatus. Font.

h ¶ Nominatim] concor. de priui. cum & plantare. §. excõicatos. & vide quod ibi no ad idem eo. ti. ſi priuilegia de præb. in Lateraneñ. de cle. excom propoſuit & eſt ſimile ſ ea. compila. de vi. & hon. cle. cle c. 1. & ꝑ hanc litteram & prædictas ſimiles vr̃, quod poſſit in cœmeterio ſepeliri interdictus non nominatim, dummodo locus interdictus non ſit.

3 Facit gl. Zen. ĩ extraua execrabilis § ſtatuim⁹. in verbo, immiſcere. Font.

i ¶ Interdictos.] vr̃ ſufficere, qđ interdictũ ſit tale ꝙ priuet ſepultura, ut in caſu. de ſen. excõ. is cui. 2. rñ li. 6. facit qđ ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. hoc eo. titu. ſacris.

[Glo.

[Glo.ſeq.remittit,excipit,determinat,id declarãs.]
a ¶ Manifeſtos]qui ſint manifeſti,no.de vſur.c.1. & 2. in prin.lib 6.& intelligas niſi cautũ ſit de reſtituendo vt ibi,& puto ſufficere, quo ad ſepulturam: non dico quo ad validandum ipſius teſtamentum, ꝙ caueatur poſt mortem 1, quod verum intelligo in illo qui iuſſit ſatisfieri de vſuris: aliàs enim non ſufficeret cautio hęredum, cum deceſſerit in peccato. de vſur quia in omnibus, & hoc probat littera illius decre quamquã de vſur.lib. 6. in prin. & fi.1 ſñ.accumulatur autem hæc pœna ad pœnam prædicti Lateranẽ concilij, quę ad huc hodie locum habet,cum expreſſe ſublata non ſint.

1 Secus ergo ſi ãte mortẽ.nõ obſtat.l.ſi lius. & l. ei⁹. ff. de teſt. Imo idẽſi poſt mortẽ,vt voluit Io. And. ĩ c quãquã. de vſu.li. 6 in col. ſi.ad ſi.ꝗ. ꝗ Imo. hic negit ibi hoc dici per Io. And. ſoan.

b ¶ Scienter.] requirit ergo ſententiã hæc excommunicatio. concord. de ſent excom. ſignificauit,& c.cum deſideres.& de hæret. c.2.in prin.lib 6.

vel vſurarios manifeſtos a ſcienter b ſepelire c præſumunt: Decernimus ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubiacere d: a qua nullatenus abſoluantur,niſi prius e ad arbitrium diœceſani epiſcopi eis f, quibus per præmiſſa fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem:nullo eis g circa præmiſſa exemptionis, vel quouis alio priuilegio h ſub quacunque forma i verborum conceſſo aliqualiter ſuffragante.

¶ Idem in eodem.

¶ Pars,qua titulum reſpicit, hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis ſuis libere ſepeliunt illos qui hoc libere elegerint. De funeralib. tamen & quibuſcunque obuentionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica,quartam & non vltra ſoluent eccleſiæ parochialis:hoc dicit. Ioan.And.

CAP. II.

DV-

[Gl.ſeq.declarari petit quinque dubia, circa quæ ponit nouem modos quibus iura loquuntur: inducit tres rationes pro,& vnam contra.]

c ¶ Sepelire]hic occurrunt dubia, quæ principis declarationẽ pluſquã gloſſantis opinionem expoſcunt: ſcilicet an portantes ad ſepulturam, qui tñ non ſepeliunt, ſint excommunicati. Item quæritur de cõcomitantibus funus. Item de fodientibus,fabricãtibus, vel aperiẽtibus ſepulchrum. Item de prælatis,clericis, vel miniſtris eccleſiarum,in quarum cœmeterijs ſepeliuntur,qui id non prohibent, vel patiuntur. Item de ijs clericis vel laicis,qui portant cereos,cruces,& ſimilia. Et circa hoc aduertendum,ꝙ quandoq; iura prohibẽt in cęmeterio ſepeliri,vt hic,& de priui.ad hæc.de ſen. excom is cui 2.reſpon.lib.6 quãdoq; in cœmeterio tumulari.eo tit.ſacris Quando q; ſepulturæ tradi de vſu. quia in omnibus de hære.c.2.1.reſpon.lib 6.Quãdoq; ad ſepulturam admitti.de vſur.quã quam.lib.6. eo. ti. de priuileg epiſcoporum.Quãdoq; ſepulturæ clericos intereſſe.de cap ſuper eo Quãdoq; corpora cũ pſalmis ad ſepulturam duci.23 q.5. placuit Quandoq; iubent ſepultura carere.de tornea.c.1.de pœnit.& remiſ omnis.Quandoq; pręcipiunt extra cœmeterium ſubterrari.de ſta mo.cum ad monaſterium Quandoq. permittunt cum ſilentio tumulari.de pęnit. & remiſ. qđ in te Cũ ergo hic puniat ſepelientem,& non admittẽtem,intereſſentem,vel cooperantẽ(ſepelire autem eſt mortuum humo vel tumulo cõdere) videretur ſolos humo vel tumulo corpus imponentes ligatos eſſe. facit pro hoc æquitas,ne ex vnius funere multitudo ligetur.Item conſtat quòd portãtes & concomitantes, vel fabricantes ſi non ſequeretur talis ſepelitio, excõmunicati non eſſent In contrarium eſſet hæc conſtitutio ludibrio,ſi vnus ſolus ribaldus vel ſeruiens, per quem poterit id expediri,ligari dicatur,reliquis vſitatis pompoſe & ſolemniter expeditis.

Sepultura vario mõ ĩ iurib in hibetur.

Sepelire. ẽ mortuũ humo vl tumulo cõdere.

[Gloſſa ſequens remittit, dubium ſoluit, remittit etiam de quæſtione, & de ipſius dubio incidẽti quod ſoluit.]

d ¶ Subiacere.]alios caſus quib. quis ipſo facto exćõicat per has cle.vide no ĩ.de ſent.excom. c. 1. hanc aũt pęnam locum habere non puto in alijs caſibus quib. denegatur ſepultura:quos habes no.eo.ti.ex parte.de ſta mo c.2.& c.cum ad monaſterium Quid de illo qui ſepelijt manifeſtum vſurarium, excommunicatum publice,nominatim interdictum,& tempore interdicti: nunquid vna vel quadrupli excommunicatione ligabitur ex hoc facto? vide de hoc plene quod ſcripſi in quæſtione Gualteri,,ſiue tamen vna ſola,ſiue pluribus ſentẽtijs ex his diuerſis cauſis,quantũ quælibet per ſe ſufficiat, excommunicatus dicatur : planum eſt qđ de omnibus debet ſatisfacere, & ab omnibus abſolui. de quo latis not.de offic.ord. ex parte.de ſen. excõ. cum pro cauſa.

Excõicatio a mul tiplicetur multiplicato delicto.

e ¶ Niſi prius.] concor.cle ſup.de ſequeſ. poſ. ca. vnico. & vide quod ibi not. Ioan. And.

[Glo. ſeq. ſucceſſiue de duobus quęrit, & ſoluit. ponit duo dicta Inn. & Hoſtien. & ſecundum determinat.]

f ¶ Eis quibus.] ſed qui ſunt hi? forte intellexit de ijs, quorũ fauore fuerãt latę ſentẽtiæ excõicationis,vel interdicti in loca vel perſonas quo ad vſurarios illos,quibus fieri debebat reſtitutio:ſi qua etiã violẽtia in his fuiſſet illata clericis vel miniſtris,illis etiam fiet ſatisfactio.Itẽ ſi illorũ corpora vel oſſa diſcerni poſſunt, exhumanda ſunt.eo tit.ſacris.& hoc in vltimis trib. caſibus.Sed quid de primo?Dic ꝙ ſi ille fuit pœnitens,licet non debuerit ſepeliri,tñ non exhumabitur,ſaltem poſt relaxatum interdictũ,vt no de ſent excom.ſi ciuitas in gl.pen.lib.6.& not.Inno & Hoſt.in decre.vlt de exceſ præla.ad ſi.& facit ꝙ not.de ſen.excõ.à nobis 2. in gl pen.not etiã Inno & Hoſt.in prædi.decre. vlt ꝙ pęnitens qui ſepultus non fuit in cęmeterio ꝑ interdictum,relaxato interdicto debet in cęmeterio ſepeliri.Inn alleg.de ſen.excõ.cum illorũ. & Hoſt. in prædi. decre.à nobis & dicũt,ꝙ ex quo pęnitẽs eſt mortuus: mortuaria ab eo licite recipi poſſunt:cũ ꝑ ipſo ſit orãdum.alleg.13. q. 3. quæcunq;.ſecus ſi nõ fuiſſet pœnitens.88.diſt.c.ſi & vide ꝙ poſt eos dixi de ſent.excom. cum volũtate.ſi intelligas de mortuarijs,quæ ipſe pœnitens de loco interdicto reliquit in morte, verũ puto.Idem ſi intelligas de mortuarijs,ꝗ poſtea darent cũ funere ſepulto in cęmeterio poſt relaxatũ interdictũ: de funeralib.vero,quæ darentur cum funere ſepulto de facto tempore interdicti,nõ puto clericos licite recipere poſſe: quia viderentur participare delicto.

Sepultus in cœmeterio ꝑ iterdictũ, an dẽat exhumari.

g ¶ Eis.]ſic ſepelientibus.

h ¶ Priuilegio.]vt ſi priuilegiati eſſent contra decre. 1 de priuileg.li.6.

i ¶ Quacunq; forma.]arg.ꝙ generalia & derogatoria verba ſufficiãt.facit de hęre.ſicut.inf.c.proxi.ver. nos etenim.& per Dinum de reg.iur.quod ſemel.li.6.

DVdum.]præſupponendum eſt ꝙ facultas prædicãdi verbũ Dei pertineret ſolis epis & rectorib.parochialium eccleſiarum de iure cõi. Item facultas audiendi cõfeſſiones,iniungendi pęnitentias & abſoluẽdi,de iure cõi pertinere epis,& archiepis, & rectorib. parochialem eccleſiarum.Item facultas funerandi, i. ſepeliẽdi,pertinet ſolis rectorib.parochialium:& non pertinet monaſterijs,niſi reſpectu ſuorũ fratrum. Item præſuppone; ꝙ Minores & Pręd icatores fuerunt priuilegiati in iſtis tribus :quod priuilegiũ fuit eis cõceſſum multum large:poſtea fuit caſſatũ huiuſmodi priuilegiũ:& tũc quia erãt magnę diſcordię,ideo h iuſ-

dum a † à Bonifacio Papa octauo prædeceſſore noſtro infraſcripta edita decretali, Benedictus Papa vndecimus prædeceſſor noſter aliam b illius reuocatoriam promulgauit, quia (vt probauit effectus) nedum c pacis ab auctore d ipſius ſperatæ fructum non attulit, quinimo diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum e non modicum miniſtrauit f: Nos eam omnino g caſſantes, aliam à præfato Bonifacio editam ſacro inſtante h & approbante concilio innouamus: ſubijcientes tenorem i illius, qui dignoſcitur eſſe talis: Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. k Super cathedra l

1 An hęc Clement. cōprehendat alios religioſos Mēdicātes, vel nō Mēdicātes præter cōprehēſos ſeu nominatos in ea, vid. oīno ꝑ gloſsā in ca. q̄ à iure. de regu. iur. li. 6.

modi prædicādi facultas eis fuit data, videlicet ꝙ ipſi poſſent prædicare in ſuis domibus & alijs locis publicis, niſi epiſcopus vellet prædicare. vel prædicari facere: quia tunc ipſi ceſſant. Quantū ad ſecūdā facultatē ipſi Minores & Prædicatores petāt licētiā pro audiendis cōfeſſionib. ab ipſis ep̄is: & licentia obtenta eligāt ex fratribus idoneiores ad confeſſiones audiendas, & abſoluant à peccatis, niſi à caſib. ep̄alibus: tamen abſoluere poſſunt à caſibus epiſcopalibus, ſi ſibi fuerit permiſſum ab ep̄o. Quantum ad tertiam facultatē ipſi Minores, & Prædicatores poſſunt ſepelire corpora mortuorum, dum tamen ſoluant quartā vel legitimam rectori eccleſiæ parochialis. Item ipſi non debent procurare ꝙ aliqui eligant ſepulturā in domibus ipſorum, vt faciāt eis donationes inter viuos, quas facerēt inter mortuos, aliàs ipſi rectores habebūt quartā ſiue legitimam, ac ſi illi feciſſent donationē in morte: hoc intendit totū illud magnum capitulū. Not. ꝙ de iure communi officium prædicādi ſpectat ad epiſcopos & rectores parochialium: tamē etiam ex ſpeciali priuilegio poteſt competere alijs, & nō extenditur illud priuilegium ad alios Mendicantes, cum ſit odioſum: ſed crederem ꝙ alij Mendicātes etiam haberēt ſimile: ſed illud non eſt clauſum in corpore iuris: ideo ſi eis moueretur quæſtio, ipſi tenerētur probare. Not. ꝙ prædicatores & Minores ſolum habent facultatē prædicādi in ſuis domibus & locis publicis. Not. ꝙ parochianus dimiſſo proprio curato pōt fratribus priuilegiatis confiteri: nec tenetur petere licentiā à ſuo proprio curato, licet eſſet ſibi meritoriū, ſi peteret ꝑ bonum obedientiæ Not formam, quā debet quis obſeruare in cōfeſſionibus audiendis. quia primo debet audire confeſſionē deinde pœnitentiam iniungere, & poſtea abſoluere. Et ſi confitens ſit excommunicatus, tūc præsbyter debet illum abſoluere ab excommunicatione. Not ꝙ iſti Prædicatores & Minores eandem habēt poteſtatē, quā habent rectores parochiarū. ¶ Item nota, ꝙ ipſi habēt ius liberæ ſepulturæ. Et dicunt doctores, ꝙ ſi conſuetudo ſit quòd primo portetur corpus ad eccleſiam parochialem: & ibi rector ſeu curatus liberet eis illud corpus, ꝙ illa cōſuetudo eſt ſeruāda: ſed alias ipſi Mēdicantes poſſunt proceſſionaliter ire ad domū defuncti, & portare corpus: licet gl. teneat contrarium: quia in hoc nō approbatur. Not. de verbo, innouamus. quod exponit Lau. id eſt, reſtituimus: q̄a fuerat reuocata. de reſcrip. quamuis. lib. 6. 3. q. 3. §. notādū. & dicit Lau. ꝙ innouare nihil aliud eſt niſi canones, qui in deſuetudinem abierant reparare. 18. diſt. propter. Not. ibi,] Bonifacius.] ꝙ cōſtitutiones fiunt ad perpetuam memoriā. pro qua etiam fiunt inſtrumenta & ſcripturæ aliæ: & ſic recipiuntur teſtes & publicantur. 1. q. 7. ſaluberrimum. Zabarel. Not ꝙ quæſtio erat inter rectores, & clericos ex vna parte, & iſtos fratres ex altera. Ex hoc colligit Paulus, ꝙ nedū ſacerdos, ſed clericus habeat partem oblationū & funeralium. ad hoc de fil. præsby. c. propoſuit. & c. ex parte. quod ſatis vr̄ verum ſecūdū eum: niſi conſuetudo vel ſtatutum aliud inducat. de verb. ſign. cum inter. In cōtrarium tamen facit littera in verſ. verum ibi, [Sacerdotibus & eccleſiarum rectoribus,] &c. Soluit ꝙ illud non excludit portionem clerici, ſi eſt in eccleſia cauſa iuuandi ſacerdotem, qui ſine clerico celebrare, & alia ſimilia facere nō poteſt. de conſec. diſtin. 1. iubemus. & de vita & honē. cle. vt quiſquis. Not. in ver. [Hora illa duntaxat.] &c. ꝙ in concurſu prędicationis præferuntur pręlati illis fratribus: habent enim prælati in hoc ius potentius, vtpote ordinarium & ius commune: fratres autem extraordinariū & priuilegium: ſed in concurſu taliū fortius eſt ius cōmune, quam ſingulare, & ordinarium auxilium quàm extraordinarium, vt l. eius militis. §. ſi militia. ff. de teſta. mil. & l. in cauſæ. ff. de mino. §. cauſa. Et potentior eſt cauſa naturalis quam accidentalis, vt l. qui habebat. ff. de tutel. & l. libertus. §. præſcriptio ff. ad municip. Petrus de Anch.

[Gloſſa prima diuidit, & ſubdiuidit. & docet quid vnaquæq; pars faciat: & ſummat partem, quæ titulum recipit.]

a ¶ Dudum.] duæ ſunt principales partes: in prima procœmium Clementis innouans in concilio conſtitutionem Bonifacij, & caſſans reuocatoriam Benedicti: in ſecunda cōſtitutio, ibi, (Bonifacius) quæ ſubdiuiditur in titulū & cōſtitutionem, ibi: (Super cathedram.) quæ conſtitutio præmittit exordium: in quo dicit ſe vigilē circa ſcandala cleri tollenda. Secundo ibi: (Ab olim,) narrās diſcordiam Prædicatorum & Minorum cum clero ſuper prædicationibus, confeſſionibus, & ſepulturis Primo prouidet circa prædicationes: Secundo ibi: (Statuimus.) circa cōfeſſiones. Tertio ibi: (Huiuſmodi.) circa ſepulturas. Quarto ibi: [Nos etenim.] reuocat priuilegia, cōſuetudines, ſtatuta & pacta cōtraria. Quinto ibi: Cæterum.] hortaē & præcipit p̄dictos ordines, & profeſſores ipſorum per clerum benigne tractari: & contrafacientibus comminatur. Et pars, quę titulū reſpicit hoc intendit, Prædicatores & Minores in locis ſuis libere ſepeliunt illos, qui hoc elegerint. De funeralibus tamen & quibuſcunq; obuentibus, & relictis etiam, de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra ſoluent eccleſię parochiali

b ¶ Aliam.] quę incipiebat: inter cunctos.

c ¶ Nedum] non attulit fructum, quod eſt infra.

d ¶ Ab auctore.] Benedicto.

e ¶ Fomentum.] id eſt, nutrimentum.

f ¶ Miniſtrauit.] ſimile de ætate & qualitate, ad aures.

g ¶ Omnino] ſimile de immu. eccle. quoniam.

[Gloſſa ſequens alleg. x. iura huius conſtitutionis præter iſtud, per quæ derogatur priuilegijs vel exemptionibus.

h ¶ Inſtāte.] Multotiens dixi, quòd concilia fieri priuilegiatis vel exemptis non expedit, quod collige ex hoc Viennen̄. concilio hic. & ſupra cap. proxi. & ſupra titu. proxi. cap. vnico. & ſupra de ſupplen. negli. præla. quia regulares. de ſta. reg. attendētes. de religio. domi. quia contingit. de iure patro. vt conſtitutio. de priuil. religioſi. & ca archiepiſcopi. de pęni. & remiſ. abuſionibus. de ſent. excom. cap. 1.

i ¶ Tenorem.] ſimile de confirma. vti. vel inuti. cap. penultimo.

k ¶ Memoriam.] vide quod no. de re iudi. ad Apoſtolicæ in 1 glo. lib 6.

l ¶ Cathedram] ſecundum Hug Græcum eſt, & ponitur pro alta excelſa ſede iudicis præſidentis: & componitur à chatos, quod eſt ſedes; & edra, quod eſt ſponda, quaſi ſpondata ſedes. ponitur etiam pro ſede doctoris vnde in Græciſmo.

præeminentiæ paſtoralis diuina diſponente clemẽtia conſtituti: etſi [a] multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum [b] vndique confluunt [c] quaſi torrens [d], præ grauemur negotijs, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis diſtrahamur; circa id tamẽ feruentibus † votis intendimus, vacamus inſtantius [e] ac operoſæ ſtudiũ ſollicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis † gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præciſis radicitus [f] diſſidiorum vepribus [g], & litigiorum anfractibus [h] omnino ſubductis) inter eccleſiarum antiſtites [i] ad curam & regimen gregis Dominici deputatos, cæteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit [k], pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæſtuet [l], inualeſcat [m] concordiæ vnitas †, animorum identitas perſeuerat: ſcimus enim & ex euidentia [n] facti colligimus, quòd non niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd diſſenſiones & ſcandala prauis actibus [o] aditum præparant, rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus auſum præbent [p]. ¶ Ab olim ſiquidem inter prælatos & rectores, ſeu ſacerdotes ac clericos parochialium eccleſiarum per diuerſas mundi prouincias conſtitutos ex vna parte, & Prędicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo [q], ſatore [r] † zizaniæ [s] procurante) grauis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitatas, ſup prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiendis, pœnitẽtijs iniungendis eiſdem, & tumulandis defunctorũ corporibus, qui apud fratrum ipſorum eccleſias ſiue loca noſcuntur eligere ſepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [t] more laudabili) moleſte ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ [u] cõſiderationis examen, ac intra pectoris clauſtra ſollicite reuoluentes, quàm ſit plena periculis [x], quàm onuſta [y] diſpendijs, quamque in diuinæ maieſtatis conſpectu reddatur exoſa [z] diſcordia ſupradicta: Et propterea intendentes paternæ ſolicitudinis ſtudio illam prorſus euellere, ac omnimode ſubmouere, nullis vmquam futuris temporibus fauente † Domino ſuſcitandam: grandi quoque deſiderio cupientes, vt huiuſmodi negotium quod potiſſime inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem [a] & celerẽ per Apoſtolicæ ſolertiæ [b] ſtudium conſequatur, diligenti cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem [c] Dei & exaltationẽ catholicę fidei, quietum ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarum fidelium incrementum, de † ipſorũ fratrum conſilio, auctoritate Apoſtolica: ſtatuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in eccleſijs & locis [d] eorum, ac in plateis communibus [e] † libere valeant clero & populo prædicare [f], ac proponere

Rex ſolium, doctor cathedram, iudexque tribunal.
Poſſidet, ac ſedem præſul: prætorque curule.
Quaſi curule: quia ferebantur in curru. De hac cathedra iudicantis & docentis. 40. diſt. multi.

a ¶ Etſi] pro quamuis.

b ¶ Alueum.] Alue⁹ dicitur venter fluuio rum. dicitur etiã vas factum ad modum aluei fludij, in quo lauantur pedes, carnes, & olera: & dicitur ab aluo, quod eſt quoddam ventris receptaculum recipiens cibum.

c ¶ Confluunt] 2. q. 6. c. 2. cum ſeptem cap. ſequ.

d ¶ Torrens.] dicitur fluuius vel aqua veniens cum impetu in imbre, quæ in æſtate torreſcit, ideſt areſcit.

e ¶ Inſtantius.] nota, quòd habens ad multa intendere, ad id qđ eſt grauius debet manum apponere: ſicut iuris præſumptione, qui vult ſe liberare, ſoluendo, ſe liberat ab eo, quod eſt grauius. ff. & C. de ſolutio. leg. 1. ſecundum Ioan. Monac.

f ¶ Radicitus.] fruſtra ramos conatur incidere, qui radicẽ non euellit. de pœni. diſt. 2. quia radix.

g ¶ Vepribus.] vepres dicuntur ſpinæ quæ vi præbendunt, & lacerant carnes & veſtes.

h ¶ Anfractibus.] ſic dicti: quia vndique frangunt, & dicuntur viæ aſperæ diuerticulis circunfractionibus & ruinis. & habetur idẽ verbum de elect. quorundã. lib. 6.

i ¶ Antiſtites.] hi ſolent dici epi quaſi ante alios ſtantes.

k ¶ Includit.] 12. quæſtio. 2. duo ſunt. de æta. & qualit. cum cõtingat.

l ¶ Exæſtuet.] quaſi ferueat, bulliat, vel caleſcat.

m ¶ Inualeſcat.] quaſi valde valeat, creſcat & abundet.

n ¶ Ex euidentia.] de electio. quàm ſit. in prin. lib. 6

o ¶ Actibus.] Eccleſiaſ. 28. abſtine te à lite, & minus peccata.

p ¶ Præbent.] cõcor. C. de iudi. procurandum. in princ.

q ¶ Aemulo.] concor. proœ. compilat. Grego. de hoc ver. nota. 43. diſtinctio. ſcimus. & facit 16. quæſtio. 2. capit. 1. poſt principium.

r ¶ Satore.] ideſt, ſeminatore.

ſ ¶ Zizaniæ.] ſeges vel herba peruerſa, ſcilicet lolium. 56. diſt. naſc. 24 q. 1. quoniam. Et quandoque ponitur pro ſorde omnium ſegetum. huic litteræ cõcor. de elec. licet.

t ¶ Patris.] qui habet quærere conſilium pro liberis. ff de adult. nec in ca. in fi. Ioan. Monac.

u ¶ Exactæ.] quaſi exquiſitæ. C. manda. in re mandata. I. Mo.

x ¶ Periculis.] dictis à pereo petis.

y ¶ Onuſta.] quaſi onerata. de elect. vbi periculũ, in prin. lib. 6.

z ¶ Exoſa.] ideſt, perfecte odioſa.

a ¶ Salubrem] quaſi ſalutis vberem.

b ¶ Solertiæ.] vide quod dixi ſ. ea. compila. de offi. deleg. ca. vnico.

c ¶ Ad honorem.] ſimile de vſu. pal. cap. ad honorem.

d ¶ Locis eorum.] quicquid eſt intra ſepta vel ambitum, etiã in pratis, vel hortis, vel alijs ſpatijs, videtur includere.

e ¶ Cõmunibus.] in priuatis ergo ſecus.

f ¶ Prædicare.] etiã tempore interdicti. de ſenten. excõmun. 1. reſponſo.

† al. frequentib.

† al. numinis.

† al. & animorum, &c.

† al. ſato reque.

† al ita: auctore Domino.

† al. ita: de fratrũ noſtrorũ. cõſil. &c.

† Id eſt publicis, ideo ait Petr. de Anc. Papa ſine aliorũ ꝓiudicio de eis diſponit. argu. l. ſicut locus §. fi. ff. queadmodũ. ſeru. amitta. ex quo ego infero, ꝙ Papa pōt diſponere aliquid faciendũ in re dñi tẽporalis fauore fidei. Font.

verbū [a] Dei, hora illa dūtaxat excepta, in qua locorū prælati [b] prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolemniter prædicari, in qua [c] prædicare ceſſabunt: præterquam ſi aliud de prælatoruui ipſorum voluntate proceſſerit ac licentia ſpeciali. In ſtudijs autem generalibus [d], vbi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent diebus illis, quibus prædicari ſolemniter cōſueuit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus ſiue peculiaribus eorundem fratrum poſſunt ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare †: niſi [e] forte illa hora, qua ſolet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, epiſcopus vel prælatus ſuperior [f] clerum ad ſe generaliter [g] conuocaret, aut ex aliqua ratione vel cauſa vrgente clerum ipſum duceret congregandum. In eccleſijs [h] autē parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel † debeant prædicare, vel proponere verbum Dei: niſi fratres prædicti à parochialibus ſacerdotibus [i] inuitati † fuerint vel uocati, & de ipſorum beneplacito & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit & obtenta: niſi epiſcopus uel prælatus ſuperior per eoſdē fratres prædicari mandaret. ¶ Statuimus [k] etiā & ordinamus auctoritate prædicta, ut in ſingulis ciuitatibus & diœceſibus, in quibus loca fratrum ipſorum conſiſtere dignoſcuntur, uel in ciuitatibus & diœceſibus locis ipſis uicinis, in quibus loca huiuſmodi non habentur [l], Magiſtri † Priores prouinciales Prædicatorum aut eorum uicarij: & Generales † & prouinciales Miniſtri & cuſtodes [m] Minorum, & ordinum prædictorū, ad præſentiam prælatorum [n] eorundem locorum ſe conferant per ſe uel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum cōfiteri ſibi uolētiū audire [o] libere ualeant, & huiuſmodi confitentibus (prout ſecundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundē: Ac deinde [p] præfati magiſtri, priores, prouinciales & miniſtri [q] ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas ſufficienter [r], idoneas, uita probatas [ſ], diſcretas, modeſtas atque peritas, ad tam ſalubre miniſterium & officium [t] exequendum: quas ſic ab ipſis electas repræſentent, uel faciant præſentari [u] prælatis, ut

Prælati nomine, nō venit rector eccleſiæ.

a ¶ Verbum Dei.] de offi. ordi. inter cætera. in princ.
b ¶ Prælati.] iure cōi vel conſuetudinatio, ſecundum Io. Mo. qui dicit rectorem eccleſiæ non contineri nomine plati, cū ſupra ſit expreſſus poſt prælatū in ver. ab olim. de vicario tñ dicit idē qđ de plato: qa qđ per ſe non poſſunt ordinarij, p alios faciunt. de offic. ordi. inter cætera. & eo. tit. ſi epiſcopus. lib. 6.
c ¶ In qua.] hora.
d ¶ Generalibus.] id eſt, locis habentibus ſtudiū ex priuilegio, vel conſuetudine: cuius initij non ſit memoria. de cle. non reſi. tuæ. infra de. priui. c. 2. lib. 6. & in pœmio digeſtorum §. hæc autem tria.
e ¶ Niſi.] à primo dicto huius ver. excipit non à duobus ſequētibus, quod ſatis verba demonſtrant.
f ¶ Superior.] non reſpectu epiſcopi, de quo præmiſit, ſed clerici, cui ſupereſt de conſuetudine vel priuilegio, ſecundum. Ioan Monac.
g ¶ Generaliter.] ſecus ergo vbi ſpecialiter vocaret prælatos, doctores vel huius ſimiles.

† Supplet Zen. extra monaſteria & loca ſua, vt verba operent aliquid vltra pcedenti a. de verbo. ſignif. Abbate. Font.

h ¶ Eccleſijs.] nec ipſarum capellis vel cœmeterijs, de ſen. excom. ſi ciuitas. lib. 6. ſm Io. Mo. ſm quem not. q in ver præceden. permittitur his prædicare cum certa modificatione: hic prohibetur niſi certis caſibus: quare cū de iure cōi illis prædicare non competat, ſed ſolum prælatis & curatis. infra § huiuſmodi. reputat iſtis omnem locum interdictum, qui non reperitur hic pmiſſus.

† al. nec debeant

i ¶ Sacerdotibus.] puto ſufficere ſi iſti ſunt vicarij perpetui, cum ad eos ſpectet cura. de offic. vica. c. fin. de præb. ſuper eo. lib 6. & idem puto in temporalibus datis in caſu licito auctoritate epiſcopi, vt de elect. cum ex eo. lib. 6.

† In quodā manuſcripto ita: inuitati fuerint vel vocati fortaſſis extiterint, aut de ipſorū beneplacito, &c.

[Gloſſa ſequēs ſubdiuidit.]
k ¶ Statuimus.] ſecundus articulus cōfeſſionum circa quas prouidet, primo, de licentia petēda. ſecūdo de confeſſoribus eligendis & præſentandis, ibi. (Ac deinde. tertio limitat locum & numerum: ibi, (extra ciuitates.) quarto prouidet qñ licentia datur, & electi acceptantur, & qñ non acceptantur ibi? (Et ſi ijdem.) quinto, quando denegetur licentia, dat gratiā cū certo moderamine, ibi: (Si vero:)
l ¶ Non habentur.] dato ergo q fratres non haberent locum Mutinæ, poſſent tamen prælati de quibus ſequitur ab epiſcopo Mutineñ. petere quod ſequitur, & pro ipſa diœceſi electionem facere.
m ¶ Cuſtodes.] priores ergo conuentuales quo ad Prædicatores, & Guardiani quo ad Minores hoc non poſſunt.

† al. Magiſter.

† al. Generalis. Miniſter.

n ¶ Prælatorū.] ſcilicet epiſcoporū & ſuperiorum, de quibus præmiſit, & patet hoc infra ibi, in eorum ciuitatibus, &c.

Pænitentiæ impoſitio abſolutionem præcedere debet.

o ¶ Audire.] Nota hunc ordinem [r], vt primo audiatur confeſſio, ſecundo imponatur pænitentia: tertio fiat abſolutio. nō ergo præcedat abſolutio impoſitionē pænitentiæ, vt ſic abſolutionem præcedat cordis contritio, oris confeſſio, operis ſatisfactio, ſaltem effectu.

r Vide textū & notata ibi: in hac editione in c. vlt đ cenſib. li. 6. vbi refellitur hæc glo.

p ¶ Deinde.] ergo non prius: non tñ eſt neceſſe q talem licentiam habeāt: ſed ſatis eſt q petant quo ad hoc, vt eligere poſſint
q ¶ Miniſtri.] ſcilicet generales vel prouinciales. Et nota, qa de vicarijs Priorum prouincialium, & cuſtodibus non reperit, de quibus præmiſerat, licet ergo illi petitionem poſſint facere, de qua præmiſit, non tñ electionem de qua hic loquitur.
r ¶ Sufficientes.] ſex qualitates exprimit Ioan. Mona.
ſ ¶ Probatas.] Beatus Bernardus ad Eugeniū: Probatos oportet eligi, non probandos. & facit præb. in Lateraū. in ſi.

Probati & nō pbādi ſunt eligendi.

t ¶ Officium.] quod eſt ars artium. de æt. & qualit. ca. cum ſit. Ioan. Mona.
u ¶ Præſentari.] perſonalis ergo pſentatio fieri dēt

Præſens dr qui pbetur ſenſibus corporis. Nā dr pſens q pbetur ſenſi-

ſenſibus corporis facit ff. de verb. oblig l. 1. in prin.

[Glo. ſeq. arguit iſtos curatos: tenet contrarium, & rationem reddit.]

a ¶ Impendant.] cum determinatione, q̃ habetur inf. ver. per hmôi, & licet iſta ſint de cura animarum, & articulus præcedẽs & ſubſequens: per qđ videretur iſtos eſſe curatos ſaltem in tanto, vel ex delegata poteſtate, vt hic: vel ordinaria, vt inf. ver. ſi vero. Dicit finaliter Ioan. Mon. quod iſti nõ ſunt 1 curati: quod etiam ſecundum eum eſſet quo ad fratres Minores contra conſtitutionem, exijt. de verb. ſign. lib. 6. ſit ratio: quia nec ipſi adſtricti ſunt ad executionem vel exercitiũ iſtorum actuum: nec fideles ſunt adſtricti, vt in his ad eos recurrant: & ſic licet ex priuilegio huius perpetuę conſtõnis hoc poſſint, non per hoc ſunt cenſendi curati.]

b ¶ Deputati.] ſimile de accu ſicut olim.

[Gloſſ. ſeq. dubium ſoluit, & remittit.

c ¶ Auditura.] ſi non electus ſe ingerit, vel electus extra diœceſim, in qua deputatus eſt, bona fide illi confeſſus, & ab illo abſolutus, tutus eſſet quo ad Deum, & vide qđ not. de elect. dudum 2. in gloſſa, quia cum iam deſierit, & quod ibi ſcripſi.

d ¶ Paucitas.] ſimile de voto, ꝙ ſuper his. ver. quamuis. 21. diſt. in nouo. in fi.

(Glo. ſeq. nótat, & quæſtionem ſoluit & conſuluit.]

e ¶ Exigit] not. numerum præſidẽtium deputari ſecundum quantitatẽ ſubiectorum. Simile de vi. & hone. cler. quoniam, cũ ſuis concor. ſi autem contendit ep̃s cum fratribus, dicens minorem numerum ſufficere: recipiat epiſcopus numerum de quo ſibi vř, de reliquis recurrat ad arbitriũ boni viri. i iudicis. ff de verb. oblig. continuus. §. cum ita, ſecundum Ioan. Mona. qui dixit, quod caute forte faceret epiſcopus, ſi in principio cum concedit licẽtiam, taxaret numerum: liceret enim à principio quandoque quod non liceret ex poſtfacto. ff. de pact. in traditionibus. C. de do. quę ſub mo. l. 1. & l. perfecta. facit de condi. appoſ. verum.

f ¶ Conceſſerint.] quam ſine cauſa reuocare nõ poſſent. de reg. iur. decer. lib. 6.

g ¶ Actione.] ſimile de cenſi. cum Apoſtolus, ante medium de immunita. eccl. aduerſus.

[Gl. ſeq. arguit ad quæſtionem, & contrariũ ſoluit.]

h ¶ Quemquam.] vř quod omnes refutari non poſſint: dic contra ſecundum Io. Mo. cum hoc verbum, iuris æquipollat vniuerſali: & extendatur in edictis prætorum. ff. vi bon. rap. prætor. §. homines. ff. de cõſti pecu. l. 1. §. 1. de neg. geſt. l. 1. §. 1. & 2 aliàs ſecundum eum fieri poſſet fraus conſtitutioni: quæ multa requirit in talibus fratribus. ſup. ver. ac deinde.

de eorum licentia gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœceſibus eorundem huiuſmodi perſonæ ſic electæ confeſſiones confiteri ſibi volentium audiant, imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis [in poſterum †] impendant [a], prout ſuperius eſt expreſſum: extra ciuitates & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ: per quas eas volumus & non per prouincias deputari [b], confeſſiones nullatenus auditura [c]. ¶ Numerus autem perſonarũ aſſumendarum ad huiuſmodi officium exercẽdum, eſſe debet prout † vniuerſitas cleri & populi ac multitudo vel paucitas [d] exigit [e] eorundem. ¶ Et ſi ijdem prælati petitam licẽtiam confeſſionum huiuſmodi audiendarum conceſſerint [f]: illam præfati Magiſtri, Miniſtri & alij cum gratiarum recipiant actione [g], dictæque perſonæ ſic electæ cõmiſſum ſibi officium exequantur. Quòd ſi forte iam dicti prælati quemquam [h] ex dictis fratribus præſentatis eiſdem ad huiuſmodi officium nollent [i] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel ſubtracto, loco ipſius ſimiliter eiſdem præſentandus prælatis poſſit & debeat alius ſurrogari [k].

¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confeſſiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiuſmodi exhibere licẽtiam recuſarint [l]: nos exnunc ipſis vt confeſſiones ſibi confiteri volentiũ [m] libere [n] † liciteq; audire valeãt, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem beneficium abſolutionis impartiri [o] gratioſe concedimus [p] de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis.

¶ Per huiuſmodi autem conceſſionẽ nequaquam intendimus perſonis ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis, poteſtatẽ in hoc impẽdere ampliorem, q̃ in eo curatis vel parochialibus ſacerdotibus eſt à iure conceſſa [q]

i ¶ Nollent.] factum & proprium motum, non cauſæ cognitionem denotat, ſecundum Io. Mona.

K ¶ Surrogari.] ſi non recipitur, ſed ex iuſta cauſa: quia non eſt qualis ſupra deſcribitur, ſibi imputent qui malum elegerunt, ſi ſine cauſa ſuccedit Papæ licentia, vt ſtatim ſequitur, ſecundum Ioan. Mona.

[Gloſſ. ſeq. ſupplet tertium caſum.]

l ¶ Recuſarint.] ſi nõ recuſat expreſſe: ſed non dat vel negligit, videretur ꝙ locũ haberet hoc priuilegiũ poſt trinã monitionẽ vel requiſitionem: ꝑ decr. 1. de ſuppl. negl. præla. & facit de app. ab eo. li. 6. & ſup. ea cõpil. de app. quamuis.

m ¶ Volentiũ.] forte non intellexit de religioſis, qui ſecũdum ſuorum ordinum ſtatuta ſuis prælatis confiteri debẽt, vt etiam dicebat conſtitutio Benedicti.

[Gl. ſeq. notat contra opinionem.]

n ¶ Libere.] donotat ꝙ non eſt neceſſe licẽtiam ſacerdotis parochialis haberi, & eſt ſimile de præben. licet epi ſcopus. lib. 6. cuius contrarium videtur hic velle Ioan. Monac.

[Glo. ſeq ſoluit dubium, reſpondens ad ꝯrium, & opi. ponit.]

o ¶ Impartiri.] abſoluti ergo nõ habebunt neceſſe vlterius confiteri proprio 2 ſacerdoti: nec obſtat decret. omnis, in princ. de pœni. & remiſ. quæ intelligitur de illo, qui alteri legitime confeſſus non eſt, vt dicebat Benedictus in conſtitutione, inter cunctas. Et vide ꝙ ſcripſi poſt Hoſtien. in c. omnis, ſuper verbo, proprio, huius tamen contrarium tenebat prolixe hic Io. Mo. niſi cum iuſta cauſa ſubeſſet, non confitendo proprio ſacerdoti. Ioan. Mand.

p ¶ Concedimus.] cõcor. ſup. ea. compil. de foro compe. quamuis. §. volumus.

(Glo. ſeq. exponit & remittit: quæſtionum ſoluit: ſolutionis obiectoni reſpondet.]

q ¶ Conceſſa.] hoc interdit: ꝙ in caſibis ep̃o reſeruatis nõ poſſunt abſoluere: & qui ſint illi no. de pœni. & remiſ. ſi ep̃s, li. 6. & hic per Io. Mo. & plene per Hoſt. in ſumma huius tit. §. cui cõfitendum. in fi. 2. coll. Dicit autem hic Io. Mo. ꝙ epiſcopus caſus de quibus ante hanc conſtõnem poterant curati abſoluere, ſibi reſer-

1 Ex hac gl. cognoſces quãdo bñficium dicatur curatũ. Pan. in cap. de multa. de præben. Font.

† Hæ duæ dictiones: I poſterũ, ꝯſunt in antiquiorib. codicibus.

† al. ita: put vniuerſitas cleri & populi multitudo vel paucitas exigit eorũdem.

Numer' ꝓſidentiũ ſm quãtitatem ſubiectorũ eſt deputandus.

† De hoc verbo, libere, vid̃ Frãciſcũ d̃ Aretio conſi. 76. inci. Diligenter. & Dec. conſ. 131. & in c. ſi ꝓ debilitate. de off. de.

2 Et hæc ſnĩa eſt iã declarata pex̃. uag. inci. Vas electionis. habeẽ in extraua. cõib. tit. de hæret.

uare poſſet hac conſtitutione non obſtante, quia licet fratres ſint exempti, parochiani nō: allegat de priuile. ex ore. eo. tit. per exceptionem. li. 6. Nec dicitur à iure conceſſum, quod iure reuocatum eſt. arg. ff. de diuort. l. diuortium. Item ſi poteſt arctare poteſtatem ordinariam curatorum, fortius hanc extraordinariā, ne idem ſubditus cenſeatur diuerſi iuris quo ad curatos & quo ad fratres, de priuileg quia circa. ſit ergo ſenſus, ꝙ non abſoluat frater, quē non obſoluit curatus. iſta igitur accidentalia & de bene eſſe, nō mutant ſubſtātialem & ordinariam poteſtatem epiſcoporum, de hære. per hoc. lib. 6. Non obſtat ſi dicas ꝙ hoc erit auferre vel decurtare priuilegiū: quod fieri nō poterit, et indirecte de priuileg quanto, quia licitum eſt cuilibet facere quodlibet in re propria: dummodo non faciat animo iniuriandi, nec alicui faciat iniuriā, &c. de elect. cū eccleſia Vulterana. cum ſuis concord.

† al. eorū.

a ¶ Prælati.] .i. epiſcopi & ſuperiores: vnde videmus ꝙ hodie aliquibus ex illis concedunt caſus reſeruatos.

niſi forſan eis eccleſiarū prælati [a] vberiorē in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendā. ¶ Huiuſmodi [b] quoq; ſtatuto & ordinationibus noſtris adijcimus, vt fratres dictorum ordinum in eccleſijs vel locis ſuis † vbilibet conſtitutis liberā (vt ſequitur) habeant ſepulturam [c]: videlicet quòd omnes ad eam recipere valeat, qui ſepeliri elegerint in locis & eccleſijs memoratis. ¶ Verum ne parochiales eccleſiæ & ipſarum curati ſiue rectores, qui miniſtrare habēt eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de iure competere, prædicare [d], ſeu proponere verbum Dei, & confeſſiones audire fidelium, debitis & neceſſarijs beneficijs defraudētur, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur [e]: auctoritate Apoſtolica conſtituimus & ordinamus eadem, vt dictorū ordinum fratres de obuētionibus [f] omnibus, tam † funeralibus, [g] quàm quibuſcunq; & quomodocumque relictis diſtinctè vel indiſtinctè, † ad quoſcunque certos uel determinatos uſus, de quibus etiam quarta ſiue canonica portio dari ſiue exigi non conſueuit, uel no debet de iure [h], nec non de datis [i] uel qualitercunq. donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donātis, uel dantis, de qua deceſſerit [k] quomodocumque directe uel indirecte, [l]

tacitum nō capaci dimiſſum ſubiacet Falcidiæ: probātur hæc ff. de iure fiſci. l. 3. § ſi quis, & §. quando ff. de ijs quib. vt indig. l. in fraudem. C. ad leg. Falcid. l. 3.

[Gl. ſe. ponit ius reuocatū ex quo īfert duo religioſa.]

g ¶ Funerabilibus.] declarauerat Benedictus illa eſſe funeralia, q̄ cum funere deferuntur, in prædicta conſtitutione, inter cūctas, & ibi ſtauerat de cādalis, q̄ dantur ad manus, quartam non deberi: ſed ex quo reuocata eſt illa cōſtitutio, puto etiam de illis candelis deberi: & licet hoc ſit rigoroſum: hoc tamen vult iſta littera, & verbum, omnibus, quod pręcedit, & quibuſcunq;, quod ſequitur: per hæc 2 verba etiam puto eos teneri de ijs, quæ legantur pro Miſſis dicendis.

[Gl ſeq. queſtionē ſoluit & remittit.]

h ¶ De iure.] vt patet de teſta. c ſi. de verb. ſign. ex parte 3. Et per hoc patet, ꝙ iſta conſtitutio eſt iuris veteris correctoria: & ſic reſtringenda, & ad alios q̄ ad Prædicatores & Minores non extendenda, vt not. de regu. iur. quæ à iure. lib. 6. & eod libr. de regula. conſtitutionem.

† al. ita: tāſtauerat de funera lib. quàm de q̄buſcunq; &c.

† Iſta verba dicit Oldr. cōſ. 289. quod vñr loqui ď legatis factis vniuerſo collegio fratrum, nō ď ijs, quę fiunt alicui ſingulari fratri, quia de illis nō eſt dādaquarta, argu. l. tutor petitus §. 1. ff. ď caſtr. pecu. l. a filio. § ſi. ff. de ali. & cib. leg. F.

b ¶ Huiuſmodi quoque.] circa partē iſtam plures q̄ſtiones occurrunt quàm circa præcedentes: rō patet, quia hic de lana & lacte vel redditu agitur, ſed no ibi. vidi aūt & habeo formam cuiuſdam litteræ, quæ dr̄ ab ipſo Bonifacio epō Moreñ. emanaſſe ad querelam clerici Moreñ. q̄ quaſdā ex illis determinat, declarando & iudicem dando in modū cōſeruatoris, quas inf. ſubiungā, & rationes quas inducit, per iura probabo.

c ¶ Sepulturam.] quam aliàs de iure communi non haberent, ex quo populum non habent, hoc ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. eo. tit. c. 1. in princip.

d ¶ Prædicare.] vide quod ſcripſi poſt. Inno. & Hoſt. de hære. excommunicamus 1. § quia vero.

e ¶ Debeatur.] ī. eo. tit c. 1. 12. q. 2. quicunq; ſuffragio.

[Glo ſeq tractat de diſtributis in ipſos, de mādato defuncti vel ſine, per executores vel legatarios.]

f ¶ Obuentionib. omnibus.] declarat prædicta commiſſio, ꝙ ſi non relinquitur fratribus: ſed frater datur executor ad certam ſummam diſtribuendam arbitrio ſuo, vel ſibi legatur aliquid diſtribuendū: quam ſummam, vel ꝙ legatum ipſe executor vel legatarius poſtea diſtribuit in eoſdē, ꝙ debetur quarta: cū eo caſu recipiatur ab executore vel legatario, vt à miniſtro ff. de leg 2. ſi quis Titio, & ſi cui plus quàm per legē Falcidiam. l diuus. Nec obſtat litterę infra ad quoſcunq; & c. quę cum cā dubitationis tollēdæ adiecta fuerit, obuentionum generalitatem nō minuit. ff. mand. qui mutuam, & ff de reg iu. quę dubitationis idem ibi declaratur qn̄ nil relinquitur fratribus: ſed decedēs mādat executori, vt ipſis fratribus det aliquid vel promittat: quia cum illud palam capere poſſint, relicti iure cenſetur & debetur quarta, ſicut & fideicōmiſſum

ADDITIO. Iſta conſtitutio eſt veteris iuris correctoria: cum debeatur quarta vigore eius etiam de relictis priuilegiatis, contra c ſi. de teſta. ideo merito eſt reſtringenda, vt dicit hæc glo Abbas Siculus.

[Glo. ſeq dicit quid de legato in vita ſoluto.

i ¶ Datis.] declarat pdicta cōmiſſio, ꝙ ſi teſtator legatū ſoluit in vita, nihilominus debetur quarta: q̄a vī ſoluere vt legatū: vñ legatarius illud iterū poſt mortem, nō petit: & ſi Falcidiæ locus ſit, illā ꝓpterea nō euadit. primū probaī C. de leg. filia ff. de leg. 2. Lucius 3 & l. Lucius. 2 §. impuberem ad idem ff. ad leg Falc cum quo. § ſi. ſecundum probatur C. ad leg Falc. in donationibus, & l. penult. C. fami. erciſ. ſi cogitationem.

[Glo. ſeq. dicit quid de ſepulto in ipſorum habitu.]

K ¶ Deceſſerit.] hac rōne declarat pdicta cōmiſſio, ꝙ licet tales petat cū illorū habitu ſepeliri, quarta debetur: nā etſi ad ipſorum religionē tranſirent in ægritudine, de qua decederēt, deberetī quarta. eo. tit. de his.

[Gloſſa ſequens tractat quid de dato vel relicto ſingularibus fratribus.]

l ¶ Indirecte.] per hoc dicit commiſſio prædicta patere, ꝙ quarta debetur de ijs, q̄ teſtatores reliquunt, vel dant in infirmitate de qua decedunt, vel dari mandāt poſt mortē, de hoc in teſtamento mentione non facta ſingularibus 2 fratribus, ad eorum cōmoditates: puta emptiones librorum vel veſtium: addens rationem, ꝙ id eis vel cōuentui quæritur, ſicut per monachum monaſterio, per ſeruū domino, & pater per filium. 14. q. 1. non dicatis. 19. q. 1. c. 1. in ſi. inſti. per quas perſonas, in princip. C eo tit l. 1. in ſi. & l. vlt. & in legato ſerui inſpicitur perſona domini: & an ſibi legare potuerit: & ex tali legato poteſt dominus fideicommiſſo grauari,

1 Vide Alex. cōſ. 196. inci. Viſo teſtamēto li. 2

2 Idē Feder. de Senis cōſ 4. Calderin. cōſi. inci. eod. tit. Fe tr' de An. ch. conſil. 169. & Gemin cōſi. 46. tū . ď non cadāt in quartā ceſſante fraude, vt qn̄ contēplatione cōſanguinitatis tenet Ordra. q. 224. & q. 257. & q. 289. & Bal. conſ. 104. lib. 1. & conſil. 236. lib. 2.

nari. hęc probatur ff. de lega. 1. l. cũ filiofa. de leg. 2. ſi alienus ſeruus. de hæred inſti l. non minus. C. de hære. inſti l. neq. Non obſtat ꝓdictis de teſta requiſiſti. ad ſi. qđ loquitur in illo, qui põt habere propriũ. Io. And.

[Glo. ſeq. quærit, recitat opi. contrarias, & declarat circa primam.]

nes, quas habuit parochialis ſacerdos ſ Miſſa funeris dicta apud ſuam eccleſiã priuſquã funus portaretur ad fratres, ſm Io. Mo. quia iuri communi ſtatur, vbi nõ eſt mutatum alleg de elect. conſtitutio. lib. 6. Dicit etiam quod ſi conſuetudo habet, ſemper prius funus probabitur ad propriam eccleſiam. Iſta enim decre. non tollit cõſuetudines, niſi præcedentibus aduerſas. Dicit etiã, ꝙ vbi non eſt conſuetudo etiam eſſet deferendum, vt ſic haberet Miſſam in propria eccleſia, & ſic recipiat ibi vltimum vale, a ſuo curato. alleg. in arg de conſe. di. 5. nõ oportet. 2. nec iſtud electioni ſepulturæ repugnat, ſed cõcordat.

fratribus ipſis, vel alijs pro eiſdem, quartam[a] partem (quam auctoritate Apoſtolica taxamus & etiã limitamus) parochialibus ſacerdotibus & eccleſiarum rectoribus ſeu curatis largiri[b] integre[c] teneantur: Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec alijs à quibus quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrũ vtilitatem vel cõmodum huiuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, ſeu quod in morte vel ab infirmis huiuſmodi dandum vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorundẽ dantiũ vel donantiũ ſanitate ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis, eorum intendimus conſcientias onerare[d]: vt ſi (quod abſit) ꝑ fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id quod eis propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus & curatis teneri volumus) etiam diſtricta ratio in extremi iudici examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi nihil valeant parochiales rectores, curati & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neq; ad id à quoquam poſſint aliqualiter coerceri[e]. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacifice fauente Domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo[f] ſeu ſcripto, ſub quacumque forma[g] vel expreſſione ſeu conceptione verborũ, à nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus cuicunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta[h], inquantũ ſunt præmiſſis vel alicui præmiſſorum[i] contraria, [2] penitus reuocamus, vacuamus, caſſamus & irritamus: quinimo caſſa, vacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. ¶ Cæterum vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque præeminen-

a ¶ Quartam.] quæro an Prædicatores & Minores teneãtur ad hanc quartam de iis quæ relinquũtur eiſdẽ per eos, qui apud illos nõ ſepeliuntur? Prædicta commiſſio recitat, ꝙ non leuis opinionis doctores dixerunt quartam deberi eccleſię parochiali de oibus relictis à ſuis parochianis, etiã ſi ſepulti fuerint apud illam, placuit autem hæc opinio Hoſtien. Ber. & Aegid. Sed Tancr. gloſſ. Innocen. & Abbas contra: quę opinio placet Archidia. & mihi, vt ſcripſi eod. tit. cap. 1. & hic Ioan. Mona. dicit demum illa commiſſio, ꝙ ex qualitate perſonarum, & quantitate relictorũ, & ex præteritis præſumi poteſt fraus, maxime quia quando non tenebantur ad quartam, ſepulturas præcipue diuitum totis viribus procurabãt, & vt dicit ex his iura quandoque præſumunt fraudem, & faciunt coniecturas: ſuppoſita vero fraude conſtat quòd debetur. de teſtamen. officij. & ca. requiſiſti. in fin. & c fin. primum probatur de renũtia. cap 2. lib. 6. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſt. l 6. & l. Iul. de actio. emp. Iulianus. aliàs, inter eum. § ibidem. de vſuris. l. qui ſemiſſes, de pig. act. l. vel vniuerſorum, de lega 1. ſi ſeruus pluriũ. in fin Ioan. And.

[Gloſſa ſequens tractat an legatum integrum ſoluendum ſit fratribus.]

b ¶ Largiri.] per hoc dicebant ipſi fratres, ꝙ hæredes debebant eis ſoluere integra legata, quorum quartã curati de manibus ſuis recipere debebãt, ſed declarat prædicta commiſſio, ꝙ ſicut falcid. a eſt in bonis hæredis. ſic iſta quarta in bonis eccleſiarum parochialiũ, quare curati [1] eam vendicare poſſunt, & inhibere hæredibus, vel per fideicommiſſum grauatis, ne illã ſoluant fratribus: præcipue cũ illos ſuſpectos habere poſſunt, ꝙ ſibi non ſoluant eandem, ad hoc ff. ad Trebel. hæres in ſi. ff. ad leg. Falc. lineam margaritarum.

1 Preter Pano. hic vide Federicũ de Senis cõſil. 10. & Oldr. conſi. 237.

[Glo. ſeq. tria dicit circa funus: primo deferendum ad eccleſiam parochialem.]

c ¶ Integre.] ita ꝙ nõ diminuetur propter obuentio-

d ¶ Onere.] concor. ſup. ead compil. de foro competen. quamuis §. penul. in fine.

e ¶ Coerceri.] innuit ꝙ ad quartam coerceri poſſent: ſed propter exemptiones ipſorũ non habet clericus à quo iuſtitiam conſequi poſſit, & de hoc ſumme conqueritur.

[Glo. ſequens notat ad quęſtionem, de qua remittit.]

f ¶ Verbo.] hic videtur expreſſum, ꝙ valeat priuilegium vel gratia Apoſtolica de qua conſtat, licet ſcriptura ſuper ea cõfecta nõ ſit, đ quo ſatis no. Archid in proœ ſexti, & vltra ea quæ ibi allegat bene facit 25. q. 2. inſtitutionis, & quod ibi not. de hoc vide in Mercu. ſub rub. de priuileg.

Priuilegium & ſine ſcriptura valet.

g ¶ Forma.] concor. ſup. eo. c proxi. in fin. Ioan. And.

[Gloſſ. ſequens tractat quid de pacto firmato per ſententiam & confirmationem.]

h ¶ Pacta.] dicit Io. Mona. ꝙ ſi ſuper pacto quod erat ſuper ſepultura, ſententiatum erat per Papam, & confirmatum pactum ante hanc conſtitutionem, quòd ꝑ iſtam litterã illa ſnĩa & confirmatio non tollitur, immo ſtabit, quia nõ eſt expreſſe ſublatum. C. de appell. præcipimus. in ſi. nec ſequitur, pactum eo ſublatum, ergo & pactum firmatum ſententia & cõfirmatione. 2. Plus enim poteſt hoc tale quàm hoc ſimplex, facit de pact. quamuis, de iureiur. licet. de foro competenti. c. fin. lib. 6 inducit etiam authent. vt cum de appel. cog. in prin. & § 1. colla 8. vbi not. legem nouam non extendi ad cauſam pendentem vel deciſam, etiam ſi ad præterita referatur.

2 Romanus ſingul. 7. per glo dicit pactũ iuratu non tolli per clauſulã nõ obſtãte pacto, vide Rotã in nouis deci. 298. Cor. in reper. rubric. de iureiu. in 21 priuil. remiſſiones ſibi poſitas, & gl. cũ ibi ꝑ me notatis. c cũ non deceat. đ electio. li 6. Fonta.

i ¶ Præmiſſorum.] ergo non ſolum vltimum articulum de ſepulturis, ſed etiã precedentes duos reſpicit, ſecundum Ioan. Monac.

a ¶ Coopera-

a ¶ Cooperatores.] de offic.ordin. inter cætera.in ſi.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET obligationibus.

Cõtinuatio. ¶ Viſum eſt ſupra de vno iure parochiali, ſcilicet de iure funerandi: verũ quia eſt vnum aliud ius parochiale, ſ.ius decimarum: ideo, &c. De iuribus parochianorum vide panor. in rubric. de paroch. & alien. parochianis. in antiq.

Religioſi.] ¶ Præſuppónendum eſt, ꝙ licet religioſi cuiuſcunque ordinis teneantur ſoluere decimas de fructibus ſuarum poſſeſſionum, tñ ſunt aliqui exempti, vt non ſoluant decimas de terris, quas ꝓprijs manibus excolunt, & excoli ſuis faciunt proprijs ſumptibus: ſimiliter non ſoluunt decimas de fructibus animalium. Secundo præſupponendum eſt, ꝙ iſti religioſi exempti aliquando committebant fraudes: quia coniungebant animalia ſuorũ vicinorum cum ſuis, vt fraudarent eccleſias parochiales à decimis: vel etiam fingebant emere animalia, & dimittebãt empta apud venditorem.

CASVS. Sum in titulo de decimis, vellem informari de tali dubio, ſcio ꝙ ſanctitas veſtra aliquos religioſos priuilegiauit, vt non teneantur ſoluere decimas de fructibus poſſeſſionum ſuarum, quas ꝓprijs manibus excolunt, vel etiam quas excolunt proprijs ſumptibus, nec etiam de ſuis animalibus. ſed accidit ꝙ iſti religioſi tradunt poſſeſſiones ſuas excolendas aliquibus colonis pro certis redditibus, & tradunt illas poſſeſſiones liberas à decimis, vt cõſequantur maiores redditus. Item ducunt animalia vicinorum ſuorum cum ſuis, vt vicini ſui non ſoluant decimas, quæritur, vtrũ poſſint iſtud facere impune? Dicit Clemẽs ꝙ non: immo ſi tales religioſi habeant adminiſtrationem, poſt vnum mẽſem poſtquam fuerint requiſiti à rectoribus eccleſiarũ reſtituere decimas, ſunt ſuſpẽſi a diuinis. Si vero ſint ſimplices religioſi, tũc poſt duos mẽſes ipſo facto incurrunt excõicationem, à qua non veniunt abſoluendi niſi poſt reſtõnem. Sed ponamus ꝙ laicus donauit ſe & ſua monaſterio priuilegiato: quæritur, vtrum talis laicus debeat ſoluere decimas? Dicit Clemens ꝙ nõ, hoc dicit. Helias Regnier. ¶ Colligo aliquot notabilia Primo, ꝙ religioſi priuilegiati magis ſunt puniendi quã non priuilegiati: q̃a priuilegiati faciẽtes fraudes circa decimas, ſuſtinent pœnas hic contentas, ſecus de non priuilegiatis. Not. ꝙ religioſi exempti à ſolutione decimarum circa decimas non debent facere fraudes. Nota ꝙ religioſi iſti non ſunt exẽpti à decimis, niſi quando excolunt poſſeſſiones proprijs manibus, vel colere faciunt proprijs ſumptibus. Et dicuntur excolere ꝓprijs ſumptibus quando habẽt aliquem mercenariũ, cui tradunt aliquam penſionem annuam: ſiue percipiant fructus, ſiue non. Nota, ibi, [Immiſcentium.] contra.c. quod in dubijs, de cõſec.eccleſi. vel alta. admiſtum nõ ſortitur naturã eius q̃ admiſcetur, & hoc quia tali admiſtione fieret legi fraus. l. athetas.§.prætor ait, ff. de infra. Item miſta poſſunt hic ſeparari: & de iſta mixtura ſeparabilium & inſeparabilium, vide (ait Ancha.) quæ in ſimili notat glo. in l. ſi ſponſus. §.generaliter.ff.đ ijs, qui not.infra. Et Bar. in l.cotem ferro §.dominus.ff.đ public nota de confiſcatione illicitorum adiunctorum licitis. Fontanus. Nota de verbo, [Vſurpare.] quòd ſumitur in malum, de ele.generali, vbi de hoc per Anchid.

Nota de verbo. [Requiſitionem,] quòd cum ſit in ſingulari, probat hoc caſu ſufficere vnam requiſitionẽ, & de hoc in glo.concor. Zabarel.

[Prima gloſſa ſummat, diuidit, & ſoluit duo dubia.]

b ¶ Religioſi.] Ponit quattuor caſus, in quib. religioſi grauãtes vel fraudãtes eccleſias circa decimas eis debitas, ſi requiſiti per illos, quorũ intereſt, nõ deſiſtunt intra mẽſem, vel de vſurpatis vel retentis intra duos menſes nõ fecerint emendã, ſuſpenſi ſunt ab officijs, adminiſtrationibus, & beneficijs: & talia nõ habentes ſunt ex.

tiæ, ſtatus uel dignitatis exiſtãt, ac ſacerdotes parochiales, & curatos ſiue rectores prædictos, præſentium tenore rogamus & hortamur attente, nihilominusq; † eis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & Apoſtolicæ ſedis reuerentia prædictos ordines & profeſſores eorũ habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaq; munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio & † propoſitionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs ſupra dictis tamquam cooperatores [a] eorũ idoneos, & laborũ ſuorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſe admittere non omittant, ut proinde illis æternæ beatitudinis præmiũ augeatur, & animarũ ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quòd ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte, Apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdem ubere fauore proſequitur, & gerit in uiſceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur: nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc prouiſionis opportunæ remedium adhiberet, ipſoſque nihilominus cæleſtis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obſequia fratrum ipſorum ſedulitas curioſa proſequitur, minime præteriret.

TITVLVS VIII.

De decimis, (primitijs † & oblationibus.)

¶ Clemens quintus in cõcilio Viennenſi.

¶ *Ponit quattuor caſus, in quibus religioſi grauãtes vel fraudantes eccleſias circa decimas eis debitas, ſi requiſiti per illos, quorum intereſt, nõ deſiſtunt intra meſem, vel de vſurpatis vel retentis intra duos menſes non fecerint emẽdam, ſuſpenſi ſunt ab officijs, adminiſtrationibus, & beneficijs: & talia non habentes ſunt excommunicati. Secundus, tertius & quartus caſus ibi, Seu qui. Ioan. And.*

CAP. I.

Religioſi [b] †

† Aliàs ita: nihilominus eis diſtricte præcipiendo mãdãtes, &c.

† Al. & ꝓpoſitionis.

† In antiquiorib. codicib. et impreſſis d͛ſunt hæc tria verba: primitijs, & oblationibus.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 25. de reformat. c. 12.

ſunt excõmunicati. Secũdus, tertius, & quartus caſus ibi, (Seu qui.) Et primo ponit conſtitutionem, cũ ſuis pœnis, quã ſecundo moderatur: ibi, (Cæterum.) Et ꝑ hoc verbũ, religioſi, patet in ſæcularibus clericis vel laicis qui in hoc delinquerẽt, nõ eſſe locum his pœnis. concord. ſ. ea. cõpil. de teſta. cap. vnico. ĩ. de priuil. cã. 1. & facit quod ĩ. dicam in caſu ſecundo. & poteſt eſſe ratio: quia communius religioſi delinquebant in his, & quia ambire & concupiſcere aliena reprobabilius eſt in religioſo. de electione, quorundam. lib. 6. ſimi. de hæreticis. accuſatus. in fi. eod. lib. In religioſo trãslato ad eccleſiam ſecularem (licet forte non fuerit de mente) videtur has pœnas locum habere per verbum vniuerſale, quod ſequitur. & facit quod not. de electione. quorundam. lib. 6. in glo. penult.

quicunque [a], qui nouaIium [b] aut alias decimas eccleſijs [c] debitas [d] ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes [e], appropriare [f] ſibi præſumpſerint, aut exquiſitis fraudibus ſiue coloribus [g] uſurpare: Seu qui de animalibus [h] familiarium [i] & paſtorũ [k] ſuorum, uel aliorum etiam animalia ipſa eorum gregibus [l] immiſcentium [m]: Seu qui de animalibus, quæ in fraudem eccleſiarum in pluribus locis emunt, empta que tradũt uẽditoribus, uel aliis ab ipſis tenenda [n]: Seu qui de terris, quas tradũt alijs excolendas [o] decimã ſolui eccleſijs nõ ꝑmiſerint [p], aut ꝓhibuerint [q]: niſi poſt requiſitionem ꝑ eos, quorũ intererit [r], ſuper hoc eis factã [ſ]

Femini nũ. cõprehẽdit ꝑ maſculinum.

a ¶ Quicunque.] etiã Hoſpitalarios & Ciſtercienſes includit. de quibus eo. tit. ex parte 1. Et comprehendit etiam feminas, de hoc de elect. generali. lib. 6 in gl. 2.

b ¶ Nouaiium.] quid ſit nouale, habetur de ver. ſig. c. 1. & cap. quid per nouale. de priuileg. cap. vlt.

[Gloſſa ſequens ſoluit quæſtionem, quando debentur priuatis.]

c ¶ Eccleſijs.] per hoc puto conſtitutionem locum nõ habere, quando illæ decimæ deberentur priuatis, puta per antiquũ feudum. de ijs quæ fi. à præla. cũ Apoſtolica vel priuilegium. facit ĩ. c. proxi. agant. ergo tũc via ordinaria. iſta enim conſtitutio illis noluit ſubuenire. facit eo. tit. tua 2.

d ¶ Debitas.] de iure communi vel ſingulari: eſt autẽ debitum quod exigitur ab inuito. ff. de verb. ſign. l. debitor. facit 14. q. 1. quod debetur. Ioan. And.

e ¶ Spectantes.] tunc ergo ceſſat conſtitutio, & merito: quia nemini facit iniuriam qui iure ſuo vtitur, vt ſ. de elect. cum eccleſia cum concor.

f ¶ Appropriare.] ĩ. dicit, vſurpare. & de his ĩ. dicam.

g ¶ Coloribus.] concor. de elect. auaritiæ. lib. 6. & infra tit. 2. c. 1. §. quia vero.

[Glo. ſequens notat pro Aegidio.]

h ¶ Animalibus.] per hunc verſic. & ſequentem approbata vr̃ lectura Aegidij dicentis, de eccl. ædifi. cũ dicat, ꝙ priuilegiũ leproſorũ de non ſoluendis decimis, de nutrimẽtis animalium intelligitur, ideſt, de animalibus. quæ nutriunt. ſic. n. adaptantur fraudes quæ ſequuntur. ſic ergo vr̃ intelligenda decre. ex parte 1. ſ. e. tit. licet aũt religioſi facientes has duas fraudes ligentur his pœnis, leproſi non ſic alias religioſi non ſint, ut dixi in 1. glo. Ioan. And.

1 Vide Abbatẽ in c. 2. extra ꝺ for. compet.

i ¶ Familiarium.] famulantium [1] ſcilicet: in hoc tamen non eſt vis per id quod ſequitur, intelligitur tñ de non plene oblatis, vt in fin. & eſt ſi. de priuileg. auctoritate. in fin. lib. 6.

k ¶ Paſtorum.] qui tenentur de cuſtodia. de hoc de regu. iur. quamuis. Ioan. And.

l ¶ Gregibus.] licet ſtricte grex differat ab armento, qđ eſt maiorum animalium, vt equorũ & boum, grex vero minorum, vt porcorum, caprarum, & ouium: hæc tñ large ſumiẽ pro maioribus & minoribus, quæ gregantur. & facit ff. de abigeis. l. fin. Cui vero eccleſię debeatur decima de fructu gregis, not. 13. q. 1. § 2. & eo. tit. ad Apoſtolicæ. Ioan. And.

[Gloſſa ſequens arguit & reſpondet.]

m ¶ Immiſcentium. [hic iunge litterã infra, decimã ſolui, &c ex hac miſtura vr̃, ꝙ deberent ꝑdere priuilegiũ etiã circa ꝓpria animalia, vt ſic inutile adiectum vitiaret quod erat vtile. de off. deleg. cũ ſuper. ſed hic iſta ſũt ſeparabilia. ff. de aqua quotid. & æſti. l. 1. §. Trebatius. de quo dic vt not. de reg. iur. vtile. lib. 6.

n ¶ Tenenda.] ſicut ergo priuilegium de decimis laborum nõ extenditur ad terras, quas colẽdas tradunt vt ſequitur: ita priuilegium de nutrimentis animalium, non extẽditur ad animalia, quæ traduntẽ alijs nutrienda.

[Glo ſeq. primo dicit in priuilegijs duo requiri, ſecundo tractat de quibus colonis intelligatur: tertio, an coloni teneantur ad decimas.]

2 Idem doct. Fõt.

3 Idem doct. placet Pet. de Anc. & Imol. cõmẽdatibus gl. & faciunt hic dicta Bart. in l. ſi merces §. vis maior. ff. loca. c. tua. c. cũ ſit. ſupra. eod.

o ¶ Excolendas.] in priuilegio enim de decimis laborũ hæc duo requiruntur, ꝙ prædia ſint propria. eo. ti. dilecti. & ꝙ illa laborẽt ꝓprijs manibus vel ſumptib. [2] eo. tit. licet. & intelligo hoc non ſolum de colonis cenſualibus, ſed etiam partiarijs. de vtriſq; not. eo. tit. tua 2. [3] Dicebant tñ quidã ex his priuilegiatis ſuper decimis laborũ ꝙ includebanẽ terræ datæ colonis partiarijs: qa ſumptib. ipſorũ coluntur propter partem, ſ. fructuũ quam habent ex cultura coloni. ſed vt dixi in prædicta decre'. tua. & cap. cum ſint homines. pars talis coloni potius eſt fructus quàm lucrum; ſubmittit enim illa fortunæ, & diuinæ miſericordię. qñ igitur conducunt operarios, dant certum prætium vel certos corbes pro cultura: dato quòd nil proueniat ex ꝓdio, tunc ſuis ſumptibus colunt [4]. Sed nunquid coloni partiales vel cenſuales priuilegiatorũ, ſimpliciter ſuper decimis nõ ſoluendibus teneanẽ ad decimas? Puto ponderanda verba priuilegiorũ. facit de priuileg. porro. ꝙ ſi eximunt terras ipſorum ab hoc onere, colentes illas priuilegio participant: ſi vero eximunt perſonas, tunc licet illi de ſua parte nõ ſoluant, coloni non exempti de ſua ſoluent [5]. facit eo. tit. à nobis. & 16. q. 1. queſti. de priuileg. per exemptionem. lib. 6.

4 Idem Imol. & Petr. de Ancha.

5 Quia ſeparatorũ eſt ſeparata rõ. not. Archi. 11. q. 1. c. clericũ. ſicut fructus eccleſiæ ad firmã dati aut vẽditi, immo ſi portanẽ ad vendendũ, dicit Petr. de Anc. non gaudent. priuilegio eccleſiæ. facit l. licitatio §. vlt. ff. ꝺ publ. c. pe. de cẽſib. li. 6

p ¶ Non permiſerint.] facto

[Glo. ſeq. addit tertiũ caſum, de quo quærit. arguit pro, contrarium ſoluit.]

q ¶ Prohibuerint.] verbo. In tribus ergo vltimis caſib. vnit hæc conſtitutio non permittentem vel prohibentem: in primo, appropriantem vel vſurpantem. Sed dubitatur, an liget non ſoluentem, quod videtur ꝑ verbũ quod ſequitur, retinere. Non puto ꝙ hoc ſit de mẽte, ꝙ religioſi non ſoluentes decimas incurrant has pœnas: aliud enim eſt appropriare vel vſurpare, aliud non ſoluere: & verbum retinere, quod ſequitur, reſpicit illas appropriatas vel vſurpatas. vbi ergo ex aliquo feudo ſibi rite donato, vel per priuilegium percipiunt decimas intra certos limites, quos excedunt, vel certa quota illis debeẽ ꝗ excedunt vel non ꝑmittunt, vel prohibent colonos ſuos decimas ſoluere in caſibus in quib debentur, locus eſt his pęnis.

r ¶ Intererit.] ſcilicet per prælatos & miniſtros illarũ eccleſiarum, quibus debentur.

[Glo ſeq alleg. concor. notat differẽtiã & tres caſus.]

ſ ¶ Factam.] concordat de off. ordi. ſi canonici. lib. 6. ſufficit autem quomodocunq; de hac requiſitione legitime conſtet non ſic in caſu decre. 1. de ſent. excõ. lib. 6. vbi oportet conſtare per publicum inſtrumentũ, vel ſigillũ authenticũ, & eſt ſpeciale, vt ibi not. Et ex

illo

à præmiſſis a deſtiterint intra mēſem b, aut ſi de ijs quæ cōtra præmiſſa vſurpare vel retinere præſumpſerint, intra duos c menſes damnificatis eccleſijs emendam nō facient cōpetentem: ſint & tandiu maneant ab officij d adminiſtrationibus & beneficijs ſuis ſuſpenſi, donec e deſtiterint & ſatisfecerint, vt ſuperius eſt expreſſum. Quòd ſi religioſi huiuſmodi adminiſtrationes vel beneficia nō f habeant, eo caſu quo alij ſupradicti ſuſpēſionis, ipſi ſententiā excōicationis incurrāt, ante ſatisfactionē condignā nullatenus abſoluēdi: priuilegijs nō obſtātibus quibuſcūq; g.

¶ Cæterū præmiſſa h extendi nolumus ad animalia, quæ per religioſorum ipſorum donatos, ſeu oblatos i tenentur, dum tamen illi religioſi eiſdem cum effectu k donauerint aut obtulerint ſe l & ſua.

¶ Idem in eodem.

¶ *Decima beneficiorum alicui conceſſa, ſibi debetur ſecūdum taxationē, & de moneta currente. Nec poſſunt collectores propter hoc diſtrahere vel occupare ornamenta. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

SI beneficiorū m deci-

illo & iſto ca. & ex decre. 1. ꝗ de priui. not. caſus in quibus requiſitio partis etiam vnica conſtituit quē contumacem: etiam quo ad incurrendas ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas.

a ¶ A Præmiſſis.] prohibitione, fraudulēta emptione, & immiſtione.

b ¶ Menſem.] quot dies habere debeat, not. de elect. quàm ſit lib. 6.

[Glo. ſeq. ponit diuerſitatis rationem, & dubium ſoluit.

c ¶ Duos menſes.] ſ. dat vnum menſem tātum, quia ſufficit deſiſtere, hic vero requiritur emenda, quam durius eſt facere, & ideo datur maius tēpus. & videtur ꝙ iſti duo menſes currunt ab vſurpatione vel retentione, licet ſuperior currat à requiſitione. ſimile de ſepul. c. 1. in fi. li. 6. ſed puto de mēte ꝙ requiſitio reſpiciat vtrumque caſum.

[Glo. ſeq. declarat, petit dubium quod aperit.]

d ¶ Officijs.] declarari debuiſſet, an intelligeret & de diuinis, an de alijs officijs, puta quia ſacriſta, cellarius, camerarius, eleemoſynarius, vel his ſimiles, & pro hac littera & lectura facit de ſolu. c. 2. de regu. iur. in pœnis. li. 6. pro prima facit: quia infra non repetit de officijs.

[Gl. ſeq dubium ſoluit, & opi. ponit quā determinat.]

e ¶ Donec.] ſic ſuſpenſi indigent abſolutione: quia de ſatisfactione dubitari poſſet, nō ſic in ſuſpenſis ad tp̄s determinatum, puta menſem vel annum ſecūdū Inno. qui hoc not. de ætа. & qualita. cum bonæ. Satis crederē ꝙ ſufficiat iudicis declaratio ſuper ſatisfactione ſine alia abſolutione. In excōicatis vero neceſſaria eſt abſolutio poſt ſatisfactionem, vt infra patet.

f ¶ Non habeant.] ſimilis diſtinctio ſ. ea. compil. de vita. & honeſt. cleri. quoniam, in princ. & circa fi. & ꝗ. de ſtatu mona. ne in agro. §. ſi qs. & ꝗ. de pœn. multorū.

g ¶ Quibuſcunque.] per quæ poſſent prædictæ ſententiæ impediri: priuilegia enim ſuper decimis illis conceſſa, tollere non intendit: quod patet ex principio.

h ¶ Præmiſſa.] ſ. ſecundo & tertio caſu. Ioan. And.

i ¶ Oblatos.] de his 2. q. 1. vt lex cōtinentiæ. vbi not. an tales conuerſi & oblati intelligantur renuntiaſſe proprijs, & continentiam voluiſſe. Ioan. And.

K ¶ Cum effectu.] tollit hoc verbū fictiones & fraudes. Item conditiones & pacta, quæ ſuſpenſum tenerent talem oblationum effectum.

[Glo. ſeq. declarat, & obiectionem ſoluit.]

l ¶ Se & ſua.] non ſufficit ergo ꝙ bona donaſſent manentes in ſæculo, ipſorū fructu retento. nō obſtat de priuilegijs, vt priuilegia. tales enim confratres ſunt, & in aliquibus priuilegiati, vt ibi, ſed plene oblati nō ſunt, vt hic.

SI beneficiorū.] Duæ ſunt partes principales. aut duo ſunt dicta: primo enim declarat ſecundū ꝗ taxationem, & ſecundum quam monetā ſolui debet decima beneficiorum alicui conceſſa. Secundo prohibet propter illū occupari vel diſtrahi ornamenta diuinis deputata. ſcđa ibi, in ver. (Nec per collectores.) Imo.

CASVS. Certis ex cauſis Papa donauit regi francorū decimam omnium beneficiorum exiſtentium in ſuo regno: Ponamus ꝙ aliqua abbatia eſt taxata ad mille aureos, & tñ valet plus vel minus. quæritur vtrū rex debeat habere decimā ſecūdū antiquā taxam, vel ſecundum valorē: ipſius beneficij: Et vtrū quis poſſit ſoluere decimā in moneta loci in loco beneficij: puta ſi collectores decimæ volunt ꝙ ſoluat in ſua moneta, & non in moneta loci beneficij? Dicit Clemens, ꝙ debet ſolui in moneta loci beneficij. Sed quæritur vtrū collectores poſſint capere calices & alia ornamenta eccleſiæ deputata ad ſeruitiū Dei? Dicit Clemens ꝙ nō, ſed ſi eccleſia habeat alia bona, illa debent capi. Not. ꝙ Papa ab oībus eccleſijs orbis, idest ab eccleſijs ſibi ſubdītis pōt decimā petere, tñ iſtud non facit niſi cum magna neceſſitate. Not. ꝙ Papa illam decimam poteſt donare principi ſæculari. Not. ꝙ cum illa decima eſt data alicui, tunc ipſa eſt ſoluenda ſecundum taxationē antiquam, & non ſm valorem beneficij. Not. quòd ſicut pro executione rei iudicatæ non capiuntur illa, quibus vitam quis ſibi quærit; multo fortius nō debent capi illa bona, quæ ſunt deputata cultui diuino. ſed ſi eccleſia habeat aliqua bona ſuperflua, tunc poſſunt illa capi. No. de taxatione beneficiorum conſueta, quæ attenditur: ſic & aliàs attenditur ſtatus beneficij conſuetus. de præb. cum de beneficio lib. 6. & dic. taxationē, id eſt terminationē. ſic ff. de vi. triti. & oleo lega. cū certus. Not. ꝙ attenditur moneta currēs cenſualis, & in tali facienda eſt ſolutio etiam ſi nō exprimatur. ff. de leg. 1. ſi ſeruus pluriū. §. fi. de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. de cenſi. c. penult. Zabarella

[Prima gl. ſummat. diuidit, notat ad rubricam, quærit de quinque & ſol.]

m ¶ Si beneficiorū.] Decima beneficiorum alicui cōceſſa ſibi debetur ſecundum taxationem, & de moneta currente. Nec poſſunt collectores propter hoc diſtrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. Secunda: ibi, (Nec per) Et not. ſub rubrica de decimis. pōit de decimis beneficiorū, quas. Papa 2 ſæpe impoſuit ſibi vel alijs ſoluendas ex cā & ad tp̄s. facit de Iudæ. ad liberādā de vo. c. fin. & an in his locū habeat conſtitutio, diſpendioſam. ſ. ea. cōpi. de iud. dixi ſuper verbo, decimis. Item per hoc qđ dicit beneficiorū, quæritur de quinque Primo an includanī hoſpitalia, xenodochia, & loca ſimilia. Secundo, de fabricis. Tertio de ijs qui habent Prioratus, domos, grangias, penſiones, vel redditus à monaſterijs vel eccleſijs. Quarto, de quotidianis diſtributionibus, quæ dantur ſolū intereſſentib. horis, & de minutis oblationibus an veniāt decimādæ. Quinto, quid de capellanis vel beneficijs altariū. Et ſciendū ꝙ tpe Clementis quarti & Honorij emanauerūt declarationes ſuper ſolutione decimarum

1 Dicunt hic Petr. de Anch. & Imo. ꝙ hēns exercere diuina officia & ēt alia de qb. in gl. hic ab illis ſuſpēdiī ſi aūt hēat ſolū diuina officia exercere, benignius eſt ꝙ ab illis ſuſpēſus dicaī potius ꝙ excōicatus, cū excōicatio ſit nimis magna pœna. ca. feramus. 24. q. 1. tñ §. ꝙ ſi. vī dicere, ꝙ ſi excōicatus nec curauit repetere officia, quæ ſi ſola ſuſpēſio ab illis eſſet nimis parua pœna. & hoc crederē. Panor. nil dicit. Pet. Anc. & Imol gl. nō ſatis exemplificant. Vide ſi qd boni dicat Za. Pont.

2 Vide Abbatem in c. nouum genus. e. tit.

decimarum,quas repetitas tempore Bonifacij octaui vidi ſub bulla.De primo vr̄ quod non 1 includantur. ſup.ea.compil de præben.per litteras,pro & ꝯ inf. de relig.do.quia cōtingit.§.vt aūt. Expeditum eſt in prædictis declarationib.in principio,vbi ſic dr̄,de redditi

1 Vide Dec.conſil.156.

ma cuius a ſimpliciter b concedatur ad c tempus : ſecundum taxationem d decimæ in illis partibus , in quibus fiet conceſſio , conſuetam e , & ad f monetam g currentem † communiter ipſa decima leuari poterit , & debebit . Nec per collectores † , leuatores , ſiue exactores ipſius decimæ , eccleſiarum calices h , libros , & alia ornamenta diuinis officijs deputata i , ex cauſa pignoris , vel diſtractionis capi k , vel recipi volumus , nec diſtrahi,ſeu quomodolibet occupari.

TITVLVS IX.

bus & prouentibus leproſariarum , domorum Dei , & hoſpitalium pauperum , qui in vſus infirmorum & pauperum conuertuntur , decimæ non ſoluentur Secundum etiam expeditur ibi in fine , vbi dr̄ , ꝙ de redditibus eccleſiaſticis deputatis ad fabricam eccleſiarum decima perſoluetur.ſubmittit demum , ꝙ de oblationibus & eleemoſynis, quæ dantur ad opus fabricæ, non debetur decima. Tertium ēt ibi eſt expeditum quod ſi habētes prædicta habēt illa 2 in beneficium vel ex mera gratia, ipſi tenentur ad decimam. Si autem habent illa ex contractu conductionis ad firmam, vel emptionis fructuum,vel pro mercede vel remuneratione ſui laboris , tunc illi quorum eſt proprietas,illa decimare debebunt. Quartum ēt ibi expeditur , ꝙ de minutiſſimis oblationibus,quas recipiunt eccleſiaſticæ pſonæ rōne eccleſiarum pro ſepulturis & dandis pœnitentijs & diſtributionibus ,ſoluetur decima.De quinto nihil ibi dicitur.ſed videtur quòd nō includanť , ſicut nec includebantur in reſeruatione fructuum , quam ſibi fecit Dominus noſter.Tu dic contra:quia conſtat illa eſſe beneficia eccleſiaſtica ex quo ſic ſunt per epiſcopum ordinata.1.q.3 quæſitum.& cap penult. de præben. ſignificatum , quod dicitur de reſeruatione fructuum,facit pro:quia niſi fuiſſent excepta,intelligerentur incluſa.

† Vide Gemini. conſ. 117. & Albertum Brunum conſil.98.

† De prāte collectorū , & ſubcollectorū , & an dēat cōſtare ꝑ litteras, vide Rotam deciſiōe 266. in nouis.

2 An habens penſionē teneať pro rata,vide Belēzinū in tract. de charitatiuo ſubſidio. q. 37. & Dec. cōſi. 155. icip. ſtatutū & Fely in c. de quarta. extra de præſc.

a ¶ Cuius.] prælato,principi vel alteri.In regno Franciæ ſæpe practicatur iſte caſus.

b ¶ Simpliciter.[ſi ergo aliquid certum exprimat Papa,illud ſernabitur.

c ¶ Ad tempus.] hoc dicit:quia perpetua curia non fecit per tempora,nec facere intendit.facit de reſcript. cap.fin.lib.6.

[Glo ſeq.declarat duas diuerſas conſuetudines.

d ¶ Taxationem] In quibuſdam partibus ſunt beneficia taxata 3 cōi æſtimatione prouentuum, vt ſi taxatum ſit in centum,ſoluat decem : & ſi haberet mille, non plus ſoluet;& ſi haberet.ſolum quinquaginta,tā tum ſoluet:& hoc voluit reſeruatio fructuum bñficiorum quam nunc fecit Papa,qui dat collectoribus electionem,an velint recipere fructus ſm taxationē decimæ,an velint illud relinquere bñficiato & recipere reſiduum In multis tñ partibus nulla eſt taxatio, ſed ſingulis annis prout plus vel minus recipit beneficiatus,plus vel minus ſoluit.patet hoc in extrauag. Io q̄ incipit,ſuſcepti.ex quo ergo habet conſuetudo, quod plus vel minus ſingulis annis ſoluitur ſecundum quantitatem fructuum,& illud reſeruabitur.Et q̄ expenſæ deducātur, & de quibus fructibus ſoluatur,patet in declarationibus prædictis.Nam inter cætera deducuntur expenſæ factæ pro fructibus, & ſine quibus fructus haberi non poterant, quod non eſt in communibus decimis.ſup.eo cum ſint homines.

3 In ſpectatione beneficij valor illi⁹ eſt exprimēd⁹, ſm cōem curſū, nō ſm taxationē decimæ,vide Rotā deci.252. in nouis.

[Glo.ſeq.alium caſum per hunc ſoluit.]

e ¶ Conſuetam.] hic iunge litteram , ipſa decima,&c.& qđ hic dicitur, locum habet etiam cum Papa mandat alicui prouideri de beneficio vſq; ad ſummam tot librarum paruorum Turoneñ.ad taxationem decimæ : inſpicitur enim illarum partiū conſuetudo in taxatione,vt hic,& ſi non currunt ibi Turoñ. monetæ currentis ad taxationem Turoñ. fiet computatio vel computatio iuxta pōdus & conſuetudinē cambij. quæ communiter eſſe ſolet , non iuxta caſualem cariſtiam vel vtilitatem, quæ propter caſum accideret.

f ¶ Monetam.] in pecunia.n. & non in ipſis rebus dēt fieri ſolutio decimæ, vt in declarationibus.

[Gloſſa ſequens al leg concor. declarat, & notat.]

g ¶ Currentem.] facit de maleſi.c.2. cū forte currerēt ibi Turoñ.Boñ vel Sterlingi 4,collectores volebāt ꝙ fieret ſolutio in florenis,vel ſoluentes volebant ſoluere in Turon.vel florenis,cum illa moneta ibi non curreret,hoc prohibet, & hoc dicebať in illis declarationibus,ꝙ ſoluentes pecuniam cambire nō tenebantur. Et nota,quod dummodo moneta cōmuniter currat, licet & alia currat,in illa fieri poterit ſolutio,per hāc litteram,& ſic erit electio ſoluentis, de reg iur.in alternatiuis.lib.9.

4 Qualis nummus fuerit ſterlingus vide Couarruuiā tract. de collatione veterū numiſmatū, c.2.

h ¶ Calices.] concor de pig c.2

i ¶ Deputata]In alijs ergo non habet locum hæc prohibitio,vt ſi extant ciphi argētei,libri iuris, vel artiū vel tomacij,ornamēta,mēſalia lectiſternia,vł ſimilia.

K ¶ Capi.] dicitur in declarationibus, quod non ſoluentes per ſæcularem poteſtatem cogi non debent,niſi non ſoluentis tanta fuerit rebellio , quod propter eccleſiaſticæ cenſuræ cōtemptum,inuocandum ſit cōtra ipſum brachium ſæculare.

De regularibus & tranſeuntibus ad religionem.

¶ Clemens quintus in cōcil. Viennenſi.

¶ Profeſſi ordinum Mendicātium, etiam licite trāſeuntes ad non Mendicantes, licet administrationes habeant nō habent vocem in capitulo , etiā ſi alij de capitulo id concedāt,nec deinceps conſequi poſſunt adminiſtrationes, prioratus,vel officia , etiam tanquā vicarij,nec pro ſe vel alijs animarum curam gerere:& irritat contra factum.vltimo ponit caſum exceptum.Io. And.

CAP. I.

VT profeſſo-

DE REGVLARIBVS, &c.

¶ Quia clericorū duo ſunt genera, quidam.n.ſunt ſæculares, alij religioſi. De primo genere dictum eſt in titulis præcedentibus,nunc dicendum eſt de alio genere clericorum,videlicet de regularibus.]

Cōtinuatio.

VT profeſſores.] CASVS. Eſt aliquis religioſus de ordine Mendicantium , qui tractu temporis de licentia Papæ tranſiuit ad ordinem non Mendicantium, videlicet ad ordinem ſancti Benedicti,vel ſancti Auguſtini: quæritur an in huiuſmodi ordine poſſit obtinere aliquem Prioratum , vel aliam adminiſtrationem vel ēt aliquod beneficium:vel an cogatur remanere ſimplex monachus clauſtralis? Dicit Clemens . ſi ante

tempus

tempus huiuſmodi cōſtitutionis talis tranſiens ad ordinem non Mendicantium habeat aliqua officia vel adminiſtrationē: illa officia vel adminiſtrationes debēt ſibi remanere: ſed tñ non habebit vocē in capitulo, ēt ſi alij monachi conſentiant. Sed quid ſi aliquis Mendicans poſt illā conſtitutionem velit tranſire ad ordinem non Mendicantium: quæritur, vtrū poſſit obtinere illa officia & adminiſtrationes? Dicerē ꝙ non, nec ēt poſſunt eſſe vicarij ꝓ alijs: rō eſt in principio. c. Sed ponamus ꝙ erat religioſus de ordine non approbato: vtrum iſta cōſtitutio comprehēdat ipſum? Dicit ꝙ non. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ex prin. ca. ꝙ quilibet dēt eſſe cōtentus ea vocatione quia vocatus eſt, niſi vellet dimittere primam religionem, & tranſire ad frugē melioris vitæ. c. licet. eo. tit. in antiq. Not. ſcđo, ꝙ ordines Mendicantiū appellanł ordines paupertatis: nā tales nec in cōi, nec in particulari quid debēt habere. Alij vero religioſi ēt nihil dēnt habere in particulari, ſed bene in cōi. Tertio, ꝙ religioſus Mēdicans de licentia ſedis Apoſtolicæ pōt tranſire ad ordinem nō Mendicantem, ēt ad ordinem laxiorē: ſed talis tunc Mendicans nō habebit vocē in capitulo ēt ſi ab alijs religioſis ſibi concederetur: ſed tales dēnt eſſe ſimplices monachi clauſtrales. Not. ꝙ conſtō iſta incipiebat ibi: (Sacro concilio.) & principium Clemētinæ, videlicet, Vt profeſſores, eſt cā ſeu motiuum quare iſta conſtō fuit facta. Vide diuiſiònem glo. & maxime gl. in verbo, inibi. quia glo. vł tenere, ꝙ debemus punctare noſtrū tex. poſt aduerbiū, (inibi.) & nō ante, videlicet ibi, (obtineant) Not. iterum iſtam conſtitutionem, videlicet ꝙ profeſſi ordinem Mendicantiū, & licite tranſeuntes ad non Mendicantes, licet adminiſtrationē habeant, non hēnt vocem in capitulo, ētſi alij de capitulo id concedant, nec deinceps conſequi poſſunt adminiſtrationes, prioratus, vel officia, etiam tamq̄ vicarij, nec pro ſe, nec pro alijs animarum curā gerere: & irritat ꝫ factum, & vltimo ponit caſum exceptum. Et rō totius iſtius notabilis eſt, vt profeſſores & religioſi, ēt cuiuſcunque ordinis melius maneant in ſuis religionibus: quia ſi trāſeundo de vno ordine in aliū, haberent in alio inquo ſecūdo intrant, tantā auctoritatem, præeminētiam, vel maiorem alijs, ipſi nūquam vel vix ſtarent in vno ordine per annum: ſed quolibet anno ipſi exirent & ingrederentur nouū ordinem: ideo conſtitutum eſt, ꝙ tales ſic trāſeuntes, de cętero non poſſet obtinere aliquas adminiſtrationes, prioratus, vel officia; immo oportet ꝙ ſint ſimplices religioſi. ¶ Item ꝑꝑ iſtam rōnem, quæ ſequitur, fuit edita iſta conſtō: quia ſi tales qui tranſeunt forſan de ordine Mendicantium ad ordinem nō Mendicantiū, poſſent habere beneficia, adminiſtrationem, &c. multæ orirentur diſcordiæ, multa ſchiſmata, id eſt, multæ diuiſiones, quæ ſæpe producunt & generant ambitionem. Nā religioſi, qui primo intrauerunt ordinē, ſi viderent iſtos religioſos, qui venerunt de alia religione, aſſumere beneficia vel adminiſtrationes, ipſi ſibi inuiderēt, & ex illa inuidia orirētur multa alia incōuenientia, vt apparet bene inſpicienti: quare Clemēs fuit motus facere hanc conſtōnem, & illa rō habeł in textu in primo capitulo, vſque: ibi, (Sacro.) Not. quod idem eſt dicere ordo paupertatis, quod ordo Mendicantium, & dicit Lau. Mendicantes dici à mene, quod eſt defectus: ideo luna dł mene ꝑꝑ defectus, quos patitur. Not caſum in quo non poſſunt illi de collegio alij cōicare vocem, de hoc in gl. de capitulo. Zabarel.

[Prima gloſſ. ſummat, diuidit, docens quid ſingulæ partes contineant, & quæſtionem ſoluit.]

res [a] cuiuſuis paupertatis [b] ordinis, eò [c] libentius in qua vocati ſunt vocatione [d] perſiſtere [e], tranſeunteſq; ad non Mēdicantium ordiné in eodem conuerſari quietius ſtudeant, quò [f] in ipſis [g] diſcordiarum [h] & ſchiſmatum productiua ambitio [i] reprimetur †: Sacro concilio approbante ſtatuimus, [k] Mendicantes quoſlibet [l], qui ad nō Mēdicantium [m] ordines, etiā auctoritate Apoſtolica [n]

† Al. regematur.

a ¶ Vt profeſſores.] profeſſi ordinum Mendicantium ēt licite tranſeuntes ad nō Mendicantes, licet adminiſtrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiamſi alij de capitulo id concedant: nec deinceps cōſequi poſſunt adminiſtrationes, prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarij: nec pro ſe vel alijs animarum curam genere: & irritat ꝫ factum, vltimo ponit caſum exceptum. Et primo ponitur conſtitutionis cauſa. Secundo conſtitutio: ibi, (Sacro.) Tertio ipſius moderatio: ibi, (Ad illarum) ſecundo tria facit. Primo prouidet circa vocē & locū capituli. Secūdo circa futuras adminiſtrationes vel officia: ibi, (Ad prioratus.) Tertio decretū apponit: ibi, (Quicquid) Et per hāc litterā, (Profeſſores,) & ꝙ infra ſequił, (Mendicantes quoſlibet,) dico decre. non habere locum in illo qui infra xv. ſuę ætatis annū, vel aliàs intra annum probationis fecit ſ profeſſionē in ordine Mēdicātiū, ſi intra ipſū annum exiuit, & trāſiuit ad nō Mendicantes, cū illa profeſſio nō adſtrinxerit eū ordini in ſpē, ſed religioni in genere eo. tit. c. 1. & c. non ſolum. & c. conſtitutionē. lib. 6.

ſ Quot ætatis anno dēat fieri profeſſio, ad hoc vt ſit valida, vide omnino concil. Trid. ſeſ. 25. tit. de regularibus, ca. 15.

b ¶ Paupertatis.] vide quod dixi de ſtatu monachorum. recolentes. in fi.

c ¶ Eo.] id eſt, intantum. Ioan. And.

d ¶ Vocatione.] id eſt, religione.

e ¶ Perſiſtere.] ſtudeant. quod eſt inf. & habetur hoc. 1. ad Corinth. vij. 21. q. 1. c. 1. eo. tit. licet, in principio.

f ¶ Quo.] id eſt, in quantum.

g ¶ In ipſis.] Mendicantibus, manentibus, vel tranſeuntibus, & hic iunge verbum, reprimetur: & redeas retrograde.

h ¶ Diſcordiarum.] facit ſup. ea. compil. de ſepul. dudum poſt princip.

[Glo. ſeq. contra ambitioſos duo iura & tres rationes inducit.]

i ¶ Ambitio.] concor. de ele. auaritiæ. in princ. & cap. quorundam. in princ. lib. 6. dixit ille Statius Poeta.

Ambitus impatiens, & ſummo dulcius vnum
Stare loco, ſocijſque comes diſcordia regnis.

Et Seneca epiſt. 73. Ambitioſis, aliàs ambitioni, non tā iucundum eſt multos videre poſt ſe, quam graue aliquem ante ſe.

k ¶ Statuimus.] cōſtat ꝙ aliqui ordines Mendicantes habebāt quædam ex his per priuilegium, quod modo in multis ampliatur, & fit ius cōe, ſimile de offic. leg. quod translationem, de ſent. excom. c. vlt. lib. 6.

[Gloſſa ſequens caſus differentiales colligit, & dubium ſoluit.]

l ¶ Quoſlibet.] Prædicatores, Minores, Eremitas ſācti Auguſtini, & Carmelitas. de ele. quorundam. de relig. do. ca. vnico. lib. 6. & ibi habetur qui dicantur ordines Mendicantes, & ex illis iuribus, & hoc c. eo tit. nō ſolū. & c. conſtōnem lib. 6. de ſta. reg. c. vnico, §. ſane. eo. lib. de exceſ. præla. c. vnico. eo. li. & inf. de pœnis. cupiētes. in prin. collige differentias Mendicantium ad nō Mendicantes, & adde quod dicam inf. de ſenten. exc. c. 1. & per prædi. § ſane. dico hanc conſtōnem locum habere, etiam in fęminis ordinum Mendicantium, ſi tranſeant ad non Mendicantes, facit quod not. de elect. generali. in prin. lib. 6.

m ¶ Non Mendicātium.] ceſſat ergo conſtō, cum Mendicans tranſit ad alium ordinem Mendicantium: vel cum ille qui tranſit, eſt non Mendicans: ſiue tranſeat ad Mendicantem, ſiue ad non mendicantem, vt ſic ex quattuor caſibus vnum ſolum includat.

n ¶ Apoſtolica.] ab hoc excipit. in fi.

tranſibunt in poſterum, qui ve hactenus tranſiuerunt [a], quāuis nunc prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarū, vel regimen quodcunque obtineant inibi [b], vocem aut locum [c] in capitulo non habere, etiam ſi hoc ſibi ab aliis [d] libere cōcedatur. ¶ Ad † prioratus quoque adminiſtrationes, aut quæcunque in antea non aſſumi officia [e], etiam tamquam uicarios [f] ſeu miniſtros, uel locum aliorum [g] tenentes: quodque animarum curam & regimen, nec pro ſe poſſint, nec pro alijs exercere [h]. Quicquid autem in contrariū attentatum fuerit, ſit irritū [i] ipſo iure quouis priuilegio [k] non obſtante. ¶ Ad illorum autē Mendicantiū ordines [l], quos Apoſtolica ſedes eo modo ſubſiſtere † uoluit, ut eorū profeſſoribus ita in illis remanere liceret †, quod nullum extunc ad-

a ¶ Tranſiuerunt.] repete, etiam auctoritate Apoſtolica. & vide quod dixi ſ. ead. compil. de ætate & quali. vt hi qui. ſuper ver. in poſterum.

[Gl. ſeq. præmiſſo dicto Ouidij. ponit duas lecturas obijcit, ponit, ſolu. quam impugnat. demum ſoluit, & huic litteræ tripliciter reſpondet, & remittit.]

b ¶ Inibi.] aduerbiū ex in & ibi compoſitum. Ouidius fecit librū, quem intitulat in Ibim, ideſt contra Ibim Aduerſariū eius ſuum & corriualem, quia cum vxore ſua mœchabatur, vituperare volens, vocauit illum Ibim, ab ibis, ibidis. quæ dicitur ciconia, auis vituperabilis, quia immunda ex cauſa quam taceo aliàs tamē auis cōmēdabilis, q̄a pia in parētes ſenes: quod proſequitur Ambr. in Hexameron. v. dixit ergo ibi Ouidius.

Ibidis interea tu quoque nomen habe.

Sed iſtud inibi difficilius exponitur, nā clarius formari debuiſſet. Circa quod ſciendū eſt, ꝙ hic eſt duplex punctuatio: Prima poſt hoc aduerbiū: & tunc exponitur inibi, ſcilicet in ordinibus non Mēdicantibus: & iungitur ibi: quāuis nunc inibi obtineant prioratus, &c. & ſic legendo non prohibet hanc vocē habere in ſæculari eccleſia collegiata, ſi ibidem adminiſtrationē haberent. Sed ſi punctuetur prius, ideſt ante hoc aduerbiū, reſultat contrarius intellectus, & exponitur inibi, ſ. in eccleſijs, in quibus obtinēt prioratus, adminiſtrationes, &c. Credo tamen ꝙ prima punctuatio ſit de mente. Sed vī admirandū quo ad prius tranſeuntes & prelatos, ꝙ remaneant prælati, & in capitulo vocem non habeant. Et ſi dicis, capitulum expediret negotia ſine tali prelato ac ſi vacaret ſedes: Reſpōdeo ꝙ in vacatione eſt iſtud expreſſum quoad quædam. Itē vacatio præſumitur eſſe breuis propter tempora à iure limitata, de quibus no. de elect. ſi electio. li. 6. in gl. penul. & facit ſ. ea. compil. de elect. ne Romani. in ſi. ſed p̄latus iſte vltra quadraginta annos viuere poſſet, quare non puta hoc fuiſſe de mente, ꝙ ſi talis eſt abbas vel principalis prælatus monaſterij, qđ in tractandis negotijs monaſterij vnà cū capitulo vocē nō hēat. Vnde pōt intelligi littera de voce habenda in capitulo generali vel prouinciali. de ſtatu monacho. in ſingulis. ſ. tit. 1. c. 1. in ſi. talis enim abbas vel prior in illis capitulis vocem non habebit cum alijs abbatibus vel prioribus: & hoc ſonat littera, aut locū. ſolent. n. tales in talibus capitulis ſibi vendicare certum locū in numero, puta 3m vel quartum. facit de priuileg. ex ore. Vel intelligatur [1] de priorib. & alijs adminiſtrationem habentibus in monaſterijs, qui tamē nō ſunt principales prælati monaſterij, & illi in capitulo etiā ſpeciali ipſius monaſterij vocem non habebunt, vnde nec de abbatibus expreſſit littera. Et licet quædam monaſteria regantur per priores, de illis tamē non intellexit: tamen illud verbū: regimen quodcunq;, multum eſt generale [2]. ſed cum excludat à voce capituli, & capitulum ſit quid diuerſum à principali prælato [3] non puto ꝙ ipſum excludat, vt not. ead. compil. de ætate & quali. vt hi q. in gl. cathedralib. vt ibi vide.

c ¶ Locū.] hoc plus ponit quàm præd. decre. vt hi q. forte propter illud qđ proxime dixi: & licet p̄hibeat locū capituli, non prohibet ſtallū chori, vt ibi dixi.

d ¶ Ab alijs.] de capitulo. & concor. prædict. decre. vt ij qui & de elect. conſtitutis.

[Gloſ. ſeq. exemplificat, & opponit, declarationem poſcens. Secundo, quærit, arguit pro: contrarium ſoluit, & allegatis reſpondet.]

e ¶ Officia.] ergo nō poterunt ſacriſtæ, camerarij, caſtaldi, œconomi, ſyndici, vel his ſimiles. & egerent hæc etiam declaratione. videtur enim includere ſolum officia ſubiecta eccleſiaſticæ regulæ. pro & contra. 1. q. 3 ſaluator. circa medium. Sed vidi dubitari an poſſint prædicare? & videtur ꝙ ſic: quia verbum Dei non debet eſſe alligatum. 2. ad Timoth. 2. & Apoſtolus ad Philippenſ. ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus annuntietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. ad idem 19 diſtin. ſecundum. vbi dicitur quòd nō refert quis prædicet, ſed qualia prædicet. Contrariū puto, cū prædicare ſit officium curæ: & officiū & cura ſint eis hic prohibita, nec etiam pro alijs exerceant. Primum probatur de officio ordina. inter cætera ſ. ead. compil. de ſepul. dudum §. huiuſmodi de hære. cum ex iniuncto. & cap. excommunicatur. §. quia vero. & quod ibi dixi, & cap. ſicut. ſi. de Iudæis. quàm ſit. Auctoritates Apoſtoli intelliguntur de ijs, quibus cōpetit 42 diſt. quieſcamus. qui licet propter vanā gloriam vel tēporale commodum prædicent, gaudet Apoſtolus de prędicatione, licet non de ipſorum motiuo. Ad c. ſecundum. reſpondet vt ibi not. & vide quod not. 92. diſtin. in ſanct. 16. q. 1. adijcimus. Fortor tamen ꝙ in hoc inferior pœna non competit, vt infr. dicam. ſed ad hoc valet iſtud ſcire, quia poſſunt prohiberi, & hoc facientes puniri.

f ¶ Vicarios.] prouidet ergo contra fraudem, quia tales procuraſſent amicos præfici adminiſtrationibus vel curę animarum, per quos feciſſent ſe conſtitui vicarios. & facit de reg. iur. quod alicui. lib. 6.

g ¶ Locum aliorum.] plura ponit, vt omnem fraudē quæ in nomine fieri poſſet, excludat. facit. in authēt. vt nulli iu. li. ba. lo. ſerua. ī princip. coll. 9 de elect. auaritiæ & c. fundamenta. lib. 6 cū ſimilibus & forte hoc dictū propter id quod not. Hoſt. de offic. vi. cap. clericos. vbi dicit quòd vicarius non ſubſtituit alium in vicaria, ex cauſa tamen ad modicum tempus ponit alium loco ſui.

h ¶ Exercere.] repete, ſtatuimus.

[Glo. ſeq. in hoc decreto diſtinguit.]

i ¶ Irritum.] irritat ergo ſuffragium vocis & promotionē fiendam contra hanc conſtitutionem: illa. n. cadunt in decretum iſtud, quæ ſunt retractabilia. Sunt enim quædam de officio curę, quæ ſi exercuiſſent, nō eſſent irrita, vt baptizare, Euchariſtiam dare, & his ſimilia. Item quædam quæ conſiſtunt in facto, & nequeunt non fuiſſe, ſicut prædicare. de quo p̄dixi, caſtaldi, & ſimilia, & vide ꝙ dicā ī. de hęr. c. 1 ver. duro.

k ¶ Priuilegio.] prius conceſſo, tamen iam cœpit curia tales priuilegiare contra hanc conſtitutionē, nec voluit [4] nec potuit Papa legē inducere ſucceſſori, de elect. innotuit cum concor.

l ¶ Ordines.] approbatos per ſedem Apoſtolicā, tamē poſt concilium generale.

a ¶ Ad-

† In manuſcripto vetuſto ſatis & emendato ita: Ad prioratus quoſlibet, ad miniſtrationes, aut q̃cūq. & annua officia nō aſſumi, & tanq̄ vicarios ſeu miniſtros vel loca aliorū tenētes, &c.

[1] Idē Panor. Imol. & Pet. Anchara. expreſſe, q̄a poſſet euenire caſus, quo nihil ſine principali liceret. de re. eccle. non alie. dudū lib. 6 Font.

[2] Reſtringetur ad ſimilia p̄cedentibus. l. ſi ſ. de vi. triti. & oleo leg. item hic tex. eſt pœnalis. ergo. Font.

[3] Facit rubrū & nigrū de ijs q̃ fiūt à p̄la. ſine cōſenſu. ca. ita vox ſtricta ſignificatio

ne dicit Anc. comprehēdit mēbra nō caput. ſed larga ſignificatione etiā caput. de ijs q̃ fiunt. nouit. Fō.

† al. ſuſtinere.

† al. liceat

[4] Vide Felynū in c. nonnulli. verſ. ſexto amplia extra. de reſcr.

a ¶ Admittiterent.] ita ꝙ oportet ꝙ deſināt in ſeipſis.
b ¶ Approbatos.] etiam minoris religionis.
c ¶ Tranſeundi.] ſingulariter, non collegialiter, vt patat de religi. do. cap. vnico. in fi. li. 6. In his ergo ceſſat ratio inducta in princ. cap. quia non expedit in ea vocatione manere, in qua vocati ſunt.

mitterent [a] ad profeſſionē eorum, quibuſque conceſſit licentiam generalē ad approbatos [b] alios ordines traſeundi [c], præſentem nolumus conſtitutionem extendi.

¶ Idem.

EOs qui.] Se ſummat. Præſupponendum eſt primo, ꝙ duplex eſt profeſſio, per quam quis obligatur religioni: Quædam eſt expreſſa, quæ fit per iſta verba: Promitto Deo & tali ſancto, puta ſancto Benedicto (ſi ſit in ordine ſancti Benedicti) & tibi abbati obedientiā, & reuerentiam, & caſtitatem: & iſte talis obligatur irreuocabiliter, dumtamen aliquod impedimentū non obſtet. Alia eſt profeſſio tacita, quæ inducitur plurib. modis: Aliquando inducitur quando nouitius immiſcet ſe actibus profeſſorū: Aliquādo inducitur aſſumptione habitus profeſſorū, & perſeuerat triduo profeſſor. Aliquando inducitur talis profeſſio tacita ex delatione habitus religionis: ideſt portādo habitū religionis per annum integrum, & iſta eſt materia huius capituli. Secundo præſupponendu eſt ꝙ inter habitus religioſorum profeſſorum eſt aliqñ differentia latens, ideſt nō apparens: aliqñ eſt differentia patens & apparens. Differentia habituū profeſſorū dr̄ latens, qñ nō eſt differentia in colore, ſciſſura, & figura: ſed eſt alia differētia forte quia habitus profeſſorū benedicunt̄, habitus autem nouitiorum nō benedicuntur. Vel nulla eſt alia differentia inter habitus profeſſorum & habitus nouitiorum, niſi quia habitus profeſſorū dant̄ in capitulo, vel ante magnū altare: habitus vero nouitiorū dant̄ in alio loco. Vel forſan talis eſt differentia quia habitus profeſſorū dantur per abbatē, & habitus nouitiorum dantur per aliū, forſan per priorē vel aliū officiarium ſeu religioſum. Alia eſt differentia inter habitus profeſſorum & nouitiorum, quæ eſt patēs & omnibus nota, q̄ eſt in colore, vt habitus nouitiorū ſunt alterius coloris ab habitu profeſſorum. Eſt etiā differentia patens in ſciſſura, ſicut in ordine fratrum Minorū, quia nouitij non habent caputium ſutum cū ſuo habitu: profeſſores vero habent eſt ēt differētia in figura, quia nouitij habent habitū breuiorem in aliqua parte habitus, quam habeant profeſſi.

CASVS. Titius intrauit religionem approbatam, recepit habitū: tñ voluit experiri & tentare aſperitates & labores illius: ēt monaſterium voluit experiri mores illius Titij: Ipſe Titius portauit habitū per lapſum vnius anni, non proclamauit nec proteſtatus fuit: verū per delationē habitus videatur feciſſe tacitā profeſſionē? Diſtinguit: aut habitus nouitiorum nō ſunt diſtincti ab habitibus profeſſorum, & tunc dr̄ feciſſe tacitā profeſſionē. & inducitur profeſſio per lapſum anni, ēt ſi maneret in monaſterio per xx. annos in tali habitu nouitiorum. Si aūt habitus nouitiorū & profeſſorum ſunt diſtincti in colore, in ſciſſura, & in forma ſiue figura, & non accipit aliū habitum, niſi habitum nouitiorum, tunc per lapſum anni non dr̄ profeſſus. Not. ꝙ quis obligatur religioni, ēt per tacitam profeſſionem & quia gl. 2. vr̄ iuuenibus intricata propter diuerſitatem caſuum, pono aliquas cōcluſiones. Prima eſt: Delatio habitus manifeſte diſtincti, vt in colore, ſciſſura, vel forma ſeu figura, quantocūque tēpore nō inducit profeſſionē. hoc probatur hic in fine textus iuncta glo. fi. Secunda concluſio: Delatio habitus indiſtincti ſiue per modū, de quo in c. 1. eo. tit. lib. 6. vt q a non ſolū profeſſi & monachi illo vtuntur, ſed ēt gerētes vitam cōem cū eis: nō inducit profeſſionē in eo, q in popillari ætate eū aſſumpſit, quãtocunque tēpore deferatur, vt probatur in d. c. eo. tit. li. 6. nec hodie corrigitur per iſtum tex. vt no. hic in glo. ſuper verbo, portauerint. ſecus autem in eo qui eum habitū aſſumpſit in pubertate: inducit enim in eo tacitam profeſſionē poſt annum, vt probatur in d. ca. 1. § qui vero. lib. 6. Tertia concluſio: Delatio habitus extra religionem quātocunque tēpore nō inducit profeſſionem. Hoc voluit tacite iſte tex. in ver. in aliqua religione. argumento iſto ſumpto per ꝯtrium, & expreſſius tenet hic glo. in ver. aliqua. quam ſingulariter notabis. facit c. vt clerici. de reg. Quarta concluſio: Delatio habitus indiſtincti vt eſt ille quo vtuntur pariter monachi & conuerſi, inducit intra annum poſt pubertatem profeſſionē tacitā in c. 1. eo. lib. 6. Quinta concluſio: Delatio habitus diſtincti latenter, puta per benedictionē, inducit per annū profeſſionē in illo monaſterio, in quo habitus delatus fuit. Hæc concluſio ſingulariter probatur per iſtū tex. aſſumptio aūt habitus profeſſorū inducit profeſſionē in genere, ſi datur ꝑſeuerantia tridui. de quo tñ dicendū, vt habet̄ in c. conſtitutionē eo ti. lib. 6. in fi. ēt ſi talis habitus patenter diſtinguatur ab habitu profeſſi, vt ꝓbat̄ in d. c. 1. in fi. nec in hoc ille tex. mutatur per iſtū, quia loquitur in alio caſu, ad quem littera iſta reſtringitur, vt notat̄ hic in gl. magna. in verbo, hodie vero quo ad hunc caſum. Ex ꝓdictis & ex magna gl. in verſ. ex his nota triplicē habitū nouitiorū. Et ꝙ ad profeſſionē faciendā tacite vel expreſſe requirit̄ pubertas, ita ꝙ maſculus debet eſſe xiiij. annorum, fœmina vero xij. nec ſufficit ad iſtū effectū ꝙ prudentia vel malitia ſuppleat ætatē: & hoc voluit gl. in verſi. ætate. Nota de habitu nouitiorū. & quo ad hoc dr̄ nouitius quicunque non profeſſus. aliter accipitur hoc verbū ī. in cle. proxi. §. ſane 1. vbi de hoc. in gl. 1. ſcholaſticit. Nota de profeſſione q̄ obligat ſpeciali religioni in genere. de hoc in gl. licet igit̄. Zab.

† De materia vide omnino Abbatē, & doctores poſt gloſſam in c. ex parte. extra de regularibus. & doctores in c. 1 § diſtinctos. de regularib. lib. 6.

¶ Pubes per annum deferens habitum nouitiorum non patē ter diſtinctum ab habitu profeſſorum, intelligitur profeſſus Ioan. And.

CAP. II.

EOs † [d] qui deinceps [e] in diſcretionis conſti

[Glo. prima dicit quid determinat.]

d ¶ Eos qui.] Se ſummat determinans decret. ex parte. eo tit. & quod ibi not. Ber. & Innoc. & ipſe Inno. & Hoſt. eo. ti. c. 2. & Abb. eo. ti. cōſulti. & decr. 1. e. ti. li. 6.

[Gl. ſeq. probat ꝙ ius nouū continet, dicens qd de iure veteri, & quomodo capitulum ſuum caſum non excedit, diſtinguens triplicem habitum.]

e ¶ Deinceps.] per hoc patet, & per verbum infra, decernimus, ꝙ hæc conſtitutio ius nouum ſtatuit, & ꝓterita non reſpicit. Dicebamus enim olim, ꝙ tunc delatio habitus per annū inducebat profeſſionē tacitā, qñ erant habitus indiſtincti: & ſic intelligebat̄ decre. ex parte. eo. tit. vt ibi not. in fi. vlt. gloſ. Si uero erant diſtincti. ſecus, qualiſcūque foret diſtinctio. eo. tit. ſtatuimus & apertius. eo. tit c. 1. in fi li. 6. Hodie uero quo ad hunc caſum diſtinguimus qualis ſit diſtinctio habitus, an patens altero de tribus modis hic expreſſis: an latens, puta ꝑ benedictionē veſtiū, ꝑſonā dantē, locū uel formā dationis. ex duabus. n. capis quarū altera benedicta uel data ꝑ prouincialē uel in capitulo, altera non: primā à ſecunda diſcernere neſcis. Primo caſu delatio talis habitus, ēt ultra annū nō inducit tacitā, ſcḋo ſic. Ideo aūt dixi quo ad hunc caſum, q a quo ad alios caſus adhuc ſtamꝰ iuri antiquo, ut ſufficiat qualiſcunq; diſtinctio: Vnde adhuc hodie maior q ſcienter & ſponte recipit habitū diſtinctū per modū quem ſ. dixi latentē, ſi perſeuerat triduo, profeſſus eſt: quod dic vt eo. tit. conſtitutionem. lib. 6. Ex his not. triplicē habitum nouitiorū, diſtinctum, indiſtinctum, & indiſtinctiſſimum. Itē primus, ſcilicet diſtinctus duplex,

Habitus diſtinctio quãq; eſt patens quãque vero latens.

Nouitiorū habitꝰ triplex.

habens

habens ſcilicet diſtinctionem latentem & patentẽ, vt hic. In habitu ergo nouitiorum latẽter diſtincto, uel indiſtincto, vel indiſtinctiſſimo, dummodo receptus fuerit ab adulto, delatio ꝑ annũ inducit tacitã, & hoc indubitatũ. Delatio uero habitus nouitiorum patenter diſtincti, uel indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi, vbi receptus fuerit ab impubere, per lapſum anni non inducit tacitam. & in his caſibus adhuc verum eſſet quod no. Inno. in decre. ex parte. & abbas in decre. conſulti. qui dicebant, quòd delatio habitus nouitiorum diſtincti quantocunque tempore, non inducit profeſſionem [1]. Et Abbas dicebat, quòd vidit litteram Papalem abſolutoriam cõceſſam illi, qui talem habitum detulerat ſe ſe per xx. annos. hæc probantur ſ. eo. ex parte 1. & c. ſtatuimus & eod titu. ca 1 lib. 6. & hic Dubitatur tamẽ ne decretalis iſta intendat corrigere quod vltimo dixi de habitu indiſtinctiſſimo recepto ab impubere, ut inf. dicam.

tuti ętate [a] nouitiorum habitum in aliqua [b] religione [c] per annum [d] portauerint [e], hoc ipſo religionẽ illã [f] decernimus eſſe profeſſos; Niſi huiuſmodi habitus in colore [g], ſciſſura [h], vel forma ſe diſtinctum patẽter exhibeat ab habitu profeſſorum [i].

TITVLVS X.

De ſtatu monachorum, vel canonicorum regularium.

a ¶ Aetate.] xiiij. 1. in viro. & 12. in muliere. & requiritur ætas cõſummata ſ. eod. ad noſtrã. Nec ſufficit ꝙ prudentia uel malitia ſuppleat ætatem. de hoc ſ. eod. poſtulaſti.

[1] Vide o[mn]ino Concil. Tri. ſeſſ[ione] 25. tit. de Regul. c. 15. vbi ad profeſſio nẽ valid[a]m tã in maſculis, q̃ in fęminis ætas ſexdecim annorum requiritur.

b ¶ In aliqua.] ſecus ergo ſi extra religionẽ, & ſic nõ corrigitur decre. ut clerici. ſup. eod.

c ¶ Religione.] per ſedem Apoſtolicam approbata. de vo. c. vnico. li. 6. ſ. eo. c. proxi. in fin. ſiue ſit Mendicans vel non. Io. And.

[Glo ſeq. exponit, & dubium ſoluit.

d ¶ Per annum.] integrum. eo. ti. c. 1. li. 6. & ibi, & ꝙ ſi totum, &c. & per hãc litteram, quæ habeẽ ſ. eo ex parte. & eo. ti. c. 2. li. 6 patet, ſatis eſſe ꝙ detulerit per integrum annum, licet annum nõ exceſſerit: debet ergo nolens obligari, intra annum deponere ſ. eo. ſtatuimus. Io. And.

[Gloſſa ſequens exponit, caſum excipit, quẽ dicit non correctum, & dubium ſoluit.]

e ¶ Portauerint.] licet enim ante annos diſcretionis induerint: ex quo tñ poſt illos per annum portauerũt: ſunt ꝓfeſſi. hoc verũ, niſi eo caſu tanta eſſet indiſtinctio habitus ꝙ ſęculares illis ꝯuenientes vterentur illo. eo. ti. c. 2. reſpon. li. 6. Niſi dicaẽ ꝙ hæc decre. quæ ſolũ ponderat dilationẽ nõ aſſumptionẽ, illud corrigat, ſcđm ꝙ nõ eſſet hodie dare habitum indiſtinctiſſimum. Sed non credo ꝙ hęc decret. illud corrigat, quod probat littera ſ. nouitiorum habitum facit de electione. cum expediat. li. 6. cum concor. Item intelligas hãc litteram de illo, qui ſponte recepit, uel ſaltem portauit, aliàs non obligaret portatio, quę fieret durante probabili metu quod me. cau. c. 1. Io. And.

f ¶ Illam.] licet igiẽ illa tacita profeſſio de qua eo. ti. conſtitutionem, 2 reſpon. li. 6 obliget religioni in genere, ut ibi: iſta tamen obligat in ſpecie, ut hic.

g ¶ Colore.] vt quia nouitij album, alii griſæum uel nigrum: apud quaſdam Moniales diſtinguunẽ profeſſæ per velum album ab nigro. Sed communis eſt illud diſtinctiuum conſecrationis.

h ¶ Sciſſura vel forma.] patet in ordine Minorum, vbi nouitij non habent ſutum caputium.

[Gloſſa ſequens addit caſum de quo remittit.]

i † Profeſſorum.] adde caſum quando proteſtatur ꝙ per lapſum non intẽdit obligari religioni: & hoc præcipue ſi proteſtatio fuit cõuentionalis. de hoc ſcripũ poſt Vin. eo. ti. ex parte poſt Hoſt. eo ti. ca. 2. & c. ad Apoſtolicam. & de hoc in Specu. de ſta. mona. in vlti. quæſtione.

¶ Clemens v. in concilio Vienen.

¶ Præmittit exordiũ breue, in quo conſtitutionis cauſam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquiſitum ornatum vel notabilem exceſſum in ueſtibus, cibis, potibus, equitaturis, et lectiſternijs.

CAP. I.

NE in † agro [k] Do-

DE STATV MOnachorum vel canonicorum regularium.

[Viſum eſt ſup. qualiter quis obligatur religioni etiam per tacitam profeſſionẽ, uerum quia poſſet dubitare aliquis de ſtatu obligatorum, ideo ſubijcit rubricam, de ſtatu monachorum, & canonicorum regularium.]

NE in agro] Diuiditur in decem partes, ut patet in rubro. Secunda: ibi, [Statuimus.] Tertia: ibi, [Sane.] Quarta: ibi, [Porro.] Quinta: ibi, [Si quis autem.] Sexta: ibi [Quia vero.] Septima: ibi, [Ad hæc.] Octaua: ibi, [Cęterũ.] Nona: ibi, (Ad ampliationem.) Vltima, ibi, (Præmiſſa.) Imola.

† No. primo & laudib. regu. monach. de hoc in gl. 3 Not. 2. ibi in ueſtibus & ibi, in cibis & mo[do] tib. refor mãdis iã in ueſtib. q̃ in cibis. & quo ad cibos, dic ꝙ quinq. modis exceditẽ. de ꝯſecr. diſ. 6. quoque. quos ꝓle quiẽ Stepha in quo non expedit inſta re. Zabar.

CASVS. Vidi ſ. de regularib. & qualiter quis obligatur religioni, ſed vellem informari de conuerſatione obligatorũ religioni, & utrum ſit eis licitum uti quibuſcunque ueſtib. cibis, & lectiſterniis ad libitũ ſuæ uolũtatis? vel vtrum aliquam modeſtiam in prædictis teneanẽ ſeruare? Dicit Clemens Romanus Põtifex, ꝙ ipſi dẽnt cauere, ne ponant exceſſum in ueſtimentis, cibis, & lectiſternijs. Et rõ huius conſtitutionis ponitur in prin. huius c. Et quia cap. eſt nimis lõgũ. ideo, accipiatis diuiſionem gl. ueſtræ, & ꝓcedatis ꝑ partes ſecũdum diuiſionẽ. No. ꝙ iſta cle. hẽt decẽ partes. Prima incipit: ibi, (Ne in agro) in qua ponit exordiũ & cauſam quare fecit iſtam ꝯſtiõnem, & prohibet gñaliter monachis ne excedant in habitu, ſiue in ueſtib. cibis. & potibus, equitaturis, & lectiſternijs. Secundo: ibi, (Statuimus,) ſpãliter prouidet circa ueſtes proximas habitui, ut ſunt almutia, caputia, calceamẽta, zonæ, cultelli, calcaria, ſellæ, & fręna equorũ: & ultimo circa habitũ ſuperiorẽ. Tertio: ibi, (Sane) prouidet circa ipſorum monachorum confeſſionem, communionem, & circa expoſitionẽ regulæ, & circa inſtructionẽ ſeu doctrinã paruorũ nouitiorũ. Quarto: ibi, (Porro.) ꝓuidet circa venationes, & aucupationes, qualiter & quãdo dẽnt venari. Quinto: ibi, (Si quis autem.) punit aliquos trãſgreſſores iſtius ꝯſtitutionis, & iubet puniri alios ſcđm diſciplinã regularẽ. Sexto: ibi, (Quia uero nõnulli.) ꝓuidet ſeu ſtatuit ꝯ profeſſores eũtes ad curias principum, vel aliàs vagãtes: vel intra ſepta monaſterij arma tenẽtes Septimo: ibi, (Ad hæc prædeceſſorum.) ꝓuidet ꝯ ipſorũ ſolitudines Octauo: ibi, (Cæterũ prioratus.) ꝓuidet de priorũ ætate & ipſorum ſacerdotio, ꝓfeſſione & habitatione. Nono: ibi, (Ad ampliationẽ aũt.) ꝓuidet de monachorũ ordinatione, & de ipſorũ doctrina. Decimo: ibi, (Præmiſſa igiẽ oĩa.) ꝯfirmat, & innouat decretalẽ ſ. e. cũ ad monaſteriũ & c. in ſingulis. Et ꝑ partes poteris legere Clementinã.

(Prima gloſſa ſummando diuidit.)

k ¶ Ne in agro.) ꝑmittit exordiũ breue, in quo cõſtitutionis cauſam ponit, & generale interdictum monachorũ nigrorũ circa exq̃ſitũ ornatũ uel notabilẽ exceſſum in ueſtibus, cibis, potibus, equitaturis & lectiſternijs,

ſternijs. Secundo ſpāliter prouidet circa veſtes habitui proximas, almutias, capucios, calceamēta, zonas, cultellos, calcaria, ſellas, & fræna ipſorū, & vltimo circa habitū ſup ꝑiorē. Tertio circa ipſorū ꝯfeſſionē, cōionē, expoſitionē regulæ, & īſtructionē nouitiorū. Quarto circa venationes, & aucupationes ipſorū. Quinto punit certos prædictorum trāſgreſſores, omnes alios puniri iubens, iuxta diſciplinam regulæ. Sexto contra profeſſos euntes ad curias principum, vel alios vagātes, vel infra ſepta monaſterij arma tenentes. Septimo circa ipſorum ſolitudines. Octauo prouidet de priorum ętate, & ipſorum ſacerdotio, ꝓfeſſione, & habitatione. Nono de Monachorum ordinatione, & ipſorum doctrina. Vltimo confirmat & innouat decr. ſ. eo cum ad monaſterium &c. in ſingulis. Partes huius diuiſionis, quæ aliter ēt fieri poſſent, ſignabo in textu.

* ¶ Agro.] habet Dñs agrū, vt hic: & vineā. de magiſt. c. vlt. in fin. domum de elec. cū in cunctis. in prin. de cuſto Eucha. ca 2. & amplam, in qua ſunt māſiones multæ. đ pæni. diſt. 4 in domo. quid vltra? nō inſiſtemus in his, quia ipſius eſt terra, orbis terrarum. &c. de deci. tua 2.

† al. pniciosā in ſegetem.

minico ſacra [a] videlicet monachorum nigrorum [b] religione, indecorum aliquid obrepat [c], aut vitioſum quicquam pernicioſe† in ſegetem [d] coaleſcat [e], ſed ut in illa [f] potius flores honoris, & honeſtatis [g] fructus in vbertate ſuccreſcant: eis [h] in ueſtibus inordinatum [i] omnem ſeu exquiſitum [k] ornatum aut cultum, nec non in cibis [l] & potibus, equitaturis [m], & lectiſternijs [n] quemuis notabilem interdicentes exceſſum [o].

¶ *Specialiter prouidet circa ueſtes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, ſellas, & franos ipſorum. & ultimo circa habitum ſuperiorem. Ioan. And.*

¶ Statuimus [p], ut ſuperior ueſtis ipſorum habitui [q] proxima, nigri [r], aut albi coloris [s] exiſtat, iuxta morem apud eos ſeruari ſolitum in regione [t] qua degunt [u]: nec in qualitate panni regularis excedatur modeſtia, nec quæratur quod pretioſius & ſubtilius [x], ſed quod utilius valet inueniri. ¶ Sit etiam ueſtis ipſa rotūda per circuitum & non ſciſſa, nec longitudine nimia aut breuitate [y] notanda: largas etiam manicas habeatuſq. ad pugnum [z] protenſas non conſutitias uel quomodolibet [a] botonatas. Almutijs de panno nigro uel pellibus caputiorum loco cum caputijs habitus, quem geſtauerint, ſint contenti, iuxta tamen diſpoſitionem abbatis ſciſſis ſuper homeros [b], & honeſtis caputijs uti poſſint. ¶ In ueſtibus ſenda-

f ¶ In illa.] religione nigrorum.

g ¶ Honeſtatis.] Eccleſiaſtici 24. Flores mei fructus honoris & honeſtatis.

h ¶ Eis.] interdicentes. quod eſt infra.

i Inordinatum.] beatus Bernardus ꝯ Cluniaceñ. Nullus quidem ordo quidpiam recipit inordinatum.

k ¶ Exquiſitum.] hoc ſoluit omne ꝯrium, quod de mūditia uel ornatu poſſet opponi. quod dic ut nota. 21. q. 4. in ſumma & per totum. de cuſto. Eucha. ca. vlt. in vlti. gloſ.

l ¶ Cibis & potibus.] de vita & hone. cler. à crapula & de his in regula 39. & 40. diſt. capitulis. Dicit autem Anaſtaſius: Abſtinentia continentiæ nutrix eſt. quæ facilius tinea... æna patitur, ſi non nutrix deliciarum calcarib. incitetur.

Abſtinētia eſt cōtrix eſt.

m ¶ Equitaturis.] de his inf. dicetur.

n ¶ Lectiſternijs.] cōponitur lectus cum ſterno: & ſumitur pro lecto ſtrato & parato, & omni ipſius paramento.

Lectiſternium qd ſignificat.

o ¶ Exceſſum.] ſonat in vitium. ſ. ti. 2. ca. 1.

p ¶ Statuimus.] ſecunda pars.

q ¶ Habitui.] flocco, cucullę vel ſcapulari, vt inf. dicetur.

r ¶ Nigri, bruni, aut albi.] hos tres colores permittēdo, alios omnes, uel miſculos prohibet, ꝙ multi non ponderant, ꝙ ergo dicit regula 45. c. de colore. non cauſentur monachi, nō intendit ꝙ omnib. coloribus liceat eis vti, nam etiam ſęcularibus clericis ſunt quidā interdicti. de vi. & hone. cle. clerici 2. ſed hoc intendit, ꝙ nō cauſentur inter colores permiſſos, ꝙ iſte ſit fixior, pulchrior, uel melior illo.

s ¶ Coloris.] iſti colores ſine tinctura ex lana poſſunt haberi, & ideo potius approbati.

t ¶ Regione.] regio, regionis dicitur a rex, regis, patra, ſ. quam rex regit, & habet diminutiuum regiuncula, quaſi parua regio.

Regio dicitur a rege.

u ¶ Degunt.] concor. 12. diſt. illud. 76. diſt. vtinam.

x ¶ Subtilius.] vnde dicit regula prædicta. cap. 51. de groſſitudine non cauſentur monachi.

y ¶ Breuitate.] de uita & hone. cle. clerici. 23. diſ. non liceat 2.

z ¶ Pugnum.] hoc eſt clauſa manus cum apprehēſione digitorum, & dr̄ a pungo, qui enim manu vult pūgere, ſtringit pugnum. non denudent ergo brachium, ut faciunt dñæ, & quidam Hiſpani, nec utantur guernachijs, quas prohibet hæc littera.

Pugnus unde di.

a ¶ Quomodolibet.] ergo etiam unum uel duos botonos portare non licet.

b ¶ Humeros.] apud nos cōius ſcindunt ante pectus: & tn̄ ſ. imponitur pœna. Et aduerte quia modū ſciſſuræ nō reliquit hic diſpoſitioni abbatis, ſed ſolū in deferēdo vel nō: ſatis tn̄ videretur ſufficere diſpoſitio tacita,

[Glo. ſeq. al. leg. duas concor. & ponēs antiquum & modernum ſtatum ordinis, & duplex ſignificatū coloris, conſtitutionem commēdat]

a ¶ Sacra.] cōcor. ſ. eo. recolentes. in princ. de priuil. cum & plātare. in prin. Sanctitatem & venerationem huius ordinis oſtēdūt documenta patrum, & abundātia temporalium, qbus monaſteria huius ordinis pullularūt: ſed nūc (proh dolor) quā in multis deficiunt verborum & exemplorum documēta & ad inſtar filij prodigi diſſipatę ſunt patrum ſubſtantiæ, & quandoq. noſtri cupiunt replere de ſiliqs ventrem ſuum. Lucæ xv. 35 diſ. 3. hanc etiam ille filius. & cū habitus nigredo in mortificationē carnis vitiorū fuerit inuēta, vtinam meritorum & virtutum obfuſcationes ꝑ illam hodie non ſignentur, ad quod optatum laborat hæc conſtitutio. Io. And.

s Hęc accipienda sūt đ malis & diſcolis religioſis: nū quam tamē de fuerunt, nec deſunt, qui obſeruēt diſciplinā regularē, quā vouendo promiſerunt.

[Gl. ſeq. ſoluit dubiū, & rōnem diuerſitatis reddit.]

b ¶ Nigrorum.] in alijs non vr̄ hæc cōſtitutio locum habere, inquātum. ſ. ius nouum inducit, ſaluo ꝙ ſ. dicam. § ſane in prin. & §. quia vero. cum ꝯ ſequentib. & potuit eſſe conſideratio, quia alij monachi cōiter habent corpus & caput maius, vt Ciſtercieñ. camaldulēſ. & his ſimiles: quo quia carent nigri monachi, minus ibi uiget correctio. facit ſ. c. proxi. in princ.

c ¶ Obrepat.] quaſi latēter ſubintret. & eſt idem verbum in prooemio huius compil. poſt princ.

d ¶ Segetem.] 24. q. 1. quoniam uetus. 66 diſt. naſci.

e ¶ Coaleſcat.] quaſi caleſcat, alatur, uel nutriatur.

ta, ſcilicet cum ipſe abbas caputio vtatur. iſta vero ſciſſura debet eſſe tan'a, ꝙ appareat & patens ſit. facit ſup. tit. proxi c. fina. & quod dixi ſup. ea. compil. de vita & hon cleri. cap. 2.

Sēdatum quid notat.

a ¶ Sendatum.] omne ſericum comprehendit, & vide quod dixi inf. c. 1. ſuper ver. ſericis.

† al. fodeżatura.

b ¶ Aeſtiualibus.] in vulgari vocamus ſtiuale, & ſunt calceamenta corij, quibus in æſtate vtor. & optima fiunt apud ſanctum Seuerinum.

c ¶ Botis altis.] quæ capiunt ſupra talos, & aliquid de crure, & ligantur quandoque, & hos infra vocat ſotulares corrigiatos.

d ¶ Ad ornatum.] per hoc verbum ſupra duplicatum patet, ꝙ qñ non ad ornatum, ſed propter ingruentem neceſſitatem talibus vterentur, eſſent excuſabiles. ad hoc de vita & honeſta. cleric. clerici. & infra §. porro.

† al. ita: abbas aut prior, aut alius pſi dens portet flocū de panno pro flocis aut cucullā in ipſo Monaſterio conſuetam.

e ¶ Duodecim monachorū.] incluſo prælato de ſimo. c. fi. de priuileg. ex ore.

Septa & ſecta differunt.

f ¶ Septa.] id eſt clauſuram ſic dictam a ſepio, pis. per, c, ſcripta aliud ſignificabit, vt dicetur infra, de hæret. ad noſtrum. in princip.

g ¶ Flocum.] in regula nō habetur hoc nomen, & infra dicet quid ſit flocus.

h ¶ Conſueto.] ſic ergo videtur excuſabiles Monachi Angliæ, ſi meliori panno vtuntur quam noſtri.

i ¶ Soliti.] concord. 31. diſt. ca. 1. de cenſi. cum Apoſtolus. in i. Io. And.

K ¶ Cucullas.] de hoc 20. q. 3. præſens. 19. q. 3 capit. 2. de ætate & qualita. cap intelleximus.

l ¶ Capam.] rondelli qui nunc in vſu ſunt, non ſunt propriæ capæ, ſiue capa dicatur à capite, ſiue à capio capis: quia totum hominem capiat: non enim habent caputium appenſum. Et nota quia licet ſub cappa ſit portandum ſaltem ſcapulare, ſub floco vel cuculla nō, quaſi illa ſint habitus, ſed non capa.

Capa vnde dicitū

tum [a] pro ſoderaturis † nō portent Aeſtiualibus [b] largis aut botis [c] altis pro calceamentis vtātur Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum ſella clauorum ornatu decorata ſuperfluo, uel nimis aliàs ſumptuoſa, ſiue cum fræno ferraturam ad ornatū [d] habente equitare præſumant.

¶ Rurſus in locis in quibus fuerit congregatio duodecim [e] monachorū, aut ſupra, infra ſepta [f] monaſterij abbas †, prior, aut alius præſidens portet flocum [g] de panno pro flocis aut cucullis in ipſo monaſterio conſueto [h]: monachi uero alij in monaſterijs, in quibus flocos ſoliti [i] ſunt portare, debent etiam uti eis. In alijs autem monaſterijs, & intra domos, & alios Prioratus, ubi non eſt tanta cōgregatio monachorum, cucullas [k] clauſas deferant & honeſtas. Cum uero abbates, priores, aut alios præſidentes & monachos alios extra monaſterium proficiſci cōtinget, flocum, cucullam, aut capam [l] clauſam habeant: & ſubtus capam, ſi eam portauerint, cucullam deferant: aut ſi maluerint ſcapulare. Cum autem ad ſeruiendum in diuinis officijs albis [m] uel ſacris ueſtibus induentur, aut cum occupabuntur in operib. uti eis liceat ſcapulari.

¶ Verum ne ex diuerſa acceptione, quam in diuerſis regionibus huiuſmodi uocabula, flocus uidelicet & cuculla, dicuntur habere, hæſitandi circa præmiſſa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, ſed manicas non habentem: nomine uero floci habitū qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere debeamus.

¶ *Prouidet circa monachorum confeſſiones, communionem, expoſitionem regulæ, & inſtructionem nouitiorum, Io. And.*

¶ Sane [n] † ſingulis menſibus [o] tam in monaſterijs, quam extra (ſublata occaſione quacunque) ad confeſſionem ſaltem ſemel accedant omnes, & ſinguli [p] monachi. Et in prima [q] Dominica menſis cuiuſlibet in monaſterijs ſemper cōmunicent: niſi ex cauſa forte, quam abbati, priori, aut pœnitentiarijs monaſteriorum non differant intimare, eorumque iudicio, uel abſtineant [r], uel accedant. Regula quoq; cum in capitulo legitur ab illo qui præeſt ipſi capitulo, uel alio, cui hoc ipſe iniunxerit, propter iuniores [s] vulgariter † exponatur. [t] Nouitijs [u] etiam fidelis [x] deputetur inſtructor [y] tam in diuinis officijs, quam in obſeruantia regulari.

¶ *Prouidet circa venationes, et aucupationes monachorum Io. And.*

¶ Porro [z] a uenationib. [a]

m ¶ Albis.] nō ponitur pro colore, ſed pro veſte ſacra, de qua ſequitur verſus.

Dicitur vrbs Alba, veſtitur presbyter alba.
Vrbs illa de qua loquitur verſus, eſt de prouincia (Lombardiæ.)

Alba dupliciter accipitur.

n ¶ Sane.] tertia pars.

o ¶ Menſibus.] arctantur ergo monachi ſingulis menſibus, ad qđ fideles arctantur ſingulis annis. de pœniten. & remiſ. omnis. propter religionis enī perfectionem aliquid debēt ad penſum ſanctæ inſtitutionis adijcere. 4. diſt. denique.

Monachi ſingulis menſibus cōicent.

p ¶ Singuli.] concor. de excel prela. nimis. 1. & 2. in fine. Et dubito an per hoc intēdat dilatare hanc conſtitutionē quo ad alios monachos: quod ſatis eſt honeſtum.

q ¶ in prima.] non puto ꝙ ſolemnitas feſti occurrentis ea die, puta Reſurrectionis, Pētecoſtis, vel patroni monaſterij, habeat hoc alterare facit co. tit. cum ad monaſterium in prin.

† Vide cōcilīū Tridēt. ſeſſi. 25. tit. de Regularibus c. 10. Et qđ diſpoſitio huius. §. habeat locū ī canonicis Regularib. tradit Oldradus cōſil 222.

r ¶ Abſtineant.] concor de pœnitent. & remiſ omnis.

ſ ¶ Iuniores.] vbi ergo tales non eſſent, iſta expoſitio non fieret. facit de elect. in demnitatibus. §. pœn. lib. 6. & inf de iure patron c. 1 § ſane

† Not. de regula exponenda vulgariter, ꝙ fit ad plenā eius notitiam. Ex hoc īfert Pau.° ad examinationē teſtiū, quibus capitula dēnt legi vulgariter, ſi nō intelligūt litteraliter. & debēt eis exponi ð verbo ad verbū, vt no. ī Spe. de teſte. §. nunc tractādū. poſt prin. Card.

t ¶ Exponatur.] 8. q. 1. oportet. 43. diſtin. §. vltimo.

v ¶ Nouitijs.] id eſt ſcholaſticis non inſtructis, qui ſub diſciplina degunt: dato etiam quod ſint profeſſi, cum eadem & fortior ſit ratio. aliter ſumitur ſup tit. 1. cap. fi. cum concor

x ¶ Fidelis.] non ſolum catholicus, ſed etiam diligens, & fidelis & legatis.

y ¶ Inſtructor.] 12. q. 1. c. 1. 28. diſtin. de his. in Authen. de monа. §. volumus. in fin. col. 1.

z ¶ Porro.] quarta pars.

a ¶ Venationibus.] Hæ propriæ fiunt ad beſtias, aucupationes, de quibus ſequitur. fiunt ad aues: in. de accupator, auium captor.

& aucupationibus omnes ſemper abſtineant: nec eis intereſſe [a], aut canes, vel aues venaticos [b] per ſe, vel alios tenere præſumant [c], nec a familiaribus [d] ſecum morantibus teneri permittant, niſi ſaltus [e], viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forſan eſſent, quo caſu hoc eis permittitur: dum tamen intra monaſteria ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem [f].

¶ *Punit certos prædictorum transgreſſores, omnes alios puniri iubens iuxta diſciplinam regulæ. Io And.*

¶ Si quis autem [g] præmiſſorum temerarius extiterit violator, regulari [h] ſubiaceat diſciplinæ: Et nihilominus ſi ſotulares [i] nõ corrigiatos & altos [k], aut caputia (vt præfertur [l]) non fiſſa [m] portare præſumpſerit, ſi quidem abbas, vel prior nõ [n] habens abbatem proprium fuerit, per annũ ſe nouerit à beneficiorum collatione ſuſpenſum: Si vero alius [o] fuerit, ab adminiſtratione, ſi quam obtinet, ſit per annum ſuſpenſus. Quod ſi nullam [p] habeat, eo ipſo per annum reddatur inhabilis ad adminiſtrationem & eccleſiaſticum beneficium obtinendum. ¶ Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi clamoſæ, vel aliàs cum canibus aut auibus [q] ex propoſito [r] interfuerint, iuxta præmiſſam perſonarum diſtinctioné [s] dictarum ſuſpenſionis & inhabilitatis pęnas per biennium ipſo facto incurrant. Abbate auté vel priore a collatione (vt præmittitur [t]) beneficiorum ſuſpenſo, ad prioré clauſtralem cum conſilio & aſſenſu conuentus uel maioris partis ipſius, eorundem beneficiorũ collatio deuoluatur.

¶ *Prouidet contra profeſſos euntes ad curias principum; vel aliàs vagantes, vel intra ſepta monaſterij arma tenentes. Io And.*

¶ Quia uero [u] nonnulli monachorum ipſorum (ſicut accepimus) ſuaui [x] iugo [y] obſeruantiæ regularis abiecto, interdum (proprijs relictis monaſterijs ſe in eis ſecure morari non poſſe fingentes, uel àlio colore quæſito) per curias principũ euagando diſcurrunt: & niſi à prælatis eorum petita penſio uel ſubuentio aſſignetur eiſdem, conſpirantes in illos, eiſque proditionem, uel alia grauia imponentes, eos capi & incarcerari, ipſorumque monaſteria comburi procurant, & interdum monaſteriorum ipſorum bona in totum uel † in parté non modicam occupare prçſumunt: Nos corũ in

a ¶ Intereſſe.] concord. inf. de bapt. præſenti, cum concordan.
b ¶ Venaticos.] de alijs, qui ſunt ad cuſtodiam, non prohibet.
c ¶ Præſumant.] hæc prohibentur etiam ſæcularibus clericis. de cleri. venat. cap. 1. & 2. cum ſuis concord.
d ¶ Familiaribus.] tenetur quis de facto familiæ. de hoc de reſtitut. ſpoliat. cum ad ſedem in gloſ. penult.
e ¶ Saltus] de ſaltibus & viuarijs habetur ff. de vſufruct. l. vſufructuarium venari. primo reſponſo, & primo §. Dicitur autem ſaltus nemus raras habens arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene ſaliunt. dixit quidam:
Eſſe nemus, ſaltus, ſaliẽtis, dicitur actus. Viuaria dicuntur talia loca, quia ibi viuunt, & nutriuntur ferę, & circa piſces vtimur hoc verbo. Garenæ non eſt noſtrum vulgare, & forte dicũtur à garrio garris. Et quomodo & quare dicantur iſta loca foreſtæ, ſyluæ, inſulæ, & & prata, ſcripſi poſt Hoſtien. de don. cum dilecti ſuper. r. gloſ.
[Gloſſa ſeq. oſtendit reprobatam opinionem. Hoſt
f ¶ Perſonalem.] reprobat quod not. Hoſtien. de cle. vena. c. 2. vbi dicit per ver. vagationes, quod ſi redditus clericorum etiã religioſorum cõſiſtunt in venatione, puta cuniculorum, vt in prouincia, vel ferarum, vt in anglia, licebat illis tamen tempore competenti maxime deficiente familia, & in proprijs perſonis venationem capere & vendere, cum id non ſit vagari, ſed neceſſitati & vtilitati eccleſiæ ſubuenire. ad quod clerici tenentur. 7. q. 2. præſentium. & cap. placuit vt nemini. 16. q. 1. qui vere. & cap. vos autem. quo ad religioſos hoc hic corrigitur.

Religioſorũ redditus quãdoq; conſiſtut ĩ venatione.

g ¶ Si quis autem.] quinta pars.
h ¶ Regulari.] id eſt, quam dictat regula, ſcilicet 23 c. & duob. ſeq. 18. & duobus ſequentibus, & de hoc ſcripſi de regu. cap. fin.
i ¶ Sotulares.] à ſub & talo, nec recedit à præmiſſa permiſſione eſtiualium: ſed dicit ſotulares cum illis vtuntur tales eſſe debere.

Sotulares vnde dicuntur.

k ¶ Altos.] de quibus prædixi ibi, botis altis.
l ¶ Pręfertur.] in parte. v. verb. almutijs.
m ¶ Non fiſſa.] ſuper humeros.
n ¶ Non habens.] concor. cod. tit. in ſingulis. in prin.
o ¶ Alius] quam abbas, vel prior non habens abbatem.
p ¶ Nullam habeat.] ſimilis diſt. ſup. ea. cõpil. de vita & honeſt. clerico. quoniam. de deci. c. 1. & inf. de pœnis. multorum.
q ¶ Auibus.] ſi ergo ſine his fieret venatio vel aucupatio cũ retibus vel laqueis, non eſt locus huic pœnæ.
r ¶ Ex propoſito.] ſecus ſi ex caſu. & concor. de ſenten. excom. cum voluntate. in princ. de ſchiſ. c. vnico ver. omnem
s ¶ Diſtinctionem.] vt ſcilicet abbates & Priores nõ habentes abbates, à collatione beneficiorum, alij ab adminiſtratione beneficiorum ſint ſuſpenſi, & non habentes ſint inhabiles per biẽnium & ex maioritate pęnæ patet, quod iſta eſt maior culpa quàm præcedens .. 3. q. .non afferamus.
t ¶ Vt præmittitur.] reſtringit ergo hanc prouiſionem ad hos caſus. in alijs ergo ſeruetur quod habetur ne ſede vacan. ca. unico. lib. 6.
u ¶ Quia vero.] ſexta pars, cuius cauſa potuit eſſe, quod not. Io. Mo de elect. generali. ver. clericos. li. 6.
x ¶ Suaui.] Matthæi xi. in fin. & dic ſuaui iuſtis & appetentibus de pęnit. diſtin. 1. perfecta. quibus eſt clauſtrum quaſi aqua piſcibus. 16 q. 1. placuit 2. alijs eſt carcer. de de ſenten. excom. vt famæ. ad vtrumque. 22 diſt. de his.
y ¶ Iugo] idem ver. in prædic. c. de his. & de præſum.

† Aliter: vel in parte nõ modica.

Iugũ vnde dicit.

cum

hac parte reprobis auſibus obuiare volẽtes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici [a] adminiſtrationem aliquã nõ [b] habentes, ad curias [c] principũ abſque ſpeciali [d] prælatorum ſuorum licentia ſe conferre præſumant. Quòd ſi ut ſuis prælatis aut monaſterijs damnum aliquod inferant †, ad dictas curias ſe cõferre præſumpſerint, excommunicationis ſententiam eos incurrere uolumus ipſo facto [e]. Prælatis eorum diſtricte nihilominus iniungentes, vt ipſos a prędictarum curiarum acceſſu, & aliis quibuslibet uagationibus & diſcurſu diligenter compeſcere, ac ſuper hoc non parẽtes eiſdem, ſeuere corrigere nõ omittant. Præfatæ quoq. ſententiæ, monachos [f] infra [g] ſepta monaſteriorum ſine licẽtia abbatum ſuorum arma [h] tenentes [i] decernimus ſubiacere.

¶ Prouidet circa monachorũ ſolitudines. Ioan. And.

¶ Ad hæc [k] prædeceſſorum noſtrorum [l] veſtigijs inhærentes [m] perpetuo prohibemus edicto, ne monachi [n] ſinguli in ſingulis ſibi commiſſis adminiſtrationibus, vel prioratibus habitare præſumãt. Sed ſi prouentus prioratuum ſeu adminiſtrationũ huiuſmodi duobus [o] forte non ſuppetant: ijdem prioratus ſeu adminiſtrationes, niſi per abbates ad ſuſtentationem duorum ſufficientes reddantur, locis aliis uicinioribus ad eorum monaſteria pertinentibus, uel ipſorũ monaſteriorum officiis [p], aut inter ſe inuicem [q], prout erit commodius, cum conſilio & aſſenſu [r] abbatum per

tum in iuuẽtute. in princ. & dr̃ a iungo, gis. & ſic ſolet uocari inſtrumentum, quo boues iunguntur.

a ¶ Canonici.] de hac ergo parte nõ dubitamus quin liget etiam monachos non nigros.

b ¶ Non habentes.] illos enim quandoque pro ipſarum adminiſtrationũ cauſis illuc ire oportet, quas ꝓſequi poſſunt, licet non ſint perpetui. de iud. cum deputati.

[Glo. ſeq. ponit ſecũdũ Hug. 12. abuſiones clauſtri: primã ꝓſequẽs, de qua hic loquitur, & totidẽ ſæculi, ſecũdũ Cyprianũ.]

c ¶ Curias principum.] de offic. de ord. quanto. Inter duodecim abuſiones clauſtri enumerat iſtam Hug. de Folleto, li. 2. de animę clauſtro, ſic dicens: Duodecim ſunt abuſiones clauſtri, quibus tota religionis maſſa corrumpitur, prælatus negligens, diſcipulus inobediẽs, iuuenis otioſus, ſenex obſtinatus, monachus curialis, monachus cauſidicus, habitus pretioſus, cibus exquiſitus, rumor in clauſtro, lis in capitulo, diſſolutio in choro, irreuerentia circa altare. Et hæc ſingula ibi pulchre proſequitur, & dicit ibi ad propoſitum, ꝙ cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto deſignat aliquid leuitatis. Ordo enim clauſtri & ordo curię, diuerſus eſt, ibi dextra tua repletur muneribus, hic lauas manus tuas inter innocẽtes. Ibi pauperum res violenter auferuntur, hic à paupere ſponte offerũtur. Ibi laudat peccator in deſiderijs animæ ſuæ, hic bñ fit iuſto. Et poſt pauca ſubmittit ꝙ monachus curialis ꝓ ſæculari principe Alpium frigora, & Italicos calores libenter patitur, qui pro magiſtro ſpũali multo minora forſan inuitus pateretur, & huic cõcor. 47. diſ. omnes Et ex quo circa iſta vagamur, ad religioſorum refrigeriũ, ſcire debes, ꝙ Cyprianus librũ fecit de duodecim abuſionib. ſæculi, dicẽs ꝙ sũt hę, ſapiẽs ſine operibus, ſenex ſine religione, adoleſcẽs ſine obediẽtia, diues ſine eleemoſyna, fęmina ſine pudicitia, dñs ſine virtute, Chriſtianus cõtentioſus, pauper ſuperbus, Rex iniquus, epũs negligẽs, plebs ſine diſciplina, populus ſine lege, dicens ꝙ ſic ſuffocatur iuſtitia: & ibi ſingulas ordinate proſequitur.

† Idem ſi inferre attẽtauerũt, & nõ inferant, ut dicit gl. i verb. ipſo facto facit l. quiſquis. C. ad leg. Iuliã maieſt. tñ Io. An. in c. in pęnis. de reg. iu. li. 6. dicit ꝙ pœna ꝑ legẽ ipſo facto infligitur, requiritur ꝑfecta delicti ꝯſummatio. F.

Ordo clauſtri diuerſus eſt ab ordine curiæ.

d ¶ Specialis.] generalis ergo, puta ꝙ poſſint ſe quò voluerint abſentare, non ſufficit

Glo. ſeq. notat ad hanc pœnam duo requiri, & illa ſufficere, & contrarium ſoluit.

e ¶ Ipſo facto.] ad hanc excommunicationem ꝯhendam duo uidentur neceſſaria, ſ. quod intrauerint curiam, & ꝙ cauſa damnificandi monaſterium uel prælatũ: licẽtiã vero habere, nõ puto põderandum, cum hic non repetatur. hinc eſt ꝙ etiam de licentia prælati intrãs curiam, ſi ad hoc intrat, ligatus eſt ex ſolo igitur exitu clauſtri, ob hanc cauſam non ligatur. ſimile no. cler. uel mona. c. 3 & vlt. Idem ex quo intrauit ob hãc cauſam, licet damnum nõ intulerit, ſiue quia non potuit, ſiue quia pœnituit, ligatus eſt. ff. de homi pro humani li. 6. & quod ibi not. Non obſtat. ff. de furtis, vulgaris. §. qui furti. quia licet is qui domum intrauit animo furandi, adhuc non teneatur furti, tenetur tamen iniuriarum, vel de vi, ſi vim intulit, ut ibi. ſic & iſte licet de damno non teneatur, quod nõdum intulit, tamẽ intrando conſummauit delictum quo ad hanc pœnam.

Domũ intrans aio furandi, an ſtatim teneatur furti.

f ¶ Monachos.] non repetit regulares canonicos.

g ¶ Infra.] pro intra. Et patet per hoc ꝙ extra tenentem pœna non includit. Ioan. And.

h ¶ Arma.] in communi ſignificatione comprehendunt tela, ſed dicuntur arma ſtricte quibus defendimur, tela quibus impugnamus. inſtitu. de publi. iudi. §. item lex Cornelia. de homi. ſi ꝓfodiens ſed ut ibi not. telorum appellatio, etiã fuſtes & lapides comprehendit, & omne quod arcu & manu mittitur, prædicto §. item lex Cornelia. & ff. de ver. ſignifi. armorum appellatio. nõ puto tamen auctorẽ ſic latiſſime intellexiſſe. Ioan. And.

Arma & tela differunt.

i ¶ Tenentes.] veniẽs de foris ad clauſtrũ cum armis non animo tenẽdi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt uerbum cum effectu, & c. de cleri. non reſi. relatum, cum concor.

k ¶ Ad hæc.] ſeptima pars. & expone, ideſt, præter, vel vltra hæc.

l ¶ Noſtrorum.] ſcilicet Alexandri & Honorij. eo. ti. c. 2. de capel. mona. c. pen. & vlti.

m ¶ Inhærẽtes.] concor. de iuramen. calum. ca. 1. & de re iud. cum olim de tornea. c. 1. Io. And.

n ¶ Monachi.] ſimpliciter loquitur, vnde de omnib. intelligitur. Io. And.

[Glo. ſeq. notat contra opi. & remittit.]

o ¶ Duobus.] ſcilicet priori & ſocio, & per hoc patet non eſſe neceſſe, quod prior habeat duos ſocios: licet quidam contra per decreta. vlti. de capellis mona. ad quam reſponde, ut ibi ſcripſi ſuper uerbo, monachos.

p ¶ Officijs.] vt eleemoſynariæ, ſacriſtię, cellerarię, & ſimilibus.

q ¶ Inuicem.] quia. ſ. duo talia loca, quorum neuter ſufficit ad priorem & ſocium unientur.

r ¶ Aſſenſu.] ſi hoc nõ addidiſſet, ſufficiebat cõſilium quærere. de arbi. cum olim. & licet hic requiratur cõſenſus abbatis, nihilominus neceſſarium puto cõſenſum

locorum ipſorum ordinarios a vniantur. Monachis locorum, quæ alijs vnientur prioribus, ad clauſtrum b primitus renocãdis, & † clericis ſeruituris c ibidẽ, de locorum ipſorum prouentibus proniſione debita facienda.

¶ Prouidet de priorum ætate, & ipſorum ſacerdotio, profeſſione & habitatione. Io. And.

¶ Cęterum d prioratus cõuentuales e alicui, niſi xxv. annum attigerit, alij vero curam animarum habentes, etſi f cura ipſa per ſæculares habeat presbyteros exercere, cuiquam niſi xx. annũ peregerit g, conferri nequeant aut cõmitti. Qui autẽ prioratus iſtos h, uel illos habuerint i, intra annum computandum à tempore collationis ſeu commiſſionis ſibi factæ de eis, & poſſeſsionis eorum adeptæ k, uel intra uigeſimumquintum ætatis ſuæ annum, ſi ante l annum ipſum non conuentuales priorat' eis commiſſi fuerint, aut collati, ſe faciant ad ſacerdotium promoueri. Quòd ſi (ceſſante rationabili m cauſa) non fecerint, eo ipſo nulla etiã monitione premiſſa prædictis prioratibus ſint priuati, qui ipſis iterum ea vice nullatenus conferantur n. ¶ Sane, prioratus aliquis ſiue adminiſtratio committi alicui uel conferri non poſſit, niſi expreſſe o profeſſus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus aut adminiſtrationes extra monaſteria obtinentes, permittãtur in monaſterijs, ſed teneantur in ipſis prioratibus ſeu adminiſtrationib. (quacumque non obſtante cõſuetudine p) reſide

capituli eccleſiæ cathedralis. ĩ. ea. compila. de rebus eccle. non alie. ſi una.

[Glo.ſeq.dicit q̃d approbat, ſecundo quærit, alleg. ꝓ. & contra ponit opi. q̃ approbat cũ determinatione.]

a ¶ Ordinarios.] approbat quod not. Innoc. & Abbas de exceſ. prælat. ſicut ubi tenent, quòd abbates eccleſias, etiam pleno iure ſibi ſubiectas 1, vnire nõ poſſunt. & facit quod dixi ĩ. ead. compila. de re. eccle. non alie. ſi vna. de rerum permu. cap. vnico. Quærit Archid. de præb. cum ſingula lib. 6. an abbates poſſint hoc præſcribere, allegat quòd ſic. de exceſ. prælat. accedentibus. Allegat ad ꝯtratium. 100. diſt. contra morem. 54 diſtin. illud. tenet quod poſſint ſaltem circa prioratus ſimplices manuales non habẽtes curam, ſicut poſſent vnire grangias uel maneria. ff. de leg. 1. quòd in rerum. §. vlti. de de leg. 2. Caius. §. 1. ff. de uerb. ſign. l. locus. ad hanc allegationem facit quod not. de præben. tuæ. Satis uidetur per ea quæ not. de præſcrip. auditis. & quæ ſcripſi in prædicta decreta. accedentibus. quòd cum iſtud ſit dignitatis & iuriſdictionis ordinis, quòd præſcribi poſſit, tamen cum titulo, niſi præſcriptio ſit talis cuius initij non ſit memoria. de præſcrip. c. 1. lib. 6.

† al. & eccleſijs.

1 In hoc caſu dubitat Abbas nam q̃do ſunt pleno iure ſubiect ę, pñt abbates, ĩ illis exercere epalia iuriſdictionalia, ut no. gl. ſingularis ĩ cle. 1. d̃ rebus eccl. nõ alie. & facit qđ plene dixit ipſe Abbas in c. ſignificaſti. de fo. cõpe. hęc ex Panormit.

[Glo.ſeq. probat quod dicit, monachos non manere ſolos, de clauſtralibus intelligi.

b ¶ Ad clauſtrum] ſępius dixi & ſcripſi, de capel. monа. ca. ſi. quæ concor huic, quod iura, quę tractant de monachis ne ſoli maneãt in capellis, de clauſtralibus intelligunt: quod patet hic & ibi. Si ergo monachus eſt perpetuus inſtitutus ad curam populi, & ſic nihil hẽt cõmune cum monaſterio. 15. q 1. ne pro cuiuſlibet ſociũ nõ tenet, & ſic ſeruatur de facto, nec occurrit rõ, quare abbas talem monachum de ſuo clauſtrali monacho ſociaret: ſed obedi ẽtiari°, qui clauſtralis eſt, q ſolo nutu abbatis reuocatur ad clauſtrũ iſte nõ dẽt eſſe ſolus, vt cum ſocio aliqualẽ ſtabilitatem clauſtri ſeruet, & idem in regulari canonico, ut ſcripſi eo. tit quod Dei timorem. ſuper magna glo.

[Glo.ſeq. exponit, & obiectionem ſoluit.]

c ¶ Seruituris.] cum titulo uel ſine. de capel mona. c. ſi. ĩ. de exceſ. præl frequens ver. quidem. Sed dices ꝙ etiam clericus ſęcularis dẽt habere ſocium, cũ quo celebret de ſi. presby. veniẽs. cũ cõcor. fateor, ꝙ eget ſeruitore, ſed nõ ſocio. & iõ ſufficere poterit talis locus ꝓsbytero & ſeruiẽti, q duob. monachis nõ ſufficeret.

d ¶ Cæterum.] octaua pars.

e ¶ Conuẽtuales.] in quibus. ſ. ſunt plures collegialiter, de quo ſatis ſcripſi de iure patro. nobis, non ut ſinguli. facit de exceſ. præla. dilecta. talis autem põt dari delegatus per Papam. ſup. ead. cõpil. de reſcr. c. 2.

f ¶ Etſi.] pro quamuis. vbi vero curam deberet exercere per ſe ipſum, puto ꝙ debeat attigiſſe 25. annum. de elect. cum in cũctis. §. inferiora. Non obſtat ꝙ ſit manualis. facit de elect. nemo deinceps. lib. 6. & per iſtud, quãuis, uideẽ comparare ad minorẽ ætatem: uidetur enim aliquibus ſufficere talem eſſe maiorem 24. annis, ex quo alius curam exercet, & hoc tollit: tamen de mente iuris non eſt ꝙ clauſtralis gerat curiã populi. de capel. monacho. c. 1. & vide quod ibi dixi.

[Gloſ. ſeq. alleg. quinque concor. & remittit, & rationem diuerſitatis dicit non reddendam.]

g ¶ Xx annum peregerit.] concor. de regula. ad noſtram. de offic. deleg. cum uiceſimum. ubi de hoc plenius. de elect. cum in cunctis ad idem e ti. indemnitatibus. lib. 6. d̃ ęta. & qual. c. vni. li. 6. ꝙ autem hic requiratur annus perfectus, & ſupra ſufficit inchoatus, & eſt de arbitrarijs, quæ pendent ex principis uoluntate.

h ¶ Iſtos vel illos.] ſcilicet conuẽtuales, vel non conuẽtuales curatos. Et not. ꝙ licet decre. licet cano, de elect li 6. locũ non habeat in eccleſijs collegiatis, & aſſumptis ad ipſarum regimen. vt eod. ti. ſtatutum. in prioratibus tamen cõuentualibus, & religioſis, & ipſorum prioribus locum habet, vt hic.

Cap licet canon. in Prioratib. hẽt locũ.

[Glo. ſeq notat ſpecialem caſum.]

i ¶ Habuerint.] non dicit, receperint, ꝓ quod vult cõprehẽdere etiam iam promotos. & eſt ſimile de elect. cũ in cũctis § hoc ſane. ſed cõtradicit littera ſequẽs: ibi, a tempore collationis, & c. ſed ſupplendum uideẽ in prius commiſſis à tempore quo ligat conſtitutio.

k ¶ Adeptæ.] vel ex quo per eos ſtaret. de elect. commiſſa. lib. 6.

l ¶ Si ante annum.] & ſic nõ ſunt apti ad ſacerdotiũ. ſup. ead. compi. de æta & qualita. generalem.

m ¶ Rationabili cauſa.] vt ĩfirmitatis, irregularitatis ſuperuenientis ſine culpa ſua, vel pręcedentis, in quo ſufficienter diſpenſatum eſſet. de ęta. & quali. tuam. vel his ſimilibus.

n ¶ Conferantur.] concor. de elect. commiſſa. §. porro lib. 6.

o ¶ Expreſſe.] reprobat ꝙ no. Aegidius de elect. cum in magiſtrum. vbi dicebat tẽporalibus adminiſtrationibus monaſteriorum poſſe ꝑfici non profeſſos. cum illi ſint quaſi caſtaldi. hic aũt uides quòd non ſufficit tacita profeſſio, ut decre. nullus. de elect lib. 6. etiã in his hodie locum habeat.

p ¶ Conſuetudine.] no. caſum nouum, quo damnaẽ con-

conſuetudo.ſic inf.c.proxi.in fi.& inf.tit.1.c.2.§. vt autem.& ſup.ead.compil.de æta.& quali vt hi. cum ſuis concor. Et not.licet damnet conſuetudinem de non reſidendo in prioratibus,non per hoc damnat illam,quæ habet,ꝙ tales priores vocem habeant in electione maioris abbatis, de qua not.de priuil.c.1. in fi. lib. 6. & dixi de relig. domi.c.fi.

Cõſuetudo ꝙ non reſidẽdo in Prioratibus nõ valet.

[Gloſſa ſequens notat ſeptem æquiparantias.]

Prioratus manualis ęqparat̃ in multis perpetuis beneficijs.

a ¶ Reſidere.]collige ex hac conſtitutione, & ex illa ſup.ead.compil. de ſupplen. negli. prxla. cap. vnico. quomodo in multis æquiparantur Prioratus manuales perpetuis beneficijs, ſcilicet in tempore Lateraň. concilij. de conceſ. præben.cap. 3. in cenſibus nouis non imponendis, neque antiquis augendis, in fructibus ipſorum cum vacent non occupandis, in ipſorum pluralitate non habenda, in ætate,in ordine, in profeſſione, & reſidentia.

b ¶ Ex ſtudiorum. de cle.non reſi.relatum.]

c ¶ Cauſa rationabili.] propter infirmitatem,aeris intemperiẽ, capitales inimicitias, vel ſimilia.

d ¶ Ad ampliatio.nem.] nona pars, & huic princip. concord. de conſtit. cap. penultimo.

e ¶ Quilibet.]non poteſt ergo negari quin in omnibus monachis locum habeat quod hic dicitur.

Seruus ꝙ dominũ ſupplicare pot.

f ¶ Legitima] quam ſi habet & non exauditur, ſupplicet vel appellet ad ſuperiorem abbatis ad inſtar ſerui ſupplicantis contra dominum, C. de preci Impe.offe.l.1.de ap.de priore.de iure patronatus nullus.

g ¶ Promoueri.]ita & contra prohibitionem abbatis promoueri non debent,de temp.ordi.ad aures.

h ¶ Non deſit.]concor.de magiſtris.cap.1.& cap. quia nonnullis.

i ¶ Facultates.]Si abbas hoc non ſeruans, dicit facultates non ſufficere,epiſcopus,facta de hoc inquiſitione,ſi inueniat illas ſufficere, illum coget ad hoc, vel ponet ibi magiſtrum.de magiſtris,c.2.

k ¶ Præmiſſa]decima pars.

l ¶ Statuit.]eo.tit cum ad monaſterium,& c.in ſingulis,& ibi vide de his prohibitis.

m ¶ Obſeruari.]præcedens ergo diſſuetudo circa præſcripta vel ſupradicta non iuuat, & tamen innouatio iſta de facto non proficit.

re [a]: niſi ex ſtudiorum [b] vel alia cauſa [c] rationabili ad tempus forte ab huiuſmodi reſidentia excuſentur.

¶ Prouidet de monachorum ordinatione & ipſorum doctrina.Ioan.An.

¶ Ad ampliationem [d] autem cultus diuini: ſtatuimus,quòd monachi quilibet [e] ad monitionem abbatis ſe faciant ad omnes ordines ſacros (excuſatione ceſsãte legitima [f]) promoueri [g]. Rurſus, vt ipſis monachis proficiendi in ſcientia, via opportuna non deſit [h], in ſingulis ipſorum monaſterijs, quibus ad hoc ſuppetunt facultates [i], idoneus teneatur magiſter, qui eos in primitiuis ſcientijs inſtruat diligenter.

¶ Confirmat & innouat decretalem ſupra eodem, cum ad monaſterium,&c. in ſingulis.hoc dicit.Io An.

¶ Præmiſſa [k] igitur omnia, & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus prædeceſſor noſter circa ſtatum monachorum ipſorum pro vberiori cultu obſeruantiæ regularis, quo ad vſum camiſiarum, abdicationem proprietatis,ſilentium, & eſum carnium,ac de eorum capitulis de triennio in trienniũ celebrandis, & etiam quo ad quælibet alia ſtatuit [l], (quæ omnia innouamus & approbamus)expreſſe: volumus,& ſtatuimus firmiter obſeruari.

¶ Idem in eodem.

¶ Moniales, quæ nulli ſubſunt niſi Papæ,& canonici ſæculares,per ordinarios,& alia exempta per ſuos prælatos debent annis ſingulis viſitari.Et ponit numerum perſonarum viſitationi intereſſe debentium.hoc dicit Zab.

CAP. II.

ATtendentes [n] † quod vbi gubernaculum diſciplinæ contemnitur [o] reſtat vt religio naufragetur [p], prouidendum cenſuimus eſſe præcipue, ne per contemptum huiuſmodi [q] in his qui ſe Chriſto [r] voto celebri [s] deſponderunt,quicquã reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloria maculam, &

† Vid cõcilium Trid. ſeſſ. 24.tit. de Regularibus ca. 9.

ATtendentes.] CASVS. Sanctiſſime pater, vellem informari a ſanctitate veſtra,videlicet vtrum ordinarij,hoc eſt epiſcopi debeant viſitare monaſteria Monialium,& qualiter debeant viſitare:dicit Clemens,ſiue monaſteria ſint exempta ſiue non,ordinarij debent illa viſitare: ſed ſi ſint exempta, viſitant auctoritate huius ca.ſibi delegata à Papa:ſi non ſint exempta, tunc viſitant auctoritate ſua ordinaria. Sed quæritur, ſub qua forma debeant viſitare illa monaſteria? Dicit ꝙ forma hic contenta. Nota:ibi,[Monialium &c.] de monaſterijs Monialium viſitandis. Et dicit Pau. quod nomine Monialium non comprehenduntur monaſteria virorum. ff. de leg 2.ſi ita ſcriptum quia fœmininum non comprehendit maſculinum,vt ibi: pro hoc. not.inf.§.ſtatuimus,in glo.in abbatibus 3. Nota de macula euitanda in religione: nam ſine macula & ruga debet eſſe ſponſa Chriſti. 11. diſtin.quamuis. Zabarella.

[Prima gloſſa ſimul diuidit, & ſummat.]

n ¶ Attendentes.]

¶ Primo ponit exordium. Secundo, conſtitutionem:ibi,(Hoc igitur ſacro.) in quo primo ſtatuit, quod ordinarij ſingulis annis viſitent monaſteria Monialium non exempta,& exempta, quæ ſoli Papæ ſubſunt: reliqua exempta viſitent ſuperiores ipſorum. Secundo ſtatuit de officio viſitantium: ibi (viſitatores.) Tertio præcipit abbatiſſas benedicendas debere intra annum poſt confirmationem benedici,& pœnam imponit;ibi,(Statuimus.) Quarto: ibi,(Illas quoque.)conſtitutionem prorogat ad canonicas cum quadam proteſtatione.Quinto:ibi.(Ipſos autem.) determinat comitiuam viſitantium.Sexto,ibi,(Si qui vero,)punit illos qui viſitantes prædictos impediunt.

o ¶ Contemnitur.] 45.diſt.Salomon.&c.ſeq. Io. Chryſoſtomus: Vbi non timetur reprehenſor, ſecurus accedit tentator:& facilitas veniæ, &c. de vita & honeſta cleri.vt clericorum,cum ſuis concord.

p ¶ Naufragetur.] quaſi naufragium patiatur, facit de penit.diſt.2.poſt naufragium.24.q.1. non turbatur. 38. diſt.c.1.poſt princip.

q ¶ Huiuſmodi.]correctionis & diſciplinæ.

r ¶ Chriſto.] 27.q.1.quæ Chriſto.

ſ ¶ Celebri.] Dicitur à cęlo,& ponitur pro ſancto,pro ſolemni,pro feſtiuo,pro frequentato.

a ¶ Offendere.] quód grauius eſt, quàm offendere terrenam, de hæret. vergentis.

b ¶ Per ordinarios.] annis ſingulis debeant viſitari, quod eſt infra.

c ¶ Apoſtolica.] auctoritate, quod ſequitur.

[Glo. ſeq. diſtinguit duas ſpecies exemptarum, & ad quæſtionem reſponder.

Monaſteriorũ exẽptorum duę ſunt ſpecies.

d ¶ Alia.] iſtorum ergo monaſteriorum exẽptorum duæ ſunt ſpecies: aliqua ſunt exẽpta, quæ non recognoſcunt ſuperiorem niſi Papam: alia ſunt exempta, quia ſunt ordinum exemptorum; ſicut monaſteria ordinis Ciſterciẽ. Camaldul. & ſimilium: Illa ergo non corriget ordinarius loci, ſed Abbas vel Prior, cui ſubſunt Si autem monaſteria Monialium, ſubſunt alijs monaſterijs Monialium, cum illa maior prælata clauſuram exire non debeat. eod. tit. c. vnico, lib 6. videtur quod illud monaſterium ſic ſubiectum poſſit ordinarius viſitare. Archidiaconus in prædi decret. vnica. tenet quod illa maior p̃lata per ſe viſitare non poſſit, ſed cum iuſte ſit impedita, viſitabit per alium. 10. q. 1. epiſcopum. facit de offic. ord. inter. eod. titu. ſi epiſcopus. lib. 6. & ſecundum hoc ceſſabit ibi officium ordinarij.

diuinam merito poſſit offendere [a] maieſtatem.

¶ Hoc igitur ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum, vt ſingula Monialium monaſteria p ordinarios [b], exempta videlicet, quæ ita ſedi Apoſtolicæ, quod nulli alij ſubiecta noſcuntur, Apoſtolica [c]: non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia [d] per alios quibus ſubſunt, annis [e] ſingulis debeant [f] viſitari. ¶ Viſitatores autem huiuſmodi ſollicitudinis ſtudiũ diligenter impendant [g], vt Moniales [h] ipſæ (quarum nonnullas dolẽtes [i] audiuimus in ſubſcriptis excedere [k]) pannis ſericis [l], variorum foderaturis, ſandalicijs, [m] comatis & cornutis [n] crinibus, ſcacatis & virgatis [o] caputiolis non vtantur: non choreas [p], non feſta [q] ſæcularium proſequantur, non die noctuve per vicos & plateas incedant [r], aut voluptuoſam aliàs vitam ducant, eaſq; ſolertius [s] retrahant ab inſolentijs [t] quibuslibet & mundi huius illecebris [v], ac inducant eaſdem ad impendendum in monaſterijs ſuis deuotum & debitum virtutum Domino famulatum. Ad quę omnia [x] obſeruanda Moniales eaſdem (non obſtantibus exemptionibus & priuilegiis quibuſcunque, quibus tamen quo ad alia [y] nolumus præiudicium generari) per illos de quib. ſupradictum eſt, compelli [z] iubemus remediis opportunis.

¶ Statuimus inſuper, vt quæuis ad regimen abbatiarum aſſumptæ in mo-

m ¶ Sandalitijs.] de his de vſu pal. c. fi. & 94. diſt. §. ca pagis, & ſunt calceamenta, quibus vtuntur epiſcopi induti pontificalibus.

[Glo. ſeq. tractat an Moniales tondeantur.]

n ¶ Et cornutis.] per hanc copulam non videtur prohibere comas ipſarum vbi cornutæ nõ ſunt, facit. 30. diſt. quicunque. & 20. q. 3. c. 2. vbi tenet hoc Laud. cũ ibi præcipiat clericos tonderi. & non Moniales apud nos communiter tondentur Moniales: &c. quæcunque. de ſęcularibus fęminis intelligitur, quæ in ſui velamen & ſubiectionis ſignum crinibus vtuntur. Refert Vegetius de re militari, qđ cum Romanis neruorum & funium copia defeciſſet, & non poſſent ad reſiſtendum bellatoribus machinas reparare, Romanæ mulieres abſciſſis crinibus eos maritis tradiderũt per quos reparatis machinis aduerſariorum impetum repulerunt: maluerunt enim (vt ipſe dicit) pudiciſſimæ fœminæ maritus conuiuere capite deformato, quàm integris crinibus hoſtibus ſeruire, ſic puto plus Monialibus expedire deformato capite Deo conuiuere, quam crines poliendo humani generis hoſti ſeruire. Ioan. And.

Mulieres Romanæ p machinarum reparatione crines abſciderũt.

[Glo. ſeq. in quæſtione remittit, & aliam ſoluit.]

Viſitatio iterari poteſt.

e ¶ Annis ſingulis.] an ſufficiat hoc fieri in fine primi anni, & in principio ſecundi, vide quod ſcripſi eo. ti. in ſingulis, in princip. hæc autem viſitatio fiet ſemel tantum in anno: iterari tamen poterit, ſi ſubſit cauſa: quod dic vt not. de offi. archi. mandamus. de cenſi. cum venerabilis, quod de non exemptis eſt indubitatum: ſed idem puto de exemptis. nec iſta littera contradicit.

Debeo, & bes neceſſitatẽ importat.

f ¶ Debeant.] male faciunt prȩlati, qui has viſitationes omittũt, cum hoc verbum ſit præcepti, & neceſſitatem importet. de appel oblatæ. in fi. de ſenten. excom. vt famæ, & ſi quandoque ſapiat honeſtatem: ſed illud ſpeciale. de deſpon. impu c. 1.

g ¶ Impendant.] capitula ſuper quibus inquirunt viſitatores monaſteriorum, formauit Guli. in Spec. de inquiſitione. §. nunc tractemus. verſi licet autem.

h ¶ Moniales.] Abbatiſſas includit. de ſimo cap. fin. de priui. ex ore.

i ¶ Dolentes.] concor. ſup. eo recolentes. in princ. de celeb. Miſ. dolentes. inf. de cenſi. ad noſtrum. in princ. ſup. ea. compil. de elect. in pleriſque.

k ¶ Excedere.] iunge hic litteram, non vtantur. Ioan. Andr.

l ¶ Sericis.] immo nec habere debent ſericam texturã. 21. q. 4. c. 1. ſed portare debent veſtes aptas profeſſioni & ſanctimoniæ. 21 q 4. c. fi. 23. diſt. ſanctimoniales, & facit ſup. ea. compil. de vita & hon. cle. quoniam. in prin. Fulgentius ad Probam: Veſtis talis ſit ſacrę virginis, quę teſtis ſit intimæ caſtitatis.

Fulgẽtij dictum.

o ¶ Virgatis.] hęc prohibentur etiam ſæcularibus clericis. ſup. ea. compil. de vita & hone. cleri. quoniam. in prin. & in fine.

p ¶ Choreas.] vide quod dicam infra, de celeb. Miſſ. c. vnico. circa medium.

q ¶ Feſta.] Cyprianus de laude virginitatis ſic loquitur: Nec computari iam potes inter puellas virgines Chriſti, quæ ſic viuis, vt poſſis adamari.

r ¶ Incedant.] etiam ex honeſta cauſa, debent enim manere ſub clauſura. eo. tit. c. vno. lib. 6.

ſ ¶ Solertius.] ſup. ea. compil. de offi. ord. cap. vnico. ibi exponitur.

t ¶ Inſolentijs.] ſup. ea. compil. de offic. ord. cap. 2. ibi exponitur.

v ¶ Illecebris.] ſcilicet carnalibus, vel illicitis delectationibus: ſic dictis, quia illiciunt.

x ¶ Omnia.] & ſimilia de conſt. translato. de reſer. inter. ii. de legi. non poſſunt. vnde ſi portarent veſtes rubeas vel virides, vel in ſimilibus hic non expreſſis excederent, coercebunt ordinarij.

y ¶ Alia.] legis diœceſanæ vel iuriſdictionis, quę plene not ff. de offi. ordi dilectus. per hoc tamen non eximit illas à procuratione, cum illa ſit annexa viſitationi. de prȩſcrip. cum ex officij. de cenſi. cũ venerabilis.

Procuratio viſitationi eſt annexa.

[Gloſſa ſequens ſoluit dubium principale, & quoddam incidens.

z ¶ Compelli.] per hoc videtur ꝙ nõ poſſunt exẽptas deſtituere: facit quod ſcripſi poſt Inno. de ęta. & quali. quæſitis. in fi. de reſer. dilectus. 1. & facit. ĩ. eo. ti. ea quęves.

naſterijs, in quibus abbatiſſæ ſunt ſolitæ [a] benedici [b], intra annum à ſuæ cõfirmationis tempore [c] cõputandum †, munus benedictionis ſuſcipiant: alioquin à iure ſuo (niſi ſubſit cauſa rationabilis [d]) prorſus ſe nouerint cecidiſſe [e], per illos [f] ad quos id pertinet, prouiſione de abbatiſſis monaſterijs ipſis canonice facienda. ¶ Illas quoque mulieres, quæ vulgo [g] dicuntur canonicæ ſæculares [h], & vt ſæculares canonici vitam dicũt nõ renuntiantes proprio, nec profeſſionem aliquã facientes, per locorũ ordinarios, ſi exemptæ non fuerint, ſua: ſi vero exemptæ fuerint, Apoſtolica auctoritate præcipimus viſitari: Per hoc tamen non intendentes earũ ſtatum, regulam ſeu ordiné approbare [i]. ¶ Ipſos autem viſitatores notarijs duobus [k], & perſonis duabus [l] ſuæ [m] eccleſiæ: quattuorque viris [n] alijs honeſtis vtique & maturis [o] præcipimus in ea, quam viſitando facient, inquiſitione fore contentos [p]. ¶ Si qui vero viſitatores ipſos [q] in p̃miſſis impedire [r] præſumpſerint,

ver. hæc eadem, quam per hanc immutari non puto quinetiam hodie illa loca viſitent viſitatores a capitulis prouincialibus deputati. qđ patet, quia viſitant ẽt non exempta, vt ibi, ergo ordinariorum poteſtas nõ impedit ipſorum officium, exerceant ergo ordinarij quo ad exemptas cenſurã & diſciplinas regulæ, ſup. c. proxi. §. ſi ..., & hæc ſunt remedia oportuna, de quibus ſequitur.

[Gl. ſeq. infert, quærit & ſoluit.

† al. numerandũ.

a ¶ Solitæ.] licet ergo Abbatiſſæ benedicantur, tñ non oẽs, inſpicitur ergo mos monaſterij, concor. ſup cap. prox. par. 2. ver. monachis alienationes. & 12. q. 2. allegationes. Quid ſi aliquæ fuerint bñdictæ, aliquæ non? puto ſi de more ſeruato per xl. annos patere poſſet, illum ſequendum, licet prius vel poſt ſeruatum fuerit contrarium. arg. de præb. cum de beneficio. li. 6. vbi vero affirmatiua vel negatiua tanti tp̃is non apparet: puto pœnã iſtã locum non habere, quaſi ex varia obſeruatione videatur hoc voluntarium, ad hoc de cenſi. ex parte.

Abbatiſſæ nõ oẽs benedicũtur.

[Glo. ſeq. ponit differentiam inter benedictionem abbatis & abbatiſſæ: ſecundo quærit, an ſit iterabilis: & duas opiniones ponit.]

b ¶ Benedici.] vt ſcripſi poſt Hoſt. de accuſa. meminimus. minus habet benedictio abbatiſſæ quàm abbatis: qa abbas benedictus monachos benedicit. de ſup. negli. præla. c. 1. & confert minores ordines, de æta. & quali. cum contingat. quod ex fragilitate ſexus abbatiſſa non facit, de pœnit & re. noua cum ſimilib. Licet ergo benedictio abbatis nõ ſit ſimplex, ſed miſſa inter ſimplicem & ordinariam, vt ſcripſi poſt Hoſt. de æta. & quali. tuam. benedictio tñ abbatiſſæ ſimplex videtur. Item licet benedictio abbatis, a qua dependet ordinandi poteſtas his diebus dari debeat, quibus dandus eſt ordo, ſm Hoſtien. qui dicit id tutius, de æta. & qua. cum contingat. de iſta tñ, a qua poteſtas illa non dependet, minus vr̃ dubium, quin quolibet die dari poſſit. facit de conſ. eccl. vel alta. ca 2. & ſatis eſt certũ tp̃s illi vel ſuis dependentijs non eſſe præfixum. Sed dubitatur an hæc benedictio ſit iterabilis 1? Hug. hic tenet ꝙ non. 1. q 1. manus, eſt. n. quaſi ſacramentũ, & ad inſtar benedictionis nuptiarum, de ſecun. nup. c. 1. & 3. Quidam cõtra. Inquirendum eſſet quid ſeruet curia. certum eſt aũt pro his benedictionibus dandis vel datis pretium exigi non debere de ſimo. ſicut 3.

Abbas plꝰ cõſequit per benedictionẽ quàm abbatiſſa.

1 De hoc dubio vide oino Turrecrematam in ca. manus īpoſitio. 1. q. 1.

c ¶ Tempore.] ſic ẽt currit tempus cõſecrationis ep̃i, ſ. poſt confirmationem. 100 diſt. c. 1. de hoc de ele. cum in cunctis, ver. cum vero.

[Gl. ſeq. ponit quinq; exẽpla notabilia ꝓ neceſſitate.]

d ¶ Rationabilis.] puta ipſius infirmitas, volũtas diœceſani ꝑ ipſum ſæpius requiſiti, vacatio ſedis, vel his ſimilia. Idẽ puto ſi poſſeſſionẽ abbatiæ non habuiſſet, neq; per eam ſtetiſſet. ad hoc 92. diſt. ſi qui epiſcopi. de elect. cõmiſſa. li. 6. Itẽ ſi corrupta promota eſſet per eũ qui poſſet, nõ bñdiceretur. & facit qđ not. Hoſt. 20. q. 2. iuuenculas, per eũ qui poſſet, dixi: quia corrupta nõ põt in abbatiſſam eligi, vt ibi, & facit 1. q. 7 c. 1. ver. nouimus, & not. 32. q. 1. quomodo virginibus, non. n. poſſet corrupta virginitatem hortari 29. diſt. c. penult. in ſi. ergo non præſit virginibus.

[Glo. ſeq. quæſtionem ſoluit.]

e ¶ Cecidiſſe.] in abbatibus, in quibus hoc non exprimitur, non hẽt locum hæc pœna: licet. n. maſculinum 2 comprehendat femininũ, nõ tñ conuertitur: exemplo. n. &c. ff. de le. 2. ſi ita ſit ſcriptum.

2 Vide Archid. in c. ſiquis ſuadente. 17. q. 4.

f ¶ Per illos.] ſiue ſint collegia ad quæ ſpectat de iure cõi elect. 16. q. vlt. c. vlt. & de elect. c. 1. ſiue ſint alij ad quos de iure ſpeciali ſpectet prouiſio. de reſt. in inte. c. 2.

g ¶ Vulgo.] facit inf. ca. proxi. in prin. cum concor.

h ¶ Canonicæ ſæculares.] de his de elect. c. indemnitatibus. §. pe. lib. 6. & not. 12. q. vlt. c. vlt. & de maio. & obe. dilecta. in glo. pen.

i ¶ Approbare.] immo reprobare videtur 18. q. 2. pernicioſam.

k ¶ Duobus.] negatiue ſumitur, id eſt, non pluribus. facit 26. diſt. capit. 1. & de hoc not. de teſti. licet 1. Idem repete de ſequentibus, & hæc probat littera, contentos, quæ ſequitur.

[Glo. ſeq. ſoluit contrarium.]

l ¶ Duabus.] decre. vt iuxta. de offi. ord. dicit de duabus vel tribus: ſed hæc decret. ſpecialiter loquitur in monaſterijs Monialium.

m ¶ Suæ eccleſiæ] cathedralis vel inferioris.

n ¶ Viris alijs.] non diſtinguit, ſint clerici vel alij, tamen decre. vt iuxta. de offi. ordina. præcipit ſæculares excludi.

o ¶ Maturis.] ætate. de ele. cum in cunctis, in princ.

[Glo. ſeq. ponit duo diuerſa, & dubium ſoluit.

p ¶ Contentos.] circa viſitationem aliorum monaſteriorum & locorum ſeruetur decre. vt iuxta, de offi. or. circa viſitationem, quã facit epiſcopus de proprio capitulo, præcipue regulari, ſeruetur extraua Bonifacij de offi. ord. debent. hic aũt taxat numerum intromittendorum in capitulo tempore viſitationis, per hoc tamen non reſtringit numerum procurandorum ſtatutum. de cenſi. cum Apoſtolus.

Viſitans quot pſonas ſecũ debet habere.

q ¶ Ipſos ordinarios viſitãtes, Apoſtolica auctoritate, vel propria, vel ſuperioris ipſorum monaſteriorum.

[Gl. ſeq. primo ſoluit quæſtionem, ſecundo quærit, arguit primo & contra.]

r ¶ Impedire.] per hanc litterã puto ꝙ neceſſe ſit impedimentum præcedere, & monitionem ſequi, ad hoc vt locus ſit huic pœnæ: hoc dico qa vidi prælatos ſcribentes quandoque Monialibus, quod parent ſe certa die ad recipiendam viſitationem ipſorum, & in eiſdẽ litteris faciunt monitionem ꝙ nullus impediat: talis. n. monitio debet fieri vt deſiſtant ab illato impedimento, vt locus ſit huic pœnæ. facit quod ſcripſi de cõceſ. præben. cum noſtris, & ſuper glo. 2. Sed nunquid illato impedimento fiet monitio nominatim, an ſufficiet generalis? pro & contra facit ſupra ea. compil. de vita & honeſtate clericorum, c. 1. de ſent. excom conſtitutionem. lib. 6.

Viſitare volẽs, an dẽat præmonere viſitandos.

[Glo. ſeq. remittit ad ſimile: ſecundo dubiũ ſoluit.

a ¶ Ipſo

a ¶ Ipſo facto.] eſt ergo iſte caſus quo ſufficit monitio nec eſt neceſſaria ſnīa. concor. decr. ſup. ead. compil. de vi. & hone. cle. c. 1. Abſoluit aūt ordinarius ex quo Papa non reſeruat, vt de ſentent. excom. nuper.

ſeu aliquo præmiſſorum (nisi moniti reſipiſcant) ipſo facto [a] excommunicationis ſententiam ſe nouerint incurſuros, priuilegijs, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuſlibet in contrarium minime valituris.

TITVLVS XI.

De religioſis domibus, vt epiſcopo ſint ſubiectæ.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Mulieres ſtatum Beguinarum ſectantes, & de nouo aſſumentes, ac religioſi in hoc dantes conſilium vel fauorem, ipſo facto ſunt excommunicati: ſtatus tamē pænitentialis per hoc non interdicitur, ſ. c. vndum Pan.*

CAP. I.

CVm [b] † de quibuſdam mulierib. [c] Beguinabus [d] vulgariter [e] nuncupatis [f] (quæ cum nulli † promittant obedientiam [g], nec proprijs renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam religioſæ nequaquā exiſtūt: quamquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhæreant, religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur affectio [h] earūdem) nobis fide digna relatione inſinuatū extiterit, quòd earū aliquæ quaſi perductę in mentis inſaniam [i], de ſumma Trinitate ac diuina eſſentia diſputent [k] & prædicent [l], ac circa †

CVm de quibuſdam.] Accipe glo. & tm diuiſionē pſequere particulas, & non indigebis poſitione caſus. Not. primo, quod ad hoc ꝙ quis dicatur religioſus, oportet ꝙ promittat tria vota, q̄ ſunt de ſubſtantia cuiuſlibet religionis, ſ. obedientiam, paupertatem, & caſtitatem. Secundo not. iuncta glo. perſonas quibus permittitur prædicare. Not. tertio caſum, in quo qs ipſo facto incurrit ſnīam excōicationis: videlicet, ſi mulieres Beguinæ aſſumant ſtatum ſuum poſt iſtā conſtōnem, vel ſi non dimittant, tūc. n. ipſo facto ſunt excōicatæ. Not. tres ſunt ordines bea. Frāciſci: Primus eſt maſculorum, qui profitētur omnia ſubſtantialia ordinis & religionis cuiuſlibet: Et iſte eſt ſtrictiſſimus, de quo in clemen. exiui de paradiſo. de ver. ſig. Secūdus ordo beati Franciſci, eſt ordo ſanctæ Claræ ſororū, quæ etiam profitētur illa ſubſtantialia: Sed differt à primo: quia iſte habet proprium in cōi, quod non habet primus ordo Minorum. Tertius eſt ordo cōis maſculis & feminis, in quo exiſtentes promittunt obedientiam, & quandam habent regulam, non proprie quo ad tria ſubſtantialia, ſed ad quendam modum viuendi per ſedem Apoſtolicam approbatum, & hoc voluit glo. in ver. obedientiam. Et ille tertius ordo eſt pro viuentibus in coniugio, tamen ſecundum modum viuendi eis datum abſtinent certis diebus qualibet ſeptimana a thoro: Ideo nota ex prædictis, ꝙ non profitentes tria ſubſtātialia, non dicunt proprie habere regulam, ſed quēdā modum viuendi, & per conſequens, non dicunt proprie regulares. Not. ēt quod nedum fęminis & laicis maribus prædicare non licet, ſed nec etiam clericis, qui nō ſunt curati vel priuilegiati. Not. ꝙ nomine mulierum continentur mulieres cuiuſcumq; cōditionis, ēt virgines, de hoc in glo. 2. Not in § (Sane) in fine, ꝙ inſpiratio ad bonum procedit a Deo: & hęc eſt lex priuati, quæ ſuperat omnem, de reg. licet. de renun. niſi. §. verum. 21. q. 2. duæ. dat Lau. ver.

Tu ſpiras vbi vis, tu munera diuidis vt vis,
Tu qd vis cui vis, tu quē vis munere quo vis. Zab.

[Prima gloſſa ſummādo diuidit, dicit quid cauſam conſtitutioni dederit, tandem ſubdit de quibuſdam declaratorijs.]

b ¶ Cum de quibuſdam.] primo ponens conſtōnis cauſam abolet & damnat ſtatum Beguinarū, & excommunicat illum ſectantes, vel de nouo aſſumentes. Secūdo ibi: (prædictis.) excōicāt religioſos dantes circa id cōſilium, auxilium, vel fauorem. Tertio proteſtatur ſtatū pænitentiæ & humilitatis per id mulieribus non prohiberi: ibi, (Sane.) Conſtitutioni forte cauſam dedit, quod no. Hoſtien. de pęniten. & remiſ. cum ex eo. dum. n. ibi dicitur, quòd quæſtores eleemoſynarum non hoſpitentur in locis incongruis, dicit ibi Hoſtienſis, parcit ꝙ non dic t proſtibulis: ſed cauendū eſt à quaſi proſtibulis, ſicut ſunt hoſpitia Beguinarum, qd̄ perniciosum genus eſt mulierum, quæ 1 de facili alios quàm religioſos admittūt, à quibus omnibus modis eſt cauendum. 18. q. 2. diffinimus. & c. pernicioſam. Alibi etiam not. Hoſt. quod a Beguinis cauendū eſt. de fri. fraternitatis, poſt prin. de vi. & hone. cler. monaſteria alibi not. de iureiu. & ſi Chriſtus, ver. Angelus. quēdam dixiſſe tempora mutata in malum, ex quo conſcientia cœpit eſſe peccatum: Deus nouit iuramentum, & Beguinatus religio. Dicitur quædā declaratoria ſuper hac conſtitutione emanaſſe, quam de curia habere nō potuit, & a quibuſdam audiui, quod a curia non manauit. Vide autem duas contrarias, & vt puto in Alemania compoſitas. quarum altera videbatur edita ad conſultationem epiſcopi Argentini.

c ¶ Mulieribus.] virgines, nuptas, & viduas comprehendit, de hoc ff. de verb. ſig. mulieres in princ.

d ¶ Beguinabus.] de erroribus 2. Beguinarum & Beguadorum Alemaniæ. inf. de hæret. ad noſtrum.

e ¶ Vulgariter.] inſpicitur elocutio vulgi ſup. tit. pro xi. c. vlt. ver. illas quoque, infra de hære. c. 1. §. ſane. de torne. c. 1. de iniurijs, & ſi pignorationes, in princ. lib. 6. cum ſuis concor.

f ¶ Nuncupatis.] hic iunge litteram, nobis fide digna, &c. quod ſequitur eſt interpoſitio.

[Glo. ſeq. remittit, & quæſtionem ſoluit.]

g ¶ Obedientiam.] vide quod ſcripſi, qui cler. vel vo. conſuluit, & qd̄ not. in Spe. de ſtat. mon. ver. 37 Et per hoc vr̄, ꝙ hæc conſtō ſorores minorum, quæ dicuntur tertij ordinis, non includat, cum illę promittāt obedientiam, & habeant regulam nō proprie quo ad tria ſubſtantialia: ſed quendam modum viuendi per ſedē Apoſtolicam approbatum, quod mihi conſtat. & facit inf. de ſen. excom. cum ex eo. in prin. Secundus autē ordo eſt ſororum ſanctæ Claræ, quæ profitentur ſubſtantialia, ſed differunt a primo, quia habent propriū in communi, quod non habet ordo Minorum.

h ¶ Affectio.] ſic 95. diſt. olim.

i ¶ Inſaniam.] ſicut illæ de quibus habetur 26. q. 5. epiſcopi. quæ ſequi ſe dicunt Dianam.

k ¶ Diſputent.] quod etiam maribus laicis non licet de hæret. c. 2. §. 1. lib. 6. C. de ſum. trin. l. penult.

l ¶ Prædicent.] hoc non licet mulieribus ēt 3 ꝓlatis de

† Vide cle. Ad noſtrū inf. de hæret. & extrau. Ioannis xxij. incip. Sancta Romana. tit. de religio. domib.

† al. nullam.

1 al. itas nec de facili alios, &c.

† al. ita: ac circa fidei catholicę articulos, &c.

2 De hoꝝ erroribus vide plene p Guidonē Carmelitam in ſumma de hæreſibus tit. de hæreſibus Beguinorum & Beguinarū.

3 Vide Concil. Chart. 2. c. 99. refert Iuo in decreto p. 2. c. 324. & Garatus in ca. mulier hoc loco citato. 23. diſt.

Sorores Minorum ſunt in duplici differentia.

fidei articulos & eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei cõtrarias introducant [a], & multos ſuper his decipiẽtes ſimplices, eos in errores diuerſos inducant, aliaque quamplura periculum animarum parientia † ſub quodam velamine ſanctitatis [b] faciant & committant: Nos tam ex his, quam ex alijs de ipſarum opinione ſiniſtra frequenter auditis, eas merito ſuſpectas habentes, ſtatum earundem ſacro approbante concilio perpetuo duximus prohibendum, & à Dei Eccleſia penitus abolendum [c]: eiſdem & alijs mulieribus quibuscumque ſub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto [d], iniungẽtes expreſſe, ne ſtatum huiuſmodi dudum [e] forte ab ipſis aſſumptũ quoquo modo ſectentur [f] vlterius, vel ipſum aliquatenus de nouo aſſumant.

¶ Prædictis vero religioſis, [g] per quos eędem mulieres in huiuſmodi Beguinarii ſtatu foueri, & ad ipſum ſuſcipiendum induci dicuntur, ſub ſimili excõmunicationis pœna, quam eo ipſo ꝙ ſecus egerint ſe nouerint incurſuros [h], diſtrictius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum ſtatũ (vt prædicitur) dudum aſſumptum ſectãtes, aut ipſum de nouo forſitan aſſumẽtes, quomodocumque admittant: ipſis ſuper eo ſectando vel aſſumẽdo præbentes vllo modo conſilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmiſſa priuilegio valituro.

¶ Sane per prædicta prohibere nequaquam intẽdimus, quin ſi fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promiſſa continẽtia vel etiã non promiſſa honeſte in ſuis côuerſantes hoſpitiis pœnitentiã agere voluerint, & virtutũ [i] Domino in humilitatis [k] ſpiritu deſeruire, hoc eiſdem liceat prout † Dominus ipſis inſpirabit.

† al. Itaque ipſis Domin⁹ miniſtrabit.

¶ Idem.

¶ Ponens conſtitutionis cauſam, ſtatuit hoſpitalia reformari per collatores ipſorum, & cogi rectores eorum ad conſeruationem locorum, & ſuorum iurium. & ad hoſpitalitatem tenendam, ſtatuens per locorum ordinarios ſuppleri defectum vel negligentiam collatorum etiam circa exempta. Ioan. And.

CAP. II.

QVIA. † con-

---

de pænit. & remiſ. noua. 23. diſt. mulier. 33. q. 5. mulierẽ nec licet maribus laicis. de hæret. cũ ex iniuncto. nec clericis, niſi ſint curati, vel ſuper hoc priuilegiati. 7. ead. compil. de ſepult. dudum, poſt princip. & §. huiuſmodi. in principio.

a ¶ Introducant.] qđ hæreticum eſt. de hæret. ad abolendam in princip.

b ¶ Sanctitatis.] ſecundum Gregorium: Simulata æquitas, duplex eſt iniquitas: ratio eſt, quia malum facit, & abutiſ bono.

c ¶ Abolendum.] cõcor. 68. diſt. chorepiſcopi.

fal. parſ 8. i

d ¶ Ipſo facto.] ex quo Papa ſibi vel alteri abſolutionem non reſeruat, abſoluet ordinarius, de ſen. excõ. nuper.

e ¶ Dudum.] reſpicit præterita, quia illud exprimitur, & quia ratio huius antiqua.

f ¶ Sectentur.] quaſi ſequantur, vel aſſequantur.

g ¶ Religioſis.] alios non ligat, vt dicam 7. de ſent. excom. c. 1.

[Glo ſeq. obiectionem ſoluit.]

h ¶ Incurſuros.] quia participans crimini damnato, incurrit eandem pœnam excommunicationis. de ſen. excom. nuper. & c. ſi concubinæ. non videbatur hoc exprimi neceſſe: ſed quia vt ſcripſi in prædict. decre. nuper. illa pœna locum non habet niſi duo concurrant, ꝙ crimini, & criminoſo participet, ideo fuit hic expreſſum.

i ¶ Virtutum.] ſup. tit. proxi. c. vlt. ver. viſitatores. in fine.

[Glo. ſeq. de humilitate dicit vnde dicatur, & pluribus auctoritatibus illam commendat, tres ipſius gradus interſeris.]

k ¶ Humilitatis.] i ab humo dicitur, & vt beatus Bernardus dicit lib. de gradibus humilitatis: Humilitas eſt virtus, qua homo veriſſima cognitione ſibi vileſcit. & poſt multa: Glorioſa res eſt humilitas, quia ipſa quoq; ſuperbia palliari ſe appetit ne vileſcat. facit 8. q. 1. in ſcripturis. in fine. de talibus dicitur, ꝙ ſub ſpecie agni lupum gerunt. de hæret. vt officium lib. 6. Caſſianus ponẽs decem humilitatis indicia, ponit illud octauum, cum quis ſe reliquis inferiorẽ non ſuperficie pronũtiat labiorũ, ſed intimo cordis credit affectu. Inde dicitur tres gradus humilitatis: Primus, ſubdere ſe maiori, & non præferre ſe æquali. facit 22. diſ. de Conſtantinopolitanæ. in fine. Secundus, ſubdere ſe æquali, nec præferre ſe minori. Tertius ſubdere ſe minori. facit de pænit. diſt. 2. c. 1. Prima dicitur ſufficiens & neceſſaria, ſecunda abundans, tertia ſuperbundas. De humilitatis efficacia, diabolus ad Macharium, vt legitur in vitis patrum: Ieiunas interdum, & ego nullo vnquam cibo reficior: tu ſæpe vigilas, me nunquam ſopor oppreſſit: humilitas tua ſola me vincit. & Ambroſius dicit ꝙ humilitas eſt clauis, quæ aperit regnum cælorum, & reſeſeat myſteria ſcripturarum. Et Gregorius in 4. Dominica de aduentu: Qui ſine humilitate virtutes cõgregat, quaſi in ventum puluerem portat, & vnde aliqđ ferre cernitur, inde deterius cæcatur. & vide 93. diſt. Dominus. 100. diſt. contra morem.

i Humilitas qđ ſit & de reliqs ſpectãtibus ad materiã huius gl. vide plene Beatũ Thomã. 2. 2. q. 161.

QVuia contingit.] Diuidit in quattuor partes, vt patet in rubro. ſecũda: ibi, [Vt autem.] Tertia: ibi, [Præmiſſa.] quarta: ibi, [Cæterum.] Imol.

CASVS. Quia rectores eleemoſynatũ & leproſariarum negligebant curam dictorum locorum, & illa cura ſeu ſollicitudine poſtpoſita res, & bona ipſorum locorum non curabant reuocare ad proprietatem, & bona ipſorũ locorum conuertebant in ſuos vſus, qđ eſt contra intentionẽ fundatorum, & augmentationem ipſorũ locorum: ideo fuit Papæ ſupplicatum, vt concilium dignaretur prouidere, quod concilium ſtatuit, vt bona alienata reuocent, & de redditibus faciant reparationes vtiles & neceſſarias ipſis locis. & nõ cõuertãt in ſuos proprios vſus. Et quia rectores iſti poſſent eſſe neglĩgẽtes, iõ ſtatuit concilium, ꝙ ordinarius loci eos compellat ad faciendum inuentarium de omnibus bonis ſpectãtibus ad iſta loca. Item ꝙ compellant ipſos ad reddendum rationem quolibet anno. Item ordinauit concilium ꝙ illa loca non darentur clericis in titulũ. ſed pſonis honeſtis, quæ habẽt vnde poſſint reſarcire damna,

† Vide cõc. Trid. ſeſ. 7. de reforma. c. 15. vbi hãc cõſtitutionẽ innouat, cũ derogationib. in ea. cõtentis. & ſeſ. 25. de reforma. cap. 8.

tingit a interdum, quòd xenodochiorum b, lepro ſariariarū, eleemoſynariarum, ſeu hoſpitalium rectores, locorum ipſorum cura c poſtpoſita, bona, res, & iura ipſorum interdum ab occupatorum & vſurpatorum manibus excutere d negligūt: quinimmo ea collabi & deperdi e, domos & ædificia ruinis deformari f permittunt: & non attento quòd loca ipſa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperentur † inibi, & ex prouentibus ſuſtentarentur illorum, id renuunt inhumaniter g facere, prouentus eoſdē in vſus ſuos h damnabiliter conuertentes, † cum tamen ea, quæ ad certum vſum largitione i ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant non ad alium k (ſalua quidem ſedis Apoſtolicæ l auctoritate) conuerti m: Nos incuriam † & abuſum huiuſmodi deteſtantes, hoc ſacro concilio approbante ſancimus, vt hi ad quos id de iure n vel ſtatuto in ipſorum fundatione locorum appoſito o, aut ex conſuetudine preſcripta legitime p, vel priuilegio ſedis q Apoſtolicæ pertinet, loca ipſa ſtudeant in prædictis

† al. reparentur.

† Vide l. legatum. ff. de admini. re. ci. perti. c. reuera. de côſec. diſt. 2. c. quamuis & penit. lib. 6.

† al. inicitiam.

damna, ſi qua eiſdem locis intulerint. Item dicit, ꝙ ſi in illis locis ſint pauperes tendentes ad mortem, licet de iure communi deberent recipere ſacramenta eccleſiaſtica a rectore parochialis eccleſiæ. c. 1. de ſepul. & c. 1. de cele. Miſ. in antiq. tū ſtabit cōſuetudini illius loci, vt ſi cōſueuerint accipere ſacramenta a capellano illi' eleemoſinariæ vel hoſpitalis: tunc rectore illius eccleſię parochialis inconſulto, debet eis miniſtrare ſacramenta. Not. primo ꝙ eps non pōt redditus deputatos ad locū pauperum deputare ad alium locū: immo pertinet hoc ſoli Papæ. Et ſic eſt caſus ꝑtinens ad ſolum Papam, ꝙ Papa pōt alienare redditus deputatos ad hoſpitalia, & eleemoſynarias. Not. ꝙ rector hoſpitalis tenetur epō vel archiepō loci reddere rōnem de male adminiſtratis. Not. ꝙ eleemoſynariæ, quæ non ſunt annexæ alicui eccleſiæ parochiali: vel quæ ſunt ad aliquod monaſterium, non poſſunt alicui conferri in titulum. Not. ꝙ collator illorum locorū debet exigere a rectoribus vt faciant inuentarium, & reddāt rōnem de redditibus illorū locorum: aliàs collatio eſt nulla, & ſic fuiſſe factū ſcio in hoſpitali villę Exolduneñ. Not. iūcta gl. ꝙ pauperes exiſtentes in eleemoſynarijs & leproſarijs, debent recipere ſacramenta diuina a rectore eccleſiæ parochialis, in qua fuerit eleemoſynaria: niſi aliud habeat conſuetudo, vt in dicto hoſpitali villæ Exolduñ. eſt quidā vicarius ꝑpetuus, qui ſingulis hebdomadis tenet̃ celebrare vel celebrari facere duas Miſſas tali die qua voluerit, & tenet̃ audire cōfeſſiones pauperū exiſtentium in domo ſeu hoſpitali, ita ꝙ ſi veniret infirmus ad portā volens intrare, rector nō tenetur illū recipere, niſi primo fuerit confeſſus a ſuo curato: & eo exiſtente in domo, ſi iterum petat confiteri, vicarius tenetur illū audire, confiteri, & ſibi conferre alia ſacramēta: & iſte vicarius eſt perpetuus, & tenetur intra annū promoueri ad ſacerdotiū ſm formā cle. ĩ. ea cōpil. q̄ de eccleſijs. de offi. vica immo cū ſimplici tonſura dictam vicariā poterit tenere. Not. ꝙ rectores hoſpitalium non poſſunt vltra victū & veſtitū fructus & redditus conuertere in proprios vſus, ēt ſi fructus ſint a ſolo ſeparati. vide hic textum iuncta glo. in verbo, vſus ſuos. Not per te expoſitionē text' quia multa expoſui ſupra quæ videntur ſufficere pro multis dictionibus. Not. ibi, [Interdum,] ꝙ iura aliqñ adaptantur ad ea, quæ raro emergunt, ꝯ id ff. de legi. nam ad ea de quo de deſpon. impu. littera. Nota ꝯ eos qui nolunt recuperare bona eccleſiæ; male enim faciunt: quia. vt dicit Zenze. nedū deperdita recuperare immo ſi poſſunt noua acquirere tenent̃, aliàs enim imputat̃. 12. q. 4. qui cūq;. C. arbi. tut. ꝗcquid. Zabella

[Glo. prima ſummat, & diuidit.]

a ¶ Quia contingit.] primo ponens cōſtitutionis cauſam ſtatuit hoſpitalia reformari per collatores ipſorū & cogi rectores eorum ad conſeruationem locorum & ſuorū iurium, & ad hoſpitalitatem tenendā, ſtatuēs per locorum ordinarios ſuppleri defectum vel negligentiā collatorum etiā circa exempta. Secundo præcipit hoſpitalia in beneficium non concedi, niſi in duobus caſibus: & reprobat contrariam conſuetudinē, ſubmittēs quales eſſe debeant, quibus adminiſtratio ipſa committitur, & de ipſorum iuramento, inuentario, & ratione reddenda: & decretū apponit. Tertio declarat conſtitutionū nō extēdi ad hoſpitalia religioſorum, vel militarium ordinum. Quarto cōſeruat antiquas cōſuetudines talium locorum circa diuina officia & ſacramenta. Secunda ibi: [Vt autem. Tertia: ibi, [Præmiſſa.] Quarta: ibi, [Cæterum.]

b ¶ Xenodochiorū.] de hoc & ſequentib. nominibus. ĩ. ead. compil. de præben. per litteras. & ibi dedi remiſ.

c ¶ Cura.] tpaliū. vt innuunt ſequentia.

d ¶ Excutere.] repetendo illa in iudicio, quod poſſunt in eccleſiaſtico, etiā ſi illi ſint laici. de foro competente. cum ſit.

e ¶ Deperdit.] permittunt, quod ſequitur.

[Glo. ſeq. not. pro curatis & alijs beneficiatis.

f ¶ Deformari.] hæc eſt probatio malæ adminiſtrationis. 12. q. 2. quattuor de elec. fundamenta ver nūquid lib. 6. C. de admini. tuto. lex quæ. facit conſtitutio Io. Execrabilis 1. reſpon. reparari autem debent de redditibus locorū qui superſunt. quod dic vt de eccle. ædi. cap. 1. & cap. de his.

g ¶ Inhumaniter.] de præſcri. cum ex officij. poſt prin. de cenſi. licet.

h ¶ Vſus ſuos.] ſcilicet vltra victum & veſtitum. forte in patrimonio augendo vel conſeruando. facit de pig. cap. 3. & patet quod iſti fructus etiam ſeparatos a ſolo ſuos non faciūt. De alijs clericis & prælatis not. de offi. ord. præſenti. lib. 6.

i ¶ Largitione.] in vita & morte.

K ¶ Non ad alium.] etiam pium. & eſt huic ſimile de app. c. 3. & ibi. concor. de hoc in prima glo. & bene facit ff. de admi. re ad ci. perti. l. 1. cū concor. primæ gloſſæ: quandoq; tamen rebus vtimur ad alium vſum quā fuerint inuentæ de pœnis, quamuis. lib. 6.

l ¶ Sedis Apoſtolicæ.] nota per hanc litteram ſolum Papam alterare poſſe vſum illorum, quæ per fideles donata ſunt vel relicta. & addendus eſt iſte caſus ad alios de offici. leg. quòd tranſlationem 1.

m ¶ Conuerti.] per ſollicitudinem diœceſani. eo. tit. de xenodochijs

n ¶ De iure.] vt epiſcopi, vt in prædi. cap. de xenodochij.

o ¶ Appoſito.] per diœceſanum de conſenſu patroni de conſue. cum dilectus. facit 16. q. 2. Eleutherius. de iurepatr. præterea 2.

p ¶ Legitime.] ſpatio xl. annorum cum titulo, niſi ſit tanti temporis præſcriptio, cuius initij non ſit memoria. quod dic vt de præſcri. cap. 1. lib. 6.

q ¶ Sedis Apoſtolicæ.] hoc dicit: q̄a licet epiſcopi poſſint aliqua epiſcopalia iura remittere vel cōferre, nō tamen

r Vide Turrecrematā in c. huic ſedi. 17. diſ. vbi plura refert, q̄ à ſolo Papa fieri poſſubt.

tamen

omnibus ſalubriter reformare ac occupata, deperdita, & alienata indebite [a] in ſtatum redduci debitum faciant, & ad ipſarum miſerabilium perſonarum receptionem, & ſuſtentationem debitam, iuxta facultates [b] & prouentus locorum ipſorum rectores prædictos compellere non omittant. In quo [c] ſi forte commiſerint negligentiam [d], vel defectũ, ordinarijs locorũ iniungimus [e] vt etiam ſi pia loca prædicta exemptionis priuilegio munita conſiſtãt †, per ſeipſos vel alios impleant omnia præmiſſa & ſingula, & rectores eoſdẽ vtiq; nõ exẽptos, propria: exemptos vero & alios priuilegiatos [f], Apoſtolica [g] ad id auctoritate compellant:

¶ Contradictores cuiuſcunque ſtatus aut conditionis exiſtant, ac præbentes eiſdem circa præmiſſa conſilium, auxiliũ, vel fauorẽ, per cenſurã [h] eccleſiaſticam, & alijs iuris remedijs [i] compeſcendo: nullum tamẽ per hoc exemptionibus ſeu priuilegijs ipſis quo ad alia [k] præiudicium generando.

¶ *Præcipit hoſpitalia in beneficium non concedi niſi in duobus caſibus, & reprobat contrariam conſuetudinem, ſubmittens quales eſſe debeant, quib. adminiſtratio ipſa committ tur, & de ipſorum iuramento, inuentario & ratione reddenda, & decretum apponit Io And.*

¶ Vt autem † præmiſſa promptius obſeruentur, nullus ex locis ipſis ſæcularibus [l] clericis in beneficium [m] conferatur, etiã ſi de conſuetudine (quam reprobamus [n] penitus) hoc fuerit obſeruatum: niſi in illorum fundatione ſecus conſtitutum fuerit, ſeu per electionem [o] ſit de rectore locis huiuſmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni teſtimonij committatur [p] † qui ſciãt, velint, & valeãt [q] loca ipſa, bona eorũ ac iura vtiliter regere, † & eorum prouentus & redditus in perſonarũ vſum miſerabilium fideliter diſpenſare, & quos in vſus alios bona prædicta cõuertere præſumptio veriſimilis non exiſtat:

tamen poſſunt à ſe correctionem & viſitationem de qua hic loquimur abdicare. de hoc de cenſi. cum venerabilibus. de relig do. conſtitutus.

[Gloſſa ſequens notat.]

a ¶ Indebite.] ad hæc recuperanda admittitur quilibet de loco. & dic vt de reb. eccl. nõ alie. ſi quis presbyterorum.

b ¶ Facultates.] quarum ſemper in ſumptibus & procurationibus habenda eſt ratio. de vi & hon. cler. quoniam de cenſi. ſopitæ. cum ſuis cõcor.

c ¶ In quo.] ſcilicet in reformando & cõplẽdo. vt dictum eſt.

d ¶ Negligentiam.] hoc patebit ex facto notorio. de cenſi Romana. §. notoria. vel per aſsignationẽ termini ad hoc præfixi & elapſi. facit inf. ut. proxi. c. 1.

e ¶ Iniungimus.] nõ dicit, permittimus, & hoc patet quòd ordinarij ad hoc tenentur ex præcepto: & facit quod dixi. ſ. tit. pro. ca. 2. poſt princ. ſuper ver. debeant.

† al. exiſtant.

f ¶ Priuilegiatos.] de priuileg. quoniam. & c. cum capella. eod. tit. volentes §. in eos lib 6.

g ¶ Apoſtolica.] concord inf. ea. compil. de ſupple. negli. prælato. c. vnico, & ibi cõcor. de hoc.

h ¶ Cenſuram.] de verborum ſigni. quærenti.

i ¶ Remedijs.] inuocando (ſi expedierit) brachium ſæculare, de offi. ordi. cap. 1. & quoniam.

k ¶ Ad alia.] ſic ſup. tit. 1. cap 2.

[Gl. ſeq. quærit de monacho: dicit quid iudicatum, & quare. ponit opi contrariã. ſubdit quid de laico. & ponit huius conſtitutionis prohibitionem.]

† Materiã huiꝰ gloſſæ late tractat hoc loco, more ſuo Imol. hic cum videto.

l ¶ Sæcularibus.] 1 dubitatur, an hoſpitalibus præfici poſſit, & de leproſarijs iam vidi obtentum, quòd eis præfici poterant per illud quod not. Innoc. de eccl. ædi. cũ dicat, vbi dicit collegium leproſorum religioſum & licitum, & à iure approbatũ, & per c. quidam 16. q. 2. Archid. ibi cõtra, dicẽs quòd ipſum c. quidam. loquitur de triplici genere locorũ & perſonarum. Vnde qđ ibi de monachis dr, non hoſpitalia, ſed monaſteria: & monaſteria reſpicit, ſit ratio: quia quod monachus extra monaſterium intituletur, non eſt permiſſum, niſi propter curam animarum, de reg ſuper eo vbi ergo regimen hoſpitalis caret cura, qui dicit religioſum illi præfici poſſe, oſtẽdat ius expreſſũ Nec eſt ẽt verũ quod dicit. in collegiũ leproſorũ religioſorũ, vt ibi ẽt ſcripũ. & facit qđ no. de exceſ prælat. nimis 2 in 9. gl. De laicis aũt fatemur per prædi c quidam, quod præfici poſſint ẽt ſi habeat rector curam pauperum, vel familiæ extra poteſtatem clauium, talem n. curam habet & pater & dominus ſuper familiam. Iſta ergo non impedit laicum præfici facit de ſent. excom. canonica & quod ibi dixi. Nec ſufficeret ad præficiẽdum monachum talis cura. niſi ex poteſtate clauium curam, habeat. de hoc de offi archi. cum ſatis de pæn. & remis. omnis. In prima tamen editione huius concilij hoc fuerat prohibitum, nec laicis habentibus filios vel vxorem, ex qua poſſent veriſimiliter filios procreare, talia loca cõferentur, quod poſtea fuit ſublatũ.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 22. de refor. ca. 9. & ſeſ. 23 de refor. c. 17.

m ¶ Beneficiũ.] concor ſ ead compil de præbẽ per litteras, & vide quod ibi dixi in gl. vnde nec. & quod iſtam dicam ſuper ver. committatur.

n ¶ Reprobamus.] cõcor. ſup. ea. cõpil. de ætate & quali. vt hi q. cum ſuis concor. Si autem expreſſe non reprobaſſet conſuetudinem, puto quod duraſſet, ſicut ſtatutum, de quo ſequitur. de conſtitutionibus. cap. 1. lib. 6.

o ¶ Electionem.] per ſuperiorem confirmandam.

† al. cõfeſſatur.

[Glo ſeq ponit lecturam, quam dicit conſuetudine nõ approbari, & declarationem poſcit.]

2 Vide Fel. in c. 2. in noſtra. corol. 32. de reſcr. & Oldr. cõſ. 156.

p ¶ Cõmittatur.] ſi intelligeret ad tps, ſ. quandiu placuerit committẽtibus; tunc eſſet littera illa clarior, quæ ſcilicet prohibuit illa in beneficium concedi, quaſi ſi diceret, beneficia de ſui natura ſunt perpetua. 55 diſt. præcepta iſte vero erit tpalis ad inſtar tutorum & curatorum, de quib. ſequitur & præſidentium ciuitati Romanæ, de quib. de elect. fundamenta li. 6 vel alijs ciuitatibus vel vniuerſitatibus, de quibus ſatis ſcripſi poſt Hoſt. de iud. c. ſi. facit ad hoc ſup ead cõpil. de ſup neg præl c. vnico in princ. ibi, committere, & quod ibi dixi, cõſuetudo non recipit hanc litteram: immo ita hodie ſicut olim inſtituũtur perpetui rectores in locis talibus, & facit littera regere, quæ ſequitur: declaranda eſſet in hoc mens huius litteræ

† al. gerere.

q ¶ Valeant.] cũ effectu, ſupra de cle. nõ reſi. c 3. & 4.

[Glo ſeq. ponit formam iuramenti tutorum & curatorum, & quibus dentur.

a ¶ Tuto-

in quibus ſub obſtentatione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorum cõmiſſio † pertinet, conſcientias oneramus. Illi etiam quibus dictorum locorum gubernatio ſeu adminiſtratio committetur, ad inſtar tutorum [a] & curatorum iuramentum [b] præſtare [c], ac de locorum ipſorum bonis [d] inuentaria [e] † conficere, & ordinarijs ſeu alijs quibus ſub ſunt loca huiuſmodi vel deputandis ab eis, annis [f] ſingulis de adminiſtratione ſua teneãtur reddere [g] rationem. Quòd ſi ſecus a quoquam fuerit attentatum [h]: collationem, prouiſioné, ſeu ordinationé ipſam carere decernimus omni robore firmitatis.

¶ Declara conſtitutionẽ non extendi ad hoſpitalia religioſorum, vel militarium ordinum hæc dicit.

¶ Præmiſſa [i] vero ad hoſpitalia militarium [k] ordinum, aut religioſorum etiam aliorum [l] extendi minime volumus: quorum tamen hoſpitalium rectoribus in ſanctæ obedientiæ virtute mandamus, vt in illis ſecundum ſuorum ordinum inſtituta & antiquas obſeruantias prouidere pauperibus & hoſpitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per ſuperiores eorum arcta † diſtrictione cogantur, ſtatutis quibuslibet non obſtantibus in præmiſſis.

¶ Conſeruat antiquas conſuetudines talium locorum circa diuina officia & ſacramenta. Ioan. And.

¶ Cæterum [m] noſtræ intẽtionis exiſtit, quòd ſi qua ſint hoſpitalia, altare [n] vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia: & preſbyteros celebrantes, & ſacramẽta eccleſiaſtica pauperibus miniſtrantes, ſeu ſi parochiales [o] rectores cõſueuerint in illis † exercere præmiſſa, antiqua cõſuetudo ſeruetur, quo ad exercenda & miniſtranda ſpiritualia ſupradicta [p].

Tutores & curatores quid iurare tenentur.

a ¶ Tutorum & curatorum.] iurant.n.iſti facere vtilia pupillis vel adultis quibus deputantur, & prætermittere inutilia ipſorũ, ẽt res & perſonas ad commodum & vtilitatem eorum bona fide cuſtodire, & ſaluare: inuẽtarium de rebus eorum facere, & adminiſtrationis ſuæ rationem tempore debito redere cum reſiduorum reſignatione: eo ſaluo, quòd ſemper vti valeant veritate, quod vide in Spec. de tute. in 1. col. & probatur C. de epi. audien. l. de creationib. C. de curato. furio. l. fi. cum ſimilibus. Tutor autem datur pupillo, curator adoleſcenti. & interdum maiori furioſo vel prodigo, vel his ſimilibus. datur etiã bonis, & ad cauſas & lites, de quib. omnibus in Spec. de curatore.

† al. gubernatio.

Tutor & curator quibus dant.

† al. inuẽtarium.

b ¶ Iuramentum.] cõcordat infra de hęret. c 1 § porro.

[Gloſſ. ſeq. notat iſtos ad ſatiſdandum non arctari, & dat ſimile.]

Tutorũ, quidã tenentur ſatiſdare, quidam non.

c ¶ Præſtare.] Not. quia de ſatiſdatione nil dicit; ad quam tñ tutores & curatores tenentur, niſi ſint teſtamentarij, vel ex inquiſitione dati. C. de tutore vel curatore, qui non ſatiſde l. in dubium. & l. non omnium de curatore furioſo. l. fin. inſti. de ſatiſda tuto. in prin & ſic ſoli legitimi, & ſine inquiſitione dati ſatiſdant. & ibi de hoc: & in Spec. de tuto. § ſi autem ver. horum. cum autem iſti rectores ex inquiſitione dentur, merito ſatiſdatione non onerantur, facit C. de epiſcop. & cle. orphanotrophos in prin niſi propter vxoré & filios ſuſpectus eſſet 23. diſt. n. de Syracuſanæ, ſed tali ſuſpecto committi non debet, vt ſupra.

d ¶ Bonis] mobilibus, & immobilibus. de teſta. relatum 2 ff. de verborum ſignifi l. bonorum.

Inuentariũ & repertoriũ idem.

e ¶ Inuentaria.] q̃ aliàs repertoria dicuntur. ff. de admi. tut. tutor, qui reperitoriũ, & ad hoc tutores & curatores tenentur. C. de admi. tuto. l. tutores 2. de cura. fu. l. fi. & formas diuerſorum inuentariorum vide in Spe. de inſtr. edi. §. fi. & de his ibi ver. ſunt etiam.

[Glo. ſeq. ſoluit dubium reſpondens contrario.]

1 Idẽ Zabarella, & Panor. hic. & Alex. conſ. 1. nu. 4. li. 7.

f ¶ Annis ſingulis.] per hanc litteram vr̃ quod ẽt non petitam teneatur offerre, aliàs ſi terminus ſtatutus nõ eſſet (pone exemplum ſupra ead. compil. de teſta. cap. vnico) ſatis videretur ſufficere ꝙ hoc faceret cum requiſitus 1 eſſet. de iureiu. ca. breui. & facit quod not. de elect. cupientes. §. ſi vero. in 5. glo.

[Glo. ſe. ſignat contrariũ: ponit opinionẽ & ſoluit.]

g ¶ Reddere rõnem.] cõtra. C. de epi. & cle. orphanotrophos. in fi. & auth. de eccl. tit § pen. coll. 9. vbi dr̃ tales ad rõnẽ reddendã non teneri. Sol illud correctum per auth. poſterior. de ſan. epi. § œconomos. coll. 9. ita ibi ſoluit gl. Tu dic verius primas leges nõ correctas, ſed loquunt̃ de rõne reddẽda orphanis vel pauperibus, ad q̃ iſti non tenentur, qd̃ ſonat ibi textus, dicens ꝙ non ſubiacent tutelaribus vel curatorijs rõnibus § œconomos, loquitur expreſſe de rõne reddenda epõ, ad quam tenent̃, vt ibi, & hic: ſed hoc ibi additur, ꝙ ſingulis annis ad hoc teneantur.

Hoſpitaliũ magiſtri pauperibus rõnem reddere non tenentur

† al. eccleſiaſtica.

h ¶ Attentatum ſ. qa conferuntur in beneficium ſæcularib. clericis vel perſonis, nõ talibus, vt dictus eſt ſupra.

i ¶ Pręmiſſa.] ſ. de ſuppletiõe ordinariorũ, ẽt quo ad exempta, ꝙ non cõferantur in beneficium, de iuramẽto, inuentario, & ratione reddenda.

k ¶ Militarium.] vt ſancti Io. Hieroly. ſanctæ Mariæ Theutonicorum, Calaſtrenſiũ, & ſimilium.

l ¶ Aliorũ.] ſunt quædam religiones ſuper hoſpitalitate fundatæ, vt Cruciferorum: vel dato, ꝙ non ſint ad hoc fundatæ, habent tñ hoſpitalia

m ¶ Cæterum.] quarta pars.

† al. ita in illis partibus, &c.

[Glo. ſeq. ponit duas hoſpitalium ſpecies, & remittit.]

n ¶ Altare.] talia hoſpitalia cum eccleſia vel altari, cœmeterio vel alio iure parochiali, vel quæ aliàs ſint perpetua & religioſa, erigi nõ poſſunt ſine auctoritate diœceſani, aliàs tñ quilibet domum ſuam vel partem domus ad hoſpitalitatem pauperum diſponere poſſet: ſed tunc pænitere poſſet, & vide quod dixi eo. tit. ad hoc ſuper prima gl. & quod not. Hoſt. in ſumma de regu. § 1. verſ quid de ruſticis. ex quo aũt hoſpitale eſt locus religioſus, & auctoritate epiſcopi deputatus, bene poſſunt talia ſibi accedere. ſupra ead. cõpil. de præben. per litteras.

Hoſpitalia de cuius licentia ſunt erigenda.

o ¶ Parochiales.] ſ. in quorum parochis conſtructa ſunt hoſpitalia, pro quibus facit ius cõe de præſcript. ex tranſmiſſa, & de reſtit. ſpo. ad decimas. lib 6 ſtatur tamen conſuetudini. Licet ergo hoſpitale & ipſius familia & pauperes ibi degentes ſint de parochia matricis eccleſiæ, potuit tamẽ præſcribere hoſpitale, quod per proprium ſacerdotem illis ſpiritualia miniſtrent̃.

Hoſpitalia cuius parochiæ ſunt.

p ¶ Supradicta.] cõcor. vigeſimaquarta, quæſtione prima, pudenda. de elect. nihil eſt, in fin. & facit infra de priuileg. cap. 1. in fine.

TITVLVS XII.

De iurepatronatus.

¶ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

¶ Si præſentatis ad eccleſias per patronos eccleſiaſticos, in quibus ipſi non conſueuerunt omnia onera ſupportare, non aſſignentur intra terminum competentem congrua portio diœceſanus eam aſſignare debebit: Quod locum non habet quando onera ſunt per patronos ſupportanda h. d. Zabar.

CAP. I.

Vt conſtitutio [a], quæ ad eccleſiam aliquam, quemuis etiam ad exemptorum præſentationem admitti conſuetudine nō obſtante [b] contraria prohibet, niſi præſentato de prouentibus eiuſdem eccleſiæ, talis coram diœceſano portio fuerit aſſignata, vnde iura poſſit epiſcopalia ſoluere, & ſuſtentationē habere [c] cōgruam ſicut expedit [d], obſeruetur; ipſā declarare, [e] ac † quædam adijcere [f] conſulta huiuſmodi ſacri concilij approbatione prouidimus, Diœceſanis [g] ſub obteſtatione diuini iudic. j di-

DE IVREPATRONATVS.

Cōtinuatio. [Vidimus ſupra de prębendis, & dignitatibus & alijs beneficijs clericorum tā ſæcularium, quàm religioſorū: verū quia nonnunquā in dictis beneficijs eſt effectus præſentationis & aliquod ius, qđ patronis debetur: id eo annectit rubricam de iurepatronatus.]

Vt conſtitutio.] Præſupponendum eſt qđ dicitur in cap. de monachis de præbendis. in antiq. videlicet quòd ſi aliquibus religioſis vel clericis competant eccleſiæ quantum ad proprietatem, forte ex donatione capituli vel conuentus facta cum cōſenſu epiſcopi vel abbatis, & cum cauſa rationabili, ſcilicet p alimentis religioſorum, & iſti religioſi præſentant epiſcopo clericum ſæcularem, quem appellamus vicarium perpetuū vel rectorem: ratione curæ epiſcopus non debet inſtituere aliquem niſi ſibi conſtet, ꝙ ipſe præſentatus habeat portionem ſeu penſionem à dictis religioſis vnde decenter poſſit viuere, & ſoluere iura epiſcopalia, & hoſpitalitatem tenere. Secundo p̄ſupponēdū eſt quod dr̄ in c. 1. eo. tit. in 6. videlicet, ꝙ illud c. intelligitur ēt ſi monachi ſint exempti à iuriſdictione epiſcopi iſtud c. venitquodammodo executiue: qa ponit quid iuris ſi patroni præſentantes nolint aſſignare penſionem decentem ipſi vicario perpetuo.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio Viennenſi propoſitum, ꝙ cap. de monachis alleg. & c. 1. eo. tit. in 6. erat quaſi nullius efficacię, eo ꝙ non prouidebat ſi religioſi nollent aſſignare certam penſionē dictis vicarijs: vnde conciliū primo prohibuit ep̄is, vt non inſtituerent aliquem vicarium ad præſentationē religioſorū patronorū, niſi prius eidē vicario fuerit aſſignata certa portio: Et ſi patroni nolint portionē illā aſſignare, tunc epiſcopus dēt eis præfigere terminū ad aſſignandū huiuſmodi portionē, & termino elapſo facultas aſſignandi hm̄ōi portionē deuoluitur ad ipſum in pœnā patroni: quæ Pęna eſt iſta? quia forte epiſcopus aſſignabit prædium vel partem parochiæ, quæ erat magis propitia ipſis religioſis: & debet epiſcopus procedere cum ſumma cōſcientia in aſſignatione hm̄ōi, ita ꝙ nō inducatur odio, prece, fauore, vel pretio. Sed q̄ritur, vtrū iſta ſint vera indiſtincte, videlicet ꝙ ep̄s nō debet vicarium inſtituere, niſi prius fuerit ſibi aſſignata portio cōgrua? Dicit quod non eſt verū indiſtincte: quia in aliquibus prioratibus ipſi religioſi ſupportāt omnia onera, quia ſoluūt iura epiſcopalia, & tenēt hoſpitalitatē, ideſt tractant vicarium honeſte tanquam hoſpitem, & nō tenentur aſſignare aliquam portionē: ſed ſufficit ꝙ teneant vicariū honeſte tam in victu q̄ in veſtitu, vt non vituperetur ſacerdotale officium. Not. ꝙ cū eccleſia competit ad clericos ex donatione ep̄i cum conſenſu capituli, cuius donationis effectus eſt, ꝙ oēs redditus & oīa temporalia pertinent ad clericos, ipſi clerici tenentur aſſignare congruam portionē ipſi vicario ꝑpetuo vñ poſſit viuere, iura epiſcopalia ſupportare, & hoſpitalitatem tenere. Not. ꝙ ſi religioſi vel clerici nolint aſſignare congruam portionē, epiſcopus poteſt illi aſſignare, & de hoc Papa onerat conſcientiā epiſcopi Not. ꝙ ſi religioſi ſupportēt onera illius eccleſiæ, tunc non tenētur aſſignare portionē ſiue pēſionem ipſi vicario, ſed ſufficit ꝙ vicarium habeant honeſte tractare. Not. caſum in quo ceſſat priuilegium exemptionis, ſic ꝙ religioſi exēpti ſubſunt epiſcopo: puta ſi nolint decēter tractare vicarium perpetuum. Not. ꝙ inſtitutis in beneficijs debet aſſignari vnde poſſint habere congruam ſuſtentationē. & iura epiſcopalia ſoluere: ſubaudit Pau. & alia incumbentia ſupportare. de pręben. de monachis, & eod tit. c. 1. lib. 6 Et quæ dicatur ſufficiens portio iſtorum, not de præb. extirpandæ 21. q. 1. cap. 1. de reſcrip. cum adeo. Not. ꝙ debet aſſignari terminus cōpetens habentibus p̄ſentare, intra quem prouideant de congrua portione. de hoc in gloſ. in ver. competentem. Zabarella.

† In antiquis lib. codicib. communiter legit̄ ita: ac ei quędam, &c.

[Prima glo. ſimul ſummat & diuidit, item remittit & exponit.

a ¶ Vt conſtitutio.] in prima exordium, in quo expedientiam obſeruantiæ antiqui iuris pro cōſtitutionis cauſa ponit. in ſecunda conſtitutio, ibi: [Diœceſanis.] quæ tria facit: primo prouidet circa aſſignationē partis prouentuum eccleſiarum faciendam prælatis, vel vicarijs ipſarum, per patronos eccleſiaſticos, qui non ſolent ipſarū onera ſupportare. Secundo ibi: [Sane.] circa illos patronos, qui ſolent ſupportare prædicta. Tertio ibi: [Ad quæ.] circa executionem conſtitutionis dat p̄tātē diœceſanis, & tollit obſtantia. determinat opiniones, de quibus dicam ſuper verbo, [Deuoluatur.] & hic, Vt, ponitur cauſatiue. ſic de appe. vt debitus. vbi dixi.

¶ Conſtitutio Clementis iiij. de præb. c. 1. lib. 6. quę ſupplet conſtitutionē Alexandri, eo. tit. de monachis. circa exemptos, & conſuetudinem reprobandam, de quo ſequitur.

a ¶ Non obſtante.] concor. de præben. extirpandæ.

b ¶ Habere.] & reliqua incumbentia onera ſupportare, vt in prædictis iuribus.

d ¶ Expedit.] eccleſiarū vtilitati, & aīarū ſaluti, vt ibi.

e ¶ Declarare.] hoc facit inf. §. ſane.

f ¶ Adijcere.] adijcit circa formam inhibitionis. Itē de termino ſtatuendo, de præſentato inſtituendo, de aſſignatione poſt terminum per ordinarium faciēda, & illud quod habetur in fine.

[Glo. ſeq. quærit & ſoluit.]

g ¶ Diœceſanis.] i. q. d. de inferioribus, ad quos ſpectat inſtitutio, qđ eſſe pōt. de off. deleg. eo. de cler. peregr. c. fi. de p̄b. referēte ī. ea cōpil. de p̄b. ſi de bn̄ficio? Sol. in quātū ponit hæc decre. ius nouū, in illis nō hēt locū: aliàs ſimpliciter dixiſſet. ordinarijs. ſimile ī. ead. compil de ſequeſtr. poſ. c. vnico. de ſtatu reg. c. 2. ī. tit. ꝑxi. c. 2. poſt prin ī. de priuileg. c. 3. de pænit. & remiſ. c. 1. & tunc tales cōprehenderet, de offi. ord. ordinarij.

i Appellatione diœceſanorū non ueniūt inferiores p̄lati, vide Abbatem in c. cum olim in 4. not. extra de preſcript.

in

ſtrictius inhibentes [a], ne præſentatum [b] aliquem per quamcumq; perſonã eccleſiaſticam ius [c] præſentandi ad eccleſiam aliquam habentẽ, admittãt, niſi intra certum terminum competentem [d] per diœceſanos ipſos † præſentantibus præfigẽdum, ipſi præſentato fuerit corã [e] eis (vt præſcribitur †) congrua de prouentibus eccleſiæ portio aſſignata: Quam ſi forſan ijdem præſentantes intra terminum [f] ipſum aſſignare neglexerint, ne factum eorum noceat [g] præſentato: ſtatuimus, vt extũc [h] diœceſani debeant præſentatum (niſi aliud canonicũ obſiſtat) admittere, & in pœnam [i] præſentantium ad diœceſanos ipſos poteſtas aſſignationis huiuſmodi deuoluatur [k]. Præcipimus autem diœceſanis eiſdem ſub ipſius obteſtatione diuini iudicij, ipſorumque conſcientias oneramus [l], quòd

† al. epos

† al. præmittitur.

in princ. lib. 6 & quod ibi not. Nec poteſt negari quin ſeriosè diœceſanos exprimat: cum hoc ſit hic octies repetitum, nec mirum: quia decre. de monachis. & decre. 1. lib. 6 de pbẽ. de diœceſanis etiã expreſſe loquũtur. ſi ẽ ead. compil. de ſuppl. negl. prælа. cap vnico. de foro copetẽ quãuis. §. volumus de vi. & hone. cleri. c. 1. in princ. & quod ibi dixi. Inferior ergo prælatus habens inſtituere, ad diœceſanũ recurret, vt terminũ ſtatuat ad aſſignationem. facit princ. huius cap. quòd ſi non fiat per inferiorem ad quem ſpectat, admittetur, inſtitutus, & per diœceſanos fiet aſſignatio, & reliqua hic expreſſa. & eſt ſimile quod de litteris commendatitijs ſcripſi in præ di. decre. ſin. de cleri. pere. ſuper vlt. glo.

[Glo. ſeq. primo dicit quid addit, quærit quid ſi contra fiat. alleg. q valeat, ſecundo q non valeat, reſpondens ad quædam contraria: tertio ſoluit tenendo primum, & contrarijs reſpondet.]

a ¶ Inhibentes.] hic addit fortionem expreſſionẽ inhibitionis: Scripſerat enim Alexander diœceſano, q prouideret, q nullum, &c. Clemẽs quartus ſtatuerat & mandauerat conſtitutionem inuiolabiliter obſeruari, hic Clemens quintus inhibuit diſtricte ſub obteſtatione, &c. Sed quæro quid ſi contra hanc inhibitionẽ diœceſanus admittit præſentatum aſſignatione nõ facta? Videtur q valeat de præb. dilectus. 2. de conceſ. præb. ſi ſoli. in princ. & facit quod not. de offi. ord. Romana. ad fi. lib 6. & eo. lib. de immu. eccle. decer. ad fi. ex quo non apponitur decretũ, vt ibi. & facit de ſpon. impu. ad diſſoluendum. in fi. Item cum hæc principaliter fauorem epiſcopi & inſtituendi recipiant, vt ſ. in princi. poſſunt ſuo renuntiare fauori, de regula. ad Apoſtolicã. C. de legib. qđ fauore. & facit ff. de noui ope. nuntia. l. 1. § & poſt operis. Contra de elect. prouida. lib. 6. vbi nõ valet cõfirmatio facta, illa inquiſitione omiſſa, quæ præmitti debebat: ita nec hic valeat non pmiſſa hac aſſignatione. ad idẽ e. ti. c. fi. vbi omiſſio citationis vitiat confirmationẽ. Itẽ ꝯ hoc. eo. ti. cũ dilectus. vbi non valet collatio poſt inhibitionẽ legati. Ad idem pdi. decr. ſi ſoli. ver. aut. vbi inhibitio executoris ad cõpellendũ afficit ẽt ſine decreto: nã plus operatur expreſſa inhibitio quàm mandatum, [1] vt ibi patet. & ſic reſpondetur ad principium ipſius decreta. & decre. dilectus. in contrarium allegatum. Item non obſtat q hic non apponitur decretum: quia ſufficit legiſlatorem aliquid prohibuiſſe. &c. C. de legib. nõ dubium de reg. iur. quæ contra, lib. 6. cum cõcor. Nec eſt verum q hic verſetur ſolum fauor inſtituentis & inſtituti, immo verſatur fauor eccleſiarum & ſalus animarum, vt patet in decre. 1 de præb. & ſic renuntiare non potuerunt. facit qđ dixi poſt Inn. & Hoſt. & Cõp. de reſcrip. cum dilecta ſuper 4 glo. Per hoc vĩ q inſtitutio vel confirmatio non valeat, puto q cũ diœceſanus non recipiat poteſtatẽ confirmandi ab hac cõſtitutione, ſed det cõſtitutio iuriſdictionem habẽti certum modum ſine decreto, q confirmatio contra hãc inhibitionẽ facta valeat: & q hoc ſit de mente, colligo per verbum præcedens, ſub obteſtatione, &c. Fatetur tñ q puniendus eſt faciens, vt in decre. ſi ſoli. cũ cõcor. facit. j. de Iudæ. c. vnic. Ad decr. pudea. ſideo q ibi ordinarius recuperat iuriſdictionẽ p cõſtitutiõ de off. de nẽ Gregorij, quamuis eo. tit. ſed modificatam. ſi ergo leg & limodum non ſeruet, deficit iuriſdictio. facit ff. de tran mita illã ſa:t cũ hi § ſi prætor & de reb. eo qui ſub tu. vel cur. l. vt g Peta magis. § ſi æs alienũ. Ad decre. v t. eo tit. dico q ex vi ſinũ in c. qua fronte. de appel. adde Fely. in c. ex parte: de cõſti. & in c. cũ dilecta. de reſcri.

decreti nõ valet ibi cõfirmatio, q aliàs valuiſſet. In decre. cum dilectus. & decre. ſi ſoli. ver. aut erat ius alteri acquiſitum pro quo ſcribebatur Lex, non dubium. loquit in his, quæ habent pпetuã prohibitionis cauſam, vt not. de ſpõ. duorum. tua. quæ hic ceſſat: nam etiam poſt inſtitutionẽ aſſignatio fieri poteſt, vt ſequit. & ad hoc adde quod dixi ẽ ea. cõpil. de ſequeſt. poſ. c. vnico. ver. a qua.

b ¶ Præſentatum.] inſtituendum ad regimen eccleſiæ, vel curam populi.

c ¶ Ius præſentãdi.] nõ nudum, ſed vna cum dominio temporalium, vt j. § ſane. aliàs non fieret aſſignatio iſta, quia rector totũ haberet ſuper quo vide quod ſcripſi, de præb. de monachis. ſuper fi. vlt. gl.

d ¶ Competentem.] de elect. c. 1. de appel. cum ſit.

e ¶ Coram.] vide quod ſuper hac dictione not. de elect. vt circa. lib 6.

f ¶ Terminum ipſum.] à diœceſano ſtatutum.

g ¶ Noceat.] facit de elect. publicato. & ad ea, quæ ibi ſcripſi in 0. q.

h ¶ Extunc.] ideſt. lapſo termino. & extremum tẽpus deſignat. ff. de condi. & demon. l. 4. in fine.

[Glo. ſeq. ponderat litteram per id quæſtionem ſoluens: ſecundo quærit, & ſoluit.]

i ¶ Et in pœnam.] non dicit, & poſtea in pœnam, nec ſupra proxi dixit, prius debeant: per quod dico quòd dummodo lapſus ſit terminus non attento ordine huius litteræ, ſicut aſſignatio patronorum pcedit inſtitutionem, ſic & diœceſani prius poterunt aſſignare, & poſtmodum inſtituere faciunt not. de reſcrip. cum dilecta in 4. glo & ſic illud, ex tunc, quòd pcedit, determinat verbum, debeant, & verbum, deuoluatur. Sed in quo eſt hic pœna, cum nihil videatur referre, an p ipſos, an per epiſcopũ hoc fiat, ex quo modus nõ exceditur? Solu. aſſignabit forte epiſcopus tale prædium quod ſibi tenere voluiſſent: perpitio ergo electionis eſt hic pœna. facit de præben. ſi pluribus. in fi. lib. 6. ff. de leg 2. ſtatuliberum. §. Stichum. & eſt ſimile de ſup. negl. prælа. vnico. ea. compil.

[Glo. ſeq. ponit duas opiniones hic deciſas.]

k ¶ Deuoluatur.] Tan. Goffr. Inno. & Hoſtien. dicebãt de præbend. de monachis. quòd ſi monachi aſſignare nollent hanc portionem. epiſcopus elapſis ſex mẽſibus ordinaret eccleſiam, per decre. ſicut. de ſupplen. neglig. prælа. Sed Archid. in decre. 1. de pb. lib. 6 dicit decre. ſic loqui in defectu præſentati, non in defectu prouentuũ. quare dixit epiſcopum hoc caſu non poſſe eccleſiã ordinare, ſed coget illos ad aſſignationem faciendam, hodie melius prouiſum eſt per hanc lĩam.

[Glo. ſeq. allegat duas concor. & dubium ſoluit.]

l ¶ Oneramus.] concor. ẽ. de voto cap. fin. vbi cõcor. de hoc ẽ. tit proxi. cap. vlt. § vt autẽ. in fi. j. de hæret. cap. 1. poſt princip. Et per hãc litteram, & ea quæ not. de reſcrip. ſtatutum. §. aſſeſſorem. lib. 6. videtur quòd per patronos vel presbiteros nõ poſſit epiſcopo q̃ſtio referri,

1 Actus ꝯ mandatũ an teneat, & an ꝯ decretũ, vide p Deciũ in ca. cãm matrimonij. in. 4. colũ. in ſi. de off. de le.

2 Vide ad iſtam gloſ. Deciũ in ca. ac cauſis.

referri, & ꝙ ſi appellaret patroni, dicentes ꝙ excessit vel presbyter, dicens ꝙ portio non ſufficit, epſ nõ deferret: fateor tñ quòd ſuperior ad quem appellatũ eſt, emendaret quod male factum eſſet 𝔗. de appel. paſtoralis. in prin. Idem puto cum ante lapſum termini eſt ꝯ. tẽtio inter patronos, qui dicũt portionem antiquam vel auctam ꝑ ipſos ſufficere & episcopũ hoc negãtẽ.

† al. penſionis.

a ¶ Moderationem.) idest, moderatã taxationẽ, hoc dico, quia moderationis verbũ diminutionem ſapit de uer. ſig. c. fin. & eſt huic ſimile de ele. cu. piẽtes. poſt prin. li. 6.

Moderatio ſapit diminutionem.

b ¶ Odio vel fauore.) pſentati, vel præſentantium.

c ¶ Vel aliàs.) puta præmio vel timore. 11. q. 3. quatuor. de re iud. cum æterni li. 6. inf. de hære. c. 1.

d ¶ Vel minori.) cõcor. de offi. cuſt. c. 1. & quod ibi not. in 3 gl.

e ¶ Sane.) hic declarat pdicta omnia, vt infra dicam.

(Gl. ſeq. rationem reddit, inferi, ſed tenet contrarium.)

f ¶ Obſeruentur.) ex quo enim pſentati, & inſtituti non ſuſtinent onera, ſed procurationem, cathedraticum, & alia iura epiſcopalia, & hoſpitalitatis onera & his ſimilia ſubeũt patroni, nõ fiet aſſignatio prædicta etiam pro ſuſtentatione rectoris, vt ſequitur: Si ergo aliqua onera, puta procurationum ſubeũt patroni, reliqua ſubit presbyter, vr quòd aſſignatio fieri debeat ſufficiens pro his oneribus tantum, quæ ſubit presbyter. facit de præſcrip. accedentes. de ſta. mo. in ſingulis. de deci. tua 2. puto. n. hoc eſſe de mente horum iurium, ꝙ aut omnia ſubeant patroni, aut oĩa presbyter. facit de conſe. diſt. 2. cõpetimus. ff. de admi. tut. cum quęritur. Nam particularis exactio multa habet incommoda. ff. fami. erci. l. plane. facit de exerci. act. l. 2. 𝔗. de cenſi. cum inſtantia, & hoc probat ſequens littera.

Exactio particularis multa habet incõmoda.

g ¶ Perpetuis.) de capel mona. c. vnico. lib. 6.

h ¶ Vicarijs.) repete perpetuis. de offi. vica. ad hæc.

i ¶ Subire.) teneantur, quod ſequitur.

k ¶ Decenter.) hoc reſpicit honeſtatẽ de vo. magnę. honeſte ergo locabuntur in ſede. de exceſ. præl. c. 1. de ma. & obe. ſolitæ & honorabitũ in eis ſacerdotale officiũ de hęre. cũ ex iniuncto. verb. licet aũt 95. diſt. eſto.

l ¶ Præſtare.) hic patet, ꝙ etiam pro ſuſtentatione rectoris non fiet aſſignatio.

m ¶ Sufficientem.) vide quod not. 21. q. 1. c. 3. de reſer. cum adeo. in glo 2.

n ¶ Ad obſeruationem.) non poterunt ergo tollere vel minuere portionem per epiſcopum aſſignatam: facit de præben. auaritiæ.

o ¶ Alio.) ſ. cum rector vel vicarius ſuſtinet onera, & intra tempus per diœceſanum ſtatutum aſſignatio per patronos facta non fuit.

p ¶ Conſuetudinibus.) concor. vide 𝔗. ead. cõpil. de [illegible] ctu & quaſi: vt hi qui ad finem.

q ¶ Circa præmiſſa.) In alijs ergo non læduntur priuilegia. ſic 𝔗. tit. 1. e vlt. verſi nullo Ioan. And.

moderationem [a] portionis † ipſius debite faciant, nec odio [b] vel fauore, vel aliàs [c] in pluri vel minori [d] circa illam ſcienter excedant. ¶ Sane [e] in prioratuum vel aliorum tam regularium quàm ſæcularium locorum eccleſijs, in quibus religioſi vel alij ad quos eorum redditus pertinere noſcũtur, prædicta conſueuerũt onera ſupportare, præmiſſa nullatenus obſeruentur [f]; ſed onera omnia, quæ eccleſiarum ipſarum perpetuis [g] presbyteris, aut vicariis [h] incumberẽt, ſi dicta eis aſſignatio facta eſſet, religioſi & alij ſupradicti plene ſubire [i], ac presbyteros, ſeu vicarios ipſos decenter [k] tractare, necnon ſuſtentationem eis præſtare [l] ſufficientem [m], & congruam teneantur. ¶ Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obſeruationem [n] debitam aſſignationis per diœceſanum in caſu alio [o] (ut præmittitur) faciendæ, religioſos prædictos & alios quoſlibet à diœceſanis eiſdem eccleſiaſtica † volumus cenſura compelli: Non obſtantibus exemptionibus, aut alijs quibuſlibet priuilegijs, conſuetudinibus [p], vel ſtatutis, quæ circa præmiſſa [q] vel eorũ aliquod religioſis ipſis, aut alijs in nullo volumus ſuffragari.

† In quodam manuſcripto ita: Eccleſiaſtica volumus cẽſura cõpelli nulla pactione ſeu cõuentione in contrariũ habita, valitura: nõ obſtãtibus, &c.

¶ Idem.

¶ *In plures hæredes vnius ex pluribus patronis tranſit iuſpatronatus per ſtirpes, hoc dicit. Zabar.*

CAP. II.

PLVRES *†

PLures.) Se ſummat, tria dicens. Secunda ibi, (Et vt facilius.) Tertia ibi: (Quibus.)

CASVS. Frater meus & ego habeamus ius patronatus in aliqua eccleſia; volumus pſentare perſonã idoneã: certũ eſt ꝙ ſi patroni diſſentiãt, tunc præſentatus à maiori parte dẽt inſtitui c. qm̃ eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrũ filij fratris mei habebunt quilibet ſuã vocẽ, vel vtrũ ipſi ſimul habeãt vnã vocẽ: Dicit ꝙ ſolũ hñt vnam vocẽ. quia iuſpatronatus cõpetit per ſtirpes, non per capita. Sed quæritur, vtrum poſſumus conuenire inter nos vt pręſentemus epiſcopo aliquẽ clericum alternis vicibus? Dicit ꝙ ſic, vt facilius prouideatur eccleſijs. Sed vtrum laicus poſſit præſentare tres clericos ſub conditione, vt epſ eligat quem voluerit? Dicit ꝙ ſic, quia põt laicus patron' variare: ſecus ſi eſſet patronus clericus.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ plures hæredes non hñt niſi vnã vocẽ, quia ſi defunctus viueret, ipſe non haberet niſi vnam vocẽ. Nota, ꝙ patroni poſſunt conuenire inter ſe, vt pręſentent alternatis vicibus. Not. ꝙ patroni plurium eccleſiarum inter ſe poſſunt illa iura diuidere, vt ſcilicet vnus ſit patronus in vna, alius in alia, licet ſit ſecus in patronatu libertorum: talis enim patronatus inter patronos diuidi non poteſt, licet alimentorum præſtationes diuidere poſſint. ff. famil. ercis. l. quędam. Et primo ideo, quia fortius eſt ius patronatus libertorũ, ꝙ eccleſiarum: vnde illud non alienatur, iſtud autẽ ſic. Item illud tranſit in ſuos, etiam non hæredes, vt ff. de iurepatro. l. filij. iſtud non. hoc vult gl. in verſi libere. Not. dicitur, patronis eccleſiæ, & dic eccleſiæ: quia ſunt & alij patroni, de quibus in glo. habemus. Not. in §. (Quibus.) de verbo (permittimus,) ex quo inducitur nouum ius, vt probatur hic iuncta glo. in hoc verbo, quod not. ſingulariter Zabarella.

† De intellectu vide Lãbertinum de iure patronat. art. 12. q. 1. part. 1. nu. 5.

(Gloſſa prima primo dicit quid prima pars determinet, recitans duas opiniones contrarias, & tertiam mediam, quam impugnat. ſecundo pro opinione reprobata inducit tres æquitates, & tria ſimilia, & vnã decre. & intricationem, quę inſurgit ex opinione hic approbata, quam explicat. tertio, ſubdit dictum Goff. quarto inducit pro opinione approbata duo iura, & æquitatem, propter quam indicat quid videtur faciendum.

* ¶ Plures.) Se ſummat tria dicens: & partes, quarum prima pars determinat notata 16. q. vlt. piæ mẽtis. plenius ea. q. ſi plures. & eo. tit. c. 1. p ꝙ patet hic reprobari opinionẽ, quæ placere videbatur Alan. Hug. Lau. Ioa.

Clemen. L Tancr.

Tancr. Vincen. Bernar. & Goffre. quę mihi etiam placebat. Et approbať opinio Innoc & Hoſtien. dicentium in præd. c. 1. ꝙ in iurepatronatus ſucceſſio fit ꝑ ſtirpes, non ꝑ capita; cum hoc eſſe debeat in linea deſcendenti. inſtitu. de hæred. quæ ab inteſta. defe. §. & quia placuit vt ſic plures, vni ſuccedẽtes, loco vnius habeanť. ff de cõd. & demonſt. cui fundus. & dicebat Inno. hãc æquitatem ꝓferendam ſubtilitati contrariæ. ff ad l. Aquil. ita vulneratus in fin ff de inſt. l. 1 his cõcor. Roffredus Beneuẽtanus in libello ſuo, eo. ti § nunc de vltimo. Primi ꝰ, ad ꝙ inducebat Vin ꝙ patroni ueniunt ad ſucceſſionem liberti per capita, non per ſtirpes. inſtit. de ſucceſ. lib. §. ſed noſtra. aliãs incipit, multis. facit ad hoc, quia ſtipulationes indiuiduę, non diuidũtur inter hæredes ff de uer. obl. l. 2. & l. eadẽ. § Cato. & l. ſtipulationes non diuiduntur. Archid. in præd. c. ſi plures. concordare voluit opiniones, dicẽs opinionẽ Innocentij eſſe uerã in his, qui ex diuerſis cauſis sũt patroni. Et ita ponebat Roſ. vt ſi unus ex fundo, alter ex dote: Oẽs n. ex altero deſcẽdẽtes loco vnius habeẽtur: quãdo vero vnicus fuit patronus, tunc locum habeat opinio contraria, ut ſic inſpiciamus initiũ. Sed licet hoc aliquantulũ mulceat aures, cui nec vr̃ hæc decr. e. obſtare: quæ ponit plures patronos; & vnũ ex plurib. non unum ſolũ: tñ non uideo rationem quare aliud in duobus patronis ex diuerſa cauſa, quã ex eadem, vt ſi duo dederint dotẽ. Itẽ nec video quare magis inſpiciamus ſtirpẽ primo gradu, quam ſecundo uel ulteriorib. Cum igitur in hoc omnes concordent, ꝙ hoc ius eſt ſimplex & indiuiſibile: Itẽ concordent ꝙ in hæredes & in æqualib. partibus æqualiter tranſit, licet forſan vt dicebat Inn pinguior ſit uox illius, qui plus hẽt in hæreditate: Itẽ cum omnes concordent eum qui aliquid in dote poſuit, ita patronũ eſſe, ſicut eũ qui plus poſuit, & de oĩbus his ſcripũ e. tit. c. 1. mihi placebat opinio hic reprobata quæ licet in parte haberet contrariam æquitatem, tñ expediẽs mihi uidebatur eccleſijs, ut ſicut patronis per capita debetur ius ꝓceſſionis, ius alimẽtorũ, & ius defenſionis: ita ꝑ capita debeať ius pręſentationis: ſ. ut quot ſunt capita patronorũ, tot ſint ſuffragia uocum, & nõ plura, ad hoc facit eo. tit. c. 3. quod loquitur etiam de hæredibus fundatorum in pluri, & tamen dicit perficiendum illum qui plurimorum approbatur aſſenſu: & nõ plura dixit, ut ſcilicet ſi patronus ſit hæres cõpatroni, ſolum vnam uocem habeat, cuius contrariũ innuit hæc littera, ut ſcilicet ſi ſit de hæredibus triũ patronorum, in trib. uocibus partem habeat, uel ſi ſolus eſſet hęres trium, habeat tres uoces. facit de re iud. cũ olim Et ex opinione hic approbata timeo ꝙ naſcẽtur inextricabiles quæſtiones. Pone ꝙ A. patronus, cuius hr̃edes hẽri dẽnt pro una uoce, habuit tres filios, quorum primus B. noĩe, habuit duos filios, ſecundus C. nomine habuit quatuor, tertius D. noĩe habuit ſex; quo iure oẽs iſti habẽt unã uocẽ, eo iure habent duo filij B. tertiam illius uocis, quatuor filij C. aliã tertiã: ſex filij D. aliam tertiã. Si ergo ad aperiendum intellectum dicendorum, hanc uocem reducamus ad unũ as, id eſt ad xij. uncias, & faciamus ꝙ quælibet uncia in uoce ſit Bonoñ groſſus, & quilibet groſſus ualeat. xij. Bonoñ paruos, ꝗlibet ſtirps habebit quatuor uncias: quid erit ergo ſi unus ex duob. tres ex quatuor & duo ex ſex, præſentat Titiũ: & reliq. ſcilicet unus ex duob. unus ex quatuor, & quatuor ex ſex pręſentant Seium? de numero perſonarum patet, de uncijs etiam patet: quia præſentatores Titij habent ſex uncias & quatuor denarios, præſentatores Seij habent quinque uncias & octo denarios: ſed explica ſtirpem. Item deſcendendo ad tertium gradũ, ſi unus ex illis duobus filijs B. habeat unũ ſolũ filium, qui clericus eſt, alter octo, quorum duo ẽt ſunt clerici, ille ſolus habebit duas uncias, & illi octo diuident alias duas, & ſic ꝗlibet ex illis octo habebit tres denarios. Itẽ ſi quilibet ex quatuor filijs C. habuit filios: primus quatuor, quorum unus clericus: ſecũdus tres, quorũ duo clerici: tertius duos clericos: quartus unũ, quatuor filij primi hẽnt unciã, & ſic quilibet tres denarios, tres filij ſecundi unciã, & ſic quilibet quatuor denarios: duo filij tertij unciã aliã, & ſic ꝗlibet ſex denarios; & ſolus filius quarti hẽt integrã unciã. Itẽ ſi ex tertia ſtirpe, ſ. ex ſex filijs D. quilibet hẽt filios: pone quilibet ex tribus duos, & ſic ſex: quorum unus ſolus eſt clericus, & quilibet ex aliis trib. quatuor, & ſic duodecim, quorũ octo ſunt clerici, quilibet ex parentib. habebit octo denarios: quilibet ergo ex duobus filiis primorum trium habebit quatuor denarios, & ꝗlibet ex quatuor filiis ſecũdorum trium habebit duos denarios. Habemus ergo ſecũdũ ꝑdicta triginta ſeptẽ ꝓnepotes ex duodecim nepotib. natis ex trib. filiis patroni: Finge ꝙ vacat eccleſia, & iſti triginta ſeptem diſcordãt, viginti laici ex eis ꝑſentant vnũ, decẽ & ſeptẽ quos dixi clericis, alium: Tu qui dicis per ſtirpes deberi uoces patronorum, extirca mihi caſũ iſtũ, quo iure etenim põderas ſtirpẽ in primo gradu, eo iure & in ulterioribus, ut prædixi, in unciis bene põt explicari: qa pars clericorum hẽt ſex vncias & unum denariũ, pars laicorum ſex uncias minus vno denario. adhuc fortior intricatio, vbi ponit alium compatronum habuiſſe totidem deſcendẽtes, quorum aliqui cõcordant cum clericis prædictis, alii cũ laicis. Et ſcias ꝙ ſi in ꝑdicto computo fuiſſem ultra ternarium vſus impari numero: vt v. vij. vel ix. ad hæc fortior eſſet intricatio. Itẽ ſi eſſet intricatio tanta in pronepotib. quanto amplior in filiis pronepotũ vel vlterioribus? ꝗd eſt dicere, ſi hæc intricatio eſt in tertio gradu, quãto maior in quarto, quinto. & vlteriorib. Itẽ ſi intricatio eſt in caſu ſic explicite & certitudinaliter poſito, quãto maior in eo poſt probationes certificando? Pro tanto terreor de hac approbatione; nec ſic terreor de eo qđ ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de elect. ſcriptum. ſuper verbo ꝓpoſiti: vbi dico ꝙ ꝑlatus poſſit habere tertiã electionis, capitulũ tertiã, clerus tertiã: qa fateor vt vbi ſcripſi, ꝙ poſſit eſſe intricatio in calculo, nõ tñ tanta vt hic: & hoc ꝑꝑ ſucceſſiuas ſtirpes. Dicebat ergo Gof. e. ti c. . ꝙ cõſuetudo ꝑ quã in quibuſdã partib. vt Neapoli, ius patronatus diuiditur ꝑ vncias, poſſit excuſari, vt fiat diuiſio nõ reſpectu iuris patronatus, qđ eſt indiuiſibile, ſed reſpectu portionũ, in quas hęredes ſucceſſerunt patrono vni vel plurib. & nõ reſpectu portionũ, quas contuleſũt ędificando vel dotãdo. & põt eſſe vtilitas harũ diuiſionũ, vt eccleſia in alendo & in honorib. magis teneať ei a quo plus receperit, ſed actus præſentandi cõis ſit omnib. Poſſe ẽt circa gratificationem (quæ aliquando facienda eſt. e. tit. cũ aũt.) vox illius præferri, qui plus cõtulit, & hoc dictũ mihi placebat. Sed vt dixi, opinio hic approbata pro qua facit de reſcrip. paſtoralis. in prin. de teſta. licet ex quadã. ibi, non vtique, vno. &c. in tanto habet æquitatem: quia abſurdum erat patronum inſtituẽdo decẽ hr̃des, forſan ad hunc finẽ, vt defraudare poſſet compatronum actu præſentandi, quod eſſet ſi illi haberent decẽ voces, & ille vnã. & qa hoc ita poſſet cõtingere in ſecundo gradu, tertio & vlterioribus, ſicut in primo, nõ vr̃ habere rõnem opinio Archidiaconi. & ꝑꝑ hanc fraudem vel iniquitatẽ multotiens cogitaueram, ꝙ bonum eſſet ſtatuere, ꝙ extantib. deſcendentibus hæredibus ſanguinis ex aliquo patronorũ, ius iſtud nõ poſſet trãſmitti in extraneos. In hæredes vero ſanguinis tranſiret per capita ẽt quo ad actũ præſentationis: & tunc non conqueratur patronus de cõpatrono, ſed de Deo creante, ſi plures deſcendentes præbuit compatrono, quàm ſibi. Deficientibus uero compatronis, tunc patronus deſcendẽtes non habẽs, poſſet tranſmittere in extraneos: quib. etiam ſuccederent ſoli deſcẽdẽtes ſanguinis, & per capita Et forſan nõ eſſet abſurdũ ſtatuere, ꝙ nullo caſu in extraneos i. non deſcẽdẽtes poſſet tranſmitti, vt ſic facilius liberarenť eccleſię ab hoc iuř. facit de deci. ꝓhibem'. & c. ſi.

Ius patronatus trãſit ad hæredes per ſtirpes.

Stipulationes indiuiduæ inter hæredes nõ diuiduntur.

Patrono duo iura debetur.

Ius patronatus qõnes inextricabiles producere põt ex hęredum multitudine ad quos trãſit.

Ius patronatus ꝑ uncias Neapoli diuidiť.

[Gloſſa ſecunda quærit, & ſoluit.

¶ Plures]quotcunque, cũ ſit eadem ratio, ſed ad minus duos comprehendit. de reg. iur. pluralis. lib. 6. cum concor. & dic plures etiam ſingulares: in collegiatis. n. minus eſt dubiũ, de ijs quæ ſi à prælat. c. ea noſcitur.

ab vno [a] ex patronis [b] eccleſiæ relicti [c] hæredes [d], vocem dumtaxat vnius habebunt in præſentatione rectoris [e]. ¶ Et vt [f] faciliusq; prouideatur eccleſijs, non inconueniens reputamus patronos [h] ipſos inter ſe poſſe libere [i] conuenire, de rectore ab eis alternis [k] vicibus præſentando: Quibus [l] etiam ex eadem [m] cauſa permitimus [n], vt plures [o] ad uacantem eccleſiam poſſint eo modo præſentare [p] perſonas [q], quòd vna ex eis eligi per epiſcopum [r] valeat, & admitti.

a ¶ Ab vno.] ergo ſecus ſi plures à pluribus, vel vnus a plurib. vt dixi in magnà gl.

Patroni ſunt triplices.

b ¶ Patronis eccleſiæ] habemus patronos libertorum, & patronos cauſarum, de quibus dixi eo. tit. ſuper rubrica.

[Gloſſa ſequens dubium ſoluit.

c ¶ Relicti.] licet verbum, relicti, ad viui tabulas nõ pertineat. ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. facit de foro comp. conqueſtus. idem tamen puto ſi inter viuos transferat vendẽdo pluribus vniuerſitatem, vel permutando cum pluribus, vel pluribus donando, ꝙ ſunt modi transferendi, vt nota. eo. tit. cum ſecundũ donationem tamen non poſſet facere priuatis ſine conſenſu epiſcopi, vt plene ſcripſi eo. tit. illud.

Ius patronat⁹ multipliciter transfert.

d ¶ Hæredes.] ſui vel extranei, cum non diſtinguat. de hoc 16. quæſt. 7. conſiderandum, & dixi eo. titu. cum ſecundum.

e ¶ Rectoris.] & clerici, cum eadem ſit ratio. eſt tamẽ in hoc opinio, an patronus præſentet clericum: tenet tamen quod non. eo. tit. poſtulaſti.

[Gl. ſeq docet de tribus opi primam approbatam, & duas alias reprobatas.]

f ¶ Et vt.] circa hunc ver. erat triplex opinio. Prima, ꝙ hoc fieri poſſet; Secunda, ꝙ nõ poſſet: Tertia, ꝙ poſſet de auctoritate epiſcopi, aliàs non. hic reprobat ſecũda, quam tenebat Inn. eo. tit. c. 1. & tertia, quam ipſe idem tenebat eo. ti. querimoniam, & approbat primam, quã tenebat Ber. e. ti. c. 1 in fi. 1 gloſſæ. & apertius ibi Tan. quod placebat Vin. Phil. & Gofr. inducebant. l. quoties ff. de vſuf. & ff. de ſer. l. via. in fi. ad idem ff. communi diui. l communi diuidundo. §. cum de vſufructu.

g ¶ Facilius.] optarem hanc rationem ponderatã fuiſſe ſup. proxi. reſponſo.

h ¶ Patronos.] omnes. facit quod not. de elect. quia propter verſi. vel ſaltem aliàs iure communi, &c. de reg. iur. in re communi. lib. 6.

[Gl ſeq. dupliciter litteram exponit, & contrarium ſoluit: ſecũdo ſoluit quæſtionem, cõtra ſol. alleg. tria iura, quibus reſpondet, & ſolutionem iuſtificat.]

i ¶ Libere.] id eſt ſine ſuperioris auctoritate, & ſic improbat quod no. Inno. in decr. querimoniam. Item dic libere, etiam ſi non vacet eccleſia. facit de dona. conſultationib. ſup. ea. compil. de reb. eccle. non alie. ſi vna. hoc probat plurale, alternis vicibus: certum eſt. n. ꝙ vna vice nõ cõcurrit duplex vacatio. Nõ obſtat cõceſ. præben. c. ſi. quia illud fiebat in fraudẽ vacaturæ, hoc autem fit ad tollendam diſcordiam, & ad faciliorẽ prouiſionẽ eccleſiæ. Et eadẽ ratione videretur patronos plurium eccleſiarum poſſe inter ſe diuidere: ſ. vt vnus ſit patronus in vna, & alius in alia. vt not. Vin. cod. ti. cap. 1. & c. ex inſinuatione. Sed contra. ff. fami. erciſ. l. quædam. ff. de ali. leg. l. 3. ff. de iurepat. l. ſi. per quæ patet, patronatum libertorum inter patronos diuidi nõ poſſe; licet alimẽtorum præſtationes diuidere poſſint: Sed dici poſſet ꝙ fortius ẽ ius patronatus libertorum quàm eccleſiarum, vnde illud non alienatur, iſtud ſic: illud tranſit in ſuo etiam non hæredes. ff. de iurepa. filij ff. de lib. le. Aurelio. §. Caius. iſtud non vt ſcripſi poſt Inno. eo. tit. cum ſecũdum. Item vt ibi nota. permutatur patronatus cum patronatu, quare ergo pars patronatus vnius eccleſię cũ parte quã habet com patronus in alia, non poterit permutari, vt qđ iuris de toto, &c. de offi. deleg paſtoralis. § 1. ff. de rei vend. quæ de tota.

Patroni pluriũ eccleſiarũ

poſſunt ĩ ter ſe facere, qđ vnus ſit patronus in vna, & alius in alia.

k ¶ Alternis vicibus.] id eſt, ꝙ vnus prima vice, qua occurreret vacatio, alter ſecunda; alter tertia: has etiam viciſſitudines quandoq; ſeruant ſingulares perſonæ collegiorũ in collationibus ſpectantib. ad collegia. de præb. c. vlt. lib. 6.

Collationes qñq; fiunt per vices.

l ¶ Quibus etiam.] tertium dictum inducens ius nouum & æquiſſimum. quod intelligo de laicis, vt inf. dicam.

m ¶ Ex eadẽ cauſa] facilioris prouiſionis eccleſiarũ.

n ¶ Permittimus.] olim ergo hoc non licebat: bene. n. poterat laicus præſentato uno alium præſentare. e. ti. quod autẽ. & c. cum autem. & potior erat conditio inſtituti ab epiſcopo. vt ibi, videbatur tamẽ epiſcopus primo teneri: quod intellige vt dixi eo tit. paſtoralis. Si ergo licebat ſic ſucceſſiue accumulare, honeſtum eſt, vt liceat etiam ſic præſentare.

o ¶ Plures.] quotcunque, vt dixi in prin. cap.

p ¶ Præſentare.] ſimul vel ſucceſſiue, licet enim cum olim laicus pręſentabat ſecundum, daretur optio epiſcopo, ipſe tamen laicus inſtabat pro ſecundo: mõ vero poteſt relinquere hoc epiſcopi optioni. Et ſic no. ꝙ licet electiones nõ poſſint fieri alternatiue. de elect. c. 2. li. 6. pręſentationes ſic, vt hic: quod de laicis intelligo vel clericis præſentantibus ex patrimonio, in quibus locum habebat quod dixi ſupra.

Electiones non poſſunt alternatiue fieri.

q ¶ Perſonas.] etiam in minorib. conſtitutas. quod dic vt de inſti. c. 2. lib. 6. Io. And.

r ¶ Per epiſcopum.] vel alium inſtituentem, cum eadem ſit ratio.

TITVLVS XIII.

De cẽſibus, exactionibus, & procurationibus.

Clemens v. in cõcilio Vien.

¶ Religioſi ſubire tenentur onera, quæ incumbebant eccleſiis per eos ante hoc concilium acquiſitis, niſi priuilegio, exẽptione, vel alia iuſta cauſa iuuentur: quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in eccleſiis poſt concilium acquirenda. hoc dicit. Io. And.

CAP. I.

CVM

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, &c.

Cõtinuatio.

[Viſum eſt ſupra de iurepat. verum quia patronus aliquando in fundatione & etiam dotatione retinet aliquem cenſum auctoritate epiſcopi, & alias procurationes ſeu comeſſationes: ideo annectit rubricam, de cenſibus, &c.

CVm ſit.] duę ſunt partes: quia primo, rõne pręmiſſa ponit ſtatutum ſuum cum exceptione. Secũdo, exceptionem limitat & declarat: ibi, (Priuilegia)Imol.

CASVS. Papa alicui loco religioſo eccleſiam Pictauẽſ. vel Bituricẽſ. diœceſis donauit, vel forte ipſe epiſcopus cũ cõſenſu ſui capituli, à qua eccleſia epiſcopus cõſueuerat habere iura epalia, puta exigere procurationem ratione viſitationis: quęritur vtrũ per iſtam donationem eccleſia ſit exẽpta ab omnib. one-

ſit[a] naturæ[b] conſonum illos non recuſare onera, qui rerum commoda cõplectuntur. Hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt religioſi[c] quicunq; pro monaſterijs & eccleſijs, quę ad eos quocunque ſunt titulo[d] deuoluta, procurationes legatorum ſedis Apoſtolicæ[e], ac iura epiſcopalia[f] & alia præſtari pro ipſis antequam aſt eos perueniſſent, ſolita[g], prompte ſoluere ſtudeant: niſi forſam ſedis Apoſtolicæ priuilegio[h], exemptione[i], vel alia cauſa legitima[k] ab his ſe valeant excuſare. ¶ Priuilegia vero ſeu exemptiones[l] huiuſmodi ad monaſteria, ſeu eccleſias, quæ ad eos obuenire cõtingit, in poſterum[m] volumus[n] non extendi.

¶ Idem.

§ Ponit quadam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipue Ciſtercienſibus, & illa fieri prohibet, ſtatuẽs q̃d epiſcopi, qui in monaſterijs Ciſtercienſis ordinis charitatiue procurãtur, ſint cõtenti cibarijs, quæ per illos ſibi miniſtrantur. Si vero procurantur ex debito, ipſis volentibus carnes miniſtrari debent extra ſepta monaſterij, vel ſaltẽ extra portã, q̃ dicitur Regularis. Ipſorum et eleemoſynarij fragmenta menſarum poſſunt pauperib. erogare. hoc dicit. Io. And.

n ...ribus & iuribus epalibus, vel vtrum religioſi illa onera teneantur ſoluere? Dicit Clemẽs ꝙ tenentur ſupportare huiuſmodi onera, niſi velint aſſignare congruam penſionem vicario, vt poſſit illa onera ſupportare: & hoc verum niſi iuuarẽtur priuilegio exemptionis, vel alia cauſa legitima tamen, priuilegium vel exemptio (ſi qua competat) non proficit in eccleſijs poſt conciliũ acquirendis. Not. ꝙ q̃ ſentit commodũ, non debet onus recuſare vulgariter: Qui ſentit onus, ſentire debet & commodum. Et ſumpta ſunt hæc. ff. de reg. iur. tñ melius diceretur, quod ſumũtur à iuribus vnde ſumitur regula. l. 1. ff. de reg iur Not. magis ſpecifice cum eccleſia datur loco religioſo ex donatione epiſcopi, Papæ, vel legati, tunc datur cũ omnibus oneribus ſuis; & hoc niſi donarent penſionem vicario, vt ſuſtineret huiuſmodi onera. Not. iuncta glo. quod Papa poteſt priuilegiare, aliquem vt non teneatur ad procurationem Apoſtolicæ ſedis, vel vt non teneatur ad iura epiſcopalia. Et ſic princeps poteſt priuilegiare aliquem à ſolutione talliarum, vt ille priuilegiatus non teneatur ſoluere talliam: tñ ſm doctores illam portionem non debet imponere alijs, aliàs peccat. Not. ꝙ vicarij conſtituti in beneficijs ſpectantibus ad monachos, non tenentur ad onera, ſed ipſi monachi. Not. ꝙ priuilegia ſunt reſtringenda pro hoc hac littera in ſi. ibi, [Non extendi.] & de reſcrip. c. vlt. lib. 6. de deci. c. 2. eo. lib. Zabarella.

[Gloſſa prima ſummat, & diuidit.]

a ¶ Cum ſit.] religioſi ſubire tenentur onera, quę incũbebãt eccleſijs per eos ante hoc cõciliũ acquiſitis: niſi priuilegio, exẽptione vel iuſta cauſa iuuentur: quę priuilegia vel exemptiones non iuuant in eccleſijs poſt cõcilium acquirendis Secunda: ibi, (priuilegia.)

[Glo. ſeq. dubium ſoluit inducens duo ſimilia.

b ¶ Naturæ.] ſumptum de regula formata per modum conuerſum. ff. de reg. iu. ſecũdum naturam. & vide de reg. iur. qui ſentit. lib. 6. & dicit lex, ꝙ nõ eſt ferendus qui lucrum amplectitur, &c. C. de cadu. toll. l. vnica. §. pro ſecundo in fine.

c ¶ Religioſi.] in alijs ergo locum non habet inquantum inducit ius nouum. ſimile ſup. compil. de deci. c. 2. de teſta. cap. 1.

[Glo. ſeq. tria exempla approbat, & tria reprobat.

d ¶ Titulo.] vt dominatione. de do. conſultationibus. permutatione. de re permu. ad quęſtiones. vel præſcriptione. de iurepa. cura. titulo vero emptionis haberi non pũt. de ſimo. quęrelã. de iurepa. de iure. & an tranſeat cũ vniuerſitate, ſcripſi eo. tit. ex litteris titulus et ędificationis vel fundationis adaptatur huic caſui.

Titulo multiplici poſſũt eccleſiæ ad religioſos ꝑtinere.

e ¶ Sedis Apoſtolicæ.] de inreiur. ego N. de cenſi. cũ inſtantia.

[Gloſſa ſequens quæſtionem ſoluit.

f ¶ Iura epiſcopalia.] de quibus de offi. ord. conquerẽte: ſup. tit. 1. c. 1. Et vides ꝙ procuratio legatorum & iura epiſcopalia ponuntur vt diuerſa: per quod patet, ꝙ qui ex pacto tenentur ad iura epiſcopalia, non per id tenentur ad procurationem prædictam.

[Glo. ſeq. tria ponit exempla.

g ¶ Solita.] vel ex impoſitione facta tempore fundationis. 18. q. 2. Eleutherius. eo. ti. quãto de iurepa. præterea 2. vel ex antiquo vſu. de hoc eo. ti. ꝑuenit. vel q̃a res aliqua habens onus annexum, ꝑuenit ad eccleſiam: in quam tranſiuit cum ſuo onere. 16. q. 1. ſi quis laicus, de deci. paſtoralis. ff. de pig. c. ex litteris. ff. de cõtrah. emp. alienatio.

h ¶ Priuilegio.] hoc iuuat quo ad omnia prædicta.

i ¶ Exemptione.] ſi intelligas ab epali iuriſdictione, hoc non iuuat quo ad procurationes legatorũ ſedis Apoſtolicæ, ad quas exempti tenentur nõ obſtat eo. tit. cũ inſtantia, ꝙ expone vt ibi dixi cõtra illas nõ valet præſcriptio. de præſcrip. accedentes.

[Glo. ſeq ponit tria exempla. in primo & tertio diſtinguit, ſecũdo quærit & ſoluit.]

k ¶ Legitima. puta cõpoſitione. inf. c. proxi. verſ. nec cõpoſitiones, ꝙ intellige quo ad illa in quib. valeret cõpoſitio. de hoc eo. tit. cum venerabilis. vel res indicata. de re iud. cũ inter. & no. de pręſcrip. cũ ex officij. in vlt. gl. Præſcriptio nõ vř hic adaptari, cũ loquatur textus de his q̃ præſtari ſolebant: noua vero p̃ſcriptio poſt acquiſitionẽ illarũ bene poſſet adaptari in his iuribus, quæ ſunt præſcriptibilia, de præſcrip. de quarta. Sed nunquid erit legitima cã ſi dicat̃ indebita fuiſſe? Sol. puto de mente huius conſtitutionis ꝙ percipiens in poſſeſſione defendatur donec probetur indebitum. eo. tit. peruenit. facit de elect. querelam ad finem, & ꝙ ibi no de offi. ord. duo ſimul, in 3. glo.

l ¶ Exemptiones huiuſmodi.] intelligo generales, vel a prædictis iuribus.

[Glo. ſeq. alleg. 2. cõcor. ponit tempus concilij: quærit & ſoluit.

m ¶ In poſterũ.] cõcor. de deci. nuꝑ ſimile. 7. ea. cõpil. de reſcr. littera. Vides ergo ꝙ priuilegia vel exẽptiones, quas habebãt religioſi, et circa eccleſias acquirendas nõ hñt locũ niſi I acquiſitis ante cõciliũ Vieñ. De religioſis dixi: q̃a circa ſæculares nil immutat iſta cõſtitutio Et ſcias ꝙ cõciliũ ichoauit anno dñi M.cccxj. die cal. Octobris, & terminatũ fuit anno ſequẽti 6. die Aprilis, & ſic durauit vltra ſex mẽſes. ſcito ergo qñ acquiſiuerint, ſcias ante cõciliũ vel poſt. Quid de acquiſitis durãte cõcilio vel poſt cõciliũ anteq̃ conſtitutiones ligarẽt; de quo ſatis dixi in proœmio, æquũ videretur ꝙ acquiſitæ antequam ligarent cõſtitutiones, priuilegijs & exemptionibus gaudeãt, per ea q̃ ibi dixi.

Clementinæ q̃ñ fuerunt factæ.

[Gl. ſeq. obiectionẽ ſoluit, & allegat quatuor ſimilia.

n ¶ Volumus.] ſit pro ratione voluntas, cum aliàs deceas

Voluntas quandoque eſt ꝓ ratione.

erat priuilegium principis eſſe mãſurum. de reg.iur. decre.li.9.cum cõcor. & eſt ſi.ĩ.ead.compil. de ſepul. dudum § pe in fi.& ĩ.ti.1.c.1.in fi.de reſeri.cap.vlt. de deci.c. 2.lib.6.fuit tamen motiuum, quia priuilegium tendebat ad noxã.de deci.ſuggeſtũ.vbi de hoc.

† Vide c. cum Apoſtolus. extra de cẽſibus. & c.12.& 3. eo.ti li.6. & oĩno concil. Trid. ſeſ.24. de ſor.c.3.ubi plene de materia uiſitationis.

CAP. II.

AD † noſtrum [a] (quod dolẽtes [b] referimus) peruenit auditum, quòd eccleſiarum prælati ad monaſteria Ciſtercienſis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiue recipiantur, & eis curialiter neceſſaria miniſtrentur: cibis tamen regularibus [c] non contenti, contra priuilegia dicti ordinis carnes petunt, & ſi eis non miniſtrentur, auferunt uiolenter. Et licet in locis eiſdem fiãt eleemoſynæ competenter: ipſi tamen prælati ipſis religioſis inuitis [d] alias eleemoſynas faciũt etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent de conſuetudine, vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis licet ferris [e] non egeant, & coci eorum ſui officij [f] ratione pecuniã exigunt & extorquent. Nec compoſitiones [g] ſuper procurationibus inter prælatos

AD noſtrum. præſupponendũ eſt ꝙ aliquando patroni faciunt ordinari per epiſcopũ, ut tali die illa eccleſia teneatur dare unam procurationem, id eſt, comeſtionem.

CASVS. A nonnullis in concilio Viennenſi fuit expoſitum ꝙ epiſcopi in fundatione ordinis Ciſtercienſis, qui ordo eſt exemptus a diœceſanis, petebant procurationes, ſiue comeſtiones, quas monaſteria tenebantur ſoluere: iſti epiſcopi non erant contenti cibis vel epulis regularib. & communibus ipſis ſecundum regulam ſuam, ſed petebant carnes, & etiã illas petebãt adminiſtrari ſibi intra ſepta monaſteriorum, ꝙ eſt ȝ ipſorum regulam. Et cum ipſi Ciſtercienſes nõ velint ſibi dare ꝓcurationes, ut ipſi epĩ petũt, ipſi rapiũt violẽter, & faciũt quãplures eleemoſynas de bonis religioſorum, quamuis ẽt ipſi religioſi ſufficientes eleemoſynas faciant, & ẽt epi iſtas procurationes accipiunt in pluribus locis, in quibus non debent habere de iure uel conſuetudine. Item epĩ ut magis grauarent monaſteria Ciſtercien. faciebant ferrari equos ſuos, quamuis non indigerent. Itẽ coci epiſcoporũ dicebãt, date mihi pecunias, ego feci coquinã & paraui cibaria veſtra dño meo: ego nõ teneor ſibi parare tꝑe viſitationis, immo monaſteria tenẽtur mihi ſoluere, & ſic iſte cocus exigebat unam quantitatẽ pecuniæ. Item iſti epĩ non approbabant compoſitiones factas inter prælatos ſuper procurationib. recipiendis, immo exiſtebant graues & rebelles, ſic ꝙ multa bona monaſteriorũ dilaniabant & cõſumebãt in modico tempore, & adhuc non erant cõtenti de ꝓcurationibus ſuarum perſonarum, ſed ẽt hebebãt magnos & paruos canes venaticos, quibus neceſſe erat ꝓcurationes dari. Item habebant aues venaticas, ut accipitres, & quamplurima alia onera inferebant Nã ſi religioſi nõ ſatisfaciebant voluntati ipſorum epõrum, ipſi vel ſeruitores frangebant portas monaſteriorum. Item ipſi recipiũt plures ꝓcurationes in die: quia accipiũt pecuniam loco procurationum, & non uiſitant ꝙ̃ viſitare dẽnt, immo omittunt uiſitare accepta pecunia pro procurationibus, & ſic ipſi prælati accipiunt & exigũt ab ipſis religioſis illa, ad quæ ipſi nõ tenenẽ. Item ſunt aliqui prælati qũi quando uidẽt ꝙ Papa mittit aliquos nuntios in diœceſi ipſorum, ipſi exigunt pecuniam pro procuratione illorum nuntiorum, & illam exigũt: ſaltem exigunt maiorem partẽ à locis exemptis & alijs locis religioſis, & hoc faciũt vt ipſi non tantum grauent presbyteros ſuos, ſed etiã vt ipſi ſeipſos liberẽt. Et illi qui iſta expoſuerunt in concilio, dicebãt ꝙ iſti prælati grauabant monaſteria exempta in multis alijs, quare iſti exponẽtes quærunt a Romano Põtifice quid fiendum de iſtis? Et dicit Clemens, ꝙ ſi iſti prælati epĩ veniant ad iſta monaſteria exempta non cauſa uiſitationis, ſed charitatiue & gratia hoſpitalitatis: tũc ipſi dẽnt eſſe contenti, & debent recipere victualia regularia, & iſta cibaria dẽnt illis tradi intra ſepta ipſorum religioſorum, nõ tñ intra portam quam regularem appellant, & hoc maxime ſi illa cibaria non ſint conſueta nec ſecundum regulam ipſorum religioſorum. Et ad hoc quod ſupradixi, ꝙ iſti faciebãt eleemoſynas, quamuis religioſi ſufficiẽter facerent: Reſpondet, ꝙ ipſi põt facere eleemoſynas de fragmentis menſæ, hoc eſt, de reſiduo eorũ quæ reſidãt ex mẽſa. Et ſi de cætero iſti prælati velint cuitare indignationem ſedis Apoſtolicę, docet eos quieſcere ab iſtis grauaminibus ſuperius expreſſis. Nota ꝙ epũs non debet recipere eadem die plures procurationes, niſi hoc haberet ex priuilegio ſedis Apoſtolicę: ideo dicit text[9]: pluresque procurationes recipiũt vna die ſedis Apoſtolicæ priuilegio non ſuffulti. Nota iũcta gloſſa, ꝙ poteſt fieri compoſitio de & ſuꝑ modo procurãdi, & numero ꝓcurandorum, ſi contentio & controuerſia fuerint inter procurandum & illum qui debet procurare: puta epiſcopus poteſt facere talem compoſitionem, totiẽs quotiens ego veniam charitatiue vos viſitãdo, dabitis ꝓcurationem, ideſt alimẽta pro me, & ſex de meis ſeruitorib', uel quatuor, vel plus, vel minus. Nota ꝙ epĩ cum uiſitant, non debent habere canes venaticos, nec aues: immo etiam non debent habere dum nõ viſitant: quia omnia iſta ſunt prohibita clericis ẽt ſæcularibus. Nota: ibi, [Sunt nonnulli.] ꝙ tam exempti ꝙ̃ non exempti tenentur conferre ad procurationem legati ſeu nũtij ſedis apoſtolicæ. Not. ibi, [Charitatiue recipianẽ.] ꝙ monaſteria tenentur ad recipiẽdos hoſpites. ſic & alij clerici. de præben. de monachis. de emp.& vendi.c.1. Et dicit Lau. ꝙ ad hoc põt per excommunicationem compelli 44. diſt §. hinc ẽt. Nota de cibis regularibus. & de hoc in gl. 3. & ſunt oua, caſeus, & piſces Zabarella.

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]

a ¶ Ad noſtrum.] Ponit quędam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, ꝓcipue Ciſtercienſibus, & illa fieri ꝓhibet, ſtatuens ꝙ epi, qui in monaſterijs Ciſtercieñ. ordinis charitatiue ꝓcurantur, ſint contenti cibarijs, quæ per illos miniſtrantur. Si vero procurantur ex debito, ipſis uolentibus carnes miniſtrari dẽnt extra ſepta monaſterij, vel ſaltem extra portã, quæ dr Regularis. Ipſorum etiam eleemoſynarij fragmenta menſarum põt pauperibus erogare. Prima pars ponit grauamina, ſecunda prouidet. ibi, [Nos igitur.]

b ¶ Dolentes.] ĩ.ead.compil de ſtatu mona. c.2.ver. viſitatores. & ibi concor.

c ¶ Regularibus.] de quibus in regula B. Bñdicti. 39. c.

d ¶ Inuitis.] nõ erat ergo dicenda eleemoſyna, quę de rapina fiebat. 1. q. 1. non eſt putanda.

e ¶ Ferris.] vide quod no. eo. tit. exigit. in gl. 2. lib. 6.

f ¶ Officij.] ȝ id eo ti. Romana. § procurationes. li. 6.

[Gloſ. ſeq. obiectionem ſoluit.]

g ¶ Compoſitiones.] compoſitio per quam tollatur procuratio debita uiſitãti, nõ ualet: ſicut enim viſitatio ꝑ compoſitionem tolli non poſſet, ita nec procuratio quę debeẽ iure annexionis, ſicut de prẹſcriptione dr. de pſcrip. cum ex officij. ſed erãt compoſitiones ſuꝑ modo ꝓcurãdi vel numero ꝓcurandorum, quæ ſeruadæ erãt. facit quod no. 16. q 7. quicunque: ſicut

† Procuratio uiſitãti debita tolli non põt ꝑ compoſitionẽ. vide plene Abbatẽ in c. cũ ex officij. de præſcript.

etiam ſup decimis ſit cōpoſitio.de deci.ex multiplici.

ipſos & eos initas eis ſeruant: Ipſis [a] etiam in recipiendis procurationibus ita graues exiſtunt, quòd ipſis in eorum monaſteris & eccleſijs procurationes recipientibus longi temporis victum breuis hora conſumit [b]: & dum procurationes recipiunt, canes uenaticos, falcones, & accipitres ſecum habent [c]: Et niſi uoluntati ſatisfiat eorum, valuæ [d] monaſteriorum ſeu eccleſiarum per uiolentiam ſæpe franguntur [e], & ornamenta eccleſiæ exportantur [f], pluresque procurationes recipiunt una [g] die ſedis Apoſtolicæ priuilegio non ſuffulti: interdum in pecunia numerata, uiſitationis etiam officio non impenſo [h], & occaſione dictarum procurationum ijdem prælati ab ipſis frequenter exigunt, quę illis ſoluere nō tenentur, intolerabilia eiſdem grauamina cumulantes: Sunt † [i] & nonnulli, qui procurationes nūtiorum Apoſtolicæ ſedis, aliaq. extraordinaria onera exemptis, & alijs religioſis pro maiori parte imponunt: vt ſe ac preſbyteros liberent ſæculares, religioſos ad ordinandum huiuſmodi onerum diſtributionem minime aſſumentes [k]: In multis etiam alijs præfati prælati, exempta monaſteria, & ipſorū eccleſias vtroque [l] illis iure ſubiectas, grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus inſolitis imponēdis. ¶ Nos igitur ſuper his volētes de opportuno remedio prouidere, ſacri approbatione concilij duximus ſtatuēdū, vt ſi epiſcopi non cauſa viſitationis, ſed charitatiuæ hoſpitalitatis ad monaſteria uenerint ſupradicta [m], victualia gratioſe [n] recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint miniſtrata. Ipſis autem epiſcopis ad monaſteria uenientibus ſupradicta, & procurationes ibidem recipientibus ſibi debitas de iure communi, conſuetudine, priuilegio, uel iure alio ſpeciali [o], in domibus ipſorum [p] monaſteriorum, extra tamen ſepta ipſorum exiſtentibus, ſi quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin [q] intra ſepta ipſa non tamen intra portam, quam regularem [r] appellant, carnium pro congruentia temporis ſi uoluerint [s] (priuilegio non obſtante quocunque) cibaria miniſtrentur. Nec inconueniens reputamus ſi fragmenta [t], quæ de menſis ipſorum epiſcoporum, & ſuorum familiarium [u] colliguntur [x], per ipſorum epiſcoporū eleemoſynarios ibidem [y] pauperibus erogētur. Ab

a ¶ Ipſis.] prælatis.

b ¶ Conſumit.] contra id eo.ti.cū Apoſtolus. Refert Suetonius libro 2. q̄ Tiberius p̄ſidibus ſuadentibus prouincias onerari tributo, reſcripſit: boni paſtoris eſt tondere pecus, nō deglutire.

ADDITIO. Vel potius deglubere, id eſt, pilos euellere: ita dēt eſſe: q aliter legit non intelligit.

c ¶ Habent.] contra id eo.tit. cum apoſtolus. de cle.vena.cap. 1 & 2.

d ¶ Valuæ.] de ſpon. cōſultationi. in principio.

e ¶ Franguntur.] an hæc liceāt etiam habenti iuſtam cauſam & poſſidenti, cui denegatur pēſio vel hoſpitium, vel procuratio: plene ſcripſi poſt Inno. de immu. eccl. cap. 1. 1

1 Vide ibidem Panormit.

f ¶ Exportantur.] hoc non pn̄t etiā collectores decimarum ꝯ ea.compil.de deci. ſi beneficiorum.

Procurationū numer⁹ dierū numerum non excedat.

g ¶ Vna die.] cum tñ numerus procurationum non debeat excedere numerum dierum. eo.ti. procurationes. quod locum hēt etiam in uiſitāte plura loca, quorum quilibet ad procurationem ſufficiat. eo.ti. felicis. lib. 6.

h ¶ Impenſo.] ꝯ id eo.tit. procurationes. & c. exigit. lib. 6. eod. lib. de offi. ord. ſi epiſcopus.

† al. Sunt etiā, &c.

i ¶ Aſſumentes.] ꝯ id de reg. iur. q̄ omnes. lib. 6.

k ¶ Alijs.] de quibus de exceſ. præla. frequens.

l ¶ Vtroque.] de priuileg. quoniam.

m ¶ Supradicta.] ſcilicet Ciſtercienſis ordinis, tñ & de alijs idem videretur, ab idētitate rationis. & ꝯ. proxi. generaliter loquitur de exēptis.

n ¶ Gratioſe.] dicit prouerbium Italicorum, non reſpiciendum dētem equi donati (vnde quidam: Quadrupedis dentes donati cernere noli) cui ꝯuenit. ff. de ædi. edic. ad res donatas.

o ¶ Speciali.] puta pacto vel onere impoſito fundationis tempore, ut dixi ſup. c. proxi.

p ¶ Ipſorum.] ergo non aliorū priuatorum, vel eccleſiarum, etiam ſi domus eſſent ad hoc aptę, niſi ipſi prælati conſentirent ibi procurari.

q ¶ Alioquin.] idem ſi extra ſepta nō fuerint domus monaſterij ad hoc aptæ.

[Gloſſa ſeq alleg. vnam concor. quęrit & ſoluit, & ſolutionem determinat.]

r ¶ Regularem.] licet ergo in parte domus q̄ in alia parte non licet. de ſta. mo. cum. ad monaſteriū. Sed qd ſi extra portam illam non eſt locus aptus? Satis videt̄ q̄ propter neceſſitatem, quæ ſic arctat poſſint tūc intra portam illam miniſtrari, vt ſicut propter neceſſitatem tempore prohibito licet carnes comedere, ſic liceat ex eadem cauſa etiam in loco prohibito. de obſer. ieiu. cō ſilium. in fine. de reg. iur. quod non eſt. facit de cuſto. Eucha. c. 2. Poſſet tamen dici, q̄ cum priuilegium iſtorum non tollatur intra portam, q̄ tunc ep̄s ſecundum formā priuilegij cibis regularibus debeat contētari: vbi vero non haberent priuilegium contrarium, ſit locus ei quod prius dixi.

Carnes licet comedere t̄pe ꝓhibito ꝑꝑ neceſſitatem.

s ¶ Si voluerint.] honeſte facerent epiſcopi declinando ibidē ſexta feria uel ſabbato, uel die qua cibaria regularia conuenirent: tamen ſi alio die declinant, ſubditi ſuperiori inuito legem cibariorum non dabunt. 41. diſt. non cogantur. & concor. de cen. cum inſtātia. in fine.

t ¶ Fragmenta.] dicta à frango, gis. panes ergo integros, qui de menſa leuantur, inuitis monachis. non dabit eleemoſynarius, vel capones integros vel ſimilia.

u ¶ Familiarium.] cū epiſcopo, vel poſt comedentium.

x ¶ Colligūtur.] in ꝓcuratione quę dat̄ ex debito, hoc eſt certū: ſed in illa quæ dat̄ gratuito, non v̄r id inuitis monachis fieri poſſe, & forſan auctor de vtraq intēdit, qua ſi fragmenta uideantur eſſe largita.

y ¶ Ibidem.] ad alium ergo locum mittere nō poſſet diſtribuenda illis inuitis.

a ¶ Euitare.]

a ¶ Euitate.] Vide quod dixi inf. de ſen.excom.c.1. in glo.Mendicantes.in fine.

alijs autem grauaminibus expreſſis ſuperius,prælati diligenter † abſtineant, ſi Dei & Apoſtolicæ ſedis indignationem voluerint euitare.[a]

† al. ita: diligenter prorſus abſtineant.

¶ Idem in eodem.

¶ Diœceſani (quibus hoc conſtat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excommunicati ſunt vel interdicti, publicare debent. Io. And.

CAP. III.

PRæſenti[b] † cōſtitutione iubemus[c], vt locorū diœceſani contra eos, qui ab eccleſijs vel perſonis[d] eccleſiaſticis pro earum rebus[e] proprijs[f], quas non negotiandi[g] cauſa deferunt, aut deferri faciūt vel tranſmittunt, pedagia[h] vel guidagia ſuo vel alieno[i] nomine, exigunt vel extorquent[k] in animarum ſuarum periculum,& eorum à quibus ea exigunt præiudicium & grauamen, excōmunicationis[l] & interdicti[m] ſententias a à iure[n] prolatas,poſtquam de † his ipſis conſtiterit[o], omnino,publicent,vel à ſuis ſubditis[p] tamdiu faciant publicari,donec[q] illi ſic exacta † reſtituerint[r], & de tranſgreſſione huiuſmodi ſatisfecerint,[s] competenter.

† Nota quod res clericorū gaudēt eodē priuilegio, quo res eccleſiarū. ca. vlt. de vi. & ho.cle. c.eccleſia ſeruos. 12. q. 1. Anc.

† al. & ipſis eis cōſtiterit, &c.

† al. extorta.

TITVLVS XIIII.

De celebratione † Miſſarum, & alijs diuinis officijs.

† al. ita: De celebratione miſſarū, & aliorū officiorū.

¶ Clemens v. in cōcilio Vien.

¶ Prelati ad quos ſpectas correctio, & illis negligentibus ſuperiores ipſorum debent eſſe ſolliciti, vt horis debitis in cathedralib. & collegiatis eccleſiis Hora canonica deuote pſallantur, & quòd in eccleſiis alijs celebretur conuenienter & debite diurnum officium & nocturnum. Io. An.

PRæſenti.] CASVS. Iſta Clementina venit executiue, vel eſt executio c.quāquam.eo.tit.lib 6.quia illud cap dicit, quod exigentes à clericis pedagia vel guidagia ipſo facto ſunt excōicati: Iſtud c. mādat omnibus diœceſanis, vt illos exactores denuntient & faciāt publice denuntiari excōicatos,donec & quouſque venerint ad condignā ſatisfactionē.Not. [Deferunt,]id eſt,portāt.Not. quod verbū, [iubeo,] eſt pceptiuum & obligat, vt gl.hic in verbo, [iubemus.] & per cōſequens infertur quod plati non obſeruantes hmōi clementinæ diſpoſitionem, peccant mortaliter, vt in ca.quod pcipitur.14.q.1.iuncto c 2.de maio. & obed. Not.ibi, [Vel pſonis.] quod bona clericorū gaudent eodē priuilegio cū rebus eccleſiarum, ſm Lau. & Pau. Nota ex verbo, [negotiandi,] à ɔtrio, quod in his quæ deferunt clerici cauſa negotiandi, non gaudent immunitate. de hoc in gl. à contrario. Zabarella.

[Prima glo.ſummat, & dicit quid declarat.]

b ¶ Præſenti.] Caſus Diœceſani (quib. hoc conſtat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excōmunicati ſunt vel interdicti publicare debent.venit executiue ad decre.quamquam eo.tit.li.6.

c ¶ Iubemus.] ergo obligat ex pręcepto.14.q. 1. quod præcipitur,quod non bene ponderatur.ſimile ſup. ead. compil.de ſta.mo.c.2.de relig.do.c.2.

d ¶ Perſonis.]vide quod dixi in decre.quamquam.

e ¶ Rebus.]vel perſonis, vt in pdicta decre.quamquā.

f ¶ Proprijs.]ſcilicet perſonarum vel eccleſiarū, vt ſic etiam profeſſos,qui proprium habere non poſſunt, includat pro talibus rebus quæ ad vſum proprium portantur,etiam laici non ſoluunt vectigalia.C. de vecti. & com l.vniuerſi.Plures alios caſus in quibus non ſoluuntur, vide quæ no.ff.de publi.l 4.

Laici quāque vectigalia non tenentur, ſoluere.

[Glo.ſeq.arguit ad contraria,& remittit:mouet dubia,& ſoluit.]

g ¶ Non negotiandi.]à cōtrario daſ intelligi, quod in his quas cauſa negotiandi deferunt, non gaudent immunitate, vt etiam not Guli.in Specu de immu.eccl. in fi. vbi etiam arguit contra emptores reddituum clericorum,qui volunt immunitate gaudere,ſed ipſi etiā clerici non gauderent negotiationis cauſa deferendo, vt hic Si autē inter leuatorē pedagij & delatorem ſit quæſtio, vt quia ille negat eū clericum,vel dicit res deferri negotiationis cauſa,vel res illius non eſſe, graue eſſet ſp iudicē adiri pro fide huius rei recipienda, vnde videtur committendū iuramento deferentium vel ſuorum nuntiorum, ſi perſonarum qualitas non diſſuadeat,vel niſi de contrario fides haberetur in promptu. facit de iureiur.c.ſi.quod me.vau.ca.ſi. Quo ad perſonam videtur ſufficere ſi ſit in habitu & tonſura clericali.per decre.ſi iudex.de ſent.excom.lib 6.

Pedagij rōne orta quæſtio inter leuatorē ipſius & delatorē rerū qualiter terminabiē.

h ¶ Pedagia vel guidagia.]exponūtur hæc de verborū ſignificatione, ſuper quibuſdam, & omnia iſta dicuntur portoria vel vectigalia, vt ibi not.

i ¶ Alieno.] de regu. iur.quod alicui. lib.6. cum concor.

K ¶ Extorquent.] vbi enim reciperentur iſta à ſponte ſoluentibus, non eſt locus pœnis. ſimile de ſimon. dilectus 2

l ¶ Excommunicationis.] quo ad ſingulares perſonas.

m ¶ Interdicti.] quo ad ciuitates,caſtra,vel loca, quorū collegia, vel vniuerſitates in his delinquunt, & periculoſiſſimum eſt: per quod forſan tota Italia eſt interdicta; & vltra Italiam, teſtificentur experti. & vide quod dicam inf.de ſen.excom. grauis in prin.

n ¶ A iure.] eod. tit. quamquam.lib.6.

[Glo. ſeq. ſupplet & remittit: ſecundo dubium ſoluit per duas rationes.]

o ¶ Conſtiterit.] parte vocata, contra quā ſit publicatio. de quo ſatis ſcripſi ea. compi. de offi.deleg.c. vnico, Puto autem de hoc inquiri, & conſtare poſſe etiā in illo, qui ſoluit de hoc nō conquerente:tum quia hoc beneficiū reſpicit fauorem ordinis clericalis,non perſonæ tantū, & ſpectat ad ius publicum.de foro compet.ſi diligenti. de ſent.excom.contingit.1.diſt.ius publicum.tum propter animarum periculum,de quo præmiſit, & præcipue in facto manifeſto, de vſu.cum in diœceſi.de diuor porro.

p ¶ Subditis.]vicinos etiā epiſcopos requirere poſſunt 11.q.3.curæ.de treu.& pace.c.1.ſup.ea.compil. de foro compe.quamuis.§.penul.

q ¶ Donec.] licet iſti reſtituant,& ſatisfaciant, vt ſequitur:eſt tamē neceſſaria abſolutio excommunicationis vel relaxatio interdicti, vt in prędicta decr.quamquam in fine.

Reſtitutió & plena reſtitutio in idē ſonant.

r ¶ Reſtituerint.] plenarie dicit dec.quamquam.quod forſan hic omittit:quaſi ſonet in idem verbum reſtitutionis & plenæ reſtitutionis.facit ff de verb.ſigni. cum prætor.ff. de vſur. videamus 2. §. in Fauiana. nec ſufficeret hic cautio concord.quod not.de elect.quia ſępe. lib.6.

ſ ¶ Satisfecerint.]vide quòd dixi poſt Inno.de cohabi. cleri.ſicut.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

[Viſum eſt ſupra de capellis & eccleſijs tam religioſorū,quam ſæcularium,in quibus diuina officia & Miſſarum ſolemnia celebrantur:ideo,&c.

GRaui.] CASVS. Concilio generali Spiritu ſancto legitime congregato fuit propoſitũ, quod plures clerici dicebant Horas Canonicas diſcurrendo, & quandoq; verba inhoneſta proferendo, & dum ibant ad diuinum officium, ducebant ſecum canes venaticos, & aues: vnde modicã reuerentiam faciebant ipſi eccleſiæ, & ſcandalum inde oriebat: conſtituit concilium quod ipſi celebrent diuinum officium cum deuotione & reuerentia, & pro hoc deputauit aliquos, vt compellãt clericos ad celebrandum cum deuotione vt decet & cantor, vel decanus, vel Prior tenetur compellere clericos ſuæ eccleſiæ, & in defectu ipſorum epũs Nota: ibi, (Miniſtri.) iuncta glo. quod clerici nõ beneficiati non tenentur ad Horas Canonicas dicendas, niſi eſſent in ſacris conſtituti. Nota: ibi, (Fructũ.) iuncto c. dolentes. eo. tit. in antiq. videlicet quod qui eſt adſtrictus ad dicendum Horas, illas debet dicere attente Not. quod obligatus ad Horas canonicas debet ſingulas dictiones & ſyllabas diſtincte proferre. Nota quod beneficiati cum ad ipſas eccleſias accedũt, debẽt accedere, id eſt ire cum humilitate. Item debent eſſe honeſti in corona ſeu tonſura & in veſtibus: vnde tonſura eſt raſura in ſuperiori parte capitis: Sed raſura eſt in inferiori parte capitis. No. quod in cœmeterijs non debent celebrari choreæ, nec cantilenæ dici, & multo minus in eccleſijs. Not quod licitum eſt turbari ſuper delinquẽtes: nã Deus his turbatur & iraſcitur. de reb. eccl. non alie. ſi quis. Not. quod Horæ Canonicæ debent dici cum puritate. Ex hoc arg. quod qui eſt in mortali, ſi dicit eas, nihil agit, ſicut ſunt concubinarij, fures, & ſimiles, vnde in pſal. Peccatori autem dicit Deus, quare tu enarras iuſtitias? Zabarella.

† De materia huius Clemen. præter doctores hic vid. canoniſtes ĩ c. 1. & c. dolẽtes. ex de celeb. Miſſarũ.

CAP. I.

GRAVI [a] † nimirũ turbatione mouemur, quod ex nonnullorum rectorum negligẽtia, quæ [b] dum ſpem impunitatis permittit, multã nutrire peſtilentiam conſueuit [c] in ſubditis, plerique eccleſiarum miniſtri [d] modeſtia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo ſacrificiũ laudis [e] fructum [f] labiorum ſuorum in puritate conſcientiæ & animi deuotione deberẽt, Horas [g] Canonicas [h] dicere, ſeu pſallere [i] tranſcurrendo, ſyncopando [k], extranea quidem & plerunque vana [l], profana, & inhoneſta intermiſcendo colloquia [m], tarde ad chorum conueniendo, ſeu eccleſiam ipſam abſque rationabili [n] cauſa ante finem officij exeundo [o] frequenter, aues interdum portando ſeu faciendo portari, caneſque ſecum ducendo venaticos [p], ac quaſi nihil prætendentes de clericali militia [q], in corona veſtibus & tonſura [r] diuina etiam celebrare, aut eis intereſſe nimis indeuote præſumunt.

¶ Nonnulli etiam tam clerici quam laici præſertim in feſtorum certorum vigilijs [s], dum in eccleſijs deberent orationi [t] inſiſtere, non verentur in ipſis earumq; cœ-

(Prima glo. dicit, quid facit, & diuidit, & ſummat.

a ¶ Graui.] prima pars ponit tres ſpecies exceſſuũ, quos ſecunda pars per ſuperiores corrigi præcipit: ibi, (Ne igitur.) Et eſt prima ſpecies de clericorũ exceſſibus in celebratione diuinorum. Secunda: ibi, (Nonnulli.) de diſſolutionibus clericorum & laicorum, quas in eccleſijs & ſuis cœmeterijs faciebant. Tertia: ibi. (In multis.) de indecentia veſtimentorum, vaſorum, & ornamentorum eccleſiaſticorum Et principaliter hoc intendit, prælati ad quos ſpectat correctio, & illis negligentibus ſuperiores ipſorum debent eſſe ſolliciti, vt horis debitis in cathedralibus, regularibus, & collegiatis eccleſijs Horæ Canonicæ deuote pſallantur, & quod in eccleſijs alijs celebretur conuenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum.

† Vid. Io. An & alios I c 1. de celebra. Miſ & Archi. In c. Eleuterius. 91. diſt.

b ¶ Quæ.] negligentia.

c ¶ Conſueuit.] de vita & hon. cle. vt clericorum. cum ſuis concord.

d ¶ Miniſtri.] argue pro clericis, qui beneficiati non ſunt, quod non teneantur ad horas de quo ſatis ſcripſi eo. tit. c. 1. ſuper gloſ.

e ¶ Laudis.] Pſalmus. 9. Deus Deorum. ibi, Immola Deo ſacrificium laudis.

(Glo ſeq. dat quotam: arguit & remittit.)

f ¶ Fructum labiorum.] ſumptum ad Hebreos vltimo, vltra mediũ. Et arguitur ex hoc quod ſatis eſt labijs deſeruire in diuinis Horis; licet cor diuertat ad alia. de hoc ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. eod. titul. dolentes, & facit quod de oratione dicam inf. de relig. c. vnico. in gloſ. de oratione, in ſeptimo membro.

a Priuſq deſcẽdas in hanc gl. ſniam conſule Theologos & pręſertim B. Thomam lib. 4. ſen. diſ. 15. q. 4. & ibidẽ Paludanum diſt. 15 q 5. & Gabrielẽ ĩ canone Miſſæ lectiõe 6a.

g ¶ Horas.] aſpiratur, vt dixi ſup ea. compil. de vi. & hone. cle c. 2.

h ¶ Canonicas.] ſeptem de quibus eod. tit. cap. 1. & quare ſic fuerint per eccleſiam inſtitutæ, & qui teneãtur ad eas dicendas, ibi ſcripſi: Miſſam de officio dicimus, ſed non de Horis: quod patet, quia etiam epi de honeſtate inuitantur ad illas dicendas vel audiendas, de priuile. c. fin. lib. 6. diſtributiones tã pro Miſſis vt pro Horis in eccleſijs ſtatuuntur. facit inf. ti. 2. c. 1. in fi. Canon diſtinguit ſolum duas Horas Matutinalem, & Veſpertinam. 11. q. 3 ſi qs epiſcopus in concilio. quod quomodo intelligatur, not. 92. diſt. c. vlt. Pythagoras etiam dicebat duorum temporum curam habendã, ſcilicet mane & veſperi, id eſt eorum quę acturi ſumus & eorum quæ geſſimus.

i ¶ Pſallere.] hic iunge litteram infra, nimis indeuote præſumunt.

k ¶ Syncopando.] hoc exponit. eo. tit. dolentes. in 1. gl.

l ¶ Vana.] cũ tñ de omni verbo otioſo reddituri ſumus rationem in die iudicij. Matth. 12. 22. q. vlt. c. quotiens.

Verbi cuiuslibet otioſi redděda eſt ratio.

m ¶ Colloquia.] 1 ad Corinth 15 Corrumpunt bonos mores colloquia mala. & not. 37 diſt. turbat.

n ¶ Rationabili cauſa.] eſſet rationabilis qñ nimis fatigatus eſt ſpiritus, & cauſa recreationis ſine ſcãdalo aliquantulum exijt eccleſiam, vt ſcripſi poſt Inn. eod tit. dolentes. Idem ſi infirmitas vel iuſta occupatio ſuperueniret. 7. q. 1. illud. & c. ſeq. de conſe diſt. 1 nullus. de cler non reſi. ex parte 2. eo tit c. vnico lib. 6.

o ¶ Exeũdo.] ẽt laici Miſsã audiẽtes ante benedictionẽ ſacerdotis exire nõ dẽnt. de cõſe. diſt. 1. Miſſam. & c. ſeq.

Miſſa ĩtegraliter ẽ audiẽda.

p ¶ Venatico.] quod etiam extra eccleſiam eis non licet. de cle. vena. per totum.

q ¶ Militia.] quæ cœleſtis eſt 11. q. 1. Chriſtianis. de cle. ægro. c. 1. ne cle. vel mo. c 1. in 6.

r ¶ Tonſura.] ſic de vita & hone. cle. clerici 1. & ſup. ead. compil eo. tit. c. 2. & quid corona & tonſura deſignet, ibi ſcripſi, & habetur 12. q. 1. duo ſunt.

s ¶ Vigilijs.] in quibus clericalis modeſtia deberet ſtudioſius obſeruari. de ſtatu mon. cum ad monaſterium. ver. in refectorio. vbi ſepius dixi verbum Senecæ. 18. epiſtola ad Lucillum: Feſtiuis maxime diebus animo imperãdum eſt, vt tunc à voluptatibus ſolus abſtineas, cum in illas omnis turba procubuerit.

Senecæ dictũ notabile.

t ¶ Orationi.] vide quod de oratione dicam inf. tit. 8. c. vnico. ad fin.

a ¶ Choreas

meterijs choreas [a] facere diſſolutas, & † interdum canere cantilenas [b], ac multas inſolentias [c] perpetrare; ex quibus eccleſiarum & cœmeteriorum violationes [d], inhoneſta variaque delicta quandoque ſequuntur, & eccleſiaſticum plerumque perturbatur [e] † officium in diuinæ maieſtatis offenſam, & aſtantium ſcandalum populorum.

¶ In multis inſuper eccleſijs cũ vaſis, veſtimentis, & cæteris ornamentis ad diuinum cultum neceſſarijs, indecentibus [f] vtique (penſatis earum facultatibus) deſeruitur. ¶ Ne igitur tranſgreſſiones inualeſcant [g] huiuſmodi, alijſque veniant in exemplũ, ſacri concilij approbatione hoc fieri prohibentes: ſancimus, vt illi ad quos id pertinet, & in eorum, ſi vtique exempti non ſint, negligentiam [h] vel defectũ locorũ ordinarij: ſi vero exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati, ſuperiores [i] ipſorũ (omni negligentia vel incuria penitus relegata [k]) circa reformanda præmiſſa, & eorũ ſingula corrigenda, necnon vt in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis eccleſijs horis debitis [l] deuote pſallatur: In alijs vero conuenienter & debite celebretur diuinũ † diurnum, & nocturnum [m] officium, ſi Dei & Apoſtolicæ ſedis indignationem euitare voluerint, ſollicitam curent diligentiam adhibere: cõtradictores per cenſuram eccleſiaſticã (dummodo ad eos illam exercere [n] pertineat) alijſque opportunis remedijs compeſcendo, facientes prout ad eos ſpectat in his, & alijs, quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac eccleſiarum & cœmeteriorum reſpiciunt honeſtatem, ſacrorum ſtatuta canonum, ad quæ [o] ſcienda [p] diligens curent adhibere ſtudium [q] irrefragabiliter obſeruari.

¶ Idem in eodem.

¶ Clerici etiam religioſi, domeſtici, commenſales Cardinaliũ vel epiſcoporum, ſe poſſunt illis in diuinis officijs coaptare. h. d. Ioan. And.

CAP. II.

Dignum [r] † prorſus & congruum [s] arbitrantes, quòd clerici tam religioſi, quàm alij [t] Cardinalium ſacroſanctæ Romanæ [u] Eccleſiæ, ac, quoruncumq; Ponti-

Chorea vnde dr̃.

a ¶ Choreas.] dr̃ à choro: chorizantes.n. in ſuis ludicris, cantilenis & ſaltibus quodãmodo tenent chorũ. & de his forte loquitur Pſal. 11. In circuitu impij ambulant, & facit de vita & honeſt. cleri. cum decorẽ 16. q. 1. legi. & has euitare debent Moniales. ſup. ead. compil. de ſtatu monac. 2.

† al. ita: et interdum, &c.

b ¶ Cantilenas.] 37. diſt. c. 2.

c ¶ Inſolentias.] de offi. ordi. c. 1 ea. compil. & ibi expoſui.

d ¶ Violationes.] in talibus.n. facile veniri ſolet de ludo ad rixam, ex qua ſequi ſolẽt effuſiones ſanguinis, vulnera & homicidia, per quę loca polluuntur. de conſec. eccle. vel alta. propoſuiſti. & quando vno polluto pollulum ſit reliquum, dic vt eod. tit. c. vnico. lib. 6.

Pollutio loci ſacri ex quib. pcedit.

† al. perturbant.

e ¶ Perturbatur.] vide quod not. & dixi de appel. dilectus.

f ¶ Indecentibus.] nõ ex immunditia cõtra quam prouiſum erat. de cuſto. Euch. c. 1. ſed ex vilitate pretij, vel æſtimationis ipſorũ: quod patet ex eo quod de facultatibus quæritur. & de his de cõſecr. diſt. 1. altarius palla. & c. vaſa. cum duobus c. ſeq. In fratribus vero Minorib. reprobatur exceſſus circa iſta ornamenta. ſup. de verb. ſignifi. exiui. verſus finem. §. quamuis.

g ¶ Inualeſcant.] principijs obſtat, & c. vt not. de reſcri. ad hæc. in finem.

[Gloſſa ſequens arguit, & remittit.]

h ¶ Negligentiã.] arguo ꝙ de iuriſdõne minorum prælatorũ diœceſani ſe non intromittunt, niſi in caſu negligẽtiæ, de hoc de offici. ordin. cum ab eccleſiarum, & ca. paſtoralis.

[Gloſſa ſeq. quæſtionem ſoluit.]

i ¶ Superiores.] voluit his caſibus dare diœceſanis delegatã poteſtatem, ſicut fecit ead. compil. de ſupplen. neglig. præla. c. vnico de ſta. mona. c. 1. de relig. domi. c. 1. quia propter hæc multum viſitata nimis præiudicatũ fuiſſet priuilegijs exemptionis.

k ¶ Relegata.] hic iunge litteram, ſollicitam curent diligentiam adhibere.

l ¶ Debitis.] dicebat Hoſt. eo. tit. c. 1. ꝙ pulſare & pſallere Horas debitis horis ſeruabatur in cathedralibus & collegiatis eccleſijs.

m ¶ Nocturnum.] eod. tit. dolentes, in fine.

n ¶ Exercere pertineat.] excludit fęminas licet prælatas, quod dic vt de maio. & obed. dilecta. De maioribus curatis, & qui iuriſdõni præſunt, dic vt not. 2. q. 1. nemo. de offi. ordin. cum ab eccleſiarum, plenius per Hoſti. in ſum. de ſenten. exc. §. quis poſſit excommunicare. in vlt. col. Ioan. And.

o ¶ Ad quæ.] ſtatuta. Ioan. And.

† al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum.

p ¶ Scienda.] propter medium horũ trium ꝙ pmiſit, ſ. de reformatione morum, non eſſet facile iura colligere, de quibus ſciendis hortatur, ſed ſufficiat allegare. de vi. & hone. cle. per totum, ad primum eo. tit. per totum. de conſec. diſt. 1 per totum. ad vltimum, de cuſt. Eucha. c. 1. de immuni. eccle. per totum, & eo. titu. per totum lib. 6.

q ¶ Studium.] 10. diſt. ſi decreta.

Dignum.] Primo ponit dictum. Secundo circa illud remouet dubium. Secũda: ibi, [Nec ad dicendum.] Imol. ¶ Præſupponendũ eſt ꝙ quilibet tenetr dicere Horas canonicas ad vſum illius diœceſis, in qua eſt bñficiatus. CASVS Ego ſum cõmenſalis vel domeſticus alicuius cardinalis vel epĩ, qui dicit Horas ad vſum eccleſię Romanę: Ego ſum de alia diœceſi, quæritur, an poſſim dicere Horas meas ſicut ipſe, & in tali vſu? Dicit Clemens quòd ſic.

Not ꝙ appellatione Pontificum non veniunt electi in epiſcopos & confirmati, niſi ſint conſecrati, etiam in conceſſione priuilegiorum, vt gl. cum tex. in verbo, Pontificum. Not. ꝙ quis debet ſe coaptare ijs cum quibus cõuerſatur. 22. diſt. illa. in fin. 40. diſt. ca. 1 in tantum quod etiam ſibi propter hoc licent aliqua, aliàs quæ nõ licent, vt hic. de hoc de ſtatu. mo. recollentes.

† Viđ omnino Extrauagantẽ Pij V. Pontificis maximi incip. Quod à nobis per quã recitatio Romani Breuiarij reſtituitur, & aliorũ aboletur.

[Gloſſa prima ſummat.]

r ¶ Dignum.] Clerici etiam religioſi, domeſtici, commẽſales Cardinalium vel epiſcoporum, ſe poſſunt illis in diuinis officijs coaptare.

s ¶ Congruum.] quaſi conueniens.

t ¶ Alij.] commenſales domeſtici: quod eſt inf.

u ¶ Romanæ.] non Compoſtellanæ vel Rauennatis. de offic.

de offi. archipresbyt. cap. 2. & dixi de conſtit. cum omnes, ſuper tertia gloſſa.
a ¶ Pontificum.] electos confirmatos nondum conſecratos non videtur includere.
b ¶ Habentium.] ſimile de præſcrip. veniēs, & exponitur hoc verbum, de offic. ordin. ꝙ ſedem. in vlt. glo.
c ¶ Domeſtici.] de his de verborum ſignific. c. fi. lib. 6.
d ¶ Poſſint.] non dicit quod teneantur: facit ff. de iud. non quicquid.
e ¶ Ipſis.] Cardinalibus vel epiſcopis.
f ¶ Officijs.] ſi de cibis addidiſſet, hoc multum monachis placuiſſet, per ea, quæ not. 16. q. 1. c. 3.
g ¶ Coaptare.] facit 12. diſt. illa. & hic iun ge finem.
h ¶ Officium.] ſit Gregorianum, Ambroſianum, vel monachale cuiuſuis ordinis. Itē ſiue dicant de feria, uel de feſto.
i ¶ Licite dicere.] No ta ad quæſtionem 1 de monacho prælato eccleſiæ ſæcularis, ꝙ reget illam ſm officium clericale non monachale. hoc placet Ioan. 17. q. 1. cap 3. Goffr. de ſtatu mona. in ſumma. §. ſed nunquid abſoluitur. & Hoſti. in ſum. ipſius tit. §. 2. verſi. ſed nunquid talis, facit de præſcrip. cum olim. Sed dices contrarium probari per hanc decretalem. dum hic fuerit conceſſa ſpecialis indulgentia, præter quam hoc non licuiſſet, vt dicam in fin. Solu. iſti non ſunt perpetuo trāſlati, ſed ille nihil habet commune cum monachis. 16. q. 1. ne pro cuiuſlibet.
k ¶ Indulgemus.] prius ergo hoc non licebat.

[margin: † al. ita: ſacro approbante concilio indulgemus.]
[margin: 1 Monachus prælatus eccleſiæ ſecularis ꝙ officiū dicet, huc ſpectant tradita p. B. Th. 2. 2. q. 185. art. 8. cum vi deor.]

ficum [a] gratiam & cōmunionem Apoſtolicæ ſedis habentium [b], commēſales domeſtici [c] ſe poſſint [d] ipſis [e] in diuinis officijs [f] coaptare [g], vt illud quod ijdem Cardinales ſeu Pontifices dicent officium [h] licite [i] dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, ſacri † approbatione concilij indulgemus [k].

TITVLVS XV.

De baptiſmo & eius effectu.

¶ Clemens v. in concilio Vien.

¶ *In fontibus eccleſiarum nō in priuatis domibus debet baptiſma concedi. duos caſus excipit, & transgreſſores puniri præcipit. Ioan. And.*

CAP. VNIC.

PRæſenti [l] † prohibemus edicto, ne [m] quis decætero in aulis [n], vel cameris [o], aut alijs priuatis [p] domibus, ſed duntaxat in eccleſijs, in quib. ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati [q], aliquos [r] (Niſi regum [s] vel principum, quibus valeat in hoc caſu

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.
¶ Viſum eſt de ſacramento Eccleſiæ, quod eſt ſacramentum Euchariſtiæ: nunc videndum eſt de ſacramēto baptiſmi.

PRæſenti.] Tres ſunt partes principales, quia primo ponit regulam. Secūdo, duos caſus excipit ab ea: ibi: [Niſi.] Tertio punit ꝯ facientes: ibi. [Quia autem.] Imol.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali expoſitum, ꝙ licet fuiſſent in eccleſijs parochialib. deputati ſacri fontes ad baptizandos paruulos: tamen plures baptizabant in ſuis domibus, vel alijs locis priuatis, ꝑ ꝗ quod fuit ortum ſcandalū: ideo conſtituit concilium, ꝙ decætero nulli baptizentur niſi in eccleſijs, demptis & exceptis filijs principum, vel niſi ſubſit rationabilis cauſa, & contrafacientes puniuntur, vt in textu. Nota quòd æquiparantur nobilitas & neceſſitas, de hoc in glo. hic, comparantur. nota quod neceſſitas legi non ſubiacet, de obſer. ieiu. conſilium. regula, quod non eſt. lib. Zabarella.

[Gloſſa primo ſummat, & diuidit.
l ¶ Præſenti.] in fontibus eccleſiarum, non in priuatis domibus debet baptiſma cōcedi. Duos caſus excipit, & transgreſſores puniri præcipit. Exceptio: ibi, Niſi.] punit io: ibi, [Qui autem.]
m ¶ Ne quis.] omnes comprehendit, nedum eos qui bus ex officio competit baptizare 2, vt presbyteros. De diaconis dic vt 94 diſt. diaconos.
n ¶ In aulis.] aula dicitur ſala, vel ſpatioſum habitaculum communiter quattuor habens alas.
o ¶ Cameris.] cōcor. de appel. qua fronte, & quod ibi not in glo. 2.
p ¶ Priuatis dominibus.] bene concor. in Authen. vt in priua. do. ſacra myſt. non fiant. coll. 5. per totum.
q ¶ Deputati.] de maio & obe. & his quæ. de capel. mo. c. 2. & ta les eccleſiæ dicuntur baptiſmales, de no. ope. nun. c. 1. in princ. & de his. 16. q. 1. de decimis. §. 2. 13. q. 1. §. 2. ver. decimas, & quia renaſcimur per baptiſmum, dicuntur matrices. de præſcrip. ex transmiſſa. inf. de ſent. excom. c. 1.
r ¶ Aliquos.] hic iunge litteram infra, audeat baptizare.
[Gl. ſeq. dat tres cōcord. quęritur quis dicatur princeps: ponit xij. æquiuocationes, & ſoluit, dicens tyrannos non includi, & reſpondet contrario.]
s ¶ Regum.] ſimile de offi. delega. ca. vlti. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Sed iura illa loquuntur ſolū de regib. hic addit de principibus. ſic ſup. ead. comp. de teſtib. c. 1. Et quos hic dicat princeps, dubitaꝰ. Deus. n. princeps dr̄, Iſaiæ 9. ibi. Deus fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. Interdum Angelus de ſe dicens Ioſuæ 9. Ego ſum princeps exercitus. Interdum Papa de conſecra. diſt. 1. corpora. Interdum epi. de maio. & obe. ſi quis, vel alij iudices eccleſiaſtici. 17. q 4 diffiniuit. in fine. Imperator. de re iudic. ad Apoſtolicæ. in princ. lib. 6. Rex. de ſacra vnc. ca. vnico. ver. vnde in veteri. de accuſ. veniēs, de elec. innotuit. de bap. maiores, circa fi 45. di. de Iudæis. vel alius principās populo, de maior. & obed. omnes. Exodi. 22. principi populi tui non maledices, vel loco de Iudeis. Iudei. & c. ſeq. & c in nonnullis. in fi. de vſuris, quanto. & inf. de Iudeis, c j. in prin. de hæreti. cum ſm in fi. de homi. pro humani. lib 6. Sed ſi ſic large principatus ſumatur pro domino vel dominatione populi, iam vīderetur ꝙ omnis baroniam habens, ſit princeps: ſic & large omnis regens prouinciam, dominium, gentem, prolem vel plebem dici pōt rex. 23. q. 4. duo ista. Apes ēt & grues habent principem 7. q. 1. in apibus. & diabolus ēt dr̄ princeps mundi, Ioan. 14. & vitiorum, de pœnit. diſt. 2. princeps, & in his multum poſſet inſtari, ſed non expedit. Et componitur princeps ex primum & capio, & dr̄ quaſi primum capiens locum vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates ſeculares ſpecialiter ſic vocatæ, vt principatus Achaiæ, & his ſimiles, ad illas tamen hunc textum non puto reſtringi. facit de verb. ſig. quamuis. Eſt aduertēdum, ꝙ decre fundamenta. §. vt ergo. loquens de Imperatore, rege, & principe, ſubmittit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio 3 notabili potētatu, per quod vr̄ ex ordine ꝙ princeps maior ſit ꝓdictis, marchione, duce, &c. Et ex hoc puto ꝙ principatus hic ſumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ex. decta fundamenta. in fin. Tyrannos autem (quibus in Italia conſtellatio nunc fauet) includi non puto: Nā (vt ait Gregorius) Tyrannus eſt ꝓprie, q in republica nō iure principatur: Et Philoſophus, ꝙ ſicut regnū eſt rectus principatus, ita tyrannis eſt peruerſū dominiū. de quo

[margin: 2 Vide B. Th. 3. par. q. 97. de miniſtris ſacramēti baptiſ.]
[margin: Eccleſiæ baptiſmales dicūtur matrices.]
[margin: † Conferunt tradita p B. Th. par. 3. q. 84 ar. 3.]
[margin: Principis appellatio multos cōprehendit.]
[margin: Princeps vnde dicatur.]
[margin: 3 Al. ita: vel alios notabilis potentatus.]
[margin: Tyrannꝰ quis dr̄.]

deferri, liberi [a] extiterint, Aut talis neceſſitas [b] emerſerit, propter quam nequeat ad eccleſiã abſq; periculo [c] propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare Qui autem ſecus p̄ſumpſerit [d], aut ſuã in hoc præſentiam [e] exhibuerit, taliter per epiſcopum ſuũ caſtigetur [f], quòd alij attentare ſimilia non pręſumant [g].

TITVLVS XVI.

De reliquijs & veneratione Sanctorũ.

¶ Clemens v. in conci. Vieñ.

¶ Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta poſt octauum Pentecoſtes, & certa indulgentia conceduntur ijs, qui in feſto vel intra octauam officio, vel horis intererunt. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

SI Dominũ [h] † in ſanctis eius laudare iubemur [i], dignum profecto [k] iuſtum & ſalutare nobis exiſtit, vt ſibi in ſui [l] quo nos quotidie ſpiritualiter reficit [m] memoriã corporis laudes feſtiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur cõſideratione inducti, cõſtitutionẽ à bonæ memoriæ Vrbano [n]

de quo ſatis. 4. & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum cõmune, tyrãnus ad propriũ: ergo nõ eſt princeps: Vnde Iſa. 32. Princeps ea quæ ſunt digna principe cogitat. Abſit ergo ꝙ illos quanticunque ſint potẽtatus, hæc cõſtitutio priuilegiet. ad hoc de reſcri. gratioſe. in fi. li. 6. ff. de leg. 1 l. legata inutiliter. 2 rñſo. Non obſtat de hæret. p̄ſidentes. lib 6. quia illud ſpeciale fauore fidei.

{Glo. ſeq. ponit differentiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus: ſoluit contrariũ, ad allegata reſpondens.]

Liberi & filij differunt.

a ¶ Liberi.] comprehendit nepotes ex filijs & alios deſcendẽtes. ff. de verb. ſig. l. liberorum. ſecus ſi dixiſſet, filij. Appellatio enim filiorum regulariter nõ cõprehendit nepotes. inſtitut. qui teſta. dare tu. poſ. in fi. caſualiter cõtra. ff. de verb. ſig. filij. & ibi de hoc. Et quod dixi, cõprehendit nepotes, intellige de deſcendẽtibus ex filijs maſculis. ff. de ſena. l. liberos. in fi. de pœnis, vbicumque. lib. 6. Vr̃ hoc etiã intelligi poſſe de naturalibus, nõ de legitimis, per prædictã l. liberos. 1. reſponſo. & per id quod notat. de ꝓbat. in p̄ſentia. in prin. 1 gl. & dixi poſt Hoſt. de ſent. excõ. ſi vero. §. fi. Verius vr̃ illos non comprehendi, per l. cũ legitime. & per ibi nota. ff de ſtat. ho. facit inſtitu. de nup. §. fina ff de in ius vo quia ſemper in authen. qui. mo. na. effi. ſui. §. fi. colla. 8. & 1. l. liberos. non intelligitur de naturalibus qui legitimi ſunt, vt ibi not. Ad not. in decre. in p̄ſentia. reſponde per not in l. ibi allegata ff. de Trebel. l. ex facto. §. ſi qs rogatus. Ad vlt. allega. dic ꝙ quo ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, ſed quo ad commodum liberorum vel honores, non: vt in contrarijs.

1 In pleriſq; antiquorib. ita, & lex liberos. intelligiſ de naturalib. q legitimi ſũt, & ita vr̃ legere. Io. Imol.

b ¶ Neceſſitas.] hic cõparantur nobilitas & neceſſitas alibi nobilitas & litteratura de pręb. de multa. in fine.

c ¶ Periculo.] Forte pueri baptizandi exiſtẽtis in mortis articulo. eod. tit. cap. pen vel deferentium, vt quia eſt hoſtilitas vel locus obſeſſus.

d ¶ Præſumpſerit.] baptizando in locis talibus.

e ¶ Præſentiam.] ex propoſito. 3̄. ea compil. de ſta. mo. ne in agro. §. porro. in fi. & §. ſeq. & huic concor. de vi. & hone. cle. clerici ne cle. vel. mo. c. pen. in prin. & de clande. deſpon. c. vlt. circa finem. de vſur. quamquam lib. 6. ad finem.

f ¶ Caſtigetur.] arbitrarie. de offi. deleg. de cauſis. cũ concordantijs.

g ¶ Non præſumant.] 3̄. ead. compil. de offi. ordi. c. 1. cũ ſuis concordantijs. licet autem puniatur faciens, baptiſmi collatio tenet: ex quo enim concurrunt debita materia & debita forma cum intentione baptizãdi. valet à quocunq; 2 collatũ. de ſumma trin c. 1. ſacramẽtũ. & in quocunque loco ẽ facit de baptiſ. debitũ.

2 Vide B. Th. 3. par. q. 67. per totã qõ. vnde intelliges veritatẽ huius glossæ.

DE RELIQVIIS ET VENERAtione Sanctorum.

{Viſum eſt ſupra de eccleſijs tã ſæcularibus quàm regularibus, etiã de quibuſdã ſacramentis eccleſiaſticis: nũc vidẽdũ eſt de reliquijs & veneratione Sãctor.

SI Dominum.] ¶ Præſupponendũ eſt quòd Vrbanus Papa Gallicus qui præfuit Eccleſiæ Romanæ tribus annis, fecit conſtitutionem, ꝙ feria quinta poſt feſtum Pentecoſtes celebretur feſtum de corpore Chriſti, & ad animandum populum Chriſtianum dedit indulgentias illis qui intereſſent diuinis officijs. Et quia illa cõſtitutio Vrbani non fuit recepta ab omnibus, ideo Clemens Papa quintus innouauit illam conſtitutionem, & illam præcepit ab omnibus ſeruari Accipiatis diuiſionem glo. & proſequamini ſicut ipſa tradit.

† Vide cõc. Tri. ſeſ. 13. de ſanctiſſimo Euchariſtię ſacramẽto. & ſeſ. 22. de ſacrificio Miſſæ. & & B. Thomã opuſculo. 57.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ex principio text⁹, quòd valet argumentum a minori ad maius affirmatiue, vt in authen. multo magis. C. de ſacroſanct. eccle. Nota plura miracula & plures effectus ſacramenti altaris. Nota rationem conſtitutionis feſti omniũ ſanctorum, cur in illo die fiat. Nota effectum huius cap. ꝙ die Iouis poſt feſtũ Pentecoſter debet celebrari feſtũ Corporis Chriſti. Et nota indulgentias cõceſſas illis qui intererunt omnibus diuinis officijs. Nota lecturã tui textus, & pulchra verba in illo exiſtentia Nota ꝙ Deũ iubemur laudare in ſanctis eius, ideſt laudare Dei mirabilia, laudando ea, quę ſancti fecerũt in Dei virtute. de hoc in gl. 1. Nota ꝙ quandoq; iuſtum & honeſtũ ſimul concurrunt, vt in littera ibi, {Dignũ profecto, iuſtum, &c. quandoque videtur aliter. Zabarella.

{Prima gl. diuidit dicens quid ſingulæ partes faciant, & deponit ſummam.

h ¶ Si Dominum.] duæ ſunt principales partes: in prima prooemiũ Clemẽtis, q expreſſa, motione ſeruari cipit cõſtitutionẽ Vrbani in ſecũda p̄dicta cõſtitutio ibi: [Vrbanus.] quæ ſubdiuidiſ in titulũ & proſam ibi, [Tranſiturus.] in qua præmittit de corpore Chriſti ſuaue, formoſum & prolixũ exordiũ, principaliter oſtendens cauſam inſtitutionis ipſius ſacramẽti, & ipſius effectũ. Secũda ibi, [Licet igitur. ponitur narratio in qua p̄miſſa multiplici cauſa celebrationis feſti corporis Chriſti, diẽ ſtatuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, [Ideoq;.] cõcludit ponens exhortationẽ de feſto colendo cũ certis indulgẽtijs. Et hoc intẽdit. Feſtũ corporis Chriſti celebrari debet feria quinta poſt octauã Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ conceduñ his, qui in feſto vel infra octauã officio vel Horis intererunt.

i ¶ Iubemur.] Pſalm. vlt. Laudate Dñm in ſanctis ei⁹. ADDITIO. Facit eo. tit. c. 2. & e. tit glorioſus. li. 6.

k ¶ Profecto.] pro certe. 3. & eſt ſenſus laudare iubemur Dominem in ſanctis, fortius in ſeipſo & eſt argumentum a minori de quo de elect cũ in cunctis, vel quo dicimus, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

3 Hæc gl. notanda eſt ꝓpter modos arguẽdi. Io. Imola.

l ¶ In ſui.] corporis memoriam, quod ſequitur.

m ¶ Reficit.] de cõſecra. diſt 2 qui manducat. in prin.

n ¶ Vrbano.] qui fuit natione Gallicus & Trecẽſis, & parũ vixit vltra triẽniũ i Papatu. & fuit is q regnũ Siciliæ

Papa quarto prædeceſſore noſtro ſuperhoc editam, de fratrum noſtrorũ cõſilio diſtricte præcipimus [a] obſeruari, cuius tenor ſequitur in hæc verba : Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis , Archiepiſcopis , Epiſcopis,& alijs eccleſiarum prælatis : & cætera.¶ Trãſiturus de hoc † mundo ad patrẽ Saluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus, cum tẽpus ſuæ paſſionis inſtaret, ſumpta [b] cœna , in memoriã mortis ſuæ inſtituit [c] † ſummũ & magnificũ ſui corporis & ſanguinis ſacramentum, corpus in cibum,& ſanguinem in poculum [d] tribuendo : Nam quotiens hunc panẽ mãducamus , & calicem bibimus, mortem Domini annuntiamus [e]. In inſtitutione quidem huius ſacramenti dixit ipſe Apoſtolis [f] : Hoc facite in meam cõmemorationem vt præcipuum & inſigne memoriale ſui amoris eximij, quo nos dilexit, eſſet nobis hoc præcelſum & venerabile ſacramentum: memoriale , inquã, mirabile ac ſtupendum, delectabile, ſuaue, tutiſſimũ, ac ſuper omnia pretioſum [g] , in quo innouata ſunt ſigna , & mirabilia [h] immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuauitas [i] , ipſaque dulcedo Domini deguſtatur , in quo vtique vitæ ſuffragiũ cõſequimur & ſalutis. [k] Hoc eſt memoriale dulciſſimum , † memoriale ſacratiſſimũ, & memoriale ſaluificum, in quo gratam redemptionis noſtrę recenſemus memoriam [l], in quo à malo retrahimur & in bono [m] confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa , in quo profecto proficimus ipſius corporali præſentia Saluatoris . Alia namque quorum memoriam agimus , ſpiritu menteque cõplectimur : ſed nõ propter hoc realem eorum

cilię cõtra Manfredũ contulit Carolo fratri regis Frãcię, vt patet in Chronicis.

a ¶ Præcipimus.] Licet hoc proœmium ſit ſimile illi quid habetur ĩ.ea.compil. de ſepul. dudum tamen in hoc differunt: quia illud in concilio, hoc eſt extra cõciliũ. Item hic conſtitutio Vrbani ſolũ ſeruari pręcipitur: ibi conſtitutio Bonifacij innouatur. ratio patet. quia illa fuit ꝑ conſtitutionem Benedicti reuocata, iſta uero non fuit reuocata ſed per aliquos non recepta.

b ¶ Sumpta cœna.] ratio huius habetur de cõſe.diſt. 2 liqdo.

c ¶ Inſtituit.] Matthęi 26. de cõſe. diſt. 2.panis eſt in altari. de celebra. Miſ. cum Marthæ.

† In antiquiorib. codicib. deeſt dictio, hoc.

d ¶ Poculum.] facit hæc littera ꝙ alia ſit tranſubſtantiatio corporis , & alia ſanguinis. de hoc de coſec. diſt. 2. cum omne. & cap . comperimus. & cap.quia corpus.

† Vide oĩno B. Tho. par. 3. qſ. 73. art. 5. & q. 83.ar.2. vbi agit de glorioſa & ſanctiſſima huius. venerabilis ſacramẽti inſtitutione.

e ¶ Annuntiamus.] 1.ad Corinth. 11. circa finem.

f ¶ Apoſtolis.] Lucæ 22. de conſe diſt.2. in Chriſto ſemel. in fin. & vide quod ibi not.

g ¶ Prætioſum.) vs. diſt.ecce. de conſecra. diſt.2.nihil.

[Glo. ſeq.primo allegat quotam , & remittit, ſecundo ponit ſeptem mirabilia in corpore Chriſti , ad ſingula inducens ſaltem vnum caſum & figuram.]

h ¶ Mirabilia.] quod optauit Eccleſiaſt. 36. c.ibi: Innoua ſigna,& immuta mirabilia. de his mirabilibus dixi de celebr. Miſ.cũ Marthæ.§ quæſi uiſti Et nunc aliter tractando dicamus cũ theologis. quòd in hoc ſacramento notatur mirabilis productio: quia de cęlo nobis productũ eſt, & ad vocẽ ſacerdotis aperiuntur cæli. & c.de conſecra. diſtin.2 qd eſt ſanguis, quod figuratũ 1 fuit Exod.16.in prin. Ego pluam vobis panes de cælo. Itẽ notatur mirabilis multiplicatio, quæ quotidie conficitur & ſumitur, nec cõſumitur. de conſe diſt.2.in Chriſto ſemel.& cap.ꝗ mãducat 2.quod figuratum fuit 2.Regũ.6.circa finẽ , vbi dr̃, ꝙ Dauid partitus eſt in vniuerſam Iſraelis multitudinẽ ſingulis collyridã panis vnã, & aſſaturã bubulæ carnis vnam. & 4.Regum.4.in fine.de viginti panibus ſaturati ſunt centũ viri. Itẽ mirabilis miniſtratio, quia quo ad effectum , ita per malos 2 vt ꝑ bonos miniſtratur.1.quæſt.1.intra catholicam. cum c.ſequẽ. vſque ad §.ſed obijcitur.de conſec.diſtin.2. vtrum.qđ figuratum eſt 3.Regũ 17.in prin. vbi dicitur quòd Heliæ, qui fugerat ad torrentẽ, corui deferebant panẽ.& carnes mane & veſpere. Item mirabilis cõfortatio: 3 quia fulcit animæ noſtræ ſubſtantiam , & quotidie 3 accipiendus eſt iſte panis, vt quotidie proſit de cõſecr.diſ. 2.non iſte panis,& qui de eo manducat, in æternũ nõ deficit.ead.diſt. Chriſtus panis eſt & hoc figuratũ fuit 3.Regũ.19. poſt princ. vbi Heliæ fugienti per deſertũ viã vnius diei,& tandem dormienti , angelus ad caput eius poſuit panem ſubcinericium, dicens: ſurge & comede , qui cum comediſſet , ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus , & quadraginta noctibꝰ. Et qui cõtemnit vel negligit hunc panẽ ſumere , debilitatũ & cadit à virtutibus. de conſecr. diſt.2. ſi quotiens. & c. ſi quis intrat : quod figuratum eſt 1. Regũ. 28. ad finẽ , ibi: ſtatimq. Saul cecidit ſuper terrã.& robur nõ erat in eo: quia panẽ non comederat illa die. Itẽ mirabilis mũditia: quia niſi digne & à dignis ſumatur , propinat mortis iudicium 4 de cõſecra. diſtinctio. 2. ꝗ ſcelerate. & capitu. timorẽ. quod tangere voluit Pſalm. dicens: Qui manducatis panẽ doloris.& cum buccella , quam Chriſtus dedit Iudę , introiuit diabolus in eum.de cõſecra. diſtin.2.eſca. Item mirabilis tranſlatio, quia etiã prece iniuſti 5 fit tranſubſtãtiatio virtute Spiritus ſancti , nõ merito ſacerdotis. 1 q 1 cum ſcriptura. qđ figuratum fuit in hiſtoria, ꝗ ibi tangitur de Gedeon, Iudicũ. 6. circa mediũ, cui ꝑcepit angelus, ꝙ panes, azimos & carnes tolleret,& illa poneret ſuper petram:& extendit angelus ſummitatẽ virgæ , ꝗ habebat in manu , & aſcendit ignis de petra,& conſumpſit ſacrificiũ. Itẽ mirabilis tranſmiſſio , quia tranſmittitur ẽt ad defunctos,non ſumme malos , nec ſumme bonos.13.q.2.non æſtimemus.& cap animæ.ꝙ figuratum fuit Danielis vlt.ad finem.vbi pręcepit angelus Abachuc ꝙ panes & pulmentũ qđ fereb at meſſoribus, portaret in Babylonem Danieli poſito in lacu leonum,& cum neſciret Abachuc locum, apprehẽdit illũ angelus capillo capitis ſui,:& poſuit eũ in Babylone ſuper locum , & accepit Daniel prandiũ , &c. quędam alia miranda ex inferioribus collige.Io.An.

1 De figuris huius facti . B. Thom. 3. par. q. 73. art. 6. & q. 80. art. 10. ad 2. argumentum.

2 B. Thomas. 3. par. q.82. art.7.& 8.

3 Vide omnino B. Thom. 3. par. q. 80. ar. 10.

† B. Thomas opuſculo 57.

4 B. Thomas 3. par. q.80. ar.4. &.5.

5 B. Thomas 3. par. q.82. art 7.& 8.

i ¶ Suauitas.] Sapientiæ 16.

k ¶ Salutis.] de conſec.diſt.2.cum omni.in prin.& c. ſpecies,in fin.Ioan.And.

l ¶ Memoriam.] de conſec.diſt.2.ſemel Chriſtus.& c. in Chriſto ſemel.

m ¶ In bono.] ſic de ſtatu monach.cum ad monaſteriũ. ver.prior.

a ¶ Forma

præſentiam obtinemus. In hac vero ſacramentali Chriſti cõmemoratione Ieſus Chriſtus pſens ſub alia quidem forma [a] in propria vero ſubſtantia eſt nobiſcum: Aſcenſurus enim in cælũ dixit [b] Apoſtolis & eorum ſequacibus [c]: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi: benigna ipſius promiſſione confortãs, quòd remaneret, & eſſet cum eis etiam præſentia corporali. O digna & numquam intermittenda memoria, in qua mortem [d] noſtram recolimus mortuam, noſtrumque interitum interiiſſe, ac lignum [e] viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attuliſſe ſalutis. Hæc eſt commemoratio glorioſa, quæ fidelium animos replet gaudio ſalutari, & cum infuſione lætitiæ deuolutionis lacrymas ſubminiſtrat. Exultamus nimirũ noſtram memorando liberationem, & recolendo paſſionem Dominicam, per quam liberati ſumus, vix lacrymas cõtinemus. In hac itaque ſacratiſſima commemoratione adſunt nobis ſuauitatis gaudium ſimul & lacrymæ: quia & in ea congaudemus lacrymantes, & lacrymamur [f] deuote gaudentes, lætas habendo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfuſum gaudio, dulces per oculos ſtillat guttas. O diuini amoris immenſitas, diuinæ pietatis ſuperabundantia, diuinæ affluentia largitatis: dedit enim nobis Dominus omnia, quæ ſubiecit ſub pedibus [g] noſtris, & ſuper vniuerſas terræ creaturas contulit nobis dominij principatum. ¶ Ex miniſtris etiam ſpirituũ ſuperiorum † nobilitat & ſublimat hominis dignitatem: Adminiſtratorij [h] namque ſunt omnes in miniſterium propter eos, qui hæreditatem ſalutis capiunt deſtinati. Et cum tam copioſa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipſe in nobis ſuam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monſtrare, ſemetipſũ [i] nobis exhibuit, & tranſcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit ſe in cibum. O ſingularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in domum, & datum eſt idem penitus cum datore [k]. Quam larga & prodiga largitas, cum tribuit quis ſeipſum [l]. Dedit igitur nobis ſe in pabulum; vt quia per mortem [m] homo corruerat, & per cibum ipſe [n] releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum †, releuatus eſt homo per cibum ligni vitalis: In illo pependit eſca mortis, in iſto pependit vitæ alimentum. Illius eſus meruit læſionem, iſtius guſtus intulit ſanitatem: guſtus ſauciauit, & guſtus ſanauit, vide quia unde vulnus eſt ortum, prodijt & medela [o]: & unde mors ſubijt, exinde uita euenit [p]. De illo ſiquidem guſtu dicitur [q]: Quacumque die comederis, morte morieris. De iſto uero legitur [r]: Si quis comederit ex hoc pane, uiuet in æternum. Hic eſt cibus, qui plene reficit, uere nutrit, ſummeque impinguat: non corpus ſed cor, non carnem ſed animam [s], non uentrem [t] ſed mentem. Homini ergo, qni ſpirituali alimonia indigebat, ſaluator ipſe miſericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animę refectione pia diſpoſitione prouidit, decens quoque liberalitas

Matth. vlt.

† al. ſugnorum.

Heb. 1.

† al. mortiferi.

Gen. 2.

Ioan. 6.

a ¶ Forma.] & quare hoc. not. de conſe. diſt. 2. forte.
b ¶ Dixit] Matthæi vltimo. in fine
c ¶ Sequacibus.] per fidem de ſucceſſoribus Apoſtolorũ not. 12. q. 1. videntes.
d ¶ Mortem noſtrã.] æternam.
e ¶ Lignum viuificũ] ſcilicet Chriſtũ.
f ¶ Lacrymamur.] ſimile 2. ad Corint. 6. de exceſ. prælat. nimis 1 in princip.
g ¶ Sub pedibus noſtris.] Pſal. 8. Domine Dominus noſter. & ad Hebr. 2. vbi dicit Apoſtolus, ꝙ omnia ſubmittendo nil dimiſit non ſubiectum, & concor. de maior. & obed ſolitæ. circa finem.
h ¶ Adminiſtratorij.] ſumptum ad Heb. 1. c.
i ¶ Semetipſum.] ad Epheſios. 5.
k ¶ Cum datore.] concor. de conſe. diſt. 2. nec Moyſes. & ſum. trinit. cap. 1. §. vna. in princip.
¶ Glo ſeq. duo notat, & ſecundum tripliciter probatur.
l ¶ Seipſum.] not. pro forma ſaturationis, qua quis offert ſeipſum: qua breuitatis ẽt cauſa multum vtor Itẽ not. pro theologis, qui tenent, ꝙ idem opus meritoriũ laudabilius eſt in vouente † vel profeſſo, quàm in alio. probãt, quia vouere opus latriæ eſt, quę præcipua virtus eſt inter morales: opus autem nobilioris virtutis eſt melius & magis meritorium, ergo & de latria, quæ eſt cultus & ſeruitus, quæ ſoli Deo debetur. de conſecr. diſt. 3. venerabile. Secundo, quia vouens non ſolum quo ad actum, ſed etiam quo ad poteſtatem ſubijcit ſe Deo, vt de cætero aliud agere non poſſit: ergo plus dat, ſecundum Anſelmũ lib. de ſimilitudinibus: cum det fructum & arborẽ, quàm qui dat ſolũ fructum. Teſtio, quia propter votũ immobiliter voluntas firmatur in bonũ: ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex voluntate firmata in bono, vt patet per Philoſophũ 2 Ethicorũ. Et Auguſtinus: Felix neceſſitas, quę ad meliora compellit. ergo magis meritorium. Ioan. And.
m ¶ Mortem.] clarius ad propoſitũ dixiſſet, quia per cibũ in mortem homo, &c.
n ¶ Ipſe.] homo.]
o ¶ Medela. & ſic de cibo dicere poſſumus, cibus damnauit, qui ſaluauit, vt de muliere dicitur, & not. de ſacra vnct. c. vnico. ver per frontis. ſed non eſt idem ſpecie, vt hic patet. Ioan. And.
p ¶ Euenit.] concor. præfatio crucis, vt dixi ſup. ead compil. de ſum. trinit ca. 1. ſuper ver cruci.
q ¶ Dicitur] Geneſ. 2. circa medium.
r ¶ Legitur.] Io. 6. circa finem. de pænit. diſt. 2. charitas eſt à qua. Ioan. And.
ſ ¶ Animam.] de offic. ordin. inter cætera.
t ¶ Non ventrem.] de conſe. diſt. 2. vt quid paras.

† Vide p̄cęteris B. Th. 2. 2. q. 88 arti. 6. vbi plene de hac q̄ſtione & tum per omnia ſequitur hic gloſſa.

† Al. ita: dedit. n. Dñs nobis oĩa, quia ſubiecit oĩa ſub pedibus noſtris, & ſeq. &c.

a ¶ Factum

litas extitit, & † conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei æternum quæ rationabilis creaturæ cibus eſt & refectio, factum [a] caro, ſe rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet in eduliū largiretur: panem.n. Angelorum mā ducauit [b] homo: & ideo Saluator ait [c], Caro mea vere eſt cibus. Hic panis ſumitur, ſed vere non cōſumitur: manducatur, ſed nō tranſmutatur: quia in edentē minime transformatur: ſed ſi digne recipitur, ſibi recipiens conformatur [d]. O excellentiſſimum ſacramētum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconijs exaltandum, cunctis honorandum ſtudijs, deuotis proſequendum obſequijs, & ſynceris mētibus retinendum. O memoriale nobiliſſimum intimis cōmendādum præcordijs, firmiter animo alligandum, diligenter reſeruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione ſedula recenſendum. Huius memorialis continuā debemus celebrare memoriā, vt illi' cuius ipſum fore memoriale cognoſcimus, ſemper memores exiſtamus: quia cuius donū vel munus frequentius aſpicitur, huius memoria ſtrictius reminetur. ¶ Licet [e] igitur hoc memorale ſacramentum in quotidianis Miſſarum ſolemnijs frequētetur [f]; cōueniens † tamen arbitramur & dignū, vt de ipſo ſemel ſaltē in anno ad confundendam ſpecialiter hæreticorum perfidiam & inſaniam [g], memoria ſolemnior, & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipſe Chriſtus hoc inſtituit ſacramētum, vniuerſalis Eccleſia pro pœnitentium reconciliatione ſacri confectione [h] chriſmatis, adimpletione mandati circa lotionem [i] pedum, & alijs plurimum occupata, plene vacare non poteſt celebrationi huius maximi ſacramenti. Hoc enim circa ſanctos, quos per anni circulū veneramur, ipſa obſeruat Eccleſia, ut quāuis in lętanijs & Miſſis, ac alijs etiam ipſorum memoriam ſæpius renouemus: nihilominus tamen ipſorum natalitia certis diebus per annum ſolemnius recolat, feſta propter hoc eiſdem diebus ſpecialia celebrando. Et quia in his feſtis circa ſolemnitatē debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur; ſtatuit ipſa mater Eccleſia certam [k] diem, in qua generaliter omnium [l] ſanctorum commemoratio fieret: vt in hac ipſorum celebratione cōmuni, quicquid in proprijs ipſorum feſtiuitatibus omiſſum exiſteret †, ſolueretur. Potiſſime igitur exequendum eſt erga hoc viuificum ſacramētum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti, qui eſt ſanctorum omnium gloria & corona [m], vt feſtiuitate ac celebritate præfulgeat ſpeciali: quatenus in eo, quod in alijs Miſſarum officijs circa ſolemnitatem eſt forſitan prætermiſſum, deuota diligentia ſuppleatur, & fideles, feſtiuitate ipſa inſtante, intra ſe præterita memorantes, id quod in ipſis Miſſarum ſolemnijs ſæcularibus forſan agendis impliciti, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plene geſſerunt; tunc attente in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurent. Intelleximus autem olim dum in minori eſſemus officio conſtituti, quòd fuerat quibuſdam catholicis diuinitus reuelatum [n], feſtum huiuſmodi generaliter in Eccleſia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus ſtatuendum, vt de tanto ſacramento præter quotidianam memo-

† al. ita: & non incō ueniens, &c.

Pſal. 77.

Ioan. 6.

† Vide cō cil. Trid. ſeſ. 13. de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacrō. c. 5. & cano. 6.

Ioan. 13.

† al. exci-tit.

Philip. 4.

a ¶ Factum caro.] Io. 1. de biga. debitum.

b ¶ Manducauit homo.] Pſal 77. Attendite popule meus.

c ¶ Ait.] Io. 6. de conſe diſt. 2. dupliciter.

d ¶ Conformatur.] vide quod not. de cōſecrat. diſt. 2. non iſte. & quod no. & dixi de Iud. etſi Iudæos.

e ¶ Licet igitur.] ſecunda pars.

f ¶ Frequentetur.] quod ex multis cauſis ſapientia Dei vtile fore ꝑuidit, quod dic vt de conſec. diſt. 2. iteratur.

g ¶ Inſaniam.] de quibuſdam illorum erroribus, de conſecra. diſtin. 2. cum omne. Ioan. And.

h ¶ Cōfectione.] quæ fieri debet ſingulis annis, & vetus cremari. de conſe. diſt 3. in litteris. Et poteſt fieri tempore interdicti. de ſentent. excomm. quoniam. lib. 6.

i ¶ Lotionem pedū.] Ioan. xiij.

k ¶ Certam diem.] ſ. calendæ Nouembris ſic dicti: quia nouus menſis inchoando à Martio, vt inchoabāt antiqui, qui ſolū decem menſes habuerunt vſque ad tempus Iulij Cæſaris & Numæ Pompilij, & tunc diſtincto & correcto anno ſecūdum curſum ſolis redeuntis in fine anni ad eundem punctum additi fuerūt duo menſes ī principio anni, ſ. Ianuarius & Februarius: & propter horas ſex quæ ſupererant, oportuit ſingulis quatuor annis addi diem biſſextilem, quod dic vt de verb. ſign. quæſiuit. & tunc temporis Iulius vocabatur. Quintilius, & Auguſtus Sextilis: qui poſtea à Iulio & Auguſto denominati fuere, vel propter ipſorum ortū, vel ꝑꝑ rem proſpere geſtam.

l ¶ Omnium ſanctorum.] quo Italici anſeres deuorant: quod Romani facere non deberent, vt enim dicit Ambroſius in Hexameron V. Merito debes anſeribus Roma ꝙ regnas, dij tui dormiebant & anſeres vigilabant; illis potius debes ſacrificare quàm Ioui, cedant .n. dij veſtri anſerib. à quibus ſe ſentiunt eſſe defenſos: ne & ipſi ab hoſte caperētur. Et Iſidorus 12. etymolog. Gallorū aſcenſus in Capitolio anſeris clāgore deprehenſus eſt. nullum. n. animal ita odorem hominis ſentit vt anſer. Ioan. Andr.

m ¶ Corona.] ad Philip 4.

n ¶ Reuelatum.] hoc nō creditur ſimpliciter

ter aſſerenti. de hæret. cum ex iniuncto: Mihi autẽ reuelatur, quòd hoc feſtum adiungetur ad alia feſta: de quibus in decreta vlt. de ſenten. excomm. lib. 6 & tũc eadem conſtitutione notabilia ipſius conſtitutionis dubia ſupplico declarari.

reſpondet, & obiectionem ſoluit. Ad quintum reſpondet & incidẽter quærit, an peccatorũ oratio exaudiatur, arguit pro & contra, & ſoluit. Ad ſextum reſpondet, & reſponſum determinat. De ſeptimo remittit ad plura: ſed quattuor proſequitur, incidenter quærens an oratio dẽat eſſe vocalis. alleg. pro & cõtra. & ſoluit. Circa octauum tria proſequitur. Circa nouum & vltimum ponit duplicem effectum: ſecundum probans, iuribus, quinq; auctoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.}

memoriam, quam de ipſo facit Eccleſia, ſolẽnior & ſpecialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc deſignantes & deſcribentes diem, videlicet feriam [a] quintam proximam [b] poſt octauã [c] Pentecoſtes [d]: vt in ipſa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad eccleſias affectuoſe concurrant, & tam clerici, quàm populi gaudẽtes in cãtica [e] laudum ſurgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos [f] perſoluant lætitiæ ſalutaris: tunc pſallat fides, ſpes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat [g], iubilet [h] chorus, puritas iocundetur: tunc ſinguli alacri animo pronaque voluntate conueniant, ſua ſtudia laudabiliter exequendo, tanti feſti ſolemnia celebrantes: & vtinam ad Chriſti ſeruitium ſic eius fideles ardor inflamet, vt per hæc & alia proficientibus ipſis meritorũ cumulis apud eũ, qui ſeſe dedit pro eis in pretiũ, [i] tribuitq; ſe ipſis in pabulum, tãdem poſt huius vitæ decurſum eis ſe in præmium [k] largiatur. ¶ Ideoq; vniuerſitatẽ veſtram monemus & hortamur in Domino, & per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientię diſtricte præcipiendo mandamus in remiſſionẽ peccaminũ iniungentes, quatenus tam excelſum & tam glorioſum feſtum, prædicta quinta feria ſingulis annis deuote ac ſolemniter celebretis, & faciatis ſtudioſe per vniuerſas eccleſias ciuitatum veſtrarum & diœceſum celebrari: ſubditos veſtros in Dominica, dictã quintam feriam proxime præcedentẽ, ſalutaribus monitis ſollicite per vos & per alios exhortãtes, ut per ueram & puram confeſſionem, eleemoſynarum largitionem [l], attentas [m] & ſedulas orationes [n], & alia deuotionis & pietatis opera, taliter ſe ſtudeant præparare, quòd huius pretioſiſſimi ſacramenti mereantur fieri participes illa die, poſſintque ipſum ſuſci-

Feria qd ſignificat & vnde dicitur. a ¶ Feriam quintã.] ſcilicet diẽ Iouis: & licet ꝓprie feria ſummatur pro feſto: tamen omnem diem vocamus feriam, vel à fando: quia qualibet die fabatur Deus, Gen. 1. vel quia ſingulis diebus fari poſſumus in diuinis vel humanis. ſimile de verb. ſig. forus.

b ¶ Proximam.] intelligebaĩ. ff. de verb. oblig. cum qui calendis.

{Glo. ſeq. ſignã cõtrarium & ſoluit.}

c ¶ Octauam.] contra de ferijs, capellanus. illud quo ad officij celebrationem, hoc quo ad dierum numerum. & concor. eod. tit. c. 2. de reſti. in integ. coram, in fine.

Pẽtecoſte qd eſt & vnde dicitur. d ¶ Pentecoſtes.] ſic dicitur à pente quod eſt quinque (facit de deci. cap. 1. in fin. & quod ibi not.) & coſte, decem, quia quinquies x. dies ſunt inter feſtum Reſurrectionis & Pẽtecoſtes, copulato vtroque feſto, & quidam declinant pentecoſte pentecoſtes: alij vero hoc pentecoſte indeclinabile.

e ¶ Cantica.] ad Ephiſios 5.

Hymni & threni differunt. f ¶ Hymnos.] hi ſunt cantica laudis, ſicut Threni cãtica lamentationis, vt ſcripſi de immu. eccle. non minus.

g ¶ Plaudat.] quaſi manus iungat.

Iubilus quid eſt. h ¶ Iubilet.] quod eſt cantare voce quadam confuſa prę gaudio. vnde dicunt quidam quòd iubilus eſt gaudium quod verbis explicari non poteſt, nec tamen penitus reticeri.

i ¶ In pretium.] 1. Corint. 6. in fi. ibi, Empti enim eſtis prætio magno.

k ¶ In præmium.] Tobiæ 4. poſt princip.

Eleemoſyna eſt triplex. l ¶ Largitionem.] 86 diſt. fratrem de triplici eleemoſyna 45 diſt. tria ſed aliter per Hoſt. in ſumma de pæn. ꝯ qs ſit effectus. ver. eleemoſyna. de tẽp. ord. § & cui. ſub §. ſeptima.

m ¶ Attentas & ſedulas.] id eſt cõtinuas vel aſſiduas.

[Glo. ſeq. de oratione, primo remittit. ſecundo format ſummam, quęrens de nouem. in fi gl prolixitatẽ excuſat. Ad primum membrũ ſummæ quadrupliciter rũdet. Ad ſecundum daĩ miſta etymologia. Ad tertiũ vnica diuiſio. Ad quartum & ad incidens prouerbiũ

n ¶ Orationes.] De oratione [1] tractauit Hoſti. in ſum. de pænit. §. qs ſit effectus. ver. carnis autem maceratio. Sed plenius per modũ ſummæ videamus quid ſit oratio: vnde dicatur, q̃ ſit eius diuiſio, ad quem ſit porrigenda, ꝑ quẽ, ad qd, qualiter, vbi, & quis ſit eius effectus. De primo, oratio ſm Auguſtinum lib. de verbis Domini, eſt quædam petitio. Alibi dicit, ꝙ eſt pius mentis affectus directus in deum, & plerunque ne pigriretur in vocẽ ꝓrumpẽs: & colligiĩ de cõſec. diſt. 1. qñ autẽ. Vel oratio eſt congeries vocum in Deũ tendentiũ ad aliquid impetrandũ. Et ſm Damaſcenum eſt aſcẽſus intellectus in Deũ, vel petitio decentiũ ad Deũ, vel petitio deſcendentium à Deo. 2. diſt. cap. fin. Ad ſecundum dic, ꝙ dicitur ſm Caſſianum Iſidorum & Bernardũ, quaſi oris ratio: vt ſcilicet, rationabile petatur: aliàs non eſſet oratio: ſimile de reb. eccle. nõ ali. c. fi. & ꝑ hoc vĩ ꝙ debeat eſſe vocalis de quo dicam ſub ſeptimo membro. De tertio ſciendũ ꝙ Caſſianus [2] poſt Apoſtolũ 1. ad Timo. 2. hanc diuidit in quattuor ſpecies: In obſecrationẽ, qua quis cõpunctus pro cõmiſſis veniam depræcatur: Orationem per quam fit aſcenſus intellectus in Deum, vel per q̃ aliquid Deo voueĩ vel offertur: Poſtulationẽ q̃ cõſtitutus in ſpiritus feruore pro alijs ſolet emittere: Gratiarum actionem, q̃ mens Deo refert per exceſſum ineffabilẽ recolendo præterita Dei beneficia. vel contẽplando p̄ſentia, vel proſpiciendo futura iã p̄parata dilectis B. Bernardus in quodã ſermone dicit, ꝙ obſecrationes fiũt effectu verecundo, orationes puro, poſtulationes amplo, gratiarũ actiones deuoto. De quarto dic, quòd porrigenda eſt ad Deũ. Matth. 6. cũ oraueritis, dicite: Pater noſter, &c Ad Sãctos aũt porrigi p̄t non tamquam per ipſos implenda, ſed vt precibus & meritis

1 De materia huius gloſſæ vide pleniſſime B. Thomã. 2 2. q. 82. per totam quæſtionem.

2 In collationibus patrũ, collat. 9. c. 11. 12. & 13.

Oratio ad ad quem porrigi debet.

meritis ipſorū exaudiaꝰ à Deo.patet hoc ex modo orādi,quo vtitur Eccleſia:ad Chriſtum enim nō dicit,ora pro nobis:ſed audi nos,vel miſerere nobis: ad Sanctū dicit,ora pro nobis. Et tenent theologi , quòd Sancti orationes noſtras cognoſcūt: vnuſquiſq; enim beatus tantum in eſſentia Dei videt quantum perfectio beatitudinis requirit : hoc autem requirit ad perfectionē beatitudinis,vt homo habeat qdqd velit,nec velit aliqd inordinatū:ſed recta voluntate quilibet cognoſcere vult quæ ad eū ptinent:ergo ēt Sācti (cū eis nulla rectitudo deſit) hoc volunt:oportet igitur ꝙ vota hominū orationes & deuotiones in verbo cognoſcāt: Nā ad eorū gloriā pertinent ꝙ auxiliū egentibus pbeant ad ſalutē:Sic enim Dei cooperatores efficiunꝰ. Et ſi dicis,ſolus Deus cognitor eſt cordiū: de ſimo.tua in fi.cū concor.ſed oratio conſiſtit in corde:ergo & c. Rñdeo ꝙ cordium cogitationes ſolus Deus nouit p ſeipſum,ſed tantū alij cognoſcere poſſunt quantū eis reuelatur,vel per viſionem verbi , vel alio modo.Fatēdū ergo ꝙ orationes,quas ad Sanctos verbo vel corde dirigimus,Deo manifeſtante cognoſcunt.De quinto dic,ꝙ porrigenda eſt per bene diſpoſitū,contritum & pænitentē. quia cū is qui diſplicet, &c.3.q.7.iudicet. 49 diſtinct.§.1.vbi etiam not. an orationes malorū pſint iis pro quibus orant. Competit autem orare etiā ſumme perfectis,vt dicam ī de hæret.ad noſtrum verſic.2.De hoc autem dubitatur,an exaudiat Deus peccatores orantes.Argu ꝙ ſic 1.q.1.ipſi.contra ead.q.ſi qs inquit.vet ad hæc oīa. &c. ſacroſancta. Dicit Thomas 1 ꝙ ſi peccator petit aliquid inquantū peccator, ideſt ſecundum deſiderium peccati,non audiꝰ à Deo ex miſericordia:ſed quandoq; exauditur ad vindictā dū permittitur amplius ruere in peccata. Vnde ſecūdū Auguſt 2 Deus quędā negat propitius, q̄ cōcedit iratus.Sed ſi peccatoris oratio procedit ex deſiderio bonæ naturæ,Deus exaudit,nō quaſi ex iuſtitia:quia talis non meretur:ſed ex pura miſericordia:ſi tñ alia in oratione concurrant,de quibus ī.dicetur. De ſexto dicendū , ꝙ orare debemus principaliter ſalutifera, Matth.5.Primū q̄rite regnū Dei , & iuſtitiā eius.& licet Valerius lib.7 c.2. dicat ꝙ Socrates quaſi quoddā humanæ ſapiētiæ terreſtre oraculum,nil vltra petendum à dijs immortalibus arbitrabaꝰ quā vt bona tribueret : patet tamē ex oratione Dñica , ꝙ ēt aliquid determinate petere poſſumus. vnde Augu ad Probā, dicit ꝙ ad Deum id licet orare,quod licet deſiderare. dicens ꝙ oratio Dominica oſtēdit ēt tēporalia a Deo peti poſſe dum dicit:Panē noſtrū quotidianum , & c. Tenent ergo Theologi ꝙ temporalia à Deo orando petere poſſumus, non vt finē conſtituamus in illis , ſed vt ſint adminicula beatitudinis conſequēdæ:vt.ſ quaſi inſtrumentaliter nobis deſeruiant ad ſuſtentationē vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuoſos.facit 1.q.3.ſi quis obiecerit. & qđ dixi de regula. Ioannes.in oppo.2.De ſeptimo ſcias.ꝙ Hoſt in prædict.ver. ponit xiiij.q̄ requiruntur in orone:ſ.qđ ſit fidelis, ſecura,humilis,diſcreta,deuota,verecunda ,ſecreta,pura,lacrymoſa,attenta,cōis,feruida,operoſa,& aſſidua. Sed in quātū ad pſens mēbrū ptinet , breuiter dic ꝙ modus orandi requirit humiliationē corporis , deuotionē cordis,attētationē,& breuiloquiū.de primo Eccleſ.35.Oratio humiliātis ſe penetrabit nubes. de ele. vbi periculum.§.pen.lib.6.& Cyprianus lib de oratione Dominica.Sit orantibus ſermo cū diſciplina quietē cōtinens & pudorem:incuruatio tamen vel corporis humiliatio,non refectionis ſed deuotionis obtentu fieri debet:vt dicit Caſſianus.& facit 4. q.1.ſciēdū. C.de ijs q ſpon.mu.ſub. l.1.& 2. Et de ſecūdo probaꝰ de vo.magnæ.circa fi.& pdic.decr.vbi periculū.§.pen.Et Aug.Quid prodeſt ſtrepitus labiorū ſi mutū eſt cor?& Grego. in moral. Veraciter orare eſt amaros in compunctione gemitus,nō verba cōpoſita reſonare.Et ibidem:Animarū verba ſunt ipſa deſideria, in quibus tāto qs minus clamas,quāto minus deſideras. De tertio

1 Id hēt B. Thomas 2. 2. q.83.ar.16

2 Tractat. 73 in Io. & de verbis Domini ſermone 53.

3 Epiſtola 121 c.4. 5.& 12.

patet hic,de conſecr.diſtinct. 5 numquam. in princ. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quā id ſolum qđ precatur.de conſec.diſt.1.qñ aūt.& dicit Grego.ꝙ illam orationem Deus non audit,cui illa qui orat nō attēdit.Dicunt tamen theologi 4 hoc intelligēdū qñ attentio nullo modo orationi coniungitur;non enim requiritur ꝙ attentio ſemper manet in oratione per actus eſſentiam.Pſalm. 37. Cor meum dereliquit me. ſatis enim eſt ꝙ maneat per virtutē : quod eſt qñ cum bona intentione quis ad orationē accedit , etſi in proſecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet:niſi tanta ſit euagatio ꝙ attentio omnino depereat,& tunc locus eſſet ei qđ dicit Cyprianus lib.de oratione Dominica : Quomodo à Deo audiri te poſtulas,cum ipſe te nō audias?& Beatus Bernardus:Cauſamur nobis deeſſe gratiā: ſed iuſtius ipſa gratia conqueritur nonnullos deeſſe ſibi.& Caſſianus:Numquam orat quiſquis etiā flexis genib. ſi vagatione diſtrahitur : & facit qđ de officijs ſcripſi de celebra.Miſ.dolentes.De quarto 5.Matth.6. Cū oraueritis,nolite multū loqui. & c facit.de conſecr. diſt. 5.non mediocriter.& vide quod not.de æta. & qualita.c.pen in vlt.glo.Nec tamen putes breuiloquiū eſſe de neceſſitate orationis: nā oratio nō ſolū ſecūdū ſuā cauſam,quæ eſt deſiderium charitatis:ſed etiam ſecūdū ſeipſā non poteſt eſſe diuturna:nā & de Chriſto legimus ꝙ pernoctauit orādo,Lucæ 6.& qđ prolixius orauit,Lucæ 22.Itē dicitur Luc.18 in prin.oportet ſemp orare,& nō deficere.facit.76.diſt noſſe.ibi: orationi p noctanter inſiſtimus.Sed quia vt dicit Aug.ad Probā: Multum loqui in orando , eſt rē neceſſariā ſuperfluis agere verbis, cum plerūq; hoc negotiū plus gemitibus q̄ ſermonibus agatur: ideo monemur ad breuiloquiū. nā vt dicūt Sancti , frequens & breuis dēt eſſe oratio:ne immorantibus nobis aliud cordi noſtro inſerat inimicus . Sed dubitaꝰ an oratio dēat eſſe vocalis:6 qđ vꝰ Pſalm 3.& 76.Voce mea ad dominū clamaui:voce mea ad Dominū deprecatus ſum.Contra,oratio Deo porrigitur,vt dictū eſt:ſed Deus cordis locutionē cognoſcit:fruſtra igiꝰ vox oris adiungitur. facit 3 .diſt ſedulo.Dicunt theologi,ꝙ cōis oratio q̄ ſit p miniſtros Eccleſiæ.12.q.1.duo ſunt.in prin.in perſonā totius populi, vt innoteſcat ei pro quo fit , merito ex inſtitutione debet eſſe vocalis . Sed ſingularis, quam quis pro ſe vel alio porrigit, de neceſſitate non eſt vocalis:adiungitur tamen vox triplici ratione : Primo ad excitandum interiorem deuotionē: verbis enim & ſignis nos ipſos interius excitamus ad ſanctū deſiderū augēdū.vt dicit Auguſt ad probam 7. Secūdo ad redditionem debiti , ſ.vt ſeruiat orans Deo , ſecundū ſe totū,ſcilicet corde & corpore,de conſecr.diſtinct.5. numquā. Tertio ex quadā redundantia ab anima in corpus ex vehementi affectione. vnde Pſalm.15. Lætatū eſt cor meū,& exultauit lingua mea. De octano pater Matth.6 Cū oraueris intra cubiculum tuū,& clauſo oſtio ora patrē tuum in abſcondito. Et vt dicit Caſſianus,intra cubiculum oramus,cum à cognitionū & ſollicitudinū ſtrepitu corde remoto,ſecrete & familiariter preces noſtras ſoli Deo referamus. & facit quod not 4. diſt.parſimoniam & Auguſt. de ſermone Domini: Videri ab hominibus nō eſt nefas , ſed id agere vt ab hominibus videaris:recipit enim ille mercedē ſuā.de pænit.diſt.3.cauendum.Orationes enim principaliter ſunt in Eccleſia faciēdæ.de pur.poſt.par.c.vnico.de immu.eccleſi.decet.lib.6.ſup. ead.compil de cele Miſ.c.i.Sed vt dicit beatus Bernar.lib.meditationū Vbicumque fueris,intra teipſum ora , ſi longe fueris ab oratorio,non quæras locum,quoniā ipſe locus eſt. Vꝰ quibuſdam ꝙ fieri debeat ad Orientē;ſed cū Deus ſit vbique,ad omnem partē poſſumus ad eum orare : æque tamē oramus & Miſſæ ſacrificium facimus verſus Orientē.de hoc 11. diſt. eccleſiaſticarū.De vltimo dicendū, ꝙ orationis effectus 8 eſt duplex:hēt enim virtutem merendi & impetrandi.primum dupliciter. primo,

4 Vide B. Tho. 2. 2. q 83. art. 13.

5 B. Tho. 2. 2. q 83. art. 14.

6 Oro an dēat eſſe vocalis , B. Tho. 2. 2. q. 83. art. 12.

7 Epiſtola.121.c. 9.

8 B. Tho. 2.2.q.83. art.15.

Primò, quia vitaſ per eā tentatio. Hieron ſu p Matth. 14. In tētationē intrat, qui orare negligit. Et Aug. oratio eſt orāti p̄ſidiū, aduerſario īcēdiū, angelis ſolatiū, Deo gratū ſacrificiū. Nam principaliter valet contra vitia ſpiritalia. vnde Hiero ſu p Matthæ. c. 17 ibi, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, niſi in oratione & ieiunio quod etiam habetur Matth ix. dicit ſic: Nō ſanat oculum quod ſanat calcaneum: ieiunio ſanantur peſtes corporis: oratione vero ſanātur peſtes mentis. Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quā cōſtitit omne meritum, & eſt fons viuus, & c. de pænit. diſt. 2. charitas 2. de regula. licet. in ſi. De virtute impetrandi probatur 23. q. 8 in qualibet ſup. ea. cōpil de ele. ne Romani. in ſi. Mar. xi. Quodcum q; orantes petitis credite, q a accipietis. Vnde per orationē reuelantur ſecreta diuina. 8 q. 1 ſi ergo. Boetius dicit: non fruſtra in Deo ſpes ponit: preces enim quæ recte ſiunt, ineffiaces eſſe nō poſſunt, & beatus Bernardus lib. meditationum: Ex duobus vnū indubitanter ſperare debemus: aut dabit nobis quod petimus aut quod nouit eſſe vtilius. Et Augu. in lib. ſent. Proſperi dicit, orās miſericorditer auditur, & miſericorditer non auditur. Quid enim infirmo ſit vtile, magis nouit medicus quàm ægrotus. De his Valerius li 7 c. 2. dicit, quòd votis ſępe expetim⁹ quod nō impetraſſe melius foret & ponit exempla, dicēs: Diuitias appetis, quæ multis fuerūt exitio: honores concupiſcis, q quamplures peſſundederunt: regna tecū ipſa voluis, quorum exitus ſępenumero miſerabiles cernitur: ſplendidis coniugij manus inijcis ad hoc ut aliquando te illuſtrent, ita nonnumquam funditus domos euertūt. Suadet ergo cęleſti arbitrio nos ſubmitti a: Effectū orationis ſumus in Italia nup expti: quādo enim cum verſibus illis: Exurgat Deus, & c cœpit Eccleſia cōtra rebelles orare: perempti & exterminati ſunt quaſi ſubito, q cenſura eccleſiaſtica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. bn̄ facit. 35. diſ. ca. vlt vbi dicitur q orante Moyſe vincebat populus: vincebaſ autem dum dimittebat manus & vide Hoſt. in ſum. de remiſ § ad quid valent. ver. fateor. vbi ponit exēpla de Daniele, Moyſe, & Dauid orātibus. Sed qui leget tripertitam hiſtoriam Hug. Horaceū. Helimādum, Rufinū & hiſtoriographos, inueniet q Theodoſius Imperator ſenior ſuis orationib. miraculoſam victoriam obtinuit 3 Eugenium & Arbogaſtē, quorum exercitus iacula vehęmētiſſimus vētus retorquebat ī ipſos, & iacula partis Theodoſij cū maiori fortitudine ultra mēſurā humani ictus impingebat ī illos, & hoc voluit ipſe Claudianus poeta, q tunc florebat dicens:

O nimium dilecte Deo, cui militat ether:
Et coniurati veniunt ad claſſica venti.

a Non tū hic īferas nō eſſe orādū: ſed ita orādū vt ipſe, q oia nouit liberet nos a malo.

Claudiani verſus.

pere reuerenter, ac eius virtute augmentum conſequi gratiarum. Nos enim Chriſti fideles ad colendum tantum feſtum & celebrandum donis volentes ſpiritalibus animare, omnibus vere pænitentibus & confeſſis [a], qui Matutinali officio feſti eiuſdem in eccleſia [b] in qua idē celebrabitur, interfuerint, centum [c]: Qui vero Miſſæ, totidem: qui autem in primis [d] ipſius feſti veſperis interfuerint, ſimiliter centum: Qui vero in ſecundis: totidem [e]: Illis vero qui Primæ, Tertiæ & Sextæ, Nonæ ac Completorij officijs interfuerint, pro qualibet Horarum ipſarum quadraginta [f]: Illis autem qui per octauas † illius feſti Matutinalibus, Veſpertinis, Miſſæ, ac prædictarum Horarum officijs interfuerint, centum dies ſingulis octauarum ipſarū diebus de omnipotentis Dei miſericordia ac beatorum Apoſtolorum eius Petri & Pauli auctoritate confiſi, de iniunctis [h] ſibi pænitentijs relaxamus.

TITVLVS XVII.

De immunitate eccleſiarum.

¶ Clemens quintus in cōcil. Viennenſi.

¶ Reuocat et pro infectis vult haberi decretalē, clericis. eo. tit. li. 6 cum ſuis declarationibus. Io. An.

Q C. VNIVO.

Hoc tutē obtinuit ipſius Theodoſij oratio, quæ talis fuiſſe legitur: Omnipotēs Deus, tu noſti q in nomine Chriſti filii tui vltionis iuſtæ, vt puto, p̄lia ſuſcepi: ſin aliter, in me vindica ſi vero cū iuſta cauſa, & in te cōfiſus huc veni, porrige dexterā tuis: ne forte dicāt gentes: vbi eſt Deus eorū concor. huic ſi de vo. magnæ poſt princ. Et huic gloſ. ſit finis: de cuius prolixitate ſum excuſabilis: tum quia in orationis ſuffragio ſperans, ſum effectum illius expertus in aſſequendis proſperis & euitandis vel ſaltem temperandis aduerſis: tum quia ſecundum materiam deberem eſſe prolixior: & ſi per iſta non ſatisfeci, excuſet coæquatio textualis [de hoc de immuni. eccle. decet. lib. 6 per Archi. 1. q. 1. dictum.]

a ¶ Confeſſis.] Quis eſt hic, & laudabimus illum? Eccle. 31 has ergo remiſſiones quib. pauci participant amarè interpretari nec decet nec expedit. vt dixi de pænit. & remiſ. quod autem.

Remiſſiones feſti coporis Xp̄i pauci participant.

b ¶ In Eccleſia.] per hāc litteram, quæ habetur etiam ſup. parte proxi. in ſi. patet q nō ſufficit intereſſe Horis extra eccleſiam: & intelligo etiam ſi dicantur in priuato oratorio. de quo de conſecra. diſt. 1. cōcedimus. & c. vnicuique &c. ſi quis extra de cenſibus. c. ſi.

c ¶ Centum dies.] quod eſt infra.

d ¶ In primis.] facit ad not. de ſent. excō. c. vlt. § in feſtiuitatibus. lib. 6. in 1. glo. & quod de completorio ſequitur facit contra.

[Glo. ſeq. arguit ad duo.]

e ¶ Totidem.] argue pro æquādis diſtributionibus in his trib. Horis, Matutino, Miſſa, & Veſpere Itē argue q vbi in illis Horis dantur decem, in alijs dari debēt quattuor. vide q dixi ſup. ead. compil. de ætat. & qualitat. vt hi qui ad finem.

f ¶ Quadraginta.] & ſic ducentos.

[Glo. ſequens dubium ſoluit.]

g ¶ Officijs.] omnibus quo ad dies octauæ. nec puto quòd hic fiat diſtributio, ut partem habeat qui certis intereſt.

h ¶ De iniunctis.] vide quod ſcripſi de pęnit. & remiſ. cum ex eo.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM.

[Viſum eſt ſ. de eccleſijs & reb. ipſarū: verū quia res eccleſiæ gaudent immunitate eccleſiarū: ideo, &c]

Q Voniam. [Primo præmittit cauſam & reuocationem conſtitutionis c. clericis laicos. ſupra eodem li. 6. Secundo illam reuocat. Tertio ſeruari præcipit ius antiquum ante prædictam conſtitutionem. Secunda ibi (Nos.) Tertia ibi. (Volentes.) Imol. ¶ Præſupponendū eſt illud quod habetur in c. non minus: & in c. aduerſus. eodem ti. in antiq. dicitur in ca. non minus. q cle

rici pro rebus ſuis nō dēnt ſoluere tallias, nec aliqua onera, ad quę laici adſtringuntur: Et ſi dñi temporales cōpellant eos ad ſoluēdū hmōi onera de rebus eccleſiarum ſuarum, etiam de rebus proprijs, tales dñi temporales ſunt monendi ut non compellant: & ſi nō deſtitant, ſunt excommunicandi: tamē dicitur quod clerici poſſunt dare per modum eleemolynæ de conſenſu prælati aliquid laicis. Et dicitur in c. clericis eodem tit. lib. 6. quod etiam clerici de conſenſu prælati non poſſunt dare laicis: imo dr̃ qđ recipientes huiuſmodi dona etiā gratis, ſunt excommunicati ipſo facto: & poſitum fuit illud ca. clericis in odium Philippi regis Franciæ, q conferebat beneficia in ſuo regno: vnde Papa indignatus fecit illam conſtitutionem. clericis & ex illa conſtitutione fuerūt orta multa ſcandala: vnde Clemens Papa voluit quod antiqua iura ſeruarentur, & non illa conſtitutio, clericis. eod. tit. in 6. vide diuiſionem glo Not. quod laudatur celeritas. de hoc in glo concur.

niam [a] † ex conſtitutione Bonifacij Papæ octaui prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Clericis [b] laicos. & ex declaratione [c] ſeu declarationibus [d] ex illa poſtmodum ſubſecutis, nonnulla ſcandala, magna pericula, & incommoda grauia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi (niſi celeri [e] remedio ſuccurratur) pręſumitur † veriſimiliter in futurum: Nos de conſilio fratrum noſtrorum conſtitutionem & declarationem ſeu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob [f] eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis [g]: Volentes & firmiter ſtatuentes illud [h] (contra quoſcunque [i] laicos exigentes ſeu extorquentes ab eccleſijs eccleſiaſticiſque perſonis tallias, ſeu collectas, aut exactiones qualcūque [k], & contra dantes [l] ad id facientes dum conſilium, auxilium, vel fauorem [m]: nec non & circa præſtandas ſubuentiones laicis ab eccleſiarum Prælatis, ac alijs viris eccleſiaſticis) inuiolabiliter obſeruari, quod ſuper his à prædeceſſoribus [n] noſtris in Lateranen. & generali concilijs [o], quæ nos ſub obteſtatione diuini iudicij præcipimus obſeruari diſtricte, ſalubriter eſt prouiſum.

[Prima glo. ſummat & diuidit, ponit tempus editionis, & cauſam conſtitutionis.]

a ¶ Quoniā ex conſtitutione.] Caſus reuocat, & pro infectis vult haberi decret. clericis eo. ti. li. 6. cum ſuis declarationibus, & præmittit reuocationis cauſā. Secūdo reuocat, ibi: [Nos.] Tertio ſeruari præcipit ius antiquū ibi. [Volentes.] Et fuit iſta de primis conſtitutionib. Clemētis editis à principio ꝓmotionis ſuæ, & incipiebat; Paſtoralis. cuius decidit exordium, poſt ꝙ ſequebatur, ſane quoniam, & c. Et Rex Francię, qui fuit paſſiua cauſa ꝯſtitutionis, fuit actiua cauſa reuocationis, ut ſic conueniat. de reg. iur. c. 1.

b ¶ Clericis. eod. tit lib 6.

c ¶ Declaratione.] declarauerat. n. Benedictus in ſua extrauag quę incipit: Quod olim. illam quo ad ſui pęnas extēdi ſolū ad exigētes, vel dantes in exigēdo auxiliū, cōſiliū, vel fauorē: ita ꝙ pœnæ locū nō haberent in ſoluētibus, vel recipiētibus à ſponte ſoluentibus.

d ¶ Declarationibus.] dicebātur & aliæ proceſſiſſe: & ideo ad omne dubium tollendum plurali vtitur.

e ¶ Celeri.] cōcor. de accu. cap. ſi. ī. ead conpil. de iureiu. Romani. in prin.

ADDITIO. De reſc. ad hęc. Et caſus in quibus deſideratur celeritas, not. Archid. 93. diſt. cap 1. & illos in quibus non deſideratur, notat 23. diſt. communis. & de hoc de ele. c. ſi. lib. 6. Cardinalis.

f ¶ Ob eas.] concor. de elect. qualiter. in fine.

g ¶ Pro infectis.] per hoc puto ꝙ excōicatus ex viribus illius conſtitutionis abſolutione non egeat. Et vide quanta eſt papalis poteſtas 1 circa ea quæ ſimpliciter ſunt de iure poſitiuo: quia reuocat illa ut ex túc. & facit ad ea, quæ ſcripſi, qui fin. ſint legi. per venerabilem glo. 2.

h ¶ Illud. inuiolabiliter obſeruari: quod eſt infra

i ¶ Contra quoſcūque, &c.] quod ſuper his & c. vſq; ad finem.

K ¶ Quaſcunque.] vide quod no. & dixi eod. tit. non minus. Ioan. And.

l ¶ Dantes.] Dicebat cōſtitutio Bonifacij publice vel occulte: per quod ꝓbatur, quòd excommunicatio canonis ligat etiam occulta 2 delicta: vt ī. dicam de hæret. multorum. ad finem.

m ¶ Fauorem. vide quod dicam ī de pœniten. ſiquis in princ.

n ¶ Pręd eceſſoribus.] Alex. 3. eo. ti. non minus. Innoc. 3. eod. tit. aduerſus.

o ¶ Cōcilijs.] vtrūque generale, & Lateranū ſed Alexādrinum vocamus Lateranēſe: Innocentianū vocamus generale. de hoc de cap. monach. c. finali.

† No. ſuccurrendū eſſe magnis periculis & incōmodis grauibus. de dolo, ſinem. de of. or vt litigātes. li. 6 de ſtatu reg. vt periculoſa. lib. 6.

† al. præſumātur

† In vetuſto codice manuſcripto ita: ac oīa & ſingula contenta in eis penitus, &c.

1 Vidē Turrecrematā in ſumma de Eccleſia lib. li. 2. c. 52. verſū. nono, plenitudo Ro. Pōtificis.

2 Vidē ſingularē diſtictionē Caietani apud B. Th. 2. 2. q. 11 ar. 3 & Alfonſū Caſt. li. 2. de iuſta hæret. puniti. ca. 13.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.
DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Cōtinuatio.

¶ Viſum eſt ſupra de actibus clericis competentibus: nunc videndum eſt de actibus laicis conuenientibus.ideo, &c.

Eos qui] ¶ Primo ponit ſtatutum pœnale. Secundo illud aggrauat. Tertio proteſtatur. Secunda:ibi, [Præcipientes.] Tertia : ibi, [Per prędicta.] Imola.

¶ Habemus in iure, ꝙ contrahentes inceſtas nuptias, graues pœnas ſuſtinent: videlicet ꝙ ſunt infames,& ꝙ bona ipſorum confiſcantur, & plures alias pœnas ſuſtinent: de quibus in authen. inceſtas.C.de inceſt.& inutilib. nuptijs. Sed quæritur, vtrum de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens ꝙ ſic. Et dicit, Contrahens cū conſanguinea ſua, incurrit ſententiam excommunicationis ipſo facto. Idem ſi cum moniali. Idē ſi clericus in ſacris conſtitutus contrahat matrimoniū. Idem ſi monachus profeſſus contrahat, poſito ꝙ matrimoniū non fuerit conſummatū. hoc dicit. H R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ratione conſanguinitatis vel affinitatis matrimonium eſt prohibitum vſque ad quartum gradum.c.non debet.eo.tit in antiq. Not. ſecūdo, ꝙ non ſolum contrahentes in caſibus prohibitis in lege canonica, debent ſuſtinere pœnas hic contentas: immo etiam contrahentes in caſibus prohibitis in lege diuina. Not. ꝙ contrahens cum conſanguinea vel affine ipſo facto incurrit ſentētiam excommunicationis, nec ipſa excommunicatio eſt relaxanda, niſi ſatiſfactione habita. Not ꝙ ſi ſint alia iura imponentia pœnam ſic contrahentibus, ꝙ ipſe Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I. CAP. VNIC.

¶ Clemens v.in cōcilio Vieñ.

De conſanguinitate[a] & affinitate.

¶ Scienter contrahens matrimonium in gradu conſanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus eſt ipſo iure, & publicari debet & vitiari. Idē in profeſſo & profeſſa vel conſtituto in ſacris. Io And.

Eos b † qui diuino timore c poſtpoſito, in ſuarum periculū animarum ſcienter d in gradibus cōſanguinitatis & affinitatis conſtitutione canonica e interdictis f, aut cum Monialibus contrahere g matrimonialiter h non

[Glo.ſuper Rubrica notat veritatem.]

a ¶ Rubrica de conſanguinitate & affinitate.] ita venit ſub bulla : ſed vidi quoſdam hic habere rubricam de ſponſalibus. Ioan. And.

[Prima gloſ.ſummat, & duas quęſtiones ſoluit.]

b ¶ Eos qui.] ſcienter contrahens matrimonium in gradu conſanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cū Moniali, excōmunicatus eſt ipſo iure, & publicari debet & vitari, idem in profeſſo & profeſſa, vel conſtituto in ſacris. Et incipe conſtructum, ibi, (Cupientes.) Et nota 1 ꝙ in ſex caſibus hic expreſſis tantum locum habet hæc conſtitutio & eius pœna: vnde ſi contrahat quis cū habente maritum, vel cum Iudęa, vel cum Pagana, vel cum cognata ſpiritualiter vel legaliter, vel contra impedimentum publicæ honeſtatis, licet non teneant matrimonia: tñ non eſt locus huic pęnæ, quæ in iis caſibus vel ſimilib. expreſſa non eſt. Item in his ſex caſibus tunc demum eſt locus pœnę, quando illicite contrahuntur. Si enim licite, vt ex diſpenſatione Papæ: tunc ceſſat culpa: ergo & pœna. de conſti.cap.2. de qua diſpenſatione not.de reſt ſpol.litteras.in prin. de ſta.mona.cum ad monaſterium.& ſcripſi de uo. c.1.

1 Hanc gloſſam ſuo more explicat hic Ioan. Imola, cum videto.

c ¶ Timore.] concor de elect. cum in cunctis. ad finē.

[Gl ſeq primo not. à contrario, & illud determinat, & incidens dubium ſoluit, ſecundo quærit, arguit: pro contrario ſoluit: tertio quærit & remittit.

d ¶ Scienter] Ignorantes 2 ergo non ligat conſtitutio quod intelligo in ignorantia facti probabili, & non affectata, ſcilicet quia ignorabant ſe conſanguineos vel affines. Si vero ignorabant ius, neſcientes gradum in quo erant, eſſe prohibitum: ex quo enim ſciebant gradum, ligat conſtitutio de reg iu. ignorantia. lib.6 cum ſuis conco. Si vero alter ſolus ſciebat, ille ſolus ligatur. facit 34.q 2.non ſatis & c. in lectum. de ſimo. de ſimoniace. C. ſoluto matri. ſi ignorans. Sed quid ſi contraxit ignorans : poſt tempora ſciuit & cohabitauit conſanguineæ vr ligari arg.1.q.1.eos.in ñ.de ſimo. ſicut tuis. C. de inceſt. nupt.cū ancillis Contrarium credo cū iſta conſtitutio nō puniat cohabitationem vel inceſtum, ſed contractū, vt inf.dicam. facit ff de iis qui not. infamia. q dergo. in princ. C.de vſuca.transfor.l.1.ad fi.ff.de vſu qui ſcit in fi. & ff de bo.lib qui cum maior.& de minori.l.3.§. ſcio. ſicut qui ignoranter eligit indignū, licet poſtea ſciat, nō incurrit pęnam concilij, cum in cunctis. de elect. cū in hoc ponderetur initium. eod.tit. dudum. probatur hęc ſolutio ex eo: quia ſine iudicio Eccleſię ab illa diuertere non poſſet. de diuor. porro cum ſuis concor. fateor tamen ꝙ peccat cognoſcendo: & ſic loquuntur contraria. de ſenten. excom inquiſitioni. Quid ſi contraxi cū illa, quam credebam eſſe conſanguineam, affinem, vel Monialem, ſed in veritate non erat? Solue per not. de ſent. excom. ſi vero 2 & c in audientia 2.

2 Vid Prępoſitū in c.nō dēt. extra de conſang. & affinit. circa 1. nē num. 2.. verſi. pro complemento quarto.

† Vid cōciliū Triden. ſeſſi. 24. de reſor. mat. c.5. & de itellectu B. Antoniū trac. de excōicatione. ca.34. ad de Couarruuiā li.4. Decretaliū par. 2.c.3.§.3. nu.8.

e ¶ Canonica.] nedum diuina.

f ¶ Interdictis. ſ in quarto vel citeriori gradu conſanguinitatis vel affinitatis primi gñis co.ti.non dēt.

[Glo ſeq notat, quærit, allegat duo iura pro: ſoluit contrarium, & ad illa iura reſpondet.

g ¶ Contrahere.] non punit ergo inceſtū vel coitū, ſed cōtractū: vt ſic cōtrahens ligetur, licet nō cōſummat. Quid ſi non contraxit matrimonium, ſed ſponſalia tantū? Arg. ꝙ ligetur. ff. de ſpon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit ſponſalia Ad idem, de eo qui duxit in matrimoniū c.cum haberet. vbi ęquiparantur ſpōſalia & matrimoniū Non puto ligari, cū cōſtitutio ſit pęnalis, & verba hoc nō importēt: quod verū puto niſi cōſummauerit per copulā carnalem: quia tūc ligatur quaſi tunc contraxiſſe videatur. de ſponſa. veniēs, & c. is qui. Contrarium non obſtat: quia licet fatear, ꝙ vbi prohibetur matrimoniū, prohibentur ſpōſalia: non ſequitur ꝙ contrahenti ſponſalia ſit eadem pęna, quæ contrahenti matrimonium bene facit de elect. perpetua. lib.6.d. decre. cum haberet. ſponſalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonij, ſicut inducunt publicam honeſtatem. de ſpon.c.vnico. lib.6.

[Glo ſeq.arguit, & illud determinat in vno mēbro: in alia alleg.pro: ſoluit cōtrariū & allegatis reſpōdet.]

h ¶ Matrimonialiter.] per hanc litteram, & per litteram.ĩ.eo tit. matrimonia cōtrahentes. videt ꝙ coactus ad contrahendū nō incurrat hanc pœnam. Et ſi de abſoluta coactione loquimur, hoc eſt certū, quod met. cauſ. ſacris. ſed ſi de cōditionali, licet tali, q̄ debuerit cadere in conſtantē virum, vr ligari per eā decretalē: ſed cum non ſit matrimonium deficiente cōſenſu, ita ꝙ nō inducit publicam honeſtatem, de ſpon.c. vnico. lib.6 de æquitate videtur talis non ligari. facit de ſen.

excom.ſignificauit.In decre.ſacris. punitur cõmunio quæ ibi interuenit,licet per metum.

a ¶ Religioſos]ſcilicet profeſſos, tacite vel expreſſe religionem approbatam de vo.c.vnico.lib.6. quod intelligo etiam ſi profeſſio illa tacita vel expreſſa non obligat illi religioni, ſed religioni in genere. pone exemplũ de reg non ſolum. & ca. ſeq.lib.6.

ignorantia.facit de reſcrip. ab excommunicato. C. de hæret Inſti l.fin.Puto tamen,quod vbi eſſet probabilis ignorãtia,vt in ordinato ad ſacros in amentia vel dormitione:etiam eo caſu quo character imprimitur. de bap.maiores.in fin.vel intra pubertatem de cleri. per ſal.promo c.vnico,nõ eſſet locus huic pœnę.

uerentur: Necnon religioſos[a] & Moniales[b] ac clericos in ſacris[c] ordinibus conſtitutos matrimonia † contrahentes[d], refrænare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipſos excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubiacere: Præcipientes eccleſiarum prælatis, vt illos quos eis conſtiterit[e] taliter contraxiſſe, excommunicatos publice tandiu nuntient, ſeu à ſuis ſubditis faciant nunciari, donec ſuum humiliter recognoſcentes errorem ſæparentur[f] † abinuicem, & abſolutionis obtinere[g] beneficium mereantur. Per prædicta quoque iuribus[h], quæ ſic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

b ¶ Et Moniales.] ga ſupra iam nominauerat contrahentem cũ Moniali, & hic repetit de Moniali: videtur hic probari quod communicans in illo actu pro quo quis excommunicationem incurrit, excommunicatus non eſt. de hoc ſcripſi de ſentent. excom.contingit.1. Poſſet tamen dici, quod ſupra punit ſcienter contrahentem cum Moniali: hic vero punit Monialem contrahentem etiam eo caſu,quo cum ea contrahens non ligatur: vt quia hoc ignorat.

c ¶ In ſacris]ſtricte hoc dico propter no.32.diſtin.in ſumma

[Gl.ſeq.dicit quare non repetit ſcienter, & dictum illud determinat.]

d ¶ Cõtrahentes.]non repetit ſcienter: quia licet ignoranter poſſet quis contrahere cum conſanguinea affine, vel monacha: non tamen in monachum, monacham, vel conſtitutum in ſacris contrahentem cadit

e ¶ Conſtiterit.]etiam ex officio & nemine deferente. de diuor. porro.2.reſpon. & vide quod dixi ſup. ea. compil.de cenſi.c. fi.

f ¶ Separentur.] Præcedit ſatisfactio ſicut in manifeſta offenſa. de ſent.excom. venerabilibus lib.6

g ¶ Obtinere.] per epiſcopum.de ſenten. excom. nuper. & hic patet quod nõ ſufficit ſatisfactio, niſi ſequatur abſolutio.eod. tit. cum deſideres in fi.

[Gl.ſeq. ponit triplicem ſpeciem iurium.]

h ¶ Iuribus.]de clandeſt deſpon.c.fi.C.de inceſt.nup. qui contra.Inſti.de nupt.§.ſi aduerſus. de hæret. cum ſecundum in princ.lib.6.& hic Quo ad primum, de conſanguineis & affinibus. de hoc de dona inter virum & vxo.& ſi neceſſe.Quo ad ſecundum,de profeſſis.27.diſt.cap.3.& cap ſeq.27.q 1 per totum. 26.q.2. ſi quis non dicam Quo ad tertium, de conſtitutis in ſacris.28 diſt.presbyternm.15.q.vlt cum multę.de cleri.coniug.ca.1.& c.ſane 2.qui cler.vel vo.c.1.& 2.cum ſimilibus.

† In vetuſto codice manuſcripto ita: matrimonia contrahẽtes, & inter eos ſciente eadem celebrantes refrænare, &c.

r Quis dicatur religioſus vide per doctores in Rubrica de relig dom. & in c.eccleſia sãctæ Mariæ.de conſtit.& in c.1. de voto lib. 6.adde Felynum in c. non dubium. de ſent. excom. lib.6.

Satisfactio præcedit in manifeſta offenſa.

† In eodẽ vetuſto codice manuſcripto ita: ſeparentur ab inuicẽ & tã ipſi quàm celebrantes prædicti abſolutionis beneficiũ obtinere, &c.

F I N I S L I B R I Q V A R T I.

LIBER QVINTVS DE MAGISTRIS; ET NE ALIquid exigatur pro , &c.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De magiſtris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Clemens v. in concilio Vienen.

¶ In ſtudijs Romanæ curiæ, Pariſien. Oxonien. Bonenien. & Salamātino, debent eſſe magiſtri catholici ſcholas regētes in linguis Hebraica Arabica & Chaldæa, duo ſcilicet pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendijs & ſumptibus prouideri.

CAP. I.

INter a † ſollicitudines b noſtris humeris incūbentes perpeti c cura reuoluimus, ut errantes in viam ueritatis inducere d, ipſoſque lucrifacere Deo ſua nobis cooperante e gratia, ualeamus: hoc eſt quod profecto deſideranter exquirimus, ad f id noſtræ mētis ſedulo deſtinamus affectum, ac circa illud diligenti ſtudio, & ſtudioſa diligentia uigilamus.

¶ Nō ambigimus autem, quin ad huiuſmodi noſtrum deſiderium aſſequēdum † diuinorum eloquorū ſit expoſitio congrua, ipſorumq. fidelis prædicatio admodum g opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi h noſcantur inaniter i, uacuaque redire, ſi auribus linguam loquentis ignorantium proferantur k: Ideoque illius cuius uicem in terri (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplū, qui ituros per uniuerſum mundum ad Euangelizandum Apoſtolos, in omni linguarum genere fore uoluit l eruditos, uiris catholicis notitiā linguarū habentibus, quibus utuntur infideles præcipue, abundare ſanctam affectamus eccleſiam, qui m infideles ipſos ſciant, & ualeant ſacris inſtitutis inſtruere, chriſticolarumq. collegio p doctrinā Chriſtianæ fidei, ac ſuſceptionem ſacri baptiſmatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarū huiuſmodi poſſit habiliter per inſtructionis efficaciam obtineri n: Hoc ſacro approbante concilio ſcholas in ſubſcriptarum lin-

Cōtinuatio dñi Heliæ.

[Cōtinua ſic rubricā. Viſum eſt ſ. de eccleſijs & rebus ipsarū: verum quia eccleſia ad ſui regimen indiget magiſtris: ideo annectit rubricam de magiſtris, &c.]

INter.] Iſtud ca. dicit, q in ciuitate Romana I ciuitate Pariſieñ Oxonieñ, Bononieñ, & Salamātina: vbi eſt vniuerſitas generalis, dēnt eſſe duo magiſtri, q ſciāt loq idiomata de qbus in textu, & q valeāt docere & erudire infideles, & errantes ibi exiſtentes, q diuerſarum linguarum exiſtunt: & iſti magiſtri in vniuerſitate Pariſienſi debēt inſtitui p regem Franciæ: In Oxonienſi debent inſtitui per regem Angliæ: & ſic de alijs: vt in littera. hoc dicit. H. R. Nota quod in hac cle. primo ponit exordiū: in quo facit duo. Primo ponit intētionem ſuam generalem Secundo ſpecialem: ibi, [Nō ambigimus] Et dic, non ambigimus, ideſt dubitamus. de ambigo, gis, quod idē eſt quod dubito dubitas. ſecunda: ibi, [Vt igitur.] vide glo. No. q Papa debet eſſe ſollicitus ut errantes reducat ad uiam veritatis de hoc in glo. 2. 3. & 4. Nota quòd commendatur vigilia cū ſtudioſa diligentia. Zabarel.

† Vid Ludouicum Gomezīū in regula cācellariæ de idiomate ubi plene de materia linguarū.

[Prima glo. ſummat, & diuidit.

a ¶ Inter] In ſtudijs Romanæ curiæ, Pariſieñ. Oxonieñ Bononieñ. & Salamātino dēnt eſſe magiſtri catholici ſcholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldæa, duo ſcilicet pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipēdijs & ſumptib. prouideri. Et ponit primo exordium, in quo duo facit, primo ponit intētionem ſuam generalem, ſecundo ſpecialem: ibi, [Nō ambigimus.] In ſecunda: ibi, [Vt igitur.] ponitur conſtitutio primo prouidens circa loca magiſtrorū, ſecundo circa expenſas: ibi, (Quibus.)

b ¶ Sollicitudines) cōcor. de purga. cano. inter. vbi ponitur alia, ſcilicet de vulpeculis capiendis.

c ¶ Perpeti] quaſi ppetua, continua, vel aſſidua, & eſt infinitiuum huius verbi perpetior: & ponitur p diu tolerare, vel valde pati.

d ¶ Inducere.] 45. diſ. tria ſunt de ſpon. inter opera.

[Gloſſa ſequēs exponit, & de gratia duas opi ponit: quibus inducit duo ſimilia.]

e ¶ Cooperante gratia.] per quam cognoſcitur quid agendum ſit, & quid uitādum, & adiuuamur ad faciēdum. de cōſe. diſt. 4. gratia & tribus vltimis capitulis. Eſt autem gratia operans i, & cooperans: prima præparat hominis voluntatem ut uelit bonum: ſecūda adiuuat ne fruſtra velit. vī tū quibuſdam quòd eadem ſit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans & cooperans: ſed propter diuerſos affectus diſtinguuntur in verbo. Gratia enim quæ parat hominis uoluntatem ad bonum, cum non ſit otioſa, vt augeatur & aucta pficiatur, coadiuuat ne fruſtra uelit, ſed perducat ad opus: quodcunque recipias coaptabitur hæc littera. Huic altercationi Theologorum eſt ſimilis altercatio Canoniſtarum. an ſit vna fides coniugii, an ſint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item altercatio Legiſtarum, an ſint duæ poſſeſſiones differentes ſpecie, an una tantum diuerſificata per accidentia. de quā ſatis patet per Dynum de regu. iur. in tertia reg lib 6. Et an ſit unicum intereſſe, an triplex, de quo etiam ſatis per eum eo tit. mora. Ioan. And.

† al. exequēdum.

i De hęc gratiæ diuiſione vi de diuo B. Th. 1. 2. q. 3. art. 2.

f ¶ Ad id.] ſcilicet ad inducēdum errantes ad ueritatis uiam.

g ¶ Admodum.] pro valde. concor. vide ſ. eod compil. de iureiuran. Romani. ver. nos itaque.

h ¶ Promi.] ideſt proferri uel promulgari, & habetur hoc verbum, de iud. nouit. ver. quicunque 23. q. 4. non poteſt. in fi. ponitur enim promere pro proferre, manifeſtare, aperire, ore dicere.

Prome qd ſignificat.

i ¶ Inaniter.] quaſi in uanum uel inutiliter.

K ¶ Proferantur) ſimile de offi ord. quoniam.

l ¶ Voluit.) Actuum 2. in princ. & de uarietate linguarum 16. diſt. ſeptuaginta. in fine.

m ¶ Qui.) viri catholici.

n ¶ Obtineri.) ſimile eo. tit. c. finali.

guarum generibus vbicunque Romanam [a] curiam reſidere [b] contigerit†, necnon in Pariſien. & Oxonien. Bononien. [c] & Salamantino ſtudijs prouidimus erigendas: Statuentes, vt † in quolibet locorum ipſorum teneantur viri catholici ſufficientem [d] habentes Hebraicæ [e] †, Arabicæ, & Chaldææ linguarũ notitiam: duo videlicet, vnuſcuiuſque linguæ periti, qui ſcholas regant inibi, & libros de linguis ipſis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipſas ſollicite doceãt, earumque peritiam ſtudioſa in illos inſtructione transfundant: vt inſtructi & edocti ſufficienter in linguis huiuſmodi, fructum ſperatum poſſint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi ſalubriter in ipſos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus † per ſedem Apoſtolicam [f], in ſtudijs vero Pariſien. per regem Franciæ, in Oxoni. Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ [g], in Bononien. per Italiæ, in Salamantino per Hiſpaniç prælatos, monaſteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & eccleſiarum rectores [h] in ſtipendijs competẽtibus, & ſumptibus volumus [i] prouideri: contributionis onere ſingulis iuxta facultatum [k] exigentiam imponendo, Priuilegijs & exemptionibus quibuſcunque contrarijs nequaquam obſtãtibus; quibus tamen nolumus quo ad [l] alia præiudicium generari.

¶ Idem

¶ Is ad quem ſpectat magiſterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in ſolemnitate ſua non expendet vltra ſummam trium milliũ Turonen argenteorum: Quod ſi non fecerit, etiam ſi ſit epiſcopus, per ſex menſes à collatione magiſterij eſt ſuſpenſus. hoc dicit Ioan. Andr.

CAP. II.

CVm † ſit [m] nimis abſurdum, vt quis cum vanitate & imperitia, ad honorem aſcendat peritiæ litterarum, nõ ſine turbatione miramur illum apud ſcholaſticos [n] inualuiſſe abuſum, quòd plerique eorum, qui quauis ſcientia ad doctoratus [o] uel magiſterij aſſumun-

a ¶ Romanam curiam.] quæ habet ſtudium generale, & priuilegia ſtudij de priuileg. cap. 2. lib. 6.

b ¶ Reſidere.] quod dic vt ſ. ead. compil. de ele. ne Romani. §. ſane.

[Glo. ſequẽs ponit etymologiã tractans de ordine litteræ, & de tempore huius ſtudij.]

c ¶ Bononien.] dicit Bononia, quaſi ſuper omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis non puto, ꝙ ordo iſte procedat ex ordine ſtudiorũ, ſed ex gratificatione prouinciarũ, & hoc quia dicebat Romanã curiam præmitti, quæ vltimo ſtudium habuit à tempore Inn. iiij. vt ĩd. decre. 2. de priuil. lib. 6. Quicquid ſit, hoc cõſtat, ꝙ Bonon. habuit priuilegia ſtudij a Theodoſio: de minore tamen intelligo, qui regnare cœpit (prout ex Chronicis, quas veriores puto, percipio) anno Domini ccccxxv. & regnauit annis xxvij. quo tamen anno ſui imperii hæc conceſſerit, non percipio: currentibus autẽ ccccliij ſucceſſit Martianus.

† Al. continget.

† al. ita: vt in locorũ ipſorũ ſtudijs, &c.

† In aliquot antiquioribꝰ codicibꝰ ita, Hebraicæ, Græcę, Arabicæ, & Chaldæç, &c. vide glo. hic i verbo, Hebraicę.

d ¶ Sufficientem.] non dicit eminentẽ. cõcor. de ele. cum nobis olim. de pręb. c. penult.

e † Hebraicæ.] in originali habuimus Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, &c. & illud, Gręcę in ipſo originali erat cancellatum: & forte propter litteram, quæ eſt ſupra, quibus vtũtur infideles, & c. cancellata fuit, cum Græci fideles ſint, & olim ſub obedientia Eccleſiæ de baptiſ. licet. & facit qđ not de ſum. tri. c. 1. lib. 6. tamẽ hodie ſchiſmatici ſunt, nec recognoſcunt caput Romanæ eccleſiæ: & forte eſſet expeditior ſuæ linguæ doctrina, q̃ aliarum. Iudæi autem habent litteram Hebraicam: ſed linguã ſpecialem in vulgari non habent: habemus enim ꝙ euanuit ipſorum lingua vulgaris. Arabica littera eſt Sarracenorum, Chaldæa Chaldæorum. de qua 37 diſtin. §. hinc etiam. & c. turbat. & c. de quibuſdam, & tñ fertur ꝙ hæc littera hodie non habeatur.

† al. regẽtibus.

f ¶ Per ſedem Apoſtolicam.] in ſtipendijs cõpetentibus & ſumptibus volumus prouideri, quod ſequitur.

g ¶ Vualiæ.] ſcribitur per duplex u, vt dixi de tẽpo. ord. cap. 2

h ¶ Rectores.] alios beneficiatos non vr̃ excludere.

i ¶ Volumus.] hęc voluntas in ſuis manet terminis: quia non fuit de executore prouiſum.

k ¶ Facultatum.] de cen. ſopitæ. cum ſuis concordã. & infra c. proximo.

l ¶ Ad alia.] concor. ſ. ead. compil. de ſtatu monac. c. 2. de reli. do. cap. 2.

CVm ſit.] ¶ Quia nõnulli doctoratum ſiue magiſterium aſſumentes, conſiderantes ꝙ non erant perfecti in ſcientia, faciebant magnum feſtum in aſſumptione ipſius gradus, vnde multotiens redibant ad ſuas partes vacui, & nihil poſſidentes, & etiam multis creditoribus obnoxij, id eſt obligati; propter quod oriebatur magnum ſcandalũ, ideo Papa Clemens in concilio Viennenſi ſtatuit, ꝙ nullo modo tales recipiãtur ab ijs qui ſibi dant auctoritatem magiſterij, niſi primo iurauerint non expendere vltra ſummam ducentorũ quinquaginta aureorum.

[Prima gl. ſummat & diuidit.]

m ¶ Cum ſit.] Is ad quem ſpectat magiſterium, vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in ſolemnitate ſua non expendet vltra ſummam trium millium Turonen. argenteorum: quod ſi non fecerit, ẽt ſi ſit epiſcopus, per ſex menſes à collatione magiſterij eſt ſuſpenſus. partes patent. In prima exordium, ponens cõſtitutionis cauſam. In ſecunda conſtitutionẽ: ibi, [Volentes.] In tertia punitionem trãſgreſſorum: ibi, Si quis.]

† Not. primo principiũ, ꝙ nimis abſurdũ eſt, vt qs cũ vanitate, vel imperitia aſcendat ad honorẽ peritię litterarũ: pro hoc, quia aſcenſus dẽt eſſe p gradũ virtutũ non vitiorũ. de pęnit. diſt. 2 dũ ſanctã, in fine. Not. ſecundo, ꝙ phibetur exceſſus expẽſarum. de hoc ĩ gl. in ver. excedunt. Zabarella.

n ¶ Scholaſticos.] idẽ verbum. 38. diſt. ſedulo. in prin. de hęret. cũ ex iniuncto. §. licet. de reſtit. ſpol. frequens. lib. 6.

[Gloſſa ſequens ponit differentiam, quam improbat. & diuinationem ſubdit.]

o ¶ Doctoratus vel magiſterij.] ſic 37. diſt. de qbuſdã. Et dicunt quidã, ꝙ doctores in iure canonico vel ciuili, magiſtri dicunt in theologia vel artibus: & qui docẽt ſeptẽ liberales artes, latis per Hoſtien. in ſumma huius titu. §. 4. facit ad primum, procemium lib. 6 circa medium. ad ſecundum eod. tit cap. penult. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos. Sed vltramontani cõiter vocant magiſtros. Nec debet alicui hæc denominatio la-

fore

fore moleſta,cum Chriſtus ſic à diſcipulis vocaretur. Ioan.3.quod ipſe acceptabat Ioan.12.dicens. Vos vocatis me magiſter & Domine,& bene dicitis:ſum etem. Et dr̃ magiſter quaſi maior in ſtatione:ſicut miniſter quaſi minor.ibidem inf.tit.2.c.1.§.ſane.dr̃ ẽt à monendo vel à monſtrando.

Magiſter unde dr̃.

meſtri iterum violet hanc conſtitutionem, an ſtatim currat ſecundum ſemeſtre,an tũc cum finitum fuerit primũ,dubitatur,& cõiter tenetur ꝙ nõ ſit duplicatio totius:ſed ſtatim poſt ſecundum tranſgreſſionem, inchoat ſecundum ſemeſtre,per leges ff.ad leg. Aquil.ita vulnerat⁹. & ad Turp. l. in ſenatus. in fi. ad Carbo.l. Carbonianũ. §.fi.& l. ſequen.& facit inf.de priuil.cap.1. ver.ſi qui vero.dẽ hoc ſatis ſcripſi,d' elect.cũ in cunctis. in fi. Sed nunquid ſuſpenſione pendente valet collatio doctoratus facta per ſuſpenſum? conſtat ꝙ iſte non eſt caſus, quo imprimatur character: Item nec datur hoc officium ex impreſſo charactere,ſed ex poteſtate officij: & eſt quædam auctorizatio & declaratio, q̃ declarat illũ dignum ad officium doctrinæ,& dat auctoritatem vt doceat: puto igitur ꝙ ſi ſuſpenſio erat occulta, hanc auctoritatis dationem non ſit neceſſe iterari:ſecus ſi eſſet publica.facit de re iud. ad probãdũ, & ꝙ ibi no. & vide quod dixi de hæret. ſi aduerſus, & quod not. in Spec de inſtru.edi § reſtat.ver ſi.quid ſi tabellio.

† Dictio, ẽt, id eſt, in antiquiorib. exemplarib.etiam impreſſit.

tur honorem ᵃ, cum ſua ſolemniter principia ᵇ faciunt, aut ſui recipiunt inſignia ᶜ doctoratus,circa cibos, ueſtes, & alia ſic in expenſis excedũt ᵈ, quòd & ipſi tranſeunte expenſarum huiuſmodi vanitate vacui ᵉ plerumque remaneant & grauati ᶠ: Et cæteri, qui uel nolunt, uel nequeunt ſimiles expenſas ſubire, hac occaſione frequenter à receptione honoris huiuſmodi retrahuntur.¶ Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio prouidere,illis ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratũ,& diſtricte præcipimus, ut quoſcunque ab eis decætero dictũ recipientes honoré, iuramento ᵍ prius adſtringat, ne ultra tria millia Turoneñ. argenteorum ʰ † in ſolemnitate, circa huiuſmodi doctoratum ⁱ aut magiſterium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipſos † nihilominus (niſi forſan notabilis † conditionis extiterint) ut intra ſummam prædictam huiuſmodi moderentur expenſæ, efficaciter exhortantes:ac ſi hoc illorum congruere ſtatui uiderint, iuramentum exigentes ab eis, quòd certos infra ſummam præfatam taxandos ᵏ ab ipſis expenſarum terminos nõ excedant. ¶ Si quis autem pontificali ˡ etiam † dignitate præfulgens, nõ recepto prius iuramento præfato,honorem cuiquam tribuerit ſupradictum:à collatione magiſterij ſeu doctoratus cuiuſlibet ᵐ per ſex menſes ſequentes ⁿ eoipſo nouerit ſe ſuſpenſum.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ Clemens v.in cõcilio Vieñ.

¶ Principes Chriſtiani compeſcere debent Sarracenos ſibi ſubiectos ab innocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere ſolent ad ſepulchrum ipſius: hoc dicit.Io.And.

& de his per Hoſtien. in ſum.eod tit.§.1.

a ¶ Honorem.] hunc honorem ſine peccato quis poſtulat in quacunque ſcientia, ſi eſt dignus.8.q.1. in ſcripturis. ver. ecce ego eo tit.quanto. Ratio,quia per hoc petit opportunitatem communicandi quod habet,& quod laudabile eſt, & ad charitatem pertinens. In indigno uero eſt peccatum præſumptionis. de hoc per Archidi. 41.diſt.c.1.

Doctorat⁹ & magiſteriũ ſine peccato poſtulari poſſunt.

b ¶ Principia.]ita loquuntur quidam in ſtudijs quibuſdam vltramontanis.

c ¶ Inſignia doctoratus.]ita loquimur nos & iſta inſignia ſunt cathedra, birreum: apud aliquos liber,annulus,oſculum.

d ¶ Excedunt.] ſicut quandoque imperfectum ſcientiæ ſupplet perfectio charitatis. de renun. niſi.§. pro defectu. ſic quandoque in talibus imperfectum ſcientiæ ſupplet perfectio expenſarum.

Scientiæ imperfectũ expenſarũ perfectione quãdoque ſupplet.

† al.argẽti.

e ¶ Vacui.]prius habitis & conſumptis.

f ¶ Grauati.] onere debitorum.Io.And.

g ¶ Iuramento.] ſimile de Iudæ. ſignificauit.ſup.ea. compil. de relig. dom. quia. ver. illi etiam & inf. tit.1. c.1.§.porro.De multis iuramentorum formis expreſſis in iure, vide in Spec. de iureiuran.§.1.ver.illud.ad quas addas iſtas.

Iuramentorũ formæ multæ ſunt.

† al.Ipſiuſque.

† al. nobilis.

h ¶ Argenteorum.]aſcendunt ſ ad monetam Bonoñ. quingentas libras Bononeorum paruorum: ponendo Turoñ.pro duobus Venetis vel 40.Bonoñ paruis,vt valere conſueuerant.

i Viñ cõtrouiã tract de veterũ numiſmatũ collatio ne cap.3. §.2.

i ¶ Doctoratum.] expenſas priuati examinis non videtur includere.

k ¶ Taxandos.]ſimile ſup de vſu.quamquam.ver.cæterum.lib.6.

l ¶ Pontificali.] alias non includeretur. de ſentent. excomm.quia periculoſum de elect. ſi compromiſſarius.§.huiuſmodi.lib.6.

m ¶ Cuiuslibet.] non illius ſcientiæ tantum,cuius doctoratum contulit,non recepto iuramento:& eſt ſimile de tempor ordina.uel non eſt

{ Gloſſa ſequens quærit,ſoluit, & remittit. Iterum quærit & remittit.]

n ¶ Sequentes.] immediate:ſi autẽ pendente primo ſe-

{ Gloſſa ſeq. primo ſoluit dubium.Secundo mouet aliud dubium, & ſoluit. tertio quærit & ſoluit.]

h ¶ Suſpenſum.] violans hanc ſuſpenſionem, irregularis non eſt de ſentẽ. excom.is qui.lib. 6. & dixi de excel prælat.cap. un. declarari debuiſſet ad quem tunc ſpectaret collatio: ſicut factum fuit ſup.ea.compil.de ſta.mo.c.1.ver.abbate. Et ſciendum,ꝙ aliqui conferunt auctoritate Apoſtolica, vt archidiaconus Bononienſis,aliqui de cõſuetudine,aliq de iure communi,ſecũdum Hoſtien. qui not. in ſum. eo tit.§.penul.in princ.ꝙ vbi aliud non apparet, epiſcopus cum capitulo hoc faciet.alleg.eo tit. quia ver. verum parum facit,& maxime ponderata decr.2. eod. tit.& ipſius ſuperſcriptione:puto ꝙ in ſtudio iſto,cum ex priuilegio Apoſtolico dato ab Honorio iij archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam.de conceſ. præben.quia diuerſitatem.ſed quia per aliud priuilegium Apoſtolicum mortuo vel abſente archidiacono epiſcopus & capitulum exercent officium,ipſi ſuccederent,& idem eſſet vbi archidiaconus,vel alius conferret de conſuetudine,vel de iure:quia ſuperior ſuppleret.eo.tit.c.2.ꝗ.reſpõſo. Quid de officiali archidiaconi? Dico quòd ipſe ſuſpenſus eſt, non archidiaconus,niſi ratum habuiſſet.de elect.ſi compromiſſarius. §.porro.lib.6.

Doctoratus & alij gradus à quib.conferri poſſunt.

DE IVDAEIS ET SARRACENIS.

CEdit.] ¶ Iſta clemētina iubet principibus, vt ipſi compeſcant Sarracenos ſibi ſubditos ab inuocatione Machometi: & prohibet ipſis principib. ne patiantur eos ire ad ſepulchrum ipſius. Figura ſic caſum: Sunt aliqui principes Chriſtiani in pluribus mūdi partibus, qui propter eorum auaritiam vt accipiant tributum a Iudæis & Sarracenis, in ſuis partibus tolerant & patiuntur eſſe & morari: aliquotiens patiuntur eos eſſe ſeorſum, id eſt diuiſos à Chriſtianis: aliquotiens patiuntur & tolerant eſſe mixtos cum Chriſtianis in eadem ciuitate, in eodem vico: qui quidē Sarraceni cōueniunt in vnum, id eſt ſimul in Meſquitis, id eſt templis eorum: & ibi faciunt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe ſciatis quod ipſi faciunt talia: Eſt vnus qui alias fuit ſepultus in quodam ſepulchro, & iſtum tamquā ſanctum in lege eorum habent, & annis ſingulis & diebus vadunt ad peregrinationē ad illud ſepulchrū: quare graue ſcandalū in cordib. fideliū generatur. Quare quęro à vobis ſancte pater, an tales principes benefaciant? & ſic reſpondet ꝙ non: quia illud quod Deo diſplicet, non eſt tolerandum: quare inhibemus & prohibemus vniuerſis & ſingulis principibus catholicis, ſub quorū dn̄io iſti Sarraceni morant. ꝙ de terris ſuis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferāt, depellāt & procurent auferri à ſubditis ſuis. Et inhibemus & prohibemus expreſſe, ne p̄fata inuocatio Machometi ſeu profeſſio ſui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum ſubditorum inuocari: quòd ſi qui contrarium fecerint, caſtigentur, id eſt, puniant̄ ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo talia facere nō præſumāt. videaris textum. Not. ꝙ aliqui puniuntur vt cæteri capiāt exemplum. ſimile in clemen. vt cleri. eorum. ſup. de offi. ord. Nota ꝙ cauenda eſt Dei offenſa, & per ſuperiorem non eſt diſſimulanda, vt dicit gl. 2. Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad ſuas Meſquitas de hoc in gloſ. audiui. Zabarella.

CAP. VNIC.

CEdit quidem [a] in offenſam [b] diuini nominis, & opprobrium fidei Chriſtianæ, quod in quibuſdam mundi partibus principibus Chriſtianis ſubiectis, in quibus interdum ſeorſum [c], interdum vero permiſtim [d] cum Chriſtianis habitant Sarraceni [e], ſacerdotes eorum Zabazala [f] vulgariter nuncupati, in templis ſeu Meſquitis [g] ſuis, ad quæ ijdem Sarraceni conueniunt [h], vt ibidem adorent perfidum Machometum [i], diebus ſingulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiuſdem Machometi nomen, Chriſtianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publice profitentur. Ad locum [k] inſuper vbi olim quidam ſepultus extitit Sarracenus [l], quem vt ſanctum Sarraceni a…

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]

a ¶ Cedit quidem.] Principes Chriſtiani compeſcere debēt Sarracenos ſibi ſubiectos ab inuocatione publica Machometi, & à peregrinatione, quam facere ſolēt ad ſepulchrum ipſius. Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum exceſſum, quem ſecunda corrigi præcipit ibi, [Cum autem.]

b ¶ Offenſam.] quæ diſſimulanda non eſt. eodem titulo, in nonnullis.

c ¶ Seorſum.] puta quia totam vnam terram, villam, vel populationem tenent ſub principe Chriſtiano: vel habent vnam extremitatem terrę vel parochiæ.

d ¶ Permiſtim.] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitāt Chriſtiani: quodlibet iſtorum fertur eſſe in Aragonia, & diuerſis terris Hiſpaniæ.

e ¶ Sarraceni.] qui debent a Chriſtianis publice diſtingui per habitum. eod. tit. in nonnullis.

[Gloſſa ſequens de ſacerdotibus Sarracenorum ponit duas ſpecies. Item ponit de ipſorum miniſterijs & eorum officijs. Item de horis ipſorum.]

f ¶ Zabazala.] habui à reuerendo viro antiquo domino Ioanne theſaurario regis Franciæ, qui fuit captiuus eorum per quadriennium, ꝙ erratum eſt in vocabulo: quia duo habent genera ſacerdotem. Primi in ſingulari vocantur Foqui: in plurali vocantur Foca: & iſti ſunt vxorati: & manent in Meſquitis. Secundi vocantur Alhages: & iſti cōmuniter non ſunt vxorati, & relinquunt mūdum, & ſic diuerſi ſunt à primis in habitu & alijs: ſicut apud nos religioſi à ſæcularibus clericis: & iſti ſemel accedūt ad ſepulchrū Machometi: & quælibet meſquita habet vnum ſacerdotem de primis, & vnum miniſtrum, qui vocatur Muerdem, quod ſonat prēco, qui ſupplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum cōmendent: quia tñ Chriſtiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius preconis officiū eſt: quia horis de quibus infra dicetur, aſcendit turrim Meſquitæ quadratā, in qualibet parte ſui feneſtrā magnā habentem: & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis aurib. cū digitis, vt vox fortius reſonet in ſua lingua, verba hæc ſonantia: nil aliud poſſe, niſi Deus & Machometus eius nuntius: venite ad orationē faciendā in releuationē peccatorū veſtrorum: & poſtea ſubmittit: Legalip ille Halla. quod eſt dicere, non eſt alius victor, niſi ſolus Deus: & hæc verba omnes milites Sarraceni portāt in ſcutis ſuis: & adhuc ſubmittit: Deus eſt omnipotens. Horæ autem quib. hoc facit, de quibus infra ſequitur ſunt quinque. Prima eſt in aurora, quam vocant Salarazobh. quod eſt dicere oratio matutinalis. Et forte hæc fuit cauſa erroris huius verbi ſecundum eū male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora eſt in tertijs. Tertia, in veſperis. Quarta, in cōpletorio, quæ reſonat in cœnam. Quinta, in crepuſculo noctis, quæ ſua lingua reſonat in tenebris: & quali bet iſtarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones: ſicut de ſero nos facimus ad laudem Virginis.

Sarraceni duo genera ſacerdotū habent.

Sarraceni cā panis nō vtunt.

Sarraceni quinque horas obſeruant.

g ¶ Meſquitis.] quod nos vocamus baſilicas, vel eccleſias: ipſi vocant Meſquitas: Iudæi ſynagogas eodem titulo, Iudęi. & cap. conſuluit.

Baſilicæ, Meſquitæ, ſynagogę, differunt.

h ¶ Conueniunt.] audiui ꝙ fęminæ non conueniunt ibi cum maribus & quando intrant. hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

i ¶ Machometum.] in hiſtoria eccleſiaſtica legit̄ Machometum nutritum fuiſſe a quodam clerico nobili Romano: qui cū tempore Bonifacij Papæ quarti quædam petita impetrare nō potuiſſet: apoſtatauit a fide, & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius: & ſic erudita per hoc q̄d quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem: & ſic dicebat quod ſpiritus ſanctus alloquebatur & inſtruebat illum: ille poſtmodum dedit legem Sarracenis, vt hæc in hiſtoriis eccleſiaſticis plenius reperiri poſſunt.

De Machometi initijs, incremento & nefaria ac impia ſecta conſule bonorū auctorū hiſtorias.

Machometus legem Sarracenis dedit.

k ¶ Ad locum.] qui dicitur Mœcha.

l ¶ Sarracenus.] communiter habemus ꝙ fuerit Machometus, de quo præmittitur.

a ¶ Al'.]

a ¶ Alij.] qui non cohabitant Chriſtianis.
b ¶ Principibus.] ad quos ſpectat coercere tales: cum. n. non ſint creaturæ eccleſiæ illos, eccleſia nõ coercet, de diuor gaudemus. Ioan. And.
c ¶ Perterriti.] 3. ea. compil. de offic. ord. c. 1. cum concor.

† Dictio, in, deeſt in antiq oribus et impreſſis.

M Vltorũ.] ¶ Iſta clementina eſt longa: cape diuiſionem gloſſæ & proſequere tex. Et dicit, quærela multorũ pulſauit auditum ſedis Apoſtolicæ: ac ſi diceret ſæpè, fuerũt nõnulli, qui conquerebãtur de tali re vel tali. Not. quod querelæ multorum mouẽt principem, de hoc in glo. 2. & dicit Paulus eum moueri, qñ querelantes mouentur bono zelo, vt hic, & de accuſa. qualiter 2. aliàs ſecus, vt in c. cũ in iuuentute. de pur. cano. Not. ꝙ nõ debemus excedere metas noſtras. de hoc in glo. 3. & pro hoc fines mãdati ſunt diligẽter ſeruãdi. de reſcr. cum dilecta. de offi. deleg. cũ venerabili. Zabar. (Prima gl. ſimul diuidit & ſummat.)

† In antiquiorib. et impreſſis conſtãter legit, obnixi.

d ¶ Multorum.] Primo præmittit conſtõnis cauſam. Secundo: ibi, [Propter quod.] ponit conſtõnem de officio inquiſitionis exercendo per diœceſanos & inquiſitores. Primo ponens quinque, quæ poteſt alter ſine altero. Secundo tria, quæ non põt: & decretũ apponit: ſubmittens quomõ impeditus, vel intereſſe nolẽs committit alij vel conſentit. Tertio: ibi [Sane] prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipſorum claues, cuſtodes, & cuſtodũ miniſtros. Quarto: ibi, [Porro] ponit iuramẽtum cuſtodũ, miniſtrorum ſuorũ, notariorũ, & aliorũ officialium. Quinto, ibi, (Ve

lij [a] venerãtur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo: ex quibus noſtræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium ſcandalum generatur.

¶ Cum autem hæc in † diuinæ maieſtatis diſplicentia non ſint vllatenus tolleranda, ſacro approbante concilio, ipſa in terris Chriſtianorum diſtrictius fieri deinceps inhibemus: vniuerſis & ſingulis principibus [b] catholicis, ſub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta, ſub obteſtatione diuini iudicij obnoxius † iniungentes: quatenus ipſi tamquam veri catholici & Chriſtianæ fidei ſeduli zelatores, opprobrium, quod tam ipſis quàm cæteris Chriſticolis per præmiſſa ingeritur debita conſideratione pẽſantes: ipſum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium aſſequantur) de terris ſuis omnino auferant, & a ſuis ſubditis auferri procurent: inhibendo expreſſe, ne præfata inuocatio ſeu profeſſio nominis ipſius ſacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum exiſtente dominio audeat attentari de cætero, vel quomodolibet ſuſtineri. Hi vero qui ſecus præſumpſerint, taliter ob diuinam reuerentiam caſtigentur ab ipſis, quòd alij eorum exemplo perterriti [c] à præſumptione ſimili arceantur.

TITVLVS III.

De hæreticis.

¶ Clemens quintus in cõcil. Viennenſi.

¶ Præmittit cõſtitutionis cauſam. Ioan. And.

CAP. I.

Multorũ [d] † quærela ſedis Apoſtolicæ pulſauit [e] auditũ, quòd nonnulli inquiſitores per ſedem eandem contra prauitatem hæreticã deputati, metas [f] ſibi traditas extẽdẽtes [g], ſic interdũ extendunt † ſuæ poteſtatis officium, vt quòd in augmentũ fidei per circumſpectam eiuſdem ſedis vigilantiam ſalubriter eſt prouiſum (dum ſub pietatis [h] ſpecie grauantur innoxij [i]) cedat in fidelium detrimentum [k].

¶ Ponit conſtitutionem de officio inquiſitionis exercendo per diœceſanos & inquiſitores: primo ponens quinque, quæ poteſt alter ſine altero. Secundo tria, quæ nõ poteſt, & decretum apponit ſubmittens, qño impeditus vel intereſſe nolens cõmittit alij vel conſentit. Io. And.

¶ Propter quod ad Dei gloriam & augmentum eiuſdem fidei, vt negotiũ inquiſitionis huiuſmodi eò proſperetur felicius, quò deinceps eiuſdem labis indago [l] ſolemnius, diligentius, & cautius peragetur: ipſum tam per diœceſanos epiſcopos, quàm per inquiſitores à ſede Apoſtolica deputatos [m] (omni carnali amore [n], odio, vel timore,

ro.) punit epiſcopos, inquiſitores, & eorũ ſubſtitutos, qui faciẽdo vel omittendo delinquunt in officio. Sexto: ibi, (Alia confirmat antiqua iura huic conſtoni non obuia. Ioan. And.
e ¶ Pulſauit.] talis pulſatio communiter principes mouet, vt hic: quandoque etiã non mouet ex cauſa de purg. cano. cum in iuuentute.
f ¶ Metas.] dĩ à metior metiris: & eſt finis vel termin' agri, vel cuiuſcunque rei: habemus meto, metis, qđ ponitur pro collectione meſſium. de pœn. & remiſſio cũ ex eo. poſt princ. inde dixit quidã, (Dũ tua rura metis, vicinis parcito metis.) Has vero metas nõ licet trãſgredi. de ſepul. cap. 1. vbi de hoc.
g ¶ Excedẽtes,] aliàs, extendentes.
h ¶ Pietatis ſpecie.] concor. 30. q. 1. noſſe, cum ſuis concor. eo. titu. excommunicamus. §. quia vero, de ſimo. ad Apoſtolicã. infra cap. fin. verſic. nonnulla.
i ¶ Innoxij.] quod eſſe nõ debet. de ſent. excommun. Romana. in fin. lib. 6.
k ¶ Detrimentum.] quod eſſe non debet. de pœnis, in quibuſdam. de appel. ca 3. & c. ſuggeſtum. de offic. ord. irrefragabili.
l ¶ Indago] quaſi indagatio, inquiſitio, vel inueſtigatio, de iureiura. quãto. poſt prin. de offic. deleg. c. 1. & vlt. lib. 6.
m ¶ Deputatos.] generalites. ſup. eod. tit. per hoc. lib. 6. & vide quod ibi notatur in prima gloſſa.
n ¶ Amore,] quatuor modos exprimit, quibus peruerti ſolet humanum iudicium. 11. q. 3 quattuor. de re iudi. cum æternis. lib 6. (Et illi quattuor modi poſſunt his verſibus comprehendi:
Quattuor iſta: met', odiũ, dilectio, cẽſus,
Sæpe

† De materia & intellectu vide doctores in c. vt commiſſi. & c. per hoc de hæret. lib. 6.

Nota q d eſt, vide l. cum de lamonis. ff. de fun. inſtr. vel inſt. le. & c. fi. de of.

† al. excedunt.

† Vide alios modos quib. peruertũt humanũ iudicium per gloſſã & ſuꝫ textũ. in cap. quattuor & c. quicunq; 24. q. 3.

ac cuiuſlibet commodi temporalis affectione ſemotis) decernimus exerceri: Sic quòd quilibet de prædictis ſine alio citare [a] poſſit, & arreſtare ſiue capere [b], ac tute cuſtodiæ mancipare [c], ponédo [d] etiam in compedib. vel manicis [e] ferreis, ſi ei viſum fuerit faciendum: ſuper quo ipſius conſcientiá oneramus [f], necnon inquirere [g] contra illos, de quibus pro huiuſmodi negotio, ſecundum Deum & iuſtitiam viderit expedire: Duro [h] tamen tradere carceri ſiue arcto, qui magis ad [i] pœnam, quàm ad cuſtodiam videatur, vel tormétis [k] exponere illos, aut ad ſententiam [l] procedere contra [m] eos, epiſcopus ſine inquiſitore, aut inquiſitor ſine epiſcopo diœceſano, aut eius officiali, uel epiſcopali ſede [n] uacante capituli [o] ſuper hoc delegato, ſi ſui adinuicem copiam habere ualeát, intra octo dierum ſpatium, poſtquam ſe inuicem requiſierint [p], non ualebit. Et ſi ſecus præſumptum fuerit, nullum ſit, & irritum ipſo [q] iure. ¶ Verū ſi epiſcopus, uel eius capituli

Sæpe ſolent hominum rectos peruertere ſenſus.

a ¶ Citare.] hoc eſt primū de quinque, de quib. dixi.

b ¶ Capere.] ſm quod differt a ſequenti. ſæpe etenim capitur qui nō incarceratur, de ſenten excom ſi clericos. lib 6 infra de exceſ. prælat. frequens, in princip. & poſt principium.

c ¶ Mancipare.] tertium.

d ¶ Ponendo.] quartum.

Manicæ & compedes ſunt vincula.

e ¶ Manicis.] ſicut compedes ſunt catenæ vel vincula circa pedes: ita manicæ catenæ vel vincula circa manus. de vtroq; Pſal. penult. [1] Ad aligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis Ioan. And.

1 Pſal. 149. inc. Cantate Domino cāticum nouum.

f ¶ Oneramus.] concor. ſup ead. cōpil. de iure pa. c. 1. & ibi dedi concor. de hoc

g ¶ Inquirere.] quintum.

h ¶ Duro.] poſuit quinque alteri ſoli permiſſa: nunc ponit tria prohibita: & ecce primum.

i ¶ Ad pœnam.] de pœnis c. quāuis. lib. 6. de verb. ſign. nouimus, de apoſta. cap penul.

[Glo. ſeq. de tormentis remittit, & dubium ſoluit.]

k ¶ Tormentis.] im. De tormentis teſtium actoris & & rei notatur 15. q 6. in ſumma. facit 5. q. 5. illi qui. de regul iur cum in contemplatione. Puto autem quod ieiunia quæ inquiſitores ad veritatem eruendam ſolent inducere, ſint tormenta: ita q alter hoc nō poſſit ſine altero: per hanc litteram. Nam qōnis verbo, intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam manſionem ff. de iniu. item apud. § qōnem, & §. quæſtionis, & ff. ad Syllania. l. 1. §. quæſtionem. item patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quaſi torquēs mentem. Ioan. And.

Quæſtio quid cōprehēdit.

Tormentum torquet mētem.

l ¶ Ad ſnīam.] tertium, Olim aūt qñ alter ſolus procedebat, ſolus ſententiabat. Si ambo procedebant licet diuiſim, communicabant ſibi proceſſus in fine, cum non reſtabat niſi ferre ſententiam. eod. tit. per hoc. li. 6. & in extrauag Benedicti, ex eo. quod tamen adhuc hodie ſeruabitur: quod dicit decretalis per hoc, vt ſi diſcordent in ſententia, conſulatur Papa.

[Glo. ſeq. quærit an ſolus abſoluat ſoluit? quòd ſic.]

2 De materia gloſſæ, & an rei poſſint abſolui ab inquiſitore ſine epō, & eſ, vide Zāch. in tra. de hæret. ca. 15. nu. 2. Fely. in c. 3. de ſen. & re iud. Dec. in l. nemo. ff. & reg. iu.

m ¶ Contra eos.] ſed nūquid pro eis [2] poſſet alter ſine altero definire? vr̄ q ſic: quia à iure veteri non recedimus, niſi inquātum inuenitur expreſſum. Sed ita eſt q olim & hodie alter ſolus pōt inquirere, & de iure veteri, cum ſolus procedit ſolus pronuntiat, vt dixi in gl proxima, quod hodie immutatum eſt ſi condemnat per hāc litteram: ergo ſi abſoluit, remanet ius antiquum facit de elect. ſtatutum. lib. 6. & eſt ſimile quod notatur 12. diſt præceptis 3. q. 6. accuſatus.

[Glo. ſeq. ad duos caſus prorogat.]

n ¶ Sede vacante.] vel quaſi vacāte, vt in caſu decretalis, ſi epiſcopus, de ſupplen. negli. prælat. lib. 6. Item intelligo ſedē vacare quo ad hunc caſum iuriſdōnis capituli: ēt qñ prouiſum eſt, ſed prouiſus adminiſtrare non poteſt, quia nondum habet litteras per conſti. Bonifacij iniunctas, facit de transla. c. 2.

[Gloſſ. ſeq. ad quæſtionem, an capitulum viſitet, arguit pro & contra, ponit opinionem Ioan. Monach. & cōtrariam: & declarationem expoſcit, & probationes concordat.]

o ¶ Capituli.] hæc littera infra pluries repetita: & decretalis infra proxima, faciunt ad quæſtionem, an capitulum ſede vacante [3] poſſit viſitare, & debeat procurari: de quo per Ioan. Mona de ſupplen. negli. prala. eccleſiæ. & per Archid. eod. titu. ſi epiſcopus, & quòd poſſit, alleg quia epiſcopus hoc poteſt: & eſt iuriſdictionis, in qua ſuccedit capitulum. de maio. & obed. his quæ, & c. cū olim. eod. titu. cap. 1. lib. 6. de inſtit. cap. 1. eod. lib ergo hoc poterit: aliàs tempore vacationis remanebunt crimina incorrecta. alleg. etiam prædictam decretalem, eccleſiæ. vbi viſitator datus à metropolitano à quo certus caſus excipitur, in alijs videtur poteſtatem habere: quaſi per exceptionem firmetur regula. ff. de fun. inſtr. quæſitum § denique Neratius. 32. q. 7. dominus. Cum autem metropolitanus nil habeat niſi de iure trāsfuſo de capitulo in metropolitanum: ergo capitulum hoc hēt. faciunt notat per Inno. de hæc ad abolendam. In contrarium, hoc nō eſt iure expreſſum, ergo nec attribuēdum: licet n. capitulum cōſeruet iura epiſcopatus. 12. q. 2. charitatem, & c. illud & ius reddat agentibus, accuſantibus, & denuntiantibus; non tn̄ viſitat: ſed is qui datur à Papa. 61 diſt. obitum, vbi probatur, quòd vacans Eccleſia deſtituitur viſitatione. Sed ſm Arch. dici poſſet, quod illud (deſtitutæ) nō reſpicit viſitationis operam, ſed eccleſiæ vacationem: ſicut de elect. eccleſia 1 & 2. in princ. Item capitulū [4] eſt neceſſarius, non voluntarius adminiſtrator. ergo nō poterit quod adminiſtrationi neceſſario non incumbit. Et hoc tenet Ioan. Monach ſed Archidia. non eligit: vr̄ tamen plus accedere primo dicto, pro quo facit: quia iſte nō eſt actus per quem præiudicetur epiſcopo: ſicut beneficiorum collatio, & alienatio perſonarum, & rerum, de quibus, de maioritate & obe c. 1. 71. diſt. fraternitatem 12. q. 2. ſi qua de rebus. egeret declaratione non ſolum in hoc, ſed in pluribus alijs articulis hoc quod dr̄, capitulum ſuccedere in iuriſdictione vacante ſede. Volens tenere opinionem Io. poſſet dicere illam veram in generali in viſitatione ciuitatis & diœceſis, cōtrariam in ſpeciali viſitatione vel inquiſitione contra certas perſonas vel loca.

3 Capitulum verū ſede vacāte poſſit viſitare & procurationem exigere, vide Io. de Lignano, & Abbatem iu c. cū olim. extra de maior. & obedien.

4 Vide Abbatem in ca. verum, de foro cōp. & Felyn. c. cū oēs, de cōſtit. & deciſ. Rotæ 32. in nouis.

5 Vide Fely. in c. ex litteris. de cōſtit. Pan. c. ego. n. ff iureiurand. Roman. cōſ. 426. Alc. conſi. 31. lib. 6.

[Glo. ſeq notat & remittit, & duo dubia ſoluit.]

p ¶ Requiſierint.] requirit ergo pars partē, de hoc de offic. deleg. cum cauſa, in 1. gl & puto ſufficere vnam [5] requiſitionem, & facit quod notatur 18 diſt. ſi epiſcopus. in vlt gl. & quod dixi de iureiurando, ego N. & in requiſitione nō eſt neceſſe terminum exprimi. ſed ipſo iure ſtatim currit. ſic de except. pia. li. 6. & ſup. eadem compilatione de deci. cap. 1. & hic adde quod ibi dixi. Ioan. And.

6 De materia gloſſæ vide Corſetū in ſuis ſingularib. in verbo cōfeſſio. & in verbo appellatio. & Zanch. in tract. de hæret. ca. 29.

q ¶ Ipſo iure.] quo ad iuris effectū [6]. ſi n. de facto tortus eſt, vel dure carceratus, hoc nequit nō fuiſſe. ff. de capti. & poſtliminio reuer. l. in bello. §. factæ. & facit quod dixi de appel. vt noſtrum. Sed ſi interlocu-

toria

toria ſolum eſſet ſuper carcere vel tortura, illa nulla eſſet & lex permittit tunc appellare: quia grauamen tolli non poſſet per appellationem interponendā poſt modum a diffinitiua. de appel. ſuper eo. 2. 1. reſpon. 2. q. 6. ante ſententiam ff. de appel. recip. vel non. l. 2.

m ¶ Conclaui.] concordat de elect. vbi periculum §. in eodem, cum ſuis concor. lib. 6.

n ¶ Diuerſæ.] ne vnus cuſtos ſine altero poſſit aperire. Interdum enim in eadem ſera habent plures ſocij plures claues, vt quilibet per ſe &. aperire & claudere poſſit: cuius cōtrariū hic intendit.

ſede uacante delegatus cū inquiſitore, aut inquiſitor cum altero eorundē propter præmiſſa nequeat, aut nollit [a] perſonaliter conuenire: poſſit epiſcopus uel eius ſeu capituli ſede uacante delegatus inquiſitori [b], & inquiſitor epiſcopo uel eius delegato, ſeu ſede uacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus ſuper [c] illis committere uices ſuas, uel ſuū ſignificare per [d] litteras conſilium & conſenſum [e].

¶ *Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipſorum claues, cuſtodes, & cuſtodum miniſtros. Ioan. And.*

¶ Sane, quia circa cuſtodiam carcerum hæreticaliū, qui muri [f] inquibuſdam partibus uulgariter [g] nūcupantur, multa† fraudes dudum intelleximus perpenſatas, Nos † uolentes ſuper hoc prouidere ſtatuimus, ut quilibet talis carcer uel murus, quē decætero epiſcopo & inquiſitori prædictis uolumus fore cōem, duos [h] cuſtodes habeat principales, diſcretos, induſtrios & fideles: unum quem uolet epiſcopus, & prouidebit [i] eidem, alium, de quo uoluerit inquiſitor, cui etiam [k] prouidebit, & quilibet prædictorum cuſtodum ſub ſe alium bonum &. fidum poterit habere miniſtrum [l]. In quolibet etiam conclaui [m] eiuſdem carceris ſiue muri, erunt duæ claues diuerſæ [n], quarum unam unus, aliam alius tenebit prædictorum cuſtodum, & eam cum officio miniſtrandi, quæ incarceratis fuerint miniſtranda ſuo poterit committere uel ſubdelegare [o] miniſtro.

¶ *Ponit iuramentum cuſtodum, miniſtrorum ſuorum, & notariorum, & aliorum officialium Ioan And.*

¶ Porro coram epiſcopo uel capitulo ſede uacante & inquiſitore pdictis, uel ſubſtitutis ab eis, cuſtodes ſupradicti, antequam ſuum officium exequātur, iurabunt [p] ad ſancta Dei Euangelia corporaliter à ſe tacta [q], quod in cuſtodia immuratorū & aliorū pro crimine ſupradicto, in ſua

a ¶ Nolit.] ſimile de elec. ſciſcitatur. in fi.

b ¶ Inquiſitori.] hic iunge finem, ſuper illis, &c.

c ¶ Super illis.] carcerazione, tortura, & ſententia.

d ¶ Per litteras.] concord. 61. diſt. c. 1. & 2. de temp. ord. nec epiſcopi.

[Glo. ſeq. ponit diuerſitatem & rationē diſiunctæ.]

e ¶ Conſenſum.] ſufficit ergo q committat vel conſentiat illum procedere: quæ ſunt diuerſa. facit qđ ſcripſi de foro comp. ſignificaſti ſuper glo. fin. de eccle. ædifi. ad audientiam 2. ſu per 1. glo. vnde in electione licet primum, & non ſecundum. de elect. c. penult. in fin. lib. 6. ita hic delegatus epiſcopi vel capituli poteſt ſecundum & non primum: quod forte fuit cauſa huius disiunctæ: alterū vero iſtorum hic eſt neceſſariū intra octo dies poſt requiſitionem. poſt octo vero dies neutrum eſt neceſſarium, vt ſ.

f ¶ Muri.] eod. tit. ve commiſſi. lib. 6. ver. & illorum.

g ¶ Vulgariter.] ſimile ſ. ead. compil. de relig. domi. cap. 1. in prin. & ibi concor.

[Glo ſeq. in quæſtionem allegat pro, & ſoluit contrariū.]

h ¶ Duos.] niſi de vno concordarent: in caſu enim diſcordiæ manaſſe videtur hæc prouiſio. facit de appel. cū ſpeciali. puto contrarium, ſcilicet q de vno cōuenire nō poſſint: ſed neceſſarij ſint duo; nec eſt hoc puiſum pp diſcordiā ſed ad ſecuriorem cuſtodiam: quod ſatis ſonant verba. facit optime ff. de cuſto. reor. l. vlt. in prin. ibi, nec vni. ſed duobus cuſtodia cōmittenda eſt. & idem dicimus de miniſtris, de quibus ſequitur.

† De materia iſti§ vide Zāchi. tract. de hæret. c. 8. & 10. Gondiſalvū tract. de hære. q. 11. Sylueſt. in verb. hæreſis 2.

i ¶ Prouidebit eidem de ſuis redditibus, non de parte prouentuum inquiſitionis officio deputato, vt in extrauagan Benedicti, ex eo quòd. §. verum quia.

k ¶ Etiam prouidebit.] inquiſitor, ſcilicet de prouentibus deputatis officio.

l ¶ Miniſtrum.] ſimile de fil. presby. propoſuit in fi. facit quod dixi ſuper rubrica, de offi. cuſt. Io. And.

o ¶ Subdelegare.] quod aliàs nō poſſet: cum ſibi miniſterium demandetur ſine iuriſdictione, in quo vſ electa induſtria perſonæ, de off dele. c. fi. & puto per hanc litteram, q in aſſumendo miniſtro non requiretur. conſenſus epiſcopi vel inquiſitoris.

p ¶ Iurabunt.] ſimile ſ. ead. compil. de relig. domi. c. 2. ver illi etiam. de magiſt. c. 2. ſed in illis nihil dſ de corporali tactu.

[Glo. ſeq. de corporali iuramento remittit, & opinionem ponit, cuius rationem determinat, ponit dictum Innocentij: ſubdit quadruplicē formam iurandi, & conſuetudinis interpretationem, quam determinat.]

q ¶ Tacta.] vt not. de elect. vt circa. ver coram. lib. 6. in glo. 2. in corporali iuramento non ſufficit præſentia, ſed requiritur tactura Euangeliorum. Quidā dicunt, quoad corporale iuramentum ſatis eſt q habeat corporis ſenſum vt viſum. facit 35. q. 6. epiſcopus. per id quod de poſſeſſione dicitur, q ibi requiritur actus corporalis, & cum viſu transfertur. ff de acquiren. poſſ. leg. quod meo. §. ſi per venditorem. & l. 1. §. penul. & not. de conſue. c. 2. ſed illud verum, cum tradens & accipiens hoc interdunt. ſecus ſi poſſeſſio erat vacua, vt ibi not. Vt ergo ſcripſi poſt Inno. de iureiur. etſi Chriſtus. verſi. q autē. iuramenta, quæ præcipiuntur à iure. ſicut teſtis, calumniæ, veritatis, vel quæ à iure, iudice, vel parte ex neceſſitate deferuntur, debent fieri tactis Euangelis: aliàs fieri poſſunt ſine tactura. & vide quod not. 22. q. 1, in ſuma. Sed vr q plus obliget corporale: facit 2. q. 5. quāto & c. ſeq. C ſi minor ſe maio. dix l. ſi alterius. Quadā aūt iura dicūt ſimpliciter iurari: qdā corporaliter, quædam ſuper ſancta Dei Euangelia, quędā addunt ipſorum tacturam, vt hic, & 1. q. 7. quoties. & ſ ead. cōpil. de iureiur. Romani. ver. porro. de frigid. & malefi. laudabilē. Patet de primo, de iureiur. eo. tit

Iuramēta an ſemper pſtari debeant tactis Euāgelijs. Vide abbatē in c. et ſi Chriſt⁹ de iureiu. & in c. fraternitatis de teſtib. Anchar. in c. vt circa. & elec. lib. 6. & Felyn. in c. 1 de fide inſtr.

per

custodia positorū & ponendorum a, omnē diligentiam & ſollicitudinem, quā poterūt b, fideliter adhibebunt: Et quòd alicui incarcerato nihil unus in ſecreto c† loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quòd prouiſionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod a parentibus & amicis, uel alijs perſonis fidelibus offeretur eiſdem (niſi epiſcopi & inquiſitoris uel ſuorū commiſſariorū ordinatio refragetur) ipſis fideliter & abſque d diminutione aliqua miniſtrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramētum & coram e eiſdem perſonis miniſtri cuſtodum, priuſquam ſuū exerceant officium exhibebunt. Et quia ſæpe cōtigit epiſcopos proprios habere carceres, ſibi & dictis inquiſitoribus non communes: uolumus & diſtricte præcipimus, ut custodes ad incarceratorum pro dicto crimine f cuſtodiam, per epiſcopos, vel ſede vacante per capitulum deputandi g, & eorum miniſtri coram dictis inquiſitoribus uel ſubſtitutis ab eis præſtent ſimile iuramentum. Notarij h† quoque inquiſitionis coram epiſcopo & inquiſitore uel ſubſtitutis ab eis iurabunt i ſuum officiū fideliter exercere. Et idem fiet de alijs perſonis k neceſſarijs ad prędictū officiū exequēdū.

¶ Punit epiſcopos, inquiſitores & eorū ſubſtitutos, qui faciēdo uel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.

¶ Verum, quia nimis eſt graue ad exterminationē prauitati prædictæ non agere l quod ipſius contagioſa enormitas agendum requirit. graue eſt quoque & damnatione digniſſimum m malitioſe inſontibus ead. imponere prauitatem: epiſcopo & inquiſitori prædictis, ac alijs ad dicti executionem officij ſubſtituendis ab eis, in uirtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, ut ſic diſcrete & prompte contra ſuſpectos uel diffamatos de huiuſmodi prauitate procedant, quòd malitioſe aut fraudulente n tantam labem, ſeu quòd ipſos in executione officij inquiſitionis impediat, falſo alicui non imponant. Quòd ſi odij, gratiæ, uel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu o, contra iuſtitiam & conſcientiam p ſuam omiſerint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, aut obtētu eodem q prauitatem ipſam uel impedimentum officij ſui alicui imponendo, eum ſuper hoc præſumpſerint quoquo modo uexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponēdas eiſdem) epiſcopus, aut ſuperior ſuſpenſionis ab officio per triennium, alij uero r excommunicationis ſentētias eo ipſo s incurrant. A qua quidem

per totum. lib. 6. de teſtib. præſentium. & c. penult. de excep. paſtoralis. qui ma accu. poſſ. cum in tua. de ſent. excom. & tenore. De ſecundo, de hę te. ad abolendam. §. ſtatuimus. de ſenten excommu. venerabilibus. de elect. vbi periculum. § ſuper his. & c. vt circa. & c. procurator. lib. 6. De tertio, de purga. cano. quotiens. Apud Italicos interpretatur conſuetudo, quòd ſufficit quēlibet librum vel quamlibet ſcripturā tangere: quod ſatis puto procedere, etiā vbi de corporali iuramento exprimitur. non ſic vbi de tactu ſs. Euangeliorum, vt hic, & in concor.

a ¶ Ponendorum.] vbi hoc exprimitur, iuratur ſuper futuris: & ſic non obſtat de iureiur. c. penult.

b ¶ Poterunt. 22 q. 2. faciat.

c ¶ Secreto.] ſimile de elect. ubi periculū. §. nulli. lib. 6 cū ſuis concord. & de ſecreto habetur infra capitu. proxi. de penit. diſtin. 1. § hoc ergo. in principio. & ver. filiam. & de hæret. capitu ult. lib. 6. nec ſumitur tā amarè hoc uerbum, quin alter cuſtos in abſentia alterius captiuum aloqui poſſit, de non ſecretis ipſis incarceratis.

d ¶ Abſque diminutione. non ſicut infideles ſeruientes, uel miniſtri, qui ſemper de eo quod dominis datur, decimam, uel aliam quotam ſubtrahunt, ut notatur 1 q. 1. Chriſtus. 13. q. 1. §. uer. ſed uidete.

e ¶ Coram eiſdem.] epiſcopo, uel capitulo & inquiſitore uel ſubſtitutis ab illis.

f ¶ Pro dicto crimine.] de incarcerādis ergo pro alijs criminibus non iurant inquiſitori.

g ¶ Deputandi] dato ergo quòd capitulum haberet iuriſdictionem & carcerem: non tamen in ſuo carcere, ſed epiſcopali tales tenebit ſede vacante.

h ¶ Notarij] qui poſſunt eſſe conſtituti in ſacris & religioſi: quod dic vt eo. tit. vt officium. § ad conſcribendas lib. 6.

i ¶ Iurabunt.] ſpeciale: eſt propter magnitudinem criminis, & fauorē fidei: aliàs ſufficere deberet iuramētum in creatione præſtitum. de præſcrip. ad audientiam. de cuius forma ſcripſi. ne cleri. vel monac. ſicut te (& Spec. de fide inſtr. § reſtat ver. ſed quæro.)

k ¶ Perſonis.] officialibus, nuntijs ad citationis faciendas, & apparitoribus, de quibus. § c. proxi.

l ¶ Non agere] concor. de ſimo. nemo. & quod ibi not.

m ¶ Digniſſimum.] idem verbum. 81. diſt. c. 1. in fi.

n ¶ Fraudulenter] falſo alicui non imponāt quod ſequitur.

o ¶ Obtentu.] vbi ergo non propter alterum prædictorū: ſed forte timore, vel propter vitandum ſcandalum hoc omitterent, non eſt locus pœnæ.

p ¶ Et conſcientiam.] Nota, &, quod copulat ‡ concord. de re iudicata, cum æterni. lib. 6.

q ¶ Eodem.] odij, gratiæ, &c vt §.

r ¶ Alij vero.] ſcilicet Inquiſitores, vel ſubſtituti ab eis, vel ab epiſcopis, vel capitulis vacante ſede.

[Glo. ſeq. inducit hoc computato. xx. iura, quòd conſtitutio eccleſiæ liget ad pœnam omnino occultam: dicens per hoc indubiam quæſtionē de dubio hæretico. In qua recitat opinionem. In contrarium inducit xiij iura. ſubdit duas opiniones, & prius dictum approbat.

s ¶ Eo ipſo incurrant.] hic patet aperte, quòd cōſtitutio eccleſiæ militantis ligat crimen omnino occultum

† Vide Arch. in c. clericus 81. diſt. & in c. ſi peccauerit 2. q. 1. & Io. And. in c. ult. de hę ret.

Miniſtri qdā ſunt infideles dñis ſuis.

† De iuramēto notariorum Hoſt. & doctores in c. ut officiū. § ad conſcribendas de hę re. lib. 6. & in c. licet. ne cleri. uel mona.

† Vide Arelatanū de hæret. notab 36. Bernardū in lucerna, uer. notarius primo.

‡ Et, copulat. l. ea rā adiectio. ff de leg. 3. l. hęredi. §. Caio. ff. de fundo inſtru.

Crimina occulta an legentur p cōſtitutionē eccleſiæ militātis Vide doctores ꝭ citatos.

excõmunicationis ᵃ ſententia, qui eandem incurrerint, niſi per Romanum Pontificẽ, nequeant, præterquã in mortis ᵇ articulo †, & tũc ᶜ ſat ſfactione præmiſſa abſolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio ſuffragante.

¶ Confirmat antiqua iura huic conſtitutioni non obuia. Ioan. And.

¶ Alia ſane, quæ circa præmiſſum inquiſitionis officium à noſtris ſunt prædeceſſoribus inſtituta (quatenus præſenti decreto non obuiant) ſacri approbatione concilij roborata, in ſua volumus firmitate manere ᵈ.

¶ Idem in eodem.

¶ Primo, ponens conſtitutionis cauſam, determinat ætatem inquiſitorum. Secundo, punit inquiſitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis exterquent, vel ob delictum clericorum Eccleſiarum bona confiſcant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuncient, ſi probare poſſunt. Quarto, prohibet inquiſitoribus abuſum armorum, & circa quãtitatem vel qualitatem officialium hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

NOlentes ᵉ ſplendorem ſolitum negotij fidei p actus indiſcretos & improbos ᶠ quorũuis inquiſitorum hære-

ſolum quo ad pœnas ſuſpenſionis & excommunicationis, ad idẽ ſup. ead. compil. de ſtatu monach. ca 1. §. quia vero infra de pęnis. c. cupientes §. qui vero. Nec turbentur aliqui; nã hoc idem probatur de ſchiſma c. 1. ver. oẽs lib 6. & eo li. de elect. vbi periculũ. ver. nulli. & c. fundamenta §. ꝙ ſi ſecus. & cap. quia ſæpe. facit eod titu. ſciant. & 2. ſequen. & cap. indemnitatibus. §. poſtremo. de offic. deleg. c. fin. §. pars vero de offic ord. cap. vl. de iudi. ca. 2. ver. prouiſo, de re iudic. ca. 1. & 2. ad fin. de homici. pro humani. ver. ſacri. Ad idem antiqua iura. de ſent. excom. porro & ca. cum non ab homine. de temp. ordin. ca. vlt. patebat idem de immunitate eccleſiæ, clericis. lib. 6. ver. necnon. Et ex his videtur indubitatũ, ꝙ Archid. habebat pro dubio; & diſputationi relinquebat in decretali, cum quis, de ſent. ex. com. lib. 6. an hæreticus ꝛ omnino occultus ſit excommunicatus. Ioan. tenet ꝙ ſic. 24 q. 1. in ſumma, & in gloſſ. ſeq. de pœni. diſt. 1. cogitationis. placet etiam Gof. & Ray. in ſumma, de hære. Ad contrarium inducitur 32. diſt. erubeſcant. & quod ibi notatur. 33. diſt. habuiſſe 50. diſt. § ſed illud. in fi. 2. q 1 nomen. & q. 5. conſuluiſti & 6. q. 1. ſi omnia. 11 q 6 ca. 1. ver. non poteſt. 30. q. vlt. § his ita. & c. ſeq 32. q. 5 c. vlt de ſimo. ſicut tuis. in fi. & c. ſeq. Facit ad hoc: quia ex voluntate, quæ non procedit in actum, non ſcandalizatur Eccleſia. 14. q 3. Deus quibus. Sunt qui nolunt fateri per clauem Eccleſiæ ligari poſſe omnino occulta, niſi illa ſint expreſſe lege diuina damnata: vt vſura, in qua datur ſpes occulta de vſu. conſuluit. Alij dicunt ꝙ ſi factum eſt publicum, ſed occultum quis fecerit, ligari põt per Eccleſiam 5. q. 1. quidã. de offi ordi. ſi ſacerdos. Si vero & factum & faciẽs ſunt occulta; ſecus, vt in ȝrijs. Sed vtriq; dicto obuiãt iura allegata in prin. gloſſæ; quare de plano fateamur, ꝙ conſtõ militantis eccleſiæ ligat omnino occulta: nõ tamen nominatim de illis iudicat tribunal Eccleſiæ, immo ipſa Eccleſia inquantum per hominem, iudicat hominem nominatim, & inquantum eſt collectio fidelium, ligatos ſic occultos habet pro ſolutis de ſenten. excom. à nobis 2. & ſic loquuntur contraria.

† In mortis articulo nulla eſt caſuũ reſeruatio: atq; ideo oẽs ſacerdotes quoſlibet pænitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt ita cõci. Trid. ſeſ. 14. c 7. de caſuũ reſeruatione.

ꝛ Hęreticus oĩno occultus, an ſit excõicatus, de quo vide omnino Alfonſum Caſtr li. 2. c. 18 de iuſta hæret. punit & Caieta apud B. T. 2. 2. q 11. art. 3.

[Gloſſa ſequens in quæſtione alle. affirmatiue, & ſoluit contrarium. format incidentem quæſtionem, quam ſoluit]

a ¶ Excommunicationis ſententia.] de ſuſpenſione ꝛ nil dicit, quare vĩ ꝙ ab illa ſuperior poſſit abſoluere. Dic ȝ & ratio illius omiſſionis fuit, quia tempus hẽt determinatum; & vbi ſic determinatum eſt, vĩ ꝙ non poſſit ſuperior abſoluere, vt not. de elect. cupientes. §. cæterum. in glo. eſt ergo Sed quid ſi tempus determinatum non eſſet? Vĩ ꝙ poſſit. ex quo ſuperior nõ reſeruat. de ſent. excom. nuper. nec prohibet, vt ȝ. de priuileg. c. 1. verſ. ſi qui. facit quod no. de regu. non ſolum. in fi. lib. 6 & quod dixi de ſolu. c. 2. in fi. ſecus ſi reſeruaſſet. de teſti. tam litteris. in fi.

ꝛ Vid Abbatẽ in c. in litteris, de teſtibus.

b ¶ Mortis articulo.] qui caſus ſemper excipitur. ȝ. c. proxi. de offi. ordi. paſtoralis, & vide quod ibi not.

c ¶ Et tunc.] ſcilicet quando in mortis articulo per epm vel presbyterũ abſoluuntur; & hoc intelligo ſi facultas eſt ſatisfaciendi, & tẽpus hoc patitur, aliàs abſoluetur cum cautione. facit ȝ. c. proxi. de ſepul. c. vlt. de ſẽt. excom. à nobis.

d ¶ Manere.] concor eo. tit. ca. vlt. in fi. lib. 6.

NOlentes.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. Secunda ꝛ ibi, (Inquiſitoribus.) Tertia: ibi, (Notarij.) Quarta: ibi, (Porro.) Imola. ¶ Pro caſu nota ꝙ Inquiſitor hæreticæ prauitatis non eſt aliquis deputandus, niſi habeat quadrageſimum annum. Et ſic eſt caſus ſpecialis contra c. cum viceſimum de officio, & poteſtate iudicis deleg. in antiq. Et iſtud ſit, quia agitur de magno ſcandalo. Nota ꝙ inquiſitor vel eius commiſſarij ſub vmbra ſui officij facientes illicitas exactiones, eſt ipſo facto excommunicatus, à qua excõmunicatione nõ abſoluiť niſi ſatisfactione plenarie facta: niſi in articulo mortis. Nota ꝙ pro delicto Prælati bona Eccleſiæ non cõfiſcantur, & hoc verum, quãdo ſolus Prælatus delinquit, ſecus ſi Pręlatus & capitulũ deliquerunt habita deliberatione, tunc. n. bona Eccleſię cõfiſcarentur. l. iubemus, de ſacroſ. eccle. C. vbi nauis eccleſiæ fuit confiſcata imperatori. Nota ꝙ ſi in conſtitutione ponatur verbum, extunc, incipit ipſa cõſtitutio obligare à tempore ipſius publicationis: nõ expectato lapſu duorum menſium, qui aliàs regulariter præfigitur: quod intelligo quo ad hoc vt cõtra factum non valeat: non autem quo ad hoc vt contra facientes hoc ignorantes obligati ſint ad culpã: vt not. glo. notabilis in verbo, exnunc: Pro clara intelligẽtia huius Clementinæ accipe diuiſionem gloſſæ, & illã proſequere. Nota de ſplendore fidei. Et dicit Lauren. quòd talia, quæ ſunt fidei, in luce & ſplendore tractari debent. Nota quod improbi actus vitandi ſunt, de hoc in glo. 2. Zabarella.

Eccleſiæ bona propter delictum prælati non confiſcantur.

[Prima gloſſa ſimul diuidit & ſummat.]

e ¶ Nolentes.] Caſus, Primo, ponens conſtõnis cãm, determinat ætatem inquiſitorum: Secundo, punit inquiſitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum eccleſiarum bona confiſcãt. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & ſocijs, vt hæc facientes reprehendãt, & ſuperioribus denuncient ſi probare poſſunt. Quarto, prohibet inquiſitoribus abuſum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium partes patent.

f ¶ Improbos.] qui dederunt cauſam & merito huic conſtitutioni & præcedenti.

ADDITIO. 49. diſtin. huic etenim. Zabarel.

a ¶ Cali.

ticæ prauitatis, quaſi tenebroſi fumi caligine[a] obfuſcari: hoc ſacro concilio approbante ſtatuimus nullis extunc[b], niſi qui quadrageſimum[c] ætatis annum attigerint, officium inquiſitionis prædictæ committi[d] inquiſitoribus. Et tam ipſorum[e], quàm epiſcoporum ſeu capitulorum, ſede vacante ſuper hoc deputatis commiſſarijs[f], quibuſcunque diſtrictius iniungentes, ne prætextu[g] officij[h] inquiſitionis quibuſuis modis illicitis[i] ab aliquibus pecuniam[k] extorqueant: nec ſcienter[l] attentent eccleſiarum[m] bona ob clericorum delictum[n] † prædicti occaſione officij fiſco etiam eccleſiæ[o] applicare[p]. Quod ſi ſecus in his[q] vel eorum altero fecerint, excommunicationis ſententiæ eos ſubiacere decernimus ipſo facto: A qua nõ poſſint abſolui[r] præter quã in mortis[s] articulo, donec illis à quibus extorſerint, plene ſatisfecerint[t] de pecunia ſic extorta. Nullis priuilegijs, pactis, aut remiſſionibus[u] quen.

a ¶ Caligine.] Eſaiæ 5. in fi. Lux obtenebrata eſt in caligine.

[Gloſſa ſequens duas lecturas ponit.

2 Vide Abbatẽ, Felynum & doctores in ca. 2 de conſtitut.

b ¶ Extunc.] ac ſi dicat, deinceps. vel forſan 2 voluit Papa per hoc, ꝙ hæc pars conſtitutionis ſtatim ligaret à tempore promulgationis, non expectato lapſu duorum menſium, de quo dixi in procœmio: non quo ad hoc ꝙ contra facientes hoc ignorantes obligati eſſent ad culpam: ſed quo ad hoc vt contra factum non valeret: prius vero datos afficere non intendit.

3 Inquiſitor debet eſſe antiquor Epiſcopo. Vide Conradũ Brunum de hæret. li. 4. c. 1.

c ¶ Quadrageſimum.] concor. 20. q. 1. ſanctimoniales Et 3 eſt mirandum ꝙ in Inquiſitore maior ætas requiritur, quàm in epiſcopo, qui tamen inquiſitor eſt, & eſt ſimile de elect. nemo deinceps. lib. 6. & hoc eſt de arbitrarijs, de quibus non cogimur reddere rationem, vt ſcripſi de reſcrip. ſi quando.

[Gloſſ. ſeq. dicit per quos, ſecundo quærit, ſoluit & remittit.]

d ¶ Committi.] p prælatos prouinciales, vel Miniſtros illorum ordinum, quib. deputatio talium a ſede apoſtolica eſt cõmiſſa. Idem puto de inquiſitoribus ab epiſcopis vel capitulis ſede vacãte: vt ij quibus cõmittũt, habere debebãt hanc ætatem. Sed quid ſi 9 fiat? certũ eſt ꝙ puniendi ſunt cõmittẽtes, trãſgrediẽtes hoc præceptũ. & vide quod not. de ele. generali. § illos. in vlt. gl. lib 6. & licet hic non apponatur decretum: vñ tñ quod non valeat commiſſio, pro & contra de ele. licet canon lib. 6 & vide quod ibi not in gl. 2.

[Glo ſeq. dicit hic qõnem ſolui, contra quam allegat, deinde illud fortificat, & contrario reſpondet.]

Inquiſitores hæreticorum an poſſint alijs vices ſuas committere, Vide Decium in ca. cãm. de appellat. Gõdiſaluũ de hæreſ. q. 7. Zanchinũ de hæreſ. c. 30.

e ¶ Ipſorum.] cõmiſſarijs, quod eſt infra. Et per hoc, & per c. ſup proxim. ſoluitur quod olim dubitabatur an Inquiſitores poſſent committere vices ſuas: & videbatur quòd non: quia decretalis vt commiſſi. in princ. eo. tit lib 6. permittit vt committant citationes & ſententiarũ denuntiationes: vltra illa ergo permiſſa cõmittere non poterant. de tranſla c 2. facit de offi. delega. c. vlt. § vices quoque, vbi ẽt conſeruator non committit niſi illa duo, vñ. n. electa induſtria perſonæ. de offic. deleg. c. vlt. & c. is cui. lib. 6. Contra: quia ſiue ordinariam, ſiue delegatam iuriſdõnem inquiſitor habeat, committere poteſt. Primum patet. Secundum ſ. cum dicitur, delegatus: quod videtur verius per decretalem, per hoc. eo. tit. lib. 6. pro & contra, eod. tit. ne aliqui. eſt tamen delegatus principis, & cum iuriſdõne, non cum miniſterio tantum: ergo committit. ita ſeruatur. dant ergo inquiſitores commiſſarios, quos vocamus vicarios vel ſubſtitutos ſup. eo. ca. proxi. §. porro. & § notarij, & §. verum. Ad decretalem vt commiſſi. reſpondetur quod non loquitur negatiue, ſicut illa quæ loquitur de conſeruatore. ſ. quod non poſſint niſi illa duo committere, ſed loquitur affirmatiue 4, ſcilicet quòd illa duo committere poſſint, & de illis forte dubitabatur quaſi ante citationem non eſſet perpetua iuriſdictio: & per definitiuam eſſet functus ſuo officio. Ad primum, de offi deleg. paſtoralis. § 1. Ad ſecundum, eo. tit. in litteris. Ioan. And.

4 Vide Felynum in c. nonne. de praſũptu.

f ¶ Commiſſarijs.] de epiſcopis loqui non videtur: & ideo licet etiam ipſi ab his debeant abſtinere; pœna tamen quę ſequitur non habet locum in illis concor. infra ver. notarij. voluit ergo dignitati deferre. de offic. deleg. c. 2 lib. 6.

g ¶ Prætextu.] vbi ergo non eo prætextu illicite exigit, licet male faciat, non tñ eſt locus pœnæ.

† Delictũ prælati qñ nocet eccleſijs, vide Fel. in ca ad audiẽtiam. de reſcr. & Alex. conſi. 28. lib. 2.

h ¶ Officij.] & ſic cõmittit crimen cõcuſſionis, de quo. 1. q. 1. ad fin. 23. q. 1. ca. 2. in fi. & c. militare. & de immunit eccleſ. quia plerique tamen tales abſolui permittit infra reſtituendo ſimplum tantum: cum tamen concuſſor ſoluat quadruplum. 18. diſt. quoniam. in fin.

1 Vide gl. in c. licet de pœn. Io. And. in c. 1. de homi. in 6. Ancha. conſi. 12. & Zãchinũ tract. de hære. c. 19.

i ¶ Illicitis.] Pœnas pecuniarias 1 applicãdas officio non prohibet imponi & exigi, ſed illicitas exactiones fieri. ſi de offi. præſid. illicitas. in princ. de ſimo. in tantum. & cap. audiuimus. & cap. ſequen.

k ¶ Pecuniam.] intelligo large 1. q. 3. per totum.

l ¶ Scienter.] ignoranter ergo non tenet hæc pœna. ſimile ſup. ead compi de conſan. & affin. c vnico.

[Gloſſa ſequens not a contrario: & ſoluit quæſtionem de monacho.

m ¶ Eccleſiarum.] de bonis ergo clericorum proprijs non prohibet. Et per hoc dico, quod ſi monachus præeſſet Eccleſiæ, quod etiam eorum, quæ acquiſiuit intuitu perſonæ, applicatio iſta fieri nõ poſſet: cum n. impediente profeſſione ſibi nõ poſſit acquirere: & ſic acquiſita poſt poſſeſſionem adeptam ſint Eccleſiæ. 18. q. 1. c. vnico. de priuileg. cum olim 2. ergo etiam in illis eſt locus ei quod hic dicitur, quod tamen in quodam inquiſitoris conſilio ante hanc conſtitutionem clamare non profuit.

Monach. ſibi acquirere non poteſt.

n ¶ Delictum.] de reg. iur. delictum cum ſuis concor. lib. 6.

o ¶ Eccleſiæ.] multo minus ſibi ipſis, vel officialibus, vel fiſco ſęculari, cui aliàs applicata ſunt ipſo iure bona laicorum damnatorum de hære eod tit. cum ſecundum. lib. 6. Et vide quod not. de conceſ. præben. quia diuerſitatem, & quod ibi dixi ſuper gloſſa antepenulti.

p ¶ Applicare.] idem verbum, de præb. cap. 3. probatur autem hoc eod. tit. excommunicamus. in prin. vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubẽtur inter Eccleſias, à quibus beneficiati ſunt.

q ¶ In his.] duobus proxime dictis. ſ. de pecunia extorquenda, & de bonis Eccleſiæ confiſcandis, primum enim caſum. ſ. de ætate, includi non puto. quod patet per ſequentia: ibi, donec illis, &c.

r ¶ Abſolui.] per ordinarios, cum ſibi non reſeruet. de ſenten. excom. nuper.

s ¶ In mortis articulo.] ſup c proxi in fi.

t ¶ Satisfacerint. niſi habẽt vnde: aliàs vero paupertas excuſat. de vſu. cum tu. de rap. cap. 2. & vide quod not. de verb ſignific. ex parte 1. in fin 4 gloſ.

u ¶ Remiſſionibus.] concor. de cenſ. exigit. ad fin de reſcript. ſtatutum, circa finem. lib. 6. & adde quod ibi not.

a ¶ Com.

ſuper hoc valituris. Notarijs vero & officiales dicti officij, nec non fratres & ſocij inquiſitorum & cõmiſſariorum ipſorũ, qui dictos inquiſitores aut cõmiſſarios [a] ſecrete nouerint talia [b] commiſiſſe (ſi indignationem Dei & Apoſtolicæ ſedis vitare voluerint, & offenſam) ipſos grauiter arguere & corrigere [c] ſtudeant in ſecreto [d]. Quòd ſi taliter ea ſciuerint, vt ea probare valeant [e]; ſi ſit opus, hæc prælatis inquiſitorum & commiſſariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciare ſollicite debeant. Qui equidem prælati, inquiſitores & commiſſarios prædictos reos inde repertos ab officijs amouere [f], & amotos aliàs punire debite ſeu corrigere teneantur [g]. Prælatis autem inquiſitorum id negligentibus agere, præmiſſa omnia nunciari per prædictos [h] locorum ordinarios volumus: quibus [l], vt ea in Apoſtolicæ ſedis notitiam perferãt [k], in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus & mãdamus. ¶ Porro inquiſitoribus ipſis diſtrictius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet cõceſſione [l] portationis armorum †, nec officiales, niſi ſibi neceſſarios hebeant, tales, qui ſe conferant ad ſua cum inquiſitoribus ipſis officia exequenda [m].

¶ Idem in eodem.

¶ Damnat ſectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipſius errores, excitans diœceſanorum & inquiſitorum officium contra illos hoc dicit Io. And.

CAP. III.

AD † noſtrum [n] (qui deſideranter in votis gerimus, vt fides catholica noſtris proſperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non ſine diſplicentia [o] grandi peruenit auditum, quòd ſecta [p] quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quę Beguinæ [q] vulgariter appellantur in regno Alemaniæ (procurante ſatore [r] malorum operum) damnabiliter inſurrexit: tenens & aſſerens doctrina ſua ſacrilega & peruerſa inferius deſignatos errores. Primo [s] videlicet, quòd homo in uita præſenti tantum, & talem perfectionis gradum [t] poteſt acquirere, quod red

a ¶ commiſſarios.] nil dicit de epiſcopis, vt ẽt ſ. dixi. & facit j. verbum, prælatis.
b ¶ Talia.] in alijs ergo non hebet locum quod ſequitur.
c ¶ Corrigere.] quantum in eis eſt: vel, ideſt corripere quod poſſunt, ſed nõ corrigere: manus cõprimere poſſunt, ſed non animum mutare 47 diſt. § neceſſe. in fi Ioan. And.

Corrigere & corripere differant.

d ¶ Secreto.] 2.q.1. ſi peccauerit.
e ¶ Valeant.] aliàs, teneant 2 q.7 plerunq; Ioan. And.
f ¶ Amoueri.] licet Prælatus † inquiſitoris, ſcilicet Prouincialis illum ab officio remouere poſſit, vt hic patet: iuriſdictio tamen inquiſitoris non ab ipſo plato, ſed à Papa immediate dependet: vt ſolus actus cõmittendi vel remouendi pendeat penes illum. & hæc patent in priuilegijs officij: ex quo ſequitur ꝙ corrigere vel alterare nõ poſſet facta per illum virtute officij: ſed illum amotum puniat, vt hic.

† Inquiſitor hęreticæ prauitatis an poſſit remoueri ab eo qui ſibi iuriſdictionẽ nõ dedit. vide notata ꝑ doctores in ca. ſi. de reſcrip & Dynũ in Auth. qua in ꝓuincia. C. vbi de crimi. agi. opor.

g ¶ Teneantur.] non dicit, poſſint.
h ¶ Prædictos.] notarios, officiales, & ſocios. Ioan. And.
i ¶ Quibus.] ordinarijs locorum.
k ¶ Perferant.] deeſt tu teg c vlt. de cleri. ægro. c. vnico. §. ſi autem lib. 6
l ¶ Conceſſione.] facta per priuilegia officij, vt habere poſſint officiales armatos.
m ¶ Exequẽda.] ſint enim tales, qui velint & poſſint officio deſeruire. ſi. de praben. ſuper inordinata de cler. non reſiden cap. 3. & 4.

AD noſtrum] A nõnullis in concilio Vienenſi fuit expoſitum, ꝙ erat quadam ſecta hominum, qui homines vulgariter appellẽtur Beguardi: & quędam mulieres nũcupatæ Beguinę: q̃ ſub vmbra cuiuſdã ſanctitatis ſeminabant multos errores: de quibus ponuntur octo in textu: tunc concilium reprobauit illã ſectã & errores ſuos: & præcepit eis vt deſiſterent a tali ſecta: & ſimiliter præcepit epiſcopis vt illos nõ admitterent; & imponit pœnã ſi perſeuerauerint in ſua ſecta. Nota de verb. [Secta.] ꝙ accipitur hic in malũ, alibi in bonũ. de hoc in glo. 3. Nota ꝙ diabolus dr̃ ſator malorum de hoc in glo. in ver. ſatore. de ſepul. clemẽ. dudum. ver ab olim. Zabarel.

† Vide Gondiſalauũ de hæret. q. 11.

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]

n ¶ Ad noſtrum] Caſus. Damnat ſectam Beguardorũ & Beguinarũ Alemaniæ, & octo ipſius errores, excitãs diœceſanorũ. & inquiſitorum officium. contra illos, & Primo ponit ſectam & errores. Secundo: ibi, (Cũ autem,) illum damnat. Tertio excitat: ibi, (Porro.)
o ¶ Diſplicentia] ſimile ſ. ead. compil. de cenſi. ad noſtrum.

[Gloſſa ſequens ponit differentiam.]

p ¶ Secta.] ſcribitur per c, & non per p, & dicitur à ſeco ſecas. alij ꝙ à ſequor ſequeris: & eſt proprie habitus animorum. & propoſitum in malo circa falſum diſciplinam. inde tales dicũtur ſecti, id eſt ſeparati & diuiſi ab vnitate fidei & eccleſiæ: tamen interdum ſumitur in bona parte. C. de pactis. l. vlt. in fin. Per p. ſcripta deſignat clauſurã. ſ. ead. compil. de ſtatu mona. ne in agro. poſt princip.

† De ſecta & errorib. Beguardorũ vide Clemen. 1. ſ. de relig. domi. & extrauag. Ioã. xxij. incip. Sancta Romana. de relig. domi. & extrauag. eiuſdẽ Ioan. xxij ĩcip. Rõ recta. eo. tit. de relig. do. iter cões adde Gvidonẽ Carmelitã in ſumma de hæreſibus. Beguinorũ, & Eymeri cũ in directorio inquiſitorum par. 2. q. 17.

ADDITIO. Scribitur etiam ſeta ſine c, & p, & ſignificat pilum durum cum quo poteſt trahi filum. de pænit. diſt. 2. ſicut ſeta Zabarella.
q ¶ Beguinæ.] de quibus ſ. ca. 1. compi. de relig domi c. 1.
r ¶ Satore.] ideſt ſeminatore diabolo. ſ. de elect. licet de euitãda in prin. & ſ. ea. compil. de ſepul. dudum poſt princ.
s ¶ Primo videlicet.] ſcio ꝙ expedit textũ cuicunque facultati conueniat per gloſſam aperiri. Item puto dicere ꝙ in declarandis infraſcriptis erroribus, loquor apertius mere canoniſta: quia in ſacra pagina licet modicum ſtudui ſub ipſo excellentiſſimo doctore magiſtro Ioan. de Parma, ordinis Prædicatorum, per cuius doctrinam Deo duce illa clareſcent: hoc dixi, vt prolixitati parcatur.
t ¶ Gradũ.] vide qđ no. de pænit. diſt. 2. radicata. §. hęc quæ. de charitate. in 1. & 2 glo. & 47. diſt. omnes. in fi.

[Glo. ſeq. ponit duos intellectus, quorũ primus catholicus, ſecundus hæreticus. de auctoritate quæ facit pro ſecundo, remittendo reſpondet.]

a ¶ Impecca-

detur penitus impeccabilis [a], & amplius in gratia proficere non valebit: [b] nam (vt dicũt) ſiquis ſemper poſſet proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior [c] inueniri. Secundo [d], quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare [e] poſtquam gradum perfectionis huiuſmodi fuerit aſſecutus: quia tunc ſenſualitas [f] eſt ita perfecte ſpiritui & rationi ſubiecta, quod homo poteſt libere corpori concedere quicquid placet [g]. Tertio, quòd illi, qui ſunt in prędicto gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, nõ ſunt humanæ ſubiecti obedientiæ [h], nec ad aliqua præcepta Eccleſiæ [i] obligantur: quia

Impeccabilis an poſſit aliquis fieri.

a ¶ Impeccabilis.] ſi hoc intelligeretur de Dei potentia abſoluta, catholice dictum eſſet, per eã reddi poſſe quem impeccabilem. & hoc priuilegium glorioſæ Virgini Mariæ creditur datum eſſe diuinitus: dicere aũt hominem hoc poſſe ſecundũ legem communem. qua Deus ſanctis dona gratiæ ſuæ diſpẽſat, hoc eſt hæreticum. Nam ſecundũ legem communem nullus poteſt impeccabilis fieri, niſi per Dei beatificam viſionem, qualis ſolum poſt hanc vitam datur beatis, vt infra dicetur. & etiam dicit Beatus Thomas parte. 1. q. 100. art. 2. Forte mouebantur iſti auctoritate Ioann. in epiſtola 1. c. 3. ibi: Omnis qui natus eſt ex Deo non peccat. Sed Hieronimus contra Iouinianum plene huic auctoritati reſpondet, de pænit. diſt. 2. ſi enim, inquit, probãs multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via, aut in hac vita peccare poſſe: illud idem probans exẽplis Dauidis, Salomonis, Ioſuæ, Petri, & aliorum præelectorum, qui in via peccauerunt. Ioan. And.

Charitas perfectiſſima in hac vita haberi nõ poteſt.

b ¶ Non valebit.] Auguſtinus ad Hieronymum contradicens, quòd charitas in quibuſdã eſt perfecta, in quibuſdam imperfecta, ſed perfectiſſima in hac vita haberi non poteſt. de pænit. diſt. 2. charitas. in quibuſdam. facit ead. diſt ſiquis tantam. dicebat enim Pſalmiſta 1. Ambulabunt de virtute in virtutẽ. & Apoſtoli Lucæ 17. in princ. Auge nobis fidem. quæ plene videas, de pænit. diſt. 2. cum ſanctam.

1 Pſal. 83.

[Glo. ſeq. arguit, reſpondet per rationem, quam per ſimile probat, & concludit.]

c ¶ Perfectior.] hoc eſt falſum: minus enim ꝑ augmẽtum poteſt peruenire ad quantitatẽ maioris, in ijs quę habent quantitatem vnius rationis. & facit de priuileg. ex ore. verſi. porro. ſed gratia alterius hominis ſe hẽt ad gratiã Chriſti, ſicut virtus particularis ad vniuerſalem. vnde ſicut virtus ignis, quantumcumq; creſcat, non põt æquari virtuti Solis: ita gratia hominis quãtumcumq; perfecti, non põt æquari virtuti & gratiæ Chriſti: etiam dicit Tho. 3 parte. q. 7. art. 11. in fin. non eſt ergo facienda ęquatio finiti ad infinitũ facit de ſum. tri. damnamus. ver. cum ergo in fi.

[Glo ſeq. primo hoc dictũ improbat ratione & exẽplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euãgelij: & tripliciter reſpondet.]

Ieiunare tenẽtur & pfecti.

d ¶ Secundo ꝙ ieiunare.] hoc eſt hæreticum. conſtat enim quòd perfectio quantumcumque magna in hac vita ordinem Eccleſiæ non ſubuertit, ſed perficit: ſed quamdiu manet ordo eccleſiæ, manet obediẽtia inferiorũ ad ſuperiores: ſic ſcilicet quòd eorum pceptis obedire tenẽtur. 93. diſt. per totũ. de maio. & obedien. per totũ ergo per nullum gradum perfectionis abſoluitur à præcepto ieiunij vel alijs præceptis Eccleſiæ, vt dicã infra verſi. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Eccleſiæ, ſcripſi de obſer. ieiu. ſuper rubrica, & c. 2. in fi. Paulus ergo, qui perfectiſſimus fuit, ꝑ ieiunia & corporalia exercitia caſtigabat corpus ſuũ dicens: Caſtigo corpus meum, &c. 1 ad Corinth. c. 9. in fi. & de pænit. diſt. 2. ſi enim. verſi. Paulus. Sed pro iſtis faciebat Lucæ 5. ibi, Non poſſunt filij ſponſi ieiunare quãdiu cum ipſis eſt ſponſus. Sed ſponſus eſt cũ ꝑfectis, ſpiritualiter illos inhabitans, Matthæi vlt. Vobiſcum ſum vſque ad conſumationẽ ſæculi: ergo perfecti ad ieiunia Eccleſiæ non obligant. Sed ad hoc rñdetur tripliciter. Primo ſecundum Chryſoſt. illud intelligitur de diſcipulis, qui adhuc imbecilles in corporali pſentia Chriſti, magis erant fouendi dulcedine, ꝙ exercendi auſteritate ieiunij. vel ſecundum Hieronymum illud de ieiunio veterum obſeruãtiarum, quaſi per id innuat Dominus Apoſtolos non detinendos in veteribus obſeruantijs, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio ſecũdum Auguſtinum illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios ſpõſi ieiunare, Matt. 9. c. dixit lugere. hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mẽtis in ſpiritualia ſuſpẽſæ. & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art 1. in fine.

[Gl. ſeq. probat duplicẽ orationem cõuenire cuiq; perfecto, & de vtraque remittit.]

Orare tenẽ etiã perfecti.

e ¶ Nec orare.] hoc eſt falſum: nam homo quãtũcũq; in ſtatu vię perfectus, habet orare: vt diuina virtute ꝑſeueret in illa perfectione, ad quam perſeuerantiam virtus propria non ſufficit. vnde omnibus viatorib. quantumcunque perfectis dicere incumbit ex Dei pcepto, Matt. 6 Et ne nos inducas in tentationẽ: & reliqua contenta in oratione Dominica. hoc dicit Auguſtinus in lib. de perſeuerantia. conſtat etiam ꝙ multis datur gratia, quib. nõ datur perſeuerantia in gratia, nec neges per hoc illã gratiã habebant enim ꝑ illã ꝙ perſeuerare poterant: Item illa inchoata eſt quantũ ad mentem, ſed non conſummata quantum ad carnẽ, quod prius erit in patria, vbi non ſolũ perſeuerare poterit, immo non perſeuerare non poterit & hoc per Tho. 1. ſecundæ. q. 109. ar. vlt. Item quãtumcumque in vita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quã nondum habet, ſicut. Pſalmiſta, Vnam petij à Domino, hanc requiram vt inhabitẽ in domo Domini. Vnde Chriſtus inquantum homo orauit pro corporis gloria & ſimilibus dicens, Ioa. xvij Clarifica filiũ tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Chriſto conueniebat oratio, Tho. parte 3. quæſt. 21. artic. 3. de oratione autem ſatis ſcripſi. ſ. ead. compil. de reli. c. vnico. ad finem.

Senſualitas quid eſt.

f ¶ Senſualitas.] quæ eſt vis animæ appetens delectabilia corpori: & refutans nociua: & hanc dicimus animam ſenſitiuam: de qua ſatis dixi ſ. ea. compil. de ſum. trini. c. vnico. 2. reſponſo.

Ouidij dictũ ſingulare.

g ¶ Placet.] dicunt iſti licere quodlibet. 4. diſt deniq; in fin. Alexander ad Didymum. Et quę voluntas ſibi vendicat, honeſtate plerũque negamus admittere, dedit nobis multas natura blanditias, quas plerunque virtus cohibet Ouidius epiſtolarum:

Eſt virtus, placitis abſtinuiſſe bonis.

facit 11. q. 1. aliud. & q 3 qui ergo.

Papæ cõtemnens obedire, paganitatem incurrit.

h ¶ Tertio quod &c. obedientiæ.] reprobatur, de renuntia. niſi uer ſed dices de regul. licet. & peccatũ paganitatis incurrit qui cum Chriſtianũ ſe aſſerat, ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit. 81. diſt, ſi qui ſunt. in fi. quod intellige ut not. 19. diſt. nulli fas. & de elect. ge tẽ nerali. § illos. lib 6.

[Gloſſa ſequens improbat dictum per auctoritatẽ & ſimilitudinem Eccleſiæ triumphãtis, & per naturalem rationem.]

Eccleſia quare eſt vna.

i ¶ Eccleſię.] hæc ſunt omnino hæretica & contraria illi articulo fidei, unam ſanctam catholicã Eccleſiam Conſtat enim Eccleſiã ideo unam, quia in uniuerſali Eccleſia eſt unum caput ſupremũ, cui omnes de Eccleſia

ſia

ſia obedire tenentur, ſcilicet Papæ hoc illo ſtatuēte ꝑ quem reges regnāt, & legū conditores iuſta decernūt. prouer. 8 aliàs. 3. Eſt enim Eccleſia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan in Apoc 21. in princip vidi Hieruſalem ſanctam nouam deſcendentem de cælo, &c. Et Moyſi dictum eſt Exod. 25. in fin. quòd omnia faceret ſecundum exemplar ſibi monſtratum in monte. cum igitur in Eccleſia triumphante ſit vnus princeps ſupremus, cuius obedientiæ tota ipſa Eccleſia perfectiſſime eſt ſubiecta, ſcilicet Deus: neceſſario ſequitur toti militanti unum ſupremum Principem præſidere, ſcilicet Papam, cuius præceptis oēs obedire teneri: & hoc eſt de neceſſitate ſalutis, vt I extrauag. Bonifacij. vnam ſanctam. & fortius in ijs qui ſunt perfecti. 22. q. 2. ne quis. Inde prædictum fuit, Oſee. 1. Cōgregabuntur filij Iudæ, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibi caput unum. & Ioan. 10. Fiet unum ouile & unus paſtor. de bap. licet. & infra de ſenten excommu. ca. 1. cum concord Hanc obedientiam probat naturalis ratio: ſicut enim operationes rerū naturalium ꝓcedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana volūtate: oportuit autem in naturalibus ut ſuperiora mouerent inferiora ad ſuas actiones ꝑ excellētiā naturalis virtutis collatæ diuinitus: ſic oportet in reb. humanis ꝙ ſuperiores moueant inferiores ꝑ ſuam uoluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ, ut ſatis ꝓbat Tho. 2. 2. q. 104. art. 1. Iſtorum aūt ſuperiorum mouentium unus eſt ſupremus, vt prędixi. Omnes igitur ſunt ſubiecti motioni illius: & ſunt in illo quaſi membra de membro, & c. de ele. ſignificaſti. quod allegāt iſti, nō obſtat ut ſtatim dicā.

Obedire Papæ eſt de neceſſitate ſalutis.

(vt aſſerunt) ubi ſpiritus Domini, ibi libertas [a]. Quarto, quòd homo poteſt ita finalem beatitudinem, ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ſicut eam in uita obtinebit beata [b]. Quinto, quòd quælibet intellectualis natura in ſe ipſa naturaliter eſt beata: quodque anima non indiget [c] lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum uidendum, & eo beate fruendum. Sextò, quòd ſe in actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti [d], & perfecta anima licentiat

[Glo. ſeq. reſpondet auctoritati Apoſtoli.]

Seruit' ẽ duplex.

a ¶ Libertas.] 2. ad Corint. 3. 19. q. 2. duæ ſunt, in fi. & hoc intelligitur de libertate a ſeruitute peccati: non a ſeruitute qua viri quātumcunque perfecti ſunt adſtricti Prælatis Eccleſiæ vel ſęcularib. principib. nam ſeruitus qua homo ſubijcitur homini ad corpus pertinet, non ad aīam, quę manet libera: licet ergo in via per Chriſti gratiam a defectibus animæ liberemur, non tamē à defectibus corporis: quod patet per Apoſtolum ad Rom. 7. Filij ergo Dei per gratiam licet ſint liberi a ſpūali ſeruitute peccati, non tamen a corporali, qua eccleſiaſticis vel temporalibus dominis ſunt adſtricti: vt dicit gloſſa ſuper 1. ad Timoth. 6. illi quicumq. ſub iugo, &c.

[Glo. ſeq. improbat primo hoc dictum per rationem: de qua remittit. Secūdo diſtinguit abſolutam Dei potentiam & legem communem. Item beatitudinem accidentalem & eſſentialem.]

b ¶ Quarto, quòd homo, &c. Beata.] Hoc eſt falſum. quia ut ſupra dixi, in via huius peregrinationis charitas quātumcunq. perfecta deſeri poteſt, ſed nō in patria. & vide qđ notaui de pæni. diſt. 2. in ſumma. & diſ. 4. ſi ex bono. circa medium. in gloſ. vnde Ouidius. & facit Prou. 24. de pęn. diſt. 3. ſepties vnde Apoſtolus 1. ad Corint. 13. in fi. Videmus nunc ꝑ ſpeculū in ænigmate, tūc aūt facie ad faciem. Circa hoc aūt ſciēdū ꝙ homo mortalē vitā agēs, ēt per Dei potentiam abſolutā non vī poſſe obtinere omnem gradū perfectionis beatificę, loquēdo de beatitudine accidentali Ratio: quia ad illius beatitudinis ꝑfectionem pertinet perfecta impaſſibilitas & glorificatio, q̄ ꝑꝑ ꝯdictoriū cum eius paſſibilitate ſtare nō p̄t: ſecundum ēt legē cōmunē qua Deus beatificat hoīes, nullus p̄t eleuari a Deo

Perfectionis beatificę oēm gratiā an quis in hoc ſæculo poſſit obtinere.

ad ſuæ eſſentiæ beatificā viſionē, niſi totaliter moriatur, ſicut cōiter eſt de animabus nunc beatis. vñ Exo. 33. Nō uidebit me homo, & viuet: vel niſi ſic abſtrahatur a ſenſib. corporis, ꝙ neſciat an ſit ī corpore, vel extra corpus, ſicut accidit Paulo, vt ĩ. dicā. & de hoc Th. p. 1. q. 12. ar. 1 Sed dicere hoīem ꝑ Dei potentiam abſolutam, & ipſius priuilegium ſpeciale poſſe finalem beatitudinē cōſequi ſecūdum oēm gradū beatificæ perfectionis, quātum ad eſſentialem beatitudinem quæ conſiſtit in perfecta viſione diuinæ eſſentiæ: & ſecundum quoſdam in perfecta Dei dilectione & fruitione, ſm doctorem meum catholicū eſt: & inducit illud Auguſtini 11. ſuper Geneſim, ad litteram: & in li. de videndo Deū, ad Paulinā dicētis, ꝙ Moyſes ex Dei priuilegio ſpāli adhuc mortalē uitā agēs, Deū ꝑ eſſentiam vidit tanquā futurus Iudæorū doctor. vñ Numeri 12. de ipſo, palam vidit Deū, & non ꝑ ænigmata: & facie ad faciem allocutus eſt eum, Exo. 33. 8. q. 1. Moyſes vbi de hoc, & Paulus idem priuilegium habuit tāquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2. ad Corint. 12. ſe raptum in paradiſum Dei cōſtat autem intelligentib. ſecundum eū, quòd omnem perfectionem beatificæ uiſionis & fruitionis purę creaturæ poſſibilem potuiſſet Deus eis cōferre & cōmunicare per ſuam potentiam abſolutam. alleg. Tho. 4. ſent. diſt. 46. ar. 7.

[Gloſſa ſeq. errorē litteræ oſtendit ꝑ canonem, auctoritatem, & rationem.]

c ¶ Quinto quòd, &c. Nō indiget.] quaſi hoc poſſit ſua naturali uirtute. Hoc expreſſe eſt hæreticum & reprobatum. de cōſ diſt. 4 c. ult. & ibi ſoluitur, quod opponit de libertate arbitrij: & eſt contra doctrinā Apoſtoli ad Rom. 6. Gratia Dei uita æterna, ideſt beatitudo perfecta. Huius rō eſt: quia illud quod eſt propriū ſuperioris naturæ, non poteſt natura inferior aſſequi niſi per actionem ſuperioris naturæ, cuius illud eſt ꝓpriū: ſicut nec aqua poteſt fieri calida, niſi ꝑ actionem ignis: videre aūt Deum per eſſentiam (in quo perfecta beatitudo conſiſtit) ſoli Deo eſt proprium: nulla igiť natura intellectualis poteſt Deum per eſſentiā uidere, niſi Deo hoc faciēte: propter quod Dominus Ioa. 14. Qui diliget me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. & uide qđ dixi ſup. ead. compilatio de magiſt. c. 1. in princip. in gloſ. per quam.

Deū videre ꝑ eſſentiā nulla intellectualis natura pōt.

[Gloſſa ſequēs ponit duplex ſignificatum impꝑfecti, ſcilicet pro non habente ſummam perfectionem, & ꝓ vitioſo. ponit etiam duas ſpēs virtutum purgatorias, & animi purgati: per hæc concludens hæreſim. in fine oſtendit inſaniam.]

d ¶ Sexto ꝙ ſe, &c. Imperfecti.] Ad huius intelligentiā ſciēdū ꝙ Macrobius ſuper ſecundo de ſomno Scipionis dicit, ꝙ Plotinus inter philoſophiæ ꝓfeſſores cum Platone maxime diſtinguebat duo genera moralium uirtutum, q̃ diſtinctionem approbant Theologi. quædam n ſunt modificatiuæ paſſionum inſurgētiū in ſenſualitate hoīs, vel actionū occurrentium homini, ſicut temperātia modificat delectationes exiſtētes in cibis & venereis: fortitudo timores & audacias, q̄ ſunt circa pericula mortis, & ſic de aliis. & iſtæ dicuntur purgatoriæ: qa ſunt hoīum nondum purgatorum à paſſionū inſultibus, & ꝑ conſequēs non ſumme ꝑfectorū, ſed ad id toto conatu tendētiū. Aliæ ſunt nō regulātes paſſiones ſenſualitatis, ſed ſolū tenētes aīam hominis in Deo & in ſumma perfectione, vt ſi tēperantia

Virtutū moraliū duo ſunt genera.

tantia terrenas cõcupiſcẽtias ignoret, fortitudo paſſiones neſciat, prudẽtia ſolis diuinis intẽdat, iuſtitia mẽtem cũ Deo perpetuo fœdere teneat, & hæ virtutes dicunt̃ animi purgati, quia ſunt ſolum hominum totaliter purgatorum à paſſionum moleſtijs, quod eſt ſolũ beatorum uel pauciſſimorum in hac uita ꝑfectiſſimorum. huic cõuenit qđ dicit Auguſtinus 12. de Trini. quod nunc agit iuſtitia in ſubueniendo miſeris, quod prudentia in præcauẽdis inſidijs, quod fortitudo in præferendis moleſtijs, quod temperãtia in coercẽdis delectationibus prauis, ibi nõ erit vbi nil mali erit, ſed iuſtitiæ erit; Deo regẽti ſubditum eſſe: prudẽtiæ, nullum bonum Deo præponere vel æquare: fortitudinis, ei firmiſſime cohærere: temperantiæ, nullo affectu noxio delectari. Et ꝑ hoc patet hoc ſuſtineri poſſe, ꝙ anima perfecta ꝑfectione patriæ vel ſumma ꝑfectione, quã pauciſſimi habuerunt in via, licentiat virtutes has quantũ ad actũ: quia hñt alios actus ſpecie ab ijs, qui in viatoribus inueniuntur; ſed nõ licentĩat quo ad habitũ: imò tũc perfectiſſime illas hẽt: nam hẽt charitatem in ſummo: & per conſequẽs oẽs habitus virtutũ moraliũ. Vnde Apoſtol. ad Cor. 13. Charitas patiens eſt, benigna eſt, &c. & facit de pæni. diſt. 2. charitas 2. Hoc viſo ſciendum eſt, ꝙ dicere imperfecti hominis eſſe ſe exercere in actibus virtutum moraliũ reprimendo, ſ. impetum paſſionum per iudiciũ rõnis, & imperiũ voluntatis, hoc eſt bene dictũ: ſi ſumamus imperfectũ pro nondum habente ſummam perfectionem, vt prius dixi, qualem. ſ. hñt beati in patria: & qualẽ habuerũt pauciſſimi in hac vita, ſ. Chriſtus, beata Virgo, primi Parentes in ſtatu innocentiæ: & forſan alij ex priuilegio ſpeciali. Sed ſi ſumamus imperfectũ pro vitioſo, vel carente ꝑfectione neceſſaria ad ſalutẽ, hoc eſt hæreticum. Apoſtolus. n. qui perfectiſſimus fuit in via, reprimebat inſultus carnaliũ paſſionum. vnde dicit 1. ad Cor. 9. in fi. Sic pugno non quaſi aerẽ verberans: ſed caſtigo corpus meum, ſ. motus carnis illicitos reprimendo, ſm Auguſtinum, & in ſeruitutem redigo, ſ. carnem ſpiritui ſeruire cogẽdo, ſm eũ. ad idem ad Rom. 7. Video altã legẽ. &c. & 2. ad Cor. 12. Ne magnitudo reuelationum me extollat, datus eſt mihi ſtimulus carnis. Itẽ Hierem. & Ioã. Bapt. qui fuerũt ſanctificati in vtero, ſm Theologos habuerunt fomitem inclinantem ad venialia, licet non ad mortalia: & ꝫ tales inſultus bellauerunt. vnde cantat Eccleſia de Ioan. Bapt. Antra deſerti teneris ſub annis, Ciuiũ turmas fugiens petiſti, Ne leui ſaltẽ maculare vitã Famine poſſes. Beatus Martinus legitur ꝙ carnẽ ſpiritui ſeruire cogebat. De beato Benedicto Gregor. dicit 2. dialogo, ꝙ inſultus carnalis tẽtationis repreſſit projciendo ſe inter vrticas, & ſpinas, vt per vulnera corporis educeret ab aĩa vulnus mentis. Ex quibus patet ꝙ perfecti ꝑfectione neceſſaria ad ſalutẽ non licenciant à ſe virtutes ẽt in actu: immo ſe exercent in actibus virtutũ moraliũ. vnde ipſe Apoſtolus ad Philipp. 4. Quæcũq. ſunt vera, quæcumq. pudica, quæcũq. iuſta, quæcumq. amabilia, quæcũq. bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hoc cogitate, quæ accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me. De hæreſi vidimus. De inſania ẽt huius opinionis patet: quis. n. ſciat ſe perfectũ vt licẽtiare poſſit virtutũ actus; certe nullus. de pæni. diſt. 2. ſi. n. verſi. nos aũt iuxta & de purg can. c vlt. Ver. ſed hoc & quod ibi dixi. Io. Andr.

Exercere te in actibus virtutũ mortaliũ an ſit hominis imꝑfecti.

Ioã. Bapt. & Hieremias fuerũt in vtero ſanctificati.

[Gloſſa ſequens diſtinguendo duplex mortale, ſcilicet ſecundum ſpeciem, & ſecundum cauſam: cõcludit hæreſim, & negat rationem, in fine oſtendit inſaniam, dato quòd ratio eſſet vera.]

a ſe uirtutes. Septimo [a], quòd mulieris oſculum (cum ad hoc natura non inclinet) eſt mortale peccatum: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non [b] eſt, maxime cũ tentatur [c] exercens. Octauo, quòd in eleuatione corporis Ieſu Chriſti, non debent aſſurgere, nec eidem reuerentiam exhibere [d]: aſſerentes quòd eſſet im-

a ¶ Septimo, ꝙ mulieris oſculum.) Et eſt ſciendum, quòd peccatum mortale dr̃ dupliciter. Vno modo ſecundum ſuam ſpeciem, vt furtum, adulteriuñ, periurium. de iureiur. etſi Chriſtus. ver. quædam, & hoc modo oſcula, amplexus, vel tactus nõ ſunt mortalia, cũ poſſint abſque libidine fieri, uel ex conſuetutine regionis, uel propter pacem, uel aliã neceſſariam vel rationabilem cauſam. Alio modo dicitur mortale, procedens ex inordinata, & mala cauſa: vnde peccat mortaliter dãs eleemoſynam pauperi, vt illum inducat ad hæreſim. Cum ergo non ſolum deliberatus cõſenſus in actum peccati mortalis, ſed ẽt in delectationem ei annexam (ſecundum Auguſtinum & Theologos) ſit peccatum mortale: & per cõſequẽs conſenſus deliberatus in actum luxuriæ & delectationis ei annexæ, ut probant doctores, ſit mortale: oſcula aũt libidinoſa, amplexus, & tactus ſi fiant propter delectationem hmõi, ſic. n. ſolũ libidinoſa cẽſent̃, manifeſtum eſt propter hanc cauſam libidinoſa oſcula fore mortalia: & hoc tenet Tho. 2. 2. q. 154 art. 4. nec mirum, cum id dicatur etiam de libidinoſo aſpectu. 32. q. 5. nec ſolo. & c. ſeq. Et falſa eſt ratio, ꝙ natura nõ inclinet ad illa, cum illa ordinentur ad actum carnalẽ conſummatum ſicut ad finem: ſicut autem natura inclinat aliquid in proprium finem, ita inclinat in omnia de ſe ordinata in illum finem. ſicut n. grauitas rei grauis naturaliter inclinat illam ad eſſe deorſum, ita ad deſcendendum deorſum. Item dato ꝙ ratio eſſet vera: non tamen cõcludit. ſi. n. aliquid eſſet mortale, quia natura non inclinat: ergo ieiunare & peregrinari, & alia pœnalia facere: credere Deum trinũ & vnũ, & alia quæ fidei ſunt, ad quæ non inclinat natura, eſſent mortalia: quod eſt inſanum.

Peccatũ dr̃ mortale dupliciter.

Oſcula libidinoſa, ſunt mortalia.

[Gloſ. ſequens reprobat id per canonem, & quinq. auctoritates: & de ratione remittit]

b ¶ Non eſt.) hoc reprobatur ẽt in ſimplici fornicatione. 35. diſt. §. aliàs ea demum 22. q. 1. predicandum. 32. q. 4. meretrices. Hoc probat Apoſtolus ad Galat. 5. vbi præmiſſa fornicatione, & alijs vitijs ſubmittit. Qui talia agũt, regnum Dei non poſſidebunt. ſolum ãt mortale excludit à regno Dei: ergo, &c. ad idẽ Tob. 4. ibi. Attende tibi ab omni fornicatione: & præter vxorem tuã non patieris crimẽ ſcire: ſed crimen importat mortale. 81. diſt. c. 1. ad idẽ de pæn. & remiſ. Deus qui. Itẽ eſt præceptum decalogi, Nõ mœchaberis. Exo 20. 32. q. 6. non mœchaberis. Ad idem Deut. 23. ibi, Non erit meretrix, &c. & 1. ad Corin. 6. Fugite fornicationem, hoc idem ratione concluditur, quam plene Tho. proſequitur quæſtione, quam proxima gloſſa allegaui in ſecundo articulo

Fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale.

c ¶ Cum tentatur.) tunc eſt reſiſtendum, & actu virtutis vtendum, vt dixi ſupra verſi. proxi. non fero. de corpo. viti. ſignificauit.

[Gloſſa ſequens reprobat hoc dictum per auctoritates, canones, & per rationes, in fine oſtẽdens illorum rationem eſſe inſaniam.]

d ¶ Octauo. quod, &c. Exhibere.) cum tñ ſcribatur ad Philipp. 2. ꝙ in nomine Ieſu oẽ genu flectatur. & de immu eccl decret. lib. 6. reprobatur etiam hoc de celeb. miſſ. ſane. de conſec. diſt. 2. nihil. Nam etiam cum Euangelium legitur, curuari debemus de cõſec. diſt. 1. Apoſtolica. ad idem 50. diſt. in capite. Hæreſis aũt & inſania huius dicti patet, quia contradicit doctrinæ vtriuſque teſtamenti. præcipit enim Propheta etiam perfectis in Pſal 97. Dominus regnauit, iraſcantur populi: ibi. Adorare ſcabellum pedum eius, quoniã ſanctum eſt: quod de Chriſti humanitate, & ſpecialiter de Chri-

perfectionis eiſdem, ſi à puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum, deſcenderent, quod circa miniſteriũ ſeu ſacramentum Euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis [a] ſpecie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos diuinæ maieſtatis offendunt, & graue in ſe continent periculũ animarum.¶ Cum autem ex debito commiſſi nobis officij huiuſmodi ſectam deteſtabilẽ, & præmiſſos ipſius execrandos errores (ne propagẽtur [b] vlterius, & per eos corda fideliũ damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Eccleſia catholica neceſſario habeamus: Nos ſacro approbante cõcilio, ſectam ipſam cũ præmiſſis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes diſtrictius, ne quis ipſos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui ſecus egerint, animaduerſione canonica decernimus puniẽdos.¶ Porro diœceſani & illarũ partiũ inquiſitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiuſmodi commorantur [c] ſuum officiũ circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conuerſatione ipſorum, qualiter ve ſentiant de articulis fidei & Eccleſiæ ſacramentis. In illos vero, quos culpabiles repererint (niſi abiuratis ſponte prædictis erroribus pœnituerint, & ſatiſfactionẽ exhibuerint cõpetentem) debitam exerceant vltionem [d].

TITVLVS IIII.

De homicidio voluntario vel caſuali.

¶ Clemens v. in cõcilio Vieñ.

¶ Furioſus, infans, vel dormiens hominem mutilans vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille qui aliter mortem vitare nequiens, ſuũ inuaſorem occidit vel mutilat hoc dicit.

C. VNIC.

SI † fu-

---

de Chriſti carne exponit Auguſtinus: ſic ẽt dicit Apoſtolus ad Hebræ 1. Introducit primogenitum in orbẽ terræ, & adorent eum omnes angeli Dei. conſtat etiã nõ ſolũ p pceptũ Eccleſię de pœn. & remiſ. oĩs. ſed ẽt per præceptum Chriſti, ꝙ oẽs, quantumcunq; perfecti, tenentur determinato tẽpore ſumere corpus Chriſti. Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ. &c. de cõſe. diſt. 2. prima. & Luc. 22. Apoſtolis ſumme perfectis [r] dixit: Hoc facite in meam commemorationem. ſup. ead. cõpi. de reliq. & vene. ſi dñm. poſt princ. Sed qua ratione tenetur quis corpus Chriſti ſumere & ſpiritualiter mãducare, eadem ratione tenetur ipsũ adorare, etiam latriæ adoratione, vt probat Auguſtinus ſup Pſal. prædi. & probat Tho. 3. par. q. 25. art. 1. & 2. Ratio autem iſtorum quæ ſequitur eſt inſania: ſecundum q̃ Virgo beata: Euangeliſtę, Apoſtoli: item patriarchę, Prophetę fuiſſent ſumme imperfecti, cũ ex geſtis & verbis ipſorum appareat, quod circa hoc iugiter cogitabant plus: quia omnes beati de imperfectione notarẽtur, qui in diuina eſſentia vident quotidie omnia ſacramenta humanitatis Chriſti, & illa liquidiſſime contemplantur.

[r] Collatis cũ eis q ſucceſſerunt tam q̃ fundamenta totius Eccleſiæ.

a ¶ Sanctitatis.] vide quod ſuper eodem verſi. dixi. ea. compil. de relig. domi cap. 1. Tullius lib. 1. de offic. Totius iniuſtitiæ nulla capitalior, quàm eorum qui cum maxime fallant, id agunt vt boni viri videanť.

Tullius de ſimulatoribus.

b ¶ Propagentur.] eſt propago propaginis vitis extenſa ſub terra. Item alicuius progenies vel proſapia: eſt propago propagas, quod reſpicit producentẽ vel procreantem. inde dixit quidam:

Vitem propago, bibet inde futura propago.

Propago eſt æquiuocum.

c ¶ Commorantur.] vide eo. tit. vt commiſſi. li. 6. ver. & contra illos.

d ¶ Vltionem.] eod. tit. ad abolendam. & cap. excommunicamus.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, vel caſuali.

Cõtinuatio.

[Viſum eſt ſuperius de crimine hęreſis, qđ eſt grauiſſimum crimen: nunc vidẽdum eſt de alio crimine, videlicet de homicidio Et quia homicidium aliquando committitur volũtarie cum deliberatione, aliquando caſualiter; ideo annectitur præſens rubrica, de homicidio voluntario vel caſuali.]

1 Furioſus.] Se ſummat habens duo dicta, in quorum primo determinat tres caſus, in ſecundo, quartum. præſupponendum eſt, qđ ſi quis hominem occiderit, vel hominis membrum mutilauerit, id eſt ſeparauerit, talis efficitur irregularis: adeo quod ſi tempore homicidij nõ ſit promotus ad ſacros ordines, non poterit promoueri. Si vero ſit promotus, non poterit miniſtrare in ordinibus ſuſceptis, niſi cum eo diſpenſetur. Et licet dicant quidam, quod nullo modo poſſit diſpenſari cũ talibus: quia ſunt irregulares de iure diuino per illa verba ad Dauid regem: Non ædificabis mihi templũ quia vir ſanguinis es: tamen communis opinio eſt, quod poſſit diſpenſari: ſed Papa nõ conſueuit diſpenſare cum talibus.

CASVS. Quidam furioſus incidit in furiam, adeo quod erat mente alienatus: iſte non fuit poſitus ſub cuſtodia à ſuis parentibus: quod fieri debebat, per l. diuus. ff. de offic. præſi. Iſte furioſus occidit aliquẽ, vel mutilauit membrum hominis: poſtea fuit à furore liberatus Quæritur, an poſſit in ordinibus; ſuſceptis miniſtrare: Dicit Clemens quod ſic. Idem dicendum eſt, de infante. Idem de illo, qui dormiendo aliquem occidit. Idẽ de illo qui occidit aggreſſorem, cum non poſſit aliàs mortem euitare, adeo qđ iſte ſic inuaſus poſſet ſe defendere. hoc dicit. H.R.

† Hanc Clementinã latiſſime repetiuit Didacus Couarruuias, eum videto.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ mutilatio fit per ſeparationem membri: ſed debilitatio eſt quando non fit ſeparatio, ſed redditur corpus debile. Nota ꝙ furioſus ex homicidio nõ incurrit irregularitatẽ. No. ꝙ furioſus proprie nõ delinquit, quia delictũ non fit ſine animo delinquẽdi. Nota ꝙ ex homicidio vel mutilatione incurritur irregularitas. Nota ꝙ idem dicendũ eſt de infante, ſicut dictum eſt de furioſo: ſecus de impubere proximo pubertati. quia in eo cadit omne delictum pręter carnis, niſi malitia & vigor naturalis ſuppleant ætatem: quia etiam talis impubes poteſt contrahere matrimonium. Nota ex quibus quis incurrit irregularitatẽ: ſcilicet ex homicidio & mutilatione, & re-

quiritur quòd ſit membrum principale: ideo clericus mutilando digitum, non efficitur irregularis, quia digitus non eſt membrum ſed officiū membri. l. hermaphroditus. ff. de ſtatu homi. Nota ꝙ licet ſit licitum alicui vim illatam repellere, ita quod non teneatur fugere, cum eſſet honeſta perſona, cui non eſſet honeſtum fugere ſi reſiſtendo occidat; incurrit irregularitatē, licet non veniat puniendus in foro ſæculari. Nota ꝙ mutilare & occidere æquiparantur quo ad contrahendam irregularitatem de hoc in gl. not. quo ad irregularitatem. Nota ꝙ multiplex eſt irregularitas, quod videtur velle littera ibi: [Nullam irregularitatem.] eſt enim quædam, quæ tantum impedit promouendum. quædam deijcit etiam iam promotum, vt not. 50 diſt. de his. de homi. ſicut.

riosus [a], aut infans [b] ſeu dormiens [c] hominem mutilet [d], vel occidat, nullam [e] ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem [f] de illo cēſemus, qui mortem [g] aliter uitare non [h] valens, ſuum [i] occidit [k] vel mutilat inuaſorem.

TITVLVS V.

De vſuris.

¶ Clemens quintus in cōcil. Viennenſi.

¶ Officiales communitatum facientes, dictantes, vel ſcribētes ſtatuta ſuper vſuris ſoluēdis, nō repetendis uel nōreſtituendis vel iudicantes ſecundum illa, vel non delentes illa (ſi poſſunt) intra tres menſes de libris communitatum, vel illa ſeruantes, excommunicati ſunt. Ioan. Andr.

[Prima gloſſa dicit quid determinat.

a ¶ Si furioſus.] ſe ſuminat habens duo dicta, in quorum primo determinat tres caſus: in ſecundo quartū. Et primo determinat quæ habentur 15. q. 1. §. de furioſis: vſque ad finem quæſtionis. & quæ no. ead. q. in ſumma. & c. merito.

[Gloſſa ſequens per ſeptem ſimilia, & per rationem coadiuuat textum.]

Furioſus iniuriam facere nō poteſt.

a ¶ Furioſus.] Iſte ſiue continuo furore laboret, ſiue ꝑ interualla: quamdiu furit, pati poteſt iniuriam, ſed nō facere. ff. de iniur. illud. canonizata 15. q. 1. illud, & qđ per eum fit, habetur perinde, ac ſi caſu aliquo accidiſſet ſine facto perſonæ ff. de admini tuto. l. vlt. in fi. vnde ſi damnū dat non tenetur Aquil. ſed eſt perinde, ac quadrupes feciſſet, vel tegula cecidiſſet. ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi quæcūq;. §. 2. Et idē ibi dr̄, de infante: & alibi dr̄, ꝙ infans vel furioſus ꝑdidit vel corrupit, impunitū eſt. ff. de rei vendi. ꝙ infans. & rōnē reddit lex, quæ de homicidio loquit̄ ff ad leg. Corn. de ſica. l. infans vbi dr̄: infans vel furioſus ſi hoīem occiderit, lege Cornelia non tenetur, cum alterū innocentia conſilij, alterū fati infelicitas excuſet. ſatis ergo ſuo furore punitur. ff. ad leg. Pomp de paric. l. penult. in fi. ff. de offic præſi. diuus. 1. reſpon. & afflictio non eſt addēda afflicto 7. q. 1. cū percuſſio. de cler. ægro. c. penul. C. de epiſco. audien. tam demētis. in fi. Sicut ergo furioſus non teſtat̄. C. q. teſta fac. poſſ. furioſum. de ſucce ab inteſt. c. fi. nec religionē profitetur. 17. q. 1. Gonſaldus. de regula. ſicut tenor. nec matrimoniū contrahit de ſpō. dilectus. nec baptizat. de hoc. 1. q. 1. §. ecce quādo. nec baptiſmū recipit niſi in caſu. de bapt. maiores. ita nec occidēdo irregularitatē cōtrahit, vt hic. & facit 3. q. 6. iudicas. & quis probet, ibi not. & in præd. decre. cū dilectus in glo. hoc ideo. & quomodo probetur, ibi ſcripſi. & facit quod not. 46 diſt. c. 1.

Furioſus teſtari nō pōt, nec religionē profiteri, &c.

[Glo. ſeq. rationem reddit, quam fortificat. ſecundo ponit opi. Hoſt. hic reprobatam.]

Puer non doli capax aliquem occidēs, an ſit irregularis.

b ¶ Infans.] minor ſeptennio. C. de iure delib. l. ſi infanti de deſpon. impu. c. vnico. in princip. lib. 6. & eſt rō (de qua ſupra dixi) quia ætas illa ignorat quod videt. C. de fal. mo. l. 1. inde eſt, ꝙ ex taliū ſpōſalibus nō contrahitur publica honeſtas. de deſpō. impu litteras. & c. acceſſit. Sed Hoſt. in decret. illa de delictis puerorū, dicebat, ꝙ puer non doli capax, ſi proijciendo lapidē vel cultellū occidit aliquē, irregularis eſt, licet nō habuerit animum occidendi: quia in lege promotionis nō voluntas, ſed facti attenditur: dicebat tñ tale homicidium diſpenſatione dignū, cum cenſeat̄ quaſi caſuale non habita diſtinctione, ex quo nō diſcernit an dederit operam rei licitæ, vel adhibuerit diligentiam. hoc hic reprobatur.

Dormiendo aliqui agi poſſunt.

c ¶ Dormiens.] de iſto habetur de baptiſ. maiores. §. verum. ff. de acq. poſ. l. 1. § furioſus. ſicut aliqui dormiendo loquuntur, ita ſunt qui agunt ēt dormiendo.

[Glo. ſeq. æquiparationem probat per alia nouem iura.

d ¶ Mutilet.] not. quo ad irregularitatem mutilationem homicidio comparari. ad idem 51. diſt. aliquantos. & c. ſi quis poſt. & ca. qui in aliquo. 54. diſt. ſi Euangelica ne cler. vel mon. clericis. & cap. ſententiam. de rapt. in archiepiſcopatu de cle. pug. in due. cap. 1. in fi. eo. tit. is qui lib 6.

e ¶ Nullam] hoc tollit dictum illorum, qui dicebāt tales quo ad ordines ſuſcipiendos irregulares eſſe, ſed non quo ad ſuſceptos: quod videbatur placere Gratiano 15. q. 1. in fi. Item illorum, qui diſtinguebant diſpenſabilem ab indiſpenſabili, vt dixi in gl. minor. in fine.

[Gl. ſeq. dicit quid determinat, ſecunda pars, & tres opin. ponit.]

f ¶ Et idem.] determinat no 50. diſt. de his. ſup. eo. ti. c. 2. & c. ſicut dignū in fi magnę gl. per quæ patet, ꝙ triplex in hoc erat opinio: Prima Hug ꝙ talis erat irregularis. Secunda, Io & Gof. ꝙ quo ad ſuſcipiendos irregularis eſſet, ſed diſpenſabilis: ſed in ſuſceptis licite miniſtraret. Tertia hic approbata fuit Bart. Brixien. in prædicto ca. de his & in quæſtione quæ incipit: Aliquis repellendo violentiam, quam tenebat Hoſtien in prędi. decre. 2. & in decre. ſicut dicens quòd Clemens quartus & curia ſic tenebat.

g ¶ Mortem.] propriam, vt ſequitur.

[Glo. ſeq. exemplificat, & dubium ſolnit.]

h ¶ Non valēs.] Inangulatus erat, vel ſic arctatus ꝙ fugere nō poterat: nec ſe iuuare clamore, vel aliter. Si de hoc dubitatur, in foro contentioſo, nō crederetur ſibi: ſed per circunſtantias apparentes oporteret hoc iudicari. in foro pęnitentiali crederetur hoc aſſerenti. eod. tit. ſignificaſti 2. de ſpon. tua.

Vid. Alexan. cōſi. 109. lib. 1. incip. Viſis, & vt oportet conſideratis, & Aretinū conſi. 10.

[Glo. ſeq. not. à contrario, & id approbat. & obiectioni reſpondet.]

i ¶ Suum.] hęc littera innuit ſecus in illo qui occiderit uolētem occidere patrem, filium, coniugem, uel perſonam coniunctam, quam aliter iuuare nō poterat: quod uerū puto, quaſi caſus ille non includantur ſub neceſſitate ineuitabili, ſed euitabili. Et hoc dico, dato ꝙ uerū ſit quod no. Inn. de ſent. excom. ſi uero 1. ubi tenet, ꝙ eo caſu percutiens clericum non e'ſt excōmunicatus, ut ibi ſcripſi. irregularitas enim iſta cōtrahitur ſine culpa etiam ex merito, vt in iudice iuſte occidente. 51. diſt. c. 1. & dixi de ſpon. inter opera. ſed illa excommunicatio non: immo oportet quòd præcedat diabolica ſuaſio circa clericum percutiendum. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

k ¶ Occidit.] etiam vibrando, nec reſtringas ad exemplum, quod ponit glo. pen. Ber. in decre. ſicut.

DE VSVRIS.

Cōtinuatio.

[Viſum eſt ſupra de quibuſdam delictis: verum quia crimen vſuratum eſt graue: ideo videndum eſt de vſuris.]

Ex

CAP. VNI.

EX † graui [a] ad nos inſinuatione peruenit, quòd quorundam cōmunitates locorũ in offenſam Dei & proximi [b] ac contra iura [c] diuina pariter & humana [d] uſurariam approbantes quodammodo prauitatem, per ſtatuta ſua iuramento [e] quandoq; firmata, uſuras exigi & ſolui nedum cōcedunt,† ſed ad ſoluendas eas debitores ſcienter compellunt, ac † iuxta ipſorum continentiam ſtatutorum grauia imponendo plerunq; vſuras repetentibus onera [f], alijſque utendo ſup his diuerſis coloribus,& fraudibus exquiſitis [g] repetitionem impediũt earundem. ¶ Nos igitur perniciosis his auſibus obuiare uolentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus: ut quicunque communitatum ipſarum Poteſtates, capitanei, rectores, conſules, iudices, cõſiliarij, aut alij quiuis officiales ſtatuta huiuſmodi de cætero [h] facere [i], ſcribere, uel dictare [k], aut ꝙ ſoluatur vſuræ, uel quòd ſolutæ cum repetuntur non reſtituantur plene ac libere ſcienter iudicare [l] præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant [m]: Eandem etiam ſententiã incurſuri, niſi ſtatuta huiuſmodi hactenus edita de libris communitatum ipſarum (ſi ſuper hoc poteſtatem [n] ha-

EX graui.) Tres ſunt partes principales. In prima parte præmittit abuſum circa vſurarum ſolutionem, & repetitionem, & conſtitutionem, per quam excommunicat ipſo facto fauentes vſurarijs in ſex caſibus hic poſitis. In ſecunda præmiſſa ratione ſtatuit librum ſeu codicem rationum vſurarij debere exhiberi ibi, [Cæterum.] in tertia parte declarat hæreticum eſſe aſſerere pertinaciter exercere uſuras non eſſe peccatum: & contra ſuſpectos de hoc uel diffamatos de hoc uelut de hęreſi poſſe ꝑcedere: tertia ibi, [Sane.] Imola. ¶ In concilio generali in ciuitate Viēnenſi celebrato, plures iudices ciuitatum in fraudem concilij Lateranẽſis, de quo in c. quia fruſtra. eod. tit. in antiq. faciebant ſtatuta de vſuris non repetendis: & nõ ſoluendis: & per ſua ſtatuta cogebant debitores ad illas uſuras ſoluẽdas indirecte, ſic uidelicet cũ beneſcirent ꝙ vſuras nõ poſſent habere a ſuis debitoribus, ipſi mutuabant pecunias, & cõueniebant ſimul dicentes: Ego mutuabo tibi cẽtum vſque ad decem annos, & tu in termino ſolues mihi illa cẽtum: Et iterum dabis mihi nomine mutui totidem hoc eſt, iterũ te obligabis in centũ: & iſtud erat magis graue debitoribus, quàm ſi ſoluerent vſuras. Conciliũ ordinauit ꝙ talia ſtatuentes, & ẽt dictãtes ſtatuta illa. & etiam ſucceſſores eorum utentes illis ſtatutis ſunt excõmunicati. Sed quid ſi ſolui uſuras, & illas uolo repetere, ad ꝓbãdũ ſolutionẽ vſurarum peto mihi edi librum rationũ: utrum teneatur creditor mihi edere, i. monſtrare & oſtendere librum rationum? Videtur ꝙ nõ: quia eſt inſtrumentum priuatum, & inſtrumẽta priuata non debent edi: Dicit ꝙ immo debet edi: & hoc eſt ſpeciale in odium uſurarũ. Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ facientes ſtatuta impedientia repetitionẽ vſurarum, uel compellentia debitores ad ſolutionẽ vſurarũ, ipſo facto ſont excõicati Idẽ de ſcribentib. vel dictantib. illa ſtatuta Not ꝙ licet regulariter reus nõ teneatur edere inſtrumenta ad fundãdum intẽtionẽ actoris l. qui accuſare. C. de eden fallit in vſurarijs. & hoc in odium uſurarum ut ipſe teneatur edere, ideſt monſtrare inſtrumentum ad fundandam intentionẽ actoris Not ꝙ aſſerens, ideſt affirmãs exercere vſurã non eſſe peccatũ, poteſt ut hæreticus puniri ſi ꝑtinaciter aſſerat, & peccat contra articulum, In unam ſanctã eccleſiã catholicam. Not. ꝙ in offenſam Dei eſt quidquid ſtatuiẽ in fauorem vſurarum, & dicit Stephanus, ꝙ eſt in offenſam: quia per hoc ei aĩas furantur. 14. q. 5. pœnale Not. contra ſtatuta iniqua: & facit Iſa. 10. Væ uobis qui conditis leges iniquas. Zabar.

[Prima gloſſ. ſimul ſummat, & diuidit.)

a ¶ Ex graui.) Caſus. Officiales cõitatũ faciẽtes, dictãtes, uel ſcribentes ſtatuta ſuper uſuris ſoluẽdis, nõ repetendis, uel non reſtituendis; uel iudicantes ſecũdũ illa, uel non tollẽtes illa ſi poſſunt infra tres menſes de libris cõitatũ: uel illa ſeruãtes, excõicati ſunt. hoc primo. Fœneratores in cauſis uſurarũ edere cogũtur libros rõnũ ſuarũ, hoc ſcđo. Pertinaciter aſſerens exercere vſuras non eſſe peccatũ, hæreticus eſt. hoc tertio, pares patent.

[Gloſſa ſequens in quæſtione remittit.]

b ¶ Proximi.) cui reſtitutio debetur. An vero ualeant talia ſtatuta, quæ tollunt rerum dominia, uel actiones ꝓuenientes ã iure gẽtiũ uel ciuili. ſatis ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. & Compoſt. đ cõſtit. q in eccleſiarũ. & facit quod not. ff. de conſt. prin. l. 1.

c ¶ Iura diuina.] Leuitici 25. Deuter. 23. Lucæ 9.

d ¶ Humana.] ideſt ab homine tradita, & de iure canonico loquitur, ſaluo ꝙ not. 14. q. 4. quid dicam. & eod. tit. c. 3. & C eo. ti. Authent. ad hæc. & in Auth. de eccleſ. tit. in prin. coll. 9.

[Glo. ſeq ponit dictum, & eius rationẽ, & obiectionem ſoluit.]

e ¶ Iuramento.] qđ nõ obligat 1 de reg. iur. non eſt. lib. 6. cum principale nõ teneat de ſo cõp. ſi diligenti. Non obſtat de iurei. debitores. quia licet ualeat iuramentum debitoris ſuper uſura ſoluenda, cum ſeruari poſſit ſine periculo animæ, nec ſit in alterius præiudicium: iuramentum tamen ſuper ſeruando iniquo ſtatuto, de quo hic loquitur, reſpicit alterius præiudicium, ut ſupra: nec ſeruari poteſt ſine periculo ſalutis æternæ, ſicut nec ſtatutum.

f ¶ Onera.) Fertur ꝙ Pergami eſt ſtatutum, ꝙ repetentes vſuras in foro eccleſiaſtico, per poteſtatem cogantur uſurario mutuare tantã pecuniam a tanto tẽpore, q̃to tenuerũt pecuniã uſurarij: deducũt ergo naturalẽ obligationẽ in ciuilẽ, qđ nõ licet 2. ut ſcripſi eod. ti. conſuluit. (ibi ſcribit. Io. Goff 14. q. 3. c 1.)

g ¶ Exquiſitis.] ſimile de hæret. ſtatutum. 1. lib. 6.

h ¶ Decętero.) quo ad pęnam excõmunicationis, quam imponit infra, reſpicit futura: ratio tamen conſtitutionis eſt antiqua. eo. ti. cum tu. Io. And.

(Glo. ſeq quærit, arguit pro, ſoluit contrarium.

i ¶ Facere.) quid ſi fiat ſtatutum, ꝙ nullus pro vſura recipiat ultra 3 duos denarios pro libra in mẽſe? vi. detur ꝙ locum habeat pœna. quaſi de pluri negando videatur de tanto concedere. de præſump. nonne. cum concor. contrarium puto eo. ti. quanto. de treug. & pace. cap 1.

k ¶ Dictare. concor. ne cler. uel mon. ſententiam.

l ¶ Iudicare.) de ſcribentibus iudicata non exprimit, ſicut in decret. nouerit. de ſent. excomm.

m ¶ Incurrãt) incõtinẽti ſine tẽporis interuallo. & uide qđ ſcripſi in decr. nouerit. ſup uerbo, ſtatuarios.

n ¶ Poteſtatem.) ſic ergo intelligatur. de ſent. excõ.

Marginal notes:

†Pro materię intellectu vide B. Tho. 2. 2. q. 78. per totam q.

†al. ſed & ad ſoluendum eaſdem, &c.

†al. aut.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7.

2 Vide Decium conſ. 118. col. 3.

3 Idẽ de dictione, ꝑter, tenet apoſtilla ad Abbatẽ in c. litteras de præſũ. & Dec. cõſ. 87 colum. 2. in 8. uol.

nouerit. & ibi no pet Inn. & Hoſt. & eo.tit. grauem. & intelligo de poteſtate iuris & facti.
a ¶ Tres menſes.] in decr. nouerit. dantur duo tãtũ, ſed caſus ſunt diuerſi: & ibi ſtatutum erat contra libertatem Eccleſiæ, hic aliàs iniquum.

i ¶ Ipſos.] uſurarios & idẽ puto de ipſorum hędibus ſuis uel extraneis. de uſur. tua nos. &c. Michael. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. 1. & l. quædam. §. nihil.
[Gl. ſequens quęrit, arguit, & ſoluit: contrario reſpondet, & ſolutionem modificat.]

buerint) intra tres [a] menſes deleuerint, aut ſi ipſa ſtatuta ſiue conſuetudines effectum eorum [b] habẽtes quoquomodo pręſumpſerint obſeruare.[c]

¶ Fœneratores in cauſis vſurarum edere coguntur libros rationum ſuarum. Io. And.

¶ Cæterum quia fœneratores ſic ut plurimum cõtractus uſurarios occulte ineunt & doloſe [d], ꝙ vix conuinci poſſunt de vſuraria prauitate, ad e hibendum cum de uſuris agetur [e] ſuarum codices [f] rationum [g], cẽſura [h] ipſos [i] decernimus eccleſiaſtica compellendos.[k]

¶ Pertinaciter aſſerens exercere uſuras non eſſe peccatum, hæreticus eſt. Io. And.

¶ Sane ſi quis [l] in illum errorem inciderit, ut pertinaciter [m] affirmare [n] præſumat, exercere uſuras nõ eſſe [o] peccatũ: Decernimus eũ uelut hęreticum ꝑ puniendum: locorum nihilominus ordi

b ¶ Eorum.] ſcilicet ſtatutorum. Et hoc dicit, quia quandoque non ſtatuunt talia, ſed aſſueſcunt, id eſt in conſuetudinẽ deducunt.
c ¶ Obſeruare.] vt ſcripſi ſecũdum Inn. in decr. nouerint obſeruantes, niſi ſint de gſonis ex p̃ſſis, excõmunicati non ſunt.
d ¶ Doloſe.] ſatis ſcripſi de empt. & uend. ad noſtram.
e ¶ Agetur.] quo caſu proceditur ſimpliciter & de plano. ſup. eadem compil. de iudi diſpendioſam.

Codex ꝙ ſignificat

f ¶ Codices. licet hoc ſit ſpeciale nomen cuiuſdam libri ciuilis ſcientię: tamẽ ampliatur ad omnes libros. de ſum trin. damnamus. ver. non enim. ff. de eden argentarius §. 1.
[Glo. ſeq. de rationum editione remittit, diſtinguens triplicem formam petendi, oſtendit quid addit decret. hic: in fine dubium ſoluit.]

Editio rationis ꝑ quas actiones petitur.

g ¶ Rationũ.] vide quod not & dixi de prob. c. 1. & ꝑ Azonem in ſum. de eden. §. nunc. de editione rationum. Quicquid ſcribatur de rationibus edendis, veritas vr. ꝙ rationis editio per ſpeciales actiones petitur à tutore, curatore, ſocio, ꝓcuratore, & geſtore, ſ. ꝑ actiones tutelæ, pro ſocio, mandati, & his ſimiles: ſed per edictum de edendo, iuſte petitur ab illo qui fecit iſtam ex publico officio: ſed ſi non petitur ratione publici officij, tunc vr idem in illis quod in inſtrumentis. Si igitur vt priuatus quis conficiat ſcripturã in libro de datis & acceptis, non cogitur ad illas rõnes edendas ſine cauſæ cognitione & in cauſę cognitione, vertitur ꝙ illis vtatur, vel ꝙ petẽs ſit priuilegiat⁹, vt fiſcus. ff. de edẽ l. 2. & ſic põt recte intelligi l. j. C. de edẽ. hoc ergo nouũ facit hæc cõſtitutio, ꝙ addit aliũ caſũ priuilegiatũ, in quo ẽt talium rõnum fit editio, q̃ ante conſtitutionem iſtam nõ fiebat, vt fuit olim determinatum per dñm Iacobum de Myſo fratrem Archidiaconi, qui quærebat de manifeſto vſurario, qui cẽpo ſatisdederat. quod vide in Mercu. hoc tit. ſub litera E. Item ſcias ꝙ iſtis rationibus ſtaretur 4 contra eos, pro eis non C. de prob. l. inſtrumenta. & l. rationes. & l. exemplo. & not ff. de eden. l. quędam. §. numinularios in gl. ſed an idem hodie & facit quod not. de fid. inſt. in c. 2 in fi. 1. glo. & 24. q. 2. ſane profertur. in glo. ſed quod.

4 Vide Abbatem in c. 2. de fi. inſtru.

[Glo. ſeq. not. ex pœna expreſſa, & remittit, ſecundo, quæſtionem ſoluit.]
h ¶ Cenſura.] quid contineat, habetur de verb ſigni. quærenti. Nõ vult ergo hęc cõſtitutio, ipſo inuito domum ipſius ingredi, vel arcã ipſius frangi & vide quod not. in Spec. de inſtr. edi §. videndum reſtat. ver. ponẽ inſtrumenta. Et quia hanc cenſurã licet non directe, tamen indirecte contra Iudæos exercet Eccleſia. eo. tit. poſt miſerabilẽ. & c. quanto. ſatis videretur, ꝙ ẽt in Iudęis haberet hoc locũ, ſi per ſæculares principes taler libros edere non cogantur, per iura prædicta, & facit, quod dicam infra parte proxima.

k ¶ Compellendos.] qd̃ ſi dicat vſurarius vel hæres ſe non habere rationes, vel ſe illas perdidiſſe? Videretur credendũ ipſi⁹ ſacramento ff. de eden. l. prętor. §. ſed ſi ſeru⁹. C. de fid. inſt. l. vlt. qd̃ mẽ. cãu c. vlt & facit quod not. de priuil. cũ olim 1. dic. cõtra. facit de pur. can. c. 1. In eo ergo ꝙ dicit ſe nõ habere vel perdidiſſe nõ credetur niſi aliter ꝓbet. hẽt ergo probarẽ amiſſionẽ cũ caſu, pone incendio, uel ruina. ff. de eden. l. ſi quis ex argentarijs. in fi l. vlt. de fid. inſtr. Et qd̃ not in decre. cũ olim. nõ obſtat: quia ibi neceſſe eſt plene ꝓbari tenorem: non ſit ergo magnum præiudicium, ſi ſuper amiſſione ſtatur iuramento facit de proc ex inſinuatione. Sed cognoſco vſurarium, non qui ſcribit rõnes in libro, ſed in ſchedulis, quas ſtatim dilacerat ſolutis credito & uſuris: ſi tali ſuccederẽt hæres nõ uſurarius, ſed aliàs fide dignus, ſtatim uiderẽ ſtari iuramento, ſi huic rei ſama conſentit. de teſti præterea de prob. cum cauſã de præſũp illud & hoc caſu, vel qñ aliàs nõ poſsẽt haberi, poſſet recurri ad ſuffragiũ decr ad nřam 2. de iureiu.
l ¶ Si quis vſurarius uel nõ. Et ſic no. ꝙ iura nõ ſolum puniunt vſurarios, de quorum pœna eo. ti. quia in omnibus. & cap. pręterea. & c. quamquam. lib. 6. ſed etiam puniũt fauentes, qui. ſ. ad hoc opus alienigenis domos concedunt: uel tales in terris ſuis habitare permittunt. eo. tit. uſurarum. lib. 6. Item fauentes per modum, de quo ſupra 1. reſponſo. grauius autem puniũtur fauentes per modum hic expreſſum. Et ſic patet plus puniri auctorizãtem, quàm faciẽtem de hoc de offic deleg. c. 1. 5.

5 Et vide ibi Philippũ Deciũ

m ¶ Pertinaciter.] habet hoc uerbum ĩ. ead. compil. de ſumma trinit. c. vnico. §. porro. & ibi expoſui.
n ¶ Affirmare.] vide quod not. de ſum trini. c. 1. li. 6. in vlt. gloſ.
[Gloſſa ſequẽs ponit duo dicta, q̃ reꝓbat & remittit.
o ¶ Nõ eſſe peccatũ.] ex his aliqui dicũt uſurarium nõ obligatũ reſtitutioni: alij fatentur eum reſtitutioni obligatũ: ſed ſicut mutuũ, cõmodatũ, vel depoſitũ recipiens facta reſtitutione, ad quam obligatus eſt, nõ pœnitet: ita uſurarius facta reſtitõne uſuræ, pœnitere non tenetur. ſed hoc eſt falſum: quia obligatus reſtõni ex delicto, furto, uſura, rapina, uel ſimili modo, etiam poſt reſtitutionem habet pœnitere. de homic. ſicut dignũ. §. eos de fur. c. ult. de rapto. c. 2. de iniur. ſi quis domum. cum ſimilibus. & uide quod no. Hoſ. in ſumma de pœn in ult. col. ver. ſed nũquid ſufficit. & ſequentibus.

Vſurari⁹ ẽt facta reſtõne pœnitere

[Gl. ſequẽs rõnem ponit: & ſoluit q̃ſtionẽ de Iudęis]
p ¶ Hęreticum.] nõ ſolum eſt hæreticus male ſentiẽs de articulis fidei vel ſacramẽtis eccleſiæ, de hære ad abolẽdam in prin. ſed ẽt qui peruerſum habet dogma, vel falſas, uel nouas opiniones gignit, aut ſequitur. 24. q. 3. inter ſchiſma & hereſim. & c. hęreticus. iſtu 1 aũt eſt ꝯ doctrinam Eccleſiæ. eo ti. c. 3 & c. cũ tu. in fi. Iu-

Hæretic⁹ qs ẽ, & vt de Turrecremata in ſumma de Eccleſia li. 4. par. 2. c. 12. & 13.

dæi

dæi vero, qui dicũt hoc, inducẽtes auctoritatẽ Deu. 23. Non fœneraberis fratri tuo: pro quiq; facere vr 14. q. 4. ab illo. nõ includunt hac cõſtitutione: q̃a nõ cadit in illos proprie hęreſis q̃ diuiſionẽ notat, quia ipſi nunq̃ in vnitate fuerũt. Itẽ certũ eſt, ꝙ peccãt in articulos fidei, q̃ nõ ſapiunt humanitatẽ Chriſti, de quib. dr̃ de ſum. trin. firmiter, & hoc ſcit Eccleſia, & illos ſuſtinet, & nihil ad nos, &c. 2. q. 1. multi de diuor. gandemus. poſſent tñ ſuper his per Eccleſiã cõpeſci, ſi talia dogmatizarent inter Chriſtianos, vt ſcripſi poſt Innoc. & Hoſt. de voto, ꝙ ſuper his. ver. defenſione. ſicut & in alijs caſibus coercentur, qui no. de Iudæ. Iudæi ſiue. Ad rõnes vero ipſorum reſponde vt ſcripſi eod. tit. conqueſtus & not. Hoſt. in ſum. eo. tit. §. in aliquo

a Iudęi quãq; poſſunt ab Eccleſia coerceri, & in quibus caſib. ꝑ Eccleſiã puniãtur vi in extrauagãti Gregorij xiij. incip. Antiqua Iudæorum improbitas edita ãno Dñi 1581.

a ¶ Non omittant.] ꝑ modũ de quo ſup. ea. compil. de hæret. c. 1.

DE EXCESSIbus prælatorum.

¶ Viſum eſt ſupra de vſuris. & de diuerſis criminib. & eorũ pœnis: verũ quia q̃nque prælati excedunt fines, ſiue limites ſuæ poteſtatis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de exceſſib. prælatorum.

FRequens.] Diuiditur in tres partes: q̃a primo concilium narrat xxx. grauamina, quæ inferebãtur religioſis. Secũdo præmiſſa rõne cõ illa ꝓuidet. Et ſic præcipit ab illis pręlatos ceſſare, & facere ſuos ſubditos ceſſare: iubẽs ipſorũ religioſorũ priuilegia & iura ſeruari, ibi: (Verũ.) Tertio cõtra xxx grauamina ꝓuidet, ibi: (Et qm̃.) Prima pars poſſet ſubdiuidi in tot partes quot ſunt grauamina. Imol.

¶ In concilio Viennenſi fuit expoſitũ, ꝙ diœceſani nõ contenti ſuis finib. & metis, ſed in odiũ exẽptorũ, qui ſubſunt dño Papæ immediate, vel alij, cui Papa dedit in cõſeruatione, cõmittebãt xxvij. vel xxx exceſſus in ipſos exẽptos, qui exceſſus ſunt clari in textu: Cõcilũ ordinauit, ꝙ dięceſani ceſsẽt ab hmõi exceſſib. & ꝙ dimittãt ipſos exẽptos in quiete: hoc dicit. H. R.

¶ Colligo aliqua n: tabilia. Primo, ꝙ ordinarius non hẽt iuriſdictionẽ in exẽptos, niſi i caſib. à iure ꝑmiſſis ideo ꝓceſſus corã ordinarijs agitatus eſt nullus ipſo iure. ita ꝙ exẽpti ñ tenenẽ appellare. Not. ꝙ diœceſani nõ dẽnt ꝑ obliquũ exercere illud, ꝙ de directo eis ñ ꝑmittiẽ: & ſic nõ permittitur vna via, ꝙ alia eſt prohibitũ. Item nota ꝙ exempti dẽnt contribuere in iucundo aduẽtu epi: ꝙ appellamus ſubſidiũ charitatis Not. ꝙ Chriſtianitatis ẽ vna Eccleſia, licet hẽat plura mẽbra.

narijs & hæreticæ prauitatis inquiſitoribus diſtrictius iniungẽtes, vt cõtra eos, quos de errore hmõi diffamatos inuenerint, aut ſuſpectos, tanquam contra diffamatos vel ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant[a].

TITVLVS VI.

De exceſsibus prælatorum.

¶ Clemen. v. in cõcilio Vieñ.

¶ Prouiderat Gregorius contra xxvij. grauamina, quæ prælati religioſis inferebant. eo. tit nimis. 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quibus prælatos ceſſare præcipit, & per ſuos ſubditos ceſſari facere, iubens ipſorum priuilegia & iura ſeruari. hoc dicit. Io. Andr.

CAP. VNICVM.

FRequens[b] & aſſidua nos quorũdam religioſorum querela circumſtrepit[c], quòd plerique epiſcopi, & eorum ſuperiores,[d] ac cæteri eccleſiarum prælati, ipſorum religioſorum quietem iniuſte in ſubſequentibus multipliciter inquietant[e]. Quidã enim exemptos capiunt,[f] & incarcerant, in caſibus non conceſſis à iure[g]. Quidam[h] per grauium interminationem[i] pœnarum impediunt, ne debentes exẽptis decimas ſeu redditus illos ſoluãt eiſdem: Ne ve[k] aliqui Miſſas eorum audiant[l]: Molentes[m] in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes quoque & vaſallos, & domeſticos[n] eorundem, vel alios qualitercumque contrahentes & participantes cum ipſis ſuſpendũt, interdicunt, & excommunicant abſq; cauſa rationabili[o] pro libito voluntatis[p]: Bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes: Et appellationibus[q], quas prædicti exẽpti ob prædicta,

Not ibi, (Cũ armis & erecto vexillo,) ꝙ epũs vel etiam quicunq; alius nõ debet violentiã publicã cõmittere cũ armis & vexillo erecto, immo violentiæ ſunt à iure reprobatæ. Not ꝙ hic prouidet cõ grauamina quæ prælati religioſis inferunt. concor. eo. tit. ſane. de priuileg. dilecti. & c. quanto. de cenſi. cle. ad noſtrum. Not. ibi, (Cæteri eccleſiarum pręlati:) ꝙ prælati dicuntur non epĩ: alibi prælati dicũtur ſoli epĩ de ſepul. cle dudum. Zaba.

¶ Prima gl. dicit quid facit, & dat. ſimile.]

b ¶ Frequens.] prouiderat Greg. cõ xxvij. grauamina, quæ prælati religioſis inferebant. eod. tit. nimis. 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quib. prælatos ceſſare præcipit, & per ſuos ſubditos ceſſari facere, iubens ipſorum priuilegia & iura ſeruari: & eſt huic ſimile ſup. eadẽ compil. de cenſib. ad noſtrum.

c ¶ Circumſtrepit.] ſumptum 54. diſt frequens. & de reſt. ſpol. frequens. & in princ. lib. 6. & ibi exponitur.

d ¶ Superiores.] archiepiſcopi & patriarchæ.

e ¶ Inquietant.] ſumptum eod. tit nimis. in princip.

f ¶ Capiunt.] etiam prælati ſunt excommunicati. cum iniurioſas manus inijciũt in clericos. de ſenten. excommun. vniuerſitatis.

g ¶ A iure.] de priuileg. cap. 1. lib. 6. de hæret. ad abolendam. Per has tamen conſtitutiones Clemen. in multis caſibus habent ordinarij iuriſdictionem ſuper exemptos, quos dicam inf. de pęnis. cap. 2.

h ¶ Quidam.] ſecundum.

i ¶ Interminationem.] hoc non ligat ad pęnam, quod dic vt no. de ſagit c. vnico. cum concor.

K ¶ Neve.] tertium.

l ¶ Audiant.] quod tamen licet ſine pręiudicio parochialium eccleſiarum. de paro c. 2. quod dic vt ibi, & quod eis offertur, ſuum eſt de ſta. mon. c. 1. religioſi tamen non debent aliquos retrahere ab acceſſu vel frequentina ſuarum eccleſiarum. inf. tit. 1. c. 1.

m ¶ Molentes.] quartum.

n ¶ Domeſticos.] inf. tit 1. c. 1. ad finem.

o ¶ Cauſa rationabili.] contra hoc erat prouiſum. de ſent. excom. ſacro.

p ¶ Voluntatis.] contra hos erat prouiſum de priuile. quanto, ſed illa loquitur de exemptis vel priuilegiatis: iſta generalius de omnibus, vt patet in fine.

q ¶ Et appellationibus.] quintum.

a ¶ Interponunt]vide quod not.de priuil. auctoritate.lib.6.in vlt.gl.per Inno.& Hoſt.de app.dilectus.
b ¶ Mancipari.]puniendi ſunt,vt 2 q.6 decreto.de appel.de priore Et timentibus talia ſufficit proteſtari. ꝙ dic vt de appel.ca.vlt.

eſſent digni,agere poſſunt præſentantes & præſentati 16.q.7.decernimus.de iurepatr. ex litteris.& c.ex inſinuatione.de re iud.cum Berthodus.
x ¶ Quidam etiam]decimumquintum.
[Glo.ſeq.ponit dictum Inn.circa id quærit & ſoluit ſol. obijcit & rńdet.

vel alia grauamina rationabiliter interponunt [a] quandoque minime deferentes, appellantes occaſione appellationum huiuſmodi interdũ capiunt, aut capi faciunt,& carcerari mancipari [b]. quidam [c] præterea capellanos in eccleſijs pleno [d] iure ſpectantibus ad eoſdem (licet nulla cauſa ſubſit legitima) celebrare non ſinunt,nec miniſtrare parochianis eccleſiaſtica ſacramenta. Nonnulli [e] † etiam indebite abbates, monachos, & conuerſos exemptos,necnon & clericos ipſis pleno iure ſubiectos, ſi eis non pareant in his etiam,in quib non tenentur eiſdem,incõſulta facilitate ſuſpendunt, excommunicant, capiunt & incarcerant, ac loca & eccleſias interdicunt [f] ipſorum. In exigendo [g] inſuper ab ipſis exemptis, ipſorumque ſubditis ſubſidia charitatis,excedũt [h] nimium contra eos. Et inſolitas [i] ac indebitas ipſis contra [k] iura exactiones imponunt. Nouos [l] cẽſus & indebita onera parochialibus imponunt eccleſijs, in quibus exempti ius obtinent patronatus: Proceſſus [m] iuſte factos ſeu ſententias iuſte latas à delegatis ſedis Apoſtolicæ,vel à conſeruatoribus pro exemptis, publicari ſeu executioni mãdari à ſuis ſubditis nõ permittunt [n]: Tabellionibus [o] publicis inhibent ne inſtrumẽta conficiãt [p]: Et iudicibus ne iuſtitiam faciant,ac iuriſperitis,ne conſilium vel auxilium præbeant in cauſis ſeu negotijs eorundem: Præſentatos [q] per exemptos ad ordines, vel beneficia, quorum præſentatio ad eos pertinet, nolunt admittere,niſi præſentantes ponant obedientiam [r] in ſalutatione litterarum [s], quas pro huiuſmodi præſentatione tranſmittunt: Eccleſijs [t] quoque vacantibus, in quibus monaſteria ius obtinent patronatus (repulſis perſonis idoneis præſentatis ad eas) perſonas inſtituunt inhabiles & indignas [u]. Quidam [x] etiam eccleſias curam animarum habentes ad mẽſam [y] Abbatum ſpectantes, quarum fructus quandoque clericis ſæcularibus tradunt, ſeu

c ¶ Quidã præterea.] ſextum.
d ¶ Pleno iure.] 19. q. 2. viſis.de priuileg. quoniam.
e ¶ Nonnulli.] ſeptimum.
f ¶ Interdicunt.] ſi de exemptione conſtat, ſententiæ non ligant.de appel. ſi duobus.de relig.domi cũ dilectus. de hoc de accu. veniens. in vlt.gl. cum ſuis remiſſionibus.
g ¶ In exigendo.] octauum. & argue ad ea quæ ſcripſi de cẽſi. cum Apoſtolus ſuper verb. charitate. ꝙ epſ poteſt exigere charitatiuum ſubſidiuum, dummodo ſit moderatum.Io.And.

Epſ charitatiuum ſubſidiũ poteſt exigere.

† In vetuſto quodã manu ſcripto ita: Nonnulli et abbates indebite monachos & cõuerſos et exẽptos, &c.

h ¶ Excedunt.] cum tamen illud eſſe debeat moderatum. de cenſi.cum Apoſtolus. § prohibemus.de offi. ord conquerẽte. in fi.
i ¶ Et inſolitas.] nonum.
k ¶ Contra iura.] eo tit.c.1.de cenſi.c.3. & c eccleſijs.
l ¶ Nouos.] decimũ. & eſt hoc contra id.de cenſi.prohibemus.
m ¶ Proceſſus.] vndecimum.
n ¶ Permittunt.] per hoc poſſunt à delegatis vel conſeruatoribus puniri, cum illorum iuriſdictionem impediant de off. de leg c.1. etiam ab ipſis ſubdelegatis, ſi iuriſdictionem habent eo. titu. ex litteris ſaluo quod de conſeruatoribus dicitur.eod.tit. c. vlt.§.vices lib.6.
o ¶ Tabellionibus.]duodecimum.
p ¶ Conficiant.]in cauſis vel negotijs &c.vt ſequitur & hoc eſt contra formam iuramenti ipſorum: de qua dixi,ne cle.vel mona.ſicut te.& not.in Spe de inſtru. edi.§.reſtat ver.ſed quæro ſub qua.
q ¶ Præſentatos.]decimumtertium.
r ¶ Obedientiam.]dicendo ſalutem & obedientiam debitam & deuotam:vel his ſimilia,ſi ſunt exempti, non tenentur obedientiam profiteri.de priuileg.cum olim 2.ſi non ſint exempti. ſatis eſt quòd à principio promiſerunt de ſimo.ne Dei.
s ¶ Litterarum]ſit ergo pſentatio per litteras. & de his quæ fiunt à prælatis.ea noſcatur.vbi de hoc in t.glo.
t ¶ Eccleſijs.]decimumquartum.aliàs in eccleſijs
u ¶ Indignas.] ad eorum remotionem dato etiam qđ

Præſentatio ſit p litteras vide Lapũ allegatione 57. & Rocũ Curte de iure patro.

y ¶ Ad mẽſam.]not. Inno.de reb eccle. nõ alie. vt ſuper. ꝙ res in quibus eccleſia habet directum dominium, ſed alius vtile, vt ſunt feuda , non poſſunt dici de menſa: cum alius fructus percipiat & pro tanto illorum etiam ad eccleſiam reuerſorum fieri permittitur noua infeudatio de feudis ca. 2. Sed quæritur, quæ eccleſia dicatur proprie de menſa prælatorum vel capitulorum , vel ſingularium dignitatum vel præbendarũ? Et videtur ꝙ illæ,quæ ſunt mẽſis eorum vnitæ,in tantum quod rectorem vel vicarium perpetuum non habẽt alium quam illũ , cui facta eſt annexio. qđ probat hæc litteræ. & ſup ead compil de re. ſcr.ca.1. de ſup. negl. præl.ca.1.Iſtud autem poteſt ſic eſſe per vnionem ſic factam per epiſcopum de conſenſu capituli.ſup ea compil. de reb. eccle. non alie.ſi vna.de ſtatu monã.cap.1.§.ad hæc per præſcriptionem,vt no. in prædi. decre. vt ſuper per papalem conceſſionem, & de hac non dubitatur de priuile paſtoralis.Nec putes quod eccleſia, quæ pleno iure ſubiectionis ſpectat ad illos, propterea dicatur de menſa:licet enim rector talis eccleſiæ inſtitutionem & deſtitutionem ab illis recipiat, & ab illis viſitetur,etiam quo ad temporalia,non tamen poſſunt fructus ad ſuos vſus conuertere,niſi illam habeant in mẽſam,vel in ſuos vſus conuertendã.ꝙ probant prædicta decreta.ſed obſtat ei ꝙ dixi in eccleſia,quæ ſpectat ad menſam poni & deponi pro libito vicariũ temporalẽ. decre.extirpandæ.§.qui vero de præb.& ĩ ea. compil. de iure patr.c.1.per q̃ patet,ꝙ in eccleſia annexa quo ad tẽporalia inſtituitur rector vel perpetuus vicarius. Sed dico ꝙ aut eccleſia ſpectans ad menſam prælati, vel collegij, vel dignitatem habentis, vel præbendarij recipit ſuperioris inſtitutionem quo ad regimen eccleſiæ, vel ſaltem populi : & tunc locum habet quod dicitur de vicario perpetuo : aut pleno iure ſpectat ad illum etiam quo ad ſpiritualia,& tunc habet locum quod dicitur de vicaria temporali,etiam ſi ſit curata,

Menſæ prælatorũ aliquã bona quãdã applicantur.

Eccleſiæ poſſunt effici de menſa prælatorum multis modis.

vt

vt hic, & ſuper his vide quod ſcripſi de præbendis, de monachis. de priuilegijs, paſtoralis. ex quo per epm ſit priuatio, vt præmiſit. Quicquid tamen dicat Archid. in decret. ſi propter. puto q ſi in priuilegio dicitur de beneficijs diœceſis ſuæ, venient exempta: ſecus ſi diceretur de beneficijs ſibi ſubiectis, & eſt ſimile quod ſcripſi de reſcrip. abbatem, vbi patet reſpon. ad decr. graue. de offic. ordi. quæ induciſ ad contrarium.

concedunt ad firmã [a] clericis ipſis decedentibus, ſuis cõferũt clericis: quãquam ipſæ propter hoc eccleſiæ in veritate non vacent [b]. Nonnulli [c] quoque in eccleſijs monachorum iura ipſorum iniuſte ſibi appropriant, & de ipſorũ redditibus vt volũt, ordinant: ita quòd rectoribus [d] earum † non remanet vnde valeant ſuſtentari [e]. Quidam [f] cum [g] armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iuſtitiam deſtruunt exemptorum: quæ etiam tanto tempore poſſederunt, quòd de contrario memoria non exiſtit [h]: Mittuntque [i] frequenter ad monaſteria ſuarũ ciuitatum & diœceſum ſuos conſanguineos & nepotes, & interdum animalia ſua cũ cuſtodibus, vt ei [k] de bonis monaſteriorum debeat prouideri: Abbates [l] inſuper & Priores monaſteriorum frequenter cõpellunt, vt ſuis conſanguineis & nepotibus monaſteriorũ ſuorum ſeu Prioratuũ poſſeſſiones † concedant in perpetuum vel ad tempus: quas quidem conceſſiones (vel † penſiones) nos nullas eſſe volumus ipſo iure [m]: Eoſdem [n] quoque abbates & priores quandoq; compellunt ad præſentandum ſibi ad eccleſias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum [o] interdũ ſuos familiares conſanguineos vel nepotes. Frequenter [p] etiam permittunt & tacite cõſentiunt, quòd in ſuo dominio temporali per milites, vaſallos & ipſorum temporales officiales monaſteriorum bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in caſibus non permiſſis à iure: Et q aliæ variæ iniuriæ perſonis eccleſiaſticis, & monaſteriorum hominibus irrogentur. Præterea [r] interdum iniuſte abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficijs ſuis priuant, vt ſic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu priuilegij, quod aſſerunt ſe habere, quòd vſque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium poſſint percipere primi anni [s]: Quibus [t] non contenti equos, boues, theſaurum, & alia bona monaſteriorum & beneficiorum vacantium illicite [u] occupant, quæ eſſent futuris ſucceſſoribus reſeruanda [x]. Quidam [y] militibus, & alijs potentibus dignitatũ ſuarũ redditus & prouentus vendunt ad tempus: vt per ipſos [z] exẽpti vicini fortius opprimantur: Nonnulli [a] etiam indebite [b] monaſteria dirimunt: Alij [c] domos & hoſpitalia, & alia bona monaſteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant [d], & detinent occupata: Pluries [e] quoq; ſine cauſa iuſta impediunt, ne exẽpti loca ſua valeant reparare [f]: Quidam [g] ſtatuta faciunt, per quæ derogatur priuilegijs [h] exemptorũ. Et generaliter [i] quamplures prælati religioſis

r Firma vox eſt Anglica, de qua vide Hoſt. in ca. veſtra de locato, vbi declarat quicquid dari dicatur ad firmam.

a ¶ Ad firmam.] de loc. veſtra ne prælati vices ſuas. c. finali.

b ¶ Non vacent.] facit ĩ. ead. compi. de reſcrip. c. 1. de ſup. negl. præla. c. vnico. § præmiſſa illi non erant rectores, ſed firmarij, ſecus ſi rectores fuiſſent, licet manuales, vt ibi.

c ¶ Nonnulli.] decimum ſextum.

d ¶ Rectoribus.] q alibi dicũtur vicarij. de præben. de monachis.

† al. corũ.

e ¶ Suſtentari.] cõtra id ſup. ead. compil. de iure patrona. c. 2. cum concord.

f ¶ Quidam.] decimum ſeptimum.

g ¶ Cum armis.] tenentur ergo de vi publica de hoc de ord. cog. c. 2 in 1 gloſſa.

h ¶ Non exiſtit.] & ſic in præſcriptione releuaretur ab onere probandi titulum, de præſcrip. c. 1. lib. 6.

i ¶ Mittuntque.] decimum octauum.

k ¶ Vt eis.] ſcilicet conſanguineis, nepotibus, animalibus, & cuſtodibus ipſorum.

l ¶ Abbates.] decimum nonum.

m ¶ Ipſo iure.] concor. ſup. ead. cõpil. de reb. eccle. non alie. ca. 2. & ibi concedenti pœna ſuſpenſionis imponitur.

† al. penſiones.

n ¶ Eoſdem.] vigeſimum.

o ¶ Monachandum.] quod quandoque ſpectat ad ſolos platos. quod dic vt de regula. c. fin. lib. 6.

† Hæc duo verba: vel penſiones, non habentur in antiquioribus codicib. et impreſſis.

p ¶ Frequenter.] vigeſimum primum.

q ¶ Et.] repetere, permittũt quod alia, &c.

r ¶ Præterea.] vigeſimum ſecundum.

[Gl. ſeq. dicit quod probet, & quod non probet, & quid de caſu tenendum.]

ſ ¶ Primi anni.] de reſcrip. ſi propter. lib. 6. Et licet hæc littera poſſet induci, q priuilegium tale comprehendat beneficia etiã ſpectantia ad exemptos: non tñ probat de beneficijs exẽptis;

t ¶ Quibus.] vigeſimum tertium.

u ¶ Illicite.] illa. n. quæ ad fructus non pertinent, vſurpare non debent. de elect. generali. c. vlt. lib. 6 & concord ſup. ea. compil. de deci. cap. 3.

x ¶ Reſeruanda.] de offic. ordin. præſenti. lib. 6.

y ¶ Quidam.] vigeſimum quartum.

z ¶ Vt per ipſos.] hoc alias licitum, ex animo fit illicitum: ſuper quo vide quod not. de reg. iur. locupletari lib. 6. 11. q. 3. ſi quis vero & eſt ſimile huic de deci. in aliquibus. de Iudæ. c. penult. & quod ſcripſi de ſent. excom. quantæ.

Licitũ ex animo fit illicitũ.

a ¶ Nonnulli.] vigeſimum quintum.

b ¶ Indebite.] ergo ſecus ſi ex cauſa iuſta. 7. q. 1. & temporis. 16. q. vlt. ſi quis vult. de conſe. diſt. 1. tribus

c ¶ Alij.] vigeſimum ſextum.

d ¶ Occupant.] dicendo ſibi ius per violentiam, & cadunt à iure ſuo, ſi quod habẽt. C. vnde vi, ſi quis in tantam. 16. q. 6. placuit. de præben. cum qui lib. 6.

e ¶ Pluries.] vigeſimum ſeptimum.

f ¶ Reparare.] quod tamen Iudæis permittitur de ſuis ſynagogis, iuxta primum ſtatutum, de Iudæis. conſuluit.

g ¶ Quidam.] vigeſimum octauum.

h ¶ Priuilegijs.] hoc non poſſunt 25. q. 2. c. 1. & 2. immo nec ipſum principem decet hoc facere, de reg. iur. decet. cum ſuis concor. lib. 6.

i ¶ Et generaliter.] vigeſimũ nonũ gñale.

a ¶ Priui-

præſertim exemptis & priuilegiatis in perſonis & rebus ſuis ac iuribus ſpiritualibus & tẽporalibus graues inferunt, contra iuſtitiã & eorũ priuilegia [a], iniurias & iacturas. ¶ Verum quia vna eſt regularium & ſæculariũ prælatorum & ſubditorum exemptorum & non exemptorum vniuerſalis Eccleſia, extra quã nullus omnino ſaluatur [b], quorum omnium vnus [c] eſt Dominus, vna fides, & vnum baptiſma: decet [d] vt omnes qui eiuſdẽ ſunt corporis [e], vnius etiam ſint voluntatis; & ſicut fratres ad inuicẽ vinculo charitatis ſint adſtricti. Decet igitur vt & prȩlati & alij, tam exẽpti quàm non exempti ſuis iuribus ſint contenti [f], & alter in alterius iniuriam non profiliat ſeu iacturam. Vniuerſis itaque prælatis eccleſiarum præſentis ſanctionis edicto diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ipſi à prædictis grauaminibus omnino ceſſantes, & ceſſare ſuos ſubditos facientes, viros religioſos, exemptos, priuilegiatos, & non exemptos, mendicantes & non mendicantes charitatiue tractent & foueant, & ſua iura & priuilegia inuiolabiliter eis ſeruent. Et quoniã [g] plus ſolet timeri quod ſpecialiter, quàm quod generaliter inhibetur [h], eiſdem prælatis diſtrictiſſime inhibem⁹, vt abbates, priores, & alios religioſos, ne ad ſua generalia vel prouincialia vadant capitula [i], impedire quomodolibet non præſumant.

TITVLVS VII.

De priuilegijs & exceſſibus priuilegiorum.

¶ Clemens v in cõcilio Vien̄.

¶ Ponit ſex caſus in quibus religioſos excommunicat, & abſolutionem Papæ reſeruat: & priuilegijs & exemptionibus non obſtantibus eos per ordinarios locorum denuntiari præcipit. Ioan. And.

CAP. I.

Religioſi [k], qui clericis, aut laicis ſacramẽtum

a ¶ Priuilegia.] decurtanda erant ipſis eorum priuilegia, de priuil. dilecti.
b ¶ Saluatur.] de ſumma trinita. c. 1. §. vna.
c ¶ Vnus eſt Dominus.] ad Epheſ. 4. habetur de hac triplici vnitate, & ſup. ea. cõpil. de ſumma trini. c. 1. §. ad hoc, & ĩ. de ſentẽ. excom. c. 1. ad idem 24. q. 1 loquitur.
Decet nõ cernit honeſtatem.
d ¶ Decet.] inſpicimus quod deceat, qđ proprie reſpicit honeſtatẽ. de vot. magnæ. de elect. cum non deceat. lib. 6.
e ¶ Corporis.] myſtici, quod eſt collectio fidelium, de conſecr. diſt. 1. Eccleſia. cuius caput eſt Chriſtus. de ſacra vnctio. c. vnico. ver. ſed vbi.
f ¶ Contenti.] ſup. eo. tit. accedentibus.
g ¶ Et quoniam.] triceſimum.
h ¶ Inhibetur.] 24. diſt. quamquam. de hæret. ſi aduerſus.
i ¶ Capitula.] concor. 18. q. 4. ſicut. circa finem.

DE PRIVILEGIJS, &c.

Cõtinuatio.
¶ Viſum eſt ſupra de exceſſibus prælatorũ: qui ſunt cauſa priuilegiorum & exemptionum: ideo ſequitur de priuilegijs: q̃a priuilegiati quandoque abutuntur ſuis priuilegijs.

Religioſi.] CASVS. Aliquis parochianus petijt ſibi dari extremam vnctionem, quæ fuit ſibi data per religioſum forte mendicantem ſine meo mandato: vel ẽt forte in die Paſchæ religioſi receperunt aliquos in ſuo altari ad recipiendum corpus Chriſti: vel fecerũt ſolemnia nuptiarum: quȩritur, qualiter veniant puniendi: Dicit Clemens q̃ ſunt excõicati ipſo facto, & ſolum veniunt abſoluẽdi per Romanum Ponti. Sed quid ſi curatus præcipit parochianis, vt in vna de trib dñicis venirent ad ſuam eccleſiã, illi qui nõ veniunt, ſunt excõicati à canone. Ponamus q̃ aliqui religioſi debeãt habere p̃tãtem abſoluẽdi excõicatum à canone, & de facto abſoluerũt: Quæritur q̃ pœnam incurrunt. Dicit q̃ ipſo facto ſunt excõicati. Sed ſanctiſſime pater, vellẽ informari, an ſint alia à q̃b. iſti religioſi ſe debeant abſtinere? Dicit Clemẽs q̃ ſic: videlicet ne in ſuis ſermonibus detrahant p̃latis, epĩs, archiepĩs, vel curatis, ne diminuat̃ fama ipſorũ prælatorũ: ẽt cauere debent, ne extrahant perſonas à ſuo curato, & eccleſia parochiali: aliàs puniunt̃, vt in ver. ſi quis vero præmiſſa. ¶ Colligo aliqua notabilia, Primo, q̃ quilibet tenetur recipere ſacramẽta Euchariſtiæ & extremæ Vnctionis, & alia ſacramenta à ſuo proprio ſacerdote: fallit in ſacro pœnitentiæ. Nota q̃ quis non debet admittere. i. recipere alienos parochianos ad ſolemnia nuptiarum, niſi de conſenſu curati. Not. quod abſoluentes aliquos a ſñia canonis, vel à ſñia lata in ſynodo, ſunt ipſo facto excõicati. Not. q̃ in caſibus poſitis in littera religioſi ſubſunt ordinarijs, & poſſunt cõueniri coram epõ, & poſſunt declarari excõicati vſque ad condignam ſatisfactionẽ.

Nota q̃ citatio debet eſſe formata ad caſum: ſic, Citatis talem P. ſignificaturum q̃ recipit tales ad ſolemnia nuptiarum: vel quia miniſtrauit ſacramentum Euchariſtiæ. Not. q̃ in virtute ſanctæ obediẽtiæ prædicatores in ſuis ſermonibus debẽt eſſe ſobrij in loquela: nec debent aliquid detrahere prælatis, ipſos demonſtrando digito, vel alijs demonſtrationibus & coniecturis. No q̃ religioſi nõ debent detrahere teſtatores à legato, vel electione ſepulturæ in ſua eccleſia matrice. Not. q̃ religioſi non debent inducere teſtatorẽ vel ſibi confitẽtes vt aliquid dẽt ſuis monaſterijs: aliàs ſunt puniẽdi, vt hic: & ſuperiores illos nõ punientes, ipſo facto ſunt excõmunicati.

Not. q̃ quandoque quis excommunicatur à canone: & in quibus caſibus hoc accidat, proſequitur Matth. dic vt ĩ. de ſen. ex. excom. cle. 1. in glo. eſt ſciendũ. Not. ibi, [vt verbis eorum vtamur,] modum excuſandi impropriã locutionem. de hoc in gl. concor. Et vtimur quãdoque improprijs locutionibus cauſa maioris expreſſionis, vt hic, & in iuribus alleg. in glo. c. ver. vtamur. Zabarella.

[Gl. prima ſummat & diuidit, ſoluit vnum dubiũ, & de alia remittit.]

K ¶ Religioſi.] ponit ſex caſus, in quib. religioſos excõicat, & abſolutionem Papæ reſeruat; & priuilegijs & exemptionibus non obſtãtibus eos per ordinarios locorum denuntiari præcipit. Secundo ibi, [Quibus.] ponit ſemper culpas religioſorum, à quib præcipit abſtinere ſub certis pœnis, quas eis ĩponi iubet: & quas prælatis ipſorum imponit, ſi non ſatisfecerint: Tertio ibi, [Sane.] ponit moderationem circa duos primos caſus &c. Not. per hoc principiũ hanc concluſionem cum

faís

ſuis pœnis ita locũ hẽre in religioſis, ꝙ ſeculares clericos nõ includit. An vero includat religioſos ꝑfectos eccleſijs parochialib. quo ad nõ ſuos parochianos, dubitaſ: & vide qđ dixi ꝫ.ea.cõpil de deci.c. 1. in 1 glo..

a ¶ Vnctionis.] de hoc ſacramento. 95. diſt. §. ſed illud & c. ſeq. de ſacra. vnc. c. vnico in princ. de verb. ſigni fi. quęſiuit. de peniten & remiſ. quod in te (& dic vt ibi)

b ¶ Euchariſtiæ.] dicitur 1 ab eo, qđ eſt bonum, & charis, qđ eſt gratia, quaſi bona gratia. & de hoc ſatis ꝫ. ea. cõpil. de reliq & vene. ſan. c. vni.

1 Euchariſtia vnde dr̃. & vide B. Tho. par. 3. q. 73. ar. 4.

c ¶ Solemnizare.] id eſt, ſolẽniter benedicere. de hac benedictione habetur 30. q. 5. c 1. & 4. cap. ſeqq. 23. diſt. cap. vlti. de ſpon. cõiulationi. de ſecũdis nup. c. 1. & 3.

Vnctionis a extremę, vel Euchariſtiæ b miniſtrare, matrimonia ve ſolemnizare c, non habita d ſuper his parochialis e presbyteri f licentia ſpeciali g: aut qui excommunicatos a canone h, præterquam in caſibus a iure expreſſis i, vel per priuilegia ſedis apoſtolicæ conceſſis k eiſdem, vel a ſententijs l per ſtatuta prouincialia m, aut ſynodolia promulgatis, ſeu (vt verbis eorum vtamur n) à pœna & culpa abſoluere quemquam o præſumſerint: excommunicationis incurrant p ſententiã ipſo facto per ſedẽ Apoſtolicã dũtaxat abſoluendi q: quos etiã locorum ordinarij (poſtquam de hoc eis conſtiterit) excõmunicatos faciant publice nunciari r, donec de abſolutione ipſorum eis

Parochiano credit̃ q ſe dicit habere licẽtiam à curato.

[Glo ſeq quærit & ſoluit contra ſolutionem obijcit, & reſpondet.]

d ¶ Nõ habita.] ſed nũq d credet religioſus parochiano dicenti ſe habere talẽ licentiã? Vr̃ ꝙ ſic: per id qđ not. de pœn. diſt. 6. placuit. quia nõ eſt ꝓſumendus immemor ſuæ ſalutis. 1. q. 7. ſancimus. de homi. ſignificaſti 2. Sed ꝯ, qa videmus in ſacramẽto ordinis cum daſ a non ſuo epõ, ꝙ ibi requiritur plena fides de licẽtia, & quandoq. de cã. de temp. ordi. cap. 1. & 1 lib. 6. cum ſimilibus. Item iſta eſt quædam abſolutio facta ꝑ parochialem presbyterum, ſuper qua nõ creditur ei, qui ſe dicit abſolutum. de offi. ord. ex parte. de ſent. excõ. ſicut. idem ſi dicatur delegatio. de offi. deleg cũ in iure. Sed poſſet ad primum rñdere illud ſpeciale: quia ſacramentũ ordinis non datur ꝑ ꝑ recipientẽ tm̃, imò ꝑ ꝑ alios: & ideo dr̃ ſacramentum dignitatis. 1. q. 1. §. ſi ergo. & §. ecce ſi clericus. & facit qđ not. de coniu. ſeruo. c. 1. in gl. 2. ſed iſta ſacramenta recipit quis propter ſeipſum. Ad ſecundo allegata rñdetur, ꝙ illa vera in foro contentioſo: ſecus in pęnitentiali, vt dixi in prædi decret ſicut. ſuper 1. gloſſa.

[Glo. ſeq ſoluit dubium, & remittit.]

e ¶ Parochialis.] per hoc quo ad ſcholares, mercenarios, & his ſimiles intelligo presbyterum in cuius parochia inhabitant. facit ꝙ no. de pęnis. diſt. 6. placuit. de hoc ſcripſi de pęnit & remiſ. omnis. ſuper verbo, ſacerdote. & Hoſt. tractauit in ſumma, de paro § pe. ver. quis intelligatur parochianus. & de pęni. & remiſſio, §. cui confitendum. ad finem.

Curatus nõ dum presbyter ſuis parochianis põt dare licẽtiã alibi ſacramenta recipiẽdo.

[Gl ſeq ſoluit tria dubia. & tertio tñ aliud cõſuluit.]

f ¶ Presbyteri.] puto licentiam parochialis ſufficere, qui adhuc presbyter non eſt: puta quia eſt intra annũ vel diſpenſatum eſt cũ ipſo ſecundum formam decre. cum ex eo. de elect. lib. 6 vel eſt parochialis collegiata. eod. tit. ſtatutum facit de elect. ſuffraganeis. de trãſla. c. 1 & quod ibi not. Videtur etiam ſufficere licẽtia vicarij gerentis curam per modum prædi decre. cũ ex eo facit ꝯ. de pœnis. cupientes. Puto etiam poſt factũ à penis excuſari illum, qui hoc fecit de auctoritate diœceſani facit de pęnit. & remiſ. c. 2. in fi. lib. 6 nam diœceſis eſt parochia epiſcopi. de dona. Apoſtolicę. in prin & epſ presbyter 95. diſt olim de pecu. cleri. c ‹ . & facit quod ſcripſi de pœnit. & remiſ. oĩs. ſuper verbo, proprio, & hoc eo fortius qñ vacat parochialis eccleſia: ſed quando non vacat ante factum, conſulas abſtineri: & ex licentia epiſcopi vel archipresbyteri Ciuitatenſis hoc non fieri: licet ab illis recipi poſſint: vt ſcripſi de offi. archipresbyteri. c. 3. & eſt ſimile de iudeis. verum, & quod, dixi de Iudeis, ſignificauit, de re iudic inter. ſuper 3. gloſſa.

Diœceſis eſt parochia epi.

[Glo. ſeq. quærit. conſulit, & ſoluit. in fi. ſoluit aliã quæſtionem.]

g ¶ Speciali.] hic etiam eſt dubium an hæc ſpecialitas reſpiciat ſolũ expreſſionem ſacramentorum: an etiam requirat expreſſionem perſonarum, quod eſt dicere, an ſit ſatis ꝙ presbyter licentiet religioſum, vt parochianos ſuos poſſit ininngere 2, & eis Euchariſtiã præbere: an requiritur parochianorum expreſſio, quibus hæc ſunt præbenda. Item an ſufficiat generalis licentia data parochiano, ꝙ poſſit illa recipere à quo vult religioſo: an vero tali religioſo vel parochiano de tali religioſo ſpecialis licẽtia requiraſ Vt bene ſatisfiat huic litteræ, cõſulo ꝙ de ꝑſonis & de conferente & recipiente, & de ſacramẽtis fiat ſpecificatio. ad hoc. de ſen. excõ. conſtõnẽ lib 6. de do. & contu. c 2. cui concor. ꝫ. ea compil de vita & hone. cleri. c 1. ꝯ. de ſent. excom. grauis in fin Crederem tamen ꝙ ex quo de ſacramẽto ſit ſpecificatio, licet non exprimatur nomẽ parochiani, cum datur licentia religioſo: vel nomen religioſi, cũ datur licentia parochiano, euitet pęna. facit de tempo. ordi. c. 1. & de offi. vicarij. c. vlt lib 6. Et not ꝙ hic de pœnitentia non dr̃ quæ etiam de licentia ſacerdotis proprij recipi non poſſit à presbytero nõ habente curam de hoc de pœnit. & remiſ oĩs. & tñ dato ꝙ reciperetur, non eſt locus huic pęnæ: ſicut etiam nõ habet locum pęna in ſacramento baptiſmi, cum illud hic non exprimatur. Ioan. And.

2 Fortaſſis legendum, inungere.

[Gloſſa ſeq. exponit. ad quæſtionem alleg. & contrarium ſoluit.]

h ¶ A canone.] quocunque: etiam à quo epſ 3 vel ſacerdos poſſet abſoluere. de ſent. excõ. nuper. & vr̃ idẽ de ſnĩa hominis, de qua forte ideo non expreſſit: quia ab illa abſoluit qui excommunicauit, vel eius ſuperior. de offi. ordi. paſtoralis. ſed contrarium puto, vt in caſu illo non expreſſo nõ ſit locus pęnæ de elect. ſtatutum cum concor. lib. 6. & ad hoc. ꝯ. eo. tit. ibi, à ſententijs per ſtatuta, & cætera.

3 An a ſẽtẽtia canonis aliquis abſoluere poſſit ꝑter epiſcopũ, vide Abbatem in c. at ſi clerici §. de adulterijs. de iudicijs vbi limitat.

i ¶ Expreſſis.] de ſent. excõ monachi. & c. cũ illorum.

k ¶ Conceſſis.] habent multi religioſi priuilegium ab Apoſtolica ſede ſuper abſolutionibus diuerſorum caſuum.

l ¶ Sententijs.] puto ꝙ omnem ſententiam includat excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti: cuius neceſſaria ſit abſolutio.

m ¶ Prouincialia aut ſynodalia.] de vtriſque de accuſatio. ſicut olim. cum concor.

n ¶ Vtamur.] concor. de hæreti. accenſatus. §. ille quoque. lib. 6. inf. de pœni. & remiſ. c. 2. & vide quod ibi dicam.

o ¶ Quemquam.] etiam religioſum vel conſocium: nihil enim excipit qui dicit, quodcunque. de maio. & obe. ſolitæ. in fine.

Quodcũque dicẽs nihil excipit.

p ¶ Incurrant.] quid de recipientibus abſolutiones vel ſacramẽta prædicta: an ex tali participatione ſint dãnati? vide quod dixi de ſenten excom cõtingit c. 1.

q ¶ Abſoluendi.] niſi in mortis articulo. ꝯ. ea compil. de hæret. c. 1 & 2 penis. cap. 1.

r ¶ Nuntiari 4.] ſic ꝫ. ea. compil. de cenſi. c. ſi. ꝯ. tit. 1. c. 2. in fine.

4 Vide Pelynũ in c. nõ poteſt in 2. col. ſũ. extra de re iudi.

s ¶ Suffra-

fuerit facta fides, nullo religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, uel alio priuilegio ſuffragante. [a]

¶ *Ponit ſeptẽ culpas religioſorũ, a quib. eos præcepit abſtinere ſub certis pęnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipſorũ imponit, ſi nõ ſatisfecerint. Io. And.*

¶ Quibus etiam in uirtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictius ihibemus, ne in ſermonibus ſuis eccleſiarũ prælatis detrahant [b] †: Aut etiam retrahant laicos ab eccleſiarum ſuarum frequẽtia uel acceſſu [c], ſeu indulgẽtias pronuntient indiſcretas [d]: Neve cum confectionib. † teſtamentorum interfuerunt, a reſtitutionibus debitis, aut legatis matricibus [e] eccleſijs faciendis retrahant teſtatores: Nec legata, vel debita, aut male ablata incerta ſibi, aut alijs ſingularibus ſuis ordinis fratribus, uel conuentibus in aliorum [f] præiudicium fieri, ſeu erogari procurent: Nec etiam in caſibus ſedi Apoſtolicæ [g], aut locorum ordinarijs [h] reſeruatis quemquam abſoluere [i]: Aut perſonas eccleſiaſticas pręſertim [k] coram iudicibus delegatis [l] a nobis, ſuam contra eos iuſticiam proſequentes uexare indebite, aut ad loca [m] plura, & præſertim multum remota [n] conuenire præſumant. Si qui uero præmiſſa, uel aliquod [o] de præmiſſis attentare pręſumpſerint, per duos menſes ſubiaceant pœnis illis, quæ ſecundum eorum regulam vel ſtatuta pro grauibus [p] criminibus ſeu culpis eis conſueuerunt imponi: Super [q] quibus abſq; manifeſta neceſſitate [r] cũ eis non ualeant diſpenſari. Cæterum prælati eorum, niſi de his, quę occaſione præmiſſorum † exceſſuum, ad eos quoquomodo peruenerint [s], eccleſijs aut perſonis eccleſiaſticis [t] dãnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam [u] exhibuerunt intra menſem, poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti [x], ſuſpẽſionis [y] ſententiam vſque ad ſatisfactionem debitã eo ipſo incurrant, non obſtantib. † præmiſſis ſtatutis, aut quibuslibet priuilegijs cuiuſcunque tenoris exiſtant.

¶ *Ponit moderationem circa duos primos caſus hoc dicit. Io. And.*

¶ Sane religioſis illis, quibus eſt ab Apoſtolica [z] ſede conceſſum, ut fami

a ¶ Suffragante.] quia ſcilicet pœnam incurrant & denuntiẽtur, vt dictum eſt. priuilegia enim ſuper his cõceſſa tollere non intendit, vt ĩ. patet. concor. quod dixi ĩ. ea compil. de deci. c. 1. in fine.

[Gl. ſeq. inducit duas auctoritates, & litterã exponit.]

b ¶ Detrahant.] 6. q. 1. deteriores. dicit Hieronymus ad Ruſticũ: Non eſt humilitatis meæ atque menſuræ de miniſtris eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere: habeant illi ordinẽ ſuũ & gradũ. 16. q. 1. ſi clericat⁹ Tullius in inuectiua contra Salluſtium, in fine. Sępe vidi graui⁹ offendere animos auditorum eos, qui aliena vitia aperte dixerunt, ꝙ̃ eos qui commiſerunt. Intelligo autem hanc litteram cum nominatim detrahunt, vel per circũlocutionem, quæ vicem habeat ꝓprij nominis: aliàs in genere bene liceret pdicatori tangere vitia prælatorũ. vnde Dominus dixit: ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribę, &c. Matthæi 23. 2. q. 1. omnia. licet ergo in genere quod nõ in ſpecie de offi. ordi. ſi ſacerdoſ. caueant tamen vt etiam in generali locutione linguã refrænẽt: quia qui inconſiderate loquitur ſentiet mala. 5. q. 5. §. ſed aliud. 45 diſtin. ſit rector.

c ¶ Acceſſu] facit de paro. cap. 2.

d ¶ Indiſcretas.] ſcilicet nõ conceſſas. de his. ĩ. de pœnit. & remiſ. c. 2.

e ¶ Matricibus.] cathedralibus. vel alijs de verb. ſign. venerabili. de præſcrip. cap. 1. & c. ex tranſmiſſa. de trãſac. præterea 2. ĩ. de ſent. excõ. cap. 1.

f ¶ In aliorum] ſcilicet quibus debetur, vel quibus legare volebant. poſſet etiam intelligi de epiſcopis quibus competit diſpoſitio male ablatorum incertorum, de quibus præmiſit: & tũc faceret pro Hoſt. in his quæ ſcripſi poſt eum, de Iudæis. cum ſit. de vſu. cum tu. aliàs videretur facere contra per Archid. in eo quod legitur & not. de teſta. c. 2. lib. 6.

g ¶ Sedi Apoſtolicæ] hos colligit Guli. in repertorio de pœn. & remiſ.

h ¶ Ordinarijs.] de hoc not. de pœnit. & remiſ. ſi epiſcopus. lib. 6. & per Hoſtien. in ſumma, de pœnit. §. cui confitendum in fi. 2 colum.

i ¶ Abſoluere.] à peccato vel culpa de abſolutione enim ab excommunicatione dixi in prima parte.

k ¶ Præſertim.] hic duplex ponctuatio.

l ¶ Delegatis à nobis.] facit de immu. eccleſ. cap. quoniam. lib. 6.

m ¶ Ad loca plura.] de reſcrip. c. finali.

n ¶ Remota.] licet enim in hoc ſit prouiſum per decre. nonnulli. de reſcr. & eod. tit. ſtatutum. lib. 6. tñ quũq; dãtur eis cõſeruatores, quib. datus poteſtas trahẽdi vltra duas dietas, non obſtantibus, &c.

o ¶ Vel aliquod.] Nota ꝙ æqualis eſt pœna pro vno actu prohibito, & pro pluribus. ſic ĩ tit. 1. cap. 1. §. ciuitas. & facit ad not. 6. q. 1. imitare. & ad id quod ſcripſi in quæſtione Gualteri.

p ¶ Grauibus.] decr. non ſolum. in fin. de regu. lib. 6. dicit, pro grauioribus.

q ¶ Super quibus.] pœnis.

r ¶ Neceſſitate.] puta infirmitate, ſenectute, vel his ſimilib.

ſ ¶ Peruenerint.] ergo vbi nil peruenit, non eſt locus huic pœnæ.

t ¶ Eccleſiaſticis.] laicis ergo nõ prouidet.

u ¶ Plenariam.] concor. ĩ. ead. compil. de hæret. c. 2. ver. à qua. intelligo autẽ ꝙ fiat plenaria, quando præceptum ad illam ſufficit, vt probat præcedens littera.

x ¶ Requiſiti.] facit ĩ. ea. compil. de deci. c. 1 & dic, requiſiti ab his quorum intereſt, vt ibi.

y ¶ Suſpenſionis.] declarari debuiſſet an ab officio, an ab adminiſtratione: puto tamen, quòd de ſuſpenſione ab officio loquatur: & an includat ſuſpenſionem beneficij, dicam ĩ. de pœn. cupientes.

z ¶ Apoſtolica.] generale priuilegium circa hoc, ſcilicet totum orbem reſpiciens ſolus Papa concedit: ſpeciale tamen quo ad ſuã diœceſim cõcederet eps ex cã. qđ dic vt de relig. do. conſtitutus. de reg. iur. cum inter. Simile quod dixi de altari viatico. de priuileg. in his.

† Vide omnino cõcilium Lateranẽ. ſub Leone x. ſeſ. 11 in decreto incip. Supernæ maieſtatis præſidio.

† al. factionib⁹.

† al. prędictorum

† In antiquiorib. codicib. & impreſſis conſtanter legit ita: nõ obſtãtibus in præmiſſis ſtatutis, &c.

a ¶ Domeſticis.] de verb.ſig c vlt lib.6.
b ¶ Miniſtrare] cõcor ſup ea. compi de relig.do.quia contingit.in ſi.per quam quod hic de priuilegio di, vñ et ex conſuetudine poſſe competere:niſi dicas ꝙ illa decret.nõ dicit valere conſuetudinem,ꝙ religioſi talia miniſtrent:ſed dicit valere conſuetudinem,ꝙ ſacerdotes hoſpitalium vel ſacerdotes parochiales pauperibus & familiæ illa miniſtrent. poſſet ergo priuilegiũ hoc caſu, quod non poteſt conſuetudo: facit de pœnit.& remiſ. ſi epiſcopus in ſi.lib.6.

ARchiepiſcopo.] Tria ſunt dicta, quæ patent in rubro. ſecundum:ibi, [Simili modo.] tertium: ibi,[Sic tamẽ.] ¶ Præſupponendum eſt, ꝙ archiepũs non poteſt ante ſe crucem facere portari, niſi in ſua ꝓuincia. Item ꝙ licet loca exempta non ſint de ſua diœceſi, ſunt tamen in ſua diœceſi.

CASVS. Archiepiſcopus Bituricenſis] faciens tranſitum per prouinciam Lemouicorum, certum eſt ꝙ poteſt facere portari crucem ante ſe in ſua particulari diœceſi: Sed quid ſi intret locum exemptum: quæritur vtrum poſſit facere portari crucem? Dicit ꝙ ſic:& ẽt celebrare Miſsã in pontificalibus. Item põt dicere benedictionem ſolemnem: nõ tamen per hoc fit pręiudicium illis locis exemptis: ꝙ poſſit dicere illa loca ſibi ſubiecta. Not. ꝙ archiepiſcopus tranſiens vel declinans ad locum exẽptum ſuæ prouinciæ, põt ibidem benedicere populũ ẽt ſolemniter per illa verba: Sit nomen domini benedictum. Et idem in epiſcopo quo ad loca exempta ſuę diœceſis, vt glo in verbo, benedicat. Et not. ex textu quinque, quę põt facere archiepiſcopus in locis exemptis ſuæ prouinciæ: & epiſcopus in eiſdem locis ſuæ diœceſis, præter crucis delationem, quæ non competit epiſcopo, ſed archiepiſcopo.

[Gloſſa prima ſummat & diuidit.]

a ¶ Archiepiſcopo.] Archiepiſcopi per loca exempta prouinciæ ſuæ faciunt crucem ante ſe deferri: ipſi ẽt & diœceſani ibi benedicũt: audiunt diuina: & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Secunda: ibi, [Simili.] Tertia: ibi, [Sic tamen.]
d ¶ Exempta.] hoc decernitur per ea, quæ habentur eod. tit. ſi Papa. lib 6.
e ¶ Declinanti.] de præſcrip. cum ex officij Et hic iunge litteram, ſacro approbante conſilio præſentis cõſtitutionis ſerie concedendum Ioan. And.
f ¶ Vt crucem]de hac eo. tit. antiqua, & vt lit pe. e 1.
g ¶ Benedicat] ſolemniter per illa verba: Sit nomen Domini benedictum, & vide quod not. de conſecra diſt. 1 cum ad celebrandas 26 q. 6. miniſtrare. 95. diſt. ecce & quod not de priuile abbates lib. 9.
h ¶ Pontificalibus]intelligo etiam cum pallio, quod eſt pontificale archiepiſcopi: diebus tamen permiſſis, qui not de vſu pal. ad honorem, & intra eccleſiam. eo. tit. cap. 1.
i ¶ Sine pontificalibus.] ergo epũs nõ poſſet ibi facere in pontificalibus celebrari: ꝙ intellige, niſi eſſet diœceſanus, vbi hoc cõpetit ſuo iure, vt inf. dicam. facit pro Inno. hęc littera.
k ¶ Celebrari.] ponit hic duo vt diuerſa: vnde aliud eſt celebrare: aliud quaſi auctorizãdo ſibi facere celebrari : aliud ſimpliciter audire. In primo & ſecũdo caſu excõicatus irregularitatem incurrit, & ſic loquitur de cleri. excõmu. illud in ſi. in tertio non de hoc ſcripſi de exceſ. prela. ca. final.
l ¶ Eiſdem.] ſcilicet exemptis, vel circa hoc priuilegiatis.

[Gloſſa ſequens ponit dictum Innoc. & contrarium Hoſtien. pro vtroque alleg. & illa diſtinguendo concordat.]

m ¶ Etiam celebrare.] in pontificalibus. per illud [quod dicit, ſimili modo, ſcias qđ not. Inno. de vſu pal. c. fin. ꝙ epi in dięceſibus alienis, etiã ſi de licentia diœceſano rum celebrent, non vtuntur pontificalibus, niſi ſuꝑ hoc ſint priuilegiati. allegat de renun. ad ſupplicationem. Sed Hoſt ibi dicit, ꝙ ẽt in pontificalibus, & ſine licẽtia poterunt celebrare, ſicut ſeruat generalis conſuetudo[, & ẽt prædicare, niſi ſpecialiter prohibeantur, remittens ad not. extra. de hæret. cum ex iniũcto. Iſta littera vr̃ facere pro Hoſti. in quantũ in locis exẽptis his vtitur. In ꝯtrium facit pro Inno. in quantum littera dicit. ꝙ archiepũs ſibi celebrare facit ſine pontificalibus, fortiter facit. Itẽ quia hic dicit littera vſum pontificalium competere archiepiſcopo in tra ꝓuinciã: epõ intra dięceſim, facit eo. tit abbates. & c. vt Apoſtolicæ. li. 6 Poſſet dici dictũ Hoſt ꝓcedere qñ pontificalibus vtitur ſine 1 iuriſdictionis exercitio, vt Miſſam celebrãdo, & prędicando. facit. eo tit. c vlt. li. 6. & quod not. 6 q. 3. c. 1. Sed obſtat ꝯ. proxi. reſpon. vt prædixi. Dici poſſet ꝙ archiepũs non committit epõ vſum põtificalium extra ſuam diœceſim: ſed ſuo iure epũs celebrans vtitur illo: qđ (vt dixi) approbat cõſuetudo Sed ſi iuriſdõne vel officio vti vellent: puta ordinando, degradando, chriſmando, vel ſimilia faciẽdo: tũc ſine licẽtia epi id nõ poterũt. 9. q 3 per totum. ſi tñ circa illorum exercitium habent licentiam epi: puto quod vti poterunt pontificalibus, & in hoc differunt pontificalia à pallio, quo nõ vteretur archiepũs in aliena prouincia: ẽt de licentia illius ad quem ſpectat, niſi ſuꝑ hoc eſſet priuilegiatus, de vſu pal. ex tuarum. ſtrictior eſt. n. vſus pallij, quàm pontificalium, vt ibi patet & eod tit a 1 honorem. & c. 1. & 2.
n ¶ Facere celebrari.] ſine pontificalibus, vt ſupra.
o ¶ Iuriſdictionem.] facit 18. q. 2. luminoſo. de offic. ordi. cum epiſcopus. lib. 9.

liaribus ſuis domeſticis a aut pauperibus in hoſpitalibus ſuis degentibus, ſacramenta poſſint eccleſiaſtica miniſtrare b, nullũ ex præmiſſis volumus quo ad hoc præiudiciũ generari.

¶ Idem in eodem.

¶ Archiepiſcopi per loca exempta prouinciæ ſuæ faciunt crucem ante ſe deferri: ipſi etiam & diœceſani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Io. An.

CAP. II.

ARchiepiſcopo c †per quæuis loca exempta d ſuæ prouinciæ facienti trãſitum, aut ad ea forſitan declinanti e, vt crucem f ante ſe libere portari faciat, benedicat g populo, diuina officia priuatim vel publice ibidem audiat, & ea etiam in pontificalibus h celebret, & faciat in ſua præſentia ſine i pontificalibus celebrari k (quouis priuilegio contrario non obſtante) ſacro approbante concilio, præſentis conſtitutionis ſerie duximus concedendũ. ¶ Simili modo concedimus epiſcopo, vt in locis eiſdem l ſuæ diœceſis poſſit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiã m celebrare, & in ſua præſentia facere n celebrari. Si tamen quòd prætextu conceſſionis huiuſmodi, in locis ipſis exẽptis vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliã iuriſdictionẽ o idẽ archiepiſcopus vel epiſcopus

† Vide notata ꝑ doctores in ca 1. vt lite penden. & In c. antiqua de priuileg.

Benedictio ſolẽnis per, q̃ verba fiat.

Epi ſ dięceſib alienis celebrãtes, an poſſint vti pontificalibus.

1 Glo. placet Card. & eã extollit, vt ſing. Barba. in cap. excõicatis. de off. leg. Font.

Pallio archiepũs vti non põt in aliena ꝓuincia.

a ¶ Gene-

a ❡ Generetur.] concor.ſup.ea.compil.de fo. compet. quamuis.in fine.
b ❡ Acquiratur.] concor.ſup eo tit.quia intentionis.

exerceat †, nec perſonis exemptis vel priuilegiatis moleſtiam inferat † vel grauamen, nullumque † exemptioni vel priuilegijs eorundem aliud præiudicium generetur [a], nec ipſis archiepiſcopo vel epiſcopo ius aliud quomodolibet acquiratur [b].

† al. exercerant.

† al. inferant.

† al. ita: nullumque exēptioni eorum vel priuilegijs aliàs præiudicium generetur.

TITVLVS VIII.

De pœnis.

❡ Clemens v. in cōcilio Vieñ.

❡ Percutiēs epiſcopū capiens, & banniens, uel hoc mandans vel ratificans, ſocius, conſiliarius, fautor, & defenſor cum ſuis poſteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis varijs per concilium puniuntur. Ioan. And.

CAP. I.

SI quis † ſuadēte [c] diabolo [d] in hoc [e] ſacrilegij genus pro ruperit, quod quamuis [f] pontificem iniurioſe vel temere [g] percuſſerit, aut ceperit, ſeu banniuerit [h], vel hæc mandauerit [i] fieri, aut facta ab alijs rata [k] habuerit, vel ſocius in his fuerit facientis, aut conſiliū in his dederit, aut fauorem, ſeu ſcienter [l] defenſaue-

DE POENIS.

[Viſum eſt ſimpliciter & diuiſim de pœnis: verū quia non eſt nouum, vt aliquibus ſpecialiter enumeratis ſubijciatur verbū generale. Vel ſic, Viſum eſt de pęnis in ſpecie, nunc videndū eſt in genere.

SI quis ſuadente.] CASVS. Aliquis fuit ita temerarius, ꝙ iniurioſe.i.non iure, vel animo iniuriādi manus iniecit in ep̄m: vel ipſum inuitū detinuit in carcere: vel illum tamquam bannitum expulit à terra: vel ſi non fecit, tamen id mandauit fieri, vel fuit factum ſine mandato eius: & poſtea ratum habuit: vel etiā fuit particeps, & præbuit auxilium: Quæritur, quas pœnas talis incurrit? Dicit Clemens, quod ipſo facto.i.eo ipſo, & ita cito quod fecit illud factum, ipſe incurrit ſnīam excōicationis: etiā in caſibus in quibus olim non incurrebant excōicationē: & in caſibus de quibus in littera. Item ſi talis talia faciens obtinebat res ab eccleſia ad locationem vel in emphyteuſim, perdit illas ipſo facto: & filij eius ſunt inhabiles ad obtinēdum bñficia in illa diœceſi. Item terra illius delinquentis, ſi nō cōtineat vltra vnā diœceſim, eſt ſuppoſita interdicto eccleſiaſtico: Si vero cōtineat vltra vnā diœceſim: tūc terra principalis domicilij vel ciuitas eſt ſuppoſita interdicto. Itē conſiliarij illius ſunt excōicati ipſo facto. Poſtea remouet vnum dubiū, ꝙ nō eſt mirādū, ſi pro iſto delicto impoſuerit tātas pęnas: q̄a illud delictū adhuc requirit maiores. No. primo, ꝙ Chriſtus dictus eſt primo pōtifex, quaſi pōtē faciēs quo inimus ad regnū cæleſte: poſtea fuit appellatus Papa vicarius Chriſti: poſtea ep̄i qui faciūt nobis pōtē dāno indulgentias peccatorū, Not. ꝙ ſi Papa ſcribat ep̄o, dicit: dilecto fratri, ſi aliter ſcriberet, litteræ eſſent ſurreptitiæ. Si vero ſcribat laicis vel abbatibus: dicit dilecto filio. Not. ex principio tex. ꝙ inijciēs manus violētas in ep̄m dr̄ ſacrilegus: quia violat rē ſacrā. Idē de ſacerdotibus. l. ſi quis. C. de epiſ & cleri Not. ꝙ talis inijciēs manus in ep̄m vel p̄bēs auxiliū ad illud faciēdū, incurrit ſnīam excōicationis ipſo facto: à qua nō pōt abſolui niſi à Papa, præterq̄ in mortis articulo: tñ recepta ſanitate tenetur adire Papam ſuper ſatisfactione: aliàs incideret in eādē excōicationem. Not. ꝙ talis violator perdit ipſo iure emphyteuſim, & locationes, quas hēt ab eccleſia ipſius ep̄i. Nota caſum in quo filius punitur pro delicto patris, & ſic aliquis eſt habilis ad obtinenda beneficia in vno loco & nō in alio. Not. ꝙ terra illius violatoris ſupponitur interdicto, cuius interdicti effectus eſt iſte, ꝙ ibi ſacra non miniſtrentur: exceptis neceſſarijs. ſ. ſacramento baptiſmi, & pænitentiæ ſiue confeſſionis. Nota quod diuerſa ſunt genera ſacrilegiorum: quod innuit littera ibi, in hoc ſacrilegij genus, & ſic p̄ſupponit ꝙ ſit & aliud genus. de hoc in gl. ſunt. n. Not. quod anathema dicitur mucro. Et quid dicatur anathema, notatur de iudi. cum non ab homine. Zabarella.

[Prima gloſſa ſimul ſummat & diuidit.]

c ❡ Si quis ſuadente.] percutiēs ep̄m, capiēs, banniēs, vel hoc mandans, vel ratificans, ſocius, conſiliarius, fautor, & defenſator cum ſuis poſteris, ciuitas in hoc delinquēs, & eius officiales pœnis varijs per concilium puniūtur. Secūdo: ibi. [Nec ſuper hoc.] excuſat rigorem dicens, quod grauiores pœnę debent imponi. Tertio: [Sane.] repetit ius antiquum, de abſolutis in mortis articulo, q̄ ſanati reincipiunt, ſi non ſatisfaciant.

† De intellectu hui⁹ Clemen. vide Io. Lupū in tracta. de libertate Eccleſiaſtica, par. 2 q. 1.

d ❡ Diabolo.] conco. 17. q. 4 ſi quis ſuadente diabolo, & facit ad caſum ea. q. ſi quis deinceps. 2. q. 2. in primis, verſi. de perſona Ianuarij. C. de epiſc. & cler. l. ſi q̄s in hoc.

e ❡ In hoc] ſunt enim diuerſa genera ſacrilegiorum, de q̄bus 17. q. 4. §. ſacrilegium. & ca. ſe q. & de hoc & de ipſius varijs pœnis not. ead. quæſt. ſacrilegium.

[Glo. ſeq. ſoluit duo dubia.

f ❡ Quemuis pontificē.] illos ergo qui renuntiauerūt loco nō ordini vr̄ includere. de or. ab ep̄o c. 1. ſed tunc non erit locus pęnæ, de qua inf. ver. à feudis, & ver. ipſius filij, electos vero nondum conſecratos, qui pōtifices. i. epiſcopi non ſunt, non videtur includere.

g ❡ Vel temere.] ille igit̄, qui percuteret ſe defendēdo, non ligabit̄ his pœnis. facit eo. tit. in quibuſdam & quod ibi not. & eo tit. felicis. in princ. lib. 6.

h ❡ Banniuerit.] cōcor. de iniurijs, olim. Et no. ꝙ plus habet decre. felicis. eo. tit. li. 6. quàm iſta. in eo q̄d punit hoſtiliter inſequentem, iſta ſola percutiētem: capientem, vel bannientem, habet tamen plus iſta in eo quòd punit bannientem, quod illa non facit.

[Gloſſa ſequens notat ſpeciale, quod impugnat, q̄a durum.]

i ❡ Mandauerit.] Nota caſum quo punitur ſolū mandatum: & eſt maleficium perfectum, cōcor. de hom ꝑ humani ad ſi lib. 6. & vt ibi not. pænitentia & reuocatio hoc caſu nō prodeſt. Sed quia hoc durum vr̄, quē ex ſolo mandato maleficio nō ſecuto, tot pęnis inuolui: & quia regulariter verba cū effectu recipiūtur, de cle. non reſiden. relatum. cū concor. ideo pōt exponi: vel hæc. ſ. percuſſiones, captiones, vel banna iā facta, facit eo. tit felicis. in prin. de ſen. excō. cuicunq;. li. 6.

Mandatū ſolū quandoque punitur.

K ❡ Rata habuerit.] oportet ergo ꝙ hæc facta fuerint ipſius contemplatione. aliàs ratum habere non poſſet. de reg. iur. ratum quis. lib 6. & eo. lib. de ſen. excomm. cum quis, & not. eo. tit. felicis. in princ. lib. 6.

l ❡ Scienter.] qui hoc allegat, hoc probet, quod dic vt de reg. iur. pręſumitur. lib. 6.

[Gl. ſeq. quattuor proſequitur, quæ ponit littera, & primo de ſocio ſm̄ deriuationes, deinde ſm̄ iuriſtas ponit ſex ſocietates. De ſecūda ſ. criminis ponit triplicem modū: & ſecundum primum dicit hoc intelligi, ſ. de cooperāte. De cōſiliatio dat quattuor remiſſiones.

De

rit [a] eundem: in illis caſibus de prædictis [b], in quibus excommunicationem per iam editos canones [c] non ſubiret, ſit huius noſtræ conſtitutionis auctoritate (non obſtante quacunque conſuetudine [d], quam reputamus reprobante ſacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percuſſus, a quo nequeat, niſi ꝑ ſummum † Pontificem [e] (præterquā in articulo mortis †) abſolui. A feudis inſuper, locationibus, officijs, & beneficijs ſpiritualib. ſiue temporalibus, quæ ab eccleſia, cui ſic offenſus præeſt epiſcopus, obtinet, cadat hoc ipſo, ac ad eādem eccleſiam libere reuertātur. [f] Ipſius filij per maſculinam [g] deſcendentes lineam, vſq; ad generationem [h] ſecūdam (omni ſpe diſpēſationis adēpta) reddantur ipſo facto inhabiles ad eccleſiaſtica beneficia in ciuitate [i] & diœceſi, in quibus idem epiſcopus præſidet, obtinenda [k]. Terra quoque ipſius (duntamen ultra vnam diœceſim non contineat) vſque ad cōdignā ſatiſfactionem eiuſdem: Necnon † locus aut loca in quibus captus epiſcopus detinebitur [l], quandiu detentio ipſa in eiſdē durauerit, eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto. Quòd ſi terra eiuſdē duas diœceſes uel ultra contineat, diœceſis domicilij principalis ipſius & † illa etiam in qua fuerit de-

† al. ita: Nec non loc', aut loca alia in quib. &c.

† al. ita: & illa ēt terra, in qua, &c.

De fauente dat triplicem modū: & de ſecundo remittit. De defenſore ponderat litteram diſtinguendo duplicem defenſionē in facto & poſt: & in ſecūda diſtinguit tres ſpecies: & de tertia remittit.

a ¶ Defenſauerit.] quia littera iſta de his quattuor tractat, ſcilicet de ſocio, conſiliario, fautore dante & defenſante: de ſingulis videamus. Circa primū ſciendū eſt, ꝙ ſocij 1 proprie dicuntur ſecundum deriuatores ꝓpter periculi vel operis ſocietatē: & dicitur ſocius à ſequor ſequeris: vnde dicunt ꝙ ſocius ꝓprie in periculo, collega in officio, comes in itinere, conſors in ꝓmio, ſodalis in menſa vel in ſede. Sed nos iuriſtæ dicimus ſocium in crimine 22.q.4 ſi ad peccatū. 26 q.2. illud in fi. In eccleſia de off. del. cū B. de ſent. excom. ex tenore. In ordine. de confeſſis. c. 1. in fi. In via. de vo. c. 2. In coniugio. 27. q. 2. cum ſocietas. In lucro. de ſpon. c. 2. de ſepul. c. 1. De ſocio criminis, de quo ad propoſitū: & quem quādoque vocamus conſortem. de hæret. cū ſecundum. lib. 6. Dicit canō, quē malis tripliciter ſociari, cōmittendo, fauendo, non corripendo. 23. q 4. ita plane. & ideo non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, & c. 86. diſt. facientis. 2. q 7 negligere. de homi. ſicut. §. 2. Hic tū puto ſtricte ſocium ſumi pro agente, qui aliquid cooperatur ad actū percuſſionis, captionis, vel bāni. Et licet in delinquendo ſint quandoq; plures ſocij, quorū nullus eſt principalior: & tales includuntur ſub agentibus, de quibus præmiſit. quandoq; tū vnus eſt principalis, alter cooperans: & ſic ſumitur hic ſocius, quod patet: quia de faciēte præmiſerat & eſt ſimilis diſtinctio circa vnionē. not. ne ſede vacan. c. 1. Circa ſm de conſiliario 2, non inſiſto, ſed vide quod not. de reg. iur. nullus ex conſilio. lib. 6. ff. de ver ſig ſæpe. in fin ſi manda. l. 2. in fi. inſti. de obli. quæ ex delic. §. ope. Circa tertium de fautore, vel fauente ſciēdū eſt, ꝙ eſt ſimplex fautor qui nil adijcit ad peccandum de quo eod tit. felicis. §. illud lib 6 & de tali non videtur hic intelligendū, per id quod dicit in his: vt ſtatim dicam. ſciendum, ꝙ canon dicit illum impietati fauere, qui obuiare pt & non obuiat 23. q. 3. qui poteſt. 83 diſt error. de ſent. exco quantæ. ſed de hoc dic vt ibi. Et quia littera hic dicit, in his, ſcilicet percuſſione, captione, vel banno: patet ꝙ fauens huic delinquenti poſt delictum ꝑter defenſorem de quo ſequitur non incurrit hanc pęnā. In materia hæreticorum latius recipiuntur fautores 3 de quibus de hæreticis, excommunicamus. § credētes. eo. tit c. 2. & c. contra Chriſtianos. lib. 6. vt ligētur ibi ēt poſt delictū, & poſt ſnīam fauentes. de quo per Hoſtienſem in ſumma de hæret § pen. & dixi in præ di. § credentes. & facit de hæret accuſatus § penul. lib. 6 Circa quartū de defenſore. eſt aduertendū ꝙ littera nō repetit in his qđ ꝓdixit in tribus ꝓximis caſibus, per quod puto ꝙ etiam defenſorem poſt maleficiū punire intendit. Eſt ergo quidam defenſor vel auctorizator delicti: & talis grauius punitur, quam agēs. 11. q. 3. q cōſentit. 24. q. 3. qui aliorum. & no. 2. q. 1. notū. de offic. deleg. c. 1. Eſt alius defenſor, qui ēt delictū defendit, puta impediendo ne delinquēs ad manus iudicis veniat examinandus, 27. q 1. ſi cuſtos. facit 21. q. 5. per totum. vel ne fiat executio. de offic. dele. ex litteris. & hunc etiam intendit includere. & probatur eod. tit felicis. lib. 6. poſt prin. ibi, poſtea receptauerit vel defenſauerit, &c. Non tamen puto, ꝙ is qui talem defenderet ne lędatur a priuato: nedum tertio: ſed illo offenſo, puta epiſcopo vel eius conſanguineis vindicare volentibus, includatur hac pęna: cum illa ſit iniuria, ad quā etiam propulſandam à ſocio quis tenetur. de ſenten. excommu. dilecto, cum ſuis concordan. lib. 6. De illo qui defendit in iudicio patrocinando, vide quod dixi poſt Hoſtien. de cle. excommuni. propoſuit ſuper ver fautorem.

1 Vide Alexandrū cōſ. 40. incip ꝓſpectis. lib. 4.

† al. ſupremum.

† In articulo mortis nulla eſt caſuū reſeruatio atque idō oēs ſacerdotes quoſlibet pænitentes à quibuſuis peccatis & cēſuris abſoluere poſſūt ita conc. Trid. ſeſ. 14. c. 7 de caſuū reſeruatione.

2 De materia vide plene Philippū Deciū in c. 1. de offic. deleg.

3 De his vide Eymericum in Directorio inquiſitorū par. 2. q. 53. & Zāchinum tract. de hæret. c. 5.

b ¶ De prædictis.] vt in banniente, vel id mandante, vel id ratum habente ſocio, & c. & hæc littera probat, ꝙ in his caſibus qbus per antiqua iura contrahebatur excommunicatio: nō iteratur per hanc conſtitutionem.

c ¶ Canones.] 17. q 4. ſi quis ſuadente. de ſent. excom. nuper. & c. quicunque. Ioan. And.

d ¶ Conſuetudine.] quæ forſan habebat tales capi vel banniri per reges vel principes. cōcor. de iudi. clerici.

e ¶ Pontificem.] concor. de ſent excom. c. 1.

f ¶ Reuertentur.] concor. eod. titu. ad aures. & c. in quibuſdam.

g ¶ Maſculinam.] intelligebatur etiam ſi non fuiſſet appoſitum. eo. tit. vbicunque. lib 6.

[Gloſ. ſeq. obiectionem ſoluit, diuerſitatem caſuū exprimens.]

h ¶ Generationem ſecundam.] decret. in quibuſdam eod. tit. punit quartam: ſed illa in homicidio vel mutilatione, & quo ad ꝑſonas ibi expreſſas: ſcilicet patronos, aduocatos, vicedominos, feudatorios, & beneficiatos: & priuat quartam generationem, ēt à clericorū collegio. iſta latius loquitur quo ad perſonas, ſtrictius quod ad deſcendētes: & pęnam inhabilitatis beneficiorum in illis diœceſibus tantum.

i ¶ In ciuitate.] Not. inhabilitatē beneficij in vno loco, non in alio concor. de exceſ. prælat. illud. & facit ꝙ not. de appel. paſtoralis. in vlt gl. & eſt ſimile de elect. ſi compromiſſarius § pen lib. 6.

k ¶ Obtinenda.] non priuat obtentis: credo tamen quòd illa permutare non poſſet cum alio beneficio illius diœceſis.

l ¶ Detinebitur.] concor. de ſpon. non eſt vobis. & vide ibi not.

a ¶ Si

liƈtum cōmiſſum, ſi ſua [a] ſit, & duæ aliæ, quæ ſub ipſo ſint eidem loco magis vicinæ [b], interdiƈto ſubiaceant ſupradiƈto. Et quia eo maior erit ipſius confuſio, quo ſua fuerit culpa patientior: quouſque dignam † ſatiſfaƈtionem præſtiterit, per omnes illius loci, in quo cōmiſſum eſt facinus, necnon ciuitatum & diœceſum vicinarum eccleſias, quibuſlibet diebus Dominicis & feſtiuis, pulſatis campanis, & candelis accenſis [c] excommunicatus publice nuntietur. Et cum abſoluendus fuerit, ſufficienter & idonee caueat, quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pænitentiam peraget iniungendam [d]. Ciuitas autē, quæ præmiſſa, vel eorum aliquod in epiſcopum ſuū commiſerit, interdiƈto [e] donec [f] ſatisfecerit, ſubiaceat memorato. Poteſtas vero, conſiliarij, balliuus [g], ſcabini [h], aduocati, conſules, reƈtores, & officiales ipſius, quocunque nomine cenſeantur, in præmiſſis culpabiles exiſtentes, ſimiliter excommunicationis ſententiæ, à qua (niſi vt præmittitur [i], non valeant abſolutionis obtinere beneficium) ſint ſubieƈti. Quæ † omnia tanto [k] magis in epiſcoporū interfeƈtoribus ſunt ſeruanda, quanto in eos ſeuerior quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus deſæuire. [l]

¶ Excuſat rigorem dicens quòd grauiore: pœna deberēt imponi. Ioan. Andr.

¶Nec ſuper hæc quiſquā miretur, quòd præmiſſa perpetrantibus pęnas nō inferim⁹ grauiores: licet enim (quod dicere pudet) hæc, proh dolor [m] frequēter occurrant: multiſque graſſantibus [n] op⁹ eſſet exemplo [o], & ex dignitate offenſi [p] pœnam metiri deceat offendentis: Epiſcopi enim dicuntur ſanƈtiſſimi [q], Chriſti legati [r] exiſtunt, ſpirituales ſunt patres [s] noſtriq; fratres [t] & coepiſcopi [u], columnæ [x] comprobantur eccleſiæ: quare grauem oporteret eſſe pœnam [y] culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ adæquandam: Volumus tamen ad præſens in pœnarum exaggeratione temperare rigorē: ad pœnas alias proceſſuri, ſi proteruitatem [z] delinquētium hoc expoſcere videamus.

¶ Repetit ius antiquum de abſolutis in mortis articulo: qui ſanati reincidunt, ſi non ſatisfaciant. Ioan. Andr.

¶ Sane ſi quis in aliquo caſuum prędiƈtorum fuerit ab excōmunicationis ſententia in mortis articulo abſolutus, niſi poſtquam priſtinæ reſtitutus fuerit ſanitati, quamcito commode poterit [a] conſpeƈtui Romani Pontificis ſe præſentare curauerit, eius mandatum † humiliter recepturus prout iuſtitia ſuadebit: in eandem excommunicationis ſententiam

† al. condignam.

Balliuus, qualis diƈtio, & quid ſignificet.

† al. ita: Quæ & tanto magis, &c.

Abſolut⁹ in infirmitate ab inferiori quā dēt ſe repræſentare ſuperiori.

† al. mandata.

a ¶ Si ſua ſit.] vide quæ not. & dixi de poſtul. præl. c. 2.
b ¶ Vicinæ] concord. de priuil. c. ſuper ſpecula. cum ſuis concor.
c ¶ Accēſis.] extinƈtis & pedibus conculcatis. 11. q. 3. debent.
d ¶ Iniungendā.] cō cor. eod. tit. felicis. §. cum autem. lib. 6.
e ¶ Interdiƈto.] concor. eo. ti. felicis. in fi. de eleƈt. vbi periculū. §. ciuitas lib. 6.
f ¶ Donec.] vide quæ ſuper eodem verbo dixi. ſup. ea. compil. de deci. c. 1.
g ¶ Balliuus.] vulgare prouincialium de ſent. excom. dileƈto. lib. 6. in Francia dicūtur prępoſiti. de verb. ſigni. ex parte. 1.
h ¶ Scabini.] vulgare Gallicorum. concor. de ali iu. mu. cau. fac. c. 2. de immu. ec. cle. c. 1. lib. 6.
i ¶ Vt præmittitur.] ſcilicet per ſedem Apoſtolicam in mortis articulo.
k ¶ Tanto magis.] arguit à minori. de hoc de eleƈt. cum in cunƈtis.
l ¶ Deſæuire.] cōcor. eod. titu. felicis. §. ſi quis vero. lib. 6.
m ¶ Proh dolor.] interieƈtio dolentis: cū aliquis in dolore loquitur. aliquid dicūt ꝙ ſunt duæ partes, & duobus accētibus debent legi.
n ¶ Graſſantibus.] quaſi crudeliter gradientibus. 2. Regum vlt. Ceſſet interfeƈtio aliàs indignatio, quæ graſſatur in populo. ad idem 23. q. 1. militare. ff. eo. capitaliū. vltra medium. & §. finali.
o ¶ Exēplo.] ff de pęnis. aut facta. §. fina.
p ¶ offenſi.] de ſent. excom. cum illorū. & vide quod not. de calum. c. 1. in glo. 2. de æta. & quali. cum bonæ. in 1. gloſ.
q ¶ Sanƈtiſſimi.] in Authen. de ſan. epiſ. coll. 9.
r ¶ Legati.] 2. q. 7. accuſatio quoque. in fi. & 11. diſt. in nouo.
ſ ¶ Patres.] 2. q. 7. qualis.
t ¶ Fratres.] de crimi. fal. quam graui.
u ¶ Coepiſcopi.] 24. q. 1. quotiēs. de accuſ. licet in fine.
x ¶ Columnæ.] 2. q. 7. accuſatio. de accuſ. qualiter 2.
y ¶ Pœnam, adæquādam culpæ violantis dignitatē tantæ præeminentiæ. quod ſequitur.
z ¶ Proteruitatem.] vt lite non conteſta. quoniam in fin. de iudi. cum non ab homine.
(Glo. ſeq. alleg. concor. & ſimilis litteræ ponit glo. Hoſt. & ex his quæſtionē ſoluit & ſolutionis obieƈtioni reſpondet.)
a ¶ Quamcito cōmode poterit.] idem verbū de ſent. excō. eos qui. 1. & 2. reſpō. lib. 6. decret. decætero. eo. tit. dicit quàmcitius opportunitatē habuerit, quod exponit ibi Hoſtienſis ideſt, ceſſante impedimēto, & aliquo modico tēpore indulto, quo ſibi de neceſſarijs valeat ꝓuidere. allegat ff. ex qui. cau. ma. l. ab hoſtibus. §. fi. per hoc patet ꝙ nō crederet ei ex hoc abſoluto: ſed iudex habebit hoc arbitrari. facit de eleƈtio. ꝗ ſit. in prin. & quod ibi not. & eod. tit. cupientes. §. cæterū. lib. 6. aliàs ipſe abſolutus ex friuolis excuſationibus frigoris, & caloris, & his ſimilibus conſtitutionē eluderet. facit de do. & contu. cū olim. de accu. veniens. Nec obſtat, ꝙ de occultare & de animæ periculo quærit, & ſic ſibi credēdū. de homi. ſignificaſti 2. de ſententia excommunicat. ſi. vero 2. fateor id verum in foro pæniten tiali. de ſponſalibus, tua. & quoad vinculū occulte cōtrahēdū vnde ex quo ſcientiā habet de mora, ſcire debet ſe excōmunicatum: iudex tamen eū nō denuntiabit, niſi prius eo vocato ꝑ cōieƈturas viderit illū eſſe moroſum, cognitione ſuper hoc ſummaria præmiſſa. ī. tit. proxim. in fine. & facit ad ea, q̄ not. ī. ead. compil. de hęret. c. 1. ad fi.

a ¶ Ali-

a ¶ Alibi.] de ſent. excom. eos qui. lib. 6.
b ¶ Excuſare.] ſimile de loca. c. 1. in fine. de ſimo. quoniam. in fin. de pœniten. & remiſ. omnis.

dat ipſo facto. Quamuis enim ſuper hoc ſatis plene in iure alibi [a] ſit prouiſum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris ſe ſatagat excuſare [b], hoc expreſſe præmiſſis duximus annectendum.

¶ Idem.

¶ Procurantes capi uiros eccleſiaſticos, ut renuntient beneficijs, uel ut citati non uadant ad curiam: præter pœnã excommunicationis, quã per canones antiquos incurrunt, ſi ſint prælati, a perceptione fructuum per triennium ſunt ſuſpenſi: inferiores uero beneficijs ſunt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipſi citati, qui ſe capi procurant. Reſignatio etiam ſic facta non tenet, etiam ſi per prælatos recepta fuerit uel ratificata: hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

MVltorum [c] ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium [d] viros ſępe eccleſiaſticos [e] capere, captoſque [f] donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Apoſtolicam [g] ſedem ab homine [h] uel à iure [i] uenire ad ipſam ualeant, auſu detinere ſacrilego non uerentur: citatos eoſdem in exitu eorum † diſtrictuum vt plurimum capientes. ¶ Conſiderantes igitur quantum ex his tam noſtro & Apoſtolicæ ſedis honori [k], quàm perſonarum eccleſiaſticarum quieto & proſpero ſtatui, non ſine damnanda exempli pernicie derogetur: ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut prçter ſententiam canonis [l], quam facientes & fieri procurantes præmiſſas [m] † incurrere dignoſcuntur: procurantes ipſi perſonæ eccleſiaſticæ [n] exiſtentes, à perceptione fructuum eccleſiarum ſuarum ſi fuerint prælati [o], triennio ſint ſu-

† al. ita: ſuorũ diſtrictuũ, &c.

† In antiquiorib. codicib⁹ ẽt impreſſis ꝯſtãter legiť, præmiſſa.

MVltorum.] CASVS. Cum haberem titulũ canonicum, id eſt, iuſtũ & æquum in beneficio, fui a poſſeſſione expulſus per aduerſariũ meum: vel aduerſarius meus procurauit, ut incarcerarer donec renuntiaſſem meo iuri in manibus collatoris, vt ſibi conferret beneficium. Non eſt dubium, uel ſaltem nemo debet dubitare, quin capiens & procurans ſint ipſo facto excommunicati: Sed quæro, nonne incurrunt ipſi alias pœnas? Dicit quòd ſic: vnde ſi ſint prælati, ſunt ſuſpenſi à beneficijs per tres annos: ſi non ſint, tunc ipſo facto perdunt omnia ſua beneficia: Idem de illis qui capiũt citatũ ad curiam Romanam, ne ad diem aſſignationis compareat. Idem eſt de citato, qui procurat capi, ne poſſit comparere ad diem ſuæ aſſignationis. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ conſtitutio pœnalis de clericis diſponens, non extenditur ad laicos, licet in eis uideatur ratio eadem: tamen conſtitutio pœnalis diſponens cõtra obtinẽtes dominium temporale certis caſibus, extenditur etiam ad perſonas eccleſiaſticas dominium temporale obtinentes, ut dicit gloſſa in uerbo, dñium. iuncto text. in verbo, eccleſiaſticos Nota, ꝙ quamuis lex uel canon imponat priuationem omnium beneficiorum obtentorũ: non tamẽ propter hoc uideť inhabilitare ad obtinenda, ut glo. in verbo, obtentis Idẽ eſt in caſu conuerſo: inhabilitatus enim circa obtinenda non cenſetur priuatus obtẽtis, ut in clemen. ſi qs ſuadente. ẽ. eo. ti. iuncta glo. in ver. obtinẽda. No. ꝙ ſęcularis capiens clericũ, licet nõ animo iniuriãdi ſeu iniuriam faciendi, ne citatus uadat ad curiam Romanã, incidit in excommunicationem: qa manus ſua ſæua & iniurioſa eſt ſedi Apoſtolicæ, & toti ordini clericali, ut in glo in verbo, ſæculari Not. ꝙ ꝓcurãs ſuã captionẽ ne citatus ipſe uadat ad curiam Romanam, incidit non ſolum in pœnã hic contẽtam: ſed cũ de hoc cõſtiterit ꝯ ipſum ꝓcedetur tamquam ꝯtumacem ut in glo. in uerbo, procurauit. Not. ꝙ reſignatio beneficiorum facta per intruſum in carcerẽ, ad iſtũ effectũ reſignationis conſequendæ, eſt ipſo iure nulla, ẽt quo ad ipſum reſignantẽ, quãquã à reſignãtiũ ipſorũ p̄latis recepta uel rata habita ſit, ut dicit glo. in verb. nullius. Et no. hic duos caſus, quib. aliquis ipſo facto incurrit ſñiam excõmunicationis. Not. ꝙ ad Papam pertinet conſeruare perſonas eccleſiaſticas in quieto & ꝓſpero ſtatu. & exponit Zenzel. [quieto] ab actibus humanis. ne cleri. vel mona. ꝑ totum. [proſpero,] quo ad actus ſpũales inducẽdos 23. q. 8. conuenior. Not. ꝙ in pœnis ponendis diſtinguitur inter maiores & minores, de hoc in gl. ſimilis. & pro hoc de accuſ. inquiſitionis in prin. & c. qualiter 2. §. licet. Zabarella.

[Prima gloſſa ſummat, & diuidit.]

c ¶ Multorum.] procurantes capi viros eccleſiaſticos, ut renuntient beneficiis, uel ut citati non uadant ad curiam, præter pœnam excommunicationis, quam ꝑ canones antiquos incurrunt, ſi ſint p̄lati a perceptione fructuum per triennium ſunt ſuſpenſi: inferiores vero beneficijs ſunt priuati. Eandem pęnam incurrunt ipſi citati, qui ſe capi procurant. Reſignatio etiam ſic facta non tenet, etiam ſi per prælatos recepta fuerit, uel ratificata. Et primo ponit exceſſum. Secundo: ibi, [Cõſiderantes.] prouidet, ſtatuẽdo pœnam Tertio: ibi, [locorũ] prouidet circa ipſi⁹ publicationem, & executionem.
d ¶ Dominium.] qđ quandoque etiam habent clerici: quem caſum etiam vr̃ includere. ne cleri. vel mona. c. vlt. lib. 6.

[Gloſſa ſeq notat à contrario.]

e ¶ Eccleſiaſticos.] in laicis ergo ſi caperentur ad impediẽdam citationem ipſis factam ad curiam, non eſt locus pœnæ.

[Gloſſa ſequens dubium ſoluit.]

f ¶ Captoſque.] hic iũge litteram, auſu detinere ſacrilego nõ verentur: & per hanc copulam dico, ꝙ procurãs capi clericum non ad reſignationem beneficij uel ad citationem impediendam: licet excõicationem incurrat, non tamen alias pœnas hic inſertas.
g ¶ Ad Apoſtolicam ſedem.] ſi citati eſſent ꝑ alium, non eſt locus huic pœnę.
h ¶ Ab homine.] de do. & contu. cum dilecti. de accu. ueniens.
i ¶ A iure.] de ele. c. 1. & c. cupientes. de off. ord. quamuis. de appel. c. 1. lib. 6.
K ¶ Honori.] quem Papa negligere nõ debuit de vſu pal. niſi. de immu. eccle. quoniam. lib. 6.
l ¶ Canonis.] 17. q. ſi quis ſuadente. de ſent. excom. nuper.
m ¶ Pręmiſſas.] captiones ſcilicet & detẽtiones ob cauſas pręductas.
n ¶ Eccleſiaſticę.] laicos non punit, nec ſunt capaces huius pœnæ.
o ¶ Prælati.] nõ curo ſiue ſint ad quorum collationẽ ſpectant beneficia, de quorũ renũciatione q̃ritur, vel

ſpenſi a. qđ ſi inferiores b extiterint, eo ipſo obtentis c beneficijs ſint priuati. Illis pœnã incurſuris eãdem d, qui ne citati (vt præmittitur) ad ſedé Apoſtolicam ueniãt, ſed vt ſe ſub obtẽtu huiuſmodi à ueniendo excuſent, a poteſtate ſæculari e ſe capi, (vt interdũ cõtigiſſe audiuimus) procurarint f. Sane reſignationes beneficiorũ modo g ſupradicto extortas (licet a reſignantiũ ipſorũ prælatis receptæ h, aut ratæ i habitæ fuerint) nullius k omnino decernimus eſſe firmitatis: Locorũ ordinarijs iniũgẽtes, ut poſtq̃ eis cõſtiterit l aliquos ſibi ſubiectos pœnã & ſniam incurriſſe præmiſſas, ipſas publicare m nõ differãt, executioniq; debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

Idem.

¶ *Excõmunicat religioſos Mendicãtes trãſgreſſores conſtitutionis Bonifacij de exceſſibus prælat. c. unico. li. 6. Item oẽs religioſos, qui in ſermonibus uel alibi proferũt aliqua ut retrahant a ſolutione decimarum, quarum ſolutionem certis diebus, et in cõfeſſionibus ſuadere tenentur ſub certis pœnis, quas incurrunt: Niſi ſint tales, quorum monaſterijs uel eccleſijs competat percipere decimas. Ioan. And.*

CAP. III.

CVpientes n eos, quos ad obſeruantiam iurium, virtutum o præmia non inducunt, tam adiectarũ exaggeratione p pœnarũ, q̃ adijciẽdarũ de nouo formidine q à temerarijs auſibus refrænare, trãſgreſſores conſtitutionis r

alij: cum generaliter loquatur. & fortius hoc quo ad ſecundum caſum de impedienda citatione.

a ¶ Suſpẽſi.] vide quod no. de elect. cum Vuintoñ. in glo. not. quòd, in fin.

[Glo ſeq alleg. 3. concor. & ex his infert, & remittit.]

b ¶ Inferiores.] ſimilis diſtinctio ſup. ead. compi. de vi. & hone. cle. quoniam. in prin. & circa fin de deci c. 1. de ſtatu mon. ne in agro. §. ſi quis. Et ſic patet, quod in pœnis defertur dignitati de de offi. delega. c 2. lib. 6. de hoc de trãſactio. cap. vlt. in vlt. gloſſa. de iureiuran. cum quidam.

c ¶ Obtentis.] in obtinendis non videt̃ impedire: econtra ſupra ea proximo, ver. ipſius filij

d ¶ Eandem.] ſuſpenſionis a pceptione fructuum per triennium. ſi ſint prælati, & priuationis beneficiorum quo ad inferiores.

e ¶ Sæculari.] non eſt ergo locus pœnæ, cum per poteſtatem eccleſiaſticam ſe capi pcurant. Et ſcias quod ſæcularis poteſtas hoc faciens, canonis excommunicationem incurrit, etiam ſi clerico nõ intẽdat iniuriari: manus enim eſt ſæua & iniurioſa ſedi Apoſtolicæ, & ordini clericali de ſent. excommu. contingit. Ioan. And.

¶ Singularis tex ad hoc ꝙ not. in 3. not. quia aliàs ut notãt de Imo ĩ gl. nullus & Anch. geſta ꝑ metũ tenent ipſo iure ca abbas. ꝙ met. cau. & dicit hic Imo. gñaliter act° qui fiunt cũ icarcerato non ualere. l. q ĩ carcerẽm. ff. qđ me cau Pont.

f ¶ Procurarint.] & tales non ſolum hanc pœnam incurrunt: ſed etiam, ſi de hoc conſtiterit, procedetur contra ipſos ut contra contumaces: ut lit. nõ conte. quoniam. poſt prin. ſup. ea. cõpil. de iudi. dudũ. ff. ſi quis cau. l. 2. in fin. cum concor. & huic eſt ſimile de offi delega. paſtoralis, in fine.

g ¶ Modo ſupradicto.] ſcilicet per captionẽ & detentionem ſæcularium poteſtatum. & facit qđ not. quod metus cau. abbas. & c. ſeq.

h ¶ Receptæ.] a principio.

i ¶ Ratæ habitæ.] ex poſt facto.

[Glo ſeq. exponit, arguit, quærit, remittit & ſoluit.]

k ¶ Nullius oĩno.] ita ꝙ nõ ualeant ẽt quo ad renuntiãtẽ. & facit ad ea q̃ notaui & ſcripſi de renun. ꝙ in dubiis. Quid ſi interuenerit iuramentũ? vide ꝙ no. de iureiur. ſi vero. & tene quod habes eo. ti. verum.

l ¶ Conſtiterit.] parte uocata. & vide quod not. ĩ. ead. compil. de offic. deleg. c. vnico.

m ¶ Publicare] non requiritur ſnĩa, quam incurrunt ipſo facto, ſed ſufficit publicatio. concord. de homi. ꝓ humani. in fi. lib 6. ſup. ead. compi. de cenſi præſenti. de priuileg c. 1 in princ

CVpiẽtes.] Tres ſunt partes principales ſecũda: ibi, [Illos] tertia: ibi, [Sane] Imola.

CASVS. Dicit̃ in ca. 1. de exceſ. ꝑlat. in 6. ꝙ religioſi Mendicãtes nõ acquirãt aliqua loca de nouo Romano Pontifice inconſulto: nec loca donata a laicis recipiant, nec aliquas domos ꝑmutent ipſo Romano Pontifice incõſulto, & ignorante: Ponamus ꝙ quidam religioſi fecerunt totum contrarium, quia acq̃ſiuerunt res hẽditarias, domos ſuas permutauerunt, & ſine conſilio Romani pontificis: quæritur quam pœnam tales incurrunt? Dicit Clemẽs ꝙ vltra pœnas contẽtas in c. illo primo de exceſ. prælat. in 6. ipſi incurrunt ſententiam excommunicationis. Item multi erant religioſi, qui in ſermonibus ſuis ſubtrahebant parochianos a ſolutione decimarum. Item in confeſſionibus dicebant populo, ne decimas ſoluerent ſuæ eccleſiæ parochiali: & quod non ſoluẽdo nõ peccabant. Dicit Clemens Pontifex Romanus, quod tales ipſo facto ſunt excommunicati: immo mandat ipſe Pontifex Romanus, quod ipſi religioſi commoneant populum, ut ſoluant decimas locis quibus debentur, & ꝯtraſaciẽtes vltra pœnam illius capituli incurrunt ſententiam excommunicationis hoc dicit. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia, & primo ꝙ conſtitutio diſponens contra mendicantes, non includit alios religioſos non mẽdicantes: ſecus ſi conſtitutio diſponat contra religioſos ĩ genere: tũc enim comprehendantur Mendicantes & non Mendicantes, ut dicit gloſſ. in verbo religioſus. No. diuiſionẽ gl. & ſummariũ: & ſcđm illã lege tex. & facilẽ reperies. No. ꝙ virtutib. ꝑmia tribuẽda ſunt de hoc in glo. 2. & ꝓ hoc 12 q 2. eccleſiaſticis. vnde in pſalm. Beati qui faciũt iuſtitiã in oĩ tempore. Not. ꝙ qui non pñt per præmia induci ad obſeruantiam iuris: debent per pœnas coerceri. pro hoc quia quos Dei timor, & c. de elect. cum in cũctis. §. clerici. & de hoc in glo. 4. Zaba.

[Prima gloſſa dicit quid faciat.]

n ¶ Cupiẽtes.] Excõicat religioſos Mẽdicantes tranſgreſſores cõſtitutionis Bonifacij de exceſſibus ꝑlat. c. vno, li. 6. Item omnes religioſos; qui in ſermonibus uel alibi proferũt aliqua, ut retrahant a ſolutione decimarum: quarum ſolutionem certis diebus & in cõfeſſionibus ſuadere tenẽtur ſub certis pœnis, quas incurrũt: niſi ſint tales, quorum monaſterijs uel eccleſijs competat ꝑcipere decimas. Vltimo ibi, [Sane.] excommunicat uiolatores decre. 1. de ſepul. lib. 6. & abſolutiones Papæ reſeruat.

o ¶ Virtutum ꝑmia.] facit. C. de ſta. & ima. l. vl. in prin. ff. de iuſti & iur. leg. 1. poſt prin.

p ¶ Exaggeratione] id eſt, aggrauatione.

q ¶ Formidine.] de elect. cũ in cunctis. in fi. cum ſuis concordan. & de præben. cum qui. 2 reſpon. li. 6. [adde not de off ord, irrefragabili. in vlt. glo.

r ¶ Cõſtitutionis,] Bonifacij de exceſ. prælat. c. vnico, lib. 6.

s ¶ Men-

quæ religioſis mendicantibus [a] domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucuſque mutare, vel ea trāsferre in alios cuiuſuis alienationis titulo interdicit: Illos † ét religioſos [b], qui aliqua proferre, vt audientes à decimarū eccleſijs debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis vel alibi proferre præſumūt: excōmunicationis ſubiacere ſententiæ decernimus ipſo facto. ¶ Et quia niſi fiat quod bonum eſt, à malo abſtinere non ſufficit [c]: religioſis omnibus iniungimus ſub obteſtatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quotiens populo [d] prædicabunt in prima [e] Dominica, quarta, & vltima Quadrageſimæ, & in feſtis aſcenſionis Dominicæ, Penteceſtes [f], natiuitatis beati Ioannis Baptiſtæ, aſſumptionis, & natiuitatis beatiſſimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expreſſe [g] ſtudeant informare, ſi ab eccleſiarum rectoribus vel vicarijs, aut loca tenentibus eorundem requiſiti [h] fuerint: Necnon & his, quorū confeſſiones audient, conſcientiam facere, quòd decimas ſoluere non omittūt. Quod ſi forte in prædicationibus hoc ipſum ſupradictis diebus ſuadere ſcienter omiſerint, per ſuperiores eorum grauiter arguantur [i]. Quibus etiam ſuperioribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus, vt contra taliter omittentes ſtatuta pœnalia faciant [k]: ſecundum quæ ſic acriter puniant tranſgreſſores, quod pœna eorum ſit cæteris in exemplū: Conſtitutione bonæ memoriæ Gregorij [l] Papæ decimi † prædeceſſoris noſtri circa hæc edita in ſuo nihilominus robore duratura. Qui vero ſciēter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis huiuſmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipſo facto ſuſpenſi [m], donec confitentibus ipſis (ſi hoc ipſum ſi-

† Vid̄ cōciliū Trident. ſeſſ. 25. de reformat. c. 11.

† In manuſcripto codice legit̄ noni. Iam cōſtitutio cuius hic fit mētio, q̄ habet̄ ī c. de decimis, li 6. in omnibus exēplarib. tā manuſcriptis, q̄ ēt impreſſis quę vide ſe licuit, tribuitur Gregorio nono.

a ¶ Mendicantibus.] qui ſint hi, hr̄ de relig. domi. c. vnico. lib. 6. ſic & alibi differunt mendicantes à nō mēdicantibus. de elect. quorūdā. lib. 6. de regu. nō ſolum. & c. cōſtitutionem. de ſta. reg c. vnico §. ſane. eo. lib. & facit quod dicam infra de ſent. excom. cap. 1.

b ¶ Religioſos.] Mēdicantes vel alios. facit ī. ver. proxi. ſæculares ergo clericos vel laicos non arctat hæc pœna. concordantias dabo infra de ſent. excom. c. 1.

c ¶ Non ſufficit.] Pſal. 33. Benedicā Dominū, ibi declina. aliàs diuerte à malo, & fac bonū, inquire pacem, &c. & 22. q. 5. de forma. 12. q. 1. duo. in fi. de pæni. diſt. 2. ſi. n. ibi, ſcienti bonum & non facienti illud peccatū eſt. quod fuit verbum Iaco. c. 4. in fine.

d ¶ Populo.] cum ſermocinantur, ad clerū non videnē adſtringi.

[Glo. ſequens quęſtionem ſoluit.

e ¶ In prima.] octo feſta enumerat quibus voluit hoc prædicari. fuit autē de arbitrarijs. & facit quod dixi de reſcrip. ſi quando. & ſic non cogimur aliter reſpondere, quare non dixerit de feſto Natiuitatis Domini, & Reſurrectionis.

f ¶ Penteceſtes.] vide quod dixi ſup. ea. compil. de reliq. & vener. ſanctorum. ca. vnico: circa finem.

g ¶ Expreſſe.] ſatis exprimunt, ſed parum informant.

h ¶ Requiſiti.) aliàs non tenentur. de iure iur. breui de ſent. excom. c. 1. cum concor. lib. 6.

i ¶ Arguantur.] hoc ſpectat ad prælatorum officium. diſt. 45. cap. 1 & ca. cum beatus. in princip. de accuſ qualiter 2. ver. licet autem.

k ¶ Faciāt.] Nota qđ religioſi correctio primo ſpectat ad ſuum prælatum. de hoc, de offic. ord. quanto.

l ¶ Gregorij.] de deci cap 1. lib. 6. quæ dirigitur ſolis Prædicatoribus & Minoribus & loquitur non ſolum de decimis, ſed de alijs rebus eccleſijs debitis: hic ſolum de decimis.

[Glo. ſeq. primo remittens de varietate pęnarum. de ſuſpenſionis pœna proſequitur ponens xxv. ſuſpenſionis ſpecies cū ſuis diuiſionibus: ſecundo infert ſuſpēſum ab officio nō ſuſpenſū a bñficio, ponēs circa id quinq; opiniones, quarū tres vltimas dicit cōiūgēdas.

Pœnarū ſpecies, variæ ſūt iure ſtatutæ.

m ¶ Suſpenſi.] Nota nouam ſpeciem ſuſpēſionis. Ad cuius euidētiam ſciendum varias ſpecies pœnarum a iure ſtatutas. de offic ordi. ad reprimendam. & ibi de his in glo. 2. plenius per Hoſtien. in ſumma, de pęnis. §. quot ſint ſpecies, inter quas eſt pœna ſuſpenſionis, de qua proſequendo ſciendū eſt, ꝙ de ſuſpēſione multiplici tractant iura: Eſt. n. ſuſpenſio à communione fratrū ſimplex. 18. diſt. ſi quis autem. determinata ad duos menſes. ea diſt. c. ſi. Quandoque ad fratres nō ſuę eccleſiæ. ead. diſt placuit. 58. diſt. c. fin. Eſt etiam ſuſpenſio à cōmunione Euchariſtiæ donec pœniteat. de elect. Oſius. de his quę fiunt a ma. par. ca. cap. 1. in fi. Item ab oblatione altaris. 27. q 4. miror. Item à perceptione ſacramentorū. 11. q. 3. ſicut Apoſtoli. & cap. ſequentibus de cleri. excom. mini. ca. fi. Item à cōſecratione epiſcoporum ſimpliciter. de tranſla. ca. 2. & determinata ad annū de elect. prouida. li 6. Item à collatione ordinum omniū, & ſimpliciter. de temp. ordi. vel non eſt & ca. dilectus. & cum determinatione anni. eod. tit. eos qui. lib. 6. & trienij. de ſimo. c. penult. Quandoque cæterorū ordinum tantum. eo. tit. litteras. Quandoque clericalis tonſuræ tantum. eod. titul. nullus. lib 6. Item ab ipſorum exeutione qñque ſimpliciter. eod. tit nullus. lib. 6. Quandoque certi ordinis tātum ſimpliciter. eo. tit. litteras vel ad tempus, eo tit vel non eſt, de ſimo. c pen. Quandoque à pontificalib. tātum. de tranſla. c. 2. Qñque ab officio ſacerdotali. de of deleg. ſane 2. eod tit. c. 2. lib. 6. Qñq; non à toto ſacerdotali officio, ſed ſolum a celebratione Miſſæ. Qñq; per duos menſes. de cleri. percuſ. præterea. Quandoque per annum. 55. diſt. nullus de conſecra. diſt. 2. relatum. Quandoque per duos annos de cler percuſ præſentium. Item eſt ſuſpenſio ab ingreſſu eccleſiæ quandoque ſimplex. 17. q. 4 nullus. & c. ſi quis deinceps de pęnit. & remiſ. omnis. de offi. deleg. c. 2. lib. 6. Quandoque determinata ad menſem. de ſent. excom. ſacro. Qñque quouſque ſatisfecerit de cenſi. exigit. lib. 6 Quādoq; ſuſpenditur quis ab ingreſſu & diuinis ꝑ menſē. de ſent. exco. eo. 1. lib 6. Et quid importet ſuſpenſio ab ingreſſu, habetur de ſent. excom is cui. lib. 6. Itē eſt ſuſpenſio ab officio quandoq; ſimplex. de vſur. quia in omnibus. in fi. & ſup ea. cōpil. dę reb. eccl. nō alie. c. 1. Quandoque per annum de of. deleg. c. vlt. ſi. vt autem. lib 6. de re iud. cum æterni. eod. lib. Quādoq, per triennīū de cland. deſpo. c. ſi. ad fi. & ſup. ea. cōpil. de hæret. c. 1. ad fin. Item eſt ſuſpenſio a voce capituli donec qs ordinetur. ſ̄ ea. compil. de æta. & quali. vt hi qui. 2. rñ.

Suſpēſio eſt multiplex.

bi dicendi [a] commode facultatem habuerint) conſcientia fecerint: Exinde [b] excommunicationis incurſuri ſententiam ipſo facto, ſi prædicare præſumpſerint prædicta negligentia (vt præmittitur) non purgata. Ad † religioſos tamen monaſteriorum vel rectores eccleſiarum decimas percipientium [c] nolumus hoc extendi. [d]

¶ Excommunicat violatores decre. 1. de ſepul. li. 6. & abſolutiones Papę reſeruat: hoc dicit. Ioan. Andr.

¶ Sane temerarios violatores conſtitutionis [e] illius, quę religioſis & clericis ſęcularibus prohibet, ne aliquos ad uouendum, iurandum, uel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum inducant, ut ſepulturam apud eorum eccleſias eligant, vel iam electam ulterius nõ immutent: ſimilem [f] ſententiam (pœna in dicta conſtitutione contenta [g] in ſuo perdurante robore) incurrere uolumus ipſo facto; ab alio quàm à ſede Apoſtolica (præterquam in mortis † articulo) nullatenus

Itẽ a beneficio habito ſimplex. de elect. nihil. eſt determinata ad ſex mẽſes & annũ, ſup. ea. compil. de vita & honeſta. cleric. c. 2. Ad triennium de reb. eccle. nõ alie. c. 2. lib. 6. de ele. cum in cunctis. eo. tit. c. 1. & c. cupientes. §. cæterum lib. 6. Ad tempus incertum, ſcilicet quã diu tacuerit. de elect. generali. lib. 6. determinata etiam quo ad partem diſtributionum, vt in prædict. decre. vt hi qui. 2. reſpon. ſuſpenditur etiã quis a beneficio obtinendo per ſex menſes & per annum, vt in prædi decre 2 de vita & honeſt cleric. Quandoque per annum, & biennium. de ſtatu mona. ne in agro §. ſi quis Item eſt ſuſpenſio ab officio & beneficio ſimplex. de teſti. tam litteris. in fi. de ſecun. nupt. c. 1. de priuileg tuarum. Quandoque determinata ad tempus ſatisfactionis vel reſtitutionis: de electio. quia ſæpe de cenſi exigit. lib. 6. & quandoque hæc ſuſpenſio dicitur ab ordine & dignitate. de ſchiſmati. cap 1. in fi. & quandoque fit alternatiue. de vita & honeſta. cle ric. a crapula. Item ſuſpenditur quis ab adminiſtratione ſimpliciter. de ſolut. c. 2. & cũ determinatione triennij. de reb. eccl. non alien. c. 2 Et interdum ſuſpenditur ab officio, adminiſtratione, & beneficio vſq; ad ſatiſfactionem. ſup ea. compil. de deci c. 1. Item ſuſpenditur quis a priuilegio clericali, quandoque in perſona, quãdoque in rebus. de vita & honeſtate cleri. c vlt. & ſup. ea compil eod tit c. 1. Item ſuſpenditur quis a collatione beneficiorũ ſimpliciter. de præben. graue. ne ſede vacante ca. vnico lib. 6. & cum determinatione anni vel biennij ſup ea compil de ſtatu mona. ne in agro. §. ſi quis Item ſuſpenditur quis a confirmatione epiſcoporum ſimpliciter. de transla. c. 2. quandoq; per annum. de elect. prouida. lib. 6 & quandoque a confirmatione inferiorum de elect. nihil eſt Item ſuſpenditur prælatus regularis a receptione profeſſionis. de regular. nõ ſolum. in fi. lib. 6. Item ſuſpenditur officium minoris legati præſente legato de latere. de offic. leg. volentes. Item ſuſpẽditur ſtatus canonicarũ Alemaniæ. de elec. indemnitatibus. § pen. lib. 6 & ſup. ea. compilatione. de ſtatu regul. attendentes. §. illas quoque. Item ſuſpẽditur quis ab officio aduocationis & notariæ. de hæ. ſi aduerſus Itẽ a collatione magiſterij ſup. ea. compilatione. de magi. cum ſit. Item ab officio prædicãdi, vt hic. Et quia ſupra poſui vt diuerſa ſuſpẽſionem officij, & beneficij, videtur ꝙ ſuſpenſus ab officio: nõ per hoc ſit ſuſpenſus a beneficio: aliàs ſuperflue adderetur ſecunda, ſi includeretur ſub prima, & hoc putabat Hoſtienſis verum in ſuſpẽſione iuris vt nor poſt eum de iud. cum æterni li. 6 cui concor Archid. ibi vt ſic ſtatutum iuris pęnale reſtringatur. de elect. ſtatutum lib. 6. facit de deci ad audientiam. cum concor. Secus dicũt ibi in ſuſpenſione hominis de cleric. coniuuga. diuerſis & cap. Ioannes de præbend. cum ſecundum. de ætate & quali. cum bonæ. de appel paſtoralis. de excep. Apoſtolicæ & ſic dixit Hoſtienſis intelligẽdum quod not. in ſumma. de verbo. ſigni fi. §. vlt. ver. in fin no & ſeq Ad hoc facit quod dicitur mitius agi cũ lege quã cum miniſtro legis ff. de arbi. l. Celſus. nec dẽt Iudex eſſe clementior lege. in Auth. de iudic. §. oportet. colla. 6 In cõtrarium 81. diſt. ſi quis ſacerdotum. & cap. eos. & quod ibi no. de conſue. cum dilectus. in glo. ſuſpenſus. circa medium. & de cleri. excom. mini. latores nam beneficium dãtur propter officium. de reſcri. c. fi. lib. 6. & videtur expreſſum. 23. diſt. præter hoc. & ibi directe contradicit Ioannes ſupradictæ diſtinctioni Hoſtienſis, vt ſcilicet ſuſpenſus ab officio a iure, ſit ſuſpenſus a beneficio: ſi ab homine, non: niſi in ſententia exprimatur. & ibi vide. Tancre. & Vinc. dicebant de ætate, & qualita. cum bonæ. vt ibi dixi ſuper gloſ. 2. tunc demum ſuſpenſo ſubtrahi beneficiũ, cum eſt in mora petendi abſolutionem; alias non: allegant de electio. c. vlt. 2 q. 5. ſuper cauſa. facit ne ſede vac. cap vnico. §. cum vero. lib. 6. Abbas in decreta. a crapula. de vita & hone. cleri. vt ibi dixi, ſuper gloſ. 2. diſtinguebat ſuſpenſũ ab officio ꝓ crimine, vel pro infamia tãtum, vel facto, de quo dubitetur an ſit mortale, vt primo caſu ſit ſuſpenſus a beneficio: ſecundo, non. facit ſecunda q. 5. preſbyter. de purg cano. c 2. & c inter ſinc forſan habuit a Goffr. qui not. de appel. paſtoralis. in vlt. gloſ. quod cum plerunque ſuſpenſio fiat ex leui cauſa, vt propter infamiam vel ſcandalum: vt prædicto. c preſbyter. non ſubtrahetur per id beneficium, quod ſine magna cauſa ſubtrahi non debet. 16. q. 7. inuentum: quia nec ſunt ſubtrahenda ſtipendia quandiu, &c C. de exec. rei iu. l. ſtipendia. ſecus vbi ſuſpenſio ſit ex magna cauſa. de pur. can. cum inter. vel ſi ſuſpenſus contemnit ſuſpẽſionem de ætate & quali, cum bonæ. Videntur iſtæ tres vltimæ opiniones coniungendæ & ſequendę: niſi aliud pro vel contra in ſententia iuris vel hominis exprimatur.

a ¶ Dicendi.] Nota contraria contrarijs purgari. ad idem de purg. can inter. & c. cum in iuuentute. de hæret. c. 2. in prin lib. 6. peccatum ergo tacendi dicendo purgatur. 43. diſt. ſit rector.

b ¶ Exinde.] poſſet exponi, id eſt poſt ſuſpenſionem, vel, id eſt, poſtquam omiſerint: cum potuerint cõſcientiam confitentibus facere, de qua præmiſit. Io. And.

c ¶ Percipientium.] ſoli enim non percipientes ſolẽt in his delinquere.

d ¶ Hoc extendi.] in originali littera eſt hæc, per qđ videtur reſpicere etiam verſi. illos etiam, vt ſcilicet religioſi tales aſſerentes aliqua, quæ retrahant a ſolutione decimarum, excommunicati non ſint.

e ¶ Conſtitutionis.] de ſepul. c 2. lib. 6.

f ¶ Similem ſententiam] excommunicationis, de qua dixit vltimo, & illam ſupra vocauit ſententiam. reliquæ ſunt pœnæ.

g ¶ Contenta.] punit illa cõſtitutio eligentes, vt quo ad ſepulturam inteſtati decedant. Item allicientes, vt ſi eos ſepelierint, reſtituere teneantur corpora, ſi petãtur, & omnia quæ peruenerunt ad eos ratione ſepulturæ intra decem dies, alias ipſorum eccleſię vbi ſepulti fuerunt, & ipſarum cœmeteria ſunt interdicta.

† In antiquiorib. codicib. ẽt impreſſis cõſtanter legitur ita: Ad religioſos tñ monaſteriorũ vel eccleſiarũ decimas percipientiũ &c.

Supliciũ leniusdat ius, ꝙ iura miniſtrã.

† In articulo mortis nulla eſt caſuũ reſeruatio, atq; ideo oẽs ſacerdotes quoſlibet pœnitẽtes a quibuſuis peccatis, & cẽſuris abſoluere poſsũt. ita concilium Tridẽt. ſeſſi. 14 c 7. de cauũ reſeruatione.

Beneficium ſine magna cã non eſt ſubtrahẽdum.

a ¶ Abſoluen-

a ¶ Abſoluendos.] hoc reſpicit ultimũ caſũ tãtũ ſic ſeparatũ ab alijs: a ſuperiorib. ergo excõmunicationibus abſoluẽt ordinarij. de ſnia excõicationis, nuper.

DE POENITENTIIS ET remiſſionibus.

¶ Viſum eſt ſupra de pœnis in foro contentioſo, ſeu litigioſo: nunc uidẽdum eſt de pœnis in foro pœnitẽtiali. Et quia in remiſſionem uel diminutionẽ pęnæ ſolent concedi indulgẽtiæ: ideo, &c.]

Cum ſecundum. CASVS. In concilio Vienñ. fuit a nonnullis expoſitum, ꝙ licet in ſtatutis canonicis ſit cautum, ꝙ condemnatis nõ debet denegari ſacramẽtum pœnitentiæ & Euchariſtiæ: tamen plures iudices temporales condemnatis hoc denegabant, & ad ſuã excuſationẽ allegabant conſuetudinem: Concilium primo damnauit illam conſuetudinem, quæ potius abuſus dicitur, & mãdat ordinarijs locorum, ut moneant iudices, ut non faciant denegari illa ſacramenta condemnatis: & ſi recuſauerint obedire, illos compellãt cenſura eccleſiaſtica, idest, excommunicatiõe & interdicto, qđ continetur nomine cenſuræ. hoc dicit. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ ſacramentum pœnitentiæ condemnatis ad mortẽ nõ debet denegari. Idem de Euchariſtia, quamuis nõ loquatur tex. Clemen. formaliter, nec ualet conſuetudo contraria Nota ꝙ aliquando uerba eXhortatiua & deprecatiua imponunt neceſſitatẽ: quia habemus cõſilium reuerẽtiæ, quod obligat ſicut præceptum, quãdo materia eſt neceſſaria, ſ. ob reuerentiam perſonarũ, quibus Papa ſcribit: uerbis deprecatiuis, & exhortatiuis, ut hic. Nota ꝙ diœceſanus poteſt monere & excommunicare dominum temporalem. Nota modum obſecrandi per uiſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti. concord de elect. ubi periculum. §. cæterum. lib. 6. Nota ꝙ qui miſericordiam facere recuſat, Chriſtum qui eſt miſericordia, negat. 7 q. 1. omnis. de pœn diſt. 1. ſerpens. Zab.

† Vide notata p doctores in ca. 2. extra de furtis.

[Prima gloſſa ſummat; & diuidit.]

b ¶ Cum ſecundum.] Damnatis ad mortem hoc petẽtibus pœnitentia concedi debet, nec ualet contraria conſuetudo. Secundo, locorũ ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, [Locorum]

c ¶ Canonica] 1. q. ult. c. penult. de furtis. c. 2.

d ¶ Si petant.] facit de eo qui dux. in matrim. c. ſignificaſti. in fi. & quod ibi not.

abſoluendos [a]: nullis priuilegiis, aut ſtatutis cuiuſcunq; tenoris exiſtãt, ſuper his ualituris.

TITVLVS IX.

De pęnitentijs & remiſſionibus.

¶ Clemẽs v. in concilio Vieñ.

¶ *Dãnatis ad mortẽ hoc petẽtib. pœnitentia cõcedi dẽt, nec ualet cõtraria cõſuetudo. Secũdo locorũ ordinarios ad hoc exequẽdũ excitat: ibi, Locorũ, hoc dicit. Io. And.*

CAP. I.

Cum † ſecundum [b] ſtatura canonica [c] ultimo deputandis ſupplicio, negari (ſi petant [d]) non debeat pœnitentiæ [e] ſacramẽtum: abuſum damnabilem in quibuſdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iuſtitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiuſmodi deſiſtãt abuſu hortamur in Domino, & obſecramus per uiſcera miſericordiæ [f] Ieſu Chriſti: Locorum ordinarijs nihilominus iniungentes, ut eos ad hoc cum primũ commode [g] poterunt diligenter monere, & ſi neceſſe [h] fuerit; eccleſiaſtica cenſura [i] compellere non omittãt.

¶ Idem.

¶ *Repetit cõcilium generale de quæſtorib. nõ admittẽdis ſine litteris Apoſtolicis, uel diœceſanorũ. Et addit per diœceſanos litteras Apoſtolicas prius examinari. h. d. Io. And.*

CAP. II.

Abuſionib. [k] †, quas nõnulli eleemoſynarum quæſtorrs in ſuis proponunt prædicationibus, ut ſimplices dec-

e ¶ Pœnitentiæ.] nec Euchariſtiæ. co. ti quod in ſe. & de hoc ſatis dixi de celebr. Miſ. ſane. & de ſepultura patet in prin. c. ult. 13. q. ult. no Hoſt. de ſepult. ex parte 2. ꝙ furca ſuſpenſus non deponetur ſine licẽtia iudicis, q̃ tamẽ petitã facile cõcedere dẽt. ff. de cada. pu. l. 1. & 2 & 3 & ſi poſtea fuerit pœnitens, ſepeliet, ut in præd. c. ultimo.

f ¶ Miſericordiæ.] cui nec mẽſura poni põt, nec eius tẽpora poſſunt definiri. 26. q 6. is qui. de pœn. diſtin. 1 multiplex.

† Vide, Antonium Gomezium tom. 3 uariar. reſolut. ca. 14. nu. 8. ubi pulchre agit de materia huius gl.

g ¶ Commode poterunt] ſimile de elect. quã ſit. & ca cupientes. §. cæterum. lib. 6.

h ¶ Neceſſe.] q. a monitioni non parent.

i ¶ Cenſura.] de uer. ſig. quærenti.

Abuſionib.] Tres ſunt partes principales, quę patent. CASVS. Fuit in concilio Viennen. expoſitum, ꝙ nonnulli, id eſt, aliqui quæſtores eleemoſynarum plures abuſus perpetrabant, ut ſubtraherent pecunias a populo. Concilium decreuit vt nullus quæſtor admittatur, niſi oſtendat litteras domini Papæ, uel diœceſani, per quas ſit ei conceſſa facultas & licẽtia faciendi quæſtum: & niſi etiam declaret cauſam ſui aduentus, & debet litteras ſuas oſtendere diœceſano, in cuius diœceſi vult facere quęſtum. Et ſi Diœceſanus timet de abuſu, nõ debet illos admittere, niſi conſtet, de approbatione ſedis Apoſtolicę. Poſtea in uerſi. [Ad hæc.] recitat Clemens abuſus, quos perpatrabant & faciebãt iſti quæſtores, & mandat ut ab ipſis abſtineant. hoc dicit. H R. ¶ Colligo aliqua notabilia. ¶ Primo ex principio ca. ꝙ quæſtores nõ ſunt permittendi prædicare, ſed ſolum declarare cõtenta in ſuis indulgentijs. Nota ꝙ quæſtores non ſunt recipiendi, niſi exhibeant, idest, niſi oſtẽdant litteras ſuę facultatis & poteſtatis. Nota iuncta gl. ꝙ minores epiſcopis non poſſunt ſua auctoritate concedere indulgentias. Not. ex fine, ꝙ quæſtores in huiuſmodi officio ſubijciuntur ordinarijs: non obſtante priuilegio exemptionis. Nota ꝙ abuſio eſt euitãda: unde priuilegium perdit qui abutitur. 11. q. 3. priuilegium. damnatur etiam abuſus clauium. 11. q. 3. ipſe. Nota ꝙ ſimplices non ſunt decipiendi, & uidetur hic excuſari ſimplicitas, & quoad hoc ſimplices dicuntur qui de facili credunt. 22. q. 4. innocens. Zabar.

† Quæſtorũ nomen & uſũ omnino aboleuit cõciliũ Tridẽ. ſeſſ. 21. de refor. c. 9

[Prima gloſſa dicit quid facit, & diuidit.

k ¶ Abuſionib.] repetit concilium generale de quæſtoribus nõ admittẽdis ſine litteris Apoſtolicis, uel diœceſanorũ. Et addit p diœceſanos litteras Apoſtolicas prius examinari. Ponit ſcđo octo reprehẽſibiles actus

piant, & aurum ſubtili vel fallaci potius ingenio [a] extorqueant ab eiſdẽ: cum in animarum cedat † periculum & ſcandalum plurimorum, viam, prout eſt nobis poſſibile [b], præcludere cupientes, iuxta ſtatuta † concilij generalis [c] duximus prohibendum diſtricte, ne quæſtores [d] aliqui (niſi Apoſtolicas, vel diœceſani epiſcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur [e] (Cum ſolum ipſis competat [f] indulgentias ſibi conceſſas inſinuare populo, & charitatiua poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eodem) vllatenus ipſi populo prædicare, nec [g] aliud exponere, quàm quod in litteris cõtinebitur ſupradictis: Litteras [h] quoque Apoſtolicas, diœceſani epiſcopi (ne quid fraudis committi valeat per eaſdem) antequam admittãt quæſtores ipſos examinent diligenter.

¶ *Ponit octo reprehenſibiles actus q̃ſtorũ, quos fieri prohibet, & contraria priuilegia reuocat. Ioan. Andr.*

¶ Ad hæc, cum aliqui ex huiuſmodi quæſtoribus, ſicut ad noſtram audientiam eſt perlatum, non ſine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum indulgentias populo motu ſuo proprio de facto [i] concedant, ſuper votis [k] diſpenſent, à periurijs, homicidijs, & peccatis alijs ſibi cõfitentes abſoluant: male ablata incerta [l] (data ſibi aliqua pecuniæ quantitate) remittãt; tertiã †, aut quartam [m] partem de pænitentijs iniunctis relaxent; animas tres vel plures parentum uel amicorum illorum, qui eleemoſynas eis conferunt, de purgatorio (ut aſſerũt mendaciter [n]) extrahãt, & ad gaudia paradiſi perducant [2]; benefactoribus locorum, quorũ quæſtores exiſtunt, remiſſionem plenariam peccatorũ indulgeant, & aliqui ex ipſis eos à pœna [o] & à culpa (ut eorum uerbis utamur [p]) abſoluant: Nos abuſus huiuſmodi, per quos cenſura uileſcit eccleſiaſtica, & clauium Eccleſiæ auctoritas ducitur in contemptum, omnimodo aboleri uolẽtes: Ea per quoſcunque quæſtores fieri, uel attentari decætero diſtrictius inhibemus: Omnia & ſingula priuilegia, ſi qua ſuper præmiſſis, uel eorum aliquo ſint aliquibus locis, ordinibus uel perſonis [q] quæſtorũ huiuſmodi quomodocunque † conceſſa (ne ipſorum prætextu ſit eis materia talia ulterius preſumendi) auctoritate Apoſtolica quãtũ ad præmiſſa penitus reuocantes.

¶ *Delinquentes quæſtores per epiſcopos puniri [o] pręcipit, non obſtãtibus priuilegijs. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Quæſtores autem, qui deinceps in p̃miſſis uel aliquo pręmiſſorum deliquerint, uel aliàs etiam quibuſcunque ſuis priuilegijs abuſi fuerint, ſic per locorum epiſcopos puniri [r] uolumus (nullo prorſus eiſdem quęſtoribus in hac parte priuilegio ſuffragãte) quòd à ſuis temerarijs auſibus, qui ubique (ut communis habet aſſertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propenſius [ſ] compeſcantur.

quæſtorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Tertio delinquentes per epiſcopos puniri præcipit non obſtantibus priuilegijs. Secunda: ibi, [Ad hæc.] Tertia: ibi, [Quæſtores.]

¶ al. cedũt

† al. ſtatutum.

a ¶ Ingenio.] ſumptum. C. de commer. & mer. l. 2. facit. 14. q. 5 dixit.
b ¶ Poſſibile.] de ele. ut circa. in prin. lib. 6. ꝯ de uerbo. ſignific. ſępe.
c ¶ Generalis.] eo. ti. c. cum ex eo.
d ¶ Quæſtores.] eleemoſynarum. de quibus de priui. tuarum. in princip. habemus enim quæſtores iudiciorum, de quibus de ver. ſigni. forus. & de his quæſtoribus pecuniarum & ærariorum, uide quod not. ff. de offic. quęſto. l. vnica.
e ¶ Nec permittantur.] vllatenus ipſi populo prædicare, quod ſequitur.
f ¶ Competat.] concor. de hęret. ut officium. §. compeſcendi. lib. 6.
g ¶ Nec.] repete, permittantur.
h ¶ Litteras.] hoc addit concilium generale.
i ¶ De facto.] Hoc enim eſt epiſcoporũ, & non inferiorum. de exceſ. præla. accedentibus. & quo ad proprios ſubditos, non quo ad extraneos. eod. titu. quod autem.
k ¶ Votis.] hoc etiã eſt epiſcoporũ. quod dic vt dixi de do. c. 1.
l ¶ Incerta.] vide q̃ dixi ſupra ea. compil. de priuil. c. 1. ver. nec legata.
m ¶ Quartam.] idẽ puto de alia quota.
n ¶ Mendaciter.] cũ ſint Dei iudicio reſeruata. 25. diſt. qualis. proſunt tamẽ ſuffragia, 1. de quibus 14. q. 2. animę defunctorum. & vide quod dixi ſ. eod. tit. ꝙ autẽ, & quod not. Hoſt. in ſumma. de remiſ. §. quibus proſint. & §. vlt.

1 Vide Theologos ſcholaſticos lib. 4. ſen diſtin. 45. & Ioannem Roffenſẽ cõtra Lutherũ ar. 19. & aliquot ſequẽtibus.

o ¶ A pęna & culpa.] iſta eſt illa pleniſſima peccatorum remiſſio, quę conceditur cruce ſignatis pro ſubſidio vltramarino. de quã ſcripſi poſt Hoſti. de Iudę. ad liberandam. quæ datur in anno centenario 2. in extrauaganti Bonifacij: Antiquorũ habet. quam ſolus Papa concedit.
p ¶ Vtamur.] cõcor. ſ. ea. compil. de priuile. c. 1. in principio.
q ¶ Vel perſonis.] quandoque hoc differunt. de priuil. ne aliqui lib. 6.
[Gl. ſeq. ponit quattuor ſpecies iuriſdictionis, quas per Clement. habent ordinarij in exemptos.]
r ¶ Puniri.] per has Clementinas quãdoque ordinarius punit exemptos, vt hic, & ſupra de teſta. c. 1. de ſta. reg. c. 2. ꝯ reli. do. c. 2 ꝯ iure pat. c. 2. quãdoque non punit, ſed pęnam iuris publicat. ſ. de priu. c. 1. quãdoq; non punit, ſed abſoluit. de ſepul. c. 1. quãdoq; ſolum circa loca datur iuriſdictio. de ſup. negli. præla. c. vnico de priuile. c. 2. generaliter datur iuriſdictio contra eos. de priuil. c. 1. lib. 6.
ſ ¶ Propenſius.] idẽ verbum ſ. e. ad compila. de ętate & qualitate. vt hi qui. & ibi expoſui.

† al. in: tertiã, aut quartam, partẽ alijs de pœnitẽtijs &c.

2 Vide alias extrauagantes aliorũ põtificũ tit. ꝯ pęni. & remiſ. in cõib⁹. vbi annus cẽteſim⁹ ad minus tẽpus reducitur.

Exempti, quãdoqꝫ puniũtur per ordinarium

† al. quo quomõ.

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIOnis, ſuſpenſionis & interdicti.

[Viſum eſt ſupra per diſcurſum titulorum de plurib. delictis: verū quia pro delictis homines incurrūt ſententiā excōicationis: ideo videndū eſt de ſententia excōicationis: Vel ſic poteſt continuari ad rubricam pręcedentem, videlicet, de pęnitentijs, &c. Viſum de ſacramento pęnitentiæ, cuius ſacramenti excōicati ſunt incapaces: idcirco videndū eſt de ſententia excōmunicationis.

TITVLVS X.

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

¶ Clemens quintus in cōcil. Viennenſi.

¶ Religioſi etiam exempti violantes interdictum poſitum per ſedem Apoſtolicam vel ordinarium loci, vel generalem ceſſationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum qui hoc poſſit; ſeruatam per cathedralem vel matricem eccleſiam loci, excommunicati ſunt ipſo facto: Non obſtantibus priuilegijs, conuentionibus, conſuetudinibus & ſtatutis: & reſpicit pendentia: hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. I.

EX frequentibus [a] † prælatorū quærelis [b] accepimus & nos ipſi experientia [c] certa ꝓbauimus in minoribus conſtituti, quod plerunque religioſi nunc patenter excuſationibus fucatis [d] & friuolis innitentes, nunc latenter eccleſiarum ſuarum ianuis perforatis, aut in eis factis feneſtris, ſeu modis alijs exquiſitis, nō abſque damno cathedralium & parochialiū eccleſiarum & ſcandalo plurimorum, dirumpendo neruum [e] eccleſiaſticæ diſciplinę, ciuitatum, terrarum, & aliorū locorū generalia [f] interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt. ¶ Nos igitur in ſancta Dei Eccleſia, cui diſponente Domino præſidemus, quæ quidem vnica eſt, & vnū Deum prædicat atque colit, vnam [g] fidem firmiter & ſimpliciter confitetur, vniformitatem (quantum commode poſſumus) conſeruare volentes: circa interdictorum obſeruantiam prędictorum auctoritate ſedis [h] Apoſtolicę, uel à locorum ordinarijs poſitorum, de fratrum noſtrorum conſilio diſtricte præcipiendo mādamus: quatenus religioſi [i] quicunque tam exem-

EX frequentibus.] ¶ Caſus ſic figuratur. Concilio generali in ſpiritu ſancto legitime celebrato, fuit à nonullis prælatis expoſitū, ꝙ plures religioſi, maxime exēpti tā Mendicantes, quam non Mendicantes violabāt interdictum generale celebratum in aliqua prouincia, & iſtud faciebant latenter & ſecrete ſeu colorando facta ſua: Cum enim prohibitum ſit omnibus clericis celebrare diuinū officium quotiens interdictum eſt poſitum. Item cum ſit prohibitum, vt nulli accedant ad Eccleſiā, vt valeant audire Miſſam vel aliud diuinū officium: Iſti religioſi faciebant foramina in ianuis ſuis & in parietibus ſuis, vt populus audiret diuinum officiū: ex quo eccleſiæ cathedrali graue generabatur ſcandalum, propter quod ordinauit concilium, vt poſtquam interdictū generale erit celebratū, ꝙ nulli ſint tā audaces vt faciant decætere, & amodo ſeu deinceps talia foramina in ianuis ſuis vel patentibus ſuis, aliàs ipſo facto incurrunt ſententiā excōicationis, vt in c. alma. li. 6. hoc dicit. H. R. No. ꝙ vnica eccleſia eſt, licet ipſiuę plura ſunt membra. Et dicitur eccleſia cōgregatio fidelium in ea exiſtentium: quia Sarraceni & Turci non ſunt de eccleſia Not ꝙ vniformitas eccleſiæ eſt ſeruanda Not. ꝙ religioſi exēpti debent ſeruare interdictum celebratū in eccleſia matrice vel cathedrali No. ꝙ non ſolū in legem committit qui offendit verba: ſed etiam ille qui offendit mentē legis. No. ꝙ tempore interdicti in tātum debet ianuis clauſis celebrari, vt nec per foramina vel feneſtras laici reſpiciant No. ꝙ ſententia cenſuræ eſt neruus eccleſiaſticæ diſciplinę. de hoc in glo. 5. Zabarella.

† Not. ex verbo, frequētibus ꝙ iura adaptātur ad ea, q̄ frequēter emergūt. de hoc ī deſpon. I pub. littetas. Zabarella.

[Prima gloſſa ſummat, diuidit, & in fine remittit de tempore huius conſtitutionis.]

a ¶ Ex frequentibus.] Caſus. Religioſi etiam exēpti violantes interdictū poſitū per ſedē Apoſtolicā, vel ordinariū loci, vel generalem ceſſationē diuinorum factam per prouinciale cōcilium, vel eum, qui hoc poſſit, ſeruatam per cathedralem, vel matricem eccleſiam loci, excōicati ſunt ipſo facto: non obſtantibus priuilegijs, cōuentionibus, conſuetudinibus & ſtatutis. Et reſpicit pendētia. Et primo ponit religioſorū exceſſum: qui fuit conſtitutionis cauſa. Secundo: ibi, [Nos igitur.] prouiſionem circa obſeruationem interdictorum, & ceſſationum cum ſui pœna, quam tertio: ibi, [Porro.] prorogat ad pendentia, & tollit obſtantia. Et vt in procœmio dixi, hæc decretalis præceſſit concilium: & hæc probat ſequens.

b ¶ Querelis.] ſimile de priuileg. epiſcoporum. lib. 6.

c ¶ Experientia.] quę eſt rerum magiſtra. de elect. quàm ſit. in princip. lib. 6. vbi de hoc.

d ¶ Fucatis.] quaſi tinctis vel coloratis. & habetur hoc verbū de conſe. diſ. 5. fucare. vbi no. verſus.

Fucatus quid ſignificat.

Si vitiū frōtis alicuius fucus inauret, &c.

e ¶ Neruum.] de conſue. cum inter. [Et expone neruum, id eſt vigorem. Panormitanus.

f ¶ Generalia interdicta.] de verb. ſigniſ. cum in partibus.

g ¶ Vnam fidem.] ad Epheſ. 4. ſup. ea. compil. de ſum. tri. ca. vnico. § ad hæc. de exceſ. præl. frequens. ad fin. Vide quod de multiplici vnitate ſcripſi de ſum. tri. damnamus. ſuper verbo. collectiuam.

h ¶ Sedis Apoſtolicæ.] per hoc videtur comprehendere interdictum iuris exemplum ſup. ea. compil. de pœnis. ſi quis ſuadente §. ciuitas cum concor.

Vnitas & multiplex.

[Gloſſa ſequens præter iſtam ponit decem clementinas, quæ ligāt ſolos religioſos, & quattuor, diuerſimode tamen ligant mendicantes, & duas eis fauentes, & ipſorum querelam.

i ¶ Religioſi quicunque] mēdicantes vel nō. Et per hoc patet ꝙ clericos ſeculares nō ſeruātes interdictū vel ceſſationē, quæ ſeruat matrix Ecleſia, nō ligat hęc conſtitutio. Et multos tales caſus quib. per has clemētinas ligant religioſi tantum, collige ſup. de ele. c. in pleriſque. ver. nullus de ſup. neg. præ. c. vnico. de rebus eccl. non aliena. c. 1. de teſta. c vnico. de dec. c. 1. de ſta. mo. c. 1. de reli. do. c. 1. ver. prædictis de cēſi. c. 1. de priui. ca. 1. de pęnis, cupientes. ver. illos etiam. & ver. ſeq.

Religioſi ꝑ multas clementinas ligantur.

Specialiter contra mendicantes, qui tranſeunt ad non mendicantes, ꝓuidet decr. 1. de regul. Generaliter ꝯ mendicantes p̄dic. decr. cupientes. in prin. de pœnis. Specialiter cōtra prædicatores & minores decre. dudum de ſepul ſpecialius cōtra minores inf. eo cum ex eo. pro religioſis emanauit de cenſibus, c. 2. de exceſ. præla. frequens. conqueruntur tamen religioſi, ꝙ conſtitutiones, quæ fauorem ipſorum reſpiciunt, ſunt ſine pœna: ſed contra ipſos editæ ſunt pœnales.

a ¶ Exempti.] quomodo per diuerſas conſtitutiones Clementinas probatur non expedire priuilegiatis vel exemptis ꝙ fiant generalia concilia, dixi ſup ea. co npil. de ſepult. dudum. in principio.

† Hæc duo verba ſeu parochialē, deſunt in antiquio. exēplarib. et impreſſis.

pri a, quàm non exempti cuiuſcunque ordinis, & conditionis exiſtant, cum cathedralem vel matricem b (ſeu parochialem †) loci eccleſiam illa viderint aut ſciuerint c obſeruare d (non obſtantibus quibuſcunque appellationib. e antea etiam ad eandem ſedem, vel a-lium ſeu alios interiectis & alijs obiectibus quibuſcunque f) abſque dolo & fraude, cum moderatione tamen decretalis Alma g. inuiolabiliter † conſeruent: Alioquin nō ſeruantes excommunicationis ſententiæ h hoc ipſo volumus ſubiacere i, ¶ Quod etiam in interdi-

[Glo. ſeq. primo exponit ꝗ ſit matrix, & quare de ea dictum. & dubiū ſoluit. Secūdo quærit miſtim de duobus, & ſoluit. Tertio quærit de metropolitana Arguit pro, ſoluit contrarium. Quarto quærit, quæſtionem ſpecificat, & ſoluit illam & ſimilem.

Matrix ē eccleſia baptiſmalis.

b ¶ Matricem.] id eſt maiorem & baptiſmalem, quæ dr̄ matrix. quia ſicut mater generat, ſic & illa regenerat per baptiſmum. ſic ſumitur de præſcrip. c. 1 & c. ex tranſiutiſa. de tranſac. præterea 2. igitur interdicuntur qn̄q;, loca non habentia intra ſe eccleſiā cathedralem, habent tn̄ matricē, ideo hoc expreſſit. & dico hoc locū habere etiam cū illa matrix eccleſia religioſis non ſeruantib. ſubeſt quo ad præſentationem, collationem, vel quia ſit ipſorum vicaria, cū hic generaliter loquatur. Sed quid dices hic eccleſiā, an epiſcopū vel p̄latum tantū, vel capitulū tantū, vel vtrūq; miſtum? Et quid ſi vacat eccleſia cathedralis, & pars capituli ſeruat: & pars non ſeruat, & partes forte ſunt æquales? In omnib. his caſib. puto eccleſiam ſumi pro ipſa materiali eccleſia & ipſius eccleſię parietibus de hoc ne præl. vic. ſuas. c. vlt. cū cōcor & ꝙ ex quo in eccleſia celebreī cōtinue ianuis apertis, &c. ſiue per p̄latū ſiue ꝑ capitulū totū, vel per partē, ſiue per alios clericos eccleſiæ, non ſit locus huic pœnæ, licet pęnæ irregularitatis & aliæ, de quib. infra dicam, poſſent locū habere vt ſit mēs litteræ, ꝙ ex quo in matrice eccleſia ſeruaī & in alijs obſeruetur. Sæpiſſime videmus ꝙ in cathedralib. & matricibus eccleſijs inferiores clerici, manſionarij & capellani, vt plurimū ēt ſine p̄lato & canonicis officiant eccleſias ipſas. Sed nunquid quo ad interdictū prouinciæ diceī eccleſia metropolitana matrix, ita ꝙ illa ſeruāte interdictum religioſi totius ꝓuinciæ non ſeruātes ligati ſint hac pęna: & de ſcientibus loquor. Vr̄ ꝙ ſic, de poſt. c. 1. ver. ſed inde. 22. diſt. de his. ꝯtrū puto per hāc litterā, quæ dicit, cathedralē vel matricē loci. Conſtat autem ꝙ metropolitana eccleſia, pone Rauenas, non eſt matrix vel chathedralis ciuitatis Bonon. vel Mutin. de offi. ord. paſtoralis. 9. q. 3. ſi autē &c nullus ligabuntur ergo religioſi diœceſis Rauennę tātum Item quid ſi interdicta eſt villa vel caſtrum nō habens incluſam certam eccleſiam cathedralem vel matricem, qd̄ eſſe poſſet. puta quia matrix eccleſia eſt in alia terra non interdicta, vel quia plures ſunt eccleſiæ in villa vel caſtro, & nulla principalior, quia q̄libet baptizat ſuos parochianos, & forte ex illis eccleſijs aliquæ ſeruant interdictū, aliquæ nō. Puto quòd tunc nō ſit locus huic cōſtitutioni: deficiunt enim mens & verba: ſicut nec locū haberent quando in loco ſingulariter interdicto nulla eccleſia eſſet, niſi illa religioſorum non ſeruantium. Habeant ergo tunc locum iura antiqua, vt dicam infra in glo. additur.

Eccleſia q̄ comprehēdit, vide. c. 1 de ſenten. excom.

Eccleſia metropolitana an dicaī matrix quo ad interdictū prouinciæ.

c ¶ Sciuerint.] alio ſenſu quam per viſum: de quo p̄miſit probabiliter: ergo ignorantes talem obſeruantiam non ligat hæc pœna.

[Glo. ſeq. q̄ſtionē ſoluit, quinq; rationes inducens.

d ¶ Obſeruare.] Not. quia nō obſeruando, non dicit ꝙ ſe conforment: addere enim intendit hæc conſtitutio non diminuere ab obſeruantiā interdictorum, vt patet in principio. ſup. ea compil. de p̄eb. c. 1. in fine Et ſtatutum hic factum ad pęnam, non debet trahi ad gratiam. de transla. c. 2. vltra medium. Et argumentum à contrario ſenſu ceſſat: vbi illius argumenti contrarium reperitur in iure, vt ſatis ſcripſi de elect. publicatio. ſuper vltima glo. item contrariorum non eſt eadem diſciplina, vbi verba & mens reſiſtunt. de verb. ſignifi. c. ſi. de offic. leg. ſtuduiſti. Exceſſus ergo clericorum matricis eccleſiæ non dabit religioſis materiam delinquendi. de priuileg. peſtis. intelligo autem illos ſeruare quando abſtineat animo obſeruandi & facit quod ibi dixi ſuper verbo, violauerint.

† Ita: inuiolabiliter ea ſeruent.

Argumētū à contrario q̄n̄ q; ceſſat.

Cōtrariorū nō ſit eadem diſciplina.

[Gloſſa ſequens ſoluit contrarium.]

e ¶ Appellationibus.] non dicit ꝙ præcedens appellatio non vitiet interdictum ne corrigat. de app. ad hoc quoniam, & c dilectis. cum ſimilibus. Sed dicit, ꝙ q̄uis interdictum ſit nullum propter præcedentē appellationem vel aliam cauſam, ex quo tamē matrix eccleſia illud ſeruat, religioſi violātes ſunt excōmunicati.

f ¶ Quibuſcumque.] quibus allegarent nullitatē ſententiæ, quod poteſt eſſe multis modis. not. eod. tit. p̄ſenti lib. 6.

g ¶ Alma.] eo. tit. lib. 6.

[Glo. ſeq. enumerat 52. caſus quibus excommunicant clementinæ: quorum 16. ſunt reſeruati.]

h ¶ Excōmunicationis ſententiæ.] eſt ſciendum, ꝙ per 18 conſtitutiones clementinas comprehenſi ſunt quinquaginta caſus; quorum 16. ſunt reſeruati Papæ, quib. quis ipſo iure excōicatio[n]ē incurrit expreſſe, & per duas duo tacite. Et eſt prænuttendum ꝙ Hoſtienſis colligit triginta tales caſus iuris veteris in ſum. eo. ti. §. 3. in prin. ego collegi 32. lib. 6 eod. tit. eos qui. Nunc exprimā hos nouiſſimos. Primus eſt de ſeque. poſ. c. 1. Quatuor de ſepul. c. 1. Alij quatuor, de deci. c. 1. Duo de ſtatu mona. c. 1. §. quia vero. Duodecimus eo. ti. c. 2. fin. Tertiusdecimus & 14 de relig. do. c. 1. Alij ſex & ſic 20 de conſangui & affi. c. 1. Tres, & ſic 23. & ſunt Apoſtolicæ ſedi reſeruati. de hæreti. c. 1 ad finē. Duo & ſic 25 eo. tit. c. 2. Septem, & ſic 32. de vſu c. 1. Alij & 6 & ſic 38 & ſunt etiam Apoſtolici, de priuil. c. 1. ſtringamus ſub duob. caſibus, qui ſunt etiam Apoſtolici. ſup. de pœnis c. 1. in prin. & ver. poteſtas. Duo, & ſic 41. eo. tit cupientes. in prin. 43. eo. tit. §. qui vero. 44 eo. c. in fin. & eſt Apoſtolicus 45. hic quatuor etiā Apoſtolici, & ſic 49 inf. cap. proxi. Quinquageſimus inf. eo. cum ex eo. Duos autem caſus tacitos habemus de ſum. tri. c. vnico. § porro de vſu. ex graui in fi.

Excōicaī quis ipſo facto per clementinas in 52. caſibus.

[Glo. ſeq. diſtinguit quatuor caſus diuerſos.

i ¶ Subiacere.] additur hęc pęna ad alias, quæ habentur de exceſ. præl. c. de priui auctoritate & c. epōrū. li. 6 eo tit. is qui. eo. lib. Poſſet tn̄ caſus eſſe in quo iſta pęna ſine illis ligaret, & econtra ſcilicet ꝙ ſententia interdicti vere non ligat impediente appellatione vel alia nullitate tn̄ matrix eccleſia illam ſeruat, ligantur religioſi hac pęna, ſed non illis. Econtra bene ligat ſn̄ia cū matrix eccleſia nō ſeruat illā: tūc ligātur illis & non iſta. Qn̄ vero tenet & ſeruaī ꝑ matricē, tūc locū habet

quod

ctis & in ceſſationibus [a] à diuinis indictis per prouincialium conciliorum ſtatuta, vel ipſorum auctoritate (cum maius ſit prouinciale concilium, quàm ſingularis prælati prouinciç, ac iudicium integrum, quod plurimorum ſententijs comprobatur) [b] volumus obſeruari. ¶ In ceſſationib. vero generalibus [c] à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex cõſuetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel conuentus ſæcularium, aut regularium eccleſiarum ſibi vendicant, (quia ipſos hoc vnico [d] lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus nec debemus) idẽ intelligimus obſeruandũ. Ipſi vero ſint diligenter attenti, vt ſtatuta Romanorum pontificum prædeceſſorum noſtrorũ ſuper his edita [e], diligenter obſeruent. ¶ Porro hanc † ſanctionem ad pẽdentia [f] trahimus, non † obſtantibus priuilegijs, conuentionibus [g], ſtatutis, & conſuetudinib. quibuſlibet, quæ contra præmiſſa ſeu aliquod præmiſſorum religioſis ipſis in nullo volumus ſuffragari.

¶ Idem.

¶ *Domini temporales, qui cogũt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui p̃ præcones faciunt tũc ad illa audiẽda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati uel interdicti ſuper hoc p̃ illos, qui Miſſas celebrant, moniti eccleſias exeant, & ipſi nominatim moniti, qui non exeunt, excommunicati ſunt, & per Papam abſoluendi: h. d. Io. And.*

CAP. II.

GRauis [h] ad nos p̃latorũ quærela perduxit, quòd nobiles † quidam & domini temporales [i] (terris eorum eccle-

† al. ita: porro hãc etiã ſanctionem, &c.

† al. ita: nõ obſtãtibus priuilegijs conceſſis eis, & ſtatutis, & conſuetudinib. quibuſlibet, quæ ſup præmiſſa, &c.

q̃ prius dixi, q̃ ligãtur vtriſq;: quãdoque non tenet nec ſeruatur per matricem, & tunc neutris ligantur.

a ¶ Ceſſationibus] generalibus, ſequitur.

b ¶ Comprobatur.] 20. diſt. de quib. de offi. deleg. prudentiam, poſt prin. Prouer. 14. Ibi ſalus, vbi multa conſilia. & 15. Diſſipantur cogitationes vbi non eſt cõſiliũ, & vbi ſunt plures conſiliarij, confirmantur.

c ¶ Generalibus.] ſpeciales n. ſeruantur ſolũ in eccleſijs, in quibus ſunt inductæ, de appell. dilectis.

d ¶ Vnico lumine] ſumptum. ff de offi. præſi. illicitas. §. ne tenuis.

e ¶ Edita.] de offi. or. irrefragabili § cæterum eo tit. ſi canonici. & ca. quamuis lib. 6. & ibi vide in vlti. glo.

f ¶ Pendentia] concor. ſup ea. compi. de iud. diſpendioſam. cũ ſuis concor.

g ¶ Conuentionib.] hc ſup. ea. compil. de ſepul. dudum. circa finem.

GRauis.] ¶ præſuppponendũ eſt illud quod dr̃ in cap. alma. lib. 6. eod. titu. quod ſi interdictũ ſit celebratum in aliquo loco, canonici poſsũt celebrare diuinum officium: ſed hoc debẽt facere voce ſubmiſſa & baſſa, & ianuis clauſis, & quod nullus admittaĩ ad diuinum officium audiẽdum: aliàs ſi quem admittant ſeu recipiãt, ipſo facto ſunt excómunicati.

CASVS. ſic figuraĩ. Concilio generali in ſpiritu ſancto legitime celebrato fuit expoſitum, q̃ plures domini temporales, reges, barones in contemptum eccleſiæ cogebãt p̃sbyteros tempore interdicti in omnib eccleſijs celebrare diuina, & cum non poterant habere facultatem campanarum, faciebant populum per pręconem cũ ſono tubę conuocari, vt veniret ipſe populus & omnes de populo ad diuinũ officium. Et iſtud non ſolum faciebant in ſuis capellis, quæ capellæ ſunt in domibus ipſorũ ſeu in caſtris, ſed hoc faciebãt in eccleſijs cathedralibus & matricibus, & aliquãdo vocabãt aliquos, vt venirent ad diuinũ officiũ, aliquando alios, & ſi venire ad diuinum officiũ nolebant, illos cõpellebant. q̃ eſt peius; Aliquando iſti domini temporales conuocabant aliquos excommunicatos, vt venirent ad diuinum officium, & dum clerici videbant illos excommunicatos, nolebant finire nec perficere diuinum officium. & ſic remanebat incompletũ, & imperfectum: propter quos exceſſus oriebatur ſcandalum in clero & populo: Vnde conſtituit concilium, vt de cætero talia non faciant ipſi domini temporales: Et quòd excommunicati moniti vt exeant ab eccleſia, immediate recedant ab ea: q̃ ſi ſecus fecerint i. ſi contrariũ fecerint, ipſi ſint excommunicati, nec abſolui poterunt, niſi per Romanum Põtificem. Nota primo, q̃ tempore interdicti generalis, puta quia tota vna diœceſis eſt ſuppoſita interdicto, non ſunt diuina officia celebranda. Nota pœnam principum, qui compellunt celebrare clericos tẽpore interdicti: nam ipſo facto incurrunt ſnĩam excõicationis. Not q̃ quis nõ debet celebrare in præſentia excõicati, quem ſcit publice excõicatum: aliàs ipſe ſuſpendit à ſuis beneficijs. No. ex tex. iũcta gl. q̃ licet ſacerdos inceperit celebrare Miſſam, ſi ſuperueniat excõicatus, dẽt ipſe ſacerdos ceſſare à celebratione Miſſæ. Et ſi ipſe excõicatus monitus noluerit exire, ipſe ſacerdos debet illum realiter extrahere ab eccleſia: & ſi nõ poſſit, debet vocare p̃ſentes in auxilium. Not quod excõicatus pot iterum excoicari, tamẽ ſecunda excommunicatio non habebit effectum, niſi effectum retentionis: q̃a retinebit eum extra gremium eccleſiæ, quamuis fuerit recõciliatus de prima excommunicatione: tamen retinetur adhuc vt expulſus à gremio ipſius eccleſiæ, donec reconcilietur ſecũdo. Not. ibi, [Nobiles.] quod dicũtur nobiles etiam ſi delinquant, vt hic. & hoc quia hic dicuntur nobiles à coruſcatione clari ſanguinis, ſecundum Laur. Nota de locis inſignibus de hoc] in verbo, inſignium. in gloſſ. & in Specu. de citatione §. 1. ver. ſed quæ loca. Zabarella.

† Nobiles qui dicantur, & cur ita vocentur late docet Tiraq. tract. de nobilitate, c. 2.

[Prima glo. ſummat & diuidit.]

h ¶ Grauis.] Caſus. Domini t̃pales, qui cogũt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari. vel prohibent ne publice excõicati vel interdicti ſuper hoc per illos, qui Miſſas celebrãt moniti eccleſias exeant, & ipſi nominatim moniti, qui non exeunt excõicanti ſunt, & per Papã abſoluendi. Et primo narrat, ſecundo pœnam imponit ibi, Ne igitur.]

i ¶ Temporales] ẽt ſi ſint epiſcopi vel eccleſiarum p̃lati vr̃ locum habere quod hic dicitur, ne cle. vel mo. c. vlt. lib. 6. facit de exceſ. prælat. tanta, & facit quòd dixi ea compi. de pœnis, multorum.

[Glo. ſeq notat ad quæſtionem pro qua alleg. duo iura: & regulam, & opi. diſtinguentem. alleg duo iura in contrarium ad quæ pro ipſorum reſponſione remittitur, & prouiſionem perit.]

a ¶ Sup-

CVm ex eo.] ¶ Primo præmiſſa ratione ponit ſtatutum ſuum: ſecundo contra facientes punit: ibi, [Quòd ſi.] Imola ¶ Præſupponendum primo eſt illud quod habetur ſ. in c. 1. videlicet, ꝙ religioſi cuiuſcūque ſtatus vel præeminentiæ exiſtāt violantes ſeu nō ſeruantes interdictū, quod debuit ſeruari ab eccleſia cathedrali ſeu matrice, hoc eſt parochiali, ſunt excōmunicati. Et dicitur eccleſia matrix quaſi mater ſuorum parochianorum. Præſuppono vlterius illud quod habetur in glo. poſita in ver. Tertio. videlicet, ꝙ tres ſunt ordines Minorū: Primus fuit Fratrū Minorum viuētium ſecundum regulā beati Franciſci: quorum ordo eſt multum arctus, & ſtrictus, & nō poſſunt habere proprium nec in particulari nec in communi. Eſt ſecundus ordo ſanctæ Claræ, & talis non eſt ita arctus: q̄a poſſunt aliquid habere in communi. Tertius eſt ordo, in quo ſunt homines qui dicuntur continentes. ¶ Caſus ſic figuratur Nos vidimus in cap. præcedenti ſ. eo. tit. ſeu rubrica, ꝙ religioſi cuiuſcunque ſtatus exiſtant non ſeruantes interdictum ſeu violantes ꝙ celebratur in eccleſia cathedrali vel matrice, ſunt ipſo facto excōicati. Sed quæro, an fratres Minores, qui ſunt de primo ordine, poſſint admittere, & recipere homines continentes ſeu de pænitentia, qui ſunt de tertio ordine ſancti Franciſci? Et rñdet Papa, ꝙ nō: q̄d ſi fecerint, ſunt ipſo facto excōicati, nec poterunt abſolui niſi per ſummū Pontificē. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, primo ex princ. c. iuncta gl. ꝙ beatus Frācīſcus tres ordines inſtituit. Primo ordinē fratrū Minorū: & iſte ordo eſt arctiſſimus & ſtrictiſſimus, q̄a ipſi nō dēnt habere granaria, ſed dēnt viuere ex incerta penſione. Itē non dēnt habere duas veſtes. Eſt alius ordo, quē inſtituit beatus Frāciſcus, qui dr̄ ordo ſanctæ Claræ: & talis ordo nō eſt ita arctus, nec ſtrictus: quia bene poſſunt habere aliquid in cōi. Alius eſt ordo, cuius profeſſores vocanī continentes: & iſte non eſt proprie verus ordo: q̄a non vouerunt tria neceſſaria, q̄ ſunt in profeſſione Not. ꝙ licet tertius ordo fuerit inſtitutus à beato Franciſco ſicut ordo Minorū, & ſit aliqua cōio: tñ Minores nō poſſunt illos admittere ſeu recipere ad diuinū officiū ac ſi eſsēt exnei: & ſi d̄ facto admittāt ſūt ipſo facto excōicati, & nō poſsūt abſolui niſi p̄ Romanū Pōtificē. Not. ꝙ mulieres de tertio ordine beati Frāciſci dīr ſorores. Ex hoc īfert gl. 2. ꝙ nō ſūt Beguinę & infert hoc ex eo: q̄d ſūt ſub obediētia ſm̄ traditiones tertij ordinis: Beguinę vero nō ſūt ſub obedientia remittit gl. de relig. do. cle. 1. vbi de hoc in gl. vid̄. No. caſū in quo ordinarij ſūt delegati Ap̄li. ſimile d̄ hęr. ad abolēdā. d̄ ſup. negl. p̄l. cle. vnica. d̄ ſta. mo. cle. vl. Zab.

tertij ordinis, excommunicati ſunt, nec priuilegia iuuant hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

CVm ꝑ ex eo [a] quòd religioſi viri fratres Minores in ſuis recipiunt eccleſijs ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & ſorores [b] de ordine tertio [c] (quem beatus Franciſcus inſtituit) exiſtentes, qui cōtinētes [d], ſeu de pænitentia nuncupantur, ſcandalum [e] aliorum, qui ab his excludun tur, mentibus generetur censura vileſcat [f] eccleſiaſtica, & minoris auctoritatis interdicti ſententia reputetur: Eiſdem fratribus minorib. [g] diſtrictius inhibemus, ne decætero aliquem vel aliquos prædictorum (etiam ſi ſuper hoc hi [h] vel illi [i] priuilegijs quibuſcunque muniti extiterint, quæ ipſis in nullo prorſus quo ad hoc volumus ſuffragari) ad diuina in ſuis eccleſijs [k] tēpore interdicti quoquomodo admittant [l]. Quod ſi fecerint, eo ipſo excōmunicationis ſentētiæ ſe nouerint ſubiacere [m]: à qua per alium, quàm per Romanum Pontificem, vel ſatisfactione præmiſſa per locorū epiſcopos (quos auctoritate Apoſtolica [n] fungi volumus in hac parte) abſolutionis beneficium nequeant obtinere.

¶ Idem.

¶ *Si Papa etiam ſcienter excommunicato participat, illū per hoc non abſoluit niſi exprimat hoc ſe velle. Et ſi ſciēter ſub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate nō approbat. Ioan. And.*

CAP. IIII.

SI SVM-

[Prima gloſſa ſummat.]

a ¶ Cum ex eo.] Fratres. Minores ſi tempore interdicti recipiunt in ſuis eccleſijs ad diuina fratres & ſorores tertij ordinis, excōmunicati ſunt, nec priuilegia iuuant.

b ¶ Sorores.] illæ igitur non ſunt Beguinæ, vt dixi ſ. ea. cōp. de reli. do. c. 1.

[Glo. ſeq. declarat tres ordines beati Frāciſci, & in quo differant.]

c ¶ Tertio.] Primus fuit fratrum Minorū, qui eſt arctiſſimus, & caret proprio etiam in cōi: de hoc ſatis ſ. tit. 1. c. 1. Secundus fuit ſanctæ Claræ, qui differt à primo, quia ordo ille licet etiam fęminis arctiſſimus, habet tamen propriū in communi. Sed ille tertius [1] etiam pro viuentibus in coniugio maribus & fęminis adinuentus eſt: & habent profeſſi proprium in ſingulari: & potius eſt modus viuendi, quàm proprie dicatur regula: eſt tamen approbatus per Nicolaum tertiū & hoc conſtat.

[Glo ſeq. obiectionem ſoluit.]

d ¶ Continentes.] nō promittunt continentiam, immo viuunt in coniugio, vt prædixi, tñ &: ſecundum modum viuendi eis datum certis diebus qualibet ſeptimana abſtinent à thoro, ſicut & ſeptimana vicis ſuæ abſtinebant ſacerdotes veteris teſtamenti. 82. diſt. plurimos.

e ¶ Scandalum.] vitandum. quod dic vt not. de noui ope. nun. cap. 2.

f ¶ Vileſcat.] ad hoc & ad id quod ſequitur. concor. ſup. ea. compil de pænit. & remiſ. c. 2.

g ¶ Minoribus.] alios non ligat conſtitutio.

h ¶ Hi.] fratres Minores.

i ¶ Vel illi.] fratres & ſorores tertij ordinis, & eſt mirabile: quia eo caſu ı alijs eccleſijs recipi poſſeat, ſi priuilegium eſt generale.

k ¶ Suis eccleſijs.] per hoc verbū, quod etiam ſ. præmiſit, dico ꝙ ſi in alienis eccleſijs hoc facerent, ceſſat hæc pœna: poſſet tñ habere locum alia pęna cōis. & eſt ſimile quod dixi ſ. hoc tit. c. 1. in glo. additur.

l ¶ Admittant.] niſi in quantum illis & alijs permittitur. per decr. vlt eo tit. lib. 6.

m ¶ Subiacere.] ſi aliàs bene ſeruant interdictū, quod ſeruat matrix eccleſia, non ligantur pęna illius decr. ſ. c. 1. ſed iſta tantum. facit de iudi. at ſi clerici. in fin. cum ſuis concord.

n ¶ Auctoritate Apoſtolica 2] hoc dicit propter exēptionem, & quia deliquerant in locis exemptis.

SI ſummus.] ¶ Primo ponit vnum dictum. ſecundo, aliud illi ſimile: ibi, [Similiter.] Imola. ¶ Pro declara-

¶ Nec ꝙ iſta cōſtitutio eſt particularis, quia ſolū concernit Fratres Minores & eorum eccleſias vnde nō cōcernit alios Mēdicantes. Bonifacius de Vitalinis

Ordo ſancti Frāciſci eſt triplex.

1 Vide gl. cle. 1. ſuper ver. obedientiā. ſupra de relig. dom. Fō.

a Sing. gl. ſm̄ Panor. hic & in c. cū ẽpe. ſ. de arb. ad hoc ꝙ exēptus ñ pōt renuntiare priuilegio ſuæ exēptionis, etiā ſe ſubijciendo ordinario. Fōm.

mus a †Pontifex ſciēter b etiam excōmunicato participet c litteris d, verbo, uel oſculo e, ſeu alio quouis f modo: ipſum ꝑ hoc abſoluere nulla ratione cēſetur, niſi ſe velle g forſitan exprimat illum ex hoc pro abſoluto haberi. ¶Similiter quoq; ſi quē ſub titulo cuiuslibet dignitatis h, ex certa etiam ſcientia, verbo, conſtitutione, uel litteris nominet i †, honoret, ſeu quouis alio modo tractet k, per hoc in dignitate illa ipſum approbare l non intelligitur m, aut quicquam ei tribuere noui n iuris.

TITVLVS XI.

De verborum ſignificatione.

¶Clemens quintus in concilio Viennenſi.

¶*Declaratur in aliquibus capit. Exiji. eod. tit. libro 6. præſertim, an fratres Minores teneantur ad obſeruationem eorum omnium, quæ in regula ſub uerbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inſeruntur, ad quæ fratres ipſi obligantur. Et conſequenter eorū nouē exceſſib. prolixe diſcuſſis, de electione miniſtri ipſorum luculentiſsime tractatur.*

CAP. I.

EXiui † de paradiſo, dixi rigabo hortum plan

---

eſaratione huius c. ſciendum eſt, ꝙ iſtud emanauit ad declarationem c. ſi aliquando. eo. tit. in antiq. Et ꝑſuppono, regulariter cum aliquis excommunicatur, oportet ꝙ abſoluatur in forma Eccleſiæ, videlicet ꝙ præſtet cautionem de parendo iuri. Præſuppono etiā ꝙ imperator ſiue rex nō eſt ſubditus legibus ſuis. ¶ Caſus ſic figuratur: Ponamus ꝙ ego ſum excommunicatus iuſte, forte ꝓ cōtumacia vel alias: Papa ſciens me eſſe excommunicatū habuit mecum communionē: quia forte miſit mihi litteras, in quibus dabat mihi benedictionē, & bene me excommunicatū ſciebat: vel forte tradidit mihi oſculum, vel alio modo habuit mecum communicare. Quæritur, vtrum Papa ex hoc videatur mihi impendiſſe beneficium abſolutionis? Reſpondet ꝙ nō, niſi ipſe Papa expreſſe dicat, volo te abſolutum eſſe, & tibi beneficium abſolutionis impendo. Sed ponamus, ꝙ eram intruſus in aliquo beneficio, ita ꝙ non habebā titulum, & Papa ſcripſit mihi litteras, in quibus appellauit me epiſcopum illius loci, quem obtinebā ſine titulo: Vel ponamus ꝙ illud beneficiū vacabat, & nullus obtinebat, & ipſe in litteris ſuis appellauit me epm illius loci: an ꝑ hoc vr̄ mihi ius tribuere in illo beneficio? Reſpōdet Clemens Papa, ꝙ non. hoc dicit H. F. Not. ꝙ nō ſolum ſufficit nō loqui cum excommunicato, ſed etiā non debēt ſibi mitti litteræ. No. ꝙ ſcribens litteras excommunicato, incurrit minorem de hoc in glo. argu. Idem dicit. Lau. ſi mittit ei nuntiū: quia hæc ſunt paria. de electio. vbi periculum. §. nulli lib. 6. & de hoc ibi. Not. ꝙ multis modis communicari dicitur excōmunicato. de hoc in glo. vt in conuiuio. Zabarella.

[Gloſſa prima ſummat, & dicit quare emanauit, & quid prima pars determinat.]

a ¶ Summus.] ſi Papa etiam ſcienter excommunicato participat, illū per hoc nō abſoluit, niſi exprimat hoc ſe velle. Et ſi ſcienter ſub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate nō probat. Creditur ꝙ propter dominū Fredericum de Sicilia emanauerit hæc decre. Pars prima determinat not. 92. diſt. ſi inimicus. & eod. tit. ſi aliquādo. ꝑ Goff. in procem. cōpil. Greg. per Inn & Hoſtiē de priuileg. cum olim 1. Et facit hoc c. pro ibi no. per Inn. & Hoſt. vt ſicut per participium Papa non abſoluit, ita nec ꝑ euitationem excommunicat: vnde non incurrit minorem qui participat illi, quē Papa vitat. & c. ſi inimicus loquitur de illo quem vitat, & vitari præcipit.

b ¶ Scienter.] etiam ſi ignoranter. nō erat dubium ꝑ præcedentem decre. ſi aliquando.

c ¶ Participet.] quo participio non ligatur minori, vt not. in iuribus alleg. in 1. glo. eo. tit. nulli.

d ¶ Litteris.] argue quòd ſcribens excōmunicato incurrit minorem. & de hoc eod. titu. conſtitutionem lib. 6 in 3. glo.

e ¶ Oſculo.] formatur ab os oris, nec debet ſcribi ꝑ h.

f ¶ Quouis modo.] vt in conuiuio, oratione, vel itinerando, vel conſedendo.

g ¶ Velle.] eſt ſibi pro ratione voluntas Inſti. de iure natu. §. ſed & ꝙ princip. ſic & princeps ſola volūtate manumittit. ff. de manu. apud eum. C. de fideicom lib. ſi voluntate. in inferioribus à Papa non haberet hoc locum. eo. tit. cum deſideres.

h ¶ Dignitatis.] eccleſiaſticæ vel ſeculari, cum eadem ſit ratio.

i ¶ Nominet.] contrariū videbatur notari 99. diſtin. dominus. & vide quod no. 11. q. 1. ſacerdotibus. qui fil. ſint legiti. per tuas. cum concor.

k ¶ Tractet.] vocans illos qui ſunt eiuſ dē dignitatis, vocat illum.

[Glo. ſeq. notat ad opinionem.

l ¶ Approbare.] facit ad not. per Innoc. & Hoſt. de fil. presby. veniens. vbi tenent ꝙ ſi epiſcopus Miſſam audiat, vel procurationem recipiat à male ordinato vel inſtituto, ꝙ per hoc non diſpenſat cum illo, dato quòd ſit caſus quo diſpenſare poſſet, & ibi ſcripſi.

[Gloſſa ſequens obiectionem ſoluit.]

m ¶ Non intelligitur.] non obſtat ī. ea. cōpil. de ꝓba. c. vnico illud enim intelligitur cū Papa narrat factū proprium, & ſuper eo fundatur ipſius intentio, vt ibi not in glo. quid ſi talia.

n ¶ Noui iuris.] ſimile de hæret. præſidentes. in ſi. lib. 6. & intellige niſi hoc exprimat ſe velle, vt ſupra proxi. reſponſo.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

[Viſum eſt ſupra per diſcurſum titulorum de ſingulis partibus iuris: verum quia in iure multæ dubitationes oriūtur circa verborum ſignificationem: ideo præſens annectitur rubrica.]

EXiui.] ¶ Gloſſa & alij ſcribentes quamplures nihil hic ſcripſere: forte quia Nicolaus iij. eod. tit. lib. 6. (quod cap. etiam exponit regulam ſancti Franciſci) excommunicauit gloſſantes illud cap. & in gloſſando inducentes contrarietates, concordantias, ſeu opiniones diuerſas vel aduerſas: quia tamen permiſit gloſſas fieri per quas verbum, vel verbi ſenſus, ſeu cōſtructio quaſi grammaticaliter ad litterā vel intelligibilius ponat, & quia etiam pœnas illius cap. ſuſpendit. Ioa. xxij in extrauag. Quia nō numquā. & quia licet illa conſtō prohibita fuerit gloſſari, nō ſic iſta. Itē quia dimittendo hanc ſine expoſitione, inducuntur legētes ad omittēdā ipſā, vn̄ cauſat eius ignorantia, cū tn̄ ipſe Nicolaus ꝑceperit vt illud c. Exiji. ſicut cæteræ decretales legerent in ſcholis, iō aliqua breuia hic ſcribo.

Quoniam

---

†* Ratio decidēdi in hac clement. pōt eſſe illa, q̄ affert. gl. in c. 2. extra de ſchiſma. in verb. diſpenſatū q̄a diſpenſatio dē eſſe expſſa ad de Deciū in c. ſi qū in 3. not. de reſcri.

† Vide Felynum in rub. proœmij Gregoriani & in c. cū vigeſimō de off de le.

Eccleſiaſtici 24.

† Io. An. cuius sūs gloſſæ in clement. nihil ſcrīpſit ſup hac Clemēt. cauſam tradunt Ancharanus Zabarel. & alij. gloſſæ vero q̄ apponunt excōmētarijs Zabarellæ ſunt deſumptæ.

Epiſcopus audiens Miſſam à male ordinato, nō diſpēſat cū eo. Cōtinuatio.

tationum [a], ait ille cæleſtis agricola [b], qui vere fons ſapientiæ verbum Dei, à patre in patre manens, genitum ab æterno, nouiſſime diebus iſtis (fabricate ſancto ſpiritu) in vtero Virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar † ſe dãdo cæleſtis vitæ, præbens hominibus ſemetipſum. Verum quia plerumque mortalis uitæ ſollicitudinibus preſſus homo, mentis aſpectum ab exemplaris huiuſmodi intuitu † diuertebat: verus noſter Salomon [c] in ſolio militantis eccleſiæ hortum [d] voluptatis inter cæteros quendam fecit à procelloſis mũdi fluctibus elongatum, in quo quietius ac ſecurius vacaretur cõtemplandis ſeruandiſque huiuſmodi operibus exẽplaris in hunc mundum introiuit ipſe, vt rigaret ipſum fœcundis aquis ſpiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus [e] ſi quidem eſt fratrum Minorum ſancta religio, quæ muris regularis obſeruantiæ firmiter vndique circumcluſa, intra ſe ſolo contenta Deo adornatur abunde nouellis plantationib. filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pænitentiæ myrrham metit [f] cum aromatibus [g], quæ ſuauitate mira vniuerſis odorem attrahentis ſanctimonię circunfunditur. Hæc eſt illa cæleſtis vitæ forma & regula, quam deſcripſit ille confeſſor Chriſti eximius ſanctus Franciſcus: ac ſeruanda à ſuis filiis verbo docuit pariter & exẽplo. ¶ Quia vero dictæ ſanctæ regulæ profeſſores ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris aſfectabant, ſicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmiſſam regulam firmiter obſeruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre ſenſum in ipſius regulæ ſerie contineri, pro ipſorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apoſtolicæ dignitatis †, vt certificati per ipſam, cuius pedibus etiam per ipſam regulam ſunt ſubiecti, poſſent Domino (pulſis cunctis dubijs) cum plena charitate conſcientiæ deſeruire. Horum autem pijs ac iuſtis ſupplicationib. plures prędeceſſores noſtri Romani Pontifices ſucceſſiue (ſicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua conceſſerunt, ſicut expedire videbant fratrum conſcientijs, ac purę obſeruantiæ ſtatus. Verum quia plerunque vbi culpa non eſt, eam timere ſolent conſcientiæ timoratæ [h], quæ in via Dei quodcunque deuium expaueſcunt, non ſunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conſcientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam ipſorumque ſtatũ pertinentia, dubitationum in ipſis fluctus aliqui generentur & oriantur, ſicut ad aures noſtras pluries, & de quampluribus in publicis & priuatis conſiſtorijs eſt perlatum. Quapropter per ipſos fratres nobis extitit humiliter ſupplicatum, quatenus prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quę poſſunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate ſedis Apoſtolicę curaremus. ¶ Nos igitur (cuius animus ab etate tenera pia deuotione efferbuit ad huiuſmodi profeſſores regulæ, & ad ordinem ipſum totum: nunc autem ex communi cura paſtoralis regiminis, quam immeriti ſuſtinemus, ad ipſos fouendos dulcius, & attentius gratioſis fauoribus proſequendos tanto prouinciamus ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exẽplari vita & ſalutari doctrina toti vniuerſali Eccleſię cõtinue cernimus prouenire)

tam

† Al. ita: exẽplar ſequẽdo cæleſtis, &c.

† Aliàs, cõtuitu.

† Ca. Exiit. §. pen. eo. tit. li. 6. Fontã.

Diuiſio materiã reddit faciliorem.

Quoniam autem per diuiſionem res melius intelligitur: Inſt. de leg. §. ſed non vſque. not. ff. de do. excep l. 1. gl. 1. Ideo diuide: quia primo exordium, ſecundo narratio & petitio; ibi, [Quia vero dictæ.] tertio, exauditio: ibi, [Nos igitur.] Et ibi primo declarat non omnia euãgelica conſilia eſſe præcepti quo ad fratres, declarans quæ obligẽt eos ex præcepto. Secundo, in §. [Cæterum.] determinat quid ſeruandum quo ad bona ingredientium. Tertio, in §. [Præterea.] de veſtibus & calceamentis fratrum. Quarto, in §. [Deinde.] de ieiunijs eorũ. Quinto in §. [Porro.] de non recipienda per eos pecunia. Sexto, in §. [Proinde.] de paupertate & humilitate ipſorum & enumerat 11. exceſs[us] qui ſunt contra paupertatem & humilitatem, quibus prouidet. Septimo, in §. [Ex præmiſſis.] ſoluit dubium oriens ex his quæ de paupertate dicta ſunt. Octauo, in §. [Dicere.] remouet quendam errorem. Nono, in §. [Demũ.] determinat de electione vel inſtitutione miniſtri prouincialis. Decimo in §. [In deſtitutione.] determinat de ipſorum miniſtrorum prouincialium deſtitutione. Vndecimo, in §. [Cæterum.] determinat, quòd fratribus carentibus miniſtro generali ſuppleat vicarius ordinis vices eius. Duodecimo, in § [Porro.] apponit decretum in his quæ dicta ſunt de prouinciali miniſtro, ſi aliter fiat.

a ¶ Plantationum.] Eccleſiaſtici 24.

b ¶ Agricola.] Chriſtus.

c ¶ Salomon.] Chriſtus, de quo Matth. 12. Ecce pluſquam Salomon hic.

d ¶ Hortum voluptatis.] vitam Chriſti, ipſe enim cœpit facere & docere, Actuum. 1.

e ¶ Hic hortus.] deſcendit ad ſpeciem, & applicat quæ dixit ad propoſitum.

f ¶ Meti.] aliàs meſſuit.

g ¶ Aromatibus.] Cant. 5. & per myrrham intelligit pænitentiam: per aromata fructum exempli inde prouenientem.

h ¶ Timoratæ.] quinta diſtinctio. ad eius.

a ¶ In

tam pia ſupplicantium intentione commoti, ad peragendū diligenter quod petitur, ſtudia noſtra duximus conuertenda: ipſaq; dubia per plures archiepiſcopos & epiſcopos, & in Theorogia magiſtros, & alios litteratos & prouidos, & diſcretos examinari fecimus diligēter.¶ Cum igitur † in primis ex eo quod in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrū Minorum hæc eſt: ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, in obediētia [a] viuendo ſine proprio, & in caſtitate. Item infra: Finito vero anno probationis † recipiātur ad obedientiā, promittentes vitā iſtam ſemper & regulam obſeruare. Item circa finē regulæ: Paupertatem, & humilitatem, & ſanctum Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus, obſeruemus: Fuit hæſitatum, an Fratres eiuſdem ordinis ad omnia, tam præcepta, quàm conſilia Euangelij, ex profeſſione ſuę regulę teneantur: Quibuſdam dicentibus, quod ad omnia: alijs autem eſſerentibus, quòd ad ſola illa tria conſilia, videlicet, viuere in obedientia, in caſtitate, & ſine proprio, & ad ea quę ſub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulū prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærentes, ipſumque articulum quo ad aliquid clarius proſequentes, dictæ hæſitationi duximus reſpondendum: quod cum votum determinatum † cuiuſlibet habeat cadere ſub certo, vouens regulam non pōt dici teneri ex vi voti huiuſmodi ad ea conſilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem beati Franciſci conditoris regulę hęc probatur fuiſſe intentio, ex hoc quòd quædam Euangelica conſilia in regula poſuit, alijs prætermiſſis. Si enim per illud verbum, Regula & vita fratrum Minorum hæc eſt, & cætera, intendiſſet eos ad omnia conſilia Euangelica obligare, ſuperflue & nugatorie quædam eorum, ſuppreſſis cæteris, in regula expreſſiſſet. Cum autem [b] natura termini reſtrictiui hoc habeat, quòd ſic excludit ab ipſo extranea, quod cuncta ad ipſum pertinentia concludit †: Declaramus & dicimus, quòd dicti Fratres non ſolum ad illa tria vota nude & abſolute accepta ex profeſſione ſuæ regulæ obligantur, ſed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ ſunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipſa ponit. Nam ſi ad hæc tria prædicta tantum præciſe & nude promittentes ſe ſeruare regulam viuendo in obedientia, caſtitate, & ſine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: Promitto ſemper hanc regulam obſeruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio naſceretur. Nec tamen putandum eſt, quòd beatus Franciſcus profeſſores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, ſeu ad alia in ipſa expreſſa, intenderit æqualiter eſſe obligatos; quin potius aperte diſcreuit, quòd quo ad quædam ipſorum ex vi verbi tranſgreſſio eſt mortalis, & quo ad quædam alia non: Cum ad quædam ipſorum uerbum apponat pręcepti, uel æquipollentis eidem, & quo ad aliqua uerbis alijs ſit contentus.¶ Item [c] quia præter ea, quæ expreſſe uerbo præcepti, ac exhortationis ſeu monitionis ponuntur in regula: nonnulla uerbo imperatiui modi negatiue uel affirmatiue appoſito inſeruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad iſta, ut ad habentia uim præcepti. Et quia, ut intelleximus, non minuitur hoc dubium, ſed augetur ex eo quòd felicis recordationis Nicolaus Papa tertius † prædeceſſor noſter noſcitur declaraſſe, ꝙ fratres ipſi ex profeſſione ſuæ regulæ ſunt adſtricti ad ea conſilia Euangelica, quæ in ipſa regula præceptorie uel inhibitorie, ſeu ſub uerbis æquipollentibus exprimuntur, & nihilominus ad eorum omnium obſeruantiam, quæ ipſis in eadem regula ſub uerbis obligatorijs indicuntur; ſupplicauerunt prædicti fratres, ut

ad ipſo-

a ¶ In obedientia.] ſine proprio, & in caſtitate: tria ſubſtantialia religionis, de ſtatu mona. cum ad monaſterium. Not. ibi (Superflue & nugatorie.) qđ ſuperfluitas & negatio reprobantur in proęmio Greg. §. ſane.

b ¶ Cum autem.] Nota de natura termini reſtrictiui: quia per excluſionem aliquorum cætera includit, & hoc idem eſt dicere quod aliàs dicimꝰ, ꝙ exceptio firmat regulam. ff. de mili. teſta. tribunus §. fin. 32. q. 7. dominus not. Dynus de regulis iuris. ſuper rubr. in fin. lib. 6. Secundo not. ibi, (Pænitentia.) quod id quod diſponitur de aliquo intelligitur etiam de illo quod ad aliud pertinet. de offi. deleg. c. 1. & c. præterea. Tertio not. ibi (Pro nihilo, & vane.) quòd verba debent poni cū miniſterio. de priuile. in hic. & eod. titu ſi Papa. lib. 6. Quarto not. quòd de æquipollentijs idem iudicium hic, vt infra proximo §. & ff. manda. l. fin. de verb. ſign. in his, de conſang. tua. & facit de iudic. cap. 1. Quinto not. ibi, (Quo ad aliqua) quod id quod de vno dicitur, de alio excluditur. ff. de iudi. cum prætor. de praſumpt. nonne.

c ¶ Item quia] Not. quod in his quæ animæ ſalutem reſpiciunt, pars ſecurior tenenda eſt. 68. diſt. presbyter. de ſponſal. iuuenis not. de ſeru. in or. fac. c. vnico. in gl. fi. Secundo not. quod non omnia quæ imperantur, important neceſſitatem. 28. q. 1. ſic enim. not. glo. 14. q. 1. quod præcipitur. regulariter contra dicto cap. quod præcipitur.

† Vide cōcil. Trid. ſeſ. 25. tit. de Regularib. & Monialibus. c. 1.

† Vide cōcil. Trid. ſeſ. 25. tit. de Regularib. & Monialibus. c. 15.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 88. art. 1. 2. & 1.

† Per l. ob æs. C. de præd. mi. vbi Saly. Bart. l. ſeruì noie. ff. de vſu. ēt ſi conſtō eſſet pœna. gl. Sali. l. fin. C. de reno. don. aut ſi ſolū eſſent pertinentia. de cōſuetudine. Bar. l. viros. C. de diuer. offi. li. 12. vñ cōceſſo tibi, ꝙ capias mutuo vſque ad cētū tm̄ potes capere ad cābiū: quia ita cōſuetū eſt: Pōtanus cōſi. 114. Fō.

† In codicib. antiquiorib. ēt impreſſis cōſtanter legit̄ ita: Nicolaus Papa quartus Et decretalis, Exiit de qua loquitur iſte textꝰ & habet̄ eo. tit. li. 6. etiā tribuit̄ Nicolao quarto ī antiquioribus, & emendatioribus exemplarib. ſicut in hac ęditione obſeruatum eſt.

ad ipſorum conſcientias ſeruandas † declarare, quæ horum cenſeri debeant præceptis æquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in ſynceris horū conſcientijs delectamur, attēdentes quòd in his, quæ animæ ſalutem reſpiciūt, ad vitādos graues remorſus conſcientiæ pars ſecurior eſt tenenda †: dicimus, quòd licet fratres non ad omnium, quæ ſub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, ſicut ad præceptorum ſeu præceptis æquipolentium obſeruantiam teneantur: Expedit tamen ipſis fratribus ad obſeruandam puritatem regulæ & rigorē quòd ad ea ſicut ad æquipolentia præceptis ſe nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc quæ videri poſſunt æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel ſaltem ratione materiæ de qua agitur, ſeu ex vtroque ſub compendio habeant: Declaramus, quòd illud quod ponitur in regula de non habēdo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam ſine caputio: Item de non portandis calceamentis, & de non equitando extra caſum neceſſitatis: Item quòd fratres vilibus induantur: Item quòd ieiunare à feſto omnium ſanctorū vſq; ad natale Domini, & in ſextis ferijs teneantur: Item quòd clerici faciant diuinum officium ſecundum ordinem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: Item quòd Miniſtri & Custodes pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendi, ſollicitam curam gerant: Item quòd ſi quis fratrum in infirmitatem ceciderit alij fratres debēt ei ſeruire: Item quòd fratres non prædicent in epiſcopatu alicuius epiſcopi, cum ab eo illis fuerint contradictum: Item quòd nullus audeat penitus populo prædicare, niſi a Generali Miniſtro vel alijs, quibus ſecundū declarationem prędictā id cōpetit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc inſtitutus: Itē quòd fratres qui cognoſcerent ſe non poſſe præmiſſam regulam ſpecialiter obſeruare, debeant & poſſint ad ſuos Miniſtros recurrere, Itē quòd oīa quæ ponuntur in regula ad formā habitus tam nouitiorum, quàm etiam profeſſorū: necnon ad receptionis modū ac profeſſionē ſpectantia, niſi recipientibus quo ad habitum nouitiorum (ſicut dicit regula) ſecundum Deum aliter uideatur: Hæc, inquā [a], omnia ſunt à fratribus tamquā obligatoria obſeruanda: Item [b] ordo communiter ſenſit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd ubicunque ponitur in regula hoc uocabulum, teneantur, obtinet uim præcepti: & obſeruari debet à fratribus ſicut tale. ¶. Cæterum [c] quia Chriſti confeſſor prædictus agendorum ac ſeruandorum circa recipiendos ad ordinem Miniſtris & fratribus modum præbens, dixit in regula, quòd caueant fratres & eorum Miniſtri, ne ſint ſolliciti de rebus ſuis temporalibus, ut libere faciant de eis quicquid ipſis à Domino fuerit inſpiratum: licentiam tamen habeant ipſi Miniſtri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, ſi conſilium requiratur, quorum conſilio ſua bona pauperibus erogentur: Dubitauerūt & dubitant multi fratrum, an liceat ipſis de bonis ingredientium quicquam recipere ſi donetur: & ſi ad dandum perſonis & conuentibus poſſint eos inducere ſine culpa: ſi etiam ad diſponendum de diſtributione rerum talium debeant ipſi miniſtri ſeu fratres dare conſilium, ubi ad conſulendum alij quā ex ipſis ad quos ingreſſuri mittantur, poſſint idonei inueniri. Nos autem conſiderantes attente, intendiſſe ſanctum Franciſcum ſuæ regulæ profeſſores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipſorum ingredientium per dicta uerba ſpecialiter & totaliter elongare, ut quantum eſt ex parte fratrū ipſorum, receptio ad ordinem ſancta & puriſſima appareret, & ne aliquo modo oculum uiderentur habere ad bona eorum temporalia, ſed ad ipſos tantum diuino ſeruitio mancipandos: Dicimus † decætero debere tam miniſtros quàm fratres cæteros, à dictis inductionibus ad ſibi dandum & ſuaſionibus, necnon & dandis circa diſtributionem conſilijs abſtinere, cum per hoc ad timentes Deum ſtatus alterius mitti debeant, non ad

a ¶ Cum

† al. ſerenādas, id eſt clarificandas. ſiue ad ſerenitatē & trāquillitatē deducēdas,

† Cap. cōſilium. & ibi gl. de obſer. ieiuni. de ſpō. c. in lectū. 34 q. 2 facit ſingulare Hippolyti 151. ibi allegatur Felynus c. auditis antepen. de pſcri.

Gradus ſuperlatiuus vni ſoli conuēnit.

† al. Dicimus oīno debere tā miniſtros, &c.

a ¶ Hæc inquam.] omnia reperit vt clarior ſit oratio, & poteſt dici color rhetoricus, qui dicitur repetitio.

b ¶ Item ordo.] not. quòd antiqua interpretatio habet vim iuris: minime enim mutanda ſunt, &c. ff. de legi. minime. de cōſuet. cum dilectus.

c ¶ Cæterum.) ſecunda tertiæ vbi de bonis ingredientium. Not. ibi, [Maxima paupertate.] quòd ordi. Minorum fundatus eſt in maxima paupertate. de exceſ. præla. nimis 2. vbi de ipſis & Prædicatoribus dicitur, quòd in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulantur. & dicitur maximum quod principalem gradum tenet. ff. de verb. oblig. vbi autem in princ. nam ſuperlatiuū vni ſoli conuenit. 63. diſt. metropolitano. vbi glo. Quomodo autem paupertas conueniat religioni. dixi, de regula. ſane. q. 14. & per ibi notata patet, quòd in pauperite non eſt perfectio ſimpliciter, ſed in ſequela Chriſti: paupertas autem eſt inſtrumentum perfectionis: & hoc vario modo prout variæ ſunt religiones. de hoc ibi, & per Thomam 2. 2. q. pen. art. 7. & infra. §. proinde. Secundo not. ibi, [Cunctis pateant.] quòd curandum eſt ſed bono teſtimonio & opinione. de ſacra vnct. c. vnico §. ad exhibendum.

fratres: vt vere cunctis pateant eſſe tam ſalubris inſtituti paterni ſtudioſi zelatores ſeduli, & perfecti. Cum vero [a] facere de rebus ſuis quod Dominus inſpirabit, ipſamet regula ĩngredientibus liberum velit eſſe, non videtur quin liceat eis recipere, cõſiderati, ſcilicet eorum neceſſitatibus & moderaminibus declarationis iã dictæ, ſi quid de bonis ſuis intrans ſicut & cæteris pauperibus per modum eleemoſynæ libere velit dare. Cauere tamen in acceptatione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorũ quantitate notabili, præſumi poſſit ſiniſter oculus contra ipſos.

¶ Præterea [b] cum dicatur in regula, quòd illi qui iam promiſerunt obediẽtiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere uoluerint: Item quòd fratres omnes ueſtimẽtis uilibus induantur: Noſque prædicta uerba declarauerimus æquipollere præceptis: Volẽtes hæc determinari plenius; dicimus, quantum ad numerum tunicarum quòd pluribus uti non licet, niſi in neceſſitatibus quæ haberi poſſunt ex regula, ſecundũ quòd hunc paſſum memoratus prędeceſſor noſter plenius declarauit. Vilitatem [c] autem ueſtium tam habitus, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ ſecundum conſuetudinẽ vel conditionem patriæ, debeat quantum ad colorem panni & pretium vilitas merito reputari: nõ enim quo ad regiones omnes poteſt determinatus vnus modus in talibus aſſignari. Huiuſmodi etiam vilitatis iudicium Miniſtris & Cuſtodibus ſeu Gardianis duximus committendũ, eorum ſuper hoc conſciẽtias onerantes: ita tamẽ quòd ſeruent in veſtibus vilitatẽ. Quorum [d] etiã miniſtrorum, cuſtodũ & gradianorum iudicio eodẽ modo relinquimus, pro qua neceſſitate poſſint ipſi fratres calceamenta portare. ¶ Deinde [e] cum duobus tẽporibus annotatis in regula, ſcilicet, à feſto omnium Sanctorum uſq; ad natiuitatẽ Domini & maxime Quadrageſimæ, in quibus ieiunare tenentur inſeratur in eãdẽ regula: Alijs autem temporibus non teneantur niſi ſexta feria ieiunare: & ex hoc uoluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur niſi ex condecentia ad alia ieiunia, quàm ad iſta: Declaramus, debere intelligi eos non teneri ad ieiunium alijs temporibus, præterquam in ieiunijs ab Eccleſia conſtitutis: nõ eſt enim ueriſimile, ꝙ uel inſtitutor regulę, uel etiam confirmator abſoluere ipſos intenderit à ſeruandis illis ieiunijs, ad quę de commu

a ¶ Cum vero.] hic de eadẽ declaratione Nicolai iij. ĩ. § itẽ quia. Nota ꝙ quantitas notabilis facit illicitũ qđ alias licet. ſic de reſcri. ſtatutũ §. inſup. lib. 6. Scđo not. ꝙ ex futuris pręſumitur circa præteritum: nam hic vetat accipi notabilem quantitatẽ etiã gratis; ne ꝑſumatĩ ꝙ moti fuerint ad recipiendum iſtũ, quia oculum habuerunt ad eius bona tꝑalia. ſic 33. q. 2. cum ꝑ bellicam. in fi. vbi glo. de multiplici pręſumptione ſcribã in glo. fin. Quæro, quia hic & in §. præcedẽti dĩ, ꝙ fratres non ſint ſolliciti de bonis temporalibus eius qui recipitur ad ordinẽ, licet poſſit ipſe dare fratrib. de ſuis boni: ꝑ modũ eleemoſynę: quid ſi ingrediĩ non facta diſpoſitione de bonis ſuis? Sol. Quicquid ſit de alijs Mendicantibus, de quo not. de proba. in præſentia. quo ad fratres Minores dic, ꝙ nihil habebunt fratres: dĩ enim in regula, ꝙ volentibus ingredi, dicatur ꝙ vendant omnia ſua, & ſtudeant pauperibus erogare: & ſic fuit intẽtio beati Frãciſci, ꝙ nõ recipianĩ niſi prius diſpoſito de bonis ſuis: qđ ſi non fuit factũ, dic ꝙ trãſeãt bona ad veniẽtes ab inteſtato: nam ſolus vnus modus ꝑmittitur fratribus habendi de bonis illius ſcilicet ſi ille cõtulit ꝑ modum eleemoſynæ, vt hic: ergo alij ꝓhibẽtur. ff. de iudi. cum prætor. de præſumpt. nonne. pro hoc quod dico ĩ. §. proinde. q. 2.

b ¶ Præterea.] hic de veſtibus fratrum declarauit in d. c. exijt. §. licet autem. ibi dĩ, ꝙ de licentia Miniſtrorum & Cuſtodum coniunctim & diuiſim in adminiſtrationibus ſibi commiſſis poſſint fratres vti pluribus: ipſi autem Miniſtri & cuſtodes licentiam cõcedant cũ eis videbitur, pẽſatis neceſſitatibus & alijs circũſtantijs, quę ſm Deum & regulã attẽdendæ videntur. pro hoc ĩ §. proxi. vbi vilitas attenditur ſecundum conſuetudinem patriæ, & arbitrium Miniſtrorum & Cuſtodum.

c ¶ Vilitatem.] de eodem nota ꝙ vilitas rei conſideratur ex pluribus. in eo autem dicit, vilitatem attendi ſecundã conſuetudinem patriæ. pro hoc 93. diſt. legimus. vltra mediũ. ibi. [Priuilegiũ, &c.] Secũdo, no. ꝙ in iudicando vilitatẽ attẽditur reputatio. de hoc ĩ in proxi. notabili. ſic etiam in æſtimando prætiũ rei attendiĩ reputatio non ſingulorũ, ſed cõmunis. ff. ad leg. Falcid. pretia. in princ. Tertio, no. ꝙ qñq; ſpecialiter operatur cõſciẽtia cõmiſſarij, vt hic. Et an hoc caſu poſſit committere vices ſuas, dixi ſupra. de cõceſ. præb. cle. vnica. in prin. q. 6. Quarto no. ꝙ hoc de vilitate veſtium nõ indiſtincte cõmittitur Miniſtris & Cuſtodibus: quia nõ poſſunt cõcedere ꝙ vtantur nõ vilibus ſed habent declarare q̃ cenſeantur viles: tñ ſi declarẽt cenſeri viles eas q̃ eſſent manifeſte pretioſæ, talis declaratio non excuſaret fratres talibus vtẽtes. ſic nec præceptũ iniuſtum excuſat. de temp. ord. ad aures. immo nec cõpulſio ſuperioris. de exceſ. ꝑla. tanta. 32. q. 5. ita .n. & qđ hic de vilitate relinquitur arbitrio Miniſtro & Cuſtodũ; extrauag. Ioan. xxij. quorundam. ad longitudinẽ, latitudinem, groſſitiẽ, & ſubtilitatẽ, & quo ad formam & figuram, & ſimilia accidentia, quę omnia relinquuntur arbitrio prædictorũ.

d ¶ Quorum.] hic de calceamentis.

e ¶ Deinde.] hic de ieiunijs eorum. Nota ibi, [Sexta feria.] ꝙ licet exceptio vnius aliorum ſit incluſio: quia exceptio firmat regulã, vt dixi ĩ §. cũ autẽ. in primo notabili, tñ ſi per aliã iura de illo erat diſpoſitũ, non tollitur illa diſpoſitio [1]: licet eñ hic dicat, & alijs temporibus, q̃ à feſto omnium ſanctorũ vſque ad natiuitatẽ, vel in Qua-

Præſumitur ex futuris circa præterita.

Religionẽ ſi quis ingrediĩ nõ diſpoſito de bonis, qđ fiet de illis?

Vilitas habitus cordigerorũ cõmittiĩ arbitrio Miniſtrorũ.

Exceptio firmat regulam.

1 Facit c. litteras. & ibi Panor de reſti. ſpoli. vide Deciũ in l. 1. ff. de reg. iur. & ſcribẽtes reputant iſtũ tex. hic ſingularẽ. Fol.

ni ſtatuto Eccleſiæ obligantur cæteri Chriſtiani.

¶ Porro [a] cum dictus ſanctus volens fratres ſuos ſuper omnia à denarijs ſeu pecunia eſſe totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus vniuerſis, vt nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam: iſtumque articulum declarans idem prędeceſſor noſter, caſus & modos poſuerit [b], quibus ſeruatis à fratribus non poſſint dici nec debent per ſe, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulam vel ſui ordinis puritaté; dicimus, fratres teneri cauere ſummopere, quòd pro alijs cauſis, & ſub modis alijs, quàm ponat dicti præceceſſoris noſtri declaratio ad dátes pecunias ſiue deputatos nuntios non recurrant: ne (ſi ſecus ab ipſis attentatum fuerit) tranſgreſſores præcepti & regulæ merito poſſint dici, nam vbi aliquid alicui generaliter ꝓhibetur, ꝙ expreſſe non cõceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæſtus omnis pecunię, ac oblationum pecuniarum receptio in eccleſia, vel alibi, cippi [c] vel trunci ordinati ad offerentium ſeu donantium pecunias reponendas: nec non & quicũq; recurſus alius ad pecunias ſeu habentes ipſas qui per declarationé prædictam non conceditur: hæc inquã omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta. Cũ [d] etiã recurſus ad amicos ſpeciales expreſſe tantũ in duobus caſibus ſecundum regulam cõcedatur: videlicet, pro neceſſitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter conſiderata neceſſitate vitæ ad alias neceſſitates fratrum pro tépore occurrétes [e], ceſſantibus eleemoſynis ſeu etiam ingruentes, ſæpedictus prædeceſſor noſter duxerit [f] extédendũ: Attendant fratres prędicti, quòd pro nullis cauſis alijs quàm prędictis vel ſimilibus [g], in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiuſmodi, ſiue ſint dátes pecunias, ſeu deputati per ipſos, ſiue nũtij vel depoſitarij, ſeu alio quouis nomine appellétur: etiam ſi conceſſi per eãdem declarationem modi [h] circa pecuniam integre ſeruarentur. Denique cum idé cõfeſſor ſumme affectauerit ſuæ regulæ profeſſores totaliter [i] eſſe abſtractos ab affectu & ďſiderio ter-

Quadrageſima fratres nõ tenẽtur ieiunare, niſi ſexta feria, nõ per hoc includif ꝙ poſſint non ieiunare in ieiunijs ab eccleſia inſtitutis: eſt ergo tm̃ ſenſus, ꝙ ad ieiunia alia extra ſextam feriã non tenenf ex præcepto regulæ, & ſic nõ plus quàm alij: ſed ad ieiuniũ ſextæ ferię tenentur plus q̃ alij, de obſer ieiun. c. §. Secundo, nota argum. à veriſimili. ff. q̃ met. cau. nõ eſt veriſimile, de ꝓb. cũ de ætate, de teſti. ob carmé §. fi. de reg. iu. l. in obſcuris, de pſum. qa veriſimile. Tertio, nota ꝙ inductũ ad augendum non debet operari diminutionem: & idem è conuerſo. ff. de adimen. lega. legata inutiliter, de condict. & demonſt. cum tale. §. fin. quia idẽ nõ operatur contrarios effectus, de iureiurando. intellecto. regula, quod ob gratiam. lib. 6. Quarto nota, quod ad ieiunia indicta ab Eccleſia, omnes Chriſtiani obligantur, de obſeruat. ieiun. conſilium. §. cum autem, quod declaro ibi. quæſt. 1. & 2. & dixi ſup de hac re. ad noſtrũ §. 2. q 1.

a ¶ Porro.] hic de non recipienda per eos pecunia.

b ¶ Poſuerit.] dicto cap exijt §. cæterum. vbi determinat ꝙ nõ licet eis mutuum cõtrahere, ſed ſi quis vult ſuccurrere, poſſunt ſe offerre quod volunt fideliter laborare, vt ei ſatisfiat, & hoc male ſeruatur: quia ſæpe contrahũt mutuum, declarantur ibi & quædam alia, ſed præcipuum eſt, quod fratres non recipiant ipſi pecuniam: ſed tamé quod dare poſſunt aliquem eis notum, cui per eũ qui vult eis facere eleemoſynam cõmittatur executio: dominium tamen ac proprietas ac poſſeſſio pecuniæ remanet penes dantem, cum libera poteſtate reuocandi vſque ad cõuerſionem ipſius in rem deputatam, & dic plenius in dicto cap & duobus ſequentibus.

Pecunia & denarius differunt.

c ¶ Cippi vel trunci.] vel, pro. i. & eſt cippus lignum inornatum & magnum, & perforatur vt cedat loco capſæ, hæc tamen male ſeruant fratres, nota differentiam inter denarios & pecuniam: quia denarius eſt q pro decem nummis olim cõputabatur: pecunia vero proprie eſt ſubſtantia de pecoribus proueniés: tamen hoc hodie cõiter accipif pro eodem & ideo expone litteram ibi, denarios vel pecuniã, vel, pro. i. & hic nomine denariorum continetur omnis moneta magna vel parua, aurea vel argentea. vel alterius generis. & hoc qa fauorabile eſt ſic intelligi, & quia indiſtincte loquitur, licet nummis legatis veniant exiguiores tantum. ff. de legat. 3. nummis. Secundo, nota quòd id, quod per me non licet, nec per interpoſitam perſonam. regula, qui per alium. lib. 6 Tertio nota, quòd in ijs quæ generaliter prohibentur, omnia intelliguntur prohibita, quæ non inueniuntur conceſſa. de hoc de tranſla. cap. 2. ver. ſed neque, in glo. argumentum, vt ibi dixi.

d ¶ Cum etiam.] de eodem cum pcedẽti.

e ¶ Occurrentes.] pro quibus ſubuentum fuit ab aliquo, cui habent fratres procurare vt reddatur pecunia, & ſic dicuntur neceſſitates non ingruentes. i imminentes de præſenti, ſed iam præteritæ: tamen quò ad hoc quod hic dicitur, idem in vtriſque, vt probat quod ſequitur.

f ¶ Duxerit.] eo cap. exijt. § porro, in fine.

g ¶ Vel ſimilibus.] neceſſarijs, non volũtarijs, declaratur autem in dicto § porro, quod in ijs, quæ ſunt neceſſaria ad victum, veſtitum, diuinum cultum, & ſpiritualе ſtudium, conceſſus eſt fratribus vſus neceſſariarum rerum. & hæ cauſæ videntur generaliter omnes neceſſitates cõprehendere: tñ quia q̃dam etiã ſunt eis neceſſaria, q̃ nõ pcise concernunt cauſas præmiſſas immediate: ideo hic adiecit ꝙ ẽt hoc eis liceat pro cauſis ſimilibus vt ſi dũ tranſeant de loco ad locũ ex cã ordinis, non permittuntur in certo loco tranſire, niſi ſoluant pedagium: licet. n. non debeant ad hoc cogi, tamen ex quo de facto coguntur, licitum eſt eis acquirere per eleemoſynam vt ſoluant, ne impediãtur pro hoc quod in via ſequitur, &c.

h ¶ Modi.] vt ꝙ ipſi nõ recipiãt nec adminiſtrẽt, ꝓ hoc ꝙ dixi ſup. §. porro, ſuper littera, & infra, § proximo.

i ¶ Totaliter, nam hic ordo fundatus eſt in maxima paupertate, ſupra. § cæterum.

renorum, & ſpecialiter a pecunia & eius uſu totaliter inexpertos, ſicut ꝓbat prohibitio de recipiẽda pecunia in regula ſæpius repetita [a]: curare fratres uigilãter neceſſe eſt, quòd cũ ex cauſis prædictis & modis ad habẽtes pecunias deputatas pro ipſorũ neceſsitatibus recurrere oportebit ad tenẽtes ipſas, q cunq. hi fuerint principales uel nuntii in omnib. ſic ſe gerãt, quòd ſe cunctis oſtendãt in dictis pecuniis (ſicut nec habent [b]) penitus nil habere. Quapropter [c] præcipere quod & qualiter pecunia expendatur, cõputumque exigere de expenſa, eã quomodocũq; repetere ſiue deponere, aut deponi facere capſulã pecuniæ, uel eius clauẽ deferre, hos actus & conſimiles ſibi fratres illicitos eſſe ſciant: Prędicta enim facere ad ſolos dominos pertinet, qui dederunt, & eos quos ipſi deputauerũt ad hoc ipſũ.

¶ Proinde [d] cum vir ſanctus paupertatis præmiſſæ in regula modũ exprimẽs dixerit in eadem: Fratres nihil ſibi approprient, nec domũ, nec locũ, nec aliq̃ rẽ: ſed tanq̃ peregrini & aduenæ in hoc ſæculo, in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadãt pro eleemoſyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in ſpeciali, quàm etiã in cõmuni, ꝓpter quod & rerum omnium conceſſarum, oblatarum, & donatarũ fratribus (quas & quarum uſum facti, ſcilicet ordini uel † ipſius fratribus licet habere) proprietatem & dominium in ſe & Romana Eccleſia receperunt, dimiſſo ipſis fratribus in eis tantummodo uſu facti ſim-

a ¶ Repetita.] ſupra 1. §. proximi 1.
b ¶ Nec habent.] vnde contra ipſos nõ habent actionem nec perſecutionem in iudiciõ, nec extra. dicto c. exijt § cæterum & infra proximo §
c ¶ Quapropter.] No. ſingulariter, ꝙ in pecunia non eſt dare poſſeſſionem ſeparatam a dominio, quod probat littera in eo quod dicit, ad ſolos dominos uel eorum commiſſarios ſpectare hæc quæ hic enumerantur, & eſt ratio, quia pecunia facile fit noſtra: vnde etiã aliena mihi mutuata per non dominũ per commiſtionem cum mea fi: mea, ſi bona fide accepi ff. de ſolu. ſi alieni. quod eſt ſingulare. & eſt hoc propter ſingularia præcepta pecuniæ numeratæ ff. ſi cer. pet. l. ſingularia.
d ¶ Proinde.] hic de paupertate & humilitate ipſorũ. Et numeratis nouem exceſſibus prouidet de primo: deinde ꝓuidet de alijs in § ſequenti. Nota ꝙ fratres Minores nõ habent ꝓpriũ nec in ſpeciali, nec in communi. & hoc non uidetur ſpeciale in eis, ſed locum hẽt etiam in aliis mendicantibus, ut in Prædicatoribus & ſimilibus, quia ex regula nõ licet habere redditus aut poſſeſſiones, ſed ꝑ q̃ſtum publicũ uictũ tribuere ſolet incerta mendicitas. de relig dom. capitulo unico libro 6. tamen non in omnibus æquiparanẽ. Nam Prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, ut in extrauagan. Io 22. quia quorũdã. § pręterea. hic autem dicitur generaliter, quod fratres Minores nihil ſibi approprient: & ꝙ hęc expropriatio intelligitur tam in ſpãli, quàm in communi differunt & in alijs. quod dic plenius, ut ĩ. quæſtione prima, in ſolutione tertiæ rationis. Secundo no. in verſi. cum n. quod ex exterioribus actibus reprę́ſentatur mentis diſpoſitio de præſump. ex ſtudijs. quod tamẽ proprie non colligitur hic, ſed potius colligitur, ꝙ is qui vult eſſe rectus in mente, hoc indicet ex operib. nam ex fructib. eorum cognoſcetis eos. Matt 3 de regu. iur ca 2. Tertio not. qđ fratres Minores ſunt incapaces ſucceſſionum, ſed legatorum ſic, niſi fiat in fraudem. de hoc ĩ. q. 2. Quęro ĩ eo ꝙ dixi ĩ primo not ꝙ fratres minores nõ habẽt proprium, nec in ſpãli, nec in communi: An hoc procedat quo ad oĩa? Antequã veniam ad argumenta, ſciendum eſt, quod hęc quæſtio ſcrupuloſa eſt, & peperit in Eccleſia Dei pernicioſos effectus, pręcipue tempore Ioannis Papæ 22 quia nonnulli magiſtri ſacræ paginæ uerbis & ſcriptis niſi ſunt oſtẽdere, ꝙ fratres prędicti etiam ĩ rebus vſu cõſumptibilibus habent tantũ ſimplicem uſũ facti: & ꝙ hæc eſt altiſſima paupertas, in qua ſunt fundati, & ꝙ hæc etiam fuit vita Chriſti & Apoſtolorum. dicẽtes ꝙ perfectioni uitę Chriſti & aliorum perfectorum non eſt conſonum aliquid habere proprium, ſed ſolum facti uſum: & inter iſtos fuit Marſilius de Menandrino Paduanus, de quo memoraui de elect. venerabilem. verſi. verũ. q multis rationibus & auctoritatibus prædicta confirmat in libris quos allegaui in d. ver. verum. Ipſe autem Ioa. xxii. in extrauag. cum inter nõnullos. declarauit, ꝙ aſſerere pertinaciter, ꝙ redemptor noſter & eius Apoſtoli non habuerunt ius utendi in ijs, quæ ſacra ſcriptura eos habuiſſe commemorat, & illa uendendi ſeu donandi, aut ex ipſis alia acquirendi, eſt hæreticum & idem Ioã. xxij. in extrauang. q a quorundam. late proſequitur hęc, reſpondendo rationibus, quas tenentes contrarium adducebant: & in eadem extrauag. dicitur, ꝙ in ijs quæ ſunt uſu conſumptibilia, fratres Minores habent ius utendi, & idem dicitur in extrauag eiuſdẽ Ioa. ad conditorem quia non eſt poſſibile, ꝙ ſit uſus facti licitus ſine iure utendi: & quia illi magiſtri, qui tenuerunt contrariũ, uſi ſunt rationibus apparentibus, habuerunt ſequaces multos: vnde ſecutũ eſt, ꝙ adhuc hodie eſt magna multitudo, quæ dr̃ Fraticellorum, qui ex hoc errore lapſi ſunt in alios, dicentes quòd à tp̃e illius Io. xxij quem damnant ꝑ ꝑ prædictas extrauagantes tanquam hæreticum, non fuit aliquis verus Pontifex: & alia multa nefaria dogmatizant: & in his ſi cõprehẽduntur ꝑ ep̃os, perſiſtunt, ẽt permittentes ſe comburi, vt vidi Florentię vnde ſæpe cogitaui, ꝙ vtile eſſet qđ Eccleſia Romana permitteret libere de hoc diſputari, an Chriſtus habuerit, vel non habuerit, vel habere potuerit propriũ, vel nõ potuerit: & ſimiliter de vita fratrum Minorũ, an poſſint aliquid habere propriũ, cũ in hoc nõ verſenẽ articuli fidei: ex tali. n. libertate occurrereẽ eorum errorib qui forte de facili corrigerenẽ in alijs, nec per hoc ẽt ſi diceretur ꝙ Chriſtus non habuerit propriũ, aliquid inferri poſſit ꝯ ꝓprietatẽ Eccleſię Romanæ: cũ multa ſint & in alijs immutata, prout viſum fuit ſanctis patribus ſm exigentiam temporum. Sed interea ſtantibus illis extrauagantibus, & hac conſtitutione, & conſtitutione cap. Exijt. videamus aliqua de quęſtione: Et videtur quod Fratres habeant quo ad omnia ſolũ ſimplicem vſum facti, per c. exiit. §. porro, vbi dicitur quòd in rebus temporalibus eſt conſiderare proprietatem, poſſeſſionem, vſumfructũ, ius

F Minor. an nihil ꝓprij poſſunt hẽre.

† al. ita vel ipſius.

Fraticellorum error.

plicis. Ad noſtrum fue-
runt deducta examẽ, quæ
in ordine fieri diceban-
tur, & videbantur prædi
cto voto & puritati ordi-
nis repugnare: videlicet,
vt ea proſequamur ex ip-
ſis, quæ remedio credi-
mus indigere, ꝙ ſe inſti-
tui hæredes nõ ſolũ ſuſti-
nent, ſed procurant: Item
quòd redditus annuos re
cipiunt interdum in tam
notabili quantitate, quòd
conuentus habentes to-
taliter inde viuunt. Item
quòd cum ipſorum nego
tia etiã pro rebus tempo-
ralibus in curijs agitan-
tur, aſſiſtunt aduocatis &
procuratoribus, & ad in-
ueſtigandum eoſdem ſe
ibidẽ perſonaliter repræ-
ſentant: Item quòd exe-
cutiones vltimarum ſuſci
piunt † voluntatum, &
gerunt; ſeque intromit-
tunt quãdoq; de vſurarũ
vel male ablatorum di-
ſpoſitionibns ſeu reſtitu-
tionibus faciendis: Item
quod alicubi non ſolũ ex
ceſſiuos hortos, ſed etiam
vineas magnas habent,
de quibus tam de oleri-
bus, quam de vino mul-
tum colligitur ad venden
dum: Item quòd tempori
bus meſſium vel vinde-
miarum ſic copioſe gra-
num & vinum mendican
do, vel aliunde emendo
colliguntur à fratribus,
& in cellarijs & grana-
rijs reconduntur, quod ꝑ
anni reſiduum & abſque
eorum mẽdicatione poſ
ſunt tranſigere vitam ſuã:
Item quod eccleſias vel
10 alia ædificia faciunt, vel
procurant fieri in quanti-
tate & curioſitate figuræ
& formæ, ac ſũptuoſita-
te notabiliter exceſſiua,
ſic quod non videntur ha-
bitacula pauperum, ſed
magnatum: Paramenta
12 etiã eccleſiaſtica in ple-
riſque locis tã multa ha-
bent, & tam notabiliter
pretioſa, quod excedunt
in his magnas eccleſias
cathedrales: Equos inſu-
per & arma eis oblata in
13 funeralib. recipiunt indi-
ſtincte: Tamen cõmunitas
fratrum & ſpecialiter re-
ctores ipſius ordinis aſſe
rebant, qđ prædicta ſeu
plura ex ipſis in ordine
nõ fiebant, ꝙ & ſi qui re-
periuntur rei in talibus,
14 rigide puniuntur: necnon
contra talia ne fiant, ſunt
facta pluries ab antiquo
ſtatuta in ordine multum
ſtricta. Cupientes igitur
nos ipſorum fratrum pro
uidere cõſciẽtijs, & cun-
cta dubia (quantum poſſi-
15 bile nobis eſt) de ipſorũ
pectoribus remouere, ad
prædicta, modo qui ſequi
tur, reſpondemus. Cum
enim ad veritatem vitæ
pertineat, vt id quod ex-
terius agitur, interiorem
16 mentis diſpoſitionem &
habitum repræſentet: ne
ceſſe habent fratres, qui
ſe expropriatione tanta à
temporalibus abſtraxe

† An ipſi poſſint eſſe teſtes in vltimis voluntatib. Gui do in deciſ. Delphinatus. q. 17. tenet ꝙ ſic: & gl. §. cogitãdum. auth. de monac. colla. 1. licet Faber §. teſtes. inſtit. de teſta. dicat cõtrariũ. Et idem Guido. q. 312. dicit qđ poſſunt inſtitui hæredes. Pont.

Ius vtendi, & ſimplicẽ facti vſum: & ꝙ vltimo tanquã neceſſario eget vita mortaliũ, licet prius carere poſſit, & ꝙ condecens eſt huic ꝓfeſſioni, q̃ ſponte deuouit Chriſtũ pauperem in tanta paupertate ſectari, omniũ abdicare dñium, & rerũ ſibi neceſſario vſu fore cõtentam. Secundo ad idem inducitur hæc littera, in eo quod dicit, ꝙ rerum conceſſarum fratribus, licitum eſt eis habere ſimplicem vſum facti: & ꝙ dñium & proprietas eſt penes Eccleſiã Romanam. Tertio quia fratres iſti profitẽtur altiſſimam paupertatẽ. de exceſ. pręla. nimis 2. & ſic talem, qua nulla maior dari poteſt. ſup. §. cæterum. vbi dixi in 1. no. maior autem eſt paupertas, quæ nihil ſibi appropriat, q̃ quæ habet aliquid proprij. Quarto, quia in eorũ regula ponit in principio: Regula & vita Minorum hæc eſt, ſ. Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctũ Euangeliũ obſeruare, viuẽdo in obedientia, ſine ꝓprio, & in caſtitate: ex quibus verbis vr̃ ꝙ beatus Franciſcus voluerit, ꝙ fratres obſeruarẽt conſilium Euangelij traditũ illis, qui volũt eſſe perfecti, de quo Matth. 19. Si vis ꝑfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurũ i cælo. Quinto ad idẽ inf. §. dicere. vbi dicit ꝙ temerariũ eſt aſſerere, ꝙ ſit hęreticũ dicere vſum pauperum includi, vel nõ includi ſub voto Euãgelicæ paupertatis: & videtur velle, ꝙ ſub voto Euangelicæ paupertatis includitur vſus pauper. Sexto, inducitũ Matth 10. vbi Chriſtus dicit Apoſtolis: Nolite poſſidere neq; aurũ, neq; argentum, neq; pecuniã, neq; perã neq; duas tunicas, neq; calceamẽta, &c. Itẽ Matth. 19. Apoſtoli dixerunt ad Ieſum, Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te. Item ipſe redemptor de ſe dixit Matth. 8. Vulpes foueas habent & volucres cæli nidos: filius autem hominis nõ habet vbi caput reclinet. Ex quibus & ſimilibus auctoritatibus & rationibus, quæ ad hoc inducũtur, nituntur aliqui inferre, ꝙ perfectiſſima vita ſit carere omni ꝓprio & habere ſolum ſimplicem vſum facti, & ꝙ hęc fuerit vita q̃ Chriſtus docuit verbo, & exemplo firmauit, vt dr̃ in eo. c. Exijt. § porro. In cõtrariũ ſunt rõnes, q̃ ſiunt in extrauag præalleg ad cõditorẽ & in extrauag quia inter nonnullos. & in eadem extrauag. ad conditorem determinaſ, ꝙ in bonis quæ in poſterum cõferentur vel offerẽtur, vel alias quomodolibet obuenire contingit fratribus, ſeu ordini ſupradictis, nullũ ius ſeu dñium acquiratur eccleſiæ Romanæ, cuius cõtrariũ dr̃ hic, vt dixi ſup. in rationibus partis cõtrariæ, rõne ſecũda. Itẽ vr̃ ꝙ nihil habere proprij, non ſummæ perfectionis: quia epi habent propria. 12 q. 1. epi 2. & c. ſeq. & tñ ſtatus epõrum eſt ꝑfectior, q̃ religioſorum. de regula licet. de renun. niſi a[illegible]. ex quibus colligitur, qđ ex vita epali ſurgit maior fructus & vtilitas quã ex religione. Vnde monachus licite põt eligi i epm 18. q. 1. c. vnico. de elect. nullus. lib. 6. & qa in hoc habemus extrauagantes illas, quib. eſt ſtandum in eo ꝙ dicunt, ꝙ in his quæ cõcedun tur fratrib. ad vſum, ipſi fratres nõ habent ſimplicem vſum facti, immo habent ius vtendi nõ expedit in hoc inſtare in plurib. rationibus. Sol. vr̃ dicendũ, ꝙ fratres non habent aliqua propria nec in cõi nec in ſpeciali, ſed habẽt vſum facti nõ nudi, ſed facti iuſti & liciti, vt volunt dictę extrauagãtes, & ſic aliquo modo poſſunt dici aliqđ habere proprium, ſ. ipſum vſum. Et ex hoc vr̃ ꝙ res vſu conſumptibiles eorũ proprie dici poſſint: quia neq; naturali ratione neq; ciuili hę res recipiũt vſumfructũ. inſtit. de vſufru. § conſtituitur. & ſic cũ vſus non ſeparetur à dñio, vr̃ ꝙ eoipſo ꝙ poſſunt vti, debeãt cẽſeri habere proprietatem. Sed qui vellet ſatisfacere tenẽtib. cõtrariũ, dicere poſſet, ꝙ licet in his reb. non poſſit conſtitui vſusfructus, proprie tñ conſtituiĩ quaſi vſusfructus, & ſatiſdatur de reſtituendo tantundẽ in quãtitate. d. §. cõſtituitur. ff. de vſufr. ear. rer. quę vſu cõſu.

l. 1 & 2. de pig. c. ſi. Item licet nõ poſſit dari vſus licitus ſine iure vtendi: tñ dici poſſet qđ hoc ius vtẽdi nõ eſt niſi quædam facultas, quæ nõ infert aliquid eſſe proprium: dicitur enim res propria quando quis poteſt de ipſa libere diſponere vt vult per modos iure non improbatos. quod dixi de teſti. ſpol. olim 1. fratres autem non acceptant res vt velint poſſe diſponere vt volunt, ſed ad vſum tantũ facti, vt ſup. in 1. & 2. ratione partis contrariæ, id eſt, vt vtantur de facto in ſuas neceſſitates: qui tamen vſus nõ infert aliquã proprietatẽ: ſed vtuntur de licentia dantis, & dicemus qđ ipſe dans: libere põt id quod dedit reuocare quouſq; vtantur: & ſic dicendo ſaluaretur intentio illorum, qui dixerunt fratres excludi ab omni proprio quoquo modo: nec eſſet aliqua abſurditas: ſed non video quòd in hoc ſit ſumma perfectio, ſed potius eſt contentio de verbis: Nam dummodo abdicauerint propria, ita ꝑ nihil dicant ꝓpriũ quin parati ſint illud dimittere, nec velint ꝓ illo in iudicio contendere, non poteſt dici ꝙ habeant proprium qđ impediat perfectionem. vbi conſiderandũ ꝙ abrenuntiatio proprij prout eſt in actu, non dicit perfectionem, ſed eſt inſtrumentum perfectionis, ſecundũ ea q̃ dixi de regula. ſane q. 14 & ſup. § cæterũ. ſed prout ex aīo ſurgit in hoc eſt perfectio, vt ſit homo paratus, ſi opus fuerit, omnia dimittere, vel diſtribuere de hoc per Thomam ſecunda ſecundæ quęſt. 182 artic. 7. fratres tamen habent hanc expropriationem, ſeu habere debent vtroque modo. in epiſcopis autem ſufficit qđ ſit vltimo modo, nec ex hoc dicuntur fratres eſſe in perfectiori ſtatu: quia alijs reſpectibus epiſcopi ſunt perfectiores tamquã per quos veluti alios regentes maior fructus prouenit in congregatione fidelium, immo & inter religiones nõ põt argui, ꝙ vna ſit perfectior altera, ex eo ꝙ pauperior poſſet ẽt alias excedere in ijs q̃ pertinent ad obedientiam & caſtitatẽ: & tunc diceret ſimiliter perfectior: quia id qđ excedit in melioribus, eſt ſimpliciter melius, de hoc ꝑ Thomam ſecunda ſecundæ. q. 188. art. 7. & dixi de regula. ſane. q. 14 & ſeq. Et ſi dicatur ſaltem cæteris paribus perfectior eſt ſtatus quando renuntiat quis omni proprietati: Dic quòd etiam hoc conceſſo nihil reſultat contra ſuperius dicta Et denique cum multum cogitaui, vř quod dummodo fratres minores abſtineant à proprio, ita qđ nõ habeant poſſeſſiones immobilium ex quib fructus colligantur, nec inſuper habeant mobilia, de quibus agant tamquam domini contrahendo ſed habeant ſolum ad vtendum, & quæ parati ſunt dimittere, vt proximo dixi, nihil refert interdicere, qđ ipſi ſint domini locorum ſuorum ſuo modo, ſicut & alia collegia eccleſiaſtica, vel quòd ſint domini ſuorũ librorum, vel aliorum vtenſilium, ſiue dicatur quòd habent tantũ vſum, nam etiam ſi dicantur domini, tamen improprie dicuntur ſolum quo ad hoc, quia poſſint libere vti, nec in hoc eſt vis niſi in verbo, niſi quo ad hoc qđ alij ſæculares vel religioſi non mendicantes pro prædictis agere poſſunt in iudicio: Ipſi autem fratres minores nõ inf §. verũ. Illa vero diuerſitas, quę turbauit mundum, videtur penitus exigua & nullius effectus quo ad fratres minores, an dicatur quòd in iis quibus vtuntur habeant vtendi, an vero dicatur qđ habeant vſum facti, quia vtroque modo ſaluatur perfectio ſtatus eorum, & conſiſtit hoc in ſola diſputatione reſpectu eius quod proxime dixi, nec eſt conueniẽs in hac religione, quæ in ſimplicitate fundata eſt, his inſiſtere. ſufficit enim quòd ſibi nihil approprient, vt per hoc velint iudicio contendere, pro hoc dicto ca Exijt.

runt, ab omni eo qđ dictæ expropriationi eſſet, vel poſſet videri contrarium, abſtinere. Quia igitur in ſucceſſionibus trãſit nõ ſolum uſus rei, ſed & dominium ſuo tẽpore in hæredes: fratres autem præfati nihil ſibi in ſpeciali acquirere, vel eorum ordini poſſunt, etiam in cõi: declarando dicimus, quod ſucceſſionum † huiuſmodi, quæ etiã ex ſui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia

§. cæterum. Ad contraria dic ad primam & ſecundam rationem, cum dicitur quòd habent tantum vſum facti: dic quòd habent vſum tamen licitum, qui aliquo modo eſt iuris, nec propterea dicitur non eſſe ſimplex vſus facti, quia in his in quibus vſus ſeparatur à dominio, habent tantum vſum licitum. In alijs autem ſi dicis quòd habeant proprietatem dic quòd non habent tamquam proprietatem, ſed in conſequentiam vſus: ſi autem dicis quòd non habent proprietatem, ſed eſt concedentis donec vſi fuerint, tunc ceſſat ratio. Et licet extrauagantes prædictæ approbent primũ dictum, aliàs modum, quòd habent proprietatem propter inſeparabilitatem: non tamen multũ in hoc refert, vt prædixi, quodcunque teneatur. Ad tertium cum dicitur, quod ſunt in altiſſimæ paupertate: dic quod non excludit hæc paupertas vſum neceſſarium modo nunc dicto. Item cap nimis præallega. loquitur etiam de prædicatoribus, quos pariter dicit eſſe in altiſſima paupertate, & tamen fratres prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan quia quorundam § præterea & dic aliqua vt ſunt horrea & cellaria, vt dicit ibi gloſſa Zen quod dixi ſupra eodem § in primo notabili fratres vero minores in altiori paupertate ſunt in eo quod dicitur de pecunia ſupra. §. porro. & quia non habent proprietatem aliquam niſi vt prædixi ſupra eadem quæſt. Item non poſſunt capere etiam vt vendant infra §. proximo. quod ſecus videtur de prædicatorib. vt dico infra quæſtio. ſequen cap finali. Ad quartum dic quod obſeruant illud conſilium: vende omnia quæ habes, &c nam quando ingrediuntur, nihil ſecum afferunt, nec ex hoc aliquid fratribus obuenit niſi dederint eis intuitu eleemoſynæ. ſupra §. cæterum. & §. cũ vero. Ad quintum dic, quòd vſus paupertatis includitur in voto perfectionis ſeruato vſu licito, vt ſupra hac quæſt. dixi. Ad ſextum dic quòd illud, nolite habere poſſidere neque aurum, &c. non prohibet conſeruationẽ rerum ad tempus, & quo ad vſum de quo per Thomam ſecunda ſecundæ quæſt 188 art. 7. in fine.

Ad illud, ecce nos reliquimus omnia, dic quòd facit pro his quæ dixi ſupra eadem quæſt. quòd non ſit perfectio in hoc quod reliquerunt, ſed in hoc quod Christo adhęſerunt. vnde ſubiungitur, & ſecuti ſumus te. quod dixi de regula. ſane. quæſt. 13. Ad illud, vulpes foueas habent, &c. dic quòd non probat niſi quod Redemptor non habuit propriam domum. non per hoc infertur quin habuerit aliqua propria, ut dicitur in extrauagan. cũ inter nonnullos. nã loculos habuit, Ioannes xij. & licet illi qui tenent uſum facti ſimplicem ꝑtinere ad ſummam perfectionem, dicant, quòd habuit ſolum quo ad uſum facti ſimplicem, ut conſeruaret ad caſum deficientium neceſſariorum, contrariũ tamen uoluit Nicolaus iij in cap. Exijt § porro, ubi dicit, qđ in hoc Chriſtus aſſumpſit perſonam infirmorũ. quod dic ut in dicta extrauagante, quia quorundam. & de hoc per Thomam in dicto articul. 7. in ſolutione. Et poteſt in hoc etiam dici, quòd Chriſtus conſeruauit in loculis etiam pro diſtribuendo in pauperes, ut patet Ioannis xij & hoc etiam non diſſonat religioni, immo conſonat, dum tamen conſeruatio ista non ſit ita diuturna, quod per eam tollatur mendicitas. infra §. rurſus. Secundo, quæro in eo quod dixi in tertio notabili, quod fratres non ſunt capaces ſucceſſionum, an hoc ſit indiſtincte verum? Solo Bartolus fecit quendam libellum, qui dicitur Minoricarum, in quo hæc & alia quàmplura ſimilia proſequitur, quæ

† Per iſtũ tex. dicit Bar. in l. ſi. minor. 2. diſt. qđ ñ põt eis relinqui hereditas in re fideicõmiſſi: ſi tñ eſſet clauſula: & oĩ meliori modo: & deberet æſtimatio ceſsãte ſuſpitione fraudis: & uide hic q̃ dixi in §. rurſus. in extrauagã. ad cõditorẽ, & eũdẽ Bar. 2. li. ꝓ toſtã primã diſt. Fon. Fratres ꝑdicatores habere poſſunt aliqua in cõmuni.

mobilia & immobilia ſe extendunt, (conſiderata ſui puritate uoti) nullatenus ſunt capaces: Nec licet eis ualorem hæreditatum talium, uel tantam earum partem, quòd præſumi poſſet hoc in fraudem fieri, quaſi ſub modo & forma legati ſibi dimitti facere, uel ſic dimiſſa recipere: quin potius iſta ſic fieri ab ipſis ſimpliciter prohibemus. Cumq; [a] annui redditus inter immobilia cenſeantur a iure, ac huiuſmodi redditus obtinere, paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio eſt, quòd prædictis fratribus redditus quoſcunque ſicut & poſſeſſiones, uel earum † etiam uſum (cum eis non reperiatur conceſſus) recipere uel

quæ non eſt ad ꝓpoſitum attingere, niſi quatenus declareſ hæc littera. Quo ad quæſitum aūt dic, ꝙ quæri pt. an ſint capaces ſucceſſionum vniuerſalium ex teſtamento. Item an ab inteſtato: De vtroque tñ modo ſatis hic deciditᷣ, ꝙ taliū ſucceſſionū no ſunt capaces, & ꝙ ēt non debeatur eis æſtimatio. vſ ex eo quod hic dicit, ꝙ etiam iure legati nō licet eis dimitti ualorem hæreditatū, uel tantam earū partē, ꝙ præſumi poſſit hoc in fraudem fieri, & ſic ſi iure ſucceſſionis relinquitur, non tenet etiam quo ad æſtimationem. pro hoc ſ. cæterum. & ſ. cū uero. quia nō tranſeunt ad eos bona etiam eius qui profitetur eorum ordinē, de quo dixi in d. ſ. cum vero. q̄ tñ bona tranſeunt ad religioſos aliarum religionum non Mēdicātiū. de proba. in p̄ſentia. ergo multo minus dēnt poſſe capere ab extraneis hęreditates uniuerſales. Et ſi dicatur ꝙ hoc caſu ceſſat ratio de qua in prædictis. ſ. quæ eſt, ne videantur habere occultum ad bona ingredientium: ſubeſt tñ ratio gñalis de qua ibi, ut fratres ſint remoti ab affectu temporalium: nam ſi ſuccederēt in hęreditate, tenereñ ad onera, dicto c. in præſentia. & ſic oporteret eos implicari litibus. Cōtra id ī. ſ. uerū. Et licet in hoc poſſit inſtari ex his quę no. Bart. in tract. Minorica. & Bal. C. de ſac ſan. eccl. Auth. ingreſſi. tñ hæc littera clare hoc probat: quæ (vt p̄dixi) ēt iure legati prohibet fratres accipere ualorem hr̄ditatū, uel tātā earum partem, ꝙ præſumi poſſit hoc fieri in fraudē, & ſic relīqt unū ſolū caſum qū legaſ eis aliqd de hr̄ditate: ꝙ nō eſt tātum, ꝙ poſſit p̄ſumi in fraudē hoc fieri. omnis ergo aliꝰ modus eſt ꝓhibitus ꝑ id ꝙ dixi ī ſ. cū vero. Ad idē ī. ſ porro. & ſ. cum ēt. vbi ſolū certi modi conſequēdi eleemoſynā ꝑmittunſ. Ad idē eſt c. exiit. ſ. ad hac ubi ꝑmitti tm̄ ꝙ iure legati poſſit eis relinqui. & ultra hoc oportet ꝙ in legato nō adijciaſ modus, q nō ſit licitꝰ fratribus: vñ ſi legaſ fratrib. uinea uel ager ad excolēdū, vel domus ad locādū, uel ſimilia, a tali legato dēnt fratres abſtinere, ut ibi: ſecus ſi modus eſt licitus, ut qa legaſ pecunia pro neceſſitatib fratrum, vel domus, ager, uel uinea vt per idoneas ꝑſonas diſtrahaſ, & pecunia in neceſſitates fratrū cōuertaſ. Si aūt modus nō fuit adiectus in legato, declaraſ in eodē ſ ꝙ ualet legātū & intelligiſ relictū ſub modo licito. cū ergo tātum de legato ibi ꝑmittaſ, vſ aliud dicēdū de uniuerſali ſucceſſione. Et ſi dicaſ ꝙ eodē mō deberet ualere inſtitutio vniuerſalis, ſi adiectus eſt modus licitus ꝙ bona diſtribuanſ, & pecunia in eorū uſus conuertatur, uel ēt ſi nullus modus ē adiectus, ut ꝓxime dixi. De legato, ſīdeo ut dixi ſup. ea. q. eo tñ caſu quo inſtituto aliquo uniuerſaliter, pręcipitur ei ꝙ hæreditas per eum vēdatur & erogeſ in fratres, non prohibebūtur capere talem erogationem quia ceſſat rō præmiſſa: tranſibūt. n. bona in eos deductis oneribus alieni ęris & ſimilibus. Et per hoc de ęquitate dici poſſet, quod quādoq. frater inſtituiſ eps, q eſt executor legalis ultimarū uolūtatum, p̄cipue piarū, qualis eſt hæc. arg. de teſta. cum tibi. capiet tamquam hæres, & deductis onerib. diſtribuet in fratres: ſed nō poteſt hoc bene probari iure, & hoc quo'ad fratres Minores. per ea quæ dixi ead. q. licet multi hoc ultimum ſeruent. In fratrib. aūt Prędicatorib. facilius hoc poteſt defendi, pręcipue quia dicuntur habere priuilegium Apoſtolicum, ꝙ ſint capaces ſucceſſionum, & ꝙ poſſint apprehēdere & uendere, & per illud priuilegium conſuluit Gaſpar de Calderinis, ꝙ bona ingrediētis trāſeāt in monaſterium, ut poſſit vēdere & cōuertere in uſus ſuos: qa per hoc non dicuntur habere proprium, ſicut non dr verſum, quod non durat verſum. ff. de in rem ver. ſi ꝓ parte. ſ. verſum. pro hoc quod dico de uerb. ſign. nam & ego. & ita ut opinor tandem conceditur fratribus Minoribus: quia in multis locis habent & ipſi & Prædicatores poſſeſſiones & annuos redditus, licet faciant inſtrumenta fieri nomine monaſteriorū monialium eis ſubditarum: & ſic ſit fraus legi. & quia hęc altiſſima paupertas (intelligo rigide ut uolunt hæc ꝯſtitutio, &c. exijt.) propter refrigeſcētē charitatē nō bene ſeruaſ, ꝓpterea ad euitāda peiora, faueri pōt opinioni illi, q̄ vult ꝙ capiāt ualorē ſucceſſionū: nam etiam ex coniecturis pōt percipi: tandem ſiant poſſeſſionati, & utinā in alijs ſaltem bene ſeruent. ſtantib. autem illius conſtitutionib. fratres minores non poſſunt capere immobilia, etiam ut uendant. ī. ſ. proxi. ubi dico in 2. not.

a ¶ Cumque annui.) prouidet ſecūdo exceſſui. Not. ꝙ annui redditus inter immobilia computātur, & ad hoc ſingulariter allegatur. & pro hoc in Auth. ut hi qui obli. ſe habe. perhi. res minorum. ſ. ſi vero. colla. 6. ibi glo. in uerſi. redditus. de hoc ī. q. 1. Scđo nota, q̄ fratres iſti non poſſunt recipere poſſeſſiones, & ſic ēt ſi ſint diſtracturi, pro hoc quod dico ī. ſeq. qō. Quæro in eo q̄ dixi in 1. not. ꝙ annui redditus computanſ inter immobilia, an hoc ſit indiſtincte verū? Sol. Fridericus in conſi. 175 alias. 80. vbi refert id q̄ ſibi quęrenti rñdit Ioa. Paliarenſis, qui dixit q̄ ſi legatū annuu p̄t continere perpetuitatē, vt quia legatarius nō poteſt de facili deficere: tale legatum impugnatur in hoc ſ. ſed ſi perſona legatarij deficere poteſt, cum non ſit aptum eſſe ꝑpetuū, vſ valere. Vnde dixit, ꝙ ſi legaſ hoſpitali S. Marię domus, ita q̄ ſingulis annis teneatur dare Prædicatoribus annuatim decem ſolidos, iſtud legatum non ualet: ſed ſi limitetur uſque ad decem annos, vſ valere. arg. opt. ff. qñ dies leg. ced. ſi cum p̄finitione. hęc tñ lex non vſ facere: ibi enim dſ ꝙ legatum annuum cum p̄finitione temporis, puta x. anni eſt relictum cauſa alimentorum, intelliguñ plura legata: ſi ex alia cauſa, intelligiſ eſſe vnum legatum, & primo caſu legatariꝰ decedes non tranſmittit legatum ſequētiū annorum ad hæredē. ſecundo caſu ſic: illa tñ lex melius faceret ſi relinquereſ quod dareſ certis fratribus: quia tunc eorum obitu extinguereſ legatū. Ipſe autem Frideri. in conſi. 112. ſuper hoc ponit duo conſilia: & tādē cōcludit diſtinguēdo, quod aut redditus annuus relinquiſ ad certū uſum diuini cultus, puta uinū ꝓ ſacrificio, frumētū ꝓ hoſtijs. & conuētus eſt capax. arg de exceſ. p̄la. nimis 1. in ſin. de teſta. c. ſi de ſepul. Clemen. dudū ſ. uerū. ubi dicit de relictis fratrib ad certos uſus quartam deberi, & ſic p̄ſupponit relinqui poſſe ꝓ hoc. quia per hoc nō tolliſ mēdicitas fratrū: aut redditus deputātur victui vel veſtitui, uel indiſtincte relinquiſ, & aut ad modicū tempus, & ꝯuentus eſt capax: quia vſ vnum eſſe legatum, cuius ſumma eſt diuiſa quo ad ſolutionē: nec ꝑ hoc tollitur mendicitas, ſed ſubleuaſ: aut relinquitur ad tp̄s non modicū, & nō ualet, quia tūc computatur in

Legati in te cordi- digeris, pōt ali- qua relig.

Fratres P- dicatores pōt reci- pece & vē dere bo- na illorū, q ſuā reli gionē in grediunſ.

† al. eorū

ter immobilia, ut hic: q̃ diſtinctio eſt æqua. & dic non modicum tp̃s eſſe decẽniũ vel vltra. not. de reb. eccle. non alie clemen. 1. in gl. fi. & bene facit illa cle. ad p̃dicta: quia ibi locatio reddituum ad modicum tẽpus non prohibetur tamquam alienatio.

executores, ut nõ ſint in iudicio, vel ne contrectẽt pecuniam, ſed etiam ſubeſt ratio gñalis, ne auocentur à ſpiritalibus laboribus, quibus quotidie debẽt occupari. ĩ § prox. Item poſſet fieri fraus, quia frater eligeret aliquos, cum quibus participaret: facile namq; in talibus fraudes cõfinguntur: nam nec põt negari quin electio ſit pars executionis, vt nunc dixi: & indiſtincte hic prohibetur ne ſint executores: vnde etiam ſi ratio prohibitionis ceſſaret ſtaret prohibitio: ſufficit enim quod hoc aliquando contingere poteſt. pro hoc littera ibi, cum hæc ſępius abſque litigio & contrectatione, &c & ſic etiam ſi hoc non accidat, locum habet prohibitio.

habere (conditione conſiderata ipſorum) non licet. Amplius[a] cũ non ſolum quod malum eſſe dignoſcitur, ſed & omne quod ſpeciem habet mali ſit a uiris perfectis ſpecialiter euitãdũ[b]: Ex talibus autem aſſiſtẽtijs in curijs & inſtigationibus, cũ de rebus agitur in ipſorũ cõmoda cõuertendis, credũtur veriſimiliter ex his quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipſis rebus fratres † aſſiſtentes aliquid quærere tamquã ſuum[c]: nullo modo debent huiuſmodi voti & regulę profeſſores ſe talibus curiis & litigioſis actibus immiſcere: vt & teſtimonium habeant ab his qui foris[d] ſunt, & puritati ſatiſfaciant uoti ſui, ac euitetur per hoc ſcandalum proximorum[e]. Verum etiam[f] cum dicti ordinis fratres non ſolum a receptione, proprietate, dominio, ſiue uſus ipſius pecuniæ, uerumetiam a contrectatione qualibet ipſius & ab ea ſint penitus alieni, quemadmodum ſæpe dictus prædeceſſor noſter in declaratione huiuſmodi regulæ plane dixit[g]: Cumq; dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſunt in iudicio experiri, prędictis fratribus non licet nec competit, quin potius cõſiderata ſui puritate ſtatus, debent ſibi ſcire interdictum, quòd huiuſmodi executionibus & diſpoſitionib. ſe exponant: cum hæc ſæpius abſq. litigio, & contrectatione vel adminiſtratione pecuniæ nequeat expediri. Verũtamen in his exequẽdis dari conſilium ipſorum ſtatui non obſiſtit, cum ex hoc, ipſis circa bona temporalia nulla iuriſdictio, ſiue actio in iudicio, ſiue diſpenſatio tribuatur.

¶ Licet[h] vero nõ ſolũ ſit licitum, ſed & multum conueniens rationi, quod fratres, qui in laboribus ſpũalibus orationis & ſtudij ſedulo occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem vel recreationẽ ſui, & interdum ad ſeipſos poſt labores huiuſmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda neceſſaria hortalitia pro ſeipſis: habere tamen hortos aliquos ut colantur, ac olera, & alia hortalitia pretio diſtrahantur, necnon & uineas, repugnat ſuæ regulæ, & ordinis puritati, ſecũdũ ꝙ dictus prædeceſſor declarauit[i] ac etiã ordinauit:

a ¶ Amplius.] prouidet de tertio.

b ¶ Euitandum.] 1. ad Theſſal. 5. de vi. & hon. cle. cũ ab omni.

c ¶ Tamquam ſuum.] id eſt temporale. ad Phili. 2. de cenſi. cum Apoſtolus.

d ¶ Foris.] 1. ad Thimoth. 3. de ſacra vnc. cap vnico. verſ. ad exhibendum. & dic foris, ideſt, infedilibus. uel ideſt, non tantum domeſticis, ſed etiam alienis, ſecundũ Hieronymum.

e ¶ Proximorum.] 2. ad Corinth. 8. de renũtiatione. niſi. §. pro grani. de noui ope. nun. cum ex iniuncto. Not. quod fratres non debent ſe curijs immiſcere. & hoc nõ eſt in fratribus minoribus ſpeciale, ſed locum habet in omnibus monachis. de ſtatu monac. cleme. ne in agro. § qui vero.

f ¶ Verumetiam] ꝓuidet de quarto.

g ¶ Dixit] eo. tit. exiji. §. cæterũ. ad idẽ ĩ. §. porro. Nota quod fratres non poſſunt eſſe executores ultimarum uoluntatum, ſed poſſunt ſuꝑ eis exequendis dare conſilium, quod dic ut in ſeq. q. Quæro, an hæc prohibitio, ne fratres ſint executores vltimarũ voluntatũ indiſtincte procedat? Sol. Bartolus in Minorica diſtinguit: inter cætera dicit, quod certo caſu ualet, ut ſi quis reliquerit ꝙ x. floren. expendãtur in x. pauperes, qui eligantur per talẽ fratrem Minorem qa nullũ litigiũ habebit fieri, nec ipſe frater habebit adminiſtrare pecuniam, ſed ſolũ eligere: & ſic ceſſant rationes de quibus hic. Itẽ nec hoc habet ſpeciem mali, immo ſi fideliter fiat, meritorium eſt: nam etiam ipſi fratres, q audiũt confeſſiones, melius cognoſcũt pauperes verecundos, quàm alii. Dic indiſtincte ſtandũ litteræ, quę generaliter prohibet, ne ſuſcipiant executionẽ argu. diſt. 19 ſi Romanorum de maio. & obed. ſolitæ. & ſic tollit̃ diſtinctio Bart. etiam in quibuſdem alijs, in qbus limitat hãc litteram. Item qa electio eſt pars executionis: qa nec iſta fuit ſola ratio prohibẽdi ne ſint

h ¶ Licet.] prouidet de quinto.

i ¶ Declarauit.] dicto c. exiit. §. ad hæc. No. ꝙ oio & ſtudium ſunt labores ſpirituales. & quomodo conueniunt religioni, dixi de reg. ſanc. q. 5. & 6. & de o̅ſone. ĩ de reliquijs. clem ſi domini ver ideoque. in gl. de oratione. Scđo nota, ꝙ etiam religioſis licitũ eſt ſpatiari, dũ tñ honeſte, & ꝑ aream vel hortum. & hoc ꝑ recreationem ſui a laboribus ſtudij uel orationis: quod facit ↄ̃ eos qui ſine modeſtia immorantur ſtudio uel orationi: vnde accidit, ꝙ ſæpe incurrunt graues ægritudines, & qñdoque etiam mentis alienationẽ. quod eſt cauendum: nam in omnib. debet ſeruari modus, vt cum diſcretione fiãt de offi. cuſt. c. vnico. Terentius in Andria: Id arbitror in uita apprime eſſe utile, ut nequid nimis. Tertio nota ꝙ non licet fratribus habere hortos, ut inde naſcẽtia pretio diſtrahantur: quia hoc appropinquat ad naturam prouentuum, ut in littera & de hoc ſeq. contrario.

Oppono ad hoc ꝙ iſtud non appropinquet ad naturam prouentuum, immo ſint prouentus: nam fructus gñali uocabulo dicunt̃ redditus ſeu ꝓuẽtus. ff̃ đ annu. leg. libertæ. in prin. C. de dona. ſi quis argeptum. §. 1. & redditus ſeu ꝓuẽtus, quod dixi de deci. paſtoralis. q. 3. & 4. tñ ut ibi dixi, & probãt iura alleg. hęc accipiũtur ꝓmiſcue: potuit enim hęc littera habere reſpectũ, quia ĩ. §. cumque annui prohibiti ſunt fratribus an-

anui

quòd ſi talia ad vſus proxime dictos, vt puta agrũ vel vineam ad colendum & conſimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres a receptione talium abſtinerent, cum etiam præmiſſa habere vt pretium fructuum ſuis temporibus habeatur †, ad naturam & formam prouentuum appropinquet. Rurſus a cum prædictus ſanctus, tã in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ oſtenderit ſe velle, quòd fratres ſui & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, ſuos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres cæli paſcit b, quæ non congregant in horrea, nec ſeminãt, nec metunt: non eſt veriſimile voluiſſe ipſum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent ſperare poſſe tranſigere uitam ſuam. Et idcirco non ex timore leui relaxare † ſe debent ad congregationes & cõſernationes † huiuſmodi faciendas: ſed tunc tantum, cum eſſet multum credibile ex iam expertis, quòd non poſſent uitæ neceſſaria aliter inuenire. Hoc autem miniſtrorum & cuſtodũ ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodijs (cum guardiani & duorum de conuentu loci diſcretorum ſacerdotum & antiquorum in ordine fratrum conſilio & aſſenſu) duximus iudicio relinquendum, eorum ſuper hoc ſpecialiter conſciẽtias onerantes. Hinc eſt c etiam, quòd cum uir ſanctus fratres ſuos in paupertate ſumma, ac humilitate fundare uoluerit, quo ad affectum pariter & effectum, ſicut fere regula tota clamat, conuenit ipſis, quod nullo modo deinceps fieri faciant, uel fieri ſuſtineant eccleſias uel alia quæcunque ædificia, quæ (conſiderato fratrum inhabitantium numero) exceſſiua in multitudine & magnitudine debeant reputari. Ideoque uolumus, quòd ubique in ſuo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificijs ſint contenti, ne huic tantæ paupertati promiſſæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis d etiam paramenta & uaſa eccleſiaſtica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipſe Deus: tamen qui abſconditorũ eſt cognitor, ad animũ ſibi miniſtrantium reſpicit principaliter, non ad manum: nec per illas ſibi vult ſeruiri, quæ ſuorum ſeruitorum conditioni & ſtatui diſſonarẽt: propter quod ſufficere debent eis uaſa & paramenta eccleſiaſtica decentia, in numero & in magnitudine ſufficientia competenter. Superfluitas autem aut nimia pretioſitas, uel quæcunque curioſitas in his ſeu alijs quibuſcunque, non poteſt ipſorum profeſſioni uel ſtatui conuenire: cum enim hæc ſapiãt theſaurizationem ſeu copiam, paupertati tantæ quo ad humanum iudicium derogant manifeſte: Quapropter præmiſſa ſeruari a fratribus uolumus & mandamus. Circa e equorum uero & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia obſeruandum †, quod per declarationem prædictam f in pecuniarijs noſcitur eleemoſynis diffinitum. ¶ Ex præmiſſis g au-

† al. habeant.
† al. laxare.
† al. obſeruationes.
† al. ſeruandum.

anni redditus, qui tunc videntur dicẽdi annui quã ſunt certi & conſtituti: ꝙ non ſic eſt in fructibus horti, qui non ſunt certi. Itẽ non ſemper venduntur: propterea dicit ꝙ habere tales fructus vt pretium ſuis temporibus habeatur, appropinquat ad naturã prouentuum, quia nõ eſt proprie prouentus.

a ¶ Rurſus.] prouidet de ſexto.

b ¶ Paſcit.] Matthæi 6. Lucæ 12. Not. arg. à veriſimili. ſup §. deinde. vbi dixi in 2 not. Secundo not. ꝙ timor leuis non excuſat. quod metus cauſa cum dilectus. Tertio, no arg. ab experiẽtia, de electio. quã ſit. vbi de hoc in glo. 3. lib 6. Quarto, not. quod ex præteritis præſumitur circa futura. de præſumpt. ſcribam. quandoque e conuerſo. ſup. § cum vero. vbi dixi. Quinto no. quod nõ repugnat mendicanti conſeruare victualia, quando timetur quod aliquo modo haberi non poterunt. Sexto not. differentiam inter conſilium & aſſenſum. de hoc de elect. cum in veteri de arbit. cum olim & in regula, nullus ex conſilio. lib 6 Septimo not. quod quandoque ſpecialiter oneratur conſcientia commiſſarijs. ſup. §. vtilitatẽ vbi dixi in 5 notabili

c ¶ Hinc eſt.] prouidet de ſeptimo. Nota ꝙ fratres fundati ſũt in ſumma paupertate & humilitate. & de paupertate ſup. § cęterum. vbi in 1. not dixi. & §. proinde. in 1. q. de humilitate de maiorita. & obed. humilis. ſecundo not. quod non debent habere eccleſias, vel alia ædificia exceſſiua: hæc tamen non ſeruantur, & mirũ ẽ quod auctor hoc adiecit, cui vſque nũc debuit conſtare, ꝙ in multis locis habent excellentiores eccleſias, quam ſint cathedrales, & Papa ſcit, & tolerat. Tertio, not. ꝙ ex actibus illicitis pręſumitur de mente contaminata. de pręſump. c. 1. ſic enim dicit, ꝙ ex ædificijs immoderatis pſumitur contra humilitatem & promiſſum paupertatem fratrum.

d ¶ Quamuis.] prouidet de octauo. Nota quòd Deus fecit omnia ad honorem ſui ordinis. Prou. 16. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: & dic propter ſe, id eſt, propter ſuam bonitatem, vt ea fruamur de hoc per Thomam parte 1. q. 54. art. 2. Secundo not. ꝙ ſolus Deus eſt cognitor abſconditorum 32. diſtin. erubeſcant. de iudi. nouit. de ſenten. excom à nobis 2. quamquam enĩ hic non dicat quod ſolus Deus, tamen illa iura hęc ſupplent. Item ſatis dicitur hic, cum hoc tamquam proprium ſibi attribuantur. Tertio nota, ꝙ ſuperfluitas etiam reprobatur in rebus ad cultum diuinum deputatis: & ratio redditur in littera, & pro quia debet in omnibus ſeruari modus, quod dixi ſup §. licet, in 2. not. Quarto nota, quòd curioſitas reprobatur. de renunt. capit. 1. lib. 6. Quinto nota. ꝙ curandum eſt etiam per religioſos ne humano iudicio damnentur. ſupra. §. cęterum.

e ¶ Circa.] prouidet de nono.

f ¶ Prędictam.] ſup. §. porro.

g ¶ Ex præmiſſis.] ſoluit dubium oriens ex prædictis de paupertate, & refert duas opiniones, & ſecundam approbat,

tem ſuccreuit non parum ſcrupuloſa quæſtio inter fratres: videlicet, vtrum ex ſuæ profeſſione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, ſiue pauperē vſum rerum: Quibuſdam ex ipſis credentibus & dicentibus, quòd ſicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctiſſimam, ita ipſis quo ad vſum arctitudo maxima & exilitas eſt indicta: Alijs in contrarium aſſerentibus, quòd ex profeſſione ſua ad nullum vſum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur; licet teneantur ad vſum moderatum temperantiæ, ſicut & magis ex condecenti quam cæteri Chriſtiani. Volentes itaq; cōſcientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare, declarando dicimus, quòd fratres minores ex profeſſione ſuæ regulæ ſpecialiter obligantur ad arctos vſus ſeu pauperes, qui in ipſorum regula cō tinentur: & eo obligationis modo, ſub quo continet ſeu ponit regula dictos vſus.

¶ Dicere [a] autem, ſicut aliqui aſſerere perhibentur, quod hæreticum ſit, tenere vſum pauperem includi vel non includi ſub voto Euangelicæ paupertatis, præſumptuoſum & temerarium iudicamus.

¶ Demum [b] quia ex eo quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat miniſtri Generalis electio tradens, nullam facit de miniſtrorum prouincialium electione uel inſtitutione penitus mentionem, oriri ſuper hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos uolentes poſſe ipſos clare ac ſecure procedere in omnibus factis ſuis: Declaramus, ſtatuimus etiam & ordinamus in hac conſtitutione in perpetuum ualitura, ut cum alicui prouinciæ de miniſtro fuerit prouidendum, ipſius miniſtri electio † penes capitulum prouinciale reſideat, quā idem capitulū die ſequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipſius autem electionis confirmatio ad miniſtrum generalē pertineat. Et ſi quidem ad electionem huiuſmodi per formā ſcrutinij procedatur (uotis in diuerſa diuiſis) electiones plures in diſcordia celebrari contingat, illa quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli uel meriti collatione, aut conſideratione habita) fuerit celebrata, exceptione ſeu contradictione quacunq; alterius partis non obſtante, per dictum generalem miniſtrū de conſilio diſcretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, uel etiam infirmetur, prout eis ſecundū Deum uiſum fuerit expedire: Et ſi fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiuſmodi reuertatur. ¶ Cæterum ſi capitulum memoratum die prædicta miniſtrum eligere ꝑtermittat: ex tunc miniſtri prouin-

a ¶ Dicere.] remouet quendam errorem: quidam enim dicebant, quod hæreticum erat dicere, quod vſus pauper, id eſt abdicatio paupertatis includatur vel non includatur ſub voto Euangelicæ paupertatis. Et videtur iſti velle, quod ad votum Euangelicæ paupertatis nihil pertinet dicere quod Redēptor & Apoſtoli habuerūt bona tantum in vſu, hoc autem aſſerere dicit temerarium, & præſumptuoſum: & ſic videtur fauere illis qui dicunt, quod vſus pauper includitur ſub voto Euangelicæ paupertatis: tamen hoc non affirmat & hodie ſtandum eſt extrauaganti, cum inter nonnullos. de qua dixi ſup § pr. inde. q. v poſt principium.

b ¶ Demum.] hic de electione vel inſtitutione miniſtri Prouincialis. Et primo determinat generaliter quo ad totum ordinem: ſecundo, ſpecialem modum tradit quo ad prouincias vltramarinas Hyberniæ, & Græciæ, in § verum. Prima ſubdiuidiť, quia primo determinat ꝙ electio fiat per capitulū prouinciale: & quod fiat die ſequēti poſtquam fuerit congregatum. ſecūdo: ibi, [Ipſius.] quod confirmatio ſpectet ad Generalē. Tertio: ibi, [Et ſi quidē.] quod ſi plures eligerentur in diſcordia, cōfirmetur electus à maiori parte numero omiſſa collatione, & & reiectis exceptionibus. quarto: ibi, [Et ſi fuerit.] ꝙ ſi electio fuerit infirmata, redeat ad capitulum. quinto: ibi, [Cæterū.] ꝙ ſi capitulum prædicta die non elegerit, deuoluatur ad Generalem. Nota differentiā inter hæc verba: declaramus, ſtatuimus, & ordinamus, pro hoc qđ not. de iudi. decernimus. videtur tamen quod verbum, ordinamus, idem importet quod ſtatuimus: & ſic quod nouum ius inducat: ſimile qđ not. de verbo. volumus de off. vic clem. vnica. in gl. §. Secundo, no. ꝙ in electione miniſtri Prouincialis non habet locū tempus Lateraň. concilij de conceſ. præb. c. 2. hic tñ non diſponit de congregatione concilij, ſed debet intelligi qđ fiat prout conſtitutum fuerit in capitulo ante celebrato. Item ex hac cauſa quādoq; cōgregať, & ſolum poſt congregationem currit tps, qđ hic breuiſſimum conſtituitur, ſ. diei: nec timeri poteſt ꝙ differatur capituli congregatio: quia ſuper hoc ꝓuidet Generalis vel vicarius ordinis, de quo inf. § cæterum. Tertio not. caſum ſingularem, in quo confirmatur electio celebrata à minori parte capituli: dummodo ſit facta à maiori parte partium comparatione minorum: cuius cōtrarium aliàs eſt de iure. de elect. eccleſię. 1. Quarto not. alium caſum ſingularem, in quo in electione omittitur collatio zeli & meriti. Simile in electione abbatiſſæ, quæ fit per moniales. de electio indemnitatibus. § vt autem. lib. 6. Quinto no. ꝙ in cōfirmatione Miniſtri prouincialis non proceditur iudicialiter: quia vt dicitur hic, non admittuntur exceptiones partis alterius, quæ tñ in alijs confirmationibus admittuntur. de elect. cap. ſi. lib 6 Simile in electione abbatiſſæ facta à duabus partibus monialium, quæ etiam confirmatur non obſtante contradictione partis alterius, d. ca. indemnitatibus. §. ſane. quamquam autem glo. ibi dicat, qđ admittetur exceptio, q̄ votum eligentis reddat nullum tñ hic vi quod ſufficiat, quod ſit facta à maiori parte numero, & ſic attēduntur voces facti, ſicut fit de ele. ī. cle. ꝙ circa. Sexto no. caſū in quo infirmata electio

† De mō electiōis faciendę, vide nouiſſime ſancita in concilio Trid. ſeſſ. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, cap 6.

cialis prouiſio ad generalem miniſtrum libere deuoluatur. Verum [a] ſi miniſtro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifeſta, ac rationabili cauſa uideretur aliquando in prouinciis ultra marinis Hyberniæ, Græciæ, ſeu Romæ, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex cauſa certa & rationabili fuiſſe ſeruatus, expedire miniſtrum proníncialem per miniſtrum generalẽ, cum proborum ordinis conſilio potius quàm per capituli prædicti electiouem præfici in prouincijs Hyberniæ etiam ultramarinis irrefragabiliter, In Romana vero, vel Græcia quando miniſter dictæ prouinciæ moreretur, uel abſolueretur citra mare; illa uice ſeruetur abſque dolo, partialitate & fraude (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) quod ſuper hoc dictus miniſter cum dictorum proborum conſilio duxerit ordinãdum.

¶ In deſtitutione [b] uero dictorum miniſtrorum ꝓuincialium ſeruari uolumus quod ſuper hoc hactenus de ipſo ordine extiterit obſeruatum. Cæterum [c] ſi contingeret eoſdem miniſtro generali carere, per uicarium ordinis fiat ſuper hoc, quod faciendum fuerit per eũdem miniſtrũ, vſquequo prouiſum fuerit de generali miniſtro. ¶ Porro [d] ſi quid de huiuſmodi miniſtro prouinciali ſecus attentari forte contigerit, illud ipſo facto ſit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationũ, dictorũ cõmiſſionis, reſponſionis, prohibitionis, ordinationis, mãdati, cõſtitutionũ, iudicationũ, & uolũtatũ infringere, uel ei auſu temerario cõtraire: Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

¶ Idem [Clemens † quintus.]

¶ Determinat & declarat quid ſignificent hæc uerba inſerta in iudicialibus commiſſionibus, q̃ fiũt a principe uel a iure ſcilicet, qđ procedatur ſimpliciter et de plano et ſine ſtrepitu & figura iudicij. Io. And.

CAP. II.

SAEPE con-

† Illa duo verba: Clemens quintus, abſunt a uetuſtiorib. codicib.

Electione caſſata quãq; indiſtincte ius ad eligentes reuertitur.

electione indiſtincte reuertiť ius eligẽdi ad eligẽtes: nec diſtinguitur an elegerint indignum ſcienter uel ignoranter: cum tamen aliàs ſi elegerunt indignum ſcienter, nõ ad eos, ſed ad ſuperiorẽ deuoluať. de ele. cũ in cunctis in fin. & ca bonę. 1. & c. quamquã. lib. 6.

a ¶ Verum.] hic de modo creandi miniſtrũ ꝓuincialẽ in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, & Græciæ: & permittit miniſtro generali, ꝙ ſi ei & capitulo generali videbitur, poſſit ipſe cum proborũ ordinis conſilio præficere Miniſtrum in prouincijs Hyberniæ & vltramarina: in Romana vero ſeu Græcia hoc idẽ poſſit quando miniſter illius ꝓuinciæ moritur uel abſoluiť citra mare. Nota caſũ in quo electio miniſtri, prouincialis nõ ſpectat ad capitulum prouinciale: ſic etiam electio abbatis quandoque non libere ſpectat ad conuẽtum. de cõſue. cum dilect⁹. Secundo not. in ſi. quod quandoque oneratur ſpãliter conſcientia ꝯmiſſarij. ſ. §. rurſus. v. bi dixi in 7. notabili.

b ¶ In deſtitutione.] hic de deſtitutione miniſtrorum Prouincialium.

c ¶ Cęterum.] hic determinat, ꝙ fratribus carentib. miniſtro generali, ſuppleat uicarius ordinis uices ei⁹. Quæro ꝑ quẽ creabiť iſte uicarius? Sol. videtur quod ꝑ Papam ex quo alius modus nõ tradiť. fratres autem Prædicatores dicũtur obſeruare, quod miniſter illius prouinciæ, in qua occurrit celebrandũ generale capitulũ poſt obitum ſui magiſtri gñalis, vicarius ordinis vſq. ad tp̃s capituli: & ſimiliter fratres minores habent conſtitutionem generalẽ, ꝙ generali mortuo, miniſter ꝓuincię vbi occurrit celebrandum gñale capitulum, poteſtatem habet ſuper alios in capitulo, quo ad ea quæ ſpectãt ad expeditionem capituli: & ex hoc quia ſolum habet ptãtem in his quæ ſpectãt ad capitulũ, patet ꝙ nõ in alijs arg. de p̃ſump. nõne & ꝙ mortuo gñali non debeãt fratres aliquem vicarium ordinis facere ſine licentia Papæ & protectoris ordinis, q eſt. Contrarium determinat Nicolaus Papa, ut patet in eius litteris, quarum copiam vide inter conſtitutiones fratrum.

d ¶ Porro.] apponit decretũ in his, quæ de miniſtro ꝓuinciali dicta ſunt ſup. §. demum. & duobus ſeq. Not. de clauſula decreti. ſimile de reſcrip. ſtatutum. in fin. li. 6 & pro hoc ꝙ not. ſ. de immu. eccle. clem. vnica. in 6. notab. & i. contrario Cardinalis de Zab.

SAepe contingit. [CASVS. Ponamus ꝙ Romanus Pontifex alicui iudici commiſit aliquam cauſam, & eidem mãdauit, ꝙ in eadẽ cauſa procedat de plano, ſummarie, ſine ſtrepitu & ſine figura, id eſt, ſine aliqua forma iudicij: quæritur quid ſignificãt iſta uerba, ꝙ ꝓcedat de plano, ſummarie, & c. Vel ſic: Ponamus ꝙ tales cauſæ ſint examinandæ ſimpliciter, & de plano ſummarie, & ſine ſtrepitu iudicij: Quæro quid important talia verba, de plano, & c. Rñdet Clemens, ꝙ talia verba hoc volunt: Nam iudex debet procedere in illa cauſa, & debet dimittere plures ſolemnitates: Primo enĩ vĩ eſſe remiſſa & dimiſſa illa ſolemnitas. quæ fit I iudicio: videlicet, oblatio libelli: quia ſufficit ꝙ in tali cauſa, in qua Papa mandat ut iudex ꝓcedat ſummarie & đ plano, vt actor faciat demandam ſeu petitionẽ ſuã verbo, & ꝙ graphari⁹ illã redigat apud acta curiæ: Itẽ ꝑ dicta verba vĩ eſſe remiſſa litis ꝯteſtatio: Itẽ ꝑdicta verba dict⁹ iudex accipit facultatẽ ꝓcedẽdi in cauſa tp̃e meſſium & vindemiarum, ꝙ in aliis cauſis facere nõ põt ꝑ ꝑ ferias: Item ꝑ huiuſmodi uerba iudex, qui cognoſcit, accipit facultatẽ amputandi dilationes: nam ipſe nullas debet dare dilationes. Itẽ recipit facultatem, ut poſſit repellere dictas dilationes ſeu prolongationes, & exceptiões, & appellationes: Itẽ aduocatorum & procuratorum iurgia ſeu contentiones poteſt repellere. Item põt repellere multitudinẽ teſtiũ. Et ſum in verſiculo: [Nõ ſic tamen iudex.] Et quęriť, vtrum iudex poſſit procedere reo non citato, Et reſpondet Clemens ꝙ non. Item dicit Romanus Põtifex, quòd per talem facultatem datam iudici, videlicet ꝙ procedat ſummarie & de plano: non uidentur eſſe remiſſa iuramenta de calumnia, niſi exp̃ſſe remitteret. Et ſum in verſiculo. [Verum quia.] quod declarat principium capitu. dicimus, quòd actor poteſt in cauſa ſine libello procedere, quęro quomodo

do debeat illud intelligi: & quomodo ſciet iudex q̃d vult habere actor, niſi ipſe actor proponat libellũ ſuũ? Reſpõdet Clemẽs ꝙ iſta demanda ſeu petitio actoris dẽt dari ſiue verbo ſiue in ſcriptis. Videatis ergo textum, & melius dicetis oĩa: quoniam dummodo ꝓponat ſuam demandam verbo ſufficit: & hoc modo q̃d graphariuſ redigat dictam demandam ſeu petitionem in actis eſſe prolatam uerbo, & ſicut ipſe illam profert & pronuntiat. Hæc dicit. H. R. doctor egregius.

tingit *, quòd cauſas [a] cõmittimus, & in earum aliquibus ſimpliciter [b] & de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura [c] iudicij procedi mandamus [d]: de quorum ſignificatione [e] verborum à multis contenditur, &

Nota in verbo, [Significatione.] iuncta gloſſa in hoc ꝙ decretales dẽnt cõgruere titulis, ſ. in proœmio Greg & in proœ. Sexti, & in verſic. [Tandem.] Nota differẽtiam inter cõſtitutionẽ & ſanctionẽ. de hoc in gl. nõ dicit.

[Glo. prima primo decretalem commendat dicens illam ſumme neceſſariam, ſecundo dicit quid & quas opiniones determinat. tertio diuidit ſummãdo. quarto aliter ſummat recitando]

Res optima ſui natura ſatis ornatur.

* ¶ Sæpe cõtingit.] Quoniam ſecundum Quintilianum. li. 7. de oratoria inſtitutione, Optimarum rerũ inuẽtio, & ſi lenocinijs verborum deſtituta ſit: ipſa tamẽ ſui natura ſatis ornatur. cui bene cõuenit. ff. de in integ. reſti. l. 1. in prin. hanc conſtitutionem verborũ blãditijs nõ egentem, gloſſandam aggredior: de cui' cauſa impulſiua pars fui: Ex quo enim ſciui mãdaſſe cõcilium Viennẽ. ſ. de iudi. diſpendioſam. exiſtimãs non tantum utile ſed ſumme neceſſarium, uerba de quibus hic loquimur declarari, dominos ac peritos curiæ ſollicitaui ſępius ꝓ conſtitutione declaratoria procurãda, quæ deſiderata ſe nunc exhibet. Et in ſumma determinat & declarat q̃d ſignificent hæc uerba inſerta in iudicialib. commiſſionibus, quæ fiũt a principe, uel a iure, ſ. quod procedatur ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu & figura iudicij. Determinat autem notata ꝑ Innocen & Hoſtien. de accu. olim. de ſtatu regul. ea quæ. per Aegid. de iudicijs. nouit. in fi. per Gul. in Spec. de inquiſi. § nunc tractemus. verſicu. quid igitur. & per Archidiac. de electiõ. indemnitatibus. § ſi uero. lib. 6. & per Ioan. Monac & per me. eo. lib. de hęret. cap. fin. Et ſunt 4 partes. In prima ponitur quæſtio. In ſc̃da ſolutio: ibi, [Nos autem.] In tertia ꝓrogatio: ibi, [Quæ omnia.] In quarta quædam inſerẽs proteſtatio: ibi, [Si tamen.] Secunda pars in qua ponit̃ ſolutio ſubdiuiditur: quia primo ponit nouem ſpecialia, vel vndecim, ſi diuidatur octauum in tria, quæ poteſt iudex ſic datus. ſecũdo: ibi, [Non ſic.] ponit q̃ntũ uel ſeptimũ diuidẽdo quartũ in tria ꝑ formam hui' nõ excluſa. tertio: ibi, [Et quia.] ponit ſex, quæ talis iudex põt, quattuor interſerẽs quæ nõ põt.

Diuiſio & ſubdiuiſio textus.

Si igit̃ non contentat ſummarie quod poſui: q̃a non eſt recitare ſummãdo, ſic recites diuidendo ꝓhibita à ꝑmiſſis, ut melius apprehendas. Iudex qui datus eſt ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ꝓcedere põt ſine libello, litis conteſtatione & ferijs inductis fauore hoĩum, amputat dilationes, abbreuiat lites, repellit fruſtratorias exceptiones & appellationes, refrænat iurgia partium, & multitudinẽ teſtium: dat ſimul terminũ ad ponẽdum & articulãdũ primo, ſecundo ad ꝓducenda oĩa acta & munimenta cauſæ: interrogat partes ubi ſuadet ęquitas: non citat perẽptorie ad ſententiam, quam profert ſtans uel ſedens etiam cõcluſione nõ facta. Citare tamen tenetur & recipere petitionem in ſcriptis uel uerbotenus, tũc ſcribendam in actis. Item iuramẽta calumnię, veritatis vel malitiæ, ꝓbationes neceſſarias & defenſiones legitimas, & facta remiſſione pro teſtib. producẽdis dẽt tunc inſtrumenta recipere: tenetur partes ad ſñiam citare, quam tenetur in ſcriptis ferre, etiam ſecundũ acta cauſæ. hoc dicit.

Declaratio textualis.

[Glo ſecunda dat concor. & dicit cur conſtitutum.]

* ¶ Sæpe cõtingit.] cõcor. de reſt. ſpol. ſępe. de appel. ſępe. Ex quo uero id ſæpe accidebat, per conſtitutionẽ fuit prouidẽdum, quæ tñ interdum etiã prouidet de raro cõtigẽtib. de hoc de deſp. impub. lr̃as. in 3. gl.

a ¶ Cauſas.] de negotiis extraiudicialib. ſic commiſſis non erat dubium. de accuſa. ſicut olim.

b ¶ Simplicitet.] quaſi ſine plica uel inuolutione. facit de ſum. tri. firmiter. in princ. ff. de leg. 2. codicillis. § inſtituto.

Simplicitet vñ dr̃.

[Glo. ſequẽs not. ad quæſtionem, quã ſpecificat ponẽdo ſex alias ſpecies, & eã dubie ſoluit, declarationem poſcens, ſecundo quærit quid ſi unica uel nulla ſit. uel ponantur hæc diſiunctim, & omnia ſoluit.]

c ¶ Et figura.] Notãdum eſt, quòd ad hæc quattuor uerba triplex inſęritur copula, per quod uidetur ſolui q̃d quærit̃, an ſi aliquod iſtorũ verborum deſit in forma comiſſionis, locus ſit huic conſtitutioni. vnde aduertendum eſt, ꝙ q̃nque in commiſſione ponitur ſolum verbum, de plano. ſup. de iudic. nouit. ad fi. de ſponſ. cum in tua. concord. ff. de offi. proconſ. nec quicquam. § de plano. ff. de accuſ. leuia. & de adulte. l miles. § ſexaginta ff de quæſt. vnius. in fi. quis ordo in bon. poſſeſ. ſer. l. 2. Quandoque ponuntur, ſimpliciter & de plano. de accuſa. ſicut olim. Quandoque abſq; ſtrepitu. de ſtatu monach. ea quæ § quod ſi Quandoque de plano & abſque ſtrepitu. de accuſ. olim. Quandoq; ſine ſtrepitu & figura de elect. indemnitatib. §. ſi uero. lib. 6 Quandoque hæc quatuor coniungunt̃, vt hic, & ſ. de iudic. c. diſpẽdioſam. Quãdoq. ad hoc addit̃ uerbum aduocatorum. de hær. c. fi. in prin. lib. 6. Quid ergo dicemus de his formiis, ubi iſta quattuor nõ ꝯiũguntur? Satis vr̃ conſtitutionem totam & quo ad omnem ſui partem tũc locum non habere ꝓpter has copulas repetitas. inf. §. pen. & in c. diſpendioſam ſup. de iudic. cum enim exorbitet a iure communi, habitandum uel dilatãdum nõ eſt. ne regu. iur. quæ a iure. cũ ſuis concor. lib 6. dicebamus tñ olim principaliter ꝑ hoc ultimũ uerbũ, figura, ſubſtantialia iudiciorum tolli, ut patet in gl in prin. alleg. & dicam infra in gl. eſt mens. & in glo. facit ad hoc. & forſan adhuc idem dicere non eſſet abſurdum, ſecũdum ꝙ ẽt in caſu prędi. decre. indemnitatibus. §. ſi vero. locũ haberet hęc ꝯſtitutio ex vi verborum ſuorum, poſito ꝙ ille caſus non includeret̃ ſub prædicta conſtitutione, diſpẽdioſam. ſed certũ eſt hodie, ꝙ illa ꝯſtitutio includit caſum illius §. & ſic in illo non eſt dubiũ hãc conſtitutionẽ locum habere. In alijs ergo non incluſis remanet dubiũ, an aliquo ſuppreſſo hẽat locũ hæc cõſtitutio. Si adhæſiſſem compilatoribus, procuraſſem declarari: quędam tamẽ ex ĩ. dicendis alteri tm̃ iſtorũ verborum adaptari vident̃, vt inf. dicam. Sed quid ſi iſta quattuor ponãtur ſine copulis, ut quia dicit̃, ſimpliciter de plano, ſine ſtrepitu & figura? Dicas idẽ, ꝙ vltima copula in ꝑcedentib. repetita cenſetur. de appel. ſecũdo requiris. facit ff de hære. inſti. cum in teſtamẽto §. 1 Plus dico, ꝙ etſi nulla ſit copula, idẽ erit. facit ff. de ver ſigni. triplici modo. Et ſatis æque videret̃ dicẽdũ, ꝙ ẽt ſi diſiũctiue ponantur, puta ſimpliciter vel de plano, uel abſque iudicij ſtrepitu uel figura: idẽ ſit ſenſus, & locus erit conſtitutioni: cũ ratio ſit eadem: & poneretur tunc diſiuncta pro coniuncta. C. eo. ti. l. pen. ff eod l ſæpe Non ſic ſi uerba huius conſtitutionis prolata fuiſſent diſiunctiue: quia tunc ſoluta eſſet quæſtio principalis: & eſſet ſenſus, ꝙ quodlibet prædictorum verborum haberet hũc effectum, quem ponit hæc conſtitutio.

Cauſa ſi cõmittat̃ ſimpliciter ſolũ, vel ſimpliciter & d' plano, an poſſit expediri ſine ordine iudiciario.

d ¶ Mãdamus.] quod alius non poſſet etiam legatus de latere, ut ſatis not in præd. decre. fi. de hære li 6 Et Gul. in Spe. tit. 2. § ſupereſt. in 1. colum.

e ¶ Significatione.] in hoc reſpicit titulum.

a ¶ Poſſi.

qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiuſmodi (quantum nobis eſt poſſibile a) decidere cupientes b hac in perpetuum c, ualitura conſtitutione d ſancimus, ut iudex, cui taliter cauſam committimus, neceſſario e libellum non exigat f, litis conteſtationem g nō po

a ¶ Poſſibile.) facit procemium harū conſtitutionum in prin. de elect. vt circa. lib. 6. ſæpe etenim per ſolutionem vnius dubitationis inducitur alia fortior. eod. ti. cum olim vbi de hoc.

[Gl ſeq. oſtendit indigentiā nouæ conſtitutionis.]

b ¶ Cupientes.) ad eū enim promulgatorem talium iurium vel reſcriptorum hoc ſpectabat. ſup. de ſen. ex com. inter alia, cū ſuis concor. & ſine dubio ad hoc dubium tollendum gloſſæ non ſufficiebant, ſed neceſſaria erat conſtitutio, vt per inferiora patebit: quis. n. gloſſando probare potuiſſet plus requiri iuramenta pręſtari, vel ſententiam in ſcriptis ferri, quàm litem conteſtari, idem in ſimilibus.

c ¶ In perpetuum ualitura.] ſuperfluit, quia intelligebatur. 50 diſt. c. 1. ſed eſt modus loquendi, cui concor. de poſtul. c. unico. de elect. perpetuæ. lib. 6.

1 Quia hic pœna non adijcitur. Zabarel.

d ¶ Conſtitutione ſancimus.] non dicit ſanctione ſtatuimus: quia potius eſt conſtitutio, quàm ſanctio 1, de quo uide 3. diſt. in ſumma.

[Gl. ſeq. arguit in alijs cauſis libellum offerendū: de quo remittit ad gl. & ad Spec. ponit quinq; opiniones, & ſuam ſolutionem, quam impugnat per hoc ca. & impugnationi reſpondet.]

e ¶ Neceſſario.] datur per hoc intelligi ꝙ in alijs cauſis, quibus non proceditur ſimpliciter, & neceſſario ſit, libellus offerēdus. de hoc notaui ſup de libel. obla. c. 1. vbi Ber. Inno. & Hoſt. tenēt libellū eſſe de ſubſtantia iudiciorum inducunt prædi. decre. & Auth. offerať. 3. q. 3 & Inno inducit Auth. de temp. non ſol. pen. ſup dote. § conteſtationē col. 7. Hoſt. inducit Auth. de exhiben. & introd. re. §. illud. col. 5. vbi dicit expreſſū, & rñdet ad c. ſi quis cū clerico. 11. q. 1. & ad decre. prout. de dolo & contu. & ibi not. pro hac opinione, facit: quia Auth. dicit libellū offerendū: ſed offerť proprie nō petēti. ff. de leg. 3 fideicōmiſſa. §. ſi rē. de teſti. ſpol. litteras. circa fi. de app. interpoſita. in prin. Tancre. vin. & Phil. dicebāt ꝑ p̄di. c. ſi quis. & prout, ꝙ de iure canonico libellus nō erat de ſubſtātia. Guliel. de hoc tractabat nil approbans in Spec. de libel. cōcep. §. vtrū libellus Accurſius in Auth. offerať. C. de lit conteſt. tenet ꝙ tacite poſſet omitti, ſed in principio § illud. alleg. § ſeq. in Auth. de exhib. & intro. re. tenet ꝙ ēt remitti expreſſe poſſit: vltra mediū magnæ gl. Dominus meus in legibus dicebat, ꝙ ſi libellus petitur & offerť, bene proceditur: ſi nec petitur nec offertur, nō tenet proceſſus: quia licet poſſet expreſſe remitti, ſecundū eum. C. de epiſ. & cler. Auth. gñaliter in fi. C. lib 12. de priuil. leg. ſchol. l quoties in fi. non tñ tacite: per prædi. Auth. offeratur. & C. de ſen. & interlo. l prolatā. Si vero petitur & nō offertur, non valet proceſſus, cum nulla remiſſio interuenerit. Si vero offerť, ſed non petitur nec recipitur oblatus, tūc valet proceſſus: tū quia fauore rei videť inducta oblatio. & quilibet ſuo fauori renūtiat. C de pact. ſi quis in conſcribendo, & quia inuito nō cōfertur beneficiū, vt ff de reg. iur. inuito. & quia ſecundum eum expreſſe renūtiare vř oblatum non recipiendo. Alij dicunt reum renuntiare poſſe, ne libellus tradatur in ſcriptis: & tūc remittitur tacite, ſed ne vllo mō tradatur, renuntiari non pōt tacite vel expreſſe. arg. ff. cōi diuid vt fundus. ff. de pœ. l. ſi præſes. Vnde dicere ſoleo in prædi. c. 1. ꝙ petitio ſit de ſubſtātia: ſed ſi fiat in modū petitionis apud acta, non in modum libelli & ſuper ea lis cōteſtetur, credo tenere proceſſū: ſatis enim prouiſum eſt mēti iuris, vt infra dicetur in ver. verum. parte vero petēte neceſſe ſit in modū libelli petitionē offerri ꝑ iura primo allegata. Sed hæc opinio vř hic reprobari: ſi enim ſpeciale eſt in his in qb. proceditur ſimpliciter, & de plano, &c. ꝙ ñ eſt neceſſe libellum offerri, ſed ſufficit petitionem apud acta deſcribi, vt ſequiť: ergo in alijs ſufficit petitionē nō ſic ſcribi. ſed eū neceſſe libellū offerri Sol. per hāc decr. ab opinione prædicta non recedo: Nam primo approbatur ea parte, qua dico de neceſſitate petitionem deſcribendam in actis. Si enim hoc in his, fortius in alijs. Ad oppoſitionem reſpondeo in his caſibus ſpeciale, quod in his etiā parti petenti non eſt neceſſario libellus offerendus: qui tamen petenti in alijs neceſſario debet offerri. quod intelligo exceptis his caſibus quibus ſine libello proceditur, quorum aliquos not. Hoſt. in prædi. decre prima, de libel. oblat. & Accurſius in glo. pręalleg. in Auth. de exhib. & obla. reis. ſed Guliel. plenius colligit in Spe. de libel. conte. §. nūc dicendū. Non tñ putes, ꝙ in omni caſu quo non exigiť libellus, locus ſit huic cōſtitutioni: ꝙ ꝑ multa exēpla ibi poſita videre potes: & ſatis eſt hoc expreſſū n̄ eſſe.

Libellus an ſit de ſubſtātia iudiciorum.

Libellus dēt offerri ſi petať à parte: ſed ſi nō petať, ſufficit qđ petitio in actu redigatur.

[Glo. ſeq. oſtendit per verbum, figura, iſta remiſſa: & ponit duas opiniones contrarias, & remittit.]

f ¶ Non exigat.] eſt mens litteræ, ꝙ iudex neceſſario non habet exigere, nec actor neceſſario habet offerre: ſponte vero offerri poſſet & recipi, vt in fin. Iſtud aūt & ſequens proprie ſunt de figura iudicij. Cū enim figura cuiuſq; rei ſit ipſius apparēs forma vel facies. in qua rei ſubſtātia fingitur. ff. de act & oblig. nō figura. facit de celebra. Miſſ. cū Marthæ. ver. ex eo. & iudiciū ſit actus triū perſonarum; iudicis, actoris, & rei. eo. ti. forus. C. de aſſer. tol. l. 1. in fi. ipſius forma, facies & figura principaliter cōſiſtit in his, ita ꝙ altero deficiēte diciť quaſi figura C. de cadu. tol. l. vnica. §. ſimili modo. ibi enim quia non erant niſi duæ perſonæ: ſcilicet iudicis & domini, ſerui nominantis illum filium, non erat proprie figura. Sublata igitur figura non videtur iudex adſtrictus ad aliquas formas rimulas, vel figuras iudiciorū, niſi quantū hic exprimitur, & expreſſa plus reſpiciūt figuram facti, negotij vel cauſæ, quàm iudicij, vt inf. dicam. Dicunt ēt quidam libelli oblationē remitti ꝑ verbum, de plano. C. de naufra l. de ſubmerſis nauib. li 11. Alij cōtra. & de hoc ff. đ accu leuia. & de offi. procōſ. nec quicquam. §. vbi decretum. & in tractatu quem allegabo infra gl. 2.

[Gl ſeq quęrit de liberatorijs: dicit quid in alijs cauſis, arguens in his illas non dari. ſoluit contrarium tribus rationibus]

Deliberatoriæ an ſint reo dandę in cauſis ſūmarijs.

g ¶ Litis conteſtationem] ſed cum petitio ſit in actis ſcribenda, ut inf. ver. verum. ſed lit. conte. non eſt facienda vt hic, quid de deliberatorijs: dabuntur ne aliquæ deliberatoriæ reo? In alijs iudicijs planū eſt deliberatorias eſſe de ſubſtantia, ſi petātur, vt no. 2. q. 1. in ſumma. & 3. q. 3. cum accuſatus. & patet in Auth. offeratur. ea. q. vnde dicunt Inno & Hoſt. de libel. obla. c. 1. ut ibi ſcripſi ſuper 1. glo. deliberatorias arctari poſſe ſed nō penitus denegari, licet tacite & expreſſe poſſit lis renūtiari. alleg. ff. de fer. l. 1. C. de epiſc. & cle. Auth. generaliter. & hoc etiā de dilat. c. 1. & 2. ſed in his cauſis ex quo nō eſt neceſſaria conteſtatio, nō videtur neceſſaria deliberatio Ad hoc facit, quia interdū in his quę ſummariam cognitionem requirunt, ſimul petitur & iuratur. ff. de eden. quædam. § ſi. Sed contra, exigitur iuramentum calumnię in his cauſis vt ſequiť. Item pōt reus conuenire, vt inf. ver. verum. in deliberatorijs autem quomodo iurauit uel reconueniet? Itē per hanc formam non tollitur iudicis recuſatio, cum exceptiones & defenſiones legitimæ reſeruentur, vt ſequitur. Item abſurdius eſſet hūc iudicem, ſi ſuſpectus eſt, recuſari non poſſe, quàm eum qui procedit in figura iudicij, cum iſte plus lædere poſſit: ſaltem igitur ſuper hoc deliberare permittatur, nec arctetur tam præcipit.

cipiti feſtinatione iudicium ſuſcipere.ff. de admi. tuto.l.tutor qui repertorium.§.1.in fi.ff de iure fiſ.l.edicto.§.cum autem.

ſtulet a, tempore etiam feriarum b ob neceſſitates c hominum indultarum à iure d, procedere vateat e: amputet f dilationum materiam, litem quantum poterit g faciat breuiorē, exceptiones h, appellationes dilatorias i & fruſtratorias repellendo: partium, aduocatorū & procuratorum contentiones & iurgia k, teſtiūque ſuperfluam multitudinem l refrænando. Non ſic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes neceſſariæ m, & defenſiones n legitimæ admittantur. Citatio-

a ¶ Non poſtulet.]ſcire debes ꝙ Ioannes Faſcioli Piſanus legum doctor compoſuit quēdam tractatum de ſummaria cognitione, quē Guli.poſuit in Spec. 1. parte de offi. iudi.§.fin. vbi inter alia tractat, an in ſummarijs requiratur libellus vel cōteſtatio, de quo vide in prædi.§.verſ.quinto.& ver. ſequenti.

b ¶ Feriarum.] iſtud forſan induceret ſolum verbum, de plano: quaſi plane & in domo, non pro tribunali ſedēdo id valeat expediri.facit ff.de fer l.2 & l.ndiles.§.ſexaginta.ff. de adulte.

[Glo.ſeq.primo exemplificat,ponit differentiam:& à contrario queſtionem ſoluit. ſecundo quærit de repentinis,& ſoluit.

Feriæ quotuplices ſunt,& quibus poſſunt litigantes renūtiare.

c ¶ Ob neceſſitates]ſicut eſt tempus vendemiarum & meſſium,quib etiam ferijs partes renuntiare poſſunt. ſup.de fer.c.ſi.in fi.In hoc ergo differunt hæ cauſæ ab alijs:quia in his procedit iudex inuitis partib.in alijs ſecus,in quib.prçter appellationē ſola eſſet nulla lata parte inuita vel abſente.ff.de fer.l.1. A contrario vero huius litteræ patet, ꝙ ferijs introductis in honorem Dei vel ſanctorū,procedere nō poteſt talis iudex. ꝑ ꝙ viderentur expedita quę no.15.q 4.in ſumma, ꝑ Gult. in Spec.de fer. §. 2 ad fi. vt ſcilicet in cauſis matrimonialibus,beneficialibus,decimarum,& vſurarum non poſſit procedi ferijs indictis ob honorē Dei, ſed in ferijs ruſticis ſic,cū in illis procedatur ſimpliciter & de plano,&c vt in decre.diſpēdioſam.ſup.ea.cōpil.de iudi.Sed quid dices de ferijs repentinis, q̄ repente indicuntur propter principis coronationē, victoriam proſpere geſtā,vel ſimilem cauſam,de quibus.ff. ex quib. cau.maio l.ſed & ſi per prætorē §.ſi feriæ.C. de dilat. ſiue pars.C.de fer l.1.in fi tuto ꝙ in illis procedere nō poteſt talis iudex:ad quod ſufficit in illis non eſſe permiſſum,maxime cū ab alio, quàm à principe indici non poſſint.C.de fer a nullo.ergo prout ab eo ſunt indictæ,ſeruentur. Hoc maxime ſecundum veram opinionem,quæ habet etiam talibus ferijs renuntiari nō poſſe.de quo in Spec.de fer.§.fi.in prin.

Feriæ repentinæ à ſolo principe indicuntur.

d ¶ A iure]tamen in miniſterio hominis:quia ius nō determinat tempus propter varietatem locorum, quibus citius vel tardius prædicta colligūtur:& ſic citius vel tardius prædicta indicuntur ff de fer.l.præſides.de offi proconſ.ſi in aliquem in princ.

[Glo.ſeq.notat ex littera id quod dicit ęquum & illud probat per rationem, & ſimile]

e ¶ Valeat.]non quicquid iudicis proteſtati,&c ff. de iudi.non quicquid.ff de offi. prçſi. l. ſçpe.ſup. de offi. dele conſuluit propter ꝙ honeſtū puto, ꝙ ſi iudex ſic datus viderit grauiter lædi partem ex proceſſu tali tēpore fiendo ſuperſedeat:habet enim iudex prouidere vtilitati cauſæ & partiū,vt lit.non cōteſt. accedens 2. de reſcrip.ſtatutum § inſuper.li 6 C communi diuid. l.iudicem ff de leg 3 l poteſt.& facit quod not.in Spe. de arbi.in fi.ver ſed nunquid tūc ſedere.vbi tractatur ꝙ arbiter in cuius compromiſſo renuntiatum eſt his ferijs,non tenetur procedere tali tempore feriato.

f ¶ Amputet.]iſtud & quæ ſequuntur vſque ad verſi. non ſic.non videnť in his cauſis ſpecialia, cū in omni cauſa iudex laborare debeat ad lites breuiandas,dilationum materias amputandas:& alia quæ ſequuntur, iura ſunt vulgaria. Sed dici poteſt ſpeciale, quòd in his fortius,quàm in alijs iudex hoc poterit.

g ¶ Poterit.]id dicimus poſſe quod honeſte poſſumus 22.q.2.faciat.ff.de condi.inſti.filius qui.de verb.ſign. l.;nepos. vnde hoc determinat fiendum ſine partium præiudicio.inf.ver.non ſic. Poſſū q̄ honeſte, poſſum.

h ¶ Exceptiones.] hæc & ſequentia vidētur tolli per verbum, abſque ſtrepitu: talia enim per quendam conuocum clamorem & tumultum ſolent examen obſtrepere, & veritati habendæ obſtaculum præbere: vnde dicit canon, ꝙ cultum ſuum iuſtitia perdit,quando ſilentia iudicij obſtrepentium turba perfundit. 5.q.4 in loco.ad quod facit C.de inoffi teſta.ſi quis in ſuo. de conſor. eiuſdē ti.l.1.& de adul l.adulterij.C.de ſtud lib.vrb Ro l.vnica.in fi lib.11.de tali ſtrepitu habetur de ſynd. c. vnico.de elect.quorundam.lib.6.

[Glo.ſeq.dicit quare ſic ordinetur littera.quærit,& ſolutionem poſcit.]

i ¶ Dilatorias.]non dicit exceptiones dilatorias & appellationes fruſtratorias, vt per hoc innuere exceptiones ſurreptionis vel nullitatis contra reſcriptum, vel recuſationis cōtra iudicem, vel dilatoriam ſolutionis vel his ſimiles repellendas:ſed hoc intendit quòd omnis exceptio fruſtratoria,& ad differendum iudicis ꝓceſſum malitioſe oppoſita repellatur. Sed quæro quā exceptionem vel appellationem per hæc verba, non dico per hanc conſtitutionem,poſſit talis iudex repellere,quam alter iudex teneatur admittere: hoc vellem doceri.

k ¶ Iurgia.]de his ſupra de verborum ſignificatione, forus.§.iurgium.

l ¶ Multitudinem.]hoc commune videtur in omnib. cauſis.ſup.de teſti.ſignificauerunt.& cap.ſeq.ff.de teſti l.1.in fi.tamen hoc in his amplius quàm in alijs poterunt per hanc litteram.

m ¶ Neceſſarię.]actori vel reo.

[Glo.ſeq allegat quattuor iura:& notat ad quæſtionem Legiſtarum,quam ſoluit,& ſolutionis oppoſitioni diſtinguendo reſpondet.]

n ¶ Defenſiones legitimæ.]facit ad hoc de offic. dele. ex parte.2 quæſt.7 lator.& ibi not.C.de preci. Impera. offeren.l quotiens.Et facit hæc littera,& finis iſtius ſecundæ partis,& iura prędicta ad quęſtionem Legiſtarum de Poteſtate,qui habet arbitrium,an teneatur iuſtitiam partis ſeruare,vel poſſit illam contra iura & iuſtitiam condemnare,& voluntate vti. Et tenent quod iuſtitia & legitima partis defenſio non tollitur per dationem arbitrij.alleg C.de inoffic.teſta. ſi quando. ff. de condi.indebi.ſi procurator,in prin.ff. de dona. ſi filius & de pecul.l.qui peculij ff manda.l creditor.§.Lucius.ad municip l Lucius.§ Imperator ff.de pactis.cōtra iuris ff.ad Trebel.ſi cum hærede.facit de regu.iur. in generali.lib ſexto,cum ſuis concor.& optime probat cōſtitutio Clemen.ſupra de re iud paſtoralis.§.penult.in fi.Et ſi dicas arbitrium, ab eo qui potuit conceſſum,debet aliquid operari:Reſpondetur, quòd ad ſolemnitates quę figuram iudicij reſpiciunt,non tenetur,vt hic Vnde not ꝙ de ijs quæ in iudicio aguntur, quædam ſunt acta cauſæ vel litis:quædam iudicij:cōfeſſiones ergo,atteſtationes,& ea quæ reſpiciunt factū proprie ſunt acta cauſæ: Citationes, ſatiſdationes: & ſimilia ſunt acta iudicij.de hoc per Innoc.& Hoſtien. de teſti cauſam.& per Archid de elect. indemnitatib. §.ſi vero.verba igitur,ſine figura iudicij,licet tollant aliqua ex eis quæ ordināt iudiciū,non tamen illa quę inſtituunt

Iudex habēs arbitriū, partē cōtra iura condemnare non pōt.

Actorū quędam ſunt acta cauſæ,q̄dam iudicij.

nem [a] vero ac præſtationem iuramenti de calumnia vel malitia, ſiue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per cōmiſſionem huiuſmodi intelligimus non excludi [b].

¶ Verum quia iuxta petitionis formā [c] pronuntiatio [d] ſequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, ſi quid [e] petere voluerit, eſt in ipſo litis exordio [f] petitio facienda, ſiue in ſcriptis, ſiue verbo [g], actis tamen continuo [h] (vt ſuper quibus poſitiones & articuli formari [i] debeant, poſſit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior [k]) inſerenda. Et quia poſitio-

inſtituunt, & decidūt cām, non eſt ergo mirum ſi probationes & legitimas defenſiones talis iudex admittit. Nil igit̄ talis iudex omittit per ꝙ impediatur vel occultet̄ cognitio veritatis, vt ſequit̄, & per ſingula diſcernere potes illa vero quę ſolemnitatē reſpiciūt, ſiue ſint actus, qui reſpiciunt iudicem, ſiue partem vtramque, vel alterā, remittuntur. & facit ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus vetitus. cum ſuis concor.

Citatio dēt eſſe trina vel perēptoria. a ¶ Citationem.] per hoc ſingulare vr̄ ꝙ ſufficiat vnica, cum aliàs ſaltem in principio cauſæ requiratur trina vel peremptoria, et lit. nō conteſt. qm̄ § porro. de hoc 24 q. 3 de illicita.

b ¶ Non excludi.] intellige pluſquā in alijs, in quibus nō proceditur ſimpliciter & de plano: vnde ſicut in illis, ſic & in iſto: ſi tamen tacite omittātur hæc iuramenta, nō vitiatur proceſſus, de iur. calu. cap 1. lib. 6.

c ¶ Formam.] de ordi. cogn. c. 2 de accuſ. qualiter 2. de ſimo. licet. vbi de hoc facit de cauſ. poſſ. cū ſuper ff. de iudi. de qua re, ſ. de fide iſtr. īter dilectos ver. cæterū.

[Glo. ſeq. ponit tres expedientias petitionis ſcribēdæ, ſubdit opinionem, & caſum quo procedit.]

d ¶ Pronuntiatio] expedit igitur petitionem in actis deſcribi ꝑꝑ iudicem, vt pronuntiationē petitioni cōformet, vt hic, & ff. communi diuid vt fundus. ꝑꝑ actorem, ne fruſtra fatigetur, & vt videat ſuper quo poſitiones & articulos formet, vt ſequitur: & vt ſibi ex alia cauſa agenti non obſtet exceptio rei iudicatę. ſupra de re iudic abbate. lib. 6 expedit reo vt deliberare poſſit. 3. q. 3. offeratur. ſuas defenſiones formare, vt ex ineptitudine abſoluat̄ ab inſtātia, & abſolutus in principali, non poſſit iterum conueniri. Dicunt quidā quod oblatio libelli ſolum reſpicit fauorem rei: quod ſi tenere velis, dicas id verum de oblatione, quæ ſibi fit expenſis actoris: petitionem vero in actis deſcribi, triplicem fauori reſpicit, vt prædixi.

[Glo. ſeq. tractat an in his fiat reconuentio de cauſa, q̄ requirit plenam cognitionem, ponit opinionem quod non, ſecundo ponit cōtrarium, tertio reuertitur ad primam, reſpondens ad legem contrariam, quarto huic opponit, & dupliciter ſoluit.]

e ¶ Si quid petere voluerit] quod requirat ſummariā cognitionem, & ſit eius naturæ ꝙ in eo poſſit procedi ſine ſtrepitu & figura, & hoc dico, quia not Inno. & Hoſti. poſt eum de mut. peti. c. 1 ꝙ cōuentus in cauſa quæ requirit ſummariam cauſæ cognitionem, reconuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa conſimilis cognitionis ſit rō ſecundum eos, quia cum conuentio & recōuentio ſimul ſint tractandę. de ordi cog. c. 2. vbi vna requirit plenam cognitionem, altera ſummariam: reſtat ꝙ ſine alterius præiudicio ſimul tractari non poſſint, cū altera accelerationē exigat, altera dilationes longiores expoſcat. facit pro Inno. C. depoſi l. fi. & C. de compen l. fi & ſupra depo. bona ſides. in fin, & facit hoc dictū multū ꝯ opinionem Inno. & pro opinione mea, de qua ſtatim dicam. Sed quidā Legiſtæ ꝯ, per l. ſed hæ. §. non ſolum ff. de procu vbi ſi per procuratorem actoris petitur cautio damni infecti, quæ in celeritatem deſideret ff de dam infec l 1. & 4 §. pen. ſi. de ſer. l 2. & reus velit dominum in aliqua actione recōuenire: procurator tenetur illum defendere, & hunc intellectum approbat ibi glo. Petr. de Bel. ſequit̄ Inn. per l. 1. C. vbi cau. ſta. vbi hoc not & C. de ſent & inter. Auth & conſequenter. & Cynus idem poſt eum per

Cōuētus in cā ſūmaria, an poſsit reconueniri in cā plenaria.

rationem Inno. Ad § nō ſolum, reſpōdent, ꝙ §. eſt volubilis, & dēt intelligi in procuratore, qui reconueniretur cā damni infecti, iuxta ſecundum intellectum ibi poſitū in gl. Prædictis obſtare vr̄ decret. 2. de mut. peti. vbi modus præter vel contra ius datus in cōuentione, ſeruatur in reconuentione, & ſic arguit̄ quòd in cauſis quæ requirūt plenā cognitionem, beneficio reconuentionis poſſit hoc caſu procedi ſummarie, ſicut in conuentione, & ſic ceſſabit ratio Innoc. Volens tenere, quod præmiſi, dicere poſſet, ꝙ aliud eſt per reſcriptum id tolli quod reſpicit fauorem partium, vt appellare, & tunc ſicut illud nō licet reo in cōuētione: ita nec licebit actori in recōuentione, vt ibi: aliud eſt tolli ſubſtantialia iudicij per reſcriptū: & tunc reſtringitur ad caſum cōuentionis expreſſum, facit de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. cum concor. & ſit huius rō: quia in primo valeret impetrantis renuntiatio. C. de tēp appella. l. vlt. ad fi. in ſecundo non, vt dicam infra in vlt. gl. Aeque tñ dici poſſet, ꝙ aut ordinarius vel delegat⁹ cognoſcit de cā, in qua de ſui natura ſummarie procedítur, & tunc ſit locus prædictæ opinioni Inno. & ſequacium, vt qualitas cauſę reconuentionē impediat, ſicut & aliàs not. de mut. peti. c. 1. in fi. in pen gl. & de arb cum dilectus in gl. 1. Aut delegatus virtute commiſſionis in cā, in qua aliàs plena cognitio requirebatur, ſummarie cognoſcit: & tunc ſubdiſtingue. aut Papa proprio motu tollit ſubſtantialia; & tunc idem ꝙ ſupra: aut ad petitionem impetrātis, & tunc arg prędictę decretalis, & l. vlt C. de fru. & li. expen. videat̄ eſſe remiſſa plena cognitio ēt in recōuentione, & ſic ceſſabit obſtaculum Inno. vt prædixi. Pro hoc facit hæc litera ſic generaliter loquēs, ſi quid petere voluerit. & c. & ad ſubſtōnem facit de præb. ſi motu proprio. & c. ſeq. lib. 6. & quod not. in præd. decre. 2. in fi vlt. glo.

[Glo. ſeq. de conuentione, an fiat poſt litem conteſtatam ponit duas opiniones contrarias, & ſecundam approbat per hunc textum.]

f ¶ Exordio.] Not. ꝯ opinionē Ber. Vinc Inno. & Guli. & Archid. quæ habet, ꝙ vſque ad concluſionem poſſit fieri recōuētio: & pro opinione Alani, Tan. Gof. & Hoſt. & Ioan. Mon. quę placet, ꝙ ante lit. conteſt ſit faciēda: vel ſtatim poſt lit. cōteſt. vt not. Accurſius in Auth. & conſequenter. in glo. fi. in Auth de execu §. ſancimus. in 1. gl. vt plene ſcripſi de mut. petit c. 1. ſuper 1 glo. & contra ipſum Inno. facit quod poſt eum dixi ſupra proxi. glo. Hoc ergo teneas, ꝙ licet quādocunque reus conuenire poſſit actorē durante iudicio: non tñ illa conuentio vim reconuentionis habebit, vt. ſ. ſimul tractetur, & finiatur, vt de ord. cog. c. 2. niſi fiat in litis exordio, vt hic.

g ¶ Siue verbo.] eligat ergo petens quod vult, vel ſcriptam dare, vel verbo proferre, vt de ſuo ore ſcribatur apud acta, vt ſolet fieri poſtea.

h ¶ Continuo.] tolle verbum, inſerenda, quod infra, & interſerit quare.

i ¶ Formari debeant.] cauti aduocati actorum faciūt triplicari libellos: vnū dant notario, qui ſcribit acta: alium reo, tertiū ſibi ſeruant ad finem, de quo dicit̄, vt melius & certius poſitiones & articulos formēt.

Libellos triplicāt cauti aduocati.

k ¶ Clarior.] tum rōne memoriæ, quæ labilis eſt. 23. diſt præterea. C. qui teſt. fac poſ. hac cōſultiſſima, verſi. at cum humana, ꝑꝑ quod non ſcribere petitionem, poſſet impedire & occultare veritatem: tum quia ex

Memoria labilis ē.

quo peti-

quo petitio in actis deſcripta eſt, exprimi poterit in ſententia, vt moris eſt.

Poſitionis vſus multum releuat probãtẽ.

a ¶ Poſitiones.] de his & ipſarum formis ſatis not. de confeſ. cap. 1. lib. 6.

[Gl. ſeq. obijcit ꝙ poſitiones inutiliter fiãt, & ſol.]

b ¶ Confeſſiones.] ſed ſi pars negat quod petitur, quid releuat poſitiones facere, quas etiam negabit? Solu. ſępe contingit ꝙ vſus poſitionum multum releuat probantem. vt ſi petam à te centũ, quæ mutuaui Titio cui⁹ es hęres, reſiſtis negando: modo ponam ꝙ mutuaui Titio centum, ꝙ promiſit illa reſtituere tali die, ꝙ Titius inſtituit te hæredem, ꝙ mortuus eſt, quòd hæreditatem adiuiſti vel habuiſti: hæc omnia habeo neceſſe probare: ſed forte duas primas negabis, reliquas cõfiteberis: multum ergo me iuuat poſuiſſe: forte ẽt licet reſiſtas, dicens exceptionem pacti ſolutionis vel ſimilẽ tibi cõpetere: oẽs prædictas poſitiones confiteberis: per quod patet ꝙ etiam ſuper principali, cui reſiſtit aduerſarius, ponere quandoque multum iuuat.

†Nota ꝙ poſitiões ſunt inuentæ ad faciliorẽ litis expeditionẽ: ſi. n. quis confitet̃, cito cauſa terminat̃. vnde dicit Paul. quandoque dicitur nõ poſſe delinquere ꝑꝑ contumaciã partis: q a confeſſio haberi nõ põt, vt not. Inn. de dolo. ꝓut. Cardinalis.

nes [a] ad faciliorem† expeditionem litium propter partium confeſſiones [b] & articulos [c] ad clariorem probationem vſus longæuus [d] in cauſis admiſit: Nos vſum huiuſmodi obſeruari [e] volentes: Statuimus, vt iudex ſic deputatus à nobis (niſi aliud de partium [f] uoluntate procedat) ad dandum ſimul utroſque [g] terminum dare poſſit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta [h], quibus partes [i] uti uolunt in cauſa poſt dationem [k] articulorum diem certam, quandocunque ſibi uidebitur, ualeat aſſignare: eo ſaluo, quòd ubi remiſſionem [l] fieri contingeret, pro teſtibus [m] producendis [n] poſſint etiam inſtrumenta produci, aſignatione † huiuſmodi nõ obſtante [o]. Interrogabit [p]

c ¶ Articulos.] de his ſupra de teſti. per tuas, & eo. tit. præſentium li. 6. Et in quibuſdam foris dicitur intentio vel aſſertio, facit ſup. de cauſ. poſ. cũ eccleſia. poſt prin. C. de tempo. appella. l. per hanc.

d ¶ Longæuus.] ſcilicet à tempore Gregorij ix. quia prius de poſitionibus non habemus expreſſum: ſed ꝑ ipſum habemus. de ele. dudũ 2. de lit. conteſt. c. vnico.

e ¶ Obſeruari volentes.] in omnibus cauſis, nedũ in his in quibus ſine figura proceditur, ita puto auctorẽ intellixiſſe. Et dato ꝙ dicas illum intellixiſſe ſolum de his in quibus proceditur ſine figura: fortius ergo ſeruandus eſt in alijs.

f ¶ De partium. ꝑꝑ plurales, non puto ꝙ pars altera ſola reſiſtere poſſit: ambabus aũt reſiſtentib. non vr̃ iudicem hoc poſſe: ſed per hoc collige, ꝙ ſi iudex, qui ſine figura procedit inuitis partib. non dat ſimul terminũ ad ponẽdũ & articulãdũ, multo minus & alius.

Poſitiões negatæ in articulos deducuntur.

g ¶ Vtroſque.] ſ. poſitiones & articulos: vnde & quidam in cauſis hæc coniungunt: dicẽtes, ponit, & ſi negetur probare intendit, &c. non tñ in alijs cauſis dẽt quis ad hoc cogi: primo. n. poteſt ponere, & demum negata in articulos deducere.

ADDITIO. De quo Spec. in tit. de teſt. §. non videndum, in principio.

h ¶ Munimenta] ſ. per quæ munitur cauſa, & idẽ ver. de ele. cupientes. in fi. 1. reſpon. & §. electos, de offi. ordi. quamuis. lib. 6. & ſupra de in integ. reſti. coram.

[Gloſſ. ſeq. obſtendit hoc ſpeciale in his: ponit dictum Gulielmi]

i ¶ Partes.] patet ergo ꝙ in his cauſis, quibus ſine figura proceditur, vnus & idem terminus datur actori & reo ad probandum, cum in alijs cauſis dicatur fatuũ eſſe, ꝙ reus probet defenſiones ſuas, niſi prius actoris intẽtio ſit fundata, vt not. ſupra de teſti. c. de teſtibus. Dicebat Guliel. in Spec. de inſt. edi. §. nunc dicamus. ſæpe obtinuiſſe, ꝙ poſt litis conteſtationem & iuramẽtum, iudex poſſit partibus ſtatuere terminum peremptorium ad exhibenda oĩa quibus in cauſa ſunt vſuræ alleg. ff. de eden. l. 1. §. edenda. & quod ibi no. dicit tñ quod quibuſdam vr̃ hoc durum, cum id liceat vſq; ad concluſionem. de fid. inſtr. cum dilectus, & dicunt quod licet iudex id poſſit, non tamen debet. ff. de iudic nõ quicquid. 11. q. 1. aliud. & adde qđ ſtatim dicã.

Reus fatuus eẽt ſi probaret defenſiões ſuas actoris ĩtentione non fundata.

[Gloſſa ſequens ponit duas lecturas, & primam approbat.]

K ¶ Poſt dilationem.] ſi verbum iſtud coniungitur cũ verbo, aſſignare, quod ſequitur, eſt ſenſus, ꝙ datis articulis, & nõ prius, aſſignare poſſit hinc terminũ. Si vero coniungatur cum verbo, exhibenda, erit ſenſus, ꝙ poterit dare terminum, pone decem dierum, ad ponendũ & articulandum, & ex tunc dare alios decem vel menſem ad producendum, &c. vt ſic ſimul dentur duo termini. ſimile de teſtibus cogen. cap. 2. & facit littera, quandocunque ſibi videbit. prima placet maxime: quia poſitionibus datis in termino, reſpondendum eſt: articuli etiã examinandi illud ergo tempus quo ſuper his inſtatur, non currit in termino productionis: nec eſt congruum parti ſtatui terminum ad probandum prius quàm ſciat in quibus releuetur, & quos articulos probare teneatur.

† al. ita à ſignatione termini nõ obſtante.

l ¶ Remiſſionem.] cuius formam habes ſupra de teſtibus, præſentium lib. 6.

m ¶ Pro teſtibus.] probatorijs, & hoc eſt certum: ſed quia littera generaliter loquitur, vr̃ idẽ in reprobatorijs, de quibus de proba. licet, de teſtib. licet; nam in illis ẽt ſit remiſſio, vt in præd. decreta. præſentium.

n ¶ Producendis.] non ſemper in dilatione data ad ꝓducenda inſtrumenta, licet producere teſtes, vt dixi poſt Pet. & Guli. de teſtib. cogen. peruenit 1.

o ¶ Non obſtãte.] vbi ergo non ſit remiſſio, pro teſtibus producẽdis, terminus dat̃, & elapſus bene obſtat ne produci poſſint vlterius inſtrumẽta. Et ſic videtur ſolui quod quæritur, an poſt terminum datum ad producẽda inſtrumenta audiatur volens illa producere. Odof. & Guliel. in Spec. de dila. §. videndum, ver. quid ſi datus, dicunt ꝙ non: alleg. Guli. ff. de optio. lega. l. mãcipiorum. C. de inge. ma. diffamari. Facit pro eis G. qui accuſ. nõ poſ. ſi ea quæ. de remiſ. pig. ſi eo tempore. ſupra de prob. licet in prin. & quod ibi not. in 1. gl. & quia boni iudicis eſt lites dirimere, ſup. de dolo & contuma. finem litibus, & c. fi. Alij contra, cum nõ ſit quis cogẽdus edere inſtrumenta, niſi cum eis vtitur. ff. de eden. l. 1. §. edẽda, & videtur expreſſum ſupra de fide inſtru. cum dilectus, vbi patet hoc licere vſq; ad concluſionem, ad idem C. de iudi. iudices, & Auth. iubemus, & quod ibi not. Inducitur ad idem C. de litcau. nec omiſſa. ff. de q̃ſt. vnius. §. fin. Confitebitur n. forſan aduerſarius videndo inſtrumenta pro & contra, facit conſtitutio Clem. ſupra de excep. excommunicationis. Tertij diſtinguunt (quod videtur ęquum) an ius aduerſarij ſit læſum, vt quia perierunt teſtes per quos poterat inſtrumentum reprobaſſe ſi fuiſſet productum in termino: quo caſu audiatur: aut ipſius ius eſt illæſum, & eo caſu produci poterunt. hoc probant per prædictam l. mancipiorum. ff. de opt. leg. ad quod facit de dolo & contu. cap. 1. de præbend. ſi tibi abſenti. lib. 6. & quod not. ff. de euictio. ſi rem. §. quolibet, & dixi de emptione, & venditione, cap. final. ſuper 1. gloſſa.

p ¶ Interrogabit.] hoc non videtur in his ſpeciale 30. q. 5. iudicantem. de fide inſtrumen. cum Ioan. ad fi. ff. de interroga. actio. vbicunque: facit de iuramen. calum. cap. 2. in fin. lib. 6. niſi dicas in his ſpeciale quòd

etiam poſt

etiam partes, ſiue ad earum iuſtantiã, ſiue ex officio ubicunq; hoc æquitas ſuadebit. Sententiam uero diffinitiuam (citatis ad id [a] licet non peremptorie [b] partibus) in ſcriptis [c], & (prout magis ſibi placuerit) ſtans [d], vel ſedens proferat: etiam (ſi ei uidebitur) concluſione [e] non facta, prout † ex petitione, & probatione, & alijs actitatis in cauſa fuerit faciendum [f]. Quæ omnia etiam in illis caſibus, in quibus per aliam conſtitutionem [g] noſtrã, uel aliàs [h] procedi poteſt ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij, uolumus obſeruari. Si tamen in præmiſſis caſibus ſolemnis [i] ordo iudicarius in toto uel in parte non contradicentibus [k] partibus [l] obſeruetur, non erit proceſſus propter [m] hoc irritus [n], nec etiam irritandus [o]. data Auinione xiij. Kalen. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

etiam poſt concluſionẽ ad petionẽ partis interroget.

a ¶ Ad id.] non ſufficit ergo citari niſi exprimatur id quod ad ſententiam audiendam. quæ ſent. ſine appella reſcin l. 1. §. item cum ex edicto. facit de teſt. cũ olim. ff. de dolo. & cõtuma. cum qui. lib. 6. nã ſi hoc in ſummarijs, fortius in alijs vt ſępius. dixi.

Citatio peremptoria an ſit ad ſententiã audiendã neceſſaria.

b ¶ Nõ peremptorie] Argu ꝙ in alijs cauſis in quibus ſeruatur iudiciorum figura, ſit neceſſe peremptoriũ exprimi, vbi non ſit trina citatio ad ſentẽtiã audiẽdã. qḋ videtur tenere Io. 24 q. 3. de illicita. Bern. de offic deleg. conſuluit. Innoc de accuſ. ad petitionem. Guliel. in Specul. de cita. §. viſo de tempore. ver. aliàs autem. & in ver. quid ſi lata.

† In antiquiorib' ēt impreſſis cōſtãter legiĩ ita: prout ex petitione. & probatis. & alijs, &c.

c ¶ In ſcriptis.] proferat, quod eſt infra. Et huius contrarium tenebat Aegidius, in decreta. nouit, etiam ſolum ex vi illius verbi, de plano. Et per hoc no. duo, in quib. conueniunt iſtæ & aliæ cauſæ, .ſ. ꝙ in his vt in alijs neceſſe ſit diffinitiuã in ſcripto proferri. Itẽꝙ iudex ſicut in alijs, ita in his hẽt illam per ſe ipſum proferre. & de vtroque ſatis not de ſent. & re iud c. fin. lib. 6. vbi videas. noluit ergo ſcripturã, quæ in ſnĩjs requiritur, & prolationẽ iudicis in his cauſis prętermitti, ne per id contingeret occultari veritatẽ ꝓpalatã & in iudicio diffinitã, & p ꝯũs victorẽ ridiculoſe & fruſtra in tali ꝓceſſus iudicio laboraſſe.

d ¶ Stãs.] in hoc diuerſũ eſt ius in his cauſis ad alias quæ requirunt figuram iudiciorũ, quæ ferri dẽnt a iudice ſedente. de quo vide in prædi. decr in fin. de re iud. lib. 6 in glo. penul. & videtur quibuſdã hoc induci etiam per ſolũ illud verbũ, de plano. vt dixi in principio huius partis & hoc tenebat Aegi. in decr. nouit.

Concluſio in cã an ſit neceſſaria.

e ¶ Concluſione.] iſta littera vr̃ velle, ꝙ in alijs cauſis requirentibus figuram iudiciorum neceſſaria ſit concluſio, & de cõcluſione habetur ſupra de procur. auditis. de cauſa poſſeſ. paſtoralis & in conſtitutione Clement eo tit. cã. de prob. quoniã contra. de fide inſtru. cum dilectus. & cap. cum. Ioannes. Communiter in ſęcularibus foris apud nos non ſit concluſio: in eccleſiaſticis ſit per partes. Item ipſius vel altera ipſarũ inuita, ex quo ſufficientes dilationes datæ eſſent & elapſæ, pronũtiaret iudex concluſum in cauſa: & vide in Spec. de renun. & conclu. in prin.

f ¶ Faciendum] patet ergo etiam in cauſis quibus tollitur figura iudicij, ſecundum ius prouintiari debere, vt dixi ſuper verbo, defenſiones.

g ¶ Conſtitutionẽ noſtrã] ſupra de iudic. diſpẽdioſã.

h ¶ Aliàs.] vt in caſu decret. ſi de hæret. lib. 6. & in caſu decret. indemnitatibus. §. ſi vero. de electio. eo. li. quod dic vt dixi in prin ſuper ver. figura.

i ¶ Solemnis ordo.] vt libelli oblatio, litis conteſtatio, & ſimilia.

K ¶ Non contradicentibus.] innuit ꝙ partibus contradicentibus non poſſit iudiciorum figura vel ſolẽnitas vltra id quod hic exprimitur obſeruari: qḋ verũ intelligo qñ ſic procedere non eſt in iudicis ptãte, vt quia Papa ſic prodi mãdat, vt in prin. cap ſecus ſi ſic procedere voluntati iudicis relinquatur, vt in cõſtitutione, diſpendioſam. ſupra de iudic vt ibi dixi ſuper verb. valeat. Scḋo nota caſum, quo ſufficit tacitus cõſenſus nõ reclamantis. cõcor de accuſ. c. 2 lib. 6. interdũ requiritur expreſſus. c. 1. de reſcr. ſtatutũ. in nullo. aliàs nõ ꝯdicere ſapit mediũ inter cõſenſum & diſſenſum, quod dic vt not. de reg iur. is qui tacet. lib. 6.

Cõſenſus tacitus qñque ſufficit.

l ¶ Partibus.] videtur per plurale ꝙ cõtradictio vnius partis tantum non vitiet proceſſum: ita res de facili reuertiĩ ad ſui naturã, vt dicã in vlt. gl. & facit qḋ dixi ſuper ver. & quia. in glo. propter. aliàs dixiſſet, vel earum altera. Sed forte hoc ſubauditũ eſt de mẽte. quod patet ſi reſoluatur non contradictio in ſenſum, vt ſi dixiſſet, conſentiẽtibus partibus: quia tunc patet ꝙ alterius ꝯdictio vitiaret. & eſt ſimilis altercatio quã ſcripſi ĩ. ca. comp. de ele in pleriſque. Sed pone ꝙ de conſenſu partium iudex ſeruauit ſolemnia ordinis iudicarij: poſtea pænitet partes, & volũt quòd procedat ſine figura: nunquid deinceps illis inuitis poterit ſeruare ſolẽna? Vr̃ ꝙ ſic, per regulam, quod ſemel de reg. iur. lib. 6. cũ ſuis concord. & vnico actu quis renunciat & conſentit. de conſtit cum acceſſiſſent vbi de hoc. de off deleg. gratũ. de appella ſollicitudinem & ſufficit ſemel factũ. qui matr accuſ poſ inſuper & propter ſui contrarietatem iſte vix præiudiciales videntur, & ſic vna electa non venit alia. de poſtul c. vnico. de elect. ſi quis. li. 6. Itẽ vniformis debet eſſe finis principio, de baptiſ. maiores, ante mediũ. de appell. ſecundo requiris His rationib. puto, ꝙ ſi partes expreſſe conſenſerunt, ꝙ iudex in tota lite vel ſimpliciter ſeruaret ordinẽ iudiciariũ, ꝙ inuito iudice, qui ſic inchoauit ꝓcedere, pęnitere non poterũt: vbi vero non conſenſerunt expreſſe, ſed non contradixerunt: puto ꝙ in occurrentib. poſtea contradicere poterunt. facit littera præcedens ibi. [In toto vel in parte.] Item ſingulares actus iudiciorũ ſunt per ſe actus perfecti: vnde ſingulariter intitulatur, de libel. obl. cũ rub. ſeq. bene facit qḋ ſcripſi poſt Vinc & Cõpoſt. de reſcrip. dilectus 2 in prin. qḋ ēt no. Guliel. in Spec de appel reſtat. ver. & no. ſm Vincen. de cita. § 1. verſi. quid ſi reus.

Iudex ꝓcedẽs vno mõ de ꝯſẽſu partiũ, an poſſit illis pęnitentib. & inuitis illum modum proſequi.

m ¶ Propter hoc.] poſſet .n. ſubeſſe alia cauſa irritationis.

n ¶ Irritus.] ipſo iure, ut aliàs de lit. conteſt. c. vnico & tit ſeq accedens 1. & 2.

o ¶ Irritãdus.] per ſententiã, vt aliàs de re iudicata, cum cauſa. & c. cum Bertholdus. in fi. & concor. huic fini de iuram. calum. c. 1. 2. reſpõ. in fi lib. 6 Et ſcias ꝙ iſte finis non conuertitur: nam ſi in cauſis quæ requirunt figuram iudicij procederetur, non contradicentib ſine figura, nõ teneret proceſſus, & idẽ ſi expreſſe conſentirẽt. de hoc de off deleg. de cauſis. in gl. 2. 2. q. 1. in primis. in fi. & c. ſeq & in Spec de ſen. prol. §. iuxta verb. quid ſi de partium. quod intellige, vt not. de re iud. c vlt lib. 6 in 5 gl. Ratio diuerſitatis patet: qa in caſu iſto ſit contra ius commune, ſed in caſu quẽ ponit litera, res redit ad ius cõmune, & ad ſui naturam, quod facile ſit. 35. diſt. in ab exordio ff. de pact. ſi vnus §, quod ſi nõ in totum. Natura uero naturãs, cũ ad illam redibimus, per interceſſionẽ Virginis glorioſæ collocet cum electis. Amen.

Proceſſus in cauſis plenis omiſſo iuris ordine, ēt de partiũ cõſenſu non tenet.

F I N I S.

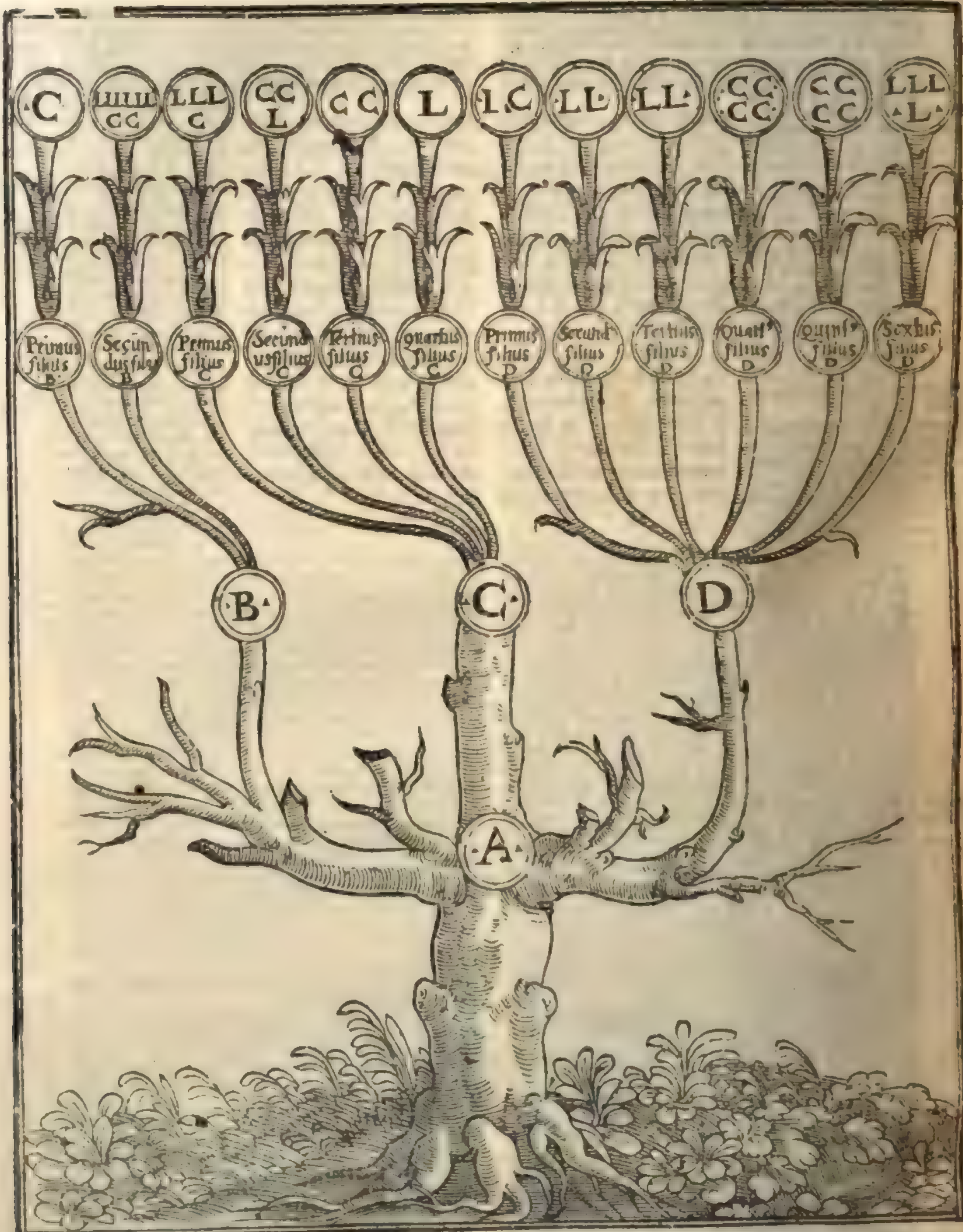

PRO iſtius arboris declaratione, quā format gloſſa hic, præmitte ꝙ A patronus poſitus in radice ſiue in prima cellula iſtius arboris habuit tres filios, ſcilicet B. C.D. vt patet aſcēdēdo ad tres cellulas ſequentes, & duodecim nepotes, vt patet aſcēdēdo ad duodecim cellulas immediate ſequētes: & triginta & ſeptē pronepotes tā laicos quàm clericos, vt patet aſcēndēdo ad duodecim vltimas cellulas. Et aduerte ꝙ ī iſtis vltimis cellulis clerici ſignificanſ ꝑ iſtā litterā C. & laici,

laici, per iſtam litteram L, ita quod quotiens ponitur littera C in cellulis ſuperioribus ſignificat toto fore patronos clericos, & idem de littera L quo ad laicos.

SEcũdo aduerte, qđ iſte A. patronus habebat iuſpatronatus quod reliquit vnà cum hæreditate trib. filiſs quos habebat. ſ. B. C. D. Cuius præſentationẽ ſm Cardi. hic ipſi filij diuiſerunt in tres partes, & ſic per capita: nec adhuc habet locum diſpoſitio iſtius clem. Iuſpatronatus tñ eſt inſolidum penes quemlibet illorum, cum ſit indiuiſibile: eius præſentatio tñ põt diuidi, ſm Innoc c. 1. ſupra eo tit. & Card hic: & in prima voce ſuccedet primus filius iſtius A. ſ. B & poſt eũ duo filij eius, ſ. primus & ſecundus, & iſti ſuccedent in illa voce per ſtirpes, ſm diſpoſitionem iſtius clem. ſm cõem intellectum: & poſt iſtos duos filios B. in eodem iure ſuccedẽt nouem nepotes ipſius B ſ. tres clerici & ſex laici, qui ponuntur in duabus cellulis deſcendentibus à duobus filijs B. in quarum eſt prima littera C & in ſecunda ſunt litteræ C. duæ, & litteræ L ſex: & iſti nouem ſunt pronepotes ipſius A. primi patroni poſiti in prima cellula.

SImiliter C ſecundus filius ipſius A. ſuccedet in ſecũda voce, & quattuor filij eius poſiti in quattuor cellulis deſcendentib. à cellula C. ſuccedent eidẽ C. in illa voce per ſtirpes, iuxta tenorem iſtius cle. & eodem iure decem nepotes ipſius C. ſuccedent in eodẽ iurepatronatus per ſtirpes, quorum nepotem quinq; ſunt clerici, & alij laici. Et ponuntur oẽs iſti nepotes in quattuor cellulis ſuperioribus trahentib. ordinem à quattuor filijs C. in quarum prima ſunt vna littera C. & tres L. in ſecunda, duæ C. & vna L in tertia, duæ C. in quarta, vna L. & oẽs iſti ſunt pronepotes ipſius A. ſicut alij nouem, ſecundum computationẽ gl h c.

SImiliter D tertius ipſius fili9 A. ſuccedet in tertia voce ſicut dictũ eſt de duobus primis filijs: & ſex filij eius poſt eũ ſuccedent in illa tertia voce iuris p̃ſentandi per ſtirpes, eodem modo ſicut dictum eſt de alijs, ita ꝙ illi ſex non computabuntur niſi pro vno, ſicut eorum pater quando viuebat ſ. D. & decem & octo nepotes ipſius D eodem modo ſuccedent in illa voce per ſtirpes ſuccedendo ſex filijs ipſius D. & hi decem & octo nepotes ponuntur in ſex cellulis deſcendentibus à ſex filijs D quorum nepotum nouẽ ſunt clerici, & alij ſunt laici, vt patet in figura, ſecundam Immolam hic: & omnes iſti decem & octo ſunt pronepotes ipſius A. primi patroni.

TErtio conſidera ſecundum gl hic quod iſti tres ſ. B C. & D. æqualiter ſucceſſere illi A. in hæreditate, & in iure patronatus ei hæreditati annexo: & ſic diuiſa hæreditate quilibet habuit quattuor vncias & totidẽ in iurepatronat9 ei annexo, licet ſm Imo hic, & Inno in c 1 eod tit. hæredes inæqualiter ſuccedãt: iuſpatronatus tñ ad eos tranſit æqualiter, vt ponamus quod A. habet hæredes B. C. & D. & quod B ſuccedat eidẽ in ſex vncijs, D in quattuor, C in duabus, & ſic in portionibus inæqualibus: omnes tamen æqualiter ſuccedent in iurepatronatus annexo illi hæreditati.

QVarto notandum eſt pro declaratione vltimarũ cellularum, in quibus reponũtur pronepotes ipſius A qđ licet aliqui illorum pronepotum ſint clerici, aliqui laici: iuſpatronatus tñ illis cõpetit iure laico, non iure eccleſiaſtico, immo iure ſucceſſionis: & perinde haberi debẽt ac ſi eſſent omnes laici quo ad illud ius, ita ꝙ clericorũ non erit melior conditio ꝓpter clericatũ in iſto caſu: ex quo infertur, ꝙ clerici in iſto caſu poterunt variare in eorum præſentatione ſicut laici vſq; ad acceptationem à ſuperiore factã, nec habebunt niſi quattuor menſes ad præſentandũ ſicut laici, ſm Cardi hic, & Panorm. in c cam te. de iurepatro. & ſecundum Spec. in tit. de relig. domi in §. vnico. ver eſſet etiam ſufficiens. quod eſt valde notãdum pro declaratione iſtius figuræ.

QVinto notandum eſt, quando vni ſoli patrono originario ſuccedunt plures hæredes per capita: illi & ſunt patroni in capita, & tunc non ſeruatur diſpoſitio iſtius cle filij vero iſtorũ hęredum ſuccedunt in ſtirpes eorũ patrib. vt eſt videre in trib. cellulis B. C. D deſcendentibus à cellula A. nã illi tres reſpectu A eorũ patris ſuccedẽt in capita: duo filij B quattuor filij C. ſex filij D. ſuccedent in ſtirpes ſublatis de medio eorum patribus. ſ. B. C. D. & tunc ſeruabitur diſpoſitio iſtius clem. ſm glo. hic Card. & Imol. & ſecundũ Roc de cur in tract. de iurepatro colum. 148.

SExto pro declaratione diſcrepantiarũ, quæ ſolent eſſe in iſtis cõpatronis, aduertẽdũ eſt circa p̃ſentationes, ꝙ in pari numero ſtipitũ ſiue patronorũ originariorũ regulariter locus eſt gratificãdi, dũmodo merita præſentatorũ paria ſint, & non obſtet aliud canonicũ impedimentũ. Numerus tñ ſtirpis põt eſſe par, & eius p̃ſentatorum erit impar, vt eſt videre ſi vnus p̃ſentaretur ab vno filiorũ B. & à tribus filijs C. & alter præſentaretur à tribus filijs D & ab vno filio C ibi quilibet præſentat̃ à quattuor: & tñ ſi cætera ſint paria, p̃ſentatus ab vno filiorum B & à tribus filijs C. præfertur: quia licet ab æqualibus præſentẽtur in numero, non tñ in ſuffragio. Cardi. in princ. q. 2 & Imol. col. 5. Ex quo infert Cardi. vbi ſupra, ꝙ non ſunt hic tot ſuffragia vocum, quot ſunt capita patronorũ: nã vna ſtirpes non habet niſi vnam vocem, vt decem & octo nepotes ipſius D. qui ponuntur in ſex cellulis ſuperioribus partis dextræ, non habent niſi vnam vocem ſicut D eorum auus habebat, & de alijs idem.

ADuerte tñ ad vnum, licet glo. magna aliter dicat hic & male, ꝙ illud qđ fit à maiori parte vnius ſtirpis, reſpectu minoris partis eiuſdem, habetur pro valido quo ad illam ſtirpem, reſpectu p̃ſentationis fiẽdæ per totam illam ſtirpẽ, dummodo non contemnatur minor pars: quia plus obeſt cõtemptus vnius quã contradictio multorum, vt dicit tex in c. venerabilẽ. ſupra de ele. & ideo ſi minor pars ſtirpis recte vocata à maiori in præſentatione fiẽda diſcordet, nihil habebit in præſentatione pro illa vice, vt poſſumus videre ſi tres ex quattuor filijs C præſentarẽt vnum, & quartus nollet eum præſentare, ille quartus nihil haberet in p̃ſentatione Idẽ ſi quattuor ex ſex filijs D. p̃ſentarẽt vnũ, & alij duo alium p̃ſentatus à duobus nõ haberet ius ex parte. pręſentationis illorum duorũ: immo dicit Panor in c cum inter canonicos. de ele. poſt tex. ibi, quod maior põt renuntiare fauori introducto in honorem totius collegij. quod eſt valde notabile & regulariter verũ, & traditur regula per Bar in l. quæ maior ff. ad municip. fallit tamen in ſex caſibus poſitis per Sozi in regula, factum in fallen. ſuis.

SEptimo not ſm Roc vbi ſupra in declaratione illius verbi, ipſe, vel is à quo cauſam habuit, & glo. hic, ꝙ licet iſta arbor intelligatur in deſcendentibus eodem modo dicendum eſt in collateralibus, ſ. quod fiat ſucceſſio in ſtirpes in iurepatronatus, licet aliter dicatur de hæreditate collateralium, vt per ſcriben in § cum filius. Inſt. de hære. quæ ab inteſt. defe. Alia tñ iura debita patronis rõne iurisjpatronatus, vt alimẽta in egeſtate pinguiora quàm alijs pauperib. de fructibus eccleſiæ patronatæ, honorarius locus proceſſionalis, ſtudioſum obſequum, debentur per capita patronis, licet iura præſentandi debeantur per ſtirpes, ſecũdũ Innoc. & Panor. in c. 1. ſupra eo tit. Card. & Imol. hic, & Roc. vbi ſupra.

ADuerte tñ ad vnum dictum Io. de Im. hic col. 2. circa medium, qđ declarare ſigillatim quot gradus præſentationis haberet quælibet iſtarum perſonarum ſituatarũ in cellulis ſuperioribus, illud eſſet magis tædioſum quàm ſubtile cum quilibet bonus computator hoc facilius inueniat quàm bonus canoniſta, & etiam propter difficultatẽ probationis: nam pauca habemus alia iura hæc probantia, niſi iſtam cle. ideo non eget altiori declaratione.

SEV BREVIVSCVLAE SVPPLETIONES,

Titulos Clementinarum luculenter declarantes, cum capitulorum numero in marginibus ſignato.

[De ſumma Trinitate & fide catholica.]

Cap.1. FIRMITER credenda pro fundamento circa titulos humanitatis Chriſti, iuxta Euãgelium Ioan. xix. & quòd virtutes per baptiſmum infundantur infantibus in habitu.

[De reſcriptis.]

Cap.5. Subaudi regulariter exequendis: & fallit in quinque caſibus, de quibus hic.

[De electione.]

Subaudi formaliter facienda, & etiam confirmanda, canonice, aliter caſſanda, fallit in quinque caſi-
Cap.8. bus, & qualiter cauſæ beneficiales, quæ ad curiã Romanam deuoluuntur, per appellationes proſequi debeant.

[De renuntiatione.]

Subaudi vt facta canonice admittatur, & teneat:
Cap.1. niſi cum procuratoris ad renuntiandum reuocatio intimatur ſuperiori, &c.

[De ſupplenda negligen. prælat.]

Cap.1. Subaudi auctoritate Apoſtolica per ſuperiores & ordinarios circa collationes prioratuum regularium, vt non applicentur menſæ.

[De ætate & qualita. ordinand.]

Subaudi neceſſario requiſita, & ad conſequenda
Cap.3. beneficia iuxta canones, & de promotione canonicorum ad ſacros ordines obſeruanda, iuxta eccleſiæ conſuetudinem generalem.

[De officio vica.]

Cap.1. Subaudi perpetui, vt etiam aſsimiletur alijs ſacerdotibus curatis in iure.

[De officio deleg.]

Cap.1. Subaudi & executoris apoſtolici cũ poteſtate ſubdelegandi certum articulum.

[De officio ordi.]

Subaudi & eius poteſtate & iuriſdõne plenạ ſibi cõ
Cap.2. petẽte, & collatione beneficiorũ ẽt per legatos facta.

[De procura.]

Cap.4. Subaudi vt eorum mandata generalia vel ſpecialia ad iudicia vel negotia exequi debeant, etiam probari per litteras: fallit in quatuor caſibus, de quibus hic.

[De in integ. reſtit.]

Cap.1. Subaudi concedenda eccleſiæ læſionem probandi intra quadriennium continuum, &c.

[De iudicijs.]

Lib. ij. Subaudi ordinarijs & quandoque ſummarijs & ci-
Cap.1. tatione, & alijs eorum partibus: & in toto iudiciali ꝓceſſu canonice procedẽdo: & de citatione per edictũ.

[De foro compe.]

Cap.1. Subaudi, vt ſcilicet forum rei actor quilibet ſequatur, fallit in caſu de quo ibi.

[De cauſa poſſeſſio. & proprieta

Cap.1. Subaudi ſcilicet ſimul eodem iudicio tractanda: niſi ſuſpendatur poſſeſſorium, etiam in ſecunda inſtantia alterius partis.

[De dolo & contu.]

Cap.1. Subaudi ſcilicet canonice punienda: vt. ſ. abſque alia citatione procedi poſſit ad definitiuam contra friuole appellantem.

[Vt lite pendente nil inno.]

Subaudi ſ. neque per iudicẽ, neque per actorem, ne Cap.2.
que per alium, quemcumque etiam poſt citationẽ intimatam partem plene informantem.

[De ſequeſtra. poſſeſ. & fruct.]

Subaudi quandoque permiſſa, ſcilicet poſt primam Cap.1.
ſentẽtiam latam in Romana curia in poſſeſſorio, vel petitorio.

[De probation.]

Subaudi quibuſcunque regulariter admittendis. ſ. Cap.1.
ex verbis Papæ renuntiatiuis de facto proprio vel alieno, in quo fundant intentionem.

[De teſtibus.]

Subaudi & atteſtationibus regulariter admittendis, Cap.2.
etiam Chriſtianis contra iudæos & Sarracenos etiam in criminalibus: non tamen poſt publicationẽ, & in cauſa appellationis ſuper eiſdem vel directo cõtrarijs articulis.

[De iureiurando.]

Subaudi regulariter præſtando, & obligatorio, &
obſeruando: & per imperatores, & reges Romanæ fidelitatis in forma, de qua hic. Cap.1.

[De exceptionibus.]

Subaudi, excommunicationis & alijs regulariter Cap.1.
admittendis tam dilatorijs, quàm peremptorijs.

[De ſententia & re iudi.]

Subaudi ferenda canonice, & exequenda, & confir Cap.2.
manda.

[De appellationibus.]

Subaudi iudicialiter & extraiudicialiter regulariter admittendis, & temporalibus earum. Cap.7.

[De vita & honeſtate clericorum.]

Subaudi moraliter obſeruanda iuxta canones. Lib. ij.

[De præbendis.]

Subaudi canone impetrandis, per quarum impetra Cap.2.
tionem etiam motu proprio vacant priora beneficia Cap.6.
incompatibilia, nec in ea veniunt dignitates curatæ, eleemoſynariæ, nec hoſpitalia.

[De conceſſione præben. & eccleſiæ non vacantis.] Cap.1.

Subaudi & mandato de prouidendo, cum afficiente decreto ne ad id compellantur, aliàs priuantur ordinarij ante conditionis inſertæ euentum ſine temporis adiectione currentis, ex quo publice in loco eſt nota vacatio.

[De rebus eccleſiæ non alienandis.]

Subaudi niſi ex neceſſitate ſeruatis ſeruandis: & Cap.2.
vnione earum menſæ epiſcopi non facienda.

[De rerum permutatione.]

Subaudi & beneficiorum aliàs quàm permutantibus conferendorum. Cap.1.

[De teſtamentis & vltimis voluntatibus.] Cap.2.

Subaudi & eorũ executore: ad cuius rationes reddendas religioſi etiam exempti ſunt compellendi.

[De ſepulturis.]

Subaudi eccleſiaſticis regulariter prohibitis tem- Cap. 2.
pore interdicti eccleſiaſtici, aliàs exempti contrafacientes eoipſo ſunt excommunicati.

[De de-

[De decimis.]

Cap. 2. Subaudi nõ vſurpãdis & appropriandis per religioſos: & de decimis beneficiorum ſecundum taxam & monetam loci exigendis abſque occupatione ornamentorum eccleſiaſticorum.

[De regularibus.]

Cap. 2. Subaudi mendicantibus, ſcilicet etiam licite ad nõ mendicantes trãſlatis, nõ aſſumendis regulariter ad locum, nec vocem capitulo, nec ad prioratus, & tacite per annum profeſſis cum habitu profeſſorum.

[De ſtatu monachorum.]

Cap. 2. Subaudi nigrorũ & alborum moderando in veſtibus, cibo, potu & ſacramentis: vagatione & armis & monaſterijs monialium viſitandis annis ſingulis.

[De religioſis domibus vt epiſcopo ſint ſubiectæ.]

Cap. 2. Subaudi Beguinis abolitis, &c. & pijs locis, vt eorum cura non poſtponatur.

[De iurepatronatus.]

Cap. 2. Subaudi vt patroni per diœceſanum compellantur ad aſſignandum congruam portionẽ præſentatis, &c. & vt eorum plures hæredes vocẽ vnius tm̃ habeant.

[De cenſibus.]

Cap. 3. Subaudi & procurationibus per religioſos regulariter ſoluendis, viſitantibus in temporibus à iure ſtatutis. Et pedagijs & guidagijs non exigendis ab eccleſiaſticis vel eccleſijs.

[De celebratione miſſarum.]

Cap. 2. Subaudi & diuinis officijs debite celebrandis in cathedralibus & collegiatis, &c. in quibus cõmẽſales Cardinaliũ & epiſcoporum poſſunt ſe illis coaptare.

[De baptiſmo.]

Cap. 1. Subaudi in eccleſijs & fontibus deputatis faciẽdo: ſalua neceſsitate & poteſtate deferendi principibus: alias præſumentes caſtigentur.

[De reliquijs & veneratione ſanctorum.]

Cap. 1. Subaudi in quibus Dominus laudari iubetur, & de feſto ſacri corporis Chriſti cum indulgentia.

[De immunitate eccleſiarum.]

Cap. 1. Subaudi regulariter ſeruanda, iuxta concilium generale & Lateranenſe, reuocato ca. clericis, e. ti. in 6.

[De conſanguinitate & affinitate.]

Lib. iiij. Cap. 1. Subaudi regulariter non contrahenda in gradibus prohibitis, neq; aliàs p clericos uel religioſos: alias eo ipſo ſunt excommunicati ſæpius nuntiandi.

[De magiſtris.]

Lib. 5. Cap. 1. Subaudi deputandis ad linguam Hebraicam, Arabicam, Chaldæam docendã. Et de moderatione expenſarum circa doctoratum.

[De Iudæis & Sarracenis.]

Cap. 1. Subaudi quibus Machometi nominis prohibetur inuocatio, & ad veneranda corpora ſuorum deuotorũ peregrinatio.

[De hæreticis.]

Cap. 1. Subaudi per diœceſanum & inquiſitorum ſimul cõdemnandis, &c. & de octo erroribus Beguinarum vel Beguinorum.

[De homicidio voluntario & caſuali.]

Cap. 1. Subaudi commiſſo per furioſum infantem, vel arctatum vt non inducat irregularitatem.

[De vſuris.]

Cap. 1. Subaudi ſuper quibus ſtatuentes, aut ſtatuta non reuocantes, aut iudicantes quod ſoluantur, aut ſolutæ non repetant, ſunt excõmunicati: & ꝙ eorũ libri edãtur. & pro hæreticis habeantur, negantes eas exigere non eſſe peccatum.

[De exceſſibus prælatorum.]

Cap. 1. Subaudi non committendis & puniẽdis ſcilicet ſi ſuis iuribus non contenti alijs iniurientur.

[De priuilegijs.]

Cap. 2. Subaudi miniſtrandi ſacramenta prohibitis religioſis: aliàs ipſo facto ſint excommunicati. Et quòd liceat archiepiſcopis crucem ante ſe deferre etiam per loca exempta.

[De pœnis.]

Cap. 1. Subaudi offendentium epiſcopos & filiorum, capiẽtium eccleſiaſticos, vt propterea renuntient beneficijs & excommunicantur etiam religioſi prohibentes decimas ſolui.

[De pænitentijs.]

Cap. 2. Subaudi non iniungendis per quæſtores: aliàs punitur per ordinarium.

[De ſententia excommunicationis.]

Cap. 4. Subaudi ipſo facto incurrenda à religioſis & dominis temporalibus & eorum ſubditis violantibus interdictum: & vt ſorores ſcilicet tertij ordinis tunc ad diuina non admittantur.

[De verborum ſignificatione.]

Cap. 2. Subaudi videlicet illius clauſulæ, ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura, &c. & regulæ Mẽdicãtiũ.

F I N I S.

MATTHEV
MARCVS
LVCAS
IOANNES
PAVLVS
GREGORIVS
AMBROSIVS

13

EXTRAVAGANTES
TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES
SVAE INTEGRITATI

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

VENETIIS. M D XCI.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcenſis ex prouincia Aquitania, anno MCCCXVI. Romanus Pontifex creatus eſt. Is præter conſtitutiones Clementis V. prædeceſſoris, multas quoque ſuas publicauit.

Ad quas Zenzelinus de Caſſanis, quem alij Genzelinum vocant, vberes compoſuit commentarios.

TABVLA EXTRAVAGANTIVM TVM Viginti Ioannis xxij. tum etiam titulorum, & capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem diſtincta.

Tabula Extrauagantium viginti Ioannis xxij. ſecundum ordinem alphabeti.

A

AD apoſtolatus. titu. iiij. de conceſ. præb. & eccl. non vacantis. pag. 37
Ad noſtri apoſtolatus. tit. xi. de priuilegijs. 59
Ad conditorem tit. xiiij. de verborum ſignificatione. 87
Ad onus. tit. j. de elect. & elect. poteſtate. 8
Antiquæ. tit. j. de voto & vo. redemptione. 45

C

COpioſus in miſericordia. titu. viij. de iudæis & Saracenis. 53
Cum ad Sacroſanctæ. tit. xiij. de ſent. excõmu. ſuſpen. & interdicti. 67
Cum inter nonnullos. titu. xiiii. de verborum ſignificatione. 101

D

DIetum creſcente malitia. tit. xii. de pœnis. 61

E

ECcleſiæ Romanæ. tit. ii. de maior. & obed. 13
Execrabilis. tit. iii. de præb. & dignitatib. 16

P

PRodiens quaſi. tit. x. de crimine falſi. 57

Q

QVia in futurorum. tit. ix. de torneamentis. 54
Quia nonnumquam. tit. xiiii. de verborum ſignificatione. 84
Quia quorundam. titu. xiiii. de verborum ſignificatione. 107
Quorundam exigit. titu. xiiii. de verborum ſignificatione. 78

S

SAncta Romana. tit. vii. de religioſis domib. 48
Sedes Apoſtolica. tit. iiii. de conc. præb. & eccleſiæ non vacantis. 34
Si fratrum. tit. v. ne ſede vac. aliq. innouetur. 38
Suſcepti regiminis. tit. i. de electio. & elect. pŏte 5

Tabula titulorum quinque librorum Extrauagantium communium ſecundum ordinem alphabeti.

A

D E

AVctoritate & vſupallii. lib. i. 132

C

CElebratione miſſarum. lib. iii. 225
Cenſibus, exactionibus & procurationibus. lib. iii. 217
Conſuetudine. lib. i. 127
Crimine falſi. lib. v. 238

D

DEcimis. lib. iii. 210
Dilationibus. lib. ii. 159
Dolo & contumacia. lib. ii. 160

E

ELectione. lib. i. 128
Emptione & venditione. lib. iii. 197

F

FVrtis lib. v. 237

H

HAereticis. lib. v. 232

I

IMmunitate eccleſiarum. lib. iii. 228
Iudiciis. lib. ii. 156
Iudęis. lib. v. 231

M

MAioritate & obedientia. lib. i. 142

N

NE ſede vacante aliquid innouetur. lib. iii. 189

O

OFficio cuſtodis. lib. i. 138
Officio delegati. lib. i 133
Officio iudicis ordinarii. lib. i. 139

P

PAenitentiis & remiſſionibus. lib. v. 246
Pœnis. lib. v. 245
Poſtulatione prælatorum. lib. i. 127
Præbendis & dignitatibus. lib. iii. 169
Priuilegiis. lib. v. 237

R

REbus eccleſiæ non alienandis. lib. iii. 196
Regularibus & tranſeuntibus ad religionem. lib. iii. 214
Religioſis domibus. lib iii. 216
Reliquiis. & veneratione ſanctorum. lib. iii. 224

S

SChiſmaticis. lib. v. 235
Sententia excommunicationis. lib. v. 258
Sepulturis. lib. iii. 200
Simonia. lib. v. 229

T

TReuga & pace. lib. i. 151

V

VIta & honeſtate clericorum. lib. iii. 164

Tabula omnium capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem.

A

AD certitudinem. de ſent. excom. 262
Ad cuiuslibet. de pręb. & dignit. 188
Ad noſtrum. de regul. & tranſeunt. ad relig. 225
Ad regimen. de præb. & dignit. 186
Ad Romani. de præb & dig. 187
Ad vniuerſalis. de treu. & pa. 151
Ambitioſæ de reb. eccl. non alie. 196
Antiquorum. de pæn. & remiſſ. 247

C

CVm deteſtabile. de ſimonia. 230
Cum Matthæus de hæreticis. 234
Cum nonnullæ j. de præb. & dign. 186
Cum nonnullæ ij. de præb. & dign. 186
Cum præexcelſa. de rel & ven. ſanc. 226

D

DEbent ſuperioribus. de iud. ord. 128
Declarationes. de decimis. 215
Deteſtandę. de ſepulturis. 200
Dignum arbitrantes. de Iudeis. 232
Diſpendiis. de poſtul pręl. 127

Di-

Diſcipulorum.de celebr.miſſ. 225
Diuina.de priuil. 243
Diuinis de pœnis. 245
Docta ſanctorum.de vita & hon.cler. 164
Dudum bonę.de ſchiſmaticis. 235

E

ET ſi Dominici j de pęn.& remiſ. 254
Et ſi Dominici ii.de pæn.& remiſſ. 256
Et ſi deceat.de maior.& obed. 150
Et ſi in temporalium de præb.& dign.
Excommunicamus.de ſent.excom. 2581
Ex debito.de elect 13
Execrabilis.de præb.& dign. 167
Ex eo.de hæreticis. 232
Exhibita.de priuilegiis. 224
Ex ſupernę.de pręb.& dign. 165

F

FRequentes.de iudiciis. 136

G

GRaue nimis.de reliq.& ven.ſan. 227

I

IN delictorum.de dilation. 159
Infideles.de furtis. 237
Iniunctę de elect. 128
Inter cunctas.de priuil. 138

M

MAlitiis.de auctor & vſu pallii. 132
Meruit.de priuil. 248
Multa mentis.de Iudęis. 231

N

NVper i.de pręb.& dign. 181
Nuper ij.de pręb.& dign. 182
Nuper iii.de pręb.& dig. 182

P

PAſtoralis.de immun.eccl. 229
Pręſolicitudinis de pręb.& dig. 165
Poſtulaſti de pręb & dign. 184
Prouide.de ſent.excom. 266

Q

QVemadmodum de pæn.& remiſ. 255
Quia cunctos de offi cuſt. 138
Quia nonnulli de ſent.excom. 262
Quod olim.de immu.eccl. 228

R

RAtio recta.de religioſis dom. 216
Regimini i de emp.& vend. 157
Regimini ii de empt.& vend. 199
Rem non nouam.de dolo & contu. 160

S

SAluator de præb.& digni. 179
Sancta Romana de elect. 130
Sancta vinea de ſimonia 229
Sedes Apoſtolica.de offi.deleg. 134
Si religioſus.de elect. 130
Spondent.de crimine falſi. 238
Super cathedram.de ſepult. 202
Super gentes.de conſue. 127
Suſcepti ne ſede vacante. 129

V

VAs electionis.de cenſi &c. 218
Vas electionis.de hęret. 233
Viam ambitioſę de regular.& tranſ.ad relig. 214
Vices illius.de treuga & pace. 154
Vnam Sanctam.de maior.& obed. 142
Vnigenitus de pæn & remiſ. 252
Vt prælatorum.de maior.& obed. 419
Vt quos.de offi iud.ord. 141

FINIS.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros qui ſtant in parte ſiniſtra:
Laua dat vxores, dat tibi dextra mares.

FIGVRA arborea licet ad ſeptimũ deberet gradum protēdi, cum uſq. ad eum ſecũdũ decreta ſit prohibitio cõiugalis.3̄.q.3.c.de affinitate.& extra de clã de.deſpon.c.cũ inhibitio.tñ q̄a per iura noua ipſa coniugalis prohibitio eſt trib. poſtremis gradibus reuocata, ut dicto c.cũ inhibitio.& de ꝯſan.& affini.c.nõ debet ideo vſq. ad quartũ dũtaxat figurã hãc duximus extēdendam. Nec idipſũ graduũ cognitionē quoquo pacto impedit. Qui eñ duorum, aut trium computationem agnouerit, illam ēt uſque in gradũ cēteſimũ, & eo amplius ſi opus ſit, deducere poterit.

Quàm aptiſſimè hæc imprimaſ, tum conſanguinitatis, tum affinitatis arbor, iudicet qui huiuſcę cauſę trigeſimæ quintæ canones & legit, & intelligit.

Cõſanguinitas eſt attinētia ꝑſonarum ex eo ꝓueniēs, ꝙ una deſcēdit ab altera, uel ambæ ab eadē. Vel eſt uinculum ꝑſonarum ab eodē ſtipite deſcēdentiũ carnali ꝓpagatione ꝯtractum. Et dr̄ a cũ, quod eſt ſimul, uel unitum: & ſanguine, quaſi ſanguinis unitas.

Linea eſt collectio ꝑſonarum ab eodem ſtipite deſcendētium gradus continens, & numeros diſtinguēs. & eſt triplex, ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium, & collateralium.

Gradus eſt habitudo diſtantium ꝑſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis uel cognationis diſtãtia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicũtur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, uel locorum ꝓcliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER TRES REGVLAS DECLARATVR.

PRIMA regula magiſtralis pro linea recta] Aſcēdētium & deſcendentiũ quot ſunt ꝑſonæ, de quibus quæritur, cõputatis intermedijs una dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igiẽ vis ſcire quantum diſtat abauus a Petrucio (Petruciũ eſſe fingimus in cellula ubi eſt facies) vtroque computato & intermedijs, q̄nque ſunt perſonæ: deme vnã, quattuor ſunt gradus: & ſic de alijs.

¶ Pro linea collaterali duæ ſunt regulæ

¶ Collateraliũ in linea æquali quoto gradu q̄s diſtat à cõi ſtipite, toto diſtant inter ſe, uel ſibi attinēt. Exēplum pone. Cum facis abauum ſtipitem inter P.& ꝓnepotem propatrui (nam illi ſunt in linea æquali:) quilibet diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto. De cõputatione tm̄modo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inęquali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite, toto diſtãt inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem. P.& filius propatrui ſunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, ſ.à P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige ſecundum canones.

¶ Pro arbore conſanguinitatis ſecundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.

PRIMA In linea recta aſcendentiũ & deſcēdentium quot ſunt ꝑſonæ, de quibus quęritur: computatis intermedijs vna dēpta, tot ſunt gradus inter eas.

Pro linea collaterali.

¶ Collateralium in linea ęquali quoto gradu q̄s diſtat a communi ſtipite, toto duplicato diſtãt inter ſe, uel ſibi attinent. Nam ſecundum leges q̃libet ꝑſona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legiſtarum ob aliud fit, q̃ computatio Decretiſtarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quòt ſunt ꝑſonæ ſtipite dempto, tot ſũt grad⁹. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreę declarationē.

CIRCA lecturam Arboris diuerſis olim diuerſum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hiſpanus poſt illos lecturæ ipſius arboris nouum modũ aſſumens, per ſuas metricas regulas ipſius intellectum niſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularũ, & uerſuum obſcuritatem, aliq̄bus notũ ignotũ, alijs ignotũ ignotius reddidit. Attendens igiẽ ego Io. An. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuiſſe, ut habentibus materiam conſanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habētibus notam, ex oculorum inſpectione notiſſima fieret: antiquorum ſcripta reuolui. & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quęrens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris neceſſaria: Secundo, an ſit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repertita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ q̃ſtionis ex ſuperius dictis patet ſolutio. Probatio.n. ad oculum alias vincit. inſtit. de gradi. §. agnationis 27.q.1. nec aliqua. Ex oſtenſione enim facti q̄dã melius ꝑcipiuntur quàm elocutione. extra de dona. Apoſtolicæ. ver. ſi. Hinc eſt, ꝙ agrorũ menſio ſubijciẽ oculis. 16.q.3. inter. de præſcrip. quia indicante. C. fi. reg. l. 3. Ventris inſpectio: an mulier ſit ꝑgnãs. ff. de ven. inſpi. l. 1. in prin. Locorũ pudicitiæ inueſtigatio, an mulier ſit virgo. extra de prob. ꝓpoſuiſti. an arcta, de fri. & ma. fraternitatis, vel aliter impedita, eo. ti. ex litteris Iniuriæ an ſit atrox æſtimatio. ff. de fer. l. 2. Ex litteræ Papales an ſint veræ vel falſæ. de cri. fal licet. — Oculis multa ſubijciunẽ.

¶ Ad ſcd̄m dic, ꝙ arbor authentica eſt: quod patet ex canonibus Iſidori & Alexandri 35.q.5.c.1.2.& vlt.

¶ Ad tertiũ dic, ꝙ q̄a in decretis de conſanguinitate & affinitate tractatur, utile fuit ibi arborem ponere, & quia in decretalibus eſt idem tractatus, & in hoc uolumine utile fuit repeti, ex eo maxime, q̄a nemini uenit in dubium, id ſatis eſſe validum ſatiſq. famoſum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. Co. L. vna. Item ex eo, q̄a antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit ſecundum ſtatum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEinde ad arborem conſanguinitatis ſpãliter deſcendamus Et primo q̃ritur q̄d ſit conſanguinitas, & vñ dicatur: quid linea, quid gradus. Scđo quæritur quomodo arbor formetur: & quare ſic formetur & quare ſic punctetur & interſeremus regulas ꝑ quas cognoſcuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quaſdam quæſtiones.

¶ Ad primũ dico, ꝙ ꝯſanguinitas eſt attinentia perſonarũ ex eo ꝓueniens, quia una deſcendit ab altera, uel ambæ ab eadem. Vel eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentiũ carnali propagatione contractum: ꝙ ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas, quaſi ſanguinis unitas: à con & ſanguine. quia de communi ſanguine deſcēdũt. Et quo ad probationem cõiugij nõ diſtinguo, an tales cõſanguinei ſint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, ꝙ eſt expreſſum extra de proba. per tuas — Cõſanguinitatis diffinitio

¶ Linea uero eſt collectio ꝑſonarum ab eodē ſtipite deſcendentium gradus cõtinens, & numeros diſtinguens. Et eſt triplex linea, ſ. graduum deſcendentium, aſcendentium & collateralium, ut infra patebit, & ff. de gradi. l. 1. & l. iuriſconſultus. — Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Gradus eſt habitudo diſtãtiũ perſonarũ, qua cognoſcitur quota agnationis uel cognationis diſtantia duę ꝑſonæ inter ſe differũt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, vel locorum ꝓcliuiũ, quia ita gradimur de proximo in ꝓximum. ff. de gradi. l. iuriſconſultus. §. gradus. — Grad⁹ deſcriptio.

¶ Formaẽ autem ſic arbor. Primo uide cellulas aſcendentium: ſecundo deſcendentium: demum collateralium. — Arboris cõſanguinitatis formatio.

ſium. Aſcende ſuper cellulam vacuam: quæ remanſit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere: cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominant) ſumant nomen ab ipſa. Quomodo enim poſſemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, fratrẽ fratris, patrẽ filij, & ſic de ſingulis? & eã alij vocãt Ioachim: alij Protheũ: alij truncũ. Nos autẽ à nomine bidelli noſtri vocemus eã Petruciũ. Et ſcire debes, ꝙ cõpetenter illæ cellulę mediæ aſcendentium & deſcendentiũ diuiderent directe per mediũ, vt à latere dextro illarũ cellularũ ponerent nomina mariũ, vt abauus, proauus, &c. à latere ſiniſtro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia poſiti à latere dextro deſcendunt à maribus. & ecõuerſo. Supra cellulam vacuam eſt cellula hæc cõtinens, pater, mater, & vnum punctum ſupra, & vnum infra. Supra illam eſt cellula auus, auia, continens duo puncta ſupra, Et duo infra. Supra illam eſt cellula proauus, proauia cõtinens tria puncta ſupra, & tria infra. Supra illam eſt cellula abauus, abauia, habens quattuor ſupra & quattuor infra. Deſcendendo ſub cellula vacua eſt cellula habens filiũ & filiã: & habet vnũ punctum ſupra, & vnũ infra. Sub illa habens nepotẽ & neptem, & duo puncta ſupra & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem & tria puncta ſupra, & tria infra. Sub illa abnepotem &. abneptem, & quattuor puncta ſupra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales tranſeamus, ſcire debes quòd punctorum numeratio eſt numeratio graduum habito reſpectu ad cellulam vacuam, & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum ius canonicum: puncti inferiores ſecundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in ſuperiori parte cellularum: ciuilis vero inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc caſum, quo inſtruimur in matrimonijs, quę licite contrahi poſſint necne, & cum matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ, in eo præcipue lex minor eſt canone, extra de ſecun. nup. c. vlt. & pen. Vides autẽ ex punctatione prædicta, quòd in computatione aſcendentium & deſcendentium concordat vtrumque ius: quia in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Ius canonicũ eſt excellentius ciuili.

Regula lineæ rectæ.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos ſecundũ vtrumque ius, tolle hanc magiſtralem regulam.

Aſcendentiũ & deſcendentiũ quot ſunt pſonæ de quibus quæritur, cõputatis intermedijs vna dẽpta, tot ſũt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quãtũ diſtat abauus à Petrucio: vtroq; computato & intermedijs, quinque ſunt perſonæ; deme vnam, quattuor ſunt gradus. Idẽ dico de ipſo P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque perſonas: & ſic quattuor ſunt gradus. Si velis ſcire quod diſtet abbauus P ab abnepote P. inuenies ibi nouem perſonas computato P. & ſic octo erũt gradus. Scias autem ꝙ iſte P. non habet totam ſuam cõputationẽ in arbore. Scias enim ꝙ quilibet habet duos parẽtes: quattuor auos: octo proauos: ſedecim abauos, & ſic ſemper aſcendentes duplicantur. Vnde impoſſibile fuiſſet tot perſonas in arbore ſcribere.

Coniugalis prohibitio in recta linea eſt ppetua.

¶ Quæro an inter aſcendentes & deſcendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Goffre. in ſum de conſangui. & affini. § item quantum, quod non, per decre. nõ debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicẽtes inter aſcendẽtes & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem dicũt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 3. progeniem. & duobus capitulis ſequent. in quib. dicitur, ꝙ olim non ſolum vſque ad ſecũdum gradum, ſed etiam in quantum notitia erat parentelæ, extẽdebatur prohibitio. De quo ergo certũ eſt alterũ deſcendentẽ & alterũ aſcendentẽ, perdurat prohibitio. ad idem Inſtitu. de nup. § 1. ff. de ritu nup. l. nuptiæ, & hoc verum puto.

Regula collateralium.

¶ Ad collaterales tranſeamus, & ad fratrem & ſororẽ. & cauſa breuitatis proſequendo ſolum partẽ mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per ſe patet dicamus de fratre & deſcendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis, ex illa fratris pronepos proneptis & frater P. eſt cũ P. in primo gradu ſecundũ canones: in ſecundo ſecundum leges. Eius filius in ſecũdo ſecũdum canones: in tertio ſecundum leges. Nepos in tertio ſecundũ canones: in quarto ſecundũ leges. Fratris pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum canones: in quinto ſecundũ leges: & ſic debet eſſe vtraq; punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et tunc de cellula patris fecimus ſtipitẽ. Fac conſequenter ſtipitem de auo, ex eo patruus, amita: ex illa frater patruelis & amitinus, & ſoror patruelis & amitina: ex illa horũ filius filia: ex illa horũ nepos neptis. Patruus eſt P. ſecũdo gradu, frater patruelis etiã ſecũdo gradu: filius in tertio, nepos in quarto ſecundum canones. Per leges aũt patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in ſexto: & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Poſtea fac proauũ ſtipitẽ, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materterem magnam: illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus, propior ſobrina, ex illa horũ filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P diſtat à proauo quem nunc feci ſtipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori ſobrino tertio, & à filio tertio, & a nepote qui exit lineã æqualitatis, quarto ſecundũ canones. Secundum leges vero diſtat P. a patruo magno quarto a propiori ſobrino quinto, & a filio ſexto, a nepote ſeptimo & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Modo fac abauum ſtipitem cum tribus filijs, ſcilicet propatruo, proauo & proauunculo, de proauunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum, filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorumdem pronepos proneptis. Iſti omnes ſunt cum P in quarto gradu, quia P. diſtat a ſtipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes diſtãt quarto. Secundum leges propatruus diſtat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & ſic debet eſſe vtraque punctatio.

Regula canonica pro collateralib. I lineæ æquali.

¶ Nunc videndum eſt quibus regulis gradus illorum collateralium cognoſcantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam ſecundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a cõmuni ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent: hoc ſecundum canones. Exemplum pone: quando facis abauum ſtipitem inter P. & pronepotem propatrui. nam quia illi ſunt in linea ęquali, quilibet diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto.

Regula ciuilis ꝓ collateralib. in linea ęquali.

¶ Secundum leges vero aliter eſt, & ſic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a communi ſtipite: toto duplicato diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis, & ex punctatione, ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui diſtant viij. Et inſurgit illa diuerſitas, quia ſecundum leges quælibet perſona gradũ facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: ſecundũ canones vero duæ perſonæ faciũt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones, in ſecundo ſecundum leges: ſed computatio eorũ ob aliud fit quàm noſtra. 35. q. 5. cap. 2. Bene ergo dicit ſecundũ leges, ꝙ in ęquali linea collateraliũ ſiue linea ſit paris numeri, ſiue diſparis, nõ eſt reperire diſparẽ gradũ. vide in linea paris numeri ſecũda. vel iiij. diſparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in ſecũda iiij. in tertia vi. in quarta viij. ꝙ non eſt ſecundũ canones, quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparẽ gradũ: quia in prima primũ, in tertia tertium, in quinta quintum: & ſic de ſingulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nũc reſtat videre de collateralib. linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecundum canones: Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exemplũ pone faciendo abauum ſtipitem. P. & filius propatrui

ſunt in linea inęquali. computemus ergo à remotiori. ſcilicet a P. ſed P. diſtat a ſtipite quarto gradu: ergo a filio propatrui iiij. & idem in deſcendentibus vſq; ad lineam æqualitatis: & hoc eſt quod dicimus, quod per ſona addita perſonæ vſque ad lineam æqualitatis non creſcit gradus. quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes diſtant iiij gradu a P. ſed aliter ſecundum leges, ſecundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inęquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ (ſtipite dempto) tot ſunt gradus. vnde a ſtipite diſtat iiij. a propatruo v. a filio vi. a nepote vij. a pronepote viij. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupra dictis quod P. non poteſt contrahere cum aliqua de arbore Diſtat enim a ſummo, ſcilicet abauo: ab imo: ſcilicet a nepote. ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: a medijs citeriori: per quod ſatis patet, ꝙ cum nullo poteſt contrahere. Sed ſi extremus in collateralibus: vt puta ſi pronepos propatrui, vel pronepos fratris procrearet filiam, poſſet P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen conſanguinitas, prohibitio enim, quæ per ius poſitiuum proceſſerat, potuit tolli, ſed naturalia ſunt immutabilia. ſ. diſt. in princ.

¶ Scire debes, quod communiter dicunt doctores, ꝙ abauus & proauus & auus ſunt bigami, dicentes, quod ſi non eſſent bigami non poſſent filij eorum coniungi, cum eſſent fratres: ſed de hoc non multum curo: quia eadem ratione ſic eſſet de alijs cellulis duplicib. quod perſonæ earum eſſent bigami. vnde fingamus perinde ac ſi in qualibet duplici cellula haberemus quatuor perſonas, ac ſi diceretur propatruus & vxor, proamita, & maritus, vnde duplicatio poſita fuit, vt nomina demonſtraret in vtroq; ſexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum eſt etiam, quod in collateralibus æqualis lineæ bene ſequitur iſta regula affirmando & negando. Ego & tu ſumus conſanguinei in linea ęquali, & ego poſſum accipere filiam tuam, ergo tu meam. Et negatiue, Ego non poſſum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori, Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando vel negando: quia ſi vnus eſt in quarto, alter in tertio vel citeriori. qui eſt in tertio vel vlteriori, poteſt contrahere cũ filia eius, qui eſt in quarto gradu, & non ecõuerſo. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere poſſunt cum filia P. ſed non econuerſo.

Quæſtio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum vnus eſt in quinto, & alter in primo, puta filia P, & propatruus poſſint ad inuicem contrahere? Dicit Hoſt. quod non. & hoc no. extra eod. quod dilectio. & c. tua & in ſumma huius tit de conſan. §. nunquid in v. & j. quod per ſua argumenta nititur probare ſic, ſcilicet pater & filius vna perſona cenſentur. C. de impu. & alijs ſub. l. vlt. Sicut ergo non contrahitur cum ſtipite, ſic nec cũ filijs ſtipitis benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro ſtipite. Contrarium tenet Bern. ꝙ colligitur ex glo quam ponit ſup. eod. ti. c. vlt. & Ra. & Io. de Deo: & hoc eſt veriſſimum, quod probant verba regulæ poſitæ ſup. eo. ca. vlt. dum dicit ibi; deſcendentium ab eodem: ſed certum, eſt, ꝙ propatruus deſcendit a ſtipite. Præterea aut dicis, quod eſt inter eos prohibitio aſcendentium, & deſcendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quod certum eſt filium P. non deſcendiſſe a propatruo Eſt ergo prohibitio collateralium: ſed certum eſt, quod iſti diſtant quinto quid igitur impediat iſtos collaterales contrahere, non video. Io. Andr.

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variuſque labos huiuſce parauit
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

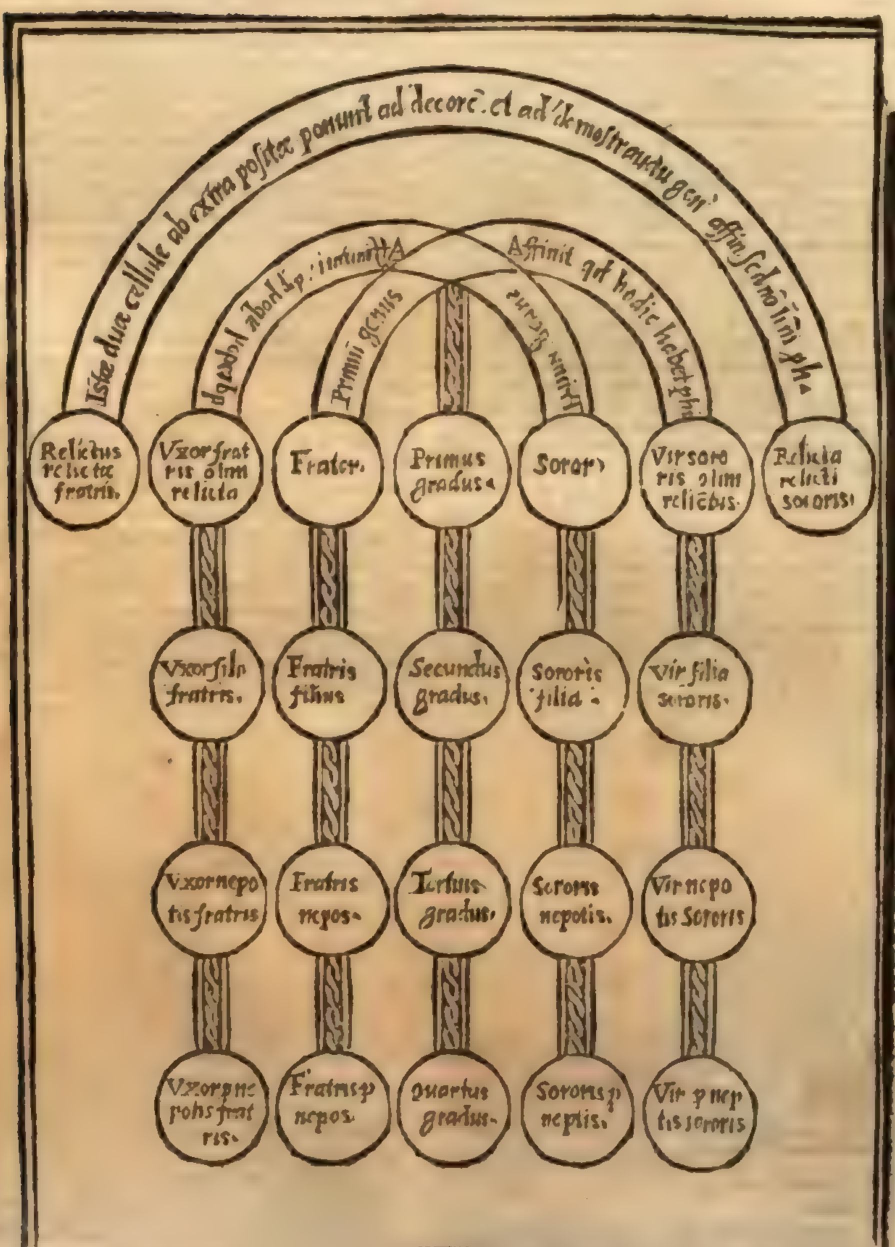

AFFINITAS DECLARATIO.

AFFINITATIS ſecundum canones eſt perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas:eo quòd duæ cognationas diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem, quod affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſenguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiuſdem gradus, cuius eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem: ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus; & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primogenere. Dictum eſt in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia ſecundum canones etiam per coitum fornicarium & inceſtuoſum contrahitur affinitas, patet, de eo qui cogn. conſan. vxo. ſuæ, cap. diſcretionem, & cap. penul. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia, ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum, & conſanguineos viri & ipſam mulierem, de conſang. & affini. quod ſuper his.

REGVLA. Quotieſcunque inter vnam perſonarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt vel non fuit conſanguinitas intra quartum gradum incluſiue, nulla eſt prohibitio: vt inter me & coniugem nepotis mei non poteſt eſſe matrimonium: quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum: ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas.

AD ARBOREM Affinitatis, & eius materiam tranſeamus. Et primo videndum eſt quid ſit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipſius genera inſurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus poſtea quædam notabilia, & quaſdam quæſtiones.

Affinitatis definitio.

¶ Et autem affinitas perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela, hoc ſecundum canones: ſed ſecundum leges eſt proximitas proueniens ex nuptijs, & requiritur ſecundũ leges, quòd legitimæ ſint nuptiæ, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finẽ vnitas, eo quòd duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & aliter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitas per coitũ nefarium contrahitur.

¶ Sed quòd per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. c. diſcretionem, & eo. tit. c. penu. Sed conſideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere. ff. de teſti. l. 3. & 4. q. 3. §. item in criminali. verſi. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda conſiderauit vnionem carnis, quę inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quòd concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis: vt ſi *quis* cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas eſt perpetuum impedimentũ, quod durat etiam mortua perſona, qua mediãte contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, q̃ fit extra clauſtra pudoris 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi not.

¶ Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine, & publica honeſtas interdum ſine affinitate, vt ſi cognoſco vxorẽ vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicæ honeſtatis, & affinitatis, ſi cognoſco ſponſam, hic affinitas ſol. eſt, ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico, quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat, quòd poſſis contrahere cũ illa, non obſtante quòd ſit tibi affinis, tali gradu per diſpẽſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatum eſt impedimentum publicæ honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quòd poſſis cum tali contrahere non obſtante impedimento publicę honeſtatis pro eo, quòd deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu, & nõ obſtante, quòd eſt tibi affinis in quarto, pro eo quòd dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoſcatur.

¶ Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Illo modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit, illi attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecũdo gradu: ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecũdo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionẽ, & quia B. plene tradidit. extra de

de conſan.& affi.cap.non debet.hic circa hoc non inſiſto.ergo ſi perſona mihi conſanguinea coniungat ſibi aliam perſonam carnali copula, perſona iuncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis. attinēs mihi primo genere affinitatis ſi carnali copula ſe alteri commiſceat, illa attinet mihi ſecundo genere.ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere,ſed eodem gradu. Eſt igitur videre de gradibus. Certum eſt, quòd affinitas non habet hodie prohibitionē niſi in primo genere, & in illo vſque ad quantum

Affinitatis grad⁹ cōputantur ſicut gradus cōſanguinitatis.

gradum: licet affinitas non habeat ſuam ſpecialē computationem graduum: ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguitatis. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi uis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundum regulas,quas tradidi in proxima arbore; & quoto eſt tibi ille conſanguineus,toto mulier eſt tibi affinis,&ſemper in primo genere.

Arboris affinitatis formatio.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris ſunt quattuor cellulæ, & in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quæritur:quare ponantur in medio fratris & ſororis.Secundo,quare non exprimant attinentiam,dicendo,primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primū dic hoc fuiſſe,vt detur intelligi, quòd affinitas oritur ex cōſanguinitate,& quòd ab vtroque ſexu virili & feminco affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic,attinentiam non fuiſſe expreſsā vt illa computatio graduum ad cōſanguinitatem & affinitatem referatur. vnde ſoror & frater ſunt in primo gradu cōſanguinitatis,& frater & vir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis, & ſic de alijs. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulas continens.In prima ſcribitur frater, in ſecunda fratris filius, in tertia fratris nepos,in quarta fratris pronepos.Ad dorſum huius alia linea continens alias quattuor cellulas,in quarum prima ſcribitur vxor fratris olim relicta, in ſecunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris,in quarta vxor pronepotis fratris.A latere ſiniſtro ſunt aliæ quattuor cellulæ·quarum prima ſoror,ſecūda ſororis filia,tertia ſororis nepotis,quarta ſororis pronepotis. Ad dorſum harum ſunt aliæ quattuor:prima vir ſororis olim relictus, ſecunda vir filiæ ſororis,tertia vir neptis ſororis,quarta vir proneptis ſororis.Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris:a ſiniſtris, relicta relicti ſororis,quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis,quæ hodie prohibitionem nō habent.Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris,& terminatur in ceculla viri ſororis:in qua ſcribitur primum genus affinitatis.Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula ſororis,& terminatur in cellula vxoris fratris.in qua idem ſcribitur.

Quæſtio.

¶ Circa hoc quæro, quare in cellula, vxor fratris, ſcribitur,olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiuſdem lineæ? Et dic hoc factum fuiſſe propter cellulam,quæ ponitur ad dorſum illius.q.d.frater habuit vxorem,mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro: illa demum mortua iſte relictus à relicta fratris vult contrahere cum ſorore,numquid poteſt? Olim nō poterat,quia erat ſibi in ſecūdo genere,& primo gradu:hodie vero poteſt. Item ſit repetitum quo ad cellulam viri ſororis.

Regula magiſtralis grad⁹ affinitatis & genus manifeſtans.

¶ Ad cognoſcendum ergo gradus affinitatis & genus,tam per formam arboris,quàm ex prius dictis, tolle hanc ſolam regulam magiſtralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiuſdem gradus, cuius eſt conſanguinitas. Quare dicatur in regula, per carnalem copulam viri & mulieris,& non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter conſanguineos mulieris & virum,& conſanguineos viri & mulierem,ideo dixi:quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas,ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa.Item inter conſanguineos viri & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas:vnde duo fratres contrahunt cū duabus ſororibus,pater & filius cum matre & filia. Sed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum,& conſanguineos viri & ipſam mulierem.extra de conſan.& affi.quod ſuper his. Primi generis, quare dixerim, etiam ex ſuperioribus patuit,& eiuſdem gradus cuius eſt cōſanguinitas. Vide hoc in arbore.nam frater & ſoror ſunt in primo gradu conſanguinitatis,maritus ſororis eſt fratri in primo gradu affinitatis,& ſic vxor fratris ſorori, & ſic filia ſororis eſt filio fratris, & ipſi fratri in ſecundo gradu conſanguinitatis,maritis eius in ſecundo gradu affinitatis,& econuerſo,& ſic in reliquis. Vnde vir proneptis ſororis attinet fratri & omnibus deſcendentibus, qui ſunt in arbore quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu conſanguinitatis attinet prædictis ipſa proneptis. Qui ſunt in arbore,ideo dixi, quia ſi pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis,& ſic attinet quinto gradu, ſecundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas per notabilia declaratur.

¶ Poſt hoc notandum eſt,illud preciſe non requirī, ego & tu ſumus affines: ergo filius, quē procreo, eſt tibi affinis.Nā interdū filius meus mutat genus attinentiæ,quia ego ſum tibi affinis,& ipſe cōſanguineus interdū nil attinet tibi,interdū mutat gradū,interdū nec mutat genus,nec gradū,Exemplū, ſi ego & tu ſumus affines per appoſitionem mei, quia ſcilicet contraxi cum conſanguinea tua, ſi ex dicta conſanguinea tua filium procreo,ille eſt tibi conſanguineus,non affinis:ſed ſi ego maritus conſanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo,ille nec eſt tibi conſanguineus, nec affinis. Si vero tu conſanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ,quia tu pater es mihi affinis, & ipſe affinis. ſed ſi tu & vxor mea

cratis

eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipſa in ſecundo vel primo: tunc ipſe filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipſe mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis cõſanguinei in linea inæquali, ſed vxor mea erat remotior, vt quia ipſa in tertio, & tu in ſecũdo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipſe affinis: tu in tertio gradu, & ipſe in tertio gradu. Item nota, quòd iſtud etiam non ſequitur; ego, & tu ſumus affines, & ego non poſſum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam: quia ſi habeam conſanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter cõſanguineos viri & conſanguineos mulieris: ſed inter virum & cõſanguineos mulieris, & inter mulierem & conſangnineos viri, vt dixi, probatur extra de conſangui. & affinit. quod ſuper his. Sed ego non poſſum contrahere cũ filia tua, niſi forſan illa excederet quar-tum gradum, vt quia eſſet in quinto. & eſt ſimile ſecundum quod dixi ſupra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter aſcendentes & deſcendẽtes eſt perpetua.

¶ Nunc quæritnr an affinitas inter aſcendentes & deſcendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tãtum vſque ad quartum gradum? Et ſi teneremus opin. Goffre. de qua dixi ſupra in arbore proxima circa medium, diceremus quod vſque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo cõtrariam opinionem dicemus, quod prohibitio ſit perpetua. Dicit enim textus, quòd ita abſtinere debemus à conſanguineis vxoris, vt a proprijs. extra de cõſangui. & affin. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter conſanguineos aſcendentes & deſcendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem inſtit. de nupt. §. affinitatiſ. & dicit lex, quòd tales affines aſcendentes & deſcendentes habentur loco parentum, & liberorum. ff. de gradi. l. nõ facile. §. & retro in fi. Eodem modo poſſet formari quæſtio de affinibus, quorum vnus eſt in primo gradu, alter in quinto, ſicut in conſanguineis dixi ſupra in arbore proxima. in fi. An autẽ liceat diuerſis temporibus habere in vxores duas cognatas, ſcilicet vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradn prohibito hodie permiſſo ſimul manere poſſint, de hoc vide not. extra de conſanguinit. & affinit. ca. non debet.

Conſanguinei, & affines quo iure prohibentur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio conſanguineorum vel affinium coniungẽdorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio? Breuiter ſcias quòd olim propter neceſſitatem frater neceſſario habuit contrahere cum ſorore, & conſanguinei cũ conſanguineis. vnde tunc in collateralibus nõ erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit poſt diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerunt fere duodecim perſonæ, quas vide nota. extra de reſtitu. ſpolia. litteras. & de diuor. cap. gaudemus. Demum ius poſitiuum canonicũ prohibuit conſanguineos & affines primi generis coniungi in ſeptimo gradu & citeriori: quæ prohibitio poſtea vſque ad quartum gradum eſt reſtricta. extra co. non debet. reuocatis etiam quibuſdã alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex cauſa, quæ ibi ponitur, & extra de teſti. c. licet ex quadam, per quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex poſitiuo. Vnde in ſecundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere poſſunt iure diuino, ſed non poſitiuo. Ratio vero prohibitionis ſumitũ 35. quæſt. 1. §. 1. c. 1. fuit enim propter charitatem ampliandã. Nam ſi contraherem cum ſorore, idẽ eſſet pater & ſocer, mater & ſocrus, vir & frater, & c. Sed ſi alium habeo patrem alium ſocerũ, numeroſius ſe charitas protenderet: in qua vniuerſi fideles, & præcipue ſtudentes continue perſeuerent per gratiam eius, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ratio prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas perſonas de iure poſitiuo.

Diuini ac humani Iuriſconſulti, & cauſarum ſacri palatij auditoris, D. Ioannis Franciſci de Pauinis, ad Extrauagantium, Regularium cancellariæ, & Deciſionum Rotæ notitiam, vtile præludium.

QVintus Mutius verſus Seruium Sulpitium illo fuit vſus ſermone: Turpe eſt patritio & nobili viro ius in quo verſatur ignorare, ſed lõge magis in pleroſque noſtra ætate hæc ſnia retorquẽda eſt, qui Extrauagantiũ ſanctiones, Pontificum iura enucleata, deſidia aut ignauia contemnere videntur: cum omnes magiſtratus, præſertim eccleſiaſtici, in dicendis ſententijs, & cæteri iuriſperiti, quibus interpretandi conſulendique tribuitur facultas, reſpõſa ſua, iuxta illarum deciſiones ſint prolaturi, ſi ipſis Extrauagantibus adſint requiſita, quæ epiſtola Inno. 3. ad Helien. epiſcopum depoſcit. Quare ad ipſarum lectionem iterum atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illum imitemur, qui poſt reprehẽſionem adeo iuri operam dedit, ut inter iuriſcõſultos merito palmam fuerit aſſecut'. Verũ ipſis Extrauagantib. parẽ vim pene regulæ Cancellariç vinẽte earum conditore, & non mediocrẽ deſiones Rotç vti prudẽtũ reſponſa auctoritatem habere cenſet. ſicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorũ edicta poteſtas ſumma erat: ita & auditorib. Rotæ in ſummorum Pontificũ leges impertitũ eſt ab ipſo principe ſummum arbitrium. Igit circa tria hęc breuem & perutilem ſubieci notam.

Loquitur de c. paſtoralis. extra de fid. inſtr.

Sentẽtia contra extrauagantẽ lata, an teneat.

NOtandũ eſt, ꝙ ſnia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam, eſt ipſo iure nulla: ante publicationem vero ſecus, vt no. in procemio Clemẽtinarũ, in verbo, decætero. & in cle. nolentes. de hære. Sed ſi eſt publicata & indubitata, ſententia contra eam lata eſt ipſo iure nulla, ut dictum eſt tamquã lata ꝯ legem ſcriptam, ut no. Bal. in l. 2. C. quando ꝓuo. non eſt neceſ. & Butri. in c. 1. & c. cũ inter. de re iud. & ꝓbatur in l. j. §. iterum cum ꝯ ſacras. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. exẽplũ in Extrauagãti, execrabilis. ſecũdum Abbatem in c. paſtoralis. de fide inſtr. idẽ de Extrauaganti, ad regimen. quã allegat deciſio in nouis 349. incipit, item ſi mandat. Secus autem ſi de ea dubitatur, per c. paſtoralis. de fide inſtr. & l. cum prolatis ff. de re iudi. ſcd̃m vnam lecturam. ideo ſuper ea Papa eſt conſulẽdus: & ſi reperitur in archiuo publico, dr indubitata, per authenticam, ad hæc C. de fid. inſtru & l. Celſus. ff. de proba. ſecundum vnam lecturam. facit c. ad audiẽtiam. de præſcrip. & idẽ pſumit qñ reperit inter Extrauagãtes. 20. q. 1 c. quoniam ꝓgenitorũ. maxime ſi reperit gloſſata ꝑ doctorẽ famoſum: ſicut Zenz. Lau & Io. Mo. & alios: ꝑ no. in dicto c. paſtoralis. ꝓbat. l. 1. in ſi. C. de nouo codi. com. & ꝙ no i l. 1. C. de legi. vel ſi fuit diu obſeruata, ut no. Bar. in gl. ſi. ſuꝑ Extrauagãti, q ſint rebelles. de quibus plenius ꝑ Bar. in l. cũ ꝓlatis pale. & Butri. & Abbatem, & modernos in dicto c. paſtoralis. vbi ſcd̃m Boati. põt de ea dubitari ad inſtar eius quod not. in c. nemo. de elect in 6. de quibus etiam per Ludoui. in conſi. 250. quod incipit, in Chriſti nomine in ꝓpoſito caſu. vbi etiam ſubdit ꝙ ſi fuiſſet tpalis, per declarationem ſucceſſoris efficit perpetua: quia declaratio Papæ, ẽt ad petitionem ſingularis perſonæ facta ad legem uel ordinationem aliquam p̃cedẽtem, legem gñalem conſtituit ad omnes: ꝑ l. ſi. C de legibus & no. in c. in cauſis. de re iud. ꝙ facit ad id ꝙ dicam ſuꝑ Extrauaganti, ad onus. & Extrauagãti, iniũctæ. & ad Apoſtolatus, & c. Ex quib. idẽ dicit Bal. in ſtatutis in ſuo peculio, in ver. ſtatutũ. licet non ſic, &c. Itẽ nõ eſt neceſſe ꝙ conſtet de datis, ſecundũ Bar. in dicta data, qui ſint rebelles. Præmiſſa intelligo de Extrauagãtibus emanatis, poſt cõpilationem lib. 6. ſecundum Io. And. in procemio libr. 6 ad ſi. & in c. ſi. de hęret. eo lib. Etſi contradicant iuri ſcripto, dic ut plene per Io. And. Io. de Ligna. Io. de Sandęis, & Dominicum poſt Io. Mon. in ca 1. in princ de conſt. lib. 6. & per Archi. poſt Hug. 19. diſt. c. 1. ſi Romanorũ. & in ſumma. Adde Bald. in l. leges ſacratiſſimę. C. de legi. & in c. ſi in laicis. 10. diſt. Nec eſt de ſubſtãtia ut redigatur in ſcriptis. de quo plenius per Io. An. in reg. nemo poteſt. de reg. iu. in mer. lib. 6. & in deciſionibus Rotæ, dec. 238. per gl. in l. 1. C. de legi. probatur in c. 1. de tenun. lib. 6. & per Abbatem in c. 1. de poſtu. præl. qui dicit ꝙ de hoc uidet communis opinio.

Scriptura nõ eſt de ſubſtãtia extrauagantium.

Extrauagantes qualiter & ubi debent produci, ſi de eis dubitatur.

Dẽnt aũt Extrauagantes quando de eis dubitatur, ꝑ allegantẽ in forma authẽtica produci ſub plumbo ſi extra curiã ſunt producẽdę: uel ſub ſigneto uicecãcellarij, ſi in curia ſunt ꝓducẽdæ: & hoc de illis, quæ ſunt deſcriptæ in libro cãcellariæ: illæ autem, q̃ ſunt deſcriptæ in camera Apoſtolica, ſignantur cũ ſignero camerarij uel ſub plumbo, &c Et ita ſeruatur in curia Romana. Et idem. ſ. ꝙ in forma authentica debeãt produci, dicimus in ſtatuto nõ contento in uolumine ſtatutorũ, ſecũdũ Bar in l. oẽs populi, ad ſi. ff. de iu. & iur. & modernos in d c. 1. de conſt. lib. 6. & in d. c. paſtoralis forma autem authentica habetur in regulis & ſtylo cãcellariæ. Quid aũt de ſnia principis diffinitiua uel interlocutoria? Dic ut i c. I cauſis. de re iudi. & 16. q. 3. licet. & ff. quod met. cau. l. metũ. §. ſed ꝙ ait prætor. Et pręſumitur quæſtio determinata pro illa parte & opinione pro qua fuit ultima collatio facta, ubi aliter non conſtat de expreſſa deciſione, ſecũdum Bal. in l. bona fides ff depoſi Et not. Dom in c. ſi. de hæret. lib. 6. ꝙ ordinationes & mãdata Papæ habẽt eandem uim, quã habẽt cõſtitutiones. per not. in c. à nobis 1. de ſent excom. per l. 1. & ſi. C. cõmina. uel epiſtol. Item ꝙ reſponſa Papæ ad conſultationẽ inferiorũ ſunt pro iure ſeruanda, alleg 3 dict in ſumma

Mandatũ Papæ habet uim conſtitutionis.

De interpretatione autem doctorũ & cõi opinione, dic ut per Abbatem in c. 1. de poſtu. prælat. ubi gl. & not in c. unico, eo tit lib 6. & in l. 1. C de profeſ. qui in urbe Conſtantinopolitana, &c. de cõi opinione notatur 3. q 7 § tria. & an excuſet a dolo, no deciſio Rotæ 279. & Oldr. in l. quæſitum. ff de fun. inſtru. Et an ſit ſtandũ ultimæ opinioni. gl. & Innoc. &c not. Ioan. And. de pœnis. c. 1. & de ſent. excom. c. 1. lib 6 in nouella. & not. in l. q filiũ ff ad Treb. & per Bald. in l. ſi mater. §. tua. ne de ſtatu defuncto. & in l. 1. ff. de conſtit. principum. & in ti. apud quem controuerſia feudi determi. in uſib. feu. faciunt not. in c. capellanus. de fer. De his tamẽ plenius tractat Matth. de Matthæſilanis in ſuo tractatu de electio. opinionũ q incipit, quidã tractatellus Et de opinione gloſſę præferenda, dic ut per Iac. But. & alios in l 1. C. qui pro ſua iuriſ. & Lapũ alleg. 38. incipit, magiſter Hoſpitalis.

Regulę cancellariæ quam vim habent.

Regulæ cancellariç ſapiunt naturã legis, ut not. in c. a nobis. de ſent. excõ. & in cle 1. de ui. & hone. cler. de quo per But in ꝓœmio Clemẽtinarũ, ubi uidetur aliter ſentire: quia non ſunt perpetuę no. Ioan. And. in regula, nemo poteſt. in ult. col. in nouella. & quale ius faciant, not. per Petr. de Anch. in conſ. 296 & 298. in quibus vult ꝙ non cenſeantur cõſtitutiones gñales ſed derogatoriæ uoluntatis Papæ edentis, & expirant morte, &c. de quo tñ dic ut in deciſ. 349. quę incipit, Itẽ ſi mãdatur. Quædam vero ex eis ſunt de dandis, & iſtę ut ſidẽ faciãt extra curiã dantur ſub plumbo in forma aliarũ bullarũ: Aliquæ autẽ dantur cum

ſubſcriptione duorum officialiũ de Parco maiori, & ſigneto vicecancellarij:& iſtę fidẽ faciunt ſolũ in Romana curia ſi producantur in Rota, vel apud alios officiales & cõmiſſarios curiæ Romanæ. Et productę ſemel coram uno auditore, pñt poſtea reproduci corã omnibus alijs, habita de hoc fide a notario producente. Illæ vero quæ nõ ſunt de dandis, non faciunt fidẽ extra cancellariam, quaſi dent normam ſolis officialib. cancellarię:& ſi non eſſent ſeruatæ in cõfectione litterarũ, remittent̃ litteræ ad cancellarium corrigendæ, &c. vel de ſpeciali mandato Papæ, vel per auditorem, aut alios commiſſarios coram quibus cauſæ penderent.

Deciſiones Rotæ non faciunt ius, nec iudex ſcd̃m eas tenet̃ iudicare: ſed habentur pro deciſionib. magiſtralibus, per no per glo. de poſtu prælа. c. 1. in gl. not. ꝙ. &c Et ſæpe Rota iudicat ꝯ ipſas, ut dicit Cardi. in c paſtoralis. de fide inſtru. in ul. q. quod intellige, niſi ſecundum eas ſæpius reperiatur iudicatum: adeo ꝙ introductus ſit ſtylus uel cõſuetudo, per l. ſi de interpretatione & l. nã Imperator. ff. de legi. & no. in l. nemo iudex C. de ſent. Et ſi reperiantur contrarię adeo ꝙ ꝑ diſtinctionem non poſſunt concordari, tunc ſtabitur vltimis, ſcd̃m doctores in ſimili in c. 1. de conſti li. 6. & in c. contingit, de iureiur. eo. li. Et quod deciſiones faciãt ius, probat tex in c. ſicut de re iud. vbi Papa allegat ſtylũ ſapientium facit ꝙ no in ca. fin. 20. diſ. No. tamen ꝙ Cardi & Pet. de Ancha. & Domi. conſuluerunt cõtra deciſionem Rotæ not. 114 incipit, itẽ ſi unus. inquãtum approbat opinionem Archid ut refert idem Domi cap. duobus. de reſcri. li. 6. Et (cum pace eorum) minus bene: quoniam ad auditores principaliter ſpectat interpretari verba, & mentem Papæ in reſcriptis, & cũ cauſæ cognitione & pleno examine, &c. & ſunt in hac quaſi poſſeſſione ſciente & patiẽte, immo volẽte & mandante Papa. arg. eius ꝙ no. Io. An. poſt Hoſt in c. 1. de poſtu præla. ꝙ non eſt dubitãdum in curia Romana propter earum obſeruantiam continuam, ꝙ clemen. 2 ut lit. pend. non habet locũ in curia Romana. deciſio. 275. incipit, item quod cle. 2. Similiter c. oblatæ. de appe. vt patet in deciſione 98. incipit: item no. ꝙ c. oblatę Similiter ꝙ c. nonnulli. de reſcrip. & c. ipſo iure eod. titu. lib. 6. non habent locũ in Romana curia, ut patet in deciſione 167. incipit, itẽ ꝙ cõmiſſio Quod patet etiam determinatum expreſſe per deciſiones in nouis 35. incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan. Mona. & Ioan. And. Item deciſio 65. quæ approbat opinionem Ioan. Mona. c. 1. de offic. vica. Approbant etiam & allegant opiniones doctorum, vt patet in opinione Io. And. in c. duobus. de reſcrip. in 6. ꝑ deciſionem 58. quæ incipit, item uoluerunt & idem in deciſione 213. incipit, item ſi qs dicit. ubi patet ꝙ color ꝓbandus eſt per ſpoliatum petentem ſe reſtitui in beneficialibus, & no. in cle. 1. de cau. poſ. & ꝓpriet. & per Io. And. in additione Spe. de reſti. ſpo. in prin. & in multis aliis ſimilibus. ad idẽ deciſio 364. incipit, itẽ ſi in forma cõi, &c. & in deciſionibus antiqs. 316. & idem cle. 1. cũ in multis. de reſcr. li. 6. & in deciſionib. antiquis. incipit, itẽ cum actor, & patet in deciſione 96. incipit, item omnes Domini. Itẽ deciſio in nouis 359. quę incipit, item ſi mandatur mihi ꝓuideri. Itẽ deciſio in nouis 258 q̃ incipit, item in religioſa. q̃ concludit contra communem ſniam doctorum. Item in noſtris conſtitutionibus approbatur opinio Io. And. in c ſi. de conſue. li. 6 ꝙ motus ꝓprius cum clauſulis generalibus apponi conſuetis in bullis tollat ſtatuta & conſuetudines de optando. Ex quibus patet, ꝙ ſaltẽ deciſiones in curia Romana faciũt ius ad inſtar ſtyli, ꝑ not. in c. ex litteris. de cõſuetudine. & in cle. j. de ſequeſt. poſ. & fruct. & ꝙ no. I. ap. alle. 8 c. fraternitatis. de frigidis. & no. in cle. 1 de ſenten. excom. & c. q̃ graui. de crimi. falſi. & c. pe. de ꝯfir. vti. vel inuti. & c. ad audientiam 2. de reſcrip. Et extra curiam tamquam reſponſa prudentũ. Inſti de iure nat. gen. & ciui § reſponſa prudẽtum. velut electiua diſcrepantium opinionum doctorum, quibus reuelat præcipuam ſanctus ſpiritus ueritatem in medio illorũ conſtitutus, tam in Miſſa, quàm in peculiari eorũ oratione inuocatus. 20. diſt. c. ſi. & Matth. 17. cap.

F I N I S.

Reuerendiſſimo in Chriſto patri domino domino ſuo Arnoldo Dei gratia ſācti Euſtachij diacono Cardinali Zēzelin' de Caſſanis vtriuſque iuris doctor minimus, cum recommendatione ſui ad intellectus acumen deducens pſens opus. Deus ab æterno præuidēs, & humanæ naturæ ad malum procliuæ miſericorditer proſpiciens, vicarium ſuum in terris inſtituit vniuerſalis Eccleſiæ regimini pręſidentem: qui ex varietate cauſarum, perſonarum, locorum & temporum, nunc per nouorum editionem iurium, nunc antiquorum declaratione, modificatione correctione, nec nō & rebelliū debita coerctione ad ea quæ medentis ſunt, manum apponat. Cum igitur inſtructor peruigil humani generis verbo pariter & exemplo, videlicet ſanctiſſim' pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia Papa xxij. nonnullas conſtitutiones per ſe nouiter editas promulgauit: mūdo proſpicere cupiēs vniuerſo, quæ quidem propter intellect' ſimplicium ruditatem, in eruditionem aliquam dirigendā expoſitionem, interpretationem, elucidationē in aliquibus expoſcere dignoſcuntur: ea propter ad honorem illius, cuius opera ſunt inſeparabilia, ſanctæ ſcilicet & indiuiduæ Trinitatis, ad etiā matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali & vniuerſalis Eccleſiæ ſponſæ ſuæ, ſuique vicarij generalis veri paſtoris & gregis Dominici directoris, ac etiā noſtri decus, licet hebes & ingenio rudis & imbecillis iniutium intellectu, confiſus de omnipotentis Dei gratia, reuelando ſibi viā meā, & ſperans in eo vt ipſe faciat, iuxta verbum Prophetæ, audaciam ſumſi (vtinā ad vtilitatem publicam) aliqua per modum cōmenti in ſcriptis redigere ſuper conſtitutionibus antedictis: eadem veſtræ paternitatis ſalubri correctioni more ſolito commendando.

CONSTITVTIONES XX. IOANNIS PAPAE XXII.

Cum familiari apparatu D. Zenzelini de Caſſanis, adiectis patentibus ſummarijs, datoque ſingulis apta ſituatione, nec prætermiſſa gloſſarum vtili explicatione.

TITVLVS I.

De electione & electi poteſtate.

¶ Electi qui pro ſuarum electionum negotio ad curiam venire tenentur, etiam ſede vacante non tenentur de neceſſitate in ipſa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit Cle. ne Romani. § fin eod. tit.

CAP. I.

AD onus [a] Apoſtolicæ ſeruitutis [b] ſuperna diſpoſitione [c] vocati, ambiguitates [d] ex quibus poſſent eccleſijs [e] damnoſa prouenire diſpēdia tollere cupientes [f], de poteſtatis plenitudine [g], ac fratrum [h] noſtrorum conſilio [i] ordinamus [k],

Diuiſio. AD onus.] Hæc extrauagans licet propter ſtyli connexitatem commode diuiſionem non recipiat: tamen nō inepte dici poteſt, quòd habet duas partes. In prima parte conſtitutio iuris electorum conſeruatiua ponitur. In ſecunda obſtaculum huic obuians tollitur: ibi, Nō obſtātibus.

a ¶ Ad onus.] Nota reputari onus in Apoſtolica ſede ſeruite Multæ .n. & innumerabiles ſunt ei pręſidētis ſollicitudines. extra de purg. can. c. inter ſollicitudines. & de magi. inter ſollicitudines. cle. 5. p quas ad morū correctionē & vitiorū extirpationē adſtringitur attendere, ne ſanguis ſubditorū de ſuis manibus requiratur. 43 diſ c. Epheſijs. extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum & ſecundum B. Hieronymum nō ſit facile iſtare in loco Petri & Pauli. 40. diſt c non eſt. & ad hoc adde quod dixi in decr. ſuſcepti. in ver. ſollicitat. licet autem illis reſpectibus dicatur onus, nihilominus tamē honor eſt ſummus, cū dicatur apex dignitatis, omnes, qui ad eam eriguntur, illuſtrans. 40. diſt. c. non vos.

b ¶ Seruitutis.] à ſeruiendo reipublicæ dictæ ff rem pu. ſal. fo. l. 2. ff de adop. l. non aliter. C. eod. tit. l. 2. & hoc reſpectu Papa ſe vocat ſeruum ſeruorum. quod dico vt no. 1. q. 7. ca. quotiens cordis non autem à ſeruādo. de qua loquitur tex inſtit. de iure perſo. §. ſerui. illa enim eſt, quæ impedit ad honorem prouehi. C. ſi ſeruus, aut libertus ad decu. aſp l. 1. & 2. li. 10. extra de ſer. non or. c. 1. 54 diſt. quaſi per totum. Papa ſe vocat ſeruū à ſeruiendo.

c ¶ Superna diſpoſitione.] hoc dicit, quia non debet ſibi quiſquam honorem aſſumere, niſi qui vocatur à Deo tanquā Aaron. ad Hebrę. 5. 8. q. 1. in ſcripturis. & extra de elect. qualiter poſt obitum. C. de epiſ. & cler. l. ſi quemquam. potiſſime autem in tanti honoris faſtigio hoc ē cauendum, cum vniuerſitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat ſe pendere perpenſius. 40. diſt ca. ſi Papa iuxta illud, Integritas pręſidentiū ſalus eſt ſubditorum. 61. diſt miramur. in corp. auth. vt iu ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio col. 2.

d ¶ Ambiguitates.] id eſt, dubitationes. ſimile C. de vſufru. l. ambiguitatem. de teſti. l. ambiguitates.

e ¶ Eccleſijs.] hoc videas quod no. in c. ſuſcepti. ſuper ver. eccleſijs.

f ¶ Cupientes.] attende principē Eccleſiæ cupere & deſiderare, vt tollantur ab eccleſijs damnoſa, ſollicitando, remedijs inuigilat ſubiectorum, vt quietem ēt eis præparet, labores voluntarios appetendo. in corpo. authen. vt diuinæ iuſſiones. in prin. col. 8. & in procemio. 6. libri.

g ¶ Plenitudine.] qua ſolus princeps eccleſiæ gaudere reperitur: cęteri enim in parte ſollicitudinis ſunt vocati. 2. q. 6. decreto. & c. qui ſe. extra de vſu pal. c. ad honorem. de elect. ita. de iſta enim plenitudine [1] poteſtatis nō oportet ſermonē effundere: quia ſuperfluū eſt ſolē facib. adiuuare. 6. q. 1. ſi oīa. & ſuper hoc videre potes quod not. Ber. extra de tranſl. epi. c. quanto. & Hoſt. plenius de cōceſ. pręb. pposuit. de vo. & vo redem. c. magnę. Quibus aūt rationibus fulciri pōt talis plenitudo vide qđ not. per Hoſt. extra qui filij ſint legi. c. per venerabilem. circa fin. in verbo, plenitudine poteſtatis.

1 De plenitudine poteſtatis Romani Pōtificis vide of. no Turrecrematā ſumma de eccleſia. li. 2. c. 51. & 52.

h ¶ Fratrum.] hic videas quod dicam in decret. execrabilis in ver. fratribus. & in decret. quia quorundā.

i ¶ Conſilio.] & hic ſi placet, attende quod dicam in decre. execrabilis.

k ¶ Ordinamus.] nō dicit, declaramus, vt denotet qđ inf. ſequitur, eſſe ius nouum non antiquum, cum forte ſecundum hoc eſſet cōtrarium eius quod hic ſtatuitur, vt infra ſubijcietur.

quòd quibuſcunq; a electis b, qui ad ſedé c Apoſtolicam uenire d uel mittere e tenebantur f, ac ipſorum electionũ inſtructoribus g, qui in ueniendo ad ſedé h ipſam & ſe præſentando i ipſa ſede uacante, uel non uacante ſeruauerunt k tempora à canonibus l inſtituta (dummodo præſentialiter m adſint n in ciuitate o Lugduñ uel fuerint Auinione in Calendis p Octobris) ubicunq; q ſede uacante moram traxerint, nullum r ipſis s ſeu eorũ t iuri præiudiciũ ex mora interim facta ubilibet u

a ¶ Quibuſcunque.] Nota verbum uniuerſale, vt oẽs electos venire adſtrictos vel mittere comprehẽdat, ſiue ſint exẽpti, ſiue non ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas eccleſias electi. arg. ff de hære. inſti. l. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. ſolitæ. 19. diſt. ſi Romanorum. ſic ſentit Car. de elect. cupiẽtes. in ver. cathedraliũ & ibi dixi, licet Guliel ibi contra ſentire videatur.

b ¶ Electis.] ſubaudi vel promiſſis: à quorũ prouiſione appellatur ad Papam, cum in illis ſit eadem ratio & penitus ſimilis: vnde conſtitutio illa, cupiẽtes. licet pœnalis loquens tantum de electis, in caſu penitus ſimili idem ſtatuiſſe videtur. arg ff. de adult. l. ſi poſtulauerint § ratio. de eden. l. quędam. verbo, nummularios. & colligitur ex decret. cupientes. iuncta ad illam decre. ſi poſtquam. §. vlt. de elect. lib. 6. 1. & ex decret. licet canon. eo. ti. iuncta cum decre. vnica. de offic. deleg clem. 5. ſic ſentit Card. dicto cap cupientes in ver. omnes electi. & Accur in corpo. authen. vt hi qui obli. ſe ha. perhi. res minorũ. § 1. vbi lex pęnalis inducta cõtra creditorẽ ſuſcipientẽ curà ſui debitoris, extendiť, vel inducta cenſeť cõtra ſuſcipientẽ tutelà ꝑꝑ identitatis rationẽ, vt ibidẽ no gl. quæ incipit, Nũquid idẽ. de hoc ſcripſi plenius de reſcrip. abbates. cle 5 in glo. ſed gratia huius. Item intellige, electis per quorũ mortem vacare dicuntur eccleſiæ. arg. de elect. ne pro defectu. & ſic electus in magiſtrũ maiorẽ Hoſpitalis vt quõdam Templi, non adſtringiť dicta conſtitutione, cupiẽtes cũ per eorũ mortẽ vacare eccleſiæ nõ dicantur, cũ iuris ſpiritualis & eccleſiaſtici nõ ſint capaces, vtpote in pluribus laici, vel illi ẽt qui eliguntur ad dignitates, quæ ſubſunt alijs, puta ad ꝑpoſituras, ac archidiaconatus vel ſimiles. ſic no. Car. dicto c. cupiẽtes. in ver. oẽs electi & in ver cathedralium. Item ꝙ dicit, electis debet intelligi de maſculis, ſecus de fęminis. In illis. n conſtitutio, cupientes non vendicat in omnib. ſibi locum ob ſexus fragilitatem. extra de elect. c. indemnitatibus. §. ſed cum eis. lib. 6 & antea idem no. Car. in dicto c. cupientes. in glo. 1. epiſcopalium.

Conſtitutio pœnalis, ꝓpter identitatẽ rationis eſt ꝓrogabilis.

1 Viđ ꝙ ego ibi no in gl. ſi. & ĩ gl. Italiæ. c. 1. de temp. ord. lib. 6. & uide Euerardũ doctorem Louanięſem in loco à ratione legis larga uer. tertio caſu principali. quo remige ſecare nauigabis illud periculoſum mare extenſionũ. Fon.

c ¶ Sedem Apoſtolicam.] intellige ẽt vacantem per iura noua de elect ne Romani. §. vlt. clem. 5. & ſic ſentire videbatur Card licet ex falſa cauſa, dicto c. cupiẽtes. in ver coram nobis. in uer. canon. Guliel. autem cõtrarium ibi tenebat, cuius opinio hodie ſuccumbit.

d ¶ Venire. perſonaliter.

e ¶ Mittere. procuratores ſufficienter inſtructos.

f ¶ Tenebantur.] exempla pone de his per decret. ſtatuimus. cupientes. indemnitatibus. §. ſed cũ eas. lib 6.

g ¶ Inſtructoribus]de illis habes dicto c. cupientes. §. ad hoc. & §. ſi vero.

h ¶ Ad ſedem ipſam.] vacantem, ad quam ſicut ad non vacantem tenentur hodie venire, vt ſup. dixi.

i ¶ Se præſentando.] ſ. perſonaliter: & hoc ſi poſſent, alias ſufficeret hoc publice proteſtari. arg ff de nau fę no l 2. ſed an vnica proteſtatio eis ſufficeret, vide quõ not Card. dicto c cupientes in ver. prædictos.

k ¶ Seruauerunt.] In illis igitur qui nõ ſeruauerunt, non habet locum ꝙ infra ſequiť, nec beneficio huius cõſtitutionis gaudebunt. Tum quia ꝙ de certis ſtatuitur cõtra ius cõmune, de alijs denegatũ videtur. ff. de iud. l cum prętor. extra de pręſum. nonne. Tum quia ſi de omnibus conditor idem ſtatuere voluiſſet, hoc vtiq; expreſſiſſet. arg. extra de deci. ad audiẽtiã C. de cadu. tollen l. 1. §. ſi autẽ ad deficientis Tum ẽt quia in ſeruantibus tempora diuerſa, ratio iura diuerſa inducere facit. C. de tranſact l. interpoſita. ff. de legi. l. ꝙ vero omnes. extra de reg. iu quę à iure. lib. 6. quia ipſi nullã diligentiam adhibuiſſe reperiuntur, ſed ſeruantes ſic, tam in veniendo quàm in præſentando.

l ¶ A canonibus inſtituta.] extra de elect. ſtatuimus. & c. cupientes. lib. 6.

m ¶ Præſentialiter.] non ergo ſufficeret ꝑ aliũ ibi eſſe, cum opus ſit præſentia perſonali. arg C. de procur. l. vlt. ſi mino. ſe maio. di. l. 2. extra de iudi. ca. 1. de elect. vt circa. lib 6.

n ¶ Adſint.] ſcilicet de præſenti tempore huius conſtitutionis. verbum enim, quod de ſe præſentis temporis eſt. nec ad præteritum, nec ad futurum proprie trahi poteſt. arg. ff. de iniu. & irri. teſt. l. cum in ſeruo. ſi cert. pet. cum quid præſens.

Præſens in ciuitate eſt qui in ſuburbijs eſt.

o ¶ Ciuitate Lugduñ.] in qua fuit creatus in Papã dominus noſter Io Papa xxij. Sed qualiter inteligas iſtos præſentes in ciuitate, an illos qui ſunt infra muros, vel ẽt qui ſunt in ſuburbijs? Videtur ꝙ illi qui ſunt infra muros tm̃. arg. ff. de verb. ſig. l. vrbis. extra de ſenten. excom. c. ſi ciuitas lib. 6 Sed contrariũ credo, cum hic agatur de pœna vitanda: cuius vitatio eſt fauorabilis, & ſic extendenda. ff de lib. & poſth. l cum quidam. extra de reg iur. odia. lib. 6 & quia ſatis cenſetur præſens in ciuitate, qui in ſuburbijs eſt ff. de verb. ſig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. & de penu leg. l. nam quę liquidę. § item ſi ita ad muni. l. qui ex vico. de procur. l plens C de epi & cle. nulli. §. ꝙ ſi in uico. de na. li. l. ſi qui ſeu liber. extra de ele. vbi maius. §. porro lib 6. ad idem 63. diſt. c. ego Ludouicus. cum ibi not. & per Guliel. extra de ſecri. ſtatutum. in ver. ciuitatibus. Quid enim ſi electi eſſent tot numero, quod cum alijs curialib. non poſſent intra muros ciuitatis commode recipi; eos non reputari fuiſſe pręſentes videtur fore abſonum & iniquum.

Calendæ ſunt de proximis intelligẽdæ.

p ¶ In Calendis Octobris.] ſed de proximis calendis poſt huius conſtitutionis publicationem dẽt intelligi. ff. de verb. obli. l. eum qui calendis. & hoc ſi à tempore publicationis huius conſtitutionis reſtabat tm̃ de tẽpore, ꝙ in calendis Octobris poſſet cõmode apud Auinionem peruenire, aliàs non de proximis primis, ſed alijs ſubſequentibus haberet intelligi. arg. de verb oblig l. interdum. de eo ꝙ cer. lo. l. non vtique. §. ſi quis ita. Sed ſi in die ipſarum calendarum fuiſſet huius cõſtitutionis facta publicatio, de ſequentibus videretur intelligendum, vt dicta l. eum qui.

q ¶ Vbicunque.] in hoc inducit ius nouũ hæc conſtitutio, nã alia primæua iura arctãtia electos ad veniendũ & ſe perſonaliter pręſentandũ videbantur expoſcere, ꝙ ipſi ſede vacãte in curia haberent morã trahere. cũ nec ab ea ſine licentia poſſint diſcedere donec eccleſiæ eſſet de paſtore prouiſum. extra de elect cupientes. iuncta decret. ſi poſtquam. § ſi eod tit. lib. 6 & c. ne Romani. § vlt. cle 5 ad quid enim arctarẽ ut electi venire ſede uacante ad curiam, ut ibi dixi, niſi & uenientes expectarent creationẽ noui paſtoris? certe fruſtra, potiſſime cum ſpes ſit de proxima eius creatione, ut ibidem. & adde quod dixi ſup. in glo. intellige.

r ¶ Nullum]præiudicium, quod ſtatim ſequitur.

s ¶ Ipſis]ſcilicet electis.

t ¶ Eorum iuri.] id eſt, eis per electionẽ quæſito. quod & quale ſit illud, dic ut no 63 diſt. quanto.

u ¶ Vbilibet.] ex hoc uerbo & alio ſimili ubicunque, quod eſt ĩ intelligã, ſiue in loco ꝓximo ad curiã, ſiue remoto electi moram traxerint, cũ hęc duo uerba ſingula

generetur a : ſed b eorum iura circa electiones huiuſmodi hoc c non obſtãte perinde ſeruentur illæſa, ac ſi apud ſedem Apoſtolicam d moram cõtraxiſſent e. Non f obſtantibus prædeceſſorum g noſtrorum cõſtitutionibus quibuſcumque : quibus tamen quo ad alia nullum uolumus h præiudicium generari . Nulli i ergo, &c. noſtræ ordinationis infringere , &c. Datum k Lugduni viij. Idus Septẽbris, anno 1.

¶ *Beneficio uacãte, cuius fructus ad certum tẽpus debentur alicui annalia habenti, uel alij, qualiter debeant fructus ipſi diuidi inter ipsũ annalia habẽtem & beneficiatum, & diuiſione facta cuius ſit electio, hæc declarat cõſtitutio. Et potuiſſet poni ſub titulo, de reſcrip. uel, ne ſede uacan. uel, ut eccleſ. beneficia. uel, de uerbor. ſignifica.*

CAP. II.

SVſcepti † regimi-

gula per ſe loci uacationẽ de ſui natura denotẽt. extra de priuil. antiqua §. dominicę. & eo. ti. c. vlt. lib. 6. ſicut & temporis. ff de interrog. actio. l. vbicumque. extra de pœnis. c. vbicumque. lib. 6.

a ¶ Generet.] ꝙ ante hanc decre. generandum uidebatur, ſcilicet priuatio nis ipſo iure ab omni iure ſibi per electionem acquiſito. dicto c. cupiẽtes. §. inſuper. & c. ſi poſtquam. §. ſ. de ele. lib. 6.

b ¶ Sed eorum iura.] ideſt, eis per electionem quæſita.

c ¶ Hoc non obſtãte.] ſcilicet ꝙ ſede vacãte vbilibet alibi moram traxerint.

Sedes Apoſtol vbi dr̃ eſſe cũ uacat.

d ¶ Sedem Apoſtolicam.] Sed ubi reputabis eſſe ſedem Apoſtolicam cum vacat? Põt dici ꝙ ſicut ſedes reputatur eſſe vbi Papa viuens moram trahit. arg. extra de præb. ca. præſenti. § loca. lib. 6. cũ cathedra ſacerdotem non faciat, ſed ſacerdos cathedrã : nec locus ſanctificat hoĩem, ſed homo locũ. 40. diſt. c. multi. de quo plenius dic in c. execrabilis. in ver. Romanę Eccleſiæ. ſic & ipſa remanere dicet in ciuitate, in qua vel in cuius territorio ipſum mori cõtingit, cũ ibi ſucceſſoris ſit regulariter electio celebranda. extra de elect. vbi maius. § 1. & §. porro. li 6. & eo. ti. ne Romani. §. ſane. cle. ſ Et q͂a ꝑ mortẽ Papæ ſedes vacare dr̃, alibi niſi ubi eſt mori non poteſt: ergo ibi erit ſedes uacans, vbi mors eius contingit . Niſi diceres Papa moriẽte ĩ certo loco cauſarũ & litterarũ Apoſtolicarũ audiẽtiã alibi remãſiſſẽ, nec ꝑ Papam viuẽtem ordinatum fuiſſe de ipſa alibi transferenda: in illo enim caſu ſedes uacãs remanere diceretur forte ubi audiẽtia remãſerat, cũ ibidem ſit ſucceſſoris paſtoris electio celebranda, ut dicto §. ſane. & in ſede vacãte ſi commode fieri põt, ſit electio facienda. 23. diſt. in nomine Domini extra de elect quod ſicut.

e ¶ Moram ꝯ̃xiſſent.] ſed quare Papa ſic uoluit iſtis electis iura ſua ſeruari ac ſi ſtatuta canonũ obſeruaſſent, q͂ tamen non ſeruauerunt, immo illa cõtempſerũt alibi q̃ apud ſedẽ ipſam moram trahẽdo? Ad hoc põt dici, ꝙ q͂a ꝑ creationem de ſe factam ad apicem ſummi Pontificatus de puro homine primæuo factus fuit Chriſti vicarius, & ſic quo ad ptãtem clauiũ nonus homo factus. arg. ff. de adi leg. l ſi ſeruus igiẽ ob tam iucũdã creationẽ exuberare ſuã munificẽtiã uoluit. arg. C. de fer. l. omnes dies. circa fi. ibi, noſtris ẽt diebus, &c. & extra de priui. c. vt priuilegia. §. illud. Vel põt aliter ad hoc dici , ꝙ Papæ ſic diſponere placuit, q͂a cũ ſede uacãte añ ſui creationẽ dñi Cardinales, ad quos ſpectat futuri paſtoris electio, eẽnt ĩ multis partib. & locis diſꝑſi. vt experiẽtia facti manifeſtauit, quorũ aliquos electi, & alij alios ſequebanẽ, forte ꝓ ſuarũ electionũ expeditione in futurũ fructuoſius ꝯſequẽda: vel forte ad eos inducẽdũ, ut ſe congregare vellẽt ſimul ꝓ futuri electione paſtoris, & ſic in totũ deſides forte nõ erãt in ꝓcurando quantũ in eis erat honorẽ & ꝯmodum uniuerſalis eccleſiæ & ſuorũ mẽbrorum: merito ergo remuneratione aliqua digni fuerunt. maxime cũ ſupponaẽ ſtatuta canonum tam in veniẽdo q̃ in ſe præſentando legitime obſeruaſſe: nec enim ad alios huius ꝯſtitutionis bñficium ſe extẽdit, vt ſ. in ver. ſeruauerunt. quaſi ẽt in ſatis leui culpa dicanẽ fuiſſe, ſi cõtinue apud ſedẽ uacãtẽ moram traxerint, cũ tũc ſuarũ electionũ expeditionẽ obtinere minime potuiſſent a cœtu dñorũ Cardinaliũ ſede vacãte iuriſdõnẽ aliq͂ nõ habente. de elec ne Romani. cle. ſ. licet Car. ꝯ̃rium notaret in c. cupientes. arg ff. ſi q̃s in ius vo. non ie. l. 2. §. vlti. & eorum quæ not. in ſimili ꝑ Ber. extra de do. & contu. c ult. & eod tit. c. actor. lib. 6. quare talis culpa de facili potuit & debuit remitti. argum. extra de accu. c. cum dilecti. ff. de ven. inſpic. l 1. §. vlt. Vel dicas quòd Papæ ſic placuit ordinare reuocando in hoc ſuorum prædeceſſorum ſtatuta, ut ſequitur de ſuæ plenitudine poteſtatis, vt ſup. dicitur Sed cum ibi ſubiungiẽ ꝙ de fratrum cõſilio ſic ordinauit, & non ſit veriſimile Papam cõſulẽtem & fratres cõſilium dantes motos fuiſſe ſuper hoc ſine cauſa. arg. C de legi. l. humanum. potiſſime cum in rebus nouis conſtituendis, &c. ff. de ꝯſti prin. l. in rebus. extra de conſue. ꝯſuetudinis. ꝙ prius dixi magis placet. Per hoc autem ꝙ dicit textus, perinde ſeruenẽ illæſa ac ſi, &c. apparet, ꝙ ſi iſti electi venerũt ad curiam ſine munimentis & actis factum electionum ſuarum concernentibus, nõ ſeruanẽ indemnes uel illæſi in hoc ꝙ poſſint obtinere remiſſionem pro illis exhibendis alibi q̃ in curia, niſi ex cauſa, ut in decret. cupiẽtes. §. inſuper, ver. electos. cum nec ob hoc ſeruenẽ immunes illi, qui apud ſedẽ continue reſediſſent, & iſti ex beneficio conſtitutionis huius habenẽ ſolum perinde ac ſi continuam traxiſſent ibidem moram, ut dicitur.

An Cardinaliũ cœtus ſede uacãte iuriſdõnem habeat.

Papa cum Car nihil facit ſine cauſa.

† Hæc extrauagãs reperit inter cões ſub tit. ne ſede va. cũ gl. Dñi Guli. de Mõte Lauduno Et vid extrauagãtẽ Pij V. incipien. Durũ nimis.

f ¶ Nõ obſtãtibus.] attẽde ꝙ Papa hic in ordinatione ſua ꝯ̃ria primæuis iuribus facit mentionem de illis ut illa reuocet : ſed hoc facit ex abundanti: quia iſta ordinatio ſua ultima ius inducẽs, quo ad electos, de q͂bus ſit hic mẽtio, reuocaret priora iura ſibi ꝯ̃ria, licet de illis non faceret mẽtionem, extra de ꝯſt. c. licet Romanus. li 6. de cog. ſpi. c. 1. ff de legi. l. ſed & poſteriores. Vel forte ideo hoc facit, q͂a iura prædeceſſorũ expreſſe non ſtatuebãt electos apud ſedẽ vacãtẽ debere ꝯtinuã morã facere, licet ex illorũ mente & ĩnĩa hoc colligereẽ: ut ergo illa quo ad eorum mẽtem reuocaret, q̃tum ad iſtos electos de illis facere uoluit mentionem. vel quia quo ad iſtos electos fuit indulgẽtia ſpãlis, ut innui vr̃ ſ̃ cum dr̃. de ptãtis plenitudine, q̃ haberet de iure cõi ꝯ̃rio facere mentionẽ. extra de capel. mo. ex parte. licet illa poſſit intelligi de indulgentia ſingulari. Vel dic ut ſup. in glo. ſed quare.

Conſtitutio ſcd'a primã reuocat etiã non facta mẽtione de ea.

g ¶ Prædeceſſorum]. ſ. Nicolai 4 qui ꝯdidit. c cupiẽtes & Bonifacij 8. qui fecit decr. ſi poſtquam. de elec. lib. 6 & Clemens v. qui promulgauit decr. ne Romani. eod. tit.

h ¶ Volumus] quia quod non mutaẽ, &c C. de appel. pręcipimus. & de teſta. ſancimus. in corp auth de admi. offi. circa fi coll. 3. & ſic conſtitutio in uno articulo reuocata in aliis firma remanet, ut hic.

i ¶ Nulli ergo.] ſuꝑ hac clauſula, q̃ ſequiẽ, vide ꝙ plene no. in decre. execrabilis. vbi eſt ſimilis clauſula.

k ¶ Datũ] & hic recita q̃ dixi ĩ dicto c. execrabilis. 28.

SVſcepti] Diuide conſtõnem in partes ſeptem. In prima præmittitur harenga , & conſtitutionis ratio.

nis [a] nos cura [b] ſolicitat, ut quæ in eccleſijs [c] non abſque diſpendio [d] miniſtrorum, & cultus [e] detrimento diuini ſeruari uiderimus, per appoſitionē congrui moderaminis [f] in melius reformemus [g]. ¶ Cum [h] itaque in [i] nonnullis eccleſijs obſeruetur, & a longis retro temporibus fuerit obſeruatum, quòd fructus primi uel ſecundi, aut alterius cuiuſcūque ſequentis [k] anni beneficiorum vacantium in eiſdem, defuncto [l], vel fabricæ [m], aut eccleſijs [n], uel [o] perſonis habentibus annalia † [p] de conſuetudine, priuilegio [q], vel ſta-

In ſecunda ſubiungit̃ facti dantis cām conſtitutioni recitatio: ibi, Cum itaq; In tertia annectitur ipſa conſtitutio: ibi, Nos de illo, &c. In quarta ſubinfert̃ cōſtitutionis determinatio ſeu declaratio: ibi, Et hoc I eccleſijs. In quinta determinationē nō ſeruantis punitio. ibi, Quod ſi alter, &c. In ſexta conſtitutionis præſentis tranſgreſſorum pęnæ inflictio: ibi, Et ſi quicquam, &c. In ſeptima priuilegiorum & cæterorum cōſtitutioni obuiantium reuocatio: ibi, Non obſtantibus &c.

a ¶ Regiminis.] ideſt, gregis Dominici & uniuerſalis Eccleſiæ Petro Apoſtolorum principi regendę commiſſæ, Lucæ 22 c.21 diſ §.1.extra de elec.ſignificaſti. & in eius perſonam omnib. ſuis ſucceſſoribus.extra de re iud.c.ad Apoſtolicæ.§.nos itaque.lib.6.40.diſt.c. non nos.

b ¶ Cura ſollicitat.) Hoc dicit ꝯſtitutionis præſentis ꝯditor, attendens non eſſe facile ſtare in loco Petri & Pauli, tenere cathedrā regnātiū cū Xp̃o: non.n ſanctorum ſunt filij, qui loca tenent ſanctorum, ſed q exercent opera ſanctorum 40 diſt.c.nō eſt.37. diſt.c.eccleſiæ.curā ergo ſollicitā nō refugit in ſummi Pontificatus regimine, ad mētē reducēs verbū B.Gregorij, Tanto q̃s eſſe humilior, atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſque dēt ex munere, quāto obligatiorem ſe conſpicit in reddenda rōne, volenſq; uitare negligentiam, q̃ in p̃lato frequēter mortale peccatum inducit 21 diſ.c.dictum extra de reg.iur.quamuis.de offi. archid.c.ea quæ.in quibus de hoc.

Filij ſanctorū nō ſunt qui loca ſanctorum tenent, ſed qui exercent opera ſanctorum.

c ¶ Eccleſijs.] verbū, Eccleſia 1, multipliciter ſumit̃, vt plene no.extra ne præl.vic.ſuas.c.vlt.& proprie eccleſia dr̃ congregatio fidelium.de conſ.diſt.1.c eccleſia.q̃ vna tantum eſt, ut in ſymbolo Apoſtolorū: & in vnā ſanctā eccleſiā.de quo habet̃ 15.diſt c canones.& ꝙ ſit vna, patet extra de ſum tri.c.firmiter. §.vna. de exceſ.p̃l.c frequēs.§ verum Clem Papæ v.in plura tñ membra diſperſa 7.q 1 Nouatianus de quibus mēbris vniuerſalis eccleſiæ hic loquitur.

1 De multiplici ſignificatione huius uerbi Eccleſia, late Turrecremata in ſumma de Eccleſia, li. 1. c.2.

d ¶ Diſpēdio]ideſt, damno, quod vitandum eſt de reſcri.diſpendia.lib.6.licet ibi aliter hoc verbum per alios exponi conſueuerit.

e ¶ Cultus detrimēto diuini.] qui potius augeri quā minui deſiderādus eſt.extra de conſti. ex parte.de reſcrip. quia ꝑ ambitioſam.lib.6.Sed in quo eſt detrimētum cultus diuini diſpendium miniſtrorum? Rñdeo quia ſublata ſufficiētia victus ipſis miniſtris, neceſſe eſt ſummoueri cultū diuinū, cū corporalis eccleſia ſine rebus corporalibus in nullo proficiat: ſicut nec anima ſine corpore exercendo ſenſus corporeos viuit. 1.q.7 ſi quis obiecerit.

f ¶ Moderaminis.]Nam nouis morbis noua cōuenit antidota p̃parari extra de iura calu.cęterū.& rei nouæ eſt nouum ꝯſilium & remedium ſuggerendum.ff de ven.inſpi.l.1.nā ꝙ medicamenta morbis exhibēt, hoc exhibēt iura negotijs, in corp.auth. hæc ꝯſtitutio innouat.coll.8.extra de reſcri.ad hoc.& experimenta morborū nos cogunt multas adinuenire medicinas. 50 diſt vt conſtitueretur. not.dicto c.cæterum.

Nouę rei nouum ſuggerat̃ remediū.

g ¶ Reformemus.]ad hoc p̃ſidentis officium dēt eſſe attentum.in procemio dñi noſtri Ioan.Papę 22.clemētinarum conſtit §.hæc ſane. & arg.22 q.4 c.magnæ ff. de coll.bo l.nonnumquam.

h ¶ Cum itaque.]Secunda pars.

i ¶ In nonnullis.]ideſt, aliquibus, duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus.ff. de verbo.ſigni.l.duob. & dixi plenius in decre.cum inter nonnullos.

k ¶ Sequentis anni.]puta tertij, & vlterioris.

l ¶ Defuncto.]ideſt, expēdendi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi aīam à purgatorio, q ſunt multi, vel eleemoſynæ largitio 13. q.2.ca animæ defunctorum.& ca tempus. 82 diſt. ca.]presbyter. aliter enim defuncto applicari nō poſſent. argu.ff de ope. lib.l. qui libertus.§ poſthumus 20. diſ.c.qualis. cum mors omnia ſoluat in corp auth. de nup.§ deinceps col.3.

m ¶ Fabricę.] ſcilicet piæ, puta hoſpitalis, pontis, vel eccleſiæ, ſimile de reſcri ſi propter.lib.6.

† Alias annualia

n ¶ Eccleſijs.] quib. forte applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipſarum, uel aliam iuſtam cām, vt ad exonerationem æris alieni, vel ſimile.arg.ad hoc extra de teſti c vlt.vt eccleſ.benefi c unico.

o ¶ Vel p̃ſonis]Si intelligas de eccleſiaſticis, planū eſt ꝙ ad eas fructus tales ſpectare pñt de conſuetudine, priuilegio, uel ſtatuto, cū ipſi uiri eccleſiaſtici ſint capaces extra de fo.cōp cū contingat no.Inno.de reſti.ſpol.c.olim inter. Si intelligas de ſæcularibus, poterūt ne tales fructus & ipſorū perceptio ad ipſos ꝑtinere? Dic ꝙ ſic ſpāli priuilegio Papæ: nam frequēter viſum eſt de regibus & alijs mundi magnatibus, quibus Papa ipſos ꝑ priuilegiū concedebat, arg 63 diſ. Hadrianus.& c ſeq cū excōicare clericū poſſint de ſpāli Papæ commiſſione.arg 96.diſt c bonæ.& ibi no & 32 diſt §.uerū quidem, per Gul.extra de offic delega.ca ab arbitris.lib 6 Sed utrū de cōſuetudine talium fructuum perceptio poſſit ad tales ſpectare perſonas? Vr̃ ꝙ ſic: q̃a q̃d pōt pactū, pōt præſcriptio arg. ff.de pact. non impoſſibile, ut no.de fun.pa.l ult lib.12. ſed per pactū t̃pe fundationis appoſitum pōt ſibi laicus tales fructus retinere beneficij cū vacabit.18 q 2. Eleutherius.ergo & per pręſcriptionem.Sed contrariū dicas, cū nec iura eccleſiaſtica tractare uel ſpiritualia ſibi poſſidere.& ſic nec præſcribere pōt ius ipſum talia ꝑcipiendi.arg extra de elect.Maſſana. & c.ſacroſanctā. de iud.decernimus.& c.quāto. de arb.c.contingit de reb.eccl.non alie.c.cū laicis.de præſcr.ca cauſam quæ 95 diſt bene quidem.cū ſim.& quia talis conſuetudo reputari poſſet eccleſijs oneroſa, & ſic inualida.extra de conſue c.1 quia laici clericis oppido ſunt infeſti. 2 q 7.c.laici.extra de immun eccl cler lib 6. Nec obſtat quod dictum eſt de fundatore laico: quia illud eſt ſpāliter introductum in patrono, ut per pactum fructus tales ſibi poſſit retinere in ſuæ liberalitatis fauorē ut ſic quilibet laicus citius inducatur ad fundandum uel dotādum eccleſias, & ne a tali exercenda liberalitate detrahant̃ arg.ad hoc.C.de bon.quæ lib.l. 2.ff de ope.pu l.2.& iſta rōne de ſola gr̃a nō de mero iure laico tali ex fundatione, ſeu donatione, ſeu conſtructione de iure permittitur iuſpatronatus.argu.19. q.2.c ſi quis epiſcoporum.extra de iur.patr.ca qm̃ & ibi not.per Hoſt. iſta etiā ratione eccleſia patronalis nō pōt erigi in collegiatā per ordinariū inuito patrono, ſecundū Ber notantem extra de iurepatr. c.nobis.

Excōicare poteſt laicus ex Papæ cōmiſſione.

Ius patronatusque re laicis conceditur

p ¶ Annalia.] ſic vulgariter dicta, quia per annū emolumenta talium beneficiorum percipiebantur: & ſic ad vulgi denominationē reſpectus hr̃.argu ff.de fiu.l. 2.§.1.de fun.inſtr l cum de lanionis. § aſinam.

q ¶ Priuilegio]intellige per Papā conceſſo, quo ad perſonas ſeculares: illis n.ab alio tale priuilegium cōcedi non poſſet, iuxta not.ſup.in gl.k intelligas. & ſuper

tuto applicantur in a totum: ita quòd illi, qui huiuſmodi beneficia canonice b obtinẽt, & ad quos aliàs c de iure fructus ipſi ſpectare deberẽt d nihil inde percipiunt: e vnde illud inconueniens f ſequitur, quòd commode g nequeunt ad impendendum ſeruitium h debitum reſidere i in eccleſijs, in quibus k beneficiati exiſtunt: Nos l † de illo ſuper his remedio prouidere volentes m, per quod hi n & illi o in fructuum prædictorum perceptione participent p, & eccleſię debitis ſeruitijs nõ q fraudentur: Pręſenti decreto ſtatuimus r de fratrum s noſtrorum conſilio, quòd illi qui fructus prædictos ibi † hactenus integre t vendicabant u ex priuilegio, conſuetudine uel ſtatuto, nihil x exinde ultra ſummã, pro qua vnumquodque beneficiorũ ipſorũ cõſueuit in ſolutione y decimæ taxari,

per hoc vide quæ no. per Inno. & Hoſt. extra de arbi- contingit.

a ¶ In totum.]& male extra de præb. c. de monachis. & eo. tit. c. vlt. conſtitutio. Cle. Papæ V.

b ¶ Canonice obtinent.]hoc dicit quia aliter obtineri beneficia non poſſunt. extra de inſt. ca. ex frequentibus. de reg. iur. lib. 6 ca. beneficium, & argu. ff. de decur. Herennius. Vnde ad titulum beneficij exhibendum beneficiatus poſſidẽs poteſt cogi ex officio ordinarij abſque libello, reiecta omni recuſatione, licet non ad partis inſtantiam: vt not. Hoſt. extra de ſi. mo. ca licet Hely. & clarius Compoſt. ſup. de reſcr. capitulum in glo. magna. ſuper verbo: ſed ſecundũ hoc.

1 Beneficiatus an fructus beneficij faciat ſuos. Et vide de hac q̃ſtione Couarruuiam in c. cum in officijs: extra de teſtamen.

c ¶ Aliàs.]ſcilicet deficienti tali conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto.

d ¶ Deberent.] argu. efficax videtur hic ſumi poſſe, ꝙ beneficiatus fructus beneficij ſuos faciat. ad idẽ ext. de fideiuſ. peruenit de cle. nõ reſi. c. vnico. §. qui vero. lib. 6. & hanc opinionẽ amplectitur Hoſt. extra de præb. de multa in verbo, de ſuis. & Io. 12. q. 1. c. duo ſunt gña. ipſe tñ contra. no. ea. q. c. res Eccleſię. quod proſequere vt plene not. Guli. extra de reſcri. ſtatutum §. aſſeſſorem. lib. 6. Et huic textui poteſt colorate reſponderi, ꝙ ad beneficiatum ſpectent, ſcilicet percipiendi & cuſtodiendi, & in ſuas neceſſitates conuertendi, & fideliter inter pauperes diſtribuendi.

† Ego ex hoc §. noto, ꝙ princeps modificare põt aliorũ priuilegia, ſiue à ſe cõceſſa l. fundos. & docto. res ibi C. de oĩ agr. deſer. lib. 11. ſiue ab alijs. cap. quãto. & ibi Pet. de Anch. de cẽſ. Font.

e ¶ Percipiũt.]vnde ſcrupuloſo corde moueri poſſunt. 21. q. 7. decimas ex multis, quæ textualiter leguntur. 13. q. 1. § quia ergo.

f ¶ Inconueniens ſequitur.]quod vitandum eſt per ea quæ notaui ſup. in glo. qui potius.

g ¶ Commode nequeunt.]vnde pro non potentib. habenť. ff. de verb. ſign. l. nepos. & arg. de oper. libe. l. eius & l. hoc. n. 22. q. 1. c. faciat homo. & per ea quæ plene not. in decr. Execrabilis in verbo, mendicant.

h ¶ Seruitium.]occaſione cuius datur beneficium. de reſcrip. quia per ambitioſam. lib. 6. 31. diſt. c. eos.

Beneficiũ quodlibet reſidẽtiã exigit.

i ¶ Reſidere.]Sed in quo beneficio quis reſidere tenetur? Dicas ꝙ in quocunque in dubio: cum omne beneficium reſidentiam exigat, niſi de contrario conſtet: vt no. Inno. de cle. non reſi. cap. vlt.

k ¶ In quibus.]ſubaudi, vel ad quas: proprie. n. loquendo aliud eſt beneficiari in eccleſia, & aliud ipſam eccleſiam aſſequi, vt dixi de æta. & quali. c. vt hi. Cle. v.

l ¶ Nos de illo.]Tertia pars.

m ¶ Volentes.]ſalutare & æquum fuit hoc remediũ, cũ ꝓ ipſũ habentes fructus percipere in totũ non fruſtrenť effectu cõſuetudinis vel ſtatuti. argu. ad hoc decre. Execrabilis. §. nos itaq;. & beneficiati onus ſeruitij ſine fructu ſe ſubire nõ lugeãt. arg. 13. q. 1. §. quia ergo. 12. q. 2. c. hęc huius placiti. & c. charitatẽ. & c. eccleſiaſticis. de reg. iu. c. q ſẽtit li. 6. de don. l. Aquilius in corpore auth. de iud. § ne aũt. colla. 6 C. de aſſeſ. l. 1. cũ ſim.

z Nota ꝙ modificare & minuere priuilegium nõ eſt ipſum tollere. Font.

n ¶ Hi.]l. beneficiati: de quib. immediate ꝓdixerat, vt ſic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iuriſ. om. iu. ſi idẽ.

o ¶ Et illi.] ſ. habentes fructus percipere, vt ſupra.

p ¶ Participẽt.]talis participatio ſeruat cõſuetudinẽ, priuilegiũ & ſtatutũ, ne totali careant effectu z, & ne beneficiati & ipſa beneficia à ſuo iure in toto priuentur. arg. ne quid in flu. pu. l. 1. §. ſunt qui putant. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem.

q ¶ Non fraudentur.]ſimile de appel. ꝑuenit. de elec. cũ in eo. lib. 6 fraudarentur aũt ipſorũ rectoribus reſidere non potentibus, ob temporaliũ defectũ, vt ſup. dixi in gl. qui potius.

r ¶ Statuimus.] ꝓ hoc vť conſtitutio fore noui iuris editiua.

s ¶ De fratrum.]quid hæc clauſula operetur, dixi in decret. Execrabilis. §. nos.

t ¶ Integre.] ideſt in totũ, vt ſup. dixi: & ſic nulla parte ſaltẽ modica beneficiatis reſeruata. Pone igitur ꝙ ipſi beneficiati percipiebant portionem paruulam de fructibus, toto reſiduo habentibus annalia applicato: habet ne hoc caſu locum ꝙ ſequitur? Vť ꝙ non: cum in hoc caſu non loquatur: & ad caſum omiſſum prouiſio ſe extendere non vť. argu. ff. de lib. & poſthu. l. cõmodiſſime. ſol. mat. l. ſi cũ dotẽ. cum ſi. In contrariũ videtur attenta mẽte p̄ſentis cõſtitutionis prouidẽtis ne eccleſiæ debitis fraudẽtur ſeruitijs, quibus fraudarenť ſi beneficiati ita modicũ perciperẽt de fructibus, ex quib. nõ poſſent ſuſtentari, perinde ac ſi nihil perciperent. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. ita autẽ. de admi. re. ad ciui. perti. l. legatv. & deriſoria poſſet eſſe talis ꝑceptio, vnde dẽt haberi pro nulla. arg. ff. de iure do. l. cum poſſet. §. igiť arg. de leg. 1. l. legato. cũ no. in eit. & quo ad hoc, modicum & nihil ęquiparantur de præb. c. de monachis & c. auaritiæ. & eo. tit. c. ſuſcepti. lib. 6. de appel. c. peruenit. quaſi illi hoc caſu videanť integros fructus percipere, qui modicũ beneficiatis relinquũt. arg. de cõſe. diſt. 2. c. re vera. ff. de iu. l. ſed & ſi ſuſceperit. §. ſed & ſi ꝓponas, & alibi paria videnť, quẽ eſſe ſpoliatũ oĩb bonis ſuis, vel maiori ipſorũ parte. extra de reſt. ſpo. frequens. lib. 6. vel pati litẽ in oĩbus bonis ſuis, vel maiori ipſorũ parte. ff. de excu. tu. l. ꝓ ꝓ litẽ inſt. eo. ti. §. item ꝓꝓ & minus debito dare & nihil dare, paria cenſeri vñr. ff. de trib. act. l. illud quoq; § minus. de ver. bo. ſig. l. verbũ amplius & l. minus & talis mens cõſtitutionis cortici ſuperficiali uerborũ præferenda eſt. ff. excu. tut. l. credendum. extr. de elect. ſi poſtquam. §. 1. li. 6. de iureı. c. Romani. § uerũ. cle. 5. ff. de leg. l. ſcire. nam & a propria & ſtricta uerborũ ſignificatione diſceditur ubi mens alias ſalua eſſe non poteſt. C. de libe. præte. l. 3. ff. de iur. pat. adigere. § quamuis & ciuili modo, non calumnioſo uerba ſunt intelligenda. ff. de ſerui. l. ſi cui. ad exhib. l. pen. de leg. 2. l. debitor. §. ulti.

† Aliàs, ſibi.

Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorũ, paria ſunt

Verba ciuiliter ſunt intelligenda.

u ¶ Vendicabant. id eſt, ſibi appropriabant uel applicabant. ſimile uerbum & ſimilis expoſitio extra de elect. c. generali §. uerum. lib. 6. cum ſimilibus.

x ¶ Nihil.]intellige etiam modicum, tum quia dicit, nihil, quod uerbũ de ſui natura nihil includit: ſicut per contrariũ vniuerſale affirmatiuum nihil excludit extra de ma. & obe. c. ſolitæ. de priui. quia circa. ff. de hęre. inſti. l. hoc articulo tum quia dicit vltra percipi, diceretur ẽt pro modico. ff. de offi. præfec. præto. l. 1. §. in initio. de verb. ſign. l. collegarum. §. qui extra. tum quia inf. dicit, nullo modo, & duntaxat. & ſint omnino contenti, & totali, &c.

y ¶ In ſolutione.]ſcilicet decimæ, ſi non habes in textu, & inf. colligitur.

prætextu cuiuſuis priuilegij [a], conſuetudinis [b] vel ſtatuti quouis modo [c] percipiant: ſed ipſius ſummæ [d] perceptione duntaxat [e] ſint omnino [f] contenti, totali [g] reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro [h]: niſi forſan [i] illi qui fructus [k] eoſdem ſoliti fuerãt (vt [l] præfertur) cum integritate percipere, pro ſe [m] mallẽt ipſũ habere reſiduum [n], & obtinentibus ipſa beneficia ſummam [o] dimittere memoratã: quo [p] caſu percipiẽdi quod maluerint illis [q] relinquimus optionem [r] ſic quod infra decẽ [s] dies poſtquã [t] ſciuerint beneficia ipſa vacare, ij quibus annalia [u] † ipſa debentur ex priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto, vel ipſorum annalium † collectores [x] quã partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ [y] taxationem [z] vel illa dimiſſa reſiduum [a] nulla [b] ſubhaſtatione

Priuilegiũ qñq; in totum euacuaẽ.

a ¶ Priuilegij.] ſic vides ꝙ priuilegiũ alicui conceſſum reſtringitur & limitatur, niſi aliàs foret enormiter iuri alterius derogatiuũ: nec mireris de hoc: cũ aliàs cõtingat ex hac cã ipſũ totali effectu vacuari, extra de deci. ſuggeſtum, & c. dilecti. de verb. ſig. l. quid per nouale.

b ¶ Conſuetudinis vel ſtatuti.] collige etiam effectũ conſuetudinis vel ſtatuti in partẽ tolli ob vitandum enorme alterius detrimentum. nec de hoc etiam eſt admirandum, cum & ſtatuta iuris cõis, ex tempore & loco & ex cauſa ſæpe mutationem recipiant. 29 diſ. ſciendum. extra de cõſan. c. non decet. cum ſim.

Ius cõe qñq; mutatur.

c ¶ Quouiſmodo.] quaſi dicat ſiue in ipſiſmet fructibus, ſiue in ipſorũ æſtimatione.

d ¶ Summæ.] id eſt, taxationis decimæ.

e ¶ Duntaxat.] id eſt tm̃ hoc enim verbum limitationem & taxationem denotat arg. ff. de tri vi. & ole. leg. cum certus. de contrahen. emp. l. ſi debitor. §. veriſimile.

f ¶ Omnino.] id eſt, in totum, vt plus petere non poſſint ſimile de reſcrip. duobus. circa finem, lib. 6.

g ¶ Totali reſiduo.] id eſt, reſtanti vltra ſummam taxationis decimæ.

h ¶ Remanſuro.] conſiderato iure communi ſecundũ quod ad eos fructuum perceptio pertinebat, vt ſupra.

i ¶ Niſi forſan. exceptionẽ ponit ad proximũ dictum.

k ¶ Fructus eoſdem.] ſcilicet vacantium beneficiorũ primi vel ſecundi, vel vlterioris anni.

l ¶ Vt præfertur.] ſcilicet prætextu conſuetudinis, priuilegij, vel ſtatuti.

m ¶ Pro ſe.] id eſt, pro ſuo commodo vel vtilitate.

n ¶ Reſiduum.] id eſt, quod reſtat detracta ſumma taxationis decimæ.

o ¶ Summam.] ſcilicet taxationem decimæ.

p ¶ Quo caſu.] ſcilicet vbi magis volunt reſiduum ſummæ, quam ipſam ſummam habere.

q ¶ Illis.] ſcilicet qui ſoliti erant fructus integre percipere.

r ¶ Optionem.] id eſt electionem. arg. ad hoc. ff. de manu. vin. l. pater.

Volũtas ĩ iurib. poſitiuis eſt pro ratione.

s ¶ Decẽ dies.] ſimilis decẽ dierũ dilatio ad optandũ daẽ de pręb. ſi plurib. li. 6. & alibi. ff. de cõſti. pe. l. ꝓmiſſor & in corpore authen de appel. § 1. coll 4. Et ſi q̃ras quare talis dilatio ad hoc datur, nõ maior vel minor? Rñdeo quia ſic iuris cõditori placuit: nã in talib. iuribus poſitiuis eſt pro rõne volũtas. inſtit. de iure nat. §. ſed & ꝙ prin. ff. de cõſti. l. 1, & habet locũ ꝙ dicitur, nõ omniũ q̃ à maiorib. ſtatuta ſunt ratio reddi poteſt. ff. de leg. l. nõ omniũ, 23. q. 4. Nabuchodo §. de Tyrijs, & ꝓ hoc facit ꝙ no. extra de reſcr. ſi qñ. Si ẽt quęras à me, an talis terminus vel dilatio poſſit minui vel augeri: dico ꝙ nõ: tũ quia talis eſt, cuius lapſus ius aufert vni eligẽdi & in aliũ trãsfert, vt ſequiẽ. arg. C. de dila. l. 1. ſicut nec terminus x dierũ ad appellãdũ, vel anni ad appellationẽ ꝓſequẽdã: vt not. C. de lit. conteſt. auth. offeraẽ tũ ẽt quia à Papa arbitrarie ſtatutus eſt, arg. extra de offi. deleg. de cauſis de iud. cum veniſſent. C. de temp. in integ. reſti. l. ſuperuacuam & arg. eorum quæ not. extra de accuſ. cum P. in gl. vlt. de ſorti. c. 1.

Terminᵘ ad appellandũ, ñ poteſt augeri nec diminui.

t ¶ Poſtquã ſciuerint.] nõ ergo prorſus ignorãti curriꝰ tale tempus. arg. extra de cõceſ. pb. c. quia diuerſitatẽ. C. quã & qñ iud. l. ab eo. cũ. n. pſcriptio de ſe cõtra negligentẽ currat, arg. C. de an. excep. l. vlt. & ignorãs negligẽs dici nõ poſſit: ſibi igiẽ nec curret, ne iuſta ignorãtia feriaẽ. C. de tab. gñali. lib. 10. Sed qualẽ reputabis vel pſumes ſcientẽ? Forte illũ qui vere ſcit vel iuris interpretatione, iuxta c. cũ ei quẽ. in fine. de cõceſ. pb. cle. 5. & arg. ff. de inſti. l. ſed & ſi pupillus. §. proſcribere. Sed dicas hic arbitrarie conſiderandũ iuxta locorum diſtantiam vel vicinitatẽ, & beneficij qualitatẽ & famã ſuper hoc exortam. arg. extra de præſump. c. quoſdã. q. matri. accu. poſ. cum in tua. & per ea q̃ not. Hoſt. extra de conceſ. pręb. ex parte. in glo. quaſi archiepſ. Non obſtat c. cum ei. Tum quia loquiẽ de impetrante litteras ad beneficium, in quib. vtpote ambitioſis ſtricta ſit interpretatio. extra de reſcri. ſi gratioſe. de præb. quãuis. lib. 6. Hic autẽ agitur de mero priuilegio, conſuetudine vel ſtatuto, quæ vel ex ſuperioris liberalitate vel cõſenſu illorũ, quib. pīudicant, ſunt inducta, quare nõ ſic ambitioſa dici poſſunt arg. de pb. c. ſi cui nulla. lib. 6. C. de bo. va. l. ſi qñ. li. 10. Tũ quia periculũ diuturnę vacationis & vitatio fraudis ibi pręſumptã ſcientiã introducũt, ꝙ periculũ hic non ſubeſt, cũ infra tp̃s à iure ſtatutũ beneficium vacans haberet conferri, licet illius fructus ad tp̃s ad alium ſpectent, vt no. Ber. extra de magi. c. quia nõnulli. in gl. vlt. & Hoſt. de verb. ſign. c. tua. & aliàs dixi de præb. c. ſi tibi cõceſſo. lib. 6. Tum etiam quia ibi ſingiẽ ineſſe ſcientia in certo, quę fictio ad caſum nõ expreſſum non extenditur, cum ſit contra ius cõe, præſumẽs ignorantiam vbi ſcientia non probatur. ff. de proba. l. verius. extra de reg. iu. li. 6. c. quę à iure. & c. præſumiẽ. ff. de leg. l. ꝙ vero. & hunc intellectum innuit ſi c. cum dicit, impetrantẽ interpretamur habere. & ſic loquitur in certo caſu. arg. ad hoc extra de re. permu. c. 1. lib. 6.

Ignorans nõ dr̃ negligens.

† al. annualia.

† al. annualium.

Fictio nõ extendiẽ ad caſum nõ expreſſum.

u ¶ Annalia ipſa.] hoc expone vt dixi in parte pcedẽti.

x ¶ Collectores.] qui frequẽter per Papã vel reges vel alios, quib. tale datur priuilegium, ad hoc pficiuntur. Sed pone ꝙ tales collectores nõ eligunt, vt hic ſtatuiẽ infra x. dies: nocebit ne regi vel alteri q tales præpoſuit? Poteſt dici ꝙ ſic: nam negligentia talium nocere vr̃ præponenti eoſdẽ arg. C. de acqui. poſ. l. ex libertis. §. 1. ff. loca. l. videamus & l. cum plures. §. ſeruum. de neg. geſt. l. nam & ſeruus. §. vlt. imputatur enim taliũ negligentium electio præponenti eoſdem. arg. ff. de mino. l. 3. § vlt. & l. cum mandato. de inſti. act. l. ſed & ſi quis. §. ſi & arg. extra de elect. c. generali. lib. 6.

Decimarũ collectores à quib. deputantur.

y ¶ Decimæ.] cuius perceptio per Papam qñque conceditur regibus vel alijs: quo caſu qualiter ſeruari poſſit colligitur de deci. c. ſi beneficiorum cle. 5.

z ¶ Taxationẽ.] illa deficiẽte quid iuris ſit, dr̃ in § ſeq.

a ¶ Reſiduum.] expone vt ſupra

b ¶ Nulla ſubhaſtatione.] id eſt, proclamatione vel præconizatione, per quam appareat fructus beneficiorum fore æſtimandos, & plus offerẽti dandos. arg. C. de ſacroſan. eccl. auth. hoc ius porrectum: & talis proclamatio vel ſubhaſtatio aliàs appellatur haſtarum ſolemnitas, quæ deficiens in venditione rerum debitoris fiſci reuocari facit eã & ſic ſumitur, C. de ſi inſtru. & iure haſtæ fiſca. l. 1. & 2. & vlt. li. 10. vbi talis expoſitio colligitur, & qui in tali ſubhaſtatione in plus offerendo aliũ ſuperat, ipſũ licitãdo vincere dr̃. ff. de publ. l. licitatio.

Si

præmiſſa eligere teneantur [a]: Quam electionem [b] ſi intra dictos decem dies non fecerint, (vt dictum eſt) extunc [c] ad eum cuius † eſt [d] beneficium huius optio [e] vel electio [f] tranſeat [g] ipſo iure. Et hoc [h] in eccleſijs & partibus [i] illis, in quibus beneficia maiora [k], & alia quæ ad ſolutionem decimæ ſunt taxata [l], volumus obſeruari. In illis

† Al. ita: cuius eſt beneficiũ huiuſmodi, optio, &c.

Si quæras quare talis ſubhaſtatio hic ꝓhibeť: põt dici, ꝙ cũ eſſet faciẽda non ob neceſſitate bñficij, ſed ſolũ ad cõmodũ habẽtis fructus percipere ꝓhibetur, ne qualitercunq; dehoneſtati diſtrahit ſtatus & qualitas bñficij, de detegẽdus per talẽ ſubhaſtationẽ. arg. ff. ad legẽ Aquil. ſi quis teſtim. C. de ali. pup præſtan. l. 2. & accedat ꝙ legitur: quid. n. tã durum, tam inhumanũ eſt, quàm publicatione pompaq; rerum familiarum & paupertatis detegi, vilitatẽ & inuidiæ patere diuitias? C. qñ & à qui. quarta pars. l. 2. i ver. mobiles aũt res, & c. li. 10. & ne per talem ſubhaſtationem oblata licitatione in dubiũ de facto reuoceť q̃d vtilius ſit vel recipere taxationẽ vel reſiduum, vel vt ſic bñficiati citius certi reddãtur, quid eis fuerit remãſurũ. Sed huius gratia quæro, nunquid bñficiatis ſit licitũ fructus horũ bñficiorũ ſuorum præmiſſa ſubhaſtatione vendere? Vĩ quod non, per iam dicta. Sed ꝯtrium credo: tum quia prohibitum non reperitur quare permiſſum dẽt intelligi arg. C de reli. l. ſtatutas. ff. qui ex cau. ma. l. necnon. § quod eis. 32. q. 4 illud. 1. q. 4. ſpiritalẽ. Tum quia ſubhaſtatio de ſe eſt fraudis vitatiua, cũ fiat publice. arg. ff. de ri. nup. l. vlt. de admi. tu. l. nõ æſtimo inducit frequenter vtilitatẽ beneficiati, & per cõſequens beneficij per pluris oblationẽ & licitationẽ: vt dicta. l. licitatio. Tũ quia permiſſum eſt indiſtinctè bñficiatis bñficiorũ fructus vendere, illos ad firmã cõcedere libere, meliorẽ ſuã conditionẽ faciẽdo, extra de loca. c. veſtra ne præ. vi. ſu. c. vlt. ſicut vſufructuario permittitur ff. de vſuf. l. arboribus § vſufructuarius.

a ❡ Teneantur.] ſimile de præben. ſi pluribus. lib. 6. in decre. execrabilis § vos.

b ❡ Quam electionem.] ſcilicet de taxatione decimæ, vel reſidui.

c ❡ Extunc.] hoc verbum temporis extremitatem denotat, vt ante lapſum decem dierum talis optio in beneficiatum non tranſeat. arg. ff de leg. 2. ſtatu liberum. §. Stichus. iuncta l. 4. ff de condi. & demonſt.

d ❡ Cuius eſt.] facit in arg. ꝙ res & iura bñficij ſint ipſius beneficiati ſuper hoc vide ꝙ not. do. cau. poſ. c. cũ ſuper, & Hoſt. de pecu. cle. c. vlt. & Car. de reb. eccl. non alie. c. hoc conſultiſſimo lib. 6. & Io. 12. q. 1. expedit.

e ❡ Optio.] ſcilicet retentionis, taxationis, decimæ, vel reſidui, vt ſupra.

f ❡ Vel electio.] pro eodẽ ſumi videntur hæc duo verba: vt hic colligiť, & de conceſ. ꝑb. quia cunctis § pe. & fi. li. 6. ff. de opt. lega. l. 2. in prin. & § 1. & l. cũ optio. cũ ſimilibus: quia hic nõ copulatur per copulatiuã, q̃ de ſui natura cõiungit diuerſa ff de lega. 3. l. ea tñ adiectio. de hæred. inſti. ſi hæredi plures. Sed disiunctiuã, vt innuat non referre an dicatur optio vel electio.

Copulatiua cõiungit diuerſa.

g ❡ Tranſeat ipſo iure.] quaſi dicat abſq; miniſterio, & tranſlatione hominis, ſimile de reſcr. ipſo iure. de ele. quàm ſit de hæret. c. cum ſm. lib. 6. in corpore authen. de rap. mu. §. vlt. coll. 9. ff de pu. vec. & commiſ. l. commiſſa de iur. fiſ. l. 1. §. an bona. cũ ſi. Et per hoc collige ꝙ vbi ille cui datur electio infra certum tp̃s faciẽda, negligit eligere: ad aliũ prãs deuoluitur eligẽdi: ſiue detur electio ab homine. ff. de leg. 2. ſtatuliberum. §. Stichũ, ſiue à lege, vt hic, & de ꝑb. c. ſi pluribus li. 6 de ele. ne pro defectu. li. 6. cũ ſi. Vnde facit ad deciſionem q̃ſtionis, quæ fieri poſſet, vtrum mora in hoc caſu tp̃e lapſo purgari poſſit? Et dicas ꝙ nõ: quia cũ per lapſum eius ad alium eligendi poteſtas ſit trãſlata, in eius ꝑiudiciũ alius cõſiliũ mutare nequibit ff. de reg. iur. nemo põt, & eo tit. c. mutare. li. 6 & arg. de ele. c. cõſtõnẽ. §. inſuper. cle. 5. & vĩ expreſſum ff. de fideic. li. l. Thais ancilla. § infra, & ſuper hoc vide quòd plene not. de

Mora purgari non põt ab eo qui intra tp̃s non elegit taxationẽ decimæ vel reſiduum.

cõceſ. ꝑb. c. cũ ei quẽ. cle. 5. pro hoc ẽt facit q̃d no. Car. dicto c. quàm ſit. Sed pone, ꝙ ille qui poterat optare, eligit vnũ, puta taxationẽ decimæ, poſt adhuc exiſtẽs intra decẽ dies vult variare & eligere reſiduũ, vel ꝯ: poterit ne? Vĩ ꝙ ſic. arg. ff de act. emp. & vẽ. l. ſi ſterilis. §. vlt. de li. leg. Aurelius. § pen. de procu. c. licet. lib. 6. cum ſi. Sed ꝯtrium dicas: quia per electi. de vno ex his factã ſemel ius in alio alteri q̃ſitũ remanet: quare nõ eſt locus variationi, vt ſup. proxi. dixi, & ꝓbať ff de op. leg. l. apud. de leg. 1. ſerui. de ele. c. nulli & cap. ab eo. lib. 6. & quia quòd ſemel placuit, &c. ff. de neg. geſt. l. Pomponius, de reg. iu. q̃d ſemel lib. 6. & q. a. dilectiſſimi cũ ſi. ad hoc ẽt facit q̃d not. per Cõpoſt. de reſcri. capitulũ in gl. magna. §. ſed quid ſi ꝯ beneficia. Et hoc verũ intelligas: niſi eligẽs in eligendo fuiſſet deceptus: puta perſuaſo ſibi ꝙ taxatio decimę erat maior, & illã elegit, vel ꝑſuaſo ſibi ꝙ reſiduũ mai⁹ erat, cũ eſſet minus, & illico elegit: quia adhuc eligere poterit arg. ad hoc ff. de adul. l. ſi marit⁹. §. vl. de opt. leg. l. 2. ex. de ꝓſum. quia veriſimile, ſic ſentit Hoſt. in fi. de cõceſ. ꝑb. q̃a cunctis. circa fi. in ver. extantib. Supradicta aũt vera dicas vbi ius eligẽdi cõpetit de pſenti vt hic: ſecus ſi in tp̃e mortis alicuius ſit collatũ: q̃a tunc variare põt habẽs eligere. Sic no obſtat ff. de leg. 2. l. vnũ ex familia. & l. cũ pater. §. à filia. Et ad arg. in ꝯtriũ allegata patẽs eſt rñſio: q̃a in l. ſi ſterilis, oblatus alternatiue ad habitationẽ domus emptæ pſtandam, vel decẽ, ſingulis annis ſemel vel pluries: vnũ de illis pſtando eligens, in reliquo nõ trãſtulit ius eligendi in creditorẽ: quare variare põt, & aliud ſoluere: naturæ obligationis alternatiuæ ſatisfaciẽs, q̃ variãtẽ admittit. ff. de ver. obl. l. cũ qui. cũ in alternatiuis ſit electio debitoris. ff. de cõtrah. empt. l. ſi emptione. §. ſi emptio. de iure do. l. plerunque. §. vlt. extra de reſcri. c. inter cætera. de reg. iur. c. in alternatiuis lib. 6. hic aũt ſecus: q̃a ſemel vnũ eligendo reliquũ fecit aduerſario effectualiter applicari. l. Aureli⁹. §. pen. nõ obſtat. ibi. n. nõ agitur de ſemel eligẽte variare volẽte: ſed de teſt. pro parte approbãte vel pro parte nõ approbãte: quare potius caſus eſt diſſimilis q̃ ꝯtrius. c. licet. nõ obſtat: quia ibi variatio admittitur: quia ſit ſine alterius ꝑiudicio, & in illo prima voluntate manente, hic aũt non ita. Vel potes ad hæc ꝯtria & ſimilia reſpondere ſi vis, vt not. per Dynum de reg. iu. c. mutare & c. quod ſemel. li. 6.

Eligere habẽs taxationẽ decimæ vel reſiduum intra decẽ dies ſi vnum elegerit, licet adhuc intra tp̃s exiſtat, variare nõ poterit.

h ❡ Et hoc.] quarta pars, & expone, hoc ſcilicet quod dictum eſt, vt habentes annalia poſſint vel taxationẽ decimæ, vel reſiduum eligere infra decẽ dies, & quod aliàs in beneficiatum electio tranſeat ipſo iure.

i ❡ Et partibus.] id eſt, regionibus.

k ❡ Maiora.] beneficia maiora dicũtur ep̃atus, vel archiepiſcopatus, vel patriarchatus, aliter reſpectiue minora dicuntur, ſic not. Hoſt. de præb. c. maioribus

l ❡ Taxata.] ſed an ſemel taxatio facta augmẽtũ vel diminutionẽ recipiat ex fructuũ augmẽto vel diminutionẽ? Vide ſi placet q̃d not. de deci. c. ſi bñficiorũ cle. 5. Pone igiť ꝙ maiora bñficia reperiunť taxata, nõ minora, vel ꝯ: vel reperiunť aliqua minora taxata, non tñ oĩa, hẽt ne locũ q̃d dĩ in parte pcedẽti, & hic ſeruari mandaťʔ Vĩ ꝙ nõ: cũ hic textus ad hoc vt ſerueť, in §. pcedẽti videať exigere, ꝙ maiora & minora bñficia ſint taxata ob copulatiuã q̃ de ſui natura expoſcit omniũ copulatorũ exiſtentiã. ff de condi. inſti. l. ſi hæredi. de verb. oblig. ſi quis ita ſtipulatus. extra de reſcri. ex parte S. Sed ꝯ dicas: quia ſufficit ꝙ illud bñficium de cui⁹ fructuũ pceptiõe agiť, ſit taxatũ, licet nõ alia. & expone, maiora & alia. i. de quorum fructuũ perceptio ne cõdemnatur, & hãc credo fuiſſe mentẽ conditoris huius

Copulatiua oĩum copulatorum exiſtentiam expoſcit

vero eccleſijs & partibus, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſeruetur quòd fructus [a] & obuentiones beneficij tunc [b] vacantis, quod [c] † decimam ſoluere [d] conſueuit, per medium [e] diuidantur: quorum medietatem hebeat is, cui annalium † per alterum de prædictis [f] modis perceptio eſt conceſſa: Reliquã vero medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum pro ſuſtentatione [g] ſua, & alijs [h] eccleſiæ oneribus ſup-

huius capituli ꝓuidere volentis habentibus fructus percipere, & ipſi bñficio: aliàs ſequeretur abſurditas, ꝙ ſi vnum modicum beneficium quod in religione reperiretur nõ taxatum, in alijs taxatis ꝓuiſio huius decret. foret inualida, & expones textum vt dixi. vel expones, & pro vel: nec eſt hoc nouum: quia ſæpe cõiuncta pro disiuncta, & econtra ponitur. ff. de verb. ſign. l. ſæpe. C. de inſti. & ſubſti. generaliter vel dicas ꝙ hæc copulatiua nõ expoſcit omnium copulatorum exiſtentiam: cum alterum ex eis tantum ſufficiat ad rẽ de qua agitur explicandam.

Cõiũcta ꝓ diſiuncta ponitur, & econtra.

† Alias, quos.

a ¶ Fructus & obuentiones.] denotare vr̃ differẽtiam inter fructus & obuentiones: cum per copulã, &, coniungantur, quæ de ſui natura diuerſa copulat. ff de leg. 3. l. ea tñ adiectio. de hæc inſtit. ſi ita quis. Vnde põt nõ incolorate dici, ꝙ licet in fructu cedant regulariter omnia, q̃ ex terra naſcuntur, vel ipſa alimentãtur ff de vſu. l. in pecudum, & l. fructus obuentiones tñ dici poſſunt, quæ ex facto hominis proueniunt: vt puta oblationes, funeralia, & ex ſigillo vel alio emonumẽto curiæ, beneficij, & ſimilia proueniunt, argu. extra de ele. vbi periculũ maius. §. prouiſioni lib. 6. & eo. tit. ſtatutum. cle. 5. & ff. de verb. ſigni l. lege obuenire. cum ſimilibus.

Et, de ſui natura copulat diuerſa.

b ¶ Tunc vacantis.] id eſt, quod vacare tunc continget, cum de perceptione fructuum eius tractabitur.

c ¶ Quod] ſ. beneficium. aliàs eſt in littera, quos: & expones, quos, ſcilicet fructus & obuentiones.

d ¶ Soluere conſueuit.] ſiue habeas quod, ſiue quos, eſt ſenſus, ꝙ diuiſio ſolum fiat de fructib. cõſuetis decimari, vel fiat de fructib. beneficij, quod in decima dari pro fructib. conſueuit. Quid ergo erit ſi bñficiũ vacans nihil dare in decima, conſueuit de aliquibus fructibus: vel qd ſi de cęteris cõſueuit, & nõ de alijs: fiet ne tũc nulla, vel de nõ cõſuetis aliqualis diuiſio? Vr̃ ꝙ nulla: ſumpto argũ à contrario ſenſu in iure fortiſſimo reputato. 15. q. 3. ex eo. extra de his quę fi. à p̃la. cũ Apoſtolica in fi. ff de teſta. l. qui teſtã § mulier. cum ſi. potiſſime, quia inf. in parte penultima punitur percipiens vltra hæc ſtatuta. Sed ſi hoc ſit verum, ſummam iniquitatem vr̃ continere in hoc iſta conſtõ, ꝙ conſuetudo, ſtatutum vel priuilegium ex rationabili cã inducta pro fructib. applicãdis alicui perſonæ vel vſui, ad tempus beneficiorum vacantium ſit caritura effectu abſque culpa illius, ſaltem in beneficijs, quæ nihil pro decima ſoluere cõſueuerunt, vel in illis fructibus de quibus decima per bñficium ſolui non conſueuit: & conſtõ principis dẽt eſſe rationabilis, nõ iniqua, iuris alieni non ſublatiua. 4. diſt. erit aũt lex & q̃ conſuetudinem vel ſtatutum pro alio inductam non vr̃ tollere, niſi hoc ſpãliter exprimat. de cõſti c. licet. lib. 6. quod hic nõ facit, vt dicam in parte vltima: quare dicam hic ceſſare debet argũm à contrario ſenſu, vt euitetur iniquitas, abſurditas, & iurium contrarietas. C. de epi. & cle. l. conuenticulam. not. extra de fo. comp. c ſignificaſti. vel ſubaudiri debere ad textũ verbum, maxime, vt maxime fiat diuiſio fructuum beneficij conſuetorum decimari, & conſueti decimam ſoluere. idem tñ de alijs & alio. & ꝙ ideo de talibus fructibus & de tali bñficio quod hic dr̃, fuerit introductum ad tollendum dubium, quod fieri poſſet, an annalia percepturus poſſet illã decimam eligere vel totum reſiduum. arg § prę. edẽtis. Sed 3rium eſt vt hic vides: & põt eſſe ratio propter defectũ taxationis. Si quæras à me qui ſunt fructus de quibus non cõſueuit decimã ſoluere beneficiũ, tu met facto ipſo diſcernas; nam tibi ſuper incerto à iure nõ determinato quærẽ certum nequeo dare reſponſum. extra de ſpon c. de muliere C. de tranſa. vt reſponſum. Sed ſi quæras, qui ſunt fructus de quibus eccleſia nõ tenetur ſoluere decimam: Rñdeo ꝙ illi, qui ex iuribus ſequentibus & ſimilibus colligũtur. extra de deci. cap. nouum genus, & cap. ex parte. 16. q. 1. cap. quę ſi. & hæc de decima, quæ debetur ex præcepto eccleſijs parochialibus. Sed de decima, quæ debetur Papæ, ſi quæras qui fructus ab illa ſunt liberi: poteſt non improbabiliter dici, ꝙ omnes illi, qui ſpectant ad locum, qui non cadit in nominẽ bñficij, vt colligiẽ de pb. c ꝑ litteras, de reli. do. quia cõtingit. cle. 3. & eſt rõ: quia in vſus quotidianos perſonarũ miſerabiliũ hẽnt expendi. Et eadẽ rõne forte idem de fructibus, qui dãtur pro quotidianis diſtributionibus. arg. extra de magiſtr. c vlti in fi. vel pro quibus nõ poſſet canonica portio exigi. extra de teſt c. de his de ſepult in noſtra.

Reſponſum certum ſuper incerto dari non poteſt.

† Aliàs, annalium.

e ¶ Per medium.] attende hic æqualem diſtributionẽ factam, conditor n canonis volens habentem fructus vel annalia percipere, fore ipſorum participem, ne eſfectu priuaretur conſuetudinis, priuilegij vel ſtatuti: & beneficiatis prouidere volẽs, vt eccleſiæ debitis ſeruitijs non fraudentur; nõ ſic æqualẽ participationem potens facere in beneficijs non taxatis, mediam adinuenire & ſtatuere curauit. argu. ff. de vſufru l etiã partis. de verbo ſigni. l. nomen filiarum. § portionis, & de pet hære ſed & ſi lege commiſſaria § adeo, & §. quod autem, ſi pars hæred pe. l. antiqui. inſti. quibus ex cau. ma. non licet. §. cum ergo.

f ¶ De prædictis modis.] ſcilicet conſuetudinis, priuilegij, vel ſtatuti.

g ¶ Pro ſuſtentatione ſua.] ſubaudi, & ſuorum 50. di. c. ſtudeat. in fi. extra de reſcrip. cum adeo. cum ibi not. & arg. ff. de admi. tu. cum plures. §. cum tutor. cum ſimilibus.

h ¶ Alijs eccleſiæ oneribus.] Puta onerum epiſcopaliũ ſoluendorum, & hoſpitalitatis tenendæ de ſup negli. præla. ſicut de pręb. de monachis, & cẽſus eccleſiaſtici exoluendi. de cenſi c. 1. & ſimiliũ. Sed hic quæro, vtrũ alia pars dimidia, quæ applicatur habenti percipere annalia, penes eum remaneat abſq; onere aliquo? Vr̃ ꝙ non: quaſi illa dimidia fructuum ſola intelligatur, quæ reſtat deductis oneribus ex eadem, extra de offi. ordi. c præſenti. §. porro. lib. 6. & arg. C. de fruct & lit. expen l. 1. nam qui ſentit cõmodum, ſentire debet & onus. de reg iur. c. qui ſentit. lib. 6. & ff. eo tit. l ſecundum naturam, non n. ferendus eſt qui lucrum amplectitur, onus aũt ſubire recuſat. C. de cad. tol. l vnica. § pro ſecundo. In contrarium aũt expreſſe videtur ꝑ hunc textum, per quem dimidia fructuum expreſſe beneficiato dimittitur pro ſuſtentatione ſua, & pro alijs oneribus ſupportandis: quaſi ad illa videatur ſolum beneficiatum adſtringere: & per conſequens aliũ dimidiam habentem percipere, releuare. ff. de leg 1. l. in ca. turpia § vlti. & l. ſi hæredes. de leg. 2. l ſi pluribus § 1. & l. legatorũ petitio. §. 1. ad. Treb l. quotiens, & l non ſtit. nunq. Et põt ratio huius eſſe 1: quia cum ante hãc de ſtato. & ere ille integraliter ſibi fructus appropriaret: & nunc tex. in dimidiam perdit: in hoc quoque grauatus videaẽ ab 2. §. ſi qs oneribus releuatus arg ff. de iureiu l. eũ qui. C. de cu. à principe. pref. ex lu daph. l. 2. lib. 11. Si n. ad alia dece. conditor. pe. ff. ne illum pro parte conſtringere voluiſſet, hoc vtique ex quidi. ſi lo preſſit. arg. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. co publi. tol. l. vnica. §. ſinautẽ ad deficientis. Qualiter ergo ſe. co. ſecundum

Iſta rõ eſt bona qa princi pis cõſtõ interpretãda eſt, vt minus lædat ius aliorũ. ca. 10. 9. q. 3. opti. glo. in ca. autem. diat. & re ſponſ.

Conſtitutio principis non dẽt eſſe ſublatiua alieni iuris.

portandis. ¶ Quòd [a] ſi alter de prædictis [b] præfata [c] medietate noluerit [d] eſſe contentus, altero contentari volente [e], pars nollentis tranſeat ad [f] volentem †: & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet uniuerſos [g], eidem beneficio congrue [h] faciens deſeruiri, ac eius ſupportans † onera [i] conſueta [k]: Et [l] ſi quicquam aliquis prædictorum [m] vltra [n] præmiſſa perceperit [o] illudque [p] his ad quos [q] pertinebit infra [r] menſem non reſtituerit [ſ]

cundum hoc reſpõdebis iuribus in cõtrariũ allegatis? Dicas, ꝙ decr. p̃ſenti. §. porro. & iura ſimilia non obſtant loquuntur enim vbi quis in totum ſibi fructus applicabat ex aliqua cauſa, vt intelligantur deductis oneribus: cũ non reperiatur alius ad ſupportãda onera adſtrictus pro aliqua parte emolumenti, quã percipiat: hic autem ſecus. arg. ad hoc ff. de vſufru. leg l. vlt. Alia iura non obſtãt, de quibus colligitur habentẽ emolumentum ſentire debere & onus: quia hoc verũ, niſi ex diſpoſitione iuris vel hominis ali⁹ ad ſupportandũ onera ſit adſtrictus, ſicut eſt h c, vt patet per iura allegata, & arg. ad hoc. ff man. l. ſi hæreditatem. §. 1. C. de inoffi. teſt. l. quoniã in prioribus Quid ergo in §. præcedenti, vbi nec habens annalia, nec beneficiatus expreſſe adſtricti reperiuntur ad ſupportãda onera: dices ne ꝙ habẽs annalia pro taxatione decimæ vel pro reſiduo, q̃ vel ꝙ habere eligit, teneatur onera ſubire? Vĩ ꝙ ſic. per iura allegata pro iſta parte in quæſtione p̃cedẽti. Sed forte contrarium verum eſt: nam cum ipſe prius integros fructus receperit antequã hæc decr. eſſet cõdita quo caſu ad onera tenebatur per § porro & probatur per §. qui ſequitur, ſublata ſibi per hanc decr. integritate fructuũ, ſubducta videtur ab eo onera arg. ff. de vulg & pup. ſubſt. l. & contra tabulas de leg. 3. l. vlt §. ſi. quia ſi ipſe. vbi dimidiam fructuum facit ſuã, non tenetur ad onera. arg huius textus & aliorũ iuriũ. ſ̃. proxi alleg. eadẽ ratione non tenetur vbi taxationem decimæ vel reſiduum eligit: vt prædicto §. cum illa vel illud minor vel minus eſſe poſſint iſta dimidia: & licet ibi maior vel maius poſſit eſſe, adhuc vĩ idem dicendum. cum enim taxationem decimę poſſit eligere certum eſt, vt videtur ꝙ decima videtur abſque omni onere, & apud eligentes illã abſq; ónere remanebit. Et ſi dicas, quare vbi reſiduum eligit, pro illo ad onera non tenetur ſaltem pro rata. cũ ſi omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneretur, maxime ſi ſupponatur reſiduum decimæ plus valere, quàm iſta dimidia? Poteſt dici ꝙ ideo, quia ex beneficio huius canonis poteſt illud eligere quod ab omni diminutione dẽt eſſe extraneum. in corpore auth. conſtit q̃ de dig. §. illud coll. 6. & quia ius habet conſtitui vniforme: vnde ſi pro decima electa non tenetur ergo nec pro reſiduo. vt vĩ arg C. de tẽp in integ reſti. l. ſuperuacuã. aliàs ſi contra diceres, poſſet cõtingere priuilegium, conſuetudinẽ vel ſtatutum eſſe deriſoria, & omni carere effectu: quia tanta poſſent eſſe † onera quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ, vel pro reſiduo ad tẽpus tantummodo percipiendis: q̃ quidẽ onera, totum ſtatum perpetuum beneficij, & per conſequens ipſum beneficium concernunt. ſecundũ præmiſſa, ſi bene attendas effectus, dicti §. porro. ꝑ hoc c. videtur hodie ſublatus: & vtinam ſuper hoc maior declaratio foret facta.

a ¶ Quod ſi alter.] Quinta pars.

b ¶ De prædictis.] ſcilicet habenti percipere annalia vel beneficiato.

c ¶ Præfata medietate.] fructuum ſcilicet & obuentionum beneficij.

d ¶ Noluerit.] contra diſpoſitionem & diſtributionẽ æqualem. § præcedente.

e ¶ Volente. pœna ergo conſequens locũ habet, cũ vnus non vult, & alter vult: vbi ergo vterque nollet dimidia fore cõtentus, pęna nõ vendicat ſibi locum, puta ſi ſuper maiori vel minori parte cõuenirẽt argu. ad hoc. ff de nou. ope. nun. l. 1. §. & poſt.

f ¶ Ad volentem.] per hoc patet effectũ cõſuetudinis priuilegij vel cõſtituti, totaliter quoad fructus annales tolli ex non obſeruantia ſeu trãſgreſſione diſpoſitionis huius decr. quaſi non debeant illorũ gaudere beneficio, q contemnẽdam legem cenſuerũt. arg. C. de iure deli. l. vlt. §. ſi vero poſtquam. & aliàs priuilegium vel ſtatutũ tollitur per abuſum vel non vſum. extra, de cõſti. cum acceſſiſſent. de pręb. pro illorum. ff de nũdi l. 1. no extra de deci. ſuggeſtũ. Sed hic quæro, vtrũ pœna hic appoſita locũ habeat cõtra illũ, q diſpoſitionẽ factã in § p̃cedẽte, nõ ſeruat, vt q a habens annalia percipere, no vult cõtentari taxatione decimæ, nec reſiduo? Vĩ ꝙ ſic, quaſi vtrobique ſit eadem ratio. Sed ꝯriũ dicas, tũ quia hæc pęna ſtatuitur mero caſu ꝯ nolentẽ eſſe contentum dimidia, vt patet per hunc textũ: ergo ad caſum alium non extendam. arg. de elect ſtatutũ lib 6 ff. de pœn. leg. interpretationes 2. Tũ q a in caſu § præcedentis contra non ſeruantẽ eius diſpoſitionẽ eſt certa pœna ibidẽ inducta igitur iſta non erit cumulanda, cũ illa ꝑ ſe ſufficiat. arg. ad hoc extra de iudi at ſi clerici 81. diſt. c. presbyter. aut diaconus & q a ſemel afflicto. & c 7 q. 1. cũ percuſſio. C. de epiſ. audiẽ. l. tã dementis. & quia contenti debemus eſſe pęnis legibus comprehẽſis. ff de verb oblig l. ſi ita ſtipulatus.

g ¶ Vniuerſos.] & ſic vides emolumentum abdicatũ a non obtemperante applicari obediẽti, & hoc inducit malum inobedientiæ, & virtus obtẽperantiæ. arg. extra de poſtu prælat. ad hoc. ff de re mil l 3 § in bello

h ¶ Congrue quaſi dicat debite, iuxta morẽ & qualitatẽ & facultates beneficij. arg. ad hoc ff de ali. leg. l cum alimenta. extra de æta & quali. cap. ex ratione. de appella. peruenit. de elect cum ex eo. § porro. li. 6.

i ¶ onera.] de quibus dixi in parte præcedenti.

k ¶ Conſueta.] intellige conſueta iuxta morẽ dudũ rationabiliter obſeruatum, vel ab initio inſtitutũ. extra de cenſi. c. 1. & c peruenit. cũ ibi not 18. q. 2. Eleutherius. vel intellige, conſueta, ſcilicet de iure. vel intellige, i. de iure imponi, licet aliàs nõ fuerint p̃ſtita puta pro procuratione ratione viſitationis vel delegatorũ, ſeu nũtiorũ ſedis Apoſtolicę occaſione debita, extra de cenſi cum inſtantia. de præſcr. cum ex officij. ad inſolita ergo vel ratione inſtitutionis vel tẽporis iure, iſte non tenebitur, ſicut nec alius beneficiatus. extra de cenſi. prohibemus. & cap præterea.

l ¶ Et ſi quicquam.] Sexta pars

m ¶ Prædictorum.] ſcilicet habentis annalia percipere vel beneficiati.

n ¶ Vltra præmiſſa.] ideſt, vltra taxationẽ decimæ vel reſidui in bñficijs pro decima taxatis, in § & hoc.

o ¶ Perceperit.] ſcire debet quod ſuũ non eſt ad aliũ pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur.

p ¶ Illudque.] ſcilicet præceptum vltra præmiſſa, vel eo non obſtante æſtimationem arg. ff de condi. fur. l. in re furtiua extra de de tranſact. veniens.

q ¶ Ad quos pertinebit.] iuxta diſpoſitionem dicti §. nos. & § & hoc.

r ¶ Infra menſem.] intellige vt in calendario cõputandum extra de ſup. negl. præl. licet. & ſi qui dies de illo lapſi erant, ſupplebuntur de ſequenti, vt not. Gar. in ſimili de elect. cupientes. & c. quàm ſit. lib. 6.

ſ ¶ Non reſtituerit.] ſcilicet quantũ in eo eſt ſi enim per ipſum non ſteterit quominus reſtituerit; tunc pro reſtituente habẽdus eſt. arg. ff. de cõdi. & demon. l. iure ciuili.

† Et ſic vĩ, ꝙ portio accreſcat ꝑſonæ, cũ tñ Legiſtæ dicãt portionẽ nõ perſonæ, ſed portioni accedere. l. ſi totã. ff. de acqui. hęred. l. hæc ſcriptura. §. ſi ff de cõdi. & demon. Fõ.

† Not. ꝙ portio accreſcens tranſit cũ ſuo onere l. vnica ſup. al leg. ibi Bal. tractat materiã iuris accreſcẽdi. & Ludo. Rom. ſubtiliter in l. 1. C. qñ nõ pe. par. pe. accreſ. Fon.

† Addo. §. pœnæ. de pænit. diſt. 1. facit l. cum quidã. ff. de liber. & poſth. l. ſi. C. de interdi. ma. glo. cap. 1. de tẽp. ordi. lib. 6. licet allegetur in ꝯriũ, & male, vt patet ex ſine ipſi⁹ gl. & vide q̃ ibi dixi. Font.

† Sunt n. aliq̃ cõſiderãda q̃ contingere poſſunt. l ſeruo ff. de adi le ga. §. libertas. inſti de ſing. reb ꝑ fideic. &c. Font.

ciuili. de re iud. l. in iure. C. de inſt. & ſubſti. l. 1. extra de eo qui mit. in poſſ cap. 2 de re. iur. cum non ſtat. & c. imputari. lib. 6.

Voluntas ſola non ſufficit. ubi factū requiritꝰ.

a ¶ Cum effectu.] quaſi realiter, vt innuat ꝙ nõ ſufficeret obligatio verbalis facta de reſtituendo: q̃a vbi opus eſt facto, ſola voluntas non ſufficit. extra de eo qui mit. in poſ. c. 1. & ibi not vt lit nõ cõteſt. c quoniã § in alijs. ad hoc ff. de re iud. l 4 § ait prætor. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. l. ſicuti. §. ſi voluntate. cum ſimilibus. Et verba accipienda ſunt cũ effectu. ff. ne quis eũ qui in ius l. ſi per aliũ. §. docere. quod quiſque iur. l. 1. §. hæc autem verba. ext. de cler. nõ reſid. cap. relatum. & hoc etiam bene denotat verbum, reſtituat,

† al ita: à pontifica. honore, & ingreſ. ſu eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum.

cum [a] effectu: eo ipſo ſi epiſcopus vel ſuperior [b] prælatus fuerit, à † pontificalibus [c] & ingreſſu [d] eccleſiæ ſit ſuſpenſus: Si autē capitulum [e], vniuerſitas, vel collegium, interdicto [f] ſe nouerint (donec [g] prædicta cum integritate reſtituerint) ſubiacere [h]. Si vero aliqua [i] ſingularis perſona eccleſiaſtica vel mundana id fecerit: [k] excommunicationis [l] incurrat ſententiam ipſo facto, à qua ſine reſtitutione [m] præmiſſa præterquam in mortis articulo [n] minime abſoluatur [o]: Non obſtantibus [p] quibuſcunque [q] priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs conſuetudinibus, & ſtatutis, iuramento [r] †, con-

quod de ſui natura plenam habet ſignificationē. ff. de vſur. l. videamꝰ. § in Flauiana. de ve. b. ſig. l. reſtituere.

b ¶ Superior prælatus.] vt archiepiſcopus vel patriarcha. & ſic vides ꝙ in paritate delicti, in pęnis mitius agitur cum epiſcopo vel ſuperiore, quàm cũ alijs, & hoc ꝑꝑ dignitatē põtificalis officij. de offi. deleg. c. q̃a pontificali. lib. 6. & quia in pęnis infligēdis deterēdũ eſt, & c. extra de offic. deleg. paſtoralis. & ſuper hoc vide quod not 4 . diſt. c nomo Chriſtianus. & clarius ex de iureiur. c cum quidã vbi not Bernar. ꝙ in pęnis pecuniarijs plus punitur maior quã minor: ſed vltimũ confundi vr̃ per l. quædam ff. de pęn. vbi militi artem ludicram exercenti, aut ſe vendi tamquam ſeruum patienti, pęna capitalis imponitur, quæ pagano talia facienti minime imponeretur, vt ibi. Sed illud ſpeciale põt dici in odium militis tale quid perpetrãtis, ꝑ qđ ab exercitio militari, & ſic à defenſione reipublicæ hēt abdicari, ob quam ſe morti exponere, & mortē non vitare tenebatur. ff. ex qub. cau. maio. l. pen. cũ ibi not & in corpore authen. de mand princ. § vl. coll. 3. & ob quam pater filium, & filius partem poteſt interficere ſine pęna ff. de reli. l. minime.

c ¶ A Pontificalibus] ideſt ab illis quibus põt dici põtifex: & ſic celebrare Miſſam cum mitra & baculo nõ poterit: nam ſuſpenſus ab iſtis, prohibetꝰ ab his quæ ſunt ſibi aliàs vt pontifici permiſſa, & depēdentib. ab eis, puta ab ordinũ celebratione, frõtis chriſmatione, baſilicarum ſeu virginũ cõſecratione & ſimilibus: nõ autem ab alijs, puta à miſſę celebratione ſine ornamētis pontificalibus, baptizare, pænitentias dare, & alia q̃ cõpetunt rõne ſacerdotalis officij. ſic ſentit Cõpoſt. de conſuetud. cum dilectus. & Ber. de offic. deleg. ſane 2. aliq̃n tñ ſuſpenditur à ſacerdotali officio, vt dicto c. ſane. & tunc nec illa poſſet facere, niſi in pęnæ impoſitione ſibi permitterentur. de corpore vitiato, cã. ſignificauit. Sed pone aliquem ſuſpenſum ab officio ſacerdotali: poterit ne vti põtificali, & alibi quã in Miſſa? Videretur ꝙ non: quia interdicto vno, oia interdicta ſibi cenſentur, q̃ ſine illo explicare nõ poſſet. de reg. iur. c. cum quid prohibetur. lib. 6. ſed ſine ſacerdotali officio impleri non poteſt pontificale. de exceſ. p̄la. ex litteris. circa finem.

d ¶ Et ingreſſu eccleſiæ.] à q̃b. videatꝰ ꝓhibitus, cui illis ingreſſus interdicitꝰ, habes de ſent. excõ c. is cui. li. 6. & vide ſuꝑ hoc qđ not ꝑ Inn. & Hoſt. de ſent ex cõ. ſacro. & ꝑ Guli. de offi. deleg q̃a pontificali. lib 6

Capitulũ caret anima, & excõicari nõ poteſt.

e ¶ Capitulum.] hoc verbum & duo ſequentia nomina ſunt intellectualia aĩa carentia. & ideo excõicati proprie nõ poſſunt, de ſent. excom. Romana § in vniuerſitatē. lib. 6. illa enim ſnĩa de ſe animã ligat. extra de reb. eccle. nõ alie. c. ſi quis presbyterorũ. In his aũt quæ facti ſunt, coguntur facere capitulum, vniuerſitas, collegium, per compulſionē mēbrorũ ſuorũ. arg. C. de appari p̄fec. præto. l. cornicularij lib. 12 de excu. mu. l. maximarũ. lib. 10. de hoc not dicto cap. Romana. & Compoſt. de reſcrip. cum te.

f ¶ Interdicto.] ſcilicet eccleſiaſtico, de cuius trãſgreſſione ſatis cauetur de exceſ. præla. tanta. & per talē ſnĩam interdicti, ligati dicuntꝰ ſinguli ē capitulo, vniuerſitate, vel collegio, vt alicubi audire diuina nõ poſſint, nec eccleſiaſtica recipere ſacramēta de ſent. excõ. c. ſi ſententia. §. cum vero. lib 6.

† Niſi enim hoc fuiſſet expreſſum per clauſulã generalē, non obſtãtibus, nõ tollerentur iuramēto firmata. habes glo. in c. cum non deceat. de elect. lib. 6. & in uerbo, pacta. cle. dudum. de ſepul. ui de quod ego utrobique dixi. Font.

g ¶ Donec prædicta.] innititur à contrario ſenſu, ꝙ ſtatim reſtitutione integraliter facta eſſet talis ſuſpēſionis & interdicti ſentẽtia relaxata. 1. ad hoc arg. ff. de poſtu. l. puto & 81 diſt. c. ſi qui ſint. ubi de hoc. Sed ꝯtrã dicas, ꝙ ẽt poſt reſtitutionē eſt neceſſaria relaxatio ſententiæ, cu in dubiũ poſſit reuocari reſtitutionis integritas: ſic notat Inno. de æta. & quali. c cũ bonę.

h ¶ Subiacere.] in hoc caſu & ſequenti hæc decret. eſt canon ſententiæ latæ.

i ¶ Aliqua.] intellige quæcunque & qualiſcunq; ſit, cum indefinite loquatur. de priui. quia circa. 19. diſt. ſi Romanorũ. ff de leg. præſtan l. 1. § generaliter & quia hic agitur de incurrenda ſententia excõicationis, quæ in dubio tanquam in tutiori lata, præſumi debet in quemcunque. de cler. excom. mi. illud §. licet.

k ¶ Id fecerit.] ideſt, vltra p̄miſſa aliquid ꝑceperit.

l ¶ Excõmunicationis.] ſcilicet maioris. illa enim in dubio inflicta videtur. de ſent. excom ſi quem.

m ¶ Sine reſtitutione.] ergo cũ illa abſolui poterit. arg. 25 diſt. qualis. extra de præſumpt. nonne.

n ¶ Mortis articulo.] iſte caſus ſemper excipitur etiã ubi ſedi Apoſtolicæ abſolutio reſeruatur. de ſent. ex cõ. non dubium.

o ¶ Minime. abſoluatur.] intellige ꝑ ordinariũ, q̃ talem abſolutionē poterit impendere reſtitutionē facienti cũ hoc Papa ſibi non reſeruauerit, de ſent. excõ. nuper. Sed pone ꝙ ordinarius abſolutionē talē impēdit reſtitutione non facta, prodeſt ne talis abſolutio? Vr̃ ꝙ ſic, licet iniuſta arg. de ſent. excõ. venerabilib §. ubi aũt li 6. Sed in ꝯtrũ multũ urget iſte textus prohibēs abſolutionē impendi, cũ dicit, minime & nullo modo ſine reſtitutione, ergo factũ ꝯ legis prohibitionē non tenebit, licet nõ ſit adiectũ ꝙ factũ ꝯ non tenet. C. de legi. non dubium 2 . q. 2. imperiali. ſic ſentit Gul. in ſnĩa lata. de offic. ord. Romana. §. ſi. licet Ber. aliter in eis ſentiat. & ad hoc vide quod not. Hoſt. de priuileg. volentes. in verbo, non præſumat. lib. 6.

r Vide hic Ioan. Cald. in tract. de eccle. interdi ult. membro, col. ſi. Fõ.

p ¶ Non obſtantibus.] Septima pars. Hanc clauſulã fore referēdã dico ad oia præcedentia. arg ff de leg 1. talis ſcriptura § ult. extra de appel. c. inquiſitione & c. ſcđo requiris. & iſta nõ obſtantia tollunt effectũ taliũ ut ſaltem in aliquo obſtare non poſſint huic decre. & diſpoſitis per eam. arg. extra de reſcript. cum aliquib. ubi de hoc dixi li. 6. & ad hoc de elect. c. ubi maius. §. cæterum. circa fi. de offic ord. c. quia plerique. eo. lib.

q ¶ Quibuſcunque.] ideſt ſub quacunque forma uerborum conceſſis.

r ¶ Iuramēto.] arg. ꝙ Papa ſuꝑ iuramēto p̄ſtito ex cã poſſet diſpēſare uel diſponere tã q̃ ille cuiꝰ auctoritas

in

in illo intelligitur excepta arg. ff. ad munici p.l. Imperatores, extra de iureiur. c. venientes, & ſuper hoc vide quod not. eod. tit. c. quanto.
a ¶ Cõfirmatione.] intellige ẽt ex certa ſcientia: tum quia generaliter loquitur, tum ẽt pp verbum, quacũque, quod ſequitur.

nos habere. arg. 10 col de ꝓhib feu. alien. l. imperialẽ. §. præterea ducatus, ſuper quo vide ꝙ not. Hoſti. de maio. & obedien. dilecti & Inno. de preſcrip. auditis.
h ¶ Diſpendia.] ideſt damna. ſimile de reſcrip. diſpendia. vt lite pend. diſpendijs lib 6.

firmatione [a] ſedis Apoſtolicæ, aut aliqua quacunque [b] firmitate uallatis, quæ omnia [c] quo [d] ad hoc auctoritate Apoſtolica reuocamus †, & nullius deinceps eſſe uolumus firmitati. [e] Nulli [f] † ergo, &c. noſtræ cõſtitutionis, reuocationis, caſſationis, irritationis & uoluntatis, &c.

TITVLVS II.

De maioritate & obedientia.

¶ *Quia multi aſſumebãt dominium & ſe creari faciebant Poteſtates & capitaneos in comitatu Sabinæ, & alijs locis hic nominatis: qui ſunt de patrimonio Eccleſiæ Romanæ, inhibetur, ne tales decætero aſſumantur, neque illis tamquam talibus obediatur, & quòd nullus huiuſmodi præeminentiam ſibi audeat adſcribere ſine ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicæ. Et ſi ſint aliquæ ciuitates, quæ habeãt ius eligẽdi tales capitaneos per ſedem Apoſtolicam cõfirmãdos, uetat Papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tamquã talibus præſtetur obedientia.*

CAP. VNICVN.

Eccleſiæ Romanæ ſuorumque [g] fidelium diſpendia [h] diſſimulare non poſſumus, quin poſtquam nobis cognita [i] fuerint, aduerſus ea opportunis [k] remedijs occurramus. Attẽdentes [l] igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis [m] ciuitatibus [n], terris, caſtris, intra patrimonium [o] beati Petri in Tuſcia, comitatum [p] Sabinæ, & terram [q] Arnolphorum conſtitutis eidem eccleſiæ Romanæ ſubiectis, & perſonis ſingularibus eorundẽ, & diuerſorum tam nobiliũ, quàm ẽt aliorum vſurpato [r] regimine prouenerũt [s], & volẽtes ſuper hoc in poſterum [t] eorum diſpendijs præcauere: Omnibus [u] & ſingulis co-

b ¶ Quæcunque firmitate.] puta pœnæ adiectione, pignorum datione, fideiuſſorũ vel obſidiũ obligatione, vel alia ſimili.
c ¶ Quę omnia.] ſ. priuilegia, indulgẽtias, conſuetudines, ſtatuta, iuramenta, confirmationem, & infirmitates quaſcunque.
d ¶ Quo ad hoc.] ſ. in hac decr. ſtatuta, quãto ergo ad alia in hoc c. nõ expreſſa, talia intelligũtur caſſata nec ſublata. arg. ff. ſolu. matri. l. cum dotem. & l. ſi vero. §. ſi ſocero. in lib. feud. de reg. feu. c. 1. & hoc facit pro ijs ꝗ nõt. ſup in. §. & hoc.
e ¶ Firmitatis.] Not. Papã poſſe tollere ex cauſa talia de quibus hoc dicitur, & ſimile de elect. quia ſæpe, cũ ſimilibus. huius ratio põt eſſe, quia in omni conſuetudine vel ſtatuto, & in iuramento ſemper intelligit̃ principis auctoritas excepta. 10. col. de prohi. feu. alie. l. imperialẽ. § vlt. & dixi ſup. in verbo iuramento.
f ¶ Nulli ergo.] ſuper hac clauſula dic vt dixi in decr. Execrabilis. in fine Zenze.

† al. ita: reuocamus, caſſamus, & irritam°, & null°, &c.

† aliàs ita: Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginam noſtræ cõſtitutionis, reuocationis, caſſationis, irritationis, & volũtatis infringere, vel ei auſu temerario cõtra ire. Si quis autem, &c. Datũ Auinione viii. Cal. Nouemb. põtificatus noſtri anno ſecundo.

Diuiſio

Eccleſiæ Romanæ.] Diuide iſtam decre. in partes quatuor. In prima cõſtitutionis cauſa ſeu ratio præmittitur. In ſecunda facti prohibitioni ſubijciendi recitatio ſubiungitur: ibi, Attendentes, &c. In tertia conſtitutio prohibitoria ſuper creatione officialium B. Petri, vel creatorum habentium per ſedem Apoſtolicã confirmari, annectitur: ibi, Omnibus & ſingulis, &c. In quarta factum in contrarium irritum decernitur: ibi, iuxta fin. §. Decernentes, &c.
g ¶ Suorumque fidelium.] collige hic dominum temporalem poſſe & debere ſe opponere pro conſeruando iure ſuorum ſubditorum. arg. ad hoc ff. de dolo. l. cum quis. extra de ordi cog. cap. 2. de reſti. ſpol. cap. 1. de appel. dilectis. in tantum quod ipſe guerram mouere t poteſt contra Dominum temporalem opprimẽtem iura ſui ſubditi, ſi requiſitus iuſtitiam de illo facere negligat, vel recuſet. 23. q. 2. c. dñs. ſic no. Inn. & Hoſt. dicto c. dilectus, & Hoſt. de treuga & pa. c. 1. & cõtra ſubditi opponere ſe poſſunt, ſi eorum dominus alteri ſe ſubijcere velit, quod eorum intereſt dominum ſuũ alteri non ſubijci, ne cogantur plures domi

t Sed vt iuſtũ ſit bellum, quid obſeruari dbeat, vid' B. ho. 2. 2. q. 40. art. 1. & Alfonſum Caſtrũ li. 2. c. 14. de iuſta hære. punitione.

i ¶ Cognita fuerint.] ſuper ignoratis. n. vel ignotis non poſſunt opportuna remedia adhiberi, ne ante iuris, quàm perſonę vel facti ratio habeatur. ff. de iure codicil. l. quidam referunt. Sicut nec ſup incerto dari poteſt ſententia vel reſponſum. 11. quæſtio. 3. graue. C. de tranſactio. l. ut reſponſum. extra de ſpon. cap. de muliere.
k ¶ Opportunis.] vt iuxta facti quantitatem & qualitatẽ, perſonæq; cõditionẽ, loci & tẽporis, cauſæq; diſtinctionẽ remediũ inducat. ff. de pœnis. l. aut facta de pœnit. diſt. 1. aut facta. extra de homicid. ſicut dignũ. cũ ſimilib. nõ autẽ more imperiti medici, q uno collyrio omnium oculos vult ſanare. 29. diſt. ca. neceſſe.
l ¶ Attendentes.] ſecunda pars. & eſt ſimile de ſtatu reg. ca. attendentes. clem. 5.
m ¶ Nõnullis.] ideſt aliquib. duobus uerbis negatiuis affirmatiuo æquipollẽtibus. ff. de uer. ſigni. l. duobus. de quib. plenius dixi in decret. cum inter nonnullos.
n ¶ Ciuitatibus.] hic uideri põt, quod not. Guliel. de reſcr. ſtatutũ in uerbo. ciuitatibus.
o ¶ Patrimoniũ.] talia loca dñr eſſe in patrimonio S. Petri, rõne iuriſdõnis & ſuperioritatis, quas in eis Rom. eccleſia habet.
p ¶ Comitatum.] repete verbum, intra.
q ¶ Et terram.] & hic repete verbum, intra.
r ¶ Vſurpato. hic ſonat vitium, quãdoque aũt in bono ſumitur, ſuper quo vide quod not in decreta. ſi fratrũ. circa princ. in verbo, vſurpationis, & expone vſurpato, ideſt inuaſo, vel illicite occupato.
ſ ¶ Prouenerunt.] hoc dicit, quia ex vno male initiato regimine mala multa ſequuntur. in corpore auth. vt iudi. ſine quo ſuo ſuffragio § cogitatio. & ibi no. coll. 7. nã ad vnũ malũ frequẽter aliud ſeqnit̃. ff. de rei vẽ. l. ex diuerſo § 2 Vix n. bono peraguntur exitu, ꝗ malo fuerunt inchoata principio. 1 q. 1. c. principatus.
t ¶ In poſterum.] exempla enim præſentia, & præterita cauere nos præmouent in futurum. 82. diſt. c. plurimos. in fi.
u ¶ Omnibus & ſingulis.] tertia pars. hic ſume illa verba, ꝗ ſũt circa finẽ, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhi-

Sententia certa ſuper incerto dari nequit.

inhibemus, & inhibitio talis facta comitatibus, vel vniuerſalibus, facta videtur ſingularibus perſonis comitatum vel vniuerſitatem conſtituentibus, vt plene dixi in decret. ſi fratrum. in verbo. ciuitatibus.

a ¶ Prædictos.] per hoc videtur quod hæc conſtitutio ſit localis, cum ad certa loca & diſtrictus certos ſe limitet: ſed nihilominus ius conſtituit ad alia vel alios C. de legi. l. 2. & arg. ff. de iuſtitia, & iure l. omnes populi. in ſti. de iure natura. §. ius autem.

b ¶ In quibus videlicet.] ex hoc dicas prohibitionem & decretum huius decre. ſe non extendere ad loca, in quibus ius talia faciendi Papę vel ſuis officialibus non competit: quia in illis de nullo præiudicio Romanę Eccleſiæ agit, nec de illis Papa intromittere ſe intēdit, niſi ratione peccati, extra de iud. nouit.

c ¶ Ius cōpetit.] principi ſoli competit, & nulli ſingulari de iure communi ſcripto dare iudices ordinarios: niſi alijs de conſuetudine competat, vt eſt videre hodie in multis Baronibus & dominis temporalibus habentibus iuriſdictionem omnimodam in ſuo patrimonio incorporatā. arg. C. de emanci. libe. l. 1. de appell. iud. l. viros. lib. 12. extra de for. comp. cum contingat. de offic. ordi. Romana. lib. 6. ſic ſentire videtur Ber. extra ne præla. vices ſuas. c. 2.

d ¶ Poteſtates.] hoc verbum & ſequentia ſunt nomina præſidentium iuriſdictioni. ff. de verb. ſig. l. poteſtatis. & patet in c. fundamenta. de ele. lib. 6. & in Extrauag. ſi fratrum, & ibi dixi.

e ¶ Ne ipſæ.] ſ. communitates vel ſingulares perſonę.

f ¶ Nomine cenſeatur.] ſimile in. c. ſi fratrum. de variatione n nominis in talibus non curatur, ſicut nec alibi. 14. q. 3. ca. plerique. extra de ſimo. in tantum. ff. ſi cer. pet. l. lecta.

g ¶ Vel recipere.] ſcilicet de nouo.

h ¶ Retinere.] ſcilicet prius electum vel receptum.

i ¶ Tamquam poteſtati.] non eſt ergo hic prohibitum ei tamquam alij abſque iuriſdictione obedire, quod dic vt not. in c. ſi fratrum.

k ¶ Quoquomodo] quaſi dicat etiam leue mādatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. ff de iuriſdic. om. iud. l. vlt. extra de conſtit. c. vt animarum. lib. 6.

l ¶ Ne ve.] repete verba, diſtrictius inhibemus, quæ ſunt infra.

m ¶ Licentia ſpeciali.] ergo cum illa poſſet.

n ¶ Quomodolibet.] quaſi dicat nec per ſe nec per alium, nedum inter inuitos, immo nec inter volentes, ſimile huic de reſcri. ſtatutum. §. in nullo. lib. 6.

mitatibus, ſeu vniuerſitatibus, & ſingulis perſonis ciuitatum, terrarum, caſtrorum & locorum intra patrimonium, comitatū, & terram prædictos [a] conſtitutis, in quibus [b] videlicet nobis, ſeu quibuſuis officialibus noſtris ius [c] competit deputandi, vel inſtituendi, aut eligendi ſeu ponendi poteſtates [d], capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoſlibet alios, ne ipſæ [e] poteſtatem, capitaneum, dominum, rectorem, vel defenſorem ſeu quemcūque aliū officialem, quocumque nomine [f] cenſeatur, in ciuitatibus, caſtris, terris, & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, aſſumere, vocare vel [g] recipere, retinere [h], aut iam electo vel aſſumpto, vocato ſeu recepto tamquam [i] poteſtati ſeu capitaneo, rectori ſeu defenſori vel officiali obedire quomodo [k] præſumant, neue [l] taliter electus, aſſumptus, receptus, ſeu vocatus, huiuſmodi poteſtariæ; capitaneatus, dominij, vel rectoriæ ſeu defenſoriæ, aut quodcumque aliud cuiuſuis nominis officium recipere, acceptare, aſſumere vel gerere (niſi de noſtra & Apoſtolicæ ſedis licentia [m] ſpeciali) quomodolibet [n] audeat: ſed aſſumptum omnino [o] dimittat. Vbi vero ad communitates ſeu uniuerſitates & ſingulares perſonas ciuitatum, terrarum, caſtrorum & locorum prædictorum, uel eorum aliquem ius competit [p] eligendi poteſtatem, capitaneum, dominum, uel rectorem, ſeu officialem quemlibet alium, qui per nos ſeu quoſuis officiales noſtros debeat [q]

o ¶ Omnino dimittat.] id eſt in totum nulla parte iuriſdictionis vel officij ſibi retenta.

p ¶ Ius competit.] forte ratione conſuetudinis, vel etiam ratione iuriſdictionis: quo cauetur quod vniuerſitas per electionem ſibi iudicem conſtituat. C. de iuriſdi. om. iud. l. vlt. cum ſic electo lex dat ordinariam iuriſdictionem. argu. 63. diſt. ca. ſi plebibus. in corpore authent. de defen. ciui. §. nos igitur. coll 3. vt not extra ne præl. vi. ſuas. cap 2.

Iudex elect' ab vniuerſitate, an de iure communi debeat per ſuperiorē confirmari.

q ¶ Debeat.] vt puta ex pacto vel tranſactione. Sed hic quæro vtrum de iure communi electus ab vniuerſitate in iudicem, habeat cōfirmari per ſuperiorem? Videtur quod non. arg ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſolet de decr. ab ordin. faci l. 1. Item ex quo tali electioni lex dat iuriſdictionem ordinariam, vt dixi in gl. præcedenti, non videtur neceſſe adeundus ſuperior pro aliqua confirmatione arg ff. de condi. inſti. l. quæ ſub conditione. §. vlt. in corpore authent. de hære. & fal. circa princip. coll. 1. cum etiam ex iuris communis beneficio vniuerſitati talis electio competat: quòd ab omni diminutione, id eſt ſuperioris actio. ne debet extraneum eſſe, in corpore auth. conſtitutio, quæ de dignitatibus. § illud. coll. 6. Præterea qua ratione in creato ſyndico ab vniuerſitate non eſt opus confirmatione ſuperioris vel decreto, cum ſic creato lex poteſtatem tribuat. ff. quod cuiuſque vni. no. l. 1 §. quibus. & l. nulli idē videtur de electo in iudicem, ſicut not. Inno de ſyndico extra de procu. conſulti. & de iura. calum, c. Imperatorū, vbi de hoc per Hoſt. licet Accur. d. l nulli. aliter ſentire videatur: ſed iura per quæ ad dicendum ȝ mouetur, hoc non probant. In contrariū vr̄ ad inſtar tutoris, qui actorem nō conſtituit niſi cū decreto ſuperioris. ff de tutel. l. ſolet. de admi. tu. l. decreto. inſti. de cura. §. vlt ad idem, quia conſenſu maioris partis vniuerſitatis vr̄ auctoritate ſolemni ſuperioris fore cenſendus cōfirmandus C. de leg. ſi quid. & l. quoties. lib. 10. Item quia vr̄ intereſſe ſuperioris ſcire & examinare cui tamquam iudici vniuerſitas, & ſinguli ex ea per conſequens ſunt ſubiecti: quare eius aſſenſus videtur expoſcēdus. extra de offi. archi. c. ad hoc. §. vlt de exceſ. præla. dilecta cum ibi not. per Hoſt. licet eadem decr. pro parte contraria præſtet efficax argum. quid. n. ſi ſchiſmaticum vel hæreticū ſibi iudicem conſtitueret? non vr̄ aliqua re tolerandum. arg. extra. de elec. c. venerabilem. Et iſtam opinionem declarare videtur Hoſti. extra de iudi. cap. vlt. Sed quòd prius dictum eſt, fortioribus vinci vr̄ argumentis, potiſſime ſuppoſita tali vniuerſitate, q̄ ſuperiorem

non

aut conſueuerit [a] confirmari, ne ante debitam [b] confirmationem obtentam, ipſæ vel earum aliquæ ſic electo tamquam [c] poteſtati ſeu capitaneo rectori vel defenſori ſeu officiali in quibuſuis obediant, ne ve taliter electus quouſque confirmationem habuerit, (vt præfertur) huiuſmodi poteſtariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ ſeu defenſoriæ, aut cuiuſuis alterius nominis officio ſe immiſcere, vel illud gerere aut exercere quouiſmodo præſumat [d], auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus [e]: Decernentes [f] extunc irritum [g] & inane, quicquid [h] contra hmõi inhibitionis tenorẽ cõtigerit attentari [i]. Nulli ergo, &c. noſtrę inhibitionis & cõſtitutionis infringere. Datũ Auinioni iiij. nonas Auguſti, anno ij.

TITVLVS. III.

De præbendis & dignitatibus.

¶ *Tempore huius ca. obtinentes plures dignitates, perſonas vel beneficia curam animarũ habẽtia ex diſpenſatione, virtute illius non poterunt retinere niſi vnum & reliqua tenebũtur reſignare verbaliter & realiter corã ordinario ſub teſtimonio publico intra menſem à tempore notitiæ huius c. niſi fuiſſent Cardinales aut Regũ filij. Illi autẽ qui plura talia ſine diſpẽſatione obtinebant, potuerũt vltimum retinere, reliquis forma præſcripta et ſub eodẽ tẽpore reſignatis. Qui vero deinceps*

nõ recognoſcat; ſicut ſunt multæ in Italia, de quibus loquitũ textus iſte. in illa enim infallibiliter vr̃ ꝙ aſſũptus per eã in iudicem cõfirmatione aliqua nó egeat cum non ſit ſuperior, qui eam dare poſſit, ſed in alia, q̃ ſuperiorem recognoſcat, magis procedit dubitatio, & de illa põt dici, ꝙ ſine eius aſſenſu ſibi perpetuum iudicem vel poteſtatem eligere non poſſit, etiam prætextu conſuetudinis. in corpore auth. de defen. ciui. §. vlt. coll. 3. C. de ſuſcepto. & arca. l. neminem. lib. 10. & multis alijs iuribus ſtatuentibus officia publica, potiſſime iuriſdictionalia, quæ iure ſucceſſorio non transferuntur, debere eſſe temporalia, non perpetua: quę allegata reperies tumerus canoniſta, legum ignarus ꝑ Hoſt. dicto cap. vlt. & ad hoc de elect. fundamenta. lib 6. Ratio huius fuit, ne tales perpetuo rempublicam occupatam retinentes, aſpera dominatione eam opprimerent. ff. de origi. iur lib. 2. §. & cum placuiſſet. & ne cõcuſſionũ. dominatione ſubditos vexarent 50. diſtin. neminem. Tẽporalem autem iudicẽ ſibi forte conſtituere poterit abſque ſuperioris cõfirmatione: quia nõ reperitur de iure ſcripto fore neceſſaria hæc in defenſore ciuitatis. C. de iuriſdict. omn iudic. l. vlt. & per iura ſuperius allegata. intellige tamen iuriſdictione ſuperioris integre reſeruata, & omni eius emolumento aliàs forte ſe poſſet opponere pro ſuo intereſſe, ne ius quod habet in ſubditis perdat. ff. de aqua plu. ar. l. in concedẽdo. & l. iudicẽ extra de teſti. veniens. & not. de præſcript. auditis. & plenius per Hoſt. de off. ord. cũ ab eccleſiarum aliàs eſſet in poteſtate ſubditorum ſe ſubtrahere à ſuperioris domini ditione. Non eſt autem abſonũ plures iudices vniuerſitati præeſſe, vno ſub alio exiſtente. in corpore authen de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. & argu. eorum quæ not. Inno. extra de præb. cũ non ignores de reſti. do. cũ venerabilis & per Guli. de re iud. abbate. in ſubſcriptione. ſed licet pmiſſa probabiliter dicta videantur, tutius tñ eſt dicere, ꝙ ſuperioris confirmatio requiratur, per ea q̃ ſunt pro hac parte allegata. & eſt expreſſum in defenſore ciuitatis, qui electus ab vniuerſitate confirmari dẽt ꝑ ſuperiorẽ, in corpore authent. de defen. ciu § vlt coll. 3 C. eo tit. l. defenſores. ita nec occurrit probabilis rõ, quare nõ ita requiratur in alio iudice, ſicut in defenſore ſic ſentit Accurſius. ff. de iuriſd. omn. iud. l. & qa. & dicam ĩ in glo. nedum ergo.

Indices plures vniuerſitati pẽeſſe poſſunt.

a ¶ Conſueuerit confirmari.) in confirmatione igiĩ conſuetudo attenditur, vt hic. & argum extra de capel. mo. dilectus. de conſue. cũ dilectus. de maio. & obed. his q̃ de verb. ſign. abbate. ff. qđ cuiuſq; vniuer. nomine. l. nulli. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. 1. cũ multis ſimilibus.

b ¶ Debitam confirmationem.) debitam dicit, quia examinatio in cõfirmandis habet præcedere. extra de elec. venerabilem. de iureiur. Romani. §. itaq;. cle. 5. ita demum cõfirmabitur ſi eſt idoneus alijs rite concurrentibus. ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. 1. de decur. l. eos. extra de elect. cum nobis olim.

Cõſuetudo in cõfirmatione attenditur.

c ¶ Tamquam poteſtati.) tamquam alij, ergo obediri poſſet fraude ceſſante, vt dixi in ca ſi fratrum.

d ¶ Præſumat.) nedum ergo electus ad dignitates eccleſiaſticas ante confirmationem non adminiſtrat. de elect. qualiter poſt obitum. & eod. tit. cap. auaritiæ, lib. 6. immo nec electus ad ſeculares, vt hic, & C. de diuer. offi. & appar. iudi. & proba. eo. l. probatorias. lib. 12. in corpore authen de defen. ciui. §. interim. & §. ſi eadem. coll. 3.

e ¶ Inhibemus.) talis inhibitio quem ad obtemperandum adſtringit, non obtemperanti inobedientiæ notam peccatum inducentem adſcribit. extra de ma. & obed. c. ſi quis. & c. illud. ff. de re mil. l. 3. §. in bello. cum ibi not. & Hoſt. de offi. ord. inter cætera. § vlt. de treug. & pa. c. 1. dignum eſt enim detrimentum veritos ſuſtinere, &c. extra de conſti. c. cognoſcentes.

f ¶ Decernentes.) quarta pars. Et tale decretũ principis factũ in cõtrariũ reddit nullũ, vt hic vides: nã qua ratione factũ contra legis ſcriptæ inhibitionẽ nullũ eſt. C. de legi. l non dubiũ. 25. q. 2. c. imperiali. eadẽ ratione factũ contra inhibitionẽ principis, qui lex eſt animata in terris, in corpore authẽ. de conſul. §. vlt. coll. 4. cũ & dici conſueuerit, ꝙ mitius agitũ cũ lege, q̃ cum legis miniſtro ff. de arbit. l. Celſus & notari conſueuit extra de cle excom min. c. ſi. celebrat.

Princeps eſt lex animata in terris

g ¶ Irritũ & inane.) ſimile C. de ſac ſan. eccl authent. caſſa & irrita. & ſic ceſſatione aliqua vel irritatione hominis nõ eſt opus niſi quatenus de facto ꝓceſſerit, cũ de ſe nullũ irritari nõ poſſit. ff. de iniuſto. teſta. l. nã & ſibi. de ædili. edic. l. bouem §. vlt. & argu. extra de deſpon. impu. C ad diſſoluendum.

h ¶ Quicquid.) ita facta electio de talibus, iuxta §. oĩbus & ſingulis. vel obedientia eis pſtita, vel factum ꝑ eos, iuxta ver non vero & conſequenter mãdata q̃cumq; ꝓceſſus ſnię per tales facti & ꝓlatæ, nulli & nullę ſunt tãquã facta ab illis q ius faciẽdi nõ habuerint poſt talẽ inhibitionẽ ff. de off. proconſ. l. obſeruare. §. vlt. extra. de cõſuet ad audiẽtiã. de iurepa. ꝙ autẽ & in decre. ſancta Romana, in fi. vbi de hoc dixi.

i ¶ Attentari.) ſimile de reſcrip. ſtatutũ. lib 6. Zenze.

tale habuerit beneficiũ ſi cum illo ſecundũ ſimile receperit, quãprimũ illius poſſeſſionem habuerit, vel per eum ſteterit quominus habeat, primũ quo eſt ipſo iure priuatus, modo prędicto reſignare tenetur: aliàs vtrumque perdit, & inhabilis fit ad ſacros ordines ſuſcipiẽdos, & ad quodcumque beneficium habẽdum. Tandem qui dicantur ordinarij quãtũ ad præmiſſa, & quæ ſint beneficia curã animarũ habẽtia hic manifeſtat.

h.d. hæc extrauagãs, quæ eſt notabilis & multum practicabilis, & grauius obligat quàm c. de multa. eo. tit. in antiq. vt patet ad oculum.

CAP. VNICVM.

Execrabilis [a] † quorũdã tam religioſorũ [b], quàm ſæcularũ ambitio [c], quæ ſemper [d] plus ambiens eo [e] magis fit inſatiabilis [f], quo [g] ſibi amplius indulgeť [h], & improbitas [i] importuna petẽtiũ a no-

Execrabilis.] ¶ Decretalis præſens diuiſibilis eſt in duas partes principales: In prima conſtitutionis ratio multiplex præmittitur: In ſecunda ipſa conſtitutio modificatiua contra obtinentes iam plures dignitates, vel perſonatus, ſeu beneficia cum cura ſubſequitur infra in § Nos itaque. Et illa diuidi põt in quinque partes: In prima enim contra p̃dicta obtinentes cũ diſpenſatione legitima, cũ pœnę adiectione & certa ꝓteſtatione certũ quid diſponiť. In ſecunda cõtra illa obtinẽtes abſq; diſpẽſatione canonica ſtatutũ nouũ editur: ibi, in §. Porro quia. In tertia contra recipientes ſecundum beneficiũ ſecum primum non compatiens, ius nouũ anneſtitur: ibi, in §. Qui vero. In quarta qui in hoc caſu intelligentur ordinarij, declaratur: ibi, in §. Cæterum ordinarios. In quinta contra modificatiuam conſtitutionẽ interpretatio ſubinfertur: ibi, in §. Quantum autem.

a ¶ Execrabilis.] Exponi põt hoc verbũ; id eſt abominabilis, ſeu deteſtabilis, vel euitabilis. ſimile verbũ & ſimilis expoſitio C. de aquæduct. l. ad reparationẽ li. 11 ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. item põt. C. de admi. tit. l. lex quæ tutores circa medium. Et merito talis ambitio execrabilis dr̃, cum circa ſpiritualia verſetur. C. de epiſ. & cle. ſi quẽquam nã & contra temporalia eſt vitanda, cũ dicatur radix omnium malorũ. ad Timoth. c. 6. de pęn. diſt. 2. quia radix. 47. diſt. c. honorũ. & alibi appellatur mater omnium malorum, in corpore auth. vt nulli iudi. ver. agitur coll. 2. Et periculũ animæ inducitur in aſſecutione pluralitatis beneficiorum ſine diſpenſatione legitima extra de præb. quia intantũ. & ibi not. per Hoſt. de excep. cum eccleſiaſticæ. licet Inn. ibi notauerit nõ eſſe crimen plura beneficia ſimul habere. & de præb. cum iamdudũ. ſed infallibiliter Hoſt. opinio eſt præſtantior, ſaltẽ in beneficijs ſe concurſũ non cõpatientibus, de quibus præſens c. loquitur. ſic etiam not. idem Inno. de elect. dudum 2. Sed hoc qualiter, nonne hic obtinebantur plura talia beneficia ex diſpenſatione Papali? vtique, vt patet infra. nonne ergo tutus erat à periculo animæ ille cũ quo diſpenſatũ erat? Dicat ꝙ ſic, etiam ſi abſque omni cauſa rationabili diſpenſationem obtinuiſſet: nam prohibitio retentionis taliũ beneficiorũ nõ à Deo, ſed à ſola volũtate cõditoris canonis fuit inducta: quare ſola voluntate ꝯtria tolli põt, iuxta illud: Eſt eius tollere vel interpretari, cuius fuit cõdere. C. de legi. l. vlt. ex̃ de ſen. excõ. inter alia. 11. q. 3 §. ex his. ſic expreſſe ſẽtit Inn. & Hoſt. poſt eũ. ex̃ de ſtatu mon. cũ ad monaſteriũ. in gl. niſi ex cã. & Guli. in Spe. in tit. de diſpen. ſecus ſi diſpenſatio fiat contra votũ tacitũ vel expreſſum, vel cõtra legem Dei, vel contra ſtatutũ generalis Eccleſiæ: nã in his facta ſine cauſa in foro animæ nõ prodeſſet, ſic intellige qđ not. p Ber. ex̃ de voto c. non eſt. & clarius per Hoſt. & Inn. extra de renun. c. cum inter P.

Diſpenſans in beneficiorũ pluralitate, an ſit tutus à periculo animæ.

b ¶ Religioſorum.] cũ iſti ſint plus Deo adſtricti quã cæteri: nã p profeſſionẽ cõtemptis honoribus, abiectis diuitijs, ſpretiſq; delitijs arbitriũ ꝓpriũ ſubiugarũt alterius ditioni extra de elect. quorũdã. lib. 6. in eis periculoſior eſt ambitio, cũ non ſint peiores experti q̃ qui in monaſterijs defecerũt, ſecundũ Aug. 71. diſt. c. quãtũlibet. & ſcriptũ eſt: Poſt cõcupiſcentias tuas nõ eas. mẽs ẽt potẽtiæ, i. humanæ dignitatis auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere cõceſſis, nec pietati adhibere cõſenſum, vt ea diſt. cap. viſum & extra de conceſ. p̃b. c. deteſtanda. lib. 6 & alibi legitur: Quos amor dominationis inuaſit, iugũ diſciplinę fecit reſpuere. 96 diſt. c. q̃nquidẽ.

Dignitatis auid⁹ à vitijs non abſtinet.

c ¶ Ambitio.] expone id eſt, aſpiratio vel anhelatio ad dignitatẽ vel bñficiũ, vt colligitur C. ſi cert. pet. l. quiſquis. extra de p̃b. cũ iamdudũ. alibi. tñ ſumiť aliter. ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitioſa. Et de hac ambitione ſcribit B. Bernardus: O ambitio ambiẽtiũ crux, id eſt, pœna, quo oẽs torquens oĩbus places? hoc ex praua intẽtione. ſic recitat Hoſt. de præb. c. quia intantum. ipſa tñ niſi ad actum realem proceſſerit, ſola pænitentia tolliť arg. extra de ſimo. c. vlt. & not. Hoſt. de cler. non reſi. c. relatum. vn. verbo. amoueri.

† Hæc extrauagãs reperitur iter cõces. ſub tit. de p̃b. cũ gl. Guli. de Monte Lauduno. Et de materia vide cõcil. Trid. ſeſ. 7 de reforma. c. 2. 4. & 5. & ſeſſio. 24. de reforma. c. 17.

Ambitio torquet omnes.

d ¶ Semper.] hoc aduerbium denotat omnimodã tẽporis continuationem. ff. de ann. leg. l. Caio §. imperatore. de condi. & demon. l. ſi quis ita. §. Titio. de conſecr. diſt. 5. c. numquam.

e ¶ Eo.] ponitur pro tanto, vel pro ideo.

f ¶ Inſatiabilis.] proprie loquitur huius ca. conditor: nam nec ſocietas vnquã nec finis aderit cupiditati. 47. diſt. ſicut hi nã totus mundus nec obolus eſt auaro. 14. q. 4. c. quid dicam. vnde verſificator dicit:

Diues habere cupit quanto plus omnia ſumit.
& de ipſo dicitur:
Eris ſeruus æris, ſi te ſpecies trahat æris.
& not. c. ſicut hi.

g ¶ Quo.] expone pro quantum, vel pro quia.

h ¶ Indulgeť.] hoc dicit, quia cũ vni indulgeť indigno, ad prolapſionis contagiũ prouocat vniuerſos. 33. q. c. eſt iniuſte. & ſi ea q̃ male vſurpantur omittimus, exceſſus viã alijs aperimus. 35. q. 9 loci. 81. diſt. pœnit. facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquẽdi. dicto c. eſt iniuſta. & extra de vita & hone. cler. vt clericorũ. & hoc intellige de facto. de iure eñ nõ tribuit. & ſic nõ obſtat 1. q. 7. c. exigũt, vel aľr, vt ibi not.

i ¶ Improbitas importuna.] id eſt infeſta, ſeu inquieta per quam non concedenda frequenter conceduntur. C. de pe. bo. ſubla. l. 1. lib. 10. extra de cõceſ. p̃b. deteſtãda. lib. 6. quare valere non debent, vel ſaltem conceſſa reuocari merentur, vt dictis iuribus. & extra de purg. cano. c. cũ in iuuentute. de reſcript. quia per ambitioſam. lib. 6. Per hoc quod dicit, improbatis: apparet, ꝙ alia importunitas, puta q̃ non ad nouã tendit, ſed ad remedium vel iuris proprij conſeruationẽ, vel perſecutionem nõ eſt inhibita, ſed ꝑmiſſa, quare exaudienda. de pænit. diſt. 1. cap. importuna. 100. diſt. cap. priſca. 2. q. 6. §. poſt appellationem. ff. de libel. dimiſ. l. 1. extra de appel. ob eo. lib. 6.

a ¶ Pro.

bis & prædeceſſoribus a noſtris Romanis Pontificibus, non tam b obtinuiſſe, quàm c extorſiſſe plerũq; noſcuntur, quòd d unus interdum etiam ad unum beneficium e eccleſiaſticum minus f idoneus, in g diuerſis eccleſijs nedum h uicinis, ſed etiam ab inuicem longe diſtantibus, immo i nonnunquam in diuerſorum k regnorum partibus ſituatis, duas aut tres, aut plures l dignitates m, perſonatus, officia ſeu prioratus n; aut diuerſa eccleſiaſtica beneficia curam animarum o habentia p poſſit diſpenſatiue q

a ¶ Prędeceſſoribus.] hic dic ſi placet quod dixi in proœmio conſtit. cle. ſ. in § hęc ſane.

b ¶ Tam obtinuiſſe.] ſcilicet a liberaliter concedẽte.

c ¶ Quàm extorſiſſe. ſcilicet ab inuito per talem importunitatem extra de purg. cano. c. cum in iuuẽtute. extorſio enim liberalitatem neſcit, & uiolentiam ſapit ff de le. 3. l. fideicommiſſa § ſi rem. quare ꝑ eam conceſſa extorta potius quàm obtenta dicuntur. de electio quorundam. lib. 6.

d ¶ Quòd vnus] hoc contra ius commune 1 eſt, ut infra ſequitur, quod unus plura beneficia ſe ſimul non compatientia obtineat, cum ſingula ſint ſingulis cõmittenda ꝑſonis 79 diſt. c. ſingula. extra de ꝑb. c. cum ſingula. li. 6 cum ubi qs vendicare non debeat ſtipendia plurimorum de cler. non reſi. quia nonnulli nam & hoc idem in honoribus uel militiis ſæcularib. reperitur. Duos enim honores ſimul agere quis non poteſt ff ad municip. libertus. §. ꝑſcriptio nec duas militias habere. C. q mi poſ. vel non. l. 4. §. in poſterũ. li. 12. nec in duobus collegiis ſimul eſſe ff. de colle. illi. l. 1. §. vlt. no. de hoc de præb. c. præterea.

1 De materia huius gloſ. ſi vide la te Ioã. de Lignano in trac. de pluralitate bñficiorum.

e ¶ Beneficium eccleſiaſticũ.] verbum iſtud comprehẽdit nedum canoniam, præbendam, dignitatem, perſonatum, officiũ, eccleſiam, vicariam: immo & præſtimoniam & penſionem ad uitam pro titulo aſſignatã. arg. 1. q. 3. c. ſi quis dator. & c. ex multis. & ſic uidetur ſentire Inno. & Hoſt. de reſcript. poſtulaſti. & c. ad audientiam. In genere autem ſumptum hoc uerbum, beneficium, nihil aliud eſt quã beneuola actio gaudium tribuẽs capienti in lib. feud. in quib. cau. feud. amit. § in primis ad hoc autem adde quod not. Hoſt. de præb. c. ſuper inordinata. in verbo, reputati.

f ¶ Minus idoneus.] hoc ex multis cauſis põt cõtingere, not. Hoſt. de præb. c. ſuꝑ. Sed hic quęro, nũquid ille q ſciẽ et indignũ ꝓmouet ad beneficiũ, peccet? vtique, cum ꝯ cõſcientiam faciat, & ſic ei gehennam ædificet. 28 q. 1 § ex his. extra de reſti. ſpol. litteras. Iterum: quia ex hoc mandaꝶ puniri, quod non fieret niſi peccaſſet de elect. nihil de ꝑben. graue de æta. & qualita. ex rõne. & c. indecorum. 13. diſt. c. tales. 50. diſtin. c. aliquantus. Item cum hoc faciat contra expreſſam ꝓhibitionem canonis uel præceptum, ut in dictis iuribus, cõtrafaciẽs peccat mortaliter 4. diſt. §. vlt. extra de maio. & obed. c. ſi quis. ſic ſentit Hoſt. de offic. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pace c. 1. Nec tales canones inhibitionẽ vel ꝑceptum cõtinentes de cõſuetudine tolli poſſunt, licet ſecus ſit in alijs. 4 diſ. §. leges. not. Hoſt. in d. c. 1. In foro contentioſo tenetur ꝓmonens de mala adminiſtratione talium ꝓmotorũ, arg. ff de magi. cõue. l. 3. ad municip. l. Luci⁹ § Imperator. C. de magi. cõue. l. in magiſtratus. extra de of. archid. ea quæ. Sic ſentit In. & Hoſt. poſt eum d. ca. ex rõne. poteſt enim hoc dici, ꝙ mali miniſtri electio ẽ in culpa, ut dictis iurib. & arg. ff nau. caup. ſtabu. l. 1. §. vlt. nau. caup. ſtab. l. 1. § hac actione. ad leg. Aqui. ſi ſeru⁹. §. Proculus, inſti. de obl. quę ex quaſi male. § item exercitor & d. c. ea quę. Quid autem de illo qui ſe idoneum non ſentit, an recipiendo bñficium peccet? Dicas ꝙ ſic, extra de elect. innotuit § multa. 28. diſtin. priuſquã. 48. diſt. c. ſicut neophytus. & arg. ff. ad leg. Aquil. item iure. in prin. & §. 1 l. & ſi ſeruus § ſi calicẽ. cum ſimilibus. receptionis enim ſuę tempore debuit ſuam inhabilitatem patefacere. & ſic uel non recipere uel diſpenſationem obtinere. 50. diſt. ex pęnitentibus. 24. diſt. c. 1. extra de corp. vitia. expoſuiſti. quiſq; enim cũ onere in quo ſubſtituitur eſt, uires ſuas metiri dẽt: & ſi impar eſt, abſtineat, & ad id cum metu ẽt cui ſe ſufficere æſtimat accedat. 1 q. 1. non eſt putãda.

Indign⁹ bñficium recipiens peccat.

g ¶ In diuerſis eccleſijs.] in quibus impoſſibilitas reſidendi, & ſic Deo ſeruiendi in eodem inſtanti temporis arg. ff. de eo quod cer. lo. l. non vtique. § ſi quis ita ſtipulatur. inſtitu. de verb. oblig. § loca. inducit prohibitionẽ pluralitatis talium beneficiorum, cum nec in eadem eccleſia, in qua poteſt Deo continue deſeruire, obtineri poſſint etiã prætextu conſuetudinis. extra de conſue. c. 1 lib. 6.

h ¶ Nedũ uicinis.] hoc caſu uicinæ eccleſiæ uel lõge diſtãtes intelligerẽtur iuxta cõem patriæ ꝯſuetudinẽ & opinionem arg. ff. de flu. l. 1. § flumen. de fun. inſtr. l. cum delanionis. §. ahnã. de dam. infec. l. inter quos. licet qñque loca dicãtur uicina intra duas dietas nõ diſtantia de præb. c. præſenti. §. loca. lib. 6.

i ¶ Immo.] hæc dictio põt eſſe aduerbium affirmãdi, & ponitur coniũctiue pro, &, ſicut alibi C. de nouo cõdi. faci. §. quibus. aliàs poniꝶ diſiunctiue pro, vel, C. de ſacroſan. eccl. l. iubemus §. œconomum aliq̃do eſt aduerbiũ eligẽdi, & tũc poniꝶ correctiue, ut potes videre in iuribus. ff. de manu. teſta. l. Stichus. de hære. inſti. l. ſi ita ſcriptum. de condi. & demon. l. cum ita legatum. de pęnit. diſt. 1. c. qui dicit. 1. § opponiꝶ. extra ut lit. non conteſt. accedens. cum ſimilibus.

Immo, multipliciter ſumitur.

K ¶ Diuerſorũ regnorũ.] ex hoc potiſſime inſurgere poſſent multa mala, de quibus inf. dicitur: nam & cõtra ꝓmotionẽ vel ꝓuiſionem, q̃ fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteretꝶ exceptio dñi tẽporalis, ſi promouẽdũ haberet ſuſpectũ de proditione terrę ſuæ vel cõſiliorum & ſecretorũ ſuorum, arg. ff. de pœn. l. ſi qs aliquid § transfugæ. de re mili. l. oẽ § exploratores. extra de re iud. petitio. ita ſentiũt Inno. & Hoſt. clarius poſt eum de accuſa. c. ſuꝑ his. nam alieni regni arcana ſcrutari non conuenit. C. de commer. & merca. l. mercatores.

l ¶ Aut plures] puta 4. 5. & vltra

m ¶ Dignitates.] Quid ſit dignitas, ꝑſonatus, officiũ, in quo differũt ſecũdum ius ſcriptum, uide quod ſuper hoc not. Guli. de conſue. c. 1. li. 6. Vel dic quod iſta diſcernũtur ex inſtitutione vel conſuetudine cuiuſlibet eccleſiæ: nã dignitas in una aliquãdo in alia eſt perſonatus uel officium. & ſic Hoſ. de præb. de multa.

Dignitas & qd diſcernitur

n ¶ Prioratus.] ſuper iſtis prioratibus, ſi placet, uide ꝙ dixi de offi. or. c. præſenti. li. 6.

o ¶ Curam aĩarum.] intellige qualitercunque ſiue in foro pænitentiali, de qua cura loquitur decre. oĩs. de pęn. & dic ut ibi ꝑ Hoſt. ſuper hoc notatur, ſiue in contentioſo, de qua loquitur decre. dudum 2 §. tãdẽ. de elect. de hoc per Hoſt. de præb. de multa.

p ¶ Habentia.] ſed quæ beneficia dicuntur habere curam, an illa ſola, quæ eam habent actu uel ſolo etiã habitu, puta illa q̃ deſierunt penitus parochianos habere? Car. Guli. Duran. & Io. Mon. dicũt de elect. licet canon ꝙ ſola illa q̃ in actu, non autem habitu. Guli. autem cõtra ſentit ibidem. Sed aliorum opinio plus mihi placet, ut ibi dixi, & illam amplectiꝶ Hoſt. de cle. nõ reſi. q̃a nonnulli. qui contra hanc materiã multa quęrit ibidem, q̃ hic mihi attribuere non curo.

q ¶ Diſpẽſatiue.] diſpẽſatio dꝶ eſſe iuris rigoroſi relaxatio. 1. q. 7. c. exigũt. & no. 50. diſt. ut conſtitueretur. & an ſit debita ubi ſubeſt cauſa, & quo iure poſſit

Diſpenſatio qd eſt

(cum aliàs non liceret de iure [a] communi) recipere [b], & ſimul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia, ſubſcripta [d] ſequuntur: quod [e] uidelicet interdum unus, qui unicum quamuis [f] modicum vix [g] officium implere ſufficeret [h], plurimorum ſibi uendicet [i] ſtipendia [k], quæ multis litteratis uiris [l] uitæ [m] puritate, ac teſtimonio bonæ [n] famæ pollentibus [o], qui mendicant [p], poſſent abun-

peti, & an peccet non diſpēſans vbi cauſa ſubeſt? vide quod not. in dictis c. ut conſtituereſ. &, exigunt. & 50. diſt. domino ſancto. Sed per quem ſuper talibus beneficijs pluribus retinēdis diſpēſari poſſit? Dic breuiter ꝙ ob prꝍgatiuam meritorum perſonæ ſolus Papa. ſic intelligitur decre. de multa. §. ult. de præben. Sed ob cauſā utilem uel neceſſariam poteſt epiſcopus diſpēſare, arg. extra de conceſ præb. cum noſtris §. ad hoc. de ætat. & quali cap. tuam ſic not. Hoſt. dicto ca. de multa. licet Bern. aliter ibi ſentire videatur. de hoc aliàs ſcripſi de conſue c. 1. lib. 6 ubi Gulie hanc opinionē ſequit: & Pet. de Samp. dicto c. de multa & Guliel. in Spec. ti. de leg. §. vidēdū ver. ſed nunquid eps. & de hoc etiam not. 70 diſt. c. ſanctorum. & 21. q. 2. ſi quis iam translatus.

a ¶ Iure cōi.] de cler. non reſiden. quia nonnulli. de de præb. quia in tātum. 70. diſt ſanctorū, cū ſimilibus,

b ¶ Recipere.] ſume verbū, ſimul, quod ſeqtur. aliàs enim receptio plurium talium bñficiorum ꝑmiſſa eſt ſaltem ſucceſſiue, intantum ꝙ receptio ſecundi facit ipſo iure uacare primū. de præb. de multa. & hoc intellige quo ad ipſum recipientem, non aūt quo ad illū a quo primum beneficium habuerit, nam per illum beneficiatus in primo beneficio inuitus ex cauſa retineri pōt, vt not. Pet. de Sam. dicto c. de multa & Ioannes 21. q. 2. ſi qs iam trāslatus. vel poteſt primum bñficiū tanquam ſpoliatum ab illo repeti, ut ibi no. Ber.

c ¶ Cætera.] ſubaudi multa dāna vel pericula: & tūc punctabis poſt uerbū, cætera. Vel pōt punctuari poſt verbum, inconuenientia. & dices inter cætera inconuenientia.

d ¶ Subſcripta.] ideſt, ĩ. poſita ſ. mala uel inconueniētia ſequentia, quæ ſunt xj numero.

Honores maiores aſſeq nō pt q minorib. indign' eſt.

e ¶ Quòd videlicet.] Primum inconueniens.

f ¶ Quamuis modicum.] multo minus ſufficeret ad magnum: nam inſufficiēs & ſic indignus inferiori beneficio, indignior eſt ſuperiore ff de ſena. l q indign' & cui minor honor interdict' eſt, omnes honores maiores interdicti cenſentur: ridiculum enim eſt ꝙ minorib. prohibitus, ad maiores honores vateat aſpirare ff de interdict. & releg. l. relegatorū. §. vlt iuxta illud, Carēs minoribus nō fruatur maiorib. ff. de ſer. expor. l. cui pacto. 24 q 1. miramur. 21. diſt. c. ſubmittaſ. cū ſimilibus. & hoc verum, niſi ex cauſa contrariū inducatur extra de tornea. c 1. dic ſuper hoc vt ibi not.

Vix, difficultatem inducit.

g ¶ Vix.] hęc dictio quandoque difficultatem inducit non tamen impoſſibilitatem: quia quod vix fit, tamē fit. ff. de iudi. l. vix certis. C. de pœnis. l incerdibile extra de cler. non reſi. conquerente. 93. diſt. miramur. 9. diſt. memoriā. de cogna. ſpi. c. per catechiſmū li. 6. & hoc niſi in abſolute ꝓhibitis vel de iure impoſſibilibus: tūc. n. impoſſibilitatē denotat. ff. de aſſignā. libe. l. vlt § ſi. de leg 1 ſi ſeruus legatus. § qcunq; ad Velle. l tutor. đ ver. ſig l. alienationis. de mune & hō. l. reſcr.

h ¶ Sufficeret.] C. de aſſeſ. l. nemo. de ꝑpo ſacro ſcri. l hac parte de agen. in rebus. l. agētes. li. 12. 16. q. 1 preſbytero. 79. diſt. ſingula ex̄ de cler nō reſi qa nōnulli. ex quibus iuribus & ſimilib. fuit ſumptū qđ hic dicit.

i ¶ Vendicet.] ideſt approprie t vel applicet.

k ¶ Stipendia.] plurimorū, quod eſt ſupra, ideſt, plurimis debita. vt in iuribus ſ. prox. allegatis, vt ſup. in gloſ hoc contra ius commune.

l ¶ Litteratis viris.] quib. Eccleſia Dei ꝑ maxime noſcitur indigere, vt circumcincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum, &c. extra ne cleri. vel monа. ſuper ſpecula. §. vlt. de elect. cum in eo. lib 6 ipſorū enim ſcientia eſt circa ſpūalium adminiſtrationem potiſſimum neceſſaria, & circa curam temporalē quā plurimum opportuna extra de renun. niſi cum pridē. § ꝓ defectu. de offi. ordi. inter cætera. vnde immerito ſunt maioribus beneficijs honorandi. de præb de multa § ult. & tanquam illi qui eccleſiaſticis vtilitatibus deſudarunt, digni ſunt prouiſionibus conſolandi. 12. q 2. c. eccleſiaſticis. & ſecūdum labores ſuos ad meliores grad' & ad meliores dignitates producendi. C. de offic præfe præf Afri. l. in nomine Domini. circa finem. de agen. in re. l. 7. lib. 12.

Caſtitas deputat a carnis lubrico.

m ¶ Vitæ puritate.] ideſt, mūditia & caſtitate quem deputatū reddēte a carnis lubrico, de qua vtpote Deo grata. 32. q. 5. c. 1 & quaſi ꝑ totum & legi amica, & ꝑ legem laudāda. in corpore auth. de non alie aut permu. rebus. §. optimū itaque. coll. 1. in l. ſcribitur, ꝙ ſola eſt. quæ cum fiducia pōt Deo animas hominum pſentare. in corpore authen. de leno. §. ſancimus. col. 3. nec luxuriantibus, ſed pudicis priuilegium legis datur. in corpore auth. quib. mod. nat effi. ſui §. ſi qs autē defect'. coll 7. Vel poteſt exponi, vitæ puritate, ideſt, cādore & nitore, quem depurante ab omni peccati vitio deterſa eius macula, ut colligit in corpore authen de mona. in prin. coll. 1. aliàs parum ꝓdeſſet caſtitatem corporis ſeruare & alijs vitijs maculari, cum oīs virtus patiaſ ab vno vitio detrimentum: & delinquēs in uno factus eſt omnium reus. de pænit. diſt. 5. conſideret. extra de reg iur deſ leat. vñ promouendi uita nedum honeſta quo ad caſtimoniæ obſeruationem, immo inculpabilis quo ad alia dēt eſſe. in corpore auth. quomodo opor epiſ. §. ſancimus. coll. 1. 25. diſt. § nunc autem. & patens eſſe debet aliis, ut ex eius uiſione ſedula exēplum profectus ſumant. 2. q. 6 cum paſtoris & talis uitæ puritas uirtutes inducēs, quem ꝓmotione dignum reddit. extra de elect. c innotuit § multa. vñ alibi ſcribiſ, quod non omnes prælati pro prælatis habeanſ: nomen. n. quem epiſcopum non facit, ſed vita. 2. q. 7. §. his ita. & per contrarium, ſecundum beatum Gregorium ſequitur, ꝙ cuius uita diſpiciſ, teſtat ut eius prędicatio contemnatur. 3. q 7. §. porro.

Virt' oīs ab vno vitio detrimentū patitur.

Epm facit non nomen, ſed uita.

n ¶ Bonæ famę.] hoc dicit ad denotādum quòd promouēdus bonum teſtimonium habere debet, ab his etiam q foris ſunt. in corpore auth. de mona. §. cogiandum. & § ordinationem: quomodo opor. epiſ. §. ſancimus. coll. 1. & de armis. §. hanc igitur. coll. 6. & in nullo dēt eius opinio uacillere. 33. diſt laici. cum æſtimatio, quæ idem eſt quod opinio, ſit illæſa, ideſt, non diminutæ dignitatis ſtatus. ff. de vari. & extraor. cog. l. cognitionum. § æſtimatio. quæ multum cooperari dicitur, cum per eam nonnulla ad illuminandam ueritatem in lucem emergant. ff de quęſt l. de minore. § tormēta, & præſumptionem magnam in bonum inducit. extra de elect innotuit §. multa. quare præferēda eſt eius reſeruatio quantiſcunq; diuitijs. ff. ſi quis omiſ. cau. teſt l. Iulianus. vnde crudelis dicitur, qui eam negligit. 12. q. 1. nolo.

o ¶ Pollentibus.] reſplēdentibus, vel fulgentibus 12. q. 1. nolo nam tāquam luminoſæ ardēteſque lucernæ ſuper candelabrum in domo Domini poſitæ fulgere dicunſ iuſti per uitæ puritatem, iuxta dictum Apoſtoli: Fulgebunt iuſti, &c. extra de relig. c glorioſus. li. 6. & non loci uel generis nobilitate, ſed uirtute animi gratiam ſibi comparare dicuntur 40. diſt. c illud.

p ¶ Qui mēdicant.] ꝙ redundare dr̄ in uituperium mini.

de a ſufficere æqua b diſtributione collata, habentibus ipſa paratur c vagandi d materia, diuinus e cultus minuitur f, hoſpitalitas g in ipſis beneficijs debita h non ſeruatur. Et dum

Eccleſiæ miniſteriũ vituperaẽ, ſi ꝑ clericos mẽdicaẽ.

miniſterij eccleſiaſtici.93.diſt. c. diaconi. extra de renũ.c.ad ſupplicationẽ:cuius mẽdicitatis vitatio cordi fuit huius c conditori.vt patet per effectũ.nec mirum, quia cũ clerici in ſortẽ & hæreditatẽ Domini ſint vocati,& eius obſequio deputati,& diuinis obſequijs adſcripti, de eius patrimonio viuere debent, & Eccleſiæ ſtipendijs ſuſtentari.extra de p̄b. cum ſecundum. nam Eccleſia cuius ſunt obſequio dedicati,ipſos Dño ſociauit. extra de pœn presbyteri.vnde turpe eſt illũ vel illos videri egentes,quos quis habuit in miniſtros uel cõiuges. in lib. feu. de notis feu.§.1.& arg.ff.ſol. mat. l. alia.de re iudi.l.ſunt qui.Sed quos clericos appellabis mendicantes,an illos qui victũ habẽt,ſed reſpectu qualitatis perſonarum ſuarum pauperes ſunt? Videtur quòd illi ſoli mendicare videntur, qui victũ non habent, quaſi aliàs paupertas nõ proſit.arg.16.q.1.vlt.extra de ſent.excõ.ea noſcit. de fur.c.ſi quis & C.de mend. va. li.l.1.li.11.Sed dicas mẽdicitatẽ conſiderandã iuxta ꝑſonarũ qualitatẽ. Quid. n. ſi homo illuſtris genere vel eminentis ſcientiæ,habeat victũ ſuum,ſed iuxta decẽtiã ſuã indumenta vel ſocietatẽ & alia neceſſaria non habet,& ſolo victu ſine dedecore ſtatus ſui contentus eſſe non poteſt?negari non debet quin iſte ſm ſe mendicare dicatur arg.ff.ex qui.cau.ma.l. in eadẽ. de vſu. l.ſed & ſi quid. de admi.tut.l. cum plures. §. cũ tutor. vbi pupil.edu.debe.l.ius alimẽtorũ.§.ante oculos. de ali.leg.l.cum alimẽta.de iur.dot.l.quæro.& l. cũ poſt. §.gener.de iud l.ſi lõgius.in ſi & l.ſed & ſi ſuſceperit. §.ſed & ſi proponas.extra de præben.de multa §.vl.de ſimo.c.& ſi quæſtiones 51.diſt.c.nõ cogantur. pro hoc facit qđ not.Hoſt.expreſſe de ſent.excom ꝙ de his,& Ber de teſti.c.ſi quis teſtium Inno.de conſti.cum oẽs. in gl.vlt.& ꝙ dicam ẽt in glo. æquam intellige. ordo enim naturæ eſt,ꝙ nõ omnes ſint æquales. in corpore auth.de mona.§.ordinatione.colla.1.quia non oẽs per ola,&c.C.de vete iure enu.l 1.§.1.circa ſi.de offi.rect. prouin.l.potioris,nec vniuerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere,niſi ordo magnæ differentiæ eam ſeruaret. 89.diſt.c.ad hoc potiſſime.cum talis mendicitas nõ ſit a iure determinata : vnde arbitrarie erit cõſideranda. arg extra de offi.deleg.de cauſis.ff.de leg.1.l.ſi domus. §.in pecunia.de iure delibe.l.1. arbitrium autem ſuũ firmabit iudex ſecundum perſonarũ qualitatem per iura prędicta ff de teſti.l 3.

Clerici mẽdicantes qui appellandi ſunt.

a ¶ Abunde ſufficere.]Nota verbum,abunde ſufficere quaſi dicat non ad ſuperfluitatem,ne mala,q̃ ſequuntur inſurgant,nã ſecundum Hieronymum , aliena rapere cõuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probat.62.diſ.§ hoſpitalẽ.& 42. diſ. c.ſicut hi. Et ſuꝑ hoc vide ꝙ no.Hoſt.de p̄b.de multa.& plenius ꝓſequitur Gulíel.de reſcr.ſtatutum.§. aſſeſſorem in glo. propriũ.

b ¶ Æqua diſtributione.]æqua intellige iuxta qualitatẽ & conditionẽ perſonarũ.ꝙ proſequere vt no.tam per ordinariã quàm per extraordinariam gl de reſcrip. cũ à Deo.& 21.q.1.c.1.extra.de præb.de monachis. & ſignanter dicit textus,æqua,nam attenta perſonarum qualitate non dẽt tm̃ vni dari,ꝙ alij ſcrupuloſo corde moueãtur.16.q.1.de decimis.hoc tamẽ intellige iuxta not.per Inno extra de conſti.c cum omnes.

c ¶ Paratur.]Secundum inconueniens.

Religioſus extra clauſtrũ fingiẽ viuere non poſſe.

d ¶ Vagandi materia.]quæ periculoſa potiſſime religioſis exiſtit.extra ne cle.vel mona.c.vt periculoſa.de p̄b.cum ſingula.lib.6 de offi.ord.quanto 16.q 1.c monachi & c.quidã.C.de epiſ.& cle.gñaliter cũ ex debito teneantur eſſe in clauſtro ſaltẽ adminiſtrationẽ nõ habentes:finganturq; ſine illo viuere non poſſe,ſicut piſcis ſine aqua,eadẽ cã & quęſtione,c.placuit.Clericis ſecularib.eſt ẽt inhibita.extra de præb.quia intantum cum nõ debeant deeſſe horis canonicis in eccleſijs,in quib.ſunt beneficiati.91.diſt.Eleutherius. & multis c. ſeq. aliàs puniuntur,vt ibi.Sed pone clericũ beneficiatum reſidentem in beneficio habere aliquod priuilegium,quia reſidet:perdet ne illud ſi vagari incipiat? Dicas & ſic.C.de epi.& cle.l.gñaliter canonizata.16 q. 1. & gñaliter & videtur expreſſum. C. de domeſti. & protect. l. ſi quis domeſticorum. lib.12. ibi not & argu. ff.pro ſoc.l. actione §. item qui ſocietatem. ff.de iud.l.2.§.item ſi. ex quib.cau.ma.l.miles.& l.ſicut.§.tamdiu.C.de teſta. mili.l ſancimus,quib. non ob lon. tẽp. præſcr.l.ſancimus.Quid autem ſi ſe excuſare nitatur dicens ſe habere licentiam vagandi à prælato,vel de conſuetudine, quam allegat ſuper hoc introductã, proderunt ne ſibi talia?Dicas ꝙ nõ,per ea quæ no.per Inno de cler.non reſi ex tuæ. Itẽ cum ſæcularis clericus in pluribus locis domicilium poſſit habere.ff ad municip. l. aſſumptio.§.iuris.extra de reſcr.dilectus 2.de foro comp.ex parte 2.vbi in dubio pręſumitur habere domicilium? Dicas ꝙ in loco beneficij,ad cuius reſidentiam tenetur.Regularis autem prælatus in ſolo monaſterio ſuo domicilium reputatur habere,ſecundum Inn.not. de priuil ex ore.& quicunque in loco domicilij reperitur pręſumitur à locis alijs ex cauſa probabili fore abſẽs. ff.de fideicom.lib.l.ſi cum ſeruum.§.vlt & per contrarium abſens à loco vbi reſidere tenetur,malitiotiose eſſe abſens præſumitur,niſi aliud conſtet,vt no.Inn. de eo qui mit.in poſ c.ſi aduerſarius.Et per hoc videtur ille vagabundus reputari , qui à loco in quo aſſiduus habet eſſe,aberrat,vt in d. l. ſi quis domeſticorum & C.de deſerto.& occul.l.1.lib.12.

Clericus priuilegiatus q̃a reſidet, ſi vagari incipiat, illud perdet.

Domiciliũ clerici in dubio vbi ꝓſumitur.

Vagabundus q̃s dicitur.

e ¶ Diuinis.] Tertium inconueniens.

f ¶ Minuitur.]qui deberet potius augmẽtari. extra de conſtit.ex parte.de reſcrip.quia per ambitioſam.lib.6. nam & diminutio diuini cultus facit reuocari licẽtiã de nõ reſidendo à prælato obtentã .de cler.nõ reſiden. cum ad hoc.ſicut alia neceſſitas eccleſię.no.Innoc. de cler.non reſiden.tuæ.& magnus fauor ei , debetur,nã ipſum turbans capituli ſententia damnatur , ſecundũ legem.C.de ijs qui ad eccleſ.confug.denuntiamus. de epiſ.& cler.l.ſi quis in hoc genus.

g ¶ Hoſpitalitas.]Quartum inconueniens de iſta hoſpitalitate vide ꝙ legitur & no 42.diſt.c. hoſpitalem.

h ¶ Debita.]intellige ſolita & congruens,iuxta quãtitatẽ prouẽtuum beneficij ſic not.Hoſt.de præb.de monachis.Per hoc autem ꝙ dicit,debita,videtur innuere,ꝙ neceſſitatis,nõ tm̃ voluntatis eſt hoſpitalitas : & in beneficiatis hoc certũ eſt 85.diſt. Florentinũ. & 42. diſt.§.1.& quicquid habet eccleſia,&c.16.q.1.qm̃ quicquid no.Ber.d.c.de monachis.Sed quid de alijs , puta laicis & clericis nõ beneficiatis,eſt ne quo ad eos neceſſitatis?Ber.innuere vr̃ ꝙ ſic,intantum quod excommunicari poſſint,niſi hoſpites recipiant.22.diſt.§.hinc etiam no.de empt.& vend c.1.Inno. tamen contrariũ ibi no.Hoſt.autem videtur applaudere opinioni Ber. dicens,ꝙ non ſufficit ſoluere integram decimam,niſi de nouem partib.eis remanentibus eleemoſynam faciant.16.q.1.reuertimini.85.diſt.c.non ſatis. Tu potes dicere,ꝙ illi in foro cõtentioſo nõ dicuntur aſtricti ad hoſpitalitatẽ,cũ per legẽ nullus benefacere ſit cogendus,cum coactus nullum meritum cõſequeretur. 23.q.5.ſidẽ.45.diſt.ca.qui ſyncera. & c. de Iudęis.nec bonus inuitus quis efficitur.23 q.6.c. vides , & ſic põt ſaluari opinio Inno.Sed in foro animæ ſecus dicas,cũ miſericordiã exercere omnibus ſit pręceptũ.d.c. non ſatis,& ex pręcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id,ad quod ſeipſum , ideſt ad humanum genus,extra de maio.& obed.c.dilecti.Pręmiſſa etiam dicas in hoſpitalitate charitatiua:ad aliam.n.clerici non tenentur.extra de immu.eccl.ca.1.de epiſc.& cler l.1.

Hoſpitalitas an ſit neceſſitatis.

Laici an ſint ad hoſpitalitatem adſtricti.

b a niſi

niſi in cōceſſione poſſeſſionis facta Eccleſiæ cōcedens albergā vel hoſpitiū ſibi retinuiſſet: tunc enim ſecus. arg extra de cenſi c 1 & c quanto. 18. q. 2 c. ſeruitium. ff. de pac in venditionibus. cum ſimi.

a ¶ Rectores] ſinguli in beneficijs reſidentes.

non ſunt ſui in vnaquaque regione rectores, [a] eccleſiarum detrahitur [b] commodis & [c] honori, quæ [d] carentes defenſorum [e] auxilio in [f] iuribus ſuis & libertatibus [g] multipliciter [h] collabuntur [i], & ruinis [k] patent ædificia [l] nobilia [m], quæ magnificentia [n] extruxerat [o] deceſſorū [p]: & (quod [q] amarius [r] eſt dolendum [s]) animarum cura negligitur [t], & vitiorū [u] ſentib. [x]

b ¶ Detrahitur commodis.] Quintum inconueniens; & talis detractio eſt vitanda cum ad cōtrarium, ſcilicet ad procurandam eccleſiarum vtilitatem clerici ſint adſtricti 12 q 2 ſine. & extra de reb eccl. non ali. dudum. lib. 6 & c. ſi quis. C de ſacroſan. eccle. auth. hoc ius. 10. q. 2 hoc ius.

c ¶ Et honori.] Sextū inconueniens & talis honor nō eſt prætermittendus, immo quandoq; lucro pecuniario præferendus ff ſi quis omiſ. cau. teſta l. Iulianus.

d ¶ Quæ.] ſcilicet Eccleſiæ.

e ¶ Defenſorum.] ſine quibus nihil in præiudicium Eccleſiæ attentari poteſt extra ne ſe. vac. 1. de reb. eccl. non ali. dudum li. 6 & arg. C. ſi aduer rem iudi. l. cum & minores cum ſimi.

f ¶ In iuribus ſuis] collabunt, quod eſt infra, & eſt ſeptimum inconueniens, & per hoc quod dicit iuribus. cōprehendere videtur bona quęcunq; ſint mobilia, vel immobilia: vel per ſe mouentia, corporalia vel incorporalia. arg C de ſacroſan. eccl. l. iubemus. c. de quadrien. præſcrip. l. 2. de pſcript. xxx. vel xl. ann l. ſi quis in rem Inſti. de reb. corp. & incorp. circa finem.

g ¶ Libertatibus.] Octauum inconueniens, & in quib. cōſiſtant libertates Eccleſiæ, vide quod not. per Inno. de ſent. excom. c. nouerit.

Eccleſiæ iura per d10 depereunt.

h ¶ Multipliciter.] hoc dicit, quia quādoq; iura Eccleſiæ depereunt ex negligentia beneficiati, de qua ſcribitur ꝙ oīa lædit, in corpore auth. de quęſto. §. hæc omnia. colla. 6 & eruditionis nouerca dicitur. 84. diſtinct. c. nihil. qñque ex indebita occupatione ſeu inuaſione aliorū. 12. q. 1 quicunq; militum. 3. q. 1. redintegrāda.

i ¶ Collabuntur.] id eſt, in totum vel in partē pereunt ſeu damnificāt. ſimile verbum. C. de admini. tut. l. lex quæ tutores circa medium.

K ¶ Et ruinis.] Nonum inconueniens Et cum ex talibus ruinis publicus deformetur aſpectus, ff ne qd in loco pub. l. 2. § ſi quis neminē, & l. vlt. extra de ele c. fundamenta. § dignæ itaq; vitādæ ſunt, vt ibi & C. de ędi. priua. l. 2. de ope. pub. l. intra. & ideo marmora vel columnæ domus etiam per dñm eius legari vel in terminos alienari non poſſunt. ff de leg. 1. cætera. & d. l. 2.

l ¶ AEdificia] quæ forent potius reparanda, & in ſuo bono ſtatu cōſeruanda. de ele. generali. lib. 6. & patent expreſſius. C. de admi. tu. l lex q̄ tutores. circa mediū. & hoc citius q̄ noualia opera inchoanda. per hoc enim plurimū laudis acquiritur, ſi ędificia collapſa vetuſtate vel deſidia derelicta vel aliàs inchoata iperfecta, pficiātur. C. de ope pu. l. vlt. & arg ff. eo l. opus, & l. vlt.

Turres & mœnia dicuntur ędificia nobilia.

m ¶ Nobilia.] qualia poſſint dici illa ex quibus expugnari poſſunt inimici, vel ex quib. patens eſt tuta defenſio contra eos, vt ſunt turres, mœnia & alia fortalitia, de quibus loquitur c. Piſanis. extra de reſti ſpol. & C. de offi pręfe. præto. l. in nomine Dñi Et poſſunt dici nobilia iuxta vſum loquēdi cōem arg. ff de flu. l 1. § 1. de fun. inſtr. l. cū de lanionis. § aſinam, quia ad conſeruationē nedū rerū, immo & humanorum corporum ſunt conſtructa, quę dicuntur nobiliſſima creaturarū. ff. de ędil. edi. l iuſtiſſime. Vel dicūtur nobilia propter ſui pretioſitatē & valorē, licet modicū annui redditus afferentia, de quibus loquitur lex in corpore auth. de non alie. §. ſi vero alicuius. colla. 2. C de ſacroſan. ecc. auth. perpetua. ver. ꝙ ſi res pretioſa. Sed iuxta hoc pōt quæri, vtrū priuato liceat facere talia ędificia, vel habere? Breuiter dicas ꝙ in limine impediri nō licet. C. de fun. lim. l. 2. li. 11. & d. l. in nomine Dñi Sed an alibi poſſit; dic ꝙ ad ęmulationē alicuius alterius, ſi materiā ſeductionis inducat, nō licet. ff de ope. pu. l. opus. aliàs autē licitum eſt, C. de ędi priua. l. per prouincias, & ibi no. in d. l. 2. Quid autem præſumetur in dubio? Dic quod pręſumetur non ad inuidiam vel æmulationem facere. arg. d. l. per prouincias iuxta l. merito. ff. pro ſoc. cum ibi no. & argu. eorum quæ not. ff. de dam. infe. l. fluminum. § vlt. Si autem non licet, vt dictum eſt, noua ędificia vel fortalitia talia facere vel habere: ſic nec prius facta nec habita licium eſt incaſtellare vel propugnaculare: & ſi cōtra factum eſt, conditione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi pōt p quēcunq. cuius intereſt, vt ipſa ī ſtatū priſtinū reducantur, vt no. Inn. c. Piſanis. & Hoſt. poſt eū.

Turres habere an liceat in priuato.

n ¶ Magnificētia.] id eſt magnanimitas, vt colligitur de ſupl. negl. præla c. grandi. lib. 6. ſimile verbū in pſal. Quoniam eleuata eſt magnificētia tua. &c & in corpore auth. hæc conſtitutio. in fi. de litigio. in fi. colla. 8 vel expone magnitudo. C. de offi. præf. præt. l in noie Dñi. alibi reperies diuerſa nomina, quæ attribuunt alicui præſidenti, quaſi in fi. oium conſtitu. in corpore auth.

o ¶ Extruxerat.] id eſt conſtruxerat: ſyllaba enim, ex, hic nō priuat, ſicut nec in Euangelio. Et quædam mulier Martha nomine excepit eum, id eſt ſuſcepit, & extra vt lit non conteſta. quoniam frequenter. §. quod ſi ſuper. C. vbi in rem actio. l. 2.

Ex, nō ſp priuat.

p ¶ Deceſſorum.] Quandoq; ponitur deceſſorum, qñque prædeceſſorū, qñq; anteceſſorū. C. de ope. pu. l. vlt. quod dic ſi placet, vt dixi in prooemio domini Ioannis Papæ xxij ſuper conſtitutionibus Clementis.

q ¶ Et quod.] Decimum inconueniens.

r ¶ Amarius.] id eſt periculoſius, cum animæ & ipſarū cura ſint rebus omnibus præferendæ. C. de ſacroſan. eccl l. ſancimus.

Animæ ōmnibus pferendæ.

ſ ¶ Dolendum.] cum ſanguis, i. conſcientiæ ſubditorū de præſidentium negligentium manibus requiratur. 43. diſt. Epheſijs. extra de offi. ord. irrefragabili. de reg. iur. quamuis. cum enim ratione officij ad animarum cuſtodiam teneantur, præſumitur contra eos ſi pereant. ff de eden. l. ſi quis ex argentarijs. §. vlt. cum ibi no. & ad hoc ff. loca. ſi quis domum § Imperator. extra de offi. archi. ea quæ.

t ¶ Negligitur.] talis negligentia cōtra negligentem peccatum mortale inducit. 8 .. diſt. c. dictum extra de offi archi. ea quę vbi de hoc.

u ¶ Et vitiorum.] Vndecimum inconueniens.

x ¶ Sentibus.] ſi habes ſentibus, potes exponere, id eſt incentiuis vel inflāmatiuis occaſionibus, iuxta illud vulgare quo dr: Opportunitas quē peccare, facit quæ opportunitas eſt vitāda. de ele c fundamenta. de ſta. reg c. 1. lib 6. 18. q. 2 definimus. de cohab. cler. c. 1. C. de epiſ. & cle l cum qui. ff de vſu & hab. nō aliter cū ſim. Si habes cœtibus, expone i coadunationib. vel ſocietatibus. ſic ſumitur extra de iudi. c mulieres lib. 6. & illis eſt via præcludenda, iuxta illud

Si non vis calui, fugias conſortia calui.

28. q. 1 c. ſępe malorū. ff. de ſer. cor l. 1 § pſuadere de in iur. l. itē apud §. appellare. & ſeq & ſic ſecūdū hoc verbū cętibus, in mala parte ſumitur: alibi ſumiī in bona C. de profeſ qui in vrb l 1. lib. 12 Si habes, ſenſibus, pro ut eſt cōis littera; tunc planū eſt, & expones, ſenſib. ſci licet quinq; corporalibus p quos tāquā per feneſtras mors ad animā intrat, ſecundum beatum Ambroſium.

Mors per ſenſus ad animam intrat.

¶ Po-

fomentum ᵃ periculoſe ᵇ præbetur ᶜ. ¶ Nos ᵈ itaque tot ᵉ malis tantiſque diſcriminibus ᶠ occurrere cupientes, ᵍ omnes & ſingulas diſpẽſationes ʰ ſuper receptione ⁱ aut retentione ᵏ plurium ˡ dignitatum ᵐ, perſonatuum, officiorum, prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura animarum ſit annexa, ſub quacumque forma ⁿ uel expreſſione uerborum a nobis uel prædictis prædeceſſoribus, cuicumque ᵒ perſonæ ᵖ conceſſas (Cardinalibus ᑫ tamen ſanctæ Romanæ ʳ Eccleſiæ, qui cir-

a ¶Fomentum.] id eſt. nutrimentum.

b ¶ Periculoſę.] vt puta animæ præiudiciale. ſimile de pœn. diſt 1. periculoſe.

c ¶Prębetur.] hoc poteſt referri ad illos ex quorum pſonis p̃dicta incõuenientia procedũt, vt eis tale fomentũ præbeatur in ſuarum periculũ animarũ, ut dixi in gloſ. ſi habes, uel parochianorũ ipſorũ ex curæ negligẽtia. arg. extra de ſent excõm alma. lib 6. vel poteſt referri ad illorum ſuperiorem, ſi in illis prædicta inconueniẽtia tolleraret, quia error cui non reſiſtitur, &c. & negligere cũ poſſit pturbare pueros, &c. nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, &c. 83. diſ error. & in extrauag. dicti domini Ioan. ſi fratrum. § qui igitur. & ſi ea quæ male uſurpantur, omittimus, &c 43. diſt. peruenit. 35 q. v. loci. ideo uicarius Chriſti huius c. conditor uolens quo ad ſubditos, & quoad ſupradicta inconuenientia penitus euitare, ſtatuit ut ſequitur.

d ¶Nos itaque.] Secunda pars.

e ¶Tot malis] prouenientibus ex undecim inconuenientibus, ut in parte pręcedenti.

f ¶ Diſcriminibus.] de quibus dixi ſup. proxi.

g ¶Cupientes.] ſimile de elect. cupientes. de conceſ. præb. c. deteſtanda. lib. 6.

h ¶Diſpenſationes.] hic poſſet repeti quod dixi in parte præcedenti, in uerbo, diſpenſatione.

i ¶Receptione.] dic ut dixi ſupra circa principium capituli, in uerſ. recipere. & expone, receptione, ſcilicet ſimul facienda.

k ¶Aut retentione] intellige etiam de collatis ſucceſſiue talibus beneficijs. de quib ſequitur, ut ſit ſenſus ad diſpenſationes obtẽtas ſuper receptione taliũ in ſimul facienda, uel retentione ipſorum etiã ſucceſſiue obtentorum moderationem infra poſitam ſuſcipiant.

l ¶Plurium.] quotcunque ſint numero, ut patet ſup. circa prin.

m ¶Dignitatum] ſuper hoc uerbo & ſequẽtibus dic ut dixi in parte præcedenti.

n ¶Forma] de conceſ. præb. deteſtanda. de iureiur. c. contingit. § ſi. lib 6.

o ¶Cuicunq;. cũ nedũ infinite, immo & uniuerſaliter loquatur ad cuiuſcunq; qualitatis perſonas extẽdatur ff. de hær inſti. l. hoc articulo. de leg. præſtan l. 1 § generaliter. extra de maio. & obed. c. ſolitæ circa ſi. de priuileg. quia circa 19. diſt. ſi Romanorũ, & quia certæ perſonæ ab iſta uniuerſalitate excipiuntur, ut ſequitur: unde per hoc in cęteris effectus uniuerſalitatis confirmatur ff. de fun. inſtr l. quæſitum §. idem rñdit domo inſtructa. in corpore authẽt. de non alie. aut permu. eccleſ. §. ut autẽ. coll. 2. cum not in eis.

p ¶Perſonę] per hoc uerbũ uidetur q̃ hæc decreta & eius moderatio extendantur & cõprehendant diſpenſationes perſonis nõ locis cõceſſas: nã ſi idẽ ď oĩbus voluiſſet, hoc utiq; expreſſiſſet, quod cum nõ fecerit, p omiſſo dẽt haberi. extra de deci ad audientiã ff de lib. & poſth l. cõmodiſſime ſol. matr. l ſi cũ dote. C. de cad. tol. l. 1. § ſin aũt ad deficientis. Sed in contrariũ videtur: quia in omnib. uidetur eadẽ ratio, ergo idẽ ius. ſ uitatio multorũ inconuenientium, quibus præſens c. occurrere intẽdit, ut hic dr̃ arg. extra de trãſl. epiſ. c inter. de con fir. uti. cum dilecta. ff de fon. l. 1. §. hoc interdictũ. C de cõſti pecu. l. ult. Nã & ſtatutũ in vno, licet ď le odioſo, ſtatutũ cẽſeẽ ĩ alio. ubi ẽ penitᵘˢ rõnis idẽtitas. ff ď adul. l. ſi poſtulauerit. §. rõ. de edẽ. l. quædam. §. nũmularios. Et not. Garſias de elect. cupiẽtes. in prin. in gl ſed poſito. & colligitur ex decre. cupientes. iuncta ad illã decre. ſi poſtquã. §. uit. eo. ti. & ex decr. licet canon. e. tit. & iuncta ad decre. vnicã. offic. uica clemẽ. 5. & argu. in corpore authenti. ut ij qui obliſe habe. perht. res mi. §. 1. coll. 6. ubi ſtatutum licet pœnale in curatore extenditur ad tutorem pp identitatis rationem. & ď hoc plene alias dixi de reſcri. abbates. cle. 5. reſpondendo ad decre. ſtatutum. de elec. lib 6. quæ p̃dictis prima facie uidetur obſtare. Quid ergo dices? Reſpondeo q̃ diſpenſationes locis vel dignitatib. cõceſſas nõ tollit hæc decretũ. q̃a hoc nõ exprimit, & agiẽ de iure pſonarũ p diſpẽſationẽ q̃ ũto tollendo, quare remanet. arg 20. q. 2 c. 1. & in multis capitulis eiuſdẽ q̃õnis, & in lib. feu. de feud. cog. c. 1. in ſi tũ q̃a in illis ceſſat perſonalis ambitio, vagatio & importunitas, q̃ dederunt cãm ob incõueniẽtia inde ſeq̃ntia editioni huiqs decr. ut patet in prin. ergo ceſſare dẽt eius effectus 72. diſt. §. uerũ. C. de tranſa. l. interpoſitas. tũ quia citius perſonis quã locis uel dignitatibus conceſſæ diſpenſationes alibi ſummouentur de reſcrip quia per ambitioſam. de priuil. c. ne alicui. lib. 6 & arg. ff de cenſi l ętatem. §. rebus. de aqua quoti. & æſti. l. 1 § præmittitur.

Statutũ pœnale qñq; extẽdiẽ ex rõnis idẽtitate.

q ¶Cardinalib.] ſic dictis, quia ſedi Apoſtolicæ, quæ axis eſt & cardo aliarũ eccleſiarum 22. diſt. ſacroſancta. ſeruiunt, ut ſequitur: & ſic cognomẽ ſumitur ab eo cui deſeruitur. argu. C. de excu mu. l hydraulæ lib. 10. de aquæductu. l. decernimus. §. uniuerſos. de fabricen. quaſi p totũ. li. 1. ff de ver ſig. l. ferri. §. ſi. in corpore auth. de defen. ciui. circa prin coll 3. de armis. circa prin. C. de epiſc. & cler. l. decernimus. 21. diſt. cleros. 16 q. 1. ſi cupis.

Card. quare ſic dicuntur.

r ¶ Romanæ Eccleſię.] cui ſoli cõpetit Cardinales habere, & non alteri, niſi hoc haberet ex priuilegio. not. Compoſtel. de conſtitu cũ acceſſiſſent. Quid ergo erit de dñis Cardinalib moderni temporis p dominum noſtrũ Papã hodie p̃ſidentẽ & ſuum anteceſſorẽ creatis: dicerenẽ ne de iure Cardinales Romanæ Eccleſię? Vr̃ q̃ non, cum ꝓprie Romana Eccleſia ſit in vrbe Romana. arg ff. de verb. ſig l. bona ciuitatis. & l. cum qui vñ a propria uerbi ſignificatione recedi nõ dẽt ĩ dubio, nec ad abuſiuã reſpectus haberi. ff. de leg. 3. l. non aliter. in prin & §. 1. circa ſi. de ver. ſigni. l. nepos. Itẽ quia in urbe ipſa locum ſedis Apoſtolicę Dñs dr̃ elegiſſe. extra qui fil. ſint legi. c per venerabilem § rõnibus. & ipſam vrbem Apoſtoli Petrus & Paulᵘˢ vno die pro merito, loco uno ꝓ gloria, ſub uno pſecutore ꝓ pari uirtute cõpaſſi glorioſo cruore martyrij Chriſto Dño conſecrarunt. 2. q. 7. c. beati. extra de elect. fundamenta & ad illam uenit Dñs iterum crucifigi, ut dicto §. rõnibus. ſcilicet in perſonam Petri. 2. q. 1. noli. in ſi. Sed his & alijs omiſſis, q̃ poſſent ad hoc allegari dicas õtrium. certum eſt. n. q̃ Deus non in loco, ſed in pſona S. Petri ſuam Eccleſiam fundauit, dicens: Tu es Petrus, &c ut in Euãgelio Matth & recitaẽ 21. diſt. §. 1. &c. vt no in dicto c. fundamẽta & poteſtas clauium Petro data in eius pſona ſuis eſt ſucceſſoribus attributa. 40 diſt. c. nõ nos. extra de trãſla. epiſc. quanto. & c. inter. de re iud. ad Apoſtolicæ. §. nos itaq li. 6. conſtat ẽt pſonam nõ ſolum ſedẽ uel cathedrã facere. 40 diſt. c. multi. Not. etiam de iure ep̃m eſſe in eccleſia quo

Card. per Papã creati vbicunque, andiantẽ Cardinales Ro. Eccl.

Eccleſia fuit fundata non in loco, ſed in pſona.

ad gubernationē & ꝓtectionem, & eccleſiam eſſe in illo quo ad obediētiam.7.q.1.c.ſcire. vbi eſt ergo ſummus ep̄s, qualis eſt Papa, ibi eſt Romana Eccleſia, ibi eſt ſedes Apoſtolica: nam cum de iure communi in eccleſia vacante ſit electio faciēda 23.diſt.in nomine Domini. extra de elect.quod ſicut.& Papa vbicumque moriēte, ſit ibidem uel ſaltem in ciuitate proxima noui paſtoris electio faciēda. extra de elect.ubi maius.§.porro.& c.ne Romani.clem 5.ergo ſequit̄, ꝙ ibi Eccleſia Romana & ſedes Apoſtolica vacet, & ſic neceſſario hēt dici, ꝙ ibi ſit, quia non p̄t vacare proprie, niſi ubi eſt, ſicut non poteſt quis mori vbi non eſt.no.Guli.de elect.commiſſa.lib.6 ad p̄miſſa. facit ſatis expreſſe extra de præb.c.præſenti.lib.6.ubi not.Guli.ꝙ ubi eſt Papa, ibi eſt Romana curia. Ex his igitur reſultat clare, ꝙ creati Cardinales per Papā vbicunque, dici dēnt Romanæ Eccleſiæ Cardinales. & diligenter aduertenti facilis eſt reſponſio ad allegata in ɔtrarium. licet enim Deus diſpoſuerit in vrbe Romana Apoſtolos martyrium pati, & ipſam eorum ſanguine conſecrari: hoc fuit ideo, ut in ea q̄ caput erat ſuperſtitionis, caput eſſet ſāctitatis, & vbi gentilium principes habitabāt, illic Eccleſiæ principes morerentur, ut dicto c.beati.in fi.quare nō ſequit̄, ꝙ ibi ſolum & nō alibi, ſ. vbi Papa eſt, ſit eccleſia Dei & ſedes Apoſtolica, licet etiam reſpectu habito ad locum peculiarē in vrbe Rom.dicat̄ Eccleſia Romana. ꝙ uerū eſt de illa, q̄ membrum eſt uniuerſalis Eccleſiæ, ipſa aūt vniuerſalis Eccleſia in plura membra hodie eſt diſperſa.7.q.1.Nouatianus in ꝑſona Petri fundata cenſet̄ fuiſſe ubicunque fuit Petrus, & adhuc eſſe vbi eſt hodie ſucceſſor eius, ut dixi, & patet exp̄ſſe ꝑ hunc textum Sed ideo gn̄aliter dr̄ Romana, a ciuitate ī qua Petrus fundamētum Eccleſię mortē ſubijt t̄p̄alem.

Vbi Papa, ibi Rom. curia.

ca [a] nos vniuerſali [b] Eccleſiæ ſeruiendo [c] ſingularum [d] eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt [e], ac regnum [f] filijs [g], qui propter

a ¶ Circa nos] ad inſtar ſenatorū lateri principis aſſiſtētium, de quibus & eadem rōne de dn̄is Cardinalibus poteſt dici, ꝙ cenſentur pars corporis principis, unde ſicut in illis, ita in iſtis crimen læſę committi dicitur maieſtatis C ad leg.Iul.maieſt.l.quiſquis.extra de pęnit.felicis.lib.6.

b ¶ Vniuerſali.] quæ proprie dr̄ collectio fidelium.de conſe diſt.1 c.Eccleſia.& dr̄ vna, quia vna fides. extra de ſum.tri firmiter.§.vna.in plura tamen membra ſingularia per orbem terrarum diffuſa 7.q.1.Nouatianus 16.q.7.c.decimas.

c ¶ Seruiendo.] No.Cardinales dici ſeruitores Eccleſiæ: nec mirū, cū & Papa ſeruire ei dicat̄, quare ſe ſeruum appellat: & Imperator ſeruū vltimū Eccleſiæ ſe uocat.C.de of.præfect. præ.l.quas gratias.§.1.cupiens Dei & eccleſiæ ſeruitiū adimplere.ea.l.§ hoc ēt.ordo em̄ ſeruiēdi eſt in humana creatura, ut inferior ſuperiori deſeruiat aliter em̄ vniuerſitas nulla poterit rōne ſubſiſtere, niſi ex diuerſitate graduum ordo diuerſitatem in ea ſeruaret 89.diſt.c.ad hoc.

Papa & Impe. uocāt ſe ſeruos.

d ¶ Singularū eccleſiarum.] quæ membra dicunt̄ uniuerſalis Eccleſię.7.q 1.Nouatianus.

e ¶ Se impēdūt.] ideſt exhibent & promptos & obſequiales oſte.ſimi huic ex̄ de cle.non reſi.cū dilectus.

f ¶ Regū.] intellige catholicorum.infidelium enim filiis nō eſt veriſimile Papā voluiſſe aliq̄d p̄rogatiuæ circa pluralitatē beneficiorum ſeruare, cum de iure communi illorum ipſi capaces non ſint, ſaltem vſque ad ſcd̄am generationem.de hæret.quicunque.§.hæretici.lib.6.per lineam tamen maſculinam deſcendētes. eo.ti.c ſtatutum felicis. & hoc verum eſſe ꝓbabiliter poteſt dici de diſpenſationib. per eos obtentis poſt incurſam hęreſim ꝑ parentes, quia negari nō p̄t, quin tales diſpenſationes ſint noui iuris eccleſiaſtici acq̄ſitiuæ, a quo tales excludunt̄, vt dicto §.hæretici. Sed ſi ponas diſpēſationes obtinuiſſe an̄ hr̄ſim parentū, erit ne idem? Credo ꝙ nō: immo habebit locū ꝙ hic dr̄, q eius q̄ſitum filiis, ꝑ talē hęreſim patērum tolli non debet.arg.ff.de ſena.l.filiam.de pœnis.l.crimē.C.eo.ti.l.ſancimus. extra de ijs q̄ fi.à ma.par.c.quæſiuit. & arg. dicti c.q̄cunque.§.ad hoc.& §.vl.vbi poſt hæreſim parentū prohibet̄ filijs beneficiorum acquiſitio, non tollitur ante facta, & emancipatio facta de liberis poſt hæreſim parētum, nulla dr̄, ergo a contrario ſenſu ante bene tenet, & ſuo vigore potitur, ita & hic quia nō portabit iniq̄tatem patris filius.1.q.4.c 1 & 2 & arg.C.de hære.auth idem eſt potiſſime, quia tales diſpenſationes non peruenerūt ad filios ex perſonis parētum, ſed aliūde.arg.ad hoc ff.de interdi. & releg. l.2.de decu.l.2.§.nullum de iurepa.l 3.in fi.de bo.poſ. cōtra tab.l 3 §.emācipatus. Sed iuxta hoc quęro: pone aliqua nobilis uel alia mulier fuit vxor regis, illoq; mortuo retinuit dignitatē reginę. ff.ad municip.l.fi. l.ij.§.vidua.extra de for.ɔp.c.ex parte ſed poſt ſuſcepit filiū ex aliquo nouo marito: nū quid ad illud extēdet̄ ꝙ hic dr̄? Dic ꝙ nō: tū q̄a nō eſt filius regis, ꝙ iſte textus expoſcit: tum quia & ſi a marito, non tn̄ a rege illum ſuſcepiſſet, ad illud quod hic dicitur, minime traheret̄: nam n̄bendo cum viro inferiori quā rege, illa deſiit habere dignitatem reginæ. C.de inco.& muni.l.vlt.li.10.& dicto § vidua.& ff.de ſena.l.feminæ. C.de nup.l.cum te.& dicto c ex parte. & ſic nec ex rege nec ex regina ille natus eſt, ꝙ hic req̄rit̄: & q̄a in ipſo deficit claritas generis regalis, & potiſſime ob verbum dumtaxat, ꝙ de ſe omnium aliorum quàm regū filios excludit.arg.ff.de triti.vi.& oleo leg.l.cum certus de contrah emp.l.ſi debitor.§.veriſimile.

Filij hęreti. an ꝑdāt ſuā diſpēſationem ꝑ hæreſim parentum.

Regina vidua reginæ nomē ꝑdit ſi nubat inferiori.

g ¶ Filijs.] quid autem eſſet de filiabus: pone autē ꝙ tempore huius cōſtitutionis aliqua filia regis diſpenſatiue teneret duas abbatias, vel alias dignitates Monialiū: nunq̄d exceptio, q̄ hic fit de filijs cēſebitur facta de filiabus? & r̄ ꝙ non: certum eſt enim, ꝙ filia non eſt filius, & textus filios excepit, & illos duntaxat vr̄ excipere, cum dicit, dūtaxat. Sed ɔtrarium teneas: q̄a hęc cū ſit ſublatiua iuris ex diſpenſatione legitima quę ſiti rigoroſa ē, & quo ad hoc odioſa, quare reſtringēda, de reg.iur.odia li.6.ff de lib.& poſthu.l.cum quidā.quare ꝑ ɔſequēs exceptio q̄ ad eam fit, eſt fauorabilis: & hoc denotāt verba hic poſita, prærogatiua gratiæ, &c.quare extēdēda, vt dictis iurib.& arg.de p̄b c.ſi pluribus.li.6.ut ſic & ad filias referatur, cum in eis generis claritas inducēs p̄rogatiuam gratiæ ut hic dicit̄, ſicut in maſculis reperit̄.ff.de ſena.l.feminæ.& l.filiam.nec dēt in eis accuſari natura: q̄a ipſas maſculos non generauit.C.de lib.præte.l.maximū vitiū.de legi.hęre.l.lege 12.tabularū.& quia in fauorabilibus appellatione filiorum filię continentur.ff de teſta tu te.l.ſi q̄s ita dixerit.de leg.2.ſi ita ſit ſcriptū. Et verbū, dūtaxat, hic poſitū excludit hic filios aliorū q̄ regū, ut dixi ſ in gl.p̄cedēti. non aūt regū filias. cū pro filiis ſint habēdæ quo ad hoc, ut prædixi. & ꝓbat̄.ff.de ver.ſig.l.filii & arg de mu.& hono.l uacatio.de iure immu.l.4. Sed pone ꝙ talis filius uel filia cōcepti fuerint t̄p̄e quo pater rex erat: ſed tempore quo naſcuntur, deſijt eſſe rex: puta q̄a depoſitus uel iuri regni renūtiauit, nunq̄d ad talē filiā uel filiū exceptio q̄ fit hic extēdet̄: Dic breuiter ꝙ ſic: q̄a cōcepti pro iam natis habentur, cum de eorum commodo tractatur. ff. de ſta.homi.l.qui in vtero eſt. vnde ſuperueniens patris calamitas ſeu caſus nō tollit eis dignitatem quæſitam.ff.de ſena l.filiā. & eſt expræſſum eo.ti.emancipatū § ſi quis cōceptus.& ibi caſus: & de decur.l 2.§.in filiis.ver.ſi pr̄.& §.proinde. vnde nulla relinquitur q̄ō, cū ſit caſus legis.in corpore auth.de non eli.ſecun.nube.§.1.C.de fur.l.ancillę.& in eis no. Sed q̄d eſſet econtra: pone aliquē cōceptum ex inferiori q̄ ſit rex,

Regū filiæ an potiātur priuilegio filiorum.

puta

puta ex comite, vel alio tp̄e quo naſcitur pater factus eſt rex: nūquid quo ad efficaciā exceptionis, q̄ hic fit, reputabit ille filius regis? Videtur ꝙ nō arg. eorū quę no. C de nup. l. imperialis. §. & his illud & argu. C. de ſuis & leg li. l. ex libera. vbi cōceptus ex libera & ſeruo nō habet priuilegium filij decurionis, licet pater factus liber poſ ſit creari decurio. Sed ſublimitatem ᵃ eorum cōtrariū dicas: quia expreſſū eſt. ff. de ſena. l. ſenatoris filiū. & de decu. l. 2. §. in filijs. vt ſic natiuitatis liberorū tp̄e ſuperueniēs patris dignitas eis ꝓſit, vt ibi, & C. de na. li. l. nuper. & de nup ſi liberā. Nō obſtat dicta lex libera quia ibi ab initio iure ciuili nullū fuit matrimoniū inter liberā & ſeruum: quare cōceptus ex eis fuit natus ſpurius, vt ibi: nec libertas vel honor patri obueniens illū legitimū reddit, quare vt ſpurius nō gaudet priuilegio filij decurionis vt ibi dr̄: cū illegitimus originali nobilitate patris nō gaudeat. ff. de ſta. ho. l. cū legitime. Itē pone ꝙ natus eſt quis & cōceptus ex nō rege. q̄ tū rex fuit, & eſſe adhuc ſperat, vt q̄a depoſitus eſt ad tp̄s, ante aduentū tp̄is illius mortuus eſt, nūquid iā natus reputabit filius regis eſſe? Vr̄ ꝙ ſic arg. ff. de decu. l. 2. §. ſi ad tp̄s. Et idē vr̄ dicendū, ſi quis ſit cōceptus ex ñ rege, & anteq̄ ſit natus, ſuus pater rex efficit, & demū ipſo nōdū nato pater eſſe deſijt rex. vt q̄a depoſitus vel alio mō, natus poſtea filius regis videat cēſendus, vt l. eo. § prӕterea. Sed quid dices, an hic appellatione filiorū cōtinebunt nepotes ſaltē nati ex filijs? Vr̄ ꝙ nō, cū ēt in fauorabilib. appellatione filiorū nō contineantur ff. de teſta. tute. l. ꝙ ſi nepotes. inſti. qui dari tu. poſ. §. vlt. Sed contrariū pōt dici arg. ff. de verb ſig. l. liberorū. § ſed & Papinianus. & l. filij appellatione. & l iuſta. nā de propria ſignificatione verbi filiorū, nepos ex eis nati cōtinētur: quia per eos vt per filios in euū memoria generis retinet, vt dicto §. ſed & Papinianus. cuius gn̄is claritas hic exceptionē inducit: licet aliq̄n de vſu & de cōſuetudine loquēdi, aliter nepotes, aliter filij appellent, vt in primis iurib. & ſic not. dicto §. vlt. quare in dubio hic filiorū appellatio cōprehendit nepotes iuxta propriā verbi ſignificationē, ad q̄ & nō ad aliam in dubijs reſpectus habet. ff. de leg. 2. l. nō aliter. de verbo. ſig. l. nepos. Et an ꝙ hic dr̄ de alijs ſit intelligendū de legitime natis. an ēt de alijs ¹, vt de oīb. cū oēs ſint filij: & hic indiſtincte loquit. Sed cōtrariū videret, cū illegitimi de ſe nō ſunt capaces taliū beneficiorū de fi. lijs presb. c. 1. & ſi nec dicunt fulgere claritate generis patrū, vt ſ. dixi vnde nō eſt veriſimile, ꝙ hic Papa tali bus diſpenſationes reſeruare voluerit. Sed ſuppoſito ꝙ diſpenſationes ſufficientes obtinuiſſent, oīs illegitimatio fuit ſublata extra qui filij ſint leg. ꝑ venerabilē quare ꝑ hūc textū indiſtincte loquētē eis reſeruare videret: potiſſime cū hic agit de ſublatione iuris ꝑ diſpēſationē quęſiti, vt ſ. tetigi circa prin. huius gloſſӕ.

Nepotes ēt regum cōtinētur appellatione filiorum.

¹ An illi veniant appellatione filiorū, vide q̄ dixi l c. ſtatutū. de hӕ ret. lib. 6. Addo hic ſingul. Hipp. 131. incipien. taſcis. Font.

a ¶ Sublimitatē eorū.] hoc ad Cardinales referas ꝑ q̄ hoc ꝙ ſequit de generis qualitate: ꝙ ad filios regū proprie eſt referēdū, licet ad eos hӕc ſublimitas referi poſſit, ꝑ hūc tex. & arg. dc p̄b. de multa. §. vlt. Iſta aūt ſublimitas in dn̄is Cardinalibus. attēdēda eſt principaliter quo ad mores & merita vitę 52. diſ. c. miramur. nā nō qui maior in honore fuerit, ille ē iuſtior: ſed qui fuit iuſtior, ille maior, ſm̄ Io. Chryſoſt. 40. diſ. c. multi in fi. & alibi legit. ꝙ nō in ſublimitate graduū, ſed in amplitudine charitatis acquirit regnū Dei. extra de tēp. ord. c. ad aures. Sublimitas hic ſumit quo ad eos pro ſtatus prӕeminentia vel excellētia: & vt alibi in corpore authen. de filijs ante dot. inſtr. natis in fi. col. 3. quib. mo. na. effi. ſui in fi. col. 7. cū ſim. & dicto c. de multa. c. vlt. Sed tū (vt dixi) ſublimādi merita & mores nō inordinati affectus ſunt intuēdi. extra de p̄b. graue. Quid ꝓſumet in dubio de ſublimato, an ob ſua merita, vel ex alia cā ſit ſublimatus? Dic prӕſumendū fore, ꝙ ob ſua merita extra de ꝑſump. cū in iuuētute. & dicto c. miramur. & 40. diſt. c. 1. & no. Ber. extra de reſcr. pręſenti. ꝙ hodie eſt ſublatū. Ad hoc p̄ſtat efficax arg. lex dicens, ꝙ quāto quis melioribus prӕeſt tanto maior & honeſtior eſt i. eſſe p̄ſumitur, in corpore auth de defen. ciu. §. nos igitur col. 3. licet glo dicat ibidē, ꝙ non de honeſtate animi, ſed ſęculi loquit, & alibi loquit: quanto quiſq; eſt celſior, tāto & alijs potētior. 16. q. 1. c. ſūt nō nulli. & q̄a ſacrilegij inſtar obtinet, dubitare an ille dignus ſit, quē princeps elegerit. C. de cri. ſacri l. 2. 17. q. 4. §. qui aūt. ver. ſi q̄s aliās eſt, ibi. & c. & arg. C. de aduo. diuerſ. iudicū. l. reſtituēdę. in fi. Sed gratia huius quӕro quale ſit iſtius ſublimitatis Cardinalatus priuilegiū? Ad hoc dicas, ꝙ eſt multiplex priuilegiū: q̄a hoſtiliter Cardinalē inſequēs xxxvij. pęnas patit & incurrit, quas ſaltē oēs nō incurrit inſequēs propriū ſuum ep̄m, vt colligit extra de pę. felicis. lib. 6. & eo tit. c. ſi quis ſuadēte. Cle Papa v. Secūdū, quia cū dn̄i Cardinales ſunt legati, cōferre poſſunt beneficia, ēt ad Papā deuoluta de p̄b. venerabilis. de off. leg. c. officij. li. 6. Tertiū, quia legati excōicatos pro iniectione manuū vndecunq; veniētes abſoluūt. extra de offi. leg. c. excōicatos. Quartū, ꝙ legati de latere mare trāſeuntes, vti poſſunt inſignijs Apoſtolicӕ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, veſtimētis rubeis, fręno & calcarib. deauratis, & ſimilib. de priuil. antiqua. vbi de hoc ꝑ Hoſ. Quintū, quia dici poſſunt patricij, quorū nomina in diademate principis ſcribi cōſueuerunt. ſecūdū Guli. notantem in d. c. officij. Sed cū ipſo tenere hoc caſu nō audeo, quia patricios Imperator ſibi in partes eli gebat. in aū. qui. mo. ius pa. pot ſol. §. filius. C. de cōſul. l. vlt. li. 12. Papa autē Cardinales nō aſſumit in partes, ſed tm̄ in filios. extra de teſti. c. licet dilectus. de p̄b. dilecto. niſi faciat eos ep̄os, quia tūc in fratres eos aſſumit extra de crim. fal. q̄ graui. Sextū, quia pars corporis Papӕ dici poſſunt ad inſtar ſenatorum. 6 q. 1. §. verum. C. ad l. Iul. ma l. quiſquis ſm̄ Guli. notātē in dicto c. officij. vnde alibi no. Inn. ꝙ collegiū habet ſenatū arg. 90. diſt. Conſtantinus. vt no ipſe extra de re iud. cū te. & de hoc 16. q. 1. eccleſia. Illud aūt aliter perſuaderi pōt: nam cum promiſcue loquendo de Cardinalibus, omnes fratres appellet: ipſi tamq̄ fratres corporis ſui pars fore ſunt cēſendi. arg. C. de agri. & cenſi. l. cū ſcimus. §. vlt. li. 11. & ſicut in perſona ſenatorū cōmitti dr̄ crimē lӕſӕ maieſtatis, quia pars corporis principis cenſentur vt dicta l. quiſquis. ita & committi dr̄ in perſonis dominorū Cardinaliū, vt dicto c. excōicatis. vbi de hoc. Septimū, ꝙ ex prӕmiſſis inſurgit: nā ſi ipſi cenſeantur veri patricij, ſtatim cū ſunt creati ſunt liberati à patria poteſtate: dicto §. filius, & dicta l. vlt. de cōſul. ſed hoc nullo iure cauet, ꝙ ſunt patricij, ſi cēſeant ſenatores, nō ſūt liberati ex hoc dicto §. filius cū ex illis dignitatib ſolū quis liberetur à patria poteſtate, ex quib. liberat à curiali cōditione. in corpore auth. conſti. quӕ de di. §. generaliter, col. 6. Sed à curiali liberat ꝑꝑ xij. dignitates. C. de decu. l. vlt. lib. 10. de quarū numero nō eſt ſenatoria. Quid ergo ſuper hoc dices? Dic ꝙ ſi ſint creati Cardinales ep̄i, nulla eſt dubitatio: q̄a ſaltē ex ep̄ali adepta dignitate liberi facti ſūt à patria poteſtate, in corpore auth. conſt. quӕ de digni. §. illud. col. 6. C. de epi & cle. auth. ſed dignitas, aliās incipit, ſed hodie, extra qui. ſi ſunt legi. per venerabilē. Sed ſi tm̄ ſint creati Cardinales, quid dices? vr̄ ꝙ non ſint liberati. nā cū ius patrię pōtatis cōſiſtit in multis, puta in vlij. quӕ nominātur inſti. de patria poteſta. §. ius autē non dēt dici ſublatū in patris prӕiudiciū, niſi ubi in iure ſtatutū reperit, cū non ſit lex aliqua iſtud dicēs. arg. in corpore auth. q̄ nō eli. ſecun. nubētes. §. optimū utriq. coll. 1. ubi dr̄, non fraudet pater iure filij: nec. n. lex eſt aliq̄d tale dicēs. ad idē C. de coll. l illā. de repu. l. diſſētiētis ext. de ſup. negli. prӕla. Romana, lib. 6. ne ſe. ua. can. c. illa. & ꝑ hoc ſcribit erubeſcendū fore loq̄ ſine lege in corpore aut. de triē. & ſemiſ. § cōſiderem⁹. col. 3. & q̄a aliorū honores alijs dānorū occaſionē fieri nō oportet. C. de ſta. & ima. l. & virtutū. ꝑ & ſilētia. iubem⁹. li. 12. nec vlli eſt cū alteri⁹ iniuria cōſulēdū. 22. q. 2. c. pri.

Sublimati pſumitur q̄s ob ſua merita.

Cardinales nouē habēt priuilegia.

Erubeſcimus ſine lege loqui.

a.c.primū eſt.C.de offi. ꝑfect.vrb.l.prefectus.Sed his ñ obſtantib.cōtrariū nō improbabiliter pōt dici: certum eſt.n.ꝙ multiplex eſt dignitas ſæcularis vel officiū, q̄ vel ꝙ aliquē liberat à curiali cōditione, vt colligitur dicta l.vlt.C.de cōſul.li.10.& illa eadem, q̄ eſt in numero duodeno, vt prædixi, hodie filiū liberat à patria poteſtate, vt dicto § generaliter in quo numero computantur aduocati fiſci, quæſtores, principatus agētiū in rebus & ſimiles multæ, de qbus minus vř ꝙ liberent, cū ex earū virtute nullus effici dicaſ pars corporis principis, & tñ liberāt, ergo multo fortius dignitas Cardinalatus, ſūpto arg.à minori de quo no. de ele.cū in cūctis.vñ licet nō ſit hoc expreſſo iure cautū, tñ de ſimilib ad ſimilia procediſ.ff.de leg.l.non poſſunt.cū plura ſint negotia q̄ vocabula ff de præſcr. verb.l.natura,& ſtatutū in vno, ſtatutū cēſetur in alio vbi eſt penitus eadē vel maior ratio no. ff de iudi.l.cū prætor.nec vř damnū ex hoc pater vel iniuriā pati: cū enim naturaliter augmentū in honorē filij deſideret. extra de teſti c.ſuper eo cū eadē perſona fingatur eſſe cum eo.C.de impub.& alijs ſubſti. l. vlt. & eadem ca ro.25.q 3.in hac auctoritate,& excellētia & nobilitas filij patrē nobiliorē reddat, & laudē magnā patri afferat, & magnæ lætitiæ prębeat occaſionē, vt legitur in dicto §.generaliter. & gloria patris eſt filius ſapiens, Prouerb.17.& 25.c.95.diſt c.eſto ſubiectus in fi. tales honores, laudē, lætitiā, & gloriā dēt omni pecuniario cōmodo, ꝙ ex patria poteſtate poteſt contingere, præferre ff.ſi quis omiſ.cau.teſta.l.Iulianus Octauū priuilegiū, ꝙ Cardinali aſſerenti ſe legatū creditur abſque litteris.97.diſt.c.nobiliſſimus licet aliqui hoc reuocent in dubiū.No. ꝙ aſſertioni.Cardinalis abſq; actis creditur ſuper his quæ corā eo acta ſunt ſaltem de cōſuetudine curiæ.extra de appel. conſtitutus. vbi hoc no.per Hoſt.in verbo, aſſertioni, & pro tali conſuetudine pōt eſſe ratio, quaſi credaſ principē, qui ipſum ob ſingularē induſtriam explorata eius fide & grauitate ad tātæ dignitatis magnitudinem adhibuit, non eſſe aliàs aliter proceſſurum ſeu iudicaturum eſſe ꝓ ſapiētia ac luce dignitatis ſuę, quam ipſe foret iudicaturus arg.ff.de offi.præfect.præto.l.vnica circa finem.

Pater & filius fingantur eadē perſona.

ac generis [a] claritatem ſunt potioris prærogatiua [b] gratiæ attollendi, duntaxat [c] exceptis) deliberatione [d] ſuper hoc cum fratribus [e] noſtris habita diligenti, de [f] ipſorum conſilio & ex certa ſcientia [g] noſtra, in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas [h], quòd per moderamen noſtrum effrænatam [i] circa eaſdē [k] perſonas talium

a ¶ Generis claritatem. Not habendam rationem nobilitatis generis, & hoc ēt in pęnis infligendis.de quo dic vt legiſ, & no.24.q 1.quid circa pacem. extra de iureiu.cū quidam.ff de pęnis.l quædā.de incen.rui.nau. l.Pedius C.de paga ſacri.& tem. l. vlt. cum ſimilibus multis.Quantū in honoris exhibitione, & ſalutacione, & ſedis inter iudices aſſignatione de quo dic vt legiſ.C.de offi.diuer.iu.l.2.& 3.vbi ſena.vel cla.l.3.§. ſedendi.de offi.ciui.iu.l.2.de hoc ēt no.3.q.9.c neceſſe, Quantum in beneficiorū obtinenda multiplicatione, vt hic & de præb c.de multa.§.vlt.Quantum in facienda de ipſis præ alijs cæteris paribus electione, in corpore auth.de defen.ciui.§.interim.col.3.extra de appel. cōſtitutis cū notatis in ipſis.Quantū ēt in beneficiorū æquali faciēda diſtributione, ſuper quo vide quod dixi ī.co.c.in ver mēdicant. Necnō in aliorū bonorū vberi adminiſtratione, ac ēt cōſumptione.ff.de dona.l filius.§.nonnunquā.de admin.tu.l cū plures.§.tutor.de iudi.l ſi longius in fi.de iure do.l.quæro.& in multis quæ diligens indagator per ſe poterit reperire.

Nobilitatis ratio ī multis ē habenda.

b ¶ Prærogatiua gratiæ.] ſimile de offi.deleg. hac conſtitutione.de offi.lega.c.officij.lib.9.

c ¶ Duntaxat exceptis.] eadem verba reperies de priuileg.c.ne aliqui.de offi.deleg.hac conſtitutione.li.6. vnde hæc verba tollunt dubiū, ſi qđ fieret. an inferior Cardinale, puta patriarcha, primas, archiep̄s, abbas, vel filius inferioris rege: puta ducis vel comitis diſpēſatione obtenta poſſit gaudere contra hanc decre. & dic ꝙ non per hunc textum, & per ea quæ notaui ſup.in verbo, cuicunque.

d ¶ Deliberatione.] No.principem qui omni lege ſolutus [1] eſt. ff de leg. princeps.extra de conceſ præb propoſuit deliberatione velle vti in agibilibus. ſim. de offic.leg.cap.deliberatione.lib.6. C de leg.l. humanū. ne filius pro patre. auth. habita. ff. de his quæ in teſt delen.l.proxime de iure pat l diui fratres.Eius igitur exemplo quicunq; alius idem facere debet.arg. 79.diſt.legitur.2.q.1.Deus omnipotens. extra de re iu. in cauſis dubium.n.non eſt omnia omnino quæ conſilio recto geruntur, iure meritoque, effectu & firmitate niti.C.de repu.l 3. & veritas ſæpius examinata citius ſplēdeſcit in lucē, & fructus diuinus eſt iuſtitiā ſępius recēſeri 25.q.2.c graue.vnde alibi ſtatuiſ, ꝙ nō cū pręcipitatione nec ſubitanee, ſed cū deliberatione ſūt ſētentiæ proferendæ.C.de ſent breui. reci l.2. extra de re iud.paſtoralis.cle.5.§.verum, vbi ēt de hoc dixi.

1 Qualiter itelligaſ principē ſolutu eſſe legibus.vide per B. Tho.1.2. q 96.ar.5. adde Burchardum li.15. decretorū cap.42.

e ¶ Cum fratribus.] collige hic.ꝙ cum Papa de Cardinalib. loquitur, indefinite vel promiſcue appellat eos oēs fratres vt hic & in locis multis alijs reperitur: Et pōt ratio reddi, quia licet ſoli ep̄i Cardinales regulariter & peculariter fratres, cæteri vero filij appelleñ. de crimi.falſi c.quā graui de teſtib licet dilecte.de p̄b. dilectus.ne igiſ ep̄i notabili fraterno nomine nuncupandi, vt ibi negligi videantur: ideo & alij ꝑꝑ alios fratres appellanſ.arg ff.de iniu.itē apud.§ hoc edictū. 23.diſt.c.quāquā.extra de hære.cap ſi aduerſus.Et dn̄i Cardinales nō ep̄i, qui fraterni nominis appellatione nō ſunt nuncupandi, vt dicto c. quàm graui. niſi ꝑꝑ illos qui epiſcopi ſunt, fratres appellari merētur, ſicut nepotes ex filijs, q vere filij nō ſunt, nec ſic appellari conſueuerūt.ff.de teſta.tut.l.ꝙ ſi nepotes.inſti.qui da. tu poſ.§.vlt.tamen propter filios, & ipſi filij appellantur Et ſic ex ꝑſonis epiſcoporū cōſequuntur quod ex ſua ſingulariter nō poſſunt, vt aliàs cōtingit.ff de ędil. edi.l.cū aūt.§ fi.de bo poſ.contra tabulas. l. non putauit.§.ſi exhæredatus.quæ res pig.ob.poſ.l.Ariſto.extra de priuil.licet.§.1.de conceſ.præben.c.auctoritate.li.6. cum multis ſimilibus.

Cardinales an ſint a Papa filij, vel fratres nuncupandi.

f ¶ De ipſorum conſilio.] ſ.Cardinalium, quorum cōſilio Papa vtitur: quia vult, vt hic vides, non autem ad hoc de neceſſitate tenetur [2].vt no.extra de re iudi.ad Apoſtolicæ.lib 6.uocatus enim eſt in plenitudinē poteſtatis.2.q.7.de cætero, extra de vſu pal.ad honorem. nec pōt ei, dici domine cur ita facis: de pęn.diſt.2.§ ex perſona. Et ſuper hoc, quia aliqua quandoq; habent fieri ſimpliciter cōſilio alterius, aliquando cum conſilio, aliquando de cōſilio, aliquando non poſſunt fieri ſine cōſilio, & aliquando habent fieri cum alterius aſſenſu, & quid iuris in omnibus iſtis ſit, vide quod no. Cōpoſt.extra de conſti.cap.pen.ꝑ Guli.ne ſede vacan. c.1.lib.6.& ibi dixi.

2 De hoc articulo vide pleniſſime Pilippum Fracū, & alios doctores in c ſup eo. de hæret. li.6.Hoſt. & Ioannē And I c.requiſiti.de teſta & Panormitanū in ca. quæ fuit, de his q̄ fiūt a pl. ſine con. ſen. cap.

g ¶ Scientia.] factum ex certa ſcientia Papæ robur obtinet firmitatis: etiam ſi de ſe nullum erat.extra de trāſact c 2.de accuſa c ad petitionem.3.q.7 c.hoc quippe. & argu.C.de teſta l.omnium de appari iud.l. probatorias.lib.12.

h ¶ Moderandas.] diminutionem non augmentū denotat iſtud verbum.extra de verbo ſig. c. tranſmiſſæ.

i ¶ Effrænatam.] id eſt immoderatam & indecentem. ſimi ff.de teſti.l 1.in fi.extra eo.tit c.ſignificauerunt, & cap.cum cauſam.

k ¶ Eaſdem perſonas.] ſcilicet quaſcunque, præterq̄ hic exceptas, vt ſup.patet.

a ¶ Totaliter

beneficiorum multitudinem refrænemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationum huiuſmodi totaliter [a] non fruſtrentur †. ¶ Statuimus [b] itaque, & de fratrum ipſorum conſilio ordinamus, quòd obtinentes nunc [c] ex diſpenſatione [d] legitima pluralitatem huiuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum, aut prioratuum ſeu beneficiorum, quæ aliàs abſque diſpēſatione [e] obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, perſonatibus, officijs, prioratibus, eccleſiijs vel beneficijs huiuſmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, perſonatu vel officio, prioratu, eccleſia vel beneficio ſine cura, quæ habere maluerit [f], prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ, poſſint licite [g] retinere: Quæ tamen [h] teneantur [i] eligere [k] intra [l] menſem [m] numerandum à tempore notitiæ [n] † conſtitutionis iſtius: cæteris beneficijs [o] cum cura vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quæ aliter non poterant [p] de iure [q] abſque diſpenſatione [r] licite retinere, quæ [s] nos † extunc [t]

Principis indulgentia aliqd afferre debet.

a ¶ Totaliter non fruſtrentur.] ſic.n.eſt interpretanda indulgentia principis, vt aliquam gratiã afferat impetranti. C de legi.l.2 ff.de iure immu.l.1. in fi.extra de verb.ſign c.in his.nec aliter eſt interpretãda, extra de verb.ſig. olim.ne aliàs deluſoria videatur. ff. ne quid in lo.pu l. vlt.de iud. l.ſi prior, ex. de verb. ſig.abbate §. vlt. & c. cum olim de priuil.

† Al.fraudentur.

b ¶ Statuimus.] hoc verbũ rem perfectam ſignificat. & cum effectu, nõ verbotenus accipiendũ eſt, extra de verb.ſign.c. in his & tale ſtatutũ principis, ex quo animo legẽ cõdendi factũ eſt, omnino ſeruandum eſt. C. de legi. l.leges. 100.diſt. cõtra morẽ. 12.diſt.memoriam.

Cõſtõ an liget à tepore editionis.

c ¶ Nunc.] i. tempore publicationis huius decre.ante. n. non ligatur in corpore authen. vt factæ nouæ cõſtit.coll 5.extra de condit c. cognoſcentes, de præb. cum ſingula.§.contra.li 6. & inf.ſequitur, durũ.n. eſſet ſentire, quod ſtatim à tempore editionis ligaret forte penitus ignorantes cõtra iura. ff. de decret. ab ordi.faci.l.vlt.32.q.4. dixit Sara.82.diſt.propoſuiſti, quid. n. peccare dicetur antiquitas, ſi huius decre.inſcia, &c C.de teſta.l.iubemus, conſenſum enim non ignorantiam volumus obligari C.de tab.generali.

Diſpenſatio legitima q̃ dicatur.

d ¶ Ex diſpenſatione legitima.] ſed q̃ diſpenſationẽ reputabis legitimã? Rñdeo illam, in qua nihil tacetur, vel nihil exprimitur, quo expreſſo vel nõ tacito princeps veriſimiliter duci põt ad diſpenſationẽ denegandã, de ele dudũ.§.pen de p̃b c.ſi dignitatẽ. cle.5.ſic.n. dici cõſueuit in impetrationibus beneficiorũ, de reſcri.ſi proponentem, de p̃b.ſi motu 1.& c.non põt.li.6. ſi.n.in illis tamquam ambitioſa ſit ſtricta interpretatio.de reſcri ſi gratioſe, & de præb. quamuis.lib.6.ſic ſit in diſpenſationibus, vtpote à iure cõi exorbitantibus, extra de fil.præsbyt.c.1.& 2.li.6.& arg.ff.de nata reſti.l.1.de excu.tu.l.qui teſtamẽto.ſit ſtc forma mãdati in illis, & forma diſpẽſationis in iſtis ſeruata ceſſante argumẽto in vtriſque ſumpto à minori vel maiori, ſuper quo vide quæ no.per Hoſt. de reſ. rip poſtulaſti.2.& c in noſtra, & per Inno.de conceſ præb.dilectus, & quod aliàs ſuper hoc dixi dicto c. ſi dignitatẽ, & quod not.de capel.mo.ex parte.

1 Vide quòd ibi notaui. Font.

2 Et Cynũ in l.quod fauore. C de leg. Font.

e ¶ Abſque diſpenſatione.] illa autem facta per illum qui poteſt & legitime, vt dixi in not. præcedenti, redditur licitum quod aliàs erat illicitum arg.de ele.c. dudum.§.nos igitur de conceſ pręben.cum noſtris §. nos vero.de tranſact cap.1.

f ¶ Maluerit.] reſeruat ergo optionem circa vnum cũ cura, & circa aliud ſine cura, ſicut alibi reſeruatẽ optio retinendi vnũ de prius obtentis, de præb. cum ſingula.li.6.& eo.tit c.referente c.p̃terea, & c.tuæ ff de col leg illi §.vlt & per hoc refrænatur hæc effrænata multitudo ſuper retẽtione plurium: per hoc ẽt in totum nõ fruſtrantur effectu diſpẽſationis ipſam obtinentes cum aliàs de iure communi vna dignitas vel perſonatus ſe non compatiatur cum alia, vel alio, ẽt ſine cura de præb.de multa.§.hoc idem, de ele. dudum.§.pen.

g ¶ Licite.] i.de noſtra licentia per hanc decr.cõceſſa, vel.i. non obſtante alia iuris cõis prohibitione.

h ¶ Quæ tamen.] ſcilicet vnum cum cura, & aliud ſine cura.vt ſupra.

i ¶ Teneantur.] hoc verbum neceſſitatem videtur imponere eligendi.

k ¶ Eligere.] ſimile de præbend. cum ſingula.§.circa lib.6.

l ¶ Intra.] limitatiuũ eſt tẽporis illud verbum, & vltra illud non eſt locus tali electioni. argu ff. de fideicom l.liber.Thais ancilla. §. intra, de leg.2.l.ſtatuliberum. §.Stichum, de cond. & demon. l ſi in diẽ. Super quo vide, ſi placet quod not. pro & contra de conceſ præben.c cum ei. Clem. Papa v in gloſ. per hoc patet

† Nota hic p̃bari gl in c. 2. de reb. eccle nõ alien.lib. 6. dicentem cõſtitutionẽ notam, q̃uis nõ publicatam ligare ſubditos, allego ẽt c.1.ibi, id ſolũ ſufficit. de poſt. p̃la. l ſi. ff de decret.ab ord. Fon.

m ¶ Menſem.] ſed quot dies facient mẽſem? Dic q̃ tot, quot continebit menſis, in quo fiet notificatio præſentis conſtitutionis, vt ſequitur: niſi enim ſic dices, non numeraretur menſis à tempore talis notificationis: quod tex.requirit, & ſi de illo menſe erant aliqui dies lapſi, ſupplebuntur de ſequenti, argu.ff.de verb.ſig.l.cum biſſextus, de diuer.& temp præſcr.l.1. de re iud.l.niſi lex ſic not.Har de elect.c quàm ſit, & de reſcrip.ſi propter tua lib.9.

n ¶ Notitiæ.] ſ.vere vel interpretatiue, quæ accidit lapſis duobus menſibus a tempore publicationis preſentis conſtitutionis, in corpore auth.vt factæ no.conſti.tu.coll.6. extunc.n ius interpretatur & fingit quem habere notam conſtõnem principis, nec extunc eſt p̃babilis ignorantia argu 13 diſt quod dicitis, extra de poſtula.præla.c.1 ff.de inſti act.l.ſed & ſi.§ proſcribere.cum ſi.A quo autem tempore ligent ſtatuta vel cõſtitutiones aliorum, dic ſecundum quod not.Hoſt. in ſumma, de conſti.§ quando.

† Vide q̃ dixi in cle. 1. de conceſ. p̃ben. de iſtis dictionib. ex nunc, & ex tũc. Font.

o ¶ Cæteris beneficijs] ſcilicet non electis.

p ¶ Non poterant.] vt ſunt perſonatus plures vel dignitates, etiam ſine cura, vt ſupra dixi.

q ¶ De iure.] per hoc vr̃ innui aliqua beneficia, ẽt plura numero de iure cõi poſſe teneri, ad idem de reſcr. c gratia 3.lib.6 & eo tit c.gratiæ.cle. 5 ſic ſentit Inn. de præb.cum iamdudum, hodie autem aliter ſentire videtur ibidem, de conceſ præb. litteras. de his plene per Gulie.in Spec.tit.de leg.§.videndum reſtat. ver. illud autem, per Gul.dicto c.gratia.

3 Vide q̃ ibi notaui ſup gl. de iure, & in ca. cũ ſingula. de pręb.ſup. eo. lib. 6. Font.

r ¶ Abſque diſpẽſatione] per hoc excludit beneficia curata ẽt vel dignitates ſeu perſonatus, cum nõ ſint dimittẽda ſi ſunt talia vel tales, quæ de iure communi plures vel plura poſſunt teneri, vt quia annexa vel annexæ, dependentia vel dependentes ab alijs, de p̃. ben c.ſuper eo de ætа & quali.cum te.

s ¶ Quæ] ſcilicet beneficia curata, vel alia de iure ſine diſpenſatione non ſe compatientia

t ¶ Extunc] ſ lapſo menſe à tempore notitiæ huius conſtitutionis, non ergo ante finguntur vel cenſentur vacare: verbum enim, tunc, extremum tempus ſignificat.

Tunc, extremum tēpus notat.

gnificat ff. de condi. & demon l. 4. §. 1. & eſt ſimile de præben cum ſingula. §. 1. & §. circa.

a ¶ Vacare decernimus]Nota ex ptāte principis eccleſiæ induci fictionē vacationis beneficij, vbi aliàs non eſſet: naturam .n. rei immutare ı pōt in aliam, & fingere eſſe quod aliàs vere non eſt. C. de rei vxo. actio. l. 1. & arg. de conceſ. præben. c. cum ei. cle. 5. not. de transla. epi. c. quanto. Quibus autem auctoritatibus, iuribus & rationibus probatur Papam habere auctoritatem ſummam & excellentem, & poteſtatem in omnibus, & per omnia, & præ omnibus: vide quod diffuſe not. Hoſti. extra qui fi. ſint legiti. per venerabilem. §. rationibus.

1 Cū Papa dr̄ immutare naturam rerum, intelligit̄ in his q̄ ſunt iuris poſitiui, vt notatum eſt in c. quāto, extra de tranſlat. epiſco. in gl. in verbo: veri Dei vicē. in hac editione.

vacare a decernimus, coram b ordinario c ſub teſtimonio d publico intra idem tempus e verbaliter f & realiter g cum h effectu dimiſſis, & abſq; i

b ¶ Coram.] tunc coram aliquo fieri dicitur, cum fit eo præſente & intelligente, licet aliàs nolente: vnde coram demente vel infante, vel dormiente fieri non poſſet. ff. de verb. ſig. l. coram.

c ¶ Ordinario.] ı epō, vel ſede vacante capitulo, vt in §. cæterum, ſed quem aliàs quàm in caſu huius capituli appellabis ordinarium quo ad talē dimiſſionem? Vr̄ ꝙ epm, cum prçordinator dicatur in cunctis. 25. diſtin perlectis. & quia oēs eccleſię cum ſuis iuribus in eius ptāte conſiſtunt, & regendæ ſunt parochiæ ſub eius tuitione. 10. q. 1. decretum, & c. regenda, extra de relig. do c. de xenodochijs, cū ſimilibus. Sed cum non quæras de dįœceſano, nec de loci ordinario, ſed ſimpliciter de ordinario, illum dicā ordinariū quo ad hoc, qui aliàs iure ſuo pōt cōferre. arg. extra de offic. or. ca. cum ab eccleſiarū, de iud. c. decernimus, & de off ord. etſi ab Apoſtolicæ. cle. 5. & hoc denotat tex. ſequēs cū dicit, ſiue noua collatione ab eo qui facere poterat facienda, vt ſic dimiſſio beneficiorum talium fiat corā illis, à quibus procedere poterat collatio. not. de renū. c. admonet Si aūt quæreretur de diœceſano vel ordinario loci nullo alio ſubiuncto, videretur de epiſcopo fore intelligendum. arg. de vi. & honeſt. cle. c. diœceſani. de æta. & quali. c. cum eccleſiæ. de ſequeſtr. poſſ ad compeſcendas. cle. 5. in quibus de hoc dixi.

d ¶ Sub teſtimonio publico.] non dicit ſub inſtrumento publico, vel litteris ſigillo authētico ſigillatis, ſicut alibi fit de ele. vt circa. de offi. or. ſi canonici. li. 6. 2. q. 1. legatum. C. de epiſ. & cle. ſi quis per calumniā, quare videretur ſatisfactū fore præſenti cōſtōni, ſi aliqua beneficia dimittūtur coram ordinario ſub teſtimonio fide dignorum teſtium, per quos facta dimiſſio reuocata in dubium probari poſſit. arg. ff. de teſta. l hæredes palam, de ritu nup. l. palam, in prin. & §. quæ vt in adulterio, attēta mente potiſſime huius decr. vt plura bñficia ſe aliàs non compatientia non retineant̄ niſi hic reſeruata: quæ mens penitus eſt ſeruanda. ff. de excu. tut. l. ſcire. §. aliud. de ele. ſi poſtquam. §. 1. li. 6. vnde cū non arctet dimittentem ad dimittendum ſub publico teſtimonio ſcripturæ, relinquam diſpoſitioni iuris cōmunis. argu. in lib. feu. de cogni. feu. c. 1. quo iure cauetur regulariter parē eſſe fidem teſtiū & ſcripturę. C. de fi. inſtr. l. in exercēdis, de pac. l. pactū, licet fallat in caſib ibi not. & plenius per Hoſt. de cenſi. Romana. li. 6. hoc maxime dico, quia p̄ſens conſtō contra nō dimittentem ſub teſtimonio publico eſt pœnalis, vt ſequit̄, quare ob odium pœnæ vitandum. arg de ele. ſtatutū, de reg. iur. c. odia. li 6. intelligam teſtimonium publicum nedum inſtrorum ſed & teſtium: argu. ad hoc extra de præb. c. ſi beneficia. lib. 6. vbi habens beneficium dimittere, liberatur dimittēdo ſub qualicunque teſtimonio, cum ibi ad certam ſpeciem teſtimonij non arctetur: aliàs videretur arctari quis ad impoſſibile, vbi forte ſcripturæ teſtimoniū habere nō poſſet, quod ſentire foret abſurdū: tutius 2 tñ reputo ꝙ ſub teſtimonio ſcripturæ fiat talis dimiſſio, cū promptior ſit probatio per ſcripturā, quàm per teſtes. ff. de pigno. l. cōtrahitur. cum ſcripturæ fides non variet vel labilitatē memoriæ patiatur, ſed teſtiū ſic frequenter. ff. de Carbo. edic. l. 3 §. duę cauſæ. de acq. poſ. l. peregre. § 1.

Teſtiū & ſcripturæ fides par eſt.

2 Immo eſt veri⁹, ponderādo verbū, publico. contra.

Probatio per ſcripturā eſt prōptior quam per teſtes.

e ¶ Idem tempus.] ſ menſis, vt ī. Igitur infra eundem mēſem intra quem de altero de duobus habet electio fieri, debēt alia dimitti per hunc textum; aliàs pœna ſequens locum habet: ſi. n. aliter diceres, non haberet fieri talis dimiſſio intra idē tempus, ſed diuerſum, arg ff. de cond. & demon l ſi in diem, de fideicom. liber l Thais ancilla § intra.

f ¶ Verbaliter.] i verbis expreſſis: quaſi nō ſufficiat hoc in mēte gerere, niſi verbis oretenus exprimatur ff. de verb obli. l. quicquid aſtringēdæ, de condi. indebi l. ꝙ qui ſciens. C. de condi. ob cauſam. l ſi repetēdi. Et hoc ſane intelligas in illo qui loqui pōt: in alio autem: puta muto facto, maxime ſine culpa, iſta verbalis dimiſſio cadere nō pōt: vnde vr̄ ſufficere ꝙ nutu vel ſigno vel in ſcriptura, ſi ſit litteratus, ſe velle dimittere oſtendat. arg ff. de leg. 3. nutu de procu l. mutus, de iure do l. mutus. C. qui teſta fac. poſ. diſcretis, extra de ſpon. c. tuæ. & c. cū apud. non .n. talis vr̄ ad impoſſibile per hanc conſtōnem adſtrictus 22. q 2 faciat homo 4. diſt. erit autē lex. ff de reg iur. l. impoſſibilium. Quid autem de illo qui loqui nō pōt, ſufficeret ne ꝙ nutu, vel ſigno ſine verbis dimitteret? Vr̄ quod non. arg. dicti c tuę. cum ibi not. per Ber & 43. diſt. c. ſit rector, per lo. & per hūc tex. qui expoſcere vr̄ ēt verbalem & realem dimiſſionem. Sed non improbabiliter videretur poſſe dici ɔ̄trium arg. eorū quæ not. Hoſt. dicto c. tuæ. ēt in Summa, de ſpon. in rubricella, de matrimonio §. qualiter contrahatur, vbi tenet ꝙ matrimoniū per potentem loqui nutu vel ſigno contrahi pōt: non .n. quis vr̄ eſſe deterioris conditionis ex hoc ꝙ loqui pōt, quin ſigno, nutu vel litteris exprimere ſuum cōſenſū poſſit. arg ff. de cōdi. & demon. l. falſa. C. d̄ adop. p adoptionē, & d̄ digni. l. maior. de agen. in rebus. l hac ſaluberima. li. 12. maxime, q̄a verba ad aliud inducta non ſunt niſi ad declarādū cōſenſum. 22. q. 2. c. is aūt. qualitercunque ergo cōſtet de conſenſu dimittentis, ſufficere vr̄. arg. ff de leg. 3. l. Pamphilo. §. propoſitū, & ad hoc facit qđ not. C. de teſta l. iubemus § vlt. Et tūc reſpondebis ad hunc textū, cū dicit verbaliter: ſubaudiens, vel alio mō æquipollēti, puta ſignis, nutu, vel litteris, vt mens ſeruet̄, q̄ verbis eſt præferenda, vt dixi ſup. in gl. nō dicit, nam verba ad extraneū ſenſum trahunt̄ vt mens ſeruetur. C. de libe præte. l. 3. legis .n. verba ciuiliter intelligenda ſunt. arg. ff. de ſerui. l. ſi cui. cum nec ius calumniari, nec eius verba captari: ſed qua mente dicantur conuenit animaduerti. ff. ad exhiben. l. ad exhibendum, caute tamen egerit qui loqui poterit, ſi verbali dimiſſione vſus fuerit intra tempus huius conſtitutionis, vt opinionum periculum vitet̄, vt ſatisfiat ſuperficiei huius text. cum in his quę de facto poſſunt deduci in dubium, tutius ſit ſequendum. ff. de ven. in poſ. mit. l. 1. §. ſed ſi incertum, extra de ſpō. iuuenis, de cleri. excom. min. ca. illud. de pænit diſt. 7. cap. 2. cum ſimilibus.

Bñficum ſi debeat dimitti verbaliter, qualiter a muto dimittitur.

Matrimonium ꝑ potētē loqui an ſine verbis poſſit cōtrahi per nutus ſolum & ſigna.

Tutius in dubio declarāt iura ſequēdum.

g ¶ Realiter.] quaſi dicat eorum poſſeſſionem dimittendo: parum .n. prodeſſet verbaliter illa dimitti, ſi de facto adhuc detinentur. arg. ff. de pig. act. non eſt mirum, de act. emp. & vend l 2. §. vacua. extra de re iud. cum aliquibus, & arg. efficax ad hoc in corpore auth. de inceſt. nup. §. ad hoc quidem. col. 3. ex cuius mente videtur ſumptum, quod hic dicitur.

h ¶ Cū effectu.] puta nullo in eis cuſtode per ſe dimiſſo, & abſtinēdo penitus à perceptione obuentionū taliū bñficiorū: verba .n. cū effectu intelligenda ſunt. ff. ne quis eū qui in ius voca. l ſi aliū. §. docere. ꝙ quiſq; iur. l. 1. §. hæc verba. extra de cle. non reſi c. relatum.

i ¶ Abſque.] hæc p̄ſuppoſito, abſq;, priuationē denotat,

Abſque, & ſine priuant.

eo, quòd ad illa nunquam ſine noua [a] collatione, ab eo qui facere [b] poterit facienda, redire [c]; aut eorum adminiſtratione ſe immiſcere [d] præſumant: Alioquin [e] tam [f] his, quàm alijs omnibus beneficijs [g], quæ virtute huiuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant (vt præfertur [h]) ſint ipſo [i] iure priuati, & prorſus inhabiles [k] ad [l] ſimilia beneficia [m] obtinenda.

tat. ſicut & præpoſito, ſine. ff. de exer. act. l. 1. §. plures. & de inſt. act. ſed & ſi. § conditio.

a ¶ Sine noua collatione.] ergo cum illa poterit, ſumpto arg. à contrario ſenſu in iure fortiſſimo reputato 1. ff. de teſta. qui teſtamēto. §. mulier. de offic. eius cui. l. 1. §. hui^s rei. de teſti. l. ex eo. extra de his quæ ſi. à præla. cum Apoſtolica. §. vlti. & hoc verum, niſi ex illo ſequeretur abſurditas: tunc enim tale argumentum ceſſat. C. de epi. & cle. conuenticulam. cum ſimilibus. ceſſat etiam vbi iura alia contradicerent. not. de fo. comp. c ſignificaſti 2. Sed huic obſtare videtur extra de elec. commiſſa. §. porro. lib. 6. vbi beneficium amiſſum in illa vacatione prima, quæ occurrit conferri non pōt dimittenti. Sed patens eſt ſolutio: q̄a ibi ex culpa ſua habens illud amiſit: qui abſque iuſta cā ceſſauit intra annum ad ſacerdotium promoueri: hic autē obtinēs plura beneficia, abſq; culpa ſua licet non ſine cā aliqua dimittere habuit ex diſpoſitione huius conſtōnis arg ad hanc ſolutionem extra de æta. & quali. c. 1. de elect. cum in cunctis. § hoc ſane. cum not. in eis.

1 Quia ipſum eſt mens legis, gl. in l. qui teſtamento § mulier. ff. de teſta.

2 Ergo ad do c. à nobis. 2. de ſent. ex cōm. ibi Pa. not. & Fe li. l. ſi. §. ſi filius. C. de bo. q̄ li ber. l. pē. C. q. teſt. face poſ. ſunt: quas ll. allegat. Bat. c. nullus de fo ro comp quē vide late loquentem de arg. à contrario ſenſu. Fō.

b ¶ Facere poterit.] iſtud dicit ideo: quia aliàs pro nō facta habetur collatio, quæ fieret per illum, qui non poſſe eam facere. 1. quæſtio. 7. Daibertum. extra de iurepatro. c. quòd autem. ff. de offi. proconſul. l. obſeruare. §. vlti.

c ¶ Redire.] non eſt mirum ſi ad ea non pateat regreſſus: quia cum decernantur vacare per lapſum menſis. vt ſ. dicitur, ſine inſtitutione canonica non poſſent licite detineri extra de inſti. ex frequentibus. de reg. iur. c. 1. lib 6. & argu. ff. de decu. l. Herennius. immo aliter ea recipiens, intruſus non intitulatus diceretur. de præb cū, qui. lib. 6 extra de elect. quiſquis. & quaſi fur & latro, cū per oſtium ingreſſum ad ea non haberet arg de elect. dudum. 2. & 7. q. 1. cap. non furem.

d ¶ Immiſcere pręſumant.] ſcilicet iure primæuo, cū nullum competeret, vt dixi in glo. præcedente. Quid autem ſi ad dimiſſa beneficia iuxta hanc conſtitutionē aliqui rediſſent, vel eorum adminiſtrationi ſe immiſcuiſſent nō iure ſuo, ſed alia cā probabili: vt puta ne ipſorū prouentus perditioni ſeu conſumptioni expoſiti perirent, vel ne ab inimicis occuparentur, ſed vt ſalui reſeruarentur ſucceſſoribus: haberet ne locū 9 tales pœna ſequēs? Videtur, ꝙ ſic, ob iſtius textus indefinitatem; quaſi in culpa cenſeantur immiſcendo ſe rei ad ſe non pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. vt ſic color omnis adminiſtrationis eis interdictus videatur arg. de elec. auaritiæ. li. 6. & in extrauag. ſi fratrū. Do. Ioan. Sed 9riū credo ad inſtar tutoris, qui ante factū inuentariū adminiſtrare nō pōt: & tñ vt occurrat periculo bonorū cōſumēdorū pupilli, adminiſtrationi illorū ſe pōt ingerere ſine pœna. ff. de admi. tut. l. tutor qui repertoriū. & arg ēt ad hoc ff. de neg. geſt l. nam & ſeruus. §. ſi vino. & de fur. l. falſus. §. alienū. circa ſi ex illa enim cā ſe adminiſtrationi ingerēs, magis vr̄ implere officiū, ad quod homo homini tenetur. ff. de ſer. expor l. ſeruus. extra de teſta. c. cum in officijs. 22. q c. a. quàm rei alienæ ſe immiſcere, vt not. dicta l. culpa. niſi enim ſic intelligas, quod in fauorem beneficiorū videretur introductum, in eorum læſionem & dānū retorqueretur: cōtra legem, ſancimus. C. ad Trebel. de ſecun. nup. l. generaliter extra de reg iur. c. quod ob gratiā. lib. 6. & officiū charitatiuum de ſe meritoriū videretur interdictum, & eſſet pęnæ inductiuum contra communē legem. arg. ad hoc ſunt ff de iur. do l. cū in fundo. & deterioris conditionis diceretur talis ſe immiſcens ex hoc, q̄a ſemel beneficiorū illorū rector verus extitit ex diſpenſatione, quàm alius, qui nullū ius in eis habuiſſet: & hanc credo fuiſſe mentem conditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter & ſine calumnia ſunt intelligenda. ff. de lega. 2. l. debitor. §. vlti. & dixi ſ. in glo. 1. verbis.

Tutor qñ que ante inuētariū pōt adminiſtrare.

e ¶ Alioquin.] ad omnia ſupradicta referas: & expone, id eſt, ſi infra menſem, vt ſ. non elegerint, vel ſi nunc electa non dimiſerint, vel ad dimiſſa ſine noua collatione redierint, vel eorum adminiſtrationi ſe immiſcuerint.

f ¶ Tam his.] ſcilicet non dimiſſis: ſi ad illa reddire vel adminiſtrationi eorū ſe immiſcere præſumpſerint.

g ¶ Beneficijs.] ſcilicet vno curato, vt ſupra.

h ¶ Vt præfertur.] ſ. in verbo, ſtatuimus.

i ¶ Ipſo iure.] & ſic eſt canon latæ ſententiæ. ſimile de elec. auaritiæ. & ca. quàm ſit. cū ſimilibus multis. Sed hic fortiter obſtare videtur de præb cū ſingula. §. ſtatuentes. & §. circa eos. ubi non eligentes infra mēſem vel non electa dimittentes, non ipſo iure ſed p ſententiam priuantur illis. Sed ibi in alio illi incurrunt maiores pęnas q̄ iſti: cū ibi ex hoc fiāt ineligibiles, & ſic inhabiles nedum ad ſimilia obtinenda beneficia, immo ad maiora, hic aūt ſolū ad ſimilia: quare ibi exaggeratur pęna in vno, mitigatur in alio: hic aūt nō ita: Item hic fauorabilius eſt actum cū eis q̄ ibi: quia ex moderatione huius conſtitutionis permittitur duorū beneficiorū retentio de iure cōi ſe aliàs non compatientium: quare eius non debent perfrui beneficio, q̄ contemnendam cenſuerunt pro nouo beneficio vel eligentes grauamen. arg ad hoc. C. de iur. delibe. l. vlt. ſi vero poſtquā. & §. ſin autē ibi autē non permittebatur niſi ſoli^s nō vni^s retētio: quare ibi minor pęna q̄ hic.

Oppoſitio cōtra textum.

k ¶ Inhabiles.] iſta inhabilitas ambitionis vitio inducitur, vt de elect. dudū 2 de pb. cū ſingula. lib. 6. & ſic collige hic illud quod dici conſueuit, qui totū vult, totū perdit. ſimile de præb de multa. & dicto c. cū ſingula. de deſpon. impu. c. acceſſit. de reſcri. ex tenore. de trāſla. epiſ. quāto. & arg. C. q. mili. nō poſſunt. l. 3. li 12.

l ¶ Ad ſimilia.] ſcilicet iam non obtentis, vel non dimiſſis.

m ¶ Beneficia.] ſcilicet cū cura diſpenſationē in ſui retentione expoſcentia. Nunquid igitur hęc inhabilitas illos reddidiſſe intelligitur inhabiles ad ſimplicia ruralia beneficia obtinenda? Dicas ꝙ non, tū ob odiū pęnæ de ſui natura reſtringendæ. ff. de pęnis. l. interpretatione. de pœni. diſt. 1. pęnæ. Tū q̄a inhabilitas ob pęnā ad maius aſſequēdū, nō cēſet inhabilitatus ad minus ff. de interdic. & releg. l. relegatorū. §. ſolet Tū ēt quia in illis ſimplicib. hæc inhabilitas à iure non inducitur per hanc decr. ergo per hominē induci non dēt. ff. de reli. l. at ſi quis. §. & generaliter. de ſepul. vio. l. 3. §. non perpetuę. 33. q. 3 § in hoc cōtēti enim debemus eſſe pęnis legibus comprehenſis. ff. de verb. obli. l. ſi ita ſtipulatio. tum etiam quia ſi huius canonis conditor voluiſſet inducere inhabilitatē in ſimplicibus, hoc vtiq; expreſſiſſet, quod cū nō fecerit pro omiſſo dēt haberi. de deci. ad audiētiā. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ſin autē ad deficientis. Tū etiā quia in certis beneficijs inducta non extenditur ad alia. de elec. ſtatutū. lib. 6. Tū inſuper quia inhabilis de ſui natura ad maiora beneficia conſequenda, non ſic inhabilis cenſetur ad ſimplicia. idē ergo cēſeri dēt de reddito inhabili ex aduētu per hanc conſtōnē. arg. extra de fil. presby. c. 1. & vlt. Quòd autem dicit, ſimilia, ſubaudias & merito vel maiora. de elect. dudum. & p ea quę dixi ſ. in parte prima, in verbo, quamuis modicū.

a ¶ [illegible]et

Per hoc aũt [a] ijs [b] qui dignitates, perſonatus, officia, uel alia beneficia curã animarũ habentia ex diſpenſatione, quæ ius [c] † tribuat iuxta noſtram moderationem præſcriptam [d], obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrorũ, uel aliàs eorundẽ prędeceſſorum auctoritate litterarum expectant: cũ quibus [e] eſt ut illa cũ uacauerint, recipere, & vna cum obtentis retinere licite ualeant, diſpenſatũ, nolumus derogari, [f] quin ea cum [g] uacabunt infra dicti [h] temporis ſpatium poſſint eligere, & dimiſſis [i] alijs recipere in forma præſcripta [k], ac licite [l] retinere: pęnas [m] ſimiles ĩcurſuri [n], ſi huius noſtræ cõtraire [o] præſumpſerint ſanctioni [p]. ¶ Porro [q] q̃a quorũdã oculos [r] ſic auaræ cupiditatis uitium [s] excæcauit, ꝙ plurima talia [u] bñficia ſimul abſq; diſpẽſatione canonica retinere præſumũt: Nos de illis præſenti decreto [x] ſtatuimus, ut omnia & ſingula beneficia ſic [y] detẽta, illo [z] tantũ retẽto, qđ ultimo [a] receperũt, dũmodo in [b] eo ex collatione [c] canonica cõpetat [d] ius eiſdem, intra

a ¶ Per hoc autẽ.] ſcilicet qđ hic ſtatuiť, vt nõ curatũ beneficiũ ad aliud incurratũ ſe alias nõ cõpatientia, qs valeat eligere intra mẽſem, & electa retinere, &c. omnia dimittere, & ꝙ alias pęnas hic poſitas patiatur.
b ¶ Iis.] datiui caſus eſt pluralis numeri.
c ¶ Quæ ius tribuat.] vt quia eſt legitima, ſufficiẽs, & quæ dicatur legitima ſ. notani in verbo, legitima.
d ¶ Præſcriptam.] dic vt ſ. not. verbo præcedenti in glo. ſcilicet cum cura.
e ¶ Cum quibus eſt.] ſume verbum diſpenſatum, quod eſt infra.
f ¶ Derogari.] non immerito, quia qua ratione de pluribus iam obtentis vnum cum cura, & aliud ſine cura poſſunt eligi, eadem ratione de obtinendis, prætextu diſpenſationis, quæ ius tribuat.
g ¶ Cum vacabunt.] illud dicit, quia non vacantia effectualiter quiſque eligere non poteſt. de conceſ. præb. cap. qui in viuorum 7. q. 1. non future & cap. cum qui ff. de vul. & pup. ſubſti. l. moribus. §. interdum. licet impetrans, cum clauſula acceptandi incertum, puta primum vacaturum vel ex cauſa ſecundum poſſet acceptare quo ad hoc, vt manus ordinarij ligati dicantur. de conceſ. pręben. quia cunctis. §. pen. & cap. ne capitandæ. & cap. executor. de quibus contra hoc poſſet opponi, ſed non obſtat per iam dicta.

† No. tex. ꝑ ſtatuto faciente mentionẽ de beneficijs, q̃ iure obtinẽtur: nã in tali veniunt beneficia diſpenſatiue retenta ꝑ tex. hic. Font.

h ¶ Dicti tẽporis.] ſ. mẽſis, vt ſ. in verbo ſtatuimus.
i ¶ Dimiſſis.] ab his, ſcilicet prætextu moderaminis huius conſtitutionis obtentis.
k ¶ Præſcripta.] ſupra in verbo, ſtatuimus.
l ¶ Licite retinere.] ex huius capituli permiſſione & hic adde quod dixi ſ. in verbo, diſpenſatione.
m ¶ Pœnas ſimiles.] ſcilicet illas, quas patiunť illi, qui tempore huius decret. plura talia beneficia obtinebant, & formam huius decreti non ſeruauerunt.
n ¶ Incurſuri.] ſcilicet priuationis ipſo iure non dimiſſorum, prætextu moderaminis huius decret. obtẽtorum & inhabilitatis ſimilium obtinendorum.
o ¶ Contraire.] ſcilicet nõ eligẽdo intra menſem, vel non dimittẽdo beneficia non electa, vel ad dimiſſa ſine noua collatione & electione redeundo vel eorũ adminiſtrationi ſe immiſcendo, vt ſ. Sed à quo tẽpore cõputabis iſtum menſem? ipſum enim non potes cõputare à tpe notitiæ huius conſtitutionis, cũ expectãtibus poſt eius publicationẽ hic reſeruet ius. Dicas igiť ipſum cõputandũ hoc caſu à tẽpore notitiæ vacationis vere vel interpretatiue beneficij recipiendi, iuxta c. cũ ei de conceſ. pb C. le. 5. nõ ante, ꝑ ea q̃ dixi ſ. in glo. ſ. tẽpore publicationis, ſicut nec habenti conferre currit tempus, niſi à tempore ſcientiæ. de cõceſ. præb quia diuerſitatem. vtrum autem in illo præſumatur ſcientia vel ignorantia. vide quod not. Hoſt. eo. tit. c. ex parte atenſis. ſuper verbo, recurrerunt.
p ¶ Sanctioni.] ſanctio proprie eſt principis conſtitutio pęna adiecta. 3. diſt. in ſumma qualis eſt iſta, vt patet ſupra.

Sanctio quid eſt.

q ¶ Porro.] Tertia pars.

r ¶ Oculos.] ſcilicet interioris intellectus, de illis ſequitur, non de corporalibus, vt alibi de elect. quorũdam. lib. 6. Oculi enim tales debent eſſe depurati ab omni conſcientiæ prauitate. 1. q. 1. multi de hoc in dicto cap. quorundam. oculi vero corporales debent eſſe pudici ab omni immundo aſpectu. 32. q. 5. qui viderit. aliquãdo vero certæ perſonæ adminiſtrandæ rei præpoſitæ dicuntur oculi, qui peruigiles & prouidi debent eſſe in agibilibus. 93. diſt. diaconi. 6. q. 1. c. ex oues. extra de offic. archi. ad hoc. §. 1. 29. diſt. cap. pęnis.

Oculi ſũt duplices.

ſ ¶ Vitium.] ergo vitandum, cum ſit animarum deuoratiuum de vſu. cap. vſurarum lib 6.
t ¶ Excęcauit.] not. auarũ dici cæcũ, quia non habet oculos interioris intẽtionis ad Deũ. 47. diſt. ſicut. de elec. auaritiæ. & c. quorundam. lib. 6.

Auarus ſ. liter cæcus eſt.

u ¶ Talia beneficia.] quæ in parte præcedẽti vocantur legitima vel ſufficiẽtia & hęc verba ſynonyma reputantur quo ad hoc: quia idem in effectu ſignificant. ſi enim eſt canonica, per conſequens legitima. 3. diſt. cap. canon. iuncta l. 1. ff. de legi. Item ex conſequenti ſufficiens: quia cum talis diſpentatio lex priuata dicatur. 3. diſt. c. priuilegia. nihil imperfectum, nihil inſufficiens continere debet. C. qui mili. poſ. vel non l. ſi quis ſeruum. lib. 12.
x ¶ Decreto.] quid ſit proprie decretum. vide quod not. 3. q. in ſumma.
y ¶ Sic detenta.] ſcilicet ſine diſpenſatione.
z ¶ Illo tantũ.] in hoc ſtrictius agitur cũ iſtis cum diſpenſationem non habeant, quam cum alijs habentibus, vt patet in parte pręcedenti: & ratio ibi ex textu colligitur.
a ¶ Vltimo receperunt.] ſed quare magis permittitur illius retentio quàm aliorum: Potes dicere ideo, qa et alia fuiſſent legitime quæſita per effectualẽ ſuſceptionẽ vltimi: prima omnia vacaſſent ſicut vacaret primũ vnicũ de præb. de multa & eo. tit. cum ſingula. lib 6. niſi ex diſpenſationis virtute aliud contingeret, vel niſi ex cauſa in primis vel primo detineretur beneficiatus, vt not. 21. q. 1. ſi quis iam translatus. & per. Pet. de Sam. dicto c. de multa.
b ¶ In eo.] ſcilicet vltimo recepto.
c ¶ Ex collatione canonica.] Sed qualis collatio poterit hic dici canonica: cum detentio plurium beneficiorũ iniuſta quem à promotione repellat. de elec. dudũ 2? Dicat ꝙ illa q̃ facta fuit à Papa, non obſtante ꝑdicta iniuſta detentione vel ab alio potente illam impromouibilitate tollere. arg. de præben. c. non poteſt. §. penul. lib 6. r.

r Vide ꝗ ibi not. Doct. in 1. col. & q̃ ego notaui in c. ſi gratioſe. de reſcri. lib. 6. Fõt.

d ¶ Competat ius.] Not per ſolã collationem canonicam ẽt ſine traditione tribui ius in beneficio, vt hic, & de præben. ſi tibi abſenti & c. quorundã. in ſi. lib 6. & c. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium ſine traditione trãſit in legatariũ, & rei donatę in eccleſiã. ff. de leg. 1. ſi tibi homo. cũ ſeruus. de leg. 2 cũ pater. §. ſurdo. quẽadmodũ ſer. amit. l. ſi partẽ. §. 1. de furtis. l. à Titio. C. de ſacroſ. ec. l. vl. Vñ ꝑ
ben e-

tempus (vt præſcribitur) limitatum [a], verbo [b] & facto [c], ac ſine [d] fraude coram [e] ordinario ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod [f] ſi non fecerint, etiam illo [g] ſint ipſo [h] iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles penitus ad quæcunque [i] obtinenda eccleſiaſtica beneficia cẽſeantur. Qui vero [k] deinceps [l] receperint [m] dignitatẽ, vel perſonatũ, ſeu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens [n] annexam, ſi antea ſimile [o] beneficium obtinebant, illud (quo ipſo [p] iure poſtquam ſecundi poſſeſſionem [q] habuerint [r], vel per eos oĩ dolo & fraude ceſſantibus [s] quo minus habeant ſteterit, priuati noſcuntur) abſque moræ [t] diſpendio in ordinariorum [u] manibus dimittere [x] debeant pari [y] modo: Alioquin [z] extunc [a] ſint ipſo [b] iure ſecundo priuati, & nedum ad [c] ſacros ſuſcipiẽdos ordines,

beneficio collato & eius iurib agi põt per beneficiatũ actione in rem, ẽt poſſeſſione nondum apprehenſa per dicta iura, ſic ẽt not Comoſt. de conſtit. cum M. in rebus profanis regulariter ſecus eſt C. de rei ven l ſeruum. de pac. l. traditionibus 1. ff de furt. l cum qui. cũ ſimilibus. Sicut autẽ inter iſta eſt differentia in acquiſitione iuris, ſic etiam eſt differentia inter iſta in acquiſitione poſſeſſionis, ſuper quo vide quod plene not. per Inno. de teſti ſpo. c. in litteris, ſuper verbo. prius

a ¶ Limitatum.] ſcilicet menſis, vt in parte præcedenti.

b ¶ Verbo.] hoc eſt quòd ſup. dixerat, verbaliter, & dic vt ibi dixi.

c ¶ Et facto.] ſup dixerat realiter in parte præcedenti: ſed idẽ eſt in effectu.

d ¶ Sine fraude.] quaſi dicat non retinẽdo illa per aliq̃ perſonam ſubmiſsã, & hoc deſignat ꝙ in parte præcedenti dictũ fuerat, cum effectu.

e ¶ Coram ordinario.] ſuper hoc verbo, & ſequenti dic vt ſup proxi. §. dixi.

f ¶ Quod ſi non fecerint.] id eſt ſi beneficia omnia obtenta ſine diſpenſatione excepto vltimo rite collato, verbo & facto ſine fraude non dimiſerint.

g ¶ Etiam illo.] ſ. vltimo recepto, in quo eis ius quæſitum fuerat ex canonica collatione, vt ſequitur.

h ¶ Ipſo iure.] dic vt dixi in verbo ſimili ſup. prox. §.

i ¶ Ad quęcunque] magis generaliter ſeu vniuerſaliter in hoc § incurritur inhabilitas iſta, quàm ſup. § pxi. vñ dicit quæcunque, nedũ ſimilia non dimiſsis, de quibus nõ eſt dubium per § præcedentẽ, immò ẽt diſſimilia, puta, inferiora ẽt ſimplicia, cũ dicat q̃cũque. arg ff. de hæred. inſtit. l. hoc articulo. ex. de maior. & obed. c ſtatuimus. illa q̃ aliàs diſpenſatione præcedente legitime poterant retineri, & ad q̃ dimittẽda quis nullatenus arctabitur, vt quẽ maior pcedit culpa, maiori plectatur vindicta. 50. diſt. c. quia tua. & c. in quo maior eſt culpa, & extra de hæret. excommunicamus § credentes. & de cle. ex. mi. latores. & ff. ad legem Aqui. l item Mela. §. ſi plures, ad leg. Cor. de ſic. l. vlt. cum ſimilibus.

K ¶ Qui vero.] Quarta pars.

l ¶ Deinceps.] poſt huius decret. editionem.

m ¶ Receperint.] iuſte vel iniuſte: puta per violentiã vel intruſionem. de præb. eum qui. lib. 6.

n ¶ Habens annexam.] ſuper hoc verbo & alijs, quæ præcedunt, dicas vt dixi ſup. circa princip decret.

o ¶ Simile.] puta dignitatẽ, perſonatum, vel officium, ẽt ſine cura, vel quodcunq; aliud cum cura: quia quo ad habendã pluralitatem idem iudicium eſt de illis, licet non curatis & alijs curam habentib. extra de pben de multa § hoc idem, de ele dudum 2 §. ſed cum in iure, nõ aũt quo ad oĩa alia, vt colligitur de æta & quali. c. 1. iuncta decre. licet canon. de ele. lib. 6. & colligi etiam poteſt extra ne cler. vel mo c ſuper ſpecula. iuncta decr. ſtatutum. eo. tit lib. 6.

p ¶ Ipſo iure. quaſi dicat nõ expectata ſnĩa hominis, cum ſit ſententia iuris. Et vbi conſtat quem ipſo iure priuatum, vel aliàs ius nõ habere in beneficio qđ detinet, de facto expelli ab illo per iudicem poteſt, nec poteſt dicere ſe ſpoliatum, & ſic reſtituẽdum: quia iudex eps magis exequi ſui bñficij debitum dr̃, quàm violẽtiam inferre, ſic not Inn. & Hoſt. poſt eum. de reſti. ſpo c. accepta & de ſi. presb conſtitutus.

q ¶ Poſſeſſionem] ſ. pacificam, & ſuper hoc ſi placet, videas quod dixi & notaui de ele. commiſſa. lib. 6.

r ¶ Habuerint.] ſubaudi & fructus ex eo percipere potuerint: aliàs primum quis dimittere non tenetur. de præb. c. ſi tibi conceſſo. lib. 6. 2.

ſ ¶ Ceſſantibus.] nam dolũ vel fraudẽ adhibentes, in cõſequẽda poſſeſſione haberi debent quo ad hoc pro poſſidẽtibus. ff ne qd in lo. pub. l. 2. § hoc interdictum, & de reg. iur. l. qui põt facere. ſicut per contrarium dolo deſinentes poſſidere, pro poſſeſſorib. ſunt habendi. ff. de rei ven. l. ſi autem §. 1. de reg. iur. l parẽ & eo. tit cap. pro poſſeſſore lib. 6.

t ¶ Abſq; morę diſpẽdio, quaſi dicat non expectata ſententia priuatoria facti: vel litis conteſtatione: omiſſa facti allegatione, vt alibi, & ſimili modo exponi & dici conſueuit de reſcrip c ab excommunicato, de præb. ſi beneficia lib. 6.

v ¶ Ordinariorum.] qui ſint illi, cauetur inf prox §.

x ¶ Dimittere.] hæc dimiſsio ad factum ſolũ refertur, cum iure in illo competenti ſint priuati, vt ſup. dr̃, ſicut aliàs contingit de elect. noſti. & ibi not. cum ſim.

y ¶ Pari modo.] ſcilicet verbo & facto, & ſine fraude cum effectu, & ſub teſtimonio publico, vt ſup. proxi §. & præcedenti: quod dic vt ibi dixi.

z ¶ Alioquin] id eſt ſi primum adepta poſſeſsione ſecundi, vel per eos ſteterit in ordinariorũ manib. ſine mora non dimiſerint verbo & facto ſine fraude.

a ¶ Extunc.] non ergo ante, vt dixi ſup.

b ¶ Ipſo iure ſecundo priuati.] per hoc patet, quod hæc decret. eſt canon latæ ſententiæ, nedum in priuando quem primo beneficio tali per ſuſceptionem ſecundi ſimilis, immo & etiam priuando illum ſecũdo, vbi illud non dimiſerit prout hic ſtatuitur, olim autem videbatur ſententia neceſſaria quo ad priuationem ſecundi, de præben. de multa. ver ſed ſi forte, vbi dicit, etiam alio ſpolietur, non dicit ſpoliatus ſit, & eo. tit cum ſingula lib. 6. cum dicit, repellatur, non dicit repulſus ſit, vt alias in ſimili dici conſueuit & notari de fo compet. ſi diligenti, de exceſ. præla. grauem. 11 q. 3. inolita. C. de iur. om. iud. l. in criminali. vnde vi. l. ſi quis in tantam in quibus & ſimilibus ſententia priuatoria eſt neceſſaria: quia ipſo iure vel eo ipſo non inuenitur inflicta. Et ita ſecundum hoc decre de multa, dicetur per iſtam in hoc correcta 3: vel trahetur ad iſtam vt verbum, ſpolietur, ibi poſitum exponatur. i. ſit ſpoliatus, vel ſpolietur de facto, quatenus de facto tenet: cum ipſo iure ius ſibi cõpetens in illo amiſerit, vt hic dicitur: certum eſt. n. quod hæc decret exaggerat pœnam, & inducit alias duas nouas, quæ ſtatim ſequuntur, quæ ipſo facto incurruntur, & quæ in dicta decret. non erant.

c ¶ Ad ſacros.] de non ſacris nihil ſtatuitur hic, quare non videntur prohibiti ſuſcipi arg. ff de interdi. & releg. l. relegatorum §. vlt. extra de biga ca. 2. cum ibi not per Hoſtien. de cle pu. in duello. c. Henricus. 50. diſtin. quicunque. & c. placuit.

1 Hinc eſt ꝙ poſterior emptor cui primo res ẽ tradita, pfert primo emptori, cui res tradita nõ eſt l. quotiens. C. de rei vẽdit. de qua l. vide Hippo. in l ſi duob. ff. de fal. & ad iſtam gl. faciũt not in c. ſi tibi abſenti. de pb. li. 6. & Inn in c. inter cætera. de pben. & vide q̃ notaui ad final. c. de conceſ. pben. lib. 6. loat.

1 Vide q̃ ibi notaui ad tex. Fõt.

3 Circa iſtud punctũ vide ibi Fan. Font.

Bñficiom de facto tm̃ obtinens, ab epiſcopo expelli poteſt.

a ¶ Quod.

quin etiam ad habendum quodcunque [a] beneficiũ eccleſiaſticũ inhabiles reputentur. Quæ omnia & ſingula beneficia vacatura[b] (vt[c] prę̃mittitur) vel dimiſſa[d], noſtræ[e] & ſedis Apoſtolicæ diſpoſitiõi de ipſorũ fratrũ cõſilio reſeruamus[f]. Inhibẽtes[g]: neq̃s pter Romanũ Põtificem[h] quacũq;[i] ſit ſup hoc auctoritate munitus, de huiuſmodi[k] bñficijs diſpõere[l],

a ¶ Quodcunq;.] de hoc dic vt dixi ſ. pxi. §. in gl. vlt.

b ¶ Vacatura.] ſcilicet ipſo iure ex diſpoſitione huius conſtitutionis.

c ¶ Vt pręmittitur.] ſcilicet præcedente diſpẽſatione electis duobus vno cũ cura, alio ſine cura, vel illis nõ electis, vel cæteris nõ dimiſſis vel dimiſſis, ſi ad alia q̃s ſine noua collatione redierit, vt ĩ. in §. nos itaque, vel nulla pcedente diſpẽſatiõe retẽtis plurib. illiſq; non dimiſſis, retẽto vltimo rite collato. iuxta §. Porro, vel ſecundo ſimili ſuſcepto, & primo nõ dimiſſo, iuxta iſtum §. in his. n. inducitur vacatio per hãc conſtõnem, in oĩb. in § nos, in vltimo receptis, in §. porro. & in iſto. & hunc intellectũ innuit §. ſequens cum dicit, vt præmittitur perditis, niſi. n. ſic intelligas, videref hic innui, q̃ oĩa beneficia in futurum vacatura per ſuſceptionẽ ſimiliũ eſſent hic collationi Papæ reſeruata: & ſuper eis ſublata ptãs ordinarijs vel legatis ſedis Apoſtolicæ cardinalibus cõferendi, q̃d eſt expreſſe ꝯ decr. de multa. §. his quoque, & ꝯ decre. cum ſingula. §. ſtatuentes, ẽt de præb. & haberet dici neceſſario, q̃ illa iura cum ſuis ſimilib. ſint correcta, & non eſt veriſimile conditorem huius canonis hoc ſenſiſſe. arg. de ele eccleſia 2 §. denique. C. de inoff. teſt. l. ſi qñ, nam iuriũ correctio vitanda eſt, de ele. cũ expediat li. 6. in corpore auth. de admi. offi. in fi. coll. 5. nec voluiſſe intantum reſtringere ptãtem ordinariorũ in beneficijs conferendis, in magnũ forte periculũ diutinæ vacationis. arg. extra de priui. paſtoralis, de pb. ſtatutum. li. 6. vr̃ ergo intelligendũ hic reſeruationem factam eſſe de beneficijs, q̃ per hãc cõſtõnem vacare cenſentur, & quæ aliàs nõ vacarent: vt ſic hoc intelligatur inquantum minus derogare dicetur alijs iurib. cõib. arg de reſcr. c. cãm quæ. de cõſue. cũ dilectus. ff. de legi. l. ſed & poſteriores. iuxta id q̃d alibi ſtatuitur: quoties. n. ſermo duas ſignificationes exprimit, ea potiſſime recipiatur, q̃ rei agendæ aptior eſt. i. iuri cõi non cõtraria. ff. de reg. iur. l quotiens idẽ ſermo. & alibi legitur; quotiens ſine captione nihil inueſtigari põt, eligendum eſt quòd minus habet iniquitatis, vt eod. tit. l quotiens nihil. & opinor hanc mentem fuiſſe conditoris huius capituli.

Iurium correctio vitanda eſt.

d ¶ Vel dimiſſa.] intellige ptextu diſpenſationis ſublatæ, vt ſtatuitur ĩ. in §. nos itaque, quod ergo ſi nulla ſint dimiſſa, iuxta illum §. ſed habens diſpenſationẽ ſuper pluribus, oĩa de facto retinuit contra hanc decret. quæ & qualia tamq̃ dimiſſa dices hic reſeruata? Vr̃ quod nulla, ſed dic q̃ ſaltẽ cenſebuntur reſeruata tamq̃ pro dimiſſis habenda, vel tamquam vacatura, vt dixi in gl. præcedente Non ſic aũt de obtentis pluribus ſine diſpenſatione, iuxta § porro. illa. n. tamquã vacatura per lapſum menſis non poſſunt dici reſeruata, cum t pe huius conſtõnis editę vacarent: ſed nec tã quam dimiſſa vbi dimiſſa non fuerant, niſi diceres ipſa pro dimiſſis forte habenda. Sed ſi ponas ipſa dimiſſa, cenſebuntur ne ipſa reſeruata? Vr̃ quod non: ſicut nec dimiſſa prætextu adeptorum ſecundorum ſimilium: cum hic videatur Papa reſeruaſſe ſolum illa, quæ per hanc conſtõnem ipſo iure dñr vacare, vt dixi in gl præcedenti, vel quæ ſunt dimittẽda ex diſpoſitione huius conſtitutionis, non autem alterius.

e ¶ Noſtræ & ſedis Apoſtolicæ.] differentiam collige inter iſta. de reſcrip c. ſi gratioſe. li. 6. ff. loca. l. 4. ſed in caſu pſenti quo ad effectũ reſeruationis nulla vr̃ differentia: quia licet hæc reſeruata per cõditorẽ huius conſtõnis nõ conferunĩ: remanerent conferenda per ſucceſſorẽ, cũ nedũ ſibi reſeruauerit, ſed & ſedi ipſi, quæ nõ moriĩ, vt dicto c. ſi gratioſe, & arg. in corpore auth. q̃uo opor. epi. §. licẽtiam. coll. 1. 12 q. 1. c. liberti.

f ¶ Reſeruamus.] ſed ſuppoſita plenitudine ptãtis in qua quam Papæ dici non põt, domine cur ita facis? de pœnit. diſt. 3. §. ex perſona, ſi quæras à me quæ potuit eſſe cã rationabilis, q̃ ipſe talia beneficia ad ſe reuocauerit conferenda: poſſum reſpõdere quod cum ſollicitudo oneroſa Pontificalis officij Papæ impoſita, vt in extrauaganti eiuſdem dñi Papæ, quæ incipit: Ad onus, multis indigeat miniſtris (cũ meſſis quidẽ multa, operarij vero pauci. 21. diſt. c. in nouo) vocandis per eum in partẽ ſollicitudinis. 2. q. 6 c. qui ſe. ex. de vſu pal. c. ad honorẽ, quos remunerare tenetur; necnõ illos qui ſuis anteceſſorib. ſeruierũt. 12. q 2. c. hoc hmõi, & c. charitatẽ, & c. eccleſiaſticis, & ad eius ſedẽ cõfluat vñcunq; clerici indigentes, quib. paterna prouiſione ſubuenire tenetur maxime ne in cleri opprobrium mendicare cogantur. 93. diſt. c. diaconi. extra de renun. c ad ſupplicationem. habeatque *multis* mundi magnatibus (illis potiſſime, qui Dei *Eccleſiam* in multis dotauerũt, vel illorum *anteceſſores: & qui* Eccleſiæ Dei fuerunt deuoti filij & *defenſores*) ſe fauorabilem exhibere, de reſcrip. ſedes Apoſtolica, in beneficijs conferendis ad eorum inſtantiam, vt ad ſubſidium Eccleſiæ pro t pe citius inducantur: & ne aliàs ab eo retrahantur. arg. C. de bo. quæ libe l. 2. ff. de ope pub. l. 2. iuſtum fuit & æquum adinuenire modũ per quem Papa poſſit de multis beneficijs prouidere, vt cum iuſta fiat diſtributio de eiſdem, vt in prin huius capituli, potiſſime cum in eo donandi immenſitas menſura dicatur, in corpore authent. de non alie. aut permu. re. eccl. §. ſi minus coll. 2. & iſta poteſt dici ratio quare beneficia vacantia per alium quàm per eũ regulariter conferri non poſſunt, de pręb. licet eccleſiarum. lib. 6. & ibi de hoc dixi.

Papa multa beneficia ſibi reſeruat, cum multis prouidere habeat.

g ¶ Inhibentes.] poſt talem inhibitionem vel reſeruationem ligatæ ſunt manus ordinarij, vt tunc conferre nõ poſſit. arg. de reſcrip. tibi qui gratiã, de cõceſ. pręb. c. executor, & c. ſi capitulo. lib. 6. cum ſimilibus.

h ¶ Romanum Pontificem.] ſubaudi, vel alium ab eo ſuper hoc poteſtatem habentem, de pręb. licet li. 6 tũc enim per alium faciens, hoc ipſe facere cenſetur, de reg. iur. c qui per alium. li. 6. omnia. n. noſtra facimus, & c. C. de vete. iur enu l. 5. §. ſed neque, extra de pręb. c. ſi Apoſtolicę. lib. 6.

i ¶ Quacunque.] etiam legationis Cardinalis, cum ſic indeterminate & vniuerſaliter loquatur, & nihil excipiat. arg. de ma. & obe c. ſolitę, circa fi. de hęre. in ſti. l. hoc articulo, & extra de pręb. c. licet. li. 6. vbi ſunt verba ſimilia, & magis ſpecificata quam hoc, licet aliàs ex virtute legationis ſuę poſſet conferre beneficia, etiam ad collationem ſedis Apoſtolicę deuoluta de præb. c. veneradilis.

K ¶ Huiuſmodi beneficijs.] ſcilicet diſpoſitioni ſedis Apoſtolicę reſeruatis.

l ¶ Diſponere.] puta illa cõferendo, vel ad ipſa aliquẽ eligendo, vel de eis prouidendo. An aũt per hoc videatur laico patrono interdicta poteſtas præſentãdi ad talia bñficia: Sẽtire vr̃ Gul. q̃ non, de pręb. c. licet, cum de iure pręſentandi nõ fiat mẽtio. Itẽ quia qui pręſentat aliquẽ ad beneficiũ nihil diſponit de ipſo, cũ per pſentationẽ aliquod ius in eo nõ quęraĩ. de re iud. cũ Bertholdus, & ibi no in 3. gl. ſed textus huius indefinitas & vniuerſalitas ꝯriũ innuit, potiſſime cũ ſtatim ſubiungat, vel aliàs innouare quoquomodo pręſumat. nulli autem venire debet in dubium, quin per pręſentationem aliquid in beneficio innouari dicatur, cum alteri quàm pręſentato de iure conferri nõ poſſit, ſaltem

Pręſentatio ius ex pſentatione nõ quęritur.

vel circa illa per viam permutationis [a], vel aliàs [b] innouare quoquo modo præſumat. Nos enim ſi ſecus actum, ſeu attentatum fuerit, irritum [c] decernimus & inane.

¶ Cæterum [d] ordinarios intelligimus in caſibus [e] ſupradictis epiſcopos [f], in quorum ciuitatibus [g] vel diœceſibus conſiſtunt beneficia ſeu aliquod eorum, quæ debent ſecundum [h] præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere commorantur [i], vel eccleſijs cathedralibus [k] vacantibus [l] capitula eorundem [m]: & hi [n] de beneficijs tam dimiſſis, quàm (vt præmittitur [o]) perditis [p], nos [q] vel Apoſtolicam ſedem [r] certificare ſtudeant quamprimum [s] commode poterunt indilate [t], vt de illis ſalubriter diſponere valeamus [u]. ¶ Quan-

tem durante præſentatione, & agi pōt vt præſentatio admittatur. dicto c. cū Bertholdus. cū ibi not. maxime ſi ſit facta à clerico, cum illa vim electionis habeat. not. Inn. de iure pa. cū aūt. nec ille variare poſſit, ibi. & eo tit. c. paſtoralis. & ſi præmiſſa vera ſint, vr̄ hic patrono ēt laico, ſublata p̄ſentandi poteſtas, qđ fieri bene poteſt per Papam, cum de ſola gratia iuſpatronatus in laico toleretur. 16. q. 5. ſi quis epiſcoporum. extra de iure pat. quoniam. & quo ad illud ſit de foro Eccleſię. extra de iud. quanto. de hoc etiam notari conſueuit extra de iurepa. c. cum dilectus.

a ¶ Permutationis.] igitur permutatio de talibus etiā vacaturis hic eſt inhibita tam quam per reſeruationem, inhibitionem, decreti interpoſitionem affectis. arg. extra de conceſ præb. ſi capitulo. & c. ſi ſoli. lib. 6.

b ¶ Vel aliàs.] puta tranſlationis de aliquo beneficio ad alia faciendæ: vel forte illa alteri vniēdo, vel alia diuidendo, vel alia ſubmittendo, vel cenſum eis imponendo, vel ſimilia faciēdo, cū hic generaliter dicatur innouare quoquo modo. Vel pōt dici aliàs innouare, puta ad illa aliquē præſentando, vt dixi ſ̄. proxi.

c ¶ Irritum] hęc clauſula ligat penitus etiā ignorantes. de præb ſi poſtquā. & c. dudum. de reſcr. c. tibi. li. 6.

d ¶ Cæterum.] quinta pars.

e ¶ In caſibus ſuprascriptis.] In §. nos itaque & §. porro. & §. qui vero. & per hæc verba innuit & denotat, ꝙ aliàs ſint vel eſſe poſſint alij ordinarij quàm epiſcopi vt ſ̄. notaui in § nos itaque in verbo corā ordinario.

f ¶ Epiſcopos.] intellige etiā talium beneficiorū collationē non habentes, cum generaliter loquať. & hoc innuit textus ſequens de capitulis eccleſiarum cathedralium mentionem faciens ad quæ certum eſt de iure cōi beneficiorum collationes nō ſpectare. extra ne ſede va. cap. illa. cum ſimilibus.

g ¶ Ciuitatibus vel diœceſibus.] diſiunctiue ponunť hæc duo, quaſi vnum non ſit reliquum. de reſcrip. ca. Rodulphus.

h ¶ Secundum præmiſſa.] ſcilicet in §. nos itaque & in § porro & §. qui vero.

Epiſcop⁹ eſt triplex ſcilicet originis, domicilij & beneficij.

i ¶ Commorantur.] ep̄s igiť beneficij, & ep̄s domicilij hic ordinarij quo ad hoc ſunt cenſendi: ſimile extra de tēp ord. c. cū nullus. lib. 6. Si q̄ras quare hic conditor canonis non reputauit ſuperiorem ordinarium ep̄m originis ſicut ibi? Poteſt dici, ꝙ ex cauſa ibi de illo & alijs ſit mentio, vt liberius & facilius poſſit quis ad ordines ꝓmoueri ab alieno ep̄o, cū à pluribus poſſit licentiā obtinere & hoc denotatur ibi cū dr̄, hoc caſu: hic aūt non curauit cōditor de originario ep̄o facere mentionē, cū facilius corā ordinario domicilij (cū ibi cōmoretur beneficiatus) poſſit beneficia dimittere, vel ſaltē corā ordinario beneficij. cū ſub illo in dubio p̄ſumatur beneficiatus domiciliū habere, vt notat Inn. de priui. ex ore. quàm corā ordinario originis, qui beneficia dimittenda in ſua diœceſi forte nō hēt, nec perſonā habentē illa dimittere, ſaltē quo ad forū, vt not. ff. ad municipa l. aſſumptio § 1. Sed cū in loco originis dicať quis hr̄e domicilium regulariter, & quo ad honores, & quo ad munera. ff. ad municip. l. ordine. §. vlt. de munc. & hono l & q originē nō vr̄ probabilis rō, quare non ſic talia poſſent dimitti beneficia coram ordinario originis ſicut corā ordinario domicilij vel beneficij. cū ille ſicut iſte Papā certificare poſſit de beneficijs dimiſſis coram eo. Sed cū textus ordinarios tantum reputat ep̄os beneficij vel domicilij, vel capitula eccleſiarū cathedraliū eorūdē, & nihil de ordinario originis dicat, nō audeo dicere, ꝙ coram illo dimittendo quis beneficia ſatisfaceret huic cōſtitutioni: vnde ex quo ſic ſcripta eſt, ſeruanda eſt. 6. q. 3. ſcriptū eſt. 19. diſt. in memoriā. ff. qui & à qui. l. ꝓſpexit. & in dubio verbis cōſtitutionis habet ſtari. ff. de exerci. act. l. 1. §. ſi is qui. ver. in re igiť. ad muni l. conſtitutionibus. vt pœnæ hic impoſitæ euitentur. Ratio autem quare ſic ſcripta eſt, poteſt reddi: quia ep̄i illi, & maxime ep̄s beneficij plenius Papam certificare poterunt de dimiſſione beneficiorum potiſſime reali. quàm epiſcopi originis. arg. extra de p̄ſumptio c. quoſdā. & c. quāto. C. de reſcin. ven. l. quiſquis.

k ¶ Cathedralibus.] ideſt epiſcopalibus, ob honorem cathedræ ſic dictis. arg. de offic. ordi. conquęrente. de dona paſtoralis.

Vacatio multipliciter contingit.

l ¶ Vacantibus.] intelligo qualitercunque ſiue morte, ſiue renuntiatione, depoſitione, tranſlatione, vel aliàs, quoquo modo, cum indiſtincte loquatur. arg. 7. q. 1. § ecce quibus. ff. de bono poſſeſ. contra tab. l. 1 §. vlt. pro ſocio l. actione. §. publicatione. Et quia vtrobique eſt eadē rō: hoc igitur caſu capitulū cathedralis eccleſiæ vices ſuſtinet epiſcopi quo ad beneficiorū dimiſſionem recipiendam, licet ipſa vel alia de ſe nō conferant. ne ſede va. illa.

m ¶ Eorundem.] ſcilicet epiſcoporum beneficij & domicilij, vt ſupra.

n ¶ Et hi.] ſcilicet epiſcopi: vel eis deficientibus, capitulum.

o ¶ Vt præmittitur.] ſupra in tribus proximis. §.

p ¶ Perditis.] ſed de quibus perditis hoc intelliges? dices ne loqui de perditis illis, q̄ retineri poterāt: q̄ alia nō dimittunť iuxta p̄cedentes §. vt eorū collatio ſpectet ad Papā: dicas ꝙ ſic: mēs. n. fuit conditoris huius canonis ſuæ collationi reſeruare oīa beneficia q̄ ipſo iure ꝑ hāc conſtōnē vacare cēſentur, vt ſ̄. dixi.

q ¶ Nos.] ſcilicet viuentes.

r ¶ Vel Apoſtolicam ſedem.] ſcilicet, nobis ad æternæ ſalutis gaudium euocatis. Vel potes dicere ſedem Apoſtolicam, etiam nobis viuentibus, cum vbi ſit Papa, ibi ſedis Apoſtolica, vt notaui ſ̄. in §. nos itaque. in ver. Romanæ Eccleſiæ.

s ¶ Quam primum commode] ſcilicet arbitrarie, iuxta regionum lōginquos vel propinquos viarū diſcurſus. arg. de elect c. cupientes. & c q̄ ſit lib. 6. de appel. cū ſit Romana. C. eod. tit. l. cū poſt. & eſt ſimile huic de cle ęgro. c. vnico. §. ſi autem epiſcopus. lib. 6.

t ¶ Indilate.] i. abſq; corpore. mora, vel negligētia.

u ¶ Valeamus.] non dicit, de perditis aliquid ꝙ de illis valeat diſponere tamquam per hanc conſtitutionē reſeruatis: quare facit ꝓ hoc qđ dixi in verbo, ꝑditis. ſed cū quantū ad certificationem Papæ faciēdā, hic æquiparari videanť dimiſſa, & perdita, vr̄ ꝙ ſicut illa ſunt hic reſeruata, ita & perdita. Sed ad hoc pōt dici, ꝙ licet de hoc ſit Papa certificandus, vt valeat de illis diſponere: nō ex hoc ſequitur, quòd de oīb. vt de

reſeruatis

reſeruatis diſponat vel diſpōere velit, aliàs hæc reſeruatio iuris cōis ſublatiua, poteſtati ordinariorū derogatiua, & ſic odioſa ampliaretur, & extenderet ad caſus nō expreſſos, quod de iure tolerabile non videtur per hoc autem quod dicit, ſalubriter diſponere valeamus: videtur innui ꝙ Papa ſit certificādus de talibus beneficijs, & eorum qualitatibus: quia illarum expreſſio aperire & parare poteſt viam ſalubri diſpoſitioni Papę.

Quantum[a] autem ad modificationem attinet ante factum[b]: illa dumtaxat & non alia beneficia eccleſiaſtica[c] quocunque nomine[d] nuncupētur, curā animarum habere cenſemus, quæ parochias[e] habent, in quibus eſt animarū cura, non per vicarios[f] perpetuos, ſed per rectores aut miniſtros beneficiorum ipſorum, vel illorum temporales[g] vicarios exercenda: necnon & illa, quorum miniſtris ratione beneficiorum huiuſmodi competit viſitare[h], inquirere[i], procurationes[k] recipere, ſuſpendere[l], excommunicare[m] ſeu ab excommunicationis & ſuſpenſionis ſententijs abſolue-

a ¶ Quantū autem.] Sexta pars.

b ¶ Ante factam.] ī. §. nos itaque. ſcilicet ꝙ quis vnā dignitatē perſonatum, officium prioratū, eccleſiā vel aliud beneficiū cū cura poſſit cum aliquo vel alio ſimili ſine cura licite retinere.

c ¶ Eccleſiaſtica.] qualia ſunt illa proprie quæ clerico tantum conceduntur in perpetuum, id eſt ad vitam, quæ reſidentiam expoſcunt, quā exigit oē beneficium, niſi de contrario conſtet, vt not. per Inn. de cle. non reſi. clericos. & de talibus dr̄, ꝙ ſine canonica inſtitutione detineri non poſſunt. de inſti. ex frequētibus de reg. iur. c. 1. lib. 6. ad differentiam illorum quæ conferuntur etiam laico tamquam bene merito. 16. q. 1. c. poſſeſſiones. & q. 6. c. illud. C. de ſacroſan. eccle. l. iubemus. 12. q. 2. quicunque ſuffragio vel cauſa pietatis. 12. q. 1. quia tua 22. diſt. c. ſi qui vero.

d ¶ Nomine.] de nomine enim curandum non eſt, ex quo conſtat de corpore, argum. extra de procura. petitio ff. de hære. inſti. l. quotiens. cum ſimilibus.

e ¶ Parochias. ſed q̄ beneficia habere dices parochias? Dic vt not. per Gar. & Guido. de elect. licet canon li. 6.

f ¶ Vicarios perpetuos.] beneficia igitur in quibus inſtituuntur vicarij perpetui, non dicuntur quo ad hāc modificationē habere curā, qn cū alio curato poſſint retineri, vt hic, & de præb. ſuper eo. lib. 6. de ſe tñ curata ſunt quo ad vicarios ipſos, vt no. Ber. de offi. vica. ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatur curam habere? Dicas ꝙ ſic, quia cum ſpiritualē iuriſdictionem ſuper vicarium & alios habeat vt dicto c. ſup eo. curam habere dicetur. de elect. dudum. & ī. ſtatim ſequitur. ſic ſentit Hoſt. de præb. expoſuiſti de ſi presby. conſtitutus. in verbo, ꝑpetuus. & in c. ad hoc. ſup verbo, p̄fuerunt. Non enim eſt inconueniens, ꝙ in eadē eccleſia ſint plures curam inſolidum habētes vno ſuper alio exiſtenti not. Inno. de p̄b. cum non ignores ad hoc facit in arg. efficax iſte textus: qa cū tātū quo ad modificationem præfatā tales. eccleſiæ habētes vicarios, non dicantur habere curam quo ad rectorem principalē, vt hic: ergo aliàs cenſentur quo ad illum curā hre: aliàs quo ad modificationē iſtā nihil ſpecialitatis induceretur per hanc decr. arg. ad hoc de præb. lib. 6. præſenti §. loca. de rerum permuta. c. 1. Itē quia ſtatutum in certo caſu ſingulariter, in alio effectum ſuum non extendit arg. ff. de lega. 3. l. hęres meus. §. 1. de aur. & arg. lega. l. 1. §. item ſi dux.

Curā inſolidum poſſunt plures in eadē eccleſia habere.

g ¶ Temporales vicarios.] ideo ſic dictos: quia ad tēpus, non in perpetuū duratura eſt eorum vicaria: puta ceſſante cauſa vel lapſo tempore, ob quā & vſque ad quod talis vicaria conceſſa eſt. extra de appel. ꝑuenit. & de æta. & quali. c. ex ratione. de elect. cū ex eo. §. porro lib. 6. & talibus cōmittēda eſt cura ꝑ ordinariū, vt in dictis iurib., & de offi. archi. cū ſatis. Si quæras quare illa beneficia, quæ reguntur per vicarios tēporales nō dr̄ incurata, ſicut illa q̄ reguntur per perpetuos? Reſpondeo, quia rector principalis per temporalē vicarium deſeruiendo, per ſeipſum deſeruire & curam exercere cenſetur: cū ille iure ſuo hoc nō faciat. arg. extra de reſtit. ſpol. cum veniſſet ff. de acq. poſſeſ. l. quod meo. ſecus autem eſt in perpetuo, qui nomine & iure ſuo curā exercet, & pro illo iure agere & defendere ſe poteſt de iud. cum deputati, de proba. ex litteris. cum beneficium proprium dicatur habere. de reſcrip. poſtulaſti.

Vicarius tēporalis curā ſuo nomine non exercet. qđ tamen facit perpetuus.

h ¶ Viſitare.] Iſta quę ſequuntur reddunt beneficium curatum, vt hic, & de elect. dudum. & ad quid teneatur ille qui viſitat faciendum viſitationis tempore: Dic vt legitur & not. de offi. ordi. inter cætera. 10. q. 1. decernimus. &c. epiſcopum. &c. placuit.

Inquiſitio an poſſit fieri infamia non ꝓcedēte.

i ¶ Inquirere.] de inquiſitione, quæ fit parte inſtante ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri, vide quod legitur de accuſ. qualiter. tā per ordinariam & extraordi. gloſ. & per Inno. de ſi. mo. licet Heli. vbi not. ꝙ inquiſitio quæ fit ex mero officio iudicis, fieri poteſt etiā publica infamia nō ꝓcedente, & per hoc tolerari poſſe videntur inquiſitiones, q̄ fiunt per iudices moderni temporis tam eccleſiaſticos, quàm temporales & pro hoc facit extra vt eccleſ. bene. ſi. cap. vt noſtrum.

k ¶ Procurationes recipere.] quæ recipiēdę ſunt iuxta formā, c. cū Apoſtolus de cenſibus, & contra talem procurationem, quæ debetur ratione viſitationis de iure communi non currit pręſcriptio ex parte illius, qui ad eā tenetur, licet alius in eo poſſit eam p̄ſcribere: ſecus autem ſi debetur procuratio conſuetudinis rōne: tunc enim ꝑ habentē etiam illam pręſtare, præſcribi poteſt. extra de præſcrip. cum ex officij. cum not. ibidem. In quibus aūt, & de q̄bus rebus procuratio ſit p̄ſtanda, vide quod not. inno. de cenſ. Romana.

Procuratio an poſſit tolli præſcriptione.

l ¶ Suſpendere.] ſuſpenſio eſt multiplex. de quo vide quod not per Compoſt. de conſue. cum dilectus ꝑ inno de exceſ. præla. tanta. per Ber. de ele. exco. latores. Sed iuxta hoc quæro, ſi quis eſt ſuſpenſus ab offic. an intelligatr̄ ſuſpenſus à bñficio? De hoc dic ut ꝑ. I. An. extra de pœnis. c. ſi. in gloſ. quæ incipit, nota nouā ſpeciem, circa ſi. cuius opinionē approbo, quādo dicitur in ſi. illius gloſ. videntur iſte tres opiniones iungēdæ & ſequendæ, &c. Dic breuiter, ꝙ aut ſuſpenſio inducitur ab homine ꝑ crimen quod conſtat fore cōmiſſum, & tunc extenditur ad beneficiū, niſi ex cā illud ſibi retineatur, vt not. dicto c. latores. & de cle. pug. in duello, Henricus, & ad hoc facit de pug. cano c. 1. &c. inter ſollicitudines. cum ibi not. per Hoſt. ſecus inducitur à canone, quia ſuſpenſus ab officio, ſuſpenſus nō vr̄ à beneficio. niſi à iure exprimatur. ſic not. Hoſt. & Gul. poſt eū, de re iudi. c. cū æterni. & Io. 33. diſt. c. ꝓpter hoc licet ī ſuſpēſo ab hoīe ibi notet idē, ſed male.

Suſpēſus ab officio an intelligatur ſuſpenſus à beneficio.

m ¶ Excommunicare.] excōmunicationis diuerſi ſūt modi ſecundū leges & ſecūdū canones: dicitur enim quis excommunicari ſecundū leges à perceptione corporis Dominici, in corpore auten. de ſan. epi. §. omnibus autem epiſcopis coll. 9. ibi not. de iſta excōmunicatione poteſt intelligi c. extra de vſu. quia in omnib. quandoque à gremio ſanctæ matris Eccleſiæ. C. de ſa. ſan. ec. l. placet. & ibi not. quandoq; ab ingreſſu eccleſiæ in corpore authent. de interdi. collegi hæc circa ſi. coll. 5. C. de ſum. Tri. l. 2. quandoq; a cōione fideliū ſicut eſt banniri. in 10. coll. in tit. hic finitur lex circa princ. De alijs ſpeciebus & modis excōmunicationis

ſecundum

re [a] de conſuetudine [b] uel de iure [c] : iuribus [d] alijs de animarum cura loquentibus in ſuo robore quo [e] ad cætera permanſuris [f]. Nulli [g] ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum moderationis, ſtatutorum, conſtitutionum, reſeruationis, inhibitionis, & uoluntatum infringere [h], vel ei [i] auſu [k] temerario contraire. Si quis autem hoc attentare [l] præſumpſerit, indignationem [m] omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli [n] Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum [o]. Datum ꝑ Auinione xiij. Calend. Decembris, anno ſecundo.

TITVLVS. IIII.

De conceſſione prębendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

¶ *Executores gratiarum & iudices cauſarũ à ſede Apoſtolica deputati, in diœceſibus iam diuiſis procedere poſſunt, ſicut ante diuiſionem poterant. Et congrue ponitur ſub hoc titulo, cum loquatur de executorib. de quibus frequẽs mẽtio habetur in tit. de conceſſio. præb. li. 6. patet in c. executor. c. ſi c. & cap. ſi ſoli. Et potuiſſet ſituari ſub tit. de reſcri. uel de offi. deleg. uel de paroch.*

ſecundum canoniſtas, & ipſarũ effectibus, dic vt not. per Hoſt. in ſum. de ſent. excom. §. quot ſunt ſpecies. & §. quis ſit effectus.

a ¶ Abſoluere] talis abſolutio competit ratione iuriſdictionis, non officij, vnde eam ſimpliciter impendens tẽpore interdicti, non eſſet irregularis: ſec9 ſi aliàs eam impenderet officiando, ut not. Inn. & Hoſt. de exceſ. præla. tanta.

b ¶ De conſuetudine.] collige hic talia de quibus præmittitur poſſe quæri per conſuetudin. de elect. dudum §. ſed cũ iure. cum ſim. & hoc indubitabile uidetur q̃ illis qui talia habent faceret rõne ſuorũ beneficiorum. Sed nunquid alicui priuato clerico per conſuetudinem quæri poſſet, ut alium poſſet excõmunicare 1 videtur quòd non. argu. ff. de offic. archid. cum ſatis. & iſtam opinionem ſequitur Hoſt. de foro competen cũ contingat. Innoc. autem contrarium 1 tenet. de reſti. ſpol. cum olim inter. & Hoſtiẽ. ibidem in hanc ſententiam declinare uidetur.

1 Pro quo facit gl. i d. c. cũ ↄtĩgat, q̃ Io. An. referẽte Mari. Soʒi. ibi nõ legit alibi. & examinat ibi Ma. ria. andũs poſſit corrigere familiã, & pr̃ filiũ. & addit ibi Mar. Sozi. q̃ index dẽt filiũ a pr̃e ſibi traditum punire ſecũdũ voluntatem p̃nsl. 3. C. de pa. po. te. nõ pœnam ortis l. milites 2. § ſi ff. d temil. Ce pol. l. cautela ſua 2. alle. l. q cũ vno. §. filiũ. eod. tit. Fon.

c ¶ De iure.] ad quos de iure communi excommunicare & abſoluere ſpectat, vide q̃ legitur. 2. q. 1. nemo. extra de of. or. cum eccleſiarum prælatis. & plenius in ſumma per Hoſtienſem de ſent. excommun. §. quis poſſit excommunicare.

d ¶ Iuribus alijs] de q̃bus dixi ſ. in gloſſa. beneficia igitur vel dic, alijs, vt in decre. licet canon. de elect. li. 6. & de præben. de multa & eo. ti. cũ ſingula. li. 6. de æta. & qualit. c. ex ratione. cum ſimilibus.

e ¶ Quo ad cætera] ſcilicet præterquam ad modificationem hic poſitam.

f ¶ Permanſuris] ſic nota q̃ detractione facta ſuper certo articulo iuri antiquo ꝑ nouum, in cæteris remanet non correctum, quia q̃ non mutatur, &c. C. de teſta. l. ſancimus. de appe. præcipimus.

g ¶ Nulli ergo] hic poſſet pars ſeptima aſſignari.

h ¶ Infringere] cum enim principis conſtitutio quæcunque arctet ẽt inuitum, omnis homo ad eius obſeruantiam tenetur. C. de legi. l. 3. & l. leges ſacratiſſimæ. 25. q. 1. c. generali. extra de conſti. c. 1. etiam ſi aliàs uideretur dura uel iniqua 19. diſt. in memoriam. ff. qui & a quibus. l. proſpexit.

i ¶ Vel ei] ſcilicet paginæ.

k ¶ Auſu temerario] hoc dicit, quia ex cauſa rationabili & ſcd̃m iura alia confirmata, non eſt prohibitum contra uerba huius conſtitutionis ire, ut mens ſeruetur conditoris: permiſſum eſt enim uerba legis offendere ſeruata mente. ff. qui petant tu. l. credendum. de excu. tut. l. ſcire. §. aliud. extra de uerb. ſign. c. intelligentia ſic nota ff. de legi. l. contra. & dixi de reg. iur. c. inſpicimus. lib. 6. & ideo permiſſum eſt doctori interpretari verba legis. C. de prof. qui in urbe Conſtan. l. unica. li. 12. nota extra de poſtula. prælato. cap. 1. C. de legi. l. 1.

Legis verba licet offendere ſeruata mente.

l ¶ Attentare præſumpſerit] ſcilicet infringere, uel auſu temerario contra iſtam conſtitutionem venire.

m ¶ Indignationem] humano more loquimur. ſimile extra de reb. eccle. non alie. ſi q̃s presbyterorum. 24. q. 1. odi & proieci. extra de exceſ. præla. clerici. in corpore auth. ut non luxuri. contra natu. §. 1. colla. 6. proprie enim loquendo Deus nunquam indignari põt, cum ſit incommutabilis. de hoc etiam per Hoſtien. dicto cap. ſi quis.

n ¶ Petri & Pauli.] de iſtis Apoſtolis ſingulariter dicit, quia alios Apoſtolos quadam prærogatiua præcellunt 2. q. 7. c. beati. & qui vrbem Romanam parili conſortio glorioſo cruore martyrij conſecrarunt. de elect. fundamenta libro 6.

o ¶ Incurſurum] ſed qualiter 2 hæc intelliges & uerba ſimilia in litteris gratioſis Papæ apponi conſueta, quod infringens conſtitutionem uel mandatum temerarie, talẽ indignationem incurrat. Poteſt dici nõ improbabiliter, quòd ſi talis infringat, uel nõ ſeruet Papæ conſtitutionem, credens ipſum conſtitutionem facere non potuiſſe, hæreticus eſt cenſendus. 25. q. 1. violatores & multis c. ſeqq. 19. diſt. c. nulli fas. quare hoc caſu non immerito talis per hoc errans in poteſtate clauium, Petro & in eius perſona ſuis ſucceſſoribus datarum, Matt. 16. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. extra de re iud. c. ad Apoſtolicæ. § nos itaque. indignationem Dei & Apoſtolorũ incurrere dicitur, cum ſit ibi extra fidem: Sed ſi aliàs credat Papam conſtitutionem facere potuiſſe, ſed aliter eam ſeruare contemnit, uel eam infringit, non eſt per hoc cenſendus hæreticus, ſed grauiter peccat, ſic quòd pœnam depoſitionis meretur 4. diſt. §. vlt. ſic ſẽtit Io. dicto c. nulli fas & clarius Gar. extra de elect. c. generali. li. 6. nam & ſecundum legem ciuilem tranſgrediens principis conſtitutionem, pœna ſacrilegij tenetur. C. de ero. mili. anno. l. lege repetita lib. 12. & hoc caſu etiam cum talis peccare dicatur, & quãtum in ſe eſt, principi obtemperare nolit, contra uerbum Domini. 1. Petri. c. 2. extra de maio. & obe. c. ſolitæ. indignationem Dei & Apoſtolorum non immerito incurrere dicitur.

2 De materia huius gloſſæ vide notata ꝑ doctores in c. 1. de ſepulturis. lib. 6.

p ¶ Datum Auinioni] Arg. inſtrumentis cõtractuum uel ꝓcurationum fore apponendum locum ↄtractus. ſic ſentit Accur. C. de tabu. l. generali. li. 10. & Io. An. extra de re iud. c. abbate. §. pen. & Hoſtien. plenius ꝑſequens extra de fid. inſtru. c. inter dilectos. §. 1. in verbo, facilius. pro quorum opinione facit in corpore authen. quibus mod. nat. effi. legi. §. quantum. coll. 6. Sed ſi tanti uiri intelligere uoluerũt, quòd loci appoſitio ſit de ſubſtantiali eſſentia inſtrumenti, hoc nõ reputo penitus expeditum. Zen.

Loci appoſitio an ſit de ſubſtantia ↄtus.

SEdes Apoſtolica. ¶ In quattuor partes eſt diuiſibilis pręſens conſtitutio. In prima n. harenga ſeu præfatio præmittitur. In ſecunda, facti recitatio ſubiungitur: ibi, Sane pridē. In tertia expectantibus bñficia ex uirtute litterarum Apoſtolicarū declaratio annectitur: ibi, Verū quia, &c. In quarta ad litteras iuſtitiæ eadē declaratio extēdit: ibi, Idem ēt, &c.

† Hæc extrauagās habet inter cōes ſub tit. de of deleg. cū gl. Gu. de Mōte Lauduno

CAP. I.

SEdes a † Apoſtolica in ſuis actib. b ueritatem c proſequens d, lucem e amans, libenter euitat f nodoſæ g ambiguitatis inuolucrum h, illamque ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſeruare cautelam i intendit k, ut de illis l ita proueniat commodum, q alijs non immineat detrimentum m. ¶Sane n pridē ad diuini cultus augmentum o, & ad ſalutē p populi, quem in nonnullis q ciuitatib. ac diœceſibus ſic multiplicauit r Altiſſimus, q in earum s ſingulis ſingulorum t vultus u nequibat, ut eum decet x vnicus y paſtor inſpicere, aut alias z partes boni

a ¶ Sedes.] quæ cenſet eſſe ubi Papa eſt, ut dixi plene in decr. Execrabilis. & in cap. Ad onus.

b ¶ In ſuis actibus] Actus ſedis Apoſtolicę confirmandi iuxta poſſibilitatem actib. diuinis: omnis enim Chriſti actio noſtra eſt inſtructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. diſt. ca. legitur. potiſſime per uirtutē humanitatis & clementiæ, per q̄ ſola Dei ſeruatur imitatio, & quæ ſola Deo nos æquat. in corpore auth. ut iud. ſine quoquo ſuffra §. itaq; coll 2. C. de nup. l. imperialis. de dona inter vir. & vxo l. ult. iuxta illud: Imitatores Dei eſtote ſicut filij chariſſimi. & ad hoc facit 40. diſtin. c. non nos. & multis cap. ſeq.

c ¶ Veritatem.] quid eſt 1 veritas? Rñdeo, ipſe Deus, qui de ſe ipſo dicit: Ego ſū via, veritas, & vita. Ioā 14. c. & legiť 11. q. 3 c. exiſtimant. & c. Imperatores. & c. abijt. de pęn. diſt. 2 c ſi enim inquit §. qui dicit. 8 diſt. ſi cōſuetudinē. Sed veritas in quantū eſt creatura humana, p̄t dici indubitata rei certitudo, maxime per viſum. inſti. de gra. cogna. §. hacten⁹. & in corpore auth. de fid. inſti circa prin. coll 6 vnde veritati omnis opinio hēt ſuccumbere 8 diſt. c veritate. ff. quando actio de pec eſt annalis l j §. vlt aliàs eſt ibi lex, quæſitum. & ad leg. Aqui. l. inde Neratius. §. vlt.

1 Veritas q̄d eſt: & vid. B. Th. p. 1. q. 16. art. 1.

Veritas opinioni p̄fertur.

d ¶ Proſequēs.] intantum q ſententiam per ſe latam commutat in melius ex cauſa ueritate comperta. 35. q. 9. c ſnīam. extra de re iud c cum olim de pur vulg. c. ſignificantib. ff. quando actio de pecu. eſt annalis l. quæſitum. aliàs eſt ibi §. ſub l 1.

e ¶ Lucē amās.] Nota principē. q lex eſt animata in terris, in corpore auth. de conſuli. §. vlt. coll. 4. lucis & claritatis amicū fore: nā nihil p̄prius eſt legum quā claritas in corpore auth de teſt imperfecte. §. nos igitur. coll. 8. & ſimplicitas magis quā difficultas placet legi. Inſti. de fideicom. hæ. §. ſed quia Nec mirum, q̄a qui i tenebris ambulat, neſcit quo vadat. iuxta uerbū Dñi, Matth. 15 18 diſt. c. q̄ ipſis. de æta & quali. c. cum ſit. & ideo alibi legiť: Qui male agit, odit lucē. argu. Inſt. de ob. q̄ ex delict. naſ. furtū nam tenebræ aptæ ſunt ad malum. ff. de ven inſpi l. 1 § mulier

Charitas eſt p̄pria legibus.

f ¶ Euitat.] nec mirum cum ad eam & ad eius onus ſpectet iuris dubia declarare extra q fil. ſint legi. c per venerabilem. §. rōnibus. cum eius ſit interpretari cui⁹ fuit & condere. C. de legi. l. vlt. 11. q. 1. §. ex his omnib. extra de ſen. excom. inter alia

g ¶ Nodoſæ.] id eſt p̄plexæ & inuolutæ ad inſtar nodi inextricabilis. ſimile extra de ver. ſig. cum olim. Inſt. de fideicom hære. § ſed quia.

h ¶ Inuoluerum.] id eſt, inuolutionem & p̄plexitatē.

i ¶ Cautelam.] eius cautela magna dēt nobis eſſe inſtructio. 81. diſt. legitur.

k ¶ Intendit.] ſcilicet in dubio.

l ¶ De illis.] ſcilicet ordinationibus.

m ¶ Detrimentum.] hoc dicit, quia non dēt vni cum alterius iniuria ſubueniri 22. q. 2 c. primū. 14. q. 5. denique. C. de emanci. li. l. nec auus. vnde in dubio Papa per ſuam ordinationem nō intēdit iuri alterius derogare. ff. ne q̄d i lo. pub. fi. l. 2 §. merito. & §. ſi q̄s a principe 95. diſ. nullus. & c. ecce. de offi deleg. ex parte 2. & ca. ſuper eo. de reſti. ſpol audita. cum ſimilibus. Ratio huius eſt, quia omnibus ſubditis æqualis defenſio iuris eſt, per l debita ff de pœnis. l. capitalium. §. ad ſtatuas. & p̄ conſequens per principem, cum ipſe obtinere uelit q̄d ſuæ leges uolunt, in corpore auth de iud. §. oīs autē. colla. 6. ne aliàs inde uideantur naſci iniurię, vnde iura naſcūtur. C. vnde vi. l. meminerint extra de accuſa. qualiter 1.

Prīceps & leges cuctos dfendere debent.

n ¶ Sane pridē.] Secūda pars & ſume uerbum, ſalubriter intēdentes, quod eſt infra.

o ¶ Augmentū] deſideriū eſt enim, & eſſe dēt cuiuſlibet fidelis, & potiſſime vicarij Chriſti augmētare cultum diuinum, ut hic, & extra de p̄ſti ex parte. de reſcript. quia per ambitioſam li 6.

p ¶ Salutem populi] ſcilicet Chriſtiani indigētis per maxime pabulo verbi Dei. Matt. 4. c. 44. diſt. ſit rector. extra de offi ord c. inter cætera.

q ¶ Nonull s] id eſt aliquibus: duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quā negari videtur. ff de uer. ſig. l duob. ſimile de reſcrip quia nonnulli. de hoc plenius in decre cum inter nonnullos.

r ¶ Multiplicauit Altiſſimus] Deus ergo multiplicare ſuum populum dr̄, cum ſine ipſo ſiat nihil Ioa. C. de ueteri iure enucl. l. 1. 13. q. 4. Nabuchodonoſor. in verbo, non ergo aliàs eſt ibi. §.

Nihil ſit ſine Deo.

s ¶ Earum] ſcilicet ciuitatum vel diœceſum.

t ¶ Singulorum] ſcilicet de populo.

u ¶ Vultus] hoc verbū ſumi p̄t large p̄ acta extrinſeco: & tūc expones, vultus, id eſt actus exteriores ſeu intrinſecos, ex q̄bus de extrinſecis præſumitur bonum uel malū 41 diſt. §. vlt. 32. q. 5. qui viderint. de p̄ſump. ex ſtudijs Inſt. de rerū diu § ceruos in corpore auth. de mona. § cogitandum. coll. 1. vnde verſus:

Intima per mores cognoſcimus exteriores.

Poteſt etiā accipi ſtricte pro aſpectu faciei, & expone tūc, vultus, id eſt facies, quas ep̄s confeſſionis tempore in cōfitentes ſibi dēt inſpicere, vt diſcernat quanto rubore ſeu tremore, uel erubeſcentia q̄s peccata confiteatur, ut ſecundum hoc pænitentiam moderet. arg. ad hoc. ff de quæſt. de minore. § tormēta. cautela ē tamen adhibēda, ne ex aſpectu concupiſcentia inhoneſta poſſit ſubſequi, puta ex aſpectu faciei muliebris: ſuper quo vide quod plene no Hoſt. in ſum. de pœnit. §. qualiter ſacerdos

Vult⁹ duplicitet ſumitur.

x ¶ Vt eū deceat] hoc dicitur, quia epiſcopus curā habere dr̄ omnium & ſingulorum de diœceſi. 10. q. 1. regenda. 25. diſt. perlectis. & ipſorum animæ de eius manibus requiruntur. extra de offi. ord. irrefragabili. de reg. iur. quamuis.

y ¶ Vnicus paſtor inſpicere.] quare ob multitudinem meſſis credētium dignum fuit, ut mitterētur alij operarij ad tātam meſſem recolligēdam. 22. diſt. in nouo.

z ¶ Aut alias] puta ſcilicet prædicationibus. ſacramētorum collationibus, & ſimile. de of. or. inter cætera.

a ¶ rat-

Epiſcopatus Papa ſolus diuidit.

a ¶ Partes boni paſtoris.] quales debeant eius eſſe, vide quod no. 44. diſt. ſit rector, & 45. diſt. diſciplina.
b ¶ Duximus diuidendas.] diuiſio & vnio epiſcopatuum ad ſolum Papam noſcitur pertinere. 16. q. 1. præcipimus, & c. ſicut extra de exceſ. præla. ſicut vnire.

paſtoris [a] implere, ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus [b] diuidendas) certas ciuitates [c] & eccleſias ereximus cathedrales [d], quarum ſingulis proprias, diſtinctas, & limitatas [e] diœceſes [f] iuſſimus aſſignari. Verum [g] quia plures ante [h] ordinationem ſeu diuiſionem noſtram huiuſmodi tam à nobis, quàm à prędeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Apoſtolicas obtinuerunt litteras [i] ſuper beneficijs eccleſiaſticis in [k] ipſis tunc [l] integris diœceſibus vacaturis [m], quarum [n] nonnullæ [o] reſtant adhuc [p] executioni [q] mandandæ: Nos amouere volenter [r] cuiuſuis dubitationis ſcrupulum [s], qui circa executionem gratiarum ſuper huiuſmodi beneficijs conceſſarum poſſet [t] forſan incidere, & prouide [u] conſiderantes attentius, quòd per ordinationem ſeu diuiſionem noſtram prædictam [x] ius [y] ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione [z] mutari [a] non debet, quin adeo efficax in diuiſis diœceſib. maneat [b]

c ¶ Ciuitates.] Not. ciuitatem dici ante. quam ibi ſit ſedes epãlis: non ergo talis ſedes conſtituit ciuitatem. ad idem 3. q. 2. audiuimus. 80. diſtin. cap. 1 extra de priuileg. cap 1. vbi de hoc, p Pet. de Samp. Quid autem dicatur ciuitas videre potes quod ſuper hoc recitat Guil. de reſcri. ſtatutum. in verbo, ciuitatib lib. 6.
d ¶ Cathedrales.] id eſt, Epiſcopales.
e ¶ Limitatas.] taliũ diœceſũ limites præſcribi nõ pñt. 16. q. 3. c. licet in regulis.
f ¶ Diœceſes] à quo loco dięceſis incipiat computari, an à fine ciuitatis, quæ murorum ambitu clauditur an à fine ſuburbiorũ ciuitatis, vide quod not. Vin. de reſcript. Rodulphus, & Guliel. in cap. ſtatutum. ſuper ver. in ciuitatibus lib. 6.

Litteræ Apoſtolicę an ſint impetrantib. pro titulo.

g ¶ Verum.] Tertio pars.
h ¶ Ante ordinationem.] de obtinentibus enim litteras poſt talem ordinationem & diuiſionem non eſſet dubitatio, cum litteræ de vna diœceſi mentionem facientes, ad aliam ſuum effectum non extenderent.
i ¶ Litteras] tales litteræ vepote ambitioſæ, ſunt reſtringendæ non relaxandæ. extra de pręb. cũ olim. & eo tit c. quamuis. li. 6. & de talib. litteris conſueuit p aliquos dici, ꝙ in beneficialibus ſunt loco tit. vt no. Compo de reſcrip c. ſuper litteris. circa fi. Sed in cõtrarium vr̃, ꝙ gratia, q̃ ſine litteris fieri poteſt, ſemper litteras præuenit, vt not. Inn de reſcip. conſtitutus. nam ſola verbalis collatio facta cõſentienti, dat ius in beneficio. de præbe ſi tibi abſenti. de conceſ. præb. ca. vl. lib. 6. & arg. C. de dona. l. ſancimus. §. exceptis. & not. Inn de reſcrip. c. litteris. vnde poteſt dicere qđ littera Apoſtolica eſt loco tituli quo ad probationẽ iuris quęſiti per collationem præcedentem, non autẽ eſt pro titulo quo ad iuris acquiſitionem, cũ ſine ea ſit iã quæſitum. Aliqui tñ dicũt, qđ littera eſt pro titulo in collatione facienda, nõ autem in iã facta, uel eſt titulus remotus nõ immediatus. ſic vr̃ ſentire Gul. de lit. cõteſt. c exceptionis in gl. 1. ad principale. lib. 6. Sed aliter & forte verius poteſt dici, ꝙ ẽt in facienda non ſit titulus quia ſicut in iã facta uerbalis collatio eſt titulus iure quęſitus abſq; alia traditione. arg ext. de accuſa. accedẽs, & no. Cõpoſt. de conſt. cũ M & Inno. de pręb. cũ inter. ita & in facienda, mandatum uerbale factũ cõferendi eſt titulus, cuius uigore cõpetit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta aſſequitur quis ius in re, ante vero ius ad rem licet nõ in re de præb c quodã. de conceſ. pręb. c. vlt lib 6. Sed littera Apoſtolica erit probatio illius tituli, ſicut alia ſcriptura q̃ fit de titulo, nõ eſt titulus, cũ frequenter ſolo conſenſu. perficiatur. ff. de actio. & obliga. l. ex conſenſu. Inſtit. de obl. quæ ex conſ. cũ ſimilibus. ſed eius probatio. ff. de pign. l. contrahitur. Et ad iſta potes videre quod Guliel. pro & contra plene proſequitur in prooemio lib. 6. & quod aliàs dixi ad iſtam materiam de reſcrip. cap litteras clem. 5.
K ¶ In ipſis.] ſcilicet ciuitatibus.
l ¶ Tunc.] ſcilicet tempore diuiſionis per nos factæ.
m ¶ Vacaturis.] in quib ſolus Papa, non alius ius conferre poteſt. de conceſ. præb. propoſuit.

Papa ſolus ius i vacaturis confert.

n ¶ Quarum.] ſcilicet litterarum
o ¶ Nonnullæ.] ideſt, aliquæ ſeu multæ.
p ¶ Adhuc.] ſcilicet poſt factam prędictam diuiſionem.
q ¶ Executioni.] quę non debet retardari prætextu obiecti criminis, ſcilicet quoad miſſionem, in poſſeſſionem, niſi contra publice diffamatum, de accuſ. accedens, vnde litteræ executoriæ cõſueuerũt de curia emanare. An autem p eas ius, & quale quæratur vide quod nota. per Ber. & Inn. de reſcrip. conſtitutus.
r ¶ Volentes.] dic vt dixi ſup. in verbo, euitat.
ſ ¶ Scrupulum.] ideſt ſollicitudinem ſeu curioſitatẽ, ſimile de ſimonia, per tuas 2.
t ¶ Poſſet forſan incidere.] hoc dicit, quia nihil ſic indubitatum eſt inter homines, quin poſſet, licet alias ſit deciſum, quandam ſollicitam dubitationem ſuſcipere in corpore auth. de tabel. §. & non fingant. col. 4.
v ¶ Prouide conſiderantes.] prouida ſecundum ius fuit conſideratio conditoris huius capituli per ea quę not ſupra in verbo, detrimentum.
x ¶ Prædictam.] ſcilicet factam de vna diœceſe in duas vel plures.
y ¶ Ius ad rem.] id eſt, ad petendũ beneficium competens, & illud eſt condictio ex canone, vel officiũ iudicis, vt no. Inn. de cõſti cũ M. in glo pen. de pręb. inter cætera. in glo ſ. collatio Et iſtud ius petenti competit ex mandato Papæ facto de prouidendo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi ſup. in gl. tales litteræ. Et eſt ius in re, quod ex collatione quæſitum eſt, vt ibi dixi.

Ius ad rẽ & ius in re differunt.

z ¶ Ex ratione.] ſ. iuris ſecundum quam princeps licet ſolutus 1 legib. profitetur ſe velle viuere. C de leg. l. digna vox. nec vult a iuris tramite deuiare. extra de proba. licet. de excep. cum inter. de accuſ. licet. §. ne autem aliàs immo vult obtinere quod ſuæ leges volũt. in corpore auth. de iud. §. omnis aũt, & talis voluntas in eo appellatur poteſtas ordinata: ex voluntate autẽ illa, ſolutaque poteſtate, qua cunctis præeminet, talis mutatio de qua ſequitur fieri potuiſſet de reſcrip. quia per ambitioſam. li. 6 & arg de pœ diſt. 3. §. in perſona. tunc. n. ſufficeret ſibi pro ratione voluntas. Inſt. de iure nat. §. ſed & quod prin ff. de conſt. prin. l. 1. quę in dubio ſancta & iuſta p̃ſumiť 40. diſt. c. nõ nos. & ibi not.

1 Vide B. Thomã 1. 1. q. 96. art. 5.

Poteſtas ordinata & ſoluta in principe reperiuntur.

a ¶ Mutari non debet.] facit ff. de iti actuq; pri. l. nec enim C. de admi. tut. l. ſancimus. extra de reg. iur. c. factum legitime. lib. 6.

Diuiſio ñ tollit legatũ nec pignoris obligationem, &c.

b ¶ Maneat.] ſcilicet ius ad rem competens. Simile poteſt induci de legato vel fideicõmiſſo relicto, ꝙ efficax remanet ſicut prius, licet diuiſio interueniat. ff. de

leg.2.l.Titia.§.Lucia.de pignoris obligatione,q̄ firma remanet,licet res obligata diuidatur.C.cōia vtri.iud.l. ſi factis & de ſeruitute,quæ ſolida debeē,licet fundus ſeruiens ad plures deuenerit.ff.ſi ſerui.ven.l.loci corpus.§.ſi fundus,& ff.fam. ercisc. l.hæredes.§. an ea.& contra ſi promiſſor. & de iuriſdictione ſeu viſitatione, quę in totū debeē ſicut prius poſt talem diuiſionem, vt in extrauag. domini Io.Papę xxij.quæ incipit,ad Apoſtolatus.

ſicut prius [a] erat: auctoritate præſentium declaramus [b], quòd omnes & ſingulæ gratiæ [c] ſuper beneficijs vacaturis [d] ante diuiſionem huiuſmodi [e] in ipſis quondam integris [f] diœceſſibus à nobis vel prædictis prædeceſſoribus perſonis quibuſcunque [g] conceſſæ [h] tam in ipſis [i] nunc [k] diuiſis, quàm in alijs [l] diœceſibus deciſis ab illis [m], eiſdem modo [n] & forma poſſint ſuo [o] ordine† per [p] executores inde datos, & alios ad quos id pertinebit [q], ad debitam [r] executionem adduci, quibus [s] ante diuiſiones ſæpefatas poterant [t] & debebant. Idem [u] etiam declaramus [x] quo ad litteras Apoſtolicas iuſtitiam [y] cō tinentes: vt videlicet iudices dati per [z] illas in cauſis quarumlibet [a] perſonarum, quæ nunc [b] de huiuſmodi diœceſibus diuiſis [c] exiſtunt [d], poſſint iuxta earum tenorem [e]

a ¶ Prius erat.] ratio huius eſt,quia ex diuiſione ſecuta conditio. oblationis ex gratioſis litteris ortum habens, mutari de iure non poteſt.argu ff. de verb.oblig.l. 2. §.1. de prætor. ſtipu.l. prætoriæ.§ incertam.fam.ercisc.l.hæredes.§. contra ſi promiſſor. cum ſimilibus.

b ¶ Declaramus.] non videtur ergo hæc conſtitutio iuris noui editiua,ſed antiqui declaratiua,cuius iuris antiqui mens obligatur ex iuribus in glo proxi.allegatis.

c ¶ Gratiæ.] cum dicat,omnes & ſingulæ, intelligendum eſt quod hic dicitur, nedum de conceſſis in forma ſpeciali,immo in forma communi,puta pauperum quia licet in illis ſecundum alios litteræ tales dicantur de iuſtitia nihilominus gratioſæ dicūtur, cum omni lege humana Papa [r] ſit ſolutus.9.q 3 cuncta per mūdum.ff de legi.l. princeps vel alio reſpectu ſunt gratioſæ in hoc,quod magis vni quàm alij conceduntur. extra de præben.relatum.cum ibi not.argum.ff. ad ſenatuſconſul.Syllan.l.3.§.ſicut omnes. de reli. glo.vlt. extra de iure pat cum autem cum ſimilibus, & hunc intellectum denotat verbum,quibuſcunque,quod eſt infra.

r Præſul Romanus eſt oī lege ſolutus & vide B. Thomam 1.2. q. 96 ar.5.ad 3. arg.

d ¶ Vacaturis.] de conceſſis igitur ad iam vacantia beneficia hic non loquitur,cum in illis facta gratia ſtatim poſſit ſuum effectum conſequi. nec ex diuiſione ſubſequenti poſſit in illis alicuius probabilis dubitationis ſcrupulum ſuboriri,contra quod pręſens conſtitutio prouiſionem inducit declaratoriam.

e ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet diœceſum.

f ¶ Integris.] ideſt,non diuiſis.

g ¶ Quibuſcunque.] iſtius verbi vniuerſalitas expreſſe deſignat, quod etiam de gratijs in forma communi conceſſis quod hic dicitur intelligatur.arg ff.de hęre. inſti.hoc articulo.extra de maio.& obe.c. ſolitæ iuxta finem.quia in eis fauorabilior eſt cauſa non mutandi ius ad rem competens ex talibus diuiſionibus, quam in cæteris.vt not.Compoſt de reſcript.c.capitulum in glo quia quæſtiones.§.item quæritur an executor.ver ſi.ſed poſt dictum.

h ¶ Conceſſæ.] ſed de quibus conceſſis intelliges quod hic dicitur,an de conceſſis proprio motu Papę, vel ad preces,vel ſupplicationē? Dic q de omnibus, cum dicat textus.omnes & ſingulæ:& dicat,quibuſcunq;,nō diſtinguendo inſtantib.aliquibus vel non arg de leg. pręſtan.l.1.§.generaliter.19.diſt.ſi Romanorum.extra de priuil quia circa, & quia in omnibus eadem eſt ratio:ergo idem ius ff de fonte l.1.§.hoc interdictum,extra de cōſit.vti.cum dilectā.cum ſimilibus.& quia diuerſitatis ratio reddi nō poteſt,idem ius eſſe in omnibus inductum videtur.ff.de iniu.teſta.l.poſthumi.§.1. de verb.obli.l.a Titio.C.de libe.pęteri.l.1.

i ¶ In ipſis.] ſcilicet diœceſibus.

k ¶ Nunc diuiſis.] ſcilicet in duas vel in plures, vt ſupra prius integris & antiquis.

l ¶ Alijs diœceſibus.] ſcilicet nouiter creatis & erectis.

m ¶ Ab illis.] ſ.antiquis & ante diuiſionem integris.

n ¶ Modo & forma.] vt ſecundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatum de compellendo compellant, iuxta capitulum,ſi capitu.& c.ſi ſoli & cap. quia cunctis.de cōceſ. pręben.lib.6. cum ſua materia.

o ¶ ſuo ordine.] quaſi dicat iuxta prioritatem pręſentationis, circumſcriptis dolo & negligentia notabili.de reſcrip. tibi qui. & c duobus lib.6.

† No. ordinē diligenter ſeruandū, & forte non ſolū in pſentatione, vt gl. hic,ſed ēt in alijs qualitatibus,vt nota. tibi q. de reg. li. 6 & vltra iura vulgaria q̄ de ordine dicūt, addo tibi tex. & gl. i tit. de defen. ciu.§.q̄ igitur.col. 3. uido Clau. Cātiunculā in loco ab ordine. Imo Nic. Euer. Executor ad gratias qualiter procedere poteſt.

p ¶ Per executores.] executor ad gratias procedere poteſt cauſa nō cognita, vt nota. Inno.de præſump. dudum de conceſ.præb. propoſuit.& Compoſt. de reſcrip.capitulum, & Guliel.eod tit. ca.ſtatutum.lib.6.etiam aliquo non citato.no per Inno.de tranſl.epiſ.c. vlt. Sed an executor datus ad prouidendum,debeat admittere oppoſitores vel excipientes,vide quod not.per Inno de deſpō. impub.c.ad diſſoluendum.

q ¶ Id pertinebit.] ſed qui ſunt illi? Reſpondeo ſubexecutores dati per principales executores, vel ordinarij habentes promiſſiones vel collationem facere ad inſtātiam executorum datorum ad compellendum.extra c. ſi ſol..de conceſ.præben.lib.6.

r ¶ Debitam executionem.] quaſi dicat,ſeruata forma reſcripti prouidendo de beneficio quod cadit in gratia,non de alio.de pręb.cui de non ſacerdotali. li.6. & arg ad hoc.C. quorū appel.nō recipi.l.ab executione.

s ¶ Quibus.] ſcilicet modo & forma.

t ¶ Poterant.] ſcilicet ex mandato ſibi facto de prouidendo,vel compellendo,vel alio.

u ¶ Idem etiam.] Quarta pars, & expone idem,ſcilicet quod dictum eſt ſupra proxi de litteris gratię.

x ¶ Declaramus.] hic dic vt dixi in parte pręcedenti in verbo,ſimili declaramus.

y ¶ Iuſtitiam continentes.] vt ſunt illę,per quas mandatur de iure partium debite cognoſci, & negotium debito fine decidi.

z ¶ Per illas.] intellige tales,quę iuriſdictionis fuerint attributiuę.in alijs enim ſecus:puta ſi eſſent ab excōmunicato obtentę in alio articulo,quàm appellationis vel abſolutionis.de reſcrip ipſo iure lib 6.

a ¶ Quarumlibet perſonarum.] non ergo refert per q̄cunque perſonam,alias tamen habilem,& contra quaſcunque litteræ fuerint impetratę,ob textus vniuerſalitatem,arg.de maio.& obe c ſolitę.19.diſt.c.ſi Romanorum ff.de hęre.inſti.l hoc articulo & de leg.pręſtā. l.1.§ generaliter. Sane tamen intelligas ſi litterę ſint ita impetratę, quod ex ſui forma quaſcunque perſonas poſſint apprehendere:alias ſecus de reſcrip. ſedes Apoſtolica.

b ¶ Nunc.] ſcilicet tempore editionis huius decret.

c ¶ Diuiſis.] ſcilicet ab illis diœceſibus, de quibus in litteris fit mentio.

d ¶ Exiſtunt.] ſcilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidē poſſeſſę:ſuper quo vide ſi placet quod alias plene no.de reſcrip. c. ſtatutum lib.6 licet aliqui ibidem contra notent.

e ¶ Tenorem.] hoc dicit, quia forma mandati & tenor

Mandati formã iudex ſeruare tenetur.

eſt exacta diligentia obſeruandus. de reſcript.cū dilecta.de reſti.ſpol.Piſani ꝗ man.l diligẽter.alias proceſſus non valeret iudicialis, ſed partialis, ideſt, per partes habitus & factus puta ipſarum confeſſiones forte valerent per c Piſanis.vbi ſic not. Pet.de Samp.

ficiale obtinentibus.extra de reſcrip.ex parte §.perſonæ.de offic.ord.ad hoc ſi perſona.

K ¶ Eccleſiarum.] ſcilicet cathedralium antiquarū.

l ¶ Supradictæ eccleſiæ.] ſcilicet erectæ nouiter in cathedrales.

citur aliquis pſonarum habens.

Iudex multa in litteris nõ expreſſa poteſt.

a ¶ Prouide] puta diſcretione præuia, quę mater cęterarū virtutū dicit. de offi cuſt. c 1. de re iud. paſtoralis. §. verum clem 5 1.q 5. pręſentiū.nam & contra multa iudices dati iuriſdictionẽ ſortiuntur, etiam in litteris non expreſſa. maxime contra illa ſine quibus cauſa cõmiſſa ad effectū perduci non poſſit. de offic deleg cap.1 & c. præterea. vt lit. non cõteſta. quoniam frequenter. §. vlt ff de iuriſdi. om. iudi. l.2. & arg. ff de proc. l.ad rẽ.& l ad legatum.

b ¶ Integræ.] ideſt, non diuiſæ, vel aliæ ab illis non deciſæ.

c ¶ Remanſiſſent.] & ſic per conſequens cõputabantur olim duę dictæ, iuxta cap. non nulli de reſcript. hodie vna iuxta cap ſtatutum.eod.tit.lib 6.à ſine dięceſis, perinde ac ſi non fuiſſet diuiſa, reſpectu non habito ad diœceſim nouā, ideſt, de alia deciſam, de qua conueniẽdus exiſtit. Ratio huius põt eſſe, quia impetranti reſcriptū nihil poteſt imputari, nec ex ſuperueniẽtī tali deciſione vel diuiſione dięceſum, ius illi quęſitum ex reſcripto ad conueniendu aduerſariū tolli dẽt arg extra de reſti. ſpo audita de elect c conſtitutionem.§.inſuper.clem. 5 ff.ne quid in lo pub.l.2.§.merito & § ſi quis à principe.& in c dilecto de verb. ſig. c.ex parte.& c.ſuper eo de offic.delega & firmat Compoſt in c. cauſam.de reſcrip & in § ī proxi.præcedenti Zenzelinus.

prouide [a] procedere, ac ſi dictæ diœceſes de quibus mentio in litteris eiſdem habetur, integræ [b] remanſiſſent [c]. Nulli, &c.

¶ Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias perſonas in iurib. quæ ſibi competebant in eccleſijs integris, q̄n illa iura percipiãt poſt diuiſionẽ ipſarū ſicut ante ſoliti erãt pcipere: quoniã in beneficijs diuiſis habet quis eadem iura, quę habebat in integris. Et hoc ca. ſub hoc titulo fuit poſitum, quoniam declarat præcedens, vt clare patet. Concor.c.qa monaſterium. de relig. domi.in antiquis.

CAP. II.

AD Apoſtolatus noſtri peruenit auditum, quòd aliquarum [d] eccleſiarum per nos ab alijs eccleſiis [e] ex certis [f] cauſis, quæ ad hoc [g] noſtrum animum induxerunt, auctoritate [h] Apoſtolica diuiſarum, prælati & ſubditi, capitulis, archidiaconis, & alijs [i] perſonis eccleſiarum [k], à quibus ſupradictæ [l] eccleſiæ ſunt diuiſæ, multipliciter iniuriari [m] præſumunt, non [n] permittentes eos vti iuriſdictionibus & iuribus [o] ſuis, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi vtebantur. Quia [p] igitur intentionis [q] noſtræ non extitit, nec exiſtit, per diuiſionem epiſcopatuum [r] eccleſiarum [s], à quibus diuiſiones factæ [t] ſunt, capitulis, archidiaconis, vel alijs pſonis, velle aliquatenus [u] derogare, niſi quatenus diuiſionū huiuſmodi litteris Apoſtolicis continentur [x] expreſſe:

m ¶ Iniuriari.] non ſumitur hic iniuriari ſpecialiter pro cõtumeliam facere: ſed generaliter pro eo qđ non iure fit. ff. de iniur.l.1. ad legẽ Aquiliam l.ſed ſi quacunque.§ iniuriam.

n ¶ Non permittentes.] & malefacientes alijs, quod ab eis ibi fieri nollent. 1.diſt.in prin. extra de maio. & obed. ca. dilecti.ne quiſdam impediri debet vti iure ſuo. ff. de iti. actuq; pri. l. ſi deuia. ſi a paren. quis manu. fuer. l. non vſque. aliàs eccleſiaſticus ordo confundi dicitur ſua vni cuique ſi iuriſdictio non ſeruetur. 11. q.1. peruenit.

o ¶ iuribus ſuis.] puta viſitationib. ſuis, & procuratoribus, & ſimilibus, vt patet ꝟ. Suis autẽ ideo dicit: quia licet iura beneficiorum nõ ſunt proprie beneficiatorum: pro ipſis tamen nomine ſuo & agere & defendere poſſunt, ſi fuerint ſæculares. extra de iudi c cū deputati. & de pba.ex litteris. not. Compoſt. de reſcrip. c. edoceri.

p ¶ Quia igitur.) Secunda pars.

Diuiſio textualis

A D Apoſtolatus.] ¶ Diuide iſtã decret.in quatuor partes in prima facti præmittitur recitatio In ſecunda ſuper diuiſione epiſcopatuū ſubiungitur Papalis intentio:ibi, Quia igitur.In tertia annectitur ipſa conſtitutio, ibi, Nos præſentis, &c. In quarta ſubinfertur trangreſſus comminatio:ibi, Si enim aliqui.

d ¶ Aliquarum eccleſiarum.] ſcilicet nouiter in cathedrales erectarum.

e ¶ Eccleſijs.] ſcilicet antiquis cathedralibus.

f ¶ Ex certis cauſis.] ſcilicet ad diuini cultus augmẽtum.& ſaltem populi Chriſtiani.

g ¶ Ad hoc.] ideſt ad diuiſionem de ipſis faciendam.

Epiſcopatus diuidere nullus põt. pter Papã pſona di-

h ¶ Auctoritate Apoſtolica diuiſarum.] vt in decre.ſedes Apoſtolica.& bene dicit. Apoſtolica. ad nullū eñ inferiorem ſpectat epiſcopatuū diuiſio. 16.q 1 c.pcipimus.& §.ſicut not.extra de exceſ prel. c. ſicut vnire. de offi. lega.c.ꝙ tranſlationem.

i ¶ Alijs perſonis.] ideſt perſonatū vel aliud ius bene

q ¶ Intentionis noſtræ.not. ad intentionem facientis ſicut & mandantis fore recurrendum. extra de off.deleg ſuper eo de præb c.cum cauſam.& c cum olim de arbi c expoſita ff.de leg.1.ſi ſeruus pluriū § vlt.de cõdi.& demon.l in conditionibus.de excuſ.tut. l.ſcire. § illud.qui pet.tut l.credendum.cum ſimilibus

r ¶ Epiſcopatuū.ſcilicet nouiter creatorū & erectorū.

ſ ¶ Eccleſiarum.] ſcilicet antiquarum.

t ¶ Factæ.ſunt.] ſcilicet epiſcopatuum nouorum.

Princeps alterius iuri derogare non intendit.

u ¶ Aliquatenus derogare.] collige hic vulgatū notabile, quia princeps per factū ſuū iuri alterius derogare non intendit, niſi inquantū exprimit. extra de off. deleg c ſup.eo.de vſu.pal.ex tuarū de priuil.paſtoralis.ff.ne qd in lo.pub.l 2 §.merito.& § ſi quis à principe.C.de emancip. lib. l.nec auus. nea liàs naſcantur iniuriæ, vnde iura naſci debent.extra de accuſ.qualiter C.vnde vi l.meminerint.

Papæ nullus audeat dicere, Dñe cur ita facis?

x ¶ Cõtinet expreſſe.] Vbi ergo hoc exprimeret, ſeruãdū eſſet 19.dic.in memoriã.ff.q & à qb.l.proſpexi.qa licet inferiores pſlati iura vnius eccleſiæ in aliã ſine certa ſolẽnitate trãſferre nõ poſſunt: ex̄ de reb.eccle. nõ alie.c.1.Papa tñ gaudẽs plenitudine ptãtis.2.q.6.c. de cer.ex̄ đ vſu pal c.ad honorẽ.9.q. vlt.c cūcta g mūdū & c p pricipalẽ.hoc facere põt, nec ẽ q audeat dicere, Dñe cur ita facis?de pœnit.diſ 3.§. pſona. cū l ijs q

de iure ſunt poſitiuo poſſit pro libito ſuper his diſpēſare. extra. de conceſ. præb. c. propoſuit.

Nos [a] præſentis auctoritate ſtatuti [b] vniuerſis prælatis, capitulis, & alijs quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis eccleſiarum [c] deciſarū, & in cathedrales eccleſias per nos auctoritate Apoſtolica erectarū, præcipimus [d] & mandamus, ne [e] capitula, archidiaconos, & alios perſonatus vel dignitates, officia ſeu beneficia in prædictis primarijs [f] eccleſijs obtinentes, quominus viſitationes exerceāt procurationes [g] recipiāt iuriſdictiones & iura archidiaconalia [h] & alia bona obtineant in prædictis [i] deciſis diœceſibus ſicut ante diuiſionem huiuſmodi obtinebant [k], niſi quantum in diuiſionum huiuſmodi litteris Apoſtolicis caueatur expreſſe, impediāt quoquo modo [l] quouſque per ſedem Apoſtolicam aliud fuerit ordinatum [m]. Si enim [n] aliqui contra præſens præceptum agere [o] vel facere [p] præſumſerint, nos præſumptores tales digna [q] curabimus animaduerſione punire. Nulli, &c. noſtrorum præcepti & mandati infringere &c. Datū Auinione quinto Calend. Octobris, anno quinto.

a Nos præſentis.] Tertia pars.

b ¶ Statuti.] hoc ſtatutum cū vniuerſis ſit directū, ius cōe continet: nā & vim ſententiæ, & rē perfectam noſcitur obtinere extra de verb. ſig. c. in his.

c ¶ Eccleſiarum.] ſcilicet nouarum.

d ¶ Præcipimus.] tale pceptum ſeruandum eſt, aliàs nō ſeruās puniri debet, quia quod pcipiť, & c. 14. q. 1. qđ præcipitur. extra de verb. ſig. in his. qui n. poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.

e ¶ Ne capituli.] ſume verba, impediant quoquo modo, quæ ſunt infra.

f ¶ Primarijs eccleſijs.] ideſt primæuis & antiquis, à quibus aliæ ſunt diuiſæ.

g ¶ Procurationes recipiant. ſuper hoc vide quod notaui in c. execrabilis.

h ¶ Archidiaconalia.] quæ ſunt iura archidiacono de iure cōi competentia, vide qđ not. 25. diſt. c. pleĉtis. extra de reſt. ſpo. lſas. & melius per Inn. & Hoſt. de off. archid. c. ad hoc. & c. cū ſatis.

i ¶ Prædictis deciſis.] ſcilicet nouiter ab alijs antiquis.

Ordo litterę.

k ¶ Obtinebant.] per diuiſionem igiť talē factā iuriſdictio alijs cōpetēs vel eius exercitiū nō tolliť. Sic in lege cauct, ꝙ diuiſi adminiſtrationib. & mutatis ab antiquo ſchemate, adminiſtrabūt officiales primęui ſicut prius. in corpore authē. de admi. offi. in ſac. ap. circa ſi. 2. coll. & §. illud tñ ſācimus. coll. 3. ex cuiꝰ legis mēte fuit ſumptū qđ hic ſtatuitur: ſicut non tollitur ius cōpetēs ex litteris ad bñficia vel ad lites primi tus impetratis ex tali diuiſione, ut in decret. ſedes Apoſtolica. & dic vt ibi dixi.

l ¶ Quoquo modo.] ſcilicet facto vel verbo, per ſe, vel per alium, publice vel occulte.

m ¶ Ordinatum.] tunc enim ordinatio ſua eſſet in omnibus obſeruanda, vt ſupra dixi.

n ¶ Si enim.] Quarta pars.

o ¶ Agere.] verbo, uel re ipſa.

p ¶ Facere.] re ipſa, vel facto. ff de verb. ſign. l. Labeo

q ¶ Digna.] ſcilicet arbitrarie, iuxta culpę qualitatē, & proteruitatem excedētium imponēda. extra de pœnit. ſi qui ſuadente. clem. 5. ff. eo. tit. l. aut facta. cum ſimilibus. Zenzelinus.

TITVLVS V.

Ne ſede vacante aliquid innouetur.

¶ Vacante ſede imperiali, cum iuriſdictio ad Papam deuoluatur, ſub pœna excōmunicationis hic prohibetur, quod nullus tunc nomē vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuſcūque officij retineat, aſſumat vel reſumat, nulluſque ei obediat vel auxilium præbeat: aliàs excōicatio in perſonas, & interdictū in terras (niſi intra duos mēſes reſipuerint) profertur. Tandem modus huius proceſſus publicandi exprimitur: hoc dicit.

CAP. VNICVM.

SI [s] fratrum [s] & coepiſcoporum [t] noſtrorū & aliorū [u] quorumlibet

Diuiſio textualis.

SI fratrum.] ¶ Hæc decreta congrue poteſt diuidi in quinque partes. In prima conſtitutionis occaſio, ſeu ratio præmittitur. In ſecunda facti recitatio de vſurpantibus iura vacātis imperij ſubiungitur: ibi, Sane in noſtram, &c. In tertia: contra ipſos eiſq; adhærentes ſeu fauētes monitio ſub pœna, & in contemnites lata ſententia annectitur: ibi Quia igitur, &c In quarta omnis eiſdem vſurpantibus facta ſuper hoc obligatio diſſoluitur: ibi, Et vt quibuſlibet, &c. In quinta, de litteris ſeu proceſſu cōtra tales factis facienda publicatio pollicetur ibi, Cæterum vt huiuſmodi.

ſ ¶ Fratrum.] epiſcopos & ſuperiores prælatos Papa fratres, cęteros vero oēs eccleſiaſticos vel ſæculares appellat filios: aliàs litteræ ſuę falſæ pſumuntur. extra de crim. fal. c. ꝗ graui.

t ¶ Coepiſcoporū.] vocat ergo hic Papa epōs ſuos coepōs: ſicut & Imperator appellat milites ſuos cōmilitones. ff. de milit. teſta. l. 1. dicuntur autem coepī quaſi ſimul epī: vnde cateri epī quo ad ea, quæ ſunt de efficacia conſecrationis vel ordinis tanta gaudent poteſtate, quāta gaudet Papa, licet quoad alia epī pares nō poſſint dici, cum dicanť vocati in partē ſollicitudinis: ipſe vero ſolus in plenitudinem poteſtatis. 2. q. 6. de cętero & cap. ſeq. extra de vſu pal. c. ad honorem

Epī tātū poſſunt quantū Papa quo ad ea quę ſunt de conſecrationis efficacia.

u ¶ Aliorum quorumliber.] nedū Chriſtianorū, immo etiā Iudæorum 1. cū & illis iura ſua illæſa ſeruari mandenť. C. de Iudæ. l. Iudæi, & l. nemo exterus. & l. nullus, & l. die ſabbato. ex. eo. tit. c. Iudæi ſiue Sarraceni. Et qd de iurib. aliorū, puta Paganorū vel Sarracenorū, vel aliorū quibus bellū per Eccleſiā eſt indictū, vel per epōs eccleſiæ: nūquid illa ſeruāda ſunt illęſa? Videreť ꝙ ſic, cū ſic indefinite & vniuerſaliter loquať Quorumlibet, quod verbum de ſui natura tā bonos ꝗ malos cōprehēdit, arg. ff. de hære. inſti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. ſolitæ. in ſi. Sed contrariū eſt dicendū, cū bona talium occupanti concedātur ex eo ff de acqui. re do. l. naturaliter. §. vlt. inſt. de rer. diui. §. itē ea 23. q. 4. dicat aliqa. ſicut & bona hæreticorū cōfiſcari iubētur. C. de hæret. Auth. Cazaros. extra eo. tit. c. vergentis.

1 Ad hāc glo. uide Oldra. cōſil. 264. & ret. de Ancha. c. quāto. de vſu. & Brunellū doct. Aurel. in c. 1. đ homi. in 4. parte cōcl. 5. Iudæus factus Sarracenus an puniatur ponit idē.

iura illibata [a] ſeruari, & ab omni fore diſpendio [b] diminutionis [c] extranea cupimus, & ad illud libenter noſtræ ſollicitudinis ſtudium [d] adhibemus: multo fortius [e] equidem pro noſtris & Romanæ Eccleſiæ ſponſæ [f] noſtræ iuribus & honoribus conſeruandis [g], ex iniuncto [h] nobis officij debito, Apoſtolicæ prouiſionis partes teneamur [i] impendere, ne temporibus noſtris vſurpationis [k] iniuriam ſubeant, aut detrimentum cuiuſuis derogationis incurrant [l].

¶ Sane [m] in noſtram & fratrum [n] noſtrorum deductum eſt (fama diuulgáte) notitiam [o], quòd licet de iure ſit liquidum [p], & ab olim fuerit inconcuſſe [q] ſeruatum, quòd vacante imperio ſicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacaſſe dinoſcitur, cum in illo [r] ad ſæcularem iudicem nequeat haberi recurſus [s], ad ſummum Pontificem, cui in [t] perſona beati Petri terreni [u] ſimul & cæleſtis [x] imperij iura Deus ipſe commiſit [y], imperij prædicti [z] iuriſdictio, regimen, & diſpoſitio deuoluuntur [a], & ea [b] ipſe [c] (durante ipſius vacatione imperij) per ſe, vel alium ſeu alios exercuiſſe [d] noſcitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus poteſtatis & dignitatis [e] faſtigium

e. vergentis, & portantiū arma inimicis fidei. ſimile extra de Iudę. ita quorundā. & cōmittentiū crimen læſæ maieſtatis. C. ad leg. Iul. maieſt l. quiſquis. extra de pœnis fęlicis. li. 6. 5. q. 1. §. verū. ver. ſi quis ex militib. Vel breuius potes dicere, ꝙ quibuslibet iura ſua illæſa dicanī ſeruanda, niſi ex culpa propria priuationem talium iuriū incurrerint vel incurrere debeant Et expone illud, aliorum quorumlibet, ſcilicet merentium, & de ſe habilium ad iura aliqua acquirēda: & ſic verbum vniuerſale limitabitur & reſtringeſ, ſicut & alibi, C. de ſacroſan. ecc. l. 1. & 1. diſt. c. oēs leges. extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. de ſen. excom. ſi vero.

Oldr. cō. ſi. 51. Cuius rationes ſequitur Lu. Ro. ſing. 608. licet ibi dicat rationes Oldr. nō valere, & qua pęna puniri Iudæus cognoſcens Chriſtianā, vide Oldr. con ſi. 333. ibi Pandono Iudæo fuerunt exacta viſilia & ī pœna infligenda Iudæis no. Fely. in c. poſtulaſti ī Iudæis. Font.

a ¶ Illibata.] id eſt intacta vel illæſa.

b ¶ Diſpendio.] id eſt, damno. ſimile de reſcrip. diſpendia lib. 6. de iud cap. diſpendioſam clem. 5. Auth. de col §. ſuper hoc cenſemus. col. 9.

c ¶ Diminutionis extranea.] quaſi dicat diminutionem neſcientia. ſimile in corpore auth. conſtitutio, quæ de dignitatibus. §. illud. col. 6. ex quo §. ſumptum fuit hoc verbum.

d ¶ Studium adhibemus.] expediendo conſilia, & ad tollenda ſubditorum diſpendia pernoctantes, in corpore auth. vt iud. ſine quoquo ſuffra. in prin. col. 2. & adde quod dixi in c. ad onus. in verbo, cupienti.

e ¶ Multo fortius.] hoc dicit, quia quiſq; ſe ipſum & ſua plus diligere tenetur q̄ aliena, vnde dici cōſueuit Alpibus ille perit, qui ſe plus diligit vllum. nā prima charitas incipit à ſe ipſa. C de ſerui. & aqua. l præſes. & ibi no. quare ēt legitur ꝙ eam nō habēs in ſe, in alio pręſumitur non habere. 23. q. 5. c. ſi nō licet. ff. de bo. eorum, qui mortem ſibi cōſci. l. vlt §. ſic autē. de ædil. edi. l. cum autem. §. excipitur.

Vid. oſno beatū Thomam 2.2. q. 26. art. 4.

f ¶ Spōſæ noſtræ.] ſ. ſpirituali, cui matrimonij ſpiritualis vinculo alligatus Papa dicitur, vt quicunque alius epiſcopus. 21. q. 2. c. ſicut in vna. 7. q. 1. ſicut alterius. extra de teſta. c requiſiſti.

g ¶ Conſeruandis.] ſuper hoc alibi ſcribitur, iuſtitiam noſtrā & Eccleſiæ ſponſæ noſtræ nolumus negligere, qui alios in ſua iuſtitia cōfouemus. extra de immu. eccle c. quoniam. li. 6. de ſup. negli. præla licet.

h ¶ Ex iniuncto.] ſimile extra de hære. cū ex iniuncto.

i ¶ Teneamur impendere.] ad hoc 27. diſt. c. eccleſiæ. extra de confir. vti. c. cum dilecta.

k ¶ Vſurpationis iniuriam.] hic vſurpatio in mala parte ſumitur, puta pro illicita inuaſione vel occupatione, vt alibi. 23. diſt. c. illud. 16. q. 3. licet. C. de ſun. re. priua. vſus aquæ. lib. 11. aliqñ. ſumitur in bona parte: vſurpatū id eſt, in vſum vel conſuetudinē inductū ff. ſolu. matr. l. ſi conſtante. §. quoties. in fi. de vſuca. l. 2. de in. iu. l. iniuriarum §. vlt.

Vſurpatio in malā & bonā partē ſumitur.

l ¶ Incurrant.] ſimile dicit lex in tutore, qui pati non dēt iura pupilli ſui tolli vel perire. C. de admi. tut, lex quæ. §. nec vero domum.

m ¶ Sane.] Secunda pars.

n ¶ Fratrum noſtrorum.] ſ. Cardinalium, & ſuper hoc vide quod not. in decre. Execrabilis.

o ¶ Notitiam.] hoc enim ſcire dicimur ꝙ ab alijs audimus. 22. q. 5. c. hoc vt, & ad hoc extra de ſenten. excom. cum deſideres. §. ſecundæ. ff. de peti. hæred. l. item veniunt. §. petitā. & §. à quo. de admi. tu. l. quidam. §. ex quo.

p ¶ Sit liquidum.] vt extra de re iud. paſtoralis. §. vlt. clem. 5. de foro comp. c. licet. vbi de hoc p Inn. & Hoſt. & arg. extra de hom. pro humani lib. 6.

q ¶ Inconcuſſe ſeruatū.] quaſi dicat abſq; alia interpretatione: & ſic per talē obſeruātiā potuit conſuetudo ius tribuens introduci. extra de verb. ſign. abbate. C. de ędi priu. l. an in totū, de eman. ci. lib. l. 1. de appar iu. l. viros. lib. 12. extra de appel l. bonæ memoriæ.

r ¶ Cum in illo.] ſcilicet vacanti imperio.

s ¶ Recurſus.] ſimile de for. comp. licet. cū in temporalibus nullus citra Papā ſit Imperatore quo ad iura imperij ſuperior. arg. 96. diſtinct. duo ſunt. 7. q. 1. in apibus.

t ¶ In perſona beati Petri.] ad hoc extra de re iudi. ad Apoſtolicæ. §. nos itaque lib. 6. 40 diſt. §. non nos.

u ¶ Terreni.] id eſt, laicorum, ſecundum Lauren.

x ¶ Cæleſtis.] id eſt, clericorum, ſecundum eum. Vel poteſt exponi proprie terreni, id eſt, temporalis quo ad forum contentioſum; cæleſtis, id eſt, ſpiritualis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcunque ligaueris, &c. 24. q. 1. quodcumque. & q. 2. c. legitur.

y ¶ Commiſit.] Matth. 16. 22. diſt. omnes. vbi reperies iſta verba: Qualiter autem Deus videatur in perſonā Petri ſuis ſucceſſoribus iura vtriuſque imperij commiſiſſe, & modum per quem hoc probatur, vide prout no. per Inno. & Hoſtien. de foro comp. c. licet. Sed an iſtam commiſſionem Chriſtus feciſſe videatur nedū ſuper catholicos & fideles: an etiam ſuper non catholicos & infideles? Dic quod ſic: & ſuper hoc vide qđ not. Hoſtien. extra de vot. & vo. redemp ca quod ſuper his. in glo. magis. Item facit tex. in arg. quod Papa habeat vtrumq; gladium. & ſuper hoc vide ꝙ nota. per Bern. & Hoſt. extra qui filij ſint legi. cauſam quæ, & p Ioan. 10. diſt. plenius per Hoſt. in ſumma, qui fil. ſint legi. §. & à quo.

Imperiū cōmiſſū eſt à Chriſto ēt ſuper infideles. Papa hēt vtrumq; gladiū.

z ¶ Prædicti.] ſcilicet vacantis.

a ¶ Deuoluūtur.] ſic iuriſdictio pręlaturæ ep̄alis vacātis deuoluiē ad capitulū, extra de hęr. ad abolendā. de maio. & obed. his quæ & c. cum olim. eo. tit. c. 1. lib. 6.

b ¶ Et ea.] ſ. iuriſdictionem, regimē, & diſpoſitionē.

c ¶ Ipſe.] ſcilicet ſummus Pontifex.

d ¶ Exercuiſſe.] ſcilicet inconcuſſe, vt ſupra.

e ¶ Et dignitatis.] ſcilicet imperialis, quæ nō immerito dignitas diciē, cum etiam regalis poteſtas dignitas

appelletur. extra de offi. deleg. c. hæc cõſtitutione. li. 6.
a ¶ Faſtigium.] id eſt, altitudinem ſeu præeminentiã. ſimile 48. diſt. c. ſicut Neophytus.
b ¶ Illicite.] volentes forte magis præeſſe ꝙ prodeſſe.
c ¶ Ambientes.] & ſic per conſequens caſum appetentes. diſt. 48. cap. ſicut Neophytus.
d ¶ Matris Eccleſiæ.] 22. diſt. non licet. & c. præceptis. cum ſimi.
e ¶ Quantum in eis eſt.] hoc dicit, quia vere per factũ eorum potiſſime cum ſit vſurpatiuum Romanę Eccleſiæ non prçiudicatur. argu C de fun. rei priu. l. vſus aquæ. lib. 11. 91. diſt. c. illud.
f ¶ Honoris.] ad cuius conſeruationem ſicut & iuris attendendum eſt per prelatum, vt in § ſeq. & dic vt dixi in decre. ad conditorem § rurſus.
g ¶ Alterius cuiuſcunque.] puta œconomatus, vicedominatus, & aduocationis, caſteldionatus, vel ſimilis: arg. extra de iure patr. præterita & de elect. auaritiæ. lib. 6.

giũ[a] illicite[b] ambientes,[c] in noſtrum & Romanæ ſanctæ matris[d] Eccleſiæ (quantum[e] in eis eſt) prçiudicium euidens, ac diminutionem honoris[f] & iuris, vicariatus ſeu alterius[g] cuiuſcunq; nomen officij, quod ipſo Imperatore viuente ex ipſius commiſſione[h] gerebant in certis terris, territorijs[i] ſiue locis poſt deceſſum ipſius[k] abſque[l] noſtra vel Apoſtolicæ ſedis[m] petita vel obtenta[n] licentia retinere[o] ſibi, & nonnulli etiam de nouo[p] aſſumere quod non geſſerant[q], aut geſtum antea[r] poſteaque dimiſſum[s] reſumere[t] temerarijs[u] auſibus prçſumpſerint, quo[x] vel quibus[y] adhuc non verentur abuti[z], & ſub eius vel eorum colore[a] multa facere[b] & feciſſe[c] noſcunt, quæ in noſtrã & Eccleſiæ prædictæ iniuriã[d] aperte redundãt, non abhorrentes per id[e] varijs

h ¶ Commiſſione.] poteſt ergo Imperator viuẽs certũ officiũ cõmittere in aliqua terra imperio ſubdita, vt hic ad idem in corpore auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. col. 9. de admi. offi. in ſacris appella. col. 3. cũ ſimi. Sed nunquid per talẽ poſſunt per eũ conſtitui iudices ordinarij? Dicas ꝙ ſic. in corpore auth. de defenſ. ciui. §. nos igitur col. 3. Item cum per legem ſcriptam iuriſdictio ordinaria tribuatur ff. de iuriſd. om. iud. l. & quia. ſic & per principem qui eſt lex animata in terris in corpore auth. de conſue. circa ſi. col. 4. & ita no. extra ne prçla. vic. ſu. c. 1. Sed hic quæro, an talis comiſſa iuriſdictio per principem reuocetur per eius mortem? Videtur ꝙ ſic, ad inſtar iuriſdictionis delegatæ, quæ morte mandatoris re integra expirat. extra de offi. deleg. gratum & c. relatum. Sed contrarium verum eſt, vt probatur in corpore auth. vt nulli iudi. § & hoc vero iubemus, ver. ſi vero & prçcepta. col. 9 & hoc ſic ſentit expreſſe Hoſt. de offi. dele. quoniam abbas.

Iuriſdictio ordinaria tribuitur per legẽ mortuã, & per legem uiuam.

i ¶ Territorijs.] à terrendo dictis, quod dic vt legitur. ff de verb. ſig. l. pupillus. §. territoriũ. De iſto territorio habes 16. q. 7. omnes baſilicæ. extra de ele. vbi maius. § pręterea. li. 6. C. de epiſ. & cler. l. nulli. §. ꝙ ſi in vico. de na. li. ſi quis. de omni agro deſer. l. quicunq;. §. illud. lib. 11. ff. de iuriſd. om. iud. l. vlt. de interdi. & releg. l. relegatorum. §. ſolet pręterea. 63. diſt. ego Ludouicus.

Territoriũ a terrendo dr̃.

k ¶ Ipſius.] ſcilicet Imperatoris.
l ¶ Abſq; noſtra.] ſcilicet dum fuerimus in humanis.
m ¶ Vel Apoſtolicæ ſedis.] ſcilicet poſt mortem noſtram. Et quod dicit, Apoſtolicæ ſedis expone, id eſt, ſucceſſorum noſtrorum ſedi Apoſtolicę præſidẽtiũ, à quibus petita & obtenta licẽtia, à ſede ipſa obtẽta cenſetur, cũ vbi Papa, ibi ſedes dicatur, vt dixi in c. ad onus in verbo, ſedem Apoſtolicam. & in c. Execrabilis. in uerbo, Romanæ Eccleſiæ. & iſto reſpectu cum dicit textus uel: poteſt exponi uel, pro id eſt.

Sedes Apoſtolica eſt ubi eſt Papa.

n ¶ Vel obtenta.] Sed qualiter intelliges diſiunctiuã, uel; ſufficeret ne talem licentiam petere, niſi obtineretur? Videtur ꝙ ſic, ob naturã diſiunctiuæ, ad cuius uerificationem ſufficit alterã partem fore ueram. ff. de cond. & demon. l. cum pupillus. §. diſiunctiuo. de cõd. inſti. ſi hęred. de uerb. obl. l. ſi ita quis. extra de reſcrip. inter cæteras. z Sed cõtrarium credo, z ꝙ nõ ſufficeret eam petere niſi & obtineret. arg. extra de ele. ſi religioſus, & c. quàm ſit. ne cle. vel mona. c. periculoſa. Nam cum diminutio iuris & honoris Eccleſiæ Romanæ hic verſetur, aſſenſus & voluntas eius ſponſi requiruntur, arg. ff de aqua plu. arc. l. in cõcedendo. & l. in diem. C. de omni agro deſer. l. quicunque. in ſi. lib. 11. aliàs ſequeretur abſurditas, quod quicunque vellet iura vacantis imperij vſurpare, licentiam peteret, & eam obtinere non expectaret: & ſic iſta conſtitutio deluſoria abſque fructu remaneret contra iura. ff ne quid in loco publ. l. vlt. de iud. l. ſi prætor. C. de bon. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem, & impoſita magis verbis, quam rebus videretur, quod non eſt ſentiendum. C. communia de leg. l. 2. extra de elect. commiſſa §. porro. Et, ſic expones, vel pro, & aut, pro id eſt, vt prædixi nec eſt hoc nouum, vt mens rei agendæ ſeruetur. ff de verb. ſig. l. ſæpe. C. de ver. ſig. l. vlt. cũ alterum tm̃, i. licentiã petere per ſe nõ ſufficeret, vt iam dixi z: & ideo vtrunq; ẽt diſiunctim poſitorum exigitur vt concurrat. not. extra de reſcrip. ex parte 1. Vel potes aliter dicere, vt ad textum, cum dicit petita. ſubaudias, & petenti conceſſa: & quod ſequitur ſcilicet, vel obtenta mera liberalitate abque aliqua facta petitione. argum. de præb. cap. ſi motu, & c. ſi pluribus. lib. 6. & eo. tit. ſi Romanus. clem. 1. & hãc forte conſiderationem habuit canonis huius conditor ſic diſiunctim loquendo.

Diſiunctiua ꝓ parte uera, e t tota uera.

z Itẽ ubi agitur de pœna infligenda appellatione ſimplicium nõ uenit mixtũ. c. ſtatutũ. de ele. li. 6. l. 2. ff. de uer. ob. li. glo. in prœmio, inſtit. de act. Font.

Vel, ꝓ &, quãq; ſumitur.

z Vid̃ hic gl. in uerbo, & ſigura. l. ſi. cle. ſæpe.

o ¶ Retinere ſibi.] quod prius ex commiſſione gerebant, vt ſupra.
p ¶ De nouo.] ſcilicet per mortem Imperatoris.
q ¶ Non geſſerant.] ſcilicet eo uiuente.
r ¶ Antea.] ſcilicet in uita Imperatoris.
ſ ¶ Dimiſſum.] ſcilicet adhuc Imperatore viuente.
t ¶ Reſumere.] ſcilicet eo mortuo.
u ¶ Temerarijs.] quia a iure improbatis. arg. 2. q. 7. ſi qui ſunt. extra ne cle. uel mona. c. 2. lib. 6.
x ¶ Quo.] ſcilicet nomine.
y ¶ Vel quibus.] ſcilicet nominibus.
z ¶ Abuti.] hoc dicit, quia in uſurpatis proprie non eſt uſus. arg. 33. q. 5. c. quod Deo. extra de teſta. c. quia ingredientibus C. de fun. rei priua. l. uſus aquæ. lib. 5.
a ¶ Colore.] id eſt prætextu. ſimile de electio. auaritię lib. 6. C. de ſacroſan. eccl. l. qui ſub prætextu.
b ¶ Facere.] de præſenti, ut differat a uerbo ſequenti. & quia infinitiuus modus quæ de præſenti ſunt, denotat, niſi ſubiungatur uerbum futuri temporis ff. de uerbo. obli. l. ſtipulatus fuerim. §. 1. & l. ſi a colono. & l. cũ ſtipulatus ſim.

Infinitiuus ꝙ ſũt præſentia ſignat.

c ¶ Feciſſe.] ſcilicet in præteritum.
d ¶ Iniuriam.] illatam iniuriam Eccleſiæ Papa non poſſet remittere de iure communi. 63. diſt. cap. Salonitanæ. 23. q. 4. ſi is qui. ſed ſuæ perſonæ illatam bene poſſet remittere, & rancorem relaxare ex corde tenetur: non tamen ſatisfactionem debitam, niſi uelit. de pœnit. diſtinct. 5. cap. ult. 90. diſtinct. ſi quis contriſtatus. not. de hoc extra de maleſi. cap. 1. de pœnit. Romana. lib. 6.

Iniuriam Eccleſiæ factam Papa remittere nequit.

e ¶ Per id.] ſcilicet ꝙ qualecunq; officiũ uel officij nomen ſuper imperio uacanti ſine licẽtia ſedis Apoſtolicæ retinere, aſſumere, uel reſumere præſumpſerint.

¶ Inuo-

inuolui a criminibus, nec diuinæ maieſtatis formidantes offenſam b. ¶ Quia c igitur error, cui non reſiſtitur, approbari d videtur, & latum e pandit f delinquentibus ſinum g, qui eorum peruerſis conatibus non reſiſtit h: Nos volentes noſtris & Eccleſiæ ſponſæ noſtræ iuribus & honoribus in hac parte proſpicere i, & malis ac k ſcandalis, quæ ex retentione, aſſumptione, ſeu reſumptione huiuſmodi l orta ſunt hactenus, & quæ periculoſe poſſent in antea ſuboriri celeriter m obuiare n, necnon periculis o animarum huiuſmodi retinentium, aſſumentium, ſeu reſumentium nomina p, & eis abutentium (vt præfertur) ſalubriter q occurere cupientes, præſentium auctoritate monemus r ſub excommunicationis ſ pœna omnes & ſingulos cuiuſcunque ſtatus, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis exiſtant t, etiam ſi Patriarchali vel quauis alia u ſuperiori, ſeu epiſcopali x vel regia, ſeu alia y quacunque præfulgeant dignitate, qui poſt vacationem z imperij abſque

Magiſtratus & officia ſibi falſo nomine aſſumētes varijs pœnis reſtringuntur.

a ¶ Inuolui criminibus.] ſed q̃ & qualia ſunt crimina, quibus ſe inuoluere dicuntur? Ex præmiſſis pōt dici, ꝙ tales qui falſo nomine ſibi magiſtratus aſſumūt, pœna criminis falſi reſtringuntur. ff. ad legē Corn. de falſ. l. qui nomine & l. falſi. & l. eos. §. qui ſe. C. eod. tit. l. maiorem. Item pœna criminis læſæ maieſtatis ff. ad leg. Iul. maie. l. 3. §. vlt. Item proſcriptionis titulo ſubiacentes, bonorū omnium amiſſione multantur. C. de appel. iudi. probatorias. lib. 12. Item crimine inuaſionis, iuxta l. cum quærebatur. C. vnde vi. Item alijs forte quæ ſollicitudini ſtudioſi relinquo.

b ¶ Offenſam.] quam incurrit immiſcendo ſe rei ad ſe non pertinenti, ſcientes vel ſaltem ſcire debentes quod ſuum non eſt, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cū quærebatur, non contenti profeſſione ſua res alienas inuadendo. 93. diſt. diaconi.

c ¶ Quia igitur.] Tertia pars.

d ¶ Approbari videtur.] 83. diſt. ca. error. tenetur ergo quis reſiſtere errori proximi. Sed an hoc quo ad omnes ſit præcepti, vide quod legitur & notatē extra de hæret. c. qui alios, & c. cum ex iniuncto. §. pen. de ſent. excom. quantæ. 2. q. 1. ſi peccauit. Et poteſt dici quòd à peccato committendo quilibet proximum ex debito corrigere tenetur: & idem de commiſſo ſi ſit iterabile. ex de cog. ſpi. ſua. In alio peccato quo ad illos, qui ſupra alios habent iuriſdictionem vel correctionem à iure permiſſam, eſt præcepti: in cæteris autem nō, vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

r Peccantes corrigerē, an ſit præcepti quo ad oēs, vide beatū Tho. 2. 2. q. 33. ar. 2.

e ¶ Latum.] id eſt largum vel amplium.

f ¶ Pandit.] id eſt patefacit vel aperit.

g ¶ Sinum.] id eſt locum vel inceſſum. ſimile ff. de proba. l. qui teſtamentum.

h ¶ Non reſiſtit.] ideo. n. lex prodita eſt, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur: in prœmio decre. in § denique. Et dic, nō reſiſtit per prohibitionē, vnde lex dr̄ ꝓhibitio nō faciēdorū ff. de leg. lex eſt, & p pœnarū impoſitionē ff. de iuſti. & iu. l. 1. Eſt. n. lex delictorū correctio ff. de leg. l. 2. & à Deo, pp vindictā noxiorū poteſtas gladij eſt permiſſa 23. q. 4. c. quæſitū, quæ cum timetur, & mali coercentur, & boni inter malos quieti viuunt, vt eod. c. quæſitum, & c. non fruſtra.

Gladij poteſtas eſt vtilis.

i ¶ Proſpicere.] prouidentis. n. Eccleſiæ regimini incumbit officio, vt non ſolum de animarum ſalute: verum etiam de extrinſeca vtilitate & cautela ſciat eſſe ſolicitus 39. diſt. ſtrus 86. diſt. c. fratrem.

k ¶ Ac ſcādalis.] ad hoc extra de præſcr. nihil & in ꝓœmio. li. 6. § 1. in corpore auth. de q̃. in prin. coll. 6.

l ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet vicariatus ſeu alterius cuiuſcunque officij.

m ¶ Celeriter.] ad hoc extra de accuſ. prælatorum.

o ¶ Obuiare.] futura n. præcauēda ſunt prout poſſunt. ff. loca. ſi quis demum § 1. extra de ele. c. licet. de ſer. non ord. c. 1. vbi de hoc 23. diſt. in nomine Domini, nā & exempla pręſentia nos cauere præmonent in futurum. 83. diſt. c. plurimos. in fi. Vel dic quod de pſenti quid faciendum eſt, ne malum inſurgat quod in futuro poſſet inſurgere: aliàs aūt humanæ naturæ non eſt an futurum bonum vel malum contingat, ſcriptū eſt Act. 1. Non eſt veſtrum noſcere tempora vel momēta, &c. cum nec per humanam cuſtodiam conſequi poſſit, ne damnum vel malum euenire poſſit. ff. locati. l. ſed damno. quia ſolius Dei eſt pſcire futura. 24. q. 5. quod autem.

Futura non ſunt in cognitione humana.

o ¶ Periculis animarum.] iſtis ſpecialiter occurrendū eſt. argu. extra de ſepul. ca. animarum. lib. 6 qui nimis emungit, ſanguinem elicit. 4. diſtinct. denique. extra de renun. niſi cum priden. §. propter malitiam cum ipſæ ſint rebus quibuſcunque præferendæ C. de ſacroſan. eccle. l. ſancimus. in fine.

Sanguinē elicit qui nimis emungit.

p ¶ Nomina.] ſcilicet vicariatus vel alterius cuiuſcunque officij.

q ¶ Salubriter.] hoc dicit, quia nimia increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutem, & leniter caſtigatus de facili reuerentiam exhibet caſtiganti 45. diſt. cum beatus ff. ad legem Aquil. l. nam nimia iuxta illud.

Correctio ſit moderata.

Qui nimis emungit, ſolet extorquere cruorem.
Immoderata fecit correctio deteriorem:
Sed moderata ſatis correctio gignit amorem.

r ¶ Monemus.] hoc ideo, quia vindictam habet monitio pcedere. 12. q. 2. indigne. extra de ſen. exc. ſacro.

ſ ¶ Sub excommunicationis pœna.] canonis, non ſententiæ, ſunt hæc verba in hoc caſu.

t ¶ Exiſtant.] ſimile extra de ele. c. generali. & c. fundamenta §. vt autem, de immu. eccle. c. clericis §. nos igitur lib. 6. cum ſimilibus.

v ¶ Alia ſuperiori.] quæ hæc ſit dignitas ſuperior patriarchali, non occurrit, niſi dicas de dignitate Cardinalatus, & ſm hoc eſt iſte textus, & ſequens in argumentum, ꝙ dignitas Cardinalatus eſt maior Pōtificali, licet per aliquos dici conſueuerit, ꝙ epiſcopalis dignitas ſit maior quàm dignitas Cardinalatus.

Cardinalatus an ſit maior pontificatu.

x ¶ Sine epali.] aliàs pontificali, præmittit dignitates eccleſiaſticas temporalibus, de quibus ſequitur, vt denotet ipſas digniores eſſe tpalibus. arg. de tranſla. epiſc. inter corporalia, & de maio. & obed. c. ſolitæ. 16. di. duo ſunt nam ex ordine textuum argumentatio conſueuit in corpore auth. de hære. & fal. §. inordinatū. coll. 9. C. de nouo Cod. fac. § pen. ver. ſeruus quidam, & c. cum multis ſimilibus.

Dignitates eccleſiaſticæ ſunt temporalib. digniores.

y ¶ Alia quacunque.] quæ multiplex poteſt eſſe, vt patet de elect. fundamenta. § vt autem, de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6.

z ¶ Vacationē imperij.] de retinentibus ergo vel aſſumentibus, vel reſumentibus nomē alicuius officij ſuper imperio non vacanti, non hēt locum hæc conſtō, cum tūc ſit imperator, qui tales poteſt cohibere: nec tunc eccleſia Romana in iure ſuo lædi dicatur, cum tunc regimen imperij ad eam non ſpectet, pro cuius conſeruatione fuit edita principaliter præſens conſtitutio, vt patet in hoc § & etiam præcedenti.

a ¶ Noſtra

a ¶ Noſtrá vel ſedis.] eadẽ vĩ eſſe licentia Papæ & ſedis Apoſtolicæ, vt ſup. dixi, ꝙ vbi ipſe, ibi ſit & ſedes, vt dixi in c. ad onus, & plenius in c. execrabilis, licet per aliam factam adiectionẽ, ſ. beneplaciti vel volũtatis inducat differentiam inter iſta, vt colligi. ff. loca. l locatio ꝑcarij. extra de reſcript. cap. ſi gratioſe. lib. 6.

q ¶ Denominatione.] ideſt appellatiõne tantum, & nuncupatione.
r ¶ Quæſito.] ſimile de elect. auaritiæ. lib. 6.
s ¶ Pareant.] ideſt obediant.
t ¶ Faciant.] quia tunc perinde videtur ac ſi per ſe facerent. arg. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecisſe de admin. tut. l. ita autem. §. geſſiſſe. de reg. iur. cap. qui per alium.

noſtra [a] vel ſedis prædictæ licentia huiuſmodi vicarij ſeu cuiuſuis alterius officij nomen vbilibet [b] retinuerunt, aſſumpſerunt, ſeu reſumpſerunt, & retinent: & qui aſſument, vel reſument forſaſſis in poſterum, & ſub talis donationis pallio [c] abuſi ſunt, & abutuntur, vel etiam abutentur poteſtate vel iuriſdictione quacũque [d] ſeu eius exercitio [e] publice vel occulte, quatenus decætero [f] etiam à denominatione huiuſmodi [g] ſeu cuiuſcũque [h] aſumptione, reſumptione ac retentione prædictis, necnon vſu, poteſtate & exercitio ſupradictis prorſus [i] abſtineant, & omnino deſiſtant: Inhibẽtes [k] inſuper ſub pœna [l] prædicta omnibus & ſingulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs ſuperioribus ac regibus, ciuitatibus [m], comitatibus, uniuerſitatibus; capitaneis, poteſtatibus, rectorib. comitibus, uicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus cuiuſcunque ſint dignitatis, conditionis aut ſtatus [n], ne prædictũ huiuſmodi nomen ſeu aliud quodlibet in eodem imperio [o] retinentes (ut præfertur [p]) aut aſſumentes, uel eorum aliqui ſub denominatione [q], uel titulo huiuſmodi nominum, ſeu procuratores, commiſſarios, iudices, aut uices eorum gerentes quocunque colore quæſito [r] recipiant uel admittant: nec ut uicarijs ſeu uicario aut officialibus imperij pareant [s], uel intendant, aut pareri uel intendi faciant [t] uel permittant [u], nec in his [x] eis uel ei quomodolibet præſtent auxilium, conſilium, uel fauorem [y]: Alioqui in omnes & ſingulos patriarchas, prçlatos, & ſuperiores, & inferiores reges, & cçteros denominationẽ prçdictam (ut præmiſſum eſt) retinentes, aſſumentes, ſeu reſumentes, ac illius [z] prætextu exercentes [a] quæcunque officia, poteſtates [b] ſeu iuriſdictiones, & recipientes eos ut uicarios [c] uel officiales imperii, aut cõmiſſarios eorum [d], ut [e]

Vbilibet. locum d. ſignat.

b ¶ Vbilibet.] ideſt, vbicunque, hoc. n. aduerbium eſt loci deſignantium, vt dixi in ca. ad onus, in verbo, vbilibet.
c ¶ Pallio.] ideſt velamine ſeu colore, vt in parte præcedenti.
d ¶ Quacũque.] denotat hoc verbum abuſum.
e ¶ Exercitio.] meri vel mixti imperij, vel ſimplicis iuriſdictionis. arg. ff. de iuriſd. om. iud. l. imperium.
f ¶ Decætero.] reſpicit futurũ tp̃s, non ꝑteritum, ſuper quo vide quod notanter dicit Hoſt. extra de ſpõ. duo. c. vlt.
g ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet officij.
h ¶ Cuiuſcunque aſſumptione.] ſup hoc verbo eſt ſequenda expoſitio, quam feci ſupra proxi. §.
i ¶ Prorſus.] hoc verbum & ſequens oĩno denotant ꝙ totaliter & in totum à prædictis abſtineant.
k ¶ Inhibentes.] poſt tales inhibitiones dignum eſt detrimentũ vetitos ſuſtinere, extra de conſtit. ca. 1. Et ſuper tali inhibitione vide quòd not. 30. diſt. c. nulli fas, extra de ele. c. generali. li. 6.
l ¶ Pœna prædicta.] ſ. excõmunicationis.
m ¶ Ciuitatibus.] talis inhibitio facta ciuitatibus, & alijs de quib. ſequitur, facta cẽſetur ipſis ciuibus, vel cõmunitatem aut vniuerſitatẽ cõſtituẽtibus. arg. ff. de leg. 1. l. ſi hæres. §. vicis, & l. ciuitatib. de v ſufr. leg. l. legatũ ciuitati, iuncta l. 2. de reb. dub. nam ciuitas, cõitas, vniuerſitas de ſe (cum ſit quid inanimatum) alicuius inhibitionis vel cenſuræ eccleſiaſticæ capaces nõ ſunt. arg. de ſent. excom. c. ſi ſententia. §. cum verbo. lib. 6. & not. de exceſ. præl. c. tanta, & arg. ff. de condi. & demon. l. municipibus vnde ea quæ in facto conſiſtunt, per eos expediri nequeunt: quare per ipſarum mẽbra habent expediri arg. ad hoc C. de appa. præf. præt. l. cornicularij lib. 12. de excu. mun. l. maximarum lib. 10. de aduo. diuer. iud. i. l. reſtituendo, ſic ſentit Inno. de ſent. excom. c. Romana. circa finem.
n ¶ Aut ſtatus.] ſimile de cenſi. c. felicis. §. 1. lib. 6.
o ¶ Imperio.] ſcilicet vacanti, vt ſupra.
p ¶ Vt præfertur.] ſcilicet ſine licẽtia ſedis Apoſtolicę.

u ¶ Permittant.] Videtur ergo quod communitas vel vniuerſitas ſe ſuper hoc debeant opponere: & hoc poteſt dici verũ contra illos. quos cohibere poteſt, & ſup hoc vide quod not. ff. de reg. iur. l. culpa caret.
x ¶ Nec in his.] ſcilicet cuiuſque nominis, officij aſſumptione, retentione, reſumptione, vel aliàs iuriſdictione, imperij vacantis exercitio, vt ſupra
y ¶ Vel fauorem.] qualiter in talibus vel ſimilibus fauor præſtari dicatur, vide quod not. Guliel. de hæret. quicunque lib. 6.
z ¶ Illius.] ſcilicet denominationis.
a ¶ Exercentes.] per ſolam denominationem prædictam non incurritur pœna ſequens 1, cum ſola denominatio non ita ſit Eccleſiæ Romanæ præiudicialis, ſicut cũ ad tale exercitium peruenitur: nec per exercitium etiam incurritur, niſi prætextu talis denominationis fiat, vt valet per hunc tex. vnde ſi ſuo iure proprio, puta ex titulo ab Imperatore uiuente obtento quis exerceret aliquod exercitium, nõ incurreret pœnam ſequentem 2, cum ratione vacantis imperij nihil exerceat, ꝙ iſte textus expoſcit: & pœna non eſt in dubio exaggeranda arg. de pœnit. diſt. 1. c. pœnæ. ff. de pœn. l. interpretatione
b ¶ Poteſtates.] hoc verbum in perſona magiſtratus imperium denotat. ff. de verb. ſig. l. poteſtatis, de iuriſdi. om. iud. l. imperium, vnde in quibuſdam regionibus, vt in Italia, iuriſdictioni præſidentes Poteſtates appellantur, ſimile reperies de electio. fundamenta. §. vt autem lib. 6.
c ¶ Vt vicarios.] per hoc verbum dicas, quod recipiẽtes tales nõ vt officiales imperij vacãtis, ſed vt alios, non incurrerent pœnam quæ ſequitur per hunc textum, & per ea quæ ſupra proxi dixi.
d ¶ Eorum.] ſ. exercentium iura vacantis imperij.
e ¶ Vt talium.] igitur commiſſarij ipſorum nõ vt talium,

t Vt contra mentẽ iſtius conſtitutionis: neque dẽt aliquis ſibi vſurpare nomen dignitatis, q̃ nec hĩc nec exercere põt, iurib. alleg. in verbo, inuolui Fõ.

aliud videtur cõtra text. l § ſane. & §. q a igit vbi dr ꝙ totalis diſpoſitio oĩum iurium imperij, per mortem Imperatoris deuoluitur ad Papam, & officia ꝑ viuentem imperatorem commiſſa nõ poſſũt eo mortuo geri ſine licẽtia ſedis Apoſtolicæ, tñ gl. in ver. commiſſione. allegat bona iura in cõtrarium. Fon.

tium,ſed ut aliorum,puta iure ſuo vtẽtium pœnæ in fra poſitæ non ſubijciunẽ: ceſſante tamen in his præcedentib. fraude,quia fraus patrocinari cuiquam nõ debet.arg.ff de rei ven.l. in fundo. extra de priuileg. quanto.& c.ex parte.cum ſimilibus.

cle.5.& clarius ad hoc de poſtul.præla.c.1.cum ibi no. in gl.quæ incipit,bona fuit interpretatio.

i ¶ Communitates.] ſuper hoc verbo & ſequentĩ dic ut dixi ſup.in verbo, ciuitatibus.

k ¶ Publice.] ad tollẽdam oĩs ignorantię excuſationem. arg. ff.de inſtit. act. l. ſed & ſi quis.§. proſcribere. extra qui mat. accuſ.poſ.ca.ult. de Iudæ. quorũdam. & c. in nõnullis. cum ſimil. & ex quo talia ſiunt non eſt neceſſarium, ea ſingulorum auribus inculcari. 16. diſt.c.quod dicitis.extra de poſtula. cap. 1. Vel dic publice, ad tollendum oĩs ſuſpicionis ſcrupulũ. arg. ff. de ritu nup. l. ult. de admi.tu. l.non exiſtimo. extra de cland. deſpon. cũ inhibitio. ut eccle.benefi.c.1.& ſuper hoc uide quod not.32.q.4.c.nemo.

l ¶ Contra eos.] ſcilicet tam ſingulos, de quibus præmiſit, quàm vniuerſitates.

talium, & in parentes ſeu obedientes eis, ut [a] talibus, aut præſtantes in hoc [b] ſibi conſilium, auxilium uel fauorem, niſi intra duorum menſium ſpatium à die [c] datę præſentiũ numerandum penitus reſipuerint [d], uel ſe licentia ſedis Apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos [e], excommunicationis [f] in ſingulares [g] perſonas & in terras & loca [h] ipſorũ & quaslibet communitates [i], uniuerſitates, ciuitates,aut villas interdicti ſententias de fratrum noſtrorum conſilio publice [k] promulgamus: Contra [l] eos nihilominus ſpiritualiter & temporaliter grauius proceſſuri [m], prout inobedientia eorum exegerit [n], qualitas [o] facti ſuaſerit, & uiderimus [p] expedire. ¶ Et [q] ut quibuslibet parendi [r] talibus [s] tollatur [t] occaſio: oẽs & ſingulos, qui huiuſmodi uicariatus [u]

a ¶ Vt talibus.] ſecus ergo ut aliis.

b ¶ In hoc.] ſcilicet exercitio iuris imperij uacantis.

c ¶ A die datę.] currunt ergo hi duo mẽſes a tempore talis datæ, quia forte eadem die fuit præſentis cõſtitutionis facta publicatio, vt ſic iuri communi conueniat quod hic dicitẽ, quo cauetur conſtitutionem principis a tempore publicationis poſt duos menſes quẽ ligare. in corpore authen. ut factæ nouæ conſtitutiones.coll.5. ſi enim aliter diceres, tunc ſequeretur, ꝙ ante quis ligaretur ex plenitudine poteſtatis principis.alle.de iud.c.1.clem.5.Vel ꝙ forte iſta ignorantia feratur contra iura.C.de tab.l.generali.li. lib.10.extra de conſti.c.cognoſcentes.

d ¶ Reſipuerint.] referẽdum eſt iſtud verbum tam ad ipſos exercentes,quã ad eos ut tales recipientes,quã commiſſarios eorum ut talium, quã etiam in parẽtes eiſdem ut talibꝰ,uel præſtãtes in hoc ſibi auxiliũ,&c. & dic,reſipuerint,ideſt, abſtinuerint ſeu deſtiterint.

e ¶ Communitos.] illi ergo cõiti a pœna ſequenti ſunt liberi,ne aliàs principali auctoritate circumſcripti uideantur,quod eſſe non debet.C.de his qui veniæ ta impetrauerunt.l.1.& ne aliàs inde naſcanẽ iniuriæ,unde iura naſcuntur.C.unde vi.l.meminerint.extra de accuſ.qualiter. Sed pone ꝙ de tali cõmunione non fuiſſet hic facta mentio,& eſſent aliqui hic ꝓhibita faciẽtes,ſedis tamẽ Apoſtolicę licentia communiti:incurrerent ne illam pœnam quæ ſequiẽ?Credo ꝙ nõ,quia aut habuiſſent talem licentiam ante hanc conſtitutionem,& tunc ꝑ eam tuti ſunt,cum de illis hic nõ eſſet facta mẽtio. arg.extra de capel mona.ex parte.& quia talis licẽtia durare videtur donec ſit reuocata arg 25.q.2.c.1.2.& 3. C.de præſcrip.l.falſos Si uero poſt,idem:qa huius c.conditor ſibi uel ſucceſſoribus ſuis manus non ligauit per hanc conſtitutionem, quin talem poſſet licentiam concedere.argu extra de elect.innotuit de præben.dudum.lib.6.ff. de lega l.ſi quis. in princ.

f ¶ Excommunicationis.] ſcilicet maioris: illa.n.in dubio inflicta uidetur.de ſent.excom.c.ſi quem.

Excõicatio non fertẽ in locum.

g ¶ Singulares ꝑſonas.] in ſingulos igitur fertur ſententia excommunicationis,quę de ſui natura animas percutit.extra de reb.eccle. non alie. ſi quis preſbyterorum.Et ideo in locum uel uniuerſitatem non fertur,cum anima careant. de ſenten. excom.Romana. §.cum uero.lib.6.

h † Loca ipſorũ.] Not.igitur ob alicuius delictũ terrã vel loca ſuæ iuriſdictioni ſubdita interdicto eccleſiaſtico ſubiici poſſe.ſimile de off deleg.ſane quia. de ſpon.c.non eſt.& ſic unus pro alio punitur.ſuper quo vide ꝙ plene no.1.q.4.in ſumma & plenius ꝑ Gar.de uſur.c.uſurarũ li.6.Intellige tamen hic terras vel loca ipſorum reputari,non ratione plenę ꝓprietatis tãtũ, ſed ſuperioritatis iuriſdictionalis.arg extra de vita & hone.cler.ex litteris.de Iudæ.cap.cecidit.§.cũ autem,

m ¶ Proceſſuri.] hoc dicit ad denotãdum, ꝙ prælatus vtroque gladio poteſt Eccleſiæ ſuæ iura tueri.ext. de ſent.excom.lib 6.

Eccleſiã gladio ꝑlatꝰ utroque tuetẽ.

n ¶ Exegerit.] Nam creſcente contumacia,creſcere dẽt & pœna.extra vt lit.non conteſt. qm̃ frequenter. §.vlt,ipſaq; cumulari facit pœnam.ff.de pœ.relegari.

o ¶ Qualitas facti.] quæ de ſe maiorẽ non minorem pœnum infliṅigitt.facit ff.de pęn.l.aut facta §. qualitate.de pęn:diſt.1.aut facta.§.qualitate.

p ¶ Viderimus expedire.] ſcilicet arbitrarię,cũ idẽ exceſſus magis ſit in uno quàm in alio puniendus,attentis multis,quæ recitantur.extra de homi. ſicut dignum.ff.de incen.rui.nau.l.Pedius.§.2.de pœ.l. reſpiciendum.§ delinquit.

q ¶ Et vt quibuslibet.] Quarta pars.

r ¶ Parendi.] ideſt,obediendi.

ſ ¶ Talib.] ſcilicet iura Imperij vacantis exercentibus ſine licentia ſedis Apoſtolicæ

t ¶ Tollaẽ occaſio.] Nota tollẽdã occaſionẽ in malũ.

u ¶ Vicariatus nomẽ.] Quid igiẽ ſi quis ſit adſtrictus per iurm̃ fidelitatis retinendi,aſſumẽdi, uel reſumẽdi aliud nomẽ officij q̃ vicariatum:nũquid vẽ abſolutus hic a tali iuro? ẽ quod non, cum de hoc mentio hic non fiat,nec aliud nomen officij repetatur,nec ẽt attenta mente conditoris uolentis conſeruationi iuris Romanæ eccleſiæ prouidere, & tollere occaſionem parendi talibus.Credo contrarium,cum textus dicat, talibus,& ẽ.expreſſum fuerat,qualecunque nomẽ officij exercẽtibus:aliàs niſi ſic dicas, videreẽ hic talis parẽdi occaſio imperfecte ſublata, ſi quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegan. quam uicariatus:inde principis cõſtitutio uidereẽ quid imperfectũ continere:contra legem,ſi quis ſeruum C.qui mi.non poſ.lib.12. & eſſet in poteſtate uolentis exercere officium imperio uacante,mutato nomine uicariatus illud ſub alio noĩe retinere:& ſic hæc conſtitutio deluſoria redderetur, contra iura. ff. ne quid in loc.publ.fiat.l. vlt.de iud.l.ſi ꝑtor.C.de bo.quæ lib.l. vlt.§.vbi aũt.Non obſtat exꝑſſio hic facta de iſto uicariatu: qa aliud quodcunq. nomẽ officij ſuperius expreſſum,hic dẽt intelligi repetitum. argu. ff. de uerb. obl. l.Titia.§ idem reſpondet. de leg 1.l.talis ſcriptura.§.vlti.vel expreſſo hoc nomine uicariatus, omnia

illa

Procuratoris nomē multa cōprehendit.

alia in quibus eſt eadem penitus ratio, pro expreſſis & cōprehēſis haberi dēnt. Sicut & nomen procuratoris, comprehendit ſub ſe omnia nomina, per quæ qs alienæ adminiſtrationi ſe poterit ingerere. 1.q.3. Saluator. ſicut & nomē curatoris comprehendit tutorem etiam in pœnalibus, in caſu ubi eſt eadē ratio. in corpore auth. ut hi qui obli. ſe ha. perhibent res mino. §. 1. & ibi not. coll. 6. & hunc intellectum innuit textus cū dicit, uicariis uel officialibus.

quanto. & eo. ti. c. contingit. §. quia non. lib. 6.
r ¶ Cæterum.] Quinta pars.
s ¶ Omnium.] qui cōfluere ad Eccleſiam, de qua ſequitur, conſueuerint. argum. ad hoc extra de elect. cauſam. cle. 3.

nomen retinentibus, aſſumentibus, ſeu reſumentibus iuramento [a] fidelitatis tenentur adſtricti, a iuramento huiuſmodi, quantum [b] ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſoluentes [c], auctoritate Apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem [d], ne talibus [e], ut uicarijs [f] vel officialibus imperij aliquatenus pareant uel intendant. Et inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes [g], & colligationes, a quibuſcunque ſuper [h] hoc quomodolibet [i] initas, iuramento uel quacunque [k] firmitate uallatas omnino diſſoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto proceſſerint, reuocamus [l]: Ac huiuſmodi [m] & quælibet alia iuramenta quibuslibet [n] ſuper [o] his præſtita, per quæ poſſet in prædictis [p] noſtris & Eccleſiæ noſtræ prædictæ iuribus derogari, præſertim cum iuramentum uinculum iniquitatis eſſe non [q] debeat, relaxamus. ¶ Cæterum [r], vt huiuſmodi proceſſus vlterius ad communem omnium [s] notitiam deducatur, chartas [t] ſeu membranas proceſſum continentes eundem [u], in eccleſia [x] Auinionenſi appendi uel affigi oſtijs ſeu ſuperliminaribus [y] faciemus, quæ [z] proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro [a] præconio [b] & patenti [c] iudicio publicabunt [d]: Ita quòd omnes & ſinguli, quos proceſſus ipſe contingit & contingere [e] poteſt, nullā [f] poſtea poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos talis proceſſus non peruenerit. vel quod ignorauerint eundem: cum non [g] ſit veriſimile remanere quo ad ſp-

a ¶ Iuramento fidelitatis.] ad quæ capitula adſtrictius reputetur quis ex tali iuramento, legitur in lib. Feudorum in titu de forma fidelitatis. & 22.q.5. cap. de forma. & illa capitula plene reperies proſecuta p Hoſt in ſumma de feud. §. quid ſit fidelitas.
b ¶ Quantū ad hoc.] ſcilicet quo ad non parēdum talibus: non ergo quo ad alia tali iuramento quis uidetur abſolutus, ut dixi aliàs in ſimili uerbo, in c. ſuſcepti §. ulti.
c ¶ Abſoluentes. poteſt igitur ex cauſa Papa quem a iuramēto abſoluere. 15.q.6.c. nos ſanctorum. & c auctoritatem. extra de iureiur. c. quanto. in lib. Feud. hic finitur lex. circa princ. ſuper quo uide quod not. dicto c. quanto. & c. auctoritatem. per Inno. & Hoſtien. & de dolo & contuma. cap veritatis.

t ¶ Chartas ſeu membranas] quaſi dicat de pellibus animalium, & ipſorum mēbris. ſimi. e ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. l. 1. & l. chartæ.
u ¶ Eundem.] id eſt expreſſum cōtra vtentes officio aliquo imperij vacantis, & contra parentes eiſdem, ut talibus.
x ¶ Eccleſia Auinionenſi.] non exprimit de qua intelligitur, cum ibi multæ ſint eccleſiæ. Dicas quod de cathedrali: cum nulla alia uocetur Auinionenſis, ſed omnes aliæ aliquo nomine peculiari nuncupentur, & facit adhoc in corpore auth. de eccleſ. titu. §. ſi quis vniuerſorum in fin ff. de condi. & demon l. quæ conditio §. 1
y ¶ Superliminaribus.] ſcilicet officiorum.
z ¶ Quæ.] ſcilicet chartæ uel mēbranæ.
a ¶ Sonoro.] id eſt ſonitum in auribus reddenti.
b ¶ Præconio.] quia ſicut vox præconis audientibus innoteſcit, in corpore auth. de liti. §. omnē. coll. 8. ſic iſte proceſſus patens in membranis, omnibus innoteſcit.
c ¶ Patenti.] aliàs patulo. id eſt patenter, publice.

d ¶ Eiſdem.] ſcilicet iuramento fidelitatis adſtrictis.
e ¶ Talibus] expone ut ſupra.
f ¶ Vt vicarijs.] & hoc dicas vt ſuperius dixi in parte præcedenti.
g ¶ Cōfœderationes] in mala parte ſumitur hic iſtud verbum.
h ¶ Super hoc.] ſcilicet, talibus parēdo, vt officialibus imperij.
i ¶ Quomodolibet.] puta verbo, nutu, vel ſigno, in ſcriptis, p nuntium, uel epiſtolam, uel pactum, uel ſtipulationem uel aliàs qualitercunque, cū dicat, quomodolibet. ſimile de reſcrip ſtatutum § in nullo li 6.
k ¶ Quacunque firmitate.] puta pœnali, fideiuſſoria, pignoratitia, uel obſidiali.
l ¶ Reuocamus.] ſimile huic extra de elect. vbi maius. § cæterū. de cōceſ. præb. deteſtanda li. 6. cum ſimilibus.
m ¶ Huiuſmodi] ſcilicet ſacramenta fidelitatis.
n ¶ Quibuslibet.] ſcilicet uaſallis talium, uel alijs quibuſcunque.
o ¶ Sup his.] ſcilicet officijs imperii uacātis: vel ſup his, ſcilicet parendo officialibus talibus.
p ¶ In prędictis] ſcilicet officijs.
q ¶ Non debeat.] 23.q.4. inter cętera. extra de iureiu.

d ¶ Publicabūt] iuris præſumptione, per ea quæ dixi ſup. in parte tertia, in uerbo, publice. Vel dic, publicabūt, id eſt, publicare poterunt iuris præſumptione, ut extūc non ſit tolerabilis ignorantia. arg. ff. de iuris & fac. igno l. regula § ſed facti extra de præſump quāto & c. quędam. ff de uerb. ſignifi. l latæ culpæ.
e ¶ Cōtingere poteſt] qui iſti ſint, colligitur ex pręcedentibus. §.
f ¶ Nullam.] ſcilicet probabilem.
g ¶ Nō ſit veriſimile.] ſcilicet iuris præſumptione, contra quam & alias admitti poſſit pbatio 72. diſt c. propoſuiſti. extra, qui matri. accu poſ. cum in tua. ff. quod met. cau. l. non eſt de proba. quę teſtamentum. ubi tamen iuris præſumptio tranſit in uiolentam, ut quia eſt iuris uel de iure, non eſt ita: quia tunc magis dicitū fictio. arg. C. de probat l. 1. ue poſſidetis. cum ibi not & talis pt dici iſta de qua hic dicitur: cum iſtorū proceſſuum publicatio facta fuerit per modum conſtitutionis ius inducentis contra quoſcunque hic phibita faciētes, & ius cōmune publicatum aſtter quemcūque poſt duos menſes, ut dixi ſupra in glo curſum ergo. & arg. de conceſ. præb. cum ei, circa ſi. cle 5.

Præſumptio an admittat probatio nē in cōtrarium.

a ¶ Publicatur.] ſimile.ff.de inſtit act.l. ſed & ſi pupillus.§.proſcribere, & alijs iuribus alleg ſup. in glo.ſ. iuris præſumptione. Zenzelinus.

Diuiſio. Ntiquæ concertationi.] primo digniſſima præmittitur declaratio. Secundo poſt matrimoniū contractū prohibetur ſacri ordinis ſuſceptio: ibi, Auctoritate Apoſtolica. Tertio, contrafacientes ſequitur punitio: ibi, Quod ſi ſecus, &c.

b ¶ Concertationi.] ſimile de appel. c. concertationi. lib. 6. hæc autē concertatio non modica, immo magna erat inter doctores & notatores antiquos: dicebant enim aliqui matrimonium contractum per verba de præſenti per ſuſceptionem ſacri ordinis diſſolui: ſicut & per ingreſſum religionis ante carnalem copulam. Alij vero contra ſentiebant, vt plene diſcuſſum, & pro vtraque parte allegatum reperies in ſumma Hoſt. de coniug. § fratrum. ver. ſed quid ſi maritus. Vltima vero opinio vera eſſe hodie declaratur per iſtam conſtitutionem: & iſtammet opinionem prius amplexabar tamquā verā: vt notaui extra de vot. & vo. redemp. lib. 6.

c ¶ Imponere.] Talem finem imponere ſpectat ad Papam, cū ad eius ſedem ſit ſuper difficultate & ambiguitate iurium recurrendum, extra qui fi. ſint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & arg. C. de leg. l. 1. & §. vltim.

ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur [a]. Datum Auinione in domo Epiſcopali, ij. Cal. Aprilis, anno primo.

TIT. VI.

De voto & voti redemptione.

¶ *Votum per ſuſceptionem ſacri ordinis ſolemnizatum, licet impediat matrimonium ſequens, non tamen præcedens, ēt ſi nōdum eſſet per carnis copulam conſummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum conſummato, nullus præſumat accipere aliquem de ſacris ordinibus: quod ſi fecerit diſſoluto etiam matrimonio, nec in illo miniſtrare, nec ad ſuperiores aſcendere poterit, niſi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expreſſe, vel tacite profiteatur. Eſt autem talis coniugatus ſic ordinatus per diœceſanum monendus, vt religionem ingrediatur, ſi matrimonium nondum eſt conſummatum: quod ſi renuerit, & vxor inſtiterit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij conſumationem. h.d. Et eſt caſus notabilis: & qui ſatis efferri non poſſet.*

CAP. VNIC.

Ntiquæ concertationi [b] finē cupientes imponere [c], ac animarum [d] periculis inde prouenientibus [e] ſalubriter prouidere, de fratrum noſtrorum conſilio præſenti declaramus [f] edicto, quòd licet votum ſolemnizatum [g] per ſacri [h] ſuſceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum [i], ac ad dirimendum, ſi [k] poſt contractum fuerit, ſecundum ſtatuta [l] canonum ſit efficax [m] reputandum: ad diſſoluen-

d ¶ Animarum periculis.] quibus obuiandum eſt, de ſepul. c. animarum. ne cler vel mona. c. vt periculoſa. lib. 6. cum ſimilibus.

e ¶ Prouenientibus] tam in ſuſcipiente ſacrum ordinem; cum ex virtute contracti matrimonij teneretur ad reddendum debitū coniugi. extra de ſpon. veniens cum multis ſimilibus, ex virtute vero ſuſcepti ſacri ordinis tenebatur ad continentiam obſeruandam, q̄ tacite vouiſſe videtur illum ſuſcipiendo. 23. diſt dia coni not extra de cle. coniug cum olim, quam etiam in muliere, forte ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem, extra de eo qui cogno. conſang. vxo. c. Iordanæ. & cum alio matrimonium contrahere nō potente, ſi ille ſuus verus remanebat maritus, prout vere remanet, vt infra dicitur.

f ¶ Declaramus] non videtur ergo hæc decre in hoc quod ſequitur, iuris noui editiua: ſed antiqui potius declaratiua, ſuper quo vide quod dixi in decreta. eō inter nonnullos, ſuper verbo, deinceps.

g ¶ Solemnizatum.] quod votū ſolemne [1], quod ſimplex dicat, vide qđ not. extra qui cle. vel vo. c. rurſus.

h ¶ Sacri ſuſceptionem ordinis.] ſuſceptio igitur ſacri ordinis votū reddit ſolemne, vt hic, & 24. diſt. cap. cum in præterito. 28. diſt. diaconi. Sacer autē ordo eſt hodie ēt ſubdiaconalis, licet olim eſſet ſecus [2], extra de æta. & qualit c. à multis. 40. diſt. nullus. 32. di. c. erubeſcant.

i ¶ Contrahendum] de contrahendo impediendo non erat tā tum dubium, cum & multa illud impediant, quę tamen non diriment iam contractum, extra de cogna. ſpiri cap. contracto. & eo. tit. c. per cathechiſmum lib. 6.

k ¶ Si poſt] ſ. ſuſceptionem ſacri ordinis.

l ¶ Statuta canonū.] 31. diſt. c. quoniam, & c. aliter. 84 diſt. cum in præterito. & c. quorundam. extra de cleric. coniug cum olim. de vot. & uo. redēpti. c. 1. li. 6. cū multis ſimilibus.

m ¶ Efficax reputandum.] admiranda res videtur eſſe iſta: cum enim ſacramentum matrimonij à Deo ipſo fuerit inſtitutum in ſtatu innocētiæ ante peccatum: ſed poſt in ſubſidium fragilitatis humanæ. 32 q. 2 in ſumma. & §. his ita. quomodo voti ſolemnitas ex ſola conſtitutione Eccleſiæ inducta extra de voto c. 1. lib. 6 poteſt ſacramentum à Deo inſtitutū tollere, vel aliquatenus impedire? non videtur. 21 di. cap. inferior, extra de ma & obe. c. cum inferior. ff ad Treb l. ille à quo §. tempeſtiuum. ff de arbi l. nam magiſtratus, & quod Dominus prohibet, dicēs: quos Deus coniūxit, homo non ſeparet: omnino fieri non licet. 28. q. 1 ca iam nunc, & per multa iura & rationes, quæ ad idem poſſunt allegari, quod ſi placet, proſequi poterit, vt plene dixi extra de reg. iur. cap. poſſeſſor. lib. 6. Ad hoc breuiter poteſt dici, quod iſtud ſit per conſtitutionem Eccleſiæ conditam per vicarium Chriſti. & ſic non per purum hominē ſed ex poteſtate clauium, quodcunque ſolueris, quodcunque ligaueris, & cap. vt in Euangelio, Matth. 16. cap. & 24. q. 1. quodcūque, ex quibus magna attributa eſt eidem poteſtas, etiam circa ſacramenta, ſuper quo vide quod not. per Inno. extra de regular. porrectum, vnde talis diſſolutio vel impedimentum matrimonij non inducitur à puro homine, ſed à deo ipſo, ſuo vicario auctoritatem

[1] Vide B. Th. & ibi dē Caietanū 2.2. q.87. ar.7.

[2] Immo ēt olim ſubdiaconatus ordo ſacer erat, licet nō reputaretur ſacer, vt ait glo. in c. à multis, extra de ætate & qualit. verbo, ſolos. adde nota. in c.2. extra de bigamis, ī verbo: ſacros, in hac editione.

dū tamen prius [a] contractum [b], etiā ſi per carnis copulam non fuerit conſummatum [c], cum nec iure [d] diuino, nec per ſacros reperiamus canones hoc ſtatutum [e], inualidum eſt cēſendum [f]: Auctoritate Apoſtolica [g] diſtrictius inhibentes, ne quiſpiam durante [h] matrimonio nondum etiam cōſummato [i], aliquem [k] de ſacris ordinibus præſumat ſuſcipere, niſi prout ſacris canonibus nouerit [l] conuenire. Quòd [m] ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec [n]

ctoritatem faciendi talia cōmittente: omnia. n. noſtra facimus, & c. C. de vete. iu enu. l. 1. §. ſed neque. ver. omnia enim, extra de præb. c. ſi Apoſtolicæ. lib. 6.

a ¶ Prius.] ſcilicet quàm ſacer ordo forte ſuſceptus.

b ¶ Contractum.] intellige per legitimum viri & mulieris conſenſum, extra de ſpon. tua. & dēt intelligi legitimum, quo ad ætatem, & liberi arbitrij motum. eod. tit. ca. Gemma. de deſpon. impu. de illis, tantus. n. poſſet eſſe defectus ætatis vel liberi conſenſus quod non eſſet matrimonium, & ideo tūc fruſtra de ipſius diſſolutione diſputaretur.

c ¶ Conſummatum.] hoc inducebat dubiū: ſicut n. matrimonium non conſummatum per carnis copulam, per religionis ingreſſum diſſoluit, extra de conuer. coniug. c. verum. in corpore auth. de ſan. epiſ. §. ſi vero aſtante. colla. 9. ſic videbatur diſſolui per ſuſceptionem ſacri ordinis: ſed contrarium verum eſt, vt ſequitur, & quæ ſit ratio, infra ſubijcietur.

d ¶ Iure diuino.] illo iure talis diſſolutio non eſt inducta, immo potius videt prohibita: quia quos Deus coniunxit, & cætera.

e ¶ Statutum.] quare cenſetur prohibitum. de tranſla. epiſ. inter corporalia. §. ſed neque, de verb. ſig. c. exiui. § porro. Cle. 5. Et per hoc colligere potes bonū modū formæ argumentādi & dicendi: non eſt ita, quia iure cautum nō reperitur, vt hic. ad idem in corpore auth. de non eligen. ſecundo nube. §. optimum itaque ibi. nec quælibet eſt lex aliquid talem dicens. col. 1. C. de repu. l. diſſentiētis, de colla. l. illā extra ne ſede va. c. illa. de ſup. neg. præla. c. Romana. lib. 6. & alibi dicitur, erubeſcimus cum ſine lege loquimur, in corpore auth. de trien. & ſemiſ. § conſideremus coll. 4.

Argumentū valet, ſi dr, non ed ita: qa iure cautū non reperitur.

f ¶ Eſt cenſendum.] ſed quę pōt eſſe ratio eius? contrarium. n. videbatur per multa iura & argumenta & rationes recuſatas, vt ſupra dixi in ſum. Hoſt. de cōuer. coniug. §. & vtrum, quas recitare hic cauſa breuitatis omitto. Reſpondeo hoc eſſe: tum quia non reperitur in iure cauta talis diſſolutio, vt hic: quare cenſetur ꝓhibita, vt dixi in glo. præcedenti: Tum quia diſſolutio matrimonij inter viuentes pœna eſt. no. de diuor. ca. porro, quare non debet infligi, niſi reperiretur de iure infligenda ff. de reli. l. at ſi quis. §. generaliter. de ſepul. vio. l. 1. §. non perpetuæ, contenti. n. eſſe debemus pœnis legibus comprehenſis ff. de verb. obli. l. ſi ita ſtipulatio. & pœna non eſt infligenda niſi per iudicem. 33. q. 2. § 2 §. de hoc. index aliàs non eſſet, niſi iuſtitiā redderet, extra de ver. ſig. forus. l. in omni. ad hoc facit qđ not. de iure pat. c. vlt. Tum ēt per multa alia iura, rationes & argumēta, q̄ pro parte iſta dicto §. & vtrum, reperies allegata. Sed omittere volo, & tñſum dare ad aliqua argumenta facta in dicto §. quæ pro parte contraria multū prima facie videntur argumentātia. primo, cū dr: ſic ſolemnizatur votū, & facilius ꝑ ordinis ſacri ſuſceptionem, ſicut per religionis profeſſionem: nam maius bonū ſequitur ex profeſſione per quam inducitur bonum obedientiæ, q̄ illæſa ſeruata, eſt iuſta & meritoria, vt in decr. quorundā. § pe. liberi arbitrij & voluntatis priuatio. de ele. quorundā. & c. ſi religioſus, de teſta. c. fi. de ſepul. c. vlt. lib. 6. item proprietatis temporalium abdicatio. 12. q. 1. non dicatis. extra de ſta. mo. cum ad monaſterium §. vlt. & multa alia q̄ colligūtur, & not. 16. q. 1. c. de monachis, quæ tñ ex ſuſceptione ſacri ordinis minime inducuntur: quare pōt dici, quod alia ratio in illa pactum reformat, iuxta l. interpoſitas. C. de tranſa. & diſſimilis ratio diſſimilia dēt inducere: & quod in vno dr, de reliquo prohibitū vr ff. de iudi. l. cum prætor. 25. diſt. qualis, extra de præſum. nonne. Poteſt ēt dici ad id quod ſecundo pro parte alia fortiter vr induci: cura animarum quem à religione reuocat, & religio quē reuocat à matrimonio: ergo & cura animarum quem cum ſacro ordine quis aſſumitur, debet quem à matrimonio reuocare: nam reuocatio per religionē à matrimonio inducitur ex cauſis, quæ deficiunt in ſacri ordinis ſuſceptione, vt ꝑ. dixi. nec ſequitur ꝙ ſi cura animarum quem ex cauſa reuocat à religione, quod hæc eū reuocat à matrimonio, quia in cura animarum eſt, ideo ꝑꝑ publicam vtilitatem, quæ præfertur priuatæ: quæ publica vtilitas non ſic inſurgit ex ſola ordinis ſuſceptione. Pōtēt dici, ꝙ dictus modus argumentandi per argm̄ à minori vel maiori ceſſat in pęnalibus identitatis rationem in ſe non habentibus, cum & ceſſat in ambitioſis de ſe non pœnalibus arg. extra de præb. ca. cui de non ſacerdotali lib. 6. & not. hoc de reſer. poſtulaſti in glo. pen. circa ſi. Ad alia quę inducuntur in dicto §. pro parte contraria, ſubtilis ꝑſcrutator reſponſum de facili inuenire poterit.

Matrimonium nōdum conſummatū quare diſſolui non poteſt per ſacri ordinis ſuſceptionem.

Profeſſio multa bona inducit.

g ¶ Auctoritate Apoſtolica.] Secunda pars.

h ¶ Durante.] hoc dicit: quia eo ſoluto liber remanēs à lege coniugis poſſet ſacrum ordinem ſuſcipere ſicut & matrimonium cum alia contrahere 31. q. 1. ꝙ ſi dormierit, extra de ſecun. nup. c. pen. & fin.

i ¶ Conſummato.] matrimonium conſummari dicit per carnis cōmixtionem, vt hic, & extra de diuor. quāto. ratificari autem dicitur per conſenſum mutuum de pręſenti: initiari vero per ſponſalia, not. extra de trāſla. epiſco. cap. licet.

k ¶ Aliquē de ſacris.] qui ſunt tres, presbyteratus, diaconatus, & hodie 1 ſubdiaconatus, vt dixi ſup. in glo. ſuſceptio.

1 Subdiaconatus ſp fuit ſacer ordo, vt notatū eſt paulo ante, in gloſſa in verbo: ſacri ſuſceptionem ordinis.

l ¶ Nouerit cōuenire.] puta de licentia coniugis religionē ingredientis, vel ēt in ſæculo remanentis, potiſſime abſq; ſuſpicione incōtinentiæ, & votū caſtitatis emittētis. 32. diſt. ſeriatim. 77. diſ. c. eps benedictionē extra de conuer. cōiug. c. cōiugatus, vbi cōiux in ſeculo remanēs eſſet ſuſpecta de incontinentia, vir nō poſſet religionē ingredi, niſi & ipſa ſimiliter conuerteret: vt ibi no. Ratio diuerſitatis reddi conſueuit: quia vbi vir in ſæculo remaneret ad ſacros ordines promotus de licentia vxoris votum cōtinentiæ emittentis, eidē tenet in neceſſarijs ꝓuidere 31. diſt. omnino. & ſic ſibi materia incontinētiæ pętextu defectus neceſſariorum incurrendæ aufertur. arg. ad hoc ff. de ritu nup. l. palam §. nō eſt hoc ignoſcendum, & eam in ſe peccātem in vinculis detinere, & ad ieiunia, non tñ mortifera cogere 33. q. 2. placuit, & q. 5. c. hæc imago, & not. extra de iureiu. in c. quemadmodum in gl. vlt. quę omnia ceſſant facienda per virum ingreſſum religionem carentem proprio & libero arbitrio.

m ¶ Quod ſi ſecus.] Tertia pars, ſ. ꝙ matrimonio durāte, etiā nō conſummato, q̄s ſacrū ordinem ſuſcepit.

n ¶ Nec matrimonio ſoluto.] quaſi dicat, nedum eo conſtante: & dic ſoluto, puta per mortem vel ingreſſū religionis ante carnalē copulā: vel aliàs qualitercūq; cū indiſtincte loquatur, arg. 19. diſt. ſi Romanorū. ext. de priuil. quia circa. ff. de leg. præſtan. l. 1. § & generaliter, cū ſimi. Quid ergo dices ſi matrimoniū contractū de ſe ab initio foret nullum, puta ob gradū prohibitū cōſanguinitatis, uel aliā cauſam, & ꝑ ſententiā declaretur nullū fuiſſe: habebit ne locū qđ hic dr? Videt ꝙ non

matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto [a] ordine miniſtrare, nec [b] ad ſuperiores ordines prouehi, nec [c] ad aliquod beneficium vel officium [d] eccleſiaſticum valeat promoueri: Niſi aliquam de religionibus approbatis [e] (quarum profeſſio ad caſtitatis [f] cuſtodiam, & abdicationem [g] temporalium, & ſui ſuperioris obedientiam [h] ſuos profeſſores adſtringat) ipſum canonice [i] cōtigerit ingredi, ac eius [k] regulam expreſſe vel [l] tacite profiteri: quo [m] caſu diœceſanus [n] ſuper præmiſſis & ſingulis [o] præmiſſorum cum [p] eo diſpenſare valeat, niſi ſit aliud canonicum quod [q] obſiſtat. Ad [r] ingreſſum huiuſmodi ſic [s] ordinatū, ſi matrimonium conſummatum [t] non fuerit, per diœceſanū inſtanter moneri pręcipimus [u] & induci: qđ ſi forſan renuerit [x] adimplere, ipſum

non: cum nullū vinculum reperiatur virum alligaſſe, quomin⁹ liber remaneret ad ſuſceptionē ordinū: vel cuius prætextu cogi potuerit ad fidem coniugi cōſeruandam. Sed in contrarium poteſt dici: quia aut vir cū contraxit, ſciebat impedimentū: & ſic quantum in ſe fuit, mulierē decepit, & fidē matrimonij violauit: & legitimum erat quo ad mulierē ob ſuam bonam fidem, extra qui fil. ſint legi. ca ex tenore. & tunc ex ſua perfidia non debet commodum reportare. argum. extra de eo qui dux. in matrimon qoam pollu. per adulter. cap. ·. C. de inceſt nupt. l. qui contra. & non debet illo caſu melioris conditionis (quia ſtultus fuit) exiſtere ff quod vi aut clā. l. Seruius. extra de præb. c. cum qui. lib. 6. Aut ignorabat, & tunc antequam aliquid faceret per quod à cōcubitu coniugis ſegregaretur, & debuit hoc caſu, & ēt vbi ſciuit, iudicium Eccleſiæ ſuper diſſoluendo matrimonio expectare. extra de diuor. porro. nā aliter quātum in ſe fuit, fidem promiſſam violaſſe videtur: q̄ violatio & ſcandalum ex ea potens inſurgere, inter cętera dare cauſam potuit pœnis, quę tali promoto ꝑ hanc conſtitutionem imponuntur: & ſic ſecundū hoc verbum, ſoluto, referri poterat ad diſſolutionē iuris vel facti. Sed ſi ſupponas ipſum & mulierem impedimentū ab initio ſciuiſſe, tunc forte ſecus eſſet: cū ſuſcipiendo ſacrum ordinē, non videaī coniugi fidē aliquam violaſſe cum ei ſcienti ad nullā fidem ſeruandam teneretur. extra de eo qui dux. in matrimo. quā pollu. per adult. c. 1. de conuer coniug. c. 1. cū ibi not. per Hoſt. de ſamp. & C. de inceſt. nupt. l. qui contra. non enim videtur debuiſſe præſtare impedimentum ſuſceptioni ſacri ordinis matrimonium quo ad vtrunque coniugum, de ſe nullum, arg. de elect. auditis. de iure patro. c. illud. de reg. iur. c. non præſtat lib. 6. ff de opt. leg. l. 2. & 3. quando dies lega. ced. l. quod pupillæ.

a ¶ In ſic ſuſcepto.] ſcilicet matrimonio durante.

b ¶ Nec ad ſuperiores.] & ſic ſuſceptio vnius ordinis in ſtatu indebito facta in alijs pęnam induci facit.

c ¶ Nec ad aliquod.] intelligebam etiam modicū ſine cura: tum quia indiſtincte & vniuerſaliter loquitur: tum quia appellatione beneficij maius & minus beneficium continetur: extra de verb. ſig. tua.

d ¶ Officium eccleſiaſticum.] & ita nec ad acolythatus officiū vel alterius minoris ordinis eſt talis ꝓmouibilis, nec ad aliud officium regiminis eccleſiaſtici puta officialatus vel alterius. arg. 1. q. 1. c. ſi quis eps. & q. 3. ſaluator. extra de ſimo. c. conſulere. cū ibi not. ſimile huic de pęn. c. felicis. §. nulli præterea. lib. 6. de hæret. excōicamus. §. credētes. C. e tit. auth. credentes.

Religio non approbata ingrediētem non obligat.

e ¶ Approbatis.] ingredi ergo aliam non prodeſſet, cū aliæ ſint ꝓhibitæ, & penitus reuocatę extra de relig. do. c. 1. li. 6. & in extrauag. ſancta Romana nec ingrediētē obligāt. not. Hoſt. ex de reg. is q. ſimile extra de voto c. 1. li. 6. de relig. do. c. ne nimia & d. c. ſācta. Rō.

f ¶ Caſtitatis cuſtodiā.] nō videtur ergo prodeſſe hoc caſu ingredi religionē iuxta quā permittitur cōcubitus vxoralis, vt eſt reperire in tertio ordine ſancti Frāciſci: vel in ordine vulgariter nūcupato ſanctæ Mariæ in partibus Italicis, vt audiui. licet enim largo modo dicatur caſte viuere cum vxore: ſtricte tamen quo ad obſeruationē continentiæ in promotis in eccleſia occidentali ſecus eſt, vt dixi ſupra.

g ¶ Abdicationem tēporaliū.] cum indiſtincte loquitur textus intelligam in ſpeciali vel in cōmuni: & ſic talis habebit ingredi aliquam de approbatis. aliam igitur ingredi non prodeſt, puta canonicorum regularium ſancti Auguſtini. vel monachorum Ciſtercieñ. vel Cluniaceñ. ordinis, vel Hoſpitalariorum, vel ſimilium, quibus licitum eſt habere aliqua ſaltem in cōmuni arg. ad hoc extra de reg. c. conſtitutionem. lib. 6. aliàs fruſtra dixiſſet textus, quarum profeſſores, &c.

h ¶ Obedientiam.] ad iſtud. & ad duo pręcedentia regularem dicas adſtrictum, extra de ſta. mona. cum ad monaſterium §. ab bas. & § vltimo.

i ¶ Canonice.] iuxta decretalis qui & c. non ſolū. de reg. lib. 6. vel canonice, i. nō habens in ſe aliquod impedimentum, quominus religioni poſſit adſtringi.

k ¶ Eius.] ſcilicet religionis.

l ¶ Vel tacite.] puta per lapſum anni, vel alio modo vt colligitur de regul. is qui. lib. 6.

m ¶ Quo caſu.] ſcilicet cum ingreſſus fuerit vnā de dictis religionibus, & in ea profeſſus fuerit.

n ¶ Diœceſanus.] id eſt epiſcopus diœceſis, in qua eſt talem religionem ingreſſus, qui per hanc decre. cū talibus etiam exemptis poterit diſpenſare. huius enim capituli conditor bene ſciebat iſtas religiones, vel aliquas de ipſis fore exemptas.

o ¶ Singulis p̄miſſorum.] ſcilicet vt poſſit in iam ſuſcepto ordine miniſtrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium & officium eccleſiaſticum promoueri.

p ¶ Cum eo.] ſcilicet taliter ingreſſo.

q ¶ Quod obſiſtat.] puta irregularitas vel delictū. de æta. & quali. c. vlt. de renun. niſi cū pridē. de accuſ. inquiſitioni. cum ſimi.

r ¶ Ad ingreſſum.] ſcilicet faciendum.

ſ ¶ Sic ordinatum.] ſcilicet ad aliquē de ſacris ordinibus in promoto ergo ad minorē ordinē vel aliquē de minoribus, non eſt neceſſaria inductio quæ faciēda p̄cipitur: rō huius pōt eſſe: quia talis ordo in ſe nō hēt votū caſtitatis annexū: quare nō pōt effectū matrimonij impedire extra de cle. coniugi. c. 1. & e. ti. li. 6.

t ¶ Conſummatum non fuerit.] illo enim conſummato ingreſſus etiam religionem eam dimittere eſt cogendus. de conuer. coniug. c. 1.

u ¶ Præcipimus.] neceſſitatis eſt ergo talis monitio ꝑ epiſcopum facienda: aliàs prætermiſſa in eo peccatū induceret. de offi. archid. ea quæ. cū ibi not. & ꝑ Hoſt. de off. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & aliàs dixi de æta. & quali. c. 1. Clem. 5.

x ¶ Renuerit adimplere.] ſupponi expreſſe ꝗ poſſit renuere, vt in ſeruo dicitur, qui licet iuſſus ꝑ dn̄m p̄r nolle hæreditatē adire. C. de hęre. inſti. l. cū ꝓponas quia voluntariū ſeruitorē Deus ſibi quærit, nōn coactū. 15. q. 1. c. non eſt. & per hoc dicitur reprobata opinio Hoſt. notata d. § & vtrum dicentis talē fore cogendū ad ingreſſum religionis, cū ad hoc cogatur quandoque propter delictū. 33. diſtin. cap. fraternitatis ad

idem

idem in corpore auth vt nulli iudi § adulteriũ.coll 9.
a ¶ Inſtiterit.] non ergo aliter matrimonium cogitur cõſummare cum eſſet promotus: ſed poſſent aliàs vir & vxor cõtinentiam vouere. 32. q 5. qui Deo patri. Poſt conſummatum autem matrimonium ingreſſum religionem poſſet epiſcopus ex ſuo officio reuocare ex cauſa. extra de conuer. coniu. cap. 1. & not. 23. q. 6. mulier.
b ¶ Per cenſuram eccleſiaſticam.] ſuſpenſionis, excommunicationis, vel interdicti. de verb. ſig. quærenti. Alibi reperitur quem per ſeueritatẽ canonicam, alibi per eccleſiaſticam animaduerſionem fore coercendũ & puniendũ. quod proſequere, vt not. Hoſt. de pœn. c. in quibuſdam.
c ¶ Conſummare.] ſcilicet per carnalem concubitũ, vt ſ. dixi. viciſſim enim quo ad hoc ſibi ſunt coniuges debitores. 22. q. 2. §. his ita. nec vir dicitur habere poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: nec contra. Sed licet iſte cogatur mulierem inſtãte matrimonium conſummare: nunquid ipſe poterit ab illa debitum exigere? Dicas quod non, cum adhuc quo ad ſe voto continentiæ ſit ligatus. not de conuer. coniu. c. quidam. & ca. accedens. 27. q 2. c. Agathoſa. in glo. ſed nunquid. & not. Guil. extra de vo. c. 1. li. 6. & ibi dixi. Zenzelinus.

Vir non hẽt ptãtẽ ſui corporis, & ecõuerſo.

ſi ſponſa eius inſtiterit [a], per [b] cenſuram eccleſiaſticam compellendum decernimus contractum matrimonium conſummare [c]. Nulli &c. noſtrarum declarationis, inhibitionis ordinationis, præcepti, & conſtitutionis infringere. Datum Auinione calend. Decembris, anno vij.

TITVLVS VII.

De religioſis domibus.

¶ *Secta & religio fratricellorum ſiue beguinorũ qui ſe dicebant de tertio ordine beati Franciſci caſſatur, quoniam inter cæteros errores eccleſiaſtica ſacramenta deſpiciebant: Et ſub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli decætero talẽ ritum aſſumant, & ne epiſcopi ipſum cõcedere præſumãt. vide ca. fi. eod. tit. in antiq. & c. 1. eod. tit. lib. 6*

CAP. VNICVM.

Sancta [d] † Romana atque vniuerſalis [e] Eccleſia, cui auctore [f] Domino [g] licet immeriti, [h] præſidemus, ſicut religioſa [i] & pia vota benigno fauore [k] proſequitur [l], ſic ſuperſtitioſos [m] conatus inſolentium [n] hominum † deteſtatur [o], videlicet ne ſub ouina [p] pelle gregem Dominicum [q] truculentia [r] lupi [s] rapacis [t] inuadat, ſub pietatis [u] imagine [x] virus [y] hæreticæ prauitatis obrepat [z], & ſub prætextu cõuerſationis angelicæ [a]

Diuiſio textualis

Sancta Romana.] Hęc decret. diuiſibilis eſt in partes quatuor. In prima, cauſa ſeu ratio conſtitutionis præmittitur. In ſecunda, facti damnationi ſubijciendi recitatio ſubiungitur ibi Nonnulli tamen, &c. In tertia eiuſdem facti ſub certis pœnis damnatio annectitur: ibi, Cum itaque &c In quarta prælatis eidem facto conſenſum præbentibus pęna infligitur: ibi, Epiſcopos quoque, &c.

Eccleſia Romana dr̃ ſancta & ſacroſancta.

d ¶ Sancta Romana] Eccleſia Romana quandoq; appellatur ſancta, vt hic, & 12. diſt. præceptis. 15. diſt. c. ſancta. 19 diſt. c. in memoriam. quandoq; ſacroſancta: vt in proœ. lib. 6. & hoc ideo, quia ſacro cruore Apoſtolorum Petri & Pauli conſecrata. de electa. fundamẽta. de reli. & vene. ſanct. c. 1 lib 6. 21. diſt. c. quamuis.
e ¶ Vniuerſalis Eccleſia.] hic dicas vt dixi in c. ſuſcepti. in verbo, eccleſijs. & in c. execrabilis. in verbo, vniuerſalis Eccleſiæ.
f ¶ Auctore.] ideſt, cauſam originalem dante. ſimile ff. de excep. do. l. apud Celſum. §. auctoritas. & §. auctoris. ff de diuer. & temp. præſcr l. in vſucatione. §. acceſſio cum ſimilibus.
g ¶ Domino.] ſcilicet Ieſu Chriſto. & proprie dicit auctore: quia nihil boni ſine eius gratia. 23 q. 4. nunc ergo. aliàs §. verſus. in c. Nabucodonoſor. cũ ſine ipſo factum eſt nihil Ioan. c. 1. C de vete. iur. enu. l. 1.
h ¶ Immeriti.] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra de magiſtris, c. inter ſollicitudines, circa prin. cle. 5. de re iudi. ad Apoſtolicæ. §. nos itaq;. li. 6. vel vocat ſe immeritum conditor canonis præſentis, propter ea quæ dixi in ca. ſuſcepti. in prin. ſuper verbo cura ſollicitat. Quo autem ad omnes vniuerſos Chriſticolas nedum benemeritus, immo & ſanctus habendus eſt, quẽ apex tantæ dignitatis attollit, vt 40. diſt. cap. non nos.
i ¶ Religioſa.] vel religione fidei. de quibus loquitur lex, C. de epiſ. audi. l. nemo, Vel religioſa, quo ad habitum & profeſſionem, vt infra colligitur.
k ¶ Fauore.] nam ſumma eſt ratio, quę pro religione facit ff. de reli. l. ſunt perſonæ.
l ¶ Proſequitur.] exẽplũ poteſt multiplex de hoc dari per iura C. de ſacroſan. eccle. l. ſancimus & l. vlt. extra de fil. presbyt. c. 1. de apoſta cap. ex litterarum. 66. diſtin. c. 1. cum multis ſimilibus, quæ diſquirere magis laborioſum reputo, quàm ſubtile.
m ¶ Superſtitioſus.] Hoc verbum expone vt in decre. quorundam.
n ¶ Inſolentium.] exponi poteſt, id eſt inſolita adinuenientium. Alibi aliter ſumitur de reſcr. quia per ambitioſam. lib 6.
o ¶ Deteſtatur.] ſimile de cõceſ. pb. c. deteſtãda. lib. 6.
p ¶ Ouina pelle] ideſt, ſimplici non aſtuta.
q ¶ Gregem Dominicum.] ideſt, populũ Chriſtianũ.
r ¶ Truculentia.] ideſt, aſtutia vel malitia.
ſ ¶ Lupi rapacis] exponi poteſt, id eſt, diaboli, q inimicus hominis alibi appellatur. extra de elect. c. licet de vitanda. Vel poteſt exponi, lupi rapacis, ideſt hæretici: ſicut aliàs. 25 q. 1. c. ſunt quidam. in fi. multis etiã alijs modis ſumitur lupus, vt no. Guli. de hæret. ca. vt officiũ. in verbo, lupum. lib. 6.
t ¶ Inuadat.] ſimile extra de elect. ne pro defectu. vñ ſumitur quod hic dicit. Et alibi ſcribaſ, q alig ſub agni ſpecie gerunt lupũ. de hæret. c. vt officium. lib. 6.
u ¶ Sub pietatis.] ſe extrinſecus exhibentis, interius autem minime ſubſiſtentis.
x ¶ Imagine.] ideſt ſimulatione ſeu velamine.
y ¶ Virus.] inficiens animam, ſicut exterius ſumptũ occidit corpus: quod atrocius reputatur: quàm gladio hominem occidere. C. de maleſi. & mathema. l. 1. ff. ad leg. Cor. de ſica. l. eiuſdem.
z ¶ Obrepat, ideſt latenter ſubintret? Sępe enim vitia ſe eſſe virtutes mentiuntur. 41. diſt c. ſæpe vitia.
a ¶ Angelicæ.] accedit ad hoc quod alibi ligit, Angelus ſatanę frequenter in lucis angelum ſe transformat. 26. q. 5. nec mirum. extra de regula. licet. §. ſi vero.

† De Beguinorũ ſecta & erroribus vide Guidonẽ Carmelitã in ſumma de hæreſib., tit. de hæreſibus Beguinorũ, & Nicolaũ Eymericũ in Directorio inquiſitorum par. 2. q. 15.

† Qui, vt dicit hic tex. & gl. epiſtolæ Iuſtini. C. de ſum trini ſub ſpecie agni, & ſub crede mihi. d quo p gl. in l. q ſub cõditione. ff. de condit. inſti. l nõ erit. §. diuus. ff. de iure iur. & p̃textu boni & æqui multis nocẽt contra l. dudũ. C. de contrah. & cõmit. ſtipul. iõ nõ eſt eis parcendũ. l. qui ſub p̃textu. C. de ſacroſã. eccl. l. qdã ignariæ. C. de decur. li. 10. cle. 1. de relig. do. Fon

incautis mentibus ſpiritus [a] malignus illudat [b]: cuius rei gratia ſacris canonibus [c] eſt interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat [d], vel habitum nouæ religionis aſſumat: ſed quicunque ad religionem uenire uoluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis [e]. Nonnulli [f] tamen profanæ [g] multitudinis [h] uiri, qui vulgariter [i] Fraticelli ſeu fratres de paupere uita, Bizochi ſiue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur in [k] partibus Italiæ, necnon in inſula [l] Sicilienſi, comitatu prouinciæ Narbonenſis, & Tholoſanenſis ciuitatibus, & diçceſibus, & prouincijs, alijſque diuerſis ciſmarinis [m] & ultramarinis partibus contra dictos canones habitum nouæ religionis aſſumere [n], congregationes & conuenticulas [o] facere, & ſuperiores ſibi ipſis eligere, quos miniſtros, ſeu cuſtodes, vel Guardianos, aut nominibus [q] alijs appellant: plurimos ad eorum ſectam recipere [r], & loca de nouo conſtruere [s], ſeu conſtructa [t] recipere [u], in quibus habitant [x] in communi, publice [y] mendicare (quaſi [z] ſecta foret vna de religionibus [a] per ſedem Apoſtolicam approbatis) temeritate [b] damnabili præſumpſerunt [c], & præſumunt etiam inceſſanter [d]. Et ut ipſorum error [e] veritas [f], & impietas religio repute-

a ¶ Spiritus malignus.] ſcilicet diabolus.
b ¶ Illudat.] ſub velamine enim latens ꝓdit ſe dum ea confingit per quę perſonas fallere nititur. & ſuper hoc vide quod legitur. 25. q. 5 nec mirum.
c ¶ Canonibus] extra. de reli. do. c. ne nimia. & eo. tit. ca. religionum. lib. 6.
d ¶ Inueniat.] ſicut nec nouum collegiū debet quis per ſe inſtituere ff de collegi. illici. l 3.
e ¶ Approbatis.] per ingreſſum aliarum non uideretur quis ligatus: ſic ſentire vr̄ Hoſt. extra de regula. is qui monaſterium. & dixi extra de uoto. c. quòd uotum. lib. 6.
f ¶ Nonnulli tamē.] Secunda pars.
g ¶ Profanę.] id eſt. abominandæ. alibi ſumitur aliter iſtud verbum. ff. de rerum diui. l. ſacra. § propric.
h ¶ Multitudinis.] iſto caſu multitudini non parcitur: quia vr̄ deſeri bonum uitæ. argument. de uoto. capit. magnæ §. igitur. de regul iuris. ca. qui ſcandalizauerit. & dic ut ibi not. de tē por. ordin. ſane 50. diſtinctione ut conſtitueretur.
i ¶ Vulgariter.] habetur igitur reſpectus ad communem vulgi denominationem. ff. de flumin. l. 1. §. 1. de fund. inſtru. l. cum de lanionis. §. aſinam. de pœnis l. capitalium §. ſolet. ubi de hoc.
k ¶ In partib. Italię.] id eſt locis in Italia conſtitutis ar ff de iud. l inſulæ de uer. ſig. l. notionē. § cōtinētes.
l ¶ Inſula Siciliēſi.] quæ de proprio patrimonio beati Petri exiſtit. 10. q. 3. relatum. 94. diſt. c. ualde neceſſarium.
m ¶ Ciſmarinis.] id eſt citra mare conſtitutis: aliàs eſt citramarinis
n ¶ Aſſumere.] & male: cum hoc fieret contra canones prohibitionem expreſſam continentes, quod inducit pœnam depoſitionis. 4. diſt. § ult.
Conuenticulas facere an liceat.
o ¶ Conuenticulas facere] ipſas ad malum fieri per iura prohibitum eſt. C. de epiſ & cle. conuenticulā. ff. de collegi. illi. l 1. & arg. 11. q. 1. coniurationū & c. cōſpirationem 19 diſt. ſi quis propter Ad bonū autē fieri cōgregationes ꝑmittiē. arg. dictæ l. 1. §. ſi religionis. ſicut & confœderationes & cōſpirationes in bonum ſunt permiſſę in corpore auth ut cum. de app cogā. §. quis de parentib. cū ibi no. C. de pęnis. l. quæ ſententiam. de profeſ. & med. l. magiſtros. lib. 10. & ibi no. & arg eorū quæ no. per Ber. de ui & ho. cle. c. cū decorē. & per Inn. & Hoſt. de ſchiſ. c. 1. de exceſ. præl. dilecta. ꝑ Hoſt de iud exhibita. & per eum in ſum. de iureiu. §. ult & plene ꝑ Gul. de uer. ſig. c. cōſtitutionem. lib. 6.
p ¶ Eligere.] talium ſuperiorū electio in hoc caſu eſt inhibita, cū congregationes factæ ſupponātur in malum: aliàs quælibet cōgregatio licitā exercēs profeſſionē uel negotiationē, aliquē ſuperiorē ſibi eligere pt. C. de iu. om. iu. l ꝑiniquū. 16. q. ult. c. congregatio. extra de elect. nullius. de hoc plenius dixi in c. Eccleſiæ Romanæ.
q ¶ Aut nominibus aliis appellant] puta præpoſitos, priores, magiſtros, & ſic de aliis.
r ¶ Recipere] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicantium prohibeatur talis receptio, ſaltē ad profeſſionem faciendā: niſi cū certo moderamine, & cū certa determinatione. extra de regula. non ſolum. lib. 6.
ſ ¶ Conſtruere.] hoc regulariter prohibitum eſt, ſaltē de locis diuino cultui dedicādis ſine licentia ep̄i. in corpore authen. vt nullus fabricet orato. do. colla. 5. 18 q 2. c. quam ſit. & c. qbuſdā licet vnicuiq; fideli ſit permiſſum ſimpliciter oratoriū habere. de conſecr. diſt. 1. c. vnicuique.
t ¶ Conſtructa.] ſcilicet per alios.
u ¶ Recipere.] iſtud religioſis mendicantis ordinis, licet aliàs approbati, expreſſe inhibitum eſt, extra de exceſ. præl. ca cum ex eo. lib. 6.
x ¶ Habitāt in cōi.] habitare in cōi religioſis approbatæ profeſſionis nedū ꝑmittitur, immo & iniungitur: ut mutuæ conuerſationis & honeſtatis ſibi teſtes exiſtant: niſi ex cauſa de ſuperiorum licētia aliud inducatur, in corpore auth. de minor. §. cogitandū. coll. 1. extra de exce p̄l. cū ex eo de uer. ſi. c. priuilegiū. li. 6.
y ¶ Publice mēdicare.] taliter. n. licite mendicantib. quæſtus publicus tribuere uictū ſolet. ext d̄ relig. do. c. 1. § cōfirmatos. li. 6. C. de mend uali l. unica. lib. 11
Quaſi, qualiter accipitur
z ¶ Quaſi.] pro tamquam expone. non eſt hic expreſſiuum veritatis, ſicut eſt alibi in euang. Io. 1. Vidimus gloriam eius quaſi unigeniti, & c. & alibi. ff de ſenat. l. emancipatum. cum ſimilibus.
a ¶ Religionibus.] ſcilicet ordinis mendicantis.
b ¶ Temeritate dānabili.] ſic dicta, quia a iure dānata & improbata: uel dānabili, id eſt animas taliū dānante ꝑꝑ inobedientię notā, ꝑ q̄ mortale peccatū incurrūt ext. de ma. & obe. c. ſi quis. & c. illud. 4. diſt. § ulti.
c ¶ Præſumpſerunt.] ſcilicet dudū, uel uſquequaque.
Corrūpit iuſtos homines cōmitiua malorum
d ¶ Inceſſanter.] huic malo occurrendum fuit ne tales nedum ſui, ſed etiam plurimorum poſſint eſſe perditio extra de iud. cum non ab homine. nam ſæpe malorum conſortium corrumpit etiam alios de ſe bonos 28. q. 1. c. ſæpe malorū. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totū gregē. ff. de act. emd. & uen. l. Iulianus. 40. diſt. c. ſed aliud extra de ſta. reg. ea quæ. Vnde uerſus.

Morbida ſola pecus, inficit omne pecus.

e ¶ Error.] errare eſt aliud pro alio putare. 22. q. 2. c. in quib reb. ff. de lib. & poſth. l. ſi poſthumus. §. ult. approbare falſum, erroris eſſe proprium dicitur. 38. diſtin. quamuis.
f ¶ Veritas.] de iſta dicitur ꝙ erroribus geſtorū mini-

tur[a], plurimi eorum[b] regulam ſeu ordinem fratrum Minorum, quẽ ſanctus Franciſcus inſtituit[c], ſe profiteri ad litteram[d] conſeruare confingunt[e]: quamquã in obedientia Generalis, uel prouincialium miniſtrorum ipſius ordinis non morentur[f], prætendentes[g] ſe a ſanctæ memoriæ Cęleſtino Papa V. prædeceſſore noſtro huius ſtatus ſeu uitæ priuilegium habuiſſe: quod tamen etſi oſtenderent, non ualeret: cum bonę memorię Bonifacius Papa viij. prædeceſſor noſter ex certis cauſis rationabilibus omnia ab ipſo Cæleſtino pręedeceſſore noſtro conceſſa, quę per ipſum Bonifacium non contingeret approbari, uiribus penitus uacuauerit[h], dictumque uitæ priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum[i]. Quidam autem eorum dictum habitum[k], & uiuendi ritum[l] à quibuſdam epiſcopis ſeu eorum ſuperioribus, uel alijs eccleſiarum pręlatis habuiſſe profitentur, quos[m] nec[n] eis concedere licuit contra formam concilij[o] generalis. Nonnulli etiam ex ipſis aſſerentes[p] ſe eſſe de tertio ordine[q] beati Franciſci pænitentium vocato, prædictum ſtatum & ritum eorum ſub uelamine talis[r] nominis ſatagunt palliare: cum tamen in regula ipſius tertij ordinis talis uiuendi ritus nullatenus ſit[s] conceſſus. Et quia in errorum barathrũ[t] faciliter ruũt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt[u]: ipſorum quamplurimi (ſicut fide digna relatione percepimus) à ueritate catholicæ fidei deuiantes[x] eccleſiaſtica ſacramenta[y] deſpiciunt, ac errores alios ſtudent multipliciter ſeminare[z]. ¶ Cũ[a] itaque talium damnanda[b] temeritas in eiuſdẽ

me uitiatur. ff. de of. pſid. illicitas. §. veritas. rei manifeſtatæ cedere hẽt error. 8. diſt. c. veritas ff. quãdo act. de pec. eſt anna. l. quæſitũ, aliàs eſt ibi. §. ſub l. 1. vide extra de purg vul. c ſignificãtibus. Quid autem ſit ueritas, not. in decret. ſedes Apoſtolica.

a ¶ Reputetur.] ſępe enim uitia ſe eſſe virtutes mẽtiuntur, 42. diſt. c. ſæpe. ut ſ. dixi.

b ¶ Eorum] ſcilicet nouæ religionis habitum aſſumentium, vt ſupra.

c ¶ Inſtituit] vt in decr. quorundam.

d ¶ Ad litterã] quaſi dicat abſq. aliqua tranſgreſſione illius regulæ.

e ¶ Confingunt.] id eſt ſimul fingunt ſub cuiuſdam vmbrę palliatione, cum ueritas in eis regulę nõ ſubſiſtat. arg. extra de cõſue. c. quanto. Vel expone confingunt, id eſt ſimulant exteri⁹: cui⁹ cõtrarium latet intrinſecus: quæ fictio & ſimulatio prohibita eſt. ff. de iuſti. & iur l. 1. C. plus valere quod agitur: licet aliquoties in bonum ſimulatio ſit permiſſa qđ dic ut not Ber extra de his quæ vi metuſve cau. ſi. c. 1.

f ¶ Non morentur.] hoc eſt contra uerã regulam ordinis Minorum, ut probatur. ca. quorundam. vnde tales ſub nullius ueri prælati obedientia exiſtentes tamquam acephali pro religioſis habendi non ſunt arg. 93. diſt. c. nulla ratione.

Accephali ſũt qui nulli plato ſubſũt

g ¶ Prætendentes.] falſo tamẽ, ut ſeqtur.

h ¶ Vacuauerit.] & ſic extũc tali priuilegio & etiam reperto cõceſſo, utãdũ nõ fuit, tamquam ſublato: aliàs pœna falſi incurrerẽt. C. de no. codi. confirman § hunc igitur. origine enim rei ſublata nõ eſt imago ad effectum aliquẽ relinquenda. C de lati. lib. tol. l. 1 circa prin. & arg. ad hoc ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. ad inſtar eius quod dicĩt: falſus procurator eſt, qui uerus prius fuit, ſed poſt extitit reuocatus. C. de fur. l. falſus. extra de reſcrip ex parte decani. legis tamẽ licet abrogatæ notitia eſt neceſſaria, ut cauſa editionis eiuſdem ſciaſ. 6. diſt. Moyſes. 7. diſt. c. fuerunt extra de iudi. nouit.

i ¶ Approbari] omni igitur tempore habet dici uirib. uacuatum, ex quo non reperitur approbatum: ſicut aliàs dr̃, quod generaliter ꝓhibitum, expreſſe poſtea non conceſſum, omni tempore intelligitur denegatum. extra de uer. ſignifi. c. exiui de paradiſo §. cũ dictus. Clem 5. de tranſ. epiſc. inter corporalia. §. ſed neque. ff. de poſthu. l. 1. §. ait prætor. quod cuiuſque uniuer nomine, l nulli

k ¶ Habitum.] ſcilicet nouæ religionis Fraticellorũ vel Beguinorum, ut ſupra

l ¶ Ritum] id eſt, modum. ſimile verbum. C. de Iudæ. l Iudæos.

m ¶ Quos] ſcilicet habitum, & uiuendi ritum.

n ¶ Nec eis.] ſcilicet fratricellis uel aliis (ut ſupra) nominibus appellatis, vnde pro non cõceſſo debet haberi cõceſſum ab illis, qui ius concedendi non habuerunt. ff. de offi. procon. l. obſeruare. §. vlt extra de iurepatro. c. quod autem. 1. quæſtio 7. Daibertũ. cum ſimilibus.

o ¶ Concilij generalis.] extra de reli. do. cap ne nimia. Non licet igitur epiſcopis contra inhibitionem gñalis canonis facere, cum ſint adſtricti ad obſeruantiam canonum. extra de ætã & quali. cap. cum Eccleſię. Clemen. 5. ubi de hoc dixi.

Epiſcopi ſũt ad canonũ obſeruantiã diſtricti.

p ¶ Aſſerentes.] falſo tamen.

q ¶ De tertio ordine] de quo habes in decret. cum ex eo de ſentent. excommu. Clem. 5.

r ¶ Talis nominis.] ſcilicet tertij ordinis ſancti Franciſci: tale tamen uelamen eis non prodeſt, ut ſequitur: & dixi in verbo, confingunt.

ſ ¶ Nullatenus ſit cõceſſus.] ergo intelligendus eſt prohibitus: vt dixi ſupra. in glo. omni igitur.

t ¶ Barathrum] id eſt inferni profundum.

u ¶ Anteponunt.] ĩniti ſuæ uolẽtes prudentiæ, immo potius fatuitati, contra dictum ſapientis extra de conſtitut. cap. ne innitaris. Vnde de talibus ſcribitur quòd qui non ad propheticas uoces, non ad Apoſtolicas litteras, non ad Euangelicas auctoritates, ſed ad ſemetipſos incurrũt, magiſtri erroris exiſtũt: quia ueritatis diſcipuli nõ fuerũt. 24. quæſtio vlt ca quid autem ĩniquus. de hoc plenius dixi in c. cum inter nonnullos.

x ¶ Deuiantes] ab ipſa deuiantes hæretici ſunt cenſendi C de hęret. l. 2. 25. q. 2 c. prima ſalus. cum ſimilibus multis.

y ¶ Sacramenta] de & ſuper quibus firmiter credendum eſt quod ſancta Romana prędicat Eccleſia: alias macula hæreſis incurritur. extra de hæreti. ad abolendam.

z ¶ Seminare.] quibus reſidendum eſt muro inexpugnabili bellatorum. extra ne cle uel mona ſuper ſpecula. §. vlt 10 colla. de ſtatutis, conſuetudinibus cõtra liber. eccle. § ſtatuimus.

a ¶ Cum itaque] Tertia pars.

b ¶ Damnanda] id eſt damnatione digna.

a ¶ Fidei

fidei [a] detrimentum, fidelium ſcandalum [b], præfatorũ Minorum & aliorũ ordinum [c] opprobrium [d], & etiam ſuarum & aliarũ animarum perniciem redundare noſcatur [e], ſectam, ritum, & ſtatum [f] huiuſmodi non obſtantibus præmiſſis [g] eorum excuſationibus, quas friuolas reputamus [h], & quicquid per [i] eos communiter vel diuiſim ſub religionis, conuentus, collegij ſeu congregationis [k] nomine vel colore attentatum [l] extitit vel exiſtit, de [m] fratrum ipſorum conſilio auctoritate Apoſtolica nullius fuiſſe & eſſe decernimus firmitatis [n]: & quatenus de facto proceſſerunt de conſilio & auctoritate præmiſſis, reuocamus [o] omnino, ac perpetuæ prohibitioni ſubijcimus [p], & ab eccleſia Dei penitus abolemus [q]. Eiſdem perſonis & alijs quibuſcunque ſub pœna excõmunicationis, quã eas (ſi ſecus fecerint) incurrere volumus [r] ipſo facto, iniungentes [s] expreſſe, ne ſtatum ſiue ſectam [t] & ritum huiuſmodi ab ipſis aſſumptum [u] ſectentur vlterius, vel ipſum de nouo aſſumere quoquo modo præſumant.

¶ Epiſcopos [x] quoque & eorum ſuperiores, & etiã alios prælatos quoſcunque, qui prædictis perſonis vel alijs ritum viuendi & habitum ſupradictos [y] præter ſpecialem Apoſtolicæ ſedis auctoritatem [z] deinceps [a] conceſſerint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipſo [b] iure decernimus ſubiacere [c]. Dignum eſt enim vt adulterinas [d]

a ¶ Fidei detrimentum.] cuius eſt potius proſperitas procuranda. extra de hæret. ad noſtram. cle. 5.

b ¶ Scandalum.] quod vitandum eſt. extra de præſcri. nihil. de noui ope. nuncia. cum ex iniuncto.

c ¶ Ordinum.] ſcilicet approbatorum.

d ¶ Opprobrium.] nã opprobrium facit religioni, qui religioſus non exiſtens habitum illum religioni cõuenientem portat. ſimile C. de epiſ. aud. l. minime. & contra talem lex imponit pęnam corporalis ſupplicij. & nihilominus exilij, in corpore authen. de ſan. epiſc. §. penul. col. 9.

e ¶ Noſcatur.] ſuper hoc dicas vt dixi in parte pręcedenti in gl. huic malo occurrendum.

f ¶ Statum huiuſmodi.] non dicit religionem: ſic etiã dici non meretur: cum per ſedẽ Apoſtolicam non fuerit approbata. ſimile huic de relig. do. cap. cum de quibuſdam. Clemen. 5.

g ¶ Præmiſſis.] ſcilicet proxi. §. in ver. & vt ipſorum. & in ver. quædam autem, & in ver. nonnulli.

h ¶ Reputamus.] & merito, cum aliquas ex ipſis nullum facti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentum venire noſcatur.

i ¶ Per eos.] ſcilicet talem ſectam, ritum vel ſtatum tenentes.

k ¶ Congregationis.] ac ſi foret à iure reprobatum.

l ¶ Attentatum.] de facto.

m ¶ De fratrum.] ſuper iſta clauſula dic vt dixi in ca. Execrabilis.

n ¶ Firmitatis.] nec mirũ: reprobato. n. auctore ratione ſectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis ſunt habenda. extra de hæret. c. fraternitatis, & in extrauag. domini Ioan. quæ incipit, dierum. quod dic vt no. per Ber. & latius per Inno. & Hoſt. d. c. fraternitatis.

o ¶ Reuocamus.] bene dicit, reuocamus, quatenus de facto proceſſerunt, cum de iure fuerint nulla: & ideo proprie reuocari & reſcindi nõ poſſunt. ff. de iniuſt. & irri. teſta. l. nam & ſi ſub conditione. de ædil. edi. l. bonem. §. vlt. extra de deſpon. impub. c. ad diſſoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto proceſſerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomẽ valoris alicuius habere poſſint dici, & aliàs. extra de re iud. paſtoralis. §. vlt. cle. 5.

p ¶ Subijcimus.] concor. ad hoc extra de relig. do. c. religionum. lib. 6. & eo. tit. c. cum quibuſdam. cle. 5. Et ex quo talis ſecta per ſedem Apoſtolicam eſt prohibita & interdicta, ab omnibus habenda eſt pro inhibita & interdicta, quod. n. ipſa repellit, repulſum fore cognoſcere debent omnes 94. diſt. c. miratus ſicut per cõtrarium ꝙ ipſa tenet & ſequitur, ab omnib. eſt tenendum 24. q. 1. c. rogamus. C. de ſum. tri. l. 1. cum ſimilibus multis.

q ¶ Abolemus.] ſimile de reli. do. cũ de q̃buſdã. Cle. 5.

r ¶ Volumus ipſo facto.] per hęc verba fertur excommunicationis ſentẽtia. extra de appe. præterea. de teſt. cogen. cum ſuper. aliàs per ſola verba pręcedẽtia ſub pœna, non ſententia, ſed cõminatio inducitur. C. commi. vel epiſto. l. interlocutio. extra de iurepatro. relatũ. de ſimo. ca. ſicut. dẽ ſagit. cap. 1.

s ¶ Iniungentes.] talis iniunctio non obtemperanti peccatum mortale inducit, vt aliàs ſæpe dixi, de maiori. & obed. c. ſi quis. & cap. illud. & ſuper hoc vide quod nota. Hoſti. de offi. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1.

t ¶ Sectam.] ſimile de hæret. c. ad noſtram. §. cum autem. cle. 5.

u ¶ Aſſumptum.] ſcilicet iam in præſenti, vel in præterito.

x ¶ Epiſcopos quoque.] Quarta pars.

y ¶ Supradictos.] contra concedentes alios habitus vel ritum viuendi, pœna ſequens nõ videtur ſibi locum vendicare per hoc verbum: quia ſi de alijs cõditor canonis idem voluiſſet, hoc vtique expreſſiſſet. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica §. ſin autem ad deficientis. & quia pœna ad caſum tantum expreſſum reſtringenda eſt. argu. extra de elect. ſtatutũ. lib. 6. de pœni. diſtin. 1. pœnæ. ff. de pœn. l. interpretatione. Sed in cõtrarium facit, quia in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratio, quaſi & in illis idem ſtatutum licet pęnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis & in c. abbates de reſcrip. clement. 5. ſed quod prius dixi, tutius reputo.

z ¶ Auctoritatem.] cum illa ergo talem ritum & habitum cõcedentes pęnam, quæ ſequitur, non incurrunt: quia tunc magis ipſa ſedes quàm ipſi facere videntur. omnia enim noſtra facimus. &c. C. de vete. iu. enuc. l. 1. §. ſed neque ex multitudine. extra de præben. c. ſi Apoſtolicæ. lib. 6. & quia quod lege permittente fit, pęnam nõ meretur. C. ad leg. Iul. de adul. l. Gracchus. ne principis auctoritate quis circunſcriptus videatur. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 1.

a ¶ Deinceps.] ad futura igitur non ad præterita trahitur ſequens pęna. arg. C. de legi. l. leges. extra de cõſti. cap. 2. & vlt.

b ¶ Ipſo iure.] quaſi dicat nõ expectata hominis ſententia. ſimile extra de ſent. excom. c. eos. de reſcrip. ipſo iure. lib. 6. in corpore auth. de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. col. 9.

c ¶ Subiacere ẽ.] ergo in hoc pſens cõſtitutio canõ latæ ſententiæ. & ſic vides quòd epiſcopi excommunicationis ſententiam canonis incurrunt, ſententiã antem depoſitionis ab officio nõ incurrunt, niſi expreſſe incurrere cautum reperiatur. de elect. ſi cõpromiſſarius. §. huius poſſunt. de ſent. excom. quia periculoſum. lib. 6.

Epi ſentẽtiã excõicationis

d ¶ Adulterinas.] quales (vt hic colligitur) ſunt quæ

ſine patre legitimo ſpirituali prorogatæ reperiuntur, vt ſequitur.

a ¶ Pater cęleſtis.] qui plantare eas videtur, cū ꝑ ſummum Pontificem vicarium ſuum plantatur. extra de transla. epiſ. inter corporalia, & c. quanto, & hoc procedit ex poteſtate clauium, quodcunque ligaueris, &c. Matth. 16. 25. q. 1. quodcunque. extra de re iudica. ad Apoſtolicæ. §. nos itaque.

b ¶ Temeritatis.] in malum ſonat: vt aliàs extra ne cle vel mon. c. vt periculoſa lib. 6.

c ¶ In agro Dominico.] ſimile extra de ſta. reg. ca. ne in agro. Clemen. 5.

d ¶ Congregationis.] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.

e ¶ Vepres.] ſpecies eſt ſpinæ: vt dixi in c. ne in agro. ſup. prox. allega.

f ¶ Cui.] ſcilicet Apoſtolico culmini.

g ¶ Gratiæ.] 24. q. 1. c. à recta. & c. rogamus.

h ¶ Nulli ergo.] ſuper hac clauſula dic vt no. in ca. Execrabilis. Zenzelinus.

Diuiſio textualis

Copioſus.] ¶ In tres partes diuiſibilis eſt præſens conſtitutio. In prima cum quodam præiudicio facti præmittitur recitatio. In ſecunda cōminatoria ſubiungitur conſtitutio: ibi, Cum igitur, &c. In tertia transgreſſorum eiuſdē annectitur punitio: ibi, Nos enim omnes, & cætera

plantationes, quas nō pater [a] cæleſtis, ſed humanæ temeritatis [b] audacia plantat, Apoſtolici culminis cenſura diuellat: nec patiatur in agro [c] Dominico peruerſæ congregationis [d] vepres [e] exceſcere, cui [f] proprium eſt (diuina opitulante gratia [g]) virtutes ſerere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli [h] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calend. Ianuarij, anno ſecundo.

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ *Vt Petrus filius regis Caſtellæ pio ductus propoſito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excōmunicationis ſententia in omnes, prohibita portātes ipſis infidelib. & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. eod. tit. in antiq.*

CAP. VNIC.

Copioſus in miſericordia Dominus [i], qui de ſua abūdantia [k] pietatis corda fidelium ad ſuæ maieſtatis obſequia [l] deuotionis ardore ſuccendit [m], præcordijs [n] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis [o] nati [p] claræ memoriæ Sanctij regis Caſtellæ adeo [q] copioſe gratiam [r] cæleſtis inſpirationis infudit, quòd ſibi delectabile [s] reputat propriam exponere in ipſorum [t] proſecutione perſonam [u]. Pio quidē nobilis ipſe ductus ꝓpoſito [x] tamquam ſtrenuus [y] athelata [z] Domini [a], negotiū ipugnationis

i ¶ In miſericordia Dominus.] & nedum eſt copioſus in miſericordia, immo ſemper potens in ea. de pęnit. diſt. 7. nullus expectet. omnia. n. poteſt quę poſſe eſt aliquid poſſe de pęnit. diſt. 2. c. principium ver. charitas. Quare miſericordiæ eius nec menſuras ponere poſſumus, nec tēpora definire: apud quē nullas patiť metas veniæ conuerſio. de pęni. diſt. 1. c. ſerpens. ver. his autē. aliàs eſt ſub c. multiplex. per miſericordiā. n. non vult peccatoris perditionē, ſed cōuerſionē, & ſalutē: delinquētes qui corriguntur ſuſcipiens, in corpore auth. vt non lux. contra natu. in prin. col. 6. 26. q. 6. c. cognouimus. & quotidianis hoīum peccatis ſemꝑ ignoſcere dignatur, & pniam nrām ſuſcipere. C. de nup. l. imperialis.

Miſericordia Dei ſ pōt menſurari.

k ¶ Abundantia pietatis.] per quam pro peccatoribus Chriſtus aduocatus apud patrē exiſtēs, ꝓpitiatio eſt ꝓ peccatis. de pęn. diſt. 2. c. ſi enim, inquit. ver. qui dicit.

l ¶ Obſequia.] id eſt digna ſeruitia, ſuꝑ quo videre potes ꝙ notaui in. c. cū ad ſacroſanctæ. in verbo pietatē.

m ¶ Succendit.] id eſt illuminat, vel accendit, nec enim per impenſa obſequia quis ad Chriſtum peruenire poteſt, niſi ſibi datum fuerat a Patre. 22. q. 4. ca. de Tyrijs. vnde ad pęnitentiam cor peccatoris dicitur illuſtrare de pęnit. diſt. 5. c. falſas.

n ¶ Præcordijs.] id eſt intrinſecis cordis affectibus.

o ¶ Infantis.] Infantē eū vocat, licet maiorem ętate, alias tutor eſſe nō poſſet, qualis eſſe inf. ſupponitur. C. de legi. tut. l. nemo. inſti. de fidu. tut. in ſi. C. de leg. hęre. l. vlt. §. ſi. Et applaudit conſuetudini & vſui loquēdi cōi Hiſpaniæ: iuxta quam filij regum, qui reges non ſunt, Infantes appellantur. arg. ad hoc ff. de flu. l. 1. §. flumen. de fund. inſtru. l. cum delanionis. §. aſinam. ſicut q̄nq; in vulgo aliqui iuuenes appellantur, qui tamen iuuenes nō ſunt. ff. de pœn. l. capitulum. § ſolent. proprie enim infans eſt minor ſeptem annis. C. de iure deli. l. ſi infanti.

p ¶ Nati.] id eſt, filij.

q ¶ Adeo.] id eſt, intantum.

r ¶ Gratiam.] hoc dicit: quia nihil boni eſt dare abſque gratię Dei. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. 26. q. 5. nec mirum.

ſ ¶ Delectabile reputat.] quiſq; enim delectari debet in obſequijs maieſtatis diuinæ: nam voluntarium militē ſibi eligit Chriſtus, volūtarium vero ſeruum ſibi auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non eſt. aſpernatur enim Chriſtus coacta ſeruitia, & hilarē ſeruitorem diligit Deus nō timore pœnæ, ſed amore iuſtitię ſeruientem ſecūdum Apoſtolum. 23. q. 6. §. ex his.

Militē voluntariū Chriſtus eligit.

t ¶ Ipſorum.] ſcilicet obſequiorum maieſtatis diuinæ.

u ¶ Perſonam.] maiorem oblationem Deo facere non poterat maiorem enim charitatem nemo habet, quā vt animam ſuam ponat pro amicis ſuis: vt ſcriptura teſtatur ſacra. & ad inſtar Eſaię prophetæ, qui Domino interroganti, quem ex duobus ad prædicandum mitteret, reſpondit: ecce ego, mitte me, Eſaiæ 6. ca. 7. q. 1. in ſcripturis. & ad inſtar ſancti Martini dicentis, Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, ego non recuſo laborem.

Charitas maxima eſt aīam ꝓ ſuis ponere.

x ¶ Propoſito.] ad quod Deus reſpectum habet. 1. q. 6. ſi ſacerdotibus in ſi. 14. q. 5. ſi quid inueniſti.

y ¶ Strenuus.] animi magnanimitate. de ſup. neg. præl. grandi. lib. 6.

z ¶ Athleta.] id eſt pugil ſeu pugnator ſine mercede. ff. de his qui no. infa. l. Athletas. C. de athle. & ibi no. in rubrica. lib. 10.

a ¶ Domini negotium.] Not. Chriſti negotium reputari impugnationem infidelium: ipſi enim quia cum Chriſto nō ſunt per fidem, contra ipſum eſſe cenſenť, iuxta illud: Qui non eſt mecum, contra me eſt. C. de Iudæ. l. cælicolarum. vnde & hæreticus eſt, qui non eſt Eccleſiæ membrum, in corpore auth. de priuile. do. § 1. col. 8. cum dn̄s pro fide Chriſtiana vt nō deficeret, reꝑtus ſit exoraſſe, Lucæ 22. cap. 21. diſt. §. 1.

Agare

perfidorum Agarenorum [a], à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam [b] detinetur [c], tutorio [d] nomine chariſſimi in Chriſto filij [e] noſtri Alfonſi Caſtellæ regis illuſtris, qui ſub teneritudine puerilis [f] ętatis adhuc dignoſcitur conſtitutus, aſſumpſit ſub [g] ſpe cęleſtis [h] auxilij feruenter [i] & viriliter [k] proſequendum.

¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obſtacula [m] remouere, per quæ dicti negotij proſecutio poſſet quomodolibet impediri, vniuerſis & ſingulis cuiuſcunque conditionis, pręeminentiæ [n], vel ſtatus exiſtāt, diſtrictius inhibemus, ne arma [o], equos, ferrum, lignamina [p], uictualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prędeceſſores [s] noſtros [t] ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium [u] incipiendum à calend. Aprilis proxime

a ¶ Agarenorum] ſpecies eſt quorundam infidelium de quorum ſpeciebus multas reperies enumeratas. 24. q. vlt. c. vlt.

b ¶ Cōtumeliam] talis contumelia, q̄ in religionem diuinam committitur, in omnium fert iniuriam. C. de hæretic. l. Manichæos.

c ¶ Detinetur.] hoc contingit ob noſtrorū multitudinem peccatorum: propter quam Pagani & infideles cęteri nocendi facultatem diuinitus, id eſt permiſſione Dei aſſequuntur. 7. q. 1. c. ſciſcitatus. 56. diſt. c. ſi gens Anglorum.

d ¶ Tutorio nomine.] ſuperponere uidetur textus iſte ſatis apte, ꝙ tutor regis tutorio noīe impugnare poſſit infideles ad expenſas regis pupilli: certum eſt enim ꝙ ad onus principum temporalium ſpectet defenſio Eccleſiæ: & eorum poteſtate eſt Eccleſia munienda: voluntas enim Dei eſt concitare temporalem poteſtatem aduerſus hæreticos, & alios infideles: aliàs n. de ſuo imperio Deo ronem reddere ſunt adſtricti 23. q. 5. c. princeps. & q. 3. quādo. extra de ſup. negli. prælagrandi li. 6. Cōſtat etiam ꝙ vna poteſtas per aliam eſt iuuāda. 26. diſt. c. cū ad uerū. & poteſtas ſæcularis cogi pōt p eccleſiaſticā ad ſibi auxilium p̄bendum. extra de maledi c. 2. de offi. ordi c. 1. & c. quoniam. 22. q. 5. c. adminiſtratores. Cum igitur ipſe rex ad hoc faciēdū ſit adſtrictus, tutori hoc adimplēti de bonis regis pupilli nihil poterit imputari. arg. ff. de admi. tut. l. ſine hærede §. Lucius. de iu. te. & ra. diſtrahen l. 1. C. de admi. tuto. l. ſumptus.

Principes Eccleſiā defēdere tenētur.

e ¶ Filij noſtri] regem ergo appellat Papa filium, nō fratrem extra de crimi. falſi quem graui. Nihil enim honorificentius, quàm ut rex uel Imperator Eccleſiæ filius eſſe dicatur. 23. q. 3. c. cōuenior. circa fi. & dixi in c. prodiens.

Imperator dr̄ filius Eccleſiæ.

f ¶ Puerilis ætatis] Not. puerilem ætatem teneram dici: vnde in ea conſtitutus, licet aliàs de ſe diſeret, ad tractanda ſapiētium hoīum iura inhabilis reputatur. C. de teſt. mili. l. ult. & arg. ff. de decur. l. ſpurij §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam. extra de elect. c. ex eo lib. 6.

g ¶ Sub ſpe] quam confidenter habere poterat ex pio ſuo mētis propoſito iuxta verbum propheticū: Reuela Domino uiam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet.

h ¶ Cæleſtis auxilij] ſimile C. de epi. & cle. l. Deo nobis. in corpore Auth. de quæſto. in prin. coll 6. Nam cū domini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinatio. ipſius enim prouidētia Dei diſpoſitis Barbarorum quidem incontinentia refrænatur, rei vero publicæ res augentur, in corpore authen. vt neque miles neque feuda in prin. coll 8. & dum orationes Chriſto ſiūt, vincit populus ſuus: ſi relaxātur, vincitur. Exod. 17. c. & 36. diſt. c. ſi quis vult.

i ¶ Feruenter] quo ad animi feruorem.

k ¶ Viriliter] quo ad corporis vigorē & ſtrenuitatē.

l ¶ Cum igitur.] Secunda pars.

m ¶ Obſtacula remouere.] iuxta hoc ſcribiť in lege, quòd decurſio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, nō aliter ad bene ſe habendum reuocatur, licet prima eius gubernētur principia, niſi etiā ꝙ particulariter ei reſiſtit, ſummoueatur. in corpore auth. de teſti. & ea quæ parit. in prin. coll. 4.

n ¶ Preæminentiæ.] Intelligo etiam regalis: tum ob iſtius textus indefinitatem: tū quia ad onus regis ſpectat defenſio fidei, & impugnatio infideliū, ut dixi s. in gl. ſupponere. tum etiam arg. l. fratrū. §. quia igitur. vnde præ ceteris debet abſtinere ab ijs, a quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. ſi ſer. vē dicetur. l. altius. extra de na. ex lib. ven. cap. 1.

o ¶ Arma.] appellatione armorum compreheduntur nedum arma offenſionis cuiuſcunque generis, immo & defenſionis vt ſcuta, bloqueria, loricæ, platæ, diſploides, & ſimilia. ff. d̄ vi & vi ar. l. 3. § armis. inſt. de interdi. § qui autem. de publi. §. itē lex Cornelia. ff. d̄ ver. ſig. l. armorū. de fur. l. pignore. § furem. & quia omne obſtaculū eſt tollendum quod poſſet impugnationem infideliū aliquatenus impedire: ut hic uides. de hoc dixi de ſtatu. mo. in c. ne in agro. §. præfatæ quoque. clem. 5.

Armorū quædam ſūt offenſionis, q̄dā defenſionis.

p ¶ Lignamina.] galearum ſcilicet, uel de quibus galeę uel alia nauigia fieri poſſunt. de Iudę. ita quorūdam. & c. ad liberandam.

q ¶ Victualia] quid ipſorum appellatione contineãtur, uide quod legitur. ff. de uer. ſig. l. uerbo uictus. & l. quos nos. §. fin.

r ¶ Quæcunque prohibita.] quæ ſunt illa, colligiť C. quæ res ven. poſ. vel non, l. barbaricū, quæ res expor. non debent l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam & c. ad liberandam.

s ¶ Prædeceſſores noſtros] vt Alexādrum tertium, dicto c. ita quorundam. & Innocentium tertium. dicto c. ad liberandam.

t ¶ Ad terras Aegypti.] in quib. Chriſtus natus fuit, ſ. in Bethleem, nutritus in Nazareth, paſſus & ſepultus in Hieruſalem. no. extra de ſepul. c. 1. quæ peccatis noſtris præpedientibus ab infidelibus detinentur.

Chriſtus ubi fuit natus, nutritus, & paſſus.

u ¶ Intra trienniū.] res miranda videtur, ꝙ conditor huius c. terminū certum præfixit. intra quem ſua duraret prohibitio facta de non portandis reb. prohibitis ad regnū Granatę: cum infideles ibidem habitent, vt hic ſupponiť, cū lex humana ciuilis inhibeat ſub pœna capitis, & ſub pęna proſcriptionis omnium bonorū, res inhibitas ad Barbaros deferri. C. quę res exportari nō debent. l. 1. & iura alia canonica. ſup. gl. proxi. alleg. ſimpliciter inhibeant res interdictas ad Sarracenos portari. Quæ igitur poteſt huius fuiſſe ratio? Ad hoc poteſt dici, ꝙ cum proſecutio iſtius negotij eēt futura tēporalis, per Petrum infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Caſtellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalem, pęnalē & ſentētiæ excōicationis inductiuā: ut ipſe Petrus interim feruētius induceretur ad dicti negotij proſecutionē; ne forte aliàs ipſe deſidem illū redderet: vnde cū ad ipſius Petri futuri temporalis proſecutoris ſupplicationē p̄ſens cōſtitutio pęnalis forte facta fuit, Papa eam facere perpetuam non curauit: potiſſime cum ſciret iura alia cōia mulctarū pœnarū inflictiua fore dudum condita generaliter contra portantes res prohibitas Sarracenis, q̄ per iſtam decretalem in nihilum immutanť.

Sed ad iſtam per illam additur cum ſuis pœnis cōtra illos, qui iſto durante triēnio res ꝓhibitas detuliſſent. nec ex uirtute huius cōſtitutionis quis pœnas aliquas incurreret deferendo poſt triennium tales res prohibitas: ſed remanent alia iura pœnalia cōtra tales. Nec poteſt arg a contrario ſenſu colligi ex hac decretali, ꝑ quod diceretur deferentes res prohibitas abſque prohibitione huius decretalis non incurrere pœnas a ꝑdeceſſoribus promulgatas: ceſſat. n. argumentum a contrario ſenſu ubi iura alia obuiarent not de ſu cō pet ſignificaſti & C ď ep.ſ & cle.l conuenticulam. Vel dicas quòd cum a prædeceſſorib. aliquibus fuerunt pœnæ & ſententiæ promulgatæ contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, ꝗ non ligarent ad ſe portantes ad alias partes: magnum fuit, ꝙ Papa noluit eas extendi contra deferentes ad regnum Granatæ: non fuit ergo mirū, ſi certū tempus uoluit ſuper hoc limitare

Argumētum a cōtrario ceſſat aliquando.

a ¶ Quomodolibet.] quaſi dicat nec per ſe nec per alium: nec per terram, nec per aquā, uel alias quoquo modo.

b ¶ Nos.] Tertia pars.

c ¶ Quæcunque prohibita.] dic ut ſuper hoc in parte præcedente dixi.

d ¶ Noſtræ prohibitionis.] ſcilicet intra triēnium ut ſup a contrario ergo ſenſu deferētes non contra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pœnam: ſed dic ut ſupra dixi ſuper uerbo intra triennium.

e ¶ Et nihilominus.] id eſt, ultra pœnas & ſententias a prædeceſſoribus promulgatas.

f ¶ Proſecutione durante.] ergo illa finita præſtantes auxilium & ſimilia, non incurrerent ſententiam huius canonis: nihilominus tū incurrerēt ſñiam aliorū iuriū, ut ſu. dixi.

g ¶ Vel fauorem.] ſuper hoc uerbo & duobus præcedentibus dic ut dixi. c dierum. § nos.

h ¶ Dicti negotij] ſcilicet impugnationis perfidorum regni Granatæ.

i ¶ Directe.] puta opponendo ſe contra impugnare volentes dictos perfidos.

k ¶ Indirecte.] ut perſuadendo, uel monendo, ut a tali impugnatione deſiſteretur.

l ¶ Excommunicationis] ſcilicet maioris. de ſentē excom. ſi quem. quæ in hoc caſu forte circa Papam tolli non poſſet: ſi ſupponas quòd eā ſibi retinuerit tollendam ſententiæ promulgator: prout in talibus prædeceſſores facere conſueuerunt.

m ¶ Ipſo facto.] & ſic eſt canō latæ ſentētię. Zenzel.

ſecuturū, quomodolibet [a] deferre præſumant. Nos [b] enim omnes & ſingulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & uictualia ſupradicta, & quæcunque [c] prohibita, contra tenorem huius noſtræ [d] prohibitionis deferre præſumpſerint, illis pœnis & ſententijs, quas deferentes huiuſmodi prohibita in Alexādriā, uel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus ſubiacere. Et [e] nihilominus omnes & ſingulos, qui Sarracenis Granatæ præſtabunt (dicti negotij ꝓſecutione durante [f]) auxilium, conſilium, uel [g] fauorem: aut proſecutionem dicti [h] negotii directe [i] uel indirecte [k], ſecrete uel publice impedire uel turbare forte præſumpſerint: excōmunicationis [l] ſententiam incurrere volumus ipſo [m] facto. Nulli ergo noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, & uoluntatis, &c.

Datum Auin. quinto Calend. Martii, anno primo.

TITVLVS IX.

De torneamentis.

¶ *Conſtitutio Clementis in quibuſdā regnis torneamēta inhibēs ſub pœnis excōicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi q huius occaſione ſñias icurrerāt, abſoluūt*

CAP. VNI.

Quia in futurorum eventibus [n] ſic humani fallitur [o] incertitudo iudicii, ut qđ coniectura [p] probabili exnunc interdum attenta [q] conſideratio utile pollicetur, [r] reperiri [s] dānoſum quandocunque contingat: nonnunquam quod conſulte [t] ſtatuitur ex ſanioris inſpectione iudicii conſultius [u] reuocatur.

¶ Sane [x] fęlicis recordationis Clemens Papa quintus prædeceſſor noſter attente conſiderans generale paſſagium [y] in concilio Viennenſi pro terrę ſanctæ ſubſidio ſalubriter ordinatum, per torneamenta [z] &

Diuiſio.

Quia in futurorū] Primo harenga ſeu præfatio præmittitur. Secundo factus proceſſus per Clementem Papam v. ſubiungitur: ibi, Sane felicis, &c. Tertio reuocationis eiuſdem proceſſus cauſa & ratio annectitur: ibi, Verum quoniam, &c. Quarto ipſa reuocatio ſubinfertur: ibi, Nos ad dilecti, &c.

n ¶ Euentibus.] qui de ſe incerti ſunt. inſtitut. de uerb oblig. § oīs ff de condit. & demon. l. 1. §. dies.

o ¶ Humani fallitur.] cum de futuris diuinare certitudinaliter non poſſit, ut extra ut eccl. benef. ca. 1. ff ad l aquil. l. ſi putator. ſimile. ff. mā da. ſi fideiuſſor. §. ſi cū debitori. nec beatus Paulus, licet ſpiritu Dei repletus ſecreta diuini futuri iudicij agnoſcere potuit 12. q. 2. c. cū beatus. ſolius enim Dei eſt præſcire futura ff. de iud. l ſed & ſi reſtituatur § ult. 25. q. 5. quòd autem.

Futura ſolus Deus cognoſcit.

p ¶ Coniectura.] id eſt, pręſumptione.

q ¶ Attenta.] id eſt, deliberata.

Pollicitationis deſcriptio.

r ¶ Pollicetur.] id eſt aſſerit per coniecturam. Pollicitatio. n. eſt ſolius aſſerentis ꝓmiſsio abſq; alterius præcedente conſenſu. & in hoc differt a pacto. ff. de pollici. l pactum.

ſ ¶ Reperiri damnoſum] ſumitur ex corpore auth. hæc conſtitutio innouat cōſtōnē. in prin. coll 8. & in decret. quia nonnunquam regies, ſimile vbi de hoc dixi.

Cōſilium mutare ſapiētis eſt

t ¶ Conſulte.] .i. cōſilio & deliberatione ꝑcedēte.

u ¶ Cōſultus.] ſapientis eſt enim mutare conſilium in melius. in corpore auth. ut fratrū filij. in prin. col. 9. de nup § nos autem, coll. 4 ff. de col. bo. l. nonnunquā. 22. diſt. c. ſi aliqd. & c. magnæ cum ſimilib.

x ¶ Sane.] ſecunda pars.

Torneamēta an ſint permiſſa.

y ¶ Paſſagium.] vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

z ¶ Torneamenta.] quæ dicūtur torneamenta, colligitur

gitur extra de tornea.c.1.quę licet cauſa experimentorum de iure ciuili videant̃ permiſſa.ff. de aleato. l. ſolent.§.ſenatus ad l. Aquil.qua actione.§.ſi quis in colluctatione de poſtu.l.1.§.ſi depugnauerit de iure tamẽ canonico ſunt inhibita ob mortem hoium,q̃ frequenter exinde peruenit.

hastiludia a ſiue b iuſtras non leuiter c impediri:

vt d.c.1. non enim merentur dici ludi, ex quibus crimina oriuntur in proœmio.ff.§.illud vero. vnde ludus noxius eſt in culpa.ff ad leg. Aquil.l nam ludus.Sed gratia huius hic quæro 1,vtrum de iure canonico vel ciuili ſcripto duella ſint aliquo caſu hodie permiſſa? Videtur ꝙ nõ.C de gladiato l.vnica.vt armorũ vſus.l.vnica.& arg.C.de act.& obli. l. negantes. In hac opinione vr̃ reſidere Accurſius d.§. ſi quis in colluctatione & d.l.1.de gladiato expreſſius hoc no.ff.de leg 2.l cũ filius §.vlt.Sed in contrariũ vr̃ lex expreſſa Federici Imperatoris:vt in col.10. de pa.te.§.ſi quis hominẽ.& § ſi quis aliquãdo. & § & miles.vbi in certis ſaltem caſib.vr̃ pugna per duellũ permiſſa: nec videt̃ contrarium poſſe dici,cum illa lex Friderici lex generalis exiſtat,cum ad omnes ſit directa , ꝙ eſt ſignũ legis generalis. C.de leg.l.3.nã quod per epiſtolam & ꝑ ſubſcriptionem Imperator ſtatuit,vel edicto præcepit, legẽ eſſe conſtat ff.de conſtit.princip.l.1.Iſtud ẽt videt̃ expreſſe denotari in rub.quę ſequitur poſt illa,de pace tenẽda;cũ in ea dr̃,hic finitur lex,deinde incipiunt regni cõſuetudines.per quod innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda ſub certis pœnis legem eſſe cõmunem.ſic ſentit gloſſator feudorum pro & contra & ſuper hoc multa allegans in titu. de pace iuſ̃o firman §.iniuria.qui etiam cõſentire vr̃, ꝙ ſaltẽ in certis caſibus pugna per duellum ſit hodie præmiſſa,vt no.ipſe in tit. de ali feu.paterni.§.non eſt Et ſecundũ hoc nõ obſtabat lex prædicta,de gladiato. nec lex vnica,vt vſus armorum.quia loquunt̃ de alijs gladiatoribus q̃ in duello pugnãtibus,vel aliã vim armorum committentibus,vt not Gof.in libello ſuo iuris canonici , in tit. de purg Vel dices,ꝙ leges illę vt priores tolluntur in hoc per l.Friderici tamq̃ poſteriorẽ.Vel dices ꝙ illæ prohibitionẽ ponũt in genere : & lex Friderici duellũ ꝑmittit in ſpecie:& ita neutra alterã corrigit Sed ſuppoſito ꝙ ſecundũ legem ſcriptam in certis caſibus admittatur hodie duellum:quæro an lex ciuili ſaltẽ ratione peccati ſuccumbat canoni ipſum prohibenti.2.q. 5. monomachiam. extra de purg. vulg c.1.nedum in foro eccleſiæ,immo & in foro temporali:in duello enim certum eſt interuenire peccatũ, cum in ipſo quis intendit ad mortẽ proximi , & Deus tẽtari videat̃.23.q.vlt.c ſed nulla.extra de purg. vulg. c.vlt.cum ſim. Ad hoc breuiter reſpõdeo,& dico,ꝙ lex hoc permittens,neceſſario habet canoni ſuccũbere ratione peccati,& hoc perſuaderi poteſt tam per legẽ diuinam,q̃ humanã Per diuinam:quia dicat Apoſtolus: Omne ꝙ non eſt eſt fide,ideſt ex bona & ſyncera conſciẽtia,peccatum eſt.Et beatus Ambroſius ſuper dicto Apoſtoli ait : peccatũ eſt ꝙ aliter ſit quàm probatum eſt,& Auguſtinus ſuper eo dicto,Omne ꝙ aliter ſit q̃ probatum eſt,peccatum eſt,& recitatur textualiter.28 q.1.§.ex his cũ igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id per quod ad illud peruenitur.ff.de ſpon.l. oratio.ff.de fideiuſ.l.cum lex.C.de nat.lib.l.lege Anaſtaſij,in fi.extra de conſti. c. nã concupiſcentia. Item ſcriptũ eſt in Euangelio,non tentabis Dominum Deũ tuum. & legitur 22.q.2.c quæritur. cũ patriarcha.ſed ꝑ duellũ Deus tentari vr̃.d c.monomachiam,cum iuribus alijs allegatis.Itẽ lex imperialis facta per Imperatorem profitentem ſe eſſe vltimum ſeruum Dei , & velle ſuũ ſeruitiũ adimplere.C.de offi.præfec.præto.l. quas gratias. inducere non poterit quod Dominus ſuus vel Deus inhibet.28.q.1.ca.iam nunc.Probo hoc idem per legem humanam,tam canonicam quàm ciuilem:per canonicam,extra de purg.vulg per totum de cle.pu.in duel.per totum, & d. c. monomachiam. per

1 Deteſtabilẽ duellorũ vſũ ex Chriano orbe pẽnitus exterminauit cõciliũ Triden.ſeſſi. 25. de reformatione c.19.

quã legẽ canonicam probatur ꝙ Dominus principem Eccleſię cõſtituit ſuper omnes principes ſeculares in ſpiritualib rebus 96. diſtin. cap. ſi Imperator extra de maio.& obe.c ſolitæ.vnde in his principes ſęculi ſuas conſtitutiones debent canonicis ſubmittere, non præferre d ca. ſi Imperator vnde neceſſario ratione peccati habet lex canoni ſuccumbere,vt no.Ber.Inno.& Hoſt. extra de præſcrip.quoniam omne, & Gul. in Spec. de diſpe. aduo.§.porro.verb. ſed nunquid & ponit exemplum extra de noui ope.nuncia. c. 1. plus adhuc dico ſecundum hãc legem,quod iudex ſecularis cogi poteſt per eccleſiaſticum ad faciendũ coram ſe ſeruari canones omiſſis legibus.arg.extra de pact.ca.quamuis.de exceptio.cap.1.de iureiur.c. licet. de ſent. excommu. cap. decernimus.lib.6.Adhuc idem probo per legem ciuilem:nam per eam ſtatuitur , canones fore pro legibus omnes ſeruandos:in corpore authen. vt cle.apud proprios epi.§.penul.col 6.de eccl.tit.in prin.col.9.intantum quod epiſcopus tranſgreſſores canonis etiam ſecundum legem ciuilem punire poteſt,in corpore auth. de ſan.epiſ.§.ne autem col. 9. prohibitum ergo duellum per canonẽ,prohibitum debet reputari per legẽ. Nec obſtat hic dicta lex Friderici.cum in eadem lege Fridericus ſe velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quam humanas leges in ſuo vigore permanere:nedũ ergo legem diuinam hoc prohibentem videtur ſeruari voluiſſe:immo & humanas præcipientes canones fore pro legibus obſeruandos.Item in lege ciuili ſtatutum eſt,inferiorem legem ſuperioris tollere non poſſe ff.ad Trebel.l.ille à quo.§.tempeſtiuum.de arbi.l.nã & magiſtratus.intantum ꝙ in lege inferioris auctoritas ſuperioris intelligitur excepta.ff.ad muni.l. Imperatores.de prohib. feu.alie.l.imperialem.§.vlt.col 10. nec ſeruum poſſe legem domini tollere.C.de pac.l.ſeruum cum ſimilib.Imperator autem ſe ſeruum Dei profitetur,vt prædixi.Item cum imperium & ſacerdotiũ ſint à Deo inſtituta,in corpore auth.quomodo opor.epiſc. in princ col.1.abſit dicere,ꝙ Imperatori conceſſo imperio videtur data poteſtas tollẽdi. vel perdẽdi legem Dei ipſum imperium inſtituentis.ff de pactis,l. contra iuris ciuilis.§.vlt.de don.l filius.aliàs videretur Deus contra ſeipſum imperium conſtituiſſe:quod dicere eſt abſurdum.ſuper quo vide quod plene not. lib.feu. in tit.hic finitur lex.§.vlt.item probatur,nam in facto vſurarum lex ipſas permittens ſuccumbit canoni ipſas prohibenti,vt no.in corpore auth.de eccl.tit. in prin. col.9.C.de ſum.Trini.l.1.de vſu.auth ad hoc Sed hoc dici nõ poteſt niſi ratione peccati:cum igitur ratione peccati & propter peccatum vſurarum lex ſuccumbit canoni : ergo eadẽ rõne in quocunque alio caſu vbi ſubeſt peccatum,vt eſt in duello,vt prædixi.arg.in corpore auth vt nõ luxu.cõtra na.in prin.col.6.Scenicas non ſolum.§.1 col.5.quia ratio differentiæ reddi non poteſt:quare idem ius debet eſſe ff.de iniuſt. teſtam.l. poſthumum §.1.de verb.obli.l.à Titio.C. de lib. præt. l.1.Item Imperator Valentinianus ſcripſiſſe legitur ſe velle fore ſubmiſſum Eccleſiæ, cum tamquam homo peccare reperiretur:hoc patet 73 diſt.c. Valentinianus. extra de iudi c.nouit.C de ſum Trin.epiſtola,inter claras.de offi.pręfe præt.Afri.l.quas gratias.Ex his igitur concluditur,quòd ſuper duello per legem inducto peccatum inducenti,ipſa lex canoni habet ſuccumbere; aliàs dic quod ſuper hoc notaui in ſimili extra de reg. iur.c.poſſeſſor.lib.6.

Lex ſuccumbit canoni, vbicunq; peccatum ſubeſt.

a ¶ Haſtiludia.]ſic dicta,quia ludi cauſa fiunt cum haſta arg.ff.de alea.l.ſolent.

b ¶ Siue iuſtras.]alludit vulgari denominationi regionis,maxime linguæ Oxitanæ.arg.ad hoc ff.de pęnis. l. capitalium.§.ſolent.de flu.l.1.flumen. extra de priuil. c religioſi.§.1.Clem.5.

c ¶ Non leuiter.] quaſi dicat immo grauiter vel fortiter.

tum quia frequenter ſic ipſum paſſagij negotium proſecuturos [a] exinaniunt [b], quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes [c]: tum quia interdum quamplures à crucis [d] aſſumptione retrahunt [e], dum ab illis [f] abſtinere (alijs ea [g] exercentibus) erubeſcunt [h]: torneamenta ipſa & haſtiludia ſiue iuſtras in regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & alijs nonnullis prouincijs, in quibus ea conſueuere frequentius [i] † exerceri, ſpecialiter interdixit [k]: in facientium [l] ea [m] vel ad id [n] eis [o] præſtantium [p] opem, conſilium, vel conſenſum, & illorum[q] etiam, in quorum locis [r], vel diſtrictibus fierent non prohibentium hoc cum [s] poſſent, & illorum procedentes ad [t] illa in domibus [u] ſuis recipientium, vel commerciũ quomodolibet [x] exercentium cum [y] eiſdem, in perſonas [z], excommunicationis, & in terras, interdicti ſententias promulgando [a], abſolutione ab excommunicatione [b] huiuſmodi prǽterquã in mortis articulo ſedi Apoſtolicæ reſeruata [c]. Verum [d] quoniam (vt intelleximus) per ſententiam huiuſmodi periculum animabus ingeritur [e], & pro eo maxime negotio dicti paſſagij derogatur: quia nonnulli militari [f] cingulo abſtinent & quia vacare [g] militiæ, metu præſertim ipſius [h] ſententiæ non præſumunt, propter [i] quod idoneos [k] & voluntarios [l] ad terræ prædictæ ſubſidium in regnis eiſdem contingit pauciores ſolito reperiri: Nos [m] ad dilectum filium nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis [n] Franciæ & Nauarræ regis, & aliorum de domo [o] regia,

a ¶ Proſecuturos.] ipſe vel gentes ſuas habentes paſſagium facere.

b ¶ Exinaniunt.] id eſt exhauriunt bonis & facultatib. C. ne fil. pro pat. Auth. habita. vbi ſimile verbum ſic exponi reperies ad hoc extra de vſur. c. vſurarum. lib. 6.

c ¶ Impotentes.] ſcilicet impotentia facti forte de diuitibus facti pauperes ob expẽſas nimias factas pro torneamentis exercẽdis vltra quã poſſent ſui facultates patrimonij tolerare. argu. ad hoc in corp. auth. vt omnes obe. iud. prouinciarum § 1. col. 5. ff. vbi pupillus educ. debeat. l. ius alimentorum 2. reſpon. de iure do. l. quarto. & l. generalis.

d ¶ Crucis aſſumptione.] quam volentes paſſagiũ facere, aſſumere conſueuerunt.

e ¶ Retrahunt] vt talis retractio non contingeret, multũ videbatur cauſa probabilis ad inhibendum talia torneamenta. arg. ad hoc ff. de ope. pu. l. qui liberalitate. circa fin. in corpore authen. vt lit de cætero. §. hic ſi mulier. colum. 6. C. de bon. quæ libe. l. 2. de dona. ante nupt. l. ſi conſtante.

f ¶ Ab illis.] ſcilicet torneamentis.

g ¶ Ea.] ſcilicet torneamenta.

h ¶ Erubeſcunt.] reputantes forte ſibi ad aliquem ruborẽ ſeu pudorem, ſi quod vident alios facientes ipſi non faciant, pompam ſæculi ſequi volentes, vt frequenter accidit in viris nobilib. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. cum plures. §. cum tutor de dona. cum filius.

i ¶ Frequentius exerceri.] vnde in illis non ſine cauſa fuit facta interdictio ſpecialis. arg. C. de fer. l. prouinciarum. ff. de pœ. l. aut facta. § vlt.

k ¶ Interdixit.] in quadam extrauaganti, quæ incipiebat: Paſſiones.

l ¶ In facientium.] ſume verbum, perſonas, quod eſt infra.

m ¶ Ea.] ſcilicet torneamenta.

n ¶ Ad id.] ſcilicet faciendum torneamenta, vel alia ſup. expreſſa.

o ¶ Eis.] ſcilicet facientibus.

p ¶ Præſtantium opem.] ſuper hoc verbo & ſequentib. vide quod dixi in c. dierum. in verbo auxilium.

q ¶ Illorum] ſcilicet perſonas, quod eſt infra.

r ¶ Locis.] quo ad iuriſdictionem, & hoc denotat verbum ſequens.

ſ ¶ Cum poſſent.] ad impoſſibile n. non obligabantur 22. q. 2. c. faciat homo. ff. de reg. iur. l. impoſſibilium.

t ¶ Ad illa] ſcilicet torneamenta, vel haſtiludia.

u ¶ In domibus ſuis.] intelligi debet ſuis non ſolum ratione dominij, ſeu proprietatis, immo ratione domicilij vel habitationis. arg. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. domum. de dam. infe. l. 4. § abeſſe, cum ſimi.

x ¶ Quomodolibet exercentium.] quaſi dicat nedum pro his quæ haberent exerceri occaſione torneamẽtorum, immo quacunq; etiam alia, cum dicat, quomodolibet, ſimile de reſcript. ſtatutum. §. in nullo. lib. 6.

y ¶ Cum eiſdem.] ſcilicet facientib. torneamenta.

z ¶ Perſonas excõicationis] in perſonas ergo excõmunicatio, in locum vero interdicti ſnia proprie fertur. & hic videas quod dixi in c. ſi fratrum. in verbo ciuitatibus.

a ¶ Promulgando.] in dicta extrauaganti, paſſiones in qua etiã oẽs colligationes, pactiones, promiſſiones quacunque firmitate etiam iuri ſubnixas ſuper hoc irritauit.

b ¶ Ab excõmunicatione huiuſmodi.] ſublationem ergo interdicti ſibi non retinuit: quare ordinario eam permiſiſſe videtur. argu. de ſen. excom. nup.

c ¶ Reſeruata.] hic vide quod dixi in c. prodiens. in fi. in verbo, reſeruata.

d ¶ Verum.] Tertia pars.

e ¶ Ingeritur.] quia forte multi nolunt à talibus abſtinere: quare dicta ſententia ligabantur in ſuarum periculum animarum.

f ¶ Militari cingulo.] olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur enſis. ff. de mili. teſta. l. filiusfamilias. & multa alia olim fiebãt, quæ hodie non ſunt in vſu, quæ notantur per Accurſium, ff. ex quib. cau. maio. l. penul.

g ¶ Vacare.] id eſt, operam dare.

h ¶ Ipſius ſententiæ.] ſcilicet excommunicationis in perſonas, & interdicti in terras.

i ¶ Propter quod.] ſcilicet quòd multi vacare omittũt militiæ & actibus militaribus

k ¶ Idoneos.] pauciores, quod eſt infra, deficiẽte eis armorum ingenio, quod per exercitium incrementũ recipere conſueuit. C. de re mili contra rempublicam. lib. 12. ff. de leg. 3. l. legatis ſeruis. § ornatricibus.

l ¶ Voluntarios.] quia tales non coacti quærendi ſunt: voluntarium enim militem elegit Chriſtus, voluntarium ſibi ſeruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. ca. non eſt & arg. in prœm inſt. § ſumma itaque.

m ¶ Nos ad dilectum.] Quarta pars.

n ¶ Regentis.] non dicit, regis: quia tempore editionis huius conſtitutionis iſte Philippus rex nondum erat, ſed iuxta conſuetudinem regni regebat regnum pro Ioanne impubere nepote ſuo, filio regis Ludouici fratris ſui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo ſucceſſit in regno, & Rex verus fuit.

o ¶ De domo regia.] ſ. exiſtentium vel domeſticorũ. arg.

† Et ideo hic nominatur, tamen idẽ dicendũ de alijs prouincijs, in quib. per iſta paſſagium impediti. facit gl. in l. tale pactũ. § fin. de pact. l. ſcire oportet. §. ſi. ff. de excuſ. tut. gl. in verbo, præſidẽtes reputata ſing. cle 1. de reſcrip. Sed vltra Bar. ibi ego allego gl. in verbo, re c. 2. de cõfeſ. lib. 6. gl quam Ange. dicit practicatã fuiſſe. l. 1. C. de rapt. virg. tex. & ibi gl. in ca 1. §. ſi quis ruſtici. de pa. tenen. bonta.

Regens quare ſic dicitur.

arg extra de ver.obl.c.ſicut nobis.li.6. vt & alibi legitur in Euangelio: cum dr̄, Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, &c. *Lucæ 1.*

a ¶ Magnatum.] magnates dici conſueuerunt magna tẽpali potentia ſuffulti arg. not. extra de ſup. negl.pl. c.grandi.lib.6.

necnon quamplurium magnatum[a] & nobilium, tam in regno Franciæ quam aliunde conſiderantium præmiſſa [b] diſcrimina repetitæ [c] ſupplicationis inſtantiam, ſententias excommunicationis & interdicti præfatas præmiſſorũ ſupplicationibus inclinati, & ducti [d] conſiderationibus antedictis [e], & ex cauſis etiam rationabilibus [f] alijs in fauorem ſæpefati negotijs, de fratrum noſtrorum conſilio reuocamus: eos qui propter exercitium torneamentorum ſeu haſtiludiorum ipſorum huiuſmodi [g] ſententias incurrerunt abſoluentes ab illis, & cum eis qui ſic [h] ligati, vel in locis propterea [i] interdictis diuina celebrarunt officia [k], ſuper irregularitate [l] inde contracta auctoritate Apoſtolica diſpenſantes. Datum Lugduni, xvj. Calend. Octobris, anno primo.

b ¶ Præmiſſa diſcrimina.] animarum ex dictis ſententijs prouenientia, & quia de rogatur negotio paſſagij ex hoc, quia à cingulo militari abſtinentes metu ſententiarum ſe idoneos vel voluntarios non exhibent ad ſubſidium terræ ſanctæ.

c ¶ Repetitæ.] ideſt iterum petitæ ſimile. C.de epiſ & cle. l.repetita, de teſta. conſulta diualia, & de erog. mili.anno. l. lege repetita lib.12.

d ¶ Ducti.] ideſt inducti.

e ¶ Antedictis.] ſcilicet in proxima patre præcedenti.

f ¶ Rationabilibus alijs.] quæ illæ potuerunt eſſe, arbitrarium põt dici: durum.n. videbatur quòd per cenſuram eccleſiaſticam interdiceretur liber vius corporis proprij ad experiẽdas & exercendas vires eiuſdẽ, & iniquum videbatur ingenuis hominibus non eſſe liberũ vſum & adminiſtrationem rerum ſuarum. arg ff. ſi à paren.quis manumiſ.fue. l. non vſque. C. de Iudæ. l. nemo mandati.l. in re mandata. Aliæ rationes forſan ſuper hoc reddi poſſent, quas per te ipsũ tu ſtudioſe adinuenire curabis.

Rerũ propriarũ adminiſtratio nõ eſt ingenuis auferẽda.

g ¶ Huiuſmodi ſententias.] ſ. excommunicationis in perſonas, & interdicti in terras, vt ſup. Et ſic colliges quòd ſententia interdicti lata in terram vel locum, adſtringit etiam perſonas, not.de excel. prælat.tãta. extra de ſent.excom.c.ſi ſententia.

Interdictũ in terrã latum perſonas etiam adſtringit.

h ¶ Sic ligati.] ſcilicet ſententia excommunicationis.

i ¶ Propterea.] ſcilicet quia fiebant torneamenta, vel haſtiludia, vel eis faciendis opes, auxilium, vel aſſenſus præſtabantur, vt ſupra. Circa illos ergo, qui ex alia cauſa excommunicati exiſtentes, vel in locis ex cauſa alia interdictis celebraſſent diuina, nulla fit hic diſpenſatio.

k ¶ Officia.] ſcilicet ſolemniter ſicut prius. 11.q.3. quis epiſcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas, vide quod Inno. & Hoſt.not. extra de excel præl tanta.

l ¶ Irregularitate.] ſuper qua dic vt not. per Hoſti. extra de cler. excommuni. cap. 2. & cap. ſi celebrat. Zenzelinus.

Prodiẽs.] Iſtam decretalem diuide in partes tres. In prima faciendæ cõſtitutionis præmittitur occaſio. In ſecũda per facti recitationẽ multiplicis falſitatis monetæ ſubiungitur ſpecificatio: ibi, Nuper ſiquidẽ, &c. In tertia ꝯ falſarios promulgatur excõicatio: ibi, Nos igitur, &c. *Diuiſio textualis*

TIT. X.

De crimine falſi.

¶ *Falſificantes monetam regis Franciæ & aliorũ locorũ circũuicinorum aliquo de quattuor modis hic prolixe declaratis, ipſo facto excõicationem incurrunt: à qua abſolui nõ poſſunt niſi à Papa, præterquã in mortis articulo. De falſificantib. ſigillum ipſius regis Frãciæ habes cap. ad audientiam.eod.tit.in antiq.*

CAP. VNICVM.

Prodiẽs quaſi ex[m] adipe iniquitatis multorum ſceleratorũ [n] funeſta [o] cupiditas [p] eos [q] in perniciem [r] præcipitare conatur, dum ſequi miſerabilem [s] eius [t] ingluuiem [u] ſatietatis neſcientem moderamina [x] non verentur: ipſi etenim turpium [y] lucrorum ſe

m ¶ Ex adipe.] ideſt abundantia ſeu pinguedine. ſicut & Pſalmus, Sicut adipe & pinguedine repleatur, &c.

n ¶ Sceleratorum.] ideſt criminoſorum, & dẽt eſſe ſcriptum cum.ſ. ſimile extra de ver.ſignif.forus. §.vl. C.de quæſtio. cum cognitionaliter, & de ferijs. l. prouinciarũ, iuxta verſum:

Vt ſis cęleſtis, non aſſimilare ſceleſtis.

ideſt ſcelera cõmitentibus. item hic,

Regi cæleſti nũquam placuere ſceleſti.

ideſt vitioſi.

o ¶ Funeſta.] ideſt crudelis & peruerſa.

p ¶ Cupiditas.] dicitur radix oĩum malorum. 1. ad Timo. 6 de pœnit.diſtin.2.c. quia radix.46.diſt.c. bonorũ in corpore auth. vt iud. ſine quoquo ſuffra § ſi igitur.coll.2.

q ¶ Eos.] ſceleratos.

r ¶ Perniciem.] ideſt damnationem.11.q.3. c præcipue.18. q 2.ca. pernicioſam.

s ¶ Miſerabilem.] i. ad miſeriã hoĩem deducentẽ, aliter autem qñque ſumitur hoc verbum, & exponitur, i. miſeratione dignum, vnde dicitur, Pauper amabilis & miſerabilis. arg. C.ſi quis impe.maledi l.1.not.extra de maledic c.1. *Miſerabilis dupliciter ſumitur.*

t ¶ Eius.] ſcilicet cupiditatis.

u ¶ Ingluuiem.] i. appetitum inſatiabilem. Ingluuies autem aliàs aſſumitur pro immoderata cibi vel potus aſſumptione.4.diſt c denique, de conſec.diſtin.5.cap. nihil. ve ædil edi.l.qui damno.§.vlt.

x ¶ Moderamina.] i. temperãtiam vel ſobrietatem in vita, quæ corporaliter obſeruata ſalutem & ſenſuum acumen & limen operatur, & ægritudinem fugat: & per ꝯtrium non obſeruata morbum facit, moleſtias ingerit, ægritudinem generat, conſumit & computreſcere facit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna: & tunc tandem morte crudeli conſumit, de cõſecra.diſt.5 c.nihil enim. ſic & multo fortius eſt de intemperantia ſpiritualis mentis. *Sobrietas multa bona facit.*

y ¶ Turpium lucrorum.] ad turpiter lucra quæſita qñque perdenti competit repetitio, quandoque non, vt not. extra de deci. ex tranſmiſſa: nihilominus tamẽ fiſco repetenti de iure communi ſunt applicanda ff. de iure fiſci.l.Lucius.not.C.de condi. ob turp.cau.l 2.ff.

de

Religioſus ꝓprietarius c. inſterquilinio ſepeliendus.

de pact.l.iuriſgentium §.ſi ob maleficium.
a ¶ Fecibus.] iuxta hoc legitur de regulari. ſimplici inuento proprietario tempore mortis, qui dẽt in ſterquilinio ſepeliri, extra de ſtat mõ c.cũ ad monaſteriũ.
b ¶ Ambitioſis.] de ſe numquam ſatiabilibus.47. diſt. cap.ſicut hi.

fæcibus a immergentes, ambitioſis b nexibus inuoluuntur, Dei c timorem damnabili d cęcitate poſtponunt, & quaſi ambulantes in tenebris e non vitant excidia f perſonarum. Nuper g ſiquidem ad noſtri Apoſtolatus auditũ multorum relatio fide digna h perduxit, quòd nonnulli i nullam habentes auctoritatem k iuris, vel conſuetudinem l ſeu priuilegium m faciendi, monetam falſam oſtendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumuicinis. Alij n vero monetam o falſam ſub vero ſigno chariſſimi in Chriſto filij p noſtri Caroli regis Francorum & Nauarræ illuſtris q ſtudioſe r deprauant s, & ex hoc cadit à ſuo recto t pondere. Quamplures u etiam in locis circumuicinus x quibus, y de iure, aut conſuetudine, ſeu priuilegio ius competit fabricandi monetam: ſignum z propriũ monetæ regiæ, monetę ſuæ,

c ¶ Dei.] qui potius eſt habẽdus, extra de ſtat.regu.c.quòd Dei. cum ſimilibus
d ¶ Damnabili cæcitate.] ſcilicet corporis, cordis animam damnante.
e ¶ In tenebris.] ſcilicet cordis, vel oculorum mentalium: quare neſciunt quo vadant, ſcriptum eſt, Qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadat, extra de præſum. cap.litteris.
f ¶ Excidia.] id eſt mortes ſpirituales
g ¶ Nuper ſiquidem.] ſecunda pars.
h ¶ Fide digna.] tenetur ergo ad prouiſionem ſuper hoc faciendam. hoc cum videatur ſcire q̃d ab alijs audiuit.22 q.5.c.hoc videtur. ff.de pet. hæred.l.item veniunt.§.petita.& § à quo.
i ¶ Nonnulli.] quattuor modos ponit falſitatis, vel deteriorationis monetæ, & hic eſt primus.
K ¶ Auctoritatem.] ſed ad quem ſpectat iuris cõis auctoritate monetã cudere ſeu fabricare? Rñdeo ad principem arg.ff.de orig iur l.2.§.cum ærarium.C. de fal. mon l.1 & quia de iure regularium eſt monetã cudere.10 coll.quæ ſint regaliæ.c.1. Et per hoc patet expreſſe, ꝙ nulli priuato 1 competit de iure ſcripto monetã cudere poſſe, etiam legitimæ materiæ & legitimi ponderis exiſtentem. arg. iſtius textus, tum quia moneta hẽt publica forma percuſſa eſſe. ff de contrahen. emp. l 1. qua forma priuatus ſine pœna falſi vti non pôt nomine ſuo, arg. ff ad leg. Corn. de fal.l. falſi nominis. & l.qui nomine tum quia per priuilegium impetratur, vt ſequitur: quare relinquitur ꝙ de iure cõi non competat, aliàs n. fruſtra per priuilegium impetraretur. C. de theſau.l.1.li.10.ff de priuileg.credi l.Imperatores, tum quia eam cudẽs vt falſatius puniretur. ff ad leg. Corn.de fal.l.quicunque, & l.lege Cornelia. C.de fal. mon.l.1.quod non contingeret: ſi iure permittẽte hoc faceret C.ad leg. Iul de adul.l. Gracchus.23.q 4. qui petat. tum ẽt qui ea quæ iuris publici ſunt priuato ſine conſenſu principis non competunt ff ne quid in loco pub. fiat.l 2.§.ſi quis à principe, & § idem ait C.de fun.limi.cuicunq; li.11.quaſi nulli permiſſum videatur quod in ſignum prærogatiuæ ſpãlis eſt principi reſeruatum arg. C. de diuer.offi.& appari iud. & probato.eorũ.l.ꝓbatorias.lib.22. Sed ſi quæras à me an princeps aut rex vel alius habens ius cudendi monetam, poſſit bonam monetam deteriorare ſeu mutare in dãnum ſubditorũ: & ſi fecerit an in foro pænitentiali ſatisfacere teneatur? Vide quod not per Inno.& Hoſti.de iureiur.c.quanto, & per Hoſtien.in ſumma, in tit. de cenſi § ex quibus.ver quid ſi moneta.
l ¶ Conſuetudinem.] arg. per conſuetudinem quæri poſſe ius cudendi monetã 2. argu. ff.de diuer & tẽpo. præſcript.l.ſi quiſquam, de iureiur l.ſane. C. de fun.limit.l.2 de paſc.pu.l.1 lib 11. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere.§.plane, & not. C.de falſa moneta.l.2. ſicut & quæri pôt ius iuriſdictione vtẽdi arg. extra de foro cõp cũ contingat, de offi.ord. Romana. lib. 6 c.de appari, iud.l viros.li.12.cum multis ſimilibus iuribus canonicis & ciuilibus: q̃ allegari poſſent ſuper acquiſitione iurium incorporalium per conſuetudinẽ. Dicas tñ ꝙ moneta, quã cudere competit conſuetudine, curſum publicum inter multos non habet, niſi ſolum in loco vel locis in quibus eſt cõſuetudo ſuper hoc obſeruata: per ea quæ not. Inno. & Hoſt. de offi. archi. dilecto cũ nec moneta, quæ cuditur per reges moderni temporis, curſum habeat extra eorum regna arg. ff. de iuriſdict. omn. iudi. §.vlti. C.de ſum. trin. l.1. ſic not. Hoſt. de iureius c. quanto, cum nec ſtatutũ aliquod ligat niſi tantum ſubditos ſtatuentis. not. Inno. de conſti. quæ in eccleſiarũ, & Ioan. 8.diſt ca. qua contra.
m ¶ Priuilegium.] conceſſum intellige à principe ſolo, conſiderato iure ſcripto: per ea q̃ dixi ſupra in glo ſed ad quem, ſi tñ ſupponas ad aliquem de conſuetudine ſpectare monetam cudere: talis ẽt concedere poſſet priuilegium, de quo hic loquitur, ſaltem abſque præiuditio ſubditorum, arg ff.de aqua quoti & æſti l. Lucio, de ſer.ruſt. prædi. l.2 §.aquæductus. extra de præſcrip auditis, cum ſimilibus.
n ¶ Alij vero.] Secundus modus falſitatis.
o ¶ Monetam falſam.] dicitur moneta falſa ob falſum nomen auctoris. ff. ad leg.Corn. de fal.l. falſi nominis. & l nomine, & l.vlt., vel ob falſam materiam vel immiſtionem falſæ materiæ, vt eod.tit.l.qui nummos, & l.lege Cornelia.
p ¶ Filij noſtri] regem igitur etiam ſuperiorem non recognoſcentem. extra qui fil.ſint legi. cap. per venerabilem. Papa filium appellat, non fratrem. extra de crim.fal.cap.quem graui.
q ¶ Illuſtris] illuſtri vel ſuperilluſtri decorati dignitate cauſas pecuniarias, vel cauſas iniuriarum criminales per procuratorẽ tenẽtur exequi & proſequi, nõ per ſe, ne vel vileſcat eorum dignitas, vel iudicialis auctoritas, in corpore authent. vt ab illuſtri & qui ſa per hos ſunt. coll. 5. vbi quinque magnatum genera notata repertes C.de iniur.l vlt.
r ¶ Studioſe] i. machinatione & ſcientia præcedente.
s ¶ Deprauant] id eſt, de bona prauam, & minus valentem reddunt. argumen ff de ſer.corrup.l 1. § ſed perſuadere. extra de iureiur.c.quanto, puta monetam de ſe bonam radendo. ff. ad leg. Cornel. de fal.l. qui nummos.
t ¶ Recto pondere.] ab initio ordinato ponendo in ſingulis denarijs, quo qualitercunque diminuto moneta dr̃ legitimo pondere defraudari, multis & alijs modis dr̃ moneta in ſuo valore deprauari: quod proſequi hic non curo, ſed remitto te ad notata per Inn. & plenius per Hoſt.de iureiur.c.quanto.
u ¶ Quamplures.] Eſt tertius modus.
x ¶ Circumuicinis.] ſcilicet regno Francie, vt ſupra.
y ¶ Quibus de iure.] hic & in ſequentibus videre potes quod dixi ſupra in glo.ſed ad quem.
z ¶ Signum proprium.] habet enim moneta aliquo ſigno publico fore percuſſa. ff. de contrahen. empt. l.1. & arg.

1 Monetã cudere nulli priuato competit.

a Idẽ tenet Henri. Boik cap.quanto. de iureiur. in 2. diſt. allegãs hãc extrauag. quia quæ pôt princeps facere, pôt ẽt conſuetudo.c. ſup quibuſdã §.ptærea, de verb. ſign. vide Cyn. l. 1. C.no. vectigal. & an priuilegium, ꝙ monetarij nõ cõtribuãt in talijs & collectis, tráſeat ad eorũ liberos, vide in deci. Delphi q. 40. vbi dicit de mercatoribus procurantib. ſe incorporari collegio monetariorũ, vt ſint immunes ab oneribus q̃ miſera plebecula ſubit. nota tu But. Fõta.

quam fabricant, imprimere, ſeu inſculpere moliuntur [a], eiuſdem quantitatis & iucunditatis, litterarum figuræ, quam [b] habet moneta regia, monetæ ſuæ, quam fabricant, quantum poſſunt [c] ſimilius, ſpeciem & formam inſculpunt, conconſtituunt & imponunt [d]: & quamuis moneta prædicta eorum ad vſurpatam [e] ſimilitudinem perducta deficiat à iuſto pondere argenti [f], & ſolito in regia moneta, & more, & conſuetudine obſeruato, ſimplices [g] tamen & populares perſonæ non habētes inter monetas tantæ ſimilitudinis peritiā [h] diſcernendi, falluntur [i] quotidie [k] ea occaſione [l] in vſu monetarum, recipientes monetas falſò aſſimilatas pro veris. Sunt [m] & alij, qui ſcienter [n] falſas monetas extra regnum prædictū emunt, & poſt intra regnum ipſum eas portant vendunt & expēdunt [o]. ¶ Nos [p] igitur attendentes quòd ijdem [q] falſarij & fabricatores [r] monetarum talium & emptores [s] prædicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt [t], eos qui (vt præmittitur) præmiſſa moliri [u], aut fabricare, aut emere vel [x] portare ad [y] regnum prædictū ſcienter præſumpſerint, felicis recordationis Clementis [z] Papę V. prædeceſſoris noſtri veſtigijs inhærentes [a], excommunicationis [b] ſententia innodamus: abſolutione prædictorum nobis & ſucceſſoribus [c] noſtris præterquam in mortis [d] † articulo reſeruata [e]. Nulli, &c noſtræ innouationis infringere, &c. Datum Auinion. quinto nonas Iulii, anno ſexto.

TITVLVS XI.

De priuilegijs.

¶ Priuilegia ſi qua ſint, quibus aliqui nobiles Cāpaniæ & Maritinæ dicebat ſe munitos circa bānitorū receptationem hæc conſtitutio propter cauſas hic inſertas reuocat & annullat.

CAP. VNI.

AD noſtri Apoſtolatus peruenit audi-

& arg ff. ad leg Corne. de fal. qui falſam de teſta. l. ad teſtamentum. §. ſignum.

a ¶ Moliuntur.] ex hoc in falſi vitium incidentes. arg. ff ad leg. Cor. de fal. l. falſi nominis. & l. qui nomine. C. eo tit. licet ex talibus. extra de teſti. tam litteris §. vlt de ijs q̄ fi. l. à præla. ſine conſenſu cap. quanto. §. infra. extra de crimi fal. c. licet.

b ¶ Quam] ſcilicet figuram.

c ¶ Poſſunt.] hoc dicit, quia raro vel vix omnimoda ſimilitudo, vel identitas in talibus dari poteſt arg. ff. de condi. indeb. l. ſi non ſortem. §. libertus.

d ¶ Imponunt.] vt in quantum plus poterit, falſitas pallieſ.

e ¶ Vſurpatam.] dicit vſurpatam ob defectum conſenſus regis Franciæ, cuius moneta ſimilatur. argu. C. de fun. rei priua. l. vſus aquæ. lib. 11. 93 diſt. c illud.

f ¶ Pondere argenti.] idem ſi auri, & multo fortius.

g ¶ Simplices.] ideſt ſimplicitate vel ruſticitate gaudentes. argum. ff de iuriſdi. omn iudi. l. ſi id q̄d §. doli. de. eden. l. 1. §. vlti. de qua ruſticitate legitur quod omnia palam habet not. inſtitu. de actio. §. itē Seruiana.

h ¶ Peritiam diſcernendi.] ſunt etenim multi forenſium cauſarum, ideſt, eorum quæ foris ſiunt, inexperti. ff de proba. l. cum de indebito. §. ſinautem.

i ¶ Falluntur.] ideſt decipiuntur.

k ¶ Quotidie.] frequentiam denotat, non temporis æſtimationem arg ff de condi. & demon. l. ſi quis ita. de conſecra. diſt. 5. c. numquam.

l ¶ Ea occaſione.] ſcilicet quia illorū monetæ 1 ſunt monetæ regiæ aſſimilatæ falſo. facit. ad id quod ſupra proxi. dixi in glo. ex hoc.

m ¶ Sunt & alij.] Quartus modus.

n ¶ Scienter.] ſecus ergo ſi ignoranter probabiliter: tales enim nō obligantur. argu C. de tabu. l. generali. lib. 10. extra de conſti. c. cognoſcens.

o ¶ Expendunt.] tales crimine falſi teneri videnſ ad inſtar illorum qui falſis inſtrumentis ſcienter vtunſ. C de ſi. inſtru. l. 2. & 3 ad leg. Corn de fal. l qui falſos. & ad inſtar illius qui falſo pōdere vtiſ. ff. de dolo l. arbitri. § adeo. ad leg. Corn. de fal. & hodie. §. ſi vēditor

p ¶ Nos igitur.] Tertia pars.

q ¶ Idem falſarij. hoc ad duos primos modos cōgrue referri poteſt.

r ¶ Fabricatores.] hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri poſſit.

ſ ¶ Emptores prædicti.] hoc ad quarum modum referri habſtra.

t ¶ Conſtituunt] vnde ſi damnū ſentiunt ſibi imputent. arg. ff. de reg. iur l. ꝙ quis dammum, & l. culpa.

u ¶ Moliri.] ideſt perpetrare vel facere

x ¶ Vel portare.] ſcilicet ſcienter. vt ſupra in quarto modo.

y ¶ Ad regnum prædictum.] ſcilicet Frācorum. igitur contra facientes vel portātes hic prohibita ad alia regna vel etiam ad loca vicina regno Frāciæ, pœna quæ ſequitur nullatenus ſe extendit, cum hic non exprimat. & ſuper hoc vide quod not. in ſimili, in c. dierum in gl. per hæc verba. & in c ſancta Romana §. epiſcopos.

z ¶ Clementis Papæ V.] Extrauagans fuit.

a ¶ Inhærentes] ſimile extra de iura. calumn. inhærentes.

b ¶ Excōmunicationis.] ſcilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de ſent. excō. c. ſi quem.

c ¶ Succeſſoribus.] intellige vel alijs nſa vel ipſorum auctoritate fungētibus. arg. de ſent. excom. cap. ad eminentiam. & eo. tit. cap cum ex eod. Clemens Papa V.

d ¶ Mortis articulo.] in illo ſimplici ſacerdoti curato permiſſa eſt abſolutio, vt de ſent. exc. non dubiū.

e ¶ Reſeruata.] cum hic & in alijs certis caſibus à ſententia canonis implenda abſolutio ſedi Apoſtolicæ reſeruetur, datur intelligi ꝙ regulariter ab ipſa ordinarius poteſt abſoluere. argū. de ſentent. excomm nuper. Gulicl tamen contra ſentire videtur. de electione. ſtatutum. circa ſi de regul. nō ſolum lib. 6. Sed quod prius dixi credo verius, vt dixi de ſentent. excomm. grauis in ſi. & cap. cum ex eo. Clem 5 Zenzelinus.

AD noſtri Apoſtolatus.] Diuiſibilis eſt hæc conſtitutio in partes duas. In prima quorundam priuilegiorum conceſſionis factæ præmittitur recitatio. In ſecunda ſubiungitur ipſorum 3 euocatio ibi, Nos igitur.

Diuiſio textualis

a ¶ An-

tur leges loquētes tā de aurea q̄ de argentea pecunia, q̄ dictio ſemp ſtricte intelligenda eſt Ludo. Roma. ſing. 107. & de pęna falſorū monetariorū Hipp. in l. falſem. ff. de fal. vbi pulchre loquitur de illo q venetat in ſuſpicionē ſalſæ monetæ, penesquē inueniebantur ſtāpæ. Fō.

† In mortis articulo nulla eſt caſuū reſeruatio: atq; iō oēs ſacerdotes quoslibet pænitētes a quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt. ita cōci. Trid. ſeſ. 14 c. 7. de caſuum reſeruatione.

1 Moneta tā aureā q̄ argētea pecuniā continet. gl. in l. 2. C de falſa mon. patet ex generalitate d. rub. ſub qua ponū

tum [a] quòd nonnulli nobiles & communitates intra [b] noſtras Campaniç Maritinęque prouincias conſtituti, aſſerentes per priuilegia ſedis Apoſtolicæ ſibi fore cōceſſum [c], quòd de prouincijs ipſis per rectoré eorum, qui eſt pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiuſdem banniti [d], in terris, ciuitatibus, caſtris & locis [e] eorum morari libere [f] poſſint, nec [g] in illis idem rector bannitos ipſos capere [h] valeat: eoſdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, caſtris & locis, non abſque [i] derogatione ſedis Apoſtolicæ manifeſta, recipiunt & receptant [k].

¶ Nos [l] igitur qui beneuoli more patris [m] in prouinciarum ipſarum tranquillitatis & pacis commodis [n] delectamur [o] ſuper hoc (prout ad noſtrum ſpectat [p] officium) pro communi [q] bono prouinciarum ipſarum de congruo volentes remedio [r] prouidere, priuilegia ſupradicta cuiuſcumque tenoris exiſtant, maxime cum [s] ipſorum prætextu maleficia remanent in eiſdem prouincijs impunita [t], pandatur au-

a ¶ Auditum.] ſimile in c. ad Apoſtolatus.

b ¶ Intra noſtras.] ſunt igitur iſtæ prouinciæ de patrimonio Eccleſiæ.

c ¶ Conceſſum.] ſi hoc verum erat, vtentes tali indulgentia peccare non videbantur. arg. C. de ſen. paſſis. l. cū īdulgētia nā aliàs de ſe illicitum princi pis priuilegium licitū reddit. extra de priuil. c. vt priuilegia. ff. ad munic. l. 1. §. vlt. ne aliàs videaŕ quis principali auctoritate circumſcriptus. C. de his qui veni. ætā. impetra. l. 1.

Priuilegiū ex illicito facit licitū.

d ¶ Baniti.] banniri pōt quis ex cauſa ſua ciuitate vel patria ſicut & exulare. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum Exulare autem dicitur quis altera de tribus ſpeciebus. Prima, cum à certis locis exulat, vt non moretur in eis, puta in ciuitate vel patria ſua originali, vel alia. Secunda, cū ab oībus, certis exceptis, puta vt ſibi tantum in locis certis & nō alijs liceat habitare. Tertia vero, vt in certo habitare habeat hominum conuerſatione carenti, puta in aliqua inſula ff. de interdi. & releg. l. exilium. & l. relegatorum. §. itē Imperator. & §. ſolet. Et banniti, de quibus hic loquitur, nō incōgrue ſimiles, dici poſſunt illis, qui primam ſpeciem exilij patiuntur. ad hoc adde quod no. 10. col. tit. hic finitur. in verbo, bannitum.

Exilii tres ſunt ſpecies.

e ¶ Et locis eorū.] quæ ipſorū dicunŕ rōne iuriſdictionis, quam forte in eis hēnt. Et ſuper hoc ſi placet, vide qđ not extra de iudæis. c. cedit. in verbo, ſuis. Clē 5.

f ¶ Libere.] id eſt contradictione bannientis vel alterius non obſtante. arg. de elect. c. vbi maius. § ipſos in ſuper. aliàs eſt verſus ſub § præterea. lib. 6.

g ¶ Nec in illis.] ſcilicet terris, ciuitatibus, caſtris, vel locis.

h ¶ Capere.] hoc verbum multipliciter in iure ſumiŕ. quandoque pro detinere quē perſonaliter. de off. ord. cū epiſcopus. de re iudi. ad Apoſtolicæ. §. ſed licet. lib. 6 de homi. ſicut dignū. §. 1. & cap. ſuſcepimus. de ſent excom. nuper. & c. vt famæ. §. vlt. & eo. tit. ſi clericos. lib. 6. & in tit de capti. & poſtlimi. reuer. C. & tit. 23. q. 5. c. Silicianus. quandoque vero pro apprehēdere vel occupare res aliquas. vnde dicitur, ea quę ab hoſtib. capimus noſtra fiunt. Inſti. de rer diui. §. item ea. ff de acq. rer dom l. naturalē § vlt. ſic enim pōt ſumi. ff. de orig. iur. l. 2 §. capta deinde Sardinia quandoque autē pro non poſſe acquirere, vt cū dicitur quis non capax C. de hære. inſti. l. 1. ff de iure fiſ. l. 2. §. itē diui. & l. ita fidei. & l. cum tacitum. C. de delato. l. 1. litē quādoque pro poſſe acquirere rē iure ſingulari ſeu priuilegiato. ff. de leg. 3. l ſi deportati §. ſimiles. de vulg. ſubſtitu. ſi qui ex bonis quādoq; pro effectualiter pro ſe vel alio accipere ff de verb. ſig. l. aliud eſt capere. & l. cepiſſe. qnq; pro committere extra de purg. cano. c. inter. aliquando pro adhibere ſeu adinuenire: vnde diciŕ, plerūq. pietas paterni nominis pro liberis conſilium capit. ff. ad leg. Iul. de adul. l. nec mea. circa fi. qnque & in ſui præterito, cū dicitur cępit, ſumitur pro inchoauit vel incepit, 24. q. vl. cœpit. 111. q. 1. cœpiſti. ff. de poſſ li. l. 1. in prin. & §. cępiſſe.

Capere in iure multipliciter ſumitur.

i ¶ Abſque derogatione.] cum ſententia ſuorū officialiū tales bannientium caritura ſit effectu, & quaſi deriſoria, ɔ̄ iura. ff. ne q d in loco pu. fiat l vlt. de iud. l. ſi prætor. Vel dicit, derogatione, propter illa, quæ exprimuntur in parte ſequenti.

k ¶ Receptant.] talium receptatio de iure communi eſt inhibita. vnde receptantium tales maleficos genus peſſimum dicitur, cum ſine ipſis malefici diu latere nō poſſint: quare eadē pęna qua illi puniri iubent, niſi ſint illorū quos receptāt affines, vel cognati. quia tunc: cū eis mitius agitur. ff de recep. l. 1. & 2. C. de his qui latr. occul. l. 1. & 2. & de pace iuramē. fir. §. receptatoribus. col 10.

l ¶ Nos igitur.] Secunda pars.

m ¶ Patris.] conſiliū pro liberis capientis. ff. de addulte. l. nec in ea. § ius occidendi.

n ¶ Commodis.] ex tranquillitate igitur & pace proueniunt commoda nedū ſpiritualia, vt charitatem & vnionem habere ad proximū. argu. 45. diſt. c. tria ſunt & c. duæ ſunt. de conſec. diſt. 2. c pacem vade & Chriſtus in nouo teſtamento pacē ſuā reliquit: quare Eccleſia Dei pro pace orare non deſinit, immo & proueniunt temporalia, vt bonorum tranſitoriorū & temporalium, & inde perſonarum conſeruatio, qbus amiſſis & bellum & rixa proueniunt. in corpore auth. de armis. in prin & § ſi autē. extra de reſt. ſpol. Piſanis. de re iud. ad Apoſtolicæ. lib. 6. nam quod belli calamitas introduxit, ſopire pacis lenitas conſueuit. C. de cadu. tol. l. 1 in principio.

Pax commoda ſpiritualia & tēporalia producit.

o ¶ Delectamur.] ſpirituali delectatione: ſic ipſorum proſperitate dŕ proſperari, in proę. lib. 6. quare frequenter pernoctat, vt ſubditi ſub omni quiete conſiſtant. in corpore auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. circa prin. coll. 2. pacē deſideratā & toti terræ neceſſariam p vniuerſas ſibi ſubditas partes habendā indicit. 10. col. de pace tenen. & eius violato § 1. inuiolatā perpetuo obſeruandam. ead col de pace iuramen. fir. in principio.

Subditi quieſcūt principe vigilante

p ¶ Spectat officium.] hic videas quod dixi in decret. dierum. in glo. ad hoc anhelare.

q ¶ Communi bono.] quod præferendum eſt priuato. C. de primipil. l. vtilitas. lib. 11. in corpore auth. de teſti. & ea quæ pa. §. quamobrem. coll. 4. C. de cadu. tol. l. 1. §. vlt & hoc verum niſi in bono publico ineſt priuatum. extra de poſtula. præla. bonæ 1, cum ibi not.

Benū cōe eſt priuato pręferendum.

r ¶ Remedio.] in re. n noua nouū eſt conſiliū & remedium adhibendum. ff. de vent. inſpic. l. 1. circa prin. potiſſime per principē, in corpore auth. vt diuinæ iuſſiones. in prin. coll. 1. extra de reſtit. ſpol. frequens. lib. 6.

s ¶ Cum ipſorum.] enumerat quinque mala ex talibus priuilegijs obuenientia.

t ¶ Impunita.] primum malum quod reipublicę non expedit. ff. de ſol. l. Stichum aut Pampilum. in fi. ſecūdi reſpon ad leg. Aquil. l. ita vulneratus. §. exiſtimatio extra de ſent. excom, vt famę, nam pęnas ob maleficia ſolui,

Pœnę ſūt ob maleficia ſoluendæ.

ſolui magna ratio ſuadet. ff. de fideiuſ. l. ſi à reo. §. idẽ vulgo, vt cũ ipſæ timent pœnæ, boni quiete inter malos viuant. 23 q. 5. non fruſtra. nec ſub prætextu conceſſi priuilegij flagitiorum creſcere debet auctoritas, nec publica vacillare vtilitas C. de priuil. ſchola. l. hac lege in fi. lib. 12.

a ¶ Pandatur auſus.] ideſt pacefiat, vel aperiatur, & eſt ſecundum malum.

b ¶ Exceſſibus.] ſcilicet committendis cum ad ipſos tolli potius debeat occaſio, vt dixi in decre. ſi fratrum. § penult.

c ¶ Iuſtitiæ.] Tertium malũ. Iuſtitiã equidẽ colere ſummũ eſt in rebus bonũ 12. q. 1. cũ deuotiſſimam.

Iudex nõ patiatur ſe cõtemni.

d ¶ Impediatur officium.] Quartum malũ, quod non tolerabile eſt, cum pati nõ debeat ſe contemni, immo ſuo ingenio augere auctoritatẽ ſuæ dignitatis ff. de offi. pſi. l. obſeruandum. & l. ſeq. coercendo turbãtes vel impedientes ſuam iuriſdictionẽ, extra de offi. deleg. c. 1. de ſen. excom. dilecto, de pœnis, Romana. lib 6.

e ¶ Ac prouinciarũ.] Quintum malum.

f ¶ Fœdere violato.] quod eſſet potius obſeruandũ, extra de iud. nouit § pen. 10. col. de pace tenẽ. §. 1. & de pace iura. fir. in princ.

g ¶ Scandalis.] quibus eſt potius obſiſtẽdum, extra de præſcr. nihil. in proœ. lib. 6. de noui oper. nun ca. cum ex iniuncto.

ſus [a] exceſſibus [b], cultus lædatur iuſtitiæ [c], dictique rectoris multipliciter impediatur [d] officium, ac prouinciarum [e] ipſarũ ſtatus pacis fœdere [f] violato non abſque grãdi reipublicæ detrimento ſubuerti poſſet ſcandalis [g], ſciſſuris [h], exnunc auctoritate Apoſtolica ex certa [i] ſciẽtia reuocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem [k]. Nulli [l] &c. noſtræ reuocationis & annullationis, caſſationis, irritationis & conſtitutionis infringere. Data Auinion. vij. idus Auguſti, anno vj.

TIT. XII.

De pœnis.

¶ *Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui ſuos rectores & officiales occidere ſoliti erant poſt enumerationẽ xvij. modorum offenſæ, totidẽ pœnas exprimit, quas incurrent qui decætero talia præſumẽt: & propter patrum iniquitatẽ filios à quibuſcunque honoribus & beneficijs tanquã indignos repellit. Cõcor. c. ad aures. & ca. in quibuſdam. eo. tit. in antiq. & c. felicis. eo. tit. lib. 6. iuncta Clem. ſi quis ſuadante diabolo, etiam in eod. tit.*

h ¶ Sciſſuris.] ideſt, diuiſionibus in animis illorum de populo, quæ multum periculoſæ exiſtunt. ff. de pœ. l. ſi quis aliquid. §. fautores C. de ſeditio. l. 1. & 2. vnde ſcriptum eſt, Omne regnũ in ſe ipſum diuiſum deſolabitur & domus ſuper domũ cadet, & arg. 10. col. prohi. feu. aliena l. imperialem §. præterea ducatus. ff. de lega. 2. l. cum pater §. dulciſſimis.

Regnum in ſeipsũ diuiſum deſolabitur.

i ¶ Ex certa ſcientia.] per hoc apparet, quod reuocationi vel caſſationi, quæ ſequitur, nulla opponi poteſt obreptio, cum factum ex certa ſcientia Papæ, licet aliàs de ſe nullum, efficiatur aliquod extra de tranſa. c. 1. &c. veniens, de conſti. c. cum acceſſiſſent, & de accuſ. c. ad petitionem, de confir. vti. vel inuti. c. venerabilis, vbi de hoc 1. q. 7 c. quippe.

k ¶ Firmitatem.] ſimilem reuocationem priuilegiorũ reperies extra de exceſ. præl. cum ex eo. lib. 6. de pœ. c. cupientes, in fi. Cle. 5. cum ſim multis, quæ per te ipſum ſtudeas inuenire. Hic tñ colligere, quod priuilegiũ obtentũ incipiens eſſe mali occaſio, reuocationẽ meretur, cum & ſi alteri enorme afferret præiudicium, deſtitueretur effectu, de deci. ſuggeſtum, vbi de hoc.

l ¶ Nulli ergo.] ſuper hac clauſula dic vt plene dixi in c. Execrabilis. Zenzelinus.

D Ierum.] Hæc conſtitutio põt congrue diuidi in partes quinque. In prima præmittitur conſtitutiõnis edendæ cauſa, ſeu ratio. In ſecunda facti ſubiungitur recitatio: ibi, Sane vulgaris, &c. In tertia annectitur impoſitiua pœnæ multiplicis de facto conſtitutio: ibi, Nos igitur. In quarta ad pœnas iam impoſitas aliarum pœnarũ fit adiecto: ibi, illud nihilominus. Et in quinta fit quædam proteſtatio: ibi, Per hoc autem, & cætera.

CAP. VNIC.

D Ierum [m] creſcente malitia videmus mundum [n] in deteriora iugiter [o] prolabi [p], ſic hominum mentes aſſueta [q] deprauante nequitia, malis paſſim [r] cumulum [s] ſuperaddi, vt & boni, qui [t] aliàs odirent virtutis amore delinquere [u], interdum cum [x]

m ¶ Dierum creſcente malitia.] expone, ideſt hominũ in diebus viuentium, dies enim ipſi de ſe mali dici non poſſunt, tanquam malitiæ ignari: ſed ideo dicuntur mali propter malitias hominũ, quæ in eis committunt, ſerena blandimenta dierũ & aeris ad morẽ terrenæ delectationis ſeruire cogentiũ, ſecundum B. Gregorium iuxta ẽt verbũ Domini. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. not. extra de ſi. mo. dilectus c.

n ¶ Mundum.] ideſt homines in mundo exiſtẽtes, vt dixi ſup. proxim. iuxta illud: Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini.

o ¶ Iugiter.] ideſt aſſidue vel frequenter.

p ¶ Prolabi.] humana natura quodam modo labitur ad delicta, in corpore authen. de mona. §. ſi quis igitur. circa fin. coll. 5. & oĩs ætas ab adoleſcentia prona eſt ad malum. 12. q. 1. omnis ætas.

Hic potes videre tractatum D. Boeri. de ſeditioſis ciuib. Et ego addo, quod iſti hic expreſſi, quia rebellauerunt contra iſtũ vicerectorem poſitum à Papa, contra quem cõmittitur crimẽ læſæ maieſtatis. c. in primis, in fin. 2. q. 1. inciderũt in illud crimen. Bar. in l. hoſtes. ff. de c. & poſtl. re. Cynus in l. ſi non cõuitij. q. 4. C. de iniurijs, neque iſti quib. facta fuerunt oĩa in contẽptum Papæ, poſſunt iniuriã remittere, arg. not. ibi per Cynum. Font.

q ¶ Aſſueta.] hoc dicit, quia aſſuetudo in malum periculoſa multum eſt, cum non ſit adeo veniale peccatum, quin per aſſiduitatem tranſeat in mortale [1] ſecundum Auguſtinum 25. diſt. §. nunc autem, de conſec. diſt. 5 ca. nullus, & arg. C. de epiſc. audi. nemo, vnde aſſueti hominis vita in malum, difficilis dicitur ad mutandum, in corpore auth. de mona. § ſancimus. coll. 1 iuxta illud: De difficili continentiam ſeruat, qui ſe illicito concubitu maculare non metuit. 33. di. §. quid ergo de pellice.

[1] Vide omnino beatũ Th. 2. 2. q. 88. ar. 4. ex quo intelligas qualiter peccatũ veniale poſſit fieri mortale.

r ¶ Paſſim.] ideſt, indifferenter vel indiſtincte, ſimile C. de iur. & fac. ign. l. ne paſſim. ff. de quæſtio. l. 1. §. cũ quis latrones.

s ¶ Cumulum ſuperaddi.] talis cumulus pœnæ cumulum facit ſuperaddi ff. de pœn. l. relegatæ.

t ¶ Qui aliàs.] ſcilicet malis non immiſti.

u ¶ Delinquere.] de bonis dicitur.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
De malis vero dicitur:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ. ff. de iuſtit. & iure l. 1. cum ibi not.

x ¶ Cum peruerſis admiſſi.] ex hoc Propheta clamat:

Cum

peruerſis admiſti, concurrere cum illis in illicitis habeant[a], & in apertam malitiam proſilire. Eſt enim compeſcenda malorum audacia, vt ſaltem pœnæ formidine[b] retrahantur à noxijs, ſicque boni ſectando virtutem meliores effecti[c] non cogantur[d] cum illis perire.

¶ Sane[e] vulgaris[f] famæ notorium[g] publicat, & longe lateque ipſa iniurioſa transgreſſus euidentia manifeſtat[h], quòd nónulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ Eccleſiæ ſubiecta[i], nedum olim temporibus diuerſorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum greſſus[k] fidelitatis[l] egreſſi[m] declinauerunt ad infidelitatis reprobæ[n] deuiũ[o], ſed in diebus non longe[p] præteritis contra nos & Eccleſiam eandem, & dilectum filium Ameliũ præpoſitũ Bellimontis capellanum noſtrum prouinciæ memoratæ rectoré ceruicé rebellionis erigere[q] præſumpſerũt, & in quoſdam officiales & familiares ſuos[r] crudeliter ſæuientes[s], poſt graues illatas iniurias & reprobas[t] contumelias irrogatas eiſdem, & poſt bona ipſorum violenta prædatione ſubtracta[u], eos cruentæ[x] mortis ſupplicijs in ore[y] gladij tradiderunt: inter[z] quos pars dicitur fuiſſe non[a] modica cui mens ſanior inerat[b] & tantæ temeritatis exceſſus non[c] leuiter diſplicebat, ſed habuerunt vel[d] inuiti furori confuſæ multitudinis cedere[e], dum illius[f] nequiuerunt conatibus obuiare[g].

¶ Nos[h] igitur, vt mali pœnarum impoſitionibus grauium territi[i] vereantur in antea in conſimilis erroris inuium relabi[k], ac boni perſiſtentes in ſua fidelitate conſtanter, non habeant propter illorum[l] claudicare perfidiam, remedijs quibus[m] poſſumus præcauere volentes, & animarum ſuarum ſaluti[n], dictæque prouinciæ pacifico[o] ſtatui paternis[p] affectibus proſpicere cupientes: de fratrum no-

Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, ad hoc 28.q.1.c.ſæpe malorum. ff de act. empt. & ven. l.Iulianus.

a ¶ Habeant.] opportunitatem ad malum promptam uidentes, quæ frequenter hominem peccare facit, extra de eo q cogn. cõſang. vxoris ſuæ. c. veniens.

b ¶ Pęnæ formidine.] mali.n. metu pęnæ frequenter fiunt boni. ff. de iuſt & iur l.1. C. de emẽda. propin. l.1. extra de vi. & hon. cler. c. vt clericorum.

c ¶ Effecti.] creſcit.n. homo de virtute in virtutẽ, de pœnit. diſt. 2. c. cum ſanctam.

d ¶ Non cogantur.] indirecte vel cauſatiue ex cõmiſtionis malorũ cõtagione, extra de ſta. reg c. ea q̃. ff de act. emp. l. Iulianus.

e ¶ Sane.] Scd̃a pars.

f ¶ Vulgaris.] i. in vulgo exortæ. ſimile ff. de fur. l. vulgare.

g ¶ Notorium publicat.] i. publicum reddit: ſic quod nulla poteſt tergiuerſatiõe celari. de cohabi. cle. & mul c. tuæ.

h ¶ Manifeſtat.] & ſic eſt tale, de quo facto negatio non valeret prodeſſe. ff de tribu. act. l. ꝙ in hæred. §. pe C. de pœ. l. qui ſententiam, & per hoc ꝙ dicit, longe, inducit p̃ſumptio ſcientiæ talis facti inde ꝓximo exiſtentis, extra de p̃ſumpt. quanto, & c. quoidam.

i ¶ Subiecta.] nedum in ſpiritualib. immo & in temporalibus.

k ¶ Greſſus.] ſ. directos. Vel expone, greſſus. i. terminos.

l ¶ Fidelitatis.] ad quam ſeruandam erant adſtricti.

m ¶ Egreſſi.] ideſt, tranſgreſſi tranſgrediẽtes terminos fidelitatis, quos poſuerant ipſi vel parentes eorum, contra dictũ Prophetæ, Prouer 22.24. q.3. c. transferunt, extra de ſepultu. ca 1. vbi de hoc.

n ¶ Reprobæ.] cum etiam hoſti fides ſeruanda ſit. ff. de leg. l. vlt.

o ¶ Deuium.] in malum ſonat hoc verbum ſicut alibi. extra de præſumpt. c. tertio loco.

p ¶ Non longe.] quaſi dicat, ſed de proximo.

q ¶ Erigere præſumpſerunt.] pp hoc dicuntur ad infidelitatis deuium deuiaſſe, in lib feud. qui mo. feud. ami. c. ſi capitanei, quę fuit prima cauſa bñficij amittendi. § porro, & arg. C. de inoffic. teſta. l. liberi.

r ¶ Suos.] ſcilicet dicti rectoris.

s ¶ Sæuientes.] ideſt ſeueri & impij exiſtentes, ſimile ff. de ijs qui ſunt ſui uel alie. iur. l. 1. ſol. mat. l. ſi conſtante. §. qui maritus.

t ¶ Reprobroſas.] ideſt, opprobrioſas & vituperoſas.

u ¶ Subtracta.] i. furata: per quod denotatur ꝙ violentus deprædator furtum cõmittit: nullus enim improbrior fur eſt, quàm qui vi rapit. Inſti. vi bono rapt. in princ. ff eod. tit. l. 1. 2

x ¶ Cruentæ.] ideſt, crudelis.

y ¶ In ore gladij tradiderunt.] i. cum gladio eos interfecerunt.

z ¶ Inter quos.] ſcilicet ipſos morti tradentes.

a ¶ Non modica.] quaſi dicat, imo magna.

b ¶ Inerat.] ſimulando eos interficere.

c ¶ Nõ leuiter.] quaſi dicat, imo grauiter.

d ¶. Vel.] pro ſaltem ponitur.

e ¶ Cedere.] i locum date non reſiſtendo.

f ¶ Illius.] ſ. confuſæ multitudinis.

g ¶ Obuiare.] frequẽter. n tumultus populi de facili ſedari non põt. ff. ad leg. Corne. de ſica. l. qui cædem.

h ¶ Nos igitur.] Tertia pars.

i ¶ Territi.] ſimile ff. de pœn. l. capitaliũ. §. famoſos. C. ad legem Iul. repet l. 1. 38. quæſtio. 5 non fruſtra.

k ¶ Relabi.] pœna enim ſemel tolerata quem emendatum facit, cum de ſe ſit ad emendationem hominum introducta. ff de pœn. l ſi pœnam.

l ¶ Illorum.] maleſactorum, quibus admiſti ſunt

m ¶ Quibus poſſumus.] hoc dicit quia malas voluntates hominum ad plenum cohibere non poſſumus. 32. q. 1. hac ratione: cum multæ vix pateant hominibus ad malitiam. in corpore authent. de nupt. §. minores, vt hi qui obſe. habere perhibent § 1. coll. 6.

n ¶ Saluti.] ad quorum ſalutem anhelat princeps Eccleſiæ, vt hic vides.

o ¶ Pacifico ſtatui.] ad hoc anhelare debet quicunque præſidens, vt placatam & quietam teneat prouinciam, quam regit, quod non difficile obtinebit ſi ſolicite agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offi. præſi. l. congruit. in corpore auth. de armis. circa prin de quæſto. in prin. col. 6. extra de re. iudi. ad Apoſtolicæ lib. 6.

p ¶ Paternis affectibus.] ſicut enim pater pro liberis conſilium capere conſueuit. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea. §. 1. ſic præſidens pro ſubditis, paternam eis prouidentiam exhibendo, in corpore authent. de mand. prin §. quod ſi delinquentes, in fin. coll. 4.

r Adde ꝙ ex hoc ſolo meritò ſunt pœnam capitalem l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi publi. in hoc ẽt commiſerunt crimen capitale, ꝙ dictos officiales ꝓpria auctoritate detinuerunt cáptiuos. l. 1. C. de c. r. pri. Item iſti congregãdo ſe armatos commiſerunt crimẽ læſæ maieſtatis. l. 3. circa mediũ. ff ad legẽ Iul. maieſt. cuius pęna habetur C. illo titulo. l. quiſquis. Fonta.

Pęna eſt ad emẽdationẽ introducta.

Volũtates malę cohiberi non poſſunt.

a ¶ Hac

ſtrorum conſilio hac [a] in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt quicunque de prouincia ipſa, vel aliunde in eam prouinciam moram [b] trahens clericus vel laicus famę ſuæ prodigus [c] (ipſius Eccleſię calcata [d] reuerentia) in hoc ſceleris genus irrepſerit [e], quòd rectorem ſeu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in ſpiritualibus [f] & temporalibus auctoritate Apoſtolica pręfuerint, vel ipſorum aliquem; aut eorum vel alicuius ipſorũ vicarium [g] aut iudicem vel iudices, vel ipſius prouinciæ theſaurarium aut locum tenentem eiuſdem [h] (quod abſit) occiderit [i], aut ad offendẽdum illum vel [k] illos inſecutus [l] extiterit, ceperit [m], captiuauerit, [n] detinuerit [o], percuſſerit [p], aut etiam vulnerauerit [q] aut ipſorum aliquid uel aliàs in locũ ubi morã traxerint inſultũ [r] fecerit,

a ¶ Hac in perpetuum.] ex hic verbis patet, ꝙ iſta cõſtitutio generale ius inducit: hoc eſt enim enim de ſignis per quæ diſcernitur conſtitutio generalis. C. de legi. l. 4.

b ¶ Moram trahens.] per hęc verba vr̃ ꝙ pœnę infra poſitæ non extendantur niſi ad de prouincia exiſtentes, vel ſaltem immorantes: & ſic ſi vnus viator vel aduena committeret ibidem contra hanc decre. pęnas infra poſitas non incurreret. Tũ quia in illis hæc conſtitutio in multis pęnalis non loquitur, vnde durum videretur ad nõ expreſſos eam extendere. ff. de ſepul. vio. l. 3. § non perpetua. de relig. l. atſi quis. §. & generaliter 32. q. 2. §. in hoc extra de elect. ſtatutum. lib. 6. Tum quia alliàs viderentur iſta verba, moram trahẽs per modũ limitationis poſita, nihil operari, & eſſe ſine effectu, contra iura. 29 diſt. ſi Romanorũ. extra de priuil. ſi Papa. lib. 6, ff. de cõtrahen. empt. l. ſi debitor. §. veriſimile c. de trit. vi. & oleo leg. l. cũ certus. Tum quia hic de pęnis infligendis agitur, in quibus non ſunt habenę laxandæ. ff. de pęn. l. interpretatione. per ea q̃ dixi in c. ſancta Romana §. epiſcopos.

c ¶ Prodigus.] ſimile extra de accuſ. c. prælatorum.

d ¶ Calcata reuerentia] quantum eſt in illis. ſimile huic C. de veſti. olo. & deau. l. temperent. lib. 11. Et ſic colliges dehoneſtari Eccleſiam vel dominum temporalem in perſonis officialium ſuorum, cum Eccleſiã vel ſuum dominũ repſentent. arg. 94. diſt. c. vlt. & 24. diſt. c. 1. ex̃ de offi. vic. c. Romana. C. vbi & apud quẽ in int. reſt. poſtu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominũ crucifigunt, qui eũ in ſuis ſacerdotibus pſequunr̃ 1. q. 1. c. nulli. & eccleſia pati dr̃ in eis tanquã miniſtris ſuis. arg. ff. man. in prin. & de manu. vin. l. pater de do. cau. mor. l. ſi filiofa. & tãquã in illis qui ſuo effectui ſunt ſubiecti ff. de iniur. l. 1 § oẽm. inſt. eo. tit. § patir̃.

Sacerdotum perſecutores Domini ſunt crucifixores

e ¶ Irrepſerit.] ideſt proſilierit, vel proruperit. ſimile. C. de epiſc. & cler. l. ſi quis in hoc genus extra de pęnis. c. felicis. lib. 6.

f ¶ In ſpiritualibus & temporalibus.] non videt̃ ergo incurrere pęnas inferius annotatas, qui vicarium in ſpiritualibus tantum offendit,, cũ hic textus videatur expoſcere ꝙ ſit vicarius in vtriſque. contrariũ nõ improbabiliter poteſt dici, cum offendens vicarium vel iudicem aut theſaurarium vel eius locum tenentem ad pecuniæ tantum receptionem inſtitutum, ipſas incurrat, & tamen in neutro ex illis expoſcitur, ꝙ hæc duo concurrant: ſed ideo dicit de rectore in ſpiritualibus & tẽporalibus: quia frequẽtius accidit ꝙ ſimul ad hęc duo conſtituatur quàm ad alterum tantũ: idẽ tamen ſi ad vtrumque. arg. ff. de leg. l. nam. ad ea.

g ¶ Vicarium.] ſi ſit vnus; vicarios, ſi ſint plures. & idem dicas de iudice locum tenente.

h ¶ Eiuſdẽ.] ſcilicet theſaurarij, vt ſic ad proxima fiat relatio arg. ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi ide. Vnde p hoc vr̃ ꝙ offendens locumtenentẽ iudicis vel vicarij, nõ incurrat pęnas ſequentes, cum de hoc nihil ſtatuatur ſed hoc eſt ideo quia cũ ſupponatur vicariũ vel iudicẽ eſſe p ipſum rectorẽ cõſtitutũ, & ſic fore per ipſũ delegatũ, ille non põt locũtenẽtẽ ſaltẽ generalẽ habere, cum delegatus ab alio quã à principe nõ poſſit ſaltem vniuerſaliter committere vices ſuas, licet vnã cauſam ſingulariter ſubdelegare poſſit. C. de iud. l. à iudice. extra de appel. cũ cauſam ff. qs & à quo appel. l. 1. § theſaurius & ſupponitur eſſe ipſius rectoris, nec per ipſum conſtitutus, ſed dicitur theſaurarius ipſius prouinciæ ſicut & rector, quaſi per hoc innuat, ꝙ quilibet ex eis à principe ſit ad certum officium cõſtitutus, vt ſic quilibet eorum ſuum vicarium vel locum tenentẽ habere poſſit.

i ¶ Occiderit.] intellige qualitercunque doloſe tñ, cum text. diſtinguat, & arg. C. de maleſi. & matheme. l. 1. Et enumerat decem & ſeptẽ modos offenſæ vel culpæ, & ex vnoquoque quis incurrit pœnas. ĩ. ſequẽtes, & hic eſt pri°.

k ¶ Vel illos.] ſupra nominatos.

l ¶ Inſecutus.] Secũdus modus: ſola ergo inſecutio cauſa offendendi facta, facit quem incurrere pęnas infra poſitas, quaſi mala præſumpta voluntas ex facti qualitate p facto habeatur ff. ad leg. Corn. de ſic. l. 1. & l. diuus C. eod. tit. l. ſi quis cum telo. de pæn. diſt. 1 ſi quis cum telo. ſimile huic C. ad leg. Iul. maie. l. quiſquis. de pęnis. c. felicis. lib. 6.

m ¶ Ceperit.] Tertius modus. & dic ceperit, ſcilicet in perſona: ſecus enim ſi eius bona. argu. eorum quæ not. Inn. de ſent. excõ. monachi. ſumitur aliter uerbũ, capere ff. de uerb. ſig. l. aliud eſt capere. & l. cepiſſe.

n ¶ Captiuauerit.] Quartus modus. & multifarie poteſt intelligi iſtud uerbum, puta ſi ipſos uel alterũ de ipſis in manib. hoſtium tradiderit: tunc. n. traditus pprie captiuus dr̃, intantũ ꝙ ſeruus hoſtiũ efficitur. inſti. de re. diui. § itẽ ea. ff. de capt. & poſtl. reuer. l. poſtliminij. & l. hoſtes. & de tali captiuãte põt infallibiter intelligi textus iſte. Alio modo poteſt dici captiuauerit, puta tamquã ſeruũ ſuum aliquẽ de ipſis inuitũ detinendo: nam non multum a ſpecie ſeruorum differunt, quib non datur libertas egrediẽdi. ff. de lib. ho. exhib. l. 2. de cond. & demon. l. Titio. §. 2. uel dic, captiuauerit, ideſt captum in cuſtodia publica uel in uinculis qualitercunq; induxerit. ff. ex qui. cau. maior. l. ſuccurritur & arg. ext. de ſent. excom. c. nuper.

Serui efficiuntur captiuitate.

o ¶ Detinuerit.] Quintus modus. & dic, detinuerit qualitercunq; inuitum: volenti. n. non fit iniuria. C. trãſa. l. cum donationis ff. de iniu. l. 2. §. uſque adeo. de reg. iur. l. nemo uidetur fraudare. & intellige, detinuerit. etiam abſq, alia corporis læſione, ut differat a uerbis quæ ſequuntur. & arg. de ſen. excom. c. nuper.

Iniuria non fit volenti.

p ¶ Percuſſerit.] Sextus modus. & hoc uerbũ manus iniectionem denotat. argu. ff. de iniur. l. 1. §. iniuriam. & l. lex Corn. in prin. & §. 1. abſque ulla corporis contaminatione, ut differat a uerbo ſequenti. & argu. de ſent. excom. c. nuper.

q ¶ Vulnerauerit.] Septimus modus.

r ¶ Inſultum fecerit.] Octauus modus. & dic, fecerit cum multitudine ſecum coadunata ad hoc faciendũ. arg. ad hoc. ff. ui bo. rap. l. 2. in prin. §. homines, & l. prętor. §. hoc dictum. & hoc ſi loquaris de inſultu, qui fieret in pſonã alicuius pdictorũ: ſed ſi intelligas de inſultu, q fieret cõtra locũ, puta caſtrũ, ciuitatẽ uel uillam, niſi tales moram traherent, tunc non uideretur proprie inſultus fieri cum paucis. argu. ad hoc ff. quod

aut ipſum vel ipſos obſederit [a], ſiue de ſuo regimine vel officio forſan expulerit [b], vel fugauerit [c], vel [d] ſocius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis [e] aliquibus ſpoliauerit [f], vel prouinciæ ſupradictæ alicuius ciuitatis, caſtri, vel loci de prouincia ipſa populum, cōmunitatem vel vniuerſitatem, aut aliquos ex eis vel quoſuis alios de prouincia ipſa directe vel indirecte [g] contra nos & pręfatam Eccleſiam ſeu rectores, officiales, & locumtenétes prædictos, vel ipſorum [h] aliquem ad ſeditionem quomodolibet excitabit [i], ac rebellionem [k] ſeu conſpirationem [l] per ſe, vel per [m] alium ſeu alios facere vel procurare præſumpſerit, vel ad ea [n] ſiue ipſorum aliquod dederit [o] auxilium [p], conſilium, vel fauorem [q], directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuſcunque cōditionis [r], ordinis, dignitatis aut ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani [s] fuerit, etiam ſi patriarchali, vel archiepiſcopali ſeu epiſcopali, vel ſuperiori [t] præfulgeat dignitate, perpetuo [u] ſit infamis [x]: vt nec ad teſtimonium vel alios actus legiti-

quod met.cau.l.nō eſt veriſimile.& dicto §.hoc edictū niſi ex facti qualitate aliter foret arbitrandū, puta ſi q̄s p̄ ſe ſolū vel paucis coadunatis inſultū faceret talem, qui totū locū & habitātes in eo terrere poſſet, puta ſignē imponendo, vel flumen ad occupandū locū diuertendo. arg. ff.ex quib. cau. ma. l. metus.de in c.rui nau.l. ne piſcatores. per hoc autē quod dicit, inſultum fecerit in ipſorum aliquē, vel locum. &c dicas pœnas infra poſitas locum nō habere contra inſultum vel rixam facientē in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorū: quia hoc nō videt̄ fieri in aliquā dehoneſtationem Eccleſiæ, vel ſuorum officalium, & per ea q̄ dixi ſupra in glo. per hæc verba.

Obſidiat⁹ triplex eſt mod⁹.

a ¶ Obſederit. Nonus modus. & expone, id eſt ipſum, vel ipſos ſuo aliquo modo cuſtodię tenuerit, ſic q̄ eis liber non pateat egreſſus, vt ſi in aliquo fortalitio vel caſtro exiſtētes circūdātes exercitu, vel in multudine armatorū arg. ff. ex qb. c.ma.l. ſuccurritur.& l in ea.& l.necnō §.1.& ſuper hoc videre poteſt quæ not.per Inn.& Hoſti.de ſenten.excō nuper Alius modus obſidiatus in iure reperitur, puta cū per hoſtes populo Romano, vel per ipſum hoſtibus p̄ſtantur obſides pro pace ineunda, vel ſecundū Ioannē pro inita conſeruanda.ff ad leg. Iul male.l.1.de q̄bus legit̄ q̄ nō poſſunt facere teſtamenta.ff. de teſta.l. obſides.bona q̄ interim acquirunt, fiſco applicant̄.ff. de iure fiſci.l.diuus.Alius [1] autem eſt modus obſidiatus, in vulgari vocatus, obſtagium, cū quis pro ſe vel alio promittit, vel iurat non exire certū locū vel territoriū, niſi ſoluto debito vel attento promiſſo. dicta l.nec non §.1.extra de iureiur.c ex reſcripto. de arbi. expoſita 23.q.vlt.cap.vt pridem.

1 De iſto vide do. Mōtolo. niū, ī ver. obſes. in prōptuario ſuo diuini & humani iuris. Fō.

b ¶ Expulerit.] Decimus modus, & expone. expulerit per vim expulſiuam, in qua nulla eſt voluntas.

c ¶ Fugauerit.] ideſt, ipſos vel ipſum fugando ſeu proſequēdo ad dimittenda officia compulerit. & eſt vndecimus modus.

d ¶ Vel ſocius fuerit.] Duodecimus modus: & intellige, ſocius fuerit in ipſo maleficio. & hoc denotat verbū, facientis, quod ſequitur: ſecus autem dicas ſi aliquis eſſet ſocius illius, qui talia faceret, cui in hoc aſſenſum non præberet. argum.de ſent. excom. cap.ſi concubinæ.C.de teſti.l.qui liberi.

e ¶ Bonis aliquibus.] videtur intelligendū de quantiſcunque & qualibuſcunque bonis, cū indefinite loquatur. arg.de priuil.quia circa

f ¶ Spoliauerit.] priuando illos talium bonorum poſſeſſione: hoc enim denotat ſignificatio huius verbi, & eſt decimuſtertius modus.

g ¶ Vel indirecte.] quaſi dicat per ſe vel per alium expreſſe vel tacite vel ſubdole.

h ¶ Ipſorum aliquem.] ex ſeditione igitur incitata cōtra aliū quàm contra Papam vel Eccleſiam Romanam vel aliquem de prædictis, non incurreret pęnas ſequentes per hunc textum, & per ea quæ dixi ſupra in gl.per hæc verba.& in gl.octauus modus.

i ¶ Excitabit. decimusquartus modus. & talem ſeditionem excitandi in populo quandoque pęna capitalis ſecundum legem imponitur, vel minor quandoq; ff. de pœnis l ſi q̄s aliquid. § fautores. & l. capitalium. § ſolent.C.de ſedi. l. 1. & 2. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maieſtatis. ff. ad leg Iul.maieſta.l.1.

Seditioſi qua pęna ſunt puniendi.

k ¶ Rebellionē.] facere vel procurare p̄ſumpſerit, quod eſt infra. & intellige in dicta prouincia vel caſtris eiuſdem, vt ſupra. Et hic poteſt denotari decimusquintus modus.

l ¶ Cōſpirationem.] Decimusſextus modus, & hic cōſpiratio in malā partē ſumitur & 11. q. 1.conſpirationib. & extra de teſti.cogen.c. vlt. aliquando ſumitur in bonā.vt dixi in c.ſancta Romana. ſup̄ verbo, conuenticulas. & probat̄ C.de pœn. l. q̄ ſententiam.de profeſ. & medi. l. magiſtros. & l.nota.lib 10.

Conſpiratio in bonā & in malā partem ſumitur.

m ¶ Per alium.] in maleficijs enim nō refert an per ſe vel per alium q̄s faciat.ff.de vi & vi arm.l.1.§.deieciſſe.de iniur.nō ſolum.§.ſi mandato.& §.Proculus.extra de reſti.ſpol.cū ad ſedem.de ſent.excom.c.mulieres.de homic.c.is q̄ lib.6.cum ſimilibus.

n ¶ Vel ad ea.] ad omnia ſupradicta videtur referendū quod hic dicitur.arg.ff.de legi.l. talis ſcriptura.extra de appel.c.ſecundo requiris.

o ¶ Dederit.] Decimusſeptimus modus.

p ¶ Auxilium.] qualiter videatur quis opem, vel auxilium vel conſilium præſtare, colligitur.inſti de obli.q̄ ex deli.naſ §.ope.ff de fur.l.in furti §.ope.& §.conſilium & l.ſi pignore §.qui ferramenta.

q ¶ Fauorem.] ſed qualiter fauorem quis præſtare videatur in talibus vel ſimilibus, vide quod not.Gul. de hæret.c.quicunque.§.1.lib.6.

r ¶ Conditionis.] ideſt qualitatis. ſimile ff. de vſufr. l.ſed & ſi quid §.1.not. extra de cleri. non reſid, quia nonnulli.

ſ ¶ Mundani.] cum prędixerit cuiuſcunque, cōprehendere videtur comitem vel etiam regem. & arg.ad hoc in c.ſi fratrum.§ quia igitur.

t ¶ Superiori.] hic recita quod dixi in c.ſi fratrum.§. quia igitur.

u ¶ Perpetuo.] enumeratis decem & ſeptē modis, enumerat decem & octo pęnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

x ¶ Infamis.] Prima pęna. Et dic infamis infamia iuris, cuius infamiæ pœna multos effectus pęnales inducit. repellit enim quē à teſtimonio, vt ſequitur. & in corpore authē de teſti.l 3.& l.ob carmē.extra de p̄ba. licet. Itē à dignitate.C.de infa.lib.12.extra de exceſ. p̄l inter dilectos.de reg iur infamibus.li 6 2.Itē à patrocinando. ff. de poſtul l. 1. §.remouetur.Item ab actib legitimis, vt ſequit̄.& extra de teſti. licet ex quadā.Nonnullos ēt alios effectus inducit iuris infamia, quos

2 Vide q̄ ibi notaui, & ibi dicit Alber. q̄ excōicatus eſt priuatus actib legitimis c. pia. de excep. & iō nō promouet̄ ad doctoratū, cū illa ſit dignitas cū adminiſtratione.authen. habita. ne fil. p̄ pat. §. illud. in procemio Digeſtorum Fonta.

timos [a] admittatur: Sit inteſtabilis [b], ut nec teſtandi liberam habeat factionem [c], uel ad alicuius bona ex teſtamento uel ab inteſtato uocetur [d]: Nullus [e] ei ſuper quocunque negotio reſpondere, ſed ipſe alijs reſpondere [f] teneatur: Nec [g] quæuis cauſæ ad audientiam perferantur illius: Nec [h] ualeant eius ſententiæ [i] uel [k] proceſſus: Nullus [l] ei in quacunque [m] cauſa uel negotio patrocinium præſtare præſumat [n]: Nec [o] ipſe ad [p] patrocinandum aliis admittatur [q]: inſtrumenta [r] confecta per eum, ſi forte officium tabellionatus exerceat [s], nullam habeant firmitatem [t]: ſed potius cum auctore damnato damnentur [u]: Dignitatibus [x], officiis & beneficiis eccleſiaſticis uel mundanis [y], quæ obtinet, [z] quæcunque ſint & quocunque nomine cenſeantur [a], ſit eo ipſo [b] priuatus, ac [c] inhabilis & indignus ad ea [d] & quælibet [e] alia in poſterum obtinenda: Filij [f] eius ad nullos honores eccleſiaſticos uel mundanos, ad nullas dignitates uel beneficia eccleſiaſtica, aut officia publica quomodolibet [g] admittantur: Liber--

quos curioſus lector per ſe poterit inuenire.

a ¶ Legitimos] non uidetur intelligēdum hic de omnib. actibus, q à lege ſunt inducti, quia ſic ab oī contractu & cōmercio & extremæ volūtatis cōfectione, & quocūque officio ēt operoſo repelleretur infamis: qđ forte uerum non eſt. argum. inſti de excep. §. ult. C. de decu. l. ſi quis procurationem. lib. 10. 50. diſt. c. accedens. cum ibi not. ſed intelligi poteſt de actibus pro quadam prærogatiua honoris inductis. argum. ff. de decurioni. l. eos.

y Bene dicit. adde not. in c. extuam. de quali. ca. Infames. 3. q. 7. Font.

b ¶ Inteſtabilis.] actiue & paſſiue, ut ſequitur. Et eſt ſecunda pœna.

c ¶ Factionem.] in hoc efficitur inteſtabilis actiue.

d ¶ Vocetur] & in hoc efficitur inteſtabilis paſſiue. ſimile C. de hæret. attendentes. extra de hæret. excommunicamus. §. credentes. de pœn. c. felicis. li. 6. ſicut alibi eſt uidere, qđ aliquis efficiī inteligibilis actiue & paſſiue. extra de conſec. cum dilectus.

e ¶ Nullus ei.] Tertia pœna cui concordant iura, ſcilicet proxi. alleg.

f ¶ Aliis reſpondere] hoc ideo ne ex ſua malitia cōmodum conſequaī. extra de iudi. intelleximus. non enim immunitatem pœna præſtare dēt. ff. de interd. & releg l. relegatorum. §. vlt.

Pœna immunitatē nō pſtat.

g ¶ Nec quæuis cauſa] Quarta pœna, & ſic erit priuatus omni iuriſdōnis exercitio in cauſis. ſimile reperitur in iuribus ſupra proxi alleg. in glo. & in hoc.

h ¶ Nec ualeant] Quinta pœna.

i ¶ Sententiæ] ſi de facto eas tulerit.

k ¶ Vel proceſſus] indiſtincte loquiī: quare dēt intelligi de quibuſcunque proceſſibus tam iudicialibus, q̄ inquiſitorijs: & quæ dicantur eſſe de proceſſu, colligitur extra de proba. c. quoniam contra falſam. & ſic cū citatio ſit de proceſſu ut ibi: ſua citatio aliquem nō arctabit arg extra de elect. c. bonæ 2. iūcto c. ad audiētiam de cōſue. ff. de iuriſd. om. iud l. ult. iūcta l. 2. ſi qs in ius uoc non ierit cum ibi no. & extra de accuſa. ueniens. & per Inn. de dila c. præterea.

Citatio ē d pceſſu

l ¶ Nullus ei] Sexta pœna.

m ¶ Quacumque cauſa] criminali uel ciuili.

n ¶ Præſumat] & ita ſubtrahiī ſibi communio patrocinij, ſicut & interdicto uel excommunicato communio Chriſtiani. extra de uſur. poſt miſerabilē. 11. q 3 c. cum excommunicato. cum ſimilibus.

o ¶ Nec ipſe] Septima pœna.

p ¶ Ad patrocinādum] ideſt, aduocationis officium præſtandum. arg. ff. de poſtula. l. 1. §. poſtulare.

q ¶ Admittaī] ſubaudi ēt ſi ſpōte uel gratis patrocinari uellet, ſicut de alio infami dī. ff. de poſtu. l. j. §. remouet. & arg. inſti. de excuſa. tu. §. idem reſcripſerunt.

r ¶ Inſtrumenta] Octaua pœna.

ſ ¶ Exerceat] ſcilicet poſt tales offenſas, uel aliquam de ipſis commiſſam.

t ¶ Firmitatem] hoc intellige de confectis poſtquam talia commiſit: cōfecta autem ante bene ualerent. ſic pōt intelligi q̄ no. in corpore auth de tabel. §. nūc tū. coll. 4. & p Inn. de hære. c. fraternitatis. & arg ff de of. præto. l. barbarius. ff. de iti. actuq; priua. l nec a C de admini. tu. l ſancimus de reg. iur factum legitime. lib. 6. quia aliàs puniretī ille ad cuius cōmodum facta fuerant inſtrumenta illius odio, contra legem, ſi qs in ſuo. C. de inoffic. teſta.

u ¶ Damnentur] ſimile extra de hære. c. fraternitatis.

x ¶ Dignitatibus] Nona pœna.

y ¶ Mundanis.] No. principē Eccleſiæ priuare poſſe ex cauſa nedū clericū, imo & laicum, nō tātum a beneficio & officio eccleſiaſtico, immo ēt temporali & mundano nec mirum: qa & libertate, quæ eſt de iure naturali. ff de iuſt & iu. l. manumiſſiones. inſt. de iure pſona §. 1. priuat cum qñque extra de Iudæ. c. ita quorūdam & c. ad liberandam. 15. q. vlt. ca. cum multa et ſi quæras quomodo hoc fieri pōt, cum iura naturalia ſint de ſe immutabilia. inſt. de iure natura. §. ſed & naturalia. nec ea quæ competūt de iure naturali, uidentur poſſe tolli ēt p principē. extra de re iu. paſtoralis. §. cæterum. cle. 5 & arg. ff. de pœ. l. qdam ſunt. & no. C. de preci. impe. offe. l. quotiēs. & per no. extra de conſti. c. quæ in eccleſiarum & de immu. eccle. ca. quia plerūq; Rñdeo q̄ ius naturale in ſe totale immutabile eſt, & ſemper æquū & iuſtū remanet: ſed in particulari ea quæ de iure naturali cōpetunt: ex cauſa, puta ex delicto ſummoueri poſſunt. ſic notaī. C. ſi contra ius uel utili. pub. l. ult. vnde & libertas, licet de iure ſit naturali, tolli pōt ēt p pactū: puta ſi maior xx. annis ad ptium participandum patiaī ſe uendi tanquā ſeruum alicui credenti ipſum ſeruum ff de ſta ho. l. & ſeruorum §. ſerui. inſti. de iure perſo. §. ſerui. & in eis not.

Libertas a Papa pt auferri.

z ¶ Obtinet] ſcilicet de præſenti.

a ¶ Cenſeantur] non curatur ergo ſi ſint ſimplicia beneficia, curata uel non curata.

b ¶ Eoipſo] & ſic non erit ſententia hominis priuatoria neceſſaria. Simile de elect. quam ſit. de hæret. cum ſecundum leges in corpore auth. de rap. mul. §. ſi. coll. 9. cum ſimilibus.

c ¶ Ac inhabilis. Decima pœna.

d ¶ Ad ea] ſcilicet prius habita, quibus eoipſo priuatus eſt.

e ¶ Qualibet alia] non dicit prioribus ſimilibus, quare de omnib. hēt intelligi hæc inhabilitas. ſuper quo uide quod dixi in decret. Execrabilis.

f ¶ Filij.] Vndecima pœna Sed an iſta pœna extēdeī ad nepotes? Dicas quod non: cum de odio agatur arg. ff. de teſtam. tu. l. quod ſi nepotes. de libe. & poſthu. l. 2. & l. cum quidam. aliàs dic ut dixi in decre. execrabilis in uerbo, filius.

g ¶ Quomodolibet] ſ. quaſi dicat ſiue patris delicto conſenſerit; ſiue non: ſi enim conſenſiſſent, tunc ex proprio delicto paterentur hanc pœnam, ut ꝫ Sed ſumma vī iniquitas q̄ filius innocens ex delicto patris puniatur.

e nia.

plius an oſſit ob attis cri mina ple cti, vide q ego nota ui in c. nō dēt. de re gu. iur. & ā iſtis ſta tutis φ pr̄ & filius teneātur pro ſe in uicē. Hip. in l. infās ff de ſica rijs. Font.

1 Vide Alfonsū Caſtrū. lib. 2. de iuſta hæreticorū punitione. c. 10. & 11.

niatur: cum ſcriptū ſit lege diuina: non portabit inquitatē patris filius, nec ecōtra. 1. q. 4. c. 1. & 2. Item lege humana canonica & ciuili ſcriptū eſt, peccata ſuos auctores, nō alienos tenere debere. C. de pę. l. ſancimus. extra de his q̄ ſiūt à ma. par. ca. c. q̄ ſitū. Itē expreſſū vī, φ crimen paternum vel pœna paterna nullam maculā filio infligit. ff. de pœ. l. crimen. Ad hoc dicas, φ atrocitas delicti aliqñ pœnam facit infligi aliis ob delicta parentum, vt hic, & extra de pęn. c. felicis. C. ad leg. Iul. maieſt. l. quiſquis. Sed per hoc adhuc non reſpondetur contrariis? Dicas ſic, φ ideo filii puniuntur, quia in eis paterni criminis exēpla metuuntur, vt d. l. quiſquis. Sed iſta ratione cōſiderata videtur, φ ex quocunque publico crimine pęna paterna deberet filiū afficere, ſed hoc non eſt verum, vt in contrariis. Potes 1 igitū meo iudicio probabilius reſpondere, φ hoc contingit non ut principaliter puniatur filius propter crimen patris, cum ſit innocens: ſed cum pater terreatur ob affectum paternum in pęna filij magis quàm in ſua, vel quàm ipſe filius. ff. φ met. cau. l. iſti quidē. ad plus puniendum patrem nedum in ſeipſo, ſed & in filio, in certis criminibus ſic ſtatuitur: licet occaſionaliter filius puniatur, vt & pater arceatur à talibus criminib. committendis, cogitās de pęna nedum ſibi, ſed & ſuis filijs infligendis: Sic eſt videre de ſententia interdicti quę ob culpam domini temporalis fertur in ſubditos, vt nedum in ſe, ſed in ſubditis ad quos tenetur affici, ſentiat ſe punitum, & vt citius à tali culpa committēda propter hoc arceatī, extra de offic deleg. ſane quia. de ſpon. non eſt. Reliqua dic ut no. 1. q. 3 in ſumma. & per Gar. extra de vſur. c. vſurarum lib. 6.

tatibus a & etiam immunitatibus realibus b & perſonalibus, priuilegijs & indulgentijs quibuſcunque ſub quacunque forma verborum ab c Apoſtolica ſede conceſſis ex tunc d penitus careant: Vaſalli e & homines à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidem, ſint penitus abſoluti f. Feuda g quoque, iura, honores ac officia & alia quæcumque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ & alibi vbicumque a prędicta Romana h obtinent Eccleſia, ſint eo ipſo i penitus k confiſcata l: Aliis m vero feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ a quibuſcumque alijs n tenent eccleſiis, ſint eo ipſo o priuati: quę ſic ad eaſdem eccleſias libere p reuertantur, quòd de illis earum rectores pro ſua voluntate q diſponant r: mobilia s vero bona ipſius t concedimus fidelibus occupanda u. Illud x nihilominus adiicientes noſtræ huiuſmodi ſanctioni y, vt ſic z delinquens excommu--

a ¶ Libertatibus.] Duodecima pęna.

b ¶ Realibus.] ideſt rebus conceſſis. ff. de aqua quo. & æſti. l. 1. §. permittitur. de cenſ. l. ætatem. §. reb. & tales libertates ſummouentur iſto caſu, licet aliàs duraturæ forent de ſui natura, etiam perſona extincta, ut in dictis iuribus, cum ſuis ſimilibus.

c ¶ Ab Apoſtolica ſede.] ſed pone φ ab alia ſede tales libertates vel priuilegia fuiſſent iſti conceſſæ, videbūtur ne hic ſublatę? Videretur φ non, vt in ſimili dixi ſup. in gl per hæc uerba. & in glo. octauus modus. niſi inquantum diceres tale fore priuatum omnib. honoribus, quos ab alijs eccleſijs obtinebat. infra in verſu, alijs vero.

d ¶ Extunc.] poſtquam ſcilicet aliquem de prædictis offenſæ modis commiſerit.

e ¶ Vaſalli.] Decimatertia pœna.

f ¶ Abſoluti.] concor. ad hoc. c. ſi fratrum. §. pen. & dic vt ibi dixi. ad idē in lib. feu. tit. hic finiſ. lex. circa prin. 15. q. 6. c. nos ſanctorum ubi de hoc. & extra de hęre. c. vlt. Et hic videre potes quæ not. Inno. & Hoſt. de dolo & contu. c. veritatis.

g ¶ Feuda.] Decimaquarta pœna.

h ¶ Romana obtinente eccleſia.] vel ab alijs, vt ſtatim ſequitur.

i ¶ Eoipſo.] ſ. φ aliquid de p̄miſſis commiſſū fuerit.

k ¶ Peeitus.] ideſt, in totum.

l ¶ Cōnfiſcata.] talis confiſcatio bonorū confiſcatorū dominiū transfert in fiſcū abſque aliqua traditione, vt & aliàs. ff. de publ. vecti. & cōmiſſis. l. cōmiſſa. ff. de inceſt. nup. l. cū ancillis. in corpore auth. eo. ti. §. 1. coll. 3. de rapt. mulier. § vl. coll. 9. extra de hæret. ca. cum ſecundum leges, cum ſimil. Quid autem de honorib. & officijs? dic quod ſint confiſcata, intellige de talibus honorib. & officijs, qui vel quæ ſecundum forte cōem vſum loquendi patrię iura patrimonialia cēſentur: ſi autem de illis honorib. & officijs intelligas, dices ipſa confiſcata, i. ad fiſcum eccleſiæ deuoluta, ut de illis in perſonis aliorum diſponere poſſit. arg. tex. ſeq.

m ¶ Alijs.] Decimaquinta pœna

n ¶ Alijs.] ſ. ab Eccleſia Romana, quæ dicuntur vniuerſalis eccleſiæ fore membra. 7. q. 1. Nouatienus.

o ¶ Eoipſo priuati.] abſque alia hominis ſententia priuatoria, vt dixi ſupra in gl. & ſic non erit. & concordat ad hoc de elect. c. ubi maius § ipſos inſuper. & c. fundamenta §. quod ſi ſecus. de pęn. c. felicis. lib. 6 & eod. tit. cap. in quibuſdam.

p ¶ Libere.] quaſi dicat, abſque aliqua cōtradictione illius de elect. ubi maius. §. ipſos inſuper.

q ¶ Voluntate] quaſi dicat, illo etiam non vocato. arg. de præben. c. licet.

r ¶ Diſponant.] ſed hoc qualiter intelligas, poterit ne talis de poſſeſſione taliū bonorū deiici per uiam executionis vel occupationis bonorum abſq; aliqua alia ſnīa declaratoria, φ crimen fuerit per illum cōmiſſū? Dicas, φ non. C. de iure fiſci. l. vlt. lib 10. extra de hæret. c. cum ſecundum leges. ſed talis ſententia declaratoria promulgata, non eſt ſnīa hominis neceſſaria priuatoria, vt prædixi: quia tunc ſtatim ſuccedit, & locum habet ſnīa iuris: & ſic intelligūtur iura dicentia quē incurrere ipſo facto bonorum confiſcationem. de homic. pro humani. § ult. li. 6. & in iurib. allegatis. in gl. talis confiſcatio. Et ſi quæras quid ergo prodeſt quem ipſo iure fore priuatum prius bonorum ſuorum dominio? Reſpondeo propter fructus medio tempore perceptos, quos reſtituere compelletur. ff de his quib. ut indig. l eum qui. & ita no. in corpore. auth. de inceſt. nup. §. ſancimus. coll. 3.

ſ ¶ Mobilia.] ſubaudi uel mouentia: quia de illis idē eſt iudicium. ff de uerb. ſig. l. mouentium.

t ¶ Ipſius]. ſ. qui aliquid de præmiſſis commiſerit.

u ¶ Fidelib. occupāda.] nō ergo aliis, & ſic vides bona alicuius ob ſua demerita concedi per Eccleſiam alteri occupāda, cū & aliqñ nedū bonorū ſed & pſonæ talis occupatio concedatur. ext. de Iudæ. c. ita quorūdā. & ſtatim occupanti dñium bonorū occupatorū acquiritū vt aliàs. Inſti. de rer. diu. §. itē ea quæ ab hoſtib. ff. de acqui. rerum dom l. naturalem. §. vlti. cum ſimilib.

x ¶ Illud nihilominus.] Quarta pars.

y ¶ Sanctioni.]. i. pęnali conſtitutioni, quæ proprie ſanctio appellatur. not. 3. diſt. in ſumma.

z ¶ Sic delinquens.]. ſ. altero de modis ſup. expreſſis.

a ¶ Excom-

nicationis [a] ſententiæ, Vniuerſitas [b] vero ſeu communitas, quæ deliquerit [c] in prædictis, eiuſque territorium & diſtrictus interdicto [d] eccleſiaſtico ſubiaceant ipſo [e] facto: A qua quidem excommunicationis ſententia nullus ab alio quàm à Romano [f] Pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere, niſi dumtaxat in mortis articulo [g] † conſtitutus. Per [h] hoc autem non adimimus ſęcularibus Poteſtatibus [i] facultatem vtendi legibus [k] contra talem, quas aduerſus ſic [l] delinquentem catholici principes ediderunt [m]. Dignum etenim eſt, vt quos timor Dei à malo non reuocat, pęnarum [n] moles in eos exaggerata compeſcat [o]. Nulli &c. noſtræ functionis & ſanctionis inſuper, &c. Datum Auinioñ. viij. calend. Septemb. anno tertio.

TITVLVS XIII.

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

¶ Taxatio gratiarum ſedis Apoſtolicæ impetratarũ tã cũ clauſulis conſuetis, quã nõ conſuetis, hic cõtinetur. Et quot litteras, quotq; dictiones linea cõplecti debeat, declaratur, ad paupertatẽ reſpectus habetur: Cõtra traſgreſſores pœna ſuſpẽſionis ab officio uſque ad ſex menſes, & quãdoq; priuationis imponitur, & ultra illam Abbreuiatoribus ſententiã excommunicationis Papa comminatur.

CAP. VNIC.

Cum ad ſacroſanctæ [p] Romanæ Eccleſiæ ſinum [q] velut [r] ad matris vbera referta dulcedine [s], ac Romani Pontificis Chriſti vicarij ſucceſſoriſque [t]

a ¶ Excommunicationis.] ſcilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur, de ſententia excom. c. ſi quem, & eſt xvj. pœna.

b ¶ Vniuerſitas.] hic dicas vt dixi in c. ſi fratrũ. in verbo, ciuitatibus & not. extra de exceſ. prælat. c. tanta.

c ¶ Quę deliquerit.] põt ergo vniuerſitas delinquere, vt hic, & de pœnis, ſi quis ſuadente. §. ciuitas. Clemens v. de pęnis. ca. felicis. §. vlt: lib 6. ff. quod met. cau. l. metum § animaduertendum. licet non de facili. ff. de dolo. l. ſed & ſi ex dolo. §. 1. in quibus de hoc: cũ de facili non conſentiant. ff. de lib. vniuer. l. 1. & de hoc not. de ſimo. dilectus. per Ber. & Inno. & plenius per Hoſti. & de ſent excom. grauem, per Inno. & Hoſt. poſt eum.

d ¶ Interdicto eccleſiaſtico.] xvij. pœna. Et ſignanter dicit̃ eccleſiaſtico, vt denotetur, quod quãdoque ſubijcitur quis alij interdicto, puta quando ſibi certũ officiũ vel miniſterium interdicitur. ff. de pœnis. l. more. §. ſolet. & l. vlt. C. de poſtu. l. 1. ff. eo. tit. Imperator. quandoque interdicit̃ ſolus ingreſſus eccleſiæ extra de ſent. excom. c. is qui. de priui. c. epõrum. li. 6. quandoq, vero interdicitur & ingreſſis alterius loci territorij vel diſtrictus. ff. de interdi. & relig. l. relegatorũ, §. dubitatum. & §. ſequenti.

e ¶ Ipſo facto.] & ſic eſt canon latæ ſententiæ, non ferendæ. ſimile de pęnis, felicis. li. 6. cum ſimilibus,

f ¶ Romano Põtifice.] ſubaudi vel alio per ipſum deputato. de ſenten. excom. ad eminentiam.

g ¶ Mortis articulo.] iſte caſus ſemper intelligitur exceptus. de ſenten. excom. non dubium.

h ¶ Per hoc autem.] Quinta pars. Et expone per hoc ſcilicet, ꝙ ſic, vt ſup puniri volumus taliter delinquẽtes.

i ¶ Poteſtatibus.] pro præſidentib iuriſdictioni ſumitur iſtud verbum vt in c. ſi fratrũ, & c. Eccleſiæ Romanæ. ff. de ver. ſig l. poteſtatis.

K ¶ Legibus.] id eſt, pœnis per leges inductis.

l ¶ Sic delinquentem.] ſcilicet vt ſupra pręmittitur in § nos igitur.

m ¶ Ediderunt.] ſuper hoc tu curioſe lector conſidera ſingulos modos offenſæ ſupra expreſſos, & cõtra eorũ quemlibet pęnas in iure inductas iuxta facti varietatẽ reperies, & per hoc patet, ꝙ punitus per iudicem eccleſiaſticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem ſęcularẽ 1. ſic extra de pęn. c. felicis. §. per hoc quoque. 16. q. 1. c. placet. in fine. licet laicorũ punitio primo ſpectet hoc caſu ad iudicẽ ſæcularem 14. q. 4. de presbyterorum, & not. 90 diſt. c. placuit, in glo vl. 23. q. 5. c. ſunt quidam. Sed hoc principi eccleſiæ ſic diſponere forte placuit ob horrorem criminis, & dehoneſtionẽ factã Eccleſię in perſonis vt ſup. dixi in gl. quantum eſt in illis, vel quia tales ſatis puniti non erant, illæ pœnæ potuerunt ſuperaddi, iuxta nota. extra de iud. c. at ſi clerici. in gloſ. penul. de hoc etiam dixi dicto ca. felicis.

n ¶ Pœnarum moles.] id eſt multitudo, vel accumulatio.

o ¶ Compeſcat.] ſimile extra de vita & hone. cleri. vt clericorum C. de emẽda. propin. l. 1. Zenzeli.

Cum ad ſacroſanctæ. ¶ Poteſ iſtam conſtitutionẽ diuidere in partes ſeptem. In prima per modum cuiuſdam harengæ ſeu præludij ratio conſtitutionis edendæ præmittitur. In ſecunda ipſa conſtitutio ſuper taxatione litterarum Apoſtolicarum conſuetis clauſulis conceſſarum ſubiungitur: ibi, [Qua de re, &c.] In tertia clauſularum inſolitarum in litteris appoſitarum certa taxatio cum moderamine tam pro ſcriptura quàm pro regiſtro, quàm pro Abbreuiatoribus annectitur: ibi, [Si vero eiſdem, &c.] In quarta litterarum in forma communi pauperum obtentarum taxatio ſubinfertur: ibi. [Hoc licet, &c.] In quinta quid de taxatione litterarum Iuſtitiæ faciendum ſit ſtatuitur: ibi, [Citra taxationem, &c,] In ſexta ad ipſam conſtitutionem certum quid adijcitur: ibi, [Ad hęc prędictę, &c.] In ſeptima trangreſſoribus conſtitutionis pœna infligitur: ibi, [Cæterum vt prædicta.]

p ¶ Sacroſanctę.] hic dicas vt dixi in c. ſãcta Romana.

q ¶ Sinum.] ideſt, refugium vel ſecretum ſimile verbum ff de proba. l. quoniam teſtamentum.

r ¶ Velut.] pro tamquam, ponitur.

s ¶ Dulcedine.] ſimilitudinarie loquitur, ſicut. n. infans ſuggendo vbera in ſinu matris repleta dulcedinẽ reperit, ſic quicũq, ad matris ſpiritualis Eccleſię ſinũ recurrit, dulcedinẽ ex cõſidẽtia reperire ſperat, vt eius vberib. nutriatur, & eius actoritate defendat̃, & à ſuis oppreſſionib. releuetur: quia non poteſt, nec debet mater filium ſuum obliuiſci. 8. q. 6. c. ad Romanam 2.

t ¶ Succeſſoriſque Petri.] ſimile 40. diſt. ſi vos. extra de tranſlat. c. inter corporalia, & c. quanto, & de re iud. ad Apoſtolicæ §. nos autem. lib. 6.

Vniuerſitas delinquere põt.

Interdictũ varias habet ſpecies.

† Quis ſ mortis articulo nulla eſt caſuũ reſeruatio, vide concil. Trid. ſeſſio. 14. c. 7. de caſuũ reſeruatione.

1 Iudex ſæcularis punire põt iã punitũ p iudicẽ eccleſiaſticũ. Et d hoc articulo vidẽ plene Antoniũ Gomezium Tomo 1. variar. reſolut. c. 2. nu. 40.

Diuiſio textualis

Petri clementiam, tamquam ad patris [a] plenam prouidentia pietatem [b], orbis [c] terrarum, & qui [d] habitant in eo gratiarũ [e] ſpe [f] aſſidue confluant vniuerſi; indignum credimus noſtris fore temporibus [g] vt quibus nos & Eccleſia ipſa exuberamus in gratijs, deficiamus in [h] donis, ne murmurandi inde præſtetur occaſio [i], vnde gratitudine [k] neceſſitas [l] aderat collaudandi: neve [m] ſcriptura [n] reddat onuſtum [o], quod liberalitas [p] fecerat gratioſum. Qua [q] de re circa litterarum [r] noſtrarum ſcripturas, regiſtri [s] quoque noſtri, necnõ Abbreuiatorum Romanæ curię notas, illam in taxando volumus moderationem [t] apponi, qua [u] perſonæ, quibus gratiæ huiuſmodi conceduntur, ſe gratias ipſas ab Apoſtolica ſede liberaliter [x] ſentiãt conſecutas, ac litterarum ipſarum ſcriptoribus, regiſtri etiam noſtri notariumque Abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore [y] deſudant, de ſuo labore congrue ſatisfiat [z]. ¶ Ad tollendos igitur exceſſus [a], difficultates [b], circuitus [c], & anfractus, qui poſſent ex varijs litterarum Apoſtolicarum taxationibus [d] prouenire: ſancimus [e], vt modus ſubſcriptus in

Vinculo multiplici homines ſunt adinuicem alligati.

a ¶ Patris.] conſilium ſalutare pro liberis capientis. ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.

b ¶ Pietatem.] multiplex eſt vinculum quo homines adinuicem alligantur: Primum eſt pietas, inter patrem & filium ſpiritualem, vt hic, 2. q. 6. ad Romanam. 2. extra de exce. pia. lib. 6. illud idem poteſt dici eſſe in patrem & filium carnalẽ, procedens à parente in filium. C. de neg. geſt. l. 1. ff. ad adul. l. nec in ea. circa fi. 5. q. nõ oſculatur vel procedens à filio in patrem ff. de cura. fur. l. furioſæ. C. de pa. po. l. ſi filius. Secundum eſt inter eos amor ſeu dilectio ſingularis. C. de cura fur. l. vt ff. quod met. cau. l. iſti quidem. & dicto c. non oſculatur. Tertium eſt inter hominem & hominis officium ff. de ſeruis ex. por. l. ſeruus qui. C. de neg. geſt. officio. extra de teſta. c. cum in officijs. Quartum eſt obſequium inter libertum & patronum. ff. & C. obſe. in rub. & dicta l. officio. C. qui pet. tut. l. patroni. Quintum eſt pietas inter ſanguine coniunctos. C. de ſuſpe. tu. l. pietatis. Sextum eſt reuerentia inter inferiorem & ſuperiorem. C. de of. rec. prouinciæ. l. potioris. de of. diuer. iu. l. ſciant principes. extra de of. deleg. cap. 1. lib. 6. Septimum eſt illa eadem reuerentia vel honor inter iuniorem & ſeniorem ff. de iur. immu. l. ſemper. 15. q. 1. c. contra ſtatuta. 93. diſt. c. à ſubdiacono. Octauum eſt obedientia inter ſubditum & pręlatũ 2. q. 6. c. qui ſe. extra de ma. & obed. c. 2. & c. oẽs. Nonũ eſt fidelitas inter vaſallũ & dominũ. in lib. feu. de forma fidelitatis, & per quos fiat inueſtitura, circa fi. 22. q. 5. c. de forma. Decimũ eſt diſciplina ſeu correctio inter diſcipulũ & magiſtrũ. ff. ad l. Aquil. l. ſed & ſi quicũque. §. vlt. extra de ſen. excom. cũ volũtate § fi. Vndecimũ eſt beneficiũ inter homines. ff. cõmo. l. in cõmodato. §. ſicut extra. eo. tit. c. 1. Duodecimũ vero eſt religio inter Deũ & hominẽ. ff. de iuſt. & iur. l. veluti. De his etiã notaui extra de reg. iur. c. non eſt ſine culpa. lib. 6.

c ¶ Orbis terrarum.] id eſt viuentes, & in eo habitantes: mundus enim de ſe quid inanimatum exiſtens, cõfluere non poteſt, & expones verbum, &, quod ſequitur pro, id eſt, ſimile in c. dictum, & ibi dixi.

d ¶ Qui habitant in eo.] ſumitur ex pſal. Dñi eſt terra.

e ¶ Gratiarum.] ſcilicet conſequendarum.

f ¶ Spe.] ſperant igitur vniuerſi à principe gratiã conſequi, vt hic, ſimile C. de offi. præfe. præto. in nomine Domini § penul.

g ¶ Temporibus.] cum ipſe princeps petentibus ſe exhibere conſueuit liberalem extra de reſcri. ſedes Apoſtolica, & ubi in donando menſura immenſitas eſt. in corpore authen. de non alie. aut permu. reb. eccl. §. ſi minus. colum. 2.

h ¶ In donis.] hanc enim ſibi quodãmodo nobilitas legem imponit, vt debere ſe quod ſponte tribuit exiſtimet, & niſi in beneficijs creuerit, ſcilicet ipſa multiplicando, nihil ſe præſtitiſſe putet. extra de dona. c. 1.

i ¶ Occaſio.] ad quam frequentes impinguntur qui ſcrupuloſo corde ſine cauſa mouent. 16. q. 7. decimas.

K ¶ Gratitudine.] exponi poteſt, i. gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudum relationem: cum facientis eam debitor exiſtat ad antidora. ff. de fur. l. ſi pignore. §. 1. de peti. hære. l. ſed & ſi lege cõmiſſoria §. conſuluit. & arg. ff. mand. l. ſi vero non remunerandi. §. idem Papinianus. Vel dic, gratitudine, id eſt, gratiarum redditione.

l ¶ Neceſſitas aderat.] ex inſtinctu naturæ prouenit iſta neceſſitas, vt beneficienti benefacere quis cohatur, vt iurib. ſup. in glo. prox. allegatis. ex hoc dici conſueuit, quod eſt beatius dare quam accipere. 16. q. 1. c. prædicator. extra de celeb. miſ. cum Marthæ.

m ¶ Neve.] expone, ve, pro vel.

n ¶ Scriptura.] ſcilicet recipienda ad probationem gratię prius factæ.

o ¶ Onuſtum.] id eſt oneroſum. ſimile de elect. vbi periculum maius in prin. lib. 6.

p ¶ Liberalitas.] ſcilicet conferentis.

q ¶ Qua de re.] Secunda pars.

Regiſtrũ facere vtile eſt.

r ¶ Litterarum noſtrarum ſcripturas.] id eſt quæ fiunt de litteris noſtris.

s ¶ Regiſtri.] in quo omnes litteræ gratioſæ regiſtrantur, vt ad ipſum publicam fidem facturum recurſus habeatur, ſi principales litterę deficiant, vel eſſe falſæ dicantur arg. extra de przſcr. ad audientiam. C. de fid. inſtr. auth. ad hoc.

t ¶ Moderationem.] reſtrictionem denotat iſtud verbum, non laxationem, extra de ver. ſign. c. vlt.

u ¶ Qua.] id eſt, per quam.

Gratia gratis dari & accipi debet.

x ¶ Liberaliter.] quaſi dicat nihilo dato pro illis: aliàs enim gratia ſi non gratis datur vel accipitur, gratia nõ eſt. 1. q. 1. c. gratias.

y ¶ Labore deſudant.] vnde remuneratione digni ſunt. in corpore authen. de iudi. §. ne autem. col. 6. 12. q. 2. eccleſiaſticos. C. de offi. prefec. præto. l. in nomine domini. § pe. de prin. agen. in re. l. agentes. lib. 12.

Mercenarius merce de dignus eſt.

z ¶ Satisfiat.] Dignus eſt enim mercenarius mercede ſua iuxta Verbum Euangelij, & in corpore authen. de iudi. §. ne autem nec fraudari denario diurno debent de digno in vinea Domini operantes extra de magi. cap. ſuper eſt ſpecula.

a ¶ Exceſſus.] qui per ſcriptores metas rationis excedentes, in exigendo ſalario pro ſcripturis frequenter committuntur. de reſcrip. ſtatutum, § notarium, lib. 6. C. de iure fiſ. l. facultas. lib. 10.

b ¶ Difficultates.] quia forte gratiam obtinentes de difficili cum illis ſuper petito ſalario conuenirent.

c ¶ Circuitus.] ſimile. ff. de condi. indebi. l. dominus in teſtamento.

d ¶ Taxationibus.] quæ quandoque maiores fieri conſueuerunt pro vnis litteris quàm pro alijs, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

Sãctio eſt pœnalis conſtitutio.

e ¶ Sancimus.] id eſt ſub certa pœna ſtatuimus. Sanctio enim proprie dicitur pœnalis conſtitutio. 3. diſt. in ſumma, cum ibi not.

a ¶ Litteræ

a ¶ Littera gratiæ] id eſt, quæ fit de gratia: ipſa em̄ gratia fit verbo; ſed littera fit ad eius ꝓbationē: qđ ſi placet ꝓſequere ut dixi in c ſedes Apoſtolica. §. verbū. in uerbo, litteras. de teſcri. c. litteras. cle. 5.

b Cōſuetis.] iuxta morē & ſtylum curiæ Romanæ.

c ¶ Turonenſibus groſſis.] ſcilicet argenti, ſic vulgariter appellatis ad differentiam Turonen. paruorum.

d ¶ Non ultra] non prohibet quin ad minorem numerum Turonenſium poſſit taxari: ſed quod ultra non fiat: ſic aliàs eſt uidere in ſimili. C. de dila. dila l. 1. & hoc ſi partes conueniant de minori. argum. ff. de noui oper. nun. l. 1 § inde quęritur. ſed ſi non conueniant, ad minus debetur iſta taxatio curię.

e ¶ Executio.] id eſt littera executoria, quę ſcilicet executoribus gratiæ dirigitur.

f ¶ Eiuſdem.] gratiæ.

g ¶ Duodecim Turonen.] Plus ergo littera executoria taxatur, quam gratioſa, cum plus de littera ſit in illa quàm in iſta: cum gratioſa de verbo ad uerbū inſeri cōſueuerit in effectu ī executoria: quare pro maiori labore ſcripturæ maior fuit taxatio faciēda Quid igitur ſi litteræ tales fiant curia exiſtente in regione, in qua talis moneta curſum non habet? Vel quid ſi ipſa in uſu curſum habere deſijt ob voluntatem regis Frācorum eam faciētis: de qua moneta fiet tunc taxatio? Dicas ꝙ de moneta currenti fiet taxatio, iuxta ualorem & numerū Turonen. groſſorum 1. argu de cenſi. c olim cum canonicis. & ꝓ hoc facit qđ not. ff. de pig act. l eleganter §. qui reprobos. & ꝙ dixi extra de mag. cum ut minus in verbo. Turonenſium. Etſi à me quæras quare decre. conditor. talem numerum Turonēſium præfixit pro iſta taxatione, nō ampliorem uel pauciorem? Reſpōdeo quia ſic ſibi placuit: vnde eſt pro ratione uoluntas. ff de cōſti. prin. l. 1. & talem numerum pro labore ratus eſt ſufficere argum. C de temp. in integ. reſti. l. ſupernacuam. nam maiorem numerum uel pauciorem ſtatuere potuiſſet: vnde hic certa ratio reddi nō poteſt, ſicut nec in aliis iuribus poſitiuis ff. de legi. l. non omnium.

h ¶ In ſimilibus] nam de ſimilib. idem eſt iudiciū. 10 col. de pace iura. fir. §. vlt. extra de confir. vti. cū dilecti cum ſimilibus.

i ¶ Et huiuſmodi.) puta obediētia, perſonatu, uel officio, & ſimilib. forte cōſuetis regularibus aſſignari.

k ¶ Debebit) ſcilicet, ut litteræ gratiæ x. executoriæ xij. Turonen & non ultra taxentur.

l ¶ Si uero.) Tertia pars.

1 Bñdicit. vidē Gui. Papæ i deciſio. ſuis q. 492. allegātem Bart. in l. Paul. ff. de ſol. ego ad do. Per de Anc. i cle. ſi đ deci. §. ex ꝑdictis. ver. I caſu quē vidē & Bar. Alex. de Imol. col. 3. 4. l. cum quid. ff. ſi cert. pet. Doc. c. q̄to. đ iure iur. de pœna expendētis falſā monetam vide Bar. l. lege Cor. ff de fal Font.

huiuſmodi taxationibus obſeruetur: uidelicet, quòd littera [a] gratię cum clauſulis conſuetis [b] ſuper canonicatu & præbenda & alio beneficio eccleſiaſtico, cum cura uel ſine cura, uacante uel uacaturo: etiam ſi dignitas, officium uel perſonatus exiſtat, decem Turonen. [c] groſſis, & non [d] ultra taxetur: executio [e] uero eiuſdem [f] duodecim [g] Turonenſibus & non ultra taxetur: & idem in [h] ſimilibus litteris beneficialibus gratioſis, puta ſuper Prioratu aliquo, adminiſtratione & [i] huiuſmodi, ac executorijs earundem ſeruari debebit [k]. Si [l] uero eiſdem litteris gratiæ & executorijs earundem (ut ſupra) aliquæ clauſulę nō [m] communes uel inſolitæ apponantur [n], circa taxationem [o] clauſularum huiuſmodi cōgrue Poterit ſic diſtingui, uidelicet quòd non habeatur conſideratio in eiſdem [p] maioris uel minoris gratiæ eius [q] quod conceditur, nec quòd ipſius [r] ſint maiores uel pauciores fructus, redditus & prouentus, & ex hoc plus minusve taxetur [s], ſed habeatur in taxando illa conſideratio ad [t] laborem, ut ſcilicet longior ſcriptura magis [u], & minus [x] breuior [y] æſtimetur [z]: hoc tamen circa huiuſmodi clauſulas apponendas addito moderamine in taxando, ut ſi ſcriptura clauſulæ appoſitæ [a] non faciat [b] lineam, nec ipſa clauſula [c] litteræ taxationē augmētet [d]. Si vero per [e] ſe, uel ſaltem aliis [f] addita clauſulis faciat lineam [g] in quarta parte Turonen. groſ. taxetur [h], & ſic pro qualibet [i] linea huiuſmodi additæ clauſulæ

m ¶ Non communes] id eſt non conſuetæ communiter apponi.

n ¶ Apponātur] vel quia in ſupplicatione manu propria ſignata. vel in ſua gratia proprio motu facta, erāt inſertæ clauſulæ tales.

o ¶ Taxatio rē clauſularum.] non dicit litterarum: quia illa remanet taxata per textum præcedētem: & ultra taxationem illarū reſtat amplior facienda taxatio inſolitarum clauſularum: per hūc textum ſequentem.

p ¶ In eiſdem.] ſcilicet taxandis clauſulis.

q ¶ Eius quod conceditur] id eſt, ſiue maius ſiue minꝰ ſit hoc quod cōceditur: cum per eius maioritatem uel minoritatem ſcribens uel dictās clauſulā, plus minus non laboret.

r ¶ Ipſius.) ſcilicet quod conceditur.

ſ ¶ Taxetur] cum maioritas uel minoritas prouentum maioritatem uel minoritatem laboris non inducat.

t ¶ Ad laborem.) ſcilicet toleratum pro ſcriptura uel dictamine clauſularum.

u ¶ Magis.) id eſt maioris laboris.

x ¶ Minus.] id eſt, minoris laboris.

y ¶ Breuior.) ſcilicet ſcriptura.

z ¶ Aeſtimetur] cum naturaliter maior labor in prolixiori ſubeatur.

a ¶ Appoſita).ſ. nō cōmunis uel inſolitæ, ut ſupra.

b ¶ Non faciat lineam.) ſcilicet completam.

c ¶ Clauſula) ſcilicet non communis, ſed inſolita.

d ¶ Augmentet] apparet ergo ultra taxationē litterarum ꝙ habeaſ reſpectus de facienda taxatione vel non facienda clauſularum, ut ſup. dixi.

e ¶ Per ſe.] ſcilicet ſolam.

f ¶ Alijs] intelligēdum uidetur communibus. cū indefinite loquatur.

g ¶ Lineam;) ſcilicet integram.

h ¶ Taxetur] & illius chartæ taxatę forte ſit ſolutio de moneta minuta, non quòd quarta pars Turon. diuiſa ſoluatur, quia forte deſineret curſum publicū habere: mutata enim forma publica in Turonēſi groſſo appoſita, iuxta legem primam. ff. de contrah. empt. & ven. ipſa ſubſtantia Turoñ mutata cenſetur. ff. ad exhib l. Iul. §. ſi quis. & ſic extunc reprobus reputatus non liberaret ſoluentem. ff. de pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos.

i ¶ Pro qualibet linea) quaſi uelit dicere, ſi ꝑ lineæ talis partē additam alia illa reddatur completa. & per aliam partem ſui alia completa reddatur, quęlibet de ſic completis pro quarta parte Turonen. taxabitur.

in taxando quarta pars groſ. Turonen. addatur, & ſi [a] quid ſuperfuerit [b], & minus linea, illud ſuperfluum nec taxationem immutet [c]. Lineam [d] autem quæ centum [e] & quinquaginta litteras, ſeu xxv. continet dictiones, intelligi uolumus in [f] hoc caſu, & ut taxatio huiuſmodi (dū [g] exēpla ponūtur) quodam modo procedat, inſerta illa [h] clauſula, uerum ne ſub eo prætextu, & cætera: quæ quattuor [i] continet lineas, uno Turon. groſſo taxetur [k] Illa etiā clauſula [l], præbendam vero ac dignitatem, quæ cum [m] acceptatione reſeruat [n], quæ quattuor & paulo [o] plus continet [p] lineas, uno Turonen. groſſo taxetur: & in ſimilibus [q] clauſulis additis ſecūdum linearum numerum idem [r] fiat. Eandem [s] taxationem cum moderamine [t] antedicto quo ad præfatas litteras [u] in regiſtro noſtro ſeruari [x] uolumus cum fuerint regiſtrandæ. Eandem etiā taxationem quoad præfatarum litterarum notas, ſcilicet gratiæ cum antedicto numero Abbreuiatores obſeruent [y]. De executorijs uero huiuſmodi gratiarum Abbreuiatores ipſi, etiam ſi clauſulæ non communes vel inſolitę apponantur [z] eiſdē, duos [a] tantum recipiant Turon. ¶ Hoc [b] licet ſic [c] in taxatione prædictarum [d] litterarum obſeruari velimus, in forma tamē pauperum deferri uolumus paupertati [e], & noſtram taxationem in [f] illa, uidelicet octo Turonen. [g] groſ. inuiolabiliter [h] obſeruari. nam beatū ſore uirum, qui ſuper pauperem & egenum [i] intelligit [k], uerbis propheticis [l] edocemur [m]. ¶ Circa [n] taxatio

a ¶ Si quid] ideſt aliquid.
b ¶ Superfuerit] vltra lineas per illam additā ɔpletas.
c ¶ Immutet] quaſi dicat, illo ſuperfluo, reputato modico pro ipſo nec plus nec minus, arg. de conſec. diſt. 2. c. reuera. ff de in integ. reſt. l. ſcio.
d ¶ Lineam] ſcilicet per quam ſolam uel aliis redditā fit ultra taxationē litterarum alia taxatio.
e ¶ Cētū & quinquaginta litteras] ſed hoc qualiter eſſe pōt cū in alphabeto uel alibi non reperiātur tot diuerſæ litterę? Dicas forte intelligēdū de litteris alphabeti, quę reiteratę cōplere poterunt talem numerum.
f ¶ In hoc caſu] iſtud ſic fuit inductum ad uitandas multas fraudes, quæ ꝑ ſcriptores uel dictatores cōmitti poſſent ſcribentes uel dictantes in ꝑgameno ſtricto, ut ſic clauſula per ſe lineā faceret, uel aliis addita illas ɔpleret. Quid igitur erit ſi linea ꝑ ꝑmēbranæ ſtricturam non ɔtinet iſtū litterarū numerū, nec ēt dictionum, fiet ne aliqua taxatio de illa, vel nulla? Credo ipſam faciendā de multis: lineis coadunatis illum numerū apprehendentib. & non vltra: aliàs labor ſcribētis uel dictantis ſine mercede remaneret: qđ eſſet contra mentem huius cōſtitutionis, vt ſ. dixi. & gratiā obtinēs de alieno labore rideret, quod eſſet cōtra omnem æquitatem, & præſtat ad hoc argu. extra de cēſi. c. procuratores.

Labor nō dēt eſſe ſine mercede.

g ¶ Dum exempla ponūtur] per poſita enim exempla facti, cum pateant oculatis, ueritas oculata fide magis quàm per aures animis hominum infigitur. inſti. de gra. cog. §. ult.
h ¶ Illa clauſula] quę quandoque in litteris Apoſtolicis apponitur.
i ¶ Quattuor continet lineas] ideſt continere pōt probabiliter & veriſimiliter iuxta communem ſcribēdi modum: aliàs enim de tam gracili littera poſſet eſſe ſcripta, uel in tā amplo & extēſo pergameno, ꝙ ipſa ſ quattuor lineas nō cōtineret, niſi tu diceres habēdū fore reſpectū ad litterarū uel dictionū numerū ſ. ꝓxime deſignatum: vñ facit iſte textus a d 3 d ꝙ ibi dixi.
k ¶ Taxetur.] ut ſic quęlibet linea de quattuor pro quarta parte Turonenſis taxationem recipiat, vt ſupra dicitur.
l ¶ Clauſula] quæ quandoq; etiam in litteris Apoſtolicis apponitur.
m ¶ Cum acceptatione] ideſt cum ptāte acceptandi.
n ¶ Reſeruat] ſcilicet beneficium cōferendum illi, cui gratia fit.
o ¶ Paulo plus.] de quo nulla taxatio fit, ut ſupra.
p ¶ Continet lineas] hoc dicere potes, ut ſup. proxime ſuper hoc dixi.
q ¶ Similibus clauſulis] aliis ab illis proxime expſſatis gratia exempli.
r ¶ Idē fiat] vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius Turoñ. pro modico aūt plus taxatio nō mutetur.
ſ ¶ Eandem taxationem] ſcilicet, quæ facta eſt tam de litteris gratioſis, quā executorijs. ī. in §. quia de re.
t ¶ Moderamine antedicto] ſ. in verbo, hoc tamen.
u ¶ Litteras.] ſcilicet gratioſas & executorias.
x ¶ Seruari volumus] ſcilicet ut litteræ gratię ultra decem, executorię vero vltra Turonen xiij. nō taxenť.
y ¶ Obſeruent.] ſcilicet ut litteræ gratiæ vltra x. Turoñ. non taxentur ultra eam taxationem clauſularū inſolitarum iuxta dictum moderamen.
z ¶ Apponantur eiſdem] in ſalario ergo percipiendo per Abbreuiatores de litteris executoriis nō diſtinguitē, an ipſæ clauſulas ſolitas ɔtineāt: ratio huius pōt eſſe: quia cū taxationē habeant de litteris gratiæ, & ultra pro clauſula inſolita appoſita amplius ſuper hoc in executoriis laborare non hēnt ſup nouo dictamine abbreuiationis faciendæ.

Pſal 40.

a ¶ Duos tantum] non ergo plures
b ¶ Hoc licet] Quarta pars.
c ¶ Sic] vt dictum eſt in § præcedenti, ſi vero.
d ¶ Prædictarum litterarum] ſcilicet gratiæ.
e ¶ Paupertati.] No. rationem paupertatis haberi in taxatione ſalarii, ſicut & alibi in taxatione ꝓcuratoris. extra de cēſi. cū inſtātia & c. ꝓcurationes & in exactione mulctæ pecuniariæ. ff. de off pſ. l. illicitas. §. ult. & in examinatione iudiciali faciēda de eius cā. ī corpore auth de mā. prin. §. ſit tibi. col. 2. & ī ap ꝑ eū ī ſcriptis emittēda ff mādati. l. ſi ꝓcuratorē. §. ſi ignorātes. & ī multis aliis q̄ ſollicitus indagator ꝑ ſe poterit inuenire.

Paupertatis rō in multis ē habenda.

f ¶ In illa] ſcilicet forma.
g ¶ Octo Turonen] hic potes dicere ꝙ dixi in parte ſecunda ſuꝑ taxatione decem uel duocim. Turonen.
h ¶ Inuiolabiliter] quaſi dicat ultra aliquatenus taxatio nulla fiat.
i ¶ Et egenum] ſcilicet releuandū, potiſſime ne fame pereat, aliàs nō releuās ipſum necare dicitur quo ad Deum 80. diſt c. paſce. ff. de lib. agno. l. necare. 47. diſt. c ſicut hi.
k ¶ Intelligit] ideſt, intendit & operam dat.
l ¶ Propheticis] ſcilicet prophetæ Dauid.
m ¶ Edocemur] in pſalmo. Beatus qui intelligit.
n ¶ Circa taxationem] Quinta pars.

a ¶ Litte-

a ¶ Litterarum.] ſcilicet de iuſtitia.
b ¶ Rationabilis.] quaſi dicat nō exceſſiuus & oneroſus, nec nimis etiam modicus ſeu delicatus. iuxta illud: Nec oneroſus creditor, nec delicatus debitor audiendus eſt ff. de pig act. l. ſi ſeruos, in fi. Vel dic melius rationabilē illū dici, qui ſolitus eſt obſeruari, vt ſequitur: vnde facit per hoc i arg. ꝙ in talibus ſimilibus taxationibus ſtandum ſit ei quod ſolitū eſt ſeruari. ad hoc extra de offi. ord dilectus. de ſent. excom venerabilibus. §, denique. li. 6. C. de vec. vniuer. ff. de decr. ab or fa. l. vlt. ad munic. l. de iure. cum ibi not. de ad. mi. tu. l. ſine hærede. §. Lucius, de elect. l. ſi fundus. ſicut in alijs ſtylus & conſuetudo curiarum locorum ſingulorum ſeruandi ſūt circa proceſſus. argu. optimum ad hoc C. de ue. iur. enu. l 1 §. ſed & ſi quę leges extr & conſt. ex litteris. ubi de hoc per Hoſtiē. de crim. fal. c quàm graui. & per Inno. de off. leg cap. quòd tranſlationem.

catum ad cuius expeditionē labor & peruigil diligētia requirantur, tunc ultra dictam quantitatē, inf. tamē xx. ſolidos taxetur ſalariū arbitrio notarij, quē impetrans duxerit eligendū. Facit aūt iſte tex. in argu. ꝙ ſcriptura antiquorum librorū facit fidē & ſu ꝑ hoc vide qđ not. tam per ordinarios, quàm per extraordinarios gloſſatores, extra de prob. cum cauſam.

né aūt litterarū [a], quæ per audientiá tranſeunt, nihil ad præſens aliud duximus ordinandum, ſed rationabilis [b] modus obſeruatur in illis, qui ſolitus eſt hactenus obſeruari, maxime [c] ſecūdum taxationem litterarum ipſarum, quæ in libro [d] Prouinciali inuenitur eſſe conſcripta. In quarum taxationibus litterarum [e] ex cauſis rationabilibus [f] ſuſtinemus, ut Turonenſis groſ. quamdiu ſcilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino [g] ſuccedat. Cæterum vbicunque [h] de Turonenſ. groſſ. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi uolumus quamdiu curia [i] fuerit citra [k] montes. Si vero ultra montes Romæ ſcilicet uel in alijs locis vel Italiæ partibus curia ipſa conſtiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonenſis ponatur. [l]

¶Ad [m] hæc prædictæ noſtræ adijcimus [n] ſanctioni, ut ſi forſan (quod quandoque [o] contingit) eueniat, uidelicet ꝙ non culpa [p], negligentia [q] uel defectu ſcriptoris, uel ex ignorantiæ [r] cæcitate, aut corpore deſi-

e ¶Litterarum.] ſcilicet quę ꝑ audientiā tranſeunt, quę ꝑ ꝑ lega. nō conſueuerunt.
f ¶ Rationabilibus.] forte ideo, quia Romaninus in tanta abūdantia non reperitur in loco curiæ citra montes exiſtentis ſicut Turonenſis groſſus. Vel quia forte nō ſic publicum curſum habet ſicut Turonenſis groſſus, & forte difficilius eſſet litteras obtinentibus Romanum ſoluere propter ſui raritatē quàm Turonenſem groſſum, cū oē ratum dicatur carū, in authent. de conſul. §. quantuncunq; in fi. col. 4. 59 diſt. c. ſi officia. in fi. 14. diſtin. c legitimus.

Rarū eſt catum.

c ¶ Maxime.] innuit per hoc ꝙ ſeruanda eſſet ſolita taxatio etiam in litteris, quarum taxatio ſcripta non reperitur in libro Prouinciali.

Salaria ſcriptorū ſunt in libro ꝓuinciali comprehenſa.

d ¶In libro Prouinciali.] in quo libro contineri uidi uerba quæ ſequūtur: Circa ſalariū ſcriptorū duximus prouidendum, ꝙ ſcriptores pro litteris quas ſcripſerint ultra taxationem infraſcriptā nil exigant uel ēt ſpōte oblatū recipiant: & ſi quis contra fecerit, dans & recipiēs excōicationis ſnīa ſunt adſtricti. Taxatio aūt pro litteris ſcribendis talis eſt. Pro litteris ſimplicibus ſcilicet ſuper terris & rebus alijs, &c. ſuper uſuris, ſuper iniectione manuum, ſuper reuocandis alienatis, ſuper monachatū, ſex denarios vſualis monetę: pro litteris in quib cōſueuit poni, præterea, uel ijdē quoq, vel alios, nouē denarios: pro litteris ſu ꝑ defectu nataliū. ix denarios: pro ſimplici cōfirmatione vel protectione, q̄ bullanda eſt ſerico. xij. denarios: ꝓ confirmatione & protectione in una littera, xviij. denarios: ꝓ littera ſuper abſolutione monachorū, xviij. denarios: pro littera, q̄m ut ait Apoſtolus, danda cathedralibus eccleſiis & aliis magiſtris collegijs, quæ cū maiori diligētia eſt ſcribenda ij ſolidos: pro priuilegijs, x. ſolidos. Aliàs autē in quib. certa & generalis taxatio in ſcriptis redigi nō pōt, ꝑ ꝑ diuerſitatē ipſarum, diſtributores, qui ꝓ tꝑe fuerūt, habita cōſideratione ad alias taxatas ꝓut eis melius uidebiẜ, melius taxare ſtudebūt, & taxationē ipſarū tā impetratores q̄ ſcriptores ſub pœna eiuſdē ſnīæ obſeruabūt: ſcriptores qui reſcribēdas gratis, gratis nō reſcripſerint ante q̄ aliàs incipiāt ſcribere, eadē excōicationis ſnia ſint ligati: ſcriptores q̄ litteras curiæ nō ſcripſerint anteq̄ aliàs incipiant ſcribere, ꝑ ſeptē dies a ſcripturæ officio ſint ſuſpenſi. Verū ſi litteræ curiales & reſcribendæ gratis ſcribendę ſimul occurrāt, negotiū ſemꝑ curiæ ꝓferaẜ: petitionarii uero ultra x. ſolidos nihil exigāt ꝓ aliqua petitione formāda. Sed & inf. quātitatē eādē, ꝓut negotij exegerit q̄litas, & labor expoſcerit, ſalario ſint cōtētū: ſi uero negotiū multū fuerit intri

g ¶Romanino.] id eſt pro Romanino Turonēſ. groſſus ponatur.
h ¶Vbicunque.] ut eſt uidere in taxationib. litterarū grīæ & executoriarum. ſup in d § qua de re. uel in taxatione clauſularum ſolitarū, ut ſup. in § ſi uero. uel in taxatione regiſtri uel Abbreuiatorum, ut in eodē. § uer. eandē. uel in taxatione litterarum in forma cōmuni, ut ſup. §. proxima.
i ¶Curia fuerit.] quæ ubi uideatur eſſe, uideas quod no. in c. Execrabilis: in uerbo, Romanæ Eccleſię. & in c. Ad onus.
K Citra montes.] ſicut nunc de præſenti exiſtit.
l ¶Pro Turonenſi ponatur.] forte quia ibi Turonēſis non ſic publicum curſum hēt ſicut Romanus, uel forte ex alijs cauſis, quas dixi ſtatim in gloſ forte ideo.
m ¶Ad hęc.] Sexta pars.
n ¶Adijcimus ſanctioni.† ſimile de uit. & hone cler. c. quoniam. †. ult. clem. 5
o ¶Quandoque contingit] unde ad hoc ius aptandum fuit in corpore auth. ut debi. ma. & credi § quia uero. coll. 7. ff. de legibus. l. nam ad ea. de lib. lega l. legaui.
p ¶Non culpa.] ubi ergo culpa uel aliquod de ſequētib. interueniret in perſonam ſcriptoris: expenſis eiuſdem, non Abbreuiatoris eſſe littera reſcribenda.
q ¶Negligentia.] nouerca eruditionis dicta. 83. diſt. c. nihil. ut pote cuncta lædente, in corpore authen de q. §. hæc omnia. coll. 6
r ¶Ignorantię cæcitate.] Not. ignorantem dici cęcum vnde & ſcribitur: quoniam quidā ignorantiæ nubilo turpiter excæcati: nec mirum: quia ignorantia mater dr̄ cunctorū errorū. 38. diſt. c. ignorantia. & ſcripturarum ignorantia Chriſti dicitur ignorantia, ut 100. diſtin. c. qui iuxta. & qui ea quæ Dei ſunt, neſciūt, a Domino neſciūtur: iuxta illud, ignorās ignorabitur. 100. diſt. c. qui ea. & hęc uera de illis qui habent a quo diſcerent, ſed dare opam noluerunt: in alijs. n ſecus 36. diſt. §. uerū. & arg. ff. de bo. poſ. l. in bonorū, quis ordo

Ignorans cęcus dicitur.

in bonorũ poſſeſſione ſeruet.l.vtile,& §. vl. de iur. & fa igno.l.regula §.ſed iure.§.vtile.C.de ingen.manu. l.ij.auia tua.

a ❡ Deſidiæ.] id eſt pigritię non adhibita circumſpectione vel diligentia.

b ❡ Occupatione.]ſ. nimia aliorũ negotiorũ, quæ frequenter neutrum de agibilib. bene agi permittit. C.de aſſeſſo l.nemo.15.q.preſbyteros, de ſimili occupatione habes i corpore authent.de tabel lio.§. & non fingant. col.4 extra de ſenten. excommu.ſi aliquãdo.

c ❡ Diſtractione.] ſcilicet aliqua ad alios cogitatus, perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis diſtracta cogitatibus. arg 45 diſt.ca nihil. ff. de cap & poſtlimi. reuer. l. nihil. nec ſuffi cit aliquid legere niſi adſit & intelligere, vt dixi in decret quia quorundam.§.nos autem. Vel dic diſtractione animo abbreuiandi, ſicut dici conſueuit quem fore diſtractum ab actu conſueto vel exercitio puta lecturæ, vel alterius operis explicandi, qđ ſ'uenit per exercitium ſuſcipit incrementum C.de re mili l.milites lib.12.ff.de leg.3. legatis ſeruis §. ornatricibus, ſic & per contrariũ ſuſcipit detrimentum.ar.ff.de iure fiſ.l.non intelligitur. §. diui fratres.

Lectura per exercitiũ ſuſcipit incrementum.

ſtiæ [a] vel ex occupatione [b], diſtractione [c], aut alia quauis occaſione [d] Abbreuiatoris, qui notam ex qua littera groſſa [e] procedit [f], inepte [g] formauerat, eadem groſſa litteris gratis [h] fuerit [i] reſcribenda: hoc ipſi ſcriptori [k], vel illi cuius [l] littera huiuſmodi [m] fuerit reſcribenda non noceat [n], ſed Abbreuiatori [o] debeat imputari, intantum vt eidem ſcriptori Abbreuiator ipſe ſatisfaciat [p] integre, iuxta taxationem [q] eiuſdem groſſæ litteræ reſcribendæ.

❡ Cæterum [r] vt prædicta, quæ à nobis pro vtilitate publica [s] ſunt inſtituta ſalubriter, eo diligentiores ſui [t] obſeruatores inueniant, quo tranſgreſſores ipſorum maiori nouerint ſe pœna [u] percelli: ſtatuimus, vt præfati omnes & ſinguli, tam litterarum noſtrarum, quam regiſtri noſtri ſcriptores, quam Abbreuiatores notarum [x] ipſarum (quibus etiam Abbreuiatoribus [y] ſpecialiter vltra infra ſcriptas pœnas quatenus prædictas [z] taxationes obſeruent ſub excommunicationis pœna [a] mandamus) qui contra præmiſſa fecerint, plus ſcilicet præfatas noſtras beneficiales [b] litteras vel notas [c] ipſarum vel earũdem [d] in dicto regiſtro ſcripturas taxando, exigendo [e], vel recipiendo [f] pro ipſis, quam ſuperius ſit taxatum: vſq; ad ſemeſtre [g] tempus officio in quo ſic [h] deliquerint, ſint eoipſo [i] ſuſpenſi: Et ſi ſecundo [k] delique-

tus eſt multorum.ff.de pœ.l.capitalium.§.famoſos.ff. ad l.Iul.repe.l.1.& in extraua.dierum.

x ❡ Notarũ ipſarum.]ex quibus litterę gloſſandę procedunt.vt in §.præcedenti, & ſume.inf prædictas taxationes obſeruent.

y ❡ Abbreuiatoribus.] ſolum iſtis fit comminatiuum mandatũ ſub pœna excõicationis, & non alijs Sed hoc forte ideo: quia ab eis priuſquã à ſcriptoribus procedit taxatio &, exactio quam factam frequenter indebite ſcriptores de facili ſequuntur 1, quare ipſis, vtpote huius mali auctoribus, fit iſta comminatio. arg.86.diſt.c tanta. 24. q.vlt.ca. qui aliorum. extra de cle excom.c. latores.ff.de ſer. cor.l. in hoc iudicium.C.ad l Iul.de vi publ l.quoniam multa.cum ſimilibus.

1 Cap. ſtatutũ.§.notariũ.đ reſcri.lib.6. ibi vidđ gl. ſi. quãdo dicit mag. vbi dicit Phi. cõtra Ancha. ꝙ de legatus põt miniſtris cum effectu ꝑuidere de ſalarijs. Et de ſalarijs aduocatiorum not. Alex. in apoſtil. ad Bart.l. § aduocationis. ff. de varijs & extra. or. cog & vide do meũ. Stellã doctõ Aureitanẽſẽ reſolutiſſimũ. in l. C. de ſuffr. Fon.

z ❡ Prædictas taxationes.] factas ſup.in § qua đ re & ſeq. ẽri.

a ❡ Sub excommunicationis pœna.] comminatio eſt, non ſententia. C. cõminationes vel epiſto l.interlocutio.not.extra de ſi mo cap.ſicut.

b ❡ Beneficiales.] id eſt ad aſſequenda beneficia concedendas.

c ❡ Notas ipſarum] quæ in vulgari appellari conſueuerunt minutæ.

d ❡ Ocaſione]forte dolo, malitia, odio vel coruptiõe.

e ❡ Groſſa.]id eſt, in groſſum vel mundum redacta.

f ❡ Procedit]ad inſtar publici inſtrumenti ex protocollo, nihil addito nilque remoto procedere habentis, in corpore anth.de tabel.§.illud quoque.col.4.

g ❡ Inepte formauerat.]iuxta ſtylum Cancellariæ, vel conſiderata qualitate negotij in groſſam redigendi.

h ❡ Gratis.] id eſt nihilo exacto ab habente litteram Apoſtolicam obtinere.

i ❡ Fuerit reſcribenda.]ad arbitrium Vice cancellarij & Correctorum curiæ qui ad hoc ſunt propoſiti.

k ❡ Scriptori] cui nihil imputari poteſt, ſi prout in nota reperit, illam ſcripſit.

l ❡ Cuius.] id eſt ad cuius commodum.

m ❡ Huiuſmodi.]ſcilicet inepte formata.

n ❡ Non noceat.] quia nec ſcriptor expenſis proprijs, nec ille cuius eſt pro reſcribenda ipſa aliquid dare tenebitur, vt ſtatim innuitur.

o ❡ Abbreuiatori.]ex cuius culpa vel facto apparet littera reſcribenda

p ❡ Satisfaciat]ſcilicet de ſuo.

q ❡ Taxationẽ.]de qua vidiſti.ſ.in §.de qua re.& ſeq.

r ❡ Cæterum.] Septima pars.

s ❡ Publica.]vtilitati ſingulorum de ſe præferenda, in corpore auth. de teſt. & ea quæ parit §. quamobrem. col.4.extra de poſtu præla.bonæ,1.cum ſimilibus.

t ❡ Sui]ſcilicet inſtitutorum.

u ❡ Pęna percelli.]id eſt puniri: pęna enim vnius metus eſt multorum.

d ❡ Earundem]ſcilicet litterarum.

e ❡ Exigendo]Exigere proprie eſt ab inuito extorquere.ff.de lega.3.l.fideicõmiſſa §.ſi rem, & quæ in fran. cre.leg pupillus

f ❡ Recipiendo.] vñ intelligendũ etiam à ſponte ſoluẽte, vt differat à verbo præcedenti. & arg ad hoc extra de cenſi.c.exigit de reſcri.ſtatutum.§ ſi quid autẽ. li. 6.con ſiderata potiſſime vtilitate publica ob quã præſens conſtitutio emanauit: vt ſup.& eſt expreſſum in libro Prouinciali, de quo ſup.eſt facta mẽtio ſuperius in § qua de re.& ſequenti.

g ❡ Semeſtre.] i.ſex menſium.de ſup.negl. pręla. licet.

h ❡ Sic]ſcilicet plus taxando, exigendo, recipiendo quam debeant.

i ❡ Eoipſo]eſt ergo ſententia ſuſpenſionis iuris.ſimile de cle.quàm ſit lib.6 in corpore auth. de rap. mul. §. pen.col.9.cum ſimil bus.

k ❡ Secundo.] nota plus puniri peccatum iteratum C.ad leg Iul de vi publ.l.ſeruos.de ſer fugi.l quicunque.ff.de iure pa.l.1 de pęn l.capitalium §. ſolent.& l. aut damnum § quiſquis extra vt lit non conteſtata, quoniam frequenter § vlt.de teſti.co.c.2 de maledi.c. ſtatuimus 34.diſt.c.quorundã.26.diſt.vna in.cõtumacia enim facit cumulari pęnã.ff de pœnis l relegati, & remiſſionẽ veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa, non habent.C de epiſ. audi. nemo deterior namque dolus eius agnoſcitur, qui iterato committit quam q ſemel delinquit, in corpore auth. lit. §. omnem.circa fi. col. 9.vbi de hoc not.

Peccatum iteratum plus punitur.

a ſ Eodem

rint in eodem, ipſo facto eodē a officio (quod quātum in ipſis fuerat maculare b conati ſunt) perpetuo ſe priuatos c agnoſcant. Nulli d ergo liceat, &c. Datum Auinion.iiij. idus Decembris, Pontificatus noſtri anno primo.

TIT. XIIII.

De verborum ſignificatione.

¶ Cum fratres Minores indumentis vilibus ſecundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate ſi. intelligendum, hoc relinquit iudicio ſuperiorum, præcipiens ſub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio ſuo habitus curtos, ſtrictos, & nouitatis plenos portabant, qui tranſgreſſores regulæ non dicentur, ſi in hoc ſuperioribus obſequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda ſint granaria & cellaria pro neceſſarijs ad victum colligendis. Tandem fratres ipſos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & caſtitati eſſe præferendam: hoc dicit, & eſt valde notabilis. Concor. cap. Exijt qui ſeminat. eod. titu. lib. 6. & clementina Exiui de paradiſo.eod.tit.

CAP. I.

QVorūdam exigit cæcæ ſcrupuloſitatis e ambiguū f, ac ipſorum quodammodo indocta g ſcientia (ne dixerimus h quòd irreligioſa i horum ſit vana k & in hoc ſuperſtitioſa l religio m) vt dum ſuis n mauult o temere p ſub conſcientiæ q velamento r conceptibus, quàm prælatorum ordinis ſui cum obedientiæ s merito t prouide u inhærere ſententijs: nos poſt prædeceſſorum noſtrorum, & præſertim felicis recordationis Nicolai x iiij. ac piæ memoriæ Clementis y v. Romanorum Pontificum ſuper intellectu & obſeruantia regulæ z ordinis fratrum Minorum, declarationes a

a ¶ Eodem officio.] ſcilicet Scriptoris, Abbreuiatoris, Regiſtratoris, & ſic de alijs.

Officium maculat, qui in eo delinqt.

b ¶ Maculare.] Nota officium aliàs de ſe licitum maculari vel vituperari dici per delinquentem in eo.

c ¶ Priuatos agnoſcant.] in hac decret. ſententiam in ſe priuatoriam inducit. ſimile in c. dierū. & de pœnis.c. facilis. lib.6.

d ¶ Nulli ergo.] ſuper hac clauſula dic vt plene dixi in c. Execrabilis Zenzel.

Diuiſio textualis.

QVorundā.] ¶ Diuide hanc decre. in partes quinque principales. In prima, cauſa & occaſio multiplex præmittitur. In ſecunda parte, quorumdam fratrum Minorum à ſui communitate ordinis diſcrepantium allegatio multifaria ſubiungitur, ibi, in §. Quia propter. In tertia, conſtitutio ipſa in aliquibus declaratiua admittitur: ibi, in §. Quocirca. In quarta, eius conſtitutionis cum alijs declaratæ continuatio ſubinfertur: ibi, in §. Eodem modo, & c. In quinta, omnis formidinis ſuſpicio remouetur: ibi. prope fi. in §. Nec formident.

e ¶ Scrupuloſitatis.] id eſt credulitatis nō ex cauſis probabilibus ortum habentis. ſic exponitur hoc verbum per Hoſtien extra de ſimo. per tuas & quare talis credulitas hic cæca appellatur.

f ¶ Ambiguum.] id eſt dubium. ſimile C. de vſufruct. l. ambiguitatem de teſta. l. ambiguitates, de acq. poſ. l. nemo ambigit.

g ¶ Indocta ſcientia] ſic forte dicta, quia à ſeipſis ipſam didicerint, non à voce magiſtra, contra conſiliū Hieronymi.16.q. 1 cap. ſi clericatus, in ſi quæ non ſecundum ſenſum proprium, ſed ſecundum patrum traditionem addiſcenda & docenda & ab eo & per eum qui eam à maioribus ſecundum veritatem ſibi creditam ſeruat.37.diſt.relatum, & arg.C. de excu artificū. l.1.lib.10.ff.de dona l Aquilius, aliter enim ſcientia adulterina tradi & adipiſci dicitur, in proœm.digeſt. §.hoc autem tria.

h ¶ Ne dixerimus] quaſi dicat de illorum malis hic dixiſſe ſufficiat, vt per hoc plura detur intelligi. arg. ff.ad Maced.l.1 in corpore auth.quib.mod.na.effi.leg. § & quidam coll 6.cum not.in eis. Vel dicit ſe nō dicere quod tñ dicit, vt alibi de reſtit. ſpol. litteras.§. nos autem.C.de epiſc.& cleri.l.ſi quis non dicam.

i ¶ Irreligioſa.] id eſt, non religioſa, vt ſic prima ſyllaba priuatiue vel negatiue exponātur.arg.ff.de re mili.l miles.§.irreuerens.de iurepatro.l.1.

k ¶ Vana.] id eſt, extrinſecus oſtentatiua, vel in veritate non ſubſiſtens arg.extra de conſue c.quanto

l ¶ Superſtitioſa.] exponi poteſt, id eſt, in obſeruantijs extrinſecis inutilis & ſuperuacua.

m ¶ Religio.] quaſi religatio ſeu vincu latio.

Religio vnde dr.

n ¶ Suis.] conceptibus, quod eſt infra.

o ¶ Mauult.] id eſt, plus vult vel prælegit.& ſume verbū, inhærere, qđ eſt infra.

p ¶ Temere.] bene dicit temere: quia nullus ſuæ prudentiæ vel conceptui inniti debet, iuxta verbum ſapientis extra de cō ſtit.c ne innitaris, nec in agendis ſuo ſenſu uel leuitate duci. 11. q. 3. ſummopere. extra de conſti.c.1.

q ¶ Conſcientiæ.] in hoc non bene nec recte informatæ. argu. extra de temp.ord.ad aures, de ſimo.ca. per tuas.

r ¶ Velamento.] expone, id eſt velamine vel palliatione ſeu ſimilatione: alibi ſumitur aliter illud verbum.C.de poſtu.l.velamento.

s ¶ Obedientiæ.] ſic not regularem teneri ad præſtandū obediētiā prælato ſuo. extra de temp. ordi cap. ad aures, vbi de hoc.

t ¶ Merito.] quod nō eſt modicū, immo magnum, quia Deo gratū, cū melior ſit obedientia quā victima. extra đ maior & obe. illud.& arg ad hoc.ff. de re mili.l.2.§.in bello.cum ibi not.

u ¶ Prouide] reputatur ergo prudentia vel prouiſio, ſuæ conſcientiæ proprio conceptu dimiſſo, ſuperioris ordinationem ordinabiliter ſequi, vt hic, & arg.24.q.vlt.cap quid autem mitius.36.diſt.relatum.

x ¶ Nicolai iiij.] qui condidit decre. Exijt qui ſeminat.de verb.ſigni.lib.6.

y ¶ Clemētis v.] qui cōdidit decr. Exiui de paradiſo. in eod tit in compilatione ſuarum conſtitutionum.

z ¶ Regulæ.] dictæ quaſi regulātis quem in modo viuendi tam ſpiritualiter quàm temporaliter, vel ad rectum quem ducentis.3.diſt.c.canon verb.regula

Regula vnde dř.

a ¶ Declarationes.] ex hoc collige Papam declarationem ſuper regula religionis poſſe facere: cum.nō omnis regula rite dictata ab ipſo ſaltem per approbationem proceſſerit.extra de relig do. ca.ne nimia, & co. ſit.cap religionum.lib.6. & argum.11.diſtin.cap.quia

neſciat

ſalubriter [a] editas, ſolidas [b] quidem, & claras, & lucidas [c], multaque maturitate [d] digeſtas, noſtras Domino fauente indubias [e] ipſorum prædeceſſorum declarationibus declarationes adiungamus [f]: ſicque dies [g] † diei eructet verbum, & nox nocti ſcientiam manifeſtet, ne perperam paucorum [h] dicti ordinis fratrum (quod abſit) inſcitia, recta ipſum declarationum verba [i] conuertens [k] in deuium, illaque [l] ſuis [m] eis [n] profeſto contraria [o] accommodans [p] ſenſibus, ingrata [q] Deo, ſuperioribus [r] contumax, præfato [s] ordini detrahens, odioſa [t] confratribus, vnionem [u] ſcindens, ſi [x] valeat reddatur, ac graue in populos ſcãdalum [y] allatura, quin potius (vt noſtra vehementer flagitat [z] intentio) antedictis profugatis [a] incommodis [b], hæc ſancta Minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cum minor [c] nos gradus haberet [d]) dilectionis & deuotionis feruor

neſciat ad illum poteſt, & debet ſpectare declaratio vel interpretatio, ad quẽ pertinuit editio. C. de leg. l. vlt & de vete. iur. enucle. l. 1 §. ne aũt in fi. ex. de ſen. excom. inter alia. 11. q. 1. §. ex his. nec mirum, cũ & ſuper articulis fidei poſſit declarationem facere. 24. q. 1. quotiens, & c. hæc eſt fides, & pater in decr. cũ inter nonnullos, vbi de hoc dixi.

Papa põt ſup fidei articulis declarationẽ facere.

a ¶ Salubriter.] i. ad ſalutem animarum.

b ¶ Solidas.] id eſt firmas, quæ inconcuſſæ ſeruandæ ſunt donec per illum qui poteſt in totum vel in partem fuerint reuocatæ. arg. 40. diſt. cap. conſequens, & cap. noſtro. 25. q. 2. c. 1. & 2. in corpore authẽ. de admi. offi §. vlti. coll. 3. cum ſimilibus

† Pſal. 18.

Conſtõ principis qualiter ſcribẽda eſt.

c ¶ Lucidas.] quia cõſtitutio principis debet eſſe clara, non obſcura 4. diſt. c. erit aũt lex. & non per ſignorum captiones, nec per compendioſa enigmata, ſed per litterarum cõſequentiam eſt ſcribenda & exemplificãda. arg. C. de vete iur. C. de vete. iur. enu l. 1 § quod autem. in contra facientem pœna falſi locum habet, vt eo. tit. l. 2. §. eandem autem pœnam, aliàs eſt verſus ſub §. hoc autem

d ¶ Maturitate.] cum qua & non cum leuitate vel præcipitatione facienda eſt conſtitutio principis. C de legi. l humanum, & in prœmio lib. 6. ſicut & ſententia proferenda. arg. C. de ſent. ex breuiculo recitan. l 2. 11. q. 3 c. ſummopere. extra de re iud. paſtoralis. §. verum. Clem. 5.

e ¶ Indubias.] id eſt indubitatas.

f ¶ Adiungamus.] aliàs adiungentes, hoc non incongruum nec inſolitum exiſtit: cum & omiſſum per anteceſſorem, per ſucceſſorem ſuppleri & induci frequẽtiſſime ſit repertum. arg. ff. de teſti. l. quæſitum. extra de reſcrip. c. litteris.

g ¶ Dies diei.] verba ſunt pſalmographi prophetæ Dauid.

h ¶ Paucorum.] ſed quõ dicit paucos, cum multi eſſent fratres, id quod ſequitur facientes? Reſpõdeo quod pauci dicuntur reſpectu multo maioris numeri aliorum. 43. diſt. c. diſciplina, vbi 23. milla hominum pauci dicuntur reſpectiue ff. de verb ſigni l maiore. extra de cle. excom. mi. c. latores, & ibi. not.

i ¶ Verba.] ſuper quibus, ex quo recta ſunt & clara, nulla debet fieri in obſcurum ædificatio. ff. de leg. 3 l. ille. §. cum in verbis, & argum. ff. de verb. obli. l conti nuus. §. cum ita.

k ¶ Conuertens in deuium.] id eſt peruerſum intellectum forte amplectentes declarationem verborum ipſorum mente circunuenta, contra iura. ff. de leg l. cõtra legem extra de reg. iur. in c. certum eſt. lib. 6. cum potius eſſet contrarium faciendum: ſcilicet verba offendere vt mens ſeruetur. C. de lib. præt. l. 3. ff qui petant tu. l. ſcire. §. ad aliud. de iurepa l. adigere §. quamuis, not. extra de verbo. ſig. cap. intelligentia, & dicta l. contra legem.

l ¶ Illaque.] declarationum verba.

m ¶ Suis.] ſume verba, accomodans ſenſibus, quæ ſequuntur.

n ¶ Eis.] expone ſ. ſenſibus: vel eis, ſcilicet verba declarationem conuertentibus in deuium.

o ¶ Contraria.] maxime attenta verborum mente.

p ¶ Accomodans.] id eſt applicans vel inducens.

q ¶ Ingrata Deo.] ſume verbum, reddatur, quod eſt infra, & enumerat ſex incõmoda, quæ ex tali ſcientia proueniunt: & hoc eſt primum, & per hoc quod dicit, ingrata Deo, eſt penitus excludenda. arg. in corpore authent. vt non luxu. contra naturam, in princip. coll. 6.

r ¶ Superioribus contumax.] Secundum incommodum, quod ex hoc etiam eſt tollenda. argum. 6. quæſt. 3. cap. ſi autem nobis, & cap. ſequen. extra de maiori. & obe. cap. 2. argumen. ff. de re mili. l. 1. §. bello & l miles. §. irreuerens

s ¶ Præfato ordini detrahens] Tertium incommodum, & per hoc ſuam turpitudinem oſtendens, cum turpis ſit pars ſuo vniuerſo non congruens. 8 diſtin. cap quæ contra & aliter viuere volens quàm ſe habeant mores eorum inter quos viuit, ſuſpicioſus aut intemperans eſt. 41. diſt c. quiſquis. 12. diſtinct illa, & arg. extra de ſta reg. recolentes.

t ¶ Odioſa confratrib.] Debuiſſet per mutuam conuerſationem affectuoſior & charior reddi. arg. C. de caſtren. pec. l. cum allegas. lib. 12. ff eod. tit. l. ſi forte 63. diſt c. vota ciuium, & §. principibus. extra de elect. innotuit § multa.

u ¶ Vnionem ſcindens] Quintum, ex quo ſolo deteſtabilis eſt habenda, cum ſolum in congregatos in vnum ſpiritus ſanctus veniat. 24. q. 1. §. ſi autem, & cõgregatis in vnum aliquibus, Deus in medio eorũ eſſe dicitur, Matth 18. 1 q. 1. cum ſcriptura. 13. quæſt. 1 cap. alienus, talem vnionem ſcindens, diabolo opera ſubminiſtrat tollẽs inter homines mutuam charitatem, ſine qua (etiam concurrentibus omnibus alijs bonis operibus) non eſt ſalus teſte Apoſtolo, de pænitent. diſtin. 2 cap. euidenter, & diſtin. 3. cap. ſi quis autem, & propheta clamante, Bonum & iucundum eſt habitare fratres in vnum.

Salus nõ eſt ſine charitate.

x ¶ Si valeat.] id eſt creſcat ſeu valere vel creſcere permittatur: non enim debet intelligi, nec exponi hoc verbum, valeat. i. de ſe teneat, cum certum ſit eam nõ tenere: vt pote multa mala inducentem.

y ¶ Scandalum.] Sextum incommodum, & ob hoc intollerabilis eſt dicẽda: illa enim quæ ſine pecato mortali omitti poſſunt, vel committi, ſunt ob vitandum ſcandalum 1 omittenda, & etiam committenda. 1. ad Corinth. 8 extra de no. ope nun. ca. cum ex iniuncto. 11. diſtinct. cap illa. quia nihil cum ſandalo, & cap. de præſcript. nihil 16. quæſtio. 3. cauendum. 11. quæſtio. 3. nolite.

1 Scandalũ eſt vitandũ, & vide omnino B. Th. 2. 2. q. 43. art. 7. & 8.

z ¶ Flagitat.] id eſt deſiderat vel affectat.

a ¶ Profugatis.] id eſt procul fugatis, ſiue pulſis.

b ¶ Incommodis] quæ ſunt ſex, vt prædixi.

c ¶ Minor.] ſcilicet quàm ſit Papalis, in quo hodie ſumus.

d ¶ Haberet] improprie vr loqui textus: non enim gradus vel ſtatus (cum ſit quid inanimatum) dicitur

habere

incanduit [a]: nunc vero poſt ſuſceptum à nobis Apoſtolicæ ſeruitutis [b] iugum [c], ad illius [d] religionis gubernationem, protęctionem, defenſionemque interius [e] exteriuſque [f] propitiã paſtoralis [g] curiæ ſollicitudo nos angit [h], patern[æ] [i] cogit prouidentiæ debitum [k], ac internæ charitatis zelus accendit, quieta [l] pace gaudeat, ſancto proficiat otio [m], in numero [n] ac merito [o] & quam plurimum augeatur, blandeque [p] in redeuntium [q] filiorum ſuæ ſcilicet profeſſionis ruat oſcula [r], mactet [s] vitulum, eorumque [t] liberis [u] & ſedula corruat in amplexus: profecto cum ipſius religionis odor [x] trahat, charitas attrahat [y], ſcientia lucidet [z], oratio mereatur, quæ [a] in conualle lachrymarum huius ſcilicet mundi miſeria [b], vel cordis contritione & humiliatione [c] puriſſima [d] aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit [e], vt non ſolũ in virtutem de virtute ꝓficiat [f], ſed in eiſdem virtutibus permanens [g], quaſi quibuſdã harũ ad profectionẽ tendẽtibus [h] gradibus de die in diẽ facta [i] ſe melior aſcẽdat in altius, terrena deſpiciat [k] ac cæleſtia complectatur [l], ſicque tandem diuino numine collocata in [m] patria,

habere perſonam: ſed perſona dicitur habere ſtatum vel gradum, vel eſſe in illo arg. 40. diſtinct. c. multi. & ff. de decu. l. eos.

a ¶ Incanduit.] id eſt incitauit, vel inflammauit.

b ¶ Seruitutis.] à ſeruiendo dictæ, & per iſtam ſimilitudinẽ appellat Imperator ſe ſeruum. C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa fi. 1. colũnæ. & notarius ſeruus publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter. inſti. eo. ti. § cum autem. & C. eo. tit. l. 2.

c ¶ Iugum.] ſimile 12. diſt. c. in memoriã

d ¶ Illius religionis.] ſcilicet fratrum Minorum.

e ¶ Interius.] quo ad animam & ſpiritualia.

f ¶ Exteriuſque] quo ad corpus & temporalia.

g ¶ Paſtoralis curæ.] ſimile extra de re iudi. paſtoralis. Cle. 5. cum ſimilib. multis.

h ¶ Angit.] aliàs adigit id eſt, adſtringit.

i ¶ Paternæ.] per ſimilitudinem loquitur: ſicut enim pij & boni patris eſt conſilium ſalutare pro liberis capere. ff. d adulte l. nec in ea §. 1. ita debet eſſe præſidentis pro ſubditis deuotis. in corpore authen. de mand. princ. §. quòd ſi delinquente in fi coll. 3.

k ¶ Debitum. hoc dicis quia ſicut ad patrem carnalẽ ſpectat correctio filij in omni licita diſciplina. 39 diſ. c legãt. extra de ſimo licet Hely. C de emẽd. propinquo l. 1. ſic & patris ſpiritualis eſt ſubditũ ob errorẽ corripere & increpare 45 diſt. c. 1. 23 q 4. forte ne ſanguis ſubditorum, &c. extra de offi. ord. c. irrefragabili.

l ¶ Quieta pace.] ad quam procurandum inter ſubditos quicũq; præſidẽs anhelare debet. in corpore auth. vt differentes iudices. in princ. coll 9. de offi. præſi. l. congruit. 5. q 2 c. ſi primates 23 q. 5 c non fruſtra.

m ¶ Otio.] ſtatus ergo religionis dicitur eſſe in otio, ſcilicet quo ad meditationem ſollicitudinis tẽporalis, vt hic, & extra de regula licet § ſi vero.

n ¶ In numero.] ſcilicet perſonarum.

o ¶ Merito.] ſcilicet vitæ & virtutũ. C. de ſta. & ima. l. & virtutum.

p ¶ Blandeque.] quaſi dicat nõ ſubdole, ſed cum animi ſynceritate, ſicut fecit Iudas oſculo filium hominis tradens.

q ¶ Redeuntium.] ſcilicet ad vnitatem & obedientiã ſuæ religionis, de quibus redeuntibus gaudere dẽnt præſidentes ad inſtar Chriſti plus gaudentis ſuꝑ vno peccatore pœnitentiam agendo, quàm ſupra xcix iuſtis, qui non indigent pœnitentia, vt ſcribitur in Euãgelio, & legiſ 23. q. 4. § ex his. & arg C. de hære l Manichæos ff de remi. l non omnes. §. vlt.

r ¶ Oſcula.] oſculum quandoq; præſtatur ad decipiẽdum, vt fuit in Iuda proditore oſculo Chriſtũ tradente: & tale oſculum omnino eſt prohibitũ: immo iuſtiora reputantur vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici. Prouer 27 c 5 q 5. non omnis, &c nõ oſculatur. quã corpore cũ oſculator eſſe videaſ, mẽte tñ. & animo contrarius eſt: quare multo nequior fore cenſetur, q̃ foret euidens inimicus. 93. diſt. c. ſi inimicus. & C. de don. l. data. cum ibi not. quandoq; autẽ p̃ſtat ad reuerendum & obediendum: & iſtud aliquãdo eſt permiſſum; vt eſt videre in oſculo quod p̃ſtatur ſummo Pontifici in pede. 1. C de domeſ & proteſt. l. 1. lib. 12. cũ ibi not. quandoq; vero præbetur ad deſignandum conſenſum in malum, puta adulterium vel fornicationem: & hoc iure damnatur. ff. de adul. l. quæ ait lex. quandoq; ad ipſum deſignandum in bonum, puta coniugalem effectum, vel pacis inductiuum, vel iniuriæ remiſſiuũ: & tunc eſt permiſſum C. de don inter vir. & vxo. l ſi à ſponſa. extra de ſpon. duo c. 1. 63. diſt cum Hadrianus. inſti. de iniu. §. vlt. quandoq; etiam præbetur nedum ad inducendum conſenſum præſumptum: ſed vt omnia finita eſſe pacis oſculo denotentur. de conſec. diſt. 1. ca. ſi epiſcopus. & diſt 2. cap. pacem. iuxta verbum prophetę, Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt.

ſ ¶ Mactet vitulum.] ſcilicet Minorum religio in ſignum gaudij & letitiæ de illorum regreſſu ad inſtar patris, qui de reuerſu filij aberrantis gaudens vitulum ſaginatum occidi fecit.

t ¶ Eorumque.] ſcilicet redeuntium.

u ¶ Liberis.] quaſi dicat, ſpontanea & prona.

x ¶ Odor trahat.] id eſt, inducat & ſolliciter.

y ¶ Charitas attrahat.] id eſt, non ſe reuocet, & inclinet.

z ¶ Lucidet.] id eſt, manifeſtet.

a ¶ Quæ.] ſcilicet charitas.

b ¶ Miſeria.] nota mundi miſeriam conuallem lacrymarum dicit, vt in antiphona beatæ virginis, Salue regina

c ¶ Humiliatione.] iuxta verbum prophetæ, Cor cõtritum & humiliatum, &c.

d ¶ Puriſſima.] quaſi dicat non ficta, ab omni fictione & hypocriſi depurata. arg. 28. q. 2. ex hic de pœnit. diſt 2. c. 1. vbi charitas.

e ¶ Diſpoſuit.] quaſi per gradus.

f ¶ Proficiat.] circa quod dicit propheta, & ambulabunt de virtute in virtutem. vnaquæque enim virtus quaſi quibuſdam gradibus augetur. de pœnit. diſt. 2. dum ſanctum. & c. charitas in quibuſdam.

g ¶ Permanens.] per inchoationem boni operis.

h ¶ Tendentibus gradibus.] cum inchoata ad ꝑfectũ protrahitur.

i ¶ Facta ſe melior.] cum in eiuſdem bonæ operationis profectione & conſummatione ſolidatur. de pœnit. diſtinct. 2. cum ſanctam.

k ¶ Deſpiciat.] per ſollicitudinis temporalium depoſitionem.

l ¶ Complectatur.] ſcilicet per contemplationem.

m ¶ In patria.] ſcilicet cęleſti. omnipotẽs enim Deus pro-

r Barb. in mẽ. 2. lectura ꝑ Cle. ver. ſalutem, ad fi. dicit doctorẽ ꝑ ꝑ excellentiã recipiendũ a Pontifice ad oſculum. Quod ſibi factum dicit Ang in l. 1. C. de ſent paſ. & verum dicat, ingt Bar. Deus ſcit. & de eſſectu oſculi vide gl. 1. quã ſeruiũ. dicit centũ manibus notandã. c ſuꝑ abbatia de off. deleg. & oſcula datum à ſponſa facit, vt ſpõſalitia largitas, matrimonio nõ ſecuto ſolũ pro dimidia reuoceſ Do. meus. §. eſt & aliud. inſt. de do. l. ſi à ſponſo. C. de dõ. ante nup. & de oſculo vide gl. 3. l. 1. ff. de extraor. cri. mi. c. neq aliqua. 27. q. 1. Font.

Pater filiũ corrigere dẽt.

Oſculum varijs ex cauſis p̃ſtatur.

producto fructu falcẽ mittit & meſſem ſuam deſecat, quia cum vnumquemque ad opera perfecta produxerit, temporalem vitam pere emiſſam mortis ſentẽtiã incidit, vt granum ſuum ad cæleſtia regna perducat. dicto cap. cum ſanctam.

s ¶ Vt filios.] dic vt dixi in parte præcedenti in verbo paternæ.

t ¶ Matris.] conſuetæ filio miſereri. argu. ff. de adult. l. nec in ea §. vlt. ff. ꝙ falſo tuto auth. falſus § Iulian' de re milit. l. milites. §. deſertorem. in corpore authẽ. vt ſine prohi. ma. §. 1. coll. 7. extra de præſumptio. afferte. cum ſimilibus.

tantò[a] Deum ſecundum huius ſanctæ aſcenſionis gradus cognoſcat apertius[b], quantò nunc in huius[c] peregrinationis anguſtijs illos[d] conſcenderit[e] altiores: nam ſecundum Dauid prophetam eximium, dum ſanctam Eccleſiam Deus ſuſcipiet, in[f] eius gradibus dignoſcetur[g]. Quapropter[h] tantis incommodis, tantiſq; eiuſdem ordinis excitati periculis[i], ac ad[k] illa ſalubribus & opportunis per eiuſdem ſedis prouidentiam circunſpectam adhibendis ſummouenda, remedijs[l], noſtræ ſolicitudinis ſtudium conuertentes, ad Dei laudem, beati Franciſci præconiũ, eiuſque præfati ordinis pacem, conſolationemq; fidelium[m], necnon minus cautis minuſq; habentibus * inobediendi vel euagandi occaſionis ſubducendam materiam[n] ad trepidandum vbi timor non[o] aderat, ſcrupuloſam[p] caliginem[q] detergendam, eoſque ſuauiter[r] deducendos vt filios[s] ad ipſius religionis gremium velut matris[t]: Diligenti[u] ſuper his perſcrutatione & matura deliberatione[x] præhabitis, de fratrum noſtrorum conſilio infraſcripta declarationes, commiſſiones, ordinationes & præcepta, quæ inferius inſeruntur, duximus adiungenda.

¶ In primis cum dicatur in regula: quòd illi qui promiſerunt obedientiam[y], habeant[z] vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint[a]: Item quòd fratres omnes veſtimentis vilibus[b] induantur: & ſuper prædictorum[c] verborum ſenſu à præfatis prædeceſſoribus noſtris Nicolao & Clemente declarationes (vt ꝑmittitur) limpidæ[d] emanarunt: dictuſque Clemens hu-

a ¶ Tanto.] id eſt in tantum apertius. q̃d eſt infra

b ¶ Apertius.] In virtutum quippe noſtrarum gradibus Deus aſcendere dicitur: q̃a in tanto nobis ſublimior oſtenditur, quãto noſter animus à rebus infimis ſeparatur dicto c. cum ſanctam. in fine.

c ¶ Huius peregrinationis.] ſcilicet vitæ temporalis.

d ¶ Illos.] ſcilicet gradus.

e ¶ Conſcenderit.] ſcilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.

f ¶ In eius.] ſcilicet Eccleſiæ

g ¶ Dignoſcetur.] ſcilicet Dominus vel eius gloria; quia eius gloria per illius incrementa declarat̃. quanto enim ſancta Eccleſia aſcendendo proficit, tãtum Deus omnibus hominibus ex eius virtute innoteſcit: vt d. c. cum ſanctam. in prin. legitur.

a Vide B. Tho. par. 1.18 ar. 5.

h ¶ Quapropter.] Secunda pars

i ¶ Periculis.] quæ colliguntur ex parte præcedenti.

k ¶ Ad illa.] ſcilicet incommoda & pericula ſummouenda. quod eſt infra.

l ¶ Remedijs.] quia quæ medicamenta morbis exhibẽt, hæc intra negotijs. in corpore authen. hęc conſtitutio innouat. coll. 2. & nouis morbis, &c. extra. de iuramen. calum. cęterum.

m ¶ Fidelium.] inter quos per prædicta incommoda ſcandalum generabatur, vt in parte præcedenti.

n ¶ Materiam.] Nota tollendum fore omnem modũ & occaſionem mali, ad hoc extra, ne cleri. vel mona. cap. vt periculoſa lib. 6. & per contrarium opportunitas ad bonum ſubminiſtrãda eſt. de elect. cũ ex eo. lib. 6. iuxta illud, Da ſapienti occaſionem, & ſapiẽtior erit. 23. q. 5. c. vides. de hoc latius dixi in c. Execrabilis in glo. ſi habes.

Pſal. 13.

o ¶ Non aderat.] vt in pſalmo. & argu. extra de ſimo. per tuas 2. not. de offi. deleg. paſtoralis. §. quia vero.

p ¶ Scrupuloſam.] ſimile de ſimo. per tuas 2.

q ¶ Caliginem.] id eſt mentis obfuſcationem. ſimile de hære. c. nolentes. Cle. 5.

r ¶ Suauiter.] ſ. dixerat, blande, in parte præcedenti. & hoc dicit: quia leniter caſtigatus, de facili reuerentiam exhibet caſtiganti: aſperitatis nimiæ autem, &c. 45. diſt. cum beatus ff. ad leg. Aquil. l. præceptoris.

u ¶ Diligenti.] ſimile. C. ne fil. pro patre. auth. habita

x ¶ Matura deliberatione.] hoc dicit, q̃a ſapientis eſt deliberate agere, in corpore auth. de appel. §. ſancimus. coll. 4. 11. q. 3. c. ſummopere. nam quæ conſilio recte geruntur, iure merito. que & effectu firmitate nituntur. C. de repu. l. 1.

y ¶ Obedientiam.] ſubaudi caſtitatem, & proprij carentiam. hæc enim dicuntur religionis eſſe ſubſtãtialia. extra de ſtatu mo. cum ad monaſterium. §. vlt.

Vota tria ſunt de religionis ſubſtantia.

z ¶ Habeant.] non intelligas quòd habeãt abſq; omni iure vtendi: cum ſimplex vſus abſq; omni iure non recipitur: nec de ſe ſit poſſibilis: vt in decre. ad conditorem. & cap. cum inter non nullos.

a ¶ Voluerint.] illas ergo habere meræ voluntatis eſt. arg. ff. de iudi. l. non quicquid. C. quomodo & quando iudi. l. 1. in his ergo fratribus Minoribus velle liberũ relinquit̃, ſicut & velle cibo & potu refici. & hoc ideo, quia ſine iſtis vita humana ſuſtentari non poteſt ff. de alimen. lega. l. legatis. de verborum ſignific. l. verbo victus. 1. q. 3. ſi quis obiicit. ſicut & quo ad alia velle habere dicunt̃. 12. q. 4. c. monachum. extra de regula licet. & ibi ratio de hoc redditur. & 19. quæſt. 2. c. duæ. ſunt aliæ eũ regulariter velle vel nolle habere nõ dicit̃. de ele. ſi religioſus. de teſt. c. 2. de ſepult. c. vlt. lib. 6. 16. q. 1 non dicatis.

Religioſi an velle & nolle habeãt

b ¶ Vilibus.] hoc per regulam, cauſa ducendæ humilitatis inſtitutum fuit: nam & clerici ſæculares in veſtibus ac calceamentis decorem quærere nõ debẽt. 41. diſt. cap. clericus. extra de vita. & honeſta. cleric. cap. clerici. 20 quæſt. 4. in ſum. & c. 1. ſicut nec in cantando lenitatem vocum. 92. diſt. cap. cantantes, & ca. in ſancta, ornatus enim extrinſecus frequenter quẽ ad uoluptatem & elationem inducit: iuxta id, Incompoſitio corporis incompoſitionem indicat mentis 41 diſt. in cap. vlt.

Clerici in veſtimẽtis decorẽ q̃rere non debent.

c ¶ Prædictorum verborum.] veſtimentis vilibus

d ¶ Limpidæ.] id eſt, claræ, non obſcuræ, ſed dilucidæ.

¶ Iudi-

ius vilitatis iudicium [a] miniſtris, cuſtodibus, ſeu guardianis ordinis prædicti duxerit committendum [b], eorum ſuper [c] hoc conſcientias onerando [d]: nec [e] ob hoc in quibuſdam [f] ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus [g] ſapere, quam oportet ſapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum ceſſauere quamplurimæ, vel non omnino non vetuſtarum explicatio quæſtionum [h], tam videlicet ſuper longitudine & latitudine, quam groſſitie & ſubtilitate, forma & figura veſtimentorum [i] ipſorum: quinimo adeo huiuſmodi adinuentiones & quæſtiones propria excreuere licentia [k], vt ex eiſdem Fratribus aliqui habitus propterea [l] curtos, ſtrictos [m], inuſitatos & ſqualidos [n], nouitate [o] plenos, ac diſſidij non ignaros, cum à communitate ordinis diſcreparent [p], aſſumerent, nec eos [q] ad miniſtrorum, cuſtodum, Guardianorum eorundem mandatum requiſiti deponerent [r]; nec alios prout eiuſdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & Guardianorum arbitrium ducerent reſumendos [s], dicentes in [t] hoc eorundem prælatorum ſuorum non [u] parendum fore arbitrio: cum & ſuum [x] ſic [y] deſpectum [z] regularem [a] & cruciformem [b] aſſererent, cæterorum [c] vero ſuperfluum [d] habitum irregularemque [e] cenſerent: Nec huic eorum opinioni [f] præfati Clemētis declarationem ſæpius repetitam [g] obeſſe: Nam licet miniſtris, cuſtodibus, & Guardianis præfatis veſtium vilitatis detur in illa [h] iudicium [i], tamen inibi [k] conſequenter adiungitur: ita tamen quòd vilitatē in veſtibus ſeruent [l]:

Iudiciū eſt æquiuocum.

a ¶ Iudicium.] id eſt determinationem & declarationem: vel proprie pōt ſumi: quia ſuper hoc iſti qui ſe quuntur per decr. Cle. 5. videtur iudices cōſtituti: aliter autem alibi ſumitur hoc verbum, iudicium, ſuper quo vide quod not. inſti. quibus non eſt permiſ. fa. teſt. § præterea.

b ¶ Committendū.] vt in decr. Exiui. §. præterea. cum in regula.

c ¶ Super hoc.] quæ veſtimenta vilia vel non reputentur.

d ¶ Onerando] periculoſum eſt illud onus ſi contra fiat: cū ex hoc peccatū mortale incurratur. 28 q. 1. §. ex his extra de reſti. ſpo. litteras. §. porro. ſimile habes alibi vbi habentis aliquid facere, conſcientia oneratur extra de hæreſ. ca ſtatutum. §. vlt. lib 6 de ſepul dudum. §. verum, de relig do. cap 2. §. vt autem, de iure pa. c. 1 §. præcipimus. Cle. 5 extra de iureiur. ca. mulieri.

e ¶ Nec ob hoc.] ſ. ꝙ Papa Clemens veſtimentorum vilitatem illorum duxit iudicio omittendam.

f ¶ In quibuſdam.] hoc dicit quia illi reſpectu aliorum pauci erant (vt dixi in parte præcedenti) in verbo, paucorum.

g ¶ Plus ſapere] hoc eſt contra doctrinam Apoſtoli ad Romanos 12. cap de pœnit. diſt. 3. cap. adhuc inſtant. extra de renun. c. 1. lib. 6.

h ¶ Quæſtionum.] ad quas decidendas fuit opus declarationibus, quæ infra ſubijciuntur.

i ¶ Veſtimentorum.] id eſt qualis longitudinis, latitudinis, groſſitiei, ſubtilitatis, formæ, & figuræ deberent eſſe veſtimenta: quinimmo ad expoſitionem huius verbi vide quod not. Guli. de reſcrip. tibi lib. 6.

K ¶ Licentia.] ſcilicet fratrum.

l ¶ Propterea.] ſcilicet quod dicebant ſe debere indui vilibus veſtimentis.

m ¶ Strictos.] & ſic vilitatem veſtimentorum credebant referendam etiam ad curioſitatem, ſtrictutam, ſqualiditatem ipſorum.

n ¶ Squalidos.] exponi poteſt hoc verbum, id eſt viles vel triſtitiam indicantes, argum. ff de iniur. l. veſtem, & l. item apud § hæc autem fere, vbi ſimile verbum reperies.

o ¶ Nouitate plenos] in hoc iſti fratres male attendebant quod ſcribitur, in rebus nouis conſtituendis euidens debet eſſe vtilitas, vt diſcedatur ab eo quod diu æquum viſum eſt: & ideo reprehēſione digni fuerunt. 11. diſt cap. quis neſciat. not. extra de conſuetudi. cum conſuetudinis.

p ¶ Diſcreparent.] in hoc contra mores aliorum geſta ſunt pro morum illorum diuerſitate vitanda tamquam turpia reputata. 8. diſt. c. quod contra mores, & adde quod dixi in parte pcedenti, in verbo, detrahēre.

q ¶ Nec eos.] ſcilicet habitus.

r ¶ Deponerēt.] ſuam inobedientiam oſtendentes. arg. de temp. ordi. cap. ad aures, de offi. ordi. quanto.

s ¶ Reſumendos.] quod tamen facere tenebantur arg. extra de vita & hone. cleri. c. Deus qui.

t ¶ In hoc] ſcilicet deponendo habitus quos portabant & in reſumendo communes habitus aliorum.

v ¶ Non parendum fore.] & hoc male dicebant, cum præcepto ſuperioris de ſe iuſto, vel ſaltē de quo eſt dubium 1, ſit obtemperandum. 23. q. 1. c. qui culpatur not. de temp. ord. cum ad aures, & de hoc ff. de reg iur. l. factum à iudice, & extra de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. 6. & ibi etiā de hoc dixi.

x ¶ Et ſuum.] ſcilicet habitum.

y ¶ Sic] ſcilicet curtum & ſtrictum.

z ¶ Deſpectum.] per hoc forte dicentes ipſum magis humilem reputandum.

a ¶ Regularem.] id eſt, regulę (ſecundum eos) conuenientem.

b ¶ Cruciformem.] id eſt cruci conformem r quæ conſiſtit ex ſtipite in longum ex ſtipite in longum porrecto, & brachio ni tranſuerſum extenſo: ſic dicebant de habitu ſuo cuius longitudinē ſtipiti crucis, & ipſū habitus manicas extēſas, brachio in tranſuerſo ſtipitis extenſo forte comparabant.

c ¶ Cæterorum.] ſecundum communitatem ordinis faciendam.

d ¶ Superfluum.] propter longitudinem.

e ¶ Irregularemque.] id eſt, non ſic regulæ conuenientem ſicut ſuum.

f ¶ Opinioni.] ſupple quod ſuum habitum deponere, & aliorum habitum ſuorum ſuperiorum arbitrio habere tenetur.

g ¶ Repetitam.] ſupra in parte præcedenti, & in iſto, & dicto c. Exiui de paradiſo. §. præterea.

h ¶ In illa.] ſcilicet declaratione Clementis.

i ¶ Iudiciū.] expone vt ſupra in ſimili verbo, iudiciū.

K ¶ Inibi.] ſcilicet in ipſa declaratione Clementis.

l ¶ Seruent.] per quod videbatur eis, ꝙ in præmiſſis ſuperiorum ſuorū ſtare iudicio minime tenebant, quaſi aliorū habitum nō reputarēt vilē, ſed irregularē, & ſuperfluū, vt ſup. ſed in hoc verbo, declarationis Clementis conuertebantur in deuium, vt prima parte di.

1 Circa hoc dictū conſule theologos & Vi d B. Th 2. 2. q. 104. art. 5.

quate

quare eorum intellectus hic reprimitur, vt in parte ſequenti traditur.
a ¶ Præſertim.] id eſt maxime, ſimile de foro comp. ſi diligenti.
b ¶ Prædictis.] Nicolai ſcilicet tertij, aliàs quarti. in decret. Exiji. de verb. ſigni. lib. 6.

y ¶ Ex fratribus noſtris.] ſcilicet Cardinalibus.
z ¶ Deputatis] ſcilicet auditoribus.
a ¶ In prædictis.] ſcilicet in veſtibus dimittẽdis, quas portabant & in reaſſumendis, quæ offerebãtur eiſdẽ.
b ¶ Pluries repetita.] ad maiorem forte indaginem & examinationem. arg. 35. q. 9. graue. 30. q. 5. iudicantem extra de fid. inſt. cum Ioannes. §. verum. C. de edẽ. l. 2. in principio.

præſertim [a] cum & in declaratione prædicti [b] Nicolai dicatur, quòd ſemper [c] in eiſdem fratribus [d] & eorum actibus paupertas ſancta reluceat [e], prout ipſis [f] ex eorum [g] regula inuenitur indicta: ac conſtitutionibus eiuſdem ordinia generalibus caueatur (vt [h] aſſerunt) quod in omnibus [i], quæ ad habitum fratrum ſpectant, reluceat ſemper aſperitas, vilitas, & paupertas [k]: vnde cum nec paupertatis vel vtilitatis oblatæ per miniſtros, cuſtodes, & guardianos veſtes exiſterent [l], nec ipſorum ſuperiorum ordinis ſui in deponendo veſtes, quas [m] gererent, nec in reaſſumendo, quas [n] darent, ſequi iudicium vllatenus tenebantur [o] † generali [p] miniſtro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiuſdem ordinis aderant [q] ſuis rationibus (quas breuitatis [r] cauſa omittimus) contrarium aſſerentibus ex [s] aduerſo, prout hæc & alia hincinde coram nobis & eiſdem fratribus [t] noſtris ſcripto [u] lecta, verboque fuere propoſita [x], ac etiam coram aliquibus ex fratribus [y] noſtris prædictis ſuper hoc deputatis [z] à nobis præſertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis [a] communitatibus aduerſabantur eiſdem, fuerunt pluries [b] repetita.

¶ Quocirca [c] nos serioſius rationibus [d] prędictis auditis, & [e] alijs illiſque [f] plenius [g] intellectis [h], volentes perpetuum præfato finem dare negotio, de prædictorum [i] fratrum noſtrorum conſilio declaramus & dicimus, quòd cum (ſicut prætangitur [k]) dicatur in regula, quòd Fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & cum vilitatem [l] huiuſmodi veſtium tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam præfatus Clemens intelligi debere decreuerit [l], quæ ſecundum conſuetudinem [m] vel conditionem [n] patriæ debeat) quantum ad colorem panni & pretium) [o] vilitas merito reputari, atque conſequenter huius vilitatis iudicium Miniſtris, Cuſtodibus ſeu Guardianis prædictis (ipſorum ſuper hoc

c ¶ Semper.] id eſt omni tempore.
d ¶ Fratribus.] ſcilicet Minoribus.
e ¶ Reluceat.] quam non relucere dicebãt in habitibus aliorũ.
f ¶ Ipſis.] ſcilicet fratribus.
g ¶ Eorum] ſcilicet fratrum minorum.
h ¶ Vt aſſerunt.] ſi vere quod ſequitur dicebant, aliquem colorem habere videbantur, qui tamen eis non ſufficit: vt infra §. proxi. ſequitur.
i ¶ In omnibus.] hoc verbum ſic vniuerſale & indefinitũ, eis ſic dicendi occaſionem aliqualem dare videbatur, quæ nec eis proficit, vt §. proximo.
k ¶ Et paupertas.] volentes per hoc forte dicere, quòd talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & ſtrictura habitus, quem portabant.
l ¶ Exiſterent.] ſecundum illorum intentionem.
m ¶ Quas gererent.] ſcilicet curtas & ſtrictas.
n ¶ Quas darent.] ſcilicet longas & ſuperfluas ſecundũ eos.
o ¶ Tenebantur.] fundantes ſe in quibuſdam verbis regulæ, & in quibuſdam generalibus conſtitutionib. ordinis, quas allegabant, vt ſupra.
p ¶ Generali miniſtro.] ſcilicet ordinis Minorum.
q ¶ Aderant.] id eſt præſentes erant.
r ¶ Breuitatis cauſa.] Not. iuxta id qđ dici conſueuit: gaudent breuitate moderni, ad hoc. ff. l. Aquil. ita vulneratur §. æſtimatio.
s ¶ Ex aduerſo.] ſcilicet illos ſequi debere ſuperiorũ ſuorum iudicium in deponendo veſtes, quas portabant & in reaſſumendo illas quas illis offerebant.
t ¶ Eiſdem fratribus noſtris.] ſcilicet Cardinalibus.
u ¶ Scripto.] id eſt in ſcriptis.
x ¶ Propoſita.] & ſic per aſſertionem partium cauſæ merita fuerunt pandita, C. ſi per vim vel alio modo. l. vlt. ex. de in integ. reſt. c. iũ ex litteris. §. proſpeximus.

† Forte legerunt vſquam nõ obtẽperãdũ ſuperiori qñ ſequeret inconueniens (qđ ipſũ ſecuturum putabãt) Feli. c. ſi qñ, de reſcri. Lud Ro. ĩ l. ſi uero. §. đ viro, in 7. fallẽtia. ff. ſol. mat. hic vt euitet inconueniens reſtringitur generalitas l. 2. C. đ nox ac Bar. in l. oẽs. 6. q. principali ff de iuſti. & iur. Pan. ca ſolitę 1 col. de maio. & obe. F.

Breuitas amatur.

c ¶ Quocirca.] Tertia pars.
d ¶ Rationibus prædictis.] ſcientia in pxi. § hincinde allegatis.
e ¶ Et alijs.] ſcilicet de nouo propoſitis.
f ¶ Illiſque.] ſcilicet tã primo quàm ſubſequenter propoſitis.
g ¶ Plenius.] id eſt, plene, vel plenius quam ante.
h ¶ Intellectis.] per hoc collige habẽtem iudicare prius debere iura & rationes partium cum diligentia rimari & intelligere, non ſe in ferenda ſententia præcipitare. C. de ſen. ex breui: reci. l. 2. & 11. q. 3. ſummopere. extra de dolo & contu. olim. cum ibi not. de re iud. paſtoralis. §. verum. Cle. 5. vbi de hoc dixi. Prout enim hic Papa fecit, cæteri eius exemplo docti facere debent: quia docti viri cautela, &c. 81. diſ. c. legitur, & arg extra de re iu. in cauſis. C. de legi. l. vlt.
i ¶ De prædictorum.] ſub hac clauſula die vt not. in decre. Execrabilis.
k ¶ Prætangitur.] in §. quapropter.
l ¶ Decreuerit.] in dicta decr. Exiui. in §. præterea.
m ¶ Conſuetudinẽ.] iuxta quam quælibet patria & prouincia gaudet in ſuo ſenſu, ſecundum Hiero. 86. diſt. veniam, extra de ſepul. certificari, & arg. ff. de admi. tu. l. ſine hærede. §. Lucius. ff. de legi. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. quod vi aut clam. l. prohibere. §. ſi præſes.
n ¶ Cõditionem §. id eſt qualitatem, ſimile. ff. de vſu. l. ſed & ſi quidem. §. 1.
o ¶ Pretium.] quod iuxta conſuetudinem menſurarum regionis & qualitatem eiuſdẽ ipſius vile & non vtile reputatur, vt hic, & probatur in corpore auth. de col. in princ. coll. 9. & in 10. col. de pace tenen. §. poſt natale. de contrahen. empt. l. Imperatores. de eo quod certo loco. l. ideo, ad leg. Falci. l. pretia. §. vlt.

Iudex ſententiã laturˀ multa rimari debet.

a ¶ Duxe-

a ¶ Duxerit committendum.] quia ad omnes regiones non poterit certus pretij numerus aſſignari, vt d. § præterea.

b ¶ Continetur.] & patet dicta decreta. Exiui. §. præterea. cũ in regula.

c ¶ Auctoritate committimus.] Videntur ergo iſti ſuper hoc iudices ordinarij dari à lege, vel ſaltẽ à principe, à quibus quis ſortiri dicitur ordinariã iuriſdictionem. argu. 2. q. 6. quod arbitris, ff. de iuriſd. om. iud. l. & quia. not. extra ne prælat. vic. ſuas. c. 2. potiſſime cũ hic non conſtituatur ſuꝑ hoc delegatus ſicut alibi. extra de offi. ord. irrefragabili. § cæterũ. de hæret. ad abolendam § vlt.

† Vide hic q̃ ego notaui in c. ſtatutũ in §. aſſeſſorẽ. ſuꝑ gl. relinquat. de reſcrip. lib. 6 Fẽ.

d ¶ Subtilitatis.] & tenuitatis vel lenitatis, quo ad bonitatem intrinſecam.

e ¶ Similium accidẽtium.] puta ad colorem magis, vel minus nigrum vel brunum.

f ¶ Ipſorumque.] ſcilicet fratrum.

g ¶ Caputia.] cuius quantitatis vel formæ exiſtant.

h ¶ Quibus.] ſcilicet habitibus, caputijs, & tunicis.

i ¶ Cuius.] ideſt, qualis, quo ad pretium.

k ¶ Quantæq;.] quo ad groſſitiem vel ſubtilitatem.

l ¶ Et an.] repete eorum iudicio eſt relictum.

m ¶ Reluceat.] in tali relucentia aſperitatis & vilitatis innitebantur, à ſua communitate diſcrepantes, vt ſupra prox. §. quę contra eos hic ſuperiorum iudicio eſt commiſſa.

n ¶ Quantum ad colorem.] in hoc & ſequentibus illi innitebantur, ſed inec ipſis iuuantur, vt ſequitur.

conſcientias onerando †) duxerit [a] committendum, prout in eiuſdem Clementis litteris ſuper hoc confectis plenius continetur [b]: In eorundem Miniſtrorum, Cuſtodum, ſeu Guardianorum eodem modo iudicio eſt relictum: Noſque nihilominus pręfatorum Miniſtrorum, Cuſtodum & Guardianorum iudicio præſentium auctoritate [c] committimus determinare, videlicet, arbitrari atque præcipere cuius longitudinis & latitudinis, groſſitiei & ſubtilitatis [d], formæ ſiue figuræ atque ſimilium [e] accidentium eſſe debeant tam habitus, ipſorumque [f] caputia [g], quàm interiores tunicæ, quibus [h] fratres omnes Minores dicti ordinis inducũtur, ac inſuper cuius [i] quantæque [k] vilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat, & [l] an in veſtimentis huiuſmodi ſecundum regulam & declarationes eorundem prædeceſſorum noſtrorum & præfatas ordinis conſtitutiones, reluceat [m] aſperitas, vilitas & paupertas: vtrumne quantum [n] ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque ac cætera † accidentia ſupradicta, Fratres veſtimentis induantur vt debent: ſuper quibus [o] eorundem Miniſtrorum, Cuſtodum, & Guardianorum conſcientias oneramus [p]: Statuentes & diſtricte præcipiendo mandantes [q], quòd in prædictis [r] & his ſimilibus [s] eorum [t] arbitrium determinationem ſiue iudicium, Generalis quidem in [u] totius ordinis, Prouincialium vero in prouinciarum Miniſtrorum ac Cuſtodum & Guardianorum adminiſtrationibus, Cuſtodijs, ac Guardianijs ſiue conſimilibus ordinis memorati cõmiſſis eiſdem [x], Fratres omnes [y] & ſinguli ſequi omnimode [z], illiſque parere [a] per omnia [b] tenentur, [c]. Ac inſuper quòd illorum [d] ſequendo arbitriũ [e] determinationem ſiue iudicium [f], illiſque [g] parendo, [h] nec [i] ſint nec dici [k] poſſint vel debeant, nec ipſi ſe ipſos autument, ſuæ regulæ vel conſtitutionum [l]

r ¶ In prædictis.] ſuper proxi declaratis.

s ¶ Similibus.] arbitratie conſideratis, cũ nõ ſint ipſa ſimilia omnia in iure expreſſa, vt infra ſequitur. arg. ad hoc extra de offi. deleg. de cauſis. ff. de legi j. ſi domus. §. in pecunia.

t ¶ Forum.] ſcilicet miniſtrorum, & aliorum ſupra, & infra nominatorum.

u ¶ In totius ordinis.] adminiſtrationibus, quod eſt infra.

x ¶ Eiſdem.] ſcilicet Generali, Prouinciali, Miniſtris, Cuſtodibus, Guardianis.

y ¶ Omnes. vt vniuerſi, vt differat à verbo ſequenti.

z ¶ Omnimode.] qua ſi dicat excuſationibus ſupra expreſſis & alijs quibuſcunque friuolis reiectis

a ¶ Parere.] ideſt obedire vel obtẽperare.

b ¶ Per omnia.] intellige licita. in alijs enim magis Deo, quã homini parẽdum eſt. 11. q. 3. qui reſiſtit. & cap. iulianus. & cap. ſi dominus, & cap. non ſemper

† Nota hic expreſſum q̃ cui cõpetit cognoſcere de principali, cõpetit & cognoſcere de ijs q̃ cõſequẽter accedunt. vide gl. fin infra eo. in extrauag. ad cõditorẽ. Font.

c ¶ Teneantur.] hoc verbum neceſſitatem parẽdi videtur imponere, vt dixi in decre. execrabilis.

d ¶ Illorum.] ſcilicet miniſtrorum & aliorum ſupra nominatorum

e ¶ Arbitrium.] ideſt voluntatem vel ordinationem argu. ff. de verb. obli. l. ſi quis arbitrium. C. de contrahea. empt. l. vlt.

f ¶ Iudicium.] expone vt ſupra.

g ¶ Illis.] ſcilicet miniſtris & alijs.

h ¶ Parendo.] id eſt obediendo.

i ¶ Nec ſint.] ſcilicet quo ad rei veritatem.

k ¶ Nec dici poſſint.] quo ad vulgi opinionem.

o ¶ Super quibus.] à verſu eorumdem, hucuſque expreſſis.

p ¶ Oneramus.] hic dic vt dixi ſup. proxi. §. in verbo, onerando.

Peccat mortaliter q̃ venit cõtra mãdatũ ꝑceptiuũ Papæ.

q ¶ Mandantes.] contra tale mandatum præceptiuũ veniens peccat mortaliter. arg. 14. q. 1. quod præcipiĩ extra de verb. ſig. l. in his de maio & obed. c. ſi q̃s qui ſil. ſint legi. per venerabilem. §. rationib. ad ſi ff. de re mili. §. in bello. not. Hoſti. de offi ord. c. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & Ber. de offi. ord. ea quę. & dixi de ęta. & quali. cap. 1. Cle. 5.

l ¶ Conſtitutionum tranſgreſſores.] nec mirũ, cũ oĩno ex ꝑcepto conſtitutionis præſentis in præmiſſis obedire ſuis ſuperiorib ſint adſtricti eis parendo, non uidentur eſſe in dolo vel in culpa, cum habuerint parere neceſſe. ff. de reg iur. l non videtur §. qui iuſſu. de aqua plu arc. l. quam quam. cum ſimi. & quia canonis huius auctoritate præceptiua talis obedientia præſtatur, quæ à peccato obtemperantem excuſat. 23. q. 3. c. qui peccat. 11. q. 1. noluit. C. de adul l. Gracchus. aliàs diceretur q̃ ꝑ hãc cõſtõnẽ obtẽperantibus laqueus inijceretur, cõtra iura. 27. q. 1. c de viduis. & eius auctoritate ipſi eſſent circũſcripti, contra l. 1. C. de his qui veni. æta. impetr.

a ¶ Maxime

ſui ordinis trangreſſores, maxime [a] cum nec expreſſe vel determinate in prædicta Fratrum Minorum dicatur regula, vel declarationibus antedictis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ groſſitiei vel ſubtilitatis, qualis formæ, qualisve figuræ huiuſmodi debeant [b] eſſe veſtes, ſicut nec qualis quantæque vilitatis eas eſſe oporteat exprimitur in eadem: ſicque quodammodo eadem vrgente neceſſitate, æquitate non [c] impari, vero ſenſu, vero id regulæ ſuadentibus intellectu, eiuſdem Clementis inhęrentes veſtigijs, præfatorum Miniſtrorum, Cuſtodum, & Guardianorum in [d] prædictis horumque ſimilibus fore iudicium declarare compellimur [e], illaquè [f] eis [g] (vt prædicitur) committere inuitamur [h]: Non enim particularium omnium certa poteſt dari ſcientia [i], neque eorum (cũ infinita [k] ſint) contingit [l] fieri diſciplinam [m], non ars, non regula circumſtantias ſingulas accidentiaque cuncta complectitur [n]: habent in [o] illis minores maioribus [p] obſequi [q], illiſque intendere [r], non in certis [s] ſolum, verum etiam in dubijs [t], & in certis præſunt [u] artibus, quibus [x] obediant, præſunt re-

a ¶ Maxime.] proprie intelligas iſtud aduerbium: nã idem eſſet, ſi in regula vel conſtitutionibus ordinis, vel declarationib. alijs eſſent expreſſa quæ ſequunť: nam & contra illa præcepta huius conſtitutionis parẽdum eſt, & pareri poteſt abſque aliqua tranſgreſſione extra de vo.c.non eſt voti. cum tales obſeruantias poſſit Papa nedum declarare, immo & penitus tollere, etiam poſſet totum Minorum ordinem ſubmouere, cũ ab ipſius approbatione proceſſit. Ino. Inn. extra de ſacra. non ite. cap. presbyter. nõ ergo mirum obtemperantes nec ſint, nec dici poſſint, nec ſe ſentire debeant tranſgreſſores: aliàs videreñ de poteſtate Papæ, non ſine periculo dubitare. 15 diſt. cap. ſancta Romana. ver. item opuſcula beati Leonis. 19 diſ. c. nulli fas. & argu. C. de legi. l. vlt.

b ¶ Debeant eſſe.] tranſgreſſionis igitur omnis nota ceſſat, ſi obtemperetur in his q̃ regula vel conſtitutiones ordinis nullatenus interdicunt, cũ & ſi interdicerẽt, idẽ eſſet, vt ſ. glo. proxi.

c ¶ Non impari.] quaſi dicat, immo pari. vt ſic de ſimilib. ad ſimilia ex æquitatis ſimilitudine in agibilibus procedatur. C. de conſti. pec. l. vlt. ex̃ de confir. vti. cum dilecta, cum ſimi.

d ¶ In prædictis.] ſcilicet in longitudine, groſſitie, ſubtilitate, forma veſtium vel figura.

e ¶ Compellimur.] hoc intellige inquãtũ digna vox cenſetur principis ſe alligatum legibus profiteri. C. de leg. l. digna. ob cauſatiuam neceſſitatem executionis officij paſtoralis. arg. in proœ. C. in prin. iũcta l. vlt. ff. de ſepara. bon. aliàs præciſe compulſio nulla ſibi fieri poteſt, cum ſit lege humana ſolutus. ff. de leg. l. princeps. nec ſua ſedes à quoquam iudicari poteſt. 21. diſtin. c. nec autem.

f ¶ Illaque.] ſcilicet quantæ longitudinis, &c. vt ſupra legitur.

g ¶ Eis.] ſcilicet miniſtris, & alijs ſupra nominatis. & dic eis, ideſt, eorum arbitrio vel iudicio.

h ¶ Inuitamur.] ideſt inducimur.

i ¶ Scientia.] iuxta hoc ſcribit lex: non poſſunt oẽs articuli aut legibus, aut ſigillatim conſtitutionibus comprehendi ff. de leg. l. non poſſunt. ex cuius mente ſumptũ videtur quod hic dicitur: natura enim introductum eſt, vt ſint plura negotia quam vocabula. ff. de præſcri. verb. l. natura.

Negotia plura sũt quàm vocabula.

k ¶ Infinita ſint.] ſcilicet particularia: natura enim quotidie nouas deproperat edere formas. 10. colla. q̃ fuit prima cauſa beneficij amittendi. §. prædictis. C. de vete. iur. enuc. § ſed quia diuinæ. in proœ. lib. 6. Et potes colligere quòd de his, quæ de ſe infinita ſunt, certa lex non poteſt conſtitui: cũ enim lex de ſe hẽat eſſe certa. ff. de iur. & fac. igno. l. in oĩ. 4. diſt. erit autẽ. habeatque principium & finem, vt in proœmio Digeſtorum §. ſed quia ſolitum. in fi. merito de hoc quod infinitum eſt, & ſic incertum, non conſtituitur, nec infinitatem amplectitur. C. de ſacroſan. eccl. l. vlt. extra de reſcrip. c. cum in multis lib. 6. Quod intellige iuxta talem breuem diſtinctionem: quia aut agiť de actibus concernentibus ſalutem animæ, puta laudare Deũ, & ſimilia: & tunc infinitas probatur. 22. diſtin. c. ſacroſancta. 36. diſt. c. ſi quid vult. C. de ſum. tri. inter claras. in fi. de offi. præf. præto. l. quas gratias. aut de alijs: & tũc aut de inducentibus exceptionem: quo caſu infinitas approbatur ff. de excep. do. l. pure. § fin. C. de excep. l. ſi pactum inſti. eo. tit. §. appellatur. aut de inducentibus obligationem: quo caſu aut verba obligationis ſunt de ſui natura limitata infinitatem ſapientia: & tunc infinitas approbatur. de vſufru. leg. l. cum quidam. & l. cũ ad hoc. de fideiuſ. l. ſi ſtipulatus. aut non ſunt de ſe infinitatem ſapientia: ſiquidem certatur de obligatione nouiter inducenda, tũc infinitas reprobať. ff. de damno infe. l. qui bona. § vlti. & idem ſi tractetur de obligatione prius inducta poſt amplianda, etiam ſi verba obligationis ſint de ſe flexibilia ad finitatem vel infinitatem. ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi quis.

Lex de infinitis conſtitui non põt.

Infinitas an reprobetur.

l ¶ Contingit.] ſcilicet ſcientiam.

m ¶ Diſciplinam.] ideſt doctrinam.

n ¶ Complectitur.] de arte probatur. ff. de leg. l. non poſſunt. de regula. idem. ff. de regu. iur. l. omnis definitio.

o ¶ In illis.] ſcilicet circunſtantijs & accidentibus.

p ¶ Maioribus.] C. de offi. præfe. præt. vrb. l. ſtudentibus. ff. de offi. rec. prouin. l. potioris. 95 diſtic. ecce. & c. eſto ſubiectus extra de maio. & obed. ſolitæ. de cẽſi. omnis anima. vniuerſitas enim alia ratione ſubſiſtere non poſſet, niſi magnus ordo diſtinctionis graduum eam ſeruaret. 89. diſt. ad hoc.

q ¶ Obſequi.] ideſt ſeruire in ſuo gradu. 93. diſtinct. à ſubdiacono.

r ¶ Intendere.] ideſt obtemperare, vel obedire.

ſ ¶ In certis.] de quibus non eſt dubium quin in eis, ſi certa ſunt quòd ſint iuſta, inferiores ſuperioribus parere debeant extra de maior. & obed. cap. 1 & 2. & c. illud. 11. quæſtio. 3. c. abſit. de regu. iur. non poſſunt dolo.

t ¶ Dubijs.] ſcilicet an ſint iuſta vel non ob bonum obedientiæ. 23. q. 1 quid culpatur. extra de tẽpo. ord. c. ad aures. vbi de hoc. & plenius per Hoſti. ff. de iud. ſi quis ex aliena. ſi quis ius dicen. non obtemp. l. 1. extra de appel. ſi duobus. de hoc ſcripſi extra de reg. iur. cap. quod quis mandato. lib. 6.

u ¶ Præſunt.] exponi poteſt, ſcilicet maiores: obediãt ſcilicet minores. Vel poteſt exponi, præſunt, ſcilicet minores artibus vel diſciplinis.

x ¶ Quibus.] ſcilicet cũ qbus obediãt, vel obtẽperẽt.

a ¶ Illa

gulis ſingulis, quibus obtemperent diſciplinis, ut illarum [a] finis [b] egregius debitis [c] obſequentium [d] miniſterijs ſubſequatur: Sic iudicās, cuncta [e] rimatur & diſcutit, leges caſibus [f] applicat, canonum decreta ſecernit [g]: ſic morbis aggrauatus medicum [h], ſic virtus conſtans in medio ſapientem prudentemque [i] depoſcit: ne ſi quiſquā regatur ut [k] apperit, confeſtim corruat [l], vt [m] non quærit, neque taliter [n] conuiuentibus non [o] ordo, ſed horror inhabitet: adſit [p] (quod abſit [q]) diſcordia [r]: religāns religio relegetur: ſententiæ nāque uariantur ut [s] capita, & creſcit in [t] ſtolidis opinionibus phātaſia [u]. ¶ Eodem [x] modo eiſdem que quodam modo rationibus inuitati [y], cum præfatorum Miniſtrorum, vel Cuſtodum ſub certa forma: ſimul ſcilicet & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodijs, cum Guardiani & [z] duorum de conuentu [a] loci [b] diſcretorum [c] ſacerdotum [d] & antiquorum [e] in ordine Fratrum conſilio [f] & aſſenſu præfatus Clemens iudicio duxerit [g] relinquendum, an ſit multum credibile ex iam expertis [h], quòd Fratres ipſi abſque granarijs & cellarijs [i] non poſſint uitæ neceſſaria inuenire [k], quo [l]

a ¶ Illarum.] ſcilicet artium & diſciplinarum.
b ¶ Finis egregius.] ſcilicet aſſecutio ſalutis ęternæ, cum obedientia maior quàm victima cēſeatur. extra de maiori.& obedien illud.
c ¶ Debitis.] ideo dicit forte debitis, quia ad indebita quis obſequi non tenetur, ut dixi ſup. in verbo, per omnia, uel dicit, debitis, ut denotet obſequia forte per minores ſuperioribus debita, vt ſ.
d ¶ Obſequentium.] ideſt obedientium
e ¶ Cuncta rimatur.] 32. diſt. iudicantem. extra de fide inſtru. cum Ioannes §. verum. C. de eden. l. is qui apud quem.
f ¶ Caſibus.] ſcilicet occurrētibus quotidianis. ff. de lib. leg. l. legaui. de uſuca. l. ij iuſto.
g ¶ Secernit.] ideſt ſeorſum cernit, parat & inducit ad caſuum emergentium deciſionem.
h ¶ Medicum.] depoſcit, quod eſt infra, ad hoc in corpore authen. hæc conſtitutio innouat. in prin. coll. 8. ff. de var. & extraord. l. medicus. extra de pœnit. & remiſ. omnis. §. ſacerdos cum ſimilibus.
i ¶ Prudentemque.] cum diſcretione dicta aliarum uirtutum matre. 1. q. 5 p̄ſentium. extra de offic. cuſtod. c 1. de re iud. paſtoralis. §. verum. cle 5.
k ¶ Vt apparit] ſcilicet ſenſu proprio indiſcrete ducto. 36. diſt c ſi qs vult. 38. diſt in relatum. & argu. ff. de do. l. Aquil. in proœmio Digeſtorum. §. hoc autem.
l ¶ Corruat] ſ. in totum uel in promptu periculū incidat. C. de bo. quæ li l ult. §. filij autem iuxta illud: Vęh ſoli, &c. extra de ſta mo. monachi 81. diſ c. in omnibus. extra de æta. & qual. cum ſit ars.
m ¶ Vt non quærit] nullus enim caſum ſui appetere præſumitur, ſed aſcenſum extra de cle. non reſid. c. 1. 93. diſt. legimus C. de numera. & actu. & chartu. l. nulli. lib 12. quemadmodum ciui. mune. indi. l. maiorib. lib 10.
n ¶ Taliter.] ſcilicet ut appetunt à ſua communitate diſcrepantibus.
o ¶ Non ordo] ad hoc in corpore auth. de hęre. & fal. §. inordinatum. coll. 1.
p ¶ Adſit.] ideſt præſens ſit.
q ¶ Quod abſit.] ſcilicet iuxta uotum noſtri ordinis.
Diſcordia ē mř litium.
r ¶ Diſcordia.] quæ de ſe pacis eſt æmula, mř litium, materia iurgiorū, ut in proœmio Decretalium. & hic adde quod dixi ſup. parte prima, in uerbo, unionem ſcindens.
ſ ¶ Vt capita.] iuxta illud: Quot capita tot ſulæ. de conſecr diſt. 3. c. ſicut in ſacramentis. extra de conceſ. præb. quia diuerſitatem ff. de lib. vniuerſi l. 2. de arbi. item ſi vnus § principaliter
t ¶ In ſtolidis.] ideſt fatuis, vel capitaneis probabilitate non ſuffultis
u ¶ Phantaſia] exponi pōt hoc verbum, ideſt, non uera, ſed falſa ſententia: non a ueris doctoribus, ſed a ſenſu capitaneo inducta 24. q. vlt. c. hæreſis. & c. quid autem 11. q. 3 cap. ſummopere extra de conſti. cap ne innitaris.
x ¶ Eodem modo.] Quarta pars.
y ¶ Inuitati.] ideſt inducti, ut expoſui ſup. proxi. §.
z ¶ Et duorum.] non ergo unius ſolius, & ita trium ad minus debet expectari conſilium & aſſenſus in his quæ ſequuntur, ſcilicet, Guardiani & duorum de conuentu ſacerdotum.
a ¶ De conuentu.] non ergo aliunde, cū illi melius præſumantur ſcire loci neceſſitatem quàm foranei. arg 93. diſ. illud. extra de elect. poſtquam ff. de quæſt. l de minore. § tormenta.
b ¶ Loci] de cuius fratrum ſuſtentatione agitur.
c ¶ Diſcretorum.] arbitraria hæc conſideratio.
d ¶ Sacerdotum.] nō videt ergo ſufficere ab inferioris ordinis fratribus petere conſilium & aſſenſum, de quibus ſequitur, arg. extra de electio. nemo. lib. 6. aliàs videretur fruſtra appoſitum iſtud uerbum, contra 19. diſt. c. ſi Romanorum. de priui. ſi Papa. li. 6. ff de uſur ſi ſtipulatus. de legi. l. & quando. Et hoc intellige ſi in conuentu ſint duo ſacerdotes diſcreti: aliàs videret ſufficere expectare conſilium uel aſſenſum aliorum, attenta mente conſtitutionis uolentis neceſſitati fratrum loci prouidere arg. ad hoc ff de condi. & demon. l in teſtamento. & argu. eorum quæ no in ſimili per Inno & Hoſt de elect. quia propter in ver. tres.
e ¶ Antiquorū.] qua antiqtate? Dicas ꝙ arbitraria, cū non ſit hic uel alibi ſuper hoc expreſſa, arg. ad hoc. ff. de leg 3. l. non aliter. in ſi. cum ibi no. per Inno. extra ut lit. non conteſt. quoniam. & quia hic non curatur de antiquitate ætatis, ſed temporis, quo illi ordinem ſūt ingreſſi. arg. extra de maio. & obe c. ſtatuimꝰ, &c.
f ¶ Conſilio & aſſenſu] non ualet cōſilium niſi aſſenſus expectetur. argu. extra de offi. deleg. c. venerabili. & ſuper hoc uide ꝙ no. per Compoſt. de conſti. c. pen. & quod aliàs plenius dixi, ne ſe vac c 1. lib. 1.
g ¶ Duxerit relinquēdum.] vt in dicta decre Exiui. §. rurſus.
h ¶ Ex iam expertis.] ſcilicet dudum retroactis tēporibus, ex quib. aliquādo præſumitur in futurum. 24. quæſtio. 5 c. ſi apud ff. de re mili. l. non omnes § a barbaris de accuſ. l ſi cui. § habendæ. extra de re iud. c. ſemel. li. 6. extra de præſumpt mandata. & c. ſcribam. vbi de hoc. & plenius in ſumma Hoſt. eo ti. §. 2 ver. tertia diuiſio.
i ¶ Cellarijs.] In quibus bladum & uinum recolligunt.
k ¶ Inuenire.] quia forte ibidem non reperientur venalia, nec ſperantur prouenire ex eleemoſyna.
l ¶ Quo caſu.] ſcilicet ubi non poſſent aliter veriſimiliter uitæ neceſſaria inuenire.

caſu granaria & cellaria, congregationes & conſeruationes huiuſmodi eis ipſe conceſſit, prout in prædictis eiuſdem Clementis litteris plenius continetur [a]: Nos de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, eorundem Miniſtrorum & Cuſtodum ſub [b] eadem forma iudicio, præſentium auctoritate committimus determinare: uidelicet, arbitrari, atque præcipere eo [c] caſu qualiter [d], ubi [e], & quando [f], & quotiens granum [g], panem & vinum [h] pro vitæ Fratrum neceſſarijs, Fratres ipſi quærere debeant, conſeruare ſiue reponere [i], etiam ſi reponenda ſint in prædictis granariis & cellarijs conſeruanda: Statuentes & diſtricte præcipiendo [k] mandantes, quòd in prædictis [l] & [m] his ſimilibus eorundem arbitrium, determinationem ſiue iudicium Generalis quidem in totius, Prouincialium uero in prouinciarum, Miniſtrorum, ac Cuſtodum ſimul & ſeparatim adminiſtrationibus & cuſtodijs ordinis memorati commiſſis eiſdem, cum [n] Guardiani tamen (ut ſupra prædicitur) & duorum de conuentu loci diſcretorum ſacerdotum & antiquorum in ordine Fratrum conſilio & aſſenſu †, Fratres [o] omnes & ſinguli obſequi [p] omnimode [q], illiſque parere per omnia teneantur: Ac inſuper quòd illorum [r] ſequendo arbitrium, determinationem ſiue iudicium, illiſque parendo, nec dici poſſint uel debeant, neque ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ uel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores [s]. Ideoque [t] omnes & ſingulos Fratres antedicti ordinis Minorum, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ab ipſius Generalis Miniſtri & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus noſtris, & aliis in Romana curia detulerunt uel deferunt, monemus & hortamur in Domino eis nihilominus in uirtute ſanctæ obedientiæ [u], & ſub [x] excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ad mandatum ipſius [y] Generalis deponant quos deferunt habitus, & aliis iuxta eiuſdem generalis arbitrium, determinationem ſiue iudicium (ut ſupra prædicitur) induantur: Ipſique Generali in omnibus iſtis & aliis, & per omnia ſecundum beati Franciſci regulam & prædictas prædeceſſorum noſtrorum declarationes, conceſſiones & commiſſiones, in ipſis declarationibus comprehéſas, & noſtras contentas in præſentibus [z] humiliter obediãt,

a ¶ Continetur.] dicto cap. Exiui §. rurſus.

b ¶ Sub eadem forma.] ſimul & ſeparatim, & alijs ſ. proxi. expreſſis.

c ¶ Eo caſu.] ſcilicet proxi. expreſſo, ideſt, ubi non poſſent credibiliter vitæ neceſſaria inuenire.

d ¶ Qualiter.] ideſt, per quem modum.

e ¶ Vbi.] id eſt, in quo loco.

f ¶ Quando.] ideſt, quo tempore. arg. ad hoc extra de accuſ. qualiter.

g ¶ Granum.] non exprimit quod vel quale: & ideo de quocunque grano ad uitam neceſſario intelligendum uidetur. ff. de verbor. ſign. l. frugem.

h ¶ Vinum.] ſed nũquid alia quæ ſunt ad uitæ ſuſtentationem neceſſaria vidẽtur hic permiſſa conſeruari, puta piſces, caſei, oua, & ſimilia? Videtur quod ſic: quaſi in omnibus ſit eadẽ ratio. Sed contra: quia hic certorum conſeruandorum grani & uini, ſit expreſſio, in non expreſſis aliud ſtatuiſſe videtur arg. 25. diſt. qualis extra de præſumpt. nonne, ff. de iud. l. cum p̃tor. & in aliis regulã prohibitoriam confirmare. ff. de fun. inſtr. l. quæſitum. §. idem reſpondit domo. & argu. ad hoc dicta l. frugem. & licet ſic tenere forte tutum uideretur: nam ubi aliquid gñaliter prohibetur, quod expreſſe nõ cõceditur intelligitur denegari, ut dicta decre. Exiui §. porro cõ dictus. tamen ꝓpter idẽtitatem rõnis, quã prius dixi, ſatis eſt de iure rõnabile: & per textũ ſequentẽ in p̃dictis, & ſimilibus.

i ¶ Reponere.] conſeruãda. quod ſtatim ſequitur.

k ¶ Præcipiendo mãdantes.] dicas hic ut dixi ſ. parte prox. in uer. mandantes.

l ¶ In prædictis.] id eſt, qualiter, ubi, quã, quotiẽs granum, &c. ut ſup proxi.

m ¶ Et his ſimilib⁹.] puta oleo, caſeo, piſcibus, ouis, & ſimilibus, & iſta ſimilitudo referatur ad talia.

n ¶ Cum Guardiani tamẽ.] hæc verba & ſequẽtia determinate ponuntur, ut dixi ſup. proxi.

o ¶ Fratres omnes.] ſcilicet vniuerſi, ut differat à uerbo ſequenti.

p ¶ Obſequi.] id eſt obedire.

q ¶ Omnimode.] hoc verbum & aliud quod ſequit̃, ſcilicet teneantur, neceſſitatem imponere ui, ut ſ. dixi.

r ¶ Illorum.] ſcilicet, Miniſtrorum & Cuſtodum, & uerba ſequentia expone vt dixi ſ. proxi §. verbo, hac inſuper.

s ¶ Tranſgreſſores.] hic dicas ut dixi ſup. proxi. § in glo. necmi rum.

t ¶ Ideoque.] ſcilicet parendo in præmiſſis iudicio ſuperiorum, non ſunt, nec poſſunt dici regulæ uel cõſtitutionũ ordinis trãſgreſſores.

u ¶ Sanctæ obedientiæ.] hæc uerba contra tranſgreſſores dura ſunt, vt ſup. dixi.

x ¶ Sub excommunicationis pœna.] talia verba ꝯminationem, non ſententiam inducunt, niſi aliter cõſtaret de mente ipſa proferentis. argu. C. commina. epiſt. l. interlocutio, in corpore auth. de armis. §. hanc igit. cũ ſimilib. cũ ibi not. coll. 6. & ſic not. extra de ſimo. ſicut. de ſagit. c. 1. de iurepa. relatũ. & de hoc ẽt per Inn. extra qui matrimonium accuſa. poſſ. cum in tua.

y ¶ Ipſius Generalis] nihil dicit hic de mãdato Miniſtrorum vel Cuſtodum: quare vr̃ quod depoſitio, de qua ſequitur ſolũ habeat de neceſſitate fieri ad mãdatũ Generalis miniſtri: ſi enim de his idẽ voluiſſet, hoc vtique expreſſiſſet: quod cũ non fecit, pro omiſſo dẽt haberi. argu. extra de deci ad audientiã. C. de cadu. toll. l. 1. §. ſi autem deficientis. 2. quæſtio. 5. conſuluiſti.

z ¶ In præſentibus.] ſcilicet literis.

alij obligati cõſil. obſeruare c. ne pro defectu. de elect. c. cũ olim de arbi. & cũ alteri ꝯſulẽs ſe non obliget. l. 2. in fi. ff. mãd. non eſt ẽt aliter adſtrictus ſequi in auth. ẽ. iuſiuran. quod p̃ſ. ab. § & ſequi⁹. coll. 2. niſi vbi lex iubet ꝯſil. ſequi ſicut hic, & l impuberib. ff. de ſuſpe. tu. tunc n. licet mutet aliquis perſona cõſulẽs, nunquam tñ illa cõſilius ꝯſi requirẽdum eſt. 1. aſ. l. ſi eum §. quod iniuriarũ ff ſi quis cau. iniu. Font.

† Niſi iſta dictio addita fuiſſet, non fuiſſent

a ¶ Vel

a ¶ Vel appellationibus]repete non obſtantibus.
b ¶ Quæ.] ſcilicet priuilegia, & alia ſupra proxi.numerata.
c ¶ Derogare.] in alijs ergo in quibus nõ derogarent, in ſuo robore remanebũt: quia quod nõ mutatur, &c. C. de teſta. ſancimus. de appel. præcipimus.

z ¶ Charitatis.] ſine qua non eſt ſalus æterna.de pœn. diſt.2 §.euidenter.& diſt.3 ſi quis autem.
a ¶ Purificans.] ſcilicet quem ab omni peccati macula, ſi ſeruetur illæſa, vt ſup.proxi. & ad hoc in corpore auth.de mona.in prin.col.1.

pareant, & intendant: non obſtantibus quibuſcunq; priuilegijs, indulgentijs, litteris, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipſorum à præfato Clemente conceſſis, vel appellationibus [a] ab eis vel ipſorum aliquo ad ſedem Apoſtolicam interiectis, quæ [b] (inquantum poſſent derogare [c] præſentibus) viribus vacuamus [d]. Religio namque perimitur, ſi a meritoria ſubditi obedientia ſubtrahantur [e]: magna quidem paupertas [f], ſed maior integritas [g] bonum eſt, obedientia maximum [h], ſi cuſtodiatur illæſa: nam prima [i] rebus [k], ſecunda [l] carni, tertia [m] vero menti donatur & animo, quos [n] velut effrænes [o] & liberos [p] ditioni [q] alterius humilis iugo [r] propriæ [s] voluntatis adſtringit. Ad hanc [t] itaque fratres prædicti non inuiti, ſed [u] ſponte redeant, hanc [x] velint & appetant, hanc magnis deſiderijs concupiſcant, illudque [y] votis canticorum † ingeminent, oſculetur me oſculo oris ſui, charitatis [z] vtique & dilectionis religionis huius obedientia ſancta purificans [a]: nam meliora ſunt vbera [b] tua præceptorum [c] ſi quidem & conſiliorum [d] quædam nutrientia [e] pocula, vino, vnguentis optimis, ſcilicet bonæ famæ [f] fragrantia ſuauitatis odorem [g]. Nec [h] formident hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos ſuos (vt firmiter ſperamus [i] eiſque iniungimus [k]) ſibi benignos & mites [l] inuenient, cæteros [m] dulces atque palpabiles [n], cum ſint & eſſe debeant omnes & ſinguli fratres [o] in Chriſto, & clamitent [p]: Quis mihi det [q] te fratrem meum communi ſcilicet patre beato Franciſco congenitum, ſuggentem vbera matris meæ, [r] religionis

d ¶ Vacuamus.] hic not. principem ex cauſa reuocare priuilegia vel libertates conceſſas, cum & talia ex cauſa multiplici perdi poſſint. not. de deci. c. ſuggeſtum.

Priuilegiũ ex cã reuocari poteſt.

e ¶ Subtrahantur.] collige hic meritum religionis perimi in ſubdito ſi ſe ab obedientia ſubtrahat, & ſuperiori præiudicium generatur: cui obediẽtia eſt præſtanda, per ſubtractionum eiuſdẽ vnde tanquam ſpoliatus ad eam reſtituitur licet aliàs electionem violentam non probet. de re iud. cap. ſuborta. vbi hoc no. per Inno. & Hoſt.

Religionis meritũ perdit qui ſe ab obediẽtia ſubtrahit.

f ¶ Paupertas.] ſcilicet iſtorum oſtenditur in rebus.
g ¶ Integritas.] ſcilicet in carne.
h ¶ Maximum.] in ſuperlatiuo gradu quo ad mentem.
i ¶ Prima.] ſcilicet paupertas.
k ¶ Rebus.] donatur, quo eſt infra proxi.
l ¶ Secunda.] ſcilicet integritas de qua ſcribitur: ſola eſt poſſibilis animas Deo repræſentare. in corpore authen. de loco. §. ſancimus. col. 3.
m ¶ Tertia vero.] ſcilicet obedientia.
n ¶ Quos.] ſcilicet mentem & animum.
o ¶ Effrænes.] ideſt ſine fræno & temperie. ſimile ff. de teſta. l. 1. §. ſi. extra eo. tit. c. ſignificauit, & c. cum cauſam.
p ¶ Liberos.] ab omni ſubiectione.
q ¶ Ditioni.] ideſt poteſtati vel imperio. extra de ele. quorundam. & c. ſi religioſis. lib. 6. alibi autem verbũ, ditio, exponitur pro iuriſdictione. in corpore auth. de non eligen. ſecundo nuben. in ſi. de fideiuſ. in ſi. col. 1. in proœ. inſti. §. 1.

Ditio ẽ æquiuocũ.

r ¶ Iugo.] id eſt ſubiectione ſimile 21. diſt. cap. in memoriam.
s ¶ Propriæ.] ſcilicet ſpontaneæ, cui violentia non infertur. 32. q. 5. §. 1 vnde ſcribitur, voluntarium ſibi militem eligit Chriſtus: voluntarium ſibi ſeruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non eſt.

Voluntarius miles a Deo eligitur.

t ¶ Ad hanc.] ſcilicet obedientiam.
u ¶ Sed ſponte.] ne aliàs & rem & meritum perdant. d. §. ex his.
x ¶ Hanc.] ſcilicet obedientiam.
y ¶ Illudque.] ſcilicet quod legitur in Canticis,

b ¶ Vbera tua.] hoc alibi legitur, quod dulcior eſt religioſa caſtigatio, quàm blanda remiſſio: & dulciora ſunt amici vulnera, quàm voluntaria oſcula inimici. 5. q. 5. omnis, & cap. non oſculatur.

† Cant. 1.

c ¶ Præceptorum.] de ſe neceſſitatem importantium. 13. q. 1 ca. quod præcipitur. extra de verbor. ſignific. cap. in his.
d ¶ Conſiliorum.] liberam cuiuſq; voluntatem excitantium. 4. diſt. c. vlt. 14. q. 1. quia ergo. & c. quiſquis.
e ¶ Nutrientia.] ſcilicet animum.
f ¶ Bonæ famæ.] ad cuius cõſeruationem quiſque debet attendere, aliàs crudelis dicitur. 12. quæſtio. 1. nolo.

Famã negligens crudelis eſt.

g ¶ Odorem.] bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum ſine virtute animi non ſubſiſtat. ad hoc extra de accuſa. cap. licet. ff. de quæſtio. l. de minore. §. tormenta.
h ¶ Nec formident.] Quinta pars & expone, formident, ideſt timeant, perhorreſcãt ferocitatem vel ſæuitiam prælatorum.
i ¶ Speramus.] nam de quocunque præſumẽdum eſt bonum in dubio. extra de præſumpt. dudum, & ff. de leg. 2. cum quidam. & l. cum pater. § rogo.

Præſumitur bonũ de quolibet.

k ¶ Iniungimus.] ex præcepto ergo tenentur ſuperioris ad reddendum ſe mites & benignos.
l ¶ Et mites.] hoc dicit quia ſuperioris nimia aſperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec ſalutẽ. 45. diſt. cum beatus, & cap. diſciplina. ff. ad leg. Aquil. l. numquam.
m ¶ Cæteros.] ſcilicet non prælatos, ſcilicet eiuſdem ordinis fratres.
n ¶ Palpabiles.] id eſt, tractabiles per mutuam conuerſationem, arg. ad hoc. C. de eroga. mili. annonæ. l. cum allegas. lib. 12.
o ¶ Fratres in Chriſto.] in quo omnia vnum cõſtituũt. in corpore auth. de mona. §. huic nobis, & §. ordinatione. in ſi col. 1.
p ¶ Clamitent.] id eſt clamando reſonent.
q ¶ Det.] ideſt dare poterit.
r ¶ Matris meæ.] ſcilicet ſpiritualis: & ſic mater religioſorum ipſa religio dicitur.

a ¶ Eius.] ſcilicet religionis, vel eius ſcilicet beati Frãciſci: & repete, ſuggentem.
b ¶ Velut, &c.] & repete iterum, ſuggentem: aliàs ſuggerentem.
c ¶ Pocula.] ſcilicet ſpiritualia. arg. 38. diſt. ca. ignorantia. & cap. ſi iuxta.
d ¶ Foris ab eiuſdem obſeruantijs.] id eſt extra eiuſdem obſeruantias.
e ¶ Me.] ſ. propter te.
f ¶ Immo.] hoc verbum frequenter correctiue ponit. ff. de manu teſta. l. Stichus. de hære. inſti. l. ſi ita ſcriptum. de pœnit. diſt. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur. extra vt lit. non conteſt accedens. quãque ſumitur pro vt C. de nouo Cod. fac. §. quibus. quãq; pro vel. C. de ſacroſan. eccle. l. iubemus § œconomus de hoc dixi cap. Execrabilis.

Immo multifariã ſumitur.

g ¶ Deſpiciat.] ideſt ſpernat vel contẽnat.
h ¶ Profecto.] id eſt certe.
i ¶ Foris.] ideſt extra obſeruantias communes religionum.
k ¶ At ſi.] aliàs quaſi, pro tanquam.
l ¶ Deſides.] ideſt à ſua cõitate diſcordes.
m ¶ Deſpexerant.] id eſt ſpreuerant vel contempſerant.
n ¶ Internæ.] ideſt intrinſecæ & mentalis.
o ¶ Conformis obſeruantiæ.] quaſi dicat à ſua cõitate non diſcrepantis: ſed eidem ſe aptãtis, vt dixi ſup. in §. quapropter.
p ¶ Efferet.] id eſt extollet, quia diſcrepantes ad communitatem ordinis ſunt reuerſi. Zenzelinus.

vtiq; & profeſſionis eius[a] velut[b] matris contempla tionis & electionis ſuauia & dulcia pocula[c], ut inueniam te foris[d] ab eiuſdem obſeruantijs quodammodo diſparem, & deoſculer blande, uidelicet intra charitatis uiſcera te complexus: & iam me[e], immo[f] & te nemo deſpiciat[g], profecto[h] quos foris[i] poſitos multi ac ſi[k] diuiſos & deſides[l] fortaſſe deſpexerant[m], intus, puta intra dilectionis internæ[n] præcordia & conformis[o] obſeruantię clauſtra repoſitos, iam nemo deſpiciat, ſed ſuſcipientes eoſdẽ dulcedine quiſque digne laudibus efferet[p] & ſuſceptos. ¶ Nulli ergo, &c.

¶ Pręmiſſo qualiter gloſſantes decretalem, Exijt qui ſeminat. eo. tit. lib. 6. excommunicationem ipſo facto non obſtantibus quibuſcunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vſque ad ſedis Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendit: Et per iſtam ſuſpenſionem contra Fratres Minores obloquendi non intendit tribuere occaſionem.

CAP. II.

QVia nonnunquam[q] quod coniectura[r] profuturum credidit, ſubſequens experientia[s] nociuum[t] oſtendit: non dẽt reprehenſibile iudicari[u], ſi canonum[x] conditor[y] canones à ſe uel ſuis prædeceſſoribus editos[z], uel aliqua in eiſdem contenta canonibus[a] reuocare[b] modificare[c] uel ſuſpendere[d] ſtudeat †, ſi ea obeſſe[e] potius uiderit quàm prodeſſe. ¶ Sane[f] dudum felicis[g] recordationis Nicolaus Papa iiij. prædeceſſor noſter quandam conſtitutionem declaratiuam quæ incipit? Exijt ſuper regula dilectorum filiorum Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciſcus almus confeſſor inſtituit; promulgauit[h]: ſub[i] certis pœnis arctius[k] interdicens[l], ne concordantiæ[m], contrarieta-

Diuiſio textualis.

QVia nõnunquã.] Iſta conſtitutio diuiſibilis eſt in partes quinq;. In prima, harẽga quædam ſiue Papalis excuſatio præmittitur. In ſecunda cõſtitutionis Nicolai Papæ iij. aliàs iiij. recitatio ſubiũgitur. ibi, Sane dudũ. In tertia, ipſa cõſtitutio annectitur: ibi, Nos autẽ, &c. In quarta, quæ dã certa facta proteſtatio ſubſequitur. ibi, per ſuſpenſionem, &c. In quinta, ꝙ pręſens conſtitutio publice patere debeat, facta pollicitatio ſubinfertur. ibi, Ne autem in poſterum, &c.

Affirmatiuã duplicata negatio ponit.

q ¶ Nonnunquam.] ideſt quandoque, vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur, plene dixi in c. cum inter nonnullos.
r ¶ Coniectura.] ideſt probabilis humanæ naturæ præſumptio.
s ¶ Experientia.] ſcilicet facta, quę dicitur via rerum efficax. extra de elect. ꝗ ſit. in 6. C. de Iuſti. Cod. confir. circa ſi primæ colum. in corpore auth. quib. mo. na. effi. ſui §. illud tamen. col. 7.
t ¶ Nociuum oſtẽdit.] iuxta hoc alibi ſcribitur, quod credebat coniectura prodeſſe, experimento inuenitur inutile. in corpore authen. hæc conſtitutio inno. conſti. col. 8. in prin. & exhinc fuit ſumptum quod hic dicitur.
u ¶ Iudicari.] ſimile extra de conſangui. & affi. c. non debet.
x ¶ Canonum.] ſcilicet generaliter omnes adſtringentium, & ab omnibus habentium obſeruari. extra de conſti. cap. 1. C. de leg. l. leges ſacratiſſimæ.
y ¶ Conditor.] qualis eſt Papa.
z ¶ Editos.] quos non debet erubeſcere ex cauſa penitus etiam tollere: non enim erubeſcimus ſi quid melius etiam horum quę ipſi prius diximus, ad inueniamus, hæc ſancire: & competentem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem. in corpore authen. de nup. §. nos autem. col. 4. nec debet pudere principem ſuum errorem corrigere, qui præpoſitus eſt ad aliorum corrigendos errores. extra de accuſa. c. qualiter. de re iudi. cum olim. 35. quæſt. 9. cap. ſententiam.

† Vide ¶ notaui in cap. alma mater. de ſent. exc. li. 6. Font.

a ¶ Canonibus.] ideſt & alios canones.
b ¶ Reuocare.] ſcilicet in totum.
c ¶ Modificare.] ideſt, temperare & limitare poteſt dari exemplum per c. dudum. de iudi. Clem. Papa v.
d ¶ Suſpendere.] quo ad effectum, vt aliquem non ligent, vt infra patebit.
e ¶ Obeſſe.] ideſt, nocere, vel ad noxam ſeu damnum tendere. de reſcrip. ſtatutum. de except. pia. lib 6.
f ¶ Sane.] Secunda pars.
g ¶ Felicis.] ſimile de pœnis, cap. felicis. li. 6.
h ¶ Promulgauit.] quæ per Bonifacium Papam viij. repoſita fuit ſub titulo de verborum ſignificatione, lib. 6.
i ¶ Sub certis pœnis.] quæ colliguntur ex d. cap. Exijt. § cum igitur.
k ¶ Arctius.] id eſt arcte.
l ¶ Interdicens.] eius interdictum antea ſeruabatur. & merito: quod enim princeps Eccleſiæ interdicit, reputare deberet omnis ſibi penitus interdictum. 93. diſ. miratus, ſicut & eius præceptum ab omnibus eſt ſeruandum 1?. diſt. in præceptis. & cap. non decet. 19. diſt. in memoriam.
m ¶ Concordantiæ.] ſcilicet iurium aliorum.

a ¶ Con-

tes[a], ſeu aduerſæ uel diuerſæ opiniones[b] ab ipſius conſtitutionis lectoribus[c] ſeu expoſitoribus aliquatenus inducantur, nec ſuper conſtitutione gloſſæ fiant ab aliquibus, niſi forſan per[d] quas uerbum[e] uel ſenſus ipſius[f], uel ipſa conſtitutio quaſi grammaticaliter[g] & ad[h] litterã exponatur: nec intellectus ipſius[i] per legẽtem diſtorqueatur[k] ad aliud, quam conſtitutionis eiuſdem littera[l] ipſa ſonat: gloſſantes autem in[m] ſcriptis conſtitutionem eandem aliter quàm ſuperius eſt expreſſum[n], facientes quoque commenta, ſcripturas ſeu libros, & ex[o] certa ſcientia & deliberatione determinãtes in[p] ſcholis, ſeu prædicantes[q] contra contenta in conſtitutione prædicta uel, aliqua ſeu aliquod prædictorũ[r] (non obſtantibus[s] aliquibus priuilegijs ſeu indulgentijs, aut litteris Apoſtolicis, quibuſcunque perſonis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religioſis uel ſæcularibus generaliter uel ſingulariter ſub quacunque forma uel expreſſione verborum conceſſis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet ſuffragari) ipſo[t] facto excommunicationis[u] ſententiæ uoluit[x] ſubiacere[y].

¶ Nos[z] autem attendentes quòd argumentis[a] frequenter & collationibus latens ueritas aperitur[b] †, quodque ſub eadem littera ſæpe latet multiplex[c] intellectus, necnon[d] eſſe difficile uolentibus conſtitutionem prædictam perfecte[e] legere

a ¶ Contrarietates] quæ in iure reperiri non debent. C.de ve.iur.enuc.l.tãta §.contrarium. & in proxi.decret §.ſane.& ibi not.

Quot capita tot ſenſus.

b ¶ Opiniones] quia frequẽter quot capita tot ſnſæ. de conſecr.diſtin.4.c.ſicut in ſacros.ff.de arb.l.item ſi unus. § principaliter. & diuerſitatem corporum, &c. extra de conceſ.præb.quia diuerſitatem.

Lector pro ingenio audiẽtiũ ſe adaptet.

c ¶ Lectoribus] lector volens audientibus proficere, ſe talẽ exhibere deberet, ut pro ingenio addiſcẽtium ſemetipſum poſſit adaptare, & uerbi ſui ordinem pro audientium capacitate dirigere. 8.q.1.c.oportet.qui enim ea docet quæ ab audientibus non ualent intelligi, non eorum vtilitatem, ſed ſui oſtentationem facit.43.diſt.c.pariter. Quę autem & qualia in promouendo ad honorem doctoratus expoſcantur:& quibus gaudeat iure priuilegijs doctor factus: & quot nominibus nuncupatur, vide 1 ſi placet quod ſuper his plane notaui extra de mag.ca.cum ſit nimis. iu.per uerbo, honorem. clem.5.

1 Vide & q̃ notaui in procœmio Sexti, in glo. doctorib. gb. adde Barto. in procœmio Cle. Fon.

d ¶ Per quas.] ſi habes, quos, expone, ſcilicet lectores uel expoſitores: ſi habes, quas: expone, ſcilicet gloſſas.

e ¶ Verbum.] forte in ſui itellectu obſcurũ.

f ¶ Ipſius] ſcilicet conſtitutionis

2 Addo tibi l. Plautius ff. de auro & argen. lega.

g ¶ Grãmaticaliter.] vt forte recte loquendi vsũ habeat 2, & inter falſa & uera dijudicet.37.diſt.c.ſi quis grammaticam.

h ¶ Ad litteram exponaĩ.] ad rudium animos informandos.inſti.de iuſti & iure §.hic igitur.

i ¶ Ipſius) ſcilicet conſtitutionis.

k ¶ Diſtorqueatur.] ideſt, per quãdam violentiam inducatur ſeu applicetur ad iactationem ſciẽtię, vt plus ſcire uideatur. 47.diſt.§.pariter in fi.& talis diſtortio fuit ſignanter inhibita 3: quia multorum pios aĩos inuoluere, & ab ingreſſu religionis Minorum corda poſſet ſubtrahere, ut in c.Exijt.§.cum igitur.

3 Addo l. fi. ff ad exhib. Font.

l ¶ Littera ipſa ſonat.] ſana intellige mente & ſenſu ſeruatis nõ contritis: non enim ſic eſt cortici litteræ inhærendũ, ut mẽs uel ſenſus aliquatenus confundãtur 4.extra de iure iur.c Romani.§.verum.cle.5. ff.q petant tut.l.credendum.de iurepa. l.adigere. § q̃uis. de excuſ tut l.ſcire.§.aliter.

4 Ca. Marciõ & Baſilides.1.q.1.glo l. nõ dubiũ C.de leg.

m ¶ In ſcriptis] puta commenta ſuper iſta conſtitutione faciendo.

n ¶ Exp̃ſſum.] ſ.quaſi grammaticaliter exponendo.

o ¶ Ex certa ſciẽtia] ſecus ergo ſi ꝑ errorem: errantis enim nullus eſt cõſenſus. ff.de iudi. l. conſenſiſſe. de iuriſdictio omn.iud.l.ſi per errorem. quare ſcriptum eſt.Sciẽtiam non ignorantiam uolumus obligari. C.de tabu.l.generali lib.fo.

p ¶ In ſcholis.] & ſic in publico, forte diſputationis vel repetitionis tempore: hoc enim expoſcebat dicta decre.Exijt §.cum igitur.

q ¶ Prædicantes.] puta in ſermonibus clero potiſſime faciendis.

r ¶ Prædictorum.] ſcilicet, ꝙ concordantiæ, vel cõtrarietates, vel oppoſitiones eſſẽt inducendæ. & ſume hic illa uerba, ipſo facto excommunicationis, &c q̃ ſunt infra.

s ¶ Non obſtantibus.] iſtam clauſulam tu curioſe lector in multis potes decretalibus reperire: ſed ſuper ipſa uide quod not. in decreta. ſuſcepti.

t ¶ Ipſo facto.] & ſic erat ipſa conſtitutio in hoc canõ latæ ſententiæ: nihilominus tamen ſub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmiſſa fieri, ut dicto cap. Exijt. §. cum igitur. ſed in hoc fuit cõminatiua, non ſententiæ priuatorię inductiua. argum.extra de celeb. Miſſa. dolentes. cum ibi not.& infra etiam innuitur.

u ¶ Excommunicationis.] ſcilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de ſentent. excommu. c. ſi quem.

x ¶ Voluit.] ſcilicet ipſe Nicolaus iij. aliàs 4.

† De vtilitate diſputationis oĩno vide ſyluãnuptialẽ Ioã. de Neuizan. in princ. Font.

y ¶ Subiacere.] quam ſententiam a nemine tolli uoluit, niſi a Romano Põtifice, uti dicto c.Exijt §.cum igitur.circa finem.

z ¶ Nos autem] Tertia pars.

a ¶ Argumentis] quę frequẽter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducunĩ.ff de lega.1.nõ poſſunt.extra de confir.vti.vel inuti.c.cum dilecta.

b ¶ Aperiĩ.] iuxta hoc alibi legitur, ꝙ notando & diſputãdo bene & optima ratione aliqua diſcernuntur. ff.de munc.& hon.l.munerum 2.§.miſta Et de aduocatis ſcribiĩ ꝙ dirimi faciũt ambigua facta cãſarũ ſuæ glorioſę vocis munimine. C.de adno.diuer.iud l.aduocati.Sed q̃ras a me qualiter ꝑ collationes habitas latens ueritas aperitur? Rñdeo quia frequenter reuelatur minori quod maior neſcit 5.95. diſt. eſto ſubiectus.C de offi.recto prouin.l.potioris. quod in collatione uerbum prolatum frequenter aliorũ ſnĩa tamq̃ ſubtiliori rationi ſubnixum ad ſe trahitur. ff. de arb. l.ſi in tres.& arg de cõdi ob cauſam.l.dedit. §. ſi quis de iurep.l.diui.fratres.C.de his q̃ in teſt.delen. l.ꝑxi.

5 Addo tibi l. §.ſed neq;.C.de vete.iure enu. quã tex. Bart. cõſil.1.col.19 li.3.dicitaureũ. facitgl & ibi doc c. ad noſtrã de cõſue. Font.

c ¶ Multiplex intellectus.] idem enim ſermo multas ſignificationes uel ſnĩas frequẽter exprimit.ff.de ver. obligationibus l.quotiens in ſtipulationibus.de rebus dubiis l.quoties.de reg.iur.in quib. reperies multa iura allegata, ꝑ q̃ poteris exẽpla ponere.

d ¶ Necnon.] repete attendentes.

e ¶ Perfecte.] ideſt cum perfecto & completo intel-

f 3 lectu

lectu legere. lectura quidē perfecta dici non meretur, niſi diligentiſſima atq. exactiſſima legenti s interpretatione ſingula tradanſ. Inſtit de iuſti. & iure. §. his igitur. C. de profeſ. qui in vrb. l. 1. lib. 11.

pœna, cōtrafaciens, pœnam illam non incurrit: cum per talia uerba non inducatur ſententia, ſed ſolū fiat comminatio, ut dixi in parte p̄cedenti in uerbo, ipſo facto. de hoc habes extra de ſimo. ſicut. de ſaggita. c. 1. C. commina. epiſto. l. interlocutio. in corpore auth. de armis circa medium. coll. 6.

ac a intelligere, pœnas adiectas in conſtitutione huiuſmodi deuitare b: viam veritatis aperire uolentes c, & periculis d, quæ ex prędictis e poſſent litteratæ perſonę præcipue f ſcholaſticæ incurrere, ſalubriter obuiare, præſertim cum de nouo ſuborta g ſint aliqua dubia, circa quæ poſſet periclitari h ueritas i, & erroribus k via pandi, niſi liceret conferre l ſuper contentis in conſtitutione huiuſmodi m & diſputare n: prohibitiones & pœnas prædictas o tam latas, quàm comminatas p & earum effectus, in fratrum noſtrorum q ac multorum archiepiſcoporum, epiſcoporum & aliorum prælatorum, necnon multorum profeſſorum utriuſque iuris, & multorum ſacræ Theologiæ magiſtrorum præſentia, dum conſiſtorium teneremus, auctoritate Apoſtolica duximus vſque ad ſedis r Apoſtolicæ beneplacitum ſuſpendendas s. Per ſuſpenſionem t autem huiuſmodi u nequaquam licentiam cuiquam intendimus impertiri x, quod contra Fratrum regulam prædictorum y dogmatizare z, ſcribere a ſeu determinare b, prædicare c ſeu praue d loqui liceat publice uel occulte: quinimmo e hæc omnibus & ſingulis auctoritate prædicta f diſtrictius inhibemus g.

¶ Ne h autem in poſterum præmiſſarum prohibitionum & pœnarum ſuſpenſio in i dubium reuocari ualeat, aut alicui propter defectum probationis k impingi l, quod uelut tranſgreſſor prohibitionum m

a ¶ Ac intelligere] parum enim prodeſt legere, niſi adeſſet intelligere. 11. q. 3. c. eorum 39. diſt. c. ſciēdum. ff. de verb. ſignifi. l. coram. iuxta illud: Legere & non intelligere, negligere eſt. argum. de celeb. Miſſ. c. dolētes. in corpore auth de q §. hęc omnia. & præcep. coll. 6.

b ¶ Deuitare.] cum à uero & perfecto intellectu, qui ſine diligenti & exacta interpretatione haberi nō poteſt, ut prædixi: habent tales deſiſtere, uel pœnas præmiſſas incurrere.

Veritas ē inueſtigā da.

c ¶ Volentes.] ad inueſtigandam enim ueritatis fidem quicunq; præſidēs anhelare debet. C de edē. l 2. 20. q 5. c. iudicantem. extra de fide inſtru. cum Ioannes. cum illi competere cedere habeat opinio. 8. diſt c. veritate. ff. q̄. do act de pecu. eſt annalis. l. quæſitū. aliàs eſt ibi §. ſub l 1.

d ¶ Periculis] ſcilicet ſententiarum, & comminationum.

e ¶ Prædictis.] ſcilicet quæ interdicta erant per decr. Exijt. §. cum igitur.

f ¶ Pręcipue ſcholaſticæ.] de illis præcipue dicit, quia illi pre aliis arguere & conferre conſueuerunt ad inſtar diligentis uenatoris cuncta rimari uolentis, nec tranſitorio ſtudio uti uolētes. in corpore auth. de qoęſt. §. illud. & §. hæc omnia coll 6.

q ¶ Fratrum noſtrorum.] hic potes recitare quod ſuper hac clauſula dixi in cap. Execrabilis.

r ¶ Sedis Apoſtolicæ beneplacitum.] quod numquam extinguitur donec cōtrarium conſtet, cum omni tempore ſedes duret, licet ſecus ſit in beneplacito perſonæ. arg. in corpore auth. quomodo oport epi. §. licentiam. coll. 1. extra de reſcri. cap ſi gratioſe. lib. 6. 1. ff. loca l. 3.

r Vide ¶ ibi notaui. Font.

ſ ¶ Suſpendendas.] talis facta per papam ſuſpenſio tollit effectum ſententiarum, ut tunc aliquem nō ligent: nec etiam contra faciētem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autem de ſuſpenſione facta per alium de ſententia excommunicationis uel interdicti: vide quod ſup his notari conſueuit de app. ell. dilectis filijs.

t ¶ Per ſuſpenſionem autē.] Quarta pars.

u ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet factā de ꝓhibitionibus & ſententijs latis & ꝯminatis & ipſarum effectbus.

g ¶ Suborta ſint] ſcilicet ſuper intellectu dict. decre. Exijt. vt patet per decre. Exiui de paradiſo. clem. 5. & patet in extrauag. dñi Ioannis. quarum una incipit: Ad conditorem. alia vero: Quia quorundam.

h ¶ Periclitari.] ideſt, periculum pati.

i ¶ Veritas] de qua legitur ꝙ ſępius exagitata magis ſplēdeſcit in lucem. 35. q 9. c. graue. diſquiſito de ſingulis, cum non poſſit ad ueritatem aliter ꝑueniri. 33. q. vlt. occidit ff. de quæſt. l. de minore. §. tormenta. de pœnis. l. aut facta. extra de teſti. cum cauſam.

k ¶ Erroribus via pandi.] p̄cludenda eſt, ſiue loquaris de erroribus contra fidem 24 q. vlt. c. quid autē iniquius. ſiue de erroribus ꝯ ius ſcriptū. in procemio Digeſtorum. § hęc autem omnia de iuſti. & iure. l. 1.

l ¶ Conferre] ideſt, collationem habere.

m ¶ Huiuſmodi] ſcilicet Nicolai 3.

n ¶ Diſputare] cum diſputando & conferendo latens veritas illuceſcat, ut ſupra.

o Prędictas] quę ſupra parte proxi. colliguntur.

p ¶ Comminatas] ex hoc collige, ꝙ vbi in aliqua cōſtitutione aliqd fieri prohibetur ſimpliciter ſub certa

x ¶ Impertiri] ideſt, concedere.

y ¶ Prędictorum] ſcilicet Minorum.

z ¶ Dogmatizare] ideſt, falſam doctrinam condere: dogma enim conſiſtit in uera doctrina. de cōſecr. diſt. 5. c ulti. no. 3. c. 1.

a ¶ Scribere ideſt in ſcriptis redigere.

b ¶ Determinare.] puta in cathedra, uel in ſcholis.

c ¶ Prædicare.] in ſermonibus.

d ¶ Praue loqui] ideſt, male uel ſubdole. arg. C. de poſtu. l. quiſquis.

e ¶ Quinimmo) ſimile de reſcri. c. tibi. li. 6. ff. de pact. l. iuriſgentium. §. quinimmo. & dic ſuper hoc ut dixi in c. Execrabilis.

f ¶ Prædicta.) ſcilicet Apoſtolica.

g ¶ Inhibemus) talis inhibitio ꝯtrium faciētib. pęnā infligi facit. extra de ꝯſti. cognoſcentes. 4. diſt. §. vlti.

h ¶ Ne autem.) Quinta pars.

i ¶ In dubiū reuocari ualeat.) ſcilicet an ſit facta.

k ¶ Probationis) cuius facultas non arctanda, ſed laxanda eſt. C de hære. l quoniam cognouimus. de reb. cred l. generaliter. ff de teſti. curent.

l ¶ Impingi.) ideſt, imponi uel imputari. & repete, ualeat

m ¶ Prohibitionum ipſarum.) ſcilicet factarum conſtitutione Nicolai 3. aliàs 4.

a ¶ Ante.

ipſarum in pœnam ſeu pœnas inciderit antedictas [a]: Nos volentes ſuper hoc de opportuno remedio prouidere, chartas [b] ſeu membranas [c] ſuſpenſionem continentes eandem [d], appendi ſeu affigi in maioris [e] Eccleſiæ Auinioñ oſtijs ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ [f] ſuſpenſionem prædictam ſuo quaſi ſonoro [g] præconio & patenti iudicio publicabunt [h]. Datum Auinioñ. viij. Calend. Aprilis. anno ſexto.

¶ Dominium rerum, quę perueniebant ad Fratres Minores retentũ ab Eccleſia Romana, ſimplici vſu facti Fratribus ipſis reſeruato in c. Exijt qui ſeminat.eo.tit.lib.6. ſummus Põtifex refutat multiplici ratione probãs eos non poſſe habere in re aliqua ſimplicem vſum facti: & ſtatuit, quòd de cętero nullũ ius, nullumq; dominium habeat Eccleſia Romana in huiuſmodi rebus, quæ in poſterum conferentur uel offerẽtur ipſis Fratribus. Hæc extrauagans eſt multũ iuridica, & ſubtilis in pleriſque locis, præſertim vbi probat vſum ſimplicẽ nõ poſſe conſtitui in rebus vſu comſumptibilibus.

C A P. I I I.

AD conditorem [i] canonum non eſt dubium pertinere [k], cum ſtatuta à ſe vel prædeceſſoribus ſuis edita obeſſe [l] percipit potius [m] quàm prodeſſe, ne vlterius obeſſe [n] valeant prouidere [o]. Dudum [p] ſiquidem felicis [q] recordationis Nicolaus iiij. prædeceſſor noſter attente proſpiciens in almi confeſſoris beati videlicet Franſciſci regula contineri, quòd nihil ſibi approprient, neque domum [r], neque locum, neque rem aliquam aliam ſui ordinis profeſſores: ac conſiderans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorium Papam ix. & nonnullos alios prędeceſſores eiuſdem fuerat [s] declaratũ, hoc [t] debere ſeruari tam in ſpeciali, quàm in communi [u], necnon & conſideranter attendens nonnullos Fratribus ipſis detrahere [x], impin.

a ¶Antedictas.] ſupr.in parte ſecunda, & d. ca. Exijt. §.cum igitur.
b ¶Chartas.] ſimile.ff.de bo.poſ.ſecundum tab.l char.
c ¶Membranas.] quia de membris & pellibus animalium factas.ſimile. 19.diſt.c.ũ Romanorum.
d ¶Eadẽ.] quæ tollit effectum, & ligamen ſniarum ut prædixi.
e ¶Maioris Eccleſiæ.] ideſt cathedralis, quæ maior debet omnibus alijs eccleſijs reputari cum illis omiſſis poſſint per ipſarum parochianos in eadem eccleſiaſtica recipi ſacramenta extr.de off.archid.c.officium.& argu.50.diſt.c.in capite.
f ¶Quæ.] ſ.chartę uel membranæ.
g ¶Sonoro p̃conio.] ſimilia uerba reperies in c. ſi fratrũ. & ſuper his & ſequẽtibus uerbis dic, ut ibi dixi.
h ¶Publicabunt.] ut extũc probabilis ignorantia non ualeat allegari.16 diſt. c.quod dicitis extra de poſtula.prælator.ad hæc de Iudæ. ca in nonnullis. ff. de inſtit.act. l.ſed & ſi quis. §. præſcribere. Zenzelinus.

AD conditorem.] ¶Præſens conſtitutio diuidi poteſt in partes nouem. In prima cõſtitutionis pręmittitur ratio In ſecũda conſtitutionis Papæ Nicolai ſubiungitur recitatio: ibi, Dudum ſiquidem, &c. In tertia annectitur eiuſdẽ cõſtitutionis Nicolai incommodę pro tẽpore multiplex impugnatio: ibi, in §. Quãquam autem. In quarta, ſimplicis vſus facti in rebus conſumptibilibus reprobatio: ibi, in §. Quod autem. In quinta ad quoddam obiectum datur rñſio: ibi in d §. Nec obuiat ſupradictis In ſexta ꝙ in rebus conſumptibilibus non ſit dare ſimplicẽ facti uſũ, ſit multiplex inductio; ibi, in §. Licet aũt in rebus. In ſeptima cõſtitutionis Nicolai inducitur imꝑpriatio: ibi, in §. Rurſus nedum. In octaua ſubinferẽ ipſa cõſtitutio: ibi, Nos itaq;, qui ueritatem. In nona ſit certa q̃dã ꝓteſtatio: ibi circa finẽ, Per hoc aũt, &c.

Diuiſio textus in nouem partes.

Canõ generalis a ſolo Papa cõditur.

i ¶Ad conditorem canonum.] qualis eſt Papa, qui ſolus generales canones cõdere poteſt.28.diſt.c.regula. cum multis c ſeqq.ſic & ſolus Imperator legem generalem condere poteſt.1.C.de leg.l.& ult.
k ¶Pertinere.] eius enim eſt ſua uel anteceſſorum ſtatuta in melius reformare.de reſcri.c.ſtatutum.de ſentent excom.c alma lib.6.de re iud.cum olim.
l ¶Obeſſe.] ideſt, nocere.
m ¶Potius quàm prodeſſe.] hoc frequenter contingit ex uariatione perſonarum, cauſarum, temporum, & locorum.19 diſt.c.ſciendum 61.diſt § his omnibus. 35.q.9.c ſententiam.extr de conſangui.& affin.c.non debet in corpore auth.de nup §.nos autem coll.4.
n ¶Obeſſe ualeant.] pręcauenda igitur ſunt futura in malũ. ut hic.50 diſtinction. cum Hadrianus.27.diſtinct in nomine Domini. extra de ſeruis nõ ord.c.1 ff. loca.l ſi quis domum. §. 1. ad Trebel.l. Lucius. §.penult.de dam infec.l. qui bona. § cum prætor.
o ¶Prouidere.] concor. ad hoc in corpore authẽ.de nupt. §.1. coll.4.22.q.2 cap.magnę.ſic enim eſt in cęleſti hierarchia, quæ ſuã ex cauſa reperiẽ ſniam immutaſſe. eadem cauſa & q ca.incommutabili.& ca.vnuſquiſque.
p ¶Dudum.] Secunda pars.
q ¶Felicis.] ſimile de cẽſibus, felicis.lib.6.
r ¶Neque domum.] quæ indefinite ſub inuolucro denotauerat per uerbum, nihil, hic magis ſpecificate declarat, alias uideretur hic una negatio ſuꝑflua: ſuper quo uide quod not in decret. cum inter nonnullos. in 2 gl.
ſ ¶Fuerat declaratum.] non dicit. ubi: & ſic not. argum. pro indeterminata allegatione, quòd ſit admittenda. adhoc de cohabi.cleri.& mulie.c.ueſtra. qui filij ſint legiti per uenerabilem.§. ult.de uita & honeſt. cleric cum ab omni. C.de ſumma tri.l.1.& in epiſtola, inter claras. per Hoſtien. de ſeruis non ordi. cap. conſuluit. & per Petrum de Samp.d.c.ueſtra.

allegatio ĩdeterminata ẽ admittẽda.

t ¶Hoc.] ſcilicet quòd profeſſores ordinis ſancti Frãciſci nihil ſibi approprient.
u ¶In communi.] ſuper hoc uerbo & præcedenti dic ut dixi in c cum inter nõnullos. ſuꝑ eiſdem uerbis.
x ¶Detrahere.] & male detrahentem enim proximo Deus perſequitur.23.q.4.qui peccat nam una ſpecies homicidij eſt proximo detrahere: nam quantum in detractore eſt, priuat animã proximi (quę melior eſt pars hominis) omni uirtute, per quã anima uiuit. Detrahere enim eſt, bona, quæ alicui a Deo collata ſunt, negare uel inuertere.argu.ff.de iniur. l. item apud.§. hoc autem fere.de pęnit.diſtinct. 1.cap. homicidiorũ. & ibi not.

Qualiter homicidium cõmittere dicatur, q̃ proximo detrahit.

gentes [a] eiſdem, quòd regulam & declarationes [b] huiuſmodi non obſeruabant, pieque conſiderans ora contra præmiſſos fratres oblatrantium [c] claudere [d], ac profeſſorum [e] ipſorum conſcientijs [f] prouidere, inter alia ordinauit & ſanxit [g], omnium vtenſilium [h] & librorum [i], rerumque mobilium [k], & præſentium, & etiam futurorum, eccleſiarum quoque & oratoriorum, ac cœmeteriorum, tam præſentium, quam etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleemoſynis diuinis oblatarum ſeu conceſſarum dictis Fratribus (in quibus tamen offerentes ſeu concedentes ipſa, nihil in ipſis ſibi ducerent reſeruandum [l]) proprietatem & dominium plene [m] ac libere [n] ad ſe & Romanam Eccleſiam pertinere, ipſa [o] in [p] ſe recipiens, ac antedictam [q] Eccleſiam, ſimplici [r] vſu facti duntaxat in rebus & bonis huiuſmodi reſeruato Fratribus antedictis. Et quia nonnunquam [s] libros & alia mobilia ſupradicta vendi [t] expedit, ſeu etiam commutari: Fratribus ipſis in eadem ordinatione conceſſit [u], vt res [x] ipſas cum rebus alijs, quarum vſum habere [y] licet ipſis Fratribus (dummodo Generalis & Prouincialium Miniſtrorum coniunctim vel diuiſim [z] auctoritas intercederet) poſsent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipſis pecuniam per ſe, vel per alium recipere ipſorum regula diſtrictius interdicit, voluit & conceſſit [a], quòd ſi vendi contingeret res mobiles antedictas præcio [b] æſtimatio, quod huiuſmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata ſede vel Cardinali gubernatore [c] eiuſdem ordinis deputandum, per procuratorem eundem in rem licitam, cuius vſus eſſet permiſſus eiuſdem ordinis Fratribus expendendum: hoc [d] adiecto

bus. ff. de re iud. l. à diuo Pio. hoc ideo eſt, ne impediatur executio ſententiæ, quæ prōpta debet eſſe, ne alias lites ex litibus oriri contingat: quod eſſet ſi contra debitores condemnati agi primitus oporteret. arg. de tranſactio. l. fratris.

Executio ſniæ prōpta debet eſſe.

a ¶ Impingentes.] id eſt imponentes

b ¶ Declarationes huiuſmodi.] ſcilicet factas per Gregorium & ſuos prædeceſſores.

c ¶ Oblatrantium.] id eſt obloquentium in malum.

d ¶ Claudere.] ne alias ex hoc contra ipſos fratres inſurgat infamia.

e ¶ Profeſſorum ipſorum.] ſcilicet religionis ſancti Franciſci.

f ¶ Conſcientijs.] quas forte ſcrupuloſas habeant ſemper habendo proprium.

g ¶ Et ſanxit.] ſcilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. ſig. Exijt. §. ad hæc cum fratres.

h ¶ Vtenſilium.] id eſt, paratorum ad uſum. arg. ff. de ſupell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.

i ¶ Librorum.] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur. ff. de leg. 3. librorum.

K ¶ Mobilium.] vel ſe mouentium, quæ idem cenſetur. ff. de verb. ſignific. l. mouentium. iuxta quod ibidem per gloſſam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo ſentire videtur quod ſic, tū quia moueri non poſſunt: tum quia poſt alia immobilia fit in eis ſententię executio: poſt tamen ſentit quod cenſeantur mobilia. Sed ſuper hoc verius probabiliter poteſt dici, quòd aut nomina vel actiones cōpetunt pro immobilibus: tūc appellatione immobilium ideo comprehenduntur, quia actionē habens ad rem, ipſam habere videtur. ff. de reg. iur. qui actionem, & arg. ad hoc. C. de prædijs minorum. l. ſi ad reſoluendam. vbi minor remittens actionem reſtituitur, ac ſi rem immobilem alienaret: aut competunt pro rebus mobilibus, ſi quidem annuatim præſtandis: tunc idem quia propter perpetuitatem præſtationis immobilium appellatione continentur. C. de ſacroſan. eccle. l. iubemus in corpore auth. de non alie. aut permut. reb. eccle. §. hoc ergo. col. 1. Sed ſi competunt pro mobilibus ſimpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi poſſunt. arg. ff. de reg. iur. l. minus. & l. qui actioonem, & d. l. ſi ad reſoluendam, & C. de quadrien. præſcrip. l. 2. & ſic poteſt intelligi quod not. dicta l. mouentium ad præmiſſa faciunt in arg. ff. de ſupell. lega. l. 1. de leg. 3. hoc legatum de verbor. ſignific. l. princeps. & l. bonorum. de iure fiſci. l. eum qui ad ſenatuſconſultum Syllan. l. cum fiſco. non obſtat quod dicitur, quod poſtremo fit executione ſententiæ in nominibus.

Actiones an nomine immobiliū comprehendātur.

l ¶ Reſeruandum.] in illis ergo in quibus concedentes vel offerentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerunt. 18. q. 2. cap. Eleutherius. ff. de pact. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Eccleſiæ Romanæ retenta.

m ¶ Plene.] quaſi dicat totum & integraliter. ff. de vſu. l. videamus. §. in Fauiana. de verbor. ſignifica. l. plus eſt in reſtitutione.

n ¶ Libere.] id eſt, abſque cuiuſquam contradictione. arg. extra de electio. cum ex eo. de præben. cap. ſi beneficia. li. 6. in quibus verbum ſimile reperitur.

o ¶ Ipſa.] veriſimilia, & alia ſupra nominata.

p ¶ In ſe.] ſcilicet Nicolaum Papam.

q ¶ Antedictam Eccleſiam.] ſcilicet Romanam.

r ¶ Simplici vſu facti.] hæc verba occaſionē dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex ſequenti.

ſ ¶ Nonnumquam.] id eſt, aliquando ſimile ff. de condit. & demonſtr. l. nonnunquam.

t ¶ Vendi expedit. ff. de contrahen. emp. l. 1. C. de admi. tut. lex quæ.

u ¶ Conceſſit.] ſcilicet Nicolaus Papa. iiij.

x ¶ Res ipſas.] ſupra proxime expreſſim numeratas.

y ¶ Habere licet.] non ergo cum alijs.

z ¶ Vel diuiſim.] niſi fuiſſet hoc verbum adiectum, Generalis & Prouincialis Miniſtri eſſet inſimul auctoritas expoſcenda: ob copulatiuam de ſui natura requirentem concurſum illorum, quæ copulat. ff. de legat. 3. l. ea tamen de conditio. inſtitutio. l. ſi hæredi plures. extra de reſcriptis, ex parte, vbi de hoc.

Copulatiua requirit cōcurſum copulatorum.

a ¶ Conceſſit.] ſcilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. vt ſupra.

b ¶ Pretio æſtimato.] ſine quo venditio procedere non poteſt. ff. de contrah. empt. & vend. l. 1 & 2. §. ſine. inſtit. eod. tit. §. pretium.

Venditio nō procedit ſine pretio.

c ¶ Gubernatore.] qui aliàs protector vel conſeruator appellari conſueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus conceſſa.

d ¶ Hoc adiecto.] id eſt, additio.

a ¶ De-

quòd poſſent de [a] vilibus rebus mobilibus [b] vel parum valentibus Fratres ipſi pietatis [c] ſeu deuotionis [d] intuitu, vel pro [e] alia honeſta cauſa & rationabili [f] (obtenta [g] tamen ſuper hoc ſuperiorum [h] ſuorum licentia) intra vel extra dictum [i] ordinem ordinare. ¶ Quamquam [k] autem pia consideratione motus prædeceſſor noſter ordinauit ſupradicta [l], illa dicto ordini exiſtimans profutura: ipſa tamen attento [m] modo vtendi Fratrum ipſorum ac dictæ Eccleſiæ ſubſecuta patientia [n] circa [o] ipſum non profuiſſe, ſed potius tam ipſis Fratribus, quàm multis [p] alijs obfuiſſe, ſubſequens magiſtra rerum experientia [q] noſcitur declaraſſe. Ipſis quidem Fratribus quantum ad ſtatum [r] perfectionis nequaquam profuit reſeruatio [s] dominij ſupradicta: cum enim perfectio vitæ Chriſtianæ principaliter & eſſentialiter [t] in charitate conſiſtat: quæ ab Apoſtolo perfectionis vinculum dicitur [u]: & quæ [x] vnit ſeu iungit aliqualiter in via [y] hominem ſuo [z] fini: ad quam [a] per contemptum bonorum temporalium & ipſorum expropriationem [b] uia diſponitur per hoc præcipue, quòd ſollicitudo [c] quam temporalia in acquirendo, conſeruando & diſpenſando exigunt [d], quę [e] plerumque ab actu charitatis retrahit [f], amputetur [g]: reſtat quòd ſi ſollicitudo eadem poſt expropriationem huiuſmodi [h], quæ [i] ante [k] ipſam inerat, perſeueret [l], ad perfectionem [m] huiuſmodi talis [n] expro-

a ¶ De vilibus.] iſta vilitas conſiderari poteſt aliter quàm ob pretij paruitatem, per hoc quod ſequiť, vel parum valētibus: vt ipſa vilitas referat ad ipſarum rerum naturam, in corpore authen. de mand. princ. §. ſi tibi. cum ibi not. coll. 3.

Immobilia nō reputantur vilia.

b ¶ Mobilibus.] hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo continuo non ſubiacentes, vile reputari non cōſueuerūt arg. C. qñ & qui. quar. pars. l. 1. lib. 10. ff. ad leg. Falc. l. ſi hæres.

c ¶ Pietatis.] puta eleemoſynæ.

d ¶ Deuotionis.] puta peregrinationis.

e ¶ Pro alia.] puta communitatibus voti, vel pænitentiæ.

f ¶ Rationabili.] arbitrarie conſiderāda.

g ¶ Obtenta.] non ergo ſufficeret hoc caſu licentiam petere niſi obtineretur, vt aliàs extra de elect. c. quàm ſit. & c. ſi religioſus, ne cleri. vel mo. cap. vt periculoſa lib. 6.

h ¶ Superiorum ſuorum.] intellige immediatorum, vt aliàs dixi de teſta. religioſus. lib. 6. de vi. & ho. cle. cap. quoniam, de procur. cap. religioſus. Clemens Papa v.

i ¶ Dictum ordinē.] id eſt, perſonas dicti ordinis, vel intellige ordinem vt iacet, id eſt, communitatem ordinis.

k ¶ Quamquam.] Tertia pars.

l ¶ Supradicta.] ſcilicet § proxi ſupra.

m ¶ Attento modo.] per quem non ad ſimplicē vſum ſed ad conſumptionem res ipſæ deducebantur.

Patientia multa tolerat.

n ¶ Patientia.] quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime tolerat. extra de præben. cum iamdudum. & arg. in corpore authen. in medio litis ſacras iuſſiones non fieri. §. cum autem. coll. 8. C. de temp. appell. l. vlt. §. illud.

o ¶ Circa ipſum.] ſcilicet modum vtendi.

p ¶ Multis alijs.] qui lædebantur ex tali vſu.

Experientia eſt rerum magiſtra.

q ¶ Experientia.] quæ magiſtra rerum dř, vt hic: cum per vſum ſciētiam tribuat in operatione. C. de iuri. l. certi. de not. Codi. cōfir. §. 1. in proœmio Inſti. §. cum que. Et nedum ſimpliciter rerum magiſtra dř immo efficax appellatur. extra de ele. quàm ſit g a docet & probat de reſcrip. ſtatutum, de ele. vbi maius § 1 lib. 6. C. vt in poſſeſſionem legatorum. l. ipſis rerum, & ex parte fidē adhiberi vult. in corpore auth. de non alie. aut permu. reb. eccl. §. q aūt. coll. 2. C. de re mili. l. ſemel. li. 12. 50. diſt. c. vt cōſtitueretur, & ex p̄teritis vel pręſentibus quem inſtruit in futurū, in corpore auth. quib. mod. na. effi. ſui. § illud. coll. 7. 22 di. c. plurimos, iuxta fin. in corpore auth. hæc cōſti. ii nouat. in prima columna, coll. 8. extra de teſta. c. licet ex quadam.

r ¶ Ad ſtatum perfectionis.] ſecundum quem omnia abiicienda ſunt pauperibus eroganda. iuxta illud: Si vis perfectus eſſe, & c. 14. q. 1. in ſumma. & c. quiſquis. not. extra de ætat. & qualita. ad aures.

s ¶ Reſeruatio.] ſcilicet facta Eccleſiæ Romanæ.

Virtutes ſine charitate nihil ſunt.

t ¶ Eſſentialiter.] hoc dicit, quia ſine charitate virtutes cæteræ nihil ſunt. de pænit. diſt. 2. §. cui videntur. & diſt. 3. ca. ſi quid autem

u ¶ Dicitur.] in Epiſtola ad Romanos.

x ¶ Et quia.] ſcilicet charitas.

y ¶ In via.] ſcilicet ſalutis conſequendę: in præſenti enim vita quaſi in via ſumus, qua ad patriam pergimus, ſecundum B. Gregorium.

z ¶ Suo fini.] id eſt, gloriæ æternæ.

a ¶ Ad quam.] ſcilicet perfectionem.

Ex, quandoque priuat quandoque ponit.

b ¶ Expropriationem.] ſyllaba, ex, hic priuatiue ponitur, vt aliàs de vſur. cap. vſurarium. lib. 6. alibi autem non priuat, ſed ponit. Inui. vi bon. rap. §. ſane.

c ¶ Sollicitudo.] id eſt, curioſitas & diligentia in temporalibus, quæ interueniēs pretia rerum ampliat & deficiens minuit. ff. de iure fiſci. l. non intelligitur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in corpore authen. de quæſt. §. hæc omnia. coll. 6. iuxta illud quod ſcribitur, ſicut autem artium in ſuo quoque opere inuenitur mater inſtantia, ita nouerca eruditionis eſt negligentia. 83 diſt. cap. nihil.

Negligentia eſt eruditionis nouerca.

d ¶ Exigunt.] nam ſine his temporalia periculo ſubiacent, ad quod ff. de peti. hæred. l. ſi quid poſſeſſor §. ſicut, & l. ſi ad non § fructus.

e ¶ Quæ.] ſcilicet ſollicitudo.

Sollicitudo nimia eſt vitanda.

f ¶ Retrahit.] nam ſecundum Gregorium, cum mens concepta deſideria ſequitur, ſeruire rebus conuincitur, quarum amore ſuperatur. 14. q. 1. §. 1 quare ad vitandam nimiam ſollicitudinem & mentis nimiā applicationem Chriſtus præcepit nō eſſe de craſtino cogitandum 12. q. 1. habebat Dominus, iuxta verbū Pſalmiſtæ: Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.

g ¶ Amputetur.] id eſt, tollatur & ſubmoueatur.

h ¶ Huiuſmodi.] ſcilicet temporalium.

i ¶ Quæ.] ſcilicet ſollicitudo.

k ¶ Ante ipſam.] ſ. expropriationem temporalium.

l ¶ Perſeueret.] durante enim vitio, virtus numquā aſciſcitur, ſed demum illi renuntiato. 12. q. 1. cum renuntiatur.

m ¶ Ad perfectionem huiuſmodi.] ſcilicet quæ inducitur & diſponitur per contemptum & expropriationem temporalium.

n ¶ Talis expropriatio.] ſcilicet poſtquam remanet ſollicitudo ſicut prius.

a ¶ Ordi-

priatio valeat nil conferre: conſtat autem quòd poſt ordinationem [a] prædictam non fuerint in acquirendis ac conſeruandis bonis [b] prædictis in iudicio & extra minus [c] ſolliciti quàm ante illam fuerant Fratres [d] ipſi, quamquam ſint religioſi Mendicantes alij [e] habentes aliqua in communi [f]. Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio [g] ſupradicta, quantum ad hoc quòd propter carentiam talis [h] proprij ſe pauperiores dicere valeant, quàm ſi res [i] ipſas cum illo (quo carere ſe dicunt) dominio obtinerent [k]. Licet etiam prædeceſſor noſter prædictus [l] dominium earum rerum, quæ ipſis fratribus offerri ſeu conferri [m], aut alias obuenire [n] contigerit, quarum tamen vſum facti dumtaxat habere licet [o] ordini vel fratribus antedictis (vſu facti [p] ſimplici prædictis fratribus reſeruato) in ſe Romani que Eccleſiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere [q] decreuerit, vt ſuperius eſt expreſſum [r]: attento tamen ipſorum fratrum vtendi modo & eius [s] effectu, ac patientia circa modum ipſum Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta [t], non ipſe vſus fratrum dici [u] debet, ſe potius Romanę Eccleſiæ dominium [x] eſſe ſimplex [y] Quis enim [z] ſimplicem [a] vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariam licet [b] permutare [c], vendere [d], ac donare [e]? procul dubio hæc [f] naturæ repugnare noſcuntur, nec ad vſuarium pertinere [g], quæ [h] tamen de rebus mobilibus antedictis [i] faciunt [k] fratres ipſi. Quòd autem dominium Romanæ Eccleſię reſeruatum [l] ſimplex cenſeri [m] debeat, ex hoc patet, quòd ex illo [n] nullum eidem [o] Eccleſię temporale obuenit [p] hactenus [q] commodum, nec ſperatur quòd [r] obuenire debeat in futurum, cum nec [s] intentio reſer-

a ¶ Ordinationem prædictam.] ſcilicet factam per Nicolaum iij aliàs iiij.

b ¶ Bonis prædictis.] de quibus mentio facta eſt ſupra §. proxim.

c ¶ Minus ſolliciti.] & ſic per hoc à ſtatu perfectionis retrahebantur, vt ſupra proxi. dicitur.

d ¶ Fratres ipſi.] ſentientes vtilitatem in rebus talibus inani nomine dominij Romanæ Eccleſiæ reſeruato.

e ¶ Alij.] vt ſunt Prædicatores.

f ¶ In communi.] & ſic in alijs rebus prædictis ſe ſimplicem vſum habere dicebant: re tamen ipſa plus quàm ſimplex vſuarius in rebus ipſis habebant.

g ¶ Ordinatio ſupradicta.] ſcilicet Nicolai iij.

h ¶ Talis proprij.] ſcilicet Romanæ Eccleſiæ reſeruati.

i ¶ Res ipſas.] de quibus fit mentio ſupra proxi. §.

k ¶ Obtinerent.] & hoc probatur per ſequentia, licet etiam, & cætera.

l ¶ Prædictus.] ſcilicet Nicolaus iiij.

m ¶ Conferri.] ſcilicet inter viuos.

n ¶ Obuenire.] puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra poſſet exponi.

o ¶ Licet.] id eſt, licitum eſt.

p ¶ Vſu facti ſimplici.] qualiter hoc ſit intelligendum, inferius declaratur.

q ¶ Pertinere.] ſcilicet ad Eccleſiam Romanam.

r ¶ Eſt expreſſum.] §. proxim.

ſ ¶ Eius effectu.] qui frequenter res ipſas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonſtratio ſimplicis vſus facti, arg. C. ſi minor ab hæredit. ſe abſtineat. l. 1. de do. l. vlt.

t ¶ Subſecuta.] hic dic vt ſupra dixi eod. §. in verbo, patientia, talis n. patientia, vbi aliàs nullum ſubeſſet iuris impedimentum, pro approbatione tacita haberetur extra de cogna. ſpirit. c. ſuper eo. & ibi not.

u ¶ Dici debet.] ſimplex, quod eſt natim.

x ¶ Dominium.] ſ. in dictis rebus reſeruatum eſſe.

y ¶ Simplex.] repete, dici debet

z ¶ Quis enim.] probat quod vſus fratrũ non debeat dici ſimplex.

a ¶ Simplicem vſuarium.] id eſt, habentem ſimplicẽ vſum.

b ¶ Licet.] id eſt licitum eſt.

c ¶ Permutare.] ſcilicet cum alia.

d ¶ Vendere.] pro aliquo pretio.

e ¶ Donare.] ſcilicet liberaliter.

f ¶ Hęc.] ſcilicet poſſe rem vſuariam permutare, vendere, vel donare.

g ¶ Pertinere.] Vſuarius. n. rem in qua vſum habet aliquo titulo in alium transferre non poteſt, tum quia dominium eius non habet: cum vſus inquantum eſt ſeruitus de ſui natura in re aliena, nõ propria fundatur: quia res propria nulli ſeruit iure ſeruitutis. ff. ſi vſuſfruct. peta. l. vtifrui. de ſerui. vrb. pręd. in re communi. de iure dot. l. cum in fundo, & quia iure alieno cõſtituitur. ff. de vſu & habi. l. 1. & l. plenum. inſtit. eod. tit. §. 1. cum ijſdem modis conſtituatur, quibus vſuſfructus, vt ibi. Et vſuſfructus eſt ius vtendi in rebus alienis. ff. de vſu. l. 1. Si igitur dominium nõ habet, ergo per aliquem titulum illud in aliũ transferre nõ poteſt ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris, de acquir. re. do. l. traditio extra de dona. inter virum & vxo. ca. nuper 1. q. 1 gratia, & q. 7 cap. Daibertum, quod exigitur in titulo permutationis: nam rem alienam permutans permutationem non cõtrahit. ff. de rerum permu. l. 1. § vltimo.

Vſuarius rẽ in qua hẽt vſum, non trãſfert in alium.

Permutatio nõ cõtrahiř in re aliena.

h ¶ Quæ tamen.] ſcilicet permutare, vendere, donare.

i ¶ Antedictis.] ſcilicet quibus vti licet eiſdem.

k ¶ Faciunt.] id eſt facere poſſunt iuxta ordinationem Nicolai: vel faciunt, ſcilicet de facto: quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.

l ¶ Reſeruatum.] ſcilicet in rebus prædictis.

m ¶ Simplex cenſeri debeat.] ſcilicet potius quàm ipſe vſus fratrum, vt ſupra.

n ¶ Illo.] ſcilicet dominio.

o ¶ Eidem Eccleſiæ.] ſcilicet Romanæ.

p ¶ Obuenit.] præteriti temporis.

q ¶ Hactenus.] id eſt, vſque nunc: licet alibi aliter exponatur ff. de vſufru. l. hactenus.

r ¶ Quod obuenire debeat.] & per hoc dominium vel proprietas conſueuit reddi inutilis. vt infra patebit

ſ ¶ Nec intentio.] intentionis talis defectus impedit tranſlationem commodi vel emolumenti cũ & impediat tranſlationẽ dominij. ff. de acquiren. rerũ do. l. ex manda-

ex mandato .C.de his qui à nõ do.manumit.l.2.& ibi not.ff.de dona.l qui mihi donatum. Intentio enim p̃ omnibus attenditur, ſiue in contractbus, ſiue in vltimis voluntatibus ff.de cõtrahen.emptio.l ſed Celſus §.ſi Auia.de cõdi.& demonſtrationi. l.in cõditionib.de lega.1.l.ſi ſeruus plurium.§.vlt.cũ ſimilib.

Intentio eſt attendenda.

uantis [a], nec fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcumque alium quã ad Fratres dictarum rerum perueniret compendium [b]: quod [c] proculdubio modus viuendi fratrum ipſorum, & Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta patientia, euidenter declarauit. [d] Et quòd talis intentio [e] fuerit ordinantis [f], & ex hoc patet quòd illarum rerum ſibi & Eccleſiæ Romanæ dominium dumtaxat [g] retinuit, quarum vſum facti liceret [h] habere ordini vel fratribus antedictis: talis autem dominij [i] carentia [k] re [l] in preſenti [m], ac ſpe [n] in futurũ omnimodo denudati, quoad paupertatem temporalẽ, quã [o] altiorem (præ Mendicantibus alijs [p] in communi habentibus [q]) ſibi [r] vendicant dicti [s] fratres, pauperiorem non efficit [t] non habentem, Quòd [u] autem † quo ad res quæ vſu [x] conſumuntur, non ſint cenſendi vſuarij [y] fratres ipſi, ex ſequentibus liquet ſatis: dicere ſiquidem quòd in talibus rebus [z] vſus iuris vel facti ſeparatus à proprietate rei ſeu dominio poſſit conſtitui, repugnat [a] iuri, obuiat [b] rationi, nec prædeceſſoris noſtri prædicta fuiſſe videtur [c] intentio [d] Romanæ Eccleſiæ talium [e] bonorum dominium reſeruare. Quis enim ſanæ mentis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti [f] patris, vnius oui, ſeu caſei aut fruſti panis, & aliorum vſu conſumptibilium, quæ ſæpe fratribus ipſis ad conſumendum eueſtigio [g] conſeruntur, dominium Romanę Eccleſię, & vſum fratribus retinere? profecto probabile non videtur [h], pręſertim cum illorum bonorum dumtaxat [i] dominium prę fatæ Eccleſię reſeruauerit, quorũ [k] ſimplex vſus facti pertinere poteſt ad fratres dicti ordinis: quod [l] nequaquam poteſt in rebus vſu conſumptibilibus [m] reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vſus facti ſeparata a rei proprietate ſeu [n] dominio poſſunt conſtitui vel haberi [o]. Et

a ¶ Reſeruãtis.] ſcilicet Papæ Nicolai quarti

b ¶ Compendium.] id eſt vtilitas, vel cõmodum.

c ¶ Quod.] ſcilicet ꝙ ad fratres, & non ad alium illarum rerum perueniet compendium.

d ¶ Declarauit.] quaſi dicat, ipſis rerum experimentis hoc clare cognitum eſt. C.vt in poſ.leg. l. ipſis rerum.

e ¶ Et quòd talis intentio.] ſcilicet ꝙ ad ipſos fratres, & nõ ad alium dicta rerũ vtilitas proueniret.

f ¶ Ordinantis.] ſcilicet Papæ Nicolai, vt ſupra.

g ¶ Dumtaxat.] quaſi dicat: non aliarum.

h ¶ Liceret.] licitum foret.

i ¶ Dominij.] ſcilicet Romanę Eccleſię reſeruati.

k ¶ Carentia.] ſcilicet quo ad fratres ipſos.

l ¶ Re.] ſcilicet ipſa.

m ¶ In præſenti] ſcilicet tempore.

n ¶ Spe.] conſequendi commodum.

o ¶ Quam] ſcilicet paupertatem.

p ¶ Alijs.] vt Prædicatoribus.

q ¶ Habẽtibus.] ſubaudi aliqua, ſi nõ habes in textu.

r ¶ Sibi vendicant.] id eſt attribuunt.

s ¶ Dicti fratres.] ſcilicet Minores.

t ¶ Non efficit.] hoc ideo: quia habere dominium quod nullo tempore poſſet commodum illi cuius eſt reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur: quare pauperiorem ex hoc dicere ſe non poteſt: cum paupertas ex ſolo non habere commodum inducatur. 12.q.3 cap.pauper. immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vſuf l. antiquitas. inſti.eo.tit.§.ne tamen. magis non haberi quàm haberi forte expediens. argu ff. de ædil. edic. l. bouem §.aliquando.

u ¶ Quod autem.] Quarta pars.

x ¶ Vſu conſumuntur.] vt ſunt res ad victum humanum neceſſarię. inſti.de vſufru.§.cõſtituitur. ff.de vſu fruc. earum rerum, quæ vſu conſumuntur. l. ſi tibi vini. & de verb ſig.l.verbo victus.

† Vide gloſſam poſitã in Clemen. Exigi. §. proinde verſ ſolutio, videtur dicẽdum.

y ¶ Vſuarij.] ſcilicet ſimplices.

z ¶ Rebus] ſcilicet vſu conſumptibilibus.

a ¶ Repugnat.] cum habens in talibus vſum, earum dominium cenſeatur habere. ff. de vſuſr. earum rerũ, quæ vſu cõſumunt. l. ſed de pecunia & l. ſi tibi. inſti. de vſufr. §.conſtituitur. & ſeq. & in talibus rebus habere vſum tantum eſt ſicut habere vſumfructum vt dicto tit. ff. l. hoc ſenatus § vlt. & l. quoniam §.1. In alijs autem rebus nõ eſt ita: quia in illis plus eſt in vſufructu quàm in vſu. ff. de vſu & habit. l. ſi habitatio. § ſi vſus. & l. plenum. inſti. de vſu & habi. §. minus. cum ſimilib.

b ¶ Obuiat rationi.] eſt igitur extirpandum neceſſario, cum ratione careat. 63. diſt. cap. corepiſcopi.

c ¶ Videtur.] ideſt præſumitur.

d ¶ Intentio.] ad quam eſt præ omnibus recurrendum. extra de prebend. cum olim. & eod. tit. quia ſæpe. lib. 6. de conceſ. præben. auctoritate Martini.

e ¶ Taliũ bonorũ.] ſcilicet vſu conſumptibilium.

f ¶ Tanti patris.] quia non ſolum purus ‡ homo, ſed & vicarius Chriſti fuit. de transla. epiſ. c. inter. de re iud. ad Apoſtolicæ §. nos. lib 6.

g ¶ Eueſtigio.] ideſt de proximo. argu. ff. de offic. præſi. l. plebiſcito. de reſcrip. ſtatutum. §. inſuper. lib. 6. de ſta mon. c peri culoſo. § verum. eod. lib.

h ¶ Non videtur.] cum per tantum patrem de tam modicis curandum veriſimiliter non fuerit. argu. ff. de iud. l ſed & ſi ſuſceperit. § ſed & ſi proponas. extr. de ſimo. etſi quæſtiones. cũ ſimilibus. Et ſuper hoc videre potes ea quæ aliàs ſuper hoc plene dixi in decret Execrabilis. in glo. quòd redundare

i ¶ Dumtaxat.] quaſi dicat, non aliorum.

k ¶ Quorum.] ſcilicet bonorum.

l ¶ Quod.] ſcilicet ad fratres dicti ordinis pertinere ſimplicem vſum facti.

m ¶ Conſumptibilibus.] ideſt quæ per vſum conſumuntur.

n ¶ Seu dominio.] ideſt exiſtenti ſine proprietate & dominio.

o ¶ Vel haberi.] hoc infra multis rationibus comprobatur.

‡ Accipe ſano modo: hoc enim dicit gloſſa hæc ad oſtendendam ampliſſimã Romani Põtificis poteſtatem, ſicut notatũ eſt ſup gloſſa in proœmio Clẽ. in verbo: Papa. in hac editione.

a ¶ De

quòd de [a] talibus rebus non intellexerit [b], euidenter oſtendit, dum reſpondet [c] legi [d] dicenti, non poſſe vſumfructum à dominio perpetuo ſeparari, ne dominium dominis, ſemper abſcedente [e] vſu, inutile [f] redderetur. quæ quidem ex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vſus rei, & penes alium dominium poſſit (licet [g] inutile) remanere [h], quod [i] nequaquam in rebus vſu conſumptibilibus poteſt eſſe, cum in illis per vſum vel abuſum [k] vſuarij ſubſtantia talis rei eſſe [l] deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat [m]. Cũ enim vſusfructus prout eſt in re [n] conſtitutus, qui ſeruitus dicitur perſonalis [o], & pro [p] quo reales [q] competunt actiones, nihil ſit aliud quàm ius vtẽdi, nec vſus qui etiam perſonalis [r] eſt ſeruitus, ſit aliud quàm ius tantum vtendi rebus [s] alienis ſalua [t] rei ſubſtantia, ideſt [u], ius percipiendi fructus & vtilitatem [x] aliam in to

a ¶ De talibus rebus.] ſcilicet vſu conſumptibilibus: & quarum vſum poteſt ad ipſos fratres pertinere.

b ¶ Non intellexerit.] ſcilicet Papa Nicolaus.

c ¶ Dum reſpondet.] in dicto c. exijt.

d ¶ Legi.] iſtam legem habes ff. de vſuf. l. omnium. §. conſtituitur. Inſti. eo. ti. §. conſtituitur. C. eod. titu. l. antiquitas.

e ¶ Abſcedente.] id eſt, ſeparato exiſtente: ſic exponitur dicto §. conſtituitur.

f ¶ Inutile reddere tur.] Not. rem dici penitus inutilem, cuius vſus & commoditas perpetuo ſubmouetur vt hic, & in l. legib. ſ. proxime allegatis. huius ratio poteſt dici, quia omniũ rerum ſubſiſtentiam vel exiſtentiam natura naturãs, ideſt Deus comparauit, vt ex eis humana natura fructus perciperet. inſt. de rerum diui. § in pecudum. quæcunque enim in terris facta ſunt, ad ſeruitium hominis facta ſunt, cum ſit digniſſima creaturarũ ff. de ædi. edi. l. iuſtiſſime.

Hominis ſeruitio cũcta ſũt deputata

g ¶ Licet inutile.] quo ad commoditatem vſus.

h ¶ Remanere.] ſcilicet de ipſarum rerum ſubſiſtenti natura.

i ¶ Quod.] ſcilicet ꝙ vſus penes vnum, & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.

k ¶ Vel abuſum.] licet aliàs abuſus in mala parte ſumi conſueuerit, vt dixi in decre. cã. inter nonnullos. hic tamen in bona ſumitur: quia in talibus rebus vſus & abuſus idem ſunt. ff. de vſufr. ea. rerum. quæ vſu conſu. l. hoc ſenatus §. 1 & vlt. cum ſimilibus: & ideo appellatur abuſus: quia per vſum in talibus rebus res ipſę ad totalem exinanitionem deducuntur: & de eſſe ad non eſſe reducuntur, vt hic.

Abuſus in bonã & malam partem ſumitur.

l ¶ Eſſe deſinat.] qualiter talium rerum ſubſtantia habet per vſum tolli, vel in parte minui, dicitur ff. de vſufru. earum rerum, quæ vſu conſu. l. 1.

m ¶ Non ſubſiſtat.] eius enim quod non eſt, nulla eſt ſubſtantia de præſenti. ff. de leg. 1. l. ꝙ in rerũ. de verb. obl. l. interdum. inſt. de inuti. ſtip. §. 2. reſponſo.

n ¶ In re conſtitutus.] vel inter viuos per pactũ, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam volũtatem ff. de vſufru. Pluribus. § 1. Inſti. eo. tit. §. 1. Et dicitur in re conſtitutus, ideſt in certo corpore, quo ſublato & ipſum vſumfructum tolli neceſſe eſt. ff. de vſufr. l. 2. inſt. eo. tit. in prin. & §. finitur. ff. quib. mo. vſufr. tol. l. repeti. §. rei. dicitur & in re conſtitui: quia rẽ ipſam afficit ſicut cæteræ ſeruitutes.

o ¶ Perſonalis.] quia perſonæ conſtituitur & prædiũ non habenti: quod non eſt in ſeruitutibus realibus & prædialibus ff. de ſer. l. 1. contra. prædi. l. 1. & cum pſona finitur. ff quib. mo. vſufru. amittatur. l. ſicut. §. morte. nec à perſona abdicatur. immo ſi in alium per cõmercium transferatẽ. ſtatim rei dño applicatur. ff de iure do. l. vſus fructus. & dicto §. finitur. licet commoditas fructuum percipiendorum per commerciũ in aliũ trasferri poſſit. & ita intelligitur lex, quæ aliàs contrarium diceret ff. de vſufr. l. arboribus. §. vſufructuarius. de peri. & commo. rei venditæ. l. neceſſario. §. vl. aliàs eſt ſub l. quòd ſi pendente. & de nouatio. l. 4. arg. etiam ad hoc extra de loca. c. veſtra.

Vſusfructus quare dr̃ perſonalis ſeruitus.

p ¶ Et pro quo.] ſcilicet petendo tanquam agenti cõpetenti: vel negando alicui competere.

Vſusfructus quibus actionibus peti poteſt

q ¶ Reales competunt actiones.] ſcilicet confeſſoria & negatoria ff ſi vſufruc. petatẽ. l. 1. & l. vti frui. §. vtrũ. & §. ſi partis. ſi ſeruitus vendicetur. l. loci corpus. §. in cõfeſſoria. In rẽ confeſſoria competit aſſerenti ſibi deberi ſeruitutem, & negatoria illi cui negat alteri fore debitam. eo. tit. l. 2. Dicuntur autem reales actiones confeſſoria & negatoria ab impoſitione talium nominum: non autem ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confeſſoria verbis affirmatiuis: negatoria verbis proponitur negatiuis: nam & quandoque confeſſoria verbis negatiuis: negatoria affirmatiuis proponi reperitur: vt in ſeruitute altius non tollendi eſt videre. ff. de de no. ope. nunc. l. ſi priuſquam. Inſti. de actio. § æque & ibi no. & dicta l. 2. *Dicas* etiam quòd iſtæ reales actiones, quæ pro iuribus incorporali competunt, dantur etiam illi qui poſſidet, vel quaſi ipſum ius corporale, ꝙ quaſi poſſideri videẽ. quãdiu in ꝯtriũ per alium factum nõ eſt. ff. ſi ſeruitus ven. l. ſi forte. § ſciẽdum & l. ſicuti. §. ſed ſi queratur. Secus ẽt in actionibus realibus competentibus pro corporalibus, quæ non dantur poſſidenti & detinenti: nam poſſidenti non eſt prodita in rem actio ff. vti poſ. l. 2. §. interdictũ. inſti tu de act. § ſic itaque. licet poſſidenti, ſed non detinenti detur. ff. de rei ven. l. officium not de hoc extra de iud. c. examinata. Si quæras quæ ſit ratio quare realis actio poſſidenti & detinenti nõ detur pro re corporali, ſed pro re incorporali? Reſpõdeo: rei vẽdicatio non datur ad alium effectum, niſi quòd poſſeſſio corporalis penes conuentum exiſtens in actorem transferatur. de rei ven. l. qui reſtituere. C. de alie iudici. l. 1. cum igitur actor illam quam petit, penes ſeipſum excludit. quia quod petit intus habet, ſufficit enim ſibi quòd effectualiter poſſideat. dicto §. interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competẽs non datur ad illum effectum tantum: ſed vt ille qui debet ſeruitutem, nihil faciat, nullumque impedimẽtum pręſtet: ſed patiatur illum cui debetur pacifice illa vti. ff. de vſufru. l. 3 § 1. de ſeruitu. l. quotiens. de ſeruitu. ruſti. prædi. l. 1. in fin. cum ſimilibus. expedit igitur, quòd ipſi poſſidenti detur actio, vt ſubmotionem impedimenti aduerſarij & eius potentiam conſequatur: cum aliter iure etiam ſuo vti libere & plene nõ poſſet.

Actio realis an poſſit dari poſſidẽti.

Actio realis nõ datur poſſidẽti pro re corporali, ſed bene pro re incorporali.

r ¶ Perſonalis eſt ſeruitus.] ff. de ſerui. l. 2. & quare dicatur perſonalis: dic vt dixi de ſeruitute vſusfructus ſupra. in glo. quia perſonæ.

ſ ¶ Rebus alienis.] hoc dicit, quia res propriæ nulli ſeruire poſſunt iure ſeruitutis, vt dixi ſ. in gl. vſuarij.

t ¶ Salua rei ſubſtantia.] ideſt, ne in totum pereat rei ſubſtantia ff de vſufru. l. 1. & ita ibi nota.

u ¶ Ideſt.] exponit illa verba, ius vtendi, poſita in definitione vel deſcriptione vſusfructus vel vſus.

x ¶ Vtilitatem aliam.] puta deambulandi, geſtandi, id eſt ſolatiandi in fundo vſufructuario vel vſuario. ff. de vſu & habi. l. plenum.

a ¶ In

tum [a] vel pro parte [b] ſuo nomine [c], qui poſſunt ex re in qua vſusfructus ſeu vſus conſtituitur, prouenire [d], propter [e] quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo abſcedit [f] vſusfructus ſeu vſus conſtitutus rebus ex quibus ipſis [g] ſtantibus vſufructuario ſeu vſurario nulla poſſit vtilitas [h] prouenire: patet quòd ad hoc quòd talis vſusfructus vel uſus in re aliqua conſtitui ualeat, requiritur [i] quòd ex re illa poſſint fructus uel utilitas (ſalua ipſius rei ſubſtantia) ad fructuarium uel uſurarium peruenire. Quòd ſi nulla ad ipſos poſſet ex re ipſa utilitas (ſalua rei ſubſtantia) peruenire, quales res conſtat eſſe uſu [k] conſumptibiles, nequaquam poſſet in rebus ipſis cuiquam uſuſfructus uel uſus conſtitui, uel a [l] quoquam haberi. Adhuc [m] nec ius utendi, quod nec eſt ius in re, nec [n] ſeruitus perſonalis, ſed [o] mere ius perſonale, pro quo reales [p] actiones non [q] competunt, in rebus talibus [r], uel rebus ipſis utendi poteſt conſtitui uel haberi, cum & ius tale [s] exigat, quod ex re ipſa, quæ ad utendum conceditur [t] tali modo ad uſuarium peruenire poſſet utilitas [u] aliqua, ac cum uſu permanere uſuarij, ſubſtantia [x] ſalua rei, quod [y] nequaquam poteſt (ſicut ad [z] ſenſum poteſt percipi) in rebus uſu conſumptibilibus reperiri [a]. Rurſus nec ſimplex [b] uſus, qui nec [c] eſt ſeruitus, nec [d] pro illo competit ius [e] utendi, in talibus [f] rebus poteſt conſtitui uel haberi: cum enim uti re aliqua, nihil ſit aliud proprie, quam fructus rei ſiue utilitatem [g] aliam in ſolidum uel pro parte recipere, qui [h] ex ea poſſunt (ſalua rei ſubſtantia) prouenire, reſtat quos re illa uti [i] quis nequeat, ex qua (eius ſalua ſubſtantia) nulla ſibi prouenire poteſt utilitas, quales res uſu conſumptibiles

a ¶ In totum.] hoc referas ad vſufructuariũ qui omnes fructus rei ſuos facit. ff. de vſufru. l. vſufructu legato in fi. & l. item ſi fundi.

b ¶ Pro parte.] hoc ad vſuarium referendum eſt, qui fructus rei in totum ſuos non facit, ſed illos ſolum q ſibi ad vſum ſufficiunt. inſtit. de vſu habi. §. minus ff. eod. tit. l. ſi habitatio. §. ſi vſus. & l. plenum, & l. fundi.

c ¶ Suo nomine.] quaſi dicat iure ſuo, non alieno.

d ¶ Prouenire.] intellige vel artificialiter vel naturaliter, vt colligitur ex iuribus, ſup. glo. proxi. allegatis

e ¶ Propter quod] ſcilicet quia vſufructuarius & vſurarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure ſuo.

f ¶ Abſcedit] id eſt ſeparatur, & quæ ſit huius ratio, dic vt dixi ſup. in glo not. icem dict.

g ¶ Ipſis ſtantibus.] id eſt, in ſua eſſentiali ſubſtantia perſeuerantibus.

h ¶ Vtilitas prouenire.] exemplum poteſt poni per iura. ff. de vſufruct. l. ſtatuæ. à contrario ſenſu, de ope. ſeruo. l. vlt. cum enim vſusfructus & vſus ſint ius tantum, quo quis poteſtatem aſſequitur rei fructus & vtilitates alias conſequendi, ſublata & non exiſtente tali vtilitate, videtur non exiſtere ius ad illas tantum indultum. ff. de vſufr. l. 2. inſti. eod. titu. in prin. ſicut ſublata re ſine culpa, ſubmouetur ius ad illam petendam competens. ff de condi. furti. l. in re furtiua. & argu ff. de leg. 3. l. mortuo boue.

i ¶ Requiritur.] ratio eſt, quam dixi in gl proxi. præcedenti.

k ¶ Vſu conſumptibiles] illis. n. in ſua ſubſtantia remanentibus nulla inducitur vtilitas: cum ipſa non inſurgat nec proueniat, niſi ex talium rerum conſumptione. inſti. de vſufruc. §. conſtituitur.

l ¶ A quoquam haberi.] ratio eſt, quam dixi ſup. proxi. in gl. exemplum.

m ¶ Adhuc] probat vlterius, quod in rebus conſumptibilibus ſimplex haberi nequeat vſus facti.

Seruitus perſonalis eſt triplex.

n ¶ Nec ſeruitus perſonalis.] quæ eſt triplex, ſcilicet vſusfructus, vſus & habitatio, aliæ dicuntur reales ſeu prædiales. ff. de ſerui l. 1. de vſufr. l ſi quis binas, & ibi aut. & rõne ſeruitutis perſonalis dr̃ quis in re ius habere cum cõtra quemlibet rei poſſeſſorem peti poſſit. ff. ſi vſufr pet. l. vti frui. §. vtitur. Ius aũt vtẽdi iure ſeu ſeruitute, poteſt dici illud quod ſuperficiario in re ſuperficiaria competit vel emphyteutæ, vel feudatario. ff. ſi ager vectigalis. l. 1 & 2 de ſuperficie. l. 1. §. vlt.

o ¶ Sed mere.] quaſi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, ſed tãtum perſonæ cohærens, rei poſſeſſorem non ſequens. ff. ad Treb. l. 1. §. ſi hæres.

p ¶ Reales actiones.] ſcilicet confeſſoria & negatoria.

q ¶ Non competunt] ſed actio perſonalis ex pacto. argu. ff. de ſeru. l. vt pomum. de ſerui. ruſt. prædio, l. prætoris, cum ibi not. de vſufruct. l. ſi quis binas.

r ¶ In rebus talibus.] ſcilicet vſu conſumptibilibus.

s ¶ Ius tale.] ſcilicet mere perſonale.

t ¶ Conceditur.] vt eſt videre in commodatario, cui ad certum vſum res conceditur ff. commodati. l. in commodato §. ſicut extra co. tit c. 1. vel creditori vel depoſitario, quibus vſus rei obligatæ vel depoſitæ permiſſus eſt: expreſſe in creditore, vel tacite in depoſitario. ff. depoſiti l. die. §. 1 & C. eo. tit. ſi depoſiti.

u ¶ Vtilitas aliqua.] conſideranda iuxta rei ad vtendum conceſſæ qualitatem.

x ¶ Subſtantia ſalua rei.] ſublata enim re nullus in ea vſus poteſt ſubſiſtere.

y ¶ Quod.] ſcilicet ius vtendi ſubſtantia ſalua rei.

z ¶ Ad ſenſum.] ſcilicet viſus, per quem oculata fide veritas magis quàm per alium ſenſum animis hominum infigitur inſti de gra. cogna. §. vlt.

a ¶ Reperiri.] cum ipſæ per vſum conſumptioni totali ſubijciantur: & de eſſe ad non eſſe redigantur.

b ¶ Rurſus nec ſimplex.] ſcilicet ſine dñio exiſtens.

c ¶ Nec eſt ſeruitus.] & ſic per conſequens ius in re non imponens.

d ¶ Nec pro illo.] ſcilicet ſimplici vſu facti.

e ¶ Ius vtendi.] ſcilicet qualitercunque quæſitum.

f ¶ Talibus rebus.] ſcilicet vſu conſumptibilibus.

g ¶ Vtilitatem aliam.] quæ conſiderari poteſt iuxta rei vtibilis qualitatem. ff. de vſufruct. l. numiſmatũ & l. ſi cuius. §. vlt. aliàs eſt ſub l. æquiſſimum.

h ¶ Qui.] ſcilicet fructus, vel alia vtilitas.

i ¶ Vti quis nequeat.] ſ. durabili vſu perſeuerante, aliàs mo-

aliàs momentaneum, vt infra ſequitur.
a ¶ Eſſe conſtat] cum (vt ſupra dixi) per vſum eſſe penitus deſinant.
b ¶ Ex quibus.] ſupradictis, verſ. quod aũt, hucuſque.
c ¶ Seruitus perſonalis.] ff. de ſerui. l. 1.

c ¶ Exigit.] ſcilicet neceſſario.
d ¶ Conſumatur.] cum ſine cõſumptione in talib. rebus non ſit vſus: vnde quaſi aſſidua permutatione extingui dicuntur. Inſti. de vſuf. §. conſtituitur.
e ¶ Cum abuti.] ſcilicet de ſe rei conſumptibile.

eſſe a conſtat. Ex b quibus patet, quòd nec vſus qui eſt ſeruitus c perſonalis, nec ius vtendi, quod non eſt ſeruitus, ſed mere ius d perſonale, nec actus ipſe vtendi ſine iure e aliquo, poſſunt in rebus vſu conſumptibilibus conſtitui, vel haberi, cum quodlibet præmiſſorum f exigat, quòd ex re ipſa (ſalua rei ſubſtantia g) poſſit habenti ius vtendi, ſeu h vtenti ex re ipſa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique in rebus nequit vſu conſumptibilibus reperiri i.

¶ Nec k obuiat ſupradictis l, quòd idem m prædeceſſor noſter in ordinatione prædicta, etiam illorum n quæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent; ſibi & Romanę Eccleſiæ dominium reſeruarit: hoc enim o de rebus illis dumtaxat p debet intelligi, quæ vſu non ſunt q conſumptibiles, ſine quibus humana vita non eſt r ſubſtentabilis, quæ vtique non ſunt pauca s. Licet t autem in rebus vſu conſumptibilibus, nec ius vtendi u, nec ipſum x uti poſſit conſtitui uel haberi, ipſis y tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus uſu conſumptibilibus) pro rei conſumptione, ſumitur z, quod ei opponitur, quod eſt a uti. Vti quidem præſupponit, quòd cum uſu ſalua rei ſubſtantia maneat b: ſed abuti exigit c, quòd cum actu huiuſmodi rei ſubſtantia conſumatur d: cum abuti e nihil aliud, quàm contra naturam uſus, uti f in hac g materia proprie poſſit dici. Licet autem h quis re uſibilis i abſque iure utendi aliquo uti k poſſit, ipſum l tamen uti etiam in re m tali abſque iure utendi ſeparato à domino uel coniuncto nec ab aliquo poteſt n conſtitui, nec o à quoquam haberi. Et quòd p talis uſus conſtitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare uel conſtituere quod ſuum non q eſt, nec ad ſe r pertinet, nemo s poteſt: licet interdum illud t dare poſſit aliter quàm ſit u ſuum. Actus autem ipſe uten-

d ¶ Ius perſonale.] dic vt ſup. proxi. dixi ver. ſed mere.
e ¶ Sine iure aliquo.] hic inferius latius explicabitur.
f ¶ Præmiſſorum.] ſcilicet vſus, qui ſit ſeruitus perſonalis: vel qui ſit ius mere perſonale: vel actus vtendi aliquo iure
g ¶ Subſtantia.] aliàs deſinit in ea omnis vſus, vt ſup. dixi.
h ¶ Seu vtenti.] ſ. ſine aliquo iure.
i ¶ Reperiri.] quia per vſum totaliter eſſe deſinunt, vt prædixi.
k ¶ Nec obuiat.] Quinta pars.
l ¶ Supradictis.] ſ. in parte præcedenti: & & maxime in verſic. quod autem.
m ¶ Idem prædeceſſor noſter.] ſ. Nicolaus quartus.
n ¶ Illorum.] ſcilicet bonorum.
o ¶ Hoc enim.] ſcilicet quòd dominiũ taliũ bonorum ſibi reſeruauerit.
p ¶ Dumtaxat.] quaſi dicat, non de alijs: per ea quæ dicta ſunt ſupra proxim.
q ¶ Non ſunt conſumptibiles.] ſubaudi, ſed durabiles.
r ¶ Non eſt ſuſtentabilis.] ſcilicet commode.
s ¶ Non ſunt pauca.] ſubaudi, immo multa: ſicut eſt habitatio, ſtratus ſiue lectus, & ſimila. ff. de ver. ſig l. quos nos. §. verbũ, vi nere. de au. & arg. l. veſtis. §. virialia & familiaria, cum ſimilib.
t ¶ Licet autem.] Sexta pars.

f ¶ Vti.] de ſui natura rei conſeruabile.
g ¶ In hac materia.] hoc dicit, quia in alia materia abuſus in alia parte ſumitur, & ideo reprobat, quod dic vt ſup. in glo. licet aliàs.
h ¶ Licet autem.] adhuc probat quod vſus facti abſque alio iure haberi non poſſit.
i ¶ Re vſibili.] id eſt apta ad vtendum.
k ¶ Vti poſſit.] ſ. de facto, vt eſt videre in fure, prædone, raptore, & ſimili.
l ¶ Ipſum tamen.] id eſt ipſa poteſtas vtendi.
m ¶ In re tali.] ſcilicet vſibili.
n ¶ Poteſt conſtitui.] cum regulariter quis alteri nequeat conſtituere quod non habeat: vt dixi in parte præcedenti, in gloſ. vſuarius enim, & ſtatim ſequitur.
o ¶ Nec à quoquam haberi.] cum enim habere proprie cum effectu debeat intelligi. ff. de verb. ſign. l. nomen filiarum. § habere, ſequit quod vti re vſibili abſque aliquo iure vtendi, non ſit vſum habere: cum ex hoc illud appareat alienum arg. 14. q. 4. quid dicam. 93. diſt. illud. 16. q 4. licet. C. de ſun. rei priua. l. vſus aquæ. lib. 11.
p ¶ Et quod talis vſus.] ſ. abſque aliquo iure vtendi.
q ¶ Suum non eſt.] ſcilicet quo ad dominium.
r ¶ Nec ad ſe pertinet.] ſ. aliàs quam iure dominij. Et hoc dicit, quia aliquando quis id quod ad ſe pertinet ſine dñio alteri conſtituit: vt inquilinus, qui domum cõductã alteri locãdo eius vſum transfert. C. commodati. l. nemo ꝓhibet. Et vſufructuarius qui nõ eſt dñs, vſum fructũ trãsfert. ff. de vſufr. arboribus. § vſufructuarius.
s ¶ Nemo poteſt.] niſi ex vi pacti iuris vel iudicis auctoritate aliud contingat, extra de do. inter vir. & vxor. c. nuper. ff. de reg iur. nemo plus iuris, in quibus de hoc cum ſimilibus.
t ¶ Illud] ſcilicet quod ſuum eſt, vel ad ſe pertinet.
u ¶ Quàm ſit ſuum.] hoc dicit propter dominium proprietatis, qui in ipſa habet vſumfructum cauſalẽ: & tamen

Vſufructuarius vſumfructum trãſfert.

u ¶ Nec ius vtendi.] quod eſſe debet ſalua rerum ſubſtantia.
x ¶ Nec ipſum vti.] ſcilicet durabile.
y ¶ Ipſis.] ſcilicet rebus conſumptibilibus.
z ¶ Sumitur.] probatur hoc ff. de vſuf. earum rerum quæ vſu conſu. l. hoc ſenatus. §. 1. & ſeq. nam abuſus in rebus talibus pro aſſumptione, ideſt conſumptione accipitur, vt ibidem dicitur.
a ¶ Quod eſt vti.] cum de ſe non ſit ei conſumptibile, ſed conſeruabile. ff. de vſuf. l. 1. inſti. eod. tit. in prin. & ſtatim ſequitur.
b ¶ Maneat.] vt in iuribus ſup. proxim. alleg. ff. de vſu & habi. l. plenum.

tamen non illum cauſaliter, ſed formalitite alteri cō ſtituit: licet ipsũ taliter, ideſt formaliter nō hẽat, arg. ff. ſi vſusfruc.pet. l. vti ſrui & ideo pactionibus dicit̃ poſſe conſtitui. ff de vſufru.l.3.inſti.eo.tit §.1.

codic.l quidam referunt.extra de eccle.ædi. c.ad au-diẽtiã 2. ſicut quod in rerum natura non eſt, in ſtipu-tationem deduci non poteſt.inſti. de inu. ſtipu: circa prin.& per alia quæ dixi in c.cum inter nonnullos.

Vſusfructus formalis differt à cauſali.

Libertatis definicio.

Membrorũ dominus propriorum nemo videtur.

di ad vtentem pertinet in quantum quis ſuorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur[a], cum per[b] hoc illos non exercere valeat, vel etiã exercere: non autem actus ipſe vtendi ad eum[c] pertinet, qui concedit alij, quod in re ſua actum illum valeat exercere, quod[d] vtique nihil eſt eſt aliud, quam quòd actum ſuum ad rem concedentis ad actum ſuum vtens valeat applicare. Sicut[e] qui equum ſuum alicui commodat, non actum equitandi concedit[f] commodatario, ſed quòd actum illum[g] in equo ſuo valeat exercere: quod non eſt vtique actum vtendi ſimplicem concedere ſine[h] iure, cum hæc concedere nihil ſit aliud quàm concedere ius vtendi: quod quidem ius[i] utendi ſeparat cum à proprietate ſeu dominio in rebus, quæ uſu conſumuntur, nequit[k] conſtitui: ut patet manifeſtius ex prædictis. Præterea[l] quòd ſimplex uſus ideſt, ſine iure utendi à proprietate ſeu dominio ſeparatus, etiam in re uſibili haberi nequeat, ſic probatur: Si enim poſſit haberi uſus[m] tаlis; aut ante actum ipſum, aut in ipſo actu, aut poſt completum actum huiuſmodi haberetur[n]. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet: quod non eſt, nequaquam[o] haberi poteſt; patet autem, quòd actus ipſe antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut poſtquam perfectus eſt, in rerum natura non eſt, ex quo ſequitur quòd haberi minime poteſt: licet enim & ante actum ipſum quis facultatem illam habeat exercendi: per[p] hoc tamen actus ipſe in rerum natura niſi in[q] potentia, non[r] exiſtit: cum autem actus eſt in fieri[s], nec adhuc quòd ipſe actus in rerum natura ſit, poteſt[t] dici: licet, pro eo quòd ſit in fieri[u], dici poſſit: quod enim de actu[x] qui eſt in fieri[y], præterijt, uel futurum eſt, iam non in rerum[z] natura, ſed in[a] memoria, uel[b] apprehenſionem tãtum eſt, quare, niſi prout in

a ¶ Dominus dicitur.] vnde legitur quod libertas eſt naturalis facultas eius quod cuique facere libet, niſi quod vi aut iure prohibetur. ff. de ſta. ho. l. libertas. & ideo ſcribitur, quòd vis animę non infertur. 22. q 5 §.1. Licet autem quis ſuorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij, non autem membrorum ſuorum dominus dicitur, vt illorum æſtimationem facere poſſit ff ad leg. Aquil. liber homo. cum illa æſtimationẽ non recipiãt. ff. ſi quoad. paup. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel e u.l.ult.

b ¶ Cum per hoc.] ſcilicet liberum arbitrium.

c ¶ Ad eũ pertinet.] ratio huius eſt: quia actus uel opera vnius non eſt alterius. ff de cond. indebil. l. ſi non ſortem. §. libertus.

d ¶ Quod.] ſcilicet cõcedere alteri in re ſua actum aliquem exercere.

e ¶ Sicut.] exemplificat.

f ¶ Concedit cõmoditario.] cum illum penes ſe habere noſcatur.

g ¶ Actum illum.] ſcilicet equitandi.

h ¶ Sine iure.] ſcilicet vtendi: immo cũ iure vtendi ſit talis conceſſio.

i ¶ Ius vtendi, in tãtum quòd non eſt reuocabile, niſi actu completo. ff. commodati. l. in commodato. §. ſicut. extra eod. tit. cap. 1.

k ¶ Nequit conſtitui.] cum in rebus talibus habens vſum, proprietatem cenſeatur habere: vt pluries dixi in parte præcedenti.

l ¶ Prẹterea.] probat adhuc ſimplicem vſum facti abſque aliquo iure eſſe non poſſe.

m ¶ Vſus talis.] ſcilicet abſque aliquo iure.

n ¶ Haberetur.] vltra iſta nullum tẽpus eſt dare: quia omne tempus vel in præteritum, vel in præſens, vel futurum diuiditur. ff de iniuſt. teſta. l. cum in ſecundo. inſti. de verb. oblig. l. conditiones. ff ſi cert. pet. l. cum ad præſens. cum legibus ſequentibus.

o ¶ Nequaquam haberi poteſt.] comprobatur hoc per iura ff. com. præd. l. ſi ſeruitutis. § futuro. ſicut & perſonas quæ nondum eſt, re aliqua vti nõ poteſt ff. de iure

p ¶ Per hoc tã.] ſ. quod hẽt facultatem illum exercendi.

q ¶ Niſi in potẽtia.] talis potẽtia aliàs appellatur aptitudo. extra de bap. maiores, §. exterum. ſicut de iuſtitia inquantum eſt humana creatura, dicitur, quod eſt conſtans & perpetua voluntas in potentia videlicet vel aptitudine: quia in actu frequẽter eſt cõtrariũ. ff. de iuſ. & in l. iuſtitia. Et de matrimonio quod eſt coniunctio maris & feminæ, indiuiduã vitæ conſuetudinem retinens, ſcilicet aptitudine vel propoſitio: licet non actu. Inſti. de iure perſona. circa. princ. 27. q. 7. §. 1. & de poſſeſſione momentanea C. de momenta. poſſ. l. 1. qui legitimã perſonam. l. momentaneę.

Matrimonij definitio, & explicatio.

r ¶ Non exiſtis.] opus eſt facto, quod quidem ſola voluntas vel facultas non inducit, ſed operatio facti. ff. de conſt. pec. l. promiſſorum. §. conſtitutio. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſicut. §. ſi voluntate. de re iud. l. 4 §. ait prætor. de pig. act. l. non eſt mirum. extra de off. ord. paſtoralis. § vlt. vt lit. non conte quoniam. §. in alijs. cum ibi not. de eo qui mit. in poſ. cap. 1. in fin. de hoc de re iud. cum aliquibus.

ſ ¶ In fieri.] id eſt exercitio ipſo facti.

t ¶ Poteſt dici.] quia actus aliquis ante, quam completus ſit eſſe completus dici non poteſt: ſicut de illo qui eſt in via eũdi ad ſanctum Iacobum, dici non poteſt quòd iuerit, donec intentionem ſuam compleuerit, arg. ad hoc ff de cond. ob. cau. l. ſi pecuniam. de verb. oblig. l. ſi ita ſtipulatus eſſem. de fur. ſiue igitur. inſtit. de obli. quæ ex deli naſc. §. manifeſtus. C. de poſthu. hære. inſt. l. penult. ad Syllania. l. penult.

u ¶ In fieri.] expone vt ſ. proxi.

x ¶ De actu.] ſcilicet inchoato.

y ¶ In fieri.] ſcilicet completo.

z ¶ In rerum natura.] hoc referri ad præteritum & futurum poteſt.

a ¶ In memoria.] ſcilicet præteriti.

b ¶ Vel apprehenſione.] ſcilicet futuri.

a ¶ Haberi.]

memoria, vel apprehenſione tantum eſt, haberi [a] nequaquam poteſt Quod autem in prǽſenti fit, momentaneum [b] vel inſtantaneum [c] eſt: quod vtique magis intellectu quàm ſenſu percipi poteſt: [d] vnde nec poteſt haberi pro tunc [e], niſi pro momento illo ſeu inſtanti, in quo cum fit [f], poteſt dici actum poſt actum completum: licet ſi ex facto ipſo producta res aliqua fuerit, res ipſa aliqua facta haberi [g] valeat: factum tamen ipſum quod iam tranſit, niſi in memoria (prout ſupra dictum eſt) non habetur. [h] Præterea [i] ſi ſimplex vſus abſque iure vtendi haberi poſſit ab aliquo, conſtat quòd non iuſtus eſſet actus vtendi huiuſmodi repu tandus [k]: cum ille vſus fuerit cui ius non competebat vtendi: talis autem vſus non iuſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adijcit, ſed ſibi repugnare potius ac detrahere [n] noſcit manifeſte. Quòd autem vſum non iuſtum conditor [o] canonis fratribus ipſis intellexerit reſeruare, nequaquam debet aliquis ſapiens æſtimare [p]: immo quòd de iuſto [q] intellexerit, ex eo poteſt euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione curauit adijcere, quòd illarum rerum dumtaxat in ſe & Eccleſiam Romanam recipiebat dominium, quarum vſum facti liceret [r] habere fratribus ſeu ordini antedictis: ſubiungens [s] nihilominus, quòd non rerum [t] omnium vſum habere debeant fratres ipſi: quantum autem ad uſum facti ſimplicem abſque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia eſt cenſenda: ſic enim uti de facto [u] poſſunt prohibitis ut per permiſſis [x], quare præmiſſa rerum [y] diſtinctio [z] ad illum uſum facti potius [a] eſt referenda, pro

a ¶ Haberi.] ſcilicet de præſenti.
b ¶ Momentaneum.] idem per momẽtum durans arg. C ſi de momen. poſ. fue. appellatũ. l. 1. qui legi. perſonam. &c. l. momentaneæ.
c ¶ Inſtantaneum.] ideſt, in inſtanti faciendum.
d ¶ Percipi poteſt.] ſimile ff. de ſol. ratum rem ratam haberi. l. quo enim §. Iulianus extra de donatio. Apoſtolicæ.
e ¶ Pro tunc.] ſcilicet præſenti.
f ¶ Cum ſit, poteſt dici actum.] cum ſtatim vel in momento eſſe deſinat. argu. ad hoc ff. de cõd. ob cau. l. qui ſe. 2. reſpon. de dona. inter virum & vxo. l. 2. vlt. de iure do. l. licet ſi pecuniam.
g ¶ Haberi] cum effectu intelligitur. ff. de verb. ſig. l. nomen. §. habere. immo aliàs tale habere in momẽto deſinens, eſſet deriſorium arg. ff de iure do. l. cum poſt § gener. cũ ibi not. & de leg. 1. l. legato generaliter.
h ¶ Non habetur.] illud enimquod iam factum eſt, cum in inſtantia non ſit, de præſenti non habetur: qa ſe non poteſt habere ad eſſe vel non eſſe præſens. arg. ff. ſi cer. pet. cum ad præſens. de iniuſto teſt. l. cum ſecundo inſt. de verb. oblig. §. conditiones. & quod iam factum eſt, pro non facto haberi non poteſt. ff. de capti. & poſtli. reuer. in bello. §. factę. in corpore auth de ęqua do. §. 1. coll. 7. 32. q. 5. ſi Paulus, nec ipſum factum amplius eſſe põt ar. C. de ſacroſan. eccl. l. 1. arg. 63. diſt. §. pariter. quare conſueuit dici, quòd de tempore non habemus niſi nũc. Et ſuper hoc quod hic dicitur de tempore præterito, præſenti vel futuro, vide quod plene tractat Auguſtinus lib. 11. confeſſionum.

Nunc, & nil aliud de tempore conſtat haberi.

i ¶ Præterea.] adhuc probare nititur, ſimplicem vſum facti ſine aliquo iure non poſſe ſubſiſtere.
k ¶ Reputandus.] hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret. cum inter nonnullos. in glo. ſed vnde.
l ¶ Nequaquam pertinet.] cum perfecti ſit nulli nocere, quod faceret vſum non iuſtum habendo: omnib. autem velle prodeſſe. 14. q. 5 in c. d nique.
m ¶ Aliquid adijcit.] cum ad perfectum ſpectat omnia contemnere 19. q. 1. § 1.
n ¶ Detrahere noſcitur.] quia cũ perfecti ſit (vt dixi) nihil etiã iuſte habere velle, ſed omnia contemnere: iniuſtum vſum habẽdo ſe in repugnãtiã deducit. arg. C. de mune. pa. l. 1. profeſſior. li. 10. ff. de vaca. muner. l. a

honoribus. § philoſophis. de varijs & extraor. cogni. 1. §. & an philoſophis. 12. q. 2. c. gloria epiſcopi. in ver Socrates.
o ¶ Conditor canonis.] ſcilicet Nicolaus.
p ¶ Aeſtimare.] cum enim ipſe ſit Chriſti vicarius. de transla. epi c quanto. de re iud. ad Apoſto. licæ § nos li. 6. & lex animata in terris in corpore auth. de con ſue. circa ſi. coll. 4. nihil iniuſtum in dubio permittere videtur. arg. 21. diſt. 1. nũc autem. 40. diſt c. non nos cum ipſemet profiteatur ſe velle obtinere quod ſuę volunt leges in corpore authent. de iud. §. omnis. coll. 6. nec vult à iuris tramite declinare. extra de prob. licet. §. 1. & arg de excep. cap. cum inter. & ne aliàs iniuſtitia vel iniuria oriatur vnde iura naſci debent. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. l. qualiter. & ne ſua cõſtitutio aliquid imperfectũ aliquid vel iniuſtum continere dicatur, contra. l ſi quis ſeruum. C. qui mili. non poſ lib. 12. de his quibus vt in d. l. cum Syllanianum. cum & ipſe ſua reſcripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari. C. de preci. impe. offe l. reſcripta. 25. q. 2 cap. nec damnoſa. & cap. ſeq. immo auferenda ſunt de manibus portantis, & principi referenda. C. de paga ſacriſi. & re. eo l. ſicut not. extra de ſi. inſtr. paſteralis. Item ſi priuatus aliquid iniuſtum vel iniurioſum alteri in dubio permittere non videtur. ff. de his quæ in frau. cre. l. ſi pater. de cond. ind. l. ſi procurator. §. Celſus. multominus princeps, in corpore authent. vt differentes iudices. §. ſi tamen contingit. coll 9.

Princeps in terris eſt dictus lex animata.

q ¶ De iuſto.] ſcilicet vſu.
r ¶ Liceret.] ideſt licitũ eſſet: per hoc excludens vſũ non iuſtum. argu 14. q. 4. c. quid dicam. 23. q. 7. c. 1. ff. de condi. inſtitu. lios.
ſ ¶ Subiungens.] dictum c. Exijt. §. præterea loca.
t ¶ Non rerum.] omnium, puta pecuniæ.
u ¶ De facto. ex quo ſupponitur abſq; omni iure.
x ¶ Vt permiſſis.] in quibus cenſetur vſus nõ iuſtus, ex quo eſt abſque iure vtendi, vt ſupra.
y ¶ Rerum.] quarum vſum licet vel non licet habere fratribus ipſis.
z ¶ Diſtinctio.] facta per Papam Nicolaum.
a ¶ Potius eſt referenda.] ſi quæras quare hoc? Reſpõdeo: quia ad illum relata magis iuri communi conue

nitu

quo ipſis competit fratribus ius a utendi: quarundam b enim rerum uſus fratribus ipſis prohibitus noſcitur, & quarundam c permiſſus: ex quo d ſequitur, quòd uſus facti, de quo ordinatio e loquitur f, de tali g intelligi debeat, qui iuſtus ſit, ideſt h, pro quo competat ius utendi: & hoc conditor ipſe i canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus k vſus in expreſſis l prius rebus ipſis fratribus eſt conceſſus m. Præterea n ſi in rebus conſumptibilibus poſſit uſus conſtitui uel haberi, nequaquam ſimplex o nec à rei ſubſtantia, proprietate, ſeu dominio ſeparatus uſus huiuſmodi poſſet p dici: cum per talem uſum, id eſt utendi actum & in ipſo actu, & cum ipſo actu res conſumatur huiuſmodi, ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine rei ipſius conſumptione eſſe q ualeat uſus talis: ex quo patet, quòd uſus talis nec ſimplex nec ſeparatus r à dominio poteſt dici.

¶ Rurſus s † nedum fratribus ipſis ordinatio t prædicta non profuit, ſed etiam occaſionaliter honori u ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ non x leuiter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ Eccleſiæ derogatur honori, ſi ipſam oporteat nunc in foro eccleſiaſtico y, nunc in ſeculari z, interdum quoque coram pedaneis a iudicibus, & plerumq; pro rebus paruis b & uilibus c continue d litigare? Hoc e autem notum f eſt fieri: cum occaſione retentionis g dicti dominij omnes cauſæ occurrentes agendo uel defendendo pro bonis huiuſmodi nomine Romanæ Eccleſiæ uirtute

nit: & p conſequens rei agendæ utilior eſt: quare ipſa potius eſt ſuſcipiēda. arg ff. de reg iur. l. quoties idem ſermo. & minus per hoc habet iniqtatis, quare potius eſt eligēda. arg eo ti. l. quotiens nihil. nam verba ſunt in dubio interpretanda, ut iuri communi non obuiēt. arg. extra de reſcrip. cauſam quę de cõſue. cum dilectus & (qd plus eſt) verba ad extraneū ſenſum trahēda ſunt ubi res de qua agitur, aliter ſalua eſſe non poſſet. C. de libe. preterit. l. 4. & not. extra de uerb. ſig. c. intelligentia.

a ¶ Ius utendi.] ſaltē perſonale.

b ¶ Quarundam enim rerum.] vt pecuniæ.

c ¶ Quarundam.] ut duarum tunicarum breuium & ſimilium: ut in dicto. c. Exijt. §. licet autem

d ¶ Ex quo.] ſcilicet, quarundam rerum vſus eſt prohibitus, & quarundam permiſſus.

e ¶ Ordinatio.] ſcillicet Nicolai.

f ¶ Loquitur] ſcillicet ipſe Nicolaus per ordinationem: nam ipſa ordinatio cum de ſe ſit inanimata, non loquitur. ſecundum eū modum loquēdi ſcriptura loqui dicitur, ideſt Deus uel homo per ſcripturam. C. de ſum. tri. epiſtola, inter claras. circa prin & ibi not.

Scriptura loqui dr.

g ¶ De tali.] ſcilicet uſu.

h ¶ Ideſt.] congrua eſt hæc expoſitio, cū ſine iure utendi omnis uſus iniuſtus cenſeat: ut ſup. & plene probaui, in c. cum inter nonnullos. ad q; ſuper hoc te remiſi.

i ¶ Ipſe.] Scilicet Nicolaus.

k ¶ Moderatus uſus.] Per hoc denotate uolens, uſum competere cum iure in rebus permiſſis: cum immoderatio, a iure reprimi dicatur, ut in prooe. decre. & de uer. ſig. c. ult & ar C. unde ui. l j ff. de teſti. l 1.

l ¶ Expreſſis prius] Dicto c. exiit. §. in alio. & §. quia uero.

m ¶ Eſt conceſſus.] Ex hoc concluditur manifeſte, vſum competere cum iure utendi, prouenienti ex conceſſione principis, tale ius inducentis arg 8. diſt. quo iure. ff de iniu. l. iniuriarum §. 1.

n ¶ Præterea.] Adhuc probat, in rebus conſumptibilibus ſimplicem uſum non cadere.

n ¶ Simplex.] Scilicet ab omni re.

o ¶ Poſſet dici.] Ratio eſt, quę ſequitur &c.

p ¶ Eſſe ualeat.] Hoc ſupra pluries probatum eſt, quare non eſt iterandum.

q ¶ Nec ſeparatus a dominio.] cum habens in talibus rebus uſum, habere dicatur dominium ut ſup. pluries probaui

r ¶ Rurſus.] Septima pars.

t ¶ Ordinatio prędicta] ſcilicet Nicolai.

u ¶ Honori] qui ſeruandus eſt, cum enim ex pcepto Chriſti, matri carnali ſit honor exhibēdus, & ēt ex iuris diſpoſitione. ff. de obit ali. l. 1. §. 1 & l liberto cum ſim. multis: multo fortius matri ſpūali, qualis eſt Eccleſia Romana, mater omnium fidelium & magiſtra. 12. diſt. c. non decet. extra d ſum. tri. dānamus. ad ſi. de for. comp. c. ult. 2 q 6 c. ad Romanam 2. & de tali honore dici cõſueuit, q eſt quibuſcunque diuitiis preferendus. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſt. l. Iulianus. & arg. ff. de aur. & arg leg l. ueſtes. §. muliebria.

x ¶ Non leuiter] quaſi dicat, immo grauiter.

† Vide Bar. li. 2. Minor 8. diſt dicē tē pſtōnē Martini nō prius correctā. adde Baldū relatū p Per. de Anch. in clemen. Exiui.

y ¶ Foro eccleſiaſtico.] ſcilicet contra clericum, vel laicum pro iure eccleſiaſtico, ſpirituali, uel ei annexo. extra de iudi. quanto. uel aliàs temporali iuriſdōni eccleſiæ ſubditum. de fo. comp. licet, cum ſimilibus.

z ¶ Sæculari] cui cum rei ſunt ſubditi, actor forum eorum ſequi tenetur. de fo. cõp. c. ſi clericus. 11. q. 1. experiētiæ. C. de iuriſ. om. iud. l. in criminali. cū ſimilibus.

a ¶ Pedaneis iudicibus.] quales ſunt qui humiliora & uiliora negotia diſceptant. C. de peda iud. p totum. & maxime in l. ult.

b ¶ Paruis.] paruæ dici poſſunt reſpectu habito ad qualitatem potentis, argum. ff. de iud. l ſed & ſi ſuſceperit. §. ſeu proponas extra de ſimo. & ſi quæſtionis & plene dixi, in c. execrabilis.

c ¶ Vilibus] Hic videre potes, quod no. in cor. auth. de man. prin. §. ſi tibi. colla. 3.

d Continue litigare. Quaſi dicat, certe detrahit: cum epiſcopus, ſe litigioſum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeat. 27 diſt. § j & c. 1. & ſeruum Dei litigare non deceat: quare dicitur, quod uerecundia, non eſt uituperanda, ſed laudanda ff. de tribu. actio l. illud. §. qui tamen. de aliena iudicii. l. item ſi res. §. poteſt. In hoc autem potiſſime detrahitur, cum eccleſia litigando, partem cum alio faciens habeat ad pręſentiam iudicis infimi uenire. C. de epiſco. & cleri. l. iubemus & ipſa ſit illa, ad quam undecunque omnis oppreſſus recurſum habiturus eſt, ut ad matrem. 2. quæſtio. 6. c. ad romanam. & capi. omnis oppreſſus.

e ¶ Hoc autem.] Scilicet litigare: etiā coram pedaneis iudicibus.

f ¶ Notū] Quod probatione non eget. 2. q. j. de manifeſta. extra de iureiuran. ad noſtram. C. de accuſ. ea quidem.

g ¶ Retentionis.] Scilicet factæ per Nicolauum Papā.

cuiuſdam priuilegij à felicis recordationis Martino Papa iiij prædeceſſore noſtro conceſſi, ſuper hoc agitentur [a], & (quod grauius eſt cenſeudum) procuratores cauſarum huiuſmodi multos uexare [b] dicuntur indebite, licet poteſtas attributa procuratoribus talibus per priuilegium antedictum quo ad adminiſtrationem bonorum [c] præmiſſorum dudum ſeruata non fuerit, nec [d] ſeruetur: quæ [e] omnia in notam [f] & iniuriam [g] ſanctę Romanæ Eccleſiæ non eſt dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta [h] eccleſiarum prælatis & rectoribus [i] grauis exiſtere nimium & moleſta [k] monſtratur. Numquid non graue præmiſſis [l] poteſt exiſtere, quòd ipſos oporteat ſe opponere [m] ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ ipſorum [n] caput [o] noſcitur & magiſtra [p], ac cum ea agendo uel defendendo litigare [q] aſſidue, uel cedere iuri [r] ſuo? hoc [s] tamen oportet illos [t] facere, cum in multis dicti fratres prædictis [u] exiſtere dicantur iniurij [x], ſicut multorum prælatorum & rectorum diuerſarum prouinciarum adhuc in curia exiſtentium habet inſinuatio [y], qui quidem fratres facta [z] ſua per procuratores nituntur defendere [a] antedictos.

¶ Nos [b] itaque qui ueritatem tenemur colere [c], uelut ille, qui illius [d], qui ueritas [e] noſcitur [f], licet [g] immeriti, uicem teneamus [h] in terris, illa uolentes in ſancta Dei Eccleſia, quæ non uerbo obtinent tantum, ſed quæ re potius obſeruari [i]: præmiſſis [k] in ſcrutinio rectę conſiderationis adductis [l], ac delibera

a ¶ Agitētur] ideſt agitari habeant coram certis iudicibus uel conſeruatoribus deputatis.

b ¶ Vexare indebite] quod per eccleſiam aliis ꝓhibetur de reſcrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. cum ſim. ergo ab hoc dēt Eccleſia abſtinere. extra de na. ex libe ven. c. 1. argu. ff de fideiuſ tutor. ſi ſeruitus uendicetur, in l. altius. de cond. indeb. l frater a fratre. 11. q. 3. Silueſter. 25. diſtin. c. vlt.

c ¶ Bonorum præmiſſorum.] quorum dominium fuit Eccleſiæ Romanæ per Nicolaum Papam retentum.

d ¶ Nec ſeruetur.] quare ex hoc dici poſſet aliqualiter abrogata. arg. 4. diſt § leget. & arg. eod. ꝗ not. in fin. in corpore authen. de man. prin §. patrocinio. coll. 3. de tabel. §. illud quoq;. coll. 4. Vel dic ꝙ poteſtas licita per priuilegium illud procuratoribus conceſſa ꝑ eos abutētes illo nō fuit ſeruata. quare, ꝓ hoc priuilegium amittere debuerunt. 74. diſt. ca. ubi iſta. 11. q. 4 priuilegium. extra de priuileg. tuarum.

e ¶ Quæ omnia.] ſcilicet litigare, & ꝑ priuilegium alios uexare indebite, ut ſupra.

f ¶ Notam] ideſt diffamationem.

g ¶ Iniuriā.] quę pōt dici inſurgere hoc caſu ex indebita, ꝑtextu priuilegii facta de aliquo, vexatione argu. extra de fo. comp. c. nullus.

h ¶ Antedicta.] ſcilicet prædicti dominij retentiua.

Copula cōiungit diuerſa.

i ¶ Et rectoribus.] quocunque nomine cenſeāt arg. 1. q. 3 ſaluator, & per iſtā copulatiuā, Et, vř hic innui, quod ſimplices eccleſiarum rectores non dicātur prælati: cum de ſui natura copula coniugat diuerſa. ff. de leg. 3. l. ea tamē adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iud. decernimus, de offi. ord. c. cum ab eccleſiarū, & hoc verbum, prælatis, denotat eccleſiæ prælatos maiores. arg. dicto cap. decernimus.

k ¶ Et moleſta) quare ex hoc merito tollenda. argu. 4. diſt. cap. erit autem lex.

l ¶ Præmiſſis.] ſcilicet prælatis, & rectoribus.

m ¶ Opponere.] ſcilicet litigando.

n ¶ Ipſorum.] ſcilicet prælatorum & rectorum.

o ¶ Caput noſcitur.] 12. diſt. c. non decet.

p ¶ Et magiſtra] extra de priuileg. antiqua.

q ¶ Litigare.] certe negari nō pōt quin hoc eis ſit graue: cum Eccleſia perſonām parentis repræſentans, ſancta & honeſta ſemper videri debet prælatis & rectoribus. argum ff de obſe. à libe. l liberto.

r ¶ Cedere iuri ſuo.] quod eſſet contra. l. illud. ff. de pet. hære.

ſ ¶ Hoc tamen] ſcilicet litigare, uel iuri ſuo cedere.

t ¶ Illos] ſcilicet prælatos & rectores.

u ¶ Prædictis] ſcilicet prælatis & rectoribus.

x ¶ Iniurij.] ideſt iniurioſi ſeu cōtumelioſi. arg. ff. de iniu. l. item apud. §. conuitium. cum ſimilibus.

y ¶ Inſinuatio.) ideſt patefactio & aſſertio. ſimile extra de appel. ex inſinuatione.

z ¶ Facta ſua.) ſcilicet conuitioſa ſeu iniurioſa, vel alijs vexationē inducentia, vt ſupra.

a ¶ Defendere) & male, quia per aliū talia facere perinde eſt ac ſi facerēt per ſe ipſos. arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deieciſſe. de iniu. l. non ſolum. §. mandato, & §. proculus. Et taliū procuratorū habentium à fratribus plenā & liberā poteſtatem facta ipſis fratribus nocent. ff de trib. act. l. procuratoris. C de excocti. & tranſ. mili. an. l. in excoctione. lib. 12.

b ¶ Nos itaque.) Octaua pars.

c ¶ Colere.) ꝑ approbationem: veritati. n. manifeſtæ cedit opinio. 8. diſt. c. veritate. extra de purg. vulg. c. ſignificantibus. ff quādo act. de pecu. eſt annal. l. quæſitum, aliàs eſt §. vlt l 1 cum ſimi. & hoc verum, niſi vbi inducitur præſumptio iuris & de iure, vel fictio: quia illi habet præciſe ſtari. not. de ſpon. is qui. ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. ſiue poſſidetis. 50. diſt. cap. ferrum.

d ¶ Illius.] ſcilicet Dei.

e ¶ Veritas.] ſubaudi eſſe.

Deus eſt via, veritas & vita.

f ¶ Noſcitur.] vnde vere dř via, veritas & vita: via, in exemplo non errans: veritas, in promiſſo nō fallens: vita in pręmio, ſcilicet æterno non moriens, de pęnit. diſt. 2. c. ſi enim inquit. ver qui dicit. 11. q 3. exiſtimāt. & c. imperatores. not. de hoc in corpore auth. de ſi. inſtru. circa prin. coll. 6.

Natura humana prona eſt ad peccādum.

g ¶ Licet immeriti.] hoc dicit ꝑ humilitatē, vel ꝑ pronitatem humanæ naturæ ad peccandum. 32. q. 1. omnis ætas, in corpore authen. de mon. §. ſi quis igiť. circa ſi coll. . aliàs nullus eum ſanctum dubitet, quē apex tantæ dignitatis attollit. 11. diſt. non. nos.

h ¶ Teneamus in terris.] ſimile extra de tranſla. epiſ. c. quanto, vt eccle. beneſi. c. 1. de re iud ad Apoſtolicę. § nos autem. lib. 6.

i ¶ Obſeruari] C plus valere quod agitur, per totum, dixi §. eo in verbo, colere.

k ¶ Præmiſſis.] ſup in hac decre. recitatis.

l ¶ Adductis.] per hunc modum hominis actus ad finem proſperum deducitur. argu. C. de legi. humanū, de repu l. dubium non eſt. 11. q. 3. ſummopere.

a ¶ Dili-

tione cum fratribus noſtris & multis alijs præhabita diligenti [a], dignum arbitrantes & congruum, profeſſores dicti ordinis [b] non verbis [c] tantum, non ſimulatis [d] actibus, ſed operibus [e] claris, veritate [f] ſuffultis perfectioris ſtatus, ac altioris paupertatis ſibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori [g] ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, (cuius obnubilari [h] poſſet gloria, ſi tam peruerſæ [i] ſimulationi, quæ profecto & ipſis ſimulantibus officit [k], & alijs ſcandali [l] materiam ſubminiſtrat, diſſimulando illi occurrere conſentiret [m]) ac inſuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum [n] ſalubriter ſuper hoc prouidere, nolentes in poſterum ſub prætextu ſeu pallio [o] talis dominij temporalis verbalis [p], nudi [q] ac ænigmatici [r], tanta bona quanta dicti Fratres faciunt infici [s], ac fomentum [t] tantis malis, quanta [u] procedunt ex ſimulatione huiuſmodi miniſtrare [x]: De fratrum [y] noſtrorum conſilio, hoc edicto in perpetuum valituro ſancimus, quòd in bonis, quæ in [z] poſterum conferentur [a] vel offerentur [b], aut aliàs quomodolibet [c] obuenire continget Fratribus ſeu ordini ſupradictis (exceptis [d] eccleſijs [e], oratorijs [f], officinis [g] & habitationibus, ac vaſis, libris & veſtimentis diuinis officijs dedicatis [h]

a ¶ Diligenti.] ſimile C. ne filius pro patre. auth. habita. quia quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20 diſt. c. in quibus C. de inge. manu. l. ſi auiam de fi. deicom. li. l. vlt. ff. de bo. poſ. l. in bonorum. cum ſimi.

b ¶ Dicti ordinis.] ſcilicet fratrum Minorum.

c ¶ Non verbis tantum.] ad hoc facit 16. q. 1. ſi cupis. C. de epiſc. & cleri. l. decernimus.

Simulatio eſt & bona & mala.

d ¶ Simulatis actibus.] ſimulatio hic in mala parte ſumitur quare infra peruerſa appellatur: aliàs in bona acipitur: ſuper quo vide quod not. de his quæ vi metuſve cauſiunt, c. 1. ad tales autem actus dominus reſpectum non habet: cor enim ſyncerum, non manum interrogat. 13. q. 5. c. ſi quid inueniſti. & plus reſpicit cogitationes quã actus. 14. q. 6. c. ſi ſacerdotibus. ad finem.

Chriſti opera fuerunt patentia.

e ¶ Operibus claris.] quaſi dicat, patentibus non occultis, ad inſtar operum Chriſti, quę patentia non clandeſtina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palam locutus ſum mundo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucem. & arg. ad hoc ff. de admi. tit. l. non exiſtimo. de ritu nup. l. vl. C. de repu. l. vxor. cum ſimilibus. Vel dic claris, id eſt non implicitis, ſed explicitis: nõ obfuſcatis, ſed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de inſtitu. act. l. ſed & ſi. §. proſcribere in corpore auth. de teſt. imperfect. §. nos igitur. col. 8.

f ¶ Veritate ſuffultis.] quaſi dicat non fictione vel ſimulatione. ſimulata enim pro infectis habenda ſunt.

g ¶ Honori.] de tali honore ſcribitur, ꝙ præferendus eſt honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius de procur. l. quæ omnia. & arg. extra de vſu pal. c. niſi 12. q. 1. c. nolo.

h ¶ Obnubilari.] ideſt obfuſcari, quaſi tennebroſi fumi caligine. de hęret. c. nolentes Clem. Papa v.

i ¶ Peruerſæ ſimulationi.] hic potes dicere vt dixi ſup. in verbo, ſimulatis actibus.

Pelle ſub agnina latitat mẽs ſępe lupina.

k ¶ Officit.] vt pote in his ſub agni ſpecie lupum gerentibus arg. extra de hęret. c. vt officium. §. 1. lib. 6.

l ¶ Scandali materiam.] quæ vitanda eſt extra de præſcrip. c. nihil. de no. ope. nunc. c. cum ex iniuncto. cum ſimilibus.

m ¶ Conſentiret.] iuxta id: Error cui non reſiſtitur, approbari videtur. Et conſentire videtur erranti qui ad reſecanda quæ corrigi debent, non occurrit. 83. diſt. c. error. & c. conſentire, & arg. extra de hęret. c. 2.

n ¶ Rectorum.] qui ob pręmiſſa moleſtabantur & grauabantur, vt in parte præcedenti dicitur.

o ¶ Pallio.] id eſt velamento. arg. C. de poſtulando. l. velamento.

p ¶ Verbalis.] quaſi dicat, non in effectu realis.

q ¶ Nudi.] id eſt ab omni emolumento denudari.

r ¶ Aenigmatici.] quaſi dicat, ſine fructu ſubſiſtentis.

s ¶ Infici.] ſcilicet quantum in eis eſt ex ſuis actibus ſimulatis: alias enim vere loquendo ipſa bona de ſe infecta dici non poſſunt.

t ¶ Ac fomentum.] id eſt nutrimentum.

u ¶ Quanta procedunt.] quæ colligi poſſunt. ſup. proxi. §.

x ¶ Miniſtrare.] quod potius tenentur vitare. arg. de offi. ord. irrefragabili. de accu. qualiter. cum ſimil.

y ¶ De fratrũ.] quid operetur hæc clauſula dixi in c. Execrabilis.

z ¶ In poſterum.] per hoc videtur quod in collatis ante hanc cõſtitutionem nihil per eam quo ad dominij retentionem immutetur: nam & ſtatuendo ſuper futuris præterita priſtinæ diſpoſitioni reliquiſſe videtur. argu. in libr. feud. de feud. cogni. circa fin. arg. extra de præſump. nonne. de decimis, ad audientiam. C. de cad. tol. l. 1. §. ſin autem. ad deficientis.

a ¶ Conferentur.] titulo donationis vel legati. quod donationẽ ſapit. ff. de leg. 2. l. legatum.

b ¶ Offerentur.] ſimplici oblatione, quia conſueuit in Eccleſia potiſſime fieri.

c ¶ Quomodolibet.] puta per ſpeciem aliquam, vel modum ſupremæ voluntas, vel inter viuos.

d ¶ Exceptis.] ponit exceptionem de multis rebus a ſtatuto. quod infra ſequitur.

e ¶ Eccleſijs.] Eccleſia 1 in iure multipliciter ſumitur. ſup quo vide ꝙ no. p Ber. extra ne p̄la. vices ſuas. c. 6.

1 De varijs ſignificationibus Eccleſiæ vide Turrecrematã in ſumma d' eccleſia. li. 1. c. 2.

Oratoria an liceat vnicuiq, habere.

f ¶ Oratorijs.] talia oratoria non ſacra, tamen ad deuotionem vnicuique fidelium licet habere de iure communi: ſacra autem non ſine conſenſu epiſcopi de conſec. diſt. 1. vnicuique. & c. nemo. 18. q. 2. c. quidã. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos. §. ſancimus igitur. colla. 5. Sicut & quilibet priuatus põt domum certam deputare pro colligendis pauperibus, nõ tamen ꝙ per hoc dicat locus religioſus. extra de reli. domi. c. ad hęc, vbi de hoc per Inno. Et hoſpitali futuro religioſo certa dos aſſignanda eſt, ſicut eccleſię. no. per Inno. extra de reſt. ſpo. cum ad ſedem.

g ¶ Officinis.] ideſt locis iuxta morem religionis ſic appellatis: vt ſacriſtia, refectorium, lauacrum pedum, & ſimilia ſic dicta, quia ad certos actus ſunt deputata. arg. ff. de vſufr. l. ſi cuius. §. vlt. alias eſt ſub l. æquiſſimũ & de aur. & arg. l. pediculis. §. argento. & tribus §. ſeq. cum ſimilibus.

h ¶ Dedicatis.] hoc verbum referri poteſt ad omnia p̄cedentia, vel proxima, ſ. vaſa, libros & veſtimenta: & relatum ad omnia denotat, ꝙ non tantum Eccleſiæ oratoria, de quib. non eſt dubiũ, ſed & officina & habitationes ſunt pro diuinis officijs large dedicata, quaſi ſine illis cõmode diuinis opera dari nõ poſſit. arg. 1. q. 2.

ſi quis obiecerit, & dic dedicatis, ſcilicet iam, vel dedicandis in futurum.
a ¶ Ad ipſos.] ſcilicet fratres, vel ordinem.
b ¶ Ad quę.] ſ. eccleſias & alia ſup. proxi. expreſſa.
c ¶ Adeo] id eſt, intantum.

o ¶ Quomodolibet.] cum ſic indefinite loquatur, intelligam qualitercunque, vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.
p ¶ Eidem.] ſcilicet Romanæ Eccleſiæ.
q ¶ Expreſſius.] id eſt, expreſſe, vel expreſſius q̄ ante.

vel dedicandis, quæ ad ipſos [a] obuenient in futurum, ad quæ [b] ſe non extendunt adeo [c] inconuenientia ſupradicta [d], propter [e] quod conſtitutionem iſtam ad illa extendi nolumus [f]) nullum ius ſeu dominium aliquod occaſione ordinationis [g] prædictæ, ſeu cuiuſuis alterius à quocunque prædeceſſorum noſtrorum ſuper hoc ſpecialiter editæ, Romanæ Eccleſiæ acquiratur, ſed quo [h] ad hoc habeantur prorſus ordinationes [i] huiuſmodi pro non factis. Per [k] hoc autem in his quæ abſque dictis ordinationibus [l] in bonis prædictis [m] ad dictam Eccleſiam [n] prouenire vel pertinere quomodolibet [o] poterant vel debebant [p], nullum eidem præparari præiudicium volumus, ſed illa ſibi expreſſius [q] intacta & inuiolata ſeruamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædeceſſoris noſtri priuilegium [r] dudum ſeruatum quo ad adminiſtrationem bonorum præmiſſorum non extitit, nec ſeruatur [s], ac ipſorum procuratorum officium, qui nominantur à miniſtris & cuſtodibus dicti ordinis, Eccleſiæ Romanæ iniurioſum ac multis alijs moleſtum noſcitur & etiam onerum [t], diſtrictius inhibemus [u], ne deinceps [x] pro recipiendis [y], petendis [z], extorquendis [a], defendendis [b] ſeu adminiſtrandis [c] bonis, quæ in poſterum Fratribus vel ordini prædicti offerri vel conferri, ſeu aliàs obuenire continget, quiſquam [d] nominetur à quoquam, ſeu conſtituatur amodo nomine ſanctæ Romanæ Eccleſiæ [e] procurator: Nec occaſione cuiuſuis [f] priuilegij quicunque adminiſtrationem quorumcumque bonorum, quę obuenire fratribus ipſis vel ordini continget in poſterum in iudicio, vel extra, agendo vel defendendo, ſupplicando, vel aliàs quomodolibet [g] aſſumere, vel exercere dictæ Eccleſiæ nomine audeat, niſi de ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: decernentes [h] irritum & inane ſi ſecus à quoquam in poſterum contigerit attentari: Non obſtantibus [i] quibuſcunque priuilegijs à Martino Papa prædicto, vel alijs prædeceſſoribus noſtris ipſis fratribus vel ordinis ſub quacunque forma

d ¶ Supradicta.] ſup. proxi. §. in alijs præcedentibus §. ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia ſe adeo ſicut ad alia nō extendunt: ē quia cum talia ſunt deputata ad vſus communes ſeruitij diuini, nullus in eis contendere poteſt ſe ſingulariter habere vſum facti: nec pro illo in iudicio cōtendere, nec alium vexare arg. inſti. de re. diui. §. vniuerſitatis. C. quan & quib. quarta pars. l. 2. lib. 10. 12. q. 2. cap. qui manumittitur.
e ¶ Propter quod.] ſcilicet quia ad illa ſæpedicta inconuenientia non extendunt.
f ¶ Nolumus.] Not. principis conſtitutionem editam ex certa ratione ſeu cauſa, non e ſe extendendam ad illa, in quibus ceſſat illa ratio ſiue cauſa: cum defectus cauſæ conſtitutionem ceſſare faciat. ff. de iure patro. leg. adigere. § quāuis. 63. diſt. §. his omnibus. Et rationis diſſimilitudo diſſimilia iura induci facit. ff. de ſucceſ. edic. l. 1. §. largius. C. de codicil. l. vlt. de tranſac. interpoſites qui potiores in pig. habeantur. l. aſſiduis. in fine.

Iura diſſimilia rationis diſſimilitudo inducit.

g ¶ Ordinationis prædictæ.] ſcilicet factæ per Nicolaum, dicto cap. Exiit.
h ¶ Quo ad hoc.] ſcilicet acquiſitionem iuris vel dominij.
i ¶ Ordinationes.] ſcilicet Nicolai & aliorum prædeceſſorum.
k ¶ Per hoc autem.] modificat vel declarat præmiſſa. Et expone, per hoc, ſcilicet quod in talibus prohibemus ius aliquod vel dominium Romanæ Eccleſię acquiri
l ¶ Ordinationibus.] retinentib. Romanæ Eccleſię dominium vſu facti fratribus reſeruato in rebus talibus
m ¶ Prædictis.] ſcilicet ordini vel fratribus Minorib obuenientibus.
n ¶ Eccleſiam.] ſcilicet Romanam.

r ¶ Priuilegium.] de quo mentio in parte præcedenti.
s ¶ Nec ſeruatur.] hic dic vt ſuper hoc dixi in parte præcedenti.
t ¶ Oneroſum.] & ſuper hoc dic vt in parte præcedenti dixi.
u ¶ Inhibemus.] talis diſtricta inhibitio in contemptorem, vt pote peccantem, pœnam inducit. 4. diſt. §. vlt. & aliàs ſæpe dixi.
x ¶ Deinceps.] ad præterita ergo non refertur quod ſequitur.
y ¶ Recipiendis] à ſponte ſoluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à ſequentibus.
z ¶ Petendis.] in iudicio ex parte actoris.
a ¶ Extorquendis.] ab inuito. ff. de lega. 3. l. fideicommiſſa. § ſi rem.
b ¶ Defendendis.] ex parte rea.
c ¶ Adminiſtrandis.] extra iudicium.
d ¶ Quiſquam.] laicus, clericus, religioſus, ob verbum illud indefinitum arg. ff. de hære. inſti. l. hoc articulo. cum ſimul.
e ¶ Romanæ Eccleſiæ.] alterius ergo eccleſiæ non prohibetur nominari vel conſtitui procurator, arg. ff. de iudi. cum prætor. extra de præſumpt. nonne.
f ¶ Cuiuſuis priuilegij.] ſcilicet dudum conceſſi.
g ¶ Quomodolibet.] puta litteras vel iudices impetrando.
h ¶ Decernentes.] tale decretum ligat manus cuiuſcunque etiā ignorantis. de præben. poſt quam c. dudum. lib. 6. cum ſimi.
i ¶ Non obſtantibus.] Nota ſucceſſores reuocare maxime ex cauſa priuilegia per ſuos anteceſſores cōceſſa: quia non habet imperium par in parem. ff. ad Trebel. l. ille à quo §. tempeſtiuum. Extra de elect. innotuit ſin. ite huic de excel. præla. cum ex eod. lib. 6. de pœnis cup. entes in ſi. de pœnis. abuſionibus de ſenten. excom. frequentibus. in ſi. Clem. 5.

a ¶ Per

vel expreſſione verborū conceſſis. Per hoc [a] autē dicti ordinis regulę in aliquo nō intendimus derogare, nec priuilegijs fratribus ipſis ſeu eorum ordini ab Apoſtolica ſede conceſſis (niſi dūtaxat quo ad p̄miſſa [b] & iſta [c] tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, inhibitionis, conſtitutionis & intentionis infringere, uel ei auſu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, &c. Datum Auinion. vj. Idus Decemb. Pōtificatus noſtri anno ſeptimo.

¶ *Opinio quæ aſſerit Chriſtum et eius diſcipulos nihil habuiſſe, & in bis quæ habuerunt nullum ius eis fuiſſe, erronea eſt et hæretica. Hęc extrauagans eſt ualde notabilis, & gloſſas habet profundas, quæ ſunt ex ſacræ ſcripturæ fontibus hauſtæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & ſequentē inſpexeris, locum huic aptum fuiſſe aſſignatum mea opinione dixeris.*

CAP. IIII.

Cum † inter nonnullos [d] viros ſcholaſticos [e] ſæpe cōtingat in dubiū reuocari, vtrum pertinaciter [f] affirmare redēptorē [g] noſtrum ac Dominū Ieſū Chriſtū [h], eiuſque Apoſtolos [i] in [k] ſpeciali non habuiſ-

† Vid. B. Antoni. nū p.4. ti. 12. ca. 4. §. 23. & Turrecre. in ſūma de Eccleſia li.2 c.112. ad 10. argumētū.

a ¶ Per hoc autem.) Nona pars proteſtatur de conſeruandis priuilegijs alijs.

b ¶ Præmiſſa] quæ colligi poſſunt ex parte p̄cedenti.

c ¶ Et iſta tangentia i.] per hoc videtur ꝙ priuilegiū reuocatum quo ad certa principalia, reuocatū cenſeatur quo ad alia dependentia ex eiſdem arg. ff. de fun. inſtr. l. fundi. inſtrumento. §. fina. cum ibi not. Zenzelinus.

¶ No. glo. & uide ꝯ materia. Anch. in reg. acceſſoriū. lib. que Pan. Ic. de im mu. eccl. vocat excellētiſſi. mū doct. Font.

Cum inter nonnullos.] Hanc decre. diuide in duas partes. In prima enim pertinax aſſertio, ꝙ Chriſtus & eius Apoſtoli in ſpeciali uel communi aliquid nō habuerunt, erronea & hæretica declaratur. In ſecunda parte pertinax affirmatio, quod Chriſtus & Apoſtoli in his, quæ tenuerunt ius non habuerunt, erronea iudicatur: ibi, Rurſus, &c.

Affirmatiuam geminata negatio ponit.

d ¶ Nonnullos.] Hæ duę negationes ſimul iūctæ æquipollent affirmatiuę ff. de ver. ſig. l. duobus. vt & alias. ff. de coll. bo. l. nonnumquam. de fun. inſtru. l. quæſitum. de adop. l. nonnumquam. extra de reſcr. nonnulli. & c. quia. de ſent. excom mu. ſolet. lib. 6. expone igitur, nōnullos, id eſt, aliquos: quandoque tamen contingit, ꝙ duæ negationes nō affirmant, ſed vna habetur pro ſuperflua: & ideo alia negatio remanet in ſuo effectu, vbi mēs eius ꝙ agitur, aliàs ſalua eſſe non poſſet. ff. de uerb. ob. l. 1. §. ſi quis. de acqui. poſ. l. qui pignoris de damn. infect. l. fluminum. §. 1 in corpore authent. de hære. & fal. inordinatum. coll. 1. de his qui ingred. ad appel. §. ſi vero, coll. 5. C. de ſer. fugi. l. 1. cum ſimilibus.

e ¶ Scholaſticos] à ſchola dictos. argu. C. de offi. magi. offic. ſcholarium. de priuileg. ſchola l. 2. & 3 lib. 10. de ipſis etiam ſignanter dicit: quia amore ſciētiæ conſequendæ dubitare de multis cōſueuerunt ꝑ modum diſputationis, per quam veritas elucēſcit frequēter. ff. de mun. & hono. l. munerū. §. mitto. & in extrauag. quia nonnumquam. § nos autem. Idem tū dicas, ſi inter alios contingeret id ꝙ ſequitur, in dubium reuocari: cum in omnibus ſit eadem ratio. & ad hoc adde quod dixi dicto c. quia nonnumquam. § nos autē. in uerb. ſcholaſticæ.

Veritas ꝑ diſputationē elucēſcit.

f ¶ Pertinaciter] iſtud verbum in malum ſonat: ſicut alibi de ſum. tri. & fid. catho. § porro de vſu. c. ex graui. §. ſane. cle. 5. C. de condu. & procu. prædi. fiſc. & domus Aug. l. cōductores. lib. 11. Gratia cuius hic quæro quis dicat pertinaciter aliquid affirmare, aſſerere, defendere, vel tenere: q̄a de his verbis ſit hic mētio: & in dictis iuribus. Ad hoc breuiter poteſt dici, quòd q̄ correctionē paratus eſt ſuſcipere ꝓ tali aſſertione, vt hæreticus nullatenus eſt habendus. 24. q. 1. ca. hęc eſt fides. & ca. ſchiſma. & q. vlt. ca. dixit Apoſtolus. & ibi no. aliàs autem ꝑtinax ut uidetur, poterit reputari q̄ cōtra prohibitionem ſuperioris, quaſi ex contemptu ſciēter uel ſtudioſe affirmat talia uel defendit, vt colligi. 11. q. 3. excellentiſſimus. extra de pœnis. c. granem. de cle. excom. minist. c. 2. & c. ſi celebrat in fi. cū ibi not. vel qui animoſitate uel auſu incorrigibili ipſa defendit uel aſſerit. dicto ca. dixi Apoſtolus. vel q̄ falſas opiniones gignit aut ſeq̄tur, cum & talis hæreticus cenſeatur. 24. q. vlt. hæreticus. vt ille qui animo ſuperbienti diſpoſitionem ſedis Apoſtolicæ articulos fidei non infringentis ſeruare, & ei obedire contemnit, cum peccatum ariolādi ſit non obedire, & ſcelus idololatriæ nō acquieſcere: vitium paganitatis contemnere obedire. 81. diſt. ſi q̄ ſunt. 8. q. 1. ſciendum. & per hoc mori ſpiritualiter quis præcipitur. extra qui fil. ſint legi. c. per uenerabilē. §. pen. & argum. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. uel ille qui animo detrahenti uel irreuerenti temerarie talia defendit uel affirmat. extra de maledi. cap. 1. cum ibi not. & argum. C. ſi quis impera. male. l. 1. ff. de re mil. omne delictum. §. qui manus. & l. milites. §. irreuerens. uel ille qui ſtatutum ſummi Pontificis iuſtum uenerabiliter non recipit, ſed de ipſo etiam ad vnum iota diſputare contendit. 24. q. vlt. c. hæc eſt fides. 15. diſt. c. ſancta Romana. ver. item opuſcula beati Leonis cum per hoc anathema fieri iubeatur, vt ibi: quod quaſi ſeparationem a Deo ſignificans. 24. q. vlt. c. certum eſt. in pertinacem profertur. dicto c. ſi celebrat. Vel ille pertinax poteſt dici ſicut & obſtinax, q̄ monita ſuperioris deſpicit. extra de re iud. c. ad Apoſtolicæ. §. ſed licet. & arg. ff. de pœn. l. legati. vel ille q̄ id quod per ſedem Apoſtolicam approbatum eſt, non admittit. vel ab ipſa reprobatum non repellit. 19. diſt. Romanorum. 63. diſt. c. miratus & dicto c. hæc ē fides. & arg. extra de re iud. In cauſis C. de cri. ſacri. l. 2. de domeſti. & protect. l. 1. li. 12. vel ille qui ſuę innitens prudentiæ, contra dictum ſapientis & contra decretalem extrauagantem, ſancta Romana. ver. nonnulli. etiam ſapientioribus doctoribus non credens, ad ſemetipſum & ſenſum proprium recurrit, non ad ſacrę ſcripturæ verum intellectum: quia ex hoc magiſter erroris dicit. 24. q. ult. c. quid autem iniquius. 16. q. 1. ca. ſi clericatus. 27. diſt. relatum. & argum. ff. de iure pat. l. diui fratres & argum. in prooemio Digeſtorum. §. hoc autem.

g ¶ Redemptorem noſtrum] ſimile extra de reliq. & vene. ſanct. c. glorioſus. lib. 6.

h ¶ Ieſum Chriſtū] hoc nomen eſt ſupra oē nomē in quo omne genu flectatur, & flectendum eſt, ſecundum Apoſtolum Ad Philip. c. 2. & probat extra de im mu. eccle. decet domum lib. 6.

i ¶ Apoſtolos] numero duodeno contentos. extra de reliq. & venera. ſanct. glorioſus. lib. 6.

k ¶ In ſpeciali] & in ſingulari, ut quilibet poſſit dicere,

re, hoc meū, hoc tuū, aut hoc alterius. ſic eñ in ſpãll quid haberi dr̃.8.diſt. quo iure 12.q.1.dilectiſſimis. In ſti.de rer.diui.§. ſingulorū.ff.eo.tit.l.1.§.hoc autem.

ſe a aliqua, nec in communi b etiam hæreticū c ſit cenſendum, diuerſa & aduerſa etiam ſentientibus d circa illud: Nos huic concertationi e finem imponere cupientes f, aſſertionem huiuſmodi pertinacem g, cum ſcripturę h ſacræ, q̄ i plerisq; locis ipſos i nōnulla k habuiſſe l aſſerit m,

1 Ad hãc gloſsã ui de Iaſo. ĩ l.ſerui. electione. §. Labeo. ff.ð leg.1.

a ¶ Non habuiſſe.) etiam quo ad ꝓprietatē intellige.

b ¶ In communi 1.) quaſi ad ipſos ut ad uniuerſos, nō ut ad ſingulos ſpectantia. ff. de rer. diui.l in tantum. §. uniuerſitatis. de in ius uoc. l. ſed ſi hac lege. §. qui manumittitur. aliàs eſt ſub l. patronum. 12. q. 2. epiſcopus. §. qui manumittiẽ.12.q.1.c.res Eccleſiæ. & ca. expedit ut per hoc uihoc uideaẽ notari differentia inter commune & proprium & ſingulare, quaſi ꝑ hoc innui uideatur, ꝙ cōmune nō ſit proprium, & hoc uerum de illo quod cōmune eſt plurib. ut uniuerſis, ut in dictis iuribus: ſed commune pluribus ut ſingulis, ſingulorum dici pōt. arg ff.de pecu.leg.l.dominus ſeruum. §. dominus. de ritu nup l.illud. de ſerui.ruſti.prædio. l. per fundū. de condi.inſti.l.2.cum ſimilibus. licet forte nō proprie. arg. ff.de uer.ſig.l.pupillus.§.ult.de auro & argen.leg. l.Quintus.§.argento.& l.ſcribit.

c ¶ Hęreticum] quaſi intelligaẽ ſcriptura aliter quàm ſpiritus ſanctus flagitat, à quo ſcripta eſt.24.q. vlt.ca. hæreſis.

d ¶ Sentiētibus] quia quot capita, tot ſententiæ. de conſec.diſt.4.ſicut in ſacramentis. ff.de arbit.l.item ſi vnus.§.principaliter.& varię sūt hominum uoluntates.ff ad Treb.quia poterat. & diuerſitatem corporū, &c.ff de li. vniuerſitatis.l 1.extra de conceſ.præben. quia diuerſitatem.

e ¶ Cōcertationi] ſimile de appel.c.concertationi.li. 6.& in c.antiquę cōcertationi.dñi Papæ Ioan.22.

f ¶ Cupientes] tamquam illi ad quem non ad alium ſpectat ſu ꝑ dubijs fidei electionem vel cōſtitutionē facere.24.q.1.quotiens.& c.hæc eſt fides.& c.quoniā vetus & arg extra qui fil.ſint legi. c. per venerabilē. §.rationibus.C.de ſum.tri l.1.

g ¶ Pertinacem] ſume verbum quod eſt inf.deinceps erroneam, &c vſque ad §.rurſus.

h ¶ Scripturæ ſacræ] de qua dubitari vel diſceptari nō poteſt, an uerū uel rectū exiſtat quicquid in ea ſcriptū conſtiterit.9.diſt.cap.quis neſciat. licet de ipſa poſſit ad maiorem intelligētiā diſputari.96 diſt. c.ſatis euidenter.not.dicto c.quis neſciat.

i ¶ Ipſos] ſcilicet Chriſtum & Apoſtolos.

k ¶ Nonnulla] expone, affirmādo, ideſt aliqua, ut dixi ſup.in glo.hę dux.

l ¶ Habuiſſe] nō ad ſimplicem vſum facti tantū, ꝓut aliqui aſſerunt, ſed etiam quo ad ius & proprietatem, ut dicitur in glo ſeq.

2 Vid̃ Zaba ĩ Cle. Exiui. §. ꝓinde ð uer.ſig.

m ¶ Aſſerit 2.] ſcripturæ ſacræ aſſertio iſta reperitur in Euāgelio Matthæi 2.c.ubi Magi obtulerūt Chriſto aurū, thus, & myrrhā, ꝑ quod denotatur oblatorū dominium fuiſſe quæſitum, cum rei oblatæ dominium quæraẽ Eccleſiæ cui offertur: ergo & Chriſto, qui eſt ipſa Eccleſia.arg.de cōſec diſt. . c.omnis Chriſtian⁹. 16.ō ſtatuimus.iūcta ad hoc.l ult.C.de ſacroſan.eccl. vbi rei legatæ uel donatæ Eccleſiæ dominium trāsfertur uti interuenit traditio, ſicut in oblatione facta Chriſto ɔtingit. Nō obſtat his.ff.de pollicita. l.ſi quis rem. vbi ſimplex votum dñium non transfert, licet ꝑſona vouētis obligeẽ, qa ibi conſenſus ſolū unius, ſ. uouentis ab initio interuenit, ut ibi not. ſecus autem in oblatione, quæ de ſui natura ſupponit conſenſū, & offerentis & oblationem recipientis. argum.2.q.2. duo ſunt genera. circa fi. Item reperitur Matth.8 c Petrū Apoſtolum domum habuiſſe. Itē Matth.14. & 16. c. Apoſtolos panes habuiſſe. Itē Matth 17. legiẽ Chriſtum habuiſſe ueſtimenta dealbata, & Petro ꝓcepiſſe, vt didrachma uel ſtaterē ꝓ Chriſto daret recipientib. tributum. Ad idem 23.q.vlt.tributum. per quod probatur Chriſtum didrachmatis dñium habuiſſe, cū enim præceperit illud dare tributum recipientibus: ergo uoluit ꝙ dominium eius illorum fieret. & eis dominium quæreree: quia dare eſt accipientis facere. ff. de uerb. obl. l. ubi autem non apparet. §.ult. de contrahen.empt. & uen. l.ſi ita.§ 1.Inſtit. de act.§. ſic itaque. ff. de reg. iur.l.non uidentur data. ſupponitur ergo neceſſario illud dominium fuiſſe penes Chriſtum, aliàs illud transferri nō potuiſſet.ff.de acqui.rer dom.l.traditio.extra de don. inter vir.& uxo c.nuper.1.q.7.c.Daibertum.ff.de reg. iur.l.nemo plus iuris.& l.nemo plus commodi. Item Matth 27.Chriſtum habuiſſe ueſtimenta, & illa forte fuiſſe diuiſa. In Euangelio.Matth. legitur 9.c.ꝙ Matthæus domum habebat, in qua cū Chriſto multi diſcumbebant, cum quibus Chriſtus & ſui diſcipuli comedebāt & bibebāt. Item in Euangelio Lucæ.9.c.ſcribiẽ Dominum dixiſſe Apoſtolis, ut darent pauperib. mãducare: ex quo ſupponiẽ ꝙ ipſi habeant vnde darēt, & hoc manifeſtius ibi declaraẽ ex ipſorum Apoſtolorum reſponſione cū dixerunt, habentes quinque panes & duos piſces eūtes emamus denariis ducētis panes, & dabimus eis mãducare: ex quo euidēter datur ītelligi ipſos Apoſtolos denarios habuiſſe, ēt quo ad proprietatem vel dñium: ſi enim ipſi ſe empturos offerebāt panes cū denarijs: ergo illos pro pretio panū dare uolebant, quorum dñium tenebantur in uenditores trāsferre. Licet.n.venditor dominium rei venditæ transferre in emptorem non teneatur.ff.de ɔtrahen.emp l.ſi ita § 1 emptor tamen dominium ꝑtij pecuniarij trāsferre in uēditorem teneẽ. ff.de act. emp. & uen.l.ex empto quare ɔcluditur ꝙ illius Apoſtoli dñium habuerūt, aliàs ipſum minime transferre poſſent. Legiẽ etiam Mar.8.c.ipſos ſeptem panes, & paucos piſces habuiſſe. Item legiẽ Matth 17.Chriſtum ueſtimēta dealbata habuiſſe.& 27.ca.ipſum ueſtimenta habuiſſe. Scribiẽ etiam Lucæ 9.c.Chriſtū dixiſſe Apoſtolis, dare pauperib. mãducare, & illi dixerunt, Nō ſunt nobis plus quā quinque panes, & duo piſces, niſi forte nos emamus in omnem hāc turbam eſcam: ex quo cōcludiẽ, ut ſup. dixi. In Euangelio etiam Ioannis legitur 12. & 13 c.loculos habebat Iudas: & ea q̄ mittebanẽ, portabat. Itē primæ ad Corinthios 16.legiẽ: Vnuſquiſque autem noſtrum apud ſe reponat, recondens ex collectis quod ei bene placuerit. in quib. denotatur Apoſtolos aliqua habuiſſe. Item Actuū 4.c.dẽ ꝙ erant illis omnia communia. Item Actuū 20.legiẽ Paulū dixiſſe: argētum, aurum, aut veſtem nullius occupaui: ipſi ſcitis, quoniā ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecū ſunt, miniſtrarūt manus iſtæ. Ex quibus euidenter eliciẽ Apoſtolos in ſpeciali uel in cōmuni aliqua habuiſſe. Adhuc euidēter ſic dicendum fore concludiẽ per auctoritatem Auguſtini dicentis: Habebat Dñs loculos, à fidelib. oblata conſeruās 3, & ſuorum neceſſitatib. & aliis indigentibus tribuebat: tūc primū Eccleſiæ pecuniæ forma eſt inſtituta, ut intelligeremus ꝙ ꝑcepit nō eſſe cogitādum de craſtino non adhuc fuiſſe ꝑceptum, ut nihil pecuniæ ſeruareẽ à ſanctis: ſed ut Deo ꝑ iſta non ſeruiatur, & ꝑ inopiæ timorem iuſtitia deſeraẽ. ſic legitur 12.q.1 c.habebat Dñs. Cuius quidem auctoritatis & aliarum ſu ꝑinductarum mens & uerba nullo modo referri poteſt ad ſimplicem uſum facti ſeparatum, & ſegregatū ab omni ꝓprietate uel dñio, & ab omni iure utēdi, ꝓut aliqui ſuo ſenſu ducti & ſuæ innitētes prudētiæ uel potiu⁹ temeritati erroneę, ſatagūt affirmare, vt colligitur

3 Vid̃ Zabar. Cle. Exiui. §. proinde. ver. ad illud. Fon.

extra-

contradicat [a] expreſſe, ipſamque ſcripturam ſacram, per quam utique fidei orthodoxæ [b] probantur [c] articuli, quo [d] ad præmiſſa fermētum [e] aperte ſupponat continere mendacij [f], ac per [g] conſequens quantum [h] in ea eſt, eius [i] in totū [k] fidem [l] euacuans [m], fidem catholicam [n] reddat [o], eius [p] probationem [q] adimens, dubiā [r], & incertam, deinceps [s] erroneam fore cēſendam

ex rationibus inconuincibilibus in decret. Ad conditorem. inſertis, & ibi latius dixi. Et hoc luce clarius denotatur in auctoritate Auguſtini prędicta, cū dicit, habebat Dominus: intelligam habebat, ſcilicet cū effectu hoc enim denotat verbum, habere, de ſua propria ſignificatione. ff. de verb. ſign. l. nomen filiarū, §. habere. ſicut & verbum, peruenire, verbum, capere, vt eo. tit. l. aliud eſt capere, & ſi aliter verbum, habere, in iure ſumi reperiatur, hoc eſt de impropria ſui ſignificatione, vt colligitur ff. de verb. ſig. ſtipulatio iſta. in princ. & §. habere. ſic de verbo, capere, dici conſueuit. ff. de re iud. l. non vr̄ quiſquam. & de verbo, prouenire, vt no. dicta l. aliud. In dubio autem ad propriam verbi ſignificationem, non autem ad impropriam vel abuſiuam ſanus referendus eſt intellectus. ff. de leg. 3 l. non aliter. §. 1. de verb. ſig. l. nepos Proculo. quod non fieret, ſi habere, ad ſimplicem vſum facti referretur, vt in decret. Ad conditorem, colligitur, & ibi notaui. Et cū dicit, loculos, debet vel pōt exponi ideſt burſas plenas, ſic exponitur iſtud verbū. ff. de pecu lega. dominus Sticho §. teſtamento, vel exponitur, loculos, i. bona vel diuitias, ita ſumitur extra de depo c. 1. Oblata, hoc verbum in auctoritate, poſitū denotat rerū oblatarum dominiū in Chriſtū fuiſſe tranſlatum, vt ſupra probaui Conſeruans, iſtud verbū ibidem ſubiunctum expreſſe confundere videtur opinionē aſſerentium Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe aliqua tātū quo ad ſimplicem vſum facti conſeruatio enim de ſe ſupponit conſeruari exiſtentiam abſque vſu conſumptibili facti, vt colligitur. ff. de mi. l. ſi ſine § q̄ſitū. C. de admini. tut. l. ex quæ §. vlt & C. quan. decre. opus non eſt l vlt extra de elect. quia ſæpe. de offi. ord. cap. præſenti. lib. 6 12 q. 2. hęc huius placiti, cum ſimilibus. Ipſa igitur conſeruatione durante, nullatenus pōt dici Chriſtum oblata habuiſſe abſq; aliquo iure vtendi dn̄io vel proprietate. Nā & dato ꝙ illa habuerit, vt ſuo tpe indigentibus largiretur: interim tamen abſq; omni vſu conſumptibili vt propria habebat, aliàs ſequeretur ꝙ ſuum habere, chimerinū, id eſt in rerum natura nō exiſtens, diceretur & iniuſtū: ꝙ dicere nefas eſt, vt infra in §. rurſus, & ibi dicam. Sequeretur etiam ꝙ illa pauperib erogaſſet de non ſuo, & ſic per conſequens de alieno eleemoſynam largiretur, quod tamen ipſiuſmet Dei prohibitio, & iuris cōis diſpoſitio minime patiuntur. 14. q. 5. c. eleemoſyna. cum multis. c. ſeq. & præ. 1. §. 1. c. nō eſt putāda. extra de deci. ex tranſmiſſa. Species enim iniuſti lucri eſt ex alieno largiri, & beneficio ſibi acquirere debitorē vnde ex his furti tenef, qui ideo rē amouet, vt eā alij donet. ff. de fur. l. ſi pignore. §. 1. Iſtum ſenſum adhuc denotāt verba auctoritatis p̄miſſæ Auguſtini, cū in ea dr̄, non fuiſſe præceptū ne pecunia ſeruaretur à ſanctis. Per quod patet ex iam dictis, ſanctos Dei abſque vſu ſimplici facti poſſe pecuniā habere, recta tamen intentione, vt eadem auctoritate ſubiungitur, & infra latius dicetur.

a ¶ Contradicat expreſſe.] cum ſcriptura ſacra aſſerat eos aliqua habuiſſe: illi autem aſſerant eos nō habuiſſe, & certum eſt, quòd habere & nō habere, tanquam affirmatio & negotio ſibi expreſſe cōtradicunt, in corpore authen. de manda. prin §. ſed neque. col. 3. ff. de inſt. actio l. ſed etiā ſi pupillus. §. ſi inſtitoria. extra de iureiu & ſi Chriſtus. & ad poſitionē vnius ſequitur remotio alterius. ff de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. 1. Inſti. eo tit in prin. de tute. 1. reſpon de pœ. diſt 2. ca. ſi. n. inquit 30. q. 1. c. cum renuntiatur cum ſimilibus.

b ¶ Ortodoxæ.] ideſt, catholicę, ſimile C. de hære. l. quicunque. & l. cognouimus. cum multis ſimilibus.

c ¶ Probantur articuli.] vt in ſymbolo: Credo in vnū Deū: ibi: Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas. 15. diſt. c. canones. 27. q. 1 cum multis cap. ſeq.

d ¶ Quo ad præmiſſa] ſcilicet quod Chriſtus & Apoſtoli habuerunt aliqua in ſpeciali vel communi.

e ¶ Fermentum.] in malum vel in vitium ſonat hoc verbum, iuxta illud Apoſtoli. In fermento veteri. &c. & iuxta illud: Modicum fermenti totā maſſam corrumpit 9. diſt. c. ſi ad ſcripturas. 3. q. 9. c pura.

f ¶ Mendacij.] quod dicere nefas eſt. 23. q. 5 quid ergo. 9. diſt. c. quis neſciat.

g ¶ Per conſequens.] ſed vnde ſequitur iſtud conſequens? Dicas ꝙ cum ſcriptura ſacra aſſerat Chriſtū & Apoſtolos aliqua habuiſſe: aſſertio cōtrariā aſtruens, ex ſe dicit ſcripturam ſacram mentiri: & ſic per mēdacium ꝙ illa impingit, fidē eius tollit, arg. extra de verbo. ſignifi. forus. §. vlt. & ſic fidei (ſi negaretur) probationē reddit dubiam, cum fidei niſi per ſcripturam ſacram probari penes homines non poſſit. arg. de pęni. diſt. 4. c. in domo & de conſecr. diſt. 4 c. ne iuſti.

s Vid. omnino Turrecrematē i ſumma de Eccleſia lib. 4. par. 2. cap. 9.

h ¶ Quantum in ea eſt.] ſcilicet aſſertione: & proprie dicit, quantum in ea eſt; nam veræ ſcripturæ ſacræ teſtimonia euacuari nō poſsūt. 9. diſt. c palā. & c. p̄ceptis.

i ¶ Eius.] ſcilicet ſcripturæ ſacræ.

K ¶ In totum.] hoc dicit, quia per mendacium quod in ſcriptura reperitur eius fides euacuari dicitur. 16. diſt. c. canones. 9 diſt. c ſi ad ſcripturas. & arg. 3. q. 9. c. pura. de cōſec. diſt. 3 c. nō liceat. C. de vet. iur. enucl. l. 2. § eandem ff. quemad. teſt. ape. l. 2. § fin. Super quo vide quod no. per Inn extra de hęre. fraternitatis, & de of deleg. cū in iure. & p Accur C. de trāſact l ſi ex falſis, & per Hoſt. extra de fide inſtrumen. ex litteris,

l ¶ Fidem.] id eſt, auctoritatem, vel probationem: multis enim modis ſumitur fides, vt not. extra de ſumma. tri. in rubrica.

m ¶ Euacuans.] id eſt, tollens, uel ſummouens.

n ¶ Fidem catholicam.] quæ dicitur articulorum collectio. 24. q. 1. c. hęc eſt fides. & in ſymbolo Athanaſij, Quicunq; vult. ſic not. extra de ſumma tri. in rubrica.

o ¶ Reddat.] ſume verba illa, dubiam & incertam, quæ ſunt infra.

p ¶ Eius.] ſcilicet fidei catholicæ.

q ¶ Probationem adimens.] ex hoc collige illud effici dubium & incertum, cuius probatio adimitur ad hoc facit. ff. de colla. bono l. 1 §. ſed cum poſſint. de Carbo. edi. l. 3. §. dux autem. C. de proba. l. ſi de poſſeſſione delati. lib. 10. l. 1 § illa autem nouiſſimis. ff quod metus cauſa. l. iſti quidem. §. 1.

Fides eſt firmiter credēda.

r ¶ Dubiam.] quæ ſimpliciter confitenda, firmiter vero credenda eſt extra de ſum tri. firmiter. 24. diſt. c. qn̄ ep̄s. & in ſymbolo Athanaſij, Quicunq; vult. vnde in illa dubitans, infidelis cēſetur. extra de hære. c. dubius quare in illa nullus titubare debet. 24. q. 1. cap. ante.

ſ ¶ Deinceps.] iſtud verbum denotare vr̄ ꝙ ante hāc decret. talis aſſertio non eſſet cenſenda erronea vel hæretica. arg ad hoc de ſum. tri. c. fidei. §. porro. vbi ſimile verbum etiam in ſimili materia ponitur: ſicut & verbum, decætero, refertur ad futurum, non ad præteritū vt in procemio. 6. lib. & in procemio conſtitutionū Clementinarum. & extra de ſponſ. duorum c. tuas de hęr. cum Chriſtus. cū & regulariter cōſtitutio nouiter edita futura, nō præterita cōplectatur, niſi aliud caueatur in c. extra de cōſti c. quoniā. C. de legi l. leges & conſtitutiones. 31. diſt. c. ante trienniū. In cōtrariū facit verbum, declaramus, qđ ſtatim ſequitur: ꝙ vr̄ iuris anti.

Conſtitutio nouiter edita reſpicit futura.

& hæreticã[a] de fratrũ[b] noſtrorum conſilio hoc perpetuo declaramus[c] edicto[d]. ¶ Rurſus[e] in poſterum[f] pertinaciter[g] affirmare, quòd redemptori noſtro prædicto[h] eiuſque Apoſtolis ijs[i] quæ ipſos[k] habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur[l], nequaquam ius ipſis[m] vtendi competierit[n], nec illa vendendi ſeu donandi ius[o] habuerint: aut ex ipſis alia acquirendi, quæ tamen[p] ipſos de præmiſſis[q] feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur[r], ſeu ipſos[s] potuiſſe[t] facere ſupponit[u] expreſſe[x]: cum talis aſſertio ipſorum[y] vſum & geſta[z] euidenter includat, in præmiſſis[a] non iuſta[b]

qui declaratiuũ, nõ noui editiuũ. arg. ff. de acqui. re. do. l. ſicuti §. ſed ſi quæraſ. alibi reperiſ, de ele. ſtatutũ. de iureiu. Romani §. verũ de re iud. paſtoralis. §. vl. de pb. c. ſi Romanus. Clem. 5. cũ cõſtitutio iuris naturalis, id eſt, diuini, etiam ad pręterita trahatur. extra de vſu. cũ tu. not. p Inno. & Cõpoſt. extra de conſtitu c. 2 & per Hoſtien. eo. titu. c. vlt. maxime cũ talis aſſertio dicatur expreſſe ſacræ ſcripturæ contradicere, & quantum in ea eſt, fidem catholicam dubiam & incertam reddere, vt hic: ſed ſic ſentire videtur durum, cum aſſertio talis, ꝙ Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in ſpeciali vel in communi videretur ante expreſſe comprobari per decret Nicolai iij. Exijt. §. porro. de verb. ſign. lib 6 quæ facta per vicariũ Chriſti potentem declarare articulos fidei cauſam ꝓbabilem ſic aſſerendi dare potuit excuſantẽ. arg. 2. q. 3. c. Paulum. extra de ſent. excom. c. ſacro. de electio. ſtatuimus in fi. lib. 6 vt alias cauſa probabilis erroris litigantem excuſat. ff. de leg 2 l qui ſolidum. §. etiam ad Macedon. ſena. conſul l. Iulianus. Et opinio doctoris magni inducit cauſã probabilẽ erroris arg. C. de vet. iur. enu l. 1. §. his ita. 19. diſt. c. ſic omnis. 20. diſt. c. de libellis. 37. diſt. § vlt. extra de teſti ſpol. c. litteras. § nos aũt not. per Petrum de Samp. de appel. vt debitus ad hoc pręſtat efficax argumentum 23. q. 2. cap. in quibus rebus. Quid enim peccauit antiquitas huius conſtitutionis inſcia priſtinam ſecuta obſeruationẽ? nihil, vt videtur. C de teſt. l iubemus. Pro hac opinione facit qđ not. Alanus extra de hæret. cũ Chriſtus. & recitat Gul. 15. diſt. canones. Et ſecundũ hoc dices ꝙ verbum, declaramus, expreſſe denotat ante hanc decret. etiam tenendum fuiſſe, ꝙ Chriſtus & Apoſtoli aliqua habuerunt, non autem ꝙ aliter tenere hæreticum cenſereſ. & licet in veritate ſacrę ſcripturæ cõtradiceret, tamen alia interpretatio ſumenda videri poterat per decret. Exijt. ab hæreſi quem excuſans ante hãc decret. aliàs fruſtra eſſet hic appoſitum iſtud verbum, deinceps, cõtra iura. 19. diſt. ſi Romanorũ. extra de priuil. ſi Papa. li 6. de conceſ. præb. c. cum ei. §. ſecus. Clem. 5 ff. de leg. 1. ſi quando de vſu. ſi ſtipulatus an autem hodie excuſaret dicetur § proxi.

a ¶ Hęreticam.] id eſt à fide ſeparatam. not. Hoſt. in ſumma de hæret. §. 1 & ſic per conſequens damnandã & fugiendã. extra de ſum. tri. damnamus C. de hære. l. damnata. extra eo. tit. c fraternitatis. 24. q. vlt. clericus & c præcedenti & ſequenti. 10. colla de ſtatu. & cõſue. & cõtra liberta. Eccleſiæ. §. ſtatuimus. cum ſimilibus.

b ¶ De fratrũ] quid hęc clauſula operetur, vide quod no. de re iu. ad Apoſtolicæ, & dixi in decr. Execrabilis.

c ¶ Declaramus.] collige hic principẽ Eccleſiæ, Chriſtique vicarium poſſe etiam ſuper fide catholica declarationem facere, vt dixi ſupra in glo tamquam. poteſt 1 etiam articulum fidei facere ſi ſumatur articulus nõ proprie, ſed large pro illo quod credere oporteat cum prius ex pcepto Eccleſiæ neceſſario nõ oporteret, patet exẽplũ in hac decr. & de ſum. tri. c. fidei § porro cl. 5. & per aliquos induciſ in exemplũ, licet non videaſ mihi proprium. extra de hær cum Chriſtus vbi Papa interdici mandat, ne quis de cætero audeat dicere Chriſtum nõ eſſe aliquid ſecundũ ꝙ homo: cuius cõtrariũ antedicere licebat, cũ nõ eſſet prohibitũ ſecundũ aliquorũ opinionem, quæ per dictum capitulũ confundi tur. ſic Alanum notaſſe ibidem recitat Guido 15. diſ. c. 1 Per iam dicta vero nõ credas Papam poſſe facere nouum articulum, per quem noua fides inducatur, aut veritati fidei detrahatur aliquid vel accreſcat quo ad ſubſtantiam. 35. q. 1 c. ſunt quidam & c. ſeq & c. ſi eam deſtruerem, & c. quæ ad perpetuam.

1 Articulus nouus fidei an per Papã poſſit fieri? & vide beatum Thomam 2 2. q. 2. art. 10.

d ¶ Edicto.] per hoc verbum patet hãc decret. continere hodie ius commune generale, cum ſit vnum de ſignis legis generalis. C. de legi. l. 3.

e ¶ Rurſus.] Secunda pars.

f ¶ In poſterum] hic potes recitare quæ dixi in parte præcedenti, in verbo, deinceps.

g ¶ Pertinaciter.] in malũ ſonat hoc verbum, vt patet ex his quæ notaui in parte præcedenti in verbo, pertinaciter, & colligitur. C. de hęret. l. 2. cum ibi not.

h ¶ Prædicto.] ſcilicet Ieſu Chriſto.

i ¶ Ijs.] ablatiui pluralis numeri eſt iſtud pronomen, & expone, ijs, ſcilicet bonis.

K ¶ Ipſos.] ſ. Chriſtum redemptorem, & Apoſtolos.

l ¶ Teſtatur.] hic dicas vt notaui in parte præcedenti, in gloſſa, ſcripturæ.

m ¶ Ipſis.] ſcilicet quæ habuiſſe eos ſcriptura teſtatur.

n ¶ Competierit.] dicebant enim aliqui, Chriſtum & Apoſtolos in ijs quæ habuerunt, habuiſſe ſimplicẽ tantummodo vſum facti abſq; dñio, proprietate, vſufructu, & abſque iure vtendi: moti potiſſime ex verbis decre. Exijt. §. porro de verb. ſigni. li. 6. quæ fuit Nicolai iij. qui tũ vſus vel facti, prout illi intelligunt, reperitur nuſquam abſque aliquo iure ſaltem perſonali, ꝙ competit ad vtendum, licet poſſet reperiri abſque iure, ſcilicet tali ꝙ ſit ſeruitus, & ſic ſana mente debet intelligi decr. Exijt. vt expreſſe colligitur ex decre. Ad conditorem, & ex ijs quæ ibi dixi.

o ¶ Ius habuerint.] hoc aſſerere temerarium & fatuũ erat, & ante hanc conſtitutionem. vt colligi poteſt per ſane intelligentem ex auctoritatibus ſacræ ſcripturæ in iuribus allegatis ſup. in glo. ſcripturæ.

p ¶ Quæ tamen.] ſcilicet habuiſſe ius vendendi, donãdi, & alia acquirendi.

q ¶ De pręmiſſis.] ſcilicet quæ Chriſtus & Apoſtoli habuiſſe reperiuntur.

r ¶ Teſtatur.] ſed vbi? vide quod notaui in dicta gloſ. ſcripturæ.

ſ ¶ Ipſos.] ſcilicet Chriſtum, & Apoſtolos.

t ¶ Potuiſſe facere.] ſcilicet tamquam vere ſuis.

u. ¶ Supponit.] ſcilicet ſcriptura ſacra.

x ¶ Expreſſe.] hic ſume litteram, quæ eſt infra, aſſertionem ipſam, &c. vſque in finem decre. & verbũ, cum, quod ſequitur, eſt ratio declarationis, quæ infra ſubiũgitur.

y ¶ Ipſorum.] Chriſti & Apoſtolorum.

z ¶ Geſta.] id eſt facta: nam licet quædam ſubtilis differẽtia notari videatur inter facta & geſta, nihil tamẽ inter ipſa intereſt. ff de verb ſig. l licet, & l. Labeo §. geſtum, proprie autem geſtum ſine verbis dicitur, vt ibi: licet per interpretationem largius ſumatur. ff. de min. l. ait pręter. & ſic poteſt hic ſumi.

Geſta & facta non differunt.

a ¶ In præmiſſis] ſcilicet quæ ſcriptura ſacra teſtatur Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe.

b ¶ Non iuſta.] ſed vnde poteſt dici ꝓuenire vel ſequi iſta euidens incluſio? Reſpondeo, quia cum nullus rectus vel iuſtus vſus ſeu poſſeſſio poſſit eſſe, niſi aut iure diuino vel humano vires ſumat 23. q 7. quicũq; neceſſario concluditur omnẽ cuiuſcunq; rei vſũ iniurio

ſum

quod [a] vtique de vſu, geſtis ſeu factis redemptoris noſtri Dei filij ſentire [b] nefas [c] eſt, ſacræ ſcripturæ [d] contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum [e]: aſſertionem [f] ipſam pertinacem [g] de fratrum noſtrorum conſilio, deinceps [h] erroneam fore cenſendam merito ac hæreticam declaramus [i]. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationum infringere, vel auſu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinion. ſecundo idus Nouembris, anno ſeptimo.

ſum & iniuſtũ eſſe, qui haberi dr̃ abſq; aliquo iure. ff. ad leg. Aquil. l. ſed & ſi quemcunque. §. iniuriam, & de iniur. l. 1. Sicut in ſimili dr̃, omne quod non eſt ex fide, id eſt, conſcientia, peccatum eſt, de pœnit. diſt. 2. § illud. 28. q. 1. § ex his. extra de præſcript. c. quoniam omne, & quicquid à lege diſcrepat, legi contrarium cẽſetur. C. de Iudæ. l. cælicolarum. A lege autem, & ſic à iure expreſſe diſcrepat vſum in aliqua re habere ſine aliquo iure, cum ſine iure vſus non ipſius vtẽtis, ſed alienus cenſeatur. 14. q. 4. c. quid dicam ſcire .n. quiſque debet ꝙ ſuum non eſt ad aliũ pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur, & argum. ff. de manumiſ. l. 4. 13. q. 1. §. quibus, ver. item præcepit. Suum aũt dici non põt niſi aliquo iure mediante. ff. de verb. ſig. l. alienare, & l. verbis. 8. di. c. quo iure, vnde talis vſus ſine aliquo iure dici non meretᷣ vſus, ſed abuſus arg. de vſu & habi. l. plenũ, vel vſurpatio: q̃ de ſe præſcrip. impediunt. C. de aquædu. l. diligẽter, de fundo rei priua. l. vſus aquæ. lib. 11. 93. diſt. c. illud. 16. q. 3. c. ſicut. ex̃ de teſt. c. quia ingredientibus, vbi de hoc, vnde verſ.

Vſus cuiuſq; rei abſque iure eſt abuſus.

Tempus longæuum te non excuſat in æuum:
Cum male tu vſus, quia non præſcribit abuſus.

a ¶ Quod.] ſcilicet includere vſum & geſta iniuſta.

b ¶ Sentire.] ideſt credere.

c ¶ Nefas eſt.] ſimile 24. q. 5. quid ergo.

d ¶ Sacrę ſcripturæ.] quia clamatur voce prophetica: Non eſt inuenta in ipſo iniquitas, nec in ore eius dolus: & iuſtitia de cælo proſpexit.

e ¶ Inimicum.] & ſic per conſequens erroneum: cum .n. Chriſtus ſit ſapientia, veritas, iuſtitia, charitas fortitudo. 11. q. 3. c. æſtimat. adſcribere Chriſto vſum talem iniuſtũ & iniuſtitiæ cõtrarium, ipſum negare dr̃, vt ibi: & cum iniuſte re aliqua vti ſit peccatũ. 93. diſt. diaconi. & 14. q. 8. c. quid dicã impingere Chriſto talẽ vſum, eſt ſibi peccatũ impingere, contra verbum prophetę Eſa. 53. c. & Petri Apoſtoli, 1. Petri 2. c. Qui peccatũ nõ fecit, &c. & quia impotens eſt ad peccandũ. Nã ſm̃ Auguſtinum poſſe peccare non eſt aliquid poſſe, immo aliquid non poſſe, vnde ille ſolus vocatur omnipotens qui hoc non põt: quia omnia põt quæ poſſe eſt aliquid poſſe, de pœn. diſt. 2. c. principium, cl. ca. fi. Nam & ſi in quocunq; iuſtitia & iniquitas, peccatum & bona opera minime ſe compatiũtur, multo minus in Chriſto de pæni. diſt. 2. c. ſi .n. inquit. Sed quid ſi cẽſeatur ꝙ talẽ vſum iniuſtum Apoſtoli habuerunt, reputabitur hoc nefas, vel fidei inimicũ? Dicas ꝙ ſic: nã vſus rerũ conceſſus fuit per Chriſtũ Apoſtolis, vt patet ex auctoritatibus inductis ſup. in gl. ſcripturæ, vñ non vr̃ conceſſiſſe ipſum iniuſtum: ſi .n. ipſum iniuſtũ vel illicitum reputaret, ipſum vtiq; prohibuiſſet. 28. q. 1. cap. ſic .n. vltra medium, aliàs diceretur auctor & commiſſor illiciti, quod hæreticum eſt ſentire.

Peccatũ eſt iniuſte re aliqua vti.

f ¶ Aſſertionẽ ipſam.] de qua in hoc § ſupra dictũ eſt.

g ¶ Pertinacẽ.] dic vt dixi ſupra in verbo, pertinaciter.

h ¶ Deinceps.] hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo ſimili, deinceps.

i ¶ Declaramus.] mirabile continere vr̃ præſens cõſtitutio in duobus: Primo in hoc, ꝙ dicit, pertinaciter aſſerere Chriſtũ & Apoſtolos nõ habuiſſe aliqua in ſpãli vel cõi, hæreticũ & erroneum fore cenſendum, cũ decretalis, Exijt 1. §. porro. expreſſe ɜ̃rium innuat, dicendo ꝙ abdicatio proprietatis omnium rerum tam in ſpeciali, quàm in cõmuni propter Deũ, ſit meritoria & ſancta, quod & Chriſtus viam perfectionis oſtẽdens verbo docuit, & exemplo ẽt firmauit: quod Apoſtoli in quãtum fuerunt profeſſores paupertatis excelſæ, & volẽtes perfecte viuere, per doctrinæ ac vitæ ipſorũ alueos deriuauerũt: qualis .n. & quæ pertinax aſſertio poteſt dici, ſi aſſeratur quod conditor canonis Chriſti vicarius aſſerit? certe nulla, vt vr̃ arg. 16. diſt. ca. ſancta. 19. diſt. ſi Romanorum. 93. diſt. c. miramur. Secundo per eandem viam in hoc, quod in præſenti §. rurſus. dr̃, ꝙ pertinaciter affirmare Chriſto & Apoſtolis nõ competijſſe ius vtendi, & c. nam dictus §. porro. dicere vr̃ expreſſe ipſos habuiſſe ſimplicem vſum facti abſq; proprietate, dñio, vſufructu, & abſq; iure vtendi, cum præpoſitio, abſq;, ſicut præpoſitio, ſine, priuationẽ inducat, arg. ff. de exercito. act. l. 1. § ſi plures, de admini. tut. l. Titium. de inſti. act. l. ſed & ſi. § ꝑditio. de acqui. hære. ſi quis mihi bona § ſi cõtrã, cũ not. in his. Ad hoc põt ſaluo meliori iudicio nõ improbabiliter dici, ꝙ abdicationẽ proprietatis vt meritoriam & ſanctam Chriſtus verbo docuit, & exẽplo firmauit: & Apoſtoli ẽt volentes perfecte viuere, per vitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt, ſ. principaliter quo ad animi inordinatam affectionem, & in tẽporalibus auditam mentis implicationẽ: recta .n. interior abdicationis talis intẽtio quo ad effectum eſt formaliter & principaliter perfectio: ꝙ abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum nõ eſt eſſentialiter perfectio, ſed perfectionis eſt via & inſtrumentum, vt dicit abbas Moyſes in collationibus patrum, & Auguſtinus in lib. de moribus Eccleſiæ c. 29. loquẽs de beato Iob dicit, Amiſit ille omnes diuitias factus repente pauperrimus: tam inconcuſſum animum tenuit & infixũ Deo, vt ſatis monſtraret non illas ſibi fuiſſe magnas, ſed ſe illis: ſibi aũt Dñm: Quo animo ſi eſſent noſtri tẽporis homines, nõ magnopere ab iſtorũ poſſeſſione ꝓhiberemur, vt perfecti eſſe poſſemus, iuxta hoc eſt verbũ prophetæ, Diuitiæ ſi affluãt nolite cor apponere: diuites .n. cum iuſtitia & bonis operibus nõ reijcimus. 32. diſt. c. item hæc ſcriptio. & iuxta auctoritatẽ Aug. ſupra inductã, habebat Dñs loculos, dicẽtis, q̃d Chriſtus præcepit non eſſe cogitãdum de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptũ, ne pecunia ſeruaretur à ſanctis, ſed ne Deo ꝑ iſta ſeruiatur, & ꝑ inopiæ timorem iuſtitia deſeratur, niſi ſanctis, qui de ſe perfecti ſunt, pecuniæ conſeruatio non eſt prohibita, cũ ſine impedimẽto perfectionis poſſint ſaltem in cõi aliqua poſſideri. 12. q. 1. expedit. Comprobatur eſſe hoc idem ꝑ multiplices auctoritates ſcripturæ ſacræ ad hoc ſupra inductas, hunc ẽt intellectũ denotat dictus §. porro. opponẽs de hoc quod legitur, ꝙ Dñs loculos habuit & rñdet ꝙ hoc habuit cõdeſcẽdens infirmis: ſ mẽte .n. ſana debet intelligi, quod Dñs loculos habuit proprios in ſpeciali vel in cõi: aliter .n. inepta & impropria fuiſſet facta ibidem oppoſitio de loculis per Chriſtum habitis, niſi intelligerẽtur iuxta naturã conformẽ vel identitatẽ illius dicti, ad ꝙ fit oppoſitio, ſ. abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuriſtas in ſimili conſueuit, ꝙ exceptio hẽt eſſe de eodẽ de quo eſt regula, aliàs inepta eſſet exceptio, vt ſi diceretur, Omnis hõ currit præter aſinum, nõ eſt bona exceptio, qa aſinus nõ eſt de illo & eodem ſubiecto. ſ. humano, de quo locuta fuerat regula ſeu propoſitio, & hoc colligitur ff. de fun. inſtr. l. quæſitum. §. idem reſpondit domo

a Pro cõciliatione horũ cõtrariorũ vide optimo B. Antoninum par. 4. tit. 12. ca. 4. §. 23. & Turrecrem. in ſumma de Eccleſia li. 2. c. 112. in ſolutio. ad decimũ argum.

Proprietatis abdicatio eſt duplex, ſ. interior & exterior

Exceptio eſt de eo, de quo regula.

domo inſtructa, in corpore auth. de non alie. aut permu. reb. eccle. §. vt aũt. coll. 2. ad id aũt quod opponitꝰ contra §. iſtum rurſus, de dicto. § porro, ꝙ Chriſtus & Apoſtoli habuerunt vſum abſque iure vtẽdi: dico fore intelligendum abſque iure vtendi, ſ. ſeruitutis: nõ aũt abſque iure vtendi perſonæ coherenti competenti ad vtendum, aliàs ſupponeretur vſus in Chriſto & Apoſtolis fuiſſe iniuſtus: quod dicere eſt abſurdum, vt hic, & clarius ſuperius probaui, & patet per decre. Ad conditorem, & hoc etiam ſane intelligi denotatꝰ per illam decr. ẽt dicentem, Fratres Minores poſſe vti rebus ordini Minorum conceſſis, ſupponentem per hoc aliquod ius eis competere, conceſſum ad vtendum: niſi n. ſic dicta decretalis intelligatꝰ, de ſe eſſet impoſſibilis in hoc qđ dicit de vſu facti, ſi diceretꝰ eſſe abſque oĩ iure, cum talis vſus de ſe ſit impoſſibilis, vt in decr. Ad conditorem, & ibidem, & ſup. clare probaui. intelligere aũt illã ſup impoſſibili eſſet expreſſe ↄ̃ capitulũ, erit aũt lex. 4. diſt. vbi lex habet eſſe clara & poſſibilis. Ex præmiſſis deliberata mente penſatis confundi dr̃ opinio nonnullorum plura volentiũ ſapere q̃ expediat, diſtinguentium triplicem modum haberi. Primum quo ad ſimplicem vſum facti: ſi. n. intelligant vſum abſque omni iure vtendi, prout ſupponere & ſentire videntur, cum talis vſus nulla lege diuina vel humana reperiatur inductus, erubeſcere debent loquentes ſuper hoc ſine lege. in corpore auth. de trien. & ſemiſ. § cõſideremus coll. 3. cũ in eis dici poſſit, nullus eſt talis vſus: quia lege aquilia nõ cauetur, in corpore auth. de nõ eligen. ſecũdo nubẽ. § optimum itaq; coll. 1 C. de repu. l. diſſentientis, de co. l. l. illã. ex. de temp. ord. c. dilectus. ne ſede vac. c. illa. de ſup. neg. præl. Romana li. 6. 51. diſt. ſi Euangelica, cum ſimilibus, potiſſime cum talis vſus de ſe ſit impoſſibilis & iniuſtus, qui in Chriſtũ & Apoſtolos cadere nõ potuit, vt prædixi. Scđm modum habẽdi aſſerunt iſti eſſe quantum ad ius adminiſtrationis & diſpenſationis: & ſi ſm iſtum modum dicunt Chriſtum & Apoſtolos aliqñ loculos habuiſſe, minus bene dicere videtur: licet. n. Chriſtus & apoſtoli reperiantur pauperib. aliqua diſpenſaſſe: de Chriſto aũt dici non põt, eũ iure prælationis vel adminiſtrationis humano miniſterio aſſecutus aliquid habuiſſe. Io. 6. c. cum ipſe a nemine ſit electus, vt ipſemet teſtatur, cum dicit, Io. 15. Non vos elegiſtis me: ſed ego elegi vos. Apoſtoli ẽt antequam adminiſtratores vel prædicatores conſtituerẽtur, & poſt, reperti ſunt aliqua habuiſſe, vt in auctoritatibus ſup. inductis plene patet. Quamuis aũt Chriſtus non ſit electus & Pontifex factus ab homine: tñ à Deo iureiurãdo factus eſt Põtifex, vt dicit Apoſtolus ad Hebræos. 7. c. Vndẽ ſecundũ Auguſtinum ſup Ioannem,

Chriſtus ad qd loculos habuit.

Chriſtus ad hoc loculos habuit, vt ſui & ſuorũ pauperũ neceſſitatib. prouideret, & in hoc exemplum (prælatis inquit Auguſtinus) Dñi accipite, cũ omnis Chriſti actio noſtra ſit inſtructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81 diſt. c. legitur extra de ſepul. c. 1. vnde ſi Chriſtus & Apoſtoli iure prælationis loculos habuerũt, vt illi ẽt fatentur: cum ſtatus prælationis videatur poſſe dici maior quàm ſtatus religioſorum profitentiũ paupertatem, cum de ſtatu religionis tranſeant ad ſtatum prælationis põtificalis. extra de ele. nullus li. 6 & eo. tit. cũ rationi cle. 5. ꝙ Eccleſia non permitteret, ſi ſtatus prælationis minoris eſſet perfectionis quàm religionis, cum de minori ad maius, non eↄ̃, ſit tranſitus. 93. di. c. legimus C. quemamo. ciui. munera. indi. l. maioribus lib. 10. de mune. act. & char. li. 12. ff. de mune. & hon. l. vt gradatim, vr̃ ꝙ habere loculos nõ ſit imperfectionis ẽt in prælatis, & longe minus in religioſis. Tertium modũ habendi aſſerunt quo ad proprietatem & dominium, & hoc dupliciter: Primo de iure diuino: & ſm hunc modum dicunt oblata eſſe Eccleſiæ & decimas eſſe in dominio Chriſti, & in corpore eiꝰ, quod eſt Eccleſia: dicunt etiam ſecundum hunc modum Chriſtũ loculos habuiſſe, & hoc de iure diuino dicunt Apoſtolis & eorũ vitã ſequentib. competijſſe & cõpetere tempore neceſſitatis emere & vendere. In hoc aũt ſic dicendo, ſi ſm iura loquantur, errare videtur: nam de iure diuino, quo omnia dicuntur cõia, licet propriũ haberi poſſit: ipſe tñ modus habendi nõ eſt de iure diuino, ſed humano 8. diſt. c. quo iure, & ibi not per Hug. & Guli. poſt eũ: & patet 23. q. 7. c. 1. & quarerũ omnia de iure gentiũ ſunt diſtincta ff. de iuſti & iu. l. ex hoc iure, vnde non vr̃ ex hoc poſſe dici, ꝙ illo iure diuino Dñs in particulari loculos habuerit, cum ipſe modus particularis habendi, puta per oblationẽ, emptionẽ, & ſimiles modos non ſit de iure diuino, vt prædixi. Et per eandem viam non põt dici, & de iure diuino Apoſtolis competierit emere & vendere, cũ talia & ſimilia ſint de iure diuino incognita, vt p̄dixi. Secundario dicunt eſſe dominium & proprietatẽ, ſcilicet de iure poſitiuo imperatorũ, quod per iniquitatem ſm eos extitit introductum. ſ. vt homines dicant hoc meum proprium, & in iudicio de illo contendũt, allegantes ad hoc d. diſt. c. quo iure. 12. q. 1. dilectiſſimis, & ſm hunc modum bene dicunt Chriſtũ & Apoſtolos non habuiſſe proprietatem rerum vel dominiũ in ſpeciali vel cõi, dicentes de tali modo habendi fore intelligendã decretalem, Exijt. §. porro. de quo p̄ſens decr. nullam facit mentionem: quare per prædictam modorum habendi diſtinctionem iſta ſic generaliter loquens erit trahenda & exponenda ſm illã, vt illa per hanc non corrigatur, nec iſta illi obuiet. Vtinam aũt in his dicendis ſaniorem mentis & conſiderationis intuitũ habuiſſent: cum. n. certo certius ſit Chriſtum & Apoſtolos aliqua habuiſſe, vt per auctoritates ſacræ ſcripturæ incõuicibiles eſt probatũ, & illa nõ habuerint quo ad ſimplicẽ vſum facti abſq; aliquo iure, vt in decret. Ad cõditorem, & ibidem, vt ſupra plene probaui: nec illa etiam ſolum iure prælationis vel diſpenſationis habuerũt, vt ſuperius eſt ꝓbatũ, nec illa poſſint dici per aliquos modos habendi habuiſſe iure diuino, vt ſtatim ꝓxime plene dixi; neceſſario relinquitur, ꝙ illa habuerint p aliquẽ modũ habendi de iure poſitiuo inductũ, vt clare patere põt ex præmiſſis veraciter intuenti. Et talem modum habendi iure poſitiuo Chriſtus deſignaſſe vr̃ iubendo reddi Cæſari quę ſunt Cęſaris Matth. ca. 22. 23. q. 8. §. eↄ̃ & c. ſeq. extra de cleri. coniug. ex parte, cui & ipſe pro ſe tributum ſolui voluit. 11. q. 1. magnum. 24. q. vl. in tributum. Non videntur ẽt recte ſapere in hoc ꝙ dicunt iura imperatorum, quibus dr̃ aliquid propriũ fore, per iniquitatem introducta, adhærentes cortici litterę dicti capituli, dilectiſſimis, non ſenſum, non mentem, non virtutem eius amplectentes, cõtra iura expreſſe ↄ̃riũ ſtatuentia ff. de excu. tu. l. ſcire §. aliud de re mili. l. milites. extra de verb. ſigni. c. intelligentia, & c. propterea. de elect. ſi poſtquam § 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani § vetum. Cle. 5. 1. q. 1. c. Marcion. c. de lib. prętẽ l. ſi quis filiũ, de dona. l. vlt. ſi mi. ſe ab hęre. abſti. l. 1 cũ ſimilibus, cum n. lex imperialis ſit perceptrix ſciendorum, prohibitrix non faciendorum. ff. de legib. l. 3 & per quam docemus declinare inhibita, & ſectari permiſſa. C. eod. tit. l. leges ſacratiſſimę. Et deſcribi magiſtraliter & verifice cõſueuit, ꝙ lex eſt ſanctio ſancta, iubens honeſta, prohibens contraria ff. de legi. l. 1 & eo. tit. l. 2. cui ẽt oẽs homines obedire dẽnt p p multa: maxime aũt quia eſt adinuentio & donum Dei, vt dicta l. 2. quę ẽt eſt delictorum ſponte vel ignorantia commiſſorum correctio. dicta l. 1. vnde ſcribitur, ꝙ Deus imperium propterea de cęlo conſtituit, vt difficilibus imponat quę apud eũ ſunt bona, & legem aptet ſm naturę varietatem, in corpore auth. de fide inſtr. §. quia igitur. coll. 6. quare lex dr̃ prodita ſm formam cęlitus datam C. de murilegulis. l. ſi quis ex corpore. lib. 11. ex diuino quodam nutu C. de pręſcri. long. temp. l. vlti. & alibi legitur ꝙ venerandę Romanę leges diuinitus ſunt p ora principũ promulgatę. 16. q. 3. c. nemo, & ipſa iura humana per imperatores & reges

Iura aliquid proprium fore dicentia, non ſunt per iniquitatẽ introducta.

& reges ſæculi Deus humano generi diſtribuit. 8. diſ. quo iure. & q̄a cor regis in manu Dei eſt. C. de ſum. tri. l. inter claras. ipſa etiam veritas, quæ eſt Deus, per cor regis multa fieri iuſſit. 11. q. 3. Imperatores. diſponens omnē creaturam principibus legem cōdentibus fore ſubiectā. 1. Petri. 2. extra de maio. & obediē. c. ſolitæ. de cē ſi. omnis anima. deſipere videntur ſentiētes, ꝙ lex fuerit per iniquitatem inducta. cum enim auctorem habuerit omnis iniquitatis inſcium & & extorrem, ſcilicet Deum, nō alia debet dici. quàm eius auctor fuerit, iuxta illud: Qualis es tu, talia ſunt opera tua. & argu. 28 q. 1. cap. ſunt enim vltra medium. extra de præſumptio. cap. ex ſtudijs. nam lex & diuinas humanas res bene diſponit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vete. iure enu. l. 1. circa princi. Non obſtat d c dilectiſſimis innuens prima facie ꝙ per iniquitatem aliquis dicat hoc meū alius hoc ſuum: quia exponitur & exponi debet per iniquitatē, ideſt propterea quia fuit iniquitas, ideſt peccatum, lex inducit hoc meum eſſe hoc alterius, non ꝙ ipſa lex fuerit de ſe iniqua hoc adinuenicus ex cauſa rationabili vt quiſq, ſuo contentus non inuaderet alienum 91. diſ. diaconi. C de ſuffra. l. 3. vnde vi. l. 1. cum quærebaſ. Et ſi in lege aliquid ſingulare contra 1 rationē ſit ſtatutū, hoc nō eſt ſine cauſa probabili introductum. ff. de legi. l. ius ſingulares. Videtur etiā ex prædictis ab incauta aſſertione ſeu affirmatione & de iure nō probabili reputata excuſari non poſſe illos qui ſecundum p̄miſſam modorū habendi diſtinctionem nituntur nodū p̄ſentis cōſtitutionis euadere: ex quo enim p̄ decre. Ad conditorē. reprobatus eſt & cōfuſus ſimplex vſus facti abſque aliquo iure vtendi ſubſiſtens in pſona Chriſti & Apoſtolorū. & in c. Ad cōditorā. ſtatutū eſt, ꝙ decret Exiit. § porro. de tali vſu facti dēt intelligi, qui cōpetat rōne alicuius iuris ſaltim pſonalis: aſſerere ex tūc ꝯtū qualiter quē ab imperitia poterit excuſare nō vī, cū (vt ſ. dixi) peccatū ariolādi ſit nō obedire, & ſcelus idololatriæ nō acqeſcere. 81. diſt. ſi q̄ ſint. 1. 1. ſciēdū. 1. q 3 c. q reſiſtit Credere āt Dām Deū nr̄m Papā cōditorē dictæ decr & iſtius, ſic nō potuiſſe ſtatuere prout ſtatuit, hæreticū cenſeretur. 99. diſt c nulli fas, & ibi not & p̄ Gar. extra de elect. ca. generali. lib. 6. cū hodie etiā per iſtā decre. ſit declaratū, pertinaciter aſſerere Chriſtū & Apoſtolos non habuiſſe aliquid in ſpeciali vel in cōmuni, fore hæreticū: adinuenire mēbra diſtinguendi ſuper modis habēdi iure nō ſuffultis, vt ſuperius probaui, & iuxta illos ſcienter aliter aſſerere. quomodo aliquis à iuris ignorantia poterit excuſari nō videtur. argu. extra de elec. excom. ſi celebrat. 24 q. vlt. c. hæreticos. & per ea quæ dixi ſupra in verbo, pertinaciter. In his 2 autem correctionē ſāctæ matris Eccleſiæ ſponſiq; Chriſti vicarij ſuſcipere ſum paratus, ſi in præmiſſis vel in aliquo præmiſſorum contigerit me errare Zenzelinus.

1 Expone ſano modo, cōtra rationem ſcilicet ciuilem, vel cōtra rationem id eſt. cōtra curſum iuris cōmunis.

2 Pia gloſſatoris p̄teſtatio.

¶ Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præſumunt impugnare conſtitutiones Ioannis xxij. Ad conditorem canonum. & Cum inter nonnullos ſupra immediate præcedentes Et præmiſſis reſponſionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarātur tanquam hæreticis, & Romanæ Eccleſiæ rebelles: ab omnibus euitandi ſi deinceps ſcienter verbo, vel ſcripto aliquid defendere vel approbare contra illas præſumpſerint. Hinc habetur ſub parte ſecunda, & tertia de clauium materia prolixa & vtilis diſputatio.

CAP. V.

Quia quorundā mētes ſic pater [a] mēdacij dicitur excæcaſſe [b], quod noſtris [c] conſtitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia vero, Cum inter nonnullos. vtique tam cum fratribus [d] noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus [e] quam cum multis archiepiſcopis & epiſcopis, aliiſque eccleſiarum prælatis, necnon & compluribus ſacræ Theologiæ magiſtris, ac vtriuſq; iuris profeſſoribus deliberatione præhabita [f] diligenti digeſtis [g], ac de p̄miſſorū fratrū nr̄orum cōſilio promulgatis: non abſque multa temeritate [h] plectibili niſi [i] ſunt detrahere, & nituntur [k] veritatem, quam [l] conti-

Quia quorundam.) Hęc decretalis diuiſibilis eſt in partes vndecim. In prima cū rōne condendi contra temeritatem detrahentium decretalibus, Ad cōditorē. & Cum inter nonnullos. præmittitur pollicita prouiſio. In parte ſecūda modorum detractionis ſubiungitur recitatio: ibi, Ad impugnandas autem, &c. In tertia dictorū modorum detractionis annectitur reprobatio: ibi, Quòd autem in ratione, &c. In quarta ad auctoritates per detractores inductas datur reſpōſio: ibi, Quòd autem ſubſequenter, &c. In quinta auctoritatis Nicolai tertij per illos inductæ ſpecialiter fit excluſio: ibi, Adhuc licet declaratio &c. In ſexta quibuſdam verbis auctoritatis Nicolai datur reſponſio, & certa interpretatio: ibi, Quòd autem dicitur, &c. In ſeptima cuiuſdam cōſtitutionis per dictos detractores inductæ ſubinfertur repugnatio: ibi, Rurſus impugnatores &c. In octaua aſſertionis alteri ipſorum detractorum fit improbatio: ibi, Rurſus aſſeruiſſe, &c. In nona cuidam concluſioni p̄ detractores factæ reſponſiua fit impugnatio: ibi, Ex p̄miſſis autem, &c. In decima modorū detractionis noua fit improbatio: ibi, Præterea dicant nobis, &c. In vndecima & vltima, Papalis intentio: ibi, Nos itaque, &c.

Textualis diuiſio in vndecim partes.

a ¶ Pater mendacii.] ſcilicet diabolus, cuius mēdacij multiplex eſt ſpecies. 22 q 2 c. primum eſt.

b ¶ Excæcaſſe.] ipſorum corda obnubilando, vt viam veritatis non agnoſcant.

c ¶ Noſtris.] ideſt per nos editis ſiue factis.

d ¶ Fratribus noſtris.] loquendo de Cardinalibus in genere, omnes fratres appellat, vt hic, & extra de elec, in Geneſi. in fi. & c eccleſia 2. in fin. Sed in ſpecie eos ſemper. vocat filios, quando non ſunt epiſcopi. de ſuplen negli. præla dilecto. de electio. corā. de teſtamē. Raynaldus. ſic etiam not. Hoſtien. extra de Iudæis, ita quorundam. Quæ autem ſit ratio quare loquendo de ipſis in genere omnes fratres appellat, vide in c. Execrabilis. ſuper verbo, cum fratribus noſtris.

e ¶ Cardinalibus.) quare ſic dicantur, vide quod notaui in c. Execrabilis. in verbo, Cardinalibus.

f ¶ Præhabita diligenti.] ſimile C. ne filius pro patre, authen. habita. & plenius dixi in cap. Ad conditorem. § nos itaque.

g ¶ Digeſtis.] ideſt decidenda & diſſoluenda dubia faſtis. in proœ. inſti. § igitur poſt libros.

h ¶ Temeritate plectibili.] ideſt punibili cū non obediens decreto principis mori præcipiatur. 3. Regū c. 2. extra de maio. & obe. c. ſi quis.

i ¶ Niſi ſunt.] ideſt conati ſunt in præteritum.

k ¶ Nituntur.] ſcilicet de præſenti.

l ¶ Quam cōtinēt.] ſcilicet dictæ nr̄æ cōſtitutiones,

a ¶ falſas.

a ¶ Falſas] ideſt non veras. falſitas enim nihil aliud eſt quàm immutatio veritatis. in corpore auth. ſi fide inſtru. circa princip. coll 6. ad leg. Cornel. de falſis. q d falſum.

b ¶ Inſanias.] ideſt non ſanas opiniones, immo à veritate alienas, vt patet infra.

ralis, quod de ſe immutabile eſt. inſti. de legit. agna. tut. §. vlt. de iure natu. §. ſed naturalia quidem iura. ſ. diſt. §. primo.

q ¶ Illud. ſcilicet in fide ac moribus definitum.

r ¶ Non licet.] ſed qua frōte hoc dicere auſi ſunt, nō video, cum & Dominus per ſe ordinata in veteri teſtamento aliquando reperiatur mutaſſe in nouo. 22. q. 4 incommutabilis 22. q 2. occidit. extra de diuor. gaudemus. & de conſec diſtin. 2. peruenit. & definita per Romanos Pontifices ipſi iidem & eorum ſucceſſores mutaſſe reperti ſunt 2. extra de cōſang. cap non debet. & dixi in c. quia in futurorum. & cap. quia nonnunquam.

nene, per falſas [a] inſanias [b] obfuſcare [c]: Nos tam pernicioſis auſibus, ne eorum doctrina peſtifera [d] ſimplicium [e] animos labefacere [f], ac in ſui erroris deuium [g] deducere valeat: de eorundem fratrum conſilio decernimus ſuper hoc ſalubriter (vt ſequitur) prouidere. Ad [h] impugnandas autem cōſtitutiones prædictas [i] ſubſcripta ratione [k] tam verbo quàm ſcripto, vſi ſunt publice [l] ſicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem [m] ſcientiæ in fide [n] ac moribus [o] ſemel definiunt Romani pontifices adeo immutabile [p] perſeuerat, quod illud [q] ſucceſſori reuocari non [r] licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de ijs quę per clauem [s] poteſtatis ordinauerint, aſſerant ſecus eſſe [t]. In confirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorum, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædeceſſorum noſtrorum ſummorum Pontificum hęc [u] verba aſſerunt contineri. Hęc [x] eſt regula Euangelica Chriſti & Apoſtolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet [y] propriū vel commune, ſed in rebus quibus vtuntur [z], habent ſimplicem vſum facti [a]: his addere pręſumētes [b] præfatos [c] ſummos Pontifices, & multa concilia generalia per clauē ſcientiæ diffiniſſe paupertatem Chriſti & Apoſtolorum conſiſtiſſe perfecte in expropriatione [d] cuiuslibet temporalis dominij ciuilis [e] & mundani, & ſuſtentationem eorum [f] in ſolo & nudo vſu facti [g] etiam cōſtitiſſe: ex quibus nituntur [h] concludere, non [i] licuiſſe nec licere [k] ipſorum ſucceſſoribus cōtra [l] pręmiſſa aliq d immutare.

c ¶ Obfuſcare.] ideſt obſcurare ſeu obnubilare quantum in eis eſt.

d ¶ Peſtifera.] ideſt peſtis ſpiritualis animæ inductiua.

e ¶ Simplicium.] ideſt doli vel fraudis carentium, ſimile in ca. prodiens. ff. de prob. l. cū de indebito §. fin. aūt. de qbus dici conſueuit, q propter ſui innocentiā omni verbo credūt. 22 q. 4. cap. innocens. Gratia cuius ſcire debes, q quædam eſt in homine ſimplicitas, ideſt animi puritas, quæ eſt dolo & machinationi contraria, & talis ſimplicitas etiam iure approbatur 6. q. 1. cap. ex merito plebis. 16. q. 1. ſi cupis. & amica legis dicitur. inſti. de fideicō hære. §. ſed quia. & nemini debet eſſe damnoſa. ff. de dolo. l. 1. Eſt alia ſimplicitas quæ dicitur eſſe aduerſa diſcretioni: & talis cum potius dicatur fatuitas, non approbatur 89. diſtin. cap. Petrus. 46. diſt cap. de ecro. 74. diſtin. cap. epiſcoporum. ff. de poſtu. l. 1. §. vlt. cum l. ſeq. de cura furio. l. 2. inſtit. de cu ra. §. ſed & curatos in fi.

s ¶ Clauem poteſtatis.] hoc impugnat, vt patebit infra

t ¶ Secus eſſe.] quia definitum per illam immutari poteſt, & eius contrarium affirmari.

u ¶ Hæc verba.] ſcilicet proxime ſequentia, quæ tamen probant id ad quod inducuntur, vt infra in §. quòd autem ſubſequitur.

x ¶ Hæc eſt regula.] verba ſunt prædictorum ſummorū Pontificum confirmatoria (ſecundum iſtos) regulæ ordinis Minorum.

y ¶ Habet propriū.] ideſt ſecundum quā nihil licet fratribus habere proprium vel commune: de ipſa enim regula (cum de ſe ſit inanimata) certum eſt quòd nihil habere poteſt.

f ¶ Labefacere] ideſt labi, vel ruere facere.

g ¶ Deuiū] in mala parte ſumitur, vt aliàs. C. de vete. iur. enuc. l. tanta. §. ergo prima. ver. aliæ. extra de pręſumpt. c. tertio loco.

h ¶ Ad impugnandas.] Secunda pars.

i ¶ Prædictas.] ſcilicet, Ad conditorem. & cum inter nonnullos.

k ¶ Ratione.] ideſt inductione, ſeu allegatione.

l ¶ Publice] ex hoc magis peccabant propter maioris mali exempli perniciem. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. ſi in re depoſita inſti. de oblig. quæ ex delic. naſ. §. pœna. 11. q. 3 præcipue. extra de exceſ. præla. c. quàm ſit graue. not. 32. q 4 c nemo.

m ¶ Clauem ſcientiæ.] hanc clauem ſcientiæ r iſti ex capite proprio ſine phantaſia adinuenire ſunt moliti cum à nulla lege diuina vel humana originem ſumpſiſſe reperiatur, ſaltem quantum ad hoc, ad quod ipſam inducunt, vt infra in § præterea dicant nobis.

n ¶ In fide.] ſcilicet catholica.

o ¶ Moribus.] ſcilicet reformandis.

p ¶ Immutabile.] hoc forte dicūt ad inſtar iuris natu

z ¶ Vtuntur.] ſcilicet fratres dicti ordinis.

a ¶ Simplicem vſum facti] ex his moti fuerunt iſti ad detrahendum prædictis conſtitutionibus, non ſane intelligentes iſtum ſimplicem vſum facti, vt patet infra & in decret. Ad conditorem. & c. cum inter nōnullos.

b ¶ Præſumentes.] & male, vt patebit infra.

c ¶ Præfatos.] ſupra proxime.

d ¶ Expropiatione.] priuatiue ponitā ſyllaba, ex vſ depone, expropriatione, ideſt carētia vel abdicatione.

e ¶ Ciuilis & mundani.] de dominio competenti, de iure diuino contrarium ſentiebant, vt dixi in c. cum inter nonnullos.

f ¶ Eorum.] ſcilicet Chriſti & Apoſtolorum.

g ¶ Vſu facti.] abſque aliquo iure ſecundū iſtos: quod tamen verum non eſt

h ¶ Nituntur concludere.] falſo tamen, vt infra patet in §. ex pręmiſſis. & ſeq.

i ¶ Non licuiſſe.] ſcilicet dudum, vel in præteritum.

k ¶ Non licere.] ſcilicet de præſenti.

l ¶ Cōtra præmiſſa.] ſcilicet ſic definita. ſecūdū iſtos.

Simplicitas eſt duplex.

z Vide Turrecrematā in ſumma de Eccleſia lib. 3. c. 55.

r De materia huius gloſſæ teneas q docet beatus Thom li. 4. ſent. diſ. 19. q 2. art. 1. q ſtiūcula 3. adde Sotū. eo. lib. diſt. 20. q. 1. art. 1.

a ¶ Ideoque.

Ideoque [a] cum conſtitutio noſtra in ratione prædicta, contra diffinitiones prædictorum prædeceſſorum noſtrorum (ſicut aſſerunt) diffinierit Chriſtum & Apoſtolos in ijs quæ habuerunt, habuiſſe non tantum ſimplicem vſum facti, ſed [b] ius faciendi de ipſis: eoſque ipſos feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur: pertinacem aſſertionem dicentium ipſos ius huiuſmodi minime habuiſſe, cum actus illorum fuiſſe concludãt non iuſtos, quod de Chriſto nefas eſt dicere, hæreticam declarando, concludere ſatagunt, licet [c] falſo, nobis non licuiſſe declarare vel ſtatuere ſupradicta [d]. Item quia conſtitutio, Ad conditorem canonum, contra diffinitiones prædictas fratres Minores aſſerit non poſſe habere in re aliqua ſimplicem vſum facti: nituntur ſimiliter concludere contra ipſam [e]. Quòd [f] autem quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet [g], quod illa, quæ per clauem ſcientiæ in fide ac moribus a ſummis Pontificibus ſemel ſunt diffinita, eorum ſucceſſoribus reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet ſecus ſit (ſicut dicunt) in ijs quæ per clauem poteſtatis per ſummos Pontifices ordinantur, prorſus ſit contrarium [h] veritati, patet ex frequentibus euidenter: primo quidem ſecundum [i] illos, qui [k] tenent clauem [l] ſpiritualem nequaquã [m] eſſe ſcientiam, ſed ligandi atque ſoluendi poteſtatem [n]: patet aſſertores prædictos ponendo eſſe [o] ſcientiam, errauiſſe [p]: pro quibus [q] facit clauis diffinitio [r], quæ à doctoribus [s] datur: Clauis eſt ſpecialis ptãs [t] ligandi atque ſoluendi [u],

a ¶ Ideoque.] ſcilicet quia contra præmiſſa non licet ſucceſſoribus aliqua immutare.

b ¶ Sed ius faciendi.] ideſt ipſis rebus vtendi & donãdi, & ex his aliqua acquirẽdi, vt in decret. cũ inter. § rurſus: & verba quæ ſequuntur expone vt ibi dixi.

c ¶ Licet falſo.] iſtorum falſa concluſio clarius patebit per ea quæ dicentur infra §. proximo.

d ¶ Supradicta.] ſcilicet quod Chriſto & Apoſtolis non ſolum ſimplex vſus facti in habitis competierit, ſed & ius de ipſis aliqua faciendi.

e ¶ Contra ipſam.] ſcilicet quòd nobis per eam non licuerit aliquid declarare vel ſtatuere, prout in ea continetur.

f ¶ Quòd autem quòd in ratione.] Tertia pars.

g ¶ Videlicet.] verba quæ ſequuntur expone: & ſuper his dic vt dixi in parte præcedenti.

h ¶ Contrarium veritati.] quare dicas illud non fore tenendũ, immo penitus reprobandum, cum omnis aſſertio veritati, quæ Deus eſt, contraria vetuſtas erroris exiſtat. 8. diſt. ca. conſuetudo, & ideo veritati neceſſario reddere habet. ea. diſt. ca. veritate, & ca. præcedenti, & ſequenti, & arg. ff. ad leg. Aquil. l. in. de Neratius § vlt. qñ actio de pecu. eſt anna. l. quæſitum, aliàs eſt §. vlt. ſub lege prima. extra de purga. v. lg. cap. ſignificantibus, & ſcriptum eſt quòd veracium, id eſt, veritatem aſſerentium ſumus tantummodo amatores, in corpore authent. vt in priua. dom. ſacra myſteria non fiant, vltra medium. colla. 5. & alibi dicitur, Nos enim qui veritatem colimus, ea tantummodo volumus in noſtris legibus quæ ipſa re obtinent. C. de dedititia lib. tol. l. vnica.

Veraces ſunt amãdi.

i ¶ Secundum illos.] ſcilicet doctores & magiſtros.

K ¶ Qui tenent.] ſcilicet quod ſequitur affirmando, ſimile verbum, & ſimilis huius verbi expoſitio fieri conſueuit extra de foro comp. c. ſi diligenti.

Clauis ſpiritualis quid eſt.

l ¶ Clauem ſpiritualem.] quæ ad inſtar clauis materialis eſt inducta: ſicut enim clauis materialis dicitur inſtrumentum ſeu miniſterium, quo clauſum oſtium aperitur: ſicut illa poteſtas, quæ attributa eſt diſpenſationibus ſacramentorum, clauis dicitur, nam oſtium cæli licet de ſe apertum exiſtat, Apocalypſis. 4. cap. vbi dicitur, & ecce oſtium apertum in cælo, quod eſt Chriſtus: clauſum tamen dicitur propter impedimentum peccati originalis vel actualis impedimẽtis humanam creaturam cælum & Dei gloriam ingredi: & quia per talem poteſtatem in virtute paſſionis Chriſti illud impedimentum tollitur, ex hoc portæ cæli aperiri & reſerari dr̃. de conſe. diſt. 4. c. proprie exemplum, de bapt. maiores §. cæte tñ. Sicut aliàs contingit quod per ſublationem impedimenti via præparari & aperiri dicitur ad aliquid, vt eſt videre in pacto facto vltimo de petẽdo, per quod tollitur impedimentum exceptionis ortæ ex pacto de non petendo præcedẽti: & ex hoc aperitur via efficax ad agendum. ff. de pact. l. ſi vnus §. pactus, & ſublato impedimẽto exhæredationis per quærelam inofficioſi teſtamenti aperitur & paratur etiam via efficax ad agendum. ff. de inoffi. teſta. l. q. & inofficioſo Et ſublato impedimento p̃teritionis per petit. bonorum poſſeſſionẽ contra tabulas, aperitur via augmenti vel diminutionis legatorum ab impubere relictorũ. ff. de vulga & pupil. ſubſti. l. & cõtra tabulas. de leg. 3. l. vlti. §. ſi multa ſimilia alia exempla ſuper hoc dari poſſent.

Cælũ de ſe apertũ, quãuis clauditur.

Cæli apertio legalibus exemplis declaratur.

m ¶ Nequaquam eſſe ſcientiam.] clauis enim talis ſpiritualis ſuſcipitur per ſuſceptionem ordinis ſacerdotalis, vt inf. ſequitur, abſque alia anguſtia ſeu labore. Scientia autem cum à natura non inſit, ab euentu eſt, & cum diligentia acquiritũ, in corpore auth. de quæſtio § hæc omnia coll. 6. 16. q. 1. ſic vine, C. de excuſ. artific. l. 1. lib. 10. ff. de ædil. edic. l. præcipiunt ædiles, cum ſcientia requirat ſtudium, & exercitium ſtudij expoſcat vſum librorum. extra de verb. ſig. c. Exijt, §. porro. circa fin. lib. 6. & de hoc per Gu. i. de elect. ſi poſtquam. lib. 6.

Scientia ab euentu eſt.

n ¶ Poteſtatem.] in tali poteſtate cõſiſtit tota vis clauium per Chriſtum Petro conceſſarum, Matth. 16. cap. 24. q. 1. quodcunque.

o ¶ Eſſe ſcientiam.] cum non ſit.

p ¶ Errauiſſe.] aliud pro alio putando: hic enim eſt proprie error. 12. q. 1. cap. in his 30. cap. quamuis. C. de caſtren. pecu. militum l. errat. lib. 11.

Errat qui aliud pro alio putat.

q ¶ Pro quibus.] ſcilicet tenentibus clauem eſſe ſcientiam.

r ¶ Diffinitio.] ideſt, r, magiſtralis ſeu doctoralis deſcriptio.

r Hanc declarat Turrecremata 1. li. ſuæ ſummæ c. 93. conclu. 8. Pont.

s ¶ Doctoribus.] vnde doctor dicatur, & quæ in doctore requirantur, & quibus doctor factus etiam de iure gaudeat priuilegijs, & quot, & quibus nominibus nũcupetur, vide ſi placet quod ſuper hoc plene notaui extra de magiſtris, cum ſit nimis cle. 5.

t ¶ Poteſtas.] quare talis poteſtas clauis dicitur, dixi ſtatim in glo. quæ intrat.

u ¶ Atque ſoluendi.] ſ. ſupra terram, non autem mortuos

Mortui an poſſint abſolui.

qua iudex eccleſiaſticus dignos [a] recipere, & indignos [b] excludere [c] debet à regno. Item quia claues [d] de quibus agimus, in collatione ſacerdotalis ordinis conferuntur [e]: conſtat autem quòd ordinato in ſacerdotem ſcientia communiter [f] non confertur [g]: quare ſecundum [h] illos videtur [i], quòd ſcientia non eſt clauis, ſed potentia tantum ligandi atque ſoluendi debeat dici clauis [k]. Adhuc ſecundum [l] illos qui ponunt [m] vnam clauem [n] ſpiritualem [o] eſſe ſcientiam, & ſecundum illos, qui auctoritatem diſcernendi [p] inter [q] lepram & lepram eſſe aſſerunt clauem, & aliam poteſtatem ligandi atque ſoluendi [r]: noſcuntur euidenter [s] erraſſe. Supponunt enim per claues [t] huiuſmodi circa ea quæ fidei ſunt, & alia [u] poſſe per conſtitutionem aliquam diffiniri: claues autem quæ in ſacerdotali conferuntur [x] ordine ad [y] talia minime ſe extendunt: alias [z] ſequeretur, quòd circa [a] præmiſſa poſſent conſtitutionem ſacerdotes [b] ſimplices facere: quod [c] falſum eſt euidenter. Si autem intendant claues iſtas extendere ad generalem [d] poteſtatem attributam beato Petro ſuiſque ſucceſſoribus

tuos ſub terra, ad hoc vide quod legitur & not. 24. q. 2. legitur extra de ſent. excom. à nobis 2.

a ¶ Dignos recipere] per pœnitētiam ad ſoluendum: venia. n. non datur niſi correcto. 24. q. 2. legitur. 50. di. c. abſit, & c. ſi qs poſtea. C. de ſumma trini l. vlt. §. ſi. de hære l. Manichæos. à contrario ſenſu.

b ¶ Indignos.] per contumaciam vel rebellionem. extra de maio. & obed. c. ſi qs, & c. cum in eccleſijs.

Excõicati ſunt excluſi à regno cæleſti.

c ¶ Excludere debet à regno] ſ. cæleſti. Sed qualiter per ptãtem ligandi dicantur indigni excludi à regno cæleſti? Reſpondeo, quia ligati per excõicationis ſnīam iuſte, vt quia per inobediētiam reſiſtunt: per hoc Dei ordinationi reſiſtere dicuntur. 11. q. 3. c. qui reſiſtit cū iudici eccleſiaſtico quilibet obedire ex præcepto Apoſtoli teneatur extra de maio. & obe. oẽs principes. 10. diſt. certū eſt, & c. ſuſcipitis, vñ per inobedientiā quis mori præcipitur. extra de maio. & obe. c. ſi quis venerit. ideſt per excõicationis ſententiam velut mortuus à cõione fideliū ſeparari, extra qui filij ſint legi. per venerabilem § pen. quæ quidē excõicatio quem ab ipſo corpore, quod eſt Chriſti Eccleſia, reſcindit. 3. q. 4. Engeltrudam: & excõicatus iuſte à Deo dr̄ ſeparatus. 24. q. vlt. c. certum eſt, quia excõicatio dr̄ æterna mortis ſeparatio. 11. q. 3. nemo, cū cum Deus ſit vita animæ, de pœnit. diſt. 1. cap. facilius ver. item ſi antequam, & vita vitæ, ideſt, animæ, quæ eſt vita corporis, de pœ diſt. 2. charitas. ver. item prouide, non immerito igitur quis per poteſtatem ligatus excludi à regno cæleſti dicitur.

d ¶ Claues.] ſcilicet ligatoria vel abſolutoria.

e ¶ Conferuntur.] de pœnitent. diſt. 1. ca. multiplex, & c. quem pœnitet 21. diſt in nouo, cum ſimilibus. nec interiori competere poſſunt in foro pœnitentiali. extra de pœn. omnis, quòd proſequere vt not. Hoſt. de offi. archid cum ſatis, & plenius in ſumma de pœn cui confidendum. nam & ſi neceſſitatis tempore quis proximo 2 confiteri poſſit, de pœnit. diſt. 6. c. 1. dicto c. quē pœnitet in ver. tanta. ipſe tamen abſoluere vel ligare non poteſt ſibi confitentem: quia claues non habet, vt ibi, & not. ita de offic. ord. c. paſtoralis.

3 Vide B. Th in quæſtionibus additis 3. par. q. 8. ar. 2.

f ¶ Communiter.] ideſt regulariter, & hoc dicit, quia aliquando ex infuſione ſimul cum ſacerdotio cōferri ſciētia poteſt inſpiratione Dei, ſicut & reperti ſunt aliqui, licet penitus laici in epiſcopos & archiepiſcopos aſſumpti, vt B. Nicolaus, Ambroſius, & Seuerus. 56. diſt. § his omnibus.

Scientia cū ſacerdotio multis diuinitus infuſa fuit.

g ¶ Non confertur.] iſtud oculata fide patet ad ſenſū in multis ad ſacerdotium promotis, qui abſque ſcientiā ſunt reperti, & ideo etiam à pontificali officio inde meruerunt deponi. extra de æta. & quali. ca vlt. Et hoc idem tenere videtur ſanctus Thomas de Aquino 3. ſententiarum. diſt. 18. adde etiam quod dixi ſupra in glo. clauis enim, &c.

h ¶ Secundum illos.] ſcilicet qui dicunt clauem ſpiritualem nequaquam eſſe ſcientiam.

i ¶ Videtur.] Et eſt ſecūdum eos, & ſic tale videre eſt topicum, nō elenchum, ſimile de ſpon. c. præterea, qui mat accu poſ. c. videtur, de tranſla. epiſ. inter corporalia §. 1 de ſer. c capellanus. ff. de ijs qui in teſtam. delen. l. proxime iuxta finem.

K ¶ Dici clauis.] quare hic dicas vt ſupra in glo. quæ ad inſtar. & glo clauis.

l ¶ Secundum illos.] ſcilicet magiſtros, vel doctores.

m ¶ Ponunt.] ideſt ſupponunt, vel ponūt in opinione ſua.

n ¶ Vnam clauem.] quaſi velint dicere, quod non ſunt plures: quaſi vna ſola ſufficiat, cū vna tãtum ſit ſera claudens regnū, ſ. peccatum, ad quam amouendam ſeu aperiēdam clauis Eccleſiæ eſt inducta, nec ſunt plures neceſſariæ.

Claudere peccatū ſera dr̄ vnica cęlū.

o ¶ *Spiritualem.*] hic potes dicere quod dixi ſup. in glo quæ ad inſtar.

p ¶ Diſcernendi.] i. diſcretionē faciendi.

q ¶ Inter lepram & lepram.] ideſt inter peccatum & peccatū non. n. omnia peccata eandem expoſcunt. 29. diſt. cap. neceſſe. 45. diſt c. 2. 10. diſt. vt conſtitueretur, vnde in pœnitentia eligendus eſt cōfeſſor ſciens ſoluere & ligare. de pœn. diſt 1. quem pœnitet, & diſt 6. c. 1. Alibi tamen hæc verba, lepram, & lepram ſumuntur pro iudicio eccleſiaſtico, ciuili & criminali, extra qui fil ſint legi per venerabilem. §. rationibus, circa finem.

Lepra & lepra quid repræſentat.

r ¶ Soluendi.] hic dicere potes quæ dixi ſup. in verbo ſimili, ſoluendi.

s ¶ Euidenter.] ideſt patenter vel manifeſte ſimile ff. de except. rei iudica. l. euidenter.

t ¶ Claues huiuſmodi.] quas ſcientię fore dicunt.

u ¶ Et alia.] ſcilicet circa mores, vt in parte præcedenti.

x ¶ Conferuntur ordine.] hoc ſtatim ſupra proxime per iura comprobaui.

y ¶ Ad talia.] ſcilicet quæ ſunt fidei per conſtitutionem aliquam definiendam.

z ¶ Aliàs.] ſcilicet ſi ad talia ſe extenderent.

a ¶ Circa præmiſſa,] ſcilicet quæ ſunt fidei.

b ¶ Sacerdotes ſimplices.] non habentes auctoritatē præeminentem.

c ¶ Quod falſum eſt.] cum ad ſolum Petrum & eius ſucceſſores ſpectet conſtitutionem ſuper fide. & declarationem aliquam facere. 24. q. 1. c. quotiens ratio, c. hæc eſt fides. & in c. Exijt. §. vlt. de verb. ſigni. lib. 6. & de ſum tri. cap fidei. §. nos igitur. Clem. 5. vtpote ad quos maiora Eccleſiæ negotia ſuperna diſpenſatione iuſſa ſunt referri. 24. q. 1. rogemus. 17. diſt. cap. nec licuit, & c. huic ſedi. extra de appel. vt debitus, in fin. de bapt. maiores.

Cōſtō ſuper fide à *ſolo Papa* fieri pōt.

d ¶ Generalem poteſtatem.] ſcilicet Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque, & q. 2. legitur.

in [a] perſonam eiuſdē in commiſſione officij paſtoralis [b] per quam [c] vtique vř euidenter ipſis omnia [d] conceſſiſſe, ſine quibus paſtoralis vniuerſalis [e] cõuenienter cura nequit ſeu officium expediri: ad hoc claret ipſos etiam erraſſe: dicunt enim alium [f] effectum habere illa quæ per clauem ſcientiæ, & alium illa quæ per clauem potentiæ ſtatuuntur [g], ſupponentes alia [h] per clauem ſcientiæ, & alia [i] per clauem potentiæ ſtatui, ſeu etiam diffiniri: quod euidenter eſt falſum: per clauem enim ſcientiæ, ſiue per auctoritatem diſcernendi, ſeu cognoſcendi inter lepram & lepram (ſi ipſam [k] dixerimus eſſe clauem † nil [l] aliud per ipſum illi cui datur tribuitur, niſi [m] auctoritas cognoſcendi. Ei autē cui datur auctoritas de re aliqua [n] cognoſcendi de illa diffiniendi non intelligitur eſſe data. Quare [o] reſtat, quòd ad cõuenienter ſtatuendum ſeu aliquod diffiniendũ, vtraque clauis, ſcilicet cognoſcendi & diffiniendi neceſſariò requiratur [p], vel quòd ſoli [q] claui potentię [r] ſtatuere competat & etiam diffinire [s]: ſed ſicut lumen materiale clauigerum in vſum clauis materiales dirigit [t], & quaſi quantum [u] ad hoc obtineat [x] ſcientia vicem [y] lucis. Et hoc Saluator noſter in promiſſione clauium facta beato Petro [z] ſenſiſſe videtur expreſſe, cum poſt [a] illam immediate ſubiunxerit [b]: Et quodcunque ligaueris ſuper terram,

a ¶ In perſonam eiuſdē.] 40. diſt. c. non nos. extra de re iud. ad Apoſtolicæ. §. nos itaque & dic vt ibi not. per Inno in glo. vlt. & de fo. comp. licet. in gl. fi.

b ¶ Officij paſtoralis.] dicendo, Si diligis me, paſce oues meas. extra de elect. c. ſignificaſti.

c ¶ Per quam.] ſcilicet officij commiſſionem.

d ¶ Omnia conceſſiſſe.] probatur hoc argumento iurium. ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſd. l. 1 §. vlt. de iuriſ. om. iud. l. 2. de procur. l. ad rem & l. ad legatum. extra de offi. deleg. c. præterea. nam aliàs talis cura commiſſa nullia videretur. ff. de offic. eius. l. vlt. extra de offic. delega. ex litteris.

e ¶ Vniuerſalis.] ſic dicta, quia vniuerſaliter ſuper omnes tã fideles quàm infideles habet poteſtatem. ſuper quo vide id quod not. Hoſtiē. ſuper hoc extra de voto & voti redempt. c. quod ſuper his.

f ¶ Alium effectum.] quia reuocabilem. & mutabilem.

g ¶ Statuuntur.] cum ſtatuta per clauē ſciētiæ dicant eſſe immutabilia & irreuocabilia, licet in ſtatutis per clauem poteſtatis dicant ſecus eſſe, vt parte pręcedenti.

h ¶ Alia per clauem ſcientiæ. ſcilicet immutabile & irreuocabilia, ſecundum illos.

i ¶ Alia per clauem potentiæ.] poſſibilia mutari & reuocari

K ¶ Si ipſam dixerimus eſſe clauem.] conditionaliter hoc ponit, nõ ſimpliciter nec aſſer iue propter opinionem aliam contrariam, vt princ. huius §. dixi. in glo. clauis enim.

l ¶ Nil aliud.] nam cum talis clauis in ſuſceptione. ſacerdotali ordinis conferatur, vt ſ. circa princ. huius § & ibi probaui: abſit dicere, quod in ſimplicem ſacerdotem tranſlata videatur poteſtas ſtatuendi vel definiēdi de fide, quæ ſoli ſedi Apoſtolicæ reſeruatur in prorogatiuam priuilegij ſingularis, vt dixi ſ. proxi. in gl. cũ ad ſolum nam in generali commiſſione non tranſeũt ea quæ quis non eſſet in ſpecie veriſimiliter permiſſurus. extra de offi. leg. c. quòd traſlationem. de offi. vica. cap. cum; in generali. lib 6 ff. de pecu. l qui peculij. de pigno l. obligatione & arg extra de proc. c. non põt Clem 1. cum nec ſimplex ſacerdos poſſit manum apponere ad ea quæ ſunt ēt ſimplici epiſcopo reſeruata 1. extra de conſue c. quanto de conſe. eccl. c. aqua.

m ¶ Niſi auctoritas cognoſcēdi.] ſubaudi, & ſalutare remedium in foro pęnitentiæ adhibendi, vt ſ. eod §. dictum eſt

n ¶ De re aliqua cognoſcendi.] & ſic ſimplex eſt cognitio cauſæ data. datus ergo ſimpliciter ad cognoſcēdũ nõ cenſet datus ad definiendũ, vt hic. & C. ad leg. Cor. de fal. l. vbi. de iud auth. ad hæc, ex de off. deleg. ſuper quæſtionem §. nos autem. & §. verũ & §. porro. non enim ſimplex cognitor habet definitionē. vt not. ff. de procur. l. qui procuratorem. cũ nec ſemper hēat iuriſdictionem ff. de re iudi. l ait prætor. licet ſuper articulo, de quo iudex habet cognitionē, videatur regulariter habere iuriſdictionem ff. de verbor. ſig. l. notionem. extra de offi. deleg. ex litteris. not. d. §. nos autē. ſecus autem (quoniã hic dicitur de cognitione) eſt in illo cui vices iudicis ſunt cõmiſſæ, etiam cũ clauſula, donec committens eas duxerit reuocandas: quia talis poteſtatem habet definiendi. extra de offic. deleg. cap. ſi delegatus. lib. 6. & antea hoc idem not. Hoſt. eo. tit. c. ſi pro debilitate. licet Inno. contrarium ibi notaret, & male.

o ¶ Quare.] ſcilicet quia potens ſimpliciter cognoſcere. non poteſt definire.

p ¶ Neceſſario requiratur.) cum enim cognoſcere & definire ſint diuerſa, habens vnum, ſcilicet cognoſcere, non ex hoc ſequitur quod habeat aliud, ad inſtar habentis etiam liberam & plenam adminiſtrationem, qui per hoc donare non poteſt, niſi expreſſa ſibi data ſup hoc poteſtate. ff. de pact. l contra iuris. & l. vlt de dona l. filius. arg. ff. de iureiur. l. iuſiurandum. §. vlt. cum l. ſeq. ad inſtar. etiam illius cui ſimpliciter cauſarum cognitio eſt commiſſa, qui per hoc etiam inquiſitionem de criminibus, & amotionem à beneficijs non conſequit. extra de offi. vica c licet lib. 6.

q ¶ Soli claui.] ſcilicet, ſi dicatur vna tantum eſſe.

r ¶ Potentiæ.] ſcilicet cognoſcendi.

ſ ¶ Et etiam diffinire.] ſcilicet cognoſcendi, aliàs etiã diffinitio non competeret ex ſola poteſtate cognoſcēdi, vt ſupra.

t ¶ Dirigit.] lumen præbendo in tenebris. 15 q. 8. cap. ſciſcitãtibus. vt videat & liberius diſcernat ſerã claudere, vel etiam aperire.

u ¶ Quantum ad hoc.] ſcilicet quo ad vſum clauium.

x ¶ Obtineat ſcientia.] ſcilicet in habente clauibus vti.

y ¶ Vicem lucis.] vt per ſcientiam habeat vim & claritatem in mente quo ad vſum clauium, & illam ponat in opere. 39. diſt. Petrus. habens enim uti clauibus, dēt eſſe ſciens ſoluere & ligare de pęnit. diſt. 6. c. 1. aliàs ſuſcipiens eas peccat, per ea quæ dixi in c. Execrabilis. circa princ. in verbo minus idoneis.

z ¶ Beato Petro.] cũ dixit, Et tibi dabo claues regni cælorum.

a ¶ Poſt illam.] ſcilicet promiſſionem clauium.

b ¶ Subiunxerit.] Matth. 16 24. quæſt 1. quodcunque & q 2. legitur. extra de re iudi. ad Apoſtolicæ §. nos itaque lib. ſexto.

† Certe Io. de Turrecre. lib. 2. c 93. 9. cõclu. dicit illam ſciētiã diſcernēdi eſſe clauē & ponit ibi in ordine ſacerdotali aliã clauē potentiæ. fatetũ in cõclu. ſeq. iſtas duas claues ordinis nõ differre eſſentialiter ſed ſolũ ſecundum cõparationē ad actus diuerſes. & poſtea in c. 96. eod. lib ponit iſtas duas claues in ſpirituali iuriſdictione & in 1 con. clu. aſſerit eas nõ differre. Font.

1 Idē Io. de Turrecrema. li. 1 ſummæ de Eccle. ſia c 116 concluſione 3.

Donare nequit habens adminiſtrationē ēt liberã.

Clauibus habēs vti debet eſſe ſciens.

a ¶ Sola.

erit ſolutum [a] & in cælis: nulla de ſcientia habita [b] mentione. Quod autem [c] ſubſequenter proponitur in ratione p̄dicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulę fratrum Minorum, nonnullorum [d] prædeceſſorum noſtrum, videlicet Honorij tertij, Gregorij noui, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti verba huiuſmodi continentur: Hęc eſt regula Euangelica: & cętera [e] ſupra poſita vſque ibi, in nudo vſu facti etiam conſtitiſſe patet: prorſus obuiat [f] veritati. Honorius quidem pręfatam regulam abſque declaratione aliqua confirmauit: in cuius confirmatione de verbis [g] prædictis mentio aliqua [h] non habetur, vt liquere poteſt cuilibet confirmationem huiuſmodi intuēti [i], niſi quatenus de vita Euangelica habetur mentio in [k] ipſa regula confirmata, ibi cū dicit: Hæc eſt regula fratrum Minorū videlicet, Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, viuendo in obedientia [l], ſine proprio, & in caſtitate. Et quibus verbis concludi non poteſt, quòd p ipſum prædeceſſorem noſtrum ea quæ ipſi in verbis prædictis aſſerunt [m] fuerint diffinita, [n] immo [o] poteſt concludi potius quòd vita Euangelica, quam Chriſtus & Apoſtoli tenuerunt, habere in cōmuni aliqua non [p] excludat, cum ſine proprio viuere, non exigat quòd ſic viuentes nihil habeant [q] in communi. In declarationibus quoque Gregorij, Innocentij & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam abſque cōfirmatione alia declarant ſimiliter nulla prorſus fit mentio de [r] prædictis: immo per eas euidenter oſtenditur, eorū quæ [s] habere licet ipſis fratribus, vſum [t] iuris ad ipſum ordinem pertinere. Gregorius [u] quidem in ſua declaratione quantum ad hoc interſeruit quæ ſequuntur: Dicimus quòd nec

a ¶ Solutū & in cælis.] ſed hoc intellige claue non errante: aliàs enim ſi ligādo vel ſoluēdo erraret, ligatꝰ vel ſolutus quis non dr̄ quo ad Deum. Frequenter em̄ fit, vt quis p Eccleſiā militātē foris mittit: intus fit, ſ. in Eccleſia triumphāti: & ille foris eſt, ſcilicet extra eccleſiā triūphantē. qui intus, ſcilicet in Eccleſia militanti retineri videtur. 24 q. 3. cap. ſi quis non recte. extra de ſent. excō. à nobis 2. talis autē error vt in pluribus vitatur in vſu clauium per ſcientiam ſoluendi & ligandi.

Excōicatus quo ad Eccleſiā militantē, ſæpe eſt abſolutus quo ad triumphātem.

b ¶ Habita mentione.] quam veriſimile eſt ipſum feciſſe, ſi ſciētiā talē reputaret, cū enim ſe daturum claues promiſiſſet, nō videretur promiſſum perfecte adimpleuiſſe, niſi id quod clauē reputaret, tradidiſſet arg. ff. de leg. 3. l. librorum. de auro & arg. leg. l. quamuis. de conſti. pecu. l. promiſſor. §. conſtituto. de act. emp. l. 2. § vacua. de vſu. l. videamus. § in Flaniana. cōſtat enim q facta Chriſti perfecta fuerint: ipſe enim opus imperfectionis non nouit, vt ſcriptura ſacra teſtat, & arg. ad hoc in corpore authen. conſtitutio, quæ de dig. §. illud. coll. 6.

Chriſti facta fuerunt perfecta.

c ¶ Quod autem ſubſequēter.] quarta pars.

d ¶ Nonnullorū.] id eſt, aliquorū. duplici negatiua per affirmatiuam expoſita. & ſuper hoc vide quod dixi in cap. cum inter nonnullos.

e ¶ Et cætera.] hæc clauſula cōprehenſiua eſt multorū verborum vt hic vides. Simile ff. de lib. & poſtu. l. Gallus. extra de libel. obl. dilecti. de appel. ſignificantibus de re iudic. ad Apoſtolicæ §. licet. verò deierauit. Vnde facit in arg. pro more tabellionum, qui habent in aliquibus regionibus, quòd recipientes notam in protocollo de aliquo facto vel contractu, vtuntur frequenter illa clauſula, & poſt redigendo inſtrumentum in mundum, apponunt multa verba, quæ non appoſuerunt in nota vel in protocollo, & illa ſubintellecta fore dicuntur ſub tali clauſula, & cætera. de iure tamen ſcripto nihil plus vel minus in mundo quàm in protocollo debet reperiri, vt omnis falſitas & ſuſpicio euitetur. in corpore auth. de tabel. § illud quoque & ſeq. coll. 4.

f ¶ Obuiat veritati.] & per conſequens falſum eſt, vt dixi ſupra in parte 1 in verſi. falſas.

g ¶ De verbis prædictis.] ſupra proxime & plenius ſupra parte. 2. contentis.

h ¶ Mentio aliqua non habetur.] Vnde falſo Honorij verba ſuper hæc allegant: quare in periculum criminis falſi ſe forte inuoluunt ff. ad leg. Corn. de fal. l. vl. C. de iuſt. Codi. confir. §. hac igitur.

i ¶ Intuenti.] & ſic oculata fide veritas huius eluſceſcit. inſti. de gra. cognati. §. vlt.

k ¶ In ipſa regula cōfirmata.] Vnde Honorius per talem recitationem aliquid, non definitū, propoſitum, factum, aliquid ve definiſſe dici non poteſt. arg. C. de proba. l. rationes. communia vtriuſque iudicij. in l. ſcriptura. cum ſimil. ex quibus probatur verba enarratiua fidem non facere. ad hoc autem clarius facit extra de præbend. c. ſi dignitatem. Cle. 5.

Verba enarratiua fidem nō faciunt.

l ¶ In obedientia.] hæc tria quæ ſequuntur ſunt de ſubſtantia religionis. de ſtatu mona. cum ad monaſterium §. vlt.

m ¶ Aſſerunt.] ſcilicet Chriſtum & Apoſtolos nihil commune vel proprium habuiſſe.

n ¶ Diffinita.] nam per modum recitationis non diffinitionis per Papam Honorium fuerint expreſſa: vnde verba ſua ad vnum effectum inducta, non ſunt ad aliū extendenda, etiam in fauorabilibus. ff. de conditio. & demōſt. l. cum tale. §. vltimo. de adimen. leg. l. inutiliter. & de libe. leg. l. Aurelius. §. teſtamento, de manumiſ. teſtamen. l. Titia. §. Lucius. extra de præbend. cap. ſi dignitatem. Clem. 5. vbi de hoc dixi.

o ¶ Immo.] ſuper hoc verbo videre potes quod dixi in cap. Execrabilis. circa princip. ſuper verbo immo.

p ¶ Non excludat.] ſcilicet per hoc quod ibi dicitur Chriſtum & Apoſtolos ſine proprio vixiſſe.

q ¶ Nihil habeant in communi.] cum proprie loquēdo habere in communi aliquid nō ſit proprium habere: de quo ſatis plene dixi in cap. ad conditorem. & c. cum inter nonnullos.

r ¶ De prędictis.] ſcilicet verbis, quæ detrahentes prædictis conſtitutionibus in eorum declarationibus aſſerunt contineri.

ſ ¶ Quæ habere licet.] hic vide quod dixi in c. Ad conditorem.

t ¶ Vſum iuris.] non ergo tantum ſimplicem vſum facti, vt d. c. Ad conditorem & c. cum inter nonnullos.

u ¶ Gregorius.] ponit verba declaratoria Gregorij.

a ¶ Debeat

in ſpeciali,nec in cōmuni debent habere [a] proprietatem :ſed vtenſiliū, librorū,& rerum mobilium,quas licet [b] habere,ordo uſum habeat,& fratres ſecundùm quod Generalis Miniſter & Prouinciales ordinandum duxerint,his utantur.Innocētius [c] autem & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt:Dicimus inſuper, quòd cum in ipſa regula contineatur expreſſe quod Fratres nihil ſibi approprient , neque domum , neque locum ,neque aliquā rem, quòd nec in communi nec in ſpeciali debent proprietatē habere, ſed locorū, & domorum,& vtenſilium , & librorū , & eorum quæ licet habere,ordo vſum habeat: & Fratres ſecundum q̄d Generalis & Prouinciales Miniſtri ordinādum duxerint, his utuntur. Cum enim dicatur in declarationibus [d] ſupradictis,quòd ordo uſum rerum habeat præmiſſarum , ad uſum iuris neceſſe [e] eſt hoc referri: facta quidem quæ ſingulorum [f] ſunt, perſonam ueram exigunt & requirunt [g]: ordo [h] autem uera perſona non eſt [i], ſed repræſentata [k] & imaginaria [l] potius eſt cenſenda : quare [m] quæ ſunt facti , ſibi uere conuenire [n] nequeunt, licet ei [o] poſſint congruere, quæ [p] ſunt iuris. Adhuc [q] licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat quæ ſequuntur: Hi ſunt [r] illi ſanctæ regulæ [s] profeſſores,qui Euangelico fundātur eloquio [t], uitæ Chriſti roborantur [u] exemplo [x], fundatorumque [y] militantis Eccleſiæ Apoſtolorum [z] eius [a] ſermonibus & actib. firmantur. Et poſt in eadem declaratione ſubiunxit [b], dicens quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in ſpeciali quàm in communi ꝓpter Deum , meritoria eſt & ſancta , quam & Chriſtus uitam perfectionis oſtendens uerbo docuit , & exemplo firmauit : quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ prout ab ipſo fonte hauſerant , uolentes perfecte uiuere per doctrinæ ac uitæ ipſorum alueos direxerunt: Ex uerbis tamē prædictis [c] nequaquam po-

Hæreditas iacēs defunctū repſētat.

a ¶ Debent habere ꝓprietatem]hæc verba & ſequentia iſtos mouere potuerunt ad detrahendum dictis cōſtitutionibus,male tamen.

b ¶ Quas licet habere]hęc verba ſane intellecta retorquentur ꝯ tales:q̄a ſupponunt,ꝙ aliquod ius cōpetat habendi in talibus rebus:vt in c. Ad conditorem.

c ¶ Innocentius.] ponit uerba declaratoria Innocentij Papę, & Alexādri;ſuper quibus dicas quod ī .proxi.dixi.

d ¶ Declarationibus ſupradictis.] ſcilicet Gregorij, Innocen. & Alexan.

e ¶ Neceſſe eſt hoc referri.]cum aliàs ſupponeretur iniuſtus, ꝙ dicere nefas eſt, ut in c.Ad cōditorem.& ca. cum inter nonnullos. & ibi plene dixi.

f ¶ Singulorum ſunt.] ideſt per ſingulos explicanda.

g ¶ Et requirunt.]eſſe enim debet perſona habens factum explicare, nec ante iuris ratio quàm perſona quærēda eſt.ff.de iure cod. l.quidam referunt.

h ¶ Ordo autem.] ſcilicet Minorum in genere.

i ¶ Non eſt.) cum ſit nomen intellectuale carens anima : ſed poteſt dici fungi uice perſonæ ſicut hæreditas municipium,ſocietas,collegium,vniuerſitas.ff.de fideiuſ.l. mortuo. inſt. de ſtipu. ſeruorum. in princ. C. depoſiti.l.cum hæreditas.

k ¶ Sed repræſentata)ſcilicet iuris diſpoſitione:ſicut hęreditas iacens perſonam defuncti repræſentat ff. de nouat.l nouatio.in fi.de acqui. rerū do.l. hæreditas enim inſtit. de hęred.inſti.l.ſeruus alienus.

l ¶ Imaginaria.] ideſt in imagine ītellectus cōcepta:ſicut aliàs aliq̄d intellectu percipitur magis quā facto uel uerbo dr̄.ff de ſol.l.ratum. de condi. ob cauſam l qui ſe.de iure dotium.l.ſi licet.§. quotiens. de dona inter uirum & uxor.l.3.§.vlt.

m ¶ Quare.] ſcilicet quia facta per ſingulos explicanda perſonam ueram exigunt:& ordo uera perſona non eſt.

n ¶ Conuenire nequeunt]probatur hoc per iura.hęreditas enim quę de ſe quid uniuerſum eſt.ff.de re iur. l.hæreditas.de uerb ſignific.l.nihil. ea quæ facti ſunt explicare non pōt. nec illa ſibi conuenire poſſunt.ff. de acqui.rerum do.hæreditas in multis.ſi quis teſtamēto liber eſſe iuſſus.l.1.§ Scęuola.Et populo ut uniuerſo auditio diuinorum,quæ facti eſt,couenire non pōt.ext.de ſen.excom.c.ſi ſcientia.§.cum vero.ſic nec ordini ut uniuerſo: vñ uniuerſitas uel collegium , q̄ facti ſunt, g ſe explicare non poteſt : ſed per membra ſua illa explicat,& explicare cogitur. ff. de cond. & demon.l.mucipibus.& arg. C.de ap pa.præf.præto.l.corniculatij.li.12. de excuſ. mune. l. maximarum. li.10.de aduo.diuer.iudi l.reſtituendæ.ſic etiam ſentit Innoc. de ſent. excom.Romana. circa fi.& Compoſt de reſcr c.eam te. in gl.4. § ſed quid ſi canonici. & Accurſius.C.de iur. cal.l.2 § hoc etiam. in uer. plurima per te. & ad hoc adde quod dixi in ca.fratrum.ſuper uerbo,ciuitatibus.

o ¶ Ei] ſcilicet ordini, ut uniuerſo

p ¶ Quæ ſunt iuris.] ut eligere , ſtatuta facere , aliquem in fratrem recipere. & ſimilia.argum. 16.q.ult.cōgregatio.extra de elec. nullus. & cap in Geneſi.& poteſtas acquirendi ea quorum ordo capax eſt.argum. ff.de ſtipu.l.ſeru.l. uſusfructus. quibus mo.uſuſ. fru.amit.l.ſeruo hæreditario.

q ¶ Adhuc licet.] Quinta pars , & ponit uerba declarationis Nicolai tertij, aliàs 4. contenta in decret.Exijt. §. porro. de uerbor. ſignific. lib.6.

r ¶ Hi ſunt.] ſcilicet fratres Minores.

ſ ¶ Regulæ.]ſcilicet beati Franciſci.

t ¶ Eloquio.].i. verbo.ff.de dona. l.Aquilius.

u ¶ Roborantur.] id eſt ſolidantur, uel firmantur.

x ¶ Exemplo.] cuius quidem Chriſti omnis actio noſtra eſt inſtructio. 2.q.1. Deus omnipotens. extra de ſepul. ca.1.

y ¶ Fundatorumque.] repete , roborantur exemplo.

z ¶ Apoſtolorum] dicuntur igitur Apoſtoli militantis Eccleſiæ fundatores.ſimile de elect. fundamenta. lib.6.

a ¶ Eius]ſcilicet Chriſti,uel militantis Eccleſiæ.

b ¶ Subiunxit,dicens.] hoc uidere potes quid ſuper ver.his ſequentibus dixi in c.cum inter nōnullos. in uerbo declaramus.

c ¶ Prædictis]ſcilicet Nicolai quarti.

h a ¶ In-

a ¶ Intentio] ad quam ſemp recurrendum eſt: & ſuperficiei litteræ eſt præferēda. extra de præb. cū olim. ff. de condi & demon. l. in cōditionibus. de leg. 1. ſi ſer uus plurium. §. fi.

b ¶ Dicta regula] ſcilicet ſancti Franciſci.

illis uitę neceſſaria & tpalia recipere, quibus ſpūalia miniſtrabant. 1. ad Cor. 9 extra de præſcr. cum ex officij de off. ord. c. ſi epiſcopus lib. 6. 13. q. 1. § his ita.

Tēporalia recipiat qui ſpiritualia miniſtrat.

t ¶ Sed hoc.] ſcilicet quod regula eorum Euangelico fundetur eloquio, & fide Chriſti & Apoſtolorum roboretur exemplo, quod ſine proprio ſpeciali vel communi habeant eſſe fratres: vt fuerat Chriſtus & Apoſtoli. Hic aūt ſumo litteram, videtur intellexiſſe dicere. quæ eſt infra.

teſt colligi, quod præfati prædeceſſoris noſtri Nicolai intentio [a] fuerit dicere, quòd dicta [b] regula quo ad omnia quæ continentur in ea, Euangelico [c] fundetur eloquio, ac vitę Chriſti roboretur [d] exemplo: nec quòd Apoſtolorum uita & actibus ſit firmata. Cōſtat enim multa [e] contineri in dicta regula, quæ nec Chriſtus uerbo docuit, nec [f] exēplo firmauit, utpote quòd præcipit conditor [g] regulæ fratribus vniuerſis, ut nullo modo denarium [h] uel pecuniam recipiant per ſe, uel per interpoſitam perſonam, nec non & de multis alijs contentis in dicta regula: quæ utique nec Chriſtus, nec Apoſtoli uerbo docuerunt, nec firmauerunt [i] exemplo. Nec obſtat, quòd Chriſtus portare pecuniam Apoſtolis & diſcipulis, dum ipſos ad prædicandum mitteret, interdixit [k]: quod tamen [l] antequā eos mitteret ipſis fuiſſe legimus interdictum. Quodque poſt reditum pecuniam portauerunt in pleriſque locis Euangelica ueritas, & Apoſtolica dicta [m] teſtantur. Præterea [n] Auguſtinus dicit [o] expreſſe, quòd [p] illud non [q] fuit præceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab ijs, quibus prædicabāt Euāgelium: quam [r] ſeruare [s] Apoſtolis licuit, uel etiā nō ſeruare. Sed [t] hoc Romanus Pontifex prædeceſſor noſter Nicolaus quo ad principalia tria uota, ſcilicet in obedientia [u] uiuere, & ſine proprio, & in caſtitate, ac alia ſi qua Euangelio reperiantur expreſſa, in dicta regula uidetur intellexiſſe [x] dicere in declaratione prædicta: quod [y] utique declarationibus [z] noſtris in nullo obuiat ſupradictis: adhuc non apparet ipſum [a] dixiſſe [b] ſuſtentationem Chriſti & Apoſtolorum eius in ſolo & nudo [c] ſimplici conſiſtere uſu facti: cum quo [d] ad Chriſtum & Apoſtolos nullam præfatus prædeceſſor noſter Nicolaus in ſua declaratione fecerit [e] mentionem: immo ſenſiſſe ſatis uidetur expreſſe, quòd ius [f] aliud à proprietate habuiſſe potuerunt: cum de [g] ſola abdicatione proprietatis non iuris [h] alterius in præfata declaratione, quantum [i] ad ipſos attinet,

c ¶ Euangelico fundetur eloquio.] id eſt fundamentum ſuſcipiat ex uerbo Euangelico.

d ¶ Roboretur exemplo.] ſcilicet quo ad omnia in ea contēta, ut ſupra

e ¶ Multa.] de quibus infra ſubijcitur.

f ¶ Nec exemplo.] ſcilicet facti.

g ¶ Conditor regulæ.] beatus Franciſcus.

h ¶ Denarium uel pecuniam] de denario uel pecunia recipiendis ſpecialis per regulam facta fuit interdictio. dicto. c. Exiit §. cæterum in eadem: quia ipſorum receptio naturaliter, ut in pluribus, frequenter quem ad illicitum impellit.

i ¶ Nec firmauerunt exemplo] cum & Chriſtus & Apoſtoli habuiſſe loculos & pecuniam ſint reperti: quod pſe ſuere ut dixi in c. cum inter nonnullos.

k ¶ Interdixit.] Matth. 10. cap.

l ¶ Quod tamen.] ſcilicet pecuniam portare.

m ¶ Dicta teſtantur.] ſed ubi? Vide q no. plene in c. cum inter nōnullos, in gl. ſcripturę ſacræ.

n ¶ Præterea Auguſtinus.] expoſitor uerborum Chriſti interdicētis Apoſtolis cum ad prædicandum mitterentur, pecuniam portare.

o Dicit expreſſe.] dicto ca. Matt. 10. & Th. ibidem poſt eum.

p ¶ Quòd illud] ſcilicet pecuniam non portare.

q ¶ Non fuit præceptum.] id eſt, in vim præcepti iniunctum: quia tunc contra facere, eſſet peccatum. 4. diſt. §. vlt. ſecus in ijs quæ ſunt de conſilio perfectionis, ut ibi, & 14. q. 1. quia ergo. not. extra de ætа. & quali. ad autes.

r ¶ Quam] ſcilicet poteſtatem recipiendi neceſſaria ab ijs quibus Euangelium prędicabant.

s ¶ Seruare Apoſtolis licuit] nō erat enim magnū ab

u ¶ Obedientia.] quę dicit melior quam victima. extra de maio. & obe. ca. illud. & quæ ſit rō, exprimitur ſup. c. quorundam. §. pen.

x ¶ Intellexiſſe dicere] ſubaudi non autem probibuiſſe uſum etiā cum iure utendi & hoc latius infra patebit.

y ¶ Quod utique.] ſic ipſum intellexiſſe.

z ¶ Declarationibus noſtris.] ſcilicet factis in conſtitutionibus, Ad cōditorem. & qđ cum inter nonnullos. cum in eis non dicatur quin carere proprio, & ſub obedientia, & in caſtitate uiuere debeāt, & quin quo ad Euangelica in regula expreſſa, ipſa regula Euangelica dicatur.

a ¶ Ipſum] ſcilicet Nicolaum quartum.

b ¶ Dixiſſe] ſcilicet in ſua declaratione.

c ¶ Nudo.] id eſt, deputato & denudato ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure utendi.

d ¶ Quo ad Chriſtum & Apoſtolos.] licet quo ad fratres de tali uſu expreſſerit.

e ¶ Fecerit mentionem.] hic videre potes quod dixi ſupra eodem §. proximo. circa princip in gl. vnde falſo.

f ¶ Ius aliud] ſaltem perſonale, vel perſonæ cohærens.

g ¶ De ſola abdicatione proprietatis] de ipſa ſola mentionem faciendo per modum abdicationis, aliud ius abdicaſſe in dubio non uidetur ſenſiſſe. argum. ff. de fun. inſt. l. quæſitum. §. idem reſpondit domo. & l. cum de lanionis. §. cum fundi. in lib. feud. de feu. cog. l. 1. in fi.

h ¶ Non iuris alterius] ſcilicet utendi.

i ¶ Quantum ad ipſos.] ſcilicet Chriſtū & Apoſtolos.

a ¶ Etiam

a ¶ Etiam quo ad proprietatem.] quaſi dicat nedum quo ad ius vtendi.
b ¶ Dixiſſet.] d c. Exijt. §. porro.
c ¶ In Euangelio legitur.] Io. 12. & 13. c. & 12. q. 1. cap. habebat Dominus.

lata conſeruans, & ſuorum, &c.
r ¶ Ipſum.] ſcilicet Chriſtum.
ſ ¶ De ſuis diſcipulis.] illi appellatione ſuorū de quibus premiſerat nō immerito cōprehenduntur: vt pote per eū ſine fraude & fictione recepti & ſui familiares & domeſtici commenſales, arg. ext. de verb. ſign. c. ſicut. de priuil. c. licet. de ſen. excom. quicunque. lib. 6. ratione enim ſeruitij dicebantur ſui. C. in quib. cau. col. cenſi. l. 2. lib. 12. & ibi not. Alibi autem alio reſpectu ſui dicuntur, contra quos quis teſtimonium ferre non cogitur. C. ad Turpil. ſi fęmina, & ibi nota. per Gar dicto cap. quicunque. & ad hoc facit extra de teſti. cap. de cætero.

Suorū appellatiōe qui continentur.

mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædeceſſor noſter videtur ſenſiſſe, quòd Chriſtus & Apoſtoli etiam [a] quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in ſua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixiſſet [b], reſpondens obiectioni tacitæ, quæ ſibi de loculis, quos Chriſtus habuiſſe in Euangelio [c] legitur, poterat fieri, ſtatim quæ ſequuntur ſubiunxit: Nec his quiſquam putet obſiſtere quod interdum dicitur Chriſtum loculos [d] habuiſſe: nam ſic ipſe Chriſtus, cuius perfecta ſunt [e] opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum [f] imperfectioni condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic & infirmorum perſonam Chriſtum aſſerit in loculis ſuſcepiſſe: Aliàs impertinens [g] de loculis fuiſſet obiectio, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quo ad proprietatem loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis habuiſſe tantummodo ſimplicem vſum [h] facti, fruſtra [i] diceretur, quòd in perſona infirmorum ipſos Chriſtus habuit loculos: cum [k] ſecundum eum † perfectis [l] etiam conueniat habere ſimplicem vſum facti. Et [m] ſi quæratur propter [n] quos infirmos iſtos loculos habuerit, Auguſtinus [o], cuius dictum inſertum eſt [p] in decretis, reſpondet dicens: habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus, & alijs indigentibus tribuebat: vnde [q] conſtat ipſum [r] de ſuis [s] diſcipulis hoc ſenſiſſe. Nec hoc ſcilicet in communi & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta dictum Gregorij noni prædicti, altiſſimę [t] paupertati, qui in quadam ſua decretali [u] dicit expreſſe, fratres Prædicatores [x] & Minores in altiſſima paupertate Chriſto pauperi famulari: & tamē conſtat ipſos Prædicatores habere in communi etiam quo ad proprietatem aliqua [y], quod [z] eorum [a] regulæ & ſtatui non [b] repugnat. Hoc ēt [c] Alexander [d] prædeceſſor noſter pręfatus in condēnatione libelli [e] contra ſtatum Prædicatorum & Minorum editi, vide-

d ¶ Loculos.] hoc verbū expone vt dixi in c. cū inter nonnullos. in gl. ſcripturæ ſacræ.
e ¶ Perfecta ſunt opera.] ipſe n. opus imperfectionis non nouit.
f ¶ Infirmorum.] ratione imperfectionis.
g ¶ Impertinens.] hic nihil curo dicere: q̄a ſatis dixi ēt ante publicationē huius conſtitutionis in ca. cum inter nonnullos. in gl. quæ incipit, mirabile, ibi videas.
h ¶ Vſum facti.] abſque alio iure proprietatis.
i ¶ Fruſtra diceretur.] & ſic quo ad hoc ſua declaratio fuiſſet inanis, fruſtratoria, & vacua: quod non eſt cenſendum: quia in conſtitutione verba appoſita nō debent eſſe ſuperflua. C. de nouo. cod. compo. circa medium. 19. diſt. ſi Romanorum. nec fruſtratoria. ff. de leg. 1. l. ſi quādo immo debent aliquid operari. ff. de vſu. ſi ſtipulatus. extra de maiori. & obed. ſolitę. de priui. c. ſi Papa. li. 6. de conceſ pręb. c. cum ei quem. cle. 5.
k ¶ Secundum eum.] ſcilicet Chriſtum: vel dic eum, ſcilicet Nicolaum iiij.
l ¶ Perfectis etiam.] quaſi dicat nedum ratione imperfectionis infirmis.
m ¶ Et ſi quæratur.] forte per volentem diligēter cuncta rimari & perfecte intelligere id quod legitur. argu. in corpore authen. de quæſtio § pe. col 6. & in ca. quia nonnumquam. §. nos autem.
n ¶ Propter quos.] id eſt, quorum contemplatione & intuitu.
o ¶ Auguſtinus.] Eccleſię doctor egregius & confeſſor eximius. extra de reliquijs. cap. glorioſus. lib. 6.
p ¶ Inſertum eſt in decretis) 12. q. 1. c. habebat Dominus hanc auctoritatem Auguſtini expone, & ſuper ea dic vt plene not. in c. cum inter nonnullos in gl. ſcripturæ ſacræ. vltra medium eiuſdem gloſſę.
q ¶ Vnde.] ſcilicet quia Dominus loculos habebat ob

t ¶ Altiſſimę paupertatis.] cum nec videantur derogare perfectioni: quia ſine eius impedimēto poſſunt in communi aliqua poſſideri 12. q. 1. cap. expedit.
u ¶ Decretali.] extrauaganti.
x ¶ Prædicatores.] Nota Prędicatores prę mitti; quia primo proceſſit eorum inſtitutio. ſimile extra de exceſ prǽla cap. 1. de relig dom. cap. 1. de dec. cap 1. in ſupraſcriptione. lib. 6.
y ¶ Aliqua.] puta horrea, cellaria, pro grano, & vino recolligendis.
z ¶ Quod.] ſcilicet habere aliqua in cōmuni.
a ¶ Eorum.] ſcilicet Prædicatorum.
b ¶ Non repugnat.] cum ipſorum regula habere eis talia non interdicat.
c ¶ Hoc etiam.] ſcilicet quod habere aliqua in communi etiā quo ad proprietatem non derogat paupertati.
d ¶ Alexander.] ſcilicet quartus, cuius confirmationem dicti detractores pro ſe inducebant, vt ſupra in parte. 2.

e ¶ Libelli.) id eſt facta de libello ſubuerſiuo, vel detractorio quantum in ſe erat ordinum Prædicatorum & Minorum. Et quæ ſit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur C de famo. libel l. 1 ff. de iniur. l. lex Cornelia §. ſi quis librum. & 5. q. 1. c. quidam.

tur ſenſiſſe, in [a] qua aliquando de dictis [b] fratribus quæ ſequuntur ſubiunxit: cum inſuper reſpondet, quòd ijdem fratres [c] omnia propter [d] Deum dereliquerint, exilia [e] vitæ ſubſidia mendicantes, Chriſtumque imitentur pauperem [f], perfectionem [g] Euangelicam amplexando, propter [h] quod euidenter apparet eos [i], non ſolum in ſtatu ſaluandorum [k] exiſtere, ſed [l] etiam perfectorum, & per ſuæ religionis obſeruantiam [m], quæ quidem ipſius perfectionis Euangelicæ tenet [n] formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem [o] gloriam promereri: vbi [p] quidem expreſſe dicit, Prædicatores Chriſtum pauperem imitari [q], ipſoſque perfectionem Euangelicam amplexari [r], & in ſtatu exiſtere perfectorum: quodque ipſorum religionis obſeruantia perfectionis Euangelicæ tenet formam: & tamen conſtat ipſos [s] habere poſſe etiam [t] quo ad proprietatem aliqua [u] iuxta eorum regulam in communi. Nec obſtat [x] quod dicunt Innocentium (alias Cæleſtinum) v. prædeceſſorem noſtrum dixiſſe altam paupertatem eſſe, habere pauca [y] propria propter Deum: altiorem quæ nulla [z] habet propria, tamen habet in [a] communi: altiſſimam, quę nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quod hoc dixerit, non vt Papa [b], ſed vt frater [c] Petrus de Tarantaſia in quadam poſtilla ſua, quare [d] dicta præmiſſorum ſummorum Pontificum [e] ſunt ei [f] merito præferenda [g]. Dicunt etiam, quod Apoſtolus de tali altiſſima [h] loquitur paupertate dicens [i], & altiſſima

a ¶ In qua.] ſcilicet condemnatione.

b ¶ De dictis fratribus.] ſcilicet Prædicatoribus & Minoribus.

c ¶ Ijdem fratres.] ſcilicet Minores & Prędicatores.

d ¶ Propter Deum dereliquerint.] ſic fecerũt Apoſtoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c.

e ¶ Exilia] id eſt tenuia & pauperrima. ſicut vulgariter dici cõſueuit quod frequenter aliqua eccleſia vel dignitas habet prouentus pauperes & exiles. merito autem ſic dicuntur exilia: quia eiſdem fratribus per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mẽdicitas extra de relig. do. c. 1. §. confirmatos. C de mendicã. vali l. 1 lib. 10.

f ¶ Pauperem.] id eſt, in paupertate viuere volentem.

g ¶ Perfectionem Euãgelicam.] iuxta quam ſaltem de cõſilio omnia abdicanda ſunt, vt in Euangelio legitur, Si vis perfectus eſſe, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus. 14 q 1. §. 1. not. extra de æta. & quali. ad aures.

h ¶ Propter quod.] ſ. quod Chriſtum dicuntur imitari, & perfectionem Euangelicam amplexari.

i ¶ Eos.] ſcilicet Fratres Prædicatores.

k ¶ In ſtatu ſaluandorum.] Per hoc quod reliquerũt omnia propter Deum.

l ¶ Sed etiam perfectorum.] in hoc ſcilicet quòd Chriſtum imitantes perfectionem Euangelicum amplexantur.

m ¶ Obſeruantiam.) de ſe multum meritoriam exiſtentem, vt in c quorundam § penul.

n ¶ Tenet formam.] in relinquendo omnia propter Deum.

o ¶ Præcellentem gloriam (ſcilicet vitæ æternę: iuxta verbum Euangelij, Centuplum accipiet, & vitam ęternam poſſidebit.

p ¶ Vbi quidẽ) ſcilicet in dicti libelli cõdemnatione.

q ¶ Imitari.) volendo in paupertate viuere.

r ¶ Amplexari.] in relinquendo omnia propter Deũ.

s ¶ Ipſos.) ſcilicet Prędicatores.

t ¶ Etiam quo ad proprietatem.) quaſi dicat, nedum quo ad uſum.

v ¶ Aliqua.) expone hic vt ſupra.

x ¶ Nec obſtat.) ſcilicet prædictis, quod habere aliqua in communi non obuiat altiſſimæ paupertati.

y ¶ Pauca propria.) forte ad vitæ ſuſtentationem arg. 47. diſt. cap ſicut hi.

z ¶ Nulla habet propria. ſcilicet in ſingulari.

a ¶ In cõmuni.) ideo in illis magiſtraliter dici potuit. eſſe altiorem paupertatem quam in proprijs: quia illa vere dici non poſſunt propria arg. ff. de verb. ſign. l. pupillus. §. vlt. 47. diſt. c. ſicut hi. & quia in illis non competit ſic plena diſpoſitio ſicut in proprijs. ff. communi diui. l. Sabinus. iuncta l. in re mandata. C. manda. & in illis naturali vitio euenit negligi quod communiter poſſidetur. C. quando & quib. quarta pars l. 2. lib. 10 Et per eandem viam loquendi magiſtraliter vel argumentaliter potuit moueri Innocentius iſte ad dicendum quod altiſſima ſit paupertas, nihil habere velle. etiam in cõmuni propter abdicationem omnimodam ſollicitudinis temporalium: quæ vix ſine peccato ſaltẽ veniali exerceri poteſt. 16. diſtin. æqualis.

Poſſeſſa cõmuniter negligũt frequenter.

b ¶ Non vt Papa.] tanquam Papa enim multa potuiſſet declarando, nedum fidei articulum: immo & nouum [t] articulum inducendo, quod intellige vt diximus in capit. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.

t vidẽ oĩo B. Thomã 2. 2. q. 4. ar. 10.

c ¶ Sed vt frater Petrus.] & ſicut priuatus, uel vt magiſter non potens conſtitutionem generalem inducere: cum hoc facere ſolum ſpectet ad principem. C. de legi. l 1. Sic aliàs eſt reperire quod quis Papa, exiſtẽs, aliqua profert non tamquam Papa, ſed vt magiſter: & tamen eius dictis tamquam magiſtri non ſtatur. extra de reſtiſpol. c. litteras §. nos autem cum ibi no. Nec interlocutoriæ eius ſine cauſæ cognitione prolatæ in certo negotio, ſtatur in alio, cũ non vt princeps eam ſic tuliſſe videatur. C. de legib l. 3. §. vlt. & aliàs reperitur ꝙ aliquis nõ vt ipſe, ſed vt aliquis aliqua facit. ff. de adopt. l ſi pater. § qui duos. ſol. mat. l. ſi vero negotium. §. 1. ad ſenatuſconſul. Syllan. l. ſi ſequens. in ſi C. de admin. tu. l. cum quædam cum ſimilibus.

d ¶ Quare.] ſcilicet quia illa dixit non vt Papa, ſed vt frater Petrus.

e ¶ Summorum Pontificum.] ſ Nicolai iiij. ſupra in verſu, adhuc idem. & Gregor. ſupra in verſu, nec hoc ſcilicet & Alexandri ſup. verb. hoc etiam.

f ¶ Ei.] ſcilicet Innocentio, qui prædicta non vt Papa, ſed ut priuatus dixit.

g ¶ Præferenda.] vtpote auctorizabilia, & ab omnibus obſeruanda. 11 diſt. nolite ext. de conſt. c 1. C. de legi. leges vt generales. cũ vt dixi ſine impedimẽto pfectionis poſſint in cõmuni aliqua poſſideri. 12. q 1. expedit.

h ¶ De tali altiſſima) ſcilicet quia nihil habet in proprio vel communi.

i ¶ Dicens.] 2. ad Corinth. 8. cap.

s ¶ Eã

paupertas eorum abũdauit in diuitias ſimplicitatis eorum: quòd euidenter eſt falſum [a]: quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui [b] etiam [c] in ſpeciali bona temporalia obtinebant [d], de [e] quibus Apoſtolus [f] aſſerit, quòd ſupra [g] vires ſuas miſerant eleemoſynas ſanctis.

¶ Quod [h] autem dicitur in declaratione Nicolai prædeceſſoris noſtri contineri [i], quòd fratres Minores in rebus, quæ eis obueniunt, habent tantum ſimplicem uſum facti: dicimus, quòd ſi ipſe intellexerit ſimplicem uſum facti denudatum omni [k] iure, ita quòd fratres ipſi ſeu ordo nullum ius [l] habeant utendi, hoc eſt expreſſe contra declarationẽ Gregorij, Innocentij, Alexandri ſummorum Pontificum prædictorum, quibus expreſſe quòd taliũ bonorum ordo uſum habeat, continetur [m]: quòd de uſu iuris eſt intelligendum neceſſario, ut ſuperius eſt [n] probatum. Adhuc dicimus, quòd eſt cum hoc impoſſibile, ſcilicet vſum facti ſimplicem abſque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipſum uti proprie poteſt dici) poſſe in re aliqua etiam vſu non conſumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, eſt probatum. & † Auguſtinus in lib. 11. de actu, tenet expreſſe. Præterea ſi ſimpliciter uſus denudatus ab omni iure haberi poſſet ab aliquo, conſtat, quòd actus utendi huiuſmodi eſſet reputandus non iuſtus [o], cum ille uſus fuerit cui ius non competebat utendi: uſus autem non iuſtus ad perfectionis ſtatum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, ſed ſibi repugnare potius noſcitur [p] manifeſte. Quòd autem uſum talem non iuſtum conditor canonis fratribus ipſis intellexerit reſeruare, probabile [q] non uidetur: immo quod de iuſto intellexerit ex eo poteſt euidentius apparere, quod in eadem ordinatione adijcit, quòd illarum rerum dumtaxat in ſe & etiam Roman. Eccleſ. recipiebat dominium, quarum uſum facti liceret [r] habere fratribus, ſeu ordini antedictis: ſubiungens, quòd non rerum omnium [s] uſum habere debeant fratres ipſi. Quantum autem ad vſum facti ſimplicem abſque omni iure utendi attinet, nulla [t] rerum poteſt cenſeri differentia quo ad fratres: ſic enim uti de facto poſſunt prohibitis [u] vt permiſſis [x]. Ex quo ſequitur quòd uſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi [y] debeat, qui iuſtus ſit, & pro quo competat ius utendi: & ipſe uidetur conditor canonis ex eo etiam ſenſiſſe, quòd in eadem ordinatione ſubiunxerit [z], quòd moderatus uſus in expenſis prius rebus ipſis fratribus eſt conceſſus.

¶ Rurſus [a] impugnatores [b] cõſtitutionũ huiuſmodi aſſerere publice [c] perhibentur, quòd li-

a ¶ Eſt falſum.] ſcilicet quod Apoſtol⁹ dicta verba protulit loquendo de paupertate Chriſti & Apoſtolorum.

b ¶ Qui.] ſcilicet Macedones.

c ¶ Etiam in ſpeciali] quaſi dicat, nedum in communi.

d ¶ Obtinebant] alias eleemoſynas de quibus ſequitur, facere minime potuiſſent: ut plene dixi in cap. cum inter nonnullus in gl. ſcriptura ſacra. circa finem.

e ¶ De quibus.] ſcilicet Macedonibus.

f ¶ Apoſtolus aſſerit] dicto cap. 2. ad Corinth 8.

g ¶ Supra uires ſuas] id eſt, ſupra quàm commode pati poſſet ualor facultatum ſuarum. argum. ff. de iure do. l. ſiue generalis. de reli. l. at ſi quis. §. æquum. vbi pupil. educ. debe. l. in alimentorum. § 1. C. de reſcin. vend. l. quiſquis. vbi verba ſimilia ſic exponi conſueuerunt.

h ¶ Quod autem dicitur.] Sexta pars.

i ¶ Contineri.] dicto cap. Exijt. § porro.

k ¶ Omni iure.] ſaltem perſonali uel perſonæ cohærenti.

l ¶ Nullum ius] etiam perſonale

m ¶ Continetur.] unde illorum plurium uidetur ſuper hoc iudicium præferendum vel ſaltẽ iuxta illud Nicolai 4. dictum fore intelligendum. cõſueuit enim eſſe integrum iudicium quod plurimorum ſentẽtijs comprobatur, & qđ a pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. diſt. à quibus. & ꝑ ampliores homines perfectiſſima veritas reuelatur. C. de fideic. l. ult. de inge manumiſ. l. 1. & maxime ꝑ ea quæ ĩ. ſubijciunt. ſcilicet quòd ordo vſum habeat.

Iudiciũ integrum dr̄ ꝙ plurimorũ ſẽtẽtijs cõprobatur.

† al. ita: & Aug. ð doct. Chriſtiana, tenet, &c.

n ¶ Eſt probatum.] ĩ. in § quod autẽ ſubſequenter. in decr. Ad cõditorem canonum ubi de hoc ſatis dixi.

quare hic non repeto.

o ¶ Non iuſtus.] qualiter hoc per iura probetur, uide qđ not. in cap. cum inter nonnullos. in gl. ſed unde.

p ¶ Noſcitur manifeſte] & hoc probatur ut dixi in c. ad conditorem. in §. licet autem in rebus, in ver. præterea ſi ſimplex.

q ¶ Probabile non videt.] videas hic quod late dixi dicto ca. Ad conditorem. in uerbo æſtimare.

r Liceret] id eſt, licitũ eſſet: per hoc excludens uſum iniuſtum arg. 14 q 4. c quid dicam 23. q. 7. ca. 1 ff. de cõd & demon. l. filius. & dixi dicto c. Ad cõditorem § licet.

ſ ¶ Non rerũ oium.] puta pecuniæ.

t ¶ Nulla rerum.] in quibus licet uel non licet habere fratribus ipſis.

u ¶ Prohibitis.] vt pecunia.

x ¶ Vt permiſſis.] in quibus cenſeretur vſus nõ iuſtus, ex quo eſſet abſque omni iure vtendi.

y ¶ Intelligi debeat] ſed qualiter hoc, uide quod dixi dicto c. Ad conditorem §. licet circa fin. in glo. ſi quæras quare hoc.

z ¶ Subiunxerit.] & hic etiam vides quod ibidem poſt dictam glo dixi.

a ¶ Rurſus.] 7. pars:

b ¶ Impugnatores. §. ſcilicet dictarum conſtitutionum, Ad cõditorẽ. & cum inter nõnullos.

c ¶ Publice.] in hoc deterius committebant quàm ſi occulte aſſererent, ꝓpter maioris mali exẽpli perniciem 11 q. 3. præcipue, & argu. extra de exceſ. præl. quàm ſit. & quia rationibus & au-

Publica delicta ſunt occultis grauiora.

bellum & dicta magiſtrorum aſſerentium dictam [a] paupertatem & vitam dictorum fratrū [b] non eſſe Euangelicam & Apoſtolicam, ſummi Pōtifices damnauerunt [c], diſtrictus per Apoſtolicas litteras inhibentes [d], ne quiſquam præmiſſa [e] vel aliquid præmiſſorum contumaciter adſtruere [f], ſeu quomodolibet præſumeret defenſare [g]: ſtatuentes, quod præſumens contrarium tamquam contumax Eccleſiæ Romanæ rebellis [h] ac vt hæreticus [i] haberetur. Ad quod [k] dicimus aſſertionem [l] huiuſmodi falſam eſſe: non enim continetur in ſententia ſupradicta, quod contra faciens vt hæreticus haberetur: quæ quidem quo ad hoc continet [m] quæ ſequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne quiſquam præmiſſa vel aliquod præmiſſorum pertinaciter [n] aſſerere, vel quomodolibet defenſare præſumat: quicunque vero hoc [o] præſumpſerit, tamquā contumax & Eccleſiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, quòd vt [p] hæreticus † haberetur vt patet in ſerie ſententię [q] condemnationis prædictę.

¶ Rurſus [r] aſſeruiſſe dicuntur publice [s] huiuſmodi aſſertores, quòd abdicatio [t] iuris in cuiuſcunque [u] rei proprietate & in vſu eius eſt [x] ſancta & meritoria propter Deum, & à Chriſto in ſeipſo ſeruata [y], Apoſtolis impoſita, & ab ipſis ſub voto aſſumpta: nec propter hoc vſus facti ad ſuſtentationem naturæ in Chriſto & Apoſtolis conuincitur eſſe non [z] iuſtus, ſed tanto iuſtior atque perfectior & Deo [a] acceptior, & mundo exemplarior, quanto plenius renuntiatum fuerit omni iuri, per quod poteſt ſic vtens pro vſu huiuſmodi quomodolibet contendere, vel in iudicio litigare. Quæ quidem aſſertio continet multa [b] falſa: cum neque Chriſtum expropriationē [c] prædictā omnis iuris in cuiuſcumque rei proprietate & in eius vſu in ſe ſeruaſſe, nec eā impoſuiſſe Apoſtolis, neq; ſub voto ab ipſis fuiſſe receptā Euāgelica ſeu Apoſtolica doceat [d]

auctoritatib. defendere ſe nitunt. 32. q. 4. c. nemo. vbi dr̄ quòd tolerabilior eſt culpa ſi lateat, quā ſi culpæ vſurpetur auctoritas: & ibidem hoc notatur.

a ¶ Dictam paupertatem] ſcilicet arctiſſimam.

b ¶ Fratrum] ſcilicet Minorum.

c ¶ Damnauerunt.] non ſine periculo aſſeruntur: falſo tamen dicti ſummi Pōtifices hoc damnaſſe. ſi enim verum eſſet, pro damnato debet haberi qđ ipſi dānaſſent. 11. diſt. c. hoc veſtræ, & c. ſeq. C. de ſum. tri. l. 1. cum ſimi.

d ¶ Inhibentes.] tali īhibitioni, ſi facta fuiſſet, obtēperari debuiſſet. 4. diſt. denique. 11. q. 3. qui reſiſtit. extra de maio. & obe. ſi q3. ff. de reg. iur. l. non uidetur dolo. §. qui iuſſu.

e ¶ Præmiſſa.] ſcilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non eſſe Euangelicam & Apoſtolicam.

f ¶ Adſtruere] ideſt, affirmare ſimile extra de cauſa poſ. cū Eccleſia §. nos igitur.

g ¶ Defenſare] ſi per dictos ſummos Pontifices pręmiſſa fuiſſent damnata, & inhibita, extunc ipſa defendentes damnabiliores cæteris forent cenſendi. 24. q. vlt. qui aliorum.

h ¶ Eccleſiæ Romanæ rebellis.] cuius pœna magna eſt, ut colligitur 11. q. 3. qui reſiſtit. extra qui ſi. ſint legi. per uenerabilem. & cap pen. & dicetur latius inf. eo. ca in fine.

i ¶ Hæreticus haberetur.] hic uidere potes quod dixi in c. cum inter nonnullos

k ¶ Ad qđ dicimus] hic incipit impugnare conſtitutionē ꝑ impugnatores aſſertam.

l ¶ Aſſertionem huiuſmodi falſam eſſe.] vnde ſic allegantes uidentur falſi criminis ſe reos feciſſe: vt dixi ī. in §. qđ autem ſubſequenter in gl. vnde falſo.

m ¶ Continet quæ ſequuntur.] ponit tenorē ſententię, vt per eius recitationem aperiat aſſertionem præ dictam fore falſam.

n ¶ Pertinaciter.] hic poſſes recitare quæ dixi in ca. cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.

o ¶ hoc præſumſumpſerit.] ſcilicet prædicta, vel aliquoc de præmiſſis pertinaciter aſſerere.

p ¶ Vt hæreticus haberetur.] patet hic manifeſte, ꝙ nō oīs cōtumax vel rebellis Eccleſiæ Romanæ hæreticus eſt cenſendus. Super hoc autem uide ꝙ legitur & not. 19. diſt. c. nulli fas. & 25. q. 5. violatores & ꝑ Gar. extra de elect. c generali. lib. 6.

q ¶ Sententię.] licet autem præmiſſa aſſerens vel aliquod pręmiſſorum ſecundū ſeriē ſententiæ cōtumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictā paupertatem & vitam fratrum in nihilō fore Euangelicam & Apoſtolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus nō eſſe talē: cū nec in omnibus talis fuerit, vt ī. in § quod autem ſubſequenter. ver. adhuc licet declaratio.

r ¶ Rurſus aſſeruiſſe.] Octaua pars.

ſ ¶ Publice.] hic dicere potes quod not. ſupra proxi. §. in ſimili verbo, publice.

t ¶ Abdicatio iuris.] hoc verbum, iuris, ſecundum intentionē iſtorum aſſertorum habet exponi etiam perſonalis vel perſonæ cohærentis.

u ¶ Cuiuſcunq; rei.] etiam vſu conſumptibilis ſecūdū iſtos, cum dicat, cuiuſcunque.

x ¶ Eſt ſancta.] pro talibus aſſertoribus facit conſtitutio Nicolai tertij, Exijt. §. porro. Sed illa non ſic debet intellig i. vt patet in decreta. Ad cōditorem. & ī. dicetur.

y ¶ Seruata.] hoc de Chriſto & Apoſtolis ex ſenſu proprio, abſq; auctoritate aliqua ſacræ ſcripturæ moti ſunt ad dicendum, vt infra ſequitur.

z ¶ Eſſe non iuſtus.] & hoc etiam male dicebant, vt infra patebit.

a ¶ Deo acceptior.] prout talibus aſſertoribus viſum eſt: ſed deſipiunt, vt infra colligitur.

b ¶ Multa falſa] propter quę in cæteris nihil vel ſaltem minus auctoritatis remanere videtur. arg. 16. diſ canones. 3. q 9 c. pura. de conſec. diſt. 5. non liceat 9. diſt. in. c. ſi ad ſcripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiuſdem. & de hoc not. C. de tranſa. l. ſi ex falſis. & plenius per Hoſt extra de fide inſtru. ex litteris. & per Inno. de hæret. fraternitatis.

c ¶ Expropriationem] ideſt, abdicationem.

d ¶ Doceat hiſtoria.] vnde erubeſcere debent tales loquentes ſuꝑ hoc abſq; ſcripturæ auctoritate. in corpore auth. de triē. & ſemiſ §. cōſideremus. coll. 3. vñ ſi

illā

† Not. textū bene & quis dicatur hęreticus. vide gl. cle. 1. de vſu. c. hæreticus 24. q. 3. & Io. de Turrecre. li. 4. par 1. c. 1. Font.

Eccleſiæ Romanę rebellis non ſemper eſt hæreticus.

hiſtoria: ſed contrarium euidentius manifeſtat [a]. Quod autem in prædicta aſſertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris [b] prædicti, videlicet proprietatis, is vſus facti ad ſuſtentationem [c] naturæ in Chriſto & Apoſtolis non conuincitur eſſe non iuſtus, ſed tanto iuſtior, & cætera: impoſſibilitatem [d] includit & errorem [e] dictum huiuſmodi euidenter. Impoſſibile [f] enim eſt actum humanum extrinſecum eſſe iuſtum, ſi exercens actum ipſum nullum ius habeat illud exercendi: immo non iuſtus ſeu iniuſtus neceſſario [g] conuincitur talis vſus. Item [h] eſt abſurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiuſmodi faciendi ſit iuſtior & Deo [i] acceptior, quàm habentis, cum concludat actum [k] iniuſtum iuſtiorem & Deo acceptiorem exiſtere, quàm [l] ſit iuſtus. ¶ Ex [m] præmiſſis autem inferre nituntur [n], (vt fertur) quod prædictorum ſummorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de pauperrate Chriſti & Apoſtolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout ſuperius expreſſerunt [o]) per nos non potuit mutari: proculdubio falſa aſſerunt dicendo prædeceſſores noſtros diffiniuiſſe talia, vt ſuperius eſt probatum [p]. & adhuc ſic loquentes dum [q] per talia conſtitutiones [r] noſtras impugnare ſatagũt, conſtitutiones illas [ſ] quibus ſe adiuuant oſtendunt (ſi eorum falſæ aſſertiones veræ [t] exiſterent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra conſtitutionem [u] Nicolai quarti prædeceſſoris noſtri, in qua ſe fundant, præcipue aliquid [x] ſtatuere commune, nec ſibi [y] licuit contra [z] ſtatuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorum ſtatuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipſum [a] feciſſe [b] (ſecundum eorum aſſertionem) noſcitur [c] euidenter. Cum enim illi [d] declarauerunt, quòd ordo Minorum habet vſnm earum rerum, quas licet [e] eis habere, quod [f] ad vſum iuris eſt referendum neceſſario, ſuperius eſt probatum [g], ipſe [h] verò ſecundum [i] ipſos ſtatuit, quod

Impoſſibilitas non eſt tolerabilis in iure.

Impoſſibilitas iuris & naturæ æquiparantur.

Stultus ñ dêt eſſe melioris conditionis quam petitus.

Illi in dicendo hoc aſſerant reperiri in ſcriptura ſacra, non procul erunt à pœna criminis falſi, vt dixi ſupra in glo. vnde falſo.

a ¶ Manifeſtat] ſuper hoc vide quod notaui in c. cum inter nonnullos in glo. ſcripturæ ſacræ.

b ¶ Iuris prædicti.] ſcilicet perſonalis etiam. vel perſonæ cohærentis.

c ¶ Suſtentationem] quam à ſe nulla profeſſio poteſt excludere, vt in cap. Exiit. §. porro. ver. ne autem.

d ¶ Impoſſibilitatem includit.] quæ tolerabilis non eſt in iure. argu. ff de actio. & oblig. non ſolum. in fi. inſti de inuti. ſtip. circa prin. 4 diſt. cap. erit autem lex.

e ¶ Et errorem.] ex hoc tale dictum: damnabile eſt de iure. arg. C de caſtren. pec. mili. l. errat lib. 12. C. de diuerſis reſcrip. l. falſo. de pact. l. ſi pacto. de iudi. c. 1.

f ¶ Impoſſibile enim eſt.] ſcilicet de iure, cuius impoſſibilitas & naturæ æquiparari conſueuerunt. ff. de condit. inſtit. l. conditiones, & l. filius quę ſententię ſine appellatione reſcinduntur. l. vlt. & ibi not. & arg. extra de iureiuran c. contingit. lib. 6. 22. q. 4 inter cætera.

g ¶ Neceſſario conuincitur.) qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in ca. cum inter nonnullos in glo. ſed vnde.

h ¶ Item eſt abſurdum.] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem abſurditatum. argum extra, de except. cum inter. & de præbend. dudum. §. nos igitur. lib. 6. ff. ſoluto matrimo. l. diuortio.

i ¶ Et Deo acceptior.] iſtud enim nullo modo poteſt eſſe: omnis enim vſus ſiue iure vtendi ſubſiſtẽs iniuſtus & iniurioſus eſt, vt probaui plene in cap. cum inter in glo. ſed vnde. quare de tali iniuſto vſu nihil Deo acceptum offerri poteſt. 14. q. 5. cap. 1. & in multis cap. ſeq 1. q. 1. non eſt putanda. extra de deci. ex tranſmiſſa. & arg ff. pro ſoc. l. cum duobus. §. ſocium vniuerſa. aliàs eſt in l. ſi fratres.

K ¶ Actum iniuſtum.] qualis eſt quicunque ſine iure vtendi exiſtens, vt prædixi.

l ¶ Quàm ſit iuſtus.] hoc autem nullatenus dici neceſſe poteſt: omnis enim actus iniuſti Deus aſpernator eſt: & ideo Cain munera non reſpexit. 14. q. 5. cap. ſcriptum eſt. alias ſequeretur, quòd quis male faciẽdo, vel peruerſe viuendo, ſuam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. inficiando. § infans. & melioris eſſet conditionis ſtultus quàm peritus, contra. l Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de præbend. cum qui. lib. 6.

m ¶ Ex præmiſſis.] Nona pars.

n ¶ Nituntur.] ſcilicet dicti doctores.

o ¶ Expreſſerunt.] vt ſupra in par. 2. & ſequentibus duabus colligitur.

p ¶ Eſt probatum.] ſupra in §. quod autẽ ſubſequentes.

q ¶ Dum per talia.] ſcilicet quæ dicunt, definita per noſtros anteceſſores, & per nos immutari non potuiſſe.

r ¶ Conſtitutiones noſtras.] ſcilicet, Ad conditorem, & Cum inter nonnullos.

ſ ¶ Illas] Honorij tertij, ſcilicet, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai tertij, vt ſupra in parte ſecunda.

t ¶ Veræ exiſterent.] ſcilicet quod definita per alios nobis non licuiſſet mutare.

v ¶ Conſtitutionem. ſcilicet, Exijt qui ſeminat.

x ¶ Aliquid ſtatuere.] prout illi aſſerunt.

y ¶ Nec ſibi.] ſcilicet Nicolao.

z ¶ Contra ſtatuta.] de quibus vidiſti ſupra in §. quod autem ſubſequenter.

a ¶ Ipſum.] ſcilicet Nicolaum.

b ¶ Feciſſe.] ſcilicet aliqua ſtatuendo, vel declarando cõtra ſtatuta prędeceſſorum.

c ¶ Noſcitur euidenter.] dicto capi. Exijt. §. porro. & recitatur ſupra in §. adhuc licet.

d ¶ Illi.] ſcilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.

e ¶ Licet.] id eſt, licitum eſt.

f ¶ Quod.] ſcilicet res ad vſum.

g ¶ Eſt Probatum.] ſup. in §. quod autem dicitur.

h ¶ Ipſe vero] ſcilicet Nicolaus.

i ¶ Secundum ipſos.] ſcilicet detractores.

nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, ſed tantummodo ſimplicem vſum[a] facti: & inſuper ordinauit, decreuit, & ſtatuit[b] huiuſmodi conſtitutionem, ordinationem, & declarationem ſuam duntaxat[c] à fratribus ipſis præciſe & inuiolubiliter perpetuis temporibus obſeruandam: conſtat non ſolum quod contra declarationes prædeceſſorum prædictorum ordinauerit[d]: ſed[e] ipſum illas[f], quantum ad ea quæ ſua declaratio continet[g], etiam reuocaſſe[h]. Ipſe[i] quoque prædeceſſor noſter in ſua declaratione ſubiunxit[k], ad ſedis Apoſtolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea quæ ipſe declarauerat[l], pertinere, ſic dicens: ſiquid in prædictis[m] ambiguitatis emerſerit, hoc ad culmen ſedis Apoſtolicæ deducatur[n]: vt ex auctoritate Apoſtolica ſua[o] in hoc manifeſtetur intentio, cui ſolum conceſſum eſt in[p] his ſtatuta condere, & condita declarare[q]: cuius tamen contrarium aſſerunt huiuſmodi aſſertores[r]. Adhuc patet[s] quod[t] aſſerunt eſſe falſum: licet enim Innocentius tertius prædictus in generali concilio interdixiſſet[u] nouas religiones inſtitui: tamen ſuceſſores ipſius (non obſtante interdicto huiuſmodi) plures leguntur ordines confirmaſſe, qui[x] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt poſtea per Gregorium nonum prædeceſſorem noſtrum diſſoluti certo modo in concilio generali[y]. Si igitur poſt interdictum generalis[z] concilij licuit ſummis Pontificibus[a] non confirmatos ordines confirmare, &[b] eorum ſucceſſoribus ſic confirmatos in totum diſſoluere[c], non eſt mirum, ſi quod declarat circa regulas ordinum[d] ſolus[e] ſummus Pontifex vel ordinat, liceat eius ſucceſſoribus declarare, ſeu aliàs immutare[f]. Patet autem quod neque Honorij confirmatio, neque Gregorij, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cum per nullum ipſorum fuerit generale concilium celebratum[g], licet Innocentius iiij. celebrauit concilium generale, tamen in illo[h] nec auctoritate alicuius concilij facta fuit[i] ipſius declaratio

a ¶ Vſum facti.] qui de ſe non eſt poſſibilis abſq; iure, vt in cap. ad conditorem, & ſupra in §. quod autem dicitur.

b ¶ Statuit.] ſcilicet Nicolaus iii. ſecundum eos.

c ¶ Duntaxat.] hoc verbum relatum ad præcedentia, inducit ſenſum, quod ſua ordinatio & declaratio, non autem prædeceſſorum, ſit a fratribus obſeruanda.

d ¶ Ordinauerit.] ſcilicet q fratres ius vtẽdi non habeant, ſed ſolum ſimplicem vſum facti.

e ¶ Sed ipſum.] ſcilicet Nicolaum.

f ¶ Illas.] ſcilicet declarationes prædeceſſorum.

g ¶ Continet.] ſcilicet ſup abdicatione proprietatis & iure vtendi, & ſuper ſimplici vſu facti.

h ¶ Reuocaſſe.] volendo ſuam conſtitutionem tantum fore per fratres obſeruandam, vel reuocaſſe aliter, ſcilicet per ſuam conſtitutionem non alijs præcedentibus contrariam. extra de cogna. ſpirit. c. 1. & de conſti. licet Romanus lib. 6.

i ¶ Ipſe quoque prædeceſſor.] ſcilicet Nicolaus iiij.

k ¶ Subiunxit.] dicto c. Exijt qui. §. vlt.

l ¶ Declarauerat.] dicto c. Exijt.

m ¶ In prædictis.] ſcilicet per ſe ordinatis.

n ¶ Deducatur.] ſimile 24. q. 1. rogamus.

o ¶ Sua.] ſcilicet ſedis Apoſtolicæ.

p ¶ In his.] quæ facta Chriſti & Apoſtolorũ, & p conſequens fidei concernunt.

q ¶ Declarare.] ad ſolam ergo ſedem Apoſtolicam ſpectat ſuper fide, aliqua diſponere, vel etiam declarare, vt hic, & 14. q. 1. ca. quotiens, & c. hæc eſt fides, & d. ca. Exijt. §. nos igitur. cle. ſ ſicut & ceteræ maiores cauſæ ad eam referuntur. ead. cauſa & q cap. rogamus. extra de app. vt debitus in 6.

Statuta p̃deceſſorũ per ſucceſſores mutari poſſunt.

r ¶ Aſſertores.] In hoc enim q dicunt, ſtatuta prædeceſſorũ per ſucceſſores mutari nõ poſſe, vel in dubiũ reuocari, rubore confundi deberent: cum Nicolaus iiij in cuius cõſtitutione principaliter ſe fundant, contrariũ aſſerat: vnde ex ſuiſmet codicib. conuincuntur. arg. 37. diſt. c. ſi quid veri potiſſime cũ tanta gaudeat poteſtate ſucceſſor, quanta gauiſus extitit anteceſſor: nec habeat imperium par in parẽ. extra de elec. innotuit. & d. cap. Exijt. §. cæterum ſanctum. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempeſtiuum.

s ¶ Patet.] id eſt, apparet.

t ¶ Quod aſſerunt.] ſ. definita per prædeceſſores mutari vel in dubium reuocari non poſſe per ſucceſſorem.

u ¶ Interdixiſſet.] extra de reli. do. ne nimia.

x ¶ Qui etiam.] ſcilicet ordines per ſucceſſores confirmati.

y ¶ In concilio generali.] extra de relig. do. c. religionum. lib. 6.

z ¶ Generalis concilij.] ſ. Innocentij iij.

a ¶ Summis Pontificibus.] ſucceſſorib. Innocentij interdicentis.

b ¶ Et eorum.] ſcilicet confirmantium.

c ¶ Diſſoluere.] vt d. c. religionum.

d ¶ Ordinum.] ſcilicet Minorum. & idem ſi aliorum.

e ¶ Solus.] quaſi dicat ſine concilio generali, vt probant ſequẽtia. & argu. C. de leg. l. vlt. in fi.

f ¶ Immutare.] Argumentatur à minori ſi n. Papa immutat ſtatuta generalis concilij, de quibus minus videbatur q poſſet, vt puta cum plena & magna maturitate diſpoſita: multo fortius poterit immutare vel declarare ſtatuta per ſolum prædeceſſorẽ ſine concilio edita. extra de ele. cum in cunctis, cum ibi not. Vel poteſt d ci q hic ſumatur idem argumentũ alio modo: ſi enim licuit ſucceſſorib. confirmatos ordines per anteceſſores in toto diſſoluere, quod eſt plus: multo fortius licet eis illorum regulã declarare, qđ eſt minus. ff. de reg. iur. l. nõ debet cui. extra eo tit. c. cui licet. lib. 6.

g ¶ Celebratum.] & ſic quilibet ex eis confirmationẽ p̃dictã ſolus fecit: & ſic ſucceſſori eorũ licuit ſuper regula declarationem facere, licet per eos confirmata: cum etiam liceret ſi per eos fuiſſet in generali concilio cõfirmata, vt ſupra.

h ¶ In illo.] ſcilicet generali concilio.

i ¶ Facta fuit.] ſubaudi. ſed per eum ſolum.

a ¶ Supra-

ſupradicta [a]. Nicolaus autem iiij. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit [b]. Gregorius autem nonus prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: ſed in generali [c] concilio, vbi caſſati fuerunt nonnulli Mendicantium ordines, dictorum fratrum Minorum & Prædicatorum ordines non caſſauit, ſed aſſeruit approbatos [d], ſic dicens [e]: ad eos, quos euidens ex eis vtilitas Eccleſiæ vniuerſali proueniens perhibet approbatos, præſentem non patimur conſtitutionem extendi.

¶ Præterea [f] dicant nobis vbi [g] legunt aſſertiones [h] huiuſmodi, quòd ad [i] fidem vel [k] mores pertineat; Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe in his quæ habuerunt, niſi ſimplicem vſum [l] facti? profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [m] articulus non [n] ſit aliquis, nec ſub [o] quo valeat comprehendi, vt patet in [p] ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reducte: ne† quaſi [q] hoc ſacra ſcriptura contineat, quo negato tota ſcriptura ſacra redditur dubia [r]: & per conſequens [s] articuli fidei, qui habent per ſcripturam ſacrã probari, redduntur dubij & incerti: hoc [t] enim in ſcriptura ſacra non poterit, ſed contrarium [u] reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis [x] conſtat [y], quòd de ipſorum paupertate & ſimplici vſu [z] facti, ſeu de dominio eorum, quæ [a] ipſis offeruntur, quòd ſummus Pontifex illud ſibi & Romanæ Eccleſiæ reſeruauerit [b] vel potuerit reſeruare, nec quòd illud reſeruatum [c] ſucceſſori abijcere [d] non liceat, ſi hoc expedire [e] viderit, ſeu quòd procuratores conſtitutos auctoritate ſummi Pontificis [f] pro negotijs ordinis prædicti ſucceſſor reuocare non ualeat, in [g] prædictis ſymbolis, Euangelio [h], neque actibus Apoſtolorum & Epiſtolis mẽtio aliqua non [i] habetur. Vnde non

† al. nec.

a ¶ Supradicta. de qua fit mentio ſup. in parte 2.
b ¶ Declarauit.] falſo igitur ſua cõfirmatio ſuper hoc allegatur, vt aliàs ſup. dixi.
c ¶ Generali concilio] Lugduni celebrato
d ¶ Approbatos.] extra de exceſ. pla. c. nimis in. que. & c. nimis praua.
e ¶ Sic dicens] extra de relig. do. cap. religionum diuerſitatem §. ſane, lib. 6.
f ¶ Præterea.] decima pars.
g ¶ Vbi legunt.] Si enim non legunt, quia nec legere poſſunt, vt ſequitur, oportet eos ſequi quod Eccleſia Romana cuſtodit, ne dum peregrinis ſermonibus ſtudent, caput inſtitutionis videantur amittere. 12. diſtinct. cap. quis nesciat.
h ¶ Aſſertiones huiuſmodi.] ſcilicet definita per clauem ſcientiæ in fide & moribus per Romanos Pontifices, non poſſe per ſucceſſores reuocari, vt ſup. in parte. 2.
i ¶ Ad fidem.] id eſt, fidei articulos.
k ¶ Vel omnes.] ſcilicet reformãdos, vel reformatos conſeruandos.
l ¶ Vſum facti.] abſq; omni iure vtendi, ſecundum eos
m ¶ Cũ de hoc.] ſcilicet ſimplici vſu facti.
n ¶ Articulus non ſit aliquis.] ſcilicet principalis.
o ¶ Sub quo.] ſcilicet articulo.
p ¶ In ſymbolis.] ſymbolis, dicit in plurali: quia vnum primo fuit factũ per Apoſtolos, Credo in Deum. Aliud fuit factum in Nicæna ſynodo, Credo in vnũ Deũ. Aliud per Athanaſium, Quicunque vult. Et quare dicitur ſymbolũ, vide qđ not. 35. diſt. c. canones.

r Vide omnino Beatũ Th. par. 1. q. 35. arti. 2. ad 2. arg. & B. Antoninum par. 4. tit. 8. c. 4. §. 4.

q ¶ Quaſi hoc, ſcilicet quòd Chriſtus & Apoſtoli in his quæ habuerunt, non habuerunt niſi ſimplicem vſum facti.

Negatio facit rem dubiam

r ¶ Dubia.] per negationem, vt hic, & arg. ff. de col. bo. l. 1. §. ſed cũ proſint. quibus ad liberta. proclamare nõ licet. l. 1. per illã n. res dubia fieri dr̃, vt dictis iuribus. & C. de acqui. poſ. l. nemo. de fi. inſtr. l. plures, & hoc verum de negatione tali, quæ de ſe poteſt eſſe probabilis: per improbabilem enim negationem, puta quæ fieret contra aduerſarium fundantem intentionem ſuam de iure communi, non dicitur effici res dubia, ſic not. Inno. extra de verb. ſign. ex parte.
s ¶ Per conſequens.] ſed vnde prouenit illa conſequẽtia? Videas quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. ſed vnde ſequitur.
t ¶ Hoc enim.] ſ. quod Chriſtus & Apoſtoli in his quę habuerunt, ſimplicem vſum facti habuerunt.
u ¶ Contrariũ reperiri.] ſed vbi? Vide quod dixi in c. cũ inter nonnullos. in gl. ſcripturæ ſacræ.
x ¶ Prædictis.] ſupra in hac decret.
y ¶ Conſtat.] hic ſume litteram, quæ eſt inf. & cõſtrue, mentio aliqua non habetur in prædictis ſymbolis, Euangelio, actib. Apoſtolorũ, & Epiſtolis de ipſorum paupertate, &c.
z ¶ Vſu facti.] quem ſolum abſque omni iure vtendi prædicti aſſerunt ſe habere.
a ¶ Quæ ipſis offeruntur.] per talem oblationem acquireretur ipſis fratribus dominiũ eorum, quæ offeruntur, ſi ipſi proprietatis forent capaces, vt dixi in c. cum inter nonnullos, in glo. ſcripturæ ſacræ.
b ¶ Reſeruauerit.] dicto cap. Exijt. §. ad hæc cum fratres.
c ¶ Reſeruatum.] ſcilicet Romanæ Eccleſiæ ex diſpoſitione dicti c. p miniſterium ipſorũ fratrũ, ſicut per miniſteriũ filij patri acquiritur, per ſeruũ domino, per monachum monaſterio, vt dicto § ad hæc.

Monach. monaſterio acquirit.

d ¶ Abijcere.] i. abdicare ſeu repellere.
e ¶ Expedire viderit.] ex cauſa, & quæ illa eſſe poſſit, colligitur ex decre. Ad conditorem § quamquam, & § rurſus nedum.
f ¶ Summi Pontificis.] vt contingit de Martino Papa iiij. dicto § rurſus.
g ¶ In prædictis ſymbolis.] Credo in Deũ. Credo in vnum Deũ, & Quicunque vult, vt ſup. proxi. dixi.
h ¶ Euangelio.] ſcilicet aliquo.
i ¶ Non habetur.] relinquitur ergo diſpoſitioni iuris, arg. in li. feu. de feud. cogni. c. 1. in fi. ff. quibus ex cau. ma. l. necnon. §. qđ eis, ius aũt eſt vt ſucceſſor ſtatuta p prædeceſſorẽ, maxime ex cã, valeat reuocare, vt ſ. circa prin. decre. in gl. ſed quia fronte, potiſſime cum prędeceſſori nõ licuerit in talib. ſucceſſoribus legẽ aliquã imponere pari poſt eũ vel potius eadẽ ptãte functuris extra de ele. innotuit, & dicto c. Exijt. § cęterũ. cũ & ſcriptũ ſit ſnĩam Romanæ ſedis poſſe in melius cõmutari. 35. q. 9. c. ſententiam, & c. graue extra de re iudic. olim. in corpore auth. de nup. §. 1. 1. coll. 4.

Sententia Papæ in melius mutari põt.

a ¶ Ex prædi-

poſſunt ex prædictis [a] cõcludere niſi falſò, quin contra ordinata per ſummos Pontifices circa talia [b] valeat ſucceſſor aliud ordinare [c]: quod [d] Nicolaus præfatus expreſſe in ſua declaratione inſeruit [e], vt ſuperius plenius còntinetur [f].

¶ Nos itaque [g] ne fabricatores mendaciorum [h] huiuſmodi ac etiam aſſertores [i], de tam peſtifera [k], erronea [l] & damnata [m] doctrina, confutatione [n] ac confuſione vtique omni digna gloriari [o] valeant, & alios trahere in errorem, [p] cum auſu arreptando ac petulantia [q] improba auſi [r] defendere publice fuerint damnatam per conſtitutionem prędictam [s] hæreſim, ac etiã probare, videlicet [t] quòd Chriſtũ & eius Apoſtoli in ijs quæ habuiſſe leguntur, tantũ habuerint abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti, ex quo (ſi verum eſſet) ſequeretur [u] vſum Chriſti fuiſſe non iuſtum, quod profecto blaſphemiam continet, & catholicæ fidei inimicum [x], cum hoc de pertinaci [y] animoſitate ac erronea [z] non ſit dubium proceſſiſſe, omnes & ſingulos, qui verbo ac ſcripto per ſe vel alium ſeu alios talia [a] publicè præſumpſerunt, ipſos quoque qui eos docuerunt [b] in talibus, & vt præmiſſa facerent, in damnatam [c] incidiſſe hæreſim, ac vt hæreticos [d] euitandos [e] fore de fratrum [f] noſtrorum conſilio declaramus. [g] Si quis autem damnatas per conſtitutionem, Cum inter, prædictam, hæreſes [h] vel ipſarum alteram deinceps [i] ſcienter [k] verbo [l] vel ſcripto defendere, vel approbare præſumpſerit, de fratrum eorundem conſilio decer-

a ¶ Ex prædictis.] q colligũtur ex §. ad impugnãdas.
b ¶ Circa talia.] ſcilicet regulam fratrum Minorum concernentia.
c ¶ Aliud ordinare.] cum etiam poſſet eorũ Minorũ ordinem tollere, vt dixi in c. quorundã. in glo. ꝓprie.
d ¶ Quod.] ſcilicet vt ſucceſſor cõtra ſta tuta poſſit ordinare.
e ¶ Inſeruit.] dicto c. Exijt § vltimo.
f ¶ Continetur.] ſ. in §. ex præmiſſis. ver. ipſe quoque.
g ¶ Nos itaque.] Vndecima pars
h ¶ Mendaciorum.] huiuſmodi quæ recitantur ſupra. in parte 2.
i ¶ Aſſertores.] & ꝑ conſequens ſuæ animæ occiſores, teſtante ſacra ſcriptura, homo qui mentitur, occidit animam.
K ¶ Peſtifera.] id eſt peſtem inducenti.
l ¶ Erronea.] & ſic per conſequens vitanda. 12. diſt. c. nolite errare. C. de caſtrẽ. pecu militum. l. errat. lib. 12.
m ¶ Damnata doctrina.] vt puta quem in errorem poteſtatis clauium impellens, & ſic per conſequens abominanda. arg. C de hære. l. damnato. extra de ſum. tri. damnamus.
n ¶ Confutatione.] id eſt refutatione ſeu abominatione.

Gloriari in peccato eſt deteſtabile.

o ¶ Gloriari valeãt.] in hoc enim eſt deteſtabile: iuxta verbũ pſalmographi. Quid gloriaris in malitia, &c. & iuxta verbum prophetæ Hieremiæ, Non glorietur diues, &c. Hiere. 2. nam & hoc graue crimen maxime in perſonis eccleſiaſticis reputatur. extra de exceſ. prę la. quàm ſit graue. cum per hoc ſuum delictum publicent, & per hoc grauius peccent, ff vi bo. rapt. l 2 §. ſi re depoſita. & aliàs ſ. dixi in glo. ex hoc magis.
p ¶ In errorem.] illud multum vitandum eſt. 28. q. 1. cap. ſæpe malorum. & de hoc dixi in cap. dierum. circa principium.
q ¶ Petulantia.] id eſt temeritate vel pertinacia. ſimile verbum ff. de re mil. l. omne delictum. § qui manus C. ſi quis imperatori maledixerit. l. vni.
r ¶ Auſi defendere.] per hoc deteriores cęteris forẽt cenſendi. 24 q. vlt. qui aliorũ. 11. q. 3. qui conſentit. no. extra de offi. deleg. c. 1.
s ¶ Prędictam.] ſcilicet, cum inter nonnullos.
t ¶ Videlicet.] ſpecificat hæreſim damnatam.
u ¶ Sequeretur.] Vnde autem proueniat hæc conſequentia, vide quod not. in cap. cum inter nonnullos in gloſ. ſed vnde.
x ¶ Inimicum.] hic dicas vt dixi in dicto c. cum inter. ſuper verbo ſimili, inimicum.
y ¶ Pertinaci.] potes ſuꝑ hoc videre quæ not. dicto. c. cum inter. in verbo, pertinaciter.
z ¶ Erronea.] ſcilicet in fide.
a ¶ Talia publice præſumpſerunt.] ſupple aſſerere, ſi non habes in textu.
b ¶ Docuerunt.] docentes ergo & facientes pœna eadem puniuntur, culpa enim ſimilis eſt prohibita diſcere & docere. C. de mathema. l. culpa.
c ¶ In damnatam.] ſcilicet per dictã decretalem, cum inter.
d ¶ Vt hæreticos.] vt, pro tamquã expone.
e ¶ Euitandos.] igitur vitandi ſunt hæretici: vt nec i domo vel terra foueantur, nec negotiatio cum eis exerceatur. extra de hæret cap. ſicut & eis dicendum eſt, nõ nouimus vos. 93. diſt. diacon l.
f ¶ De fratrum.] ſuper iſta clauſula dic vt dixi in c. Execrabilis. §. nos, in glo. collige hic, & ſequenti.
g ¶ Declaramus.] nõ inducitur ergo hic iuris noui editio, ſed antiqui declaratio, & ſuper hoc vide quod dixi in cap. cum inter. in verbo, declaramus, & in gloſſ. vlt. eiuſdem capituli.
h ¶ Hæreſes.] ſcilicet Chriſtũ, eiuſque Apoſtolos nõ habuiſſe aliqua in ſpeciali, vel in communi, & quod in ijs, quæ habuiſſe leguntur, ius non habuerunt.
i ¶ Deinceps.] videas hoc quod dixi in ca. cum inter. not. in verbo ſimili, deinceps, vnde per hoc verbum videretur quod ante hanc decret. præmiſſa defendere vel approbare non eſſet hæreticum: dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decr. cum inter. cum extunc alia tamquam hæretica ibidem ſint damnata, vt ibi dixi, & hoc verbum, deinceps, habet effectum ſuum quoad vitationem de talibus tamquam de vere hæreticis faciendam
K ¶ Scienter.] i. certa ſcientia vel propoſito: ſecus autem cã diſputationis ad maiorem veritatis indaginẽ. arg. c. quia nonnunquã §. nos vel ſecus ſi non ex certa ſcientia, ſed forte mente alienata talia fierent: tũc n. non imputaretur facienti, cum ſatis ipſa mentis alienatione puniatur. arg. ff de of. præſi l. diuus, ad leg. Cor de ſica. l. in factum, cum multis ſimilibus, vel ſecus ſi talia defenderentur vel approbarentur ignoràter forte per talem qui aliqua in ſcriptis redacta ignoraret eſſe talia. arg. ff. de lega. 2 l. Titia. §. Lucia. C. plus valere quod agitur. l. vlt. de donat. l. nec ignorans.
l ¶ Verbo vel ſcripto.] Aequiparantur ergo iſta duo, verbo aliquid proferri vel ſcripto, vt alias 45. diſt. c. 2. extra de ele. vbi maius. §. nulli. lib 6. Vñ facit argumẽtũ, ꝙ ſicut eſt excõicatus participans ſcienter excommunicato

Excõmunicatus eſt ſcribens ad excõmunicatum.

municato cum eo loquendo, ſic ſibi litterã mittẽdo. ita ſentit Gar. arg. extra de ſent. excomm. c. cõſtitutionem. lib. 6.

a ¶ Inſano.] ideſt, non ſano, ſed potius velano.

b ¶ Niſi ſunt.] ideſt conati ſunt.

denique & argu. ff. de re milit. l. 3 § in bello.

h ¶ Rebellis.] ex tali rebellione inobtemperans non credens Papam ſic conſtituere potuiſſe, vt ſtatuit, hæreticus iudicaref. 19. diſ nulli fas. & ibi not., & p Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. Sanctiones enim ſedis Apoſtolicę accipiẽdę ſunt tamquam ipſius diuina voce Petri firmatæ. 19 diſt. c. ſit omnis. licet in corpore canonum non ſint redactæ. ead. diſt. ſi Romanorum. nam poteſtates ſæculi ſuas conſtitutiones eccleſiaſticis debent ſubijcere, non præferre. 10. diſt. cap. certum. 69. diſt. ca. ſi Imperator. cum lex Chriſti ſacerdotali quoſcumq; ſubiecerit poteſtati. 10 diſtin. c. ſuſcipitis. quare cum per rebellionem menſura cæleſtis diſpenſationis exceditur, iri dicitur in contumeliam diſponentis, di cto c. certum eſt. in fi.

nimus, vt tamquam hæreticus ob omnibus euidenter habeatur. Adhuc quòd conſtitutionem noſtram, Ad conditorem canonum. ſupradictam inſano [a] auſu impugnare niſi [b] ſunt (ſicut fertur) diſtrictius de eorundem fratrum conſilio inhibemus [c], ne quiſquam contra diffinita, ordinata ſeu facta per [d] ipſam verbo vel ſcripto ſcienter [e] approbet aliquid [f], vel defendat. Si quis vero contra præſumpſerit tamquam contumax [g] & rebellis [h] Romanæ Eccleſiæ ab omnibus habeatur. Nulli [i] ergo, &c. Data Auinion. quarto idus Nouembris Pontificatus noſtri, anno nono.

c ¶ Inhibemus.] vt aliàs ſæpe dixi poſt talem inhibitionem contrafaciens peccaret mortaliter. 4. diſt. denique. & pœna dignum ſe redderet. extra de conſtitu. c. cognoſcentes. cum ſimilibus.

d ¶ Per ipſam.] ſcilicet conſtitutionem Ad conditorem.

e ¶ Scienter approbet.] hic repete quæ ſupra dixi proxime in gloſſ. 1. ex certa ſcientia.

f ¶ Aliquid.] ex hoc videtur, quòd in vno defendens vel approbans contra dictam conſtitutionem, pœnam contumacis & rebellis pati debeat.

Cõtumax qualiter puniri debet.

g ¶ Contumax.] in contemnendo ſtatuta Eccleſiæ, vt pote, vel inobedientiæ notam & transgreſſionis incurrens infamẽ ſe reddit extra de elect. dudũ 2 circa prin. de maior. & obed illud. 6. q. 1. infames. & peccatũ mortale committit, cum ex hoc poſſit excõmunicari. extra de maio & obed ſi quis. 11. q. 3 ſi autẽ nobis. & c ſeq. & deponi etiã meretur ex trãſgreſſione ſtatuti præceptum vel prohibitionem continentis. 4. diſt.

i ¶ Nulli ergo.] ſub hac clauſula, dic vt plene dixi in c. Execrabilis.

[Zenzelinus ſe ſubmittit Eccleſiæ Romanæ.]

¶ In notatis per me ſuper materia huius cõſtitutionis & aliarum ſibi ſimilium, & in omnibus alijs, vbicunque me dictis vel ſcriptis, ſubmitto me correctioni ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſi qualitercunque me erraſſe contigerit in eiſdem

Finis Extrauagantium Ioannis xxij. vnà cum eleganti apparatu Domini Zenzelini de Caſſanis, vtriuſque iuris profeſſoris.

APOSTILLAE AD EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

Diuini ac humani iuriſconſulti & ſacri Palatij cauſarum Auditoris dominii Ioannis Franciſci de Pauinis apoſtillæ ad ſupraſcriptas Extrauagantes, quas idem dominus cum gloſſis Gulielmi de monte Lauduno in ſuo tractatu, quem De viſitatione intitulauit, inſeruit: hic vero eius induſtria cum gloſſis Zenzelini fuere deſcriptæ.

AD onus] Electi ſede vacante, vbicunque moram traxerint, ſibi non præiudicant.

Secunda.

¶ Suſcepti.) Diuiſio fructuum inter habentes annalia, & beneficiatos. hanc allegat Ioan. And. in Mercu. nemo poteſt ad fin. de reg. iur. lib. 6. eandem allegat gloſ in cle cum ei quem in ver. nota erit. de conceſ præben. adde conſiliū Calder. in tit. de ſent excom quod incipit, collector Papalis. Itē conſiliū eiuſdē 11. in tit. de priuileg. quod incipit, hēt ordo ſanctæ Claræ. adde deciſionem in antiquis, q̄ incipit. Vrbanus. hanc ēt decretalē allegat gl. in cle. 2. de deci. & deciſio Rotæ, in antiquis. 57 q̄ incipit. item nota, ꝙ vbi alicui fit gratia, &c. & glo. in c. præſenti de offi. ordi lib. 6. in fi ſuper ver. ſupereſſe. & ibi Ioan. And. in nouella. & idem in addi. ad Spec in tit. de locato. § nunc tractemus & per hanc decret. Rota & curia Romana hodie interpretať, & tenet, ꝙ gratia expectatiua ad ſummā 80 duca extendat ſe ad beneficium veri valoris centū ducatorū, vbi beneficiū non eſt taxatum, & in gratia dicitur, ſecundum taxationē decimæ: aliàs attenditur vetus valor: iuxta ea q̄ habentur per Ioan. And in addi. Spec. in rubrica, de cōceſ. præben. 8. col. & per Petrum de Ancha. in cle. 1. de conceſ præb in penult. charta. & Oldra. in cōſilio 232. & deciſio in antiquis, q̄ incipit, item nota ꝙ vbi alicui fit gratia. Et vendicat locū iſta decretalis in præſtimonijs & præſtimonialibus portionibus: quia ſunt beneficia eccleſiaſtica & perpetua, vt concludit Old. in conſilio 93. quod incipit, in eccleſia Calaguritana. & ibi pulchre declarat iſtam conſtitutionē & de his p̄ſtimonijs facit mentionem tex in c fi. de conceſ p̄b. lib. 6. confert ad materiam huius textus conſil Petri de Anch. 329. quod incipit, circa iſtā perceptionē. & conſilium 108. quod incipit, contra fratres, Item cōſilium Ludo 498. An autem per iſtam conſtitutionem reuocetur ſtatutū eccleſiæ diſponens, ꝙ nouus canonicus nihil perciperet vſque ad quadrienniū: vide Oldra. in conſi. 171. quod incipit, ſuppoſita conſuetudine iurata. & an legatus poſſit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & ſic obſeruare. Calderi. ꝙ ſic in conſilio 6. in tit. de offi. leg & vidē da eſt deciſio in antiquis. 66 q̄ incipit, itē nota, ꝙ vbi bñficiū eſt ſemel taxatū aliàs eſt ſub tit. de p̄b cū. ſeq.

In textu ibi, [Sciuerint.] ſcire autem dicuntur ex quo ipſorum vacatio in loco vel eccleſia publice nota erat argu in cle cū ei quē. in fi. de conceſ. p̄b. & ibi, [Subhaſtatione,] ideſt, præconizatione, quæ fit publice in loco publico, de qua not. Spec. in tit. de emp & vend. § nunc dicendum. ver his quoque. & not. in l li citatio. ff. de publi. & in l. 1. C. de fide inſtru & iure haſtæ fiſca. lib. 10.

In §. [Si vero.] ibi, [Abſoluatur.] quia iſte textus dat formā abſoluendi, vt ſcilicet prius præcedat ſatisfactio: ſi nō ſeruet forma tradita, non valebit abſolutio per not in c. prouida. de elect. lib. 6. Nam non tribuit hic ordinario ſimpliciter poteſtatem abſoluendi, ſed ſub certo modo & forma Clauſula ſequens, q̄ tollit iura diſponentia in contrarium præmiſ. per quod non obſtat cap. venerabilibus. in contrarium allegatum, vt dicit hic Zenzelinus, hæc clauſula ad omnia ſupradicta extenditur. Ioan Fran.

Tertia

¶ Eccleſiæ Romanæ.] Contra officiales dominium aſſumentes in patrimonio Eccleſiæ Romanæ.

Quarta.

¶ Execrabilis] Hæc conſtitutio practicabilis eſt: & addit ad decre de multa. de præben. in antiquis.

Quinta.

¶ Sedes Apoſtolica] Diuiſio diœceſum poteſtatē nō tollit executoribus & iudicibus Hanc conſtitutionē allegat deciſio in antiquis. Ioan. de Imol. ſub tit. de priuileg q̄ incipit, Suppoſito, &c. reperitur ēt in alijs deciſionibus antiquis ſub titu. de ſepul. & vide Calde. conſil. 8. ſub tit. de priuileg. quod incipit, Cōciliū eſt priuilegiū. adde deciſionem in antiquis, q̄ incipit Suppoſito de Antonianis. Et ad materiam huius decr. vide not per Archid. 13 q. 1. in prin vide in c. ſignificauit. & c. Rodulphus. de reſcrip & debet in ordine ſcripturæ præcedere cōſtitutionem, Execrabilis. vt patet ex earum datis. Ad præſentis extrauagantis declarationem idem Pontifex fecit vnam aliam extrauagantē declaratoriā, quā reperies hic gloſſatam ꝑ Zenzelinū. q̄ incipit Ad Apoſtolatus noſtri. per quā declarat ſuæ intentionis non fuiſſe, ꝙ per diuiſionē epiſcopatuum & eccleſiarum, à quibus diuiſiones erant factæ capitulis, archidiaconis, vel alijs perſonis vellet aliquatenus derogare, niſi quatenus ꝑ diuiſionē hmōi litteris Apoſtolicis contineretur expreſſe: vnde vniuerſis p̄latis, & alijs quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis & eccleſiarum deciſarum, & in cathedrales erectarū, mandauit ne capitula, archidiaconatus, & alios perſonatus, vel dignitates, officia ſeu beneficia in p̄dictis primarijs eccleſiæ obtinentes quominus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in p̄dictis deciſis diœceſibus, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi obtinebant, niſi quantū in diuiſione huiuſmodi litteris Apoſtolicis caueatur expreſſe, impediāt quoquomodo: quouſq, per ſedem Apoſtolicā aliud fuerit ordinatū: aliàs comminatur contrafacientibus animaduerſionem condignam, &c. Et hæc ſumpta eſt ex textu in auth. de admi offic in ſacris appel. circa fin. coll. & in §. illud tamen ſancimus. coll. 3 pro diuerſis adminiſtrationibus ab antiquo ſeruatis adminiſtrabūt officiales p̄mę qui ſicut prius. Adde ad materiā quòd ſi epiſcopus Tholoſanus deputatur conſeruator alicuiꝰ poſtea erecta eccleſia Tholoſana in metropolitanā poterit exercere iuriſdictionem conſeruatoriæ. ſecūdū Oldr in conſilio 222. quod incipit, bonę memoriæ. Et ſi erigatur prioratus in eccleſiam cathedralem, an tollanť priuilegia, q̄ ante erectionē habebat prioratus

vide

vide eundem Oldr.in conſ 214 quod incipit, domino epiſcopo. Adde eundem in cõſilio quod incipit, ſi milite bonæ memoriæ. Adde deciſ. in antiq. 293 q. incipit, ſuperpoſito ꝙ ex priuilegio Antonianorũ, in quo allegatur iſta conſtõ in glo. in verbo, ordinationẽ: ibi, [Dic contra] imò conſilium tenet Ioan. de Ligano, & Ioan. Fran. & Io. de Imola, & alij plures in ca. cum in illis, hic allegato: vbi vide Domi. licet aliàs Calixtus in publico conſilio declarauit gloſſam iſtam, nos autem trãſimus cum opinione contraria tamquã communi. Ioan. Franc.

Sexta.

¶ Ad Apoſtolatus.] In beneficijs diuiſis habet quis ea iura, quæ habebat in integris.

Septima.

¶ Si fratrum.] Imperio vacante nullus nomẽ vicarij imperatoris retineat, aſſumat, vel reſumat.

Octaua.

¶ Antiquę] Notabilis valde eſt iſta, inhibens ne cõiugati aſſumant ordines ſacros quorum ſuſceptione nõ poſſunt matrimonium etiam nondum conſummatũ diſſoluere. Hanc allegat Ioan And. in c. 1. de voto. lib. 6. in glo. ſuper verbo, ſacri ordinis.

Nona.

¶ Sancta Romana atque vniuerſalis.] Cõtra Fraticellos. Adde extrauagantem eiuſdem, quæ incipit, Glorioſam Eccleſiam, in qua ſingulariter confundit omnes errores iſtorum Fratricellorum.

Decima.

¶ Copioſus] Contra portantes infidelibus arma vetita, & alijs prohibita

Vndecima.

¶ Quia in futurorum.] Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis: hanc allegat Henricus Boic. in c canonum ſtatuta. ad fin. propter glo. Zenze. ſuper ver. torneamenta Adde Ioan And. in addi Spec. in tit. de reſcrip. puta § item ratione. ver. item quod obtentum eſt ab Imperatore nondum coronato. & in c. 1. de cleri. peregrinis.

Duodecima.

¶ Prodiens quaſi ex adipe.] Contra cudentes falſam monetam. Adde extrauagantem eiuſdem, quæ incipit, ſpondent, quas non habent. contra alchimiſtas, & conſi. Oldrad. quod incipit, & conſilium Bal. in vſib. feu. in tit. quæ ſint regaliæ. Adde deci. in antiquis, quæ incipit, caſus talis eſt.

Decimatertia.

¶ Ad noſtri Apoſtolatus.] Circa bannitos Campaniæ Maritimæ.

Decimaquarta.

¶ Dierum creſcente] Contra homines Marchiæ, qui ſuos rectores & officiales occidebant. hanc allegant Henricus Boic. in c. canonum ſtatuta de conſti. propter gl. Zenzelini. in ver. mundanis.

Decimaquinta.

¶ Cum ad ſacroſanctæ] Super taxis hanc extrauagãtẽ allegat Io. And. in c. ſtatutum. §. notarium, de reſcrip. li. 6. in nouell & in addi. Spec. in fi. prooemij ad intellectum algoriſmi. Adde extrauagantem Martini, quæ incipit, in Apoſtolicæ dignitatis ſpecula. in qua ponũtur omnes taxæ officialium curiæ Romanæ. Similiter vide extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, rõ iuris exigit § cæterum, in qua taxam facit eorum, quæ poſſunt recipere notarij Rotæ, & Cardinaliũ, & auditorũ cameræ, & Meraſtalli † Romanę curiæ, & aliorũ quorumumque audientium cauſas in Romana curia auctoritate Apoſtolica. Adde extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, decens & neceſſarium, in § in ſalarijs Datũ Auinioni vj. Calend. Nouembris pontificatus ſui, anno vj. in qua taxanit ſalaria aduocatorũ, & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Gregorius ix. in ſua extrauaganti, quæ incipit, in Apoſtolicæ quamuis à felicis, & Martinus v. in dicta extrauagãti, quę incipit, in Apoſtolicæ, & in alia, quę incipit, Romani Pontificis prouidentia

† Meraſtalli. aliàs maraſcalli.

Decimaſexta

¶ Quorundam.] An fratres Minores indumenta vilia culta & ſtricta pro arbitrio ferre poſſint.

Decimaſeptima.

¶ Quia nonnunquam.] Suſpenditur excommunicatio, quam incurrebant gloſſantes decretalem, Exijt q ſeminat. de verb. ſign. lib. 6.

Decimaoctaua.

¶ Ad conditorem.] Refutat Papa dominium rerũ fratribus Minoribus obuenientium.

Decimanona.

¶ Cum inter nonnullos.] Contra errorem Bohemorum. qui dicebant Chriſtum & eius diſcipulos nihil habuiſſe proprium, &c.

Vigeſima.

¶ Quia quorundã mentes.] Contra detractores extrauagantium, Ad cõditorem, &, Cum inter nonnullos, hanc conſtõnem allegat Io. And in c. 1. de ſumma tri. ſuper ver claue, ad declarationem poteſtatis clauiũ & Bal. in authent. ingreſſi C. de ſacroſan eccl. in 6. colla & idem Io. And. in c. cum ſatis, de offic. archid. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis Apoſtillarum Domini Franciſci de Pauinis, in quibus breuiuſculo ſermone effectum cuiuslibet Extrauagantis habes ſecundum ordinem quo ſituatæ ſunt, aliaque multa notatu digniſſima, quæ ſe cunctis luculenter offerunt.

Hieronymi Clarii Brixiani iuris vtriuſque doctoris Protonotarii, & Comitis Apoſtolici in Extrauagantes Decretales breue præludium.

CVM Omnes Magiſtratus, præſertim Eccleſiaſtici decidendas cauſas & cæteri Iuriſperiti, quibus interpretandi conſulendique tribuitur facultas, reſponſa ſua, iuxta conſtitutiones Romanorum Pontificum, non ſolum quæ in corpore iuris clauſæ reperiuntur, verumetiam ſecundum Extrauagātiū, diſpoſitionem ſint prolaturi, ſi modo ipſius Extrauagantibus adſint requiſita, quę epiſtola Innocentij tertij ad Helien. epiſcopū depoſcit: ipſarum lectionem non negligendam cenſeo:

Sentētia cōtra extrauagantem lata, an valeat

Quippe ſententia lata contra extrauagantem publicatam & indubitatam eſt ipſo iure nulla: ante publicationē vero ſecus, vt not. in prooemio Clementinarum in verbo, decætero, & in Clemēti. nolentes, de hæreticis. Sed ſi eſt publicata & indubitata, eſt ipſo iure nulla, tamquam lata contra legem ſcriptam, no. Bal. in l. 2. C. quando prouocare non eſt neceſſe. & Butriga. in c. 1. & c. cum inter, de re iudic. & probatur in l. 1. §. item cum contra ſacras. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcind. Exemplum in Extrauaganti, Execrabilis, ſecundum Abbatem in c. Paſtoralis. de fide inſtr. Item de extrauaganti, Ad regimen. quam allegat deciſio in nouis 349. incipit, Item ſi mandatur. Secus autem ſi de ea dubitatur, per c. paſtoralis, de fide inſtrum. & l. cum prolatis. ff. de re iudica. ſecundum vnā lecturam. Ideo ſuper ea Papa eſt cōſulendus:

Extrauagans quādo dr̄ indubitata.

& ſi reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per authen ad hæc. C. de fide inſtr. & l. Celſus. ff. de probationib. ſecundum vnam lecturam. Facit c. Ad audientiam, de præſcri. & idem præſumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. c. quoniam progenitorū, maxime ſi reperitur gloſſata per doctorem famoſum, ſicut Zenzelinum, Laurentium, Ioannem Monachum, Gulielmum de monte Lauduno, & alios: & per not. in dicto c. paſtoralis, probatur l. 1. in fi. C. de nouo Codi. cōponēdo, & quod not. in l. 3. C. de legibus, vel ſi fuit diu obſeruata, vt not. Bartol. in l. fina. ſuper Extrauagan. qui ſint rebelles, de quibus plenius per Barto. in l. cum prolatis, præalleg. & Butriga. Abbat. & modernos in dicto c. paſtoralis, vbi ſecundun Boat. poteſt de ea dubitari ad inſtar eius, quod notatur in c. nemo. de elect. in 6. de quibus etiam per Ludoui. in conſilio 250. quod incipit, In Chriſt nomine, In propoſito caſu. Vbi etiam ſubdit, quòd ſi fuiſſet temporalis, per declarationem ſucceſſoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ etiam ad petitionem ſingularis perſonæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem conſtituit ad omnes per l. fina. C. de legibus, & notatur in cap. in cauſis, de re iudica. Item eſt neceſſe, quòd conſtet de datis, ſecundum Bart. in dicta data, qui ſint rebelles. Præmiſſa intelligo de extrauagantibus emanatis poſt compilationem libri Sexti, ſecundum Ioan. And. in prooemio libri Sexti, ad finem. & cap. fina. de hæret. eod. lib. Et ſi contradicant iuri ſcripto, dic vt plene per Ioan. And. Ioan. de Lignano, & Dominicum in cap. 1. in prin. de conſtitutionibus. lib. 6. & per Archidiaconum poſt Hug. 19. diſtinct. cap. ſi Romanorum, & in ſumma. Adde Bald. in lege, leges ſacratiſſimæ. C. de legibus, & notatur in cap. ſi in laicis. 30. diſtinct.

Scriptura nō eſt de ſubſtātia extrauagantis.

Nec eſt de ſubſtantia, vt redigatur in ſcriptis, de quo plene per Ioan. And. in regula, nemo poteſt, de reg. iur. in Mercurialibus, lib. 6. & in deciſionibus Roma. 238. per gloſſ. in l. 1. C. de legibus, probatur in cap. 1. de renuntiationibus, lib 6. per Abbatem in cap. 1. de poſtula. prælator. qui dicit, quòd de hoc videtur communis opinio.

Extrauagātes qualiter ſunt producendę.

Debent autem Extrauagantes, quando de eis dubitatur, per allegantem in forma auth. produci ſub plumbo, ſi extra curiam ſunt producendæ, vel ſub ſigneto Vicecancellarij, ſi in curia ſunt producendæ. Et hoc de illis quæ ſunt deſcriptæ in lib. Cancellariæ. Illæ autem quæ ſunt deſcriptæ in Camera Apoſtolica, ſumentur cum ſigneto Camerarij in curia vel ſub plumbo extra curiam. Et ita ſeruatur in curia Rom. De his autem plenius tractat ſupremus doctor Dominus Franciſcus de Pauinis in princ. Extr. Ioan. xxij.

Extra-

EXTRAVAGANTES DECRETALES

Quia à diuerſis Romanis Pontificibus poſt Sextum, emanauerunt Quarum aliquæ Gloſsis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, aliquæ Commentarijs Gulielmi de Monte Lauduno, & Ioannis Franciſci de Pauinis illuſtrantur.

LIBFR PRIMVS.

De conſuetudine.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Conſuetudo impediens ne legati ſedis Apoſtolicæ recipiantur, non valet: & illa non obſtante legati ipſi ſunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipſo facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ eccleſiaſtico ſubijciuntur interdicto.*

CAP. VNICVM.

Legati ſedis Apoſtolicæ quid facere debeant.

SVper gentes & regna Romanus Pontifex à Domino conſtitutus, cum perſonaliter ſingulas regiones circuire non poſſit nec circa gregem ſibi creditum curam paſtoralis ſollicitudinis exercere: neceſſe habet interdum ex debito impoſitæ ſeruitutis, ſuos ad diuerſas mundi partes (prout neceſſitates emerſerint) deſtinare legatos, qui vices ipſius ſupplendo errata corrigant, aſpera in plana conuertant, & commiſſis ſibi populis ſalutis incrementa miniſtrent. Verumtamen aliqui huiuſmodi officium & poteſtatem ipſius Romani Pontificis, quam non ab homine, ſed à Deo recepit, ſub ſuo arbitrio redigere molientes, legatos ipſos niſi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum trãſmiſſi, ſibi terras ſubiectas (dicentes hoc eis de conſuetudine competere) ingredi non permittunt ¶ Nos huiuſmodi conſuetudinem non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum ſaluti contrariam, detrahentemque Apoſtolicæ poteſtati, auctoritate Apoſtolica penitus reprobantes, legatos ipſos ab omnibus, cuiuſcunque præeminentiæ, conditionis aut ſtatus fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiuſuis conſuetudinis impediri poſſe à quoquam Chriſtiano nomine gloriante, quominus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipſos deſtinari contigerit, ingrediantur libere, ac commiſſæ ſibi legationis officium exerceãt in eiſdem.

Cõſuetudo animarũ ſaluti contraria eſt reprobanda.

¶ Qui vero decætero ſuper prædictis dictos legatos, aut etiam nuntios, quos ad quaſcunque partes pro cauſis quibuſlibet ſedes ipſa tranſmiſerit, præſumpſerint impedire, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet ſubiecta eiſdem, tam diu ſint eo ipſo eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, quamdiu in huiuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum. Non obſtantibus quibuſlibet indulgentijs aut priuilegijs, Imperatoribus ac Regibus, ſeu quibuſcunque alijs ſub quibuſcunque modis tenoribus & formis à ſede ipſa conceſſis, quæ contra præmiſſa nulli volumus ſuffragari.

De poſtulatione prælatorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Minores xxvij. anni ſæculares & Mendicantes religioſi ad certas eccleſias prohibentur poſtulari: & puniuntur tam poſtulantes quàm poſtulati contrafacientes.*

CAP. VNICVM.

DIſpendijs & periculis varijs, quæ ex ſubſcriptis poſtulationibus poſſent eccleſijs euenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ conſueuerunt nonnunquam ex poſtulationibus irrationabilibus prouenire, ac diſpendiis, quæ inde frequenter eccleſiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obſiſtere cupientes: illum qui viceſimumſeptimum non attigerit annum, ad cathedralem [a], necnon profeſſorem cuiuſuis Mendicantiũ ordinis ad inferiores cathedralibus eccleſias, ad monaſteria extra ſuos ordines poſtu-

a ¶ Cathedralem.] aliqui habent ſic. Ad cathedralem, aut, quã uis ſæcularem non cathedralem eccleſiam. quod an bonum ſit, relinquo peritiæ legentium.

a ¶ Poſtu.

lari edicto perpetuo prohibemus.

¶ Quòd ſi ſecus poſtularum fuerit & attentatum, irritum ac nullius penitus ſit momenti. Et qui ſcienter proceſſerint ad eandem, ea vice poſtulandi ac eligendi poteſtate priuatos, ac beneficijs, quæ in ipſa obtinebunt eccleſia, ad quam poſtulationem huiuſmodi fecerint, per triennium nouerint ſe ſuſpenſos.

¶ Poſtulatos [a] verò, qui poſtulationis de ſe factæ negotium fuerint per ſe, vel per alium in Romana curia proſecuti, illud ibi proponi in publico vel priuato conſiſtorio facictes, etiam ſe dumtaxat diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ committendo, ſi ſe annum xxvij nō attigiſſe ſciuerint, vt præfertur, vſque ad xxxv. annum. Cæteros vero ſæculares & religioſos extra ſuorum adminiſtrationes ordinū perpetuo ineligibilies ac impoſtulabiles eſſe decernimus: ac prorſus inhabiles ad quaſcumque dignitates eccleſiaſticas & beneficia qualibet obtinenda.

De electione.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Multis probat argumentis promotos in curia nō debere ad propria redire ſine litteris ſuæ ꝓmotionis. Qui ſi ſecus fecerint, pro prælatis non ſunt habendi, pœnaſque incurrunt hic expreſſas. Et de iſta Extrauaganti facit mentionem Panormitanus in cap. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat litteras Apoſtolicas ſuper ſua promotione, debet adminiſtrare, nec debet recipi ab eccleſia tamquam prælatus: aliàs recipientes & receptus incurrant pœnam, de qua hic.

CAP. I.

INiunctæ nobis debitum ſeruitutis expoſcit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) ſolertius intendimus: ibi præcipue reformationis accommodæ remedium apponamus, vbi maius reſpicimus periculum imminere [b].

¶ Sane quàm periculoſum exiſtat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore ſe aſſerat, & pro tali etiam habeatur, niſi prius ipſe quod aſſerit legitimis oſtenderit documentis tam ex ciuilibus, quam ex canonicis inſtitutis colligitur euidenter. Aſſerenti namque cum mandatis principis ſe veniſſe, credendum non eſt, niſi hoc ſcriptis probauerit [c]: Nec ſimiliter creditur ſe aſſerenti legatum. Numquam enim Apoſtolicæ ſedis moris fuit abſque ſignatis apicibus vndecunque legationem ſuſcipere [d]. Sed nec dicenti ſe delegatum ſedis eiuſdem creditur vel intenditur, niſi de mandato Apoſtolico fide doceat [e] oculata. Similiter clerici ad alienam diœceſim ſine ſuorum ordinariorum litteris venientes, nec in ſuis recipiantur ordinibus, nec ad ſuperiores aſcendant [f]. Clerici quoque & monachi, qui de ſuis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiſcuntur (niſi muniti veniant ſuorum litteris prælatorum) non ſunt clerici vel monachi reputandi [g]. Si quis præterea in clerum electum ſe dicat, ſi ſacerdotem ſeſe nominet, hoc ſcrutandum eſt: quia non ſine periculo eſt in talibus communicatio indiſcuſſas [h]. Quòd autem in iſtis qui ſe epiſcopos vel ſuperiores prælatos, aut etiam abbates, priores, ſeu alios monaſteriorum rectores quocunque nomine cenſeantur [i], appellant, ſit diſcuſſio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: ſi ſcandala & pericula grauia (quæ ipſorum parere poſſet communicatio indiſcuſſa) diligentius

a ¶ Atten-

a ¶ Poſtulatos vero.] hæc clauſula breuior eſt in aliquibus libris in quibus ſic habetur Poſtulatos vero qui poſtulationem huiuſmodi de ſe factam proſecuti fuerunt, ēt ſe & cætera.

INiunctę.] Hæc decret. habet ſex dicta. Primo præmiſſo procœmio ad dicenda, factum intentum in genere ponit. Secundo ver. [Aſſerēti.] ad factū poſitum ꝑ multa media arguit. Tertio ver. [Quòd autem.] dicta argumenta applicando ad caſum ſpecialiter intentum deſcendit. Quarto verſi. [Præſenti.] ſuper dicto caſu ſtatuit: & inhibitiones cōſequenter adijcit. Quinto ver. [Quòd ſi forſan.] facientes cōtra huiuſmodi ſtatutum punit. Sexto verſi [Similiter.] dictum ſtatutum ad caſum alium extendit. Ioan. Monachus.

b ¶ Imminere.] extra 6. lib. de elect. & ele. pot. cap. vbi periculū. Io. Monachus.

c ¶ Probauerit] C. de mand. prin. l. vna.

d ¶ Suſcipere.] 98. diſt. nobiliſſimis. Io. Monachus.

e ¶ Doceat.] extra de offi. deleg c. cum in iure.

f ¶ Aſcēdant.] extra de cleri. peregr. c. 1. & 2. & 98. diſt. per totū.

g ¶ Reputandi.] C. de epiſ. & cle. ſi qua per calumniā. §. præterea. 71. diſt. hortamur.

h ¶ Indiſcuſſa.] 42. diſt. quieſcamus. Ioa. Monachus.

i ¶ Cenſeantur.] vt cū dr̄ Prior, vel ꝑpoſitus talis monaſterij per Priorē ſeu ꝑpoſitū ſoliti gubernari hęc. n. adiectio ſit per ſtylū cācellariæ, qū ſcribit priori vel ꝑpoſito alicuius monaſterii: aliàs ſi ſimpliciter ſine dicta adiectione non ſcriberetur ꝑdictis vt iudicibus. Io. Mona.

attendantur [a]. Hinc nos euidens euocat ratio, ut cum præmiſſis alijs caſibus, qui minoris exiſtunt periculi, ſit ex conſtitutionibus editis iam prouiſum, hunc ultimum, qui pericula grauiora minatur, nequaquam ſine prouiſionis opportunæ remedio relinquamus.

¶ Præſenti itaque perpetuo ualitura conſtitutione ſancimus, ut epiſcopi & alij prælati ſuperiores, nec non abbates, priores, & cæteri monaſteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine cenſeantur [b], qui apud dictam ſedem promouentur [c], aut cōfirmationis [d], cōſecrationis [e], vel benedictionis [f] munus recipiunt, ad commiſſas [g] eis eccleſias & monaſteria abſq. dictæ ſedis litteris [h] huiuſmodi eorum promotionem confirmationem, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, uel bonorum eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere nō [i] præſumant: nulliq. eos abſq. dictarū litterarum oſtēſione recipiāt [k], aut eis pareāt uel intendant.

¶ Quòd ſi [l] forſan contra præſumptum fuerit: quod per epiſcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monaſteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim ijdem epiſcopi uel prælati, abbates, priores, uel regimina exercētes, de eccleſiarū uel monaſteriorum prouentibus percipiant eorundem.

¶ Capitula [m] uero cōuentus [n] eccleſiarum & monaſteriorum ipſorum & alii quicūq. ipſos abſque huiuſmodi dictæ ſedis litteris recipiētes uel obediētes eiſdem, tādiu ſint a beneficiorū ſuorū perceptione ſuſpenſi [o], donec ſup hoc eiuſdē ſedis gratiā meruerint obtinere [p]. ¶ Similiter quo

a ¶ Attendantur.] 11 q.3. nolite. Io. Mona.
b ¶ Cenſeantur.] 2. q. 1 legum. Io. Mona.
c ¶ Promouentur. ex prouiſione Papæ, vel ex officio ſuperioris. extra 6. lib. de elect. ſi poſtquam. in ſi.
d ¶ Confirmationis] via iuſtitiæ Io. Mona.

Prelator. aliqui cō ſecrātur, alij bene dicuntur

e ¶ Conſecrationis.) ut electi in epiſcopos & ſuperiores p̄latos. Io. Mona.
f ¶ Benedictionis.] ut abbates, priores & p̄poſiti prędicti.
g ¶ Ad cōmiſſas.] ſtatutum pręmiſit, nunc inhibitionem duo capita continentem ſubiungit.

Probatio quoq; de neceſſitate p ſcripturā fieri debet.

h ¶ Litteris.] Not. probationem in ſcriptis. ſimiles caſus notantur extra lib. 6 de cenſi. Romana §. poſtquam.
i ¶ Non præſumant.] ſed qualiter adminiſtratio acquiſita p ſolam confirmationem auferetur? extra d̄ elec. transmiſſam. & no 62. diſt. quanto. Sol. ſi eſt conſuetum q̄ primo inſtalletur robbas ante quā adminiſtret: hoc poteſt fieri, ut ius adminiſtrādi differatur conſuetudine. extra de offi. archi. ad hoc §. in quadam & c. ut noſtrū. ſic poteſt fieri iure inhibēte, vt hic. Sed numquid qđ hic dicitur, habet locum in inferioribus Papæ confirmantibus? Vr q̄ ſic extra de re iud. in cauſis. Dic contra, quia cum hæc conſtitutio ſit pœnalis & ꝯ ius commune, eandem non extendam, ſicut nec iura ſpecialia contra regulam ad conſequentiā ſunt trahenda. extra 6 lib. de reg. iur. quæ à iure. Io. Mona. Sed pone conſecratus uel benedictus litteras papales habere non potuit propter Papæ obitum: nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo quod non: quia hic Papa damnat præſumptionem temerariam recedere uolentis abſque litteris, propter quod iſtum, & recipientes eundem, ut infra ſequitur, punit. Sed neceſſitatem non excludit, & ubi non eſt culpa, nec pœna debet infligi. extra lib. 6. de regu. iur. ſine culpa. Vnde temeraria præſumptio hic reprobata ad caſum alium non debet extendi: nec prohibitio generalis excludit caſum aliàs licitū. extra de verborum ſignificatione c. ſuper quibuſdam. Item ſtatuta & priuilegia cum trahuntur ad iniqua, ſunt reuocanda. extra 6. lib. de ſentent. excommu. cap. vlt. in princ. 60. diſt. §. uerum. ff. de vulg. & pupil. ſubſt. ex facto. §. 1. & 2. extra de deci. ſuggeſtum.

Conſtitutio pœnalis nō eſt extēdenda.

Pœna nō dēt infligi. p ſine culpa.

k ¶ Recipiant.] ſed nūquid oportebit me p̄latum ſemper oſtēdere litteras? Dic, hic loquit̄ in principio dū accedit prælatus ad prælaturam: non quando diu in poſſeſſione ſtetit. no. ſimile extra 6. lib. de ſentent. excommu. ſi iudex.
l ¶ Quòd ſi.] ſicut præmiſit duplicem inhibitionem videlicet quo ad p̄latos & ſubditos, ſic hic quo ad eoſdem ꝯ inhibitiunē venīētes pœnā annectit: primo duplicē cōtra prælatos, ſecundo vero capitulo contra ſubditos.
m ¶ Capitula.] ſcilicet cathedralium uel ſęcularium.
n ¶ Cōuentus.] ſcilicet regulares Io. Monachus.
o ¶ Suſpenſi.] video pœnam iſtam locum habere in ſæcularibus, qui habent beneficia diſtincta. Quid in regularibus, nunquid fame morientur, cum non habeant aliud beneficium diſtinctum niſi neceſſaria vitę? Dicunt quidam, ſibi imputent q̄ ſua culpa inciderunt in hanc pœnam extra de æta. & qual. or. c. 1. & ff. depoſi. l. bona fides. & quærant victū manibus. 91 diſt. clericus victū. Vidi i facto Sagieñ eccleſiæ, q̄ regularis exiſtit, cū quidā canonic⁹ illius eccleſiæ electo ibidē cui dētē defectū ſcientiæ obiecisſet, & defeciſſet, nec potuiſſet pœna illa puniri, quæ habetur extra 6. lib. de elect. ſtatuimus. §. ſi uero & c. ſi forte. Papa decreuit (cum nō poſſet ſibi denegari uictus) ut eſſet in eccleſia ſua ultimus in choro, capitulo, & refectorio, nūquam ad dignitatem in eccleſia ſua promouendus. ſic dico hic arctum uictum dandū donec iſti gratiam ſedis Apoſtolicę, ut ſequitur, meruerint obtinere, ut C. de ord. cog. ſi quando. ver. nam ſi tales. vbi exiſtenti in poſſeſſione ſeruitutis, qui adminiſtrare non poteſt, ſumptus litis & alimonię miniſtrātur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æſtimatum. Sic damnato in metallum, & etiam ſeruo pœnæ alimenta relinquuntur, licet alia ſubtrahātur. ff. de alim. leg. l. is cui. & l. ſeruos ff. de ijs quæ pro non ſcrip. hab. l. 3. Et aliàs mutatur pœna, cum ordinata per ius locum habere non poſſunt. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſi quis id quod. §. in ſeruos. 14. q. 6. ſi res. ff. de in ius uoc. l. ſi. Sed quis adminiſtrabit bona interim? Dico quod ſuperior dabit adminiſtratorem. extra 6. li. de ſup. neg. præl. eccleſię de appel. peruenit. uel dabitur curator bonis, ſicut illis qui adminiſtrare non poſſunt. ff. de cura. bo. dan. per totum. C. de aſſer. tol. l. 1. §. ſuper peculio. Io. Monac.
p ¶ Obtinere] ex quo Papa ſibi reſeruauit hūc caſum, inferiores de eo ſe intromittere nequeunt extra 6. li.

que epiſcopi, prælati, abbates, priores, & alij monaſteriorum regimina exercentes prædicti ſolito fidelitatis & obedientiæ iuramento [a] non præſtito [b]. Illi etiam põtifices, quos apud prædictam ſedem pallium continget recipere, abſq. litteris traditionis ipſius pallij nequaquam ab eadem diſcedant: diſcedentes uero (quouſque huiuſmodi iuramẽtum præſtiterint, & litteras obtinuerint) nihil de ipſarum eccleſiarũ & monaſteriorum prouẽtibus percipiant: & quicquid interim per eos (ut de alijs prædicitur) actum fuerit, uiribus non ſubſiſtat [c].

Benedictus xj.

¶ Si religioſus electus non petierit ipſe uel eius electores licentiam conſentiendi intra tempus moderandum pro præſentia uel abſentia ſuperioris, eſt eo ipſo priuatus iure ſibi ex electione quæſito, & poſſunt electores alium eligere. hoc dicit. addit ad cap. quàm ſit. de elec. in 6.

CAP. II.

SI religioſus, qui abſq. ſui ſuperioris licẽtia electioni de ſe factæ conſentire non poteſt, illam poſt electionem ſibi præſentatam, uel eius electores intra tempus pro eiuſdem ſuperioris præſentia uel abſentia moderandum, nequaquã obtineat, dat generale cõcilium [d] Lugdunenſe electoribus extunc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verum quia frequenter dubitatũ eſt, an etiam ſit eo ipſo iure (ſi quod ei competebat ex huiuſmodi electione) priuatus: Statuimus, illo eum hoc ipſo fore priuatum [e].

¶ Idem.

¶ Quatuor patriarchalibus eccleſiis uacãtibus, ſtatuitur illis non poſſe prouideri Romano Pontifice inconſulto: quod ſi ſecus factum fuerit, irritum decernitur.

CAP. III.

SAncta † Romana Eccleſia, quæ diſponente Domino ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum a Deo, vtpote mater uniuerſorum Chriſti fidelium & magiſtra [f], quatuor patriarchales ſedes inſtituit, inter quas poſt ipſam Romanam Eccleſiam, Conſtantinopolitanam primum, Alexandrinam ſecundum, Antiochenam tertium, & Hieroſolymitanam quartum locum uoluit obtinere, ipſaſque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegijs decorauit [g]: de quarum prouiſionibus cum eas uacare contingit, tanto eſt accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculoſe [h] erraretur in prouiſionibus earundem.

¶ Super hoc igitur cum fratribus noſtris habita deliberatione matura, inter alia noſtræ cõſiderationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum ſedium patriarchalium ciuitates, aut ſunt deſtructæ, aut occupatæ ab infidelibus, uel à ſchiſmaticis detinentur, ipſarum capitulis ſeu conuentibus & canonicis diſperſis undique extra ciuitates ipſas, per alias regiones ſeu loca à ciuitatibus ipſis remota. Ex quo contingit (ſicut experientia nuper nos docuit) quòd uacante Conſtantinopolitana eccleſia per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, ſolum per unum dumtaxat eius canonicum fuit de nouo paſtore electio

ecle.

† Vide notata p doctores in c. antiqua, extra de priuileg.

de ſent. excõ. cum medicinalis. in 6. & extra de preb. inter cætera. aliàs poſſent. extra de ſent. excommu. nuper.

a ¶ Iuramento.] de quo habetur extra de iureiurando, ego N.

b ¶ Non præſtito] cape infra, nequaquam ab eadem diſcedant.

c ¶ Non ſubſiſtat.] nunquid pœnæ in primo caſu poſitæ contra recipiẽtes & obediẽntes prelatis, habebunt hic locũ? uidetur quod ſic propter uerbum quod præcedit, ſcilicet vt de aliis. Dic contra, & hoc caſu puniuntur prælati, vt in primo. Nec uerbum, de aliis, refertur ad ſubditos, ſed prelatos. Nec mirum ſi pœna hoc caſu ſecundo non repetatur: quia plus delinquitur recipiendo contra primum, quam ſecũdum, nec pœnã non expreſſã extendam. de pæn. diſt. 1. pœnæ.

ADDITIO Ad intellectum hujus decret. & cap nihil de elect. adde conſilium Oldradi, numero 51. quod incipit. Poſito ſine præiudicio. vbi concludit, quod dominus Brochar. qui eſt immediate ſedi Apoſtolicæ ſubiectus, diſtans a Romana curia vltra 30. dietas ad magnam inſtãtiam ſui capituli, & propter eccleſię neceſſitatẽ urgentem nondum obtenta confirmatione a ſede Apoſtolica adminiſtrans, & bonorum eccleſiæ adminiſtrationi ſe immiſcens, non incurrit dictas pœnas. Ioan. Fran.

SI religioſus.] Hoc deciſum eſt notatum extra 6. lib. de elect. quã ſit. Et primo hæc conſtitutio narrat Lugdun̄. concil. ſecundo ver. [Verum.] ſuper eo quod poſſet in eo dubitari, dat ſtatutum.

d ¶ Concilium Lugdunenſe.] vt dicto c. quàm ſit.

e ¶ Priuatum.] nam ex quo dictum concilium dabat electoribus liberã eligendi poteſtatem. eo ipſo ius adimebat electo. argum ff. de leg. 1. l. plane. 1. reſponſo. ff. de adimen. leg. & ſi transferam. ff. de his quibus ut indig. cum quidam propter quæ iſta cõſtitutio uidetur ſuperflua.

SAncta) Primo prooemium ad dicenda præmittit. Secundo ver. (Super hoc.) cauſam impulſiuam ſuæ conſtitutionis ſubijcit. Tertio ver (Ideoque.) ſup præmiſſis ſtatuit. Quarto ver. (Nos enim.) ſtatutũ hmõi per decretum, & non obſtan. munit.

f ¶ Magiſtra.) extra lib. 6 in prooemio. 1. reſponſo.

g ¶ Decorauit.) extra de priuileg. antiqua.

h ¶ Periculoſe erraretu.) extra. 6. lib. de elect. ubi periculum. 1. reſponſo.

[E]X debito.) a ¶ Bonifacij octaui) ca. pręſenti. de præb. in 6.
b ¶ Clementis.) c. 2. de præben. in 6.
c ¶ Tenoribus.) aliàs tenoribus, & aliàs temporibus.

celebrata, alijs canonicis ſuis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, ſi quod ſibi ex electione huiuſmodi competebat, in noſtris manibus ſponte ac libere reſignauit.

¶ Ideoquè de eorundem fratrum conſilio, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus, vt quamdiu ciuitates ipſæ ſchiſmaticorum, aut infidelium ſubſunt, aut ſuberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium ſedium, cum eas vel ipſarum aliquam ſeu aliquas vacare contigerit, ad electionem, poſtulationem, ſeu quamuis prouiſionem de præficiendo ſibi patriarcha vel paſtore nullo modo procedant, quouſque ad Apoſtolicæ ſedis notitiam deducatur. Nos enim a data præſentium, decernimus irritum & inane, ſi ſecus per prædicta capitula, conuentus vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios ſcienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obſtantibus quibuſcunque ipſarum eccleſiarum vel alicuius earum conſuetudinibus vel ſtatutis, iuramento, confirmatione dictæ ſedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, ſeu conſtitutionibus, priuilegijs vel indulgentijs ſedis eiuſdem, per quæ effectus præſentium impediri poſſet quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in noſtris litteris habenda eſſet mentio ſpecialis. Nulli ergo, &c. Data Lateraneni x. Calend. Ian. Pontifi. noſtri anno ſeptimo.

¶ Ioannes xxij.

¶ Cum beneficia apud ſedem Apoſtolicam vacantia ſint ſoli Papæ reſeruata, oſtendit quę & quorum apud ſedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reſeruationibus, ſecundo de penſionibus.

CAP. IIII.

Animarũ periculis occurrere debent prælati.

[E]X debito paſtoralis officij, nobis quamquam immeritis ſuperna diſpoſitione commiſſi, periculis animarum, & eccleſiarum, ac monaſteriorum diſpendijs, quæ ob ipſorum vacationes diutinas ipſis ſolent frequentius prouenire, congruis remedijs (quantum uobis ex alto conceditur) ſalubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur eccleſijs ac monaſterijs antedictis, & vt Romanæ Eccleſiæ, quæ ſuper ipſas eccleſias ac monaſteria ex diuina prouiſione obtinere dinoſcitur principatum, honor debitus impendatur, prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum (præſertim fęlicis recordationis Bonifacij viij. a qui dignitates, perſonatus, eccleſias, & alia eccleſiaſtica beneficia, & Clementis b quinti, qui tam huiuſmodi dignitates, perſonatus, eccleſias, beneficia, quàm cathedrales eccleſias quaſlibet, monaſteria, prioratus, adminiſtrationes & officia quęcunque, quæ apud ſedem Apoſtolicam vacarent, prouiſioni Apoſtolicæ ſub certis tenoribus c reſeruauerunt) veſtigijs inhærentes: Nos ex cauſis rationabilibus quæ ad id noſtrum animum induxerunt, de fratrum noſtrorum conſilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quędam addendo de nouo, epiſcopales & earum ſuperiores ſedes, monaſteria, & regulares eccleſias, ad quæ hi, qui eis pro tempore præficiendi ſunt, etiam per electionem canonicam aſſumuntur, prioratus, officia, vel adminiſtrationes eorundem, dignitates, perſonatus, pręb endas, aliaque eccleſiaſtica beneficia cum cura vel ſine cura, quocunque nomine cenſeantur, quæ apud prædictam ſedem vacant ad præſens, & ex nunc in antea (donec Chriſti dignatio nos dignabitur vniuerſalis Eccleſiæ ſponſæ ſuæ regimini præſidere) vacare contigerit apud eam, prouiſioni noſtræ de fratrum noſtrorum conſilio auctoritate Apoſtolica reſeruamus.

Eccleſiæ vniuerſalis regimini Papa p̃ſidet

Beneficia multis modis vacare poſſunt.

¶ Huiuſmodi autem ſedes, monaſteria, eccleſias, & alia præfata beneficia eccleſiaſtica per mortem vel depoſitionem ac priuationem eorum, qui ea obtinerent, per electionum caſſationem, poſtulationum repulſionem, renuntiationem quorumlibet, prouiſionem, tranſlationem, ſiue per ſucceſſionem muneris conſecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædeceſſore noſtro promotis impenſi, niſi de ipſis diſpoſuerit prædeceſſor, & à nobis ſiue auctoritate noſtra promouendis impendendi apud ſedem ipſam, vel etiam vbicunque, aut quouis alio modo canonice vacare apud ſedem intelligimus prælibatam. Epiſcopales inſuper vel alias dignitates, eccleſias, monaſteria, & alia prædicta fratrum noſtro-

a ¶ Penſiones.] tolle Infra ſub edicto prædicto, nolumus aliquatenus comprehendi, & cætera.

Cardinales dicuntur fratres Papæ.

rum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium apud dictam ſedem per eorum obitum vacare cenſemus, ſiue inibi, ſiue alibi vbicunque ipſos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficijs quibuſlibet (vt de alijs præmittitur) officialium noſtrorum, videlicet vicecancellarij, eiuſdem Eccleſiæ camerarij, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, ſcriptorum litterarum, ac pœnitentiariorum noſtrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ ſibi volumus vendicare.

¶ Rurſus huius noſtræ reſeruationis edictum ad dignitates & alia iam dicta capellanorum noſtrorum commenſalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex cauſa legitima in dicta curia morantium, quando a nobis pro noſtris & eiuſdem ſedis negotijs proſequendis de ipſa curia quocunque modo præmiſſi, vel aliqui eorum tranſmiſſi aut legati vel nuntij fuerint, eos vbilibet ante ipſorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione ſeu proſecutione ipſorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et id ipſum etiam eſſe volumus in huiuſmodi capellanis commenſalibus, etiã ſi (vt præmittitur) nunc tranſmiſſi fuerint vbicunque, & ipſos rebus eximi contigerit ab humanis.

¶ Cæterum edictum ipſum trahimus ad ſedes, monaſteria, & alia ſupradicta, quæ viuente adhuc dicto Clemente prædeceſſore noſtro vſque ad eius obitum, niſi de ipſis per eum fuerit ordinatum, & deinde vſq; ad datam præſentium apud ſedem vacauerint eandem, illaque vacare decernimus apud ipſam, dummodo in eis ius in re licet ad rem non ſit aliquibus acquiſitum. Decernentes extunc irritum & inane ſi ſecus in prædictis & ſingulis eorum ſcienter vel ignoranter per quemcunque ſeu quoſcunque Apoſtolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in poſterum attentari. Non obſtantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus ſuper hoc editis, quatenus edicto eſſent & ſunt contrariæ memorato. Cæteris in ipſis conſtitutionibus contentis in ſuo robore duraturis.

Ius in re vtilius, quàm ius ad rem.

¶ Penſiones a inſuper annuas ab epiſcopis & eorum ſuperioribus alijſque prælatis inferioribus, necnon quibuſcunque capellanis, conuentibus, collegijs, vel ſingularibus perſonis factas & faciendas perſonaliter aliquibus ex eiſdem Cardinalibus, ſeu quibuſuis aliis ex prænominatis perſonis, & penſiones præterea ſeu aſſignationes quantitatum quarumlibet ſuper certis prouincijs, diœceſibus, eccleſiis, monaſterijs, vel alijs eccleſiaſticis locis aut ordinibus, etiam à quibuſuis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus factas præmiſſis perſonis, ſiue alicui earumdem, vel monaſteria, prioratus, adminiſtrationes quaſlibet, beneficia regularia, vel alia quælibet quocunque nomine cenſeantur, non conſueta ab olim clericis ſæcularibus aſſignari, huiuſmodi perſonis vel alicui earumdem collata ſiue conceſſa in commendam, vel alio quouis titulo ab eiſdem prædeceſſoribus, ſeu alijs epiſcopis vel ſuperioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegijs ſub edicto prędicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus vel decedentibus, ſiue illa quouis alio modo dimittentibus, monaſteria ipſa, prioratus, adminiſtrationes, beneficia, ac loca huiuſmodi ad eccleſias & monaſteria, ſiue alia loca religioſa vel alia eccleſiaſtica, eorumque prælatos ſiue perſonas, ad quas antea eorum diſpoſitio pertinebat, ſeu quibus immediate ſubeſſe noſcuntur, libere reuertantur: niſi eis quid canonicum obſtiterit, vel de ipſis aliter duxerimus diſponendum.

De auctoritate & vſu pallij.

¶ Ioannes xxij.

¶ Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, niſi obijciens præmiſſo iuramento de obiectis promptam fidem faciat. Et quid ſit promptam fidem facere declarat.

CAP. VNICVM.

Malitijs hominum, quæ ſæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes ſalubriter obuiare: Hac in perpetuũ valitura conſtitutione ſancimus, vt deinceps per obiectum cuiuſuis

Malitijs hominũ eſt obuiandum.

QVia cunctos.] a ¶ Campanā] Nota campanæ vſum ad multa ualere, ut patet in his uerſibus, in quibus de ſe ipſa loqui campana inducitur:

Laudo Deum verū, plebem voco, congrego clerum:

Defunctos ploro, peſtem fugo, feſta decoro.

Sedes

cuiuſuis criminis ſeu defectus traditio pallij facienda his, qui ad metropolitanarum eccleſiarum, ſeu aliarum regimen aſſumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, niſi obijcientes firment corporali præſtito iuramento ſe id malitioſe non agere, ſed obiecta uera eſſe ſe credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad pœnam talionis ſeu extraordinariam ſe obligent arbitrio præſidentis. Promptam uero fidem intelligimus in hoc caſu, ſi intra bimeſtris temporis ſpatium numerandum a die collationis in antea, probauerint legitime quod opponunt. Quod ſi non fecerint, eorum obiectibus nequaquam obſtantibus ad ipſius traditionem palij procedatur. Per traditionem autem huiuſmodi, viæ accuſationis, denuntiationis, uel inquiſitionis, nullum uolumus præiudicium generari.

De officio cuſtodis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *In religioſorum Mendicantium cōuentibus plures campanæ eſſe nō poſſunt ſine ſpeciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorijs, capitulis & alibi, licite poſſunt ipſi religioſi Mendicantes habere. hoc dicit. Et eſt Extrauagans notabilis: & quia pulſare campanas eſt cuſtodis officium, ut patet eod. titu. c. 1. in antiq. ideo hic non ab re collocata eſt.*

CAP. VNICVM.

QVia cunctos orthodoxæ fidei profeſſores, & uiros præſertim eccleſiaſticos ſic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiam conuerſari, quòd ex ipſorum geſtis nullius offendatur iuſtitia, nec cuiquam ſcandali materia præparetur: Aduertentes quòd eo ꝙ nonnulli Mendicantium ordinū profeſſores in nonnullis ſuis conuentibus plures campanas obtinent, & in poſterum ſatagūt obtinere: cathedrales ac eccleſiæ aliæ ſuæ quæruntur propterea iuſtitiæ trahi, & exinde ciuitatibus locorum interdū afferri diuinis officiis impedimentum, uideturque inter ipſos litigijs & ſcandalis uia aperiri: Nos præmiſſis obuiare cupientes periculis, pacemq. deſiderantes inter ipſos (ſine qua bene pacis auctor non colitur) obſeruari: de fratrum noſtrorum conſilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religioſi dictorum ordinum Mendicantium in nullo conuentu ſuo ſeu loco plures campanas habeant ſine ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, ſed una tantummodo pro loco quolibet ſint contenti.

¶ Quod ſi forſan communitas ſeu uniuerſitas aliqua eccleſiaſtica uel mundana, ſeu ijdē religioſi pro illis in aliquo ipſorum locorum campanam a aliam habuerint uel nūc habent, non illam, ſed aliam ſolam eorum ſpecialiter vſibus deputatam pulſare ualeant horis diurnis & nocturnis, Miſſis & aliis conſuetis.

¶ Cæterum religioſis eiſdem permittimus, quòd ubi hactenus plures campanas ſine lite & contradictione qualibet in uſus dumtaxat proprios habuerint & nunc habent, illis etiā deinceps libere uti poſſint. Alijs quibuſcunq. per eos habitis intra trium menſium ſpatium de ſuis locis ſeu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectorijs, ſacriſtijs, capitulis, & alijs forſan officinis religioſorum ipſorum cōſueuerunt habere, ſub illa noſtra ordinatione nolumus cōprehendi. Nulli ergo, &c. Datum ſecundo Nouembris, Pontificatus noſtri anno octauo.

De officio delegati.

¶ Ioannes xxij. epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Litteræ Apoſtolicæ impetratæ ad gratias ſeu ad lites in aliquibus ciuitatibus ſeu diæceſibus dum erant integræ, non obſtante diuiſione facta de ipſis in duas, ſeu plures ciuitates ſeu diæceſes, quæ diuiſio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, et etiam executores ſeu iudices earundem, habeant ſub eiſdem modo & forma illum uigorem in ſic diuiſis, quem habebant in illis dum integræ remanebant.*

CAP. VNIC.

Sedes [a] Apoſtolica in ſuis actibus ueritatem [b] proſequens, lucem [c] amans libenter euitat nodoſæ [d] ambiguitatis [e] inuolucrum [f]: illamque [g] ſibi ſemper in ſuis ordinationibus reſeruare cautelam intēdit [h], vt de illis [i] ita ꝓueniāt commoda, ꝙ alijs non immineat detrimentū [k]. ¶ Sane [l] pridē ad diuini cultus augmentū [m], & ad ſalutem [n] populi, quem in nonnullis ciuitatibus & diœceſibus ſic multiplicaret [o] altiſſimus quòd in earum ſingulis ſingulorum [p] vultus nequibat, ut deceret,

Eidē prō rē facere q̄d ſit.

Sedes Apoſtolica] Hæc poteſt intitulari ſub tit. de reſcrip. vel offic. deleg. vel ſub tit. de conceſ. pƀ. & eccl. nō vac. vel de parochijs. Et diuidit in quattuor partes. In prima pręfatio præmittitur. In ſecunda factum inſeritur. In tertia conſtitutio editur. In quarta ad ipſum additur. Secūda, [Sane.] Tertia, [Nos amouere.] Quarta, [Idē, &c.] Huiuſmodi conſtitutionis duplex eſt ratio. Prima, vt alteri ꝑ alterū iniqua cōditio nō afferatur, ne qs cū alterius locupletetī iactura, vt res tranſeat cū onere ſuo. & ſic hęc ſumpta eſt ex rōne illorū iurium, ſupra de pęnis, ſuā de reſcri. eā te & c. ſi eo tempore. lib. 6. de præb. dilectus.

a ¶ Sedes.] ſimile ſ. de reſcri. ſedes.

Veritate fortius ē nihil.

b ¶ Veritatem] hæc fortior res de mundo eſt, ſecundū Eſdram, q̄ valet & inualeſcit in æternū, & uiuit & obtinet in ſæcula ſæculorū. 8. diſt. cōſuetudo. & merito, cū ueritas ſit Deus ead. diſt. ſi cōſuetudinem. hāc cauſam neſciūt aliq̄ prælati noſtri temporis, qui uolentes plus placere hoībus, quàm Deo, infinita ſine ꝯplemento promittunt: vnde hanc ignorant: & ideo interrogant eum Pilato: Quid eſt veritas? Ioa. 18. in fi.

Lucē odit q̄ male odit.

c ¶ Lucem amans] bene agentes hanc diligūt: ſed cōtrarium eius ꝑuerſi. ſ. de offi. deleg. cōſuluit. de hære. cum ex iniūcto. C. de epiſc. & cle. conuenticulam. de pœnit. diſt. 1 item ut Chriſtus.

d ¶ Nodoſæ.] id eſt, intricatę ſupra de uerb. ſignf. cum olim

e ¶ Ambiguitatis.] de triplici ambiguitate, ſcilicet iuris, & facti & perſonæ, dic ut 33. diſt. habuiſſe. in glo.

f ¶ Inuolucrum.] id eſt, inuolutionem.

g ¶ Illamque.] verſiculus.

Pacis auctor ſine pace non bene colitur.

h ¶ Intendit] bene dicit, intēdit, quia extra intentionem ſuā frequēter facit Papa, ut ſ. ut eccle. benefi. ut noſtrum. tn̄ non tenet quod contra intentionem eius ſit, dumtamen de hoc conſtet. ut ſ. de reſcri. ſuper litteris in fi. & c. cum dilecta.

i ¶ De illis.] ſcilicet ordinationibus.

k ¶ Detrimētum] non dēt enim aliquis cum alterius iactura ditari. ſ. de pœnis, ſuam. nec ridere de fletib. aliorū. ſ. de priuil. petiſtis. hoc eſt pro perſonis & eccleſijs, quarum bona occupata ſunt in toto, uel ī parte pro iſtis nouis eccleſijs, ſeu in collegijs de nouo per iſtum Papam creatis, vt fiat eis aliqua recompenſatio, ne ab ipſis ſic miſeris ex toto, exceptū ſit p̄mium gaudiorū ꝫ legē. C. li. 12. in fi ipſius libri, quę recōpenſatio dēt fieri, vt ſit ſ. de ma. & obe. cū inferior. Quid ergo facient archidiaconi eccleſiæ Tholoſanæ, q̄ omnes procurationes, & fere omnia iura archidiaconatū ſuorum hēnt hodie in alijs ciuitatibus & diœceſibus ab ea diuiſis, nunq̄d ipſi vel potius archidiaconi, qui de nouo creati ſūt in illis nouis ciuitatibus iura archidiaconalia in illis diœceſib. exercebūt? Itē q̄d faciet abbas Cluniacē. de prioratu S. Flori, q̄ ep̄atus factus eſt, nulla emenda facta monachis vel de ſimilibus? Itē quid faciēt plures clerici, qui aſſerunt ſe ex hoc ſuis bn̄ficiis aliàs adeptis canonice priuatos? Itē quid erit de ep̄o Pictauenſi & Albinenſi, ſeu ſimilib. qui multa de menſa tam de emolumēto ſigillorum, quàm de alijs amiſerunt: nunquid iſtis & ſimilibus ad detrimentum poterit reputari? Non videtur, cū totius eccleſiæ uniuerſalis, quæ eſt unica, & bonorum eiuſdem plenaria diſpoſitio, Papæ eſſe noſcatur, ut ſ. de pręb. licet. li. 6. de exceſ. præla. ſi q̄s. cōcil. Viennē. § verum. & ideo ipſe nedum potuit, immo debuit nedum imminente multiplicatione populi, de quo inf. proxi. augmentare operarios, & ſedes ipſis congruas collocare, ac de ſtipēdijs ſufficiētibus miniſtrare. argu. 31. diſt. in nouo. ſ. de offi. ordi. quoniam. etiam cum detrimento aliorum, vt ſic minor utilitas cedat maiori, & priuata communi. ſ. de poſtu. prælat. bonę. 1. 7 q. 1. ſient ſ. de maio. & obe. cum inferior. Nunquid ergo archidiaconus eccleſię Tholoſanæ erit oculus epiſcopi Lombarieñ & in ordinationibus clericorum, & in alijs in quib. tenetur archidiaconus aſſiſtere ſuo epiſcopo, ut ſupra de offic. archi. ad hæc. & de ſcrutinio. c. 1. ipſe aderit ſibi, quia facti & de facto eſt ei, ſuperſedeo quo ad præſens.

l ¶ Sane] ſecunda pars.

m ¶ Augmētum] Hæc eſt cauſa prima. ad hæc enim tenentur principaliter nedum eccleſiaſticæ perſonę & bona ipſarum, immo ēt quilibet Chriſtianus, ut 21. diſt. § 1. cōſti. ex parte. de celebra. Miſſ. graui cōcilium Viennē. Et hęc cauſa excuſat coitum coniugalem à quolibet peccato etiam ueniali intentione, ſ. habēdæ prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptiſmo, fiat coniunctio, ut legitur & no. 33. q. 5. vir cum propria. licet Hug. ibi contra.

n ¶ Et ad ſalutē.] ecce ſecundum. huic enim ſaluti perq̄ neceſſarium eſt pabulum Dei, ut ſ. de offi. ordi. inter cætera. & ipſo multiplicato debuerūt prædicatores & miniſtri plures poni, vt 21. diſt. in nouo. in fin.

o ¶ Multiplicarat] iſta multiplicatio eſt ſufficiēs cauſa erigēdi nouos epiſcopatus, dum tamen ſolemnib. & frequentioribus locis fiant, ne uileſcat epiſcopalis dignitas, vt 6. q. 1. pręcipimus. ſ. de priuileg. ca. 1. 80. diſt. epiſcopi.

p ¶ Singulorū vultus.] debet enim bonus paſtor cognoſcere vultum cuiuslibet pecoris ſui, ut legit̃ Eccle. 32 c. v. ī hoc ſūptum fuit. Hęc enim eſt vna ratio, quā allegāt curati ꝯtra Prædicatores & Minores, ꝙ ēt ſemel ad minus in anno quilibet parochianus habeat ſuo rectori ꝓprio ꝯfiteri omnia peccata ſua, licet ēt ſit eis cōfeſſus. Secūda eſt neceſſitas illius canonis, oīs. ſ. de pęnit. & remiſ. quæ nō eſt ſublata ꝑ voluntariam cōſtitutionem, ſuper cathedram. vbi plene de hoc dixi. Sed ad hoc poteſt reſponderi, ꝙ licet Papa ordinauerit in dicto ꝯcilio, omnis. ſemel in anno confitendum eſſe ꝓprio ſacerdoti: non tn̄ alligauit poteſtatem ſuorū ſucceſſorum, q̄n poſſint ſurrogare uel adiūgere ſocios, & dare coadiutores ipſis ſacerdotib. in illo caſu, q̄ ſimili ptāte uterentur in huiuſmodi cū illis. quod & fecerunt, ſcilicet fratres in alio concilio, ſ. Viennē & ſic cum ambo cōcilia ſint eiuſdem auctoritatis, merito per poſterius primo derogatū eſt, licet de ipſo non faciat mētionē: & ſic neceſſitas, quæ inerat confitendi vni, ſ. ꝓprio ſacerdoti & ut in c. omnis. dilatata eſt & ampliata ad plures, vt in c. ſuꝑ. hoc dico ꝑ iura ſ. de conſti. licet. li. 6. de off. deleg. ſuꝑ q̄ſtionum. in prin. 50. diſt. dn̄o ſancto. ſ. de elect. innotuit de p̄b. dudū. li. 6. Et ſic cū habeant plures odio ſuꝑ hoc quo ad ꝯfeſſionē ſuos curato: merito illis plus expedit oſtēdere fratrib q̄ ſacerdotibus

vultum

vultũ ſuum, qui licet eadẽ poteſtate fungant̃ cũ alijs, tñ ſcientia & diſcretione alijs pręferunt̃, ſicut ſunt fratres, in quibus vt plurimũ plus quàm in rectorib. ſcientiæ clauis viget: & ſic plus proficiũt quã a ij in vultus inſpectione. arg. 20. diſt. per totũ. ſup de ęta. & quali. cũ ſit ars. de renun. niſi. §. pro defectu. Sed nũquid illi qui confeſſi ſunt proprio epiſcopo vel archipresbytero, vel illi ꝗ quo ꝑ pęnitentiarios. Papæ dictũ eſt in litteris ſuis, ꝙ poſſit ad triennium ſibi eligere confeſſorem idoneum, neceſſario teneatur ſemel in anno confiteri proprio ſacerdoti? Videtur ꝙ ſic per ſupradictam rationem per rectores cõtra fratres ſuperius allegatã. Contrarium tamen fit quotidie, ideſt non curant confiteri ſuis ſacerdotibus, ex quo alteri de iſtis ſunt ſemel confeſſi.

Curati vt plurimũ non ſunt ita litterati vt religioſi.

cauere. arg ff. loca. ſi quis domum. §. 1. 23. diſt. in nomine Domini. quod credo verius: ita tamen quod fiat cũ omni minori pręiudicio eorum quo poterit.

e ¶ Limitatas.] diœceſes, id eſt limitata territoria: nam limes dicitur finis. vnde verſus: Limes erat poſitus, &c.] ſup. de verb. ſig. forus.

vnicus paſtor inſpicere, aut alias partes [a] boni paſtoris implere: ſalubriter intendentes in ipſis diœceſibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures [b] diœceſes [c] duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac eccleſias ereximus [d] cathedrales, quarum ſingulis proprias, diſtinctas & limitatas [e] iuſſimus aſſignari. Verum [f] quoniam plures ante ordinationem ſeu diuiſionem noſtram huiuſmodi, tam à nobis, quàm à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Apoſtolicas obtinuerunt litteras ſuper beneficijs Eccleſiaſticis in ipſis tunc [g] integris diœceſibus vacaturis: quarum nonnullæ reſtant adhuc executioni mandandæ [h]: Nos amouere [i] volentes cuiuſuis dubitationis ſcrupulum [k], qui circa executionem gratiarum ſuper huiuſmodi beneficijs conceſſarum poſſet [l] forſan incidere, conſiderantes attentius, quòd per ordinationem [m] ſeu defenſionẽ noſtram prædictam ius

a ¶ Alias partes.] ideſt alia diuerſa onera, quæ incumbunt bono paſtori circa ſui gregis vigilias exercendas. ſup. de offi. ord inter cętera. de cenſi. cum Apoſtolus, & ſequentibus c. 16. q. 1. Prædicatorum.

b ¶ Plures.] & ſic plus continet vltra duo: nec duorum numero eſt cõtentum. ſimile ff. de opt. leg l. 1. quod eſt contra iura ſup de reg. iur. pluralis & de præb. is cui. in ſi. lib. 6. quandoq; tamen ad vnum reſtringitur, vt ſup. de priui. vt priuilegia, in ſi. Dic hoc debere intelligi ſecundum pręcedentia & ſubſequentia, iuxta materiam in qua ponuntur, cum ſecundũ illam, exquirantur ſermones. 45. diſt diſciplina ſup de ſe. excõ. min latores. vnde frequenter talia ampliantur & reſtringuntur propter fraudes & odia, & propter abſurditates, quæ inde ſequerentur, vt in dicta l. & c. vt priuilegia de hoc etiã dicitur in extrauag Execrabilis.

c ¶ Diœceſes] ideſt territorium. 2. q. 5 § ad hoc. debet enim quælibet diœceſis habere ſuos limites certos & proprios: & tales ex quo indubitata fide certi ſunt conſtituti, pręſcribi nõ poſſunt: nec ea quæ ipſis adhęrent, ne cõfundantur ipſi limites, vt ſup. de paroch. ſuper eo 16 q 4. quicunque. cum multis ibi poſitis.

Diœceſis fines non præſcribuntur.

d ¶ Ereximus.] ſic no. ꝙ Papa de vna diœceſi poteſt facere diuiſas & diuerſas: ſic Imperator diuidit prouincias. ff de offi. aſſeſ ſi eadem tamẽ propter diuiſionem Imperatoris non erunt plures metropoles apud eccleſiam, cum non debeat cõmutari ad mobilitatem neceſſitatum mundanarum. 10. diſt. lege. Sed quid erit ſi interſit Imperatoris vel alterius principis ſeu perſonæ ſæcularis (puta quia ſunt patroni ſeu defenſores) non mutari ſtatum talium eccleſiarum, ſeu ciuitatum vel diœceſum: nunquid poterunt ſe opponere cũ effectu? Et vr̃ ꝙ ſic, q̃a nihil cũ ſcãdalo vel dãno alicuius eſt faciẽdũ ſeu attẽtandũ. ſup de præſc. nihil & ſup eo c. in prin. vnde dictum eſt: Niſi ipſe ex hoc ius patronatus, & alia cõmoda ſine culpa amittat, cũ iura imperialia ẽt in bonis eccleſiaſticorum ſemper remanſerunt ſalua. 11. q. 1. ſi tributum. cum ſeq. In contrariũ vr̃ ꝙ propter maius bonum quis iure ſuo priuatur: & etiam ſine culpa punitur. 22. diſt de Conſtantinopolitana. ſup. de ele. ſacroſancta. de poſtula. præl bonę 2. in ipſa etenim fundatione hoc euenire poſſe proſpicere debuerũt, & ſibi

tus, &c.] ſup. de verb. ſig. forus.

f ¶ Verũ] verſiculus.

g ¶ Tunc.] id eſt tempore datæ earum, & ſic tempus datæ reſpicitur in talibus, vt ſupra de reſcrip. eam te. & c. ſi eo tempore. lib 6.

h ¶ Mandãdę.] quaſi dicat de ijs litteris, quæ iam mandatæ ſunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquiſitum eſt in re, nõ intromittimus nos, cũ præſens conſtitutio futura dumtaxat reſpiciat, vt ſupra de conſtit. quoniam. Vel dic quod immo reſpicit pręterita, vt patet infra ſuper verbo, declaramus.

i ¶ Nos amouere.] Tertia pars.

K ¶ Scrupulũ] ideſt moleſtiam, ſollicitudinem, vel anxietatẽ animi. Et dicitur à ſcrupulo, qui eſt lapis modicus. qui ſicut frequenter lædit pedem, ſic ſcrupulus anima[?]m neſcientem ſoluere difficiles quæſtiones, ſecundum Hug. Et ſic not. ꝙ ignorantia, ex qua quis redditur dubius, affligit hominem & moleſtat. arg. 20. diſt ſi decreta. 16 q. 1. §. 1.

Ignorantia affligit.

l ¶ Poſſet] & ſic expedit in talibus ante tempus occurrere & pręuidere ea quę venire poſsũt. C. in quib. cau. l. vlt in ſi. ff. loca. ſi quis domum § 1. & hæc eſt prouiſio ſibi aduerſus futurum periculum pręcauere, vt ſupra de procur. c. 1. in ſi.

m ¶ Ordinationẽ] hoc verbum, ordinare, & iſte actus qui ordinatio dicitur, eſt multũ generalis, comprehendẽs quemuis modum, quo quis habet de re propria diſponere iure ſuo. Et ideo ſi aliquis impetrauerit beneficium ſpectans ad ordinationem alicuius, poterit petere beneficiũ ſpectans ad collationẽ, præſentationem, ſeu quamuis aliam diſpoſitionem talis, vt probatur ſupra de offi. deleg. ſuper eo. & de iure patro. cam te. in ſi. facit ſupra de offic. ord. ordinarij. Sed nunquid fieret pręiudicium epiſcopo qui habet inſtitutionem, ſi tali prouideretur de beneficio ſpectante ad ſolam pręſentationem illius, cõtra quem impetratum eſt? Et videtur ꝙ ſic, nã cum magis habeat in conceſſione ep̃s, quam in pręſentatione patronus, vt ſup. de of. leg. dilectus. ñ videt̃ ꝙ Papa velit præiudicare ep̃o, niſi expreſſe hoc innuat: quod faceret ſi diceret, ad pręſentationẽ talis: quia tunc ſatis exprimeret Papa ꝙ penes alium erat inſtitutio, cui quãtũ ad hoc derogare intẽdebat: ſed per hoc verbũ, ordinationem, nec vr̃ velle derogare, niſi illi dumtaxat contra quẽ ſcribit: & hæc eſt ratio illius textus ſup. de pręb. cũ in illis. §. cum autem lib 6. Dic cõtrarium, cum in nullo quantum ad hoc præiudicetur inſtituenti, qui ad motum ſuum nunquã diſponit de tali beneficio: & ſi in aliquo præiudicetur, in modico tñ, arg ẽ. de reſcr auditor ſed patrono dumtaxat, patronus vero motu ſuo monetur ad præſentãdum quẽ voluerit, alias idoneũ: vnde ſoli illi quorum principaliter intereſt audirentur contradicentes talibus impetrantib. & nõ alij. arg. ſup de ele. cum inter R. de teſti.

ad rem ᵃ expectantibus dicta beneficia ante ᵇ competens ex ratione immutari ᶜ non debet, quin adeo efficax in diuiſis diœceſibus maneat ſicut in ipſis quondam integris ᵈ: auctoritate præſentium declaramus, quòd omnes & ſingulæ gratiæ ſuper beneficijs vacaturis ante diuiſionem huiuſmodi in ipſis quondam integris diœceſibus à nobis vel prædictis prædeceſſoribus noſtris perſonis quibuſcunque conceſſæ, tam in ipſis nunc diuiſis, quàm in alijs

veniens.de excep.cum eccleſiaſticæ de præb. ꝓ illorũ. cum ſimilibus.Non obſtat diſt.c dilectus.quia non dicit de inſtitutione,quæ ſemiplenũ ius denotat:ſed de conceſſione,quæ plenũ ius dicit: vnde non eſt dubiũ quin plenior ſit poteſtas cõcedendi inſolidũ beneficia vacantia,quàm ſolum in eis præſentandi. Vel ſi vellemus ibi cõceſſionem recipere ꝓ inſtitutione, diceremus,plus habet,id eſt plus iuris confert epiſcopus in inſtitutione illi qui recipit beneficium,quia ius adminiſtrandi, quam patronus in præſentatione, ex qua parum acquiritur præſentato, maxime ſi præſentans ſit laicus, cui variare licet, vt ſup.de iure patro.paſtoralis ſed ex hoc non ſequitur quin libentius quem vult præſentetur patronus, quàm inſtituat epiſcopus.

Filius viuente patre eſt dominus.

a ¶ Ius ad rem.] & ſic non in re, & ſic eſt indebitum iri,quare talis non beneficiatus poteſt dici, vt ſup.de cõceſ præb.c.quoniã ex conſtitutione.lib.6. Simile eſt de filio,qui eſt viuente patre dominus rei paternæ ſpe & non re,& vxor in bonis dotalibus conſtante matrimonio.Ex quo ſequitur ꝙ tali eſt ius ad rem,quod aliqui vocant,decretum:quia ſub decreto Papæ appoſitũ vt communiter fit in gratia ibi,decernentes,&c.cõſeruatur,vt ſup.de cõceſ.præb quia cunctis.lib.6 nec poteſt cõmutari cum alio,nec priora beneficia ſibi incõpatibilia facit vacare,nec ſuper ipſo quaſi pro certo titulo poterit ordines recipere ſup de reſer. in noſtra & extrauag domini Ioãnis,Execrabilis §.per hoc. Quid ſi canonicus per Papam effectus fuerit in aliqua cathedrali eccleſia ſub expectatione præbendæ:nunquid poterit in delegatum iudicem impetrari,& eãdem exercere iuriſdictionem? Videtur ꝙ non,cum non habeat ius in re,ſed ad rem, vt ſup.de cõceſ.præb.quoniam ex cõſtitutione.lib.6.Cõtrarium credo, cum omnia quæ ad iura canonicatus pertinent ſibi debeãtur:licet non dũ ſit ibi præbendatus,niſi conſuetudo refragetur per iura ſup de ele.in Geneſi.de renun c.2.Nec decr.ſtatutũ.ſup.de reſcrip dicit præbendatum,ſed canonicũ tantum.

Canonic⁹ creatus ꝑ Papam in Eccleſia cathedrali,an poſſit in iudicem delegari.

Quid ſi ego ſic expectans cũ vacaret in altera diœceſi quædam Eccleſia,feci mihi prouideri de ea:dein de mota lite ſuper ipſa cõtra me, ĩ limine poſſeſſionis adipiſcendæ acceptẽ ſecundũ in alia diœceſi ſuper quamodo eodẽ lite mota,faciam mihi in tertia diœceſi de tertia prouideri,& ſic facio de pluribus,nunquid poſſum? Vidi de quodam,qui decẽ præbendas in Eccleſia beatæ Mariæ Pictauis fecit ſibi iſto modo ꝓuideri:vbi eſt ſtatutũ,ꝙ fructus præbendæ litigioſæ nunquã aſſignantur alicui,ſed per capitulũ obtinenti ſententialẽ victoriã reſeruantur:ꝙ ſtatutum ſatis innititur æquitati illius c.ſup de ſequeſtra ad cõpeſcẽdas in ſi cõcil. Vieñ.nunquid ergo talis multiplicatio & narratio põt tolerari de iure? Vr̃ ꝙ nõ per ea q̃ not.Inno. ſup de reſcrip.in noſtra vbi dicit,ꝙ ſi pẽdente quæſtione ſuper eccleſia curata,cuius poſſeſſionẽ nõ habet,acipiat poſſeſſionẽ ſecundæ,ſimilẽ curã habẽtis,hoc ipſo vr̃ renũtiare liti motæ ſuper eccleſia prima.& eſt ratio,q̃a aut recipiendo ſecundã intendebat renuntiare, & tũc habet̃ propoſitũ;aut nõ intendebat renuntiare,ſed intendebat ſi obtineret in cauſa primæ dimittere ſecundã, & accipere primam:& ſic videtur ipſam ſecundam recipere ad tempus ſub conditione:quod totum reprobatur in beneficijs Eccleſiaſticis,quæ debent eſſe ꝑpetua nec cadit in ipſis cõditio:q̃a in ea vacatione, &c. 70.diſt c.2.ſup.de ele in electionibus.li.6.1.q.2.quàm pio.quæ procedunt vt credo vbi ſecundam cum proteſtatione recipit,vel aliàs conſtat de intentione eius,ꝑ quam nõ intendit renũtiare primæ, vel liti eius, ſimpliciter admittendo poſſeſſionem ſecundæ non litigioſæ,primæ eo ipſo renuntiat,vt ſup. de præb. de multa. in caſu vero noſtro,quẽ poſui ſ̃.credo cõtrariũ:ſcilicet quod ſemper poſſim mihi facere prouideri de omnibus quotquot vacabunt,cum proteſtatione ſi nõ habeam ius in iam receptis, & in illis quæ nunc recipio ius mihi competat & non alias:quia tales conditiones, quæ de iure inſunt, non faciunt rem conditionalem, quamuis exprimantur,vt ſup.de ele. ſignificaſti. cum ibi not. 17. q. 2. Eleutherius recipiendo ſ. corporalem & pacificam poſſeſſionem vnius omnibus alijs & litibus ſuper eis motis renuntio.& ſic intelligit Innoc ſup ſed ante pacificam poſſeſſionem ſecus, vt ſup.de ele.commiſſa lib.6. & in hoc ſatis concordant ea quæ not Hoſt.in dicto c.in noſtra. Sed quid ſi impetrans,qui fecit ſibi de Eccleſia certa prouideri inuenerit q̃onem ſuper illa Eccleſia inter duos mota: vel inter ordinarium & aliũ impetrantem,& ſic litigioſam quod tamen ignorabat tempore ſuæ prouiſionis:nunquid hoc declarato per ſuum executorẽ poterit illa dimiſſa de alia ſibi facere prouideri? hoc ſolo,quia litigioſe cepit,per c ſup.vt lit. pen. ſi hi ſ̃.li 6.Item nunquid valebit declaratio primi executoris non vocatis ordinarijs aliarum Eccleſiarum, vel cæteris impetrantib.quos hic tangere videtur? Hoc vidi de facto Et vr̃ ꝙ executor poſſit errorem ſuum corrigere vbi errauit in facto,ſecundum Inno.& Hoſt.& ẽt vbi in iure ſecundum Hoſt.prout not.per eos ſup de renun.c.1 de offic deleg in litteris. de reſcrip cum in multis.in ſi.li.6.Et ꝙ propter litem non poſſit dimitti, vr̃,quia non agebatur de dominio eccleſiæ: cum nõ ſit apud aliquem.inſt.de re diu.§. ſacræ.quod requiritur:ſcilicet ꝑ litiget̃ de dominio,ad hoc ꝙ res litigioſa dicat̃.C.de liti.auth.litigioſa.Dic contra per c. ſi hi cõtra Nec obſtat dictus §.ſacræ.quia intelligitur nullius,ſ. perſonæ ſæcularis:ſed eccleſiaſticæ bene,ſic no. Inn ſup.de eo qui mit in poſ. c. 1. videtur ꝙ ſi in illa de qua eſt ſibi prouiſum,impetrans habebat ius, licet non poſſit habere poſſeſſionẽ facti,vt vlterius nõ poterit ſibi de alia ꝓuideri,aliàs ſequeretur,ꝙ ex vna gratia poſſet duo uel plura beneficia cõſequi.de quo per Inn.ſup.de offi.deleg in litteris. Sed quid ſi litigium erat tantũ ſuper poſſeſſione:idẽ crederem per cap.ſi hi contra quod indiſtincte loquitur:maxime cum de matrimonio carnali vel ſpirituali non poſſit ita ſimpliciter agi poſſeſſorio,quin aliquid de proprietate habeat immiſceri,vt legitur & not ſup de reſt ſpo ex tranſmiſſa De declaratione executoris dicetur infra.

Cõditio, q̃ de iure ineſt non facit rem conditionalem.

Eccleſiæ dominiũ apud perſonas eccleſiaſticas tantũ eſt.

b ¶ Ante ſ. idest,tempore datæ,vt de reſcri. eam te. & c.ſi eo tempore.lib.6.

c ¶ Immutari.] & ſic non debent damnis cõmendari præterita.ſup de cõſt.cognoſcẽtes.Vnde eſt hic arg ꝙ per cõſtitutionem principis quantumcunque publice vel ſolemniter editam,etiam licet omnes de mũdo nõ obſtantias contineat:non tolluntur ſpecialia priuilegia,ſtatuta vel conſuetudines, quæ nõ obſtantiæ tantum intendunt ad tollendam ſurreptionem,non ad talia iura ſpecialia perimenda:quod eſt verũ,niſi nominatim,ſpecialiter & expreſſe talia per ipſam tollant̃ ſ̃. de reſcrip.cũ ordinem ſup.de do & cõtu ex litteris.de conſti.licet.de reſcrip.ſi propter.de elect.quia ſæpe.li. 6.De hoc dixi plene de ſepul.ſuper cathedram.in fine.

Conſtitutio principis continens oẽs nõ obſtãtias d̃ mũdo, ñ tollat priuilegia, ſtatuta, vel conſuetudinem.

d ¶ Integris.] Not.ius dominorum nõ debere diminui

propter

propter diuiſiones, quas emphyteutæ inter ſe faciunt, vel vaſalli, de quo dicetur infra in fi.

a ¶ Suo ordine.) id eſt, quæ prius impetrauerit, prius obtineat. ſ. de reſcri. capitulū, & c. tibi qui gratiā, de ↄ cel. præb. auctoritate. lib. 6. qđ eſt verū, niſi ꝑ ꝑ defectū vel crimen primi impetrantis, ſeu negligētiā, vel auctoritatis poſterioritatem, vel anticipationem temporis, ordo debitus ſubuertatur, vt ſup. de præben. ſi clericus. in fi. & c. ij qui de reſcri. duobus. lib. 6.

diœceſibus deciſis ab illis, eiſdem modo & forma poſſint ſuo ordine a per executores b de

Executores ſūt duplices.

b ¶ Executores] executor eſt is, qui gratiā à principe factā vel iuſſam fieri, ad effectū deducit. Et dr̄ de exequor, quaſi exceſſiue i. viriliter exequi. Tertio, ſi quæras quot ſint genera: duo, nam quidam dantur ad prouidendū: quidā ad cōpellendū, vt legitur & not. ſup. de reſcr. abbatē, & de cōceſ. pb. ſi capitulo, & c. ſi ſoli. li. 5. & talis dr̄ habere litteras auctoritatis, quandoq; dr̄ quis habere litteras facultatis, vt qū datur ptās ordinario, ꝙ aliquem poſſit recipere, vt ſupra de reſcri. cum aliquibus, & dicto c. ſi ſoli. Quarto, quem ordinem habeat iſte executor ſeruare. Dic ꝙ (dum tñ non excedat fines mādanti, nec nimis feſtinet) ſine aliqua alia cauſæ cognitione, ēt ſummariæ pōt in executione prouiſionis, vel compoſitionis procedere, cum ſit ver⁹ executor: & ideo quotidie tales executores ſuos proceſſus faciūt in abſentia partiū: & eis nō vocatis, vbicunque & quomodocunq; eis placet, vt ſ. de re iudi. de cætero, & c. ꝙ ad conſultationem, in fi. tñ ſi aliqua proponuntur, nō ad recuſandum perſonam eius. cum hoc fieri nō poſſit, vt ſ. de appel. nouit. ſed ad probandū reſcriptum ſurreptitium, vel falſum, bene pōt admittere & cognoſcere, ſi voluerit, vt ſup. de offi. de leg. paſtoralis §. qa vero: vel ſuo ſuperiori intimare, vt in dicto c. de cætero, poterit tñ procedere executor ad prouidendum & prouidere ſi voluerit, nō obſtante cōtradictione alicuius, appellatione ſeu propoſita exceptione: quia ex hoc ꝙ nō admittit exceptionē probabilem, nō poterit appellari: niſi aliàs cōſtaret de veritate: licet aliud ſit in iudice. ſ. de appel. interpoſita, in prin. arg. ſ. de appel. nouit. Quod ſic probo, pari vel maiori ptāte confert Papa per ſe vel per alium beneficia vacātia totius mundi, quàm ordinarius illa ſuę diœceſis, vt ſ. de præb. licet, & c. hi qui lib. 6. ſed ordinarius ꝑ ꝑ aliquam contradictionem ſeu appellationē non comittet conferre bñficium ſi quod vacat: cū ſine cauſæ cognitione nō debeat ſpoliari ſua quaſi poſſeſſione in qua eſt, conferendi ſua beneficia, vt ſ. de ele. cū inter canonicos. §. ſed ſup neg. prala. c. fi. de in integ. reſti. c. 1. ſupra de iure pa. conſultation: b multominus executor arg. dicto c. hi qui. In extraiudicialibus aūt appellatio ſeu partialis cōtradictio non impediūt alicui poſſeſſionē, vel quaſi in qua eſt, nec attētata poſt ſe reuocare faciūt donec prius de veritate conſtet. vt dicto c. inter, & ſup de appel. bonæ, per Inn. hoc fallit in caſu illius. c. ſup. de accu. accedēs, & in caſib. alijs, q no. ſup. de re iud. qđ ad cōſultationē. in gl. & p Inn. & Hoſt. Si tñ cōſtet ꝙ exceptio propoſita corā eo fuerit ꝓbata vera & legitima, reuocabit qđ ꝑ ipſū factū fuerit, ſi ex hoc fuerit appellatū, vt in c. cū inter, nō tñ renouabit ex hoc tm̄, quia non fuit admiſſa quātumcunq; eſſet de ſe probabilis, niſi ꝓbata fuerit prius vera: & ſic non vendicat ſibi locum in executore principium illius c. ſupra de appel. interpoſita, in prin. vt ſupra dixi. Sed nunquid iſte executor habebit expectare caſſationē collationis factæ per aliū executorē ſeu ordinariū de illo bñficio, de quo ſuo impetrāti ꝓuidere intēdit? Nō credo dubiū ꝙ nō: dum tñ executor ꝓ ꝑ primæ collationis ius trāsferendi haberet ꝑ ea q̄ ſup. dixi. Et idē de electione, ſi duæ fiant vno cōtextu, vt ſupra de ele. congregato, ſi aūt ex interuallo, diſtingue: qa aut prima eſt nulla vel annullanda: vñ ſi eſt nulla, & cauſa nullatis eſt notoria: tunc poterit fieri ſecūda

Beneficii collatio non impeditur per appellationem.

prima nō caſſata. ſupra de ele. auditis. in alijs oīb. nō, vt ſupra de ele. cōſideramus, & dic vt ibi per Inno. & Hoſt. ſ. & per Copoſt. de reſcr. capitulū item ſi velit ꝓuidere impetranti de bñficio quod vacat de iure, non tñ de facto quod poteſt: tunc debet præmittere cognitionem ſaltem ſummariā, & vocare poſſidentē: & ſi inueniat ipſum non habere ius, non feret ſententiā, ſed coget detentorem de facto dimittere, ſicut de facto tenebat, & reſignare poſſeſſionē facti, & poſt exequatur mandatū: aliàs ſi iſtū ordinē in hoc omitteret, caſſaretur eius proceſſus: de quo per Inno. ſupra de cōceſ. pręb. propoſuit ſuper verbo, executorē, facit ſupra de præb. licet eps. li. 6. Ex quibus ſoluta vr̄ qō facta ſupra eo. ſuper verbo; ius ad re. ſ. ꝙ executor talis in corrigendo errorē ſuum, & ſic prouidendo de ſecūdo, declarato primo, ꝙ prouiſio facta per eū prius nō tenuit: vel ēt declarato prius tale beneficiū poſſe cadere ſub gratia, in qua datus eſt executor, non habebit neceſſario partes vocare: nec aliàs iuris ordinē obſeruare; debuit tñ audire partes, ſi aliqua rationabilia ꝓpoſuerūt. ꝯ ipſum, vt ſuperius dictum eſt. Quinto quæro q̄ perſonæ potuerunt deputari executores: planū eſt ꝙ illæ, q̄ poſſunt cōſtitui delegati, de quib. ſupra de reſcri. ſtatutū. li. 6. & ēt rectores ſimplicium bñficiorū: & clerici in minoribus beneficijs conſtituti, ſicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarum & ſniarum, in quibus non vendicat ſibi locum dicta decret. ſtatutum, vt ibi notatur. Non tñ credo ꝙ laicus vel bigami, ſeu aliàs carētes priuilegio clericali poſſint eſſe executores, vt ſupra de iud. decernimus, de arbi. cōtingit. 96. dict. bñ quidē. 39. di. iudicatū, licet ſit arg. cōtra. ſ. de procu. nō indiſcrete. lib. 6. nec religioſi ſine licētia ſuorum præſalorū, vt ſup. de teſta. religioſus. lib. 6. & de procu. religioſus. concil. Viennen. de re iud. cū l. & A. 1. à iure, & c. niſi cū diſtinctione illius c. de reſcrip. & ſi principalis. Contrarium vr̄ per illud c. nam ex quo vicecancellarius ipſum talem inſtituit, perſonam eius quantum ad hoc emancipare vr̄ à ptāte ſui prælati, & ſic intelligitur illud c. ſupra de priuileg. cū olim. 2. ſ. ꝙ non requiritur certa ſcientia Papæ tm̄ ꝙ aliqui intelligebant illud c. cum olim. Nam non pōt negari quin prior conuentualis, licet religioſus poſſit ſine certa ſcientia Papæ iudex cōſtitui delegatus: & tñ non eſt dubium quin ſit ſub ptāte ſui abbatis & imperio: ſicut ſunt cæteri ſimplices religioſi, vt ſupra de ſtatu reg. cum ad monaſterium. §. talos. & ſupra, de ſup. negligen. prælato. quia regulares § penult. Non obſtāt dicta c. religioſus, & religioſus, quia aliud pōt princeps, vel ille qui ſpecialiter ſuper hoc gerit vices eius, fauore rei priuatæ, maxime, qđ nō poſſet priuatus arg. 17. q. 3. §. quod aūt. Teneas quod voluens. Sed pone ꝙ requiratur licentia proprij prælati, ſicut in illo c. religioſus, nunquid oportet ꝙ præcedat ipſa licētia conſtitōnem procuratorij vel executoris: vel habebit in ipſo actu interuenire, ſeu ſufficit ꝙ ſequatur? Et vr̄ ꝙ habeat præcedere, cum oporteat petere & obtinere: vt dicit illud c. de teſta. religioſus. ff. de acq. hæredi. ſi quis. §. iuſſum, vbi habeat iuſſus pręcedere. Vel dic quod vr̄ quod habeat concurrere cum cōſtitutione. arg. inſti. de auctor. tut. § tutor. & ff. eo. l. obligari. ſupra de reb. eccl. non alie. dudum. lib. 6. vbi de hoc p Inno. 12. q. 2. ſine exceptione. imm̄o vr̄ quod ſufficiat ſubſequi, vt ſupra de pac. quotiens, de ijs quæ fi. a prę la. cū nos iā pridem, vbi de hoc. Credo ad hoc quod poſſet cōſtitui per quemcunque, nec ſit neceſſe tunc licentiam eſſe petitam, nec obtentam: quia in hoc nihil agit ipſe religioſus: nec pſona eius eſt penitus inepta vel infecta ſeu inhabilis de iure naturali ad talia ſuſcipienda, imò bñ eſt ſuſceptiua de iure naturali talium, ſicut electionū, & ſimilium, ſupra de ele. quàm ſit eccleſijs. lib. 6. licet de iure poſitiuo ſit inepta, ſicut

Electio ſecunda an fieri poſſit prima non caſſata.

Executionis officiū quib. pſoni pōt cōmitti.

Licētia ſuperioris qñ requirit an pręcedere debeat.

cus

mandatos & alios a, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quibus ante di-

eut dicimus de milite ff. de procu. filiusfa. §. veterani. vnde nō cōſtitutio, ſed ſuſceptio & exercitiū procuratorij ſine licētia prohibetur: vt patet in dicto c. de ꝓcu. religioſis, nec deputare tales executores eſt ꝓhibitum, ēt ſine licentia: ſed quòd ſic deputati poſſint ſuſcipere vel exequi officium eis deputatū ſine licentia, hoc bene prohibetur, vt in c. religioſus. de teſtamen. ſi aūt ipſe ſine licentia ſubſtituerit aliquem ſuſcipiendo procuratorium, vel aliquid aliud fecerit: hoc non poterit per ſubſequentem licentiā ratificari, cum ab initio nō tenuerit, ſupra de reg. iur. nō firmatur. lib. 6. Sic dicimus de ſeruo & monacho: qui licet poſſint inſtitui hæredes per quemcunque: non tñ præſtare conſenſum, niſi prius iuſſi fuerint: vt in dicta l. obligari. Non obſtant iura in contrarium allegata: qa loquuntur de illis caſibus, qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizātiū in limine ipſius actus: ſicut eſt in alienationibus minorum vel rerū eccleſiarum: & ſimilibus Itē & quia aliud eſt licentia, de qua hic loquimur: & aliud auctoritas de qua loquunt̄ dicta iura ſupra allegata. Sed cum tales executores gratiarum admittendo rōnabiles exceptiones propoſitas ꝯ reſcripta ſeu gratias: & cognoſcendo de ipſis quaſi iudices cauſæ eſſent: & iuriſdōnem contentioſam habere incipiant: quod poſſunt iuxta §. ſupra de offi de leg. paſtoralis §. præterea, vbi de hoc in gl. nunquid hoc poterunt, quamuis ſint rectores ſimplices clerici: & ſic alij ab ipſis, quos ordinat dicta decret. ſtatutum. li. 6. ſup. de reſcr & nunquid ēt citare poterunt, & pro tribunali ſedere: vel alijs cōmittere quātū ad hoc ex. ciuitatem & diœceſim, in quibus ſunt deputati ꝯ decretalem prædictam? Quotidie hoc faciunt: ſed quo iure non video: niſi quia frequenter licet acceſſorie ꝙ principaliter nō liceret, ſicut video de eccleſia curata annexa præbendæ, q̄ ēt multiplicatam, licet alicui citra ſacerdotium & reſidētiam poſſidere acceſſorie, ꝙ principaliter non liceret: vt ſupra de præb. de multa, per Inno & c. expoſuit, & c. ſuper eo. li 6. C de iud. quotiens, & ſic fallit in hoc caſu dicta conſtō, ſtatutū, & ēt in illo caſu qñ iudices cum conuenientia in audientia impetrantur: quia tunc non pōt excipi de loco vel de cōditione perſonarum iudicum, vt ibi not. facit ſup. de offi dele cum olim 2. vnde proprie nō eſt iuriſdō q̄ exercent tales executores, ſed potius acceſſorie tamquam miſſi exercēt, vt in dicto § præterea, cū potius reſpiciatur in eis quod eſt principale, & vt tales iudicantur. arg. ſup. de reg. iur. acceſſorium. li. 6. tñ licet ſint principales habito reſpectu ad executionem: acceſſorij ſunt habito reſpectu ad gratiam ſuper qua dati ſunt, vt ſupra de off deleg. ſuper eo li 6 Alia rō eſt: nam cum iſti ex ſpontanea cōtradictione illius ꝯ quem dati ſunt, vel ꝯ quem gratiam exequuntur, & ad eius inſtantiam, & de conſenſu ipſius proponentis coram eis ſuas exceptiones voluntarie hanc iuriſdōnem aſſumant: & quicunque ꝯ quem impetratum eſt reſcriptum, poſſit renuntiare quantum ad hoc dictæ conſtōni, ſtatutum: merito de conſenſu iſtius contradictoris poterit iſte quamuis ſimplex partes iudicis aſſumere, & vbicunque exercere eandem: per rōnē ſup. immediate poſitam. Sed nunquid ille ordinarius, qui ſuccedit talib. executorib. quorū officiū ꝑꝑ negligētiā impetrātis ꝑijt, reputabit̄ ꝓ oīa vt ordinari⁹, vel ꝑoti⁹ vt delegat⁹, vel vt mer⁹ port⁹ executor. de quo ī ꝺ p̄b. ſi clericus, in fi. Vī vt ordinarius, cū ſit adminiſtrator iuris cōis, & ille impetrator ipsā grām petat, vt de iure cōi ſibi debitā, vt dicit ibi tex. & ſic ē excitatiua iuris cōis tm̄. arg. ī ꝺ off ord. licet quare poterit ad archiepm̄ appellari ab eo: vñ vr̄ ꝙ vt ſpālis delegat⁹ ſeu executor Papæ hoc faciat, & ſic ad Papā eſſet appellādū, cū ex collatione Papę canonicatū obtineat: vigore cuius & non aliàs conſequitur præbendam, vt ſic vbi vnum ꝑꝑ alterū vtrobiq; tm̄ vnum. 1. q 1. ſi quis. pro quo facit ſup. de offi. ordi. irrefragabili § cæterum. Si quæras an tales executores poſſint inuocare brachiū ſeculare? Dic vt dixi plene ī. de offi. deleg. iudices, cōcil Vien. Si vis plenius ſcire de iſtis executoribus, quære per Innoc & Hoſt. ī. de offic. delega. in litteris, de re iudi ca. 1. de conceſ. præben. propoſuit, & ca. cum noſtris, & cap. litteras, de deſpon. impub. ad diſſoluendum, de exceſſ. prælat. inter dilectos, & per Compoſt. ſup de reſcrip. capitulum, & c. mandatum. in glo. ordina. ſup. de offic deleg paſtoralis.

Religioſi ꝑſona e ſectionū & multo ſū malo. ū eſt ſuſcepta.

Acceſſorie aliqua licēt, ꝙ principaliter nō licent.

ADDITIO Si mandatum eſt alicui ꝙ faciet alicui prouideri, & ſcripſit in vna eccleſia de prouiſione alicuius, ꝙ anteq̄ ibi recipiatur, pōt mādare ꝙ in alia recipiatur, nec obſtat ſup de reſcr. in noſtra quia loquit̄ qñ plures litteræ ſuper vnius prouiſione impetrātur in fraudē Si aūt per primas litteras ſit receptus; tunc vlterius non hēt prouiſor quid faciat; quia plene executus eſt mandatum Apoſtolicum: & ideo non tenet ſecunda prouiſio arg. ſup. eo. venerabili fratri, de offi. & poteſta. iud deleg. idem vr̄ ſi mandatum eſt alicui, ꝙ prouideat alicui: nā ſi ꝓuidit ita ꝙ prouiſio teneat de iure, licet de facto nō habeat poſſeſſionē, vlterius tenet ſecunda prouiſio: quia ſi contrarium dicitur, ſequitur abſurdum, ſ. ꝙ per vnum mandatum conſequatur nō ſolum duas, ſed multas prouiſiones, & omnes valebunt: aliqui tamen contradicunt. Innoc

a ¶ Et alios, ad quos id pertinebit.] puta ſubexecutores: ſed ipſi idē ſunt cū executorib. vt ſup de off dele. cū olim. Vel dic, alios, ſ. iudices delegatos, ſeu auditores, ad quos ꝑ applōnē vel ſimplicē querelā in Romana curia vel alibi negotiū cōmiſſum fuit, ꝑ iura ī. de off dele paſtoralis. § ꝑterea ibi, reuocato, & c. ī de reſcr. auditor de ele. conſtōnē. § inſuper. in cle Sed quid erit in caſu illius c ī. de p̄b ſi clericus. in fi vel in gratijs ſub forma pauperū impetratis: in quib. vt frequētius diœceſani cōſtituunt̄ executores: nūquid archiepiſcop⁹ Tholoſanus, qui ep̄o Tholoſano in honore & & onere immediate ſucceſſit, in alijs diœceſib. vel ꝓpria eorū dięceſi potius grās illius, q̄ ſunt in fieri, exequet̄? Credo ꝙ de illo c ſi clericus, in fine, nō ſit dubiū quin ordinarius illius bñficij hoc habeat facere, prout dicit dicta decre. ſi clericus, in fine. d gratijs vero ſub forma pauperū, & alijs ep̄o Tholoſano, qui tūc erat vt dięceſanus, exequendis cōmiſſis, videretur, ꝙ cū ordinaria iuriſdō depēdeat ab adminiſtratione ſeu territorio: & iſtæ executiones ſic cōmiſſæ ſint dięceſanis ut ordinarijs, qui adminiſtratores iuris exiſtūt, vt ſupra de ſent. excom nuper, & de iure debeat̄ pauperib. clericis victus de patrimonio crucifixi, vt § de p̄b cū ſcd̄m in prin. bñ ſequit̄ ꝙ diuiſa adminiſtratione ſeu territorio, quālibet partē ſequit̄ omne illud ꝙ ex ipſa dependeret: & ſic quilibet dięceſanus habebit executionē & exercitiū omniū cauſarū ſuæ dięceſis: & ēt prius ante diuiſionem inceptarum & pendētiū, & nedū proprie ordinariarū: immo ēt commiſſarum delegationum tñ diœce. vt ordinarijs, vt in caſu noſtro. arg. 96 diſt Conſtantinus, palea eſt. §. de off. dele. qm̄ abbas, & c præterea, ſecus autem eſt vbi vt ſimplici cōmiſſario delegato vel eſſet ipſis diœce. cōmiſſa. Vel idē eſſe in vtroq; caſu: tā vbi vt delegatis ēt ſimpliciter quàm etiam vt ordinarijs: ex quo ſunt commiſſa dignitati, nō perſonæ, per c quoniam abbas, cū quo ad partes ſibi ſubtractas & ſic quo ad alias diœce. Tholoſanus deſiderit eſſe prælatus: quare ſibi ſuccedentes fungētur eius vice, ac ſi ipſe eſſet mortuus vel trā ſlatus: ſuccedit. n res rei, vel dignitas dignitati, ſicut perſona ꝑſonæ: & ideo debet fungi vice eius per omnia, vt ſupra vt lit pend. eccleſia. ſ. cum ſimilib. Ratio tamen huius decre. eſt in contrarium: ibi dum ſequitur, quibus ante diuiſiones, & c. ſed poteſt dici quòd,

uiſiones ſæpeſatas poterant & debebant. ¶ Idem [a] etiá declaramus [b] quo ad litteras Apoſtolicas iuſtitiam [c] continentes, vt videlicet iudices [d] dari per illas in cauſis quarū libet perſonarum, quæ nunc de eiſdem diœceſibus diuiſis exiſtunt, poſſint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac ſi dictæ diœceſes de quibus mentio in eiſdem litteris habetur, integre remanſiſſent [e]. ¶ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario cōtraire Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorū eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioñ iij. Kalen. Nouembris: pōtificatus noſtri anno ſecundo.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Epiſcopus monaſteriū viſitans non tenetur accipere monachos illius monaſterij pro tabellionibus: etiamſi hoc haberet conſuetudo: nec in actu viſitationis debet eſſe ſolus, ſed duos vel tres clericos cum notario, qui ſimiliter ſit clericus, ſecum aſſumat. hoc dicit.*

CAP. I.

DEbent ſuperioribus ſuis reuerentiā ſubditi: & dum ſalubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. Rurſus oportet præpoſitos cum charitate † corrigere: decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna ſubiectos dilectione fouere: Sic debitor delicatus effugitur: ſic oneroſus creditor minime [f] reperitur. ¶ Sane dudum venerabili fratre noſtro A. epiſcopo Dulmen. ad uiſitandum capitulum ſuæ eccleſiæ Dulmen. quæ regularis ordinis ſancti Benedicti fore noſcitur, deſcendēte [g]: Prior & capitulū ipſius eccleſiæ excipientes, ꝙ de cōſuetudine erat eccleſiæ ſupradictæ, à tempore cuius non erat memoria [h] inconcuſſe ſeruata, quòd

¶ hic loquitur de ſimplicibus executoribus ſeu delegatis à ſede Apoſtolica conſtitutis.

a ¶ Idem etiam.] Quarta pars.

b ¶ Declaramus. & ſic nota iſta decre eſt declaratiua iuris antiqui, non conſtitutiua iuris noui, vt patet ſt ſ. eod § proximo, in verbo, declaramus, quare nō eſt neceſſe hic reſpicere eius editionē ſeu publicationē: cum oīa quantumcūq; longe ante ꝑterita ſeu inchoata reſpiciat, vt ſ. de con. ſti. quoniā. & de vſu. ris, cum tu de elect. cū in cunctis. §. pen.

Littera Apoſtolica ē duplex.

c ¶ Iuſtitiam] & ſic eſt duplex littera Apoſtolica: quædā gratioſa, de qua ſ. dictū eſt. quædam iuſtitiæ, de qua hic. ſimile ſ. de fal. accedens. prima conſueuit bullari cum filo de ſerico: ſecunda cum filo canabis. argu. ſ. de fal. licet. item prima non tranſit regulariter ſine lectione, ſed ſine cōtradictione bene: ſecunda trāſit ſine lectione, ſed nō tranſit ſine contradictione, & ideo in procuratorijs contradictarum cōſueuit illa clauſula apponi, Cōſtituit talē procuratorem ad impetrandum & contradicēdum litteras ſimplices & legēdas: ſine qua non eſſet ſufficiens procurator in audientia contradictarum, quātucūq. aliàs haberet plenum mandatum, & iſta ſola ſine alio mandato non eſſet ſufficiēs in palatio auditorum vt ſ. de renun. veniens

Iudex, auditor, conſeruator, & arbiter differūt.

d ¶ Iudices.] & ſic not. ꝙ alius eſt iudex, vt hic: alius auditor, vt ſ. de officio deleg ſuper quæſtionum. §. porro. in fin. de reſcrip. auditor. concil, Vieneñ alius cōſeruator, vt ſup. de offi. dele. ſtatuimus, lib 6. alius arbiter iuris ſ eo. c ſuſpicionis. & c. ab arbitris. lib. 6 Itē alius executor miſtus, de quo ſ. §. proxi dictum eſt. alius merus, de quo ſ de appel. nouit. de quibus plene dicitur ſ. de iudi qđ ad conſulationem. g glo. Iano. & Hoſt. alius referendarius, ſcilicet ad certū articulum cauſæ referendū datur, vt ſ de offi deleg. iudices concil Vieneñ. & in d c. ſuper quæſtionum. omnes iſti & & ſimiles ſūt ordinati ad cauſas Apoſtolicas expediendas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus eſt proprie is, qui mandatam ſibi iuriſdictionem vice delegantis exercet. dictus à delego, gas, quod idem eſt quod mando: quare rubrica. ff. dicit de eo cui mandata eſt iuriſdictio.

Executor eſt duplex.

Referēdarius quis. eſt.

e ¶ Remanſiſſent.] Nota ꝙ diuiſio facta de re aliqua re, operatur tantū illum effectum pro quo facta eſt: nec ad alios ſe extendit, nec in alijs caſibus præbet præiudicium alicui ſeu iuuamen, vt 10. diſt. l. quod præſtat. argum. ꝙ diuiſio rei emphyteuticæ, vel feudalis ſeu debitorum, inter hæredes facta, non noceat dominis vel creditoribus ſuper integra ſolutione penſionis vel debiti eis facienda vt prius: cum particularis actio ſeu ſolutio non modica habeat incommoda. ff. famil. erciſc. plane. Guli. de monte Lauduno

Solutio particularis multa hēt incōmoda.

Diuiſio.

DEbent.] Hæc conſtitutio habet quattuor partes. Primo præmittit prooemium ad dicenda. Secundo verſi. Sane. factum viſitationis intentæ & conſuetudinis cōtra hoc propoſitæ narrat. Tertio verſi. Propoſito. dictam conſuetudinem multis rationibus præmiſſis reprobat. Quarto verſic. Sed ne ſit. numerum perſonarum viſitanti aſſiſtentium taxat. In primo ordinem, quem debent habere ſubditi ad ſuperiores, & ecōtra ponit. In primo non ſeruato eſt inobedientia punienda: in ſecundo eſt tyrannia vel negligentia reprobanda. Secundo verſi Sic debitor. horum rationem ſubiungit: licet enim inter hos ſit relatio ſuperpoſitionis & ſuppoſitionis: hæc tamen corrumpuntur ab exceſſu. 22. q. 5. de forma. ff. de ijs qui ſunt ſui vel alie. iur. l. 1. in fi. & l ſeq.

† Vide cōciliū Trident. ſeſ. 13. de reformatione. c. 1.

f ¶ Minime reperitur.] ff. de pigno. actio. ſi ſeruos pignoratos in fin.

g ¶ Deſcendente.] prout pōt & tenetur. extra 6. lib. de cenſi. Romana 1. reſpō. extra de offi. ord. irrefragabili.

h ¶ Memoria.] hoc non prodeſt in delictis. extra de conſue.

conſue. cum tanto. extra de ſimo. cõ in eccleſia. & male conſueta tpe nõ firmãtur. auth. vt nulli iud. lic. ha. lo. ſerua. §. 1 coll 9. & eadẽ vbicũq; à iure reprobaſ cõſuetudo, vt hic, & extra. 5. lib de conſue. 1 & 2. & eod. lib. de elect quia ſæpe. & eod. lib. de pænit. & remiſ. epiſcopus in fi.

cap cum nuntius. de iureiurã. & ff Chriſtus. in fi. et iã in cauſa viſitationis & reformationis extra 6. lib de offi. ordi. quia. Itẽ ex quo ſunt ſuſpecti, teſtes eſſe nõ poſſunt. ff. de teſti. l. 3. circa princip ibi verſi Nam ſi careant. extra de teſti. ſuper eo. 2 in prin. Sol. in pmiſſis caſibus monachi teſtes eſſe poſſunt, ſed nõ cum præciſione hoc eſt ipſi & non alij: quod hic negatur: vnde lite grandi hic cõſiderata Papa hoc voluit, vt plenior fieret ꝓbatio, vt veritas plenius eluceſceret. C. de tempo. appel. per hanc. in fi.

epiſcopi Dulmen. qui fuerunt pro tempore, per ſe ſolos abſque alijs religioſis ſibi adiunctis, uel clericis uel laicis ſæcularibus quibuſcunque aſſumptis ſibi loco notarij monacho ſeu monachis capituli memorati, uiſitationem ſuam hactenus præfato impenderunt capitulo, ſupplicarunt eidẽ epiſcopo, ut oẽs tã clericos quã laicos religioſos & ſæculares (antequam uiſitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis, parati erant ipſum admittere ad uiſitationem huiuſmodi peragendam. Et quia dictus epiſcopus eos ſuper hoc non audiuit [a], quamquam proteſtaretur ſe uelle oẽs clericos ſuos, & alios (præter tres uel quattuor & notarium) remouere: & ſic ſuam uiſitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad ſedẽ Apoſtolicã appellarũt.

¶ Propoſito itaq; huiuſmodi negotio corã nobis, & auditis & intellectis, quę partes dicere uoluerunt: nos conſiderãtes, quòd conſuetudo prædicta contra communem utilitatem, facultatem probationum (quæ non eſt auguſtanda [b]) reſtringit, propter quod etiam ut ſalua ſcilicet ſit rerum probatio [c], quia publice intereſt ne ueritas occultetur [d] cautum eſt iure, ut curent magiſtratus teſtari, ideſt, teſtificari uolentibus, ſe ipſos & alios teſtes uel ſignatores præbere [e]. Et ſtatuit generale concilium, ut à iudicibus adhibeatur perſona publica, uel duo uiri idonei, qui acta conſcribant [f]: Quos quidem monachos [g] ad prædicta, tum propter eorum profeſſionem, quæ illorum uocem facit funeſtam [h], & ipſos arcet à iudicijs & publicis ſiue ciuilibus actibus [i], nec patitur (prout conſtitutio [k] nouella declarat) niſi in inquiſitionis hæreticę prauitatis cauſa, tabellionis (cuius uicem in hac parte duo uiri per ſupra dictũ concilium obtinẽt) officiũ exercere: tũ quia ſuſpecti [l] nec contra [m] priorem aut capitulum, quibus ſubſunt [n], quæ corrigenda inuenirentur fide iter & recte conſcriberent, conſtat non eſſe idoneos. Attẽdentes quoque quòd id [o] epiſcopali non modicum detrahit dignitati, ſi ab epiſcopo, qui dignitatẽ propriam ſuo ingenio augere [p] debet, comites honoris ſui cauſa adhibiti abducãtur [q], ſeque ſolum ſuſpectis [r] quandoq; forſitã quos uiſitat, cõmittere compellatur [s]: Dictam conſuetudinem, per quam

a ¶ Non audiuit.] formam iuris iſti bene ſeruauerunt: quia exceptionem propoſuerunt: & pp eam non admiſſam appellarunt: vel poteſt appellari pp eam neglectã iudice ad alia procedente, quæ non poterant ſe compati cum primo propoſito. extra de appel. dilecto. & cap. ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia: qa exceptio non erat legitima, vt infra ſequitur. & ob hoc appellãs in iuriſdictione prioris iudicis remanſit: & ſic tenuit eius proceſſus: ſecus ſi materia erat ltĩma & forma debita. no. extra de offi. deleg. cũ contingat in prin.

b ¶ Non eſt anguſtanda.] C. de hæret. quoniam in fine.

c ¶ Probatio.] C. de iureiur in bonæ fidei C. de iure delib. l fi. §. ſi vero & ipſe.

d ¶ Occultetur.] ſed potius ſeruatur. ff. de teſti. ſerui.

e ¶ Præbere.] ff. de teſti. curent.

f ¶ Conſcribant.] extra de proba. quoniam contra. in prin.

g ¶ Monachos.] accipe. [?] conſtat non eſſe ſcilicet ad prædicta idoneos, & tũc reſume, tum pp. &c.

h ¶ Funeſtam.] id eſt, luctuoſam vel mortalem: quia lugere habent, & mortui ſunt mundo. 2. q. 7. placuit & cap. ſeq. 16. q. 1. placuit. 25. q. 2. ita nos. C. qui accuſ. non poſ. l ſi quis

Monachi ſunt mundo mortui.

i ¶ Actibus.] extra ne cle vel. mona. ſęc. ne. ſe immiſ. cap. 1. & c. ſed nec procuratores. & c clericis. & ca. ſententiam.

k ¶ Conſtitutio.] extra 6. lib. de hæret. vt officium inquiſitionis. § ad conſcribendas.

m ¶ Nec contra.] C. de teſti. omnibus. & ff de teſti. nullius.

n ¶ Subſunt.] propter quod eorum teſtimonium eſt ſuſpectum. C. de teſtib. parentes. & l. ſeruos. & ff. de teſtib. idonei. Ioan. Mo.

o ¶ Quod id.] ſcilicet, ꝙ eps nullis alijs ſibi adiunctis, niſi de capitulo, viſitet.

p ¶ Augere debet.] ff. de offi. proconſul. & l. obſeruandum. in fi. Ioan. Mona.

q ¶ Abducantur.] ff. de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. comitem. Sed quomodo detrahiſ huic dignitati, ſi caput ſtet cum membris. extra de præſcrip. cum non liceat. ſic non eſt iniurioſa abductio ſed debita coniunctio: ſicut inter caput & membra, & inter patrem & filium. C. de cura. furio. l fin. in prin. q 3. ita diligere. Item inhumanum eſt publicatione paupertatis detegere vilitatem. C quando & qui. quarta pars in bo. de. l. 2 circa medium. Dic vt prius. Præciſio hic reprobatur: & fuit hæc ordinatio æquitatis propter congruitates hic tactas, & neceſſitates quo ad perſonam tabellionis, vel duorum virorum pro eo. Ioan. Mona.

r ¶ Suſpectis.] ex cauſis prædictis. Ioã. Mona.

s ¶ Compellatur.] quod eſſe non debet arg C. de iud. apertiſſimi. & l. fi. Item iſti monachi ſi tabellionis loco duarum perſonarum locum tenerent, ſcilicet aſſiſtentium viſitãti ad proban-

Monachi non poſſunt eſſe teſtes

l ¶ Suſpecti.] contra, quia monachi in cauſis monaſterij teſtes eſſe poſſunt. ex de teſt, in ſup. & c. tuis, &

Officio duplici quē fungi iure vetatur.

probandum quod eſſet actum, forſan eædem perſonæ eſſent per viſitationem corrigendæ Et fungi duplici officio, præſertim ſuſpecto & aduerſo, vt hic, eſt merito reprobãdum C. de aſſeſ. nemo. extra de cleri. non reſi. quia nonnulli, & extra 6. lib. de præben. cum ſingula Ioan. Monachus.

a ¶ Reprobamus.] ex quibus cauſis conſuetudo reprobetur, not. extra 5 lib. de cõſue. in ſum Io. Mon.

b ¶ Oneroſus.] ſed quomodo eſt hic epiſcopus oneroſus, qui habet quod petit? Dic quod eſt oneroſus quo ad intentum aduerſariorum dicentium epiſcopum velle viſitare, & intrare capitulum cum pluribus, & contra eorum cõſuetudinem, quam prætendebant. Ioan. Mona.

Ep̄s cum eccleſia cathedrali hēt coniūctionē maiorem quàm cū alijs.

c ¶ Religioſa.] contra extra de offi. ord. vt iuxta. Hic, caſus eſt diuerſus, non aduerſus, nam ibi loquitur vbi prælatus viſitat, alium locum à capitulo ſuo, hic quãdo viſitat proprium capitulū, cuius perſonas propter coniunctionē maiorem quã habet ad ſuam eccleſiam præ cæteris eccleſijs ſibi ſubiectis. extra de teſt. requiſiſti §. pen eſt veriſimilius, vt eaſdem perſonas melius noſcat. Vel dic quòd hic determinat illam taxãdo hoc dictum indeterminatum: ibi, ne ſubditi nimium aggrauentur: & decet perſonas religioſas in tali articulo aſſumi. arg. extra de ſta. reg. in ſingulis. circa princ. Ioan. Mona.

d ¶ Non obſtante.] Sed quare tollit hic conſuetudinem, & compoſitiones quaſlibet: quia licet viſitationi non præſcribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione viſitationis: præſcribi tamen poteſt quoti

prælibati prior & capitulum videntur nimium declinati, tamquam non rationabilem reprobamus [a]. Sed ne ſit epiſcopus oneroſus [b], decernimus noſtrorum prædeceſſorum veſtigijs inherentes, vt cum ad viſitationem decetero faciendam in eccleſia memorata deſcenderit, in viſitationis actu duas vel tres honeſtas perſonas clericali charitate inſignitas, quarum vna ad minus ſit religioſa [c] ordinis ſupradicti, & vnum notarium clericum ſecum habeat, & non plures. Conſuetudine aliqua obtenta, & compoſitione qualibet inter partes ipſas ſuper hoc in contrarium facta hactenus, non obſtante [d]. Nulli ergo liceat hãc paginam noſtrarũ reprobationis [e], conſtitutionis [f], &c. Datum Anag. x. Kal. Auguſti, Pontificatus noſtri Anno octauo.

¶ Ioannes xxij.

¶ Beneficia plura incompatibilia obtinens ſine diſpẽſatione, debet illa præter vltimum, in manu ordinarij intra duos menſes dimittere, alias pœnas incurrit hic poſitas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad oſtendendam diſpenſationem: quod ſi non fecerit, ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenditur, vide c. ordinarij. eo. tit. lib. 6. quod ſi diligenter notetur hæc extrauagans, ſub hoc titulo recte collata dicetur.

CAP. II.

VT † quos virtutis amor a vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate non retrahit, ſaltem rigor coerceat diſciplinæ: Statuimus, vt quicunque plures dignitates, vel perſonatus, aut parochiales eccleſias: aut dignitatem vel perſonatum cum alio beneficio curam animarum habente, ſimul ſine diſpenſatione canonica detinens, illa omnia & ſingula (illo duntaxat excepto, quod vltimo receperit, quòd poſſit, ſi tamen in eo ex collatione canonica ius ſibi competat retinere) intra duos menſes à die notitiæ conſtitutionis continue numerandos efficaciter verbo & facto, abſque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum diſpoſitio ſpectabit, ea uice libere diſponenda. Quod ſi non fecerit, etiã illo ſit ipſo iure priuatus, in quo ius competebat ei dem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus cenſeatur.

¶ Qui [g] vero deinceps receperit dignitatem vel perſonatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, ſi prius ſimile beneficium obtinebat, primum quo poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerit, uel per eũ (omni dolo & fraude ceſſantibus) quo minus habeat, ſteterit, priuatus noſcitur ipſo iure, abſque moræ diſpendio in manu ordinarij omnino ſimiliter dimittere teneatur, per eum uel eos, ad

tati procuratoris. no. extra de præſcr. cum ex officij. extra de cenſi. cum venerabilis. Sic videtur quod præſcribi poſſit quotitati aſſiſtentium viſitanti. arg. ff de vſur. qui ſemiſſes. 1. reſpõ. & ff. quemadmodum vſusfr. amit. l. is qui. licet conſuetudo hic narrata per hæc allegata non ſit præſcriptibilis. Dic tamen, quod hæc conſtitutio in alijs facit gratiam: quia ſi iſta verba non ponerentur, remanerent compoſitio & cõſuetudo non reprobatæ. extra 6. lib. de conſti. cap. 1. Nec eſt inconueniens, quod eadem decretalis contineat ius in vna parte, & gratiam in altera. extra de conceſ. præb. conſtitutus. Et forſan Papa fuit motus ad prædicta caſſando propter grauē litem, quæ fuerat inter partes: ne recidiuum nouæ litis prætextu conſuetudinis alterius vel compoſitionis ſubintraret.

Viſitationi an poſſit p̄ſcribi.

† Vide cõcil. Tri. ſeſ. 7 d̄ reformatione, c. 2. & 4. & ſeſ. 24. de reforma. 17.

e ¶ Reprobationis.] ſupra eo. in verbo reprobamus.

f ¶ Conſtitutionis.] ſupra eo. in verbo, decernimus.

VT quos virtutis.] g ¶ Qui vero.] Iſtum §. aliqui libri non habent vſque ad §. vt autem. & tenorem huius habes in extrauaganti, Execrabilis. quæ eſt vna de xx. gloſſatis per Zenzelinum in tit. de præben. & ibi vide. Habes etiam eam infra in tit. de præb cum gloſſa domini Guliel. de Monte Laudune.

Vnam

quem ſeu quos collatio ſeu ordinatio ſpectauerit, diſponendum: quod niſi fecerit, ex tunc ſecundo ſit ipſo iure priuatus, & inhabilis ad ſacros ordines, & ad quodcunque beneficium eccleſiaſticum obtinendum.

¶ Vt autem præmiſſorum fructus facilius ſubſequatur, omnibus & ſingulis ordinarijs in virtutæ ſanctæ obedientie, & ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu Eccleſiæ, quam eos (ſi in exequendis ſubſequentibus negligentes fuerint) incurrere uolumus ipſo facto, diſtricte præcipimus & mandamus, vt ſub certa & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, ſubditis ſuis plures dignitates & perſonatus aut eccleſias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel perſonatum cum alio beneficio, cui cura ſimilis ſit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quòd diſpenſationes auctoritate quarum huiuſmodi Eccleſias, perſonatus vel dignitates obtinent, ſi quas habent, necnon & titulos Eccleſiarum, dignitatum vel perſonatuum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorũ moderandum arbitrio, ordinarijs ipſis, vel ijs, quẽ vel quos ad hoc duxerint deputãdos, exhibere procurent: De proceſſibus habendis ſuper his exhibitis, propoſitis & productis, reddituri abſque moræ diſpendio per ſcripta publica conficienda ſuper his ſedem Apoſtolicam certiorem.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnes Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis ſubſunt Romano Pontifici, qui vtrumque gladium habet, & omnes iudicat. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius ſubijcit Eccleſiæ Romanæ, quàm prius erant: vt patet infra de priui leg meruit.

CAP. I.

VNã ſanctã Eccleſiã catholicã & ipſam Apoſtolicam vrgente fide credere cogimur &

VNam ſanctam Eccleſiam.] ¶ Ponatur ſic caſus, ꝙ erant dubitantes quidam, aut forte credentes, vel etiam aſſerentes, non eſſe de neceſſitate ſalutis ſubeſſe ſummo Pontifici: quod quidem vel verbo fieri poterat: quia forte ſic dicebant: vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac ſi non eſſet de neceſſitate ſalutis: Huic autẽ morbo peſtifero obuiare volens ſanctiſſimus pater dominus, dñs Bonifacius Papa viij. hanc decr. edidit, vbi hoc pleniſſime declaratur. Intentio itaq; huius decretalis eſt inducere rõnes, exempla, & auctoritates, ſubeſſe ſummo Pontifici eſſe de neceſſitate ſalutis: quod tripliciter hic probatur. Primo, per quaſdam conditiones generales, quę ipſi Eccleſię congruunt. Secundo, per quaſdam adaptationes ſpirituales, q̃ ad ipſam Eccleſiam adaptantur. Tertio, per gladios, qui in ipſa Eccleſia continent̃. Tota igitur hęc decr. diuiditur in quatuor partes: quia primo ponuntur prefatę conditiones generales congruentes Eccleſię, per quas ꝓbari põt, ꝙ ſubeſſe ſummo Pontifici eſt de neceſſitate ſalutis. Secundo adducuntur quędã adaptationes ſpãles, per quas probatur hoc idẽ. Tertio agitur de ipſis gladijs, qui ſunt in Eccleſia, per quos declaratur hoc idem. Quarto & vltimo, concluſio tot modis inueſtigata, videlicet, quod ſubeſſe ſummo Pontifici ſit de neceſſitate ſalutis, infert̃ ex omnibus antedictis. Secunda: ibi, [Vna nempe fuit.] Tertia: ibi, [In hac eiuſque poteſtate.] Quarta: ibi, Porro ſubeſſe.] ¶ Propter primum ſciendũ quidem, ꝙ numerare poſſumus ſex conditiones generales congruentes Eccleſię: ex quib. poſſunt ſumi ſex rationes, ꝙ Eccleſia habet vnum caput: & ꝙ ſubeſſe illi capiti eſt de neceſſitate ſalutis: vt ſit prima conditio, quod Eccleſia eſt vna: ſecunda, ꝙ eſt ſancta: tertia, ꝙ eſt catholica: quarta, ꝙ eſt Apoſtolica: quinta, ꝙ extra non eſt ſalus: ſexta & vltima, quia extra ipſam non eſt remiſſio peccatorũ. Itaq; in prima parte, in qua agit̃ de iſtis ȝditionibus Eccleſię congruẽtibus, dñs Papa tria facit: quia primo iſtas conditiones narrat: ſecundo eas declarat: tertio eas corroborat & confirmat. ſecunda: ibi, [Sponſo in Canticis.] tertia ibi, [In qua vnus.] Dic ergo Eccleſiã eſſe vnam, q̃ fuit conditio prima, ſanctam, quę fuit ſecunda, catholicam, quę fuit tertia, & ipſam Apoſtolicam, quæ fuit quarta. extra quam non eſt ſalus, quę fuit conditio quinta, nec remiſſio peccatorũ, quę fuit ſexta. [Noſque hanc,] id eſt Eccleſiam, eſſe ſic vnam, ſic ſanctam, & c. vel hanc, id eſt hanc fidem de eccleſia, ꝙ ſit vna, firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur. ¶ Notandum autem eſt, ꝙ ex iſtis ſex conditionibus Eccleſię congruẽtibus (vt ſupra tetigimus) ſumi poſſunt ſex rationes, ꝙ ſubeſſe ſummo Pontifici ſit de neceſſitate ſalutis. Vt ſit prima ratio, quia eccleſia eſt vna ſiue eſt vnũ corpus: ſed vni corpori non cõpetit niſi vnũ caput: quia aliter eſſet monſtrum. Arguatur ergo ſic: Omnia membra, quę ſunt in vno corpore, non ſaluantur niſi coniuncta illi corpori, & ſubdita vni capiti, à quo infunditur eis motus, & ſenſus: ſed omnes Chriſtiani ſunt mẽbra vnius corporis: quia ſunt membra Eccleſię, quę eſt vna, & vnum corpus: ergo omnes huiuſmodi Chriſtiani ſaluantur vt coniuncti Eccleſię, & vt coniuncti vni capiti, id eſt ſummo Pontifici. Secunda ratio ad hoc idem ſumitur ex ſecunda conditione, videlicet quod Eccleſia non ſolum eſt vna, ſed etiã eſt ſancta, id eſt, ſancita & firmata in vnitate: ſi enim eccleſia vacillaret quantum ad vnitatem: quia aliquando eſſet vna, aliquando non eſſet vna: & per conſequens aliquando haberet vnum caput, aliquando haberet plura capita: poſſet quis dicere non eſſe de neceſſitate ſalutis ſubeſſe huic capiti: quia forte poſſet ſaluari ſub alio capite. Sed cum eccleſia ſit vna, & ſit ſancta. i. ſic in vnitate fulcita, ꝙ non poſſet habere niſi vnũ ſupremũ caput: ſubeſſe illi capiti erit de neceſſitate ſalutis. Quod ſi dicat̃, quòd ſanctũ dicit q̃d purum: dicemus

Eccleſia eſt vna.

Chriſtiani omnes ſunt mẽbra vnius corporis.

Eccleſia eſt sãcta.

Infirmitas in corpore vnde ſurgit.

dicemus ex hoc etiam ꝙ dicit quid firmũ: quia firmitas eſt ex puritate: infirmitas, ex impuritate: nam & in corpore ſurgit infirmitas ex impuritate, vt q̃a oriũtur in eo immunditiæ corporales & mali humores: & in anima etiam ſurgit infirmitas ex impuritate, vt quia oriunẽ in ea immũditiæ ſpirituales, & malæ cogitationes Formetur autem, ſic ratio: Quicquid eſt vnum & ſanctum, id eſt ſic in vnitate ſancitum, ꝙ non poteſt eſſe niſi vnum corpus, & habere vnum caput, membra non poterunt ſaluari niſi coniuncta illi corpori, & ſubdita illi capiti: Eccleſia eſt hmõi, ergo &c.

Canti. 6.

tenere. Noſque hanc firmiter credimus & ſimpliciter confitemur: extra quam nec ſalus eſt, nec remiſſio peccatorum, ſponſo [a] in Canticis proclamante, Vna eſt columba mea, perfecta mea. Vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ: quæ vnum corpus myſticum repræſentat, cuius caput Chriſtus: Chriſti vero Deus. In qua [b] vnus dominus, una fides, unum baptiſma.

autem per ſe patere poteſt. Notandum autem ꝙ oēs iſtæ ſex conditiones continentur in ſymbolo: vbi dicitur, ꝙ credimus in Eccleſiam vnam, quantũ ad cõditionem primam: ſanctam, quãtum ad conditionẽ ſecundam: catholicam, quantum ad tertiã, & Apoſtolicam, quantum ad quartam: & ꝙ confitemur vnum baptiſma in remiſſionẽ peccatorũ, quãtũ ad gratiam: initiatã, & ꝙ expectamus reſurrectionẽ mortuorũ, & vitã venturi ſæculi, quantum ad gratiam conſummatam ideo impingere contra hoc, eſt impingere contra ſymbolum.

Membra quidem ex hoc ſaluantur & viuunt: q̃a mouentur & ſentiunt, & motus & ſenſus eius infunduntẽ à capite: ſi non ſunt ſubdita capiti, non mouẽtur nec ſentiunt. propter quod viuere & ſaluari non poterũt. Tertia ratio ſumitur ex tertia conditione. quia Eccleſia eſt catholica & vniuerſalis ſiue generalis, ſic eñ ait Iſidorus: quia catholicus vniuerſalis ſiue generalis interpretatur. nã Græci (vt dr̃) vniuerſale catholicon vocant. Si ergo fides, quam tenet Eccleſia, vel ipſa Eccleſia eſſet particularis, continens vnam gentẽ vel vnum populum, ſicut ſunt multæ gentes & multi populi: ſic forte eſſent multæ Eccleſiæ & multa capita. Sed cum ſit catholica & vniuerſalis, quia oẽs obligantur (ſi volunt eſſe in ſtatu ſalutis) ad credendũ & tenendum quod credit & tenet Eccleſia: ideo ſicut non põt eſſe niſi vnum vniuerſum quod oĩa cõprehẽdat: ita quantum ad ſtatũ ſalutis non põt eſſe niſi vna Eccleſia, eo ꝙ eccleſia comprehendit omnes, qui volunt eſſe in ſtatu ſalutis. Formetur aũt ſic rõ, Illud qđ eſt catholicum & vniuerſale, & cõprehendit omnes, qui volunt eſſe in ſtatu ſalutis, non poteſt eſſe niſi vnũ, & habere vnum caput, cui oportet eſſe ſubditos oẽs volentes eſſe in ſtatu ſalutis: Eccleſia eſt hmõi: ergo. &c. Quarta ratio ſumitur ex quarta cõditione, q̃a Eccleſia eſt Apoſtolica, tenet enim illã fidem, quam Apoſtoli tradiderunt & docuerunt, de quibus põt intelligi quod dicitur in Pſal. ꝙ in omnẽ terram exiuit ſonus eorum. & in fines orbis terræ verba eorum, vt nullus poſſit ſe excuſare ſe non ſubeſſe Eccleſiæ: oẽs enim Apoſtoli fidem prædicauerunt, & docuerũt. Vnde Apoſtolus ait ad Galat 2. Aſcendi aũt ſm̃ reuelationem, contuli cum illis. id eſt, cum alijs Apoſtolis, Euangelium, quod prædico gentibus: & ſubdit cauſam, ne forte in vanum currerem aut cucuriſſem Ne ergo vana eſſet prædicatio ſua, & ne videretur gẽtib. vel alijs quod prædicaret aliud quàm alij Apoſtoli, voluit Apoſtolus de Euangelio quod prædicabat, cõferre cum illis. Item Eccleſia eſt Apoſtolica: quia illã fidẽ tenet & docet, quam concorditer prædicauerunt & docuerunt Apoſtoli. Formetur ergo ſic ratio, Illud quod eſt Apoſtolicum, & tenet illã eandem fidem, q̃ Apoſtoli docuerunt, non poteſt eſſe niſi quid vnum, & vnũ corpus habere, & vnũ caput, cui oportet eſſe ſubdita oĩa mẽbra, ſi volũt eſſe in ſtatu ſalutis: hmõi autem Eccleſia eſt: ergo, &c. Quinta autem & ſexta rõ ſumitur ex quinta & ſexta conditione: videlicet ꝙ extra Eccleſiã non eſt ſalus, id eſt, non acquiritur beatitudo, q̃ eſt per gratiam conſummatã: nec extra ipſam eſt remiſſio peccatorum, q̃ põt eſſe per gratiam initiatam: ita ꝙ nec gratia conſummata, quæ eſt ſalus & beatitudo noſtra: nec gratia initiata per quam remittuntur peccata, poteſt eſſe niſi per Eccleſiam Si ergo Eccleſia eſt vna & habet vnum caput: omnes volẽtes recedere à peccatis & adipiſci ſalutẽ, oportet eſſe ſub capite Eccleſiæ, id eſt, ſub ſummo Pontifice: rõ

Eccleſia eſt catholica.

Eccleſia quare dicitur Apoſtolica

a ¶ Sponſo in Canticis. &c.] Hic illas ſex rationes cõcluſionis præfatæ, ꝙ ſubeſſe ſummo Pontifici ſit de neceſſitate ſalutis, declarat & manifeſtat, per ea q̃ habent in canticis: & per ea q̃ ait Apoſtolus dicens, ſpõſo proclamante in Canticis, ſupple de ſua ſpõſa, ideſt de Eccleſia, q̃ vna eſt colũba mea. vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuę, q̃ ſcribuntur Canticorum 6. & ſubdit, quæ. ſ. columba mea, ſic vna, ſic perfecta, ſic electa vnum corpus myſticum, ideſt vnam Eccleſiam repręſentat: & addit ꝙ huius corporis caput eſt Chriſtus, Chriſti vero Deus Not. autem ꝙ hic tanguñ ſex, per quæ declarantur ſex conditiones: videlicet ꝙ corpus myſticum, ideſt Eccleſia, eſt vna quantum ad conditionem primam: eſt columba, ideſt, innocens & ſine felle & ſancta, quantũ ad conditionem ſecundam: eſt perfecta. i. catholica quantum ad conditionẽ tertiam. Nam ſecũdum Philoſophum, totum & perfectum idem, vel proximum ſecundum naturam. Nam illud eſt perfectum quod totum habet, & nihil ei deficit: & illud etiam totum eſt, quod omnia habet. Et qđ dicit Philoſophus totum & perfectum idem: poſſumus nos dicere catholicum & perfectum idem, vel proximũ ſecundum naturam. Nam catholicum idem eſt quod generale, & vniuerſale, quod omnia comprehendit, & etiam perfectum eſt cui nihil deficit: & omnia cõprehendit Illa etiam Eccleſia eſt vna matri ſuæ: electa genitrici ſuę quantum ad conditionem quartam. Apoſtoli ſiquidẽ vnam fidẽ p̃dicauerunt, vnam fidẽ elegerunt: quam tenens Eccleſia dici poteſt Apoſtolica. Huiuſmodi autem Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, qui eſt agnus Dei tollens peccata mundi: cuius caput eſt Deus pater, à quo eſt genitus: quẽ videre eſt ſalus noſtra. Iuxta illud. Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Ergo ſicut per hoc ꝙ Eccleſia eſt vna: columba, id eſt, ſancta: perfecta. i. catholica: vna matri ſuæ, & electa genitrici ſuæ, ideſt, Apoſtolica, declaratæ sũt quatuor cõditiones, ſic per hoc ꝙ eius caput eſt Chriſtus qui eſt agnus tollens peccata noſtra. & caput Chriſti Deus qui eſt ſalus noſtra, declarantur aliæ duæ conditiones. videlicet quòd per Eccleſiam eſt peccatorum remiſſio, & ſalutis adeptio.

Totum & Perfectũ idem.

Catholicum quid eſt.

Salus noſtra eſt videre Deũ.

b ¶ In qua vnus.] hic illas ſex conditiones, quas primo narrauit & poſtea declarauit, roborat & cõfirmat ſic enim iacet textus ad Epheſ. 4. vnde illa verba ſunt ſumpta, vnũ corpus, & vnus ſpiritus. & ſubditur, vnus Dominus, vna fides, vnũ baptiſma, vnus Deus, & pater oĩum. Eccleſia eſt ergo vnũ corpus, ꝑ quod eſt vna, & vnica: quæ fuit conditio prima. Eſt in ea vnus ſpiritus, per quem eſt ſancta: quæ fuit ſecunda. Eſt in ea vnus Dominus, per quem & vniuerſalis & catholica: quę fuit tertia. Eſt in ea vna fides, per quã eſt Apoſtolica: quia tenet illam fidẽ, quã prædicauerunt Apoſtoli: quæ fuit conditio quarta Eſt in ea vnũ baptiſma, ꝑ quod eſt peccatorum remiſſio: quæ fuit quinta Eſt in ea vnus Deus & pater omnium, per quem eſt ſalutis

lutis adeptio: quæ fuit ſexta. Aduertendū eſt, ꝙ dominus Papa noluit omnia verba iſta ponere, ne legētib. tædium generaret, ſed voluit breuius pertranſire: & nō niſi tria nominauit. videlicet quòd in Eccleſia eſt vnus Dominus, vna fides, vnū baptiſma: per q̄ tria omnes illæ ſex conditiones roborantur & cōfirmantur: Nam quia in Eccleſia vnus Dominus, ideo ipſa eſt vna & catholica, ideſt generalis: quia vero in ea vna eſt fides, ideo ipſa eſt ſancta & Apoſtolica. eſt enim per fidem ſanctam, id eſt ſancita, dicente Hugone, ꝙ nihil eſt certius homini ſua fide. ꝑ hoc eſt ēt Apoſtolica. ꝙ illam fidem tenet Eccleſia, quam Apoſtoli docuerunt. Sed quia in Eccleſia vnum eſt baptiſma, dicitur in ea eſſe peccatorum remiſſio, & ſalutis adeptio nam per hoc ꝙ baptizamur, nobis peccata remittuntur, & cæleſtis ianua aperitur.

Baptiſmꝰ qd facit.

¶ Vna nempe [a] fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Eccleſiam perfigurans, quæ in vno cubito conſummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia ſubſiſtentia ſuper terram legimus fuiſſe deleta. Hanc autem [b] veneramur & unicam: dicente Domino in propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam. pro anima enim, id eſt, ſeipſo capite ſimul orauit & corpore: quod corpus unicam ſcilicet Eccleſiam nominauit, propter ſponſi fidei ſacramentorum, & charitatis Eccleſiæ

Pſal. 21.

a ¶ Vna nempe fuit] poſtquam ſunt poſitæ illæ ſex cōditiones, per quas ſumi poſſunt ſex rationes, ꝙ eſt de neceſſitate ſalutis ſubeſſe ſummo Pontifici: ponūtur quædam aliæ adaptationes per quas concludi ꝑt hoc idem. Circa quod quattuor facit, ſecundum qđ quattuor huiuſmodi adaptationes ibi traduntur, vt ſit prima adaptatio ꝑ hoc ꝙ Eccleſia figurata eſt per arcā Noe. Secunda, per hoc ꝙ propheta in pſōna Chriſti orat, ꝙ Deus eruat à framea animam ſuam, & de manu canis vnicam ſuam. Tertia per hoc ꝙ Eccleſia figurata eſt per tunicam Domini inconſutilem q̄ ſciſſa non fuit, ſed ſorte prouenit. Quarta per hoc quod Chriſtus dixit Petro: Paſce oues meas. Secunda eſt: ibi Hanc aūt veneramur. Tertia: ibi, Hæc eſt tunica. Quarta: ibi, Igitur Eccleſiæ. Dicit ergo: vna nempe fuit diluuij tēpore arca Noe, vnam Eccleſiā ꝓfigurans. Hæc vna arca fuit in vno cubito conſummata, vnū habuit rectorē & gubernatorem Noe extra eam omnia exiſtentia ſuꝑ terrā legimus fuiſſe deleta. Aduertendū dis ꝙ illa arca Noe Dei Eccleſiā figurabat. qđ ſex modis eſt Auguſtinus declarat 15 de ciui. Dei & 16. Primo ex eius vacillatione: nā ſicut illa arca ferebatur ſuꝑ aquas fluctuantes: ſic Eccleſia militans in hoc ſeculo nō ſine fluctuationibus requieſcit. Secundo hoc idē patet ex illius arcæ materia. Nā ſicut ex ligno fabricata eſt arca: & per lignum ibi ſaluatę ſunt animæ: ſic ex ligno crucis dependet ſalus Eccleſiæ. Tertio, hoc idē patet ex illius arcæ proportione: nā (vt Auguſtinus ait) ꝓportio illius arcæ erat, vt ꝓportio corporis humani: erat enī ſexcies, ſiue ſex vicibus magis longo q̄ lata, & decies longa quā alta. trecentorū enim cubitorum erat longitudo, 50. latitudo, & 30. altitudo eius ſic & corpus humanum diſpoſitum eſt, vt ſit decies longum quam groſſum, & ſexies longum quàm latum & ex hoc figurabat Eccleſiā, cuius redemptor factus homo ad ſaluandū homines venit. Et hæc omnia clareſcunt his verſibus.

Eccleſia eſt arca Noe comparata.

Arca Noe quantæ fuit altitudinis longitudinis & latitudinis.

Ter denis alta cubitus, & longa trecentis,
Et decies quinis lata fit arca Noe,
Sex vicibus longum latum tranſcendit, & altum.
Denis humani corporis iſta habens.

Quarto. arca figurat Eccleſiā, ſi bene conſideremus eius oſtiū, qđ poſitū fuit ex latere, nam & Chriſto in cruce latus fuit apertum vnde fluxerunt ſacramēta: per quæ dicitur Eccleſia eſſe formata. Quinto, arca ſignificabat Eccleſiā, ſi conſideremus eius compoſitionem, fuit enim compoſita ex lignis quadratis, quod ad ſtabilitatē Eccleſiæ pertinet. Corpus enim quadratum, cuiuſmodi eſt taxillus: ex quacunq; parte vertatur, ſtat. Sexto, arca illa ſignificat Eccleſiā, ſi cōſideremus diſtinctionē eius: erat enim arca illa bicamerata ſecūdū n. cōem modum ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata ſuperius. duæ autem erant cameræ inferiores, vna apothecaria, & alia ſentinaria, vbi ſtabant immunditiæ: tres autem erant cameræ ſuperiores, in quarū vna erant animalia mitia, in alia immitia: in media vero hoīes & aues: ſic & Eccleſia (vt Augu. ibidem tradit) eſt bicamerata: quia compoſita ex Iudæis & Gentibus, ſiue ex Iudæis & Græcis, vt nomine Græcorū intelligamus Gentes. Eſt tricamerata, q̄a ex tribus filijs Noe omnes homines ſunt ſeparati, ex quibus facta eſt Eccleſia iſta. Itaque arca, q̄ (vt patuit) ſex modis Eccleſiā figurabat, inferius erat ampla, ſuperius ſtricta, in vno cubito conſūmata. per vnū rectorem gubernata. Ex quibus poſſunt ſumi duæ rationes, eſſe de neceſſitate ſalutis ſubeſſe ſummo Pontifici. nā Eccleſia inferius eſt magnæ latitudinis, quia multi ſunt plati inferiores. ſuperius reſtringitur, quia pauciores ſunt prælati ſuperiores. Vel inferius eſt magnæ latitudinis, quia multi ſunt laici. ſuperius reſtringitur, q̄a pauciores ſunt prælati & in vno cubito conſummatur q̄a in vno ſummo Pontifice terminatur. Sicut ergo tota illa arca ſtabat ſub vno cubito, ſic tota Eccleſia ſtat ſub ſummo Pontifice Et ſicut extra arcam non erat ſalus, & quicquid ſaluabatur erat ſub illo cubito, ſic extra Eccleſiam non eſt ſalus & quicquid ſaluatur, eſt ſub ſummo Pontifice. Secunda ratio ad hoc idem ſumitur non ſolum ſi conſideremus vnitatem cubiti, ſed ēt ſi conſideremus vnitatem rectoris, nam ſicut totius arcæ erat rector vnus Noe: & nihil ſaluabatur niſi ſub eo, ſic totius Eccleſiæ rector eſt vnus ſummus Pontifex, & nihil ſaluatur niſi ſub ipſo.

Taxillus eſt corpus quadratū.

Prælati ſuperiores pauciores ſunt quā inferiores

b ¶ Hanc aūt veneramur, &c.] hic proſequitur adaptationem ſecundam ex eo quòd propheta in perſona Chriſti orat dicens, Erue à framea Deus animā meā. pro anima enim Chriſtus, ideſt pro ſeipſo capite ſimul orauit & corpore, quod corpus vnicā ſcilicet Eccleſiā nominauit. & hoc ꝑꝑ quattuor quantū ad præſens ſpectat propter vnitatem ſponſi, fidei, & ſacramētorum & charitatis. Aduertendū ergo ꝙ in omnibus his quattuor ſummus Pontifex quandam principalitatem dicitur obtinere, nam ſi conſideremus vnitatem ſponſi, ipſe eſt vnus ſponſi vnus principalis vicarius. Vnde glo. ſuper illo verbo Matthæi 16. Tibi dabo, &c. vult quod hoc ſpecialiter Petro conceſſit, vt ad vnitatem nos inuitaret, & ſubdit, ideo enim eum principalem Apoſtolorum conſtituit, vt Eccleſia vnū principalem Chriſti haberet vicarium. Rurſus ſi conſideremus vnitatem fidei ſummus Pontifex eſt huius fidei principalis doctor & diffinitor, nam & concilia generalia vbi talia ſunt definita, & vbi ſymboli ſunt cōpoſiti, non niſi auctoritate ſummi Pontificis poterāt aggregari. Tertio, ſi conſideremus vnitatem ſacramētorū, ſummus Pontifex vt eſt Chriſti principalis vicarius, eſt eorum principalis diſpenſator. Quarto, ſi conſideremus vnitatem charitatis, quam habent mēbra ad Chriſtum, & ad eius vicarium, ſummus Pontifex eam cum quadam principalitate habet. Ergo ſi Eccleſia ex his eſt vna, & ex his eſt ſalus, & in his ſummus

Concilium generale non fit ſine Papa.

Pontifex

Pōtifex principalitatem habet: nō niſi ſub sūmo Pontifice ſaluari poterimus. ſibi itaque ſubeſſe erit de neceſſitate ſalutis.

a ¶ Hæc eſt tunica, &c.) Hic proſequit̄ adaptationem tertiam, q̄a Eccleſia figurata eſt per tunicam Dñi incōſultilē, q̄ ſciſſa non fuit: ſed ſorte ꝓuenit. Sciēdū ergo, ꝙ ueſtes Dñi fuerunt quadripartitæ, quattuor militibus tributæ: inter quas fuit una tunica inconſutilis deſuper contexta per totum: quæ non fuit diuiſa, ſed per ſortē habita: ut patet Io. 19. c. Sciendum enim ꝙ ſecūdū Aug. vtrumq. ſignificat Eccleſiam tam veſtis quadripartita, q̄ tunica ſortita: aliter tñ, & aliter. Nam ueſtis Dñi quadripartita ſignificat Eccleſiā quattuor ſcilicet partib. in orbe diffuſam: & in eiſdem æqualiter, ideſt cōcorditer diſtributam. Tunica uero illa ſortita ſignificat Eccleſiā quantum ad unitatem charitatis, quæ charitas eſt deſuper: quia habet ſupereminentiorem viam: & eſt contexta per totum, quia eſt catholica: quod idem eſt ꝙ generalis & totalis. Eſt inconſultilis vt non diuidat̄, ſed una ꝑmaneat: & omnes in unū colligat. Sorte eſt habita, in qua diuina gratia commendatur: q̄a cum ſors mittitur, non perſonę, ſed occulto Dei iudicio cedit. quæ omnia ſunt verba Auguſtini exponentis dictum textum Euāgelij. Ex hac autem adaptatione patere pōt, quod ſubeſſe ſummo Pōtifici eſt de neceſſitate ſalutis: nō enim eſſet tunica Dñi, ideſt eccleſia incōſutilis & cōtexta per totum, niſi eſſet ſub vno capite colligata. volētes ergo ſe a capite ſubtrahere, volunt hāc tunicam ſcindere: ſed ſi conſideratur veritas eā nō ſcindunt q̄a ſcindi non poteſt. Itaq. ſe ſubtrahentes ab unitate capitis, non dicūtur Eccleſiam ſcindere, vel tunicā Dñi diuidere: ſed dicuntur extūc ad huiuſmodi tunicam uel ad Eccleſiā minime pertinere: ut tales exiſtētes tunc ad ſalutē nequeāt promoueri.

Eccleſia ꝑ ueſtes Xp̄i ɔgrue ſignificat̄.

Eccleſiā non ſcindūt q̄ ab vnitate ſe ſubtrahunt.

b ¶ Igitur Eccleſiæ vnius.) Hic proſequit̄ adaptationem quartam ex eo ꝙ oēs oues, ideſt ipſi Chriſtiani commiſſi ſunt ipſi Petro. Circa ꝙ tria facit, ſecundum ꝙ hoc tripliciter ꝓbat. Primo, ex unitate corporis & capitis. Secūdo, ex vnitate commiſſionis ouium. Tertio, ex unitate ouilis & paſtoris. Secunda ibi, (Dicēte Dño.) Tertia ibi, (Siue ergo Græci.) Prima ratio talis eſt: vbi eſt vnū corpus, & vnū caput, non duo capita, quaſi mōſtrū: q̄a eſt ibi Chriſtus, eſt Chriſti vicarius Petrus, Petriq; ſucceſſor: ibi, ſupple, nullus ſaluat̄ niſi ſubſit Chriſto, Chriſtiq; vicario Petro, Petriq. ſucceſſori: Sed unius & unicæ Eccleſiæ eſt vnū corpus, & vnū caput, nō duo capita, quaſi mōſtrū, Chriſtus, Chriſtiq. vicarius Petrus, Petriq. ſucceſſor. ergo ī Eccleſia nullus ſaluat̄, niſi ſubſit, &c. De hac autem rōne non ponit niſi uirtutē medij, (uidelicet ꝙ unius & unicæ Eccleſiæ eſt unum corpus, & vnū caput.) Notādū aūt, ꝙ quaſi inferendo dicit, igit̄ Eccleſiæ vnius & vnicę vnum corpus, & vnū caput, &c. quia licet hoc ſit propoſitū principale, ꝙ nullus ſaluat̄ niſi ſubſit Chriſto capiti & eius vicario: tñ inferēdo & concludendo iſta dicit q̄a ēa hęc ex ꝓmiſſis ſequūtur & concludūtur. Si enim una fuit arca Noe Eccleſiā figurās: & ꝙ Xp̄s vnū caput orauit ꝓ vnica Eccleſia ſua, & vnica fuit tunica Chriſti inconſutilis: aperte ex præmiſſis poſſumus inferre & dicere. Igit̄ unius & unicæ Eccleſiæ, vnum corpus, vnū caput, &c. vbi ſupplendum eſt, ꝙ ſi Chriſto capiti & eius uicario ſubeſſe nolumus, ſalutē

unitatem. Hæc [a] eſt tunica illa Domini inconſutilis, quæ ſciſſa non fuit, ſed ſorte prouenit. Igitur [b] Eccleſiæ unius & unicæ, unum corpus, vnum caput, non duo capita, quaſi monſtrum, Chriſtus uidelicet, & Chriſti uicarius Petrus, Petrique ſucceſſor: Dicente [c] Domino ipſi Petro, Paſce oues meas: meas, inquit, & generaliter, non ſingulariter has uel illas: per quod commiſiſſe ſibi intelligitur uniuerſas. Siue ergo Græci, [d] ſiue alij ſe dicant Petro eiuſque ſucceſſoribus non eſſe commiſſos, fateantur neceſſe, ſe de ouibus Chriſti non eſſe:

non poterimus adipiſci. Notandum etiam, q̄d dicit, vnius & unicæ: Nā plus vr̄ importare vnicum quàm vnum. Nam tunc quis hēt vnum, q̄n habet aliud. Sed tunc dr̄ habere vnicum quando non hēt aliud, nec ſperat ulterius habere aliud: nec hēt in quod aſpectū dirigat. vnde Greg. ſuper illo uerbo Lucæ 7. Ecce defunctus efferebat̄ filius vnic⁹ matris ſuæ: & hæc erat vidua. Vult ꝙ iō erat vnicus filius: q̄a mr̄ eius erat vidua: & nō ſperabat vlteri⁹ filios ꝓcreare: nec habebat in quē aſpectū dirigeret. Vere itaq. Eccleſia eſt vna ſpōſa Chriſti, & vnica: q̄a Chriſtus nō hēt aliā ſpōſā: nec ſperat vlterius habere aliā ſpōſam: nec dirigit ſuum aſpectū, nec ſuā affectionē ad aliā ſponſam. ideo nullus confidat de alia ſponſa, uel de alia Eccleſia, & ſub nullo credat ſaluari niſi ſub ſponſo: vel ſub capite ipſius Eccleſię Chriſto, Chriſtiq. uicario Petro, Petrique ſucceſſore.

Vnus & vnic⁹ differunt.

Ioan. 19.

c ¶ Dicente Dño ipſi Petro, Paſce oues meas, &c.) Hic probat hoc idem ex vnitate commiſſionis, (non enim factæ ſunt plures ɔmiſſiones principales, ſed facta eſt vna principalis commiſſio; & omnes oues vni & eidē Petro & eius ſucceſſoribus principaliter & uniuerſaliter ſunt cōmiſſæ. Formet̄ autem ſic ratio; Cuicunque Dñs commiſit oues ſuas, nō has uel illas, intelligitur ſibi vniuerſaliter commiſiſſe, & ex hoc intelligit̄ nō eſſe ſalutem alicuius ouis, niſi ſub eo, & ſub eius ſucceſſoribus, cui omnes oues gñaliter ſunt commiſſæ. Sed dicēte Dño ipſi Petro, Paſce oues meas; q̄a non inquit ſingulariter, paſce has uel illas, ſibi commiſiſſe intelligit̄ generaliter uniuerſas, & per conſequēs nō intelligit̄ ſaluari aliqua ouis, niſi ſub Petro & ſucceſſoribus eius, ita ꝙ ſubeſſe ſibi eſt de neceſſitate ſalutis, quæ eſt noſtra concluſio principalis. De hac aūt ratione ponit uirtutem medij, ut patet ex littera.

d ¶ Siue ergo Græci &c.) Hic probat hoc idē ex unitate ouilis & paſtoris. Format̄ autem ſic ratio. Vbicūque ē unū ouile & unicus paſtor, ſiue Græci, ſiue alij dicāt ſe nō eſſe ſub ipſo paſtore, uel ſub eius uicario, uel ſub ſucceſſorib. ſuis, dicunt ſe nō eſſe de illis ouibus, nec ad ouile huius ꝑtinere, & per conſequens dicunt ſe nō eſſe in ſtatu ſalutis. Sed dicente Domino in Ioāne, ut habet̄ Io. 10. Cōſtat vnum ouile & unicū eſſe paſtorē; ſiue ergo Gręci, ſiue alij dicant ſe Petro eiuſq, ſucceſſoribus non eſſe commiſſos, neceſſe eſt ꝙ fateant̄ ſe non eſſe de ouibus Chriſti, nec pertinere ad ouile Chriſti, & ꝑ conſequens fatentur ſe quoque tales non eſſe in ſtatu ſalutis. De hac autem rōne ponit uirtutem medij, ut patet ex littera. Notādum aūt hanc decretalem ſic ordinate procedere, ꝙ ex omnib. fere uerbis habetur concluſio principalis, quæ ponit̄ in fine decr. quod ſubeſſe ſummo Pontifici eſt de neceſſitate ſalutis. Nam ſi conſiderentur conditiones ſuperius generales, ꝙ Eccleſia eſt una, ſancta, &c. Si conſiderentur adaptationes ſuperadditæ, ꝙ fuit una arca figurans Eccleſiam, quòd unica eſt Eccleſia pro qua Chriſtus orauit; quòd unica fuit tunica Chriſti incōſutilis; quòd Eccleſia eſt unum corpus habēs unum caput; quòd una facta fuit Petro de omnibus ouibus commiſſio principalis, quòd Eccleſia eſt unum ouile habens unum paſtorem, omnia iſta clamant ɔtra eos qui ſaluari uolunt, niſi ſubſint ſummo Pontifici, omnia iſta proteſtantur quòd hoc ſubeſſe eſt de neceſſitate ſalutis.

Eccleſia eſt unum ouile.

Ioan. 10.

dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicū eſſe paſtorem.

¶ In hac [a] eiuſque poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem uidelicet & temporalem Euangelicis dictis inſtruimur. Nam [b] dicentibus Apoſtolis: Ecce gladij duo hic, in Eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus nimis eſſe, ſed ſatis. Certe [c] qui in poteſtate Petri, temporalem gladium eſſe negat, male uerbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in uaginam. Vterque [d] ergo eſt in poteſtate Eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Eccleſia, ille uero ab Eccleſia exercendus. Ille ſacerdotis, is manu regum & militum, ſed ad nutum & patientiam ſacerdotis. Oportet [e]

a ¶ In hac eiuſque poteſtate.] Hic ponitur tertia pars principalis huiuſmodi decr. in qua poſtquam dñs Papa ex conditionibus generalib. congruentibus Eccleſiæ ꝓbauit ꝙ ſibi ſubeſſe, eſt de neceſſitate ſalutis. Et poſtea ꝓbauit hoc idem ex quibuſdam adaptationib. ſpecialibus ad Eccleſiam adaptatis. Hic tertio vult hoc idem probare ex ipſis gladijs, qui ſunt in Eccleſia. Circa ꝙ duo faciu quia primo agit de iſtorum duorum gladiorum pluralitate, poteſtate, & uſu. Secūdo agit de eorū ordine: ibi, [Oportet aūt] Circa primum duo facit: quia proponit primo quod intendit, ſecundo probat quod dixerat: ibi, [Nam dicētibus. Dicit ergo in hac, ideſt in Eccleſia, eiuſque poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem uidelicet & temporalē Euāgelicis dictis inſtruimur.

b ¶ Nam dicentibus.] Probat quod dixerat: ſed dixerat duos gladios in Eccleſia, & eos eſſe in poteſtate Eccleſiæ: & quia non eodem modo iſti gladij ſunt in poteſtate Eccleſiæ, nec eodem modo pertineat ad vſum Eccleſiæ; ideo tria facit, quia primo dicit duos tantum eſſe gladios in Eccleſia. Secundo oſtendit eos ambos eſſe in poteſtate Eccleſiæ. Tertio declarat non eodem modo eos in poteſtate Eccleſiæ: ſed alterū ad vſum, alterum ad patientiam & nutum. Secunda: ibi, [Conuerte.] Tertia: ibi. [Vterque ergo.] Dicit igitur: nam dicentibus Apoſtolis: Ecce gladij duo hic, id eſt in Eccleſia, cum Apoſtoli loquerentur: & quia ipſi Apoſtoli repręſentabant Eccleſiam, ſi inter ipſos Apoſtolos erant duo gladij, cōſequens eſt ꝙ in ipſa Eccleſia ſint duo gladij, dicentibus itaque Apoſtolis duos gladios eſſe ibi, non reſpondit nimis eſſe, ſed ſatis. Notandum ergo ꝙ ſi eſſent plures gladij quē duo nō dixiſſet Dñs, ſatis eſt, ſed parum eſt. Et ſi eſſent pauciores, non dixiſſet ſatis eſt, ſed nimis eſt, ex ipſis itaque verbis Dñi dicētis, ſatis eſt: datur intelligi duos gladios in Eccleſia, non plures nec pauciores.

Gladij duo sūt ī Eccleſia.

c ¶ Certe q in poteſtate.] Hic oſtendit hos duos gladios eſſe in ptāte Eccleſiæ: dixerat enim in hac, ideſt in Eccleſia eiuſq. ptāte duos eſſe gladios: & quia ꝓbauerat duos gladios in Eccleſia, vult probare hos duos eſſe in poteſtate Eccleſię: ſed quia nullus dubitat ſpūalem gladium eſſe in poteſtate Eccleſiæ: ideo dñs Papa ꝓbat hoc de gladio tēporali dicens: certe q in ptāte Petri tpalem gladium eſſe negat, male verbū attēdit Dñi ꝓferētis: Couerte gladiū tuū in vaginā. Notandum aūt ꝙ ſecūdum unum modum adaptandi duo gladij erāt inter Apoſtolos: & ſcd̄m hoc duo gladij ſunt in Eccleſia: quia Apoſtoli locum tenebāt Eccleſię: vnus aūt illorum erat viſibilis: quia fuit extractus, & ſignificabat gladiū tpalem ſiue materialem: qa reſpicit corpora, & facit læſionem viſibilem: alius autem ſtabat inuiſibilis: qa non fuit extractus, & ſignificare poterit gladiū ſpualem, q ferit animas, & facit læſionem inuiſibilem. Ergo ſi de gladio extracto & viſibili, q ſignificat gladium materialem, dixit Petro, conuerte gladium tuum in vaginam: liq de patet, ꝙ gladius materialis eſt Petri, & eſt ī poteſtate Petri: conſequens eſt igiť, ꝙ vterque gladius ſit Eccleſiæ, & in ptāte Eccleſię. Notandum etiam ꝙ iſtam ſolam tenet Bernardus ad Eugenium 4. dicas: Aggredere eos, ideſt malos Chriſtianos, non ferro, ſed verbo: innuēs eſſe duos gladios, vnum ſpūalem, qui ferit verbo. & alium materialem, q ferit ferro. & ſubdit de materiali gladio: Quid tu denuo uſurpare gladiū tentas, quē ſemel iuſſus es reponere in vaginā? qa ergo dicit Dñs Petro d materiali gladio, conuerte gladiū tuum in vaginam: ſūmus Pōtifex, quamuis ille gladius ſit ſuus, & quamuis ſit in poteſtate ſua, nō dēt tā illo gladio uti uel ferire. Notādum etiam gladium materialem eſſe ſummi Pontificis, & eſſe in poteſtate eius: oſtendit idē Bern. ibidem loquens ſummo Pontifici dicens: videlicet, quem materialem gladium qui tuum negat: non ſatis mihi uī attēdere verbū Dñi dicētis, Cōuerte gladium tuū in vaginam.

Gladiorū alter uiſibilis, alter inuiſibilis.

Matt. 26.

d ¶ Vterq; ergo eſt.] quia oſtenderat vtrūque gladiū ī Eccleſia. & vtrūque in poteſtate Eccleſiæ eſſe: Hic vult oſtendere non eodem modo vtrumque gladium ad Eccleſiam pertinere: ideo ait, qđ vterque eſt in ptāte Eccleſiæ: ſpūalis ſ gladius & materialis: nō tā eodem modo: is qdē, i. materialis ꝓ Eccleſia: Ille vero, i. ſpūalis ab Eccleſia exercēdꝰ. Ille, i. ſpūalis, ſacerdotis manu: is, ideſt, materialis, manu regum & militum: ſed ad nutū & patientiam ſacerdotis. Notādum aūt utrūque gladium eſſe in Eccleſia & ī ptāte Eccleſię, ſed non eodem modo: qa ſpūalis eſt ī Eccleſia, & ī poteſtate Eccleſiæ ad vſum: materialis vero nō ad uſum, ſed ad patiētiam & ad nutū. Sacerdos ergo cum ſpūali gladio excommunicando inobediētes ferit, & eo propria manu utiť: cū materiali uero nō ferit, & eo ꝓpria manu non vtiť: Sed reges & milites eo dēnt uti & ferire ſcd̄m nutū & patiētiā ſacerdotis. eſt enim nutus ꝑ aliqua ſigna cognoſcere alteriꝰ voluntatē. Reges ergo & principes videntes per ſigna hoc expedire Eccleſiæ, debent contra rebelles & inobedientes materialem gladium exercere. Materialis itaque gladius non ab Eccleſia: quia non manu eccleſiæ, ſed manu Regum & militum: tamen ꝓ Eccleſia, ideſt pro utilitate Eccleſiæ ad nutū & patiētiā Eccleſiæ exerceť. Notandum ēt ꝙ accipiendo hoc gñaliter & ſpāliter poſſumus dicere, quod ad imperium & nutum Eccleſiæ materialis gladius exerceť ad imperiū gñaliter: quia mādat eccleſia gñaliter ꝙ fiat iuſtitia. Sed ad nutum ſpāliter: quia poteſt ſpāliter innuere, etiam ꝙ de iſto fiat iuſtitia. Notandum etiam quod accipiendo iuſtitiam in aliquo ſpāliter, dr materialis gladius exerceri ad nutum & patientiam ſacerdotis, ad nutum quidem, qa per aliqua ſigna denotat regibus & militibus, ꝙ pro Eccleſia & ad vtilitatē Eccleſię materialis gladius extrahatur: ad patientiā vero, qa in hoc quod aliquis punitur in corpore: ſic Eccleſia ſuſtinet & patitur & condolet. & compatiť patienti. Notandum quod hos duos gladios eſſe in poteſtate Eccleſiæ aliter & aliter, unum ad uſum manu Eccleſiæ & ab Eccleſia: alium ad nutum & pro Eccleſia manu militis: tradit & ſcribit Bernardus ad Eugeniū quartum.

d ¶ Oportet aūt gladiū, &c.] Poſtquam determinauit de pluralitate, ptāte, & uſu iſtorum gladiorum, vult determinare de eorū ordine, & hoc eſt principale propoſitum: quia, ut patet, principalis intētio huiuſmodi decre.

autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubijci poteſtati: Nam [a] cum dicat Apoſtolus: Nō eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt: non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tamquam inferior reduceretur per alium in ſuprema. Nam [b] ſecundum beatum Dionyſium, lex diuinitatis eſt, infima per media in ſuprema reduci. Non ergo ſecundum ordinem vniuerſi omnia ęque ac immediate, ſed infima per media, & inferiora per ſuperiora ad ordinē reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere poteſtatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto ſpiritualia temporalia antecellunt. Quod [c] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & ſanctificatione, ex ipſius poteſtatis acceptione, ex ipſarū rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate teſtante [d], ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere, ha-

decre eſt oſtēdere, ꝙ ſubeſſe ſummo Pōtifici eſt de neceſſitate ſalutis, prout vltima concluſio manifeſte declarat: & quia ex ordine gladiorū hoc aperte patet: Ideo agit de pluralitate, poteſtate, & vſu illorum gladiorū quędā præambula. Sed agere de ordine eſt ad propoſitum principale: poſſet tamē qui vellet ex ipſis præambulis rōnes formare ad propoſitum principales. duo

Rom. 13.

ergo facit, quia primo ponit quem ordinem habent huiuſmodi gladij. Secundo probat quod dixerat: ibi, Nam cum dicat, dixit ergo, oportet autem gladium eſſe ſub gladio: & temporalem auctoritatem ſubijci ſpirituali poteſtati, quaſi dicat, quod hi gladij habent hunc ordinem quia gladius eſt ſub gladio, cum temporalis & materialis ſit ſub ſpirituali.

a ¶ Nam cum dicat Apoſtolus.] hic probat qđ dixerat, videlicet qđ debet eſſe gladius ſub gladio. Circa qđ tria facit, quia probat hoc per Apoſtolum. Secundo per Dionyſium. Tertio ſubiungit multa media ſimul probantia propoſitū. Secunda ibi, Nam ſecundum. Tertia ibi, Quod etiam. Dicit ergo ſecundū Apoſtolum, Non eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt: non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliū in ſuprema. Notandum aūt ꝙ non poteſt eſſe eſſentialis ordo inter aliqua, niſi vnū ſit ꝑfectius alio & vbi vnū magis appropinquat ad Deū, quam aliud: habet enim ſe res reſpectu Dei, ſicut vnū reſpectu vnitatis, vt innuit Dionyſius quinto de diuinis nominib. & ſicut nō ſunt duo numeri eſſentialiter differentes, quin vnus habeat plures vnitates, q̄ alius: ſic non ſunt duæ res eſſentialiter differentes, quin vna perfectior ſit alia. Si ergo iſti gladij ſint ꝑ ſe diſtincti & ordinati, oportet vnū eſſe ſub alio, & vnū eſſe perfectiorē alio.

b ¶ Nam ſecundum.] hic probat hoc idem per beatum Dionyſium: formetur ſic ratio, Secundum legem diuinitatis infima reducuntur in ſuprema per media: & ſecūdum ordinem vniuerſi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: ſed infima per media, & inferiora per ſuperiora ad ordinē reducuntur: cum autē ſpiritualis poteſtas excellat terrenam poteſtatem dignitate & nobilitate, quia ſpiritualia temporalia antecedunt, iſtę duæ poteſtates non ęque immediate reducentur ad ordinem: ſed vna reducetur per aliam, terrena per ſpiritualem. Notandum autem, ꝙ hæc ratio nō concludit ſolum terrenam poteſtatē eſſe ſub ſpirituali quia temporalia communiter ſunt ſub ſpiritualibus: ſed etiā, probat quod terrena poteſtas habet reduci in Deum per ſpiritualē, hoc eſt, habet dirigi & gubernari per ipſam. Notandū etiam, quòd iſta ratio eſt ſumpta à Dionyſio. & eſt ad propoſitum principale, & eſt declaratio eius quod Apoſtolus dixerat, dicebatur enim ꝑ Apoſtolū, Poteſtates à Deo ſunt, & ordinatę ſunt. Cū ergo dubitari poſſet quo ordine ordinatæ ſunt poteſtates, hoc dubium ſoluit dicens, ꝙ oportet eas vt res aliquæ ſunt in vniuerſo ordinatas eſſe, quia infima per media, inferiora per ſuperiora ad ordinem reducunt.

Spiritualia antecedunt tēpalia.

c ¶ Quod etiā ex decimarum datione, &c.] Hic multa media ſumit ad probādum, ꝙ poteſtas terrena eſt ſub ſpirituali. Circa quod duo facit, quia primo facit qđ dictū eſt. Secundo ex dictis infert ad propoſitum multas concluſiones ibi: Nam veritate teſtante. Dicit ergo etiā, ſupple ſic eſſe, quod terrena poteſtas ſubſit ſpirituali ex decimarum datione & benedictione, &c. Notandum eſt. ſe hic poſita quattuor media ad propoſitum quod terrena poteſtas ſubeſt ſpirituali. Primum medium de decimis habetur in canone. Secūdum de benedictione ſiue de ſanctificatione, habetur ab Hugo. de ſacramentis. lib 2. parte 2. Tertium de poteſtatis acceptione, hebetur ab eodem Hug. eod. lib. & eadē parte 2. Quartū vero ex ipſarum rerum gubernatione, poteſt haberi ex verbis Augu. 11. de tri. c. 4. Propter primum ſciendum, ꝙ ſi de iure diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorū eſt incenſum Eccleſiæ terrena itaq, poteſtas ſecundū omnia bona terrena quę habet, eſt ſub Eccleſia. Propter ſecundum ſciendū ꝙ Hug. de ſacra. libro & parte præaſſignatis ait, ꝙ ſacerdotalis dignitas regalem poteſtatē ſacrat & benedicit: ſed ſecundum Apoſtolum, qui benedicit maior eſt. ergo quia per Eccleſiam terrena poteſtas benedicitur, ſanctificatur, inungitur quidem ſi ſit inungenda, abſoluitur ſi delinquat. Sed cum inungitur, & abſoluitur & benedicitur & ſanctificatur: quare terrenam poteſtatem & ſpecialiter reges excellentiores ꝓpter vnctionem, & omnes Chriſtianos propter abſolutionem, oportet ſubeſſe Eccleſiæ. Propter tertium, ſciēdum (vt Hug ait lib. & par. præaſſignatis) ꝙ ſpiritualis poteſtas eſt maior dignitate quàm terrena: quod in illo antiquo populo veteris teſtamenti declaratur manifeſte, vbi primum à Deo ſacerdotium inſtitutū eſt poſtea vera per ſacerdotium regalis poteſtas, iubente Domino ordinata eſt. Potuiſſet enim Deus ſi voluiſſet ꝑ ſeipſum vocare Saulē, & dare ſibi poteſtatem regalē: ſed voluit hoc fieri per Samuelem: inſinuans poteſtatem terrenam dependere à poteſtate eccleſiaſtica, & ſibi debere eſſe ſubiectam. Propter quartum ſciendū, ꝙ Aug. 3. de trin c. 4. vult quod totum vniuerſum quodam ordine regatur: quia corpora groſſiora reguntur per ſubtiliora, & tota corporalis creatura per ſpiritualem: ſed turpis eſt pars, quę ſuo non congruit vniuerſo. Si ergo in toto vniuerſo corporalia reguntur per ſpiritualia, turpe eſſet ſi in genere humano, quod eſt pars vniuerſi, terrenę poteſtates non ſubeſſent ſpiritualibus, & nòn regerentur per ipſas.

Poteſtas terrena ſubeſt ſpirituali.

Tera tota laicorū ē in cenſu Eccleſiæ.

Reges quare ſub ſunt Eccleſiæ.

Sacerdotiū pręceſſit regalē poteſtatē.

Corporalia ꝑ ſpiritualia reguntur.

d ¶ Nam veritate teſtante, &c.] hic concludit de eccleſiaſtica poteſtate plures & varias concluſiones ad propoſitum vtiles. Circa quod quattuor facit, quia primo concludit, quod ſpiritualis poteſtas poteſt terrenam poteſtatem inſtituere, iudicare, transferre, & plantare. Secundo concludit de eccleſiaſtica poteſtate & potiſſime de ſuprema, quæ à ſolo Deo non ab homine poterit iudicari. Tertio cōcludit de eadem, quomodo eſt humana, & quomodo eſt diuina. Quarto concludit etiam, quod cum iſta ita ſint ordinata, quòd qui Eccleſiæ poteſtati reſiſtit, Dei ordina-

bet, & iudicare, ſi bona non fuerit: ſic de Eccleſia & eccleſiaſtica poteſtate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, & cætera quæ ſequuntur. Ergo [a] ſi deuiat terrena poteſtas iudicabitur à poteſtate ſpirituali: ſed ſi deuiat ſpiritualis minor, à ſuo ſuperiori: Si vero ſuprema, à ſolo Deo, non ab homine poterit iudicari: teſtante Apoſtolo; Spiritualis homo iudicat omnia, ipſe autem à nemine iudicatur. Eſt autem [b] hæc auctoritas (& ſi data ſit homini, & exerceatur per hominē) non humana, ſed potius diuina ore diuino Petro data, ſibique ſuiſque ſucceſſoribus in ipſo, quem confeſſus fuit petra firmata: dicente Domino ipſi Petro: Quodcumque ligaueris: & cætera. Quicumque [c] igitur huic poteſtati à Deo ſic, ordinatæ reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, niſi duo (ſicut Manichæus) fingat eſſe principia: quod falſum & hæreticum iudicamus: quia te-

tioni reſiſtit: & ꝙ nō pōt quis eccleſiæ poteſtati reſiſtere cum ſalute, niſi duo aſſerat principia, vt Manichęus errans poſuit, ꝙ ſcriptura ſacra veritatem aſſerens, negat & deſtruit. Secunda ibi, Ergo ſi deuiat. Tertia ibi, Eſt autem. Quarta ibi, Quicunq; igitur. Continentur ergo ſic: Bene dictum eſt ꝙ poteſtas eccleſiaſtica poteſtatem terrenam benedicit, ſanctificat, & ab ea poteſtas terrena poteſtatem accipit. Nam veritate atteſtante, i. canone Bibliæ aſſerente, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet: & ſupple, ſi habet eam inſtituere, habet eam iudicare, ſi bona non fuerit: quia cuius eſt condere, eius eſt deſtruere: & quia etiam quantum ad terrenam poteſtatem habet eam inſtituere: & ſi non bona fuerit, habet eā iudicare & deſtituere ſic. n. ſecundū hunc modū de eccleſia & eccleſiaſtica poteſtate verificetur vaticiniū Hieremię, Ecce cōſtitui te hodie, i. à die qua formata eſt Eccleſia ſuper gentes & regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes ea deſtituendo: ædifices & plantes ea inſtituendo. Notandum autem ꝙ dicit, veritate teſtāte, ſpiritualis poteſtas terrenā inſtituere habet, quia vt patet ex veteri lege & ex Canone Bibliæ, primum a Deo ſacerdotiū inſtitutum eſt: & poſt iubente Domino per ſacerdotiū regalis poteſtas ordinata eſt.

Hiere. 1.

a ❡ Ergo ſi deuiat, &c.] hic ponit concluſionem ſecundam de eccleſiaſtica poteſtate, & potiſſime de ſuprema: qui ſi deuiat, a Deo ſolo poterit iudicari. Continuetur ergo ſic, Dictum eſt, ſi deuiat terrena poteſtas, iudicabit a poteſtate ſpirituali: ſed ſi deuiat ſpiritualis minor, iudicabitˀ à ſuo ſuperiori: ſi vero ſuprema ſpiritualis poteſtas deuiat, à ſolo Deo, nō ab homine poterit iudicari teſtante Apoſtolo: Spiritualis homo iudicat oīa, & ipſe à nemine iudicatur. Notandū autē ꝙ ille eſt ſpiritualis homo, qui habet ſanā mentem & ſanum iudicium, ſicut ille eſt ſanus corporaliter, qui habet ſanū guſtū. & habet ſanū iudicium de ſaporibus, ſic & ille eſt ſpiritualiter ſanus, qui habet ſanā mentem, & habet ſanū & rectum iudicium de agibilibus ſicut ergo ſolus ille, qui eſt ſanus corporaliter, poteſt recte alia corporalia iudicare: ſic ſolus ille, qui eſt ſpiritualis poteſt de omnibus iudicare tam de ſpiritualibus, q̄ de corporalibus: quia corporalia ſub ſpiritualibus continentur. Notandū etiā, ꝙ idē eſt eſſe ſpirituale & ſanū ſpiritualiter, quia quicunq; eſt ſpiritualis, habet ſanā mentē, & habet rectū iudiciū de rebus. Notandū ēt ꝙ ſicut habens guſtū infectū male iudicat de ſaporibus, & in ſuo iudicio ab omnibus iudicatur: quia ſi habet guſtum infectum cholera, etiam dulce iudicabit amarum: ſic habens mentem infectam. habet prauum iudicium de agibilibus, & in ſuo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur, quia iudicabit eſſe faciendum quod non eſt faciendum, iuxta illud.

Spiritualis quilibet ſanā mentem habet.

Dicit amor cęcus, dedecus eſſe decus.

Itaq; ſpiritualis homo, & habens ſanam mentē iudicat oīa, & ipſe à nemine iudicatur: quia in ſuo iudicio à nemine reprehenditur. Notandū ēt, ꝙ duplex eſt ſpiritualitas, perſonalis, & ſecundū ſtatum: & duplex eſt iudiciū, ſiue duplex eſt correctio, auctoritatiua, & fraterna [1]. Itaq; ſpiritualis perſonaliter oēs iudicat: quia omnes male agētes poteſt corrigere correctione fraterna, & ipſe a nemine iudicatur, qa ſi eſt ſpiritualis bonus & ſanctus, nil agit de quo poſſit iudicari vel reprehendi. Eſt autem alia ſpiritualitas ſecundū ſtatum, qn̄ eſt in ſtatu ſanctiſſimo & ſpiritualiſſimo: & in hoc ſtatu eſt ſolus ſummus Pontifex: ideoque quilibet eum nominat, & nominare debet ſanctiſſimum patrem. Iſte omnia iudicat etiam auctoritate quia ſup omnes auctoritatem habet, & ipſe à nemine iudicatˀ, quia nullus habet auctoritatē ſuper ipſum: perſonaliter ergo poſſunt eſſe, & forte ſunt multi ſanctiores Papa, & ſpirituatiores eo, ſed ſecundum ſtatum nullus eſt ita ſpiritualis nec ita ſanctus: & qa auctoritate iudicare reſpicit ſpiritualitatē & ſanctitatem ſecundum ſtatum: ideo auctoritatiue ipſe ſolus eſt ille ſpiritualis homo qui iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.

Spiritualitas eſt duplex.

1 Al. ſuperna.

Papa ſanctiores multi poſſunt eſſe.

b ❡ Eſt autē hęc auctoritas, &c.] hic ponit concluſionē tertiam de eccleſiaſtica poteſtate, oſtēdēs quomodo ſit humana, & quomodo non humana, vel oſtendit quomodo ſit humana, & quomodo diuina: eſt enim humana, quia data eſt homini, & eſt humana, qa exercetur per hoīem: tñ nō eſt humana, quia ſit data ab hoīe: ſed potius eſt poteſtas diuina, quia data à Deo, nā de ore diuino Petro eſt data ſibi, ſuiſq; ſucceſſoribus. Eſt etiā hæc auctoritas diuina, quia firmata in ipſo Chriſto petra, quam Petrus confeſſus fuit dicente Dño ipſi Petro Quodcūq; ligaueris, &c. littera patet quidē. Notandū aūt ꝙ hęc auctoritas dupliciter eſt humana, & dupliciter diuina. Eſt aūt humana, quia exercetur ꝑ hoīem: Sed eſt diuina, qa eſt data à Chriſto, qui erat Deus: & eſt diuina, quia firmata eſt in petra firma in Chriſto, q erat verus Deus. Notādū etiā, ꝙ oīa iſta quattuor poſſunt haberi ex Euangelio: Nā ꝙ ſit humana, quia data eſt homini, habetur ex Euāgelio, vbi dr̄: Tibi dabo, &c. ꝙ ēt ſit humana, quia exercetur ab hoīe: patet ex Euāgelio, dum dr̄: Quodcunq; ligaueris, &c. Quod ſit diuina, quia data à Deo: patet ex Euangelio, quia ipſe Chriſtus, qui erat Deus loquebatur qn̄ dixit: Tibi dabo. & ꝙ ſit diuina, quia fundata in eo: patet ex Euāgelio, quia ipſe Chriſtus qui erat Deus loquebatˀ cū dixit: Super hāc petrā, i. ſuper meipſum, qui ſum petra, & quia ſignificor per petram, ædificabo eccleſiam meam.

Auctoritas Papę & humana & diuina

c ❡ Quicunq; igitur, &c.] hic ponit concluſionē quartam de eccleſiaſtica poteſtate dicens. Quicunque igitˀ huic poteſtati, ſupple, eccleſiaſticæ à Deo ſic ordinatę reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit: & ſupple, non pōt eſſe in ſtatu ſalutis, niſi forte fingat duo principia & duos Deos, ſicut finxit Manichæus hęreticus: quod dictū falſum & hęreticum iudicamus: quia teſtante Moyſe, non in principiis, ſed in principio cælum Deus creauit & terram. Notādum autem, ꝙ Deus pater ſecundū vnum modū exponēdi, quæ tangit Aug. ſuper Geñ. in prin. ideſt, in filio creauit, &c. Et quia pater & filius nō ſunt duo principia, ſed vnū principiū, immo quia tota Trinitas,

In principio & nō in principijs Deus cęlū creauit & terram.

ſtante Moyſe, Nō in principijs, ſed in principio cælum Deus creauit & terram. ¶ Porro [a] ſubeſſe Romano Pontifici omni † humanę creaturæ declaramus, dicimus, diffinimus, & pronunciamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis. Datum Lateranen. Pontificatus noſtri anno octauo.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prelati non diſcurrant præſertim habitu transformato: qui ſi ad curiam uenerint, inde recedere non debent ſine Papæ licentia: aliàs ipſi & receptantes illos excommunicati ſunt.

CAP. II.

Ut prælatorum inepta diſcurſibus grauitas, & ſimplicitas ſimulationib obuiatur, & ipſorum ad Chriſti vicarium indeuotio, religioſitati quippe contraria, non immerito arguenda, cum reuerentiá illorum ſanctitas lucē puritas, firmoſq. maturitas poſcat greſſus, ut ſint uita mundi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verum qnia ipſorum quo-

Trinitas, pater & filius & ſpiritus ſanctus, relatiue ad creaturā non ſūt plura principia, ſed vnū principiū, ut dicit Aug. 4 de tri. c. 13. ideo nō in principijs ſed in principio cælu Deus creauit & terrā. Notandu ēt, ꝙ ſi eſſent duo Dij, poſſent eſſe plura capita in regimine humani generis, & vnu caput poſſet referri in vnū Deū, & aliud in alium Deū: Sed cū hoc ſit falſum & hæreticum, ſicut non eſt niſi unus Deus & vnus Dei filius Ieſus Chriſtus, ita Eccleſia non habet niſi unum caput & unum principalem uicarium Ieſu Chriſti, cui ſubeſſe eſt de neceſſitate ſalutis. [a] ¶ Porro ſubeſſe Romano Pontifici.] Hic ponit concluſionem tot modis inueſtigatam, & ēt illatam ab omnibus antedictis. Continuetur autem ſic, quia ex conditionibus quibuſdam generalibus competentibus Eccleſię: & q̃a ex quibuſdam adaptationibus ſpiritualibus adaptatis Eccleſiæ: & tertio, quia ex ipſis gladijs, qui ſunt in Eccleſia, patet ꝙ tenemur ſubeſſe Romano Potifici. porro, idest, certe, q̃a ſic eſt: Ideo omnibus hic conſideratis declaramꝰ, dicimus, & diffinimus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis omni humanæ creature ſubeſſe ſummo Potifici. Notādū autem, ꝙ ait dñs Papa ſe declarare, dicere, & diffinire omnino, ꝙ ſibi ſubeſſe ē de neceſſitate ſalutis, & c. quę poſſunt ſic adaptari, vt concludamus, ꝙ ſubeſſe ſummo Pontifici eſt de neceſſitate ſalutis. declaramus, ſi conſideramus cōditiones generales ſ. potiras competentes Eccleſiæ: dicimus, ſi conſideramus adaptationes ſpāles adaptatas Eccleſiæ: & hoc diffinimꝰ, ſi cōſideramus ipſos gladios, q̃ ſunt in Eccleſia, & omnino, idest penitꝰ: vel omnino, idest prędictis oībus conſideratis, pronuntiamus ſic eſſe Et hæc de expoſitione p̄ſentis decretalis editę a ſanctiſſimo patre & dño, domino Bonifacio diuina prouidētia Papa octauo, dicta ſufficiant. Io. Mona.

ADDITIO. Quæro vtrum poteſtas ſpūalis debeat dñari temporali: Et vr ꝙ non, quia iuriſdictiones ſūt diſtinctæ, ut in authen. quo. opor epi. in prin. coll. 1. de conſecr. diſt 3. celebritatem. in fin Non ergo Papa debet ſe intromittere de poteſtate temporali: ſed debet tēporalia dimittere imperatori, Regibus, & alijs dñis temporalibus 8 diſt. quo iure. arg extra qui filij ſint leg c. lator. & c cauſam. aliàs poneret falcem ſuam in meſſem alienam. ī de elect. c. venerabilem. quod non eſt faciēdum 6 q. 3. c. 1 præterea ſecundū Hug. Imperator a ſolo Deo hēt poteſtatem in temporalibus, Papa in ſpūalibus & ſic iuriſdōes ſunt diſtinctæ, ut dicūt prima concordantiæ. Et licet coronam recipiat à Papa: gladiū tñ ab altari. 93. diſt legimus. & ēt ante fuit imperiū q̃ Apoſtolatus. Præterea poteſtas ſpūalis indigeret tp̄ali multoties. 23 q 5 adminiſtratores. ergo nō dominaſ ei. Præterea ſi poteſtas ſpūalis dominareſ temporali, haberet dominium tp̄alium. Sed dominiū earundem rerum non poteſt eſſe ſimul & ſemel inſolidum eodem tempore apud plures. ſſ commo. l. ſi ut certo. § ſi duobus uehiculum ergo nullus alter haberet dominium, quod eſt falſum: ergo, &c.

Gen. 1.

† al. ita: oēm humanam creaturā.

Eccleſia vnicū caput hēt.

Papæ ſubeſſe eſt d neceſſitate ſalutis

Additio dñi Petri Bertrādi.

Contrarium Vr, Chriſtus commiſit ſummo Pontifici vices ſuas, vt habetur Matth. 16. c & 24 q. 1. quodcunque. Sed Chriſto data erat omnis poteſtas in cælo & in terra, Matth 28 ergo ſummus Pontifex, q̃ eſt eius vicarius habebit hanc poteſtatem. extra de transla. c. quanto.

Rñdeo & dico, ꝙ poteſtas ſpiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ per rationes, quas Hoſt. inducit in ſumma, qui fil. ſint leg. §. qualiter, & à quo. Item quia Ieſus Chriſtus filius Dei dum fuit in hoc mundo, & etiam ab æterno naturalis Dominꝰ fuit, & de iure naturali ī Imperatorē, & quoſcunque alios depoſitionis ſententias ferre potuiſſet & damnationis, & quaſcunq. alias, vtpote in perſonas, quas creauerat & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiam conſeruabat. Et eadem ratione & uicarius eius poteſt Nam non videreſ Dñs diſcretus fuiſſe (ut cum reuerentia eius loquar) niſi unicum poſt ſe talem vicarium reliquiſſet q̃ hæc omnia poſſet Fuit autem iſte uicarius eius Petrus, Matth. 16 vltra mediū. Et idem dicēdum eſt de ſucceſſorib. Petri, cum eadem abſurditas ſequeretur, ſi poſt mortem Petri humanam naturam a ſe creatam ſine regimine unius perſonæ reliquiſſet. arg. ad hoc ſupra, qui filij ſint leg. per venerabilem. vltra medium. de hoc not. Inno ſupra de fo comp c. licet. Et ideo dñs Bonifacius 8. motus alijs efficacibus rationibus & exemplis & auctoritatibus ſacræ ſcripturæ, declarauit, dixit, & diffiniuit ſubeſſe Romano Pontifici omnem humanam creaturam eſſe de neceſſitate ſalutis, ut in Extrauag. vnā ſanctam quæ hic de verbo ad uerbū poſita eſt, cum glo domini Ioan Mo. qui plene declarat hanc quæſtionem.

Iuriſdictio ſpūalis oēs creaturas humanas adſtrigit.

Ad argumenta in contrarium reſpondeo. Ad primū cum dr̄, quod iuriſdictiones ſunt diſtinctę, &c. dicit Hoſt. ſic, Ego iuriſdictiones aſſero, & utramq; a Deo proceſſiſſe, vt dicta authen. quomo. opor. epi. tamen quāto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo ſacerdotium maius, ꝙ probatur ex ordine ſcripturæ dictæ auth Et ſic intellige ꝙ non multum diſcrepāt ſacerdotium, & imperium, ut auth. de nō alie. aut permut. rebus eccleſię §. ſi minus coll. 2. Non multum diſcrepant quo ad principium, vnde procedunt: ſed multum diſcrepant quo ad maioritatem. Inde eſt, ꝙ caput epiſcopi inungitur, ſed armis regis, & epiſcopus chriſmate, rex oleo, ut ſciatur q̃ epiſcopus eſt uicarius capitis noſtri, idest Ieſu Chriſti, & ut oſtendaſ quanta ſit differentia inter auctoritatem Pontificis & principis poteſtatē. extra de ſacra vnc. c. 1 ver. vnde in veteri teſtamento Et eodem modo reſpondetur ad ſecundam oppoſitionem. Et quod dicitur ante fuiſſe imperium quā Apoſtolatum, hoc non facit ad propoſitum, quia poteſtas non ratione temporis dr̄ maior, ſed potius ratione dignitatis Nam & ſi Andreas primus uenit ad fidem quā Petrus: prælatus eſt tamē Petrus Andreæ, cum in Apoſtolorum catalogo ſemper primas quaſi præcipuus præmittatur, nō quod Petrus

 ſit

ſit potior tempore, ſed potior dignitate.

Ad tertium argumentum dico quòd licet, vt ſupra dictum eſt, omnis humana creatura ſubſit Papæ, & ſic poteſtati ſpirituali: non tamen ſequitur ꝙ habeat dominium omnium rerum temporalium.

Dñiũ eſt duplex.

Ad cui⁹ declarationẽ ſciendũ eſt, ꝙ eſt duplex dñium. Eſt. n. qđ dam dñium iure diuino: quoddam aliud iure humano. 8. diſt. quo iure. Diuinũ dominium eſt illud, qđ eſt apud Deum ſuper oẽm creaturam: ipſe enim Deus creator eſt omnium vniuerſorũ: q enim manet in æternũ, creauit omnia ſimul. Itẽ in Geñ c. 1. In principio creauit De⁹ cælum & terrã. Et uide de hoc qđ legiẽ & not. ſ. de ſum. tri. & fide catho. c. 1. Iſto dñio Dñi eſt terra, & plenitudo eius, in pſal. ſ. de deci. ca. tua nobis & dicto ca quo iure. Iſtud dñium eſt uerum dñium, ſimplex & abſolutum, & vnus eſt Dñs omniũ creaturarum Deus. Et ideo ꝓprie loquẽdo omnes creaturæ, proprietates, res & poſſeſſiones, & bona alia in nullius bonis ſunt vere, abſolute, & proprie, niſi Dei. Circa qđ dominium dicit Hoſti. ſ. de vo. & vo. redemp. ca qđ ſuper. in magna glo. ver. mihi tamen uidetur ſic in aduentu Chriſti omnis honor, & omnis principatus, & oẽ dominiũ & iuriſdõ & iure, & ex iuſta cã p il lũ, q ſupremã manũ hẽt, nec errare p̃t, oĩ infideli ſubtracta fuerint, & ad fideles trãſlata: Quod hoc iuſta cã fuerit. ꝓbaẽ Eccl. 10 Regnũ de gẽte ad gẽtẽ trãsferẽ p p iniuſtitias, & iniurias, & ꝯtumelias, & diuerſos

Chriſtus fuit ſacerdos & rex.

dolos Quòd hoc factum ſit, comprobatur. ſ. de conſt. c. tanslato. & hoc in perſonam Chriſti filij Dei viui, qui non ſolum ſacerdos fuit, ſed & rex. Lucæ 1 Ecce concipies in utero, & c. vſque & regni eius non erit finis. vnde & ipſe dixit Matth. 21. Auferetur a uobis regnum, & dabitur genti facienti fructum eius Huius autem regni & ſacerdotii principatum perpetuũ commiſit filius Dei Petro & ſucceſſoribus eius, vt patet in eo quod legitur & not. li. 6. de homi. c. pro humani. & ſup. qui fi. ſint le. p venerabilem §. rationib⁹. per totum & maxime in ver. fin. Et de tali dominio diuino dico, ꝙ oĩs tꝑalis põtas eſt ſubiecta ſpũali, & debet poteſtas ſpiritualis poteſtati tẽporali dominari.

rundam (vt fide dignorum habet aſſertio) eò vana prorupit, interdum ne dixerimus pernicioſa temeritas, quòd (veſtibus ſpiritualib. ſanctitatis abiectis, diſſimulato habitu) ad remotas a ſuis ſedibus partes ſe tranſferunt: Quinimmo ad ſedem Apoſtolicã clanculo nobis non viſis, nec inſinuato† quòd venerint, veniſſe, latitaſſe, diſceſſiſſe que dicantur: Nos ne tacẽtibus nobis non præciſus huiuſmodi morbus inualeat: dum prouidum creditur, quod incautum; licitũ, quod impune: Omnibus epiſcopis ſuperioribuſque prælatis ſub obteſtatione diuini iudicij inhibemus, ne abſque rationabili cauſa, timoris forte uel alia, extra ſuarum ciuitatis, & diœceſis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiſcrete diſcurrant. Inhibemus etiam ne qui epiſcoporum & ſuperiorum ipſorum latenter (præſertim habitu transformato) uenientes ad curiam, de ipſa (Romani Pontificis non præſentati conſpectibus, uel ſaltem ab eo recedendi licẽtia non obtenta) recedant. Si qui uero epiſcoporum & ſuperiorũ huiuſmodi noſtræ inhibitionis contradictores extiterint, & abſque ipſius Romani Põtificis recedendi licentia conceſſa, eoque non uiſo receſſerint ab eadem, nec. non ſi qui ſcienter receptauerint antedictos, niſi id confeſtim eidem Romano Pontifici, uel alicui per quem hoc ipſum ad eius crediderint deduci notitiam, manifeſtare curauerint (etiam ſi epiſcopali, archiepiſcopali, patriarchali, uel quauis alia dignitate præfulgeat) eos excommunicationis ſententia innodamus.

† al intimato.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Prælati ad curiam nõ debent more noctuæ latenter uenire, nec inde ſine Papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & ſententia excommunicationis ligantur.*

CAP. III.

ET ſi deceat quoſlibet ſubditorum curam exercere ſollicite, & per omnia uelut lucis

Aliud eſt dominiũ ꝙ ſecundũ legiſtas uocatur legale dominium: & ita nominat Accur. ff. de uer. ſig. l. recte. ſcdm vero canoniſtas vocaẽ humanum, ut in dicto c. quo iure. De iſto legali uel humano dñio dicit Inn. ſic, ꝙ eius iuris eſt, ꝙ ad aliquẽ ſpectat uel requiritur de iure naturali, ut ſunt dñia, obligationes, & huiuſmodi, & c. Innuẽs expſſe, ꝙ rerum dñia & obligationes ſunt de iure naturali, ideſt, de iure gentium. Non aũt à iure ciuili uel Imperatore, ut actiones. ff. de iuſt. & iu l. ex hoc iure. Inſt. de rerum diui. §. ferę ita not. Inno. de conſt. c. quæ in eccleſiarum. & Compoſt. dicit ibidem, ꝙ à iure gentium deſcendũt dominia: ſed per leges principũ diſtinguntur modi, p quos rerum dominia acquiruntur. ff. de acqui re. do. per totum & inſti. de re diu. per totũ. Et de intelligitur ꝙ legitur 8. diſ. quo iure & ſic cõcordant in hoc, ꝙ dominia ſunt de iure gẽtium. Vr̃ mihi ꝙ dominium rerum legale uel humanũ fuit a Deo collatum humanæ creaturæ, & non fuit ab initio introductum iure gentiũ, uel ciuili. Nam Deus omnia quæ creauit, fecit propter rationalẽ creaturam, & omnia ſubiecit rationali creaturę. Gen c. 1. Et ſic reſeruato ſibi vniuerſali & uero dominio omniũ creaturarum, huius dominij utilitatem ꝯceſſit ab initio humanæ creaturæ quo ad vſum: quòd vr̃ intelligere Accurſius. C. de iur do. l. in rebus. ſup uerbo naturaliter, vbi dicit quòd iure primæuo non diſtinguebantur dominia, niſi quantum ad uſum, & c. vnde ante ius gẽtiũ omnia fuerunt communia quouſque iure gentium vſibus primorum parentum introductum fuit, quod terrę diuiderentur & limitarentur, & appropriarenẽ, ut unuſquiſque quod ſuum eſſet, ſciret. Vnde lex dicit, quod iure gentium dominia ſunt diſtincta, non dicit introducta, ut dicta l ff de iuſti. & iu. l. ex hoc iure Cum enim iure gentium diuidantur dominia: ſequitur quod ante diuiſionem erant dominia communia. arg. ff com diui. l 4. circa prin cum ibi notatis. vnde ex ꝯceſſione diuina vtilitatis dominij rerũ cauſatur quoddam dominiũ legale uel humanum, ꝙ reſpectu veri dominij diuini non dr̃ dominium: ſed in ſe conſideratum dr̃ verum. Iſtud vero dominium legale

Dñiũ legale uel humanũ quale ẽ: & an fuerit ab initio introductum.

vel

vel humanum prout erat in communi, non debet dici iuris gentium, ſed diuini. Prout vero cuilibet appropriatur vel acquiritur hoc dominium, ſic conſideratum eſt iuris gentium. Et tale dñium non eſt apud Papam tantum, ſed apud omnes, qui iuſte acquirunt: & ex quo ſemel acquiſitum eſt, nō licet Papæ vel alicui alteri auferre, vel occupare ſine iuſta cauſa, quia eſſet contra ius naturale diuinum, quo vnicuique dictum eſt: Ne faciat alteri, quod ſibi non vult fieri, vt in princ. decretorū. Et Dominus dicit in Euangelio: Ne tranſgrediatis terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui 9. q. 2 nullus alterius. facit ad hoc C. de cohorta. l. ſi quis. lib. 12. Et hoc intelligo ſine cauſa, quia ex iuſta cauſa poſſet aliquis priuari ab homine, vel à iure tali dominio. ff. de relig. & ſump. fur. l. ſi quis ſepulchrum C. ꝓ quib. cau. ſer. li. acci. per totum. & ff. & C. de bo. dam. per totum. Vnde per hoc reſpondetur ad arg. ꝙ quātum ad humanam creaturam illa ſubeſt ſpirituali poteſtati ſicut dictum eſt. Sed dominia rerū aliarū ſunt apud ſingulos qui iuſte acquirunt: verum eſt de dominio legali vel humano, ſed diuinū dominiū eſt apud Deū. Nec eſt contradictio, diuerſis reſpectibus accepto dominio.

Dominiū rei an poſſit domino ſuo tolli.

Noctua nocte videt, lux huic excæcat o. tellos.

Ad illa iura communia, quæ dicunt quòd Imperator eſt dominus mundi. ff ad leg. Rhod. l. deprecatio. reſponde vt no. C. de quadrie. præſcr. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

AD vniuerſalis.

filios ambulare: hoc tamē præcipue ab ipſis exigitur, qui conſtituti per altitudinem dignitatis vt in ſpecula, circa commiſſas ſibi plebes paſtorum ſimul & cuſtodum partes implere tenentur, & coram ipſis laudabilium operum exemplo lucere. Ad noſtrum ſane peruenit auditum, quod nonnulli pontificali præditi dignitate, gregum ſuorū cuſtodiam negligentes, & abhorrentes lucem tamquam filij tenebrarum, non verentur ſe ab ouium ſuarum cura, mercenarij more, tempore longo ſubducere, & pontificali dignitate reiecta, non erubeſcunt vagari per deuia ſub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo patribus & ſuperioribus honore præcepto, ſic abiecti & indecori interdum ad ſedem Apoſtolicam clanculo declinare præſumunt, vbi more noctuę cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos ſuis arbitrantur conformari deſiderijs viſitant, ſuos eis euomentes conceptus iniquos, & conſpirationes forſan illicitas aduerſus nos & alios pertractantes, & demum abinde (non abſque notabili ſedis prædictæ contemptu) reuerentia tam conſueta quàm debita non exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipſo petita licentia, nec obtenta, recedunt.

¶ Nos igitur & ipſius ſedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentijs finem imponere cupientes: de fratrum noſtrorum conſilio hoc generali prohibemus edicto, ne de cætero præſul aliquis ſine ſui ſuperioris licentia, niſi pro negotijs Eccleſiæ ſibi commiſſæ, extra ſuam diœceſim audeat pernoctare: firmiter ſtatuentes, vt quicunque pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus viſitet, ad Papam (ſi hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam conſuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus receſſurus à curia, niſi ab ipſo ſuper hoc petita licentia & obtenta. Quod ſi ſecus à quoquam ſuper his fuerit attentatum, nos quoſcunque prælatos quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad ſedem accedentes, necnon quoſlibet alios, qui tales apud ſedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem huiuſmodi eidem Romano Pontifici ſignificauerint aduentum illorum: decernimus eoipſo notam infidelitatis incurrere ac excommunicationis ſententiæ ſubiacere. Nulli ergo, &c.

De treuga & pace.

Sixtus quintus.

¶ Sixtus Papa volens diſcordiam ex pragmatica ſanctione ſubortam ſedare, ordinarijs regni Franciæ ad conferenda beneficia ſex menſes concedit. Facultatem concedendi ſex gratias ſibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum qui Cardinalibus ſunt familiares in regno Franciæ exiſtentia, ſuæ diſpoſitioni vſque ad certum tempus reſeruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debet, oſtendit. Cauſas beneficiales in prima inſtantia vult in partibus terminari, in quibus ante diffinitiuam ſententiam (niſi in vno caſu) vetat appellari. Quid de cauſis in curia pendentibus faciendum ſit, narrat. Si autem eadem cauſa in diuerſis curijs diuerſis reſpectibus tractatur, quonam pacto terminanda ſit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. ſeruandas cenſet. Tandem tempus ponit, intra quod vult iſta acceptari & ſeruari.

a ¶ Ad regimen.] hæc habetur infra ſub tit. de præben.

b ¶ Execrabilis.] iſta habetur infra ſub tit. de præb. cum glo. Gulielmi de Monte Lauduno, & etiã inter xx. Ioannis xxij. cum gl. domini Zenzelini ſub eo. tit. de præb.

Diſcordia eſt extinguenda. & pax cõſeruanda.

CAP. I.

AD vniuerſalis Eccleſię regimen diuina diſponente clementia vocatis, inter alia pro commiſſorum populorum votiua dilectione nil occurrit præſtantius, quàm exorta inter perſonas eccleſiaſticas (principis tenebrarum aſtutia,) diſcordiarum fomenta per noſtræ ſollicitudinis occurſum protinus extinguere, vt cuiuſuis altercationis ſalubriter euulſis ſeminibus, pacis & trãquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis aſſiſtente gratia) imponere & conſeruare valeamus. Cupientes itaque, vt ſuſcitata retroactis temporibus diſcordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, alijſque terris & dominijs chariſſimi in Chriſto filij noſtri Ludouici Francorum regis illuſtris, inter nonnullas ex eiſdem perſonas occaſione cuiuſdam conſtitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam perſonæ prædictæ pragmaticam ſanctionem vocant, ne ſi (quod abſit) maiora fomenta ſumeret, damna pariter & grauiora ſcandala, periculaque ſubſequerentur, fine debito claudatur & totaliter ſecludatur: Auctoritate Apoſtolica ex certa ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio omnibus & ſingulis prælatis, & alijs perſonis eccleſiaſticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum, terrarum & dominiorum eorundem collatio, prouiſio, præſentatio, electio, ſeu quæuis alia diſpoſitio pertinet: de quibuſuis dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officijs, canonicatibus, & præbendis, necnon alijs beneficijs eccleſiaſticis cum cura & ſine cura, ſęcularibus & regularibus ad eorum collationem, prouiſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamuis aliam diſpoſitionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Auguſti, Octobris, & Decembris menſibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo diſpoſitioni Apoſtolicæ ex aliqua generali reſeruatione in corpore iuris clauſa, aut per alteram ex conſtitutionibus felicium recordationum Benedicti xij. quæ incipit: Ad regimen [a]. aut Ioan. xxij. Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, quæ incipit: Execrabilis. [b] ſeu conſtitutiones & regulas cancellariæ Apoſtolicæ per nos ſuper hoc editas reſeruata generaliter non exiſtant) perinde ac ſi aliquæ a ſede Apoſtolica vel eius legatis expectatiuæ litteræ non emanaſſent, libere diſponendi facultatem concedimus per præſentes. Et quia iſti ſummi Pontifices prædeceſſores noſtri conſueuerunt ſe in conceſſionibus gratiarum expectatiuarum † perſonis benemeritis exhibere liberales, noſtræ intentionis exiſtit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominijs regni huiuſmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eiſdem regno, Delphinatu, terris, & dominijs conceſſas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præſentes, quaſque in ſuo robore permanere volumus) ſex perſonis idoneis regnicolis, ſex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouiſionem, præſentationem, ſeu quamuis aliam diſpoſitionem ſingulorum ex prælatis & alijs perſonis prædictis. Ex quibus quidem ſex gratijs, duæ gratiæ expectatiuæ conceduntur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipſe & chariſſima in Chriſto filia noſtra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vień. necnon magiſtri & præſidentes, ac alij officiarij in aliqua ex parlamentis regis eiuſdem regni nobis ſuper hoc vnanimiter ſupplicabunt: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magiſtros, præſidentes, & officiarios præfatos gaudeant prærogatiuis ad inſtar familiarium noſtrorum continuorum commenſalium. Ipſiſque ſex gratijs conſumptis, alias ſex gratias ſimiles alijs ſex gratijs perſonis idoneis modo & forma prę-miſſis concedere intendimus. ¶ Volumus autem, ac eiſdem auctoritate & tenore præſentium decernimus & declaramus, beneficia, quę venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium familiares, continui commenſales eorũ familiaritate durante in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis obtinent, & in poſterũ obtinebunt, diſpoſitioni Apoſtolicæ in poſterum cenſeri reſeruata, quãdiu duntaxat Cardinales præfati uitã duxerint in humanis, ac poſt obitũ eorundẽ Cardinaliũ per ſex annos continue ſequentes: Quibus quidem ſex annis elapſis, alij ad quos eorundem beneficiorum collatio, prouiſio, præſentatio, electio ſeu quæuis alia diſpoſitio alias pertinet: de beneficijs familiarium huiuſmodi in regno, Delphinatu, terris

† Gratias expectatiuas & mãdata de prouidendo nemini amplius concedi decreuit cõcilium Trid. ſeſſ. 24. de reforma. capit. 19.

terris & dominijs, præfatis conſiſtentibus, in prædictis menſibus, diſponere valeant, huiuſmodi reſeruatione non obſtante.

¶ Concedimus etiam, quòd beneficiorum, quæ promouendi per nos ad dignitates ſeu beneficia conſiſtorialia ipſarum prouiſionum per nos de eorum perſonis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet competit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates & alia beneficia conſiſtorialia prædicta, ac munus conſecrationis eiſdem promouendis impediendum, ſeu lapſum temporis de conſecrandis epiſcopis a ſacris canonibus definiti vacaturorum, ſi promotiones ipſæ in aliquo ex ſupradictis menſibus fiant, niſi beneficia ipſa eſſent aliàs diſpoſitioni Apoſtolicæ (vt præfertur) reſeruata, ad prælatos & perſonas ſupradictas: Si vero in alijs menſibus promotiones eiſdem fieri contingat, ad nos & Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros collatio, prouiſio, & omnimoda diſpoſitio pertineat.

Notarij Apoſtolici in magno ſunt numero.

¶ Et quoniam ſedis Apoſtolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiuſdem ſedis notarios geſtari ſolitum publice & continue geſtant, & in poſterum geſtabunt, beneficia in eiſdem regno, Delphinatu, & terris conſiſtentia dumtaxat cenſeatur reſeruata: quodque † omnes & ſingulæ cauſæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vſque ad diffinitiuam incluſiue in prima dumtaxat inſtantia, in qua nulli ante diffinitiuam liceat appellare, nec appellatio (ſi fuerit emiſſa) debeat admitti, niſi ab interlocutoria vel à grauamine negotium principale minime concernente, quòd non poſſit per appellationem à diffinitiua ſententia reparari: In alijs vero inſtantijs in curia Romana tractentur, cognoſcantur, & fine debito terminentur.

† Vide cõcil. Trid. ſeſ. 24. de reforma. c. 20.

Appellare an liceat ante diffinitiuam ſententiam, vide c. ſuper eo. 2. extra de appel.

¶ Cauſæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter noſtros, aut dictorum Cardinalium familiares continuos commenſales, ipſis Cardinalibus in eadem curia præſentibus, ſeu in aliqua legatione aut recreationis cauſa ſecedentibus, necnon præfatæ ſedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmiſſis, qui per ſex menſes curiam prædictam ſecuti ſunt, & ſequuntur de præſenti curiales & quoſcumque alios eorum aduerſarios ſuper quibuſuis beneficijs eiſdem aduerſarijs auctoritate ordinaria collatis, per illos quibus commiſſæ reperiuntur, ſeu alios per nos ad id deputatos, ſeu etiam deputandos iudices audiantur, cognoſcantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ vero ſimiles cauſæ beneficiales inter quoſcunque alios pendentes, & quæ quibuſuis iudicibus ſeu auditoribus commiſſæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apoſtolica committantur audiendæ, & cognoſcendæ, & fine debito terminandæ, cum neceſſaria earundem cauſarum aduocatione. Præterea quia aliquæ ex ſupradictis cauſis in eadem Romana curia ſuper petitorio, & diuerſis curijs ipſius regni ſuper poſſeſſoro tractantur: volumus quòd in eiſdem cauſis in diuerſis curijs ſuper petitorio & poſſeſſorio vnico & eodem contextu pendentibus (ſuſpenſo petitorio, & cenſuris ſuper hoc latis) in poſſeſſorio, in curijs eorundem iudicum coram quibus cauſæ poſſeſſorij pendeant de præſenti, procedant, cauſęque ipſe ſuper huiuſmodi poſſeſſorio intra biennium terminentur & finiantur. Alioqui biennio elapſo, liceat partibus ipſis procedere ſuper petitorio, & ulterius dictis cauſis expeditis ſuper poſſeſſorio: aut huiuſmodi biennio elapſo altera partium litigantium coram iudice competenti auctoritate Apoſtolica deputato poterit ius ſuũ proſequi, ipſeque Apoſtolicus iudex intra aliud biennium cauſam in petitorio terminare teneatur. Quod ſi non fecerit, cauſa ipſa ab eo auocata, & lis penitus extincta cenſeatur. Et ſi forſan aliquis eorundem iudicum cuiuſuis ſibi commiſſæ cauſæ expeditionem malitioſe prorogare, aut differre præſumpſerit, excommunicationis, & omnium beneficiorum priuationis pœnas ipſo facto incurrat à qua quidẽ excommunicationis pęna abſolui nequeat, niſi à nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, pręterquam in † mortis articulo: quodque decætero in litteris expediẽdis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris alijſque dominijs ꝑdictis ſeruetur [a] taxæ ſuper hoc editę per Io. xxij. Papã præfatum: & exceſſus, ſi qui fuerint, corrigantur. ¶ Et quia propter aſſiduas

[a] ¶ Taxæ.] Vide pro hoc extrauagantem, Cum ad ſacroſanctæ. quæ eſt inter xx. Ioannis xxij ſub titu. de ſent. excom.

Cauſa eadẽ diuerſis reſpectibus in diuerſis curijs tractari põt.

† In mortis articulo nulla eſt caſuũ reſeruatio: atque ideo oẽs ſacerdotes quoſlibet pœnitentes a quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt. cõcil. Tri. ſeſ. 14. c. 7. de caſuũ reſeruatione.

duas guerras,& nouitates, quæ continue vigent in dicto regno, prætenditur eccleſias, dũ vacant grauatas, in taxa etiam reformata in cõcilio Conſtantinenſi, quæ reducta eſt ad medietatem antiquæ taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouendus ſoluat communia & minuta ſeruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera æſtimatione fructuum eccleſiæ & monaſterij, ad quæ ſit promotus, eaque in dicta cancellaria & camera Apoſtolica inuiolabiliter obſeruari mãdamus. ¶ Et quia in ſupradictis cõceſſionibus regnum ac regem maxima ſumus charitate complexi, credendum eſt non immerito, vt ſe deuotos & obedientes erga ſanctam Romanã Eccleſiam exhibeant. Quare volumus & eiſdẽ auctoritate & tenore ſtatuimus, quòd præfatus Rex intra quattuor menſes præmiſſa acceptare & obſeruare, ac in regno, Delphinatu, & dominijs huiuſmodi obſeruari facere, necnõ intra alios duos, præfatos quattuor immediate ſequentes menſes ſuper acceptatione & obſeruatione, alijſque præmiſſis omnibus & ſingulis per ſuas patentes litteras nos & ſedem præfatam certificare teneatur: Alioquin præſentes litteræ, & inde ſecuta quæcunque, ſint caſſa & irrita, nulliuſque roboris vel momenti. Nos enim extũc irritum decernimus & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contingerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum conceſſionis, intentionis, voluntatis, conſtitutionis, declarationis, indulti, mandati & ſtatuti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę M.cccclxxij. ſeptimo idus Auguſti, Pont. noſtri anno 1.

¶ Sixtus quartus.

¶ Diſcordiæ inter religioſos Mendicantes & eccleſiarũ parochialium rectores in partibus Germaniæ quattuor delegatis commiſſa, per eos ſub certis formis & modis in pacem & concordiam conuerſa fuit: quam Romanus Pontifex confirmat, præcipiens ſub pœna excõmunicationis illam à prælatis obſeruari.

CAP. II.

Vices illius.] a ¶ Ex electoribus.] electores Imperatoris ſunt ſeptem: tres eccleſiaſtici, & quatuor laici de quibus per glo. in cap. ad Apoſtolicæ. de ſent. & re iudic lib. 6.

Matt. 16.

Vices illius, qui ſupra petram ædificauit Eccleſiam ſuam, meritis licet inſufficientibus, gerentes in terris, & per eius immaculata veſtigia, quantum nobis ex alto conceditur, incedere ſatagentes, inter Chriſti fideles quoſlibet, & præſertim ſub vno atque eodem ſacerdotij vexillo nobiſcum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confouere, vigillanti ſollicitudine meditamur aſſidue, & quæ ijs contraria ſunt, falce vigilantiæ paſtoralis ad radicem poſita ſubmouere, prout rerum & temporum circumſtantiæ id non immerito expoſcere dinoſcuntur. ¶ Nuper ſiquidem pro parte tam venerabilium fratrum noſtrorum Moguntinen. & Treueren archiepiſcoporum, ac Herbipolen. & Vuormacien. & Spiren. epiſcoporum, quàm dilecti filij nobis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauarię, qui vnus ex electoribus [a] Romani imperij exiſtit, ad noſtrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios Prædicatorum, Minorum, & Carmelitanorum ordinum profeſſores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam eccleſiarum prælatos, inſtigante illo, qui tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, in partibus Germaniæ, & præſertim in oppido Eſtlingen. Conſtan. diœceſis ſuſcitata ſunt nõnulla diſſenſionum, & ſcandalorum fomenta ex certis cauſis tunc nobis expreſſis, quæ niſi per vigilantiam paſtoralis officij celeriter ſuccidantur, poſſent ad ſcandalum non modicum Chriſti fidelium illarum partium faciliter peruenire.

Sacerdotes dñe ſub eodẽ vexillo cũ Papa militare.

1. Pet. 5.

¶ Nos igitur attendentes, quòd ſacroſancta Romana Eccleſia ab eius fundatione primæua in ordine ſacerdotali, quem Petrus Apoſtolus, & eius ſucceſſores obſeruarunt, inſtituta, & per viros prouidos & ſacerdotes virtuoſos adaucta, & longiſſimis temporibus feliciter conſeruata extitit: Rurſuſque animaduertens quòd hodiernis temporibus hominum creſcẽte malitia, niſi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus ſcriptus ſancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrũ Mẽdicãtiũ gratia aſſiſtẽte diuina in copioſo numero reperiuntur) aſſidue coleret, vepribus malorũ & ſentibus vitiorũ omnium

Eccleſia Romana per fuit inſtituta, adaucta, & conſeruata.

Prædicatores multi in ordinib. Mendicãtiũ reperiuntur.

celeriter

celeriter obtueretur: non potuimus non niſi ab intimis cordis noſtri dolere, quòd inter tales viros, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius iuxta Apoſtolum, onera portare deberent, diſcordiæ ſeminarium excitaretur. Vnde cum vellemus ſuper his ea, qua decet maturitate conſulere, venerabilibus fratribus noſtris Gulielmo Hoſtienſi & Angelo Præneſti. epiſcopi, & dilectis filijs noſtris Iuliano tituli ſancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli ſancti Sixti presbyteris Cardinalibus viuæ vocis oraculo commiſimus & mandauimus, vt à ſingulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propoſitis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem epiſcopi & Cardinales ſtatutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmiſſis grauiter & conſulte procedentes, partes ipſas de communi earundem conſenſu ad concordiam infraſcriptam perduxerunt: Videlicet, quòd ipſi parochiani ſacerdotes decætero non dicāt a Mendicantibus hæreſes proceſſiſſe, cum in ueritate fides noſtra ſit illuminata, & Eccleſia exaltata per eoſdem. & præſertim per ordines Prædicatorum, & Minorum, ut iura teſtantur. Quòdque fratres mendicantes nō prædicent, populos parochianos nō teneri audire Miſſam in eorum parochijs diebus feſtiuis & Dominicis, cum iure ſit cautum † illis diebus parochianos teneri audire Miſſam in eorum parochiali eccleſia: niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa eccleſia ſe abſentarent: quòdque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum ſepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cum ſit libera. Quod etiam ipſi Mendicantes deſiſtant prædicare, quòd parochiani non ſint obligate ſaltem in Paſchate, proprio confiteri ſacerdoti: quia de iure † tenetur parochianus ſaltem in paſchate proprio confiteri ſacerdoti. Per hoc tamen ipſi fratres Mendicātes non cenſeantur excluſi, quominus ſecundum iuris communis & priuilegiorū eiſdem conceſſorum diſpoſitionem, cōfeſſiones audire, & pęnitentias iniungere ualeāt. Quòd etiam decætero inter ipſos fratres Mendicantes & curatos quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, campanas pulſandi, ſeruetur cōſuetudo antiqua, quę temporibus antiquis ſeruata fuit in ipſo oppido Eslingeñ. Et caſu quo veniat aliqua occaſio ſiue neceſſitas, non fiat commutatio temporis uel horæ in ipſis prædicationibus fiendis, niſi de conſenſu partium. Quòdque etiam ipſi fratres in ſermonibus eorum non detrahant † prælatis & rectoribus parochialium eccleſiarum: Nec etiam populos à ſuarum eccleſiarum parochialium frequentia & acceſſu abſtrahant ſiue retrahant quoquo modo. Et viceuerſa ipſi rectores & prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus ſed illum fauorem, quem poſſunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præſtant, ita vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos oſtendatur.

† Cap vt Dominicis de parochijs, & alien. parochian. vide cōcilij Trid. ſeſ. 21 in decreto de obſeruandis in celebratione Miſſæ. § moneant.

† Cap omnis vtriuſque ſex' de pęnit & remiſ.

† Vide cōciliū Lateran ſub Leone x. ſeſ. 11 in decreto incipien. Supernæ maieſtatis.

¶ Nos itaque illius iudices gerentes in terris qui apoſtolis dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes ſuper his opportune prouideri, motu proprio non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam: ſed de noſtra certa ſcientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & ſingula per præfatos epiſcopos & Cardinales ordinata, ad hoc vt perpetuo inconcuſſa perſiſtant, auctoritate Apoſtolica, & ex certa noſtra ſcientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo ſubſiſtere debere decernimus. Supplentes omnes & ſingulos defectus tam iuris quàm facti, qui forſan interuenerunt in eiſdem. Iniungentes nihilominus archiepiſcopis, epiſcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, guardianis, & ſingulis fratribus ordinum Mendicantium ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contra facientem incurrere volumus eoipſo: à qua abſolui nequeant, niſi de expreſſo conſenſu partis læſæ, & debita ſatisfactione præuia, inuiolabiliter obſeruent, & quantum in eis eſt, ab alijs obſeruari faciant. Et inſuper quaſcunque lites & cauſas coram quibuſcumque cauſarum palatij Apoſtolici auditoribus ſeu alibi occaſione præmiſſorum, inter dilectos filios decanum & capitulum eccleſiæ Spireñ. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indeciſas pendentes, illarum ſtatus, tenores & formas, & in eis geſta & actitata, præſentibus pro expreſſis habentes, ad nos harum ſerie, motu, ſcientia & auctoritate prædictis aduocamus, & litem ſeu lites ipſas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiuſmodi conſortibus ſeu illis adhærentibus perpetuum ſilentium imponimus: Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac priui-

Ioan. 14.

Suppletio quādoq; fit de iure & de facto. vide not in c. bonæ. 1. de poſt. præl. in antiquis.

priuilegijs eiſdem fratribus in genere vel in ſpecie conceſſis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, M. ccccl xxviij. xv. Caleñ. Iulij, Pontificatus noſtri anno ſe-

LIBER SECVNDVS.

De iudicijs.

Iudicij deſcriptio. ¶ Nota pro rubricæ intellectu, ꝙ iudicium eſt actus legitimus trium perſonarum, iudicis, actoris, & rei. Sed contra cap. forus. §. in omni. de verb. ſign. in antiq. vbi dicitur, quòd in omni negotio requiruntur etiam tres teſtes. Teſtes nõ ſemper neceſſarij ſunt. Sed dic, quòd teſtes non ſemper ſunt neceſſarij: ſed quando eſt factum negatum, vel aliæ probationes deſunt, vt dicto § in omni. & 4. q. 4 cap. 1. Et dicitur iudicium non à iudice (vt dicit Ioan. Mona.) ſed à iuris diſquiſitione ſeu diſcuſſione. Nam cauſa eſt dum proponitur, iudicium dum diſcutitur, iuſtitia dum finitur. dicto cap. forus. de verb ſign. Vel potes dicere, ſi vis, quòd iudicium non ab actore vel à reo dicitur, ſed à iudice ſicut à perſona principaliori arg C. de accu qui explicandi. Et redditur iudicium in inuitum. ff. de verb. oblig. l. inter ſtipulantem §. 1. Et expone, de iudicij, ideſt de proceſſibus iudiciarijs, qui enumerantur in cap quoniã. extra de prob. Sic accipitur C. de iud. ſancimus & cap pia de excep lib. 6. in princ. & cap nonnulli. de reſcrip. in antiq. & ff. vt leg. nom. l. etiam in princ. Vel dic de iudicijs, ideſt, de iuris diſquiſitione ſeu diſcuſſione, vt dictum eſt.

Iudicij xv. ſignificationes declarantur. ¶ Nota inſuper quòd iudicium habet xv. ſignificationes. Primo modo eſt actio, vt iudicium familiæ erciſcundæ, ideſt, actio. ff. de iudi. l. in tribus. extra de prob. cap. ex litteris. Secundo modo eſt lis ſiue controuerſia, vt iudicium pendet de hæreditate, &c. ff. ad Trebel. l. 1. 2. reſponſo. & ff. de pecu. quòd debetur Tertio modo eſt auctoritas, vt negotia eccleſiaſtica non ſunt iudicio laicorum diſponenda. extra de iudi. cap. decernimus. Quarto modo eſt forus, vt cauſa iuris patronatus debet diffiniri iudicio eccleſiaſtico, ideſt in foro eccleſiæ. cap. quanto. extra de iudi. Quinto modo eſt arbitrium. 2. q. 6 à iudicibus. & ff. qui ſatiſd. cog. arbitrio. de offic deleg ab arbitris. lib. 6. Si enim arbiter eſt iudex, ergo arbitriũ eſt iudicium. Sexto modo eſt vltima voluntas, vt iudicium teſtatoris non debet eſſe caſſum. C. de ſacroſanct. eccleſi. l. 1. de ſepul. licet in ſi lib. 6. Septimo eſt quæſtio, vt iudicium ambiguum eſt ad Papam referendum. cap. per venerabilem. §. rationibus. extra qui fil. ſint leg. C. de orig. iur. l. quoniam. Octauo modo iudicium dicitur eſſe diſcretio, vt furioſus & impubes non poſſunt eſſe iudices, qui à carent iudicio, ideſt, diſcretione. ff de iudi. l. cum prætor. cap. graue. de præb. in antiq. Nono eſt ſententia, vt iudex punire poteſt eos, q ſuo neglexerint parere iudicio, ideſt, ſententiæ. de offic. deleg. cap. de cauſis aliàs, in cauſis de appel. ſi duobus. circa fin. de præſcrip. cap ſi. ff de leg. 3. l. qui concubinam. §. ſi hęres & Eccleſiaſtici 18. ibi, Ante iudicium iuſtitiam tibi para. Decimo eſt inſtantia, vt iudicium perit triennio. l. properandum. §. 1. C. de iudi. & capitu. 1 iudi. & cap. venerabilis. eod. tit. in antiq. Vndecimo eſt diſcuſſio, vt hic, vt C. & ff. eod. tit. & in cap. forus. de verb. ſig. Duodecimo eſt poteſtas iud. cap. di. ff. de iud. l iudicium ſoluitur, vetante eo qui iudicare iuſſerat. &c. Tertiodecimo eſt pernicies. Vnde Apoſtolus 1. ad Corinth. 11. ibi, Qui manducat & bibit indigne corpus & ſanguinem Domini, iudicium, ideſt, perniciem ſibi manducat & bibit: Sic exponitur 4. ſent. diſtin. 9. in fin. Quartodecimõ eſt pœna, in Matth. Qui occiderit, reus erit iudicio, ideſt, pœna. ſic in Ioanne. Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: Matth. 5. qui vero mala, in reſurrectionem iudicij, ideſt, pęnæ æternæ. Ioan. 5. vltimo iudicium dicitur eſſe proceſſus iudicialis. cap. 1 eod. tit. lib. 6. de except. pia eod. lib. Et iſta xv. ſignificata his verſibus comprehendi poſſunt:

Verſus.
Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle:
Quæſtio, diſcret. ſenten. inſtant. diſcuſſio, poſſe:
Pernicies, pęna, proceſſus iudicialis

Vide Ioan. Mona ſuper rubrica de iudi. lib. 6. & etiã glo. in cap. in iudicijs, de reg. iur. lib. 6. Nullibi tamen clarius habentur hæc expoſita, quàm hic.

¶ Ioannes xxij.

§ Decretalem, ſuper cathedram. quæ eſt in Clem. in cap. dudum. innouata, iubet obſeruari: neque propter illã debent religioſi Mendicantes eſſe moleſti & graues prælatis, neque prælati ipſis religioſis. Et ſi ſint aliquæ iniuriæ uel moleſtationes hincinde factæ; Papa vult iuſtitiæ complementum breuiter exhiberi, ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, vel aliter prout qualitas exceſſuum exigit. Non obſtantibus quibuſcunque obſtaculis, quæ poſſent his obuiare.

FRequentes] ¶ Super cathedram.] nunc eſt ſub tit. de ſepul. in cle. & incipit, dudum.

CAP. VNICVM.

FRequentes immo innumeroſæ quodammodo de diuerſis mundi partibus venerabilium fratrum noſtrorum epiſcoporum, aliorumque ſuperiorum prælatorum, necnon dilectorũ filiorũ, rectorũ, curatorũ & parochialiũ ſacerdotũ querelæ cõtra dilectos filios fratres Prædicatorũ & Minorũ ordinũ, noſtrũ & ſedis Apoſtolicæ excitarũt auditũ, & clamoroſis inſinuationibus excitare & fatigare nõ ceſſant, ꝙ idẽ fratres decretalẽ, Dudũ. editã à felicis recordationis Bonifacio Papa viij. prędeceſſore noſtro, quæ incipit, Super cathedram [a]. Ac per piæ memorię Clementem Papam v. prædeceſſorem noſtrum in Vieneñ.

concilio

concilio innouatam temere obſeruare non curant: ſed ipſam tranſgredi non timentes in eiuſdem ſedis contemptum, animarum ſuarum periculum, & eorundem & eccleſiarum parochialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque quòd plerumque præfatis dictorum Prędicatorum, & Minorum, necnon Eremitarum ſancti Auguſtini, & Carmelitarum ordinũ fratribus, in cuius ordinis dictorum Eremitarum perſonis idem prædeceſſor Bonifacius conſtitutionem prædictam, in qua tantum de ipſis Prædicatorum & Minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit poſtmodum integraliter & inconcuſſe ſeruari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos ſubſequenter conſtitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, à prædictis epiſcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & ſacerdotibus, contra tenorem conſtitutionis prædictæ graues iniuriæ atque moleſtiæ in diuerſis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vien. fratris noſtri archiepiſcopi Burdega'en. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegalen. & aliarum eccleſiarum, prioratuum, conuentuum, rectorum, curatorum, ſacerdotum, & vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quàm ſæcularium ciuitatis & diœceſ. prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiuſdem, multa eiſdem & eorum ſingulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum eſſet iura condere, niſi qui ea tueatur, exiſtat: Nos volentes de fratrum noſtrorum conſilio decretalem prædictam, Super Cathedram, irrefragabiliter obſeruari: diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut vnus veſtrum per vos, ſeu alium, vel alios etiam ſi ſint extra loca, in quibus eſtis conſeruatores ſeu iudices deputati, tam eiſdem archiepiſcopo, capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis & diœceſ. prædictarum, & eorum cuilibet aduerſus prædictos, quàm econuerſo eiſdem fratribus aduerſus archiepiſcopum, capitula, prælatos, priores, conuentus, rectores, ſacerdotes, vicarios, ac clerum, præfatos & ſingulos eorundem efficacibus defenſionibus præſidio aſſiſtentes, ac facientes decretalem prędictam quo ad omnia eius capitula prout iacent, firmiter obſeruari, non permittatis contra tenorem ipſius per memoratos fratres dictorum ordinum eiſdem archiepiſcopis, capitulis prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui ſeu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos archiepiſcopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, ſacerdotes, vicarios, ac clerum, ſeu aliquem, vel aliquos ipſorum eiſdem fratribus grauamina ac iniurias irrogari. Facturi ipſis hincinde de quibuſcunque iniuriis, moleſtationibus, grauaminibus, & damnis viciſſim illatis hactenus, & etiam in poſterum inferendis eiſdem contra tenorem conſtitutionis eiuſdem, in illis videlicet quæ iudicialem requirunt indaginem, ſummarie [a], ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu iudicij & figura, in alijs vero prout qualitas ipſorum exigit iuſtitiæ complementum: Moleſtatores & maiores huiuſmodi, necnon contradictores quoſlibet & rebelles quandocunque & quotieſcunque expedierit per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus quibuſcunque exemptionibus, ſpecialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui ſeu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quàm præfatis archiepiſcopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicarijs, ac clero, ſeu ipſorum alicui vel aliquibus, communiter vel diuiſim, ſub quacunque forma vel expreſſione verborum ab eadem ſede conceſſis, ac eiuſdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra ſuam ciuitatem vel diœceſim niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra dietam vnam à fine ſuæ diœceſis ad iudicium euocetur [b]. Seu ne iudices & conſeruatores à ſede deputati prædicta extra ciuitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunque procedere, ſiue alij vel alijs uices ſuas committere, aut aliquos ultra unam dietam à fine diœceſis eiuſdem trahere præ-

Cõſtõnẽ Papalem violãs periculo ſe ſubijcit.

Iura condere parũ eſſet, niſi qui ea tueret exiſteret. ff. de orig. iuris, l. 2. §. poſt originẽ, de electio. c. vbi periculum. §. præterea. lib. 6.

a ¶ Summarie, &c.] propter iſta verba hæc extrauagans ſub hoc titu. fuit poſita. Quæ autem cauſæ ſint ſic decidendæ, vide c. diſpendioſam. eod. tit. in cle. Et quid illa verba importent, declaratur per cap. ſæpe. de verb. ſigni. in clem.

b ¶ Euocetur.] loquitur de cap. ſtatutum de reſcrip. lib. 6.

a ¶ Conſeruatores.] loquitur de cap. 1. de offic deleg lib. 6.

b ¶ Numerum.] vide cap. cum in multis. de reſcrip. lib. 6.

ſumant : dummodo vltra duas dietas aliquis extra ſuam ciuitatem auctoritate præſentium nõ trahatur. Seu quòd de manifeſtis iniurijs, moleſtiis, & alijs, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos ſi ſecus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conſeruatores [a] ſe nullatenus intromittant, quàm alijs quibuſcunque conſtitutionibus à Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis & conſeruationibus, quàm perſonis vltra certum numerum [b] per litteras Apoſtolicas ad iudicem non vocandis, aut alijs edictis, quæ noſtræ poſſent iuriſdictioni, aut poteſtati eiuſque exercitio libere quomodolibet obuiare. Seu ſi tam eiſdem fratribus vel eorum ordini, aut alicui ſeu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quàm archiepiſcopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicarijs, ac clero prædictis, vel aliquibus ipſorum, ſeu quibuſuis alijs communiter, vel diuiſim à præfata ſede ſit indultum, quòd excommunicari, ſuſpendi vel interdici, ſeu extra vel vltra, circa vel alio quocumque modo ad iudicium euocari non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi & de eorum perſonis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus proprijs mentionem. Et quibuſlibet alijs indulgentijs ſeu priuilegijs dictæ ſedis generalibus vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa vel totaliter non inſerta noſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum ſpecialem oporteat in noſtris litteris fieri mentionem.

Excõicari ne poſſint, aliquib. quãque conceditur.

¶ Cæterum iudicibus ſeu conſeruatoribus quibuſcumque per litteras Apoſtolicas ſub quacumque alia quàm præſenti verborum forma vel expreſſione confectas, eiſdem prædictorum Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, ac Carmelitarum ordinum fratribus, ſeu ipſis ordinibus communiter vel diuiſim, ſuper damnis & iniurijs, & alijs quibuſcunque rebus ſeu negotiis aliàs deputatis & ſubdelegatis eorum præſentibus & futuris auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne aliquem ſeu aliquos auctoritate litterarum Papalium prætextu ſeu occaſione quorumcumque damnorum vel iniuriarum ſiue grauaminum contra tenorem prædictæ conſtitutionis, Super cathedram, ipſis fratribus ſeu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuiſim à quibuſcumque perſonis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in poſterum, coram ſe alicubi deinceps ad iudicium vel alias quoquo modo vocare, ſeu in cauſam aliquatenus trahere præſumant. Inhibitionem huiuſmodi non ſolum ad futura, ſed etiam ad quouiſmodo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes pręfatas litteras & proceſſus eorum auctoritate quacunque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiuſmodi contra tenorem dictæ conſtitutionis illata & inferenda (vt dictum eſt) deinceps aliquatenus non extendi, ac etiam irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis per quoſcumque ſcienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem noſtram huiuſmodi ad dictorum iudicum ſeu conſeruatorum & ſubdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Inſuper volumus & auctoritate Apoſtolica decernimus, quòd quilibet veſtrum proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodque à data præſentium ſit vobis & vnicuique veſtrum in præmiſſis omnibus & eorum ſingulis cœptis & non cœptis, præſentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula coram vobis cœpta fuiſſent, & iuriſdictio veſtra & cuiuſlibet veſtrum in prædictis omnibus & ſingulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitiſſet, conſtitutione prædicta ſuper conſeruatoribus & aliis quomodolibet in contrarium edita non obſtante. Datum Auinion. decimo Calend. Februarii, Pontificatus noſtri anno xi.

Iuriſdĩ p citationẽ perpetuatur. c. gratũ, de offi. dele.

De dilationibus.

¶ Ioannes. xxij.

¶ *Præmiſſo elegãti exordio, oſtenſiſque periculis quæ*

IN Delictorum.] a ¶ Cudunt &c. vide c. quanto. cum ſibi notatis de iureiu. in antiq. & extrauagantem, ſpondent infra de crimi falſi.

culis quæ proueniunt ex falſorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data ſibi dilatione trium menſium, intra quos coram Papa compereant: aliàs contra ipſos, eorum abſentia non obſtante, procedetur prout iuſtitia ſuadebit.

CAP VNICVM

Peccatũ vnũ ſua mole attrahit aliud.

IN delictorum diuerſorum nexibus ac tenebris inuolutos, plerumque trahit in maiorum ſcelerum præcipitium moles præponderans peccatorum: nam & ſi diuerſos diuerſa delicta coinquinent, ſunt tamen nonnulli, qui propriæ ſalutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, ſic damnata cupiditate lucrorum ac inexhauſta eorum voragine deuoluuntur, quòd dummodo ſuas ingluuies ad quas inhiant, expleant, ſe lucris illicitis immo iacturis ſpiritualibus temere immergentes, honori Dei & animarum ſaluti, ac ſacrorum canonum & imperialibus edictis & iuribus communibus capturas nefarias & lucra illicita antiponunt. ¶ Sane iamdudum ad noſtri Apoſtolatus auditum multorum fide digna relatio ſępius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos eſſe in Lombardiæ ſuperioris & Marchiæ Ianuenſis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere ſibi præſumentes illicita, cudunt a & fabricant, ſeu cudi & fabricari faciunt florenos auri, ſecundum formam & ſignum & coinum ac circunferentias litterarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore cuius non extat memoria) cudi & fabricari ſunt ſoliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præſenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia ſimilitudinem fabricati, in vero & ſolito florenorum eiuſdem ciuitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant; ipſi tamen (ſimulata eorum effigie) perſonas vt plurimum ſimplices, & quandoque etiam in huiuſmodi rebus expertas decipiunt, ipſaſque damnis rerum & periculis perſonarum exponũtdum pro veris florenis ipſos recipiunt: Cum etiam præterea in talibus plurimi non habeãt inter florenos & florenos tantæ ſimilitudinis peritiã diſcernendi. ¶ Nos itaq; tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes: monemus omnes & ſingulos talium præſumptores, ipſis nihilominus diſtrictius inhibentes, quatenus deinceps a cuſione & fabricatione florenorum huiuſmodi ceſſent, & realiter & effectualiter reſipiſcãt: Nihilominus præſentis edicti peremptorij auctoritate citantes eoſdem ac eorum ſingulos ſub pœna priuationis iuris, ſi quod eis ſuper cudendis florenis competit (quam ipſos ceſſante iuſto impedimento, ſi in exequendis mãdatis noſtris huiuſmodi remiſſi ſeu negligentes fuerint, incurrere volumus ipſo facto) vt intra trium menſium ſpatium à data præſentium numerandum, per ſe vel per procuratorem idoneum Apoſtolico conſpectui ſe præſentent, propoſituri quo iure ipſis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium ſi quod ſuper hoc habeant, vel ius aliud ſi quod ſibi credant cõpetere, oſtenſuri. Et nihilominus ſuper prædictis facturi & recepturi quod iuſtitia ſuadebit: Intimantes eiſdem, quod ſi non venerint, nos contra ipſos ſuper præmiſſis & ea tangentibus procedemus prout expedire viderimus, & ſuadebit iuſtitia, ipſorum abſentia non obſtante. ¶ Vt autem huiuſmodi noſtra nuntiatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam ſiue membranam citationem atque monitionem huiuſmodi continentes, in maiori Eccleſiæ Auiñ. affigi oſtijs faciemus: Quæ proceſſum huiuſmodi ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, vt prædicti moniti & citari, & alij quicunque qui ſua crediderint intereſſe, vel quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſſint excuſationem prætendere, quòd ad eos proceſſus huiuſmodi non peruenerit, vel ignorauerint eundem: cum non ſit veriſimile remanere quo ad ipſos incognitum † vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione vj, Calend. Decemb. Pontificatus noſtri anno ix.

Lucrorũ cupiditas ad multa nefaria impellit.

† Occultum non præſumitur quod omnibus publicatũ.

De dolo & contumacia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Citationes etiam extra dies ſolem-*

nes publicæ factæ de mã dato Papæ in audientia litterarum Apoſtolicarum vel Papali palatio affixæ ianuis maioris Eccleſiæ loci in quo Papa cum curia ſua degit, arctant citatum ac ſi ad eum perſonaliter deueniſſent. Reſtringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt ne ad eos poſſit citatio perueni re, vel quorum domiciliũ tunc adiri non poteſt vt c. 1 de iudi. in clem.

CAP. VNICVM.

REm nõ nouã aggredimur neq; viam inſolitam [a] ambulamus, ſed anterioris iuris calcatam veſtigijs præſentis conſtitutionis indubitato roboramus ſuffragio, & inconcuſſo munimine ſtabilimus. Eſt ſiquidẽ iam ſancitum, quòd propoſitum publicę citationis edictum eum arctet, qui impedit aut facit etiam ſe celando, ne ad eum poſſit peruenire [b] citatio, appareatque contumax qui ſic agit. Quodque [c] in albo prætoris huiuſmodi edicta propo ſita ſuæ iuriſdictioni ſubiectos arceant †, & adſtringant magis, quàm ſi voce præconia (quæ innoteſcit paucis) vel litteris citarentur. Ius [d] enim quod talem modum citationibus poſuit, violenter [e] præſumpſiſſe cre dendum eſt, vt quæ in eodem albo tot ipſius albi publicum locum fre quentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad præbendam omnibus eorum quæ ſanciun tur plenam lectionẽ & notionem, mandatur legẽ in tabulis aut lapidibus [f] ſculptam, ſanctiſſimæ Eccleſiæ deſcribi porticibus & affigi. ¶ Præmiſſis igitur in debitam conſiderationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis [g] appenſis: nos qui vniuerſis [h] (diſponente Domino) præ eſſe dinoſcimur, volentes per hanc nouellam conſtitutionem aliquid circa prædicta ſtatuta expreſſius inueniri: declaramus de fratrum noſtrorum conſilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus & ſtatuimus, vt citationes auctoritate Apoſtolica de quibuſcunque perſonis vndecunque & vbicũque [i] ſint, cuiuſcunque ſtatus dignitatis vel præminentiæ Eccleſiaſticæ vel mundanæ, etiam ſi imperiali vel regali fulgeãt dignitate, præſertim [k] ſi impediant vel faciant per ſe vel per alios [l] quo quo modo ne citationes ipſæ ad eos perueniant, ex quacunq; cauſa faciendo vt citandorum domicilia, ſiue loca tute vel libere adiri non poſſint: cum (prout ſcriptum eſt) exiſtimare debeamus, an eo [m] ire liceat [n] vbi eſt citatio facienda, perinde ad inſtar edictorum præfato-

Diuiſio. REm non nouam.] Hæc decret. diuiditur in quatuor partes: Nam primo proœmium ad intentum præmittit. Secundo ver. [Eſt ſiquidẽ.] ad hoc probandum plura argumenta inducit. Tertio ver [Præmiſſis.] ſuper ipſo intento ſtatuit. Quarto verſic. [Non obſtãtibus.] ſtatutum huiuſmodi per non obſtantia munit.

a ¶ Inſolitam.] C de iudic. rẽ nõ nouã. Et qui eſt adſtrictus ad inſolita, non tenetur de ſolitis ff. de contra hen. empt. fiſtula. §. frumenta. & adſtrictus ſimpliciter, tenetur de ſolitis, non de inſolitis. ff de leg. 3. qui ſaltum. ff. de an. nu. leg. l. Scio §. fin. Vnde adſtrictus in genere, ad cõem modũ teneť. ff. de verb. ob. l. cõtinuus. §. cum ita ff. de ædi. edi. ſiquis venditor. C. de dona. ſi quis argentũ. §. 1. & adſtrictus ad ſolita faciens inſolita, de caſu teneť. ff. de neg. geſt. ſi negotia abſentis.

Adſtrict' ad aliq̃d faciẽdum ad quid tenetur.

b ¶ Peruenire citatio.] ut lit. non conteſt. quoniã. §. porro. ff. quod vi aut clam. l. 1. §. ſed Ariſto. ff de euic ſi ideo §. fin.

c ¶ Quodque in albo.] arg. ff. de iu. om. iu. ſi id qđ. 1. reſpon. not. ff. de albo ſcri. per totum. authen. de litig. § omnem coll. 8. C. quomodo & quã do iu. authent. qui ſemel.

d ¶ Ius.] hic ex iurib. iam allegatis arguit.

e ¶ Violẽter præſumpſiſſe.] de violenta p̃ſumptione habeť extra de pręſump. litteras. & c. quanto. & ibi not.

f ¶ Lapidibus.] auth. ſcriptum exemp. l. 2. §. fi. coll. 2. & arg ff. de orig. iur. l. 2. §. 1. authent. de iudi. in fi. coll. 6.

† Fortaſ ſis, legendũ arctẽt.

g ¶ Rationis.] ſumptæ tam ex præcedentibus quàm ſubſequẽtibus.

h ¶ Vniuerſis.] nõ tñ in vniuerſis cauſis ſeu negotijs, vt not. in extrauag. c. vnam.

i ¶ Vbicumque.] & ſic ligant̃ exiſtẽtes in eadẽ ꝓuincia ſeu alia, ſiue etiã modico ſpacio diſtẽt, ſeu ſi fuerint vltra mare. ff. de verb. ſig. notionẽ §. 1. C de dila. l. 1.

k ¶ Præſertim.] verbũ præſertim, quandoque tenetur cõparatiue. aliquando tenetur ꝑſcriptiue, vt pro tantũ, vt not. extra de ſimo. per tuas 2. circa fi. & dic hic teneri ꝑciſiue, vt in caſu hic poſito, & alijs parem æquitatem ſeu maiorem habentibus, vt ĩ. not. ſecus regulariter. Nam ꝙ citatio facta voce præconis vel in albo prætoris cõtra Anglicũ vel Theutonicum, qui veriſimiliter non credebat habere cauſam in curia Romana arctaret eũ, eſſet durũ & contra ſtylũ curiæ, qui nõ citatũ, ab homine vel à iure vult citari. ſi negotiũ ad curiam reuoceť p litteras Et p hũc modũ quilibet teneť habere ꝓcuratorẽ in curia: & hoc modo curia oẽs ad ſe faceret venire: nec iſte citatus in albo prętoris, de quo nõ eſt ius expreſſum, vel voce ꝑconis in palatio Papali, debet eſſe nimis credulus referẽtibus ſe citatũ. ff. de eo per quẽ fa. erit l. 1. §. dolũ. nec eulogijs ſeu relationibus eſt credẽdũ. ff. de cuſt re diuus 2. Et nũtio iurato creditur. extra de appel. cũ parati. nõ illi qui non eſt ꝑco iudicis. extra de proba. quoniam contra.

Præſertim tenetur dupliciter.

l ¶ Per alios.] ff. de admi. tut. ita autẽ §. geſſiſſe extra de ſent. excõ mulieres: §. fi.

m ¶ Eò.] aduerbium eſt loci, & ſummuntur hæc verba ff. ad Treb. de ætate

n ¶ Ire liceat.] tute vel libere, vt præmittitur: & hæc æſtimatio debet eſſe veriſimilis vt timor non ſit vanus:

rum propoſitorum in albo [a] prætoris, etiam extra ſolemnes [b] dies, in quibus Romani Pontifices ſuos facere conſueuerunt generales proceſſus, publice id nobis ſpecialiter & ex certa ſcientia iubentibus, factę in audientia litterarum noſtrarum, aut in aula noſtri palatij, poſtmodum affigendæ ianuis maioris Eccleſiæ loci, in quo Romana communis omnium Chriſtiani populi nationum reſidebit curia, ut cunctis poſſint patere, & ita deferri citatis ſic ualeant ac arctent citatos poſt terminum lapſum, quem (conſiderata locorum diſtantia [c]) uolumus citationibus ipſis competentem apponi, ſicut [d] ſi eos perſonaliter [e] apprehendiſſent: Non obſtantibus [f] aliquibus priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apoſtolicis generalibus aut ſpecialibus quibuſcunque perſonis pontificali, imperiali, regali, uel alia Eccleſiaſtica, ſeu mundana dignitate præditis, aliiſque inferioribus Eccleſijs, monaſterijs, locis, collegijs & uniuerſitatibus in quacunque forma uerborum conceſſis: per quæ talium citationum effectus poſſit quomodolibet impediri, etiam ſi de ipſis & eorum totis tenoribus de uerbo ad uerbum, aut de propriis nominibus perſonarum, monaſteriorum, Eccleſiarum, locorum illorum quibus conceduntur, uel eorum ordinibus aut dignitatibus oporteat in noſtris litteris fieri mentionem.

nus: aliàs citatio arctaret. extra de ſpon. ueniens 2. ff. quod me. cau. l. metum. ff. ſi cui plus quàm ꝑ leg. fal. hoc autem. 1. reſpon. ff. de reg. iur. vani timoris. Nã ſicut prouiderunt partibus, quibus nõ patet ſecurus ad iudicē acceſſus. extra de appe. ex parte 1. ita decuit ꝓuidere iudicibus, exēcutoribus, aut apparitoribus eorũ ĩ citationib. faciendis, quãdo non patet ad partes ſecurus acceſſus. extra ut lit. non cõteſt. tuæ. & hic, quo caſu debet in citatione exprimi. arg. extra 6 lib de appel. c. Romana § cum autem. ff de tranſac. cũ hi §. vult igitur. & §. ſi prætor. arg. opt. ad hanc diſtinctionē. extra 6. lib de off. deleg. ſtatuimus.

a ¶ In albo prætoris.] Papa hoc ſpecialiter & ex certa ſciētia iubēte, ut ĩ. ſequitur in caſib. pari uel maiori æquitate nitentibus quàm ſit caſus. ĩ. eo. § eſt ſiquidem. 1. rñ ſo. aliàs regulariter intelligendum eſt de illo citato prius legitime: nã negotio per citationem iuris vel hominis ad curiã legitime deuoluto, pars nihilominus in audientia publica vel præconizatione, vel in albo prætoris citatur, & tunc hmōi citationes ſunt magis citationũ iam factarum exaggerationes cõtumaciam partis antea citatę declarantes.

Dies ſolẽnes ſunt tres.

b ¶ Solemnes dies.] qui ſũt tres: dies Iouis ſãcta, dies Aſcēſionis Domini, & dies dedicationis baſilicæ beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli: q eſt octaua dies poſt feſtum ſancti Martini.

c ¶ Diſtãtia] ff. de ver. ob. l. cõtinuus. § cũ ita. & l. interdum extra li. 6 de elect. cupientes § hac generali.

d ¶ Sicut] hic, ſicut, ē ſicutiuũ, quo ad hoc ꝙ vtrobiq. teneat proceſſus mero iure: plus tñ deliquit ille, quē citatio apprehendit. ff. de in inte. reſt. diuus.

Cõtumax pt excõicari. & cõ eũ ſnīa definitiua ferri.

e ¶ Perſonaliter apprehendiſſent.] & ſic talis ꝯtumax poterit reputari. ff. de appel. ex conſenſu. §. fi. & ibi no. & contra ipſum ad excommunicationem procedi. 11. q. 3. nemo epiſcoporũ & definitiua ſententia ferri, ut dicto § porro. Sed nunqd ſũt de iure communi? Dic ꝙ ſic ꝑ argumēta hic adducta intelligo, ut no. ĩ eo. in ver. in albo Sed & illa, q̃ aguntur in una diœceſi, ꝑſumuntur ignorata in altera: ergo magis ĩ illa, quæ ſũt acta in alia ꝓuincia extra qui ma ac. poſ. cum in tua. Itē dato ꝙ aliàs malitioſe faciat ne citatio ad ipſũ ꝑueniat, citatio tñ eſt ad Eccleſiam, ſeu ad domum faciēda. extra de do. & cont. c cauſam. & c. uenerabilis. extra de cle. nõ reſi. ex tuę. extra de eo qui mit. in poſ. c. fi. & ff quib. ex cauſ. in poſ ea. hæc autem. § 1. Itē leges & ſi ſint publicatæ ubi ſunt factæ, nõ arctãt abſentes niſi in eorũ ꝓuincijs publicatæ fuerint duob. mēſibus elapſis. auth. ut fa no conſti. § pe. coll 5. 18 diſt. decernimus hoc appares in qualibet cõſtitutione authentica, in qua in fine mandat publicatio eiuſdē. Itē arg. ff. quæ ſen ſine appe reſcin. l. 1 §. itē cũ ex edicto. & ſunt hæc vera regulariter: quia citatio quę eſt principium iudiciorum. inſti. de pœna te. liti. § fin. dēt habere principium certum & firmum: cum ſit potiſſima pars cuiuſque rei. ff. de ori. iur. l. 1. aliàs iura fruſtra uiderentur dicere, ꝙ manifeſtatio debet fieri præſidibus, uel in facie Eccleſiæ, uel ad domum. ff. de exc. tu. ſcire oportet. §. oportet. & dicto ca. venerabilis. aut procuratori, aut amicis. ff ꝙ vi aut clam. aut qui aliter. §. & ſi forte. ff. đ dam. infec. l. de pupillo. §. totiens. ff ex qui. cau. ma. l. ſciendum. Sed fallit regula in caſu quem concludit primum arg. hic allegatum: cum per illum qui mandabatur citari ſtet ne citetur. extra. 6 lib. de reg. iur. imputari. & c. cũ ſtat. & ibi not. & ca. pro poſſeſſore. Item arg. ſecundum intelligo, vt not. ĩ. in uer. in albo. aliàs regulariter citatio facta in curia ſupponit legitimam citationē pręceſſiſſe, vt dictum eſt: & hoc innuit dictus §. omnem. Item ad arg. tertium dic ꝙ lex, ſcriptum exemplar. loquitur non de neceſſitate, ſed de vtilitate uel expedienti, ut ibi patet in uerbo, melius & verbo vtili. Itē loquitur de habitãtib. ĩ eodē loco, vt in verbo, habitãtibus. arg ff. de iuriſ om. iud. ſi ꝑ errorē ſecus ē in habitãtib. ĩ remotis. Et diſtingue, aut factum gñale eſt ad oēs, & ſic ſufficit publice ꝓponi nõ in aurib. ſingulorũ inculcari extra de poſtu prę la c. 1 82 diſt. ꝓpoſuiſti. 54. diſt. ex antiqs. ff. de inſtito. ſed & ſi pupillus. §. ꝓſcribere. arg. ff. đ an. leg. l Meuia. in fi. aut eſt factum ſpãliter tangens partem, & ſic regulariter citatio nõ ſufficit gñalis in albo, ut eſt ſup. probatũ. arg. ad hãc diſtinctionē extra. 6. li. de elect. in c fi. in fi. & ff. de appel. cum quidam. Io. Mo. Cardi.

Citatio ē principiũ iudiciorũ.

f ¶ Nõ obſtantibus aliquibus priuilegijs.] ſimilia nõ obſtantia habentur extra 6. li. de ſen excom 6. fi in fi. extra eo li. de elect. quia ſæpe. Et abſq. his non obſtãtibus priuilegia non tollerentur not. extra 6. li. de cõſti. c 1. Et quid operentur non obſtantia in litteris beneficialibus. no. extra. 6 lib. de reſcr. cum aliquibus.

Ad euidentiam p̃miſſorum quæro, an Papa procedere contra aliquem valeat citatione nõ præmiſſa? Et uidet ꝙ ſic: quia eſt ſupra ius. extra de conceſ. præb. ꝓpoſuit Item quia princeps ſolutus eſt legibus. ff de legib. & ſenatuſconſul. princeps. Item Papa hēt plenitudinem poteſtatis. 2. q. 6. decreto. extra de pæni. & rē, cum ex eo. in fi. extra de uſu pal. ad honorem. Sed contra, citatio eſt principiũ ꝓceſſus iudiciarij, ut ĩ no. & habetur extra de prob. quoniam contra & ad finem iudiciorum, quæ eſt ſententia. ff. de re iud l. 1. attingi

ſine principio non poteſt Dic ꝙ citatio eſt de pertinētibus ad iudiciarium ordinem. Iudiciarius aūt ordo requirit, ut iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Cōſiderandum eſt primo, qualiter ad ius ſe habeat iudex, de quo nunc eſt ſermo, videlicet Papa. Scđo qualiter ad idem ius citatio ſpectet. Tertio, ex his deducetur ſolutio quæſtionis.

Circa primum ſciēdum eſt, ꝙ præter legē æternam diuini intellectus, quæ ſecundum Aug. in 1. li. de l.b. arbi. ſumma ratio nominaī, de qua habeī 23. q. 5. lex æterna, fuit neceſſe eſſe aliquam legem naturalem, ſiue aliquod ius naturale impreſſum homini tāquam participa tionē quandam legis æternę, in quo ſtatim a principio nobis nota fierent principia agēdorū: puta ꝙ bene eſt agendum, nulli nocendum: ꝙ bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri. 3. diuin. oīs Præter hoc ēt neceſſe fuit eſſe aliquam legem diuinam, ſiue aliquod ius diuinum: quia per legē naturalē nō poterat homo dirigi in finem ſupernaturalē: eo ꝙ naturalem virtutem & facultatem hominis excedit 8 & 9 diſt ꝑ totum A lege aūt naturali deriuatę ſunt leges humanæ: ſed dupliciter deriuanī a lege naturali: vno modo, ſicut cōcluſiones deriuanī ex principijs: alio modo, ſicut determinationes aliquorū cōmunium: ꝑ quem modum forma communis actus determinatur ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam uel rotūdam. Primo modo lex humana, quæ eſt, nō eſſe occidēdum: deriuaī ſicut cōcluſio a lege naturali, quæ eſt, nulli malum eſſe faciēdum. Scđo modo, lex humana, quæ eſt ꝙ talis tali pęna puniatur: deriuaī vt determinatio quædam a lege naturæ, q̄ eſt, ut peccās puniatur. Sic igiī quātum ad propoſitum ſpectat, quintuplex eſt lex Aeterna q̄ idē eſt quod diuina eſſentia Vel verius: Lex æterna eſt (ſecūdum Augu. contra Fauſtum) diuina uoluntas, ordinem vniuerſitatis cōſeruari iubens, & perturbari uetās. Diuina, qua regulat actus humanos in ordine ad finem ſupnaturalem uitæ æternæ. Naturalis, Humana deriuata à naturali ut ↄcluſio ex principio. Humana deriuata a naturali ut determinatio quędā modo expoſito. Et eodē modo eſt quintuplex ius: ſ. æternū, diuinum, naturale, humanum deriuatum a naturali ut concluſio ex principio, & humanum deriuatum à naturali ut declaratio cuiuſdam communis. Præmiſſa probantur a principio decreti uſque ad 15. diſt. Supra nullam dictarum legum, & ī nullum dictorū iurium Papa poteſt, uel quicumq. alter homo: q̄nto excepto. 14 diſt cap. ſi. & 15. diſt. per totum. Quod licet ſit ex ſe manifeſtum, & p̄cipue quo ad quædam illorū: poteſt tū ad omnia una ratio communis adduci talis: Nullus poteſt ſupra ius quod non condidit, ſed cōditum præſupponit: ſed Papa uel purus homo nullum dictorum iurium condidit: ſed aliàs cōditum p̄ſupponit. 25. q. 1 ſunt quidam, igitur ſupra nullum illorum poteſt. maior patet: minor etiam manifeſta eſt quantum ad legem æternam, uel ius æternū, diuinū, naturale, & quantum ad ius humanum, quod deriuaī a naturali, ut concluſio ex principio: ꝙ ſi principiū eſt naturale, & concluſio: ſicut enim naturalis ratio dictat non eſſe malefaciēdum: ita nō eſſe occidēdum: q̄a unū ſtatim deduciī ex alio. 23 q. 5. ſi nō licet. ſequitur ergo concluſio: ſcilicet ꝙ Papa non poteſt niſi ſ̄ ius quinto modo dictum, ſcilicet ſupra ius pure poſitiuum. diſponere: & ſic patet primum principale.

Lex ē q̄ntuplex.

Ius ē q̄ntuplex.

Secūdo vidēdū eſt qualiter citatio ad ius ſpectet: eſt autem manifeſtum, ꝙ non ſpectat ad ius primo dictū, ſcilicet ius æternum: nec quatenus quidquid dictat ius naturale & ius humanum recte poſitum, dictat ēt principaliter ius ęternum: quia omne ius rectum ab illo deriuatur 27. diſt §. ſed econtra. Nec ſpectat ēt citatio ad ius diuinum eo modo quo nunc loquitur de iure diuino dicií enim aliquid eſſe de iure diuino, put diuidiī à quattuor aliis iam p̄dictis, ꝙ nō eſt naturali rōne inductū, nec humana rōne adinuentum: ſed ex diuina inſpiratione tāquam excedens facultatem naturæ hoībus reuelatam: vnde non quicquid in canone Bibliæ continetur eſt de iure diuino, nec ↄtra alia iura diuidiī immo ↄtinentur ibi decem præcepta moralia, q̄ omnia ſunt de iure naturæ, & præcepta iudicialia, quæ ſunt de iure humano: licet a Deo tradita fuerint, & alia multa huiuſmodi. Reſtat igiī videre, ſi citatio ſit de iure naturali, uel de humano deriuato a naturali ut cōcluſio ex principio: q̄a ſi Papa circa talia iura nihil poſſit, vt ex p̄cedētib. patet: cōſequens eſt ꝙ ſ̄ nullum poſſit procedere citatione non præmiſſa 3 q. 9 c. 1 & c. abſens & ꝑ totū. 2. q. 1 c. 1. cū ſex ſeq. extra de maio. & obe. inter quattuor. de cau. poſ. & ꝓprie. c. 1. Eſt igitur cōſiderādum, ꝙ ad hoc videtur aliquis citari, ut id de quo reus dī diſcutiatur plenius, & per cōſequēs ſi ↄdēnari uel abſolui debeat aut innocens oſtēdi, & ſnīa clarius & perfectius cognoſcaī. 2. q. 1. in primis. extra de teſti. in nomine. & 3 q 9 reuera. Eſt aūt de iure naturali, ꝙ bene & plene cognoſcaī id ſuꝑ quo ſnīari dēt, & iudicium dari: q̄a naturale eſt ꝙ vnuſquiſque bene iudicet quę cognoſcit, & horū ſi bonus iudex 11. q 3. graue & ca. ſeq. vnde & iudicium de agibilib ad ſynderesim ſpectat, q̄ eſt bene iudicatiua, ut dī 6. Ethi. Syndereſis autem eſt pars prudentiæ, quæ procul uidet cum conſiderat conſiderāda: quæ habentur de pęn. diſt 1 aut facta & diſt. 5. cōſideret. Cum igitur non p̄t ad plenum factum & iuſtum uel iniuſtum ſine præſentia eius q̄ iudicari dēt, cognoſci & ſciri 30. q. 5. §. his ita. in fin extra de re iud. cum Bertholdus. 11. q. eorū tūc neceſſe eſt ipſum citari & uocari: nec Papa hoc p̄t omittere, & minus alius iudex. q̄a ſic omitteretur cognitio, quę ad iudicium de neceſſitate requiritur. vnde cum iniuſtum facti ſiue defectus, & malitia actus, ꝙ idem eſt, dependeat ex circunſtantijs multis quę continentur in illo verſu.

Citatio ad q̄d ſit.

Syndereſis ē pars prudētię.

[Quis, quid, vbi, quib. auxilijs, cur, q̄uo, quādo.] & habentur a Tullio in Rhetorica. & a philoſopho in Ethi. impoſſibile aūt ſit omnes circunſtātias huiuſmodi plene cognoſci abſq. pręſentia rei: quoniā multoties ſe excuſant hoīes per ignorantiam alicuius circūſtātiæ, ut in Ethi philoſophus exemplū ponit quaſi quo ad omnes circūſtantias: neceſſarium eſt omnino habere præſentiā eius q̄ forefecit, ut factū & defect⁹ uel malitia facti plenius & ꝑfectius cognoſcaī. Et ſic patet ſecūdū & tertium ſimul, ſ. quod citatio eſt de iure naturali, & ꝑ conſequēs ꝙ Papa contra aliquē procedere non poteſt niſi citatione p̄miſſa, & hoc ꝓbat hæc conſtitutio euidenter. hoc liquet etiam in notorijs, in quibus licet iuris ordo non ſit ſeruadus vſquequaque, ſeruādus tū eſt ī citando & in ſentētiando. extra de iureiu ad noſtrā. 3 q 1 in primis. extra de diuor porro. 2. q. 1. manifeſta no. extra de accu. qualiter. ibi, deſcēdā & Gen. 18 vbi factū erat notoriū, attamē Deus primo voluit ꝓbare & uidere quā iudicare, vt a p̄cipitatione iudicij cōpeſceret p̄ſidentes, ut dicit. gl. Gen 4 Quid feciſti? Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nec obſtat extra de accu. ẽ euidētia nec ibi tolliī citatio nec ſnīa. q̄a Gen. 4 probatur vtrumq; neceſſarium, ꝙ apparet aliter confitens præſens, & ſic habitus ꝓ citato ꝑ confeſſionem factū facit notorium. extra de cohabit cler. & mu. c. ſi attamē ſunt in eū partes iudicis in ſentētiando uel p̄ceptum dando, licet nō in cognoſcēdo ff. ad l Aquil. proinde enim ff de iud ſi debitori. item de vnoquoq; eſt ferēda ſnīa partibus pręſentibus uere uel interpretatiue extra de in integ reſtit tum ex litteris § tandē ff de re iud. l. de vnoquoque. & in arduis eſt pronuntiandū de citando ante citationem. C. de exhi. uel trāſferre re. l. ſi & citatio ſnīa dicitur C de epiſ. & cle. cum clericis & l. oratio C de proc. l. ſi Ad primū arg in oppoſitū dic, ꝙ Papa eſt ſ̄. ius in hoc ꝙ ipſe ſolus p̄t a q̄ta tem nō ſcriptā ex ſui interpretatione p̄ferre iuri ſcripto. C. de legi & con. l. 1. vn̄ ipſe poteſt multa diſpenſando,

Circūſtātiæ ſeptē attēdi debent.

Citatio ē d iure naturali, ꝙ ea omiſſa nō p̄t Papa ↄtra aliquē ꝓcedere.

Iudicis partes quales ſūt in cōfeſſum.

Papa qualiter eſt ſup. ius.

ſando, quę non poteſt inferior, vt dicto c. propoſuit. nã nullus alter ab eo dat ius ad vacatura, extra de cõceſ. præb c. 2, & not. ſimile, & habetur extra 6. lib de offic. leg. c. pe. §. 1. & ſi ſupra ius diſpenſet, hoc debet eſſe cũ ratio poſtulat. extra de pręb. de multa. in fi. 50. diſt. vt conſtitueretur in fi. vtpote propter vrgentem neceſſitatem vel euidentem vtilitatem Eccleſię. 1. q. 7. diſpenſationes. & duobus. c. ſeq. non propter burſę repletionem illius cui prouidit. arg. 33. q. 1. manet Petri priuilegiũ, cum ex ipſius ę quitate procedit iudicium: aliàs eſt diſſipatio ſecundum B non diſpenſatio. nam princeps eſt numerus explicans, hoc eſt, director, vt ſtatuat vel diſpenſet cõtra ius aut cõtra ſcriptũ, ſi æquitas, quæ mouet ipſum mouiſſet legi ſlatorẽ, ſi caſus nũc emergens eſſet ſibi expoſitus, vt habet Ethi. 5. c vlt. vbi optime ponit in fine tractatus virtutũ moraliũ de epyKeia, q̃ pcipue ſoli principi cõpetit. extra de tranſla. epi. c 1. no.

Diſpenſatio quare fieri dẽt.

Princeps qualiter eſt ſolutus à lege.

Ad ſecundum dic ꝙ princeps eſt ſolutus à lege quinto modo dicta, ſ. pure poſitiua, & hoc quo ad vim legis coactiuam, non tamen quo ad vim directiuam: nã quo ad vim legis coactiuã nullus ſubditus niſi qui lege cogit, cogi poteſt. vnde quia alius nõ habet vim coactiuã niſi ex principis poteſtate, & nullus à ſeipſo cogit, nec ſibi imperat. ff. de arbi. l. pe. & hoc modo princeps non ſubditur legi: ſed eſt à lege ſolutus. verũ quo ad vim directiuã legis princeps legi ſubdit. extra de conſti. cũ omnes. 9 diſt iuſtũ C de leg. & cõſti. digna. inſti. quib. mo. te infir. in fi. ff. de leg 3 ex imperfecto. ff de pac. cũ in eo. aliàs princeps eſſet de numero eorum, quib. dñs in Matt improperat, dicunt & non faciunt, & alijs onera grauia imponũt, digito autẽ ſuo nolũt ea mouere.

Ad tertium dic, ꝙ in quo habeat Papa plenitudinẽ poteſtatis dictum eſt dicto c vnã Item potentia & poteſtas ſunt de genere bonorũ, & poſſe malũ nõ eſt poſſe, ſed nõ poſſe. & in Papa pręſertim vitium eſt impoſſibile moris, & indebite facit procedẽdo cõtra nõ citatum extra de maior. & obe. inter 2. q. 1 c 1 & 2. & princeps iuris compendiũ ſeu poteſtatem tranere non poteſt ad iniquum diſpendium, C. de vſucap. pro empt. eum qui. arg. ff. de offic proc. Cæſa. l. 1 reſpon.

Poſſe malum non eſt poſſe.

Item quæro ſecundo & principaliter, aliquis per Papam eſt citatus & ſubeſt cauſa depoſitionis, ſed de eo non cõſtat confeſſione vel alia probatione, deponitur: an depoſitus poſſit de iure petere reſcindi dictã ſniam quatenus proceſſit? Vr ꝙ Papa poteſt iuſtificare ſuiam quam tulit ex veritate facti, ſicut habet eam reſcindere ſi conſtat ſibi obreptum, extra de re iu. cum olim. 35. q. 9. ſententiam. extra de in inte. reſtit. tum ex litteris. §. nos igitur. Item poſita cauſa ſequitur effectus. ſed cauſa deponendi ſuberat, vt eſt ſuppoſitum, ergo & effectus ſtat, ſcilicet depoſitio. Item quod principi placuit, legis habet vigorem. Inſt. de iur. nat. gen. & ci. §. ſed & quod principi Item iugum ſedis Apoſtolicæ tenendum, quamquam durum. 19. diſt in memoriam.

Ad oppoſitum proceſſus habet fieri de notiorib. ad ignota quod non ſeruatur in caſu propoſito: ergo non tenet quod agitur. Itẽ à citatione ad ſententiam proceditur ſicut à principio ad finẽ. inſt. de pe. te. lit. §. fi. ff. de re iud. l. 1. Sed ab extremo in extremũ ſine medio nõ eſt deueniendũ, & ſic probatis per aliquẽ modũ probandi debet deueniri ad ſententiã extra de ver. ſig. forus. § in omni nec ibi teſtes appellantur probatio, quę fit viua voce: ſed oĩa illa quę producũtur ſuper ſtatu cauſæ arg. Ioan. 7. & ẽt 25. vbi reo locus defendẽdi ad abluẽda crimina, quę ſibi obijciuntur. reſeruatur. 3. q. 9. non oportet, & c. ſeq & ſi hoc fieri poſſit, gaudere debet præſidẽs. extra de accu. c. licet in beato in fi. Itẽ creditur proponenti contra ſe. nõ pro ſe C. de lib. cau. cũ precum. Item ſi crederetur parti narranti contra aliũ, defenſio legitima reo auferretur, & quẽlibet Papa ad dictũ ſuũ condẽnare poſſet. Item quilibet præſumitur innocẽs niſi probetur nocẽs extra de pręſum. c. dudũ. extra de ſeru in or. fa. c. vnico. ff. de manumiſ. teſt. l. ſeruos. & ius eſt promptius ad abſoluendum quàm ad cõdemnandum. ff. de act. & ob. Arianus. extra de proba. ex litteris. & ſentẽtia Papę facit ius quo ad quid, & ſententia inferioris iudicis firmatur: quia ſententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quem profert firmatur. C. de poſtu l 1 C de ſen. quæ ſi cer. quanti. profer. l. vlt. non ſic in ſentẽtia Papæ, quæ in rem iudicatã contra proferentem non tranſit, vt dicto c. cum olim.

Sentẽtia Papæ an poſſit reſcindi.

Et hoc arg. concedo, ſ. quod dicta ſententia reſcindi debet, & hoc ad præſens quadruplici ratione. Primo quidem ex parte iudicis: nã quilibet iudex in iudicando & ſententiando debet aſſimilari primo & ſupremo iudici. Sed iudicium ſummi iudicis, ſcilicet Dei, erit manifeſtiſſimum. 1. Corint. 4 illuminabit abſcõdita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordiũ & Roma. 2. Teſtimoniũ reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cognitionem accuſantium, aut etiã defendentiũ in die cum iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuſcunque inferioris ſiue Papæ ſiue alterius debet ex manifeſtis procedere: aliàs nõ eſt conforme diuino iudicio, nec per cõſequẽs iuſtũ. Secũdo patet idẽ ex parte rei: nã reus ſiue ille qui iudicari habet. poteſt cauſam multipliciter excuſare, vel oſtẽdẽdo ſe proceſſiſſe ex ignorãtia aliquarum circunſtantiarum, vel ex infirmitate, aut etiã accuſare, vel aggrauare confitendo ſe egiſſe ꝙ egit ex certa malitia: cũ igitur manifeſtum ſit, ꝙ talia ignorari non debeãt: vtpote quorum ignorãtia iudici certitudinem tollit, de neceſſitate cõcluditur, ꝙ illa ſententia nõ eſt iuſta, ad quã proceditur talibus prętermiſſis. Tertio patet idem ex parte principij formalis, quo iudiciũ vel ſnia profertur, ſ. prudentiæ: non enim poteſt eſſe iudiciũ rectũ niſi ex prudentia procedat. Eſt enim prudentia habitus rationis verus circa agibilia, vt patet 6. Ethic. & ſicut ad prudentiam ſpectat iudicare per ſynderefim, quę eſt vna prudentię pars: ſic ad eam pertinet bene cõſiliari per aliã eius partem, quæ eubulia dr, ſicut. n. ſynderefis eſt bene iudicatiua, ſic eubulia eſt bene cõſiliatiua, vt dr 6. Ethi. Conſilium autem eſt inquiſitio quędam vt tertio eiuſdem: ſpectat igitur ad iudicem quemlibet diligenter inquirere & inueſtigare ea, q̃ ad cauſã pertinent. Vnde dicit Iob Pater erã pauperũ, & cauſã quã neſciebam diligentiſſime inueſtigabam. Nõ ergo iudex põt ad ſniam recte procedere, niſi pręmiſſa diligẽti inueſtigatione, diſcuſſione, & cognitione cauſę; ſi igit ſecus procedat, põt peti reſcindi ſnia tamquam iniuſta. Sed forte dices, ꝙ Papa vel alius iudex nouit cauſam, & veritatẽ negotij ſecreto, vt eſt priuata perſona, Dicendũ eſt, ꝙ hoc nõ ſufficit: qa iudex nõ iudicat vt priuata pſona, ſed vt publica. & ideo publice dẽt ſibi innoteſcere veritas, ſcilicet per leges publicas, diuinas vel humanas in cõi: in particulari aũt negotio per inſtra & teſtes, & alia huiuſmodi legitima documenta. Vnde dicit Auguſtinus ſuper Pſal. Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, ſed ſecundũ leges & iura pronuntiat. arg ff de offi pręſi. illicitas. §. veritas. Quarto patet idem ex fine iudicij: finis. n. iudicij eſt promotio boni communis, qđ eſt diuinius, humanius, & melius quam bonum vnius, vt dicitur 1. Eth. Sed ſi procedatur ad ſententiam ignorata cauſa, vel non diſcuſſa bonũ commune non promouetur, ſed potius retardatur. per hoc enim in ſententijs depoſitionum vel aliarum pœnarum ſaluatur & procuratur bonum commune; per quod mali vel emendãtur, vel terrentur, vel totaliter exterminantur, ſi fuerint inſatiabiles, vt dicitur 4. Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt: ſublata autem diſcuſſione cauſæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione põt damnari innocens & bonus & malus: ex quo de cauſa damnationis nulla fit mentio, vt ex ſe manifeſtum eſt. Suppoſito autem tali proceſſu iudicij, ꝙ etiam damnari poſſit innocens vt nocens, bonus vt malus: non tamen plus terretur vel exterminatur bònus quàm malus, nec quietius viuit bonus quã malus, vt patet: ergo talis ſententia ſaltem contra ordinem eſt iniuſta, & per conſequens reſcindenda.

Iudex iudicat vt publica perſona.

l 2 Ad pri.

Ad primum ergo in contrarium dic: ꝙ ſententia debet eſſe iuſta ex actis notis: licet diffinitiua quandoq; reſcindatur ſaltem in cauſa appellationis ex alijs de nouo probatis. ff. de mino præfecti. C. de temp appel. per hanc. & extra de teſti. fraternitatis. ſic ſententia Papę reſcindi poteſt ab eo à quo appellari non licet, ut dicto cap. cum olim.

1 Circa hoc exemplũ vide omnino B. Thom. 1.2.q. 19. art. 5. & 6.

Ad ſecundum dic, ꝙ licet cauſa depoſitionis ſubſit ſecundum rem, non tamen ſubeſt ſecundum cognitionem, cognitio autem neceſſaria eſt ad iudicium, vt declaratum eſt prius, nõ igitur ſufficit ſubeſſe: cauſam ſecundum rem, niſi ſubſit ſecundum cognitionem & poteſt declarari per ſimile: abſtinere enim a fornicatione 1 ſecundum rem eſt bonum: ſed ſi alicui dictet conſcientia, ꝙ non ſit bonum, ſtante tali conſcientia, ſi abſtineat, non faciet bene: quia non ſolum requiritur ꝙ ſit bonum, ſed quòd apprehẽdatur & cognoſcatur ſub ratione boni. 1extra de ſimo. per tuas 1 extra de teſti. ſpo. litteras. §. nos autem & eodem modo in propoſito non ſolum requiritur ad recte iudicandum & ſententiandum quod cauſa ſubſit, ſed quòd manifeſte in iudicio cognoſcatur ſubeſſe vel ſubfuiſſe.

Principis volũtas legis habet vigorem qualiter intelligitur.

Ad tertium dicendum eſt, ꝙ voluntas principis, legis habet vigorem, ſi ſit ratione regulata, & ſi at animo condendi legem: cuius forma traditur C. de legi. humanum quia voluntas de ſe non eſt ſecurus canon, vt philoſophus dicit. 1. Pol. Cum autem princeps iudicat vel ſententiat ſine cauſæ diſcuſsione & examinatione, nõ habet voluntatem regulatam ſecundum rectum iudicium rationis.

Ad quartum dicendum eſt, quod ſecundum philoſophum in 1. Politi. duplex eſt principatus, deſpoticus & politicus. primus eſt domini ad ſeruum, qui non habet ius reſiſtendi, eo quod ſeruus eſt domini totaliter ſecundum quod huiuſmodi. ſecundus eſt principatus liberorum, qui habent ius in aliquò reſiſtendi, & talis eſt principatus Eccleſiæ circa ſubditos: non enim eſt veriſſimile, quod principatus Eccleſiæ ſit deſpoticus, non enim ſumus ancillæ filij, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus non liberauit. ad Galat. 4. Ioan. Monac. Cardinalis.

L I B E R   T E R T I V S

De vita & honeſtate clericorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmiſſa muſicæ artis plurima laude, cantorum laſciua melodia reprobatur, qui contra honeſtatem clericalem, quod ore cantabant, geſtibus ſimulabant. Et cantores ipſi tam exempti quàm nõ exempti per octo dies ab officio ſuſpenduntur. Poſſet etiã hæc extrauagans apte locari ſub tit. de celebr. Miſſar.

C A P   V N I C V M

Eccle. 47

DOcta ſanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ ſeruitutis obſequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, ſermo non ceſpitet, & modeſta pſallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis reſonabat ſonus. Dulcis quippe omnino ſonus in ore pſallentium reſonat, cum Deum corde ſuſcipiunt, dum loquuntur verbis: in ipſum quoque canticis deuotionem accedunt. inde etenim in Eccleſijs Dei pſalmodia cantanda præcipitur, vt fidelium deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumq; officium & Miſſarum celebritates aſſidue clero ac populo ſub maturo tenore, diſtinctaque gradatione cantantur, vt eadem diſtinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli nouellæ ſcholæ diſcipuli, dum temporibus menſurandis inuigilant: nouis notis intendunt fingere ſuas, quàm antiquas cantare malunt, in ſemibreues & minimas Eccleſiaſtica cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis interſecant, diſcantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeo vt interdum antiphonarij, & gradualis fundamenta deſpiciant: ignorent ſuper quo ędificant, tonos neſciant, quos non diſcernunt, immo confundunt: cum ex earum multitudine notarum aſcenſiones pudicę, deſcenſioneſque temperatę, plani cantus quib. toni ipſi ſecernuntur adinuicem obfuſcentur: currunt. n. & non quieſcunt: aures inebriant, & non medentur: geſtibus [a] ſimulant quod depromunt, quib. deuotio quęrenda contemnitur, vitanda laſciuia propalatur. Non. n. inquit fruſtra ipſe Boetius, laſciuus animus vel laſciuiorib. delectatur modis, vel eoſdem ſæpe audiens emollitur & frangitur. Hoc ideo dudum nos & fratres noſtri correctionem indigere percepimus, hoc relegare immo prorſus abijcere & ab eadem Eccleſia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipſorum fratrum conſilio diſtricte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his ſimilia in dictis officijs, præſertim horis canonicis, vel cum Miſſarum ſolemnia celebrantur, attentare præſumat. Si quis vel contra fecerit, per ordinarios locorum vbi iſta commiſſa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis; in exemptis vero per præpoſitos ſeu prælatos ſuos, ad quos aliàs correctio & punitio culparum & exceſſuum huiuſmodi vel ſimilium pertinere dinoſcitur, vel depu-

DOcta.] a ¶ Geſtibus ſimulant.] quod eſt turpe & contra honeſtatem clericalem. In hoc quodammodo comparandi illis, qui ludos theatrales in Eccleſijs faciunt vel ibi laruas induunt, vt ſuæ inſaniæ

ludibria exercerēt. de quibus in c. cum decorem eo ti Et ꝑ hoc iſta extrauagās bene facit ad iſtū tit de ꝑb. pondera ēt verba, quę ſequuntur, vitanda laſciuia ꝓpalatur Non nego tamen quin potuiſſet poni, & forte aptius inf. ſub titu.de celeb. Miſſ. Sed non eſt inconueniens eandem decretalē diuerſis reſpectibus ſub diuerſis poni titulis, ut patet de ca ſignificantibus de lib. ob. quod ſub eadem ꝓciſus forma reperitur in tit de appel Idem in iure ciuili reperitur, vt patet de l.legem, quę eſt C. de pac & etiam in titu. de pact. conuentis.

a Piæ.] Hæc conſtitutio recitat moderationem factam pro prælatis contra conſtitutionem Clem. iiij extra. 6 lib. de præben. ca.ſtatutum ſed uidetur reuocata extra 6. lib.in procem. in fin. dicit, quod ibi loqtur de conſtitutionib. nō ſuis, ſed prędeceſſorum ſuorum Sed adhuc videtur eſſe reuocata per aliam ſuam cōſtitutionē iſti (quæ præceſſit) aduerſam. extra de conſtit. ca.1. & de præben. ſi Apoſtolicę. quod cōcedo, & ſi non in toto, tamen in tanto, vtpote in eccl.parochialibus ut hæc cōſtitutio ꝓrſus non tollatur ſed attenuetur. arg. ff. de adimen. leg. qui hominem.

b ¶ Decernētes.] per hoc verbum habetur epiſtola pro conſtitutione C. de legi & cōſti.l leges ut generales & ĵ.eod.ver.nulli ergo

c ¶ Ignorāter.] qualiter hoc caſu ligantur ignorantes, no.extra lib 6.de elect.ſi eo tempore.

uel deputandos ab eiſdem per ſuſpenſionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdū diebus feſtis præcipue, ſiue ſolempnibus in Miſſis & præfatis diuinis officijs aliquæ conſonantiæ, quæ melodiam ſapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ & huiuſmodi ſupra cātum eccleſiaſti. cum ſimplicem proferantur: ſic tamen ut ipſius cātus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata muſica immutetur: maxime cum huiuſmodi conſonantię auditum demulceant, deuotionem prouocent, & pſallētium Deo animos torpere nō ſināt. Actum & datum, &c.

De prębendis & dignitatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum beneficia in curia uacantia idoneis debe.it conferri perſonis, illorum collationem Papa ſibi reſeruat. uide c. 2.& 3.et c.præſenti.eo. tit.lib.6.

CAP. I.

Piæ[a] ſollicitudinis ſtudio ducimur, ut dignitates, perſonatus, præbendę, aliaque beneficia Eccleſiaſtica cū cura uel ſine cura, quæ apud ſedem Apoſtolicā vacare noſcūtur, perſonis conferantur idoneis †, per quas in eis debita impendātur obſequia, & diuinorū cultus exerceatur ſollicite in eiſdem. Inde fit qđ nos huiuſmodi dignitates, perſonatus, præbēdas, Eccleſias & alia Eccleſiaſtica beneficia, quæ apud ſedem eandem intra unum menſem à data præſentiū hactenus in curia uacauerint, cōputandum, & quæ exnūc apud eā uacauerint in futurū, prouiſioni ſedis eiuſdē auctoritate Apoſtolica reſeruamus: Decernētes[b] exnūc irritū & inane ſi ſecus in hac parte ſcienter uel ignoranter[c], per quemcunq; ſeu quoſcūque, Apoſtolica uel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo &c. Datum Lateranen. 3. Non. Maij, anno primo.

† Vide cōcil. Trid. ſeſſio 24. de reformat.c.12.

Clemens quintus.

¶ Prouiſiones ſub titulo commēdæ factas de Eccleſiis Parochialibus, Archiepiſcopalibus, Epiſcopalibus, et monaſterijs ad petitionē regū uel quorūcunq; magnatū, reuocat.

CAP. II.

Ex ſupernæ † prouidentia maieſtatis, cuius uniuerſa diſpoſitione reguntur: ad Apoſtolicæ prϛeminentiam dignitatis (licet inſufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum noſtræ uigilantiæ creditum undique contemplamur, illumque ſalubri ſtudemus paſtoris more uigilis (quantū nobis ex alto permittitur) obſeruantia cuſtodire, ut de illo poſſimus ad ipſius laudem, cuius exercemus uices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura ſollicitat, continua pulſat inſtantia, & curioſa ſollicitudo perurget, ut circa fidelium ſtatum ſalubriter dirigendum ſic efficacibus ſtudijs & promptis operibus intendamus, quòd per noſtræ cooperationis miniſterium erga ſanctam matrem Eccleſiam deuotio filiorum concreſcat, ipſorum ceſſent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementū: quod tunc recte agere credimus, cum moleſtis euentibus uiam præcludimus, indirecta dirigimus, ſubtrahimus noxia, & ſalubria procuramus.

† Vide cōcil. Trid. ſeſſio.7.& reformat. c.2 & 4.& ſeſſio. 24. de reforma.ca.17.

¶ Sane pridem nos (licet inſufficientib. meritis) ad ſummum Apoſtolatus apicem (ſicut Domino placuit) euocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitię regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium perſonarum Eccleſiaſticarum, &

ſæcularium memores exiſtentes, ac ipſorum aliquibus, tum quia in terris moráces eorum gradum huiuſmodi promotionis habuimus, tum quia ſolitę ad eos amicitię ſpecialibus affectibus ducebamur: aliquibus vero ex aſſueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias, nonnullis clericis, & perſonis Eccleſiaſticis, religioſis & ſęcularibus diuerſorum ordinum, dignitatis, conditionum & ſtatuum patriarchales, & archiepiſcopales, & epiſcopales Eccleſias ac monaſteria diſtincta paſtoribus, ſub commendæ uel cuſtodiæ, ſeu curæ uel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nomineve notabili duximus perpetuo ad uitam ſeu ad certi temporis ſpatium committenda, ſuper his, an tales uidelicet tantaſque gratias per nos fieri decuiſſet, variorum arduorum negotiorum multiplicitate diſtracti, uſque ad tempus quo infirmitate ſatis periculoſa nos his diebus uiſitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, à negotiorum vtcumq; diſcuſſione ſemoti, ad hoc ſub diligenti examine direximus aciem noſtræ mentis, demumque proſpeximus euidenter, quòd Eccleſiarum & monaſteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura diſſipantur ipſorum, ac ſubiectis eis perſonis & populis ſpiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eiſque redeundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipſis, ſed etiam Romanæ matri Eccleſiæ, (quæ diſponente Domino ipſorum caput fore dinoſcitur & magiſtra) grauiora inde futura timentur pericula.

¶ Nolentes igitur his & tot & tantis diſpédijs ulterius cauſam relinquere, ſed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & ſingulas promiſſiones huiuſmodi per nos (vt præmittitur) factas quibuſcunque cuiuſcunque ordinis, dignitatis, aut ſtatus, ſed etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noſcantur, auctoritate Apoſtolica exnunc ex certa ſcientia reuocamus, caſſamus, & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo &c. Datum apud Piſatum Burdegalen. diœceſ. decimo Calend. Martij, anno ſecundo.

¶ Clemens quintus.

¶ *Beneficia maiora & minora uacantia & uacatura, præſertim in prouincia Burdegalen. Clemens quintus certis ex cauſis ſuę diſpoſitioni reſeruauit, cum appoſitione decreti.*

CAP. III.

ET ſi in temporalium diſpoſitione bonorum habenda ſit diſcretionis cautela, præcipue ut ea digne & laudabiliter diſponantur: in eccleſiaſticis tamen rebus multo fortius inuigilare noſtra debet intentio, ut iuxta perſonarum conditiones & ſtatus, ad diuini nominis laudem, & ipſarum utilitatem prouideatur ex merito Eccleſiaſticis perſonis: cum iuxta canonicas ſanctiones † nihil ſit quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni aſſumantur ad regimen animarum.

¶ Hac igitur conſideratione moti, ſpecialiter Burdegalen. Eccleſiam, de qua (licet immeriti) ſumus nouiter ad hunc ſtatum ſummi Apoſtolatus aſſumpti, & monaſterium ſanctæ crucis Burdegalen. ordinis ſancti Benedicti etiam uacans per obitum quondā fratris Gulielmi de Bobio abbatis eiuſdem: Et generaliter patriarchales, archiepiſcopales, epiſcopales Eccleſias, monaſteria, prioratus, & quoslibet perſonatus, dignitates uel officia cuiuſcunque ordinis & conditionis exiſtant, necnon canonicatus, præbendas, Eccleſias cum cura uel ſine cura, & alia quælibet beneficia Eccleſiaſtica quocunque nomine appellentur, quæ apud ſedem Apoſtolicam uacare noſcuntur ad præſens, & quæ toto noſtri Pontificatus tempore uacare contigerit in futurum, prouiſioni, collationi & diſpoſitioni noſtræ, & ſedis eiuſdem, hac uice auctoritate Apoſtolica reſeruamus: Decernentes exnunc irritum & inane ſi quid contra hoc per quoſcunque quauis auctoritate ſcienter uel ignoranter attentatum eſt hactenus, uel in poſterum contigerit attentari: conſtitutione Clementis iiij. & Bonifacij viij. Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, & alia quaelibet in contrarium edita non obſtante. Et

quia

quia plus † timeri ſolet quod ſpecialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur, hac reſeruatione noſtra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam noſtrã non habemus ad præſens ad cautelam præſentium & memoriam futurorum huiuſmodi reſeruationẽ cum præmiſſi interpoſitione decreti ſcribi, & in publicam formam redigi iuſſimus per Bernardum Caprarij publicum notariũ infraſcriptum: quam etiã ſigilli, quo vtebamur olim Burdegaleñ. eccleſiæ præſidentes, fecimus appenſione muniri. Datum Burdegalæ, ij. Calen. Augusti, Pontificatus noſtri anno primo.

Ioãnes xxii. epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundam religioſorum & ſæcularium ſuper obtinendis pluribus beneficijs diſpenſatiue, qui inſufficientes quãdoque erant pro vno in diuerſis locis regnis et alijs locis distantibus recitãs, apponit plures ex hoc cõtingentes inconuenientias. & tandem ſtatuit, quod omnes (exceptis Cardinalibus, ac regum filijs,) qui ſuper pluralitate beneficiorũ, quæ aliàs de iure non poterũt obtineri, diſpenſationẽ obtinent, vnum cum cura, aliud ſine cura, poſſint à tẽpore notitię eligere intra menſem, & alia cum effectu dimittere teneãtur: aliàs omnib. ſic diſpenſatis ſint ipſo iure priuati. Et idem de beneficijs, in quibus ius eſt ad rem dũ vacabunt. de pluribus et talibus iniuſte tamen & ſine diſpenſatione detentis, ordinat quod vltimũ retineant, & omnia alia dimittant intra menſem alioquin omnibus ſint priuati. Item vult quòd qui quomodo talia receperint, dimiſſionem de primo faciant corã ordinario cũ effectu: alioquin ſint omnibus ipſo iure priuati. quæ omnia ſic vacantia diſpoſitioni Apoſtolicæ ſedis, reſeruat, interpretans ordinarios in hoc caſu ſolos diœceſanos beneficiorum ſic dimiſsorũ. Itẽ hoc vult de ſolis beneficijs intelligi, in quibus quis per ſe, vel vicariũ ſuum temporalem curã animarum vel ſpiritualem iuriſdictionem exercet de conſuetudine, vel de iure. hoc dicit. de Lan.

Execrabilis [a] † quorundam tam religioſorum, quã ſæcularium [b] ambitio [c], quæ ſemper plus ambiens, eo magis inſatiabilis [d] creditur, quò ſibi amplius indulgetur, & improbitas importuna [e] petentium à nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus non tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe [f] plerumque noſcuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficium eccleſiaſticum minus idoneus [g], in diuerſis eccleſijs [h] nedum vicinis, ſed abinuicem longe diſtantibus [i], immo nonnumquam in diuerſorum regnorum [k] partibus ſituatis, plures

Execrabilis 1.] Hæc decretalis, quæ poteſt in titul. de præben. & dign. ſituari, diuiditur in decem partes. In prima, ambitio & importunitas quorundam præmittitur. In ſecunda, multiplex inconueniens exprimitur. In tertia, ſuper his moderantia apponitur. In quarta de beneficijs iam iuſte poſſeſſis ſtatuitur. In quinta, ſuper vacaturis, quibus eſt ius ad rem, conſulitur. In ſexta, de iniuſte detentis annectitur. In ſeptima, ſuper deinceps percipiendis cum appoſitione pœnæ proſpicitur. In octaua, omnium ſic vacantium prouiſio cum decreto ſedi Apoſtolicæ reſeruatur. In nona, quis in hoc caſu dicatur ordinarius, declaratur. In decima, ſubijcitur de quibus beneficijs intelligatur. Secunda, [Vnde inter cætera.] Tertia, [Nos itaque.] Quarta, [Satuimus.] Quinta [Per hoc.] Sexta, [Porro] Septima, [Qui vero.] Octaua, [Quæ omnia.] Nona. [Cæterũ.] Decima, [Quantum autem.]

† Specialiter iniunctũ plus timetur, quã quod generaliter imperatur, cap. Si aduerſus. extra de hæretic. ca. quamq̃. diſt. 23.

1 Hæc extrauagãs habet inter xx. Io. xxij ſub tit. de p̃b. cum glo. dñi Zenzelini: hic vero ponit cũ glo. Guli. de Mõte Lauduno.

a ¶ Execrabilis.] ſic incipiebat, quædam conſtitutio Alexãdri iiij. loquens de poteſtate legatorum circa beneficia conferenda. Gul. de monte Lauduno.

b ¶ Sæcularium.] ſupple clericorum. & ſic concordãt iſti in hoc, licet diuerſificẽt ſe in alijs, vt 16. q. 1. alia. vnde quaſi totus mundus conuenit in hoc caſu. ſup. de ele. quorundam lib. 6.

c ¶ Ambitio.] ſi ſup. de præb. quia intantum.

d ¶ Inſatiabilis] ad inſtar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur, & eſt huius ratio: nam talium dilectores vbi magis abundant in talibus, magis ad amorem inflammantur eorum: quia nunquam vacat amor in anima amantis, immo quantumuis ibi delectatio ribus magis abundat, magis accenditur & crematur. 45. diſtin. omnes. & ideo dicit Seneca, Cum cætera vitia homine ſeneſcente ſeneſcant, ſola auaritia iuueneſcit: maxime cum de rebus mundanis non poſſit naturaliter anima, quę ſpiritualis eſt, ſatiari: ſed tunc duntaxat anima beata ſatiabitur, cum ſibi apparuerit gloria Domini, vt in pſal. xvj. Guliel. de monte Laud.

Anima & reb mundanis ſatiari non poteſt.

e ¶ Importuna.] ſimile ſup. de reſcr. quia p ambitioſam lib. 6.

f ¶ Quam extorſiſſe.] ſimile 31. q. 2. hac ratione.

g ¶ Minus idoneus.] ſup de ęta indecorum 100. diſtin. contra morem. ibi, decorari, & cætera.

h ¶ Eccleſijs.] ſcilicet ſituatis, quod eſt infra.

i ¶ Diſtantibus.] & ſic nimia diſtantia nocet, vt hic: quandoque etiam nocet nimia propinquitas. vt ſup. de conſue. cap. 1 lib. 6. vbi habet, quod quis non poteſt in vna tenere, quod poſſet in diuerſis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit alijs quinque vicinis. de quo ſup. de exceſ. pręla. clerici. facit ſup. de pręſump. quoſdam. & cap. quanto. prodeſt etiam quandoque diſtantia, vt leg. & nota. ſup. de in Integ. reſt. tũ ex litteris. in fin. vbi de hoc in gloſ.

Propingtas nocet quãdoq;.

† Vid cõciliũ Tri. ſeſſio. 7. de reforma. c. 2. & 4. & ſeſſio. 24. de reforma. c. 17.

k ¶ Regnorum.] hoc facit pro opinione Io. poſita. 1. q. 6. neminẽ. ſcilicet quod aucto-

ritate Apoſtolica nõ poſſit quis citari extra prouinciã infra vnam dietam: contrarium tamen ſeruat curia Romana, vt tenet ibi Bartholomæus.

Pluralis locutio duo comprehẽdit.

a ¶ Plures quàm duas.] aliàs autem pluralis locutio duorũ numero contenta eſt ſup. de reg. iur. pluralis. li. 6. quod eſt verum vbi duo vel alia maior multiplicatio nõ præcedit eandem: ſed potius certa de ſe pluralitas ponitur & nõ vaga ſup de prçb. is cui ſecus ſi fiat contrariũ, vt hic, in hoc ꝙ ſequitur, intra duas vel tres aut plures, & hoc in fauorabilibus: ſecus aũt in odioſis in quibus pluralitas ad vnum cõiunctim qñq; reſtringitur, vt ſup de priuileg vt priuilegia in fi. talia n. ſecũdum materiã, de qua eſt ſermo. plura vel pauca dicuntur, & ad multa vel modica referunẽ vt legitur & not. 4. diſt diſciplina in fi. de cle. ex com latores. cũ ſimul.

quàm duas a vel tres, aut plures etiam dignitates vel perſonatus b, officia, ſeu prioratus c,

Dignitas & pſonatus parũ aut nihil differũt.

b ¶ Perſonatus.] licet aliqui dicãt iſta nomina, ſ. dignitates, perſonatus, ſynonymia ac pro eodem poni, textus tamen ſup de præb de multa. vr̃ differentiam inter ea ponere aliqualem: in quo dum facta in principio mẽtione de dignitate, ſubiungiẽ in fi. hoc idem in perſonatib. quod crederem verum, ſi dixiſſet hoc ſimile. ſup de conſtit translato. ꝙ non facit: ſed idem potius ꝙ differt multum à ſimili, vr̃ ſup. de tranſla. epiſ. inter corporalia. §. ſicut aũt. ibi tamen dicit propter expreſſam ſimilitudinẽ vel identitatem potius, &c quaſi dicam aliud eſt ſimile, & aliud idẽ. vnde licet nomina ſint diuerſa, vnã tamen formam tenent: ſicut legitur. 99. diſt prouinciç. de primatib. & patriarchis diuerſitas autem nominum introducta eſt ex diuerſis cõſuetudinib. Eccleſiarum, & ex diuerſo modo loquendi, vt patet in illis titulis ſup. de of. vic. vſq; ad ti. de maio vbi idẽ & eadem adminiſtratio appropriaẽ diuerſis officijs propter diuerſas cõſuetudines diuerſarum eccleſiarũ, & diuerſos modos loquẽdi. facit ad hoc ſup. de cõſt. cum acceſſiſſent. vbi primiceriatus quandoq; dignitas, quandoq; perſonatus, interdum etiam officium dr̃. de hoc dixi propter iſtos impetrantes, qui in ſuis ſupplicationibus, quas Papæ porrigunt quandoq; omnia iſta ponunt, quandoque etiã deficiunt. Et idem credo dicẽdũ de officijs & adminiſtrationibus, ꝙ vnũ. ſ. aliud comprehendit. ſicut de hoc vidi dubitare in Eccleſia Tholoſañ. an. ſ. operaria illius Eccleſiæ eſſet officium vel adminiſtratio: cum quidam impetrans haberet officium in ſuis litteris, non autem adminiſtrationem, q̃ dicebant dictam operariam eſſe ibi, non aptem officiũ. & tñ impetrans obtinuit: vnde nõ video ꝙ iura inter talia beneficia gradũ ſeu diſtinctionẽ aliquã ponant ſeu faciant: quod credo facerent ſi eſſet ſicut faciũt in ſua propria materia inter curatã & nõ curatã & ſimilia. ſup de p̃b cũ in illis lib. 6. ex quo ergo lex ñ diſtinguit: nec nos: nec vbi Papa hoc nõ facit, nec nos, & idem & eiuſdem iuris dicerem eſſe archipresbyteratus & decanatus in Pictauia: quia idẽ officiũ gerũt ibi: nã ex quo ſunt eiuſdẽ generis, ſint & eiuſdẽ iuris. hos enim plebanatus çquiparat Inno. cum dignitatib. & perſonatib. ſup de præb. cũ olim. in gl. ſua de his plebanis loquunẽ iura ſup. de ie iud cũ inter. de præſcrip. cũ olim. 31. q. 1. & ſi dormiens. ſ̃. de deci. ad audientiã. Si aũt arguis de ſtylo curiç, quæ in ſuis reſcriptis & cõſtitutionib omnia ſingula talia ſpecificat, dic ꝙ tales inculcationes verborũ ſæpe immiſcet in ſuis ordinationibus, & hoc facit ad cautelã, & ex ſuprabundanti: cũ talia nõ vitient, ſed proſunt potius ad exceptiones ſuperfluas citius elidendas: ad varietatẽ autem diuerſæ locutionis ſeu mutabilitatem nominãtium, nihil ĩ. minutatur in iſtis realiter in effectu, nec mutari debet ſeu aliqua diuerſitas denotari. arg. 10 diſt lege. & ideo dicit philoſophus, propter noſtrum affirmare vel negare nihil mutatur in re: vel hoc fit vt diuerſis locutionibus gentiũ ſatisfaciat. arg. ſup. de magiſt inter. concil. Vieñ 37 diſt. qui de menſa. Quid ſi Papa dicit, conferrimus tibi talem dignitatem, non obſtante ꝙ talia beneficia teneas qualiacunque ſint: quæ omnia cum iſta volumus ꝙ ex diſpenſatione noſtra poſſis tenere: nũquid prima qualiacunque ſint, etiam ſi per electionem quis creatur in iſtis; iſte poterit retinere? Videtur ꝙ ſic arg. ſup. de præb. ſi Romanus. in verſi. qualiacumque vnde videtur quod iſta duo operentur, quia ſcilicet tollant omnem ſurreptionem quotquot & quçcunq; ſint prima beneficia. Itẽ ꝙ inſimul obtineri valeant quæcumque & quoquot ſint: cum tãtum valeat genus in generali quantum ſpecies in ſpeciali ſup. de maio ſoli tç. in fi. de offi ord. ſi ſacerdos. nam qui dicit qualiacũque, nihil excipit. 10. diſt. Romanorum.

Simile & idem differunt.

Officium & adminiſtratio idẽ ſunt.

Prioratus appelatione q̃d cõtinetur.

c ¶ Prioratus.] dicunt quidam nomine Prioratus contineri ſolas quaſdã adminiſtrationes & dignitates monachorũ & aliorũ regularium, vt ſup. de offi ord. præſenti lib. 6. de præb niſi in ñ. & c. cum ſingula lib 6. facit. ſup de reſcr. & ſi principalis. concil. Vieñ. vſus tñ in aliquibus partib. obtinet, prælatos, rectores ſæculares Eccleſiarum ruralium. & etiam curatarum, vbi cura tñ per vicarios in eis ſeparatim regitur, vocari Priores: ſicut in Carcaſſeſio, Ageneſio, & in cæteris alijs partib. & talis eſt Prioratus de Fraga in diœceſi Ilerdeñ. ſunt & plures Priores ſçculares & collegiati, ſicut Prior ſanctç Radegundæ Pictauẽ. & Mãſo in Ageneſio, de talibus enim loquitur decr. ſup. de prçb. c. fi. qui autem talium dicantur collegiati, & qui nõ, notaui plene in extrauaganti domini Ioan. Suſcepti, ſed quid dices de Prioratibus clauſtralibus, qui ſunt in illis monaſterijs de quib. loquitur decr ſup de reſcrip. & ſi principalis. concil. Vieñ. nunquid iſta cadunt ſub edicto illorum iuriũ. ſupra de conſue. cap. conſuetudinem. & de prçb. cum ſingula, lib. 6. & iſtius cap. ſ. quod ſint incompaſſibiles cum alijs officijs, Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus conſtitutis intus monaſterium vel extra? Videtur quod non, immo poſſunt ſe cum altero de alijs beneficijs intus vel extra compati: immo etiam cum pluribus, aliàs tamen canonice poſſeſſis Et eſt ratio: quia tales Prioratus vt communiter nullas adminiſtrationes ſeu temporales prouentus habent: ſed ſolummodo ſpiritualem iuriſdictionem ſeu officium in perſonas monachorum, abbatibus dumtaxat abſentibus & in eorum defectum & ſic poteſt dici officium ſine adminiſtratione, ad inſtar illorum iudicum, de quib. legitur ſup. de in inte. reſti. cauſam. vnde nihil videtur eis repugnare, quin habentes alias adminiſtrationes, poſſint tales prioratus tenere, ſicut aliàs beneficiati poſſent eſſe officiales ẽt principales vel vicarij generales vice dñi, ſyndici vel ſimilia officia in curia Romana tenere, vel alibi, talia. n officia vel ſimilia nullam adminiſtrationẽ habent ſibi annexam: & ideo aliquo iure nõ prohibenẽ vna cũ alijs exerceri, & inſimul poſſideri. de hoc etiã not. ſup. de coſue. cõſuetudinem. 1. q. 3 ſaluator. 89. diſt. indicatum. maxime cum non ſint ꝑpetua. quod vult dicta decre conſuetudinem, immo de die in diem omnes iſti remouentur pro nutu cũ cã vel ſine cã. Et idem vr̃ cenſendũ ſaltem quantũ ad iſtã decre. & quantũ ad c. cum ſingula. de prioratibus ſimplicibus monachorum in quib. quis non creatus per electionẽ. nec proprie inſtituitur in eiſdem, vt nota. Hoſt. ſup. de p̃b. de multa. & Guido. in dicta decr cum ſingula. & de of ord prçſenti. li 6 licet aliqui contra. Nec obſtat dec. ſup. de ſup neg. p̃la. quia regulares. in fi. quia illud nõ reſpicit prçterita, vt patet in ver. cenſuimus prçterea ibi dicit tãtum de prioratibus & Eccleſijs curatis: nec replicat de adminiſtrationib. quaſi velit in illo obtinere dictã opinionẽ Guliel & Hoſt. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus diœceſis Bituriceñ qui conſueuerũt rectorib aliquarum eccleſiarum committi per archiepiſcopum ſic, ꝙ quandiu viuit iſte archiepiſcopus, durat in ipſis rectoribus

Archipſbyteratus Bituriceñ. non ſunt perpetui.

dictum

aut diuerſa eccleſiaſtica beneficia curam [a] animarum habentia poſſit diſpenſatiue, cum [b] alias non liceret de iure communi, recipere, & ſimul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia infraſcripta naſcuntur, quod videlicet [d] interdum vnus, qui vnum, quamuis modicum vix officium [e] implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicat ſtipendia: quæ multis litteratis [f] viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ [g] famæ pollentibus, qui mendicant, poſſent abunde ſufficere, æqua [h] diſtributione collata. Habentibus [i] ipſa paratur vagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hoſpitalitas [m] in ipſis beneficijs debita [n] non ſeruatur: & dum [o] non ſunt ſui in vnaquaque regione [p] rectores eccleſiarum, detrahitur commodis & honori: quæ carentes defenſorum auxilio in iuribus ſuis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ędificia nobilia, quæ magnificentia [r] extruxerat deceſſorum. Et (quod [s] amarius eſt dolendum) animarum [t] cura negligitur: & vitiorum [u] ſentibus fomentum [x] periculoſe præbetur.

¶ Nos itaque [y] tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes, omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, perſonatuum, officiorũ, prioratuum aut beneficiorũ, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacunque forma vel expreſſione verborum à nobis vel dictis prædeceſſorib.

dictum officiũ archipresbyteratus: ſed eo mortuo capitulum cõmittit alijs: & poſtea nouo archiepõ creato committit alijs, licet iſti archipresbyteri excõicent, & aliàs iuriſdõnem ſpiritualem exerceant: nihilominus tñ rectores curam animarum habentes, poſſunt iſtos tenere, & ſic fuiſſe interpretatum dicitur per Papam.

a ¶ Curam animarũ habentia.] quæ ſint iſta, dicetur infra eo. cap § fi.

Bñficia liqua ſũt de iure compaſſibilia.

b ¶ Cũ aliàs non liceret de iure cõi.] & ſic not. ꝙ dare eſt de iure cõi aliqua bñficia ſibi ad inuicẽ cõpaſſibilia ẽt ſine aliqua diſpenſatione ſim. ſup. per reſcr. gratia. lib 6. & c. gratiæ. concil Vien. quod eſt contra opinionem Hoſt. notatam ſup de pręben. cũ iamdudum, & cap. ſuper inordinata & per glo. ſup. de elect. dudum 2 & de prębend. de multa.

c ¶ Vnde inter cætera.] Secunda pars.

d ¶ Videlicet.] nota primũ inconueniens.

e ¶ Modicum vix officium.] diuinum, ſc licet cuicunq; gradui ſpectans: & tñ nihil facilius eſt & leuius hoc tempore, & hominibus acceptabilius ſi perfunctorie res agatur: ſed nihil apud Deum miſerius & triſtius, & damnabilius, vt 40. diſt. ante omnia. & maxime Miſſam, quã ſi quis vnicam in die digne celebrauerit, valde felix eſt, vt ſup. de celeb. Miſ. te referente.

f ¶ Litteratis viris.] quibus potiſſime inter alios eſt de bonis Eccleſiæ ſubueniendum, ſimile ſup de præben de multa §. vlti.

Fama eſt clericis neceſſaria.

g ¶ Bonæ famæ.] iſta. n duo ſ. nitor conſcientiæ, quantum ad dominum, & odor famæ, quæ ad proximum, ſunt neceſſaria in miniſtris Eccleſiæ, vt ſup de ſacra vnc c. vnico. § ad exhibendum, in ſi. vnde in odore bonæ famæ potius quàm in fama deteſtandum eſt. vt ſup. de accuſ. licet. E contra vero infamia multa mala præſtat, vt ſup. de accu. inquiſitionis, & c. qualiter, & qui hãc negligit, & in ſe oriri permittit, crudelis eſt. 12 q 3 non ſunt audiendi.

h ¶ Aequa diſtributione collata.] Nota bona patrimonij crucifixi debere æquis portionib diuidi inter aſſumptos in ſortem per capita, non per ſtirpes, omnes enim ſumus filij primi gradus & hæredes, & ſic digni ſucceſſione, niſi ab ea propter ingratitudinem excludamur potentioribus tamẽ nobilitate, litteratura (vt de carnis proximitate, ſeu alijs taceamus) pares eſſe non poſſumus, nec debemus: eſt enim gradus inter angelos Apoſtolos, & alios in cæleſti militia triumphãtes, & ſic fuit ab initio temporis, & ſic erit. arg. 16 diſt. non ſatis. 89 diſt cap 1 in fin

i ¶ Habentibus.] verſi. & eſt ſecundum inconueniẽs.

k ¶ Vagandi.] in hoc quòd habent diſcurrere per loca, in quibus bñficiati exiſtũt. ſimile ſup. de offi. ordi. quanto. debebant. n. manere in ea vocatione, quia primo vocati erant: vt ſup de reg. licet. in prin. talis itaq; diſcurſus frequenter nocet nedum animæ, immo ẽt corpori & burſæ: iuxta vulgare quod dicitur, quod petra mutabilis numquam accipiet muſcum: & hoc verum eſt, niſi fiat ex cauſa iuſta: nam interdum valet loci mutatio. 81. diſtinct. valet.

Vagatio nocet corpori & animę.

l ¶ Diuini.] verſi. & eſt tertium, & dic de hoc vt dixi in extrauaganti ſuſcepti, & de celeb. miſſ. graui. concil. Vien.

m ¶ Hoſpitalitas.] verſi. & eſt quartum.

n ¶ Debita.] quæ, qñ, per quem, & quibus hoſpitalitas debeatur, dic vt legitur & not. 42. diſtin per totum C. de epi. & cle. l 1 ſup. de empt. & vẽdi. cap. 1. in ſum. Hoſtien de tempo. ordi. ſuper verbo hoſpitale.

o ¶ Et dum.] verſi. & eſt quintum.

p ¶ Regione.] & ſic not. quod præſens eſt qui in regione eſt, hoc idem dicitur de illo, qui in hortis eſt.

q ¶ Ruinis.] verſi. & eſt ſextum.

r ¶ Magnificentia.] Not. magnificũ opus exercere, qui nobile ædificium erigit in loco ſibi commiſſo, iſtud. n. proprie dicitur verſum in vtilitatem eccleſiæ, & durare verſum, vt not. Inno. ſup. de fideiuſſ. quod quibuſdam. Et ſic eſt arg per locum à contrario, quod in illis qui per negligentiam ſuam talia permiſerunt collabi, cum ſint de ſe perpetua, de dilapidatione poſſint merito accuſari, & idem de illo qui nemora antiqua non cædua ſine ardua neceſſitate Eccleſiæ ſcindit vel deſtruit: talia vero de proprietate Eccleſiæ ſatis poſſunt dici, cum emphyteutæ, vſufructuario non liceat, vel vaſallo, vt ff. de vſuf arboribus, in princ cum l præcedenti. & l. haſtenus. in fi. cũ ſeq & ff de cenſi forma.

Aedificãs in bñficio ſuo ipſius vtilitatẽ facit.

s ¶ Et quod.] verſi. & eſt ſeptimum

t ¶ Animarum] quæ quanto pretioſiores ſunt corporibus, tanto in eis amarior eſt iactura. extra de ma. & ob ſolutæ de pęnit & remiſ. cum infirmitas.

u ¶ Et vitiorum] verſi. & octauum.

x ¶ Fomentum.] ſuperfluę etenim & exquiſitę delitię ſunt vitijs alimenta 41. diſt. & 43. diſt. per totum. ſup. de vi & ho cle c a crapula.

y ¶ Nos itaque.] Tertia pars.

z ¶ Retentione. & ſic non ſufficeret diſpenſare, quòd poſſent plura recipere, niſi adderetur quod recepta poſſent retinere, quod verum eſt de incompaſſibilibus. aliàs ſecus, vt ſupra de reſcrip gratia, & de præb. non poteſt. lib. 6.

a ¶ Val-

noſtris cuicunque perſonæ conceſſas, (Cardinalibus tamen ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui circa nos vniuerſali [a] Eccleſiæ ſeruiendo, ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt: ac regum filijs, qui propter ſublimitatem eorum ac generis [b] claritatem ſunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti, de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas [c], quòd per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrænemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationum huiuſmodi totaliter [d] non fruſtrentur.

¶ Statuimus [e] itaque & de fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex diſpenſatione legitima [f] pluralitatem [g] huiuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum, aut prioratuum ſeu beneficiorum, quæ [h] aliàs abſque alia diſpenſatio-

Vtilitas publica p̄fertur priuatæ.

a ¶ Vniuerſali.] & ſic nota ꝙ officium vniuerſale in ſe eius ſingularia comprehendit, ſicut alibi dr̃, ꝙ vtilius ſeruiunt iſti generali Eccleſiæ quàm ſpeciali, & ſic publica vtilitas præfertur priuatæ, & maior minori, vt legitur & notatur plene de hoc ſup. de poſtula. præla. bonę. 3 q. 1. ſcias.

b ¶ Ac generis claritatem] curialior eſt hic Papa quàm Hoſtieñſis: quod not. ſup. de præb. venerabilis, ꝙ diſputare de nobilitate generis eſt diſputare đ nobilitate.

c ¶ Moderandas.] & ſic diminutionem denotat, vt ſequitur & probatur ſupra de verb. ſig. tranſmiſſæ. veriores

d ¶ Totaliter.] mediam viam concedit Papa hic, ſimile ſup. de offic. deleg. quærenti. de offic. cuſt. c. 1.

e ¶ Statuimus.] Quarta pars.

f ¶ Legitima.] ſupple, in quo ſunt neceſſaria oſtendi auctoritatem, ſcilicet & poteſtatem diſpenſantis, & factum per quod diſpenſauerit, vt probatur ſupra de ſchiſ. fraternitatis. & ſic non ſufficit notitia defectus & potentia, niſi ſit ad actum proceſſum vt ibi not. & facit quod legitur & not. ſup. de eo qui mit. in poſ. c. 1. ad quod facit quod legitur ſup. de præben. non poteſt lib. 6. per quod vr̃ ceſſare quod no. gl. ord. 51. diſt. c. ſi. & 89. di. ſi qui, & Inn. ſup. de fil. præsb. veniens licet Hoſt. ibi concordet cum eis quæ ſup. dixi. Simile dicit c. ſeq. ꝙ in quouis opere conſiderari habẽt duo, factum ſcilicet, & modus ſup. de reſti. ſpo. Piſanis. Et intellige legitima non ſolum Apoſtolica, ſed etiam alia: dumtamen poteſtatem habuit ſuper hoc diſpenſandi, vt infra dicetur.

g ¶ Pluralitatem.] quæ duorũ numero contenta eſt, vt ſup. de præb. ſi cui. §. penul. de reg. iur. pluralis. li 6.

h ¶ Quæ aliàs abſq; alia diſpenſatione legitima.] Sed quæ erunt iſta, q̄ alias. i. de iure cõi ſeu ſpeciali, puta cõſuetudine, vel ſtatuto, vt patet infra §. proxi. in verbo, de iure abſq; omni diſpenſatione poterunt licite retinere, vt ſic viſo de iſtis primitus, per cõſequens de alijs, quæ non poſſunt de iure abſque omni diſpenſatione retineri, licite nobis conſtet. Ad cuius maiorem dilucidationem vr̃, ꝙ in illo caſu aliquis poſſet tenere duo beneficia in ſimul. & probatur ſic: nã per Inn. Hoſt. & fere per omnes doctores traditur circa hoc talis regula: Omne beneficium eccleſiaſticum requirẽs reſidentiã de iure cõi, ſpeciali priuilegio, ſtatuto ſeu cõſuetudine, non põt cũ alio ſimili in ſimul retineri. ſic not. ſup de cle. nõ reſid. relatum, & c. ex tuæ. & c. quia nonnulli & c. ſi ſed ita eſt, ꝙ omne beneficium eccleſiaſticum ẽt xx. ſolidorum requirit regulariter reſidẽtiam, vt in c conquerente. cuius rõ eſt, quia beneficium datur ꝑꝑ officium diuinum: & diuinum officiũ habet fieri in propria perſona: nec ad hoc excuſationem habet, niſi ꝑꝑ ſolam infirmitatem 91. diſt per totum, de celeb Miſ. c. 1. ergo nullum põt cum alio inſimul retineri. Nec obſtat ſi dicat', ꝙ vna perſona poteſt inſimul duo officia facere, quod non eſt verũ: quia ſi non põt in vna eccleſia, vt ſup. de conſue. c. 1. li. 6. multo minus in diuerſis: quia non põt diuidere perſonam ſuam, & ideo not. Inn. & Hoſt. ſup. de conceſ. præb. cũ noſtris. in gl. credidimus tñ, &c. & de renun. admonet. ꝙ vbi eſt cõſuetudo vel ſtatutũ alicuius eccleſiæ, per qđ quis obligatus eſt ad reſidentiã perſonalẽ pro certo bñficio, puta pro capellania ſeu altari, ꝑ aliquo mortuo relicto, recipiẽs tale ſimile, ipſo iure primo renuntiare vr̃, & eſt rõ, quia non poteſt continuam reſidentiam facere perſonalem in vtraque, de hoc not. 21. di. ſi quis ſacerdotũ. nec poteſt epiſcopus diſpenſare ſuper talibus ex quo ambæ reſidentiam requirunt, vt vr̃ Inn. innuere in c. admonet. licet in cõtrarium notetur 21. q. 2. c. 1 & c ſi quis iam. In contrariũ patet, ꝙ omne beneficium poſſit cum alio inſimul retineri Conſtat n. ꝙ aliquis duas põt tenere canonicas in pluribus eccleſijs ſine aliqua diſpenſatione de iure communi: & eſt rõ, quia hoc eſt ad honorem & fauorem eccleſiarum, licet ꝑbendas vtriuſque non debeat recipere in abſentia, & ſic ſeruat curia Romana, vt legitur & not maxime per Inn ſup. de pręb cũ iamdudum. de cler. nõ reſi. c. 6. ſed ita eſt, ꝙ in talib. reſidentijs præbenda vincit eccleſiam curatam, cui annexa eſt, vt ſup. de præb. extirpandæ. § qm̃ vero, & eo. tit. ſuper eo. lib 6. ergo ſi præbenda ſibi compatitur aliam præbendam; multo fortius eccleſia curata eccleſiã curatam: qui ſi vnico vincentem te, &c. Præterea oẽs eccleſiæ vna eccleſia ſunt. 21 di. quamuis. Nec obſtat ꝙ dr̃, ꝙ qui viuit de altari, ſeruire ei debet, aliàs ſeruire non debet. Dic ꝙ quilibet reſidens ſiue nõ reſidens, alteri ſeruit, dũ bñ faciat, & bñ expendat ꝙ inde percipit, iuxta vulgare de beau meſſa q de beau paſſa arg. ſup de mag. c ſi. ſicut not. Inn. de cle. nõ reſi. c ſi. vbi de hoc plene per ipſum. Ad ſoluendum iſtud cõtrarium vidẽdum eſt primo quæ ſint beneficia, in quibus ipſo iure per aſſecutionem ſecũdi vacat primũ, ẽt ſine alio facto ſeu ſnĩa hominis. Secundo, quæ ſunt iſta beneficia, quæ ſi non vacant ipſo iure, primum tñ vacat per ſniam aliorũ ſuperiorum pręhabita monitione ipſius, non tñ primum: ſed illud quòd eligendum non duxerit. Tertio, quæ ſunt illa quæ nõ ipſo iure nec per ſententiam ſuperioris vacant, ſed omnino ſunt compaſſibilia inter ſe. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, ꝙ quædam ſunt beneficia ſuprema, quędã duplicia, quędã ſimplicia, Suprema ſunt epiſcopatus & ſuperiora, in quibus non eſt dubium, ꝙ aſſumendo ſecundum cũ auctoritate Papæ, ipſo facto vacabit primum. ſup. de tranſla. c. 2. ſi ſine auctoritate Papæ, vtroque caret. ſup. de tranſla quanto. in ſi. Duplicia ſunt dignitates inferiores. perſonatus, & beneficia curam animarum habentia: in quibus aſſumendo pacifice poſſeſſionem ſecundi cum titulo, ipſo facto vacat primum, ſup. de pręben. de multa & in hoc caſu & in pręcedenti ſolus Papa diſpenſat, nec valet conſuetudo in contrarium, vt in c. de multa. niſi eſſent dependentes inter ſe, vel vnitæ ſeu tenues, vt ſupra de ętate & qualitate. cum te 10.

An canonię duæ poſſint ſine diſpenſatione teneri.

Beneficia plura obtinere an liceat.

te 10.q.3.vnio.vel niſi vna commendata eſſet, & alia intitulata, iuxta decret. ſ. de elect. nemo. lib. 6. Sed nũ quid ſola tenuitas ſeu paupertas eſt cauſa ſufficiens, ꝙ epiſcopi per ſe poſſint plures conferre vni, vel plures poſſint ab vno ſine alia diſpenſatione à Papa impetrari? Videtur ꝙ ſic ꝑ dicta iura. Credo potius contrarium, & ꝙ dictis iuribus ſit derogatum per c. de multa

ne legitima obtinere- nequibant, vnum tan-

& ideo expedit, quòd epiſcopus ipſas vniat ſi ꝑ ꝑ ipſa adſit paupertas, aliàs caderent ſub iſta pęna. Sed num quid dependentes vel vnitę præſumentur tales eſſe ſi aliàs de hoc non doceatur expreſſe: tamen eſt per xl. annos ſic fieri cõſuetũ? Non credo ꝙ ſit actus ꝑſcriptibilis, cum ſine inſtitutione canonica talia teneri non poſſint, ſicut dicitur de decanatibus & eccleſijs curatis ſ. dixi plene de hoc. Omnia vero alia ſunt ſimplicia, & in iſtis an ſint conpaſſibilia necne, id eſt an duo quis poſſit inſimul retinere, diſtinguitur: q a aut quis tenet ea non vt intitulata, ſed vt ſimplicia beneficia aliàs velut commendata, in quo caſu talis nõ cenſetur clericus illius eccleſiæ, qua quis intitulatus non eſt, licet beneficiatus inibi ſit. vt not. 22. q. 1. c. 1. & voco hic beneficiatũ ſine titulo iſtos aſſiſios, portionarios, præſtimoniarios habentes altaria vel capellas ꝓ Miſſis defunctorũ. ſ. de cle. nõ reſid. c. penul. de ꝑb ſignificatũ, & idẽ de habẽtibus poſſeſſiones ad vitã. 16. q. 1. poſſeſſiones & q 3. illud. 12 q. 2. quicũq; cũ ſimilibus. Et in hoc caſu crederem aliquem de iure cõmuni poſſe habere plures, maxime vbi aliàs per ſe nõ ſufficeret, niſi forte ex iure ſpeciali, puta priuilegio, ſtatuto, ſeu conſuetudine eſſet prohibitus. Sunt alia ſimplicia & intitulata, ſicut ſunt eccleſiæ rurales ſine cura, vel ꝑbendæ alicuius eccleſiæ collegiatæ, vel cathedralis. 70. diſtin. ſanctorum. 71. diſt. clericos. 21. q 1. c. 1. nec talis ſic intitulatus recedere debet ab illa, in qua vocatus eſt. 7 q. 1. epiſcopum. quo caſu proprie dr̃ clericus talis eccleſiæ. Sed in iſtis duobus caſibus vltimis quæro de tribus quæſtionibus. Prima eſt, an de iure quis poſſit duo talia bñficia, vel vnũ duplex cũ alio ſimplici inſimul retinere? Scd'o an de cõſuetudine ſaltẽ? Tertio, an ex diſpenſatione? Ad primũ dicendũ eſt, ꝙ tam titulata, quàm intitulata, vel etiam vnum de illis cum vno duplici quis tenere poteſt, de iure & conſuetudine Romanæ curiæ, vt ſ. de ꝑbẽ. extirpandæ. §. qui vero. per Innoc. & de ꝑben. ſuper eo. lib. 6. fructus tamen illius præbendæ ſeu beneficij in quo reſidet, non percipiet, & ſic erit canonicus, & nõ præbendarius: & ſic quaſi canonicus honorarius ad inſtar honorarij tutoris, ff. de min tut l. ſi plures. §. 2. iſte n. vocabitur ad communes tractatus, vt not Hoſt. in c. ſuꝑ inordinata. nec in hoc caſu ille qui tali aliàs beneficiato dat ſcienter ſecundũ beneficiũ, poterit ipſum cogere ad reſidentiam, quia ſuper ea tacite videtur diſpenſare cum eo, vt not. Innoc. de cler. nõ reſid. c. ſi. & de præb. cum iamdudum. Quid ergo erit de cõſuetudine in talibus? Diſtingue, quia aut loqueris in eadem eccleſia, aut in diuerſis. Si primo, non potes diuerſa ſeu plura habere ſ. de conſue c. 1. lib. 6. ꝗ decre. videtur intelligi de intitulatis inibi perpetuo. quouis nomine dictum beneficium cenſeatur: quia ſecus crederẽ de alijs, puta pſtimonijs, officia ibus prioratibus tẽporalibus ſeu clauſtralibus, ſyndicatibus, vel alijs officijs ſimilibus. Si autem loqueris in diuerſis eccleſijs, hic non poſſum dare certam doctrinam de conſuetudinibus, priuilegijs ſeu ſtatutis ſingularib. ſeu ſpecialib. cũ ſint facti, & in facto conſtant. ſ. de cõſti. licet. lib 6. vnum tamen dico, ꝙ ſi conſuetudo vel ſtatutum concedat in ſua eccleſia beneficia ſic, quicũq; beneficiatus aliàs adipiſcatur beneficium in iſta eccleſia, eo ipſo vacet illud: & ſint ambo beneficia in poſſe ſtatuentis, primũ vacat de facto, licet aliàs eſſet ſũ ſecũdo cõpaſſibile de iure, niſi eſſent diuerſi collatores, & collator primi beneficij intra ſex menſes cõtraduceret, iuxta ea quæ not. Innoc. ſ. de renun. admonet de præb. de multa, ſic intelligo qđ not per Inno. & Hoſt ſ. de conceſ. præb. litteras. dixi ſ. Quid ſi ſtatutum dicat, ꝙ talis cõpellatur dimittere primum, ſi-

tum ex dignitatibus, perſonatibus, officijs,

cut eſt in ſtatutis eccleſiæ Barchinoñ. Dic ꝙ in hoc caſu erit op' facto hominis: nec crederem quòd præciſe poſſet epiſcopus agere contra talẽ ad dimittẽdũ primum. ſed conditionaliter, ſcilicet ſi velit retinere ſecundum: ex quo nec de iure, nec de ſtatuto aſſecutio ſecundi aufert ſibi primũ. ſic intelligit ſ. de ꝑben. referente Sed numquid conſuetudo per quadraginta annos ſeruata poterit viceuerſa incompaſſibilia facere compaſſibilia', verbi gratia. Conſuetudo patitur, ꝙ decanus ruralis. qui habet viſitare, & archidiacono vel epiſcopo referre, & ex hoc procurationem recipere, inſtiauere corporaliter rectores, eccleſiarũ vacãtiũ cuſtodiã gerere, & tempore vacationis adminiſtrare diuina, & exercitium curæ in ipſis, habeat vnã cũ decanatu tali vnã eccleſiã curatam illam, vel iſtam ſi qua ſibi aliàs canonice conferatur: numquid talis cõſuetudo excuſat contra iſtam decre. execrabilis. & à pęnis euiſdẽ? Videtur quòd ſic, ſupra de conſti cũ omnes. in ſi cum excuſet in ſacramentis, quod eſt fortius 91 diſt peruenit Item in matrimonijs ſupra de ſpon. duorum, c ſi. de cog ſpi. ſuper eo. tacite enim videtur cõſentiſſe princeps, ex quo ꝑ xl. annos obſeruata fuit inconcuſſe ſaltem in maiori parte eccleſiarum, vt de offi. archi. cap. ſi. & ſic cum facti ſit, non videtur eam reuocaſſe per ſuam generalem cõſtitutionem, in qua de ipſa non fuit facta ſpecialis mentio, vt patet per c. ſ. de conſti. licet. lib 6 Contrarium credo, nã expreſſe dicit textus, quòd quicumque receperit beneficiũ habens curam animarum annexam, ſi prius tale beneficium habebat, eo ſit ipſo iure priuatus, quod exponit Inno. dicens, tale, ſcilicet curam habens ſtricte in foro animæ ſupra de pœn omnis. ſiue large, ſ. ſi habet in foro contentioſo. ſupra de elect dudum. & hoc ſiue habebat in eccleſia cathedrali collegiata. parochiali vel capellania, & etiam ſi cet non habet ſpecialẽ eccleſiam. vel in eccleſia certa: habet tamen ſuper certa loca, iuxta c. ſupra de præbend ſuper eo. lib. 6. de quo per Inno in c. de multa. & de offi. archid. cũ ſatis. ex quo ſequitur, ꝙ ſi ſic intitulati in diuerſis eccleſijs vel beneficijs, erant primo ipſo iure priuati: ſequitur, quòd non poſſidebant ipſam à principio aliqua poſſeſſione colorem habente ſeu adminiculum iuris: & ſic non ꝑſcribebant ſupra de reg. iur. ſiue poſſeſſione lib. 6. 8. diſtinct. quo iure. ſupra de præſcript cãm. de reſtitut. ſpoia. ex parte de reg iur. beneficiũ. lib. 6. maxime cũ in titulis beneficiorum, qui omnino ſunt ſingulares, vt 8. q. 1. olim. poſſeſſio vnius non iuuat aliũ, cum in talibus non cadat ſucceſſio iuris vel facti, licet in caſu cadat ſucceſſio litis vel cauſæ, vt ſupra vt lite penden. ſi hi. in ſi. lib. 6. & dicto cap. olim. de ꝑb. cap. 1. de hoc etiam dixi ſupra in extrauag ſuſcepti. Non obſtat ſupra de pręſcrip ſi qui exigentibus. li. 6. vbi non præſcribunt priuati ipſo iure: ſed eorum ſucceſſores cum bona fide: in noſtro autem caſu non eſt dare ſucceſſorem, vt dixi ſ. eo c & alia ratio, ſcilicet ꝙ cõſuetudo non valeat in tantũ grauamẽ eccleſiarũ & derogationẽ Pade, & legis ſuæ, cũ introducẽdo cõſuetudinem populus ſeu clerus habeat intentionem ſnã declarare ex ipſius factis ff. de leg. l. quibus. ſed ipſe clerus in factis ſæpe nihil habet declarare, cũi in eſt obſequendi neceſſitas, nõ auctoritas imperãdi. 19. diſt. ſi Romanorũ. & c. in memoria. maxime vbi expreſſe ſoli Papæ reſeruatũ eſt, ſicut eſt in nr̃o caſu. ſimile 93. diſt illud 100. diſt. ꝙ morẽ. ſ. de coſue. c 1. & c quãto. & c. vlt. cũ ſimilibus. Idem vr̃ dicendũ de cõſuetudine aliquorũ monachorũ, qua adminiſtratores, puta

prior

Beneficia ſimplicia an ſint incõpaſſibilia.

Conſuetudo poteſt quãdoq; beneficia conditionare.

Beneficia incõpaſſibilia an per cõſuetudinem poſſint fieri cõpaſſibilia.

Cura animarũ habeť in duplici foro.

Beneficio tituli ſunt ſingulares.

prior eius clauſtralis, camerarius, ſacriſta, celerarius, vel ſimiles poterunt cum ſua adminiſtratione tenere vnũ prioratum extra, vel aliud beneficiũ, ſi ſibi aliàs conferatur, quod videtur reprobari in ꝑpetuis, vt hic: & ĩ. de præb. cum ſingula. lib. 6. ſecus in temporalibus vt dixi ĩ. de Priore clauſtrali, & de officialibus eorũ & ſimilibus. Ad tertiũ quo quęritur, an poſſit, & quis cum talibus diſpenſare? Et videtur ꝙ nullus citra Papã, quia ex quo talia beneficia facta ſunt incompaſſibilia de iure, de conſuetudine vel ſtatuto, & ipſę cõſuetudine & ſtatuta aſſumunt vigorem à Papa, qui in eis tacite vel expreſſe vr̃ cõſentire, & eis firmitatem dare, vt ĩ. de maio. & obed ſi qs, & de hoc not. ĩ de conſti licet. lib. 6 ergo citata Papã nemo poteſt diſpenſare. non enim ipſi ſtatuentes per ſe ſtatuunt: ſed potius ipſe Papa, qui in ſuo canone dedit eis poteſtatẽ ſtatuendi argu. ĩ. de transla inter corporalia. circa medium, ibi; præſertim cum nec ſine auctoritate Romani Pontificis, & c canonem ĩ. de maio & obed ſi quis. de ſent. excom. ſi concubinæ. immo vr̃ ꝙ nec ipſe Papa, ſaltem in ijs, quæ ſunt ſtatuti vel cõſuetudinis, dum diſpenſatio non faciens mentionem de alio iure ſpeciali non valeat. ĩ. de præſcrip. cum olim. & c. veniens ſed Papa non poteſt diuinare oĩa iura ſpecialia vt ĩ de conſti licet. ergo, &c. Ad quod dicendũ ꝙ in ſupremis & duplicibus Papæ, in ſimplicibus vel vno ſimplici & alio duplici nõ requiritur diſpenſatio ex quo ſunt de ſe compaſſibilia, vt hic. & noã de p̃b. cum iam dudum & c. extirpandæ. §. qui vero per Inn. fallit primo. niſi ꝯſuetudo vel ſtatutum faceret ea incompaſſibilia, vt ſupra dictum eſt. Secundo vbi exigitur perſonalis reſidentia in vtroque: qa tunc ſuper reſidentia alterius ordinarij diſpenſatio requiritur, niſi forſan dicas ꝙ collator ſecundi ipſo facto ſuꝑ reſidẽtia diſpenſat in hoc, ꝙ tali ſic adſtricto primo beneficio confert ſecundũ, vt not Inn. de cler. nõ reſidẽ. c. fi.

prioratibus [a], eccleſijs vel beneficijs huiuſmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, perſonatu, vel officio, prioratu, eccleſia vel beneficio ſine cura, quæ habere maluerint, prætextu diſpenſationis [b] ſufficientis circa id eiſdem indultæ, poſſint licite retinere: quæ [c] tamen teneantur eligere intra menſem numerandum à tempore notitiæ [d] conſtitutionis iſtius: Cęteris [e] beneficijs cum cura vel ſine [f] cura, quæ ipſius diſpẽſationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure abſque diſpenſatione aliqua licite retinere. quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinarijs [g] ſub teſtimonio publico [h] intra idem [i] tempus verbaliter vel realiter [k] cum effectu dimiſſis: abſque eo quòd ad illa numquam ſine noua collatione [l] ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere [m] præſumant. Alioquin tam his quàm alijs omnibus beneficijs, quæ virtute huiuſmodi

a ¶ Prioratibus.] collegium ſcilicet habentibus, ſeu eccleſiam parochialem ſibi annexã, dũtamẽ eccleſia immediate per ipſum Priorem regatur, quia ſi ſecus ꝑ vicarium perpetuum, vt ĩ. §. fi.

b ¶ Diſpenſationis ſufficientis.] diſpenſatio enim erit ſufficiens, ſi quicquid erat impedimenti relatũ in ipſa fuerit, & expreſſe ſuper omnibus diſpẽſatũ, aliàs non, vt ſup. de elect dudum 2. in fi. de conſan. quòd dilectio. de præben. non poteſt lib 6.

c ¶ Quæ.] ſcilicet vnum curatũ, & aliud nõ curatũ.

d ¶ Notitiæ.] ſupple, per quemcumq; de iſtis ſcitæ. & ſic non à tempore publicationis factæ in curia vel ꝓuincia: quia ſi intelligeret publicationis, ita dixiſſet ſicut dicit notitiæ. argu. ĩ de deci. ad audientiã. ſimile ĩ de cõceſ præb quia diuerſitatem. cum ſimilibus. Is enim qui neſcit, non dicitur poſſe experiri. 2. q. 5. biduum ff de calum annus.

e ¶ Cęteris.] verſiculus eſt.

f ¶ Sine cura.] aliàs tamen de ſe incõpaſſibilia de iure vt infra patet.

g ¶ Coram ordinarijs.] id eſt diœceſanis, non aliàs, vt infra eod. § cæterum.

h ¶ Publico.] ſcilicet tabellione, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alio creato tamen ab illo qui poteſtatem habuerit hunc creandi ex cõſuetudine vel de iure, vt legĩ, & not. ĩ. de fide inſtru. c. 1. & 2. & cap. cum dilectus. & c. fi. Simile ĩ. de electio. vt circa. & de offi. ord ſi canonica li 6. An officium tale ſit voluntariæ iuriſdictionis in tantum ꝙ extra territorium creãtis ipſum valeat exercere, vel potius cõtentioſæ, & ſic non poterit, nõ eſt materia propria: ſed de hoc not Hoſt. ĩ. ne cle. vel mona ſicut te. Sed numquid authẽticum ſigillũ epiſcopi vel alterius prælati erit teſtimonium publicum? Non videtur quia ſi Papa hoc voluiſſet, adiecisſet ſicut fecit in dicta decre. ſi canonici. & in c. vt circa. adiecit litteris. qđ exponitur, ſigillo authẽtico ſigillatis. Credo ꝙ authẽticũ ſigillũ ſatis faciat teſtimonium publicum: dumtamen illum cuius eſt ſigillum, principaliter non tangat: ſed alios potius, maxime ſubditos, arg ſup de proba. poſt ceſſionẽ, & c. quoniam, & de teſti. à nobis, cum ſimilib. vnde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni, vel eius ſigillo, vt ſup. de proba. quoniam, in extraiudicialibus tñ talibus miniſtris & eorum ſigillis circa officium ſuũ creditur. arg ff de reb cor. l magis. § illud ſic Compoſte ſupra de reſcrip. capitulum

Sigillum epiſcopi an ſit teſtimoniũ publicũ.

i ¶ Idem tempus.] ſcilicet ſex menſium.

k ¶ Realiter.] dumtamen eſſent præſentes in ſuis bñficijs, aliàs ſi ſint in curia vel aliàs longe, ita ꝙ p̃ſentialiter hãc realitatem non poſſint intra dictum tẽpus oſtẽdere, nec ad effectum dimiſſionem perducere, ſufficit quòd animo & verbo expreſſo faciant hoc cũ teſtimonio publico ibi vbi ſunt, & ꝙ hoc vt citius poterunt, mittãt & denũtient dictis diœceſibus, & hoc credo quod ſufficit dumtamen poſtea nullum ius ſibi in ipſis vendicent, nec per ſe vel per alios aliquod impedimentum apponant, quo minus Papa poſſit libere diſponere de eiſdem, arg. 22. q. 2 facit.

l ¶ Noua collatione.] quæ immediate eis fieri poterit ẽt ꝑ ordinarios, ſi aliàs beneficia iſta incõpaſſibilia dimittent: dumtamen eſſet ordinarijs facultas diſponẽdi de illis, cum non propter crimen, ſed ſolo placito Papæ illi huiuſmodi beneficijs ſuoi priuati. argu. ſupra de elect ſuper eo.

m ¶ Se immiſcere.] & ſic eſt argu. quòd immiſcens ſe beneficio quo priuatus eſt vel ſuſpenſus, iure quod in eo obtinet, priuatus eſt ipſo iure, quod credo verũ vbi expreſſit in pœnam, hoc eſt in ipſa vel alia conſtitõne adiectũ, ſicut eſt hic inf alioquin, &c & ſupra de ele. cupientes. §. cæterum. li. 6 aliàs ſecus, ſed punieř arbitrio ſuperioris, vt ſup. de ele. ſtatuimus in fi. li 6 & ibi per Hoſt. ſuſpẽſio. n. à beneficio non procedit à claue, nec cõprehẽditur ſub cẽſuræ nomine, ſed ſuſpẽſio ab officio dũtaxat. ſup. de ver ſign quærenti, & de exceſ. ꝑla. tanta, qđ patet, quia abbatiſſa licet nõ habeat claues, vt ĩ. de pœn. noua. nihilominus hãc pœnã infligit, vt

vt ſup.de maio.& obed.dilecta.aliàs per totum mundum ſe extenderet, ſicut vſus clauis ſe extendit, vt ſupra de treu.c.1.in ſi.& in non tranſgreditur territoriũ profitentis eandem, vt ſup.de ele.ſi compromiſſarius. lib.6.cum ſimilibus.

de iſtis tamen incompaſſibilibus dic vt in dicto cap. de multa, per hoc enim videtur ſublata opinio Card. poſita ſupra de offic. ordi. ordinarij lib. 6. quæ videtur in talibus dare electionem, de quo dic vt ibi, & in ſequenti gloſſa.

noſtri moderaminis retinere poterant [a], vt præfertur, ſint ipſo iure priuati, & prorſus inhabiles ad ſimilia beneficia obtinenda [b].

¶ Per hoc [c] autem ijs qui dignitates, perſonatus, officia, prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex diſpenſatione, quæ ius [d] tribuat, iuxta noſtram moderationem præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum vel eorundem prædeceſſorum auctoritate litterarum expectant [e], cum quibus eſt, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licite valeant, diſpenſatum, nolumus derogari, quin ea cum vacauerint, intra dicti temporis ſpatiũ poſſint eligere, & dimiſſis alijs recipere in forma præſcripta ac licite retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi huiuſmodi noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni.

¶ Porro [f] quia quorundam oculos ſic auaræ [g] cupiditatis vitium excæcauit, quòd plura talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt [h]: nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, vt omnia & ſingula beneficia ſic detenta (illo tamen retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica [i] competat ius eiſ-

a ¶ Poterant.] quæcunque illa ſint, ſiue de iure coi, ſiue diſpẽſatione mediante eis competerent. ex quo dicit ſupra omnibus. in contrarium videtur: nam ſola illa videt eis auferre, quę obtinebant ex diſpenſatione, & non alia: quòd videtur innuere præcedens verbũ: ibi, virtute huius noſtri, &c ergo ſecus de alijs, maxime cum ſit pęnalis hæc conſtitutio, & ſic reſtringenda de pęni.di.1 pęnæ. pro prima parte facit quod ſequitur, & prorſus ĩhabilis, &c huic tamen poſſet reſponderi, quod turpius eijcitur & difficilius, q̃ non admittiť hoſpes. ſupra de iureiur. quemadmodum.

b ¶ Obtinenda.] & ſic qui grauiter offendit principem, multiplici pœna punitur. ſup. de iud.at ſi clerici in ſi.de exceſ prælа.grauem

c ¶ Per hoc autem.] Quinta pars.

d ¶ Quæ ius tribuit.] ſcilicet ſpeciale, cum priuilegium ſit ius & lex priuata.3 diſti porro.

e ¶ Expectant.] & ſic habebant ius ad rem tãtum, vnde not hic ꝙ ſuperueniens conſtitutio priuatiua fortius operatur in beneficijs realiter poſſeſſis: quàm in his in quibus tantũ ius eſt ad rem, quod eſt contra decret.ſup.de conceſ.præb.quoniam lib 6. Dic quòd nõ obſtat, quia ibi ſimpliciter reuocabat expectantes, & ius ad rem ſolum obtinentes, hic ſub conditione, optione ſcilicet ſeruata retinendi quod vellent, quæ optio nõ poſſet habere locum in hoc caſu, niſi adhuc perduraret ius iſtis expectantibus: quod ſit ne ſint deterioris conditionis, quàm alij, & quod conſtitutio ſit omnibus æqua, & ne eorum impetratio multis expenſis & laboribus obtenta eis penitus ſit damnoſa, cum ignorent merito quod obtinebunt ratione expectationis: quia de futuris nemo certus, & ſic optare non poterant, & ſic impedito non imponitur conſtitutio, ſicut nec ignoranti currit tempus, vt ſupra de conſti c.2.de elect.eis.

Futura ſunt incerta.

f ¶ Porro.] Sexta pars.

g ¶ Auaræ.] auaritia.n.eſt idolorum ſeruitus, vt ſup. de præb.auaritiæ.& de elect. auaritiæ. lib. 6.nam ipſa excæcat poſſeſſores ſuos, vt in dicto c.auaritiæ.

h ¶ Præſumunt.] hæc præſumptio inducit infamiam, furtum, & peccatum mortale, vt ſup.de ele dudum 2. vbi de hoc, nam per iſtud quod erat expulſiuũ omniũ aliorum, ex quo alia erant ſibi incompaſſibilia, videtur alijs tacite renuntiaſſe, & ipſa pro derelicto habuiſſe, iuxta decret.ſup.de pręb.de multa.21.q.2.ſi quis iam trãſlatus, & arg.32.q 2.cum renuntiatur. nam ſicut clauus clauo retunditur: ſic vnum beneficiũ alio.

i ¶ Ex collatione canonica.] hoc videtur impoſſibile, quòd ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata, & incompaſſibilia ſine diſpenſatione: & ſic per conſequens erat vt fur, infamis, & ineligibilis, & in mortali peccato cõſtitutus, vt ſ. de ele. dudũ 2. quod tali canonice poſsit aliud dari: immo dicit decr. qđ niſi prius talia ſic ſine diſpenſatione obtenta libere, & ſponte reſignent, collatio facta d' alijs penitus nullius eſt momenti, vt ſ de off. ordi ordinarij.in fin. Põt dici ꝙ illa loquitur vbi plura tenebat illicite antequam vltimum aſſequeretur, vel vbi illa priora habebat licite cum diſpenſatione: ſed non erat in ea ꝙ non poſſet aliud recipere, ſed hic vbi duo tantum, ſic ꝙ ante aſſecutionem ſecundi licite tenebat primũ: & ſic concordat ibi cũ decret de multa. ſup. de præb. Cum decr.de multa.videtur iſta ſimilis omnino, ſed huic contradicit etiam in hoc quod ſup. dixerat plurima, quod verbum plura quam duo vř comprehendere: quare videtur potius quod ſpecialis ſit hæc prouiſio, per quam Papa vult talibus proſpicere efficiendo gratiam.ſ.quod dato quod in illo de iſtis haberẽt ius, poſſint tamen vigore huius decre.vltimum retinere, alias eis canonice collatum, ꝙ denotat hoc verbum, aliàs, quaſi dicat non erat omnino canonica collatio ꝓ pluralitatem, quæ hoc impedierat: ſed aliàs.i. ſi non eſſet pluralitas, canonica erat: aliter non video quod poſſet rñderi dictis decre.dudum. & c. ordinarij. Vnde iuxta hoc vidi dubitari. An obtinentes plura beneficia de ſe incompaſsibilia ſine diſpenſatione habeant vocem in electione, & ſic an poſsint eligere actiue. Secundo an poſsint eligi paſsiue. Tertio, an ſi quis electus fuerit, poſsit ſecum per inferiorem Papa ſine reſignatione diſpenſari vnde planum eſt, ꝙ & talis cum ſit in peccato mortali, vt not gl.ſup. de ele. dudum, in ſi. & ſic quo ad ſeipſum tantum ſuſpenſus, non quo ad alios, non debet in officio ſuo vitari, vt legitur ſup. de vita & hone cle quæſitum. immo ſi acquiſiuit beneficium, poterit cum eo per ſuum epiſcopum diſpenſari prout videntur not. Inn.& Hoſt. ſupra de tempo.ordin.dilectus, & de cler excom. poſtulaſtis.glo in verbo, diſpenſare, quod credo verum: niſi dictum peccatum non habebit infamiam publicam ſeu reſtitutionem rei alienæ ſibi annexam: nec ſit tale quod aliàs impediat de ſe executionem ordinum vel officij poſt perfectam pęnitentiam, de quo ꝑ Inno ſupra de deſpon. impub ad diſſoluendũ, & de renun.niſi.ſicut eſt iſte, niſi forſan aliud ſit poſt dimiſsionem

Electio, an impediatur ꝓpter beneficiorũ incõpaſſibilitatem.

dem [a]) intra tempus, vt præſcribitur, limitatum verbo & facto ac ſine fraude, coram ordinarijs ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint [b], & illo ſint ipſo iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles [c] penitis ad quæcunque obtinēda eccleſiaſtica beneficia cenſeantur.

¶ Qui vero [d] deinceps [e] receperint dignitatem vel perſonatum, ſeu officium aut aliud beneficium, curam animarum habens annexum, ſi antea ſimile beneficium obtinebant, illud [f], quo ipſo iure (poſtquam ſecundi poſſeſſionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude ceſſantibus quo minus [g] habeant ſteterit [h]) priuati noſcuntur, abſque moræ diſpendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo [i]: Alioquin [k] ex-

tunc ſint ipſo iure ſecundo [l] priuati, & nedum ad ſacros ſuſcipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcumque aliud eccleſiaſticum beneficium inhabiles reputentur.

¶ Quę [m] omnia & ſingula beneficia vacatura [n], vt præmittitur, vel dimiſſa, noſtræ & ſedis [o] Apoſtolicæ diſpoſitioni, de ipſorum fratrum conſilio reſeruamus: Inhibentes, ne quis præter Romanum Pontificem quacumque ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de huiuſmodi beneficijs diſponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouari hoc quoquo modo [p] præſumat. Nos [q] enim ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, irritum decernimus [r] & inane.

¶ Cæterum [s] ordinarios intelligimus in caſibus ſupraſcriptis epiſcopos [t], in quorum ciuitatibus vel diœceſibus conſiſtunt

miſſionem illorū bñficiorum, quæ iniuſte detinet, vt in c. dudum. Sed an poſſit eligere vel eligi quæritur: & ꝙ poſſit eligere, eſt arg. ſup. de ele. cum Vinton. niſi ſuſpenſus per triennium à beneficijs pro eo, quia inſufficientem eligit: ſi interim immineat electio, eligere pōt, facit etiam eod. tit. perpetuo lib. 6. Itē etiam quod eligi poſſit, facit ſup. de iureiur. ſicut noſtris.

a ¶ Ius eiſdem.] aliàs ſubaudi, quàm propter pluralitatem.

b ¶ Quod ſi non fecerint.] verſiculus. Guli. de monte Lauduno.

c ¶ Inhabiles.] ſupple, perpetuo, ex quo intra ſex dictos menſes nō compleuerint præmiſſa: & in hoc additur ad decr. dudum, per quam tenet Inno. ꝙ ſtatim libera dimiſſione facta de illis beneficijs, quæ iniuſte tenebat, deſinebat eſſe ſuſpenſus, intelligibilis, & infamis, quod intelligebat Hoſt. ſupra de reſcri. poſtulaſti. in fi. in reſtitutione prius tñ facta de fructibus male perceptis: ante vero nō, hic aūt indefinite, & ſic perpetuo eos inhabilitat. Qui .n. ſimpliciter deponitur, perpetuo deponitur, vt 50 diſt. ca. 1. in fi. quod crederem verum, ſi pœna imponeretur pro crimine cū cauſæ cognitione & definitiue, & beneficia talis ſtatim poſſint conferri, ex quo eſt ꝑ ſnīam dānatus, ſi vero interloquendo nō expreſſa cā, tunc vſq; ad ſolutionem intelligitur ſuſpenſus, ne rūpatur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ. Si vero fuerit cā expreſſa, vt quia pro contumacia vel offenſa; tunc vſque quo de illis ſatisfaciat: ſed vbi pro contumacia vt hic vr̄; tunc nō eſt perpetua pęna ſimpliciter appoſita, ſed temporalis tm̄. i. quandiu contumacia durat, vt ſup. de conſt. ex litteris, vbi de hoc: quare hæc decr. vr̄ intelligēda ſm̄ dictas opiniones doctorū: ſed prima vr̄ verior, ſ. ꝙ pęna ſit ꝑpetua, per hoc quod ponitur infra in ver. alioquin. ibi, extunc, & c vbi inhabilitanī quo ad ordines, & quo ad quodcunq; aliud bñficium, & priuanī ēt licite obtento: magnū etenim crimē eſt tantā inobedientiā cōmittere aduerſus ſic deliberatā & ſic expreſsā principis voluntatē: & ideo ſatis pro crimine potius q̄ pro contumacia vr̄ dicta pęna infligi. arg. ſup. de maio. & obe. illud. 81 diſt. ſi quis ſunt presbyteri. cum ſimilibus.

Pœna alicui impoſita, an intelligaī perpetua.

d ¶ Qui vero.] Septima pars.

e ¶ Deinceps] hoc intelligas de his in quibus tpe cōſtōnis non obtinebat ius in re, ſed ad rē, vt ſup. dr̄ in §. per hoc. quem tm̄ iſte §. reſcrip. ſecus aūt eſſet de vacātibus aliàs quàm per iſtam conſtitutionem, in quibus antiqua iura non permutantur, cū per ſpecialem prouiſionem cōia iura regulariter non tollantur. 1. q. 6. exigunt. 29 di. per totum, & ſic quantū ad hoc eſt cōſtitutiua iuris noui, non autem recitatiua antiqui, ſimile de hoc legitur ſupra de præben. de multa.

f ¶ Illud, quo ipſo iure.] de quo ſup. de præb. de multa. & c licet epiſcopus lib. 6.

g ¶ Quo minus habeant.] ſubaudi, poſſeſſionem.

h ¶ Steterit.] ſimile ſup. de ele. commiſſa. § annus. lib. 6.

i ¶ Pari modo.] ſ. intra ſex menſes ſub teſtimonio publico verbaliter, realiter & cum effectu.

k ¶ Alioquin.] verſiculus.

l ¶ Secundo.] & ſic habito iſto, ſcilicet ſecundo, in quo ius habebat, & habito ſcilicet primo, in quo non habebat ius, & in hoc additur ſecunda pœna ad dictam decr. de multa, nam primū erat ibi, ſcilicet, ꝙ eſſet primo bñficio ipſo iure priuatus, & ſecundo priuaretur: ſed hodie in caſu huius c. ſunt ipſo iure priuati vtroque, vt hic patet: tertia vt ſit inhabilis ab ordinibus ſuſcipiendis, quarta à quocunque beneficio, vt infra ſequitur.

m ¶ Quæ omnia.] Octaua pars.

n ¶ Vacatura, vt præmittitur.] vt quia eliget quod mallet vbi plura tenebat cum diſpenſatione: vel retinebit vltimum vbi alia tenbat ſine diſpenſatione, vel primū vacabit quod licite obtinebat, vbi ſecundum adipiſcitur, in quo habebat ius ad rem tēpore quo iſta conſtitutio fuit facta: aliàs contra, vt ī. vel quia omnibus ipſo iure priuatus erit, ſi hāc decr. non ſeruet, & ſic poſſunt eſſe vacatura propter iſtam decret. altero de quattuor modis.

o ¶ Sedis Apoſtolicæ.] & ſic durabit perpetuo hæc prouiſio, cum ſedes ipſa non moriatur, vt ſup. de reſcript. ſi gratioſe. lib. 6. 12. q. 2. liberti.

p ¶ Quoquo modo] & in hoc caſu ceſſabunt ꝓuiſiones illarum decre. ſup. de præb ſtatutum, & c. Apoſtolica. lib. 6. cum non ſit mirum, ſi per ſpeciale generali, & per vltimum prioribus derogatur. ſup. de reſcri. c. 1. & de offi. deleg. ſuper quęſtionum, in princ.

q ¶ Nos enim.] verſiculus.

r ¶ Irritū decernimus.] de hac decr. dic vt ſup de ele. ſi eo tempore, & de conceſ. præb. quia cunctis. lib. 6.

ſ ¶ Cæterum] Nona pars

t ¶ Epiſcopos.] & ſic ſtricte accipitur hic ordinarius pro diœceſano tantum: aliàs autem regulariter accipitur pro prælato alicuius eccleſiæ, maxime in bñficijs

Ordinarius in iure pro q̄bus accipitur.

ad plenam

beneficia, ſeu aliquod eorum, quæ debent ſecundum præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel eccleſijs cathedralibus vacantib. capitula [a] earundem. Et hi [b] de beneficijs tam dimiſſis [c], quàm (vt prę mittitur) perditis [d], nos vel Apoſtolicam ſedem certificare ſtudeant quamprimum commode poterunt [e] indilate, vt de illis ſalubriter diſponere valeamus [f]. Quantum [g] autem ad modificationem [h] perſonatuum attinet antefactam, illa dumtaxat & non alia beneficia eccleſiaſtica quocumque nomine nuncupentur, curam habere cenſemus, quæ parochias habent, in quibus eſt animarum [i] cura annexa, non per vicarios perpetuos [k], ſed per rectores, aut miniſtros beneficiorum ipſorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon [l] etiam illa [m] quorum miniſtris ratione beneficiorum [n] huiuſmodi competit viſitare [o] *,

ad plenam eorum collationē ſpectantibus. ī. de elect. licet canon. & de offic. ord lib. 6. Quid erit de illis rectoribus, quibus in priuilegio abbas Cluniaceñ cōmittit curam animarū: inſtituit & deſtituit, & facit ꝑ quē vult epm ordinari, & breuiter in omnibus & per oīa diſponit de preſbyteris ſuis ſicut epiſcopi de ſuis ꝓprijs: numquid cenſebitur diœceſanus ipſe abbas in hoc caſu? Non credo, cum hic ſit ſpecialis prouiſio, à qua recedendum non eſt etſi perquam dura ſit. ff. qui. & à quibus. l. proſpexit. & ſic erit hic caſus epiſcopalis, qui computetur inter illos, de quibus not. Hoſtien. ſupra de vſur. cum tu.

a ¶ Capitula.] quæ ſuccedunt in adminiſtratione eccleſiæ vacātis. de maio. & obe. epiſcopali. lib. 6. de hæret. cum ex iniuncto in fi.

b ¶ Et hi.] verſiculus.

c ¶ Dimiſſis.] ꝑ obedientes huic conſtitutioni.

d ¶ Perditis.] ſubaudi propter pœnam huius conſtitutionis, vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuiſſent

e ¶ Quamprimum commode poterunt.] ſimile ſupra de elect. cupientes. §. 1. in fi lib 6.

f ¶ Valeamus.] & ſic ex hoc. & ex multis ſupra poſitis apparet, ꝙ hæc conſtitutio ſpecialem prouiſionem continet: nec in aliquo Papa intendit ꝑ iſtā decre. de multa vel alia iura de hac materia loquentia quātū ad alia beneficia corrigere, vel in aliquo immutare. nec eſt in alijs ad conſequentiam trahenda. arg. 2 q 7. exigunt. 19. diſt. ſciendum. cum ſimilibus.

g ¶ Quantum.] Decima pas. Guliel. de monte Lauduno.

h ¶ Modificationem] hoc enim reſtrictionem denotat, vt ſupra de verb. ſig. tranſmiſſæ.

Cura duplici foro exercetur

i ¶ Animarum cura] exercēda ſcilicet in foro aīæ vt hic, ſiue in foro cōtentioſo, vt infra ibi, necnon ergo a contrario ſenſu de beneficijs ſimplicibus etiam ordinē presbyteratē, diaconalem, vel alium ſibi annexum, ex quo aliàs curam non habent, non intromittit ſe hæc conſtitutio, ſed de curatis dūtaxat ad hoc ꝙ dicantur priuati ipſi obtinentes, vt ſupra patet.

Monachorum ambitio plus eſt cōpeſcenda, quàm aliorum.

k ¶ Perpetuos.] in hoc deuiat à decre. ī. de p̄b. cum ſingula. in princ. lib. 6 & eſt caſus diuerſus, non aduerſus. Sed quæ eſt ratio diuerſitatis? Dic ꝙ ambitio monachorum, cui ſoli dicta decre cum ſingula. obuiat, q̄ tanto damnabilior eſt, quanto ipſi mittendo manum ad aratrum, reſpiciendoq; retro, in ipſis auaritiæ accēditur appetitus, vt ī de elect quorundam. l. b. 6. hic āt vniuerſos proſpicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia ſpecialiter, illa vero circa multiplicia q̄cumque ſint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam verbo, perpetuos, quod iſta decret non adſtringit temporales officiales epiſcoporū ſeu miniſtros, ſicut ſūt Priores clauſtrales, officiales epiſcoporum, ſeu vicarij pænitentiarij, celerarij. ſeu ſimiles, qui de anno in annum in ſuis monaſterijs commutantur, vt de hoc dixi ſupra.

l ¶ Necnon.] verſ. Supra locutus eſt Papa de cura, q̄ exercetur in foro animæ: nunc loquitur de illa, quæ exercetur in foro contentioſo, quam vocat textus ſpecialem iuriſdictionem ī. de præben. ſuper. eo. lib. 6. & de elect. dudum 2 §. tandem.

m ¶ Illa.] ſcilicet beneficia.

Subiecta talia ſūt. qualia ꝑmittūtur ab eorum p̄dicatis.

n ¶ Ratione beneficiorum.] Not. & ex hoc, ꝙ cōſuetū eſt exerceri ꝑ miniſtros beneficiorum, talia ipſa beneficia iudicari, iuxta hoc quod dicitur, talia accipi ſubiecta, qualia prædicata permittunt, vt not. glo. ī. de deci. dudum. in fine. & ſic non curemus de nominibus beneficiorum, ſed de his potius, quæ ſolita ſunt fieri per miniſtros ipſorum, cū officium iſtarum perſonarum eccleſiaſticarum ſubiectarum regulæ, ſicut ſunt canonici, archipresbyteri & ſimiles, de quibus habes. 1. q. 3. Saluator. ſecundū diuerſas conſuetudines circa diuerſa verſet: & ideo illis titulis de off. archi. & cæterorum ſequentium, nō potuit dari certa doctrina de certis officijs, certis dignitatibus applicandis: immo vnum & idem officiū certis quandoque officialibus applicatur, ſicut vides de ſacriſta & cuſtode, qui habent ſibi cauere de oleo, vt ſupra. de offi ſacriſtæ & cuſtodis. vnde videbis, ꝙ in eccleſijs aliquibus archidiaconatus ſunt omnino ſine cura aliqua & iuriſdictione, ſicut eſt in eccleſia Valentina: & ꝓpoſitus, ſicut ſunt illi, de quib. not. Inn. ſupra de p̄b. de multa.

Forū ſpirituale cōtentioſū habēs, q d exercere poteſt.

o ¶ Viſitare.] Nota hic ſubſequenter ſex, quę ad ſpirituale forum contentioſum ſpectant, ſcilicet viſitare, inquirere, procurare, ſuſpendere, excommunicare, abſoluere ab excommunicatione & ſuſpenſione. Septimum apponit decre dudum. §. tandem ſcilicet interdicere: quorum etiam alterum tantum ſufficeret per ſe quantum ad pęnam huius cōſtitutionis. quod patet in hoc quod infra addit, ſeu quod totam orationē alternatiuā facere vr̄, vt ſupra de reſcrip. inter cęteras. Quid ergo erit de iſtis prælatis religioſis, ſeu ſæcularibus, qui eccleſias, in quibus habent perpetuos vicarios, quos pręſentant epiſcopis, & ibi rōne tēporaliū de quibus habent eis reſpondere, ſemel in anno viſitant ab antiquo de conſuetudine & procurantur? Nō vr̄ habere locum hæc decret. cum ratione alicuius ſpiritualitatis hoc non faciant, ſed ratione tēporalitatis dumtaxat, & ideo cum non attingant aliquid qđ verſetur circa ſubiectionem regulæ, non habet locū hæc decret. ſecus autem ſi viſitatio tenderet aliquid tangens diuinum officiū quantumcumq; modicum, ſicut faciunt aliqui archipresbyteri, qui non habent dū viſitant inquirere, niſi de cuſtodia Euchariſtię, & pannis altaris, & ſimilibus, itaq nō excommunicant nec corrigunt, alias nec abſoluunt. de quo dic vt per Innoc. & Hoſt ſupra de cenſi. auctoritate.

Viſitare & procurationes accipere, quib. permittitur.

* ¶ Viſitare] ſed qui ſunt illi, qui de iure poſſunt viſitare, & à viſitatis procurationes accipere? De epis & archiepiſcopis non eſt dubium: dūtamen ſint loca aliàs de ſe viſitabilia, vt ī. de cenſib auctoritate. c. ꝑpetuo lib 6. Sed numquid patroni clerici? Idem videtur cā temporalium prouentuū, de quibus eſt eis ꝑ ſuos vicarios rūdenaum, vt ī. de app. bonę. & de præben. in

Latera-

inquirere [a], procurationes [b] recipere, ſuſpendere [c], excommunicare [d], ſeu [e] ab excommunicationis & ſuſpenſionis ſententijs abſoluere [f] de conſuetudine [g] vel de iure [h], iuribus alijs de animarum cura loquentibus in ſuo robore quo ad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum moderationis, ſtatutorum, conſtitutionum, reſeruationis, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioñ xiij. Calend. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Lateranenſi. De his non reperitur in iure: ideo ſi talia exerceant, credo ꝙ magis hæc faciant de conſuetudine, vel ex inſtitutione fundationis, quã de iure. arg. 18. q. 2 Eleutherius. & licet talia exerceant, nõ ꝑ hoc ſolum cadent ſub edictum huiuſmodi decret. cũ temporaliter potius q̃ ſpiritualiter videantur hæc facere. ſic in recipiẽtib. albergas. hoc idem notaui plenius ſupra, quare dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

a ¶ Inquirere.] quantumcumq; de modicis rebus, dumtamen ſint tales, q̃ ſint eccleſiaſticis regulis ſubiectæ: ſecus de mere ꝓfanis, vt ſupra dixi.

b ¶ Procurationes.] quæ ratione viſitationis, & ſic de iure debentur: quia ſecus ſi ratione cõſuetudinis pietatis vel conſtitutionis ſint aliàs ſine viſitatione debitæ: de quibus loquuntur iura. 18 q. 2. Eleutherius ſupra de ſup. negl. prælat. c 2. de præſcri cum ex officij. quæ tales in aliquibus locis vocantur albergæ vel cœnæ.

c ¶ Suſpendere.] tali ſuſpenſione, ſcilicet, quæ procedat a claue de qua ſupra de exceſ. præla. tanta. & quę attingat diuinum officium, vt 11. q 3 ſi quis eps in vtroque. aliàs autem non poteſt intelligi de alia ſuſpenſione, qua ſuſpenditur quis à ſolo beneficio, vel alijs actibus temporalibus, à quibus etiam ſuſpendit abbatiſſa, quę non habet claues, & alij ſæculares, de quibus ſupra de maio & obed. delicta. de pęn. noua. de elect. ſi cõpromiſſarius li. 6. r. rñſo. nec de illa de qua loquuntur iura ſupra de tempo ord ex tenore. & c. ꝙ tranſlationem vbi de hoc per Hoſt. & de pæn. omnis.

Abbatiſſa ſuſpẽdere põt licet claues eccleſię non habeat.

d ¶ Excommunicare.] quod eſt extra communionẽ hominum & perceptionem ſacramentorum aliquem ponere ſiue diſtrahat à communione hominum tantum, ſiue ſacramentorum tantum, ſiue vtriuſque & intelligo, ſi exercendo iuriſdictionem in foro contentioſo ſolemniter hoc faciat, quia ſecus ſi tãquam ſimpliciter curatus, iuxta decr. ſ. de off. ord. ſi ſacerdos

Excõmunicare quid eſt.

e ¶ Seu.] iſta eſt alternatiua. de qua ſupra dixi, q̃ oĩa præcedentia & ſubſequentia reſpicit. arg. ſupra de appel. ſecundo. & c. inquiſitioni.

Seu, alternatiua p̃cedentia & ſequẽtia reſpicit.

f ¶ Abſoluere.] & ſic not. ꝙ non ſemper qui excõmunicat abſoluit, vt de conſec. diſt. 4. ſane. de ſent. excõ. tua & c quicunq. lib. 6. C. vbi ſenato. quotiens. § adeo C de offi. proconſ. l. 2. Contra de pænit. diſt 1. verbum. vbi dicitur ꝙ dominus par ius ligandi & ſoluẽdi eſſe voluit: ex quo vtrumque pari conditione promiſit, ergo qui ſoluendi ius nõ habet, nec ligandi de quo dic vt ibi.

g ¶ De conſuetudine.] puta archidiaconis vel abbatibus, ſeu aliàs in dignitate conſtitutis. vt in c. dudũ 2. & requiritur quod talis conſuetudo ſit aliàs legitime per. xl. annos præſcripta, vt ſupra de conſue. cũ tanto. in fin. vbi de hoc. & dixi plene in extrauag. Suſcepti. Sed quid erit de ſingulis canonicis vel alijs clericis ciuitatis vel diœceſi Beluaceñ qui ex indulgentia vel conſuetudine habent iuriſdictionẽ ſuꝑ ſeruitores ſuos, non tñ ꝙ poſſint excõicare, vel aliàs ſpiritualiter ſeu corporaliter coercere eoſdẽ, vt legitur ſupra de foro cõpe. cũ contingat. vel de illis qui habẽt parochiales eccleſias præbendis ſuis annexas, in qb. iuriſdictionem ſpiritualem obtinent, & etiam curã animarum, ſecundum quoſdam, de quibus loquitur capitulum ſupra præbend. ſupra eo. lib. 6. numquid tales poterunt tenere vnum beneficium curatũ cũ talib beneficijs, vel præbendis, aliàs de ſe ſimplicib. Credo quòd ſic, maxime ſi exponas in c. cum contingat. coerctione, ſub temporali, non ſpirituali coerctione, iuxta cap. ſupra de verb ſign. quærenti. prout exponit ibi Hoſtien. quia iuriſdictio temporalis non reddit beneficium curatum nec aliàs incompatibile alijs. Hoc idẽ facit pro iſtis archidiaconis vel alijs beneficiatis, qui licet habeant villas vel caſtra ſuis beneficijs aliàs ſimplicibus annexa, in quibus iuriſdictionẽ obtinent tantummodo temporalem, non tamen propter hoc eorum beneficia curata dicentur. Et idem credo de iſtis eccleſijs ruralibus, in quibus rectores decimas & primitas percipiunt, nullam tamen curam animarum exercent inibi: vel quia non ſunt ibi parochiani, vel quia ſi ſint, quia forte ſuperuenerunt ibi aliq̃ Bordalarij, vel aliàs ab antiquo ſunt ibi pauci ignes cura tamen animarum illorum per vicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes & ſimilia ipſis ſoluunt: quod põt fieri de iure. ſupra de deci cum ſint homines. & c. in aliquibus. in ſi Sicut nec religioſi poſſunt dici curati, licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iuſto. ſupra de deci. ſtatuto lib 6. & c. religioſi. conci. Vieneñ. Ad decret. ſuper eo. dic quod illa cura vel iuriſdicto ſpiritualis nõ ineſt ibi præbendis, quæ ſunt principales ſed eccleſijs potius, quæ ſũt acceſſoriæ: & ſic eccleſia non iudicatur ibi vt principale. argu. ſupra de p̃b extirpandę § qui vero. & ſic conſuetudo dat iuriſdictionẽ: quia ſi nedum ipſam dat conſtitutis in dignitatib. immo & priuatis perſonis, vt in decret. cum cõtingat, nec alibi eſt ita expreſſa, vt not Hoſtien. non tamẽ poteſt dare poteſtatem excommunicandi talibus priuatis perſonis, vt ſupra de offi archi. cum ſatis nec degradandi, ſeu deponẽdi, vt ſupra de elect tranſmiſſa. ſecundum Hoſtien. ibi, nec etiam capiendi clericos ſeu corporaliter puniendi, vt credo. argum. ſupra de cler. coniug. clerici lib ſexto.

Iuriſdictionem habẽt aliq̃ui in ſuos ſeruitores.

Religioſi nõ poſſũt dici curati.

Excõicatio, degradatio &c. non poſſunt competere ex conſuetudine.

h ¶ De iure.] ſed quis eſt ille, qui de iure poſſit p̃miſſa, vel eorum alterũ exercere, ſatis eſt dubiũ. Hic vr̃ dicendum, ꝙ in hoc caſu illi dicuntur habere præmiſſa de iure, qui eliguntur ab aliquib. ſ. ſe in prælatos, & per ſuperiores ſuos cõfirmantur: nam licet per electionem ius adminiſtrandi quis acquirat, nõ tamẽ exercitium donec ſit confirmatus, maxime in exercitio cenſuræ eccleſiaſticæ de quo plene in glo. not. 93. diſt. quanto. & per Inno & Hoſt. ſ. de off. ord. cũ ab eccleſiarum & c. quanto per electionẽ enim exercitus & quodlibet collegiũ ſibi imperatorẽ & p̃latũ eligit. 93 diſt. legum. ſed ille in ſolas perſonas eligentiũ iuriſdictionẽ obtinet, & ſic eſt iudex perſonarũ, nõ territorij: quod territorium ſolus epiſcopus de iure cõi obtinet in diœceſi ſua. 6 q 7. oẽs baſilicæ. niſi forſan talis inferior p̃latus haberet certas parochias, vel alia loca ꝓ territorio, iuxta c. ſ. de p̃b ſuꝑ eo. li. 6. ſed hoc potius eſſe de cõſuetudine q̃ de iure. & hic de iure loquimur tantum & hoc qđ dixi de electis cõfirmatis idem dico de inſtitutis per ep̃os inſtitutione auctorizabili. dũtamẽ p̃ſint ꝑſonis collegiatis, & cura animarum

Imperator & p̃latus per electionẽ aſſumuntur.

marum in ipſis exerceant, de quibus loquitur c. de reſcrip. etſi principalis. concil. Viennẽ. & dic vt ꝑ Hoſt. ſ̃. de offi. ordi. cũ ſatis. & idem de approbatis à iure, ſicut ſunt electi in concordia. de quibus. ſ̃. de elect.

Pœnæ ſpirituales non poſſunt exerceri per moniales.

nihil eſt in ſi. & c. indemnitatibus. lib. 6. licet quantũ ad veritatẽ iſtæ pœnæ ſpirituales nõ poſſunt fieri per moniales, cũ procedant à claue, & clauis vſus non cadat in moniales, vt legiẽ & not. ſ̃. de exceſ. ꝑla. tanta. & depœn. nona. de verb. ſig. q̃renti. cũ ſimilib. de iure n. ſeu de cõſuetudine nõ proprie cadũt iſtæ pœnæ ſpirituales in ſingulares ꝑſonas, vt ſ̃. dixi. Sed quid de

Curati an poſſint excõicare.

curatis parochialium eccleſiarum, numquid poſſunt iſtas ſpirituales pœnas exercere, ſeu excommunicare, ſuſpẽdere, vel interdicere? De hoc nihil ad nos, ad p̃ſens: ſed dic vt per Inn. & Hoſt. ſ̃. de offic. ordi. ſi ſacerdos. & in ſumma Hoſt. de ſentent. excom. §. quis poſſit excommunicare. & 2. q. 1. nemo.

¶ Declaratio ampliſſima & luculentiſſima extrauagantis, Execrabilis. quæ eſt vna de xx. gloſſatis per dominum Zenzelinum ſub tit de præbendis.

EXecrabilis quorundam ambitio, &c.] Super hac noua conſtitutione dubietates inſurgunt & quæſtiones, vt ſequiẽ. Primo in quibuſdã eccleſijs, puta Anicieñ. Leod. & ſimilib. ſunt q̃dã officia vel bñficia, q̃ vocanẽ abbatiæ, quarũ aliquę habent animarũ curam, & parochias. Aliquæ nec curam animarũ habẽt, nec parochias, immo aliquæ nec eccleſiæ, nec dignitates vel perſonatus eſſe cenſentur; & tñ canonicis ipſarũ eccleſiarũ aſſignantur, ſeu conferri conſueuerũt ita ꝙ canonicus habet præbendã & illã abbatiã. Quæriẽ vtrum huiuſmodi officia ſeu beneficia veniant in conſtitutionem, ita ꝙ canonicus talẽ abbatiam cum ſuo canonicatu obtinens, teneatur ipſam dimittere, ſi extra eam habeat aliam dignitatem vel perſonatum,

Rñſio.

quos licet vigore dictæ conſtitutionis nouę retinere?

[Cum abbatia curata poterit retinere dignitatem non curatam, aliàs non: vel iſto modo non poteſt retinere aliud beneficium curatum, vbi curam animarum annexam habet Eccleſia.]

Item in aliquibus eccleſijs ſunt quædã cuſtodiæ, quarũ cuſtodes non habent legere nec cantare, nec ſe diuinis officiis intromittere in eccleſia. nec aliàs curã aliquã in eccleſia exercere: ſed ſolũ pulſare cãpanas, parare eccleſias pãnis aureis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, cuſtodias, reliquias, theſaurũ, & ſimilia miniſteria in eccleſia expenſis ꝓpriis facere, quarum expenſarũ occaſione eiuſdẽ cuſtodiis fuerunt poſtmodum annexæ aliquæ parochiales eccleſiæ curã animarũ habẽtes, in q̃b cura exercetur ꝑ proprios & perpetuos ſacerdotes, licet in eis ſic annexis cuſtodes habeant de conſuetudine viſitare, excõicare delinquentes, & abſoluere, & horum occaſione prędictarum quaſi archidiaconi vulgariter nominãtur & reputantur. Nunc quæritur, vtrũ tales cuſtodię veniant in conſtitutionem prædictam, ita ꝙ habentes eas teneantur illas dimittere, potiſſime cũ quodã tẽpore in aliquibus eccleſijs (orta materia quæſtionis) inueniatur fore ſententialiter definitũ, tales cuſtodias nec dignitates vel perſonatus eſſe, nec curam

Rñſio.

animarũ habere: ſed ſimplicia eſſe officia abſq; cura?

[Cadunt ſub conſtitutione.]

Item ſunt aliquæ eccleſiæ, vbi rectores creanẽ per electionem, & vocantur creati quandoq; abbates, quãdoq; rectores, q̃ñq; præpoſiti, quandoque archimandritæ, quandoque diuerſis aliis nominibus ſecundum conſuetudinem locorum: nullam tñ curam habent, niſi ꝙ canonicos congregant tamquam caput,

1 Al. conſuetudinem.

ſicut eſt in partibus Apuliæ. Quæritur vtrũ talia bñficia veniant in præfatam conſtitutionẽ 1. De iure cõi videtur ꝙ habeant curam & iuriſdictionem per electionem & confirmationem: ſed ſi per priuilegiũ vel

Rñſio.

cõſtitutionem approbatã amiſerant, curã nõ habẽt?

[Non cadunt in conſtitutione.]

Item quidã ex diſpenſatione Apoſtolica duas obtinet in diuerſis eccleſiis dignitates, quarũ alteri dũtaxat cura imminet animarum, & cum eiſdẽ ſimul plures canonicatus & præbendas: in aliis tñ eccleſiis canonicatus & pręben das, quibus parochiales eccleſiæ ſunt annexæ, in quibus perpetui vicarii debent inſtitui, in aliquibus tñ earundẽ ꝑꝑ procuratoris obtinẽtis hmõi dignitatẽ in remotis agentis, & hoc ignorantis deſidiam ſeu negligentiã, repetiuntur tẽpore conſtitutionis noſtrę nouiter promulgatæ eſſe vicarii temporales. Modo quæritur, an ſecundũ formã dictæ conſtitutionis dictus obtinens dignitates huiuſmodi canonicatus & pręben das tales cũ parochiis ſic annexis, ſi dignitates voluerit retinere, dimittere teneaẽ illas in quibus contra iuris debitũ reperti ſunt dicti vicarii tẽporales, vel hoc non obſtante, cũ propter talẽ deſidiam non poſſit natura beneficiorũ cenſeri mutata, quin pręfatæ parochiæ ſint canonicatibus & p̃bendis ipſis annexæ, ipſos poſſit licite retinere, potiſſime cũ idẽ obtinens poſtquã ſciuit de tali deſidia procuratorũ ſuorũ ad ipſas eccleſias elegerit vicarios rep̃ſentãdos & inſtituendos perpetuo in eiſdẽ licet nõdũ potuerint ordinariis p̃sẽtari ꝑꝑ tẽporis breuitatẽ?

[Non cadunt ſub conſtitutione.] Rñſio.

Item quæritur, numquid officia curię Romanę cõputentur in numero officiorum quo ad noſtram conſtitutionem, ita ꝙ ſi quis habet duas alias dignitates teneatur aliam dimittere, vel poſſit retinere omnes ſi vna illarum erat ſine cura.

[Non computantur, nec cadunt in conſtitutione] Rñſio.

Archip̃ſbyterorũ Biturice. diœceſis qualitas.

Item presbyteratus Bituriceñ. diœceſis viſitationẽ, & iuriſdictionẽ habentes conſueuerunt conferri parochialiũ eccleſiarũ rectoribus ipſius diœceſis ꝑ ipſos archiep̃os: ſed ſtatim archiep̃o defuncto deſinit archipresbyter ille, qui per eũ fuerat poſitus, & capitulũ eccleſię Bituriceñ. creat archipresbyteros nouos: creato vero archiep̃o ceſſant archipresbyteri poſiti ꝑ capitulũ, & archiep̃s ponit nouos, & quãdoque poſitos amouet pro libito voluntatis, & ita fuit antiquis tẽporib. de quo non extat memoria, obſeruatum. Quęriẽ, vtrũ archipresbyteratus huiuſmodi ſub ꝯſtitutione cadãt adeo, vt ille qui huiuſmodi archipresbiteratũ cum haberet, parochialem eccleſiam acceptauit, vtrunq. retinere valeat: & ſi non. vtrum de iure ceciderit à iure parochialis eccleſię per acceptationem archipresbiteratus: & ſi non ceciderit ab iure, vtrum retinere poſſit parochialem eccleſiam, quam primo obtinuit.

[Non cadunt ſub conſtitutione.] Rñſio.

Item in regno Apulię ſunt eccleſię habentes parochiã, tenuiſſimę quo ad fructus: propter ꝙ ordinarii & alii, ad quos ſpectat collatio ſiue prouiſio dictarũ eccleſiarũ de more patrię vniri cõſueuerunt pluralitatẽ talium eccleſiarum conferre, non recipientes ipſas eccleſias propter hoc ſe faciunt promoueri ad ſacerdotium, nec etiam ad ſacros ordines: & faciunt deſeruiri dictis eccleſiis per vicarios temporales iuxta beneplacitũ ſuũ: plurimi præterea ſummi Pontifices pluribus contulerunt ꝙ poſſent acceptare in dictis partib. beneficium vſque ad ualorem xv. librarũ, vel xl. vel lx. vnciarum auri, cuius conceſſionis prætextu eſt videre, ꝙ obtinuerint quinque quadraginta & ſexaginta de dictis eccleſiis: Modo q̃ritur, vtrũ reuocatoria nuꝑ facta ad ſupradicta bñficia ſiue eccl'as ſe extẽdat?

[Reſpondetur quòd ſic.] Rñſio.

Epiſcopus cũ ſuo capitulo ſubuenire volẽs exiguitati cuiuſdam collegiatæ eccleſiæ ſuę diœceſis, quandam parochialem eccleſiam eiuſdem diœceſis (rectoris ipſius accedente cõſenſu) poſt ceſſum vel deceſſum rectoris huiuſmodi dictę eccleſię collegiatę vniuit. Nũc vero p̃dictã eccleſiam vigore nouę conſtitutionis vacare contingit. quodã alio curato beneficio electo à rectore pręfato, & prędicta eccleſia re & verbo dimiſſa. Hinc quęritur, an pręfata vnio ſub forma pręſcripta locum ſibi vendicet reſeruatione dictæ conſtitutionis non obſtante, vel econtra?

duntaxat. Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus menſis, antequam conſtitutio ipſa per prælatos vel deputatos ab ipſis fuerit ſolemniter publicata in eccleſijs cathedralibus eorundem, & alijs locis ſolemnibus, in quibus conſueuerunt talia publicari.

Reſpõſio. [A tempore notitiæ, aliàs à t͞pe cõſtitutionis nouę.]

Item cum per conſtitutionẽ eandẽ dimitti debeãt beneficia curata intra menſem vnico retento duntaxat: & illa dimitti debeant nedum verbaliter, ſed &̃ realiter, & abſentes à beneficijs, in curia vel alibi exiſtẽtes verbaliter ea dimittant & realiter, qđ poſſunt. Quæritur an per hoc ſit conſtitutioni ſatisfactum, dũ tamen poſtmodum nõ impediant per ſe vel per alios illos, quibus dominus Papa de beneficijs ſic dimiſſis ſeu reſignatis duxerit prouidendum.

Reſpõſio. [Faciant realiter, vt citius poſſunt.]

Adomatus de Graphicano ſignificauit paternitati noſtræ, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt ſub conſtitutione, in quibus non ſunt perpetui vicarij. Paſchaſius præsbyter ſignificat paternitati noſtræ, & infra. Eccleſia parochialis, in qua ſunt plures ſacerdotes, quorum quilibet officiat eam per certas hebdomadas miniſtrando ſacramenta.

Reſpõſio. [Cadit ſub forma.]

Item Prioratus habens parochialem eccleſiam ſine perpetuo vicario, cadit in cõſtitutione, habens perpetuum non cadit: quoniam ſi habent curam, locum habet conſtitutio, aliàs non.

Item idem in domibus Beatæ Mariæ Theutonicorum, Bethleem, & ſimilibus.

¶Ioannes xxij.

¶ Epiſcopatus Tholoſanus in redditib. plurimum abundãs, in nouam metropolim propter multiplices cauſas hic expreſſas erigitur: cui pro ſuffraganeis eccleſiis ſint deputatæ quattuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis eccleſia Apamiarum. Et quib. epiſcopis & archiepiſcopis prius ſuberant, quidque earum cuilibet pro redditib. ſit aſſignatum, hic exprimitur, & tandem cenſuræ eccleſiaſticæ in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd eccleſia de Vauro, & eccleſia de Mirapice ſunt ſub eccleſia Tholoſana tanquam ſuffraganeæ, licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoſcimus cauſas erigendi & diuidendi eccleſias, alias alÿs ſubÿciendi, & alias ab alÿs eximendi, & ad ſolum Papam hæc omnia ſpectare: cui inſingulari priuilegio, maiores cauſæ, maioraque negotia reſeruantur. patet in cap. 1. de transla. epiſcop. cum ſuis concordantÿs.

CAP. V.

Meſſis multa, operarij pauci. Matth. 9

SAluator noſter, cuius nutui cuncta ſeruiunt, in agro mundi huius meſſem multam aſpiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum meſſis rogandum eſſe, vt in illam operarios mitteret, cenſuit: & ipſe idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens horis diei varijs operarios in vineam ſuam miſit. Romanus itaque Pontifex ſicut eodem Domino diſponente vicarius eius in terris eſſe dignoſcitur, ſic & ipſius actibus (in quantum ſinit humana fragilitas) ſe conformare tenetur. Vbi ergo ſuperexcreſcere meſſem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adijcere, & iuxta propheticum verbum, augere cuſtodiam: cuſtodes & cultores idoneos in Dominicam vineam deſtinare. ¶ Sane conſiderantes attentius, & intra pectoris clauſtra meditatione ſollicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altiſſimus ciuitatem & diœceſim Tholoſanam, ſingulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere: quodque durum erat atque difficile per talem latam & diffuſam diœceſim ad vnum tantum à perſonis eccleſiaſticis & mundanis recurſum haberi: Attendentes etiam, quòd licet Tholoſanus epiſcopatus redditibus abundaret immenſis, non tamen ſupererat hucuſque memoria, quòd ex ſuorum opulentia copioſa redditũum aliquid in eccleſia vel diœceſi Tholoſana prouenißet in diuini cultus augmentum: immo ſic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis deſideria, euectionum pompa, immenſitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, ſumptus enormes, aut vſus extraordinarij, ſibi vendicaſſent ibidem quaſi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præſul vnicus Tholoſanus incraſſatus, & dilatatus, & exceſſiuis huiuſmodi opibus, alias ſuperbus periculoſe recalcitrans Deum factorem derelinqueret, & à ſuo ſalutari recedens, pernicioſum exemplum in ſubditos deriuaret. Penſantes quoque, quòd ſanctæ memoriæ Clemens Papa V. prædeceſſor noſter eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœceſis antefatæ longe minus in populo ac redditibus affluebant: tamen extunc benedicente Domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter creſcere dignoſcantur, ſpiritu bea-

Paſtor ſingulariũ omnium vultus inſpicere debet.

Pſal. 72.

Diuitiæ q̃nq; ſũt cã Dei relinquẽdi. Deute. 8

Google

tæ conſiderationis inductus, ad diuiſionem epiſcopatus eiuſdem firmiter dum viueret, intendebat: licet morte præuentus ſuum in hac parte nequiuerit implere conceptum.

¶ Nos pium prædeceſſoris noſtri propoſitum in effectum volentes adducere, & tam diſſipare malum, quod prædictorum redditruum copia exceſſiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum & ſpiritualem animarum profectum, quos (ſi iuxta facultatis exigentiam & diffuſam latitudinem dictæ dioeceſis ſufficiens numerus in eadem vtilitate præſulum deputetur) in dubio prouenire ſperamus, promouere ſalubriter intendentes. Præmiſſis & alijs ſuadentibus iuſtis cauſis, ex certa noſtra ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio concordi, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis ad laudem Dei, exaltationem eccleſiæ, fideliumque ſalutem. epiſcopatum ipſum dictamque dioeceſim Tholoſanam apoſtolica auctoritate diuidimus in quinque dioeceſes, quas per certos diſtingui limites faciemus. Volentes ac decernentes, quòd præter ciuitatem Tholoſanam, quæ ſuam propriam & diſtinctam habebit dioeceſim certis finibus limitandam, ſubſcriptæ quattuor villæ, quarum quamlibet, eiſdem conſilio & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo inſignimus, ſcilicet de monte Albano, pridem de Caturceñ. dioeceſis, cui adijcietur certa pars dictæ quondam dioeceſis Tholoſanæ, ac ſancti Papuli de Riuis & de Lumberijs, & de ipſa quondam Tholoſana dioeceſi exiſtentes, quattuor ſeparatas dioeceſes habeant certis limitibus diſtinguendas. Quodque beati Martini de monte Albano, vbi corpus ſancti Theodori confeſſoris dicitur eſſe reconditum prædictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli, dictæ ciuitatis ſancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis Eccleſiæ ipſius ciuitatis Riueñ. ſint de cætero & habeantur perpetuo eccleſiæ cathedrales. Et quia eccleſia Tholoſana ſicut ſolemniori ſtatu, & conditione potiori refulget, ſic & grandioris honoris titulo efferenda eſt, ipſam hucuſque ſuffraganeam eccleſiæ Narboneñ. ac totam quondam dioeceſim Tholoſanam de fratrum noſtrorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ab omni iuriſdictione, poteſtate, ac ſubiectione archiepiſcopi, capituli, & eiuſdem eccleſiæ Narbonen. penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem eccleſiæ ſanctæ ſuæ, in archiepiſcopalem ſeu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & inſignijs ſedis metropolitæ decoramus: auctoritate Apoſtolica decernendo, vt ex nunc pro metropolitana eccleſia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum eſt, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis ſuſcepit inſignia, & ſuffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat, vt ad iudicium archiepiſcopi Tholoſani, qui pro tempore fuerit, omnes cauſæ ſuffraganeorum epiſcoporum, & perſonarum eccleſiaſticarũ, ac ciuitatum eiuſdem prouinciæ iuxta ſacrorum ſtatuta canonum referantur: Nos præfatas quattuor ciuitates & eccleſias cathedrales cum earum dioeceſibus (vt præmittitur) diſtinguendas, necnon ciuitatem & eccleſiam Apamiarum cum ſua dioeceſi exnunc ipſius eccleſiæ Tholoſanæ ſuffraganeas, ac de prouincia Tholoſana in perpetuum fore decernimus, & iure metropolit. ſubijcimus, & ſubiectas eſſe volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de dioeceſi Caturcen. & Bituricen. prouincia, & Apamiarum ciuitates, & eccleſias, quæ de prouincia Narboñ. hactenus fuiſſe noſcuntur: necnon reliquas tres ciuitates & eccleſias ſancti Papuli Riuen. & Lumberiacen. quæ ab olim de dioeceſi Tholoſana fuerunt, cum earum dioeceſibus, conuentibus, collegijs ſiue capitulis à iuriſdictione, poteſtate ac ſubiectione quacumque Bituricen. & Narbonen. archiepiſcoporum, ac Caturcen. & quondam Tholoſan. epiſcoporum, capitulorum, & abbatum, atque conuentuum & ordinariorum quorumlibet aliorum eccleſiaſticorum, quibus quomodolibet fuerant hucuſque ſubiectæ, auctoritate præſentium perpetuo eximentes de prædictorum conſilio & plenitudine poteſtatis. ¶ De bonis autem, redditibus, prouentibus, & iuribus dicti quondam epiſcopatus Tholoſan. ipſi Tholoſan. decem millia, & ſingulis alijs prædictis eccleſijs (Apamiarum excepta, cui de ipſis bonis, redditibus & prouentibus, iuribus, vltra illa quę habere dinoſcitur, certam aſſignabimus portionem noſtris alijs litteris diſtinguendam) ſingula quinque millia librarum Turonen. annui redditus, & perpetui prouentus, quæ quidem vnicuique illarum ſuiſque pontificibus (dignitate ac onere & circunſtantijs alijs attente penſatis) debere ſufficere vidimus

Eccleſia Tholoſana fuit olim ſuffraganea Narboneñ eccleſiæ.

Eccleſia vna qñq; fit mater de filia.

Eccleſia Tholoſana quātū habuit in redditib.

vidimus. præter redditus, prouentus, & iura, quæ ad prædictas eccleſias & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei & ipſarum eccleſiarum commodum intendimus ordinare: exnunc auctoritate prędicta de conſilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipſarum eccleſiarum præſules, qui pro tempore fuerint, in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta diſtinctionem ſeu limitationem diœceſum ſingularum per alias noſtras literas faciendam. ¶ Interim tamen diſtinctione ſeu limitatione prædicta pendente, volumus quod eorum quilibet ſummam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, prouentibus & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Reſiduum vero redditúum, prouentuum & iurium ipſorum, quod facta de illis (vt præmiſſum eſt) aſſignatione, ſupererit, necnon iuriſdictionem ſpiritualem & temporalem, quæ ad dictum quondam epiſcopatum Tholoſanum vſq; ad tempus diuiſionis huiuſmodi pertinebat, & quæ diſtinctione ſeu limitatione poſt tacta pendente, faciemus per idoneas exerceri perſonas. Ac beneficia etiam ſi dignitates, perſonatus ac officia exiſtant exceptis his, ad quæ quis per electioné aſſumitur, & in quibus vel ad quæ auctoritate literarum Apoſtolicarum alicui ſeu aliquibus ius eſt aliquod acquiſitum: quibus per id nullum volumus præiudicium generari) nunc & in antea vſq; ad diſtinctionem diœceſum vacatura, diſpoſitioni noſtræ, ac ſedis Apoſtolicæ de fratrum ipſorum conſilio reſeruamus. ¶ Hæc igitur per dictæ ſedis prudentiam circunſpectam ſic ſtatuta ſalubriter & vtiliter ordinata, perpetuis eſſe valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate prædicta diſtrictius inhibemus, ne aliquis cuiuſcunque pręeminentiæ, ordinis, conditionis, aut ſtatus, etiam ſi archiepiſcopali vel epiſcopali ſeu regia præfulgeat dignitate, huiuſmodi ordinationem, Apoſtolicam reſeruationem, & alia ſupradicta quouis modo turbare, ſeu quomodolibet impedire præſumat. Nos enim exnunc irritū decernimus & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium præſumpſerint, niſi intra octo dierum ſpatium poſt publicationem præſentium reſipuerint cum effectu excommunicationis in perſonas, & interdicti in vniuerſitates, ac ſuſpenſionis in conuentus, capitula, ſiue collegia, de conſilio & auctoritate prædictis ſententias promulgamus: à quibus non niſi per Romanum Pontificem abſolutionis beneficium (præterquam in mortis † articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtrarum diuiſionis, voluntatis, conſtitutionum, erectionum, inſignitionum, exemptionum, decorationis, ſubiectionis, conceſſionis, donationis, deputationis, reſeruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei auſu, &c. Datum Auinion. vij. Calend. Iulij, Pontificatus noſtri anno primo.

Excōicatio, interdictū, & ſuſpenſio in diuerſa feruntur.

† In articulo mortis nulla eſt caſuū reſeruatio: atq; iō omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitētes à quibuſuis peccatis & cēſuris abſoluere poſſunt. Cōcilium Trid. ſeſſ. 14. c 7 de caſuū reſeruatio.

¶ Idem.

¶ Impedientes epiſcopatus Toloſani erectionem in eccleſiam cathedralem, & eius diuiſionem in quinque diœceſes, vltra pœnas in conſtitutione ſuperiori declaratas, perdunt feuda & quæcunque beneficia ſpiritualia & temporalia. Et ſi ſint perſonę eccleſiaſticæ efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia eccleſiaſtica.

CAP. VI.

NVper certis ex cauſis, quæ noſtrum & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam epiſcopatum Tholoſanum in archiepiſcopalem ſeu metropolitanam ereximus eccleſiam: quatuor villas, quarum quamlibet inſigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales eccleſias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturcen. diœceſis, adijcienda ſibi certa parte quondam diœceſis Tholoſañ. alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa ſancti Papuli, & aliam in villa de Riuis & de Robeſtria quondam Tholoſañ. diœceſis. Quas quidem eccleſias vnà cum Apamiarum eccleſia, tamquam ſuffraganeas ſubiecimus ipſi metropolitanæ Tholoſanæ eccleſiæ. De bonis quoque & redditibus dicti quondam epiſcopatus Tholoſañ. tam ipſi Tholoſañ. quam prædictis eccleſijs ſuffraganeis certam portionem, quam vnicuique illarum debere ſufficere vidimus, prouidimus aſſignandam, totali bonorum & redituum ipſorum reſiduo diſpoſitioni noſtræ & ſedis Apoſtolicæ

a ¶ Litteris. intelligit dec. ī. proxi. q propter iſtam & ſequentem extrauagātes iamdudum impreſſas, curauimus imprimendum.

reſiduo diſpoſitioni noſtræ & ſedis Apoſtolicæ reſeruato. Alia etiam circa præmiſſa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa noſtra ſcientia, de ipſorum fratrum concordi conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, diſtrictius inhibentes, ne quis cuiuſcunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut ſtatus, etiam ſi archiepiſcopali dignitate fulgeret, ipſam ordinationem noſtram impedire præſumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos qui ex certa ſcientia contrarium facerent, niſi reſipuerint cum effectu intra octo dierum ſpatium poſt publicationem ordinationis ipſius, excommunicationis in perſonas, interdicti in vniuerſitates, ac ſuſpenſionis ſententias in capitula, conuentus, ſiue collegia duximus promulgandas: prout hæc & alia in Apoſtolicis litteris a inde confectis plenius continentur. ¶ Verum quia ipſa noſtra ordinatio eo efficacius & inuiolabilibus ſperatur ſeruari, quo plurium & grauiorum vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obſeruationem inconcuſſam ipſius eo amplius anhelantes, quo euidentius in diuini cultus augumentum & ſalutem fidelium animarum noſcitur redundare, præfatis adijciendo ſententijs, omnes & ſingulos ſcienter turbantes aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta, ſeu turbantibus vel impedientibus dantes conſilium, auxilium, vel fauorem directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuſcunque ſint conditionis, dignitatis, ordinis aut ſtatus eccleſiaſtici vel mundani, etiam ſi archiepiſcopali vel epiſcopali, aut maiori vel ſuperiori præfulgeant dignitate: niſi intra octo dierum ſpatium poſt publicationem præſentium ab huiuſmodi impedimento ſeu turbatione ac impenſione conſilij, auxilij vel fauoris reſipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officijs & beneficijs quibuſcunque ſpiritualibus & temporalibus etiam ſi dignitates vel prælaturę quæuis fuerint, quæ ab eccleſiijs ſeu in eccleſijs quibuſcunque obtinebunt, ex certa noſtra ſcientia, & de ipſorum fratrum conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis priuatos eſſe decernimus ipſo facto. Et ſic libere ipſa feuda, locationes vel officia aut beneficia ſpiritualia & temporalia, dignitates & prælaturæ & ad ipſas, ad quas ſpectant, reuertantur eccleſias, & deuoluantur ad rectores, capitula ſeu collegia eorundem, quòd de illis pro ſua voluntate diſponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionem aut alium modum licitū idoneas perſonas aſſumant. Perſonaſque eccleſiaſticas, quæ culpabiles fuerint in præmiſſis inhabilitamus ad quæcunque eccleſiaſtica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Auiń. iiij. Non. Auguſti Pontificatus noſtri anno. 1.

¶ Idem Bartholomæo electo Narboń diœce Aguelme de Blauia Engolimeń Eduen. Archi & magiſtro Berengario de Lagijs Lemouicen. & Narbonń eccleſiarum canonico.

¶ *Executores quatuor dantur ad pœnas ſuperiores ſolemniter publicandas.*

CAP. VII.

ij NVper ex certis cauſis, quæ noſtrum & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, & cætera.

Vt ſupra proxime, vſque ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda.

Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus priuationem & inhabilitationem noſtram huiuſmodi vos omnes ſeu tres, vel duo, ſiue vnus ex vobis, per vos vel alium ſeu alios in eccleſijs & ſolemnibus locis & alijs, de quibus & quotiens expedire videritis, ſolemniter publicetis: ne quiſquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auiń. ij. Idus Nouembr. Pontificatus noſtri anno octauo.

¶ Idem Arnoldo electo Lumbaneń.

¶ *Diſpenſat cum quodam abbate vt epiſcopus poſſit eſſe, licet defectum patiatur in ordinib. & ætate. Ex hac & ſequenti cognóſcimus cauſas & formas diſpenſandi. Quæcunque enim ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ad Roma. xv.*

CAP. VIII.

iij NVper ex certis rationabilibus & manifeſtis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbań. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholoſanæ diœceſis limites conſtitutam, qui locus inſignis ac multiplici commoditate

moditate dotatus exiſtit, de fratrum noſtrorum conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, per litteras noſtras ſub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatiſque vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia abbatiæ illius loci de Lumbañ. ordinis ſancti Auguſtini ex tunc haberetur & exiſteret cathedralis: ac deinde volentes eidem eccleſiæ de paſtore idoneo ſalubriter prouidere, in abbatem eiuſdem eccleſiæ virum vtique literatum & literarum ſcientia præditum, vitæ & morum honeſtate decoratum; diſcretionis & conſilij maturitate conſpicuum direxerimus oculos noſtræ mentis, teque (non obſtante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonſuratus modo in clericum & in xxvij. ætatis tuæ anno vel circa conſtitutus eſſe dicaris, ſuper quo tecum gratioſe duximus diſpenſandum) de fratrum noſtrorum conſilio ipſi eccleſiæ præfecimus in epiſcopum & paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius eccleſiæ tibi in ſpiritualibus & temporalibus committendo.

Diſpenſationẽ facile obtinet, qui multis qualitatibus pollet.

Vnde licet nondum ſit tibi munus conſecrationis impenſum, nec Apoſtolicas literas promotionem tuam huiuſmodi continentes (cum illas non habeas) poſſis oſtendere: Nos tibi ut (conſtitutione felicis recordationis Gregorij Papæ octaui prædeceſſoris noſtri, & qualibet alia ſuper hoc in contrarium edita nequaquam obſtante) poſſis eiuſdem eccleſiæ Lumbañ. & quorumcumque bonorum ipſius adminiſtrationem accipere, ipſamque adminiſtrationem libere exercere, auctoritate præſentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum anno quarto, vt ſupra.

¶ Idem venerabili fratri Bertrando epiſcopo montis Albani ad vniuerſalis eccleſiæ regimen exercendum diuina diſpenſatione vocato.

¶ Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam paſtoralem adminiſtret in eccleſia, quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta. hic autem inuenies multa notatu digniſſima, quæ debent lectores ad deuotionem accendere.

CAP. IX.

AD cuiuslibet ſtatus eccleſiæ aciem ſollicitæ conſiderationis extendimus, paſtorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earũ ſingulæ paſtorib. gubernentur idoneis, & prouidis rectorib. diſponantur: quorum diſpenſatione prouida & prouidentia circumſpecta (illius cooperante clementia, qui vere paſtor & rector agnoſcitur) ſpiritualium & temporalium proficiant incrementis.

Eccl'æ cuiuslibet ſtatus eſt per Papã attendendus.

Nuper ſiquidem ex certis & rationabilibus cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani, tunc intra limites Caturceñ. diœceſis conſtituta, qui locus inſignis exiſtit, ac vbertate multiplici hoium & rerum exuberat, de fratrum noſtrorum conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ciuitatis vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac ẽt decernentes, vt eccleſia monaſterij illius loci montis Albani monaſterij Caſa Dei ad Romañ. Eccleſ. nullo medio pertinentis, ordinis ſancti Benedicti Claremonteñ. diœce. tunc immediate ſubiecta, ex tunc haberetur & exiſteret eccleſia cathedralis. poſtmodum vero de celebri ac ſalubri prouiſione ipſius montis Albani, vt ſponſi ſolatio lætaretur, ſollicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in paſtorem, de quo certam haberemus notitiam quòd eum clara morum inſignia redimerent, nec eſſet dubia eius charitas circa plebem ſuo regimini committendam, & in cuius fiducia conſiſteret ſalubriter ſecuritas ſubditorũ: Ad te tunc monaſterij prædicti abbatem, quẽ literarum ſcientia præditum, vitæ & morum honeſtate decoratum, diſcretionis & conſilij maturitate conſpicuum, in temporalibus prouidum, in ſpiritualibus circumſpectum nobis & fratribus noſtris placida tua conuerſatio continuata diu apud ſedem Apoſtolicam approbauit, direximus oculos mentis noſtræ: quibus omnibus debita meditatione penſatis, de perſona tua nobis & eiſdem fratribus ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipſorum fratrum conſilio & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis eidem eccleſiæ montis Albani prouidimus, præficientes eidem ſanctæ eccleſiæ teipſum in paſtorem, tibique curam & adminiſtrationem illius in ſpiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi poſtmodum faciendo per venerabilem fratrem noſtrum Berẽgarium epiſcopũ Tuſculañ. munus conſecrationis impendi: Firma

Eccl'æ ſpõſus prælatus dic' eſſe.

Eccl'æ viduatæ ꝓficiẽdus, ĩ multis dẽt eſſe commendatus.

ſpe, fiducia tenentes, quòd eadem eccleſia monaſterij Albani (Dominica aſſiſtente clementia) per tuæ circunſpectionis & induſtriæ ſtudium fructuoſum ſeruabitur à noxijs & aduerſis, & ſpiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humilium quam ſuaue, ac dilectione, paſcendum ſuſcipe gregem eius, ſuper quem noctis vigilias dilectus ſollicituſq; cuſtodi, vt liber non pareat aditus inuaſori, & Dominus inſuſpicabili hora venturus ſi te inuenerit ſic agentem, curſu conſummato, qui tuo labori præponitur, & horum fide ſeruata, quæ tuæ ſollicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico, ſupra multa conſtituat, ac in dilecta gaudiorum ſuorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

Prælatus bon⁹ multa bona facit eccl'a: iugũ Dei ẽ leue & ſuaue.

Fidelis ĩ modico ſ. multa ↄſtituet.

¶ Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebreduneñ. collectori fructuum primi anni, & cætera.

¶ *Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum eccleſiaſticorum vacantium & vacaturorum vſque ad certi temporis ſpatium deputatorum pro cameræ Apoſtolicæ oneribus facilius ſupportandis, poſſit cum obtinẽtibus beneficia conuenire, & an altaria dotata cadant ſub tali reſeruatione, &c.*

CAP. X.

POſtulaſti per Apoſtolicæ declarationis euidentiam edoceri, quid tibi ſuper dubijs infraſcriptis circa commiſſam tuæ induſtriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs præbendarum aut beneficiorum) imminentibus ſit agendum; Tuæ itaque conſultationi breuiter reſpondentes, te ſcire volumus beneplaciti noſtri eſſe ſuper fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in ſolutione decimę iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiuſmodi beneficia prout melius & utilius diœceſanis locorum (in quibus huiuſmodi beneficia fuerint, quorum conſilia in hac parte requiras) & tibi videbitur, valeas conuenire, Nos enim ipſorum diœceſan. & tuã conſcientiam ſuper his oneramus.

Conſcientiã aliorum quãdoque Papa onerat.

¶ Licet autem quotidianæ diſtributiones per nos fuerint a perceptione fructuum' prædictorum excluſæ, hoc tamen volumus de diſtributionibus ipſis intelligi, quæ dantur eis qui horis interſunt, ſic quòd illæ quæ ſoluuntur ijs qui ſunt in ciuitate vel loco præſentes, quamuis horis non interſint eiſdem, non ſint ab onere dictæ recollectionis immunes.

¶ Porro declarationem illam factam per nos in deputatione ſeu reſeruatione fructuum prædictornm, ut videlicet non extendãtur ad vicarias ſeu capellanias vt plurimum à decedentibus inſtitutas ad Miſſas pro ipſis decedentibus celebrandas, certis conſtitutis redditibus præsbytero inibi celebranti, locum h bere volumus in altarib. dotatis certis feudis vſuaticis ſeu cenſibus, ut capellanus inibi celebrare debeat pro dantium animabus certis vicibus, ſingulis ſeptimanis, & in eccleſia cathedrali horis intereſſe diuinis, dummodo ualor annuus ipſorum altarium ſummam xx. lib. Turoñ. non excedat. Alioquin includantur in deputatione ſeu reſeruatione prædictis. Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum poſſet canonico hebdomadario (cui certum pro illa ſeruitium imminet in eccleſia faciendum) poſt perceptionem taxationis huiuſmodi remanere; uolumus quòd de taxatione ipſa pro huiuſmodi ſeruitij onere portionem aliquam congruam prædicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera noſtra reſiduum percepturus, Cæterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ ſoluere recuſantes abeſſe velle ſe ſimulant, vt taxationem ipſam diminuere compellantur, ut per illorum abſentiam huius perceptione taxationis fraudẽris, quaſi uel de præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, niſi ſaltem in loco vel in ciuitate præſentes, cum tamen eccleſiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoſcatur, declaramus ſub deputatione ſeu reſeruatione compræhendi præfata, vt videlicet eas iuxta deputationis noſtræ modum percipere valeas, canonicorum ipſorum abſentia, non obſtante. Ridiculum enim eſſet ut eadem fabrica potiori quàm nos priuilegio in talibus vteretur.

Redditur ꝓ miſſis celebrandis a decedẽtib. relicti, ſi ſunt aliquatenus diminuẽdi.

Papa ĩ perceptione fructuũ ẽ fabricæ ꝓferendus.

¶ De illis denique qui licet per multos menſes tenuerint eccleſias uel præbendas, nihil tamen ſe percepiſſe aſſerunt ex eiſdem, cum iuxta conſuetudinem patriæ præ-

deceſſo-

Teſtati ſi bonis eccleſiæ, an clerici poſſint, vide not. in c. præſenti, de offi. ordi. li. 6.

deceſſores eorum teſtati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipſi obtinentes tales eccleſias tibi ſatisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tamdiu fructus eccleſiarum ipſarum percipias, donec tibi fuerit inde plenarie ſatisfactum, placet nobis & volumus, vt ſi eſt ita, oblationi huiuſmodi condeſcendas: per hoc tamen non intendimus conſuetudinem approbare prædictam. Datum Auinion. v. Idus Octobris Pontificatus noſtri anno ſecundo.

¶ Idem.

¶ Cum Romanus Pontifex pro Eccleſię Romanæ neceſſitatibus fructus beneficiorum vacantium vſque ad certum tempus reſeruaſſet, circa illam reſeruationem plurimæ ambiguitates ortæ ſunt, quas hic ſoluit.

CAP. XI.

Fructus bñficiorũ à Papa quãque pro Eccleſię Romanæ neceſſitatib. reſeruantur.

CVm nonnullæ eccleſiaſticæ perſonæ in cathedralibus eccleſijs canonicatus, prębendas, dignitates, perſonatus, & officia, ac alia beneficia eccleſiaſtica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum eccleſiaſticorum etiam vacantium, & quæ in diuerſis orbis partibus vſque ad triennium vacare contingeret, quos pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus per noſtras ſub certa forma literas duximus reſeruandos, iuxta tenorem literarum ipſarum cameræ noſtræ ſoluere teneantur, præſertim cum archiepiſcopales & epiſcopales eccleſiæ ac regulares abbatiæ ab huiuſmodi ſolutione fructuum (ut dicunt) in dictis literis eximantur.

Dubitatiões sũt amputandæ.

¶ Nos dubitationem huiuſmodi amputare volentes, auctoritate Apoſtolica declaramus, quòd cum ſub appellatione archiepiſcopalis uel epiſcopalis eccleſiæ aut regularis abbatiæ, huiuſmodi præbendæ, dignitates, perſonatus & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, prædictos [a] necnon & præbendarum & officiorum monachorum, monaſteriorum regularium, ac redditus abbatiarum, ſeu abbatum earundem, quæ in beneficijs eccleſiaſticis aſſignantur, diſtinctos fructus redditus & prouentus includi in deputatione prędicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum litterarum tenorem debere perſolui: ac id idem ſuper ſolutione omnium fructuum, redditiuum & prouëtuum commendatariarum, curtuum [b] ſeu grangiarum, monaſteriorum, domorum & locorum conuentualium, quæ pro beneficijs eccleſiaſticis (vt prædicitur) conceduntur (niſi dumtaxat in fructibus illorum, quę ſunt forſan excepta) declaramus & præcipimus obſeruari.

Diſtributiões quotidianæ, quãq; conſiſtunt in potu & pane, quandoque in alijs reb.

¶ Prę terea cum in aliquibus eccleſijs tam cathedralibus quàm alijs, panis & potus pro quotidianis diſtributionibus ipſarum eccleſiarũ canonicis & perſonis de præbendarum ipſarum corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ ſumma, & aliquando alterum pro altero pro ſingulis menſibus vel hebdomadis etiam canonicis ſtudiorum cauſa, aut aliàs pro eorum negotijs de licentia capitulorum eccleſiarum ipſarum ab eccleſijs eiſdem abſentibus exhibeantur, & etiam perſoluantur: declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quantitatem & pecuniæ ſummam, quæ pro quolibet menſe uel hebdomada dictis canonicis (ut prædicitur) miniſtrantur, non debere pro quotidianis diſtributionibus computari, ſed illa tantum quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis diſtribuuntur ſine fraude.

Horarum quædã ſunt diurnæ, quædam nocturnæ.

¶ Adijcimus inſuper declarationi prædictę, quòd ſi obtinenti curatum beneficium, aliud ſibi cõſimile collatum fuerit, uel etiam in poſterum conferatur, poſt ſecundi pacificam poſſeſſionem adeptam & fructuum perceptionem ipſius, nihil de fructibus eiuſdem primi beneficij (niſi forſan ſuper hoc diſpenſatione canonica ſit munitus) percipere poſſit: ſed ꝑ dicta camera noſtra iuxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi uero fructuũ, redditũ & prouentuum beneficiorum eccleſiaſticorum non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta, quòd fructus, redditus & prouentus beneficiorum huiuſmodi cum uacare contigerit, per mediũ diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta; reliquam uerò medietatem ille pro ſua ſuſtentatione percipiat, qui beneficium huiuſmodi dignoſcitur obtinere. ¶ Grangias autem & alia loca Ciſtercienſis ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores ſeu cuſtodes uel adminiſtratores ponuntur ad tempus, & remoueãtur

tur

CVM nonnullæ.] [a] ¶ Prędictos.] aliâs prædicta. [b] ¶ Curtuum.] aliâs cultuum.

Adminiſtratores ad uoluntatem ſuperiorum q̄nq; ſunt remouibiles.

tur ad voluntatem ſuperiorum ſuorum, eorumque fructus, redditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac literis noſtris ſuper illa confectis aliquatenus non includi, Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinione Nonis Ianuarij, Pontificatus noſtri anno quarto.

¶ Idem.

¶ *Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ Apoſtolicæ deputantur.*

CAP. XII.

j CVm nonnullæ eccleſiaſticæ perſonæ reuocare conentur in dubium, an ſi obtinenti dignitatem uel aliud beneficium eccleſiaſticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo caſu quo ambo beneficia ipſa ſucceſſiue vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo uacant ratione deputationis fructuum, reddituum, & prouentuum eccleſiaſticorum tunc uacantium, & quæ uſque ad certum tempus uacare contingeret, quos pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus releuandis, per noſtras literas duximus deputandos, noſtræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatem huiuſmodi remouere uolentes, auctoritate Apoſtolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & prouentus (cum vtrumque ipſorum uacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

¶ Benedictus xij.

¶ *Diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, ſi moriantur in locis vltra duas diętas legales ab ipſa curia non diſtantibus.*

CAP. XIII.

Bñficijs uacātib. ſunt aſſumēdi uiri, qui illis p̄ſint & p̄ſint.

AD regimen Eccleſiæ generalis quamquam immeriti ſuperna diſpoſitione vocati, gerimus in noſtris deſiderijs ut debemus, quòd per noſtræ diligentiæ ſtudium ad quarumlibet eccleſiarum & monaſteriorum regimina & alia beneficia eccleſiaſtica iuxta diuinum beneplacitum, & noſtræ intentionis affectum, viri aſſumantur idonei, qui præſint & proſint committendis eis eccleſijs, monaſterijs & beneficijs prælibatis.

a ¶ Omnes patriarchales.] accipe infra in fine, reſeruamus ordinationi, & cætera.

¶ Præmiſſorum itaque conſideratione inducti, & ſuadentibus nobis alijs rationabilibus cauſis, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum ueſtigijs inhærentes, omnes patriarchales a, archiepiſcopales, & epiſcopales eccleſias, & etiam monaſteria, prioratus, dignitates, perſonatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & eccleſias, cæteraque beneficia eccleſiaſtica cum cura, vel ſine cura, ſecularia & regularia quæcunque & qualiacumque fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ conſueuerint ſeu debuerint, per electionem ſeu quemuis alium modum aſſumi, nunc apud ſedem Apoſtolicam quocumque modo vacantia, & in poſterum vacatura, necnon per depoſitionem vel priuationem ſeu translationem, aut muneris conſecrationis ſuſpenſionem, per fœlicis recordationis Ioannem Papam vigeſimum ſecundum, prędeceſſorem noſtrum, ſeu eius auctoritate factas, & per nos ſeu auctoritate noſtra in antea faciendas vbilibet: Necnon ſi forſan tempore iam dicti prædeceſſoris aliqui in concordia vel diſcordia electi uel poſtulati, quorum electio caſſata ſeu poſtulatio repulſa, uel per eos facta renunciatio, & admiſſa per ipſum prædeceſſorem vel auctoritate ipſius extiterint, ſeu quorum electorum vel poſtulatorum, & in antea eligendorum ſeu poſtulandorum ac renuntiantium electionem caſſari, uel poſtulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos vel auctoritate noſtra contingeret apud ſedem prædictam vel alibi vbicumque: Ac etiam per obitum Cardinalium eiuſdem Eccleſiæ Romanæ ac officialium dictæ ſedis, videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum contradictarum, & Apoſtolici Palatij cauſarum auditorum, correctorum, & ſcriptorum literarum Apoſtolicarum ac pœnitentiarij præfatæ ſedis, ac abbreuiatorum, necnon commenſalium, & aliorum quorumlibet capellanorum ſedis eiuſdem, & etiam quorumcumque legatorum ſiue nuntiorum, ac in

Electio caſſat, & poſtulatio repellitur.

Officiarij Papæ diuerſi ſūt.

ca in terris Eccleſiæ Romanæ rectorum & theſaurariorum, per dictum Ioannem prædeceſſorem, vel nos ſpecialiter deputatorum, ſeu miſſorum hactenus, vel à nobis deputandorum aut mittendorum in poſterum, nunc vacantia & in antea vacatura vbicunque dictos legatos vel nuntios ſeu rectores aut theſaurarios, antequam ad Romanam curiam redierint ſeu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis: Necnon quorumlibet pro quo quibuſcunque negotijs ad Romanam curiam venientium, ſeu etiam recedentium ab eadem, ſi in locis à dicta curia vltra duas diætas legales non diſtantibus iam forſan obierint, vel eos in antea tranſire contigerit de hac luce: Ac etiam ſimili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quacunque cauſa ad quæuis loca ſecedentium: ſi eos antequam ad dictam curiam redierint in locis vltra duas diætas ab eadem curia (vt præmittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non exiſtat ibidem, iam forſitan deceſſerint, vel in poſterum eos contigerit de medio ſubmoueri: nunc per obitum huiuſmodi vacantia, & in poſterum vacatura: Rurſus monaſteria, prioratus, decanatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, canonicatus, præbendas, & eccleſias, cæteraque beneficia eccleſiaſtica, ſæcularia & regularia, cum cura vel ſine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiam ſi ad illa perſonæ conſueuerunt & debuerint per electionem aut quemuis alium modum aſſumi, quæ promoti per dictum prædeceſſorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiſcopalium, & epiſcopalium eccleſiarum, necnon monaſteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipſis factarum nunc vacantia: Et qui per nos ſeu auctoritate noſtra in poſterum ad eadem regimina premouendi tempore promotionis huiuſmodi obtinebunt: Necnon etiam quæ per aſſecutionem pacificam quorumcunque prioratuum dignitatum, perſonatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarum eccleſiarum, & beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannem prædeceſſorem, ſeu auctoritate litterarum noſtrarum, vel ipſius Ioannis prædeceſſoris collatorum, & conferendorum in poſterum, nunc vacantia & in antea vacatura (plena ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis cum fratribus noſtris collatione præhabita, & matura deliberatione ſecuta) ordinationi, diſpoſitioni, & prouiſioni noſtræ (donec miſerationis diuinæ clementia nos vniuerſalis Eccleſiæ regimini præſidere conceſſerit) de ipſorum fratrum conſilio, auctoritate Apoſtolica reſeruamus: decernentes extunc irritum & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis, & quolibet eorum per quoſcunque quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus editis, quatenus obſiſtere poſſent ſuper enarratis articulis, vel alicui, ſiue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reſeruationis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo. M. CCCXXXV.

¶ Paulus Venetus Papa ſecundus.

¶ *Beneficia quæcunque ſint diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruata, per talem reſeruationem ſunt affecta, ita quòd illorum collatio non tenet, ſi per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*

CAP. XIIII.

AD Romani Pontificis prouidentiam & circunſpectionem prouidam ſpectare dignoſcitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur indies) ſuæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate & temporum conditione inſpectis, conſpexerit in Domino ſalubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romani Pontifices prædeceſſores noſtri per diuerſas eorum conſtitutiones, quas ſuo tempore dumtaxat durare, voluerunt, quæcunque beneficia eccleſiaſtica, quæ ſui & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ viuentium, & tunc

Lites ex iuriū dubijs ſæpe oriuntur.

tunc exiſtentium Cardinalium familiares continui commenſales obtinebant, & in poſterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam ſi ab ipſa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem vel alias receſſiſſent, necnon illa quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ Apoſtolicę debitorum collectores, & qui ipſorum prædeceſſorum temporibus ſua officia exercerent, vniti ſubcollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuſcunque locis vacauerint, cum irritantis appoſitione decreti, & deinde prædeceſſoribus ipſis ſublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriuſque iuris interpretes, etiam officiales Romanæ curię ſępe numero hæſitatum extiterit, an beneficia huiuſmodi propter reſeruationem & decretum prędicta, reſeruata vel affecta remanſerint: ita quòd nullus pręter Romanum Pontificem de illis diſponere potuerit ſiue poſſit, reſeruatione & decreto obſiſtentibus ſupradictis. Ac cum propter ambiguitatem huiuſmodi varias quoque iuriſperitorum opiniones & diſcrepationes ipſas aduerteremus: plerumque pro reſeruatione & affectione præmiſſis, interdum vero econtra pronunciatum & diffinitum fore.

Prælatus vigilẽ paſtorem imitari debet.

¶ Nos qui vigilis more paſtoris ſuper his maturo prouidendum eſſe conſilio non indigne cenſuimus, Et propterea in ſingulis cauſis ſuper quibuſuis beneficijs eccleſiaſticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernẽtibus, vſque ad noſtrum beneplacitum ſuperſedere mandauimus: cupientes (quemadmodum noſtro incumbit officio) dubijs huiuſmodi finem imponere: ſubditorum obuiare diſpendijs, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere:

Lites debent eſſe breues.

Felicis recordationis Vrbani quinti, Gregorij noni, Bonifacij octaui Romanorum Pontificum etiam prędeceſſorum noſtrorum, qui ad ſubmouenda altercationum fomenta, & ambiguitates huiuſmodi lucidandas, declarationes ſimiles per ſuas litteras ediderunt, veſtigijs inhęrendo, ac prouide conſiderantes effectum per reſeruationem manuſque appoſitionem eorundem prædeceſſorum in dictis beneficijs ineſſe productum per obitum ipſorum nequaquam cenſeri debere reuocatum. Romani quoque Pontificis manus oppoſitionem prædictam tantæ efficaciæ tantęque virtutis exiſtere, vt etſi litteræ Apoſtolicæ ſuper prouiſionibus beneficiorum, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum & reſeruatio huiuſmodi apponuntur, ex aliqua cauſa ſuum debitum non ſortiantur effectum: facultatem tamen prouidendi de beneficijs taliter reſeruatis quibuſcunque alijs fuiſſe ademptam,

Romani Põtificis man' eſt magnæ virtutis.

huius perpetuæ & irrefragabilis conſtitutionis edicto de venerabilium fratrum noſtrum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, omnia & ſingula beneficia eccleſiaſtica ſæcularia & cuiuſuis ordinis regularia, etiam ſi præpoſitatus, canonicatus, præpoſituræ, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia fuerint: etiam ſi ad illa conſueuerint, qui illis præficiuntur per electionem aſſumi, eiſque cura immineat animarum (vt præmittitur) reſeruata, & per Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros canonice intrantes in poſterum reſeruanda, ac etiam quouis modo vacantia & in antea vacatura: per huiuſmodi reſeruationem & decretum remanſiſſe, & remanere ſemper affecta, nullumque de illis (cum primum vacare contigerit) præter eundem Romanum Pontificem ea vice quouis modo diſponere potuiſſe ſiue poſſe, harum ſerie decernimus & pariter declaramus.

Beneficia q̃ dicuntur affecta.

Quòd tam in pendentibus etiam per appellationem, quàm in futurum ſuper eiſdem beneficijs vt præmittitur, reſeruatis, committendis cauſis, per dilectos filios magiſtros, capellanos noſtros cauſarum Palatij Apoſtolici auditores, atque alios quoſcunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obſeruari: & ſecundum præmiſſa, nec aliter ſententiari & diffiniri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia ſuper præmiſſis interpretandi facultate ſublata: Decernentes extunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Marcum, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxvij. Calen.

Cal. Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

Ne ſede vacante aliquid innouetur.

¶ Ioannes vigeſimus ſecundus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ Papa volens prouidere diuino cultui & miniſtris eiuſdem, & occurrere diſpendijs, quę ipſis quotidie imminent propter occupationes vacantium eccleſiarum primi anni, quæ cōpetunt ex diuerſis titulis aliquib. eccleſiis ſeu perſonis: ſtatuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ conſueuerunt in decimæ ſolutione taxari, collectores ipſorum annalium ſint cōtenti ipſa ſumma, pro qua conſueuit dari decima, ſi ipſam eligēdā duxerint, tali reſiduo penes eum cui collatum eſt beneficium remanente: vel dimiſſa eidē ſumma prædicta, poſſint dictum reſiduum ſibi aſſumere, dum tamē alterum intra decem dies dicti eligant collectores, aliàs poſt decem dies ipſorum optio in beneficiatum tranſeat ipſo iure. In non taxatis aūt fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorū medietas tribuat: ita qđ ſi alter dimidia noluerit cōtentari, ipſa in volentem trāſeat ipſo iure. Et ſi quicquā aliquis cōtra dictā ordinationem receperit pœnas hic cōtētas incurrat.

CAP. VNIC.

SVſcepti regiminis [a] nos cura ſollicitat, vt quæ in Eccleſijs non abſq; diſpendio [b] miniſtrorum [c], & cultus [d] detrimento diuini ſeruari videamus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cum itaque [e] in nonnullis Eccleſijs [f]

¶ Hæc extrauagās reperiē in ter. xx. Io. xxij. ſub tit. đ ele. cū gl. dñi Zenzelini: hic verſo poniē cū gl. Guilielmi de mōte Landu.

SVſcepti t.] Hæc decret. poteſt intitulari ſub titulo, de reſcriptis. vel ſub tit. de elect. vel, ne ſede vac. vel ſub illo, vt eccl. bñ. vel ſub illo, de verb. ſign. Et diuiditur in quinque partes. Primo ponitur concedendæ conſtitutionis duplex occaſio. Secundo facti, de quo agitur, ſummaria recitatio. Tertio ſuper taxatis cōſtituitur. Quarto de non taxatis annectiē. Quinto nō ſeruantib. diuerſa pœna apponiē. Secunda, [Cū itaque.] Tertia, [Nos đ illo.] Quarta, [In illis.] Quinta, [Et ſi quicquam.] Et ſic hæc facta eſt ad declarationē illorū iuriū ī. vt eccl. bñ. ca. vnico. in fi. ne ſe. va. c. 1 per Inno. de ver. ſig. tua. de priuileg. ſi Papa, & de præben. ſi tibi cōceſſo. lib. 6. Gul. de monte Lauduno.

a ¶ Suſcepti.] ſimile ſup. de præbend. ſuſcepti. lib. 6.

b ¶ Diſpendio.] de his de reſcrip. diſpendia. in princ. lib. 6.

c ¶ Miniſtrorū.] gñri n. taliū intendit hic Papa prouidere, non aūt perſonis ſingularibus, & ſic erit ꝑpetuum & fauorabile. argu. 12. q. 2. liberti. maxime cū fiat ī fauorē diuini cultus, vt patet inf. aliàs. n. mere perſonalia perſonas nō tranſgrediuntur, immo cū eis pereunt, & maxime dēnt vt odioſa reſtriñgi inſt. de iure natu. §. ſed & ꝙ principi. ī. de reſcri. quia per ambitioſā. lib. 6. Notanter ēt dicit, miniſtrorū, ſub nomine officij, nō proprio: quaſi dicat hic Papa, ꝓuidere intēdimus arti & virtuoſæ induſtriæ hoīum, nō natura; ſicut econtrario vitiū hoīs debet haberi odio non natura. 82. diſt. odio. & 86. diſt. donare. Notabis ēt hic, ꝙ Papa nedum diuino cultui, de quo ī. immo ēt diſpendio miniſtrorum prouidere intendit, ēt principalius & fortius: quod patet in hoc, quod in ſcripturę ordine hic præmittit. arg. iurium. ſup de elect ſi quis iuſto, & de præb. mandato. lib. 6 Ex quo ſequitur ꝙ nedum reſidentes vere, ſicut ſunt illi, qui interſunt horis diuinis: immo etiam præſumptiue & iuris fictione, ſicut exiſtentes in Papæ vel Cardinalium ſeruitio, vel ſtudio theologiæ, vel ſimiles gaudeant huiuſmodi beneficio decre. de quo dicit infra. Guli. de monte Laudu.

Vitium odio ꝓſequamur, non naturam.

d ¶ Et cultus.] multa ſunt ſpecialia in fauorē diuini cultus ſtatuta ſ. de cōſti. ex parte. de reſcrip. quia per ambitioſam. li. 6. de cele. Miſ. graui. cōcil. Viennen. vñ eum cultus diuinus ſit iuris publici. 1. diſt. ius publicum, pacto priuatorum tolli, ſeu ipſi renunciari non pōt. ff. de pac. l. ius publicum. ī. de foro compe. ſi diligenti. maxime cū videatur inhærere præceptis primæ tabulæ 32 q. 7. quid in oīb. ex quo vř, ꝙ ēt Papa non poſſit ſuper hoc ſine magna cauſa diſpenſare: cū ſola infirmitas ab hoc excuſat, ne vicarius tollat penſum à domino ſibi ſpāliter ſuper quemlibet viuentem de eius patrimonio reſeruatū. ī. de ele. Miſ c. 1. nec ēt ſuper ſubtracto: niſi illud reſtituat. vt ſic non remittaē peccatum: ſi cum poteſt (maxime Deo) non reſtituatur ablatum: cum ēt idem eſſet de pēſione alicui domino priuato ſubtracta arg. ſ. de vſur. cum tu. 16. q. 1. reuertimini cū ſimi. Sed nūquid poterit huic beneficio renūtiari? Credo ꝙ ſic, inquantum tāgit ius cuiuſuis priuati: ſed inquantum Eccleſiæ, non argu. ſup. de arbi cum tempore.

Cultui diuino renuntiari non pōt.

e ¶ Cum itaque.] Secunda pars.

f ¶ Eccleſijs.] de quibus ſi in priuilegio vel ſtatuto expreſſe actū eſt, expreſſioni ſtabit. ī. de priuil. accepimus. 9. q. 3. conqueſtus, ſaluo hoc qđ legiē ꝯ conſuetudinē vel ſtatuta inferiorum. ī. de ele. ſæpe. & de offi. ord. præſenti. lib. 6. alias vſus obtinuit, ꝙ monaſteria ſeu loca collegiata non comprehendātur: multominus ipſæ Eccleſiæ cathedrales. arg. ī. de præb. c. ſi. de conceſ. præben. dilectus. Si quæras quam Eccleſiam dices collegiatam vel conuentualem quantum ad hæc? Credo ꝙ illa dumtaxat, in qua ſunt duo vel plures tanquam facientes vnū corpus, cōſueuerit cōuentus, capitulū vel collegiū vocari: & ſic nihil faciet ibi pluralitas perſonarū vel paucitas: dū tñ ſint duo vel tres: ſed ipſa realitas, ſ. ꝙ ibi cōuerſentur, vnū corpus facientes inſimul. Item credulitas gētiū & opinio, ſ. ꝙ cōiter à gentib. conſueuerunt ſic appellari & haberi vt tales, hoc dico per iura. ſup. de ele. nullus, de exceſ prælator. dilecta. de proba. per tuas. q. ſi. ſint legi. tranſmiſſæ 3. q. 7. §. tria, de præb. de multa. per Inno. Quid ergo erit de Prioratibus monaſteriorum Oluinat. Caſæ Dei, Grandimonten. maioris monaſterij Præmonſtraten vel ſimilibus, in quorum aliquibus quandoque conſueuerunt eſſe quattuor monachi, quādoque octo aſſociātes Priores ibidē, nunquid collectores percipient taliū annalia cū vacabunt? Credo ꝙ nō debeant collectores ab iſtis tamquam à collegiatis excludi: cū tales potius ſint tamquam per modum aſſociationis, quam collegij ſeu cōuentus per c. dilecta,

Eccleſia qñ dř collegiata.

dilectat de hoc plene notaui ſ. de reſcript. & principalis, & de ſtatu reg. ne in agro. Sed q̃d de celeraria Eccleſiæ ſancti Stephani Tholoſe: in qua de anno in annū mutantur celerarij: vel de archipresbyteratib. diœceſis Bituricen. qui ad mutationem archiepiſcopi vel capituli i regimine cathedralis Eccleſiæ renouātur: nunquid à talib. percipient? Credo, ꝙ non, cū nō dicantur vacare proprie, nec institutio bñficiorum est apud celeratios ſeu archipresbyteros temporales: ſed apud illos potius, quorū iſti vices gerunt: ſicut dr̃ de vicarijs temporalibus in fine extrauagantis, Execrabilis, & dixi ſ. de offi. vica. quæ de Eccleſijs concil. Viennen facit ſ. de conſue. c. 1. li. 6. in verb. perpetua. Et idem dico pari rõne de grāgijs monachorum alborum, vel monialium fontis Ebrandi ſanctæ Claræ, vel de Prolhano ſeu ſimilium, & de alijs poſſeſſionibus traditis ſub annua penſione fratribus de ordine, vel alijs ad vitam vel aliud tēpus modicum, quæ per eorum ceſſum vel deceſſum nō dicerentur vacare, vt ſup. de præben. quamuis, in prin. li. 6. 16. q. 1. poſſeſſiones. facit quod legitur & not. ſup. de præſcrip. ſi diligenti.

Archipſbyteri Bituricen. mutantur mutato p̃lato.

† Vide extrau. Pij V. Pont. Max. incip. Durū nimis.

obſeruetur a, & à longis b retroactis temporibus, fuerit obſeruatum, quòd fructus † primi vel ſecundi, aut alterius c cuiuſque ſequentis anni, beneficiorum vacantium d in eiſdem, defuncto, vel fabricæ, aut, eccleſijs vel perſo-

a ¶ obſeruetur.] ſub prætextu priuilegij vel ſtatuti, de quibus inf. Guliel. de monte Lauduno.

b ¶ Et à longis.] & hic vbi conſuetudo allegatur. Et ſic nota ſufficere conſuetudinem longi temporis, de quo dicetur plenius infra.

c ¶ Primi, vel ſecūdi, aut alterius.] vel tertij, vel quarti, ſeu deinceps: ſicut lex de replicationibus, inſtit. de excep. quod in infinitū eſt ire hodie in aliquibus locis, q̃ infinita, tamquam diſpendioſa nouis beneficiatis, in illis partib. merito eſt reprobanda, arg. ſ. de reſcrip. cum in multis, li. 6. Hic quæro primo, ſi cõtingat in primo anno bis vacare beneficiū: an ille cui primi anni fructus cõpetunt, habebit eos p̃ duos annos? Dicunt quidam ꝙ habebit à tempore primæ vacationis vſq; ad ſecundam, & à ſecunda per totum annum cõpletum, per l. ff. ad ſenatusconſul. Turp. l. in ſenatuſcõſultum. §. quamquam. Secundo quæro, an poſito ꝙ de conſuetudine mortuus primo anno, fabrica ſecundo inibi colligeret: ſi Papa pro ſe vel p̃ paſſagio hoc ſimpliciter leuādum iuſſerit, vel iuſſum per alios ex certa ſcientia confirmauerit: quo ordine iſti leuabunt? Si eſſet hoc verbum, anteferri, non eſſet dubium: immo & dato ꝙ non ſit, adhuc vr̃ ꝙ Apoſtolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare: licet vltimus ſit in cõceſſione, ex quo concurrit cum alijs; iuxta ea quæ leguntur ſupra de præben. hi. qui. lib. 6. maxime ſi adiecerit Papa in ſuo priuilegio, illis non obſtantibus: de quibus legitur ſup. de reſcrip. aliàs de priuileg. ſi Papa lib. 6. vbi dictum eſt ſatis de hoc in fine.

Infinitas reprobat.

d ¶ Vacantium.] à tempore. ſ. introductionis, conſuetudinis, priuilegij, vel ſtatuti, & ſic alia bñficia, q̃ ante iſtam introductionem. vacare inceptant, licet iſtis ſuperuenientibus adhuc erant libera & vacantia: non cadunt ſub aliquo iſtorum, cū conſtitutio iuris publici vel priuati non extendet ſe ad prætexta vel pendētia, niſi de his expreſſe caueaſ in ipſa, in authē. vt cū de appellat. cog. in princ. ſ. de iud. diſpendioſam. in fi. cõcil. Viennen. Quod credo verū, ſi ſit ibi adiectio aliqua certi t̃pis, vt quia dr̃, fructus vacantium per tres annos, quia tunc curſus illius termini incipiet ſtatim poſt editam publicatam, vel editam ſi ſit decretum in authenti. vt ſa. no. conſtit. in princip. ſup. de elect. ſi eo tempore. li. 6. ſup. de verbo. ſigni. abbate, de elect. quiſquis, vel etiam ſi verbum futuri temporis ſit ibi inſertum: puta, vacatura, vel vacabunt, vt ſ. de reſcri. aliàs de priuil. ſi Papa. li. 6. Secus ſi dixit ſimpliciter fructus vacātium, vt hic videretur, quia tunc intelligi debet

Conſtitutio ad preter ita uel pendētia, non extēditur: niſi in ipſa caueatur.

& de ijs, q̃ inueniuntur tempore conceſſionis libere vacare alias quàm per ademptionem pacificam ſecūdi: quia tunc etiam fructus primi non habebit, vt ſup. de præben. ſi tibi conceſſo. lib. 6. & pari rõne idem de permutatis vr̃, vt inf. dicetur, & dixi ſup de præben. ſi plures: cõciliū Viennen. Et credo ꝙ pacifica adeptio ſecūdi ſufficit ad hoc, ꝙ primum quod incompaſſibile ẽ, ipſo iure vacet: ad lucrandos in hoc caſu fructus in quocumq; beneficio minori epiſcopatu, ſiue ſit ſolemnis abbatia, ſeu ꝙuis aliud: dumtamen aliàs ſub tali forma caderet: per iura ſ. de præb. de multa, de elect. commiſſa. li. 6. 21. q. 2. ſi quis. excepto epiſcopatu p̃p̃ quem quis non amittit priora beneficia ſtatim adepta poſſeſſione, niſi poſt tēpora de conſecrandis epis: q̃d eſt ſpeciale in ipſis, vt ſup. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. in princip. Sed q̃ beneficia dicūtur vacantia in hoc caſu? Dic vacans proprie dr̃, quod à nemine eſt occupatum ſeu poſſeſſum, & ideo hæreditas iacens vacare dr̃: nec in eam furtum committi poteſt, ex quo adita non eſt. ff. de effrac. & expil. l. 2. ff. de furtis. l. hæreditariæ. Et põt dici vacans de iure & de facto. Item de iure tm̃, non autem de facto, vt ſup. de reſt. ſpo. c. 2. Item de facto tm̃, non aũt de iure. ſup. de cõceſ. præb. cū noſtris. Sed in primo caſu hoc cõtingit multipliciter, morte, renunciatione, depoſitione, permutatione. Mors n. naturalis oĩa ſoluit, in tm̃ ꝙ & ſi in inſtāti miraculoſe reſuſcitetur ſicut Lazarus, nō recuperaret bñficiū: immo ipſum collectores leuarent arg. eorum q̃ legūtur, & notantur. 33. q. 7 licite, nec in beneficialibus aliquid de iure mortui ad ſucceſſorem trāſmittitur, ſeu ius vnius continuatur in alium: niſi ſola lis incepta prius cū mortuo: & hoc ſit de quadā æquitate, nō de rigore: cū ius bñficiale adeo p̃ſonale ſit, ꝙ perſonā non trāſgreditur: immo in ſucceſſore per omnia ius nouū creatur: licet ſecus ſit in ſucceſſionibus hæreditarijs, in quib. ſucceſſor ſecūdus in iure primi ſuccedit cõtinuando ius primi ad t̃m ſine innouatione iuris, vt hæc probanſ ſup. de p̃ben c. 1. 7. q. 1. Moyſes. ſ. vt lit penden. ſi hi contra quos. in fi. ff de iud. iam ex ꝯctibus, & idem in iure proprietatio reali, ſeu perſonali, quāuis eccleſiaſtico. ſ. de offi. del. q̃m, vt lite pēdē. eccleſia maxime vniuerſali. ſ. de teſti. ſignificauerūt. in prin. cū ibi notatis, de hoc diceſ in Extrau. Execrabilis. In alijs aũt modis ſicut in ceſſione & ſimilib. licet perdaſ ius, dū tñ aliàs legitime fiat, nõ tñ ipſa poſſeſſio, niſi hoc per ſn̄iam iudicis declareſ, vel niſi cederet appareat poſſidentem habuiſſe pro derelicto facto vel verbo. cum ſemel poſſidens ſemper poſſidēs p̃ſumatur, hoc probatur ſ. de hæret. cum ẽm. de præb. licet eps. li. 6. inſt. de rerum diui. §. fi. ſ. de priuileg. dudum. In quo ergo caſu de p̃miſſis habebit collector vacantem? Dic ꝙ de ijs, q̃ conſtāt verbo & facto vacare, non eſt dubium: ſed quia de aliquibus eſt dubiū hic. Primo quæro an beneficia permutata legitime vacare dicanſ? Et vr̃ ꝙ non. Primo p̃p̃ rationem. ſ. de præb. ſi tibi cõceſſo. lib. 6. Secundo, nam permutatio initiū efficax non capit ex mutuo conſenſu ſeu voluntate permutantium, ſed ex traditione rei: nam anteq̃ ego habeam tuam præbendam & tu meā, non ẽ cõpleta permutatio: licet ſecus ſit in emptione & vēditione, q̃ hñt initium efficax ex ipſo conſenſu. ff de rerū p̃mu. l. 1. §. itē emptio. Si ergo adeptio ſola rei permutatæ hunc ꝯctum perficiat: clarum eſt, ꝙ antea nihil ꝙ ſit ibi uacans, reperitur: cum totū ſit in pēdenti, nec et re adepta, cum iam ſit poſſeſſum, & ſic non inuenitur aliquod inſtans uel momentum quo iſta bñficia uacauerint, & ſic nō debebuntur collectorib. iſtis Cõtrariū patet. Nā i reſignatione, reperiſ libera iuris p̃perij reſu-

Vacās q̃d p̃prie dicitur.

Mortuus ſi reſurgeret beneficium non recuperaret.

Beneficia p̃mutata an dicanſ uacare.

nis habentibus annalia de conſuetudine [a], priuilegio [b], vel ſtatuto applicetur in totum [c], ita quòd illi qui huiuſmodi beneficia canonice obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipſi ſpe-

prij refutatio vtriuſque: quę ambæ conſuſe & vno ſpiramine ad inſtar perſonarū diuinarū fieri non poſſunt immo ad diuerſitatem ſuppoſitorum habet hic ſequi diuerſitas actuū, ita ꝙ in exercendis iſtis actib. impoſſibile eſt quin ſit dare aliquod inſtãs in quo vacãs extat vnum antequam aliud ſubſequatur: quod de rigore credo verius, ſed de ęquitate primū ꝑ c. ꝓdictum. ſi tibi conceſſo & ſ. de rer. perm. licet lib 6. Sed quid erit ſi ſine alia vacatione beneficii diuidatur in xij. iuxta decre ſ. de conſti cum acceſſiſſent. ſicut factum fuit de præpoſitura Cæſarauguſtana: ita ꝙ præpoſitus, qui tunc totum tenebat, habeat nũc tantū vnã de xij. numquid aliæ partes dicentur vacãtes? Vr̃ ꝙ in altera parte quantumcunque modica ſaluetur totus titulus, & ſic nõ dicat̃ vacare: talia em̃ nomina, quæ ſunt iuris potius quã facti: ſicut ſunt dignitates, nobilitates, corpora, vel ſimilia, in qualibet parte modica, integra perſeuerãt: maxime quãtū ad ea, quę in honoribus cõſiſtãt. hoc dico ꝑ iura ſ. de iurepat. c. 1. ff. de ſerui. vię. not. 16. q 7 piæ mẽtis. facit ff. ad munici. l. ſicut municipij. §. vlt. de conſec. diſt 4. vbi pars. & diſt. 5. nõ mediocriter. cum ſimilibus. In cõtrarium videtur: q̃a cum ſeparatorū ſeparata ſit ratio, & aliud ſit de parte ſeparata à toto, & de ſpecieb. ſubtractis à genere, quã eſſet de ipſo toto in ſe integre perſiſtente, & non poſſit dici quin ex quo partes diuiſæ & ſeparatæ fuerint ꝑ momentū antequã alicui cõferrentur vacantes extiterent. & ſic affectæ fuerint ꝑ iura ſpecialia alicui de cõtentis in hac decret. arg. iuriū ſ. allegatorum. facit ſ. de reſcrip. paſtorali. ſ. de offi. deleg. præterea in fin. glo. à ɔ̃trio ſenſu. & de reg. iur. in toto. lib. 6. Primū videt̃ verius. Si enim ante conceſſionẽ vacantiū Eccleſia aliqua ſit vnita alicui dignitati vel præbendæ poſt ceſſum vel deceſſum rectoris: iuxta decr. ſ. de reſti. ſpo. cū veniſſent. & de re. eccl. non alie. ſi vna concil. Vieneñ. ſi poſt talẽ cõceſſionẽ moriat̃ rector vel cedat non habebit eã collector. ſ. de reſcr. eã te. Sed q̃d erit de altaribus vel beneficijs alijs, quę ex deuotione decedentiū, & aliorū quotidie poſt dictam cõceſſionem de nouo conſtituuntur perpetuo & dotantur? Nunq̃d ipſa ipſi collectores habebunt? Videtur ꝙ non: ꝑ iura. ſ. de conſti. quoniã conſtitutio. de reſcrip. litteras. cõcil. Vieneñ. Contrarium videtur per c. de offi archi. dilecto. vbi illa conſuetudo, quæ de ſe ſtricti iuris eſt, ad monaſterium quod de nouo creatur ſe extendit. Credo ꝙ vbi cauſa priuilegij, ſtatuti, vel conſuetudinis huiuſmodi de ſe extẽſiua ſit in futurum, ſicut eſt hic, futura ẽt reſpiciat, maxime in realibus, q̃ quaſi ſunt fauorabilia, vt in ſecundis concordantijs, ſecus q̃ cã eſt actus trãſiens, maxime in ijs q̃ fauore ꝑſonarū fiunt: q̃ quaſi ſunt odioſa, vt in primis. De hac notaui ſatis ſ. de vi. & hone. cler. quoniã. cõcil. Vienneñ. q̃d crederẽ verum, niſi fructus ſeu ꝓuentus dictorū beneficiorū eſſent ad certos vſus deputati: puta ad vitã ſacerdotis & ſuæ familiæ, vel cæterorum pauperū in hoſpitalibus, vel monialiū ſeu aliorum religioſorum: qui vix de illis poſſent ſuſtentari: nec habẽt vnde aliàs viuerent, niſi per ſuffragia inde dicata: ſicut eſt de illis redditib. deputatis pro vita pauperū in ſede Barchę: quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadũt ſub vacãtib arg. ſ. de præben. ſignificatū. & c. per litteras. & de reli. do. quia contigit. concil. Vienñ. immo nec alia q̃ non excedũt. vij. libras Turoñ prout interpretatus fuit Grego. x. in cõcil. Lugdu. tẽpore quo conceſſit decimam paſſagio vltramarino. Guiliel. de monte Lauduno.

Iuris nomina in qualibet parte ꝑſe uerãt integra.

Fructus vnius Eccleſiæ poſſunt alteri applicari de conſuetudine.

a ¶ De cõſuetudine.] & ſic valet conſuetudo, ꝙ fructus vnius Eccleſię ad tẽpus alij applicent̃, vt ſit mẽbrū vni᷒ & eiuſdẽ corporis cū iſta eccl̃a militãs ſit vnica, & vnū corpus myſticū faciat, vt ſ. de ſum trin. firmiter. §. vna & de exceſ. prælat. frequens, concil. Vieneñ alij ſeruiat. facit ſ. de elect. cum non deceat. li. 6. b ¶ Priuilegio.] Iſtud concedit quotidie Papa, vt ſ. de reſcrip. aliàs de priuile. ſi Papa in verbo, cõcedam᷒. de præb. in verbo, à nobis. & de verb. ſig. tua. ſuper verbo, duxerimus. indulgẽdū. ergo à cõtrario ſenſu nullus alter inferior hoc poterit: niſi forſan de vno, vel d̃ duob. certis beneficijs, & ex cauſa ante collationẽ cū capitulo ſuo, & ſic intelligitur quod legitur & notat̃ ſ. vt eccle. benefic. vt noſtrum. in fine Sed contra videtur per cap ſi. ſ. de ijs quæ ſi. à maio par. c. & videmus quòd quotidie faciunt epiſcopi cum capitulis ſuis aſſignãdo vacantia ipſi fabricæ, mortuo, vel ſimilib pijs operibus. Hic crederem diſtinguendum: quia aut hoc priuilegium ſit maxime per modū ſtatuti pro aliquo pio vſu & neceſſario vt in caſibus prædictis: non tñ vtilitati menſæ epiſcopi vel capituli applicando, & tunc vr̃ ꝙ ipſi poſſunt hoc facere: ſecundum ꝙ decimam vel aliam partem beneficiorū ſuorum ibi poſſeſſorum poſſet epiſcopus nedum cum maiori parte capituli, immo cum minori, cum ſit in hac parte ſanior, ẽt inuitis alijs deputare, vt in c. ex parte. de ijs q̃ ſi. à maio. par. c. aliàs pro vtilitate menſæ ſuæ vel ſua nõ poſſent ſine expreſſa licẽtia Papæ, vt in iurib. ſ. allegatis. hoc excepto tñ quod dictum eſt ſ. vt eccle. bñfi. vt noſtrū. hoc dico arg. ſ. de reb. eccle. nõ alie. ſi vna. cõcil. Vieneñ. Legatus tñ vr̃ indiſtincte hoc poſſe facere: cū nõ inueniatur hoc expreſſe reſeruatū Papæ. arg. c. q. 5. quę de cauſa. de hoc not. in prima parte Spe. tit. de legato. §. nunc oſtendẽdum. verſi. legatus igit̃, Sed quid erit de alijs inferioribus ordinarijs, nunq̃d hoc facere poterunt ſaltẽ in beneficijs ad eos pleno iure ſpectantibus: ſicut ſunt dignitates, officia, prioratus, & aliæ adminiſtrationes ad ipſos immediate ſpectantes? Vr̃ ꝙ ſic, cū diſtinctione facta de ep̃o & capitulo ſ. Sed nunquid vigore priuilegij vel ſtatuti ep̃i & capituli poterunt iſta leuari à beneficijs ſpectãtib. ad inferiores prælatos ipſius diœceſis? Planū eſt, ꝙ ſi ſint exempti, non ſ. de offi. ordi graue. & de priui. ex parte. vnde ſolus Papa & legat᷒ à latere poſſet eos adſtringere ad hoc, vt ſ. de offi. leg. c. 1. de verb. ſig. veniẽs. in prin. Et idẽ vr̃ de non exemptis beneficijs, q̃ ad eos pleno iure ſpectãt. 16. q. 1. in ſumma. & c. de monachis & q. 2. viſis In alijs autem & quibus ep̃i habent inſtitutionem, ſeu confirmationem, videtur ꝙ poſſint ſicut de proprijs habent ſtatuere: cum plus habeat in talibus ep̃s quàm patronus. ſ. de offi. leg. dilectus. & de priuileg. cū & plantare. §. in Eccleſiis. ergo, & cætera. c ¶ In totum.] Not. ꝙ dicit hic, in totum, & hoc ꝙ ſequit̃ nihil inde percipiunt. & j. §. ſequitur. in prin. integre. & eo. §. circa finẽ, verſi. forſan cū integritate percipere, & c. ex quibus concludit̃, ꝙ Papa nõ intellexit hic prouidere, nec proſpicere niſi in caſu in quo beneficiati ex toto amittebãt fructus & obuentiones annorū primi, ſecundi vel vlterius, ergo à ɔ̃trio ſenſu ſi aliq̃d remanebat beneficiatis, ꝙ nõ coſueuerint collectores leuare, in iſto caſu non prouidet decret. Pone ergo ꝙ Prior ſancti Euſebij Altiſſiodorenſis, qui cõſueuit ab antiquo accipere groſſos fructus præbendarum primi anni in Eccleſia Altiſſiodorẽſi ex integro, reſeruatis quotidianis diſtributionibus nouis canonicis, nūq̃d dictis canonicis inibi reſidẽtib. vel in ſeruitio Papæ ſeu Cardinalium exiſtentib. habebit iſte prior iuxta hanc decreta ſummam, pro qua dictę gloſſæ ꝑbendæ ſoluunt decimam vel reſiduū quod maluerit eligere: vel potius poterit prout hactenus conſueuit totã groſſam præbendã accipere relictis quotidianis diſtributionibus illis qui volũt inibi reſidere? Videt̃ quòd

Bñficiorū vacantiū fruct᷒ an poſſint mẽſæ vel alij vſui applicari.

gio, de conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde vltra ſummam pro qua vnumquodque beneficiorum ipſorum conſueuit [a] in decimæ ſolutione taxari, prætextu cuiuſuis priuilegij, conſuetudinis vel ſtatuti quouis modo percipiant: ſed ipſius ſummæ perceptione dumtaxat ſint omnino contenti, totali reſiduo [b] prædicta obtinentibus beneficia remanſuro [c], niſi forſan illi, qui fructus eoſdem ſoliti [d] fuerint (vt præfertur) cum integritate [e] percipere, pro ſe mal-

Actionis nomē nō eſt curandam.

tamen ſit tecta intētio, & uerbis apertis & cōgruis ꝓponatur, ut ĩ. de iud. dilecti. & c. examinata. vel alias directa rei uēdicatio intētetur, cum dominium iſtis de iure ſpeciali cōpetere in his fructibus uideatur, ſicut de decima de iure communi eccleſijs parochialibus, vt ĩ. de deci. parochianos. Quis habeat uerum dominum in rebus Eccleſiæ, dic ut not. Hoſt. de pecul. cle. c. fi.

a ¶ Conſueuit.] per xl. annos, ſcilicet non interuenerit niſi unus actus, vt ſupra de cauſa poſ. cum Eccleſia. 16. q. 3. quas actiones. Videtur tamen quòd decem anni ſufficerēt, ex quo non eſt contra ius commune: dum tamen unus actus interueniſſet. per ea quæ not. ff. de legibus, cum de conſuetudine. & C. quę ſit longa conſuetudo, ſuper rubrica. & l. 1. maxime cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando: nam illis, qui de nouo talia aſſequuntur beneficia, non multum detrahitur, ſi fructus primi anni ſibi retineat, qui eſt dominus omnium Eccleſiarū, vt ſup. de prębend. licet 1. lib. 6. hoc dico argu. leg. ff. de perpe. & temp. præſcrip. l. ſi quis. & ideo iura canonica de præſcriptione conſuetudinis loquentia, non dicūt ꝙ canonice ſit præſcripta, ſed potius ꝙ legitime, vt paret ĩ. de conſue. cum tanto. in fi. & de præb. cum de beneficio lib. 6. quod uideretur maxime hodie iuxta formas, quæ à curia exeunt ſuper gratijs, in quibus nō dicitur, iuxta taxationē antiquæ decimæ, ſed decimæ tātū: & ſic cuiuslibet conſuetę: habet enim conſuetudo diuerſa nomina: quandoq; dicitur ꝑſcripta, vt ſ. de of. ord. duo. quandoq. antiqua. C. de iure fiſci. l. 1. q̄nque longa, ut C. quæ ſit longa cōſuetudo. q̄nque vetuſta, vt ff de aqua plu. arc. l. 1 §. denique. & l. 2. in princ. quandoque diuturna. ff. de legi. diuturna. quandoque inueterata ff de leg. de quibus. quādoque vetus. ff. de pub. & uecti. l. imperatores. quandoq; perpetua. ff. de legi. nā imperator. iuxta hoc quęro: quæ ꝓprie dicatur antiqua? textus dicit ſic: Ex antiqua conſuetudine, à tꝑe cuius nō extat memoria in cōtrariū: & ſic vr̄ ꝙ tantum tempus requiratur in hoc caſu, & talis conſuetudo habetur iure conſtituti, ut ꝓbatur ſup. de uerb. ſigni. ſuꝑ quibuſdam. de ꝑſcrip. epiſcopum. li. 6. in fi cum ibi notatis. Quæ ergo cōſuetudo hic ſufficiet ad hoc ꝙ diuiſio in iſto §. poſita habeat locum: quia de hoc uidi pluries dubitari: vnde vt melius hoc videas, pone ꝙ q̄dā impetrauit primā dignitatē in eccleſia Gerundeñ. nō excedentem ſummam centum librarum Turoneñ. ſecundum taxationem decimę: dominus autem Ioānes filius regis impetrauit ſecundo inibi ſine ſumma: poſtquam uacauit quidam archidiaconatus, qui hodie ualet ultra cētū libras Turoñ tam ꝓpter res, q̄ ſunt ibi caræ, q̄ ꝓpter monetā illius terræ: quæ licet olim minus ualere cōſueuerit quā Turonēſes parui: modo tñ adæquatur eis: nō tñ inuenitur ibi aliqua antiqua vel cōſueta taxatio, niſi ꝙ a tꝑe Greg. x. q decimam concedēs paſſagio ultramarino, iuſſit ꝙ in primo anno haberetur iuramētū a rectoribus ſuper ualore, & ꝙ extūc ille ualor ſic iuratus acciperetur, & ꝙ nō plus niſi ualent: nō tñ propter hoc eſſent liberati a populo, nec ꝓpter hoc a pœnis in proceſſibus ſuper hoc factis contētis: q̄ quidem taxatio in illis partibus quaſi cōiter obſeruatur, & hoc in collectione decimæ: quia ibi nō inuenitur contradictio: nō autem in taxatione expreſſa in litteris impetrātiū, uel per collectores annaliū, ubi cōtradictores exiſtūt. Credo ꝙ ex quo Greg nō abſoluit eos à reſiduo, licet taxationē iuratā ꝑceperit recipijſqueq̄d receperis ſuper hoc ſecurum eſt, totū fuit permiſſum & cōditionale: quia quod permittitur uolendo, præcipitur in hoc caſu. Sed pone quòd Prior de Spinaſſa prope Tholoſam. non ſoluit decimam niſi à xxx. annis citra ſed ab illo tꝑe ſoluit cōtinuo certam ſummam pro maiori valore ĩ duplo, quàm ualeant redditus prioratus: nunc dicit collector, quòd illam ſūmam elegit iuxta iſtū §. Prior autem dicit nō eſſe taxationem conſuetam, ex quo per xl. annos non durauit: & ſic non iſtum, ſed §. ſequentem habere locū: maxime quia ſi illam ſummam leuaret, nihil remanebit ſibi uel alijs ſeruitoribus prioratus. hoc eſt quod ĩ. quęrebatur, an ſcilicet minor xl. annorum conſuetudo, aliàs ſuper certa & indubitata quantitate continuata, liget inuitas partes ad ſui obſeruantiam? pro & contra. ſ. allegaui ſatis: ſed rñſionē, quia de facto eſt, diſputationi relinquo. Sed nunquid ſaltem poterit dictus prior per beneficium reſtitutionis iure minorū, ex quo nō eſt cōſuetudo cōpleta, & à fine cōpletionis cum ex tūc incipit grauari, videantur cōputari quatuor anni, qui dantur in talibus, ut ĩ. de in integ. reſti. Eccleſia. lib. 6. uel ſaltem ex maioribus, petere, ut error q fuit in calculo reparet ꝑ legē. ff. quę ſen. ſine appel. l. 1. §. 1 & idē quęro de beneficijs, quę a tempore taxationis xl. annorū ſunt, & poſtea uſq; nūc bene ualebant ſummam taxatā & plus: nunc aūt eorū poſſeſſiones por alluuionē. vel aliàs perierūt, vel valor fructuū diminutus eſt ꝑꝑ vilitatē rerū, ita ꝙ multo plus excedit ſumma quā ualeant oēs fructus: iuxta ea, quæ leguntur & no. ſup. de loca. ꝑꝑ ſterilitatē in q̄bus non præcipito ſnīam: quia de facto pendent. Sed nunquid iſte collector poterit dicere, volo ꝙ ſummā pro qua cōſueuit ſoluere decimam, q̄ ego eligo, ſtatim mihi ſoluat: alter dicit ꝙ nō faciet niſi ꝓut euenient fructus, & ꝓut poſſit gaudere de ipſis? Credo ꝙ bene dicat, nā ſufficit ꝙ intra annū ſibi ſoluerit, ex quo totus annus cedit. ĩ. de offi. or. ꝑſenti. lib. 6. Sed quid erit ſi illo anno pereūt tempeſtate vel incurſu hoſtium fructus, vel cōtingit tranſitus Papę vel legatorum, q maiorem partem cōſumpſerūt de ipſis: numquid totum damnum & periculum erit beneficiati, uel potius contribuet collector cum ipſo? Hic videretur dicendū, ꝙ ſi omnes fructus illius anni abſorberentur in ſumma conſueta ſolui ꝓ decima, nō haberet locum iſte §. ſed ſequens, maxime ubi nihil remaneret beneficiato, qd̄ innuit uerbū ſequēs, totali reſiduo, &c. uel ſaltē ꝙ ipſe beneficiat⁹ diceret collectori, ego nihil uolo, accipias tu omnia, & ſupportes onera, mihi & alijs neceſſaria miniſtrando. arg. e. de offi. ord. præſenti. li. 6. præſertim cum mihi ſit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic, quod fauore mei noſcitur introductum. C. de legi. quod fauore.

Error petitur reparari.

Conſuetudo diuerſa nomina habet.

b ¶ Reſiduo.] ergo hic ꝑſupponit eſſe reſiduū: ꝙ ſi nō eſt, vr̄ locū iſtū §. non habere, nec ēt ſequentem, cum iſta ſint taxata. remanet ergo iſte caſus, in quo nō ꝓuidet hæc conſtitutio: ſed quid de ipſo fiet, dixi ſupra.

c ¶ Remāſuro.] pro ſuis & ſuorum & alijs oneribus ordinarijs & extraordinarijs ipſius beneficij ſupportādis, ſimile ſup. de præb. de monachis. cū ſimilibus. Guliel. de monte Lauduno.

d ¶ Soliti.] ſupple, vel de nouo conceſſi ex gratia uel ſtatuto, ut ſupra patet.

e ¶ Cum integritate.] & idem ſi non integre, ſed quaſi ſic ꝙ de reſiduo non poſſent reſidentes cōmode ſuſtentari, ut dixi ſup. eo. c. 1. §. in fi.

lent [a] ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam [b] dimittere memoratã: quo caſu percipiendi quod maluerint, illis relinquimus optionem [c]: ſic quòd intra decem dies poſtquam ſciuerint beneficia ipſa vacare, ij quibus annalia ipſa debentur ex priuilegio, conſuetudine, uel ſtatuto, aut ipſorum annalium collectores [d], quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illa dimiſſa reſiduum (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quam electionem ſi intra dictos decem dies non fecerint, vt eſt dictum, extunc [e] ad eum cuius eſt beneficium, huiuſmodi optio uel electio tranſeat ipſo iure [f]. Et hoc in eccleſijs, & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad ſolutionem decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari. In illis [g] uero partibus & eccleſijs, in quibus decimarum taxatio non eſt fa-

a ¶ Mallent.] Nota tales gratias, quæ fauore eccleſiarũ vel aliquibus pijs vſibus applicãtur, etiam de bonis eccleſiaſticis, &c. in aliorum odium cõceduntur, ad inſtar eorum quæ cõceduntur motu proprio large interpretari. arg. ſ. de præb. ſi pluribus. lib. 6. facit ſ. de verb. ſig. tua. Itẽ nota ꝙ vbi in diuerſis pſonis ius priuatum cõcurrit cũ cõi, & extra ordinariũ cũ ordinario; priuatum & extraordinariũ communi ordinario pręferũtur: & hoc facit pręrogatiua illorum, per quos hic ſpecialia ſunt conceſſa, arg. ſ. de pręb. ij. qui, lib. 6. Item fauor illius pro quo conceſſa eſt res, vt dictum eſt: ſecus ſi in eadem perſona concurrerent: quia tunc primo vti dẽt ordinario, quã extraordinario. & ſic non obſtat. ff. de mino. l. in cauſæ.

Ius priuatũ quãdo que pfertur communi.

b ¶ Summam.] & de hac habebũt ipſi beneficiati onera eccleſiæ ſupportare, ſi id non ſufficiat, ponant de proprio, uel propria manu ſibi quærant argu. ſupra de celeb. Miſ. cap. 1. 91. diſt. cap. 1.

c ¶ Optionem] ſimile ſup. de conſue. c. ſi. de præb. ſi pluribus. lib. 6.

d ¶ Collectores.] hic poteſt quæri an aliquam compulſionem habeant huiuſmodi collectores, videtur ꝙ ſic: aliàs parũ eſſet eorũ officiũ arg. ſup. de offi. ordi. ex litteris. Dic ꝙ hic non poteſt dari certa reſponſio, cum hoc depẽdeat ex poteſtate eis in ſuis priuilegijs vel ſtatutis conceſſa, uel per conſuetudinem, quæ etiam facti eſt introducta: de quibus niſi per inſpectionem eorũ non poſſumus iudicare ſup. de priuil. accepimus. de conſtit. licet. li. 6. Sed pone ꝙ ipſis collectorib' in priuilegijs vel ſtatutis data eſt p illos, q poterant, plena cõpulſio, cum clauſula, contradictores, &c. numquid poterunt hoc alij cum eadem coerctione committere? Nõ uidetur, cum certum miniſterium ſit eis commiſſum, per c. ſup. de offic. deleg. quoniam abbas. Sed numquid ipſi poterunt ſine alio ſpeciali mãdato, poſito etiam ꝙ ſint dati a Papa beneficia, quæ uacant de iure, non tamen de facto, vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc uidi de facto in ppoſitura eccleſię Cæſarauguſtañ. Et vr̃ ꝙ ſic, cum executores gratiarum & legatus ſedis Apoſtolicæ (pręmiſſa tamen cauſę cognitione) hoc poſſint, & etiam ſimplex ordinarius, iuxta ea quę legũtur & not ſup de pb. licet epiſcopus. ſup. de offi. leg. officij. lib. 6. Cõtrarium credo, niſi amplius cõtineret eorum littera, quàm officium ipſorum requirat, cum ad colligendum vacantia ſimpliciter dati ſint & ad cõpeſcendum rebelles ſuper hoc, & res poſſeſſa per aliquos non dicatur plene uacare, dumtaxat ẽ eorũ poſſeſſio ſit aliquo iuris adminiculo fulcita: quia forſan ſecus ſi poſſeſſio eſſet nuda, vt dixi ſ. in verbo, vacãtia & probatur ſup. de reſt. ſpol. ex parte. in ſi. gl. & de conceſ. pręb. cum noſtris &c. litteras. officium enim ad certum uſum datum, nõ debet ad alium penitus diuerſum extẽdi, vt ſup. de appel. nouit. In cõtrarium autem allegata in ſuis caſibus ſpecialibus locum habẽt. Quid ergo dices de iſtis collectoribus, qui volentes fauere Imperatori ſingenti vacare beneficium, quod nõ vacat, ad eius inſtantiam, cum potentia regis, cui data

Decimarũ beneficialiũ collectores an habeãt aliq̃ compulſionẽ.

ſunt annalia, & etiam ipſi regales repellunt per uiolẽtiam poſſeſſorem de beneficio, & frequẽter iniuſte: ad hoc vt ipſe impetrans poſſit poſtea poſſeſſionem citius adipiſci, ex quo multa mala ſequuntur? Credo in hoc caſu, ꝙ impetrans incideret in pœnam illius c. ſ. de pręb. eum qui. lib. 6. & ꝙ etiam collectores ſic in ſuo officio publice delinquẽtes, crimen concuſſionis incurrunt. ff. de concuſ. l. 2. & 2. 22. q. 7. ſancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoſcit collector, ſi poſſeſſio talium ſit iuris adminiculo fulcita, uel nuda penitus: nũquid ipſe cognoſcet de hoc, cum nulla cognitio, ſed ſimplex compulſio & executio ſit ſibi in hac parte commiſſa? Credo quod in hoc caſu habebit per omnia ſeruare doctrinam illi' c. ſ. de reſcript. cum cõtingat. vt ſcilicet ſi ſibi ſit liq dum vtriuſque partis documẽtis quis ius habeat, & hoc ſit notoriũ & certum: ſecundum hoc accipiet, vel non accipiet uacãtẽ: aliàs ſi dubium eſt, faciet hoc p eorum iudices declarari, ad quã partem declinabit ſemper in dubio, ne falcem ſuam ponat in meſſem alienam. arg. ſup. de offi. de leg. ſi quando. & c. paſtoralis. & de elect. venerabilẽ in princ. Sed numquid iſti collectores poterunt ſuo tempore ſcindere nemora cædua, uel alia. uel pulchras arbores, ſeu exhaurire vel euacuare ſtagna de groſſis piſcibus p multos annos nutritis? Videtur ꝙ ſic, q̃a quicquid fructuum nomine vtiliter ſuo tempore euenit, totum ſuum eſt oneribus ſupportatis. ſup. de offi. ord. præſenti. li. 6. In cõtrarium uidetur, quia talia ſine quibus deterioratur proprietas, nõ cadũt ſub fructuum nomine, ut ff. de uſuf. arboribus. & l. item. & de cenſib. forma. Videtur dicendum, ꝙ magna nemora, arbores non cæduas, nõ uaſtabũt, nec ibi cædua uel ſtagna, niſi quatenus augmẽtum ſeu emolumentũ eorum tẽpore illis competẽti poterunt adęquare ad inſtar mariti fructus dotis lucrantis. arg. ff. ſol. mat. l. diuortio. §. nõ ſolum.

Falcẽ in meſſẽ alienã mittere non debemus.

e ¶ Extunc.] hoc uerbum, tunc, vltimam horam tẽporis denotat & ſic iſtos decem dies cõputabo de hora in horam a tempore ſcientiæ incipiendo, ad inſtar decendij ad appellãdum hoc probatur ff. de cond. & demon. l. 4 in ſi. 2. q. 6 biduum. ſup. de appel. concertationi li. 6. Sed quis probabit ſcientiam, uel qualiter conſtabit de ea: cum ſemper collector dicat ſe hoc ignoraſſe, & quilibet pſumatur ignorãs de iure. maxime in hoc caſu, in quo non imminet periculum animæ, ſi non vigilet, licet immineat periculum burſę. 82. diſtin. pponuiſti. Credo ꝙ ſemper poterit allegare ignorantiam donec uacatio publice nota ſit in loco ubi eſt beneficiũ. Sed extunc non, ut ſup. de cõceſ. pręb. cum ei quem. cõcil. Viẽn. in ſi. quare credo expediẽs ipſi beneficiato, ꝙ cũ teſtibus uel inſtrumẽto intimet collectoribus ipſam uacationem, ne extunc poſſint ignorantiam allegare. arg. ſup. de elect. cauſam electionis. concil. Viẽn.

Decẽdiũ ad appellãdũ currit de hora in horam.

f ¶ Ipſo iure.] & ſic nõ eſt hic opus facto hominis, niſi in declaratione tantum, vt ſupra, de hæret. cum ſecundum leges. lib. 6. Gulielmus. de monte Lauduno.

g ¶ In illis.] Quarta pars. Iſte eſt caſus in illis partibus, in quibus non eſt cõſueta pro certa ſumma ſolui decima:

...cta [a], ſeruetur quòd fructus, & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos [b] in decima [c] ſoluere conſueuit [d], per medium diuidantur [e]: quorum medietatem habeat [f] is, cui annalium per alterum de prædictis [g] modis perceptio eſt conceſſa: Reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt conceſſum pro ſuſtentatione ſua, & alijs eccleſiæ oneribus ſupportandis [h]. Quòd ſi alter de prędictis prædicta medietate voluerit [i] eſſe contentus, altero contentari nolen—

Fruct⁹ nō oēs ſunt decimabiles.

ma: ſed de anno in annum taxātur fructus prout eueniunt, ſi ſint ibi aliqui fructus, de quibus non conſueuit ſolui decima, vt puta de horto contiguo eccleſiæ, vel de vinea, vel de agricultura q̄ proprijs manibus rector excolit, vel ſimilibus. Hoc non diuiditur, ſed de reſiduo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabiť beneficiato: ſic ꝙ pars illius, qui ipſa non contentabitur ad contentantem tranſibit. Guliel. de monte Lauduno.

a ¶ Non eſt facta.] ideſt conſueta fieri. Vel dic facta per illū, qui eam facere poterat cauſa cognita, & vocatis qui fuerant euocandi: aliàs res inter alios acta alijs non noceret. ſupra de re iudi. cum ſuper, &c. quāuis, quod qualiter poſſet fieri, maxime niſi deberetur ex priuilegio Papæ, non video, niſi ipſe Papa ex certa ſciētia hoc feciſſet, cum officium executorum ſeu collectorum decimæ nō extendat ſe ad hoc, vt ſup dictum eſt. Sed nunquid epiſcopus & capitulum ſtatuere poterūt & taxare in ſingulis eccleſijs certam ſummam, pro qua quælibet eccleſia teneatur ſoluere decimam, & non pro pluribus? Non credo, cū hoc eſſet legē ſuperiori imponere & eius reſtringere poteſtatem & libertatem, quod non poſſunt. 28. diſt. §. ſ. ſup de verb ſign. conſtitutionem in fi. lib. 6. ex quo ſequitur quòd per ſolam ordinationem Papæ expreſſam, vel ſaltem tacitam, quæ fingitur in conſuetudine aliàs præſcripta legitime, talis taxatio poterit fieri, ad minus in his, quæ forum Papæ concernunt ſuper hoc.

b ¶ Quos.] ſcilicet fructus & obuentionem.

c ¶ In decima.] Ideſt, qui hactenus fuerunt decimales eccleſijs baptiſmalibus.

Decima de qbuſdā fructibus non debetur.

d ¶ Conſueuit.] ſ. beneficium vacans, hoc vult dicere, ꝙ ſoli illi fructus ueniant in diuiſione: pro quib. dictū bñficium cōſueuit ſoluere decimam, & nō ſilij. Sed qui ſunt illi fructus pro quibus eccleſia ſeu bñficiū eccleſiaſticū nō ſoluit decimā? Dic ꝙ aliqui reperiunť in iure liberi à decima, aliq poſſunt eſſe de cōſuetudine, expreſſi in iure ſunt illi. ſ. qui inſurgunt in dote eccleſiæ. j. de deci. nouū. Itē ſi ſit locus religioſus, de ſuis noualib. q̄ proprijs manib. vel ſumptibus excolit, & de nutrimentis animalium, & hortis, vt ſ. de deci. ex parte tua. in fi. & ſic pōt intelligi iſta libertas de decima debita eccleſijs parochialibus, vel pōt intelligi ēt de decima, q̄ dať a beneficiatis ſummo Pōtifici, vel illi cui ille iuſſerit, de qua ſup de deci. c. 1. à qua poſſunt eſſe liberi aliqui fructus de iure, & ēt de cōſuetudine: de iure crederem liberos fructus, qui ꝓ quotidianis diſtributionib. aſſignantur & lucrantur: nam tales diſtributiones a laborantibus in vinea Dñi quotidie, ſic lucro fiunt, & ſub eorum proprio appropriaň, ꝙ de ipſis teſtari poterunt, ſicut ruſticus de diurno, iuxta ea quæ leguntur & notantur maxime per Hoſt. ſ. de pecu. clerico. c. fi. de teſta. requiſiſti. circa fi. de magiſtris c. fi. Itē de agricultura, de lucro ſeruorum, de hoc quod nent ſeu filāt moniales, vel ſcribunt monachi, licet totū ſit monaſterij. Item de quotidianis oblationib. ſeu legatis, quæ religioſis maxime Mendicantib offeruntur. arg. ſ. de ſta. reg. c. 1. de exceſ. pla. nimis ſeu aliis hoſpitalib. vel domib. religioſis. arg. ſ. de præb. per litteras. & de relig domi. quia contingit. concil. Vien. de pecunia relicta à teſtatore pro certis anniuerſariis, capellanijs, vel aliis officiis eccleſiæ ppetuo emendis. arg. ſ. de teſta. tua. & c. de his nec

Fruct⁹ qdā eccſiaſtici ſic liberi ſunt, ut ꝓ illis ad placitum poſſit diſponi.

de beneficiis valde minutis ſeu pauperib. arg. ſup. de cler. ægro. c. 1. Sed quid dicetur pauper ſeu exiguum? Hoc relinquať arbitrio eorum, iuxta ea quæ notaui. j. de reb eccle. non alie. monaſteriorum. concil. Vien. in verbo, modicum. Credo tñ ſicut regulariter datur alia decima, quæ debetur eccleſiis parochialibus de omnib. fructibus ſaltem realibus, vt ſupra de deci. nuntios. & cap. ex parte. & cap. ex tranſmiſſa ſic iſta quæ debetur Papæ ſaltē arg. ſup. de deci. c. 1. vnde ſicut de iſtis vel ſimilibus non dabitur decima collectoribus eius, ſic nec iſta venient in diuiſionē iſtā. uidi tñ in Catalonia, ꝙ oīa ēt quotidianus vict⁹ monachi ſub hac diuiſiōe includebanť, & male.

e ¶ Diuidantur.] ſcilicet alii fructus, non autem liberi à decima.

f ¶ Habeat is.] illam. ſ. quam diuiſionem per aliam factam de aliis tam in rebus quàm in pecunia exiſtentibus ipſe elegerit ut ſic tam propter ordinē litterę, q̄ etiā pręrogatiuā, qua fungitur in hac parte, in optione portior habeatur. arg. ſup. §. præced facit ſup. de paroch. c. 1. & de elect. ſi quis iuſto. de præb. mandato. & c. ij qui. lib. 6. & habebit decem dies ad optandū, aliàs in alium optio deuoluetur per § præcedentem.

g ¶ Prædictis.] ſcilicet priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto.

h ¶ Supportandis.] quæ ſi non ſufficiant, quærat ſibi aliunde, vt ſup. dixi.

i ¶ Voluerit.] ſupple, & volitū ſuum expreſſo ore, vel per aliqua interſignia indubitata oſtenderit. arg. j. de conceſ. præb cum ei. concil. Vien. aliàs non p̄ſumitur quis de facili velle iactare pecuniam, aut iuri ſibi acquiſito renuntiare arg. ſup. de renun. ſuper hoc Sed qd ſi nolit ſuū uolitū ſup hoc declarare verbo vel facto: ſed tacēdo permittit ꝙ alter fructus colligat: nūquid tacendo videtur oſtendere ſe nolle ipſos, vel potius velle? Et vř ꝙ velle potius, quàm nolle, cum in appetibilibus taciturnitas habeatur pro conſenſu: in odioſis vero pro diſſenſu, vt ſup. de reg. iur. is qui tacet. & c. qui tacet. lib. 6. Dic ꝙ ſuper hoc expedit volenti, vt alium coram teſtib. vel tabellione requirat, vt dixi ſup. in alio membro, & ſi hoc modo non poſſit de ſua voluntate conſtare, ꝙ faciat per ſuum ſuperiorem ſibi aſſignari terminum arg. ſup. de pręben. ſi tibi abſenti. in fi. lib. 6. aliàs nō uideo ꝙ pars parti poſſet terminum aſſignare, uel ipſam ad oſtēdendum ſuum uolitum compellere, cum non habeat imperium par in parem, ut ſ. de ele. innotuit. Nec appellatio decem dierum, de quibus loquitur ſup. § proxi. & ſup. de p̄b. ſi pluribus. lib. 6. ſeu xx. de quibus. ſup. de conſue. c. fi. li. 6. uel menſis. ſup. de conceſ. præb. cum ei aliquid in hoc caſu faciat, cum diuerſi caſus ſint; nō iidē ſeu aduerſi. & Papa in iſto ſicut in illis potuiſſet proſpicere ſi uoluiſſet: ꝙ nō fecit: & ſic ad iura cōia recurremus, arg ſup. de deci. ad audientiā, cum ſimilibus. Sed quid ſi procurator ſeu collector dixit ſe uelle partem illā: Dominus autem, rex uel fabrica. ſtatim dum ſciuit, reuocauit hoc, & dixit ſe nolle: numquid in hoc caſu factū procuratoris nocebit domino? Et uř ꝙ ſic, cum ſit in omittendo potius quàm cōmittendo: & ſic dēt dño nocere. & imputet ꝙ ſic negligentem eligit ſup. de ele. ſi compromiſſarius. li. 6. In contrarium vř, cum expreſſio uoluntatis potius in committēdo, quàm in omittendo exiſtat, & ſic non debet nocere, maxime cum in talib. dictum ſeu factum perſonæ non noceat

Iuri ſuo non renūtiat quis de facili.

Procuratoris factū an domino noceat.

ecclesiæ, vt ĩ. de except. cum venerabilis, & error procuratoris possit retractari negotio nondũ finito ĩ. de cõfessis. c. fi. de appel. cum cãm, de censi. olim. Hoc non est materia propria: sed dic de hoc vt legis & not ĩ. vt lit. non contest. c. 1. vide hoc, maxime per Hostiensem.

nuntur ista duo: & ideo non sufficit alterum istorum accidere, simile sup. de rescrip. ex parte, & c. olim.

f ¶ Ad quos pertinebit.] scilicet secundum præfatum ordinem, vel aliàs ſm ius cõe vel speciale, de quo ĩ. de offi. ord cũ vos plerũque, in fi. & c. præsenti. lib. 6.

te, pars volentis ipso [a] iure transeat ad uolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congrue faciens deseruiri, ac eius supportans onera consueta. ¶ Et [b] si quicquam aliquis prædictorum [c] vltra [d] præmissa perceperit [e], illudq; his ad quos [f] pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu [g], eo ipso [h] si [i] episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus [k] & ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum. Si autem capitulum, vniuersitas vel collegium, ecclesiastico interdicto [l] se nouerit (donec prædicta cum integritate [m] restituerit) subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana [n] id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua nisi restitutione præmissa (præter quam in mortis articulo) minime absoluatur, non obstantibus quibuscumque priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs cõsuetudinibus, aut contrarijs statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunq; firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Auinion. Calen. Nouembris Pontificatus nostri anno secundo.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Paulus Venetus Papa ij.

¶ Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet: & alienantes & recipiẽtes sunt excommunicati, prælatisque diuersis diuersæ pœnæ imponuntur.

CAP. VNIC.

AMbitiosæ † cupiditati, illorũ præcipue, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita, immobilia & prætiosa mobilia deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur, illustranturque, & eorum ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorum ac diuini

a ¶ Ipso iure.] postquam de eius voluntate constabit.

b ¶ Et si quicquam.] Quinta pars. Et nota verbum, quicquam, legitur in Euangelio Ioan. 14. in fin. vbi dicitur, & in me non habet quicquam. inf. de elect. quia sæpe. li. 9. ibi, quicquam de bonis perceperint, &c. & sic nihil excipitur: immo quantumcumque modicum fuerit quod vsurpatur per istos contra ordinationem prædictam. vsurpans iuxta conditionem suam pœnas inscriptas incurrit. arg. sup. de maio. solitæ, in fi.

c ¶ Prædictorum.] scilicet benefactorũ, vel illorũ, quibus ex consuetudine, priuilegio seu statuto fruct⁹ vacantium competũt, & intellige per se vel per alios eis mandantibus, vel alias post factum ratum habentibus, quod eorum nomine gestum erat, seu præstantibus auxiliũ, consilium, vel fauorem, aliàs non, vt supra de rest. spol. cum ad sedem, de sent. ex com. quantæ. & c. cum quis. lib. 6. non tamen extenditur ista pœna ad extraneos ista vsurpantes, nisi forte participarent cum istis scienter in crimine criminoso, cum tamquam pœnalis sit restringenda. supra de elc. statutum. lib. 6. de senten. excom. si concubinæ.

d ¶ Vltra præmissa.] scilicet summam vel residuum in taxatis, vel dimidium in alijs iuxta ordinem, vt superius clare patet. Guliel. de monte Laud.

e ¶ Perceperit.] & sic nota hic duo, scilicet istud, & illud quod sequitur, intra mensem, nisi restituerit cũ effectu, esse necessaria ad hoc ꝙ quis infrascriptas pœnas incurrat: ergo si non perceperit, licet ad eum aliquo casu aliàs peruenerit: vel si perceperit & restituerit, non incurrit: coniunctim ꝺ ponuntur ista duo: & ideo non sufficit alterum istorum accidere, simile sup. de rescrip. ex parte, & c. olim.

g ¶ Cum effectu.] sic verba intelligenda sunt, vt sup. de ele. nõ resi. relatum. de pœnit. dist. 1. aut verba.

h ¶ Eo ipso.] post mẽsem tñ. simile sup. de sent. excom. quicumque. lib. 6. Si quæras quot dies mensis iste hẽat: dic ꝙ tot quot habebat ille mensis, in quo illud contingit, si in Februario 28. si in Martio 31. & sic de alijs, de quo not. plene sup. de ele. quã sit ecclesijs. lib. 6. & si aliqui dies de ipso mense effluxerũt, de alio supplebuntur. facit quod not. ff. de diuer. & tempo præscript. leg.

i ¶ Si episcopus.] similes pœnæ ponuntur supra ꝺ vsur. vsurarum. lib. 6. in fin. & dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

K ¶ A põtificalibus.] De hoc dic vt supra de offi. deleg. quia põtificali, & de sentent. excom. cum medicinalis. lib. 6.

l ¶ Interdicto.] de quo dic vt supra de appe. ad hoc, & c. dilectis, & de excess. prælat. tanta. de sent. excom. si ciuitas, & ca. alma. lib. 6. Guliel. de monte Lauduno.

m ¶ Cum integritate.] idem in simili dicitur, vt supra de elect. quia sæpe, vbi ꝺ hoc. Integritas autem diminutionem non recipit, sicut nec adiectiõe indiget plenitudo. 3. q. 1. redintegranda. 6. q. 1. si omnia.

n ¶ Mundana.] & sic not. duo genera hominum. 12. q. 2. duo. in his enim huius mundi illecebris non debent se implicare clerici, nec se curis prouocare eiusdem: sed potius talia sunt vacantibus laicis relinquenda. 1. quæstione 1. te quidem. Sed, proh dolor, ipsi volunt proprias manus apponere: & simpliciter religati fortius & plusquam fortius mendicantes.

¶ Vide cõcil. Trid. sess. 25 de reforma. cap. 11.

Immobilia, & mobilia pretiosa æquiparantur.

cultus

cultis detrimento exquiſitis medijs vſurpare præſumunt, ocurrere cupientes: omnium rerum & bonorum eccleſiaſticorum alienationem, omnéque pactum per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, nec non infeudationem vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus à iure permiſſis, ac de rebus & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & tunc eccleſiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt pro inſtantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura conſtitutione præſenti fieri prohibemus: prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innouamus, in ſuæ nihilominus robore permanſuris.

Alienationis variæ tunc ſpecies.

¶ Si quis autem contra huius noſtræ prohibitionis ſeriem de bonis, & rebus eiſdem quicquam alienare præſumpſerit, alienatio, hypotheca, conceſſio, locatio, conductio, & infeudatio huiuſmodi, nullius omnino ſint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quàm is qui alienatas res & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona eccleſiarum, monaſteriorum, locorumque piorum quorumlibet in conſulto Romano Pontifice, aut contra præſentis conſtitutionis tenorem, ſi pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingreſſus eccleſiæ ſit penitus interdictus. Et ſi per ſex menſes immediate ſequentes, ſub interdicto huiuſmodi animo (quod abſit) perſeuerauerit indurato, lapſis menſibus eiſdem à regimine & adminiſtratione ſuæ eccleſiæ vel monaſterij, cui præſidet in ſpiritualibus & temporalibus, ſit eo ipſo ſuſpenſus. Inferiores vero prælati, commendatarij, & aliarum eccleſiarum rectores, beneficia vel adminiſtrationem quomodo ibet obtinentes, prioratibus, præpoſituris, præpoſitatibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijſque eccleſiaſticis cum cura & ſine cura ſecularibus & regularibus beneficijs, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipſo facto priuati exiſtant: illaque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur: poſſintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, perſonis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint) libere de iure conferri, niſi aliàs diſpoſitioni Apoſtolicæ ſedis ſint ſpecialiter aut generaliter reſeruata: nihilominus alienatæ res & bona huiuſmodi ad eccleſias, monaſteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiuſmodi pertinebant, libere reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romanæ apud ſanctum Marcum, anno Dominicæ incarnationis M.cccclxviij. Calend. Martij, Pontificatus noſtri anno quarto.

Alienans bona eccleſiæ & alienata recipiens eadē pœna puniūtur.

De emptione & venditione.

¶ Martinus v. venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicinenſi ac Almicenſi epiſcopis.

¶ *Contractus emptionis & venditionis annui cenſus cum conditione reuenditionis, declaratur hic non eſſe vſurarius. Et in fine mandatur quòd huiuſmodi bulla publicetur.*

CAP. I.

REgimini † vniuerſalis Eccleſiæ quamquam immeriti, diſponente Domino, præſidentes, curis angimur aſſiduis, vt iuxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, ſeu ſcandalorum parturiant fomentum, noſtro moderamine declarentur.

† De materia huius Extrauagantis vide glo. & doctores in c. cōquitus. de vſur. Butrium & Imolā in ca. ad noſtrā de emptio. & vendi. Anchara. cōſi. 30. incip Dubitari ſolet. Iclinū in c. ſi cautio. de fi. iſtr. & Sotū li. 6. de iuſt. & iu. q. 5 art. 3.

¶ Sane petitio dilectorum filiorum vniuerſorum, cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœceſis Vratiſlauien. nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra & ſupra, & à tanto tempore, & per tantum tempus, cuius contrarij memo-

obſtantibus præmiſſis cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. ¶ Volentes quòd prædictæ litteræ noſtræ debitum ſortiantur effectum, fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus veſtrum per vos vel alium ſeu alios, præfatis emptoribus in præmiſſis opportuni fauoris præſidium efficaciter impendentes, dictaſque litteras vbi quando & quotiens expedire videritis auctoritate noſtra ſolemniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eiſdem emptoribus, vel ipſorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores ſeu debitores cenſuum huiuſmodi de præfatis cenſibus iuxta contractuum & conuentionum inter ipſos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi: Contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtante ſi aliquibus communiter vel diuiſim à ſede Apoſtolica ſit indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ apud ſanctos Apoſtolos ſexto nonas Iulij, Pontificatus noſtri anno octauo.

Priuilegiũ Papæ pòt à cẽſura eccleſiaſtica pſeruare.

Calixtus tertius epiſcopus, Magdeburgeñ. Nurumbergeñ. & Halberſtadeñ. eccleſiarum decanis.

¶ *Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti ſimilem declarat eſſe iuri conſonum, & ab vſuris alienum. Et tandem iubet præſentem bullam cunctis manifeſtari.*

CAP. II.

† Vide Doctores in pxima pcedenti extrauagan. citatos.

ij Regimini † vniuerſalis Eccleſiæ quanquam immeriti diſponente Domino præſidentes, curis angimur aſſiduis, vt iuxta nobis crediti diſpenſationem officij ſubditorum quorumlibet paci & quieti (quãtum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigium, anfractus exinde ſeu ſcandala proueniant) debito (prout iuſtitia ſuaſerit,) declarationis noſtræ miniſterio ſopiantur.

¶ Sane pro parte venerabilis fratris noſtri Ioannis epiſcopi Mersburgeñ. & dilectorum filiorum vniuerſi cleri ciuitatis & diœceſis Mersburgenſis nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd licet à tanto tempore, cuius contrarij memoria non exiſtit, in diuerſis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenuſque obſeruata fuerit legitime præſcripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permiſſione, & plerumque expræſſa ratificatione approbata conſuetudo, quòd ipſi habitatores & incolæ, ſiue illi ex eis, quibus id pro ſuis ſtatu & indemnitatibus expedire viſum fuerit, ſuper eorum bonis, domibus, agris, prædijs, poſſeſſioninibus, & hæreditatibus, annuos marcarum, florenorum ſeu groſſorum monetæ in partibus illis currentis, redditus ſeu cenſus vendentes pro ſingulis ex marcis, florenis ſiue groſſis huiuſmodi, ab eis qui illas vel illos, ſiue redditus ſiue cenſus ipſos emerint certum competens pretium, in numerata pecunia ſecundum temporis qualitatem, prout ipſi vendentes & ementes in contractibus ſuper his inter ſe firmauerunt, & recipere ſoliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædijs, poſſeſſionibus & hæreditatibus prædictis, qui in huiuſmodi contractibus expreſſi fuerunt, prædictorum ſolutione redditũum & cenſuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem: Hoc adiecto, quòd ipſi pro rata qua huiuſmodi per eos receptam dictis ementibus reſtituerent in toto vel in parte pecuniam, à ſolutione redditũum ſeu cenſuum huiuſmodi reſtitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus & immunes. Sed ijdem ementes etiam ſi bona, domus, terræ, agri, poſſeſſiones, & hæreditates huiuſmodi proceſſu temporis, ad omnimodæ deſtructionis ſiue deſolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipſam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæſitationis verſatur ſcrupulus, an huiuſmodi contractus liciti ſint cenſendi.

Cõſuetudo dr ius vtentium morib. approbatũ.

¶ Vnde nonnulli illos vſurarios fore prætendentes,

prætendentes, occaſionem quærunt redditus & cenſus huiuſmodi ab eis debitos non ſoluendi. Quare pro parte epiſcopi & clerici prædictorum aſſerentium, quòd in talibus ſic emptis cenſibus & redditibus, fructus, redditus & prouentus plurium eccleſiarum, monaſteriorum, hoſpitalium, & eccleſiaſticorum beneficiorum ciuitatis & diœceſis ac partium prædictarum, necnon fere omnes quotidianæ diſtributiones, quæ in pleriſque ex eccleſijs ipſis diuinis intereſſentibus miniſtrari ſolẽt, conſiſtere noſcuntur: nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt ſuper his Apoſtolicæ ſedis declarationis oraculum impertiri, & adijcere paterna directione curaremus ¶ Nos igitur huiuſmodi in hac parte ſupplicationibus inclinati, & factas ex commiſſione felicis recordationis Martini Papæ v. prædeceſſoris de ſuper examinationem, & eiuſdem prædeceſſoris noſtri declarationem attentius perſtrigentes, ſuiſque veſtigijs inhærentes, ad omne ſuper his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, iurique conformes & vendentes eoſdem ad ipſorum ſolutionem cenſuum & redditũum, iuxta dictorum contractuum tenores (remoto contradictionis obſtaculo) efficaciter teneri auctoritate Apoſtolica præſentium ſerie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum, Datum Romæ apud ſanctorum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lv. pridie nonas Maij, Pontificatus noſtri anno primo. ¶ Volentes itaque quòd prædictæ litteræ debitum ſortiantur effectum, fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus veſtrum, per vos vel alium ſeu alios, dictis præpoſito, decano, capitulo, ac alijs beneficiatis opportunæ defenſionis præſidio aſſiſtentes, dictaſque litteras (vbi & quando ac quotiens expedire videritis) auctoritate noſtra ſolemniter publicantes, faciatis, & eadem auctoritate per venditores ſeu debitores redditũum & cenſuum huiuſmodi dictis emptoribus, ſeu illis, quibus ipſorum redditũum & cenſuum ſolutio præſtanda fuerit, de eiuſdem cenſibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum ſuper his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam ſatisfactionem impendi: contra dictores vero per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo: non obſtante ſi aliquibus communiter vel diuiſim à ſede Apoſtolica indultum exiſtat, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum, vt ſupra.

Dubia declarare ſũmi põtificis eſt.

De ſepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt oſſa à carnibus ſeparata ferant ſepelienda in terram ſuam, ipſo facto ſunt excommunicati.*

CAP. I.

Deteſtandæ[a] feritatis[b] abuſum[c], ex quodam more † horribili[d] nonnulli fideles improuide proſequuntur, nos piæ intentionis ducti propoſito, ne abuſus prædicti ſæuitia vlterius corpora humana dilaceret, menteſque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditum, digne decreuimus abſoluendum.

† Aliàs modo.

Deteſtãdæ ¶ Huic ſtatuto cãm dedit bonæ memoriæ N. tituli ſancti Laurẽtij in Damaſcho Presbyter Cardinalis. Et hoc c. diuiditur in ſex partes Primo procemiũ ad dicenda præmittit. Scđo, §. [Præfati.] factũ horrẽdum ponit. Tertio, §. [Volentes.] ſuper facto huiuſmodi ſtatuit. Quarto, §. [Sed vt defunctorum.] volũtates defunctorũ moderando docet exequi. Quinto. §. [Nos enim.] ſtatutũ huiuſmodi faciẽtes pœna excõicationis, & defunctum, vt eccleſiaſtica careat ſepultura, punit. Sexto, §. [Nulli.] inhibet, ne cõtra prohibitionẽ huiuſmodi fiat, volens ꝙ faciẽtes indignationẽ Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorũ incurrant.

a ¶ Deteſtandæ.] id eſt execrãdæ vel abominãdæ. ſic ſumitur ex 6. li. de cõceſ. præben c. deteſtanda e x̃ de fil. præsby. ex trãſmiſſa. extra qui fil. ſint legi. per venerabilem, circa ſi. Alio mõ accipit, ut deteſtatio ſit denũtiatio facta cũ teſtatione, Vnde deteſtari, denũtiando. teſtari. ff. de ver. ſign. l. ſubſignatum. § deteſtari. & l. ſeq Ioan. Mo.

b ¶ Feritatis.] id eſt, crudelitatis, iſtituit. ſi qua. pau. fec dic. circa prin. Io. Mo.

c ¶ Abuſum.] id eſt malum vſum, ſeu ꝯſ. rationem. extra de elect. quiſquis. & ca. quòd ſicut. 2. reſponſo:

d ¶ Horribili.] hic horror exprimitur. inf. eo. §. præfati. & dic horribili, id eſt, abominabili. 32. q. 4. ſi vxorem. extra de ſpon. veniens 1.

¶ præfati namque fideles

fideles huius ſuæ improbandæ [a] vtque conſuetudinis vitio intendentes, ſi quiſquā ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum † naturæ perſoluat, in ſuis vel alienis remotis partibus ſepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis [b] affectu truculenter [c] exenterant [d], ac illud membratim vel in fruſta [e] immaniter [f] concidentes, ea ſubſequenter aquis immerſa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab oſſibus tegumento [g] carnis excuſſo) eadem ad partes prædictas mittunt, ſeu deferunt tumulanda [h]. Quod non ſolum diuinæ maieſtatis conſpectui abominabile plurimum redditur [i], ſed etiam humanæ conſiderationis obtuitibus [k] occurrit vehementius abhorrendum [l]. ¶ Volentes igitur (prout officij noſtri debitum exigit) illud in hac parte remedium adbibere, per quod tantæ abominationis tantæque immanitatis [m] & impietatis abuſus penitus deleatur, nec extendatur [n] ad alios: Apoſtolica auctoritate ſtatuimus & ordinamus, vt cum quis cuiuſcunq; ſtatus aut generis ſeu dignitatis [o] extiterit: in ciuitatibus, terris, ſeu locis in qui-

a ¶ Improbandæ]& merito: cum enim conſuetudo qua tenditur ad rerum abuſum, ſit reprobata extra de conſue. ex parte. de offi. ordi. ſi canonici lib. 6. multo magis illa eſt reprobanda, qua tendit ad abuſum corporum humanorum, quæ non recipiun: (propter eorū excellentiam) æſtimationem. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l. ex hac lege. ff. de his q deie. vel effu. l. prima §. ſed cū homo. ſic nec libertas æſtimationē recipit. ff. de reg. iur. l. libertas.

Corp⁹ humanū nō recipit æſtimationem.

b ¶ Impiæ pietatis.] prætextu enim pietatis impietas non eſt committēda. 30. q. 1. noſſe. q. 1. non eſt putanda. & ſicut miniſterium pietatis eſt conſolari merentium corda. 45. diſt. diſciplina in fi. ſic deſolari eadē ſub colore obſequendæ voluntati improbæ, defunctorum eſt impietas: contriſtatur n. quis merito cum videt illa diuidi, q non patiuntur diuiſionem commodā, quo caſu in re etiā cōi nō fit diuiſio, ſed de iure fit vni adiudicato totius rei, æſtimatione alteri p ſua parte dāda. Inſt. de offi. iud. §. eadē. & §. ſeq. ff. de leg. 1. non amplius. §. vlt. nec per hoc c. derogatur electioni ſepulturæ, ſed modus hic narratus merito reprobatur, vt infra §. ſed vt defunctorum. Sic Iacob & Ioſeph elegerunt ſepulturam, vt Iacob conditus aromatib. integre, & Ioſeph corpore incinerato eius oſſa ad ſepulturam paternam portarentur. Gen. c. vlti. extra de ſepul. c. 1. lib. 6. 13. q. 2. c. Ebron. & c. vnaquæque. ver. Item Ioſeph. Ioan. Mona. Cardinalis.

† Mori ē naturæ dēbitū ſoluere.

Rei cōis adiudicatio fit, ſi diuidi nō poſſit.

c ¶ Truculenter.] à truculentus, qui eſt plenus truculentia, vt in hymno.

Arcet luporum truculentam rabiem.

d ¶ Exenterant.] i. extrahunt interiora, vnde exentera inteſtina dicuntur, quaſi ex intra trahantur. Ex quo verbo & pluribus poſitis in hac conſtitutione videntur inteſtina per inciſionem corporis non debere extrahi, vt forſan corpus p aliquot dies cuſtodiatur ſuper terram ad expectādum defuncti amicos, & nō redditur. 23. q. 5. ſi non licet. Item ius ſtatuit quo loco qs debet ſepeliri: & licet ius det electionem ſepulturæ, hoc iuris beneficium non debet trahi ad diſpendium illicitum. C. de vſuc. pro empto. cum qui. ſiue ſit illicitum in modo vel facto, vt hoc c. & dicto c. ſi nō licet. Item humana corpora ſub certa pœna prohibentur ſepeliri in ciuitatib. ff. de ſepul. viol. l. 3. §. diuus. ne contingat infectio, quæ ſi cōtingat, eſt purganda. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. ſi quis riuos. ergo propter beneficium electionis ſepulturæ non debet committi, vnde habeatur cōtagium, horror, ſeu infectio. Et ideo ne cōtingat infectio, debet corpus tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ, & fieri ſeruitium cōuocatis amicis. Sed cōtra, licet corpus humanum cōdire aromatibus, & hoc eſt ornare ipſum, ſed ornatus præſupponit mūdū: nam munda ornari debent; nō immunda: vnde Apoſtolus ad Romanos 13 Abijciamus opera tenebrarū, hoc eſt vitia, & induamur arma lucis: ideſt, virtutes, quæ faciunt hominem lucidum & armatum contra vitia, & vt dicit Boetius: Prius ſunt extirpanda vitia, quàm inſerantur virtutes: ergo condiendum prius erit à fæcibus mūdandū: q fit leuius p inciſionē. Dicūt quidā q hoc eſt tolerabile in maximis viris extra ſolum proprium lōge morientibus, vel in remotis valde ſepulturā eligentib. Die contra, ne fiat diuiſio incommoda, quæ etiam eſt prohibita in profanis, vt dictū eſt, præſertim cū ius cōe ſine captione & calumnia electionis ſepulturæ intelligēdum ſit. ff. ad exhi. l. pen. & ad arg. dic ornatum præſupponit mundū, dum tū mundare quod intendit non ſit prohibitum, vt hic. Et eſt hic aliud hoc mundare cōtra naturam rei, nā cadauer, id eſt, caro data vermibus debet dari terræ, nam caro eſt terra, & in terram reuerti dēt. vnde q corpus Ieſu Chriſti & Iacob fuit conditum aromatibus. vt habetur Io. 19. & Gen. vlti. non tamen habetur ibi q fuerit exenteratum. Ioan. Mon.

Exentera quid dicātur.

Mortuo aliquoan poſſint inteſtina extrahi, vt expecten tur amici.

e ¶ Fruſta.] ſine r, in vltima ſyllaba. Et eſt fruſtū, pars carnis vel panis: ſicut lupus fruſtatim comedit agnū. 13 q. 1. § his ita. ver. item Apoſtolus, laborantem agricolam. &c.

f ¶ Immaniter.] ideſt crudeliter C. de emen. ſer. l. 1. in fi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi, vt hic, immania vere & forte eſt ratio, quia grandes conſueuerunt eſſe crudeles.

Immania id ſignificat.

g ¶ Tegumento.] ideſt, coopertura. ff. de auro & argen. leg. argum. in princ.

h ¶ Tumulanda.] illud forte attendentes.

Mollius oſſa cubant, tumulis ſociata parētū. Aliàs.
Mollius oſſa cubāt, manibus tumulta parētū. I. M.

i ¶ Redditur.] cum diuiditur quod commode diuidi nequit, & ſic in re Dei peccatur. extra de cor. vit. ſignificauit. 23. q. 5. ſi non licet.

k ¶ Obtuitibus.] ideſt, aſpectibus.

l ¶ Abhorrendum.] nam quod quis abhorret in ſeipſo, iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic. ordi. ad reprimendam. & dicto cap. ſi non licet. iuxta illud.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli:
Sic potes in terris viuere iure poli. Ioan. Mona.

m ¶ Immanitatis.] ideſt crudelitatis.

n ¶ Nec extendatur ad alios.] deinceps: quia ſtatuta dant formam futuris negotijs. extra de conſtit. c. vlti. C. de leg. & con. l. leges & conſtitutiones.

o ¶ Dignitatis.] numquid comprehenduntur epi, & etiam laici reges? Dic q ſic, quia vnus eſt introitus omnib. ad vitam, & ſimilis exitus. Sap. 7. & quo ad id de quo agitur eſt negotium eccleſiaſticū, in quo oēs æqualiter ſubſunt Papæ ſtatuenti. Nec hoc caſu tollitur

Moriunt magni et parui.

bus catholicæ a fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum: circa corpora defunctorũ huiuſmodi abuſus vel ſimilis nullatenus obſeruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed ut defunctorum corpora ſic impie ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca in quibus viuentes eligerint ſepeliri, aut in ciuitate, caſtro, vel loco vbi deceſſerint, vel loco vicino eccleſiaſticæ ſepulturæ tradantur ad tempus, ita quòd demum incineratis corporibus, aut aliàs ad loca vbi ſepulturam eligerint, deportentur, & ſepeliantur in eis. Nos enim ſi prædicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, ſeu quiuis alij cuiuſcunque ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerint, etiam ſi pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra huiuſmodi noſtri ſtatuti & ordinationis tenorem præſumpſerint attentare, defunctorum corpora ſic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis ſententiam (quam exnunc in ipſos proferimus) ipſo b facto ſe nouerint incurſuros, à qua non niſi per Apoſtolicam ſedem (præterquam in mortis c articulo †) poſſint abſolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus ſic inhumane tractatum fuerit, eccleſiaſtica careat ſepultura d. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. xij. Calendas Mercij, Pontificatus noſtri anno ſexto.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Super prædicationibus, confeſſionibus & ſepulturis, prouidet hoc c. vt tollat cõtentiones, quæ olim erãt inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, & cordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuiſſet ſublatum per extrauagantem, inter cunctas, quæ eſt infra de priui. eſt tamen hodie innouatum per cle. dudum. de ſepultu.

C A P. II.

SVper † cathedram e præeminentiæ paſtoralis diuina diſponente clementia conſtituti, & ſi multis & arduis, quæ in amplum

tur deſiderium defunctorũ. ſed differtur, vt ĩ.§. ꝓxi. Nec obſtat quòd notabilia ſunt ſpecialiter exprimenda, aliàs viderẽtur neglecta. ff. de iniu. l. itẽ apud. §. hoc edictũ, quia hic reſpicitur ſtatus hoĩs poſt mortem, in quo non eſt diſtinctio liberi vel ſerui. auth. de mõ. §. 1. coll. 1.

a ¶ Catholicę fidei.] & ſic hæc conſtõ nõ inhibet, vbi catholicus decederet in terras Saracenorũ, immo inhibetur mod' hic expreſſus. Sed ſi ſunt tãti: deberẽt cõditi aromatibus, vt dictũ eſt de Iacob: aliàs permittanť incinerari, vt in Ioſeph. vñ ſubaudi hic, maxime.

b ¶ Ipſo facto.] ſed pœna excõicationis ante iſtam conſtõnẽ, aut præter eã, vt in caſu poſito, locũ ſibi non vẽdicat, vtpote antea nõ inflicta. Et dico iſtum modum eſſe illicitum ante iſtam conſtõnẽ: quia corpus humanũ cuius facies ad ſimilitudinẽ cæleſtis pulchritudinis eſt figurata, nec maculari nec defigurari dẽt. C. de pœnis. l. ſi quis in metallum. Item improba eſt volũtas defuncti, qua mãdat reliquias ſuas poſt mortem ſuã in mare proijci. ff. de cõd. inſti. conditiones. & l. quidam ff. de leg. 1. ſeruo alieno. §. fi. ꝙ tñ non eſt ita horribile ſicut iſtud. Itẽ humana natura eſt erubeſcẽda. in auth. vt defun. ſeu fu. §. 1. coll. 5. Sed. ꝯ. ff. de reli. & ſu fu. cum in diuerſis. Sol. lex iſta nõ dicit, vtrum humanũ corpus debeat diuidi vel nõ, ſed q̃rit qd iuris ſit ſi diuiſũ fuerit forte ab hoſtib. vel ab alijs. Nec obſtant. C. de adul. l. quãuis adulterij. in fi. vbi qs decapitať. nec C. de ſeru. fug. auth. ſed nouo iure, vbi manus amputať, nec ex. de homi. tua nos. §. vlť. vbi oculi eruuntur, & virilia amputantur: quia hæc fiunt ad iuſtitiam exercendã, vt pœna vnius ſit metus multorũ. C. ad leg. Iu. repet. l. 1. Nec obſtat ſi dicatur, homo mortuus non eſt homo, quia ſaltem retinet figuram, & reliquas humanæ naturæ: & ideo etiam poſt mortem corpus humanũ non recipit æſtimationem. arg. auth. vt defun. ſeu. eorum. § 1 coll. 5. in fi. & C. de ſepul. viol. l. 3. & fi.

Facies humana eſt ad ſimilitudinẽ diuinæ pulchritudinis figurata.

Corp' humanũ ꝓꝑ iuſtitiam exercẽdã varijs pœnis ſubijci põt.

c ¶ Mortis articulo.] hoc ſemper excipiť. extra li. 6. de pœn. felicis. § pręſenti. eꝫ. de offi. ord. c. paſtoralis. § 1.

d ¶ Sepultura.] ſed q̃ñ defuncto imponiť pœna hic? Dic ex ſequela ꝓcedentis delicti, ſicut & honor fit ei ex ſignis q̃ in eo apparauerunt ipſo viuo. extra de ſent. excom. à nobis 2. Sed tu dices: iſte non mãdauit in ſpetie: ſed tñ in genere. qđ non cõtinet illicitũ. ff. de cõdi. ind. l ſi ꝓcurator. Sol. iſte mandans genus vť ſm vſum ſolitum mandare: qui hic reprobať, & ideo hic punitur. Vel dic ꝙ hic puniť ſine culpa, licet non ſine cã: quia hic punitur ꝓpter deteſtationem facti, & ſequelæ eiuſdem, ſicut ſæpe fit, vt not. extra de ꝯſtitu. c. cognoſcẽtes. & c. antiqua. de priui. Ioan Mon.

Mortuis q̃ñq; pœna imponitur.

† Vide Conciliũ Trid. ſeſſio. 14 ca. 7. đ caſuũ reſeruatione.

ADDITIO Adde ad materiã huius decr. conſiliũ Oldradi 76. ꝙ incipit, thema taſe eſt, vbi concludit, ꝙ nepos nõ eligẽs ſepulturam, ſepelitur in ſepulchro patris & aui, licet ſit in eccleſia Mendicantiũ, dato quòd ſuperiores eiuſdẽ ſint ſepulti in eccleſia parochiali, vbi vide optimas rationes. Io. Frãciſci.

Additio Ioannis Franciſ.

e ¶ SVper cathedrã.] ¶ Hoc ſtatutũ ordinat, ꝓuidet, & decidit ſuper tribus articulis, ſcilicet de prædicationibus faciendis, & confeſſionibus audiendis, ac de ſepulturis, & occaſione earũ lucris. Super quibus fuit grãdis cõtẽtio inter ꝓlatos & rectores parochialiũ eccleſiarũ ex parte vna, & Prædicatores & Minores ex altera, præſertim à tpe felicis recordationis Martini Papę iij. cuius indultũ prædictis fratrib. conceſſum per hoc ſtatutũ eſt ſublatũ. Et hoc ſtatutũ diuidiť in octo partes. Et primo ponit auctor proęmiũ ad dicẽda. Scđo, §. Ab olim, factũ ſuꝑ dictis articulis narrat. Tertio, quarto, & quinto § Diligenti, & §. Statuimus, & §. Huiuſmodi quoq; ſuper dictis trib. articulis prouidet ſeu ordinat. Sexto, §. Nos etenim, priuilegia indulgẽtias, gratias, verbo vel ſcripto conceſſas cõſuetudines, cõuentiones, & ſtatuta, & pacta, prout ꝓdictis ſeu aliquib. eorum ſunt aduerſa, caſſat & irritat. Septimo, §. Cæterũ. ꝓlatos & rectores rogat & hortať, vt ſe dictis Fratrib. beneuolos reddãt, ſecus faciẽdo præ-

† Ad intellectũ huius extrauagantis vide oĩnũ Oldradũ conſ. 287. icip. Quæſtiones ꝓpoſitæ. tit. de ſupulturis, & conſ. 285. incip. Secũda qõ eſt eo tit. Anch. in c. 1. q 13. de conſt. & Aret. conſ 85. incipien. Cõſiderata diligẽter.

prælatis & rectoribus comminatur. Octauo §. nulli ergo. vt præmiſſa non infringantur, mandat, & cōtrariū faciens indignationem Dei & beatorum Apoſtolorū incurrat. Et pro prælatis & rectoribus iſta ſunt ſpecialiter notanda. Primum eſt, quod nō eſt hic ſpecialiter conceſſum, cenſetur eſſe denegatū. arg. C. de appel. præcipimus. in fi. extra li. 6. de elect. cōſtitutio. Et eſt ratio cū dicti Fratres pugnet contra ius cōe, quod nō eſt expreſſe ſublatū, ſtat; extra de priuil. paſtoralis. præſertim vbi priuilegium habet aliàs effectū, vt d. c. paſtoralis. & c. in his. Item ſecūdo hac conſtitutione priuilegia, pacta, cōſuetudines, cōuentiones, ſtatuta, gratiæ, ſeu indulgentiæ hic ordinatis aduerſa ꝑ hanc conſtitutionē reuocētur. ſimile video extra lib. 6. de elect. cū nō deceat. & c. quia ſæpe. & eod. lib. de ſen. excō. c. vlt. in fi. Item videtur notandū, ꝙ prælati nō denegent dictis Fratribus licentiam petitā ſimpliciter, ne id qđ eſt poteſtatis ordinariæ, fiat poteſtatis Apoſtolicæ, & poteſt fieri hæc cōceſſio ſimpliciter, vel ad tēpus. Et forte dare ſimpliciter, ne ꝓ malitia notaretur Et cōcedendo ſimpliciter eſt facultas reuocandi. quando volet ordinarius, vel totum, vel in partem. ff. de iudi. iudicium ſoluitur. Cōtra dic, nā in hoc caſu eſt gratia, licētia & beneplacitū. ſiue quo ad prælatos, ſiue quo ad Papam gratioſe concedentē in negligentia prçlatorum. ī eo. § ſtatuimus. & verſi. ſi vero ijdem. Et gratia non debet reuocari, cum ſit ꝑpetua extra lib. 6. de offi. deleg. ſi ſuper. Et nos beneficijs deceat adiuuari, nō decipi ff. commo. in cōmodato. § ſi ex facto. in fi. arg. C. de dona. quæ ſub modo l. ꝑfecta. Nec obſtat l. iudiciū. in qua non fit datio, ſed cognitio, & cogniti executio & hoc in ſimili not. ex̄ de elect. in cauſis. Et hic non præſumeretur malitia, ſi p̄lat⁹ ſic diceret, do vobis vſq; ad tale tēpus, deliberaturus poſtmodū de tēpore longiori, prout audiam merita & diligentiam Fratrum eligendorum. Itē notandū ne dicti Fratres metas exeant dictæ ordinationis & ipſis exeūtibus ſint repellendi vnde delegatis principis venientibus ad certam prouinciam, præſes eiuſdem non debet ſinere eos amplius facere, q̄ eorū legatio ſe extēdat. auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. volumus coll. 2. Et eſt ratio, delegatur habēs poteſtatē à principe, illud tātum proſequatur, quod ſibi ſpecialiter aſt conceſſū, nec alia vſurpet. C. de excu. & exact. l. quicunque lib. 11. præſertim cum contra hoc ſtatutū Fratres priuilegiati non exiſtant, immo priuilegiū, ſi contra ipſum ſtatutum habent, eſt ſublatum ī eod. §. nos etenim. Sed an iſto caſu p̄lati poſſint animaduertere in tales excedentes, notaui extra lib. 6. de priuile. c. epiſcoporum. Pro fratribus illud eſt notandū, vt ipſi formā huius ſtatuti diligenter obſeruent, & ipſius limites nō excedant extra lib. 6. de priuileg. volentes in princ. Sic eīm ſeruare debent priuilegia, vt eorū mentem minime tranſgredi videātur. extra de priui. porro & excedentes metas priuilegiorū coerceri poſſunt, ſi ſuo indulto non contenti iuſtitiam impediunt aliorū extra de priuil. patentibus. priuilegiū enim meretur amittere, & c. 11. q. 3. priuilegium. extra de ſent. excō. contingit 2.

Negatū cenſeī ꝙ expreſſe nō conceditur.

Gratia Papæ eſt ꝑpetua.

Romanæ curiæ alueum vndique confluunt [a] quaſi torrens [b], prægrauemur negotijs [c], curiſ excitemur innumeris, cogitationibus plurimis diſtrahamur, circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus inſtantius [d], ac operoſę ſtudium ſollicitudinis impertimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præciſis radicitus diſſidiorum [e] vepribus [f], & litigioſorum anfractibus [g] omnino ſubductis) inter eccleſiarum antiſtites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos [h], cęteraſque perſonas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæſtuet, inualeſcat concordiæ vnitas, animorum identitas perſeueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quòd non [i] niſi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd diſſenſiones [k] & ſcandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia ſuſcitant, & illicitis moribus auſum præbent.

* ¶ Cathedram.] cathedra eſt nomen græcum: & eſt excelſa ſedes p̄ſidētis Et componiī à cathos, qđ eſt ſedes, & edra, ideſt, ſponda, q̄ eſt pars lecti. Et proprie cathedra eſt doctorum, quæ cōpetit præ cæteris ſummo Pontifici: qui ſicut præeminet cæteris dignitate, ita cæteros ꝓcellat ſanctitate. 1. q. 1. viliſſimus.

Cathedra quid ſit, & vnde dicīt.

a ¶ Confluunt.] vnde omnes oppreſſi ſedem Apoſtolicā poſſunt adire. 2. q. 6. omnis. & c. ſeq.

b ¶ Torrens.] nā ꝓprie dr̄ torrens q ex diuerſis partibus, aquam recipiens, torret, ideſt, vertit & voluit: ſic Papa nūc ad hūc, nunc ad illū ſe vertere habet & voluere.

c ¶ Negotij.] vnde Papa prægrauaī, id eſt, præ alijs grauaī negotijs. Et eſt negotium quaſi negans otium Non ergo vacēt otijs & nugis, qui curis exercitari habent innumeris, vt ſequiī.

Negotiū vnde dī.

d ¶ Inſtātius.] ex hoc nota, ꝙ habēs ad multa intēdere ad id debet qđ eſt grauius manū apponere, ſicut ille, qui ſe vult liberare iuris prçſumptione, ab eo quod eſt ſibi grauius ſoluendo ſe liberat. ff. & C. de ſolu. l. 1.

e ¶ Diſſidiorum.] ideſt diſcordiarum, vt habetur:

Conueniet nulli, qui ſecum diſſidet ipſe. verſus.

f ¶ Vepribus.] ſicut enim vepres pannos & carnes hominum lacerant, ſic & diſſidia mentes.

g ¶ Anfractibus.] qui nonnullas moras habent. ff. vt leg. no. l. etiam.

h ¶ Deputatos.] vt paſcāt ꝑcipue, nō vt tondeāt ſeu paſcanī, niſi acceſſorie. extra de ꝑſcri. cū ex officij. ex̄ de cēſi. ꝓcuratores. & c. cum Apoſtolus. extra lib. 6. de offi. ord. ſi ep̄s. Sed hodie grex [r] iſte ſic reſpiciī, ꝙ nulli ſeu pauci (proh dolor) intendunt ad paſturā, & oēs cōiter ad tōſurā, intēdētes emūgere, nō nutrire: lac & lanā curātes, nō ouē. in termino à quo, in quo incipere deberēt, vt eſt viſitatio, & medio ꝑ quē procedere debēt, vt eſt correctio, & morū reformatio ſicut gall⁹ ſuper prunas currentes, vt in termino ad quē principaliter tendunt vt eſt ventris & burſę repletio prout proponunt diutius immorentur. & ob hoc prælati nō dicuntur paſtores à paſcendo actiue, ſed paſſiue: ꝑ ꝑ quod dicūtur exactores ab improbe exigendo, vt dicatur in vtro; brachio tam eccleſiaſtico quā ſeculari; exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea.

r Quæ hic paulo acrius dicunī. de malis paſtoribus ſunt accipienda.

i ¶ Quod non.] ſic ordina litterā, ꝙ non bene coliī auctor pacis. ideſt, Deus, niſi in tempore pacis, hoc eſt in ſtatu tranquillo: nam pax eſt ſtatus tranquillus, ſecundum Iſidorum

Ordo litteræ.

K ¶ Diſſenſiones & ſcandala.] cum ergo hæc duo mala infra ſcripta ſequentia inferant, diſſenſionib. & ſcādalis totis eſt viribus obuiandū, ne pullulēt, & ſi pullulauerint, tunc tollantur, ſeu, vt poſſibile eſt, minuāīur: his ergo prohibitis & mala ſequentia prohibentur extra 6. lib. de reg. iur. cum quid prohibetur.

a ¶ Ab

a ¶ Ab olim.] ſecũda pars, in qua præmiſſo proœmio factum ſuper quo ſtatuitur & ordinatur, narrat.
b ¶ Aemulo.] ideſt, inuido, ab æmulor, qđ multa ſignificat. vnde verſus.

Verſus. Aemul⁹ inflatur, amat, inuidet, ac imitatur.

dicitur exoſus bella, ideſt, valde odiens bella: & ideo hæc diſcordia, quam deus habet exoſam, ab omnibus extirpetur. argu. C. de hęret. Manichæos. quem enim odit dominus, habet odire ſeruus.

¶ Ab olim [a] ſiquidem inter prælatos & rectores ſeu ſacerdotes ac clericos parochialium eccleſiarum per diuerſas mũdi prouincias conſtitutos ex vna parte, & Prędicatorum & Minorum ordinum Fratres ex altera (pacis æmulo [b] ſatore zizaniæ [c] procurante) grauis & periculoſa diſcordia extitit ſuſcitata ſuper prædicationibus [d] fidelium populis faciendis, eorum confeſſionibus audiendis [e], pęnitentijs iniuugendis eiſdem, & tumulandis [f] defunctorum corporibus, qui apud Fratrum ipſorum eccleſias ſiue loca noſcuntur eligere ſepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [g] more laudabili) moleſte ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ [h] conſiderationis examen, ac intra pectoris clauſtra ſollicite reuoluentes quàm ſit plena periculis [i], quàm onuſta [k] diſpendijs [l], quamque in diuinæ maieſtatis conſpectu reddatur exoſa [m] diſcordia ſupradicta: Et propterea, intendentes paternæ ſollicitudinis ſtudio illam prorſus euellere, ac omnimode ſubmouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente Domino; ſuſcitandam: grandi quoque deſiderio cupientes, vt huiuſmodi negotium, quod potiſſime inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem [n] & celerem per Apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur, diligenti [o] cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicę fidei, quietum ſtatũ partiũ prædictarũ, ad ſalutis animarum fidelium incremẽtum, de ipſorum fratrum cõſilio [p], auctoritate Apoſtolica ſtatuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in eccleſijs & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeãt clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum [q] prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolemniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt: præterquam ſi aliud de prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit ac licentia ſpeciali ¶ In ſtudijs autem generalibus [r], vbi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent, diebus illis quibus prædicari ſolemniter conſueuit, ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus ſiue peculiaribus eorũdem Fratrum poſſint ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: niſi forte illa hora, qua ſolet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, epiſcopus vel prælatus ſuperior [s] clerum ad ſe generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel cauſa vrgente clerum ipſum duceret congregandum. ¶ In eccleſijs [t] autem

Zizania quid dicat.
c ¶ Zizaniæ.] eſt primæ declinationis, & fęminini generis in ſingulari, & in plurali eſt neutri & ſecũdæ declinationis & primæ. vnde verſus.

Et zizania, ſunt zizania plura, niæq;

Et eſt zizania herba peruerſa, quã poetę infelix loliũ vocãt, & ſignificat ſcandala, vel iuuãtes mala & ideo ſator, dicit̃ diabolus, vt hic, & ĩ. de elect. licet.
d ¶ Prædicationib.] hic eſt primus articulus.
e ¶ Audiendis] Secundus articulus.
f ¶ Tumulãdis.] Tertius articulus.
g ¶ Patris] qui habet ſumere cõſilium pro liberis ſuis. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea.
h ¶ Exactæ.] ideſt, exquſitæ. C. mãda. in re mandata. Et ſignificata huius verbi, exigo, eo. extra 5. li. de iud. cap. 1. in fin. Ioan Mon.
i ¶ Periculis] quãdoq; incurſis, a pereundo: & quandoq; euaſis ſeu præuiſis à prẽdo, iuxta illud

Verſus. Felix quem faciũt aliena pericula cautum.

Et illud:

Non vadit peritũ, qui vult audire peritum.

Et curare debemus de periculis, vt illa euadamus ſeu ꝓuideamus, nõ vt ea incurramus, & ideo dico periculum dictũ à perio. nõ à pereo, vt ſecunda ſit lõga non breuis, vt in ſupino de perio. vt in verſu prædicto.
k ¶ Onuſta.] ab onus ideſt, ſarcina: ſic onuſtus. i. ſarcinat⁹.
l ¶ Diſpendijs.] expone vt extra lib. 6. in proœmio §. penul.

n ¶ Salubrẽ.] ideſt ſalutis vberem.
o ¶ Diligenti.] modo tres prædictos articulos per ordinem proſequitur, & hęc tria dicta ſecundum hos tres articulos.
p ¶ Conſilio.] quid importent hæc verba, not. extra 6. li. de hæret ſuper eo.
q ¶ Locorum prælati.] intelligo ꝑlatos iure cõmuni, vt epiſcopos, vel conſuetudine, vt decanus Baiocẽ. Baiocis. Et hoc ꝓbat̃ in ver. vel ep̃s. vel ꝑlatus, &c. Et ſic eſt differentia inter ꝑlatũ & epiſcopum, & latius eſt verbũ ꝑlati. & not. in ſimili extra 6. lib. de temp. ore. cũ nullus. nec nomine prælati cõtinetur, rector eccleſiæ, cũ ſpecificetur contra ꝑlatũ. ĩ. e § ab olim. Quid ſi vicari⁹ hoc faciat? Dic idem, quod eñ ordinarij per ſe nequeunt. per alios expediãt. extra de off. ord. inter. extra 6. li. de. offi. ord. ſi epiſcopus.
r ¶ Generalib.] nõ ergo in villis ſeu caſtris. extra de cle. nõ reſi. tuæ. Et loca in quib iura docentur, debent eſſe ſtudia legitima ff. in proœmio § illud vero. Et legitimum eſt quod iure cõceſſũ & approbatũ eſt. ff. de verb. ſign. l. lege obuenire vel antiqua cõſuetudine, cui⁹ memoria non exiſtit, hæc eñ æquipollent. extra de verbo. ſignifi. ſuper quibuſdam. ff. de aqua quo. & æſti. l hoc. iure. §. ductus aquæ.
ſ ¶ Superior.] non intelligitur hic tantum ſuperior ep̃us, ſed ſuperior ꝑlatus reſpectu cleri, vel ex conſuetudine, vel priuilegio.
t ¶ In eccleſijs.] ſupra eod. §. diligenti,

m ¶ Exoſa.] ideſt, valde vel perfecte odiens, vt & verſic. in ſtudijs. vbi ſunt Fratribus quædam

loca

loca permiſſa cum certis modificationibus ad p̃dicãdum: ſi ipſis loca parochialia cum certa moderatione ſunt interdicta, vt hic: & cum officium prædicandi in communi eis nõ cõpetat, ſed prælatis & curatis. extra de offic. ordi. inter. & infra eod. §. huiuſmodi quoque. omnẽ locũ eis reputo interdictum, qui hic non reperitur permiſſus. Sed quæro, an poſſit in cœmeterijs vel capellis vicinis? Dic q̃ non, extra. 6. lib. de ſent. excom. ſi ciuitas.

a ¶ Superior.] expone vt ſ. ver. proximo.

b ¶ Statuimus.] Secundus articulus in quo ſic procedit: Nã primo p̃mittit duo, quæ incumbunt fratribus antequam audiant confeſſiones, vt licentiam audiendi confeſſiones petere, & poſt conceſſam licentiam fratres eligere. ĩ. eod. ver. ac deinde. Tertio & quarto, ver. extra. & verſi. numerus. ponit duas modificationes circa p̃dicta. Quinto decidit q̃d ſit agendũ cũ eſt obtenta licẽtia, & fratres electi ſunt & eorum perſonæ acceptatæ, vt infra ver. & ſi ijdem. Sexto, q̃d ſit agendum quando perſonæ nõ ſunt acceptatæ. infra verſi. 9 ſi forte. Septimo, ver. ſi vero. in caſu recuſationis prælatorum dat fratribus licentiã gratioſã. Octauo, ver. per huiuſmodi autem. dictam licentia moderatur.

c ¶ Vicarij.] p̃ parte Prædicatorũ ſunt tres gradus, ſicut pro parte Minorũ. Sequitur ſtatim de tribus gradibus. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus ſeruaretur, in ſequenti ſ. ver. nõ ponuntur niſi duo gradus, nec mirum: quia grauius eſt eligere fratres ad miniſterium audiendi confeſſiones, quam ad licentiam in genere petendã: ex qua conſequenter peti debet ſequens gradus. ĩ. verſi proxi. Et hic appellantur vicarij illi, qui ſunt in certis prouincijs ſeu regnis, vbi non ſunt Prouinciales Priores, ſed Prouinciales cõſtituerunt vicarios, vt prouincialis Angliç fecit uicarium in Scotia, ubi non eſt Prouincialis.

d ¶ Prælatorum.] iure communi, ut epiſcopi uel cõſuetudine ſeu priuilegio: hęc enim dant prçlationẽ, arg. extra de conſang. & affini. cap. 1.

e ¶ Fuerint.] poſt licentiam datam. infra eod. uer. ac deinde.

f ¶ Impendere.] ab illis ſolum à quibus poſſunt abſoluere curati. infra eo. ver. per huiuſmodi. extra 6. lib. de pœni. & remiſ. ſi epiſcopus.

parochialibus fratres ibi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, niſi fratres prædicti à parochialibus ſacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipſorum beneplacito & aſſenſu, ſeu petita licentia fuerit & obtenta, niſi epiſcopus vel prçlatus ſuperior [a] per eoſdem fratres prçdicari mãdaret. ¶ Statuimus [b] etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in ſingulis ciuitatibus & diœceſibus, in quibus loca fratrum ipſorum conſiſtere dignoſcuntur, vel in ciuitatibus & diœceſibus locis ipſis vicinis, in quibus loca huiuſmodi nõ habentur, Magiſtri, Priores, Prouinciales Prædicatorum, aut eorum vicarij [c] & Generales, & Prouinciales Miniſtri, & Cuſtodes Minorum ordinum prædictorum, ad præſentiam prælatorum [d] eorundem locorum ſe conferant, per ſe vel per fratres, quos ad hoc idoneos forte putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint [e], in eorum ciuitatibus & diœceſibus confeſſiones ſubditorum ſuorum confiteri ſibi volentium audire libere valeant, & huiuſmodi confitentibus (prout ſecundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere [f] de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac [g] deinde præfati Magiſtri, Priores, Prouinciales & Miniſtri ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas [h] ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas, atque peritas ad tam ſalubre miniſterium & officium exequendum [i]: quas ſic ab ipſis electas, repræſentent vel faciant præſentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœceſibus eorũdem huiuſmodi perſonæ ſic electæ confeſſiones confiteri ſibi volentiũ audiant [k], imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis impendant [l], prout ſupe-

g ¶ Ac deinde.] & ſic nota gradum non concurſum inter hunc ver. & præcedentem §. Et dicunt q̃dã deinde, id eſt, obtenta licẽtia p̃miſſa fiat electio, vt ſequitur. Tu dic deinde, id eſt, poſt licentiam præmiſſam petitam dumtaxat: nam peti põt & conſiliũ & licẽtia, & nõ obtineri, extra de arbi. cũ olim. extra de regul. licet. Et hic habet ex ſequentibus in quibus Papa prouidet, nedum in caſu obtentæ licentiæ, ſed etiam in alio, in quo oportet quod fiat electio, & ſi oporteret licentiã hoc caſu obtinere, iã eſſet in poteſtate prçlatorum iſtos ordines impedire: quod Papa non intendit, vt infra ſequitur. Aliquãdo tamen non ſufficit licentiam petere, extra de pœni. & remi. oĩs. extra 6. lib. de elect. ſi religioſus.

h ¶ Perſonas.] ſed quales? Dic ſex qualitatibus ſequentib. in textu fulgentes: nec mirum: quia iſti falcẽ ſuã in meſſem alienam mittere ſatagunt: & ideo ſi tales non ſunt, quales hic depinguntur, ſunt in culpa. ff. loca. ſi quis domum. §. ſi quis vitulos. etenim iſti fratres de gratia prælatorum vel ſedis Apoſtolicæ in narratis hic ſe immiſcent, vt hoc verſi. & infra eod. ver. ſi vero ijdem.

i ¶ Exequendum.] quod eſt ars artium. extra de æta. & quali. cum ſit.

k ¶ Audiant.] & illi ſolum de quibus eſt dictum ſupra. eod. ſuper verbo, impendere.

l ¶ Impendant.] ſi hæc tria faciunt, ergo habent curam animarum, & curati curam eccleſiarum habent in toto in ſuis territorijs, ergo illi ſaltem in tanto. Sed dices, habent ex conceſſione prælatorum gratioſa, uel Papæ, ſupra eod. uer. numerus. & uerſ. ſi uero. & ſic ſunt delegati, qui nihil proprium habent, ſed alienam iuriſdictionem exequuntur ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſd. l. 1 § qui mandatum. Sol. delegatus reſpectu delegantis alienam iuriſdictionẽ exequitur: ipſe tamen delegatus habet iuriſdictionẽ & honorẽ, quæ exercet nomine ſuo. Vel dicti fratres uidentur ordinarij per hanc conſtitutionẽ eis iuriſdictionem tribuentẽ: nam hæc ordinatio eſt ſtatutũ, & cõceſſio generalis per hanc canonẽ. ĩ. eo. in ſ.

Fr̃es pro cõfeſſionibus audiẽdis deputati, an ſint delegati uel ordinarij.

Et hæc

rius eſt expreſſum, extra ciuitates & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias [a] deputari, confeſſiones nullatenus audituræ.

¶ Numerus autem perſonarum aſſumendarum ad huiuſmodi officium exercendum, eſſe debet prout vniuerſitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit [b] eorundem. Et ſi ijdem prælati petitam licentiam confeſſionum huiuſmodi audiendarum conceſſerint, illam præfati Magiſtri, Miniſtri & alij cum gratiarum recipiant [c] actione, dictæque perſonę ſic electę commiſſum ſibi officium exequantur. ¶ Quòd ſi forte iam dicti prælati quemquam [d] ex dictis fratribus præſentatis eiſdem ad huiuſmodi officium nollent [e] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel ſubtracto, loco ipſius ſimiliter [f] eiſdem præſentandus prælatis poſſit & debeat alius ſurrogari. [g]

¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confeſſiones (vt præmittitur) audiendas electis huiuſmodi exhibere licentiam recuſarint [h], nos ex nunc ipſis vt confeſſiones ſibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & eiſdem pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem beneficium abſolutionis impertiri gratioſe [i] concedimus [k] de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis. ¶ Per huiuſ-

Et hæc ordinatio eſt potius vicaria, quæ eſt ad vniuerſitatē territorij. infra eod. ver. numerus. & tales videntur ordinarij not. 6. lib. de appel. Romana. & ff. de ver. ſig. pupillus. §. territorium. Tu ergo frater ſi curam habes, vide ſi hoc eſt aduerſum cōſtitutioni, extra 6. lib. de ver. ſig. Exijt. Tu dic, licet fratrib. ſit cōceſſum, quod faciāt tria, quæ ad curatos de iure pertinēt, nō tamē propter hæc ſunt dicendi habere curā animarum: nec principalē, quia nō ſunt prælati, nec delegatā, quia talia facere non ſic eis committitur, quod ad eorū executionē obligentur, ſed in arbitrio & libera volūtate eorū remanet quod talia exequātur, ſicut eis placuerit & viſū fuerit expedire. Fideles etiā non ſunt fratribus obligati, nec quātum ad pmiſſa ad fratres recurrere ſunt adſtricti. Et ideo licet hæc conſtitutio ſit ſtatutū, & conceſſio generalis: & in ppetuū duratura, quantum ad præmiſſa quæ fratribus ſunt conceſſa. non tamē fratres propter hoc curati aut ordinarij debēt dici. Si autē aliqui fratres minus prudenter propter pręmiſſa modo prædicto eis conceſſa, ſibi attribuere pręſumpſerint, quod curam habeant animarum: videant ſi hoc ſit contrarium dictæ conſtitutionis, Exijt.

a ¶ Prouincias.] quid importat prouincia, ciuitas, & diœceſis. habetur extra 6. lib. de cenſi. Romana. 1. reſp. extra lib. 6. de prębend. quamuis. 1. in fine.

b ¶ Exigit.] & ſic nota numerum pręſidentiū conſiderari, prout ſubditorum neceſſitas expoſcit. authē. vt deter. ſit nu. cleri. circa princ coll. . extra de vita & hone. cle. quoniam & extra de inſtit. c. 1. extra lib. 6. de ſta. regu cap vnico. § ſane. Sed quid ſi epiſcopus dicat pauciores ſufficiunt, & fratres contradicunt: quidā recipiūtur per epiſcopū, illi de quibus ſibi videbit, & ſi fratres volunt, de alijs contendant. arg. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Trebatius. Sed ille §. loquitur vbi taxatio erat facta, tūc in eo quod excedebat poterit phiberi. exēplū extra de cenſi. cū Apoſtolis. vnde dic, recurrēdū ad arbitriū boni viri, id eſt, iudicis, qui dēt eſſe mediū inter extrema. arg. ff de pigno. act. ſi ſeruos. in fi. C. de Iudęis. l. nullus. ff. de verb. obli. continuus. §. cū ita extra de offic. deleg. de cauſis. ff. de teſtib. l. quātū Et forſan caute faceret epiſcopus, ſi in exordio cum licentiam cōcedit, taxaret numerū: etenim multa fieri poſſunt ab initio, quę locum non habent ex poſtfacto. ff. de pactis. l. in traditionibus. C. de dona quæ ſub mo. l. 1. & l. perfecta.

Prælati ſunt, plures vel pauciores deputādi pro neceſſitate ſubiectorum.

c ¶ Gratiarum recipiant.] cum nihil communi iure ſibi valeāt vendicare, & ob hoc fratrū poteſtas in expreſſis hac ordinatione eſt menſuranda, non vltra laxanda. extra de priuileg. porro.

d ¶ Quenquā.] & ſic nō poſſunt plures refutari. Dic contra, quia hoc verbū, quenquā, eſt iuris, quod æquipollet vniuerſali: & extendi debet in edictis ptorum ff vi. bo. rap. l. 2. §. homines. ff. de neg geſt. l. 1. §. 1. & 2. ff. de conſt. pecu. l. 1. §. 1. aliàs fieri poſſet fraus huic cōſtitutioni. quæ requirit multa in fratrib. aſſumendis ſupra eod. verb. ac deinde.

e ¶ Nollent.] hoc verbū & ſequens reſpicit ſolum factum, & ſic fuit dictum in cōcedēdo hoc ius deferendo prælatis: ita quod hic non verſetur cauſę cognitio: aliud enim eſt arbitrium, quod refertur ad arbitrium boni viri, vt eſt pręmiſſum. Aliud voluntas, quæ refertur ad propriū motū. ff. de hære inſti. ſi quis Sēproniū. ff. de leg. 2. l. 1. ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas enim, quę eſt domina in regno animę, cogi non poteſt.

f ¶ Similiter] vt ſupra. ver. ac deinde.

g ¶ Surrogari.] Sed nunquid hęc ſurrogatio fieri poterit pluries? Videtur quod non, quia ſemel ſufficit. argu. ff. de arbi. ſi duo. §. ſemel. & ff. de aqua plu arc. l. in diē ff. de bon. aucto. iud. poſ. l. fin. §. fin. ff. de leg. 3. fideicōmiſſa. §. ſi quis decē. Sol dicta iura loquuntur vbi res effectum habuit, ſed hic non habuit, & ideo eſt iterandam. Sed quotiens? dic trinam requiſitionē ad minus neceſſariā. Et ſimilis quęſtio not ext. de off. delegat. cū cā. & diſtingue circa hoc. Aut recuſat ſurrogatus à plato ex cā, vt pote quia nō hēt qualitates expreſſas. ſ. eo. ver. ac deinde. & tūc fratres ſibi imputēt quia malū elegerūt: mala. n. electio eſt in culpa. ff de neg. ge. & Seruius. in fi. Inſti. de ſoc. in fi. ex 6. li. de elect. ſi cōpromiſſarius. §. 1. Aut ſine cā & tūc ſuccedit Papalis, licētia ſeu grā. j. ver. px In dubijs dic, vt no. ſ. ver. exigit.

Surrogatio fratrū an poſſit pluries fieri.

h ¶ Recuſarint.] quid ſi neglexerint? Dic idē, ſi tertio requiſiti non fecerint, vt not. in ſimili. dicto c. cū cauſa. & nota diligenter tres gradus poſitos in toto iſto. §. ſ, eo. ſtatuimus. Vnde gradibus pręcedentib. diligenter non ſeruatis, fratres non habent poteſtatem infra ſcriptā, nam primo gradu non expleto non eſt locus ſecundo, arg. ff. de acquir. hęre. l. 3. & l. quādiu.

i ¶ Gratioſe.] quę eſt arcte interpretanda, quatenus ius tertij tāgit. ff. n. ne quid in loco pub. l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe. Alij dicunt large in odium pręlati recuſantis, & in fauorem animarum: hęc tamen interpretatio verba ſtatuti non excedat. ex. de priui. porro. Et in re dubia melius eſt verbis edicti ſeruire ff. de exerc. l. 1. §. licet autem.

K ¶ Concedimus.] ſupra de ſuppl. neg. pręl. cap. 1. Sed nunquid per hoc concilio generali, extra de pęnit. & remi. oīs, derogatur? Vr. quod ſic arg. extra lib. 6. de conſt. c. 1. Sol hic non eſt contradictio, ſed compatientia, & ſic vtrunque tenet. extra de priuile. in his & j. dicetur. Itē puiſio ſpecialis tollit generalē. C. de pac. conuen. tam ſuper do. l. fin. Sed illa lex loquitur ubi

modi autem conceſſionem a nequaquam intendimus perſonis ſeu Fratribus ipſis ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus ſacerdotibus eſt à iure b conceſſa, niſi for-

ſpecialis prouiſio erat hoīs: ſed gñalis, legis. Sed hic vtraq: erat iuris: quo caſu ſpālis ꝓuiſio nō tollit gñalem, ſed geminat ſubſidiū, vt plenius prouideat̃ ſaluti aīarum: quod reſpexit præſens conceſſio. ī. eo. ver. ac deinde. ſicut iuris ſubſidiū geminatur, vt plenius improbitas reprimatur. ff. nau. caup. ſta. & ita de facto. § ex hoc edicto. Itē hæc eſt ſpālis, illa generalis: ergo iſta illi derogat. extra lib. 6. de reg. iur. generi. & ibi not. Sol. vbi genus & ſpecies legātur diuerſis, & ad diuerſos fines, intelligitur dicta regula. Nā ſi mihi eſt relictū genus, & tibi ſpecies illius generalis, meum legatū non eſt extinctū, ſed attenuatum. ff. de adi. leg. qui hoīem. Et mihi donatur vt habeam, & tibi ſimiliter, & iſti ſunt diuerſi fines. Sed in hoc caſu tam generalis prouiſio quā ſpālis eſt ad eundem finē, vt ſaluti aīarum prouideat̃, & iō vna alij nō obſiſtit, ſed cōcurrunt: ſicut ſi genus & ſpecies vni eſſent legata, vt d. c. generi. not. Sed dices, ergo cōfeſſus tenebit̃ iterato confiteri? Sol. hoc nō eſt ex neceſſitate ſacramenti, ſed ex obligatione tui, qui volūtate ad fratrem acceſſiſti, ſ. eod. §. ſtatuimus. relicto patre ſpūali, cui es aſtrictus, non fratri, ad quem voluntarie vadis. nec ita ſubuenit̃ illi qui voluntate facit, ſicut illi qui ex neceſſitate. ff. de procur. l. procurator, qui pro euictione. & ibi not. Nec prima rō, quæ loquitur in iuribus cōibus obſtat. Sed hæc conceſſio eſt gratioſa priuilegialiter data, quæ non tollit ius præcedens, niſi de ipſo fiat mentio ſpālis. extra de capel. mona. ex parte. Sed illud c. loquitur vbi priuilegium dat̃ ſine magna deliberatione. Sed iſtud fuit datum cū magna deliberatione, & eſt ſtatutū, vt inf in fi. Item vt eſt dictū, generale & ſpāle hic non tendūt ad diuerſos fines, & iō ſe compatiuntur. Item ſi non hr̃et quandoque teneri ſubditus ad curtaū, poſſet prorſus eius ptās in auditione confeſſionum exhauriri. Et priuilegium nō tenet, quod vergit in enormem alterius læſionem. extra de deci. ſuggeſtū. ff. de vul. & pup. ſubſt. ex facto. in princ. & §. 1. Et eſſet in ptāte ſubditorum totaliter recedere a curato Quo caſu qualiter curabit, qui morbū neſcit? Ait Boetius: Si operam medicantis expectat, oportet vt vulnus detegat. Item & ſi curati nō interſit ꝑꝑ ſubditum, qui forſan bene confeſſus eſt Fratri: intereſt tā curati ꝑꝑ ſe cognoſcere vultum pecoris, cui dictū eſt in Eccleſiaſtico 22. c. Curam illius habet. Itē ſubditus poſſet tranſire nunquam veniendo ad confeſſionē dicendo ſe Fratri confeſſum. Item qualiter dabit curatus eccleſiaſtica ſacra ſubdito, quem non nouit diſpoſitum, maxime vbi ſubditi ſunt aliqua notoria crimina, nec pōt Frater reuelare confeſſa: vt dicit dictum concilium. oīs. Item hoc indultum pōt operari multos effectus, cum hoc ꝙ conſtet dictum concilium de cōfitendo ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, ergo ſtabit concilium cum hoc indulto. extra de priuileg. in his, & c. paſtoralis. Item Papa per hoc indultum nō affert hic ptātem curati, ſed ſocium hic ſibi cum multis modificationibus adiungit, ergo curatus remanet non excluſus, ſed incluſus. Nec obſtat ſi dicat, duobus competit ptās in ſolidum: ergo Frater, poſtquam expleuit cum certa perſona, non pōt curatus cuius eodem ſuper eodem. ff. de off. conſul. l. vnica. Sol. vbi duo eſſent dati ab initio pariter, procedit argñi. Sed curatus datus eſt ab antiquo, ſicut habens ptātem ab exordio fundationis eccleſiæ. 20. diſt. in nouo teſtamento. Iſte Frater de nouo adueniens, qui dari præſumitur, vt poteſtas curati, non tollatu, ſed iuuetur. Vnde ius cōe quod eſt procurato, eſt fortius iure priuilegiato. Nec mirum, primum neceſſarium, ſecundum voluntariū, licet ſit æqualis poteſtas audiendi & abſoluendi. inf. uer. prox. neceſſitate veniendi ad curatū remanente, quæ non eſt hic expreſſe ſublata. Itē hæc cōceſſio gratioſa, vt hæc quæ eſt voluntaria, non tollit neceſſitatē. d. c. oīs arg. ff. fam. erciſ. l. alienationes. Sed contra poteſtas Fratrum eſt delegata ſeu à maiore habita, ſiue habeat̃ ab epō, ſiue a Papa, vt hic totali. § ergo eſt potior ptāte rectoris. Si igitur confeſſus rectori iterata confeſſione non eget, minus egebit confeſſus Fratri. Sol. voluntarium & neceſſarium tollunt contrarium. Et eſt in hoc argumento fallacia figuræ dictionis: nā ſi excedat hæc ptās in quanto, non ſequitur ꝙ excedat in quoto ſeu quali iterationis. Itē contra, confitens epō, licet ſit parochianus curati ſubditi epō, nō habet iterato cōfiteri rectori: ergo minus cōfeſſus Fratri, qui habet ptātem papalē: quia oīs ptās delegata a Papa eſt maior omni alia ordinaria. Item ſi Frater habeat cām a prælato, vt ſup. in prin. huius §. ergo maior eſt iſta ptās in delegato epī. quā in ipſo rectore ſubdito epī, cum oīs delegatus repræſentet perſonam delegantis. 93. diſt. c. vlt. & 94. diſt. c. 1. Sol. non nego qu in Papa hoc poſſit facere ſi velit, ſed dico ꝙ nunquam ius alterius tollit, niſi expreſſe hoc agatur. ff. ne quid in loco publi l. 2. §. ſi quis a principe præſertim vbi vtrunque poteſt ſeruari. Nec ſit deterior conditio confitentis habentis conſilium aīæ a duobus Et firmius eſt iudicium plurium q̃ vnius. extra de off. deleg. prudentiam. §. 1. Item licet commiſſio ſpālis derogaret dicto concilio, oīs. & vt ibi 1. 1. reſpon. non tñ generalis, vt hic. & optimum arg. ext. lib. 6. de hæret. per hoc. in prin. & ibi not. in ſimili. Item dictum concilium habet, vt remittatur ſeruitus bene impoſita ſubdito, ſ. ꝙ ſemel in anno confiteatur proprio ſacerdoti, hoc eſt curato, ſic eſt interpretatus Martinus Papa iiij. & ſic eſt de iure interpretandum, cū dictum cōciliū de iure cōi loquatur. Sed dicti fratres iure cōi nihil obtinent, ſed gratioſa cōceſſione vel prælatorū vel Papæ, vt hic. Et dico bene impoſita: tum quia proprius ſacerdos melius agnoſcere habet vultū pecoris ſui, tū quia ſubdito miniſtrare habet eccleſiaſtica ſacramenta. inf. eo. § huius. & duo requirit hmōi cōciliū & iuſtam cām ꝙ non proprio, ſed alieno confiteatur ſacerdoti: & licentiā proprij ſacerdotis, vt liquet in dicto concilio. §. ſi quis aūt. vbi non ſine myſterio eſt aduerſatiua coniunctio, aūt. Et ideo ſi iuſta cā nō ſubſit, quamquam licentiam habeat Papæ vel epī, aut ēt proprij ſacerdotis, & licite confeſſus fuerit, & ēt abſolutus ſit, vt dicunt verba præſentis indulgentiæ, debebit tñ confiteri iuxta concilium memoratum proprio ſacerdoti: aliàs poterit arceri pęna dicti concilij, non quia peccata non fuerunt dimiſſa, ſed quia contēpſit ſalubre ſtatutum, cuius tenor in toto nō eſt ſeruatus, & ob hoc eſt ei parendū in eo quod non fuit ſeruatū. arg. ff. de ſerui vrb. præd ſi domus. Nec inſurgit inconueniens, ſi iterum cōfiteatur proprio ſacerdoti: quia hæc iterata confeſſio non eſt ex defectu ſacramenti, ſed ex contemptu dicti concilij Verum iuſta cā concurrente cum licentia Romani Pontificis vel epī, prędicta ſeruitus eſt ſublata. Et ꝙ licentia prædicta in genere data uideatur eſſe conceſſa, cum iuſta cauſa ſubeſt recedendi a proprio ſacerdote, non abſurde dici poſſet. arg. ff. ad muni. l. Luc. §. Imperator. aliàs poteſtas iuſte conceſſa reuocari non debet.

Cōfeſſus religioſo priuilegiato, an teneatur iterū cōfiteri proprio curato.

Boetius.

a ¶ Conceſſionem.] ſuprà proximo poſitam.

b ¶ A iure.] ſed quæ eſt iſta ptās a iure conceſſa curatis quæro. Nec quæro de ptāte Papæ in caſibus ſibi reſeruatis, qui notant̃ extra de transla. epiſ. c. 1. Nec loquor de ptāte Papæ diſpenſandi, de qua tractāt doctores in tractatu de diſpenſationibus: ſed loquor de poteſtate, quæ eſt per ſacr̄m pœnitentiæ ſuper criminibus. Et de hoc tractat Hug. & Hoſtien. in ſumma. &

Gulicl.

Guliel. Durãdi in repertorio, & Frater Thomas 4. ſent. diſt. 19. Et dico in iſta materia, ꝙ quilibet ſacerdos poteſtate ordinis regulariter põt a quolibet peccato abſoluere. Quod ſic probo: Io. 20 dr̃, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictum eſt Apoſtolis. Dic ꝙ epãlis dignitas in hoc nõ adijcit, de quo agitur ſupra ordinē ſacerdotalē, & quid adijciat, not. ext. lib. 6. de ſent. excõ. cum medicinalis. Et in ordinatiõe cuiuslibet ſacerdotis ēt dicta verba per ordinatorē dñr, vt patet in lib. Pontificiali. itē a capite Chriſto oĩa deſcendunt. 21. diſt. in nouo. & Io. 1. Nam de eius plenitudine oẽs accepimus. Cum ergo ſacerdos rite ordinatus habeat ptãtem cõficiendi corpus Chriſti verum, vt extra de ſum. tri. firmiter. § vna vero. & ptãs. quæ eſt ſupra corpus Chriſti myſticum, deſcendat a poteſtate, quæ eſt corpus Chriſti verum. de conſec. diſt. 2. quia corpus. & c. quia paſſus. Cum igitur quilibet ſacerdos qñ eſt recte ordinatus põt miniſterialiter in verbo Dei conuertere panem & vinum cum aqua in calice miſtum in corpus Chriſti verum & ſanguinem. de conſec. diſt. 2. panis. & c. calice. ergo conſimiliter poterit miniſterialiter peccatorē quẽlibet conuertere in membrum Xp̃i, & corpori Chriſti myſtico adunare per ſacr̃m pœnitentiæ. Item dico ſecundo, ꝙ licet ſacerdos habeat hoc ex ptãte ordinis: non habet tñ ptãtem iuriſdictionis ſeu exercitij niſi in ſubditos. Vnde ſicut in foro iudiciali quis nõ ligat nec abſoluit niſi ſubditũ: ita nec in foro pænitentiali. ext. de paroch. nullus. ext. de iud. c. at ſi clerici. ext. de pænit. & remiſ. c. oĩs. §. ſi quis. Et ſicut ſacerdos nõ habet exercitium ſuæ ptãtis in corpus Xp̃i verum, qñ non habet materiã ad ſacrificandum, ſicut panem & vinum, ſic nec in hoc caſu agere põt, niſi in materiam ſibi ſubiectam. arg. 10. diſt. quis neſciat. 12. diſt. c. 1. & 2. 19. diſt. ita Dominus. ergo in foro pænitẽtię duo requirunt̃ ad peccata remittenda, ſ. ptãs ordinis quo ad ſe, & iuriſdictio ſeu exercitium ptãtis, quæ a maioribus in inferiores deſcendit. 21. diſt. in nouo. nam ibi tangitur ordo naſcentis eccleſiæ a Deo. hinc eſt ꝙ a ſummo ſacerdote ad maiores ſacerdotes, hoc eſt epõ, & a maioribus ſacerdotibus in curatos ſit deriuatio, & ptãtis deſcenſus, & ſummus ſacerdos ptãtem maiorum ſacerdotum, & magni ſacerdotes ptãtem curatorum arctare poſſunt, ſicut maius imperium habentes. ff. de iud. iudicium. 63. diſt. Salonitanæ. extra de off. ord. cũ ab eccleſiarum. Vnde ſicut ſummus ſacerdos arctat poteſtatem magnorum ſacerdotum in abſoluendo. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & illam eandem ptãtem arctatam in certis caſibus qñq; laxat. extra de ſent. excom. peruenit. & 6. li. eo tit. religioſo 1. reſpon. ſic ſacerdos magnus ptãtem ſacerdotis curati ex cã arctare põt, & laxare eandem, cum ſit ordinarius totius ſuæ ciuitatis & diœceſis. 11. q. 1. de perſona. Cum acrius vnum factum in vna regione puniatur, quàm in alia: & iõ maiorem iudicem requirit. ff. de abig. l. 1. 1. reſponſ. ipſe tamen ep̃s peccat, ſi ſine cã arctat. 11. q. 1 peruenit. & d. c. cum ab eccleſiarum.

Caſus epiſcopis reſeruati.

Quædam ēt ſunt reſeruata a iure ipſis ep̃is. extra lib. 6 de pænit. & remiſ. ſi ep̃s. Primus eſt, vbi ſolemnis eſt pænitentia imponenda. 50. diſt. in capite 26. q. 6. c. 1. Secundus, vbicunque eſt arduum & graue factum. 16. diſt. de concilijs. 63. diſt. de perſona. ext. de offi. archip. c. ſi & 26 q. 6. ca. vlt. præſertim ſi fuerit difficile & ambiguum. extra qui fil. ſint legit. per venerabilem Et eſt rõ: quia maiora negotia maiores iudices requirũt. ext. de app. vt debitus. in fi. Tertius eſt in reſtõne male ablatorũ incertorũ in magna quantitate. extra de Iudæ. cum ſit, extra de teſta. tua & 82. diſt. §. 1. & c. 1. extra de vſu. cum tu. Quartus eſt vbicunq; abſolutio ab excõicatione reſeruata epõ eſt neceſſaria. extra de ſent. excõ. de cætero. & c. de monialibus Sicut video in diſpenſatione, quæ nõ eſt permiſſa inferiori epõ. ex de vot. & voti redemp. c. 1. Sed nunquid ab alio quã ab excõicatione poterit abſoluere ſacerdos curatus, vtpote ab iniectione manuũ, pp quã pœna excõicationis imponit̃? Dic ꝙ nõ. Et eſt rõ, cum idem ſit factum pp quod eſt peccatũ. Et pœna peccati nõ debet ferri per diuerſos, ſed per eundē ſecus ſi ex alio facto emergerent v. g. Excommunicatio vel ſuſpenſio infligitur pp peccatum, & irregularitas pp immiſtionem, ſuſpenſione vel excõicatione durante, quo caſu inferior poſſet abſoluere a primo, non diſpenſare cum ſecundo, extra lib. 6. de ſent. excom. c. 1. §. vlt. ext. lib. 6. de ſent. & re iud. æterni. §. ſi. ext. de ſent. excom. nuper. §. in ſecundo. Quintus, in publico blaſphematore Dei & ſanctorum. ext. de male. c. 2. Sextus, in incendiarijs domorum. Et ſeptimus, in truncatoribus membrorum. 23. q. vlt. ſi quis membrorum. & c. ſeq. Octauus, in homicidio, cum. n. truncatio membrorũ ſit minor homicidio, ſi primũ reſeruatur epõ, magis ſecundum. Nam cui ſunt prohibita minora, magis & maiora ff. de ſer. expor. l. cui pacto. ext. de ſent. excom. cum illorum. circa prin. Nonus, vbi ſtatutum ſynodale, vel conſuetudo aliquos caſus reſeruaret epõ, nam conſuetudo dat iuriſdictionem, ēt in foro pænitentiali. arg. ext. de elec. dudum 2. & de p̃ſcr. ex tranſmiſſa. & c. cum olim. & c. veniens. Vbi aũt ius vel conſuetudo ſeu expreſſa reſeruatio non abdicat a curatis, curati habent plenam ptãtem abſoluendi, & pœnitentias occultas & publicas iniungendi. de pœnit. diſt. 1. multiplex. & diſt. 3. de pœnitentibus. 26. q. 6. preſbyteri. & ext. de pœni. & remiſ. oĩs. quæ ponit regulam quam ſeruabo niſi inueniam vitiatã. ff. de reg. iur. l. 1. & 50. diſt. c. vlt. vbi eſt expreſſum de publica. Credo tñ ꝙ pænitentiam per ep̃m impoſitam inferior minuere non põt. 20. diſt. inferior. ext. de maio. & obed. cum inferior. Nec obſtat 50. diſt. accedens. & 33. q. 2. latorem: quia ibi expreſſe fuit conceſſum inferiori. Sed quęro, nunquid ep̃i iſta conſtitutione non obſtante poſſunt reſeruare ſibi caſus de quibus ante hanc conſtõnem poterant curati abſoluere? Et vr̃ ꝙ non: quia hoc iam eſſet priuilegium diminuere vel auferre ſeu decurtare: quod fieri non debet, ēt indirecte, extra de priuilegijs, quanto. Dic ꝗ̃, quia licet fratres ſint exempti ab epiſcopo, non tamen parochiani. arg. ext. de priuileg. ex ore. & lib. 6. eod. titu. per exemptionem. Nec obſtat hæc littera: quia non vr̃ poteſtas conceſſa a iure, quæ eſt iure reuocata. ff. de diuor. diuortiũ. Item ſicut ep̃i poteſtatem ordinariam arctare poſſunt inferiorũ ſuorum, multo magis extraordinariam & aduentitiam: nec debet idem parochianus diuerſo iure cenſeri quo ad curatos & quo ad fratres. extra de priuil. quia circa. vt ille qui non eſt ſub curato, non ſit ſub fratre quo ad id de quo agitur. Et nihil eſt curatis a iure cõceſſum, niſi quod non eſt ab epiſcopis reſeruatum. Itē illa ſunt de bene eſſe, & accidentalia non debent mutare ptãtem epiſcoporum, quæ eſt ſubſtantialis, fundamentalis. & ordinaria. not. ext. lib. 6. de hæret. p hoc. arg. ext. de priuil. patentib. ext. de eccl. ædifi. ad audientiã. 1. Et alias vno verbo contingeret multa iura ſubuerti, qđ eſſe nõ debet. ex̃ de elec. eccleſia 2. §. deniq;. Nec obſtat arg. in oppoſitũ: quia cuilibet eſt licitũ facere in re propria quod placet, dummodo nõ aĩo iniuriandi. & nemini facit iniuriã qui vtit̃ iure ſuo. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. deniq;. ff. de iniur. iniuriarũ. §. is q.

a ¶ Huiuſmodi.] hic §. tractat de lacte & lana, ad q inhiant prælati, curati & fratres, vt plerunq; quærẽtes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, contra doctrinam Apoſtoli. Et hic §. diuidit̃ in tres partes. Primo dictis religioſis cõcedit liberã ſepulturã. Secũdo, verſi. verũ curatis reſeruat quartã, in multis caſib. ſpecificando eam.

ſan eis eccleſiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendam.

¶ Huiuſmodi [a] quoque ſtatuto & ordinationi-

bus noſtris adijcimus, vt fratres dictorum ordinum in eccleſijs uel locis ſuis vbilibet conſtitutis liberam (ut ſequitur) habeant ſepulturam: videlicet quòd omnes ad eam recipere ualeant, qui ſepeliri elegerint in locis & eccleſijs memoratis [a].

¶ Verum ne parochiales eccleſiæ & ipſarum curati ſiue rectores, qui miniſtrare habent eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de iure [b] competere, prædicare, ſeu proponere uerbum Dei, & confeſſiones audire fidelium, debitis & neceſſariis beneficiis defraudentur, cum operarijs mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apoſtolica conſtituimus & ordinamus eadem, ut dictorũ ordinum fratres de obuentionibus omnibus tam funeralibus quã quibuſcunque & quomodocumque relictis, diſtincte uel indiſtincte: ad quoſcumque certos uel determinatos uſus, de quibus etiam quarta ſiue canonica portio dari ſiue exigi non conſueuit, uel non debet de iure, nec non de datis uel qualitercunque donatis in morte ſeu mortis articulo in infirmitate donantis uel dantis, de qua deceſſerit quomodocunque directe uel indirecte fratribus ipſis uel aliis pro eiſdem, quartam [c] partem (quam auctoritate Apoſtolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus ſacerdotibus, & eccleſiarum rectoribus ſeu curatis largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quòd nec alij nec aliis, a quibus quarta huiuſmodi minime deberetur, ad ipſorum fratrum utilitatem, uel commodum huiuſmodi fiant relicta, aut in eos taliter data uel donata procedant, ſeu quod in morte, uel ab infirmis huiuſmodi dandũ vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorundem dantium uel donantium ſanitate, ſibi dari uel donari procurent: In quibus per ipſos uitãdis eorũ intẽdimus cõſciẽtias onerari: ut ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri uolumus) etiam diſtricta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi nihil ualeant parochiales, rectores, curati & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id

eam. Tertio. verſi. vltra mãdat ampliorem portionem non exigendam. Sed nunq̃d idẽ eſt ſeruandũ in alijs religioſis Mendicantibus & non Mẽdicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratioſe cõceſſi Prædicatoribus & Minoribus, ut ſupra patet, ad conſequẽtiã non ſunt trahẽdi. Sed hic §. in quo limitatur ius cõmune, ad conſequentiam eſt trahendus. ff. de legi. nõ poſſunt. & l. ſequenti, & extra. 6. lib. de re iudi. quæ à iure, & hoc dico quo ad emolumẽta ſepulturæ, non quo ad ipſam ſepulturam: q̃a de iure communi nõ eſt conceſſa ſepultura: hoc eſt ius recipiẽdi ad ſepulturam oẽs. Sed qui habentius recipiendi ad ſepulturam quo ad partẽ curatorum, cẽſetur hoc ius commune. Vel dic alios religioſos iure antiquo cenſeri, & Prædicatores & Minores hoc iure arctari, ut iſtud quodammodo ſequatur ex præcedentibus, quæ nõ ſũt ɔceſſa alijs religioſis.

a ¶ Memoratis.] etiã ſi eſſent minus religioſa. extra, lib. 6 de ſepul. cum q̃s. § ſi q̃s.

b ¶ De iure.] extra de teſta. c. ſi. Et verbum, in fraudẽ, ibi poſitũ fecit hoc adijci ne locus fraudi relinqueretur: quoniam frequenter fraus fiebat in animarum contra agentium periculum & rectorũ detrimẽtũ q̃b. vtinã ſit occurſũ.

c ¶ Quartam.] ſed nũquid iſta quarta debebitur curatis de legatis relictis fratrib⁹, & ſi legantes apud fratres non elegerunt ſepulturã? Dic ꝙ nõ. Et ſic not. extra de ſepul. c. 1. & ratio redditur hoc § Nam iure communi quis debet ſepeliri ubi recipit eccleſiaſtica ſacramenta. extra de ſepultu. cap. 1. quia tamen contra hoc ius datur electio ſepulturæ in ultima uoluntate, decuit ut data electio prædicta fieret ſine iniuria curati, & ob hoc canonica portio, quę quandoque erat tertia, quandoque quarta, quandoque dimidia, hic limitatur & taxatur, vt ſit quarta ad remouendum diſcordias, ut hic. & extra de ſepul. c. certificari. Et ubi hoc conſuetudine canonica uel ſtatuto, ut hic, vel alio modo legitimo non taxaretur, dicerem illam dimidiam in dubio. arg. ff. de ver. ſig. nomen filiarum. §. portionis. ff. de uſufru. etiam Nam priuilegium datum fauore vltimæ uoluntatis, debet intelligi ſine cuiuſque iniuria. C de emanc libe. nec auus & ideo ſit hæc compenſatio hic non in q̃ſtione propoſita. Et ſi curatus de omnibus relictis haberet quartam: eſſet fortunatus ſi haberet ſubditum, q centum millium marcharũ legaſſet. Item legatarius integrum debet habere legatum regulariter, & ideo defalcationem eiuſdẽ denego vbi nõ eſt iure expreſſum. arg. ff. de reg. iur. l. 1. p̃ſertim ne ultimę uoluntates, quę ꝑ lege ſeruanẽ. auth. de nupti. §. diſponat. coll 4 minuantur, & ut ultima uoluntas prorſus ſit libera. C. de ſacroſã. eccl. 1. Sed quæro eligẽs ſepulturã apud fratres habet Miſſam anteq̃ portetur ad fratres in parochia ſua: nunquid de iſto emolumento aliquid habebũt fratres, vel pp hoc diminuetur quarta dictorum curatorum? Dic ꝙ nõ quia hoc caſu ſtabo iuri cõi, vbi non reperio ipſum infractum. extra. 6. lib. de electi. conſtitutio Sed q̃ro, nũquid funus debet portari primo ad parochiã ꝓpriã? Dic ꝙ ſic ſi ſit cõſuetudo, q̃ in his ſeruatur, extra de ſepu. certificari, & in § proxi non tolliẽ conſuetudo ſimpliciter, ſed conſuetudo aduerſa præcedentibus. Sed quid ſi non eſt conſuetudo? dem dico, quia ſicut iſte funeratus ſacramenta recepit a proprio curato dum viueret, ſic honeſtũ eſt, ut ultimum uale recipiat a ſuo curato habendo Miſſam in propria eccleſia. arg. de conſec. diſt. 1. non oportet. Item eligẽdo alibi ſepulturam vr̃ eligere ꝓpter fructũ animę, qui in eccleſia propria p ſacramenta eccleſiæ habuit exordiũ, vñ nõ decet, ꝙ in fine fruſtrareẽ Miſſa in propria eccleſia, & ſic augebit ꝙ intendit: ꝙ enim faciendũ erat ſine electione, ꝙ factę electioni nõ repugnat,

o ſed

Voluntas vltima ꝑ lege ſeruatur.

Mortuus an prius ſit ad ſuã parochiã portãd⁹, ſi alibi elegit ſepulturam

Sepulturæ libera ẽ electio.

vide textum cum gloſſa in clementina ſecunda, eo. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.

CAP. VNICVM

Declarationes, quas in negotio decimæ per nos nuper impoſitę pro proſecutione guerræ ac negotij regni Siciliæ contra hoſtes, de eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis, per totam Italiam, & cætera loca conſtitutis volumus obſeruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te ſuperintendentem ſeu collectorem duximus deputandum) tales ſunt: De redditibus & prouentibus leproſariarum, domorum Dei, & hoſpitalium pauperum, qui in vſus leproſorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non ſoluetur: Moniales aliæque regulares perſonæ, quarum redditus & prouentus eccleſiaſtici adeo ſunt tenues & exiles, quod de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habendo vitæ ſuæ ſuſtentationem neceſſe habent publice mendicare, & eleemoſynas publice petere, dictam decimam non perſoluent. Sæculares quoque clerici, quorum eccleſiaſtici redditus & prouentus annui ſummam ſeptem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præſtabunt.

¶ Si vero vna perſona plura habeat beneficia, quorum nullum per ſe acceptum dictam ſummam ſeptem florenorum auri annuatim attingat, ſimul tamen collecta in minimis prouentibus ſummam memoratam excedant, quotquot vel quantumcunque modica fuerint de omnibus & ſingulis decima perſoluetur: ſed non ſoluetur de pitantijs monachorum. Similiter de his, quæ à Chriſti fidelibus relinquuntur eccleſijs: vt ex his perpetui emantur redditus: Item de xenijs prælatis & alijs perſonis eccleſiaſticis liberaliter factis, decima non ſoluetur.

¶ Soluentium decimam electioni ſeu arbitrio committitur, vtrum ipſam velint ſoluere per totum tempus quod durabit decima, pro rata prouentuũ, quos ſingulis annis dicti temporis ipſos percipere contigerit, an per ipſum tempus pro rata communis æſtimationis prouentuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in ſcriptis electio huiuſmodi expreſſe in prima ſolutione decimæ ſupradictæ: alioquin iuxta ęſtimationem communem per totum tempus ſoluere tenebuntur.

¶ Declaramus autem, quod hi, qui elegerint ſoluere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant prouentus beneficiorum ſuorum, quæ perſonalem reſidentiam non requirunt, & ſoluant decimam pro ſolo pretio, quod receperint de eiſdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed eccleſiaſtica perſona, quæ in eccleſia ſua vel beneficio (quod reſidentiam perſonalem requirit) non reſidet, ſed facit in eodem per firmarium vel vicarium deſeruiri, deputando ipſi vicario vel firmario certam ſuorum prouentuum portionem: non de vicariatus ſeu firmarij portione: ſed de vniuerſis ipſius eccleſię vel beneficij prouentibus decimam exhibebit.

Beneficia aliqua sũt q̃ perſonalem reſidentiam nõ requirunt.

¶ Declaramus etiam quod de ſyluis ſeu nemoribus, quæ non conſueuerunt vendi, nil ſoluetur, niſi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æſtimabitur quantumu alere debent annui redditus partis venditæ ſecundum aſſiſiam, quæ conſueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus ſituatum fuerit: & de ſola æſtimatione decima perſoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis ſyluis ſeu nemoribus, quæ vendi non conſueuerunt, niſi forte vendantur durante decima: quia tunc ſoluetur ex venditione paſcuagij ſeu herbagij, aut alterius conſimilis prouentus eorundem nemorum & ſyluarum. Et ſi non vendantur huiuſmodi paſcuagia, & ſimilia, non ſoluetur decima de his: ita tamen quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attenteтur. Idemque de paſcuis, herbagijs, & conſimilibus obuentionibus ſyluarum volumus obſeruari.

¶ De ſtagnis & piſcarijs decima ſic ſoluetur: videlicet quod fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerunt, ad quantitatem pretij ex ipſa venditione vltima recepti: vt pretio diuiſo in partes ſecundum annorum terminum, durante decima ſoluatur decima ipſa de tot partibus pretij ex ipſa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt ſi forte ſunt quinque anni elapſi, ex quo fuerat ſtagnum

venditum, & tunc vendantur pro centum florenis, fiant de precio quinque partes, & pro tribus annis quibus durabit decima, ſoluetur ipſa decima de tribus partibus prætij tantum, videlicet, lx. florenorum, & multiplicabuntur & minuentur partes pretij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piſcarijs autem fluminum & lacuum, & venationibus ſi vendantur, & ſyluis cæduis idem quod de ſtagnis fiet. De piſcibus ſtagnorum vel beluis garenarum, quos pro vſu vel eſu ſuo conſumi, vel ſine fraude donari contigerit, decima non ſoluetur. Et quia nonnulli obtinent à monaſterijs & eccleſijs prioratus, grangias, domos, redditus, penſiones, & cenſus, in ſoluenda de his decima credimus diſtinguendum: videlicet an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, ſiue hoc ſit conceſſum per ſedem Apoſtolicam, ſiue per ipſorum monaſteriorum, vel eccleſiarum perſonas, de illorum prouentibus ſoluetur decima. Cum autem obtinentur talia ex contractu, puta ad penſionem vel firmam annuam, in qua non eſt facta gratia obtinenti, ſed in hoc vterque contrahentium ſtuduit conditionem ſuam facere meliorem, perceptores penſionis vel firmæ de ipſa penſione vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante vel poſt conceſſionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratum vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quod in hoc ei ſcienter gratia non eſt facta, conſiderabitur quantum æſtimatione communi valeant annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus, terrarum, ſeu redditu um huiuſmodi: & ſecundum hoc ab illis quorum eſt horum proprietas, qui inde pretium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta ſit obtinentibus, quia ſcienter pro minori prætio quàm valeant, ſunt talia vendita vel locata, ipſi obtinentes, & non monaſterium vel eccleſia de illo in quo gratia facta eſt ipſis, & de reliquo illi quorum eſt proprietas, decimam exhibebunt. Si autem perſonis aliquibus pro iuſta mercede ſeu remuneratione laboris vel obſequij præſtiti vel præſtandi talia ſunt conceſſa: ij quorum eſt illorum proprietas in decimatione prouentuum ſuorum, etiam horum prouentus merito numerabunt, & de illis

Redditus obtinent ab eccleſijs varijs modis.

Labor eſt remunerandus.

(ſicut de alijs quos pro certis ſuis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quod ſi hæc per illos qui ea obtinebant, in alios ſunt tranſlata (quia res tranſit cum onere ſuo) etiam circa illos, quæ prædiximus ſeruabuntur. Nec deducentur expenſæ, quæ pro monachis, qui in talibus prioratibus, grangijs ſeu domibus, in beneficium, ſeu ex mera gratia conceſſis, ex pacto teneri debent, fieri dignoſcuntur. Expenſę autem illorum monachorum vel perſonarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangijs ſeu domibus ad iuſtam firmam ſeu penſionem conceſſis, ſiue determinatæ, ſiue non, æſtimabuntur æſtimatione communi, & talem æſtimationem monaſterium vel eccleſia, cuius illorum eſt proprietas cum ſuis prouentibus, decimabit.

Res trãſit cũ onere ſuo. 14. q. 1. ſi quis laicus.

¶ Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non perſoluent: ſed qui eis præſtant huiuſmodi victualia in decimatione ſuorum prouentuum & redditu um numerabunt & ſoluent decimam de eiſdem. De illis autem procurationibus, quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperent etiam ſi non viſitarent, decimam præſtare tenentur. Prælatus autem qui procurationem (quam ſine viſitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod ſibi debetur, & de quo ſoluiſſet decimam, ſi recepiſſet illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si vero procurationem quam tantum in victualibus licet percipi, fortaſſe remittit, perſona eccleſiaſtica cui remiſſio facta eſt, huiuſmodi victualia cum alijs prouentibus ſuis cum ſoluet, decimam æſtimabit: cum etiam ſi non eſſet remiſſa, hoc facere teneretur.

Procurationes quæ in victualibus quæq; in pecunia recipiuntur.

¶ In ſoluendo decimam ſupradictam ſolæ expenſæ neceſſariæ, quæ fiunt in re ex qua fructus percipiuntur, arando, colendo, & colligendo fructus, ſine quibus non poſſunt inde fructus percipi, deducentur. Expenſæ autem quæ fiunt in caſtrorum cuſtodibus, cum fiunt extra rem, vel etiam in ædificijs conſtruendis vel conſeruandis, nullatenus deducentur: ſic vt nec illæ quæ in villis tuendis fierent in guerris ſeu etiam caualcatis. De ijs quoque quæ conſiſtunt in iuriſdictione, mero imperio, regalibus, atq; ſimilibus, ſoluetur decima deductis ſalarijs moderatis, quæ ante conceſſionẽ decimæ conſueuerunt ſolui iudicibus

Expẽſarũ quædam ſũt in re, quædam extra rẽ.

&

& officialibus, ſimilibuſque perſonis, ſine quibus iuriſdictio & cætera ſimilia nequeunt expediri: ita tamen quòd in fraudem decimę nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expenſæ officialium, iudicum, & conſimiliũ perſonarũ factæ in veſtibus ſiue victualibus, minime deducentur, ſicut nec aliæ expenſæ ſimiles factæ circa familiam prælatorũ. Ratione autem æris alieni, quo perſona ſoluens decimam obligata conſiſtit, nihil de decima minuetur, etiam ſi certæ res eccleſiaſticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis & de molendinis decima præſtabitur. Soluetur autem de oblationibus, ſiue fiāt pro benedictione nubentium, ſiue pro exequijs mortuorum, necnon de prouentibus ſingulorum prælatorum, & de emendis, quę ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque ſibi & alijs perſonis eccleſiaſticis non perſonarum, ſed eccleſiarum vel officiorum ratione relictis, decima perſoluetur.

Emendæ poſſũt ab excõicatis recipi.

¶ Pro decima ſupradicta non exhibebitur pecunia, niſi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ eſt moneta in locis, in quibus conſiſtet fructus & redditus, vnde decima perſoluetur: nec aliqui peccuniam cambire cogentur eandem.

¶ Sed ſi ex probabilibus ſeu veriſimilibus præſumptionibus apparuerit quiſquam penſatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima perſoluiſſe, ita quòd ſuper hoc merito ſuſpectus debeat reputari, ex officio noſtro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui ſuper hoc ſcire valeant veritatem, videlicet de conſilio diœceſani epiſcopi, vel alicuius deputandi ab ipſo, ſi ſit eius ſubditus, & non aliter, ſi epiſcopus ipſe uel deputatus ab eo commode poſſit haberi: & tunc demum & non prius, ille cuius prouentus fuerint taliter æſtimati, pro eo quòd minus ſoluerit etiam nominatim excommunicabitur: ſi eius contumacia exigerit & viſum fuerit expedire. Epiſcopi autem & abbates, cæteræque perſonæ eccleſiaſticæ honorabiles non ſuſpectæ, propriæ conſcientiæ relinquantur: ita quòd ſufficiat, quo ad tales excommunicationis ſententia, quæ in nullo modo ſoluentes vel ſcienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulſio per cenſuram eccleſiaſticam, prout nobis & illi cui hoc committendum duxerimus, viſum fuerit expedire. Proferatur autem (ſi expediens viſum fuerit) excõmunicatio generaliter vel ſpecialiter in eos, qui contra ſolutionem decimæ vel ſuorum æſtimationem prouentuum, cum fuerit facienda, fraudem uel malitiam ſcienter duxerint adhibendam. Fiet autem ſolutio decimæ non ex ipſis rebus, quæ percipiuntur de prouentibus, ſed in pecunia numerata. Soluetur autem decima illis, quos ad hæc contigerit deputari. Rector parochialis, qui urgente neceſſitate eccleſiæ, puta quia ipſe reſidendo perſonaliter in eadem per ſe non ſufficeret ipſi curæ propter multitudinem parochianorum uel diuiſionem parochiæ ſuæ: ſed neceſſe habet unum uel duos uel plures capellanos conducere, & eis propter uictum ſalarium conſtituere, ſalarium huiuſmodi poterit in decimæ ſolutione deducere: ſed ratione uictus capellanorum ipſorum aliquid non deducet. Quòd ſi in diuerſis ciuitatibus & diœceſibus diuerſa beneficia obtineantur, de unoquoque beneficio in ciuitate uel diœceſi, in qua illud fuerit, decima perſoluetur. De eleemoſynis uero ſeu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationinibus, quæ in ciuitatibus & aliquibus caſtris & locis dictarum prouinciarum in certis feſtiuitatibus, in candelis & alijs conſueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non ſoluetur. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui conſortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus conſortij reducuntur, & quæ offeruntur ut luminaria in eccleſia, cruces & calices & reparentur, & etiam ex illis pauperibus ſubueniatur, & ſepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & clerici exules cuiuſcunque conditionis aut dignitatis exiſtant, de ſuis prouentibus eccleſiaſticis decimam perſoluent. Illę quoque expenſæ, quæ fiunt pro foſſatis & alias pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ quæ fiunt in conſeruandis & reperandis ædificijs molendinorum, domorum, ſeu apothecarum & ſimilium, & ex quibus fructus & penſiones recipiuntur, & niſi reparentur fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiuſmodi minime deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt

Capellani poſſũt operas ſuas locare, vide not. in c. ſignificatum. de præbe.

Oblationes qñq; ꝑ laicos, qñq; ꝑ clericos colliguntur.

pro cuſtodia caſtrorum, quamuis fiant maiores ſolito. Inſuper de oblationibus minutiſſimis, quas percipiunt eccleſiaſticæ perſonæ rõne eccleſiarum ſuarum pro ſepulturis & dandis pœnitentijs, decima perſoluetur. Et quia non occurrit nobis quin quotidianæ diſtributiones prouentus eccleſiaſtici ſint, de diſtributionibus, quæ dantur in horis canonicis præſentibus, debere ſolui decimam declaramus. Illi quoque qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis qui debent ſoluere decimam, de aliqua certa ſumma ſoluenda pro decima, nequeunt conuenire. De fructibus arborum & hortorum ſoluetur decima. De his autem quæ conſumuntur vſu vel eſu animalium, ſi ſint eccleſiarum, ſoluetur decima, deductis expenſis neceſſarijs, quæ fiunt pro cuſtodia: ſi vero ſunt perſonarum, decima non ſoluetur.

Deum in negotijs noſtris habere debemus præ oculis.

¶ Tu ergo in his ſolum Deum & iuſtitiam pro præmiſſis præ oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis huiuſmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterunt, confirmationem accipias: ſuper maioribus vero deciſionem Apoſtolici oraculi expectes.

¶ Volumus quoque & præſentium tibi auctoritate mandamus, vt in vnamquanque perſonam eccleſiaſticam deputatarum tibi partium, cuiuſcunque ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtat, quæ decimam ipſam nullo modo, vel non integre, ſcienter, aut non ſecundum verum valorem fructuum ſuorum perceptorum, ſiue non in terminis conſtitutis exhibuerit, ſeu in illorum exhibitione malitiam commiſerit ſiue fraudem, excommunicationis ſententiam auctoritate noſtra promulges: Et etiam in ſingulos, qui ſcienter impedimentum præſtiterint directe vel indirecte, publice vel occulte quominus decimæ prædictæ ſoluantur. Et omnes & ſingulos, qui huiuſmodi ſententias latas incurrerint: per te & per alios, ſingulis diebus Dominicis & feſtiuis pulſatis campanis & candelis accenſis, vſque ad ſatisfactionem condignam excommunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice euitari: Aggrauaturus alias manus tuas contra ipſos prout proteruiam & contumaciam exigere videris eorundem: quòd ſi ſatisfacerent, poſt plenam & integram ſatisfactionem ab huiuſmodi excommunicationibus iuxta eccleſiæ formam abſoluas eoſdem, & diſpenſes cum eis ſuper irregularitate, ſi taliter ligati non abſtinuerint à diuinis: Prouiſo hactenus quòd contra decimam huiuſmodi non ſoluentes nullatenus ſine ſpeciali mandato Apoſtolicæ ſedis inuocetur brachium ſæculare. Quodque ad vaſa ſacra, paramenta, calices, cruces & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia eccleſiarum & monaſteriorum, aliorumque locorum eccleſiaſticorũ: ipſius occaſione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagn. Calen. Octobris, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Excõmunicatiõis publicandæ modꝰ.

V Iam ambitioſæ.

De regularibus & tranſeuntibus ad religionem.

¶ Martinus quartus.

¶ Religioſi Mendicantes ſub excommunicationis pœna prohibẽtur conuolare ad religionem non Mendicantium, quocũque quæſito colore: quam ipſo facto incurrunt tam recepti quàm recipientes quacũque licentia non obſtante. Quid iuris ſit de iam receptis ſubdit.

CAP. I.

Viam ambitioſæ cupiditatis religioſis potiſſime Mendicantibus præcludere cupiẽtes, ad alios ordines præſertim monaſticos (fucatis tamen coloribus, aſſerẽtibus ob frugem melioris vitæ, aut arctoris obſeruantiæ) tam ſancti Benedicti, quã Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis vmbroſæ, canonicorũ regularium ſancti Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinũ cõuolare nitentibus, licentiam à ſede Apoſtolica ſeu legatis aut nuntijs eiuſdem ſedis ad transferendum ſe de Mendicantium ordinibus ad alios ordines, præſertim ea ratione (vt veriſimile eſt, prout facti euidẽtia docet) vt liberius degant, dignitateſque & beneficia monaſtica conſequi valeant, & ex certis

Cupiditas oibus pſertim religioſis Mendicãtibus eſt precludẽda.

a ¶ Debeat.] ſæpe verbum, admitti, aut recipi, quod eſt infra.

tis alijs cauſis honeſtati non conſonis obtinentibus. Ac volentes etiam conſeruationi ordinum Mendicantium prouidere: auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia, tenore præſentium declaramus, & etiam decernimus, ſtatuentes quòd decætero nullus religioſus ordinum Mendicantium quorumcunque, cuiuſcunque gradus, ſtatus, conditionis, vel religionis exiſtat, quantumcunque & qualitercunque, poſſit & debeat a virtute cuiuſcunque licentiæ, etiam indulti Apoſtolici, ſeu pœnitentiarij noſtri curam gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiam per litteras Apoſtolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nuntiorum ſedis Apoſtolicæ, quàm alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præſertim ordinum Mendicantium profeſſoribus in genere vel in ſpecie ab ordinibus huiuſmodi Mendicantium, ſub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi, per aliquos etiam ſuperioris ordinis, ſeu monaſterij, aut loci monaſtici, ſeu aliàs in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monaſticis ſupradictis, vel alijs expreſſis (ordine Carthuſienſium dumtaxat excepto) ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipſo facto incurrunt. Et quam ex nunc, prout ex tunc contra quemlibet transgreſſorem quomodolibet in præmiſſis, ſcientia & auctoritate antefatis proferimus in his ſcriptis. Et à nemine, niſi dumtaxat à Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo †) excommunicati huiuſmodi poſſint abſolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus ſecus facta non teneant, & nullius exiſtant efficaciæ vel momenti. Decernentes etiam & volentes, quòd ſi quis hactenus virtute cuiuſuis licentiæ ſeu mandati huiuſmodi fuiſſet receptus ad aliquem monaſticum ordinem, & habitum conſuetum geſtari per monachos talis ordinis ſuſcepiſſet, ſiue profeſſionem emiſerit ſiue non, ſub dicta pœna teneatur in monaſterio, in quo receptus fuerit (etiam ſi beneficia eccleſiaſtica ſeu rectorias eccleſiarum quarumuis obtineat) ſtare in eius totali ordinatione, & in huiuſmodi ordine monaſtico Altiſſimo deſeruire.

Ordo Carthuſienſiũ pͤ cæteris ampliori potiſ prorogatiua.

† Vid. cõcilium Tridẽt. ſeſſ. 14. ca. 7. de caſuũ reſeruatione.

¶ Si quis autem prætextu huiuſmodi licentiæ, vel ſine habitu, vel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum quindecim dierum à die monitionis huiuſmodi computandorum, ad eius religionem vel ordinem, vnde cum licentia vel ſine licentia receſſerat, remanere. Quod ſi efficere neglexerit, poſt ipſum terminum tamquam notorius apoſtata excommunicatus in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiam per inuocationem auxilij brachij ſæcularis, quotiens fuerit opportunum.

¶ In futuris autem nullus ex profeſſoribus alicuius ex ordinibus Mendicantium huiuſmodi in aliquem monaſticum ordinem (Carthuſienſium dumtaxat excepto) poſſit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiæ vel indulti, abſque ſedis huiuſmodi licentia ſpeciali ſub dictis pœnis: & nihilominus ſecus facta non teneant ipſo iure: Huiuſmodi licentijs & indultis, necnon conſtitutionibus Apoſtolicis, & Mendicantium ordinum prædictorum, etiam ſi de illis ſpecialis, & expreſſa, ac de verbo ad verbum in noſtris litteris mentio habita foret, & alijs contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, decreti, ſtatuti, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Datum Senis iij. Calen. Auguſti, Pontific. noſtri anno primo.

¶ Ioannes XXII.

¶ *Religioſi ſine ſui ſuperioris licentia vltra mare euntes, ſunt ipſo facto excommunicati; nec ibi ſunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.*

CAP. II.

Religionis habitus ſine ipſius veritate parum prodeſt.

AD noſtrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quòd nonnulli re-

ligionis geſtantes habitum, ſed à veritate religionis omnino vacui, & à modeſtia penitus alieni, ad partes quandoque transmarinas ſe transferant, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorantur: Et vt illi decipere facilius ſimplicium animos, ac ipſos & alios in errores præcipitare ſeu retinere valeant, ſub ouili veſte ac humilitatis habitu lupinũ animum occultantes, per doctrinas ſuas reprobas & erroneas fidelium mentes, quantum in eis eſt, corrumpere ſatagunt: In ipſis partibus periculum nimium ſpargere non omittunt, necnon & os ſuum ponentes in cœlum, lingua eorum falſidica tranſeunte ſuper terram, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ detrahere conſtitutionibus, & alia multa à fide deuia in ſuis ſermonibus & ſecretis collocutionibus euomere inſanis auſibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculoſa ſuſcitantur ſcandala, paratur ſimplicibus laqueus, ipſique talium præſumptores de hæreſi vehementer arguunt ſe ſuſpectos.

Lupinus aius ſub ouili veſte, à multis gerit.

Os in cœlũ ponũt, qui Romanæ eccleſiæ detrahũt cõſtitutionibus.

¶ Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ ſtudijs cupientes, vniuerſis & ſingulis religioſis cuiuſcunque conditionis, religionis, ordinis vel ſtatus exiſtant: de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictius auctoritate præſentium inhibemus, ne ipſorum aliquis abſque ſuperioris ordinis ſui licentia, ſibi per ipſius litteras patentes conceſſa, de cætero ad partes ſe transferat antedictas. Superioribus ipſis nihilominus iniungẽtes, ne quibuſuis ſui ordinis fratribus (niſi dumtaxat viris litteratis, prouidis & expertis) huiuſmodi licentiam impertiri præſumant. Nos enim quoſcunque præſumentes contrarium quouismodo excommunicationis ſub iacere ſententiæ volumus ipſo facto: A qua nullus ab alio quàm à Romano Pontifice poſſit (niſi dumtaxat in mortis articulo) abſolutionis beneficium obtinere.

¶ Cæterum vniuerſalis Eccleſiæ prælatis in virtute ſanctę obedientiæ diſtrictæ præcipiẽdo, præſentium tenore mãdamus, quatenus nullos religioſos ad partes ſe transferentes prædictas: niſi per patentes ſuperioris ſui ordinis litteras de licentia ſpeciali ſe illuc trãſferendi ſibi conceſſa prętatis eiſdem fecerint plenam fidem, in ciuitatibus ſuis & diœceſibus ac locis, & terris alijs ad prædicationis officium vel diuinorum celebrationem admittant: ſed ipſos potius velut apoſtatas capiant ſeu capi faciant, eos carcerali cuſtodiæ (donec de dicta licentia ſpeciali modo prædicto ſibi conſtiterit) detinendo. Et nihilominus ſi quos religioſos approbare, quæ ſedes Apoſtolica reprobauit, vel quę alias ſunt fidei obuia in ſuis prædicationibus ſeu ſecretis collocutionibus dogmatizare perſenſerint, vt tales (quibuſcunque ceſſantibus priuilegijs) poſſint licite capere, & carcerali cuſtodiæ, ſicut ſuos poſſent ſubditos mancipare, licentiam impertimur. Et inſuper tenore præſentium mandamus eiſdem, vt de præmiſſis ſummarie, ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu iudicij & figura, per ſe vel per alium ſeu alios ſe ſolerter & fideliter ſtudeant informare: quoſque de prædictis ſeu eorum aliquo repererint reos eſſe, iuxta ſtatuta canonum & in aliorum exemplum caſtigare pœnis debitis non poſtponant: Non obſtantibus exemptionibus, & alijs quibuſcunque priuilegijs, & litteris Apoſtolicis eiſdem religioſis vel eorum ordinibus ab eadem ſede conceſſis vel in poſterum concedendis, etiam ſi de illis plena & expreſſa mentio, ac de verbo ad verbum in præſentibus ſit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundẽ eiſdem in nullo volumus ſuffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auin. 6. Idus Maij Pontificatus noſtri anno nono.

Religioſi ſine ſui ſuperioris licẽtia ſe abſentare nõ dẽnt.

Approbãtes ꝑ ſedẽ Apoſtolicã à ne ne ſunt reprobãda.

De religioſis domibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Licet Beguinarum ſtatus ſit propter multas rationes per Clementem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec ſunt culpabiles nec ſuſpectæ ſub habitu Beguinarum viuere: nec ſunt tales per ordinarios moleſtandæ. vide capitul. prim. eodem titul. in clemen.*

† Vide c. 1. eo tit. in cle. & c. ad nium. in clemẽ. de hæret. & extrauagantẽ Io. 22. Sancta Romana. eo tit. de religi. D. Guidonẽ Carmelitã i ſumma de hæreſib. tit. de hæreſibus Beguinorum & Eymericũ in Directorio inquiſitorũ par. 2. q. 15

CAP. VNICVM.

RAtio † recta non patitur, ut innocentes ad paria cum nocentibus iudicentur. Sane felicis recordationis Clemens Papa Quintꝰ prædeceſſor noſter,

ſter, cum de mulieribus, quæ Beguinę vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuiſſent, præcipue de Alemaniæ partibus inſinuata ſiniſtra, & præſertim quòd earum quædam de ſumma Trinitate & diuina eſſentia diſputarent & prædicarent, ac circa articulos fidei, & eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum ſimplicium animas in diuerſos errores inducerent: ex his & alijs frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione ſuſpectas, in illas quæ ſtatum huiuſmodi nouiter aſſumptum ſectarentur vlterius, aut quæ illum de nouo aſſumerent, excommunicationis ſententiam promulgauit.

Religioſę mulieres quid facere debēt.

¶ Verum quia in multis mundi partibus plurimæ ſunt mulieres, quæ ſimiliter vulgo Beguinæ vocatæ, ſegregatæ, quandoque in parentum aut ſuis, interdum vero in alijs aut conductis ſibi communibus domibus inſimul habitantes, vitas deducunt honeſtas, eccleſias de nocte frequentant, diœceſanis locorum & parochialium eccleſiarum rectoribus reuerenter obediunt, curioſitatem diſputandi, aut auctoritatem ſeu temeritatem potius prædicandi nullo modo ſibi vſurpāt, nec ſe vel alias ſeu alios quoſlibet præmiſſis opinionibus erroribusque inuoluunt, nec ulla ſuper his eſt, aut fuit hactenus nota ſeu ſuſpicio contra eas, quæ ipſas diſſimiles à luce ſua conſtringeret: Vt nullis earum, quæ perpetuam forte Domino continentiam deuouerunt, occaſio præbeatur ad lapſum: & ne periculis, damnis & ſcandalis plurimis, quæ proinde veriſimiliter ſequerentur, pro prouiſione eccleſiæ moderna occupentur: Beguinas huiuſmodi inculpabiles (ut præmittitur) nec ſuſpectas ſub prohibitione & abolitione præmiſſis (quia de ipſis prædeceſſor noſter præfatus nullatenus ſenſiſſe dignoſcitur) de fratrum noſtrorum conſilio declaramus & uolumus non includi.

¶ Locorum ordinarijs nihilominus iniungētes, ut eas ſub prætextu huiuſmodi nullatenus moleſtari permittant. Et ſi quid forſan ex hoc in bonis aut iuribus à quibuſcunque contra eas attentatum eſt hactenus, vel attentari contigerit in futurum, per illos prædictos ordinarios auctoritate noſtra in ſtatum reduci debitum volumus: Inuocato ſi opus fuerit, auxilio brachij † ſæcularis.

† Brachiū ſæculare pōt qñq; ab eccleſia innocari. ca. 1. de of. ord. in antiq.

¶ Cæterum ſtatum Beguinarum huiuſmodi, quas eſſe permittimus (niſi de his per ſedem Apoſtolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex p̄miſſis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios, & alios ad quos prædicta ſpectabunt, curam peruigilem, & ſollicitudinem debitam præcipimus adhibere, ne præmiſſarum ſequentes in uia, & ipſarum actus temerarios imitando, præmiſſis erroribus & diſputationum & prædicationum temeritatibus ſe inuoluant: eas quæ contra prædicta prēſumpſerint, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Porro mulieres, quodcunque nomen habente, quæ de illis ex quibus prohibitio prēceſſerit, culpabiles ſe reddiderint, aut merito notabiles vel ſuſpectas eſſe, ſi ſtatum vel habitum quoquo modo mutauerint, vere ſub prędicta decernimus remanere cenſura: & taliter contra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant ſanas oues.

De cenſibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Benedictus a duodecimus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam b rei memoriam.

a ¶ Benedictus.] Iſte Benedictus fuit duodecimus natione Tholoſanus Sanardanus Apamiarum diœceſis: primum appellatus Iacobus Fornerij, abbas fontis frigidi, ordinis Ciſtercienſis, & magiſter in ſacra pagina, deinde epiſcopus Apamiarum, & deinde epiſcopus Mirapiſcen. poſtea tituli ſanctæ Priſcæ prēsbyter Cardinalis, aſſumptus ad Papatum anno domini M.cccxxxiiij. xx. Decembr. & anno M. ccexlij xxv. Aprilis vita functus eſt, Pontificatus ſui anno quinto, ſucceſſit Ioanni xxij. ſibi vero ſucceſſit Clemens vj. Io. Fran.

b ¶ Perpetuam] ſic & omnia inſtrumenta ad hoc fiunt 1. q. 7. ſaluberrimum. 25 quæſt. 1. omnes fœminæ. & quia hoc graue negotiū eſt & ut magis timeatur hæc prouiſio, merito ē perpenæ memoriæ ſeruanda. facit de pœnis, in quibuſdam. de ſchiſmaticis. ca. 1. de pœnis. in cap. felicis. libr. 6. & quod not. in capitu. ad Apoſtolicæ. in princip. de re iud. eo, libr. 6. vbi nota quòd ſolus Papa ſine cōcilio poteſt hoc facere & facit hæc extrauagans ius commune c. ca. paſtoralis. de fide Inſtrumento. & ibi not. Io. Fran.

¶ *Taxat procurationes, pabula charitatis, & ſubſidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, conſuetudines, & præſcriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit tranſgreſſores & eorum familiares &c. Et locari debet ſub rubrica, de cenſibus & procurationibus.*

Vas

Vas [a] † electionis [b] Paulus Apoſtolus egregius prædicator, ſe & eos, qui ſecum erant, proprijs manibus exhibebat [c] †, vt Pſeudo [d] & ſubdolis operarijs ſub prædicationis ſpecie lucra ſectantibus locum præcluderet, & his quos ipſe paſcabat pabulo [e] verbi Dei, non exiſteret oneroſus.

¶ Sane licet circa modeſtiam in exigendis procurationibus, obſeruandam à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſalubria emanauerunt inſtituta: quia tamen (ſicut experientia docet) nonnulli prælatorum [f], necnon diœceſis nuntiorũ, vel legatorũ Apoſtolicæ ſedis, de quibus nullam faciunt mentionem expreſſe, ſic ſe reddiderunt & reddunt in dictarum procurationũ exactionibus oneroſos [g], vt oppreſſi ſubditi huiuſmodi onera nequeant ſupportare, & victum longi temporis breuis hora conſumat. Nos attendentes, quod parentes [h] debent theſaurizare filijs, non delitijs faſtidioſis eorũ ſubſtantiam abſorbere: ac cupientes pro diuerſitate conditionum viſitantium prælatorũ, & prouinciarum ac eccleſiaſticarum etiam facultatum certum modum ſufficientem viſitantibus & ſupportabilẽ viſitatis in præmiſſis fore decætero obſeruandum de fratrum noſtrorum conſilio [i] præſentis conſtitutionis edicto, Statuimus, quòd cum in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouincijs, & partibus adiacentibus, & in vicinis eiſdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ Sabaudiæ prouinciæ, & Forcalquerij comitatibus archiepiſcopi [k] & epiſcopi, ac alij prælati & perſonæ eccleſiaſticæ, quibus id de iure vel conſuetudine competit, ſuos ſubditos perſonaliter viſitabunt: Iidem archiepiſcopi à ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum cathedralibus eccleſijs pro procuratione vnius diei ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia, vltra trecentorum, à monaſterijs vero & alijs eccleſijs vel prioratibus ſæcularibus vel regularibus habentibus collegium vel conuentum duodecim vel plurium perſonarum, vltra ducentorũ ac quinquaginta: Ab habentibus vero paucarum perſonarum collegium ſeu conuentum, & quibuſuis alijs eccleſijs, prioratib. & locis, vltra ducentorum: Epiſcopi vero ab eccleſijs cathedralibus, vltra ducentorũ: A monaſterijs vero & eccleſijs alijs ac prioratibus ſæcularibus uel regularibus habentib. collegium, vel conuentum duodecim vel plurium perſonarum, vltra ducentorum, quinquaginta: Ab habentibus vero paucarum perſonarum col-

Vas electionis 1.] ¶ Diuiditur in quinque partes principales: Nam primo exorditur. Secundo: ibi, (Statuimus) taxat procurationes. Tertio: ibi, (inſuper.) punit tranſgreſſores. Quarto: ibi, (Præmiſſis.) extendit conſtitutionem. Quinto ſubdit clauſulas conſuetas cum data: ibi, (Nulli &c) Prima pars tres habet rationes exẽplares impulſiuas ad condendam hanc conſtitutionem. Secunda pars tripliciter taxat quantitatem procurationum exigendarum, iuxta triplicem diuiſionem prouinciarum & regnorum, & qualitatem viſitantiũ: etiam ſi per alios viſitant, modificando, & extendendo ac declarando, vt infra patet. Tertia pars punit viſitatores, trangreſſores, & eorum familiam, etiam ſi à ſponte violentibus recipiant, vel receptum remittentibus non reſtituant. Quarta pars extendit cõſtitutionem ad charitatiuum ſubſidium. Taxat valorem Turonenſium; & excipit tres caſus. Vltima ibi, (Nulli.) ſubdit clauſulas conſuetas cum datis.

a ¶ Vas.] hoc nomen fuit ſibi impoſitum cælitus in eius cõuerſione. Actuum. 9. cap. & hoc principium ſumptum eſt ex c. cum Apoſtolus. in princ. de cenſib.

b ¶ Electionis.] & ideo non vitioſum, in quo omne oleum & vinum facile corrumpitur. de pœ. diſt. 3. § ſiue à me. adde textũ Marci 2. in fine.

c ¶ Exhibebat.] ideſt, procurabat. 18. q. 1. iam nunc. 21. q. 1.

d ¶ Pſeudo.] id eſt, falſis: Et eſt græcum nomen indeclinabile vt not. in dicto c. cum Apoſtolus. contra quos nota monitionem concilij generalis. de qua in cap. irrefragabili. in fine, de offic. ordina.

e ¶ Pabulo.] eſt enim verbum Dei pabulum animæ ex quo viuit. c. inter cætera. de offic. ordina. quia nõ in ſolo pane, &c. ſed in omni verbo, &c. vt ibi.

f ¶ Prælatorum.] etiam Cardinalium, vt probat textus in ca. cum Apoſtolus. verſic. Cardinales, de cenſibus & in cap. procurationes. in princi. eod. titu. & ibi not.

g ¶ Oneroſos.] vſque ad exinanitionem extremæ virtutis. 10. q. 3. cauendum, & 1. q. 3. placuit. ideo ſeruandum eſt quod ſtatuit concilium Vienneñ. in cle. ad noſtrum. §. fin. de cenſibus.

h ¶ Parentes.] 16. q. 1. prædicator. vbi Paulus dicitur diuinus Apoſtolus, &c. & quod beatius eſt dare, quàm accipere. Et cum myſterio accumulantur tot rationes, vt ſi aliq̃ ceſſarent, non ceſſat diſpoſitio. Inſti. de nup. §. affinitatis.

i ¶ Conſilio] ad quod non arctabat ſequendum, nec petendum, ſecundum glo. & doctores, in cap Apoſtolicæ. de re iudi. & in cap. 1. de ſchiſmat. lib. 6. licet Ioan. Mona. in hoc variauerit factus Cardinalis. Sed quod Papa regatur conſilio Cardinalium probatur in cap. licet. & cap. in Geneſi. & cap. eccleſia 2. in fin. de elect. ſicut epiſcopi conſilio canonicorum regi debent. cap. nouit. & cap. quanto. de ijs quæ fiunt à prælat. cap. quæſiuit & capit. final. de ijs quę fiunt à maio. par. c. Hoſt. in ſumma. in ti. de offic. archipresb. § quæ pertinent. ver. poteſt. prę ſertim in arduis 2. & hoc ſeruat conſuetudo.

k ¶ Archiepiſcopi.] idem, & in patriarchis, primatibus, & alijs etiam pluribus: id eſt & abbatibus, de quibus vide infra. idẽ ſunt enim primates & patriarchæ. 99. diſtin. prouinciæ, & dixi ſupra in

† De materia huius extrauagantis vide cõcilium Lateraũ. ſub Alexãn. iij c. Conciliũ Lateraũ. ſub Inn. iij ca. 33. Conciliũ Oxonienſe c. vt ſingula. & Conciliũ Trid. ſeſ. 24. de reforma. c. 3.

† Actuũ cap. 20.

1 Hãc extrauagãtẽ gloſſ hic Ioannes Frãciſcus Pauinus.

Cõſiliũ Cardinaliũ an debeat Papa ſequi.

2 Vtrũ in arduis teneatur Papa regere cõſiliũ Cardinalium vide late p Filippũ Frãcũ & doctores ĩ c. ſuper eo. de hęret. li. 6. adde Abbatẽ ĩ c. q̃ſiuit. de his q̃ fiũt à p̃l.

legium ſeu conuentum, & quibuſuis alijs eccleſijs, prioratibus & locis [a], vltra ducentorum: Epiſcopi vero ab eccleſijs cathedralibus vltra ducentorũ: A monaſterijs vero & eccleſijs alijs ac prioratibus ſęcularibus vel regularibus collegiũ habẽtibus duodecim vel plurium perſonarum, vltra centum & quadraginta: Ab habentibus vero perſonarum collegium pauciorũ, & quibuslibet alijs eccleſijs, prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta: Abbates [b] quoq; à monaſterijs vel prioratibus habentibus collegium duodecim vel plurium, vltra centum: Ab alijs quoque habẽtibus minus collegium ab eccleſijs, prioratibus & locis quibuſcunque vltra octuaginta. Archidiaconi quoque vltra trigintaquinque Archipresbyteri quoq; vltra viij. Turoneñ. argenti valorem recipere nõ pręſumãt. Si vero [c] præfati archiepiſcopi, prælati, & perſonæ eccleſiaſticę ex priuilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem archiepiſcopi à ſuis & alijs cathedralibus eccleſijs, vltra centum xx. A monaſterijs vero & eccleſijs alijs ac prioratibus ſæcularibus & regularibus habenribus collegiũ duodecim vel plurium perſonarum, vltra centũ: Ab habentibus vero minus collegiũ, & quibuslibet alijs eccleſijs, prioratibus & locis, vltra lxxx. Epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſijs, monaſterijs, prioratibus, atq; locis vltra lxxx. Abbates vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. Turoneñ argenti valorem nõ recipiãt quoquo modo. ¶ In Alemanię quoq;, Angliæ, Hungarię, Bohemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetię regnis, terris, ac prouincijs, & partibus eiſdem adiacentibus archiepiſcopi, & epiſcopi, alij quoque prælati & perſonæ eccleſiaſticæ cũ (vt pręmittitur) perſonaliter viſitabunt: Iidem archiepiſcopi & epiſcopi, etiam ſi primates exiſtant à ſuis vel ſuffraganeorum ſuorũ eccleſijs cathedralibus & perſonis earũ pro procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volẽtibus in pecunia vltra trecentũ & viginti: A monaſterijs vero & alijs eccleſijs, prioratibus ſæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarũ vltra cc. & lx. Ab alijs vero monaſterijs, eccleſijs ſeu prioratibus minus collegium habentibus, alijs quoque eccleſijs, prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti: Epiſcopi etiã à cathedralibus eccclesijs, vltra ducẽtorũ & viginti: A monaſterijs vero & alijs eccleſijs & prioratibus ſæcularibus vel regularibus habentibus collegiũ duodecim vel plurium perſonarũ, ultra centũ & lxxx. Ab habentibus vero collegiũ minus, & quibuslibet alijs eccleſijs & prioratibus atq; locis, vltra centum & quinquaginta: Abbates inſuper à monaſterijs, prioratibus, ſeu eccleſijs habentibus collegium xij. vel pluriũ perſonarũ, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegium, ac eccleſijs, prioratibus, & alijs locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi vero ultra quinquaginta: Archipresbyteri [d] etiam ultra decem Turonen. argenti ualorem recipere non præſumant. Si uero ijdem archiepiſcopi, epiſcopi & prę lati, ac perſonæ eccleſiaſticæ ex priuilegio [e] Apoſtolico per alios [f] uiſitare, & procurationes recipere ualeant in pecunia numerata: dicti archiepiſcopi, etiã ſi primates

mates

ſup. in ſecunda queſtione primæ partis & idem archiepiſco- archiepi & metropolini & nudis tantũ verbis differunt. no. in cap. duo. de offi. ord. vide in Spe. in titu. de offic. ordina. §. ſunt quoque. & in verſi. & nota ſic & archiepiſcopi ſunt epiſcopi. nota in cap. quàm periculoſum. de ſent. ex com. lib. 6.

a ¶ Locis.] non credo comprehendi hoſpitalia pauperum ꝓpter infra dicenda, puta leproſorum & aliorum infirmorum mendicantium panẽ ſicut nec grãgias per cap. fin. de cenſi. & idẽ forte de fabricis & commiſſarijs, de quibus canonica portio non detrahitur. cap. fin. de teſta. & de alijs, de quibus non eſſet ſoluenda decima, de qua in clem. ſi beneficiorum. de deci. de quibus omnibus dic vt ibi plene not Circa hoc tamen tenendum eſt illud, quod concludit Fridericus de Senis in conſil. 111. Et an epiſcopus poſſit priuilegiare hoſpitale tempore conſtructionis, vt non poſſit ab eo vel ſucceſſoribus viſitari, vide eundem in conſil. 148. Et quid de domibus leproſorum, vide per eundem in conſil. 130. Et adde in ſimili quod firmat Pet. de Anchara no de teſtatore, in conſil. 128. & quod examinat Guliel. de de monte Lauduno in gloſ. ſuper extrauagan ſuſcepti. Ioan. xxij. ſuper ver. in totum. Ioan. Franc.

b ¶ Abbates. idem credo de prioribus etiam canonicorum regularium. arg. cap. quod Dei timorem. de ſta. mona. & aliorum quorumcunque viſitandorum etiam Mendicantium, exceptis tantum Fratribus Minoribus, de quibus in clem. Exiui. de verb. ſig. Io. Fr.

c ¶ Si vero.] hic determinat quę habentur in c. felicis, de cenſi. lib. 6.

d ¶ Archipresbyteri.] quid autem de archipresbyteris ruralibus, qui Decani aliquando nuncupantur, ſubdit infra, in verſi. illud quoque. Ioan. Franc.

e ¶ Ex priuilegio.] ſine priuilegio vero non poſſunt, aliàs cõtrafacientes puniuntur, vt in c. felicis. de cenſib. lib. 6.

f ¶ Per alios.] hæc conſtitutio approbat quod not. Ioan. And.

mates exiſtant; ab huiuſmodi eccleſijs, monaſterijs, prioratibus atque locis, vltra cētum: Epiſcopi vltra lxxx. Abbates [a] vltra lx. Archidiaconi vltra triginta Turoneñ argenti valorem pro procuratione qualibet vnius diei recipere non præſumant. ¶ In Caſtellæ quoque, Legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominijs, terris & prouincijs regum Caſtellę, Aragoniæ, & Portugalliæ, & partibus adiacētibus etiam vicinis eiſdem, excepto Sardiniæ & Corſicæ regno, archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ cum (vt præmittitur) perſonaliter viſitabunt ijdem archiepiſcopi à ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia, vltra centū & quadraginta: A monaſterijs vero & eccleſijs alijs, ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, vltra centum & uiginti: Ab habentibus uero minus collegium, aliiſque eccleſijs, prioratibus atque locis, ultra centum: Epiſcopi etiā à cathedralibus eccleſijs, ultra centum: A monaſterijs uero & prioratibus ſæcularibus uel regularibus habētibus collegium xij. uel plurium perſonarum, ultra octuaginta: Ab habentibus uero minus collegium, aliiſque eccleſiis, prioratibus & locis ultra ſexaginta: Abbates [b] etiam à monaſteriis uel prioratibus habentibus collegium xij. vel plurium perſonarum, vltra quinquaginta: Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet alijs eccleſijs, prioratibus & locis, vltra quadraginta: Archidiaconi vero, vltra xxv. Archipresbyteri vero, vltra v. Turoneñ. argenti valorem recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ ex priuilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere poſſint, in pecunia numerata: Iidē archiepiſcopi ab eiſdē ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſijs, vltra octoginta. A monaſterijs vero & eccleſiis alijs ac prioratibus ſęcularibus uel regularibus habentibus collegium xij. uel plurium perſonarum, ultra ſexaginta: Ab habentibus vero minus collegiū, & quibuslibet alijs eccleſijs, prioratibus ſiue locis, ultra quinquaginta: Epiſcopi uerò ab eiſdē eccleſijs, monaſterijs, prioratibus ſiue locis, ultra quadraginta: Abbates uero ab eorum monaſterijs, prioratibꝰ eccleſijs ſiue locis, ultra triginta, Archidiaconi uero ultra uiginti Turoñ.

Prælatorū vicem gerentes varijs cē ſenſ nominib.

in c. felici. de cenſib. in glo. ſuper ver. officio. Et adde ꝙ prælati aliquando habēt officiales de offi. vic. c. 2 & 3 de appel. Romana. de offi. ord. c. Romana. de offi. deleg. c. 4. in fi. lib. 6. & c. inſinuante. Quandoque habent vicariū in ſpiritualibus. de temp. ord. cap 3. §. 1. lib. 6. Quandoque habent vicarium generalem. dicto c. 3. §. epiſcopo autem. de temp. ord & de offic. vic. ca. fin. de præb. ca. ſtatutum. lib. 6. Quandoque habent ſimpliciter vicarium. c ſtatutum & cap vt officium. & c. vt cōmiſſi. de hære. lib. 6. Quandoque tales vocantur locum tenētes. 93 diſ. cap. fi. Siue ergo quis vicarius à ſede Apoſtolica deputetur, vt in c is cui. de elect. li. 6 ſiue à capitulo eccleſiæ cathedralis epiſcopali ſede vacante, vt in c. penul. de ſupplen. negli præla. lib. 6. vbi poteſt ex conſuetudine viſitare ſaluis notatis in clem. 1. de hęre. ſiue ab electa in abbatiſſam à maiori parte capituli, indemnitatibus. de elec. lib. 6. ſiue ab alio prælato electo cōcorditer in caſu capituli, nihil. de elect. cum viſitat, poterit recipere procurationē iuxta iſtam taxam. arg. notatorum in dicto cap. felicis. de cenſi. facit cap ſi epiſcopus. de offic. ord. eod lib. Et ſi ſunt plures, tunc ſolum principalis, ſed non foraneus poterit hoc generaliter facere, vt probat clem & ſi principalis. de reſcr. Quid ſi plures eſſent omnino æquales officiales vel vicarij? Dic vt ibi not. Quid de foraneis in locis ſuis? Dic attēdenda illorū mandata. adde tex. in l. 1. C. de offic. eius q vic alteriꝰ gerit. I. Frã.

Vicarius pōt viſitare & procurationem recipere.

a ¶ Abbates.] de patre abbate Cluniacenſiū, quo modo teneatur viſitare ſubditos ſuos mediatos & immediatos, vide Oldr. in cōſi. 155. quod incipit: Prima quæſtio. & adde quantum ad abbates, idē videtur eſſe effectus inquiſitionis generalis & ſpecialis, vt dicit idē Oldradus in conſi. 257. quod incipit, licet quātum. Ioan Franc.

Abbas Cluniacēſis ſubditos mediatos & immediatos viſitare poteſt.

b ¶ Abbates.] honeſte facerent abbates, & alij religioſi nō exigere pecuniā, ſed cōformare ſe laudabilibus conſuetudinibus & cōſtitutionib. monaſteriorū, & cōtentari comedere cū alijs in refectorio, & dormire in dormitorio cōmunibus, vt meliꝰ valerent oculo intelligere quō ſe habeāt omnia, tā in eccleſia quàm in menſa, & tam de die quàm de nocte, & ꝑpter bonū exemplum. arg. eius quod not. in clem. ad noſtrū de cenſi. in verſi. voluerint. & in ca. magnæ. de voto. quia quod agitur à ꝓlatis, cito à ſubditis trahitur in exemplū, vt ibi & in c præcipue. 11. q. 3. alias tot mortib. digni ſunt quot ꝑnicioſa exēpla, &c. vt ibi. & hoc ſatis dicit §. noſtræ tñ intentionis. in ver. nec vltra & verſi. cęterū. Tenenť. n. viſitatores nō minus exēplo quàm verbo ædificare & plantare c. qm̄ & c. inter cætera. de offic. ord. facit c. Romana in fi. de cenſi. lib. 6. vbi vide not. p Ioan. An in nouel. & in ca. ſingulis. de ſta. mon. In huiuſmodi namque actibus regularib. nō ſunt ſubtilitates neq; gloſſæ exquirēdæ, nec appellationes admittendæ, ſed ſimpliciter oīa ſunt expedienda c. ad noſtrā. reprehēſibilis. & cū ſpecialis. de appel. Nō eſt tñ ommittēdū, ꝙ ſi ꝓlatus religioſus in mortali cōſtitutus notorius vel infamatus ſit incorrigibilis, & propterea à ſubditis appellet, dēt appellatiōi deferri; alias ꝓ tanto

Prælatorū geſta ſunt ſubditorum exempla

argenti valorem recipere non attentent.

¶ An Apuliæ vero, Calabriæ, terræ Laboris, Siciliæ [a], Lombardiæ, Tuſciæ, Sardiniç, Corſicæ, & cæteris alijs Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, inſuliſque, & alijs prouincijs & partibus omnibus vltramarinis & etiam tranſmarinis, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi ac prelati alij & perſonæ eccleſiaſticæ cō ſiſtentes, cum (vt præmittitur) perſonaliter viſitabūt: iidem patriarchæ & archiepiſcopi à ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia, vltra ſexaginta: A monaſteriis vero & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus vel regularibus habentibus collegiū xii. vel plurimum perſonarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus vero minus collegium & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus atque locis, vltra xl. Epiſcopi, etiam à cathedralibus eccleſiis, vltra quinquaginta: A monaſterijs vero aliiſq; eccleſiis, & prioratib. ſæcularibus vel regularib. habentibus collegiū duodecim vel plurium perſonarum, vltra quadraginta: Ab habētibus vero minus collegium, & eccleſiis aliis ſeu prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta: Abbates [b] vero à ſuis monaſteriis vel prioratibus ſimile collegium vel maius habentibus, vltra viginti: Ab habentibus vero minus collegium & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus atque locis, ultra ſexdecim: Archidiaconi vltra decem Turon. argenti ualorem non audeant recipere quoquo modo. Si uero plati, patriarchæ [c], archiepiſcopi, & perſonæ eccleſiaſticæ proxime nominati, ex priuilegio Apoſtolico per alios uiſitare, & procurationes recipere ualeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ ſeu archiepiſcopi ab eiſdem ſuis uel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus ultra quadraginta: A monaſteriis quoque & eccleſiis aliis ac prioratibus ſæcularibus uel regularibus habentibus collegium duodecim uel plurium perſonarum, vltra triginta. Ab habentibus uero minus collegium, & eccleſiis aliis, prioratibus ſiue locis & ſubditis quibuſcumque, ultra uiginti octo. Epiſcopi quoque à ſuis cathedralibus & quibuslibet aliis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus atque locis, ultra uiginti. Abbates etiam ultra decem, necnon archidiaconi ultra quinque Turonen. argenti ualorē recipere non pręſumant. Ita quòd expēſæ ſeu ſumptus uniuerſi ſeu taxatio pecuniaria huiuſmodi procurationis totius diei [d], uidelicet in pecunia uel uictualibus & neceſſariis aliis prædictam ſummam uel ualorem aliquatenus non excedat: nec ultra dictas ſummas uel taxationes ſeu ualores earum prætextu cuiuſuis conſuetudinis uel alias, uel ab ipſis prælatis uel familia-

ribus

tanto exceſſu ſatisfacere compelletur. de appella. de priore. quia ad talem non pertinet iudicialis correctio 3. q. 7. iudicet. Miſericorditer etiam, & non paſsim ſunt corrigendi monachi. & non more latronum in grauem carcerem detrudendi de ſtatu mona. cap. ea quæ. & non debent eſſe prælati nimis graues in corrigendo, alias de conſilio conuentus idest, capituli, eſt correctio temperanda. dicto cap. reprehenſibilis. in fin. de his quæ fiunt à præla. nouit. & cap. ea noſcitur. & ideo dicit textus in dicto cap. Romana. in fin. conſuetudines rationabiles & approbatas, ſecundum Hoſt. & Ioan. Andr. ibidem in nouella. Ioann. Franc.

Monachi ſunt miſericorditer corrigendi.

a ¶ Siciliæ] not. quod huiuſmodi inſulæ ſunt pars prouinciæ cui adhærent. l. inſulæ. ff. de iudi. cum ibi not. facit ff. de ver. ſign. l. notionem. §. 1. faciunt not. in cap. quoniam à nobis. de deci. ex quo ſequitur, quod qui in Sicilia vel Corſica eſt, aut Sardinia, debet reſpondere in Italia, vt not. in dicta l. inſulæ. probatur ff. ad municip. l. qui ex vico. Idem dico de eo qui eſt in inſula Maioricarum, vt teneatur reſpondere regno Nauarræ, vt patet ſupra. §. ſtatuimus, vbi dicitur illi adiacere, &c.

b ¶ Abbates.] de abbatiſſa vero dicit Archid. quod etiam pro viſitandis monaſterijs ſibi ſubiectis ei non licet egredi monaſterium, per textum in cap. 1. de ſtat. regu. lib. 6. ibi, quacunque ratione, ſed debet per alium viſitationem facere, circa quòd vide not. in Clem. 1. in princ. eod. titu. in

Abbatiſſę monaſterium egredi nō debent.

glo. iſtorum. mouetur etiam archidiaconus: quia quod generaliter ſcriptum eſt, generaliter eſt accipiendum. cap. 2. de coniug. lepros. Item fortificatur prohibitio in eo quod ibi duo caſus excipiuntur, in alijs ergo ſtet valida. de deci. ad audientiam. 31 diſtin. omnino. 31. queſt. 1. quomodo, &c. 8 diſtin. ſi conſuetudinem. Et licet textus ille non videatur loqui de abbatiſſa, nihilominus appellatio monachorum includit abbatiſſ. vbi de ſalute animæ agitur. cap. fin. de ſimo. Item ibi in §. verum. exprimit de abbatiſſa, & hæc opinio multum ſapit honeſtatem, de quo per Ioann. Andr. in dicto cap. 1. de ſtatu. reg. in 6. & dixi in tractatu viſitationū. queſt. 2.

Monachorū appellatione includuntur abbates.

c ¶ Patriarchæ.] nota patriarchæ. & ſicut cap. exigit. extendit cap. Romana. de cenſi. ita fortius vna clauſula debet extendere aliam. argu. in l. doli clauſula. de ver. oblig. & cap. 2. requiris. ſupra de appella. & l. 3. ff. de vi bono. rapt. Ioan. Franc.

d ¶ Diei] hoc intelligo niſi quando ex cauſa oporteret viſitantem ibi ſtare per plures dies ex cauſis neceſſarijs & culpa viſitandorum, vt habetur in cap. conquerente, de offic. ordi. tunc enim ſibi debent imputare viſitandi: quia neceſſitas legem non habet, de quo plene dixi in tractatu viſitationum. queſt. 3. primæ partis. Ioan. Franc.

a ¶ No.

ribus earundem quicquam exigere vel recipere liceat etiam à volentibus, quando ex conuentione vel conſuetudine minus ſoluere conſueuerint, quòd propter prædicta non plus ſoluant. Illud quoque quod de archidiaconis ſuperius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpoſitis, alijsque perſonis eccleſiaſticis ſuperius non expreſſis, quibus viſitationis officium, & procurationis receptio ex priuilegio ſedis Apoſtolicæ, vel de iure ſeu conſuetudine competere dignoſcuntur: Decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur[a], circa quos in receptione huiuſmodi procurationis id quod ſupra ſtatutum eſt de alijs archipresbyteris, volumus obſeruari.

¶ Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quòd ſi ex conuentione vel conſuetudine tam eccleſiæ cathedrales quàm collegiatæ, & aliæ quælibet ſæculares, ac etiam monaſteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis eccleſiaſtica, earumque capitula, collegia ſeu conuentus, rectores etiam & perſonæ prælatis quibuſuis viſitãtibus (vt præfertur) minus debeant vel conſueuerint[b] quàm per nos ſuperius eſt ſtatutum, ad ſoluendum vltra conuentionem vel conſuetudinem huiuſmodi nullatenus adſtringãtur, ſed ſuper ijs circa eos conſuetudo & conuentio huiuſmodi obſeruentur. Huiuſmodi etiam moderationes & taxationes ad prælatos quoſlibet, qui prætextu cuiuſuis conſuetudinis in monaſterijs, ſiue locis aliis eccleſiaſticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis[c] extendimus, & etiam prorogamus[d]: prouiſo nihilominus, quòd in locis quibuſlibet ſecundum quòd maior vel minor rerum copia fuerit in ijſdem, necnon iuxta maiorem vel minorem perſonarum & euectionum[e] numerum huiuſmodi viſitatiuum, expenſarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen quòd maiores expenſæ non excedant ſummam ſuperius limitatam.

¶ Inſuper prædictis omnibus archiepiſcopis, primatibus, epiſcopis & alijs ſuperius nominatis viſitantibus, ne vltra conuentionem vel conſuetudinem huiuſmodi circa perſonas & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas quicquam præſumant recipere diſtrictius nihilominus inhibemus. Volentes etiam conſtitutionem præſentem pœnæ[f] adiectione iuuari, ſtatuimus, quòd ſi dicti viſitantes per ſe, vel (ſi ex priuilege gio eis competat) per alios viſitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipſi, vel familiares eorum vltra taxationes prædictas aliquid ſcienter exegerint, vel receperint etiam à volẽte:

a ¶ Nominantur.] vt no. in dicto c. cũ Apoſtolus. ſuper verbo, decani. Ioan Franc.
q ¶ Conſueuerint.] hoc dicit propter ea quę habentur in cap. cum ex officij. de pręſcri. & not. in cle. ad noſtrũ. circa princ. de cenſi. adde quod habetur per Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de cenſi. in fin. & in mercu. ſuper regula, plus ſemper. de reg. iu. lib. 6. & in c ſi co. titu. & lib. & per Lapum allegatione 30.
c ¶ Charitatis.] hoc dicit propter ea, quæ habentur in clem. ad noſtrum. circa fin. de cenſi. & in dicto c. cũ Apoſtolus. ad finem.
d ¶ Prorogamus.] patet ergo hic, & infra verſi præmiſſis. ꝙ hęc conſtitutio quamuis pœnalis extẽditur ad caſus ſimiles ex identitate rationis: quaſi tunc non dicatur extenſio, quia quod eſt ex ratione, eſt & ex mente, vt not. in c. ſi poſtquã. de elect. lib. 6. & in c. ſciant cũcti. præſertim vbi eſt omnino eadẽ ratio. not. de temp ordi. c 1. eo. lib. & not. Archid. de pœni. diſt. 1 c. vulgaris. in §. pœnę. aliàs ſecus, vt not. Butriga. in clem. 1. de reſcript. facit deci. 277. qđ. not. Ioa. And. in nouella. de reg. iur odia ad fi. & in clem. 1. de con. ſang. & affinit. & in cle. auditor. de reſcri. & in clem. 1. de foro comp. & per Bart. in l. furti. §. fin ff. de ijs qui not. infam. & Butri. de præb in c dilectus. facit l. tantum §. 1. ff. de ſer. corrup. & quod habetur in l. 1. ff. de leg 1. & in l. maximum vitium. C. de libe. & poſthu & l ſi quis ſeruo. C. de fur. & Butr. in cle. 1. de of. vica. & in auth. quas actiones. C. de ſacro ſan eccle. & in l. 2. C. de pat. qui fil. diſtra. & per modernos in l ſi vero. § de viro ff. ſolu. matr. vide Io. de Milis in repertorio, in verbo, lex ſiue con

Conſtõ ẽt pœnalis qñq; ampliatur ex idẽtitate rationis.

ſtitutio, &c. habebit enim locũ in ſpeciali viſitatione, de qua in c. excommunicamus. in § adijcimus. de hęre. & in ea de qua in c. Eleutherius. 17. q. 2. & in ea de qua in ca. ſeruitium ead. cauſa & quæſtione, de quibus not. in c accedentes, de præſcript. & in cap. præterea. de iure patro. & in c. procurationes de cenſi. & in omnibus alijs ſimilibus procurationibus.
e ¶ Euectionum.] & an numerus perſonarum & euectionum dẽat aliàs eſſe ęqualis, vide plene per doctores in cap. cum ad quorundam đ exceſ præla. & dixi ſup. q. proxi. circa princip.
f ¶ Pœnæ.] vt quos De timor, &c. de vita & hone. cleri. vt clericorum. 82. diſt. plurimos & c felicis §. pręmiſſis de pœnis lib. 6. quia non ſemper omnia deducuntur in iudicium, & ideo ſola prohibitio quandocunque parum proficit, & inter leges illa dr̃ imperfecta, in qua nulla pœna deuiantibus ſancitur, vt refert dicere Macrobium Io. And. in dicto c exigit de cenſi. Et nota hic imponi pęnam pecuniariam pro delicto: quia non applicatur viſitanti neq; parti, ſed Eccleſiæ: ſic & qñ eſſet applicanda pauperibus, vt in cap. ad liberandam, de Iudæ & in c quia plerique đ immunit. eccl. etiã vſque ad quadrupl. 18. diſt. quoniam quidam. 1. q. 7. ſancimus. 23 q. 1. militare. Si autẽ applicaretur viſitanti, procederẽt de radice auaritiæ & cupiditate: & ideo imponi non poſſet niſi in caſibus à iure expreſſis c. licet đ pęn. 16. q. 2 cum deuotiſſimam, & de rapt. in archiepĩatu. q̃a nec conuentionalis in foro eccleſiaſtico exigi debet: aliàs modeſtię põtificalis obliuiſceret̃, qui inhoneſtis quęſtibus

Lex quæ deuiãtes nõ punit, eſt imperfecta.

Pœna pecuniaria quãdoq; imponit pro delicto.

duplum [a] eius quod ipſi ijdem prælati, vel eis ſcientibus aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menſes poſt receptionem ſeu ſcientiam huiuſmodi eccleſijs, monaſterijs, & alijs locis a quibus illa receperint, reſtituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios viſitantibus, hi qui pro eis viſitationis officium exercebunt, per ſe vel alios vltra moderationes ſeu taxationes prædictas quicquam exegerint ſeu receperint etiam à volentibus: duplū eius quod vltra receperint, eccleſijs & monaſterijs vel locis alijs, à quibus id receptū fuerit, intra præfatū terminum reſtituere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prædictas ſeu conuentionem vel conſuetudinem huiuſmodi receperint in pecunia numerata duplū ipſum eiſdem eccleſijs, monaſterijs ſiue locis vltra dictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerint interdictū. Hi vero pro dictis prælatis uiſitationem huiuſmodi (ut præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint ſe ſuſpenſos, quouſque grauatis eccleſijs, monaſterijs, ſiue locis de huiuſmodi duplo plenariam ſatisfactionem impendant. Adijcientes conſtitutioni præſenti, quòd ſi quis de familia prælati perſonaliter uiſitātis, aliquid ultra moderationes & taxationes præfatas per ſe uel alios prelato ignorante, nec ratum habente receperit ab eccleſiis, monaſteriis, & locis alijs uiſitatis, duplum eius quod ultra receperit, de ſuo proprio intra duos menſes poſt receptionem huiuſmodi eccleſijs, monaſteriis & locis aliis, à quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc [b] recipiens, ſi clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio ſit eo ipſo ſuſpenſus. Si uero laicus [c], tamdiu ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerit interdictum, & à communione Euchariſtiæ ipſo facto nouerit ſe ſuſpenſum, donec de duplo huiuſmodi grauatis eccleſiis monaſteriis ſiue locis ſatisfecerit cum effectu: Nulla eiſdem ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus, in his donantium remiſſionem [d] liberalitate, uel gratia ualitura. Cæterum moderationes & taxationes huiuſmodi in illis locis uolumus obſeruari, in quibus id fieri poterit ſecundum eccleſie, monaſterii, uel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcepimus modeſtiam adhiberi, quòd per hæc quę ad exonerationem locorum eccleſiarum ſtatuendam prouidimus, non doleant ſe grauari, nec per hoc dicti prælati exigendi amplius, quàm ipſi ſubditi pati poſſint, indultam ſibi exiſtiment poteſtatem.

¶ Præmiſſis quoque adijciendo ſtatuimus [e], quòd ſi dicti prælati uel aliquis eorundem ex Apoſtolica indulgentia uel conſuetudine, ſeu de iure, petant ſibi ab eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis, eorumque capitulis, collegiis, uel conuentibus, rectoribus, ſeu perſonis moderatiuum ſeu charitatiuum [f] ſubſidium exhiberi, non poſſint à ſingulis eccleſijs,

bus anhelando deſideraret cum aliena iactura ditari. cap. ſuā. & cap conſtitutus de pœn niſi pr. menſura intereſſe. dilecti. de arb. Eſt enim naturæ congruum pœnas exigi, quæ cum competenti cōferuntur moderatione vel à legibus certo fine concluſæ ſtatuuntur. l. 1. C. de ſententia quæ pro eo quod inter. prof. hoc tenent Card. & Butrig. poſt Hoſt. in dicto cap. dilecti. ſed Abbas contra, & male, ſaltem in ſpirituali & eccleſiaſtico. Io. Franc.

a ¶ Duplum.] hoc ſumptum eſt ex cap. procurationis. in fin. de cenſi. & cap. quia plerique. de immu. eccl. & credo. quòd in iſto duplo computetur exactum, & receptum, facit 23. q. 1. militare. 18. diſt. quoniam 1. q. 1. concuſſionis. & cap. exigit. de cenſi. lib. 6. vbi nota illud quod hic dicitur de familia. Et quòd prælatus teneatur de facto ipſorum facit. 86. diſt. an putatis & de electio generali. § fin. Ioan. Fran

b ¶ Extunc.] ſcilicet elapſo ſecundo menſe, vt not in dicto c. exigit. ſuper ver. extunc. & facta reſtitutione, ſtatim ſunt abſoluti ſine alia ſententia 81. diſt ſi qui cum ſuis. & de ſpon. in ca. non eſt. Ioan.

c ¶ Laicus.] puta cocus. clem ad noſtrum. de cenſibus. vel notarius, vel alij, de quibus in cap. Romana. §. procurationis. de cenſibus & ibi not. de ſigillatoribus, quod tamen debet intelligi ſecundum quod ibi declarat Ioan. An. in nouella. Ioan. F.

d ¶ Remiſſionem.] hoc ſumptum eſt ex cap. exigit. de cenſi. lib. 6. vbi not. quòd quis rem ſuam vel ſibi debitam remittere non poteſt, licet in re ſua quis ſit moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mandati. & nihil tam naturale, &c. vt in §. per traditionem. Inſt. de re. diui. Et ſi poſt reſtitutionem factam ille iterum donaret, credo idem propter verba hic geminata ſcilicet remiſſionem liberalitate vel gratia, quia præſumeretur in fraudem facta, arg. ff de don. inter vir & vxo. l. ſi ſpōſus. § recte & ff. ad Vellelan. l. quam uis §. ſi cum eſſem. & quod habetur in ca. commiſſa. de elect. cum ſimilibus, & quod not. 14. q 3. plerique. & in cap. quanto. de priui. Licet Ioan. And. videatur innuere contrarium in ſimili. in ca. ſtatutum. circa fin de reſcrip. lib. 6 ſuper. verti remiſſionē per l ſed ſi ego. ff. ad Velleian. & ea quæ habentur in cap Gemma. de ſponſ. quia aliàs facile fieret fraus legi, &c. Ioan. Franc.

e ¶ Statuimus.] concor. cum dicto c. cum Apoſtolus. §. fin. de cenſib.

f ¶ Charitatiuum ſubſidium.] quod ex manifeſta & rationabili cauſa tātum peti poteſt cum charitate. vt dicto cap. cum Apoſtolus. § prohibemus. hæc enim duo ſimul requi-

Rem ſuā vel ſibi debitam quis quādoque remittere nequit.

Charitatiuū ſubſidiū quare & à quibus peti poteſt.

ſits, monaſteriis, ſiue locis pro ſubſidio huiuſmodi ultra petere uel recipere (etiam à uolentibus) niſi quantum aſcenderent ſingulæ procurationes in pactum per nos ſuperius moderatum, quas iidem prælati poſſent recipere, quando ex priuilegio per aliũ uiſitarent.

¶ Porro Turonenſes prædictos tales fore intelligemus, quòd duodecim ipſorum ualeant unum florenum [a] auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunii Florentini.

¶ Per conſtitutionem autem huiuſmodi nolumus quòd prædicti prælati, uel alii, quibus uiſitationis officium & procurationum receptio ex priuilegio ſedis Apoſtolicæ, uel alias de conſuetudine uel de iure competere dignoſcuntur, ius uiſitandi ſeu procurationes recipiendi ſibi ualeant uendicare [b]. Nec per conſtitutionem eandem aliis conſtitutionibus ſuper præmiſſis per predeceſſores noſtros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliqua tenus derogetur. Inſuper abbates Ciſtercienſis [c] ordinis ſua monaſteria uiſitantes, ſub præfata conſtitutione noſtra nolumus comprehẽdi, cum ſuper his per aliã conſtitutionem noſtram duxerimus ſpecialiter prouidendũ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarũ conſtitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac uolũtatis [d] infringere, uel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attentare præſumpſerit, indignationem [e] omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri &

requiruntur, & quia hęc eſt charitas, non currit 5 eã pręſcriptio, ſecundum Hoſt. aliàs multum longe à paterna pietate videretur, ſi præpoſiti ſubditis ſuis graues exiſtent, quos in cunctis neceſſitatibus paſtoris debent more fouere, & poteſt epiſcopuſmet cõpellere eos ad hoc ſoluendum, ſecundũ Inno. & Hoſtien allegant 43. diſt. qui emendam. dumtamen non excedant, vt c. ſane. & c. cum ad quorundã. de exceſ. prælat aliàs poſſet appellari ſecũdum cõmunem ſententiam doctorũ ibi, per quam appellationẽ eſſent tuti ab excommunicatione, & vbi eſſet dubium ſuperioris arbitrio eſſet determinandũ. arg. 10 q 3. quia cognouimus. & 11. q. 1. ſi clericus. & not. in dicto c cum Apoſtolus. Adde quæ plene habentur per Inno in c. ex parte. de verb. ſigni. & Butri. in c. venerabilis. de cenſi. Quæ autem ſint iuſtæ cauſæ petendi charitatiuum ſubſidium, vide Oldradum in conſil. 105. quod incipit, circa propoſitam quęſtionem. & ꝙ poſſint prælati conuocari ad conciliũ generale imponere clero charitatiuum ſubſidium, tenet Inn. in c. 1 de ſtatu mona. & not 10. q. 3. vnio. & quid de priore Generali ordinis Camaldulenſiũ, an pro expenſis factis in ſua ꝓmotione & cõi ſeruitio cameræ Apoſtolicæ, poſſit à ſubditis petere charitatiuũ ſubſidiũ, & qñ per ep̃os poſſit exigi, vide per Calderinũ in conſil. 30. in titu. de cenſib. Et adde ꝙ ad ſubſidium impoſitum per Papam tenentur Cardinales, etiam pro beneficijs, quæ tenent vt adminiſtratores. Et quædam alia circa ſubſidiũ Papę, vide per Ludouicũ in cõſil. 498. Adde ẽt ꝙ ſi c ſede vacante ſtatuit & iurat de minuendo charitatiuo ſubſidio p̃t poſtea ſoluere debitã ſummã conſtitutione hmõi nõ obſtante, ſecundũ Lapum allegatione 20. Conſulo ꝙ clerici impetrent à ſede Apoſtolica priuilegium ad inſtar priuilegij cleri Paduani, dudum à ſede Apoſtolica obtẽti, ꝙ pro charitatiuo ſubſidio nõ poſſint grauari vltra certã & ſpecificã ſummam ſoluendã in termino annorũ duorũ, maxime propter crebras tranſlationes, q̃ hodie fiunt cũ magna iactura cuiuſq; cleri. Adde etiam quòd an à pęna ſuprapoſita, & non repetita hic, ſcilicet quando exigeretur ſubſidium charitatiuum vltra taxam prędictam valeat exigens, maxime ſi exigat à ſponte ſoluentibus, excuſari: videtur tenenda concluſio Lapi allegatione. 38.

a ¶ Florenum.] quid ſi mutentur monetæ, & facultates eccleſiarũ creſcant? Vide quæ plene habentur in c. quanto. & c. olim. de cenſib. Et hæc intelligo, niſi ſup hoc in aliquib. partib. eſſent beneficia taxata ad minorem ſommam: quia tunc illa taxa eſſet ſeruãda, vt videtur eſſe de mente huius conſtitutionis. & probatur ex notatis in clem. ſi beneficiorũ. de deci. in glo. in ver taxationem. facit ad hoc extrauag Ioan xxij. q̃ incipit Suſcepti iunctis declarationibus, q̃ ſup ea emanauerunt, de quibus plene habetur in dicta clem. ſi beneficiorum. quas doctores poſt gloſſam dicũt extendi debere ad caſus ſimiles.

b ¶ Vendicare] ſimile in c. 1. de ſta reg. lib. 6.

c ¶ Ciſtercienſis.] ꝓpter iſtud verbum patet, ꝙ clem. Ad noſtrũ. de cẽſi quæ principaliter ꝓpter Ciſtercienſes facta fuit, de quibus hic ſubijcit, in quantum præſertim loquitur de charitatiua hoſpitalitate remanet in ſuo vigore, & qũo per clauſulas derogatorias conſuetas poni in litteris lega torũ derogeť derogatorijs clauſulis cõtentis in priuilegijs hmõi monaſteriorum ſuper procurationibus ſoluendis, vide plene per Frider. de Senis in conſilio 233. & plura dubia circa mandatũ Apoſtolicũ de compellendo exẽptos ad contribuendũ cũ alijs clericis ad onera legatorũ & nũtiorũ ſedis Apoſtolicæ, vide per eundem Frid. in conſilio. 138.

d ¶ Voluntatis.] de importantia iſtorum verborum, vide gl in c. ſtatutum. de hæret. lib. 6. & clem. de off. vic. & in clẽ. 1. de rer. permu. & in cap. ſtatuimus. de offi. deleg. in 6. & in c. vt litigantes. de offi. ord. eo. lib. per Butri. in c. p̃terea requiſiui. de appel. & Abb. in c. cũ te. de re iud. De verbo autẽ, iniungimus, habetur in cle qa cõtingit. de relig. domi. De verbo, volumus, ꝑ Abb. in c ſi. qui fil. ſint legi. De verbo, decernimus. not. in clẽ generalẽ de ęta. & qual. & in clem. per litteras. de p̃b. & in clem ſi vna. de reb. eccle. nõ alie. & in cle. quãuis. de appel. & in cle litteras de reſcr. in c. ſi. de verb. ſig. lib 6 De verbo, cenſemus in clem. 1. de prob. De verbis ſimul iunctis, decernimus & declaramus. in c. 1. de cler. ægro. li 6. Adde ꝙ qñq; iſta verba impropriantur ꝑ c. in his. de verſi. ſig. Adde deciſ. 206. in antiq. q̃ incipit, vtrũ ſi contra reũ ſecundũ ſcilicet ſubiectam materiã. & qñ in materia magis eſt erratũ quã in forma, ſic, & vbi Papa loquitur vt magiſter, vt in c litteras. de reſt ſpol. & cap. cum Marthæ. de celeb. Miſſ.

e ¶ Indignationem] humano more loquitur, quoniã non indignatur neque iraſcitur Deus. 32 q. 4. incõmutabilis. & not. in c. ſi quis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. vbi probatur, ꝙ iſta important talẽ anathemate ferendũ, quo Deus iratus animas percutit. Vel põt dici, ꝙ ẽt aliàs iudicis arbitrio punire poſſit & debeat, ex quo nõ eſt certa pęna ſtatuta, ꝑ ea q̃ habeanť in c.

Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum [a]. Datum [b] Auinione xv. Calend. Ianuarij, Pontificatus uero noſtri anno ij.

De celebratione Miſſarum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Narratis perturbationibus plurimis, quæ eccleſiæ præſertim per hæreticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, quod dum Miſſæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expreſſe ad Deum effundantur. Et ut Chriſtiani ad id ſint promptiores, uiginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte quòd ſub hoc tit. aptè potuiſſet locari extrauagãs, Dedicata quæ eſt ſupra de uita et honeſtate clericorum, ut ibi tractatum eſt.

CAP. VNI.

Diſcipulorũ Chriſti geſta nos inſtruunt, ut in pelago huius mundi procella ſurgentes, ad diuinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, ut fluctus in nauiculam, quam Ieſum ſequentes intrauerant, operirẽt, Chriſtum dormientem uocibus excitarunt ſupplicibus, & aduerſus ingruentes tempeſtatis impetus ab eo ſalutis præſidium poſtularunt. Cum itaque catholicam Eccleſiam, quæ congregationem † fidelium comprehendit, uideamus (quod dolentes inferimus) pacis æmuli, zizaniorumque ſatoris malitia procurãte, diſcordiarum flatibus concitatam, earumque fluctus adeo eleuatos, quòd quaſi operiant ipſam totam: hæreticos inſuper Eccleſiam ipſam cernamus, & ſchiſmaticos impugnare ferociter, ac ut inconſutilem † Domini tunicam ſcindant, multipliciter laborare: Cum fratribus noſtris deliberatione præhabita diligenti, expediens (immo neceſſarium potius) æſtimamus, ut ad illum qui ad dexteram patris reſidet in excelſis, qui caput eſt congregationis eiuſdem, cuique poteſtas omnis tam in cęlos quam

in c.de cauſis.de off.deleg & c.ſuper his.de accu & c fin.de dolo & contu & l.ı. de iure deli.no.in ver vlt. in c.ſi canonici.& in uerſi condigna.in c.quia pleriq;. de offi ord.lib.6. Adde etiam ꝙ pœna maledictionis eſt pœna æterna, ut no Ioan.And in c.Romana in verſic.pen ſuper uer. maledictionem de cẽub. lib.6 in nouella poſt Hoſti. iniungitũ enim pro quolibet mortali peccato Gen.3. & nõ remittitur niſi reſtituatur, &c. de vſur. cum tu. nec aliter poteſt abſolui 14.q.3.ſi res. & in regula, peccatum.de reg iur vbi ſi iudex, id eſt epiſcopus non poteſt diſpenſare: alias ſec⁹, vt no. in ca.licet.de pœnis. Adde quod refert Io. And.in cap.1.in ti. de ſuppl.negl præl. lib. 6. in nouella & ꝙ p ſalutationem Papę & oſculum talis indignatio remittatur, ut dicitur tenere Ioan. And. in ſolutione 6. lib. in nouella. licet poſt excõmunicationem propterea non conſequeretur abſolutionem. cle.ſi ſummus. de ſent. excom. a ¶ Incurſurum.] & ſic eſt canon ferendæ ſententiæ, & non latæ. ut probatur in ca. relatum.de iure pa.& mitius agitur cum lege quàm cum homine.cap ſi celebrat de cle.excom min.l.Celſus.ff.de arbi c dolentes. de celeb. Miſ & habetur in ca vnico. de ſagit.in ca.vno.de eo qui fur ord.ſuſ ſecus ſi diceretur, excõmunicamus ſic faciẽtem, &c. & ita intelligitur c 1.de depoſito. & ca. Salonitanæ. 63. diſtin. de quo plene in ca ſicut tuis de ſimo. & in l.in criminali. de iuriſd. omn. iud. Et qđ monitio debeat præcedere, uide per glo. in clem. attendẽtes.in ſi de ſta. reg.etiam cõtra rebelles viſitare uolentibus, & illos impediẽtes. vbi autem ipſo facto pęna incurreretũ, licet requireretũ ꝙ deberet de exceſſu cõſtare parte citata, tamen abſq; alia ſñia declaratoria poſſet pœna publicari & exigi, & hoc ſufficeret per no.in c.pro humani.in fin. de homici.lib.6.in clem.præſenti.de cenſib.& in clem.multorum.in fin. de pœnis. & ita intelligi poteſt Lapus allegatione 135.& not.in ca.commiſſa.de elect.clem.1.de ſeque. poſſ.& fruct.& in cap. cum qui.de preben. in 6.& deciſ.33.in antiq.& adde quod not. gloſ.in clemen.1.de immuni.eccle.ſuper verſi.pro infectis.

b ¶ Datum] de concernentibus datas, vide plene per Ioan.And ſuper data lib.6.in glo. Et quare non ponatũ indictio, ſed ſolum anni pontificatus ibi uide plene in nouella.& an error in talibus uitiet Et adde quòd vſque ad tempora Eugenij non ponebantũ in litteris Apoſtolicis anni Dñi, prout factũ eſt ab eius tempore citra, & hodie fit ad faciliorem habẽdam notitiam temporum tunc currentium, vnde error in illis haberet uitiare reſcriptũ, per ea quæ plene allegat Ioan An ibidem, maxime propter ſtylum cancellariæ, qui etiam habet, quod vltimum uerbum temporis debet complere vltimam lineam, qui ſtylus eſt attendendus, ut in c.quàm graue.in ſi.de crimi. fal. cum ſimilib. Et adde ꝙ a natiuitate Domini, id eſt, ab ipſo die natiuitatis Ieſu Chriſti, & non a die circumciſionis eſt computandum & incipiẽdum principium anni in Romana curia, vt vult Deci in nou. 50. Item quòd ſecundum curſum Franciæ & Angliæ, annus incarnationis non incipit poſt annum natiuitatis, ſicut ſecundum curſum Romanæ curiæ, ſed poſt menſem Martij concurrunt ſub eodem numero tam annus à natiuitate præcedens, quàm annus incarnationis ſequens, vt vult alia deciſio in nou. num. 18. Et adde quòd menſis intelligitur tot dies habere, quot habet mẽſis, in quo negotium faciendum occurrit, & quod deficit in mẽſe occurrenti, ſuppletur de menſe ſequenti. not. Ioan. And.in c.quũ ſit.de elect.li.6.& ita communiter ſeruatur, vt no. But in c.licet.de ſup.negli.prælat & Bar in l.cum biſſextus.ff.de uerb.ſign.licet Hoſtien.dixerit pendere ex arbitrio iudicis, qui magis dẽt ampliare quã arctare. Adde ꝙ dies incipit a media nocte more Romano.l.more Romano.ff.de fer.& adde not in c.conſuluit.de of.deleg. Quid autem de loco loci, vide Bar. in l.cum tabernam.§.idem quæſijt.ff.de pig. ꝑ Io An. in nouella.in c.abbate ſane.de re iu.li.6.& in c.inter. de fide inſtru. Et omnino vide glo.in c.pronuntiandũ. de conſec diſt.3.

Lucæ 8.

† Vide Turrecrematã in ſũma de eccleſiã lib.1.c.1.

† Vide l. Federici Imp icip. Incõſutilẽ tunicã habetur poſt Directoriũ inquiſitorum inter literas Apoſtolicas ꝓ officio S.Inquiſitionis.

in terra noſcitur tradita, eique venti & maria obſecundant †, leuemus cum manibus corda noſtra: Ipſumque deuotis pulſantes precibus, apud eum ſedulis orationibus inſiſtamus, ut inſurgentes præmiſſæ fremitus tempeſtatis, quæ quaſi uniuerſorum Chriſticolarum regna concutit, ſubditos contra dominos uiolato fœdere erigit, hæreticis & ſchiſmaticis ac rebellibus Eccleſiæ Dei, inſurgendi contra ipſam, eiuſque iura uſurpandi inſania damnabili auſum pandit: flatus ceſſare, fluctuſque prædictos quieſcere ſua faciat omnipotenti uirtute: Cordaque hæreticorum, ſchiſmaticorum, aliorumque rebellium ad Dei Eccleſiæ unitatem ac deuotionem inclinet & habilitet: vel forſan, cum præmiſſis pertinaciter intendant perſiſtere, ipſorum elidat ſuperbiam, eorumque obſtinatam malitiam ſuæ uirtute dexteræ conterat & proſternat. Corda quoque ſubditorum ad eorum ſuperiores, & eorum ſuperiorum conuertat ad ſubditos, ipſoſque diſſidentes in concordiæ veritate conciliet & confirmet, ſicque det ipſis ſuperioribus præſidere, quod ſic regnent vt dirigantur, eorumque regimen cedat ſubditis ad ſalutem perpetuam, quietem & pacem: nobiſque ipſe cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc quod in votis gerimus, efficaciter promouere poſſimus.

¶ Et quia in Miſſarum ſolemnijs ad Deum conſueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem fratrum conſilio ordinamus, quòd in ſingulis Miſſarum celebrationibus poſt dictum a celebrante Pater noſter, Reſponſioneque ſecuta, antequam in Miſſa ulterius procedatur, illud canticum, Lætatus † ſum in ijs, quę dicta ſunt mihi, totum cum Gloria patri, à religioſis clericis, & aliis litteratis præſentibus cum deuotione dicantur †. Et primo dicantur Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et poſt iſti uerſiculi ſubſequantur: Domine ſaluos fac reges: Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum Domine: & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos uſque in æternum. Fiat pax in uirtute tua. Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te ueniat. Dominus vobiſcum. Et cum ſpiritu tuo.

Collecta.

Eccleſiæ tuæ quæſumus Domine preces placatus admitte, ut deſtructis aduerſitatibus, & erroribus uniuerſis, ſecura tibi ſeruiat libertate. Per dominum noſtrum.

Hoſtium noſtrorum quæſumus Domine elide ſuperbiam: eorum contumaciam dexterę tuæ uirtute proſterne. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen. Benedicat celebrans conſequenter. ¶ Nos aũt Chriſti fideles ad exequẽdum ſupradicta promptius donis uolẽtes ſpiritualibus animare, omnibus uere pęnitentib. & confeſſis, tam his celebrantibus, quam ipſis aſſiſtentibus obſeruantibus ſupradicta, quam alijs preces tunc deuotas Deo fundentib. pro pręmiſſis diebus, & Miſſis ſingulis, quibus hęc fecerint. xx. dies omnipotentis Dei miſericordia, & B Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, de iniunctis ſibi pœnitentijs relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum 12. Calen. Iulij, anno 12.

De reliquijs & veneratione ſanctorum.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Qui Conceptionem immaculatę Virginis deuote celebrabunt, in eodẽ feſto et eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgẽtiæ, quales conſequuntur Chriſti fideles in corporis Chriſti ſolemnitate.*

CAP. I

CVM præexcelſa meritorum inſignia, quibus regina cælorũ Virgo Dei genitrix glorioſa ſedib. prælata æthereis, ſyderib. quaſi ſtella matutina prærutilans deuotę conſiderationis indagine perſcrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus, quòd ipſa utpote via miſericordiæ, & mater gratię & pietatis, amica humani generis, cõſolatrix pro ſalute fidelium, qui delictorum onere grauantur ſedula oratrix, & peruigil ad regem, quẽ genuit, intercedit: Dignum, quin potius debitum reputamus, uniuerſos Chriſti fideles, ut omnipotenti Deo (cuius prouidentia eiuſdem Virginis humilitatem ab æterno reſpiciens, pro reconcilianda ſuo auctori humana natura, lapſu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam ſui unigeniti habitaculum ſancti

ſancti Spiritus præparatione conſtituit, ex qua carnem noſtræ mortalitatis pro redemptione populi ſui aſſumeret, & immaculata virgo nihilominus poſt partum remaneret) de ipſius immaculatæ virginis mira Conceptione gratias & laudes referant, & inſtituta propterea in Dei Eccleſia Miſſas, & alia diuina officia dicant, & illis interſint, indulgentijs & peccatorum remiſſionibus inuitare, vt exinde fiant Virginis meritis & interceſſione, diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur conſideratione inducti, eiuſdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, auctoritate Apoſtolica, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuimus & ordinamus, quod omnes & ſinguli Chriſti fideles vtriuſque ſexus, qui Miſſam & officium Conceptionis eiuſdem Virginis glorioſæ, iuxta piam, deuotam, & laudabilem ordinationem dilecti filij magiſtri Leonardi de Nogarolis clerici Veronenſis notarij noſtri, & quæ deſuper à nobis emanauit, Miſſæ & officij huiuſmodi inſtitutionem in die feſtiuitatis Conceptionis eiuſdem Virginis Mariæ, & per octauas eius deuote celebrauerint & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quotiens id fecerint, eandem prorſus indulgentiam & peccatorum remiſſionem conſequantur, quam iuxta fęlicis recordationis Vrbani † iiij. in concilio Viennenſi approbatas † ac Martini quinti, & aliorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones, conſequuntur illi, qui Miſſam & horas canonicas in feſto Corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti à primis veſperis, & per illius octauas iuxta Romanæ Eccleſiæ conſtitutionẽ celebrant, dicunt, aut Miſſæ officio & horis huiuſmodi interſunt: præſentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicę M. cccclxvi. iij. Calend. Martij, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Cõceptionis beatæ Virginis officiũ à quo fuit ordinatũ.

Hanc cõſtitutionẽ Vrbani habes inſertam in Clemen. 1. de reliq. & venera.

† Forte, approbatam.

¶ Idem in eadem materia.

¶ Excommunicationem ipſo facto incurrunt prædicatores aſſerentes diuinam Virginem in peccato mortali fuiſſe conceptam: qui etiam dicunt quod feſtum Conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præſentem conſtitutionem in locis populoſis publicari.

CAP. II.

GRauet nimis gerimus & moleſtum, cum ſiniſtra nobis de quibuſdam eccleſiaſticis perſonis referuntur. Sed in eorum, qui ad Euangelizandum verbum Dei ſunt deputati, exceſſibus prædicãdo commiſſis, eo grauius prouocamur, quo illi periculoſius remanent incorrecti: Cum facile deleri nequeãt, qui multorum cordibus ſic publice prædicando diffuſius & damnabilius imprimuntur errores.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſione 5. I decreto de peccato originali §. vlt. & extrauagantẽ Pij V. Pontificis maximi Incip. Super ſpecula Domini. vbi hoc ſtatutum confirmatur & approbatur.

¶ Sane cum ſancta Romana Eccleſia de intemeratæ, ſemperque Virginis Mariæ Conceptione publice feſtum ſolemniter celebret, & ſpeciale ac proprium ſuper hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuerſorum ordinum prædicatores in ſuis ſermonibus ad populum publice per diuerſas ciuitates & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non ceſſant, omnes illos, qui tenent aut aſſerunt eandem glorioſam & immaculatam Dei genitricem abſque originalis peccati macula fuiſſe conceptam, mortaliter peccare, vel eſſe hæreticos: eiuſdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audienteſque ſermones illorum, qui eam ſine huiuſmodi macula conceptam eſſe affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos ſuper his ſuis aſſertionibus libros in publicum ediderunt; ex quorum aſſertionibus & prædicationibus non leuia ſcandala in mentibus fidelium exorta ſunt, & maiora merito exoriri formidantur in dies.

Scãdalis eccleſiaſticis obuiandum eſt à prælatis.

¶ Nos igitur huiuſmodi temerarijs auſibus, ac peruerſis aſſertionibus ac ſcandaloſis, quæ exinde in Dei eccleſia exoriri poſſunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & certa ſcientia huiuſmodi aſſertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula ſua Conceptione præſeruatam fuiſſe, propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore vel mortaliter peccare, aut huiuſmodi officium Conceptionis celebrantes, ſeu huiuſmodi ſer-

mones audientes, alicuius peccati reatum incurrare, vtpote falſas & erroneas, à veritate penitus alienas, editoſque deſuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate Apoſtolica tenore præſentium reprobamus & damnamus. Ac motu, ſcientia, & auctoritate prædictis ſtatuimus & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicumque alij cuiuſcumque ſtatus, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero auſu temerario præſumpſerint in eorum ſermonibus ad populum, ſeu aliàs quomodolibet affirmare huiuſmodi ſic per nos improbatas, & damnatas aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere poſtquam de præſentibus ſcientiam habuerint, excommunicationis ſententiam eoipſo incurrant, a qua ab alio quàm a Romano Pontifice (niſi in mortis articulo) nequeant abſolutionis beneficium obtinere.

¶ Item motu, ſcientia, & auctoritate ſimilibus, ſimili pœnæ ac cenſuræ ſubijcientes eos, qui auſi fuerint aſſerere contrariam opinionem tenentes, videlicet, glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondum ſit à Romana Eccleſia & Apoſtolica ſede deciſum. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcumque, quibus communiter vel diuiſim a ſede Apoſtolica indultum exiſtat, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam ac expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem.

¶ Et ne de præmiſſis aliquádo valeant ignorantiam allegare: volumus quod locorum ordinarij requiſiti præſentes litteras in eccleſijs conſiſtentibus in eorum ciuitatibus & ſuarum diœceſum, & locis inſignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, ſermonibus ad populum mandent, & & faciant publicari. Præterea quia difficile foret præſentes litteras ad ſingula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus & dicta auctoritate decernimus, quod earundem litterarum tranſumpto † manu publici notarij, confecto, & authentico alicuius prælati eccleſiaſtici ſigillo munito, vbique ſtetur, prout ſtaretur eiſdem originalibus litteris, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginã noſtræ reprobationis dãnationis ſtatuti, ordinationis volũtatis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis aũt hoc attentare pſumpſerit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſe nouerit incurſurũ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Domicæ M. cccclxxxiij: pridie nonas Septembris, Pontificatus noſtri anno xiij.

† Inſtrũ ex originali trãſſumptũ quoq; facit plenã fidem.

De immunit. eccle.

¶ Benedictus xj.

¶ *Decretalis, clericis laicos. eo. tit. lib. 6. habet locum tantum quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & nõ quo ad ſoluentes: præcipit deinde Lateranenſe & generale concilia diligenter obſeruari.*

C A P. I.

QVod † olim per fœlicis recordationis Bonifacium Papam octauum prædeceſſorem noſtrum contra laicos exigentes, ſiue recipientes a clericis & eccleſiaſticis pſonis tallias, decimam, vel aliam quotam ſeu quantitatem aliquam de pronentibus bonorum ſuorum, aut eccleſiarum: nec non aduerſus ſoluentes, aut promittentes, vel conſentientes, ſe ſoluturos, pœnis adiectis ſtatutum eſt [a], quantum ad pœnas ipſas ex cauſa de cõſilio fratrum noſtrorũ reſtringimus ad exigentes [b] tantummodo, & ad exigendũ dantes auxiliũ [c], cõſiliũ vel fauorẽ: non autẽ quo ad eaſdem pœnas in ſoluentibus aut recipientibus à ſponte dantibus deinceps vendicet ſibi locum. ¶ Cæterum attendant ſollicite eccleſiarum prælati, & alij clerici

† Vide c. 1 eo tit. I Cle. cum notatis ibidẽ per doctores.

QVOD olim.] ¶ Hæc cõſtitutio diuiditur in tres partes: Nam primo recitans conſtitutionem Bonifacij illam reſtringit. Secundo. §. Cæterum. ſententiam duorum conciliorum ſubiungit. Tertio §. Attente trãſgreſſoribus dictorum conciliorum pœnas comminatur.

Diuiſio textualis

a ¶ Statutum eſt.] extra. 6. lib. de immunita. eccleſ. clericis.

ADDITIO. In ca. clericis laicos. eo titu. in 6. quod hodie reuocatum eſt, & etiam hæc declaratio ſaltem quo ad primam partem, vt c. 1 eo. ti. in Clemen.

b ¶ Ad exigentes.] hoc eſt ab inuitis extorquẽtes. ff. de lega. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ſecundo reſpon. & alias ſignificationes habet hoc verbũ, vt notaui extra 6. lib. de iud. ca. iuris. Ioan. Mona.

Exigere eſt ab inuitis extorquere

c ¶ Dantes auxilium.] omnes iſti pari pœna puniuntur. argum.

extra de offi. deleg. c. 2. inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſ §. penu.
a ¶ Lateranēſe.] extra eod. tit. c. non minus.
b ¶ Neceſſitatis, &c.] Nota neceſſitatem & vtilitatem æquiparari.
c ¶ Generale] extra de immu. eccl. ſi aduerſus.
d ¶ Concilium.] Nota iſtud conciliū debere ſcribi per c dr̃. n. à cō, & ciliū, quadam ſimilitudine ciliorū: quia ſicut cilia iunguntur cum oculi quieſcere cupiunt: ita quoque ꝯcorditer iūguntur homines in concilio. Eſt autem cilium folliculus quo oculus tegitur: quia oculos celat. Sed conſilium per l, eſt quod ex animi prouidentia alicui tribuitur, inde conſiliolum & conſiliarius.
e PAſtoralis.] ¶ Tale vel ſimile puto fuiſſe exordium deciſum de decre. paſtoralis. ip compilatione Gregoriana ſub diuerſis collocata tieu. qui ſequūtur: de reſcr de ſacra. non ite. de offi. iud. delega. de offi. or. de iud de cau. poſ & propr. de fide inſtr. de except. de appe. de iis quæ fi. a præla. de do. de deci. de iure pat. de priuil. Item habetur i 6 de cle. ægro & in cle de ſen. & re iu.

ci Lateranenſe[a] cōciliū, quod in huiuſmodi ſubuentionibus ſolum caſū neceſſitatis[b], aut communis utilitatis. ubi laicorū ad id non ſuppetant facultates, deliberatione prouida noſcitur excepiſſe: & deinde generale[c] ſtatuiſſe concilium[d] propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc caſu Romanum Pontificem (cuius intereſt communibus prouidere utilitatibus) primitus cōſulendum. Attente igitur caueant, ne prædictorū conciliorum tranſgreſſores exiſtant, aliq̄d in caſu prædicto, & multo magis ſi caſus ipſe nō ſubſit, quoquo modo vel titulo inconſulto Romano Pontifice occaſione ſubuentionum dictarum concedendo laicis, uel etiam promittendo: Alioquin tanquam canonum & tam ſolemnium conciliorum temerarij tranſgreſſores, quas proculdubio Deo propitio idem infliget Pontifex, grauiſſimas pœnas poterūt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, & cętera.

PAſtoralis[e] cura ſollicitudinis ſuper cunctas populi Chriſtiani nationes inuigilare remediis ſubiectorum, eorundem periculis obuiare, ac ſcandala remouere compellit. Sane quoniam ex conſtitutione felicis recordationis Bonifacij, &c. ut in cle. 1. eod. tit.

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

QVINTVS LIBER.

De ſimonia.

¶ Vrbanus iiij. aliàs v.

¶ Paſtus uel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingreſſu, ſi ſint ſingulares perſonæ, excommunicationis: ſi conuentus uel capitulū, ſuſpenſionis ſententias ipſo facto incurrunt, cuius utriuſque uinculi abſolutio ſoli Papæ reſeruatur: aliis pœnis in ſuo robore duraturis, niſi ingredientes aliquid ſpōte & ſine pactione obtulerint. Quid de perſonis iam tali labe fędatis, & bonis ſic receptis faciendum ſit, tandem patefacit.

SAne.] ¶ Aliàs incipit: Sane ne in vinea, alias, Ne in vinea. Hāc extrauag. allegat i ca. de ſimoniace extra d' ſimonia. acutiſſimus iuris utriuſque interpres dom. Felinus Sādæus Ferrariēſis, ſacri Palatij Apoſtolici auditor. Et ibi dicit ſe audiuiſſe a fide dignis, ꝙ Vrbanus v. non intendebat comprehendere Moniales pauperes, quæ cōſueuerunt aliquid recipere uigore conſuetudinis. Allegat etiā ibidem Felinus extrauagātem Martini v. quæ incipit, Multæ. & extrauagantē eiuſdē, quæ incipit, Damnabile. Itē extrauagātem Eugenij 4. quę incipit, cum deteſtabilē, quas aſſerit fuiſſe reuocatas: ideo nec dignas occupare mēbranas. diſt. 19. ſi Romanorū § itē ſi ideo.
f ¶ Prandia.] Vide c. Iacobus, eo. tit. in antiquis.

CAP. I.

SAne † ne in uinea Domini, noſtre (licet inſufficiētibus meritis) commiſſa cuſtodiæ, naſcentes vepres & ſpinæ adeo conualeſcant, quòd ſpera tam fructificationem ipſius ualeant impedire: diligentiæ noſtrę incumbit officio, ut illas extirpare radicitus ſolerti ſtudio procuremus. ¶ Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonullis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, & aliis locis religioſis, tam virorum, quā mulierum, ordinum, regionum, & partium diuerſarum deteſtabilis & a canonibus reprobata ſeruatur abuſio, quòd cum perſonæ aliquæ recipiuntur ab eis ad obſeruantiam regularem, ipſæ temeritate præſumptuoſa paſtus ſeu prandia[f] capitulis & conuentibus ipſarum eccleſiarum, monaſteriorū, prioratuum & locorum, aut pecunias, aut iocalia, ſeu res alias ipſis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus & locis, ſeu præſidentibus, ex ſtatuto ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potius dicēda, tribuere compelluntur: Ex quibus de-

cori eccleſiaſticæ & immaculatę religionis detrahitur: Quamplures etiam tam execratione huiuſmodi criminis, quã expenſarum onere à ſacræ religionis propoſito retrahuntur: Ipſæque eccleſiæ, monaſteria & loca famulantium Deo conſuetis numeris remanent deſtituta, & in multorum mentibus fidelium ſcandalum generatur.

¶ Nos igitur huic morbo peſtifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia pręſumentes inflictis a iure in ſuo robore duraturis, pœnam adiicere grauiorẽ: Vniuerſis abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis & magiſtris, necnon abbatiſſis & prioriſſis, aliiſque prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunque etiam eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine cenſeantur, ac capitulis & conuentibus & ſingularibus perſonis eorum, tenore præſentium auctoritate Apoſtolica, (quamuis ſit eis à iure inhibitum) diſtrictius inhibemus, ne tam a maribus quàm a mulieribus uolentibus ingredi eorum religionem, eccleſias, monaſteria, prioratus, domus ſeu loca in earundẽ perſonarum receptione, aut ante uel poſt illã, quoſcunque paſtus, prandia ſeu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad uſum eccleſiaſticum, ſeu quemuis pium uſum alium deputata uel deputanda, directe uel indirecte petere, uel exigere quoquomodo præſumãt: Sed eas potius cũ omnimoda pietate recipiãt ac in uictu & ueſtitu ſicut alias perſonas ſuarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuũ, domorum & locorum ſyncera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes pure & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante dare uel offerre eccleſijs, monaſteriis, prioratibus, domibus, & locis huiuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi: Nos enim qui ſecus egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ, tam dantes quàm accipientes, huiuſmodi excommunicationis: ſi capitulum vel conuentus fuerit, ſuſpenſionis ſententijs eo ipſo decernimus ſubiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) abſolui nequeat abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali. Cæterum perſonis illis utriuſque ſexus, quæ iam labe huiuſmodi ſunt fœdatæ, earum prouidentes ſaluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quòd per ſuos locorum diœceſanos hac uice dumtaxat à crimine huiuſmodi & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apoſtolica abſoluantur: canonica proinde ipſis pœnitentia ſalutari impoſita, de qua ipſorum diſcretioni videbitur expedire: & demum cum ipſis ut in earum eccleſijs, monaſteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licite valeant remanere, miſericorditer diſpenſetur. Inſuper erga perſonas illas, quæ in præmiſſis recipiendo aliqua contra canonicas ſanctiones peccaſſe noſcuntur, volentes nos reddere gratioſos, omnia recepta huiuſmodi, ſi ad communem vſum monaſteriorum ſeu locorum eorum, ſunt applicata, ea ad dictum uſum licite concedimus retineri. Si uero ad ſpecialem uſum abbatis ſeu abbatiſſæ, prioris aut prioriſſæ, aut alterius ſingularis perſonę retineantur: illa vnire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, conceſſionis, & præcepti infringere, uel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum 2. Nonas menſis Aprilis, Pontificatus noſtri anno primo.

¶ Paulus Venetus Papa ſecundus.

¶ *Omnes ſimoniaci cuiuſcunque dignitatis aut ſtatus, ſunt ipſo facto excommunicati: nec habent ſimoniace ordinati ordinis executionem. Et electiones, aut aliæ prouiſiones per ſimoniam factę non ualent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam ſimoniæ eadem cenſura ligantur, qui à ſolo Papa abſoluentur. Et omnes prædicti ſunt Romano Pontifici reuelandi.*

† vid. ex trauag. Pij v. in cap. Cum primũ §. Et vt ſimoniacæ prauitatis. p quã hæc cõſtitutio inuiolabiliter obſeruari mandat. Et de itellectu decis. Caſſadori ſ. tit. de cõdit.

CAP. II.

CVm † deteſtabile ſcelus ſimoniacę prauitatis, tam diuinorum quàm ſacrorum canonum auctoritas abhorreat atque damnet: Nos conſiderantes, quòd plures pœnarum grauitas, quàm Dei timor arcere ſolet a uoluntate peccandi, ac ſummis deſideriis affectantes, ut horum peſtiferum uitium non ex uſu ſolum, ſed etiam ex

ex mentibus hominum ſaltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum veſtigijs inhærentes, ac etiam omnes & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, priuationis, & interdicti, ſententias, cenſuras & pęnas dudum à Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra ſimoniacos quomodolibet latas, & illos qui cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiam ſi Cardinalatus, patriarchali, epiſcopali, regali, reginali, vel alia quauis eccleſiaſtica ſeu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet tam manifeſtum quàm occultum, quas ipſo facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes Apoſtolica auctoritate declaramus, quòd omnes illi qui ſimoniace † ordinati fuerint, à ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi.

† vid c & ſimoniace. & ibi plene per canoniſtas, extra de ſimo. adde omnino B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 2. ad quartum argumentum.

¶ Per electiones vero, poſtulationes, confirmationes, prouiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant, in eccleſijs, monaſterijs, dignitatibus, perſonatibus, officijs eccleſiaſticis, & quibuſuis beneficijs, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus ſuos, ſed ad illorum omnium quæ percepit reſtitutionem ſub animæ ſuæ periculo ſit adſtrictus.

¶ Statuentes † præterea, quòd vniuerſi & ſinguli etiam præmiſſis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quòd illa fiat mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant, à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo conſtituti.

† Vide omnino Caſſadorum deciſione 5. ſub titulo de conſtitutionibus.

¶ Et vt huiuſmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & ſingulis eccleſiaſticis, ſæcularibuſque perſonis cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictius iniungimus, vt eos omnes, quos ſimoniam huiuſmodi commiſiſſe vel procuraſſe, aut in ea mediatores eſſe ſciuerint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per ſe vel alios reuelare quan tocitius non omittant. Pro reuelatione huiuſmodi etiam ſi complices † fuerint, non ſolum veniam à nobis, ſed etiam gratiam conſecuturi, ſi eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod ſi non fecerint, abſolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiuſmodi detecti arctius puniantur. Nulli ergo, & cætera: noſtræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, & cætera. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ M. ccccLxiij. ix. Calend. Decembris, Pontificatus noſtri anno primo. publicata die xxiiij. Nouembris, Anno prædicto.

† Complices criminis quandoque præmiantur. C. ad leg. Iu. maie. l. quiſquis. in fine.

De Iudæis.

¶ Clemens quintus.

¶ *Chriſtiani arma portantes ad infideles Chriſtianos impugnantes ipſo facto ſunt excommunicati, capientium ſerui, infames & inteſtabiles tam actiue quàm paſſiue, & eorum bona confiſcata. vide cap. ita quorundam. & c. ad liberandam. extra eod. tit.*

CAP. I.

Multa mentis † amaritudine concitamur, grauiſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes quòd renati fonte baptiſmatis, in deuium oberrantes, qui deberent opprobrium illatum Domino in terram hæreditatis ſuæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus ſuis fauent, Sarracenorum videlicet horribili & perfidiæ nationi: & degenerantes miſerabiliter à ſtatu fidelium, famæ propriæ immemores, & ſalutis obliti, inimicis crucis Chriſti contra ipſius negotium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præſumunt. Ex quo manifeſte apparet quòd Chriſtianos, qui ad defenſionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanſerunt, talibus adiuti ſubſidijs irreuerenter impugnant, propter quòd fidei negotium ibidem quodammodo noſcitur deperire.

† Præter c. ita quorũdam. & c. ad liberãdã. extra de Iudæis. vide Cle. 1. eo. ti. & proceſſũ Bullæ in cœna Domini. § 7.

Hæreditatem Dñi defendũt qui infideles impugnant.

¶ Nos igitur, qui ad liberandam terram ipſam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues tranſgreſſus vlterius ſuſtinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papæ iij. prædeceſſoris noſtri veſtigijs inhæren-

inhærentes, præſentium tenore ſtatuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, ſeu de portubus eorum, vt eiſdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem præſtare quoquo modo præſumat. Nos vero illos, qui contra huiuſmodi conſtitutionem noſtram auſu temerario venire præſumpſerint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubiacere, a qua abſolui nequeant, niſi tantum de bonis proprijs in dictæ terræ ſubſidium conuertendum exoluerint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miſerint, aut deferre, vel de ipſorum portubus extrahi permiſerint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) abſoluantur ſententia, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali. Et nihilominus ſi perſonas eorum capi contingat, in ſeruitutem & capturam illorum eſſe volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate inſuper Apoſtolica ſtatuentes, vt illi qui contra huiuſmodi ſtatutum noſtrum quomodolibet venire præſumpſerint, præter pœnas prædictas, quas ipſo facto incurrant, perpetuo ſint infames, & inteſtabiles habeantur, ita quòd nec teſtari, nec legata eis ſeu relicta percipere valeant; & inſuper ad ſucceſſiones tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato ſint prorſus & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, ſintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tamquam excommunicati, hoſteſque catholicæ fidei (poſtquam de ipſorum huiuſmodi temeritate conſtiterit) diebus Dominicis & feſtiuis publice nüntientur, & in fiſcum bona eorum omnia deuoluantur.

¶ Ioannes xxij.

¶ Iudæi ad fidem conuerſi non ſunt in bonis moleſtandi, ne ſint deterioris conditionis poſt baptiſmum, quàm eſſent ante.

† Vide olim extrauagantē Pauli Papę iij. incip. Cupiẽtes Iudæos. vbi de hac materia plenius cauetur.

C A P. II.

Dignum † arbitrantes & iuri conſonum, fonte renatos baptiſmatis Iudaica cæcitate dimiſſa amplioribus fauoribus aut gratijs, quàm antea abundare: indecens & abſurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuerſis & ſingulis rectoribus, & alijs officialibus comitatus Veneſini, aliorumque comitatuum, & terrarum pertinentium ad Apoſtolicam ſedem diſtricte præcipimus & mandamus, quatenus conuerſis huiuſmodi, & qui in poſterum conuertentur, in poſſeſſionibus & bonis alijs quocunque nomine cenſeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis cõuerſionis tempore obtinebant, ſeu etiam obtinebunt, occaſione prædicta nullam moleſtiam inferant, nec ab alijs inferri permittant, ſed ipſis in his & alijs ſe fauorabiles exhibentes, ipſos ab iniurijs & moleſtijs protegant & defendant, vt ſic de ſeruitute ad libertatem ſe tranſiſſe percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimiſſam perfidiam compellantur. Nulli ergo, & cætera: noſtrorum præceptionis & mandati infringere. Datum Auiñ. x. Calend. Auguſti, anno iiij.

De hæreticis.

¶ Benedictus vndecimus Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ Decretalem, Per hoc. eod. titu. lib. 6. declarat, bona hæreticorum per diœceſanos vſurpari vitans.

† Præter notata in c. per hoc. de hæret. li. 6. vide Nicolaũ Eymericũ i Directorio inquiſitorum, part. 3 q. 50 51. & 52. Repertorium inquiſitorũ verbo, cõmunicare. 6. ſed quo & Zãchinum tract. de hære. c. 15.

C A P. I.

Ex eo † quòd quædam nouella conſtitutio ſuper negotio hæreticæ prauitatis a bonæ memoriæ. Bonifacio Papa octauo prædeceſſore noſtro edita continet, quòd in ipſo negotio per diœceſanos epiſcopos & Inquiſitores ſuper eodem facto inquiri valeat cõmuniter vel diuiſim; & ſi diuiſim proceſſerint, teneantur ſibi inuicem cõicare proceſſus a: Nos conſulere voluiſtis, quando & quotiens ſit iſta proceſſuum communicatio facienda. ¶ Nos

E eo.] ¶ Hæc decre. interpretatur conſtitutionem extra 6. lib. de hære. cap. per hoc. Et in quatuor partes diuiditur. Primo, dictam conſtitutionem eius 1. reſpon. recitat. Secundo verſic. [Nos conſulere.] iuxta ipſum reſponſum quæſtionem formans dicti reſponſi interpretationem dat. Tertio §. [Verum.] Et quarto §. [Rationem.] circa premiſſa duos caſus: q emerſerunt, determinat.
a ¶ Proceſſus.] Vſque

huc mens dictæ conſtitutionis recitatur: ſed poſtmodum quæſtio formatur: & ſolutio eiuſdem & iuris noui editio ſubijcitur.

a ¶ Nos autem.] ad quæſita per ordinem reſpondet.

b ¶ Procedunt, &c.] non eſt diuiſio, nec in facto, nec in iure, ſed poteſtatis datæ perſecuti, argumen. ff de offic. proconſul. l vna. extra, lib. 6. de offic. deleg. cum plures.

c ¶ Per legem.] vide authen ad hæc. C. de iudi.

VAs electionis.] d ¶ Generali.] extra de peniten. & remiſ. c. omnis.

¶ Nos [a] autem de fratrum noſtrorum conſilio intelligendo diœceſanos & Inquiſitores túc demum diviſim procedere, cum hi & illi ſeparatim, non quando epiſcopi tantum, vel inquiſitores tantum procedunt, conſultationi veſtræ breuiter reſpondemus, quòd quando vtriſque procedunt [b] ſeiunctim, ſibi debent in fine tantum, dum nil reſtat agendum, niſi quod ſolum ſententia promulgetur, communicare proceſſus. Licet enim quibuſdam potuiſſet videri per legem [c] ciuilem, quòd ſicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre ſententiam, vt puta quando adminiſtrator delegat cauſam ſibi ſententia reſeruata: ſaltem in principio, ideſt, cõteſtatione, rurſus in medio, & ſemel in fine, quæ ſunt examinata audire debet, ita & in caſu præſenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert ſententiam, ſic ter huiuſmodi acta recenſeat, quod fieri non poteſt, ſi eorum denegetur editio: tamẽ id æquitas canonum non admiſit. Vnum ſane caſum excipimus, ſi alter commode non poſſit procedere, niſi alterius actis viſis: Ex hac .n. cauſa ſemel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. ¶ Verum quia † nonnulli diœceſani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquiſitionis officio deputatæ propter expenſas, quas dum inquirunt in ſæpedicto negotio faciunt, a vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri abſonum (cum ordinarij ſint, ideoque officium tale quod eis incumbit, proprijs eos oportet explere ſtipendijs) fieri penitus prohibemus. Rationem autem ijdem diœceſani prouentuum, obuentionum ex inquiſitionis officio a vobis, non obſtante aliqua conſtitutione, conſuetudine, vel mandato contrarijs non expoſcant: ſed eam cameræ noſtræ vel alij, cui nos vel ſucceſſores noſtri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis: quæ generaliter obſeruari iubemus.

† Vide Eymericũ in Directorio inquiſitorũ par. 3. q. 104. & q. 105. & ſequen.

Ordinarij inquiſitionis officium proprijs expenſis explere debent.

Ioan. xxij.

¶ *Tres errores magiſtri Ioannis de Poliaco doctoris Pariſienſis hic damnantur.*

CAP. II.

VAs electionis † doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuerſum, præſumptuoſam illorum audaciam refrænare ſollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ad ſobrietatem ſapere, ſalubri doctrina ſuggeſſit: & iuxta Sapientis † eloquium: Quiſque ſuæ prudentiæ modum ponat. Sane dudum cum dilectum filium magiſtrum Ioannem de Poliaco ſacræ theologiæ doctorẽ certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocauiſſemus: fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quòd ipſe in quibuſdam articulis tangentibus pœnitẽtiæ ſacramentum non ſobrie, ſed perperam ſapiebat, infraſcriptos articulos periculoſos cõtinentes errores docens publice in ſuis prædicationibus & in ſcholis. Primo ſiquidem aſtruens, quòd conceſſi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerant, iterum confiteri proprio ſacerdoti. Secundo, quòd ſtante omnis vtriuſque ſexus, edicto in concilio generali † [d], Romanus Pontifex non poteſt facere, quòd parochiani non teneantur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteri, quem dicit eſſe parochialem curatum: immo nec Deus poſſet hoc facere: quia (vt dicebat) implicat cõtradictionem. Tertio, quòd Papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſionem, immo nec Deus, quin confeſſus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio ſacerdoti, quem dicit eſſe (vt præmittitur) proprium curatum.

¶ Nos igitur ſcire volentes ſi ſuggeſta nobis veritatem haberent, articulorum præmiſſorum copiam eidem magiſtro Ioanni fecimus aſſignari, & ad ſui defenſionem plenam audientiam ſibi præbuimus, tam in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia in conſiſtorio, quam alias coram aliquibus ex ipſis fratribus per nos ad huiuſmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magiſter

† De materia vide B. Tho. & alios li. 4. ſent. diſt. 17. & canoniſtas in c. ois, de pœniten. & remiſ.

Roma. 12.

† Prouer. c. 23.

† Scilicet Lateranen. ſub Inno. iij. cap. 21.

giſter dictos articulos & contenta in ipſis defendere niteretur, aſſerebat tamen ſe paratum credere & tenere in præmiſſis & alijs, quæ tenenda & credenda eſſe ſedes Apoſtolica definire. Nos igitur attendentes, quòd prædictorum articulorum aſſertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum ipſos per prælatos magiſtros in theologia examinari fecimus diligenter. Nos ipſi etiam cum dictis fratribus noſtris collationem ſolertem & examinationem habuimus ſuper his. Per quas quidem collationem & examinationem ſuper his habitas comperimus, præmiſſos articulos doctrinam non ſanam, ſed periculoſam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & ſingulos, idem magiſter Ioannes, veris ſibi rationibus opinioni dudum ſuæ habitæ contrarijs demonſtratis, in conſiſtorio reuocauit, aſſerens ſe credere eos non veros, ſed ipſorum contrarium verum eſſe, & dicens ſe neſcire rationibus ſibi factis in contrarium reſpondere. Ideoque ne per aſſertionem, prædicationem, & doctrinam huiuſmodi in errorem (quod abſit) animæ ſimplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tanquam falſos & erroneos, & à doctrina ſacra deuios auctoritate Apoſtolica condemnamus & reprobamus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum, doctrinam contrariam, veram, & contrarium eſſe catholicum aſſerentes: ſcilicet, quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm ſi ea alias confeſſi fuiſſent eorum proprio ſacerdoti iuxta concilium generale †. Optanteſque veritatis vias notas eſſe fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne ſubintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs innitendo, vniuerſis & ſingulis diſtrictius inhibemus, ne quiſquã præmiſſos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis vel aliquo ipſorum, vtpote à catholicis mentibus reſpuenda, tenere audeat ſeu defenſare quomodolibet, vel docere. Quocirca vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuerſis & ſingulis veſtrum in ciuitatibus & dioeceſibus veſtris conuocato clero & populo communitèr omnia præmiſſa & ſingula per vos ſeu alios ſolemniter publicetis. Nos etiam eidem magiſtro Ioanni mandamus, quòd in ſcholis & ſermone Pariſiis prædictos articulos & contenta in eis tamquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, aſſeueratione conſtanti publice debeat reuocare: Quòd ſe facturum dictus magiſter Ioannes efficiter repromiſit. Datum Auin. viij. Kalen. Auguſti, Pontificatus noſtri anno quinto.

† Id eſt cõciliũ generale Lateran. ſub Innocentio iij. ca. 21. & refertur in c. omnis, de pæni. & remiſ.

¶ Idem.

¶ *Inquiſitores hæreticæ prauitatis cenſuras eccleſiaſticas fulminare non poſſunt in officiales & nuntios ſedis Apoſtolicæ ſine ipſius licentia ſpeciali, ſed de eorum exceſſibus informationem facere poſſunt, & deinde Romano Pontifici ſignificare.*

CAP. III.

CVm Mattheus † de Pontinian. ordinis Prædicatorum, inquiſitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate Apoſtolica deputatus, friuola occaſione quæſita, ac noſtra & Apoſtolicæ ſedis reuerentia & honore poſtpoſitis, in dilectum filium G. de Baleto, archidiaconum Foroliuien. capellanum noſtrum, Campaniæ, maritimæq; rectorem excommunicationis ſententiam incõſultis motibus, non ſine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes decætero talium præſumptoribus obuiare, vniuerſis & ſingulis tam ordinarijs, quàm delegatis iudicib. & inquiſitoribus prauitatis euiſdẽ, & alijs vniuerſis & ſingulis, quacunq; auctoritate fungantur, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, & mandamus expreſſe, ne contra noſtros & Apoſtolicæ ſedis officiales vel nuntios, aut ipſorum aliquem quauis occaſione vel cauſa, abſque noſtra & Apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali eis per ſedis ipſius litteras concedenda, plenam facientes de tenore præſentium mẽtionem, procedere quoquo modo præſumãt: aut in eos vel ipſorum aliquem excommunicationis vel ſuſpẽſionis, ſeu quaſuis alias ſentẽtias promulgare. Nos n. exnunc decernimus irritũ & inane quicquid contra inhibitionẽ & mãdatum hmõi contigerit attentari. ¶ Volumus tamen, qđ dioeceſani & inquiſitores prędicti ſuper ijs, quæ negotium tangunt fidei: alij vero

† Super hac cõſtitutione vide omnino cõſiliũ Lapi incip. Factũ ſuper quo. id cõſiliũ nũc circunfertur poſt cõſilia Oldradi. ad de Eymericum in Directorio inquiſit. par. 3. q. 26.

ſuper

ſuper iis, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatam, ſiue ordinarii, ſiue delegati quacunque auctoritate fuerint, prout poſſet ad eorum officiū pertinere, ſi quid per officiales & nuntios ipſos indebite forſan attentatum extiterit, ſe plenius informare: idque nobis ſignificare ſtudeant, vt prouidere ſuper hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auiñ. xij. Calend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno undecimo.

De ſchiſmaticis,

¶ **Benedictus xj.**

¶ Proceſſus & ſententias latas per Beneſaciū octauum contra Iacobū & Petrum de Columna tanquam ſciſmaticos, & eorum poſteros, reuocat hic Benedictus vndecimus, exceptis confiſcationibus, in quibus nihil immutat, & ſic (vt clare patet) hæc extrauagans corrigit, & prorſus reuocat capitulum vnicum. eodem titu. lib. 6.

CAP. VNIC.

DVdum bonæ memoriæ a Bonifacius Papa octauus prædeceſſor noſter contra Iacobum, Petrum & Ioannem de ſancto Vito, Ottonem quondā Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacobi & filios olim Ioannis de Columna, & poſteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum & Ioannem de Monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum, cuiuſcumque ſtatus, etiam ſi imperiali vel regali dignitate fulgerent: contra ipſam inſuper Præneſtē dum vixit varios fecit proceſſus: ſententias graues pœnas habentes & multas b, prout in eiſdem proceſſibus continetur, ex quibus ſic paucas ex multis c & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus ſpecialiter ſingulas numeratas, & nominatim expreſſas. d Inter cætera ſiquidem depoſuit dictos Iacobum atque Petrum à Cardinalatibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, reddens eos & filios dicti Iacobi, & poſteritatem eorum inhabiles ad Apoſtolicæ dignitatis apicem & Cardinalatus honorem: ipſos, eoſdemque Iacobum & Ottonem, & Richardum beneficijs eccleſiaſticis & eccleſijs cunctis priuauit, eoſque & Agapitum, Stephanum, & Scyarram prædictos banniuit ab vrbe, & ita Eccleſiæ ſupradictæ ipſorum confiſcauit bona

DVdum.] ¶ Hæc epiſtola plures proceſſus narratos extra 6 lib. de ſchiſm. c. 1 retractat. Et diuiditur in tres partes: nam proceſſus contra Columnēſes, & adhærentes eiſdem primo in genere, & poſtmodū ſpecialius recitat. Secundo §. Nos itaq;. paucos de dictis ꝓceſſib. excipiēs, cæteros alios viribus euacuat. quādam inhibitionē annectens. Tertio verſi. Non obſtantibus. euacuationem huiuſmodi per non obſtantia corroborat.

Bonæ memoriæ post mortem dicuntur aliqui.

a ¶ Bonæ memoriæ] Papa poſt obitū dicit̄ bonæ memoriæ. ext. de ætā. & quali bonę, Idem in epīs & ſuperioribu ext. de elect. bonæ memoriæ 1. & 2. Sed nunquid Cardinales, presbyteri & diaconi ſic nominabuntur? Dic ꝙ ſic: quia pars corporis Papæ ſunt, & de eius latere & patricij merito appellantur. C. ad leg. Iul. maieſt. quiſquis. extra. 6. lib de offic. lega. c. 1. inſti. quibus mod ius par. pot. ſol. §. filiusfamilias. ex quo enim viciniores ſunt ſummi Pontificis, maiori ꝓrogatiua gaudere debent, arg. ff. ſi tabu. teſta. nullæ extabunt. l. 1. 1. reſpō. Cardinales enim ſūt liberi primi gradus & ſunt membra capitis: cæteri prælati ſunt mēbra corporis: alij autem ſunt liberi nō primi gradus. Si aūt ſunt premiſſis inferiores, improprie bonæ memoriæ dicūtur. extra de appel. bonæ. extra de cōfir. vti. bonę. vtrum reges dicuntur claræ vel inclytę memoriæ. & olim imperatores dicebantur diuę memoriæ. C. mād. l. fi. 16. q. 3. placuit. Sed quæro, quidam Papa exactionibus improbis, ſimonijs & turpiloquijs eccleſiam fœdauit. vt hic, nūquid ꝑ dictos actus poſſet dici malę memoriæ? Dic ꝙ non: quia reſpici debet non ad id qđ fecit, ſed ad id qđ ipſum facere decuit ff de offi. pręſi. ſed licet ff. de iuſt. & iure, l. pen. § prætor. extra de elect. cum cauſam. vnde malus prælatus, & ſi non habeat diadema ſanctitatis, hēt tñ diadema dignitatis quæ ex ſe, nec de ſe peccauit, licet ſuppoſitū cui dignitas inerat male egerit, ꝑ quod dignitas ſibi coniuncta infecta fuit. 7. q 1. ſcire. & not ſimile C. de ſum tri. inter claras 3. ſū. Itē prælatus etſi non ſit bonus, pro bono tamē ponitur, vnde Prouerb. 26 Sicut q mittit lapidem in aceruū Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorem certum eſt, ꝙ in computādo denarios paruulus pro mille ponitur, ſic prælatus quia præſidēs eſt toti cōitati virtute ſecundum Philoſophū: & ob hoc debet honorari, quia patres ſunt ꝑlati auth de inceſtis nup. §. ſancimus coll. 2. ff de obſeq. l. liberto. & dij vocantur ꝑ ordinis excellētiam, & officij dignitatem. extra de hæret. cū ex iniuncto. Item ꝑlatus non dr̄ bonę memoriæ ratione ſuppoſiti, ſed dignitatis, quę de ſe, nec à ſe deliquit. & delictū ꝑſonæ nō redundat in damnū eccleſiæ. extra 6 li. de reg. iur delictū. & hoc caſu, vbi de his ponerem, ſicut vilē ponerem ext. de in integr. reſti. tum ex litteris, in princip & extra de verb ſig. venerabili. & extra de accuſ. licet. extra 6. lib. de hæret. cum ſecundum in fi. extra, 6. lib. de ſen. ex cō ſtatutum. ext. eod. lib de verb ſigni. veniens extra eod. lib. de cōceſ. præb auctoritate. ext. de reſcript. conſtitutus. extra, de frigid. & male fic. c. fi.

Cardinales reſpectu Papæ ſunt liberi primi gradus

b ¶ Multas.] quæ ſit differentia inter multam & pęnam, habetur ff. de verb. ſign. ſi qua. & notat. C. de modo mult.

c ¶ Ex multis.] in proę. ff. §. 3.

d ¶ Expreſſas.] ſimilis modus loquendi habetur. C. de ꝑſcrip. xxx. vel al. ann. oēs & no. de hoc extra 6. li. de procur. qui ad agēdū. Et ratio huius dicti eſt, quia hic agitur de liberādo, quod eſt promptius ꝙ ligare. ff. de action. & oblig. Arianus.

Iura facilius ſoluunt, ꝙ ligent.

&c iura; plurium excommunicationum ſententijs innodauit, addixit infamiæ, capiendos expoſuit, iudicauit ſchiſmaticos, & tamquam hæreticos puniendos, ab adminiſtrationibus & officijs, iuriſdictionibus exercitio & dignitatibus in vrbe & circa, in Romana Eccleſia & curia, ac ipſorum poſteros perpetuo, & in terris Romanę Eccleſiæ vſque in quartam generationem per maſculinum & femininum ſexum coercuit, eis incolatum, ciuilitatem & habitationem vrbis, circumpoſitæ regionis & terrarum ſubiectarum Eccleſiæ interdixit, & inteſtabiles fecit. ¶ Nos itaque qui eius vices in terris gerimus, cuius eſt propriũ miſereri & parcere; eorum miſerijs & ærumnis compatimur, ad clementiam pro eis commouemur, ipſis pietatis noſtræ aperimus viſcera, & manſuetudinem non negamus, miſericordes ab eis non auertimus oculos, illiſque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas depoſitionis à Cardinalatibus, priuationis à beneficijs & eccleſijs, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & alijs conceſſa ſunt (confiſcationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præſens) ſententias, pœnas, & multas, & alias a quæ in proceſſibus memoratis ſiue alibi continentur, verbo etiam in vita ipſius vel in morte in eos latas & inflictas ſeu confirmatas & innouatas per prædeceſſorem eundem, ſicut ſi (vt prædicitur) eſſent per nos ſpecialiter numeratæ & nominatim expreſſæ tam ad prædictos Iacob. & fil. dicti Ioannis de Col. maſculinam & fęmininam prolem eorundem Ioannis & filiorum per vtrumque ſexum poſteritatem deſcendentem ab eis Pet. & Richardo, & Ioan de Monte nigro præfatos, quam ad coadiutores, fautores, receptatores, ſuſceptores & ſequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita quòd nec etiam pro præterito tempore poſſint ſuper eis aliquæ perſonæ impeti, quæ incurriſſent eas, aut contra ipſas aliquem effectum habere. Eiſque b quod quæuis alia quam præfatarum depoſitionis à Cardinalatibus, priuationis beneficiorum & eccleſiarum, confiſcationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus ſeu alijs ſunt conceſſa, & inhabilitatis ad Papatum ſententia ſiue pœna abſtulit reddimus c. Et irregularitatem d, quam quoquo modo cõtraxerint, remouemus: & notam abolemus e ipſius: Inhibentes ne iam dicta Pręneſte cum monte ſuo reędificetur vel muniatur, aut ciuitatis nomen ſiue epiſcopatum recuperet abſque noſtra licentia ſpeciali. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus, proceſſibus, inhibitionibus, decretis, priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apoſtolicis, per quæ præſentibus non expreſſa

Azo. extra de proba. ex litteris. præſertim ab ijs, quæ ſurgunt ex delicto. ff. de pactis, l. ſi tibi decem. §. quædam.

a ¶ Et aliàs.] hæc dictio, aliàs, aliquã eſt aduerbiũ tẽporis, vt cũ dicitur, aliàs hoc faciam. & aliquando loci, vt cũ dicitur, aliàs venit ad me. ſed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, vt ſit ſenſus, quod nedum pęnas & multas prædictas, ſed etiam aliàs id eſt aliter omnia illa quæ in dictis proceſſibus, &c. Alij dicunt quod debet eſſe dictio, alia: Sed hoc nihil eſt propter adiectiua, quæ ſequuntur, ſ. latas, & inflictas, &c. quia tunc ſecundum ſtylum curiæ diceretur in neutro genere, non in feminino, nec hic ſeruatur grammatica Priſciani dicentis quod maſculinum & femininum genera concipiunt neutrum. & Priſcianus melius dicit, inſpiciendo dignitatem generũ. Sed ſtylus curię omnia ſuperiora per neutrum ſententioſius comprehendit, nam neutrũ adiectiuum de omni genere ſecundũ philoſophum pręedicatur vt vir eſt album, mulier eſt album, & mancipium eſt album

Adiectiuum neutrũ de omni genere prædicatur.

b ¶ Eiſque.] ſcilicet reddimus illud. quòd ſententia ſiue pęna abſtulit, quod eſt infra.

c ¶ Reddimus.] quęro, vnus de pręedictis eſt excommunicatus occaſione dictorum proceſſuum, & ſe immiſcens poſtmodum diuinis, factus eſt irregularis, poſtmodũ recipit beneficium, nunquid poſt hanc relaxationem poterit illud retinere? Videtur quod ſic, quia verbum reddendi, ſignificat retro dare. ff. de verb. ſign. verbũ reddendi. hoc idẽ innuit textus pcedens ibi, nec & pro præterito, &c. Dic vbi ius non eſſet alij acquiſitum in re vel ad rem, crederem iſtum ius habere in beneficio. vitio expreſſe purgato per dominum qui poteſt. arg. ff. de vſuc. ſi fur. & notatur ſimile. extra de renuntia. poſt tranſlationem. in fin. Sed vitio non expreſſe purgato, opus eſt noua electione, vel collatione. argu. extra de æta. & quali. cum bonæ. extra de exceſ. pręla. tanta. nota ſimile de exceſ. pręla. tanta nota ſimile de elect. dudum. 1. ſecus ſi alter haberet ius in re, vel ad rem. C. de emanc. libe. nec auus & extra, 6. lib. de reſcrip. quamuis. Sed dices dicta decret. excipit hunc caſum. Sed dic quòd hic non eſt expreſſe dictum, ſed in genere, non loquendo de iure alterius, non de præiudicio alterius faciendo. vnde exceptionem, quæ cõpetebat ex fact. Papæ Papa non tollit, niſi hoc expreſſe agatur extra de conſuetu. cũ olim in ſi & d c. quãuis & ideo quod hic dicitur, intelligo, quod pro tunc non poſſit impeti in iure nouiter acquiſito.

Beneficiũ in irregularitate acquiſitum an ſi illa purgata retineri poſſit.

d ¶ Irregularitatem.] occaſione pręmiſſorum incurſam, nam ad pręcedentia faciẽda eſt relatio ff de poſtula. l. 1. § deinde cũ adiecit. ſecus de irregularitate aliũde cauſata.

Relatio fit ad pcedentia.

e ¶ Abolemus.] ideſt delemus. vnde abolere eſt, quod olet velmecular, tollere ſeu auferre. Et quid ſit abolitio, & eiuſdem diuiſio, not. Azo. C. de abolit.

Abolere quid eſt.

preſſa vel totaliter non inſerta, earum effectus poſſit quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in noſtris litteris fieri mentio ſpecialis.

De furtis.

¶ Ioannes xxij.

¶ Publicatio excommunicationis latę in eos qui furati ſunt theſaurum eccleſiæ, quem iubēte Clemente Papa de Peruſio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. & hic habetur optima practica monēdi malefactores, vt intra certum terminum ſatisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipſius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clare manifeſtat.

CAP. VNICVM.

IN fideles & ſtolidæ prædicationis alumni ſe per culpæ vitium indignos efficiunt, vt matris Eccleſiæ filij noncupentur, dum ad ipſius matris iniuriam ſe conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiuſdem pietatem offendunt: & his in perniciem miſerabili cæcitate delapſis, reſpergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. Dudum ſiquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere ſunt auſi, peruerſis auſibus in matris eiuſdem proſilientes iniuriā & offenſam, illam theſauri ſui maximam partem, quæ de Peruſio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clementis Papæ quinti prædeceſſoris noſtri, dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chaben te. clericum Burdegalen. diœceſi, & Guliel. de Luna ſeruientem prædeceſſoris eiuſdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Caſalibus decano eccleſiæ ſancti Seuerini Burdegalenſis diœceſis capellano noſtro, extiterat deportata: & quæ in ſacriſtia monaſterij ſancti Fedriani Lucanen. tunc temporis ſeruabatur, deinde ad camerā prædeceſſoris eiuſdem fideliter deferendam, tempore inuaſionis ciuitatis Lucanen. diripſerunt in prædam, & de præfata ſacriſtia per violentiam aſportarunt. ¶ Nos igitur ad recuperationem theſauri prædicti ſollicitis ſtudijs prætendentes, omnes & ſingulos aſportantes theſaurum prædictum, & alios penes quos aliqua de theſauro fuerunt, vel adhuc exiſtunt, auctoritate Apoſtolica coram hac fidelium multitudine copioſa monemus, vt ea nobis, aut ei quem ad id duximus deputandum intra quattuor menſium ſpatium à die datæ publicationis præſentium numerandum, cum integritate reſtituant & aſſignent: ac omnes & ſingulos ſcientes vbi vel penes quos aliqua de dicto theſauro extiterint vel exiſtant, ut intra terminum ſupradictum nobis aut ipſi deputato noſtro indicare ſtudeant: alioquin in omnes & ſingulos monitionis huiuſmodi contemptores, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, uel conditionis extiterint, etiam ſi patriarchali uel ſuperiori, aut alia quacunque præmineant dignitate, exnunc auctoritate prædicta excommunicationis ſententiam promulgamus: Mandantes illos per diœceſanos locorum & rectores parochialium eccleſiarum, ciuitatum & diœceſum earundem, ſingulis diebus Dominicis & feſtiuis pulſatis campanis & candelis extinctis excommunicatos publice nuntiari, proceſſuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, uniuerſitates, & ſingulares perſonas quaſcunque, quæ fuiſſent in præmiſſis culpabiles, ſicut proteruia ipſorum exegerit, & uiderimus expedire. Non obſtante ſi eis aut eorum aliquibus uel alicui ſub quacunque forma uel conceptione uerborum, à ſede apoſtolica ſit indultum, quòd excommunicari non poſſint, per litteras ſedis eiuſdem non facientes plenam & expreſſam, ac de uerbo ad uerbum de indulto huiuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali uel ſpeciali cuiuſcunque tenoris exiſtat, per quam effectus præſentium impediri poſſit, uel quomodolibet retardari.

¶ Vt autem huiuſmodi noſtra monitio uerius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſiue membranas monitionem continentes eandem, in eccleſia Auinionen. appendi uel affigi oſtijs ſeu ſuperliminaribus eiuſdem eccleſiæ faciemus, quæ monitionem ipſam ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & ſinguli, quos monitio ipſa contingit uel contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſationem

præ-

prætendere, quòd ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandẽ: Cũ non ſit veriſimile remanere quo ad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione ij. Calen. Aprilis, Pontificatus noſtri anno 1.

De crimine falſi.

Ioan. xxij.

¶ *Alchimiæ hic prohibentur, & puniuntur facientes, & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantũ de falſo & adulterino poſuerunt. Et ſi eorum facultates non ſufficiant, pœna per iudicis diſcretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et ſi ſint clerici beneficijs habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiũtur. Vide extrauagantem Io. quæ incipit: Prodiens, & eſt ſub eo. tit. collocata.*

CAP VNICVM.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. arg. & ibidẽ Caiet. Oldrad. cõſ 74. incip. An Alchimiſta peccet. & late Caſſaneum in catalogo gloriæ mũdi par. 11. conſideratione. 40.

SPondent †, quas non exhibẽt diuitias pauperes Alchimiſtæ: pariter qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubie huius artis Alchimiæ alterutrum ſe profeſſores ludificant, cum ſuæ ignorantiæ cõſcij, eos qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæſita non ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: ijdemque verbis diſſimulant falſitatem, vt tandem quod non eſt in rerũ natura, eſſe verum aurum vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non aliis alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. ¶ Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus, vt quicunque huiuſmodi aurum vel argentũ fecerint vel fieri ſecuto facto mandauerint, vel ad hoc ſcienter dum id fieret facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter vel auro vel argento vſi fuerint vendendo vel dando in ſolutum, verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimitum exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus nihilominus aurum vel argentum alchimitũ, aut ipſo (vt præmittitur) ſcienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota reſperſis. ¶ Quòd ſi ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipſorum facultates non ſufficiant, poterit diſcreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, perſonarum differentiam, aliaſque attendendo circunſtantias) commutare. Illos vero qui in tantæ ignorantiam inſę licitatis proruperint, vt nedum nummos vendant, ſed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumque violent interdicta, ſcienter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo ſeu fundendo, cudi ſeu fundi faciendo monetam hac animaduerſione percelli iubemus, vt ipſorum bona deferantur carceri, ipſique perpetuo ſint infames. Et ſi clerici fuerint delinquens, ipſi vltra prædictas pœnas priuentur beneficijs habitis, & prorſus reddantur inhabiles ad habenda.

Moneta falſa ab oculis fidis facile diſcernitur.

INter cunctas.] ¶ Hæc conſtitutio habet ſex partes. In qua-

Alchimiſtæ ſunt infames.

Qui non habet in ære, luat in corpore. ff. de inius vo. l. fin. C. de ſer fug. l. quicunque & inſt de pœ te. li. ti. 9. fina.

De priuilegijs.

¶ Benedictus xj.

¶ *Hæc extrauagans dat Prædicatoribus & Minoribus priuilegia plurima circa tria, videlicet circa prædicationes, confeſſionum auditiones, & ſepulturas. De ſecundo in §. Sed quia multotiens. De tertio in §. Porro. Et licet ſit reuocata per Clem. 2. de ſepult. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non ſunt retractata. Et potuiſſet non inepte poni ſub tit. de ſepult. Sed non eſt inconueniens idem cap. diuerſis reſpectibus ſub varijs collocari titulis, vt patet in c. ſignificantibus. extra de libel. obla. & de appell.*

CAP. I.

INNTER cunctas † ſollicitudines noſtras, quibus nos paſtorale premit officium, & debitum Apoſtolicæ ſeruitutis adſtringit, illa debet eſſe præcipua, vt gregi

† Vide extrauagantẽ Sixti iiij. incip. V ces illius tit. & treg. & pacc. Item cõea.

rum prima proœmiũ ad dicenda generale, & poſtmodum ſpeciale præmittitur. Secundo § ideoque articulus de prædicationibus faciendis. Tertio §. Sed quia articulus de confeſſionibus audiendis. Quarto. §. Porro. articulus de lucris ſepulturarum deciditur. Quinto §. ad hoc. Papa clerum alloquitur. Sexto §. Hæc autem. hic ſtatuta per multa non obſtantia firmantur

a ¶ Gregi Dominico.] in quo debet eſſe aliquid ſpeciale. C. de grege Dominico. l. vna. lib. 11. & cuius præcipuus eſt director extra 6 lib. de electio. vbi. § cæterorũ.

Pſal. 10.

b ¶ Commiſſo.] in perſona Petri, per hęc verba, Paſce oues meas. extra de elect. ſignificaſti.

c ¶ Nõ deſit.] ne Papa faciat vt paſtores mali, quorum defectus ponuntur Ezechiel. 33. cap.

d ¶ Lupus rapax.] hæc verba dicta ſunt primo de Beniamin, Gen 49.

Sanguis impij de manu p̃lati requiretur.

e ¶ Propheta.] ex Ezechie. 3 ſanguinem eius, ſcilicet impij, de manu tua requirã. extra de offi. ord. irrefragabili. 1. reſpõ. & dic ſanguinem ideſt peccatum, quod eſt ſanguine piandũ vt Leuit. 4. & Hæbræ. 9.

f ¶ Pacem inſerere.] cum ſit vicarius regis pacifici, ideſt Chriſti, in proœ. decret. ſic econtra inimicus homo, ideſt demon zizaniã ſeminat. extra de elect. licet de vitanda.

g ¶ Remouere ſcandala.] extra 6. lib. de offi. lega. officij.

h ¶ Iurgiorum amputare materiam.] quæ ex cupiditate procedit. extra in proœ. decre.

i ¶ Egenum.] in Pſal. 40.

k ¶ Sane.] hic proſequitur proœmium ſpeciale, recitans conſtitutionem, Super ca-

gregi [a] Dominico nobis ſuperna diſpoſitione commiſſo [b], animarum cura non deſit [c], ne illum lupus [d] rapax antiquus ſerpens humani generis inimicus inuadat, eiuſque ſanguis de noſtris (quod abſit) clamante propheta [e] manibus requiratur. Debemus inſuper quantum ex alto permittitur, pacem [f] inſerere, remouere [g] ſcandala, iurgiorum [h] amputare materiam, & intelligere ſuper egenum & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem.

¶ Sane [k] dudum bonæ memoriæ Bonifacius Papa octauus prædeceſſor noſter, quandam ſpecialem inter prælatos, rectores, ſeu ſacerdotes & clericos parochialiũ eccleſiarum ex parte vna & Prædicatorum ac Minorum ordinum fratres ex altera, ſuper faciendarum prædicationum, audiendarum confeſſionum per eoſdem fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis conſtitutionem [l] edidit, certum his modum imponens, prout in eadem cõſtitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quiete turbatio nata eſt, pro concordia ſunt ſuborta diſſidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noſcuntur: ſicque dum anſam ſoluiſſe ſe credidit, nodum [m] ligaſſe videtur, & ſeptem, vno hydræ [n] amputato capite, ſuſcitaſſe. Nec mirum, quia plerunque pariunt [o] nouitates diſcordiam, præſertim dum ab eo quod diu æquum viſum eſt, per nouam conſtitutionem receditur, nec quaré recedatur, vtilitas euidens vel alia cauſa ſubeſt.

¶ Ideoque cupientes, vt ipſi gregi cura noſtra eo plenior impendatur, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, ſuper egenũ intendentes & pauperem, ac nouitatem per eandem conſtitutionem inductam: Statuimus de fratrum noſtrorum conſilio, vt priorum ordinum fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in eccleſijs ac locis ipſorum, quæ impræſentiarum habent & in poſterum obtinebunt, ac in plateis communibus ſeu publicis, libere abſque diœceſanorum & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero & populo prędicare, eique proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino, ne hora in qua diœceſani prædicti prædicarent, vel coram ſe facerent prædicari, prædicẽt ijdem fratres: putamus etenim dignum, vt maiori [p] minor, & ſuperiori [q] inferior deferat in hac parte: niſi forſan aliud circa hoc facerent de voluntate diœceſanorum ipſorum, aut in ſtudijs generalibus prędicarent diebus illis dumtaxat, quibus ſermones ad clerum fieri ſolent & ſolemniter prædicari, ſeu mortuorum funeribus, vel eorundem fratrum feſtis ſpecialibus ſeu peculiaribus: quia in his caſibus

thedram, quæ nominatur infra. §. ſi.

l ¶ Conſtitutionem.] quæ incipiebat: Super cathedram & illa per iſtam reuocata, vt infra eod. in fin eſt hodie approbata per Clementem quintum. patet in cap. 2. de ſepul. in Cle. Iſta autem quæ eſt Benedicti xj. ibidem reuocatur.

m ¶ Nodum ligaſſe videtur.] extra de verborum ſignific. cũ olim.

Hydra quid ſit.

n ¶ Hydræ.] hydra eſt ſerpens aquaticus dictus ab hydro quod eſt aqua, cui ſecundum fabulas vno capite abſciſſo plura naſcebantur eidem. ſecundum ſenſum autem moralem vnum male geſtum plura mala generat: quia vno principio illicito dato multa mala ſequuntur. authent. vt iudi ſine quoquo ſuffr. §. 1. coll. 2. aqua cuius curſus obturatur, multos meatus facit.

Pſal. 40.

Vitium vnũ plura generat.

o ¶ Pariunt nouitates diſcordiam.] ext. de conſue. cum conſuetudinis.

p ¶ Maiori] nota ſtatum prælatorum maiorem ſtatu religioſorum, at religioſi ad prælaturam aſcendere non debent, argu. 93. diſt. legimus. in fi. extra 6. lib de electio. nullus. in fin.

q ¶ Superiori.] not. quòd exempti vt prædicatores & minores iure communi ſuperiores 1 epiſcoporum eſſe cenſetur & ſi ijdæm exempti in pluſibus caſibus prælatis ſubſunt. extra de hæret. ad abolendam. extra 6. lib. de præb. cap. 1. in fin. & aliquando ſunt ſedis Apoſtolicæ delegati legatione generali extra 6. lib. de ſta. regul. cap. vnico. §. & quoniam. ff. de conſtitu. princip l 2.

1 Intellige ſano modo quoniam in his, in q̃bus sũt exempti ẽpis non obtemperant, & ita poſsũt dici ſuperiores.

a ¶ Inuitis

Inuitus eſt q non probatur conſenſiſſe.

cum diœceſanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi uero ijdem diœceſani uocarent generaliter ad ſe clerum aliqua ratione, vel urrente cauſa illumducent congregandum; ea hora in ſtudijs memoratis diebus ſæpedicti fratres ab huiuſmodi prædicatione ceſſabunt. In eccleſijs autem parochialibus fratres ipſi inuitis [a] eorum rectoribus ſeu ſacerdotibus (niſi iuſſi a ſuperioribus [b] eorundem) non audeant prædicare.

† Prædicatio nō ſēper retrahit audiētē a peccato.

¶ Sed † quia multoties propoſitum uerbum Dei audientem a peccato nō retrahit, idcirco poſt prædicationem neceſſarium eſt pœnitentiæ ſacramentum, circa quod (niſi articulus neceſſitatis occurrat) ſacerdoti facienda oris confeſſio (prout ſcriptum eſt: Corde ad iuſtitiam creditur, ore autem fit confeſſio ad ſalutem [c]) exigitur: alias fruſtra eſſet in ſacramento eodem ſacerdotis (qui inter lepram & lepram debet diſcernere) miniſterium inſtitutum. Electi igitur ab eiſdem fratribus ad audiendas confeſſiones & pœnitentias iniungendas, libere auctoritate Apoſtolica abſque licentia diœceſanorum & aliorum prælatorum inferiorum exemptorum, & non exemptorum, quibus ſubſunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata ſua confiteri volentes: Non religioſos, qui ſecundum ſtatutia ſuorum ordinum proprijs prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur alijs prohibentur, abſoluant: ipſiſque pœnitentias ſalutares iniungant, intra ſibi deſignatos terminos ad huiuſmodi exercendum officium conſtitutos. Excommunicationis uero uel alias ſententias per prælatos latas contra hoc uel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes, nec confeſſi ipſis fratribus peccata illa, de quibus confeſſi ſunt eis & abſoluti pęnitentes, de illis ſacerdotibus proprijs teneantur (ſicut etiam non tenentur) iterum

Rom. 1.

confiteri non obſtante conſtitutione generalis concilij [d] †, quæ ſano intellectu (ne ſequatur abſurdum, quòd per pęnitentiam dimiſſa peccata quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad ſoluendum remaneat obligatus) intelligenda eſt (ut ex ea patet) de illis, qui peccata ſua confiteri alijs neglexerunt. Sed ſacerdotes ipſis taliter confeſsis & abſolutis aſtricti ſint miniſtrare Euchariſtiæ, & extremæ unctionis etiam ſacramentum

† Scilicet Lateraſ. ſub Innocētio iij. c. 21.

¶ Super confeſſione autem facta fratribus memoratis, cum de confitentis ſolius præiudicio (ſi falſum dicat) agatur in iudicio animæ ſeu pœnitētiæ foro, ſtabitur ſimplici uerbo illius, qui ſacramenta petit prædicta, & dicit fratribus ſe confeſſum. Duos † tamen caſus excipimus, ſcilicet ſi ſacerdos aſſerat eum excommunicatum, aut notorie peccatorem. Sed uideat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum uel in fraudem: quia ſi hoc egerit, à delicto tali niſi plene ſatisfecerit (præterquā in [e] morte) abſolui nequeat, nec de illo ad pęnitentiam aliter admittatur.

† Vide doctrinā concilij Trid. ſeſſ. 14. ca. 7. de caſuum reſeruatione.

¶ Vt autem diœceſanis honor debitus reſeruetur, præcipimus, ut Prouinciales Priores Prædicatorum, & Miniſtri Minorum ordinum præfatorum, per ſe uel alios uerbo uel ſcripto eis ſignificent, ſe fratres ad huiuſmodi confeſſionum audiendarum & pœnitentiarum iniungendarum officium elegiſſe, & non nominando, aut coram ipſis ſiſtendo eos, nec ilorum numerum exprimendo, petant humiliter a diœceſanis eiſdem, quòd ijdem electi fratres de ipſorum beneplacito & licentia, dictum poſsint in eorum ciuitatibus & diœceſibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod ſi denegent, uel intratriduum non concedant, extunc ijdem fratres nihilominus auctoritate eadem huiuſmodi officium exequantur. Datam uero licentiam per diœceſanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quòd ſæpedicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confeſſionibus, & pœnitentijs iniungendis, quam parochiales ſacerdotes noſcuntur habere. Sicque de caſibus epiſcopis & ſuperioribus quos, inferius adnotamus, ac ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſe nullatenus intromittant.

¶ Obſeruent ergo ſollicite dicti fratres, ne ad confeſsiones recipiant criminoſos crimi-

nibus

a ¶ Inuitis.] dic inuitum qui non probatur conſenſiſſe. ff. de fur. qui uas. § uetare. ff. de procur. filiuſfamilias. §. inuitus &. ff. de ſeru. urba. præd. inuitum. argu. contra. ff. de mand. qui patitur.

b ¶ Superioribus.] ſuperiorem uoco diœceſanum ſeu illum, qui habet ius diœceſeos. & concurrere poteſt cum rectore. extra 6. lib de tempo. ordi eos. & c. cum nullus. ut ē metropolitanus. cui non eſt ſuperior in prouincia ſua, niſi in certis caſibus not. extra de offic. ordin. paſtoralis.

c ¶ Ad ſalutem.] Roma. 10.

d ¶ Concilij.) extra de pęnitē. & remiſſio. omnis.

e ¶ In morte.] extra de off. ordi. paſtoralis. §. 1 extra 6 lib. de pęnit. capit. final. §. pręſenti.

nibus pro quibus ſolemnis eſt pęnitentia [a] indicenda: Modo eodem excommunicatos reſpuát, & clericos, qui propter delictum irregularitaté aliquam iucurrerunt [b]. Inconueniés [c] enim exiſtimamus, ut a peccato abſoluat, qui pęnitétiam ei debitam imponere [d] aut irregularitatis pœná peccati ſequelam [e], vel excommunicationé, quę infligitur maxime à iure [f] quandoque pro crimine, quave quem [g] ab eccleſia, & per cóſequés à participatione eccleſiaſticorum ſacramentorum excludit [h], remouere non poteſt.

¶ Incendiarios, eoſq; qui tam enormibus ſunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis conſuetudo præſcripta canonice in epiſcopatibus aliquibus reſeruauit epiſcopis, ſimiliter non admittant, quam conſuetudinem (ex cauſa, quæ iuſte ad id animum noſtrum mouit) ſolúmodo circa uoluntarios homicidas, falſarios, eccleſiarum immunitatis, & libertatis eccleſiaſticæ violatores, & ſortilegos approbamus. Quòd ſi forſan antequam ab eo qui poteſtatem habet, abſolui poſſint, mors talium confiteri uolentium ueriſimiliter timeatur, etiam in prædictis caſibus ſæpefati fratres eos confiteri uolentes audiant, ipſiſque beneficium abſolutionis impendát, ſed ſubeant iuramentũ, quòd liberati ſe ſuis epiſcopis & excommunicatoribus præſentabunt: excommunicantium ſuper his pro quibus ab eis excommunicati erant, & epiſcoporum pro peccato huiuſmodi parituri mandatis [i].

¶ Verum quia poſt baptiſmum inter cætera magis ad ſalutem neceſſaria † eſt propoſitio verbi Dei, quo audientes illud, quod eſt victoria noſtra, inſtruuntur in fide, docentur fugiẽda fugere, & ſectanda ſectari, a quo per peccatum lapſi reſurgunt, pænitentiæ ſacramentum perficiunt: Grandis nobis ſollicitudo incũbit, ut tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiuſdem noſtros foueant ſubditos, a peccatis prohibeant: increpationis uino peccatorum ſuorum mordeant vulnera, eoſque ad illa pęnitentiæ acrimonia [k] purgandum & tergendum prouocent [l] & inducant. Ad id uero exequendum ſententia † diuinę legis expoſcitur, deſideratur ordo, & uitæ integritas etiam poſtulatur. Scriptum [m] eſt enim: Tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi; quia labia [n] ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non poſſet diſcernere, nec peccator exiſtens, Dei deberet narrare iuſtitias, & teſtamentum illius aſſumere per os ſuum. Nam cuius uita deſpicitur, conſequens eſt ut eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, ut Priores & Miniſtri Generales, & Prouinciales Prædicatorum, & Minorum ordinum præfatorum, uel eorum uicarij, de diſcretorum conſilio ad tam ſalubre officium fratres diuina ſcientia doctos, diſcretione uigentes, uita probatos, & expertos moribus (alioquin diſtrictam reddent in futuro examine rationem) eligant & aſſumant: ſic enim quod prædicabunt, facient: quæ arguent, operari ceſſabunt: & in eis ædificabitur populus uerbo pariter & exemplo. Cæterum, licet (ſicut prædicitur) de neceſſitate non ſit iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pænitentiæ pars; ut eorundem peccatoum iteretur confeſſio, reputa-

† Verbi Dei ꝓpoſitio ė ad ſalutė valde neceſſaria.

† forte, ſcientia.

Oſeæ c. 4

Malach. 2

Pſal. 49.

Pęnitere eſt pœná ꝓ peccato tenere.

a ¶ Pænitentia.] indicenda 50. diſt. in capite. 26 q. 6. c. 1.

b ¶ Incurrerũt] quia idem factum eſt peccatum, & ipſum eſt pœna peccati, vt eſt clericidium, uel ablatio membri. 55. diſt. ſi Euangelica. ſecus ſi ex diuerſis factis emergerent, ut excommunicatio, q̃ eſt pœna peccati, & irregularitas, quæ ɔtraheretur ꝓpter immiſſionem excommunicatione ſeu ſuſpẽſione durãte: & tũc pt fieri abſolutio à primo ꝑ prælatum, non diſpẽſatio. exemplũ pone ex 6. lib. de ſent. & re iudic cum æterni. extra 6. lib. de ſenten. excómunicationis, cum medicinalis.

c ¶ Inconueniẽs.] declarat quod præmiſerat dicens, exiſtimamus incõueniens, vt ſcilicet ille abſoluat à peccato, qui nõ pt imponere debitã pænitentiam ei, ſcilicet peccatori, & qui non pót remouere irregularitatem, ſequelam peccati, &c.

d ¶ Imponere] ſcilicet non poteſt, quod eſt infra: nam cum pęnitere ſit pœnam pro peccato tenere & pœna ſit mẽſura culpæ. no extra 6. lib. de pœ. c. fi. §. illud & § ſeq. vbi debita pœna non poteſt infligi per aliquem: ergo nec pœnitentia ſalutaris.

e ¶ Sequelam.] vt dicto c. ſi Euangelica.

f ¶ A iure.] 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

g ¶ Quem.] ideſt aliquem.

h ¶ Excludit] de iſtis excõmunicationib. maiori & minori habeſ extra de ſent. excõmunicationis. nuper. & c. penul.

i ¶ Mandatis.] extra de ſent. excommunicationis decætero & cap. ea noſcitur. & c. quamuis.

k ¶ Acrimonia.] hoc verbũ expoſui extra 6. lib. de ſtatu regu. c. vnico §. finali.

l ¶ Prouocent.] hic accipitur in bona parte, vt aliàs. ff de ædil. edic. quod ſi nolit. §. qui mancipia.

m ¶ Scriptum] Oſeę 4. extra de renunt. ca. niſi cum pridem. §. pro defectu.

n ¶ Labia.] Malac. 2. & extra de hæret. cũ ex iniũcto. ver. licet.

a ¶ Epiſcopalis quarta.] de qua habet̃ 12. q.2. conceſſa. & trib. c. ſequentibus.
b ¶ Ruſtica prædia.] prædium ruſticũ ab vrbano non loco, ſed qualitate ſecernit̃. C. de præd mino. l. ſi prędium.
c ¶ Non miſereatur.] arg. C. ne fil. pro pat. authent. habita.
d ¶ Voluntatem.] argu. extra de excel. p̃l. nimis. 1. reſponſo.
e ¶ Triturãtis. Deut. 26. extra de præb. extirpandæ. 1. reſron & 1. Timoth. 5.
f ¶ Necare.] ff. de alie & exhib. li. necare.
g ¶ Inopes.] auth. de coll. §. nullus aũt moleſtetur. coll 9.
h ¶ Immunes.] C. de ſacroſan. eccle. ſancimus 2. auth. de eccle. tit. §. ſi quis vero res. coll. 9.
i ¶ Falcidiam.] C. ad leg. Fal. authen. ſimiliter. quæ ſumitur ex auth. de eccl. titu. §. ſi autem hæres.
k ¶ Portionis.] extra de teſta. c. fin.
l ¶ Non deſint.] C. de ſacroſan. eccl. priuilegia, in fine.

mus ſalubre : diſtricte iniungimus , vt fratres ipſi confitentes attente moneant,& in ſuis prędicationibus exhortentur, quòd ſuis ſacerdotibus ſaltem ſemel confiteãtur in anno : aſſerendo id ad animarum profectũ proculdubio pertinere.

¶ Porro vt circa ſepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium ſepeliri, & portionem canonicam de relictis eiſdem fratribus minime de trahendam , nequeat in poſterum dubitari: iubemus , ut corpora defunctorum,qui apud eorundem fratrum loca elegerint,dum uiuerent,ſepulturam , proceſſionaliter cum cruce, thuribulo,& aqua benedicta cantando ſeu legendo officium mortuorum , uel pſalmos , & alienas ingredientes parochias , poſſint aſſumere , & ad ſuas deferre eccleſias tumulanda . De quibuſcumque uero relictis præfatis fratribus in communi,uel ſingulis ultimis decedentium uoluntatibus, ſiue apud eos ſepeliendi ſint , ſiue alibi : nulla per parochiales ſacerdotes morientium, à qua fratres ipſos liberos eſſe uolumus,canonica portio , uel multominus per epiſcopos epiſcopalis [a] quarta omnino , cum eis tamquam exempti non ſubſint , nec etiam debita iure parochiæ , ſi forſan cathedralis defunctorum eſſet parochialis eccleſia,detrahatur. De funeralibus autem medietatem , ſi commode diuiſionem recipiant : aliàs eiuſdem medietatis æſtimationem ſoluant parochiali eccleſiæ, & ſacerdotibus antedictis.Funeralia uero intelliguntur hoc caſu, quæ cum funere deferuntur. De candelis uero,quas fratres portant,portio non petatur.Moneant autem ijdem fratres,& pro poſſe inducant confitentes ſibi ut de proprijs bonis ſuis parochialibus eccleſiis , eorumque ſacerdotibus competenter relinquant , & quæ eis debent parochialia iura reddant . Ad hoc non murmuret quæſumus ſæcularis clerus , non gerant moleſte prælati , quòd circa præmiſſa ſic duximus prouidendum. Attendant quanta ex ijs, quæ in primis duobus articulis ſtatuta ſunt, ſalus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia , & patenter conſiderent , quod eorum onera cum aliis noſtro beneficio ſalubriter & quaſi neceſſario patiuntur .

Funeraliũ noie q̃d intelligatur.

¶ Circa tertium vero articulum diligenter intelligant , quòd fratres ipſi hoc per priuilegia Romanorum Pontificum eis benigne conceſſa , ante conſtitutionem eandem hactenus habuerunt . Quòdque ſunt pauperes , nil habentes ſinguli in communi ruſtica [b] prædia , immo nec urbana , uel mobilia , eorum alteri uel etiam uniuerſi mendicant uictum , quærunt ueſtitum , & eatenus ſuſtinere poſſunt , quatenus uel uiuorum pietas , aut morientium charitas eis neceſſaria ſubminiſtrat . Quis ergo non miſereatur [c] eorum qui omnia , uoluntatem [d] habendi etiam reliquerunt ? Quis non compatiatur eiſdem operantibus tam utiliter in agro prædicto ? Certe nullus , niſi qui triturantis [e] bouis os impie alligare uelit , aut eos ſubtractis alimentis necare [f] . Inopes [g] patrimonii onera ipſa non habendi neceſſitate non ſuſtinent, & a curialibus res eccleſiis uel pijs locis donatas,a quartæ præſtatione, ſeu lucratiuorum inſcriptionibus lex facit immunes [h]. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam [i] . Et legata ad fabricam , uel pro ornamentis eccleſiæ,aut ad diuinum cultum perpetuum,ſolutioni nõ ſubiacent canonicæ portionis [k]. Pauperes autem (ut dictum eſt) ſunt fratres : & quod eis relinquitur, aut in ſua alimenta erogant, aut in fabricam, ſiue in cultum diuinum , & eccleſiæ ornamenta conuertunt . Propter quod nos , qui debemus intelligere ſuper egenum & pauperem , & non obliuiſci eorũ , cum humanitatis ſit etiam ſæcularis principis proſpicere egenis , & dare operam ut pauperibus alimenta non deſint [l] , non tam pie quã quodammodo iuſte in eodem articulo egimus , egenos eoſdem (ut præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos . Hæc autem (dicta conſtitutione, quę incipit , Super cathedram. quam penitus reuocamus, aliiſque quibuſcumque conſtitutionibus ſpecialibus , & generalibus ſtatutis ,

Falcidia nõ debet̃ d relictis pauperib.

Pſal. 40.

Pauperib. ſubueniẽdum eſt.

priui-

a ¶ Nequaquam obſtantibus.] de viribus iſtorum non obſtantium notatur in Extrauaganti, rem non nouā. in fi. Ioā. Mon.

priuilegijs, indulgentijs, ſub quacumque forma verborum cōceſſis, etiam ſi de ipſis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in noſtris litteris oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, ſententijs, conſuetudinibus contrarijs, nequaquam obſtantibus a) inuiolabiliter obſeruari ſancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, denuntiationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iuſſionis, voluntatis, reuocationis, & ſanctionis infringere. Si quis autem, & cætera.

¶ Clemens quintus.

¶ Rex Franciæ & regnicolæ per extrauagantem, vnam ſanctam. ſupra de maio. & obed. non amplius ſubijciuntur Eccleſiæ Romanæ, quàm prius erant.

CAP. II.

Regnum Frācię Papa fauore proſequitur.

MEruit chariſſimi filii noſtri Philippi regis Francorum illuſtris ſyncerę affectionis ad nos & Eccleſiam Romanam integritas, & progenitorum ſuorum præclara merita meruerunt: Meruit inſuper regnicolarum puritas ac deuotionis ſyceritas, vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo proſequamur. Hinc eſt quòd nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ octaui prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Vnam ſanctam. nullum volumus vel intendimus pręiudicium generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Eccleſiæ ſint ſubiecti Romanę, quàm antea exiſtebant: Sed omnia intelligantur in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Eccleſiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas ſuperius nominatos.

¶ Eugenius quartus.

¶ Ordinarij non poſſunt ferre cenſuras in ſuos ſubditos pro ſuis negotijs Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficijs, quod ſi fecerint, irritum eſt. Et ſi beneficia illorum alijs ſint collata, tam dantes quàm recipientes ipſo facto ſunt excommunicati, & à ſolo Papa abſoluendi.

CAP. III.

† Vide cōcil. Trid. ſeſſio.23. de refor. c. 1. circa finem. & ſeſſio. 24. de reforma.c. 11. §. quę vero priuilegia.

DIuina † in eminenti ſedis Apoſtolicæ ſpecula diſponente clementia conſtituti, ad ea libenter intendimus, p quæ officiales prædictæ ſedis obſequijs eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem, pro animarum ſalute quærenda & iuſtitia proſequenda, de diuerſis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius ſe prō ptiores valeant exhibire: Hinc eſt quòd nos ex certis rationabilibus cauſis, moti, etiam nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærentes, diſtrictius inhibemus locorum ordinarijs, necnon commiſſarijs, & delegatis eorum, cæteriſque vniuerſis & ſingulis quacumque poteſtate & auctoritate præfulgeant, cuiuſcunque dignitatis, gradus vel præeminētiæ fuerint, ne contra officiales præfatos quocumque nomine nuncupentur, in noſtris & dictæ ſedis obſæquijs nunc & pro tempore exiſtentes, necnon quoſcumque alios pro ſuis & eorum cauſis vel negotijs proſequendis ad ſedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorum & cauſarum huiuſmodi proſecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum, ſeu quamuis aliam ſententiam promulgare præſumant. ¶ Nos enim omnes & ſingulos proceſſus & ſententias contra tenorem & mentē noſtræ inhibitionis huiuſmodi latas & habitas, & in poſterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcumque inde ſecuta, declaramus nullà, irrita, & inania, nulliuſque extitiſſe vel exiſtere roboris vel momenti. Necnō quicquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentatū forſan eſt hactenus, vel in poſterū cōtigerit attentari; etiā decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & ſingulos ordinarios, & officiales commiſſarios & delegatos eorum, qui ſe de dignitatibus ac beneficijs eccleſiaſti-

E Xhibita.] a ¶ Conſtitutionem.] quę incipit, Suſcepti. & eſt vna de xx. gloſſatis per Zenzelinum, & poſita ſub tit. de elect. Et inter has repetitur cum gl. Gulielmi de Monte Lauduno in titul. ne ſede Vacante.

cis quibuſcunque officialium, aut negotia huiuſmodi apud dictam ſedem proſequentium prædicto rum, eos illis forſan priuando atque priuatos decernendo ſeu declarando, vel cuiuſcumque priuatio nis prætextu illa perſonis alijs conferendo, ſeu de illis in eos quomodolibet ſe intromittẽdo, tam dantes quàm in recipientes, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus, quas volumus eos ipſo facto incurrere. A qua quidem excommunicationis ſententia abſolui nequeant, niſi a nobis, vel per nos deputandis, præterquàm in mortis articulo conſtituti.

Dñtes & recipientes quandoque ęqualiter puniunt.

¶ Præmiſſa autem à die affixionis præſentium ad valuas baſilicę principis Apoſtolorum de Vrbe, ex certa ſcientia quoſcumque ligare volumus & arctare. Non obſtantibus Apoſtolicis & quibuſcumque generalibus, aut prouincialibus, aut ſynodalibus concilijs, edictis, conſtitutionibus, ordinationibus, & Apoſtolicis priuilegijs, per quæ effectus præſentium impediri poſſet quomodolibet vel differri, etiam ſi de illis eorumque totis tenoribus habenda eſſet in præſentibus mentio ſpecialis: & quæ præſentibus volumus habere pro ſufficienter expreſſis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis [c] declarationis, conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ M. cccc. xxxii. octauo idus Martij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

¶ Ioannes xxij. Magiſtro & Fratribus hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolymitani.

¶ Præmiſſo tenore duarum conſtitutionum, dicit quod hoſpitalarij ſancti Ioannis ex ſtatuto, conſuetudine, uel priuilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, ſi in illis eſſent reſidentes.

CAP. IIII.

E Xhibita nobis ex parte veſtra petitio continebat, quòd dudum poſt conſtitutionem [a] per nos editam, qua ſpecialiter & expreſſe cauetur, quòd habentes annalia
10 in eccleſijs de conſuetudine, priuilegio vel ſtatuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel ſecundi, vel alterius cuiuſcumque ſequentis anni beneficiorum vacantium ſibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra ſummam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipſorum conſueuit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cuiuſuis priui
12 legij, conſuetudinis, vel ſtatuti, quouis modo perciperent: ſed ipſius ſummæ perceptione dumtaxat deberent eſſe contenti, totali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus illos ſoliti eſſent cum integritate percipere, mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus beneficia
13 dimittere ſummam memoratam, quo caſu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam conſtitionem fecimus, in qua ſpecialiter cauebatur, quòd ſi huiuſmodi beneficium obtinentes in eccleſia, in qua ſpecialiter illud beneficium exiſteret, minime reſiderent, ad debitum ſeruitium impendendum capitulo eiu
14 ſdem eccleſiæ nihil deberet accreſcere, cum ceſſante cã † ceſſare debeat pariter quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius ſatis innui videbatur: quòd fructus beneficiorum non reſidentium accreſcere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo quod in declaratione dicta non continetur expreſſe de perceptione annalium beneficiorum
15 vacantium vobis debitorum de prædictis conſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto, quo ad fructus non reſidentium in eiſdem, qui vobis accreſcere debent, nullum adhuc commodum aſſequi potuiſtis, licet (vt præmittitur) dicti fructus capitulo non accreſcant. Quare nobis humiliter ſupplicaſtis,
16 vt quod in huiuſmodi declaratione noſtra tacite innuitur, declarare expreſſius dignaremur. Nos itaque petitionem veſtram iuri conſonam æſtimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati veſtræ prouidere volentes, præſenti oraculo declaramus, quòd fructus prædictæ eccleſiæ vel beneficij vacantis, cuius annalia in quibus conſiſtunt,

† L. adigere. §. quamuis. ff. de iure pat. c. cũ ceſſãte de app.

Annalium perceptio multiplici iure poteſt competere.

Petitio iuri cõſona exaudiri meretur.

ſtunt, debentur vobis ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiuſmodi (ſi in eccleſia vbi illa conſiſtunt perſonalē reſidentiam facerent) deberetur, ſi non reſideāt ibidem vere vel interpretatiue, vtpote per ſpeciale priuilegium Apoſtolicum, vel aliàs ex cā rationabili ab huiuſmodi reſidentia legitime excuſentur, cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accreſcat, vobis accreſcere debet ſecundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratę. Nulli ergo, & cætera, vt ſupra. Datum Auinione Calen. Martij, Pontifi. noſtri anno quinto.

Beneficiatus à reſidentia faciēda quōque excuſatur.

De pœnis.

¶ Ioannes xxii.

¶ Epiſcopus Caturcen. propter varios exceſſus per ipſum perpetratos, præſertim quia ſedi Apoſtolicæ, ſuis ſubditis & ſibiipſi iniurioſus fuerat, varias pœnas incurrit, quoniam perpetuæ depoſitionis ſententiam meruit, priuatusque fuit pontificali, ſacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerē condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur, vt ſcilicet cognoſcamus crimina & exceſſus, quibus prælatus deponi poſſit. Facit ad hoc cap. veritatis. extra de dolo & contu. & cap. ex litteris. & cap. tanta eſt clauis Petri. de exceſ. præl. Et niſi antiqui libri hoc capitulum ſub titulo, De pœnis, annotauiſſent; ſub titulo, De exceſſibus prælatorum, poſitum fuiſſet.

CAP. VNICVM.

Diuinis exemplis, quæ noſtrorum debent eſſe actuum regula, patenter inſtruimur, aures noſtras ſubditorū à ſuis præpoſitis oppreſſorum indebite, & aggrauatorū iniuſte, non obturare clamoribus, ſed ipſis ipſas potius compaſſiuis affectibus inclinare, vt ſi per ſolertis inquiſitionis indaginem clamores huiuſmodi opere † completos eſſe viderimus liberationis opportunæ remedium ſollicitis ſtudijs apponamus, pœna nihilominus debita puniturí in hanc patratorum qualitatem exceſſuum illicitos oppreſſores. Omnipotens etenim Dominus audito † clamore populi ſui propter duritiam eorum, qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum deſcendit: Et ſummi templi præpoſito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas inique diuerterat, comminando, ſic ait: † Expellam te de ſtatione tua, & de tuo miniſterio te deponam. Dudum ſiquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili ſubditorum deferentibus nobis, Hugonem Geraldi olim Caturcenſem epiſcopum, de multiplicatis exceſſibus, oppreſſionibus grauibus, enormibuſque criminibus eſſe reū: nos mala huiuſmodi nolentes ante credere, quàm probare, ſuper illis inquiſitionem per nos & alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquiſitionis ipſius viſo, & examinato proceſſu, luculenter inuenimus, quod eius fuerat vitioſus ingreſſus, cum per ambitionem nimiam, & per abrupta ſimoniacæ prauitatis ad pontificalem aſcendiſſet honorem. Progreſſus autem eius (vt execrando conueniret initio) iniurioſus extiterat quo ad tria: Primo videlicet quo ad Apoſtolicam ſedem; cui (licet ipſum honoraſſet in multis, & tandem ad epiſcopalis dignitatis apicem promouiſſet) terga vertens, non faciem, contēptum pro gratia, maleficiū pro beneficio, & vituperium retulit pro honore: Appellationibus interdum ad ſedem ipſam ab eo vel officialibus eius per ſubditos oppreſſos emiſſis, nedum deferre contemptibiliter renuens, ſed eas verbo vilipendens, & facto ſuis præcipiēdo miniſtris, quòd de appellationibus huiuſmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppreſſiones debuerat eſſe appellatio ipſa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per ſpoliationem beneficiorum, & aliàs indebite affligendo multipliciter, non abſque vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipſo præſtitum dictæ ſedi: nec veritus matris Eccleſiæ tranſgreſſionem apertam, nonnullis quādoque per ſuas patentes litteras de vacaturis mandauit beneficijs prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & ſuſpectas: pernicioſus etiam fuit & frequens litterarum Apoſtolicarum abuſor. Secundo vero quantum ad ſubditos, erga quos non pij prælati vel paſtoris peregit officium, quinimmo tamquam fur improbus, crudeliſque tyrannus ſub pallio charitatiui ſubſidij incuſſis

† Gen. 18.

† Exodi cap. 3.

† Eſa. 22

Prælati nō debēt eſſe creduli.

Appellatio eſt remediū cōtra oppreſſiones.

Prælatus erga ſubditos paſtoris officiū peragere dēt.

terroribus, violentijs, & iniurijs illatis, doloſis inductionibus & fraudibus exquiſitis veluti recurſor iniquus, extorſionibus eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc aliàs nimium exceſſiuas & eccleſiis importabiles, vtpote multiplicato euictionum numero canonibus †diffinito, interdum per ſe, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito viſitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, ſed ad ſaturandæ cupiditatis affectum, impenſo, ad alios quæſtus illicitos & damnatos ſuum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de cauſa curauit. Et cum inuenit ſubditos ſuis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumnioſas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuerſa eis grauamina ſubdole procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitime, nec conuictos etiam aut confeſſos ſuis priuauit beneficijs, occaſionem pro cauſa confingens, non rationem his, ſed tyrannidem potius proſequens perſonalem.

† Vide cõciliũ Lateranen. ſub Alexãdro iij. cap. 4. Conciliũ. Lateranẽ. ſub Innocen. iij ca. 33. Conciliũ Oxonienſe ca. ut ſingula. & Conciliũ Tridẽ. ſeſſio. 24. de reformat. cap. 3.

Multa falſa ſcienter inſtrumenta dictauit, per ſuos illa faciens notarios publicari: & vt illis qualem ipſe habuerat ad eccleſias præberet ingreſſum, inſtituere ei præſentatos, ſeu inſtitutionis ſuæ eis concedere litteras ſæpius renuit, niſi primitus certa ſibi & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa eccleſiaſtica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc vero ſimpliciter in ſuis manibus reſignata modo iure, (vt prætendebat) ordinario, modo ſuper hoc (ut dicebat) Apoſtolico munimine indulto, de facto ſcienter contulit interuenientibus fraude, pacto, & ſimoniaca prauitate: ſubiectas ſibi eccleſias occupans earum redditus vſurpauit: & ſic in ſuis fuit corruptus iudiciis proceſſum eorum & finem in pecuniarium commodum ordinando, quandoque iuſtificans impium, innoxium iniuſte condemnans. ſic & alios corrumpere iudices pro obtinenda ſuper oppreſſionibus inchoatis iniuſta victoria niſus fuit.

Tertio, quantum ad ſe, vt qui ſibi nequam exiſteret, nulli alij bonus eſſet: ſuæ namque famæ prodigus ſe periuriis patenter inuoluit, irregularitatiſque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus ſuum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo ſe dudum fœdauerat, pontificali poſtea decoratus honore, in ſua ponere gloria maculam, & fœmora ſua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius ſic reprehendendi ingreſſus, ſic ſcandaloſus, pernicioſus exemplo progreſſus, vt vitio huiuſmodi ſiue culpis neſcius finem imponere & perculoſus egreſſus, cum adeo foret in ipſo habituata malitia quòd, remanente ſibi ad ſolita facultate) in iniquitatis opere voluntas ſibi deficere minimè ſperaretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud ſolum æſtimamus ſalubre remediũ, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel poſſe. Nos itaque ſuper præmiſſis & pluribus aliis eius nefandis exceſſibus cum fratribus noſtris ex ſano conſilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui ſe omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quippe ob ſuas iniquitates ne præſit, eſt abiectus à Deo, ſuis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam priuatum à Domino, de conſilio omnium, & ſingulorum fratrum ipſorum perpetuæ depoſitionis ſententiam duximus promulgandam: pontificali eum & ſacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: vt ibi committendis ceſſantibus, agat pœnitentiam de commiſſis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinione xv. Calen. Iunii, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

De pœnitentijs, & remiſſionibus.

¶ Bonifacius Octauus.

¶ Centeſimo quoque anno viſitantibus baſilicas Petri & Pauli Apoſtolorum pleniſſima peccatorum venia conceditur.

CAP.

Antiquorum.] ¶ Hæc epiſtola ſatis groſſe fuit cōpoſita. Et habet ſex partes. Primo, ſuper remiſſionibus & indulgentijs conceſſis accedentibus ad Eccleſiā principis Apoſtolorum de Vrbe fidam antiquorum relationem commemorat. Secundo, §. Nos igitur. remiſsiones & indulgentias hmōi confirmat⁹, approbat & innouat. Tertio, §. Vt autem. accedentibus ad eccleſias beatorum Apoſtolorū Petri & Pauli de Vrbe, vere præmitētibus & confeſsis pleniſsimam indulgentiam peccatorum dat. Quarto, §. Statuentes. quid pro ndulgentia p̄dicta dictis vere pænitentibus & confeſsis fieri oporteat ſtatuēdo taxat. Quinto, §. vnuſquiſq; e tamen. antipophorizat. Sexto, § Nulli. inhibens præmiſſa non infringi, vult, vt ſec⁹ facientes maledictionem incurrant.

Vide doctores ſcholaſticos lib. 4. ſent. diſt. 19. 20. & 21. ind.n. fiēt aper ta quę tradunt in textu & gloſsis. ad de Roffen ſem ꝯ Lutherū, ar. 17 & aliquot ſequētibus.

CAP. I.

Antiquorum † habet fida relatio [a], quòd accedentibus ad honorabilem baſilicam [b] principis Apoſtolorum [c] de Vrbe [d], conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum, [e]. ¶ Nos igitur, qui iuxta officij noſtri debitum ſalutem appetimus & procuramus libentius ſingulorum, huiuſmodi remiſſiones & indulgentias omnes & ſingulas ratas, & gratas habentes [f], ipſas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præſentis ſcripti patrocino communimus.

¶ Vt autem beatiſſimi Petrus & Paulus Apoſtoli eo amplius honorentur quo ipſorum baſilicæ de Vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipſi ſpiritualium largitione munerum ex huiuſmodi frequentatione magis ſenſerint ſe refertos [g]: Nos de omnipotentis Dei miſericordia, & eorundem Apoſtolorum eius meritis & auctoritate confiſi, de fratrum noſtrorum conſilio, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, omnibus in præſenti anno milleſimo treceteſimo à feſto Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centeſimo ſecuturo, ad baſilicas ipſas accedentibus reuerenter vere pænitentibus & confeſſis [h]: vel qui vere pænitebunt & confitebuntur [i] in huiuſmodi præſenti & quoli-

a ¶ Relatio] ad quā recurrendū eſt in antiquis. ff. de lega. 3. ſi chorus. §. 1. extra de prob c. cum cauſam.

Baſilica quid eſt.

b ¶ Baſilicam.] ideſt eccleſiā ext. de relig. dom. c. 1. 16. q. 7. omnes baſilicæ. Et proprie eſt domus regia, vel palatium regis: ſed modo per tranſlationem dicitur eccleſia, quia eſt palatium ſummi regis.

c ¶ Apoſtolorum.] ideſt beati Petri, qui primatum habuit, & ſucceſſores ſui in Eccleſia Dei. 21. diſtin. in nouo.

d ¶ De Vrbe] loquitur vulgariter: nam loquendum eſt vt plures. arg. extra de tranſla. epiſc. inter corporalia. §. ſed neque. nam re vera eccletia ſancti Petri non eſt in Vrbe, ſed in ciuitate Leonina & minus eccleſia ſancti Pauli, de qua etiam dicitur, quòd non eſt in continentibus ædificijs. Quid autem importet hoc nomen, Vrbs, villa, ciuitas. not. extra. lib. 6. de ſenten. excommu. ſi ciuitas.

e ¶ Peccatorum] ideſt pœnarum pro peccatis debitarum, ſic ponitur 2. Machab. 12. in fi ibi, ſancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.

f ¶ Habentes.] per hāc ratificationē & confirmationē non ratificantur niſi legitime conceſſa. extra lib. 6. de reſcrip. ſi gratioſe. §. fi. extra de elect. dudum 2. §. pen.

g ¶ Refertos.] non refectos, quia refectio proprie eſt corporis, ſed refertio eſt proprie mentis; vnde dic, refertos, ideſt plenos. bene fartos, obeſos ſeu craſſos. Et deſcendit refertus de refercio, cis, quod componitur de re & farcio, cis. Ioan. Monachus.

h ¶ Et confeſsis.] qui eſt vere pęnitens & cōfeſſus, hēt veniā culpę, quam ſolus Deus in contritione remittit q̄ non datur niſi correcto. extra li. 5. de reg. iur. peccati venia. & pœna æterna debita pro culpa mortali commutatur à Deo in pœnam temporalē. Nam ſicut culpa reſpectu illius in quem commiſſa eſt, fuit infinita, ſic & pœna debet eſſe infinita, cuius infinitas tollitur ꝑ remiſsionem culpæ. Sed quanta remaneat, ignorat miniſter Dei, qui in pęnitentiæ ſacramento aliquam portionē illi⁹ pœnæ remittit. vnde miniſter Dei poſt præmiſſa arbitratur de pœna, quā credit ſupereſſe ad arbitriū ſuum, & ſic intelligiſ, ꝙ omnes pænitentiæ ſunt arbitrariæ. 16. q. 7. tempora. extra de pænit. & remiſ. quæſitum. & c. ſeq. Tanta tamē poſſet eſſe contritio cōfitentis, ꝙ nedum culpa, ſed pœna prorſus tolleretur: verū quia hoc eſt dubium apud homines, miniſter Dei præſertim vicari⁹ Chriſti & ſucceſſor Petri iſtam pœnam certis de cauſis vt hic, & in voto vltramarino, & quibuſdam alijs commutat in certos actus ſatiſfactorios. Sed pone: iſte miniſter minus diſcrete, ſeu ſine cā legitima taxat: nunquid confeſſus ad plus tenebitur? Dic ꝙ ſic, vt ſuppleatur quod de iure deficit. ff. de re iud. l. 4. §. ſi quis condemnatur, & hoc requirit virtus diuinæ iuſtitiæ, manet ergo Petri iudiciū, vbicunq; ex ipſius æquitate fertur iudiciū. 24. q. 1. manet. 11. q. 3. tunc vera. eſt. n. ſibi cōmiſſum diſpenſare [1], id eſt diſcrete penſare, non diſsipare. ff. de offi. procu. Cæſa. l. 1. nec nego, quin ſit abſolutus, ita ꝙ pœna æterna commutata eſt in temporalem: quia hoc video in eo qui non eſt miniſter. extra de ele. dudū 2. Et ibi eſt abſolutus non ꝑꝑ ſacrūm fidei, ſed ꝑꝑ fidē ſacramenti: ſed indiſcretio miniſtri in hoc ſe onerantis vel mei confitentis à debita pœna tꝑali me non releuat cōfitentem. Et dic, confeſsis propoſito & facto.

Peccati pœna dēt eſſe infinita.

Qualiter intelligatur, ꝙ pænitentiæ ſunt arbitrariæ.

1 Diſpēſare vnde dicitur.

i ¶ Confitebuntur.] facto, ſunt tñ confeſsi propoſito, aliàs non ſunt filij Dei, ſed inimici. Tu dic: confitebūtur & propoſito & facto. Sed cum opera viua ad vitam æternam valeant, & mortificata viuificari poſsint, dic qualiter opera mortua vt labor itinerationis hic expreſſus in mortali peccato factus poſsit prodeſſe ad remiſsionē pęnarū, ꝑ peccatis debitarū, licet poſt laborē hmōi ſit vere pænitens & confeſſus. Et notandum [2], quod ad hoc quod indulgētiæ valeant, quattuor principaliter requiruntur. & quintum ēt huic propoſito poteſt addi ratione materiæ. Requiritur enim auctoritas in concedente, idoneitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintum quod addi poteſt, cōgruitas in tēpore. Primo ergo requiritur auctoritas in concedente, q̄ typica eſt, & principaliter reſidet in ſummo Pontifice; ſicut. n. videmus quòd in corpore natu-

2 Indulgētiæ vt valeāt, quot requiſita exigant, vide beatum Th. in q̄nib. additis ad 2. par. q. 25. ar. 2.

naturali vnicũ eſt caput, in quo poſiti ſunt oẽs ſenſus, ſic in corpore myſtico quod eſt Eccleſię, eſt ponere caput vnum habens plenitudinẽ poteſtatis. Hoc.n.ſic eſſe voluit ordinatio diuina. Et huic concordat rõ recta. voluit namq; diuina ordinatio, ꝙ eccleſia militãs repræſentaret Eccleſiã triumphantẽ. de quib. not. ſup. 6. lib. de ele. fundamenta. Vnde Io. in Apocaly. Vidi, inquit, Hieruſalẽ deſcendentẽ de cælo: quia Hieruſalẽ terreſtris, hoc eſt Eccleſia militãs, exemplificata eſt & formata ad inſtar cæleſtis Hieruſalẽ, q̃ ſurſum eſt, quę eſt mater noſtra: videlicet Eccleſiæ triũphantis. Ibi autem ſm beatum Dionyſium nouẽ ſunt ordines angelorum ſub triplici hierarchia diſpoſiti Et eſt ordo ſub ordine, & tandem oẽs ſub vno capite qđ eſt vnus Deus. & ſi ibi velimus amplius aſcẽdere, inueniemus ꝙ pluralitas diuinarũ perſonarũ reducit̃ ad vnitatem eſſentiæ, rõnem illius ordinis diuina ſapientia in Eccleſia militante voluit exemplari. Vñ in Iob dr̃: Numquid noſti ordinẽ cæli & ponis rõnem eius in terra? Si aũt in Eccleſia militãte eſſet ponere duo capita de pari ſe habentia, quorum vnum alteri minime ſubderet̃, non eſſet rõ cæleſtis ordinis congruenter in ea poſita. Sed tũc rõ cæleſtis ordinis proprie & pfecte in terra ponitur, ſi cuncti gradus platorum & principatuũ ſub vno capite collocent̃, & ei obediant & ſubdãtur: hmõi aũt eſt ſolus Romanus Põtifex vicarius Chriſti & ſucceſſor Petri: cui in hmõi deſignationem dictũ eſt à Dño, Tu vocaberis Cephas qđ interpretat̃ caput: huic ẽt veritati cõcordat rõ recta. Nã ſm Proculũ oĩs multitudo reducitur ad vnitatem. Et ſm Philoſophum, in vnoquoque genere eſt reperire vnum primum & ſupremum, quod eſt menſura & regula omnium aliorũ in illo genere contentorum. Et alibi, Monadem ſequit̃ dyas. Oportet igit̃ ꝙ multitudo hoĩum reducatur ad vnum, & in genere hoĩum ſit reperire vnũ hoĩem primum, qui ſit ſupremus in illo genere, qui ſit mẽſura & regula oĩum aliorũ hoĩum: hmõi aũt eſt Romanus Pontifex, qui eſt inter oẽs homines ſupremus, exiſtẽs menſura & regula directiua oĩum aliorum, cui plene oẽs catholici ſimpliciter ſunt ſubiecti. Ad vltimũ aũt intantum ſe extendit iſta ſubiectio, ꝙ qñ plenitudo gentium intrauerit, ut oĩs Iſrael ſaluus fiat, ſicut dicit Apoſtolus ad Romanos 11. c. Tunc oẽs nationes orbis terrarum huic vnico capiti ſubijcientur, & obedient. Et tunc implebitur illud quod ait Saluator in Io. Erit vnum ouile, & vnus paſtor Sicut ergo in corpore materiali eſt ponere caput vnum, in quo ſunt oẽs ſenſus, ſeu plenitudo ſentiendi; ſic in Eccleſia militante (ne ſit tamquam corpus monſtruoſum ſi duo haberet capita) eſt tantum ponere vnum caput, videlicet Romanum Pontificẽ, in quo eſt plenitudo ptãtis, & auctoritatis, q̃ ſiquidem ptãtem contulit ei Dominus qñ beato Petro dixit, Quodcunq; ligaueris ſuper terram erit ligatũ &c. & quodcunq; ſolueris, &c. Ipſe aũt Romanus Pontifex eſt, qui conceſſit iſtam indulgentiam, & in ipſo (vt iam oſtenſum eſt) plenitudo reſidet ptãtis. Et ſic patet primum, videlicet ꝙ eſt auctoritas in concedente. Scđum eſt idoneitas in recipiente. Nam ſm Philoſophum actus actiuorum ſunt in patiente diſpoſitio. Nam theſaurus Eccleſiæ non applicatur niſi ei q̃ eſt membrum Eccleſiæ. 11. q. 3. nihil ſic debet. 23 q. 4. ſi quis à catholica. Et certum eſt ꝙ remanẽte culpa non remittitur pœna, quia ſm Auguſt. non dimittit Deus dedecus culpæ ſine decore iuſtitiæ. Si aũt manẽte culpa remitteretur pœna, eſſet dedecus culpæ ſine decore [r] iuſtitiæ, & ſic eſſet aliquid inordinatum in vniuerſo: quod diuina ſapientia non permittit. arg. in auth. de hæred. & falc. § inordinatũ. coll. 1. Oportet ergo ꝙ capax indulgentiæ ſit purgatus à culpa, quod fit in contritione, ille ergo eſt habilis indulgentiam recipere, qui eſt vere pænitens & confeſſus. Et hoc tangit̃ in forma indulgentiæ, cum dr̃ ꝙ vere pęnitentibus & cõfeſſis hæc indulgentia ſit conceſſa, non alijs. arg. C. de re milit. cum allegatis. li. 12. extra de appel. paſtoralis.

Hieruſalem eſt & terreſtris & cæleſtis.

Cephas dicitur caput.

Indulgẽtia ſolis idoneis concedit̃.

r Al. pudore.

in fine. Tertiò requiritur pietas in fine, hoc eſt honor Dei & Exaltatio fidei: in omni. n. conceſſione indulgentiarum eccleſiaſticarum finaliter dẽt attendi, vt ꝑ hoc Deus honoretur, & fides exaltet̃ catholica. Quartum eſt vtilitas in opere, hoc eſt, ꝙ opus quod pro indulgentia obtinenda imponitur, ſit vtile & ordinabile ad finem prædictum, ſ. ad honorẽ Dei, & exaltationem fidei. Circa quod aduertendum eſt, ꝙ in cõceſſione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, ſed genus operis: indulgentia. n. principaliter reſpicit gratiam, non meritum, aliàs non diceretur indulgentia. Si. n. quis offendiſſet regem vel principem, ita ꝙ ꝓ offenſam hmõi mereretur ſm legem patriæ manu vel pede truncari, & vt liberaretur a tali pœna, quam meruit, offerret principi duo vel tria millia florenorum, talis liberatio remiſſio dici nõ mereretur, ſed potius redemptio & quædam commutatio. arg. ff. de contrahen. empt. l. 1. Si aũt rex condonaret ei pœnam hmõi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret; tunc talis liberatio remiſſio vocaretur: ergo indulgentiæ eccleſiaſticæ principaliter reſpiciũt gratiam, non meritum; meritum dico proprium, reſpiciunt tñ meritum alienum, ſ. meritum Chriſti, immo ſuper illud fundantur, & ex illo ſumuntur Paſſio nãque Chriſti exceſſiua fuit, vnde & exceſſus vocatur in Luca: vbi dr̃ quod in transfiguratione Chriſti apparuerunt Moyſes & Helias cum eo, & dicebant exceſſum, quem completurus erat in Hieruſalem, vnica enim gutta ſanguinis tam pretioſi ſuffeciſſet pro redemptione totius mundi Nam ꝑ coniunctionem humanitatis cum diuinitate, quantulacunq; paſſio Chriſti, perpeſſa pro redemptione noſtra, habebat pretium infinitum. Noluit aũt Chriſtus quod exceſſus iſte fruſtra fuiſſet, & ꝙ de nihilo nobis ſeruiret: ſed voluit ꝙ eſſet theſaurus eccleſiæ per ſuum vicarium Romanũ Pontificem pro fidelibus loco & tempore diſpenſandus, diſpenſatur aũt cum eis, cum indulgentiæ conceduntur. Nam ꝑ vnionem capitis & membrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris, & quia ſic per alienum meritum, non per proprium meritum liberantur à pœna, ideo quantum ad ipſos liberatio dr̃ remiſſio, ſeu indulgentia, licet quo ad Chriſtum qui hoc nobis meruit, vocetur redemptio copioſa. vnde in Pſal. Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eũ redemptio. Nec eſt timendum ſeu phantaſtice optandum, ꝙ per talem diſpenſationem theſauri, q̃ fit in collatione indulgentiarum, præfatus theſaurus in aliquo minuatur: Nã ſi oẽs catholici vtriuſque ſexus per vniuerſum orbem diſperſi, in hoc anno centeſimo pro hac indulgentia obtinenda venirent ad vrbẽ, & perfecte præfatã indulgentiã obtinerent, tota oĩum indulgentia in minori portione ſe haberẽt ad theſaurũ, ex quo ſumit̃, quàm ſit proportio vnius guttæ aquę ad totum oceanum, vel vnius grani milij ad montem ſancti Bernardi: quia finiti ad finitum eſt proportio aliqua: finiti vero ad infinitum nulla: ꝑ infinitatem. n. ſuam præfatus theſaurus ex diſpenſatione ſua non diminuitur, nec decreſcit. Verſus.

Mille licet ſumant, deperit inde nihil.

Quia ergo indulgẽtię reſpiciũt principaliter grãm, non meritum proprium: ideo in indulgentijs conferẽdis non attenditur principaliter quantitas operis, vñ in præſenti indulgentia, Romanis, qui viſitando Apoſtolorũ baſilicas ſatis parum laborant, pleniſſima conceditur indulgẽtia, ſicut eis qui de vltimis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Hiſpaniarumque finibus accedunt cum multis laboribus & expenſis. ꝙ attenditur ergo in iſtis indulgentijs conferẽdis principaliter nõ quãtitas operis, ſed genus operis: hoc eſt dictu, ꝙ opus, ꝙ pro dicta indulgentia obtinenda imponitur, ſit opus tale, quod ordinetur ad finem pręfatum in collatione indulgentiarũ intẽtum, qui eſt videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus Eccleſiæ i vrbe exiſtens. Peregrinatio vero ad præfatas beatorum Apoſtolorum

Indulgẽtia eſt cõcedẽda in honorem Dei & exaltationẽ fidei.

Remiſſio differt à redẽptione.

Indulgẽtia ſuper Chriſti meritum fundatur

Theſaurus Eccleſiæ per diſpenſationem eius nõ minuitur.

Indulgẽtia tanta conceditur Romanis, quãta venientibus à remotis.

ſtolorū baſilicas, ad honorē Dei, & exaltationē fidei, vt plurimum ordinaꝫ: per hoc enim ꝙ ex tali peregrinatione ſācti Apoſtoli honorātur, Deus in ipſis ſe reputat honorari. ipſi enim pro Chriſti honore conſeruando & dilatando, ſeipſos expoſuerunt ſupplicijs in vita pariter & in morte: ipſe autem Dominus ſe honorātes honorare decreuit: vnde dicit in 1 lI. Regum 2. c. Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica no modicum exaltaꝫ, eo ꝙ ex omnibus Chriſtianitatis finibus fideles confluunt ad ortum fidei, ad baſilicam videlicet ſācti Petri.

Fides Petri nō deficiet.

Nūc cernit apertiſſime beatus Petrus orationem illam exauditam, quam Chriſtus ad patrē ſuum fudit pro eo dicens: Ecce rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua. videt enim ꝙ vndiq cateruatim ruunt fideles populi ad ipſius baſilicam, fidem catholicā ꝓfitentes, vnde fit videlicet ꝙ eius fides ſecūdum Chriſti rogationē nō deficit, ſed magis ꝓficit manifeſtiſſimis incremētis. Olim verū eſſe poterat ꝙ Bernardus dicit, An nō limina Apoſtolorum magis ambitio q̄ deuotio terit? Sed nūc econtrario poteſt dici, ꝙ deuotio, non ambitio limina Apoſtolorum terit, & eorū baſilicas frequētat, ſeu frequentare facit. O quantū credēdum eſt beatiſſimos Apoſtolos exultare, cernētes ſuas baſilicas à populo Chriſtiano cū intēſo feruore fidei populoſius & frequētius quā ſolerēt, & vrgēte deuotione populi accedentium ordine non ſeruato, impetuoſius frequētari, non fuit a diebus antiquis tāta deuotio, nec tantus fidei feruor in populo Chriſtiano, ex quo gaudent non ſolū Apoſtoli, ſed totus etiam cæleſtis exercitus, & cōfundiꝫ diabolus & angeli eius. Sic igiꝫ patet ueritas & ſoliditas huiuſmodi indulgētiæ, in q̄ ſic excellētiſſime cōfluunt quattuor cauſę prædictæ: quæ ad hoc ꝙ indulgētiæ ualeant principaliter requirūtur. Quintum quod poteſt adijci, eſt congruitas ex tempore: cōceſſa eſt enim hæc indulgentia in tempore congruo, videlicet in anno Iubileo.

Annus Iubileus typicus uerū Iubileū figurauit.

In Leuitico ſiquidē legiꝫ, ꝙ annus quinquageſimus erat Iubileus, in quo ſecūdū legis ꝓceptum clāgebāt tūc tubis, & remittebātur peccata: hic legalis Iubileus typicus erat, & uerū Iubileum, qui in aduentu Chriſti ſumpſit initium, figurabat. Ad hoc enim Chriſtus venit, vt remiſſionē & indulgentiā ꝓdicaret ſpiritualiū debitorū, videlicet peccatorū. unde ipſe per Eſaiam dicit, Eſa. 61. c. Spiritus Dñi ſuper me: eo ꝙ unxerit me: ad Euangelizāndum pauperibus miſit me. Et ſequitur: ut prædicarem captiuis indulgētiam. Ecce tuba prędicationis, Ecce indulgentia ſine remiſſiō debitorum. Et in exordio prædicationis ſuæ ſic orſus eſt: Pęnitētiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, in quo uerbo, forma & efficacia pſentis indulgētiæ continetur. hæc enim indulgentia ſolis pænitentibus & confeſſis conceditur: & eis regnum cælorum propinquiſſimum eſſe facit. Et qa Chriſtus in ortu ſuo ſecundum communem curſum humanę naturę fari nō poterat: ideo in Iubileo iſto clāgentes pręmiſit, ut dicitur in Luca ſecundo c. Facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantiū Deū & dicentium, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus, &c.

Pax non eſt impijs

Quādiu enim eſt in peccato aliqs, nō eſt ei pax cū Deo: qa ſecundū Eſaiam c. 48. Non eſt pax impijs, dicit Dominus: remiſſa culpa, remanente pænæ debito nondum eſt pax ꝑfecta: ſed utroque remiſſo pleniſſima pax hominibus habetur cum Deo: quod per iſtam indulgentiam obtinetur. A natiuitate igiꝫ Domini noſtri Ieſu Chriſti, in qua verus Iubileus incepit, quilibet ſequens annus quinquageſimus vocari pt rectiſſime Iubileus.

Annus Iubileus non ſine cauſa fuit cēteſimo quoq; anno.

Quod aūt ſummus Pōtifex nō in anno quinquageſimo, ſed in cēteſimo indulgentiā iſtā concederet (ſicut ego ex ore ipſius audiui) duplex ratio mouit eum. Primo, qa vulgatum eſt, ꝙ talis indulgentia in annis cēteſimis a natiuitate Chriſti olim cōcedi ſolebat. Et qa, vt dicit cōmētator, Sermo q famatus ab omnibus, non eſt omnino falſus. Et quia iſtud ſic publice famatū erat & vulgatū, noluit ſummus Pōtifex ꝙ hoc anno cēteſimo in tpe ſui regiminis ſecūdū curſum temporis accedente, populus Chriſtianus hoc munere fruſtrareꝫ. Alia cauſa fuit, qa ob fauorē indulgētię trāſmarinæ, q̄ ſimilis huic extitit, hāc indulgentiā, nō in anno quinquageſimo, qa frequēter euenit: ſed in hoc cēteſimo concedere voluit: & deinceps in quolibet anno cēteſimo ſecuturo, eo ꝙ periodus humanæ uitæ annū centeſimū (niſi in pauciſſimis) non tranſcendit.

Vitæ humanæ periodus cētū annos nō trāſcēdit, niſi in pauciſſimis.

Ad hoc etiā adduci poſſunt alię cōgruentiæ, ex quibus ſequētes aſſumo. Prima eſt, qa per iſtam indulgentiam, quæ vere pęnitentibus & confeſſis conceditur, duplex indulgentia, culpæ uidelicet & pęnæ habetur: & ideo congrue non in quinquageſimo, q ſimplicem remiſſionem denotat, ſed in cēteſimo conceditur, qui duplicē cōtinet Iubileū. Secunda congruentia eſt, qa ſecundum Bedam & Hieronymum numerus cēteſimus tranſit a leua ad dexteram, ſicut etiam dicit gl. ſuper illud de parabola ſeminis: Aliud cecidit in terram bonam, & attulit fructum: aliud quidem triceſimum, aliud ſexageſimum, aliud cēteſimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc ſæculo purgatus a culpa, ſed nō liberatus a pæna, non trāſit a leua ad dexteram, ſed a pæna præſenti tranſit ad pęnam purgatorij, ſed quādo migrat liberatus a culpa & pæna, tranſit a leua ad dexterā. Et qa pſens indulgentia ſic diſponit hominē, ut ſi pæna adempta decedat, tranſeat abſque medio a leua præſentis aduerſitatis ad dexteram æternæ fælicitatis. & idcirco in anno cēteſimo cōgrue cōceditur: q quidem cēteſimus eſt numerus tranſiēs a leua, ad dexteram, ſicut dixi. Tertia, quoniam ille Iubileꝰ de quo agitur Leuit. 25. redire faciebat tēporalia, ſed iſte ſpiritualia: & ideo non eſt mirum ſi duplicetur tempus.

Numerus centenarius ē perfectus.

Quarta, hęc indulgētia pleniſſima per numerum magis ꝑfectum, ut eſt cētenarius, debuit deſignari: ꝓ tāto, quia uſque ad ipſū fit aſcēſus per continuam adiectionē unitatis ad ꝓcedētem numerum: & vltra ipſum tali modo nō procediꝫ, ſed fit egreſſus ad principium numeri, ſcilicet ad unitatē. Et ulterius tali modo uſque ad aliū cētenariū fit proceſſus, quod non eſt in aliquo alio numero. Quinta, quadrageſima eſt numerus abūdās, reddēs in ſua abūdātia quinquageſimam. Et eſt duplex quadrageſima: vna deletiua mali, vt vulgaris: alia operatiua boni, ut illa q̄ eſt inter Paſcha & Aſcēſionē Dñi: & per has duas quadrageſimas homo habēs gratiam in duabus quinquageſimis abundat. Et per hāc in centeſimo abundanter in gloria creſcit.

Quadrageſima ē duplex.

Et dic arg. quòd iſte textus non dat liberationem purā, ſed ſub cōditione, & quādo aliquid eſt conceſſum ſub cōditione, nō reſpicit tempus ipſius conceſſionis, ſed cōditionis exiſtentis. ff. de condi. & demonſt. l. cū qui. & ibi no. ff. de leg. 2. l. nō oportet. & ideo in hac cōceſſione reſpiciā nō tēpus conceſſionis ipſius, ſed cōditionis exiſtētis. Et ꝙ hic ſit cōditio, liquet ſic: quia hæc dictio, qui, iūcta cū uerbo futuri tēporis, cōditionem importat. ff. de leg. 1. l. Stichū ff. de auro & ar. leg. Quintus. Et tūc ad arg hic nō conſequitur quis indulgētiā ex operibus mortuis, vt cōcludit arg. ſed ex exiſtētia cōditionis, ut eſt oſtēſum. vnde cōſiderato opere, quod eſt uirtuoſum de genere, & ab agente fit pia, & recta intētione ſecūdū dictamē rectæ rationis, quo ad bonū homo naturaliter inclinatur: tale opus pt dici aliquo modo viuū & meritoriū, licet non perfecte, ſaltem merito cōgrui, licet non merito cōdigni. Et ꝓ tali opere dari poteſt indulgētia, cū fuerit diſpoſitus per pænitētiā ſubſequentem.

Indulgētia alicui conceſſa ſine cauſa an ualeat.

Sed ponamus ꝙ Papa alicui exiſtenti in gratia concedat indulgentiā ſine cauſa rationabili nō facienti opus bonum, pro quo eſt indulgentia merito cōcedenda, quæritur, vtrum valeat. Videꝫ ꝙ ſic: quia Papa habet plenitudinem poteſtatis, nec hēt ſuperiorem, quem ſequi debeat, & a quo debeat regulari: ergo ſi det ſibi indulgētiam, tenet: & ualet ei cui daꝫ, quia capax eſt: ſed Papa qui omnia &

præcipua

præcipue maiora agere debet cum diſcretione & ſecũdum iudicium rectæ rationis, peccat in ſic concedendo. Sed dicendũ ꝙ licet Papa habeat plenitudinẽ poteſtatis quantum ad omnia bona eccleſiaſtica, temporalia & ſpiritualia, non habet tamen illã ut dominus ſed ut miniſter & diſpenſator domini principalis: vñ licet non habeat ſuperiorem in terris, cum tamen habet in cę'is. Et ideo diſpẽſatio taliũ bonorũ ab eo nõ debet fieri, niſi in illis caſibus, in quibus veriſimiliter apparet, ꝙ dominus, cuius ſunt huiuſmodi bona, conſenſum adhiberet. ut poteſtas ſuper ratione reſtringatur. 11.q.3. illa. Conſtat autem ꝙ Deo nõ placet, ꝙ tãta bona ſua ſine cauſa rationabili cõcedantur: & ideo talis conceſſio non ualet. Quamuis ergo ille, q̃ eſt verus dñs alicuius rei, ſi illam det alicui ſine cauſa rationabili, poteſt tenere talis donatio. quia fit de cõſenſu dñi: nõ meretur tamen donans, nec agit fructuoſe, ſed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneat̃ agere ſecũdum iudicium rectę rationis: & q̃ ſic agit, fructuoſe agit & meret̃, oportet ꝙ quicunque agit cõtra iudiciũ rectæ rõnis, peccet.

Indulgẽtia anni iubilei ꝑ culpã ſequẽtẽ impeditur.

Item quęritur, q̃dam in bono ſtatu fecit partem iſtorum dierum: & ante cõpletionem labitur in mortale peccatum: & tandẽ illis diebus completis ante annum cõfitetur, an habeat indulgentiam? Dic ꝙ non, q̃a dicta uerba reſpiciũt peccata commiſſa, nõ committẽda. Nam indulgentia illa completa dat remiſſionẽ pœnæ, ſi adſit uera confeſſio & pænitẽtia intra hũc annum, q̃bus remittitur culpa effectiue per ſolum Deum, ſacramentaliter ꝑ ſacramẽtum pænitẽtiæ: & miniſterialiter per miniſterium debitum Eccleſiæ, & indultum non reſpicit futuras pœnas, ſed præteritas. arg. extra de conſue. c. ex parte. Itẽ hæc tota indulgẽtia per xv. dies facta commutat pœnas omnium peccatorum aliàs debitas in hunc laborẽ, & ſic hæc indulgẽtia nõ reſpicit culpas cõmiſſas poſt iter peregrinationis arreptum, ſed ante. Secus dicerẽ in tali caſu: Cõfiteor in ſpeciali quæcũque ſcio, & in generali de alijs: dolens ſuꝑ eo, ꝙ alia quæ commiſi neſcio reminiſci. tãdem ſum memor unius peccati grauis: iſte (ut habetur 4 ſententiarum) de iſto peccato poteſt habere purgationẽ poſt mortem: quod non eſſet, ſi non eſſet vere confeſſus: & ſic uera confeſſio hoc caſu tollit pœnam. Nec obſtat ꝙ ſciens & memorans de peccato illud tenetur cõfiteri: ergo nõ eſt plene cõfeſſus. Dic ꝙ peccatum eſt remiſſum: ſed fit iterato cõfeſſio ſpecialis, ne uideatur cõtemptus: nam poſtquam ſcit, nec confitetur: ex ſuo cõtemptu nouo ligatur. extra de ſent. excom. per tuas. §. nos igitur. vnde ſicut vere cõtritus hẽt remiſſionẽ culpæ, habẽs propoſitum confitendi poſtea: & ſi non confiteatur cum poteſt, peccat: ſic cõfitens in genere de neglectis, & poſtmodum reminiſcens, tenetur ad confeſſionem: primo tñ erat remiſſio culpæ: & ꝑ conſequens pœnæ ꝑ hanc indulgentiam.

Pęnitẽtia pro peccatis iniuncta ante indulgentiã per illã an tollatur.

Item quęro: Aliq̃s fuit vere pęnitẽs & confeſſus ante iſtam indulgentiam & multa fuerunt ſibi iniuncta nec loquor de iniũctis tangentibus partẽ, ut in furto: q̃a hoc hac indulgentia nõ remittitur. Nã licet Deus ꝑ verã cõtritionẽ & confeſſionẽ dimittat peccatum: damnum tñ vel iniuriã illatũ ſeu illatã homini non dimittit. Sic enim Deus & quilibet alius gratiam dẽt facere, ut ius alterius non abſorbeat. arg. C. de emãci. li. nec auus. ff. ne q̃d in lo. pu. l. 2. § ſi q̃s a principe) nunquid iſta iniuncta tollentur ꝑ iſtam indulgentiam? Et vr̃ ꝙ ſic: Ponamus ꝙ iſte nõ fuiſſet cõfeſſus ante iſtam indulgẽtiã: conſtat ꝙ per iſtã indulgẽtiam omnia fuiſſent ablata: & conſtat ꝙ iſte tãtum expectãdo fuit fatuus, ſed in alio caſu cõfitendo fuit ſapiẽs: & fatuus non debet eſſe melioris cõditionis q̃ peritus. ff. quod vi aut clam. l. ſeruus. extra li. 6. de ꝓb. eum qui.

Stultus nõ dẽt eſſe melioris cõditionis quam ſapiens.

Cum igitur ſecundo caſu pœna tollat̃, multo magis & primo. Item hic remanet pœna pro peccato: ergo illa tollitur ꝑ indulgẽtiã, quæ eſt pleniſſima, vt hic dicit: quę pleniſſima non poteſt dici quo ad cordis contritionem, nec oris confeſſionem, q̃ hic ſupponuntur: ergo erit pleniſſima quo ad ſatiſfactionẽ. Itẽ in particularibꝰ indulgẽtijs fit in tãto: ergo in plena, vt eſt hic, fiet remiſſio in toto. arg. ff. de rei vend. l. quæ de tota. Sed ꝯ: ſpecialis obligatio per generalem abſolutionem non tollitur, cum ligatio & ſolutio ſibi inuicem reſpõdere debeant extra de pænit. & remiſ. c. 1. ergo iſte confeſſus ſpecialiter ſe ligans, non ſoluetur eius obligatio ꝑ ſolutionẽ generalẽ non faciẽtẽ mentionem de ſpeciali obligatione. extra. 6 li. de conſt. c. 1. extra de deci. c. ex multiplici ff. de uerb. oblig. l. doli clauſula ff. de pœnis. l. ſanctio. & eſt ratio. ex quo enĩ iſte confitẽs ſpecialiter ſibi prouidet: generalis prouiſio prouidetur, & prouiſo non prouidetur. C. de pact. conuen. tam ſuper dote quàm dona, propter nup. l. vl. vnde Papa hoc hic non exprimens pęnitentiam iam iniunctã & acceptam non ſuſtulit. nec dico quin Papa remittere potuerit: ſed nõ ſuſtulit quod nõ expreſſit. Item ut apparet ex hoc textu, q̃ ſunt, vel qui erunt intra cẽteſimũ annum vere pænitentes & cõfeſſi: habẽt hanc indulgentiã, facientes quod infra ſequitur: & ſic non excludũtur confeſſi ante hanc indulgentiam, alias bene fuit diſpẽſatum. Itẽ dato ꝙ non eſſent verba illa: oĩbus in p̃ſenti anno, &c. adhuc idem vr̃ ꝙ verbũ, vere pænitẽtes & confeſſi, non importat qui fuerant, ſed qui ſunt dumtaxat: niſi forte ex admiſſo 1, ut in hoc ſophiſmate, albũ fuit diſputandũ, diſputẽt artiſtę. Sed ad hoc ultimũ p̃t reſponderi, iſta non habere locũ ubi adiectiuũ nõ reſpicit certum tp̃s, ut cum dr̃ homo albus. Nã inter adiectiuũ tale & ſubſtãtiuũ, intelligitur qui eſt, ſecundum Priſcianum. ſed ſecus in adiectiuo tp̃s diſcernẽte, ut in uerbo, cõfeſſus. quod eſt præteriti tẽporis, & actus in eo deſignatus eſt prçteritus: ſed terminus adhuc poteſt eſſe præſens uel iam præteritus. Et ideo in ſuppletione p̃teriti, deponẽtis, uel paſſiui, ponitur, qui eſt, vel q̃ fuit. vnde ſi fui confeſſus ante hanc indulgentiam, ſi remanſi in gratia, eſt ueritas quòd ſum confeſſus, ideſt remaneo in illa uera cõtritione & dato ꝙ labar in peccatũ, & poſtea uere cõfitear, adhuc illa cõfeſſio prima uere remanet, & opera prima reuiuiſcũt.

1. Al. adiecto.

Item datur particularis indulgentia vere pænitentibus & confeſſis, pone vnius anni: ſi nõ daretur niſi illis, q̃ ſunt actu in confitendo, ridiculũ eſſet: ergo extẽdetur ad illos qui confeſſi ſunt. Et Papa declarauit cõſiſtorialiter, ꝙ pænitẽtiæ antea iniunctę ẽt tolluntur ꝑ commutationem operis ſatisfactorij hic poſiti. Dixit ẽt ꝙ vota (excepto Hieroſolymitano, & ingreſſu religionis) tollũtur per hãc indulgentiam.

Vota an tollantur per indulgentiã anni iubilei

Et ego dixi hoc uerũ de uotis, quæ eſſent ꝓpter commutationẽ pænitẽtiæ, vel eſſent impoſita in ſatiſfactionem peccatorum. Secus uidebatur de uotis hoc non reſpicientibus: verbi gratia Aliq̃s exiſtens in periculo maris, vouit ire ad ſãctum Iacobum, vel exiſtẽs infirmus: vnde tale uotum cum non ſit ꝓpter pœnã peccati, quam tollit hæc indulgẽtia, qualiter tollitur per hanc indulgentiam ſatiſfactoriam de pęnis peccatorum? Reſpõdit tamen mihi Papa, ꝙ etiam vult hoc votum tolli per hãc indulgentiam: quod poteſt Papa, licet uerba indulgẽtiæ hoc non patiantur. & eſt ſecus qñ peccatum uel uotum tãgit tertium: quia hoc non tollitur per hanc indulgẽtiam, ſed quãdo proponitur ſancto, hoc eſt ordinatũ in Deum: vnde tale votum ꝑ hanc indulgẽtiam tollitur. Declarauit etiam ꝙ ſui pęnitẽtiarij nihil debent iniungere ultra iniunctionem hic poſitã: aliàs (ut dicebat) indulgentia fruſtraretur: niſi confitens volẽs facere opera ſupererogationis, volũtarie pænitẽtiã ſatiſfactoriã aliã ab hac taxata reciperet: niſi ad aliũ finẽ iniũgeretur: verbi gratia, Penitẽtia nedũ eſt ad remiſſionem pænarũ ꝓ commiſſis & omiſſis debitarũ, ſed ẽt ad cautelã futurorum: & quo ad iſtud forſan p̃t pęnitẽtia iniungi.

Monachꝰ an poſſit ab abbate licẽtiari, ut eat ad annũ Iubileum.

Item q̃ro, monachus ab abbate humiliter regrit, ut ueniat licentiatus ab abbate pro dicta indulgentia acquirẽda. Quæritur an abbas iuſte poſſit hãc licẽtiam ſibi cõcedere? Et vr̃ ꝙ ſic. nam monachus ꝓ utilitate monaſterij re-

cedere

bet centeſimo ſecuturo annis, non ſolum plenam & largiorem, immo p'eniſſimam [a] omnium ſuorum concedemus & cōcedimus veniam [b] peccatorum [c]. Statuentes [d], vt qui voluerint huiuſmodi indulgentiæ à nobis conceſſæ fieri participes, ſi fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] ſeu interpolatis [f], & ſaltem ſemel in die [g]: Si vero peregrini [h] fuerint, aut forenſes [i], ſimili [k] modo diebus xv. ad baſilicas eaſdem accedant. Vnuſquiſq; tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequētur [l], qui baſilicas ipſas amplius & deuotius fre-

cedere pōt abbate imperāte, extra de poſt.c.ex parte. 16. q. 1. monachi. 2. Cōtra vouens votū peregrinationis celeberrimæ, & tandē religionē intrās, nō vr̄ fractor voti: quia illud in melius cōmutat. extra de vo. & vo. red. ſcripturæ. extra de iureiur. peruenit 2. ergo meli' eſt vouere religionē & ꝓſequi, q̄ ꝓſequi dictam indulgentiam: ergo cū abbas de meliori debet proſpicere monacho ſuo, dictam licētiam propter maius bonū admittendum concedere nō debet. Reſpondeo ꝙ poteſt, vt cōcludit prima ratio. & eo efficacius recipit indulgentiā, quo magis eſt diſpoſit' interi' ꝑ virtuoſa exercitia religionis. Ad argu. in oppoſitum dicendum eſt, ꝙ actus peregrinandi compatitur ſecum omnia illa q̄ ſunt eſſentialia religionis: & ideo cum vtrumq; religio & peregrinatio ſit qd bonū, neceſſe eſt, ꝙ ambo ſimul ſint maius bonum quàm alterum tantum: ſ. obſeruantiā religionis tantum: quia omne totum eſt maius ſua parte: & ideo ambo ſimul tamquam maius bonum, magis diſponunt ad gratiam ſuſcipiendam & bonum indulgentiarum. Ratio autem in oppoſitum procedit, ac ſi obſeruantia religionis & peregrinationis eſſent inuicem incompatibiles: quod non eſt verū. & facit 20. q. 4. monachum. §. fi. Sed cōtra, monachatus omnē maculam abſtergit: authēt. de mo. in prin. coll. 1. & abſterſum facit creſcere in opera virtuoſa: ſed ꝑ indulgentiā prędictā nō habetur niſi primū: ergo monachatus melior. Sol. cū per tramites cōes proceditur, bene arguis: ſed in hac indulgentia proceditur per ſemitā cōpēdij, vt eſt præmiſſum. Sed quæro, aliquis vere pęnitens & confeſſus inchoauerat huiuſmodi indulgentiā, & firmiter proponebat eam perficere: ſed infirmitate ſuperueniente mortuus eſt nūquid dēt hmōi indulgentia gaudere, ac ſi eam perfeciſſent? Vr̄ ꝙ non: quia hæc conceſſio non eſt pura, ſed conditionalis, vt ſuperius eſt probatum in glo. ſuper ver. confitebunſ. q̄ conditio vr̄ defeciſſe, vt arg. ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. §. fi. Contra vr̄ fauore indulgentiæ, quæ animam liberat à pœna: ſicut ſeruus cui legata eſt libertas, ſi per certum tempus ſeruieret, libertatem cōſequitur, licet per aduerſam fortunam fuerit impeditus ſeruire. ff. de ſtatu li. l. cū hæres. §. Stich' 1. C. de cō. inſer. l. fi. Dic, aut infirmus viuit vſq; ad tēpus ꝙ peregrinari debuit, & ſic vr̄ liberatus, vt dicto §. Stichus, aut nō, & tūc nō eſt liberatus. Et eſt rō: quia conceſſio indulgentiarū nedum eſt ſub cōditione (vt eſt dictū) concepta, ſed in diem. vnde oportet vtrumq; ſubeſſe. quia per infirmitatem non dēt plus conſequi, quā ſi in veritate dictā indulgentiam perfeciſſet, vt dicta l. cum hæres. §. ſeruire. & §. Stichus. & eo ti. l. ſi hæreditas. 1. reſpon. ff. de verb. obl. l. in illa ſtipulatione. & l. inſulā. extra de elect. 6. lib. cōmiſſa. 1. rn̄. Quicquid ſit de iure, Papa declarauit quòd illi qui inceperunt venire, licet non peruenerint: morte vel alio legitimo impedimēto detenti, vel ſi venerint, nec cōpleuerint, habeant hanc indulgētiā: Itē q̄ro. cui ſufficit hoc caſu cōfiteri ēt in ij: q̄ ſedis Apoſtolicę vel ep̄is reſeruanſ? Et vr̄ ꝙ ſimplici ſacerdoti: quia lōge maiorē iniūctionē ſimplex ſacerdos pōt facere, quàm ſit pœna contenta. Contra dic, quia confitens eget diſcreto cōfeſſore, nedum propter pænitentiā ſibi iniungendā, vt arguis: ſed ēt ꝑꝑ confitentis directionē, q̄ melius fiet per maiorem quā per minorē. Nā ſicut in foro iudicij

Indulgētia plenaria an cōcedatur illi q peregrinationē requiſitam morte ꝑuētus implere nō potuit.

Rn̄ſio vera ad quęſtionem.

Cōfeſſor diſcretus eſt valde vtilis.

maiores cauſæ requirunt maiores iudices: extra de appel. vt debitus. in fine. extra de bap. maiores. in princ. ſic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirūt, nec eſt veriſimile: ꝙ Papa vno verbo gradus cōfitētiū voluerit abſorbore. extra de elec. eccl'a veſtra 2. § deniq;. C. de inoſ. teſt. l. ſi quando. in princ. Eſt enim ordo eccleſiaſtic' iſte: quia eſt ſummus ſacerdos, vt Papa, & magnus ſacerdos, vt epiſcop'. & eſt ſacerdos, vt curatus. & iſti in republica clericorum fundant intentionē ſuā de iure communi. ſummus ſacerdos in omnibus: magnus ſacerdos, & ſacerdos in ſuis territorijs. 21. diſt. in nouo. extra de ꝓba. cū cauſam. extra de paro. & alie. parochia. c. ſignificauit. & c. ſuper eo. Nec proſequor qd cuique iſtorum competat, & de hoc not. c. ſu ꝑ cathedram. edito poſt publicationem Sexti lib. Nec dico cōfitendum diſcretiori ex præcepto ſeu neceſſitate, ſed ex conſilio ſeu congruitate.

a ¶ Pleniſſimam.] ſed quomodo iſta ſe compatiunſ, plenam, largiorem, & pleniſſimā? Dico Papam interpretatum fuiſſe in conſiſtorio me pręſente hāc indulgentiam adeo plenam, prout clauium poteſtas ſe extēdit, quod intelligo prout verba patiuntur.

b ¶ Veniam.] quot modis dicitur venia, not. extra lib. 6. de reg. iur. peccati.

c ¶ Peccatorum.] ideſt, pœnarum pro peccatis debitarum, vt ſ. eo. c. 1. reſpon.

d ¶ Statuentes.] conceſſit. ſ. eo. §. proxi nunc ſtatuit qui & quādo erunt participes huiuſmodi indulgētię.

e ¶ Continuis.] vt quia ſucceſſiue triginta dies cōplent ſine interruptione. vnde continuū eſt vicinum ſine interpoſitione: qua ſimul teneatur.

f ¶ Interpolatis.] per vnum, l. ab inter, & polus: vnde interpolare eſt obſcurare & interrumpere. vt hic, vbi quis quia fuit prima feria, & interpolate iuit, ideſt interrupit: quia ſecunda feria non iuit, ſed tertia.

Interpolo qd ſit

g ¶ Et ſaltem ſemel in die.] hæc verba Papa in conſiſtorio ſic eſt interpretatus cum præcedentibus: vt continuatio ſed interpolatio etiā proſit, ſi ſit ſemel facta in die in vna dictarum baſilicarum verbi gratia, Semel in die vado ad vtrāq; baſilicā, & ſic eſt cōtinuatio quo ad illam diem, ſiue ſit cōtinuatio ſiue interpolatio quo ad dies præcedentes poſſet etiā eſſe interpolatio vt ſemel in die vadam ad ſanctā Petrum dūtaxat & alia die continue ſeu interpolate ad ſanctū Paulū dūtaxat, & tūc iſtæ duæ itinerationes erūt ꝓ vna die.

h ¶ Peregrini.] de quibus habetur extra de peregrin. ca. vno. & extra de cleri. pere. per totum.

i ¶ Forenſes.] ideſt, qui venientes de foris nō venerūt cauſa peregrinationis. uidentes tn̄ hanc indulgentiā cōſequuntur eandem. Quid de curialibus exiſtētibus in curia Papali? Rn̄det Sixtus Papa, illos facere debere xxx. dies. Et eſt ratio, quia iſti nec vere peregrinātur, nec uere ſunt forēſes, ſed ut moraturi in curia accedūt, vt Cardinales, officiales curiæ, aduocati, ꝓcuratores, & in curia manētes, q terminū ſui receſſus ignorāt cū legē Papæ imponere nequeant, vt cauſæ eorum finem accipiant. extra de appel. ex inſinuatione.

Curiales cū nō ſint peregrinātes, an poſſint idulgentias mereri.

K ¶ Simili.] ſcilicet diebus continuis ſeu interpolatis & ſaltē ſemel ī die, vnde ſimilis modus ē utrobiq; licet terminus ex vna parte ſit reciſior.

l ¶ Conſequeſ.] aliàs aſſequeſ. Sed quomodo hoc pōt eſſe cū iſti habeāt pleniſſimā indulgētiā. ſ. c. §. vt aūt.

in

Indulgẽtia an poſſit obtineri maior per vnũ, quàm per aliũ.

in fi. cũ ſuperlatiuus dicat qualitatẽ intenſã in termino, vltra quẽ nõ cõtingit ꝓgredi, & cõparatiuus eãdẽ qualitatẽ dicat extẽſam, tñ circa terminũ, & poſitiuꝰ eandẽ ſignificat abſolute. Sol. ingredi aulã gloriç recipit plus & minus. Nã ſi quis eſt in gratia ꝑ verã cõfeſſionẽ & verã pænitẽtiã, & eſt ſine obligatione ad pœnã, ꝑ hãc indulgentiam eo ſic mortuo ſtatim euolat, & ſic habet ſtatim pleniſſimam indulgẽtiã quantũ ad ingreſſum domus cæleſtis. verũ ſi ille idem cum prædictis ſe ornaſſet, credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domũ regni cęleſtis melius intenſiue, qa vt, habetur in Ioan. In domo patris mei mãſiones multæ ſunt. vnde dicit gl. il lic. patris, diſpoſiti ꝓ dignitate meriti. unde dic ꝙ cõſequi efficacius põt referri ad fructũ, quem quis ex indulgẽtia cõſequit, ſic videlicet ꝙ maioris pœnæ remiſſionẽ obtineat. Et ſic verba ꝓdicta non poſſunt habere veritatem, qa ſuperlatiuus gradus, qui per ſuperabundãtiã dr. oĩum graduum conſummationem includit. Item illa indulgentia per quam fit totalis culpę remiſſio & totius pœnę, in quadã priuatione ſeu negatione cõſiſtit, in priuatione aũt & negatione non inuenit magis & minus. Vnde qa ingredi in regnũ cęlorũ inquãtum includit adeptionem gloriæ eſt quid poſitiuum, & in quo inuenitur magis & minꝰ, põt dici ꝙ aliquis efficaciꝰ & ꝑfectius põt ingredi regnum cęlorũ. Itẽ hoc aduerbiũ, efficacius, põt referri ad mediũ per quod aliquis meretur illud ꝑ ꝑ ꝙ hmõi indulgentiã cõſequatur, quod eſt opus operatũ & deuotio operantis, ſic videlicet intelligendo, ꝙ agens ad hoc ꝙ indulgentiæ fructũ determinatũ inde cõſequatẽ efficacius, agit ad hoc ꝙ illũ valeat obtinere, quia ſi ageret pauciora opera, & cũ minori deuotione, nihilominus verũ fructũ indulgẽtię conſequeretur. Cum aũt plura opera, & ex maiori deuotione facta, quantum eſt de ſe, ſint efficaciora ad aliquid promerendũ, quãto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictæ peregrinationis, tanto efficacius fructum dictæ peregrinationis conſequitur.

a Noſtræ cõfirmationis.] approbatę. ĩ. eo. §. nos igit.
b ¶ Conceſſionis.] ĩ. eo. §. vt autem.
c ¶ Conſtitutionis.] ĩ. eo. §. ſtatuentes.
d ¶ Infringere.] vel ei auſu temerario cõtraire. Et hoc

quentabit. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtrę[a] confirmationis, approbationis, innouationis, cõceſſionis[b], & conſtitutionis[c] infringere[d], &c. Datũ Romę apud ſanctum Petrũ viij. Calen. Martij, Pontific. noſtri anno ſexto.

¶ Clemens ſextus archiepõ Tarracoñ. eiuſq; ſuffraganeis.

¶ *Annus Iubileus ſiue plenaria remiſſio, quæ olim dabatur quolibet cẽteſimo anno omnibus veræ penitentibus & cõfeſſis viſitantibus baſilicas beatorũ Petri & Pauli, per iſtam extrauagantẽ ad annum quinquageſimum reducitur.*

CAP. II.

VNigenitus Dei filius de ſinu patris in vterum dignatus eſt deſcendere matris, in qua & ex qua noſtræ mortalitatis ſubſtantiã diuinitati ſuæ, in ſuppoſiti vnitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat aſſumens: vt haberet vnde hominẽ lapſum redimeret, & pro eo ſatisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo temporis †, miſit Deus filiũ ſuũ factum ſub lege, natũ ex muliere, vt eos qui ſub lege erant redimeret, vt adoptionem reciperent filiorum. Ipſe namque factus † nobis à Deo ſapiẽtia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, nõ per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per propriũ † ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, ęterna redemptione inuenta. Non enim † corruptibilibus auro & argento, ſed ſui ipſius agni incõtaminati & immaculati precioſo ſanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redẽptione totius humani generis ſuffeciſſet, ſed copioſe velut quoddã profluuium noſcitur effudiſſe: ita vt a planta † pedis vſque ad verticem capitis, nulla ſanitas inueniretur in ipſo. Quanti ergo exinde, vt nec ſuperuacua, inanis, aut ſuperflua,

anno. M. ccc. qui incipit à Natiuitate Dñi ſm vſum Eccleſię Romanę, Papa fecit indulgentiã plenam ter in anno: primo die Iouis ſancti his qui principaliter venerãt ꝑ ꝑ hãc indulgẽtiã, et ſi nõ fuiſſent ad baſilicas dictorũ Apoſtolorũ niſi ſemel. Et die dedicationis baſilicarũ dictorũ Apoſtolorũ, q̃ ẽ die octaua poſt feſtũ beati Martini hyemalis. Et die Natiuitatis ſequẽtis, Io. Mon. Cardin.

ADDITIO. Adde q̃dã notanda in ſimili indulgentia plenaria cõceſſa crucem aſſumentibus contra infideles: examinata ꝑ Io. And. in nouella, in c. ad liberandã. de Iudæis. Adde etiam quædã pulchra deciſa ad propoſitum per Hoſtien. in ſum. de remiſſionibus. poſt titulũ, de pænitentijs. in §. quibus proſint. & in §. ad quid valẽt, & inquantũ. & alijs §§. ſeq. Adde et nõnulla pulchra in ſimili per Card. Flor. in clem. ſi dñm. de reli. & vene. ſan. in fi. Et an verba. tertia vel quarta pars pænitentiæ, quæ ponunẽ in cle. 2. de pænit. & remiſ. ponãtur exẽplificatiue tm̃, vide Old. in conſi. 10. ꝙ incipit: Factũ tale eſt, dñs Clemẽs, &c. in vl. tit. dicti cõſilij. Et adde ꝙ dñs Clemẽs vj. de anno. M ccc l. reduxit Iubileũ ad annum quinquageſimum in perpetuũ, per bullam ſuã & decretalẽ, q̃ incipit: Vnigenitus Dei filius, &c. Et addidit tertiã eccleſiã viſitandam, videlicet ſancti Ioannis Lateranenſis vbi etiam inter alia declarauit, ꝙ accedentes ad indulgentiam huiuſmodi, poſt iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non cõpleto in vrbe deceſſerint, eandẽ indulgentiã cõſequãtur: &, inſuper nihilominus omnes & ſingulas indulgentias, tam per eum quàm per prædeceſſores ſuos Romanos Pontifices, tã ꝑfatis tribus eccleſijs, quàm alijs de dicta vrbe conceſſas cõfirmauit & innouauit Pontificatus ſui anno 1. in auinioñ. Quomodo deinde Martinus v. magis abbreuiauerit. Et Paulus ij. ẽt reduxit ad viceſimũquintũ. Et deinde Sixtus iiij. confirmauit cũ reuocatione oĩum aliarũ plenariarũ ĩdulgentiarũ, & plura alia examinaui ſuper gloſſis, quas feci ad dictã decre. vnigenitus. ſcilicet Clemẽtis 6. Et ibi poteris videre. vide etiam aliqua ꝑ Iac. de Zochis, in repetitione capituli, omnis vtriuſque ſexus. de pænitent. & remiſ. in vlt. parte 1. Ioan. Fran.

† Ad Galat. 4.
† 1. Cor. 1.
† Ad Hebreos. 9.
† 1. Pet. 1.
† Eſaia, cap. 1.

Tantæ

tantæ effuſionis miſeratio redderetur, theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſiuit, volens ſuis theſaurizare filijs pius pa er, vt ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui vſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti. Quem

† Luc. 19.

quidem theſaurum non in ſudario † repoſitum, uon in argo † abſconditum, ſed per

† Matth. 13.

beatum Petrum cæli clauigerum, eiuſque ſucceſſores ſuos in terris vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum, & proprijs & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout cum Deo expedire cognoſcerent) vere pænitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cuius quidem theſauri cumulum, beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo iuſto vſque ad vltimum merita, adminiculum præſtare noſcuntur: de cuius conſumptione ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum,

Theſaurus eccleſiæ ex ſanctorū meritis adiuuatur: nec conſumi poteſt.

tam propter infinita Chriſti (vt prædictum eſt) merita, quàm pro eo quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum. Quod felicis recordationis Bonifacius Papa viij. prodeceſſor noſter pie (ſicut indubie credimus) conſiderans, & attenta meditatione reuoluens, quantum apud homines glorioſi principes terræ Petrus & Paulus (per quos Euangelium Chriſti Romæ reſplenduit, & per quos Eccleſia religionis ſumpſit exordium, qui facti Chriſtiani populi per Euangelium genitores,

Petri & Pauli laudes.

gregis Dominici paſtores, fidei lucernæ, Eccleſiarum columnæ, præ cæteris Apoſtolis peculiari quadam prærogatiua in ipſo Saluatore fidei virtute præcellunt: Quorum vni, ſcilicet Apoſtolorum principi, ſicut bono diſpenſatori, *claues regni cælorum commiſit: Alteri tamquam idoneo doctori, magiſterium Eccleſiaſticæ eruditionis iniunxit) in ſpeciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari, pro ipſorum memoria recolenda crebrius, & reuerentia à cunctis Chriſti fidelibus eis deuotius adhibenda, ipſorumque patrocinio fauorabilius aſſequendo, inconſumptibilem theſaurum huiuſmodi pro excitanda & remuneranda deuotione fidelium uoluit aperire: decernens de fratrum ſuorum conſilio, vt omnes qui in anno à Natiuitate Domini M. ccc. & quolibet anno centeſimo extunc ſecuturo, ad dictorum Apoſtolorum baſilicas de urbe accederent reuerenter, ipſaſque ſi Romani, ad minus xxx. ſi uero peregrini aut forenſes fuerint, xv. diebus continuis uel interpolatis, ſaltem ſemel in die; dumtamen uere pænitentes & confeſſi exiſterent, perſonaliter uiſitarent: ſuorum omnium obtinerēt pleniſſimā ueniam peccatorum. ¶ Nos autem attēdentes, quòd annus quinquageſimus in lege Moſaica † (quam non uenit Dominus ſoluere, ſed ſpiritualiter adimplere) Iubileus remiſſionis & gaudij, ſacerque dierum numerus, quo lege fit remiſſio, cenſebatur: quodque ipſe quinquagenarius numerus in teſtamentis, ueteri quidem ex legis datione, nouo ex uiſibili Spiritus ſancti in diſcipulos miſſione, per quem datur peccatorum remiſſio, ſingulariter honoratur.

† Leuit. 25. c. vbi pleniſſime de anno quinquageſimo, ſiue Iubileo.

Quòdque huic plura & grandia diuinarum adaptātur myſteria ſcripturarum, & clamorem peculiaris populi noſtri Romani, uidelicet hoc humiliter ſupplicantis, ac nos ad inſtar Moyſis & Aarō per proprios & ſolemnes nuntios ad hoc deſtinatos ſpecialiter orantis pro toto Chriſtiano populo, & dicentis: Domine aperi eis theſaurum tuum, fontem aquæ uiuæ, deſiderantes benignius exaudire, non quidem ut ſicut illius Iſraelitici populi indurati ceſſet murmuratio, ſed ut illius prædilecti populi & cunctorum fidelium augeatur deuotio, fides ſplendeat, ſpes uigeat, charitas uehementius incaleſcat: Volenteſque quamplurimos huiuſmodi indulgentiæ fore participes, cum pauci multorum reſpectu propter uitæ hominum breuitatem ualeant ad annum centeſimum peruenire, de fratrum noſtrorum conſilio prædictam conceſſionem indulgentiæ ex ſupraſcriptis & alijs iuſtis cauſis, ad annum quinquageſimum duximus reducendam:

Vita hominū eſt breuis.

Statuentes de fratrum conſilio prædictorum, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ut uniuerſi fideles, qui uere pænitentes & confeſſi in anno à Natiuitate eiuſdem M. ccc. quinquageſimo, proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli Apoſtolorum baſilicas & Lateran. eccleſiam (quam † inclytæ recordationis Conſtantinus, poſtquam per beatum Siluestrum, ſicut per eoſdem Apoſtolos Deo reuelante cognouit, renatus fonte baptiſmatis fuerat, & a contagio lepræ mundatus, in honorem Saluatoris conſtruxiſſe, quamque idem

† Conſtantinus per beatū Silueſtrum baptizat⁹ eccleſiam Lateranēſem conſtruxit, vide Nicephorum Calliſtū lib. 7 hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, c. 49.

idem beatus Silueſter nouo ſanctificationis & chriſmationis genere dedicaſſe legitur, & in cuius Eccleſiæ parietibus pręfati Saluatoris imago depicta primum toti populo Romano viſibiliter apparuit deuotius veneranda, quam ex his & alijs certis & rationabilibus cauſis, vt ipſa Eccleſia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodem Saluatore, qui in præfatis Apoſtolis mirabilis prædicatur, eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc cenſuimus venerandam,) cauſa deuotionis modo prædicto viſitauerint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum veniam conſequantur: ita videlicet vt quicũque voluerint indulgentiam huiuſmodi aſſequi, ſi Romani, ad minus triginta: ſi vero peregrini aut forenſes, modo ſimili quindecim diebus ad prædictas baſilicas, & eccleſias accedere teneantur: Adijcientes vt ij etiam qui pro ea conſequenda ad eaſdem baſilicas & eccleſias accedent, poſt iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non completo in dicta vrbe deceſſerint, vere pęnitentes (vt præmittitur) & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Omnes nihilominus & ſingulas indulgentias per nos vel prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices tam prænominatis, quàm alijs baſilicis & eccleſijs de dicta vrbe conceſſas, ratas & gratas habentes: ipſas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & approbamus, ac etiam innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reductionis, conſtitutionis, & cætera: Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & dictorum Petri & Pauli Apoſtolorum ſeſe nouerit incurſurum. Datum Auin. vj. Calend. Februarij, Pontificatus noſtri anno primo.

¶ Quocirca fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſinguli veſtrum in ſingulis veſtris ciuitatibus & diœceſibus, prædictas noſtras litteras ſubditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis, vt annuente Domino ad promerendam huiuſmodi indulgentiam ſe diſponant. Cæterum quia præſentes litteræ nequirent forſan propter viarum diſcrimina vel alia legitima impedimenta ſingulis veſtrum commode præſentari: volumus quòd per te frater Archiepiſcope dictarum litterarum tranſumptum manu publica ſcriptum, tuoque munitũ ſigillo, vobis fratres ſuffraganei tranſmittatur: Cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenam fidem. Datum, & cætera.

¶ Paulus Venetus Papa ſecundus.

¶ Conſtitutio caſus Papæ reſeruatos comprehendens, certis ex cauſis hic ponitur: à quibus nullus poteſt abſoluere ſine ſpeciali licentia ſedis Apoſtolicę.

CAP. III.

ET ſi Dominici † gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benigne cõcedere ſtudeamus, per quæ (peccatorũ mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & ab hoſtis humani generis ſeruitute ereptas animas lucrifaciamus Altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcauendum eſſe cenſemus, ne cuiuſuis indulgentiæ, remiſſionis, vel facultatis obuẽtu Chriſti fideles procliuiores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut veniæ facilitas † eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque cõſideratione habita, olim emanauit à nobis conſtitutio tenoris ſubſequentis, videlicet: Sanctiſſimus in Chriſto pater, & dominus noſter, dominus Paulus diuina prouidentia Papa ſecundus, qui pridem ſuper plenarijs remiſſionibus, quæ ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo conceduntur, formã inſtituit, ne paſſim ſine exceptione quorumcunque criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apoſtolica publicatam ſtatuit & ordinauit, quòd in quibuſcunque cõceſſionibus & facultatibus abſoluendi, caſus infraſcripti tãquam ſpeciales ſedi Apoſtolicæ reſeruati ſemper intelligerentur excepti: Videlicet offenſæ eccleſiaſticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadẽ ſede impoſiti, Criminum hęreſis, Conſpirationis in perſonam aut ſtatutũ Romani Pontificis, ſeu cuiuſuis offenſæ, inobedientiæ ſeu rebellionis eiuſdem Pontificis vel ſedis Apo-

† Præter caſus hic Papę reſeruatos, plures alios ſibi reſeruat Papa ſingulis annis in proceſſu bullę in cœna Domini. Et vide concil. Trid. ſeſ. 14. c. 7. de caſuũ reſeruatione.

† Venię facilitas incẽtiuũ tribuit delinquẽdi. c. vt clericorum, extra de vit. & honeſtate clericor.

Caſus Papales.

Apoſtolicæ, Presbytericidij, Offenſæ perſonalis in epiſcopum ſeu alium prælatum, Inuaſionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuaſtationis terrarum Romanæ Eccleſiæ mediate vel immediate ſubiectarum, ac etiam inuaſionis Romipetarum ſeu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium, Prohibitionis deuolutionis cauſarum ad dictam curiam, Delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impoſitionis nouorum onerum realium vel perſonalium eccleſijs vel eccleſiaſticis perſonis, Simoniæ ſuper ordinibus vel beneficijs aſſequendis in eadem curia vel extra cõtractę: Et generaliter in caſibus contentis in bulla, quæ conſueuit in die cœnæ Domini per prædeceſſores ſuos Romanos Pontifices publicari: Conſiderans quòd plerunquè contingit ſuam ſanctitatem huiuſmodi facultates & confeſſionalia tam præſentibus quàm abſentibus, etiam oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu conceſſionis huiuſmodi vel pænitentes, vel confeſſores in ſupraſcriptis caſibus fallantur & fallant) ſtatuit & decreuit, ſuæ intentionis fuiſſe & eſſe per qualcunque conceſſiones & facultates per ſuam ſanctitatem tam ſcripto, quàm verbo factas, & in poſterum faciendas, nemini licere irretitos dictis caſibus abſoluere ſine ſpeciali ſuæ ſanctitatis licentia: quinimmo conceſſiones & indulta prædicta quo ad caſus exceptos huiuſmodi nulli penitus ſuffragari.

¶ Vt autem ipſa conſtitutio (quæ dudum, ſcilicet quinto Calendas Aprilis, anni ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti M. ccccLxvj. Pontificatus noſtri anno ſecundo, publicata fuit) eiſdem Chriſti fidelibus plenius innoteſcat, nullusque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum, præſentibus inſeri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lxviij. v. nonas Marcij, Pont. noſtri anno quinto.

¶ Sixtus quartus.

¶ Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud ſanctum Petrum in die Natiuitatis Domini, in qua continetur, quòd annus Iubileus eſt ad breuius tempus reductus, quàm olim eſſet, quoniam vigeſimoquinto quoquo anno cunctis fidelibus baſilicas vrbis Romanæ hic expreſſas viſitantibus illius indulgentiæ conceduntur: Et illo durante aliæ indulgentiæ vbique ceſſant.

C A P. IIII.

QVemadmodum † operoſi vigiliſq; paſtoris ſolertia oues ſuæ cuſtodiæ deputatas curat à ferarum præſeruare incurſibus, & ad ſtatum proſperum fœtu multiplicato, producere: ita quoque & nos (quibus diſpoſitione ſuperna vniuerſi gregis Dominici ſollicitudo commiſſa eſt) & ſupremis deſideramus affectibus, & ſtudijs nitimur indefeſſis cunctos Chriſti fideles, quos à iuſtitiæ ſemita hoſtis humani generis diabolica fraude auertit, depoſita peccatorum ſarcina, ſuo reconciliare auctori, vt ęternæ felicitatis præmijs noſtri redemptoris inæſtimabili charitate media potiantur, ſintque noſtræ operationis miniſterio, utilitate publica ſuadente, etiã per gratiarum ſuſceptionem quod eorum ſaluti conueniat, atque ad noſtram & prædeceſſorum noſtrorum ordinationes ſalubres debitis effectibus mancipentur. Olim ſiquidem felicis recordationis Paulus Papa ij. prædeceſſor noſter, rationabilibus cauſis tũc expreſſis iuductus, de uenerabilium fratrum noſtrorum tunc ſuorum, (de quorum numero tunc eramus) conſilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum uigeſimum quintũ Apoſtolica auctoritate reſtrinxit: ac uoluit, ſtatuit, & decreuit ex cauſis prędictis, quòd ſingulis xxv. annis Iubileus annus prædictus celebrari deberet: quoquo anno Dñi M. ccccLxxiiij. proxime futuro, videlicet à vigilia natiuitatis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, idem annus Iubileus inciperet, & vt ſequit finiret: ac vniuerſi & ſinguli vtriuſq. ſexus fideles, qui beatorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli baſilicas, Lateranẽſi quoq;, & ſanctæ Mariæ maioris almę vrbis eccleſias ſtatutis diebus deuote uiſitarent, oẽs & ſingulas in-

† Vide extrauagantem Gregorii xiij. incip. Dominus ac redẽptor. qua indicitur ſanctus Iubileus pro ann. 1575

indulgentias & peccatorum remiſſiones conſequerentur, quas idem pontifex ſuique prædeceſſores anno iubileo huiuſmodi baſilicas & eccleſias prædictas viſitantibus deuote conceſſerant, per quaſdam primo, & deinde nos qui (dicto prædeceſſore ſicut Domino placuit, ſublato de medio) fuimus diuina diſponente clementia ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, & per noſtras litteras eiuſdem Pauli prædeceſſoris ordinationem, voluntatem, & ſtatutum, ac omnia & ſingula in eiſdem ſuis litteris contenta, de fratrum eorundem cõſilio approbantes: Similiter ſtatuimus, & ordinamus, quod annus Iubileus prædictus cum eiſdem indulgentijs & remiſſionibus plenarijs peccatorum anno proxime futuro à vigilia Natiuitatis eiuſdem incipere, & vt ſequitur, continuari deberet, prout in ſingulis litteris prædictis (quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis) plenius continetur.

¶ Verum quia poſtmodum tam nos, quàm idem Paulus prædeceſſor noſter dum in humanis ageret, animarum ſaluti fidelium intenti, multorum principum & aliorum Chriſti fidelium ac deuotarum perſonarum pulſati precibus, diuerſas indulgentias & peccatorum remiſſiones plenarias nonnullis eccleſijs monaſteriis, & pijs locis duximus concedendas, propter quas populorum forſan concurſus ad baſilicas & eccleſias antedictas retardari, aut ipſius anni Iubilei celebritas minui vel intermitti poſſet, cum animarum non modico detrimento: Nos qui vniuerſorum credentium profectibus & ſaluti proſpicere ex debito miniſterij paſtoralis adſtringimur, (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis, ſeu eodem Paulo, vel alijs prædeceſſoribus noſtris conceſſarum huiuſmodi effuſionem, hoc ſanctum opus ac remiſſionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes) remedijs opportunis prouidere volentes, omnes & ſingulas plenarias, etiam ad inſtar Iubilei, ac etiam commutandi vota, aut ſuper eis & male ablatis incertis, aut per vſurariam prauitatem & alium illicitum modum extortis, diſpenſandi & componendi, aut illa ſub certis modo & forma remittendi & deputandi confeſſores cum poteſtate abſoluendi, etiam in caſibus ſedis Apoſtolicæ reſeruatis, facultates, conceſſiones, & indulta à nobis & eadem ſede, vel illius auctoritate quibuſcunque eccleſijs, monaſterijs, hoſpitalibus, & piis locis, uniuerſitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita ſeu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis cauſa quomodolibet conceſſas & conceſſa, & in poſterum forſitan cõcedendas vel concedenda, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, uſque ad noſtrum & eiuſdem ſedis beneplacitum ſuſpendimus, illaſque durante beneplacito noſtro & ſedis prędictę ſuſpẽſas eſſe volumus, nec interim alicui ſuffragari: indulgentiis tamẽ baſilicarum & eccleſiarum dictę urbis in ſuo plenario robore durãtibus: Diſtrictius inhibentes alias indulgentias (præter iſtas dumtaxat) in locis publicis uel priuatis prædicari aut nuntiari, earumque prętextu à quęſtoribus† aliquid exigi quoquo modo. Quinimmo quæſtores & prædicatores quoſcunque per locorum ordinarios a prædicationibus & quæſtis huiuſmodi faciendis, uolumus & mandamus præſentium auctoritate arceri, ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis, de quibus viſum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & uoluntatis infringere, uel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare prçſumſerit, indignationem omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tybure, anno incarnationis Dominicę. M. cccclxxiij. iiij. Cal Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

...ctorũ credentium ſaluti ꝓſpicere adſtringitur.

† Prędicatores quæſtuarios omnino aboleuit concilium Trid. ſeſ. 5. de refor. c. 2. §. vlt. & ſeſ 21. de refor. c. 9.

¶ Idem.

¶ Sixtus tempore ſuo multas conceſſerat indulgentias, quas certis ex cauſis hic reuocat.

CAP. V.

Humiliter poſcẽtib. mos gerendus eſt.

ET ſi Dominici gregis ſaluti ſemper intenti, ſingulis cũ humilitate poſcentibus ea benigne concedere ſtudeamus, per quæ (peccatorum mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & hoſtis humani generis ſeruitute ereptas animas lucrifaciamus Altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate commiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcauendum eſſe cenſemus, ne cuiuſuis in-

Animæ ſūt a Deo Papæ cōmiſſæ.

indulgentiæ, remiſſionis, uel facultatis obtentu, Chriſti fideles procliuiores ad illicita in poſterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cum itaque (ſicut multorum fide dignorum teſtimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, uel auctoritate noſtra conceſſarum, tam verbo, quàm in ſcriptis confectis exinde litteris uel non, prælatis & perſonis eccleſiaſticis, etiam religioſis & ſæcularibus vtriuſque ſexus, capitulis, collegijs, conuentibus, hoſpitalibus, confratrijs, & vniuerſitatibus, tam in genere quàm in ſpecie, ſub electione uel deputatione confeſſorum, qui eligentes eoſdem vel pro indulgentijs per nos conceſſis conſequendis, ad eccleſias & alia pia loca confluentes, ſeu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confratres, & ſorores, ac in hoſpitalibus prædictis decedentes, ſeu deſeruientes, aut eis pie aliquid relinquentes, uel aliqua alia meritorum miniſteria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confeſſione diligenter àudita, in ſingulis etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis caſibus ſemel in uita, & in aliis totiens quotiens, ac in morte plenarie, uel alias etiam ad effectum conſequendi quaſcumque indulgentias plenarias, uel non plenarias, abſoluere & pænitentiam ſalutarem eis iniungere, emiſſa quoque vota per illos quęcumque in alia pietatis opera commutare libere & licite ualeant: fideles præfati ad peccandum & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliuiores excitant, in non paruum periculum ſalutis animarum ſuarum: Nos qui Deo propitio eiuſdem gregis Dominici (meritis licet inſufficientibus) cauſam gerimus, & illum ſpiritualis theſauri elargitione cupimus ipſi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, ipſique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur: Ex præmiſſis & alijs rationabilibus cauſis animum noſtrum mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus & ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiuſmodi conceſſarum a nobis, uel auctoritate noſtra, & quas concedi quomodolibet continget in poſterum verbo, litteris, aut quauis alia ſcriptura, etiam cum clauſula, quòd ſola ſignatura ſufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confeſſorum eorundem quempiam cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtat, & quacumque eccleſiaſtica, etiam epiſcopali uel maiori, aut mundana, etiam regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offenſæ eccleſiaſticæ libertatis, violationis, interdicti ab eadem ſede impoſiti, ſeu hæreſis, poſtquam fuerint de ea ſententialiter condemnati, delati, ſeu publice diffamati; conſpirationis in perſonam aut ſtatum Romani Pontificis, ſeu cuiuſuis offenſæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiuſdem Pontificis, vel dictæ ſedis, mutilationis membrorum, uel occiſionis cuiuſcumque in ſacris ordinibus conſtituti: offenſæ perſonalis in epiſcopum ſeu alium prælatum: inuaſionis, deprædationis, occupationis, aut deuaſtationis terrarum Romanæ Eccleſiæ mediate uel immediate ſubiectarum: ac etiam inuaſionis Romipetarpm, ſeu quorumcumque aliorum ad Romanam curiam uenientium: prohibitionis deuolutionum cauſarum ad dictam curiam: delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impoſitionis nouorum onerum realium vel perſonalium eccleſijs uel eccleſiaſticis perſonis: ſimoniæ ſuper ordinibus uel beneficijs conſequendis in dicta curia uel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret: Et generaliter in caſibus contentis in litteris, quæ conſueuerunt in die cœnæ Domini publicari, prætextu huiuſmodi facultatum abſoluere, & per eos emiſſa peregrinationis ultra marinæ, & viſitationis liminum Apoſtolorum Petri & Pauli, in Compoſtella, & caſtitatis ac religionis uota: Niſi ex ſpeciali licentia & certa ſcientia noſtra, de qua demum conſtare cenſeatur, cum in ſignatura noſtra deſuper manu noſtra ſcriptum, aut in litteris noſtris expreſſum fuerit, nos ex certa ſcientia & de ſpeciali gratia id concedere cum derogatione præſentis conſtitutionis, illius de uerbo ad verbum inſerto tenore: non autem per clauſulas id importantes: uel in articulo mortis conſtitutum, & tunc in caſibus, in quibus ſatisfactio fuerit impendenda, facta ſatisfactione, uel

Indulgētię ob pia opera ſūt ɔcedēdæ.

Gregis Dominici cūm gerit Papa.

Indulgētiæ uario modo cōcedūtur.

idonea præſtita cautione commutare pręſumant.

¶ Et ſi aliqui confeſſorum prędictorum cõtra pręſentem conſtitutioné quẽquam abſoluere, aut excepta uota p̄dicta cõmutare attentauerint, abſolutio & cõmutatio huiuſmodi nullius ſit roboris uel momenti. Et contrafacientes eoipſo excõmunicationis ſentẽtiam incurrãt, a qua (niſi i mortis articulo † cõſtituti) ab alio quam a Romano Pontifice abſolui nõ poſſint: Non obſtantibus litteris & cõſtitutionib. huiuſmodi, ac conſtitutionibus & ordinationibus, &c.

¶ Et ne aliquis de præſentibus ignorantiam ualeat allegare, mandamus eas in cancellaria Apoſtolica & audientia litterarum contradictarum legi & publicari, ac inter extrauagantes alias Apoſtolicas conſtitutiones in quaterno dictę cancellariæ deſcribi, & c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Datũ Spiræ, anno Dñi M.cccc lxxviij.

De ſentẽtia excommunicationis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Excommunicati ſunt qui pactis, aut promiſſionibus iuſtitiam uel gratiam a ſede Apoſtolica obtinent, et qui tales nõ reuelant, nec illis abſolutio facile conceditur.*

CAP. I.

Excommunicam[us] [a] † & anathematizamus [b] ex parte Dei omnipotẽtis, patris, & filij, & ſpiritus ſãcti, auctoritate quoque beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra, omnes clericos [c], religioſos, & laicos vtriuſq. ſexus, ſiue ſint familiares curiæ, ſiue alij vndecunque, qui aliquod pactũ fecerint, ſeu aliquod paruum uel magnũ promiſerint, uel promiſſionem receperint, aut ex pacto ſiue promiſſione occulta, uel manifeſta facta ſub generalibus [d], & plenarie nõ ex-

Excommunicamus.] Hæc pronuntiatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cum quidam ſcriptor Papæ diceretur incidiſſe in eam, Bonifacius Papa octauus hanc pronuntiationem innouauit, & eam publicari in audiẽtia fecit. Et diuiditur in quinque partes. Nam primo Papa dantes & promittentes, acceptantes, & recipientes pro iuſtitia uel gratia ſub quacũque forma verborum aſſequenda, excommunicat. Secundo §. [Illos] ad ſcientes hæc, & intra triduum non denuntiãtes dictam excommunicationem prorogat. Tertio, §. [Decernimus.] abſolutionem dictę excommunicationis ſibi reſeruat, ſtatuens quid primitus ſit agẽdum pro huiuſmodi abſolutione aſſequenda. Quarto, §. [Iuſtitiã.] iuſtitiam obtẽtã poſt dictã excommunicationem incurſam caſſat & irritat. Quinto, §. [Sed & ſciẽter.] vtẽtes ſcienter ſic obtentis, poſt dictã excommunicationem præmiſſis pœnis alligat.

† Vide cõcil. Trid. ſeſſio. 14. de caſuũ reſeruatione. c. 7.

a ¶ Excommunicamus 1.] nunquid per hoc verbum intelligitur excommunicatio maior uel minor? Et vr̃ q minor. extra lib. 6 de reg. iu in pœnis. & ibi no extra li. 6. de excep. pia. vbi ꝓponendo excommunicationem, requirit̃ expreſſio ſpeciei excommunicationis. q non eſſet neceſſe, ſi maior excommunicatio intelligeret̃. Dic contra, extra de ſent. excom. c. ſi quẽ. & eſt ratio, quia uerbum, excommunicatio, de vi vocabuli importat maiorem, quæ excludit à fidelium communione, ut ibi. Item decre. pia. loqtur in proponendo, vbi impingitur parti, quę non declarat propoſitũ: hic in pronuntiando ſeu ſtatuendo, cuius interpretatio eſt intelligenda prout verba ſonãt. extra de ſpon. ex litteris 1. Ioan. Monachus.

1 Excõicatio qñ ꝓfertur de qua intelligitur.

b ¶ Anathematizamus.] ſimile extra de hæret excõmunicamus 1 & 2. Et anathema eſt ſolemnis excõmunicatio, de qua habet̃ 11. q. 1. cum aliquis. & c. debẽt. & eſt idẽ quod ſuperna perditio ſeu maledictio. 11. q. 3. nemo epõrum & 24. q 3. cum ſancti. & c. corripiant. Et dicitur ab ana, quod eſt ſurſum, & thema, quadam figura quaſi rotunda, habente telum quaſi ex tranſuerſo, quæ cõſueuit poni in frontib. damnatorũ. Sed numquid hęc pronuntiatio eſt conſtitutio, ſententia, ſeu mãdatũ? Hæc enim diuerſa dicuntur. extra lib. 6. eod. tit. c. quia. Et videtur eſſe conſtitutio extra eo ti. c. a nobis. & inf. eo. §. decernimus. Nã decretũ eſt cõſtitutio, & ꝓprie p̃t dici ſãctio: qa hęc conſtitutio pœnæ adiectione firmat̃. argu. inſt. de rer. diui. §. ſanctæ. & diſt. 3. in ſũma. Itẽ q nullo addito dr̃. ſimpliciter & ꝑpetuo dicit̃. ff. de don. cau mor. l. Seia. in fin. C de pœn. l. ſi ſeruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pœna hic adijcitur, quæ dẽt naturam principalis ſortiri. ff de pact. do l. inter ſocerum. § cum inter. extra 6. lib. de reg. iur acceſſoriũ. argu C. de uſu. l. eos. in princ ff. ſi quis cau l. 2. §. 1.

c ¶ Clericos.] Sed numquid comprehenduntur hic epiſcopi? Videtur q non. extra 6 lib. de hæret. inquiſitores. & ibi not Dic contra propter generalitatem verborum ſequentium. arg. 17 q 4. ſi quis ſuadente extra li. 6. eod. titu. c. quia periculoſum. Item pęnã hic inflictam omnes (niſi hic excipiantur expreſſe) incurrunt. argum. C ubi ſen. vel cla. l. 1. & ff. de ritu nu. pt. Senatoris. cum vnumquemque crimmoſum dignitas non debeat comitari. C. de decu. ne quis officialium. lib 10. C. de digni. l. iudices lib. 12. Et hoc argu dico Cardinales ligari hac conſtitutione. Nec obſtat quod not. extra lib. 6. de ſchiſm. ca 1. §. omnẽ quia in alio caſu loquitur: & hoc nunquam fuit bonum exordium ſed ibi ſecus. Et eſt ratio huius diſtinctionis, factum quod eſt malum in ſe, quanto committẽs in illud eſt maior, tanto grauius peccat 40. diſt homo. Sed forſan ibi non eſt mihi credendum, qui pro me dixi. Sed numquid mediatores huius maledictionis tenentur hac pœna? Dic quòd ſic, ſaltem ex §. ĩ. eod. illos. & hos credo comprehendi. ĩ eo. ver. & hãc. & quia participant in criminoſo. extra eod nuper. & c. ſi concubina.

d ¶ Sub generalibus.] verbi gratia: nõ intẽdo uobis eſſe ingratus, [illegible] dicẽdo, decẽs eſt ut laborãs ꝓ alio,

reco,

preſſis, ſiue ſit ſub ſpecialibus & expreſſis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum vel paruum, vel promiſſionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc conſequenda fecerint vel receperint pro aliqua iuſtitia ſiue gratia, pro ſe aut pro alio in cauſis vel iudicijs, ſeu aliàs per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunque modis apud ſedem Apoſtolicam obtinenda.

¶ Et hanc ſententiam[a] ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. ¶ Illos quoque qui aliquem ſciuerint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium ſpatium non retulerint, vel alicui per quem ad nos verbum fideliter perferatur[b], ſimili decernimus ſententiæ ſubiacere. ¶ Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommnnicationis ſententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum, abſque ſpeciali mandato, noſtræ abſolutionis beneficium valeat obtinere[c]: niſi forſan ad nos habere acceſſum non poſſet in mortis † articulo[d] conſtitutus: Nec etiã ad abſolutionis gratiam admittatur, niſi prius quãtum dedit vel recepit[e] integraliter pauperibus largiatur.[f]

¶ Iuſtitiam vero ſiue gratiam ſic obtentam

recognoſcatur. Multa enim tacita tenent quę expreſſa vitiãt. argu ff. de hære. inſti. l. ſi quis Sempronium. Sed quid ſi verbo ñ exprimit, ſed facto deponit: vel aliter rogat nõ ſolitus rogare, aliàs niſi ſciat ſe muneraturũ? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur, vt ait Grego. arg. 22. q. 5. cauere. & plus exprimitur facto, quã verbo. ff. de ædil. edi. l. ſi tamen. §. 1. Sed quæ eſt ratio, qđ hic expreſſa ſeu generaliter dicta vitient? Dic, quia quod iuſtum eſt, iuſte exequaris, vt Deut. 21. & eſt caſus extra de ſimo. ſicut tuis. 14. q. 4. non ſane. 1. q. 1. non eſt putanda. ff. quod met cau. l. extat. C. de act. & oblig. l. negantes. inſt. vi bo. rap. §. ſed ne dum talia. C. de re milit. contra publicã. in ſi. lib. 12. quia ponens finem bonum, habet illum attingere per bona media, vt dictis iuribus. & competenti tempore non agens, cum teneatur finem ponere & attingere illum: illud attingere, cum ſit facti, debet intelligi arbitrio boni viri. ff de verbo. obli l. continuus. §. cũ ita ff de rei. vend. qui reſtituere. in ſi. Sed numquid aduocatus, procurator, vel tabellio petens ſalaria, & conueniens de eiſdẽ ligatur hac ſanctione? Dic ꝙ nõ. 11. q. 3 non licet. ſecus in iudice, vt ead. cau. & quæſt. qui recte & hic. Et eſt ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad perſonas iuſte ſecundum ius ſalaria recipientes Notatur de hac materia extra de verb. ſignifi ſuper quibuſdam. & de vita & honeſt. cler. cum ab omni C. de iura. calu. auth. principales. Quid ſi tabellio plus debito acceperit, numquid hac conſtitutione tenetur; Dic ꝙ non, quia non recipit pro iuſtitia ſeu gratia aſſequenda, quod requirit hæc conſtitutio: vnde dato ꝙ iudici daretur, vel alius det pecuniam ꝓ iuſtitia differenda aut auferenda, hac cõſtitutione nõ ligatur, quæ in alio caſu loquitur. arg ff de lib & poſthu. l. commodiſſime. extra lib. 6. de reſcri. ſuſceptum. Item cum ſit pœnalis, eam non extendam. de pę diſt. 2 pęnæ. Sed numquid ſine parabola pręcedente poteſt dari aliquid promotori negotio completo? Videtur ꝙ ſic arg ff de orig. iur. l. 2 § fin. ff. de don. Aquilius Regulus & de va & extraord. cog. l. 1. § proinde. extra de ſimo. c. dilectus. 2. in ſi. 1. q. 2. ſicut epiſcopũ. Cõtra. 1. q. 1. eos. in ſi. Sol ibi ſpeciale propter magnitudinem criminis. 1. q 7. c ſi. Item hic ligantur ſcientes tantum. infra eod. in ſi. ſed ibi etiam ignorantes. extra de elect. c. penul. & 1. q. 5. præſentium. Item ibi quis ligatur ꝓ peccato alterius, quod non eſt in pœna hic inflicta 24. q. 3. §. 1. & c. 1. Sed pone: neuter aliquid facto vel verbo exprimit: & tamen mente vterque gerit, ſeu alter ſe daturum, numquid ligatũr hoc vinculo? Dic ꝙ nõ, quia hæc cõſtitutio factum requirit, ſicut ille canon. 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

a ¶ Et hanc ſententiam.] ſed nunquid hæc ſunt dicta ſupra? Dic loquitur ſupra cum ſunt dantes, recipientes, ꝓmittẽtes, & acceptãtes, ex verbis emiſſis, ſpãliter vel generaliter ſe obligant: ſed hic loquitur quãdo parabola præceſſit per proxenetam, & commodum ad alium deuenit, ita ꝙ cõtractus ſupra damnatus, ſed hic ſequela huius contractus proueniens ad alios ſciẽter damnatur pœna conſimili, nec mirum, quia ſciẽtes & non denunciantes eadem pœna ligantur. infra. §. proxi. vnde dic, ad promittentes, &c. ex ſequela præcedentium iam ſuperius damnatorum, & hoc innuunt verba ſequentis. §. quæ copulant per verbũ, quoque, caſum ſequentẽ minus dubium præcedentibus in parilitate pęnæ, vt in 1. reſpon. huius cap. damnetur contractus: ſecundo ver. & hanc. ſequela eiuſdem commodum continens. tertio, §. illos. ſcientes & non denuntiantes, licet nõ habeant commodum directo vel indirecto. Ioan. Mon.

b ¶ Perferatur.] Nota aliquem teneri ad indicandum vel denuntiandum. extra lib 6. de reb. eccle. non alie. cap. 2. ver. clericos 2. q. 7. ſicut. & cap. ſeq. arg contra. ff. de condi. ob turp. cau. leg. idem & ſi. §. ſi tibi iudicium. & forſan ſecundum canones ſecus not. extra de furt. qui cum fure. Sed quem uocas hic ſcire? videtur ſi ab alio audiuit. 22. q. 5. hoc uidetur. ff de adminiſt tut. l. quidam. § ultim. ff de pet. hære. l. item ueniunt. §. quicunque ergo. Dic illum ſcire, qui hoc poteſt probare 2. q 7. plerique. & §. ſeq. & c. ſi quis epiſcopus. C. de prob. l. ſciant

c ¶ Obtinere.] aliàs Papa non reſeruante ſibi abſolutionem, alij poſſunt abſoluere, extra eod. nuper.

d ¶ Mortis articulo.] hoc eſt generale. extra lib. 6. de pęnis, c. final. §. præſenti. extra de offic ordi paſtoralis. §. 1.

e ¶ Recepit.] quod ſi non habet, tunc luat in corpore. Nã in pœnis pecuniarijs, quæ ſurgunt ex delictis, qđ non põt in burſa male agens, in corpore luat. ff de in ius uoc. l. ſi. ff. de pœn l 1. in ſi. extra de do. & contu. ſinẽ. in ſi. & not. extra de appel. reprehenſibilis.

f ¶ Largiatur.] ut non ſiat reſtitutio dãti propter eius turpitudinem: nec recipiens cõmodo retentionis utatur, licet utrobique uerſetur turpitudo. & eſt ratio, qa vterque incidit in factum merito damnatum. ff de cõdit. ob turp. cau. l. 1. in ſi. extra, de uita & hone. cleri. c. cum ab omni. & quia quod gratis fieri debuit, in pactũ lucroſum nõ debet conuerti. ff de cond. ob turp. cau. ſi ueſtimẽta. & extra de ſimo. c. nemo. & c. de hoc. not. ſimile vnde dans hoc caſu contra recipientem agens, repellitur. ff. de cond. ob turp. cau. ubi autẽ. §. 1 iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnæ commutare arg. de offi. præſi. l 2. & l. congruit. turpe lucrũ a poſſeſſore extorquebit, & dabit pauperib. ut hic. & ff. de iure ſiſ. l. Lucius. Sed contra. C de reli. & ſump. fu. & al. lu. alearum. Sed ibi non erat malum ſecundum ſe, cum in certis caſibus bene poſſit fieri ludus, ut ibi. & ff. de aleato. l. ſolens. §. 1 hoc ſecus,

† Vide cõciliũ Tri. ſeſſio. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.

Denuntiare an quis teneatur.

Aduocatis & procuratoribus licet quod eſt iudicibus vetitum.

Corpore det pœnas qui caret ære malus

Lucrum turpe eſt extorquẽdum, & pauperib. dandum.

nullius prorſus eſſe momenti [a] volumus, omniq́ue ſtatuimus carere effectu & robore firmitatis. ¶ Sed & ſcienter vtentes [b] ipſis, ſimili ſententia excommunicationis [c] adſtringimus: & reſeruantes nobis abſolutionem eorum cum in præmiſſis omnibus ad pœnas ſimiles obligamus.

¶ Idem.

¶ Præmiſſis damnis ex interdicto prouenientibus, ſtatuit, quod propter dominum debita non ſoluẽtem eius terra vel ciuitas ſine ſpeciali Papæ licentia non interdicatur.

CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius, quamuis non ſine cauſa, ſine culpa [d] tamen multorum, interdicti ſententiæ proferuntur [e]: quod que ſunt nonnulli iudices nimis [f] prompti ad proferendas eaſdem, etiam in negotijs ſiue cauſis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice [g] perſpicuis indicij [h] procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa ſuſpenduntur & laudes [i], nec eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrantur [k], ut ſolent: tollũtur mortuis ſeu minuuntur ſuffragia [l], præſertim per oblationem frequentem Hoſtiæ ſalutaris: adoleſcentes & paruuli participantes rariùs ſacramenta minus inflammantur & ſolidantur in fide: fidelium tepeſcit deuotio, hæreſes pullulant, & multiplicantur pericula animarum: Præſentis conſtitutionis prouidemus edicto, ut nulla prouincia, ciuitas, caſtrum, uilla [m], locus [n], territo

Ludus eſt clericis prohibitus.

eus. Dico eum ludum prohibitum regulariter clericis. extra de vita & hone. cler. clerici 2 extra de exceſ. prælа. inter dilectos. auth. de ſanctiſ. epiſ. §. interdicimus. col. 9. Item contra. ff. de colleg. illic. l. collegia. 1. reſpõ. Sed ibi erat res illicita propter carentiam ſolemnitatis ſcilicet q̃a collegium non erat per principem approbatum: hic erat illicitum de ſe: & ideo hic maior pœna quàm ibi. Nec per remedium hic datum tolluntur antiqua, argum. ff. nau. cau. ſtab. l. & ita de facto. §. 1. ff. de act. & oblig. l. quotiens. C. de ſepul. viol. l. 3 extra lib. 6. de pœn. cap. fi. § per hoc quoque & extra lib. 6. de re iud. cum æterni. de quorum aliquibus habetur 14 q. 5. non ſane. C. de pœn. iud. qui ma. iud. per totum.

Remediũ nouũ nõ dẽt antiquum tollere.

a ¶ Momenti.] & ſic nota, ꝙ vitium partis vel defectus facit gratiam vel iuſtitiam nullam, vt hic & extra de reſcriptis, cum adeo. extra de æta. & quali. cum bonæ. extra 6. lib. de reſcript. c. 1. extra de fil. presbyt. c. 2. lib. 6 & l. canonizata. 2. q. 6. venales. Firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari, 1. q. 1. ſunt nonnulli.

b ¶ Vtentes.] & ſic not. ꝙ nedum faciens malum: ſed vtẽs malefactis ſcienter conſimili pœna irretitur. extra de immu. eccle. aduerſus. extra de cri. fal. ad falſariorum. C. de cri. fal. l. ſi falſas. & l. maiorem

Excõicatio ſiue iuſta ſiue iniuſta timẽda eſt.

c ¶ Excommunicationis.] quæ eſt timenda, ſiue fuerit iuſta, ſiue iniuſta, vt patet 11. q. 3. ſententia.

PRouide attendentes.] Quod vnus nomine ſuo ꝓ ſui intereſſe non poſſet eccleſiam ſubiicere interdicto, dudum prouiſum eſt extra, de ijs quæ fi. à ma. par. c. quæſiuit. Sed hic prouidetur generalius, vt infra proxi. & præmiſſa intelligo vbi proceditur a parte, vt dicto c. quæſiuit. aut à iudice cõuentione partis, vt hic. Sed quæro: archidiaconus qui ex cõſuetudine excõicare nõ poteſt, ſed bene eadem cõſuetudine, poteſt interdicere, eccleſiã interdicit: nũquid põt? Dic ꝙ ſic: quia cum excõicatio, interdictũ, vel ſuſpenſio in poteſtate iudicis regulariter ſumuntur paria, extra eo. tit. cum medicinalis § & hæc eadem, ideo illam pœnam infliget, de qua ſibi videbitur, & quæ erit aptior negotio. extra vt lit. nõ conteſt. tuæ. & c. ita quoniã §. fin. Itẽ poteſtas ſpecialiter non prohibita, ſtat. arg. C. de app. ꝑcipimus. in fi. quis in tractatu prohibiti, vt eſt edictũ de matrimonio. de procurationibus & ſimilibus, ꝙ non eſt prohibitũ expreſſe. eſt permiſſum. extra de ſpõ. cũ apud. ff. de procur. l. mutus. 2 reſpon. Et hæc decre. habet quinq; dicta. Primo, proœmiũ ad dicenda præmittit. Sc̃do, ver. Præſentis. iuxta præmiſſa ſtatuit. Tertio, ver. Nos enim. factum contra ſtatutum huiuſmodi irritum decernit. Quarto, ver. Non obſtantibus. dicto ſtatuto obuiantia tollit. Quinto, ver. Niſi à prædicto ſtatuto excipit.

Edictũ de matrimonio eſt ꝓhibitorium.

d ¶ Sine culpa.] de hoc not. extra de cõſt. cognoſcẽtes.

e ¶ Proferuntur.] extra de ſpon. non eſt. & not. 1. q. 4. in ſumma. Quid ſi hodie conſimilis ferretur ſententia ſine ſcriptis: nunquid ferẽs eſſet ſuſpẽſus? Arg. pro & contra. extra lib. 6. de reg. iur. nõ præſtat. Dic ꝙ ſic. extra lib. 6. eo. tit. cum medicinalis. §. hæc eadem. Sed dices illud cap. loquitur vbi ſententia eſt aliqua, vt dicto c. § ſi quis. & §. ſuperior. ſed hic eſt nulla. Sol. dictum cap. punit temeritatem iudicum, vt dicto c. § ſi quis. quæ conuincitur ſiue ſententia ſit nulla ſiue aliqua, iniuſta tamen. Et quãdo iudex peccans iſta conſtitutione, & illa duplici maledictione dignus eſt, ſecundum Philoſophum, & tranſgreſſor duarum conſtitutionũ: nec pœna præſtat ſibi immunitatem. ff. de interd. & releg. relegatorum. § fi. & pone ꝙ excommunicans eſſet excommunicatus, ſententia eſſet nulla. 24. q. 1. audiuimus. attamen pœna dicti § locum haberet.

f ¶ Nimis prompti.] ideſt, nimis feſtinãter, cõtra iura. C. de ſenten. ex breui. reci. l. 2 C. de appe. ne cauſas. 50. diſt. ponderet 2. q. 1. in primis. Ioan. Monachus.

g ¶ Radice.] vt ſunt contractus mercatorum, qui dederunt cauſam præſenti edicto.

h ¶ Indicijs.] C. de rei vendica. l. indicia C. de dolo. l. dolum.

i ¶ Laudes.] extra de pœnit. & remiſ. quod in te. extra de conſec. eccl. vel alta. cap. fin.

k ¶ Miniſtrantur.] vt dicto c. quod in te. extra 6. lib. eo. tit. cap. fi.

l ¶ Suffragia.] 13. q. 2. pro obeuntibus. & ca. ſequenti. & ſequen.

m ¶ Villa.] extra de verb. ſig. c. cum in partibus. extra lib. 5. eod. tit. ſi ciuitas. notatur quid ſit.

n ¶ Locus.] multipliciter accipitur locus: vno modo pro quãtitate menſurante rẽ extra, vt ſunt tẽpus & locus, ſecũdum Philoſophum. Et ſic ponitur 13 q. 2. vbi cumq; 1 & ff. de exerci. l. 1. Alio modo ꝓ parte fundi. ff. de verb. ſig. l. locus. Tertio modo pro efficacia argumenti, vt eſt locus maxima vel differentia maxime, ſecundũ ꝙ dicitur ab Artiſtis, locus eſt ſedes argumenti vel illud à quo extrahitur argumentum. verſus:

Locus quinque modis accipitur.

Eſt locus atque loci ſunt artes, ſunt loca terræ.

Verſus.

Quarto modo pro cõuenienti ſtatu, vt d. c. cum in partibus, in fi. Et ſic accipit Horatius: cum dicit:

Singula

Horatius. Singula quæque locum teneant ſortita decenter. Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci, vt hic, & ex de cler. excom. miniſt. c. poſtulaſtis extra 6. lib. eod. tit alma. 2. reſpon.

a ¶ Territorium.] quid ſit habes ff. de verb. ſigni. l. pupillus ver. territoriũ.

rium [a] vel diſtrictus auctoritate ordinaria vel delegata ſupponatur eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuſuis monetæ vel pecuniæ [b] quantitate, quacũque occaſione vel cauſa, ſeu quouis quæſito colore: pro eo maxime quòd ipſorum domini, rectores ſeu officiales, quocumque nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu habitatores aut ſingulares perſonæ ipſorum ſtatutis vel ſtatuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiuſmodi debitum ſeu quantitatem non ſoluerunt hactenus, aut in antea non perſoluẽt. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, ſi ſecus hactenus extitit attentatum [c], vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino. Non obſtantibus quibuſcumque contractibus [d], obligationibus [e], pactis [f], conuẽtionibus [g] compoſitionibus [h], ſubmiſſionibus [i], fideiuſſionibus [k], conſenſibus [l], proceſſibus [m] & ſententiis ſuper hoc habitis, vel habendis iuramentorũ [n] pœnarum ſpiritualium & temporalium ſeu multarum [o] ap-

Pecuniæ appellatione oĩs res continetur.

b ¶ Pecuniæ.] appellatione pecuniæ omnis res continetur. 1. q. 3. c. totum. ff. de ver. ſign. l. pecuniæ verbũ. & l. pecuniæ nomine. & C. de cõſt. pec. l. 2. & hoc ait Philoſophus dicens, appellatione pecuniæ omnis res cõtinetur, cuius dignitas, id eſt valor numiſmate mẽſuratur.

Cõſtõ ad præterita quãdoq; extendit.

c ¶ Attentatum.] & ſic hæc cõſtitutio trahitur ad præterita; nec mirum, quia hoc hic cauetur expreſſe. extra de conſti. c. fin. 3. q. 4. omnes. C. de ſacroſ. eccl. l. fi. in fi. Et de materia attentatorum ante pœnã incurſam, verbi gratia, Ante iſtã concluſionem eſt eccleſia interdicta ſecundum vnum modum de hic reprobatis: aliqs celebrat in ea eccleſia, tãdem fit hæc conſtitutio: non releuatur per hanc conſtitutionem. not. ſimile extra 6. lib. de reg. iur. ca. ratihabitionẽ. arg. ff. de itin. actuque priua. l. 1. in fi. & l. ſeq. C. de ſen. pat. l. fi. in prin. ff. de capt. & poſtl. reuc. l. in bello. §. factæ. auth. vt cũ de appella. cogen. circa prin. coll. 8. vbi not. ꝙ conſtõ, quæ extenditur ad præterita, non comprehendit deciſa per ſentẽtiam, & extra lib. 6. de reg. iur. c. factum. Ioan. Monachus.

Contractus ſunt duplices.

d ¶ Contractibus, &c.] & eſt rõ, quia innoxij tunc ligarentur per iſta, vt ſup. in prin. extra eod. Romana § fi. propter hoc illicitum hic retractat. Et dic cõtractibus, vel quaſi, ſiue vltro citroque obligatorijs, vt emptio & venditio, & ſimiles: vel ex parte vna, vt eſt donatio. C. de ſacroſan. eccl. vt inter diuinum, inſtitu. de de oblig. quæ ex quaſi contrac. naſ. per totum.

Intereſſe eſt æſtimatio pecuniaria.

e ¶ Obligationibus] quæ ſunt iuris vinculũ. inſt. de oblig. in prin. Sed quid ſi agatur ex obligatione ad intereſſe: Dic idem, cũ intereſſe ſit æſtimatio pecuniaria ff. de re iud. l. § quis ab alio.

f ¶ Pactis.] quid ſit pactum, & quæ conuentio, habetur ff. de pact. l. 1. §. 1. & § adeo

g ¶ Conuentionibus.] ab initio.

h ¶ Compoſitionibus] ex poſtfacto. Ioan. Monachus.

i ¶ Submiſſionibus.] in iudices factis.

k ¶ Fideiuſſionibus.] hoc eſt obligationibus nõ principalibus, ſed acceſſoriis. inſt. de fideiuſ. per totum.

l ¶ Conſenſibus.] partium. Ioan. Monachus

Interdictum quãque directe, quãq; indirecte fertur.

m ¶ Proceſſibus.] & ſentẽtiis iudicũ. Quid ſi nõ ſit lata ſnia interdicti directo, ſed ſolum mandatur rectoribus locorum, in quibus morãtur, vel veniunt excõicati ex cauſis prædictis, ꝙ quandiu morantur ibidem ceſſent à diuinis, & trib. diebus poſt receſſum, prout frequenter fieri conſueuit. Vr idem, cum eadem ſit ratio ff. ad leg. Aquil. illud, nam alias præſens conſtõ imponeretur verbis, & non rebus, & debito fraudaretẽ effectu. arg. extra lib. 6. de elec. cõmiſſa. § porro. C. cõmu. de leg. l. 2. in fin. Dic diſtinguendum, aut agit̃ de delicto maiorũ, propter quod terra poſſet directo in-

terdici extra eo. tit. lib. 5. ſi ſententia. § ceterũ. & ſic ꝓ dicto m i poſſet directe poni interdictum ex. de ſpon. nõ eſt, aut non: & ſic reditur ad interdictũ hic prohibitũ: ſed primo modo reditur ad interdictũ permiſſũ. Sed quæro hoc caſu permiſſo, nõ interdicitur prouincia, vt dicto capitulo non eſt, ſed interdicit̃ curato ne celebret tali præſente: celebrat: numquid eſt iſte celebrans irregularis? Ar. quòd ſic. extra lib. 6. eo. tit. ca. is qui extra de cler. excom. ſi celebrat. Sed dices ad hoc mitius agitur cum lege, q̃ cum miniſtro legis ff. de arb. l. Celſus. Sol. hoc caſu nedum requiro inhibitionẽ iuris vel hominis, ſed pœnã à iure inflictã, vt d. c. is qui. & pœnalia non extendã ff. de pœn. interpretatione, & de pœni. diſt. 1. pœnæ. & extra lib. 6. de reg. iur. odia. & extra eod. lib. de fil. presby. cap. 1. in fin. Sed quæro, ex delicto quis cõdemnatur ad pœnam pecuniariam, nũquid huic conſtitutioni locus eſt? Et videtur ꝙ non, quia hic loquitur in contractibus & ſic ad delicta non extendam, & ẽt ratio originis eſt conſideranda. ff. de dona. qui id quòd, & initiũ ſpectandũ. ff. ad Maced. ſi tamẽ. not. de ele. dudũ 1. Dic cõtra ff. de pecul. l. 3. §. idem ſcribit, & leuiter reuertor ad pœnẽ interdicti tollendã propter rationes ſupra eo. in principio tactas. Sed quid ſi oẽs & ſinguli conſentirẽt. Vr conuentio tenere. ff. de reg. iur. l. aliud § refertur, & ad municip. l. quod maior. Dic contra, quia infantes ſe ad hoc obligare non poſſent, cum eorum ætas ignoret quid agat. C. de fal. mo. l. 1. idem in furioſo. ff. de rei vend. l. quod infans. Item tunc ligarentur mortui, ne commoda eccleſiæ militãtis ad eos venirent, vt ſupra eod. in princ. Sed contra per leg. quæ omnes adſtringit, hoc põt fieri. extra de conſtit. c. ſi ergo & per pactum. ff. de pact. l. nõ impoſſibile, & per conſuetudinem: ergo & per pactum C. de fideiuſ. l. fin. Sol. pacta hæc non valent, quibus detrahitur honori Dei, & publicæ vtilitati animarũ, & vbi contra animam hæreſes pullulant, vt ſup. eo. in prin. arg. extra de foro comp. ſi diligenti, & de fer. conqueſtuſ. ff. de pact. ius publicum, & male adinuẽta, vtpote contra prædicta tempore non firmantur, auth. vt nul. iud. iuſiã. lo. ſer. q. 1. coll. 9. Item vbi agitur de electionibus, & ſimilibus, quod maior pars facit oẽs facere videntur, vt dicta l. quod maior. Item vbi factum omnium reſpiceret debitum vel publicam vtilitatem: quia tunc ſufficeret maior pars. extra de ijs quæ fiũt à maio. par. cap. c. fin. Sed vbi agitur tãtum de commodo vel incommodo ſingulorum, conſenſus omnium eſt requirendus. extra de offic. archi. ad hæc in fi. C. de aucto. præſt. l. fi. ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo. extra lib. 6. de reg. iur. quod omnes.

Pactã nõ valet ꝙ detrahit honori Dei.

Factum à maiori parte, an videatur factũ ab omnib.

n ¶ Iuramentorũ] nã ex quo non tenet contractus, nec cõfirmatio cõtractus valet ff. de fideiuſ. cum ſex. not. extra li. 6. de regulis iur. non eſt obligatoriũ. Arg. contra C. de præd. mino. l. & ſi ir. Sol. vt ibi.

o ¶ Multarum.] de quibus habes C. de mo. mul. & ff. de verb. ſign. ſi qua.

s ¶ Speciali]

a ¶ Speciali.] Sed qualiter ſedes Apoſtolica illicitum, vt hic, faciet licitum: quæ ait, quod eſt licitum approbantes, & illicitum reprobantes. extra de præben. dilectus 1. Sol. illicitum quandoque ex certis circunſtantijs toleratur, vt dicto tit. de præ. niſi eſſent.

b ¶ Apparente.] ſunt & quidem alij caſus. in quibus probare oportet per ſcripturã. not. extra lib. 6. de cenſib. Romana. §. poſtquam. Ioan. Mona.

Illicitũ quandoque toleratur.

poſitione, vel quacunque alia firmitate vallatis: Niſi talis ſuppoſitio interdicti hactenus forte facta vel in antea fieret de Apoſtolicæ ſedis ſpeciali a licentia, & expreſſa, per ipſius ſedis patentes litteras apparente b.

¶ Clemens quintus.

¶ *Andronicum Palæologum ſe Imperatorẽ Græcorum nominantem, & hæreſis ipſorum fautorem, excommunicatum denuntiat: omneſque cum eo ſic manente ſocietatem contrahentes, ipſo facto dicit excommunicatos, & eorum terras eccleſiaſtico ſupponendas interdicto. Sunt que priuandi bonis, quæ ab Eccleſia tenent, & talis ſocietas ſeu confœderatio nulla eſt. Facit cap. ad Apoſtolicæ. de ſent. & re iu. lib. 6.*

CAP. III.

† al. antiquatorũ.

† Quia nullum ſchiſma eſt, quòd non ſibi aliquam hæreſim cõſignat, vt recte ab eccleſia receſſiſſe videatur. ita B. Tho. 2. 2. q. 39. arti. 1. adde Turrecremat. in ſumma de Eccleſia lib. 4. c. ... & ſeq.

Ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum, Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem ſe nominat, tamquam eorundem Græcorum antiquorum † ſchiſmaticorum, & in antiquato ſchiſmate conſtitutorum, & per † hoc hęreticorum, & hæreſis ipſorum ac ſchiſmatis antiqui fautorem, de fratrum noſtrorum conſilio denuntiamus excommunicationis ſententiam latam à canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuerſis & ſingulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuſcunque prẹeminentiæ, conditionis, ſtatus, necnon vniuerſitatis, ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum diſtrictius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiuſmodi excommunicatione manente, ſocietatem vel confœderationem aliquam contrahere ſub quouis ingenio, vel machinatione præſumant: vel ei alias in his, quibus excommunicatus eſt denuntiatus à nobis, præſtare conſilium, auxilium, vel fauorẽ publicum vel occultum. Et ſi ſecus præſumptũ fuerit, omnes ſingulares perſonas cõtrarium præſumentes (non obſtante qualibet indulgẽtia ſub quacumque forma verborum, vel expreſſione ipſis ab Apoſtolica ſede conceſſa, vel in poſterum cõcedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) ſententiam excommunicationis, quam exnunc in ipſo ferimus, incurrere volumus ipſo facto. Terras ipſorum & vniuerſitates prædictas, quæ ſecus attentare præſumpſerint, prout expedire videbimus eccleſiaſtico curabimus ſubijcere interdicto. Ad priuationem omnium bonorum, quę à quibuſlibet tenent eccleſijs, & ad pœnas alias ſpirituales & temporales, prout vtile putabimus, proceſſuri. Et nihilominus ſocietatẽ & confœderationem ipſas (etiam ſi pœnarũ & iuramenti additione, vel quacũque fuerint alia firmitate vallatę) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis, iii. Nonas Iunii, anno ii.

¶ Idem †.

† Ioannes de Selua in tract. de benef. par. 1. q. 2 dũ meminit huius extrauagãtis, eam tribuit Clementi ſexto.

¶ *Excommunicati ſunt, qui litteras à Papa ante ſuam coronationem conceſſas impugnant.*

CAP. IIII.

Quia † nonnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apoſtoli ſuæ prudẽtię, quin potius imprudentiæ innitentes, ac diſceptare ſuper his de quibus eis non expedit, ſatagentes, aſſerere nõ verentur, quòd ſummus Pontifex ante ſuæ coronationis † inſignia ſe non debet intromittere de prouiſionibus, reſeruationibus, diſpenſationibus, & aliis gratiis faciendis, nec ſe in litteris epiſcopum ſimpliciter, ſed electum epiſcopum ſcribere: Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipſius: Nos talium temeritates compeſcere cupientes, ſingulos, qui occaſione huiuſmodi aliquas litteras noſtras ſuper negotiis quibuſcumque confectas †, quæ à nobis ante donationis noſtrę inſignia emanarunt, auſi fuerunt impugnare, excommunicationis ſententia innodamus. Datum apud Peſecum Burdegalen. diœceſis, anno ii.

† Prouerb c. 3. c. ne innitaris. extra de cõſtitu.

† Vide textum in cap. in nomine Domini. 23. diſt. ver. electus tũ, & ibi Gemin. & alios: & Ioannẽ de Selua tracta. de benefi. par. 1. q. 2.

† al. conceſſas.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM ET VERBORVM QVAE IN SEXTO DECRETALIVM, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

Primus numerus paginam, ſecundus columnam denotat.

A

ABBAS plus cōſeq̄tur per benedictionē quā abbatiſſa Cle. 153. 1
Abbas debet eligi ad aliam abbatiam. 115 1
Abbas Cluniaceñ. ſubditos mediatos & immediatos uiſitare poteſt. Extr. 220 1
Abbates exempti vices epiſcoporū gerunt. Clem. 124 2
Abbates eccleſias vnire nō poſſunt. Clem. 125 2
Abbates an poſſint benedicere calices, patenas, ueſtes ſacerdotales, cruces, & ſimilia. 456 2
Abbates de iure non benedicunt ſolenniter. 451. 2
Abbatiſſa ſuſpēdere poteſt: licet claues eccleſiæ non habeat. Extra. 172 2. & 176. 1
Abbatiſſę monaſterium egredi non debent. Extr. 221. 1
Abbatiſſæ non omnes benedicūtur. Clem. 153. 1
Abbatiſſæ benedictionem multa impediunt. 153. 1
Abbatiſſa electa cōtra quam minor pars ſe opponit, an poſſit ante confirmationem adminiſtrare. 126. 1
Abbatię & prioratus principales monaſteriorum non dicuntur vacare in curia Romana. 248. 1
Abeſſe quis dicatur. 18. 1
Abolere quid eſt. Extr. 236. 2
Abſens & pręſens pōt quis conſtitui procurator. 199 1
Abſentes non omnibus caſib. ſunt vocandi. 184. 1
Abſoluere an poſſit epiſcopus ſuſpēſos à iure. 94 1
Abſoluere poteſt epiſcopus a qualibet excommunicatione iuris, ſi non ſit reſeruata Papæ. 178. 1
Abſolutio & relaxatio differunt. 102. 1
Abſolutio poteſt dari non petenti. 482. 1
Abſolutio reſeruaſ epiſcopo in multis caſibus, & qui sūt caſus epiſcopo reſeruati. 471. 1
Abſtinentia eſt continentię nutrix Clem. 146. 2
Abſolutus in infirmitate ab inferiori, quando debet ſe repræſentare ſuperiori. Cle. 208. 2
Abſque & ſine priuant. Ext. 26. 2
Abuſus facit multa, ēt iuſta caſſari. 540. 1
Acephali ſunt qui nulli prælato ſubſunt. Ext. 50. 1
Acceptare in malam partem ſumitur. Ext. 98. 1
Acceptare dicitur quis beneficium eoipſo quod petit illud ſibi conferri. 338. 1
Acceſſorie aliqua licent, quæ principaliter non licent. Ext. 138. 1
Accreſcit alteri quod ab alio ſubtrahitur Cle. 49 2
Acceſſorii iure uenit, quod principaliter non ueniret. Clem. 116. 1
Acceptare ualēs intra mēſē, an poſt menſē acceptare poſſit. Cle. 122. 1
Acceptatio beneficii ſine executoris pręſentia fieri poteſt. Cle. 123. 1
Actio de dolo non datur pro modico. 29. 2
Actio alicui tripliciter attribuitur. Clem. 8. 2
Actio popularis quādoque intereſſe priuatum habet. Clem. 35 2
Actio in factum oritur ex ſententia definitiua. 107. 1
Actorum quędam ſunt acta cauſæ, quædam iudicij. Cle. 236. 2
Actionis nomē non eſt curandum. Extrauag. 193. 1
Accuſatus de ſimonia qualiter opponet teſtibus ſimoniam. 236. 2
Accuſare non ualēs, denuntiare poteſt. 585. 1
Acrimonia, i. excommunicat. 399. 2
Acta iudiciaria non requirunt teſtium inſcriptionem. 326 2
Actio de dolo tunc demum competit, vbi alia actio deficit. 402. 2
Actio de dolo non datur pro modico. 29. 2
Actio edita an & quando poſſit mutari. 101. 2
Actio publiciana qñ locū hēat 260 1
Actio quādoq. datur, ubi exceptio denegatur. 125. 1
Actio realis an poſſit dari poſſidenti. Extra. 92 2
Actio alicui tripliciter attribuitur. Clem. 12. 1
Actio realis non daſ poſſidenti pro re corporali, ſed bene ꝑ re incorporali. Ext. 92. 2
Actiones an nomine immobiliū cōprehendantur. Ext. 18. 1
Actor forum rei ſequi debet. Extra. 97. 2
Actor an poſſit recuſare iudicē. 28. 1
Actor an poſſit conuenire reum ſuper pluribus actionibus realibus coram diuerſis iudicibus. 14. 1
Actor, qui non reſpondet poſitioni, habetur pro confeſſo. 235. 1
Actus eſt duplex. 96. 2
Actus qdam ſunt publici, quidam ciuiles, & quidam cōes. 246. 2
Adeſſe liti prodeſt intereſſenti in multis. 193. 1
Aedificās ī beneficio ſuo ipſius vtilitatem facit. Extrau. 169. 2
Adiectiuum neutrum de omni genere prędicatur. Ext. 236 1
Adminiſtratores ad uoluntatem ſuperiorum quandoque ſunt remouibiles. Ext. 186. 1
Aduocatis & procuratoribus licet quod eſt iudicibus uetitum. Ext. 259. 1
Aduocatus debet primo ius ſuū firmare, deinde ius aduerſarii impugnare 280. 1
Aduocatus debet peregiſſe annum xvii. 196 1
Aduocatus dicitur militare. 365 2
Aduocati non admittuntur in cauſis ſummariis. 437. 1
Aduocatorum doloſitas circa teſtes remotos tripliciter repelliſ. 33. 1.
Aduocatorum doloſitas & imperitia circa dilationes fruſtatorias ad teſtes ultramarinos, uel extra prouinciam tribus cautelis repellitur. 30 1
Aduocandi officium eſt laudabile. 472. 2
Adulterii cauſa an requirat ordinē iudiciarium. Cle. 64 2
Aequalitatem debere eſſe in iudiciis, qualiter intelligitur. Clem. 81. 2
Aequitas ſimulata duplex eſt iniquitas. 60. 2

Aeſtimatio quid eſt, Ext. 28.2
Aetas beneficiandi. 108.3
Aetas idonea in beneficijs obtinendis. 22.1
Aetas pupillaris quæ dicatur 108.2
Aetates hominis ſunt ſex. 4.2
Affatim qualiter exponatur. 382.1
Affinitas in primo genere impedit & dirimit matrimonium. 406.2
Affirmatiuam geminata negatio ponit. Ext. 83.1 & 101.1
Affirmatiua duplicata negatio ponit. Ext. 89.1
Agere uolens de nullitate ſententiæ quid debet facere. Cle. 92.1
Agere quis compellitur in multis caſibus. 225.1
Album prætoris quid erat. Cle. 70.1
Alias, uarie ſumitur Ext. 236.1
Alienans bona eccleſiæ & alienata recipiens eadem pœna punitur. Extr. 197.1
Alienationis variæ ſunt ſpecies. Extrauag. 97.1
Alienationis nomine quid cõtineatur. 451.2
Alienari poſſunt bona eccleſiæ cauſa incommoditatis 165.2
Alchimiſtæ varia incurrunt detrimenta Ext. 238.1
Alchimiſtę ſunt infames Extrauag. 239 2
Alter alterius onera portate Extra. 155. 1
Allegatio indeterminata eſt admittenda Extr. 57.2
Alternatiua eſt duplex. 160.2
Alueus dupliciter ſumitur. Clem. 133 1
Ambiguitas eſt triplex Cle 6.2
Ambitio torquet omnes. Extr. 16.2
Ambiguitas quid ſit, & vnde dicitur, 209. 2
Anathema mucro eſt epiſcopalis. 441 1
Anathema quid eſt, Extr. 253.1
Anfractus quid notat. Cle. 133.1
Anima quando infunditur corpori humano. Cle. 9.2
Anima eſt omnibus præferenda Extrauag. 20.2
Anima eſt triplex. Cle 12.1
Anima rationalis eſt forma corporis humani. 12.1
Animæ purgatorij ſunt Dei iudicio reſeruatæ. Cle. 214.1
Anima de rebus mundanis ſatiari non poteſt. Ext. 167.2
Anima viuit ex uerbo Dei. Extrauag. 218. 2
Animæ ſunt a Deo Papæ commiſſę. Ext. 257.1
Animarum periculis occurrere debent prælati. Ext. 131.2
Annalium perceptio multiplici iure poteſt competere Ext. 244.2
Annus Iubileus typicus uerum Iubileum figurauit. Ext 249.1
Annus Iubileus non ſine cauſa fuit centeſimo quoq; anno. Ext 249.1
Annus quinquageſimus in lege ueteri erat Iubileus, Ext 253.2
Annus dicitur tempus breue. 287.2
Anno probationis durante non poſſunt mendicantes aliquem ad profeſſionem recipere. 372.2
Anni domini a quo tempore ſunt computandi. Cle. 10.1
Anticipatio vnde dicitur. Cle. 11.1
Antidotum & non antidotum dicẽdum eſt. Cle. 87.2
Antiquitates cognoſcere utile eſt. Extr. 90.1
Antiquior in Eccleſia quis dicatur. 42. 2
Apes & apex differunt. Cle. 83.2
Apoſtata an ſit ipſo iure excommunicatus. 404.2
Apoſtata an ſit excommunicatus. 143. 1
Apoſtoli domini fuerunt duodecim 195. 2
apoſtoli quid ſint, & unde dicũtur. 269. 1
apoſtoli ſunt multiplices. ibid.
apoſtolorum quinque ſunt ſpecies. 269. 1
apoſtoli in iure qui dicuntur. Clem. 72 2
apoſtoli intra 30. dies ſunt petẽdi Clem. 100.2
apoſtoli varia habẽt nomina. Clem. 101. 2
apoſtolorum varia genera. Clemen. 99 2
apoſtoli dantur ut iudex ad quem inſtruatur. Cle. 100 2
apoſtoli cuius expenſis ſunt tradendi. 102.2
appellare an liceat ante definitiuã ſententiam. Ext. 153.1
appellatio eſt remedium contra oppreſſiones Ext. 245.2
appellari non poteſt in iudicio a grauamine futuro. Cle. 103.2
appellationis proſequendę quando incipit tempus currere. Clem. 103. 1
appellationis notitia quandoq; eſt plena & certa Cle. 30.1
appellationi ſuper beneficijs tribus temporibus pręſcribitur. ibi.
appellans ab uno ex pluribus iudicibus, an bene appellet Cle. 100.1
appellãs ab interlocutoria quid exprimere debet Cle 101.2
appellans ante ſentẽtiam, ſi poſtea appellat à ſententia, non ob id appellationi renuntiat. cle. 73.1
appellanti in cauſa beneficiali ſufficit ſolam appellationem appellato intimare. cle. 78.1
appellatur a ſententiis auditorum curiæ. cle. 78.1
appellari ad partem poteſt, ſi de hoc ſit conſuetudo. 273.2
appellari an poſſit a ſententia arbitrorum. 163.2
appellari an poſſit per ſcripturã priuatam. 269.1
appellari debet a ſubdelegato in totum ad primum delegantem, non ad delegatum. 156.1
appellari non poteſt omiſſo medio regulariter. 271.2
appellari poteſt ad Papam, ẽt omiſſo medio. 271.2
appellari poteſt a delegato officialis ad ipſum officialem uel epiſcopum. 41.2
appellari poteſt ab archiepiſcopo ad ſynodum, licet illi pręſit archiepiſcopus. 285.1
appellari poteſt ſecundum canones à qualibet interlocutoria & quolibet grauamine 300.2
appellatio ab interlocutoria non ſuſpendit iuriſdictionem iudicis a quo. 301.2
appellatio ab interlocutoria ſiue incontinẽti, ſiue ex interuallo interponenda eſt in ſcriptis. 302.1
appellatio ad quid eſt inuẽta 277.2
appellatio alternatiua an ualeat. 163. 1
appellatio an poſſit interponi omiſſo medio. 163.2
appellatio an ſuſpendat effectũ ſuſpenſionũ uel interdictorũ. 107.1
appellatio & excommunicatio ſi eadem die proferãtur, nec appareat de proprietate, pręſumiñ ꝙ excõmunicatio pręceſſerit. 494.1
appellatio & recuſatio in quibus cõueniant & differant. 157.2
appellatio & recuſatio an ſint paria. 41.2
appellatio in multis caſibus prohibetur 275.1
appellatio uarios hẽt effectus. 266.1
appellatio quid ſit. 41.1
appellatio in multis caſibus eſt prohibita. 279.2
appellatio an ſit ſemꝑ corã iudice interponenda. 281.2
appellationis proſequẽdę terminus à iure datus ꝑ iudicem a quo breuiari poteſt. 267.1
appellationi friuolę non eſt deferẽdum 277.1
appellatio non deuoluit ad curiam cauſas beneficiales, niſi multa cõcurrant. cle. 30.2
appellatio qualiter interponetur a duobus iudicibus, qui etiam diuiſim haberi non poſſunt. cle. 100.1
appellatio a definitiua ex nouis cauſis iuſtificari poteſt. cle. 106.1
appellatio poteſt eſſe deſerta tacite & expreſſe. cle. 106.2
appellatio ab electione. &c. & appellans a ſententia diffinitiua diuerſimode onerantur cle. 99.1
appellatio poteſt interponi abſente appellato. 99.2
appellare tertio non licet. cle. 91.2. & 07.
appellare ſecundo & ſuccumbere, tantum eſt quantum non appellare. 108.1
appellare licet, quandoque etiam ſecundum leges ab interlocutoria. cle. 186.2
appellans a definitiua in caſu prohibito, debet cautam inſerere. 272.2
appellans a diffinitiua, nec cauſam exprimere nec in ſcriptis appellare tenetur. 65.1
appellãs a grauamine extra iudiciali, uel ab interlocutoria, debet in ſcriptis appellare. 257.2
appellans à iudice in una cauſa, an

an teneatur coram illo in alia cauſa reſpondere. 142
Appellans ante diffinitiuam dicitur deponere querelam de iniquitate iudicis. 287.1
Appellans an poſſit renuntiare appellationi ſuæ inuito appellato. 67.1
Appellãs & impeditus vno die anni ad proſequendum appellationem, an habeat ſecundum annum integrum 10.1
Appellans ne certa perſona ad electionem admittatur, an teneatur ſeruare conſtitutionem, vt circa. 95. 2
Appellans nõ comparens, an debeat condemnari in expenſis appellato legitime comparenti. 48.2
Appellans qualiter debeat mittere procuratorem inſtructum. 269.2
Appellans vna die & ſequenti die intrans, an ſatisfaciat conſtitutioni, vt circa. 58 1
Appellandum eſt intra decẽ dies ab actibus extraiudicialibus. 268.2
Appellatur verbo & facto. 269 2
Approbatum ſemel non poteſt reprobari. 64 1
Approbata per ſedem apoſtolicam à nemine ſunt reprobanda. Extrau. 216. 2
Arbor quæ inutiliter terrã occupat, excidenda eſt, & in ignem mittenda. 430.2
Arbitri poſſunt cognoſcere non ſolum de veritate ſuſpicionis propoſitæ: ſed etiam de illius legitimitate. 220.1
Arbitri ſunt eligendi in cauſa quam mouet epiſcopus contra ſubditũ. 163. 2
Arbitri iuris quatuor habeant qualitates. 214.1
Archa Noe quantæ fuit altitudinis, longitudinis, & latitudinis Extra. 144. 1
Archidiaconus quis eſſe non poteſt in vigeſimo anno. Clem. 50.2
Archiepiſcopus viſitans quid primo facere debet. 356.2
Archiepiſcopus poteſt concedere indulgentias in tota ſua prouincia. 193. 2
Archiepiſcopus non poteſt tollere capitulo ius ſuum ſine cauſa. 141.2
Archiepiſcopus de conſenſu partiũ an poſſit committere cauſam appellationis extra ſuam diœceſim 181. 1
Archiepiſcopus poteſt delegare cãm inter epiſcopum & clericum extra diœceſim ipſius epiſcopi. 181.2
Archiepiſcopus non relaxat excõmunicationem à ſubdito ſui ſuffraganei latam. 486.1
Archipresbyteri Bituricen. mutãtur mutato plato. Ext 177 2. & 190. 1
Archipresbyteratus Bituric. nõ ſunt perpetui. Extr. 168.2
Archipresbyter ſi non ſit presbyter an poſſit admitti ad eligendum. Clem. 48.2
Archiui ſunt armaria librorum. Cle. 89. 1
Argumentum ab abſurditate valet. 105. 1
Argumentũ à contrario ſenſu eſt fortiſſimum. 214.1
Argumentum à cõtrario nõ ſemper procedit. 144.2
Argumentum à contrario ſenſu quãdoque ceſſat Cle. 216 2
Argumentum à contrario ceſſat aliquando Extra. 27 1
Argumentum à cõtrario eſt fortiſſimum Extra. 10 1
Argumentum valet ſi dicitur, non eſt ita: quia iure cautum non reperiſ. Extra. 46.1
Arma & tela differunt. Cle. 149.2
Arma clericorum ſunt lacrymæ. 485 2
Armorum quædam ſunt offenſionis, quædam defenſionis. Ext. 53.2
Articulus quid ſit. 11.1
Articulus nouus fidei an per Papam poſſit fieri. Extraua. 104.1
Artificium per experientiam recipit incrementum. 61.2
Aſpidis proprietas. 256.2
Aſſaſſini qui dicuntur. 448 1
Aſſeſſor habeat ſalarium licet partes concordent. 32.1
Aſſeſſor vt ſuſpectus recuſari poteſt. 31. 1
Aſſignatio fit verbis vel nutu 283.1
Aſtrictus ad aliquid faciendum, ad quid tenetur. Extra. 169.2
Attẽtata poſt citationem, iudicis officio reuocantur. Clem. 76.2
Atteſtationibus publicatis in principali non licet in cauſa appellationis teſtes producere ſuper iiſdem capitulis. Clem. 82.2
Auarus dicitur cæcus. 59 2
Auarus quilibet cęcus eſt. Extrauag. 22. 2
Auarus eſt inſatiabilis. Extra. 16.2
Auditor qualiter à Papa deputatur. Clem 18.2
Auditores quam iuriſdictionem habent ibidem
Aurum & argentum quomodo prohibetur à domino poſſideri. Clem. 227. 1
Auctorizatus quãdoq; plus punitur quàm faciens. Clem. 198.2
Auctoritas quid ſit. 300.1
Auferri non dicitur quod differtur. 424. 2
Auctoritas Papæ eſt humana & diuina Extrauagan. 143.2

B

Ballinus qualis dictio, & quid ſignificet. Clem. 208.1
Baptiſmus obligat etiam infantes ad fidem ſeruandam 430 1
Baptiſmus quid facit. Extra. 144 1
Baptiſmo tria ſunt neceſſaria. Clem. 371. 1
Baſes quid ſit. 89.1
Baſilica quid ſit. Ext. 247. 1
Baſilicæ, meſquitę, ſynagogę differunt. Clem. 114 2
Benedictio ſolemnis per quę veron ſit. Clemen. 205.2
Benedictio abbatiſſæ an ſit iterabilis Clem. 153.1
Benedictio ſolemnis qualiter fiat. 456. 1
Beneficium abſenti poteſt conferri, 19. 1
Beneficium collatum abſenti, an poſſit alteri conferri ſub conditione, ſi ille non acceptauerit. 309 1
Beneficium cõprehendit dignitates, perſonatus &c. 532.2
Beneficium curatum non debet conferri minori. 22.1
Beneficium curatum habens nõ ſemper tenetur ſe facere promoueri intra annum. 299.1
Beneficium dicẽs ad ſe ſpectare qualiter debebit libellare. 331.2
Beneficium impetrãs an teneatur facere mentionẽ de cõmenda. 65.2
Beneficium multis modis capitur. 51. 1
Beneficium non acquiritur mihi per cõſanguineum ante acceptionem. 319. 1
Beneficium per violentiam intrare non licet. 310.1
Beneficium primo vacans debetur, ſi de proximo vacaturo per Papam prouideri mandetur. 300.1
Beneficium principis quid ſit. 10.2
Beneficium religionem ingreſſi non vacat pẽdente probationis anno. 474. 1
Beneficium ſi abſenti ſit collatũ, ſtatim ꝙ ſciuit & acceptauit, ſibi ius in beneficio acquiſiuit. 308.2
Beneficium in irregularitate acquiſitum an illa purgata retineri poſſit. Extr. 236.1
Beneficij collatio nõ impeditur per appellationem. Ext. 137 1
Beneficio priuari non debet non citatus, non conuictus, nec confeſſus. Extr 246.1
Beneficia aliqua ſunt quæ perſonalẽ reſidentiam non requirunt. Extr. 211. 2
Beneficia multis modis vacare poſſunt. Extr. 131.2
Beneficia plura obtinere an liceat. 170. 1
Beneficia aliqua ſunt de iure cõpaſſibilia. 69 1
Beneficia ſunt triplicia. Ext. 170 2
Beneficiorum multiplex diuiſio Extrau. 200.2
Beneficia ſimplicia an ſint incompaſſibilia Ext. 171 1
Beneficia permutata an dicantur vacare. Extrau. 190.2
Beneficia per quid dicuntur affecta. Extr. 186.2
Beneficia incompaſſibilia an per conſuetudinem poſſint fieri compaſſibilia. Extr. 171.2
Beneficiorum taxę. Ext. 153.2
Beneficiorum vacantium fructus an poſſunt menſæ vel alij vſui applicari. Extra. 191.2
Beneficiorum tituli ſunt ſingulares. Extra. 171.2
Beneficiatus non reſidens ſatisfacit, dũmodo bene expẽdat. Ext. 170 2

Beneficiatus à reſidētia facienda qñ que excuſatur. Extra. 245.1
Beneficijs vacantibus ſunt aſſumendi viri, qui illis præſint & proſint. Extra. 186.1
Beneficium accipiens cum animo retrocedendi, tenetur omnes fructus ex illo perceptos reſtituere. Cle. 47.1
Beneficium tempore datæ non creatum cum non debeatur impetranti: ſi data & citatio ſint eiuſdem diei, quis de prioritate probabit. Clem. 201
Beneficium idem ad duos ſpectare non poteſt. Cle. 76.1
Beneficium ſine magna cauſa nō eſt ſubtrahendum. Cle. 212.2
Beneficium perdens obtentum, non videtur inhabilitatus ad obtinendum Clem. 209.1
Beneficij reſignatio facta per incarceratum, an teneat. 209.1
Beneficij reſtitutionē petens, an habeat probare titulum. Cle. 71.2
Beneficij ſequeſtratio impediſ duobus concurrentibus. Cle. 78.1
Beneficiorum incompatibilium pluralitatem habenti an poſſit aliud tale conferri. Clem 117.2
Beneficiorum mutationes gratæ nō ſunt. Clem. 119.2
Beneficia de ſui natura ſunt perpetua. 157.1
Beneficia à quibus petitur decima, quandoq; ſint taxata Cle. 141.1
Beneficia confirmati in curia, an vacent in ipſa. 70.1
Beneficiandi ſciant legere, cātare, & conſtruere. 121.1
Beneficium quodlibet reſidentiam exigit. Extraua. 71.1
Beneficium de facto tantum obtinens ab epiſcopo expelli poteſt. Extra. 29.1
Beneficium quid eſt. Ext. 17.1
Beneficium ſi debeat dimitti verbaliter, qualiter à muto dimmittitur Extrau. 26.2
Beneficia plura incompatibilia ſimul obtinere eſt contra ius commune Ext. 17.1
Beneficiorum pluralitas animæ periculum inducit Ext. 16.1
Beneficiatus an fructus beneficij faciat ſuos Extra. 71.1
Beneficium ſufficiens obtinentes ad alia idonei non ſunt. 312.1
Beneficium tertium recipiens facit duo prima vacare. 314.1
Beneficij vacaturi promiſſio promittentem non obligat. 341.1
Beneficij appellatione quid cōtineatur. 357.1
beneficij collatio conditionalis ſeu alternatiua vel incerta, an valeat. 49. 2
Beneficij ſecundi adeptio facit primum incompatibile vacare. 310.1
Beneficio vacaturo ſolus Papa poteſt ius tribuere. 136.2
Beneficia ad ſedem deuoluta nullus confert niſi Papa. 316.2
Beneficia debēt eſſe perpetua. 384.1
Beneficia extra diœceſim cōferri poſſunt. 294.2
beneficia in curia vacantia conferūtur per ordinarios ſede apoſtolica vacante. 326.1
Beneficia non poſſunt conferri ad tempus. 364.1
Beneficia plura an ſit licitum de iure tenere. 19.2
Beneficiorum fructus ſunt dandi ſtudentibus. 469.1
Beneficiatus beneficiū ſine ſuperiore dimittere non poteſt. 134.2
Beneficiatus ſi beneficio deſeruire non poſſit, epiſcopus prouidebit. 374. 1
Bigamus dicitur quis aliquando vere, aliquando interpretatiue 170. 1
Bigamus nō eſt qui ducit quam corrupit. 288.2
Biſſextus vnde procedit. Cle. 174.1
Bononia vnde dicitur. Cle. 182.1
Bona eccleſiaſtica ſunt diligentius diſponenda quàm temporalia. Ext. 166. 2
Bonæ memoriæ poſt mortem dicuntur aliqui prælati Extra. 235 1
Bonum facere non ſufficit, niſi id bene fiat. 353 1
Bona eccleſiæ per coadiutorem alienari non poſſunt. 332.2
Bona impiorum ſunt danda iuſtis. 440. 1
Bona in peccato facta proſunt ad multa. 528 1
Bona quæſita ex bello iuſto contra infideles geſto, efficiuntur capientis. 261.2
Bonorum poſſeſſio perdita cui debetur. 251.1
Bonifacij etymologia. 1.2
Bonifacius raro ius antiquum reuocat, niſi id exprimat. 600.1
Bonum commune eſt priuato præferendum. Extra. 60.2
Breuitas amatur. Extr. 76.1
Brachium ſæculare poteſt quandoq; ab eccleſia inuocari ca. 1. de offic. ord. in ant. 207 2
Bufones qui dicantur.
Bulla aurea vti periculoſum eſt. 83. 1

C

CAlendæ ſunt de proximis intelligendæ. Extr. 42
Calumniæ quid eſt. Cle. 91 2
Calumnijs litigantium eſt obuiandum. Cle. 92.1
Calumniæ probabilis excuſatio. 49. 1
Camerarius Papæ & mareſcallus, an habeant ordinariam vel delegatā. iuriſdict Clem. 25 1
Camerarij apoſtolici officium. ibid.
Canes & aues non habeant epiſcopi. Clem. 165.2
Canon generalis à ſolo Papa conditur. Extr. 81.1
Canon multipliciter ſumitur. Clem. 66. 1
Canonica monitio quid ſit. Clem. 66. 1
Canonicus in ſacris non conſtitutus non eſt ab alijs expectandus, licet vellit ordinari intra terminum iuris datum ad eligendum. Clemen. 48. 1
Canonicus non in ſacris, actus non collegiales exercere poteſt. 43 1
Canonici regulares ſunt in colore varij. Cle. 22.1
Canonicum ſufficit eſſe in ſacris tēpore electionis ad hoc vt eligere poſſit. Cle. 40.1
Canoniæ duæ an poſſunt ſine diſpenſatione teneri. Ext. 170.2
Canonia pro tempore poteſt eſſe ſine præbenda. 161.2
Canoniam habens licet non petat primam præbendam: non ob id perdit ius ſuum. 301.2
Canoniæ ius poteſt eſſe ſine præbenda. 330 1
Canones editi in concilijs, prouincialibus ligant ſubditos totius prouinciæ 426.1
Canones ſeruandi ſunt etiam inter eos, qui ſunt de temporali iuriſdictione eccleſiæ. 435.1
Canonicus eccleſiæ cathedralis exiſtēs intra annum probationis, an debeat vocari ad electionem epiſcopi. 374.2
Canonico ſufficit eſſe in ſacris tempore electionis. Cle. 48.1
Canonicus creatus per Papam in eccleſia cathedrali an poſſit per iudicem delegari. Extr. 136.1
Canonicus eccleſiæ nequit eſſe conſeruator. 361.1
Canonicus impeditus qui ad actum electionis procuratorem non legitime conſtituit, an debeat iterum citari. 131.2
Canonicus impubes an poſſit deputari delegatus à ſede apoſtolica. 25. 1
Canonicus minor 20. annis an poſſit deputari delegatus ab inferiori à Papa. 25.2
Canonici abſentes an debeant vocari in omnibus actibus capitularibus. 234.2
Canonici nolentes eligere vnū de impetrantibus in data & præſentatione æqualibus qualiter debeant compelli. 37.1
Canonicorum receptio ad quos ſpectat de iure communi 35.2
Canonizatio ſanctorum ſpectat ad ſolum Papam. 395.1
Canonizatio ſanctorum qualiter debeat fieri, & quot debent præcedere ipſam canonizationem. 396. 1
Cantus in eccleſia ad quid fuit inuētus Extrauag 115.2
Capa vnde dicitur. Cle. 147.1
Capellani poſſunt operas ſuas locare Extr. 213 2
Capere, in iure multipliciter ſumitur Extra. 60.1
Capitulum caret anima, & excommunicari non poteſt. Extr. 12.1
Capitis diminutio minima, quæ eſt. 348. 2

Ca-

capitulum ſede uacante poteſt cōfirmare electionē archidiaconi ꝑ ipſum capitulum electi. 141 1
capitulum, licet canon. in prioritatibus habet locum, cle. 70.2
capitulum ſede uacāte abſoluit excommunicatos. 187.1
capitulum, ſede uacante quę beneficia confert. 351.2
cap. paſtoralis, in quot & quibus titulis reperitur Ext. 200 1
capitulum ſede uacante poteſt ꝑmutationibus auctoritatem pręſtare. Cle. 127.2
capitulum utrum ſede vacante poſſit uiſitare & procurationem exigere. cle. 116.2
capitulum ſede uacante non lucraſ emolumenta ratione iuriſdictionis obuenientia. 120 1
capitulo qualiter pręſentabuntur litteræ apoſtolicę. 344.2
captiuus ad iuramentum de redeundo relaxatus an redire teneatur. cle. 96.2
carcer eſt inſtitutus ad cuſtodiā, aliquando ad pœnam. 183.1
carcer non eſt pœna. 503.2
cardinalis non expectatus tempore debito, an poſſit agere de contemptu. 52.1
cardinalis qui renuntiauit uoto ꝑ infirmitatem, an rediens debeat admitti. 53.1
cardinales Papa mortuo non ſunt ſine capite. 441.1
cardinales nouem habent priuilegia Ext. 23.2
cardinales præſentes ī electione Papæ, an debeant expectare ꝑ decem dies alios abſentes intra illos dies uenire non ualentes. 52.1
cardinales qualiter a Papa uocantur. 169.1
cardinalium collegium an fungatur iuriſdictione Papali ſede uacāte. 441 1
cardinalis nullus eſt niſi ſaltem ſit diaconus. cle. 47.2
cardinalium cœtus an ſede uacante iuriſdictionem habeat. Ext 5. 2
cardinales quare ſic dicuntur. Ext. 21 2
cardinales per Papam creati ubicūque an dicanſ Cardinales Ro. Eccleſiæ. Ext. 21.2
cardinales dicuntur fratres Papę. Extra. 132.1
cardinales reſpectu Papæ ſunt liberi primi gradus. Ext. 235.1
cardinalatus an ſit maior pontificatu. Ext. 41 2
carnes licet comedere tempore prohibito propter neceſſitatem. Cle. 166 2
carnifex vnde dicitur. cle. 109.2
carolus frater regis Frācię obtinuit regnum Sicilię deuicta ſobole Friderici Imperatoris. 255.2
caſſatio confirmationis an inducat caſſationem electionis, ſi de cauſa caſſationis non appareat. 119.1
caſus ſunt triplices. 530.2
caſtitas depurat a carnis lubrico. Ext. 18.2
caſtrum quid ſit 505.1
caſus epiſcopis reſeruati. Extra. 208 1
caſus multi ſunt Papæ reſeruati. Ex. 247. 2
caſus papales. Ext. 254. 2
cathedra quid ſit & unde dicitur. cle. 132.2. Ext. 203 2
catholicum quid eſt. Extrauagan. 141 2
cauillatio cauillationeq́; repelli poteſt. 77.1
cauſa eadem diuerſis reſpectibus in diuerſis curijs tractari poteſt. Ext. 153 2
cauſa criminalis poteſt delegari. cle. 52 2
cauſa ſuper proprietate eccleſię, non debet expediri ſummarie. clem. 64 1
cauſa ſi committatur ſimpliciter ſolum, uel ſimpliciter & de plano, an poſſit expediri ſine ordine iudiciario. cle. 234 2
cauere non ſufficit habere ratum, ꝙ legitime fiet per procuratorē. cle. 55 2
cautio de iudicato ſoluēdo tres clauſulas continet. cle. 55.1
cautio idonea pignora uel fideiuſſores comprehendit, nō nudam promiſſionem. 511.2
cautio idonea quid importat. 474 2
cautio non ſufficit ubi ius requirit reſtitutionem 186.1
cautio non ſufficit ubi requiritur ſatiſfactio 402.1
cautio ſufficiēs dicitur quando dantur pignora vel fideiuſſores. 228 1
cautionis nomine quid cōtineatur. 449 2
cedens cenſetur mortuus. clemen. 25 2
celebrans præſente excommunicato non propterea efficitur irregularis. 462.1
celebrans præſente excommunicato vel interdicto, licet non efficiatur irregularis: tamen eſt uicinus irregularitati contrahendę. ibidem.
celeritas in quibuſdam caſibus reprobatur, & in aliis deſideratur. 133 2
cella a celando & occultando dicitur. 528.2
cenſum ſoluentes non dicuntur ſerui eorum quibus habent ſoluere. 458 1
cenſeo pro iubeo, delibero &c. ponitur. cle. 122.1
cenſemus multipliciter exponitur. clemen. 80.1
cephas dicitur caput. Ext. 204.1
certus ut homo, certioratur ut iudex, & certus ad cautelam certioratur. 557.1
ceſſatio a diuinis vt poſſit fieri nouem requiruntur. 130.1
ceſſatio a diuinis non debet fieri niſi propter grauem iniuriam. 176 2
ceſſatio a diuinis non habet uim interdicti. 159.1
ceſſionarius an poſſit intētare actiones ſibi ceſſas ab excōmunicato. 385 2
cæterorum bonorum appellatione ueniunt mobilia & immobilia. 358 2
cælum de ſe apertum quandoque clauditur. Ext. 109.1
cæli apertio legalibus exemplis declaratur. ibid.
charitas maxima eſt animam pro ſuis ponere. Ext. 52.2
charitas perfectiſſima in hac vita haberi non poteſt. cle. 192.1
charitas bene ordinata incipit a ſe. 186 1
charitatiuum ſubſidium quare & à quibus peti poteſt. Extrauagan. 223 2
chorea unde dicitur. cle. 169.1
Chriſtus an omnes humanos defectus aſſumpſerit. Cle. 9.2
Chriſtus de Maria propter tres rationes uoluit incarnari. Clem. 10.1
Chriſtus quadruplici ratione crucis mortem elegit. 10.1
chriſmatio frontis ſit à ſolo epiſco. 4:1. 1
Chriſtus gręce, dicitur unctus latine. 398.2
Chriſtus loculos habuit. 520.1
Chriſtus & eius diſcipuli aliquid habuerunt proprii. Extra. 102.1
Chriſtus fuit ſacerdos & Rex. Extra. 150 1
Chriſtus ad quid locuaos habuit. Ext. 106.1
Chriſtus ubi fuit natus, nutritus, & paſſus Ext. 53.2
Chrī facta fuerūt ꝑfecta. Extr. 112.1
Chriſti actio eſt noſtra inſtructio. Extra. 34.1
Chriſti opera fuerunt patentia. Ext. 99. 1
Chriſtiani omnes ſunt mēbra unius corporis Ext. 142.2
Chriſtiani opprobrium Chriſto illatum uindicare debent. Extrauag. 231 2
Circunſtantię ſeptem attendi debēt. Ext. 162.2
citatio ad quod ius ſpectat. 162.1
citatio ad quid ſit. 162.2
citatio eſt principium iudiciorum. Ext. 161.1
citatio eſt de iure naturali, & ea omiſſa poteſt Papa contra aliquem procedere Ext. 162.2
citatione non pręmiſſa an poſſit Papa contra aliquem procedere. Ex. 161 1
citatio contra malefactores ubi fieri debet. cle. 65.2
citatio ad caſum debet eſſe formata. cle. 202.2
citatio prima firmat iudicium, & perpetuat iuriſdictionem. clem. 62 1
citatio perſonalis cōſtituit aliquem uerum contumacem. clem. 50. 2
citatio an poſſit fieri die feriato. clem. 61 1

Citatio non arctat aſſignato loco notorie non tuto. Cle. 96.1
citatio una peremptoria non ſufficit ubi ius ternam requirit. Clemen. 110. 1
citatio debet eſſe trina vel peremptoria. cle. 237.1
citatio peremptoria, an ſit ad ſententiam audiendam neceſſaria. clem. 239 1
citatio interpretatiua quando dicatur 45.1
citatio ſola perpetuat iuriſdictionẽ. 158. 2
citatus de quo conſtat ꝙ non eſt de iuriſdictione citantis, an teneatur comparere. 310.2
citatio eſt de proceſſu. Ex. 65.1
ciuitas eſt quid inanimatum. Extra. 42. 1
ciuitas quid ſit. 26.1
ciuitas quid comprehendat. 26.1
claritas eſt propria legibus. Extra. 34. 1
claudere peccatum ſera dicitur unica cœlum. Ex. 110 2
clauis ſpiritalis quæ eſt. Ext. 109 1
clauibus habens uti, dẽt eſſe ſciens. Ext. 111.2
clauſula, niſi pro alio &c. an intelligatur in litteris ad beneficia. 37 2
clauſula, & quidam alii, qualiter operetur. 13.2
clauſtri abuſiones ſunt duodecim. clem. 149.1
clauſtralis curam populi gerere non debet. cle. 150.2
Clemens v quare tempore ſuo non edidit clementinas. cle. 5 2
clementinę tres ante cõcilium emanauerunt cle. 7.1
clementinæ non ſunt vocandę ſeptimus liber. 7.1
clementinę à quo tempore ligauerunt. 7.2
clementinæ quando fuerunt factæ. clem. 164.2
clericus aures habeat patentes. cle. 112 1
clericus q eſt ſacerdoti neceſſarius, an habeat partem oblationum & & funeralium. cle. 132 1
clericus eſt, qui primam tonſuram habet cle. 111.1
clericum citatum ad curiam impediens, licet non animo iniuriandi excommunicationem incurrit clemen. 209 1
clerico pauperi non prouidetur de beneficio ſine examine cle. 121.1
clericis ſęcularibus habitus certi coloris uel formæ non eſt præfixus. cle. 22 2
clericus priuilegiatus, quia reſidet, ſi uagari incipiat, illud perdet. Ex. 19 2
clerici in ueſtimentis decorẽ quærere non debent. Ext. 76 2
clerici mendicantes qui appellandi ſunt Ext. 19.1
clericalis habitus in duobus conſiſtit. 218 2
clericus occaſione cuius repręſalię fuerunt conceſſę, ſi capiaſ ceſſat pœna c. 1. de iniur. 468.1
clericus uocans milites pro defenſione rerum eccleſię: an teneatur de morte inde ſecuta. 71.1
clerici non poſſunt contribuere ad tallias laicorum. 400.1
clerici pro rebus ſuis uel eccleſię nõ tenentur ad tributa. 392.1
clerici ſunt immunes à tallijs & exactionibus 397 2
clerici ſunt immunes ab exactionib. perſonarum ſæcularium de iure diuino. 347.2
clericum detinens in carcere incurrit excommunicationem. 503. 1
clericorum bona an gaudeãt eodem priuilegio quo bona eccleſiarum. 329. 2
clericatꝰ quæſtio pertinet ad iudicẽ eccleſiaſticum. 520 1
coactio abſoluta quid ſit. 410.2
coactio eſt duplex. cle. 179 2
coadiutor an detur inuito. 333 2
coadiutoris officium expirat ꝑ mortem illius, cui datus fuerat. 538.2
cœtus, collegium, & gremium idem ſunt cle. 24 2
cœtus cardinalium a Papa habet poteſtatem cle. 24.1
codex quid ſignificat, clem. 193.1
cogitatio deliberata aliquando punitur. 40.1
cognatio ſpiritalis quid ſit. 410.2
cognatio ſpiritalis an contrahatur cum concubina leuantis aliquem de ſacro fonte. 410.2
cognatio ſpiritalis pertinet ad paternitatem & filiationem, fraternitatẽ, ſeu compaternitatem: auos autem ſpiritales non habemus. 410. 1
cognatio ſpiritalis ratione confirmationis, inter quot perſonas contrahatur. ibid.
cognationis ſpiritalis effectus. 410 1
collatio beneficij uel prouiſio facta non ſeruata forma. ca. ſi. de elect. an ualeat. 134 1
collatio beneficiorum ad quem pertinet 343 2
collatio differt ab inſtitutione & ꝓuiſione. 334 1
collatio, pręſentatio, & inſtitutio differunt 532 2
collatio quid ſit. 531 2
collatio ſola ius tribuit in beneficio. Extr. 26.2
collationes quandoque fiunt per uices cle. 163 2
collegiata eccleſia qualiter cognoſcatur, & an deſinentib. perſonis collegij, deſinat eſſe collegium. 97 2
collegium ſi eſt numeratum, an poſſit aliquis recipi ultra numerum. 15. 2
collegium unde dicitur. 446.1
collegij ius in uno remanere poteſt. 97 1
commendare quid ſit. 74 2
commenda an impediat collationem. ibid.
commenda durante an uacet beneficium. ibid.
commenda prima finita an poſſit ordinarius iterum commendare. 74 2
commendas duas an ſit licitum habere. ibid.
commendare an poſſit ordinarius beneficium poſt lapſum tempus conferendi. 74.2
commenda de beneficijs facta multorum eſt cauſa malorum. Extra. 166. 1
commenda & uicariæ differunt. cle. 51 1
cõmercium unde dicitur. cle. 109.1
commiſſio in uno loco, an poſſit de cõſenſu partium fieri in alio loco. 27 1
commiſtio ſexuum eſt periculoſa. 469 2
communicãs cum excommunicato in diuinis incurrit maiorem excõmunicationẽ quinque concurrentibus, aliàs non. 500.1
compago & ſcandalia ſunt caligę epiſcopi. 459.1
complices criminis quandoque præmiantur Ext. 231.2
compulſio eſt multiplex. cle. 218 2
compromiſſarius datus ad eligendũ poteſt poſtulare. 16 2
compromiſſarius q ſemel elegit, an iterum eligere poſſit. 117.2
concedere quid importat. 446 2
conceptionis diuæ Virginis officiũ a quo fuit ordinatum. Ext 227.1
concertatio quandoque eſt inter doctores. 281.2
conceſſio principis intelligitur facta ſine præiudicio alterius. 141
concilium Lugdunẽſ. & alia quo tẽpore fuerunt celebrata. 74.1
concilia fieri exemptis nõ expedit. clem. 13.2
concilium generale non ſit ſine Papa. Extr. 144.2
concilium per c. & per ſ, differunt. Extrà. 229.1
conclaue quid ſit 52 2
concluſio in cauſa an ſit neceſſaria. clem. 239 1
concluſio in cauſa beneficiali poteſt omitti. cle. 71.1
concorditer an dicatur factum ꝙ ſit à maiori parte. 53.1
condictio ex lege quãdo daſ. 176. 2
conditio grauis an uitiet contractũ. 352 2
conditio inhærens de ſui natura, an reddat actum conditionalem 49 2
conditio quę de iure ineſt, non facit rem conditionalem. Extrauagan. 136 2
confeſſio facta religioſo nõ eſt de neceſſitate iterum facienda proprio curato. Ext. 134.2
confeſſor diſcretus eſt ualde utilis. Ext. 351.2
confeſſus religioſo priuilegiato an teneatur iterum confiteri proprio curato. cle. 135. & Ext. 234.1
confeſſor quem ordinem ſeruare debet antequam abſoluat. clemen. 132. 1

con-

Confeſſus in iure an audiatur appellans. 204.1
Confeſſio iudicialis inducit notoriũ 413. 2
Confeſſor poteſt eligi de licentia epiſcopi. 47.1
Confirmatio electionis facta pendente appellatione ſuper negotio electionis, an valeat. 109.2
Confirmatio electionis cuius ſententiæ vim habet. 134.1
Cõfirmatio electionis petita per amicum electi & ſine mandato, põt rata haberi per electum. 62.2
Confirmatio præcedit conſecrationem. 129.1
Confiteri quomodo poſſumus laico. 478. 1
Coniuratio quid ſit. 515.2
Coniurare & conſpirare quid ſibi velint. 517.1
Coniuncta pro diſiuncta ponitur, & econtra. Extr. 9.1
Conſecratio nulla non vitiat electionem prius factam. 129.1
Conſecratio epiſcopi contra iuris diſpoſitionem facta, an imprimat characterem. 129.1
Conſenſus tacitus an operetur tantum quantum expreſſus, & conſenſus tacitus quandoque ſufficit. Clem. 239.2
Conſenſus ſeu collaudatio quid ſit. 354. 2
Conſequitur quis per alium quod ꝑ ſe non poteſt 348.1
Cõſeruator poteſt inuocare auxiliũ brachij ſecularis. 154.1
Conſeruator poteſt defendere nõ tã tum ab iniuria commiſſa, ſed etiã à committenda. ibid. 2
Conſeruator an poſſit vt ſuſpectus recuſari. ibidem.
Conſeruatorum quot ſunt ſpecies ibidem.
Conſeruatores cognoſcunt ſolum de violentijs, & iniurijs manifeſtis. ibidem.
Conſeruatores & delegati ſimplices in multis differunt. 158.1
Conſeruatores ſunt iudices delegati. 154.2
Conſilium mutare ſapientis eſt. Extraua. 54.2
Conſilium iuſtum licet vendere. 31. 2
Conſilium & conſenſus differunt. 352. 2
Conſilium an obliget conſulentem. 575. 2
Conſilio reuerentiæ parendum eſt. Cle 81.1
Conſilium per c. & ſ. differunt. Extra. 90.1
Concilium generale non fit ſine Papa Ext 197.2
Conſilium Cardinalium an debeat Papa ſequi Extr. 218.2
Concilium Lateranen. eſt generale, & econtra. Clem. 172.2
Concilia fieri in exemptis non expedit. Clem. 90.1
Conſcientia alicuius quandoq; per Papam oneratur. Cle. 233.1
Conſcientia aliorum quandoque Papa onerat. Ext. 184.1
Conſiſtorium vnde dicitur. 96.1
Conſpiratio quid ſit, & vnde dicatur. 515.1
Conſpiratio in bonam & in malam partem ſumitur. Extra. 64.2
Conſuetudo in confirmatione attenditur. Extra. 16.1
Conſtantinus per B. Silueſtrum baptizatus. 253.2
Conſtitutionem Papalem violans periculo ſe ſubijcit. Extra. 140.1
Conſtitutio principis poſt duos menſes ligat à tempore publicationis. Extrauag. 43.1
Conſtitutio nouiter edita reſpicit futura. Extr. 103.2
Conſtitutio ſecunda primam reuocat, etiam non facta mentione. Extrau. 6.1
Conſtitutio non ligat à tempore editionis, Extr. 25.1
Conſtitutio quando ligat. Extra. 25.1
Conſtitutio principis qualiter ſcribẽda eſt. Extr. 74.1
Conſtitutio ſuper fide à ſolo Papa fieri poteſt Extra. 110.2
Conſtitutio principis non debet eſſe ſublatiua alieni iuris. Extrauagan. 10. 1
Conſtantinus per B. Silueſtrum baptizatus eccleſiam Lateranen. conſtruxit. Extr. 211.1
Conſtitutio pœnalis non eſt extendenda. Extr. 19.1
Conſtitutio etiam pœnalis quandoque ampliatur ex identitate rationis. Extr. 222.1
Conſtitutio ad præterita vel pendentia non extenditur, niſi in ipſa caueatur. Ext. 261.1
Conſtitutio ad præterita quandoque extenditur. Ext. 190.1
Conſtitutio antiqui iuris declaratiua, an trahatur ad præterita, ſi conſuetudo & communis opinio prudentum erat in contrarium. 45. 1
Conſtitutio, auaritiæ, an habeat locũ in electo ad regimen cuiuſlibet eccleſiæ & adminiſtrante ante confirmationem. & quid de Imperatore electo. 50.1
Conſtitutio capitur dupliciter. 7.1
Conſtitutio, cupientes, an habeat locum in eccleſia ſubiecta metropolitano ſchiſmatico. vel à Saracenis capto. 74.1
Conſtitutio, cupientes, non habet locum in cauſa pendente coram ordinario, quam Papa ad ſe reuocauit. 78.1
Conſtitutio, cupientes non habet locum in dignitatibus eccleſiarum cathedralium vel regularium, quæ ſunt ſub epiſcopo, abbate, vel priore. ibid.
Conſtitutio & ſententia differunt. 485. 2
Conſtitutio generalis poſterior non tollit priorem ſpecialem. 500.1
Conſtitutio generalis multipliciter cognoſcitur. 56.2
Conſtitutio, licet canon. an habeat locum in dignitatibus. 72.1
Conſtitutio, licet canon. an habeat locum in vicarijs perpetuis eccleſiarum parochialium. 73.1
Conſtitutio, licet canon. an habeat locum in eccleſia parochiali, quæ debet habere parochianos. 72.1
Conſtitutio noua an extendatur ad pẽdentia tẽpore cõſtitutionis 72.2
Conſtitutio noua ligat poſt duos mẽſes à tempore publicationis. 337.1
Conſtitutio pœnalis loquens in vno caſu, an extendatur ad alium caſum ſimilem & communiter parificatum 10.2
Conſtitutio principis noua, an tollat ſtatutum epiſcopi continens id ꝙ ius commune. 8.2
Conſtitutio publicata poſt duos menſes ligat. 323.1
Conſtitutio vnde dicitur. 7.1
Conſtitutio quid ſit. 7.1
Conſtitutio, vt circa, an afficiat adhærentes. 57.1
Conſtitutio pœnalis quandoque extendi poteſt. Cle. 16.1
Conſtitutio pœnalis propter identitatem rationis eſt prorogabilis. Extra. 4.1
Conſtitutio ſecũda primam reuocat etiã non facta mentione. Extra. 5.2
Conſtitutionem Papalem violans periculo ſe ſubijcit 157.1
Conſtitutio eccleſiæ ligat occulta. Clem. 189.1
Conſulens fraudulenter obligatur ei contra quem conſulit. Cle. 67.2
Conſuetudo contra ius reprobans cõſuetudinem induci poteſt. Clem. 40. 2
Conſuetudo quid eſt. cle. 94.1
Conſuetudo de nõ reſidendo in prioratibus non valet. Cle. 151.1
Conſuetudo animarum ſaluti cõtraria eſt reprobanda Extra. 127.1
Conſtitutio immemorialis per quid cognoſcitur. Extr. 198.1
Conſuetudo dicitur ius vtentiũ moribus approbatum. Extra. 199.2
Conſuetudo diuerſa nomina habet. Extra. 193.1
Conſuetudo poteſt quandoque beneficia conditionare Extrauagan. 171. 1
Cõſuetudo pauca crimina epiſcopis reſeruat. Extra. 241.1
Conſuetudo in confirmatione attenditur. Extr. 15.2
Conſuetudo dat iuriſdictionẽ. 215.1
Conſuetudo leges interpretatur. 215. 1
Conſuetudo quando debeat eſſe præſcripta. 42.2
Conſuetudo quando dicetur rationabilis. 9.1
Conſuetudo eccleſiæ Romanæ quando ſit ſequenda. 6.2
Conſuetudinis deſcriptio. 42.1
Conſuetudine de optando ſtante, an poſſit capitulum præfigere certos dies ad optandum. 43.2
Contemnere non dicitur qui non interpellatur. 83.2

Contingua quæ ſunt. 505.1
Contigua quæ dicitur. 365.1
Contractus celebratus in eccleſia valet. 399.2
Contractus in eccleſia celebrari non debet. ibid.
Contractus ſunt duplices. Extrauag. 261. 1
Contrariorum non ſemper eſt eadẽ diſciplina. clem. 210.2
Contumax in non veniendo non appellat: ſecus ſi eſt contumax in nõ parendo. clem. 71.1
Contumax verus, & cõtumax fictus quis eſt clem. 71.1
Contumax poteſt excommunicari & contra eum ſententia diffinitiua ferri. 161.1
Contumaciam facit quandoque partis requiſitio etiam vnica clem. 119 2
Contumacia eſt triplex clem. 73.1
Contumax in vno actu iudicij, an ſit citandus ad alios actus. 229.1
Contumax manifeſtus quis dicitur. 461. 1
Contumax multos offendit. 217.1
Contumax præſumptus quis dicitur 491.1
Contumax qualiter puniri debet. Extra 123.1
Conuenticulas facere an liceat. Extrau. 49.1
Copula coniungit diuerſa. Extraua. 9. 2
Copulatiua omnium copulatorum exiſtentiam expoſcit. Extr. 9.2
Copulatiua requirit concurſum copulatorum. Extr. 88.2
Conuerſi an poſſint præſcribere ius eligendi. 109.1
Conuentus in cauſa ſummaria, an poſſit reconuenire in cauſa plenariam clem. 238.1
Confeſſus religioſo priuilegio, non tenetur iterum confiteri ſacerdoti proprio. Extr. 242.1
Cordigeri poſſunt dici habere aliquid proprium. clem. 127.2
Cordigeri non ſunt obligati ad obſeruationem omnium conſiliorũ Euangelij 519 2
Cordigeris eſt permiſſus triplex viuendi modus. 520.1
Corona, tonſura, & raſura differentes aliqualiter quid in clericis repræſentant. clem. 111.2
Corona triplici coronatur Rex Romanorum. 88.1
Corpus Chriſti ſumere determinato tempore tenentur omnes quantuncunque perfecti, & ipſum adorare clem. 105.1
Corpus Chriſti etiam ad defunctos transfertur. clem. 172.2
Corpus humanum non recipit æſtimationem. Extr. 201.1
Corpus humanum propter iuſtitiam exercendam varijs pœnis ſubijci poteſt. Extr. 8-1.1
Corpore det pœnas qui caretere malus Extr. 259.2
Corporalia per ſpiritualia reguntur. Extra. 147.2
Corrigenda non ſunt iura per ſubauditiones & repetitiones tacitas. 90. 1
Correctio ſit moderata. Extr. 41.1
Corrigere & corripere differunt. Clem. 191.1
Corrumpit iuſtos homines comitiua malorum. Extra. 49.2
Creditur quandoque vni ſoli, & in cauſa propria Clem. 69.2
Crimen leſę maieſtatis quid eſt. Cle. 93. 1
Crimen perduellionis quid eſt. ibidem.
Crimina occulta ligantur per conſtitutionem eccleſiæ militantis. Clem. 188.2
Crimen an probetur per inſtrumentum 244.1
Crimen mere eccleſiaſticum impedit condemnationem iudicis ſæcularis. 434.1
Crimen probari poteſt per inſtrumentum. 517.1
Crimina excepta ſunt tria. 237 1
Crimina morte extinguntur. 4:3.2
Crux Chriſti ex quatuor lignis compoſita fuit Clem. 10.2
Culpa ſua quis incidit in caſum propter quem non fecit quod facere debuit, an ſibi imputandum ſit. 563. 1
Cultui diuino renũtiari non poteſt. Extrauagan. 189.2
Cupiditas omnibus præſertim religioſis mendicantibus eſt præcludenda. Extr. 214.2
Cura animarum habetur in duplici foro. Extra. 171.2
Cura duplici foro exercetur. Extra. 175. 1
Curati vt plurimum non ſunt ita litterati vt religioſi. Extra. 135.1
Cura animarum an poſſit conferri non exiſtenti in ſacris. 298.2
Curati an poſſint excommunicare. Extra. 177.1
Curatus nondum presbyter ſuis parochianis poteſt dare licentiam alibi ſacramenta recipiendi. Clem. 203 1
Curam inſolidum poſſunt plures in eadem eccleſia habere. Extrauag. 32. 1
Curandum eſt de ſubditis Extrauag. 125. 1
Curiales cum nõ ſint peregrinantes, an poſſint indulgentias mereri. Extra. 251.2
Curioſus quis dicatur. 134 2
Cuſtos eccleſiæ vacantis an faciat fructus ſuos. 72.1

D

Damni & iniuriæ petitio diuerſa eſt. 177.1
Dare nemo poteſt quod non habet. 175. 1
Dantes & recipientes quandoque æqualiter puniuntur. Extrauagan. 244. 1
Datæ tempus inſpicitur. Clement. 20. 2
Debeo debes neceſſitatem importat. Clem. 152.1
Debitum quid eſt. Clem. 139.2
Decem dies qui dantur ad appellandum, currunt à tempore prolationis ſententiæ. 224 2
Decendium ad appellandum currit de hora in horam. Ext. 154 2
Decet, concernit honeſtatem. Clem. 202. 1
Decima an poſſit per laicum dari epiſcopo. Clem. 120.1
decima beneficiorum ſolui debet in pecunia. Clem. 141.2
Decima debetur de oblationibus. Clem. 141.1
Decimę papalis quæſtio an debeat tractari de plano. Clem. 64.1
Decimæ de nutrimentis animalium non ſunt à leproſis ſoluendę. Cle. 139. 1
Decimas ſoluere vtrum omnes teneantur Cle 64 1
Decimarum collectores à quibus deputantur Extra. 8.2
Decima integra exigi non poteſt à ruſtico, cuius ſeges eſt deſtructa. Extra. 192 1
Decima de quibuſdam fructib. non debetur. Extr. 195.1
Decimarum beneficialium collectores an habeant aliquam compulſionem. Extra. 194.1
Decimæ an debeantur ex precepto. 366. 2
Decimarum quarta in certo caſu debetur epiſcopo. 514.1
Decimarum quatuor genera olim ſoluebantur. 367.2
Deciſiones rotę an faciant ius. Extrau. 2.1
Declarans non dicitur ius nouum edere, ſed antiquum declarare. 368. 1
Decretalis paſtoralis. de fi. inſtr. 5.2
Decretalis, Exijt. debet vt reliquæ in ſcholis legi. 527.1
Decretum an afficiat ignorantes. 130. 1
Decretum appoſitum in gratia conditionali, ſuſpenditur in euentum conditionis. 35 1
Decretum Papæ ligat ignorantes. 331. 1
Decretum quid ſit. 230.1
Decretum multis modis dicitur. Cl. 25. 1
Decretum Papæ afficit ignorantes. Clem. 121.1
Decretum quando dicatur irritans. Clem. 120.1
Defenſor quis dicitur Clem. 207.1
Defendere an teneatur quis vicinum. 500 1
Defendere licitum eſt non tantum perſonam, ſed etiam bona 488. 2
Degradatio qualiter fiat. 415.1
Degradatio qualiter debeat fieri, & quot epiſcopi debeant eſſe præſentes. 468.1
Degradatus an gaudeat priuilegio canonis, ſi quis ſuadente. 468.2
Degradatus conficit verum corpus Chriſti.

Chriſti. 400 1
Dei genitrix eſt pro peccatoribus ſedula oratrix Extrauag. 200 1
Dei filius eſt vnicus: nec poſſunt eſſe plures. 9 1
Delegatus a Papa an poſſit cognoſcere & pronuntiare locum eſſe inſignem. 26.1
Delegatus ab alio quàm a principe, an poſſit poſt litem conteſtatam ſubdelegare. 100.1
Delegatus ab inferiore a principe habens ſpeciale mandatum ſubdelegandi ſubdelegare poteſt. 164.1
Delegatus ab inferiori a Papa vt aliquid exequatur in certo loco, ſi non poteſt exequi in illo loco: non poteſt in alio loco exequi abſque nouo mandato. 190 1
Delegatus ab ordinario, an debeat habere expenſas. 30.1
Delegatus ordinarij locum non mutet ſine nouo mandato. 165 2
Delegatus & procurator diuerſimode cauſam occupant 161.1
Delegatus habēs beneficiū ſufficiēs, an poſſit petere expenſas. 30.3
Delegatus in cauſa ſui epi poteſt vt ſuſpectus recuſari. 27.1
Delegatus inhabilis ex defectu qualitatis requiſitæ, ſi procedat partibus non excipientibus, an valeat proceſſus. 25.2
Delegatus multipliciter iuriſdictionem habere denegatur. 166.1
Delegatus Papæ an poſſit ad cautelā abſoluere. 520.1
Delegatus poteſt cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio. 166 1
Delegatus poteſt eccleſiam interdicto ſupponere. 462.2
Delegatus quare reuocat ſubdelegatum re integra, & procurator nō reuocat ſubſtitutum. 194.1
Delegatus ſuſpectus antequam ſe intro mittat delegare poteſt. 157.2
Delegatus vnus ſine alio non procedit ſi cauſa pluribus eſt ſimpliciter commiſſa 425.2
Delegatus etiam a Papa nūque ſubdelegare non poteſt. cle. 52.1
Delegati & conſeruatores differunt in multis. 166 2
Delegati iuriſdictio nō probatur ſine ſcripto. 288 2
Delegatio iuris, & delegatio Papæ æquiparantur non quoad ſubdelegationem. 187.2
Deliberatoriæ, an ſint reo dandæ in cauſis ſummarijs. cle. 235.2
Deliberatio in agibilibus eſt neceſſaria. Extra. 24.2
Delictum commiſſum ab vno ex pluribus, ſi ignoretur delinquēs, qualiter debeat puniri. 85.1
Dilectum prælati in omittendo præiudicat eccleſiæ. 204 2
Delinquens an ſit de neceſſitate ad delicti locū remittendus cle 97.1
De medio, intelligitur, id eſt, de hac vita 280.1
Democritus ſemper ridebat. Extra.
Denuntiare an quis teneatur. Extrauag. 259.2
Denuntiatio excōmunicationis nō reddit quem excōicatum. 502.2
Deſertus locus quis dicitur. 513.1
Deus neminem vult perire. 298.2
Deus omnia facit vel fieri permittit. cle. 7.2
Deus incarnari ante peccatum non fuiſſet cōueniens: nec ſtatim poſt peccatum: nec ad finem ſæculi debuit incarnatio differi. cle. 5.1
Deus i principio & nō in principijs creauit cælum & terram. 144.2
Dei genitrix eſt pro peccatorum ſedula oratrix. 226.2
De' eſt via, veritas, & vita Ext 92.2
Deum videre per eſſentiam nulla intellectualis natura pōt cle. 193 2
Deum in negotijs noſtris habere debemus præ oculis. Extra 214.1
Diabolus leoni rugiēti comparatur. Extrauag. 119.1
Diabolus contra cordigeros concitauit æmulos 572
Diadema, ſertum, & corona, differunt cle. 86.2
Dies ſolemnes in quibus Papa facit proceſſus generales. cle. 62.1
Dies pro quiete dandus eſt longum iter facturo. 79.1
Dies ſolemnes ſunt tres Ext. 161.1
Dies de ſe mali nō ſunt. extra. 61.2
Dieta qualiter computanda eſt. 28.1
Dieta an debeat computari ſecundū computationem legalem, vel vulgarem. ibidem
Dieta in actione reali qualiter debeat computari 27 2
Diffamari quid eſt cle. 53.2
Differre non dicitur, qui impeditus eſt. 61.2
Digitus non eſt membrum, ſed officium membri. 444.2
Dignitas, & perſona differunt. 17.2
Dignitas, perſonatus, & officium, in quo differunt. 39.1
Dignitas quid eſt. 24.2
Dignitas, vel perſonatus, an poſſit obtineri per illum, qui patitur defectum in ordinibus. 447 2
Dignitates duas nullus debet tenere in eadem eccleſia. 39 2
Dignitas & perſonatus parū, aut nihil differunt. Extra 168 1
Dignitas per quid diſcernitur Extrauag. 17.2
Dignitatis auidus a vitijs non abſtinet Extrauag. 16 2
Dignitates eccleſiaſticæ ſunt temporalibus digniores. Extra 4.2
Dignitas an poſſit tolli de eccleſia, & per quem cle. 126.2
Dignitatum pluralitas facit quē inhabilem etiam ad minora beneficia cle. 117.2
Dignitati defertur in pœnis. clementi. 110 1
Dilationes appellati proſunt appellanti. cle. 106 2
Dilatio quid eſt cle. 104.1
Dilationes iuris, an poſſit iudex abbreuiare vel prorogare. 81.1
Diœceſis fines non præſcribunt. 135.1
Diœceſis eſt parochia epiſcopi. clement. 203.1
Diſcordia eſt extinguēda, & pax ſeruanda. Extra. 152.1
Diſcordia eſt mater litiū. extra. 81.1
Diſiūctiua pro parte vera eſt tota vera. extrauag. 40 1
Diſpenſatio legitima quæ dicitur eſſe extrauag. 19.1
Diſpenſatio quid eſt. extrauag. 25.1
Diſcretio omnium virtutum eſt mater. 372.2
Diſpendium & compendium differunt. 14.1
Diſpenſare an poſſit epſ ſine conſenſu capituli. 111.2
Diſpenſare an poſſit epſ vt filius obtineat beneficium patris. 148.2
Diſpenſare an poſſit epſ in duobus curatis. 150.1
Diſpenſare non pōt epſ vltra ſeptennium cum curato ſuper non promotione ad ſacerdotium. 112.1
Diſpenſat epiſcopus in curato & ſimplici. 150.2
Diſpenſatio ad duo vel plura, tātum triæ comprehendit. 149.2
Diſpenſatio non exhibita in termino per ordinarium præfixo, poteſt exhiberi poſt terminum: & impedit collationem alteri fieri. 179.1.
Diſpenſatio non tribuit nouum ius in beneficijs. 17.2
Diſpenſatio nulla vel minus ſufficiens ſunt paria. 178.2
Diſpenſatio ſuper ætate, an poſſit fieri per epm, & ſuper prorogatione anni dati ad promouendum. 72.2
Diſpēſationem exhibere coguntur diſpenſati. 178.1
Diſpenſationes debent ſtricte interpretari. 178.2
Diſpenſatus ad duo incompatibilia diuerſis diœceſibus, cui epo teneantur fidem facere de diſpenſatione legitima. 178.2
Diſpenſatus ad duo non poteſt vnū, vel ambo cum alio, vel alijs permutare. 179.2
Diſpenſatus ſuper non promotione in qua ſcientia debet ſtudere. 112.1
Diſpēſatus vt poſſit percipere fructus in abſentia, non habet diſtributiones quotidianas. 190.1
Diſpenſatio ſuper non promotione ad ſacerdotium fauore ſtudij, an ſufficiat ſtudere in grammatica, vel theologia, ſiue iure ciuili aut canonico. ibidem
Diſpenſandi poteſtas, an poſſit quæri per conſuetudinem. 111.2
Diſpenſatio ad duo, de duobus primis intelligitur. cle. 116 2
Diſpenſatio quid eſt. cle. 113.2
Diſpenſatio ſuper duobus beneficijs intelligitur de duobus primis. clement. 117.2
Diſpenſationem impetrans an teneatur de beneficiorum qualitate mētionem facere. cle. 113.2
Diſpenſatio ſuper beneficiorum pluralitate a quo fieri pōt Ext. 18.1
Diſpenſans ſuper beneficiorū pluralitate an ſit tutus a periculo animę extra. 26.1
Diſputatio vtilis eſt. extra. 85.2

Diſpenſa-

Diſpenſare vnde dicitur. Extr. 247.2
Diſpenſatio quare fieri debet. Extra. uag. 120 1
Diſpenſationem facile obtinet, qui multis qualitatibus pollet. Extra. 181. 1
Diſtributiones quotidianæ, quibus perſonis debeantur. 38.1
Diſtributiones quotidianæ quid ſint 291. 1
Diſtributiones quotidianæ quãdoq; conſiſtunt in potu & pane, quandoque in alijs rebus. Extra. 185.2
Diſtributiones ſunt, quæ actu diſtribuuntur. Extra. 191.1
Diſtributiones quotidianæ, de quib. bonis capiuntur. Extr. 192.2
Ditio eſt æquiuocum. Ext. 83.1
Diuiſio nõ tollit legatum, nec pignoris obligationem. Extra. 35 2
Diſtrictus facile variantur. Cle. 25 2
Diuiſio materiam reddit faciliorem Clem. 221.1
Diuitiæ quãdoque ſunt cauſa Dei relinquendi. Extra. 179.2
Doctores Latini & Græci. 6.2
Doctor monachum audientẽ leges, vel phyſicam de ſcholis ſuis expellere debet. 446.1
Doctor qualiter debeat ſe habere circa ſcholares. 2.2
Doctor vnde dicatur. 2.2
Doctores & epiſcopi habent iuriſdictionem in ſcholares & inſolidũ. 425. 2
Doctoratus quid eſt: & an per ipſum character imprimatur. Cle. 83 2
Doctoratus & alij gradus, a quibus conferri poſſunt. 283.2
Doctoratus & magiſterium ſine peccato poſtulari poſſunt. Cle. 183 1
Dolus plus punitur quã culpa. 103.1
Dolus præponderat culpæ. 200 1
Doloſa perſuaſio plus eſt, quàm violenta. 89.1
Domeſtici in fraudem aſſumpti non gaudent priuilegio domeſticorum 460. 1
Domicilium an poſſit haberi in pluribus locis. 145.2
Domicilium clerici in dubio vbi præſumitur Ext. 19.2
Domicilium in limitibus duarũ parochiarum cui eccleſiæ debeat iura parochialia. 354 1
Domicilio poteſt quis carere. 364 1
Domicilia plura poteſt quis habere. 363. 2
Dominus ſuam rem quandoque in alium non poteſt transferre. 32.2
Domina de adulterio accuſata ſeruos manumittere nequit. 180 2
Dominium rerum eccleſiaſticarum apud quem ſit. 355.1
Dominium rerum quibus fratres minores vtuntur eſt penes Papam. 501. 1
Dominus inuitis ſubditis non poteſt ſe alteri ſubijcere extr. 13.1
Dominia iure primæuo non erant diſtincta. Extra. 150.2
Dominiũ aliquarũ rerum fuiſſe penes Chriſtum, auctoritate diui Auguſtini comprobatur. Extr. 500.1
Dominium an transferatur ex inutili contractu. 355.2
Dominium quale quæritur per vſucapionem, & præſcriptionẽ. 534.1
Dominium eſt duplex extr. 150.1
Dominium rei an poſſit domino ſuo tolli. extra. 151.2
Dominium legale vel humanũ quale eſt . 150.2
Dominus habet agrum, vineam, domum etiam amplam. cle. 146.1
Domum intrans animo furandi, an ſtatim teneatur furti. cle. 149.2
Domum alterius ingrediens, iniuriã facit. cle. 29.1
Donata per fideles, per ſolum Papã poſſunt alterari. cle 159 2
Donare nequit habens adminiſtrationem etiam liberam extr. 111.2
Donatarius eſt ad antidota obligatus extra. 68.2
Donatio Conſtantini facta eccleſiæ Romanæ, an potuiſſet per ſucceſſorem reuocari. cle. 88.2
Donatio cauſa mortis non continetur ſub generali verbo donationis. 559.1
Dormiendo aliqua agi poſſunt. clement. 195 2
Dos mulieris non confiſcatur confiſcatis bonis mariti. 430 2
Dos ſine matrimonio eſſe nõ poteſt: ſed bene matrimonium ſine dote. 503. 2
Dubitatio probabilis, an quis ſit eligendus: vel poſtulandus. 45 2
Dubia declarare ſummi Pontificis eſt. extra 200.1
Dubitationes ſunt amputandæ extrauag. 185.1
Dulia & latria qualiter differunt. 177. 2

E

Eccleſia an potuiſſet ita bene formari per vndas fluẽtes, Chriſto viuente ſicut Chriſto mortuo. clement. 11.1
Eccleſia mater noſtra. cle. 5.1
Eccleſia non moritur. cle. 58.2
Eccleſia quæ non eſt proſecuta appellationẽ intra biennium, an indigeat reſtitutione. cle. 60. 1
Eccleſia vacans vniri & donari poteſt clem. 326.1
Eccleſia quare eſt vna. cle. 192.2
Eccleſia quid comprehendit. in cle. 1. de ſen. excom. cle. 216.1
Eccleſia metropolitana, an dicatur matrix quoad interdictũ prouinciæ. cle. 216.1
Eccleſiæ carẽti populo tm̃, vel clero tantum, an ꝓuidere poſſit de epõ ſine Papæ licentia. cle [illegible].1
Eccleſiæ dominium apud perſonas eccleſiaſticas tantũ eſt. ext. 136.2
Eccleſiæ baptiſmales dicuntur matrices cle. 170.2
Eccleſiæ bona ꝑ delictum prælati, non confiſcantur cle. 189.2
Eccleſiæ exceſsiuæ & ædificia fratribus Minorib. interdicunt. cl 231.1
Eccleſiæ poſſunt effici de menta prælatorum multis modis. cle. 200 2
Eccleſiã patroni laici legatus cõferre nõ põt: ſed bene Papa. cle. 116 1
Eccleſia Romana ꝑ quos fuit inſtituta, adaucta & ↄſecrata ext. 154 2
Eccleſia vnicũ caput hẽt ext. 140.1
Eccleſia per veſtes Chriſti congrue ſignificatur extra. 145.1
Eccleſia fidelium congregationem comprehendit. extra. 225.2
Eccleſia quando dicitur collegiata. extra. 189.2
Eccleſia non eſt reconcilianda ꝑ pollutionem occultam. 394.2
Eccleſia polluta quare debet reconciliari. ibidem
Eccleſia an ſit reconcilianda ſi aliquis in illa occidatur abſque ſanguinis effuſſione ibidem
Eccleſia debet recõciliari, licet ſanctus vir ibidem occidatur. 394.2
Eccleſia quãdo dicatur ſpectare pleno iure ad monachos. 456.1
Eccleſia dicitur mater noſtra. 455.1
Eccleſia non cedit iura ſua ſine decreto. 352.1
Eccleſia parochialis alicui conferri non debet, niſi quattuor concurrant. 293.2
Eccleſia multis nuncupatur nominibus. 394.1
Eccleſia Romana eſt mater, nutrix & curatrix aliarum. 397.1
Eccleſia Romana quare dicatur ſacroſancta. 3 1
Eccleſia poteſt priuare aliquem officio patrocinandi. 495.2
Eccleſia in loco non exempto ſine licentia diœceſani ædificari nõ poteſt. 513.2
Eccleſiæ appellatione venit monaſterium. 17 2
Eccleſiæ cathedralis nomen ſancti in literis ad beneficia exprimi nõ debet. 295 2
Eccleſiæ vacanti debet epũs deputare defenſorem. 300.1
Eccleſia vna eſt in plura membra diſperſa. extra. 6.1
Eccleſia fuit fundata non in loco, ſed in perſona, extra. 21.2
Eccleſia Romana dicitur ſancta, & ſacroſancta extr. 48 1
Eccleſia viris litteratis permaxime indiget. extr. 18 1
Eccleſiæ iura ꝑ duo ꝺpereũt. ex 20.1
Eccleſiæ Romanæ rebellis non ſemꝑ eſt hæreticus. extrauag. 118.1
Eccleſiæ miniſterium vituperatur, ſi ꝑ clericos mendicatur extr. 9.1
Eccleſiam gladio prælatus vtroque tuetur extra. 43.2
Eccleſia eſt catholica. extra. 143.1
Eccl̃ia quare dr̃ apoſtolica. ext. 143.1
Eccleſia eſt vna extra. 142.1
Eccleſia eſt ſancta. ibidem
Eccleſia eſt Archæ Noe comparata. extra. 144.1
Eccleſia Tholoſana fuit olim ſuffraganea Narbon. eccleſiæ. extr. 80.1
Eccleſia vna quandoque fit mater de alia extraua. 182.1
Eccleſia Tholoſana quantum habuit in reddibus. 181.1
Eccleſia eſt vnum ouile. extra. 141.1
Eccleſiæ vniuerſalis regimen eſt Papæ

pæ creditum extrauag. 199 1
Eccleſiæ vniuerſalis regimini Papa præſidet extr. 100 1
Eccleſiæ cuiuſlibet ſtatus eſt per Papam attendendus.extr. 183.1
Eccleſiæ ſponſus prælatus dicitur eſſe. ibidem 2
Eccleſiæ viduatę pręficiēdus in multis debet eſſe commendatus.extrauagan. ibidem
Eccleſiā nō ſcindūt qui ab vnitate capitis ſe ſubtrahunt.extra. 145 1
Eccleſijs multum officit indignitas prælatorum extr. 1[illegible].2
Edictum de matrimonio eſt prohibitorium extra. 26[illegible].1
Edictum de procuratoribus eſt prohibitorium. 191.1
Edictum de teſtibus & de matrimonio eſt prohibitorium. 19[illegible].1
Editio rationis per quas actiones petitur.cle. 198 1
Electus adminiſtrans ante confirmationem, an ſit priuatus ipſo iure, vel per ſententiam. 60 2
Electus an poſſit proſequi electionem ſuam ex multiplici iure eligentium. 101.1
Electus an poſſit ſine nota ambitionis proſequi ſuā electionem. 78.2
Electus an poſt conſenſum poſſit ſine ſuperioris auctoritate renūtiare electione ſuæ 93.1
Electus adſtrictus venire ad curiā pro c cupiētes, tenetur venire etiamſi aduerſarij ſui non veniant. 80.1
Electus & confirmatus a cuius confirmatione eſt appellatum, vtrū incurrat pœnam. 50.1
Electus habēs petere quā cito cōmode poteſt cōfirmationē ſuę electionis, qualiter debeat ſe haberē. 79 2
Electus in certis caſibus pōt adminiſtrare ante confirmationem. 125.1
Electus nō petēs cōfirmationē intra tres menſes poſt pſtitū conſenſum cadit ab electiōe ſua ipſo iure. 6[illegible] 2
Electus nō valēs habere copiā Papæ vel auditoris intra tp̄s in conſtitutione. cupientes, pfixum, an liberetur ſemel proteſtando. 80 2
Electus ſi obijciat opponenti, quod ipſa conſtitutionis, cupientes, nō ſeruauit, & opponens hoc idē opponat electo: de qua obiectione primo diſcutietur. 84 1
Electo priuato iure ſuo iō qa cōſtitutionē, cupiētes aliquo n̄ ſeruauit an reuertaē electio ad capl'm 82.1
Electoribus Imperatoris non eſt pfixum certū tp̄s ad eligendū. 258 2
Electio abbatiſſę facta in concordia vel duplo maiori parte dēt cōfirmari ſm formā c.ſi.de electio. 124.2
Electio ad quos ſpectat de iure communi 69.1
Electio an poſſit fieri in loco interdicto. 53.2
Electio an ſit ſemper proferenda per vnum. 264.2
Electio an ſit nulla, ſi aliquis de eligētibus erat excōmunicatus. 65.2
Electio cōis per quē debet fieri. 96.2
Electio facta per ep̄m cōpromiſſariū per hæc verba, Nos talis ep̄s cōpromiſſarius, &c. an valeat. 265.1
Electio Imperatoris per quos debeat fieri. 258 1
Electio in canonijs & alijs beneficijs inferioribus an poſſit fieri ſm formam capituli ſi cui eligendi. 99 1
Electio in canonijs facta per ſingulares conſenſus valet. 97 2
Electio mandantis an dicaē facta in diſcordia ꝯdicēte canonico excōicato vel ſuſpenſo. 99 1
Electio monialium an poſſit fieri ſm formam c cum dilectus. de elect. in antiq. 123.2.& 126.1
Electio monialium continet decem ſpecialia. 123 1
Electio Papæ vbi fiet ſi in mari moriatur. 53 2
Electio per compromiſſum pōt impediri per vnum ſolum. 57.2
Electio per viam ſcrutinij, & electio per viam compromiſſi quandoq; parificantur. 126.2
Electio pręſentata pcuratori generali electi intra tempus debitum. an excuſat electores a pœna. 84 2
Electio quādo dicitur concors. 82.2
Electio quid ſit 45.1
Electio religioſi non mendicantis facta per minorem partem capituli priuata maiori parte poteſtate eligendi an valeat. 100 2
Electio ſecunda facta nō caſſata prima ī litigiū deducta, ē nulla 231 1
Electioni monialium an poſſit opponi nullitas voti. 1[illegible]1.1
Electione imminente an ſint abſentes vocandi. 50.2
Electiones monialiū nō poſsūt ratificari per acceſſum qñ omnes partes ſunt pares in numero vocum 91 2
Electionum diuerſitas eccleſias damnis afficit. 230 2
Electio ſecunda an fieri poſſit prima non caſſata extra. 117.2
Electio an impediatur pp beneficiorum incompaſſibilitatē ext. 173.2
Electio caſſatur, & poſtulatio repellitur. extraua. 146.2
Electio plati per quem fiet ſi nullus de capitulo ſit in ſacris cle 48.2
Electio fieri & matrimonium ꝯhi per procuratorem poteſt. cle. 100.1
Electione caſſata qñque indiſtincte ius ad eligētes reuertitur. cl. 233.1
Electiones non poſſunt alternatiue fieri cle. 103.2
Electo in ppoſitū ante cōfirmationē in curia moriente, nū dr̄ ppoſitura in curia vacare clem. 75.1
Eleemoſyna eſt triplex. clem. 175.1
Eleemoſynā facere an ſit monachis permiſſum. clem. 112.2
Eleemoſanaria, hoſpitale & domus Dei idem ſunt. cle. 115.2
Eleemoſynariæ non poſſunt in titulum conferri clem. 256.1
Eleemoſyna non eſt de alieno facienda. extrauag. 103.1
Eligere habēs taxationē decimæ. vel reſiduū intra decē dies, ſi vnū elegerit, licet adhuc intra tp̄s exiſtat variare non poterit. extr. 9.2
Eligendi poteſtas eſt duplex cl. 41.2
Eligentibus compromittētibus currunt electionum tp̄a. clem. 100.1
Eligentes qui nō pſentant electionem intra tempus debitum, qua pœna puniantur. 84.2
Eligere, an & qñ dicatur quis vnam ex pluribus actionibus ſibi cōpetentibus 101 2
Eligere vel optare habens, an poſſit variare. 20.1
Eligi an poſſit ſæcularis in ep̄m eccleſiæ regularis. 105.1
Emendæ poſſunt ab excommunicatis recipi. extra. 213.1
Emptor rei debentis ſeruitutem an aget quanto minoris. 557.1
Ep̄s an poſſit committere ſpecialiter collationem alicuius beneficij vacaturi. 15[illegible] 2
Ep̄s an poſſit committere alicui ſpecialiter vt conferat certam beneficium cum vacabit. 173.1
Ep̄s an & quando dr̄ intereſſe in capit. vt prælatus, vel, vt canonicus. 28[illegible]. 2
Ep̄s eſt in capitulo, aliquando vt canonicus, aliquando vt epiſcopus. 224 2
Ep̄s ex iuſta cauſa pōt de iure vnius eccleſiæ alteri dare. 353 2
Ep̄s habet tuitionē, curā, & gubernationem pupillorum, viduarum, & peregrinorum per aliū. 579 2
Ep̄s iurans an teneatur tangere Euangelia. 40.1
Ep̄s non incurrit aliquam pœnam ſuſpenſionis etiam a fructibus beneficiorū, niſi de ipſo expreſſe caueatur. 118.1
Ep̄s per quæ cognoſcitur eſſe in capitulo vt prælatus, vel ut ſimplex canonicus. 284 2
Ep̄s poteſt facere ſtatutum. 10.1
Ep̄s qui iniuſte & ſciēter facit ſe in ep̄m conſecrari, perdit beneficia priora. 3[illegible]3 2
Ep̄s quo ad iuriſdictionem ep̄alem habet intentionem fundatam de iure communi. 132.2
Ep̄s ſi non ſuum ſubditum ordinet, tenet ordinatio. 556.2
Ep̄s ſolus clericū hæreticum degradare poteſt 414.2
Ep̄i an grauius puniantur quàm inferiores. 155 1
Ep̄i habent multa priuilegia, a iure communi eis conceſſa 457.1
Ep̄i in regno Franciæ extra ſepta ſua n̄ poſsūt delinquētes capere. 182.2
Ep̄i quandoque maximi pontifices appellantur. 8.1
Ep̄o excommunicato capitulum beneficia non confert. 151 2
Ep̄o excōmunicato an officialis poſſit de cauſis cognoſcere 151 2
Ep̄orum horæ quibus benedicere poſſint populum. 455 2
Ep̄orum officium in quibus cōſiſtit 485. 1
Ep̄is dare coadiutores ad ſolum Papam ſpectat. 312.2
Ep̄atus non dicuntur vacare in curia Romana. 293.1

Ep̄s cum

Eps cū eccleſia cathedrali habet con iunctionem maiorem, quàm cum alijs. Extra. 141 1.
Epiſcopus nullius eccleſiæ eſſe poteſt. Clem. 38.1
Eps iniuriam eccleſię poteſt vindicare, ſed non propriam. Clem. 67.2
Eps an poſſit præſcribere facultatē alienandi res eccleſiaſticas ſine cōſenſu capituli. Cle. 125.2
Eps non auctorizat in facti proprio. Clem 116.2
Eps capitulo ſuo donare pōt de his, quæ ſpectāt ad mēſam. Cle. 126.2
Eps reſtringens poteſtatem curatorum, an reſtringat poteſtatem fratrum circa cōfeſſiones priuilegiatorum. Clem. 135.2
Eps charitatiuum ſubſidium poteſt exigere. Cle. 200.1
Eps audiēs miſſam a male ordinato non diſpenſat cum eo. Cle. 220.2
Eps quō in duabus dignitatibus diſpenſare poteſt. Cle. 40.1
Epi in diœceſibus alienis celebrātes an poſſint vti pontificalibus. Clement. 205.2
Epi iurantes an ſacra tangere debeāt Clemen. 8.1
Epi dicuntur antiſtites. Cle. 183.1
Epi an poſſint iura epiſcopalia remittere. Clem. 166.2
Epi officium quandoq; per literas Papæ excitatur. Cle. 118.2
Eporum & non inferiorum eſt permutationibus benef. auctoritatē præſtare. Clem. 100.1
Epatu ſequeſtrato confert ſequeſter beneficia ad collationem epi ſpectantia. Cle. 78.1
Eps non ſit litigioſis Extra. 97.2
Eps eſt triplex, ſcilicet originis, domicilij, & beneficij. Extra 29.1
Epm facit non nomen ſed vita. Extrauag. 18.2
Epi tantum poſſunt quantum Papa, quoad eaque ſunt de conſecrationis efficacia. Extra. 38.2
Epi ſententiam excōicationis canonis incurrere poſſunt. Extra. 51.2
Epi ſunt ad canonum obſeruantiam adſtricti. Extraua. 50.2
Epatus Papa ſolus diuidit. Ext. 30.1
Epatus diuidere nullus poteſt pter Papam. Extra. 35 1. & 37.1
Epiſtilium quid ſit. 89.1
Errans in vno articulo, ſi poſt abiurationem labatur in alio, non ob id dicitur relapſus. 423.2
Errans non conſentit. Extra. 85 1
Errat qui aliud pro alio putat. Extrauag. 109.2
Errorum magiſtri, qui dhr. Extr. 50.2
Error probabilis excuſat a condemnatione expenſarum in cauſa principali. 544.2
Error eſt cōſenſui contrarius. 205.2
Errare eſt aliud ꝑ alio putare. 573.1
Error opponitur cōſenſui, & falſum pro vero approbat. Cle. 62.2
Error petitur reparari. 393.2
Errores multorum cordibus impreſſi nequeūt facile deleri. Ext. 227.2
Erubeſcimus ſine lege loq. Ext. 23.2
Et, de ſui natura copulat diuerſa. Clemen. 188.2. Extra. 9.1
Eſſentia, ſubſtantia, & natura qualiter dicuntur in diuinis. Cle. 9 1
Euangeliſtæ quattuor aperte per animalium facies figurantur. cle 11.1
Euchariſtia vnde dicitur. cle. 203.1
Euchariſtia non eſt ad mortem condemnatis deneganda. cle. 213.2
Euidens & manifeſtū differūt 558.1
Ex tua. de fi. presb optime declaratur. 557.1
Exactio particularis multa habet incommoda. cle 161.1
Expoſitio firmat regulam. cle. 242
Exceptio qūque perſonam iudicis, quandoque iuriſdictionem cōtingit. cle. 76.2
Exceptio quid eſt. cle. 90.1
Exceptionum varię ſpecies. ibidem
Exceptio dilatoria non ꝓbata corā iudice a quo, probari poterit corā iudice ad quem. 491 2
Exceptio & defenſio qualiter differant. 281 1
Exceptio dicitur legitima quæ non eliditur replicatione. 574.2
Exceptio peremptoria quæ eſt. 218.1
Exceptio ſi allegetur impertinēs debet iudex interloq ſup illa 285.1
Excipientis potior eſt cōditio in pari delicto vel cauſa. 577.2
Exceptio eſt de eo, de quo regula Extrauag. 105.2
Excommunicatio non fertur in locum. Extraua. 43.1
Excōmunicationis diuerſi ſunt modi. Extraua. 32.2
Excōmunicati ſunt excluſi a regno cæleſti. 110.1
Excōmunicare poteſt laicus ex Papę commiſſione. Extra. 6.2
Excommunicatus quo ad eccleſiam militantē, ſæpe eſt abſolutus quo ad triumphantem. Extra. 98.1
Excommunicatus eſt ſcribens ad excommunicatum. Extr. 123.1
Excommunicatio quid eſt. ibidem
Excommunicatio dupliciter opponitur. cle. 90.2
Excommunicatio in qualibet parte litis opponi poteſt. ibidem. 91.1
Excommunicatio aliquando fertur in perſonam incertam. 502.2
Excōicatio duos hēt effectus. 201.2
Excommunicatio eſt mortis æternæ damnatio. 497.2
Excōicatio fulminaſ cōtra gloſſantes decr. exijt qui ſeminat. nō ob. quibuſcunque priuilegijs, cuius excōicationis abſolutionem ſibi Papa reſeruat. 527.2
Excommunicatio an multiplicetur multiplicato delicto. cle. 131.2
Excommunicatio poteſt opponi in vim dilatoriæ, & in vim peremptoriæ. cle, 90.1
Excommunicatio canonis ligat occulta delicta cle. 178.2
Excommunicatio iteratur. clementi. 180.1
Excommunicationis definitio & diuiſio. cle. 90.1
Excommunicatus occultus nō eſt in publico uitandus clement. 178.1
Excommunicato præſente non licet celebrare. 210 1
Excōmunicatus qui ad eccleſiā militātem ſæpe eſt abſolutus quo ad triumphantem. Extra. 112.1
Excōmunicatio, degradatio, &c. non poſſunt competere ex conſuetudine. 176.2
Excommunicatus excōmunicatur. clem. 200.1
Excommunicatus ab homine, à quo eſt abſoluendus cle. 190 1
Excommunicatus per iudicem in loco iudiciali, an dicatur publice excommunicatus. cle. 150.2
Excommunicato præſente non licet celebrare. cle. 217.1
Excommunicatur quis ipſo facto ꝑ clementinas in lij. caſibus. clement. 26.2
Excommunicatio lata contra epum ab officiali archiepiſcopi, an valeat. 175.2
Excommunicatio lata ſine ſcriptis, tenet. 474.1
Excommunicatio lata poſt appellationem legitimā, eſt nulla. 491.2
Excommunicatio licet extorta per vim, vel metum, tenet. 203.2
Excommunicatio non eſt pœna, ſed medicina. 491.2
Excommunicatio non fertur ab homine, niſi pro contumacia 351.1
Excommunicatio non fertur in collegium. 392 2. & 447.2
Excommunicatio non fertur ipſo iure per hæc verba, ſub anathemate prohibemus. 151.1
Excommunicatio non eſt ferenda al ſi putatur pro futura. 474.1
Excommunicatio non debet ferri in capitulum. 352.1
Excōicatio non retrotrahitur. 500.1
Excōicatio nō conualeſcit per deſertionem appellationis. 502.1
Excōicatio nō debet ferri in vniuerſitatem vel collegium. 392.1
Excommunicatio poteſt opponi in vtroque foro. 494.1
Excōicatio poteſt ferri pro ſfuturis culpis per viam ſtatuti. 104
Excōmunicatio quibus caſibus fertur a canone. 501 1
Excoicationis exceptio apertiſſimis documentis probari debet. 246.1
Excommunicationis ſentētia in quibus caſibus dicatur nulla. 497.2
Excommunicationis ſentētia differt ab alijs ſententijs. 471.1
Excommunicationem qūque incurrit qui laicum offendit. 405.2
Excommunicationem dicens iniuſtā primitus abſolui debet. 491.1
Excommunicationem qūque incurrit qui laicum percutit 69.1
Excōicator excoicato petenti tradat excōicationis exemplum. 479 2
Excommunicatus an poſſit concedere teſtamentum. 500.1
Excommunicatus an poſſit inſtrumenta conficere. 495.2
Excommunicatus iniuſte debet humiliter abſolutionē petere. 202 2

Excom-

Excommunicatus maiori excommunicatione an poſſit agere corã delegato vel ordinario. 21.2
Excommunicatus minori excommunicatione poteſt iuriſdictionem exercere 153.1
Excommunicatus minori excommunicatione vel conſtitutus in peccato mortali poteſt eligere. 63.2
Excommunicatus nõ ſum ſi quis nomine meo percuſſit clericum, niſi ratificem 509 1
Excõicatus non põt eſſe aduocatus, nec procurator, nec teſtis. 494 2
Excommunicatus poteſt iterum excommunicari. 203 1
Excõicatus poſt appellationẽ legitimam poteſt licite celebrare. 403.1
Excommunicatus quare non poteſt impetrare reſcriptum ad iudicem delegatum. 10.2
Excommunicatus tamquã actor in iudicio eſſe nequit. 245.2
Excommunicati & infames in hęreſi admittuntur in teſtes. 418.2
Excommunicati reſcriptum quare non valet. 12.1
Excommunicati ſunt incapaces ſpiritualium. 243.2
Excõicato præſente celebrans non contrahit irregularitatem. 505.2
Excõmunicare quid eſt.extra. 176.1
Excõmunicatio, interdictũ, & ſuſpenſio in diuerſa feruntur.extr. 181 1
Excommunicatio degradatio, &c nõ poſſunt competere ex conſuetudine extra. 190.1
Excommunicatio quãdo profertur, de qua intelligitur.extr. 253.1
Excommunicatio ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt.extra. 260.1
Excommunicationis publicatio horribilis extra. 214.1
Excommunicationis publicãdæ modus extra. 214.1
Excommunicato fauentes, puniendi ſunt.extrau. 262.2
Excõicari ne poſſint aliquibus quandoque conceditur.extr. 153.1
Executor eſt duplex.extra. 139.1
Executores ſunt duplices.extr. 137.1
Executionis officium quibus perſonis poteſt committi. 137.2
Executor datus ad prouidendum nõ poteſt interdicere ei, ad quẽ aliàs de iure pertinet conferre. 338.1
Executor teſtamẽti an poſſit deputari minor XXV. an. vel mulier. 290.1
Executoris officium cõmiſſum ſub nomine dignitatis, an tranſeat ad ſucceſſorem in dignitate. 341 2
Executorem ad ꝓuidendum dando, vt Papa ad ipſum vel ad ſe prouiſionem reuocare, ſecus quãdo dat ad compellendum. 312.1
Executore mortuo an eius officium tranſeat in hæredem. 361.2
Executores gratiæ dñr delegati. 162 1
Executores litterarum Apoſtolicarũ dicuntur delegati. 34.1
Executor ad gratias qualiter procedere poteſt.extr. 36 2
Executio ſententiæ prompta debet eſſe.extra. 81.2
Executor quis dicitur.cle. 91.2
Executor Papæ beneficium ad Papã deuolutum confert.clem. 1.8.2
Executore Papæ negligente, an collatio deuoluatur ad ipſum, vel ad Papam.cle. 118.2
Exercere ſe in actibus virtutum moralium, an ſit hominis imperfecti. clem. 194.1
Exempti quandoque puniuntur per ordinarium.cle. 214.2
Exempla diuina debent eſſe regula noſtra extra. 245 1
Exemptus delinquens in loco non exempto conuenitur coram ordinario 452 2
Exempti ordinarijs quãdoque ſubijciuntur. 291.2
Exempto monaſterio, eccleſia, cœmeterium, hortus, areæ intelliguntur exempta. 453.2
Exempta eccleſia & ipſius miniſtri videntur exempti. 463.1
Exẽptio nõ ꝓbatur ꝑ illa verba, recipimus vos in ſpeciales filios. 513 2
Exilij tres ſunt ſpecies.extraua. 60 1
Ex, non ſemper priuat.extra. 21 1
Ex, quandoque priuat, quandoque ponit.extra. 89 2
Exentera quid dicatur.extra. 201.1
Exigere eſt ab inuitis extorquere.extrauag. 228 2
Exigo multipliciter accipitur. 210.1
Expectanti primam vacaturam debetur aliquando ſecunda. 137.1
Expẽſæ quæ fiunt in ꝓſecutione electionis qualiter debeant fieri. 85.1
Expenſæ neceſſariæ & vtiles, quæ ſint. ibid.2
Expẽſę ꝓſtãdæ reo ꝑ actorẽ non comparentẽ, quæ & quales ſunt. 227.1
Expenſæ qualiter petuntur. 277 1
Expenſæ factæ in negotio electionis proſequendæ, an & quãdo & quo iure poſſint peti vel repeti. 88.1
Expenſarum quædam fiũt in re, quædam extra rem. 212.2
Expenſarum condemnatio poſt quã citationem fieri debet. 227.1
Expenſas ſoluere non debet, qui iuſtã litigandi cauſam habet. 544.1
Experior dupliciter accipitur. 196 1
Experientia eſt rerum magiſtra. 89.1
Experiri dupliciter ſumitur. 15 1
Expreſſio quãdoque nominatim fieri debet cle. 105.2
Expreſſio beneficiorum nõ operatur diſpenſationem. 19.1
Extenſio in conſtitutione pœnali qñ poſſit fieri. 110.1
Extenſio quando dicatur fieri. 143.1
Extorſio multa impedit. 99.2
Extunc, tp̃s extremũ deſignat. 844 2
Extorſio liberalitatẽ neſcit.ext. 17.1
Extrauagantes qualiter, & vbi debet ꝓduci, ſi de eis dubitatur extr. 1.2
Extunc, extremum tempus ſignificat clem. 160.2
Extrauagans quando dicitur indubitata.extra. 126.1

F

FAbricenſis quis dicatur. 500 2
Facies humana eſt ad ſimilitudinem diuinæ pulchritudinis figurata extrauag. 202.1
Factum idem eſt peccatum & pœna peccati extra. 241 1
Factum a maiori parte, an videatur factum ab omnibus.extra. 261.2
Facti proſecutio quandoque nõ ſufficit.cle. 122.2
Falcidia eſt ĩ bonis hæredis.cl. 135.1
Falcidia non debetur de relictis pauperibus extra. 142.2
Falcem in meſſem alienam mittere non debemus extra. 294.2
Fama eſt clericis neceſſaria.ex. 169.1
Famã negligẽs crudelis eſt. ext. 13.2
Fautor quis dicitur.cle. 207 1
Femininum comprehẽditur per maſculinum.cle. 139.1
Feria quid ſignificat, & vnde dicif. clem. 175.1
Feriæ quotuplices ſunt, & quib. poſſunt litigãtes renũtiare.cle 236.1
Feriæ repentinæ a ſolo principe indicuntur. ibidem
Feudum quid eſt.cle. 94.2
Feudatarius quis dicitur 94 2
Fictio non extenditur ad caſum nõ expreſſum.extra. 3.2
Fides eſt firmiter credenda. 103.2
Fides Petri non deficiet.extra 249.1
Fides catholica per mẽdicantes fuit illuminata extra. 155 2
Fidẽ prõpriã facere quid ſit. ext. 133.1
Fidelis in modico ſupra multa cõſtituetur.extra. 184.1
Fideiuſſor an cenſeaf cõdẽnatus debitore principali condẽnato. 468.1
Figmẽta varia quæ cõmittuntur per ep̃os ordinantes clericos. 144 2
Filiusfamilias & paterfamilias, qui dicuntur 195.1
Filiusfamilias in quibus caſibus poteſt eſſe in iudicio ſine cõſenſu patris 213.1
Filius inſtitutus in re certa non agit querela. 290.1
Filius propter patrẽ quibuſdam criminibus punitur 431.1
Filis liberaf a patris poteſtate eo ipſo quod pater commiſit crimen læſæ maieſtatis. 301.1
Filius viuente patre eſt dñs. 136.1
Filij non debent eſſe caſtigatores parentum 333.1
Filius in diuinis eſt patri coæternus. clem. 9.2
Filius pro delicto patris quandoque punitur.cle. 296.2
Filius cuius pater rex erat tempore conceptionis, non autem tempore natiuitatis: vel contra, an potiatur priuilegio filij regis.extra. 22 2
Filius an poſsit ob patris crimina plecti extra. 66 1
Filij ſanctorum nõ ſunt qui loca ſanctorum tenent extra. 6 1
Filij hæreticorum an perdant ſuam diſpenſationem propter hæreſim parentum extra. 22.2
Finitũ q̃ñ dicatur negotium. 205.1
Fletus vnius nõ ſit riſus alterius.extrauag. 192.2
Fons ſcaturiẽs maior eſt quàm riuus inde procedens. 305.1
Forma pecuniæ mutari cẽſetur mutata eius

tate eius ſubſtantia,extra. 69.2
Forma reſcripti ad beneficium cum priuilegio acceptandi.Clem. 22.1
Fornicatio ſimplex eſt peccatũ mortale.cle. 194.2
Forũ ſpirituale contentioſum habẽs quid exercere poteſt.extr. 175.2
Foſſa quid dicitur cle. 129.1
Fragmentum dr̃ a frango.cle. 166.2
Frãciſcus beatus prohibuit in extremis ſuam regulã gloſſari : & litteras apoſtolicas ſuper ipſius relaxatione impetrari 526.2
Fratres minores ad laborem potentes an laborare teneantur 525.2
Fratres minores, an poſſint habere aliquid proprij 520.1
Fratres pro confeſſionibus audiẽdis deputati an ſint delegati vel ordinarij.extra 205.2
Fratres prædicatores habere poſſunt aliqua in communi.cle. 128.2
Fratres p̃dicatores poſſunt recipere & vendere bona illorũ, qui ſuã religionem ingrediuntur.cle 229.1
Fratres minores an nihil proprij poſſint habere.cle. 226.1
Fratres minores, an ſint ſucceſſionũ capaces.cle 228.2
Fratres minores non poſſunt eſſe teſtamentorũ executores cle. 128.2
Fratribus minoribus optime p dñm Cardinalẽ datur doctrina p quam nõ videbunt ꝓprietarij.cle. 221.1
Fratricellorum error.cle. 226.2
Fraus & mora purgantur 114.2
Fructus & reditus differunt 140.1
Fructus beneficij vacantis ſunt futuro ſucceſſori ſeruandi 22.2
Fructus præbendarum in duobus cõſiſtunt 289.2
Fructus & obuentiones differunt.extrauag. 9.1
Fructus vnius eccleſiæ poſsũt alteri applicari de cõſuetudine.ex 191.1
Fructus non omnes ſunt decimabiles.extra. 195.1
Fructus quidam eccleſiaſtici ſic liberi ſunt, vt de illis ad placitum poſſit diſponi.extra 195.1
Fructus beneficiorum a Papa qñque pro eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus reſeruantur.extr. 18.1
Fucatus quid ſignificat.cle. 215.2
Fulminare excommunicationem,& proferre,differunt. 479.1
Fundator eccleſiæ an poſsit ſtatuere vt fructus illius eccleſiæ cum vacabit faciat ſuos 71.1
Funeralium nomine quid intelligatur extra 242.1
Fur rem per eum ſubtractam, duplici de cauſa non vſucapit. 510.3
Furioſus iniuriam facere nõ poteſt. Clem. 196.1
Furioſus teſtari non poteſt, nec religionem profiteri ibidem
Fur an abſoluatur ſi res ſubtracta ſibi remittatur 517.1
Furtum quid eſt 10.1
Futura ſolus De° cognoſcit ex. 54.2
Futura nõ ſunt in cognitione humana.extrauag. 41.1
Futura ſunt incerta.extra. 173.1

G

GEnus non idem operatur quod ſpecies.cle 116.1
Generalis conceſsio non comprehẽdit ſpecialia.extra. 111.1
Geſta & facta non differũt.ext.104.2
Gladij poteſtas eſt vtilis extr. 41.1
Gladius materialis qualiter exercetur per eccleſiam.extr. 146.2
Gladij duo ſunt in eccleſia.ext. ibi 1
Gladiorũ alter viſibilis alter inuiſibilis 146.1
Gladius ſpiritualis & tẽporalis ſunt apud eccleſiam. 486.1
Gladio ſpũali põt ſe defendere p̃lat° eccleſiaſticus contra ſeculares,ibi.
Gloriari i peccato ẽ deteſtabile.122.1
Goliardi vnde dicantur 207.2
Gradus diſiunctiue qñq; conſideratur ſecundũ ordinem ſcripturæ 160.2
Gradus ſuperlatiuus vni ſoli conuenit.cle. 223.1
Gratia apoſtolica eſt 1 ſuis terminis obſeruanda.cle. 121.1
Gratia eſt duplex.cle 14.2
Gratia gratis dari & accipi debet,extrauag. 48.2
Gratia extincta eſt extincta executoris poteſtas. 290.1
Gratia iam facta morte concedentis non expirat. 326.2
Gratia Papæ per ipſius mortem non expirat. 330.1
Gratia Papæ an & quãdo afficiat beneficium. 347.1
Gratia vitioſa quæ ſit. 19.1
Gratiam vberiorem habebunt, qui non peccauerunt, quam qui peccauerunt. 50.1
Gratijs ſimilibus concurrẽtibus præfertur prior in data. 20.2
Gratia paruulis per baptiſmum confertur cle. 14.1
Gr̃a extincta nõ reuiuiſcit.cle. 20.1
Gratia a principio valida p factũ ſuperueniens qñque expirat. ibidem
Gratia Dei eſt duplex cle. 181.2
Gratia hominis gratiæ Chriſti æquari non poteſt.cle. 192.1
Gratia Papæ eſt perpetua extr 103.1
Gratiarum quædam eſt conſummata,quædam initiata.extr. ibid.
Gratiæ expectatiuæ pſonis benemeritis ſunt dandæ.extra. Vide quod ibi not ex conci. Trid. 152.2
Græci quaſi ſemper fuerunt ſchiſmatici extr. 262.1
Grex dominicus non paſcitur ſed tõdetur noſtris temporibus à multis paſtoribus.extra. 203.2
Gregis dominici cauſã gerit Papa. extrauag. 257.1
Grex & Armentũ differunt cle.219.2
Græci ſunt ſchiſmatici.cle. 182.1

H

HAbitus nouitiorum eſt triplex.clem. 154.2
Habitus diſtinctio quãdoque eſt patens quandoque latens 144.2
Habendi modus ſecundum aliquos, eſt triplex extra. 106.1
Hæreditas iacens defunctum repræſentat.extra. 113.1
hæreditas explicare non poteſt ea, quæ facti ſunt. ibidem
Hęreditatem domini defendunt qui cõtra infideles pugnant.ext.231.2
Hæres cenſetur eadem perſona cum defuncto:& ſucceſſor cum prædeceſſore. 500.1
Hęreditas intelligitur ære alieno deducto. 441.2
Hæreditas potius filijs,quã eccleſię ſecundũ Aug relinquenda.360.1
Hęreſim ſapere manifeſte qui dicantur. 400.1
Hęreticus an ſit tacens male ſentiẽs de fide 1.1
Hęreticus nihil põt poſsidere. 200.1
Hæreticus aut de hęreſi ſuſpectus poteſt poni in carcere eccleſiaſtico, vel ſeculari. 414.1
Hęreticorum pœna eſt quadruplex. 257.2
Hęreticos capere nolentes de hęreſi ſunt ſuſpecti. 427.1
Hęreticis beneficia an auferri poſſint per inquiſitores ſine conſilio diœceſani. 425.2
Hæreticus eſt qui nõ eſt eccleſię mẽbrum extra. 52.2
Hęretici in multis ſunt vitandi. extrauag. 122.2
Hęreticus quis eſt cle. 198.2
Hęreticus omnino occult° an ſit excommunicatus.clem. 189.1
Hęretici poſſunt abſolui per inquiſitorem ſine diœceſano vel ecõuerſo cle. 136.1
Hęreſis proprie non cadit in Iudęos clem. 198.2
Hieruſalem eſt & terreſtris, & cęleſtis extr. 1.8.1
Hymni & threni differunt.cle. 175.1
Hoc tale plus poteſt quam hoc ſimplex.cle. 137.2
Homicidiũ qualiter committit,qui proximo detrahit.extr 87.2
Homo ligi° & vaſall° differũt.cl.97.2
Hominis ſeruitio cuncta ſunt deputata extra. 92.1
Honor eſt diuitijs p̃ferẽdus.ext 97.2
Honores maiores aſſequi non poteſt qui minorib.in dignus eſt.ext.18.1
Horarum quędam ſunt diurnę, quędam nocturnę.extr. 125.2
Horę debent attente dici, & cum bona prolatione.cle. 168.1
Hoſpitalia de cuius licentia ſunt erigenda.cle 185.2
Hoſpitalia clericis ſecularibus in beneficium dari nõ poſſunt cl 116.1
Hoſpitalia an permutari poſsint. clemen. 122.0
Hoſpitalium magiſtri pauperibus rõnem reddere nõ tenẽtur cle.158.2
Hoſpitalia cuius parochię ſunt. clement. 158.2
Hoſpitalitas ã ſit neceſsitatis.ex.19.2
Humilitas quid eſt,cle. 155.1
Humilitas cęlum aperit & ſcripturas reſerat. 155.
Humilitatis tres ſunt gradus. ibidẽ
Humilitas per ſigna exteriora debet oſtendi,vt inſtruantur alij. 193.1
Humiliter poſcentibus mos gerendus eſt.extr. 256.2
Hypoſtaſis quid clemen.10.2. vnde dicta,

ra. ibidem
Hydrophilaces qui dicantur. 500.2
Hydra quid ſit. Extra. 239.2

I

IBis eſt ciconia clem. 190.1
Idus diuiſio interpretatur. 587.1
Idoneitas impetrans an conſideretur ſecundum tempus impetrationis vel vacationis beneficij. 8.2
Ieiunare tenentur etiam perfecti clement. 192.1
Ieiunia per alios impleri poſſunt 421.1
Ieſus Hebraice, dicitur Saluator Latine 198.1
IESVS nomen eſt ſuper omne nomen. extr. 101.2
Ignorans cæcus dicitur. extr. 71.2
Ignorans non dicitur negligens. extr. 8.2
Ignorantia eſt mater errorum. 6.2
Igorantia ſupina quæ dicatur. 10.1
Igorantia eſt probabilis in facto alieno. 59.1
Ignorantia præſumitur niſi probetur ſcientia. 312.2
Ignorantia probatur trib. modis. 560.1
Ignorantia affectata & ſcientia æquiparantur. 144.2
Ignorantia eſt multiplex. 167.2
Ignorans non conſentit. Cle. 55.2
Ignorantia præſumitur Clem. 100.1
Ignorantia affligit ext. 385.2
Illegitimus tribus rationibus ab ordinum & beneficiorum promotione repellitur. 149.2
Illegitimus à multis repellitur. 139.2
Illicitum quandoque tolleratur Ext. 262.1
Illuſio quid ſignificat. Clem. 42.1
Imagines ſanctorum an debeant adorari. 177.2
Immo multipliciter ſumitur. ext. 17.2
Immanis duo ſignificat. Extr. 201.2
Immobilia & mobilia pretioſa æquiparantur. Extra. 196.2
Immobilia non reputantur vilia. Extrauag. 89.1
Impeccabilis an poſſit aliquis fieri. clem. 192.1
Impedimentum exquiſitum non excuſat. extrauag. 192.1
Impedimenta multa propter quæ excuſatur curatus non promotus ad ſacerdotium intra annum 114.1
Impendere crimen ſuum commodis alienis eſt indecens. 578.2
Imperator non dicitur niſi corona ſuſcepta. 577.1
Imperator non debet deponi, niſi ex maxima cauſa. 257.1
Imperator an poſſit à Papa eligi. 258. 1
Imperator & prælatus per electionem aſſumuntur. 170.2
Imperator non fit per ſolam electionem. cle. 67.1
Imperator ſeu rex Romanorum vtrum poſſit ante coronationem priuilegia dare. clem. 85.1
Imperatores duo poſſunt eſſe, ſed non duo Papæ clem. 80.2
Imperator dicitur filius eccleſiæ. ex. 53.1
Imperium commiſſum eſt à Chriſto etiam ſuper infideles. extr. 39.2
Impetrans primus in forma pauperum an præferatur ſecundo impetranti in forma gratiæ in eadem eccleſia clem. 121.2
Impetrans gratiam a Papa vt ſibi prouideatur de dignitate in aliqua eccleſia: ſi in illa non eſt niſi vnica & principalis dignitas, an illam poſſit obtinere cle 315.1
Impetrans auctoritate apoſtolica præfertur obtinenti collationem ab alio licet ille ex conſuetudine vel alio iure ſpeciale conferat. 317.1
Impetrans ſecundus præfertur primo impetranti in multis caſib. 326.2
Impetrans à ſede apoſtolica an & quando præferatur alijs impetrantibus 346.1
Impetrare præbendam tanti valoris, & vſque ad talem valorem ſunt diuerſa. 225.1
Importunitas eſt duplex. 38.1
Impoſſibile dicitur de iure vel de facto. 247.1
Impoſſibilitas eſt triplex. 450.1
Impoſſibilitas vitiat obligationem a principio, & ex poſt facto eliditur. 561. 2
Impoſſibilitas non eſt tolerabilis in iure extrauag 119.1
Impoſſibilitas iuris & naturæ æquiparantur. ibidem
Impubes cauſas ſpiritales ſine ſui curatoris auctoritate tractare non poteſt. 212.1
Impubes profiteri non poteſt 37.2
Impugnans aliquid ex neceſſitate officij poteſt ex illo commodum conſequi. 561.2
Imputetur ei qui peritiores conſulere potuit. cle 123.2
In beneficijs non attenditur poſſeſſio. 470.2
Inconſtantia reprobatur. 13.2
Indago quid ſignificat cle. 187.2
Indefinita æquipollet vniuerſali. clement. 114.2
Indefinita vtrum æquipolleat vniuerſali. 50.1
Indignus beneficium recipiens peccat extra. 17.1
Indignum ſcienter promouens mortaliter peccat extra. ibidem
Indulgentiæ conceſſæ vltra poteſtatem concedentis, an valeant ſaltem ad limites ſuæ poteſtatis. 501.1
Indulgentiæ poſſunt concedi per archiepiſcopum ſubditis ſuorum ſuffraganeorum 475.1
Indulgentiæ eccleſiaſticæ non proſunt niſi correctis. 538.2
Indulgentia ſolis idoneis conceditur. extra. 245.1
Indulgentia eſt concedenda in honorem Dei, & exaltationem fidei. 248.2
Indulgentia ſuper Chriſti meritum fundatur. extr. 248.2
Indulgentia tanta conceditur Romanis quanta venientibus a remotis. 248.2
Indulgentia alicui conceſſa ſine cauſa, an valeat extr. 249.2
Indulgentia anni iubilei per culpam ſequentem impeditur extr. 250.1
Indulgentia plenaria, an concedatur illi qui peregrinationem requiſitam morte præuentus implere non potuit. ex. 251.1
Indulgentia an poſſit obtineri maior per vnum, quam per alium. 252.2
Indulgentia non valet, niſi quinque concurrant extr. 247.2
Indulgentiæ vario modo conceduntur extra. 257.1
Indulgentiæ ob pia opera ſunt concedendæ. ext. 257.1
Infamis non poteſt eſſe iudex, ſed bene arbiter. 590.1
Infamia retro notatur is, qui appellationem interiectam non proſequitur. 502.1
Infamia notatur iudex male iudicans. 252. 1
Infamia iuris repellit a multis. extrauag. 64.2
Infans quicquid videt ignorat. 371.2
Infinitas reprobatur a iure. 11.2
Infinitas an reprobetur. extr. 80.2
Infinitiuus, quæ ſunt præſentia ſignat. extra. 40.2
Infinitas reprobatur. extr. 190.1
Infirmitas in corpore vnde ſurgit extrauag. 143.1
Infula dupliciter ſumitur cle. 112.1
Ingrediens religionem, an intra annum probationis perdat ius ad rem quod habet beneficium. 364.2
Ingrediens religionem an poſſit recipere fructus beneficij infra annum probationis 334.2
Inimicitia repellens procuratorem conſiſtit in arbitrio iudicis. 109.1
Iniuria dici non poteſt, vbi eſt iuris auctoritas 567.1
Iniuriam paſſus licet rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 443.2
Iniuria non fit volenti. extr. 63.2
Iniuriam eccleſiæ factam Papa remittere nequit extr 40.2
Iniquitas ſæpe prodit ex adipe, & opulentia. extr. 172.2
Innouata poſt appellationem an & quæ debeant reuocari vel non. 280.2
Innouata poſt appellationem reuocantur ex officio iudicis. ibidem
Inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt remoueri ab eo qui ſibi iuriſdictionem non dedit. cle. 191.1
Inquiſitores hæreticorum an poſſint alijs vices ſuas committere. 190.1
Inquiſitor hæreſis deputatus ab alio quam a Papa, non poteſt inquirere contra epiſcopum etiam cum ſpeciali mandato 412.2
Inquiſitor hæreſis quem ordinem ſeruare debet. 433.0
Inquiſitor hæreſis & epiſcopus ſi diſcordant quia vnus condemnat, alter abſoluit, quid iuris. 435.1
Inquiſitio non fiat niſi infamia præcedat. 43.2
Inquiſitio non debet fieri non præcedente diffamatione, aliàs poteſt appellari. 43.2
Inquiſitio an poſſit fieri infamia non præcedente. extr. 32.2
Inſolens quid notat. extr. 42.2
Inſolentia quid eſt cle. 54.2
Inſtituit diœceſanus præſentatum a religioſis ſine congruæ portionis aſſignatione: an valeat inſtitutio. cl. 160.1
In inſtitutione canonica quattuor requiruntur. 500.1
Inſtitutio auctorizabilis pertinet ad epiſcopum. 384.1
Inſtitutio eſt triplex. 531.2

Inſtitu-

Inſtitutio quid dicatur. ibidem
Inſtituere & admitterẽ differũt. 334.2
Inſtituere quid ſit. 532.2
Inſtitutus in re certa, an ſit loco legatar j. 316.1
Inſtrumentum ex originali tranſumptum quandoque facit plenam fidem. extra. 228.2
Inſtrumenta volens producere poſt terminum datum, an ſit audiendus cle. 219.2
Intentio eſt attendenda. extra. 91.1
Interdictum de libero homine exhibendo competit cuilibet de populo. clem. 66.2
Interdictum fraudatorium cui & contra quem competit. cle. 66.2
Interdictum de cloacis quibus datur clem. 66.2
Interdictum vnde dicitur. 66.1
Interdictum in terram latam perſonas etiam adſtringit. extra. 57.1
Interdictũ rei ſpiritalis differt ab interdicto alterius rei tpalis. 480.2
Interdicti ſentẽtia poteſt ferri in collegium. 504.1
Interdicto loco non ſunt incolæ interdicti. ibidem 2
Interdicto clero alicuius eccleſiæ, propter hoc non intelligitur eccleſia interdicta. 504.1
Interdici non poteſt eccleſia per canonicos ſine epo, niſi in duobus caſibus. 151.1
Interdictum varias habet ſpecies extrauag. 67.1
Interdictum quãque directe, quãque indirecte fertur. extra. 261.1
Interdictum quando dicatur generale cle. 218.1
Interdictũ de mortuo inferendo, ad quid datur. cle. 129.1
Interdictũ de precario cui datur. 129.1
Interdictum quorum bonorum eſt duplex. ibidem
Interdictum de ripa munienda, quare inuentum eſt cle. 129.2
Interdictum vnde vi, contra quem datur. 129.2
Interdictum vti poſſidenti, habet locum in rebus immobilibus, & incorporalibus 130.1
Interdictum an nondum denũtiatũ quis illud ſciens ſeruare teneatur clement. 218.1
Interdicti effectus cle. 206.1
Interdicto etiam durante aliqua poſſunt fieri licite. cle. 66.1
Interdicta ſecundum leges ſunt multiplicia. 66.1
Interdictorum multæ ſunt ſpecies. clem. 66.2
Intereſſe eſt æſtimatio pecuniaria. extrauag. 261.1
Interlocutoria trãſit in rẽ iudicatã ſicut definitiua quoad partẽ. 274.1
Interpolo quid ſit extra. 251.2
Interpretatio larga ſit quandoque in beneficijs cle. 100.1
Interrogatoria quæ dãtur a parte teſtibus contra ſe productis, qualiter debeant concipi. 200.1
Interruptio qualiter ſit. 535.2
Intimatio vnde dicitur. cle. 10.2
Intruſus & violẽt⁹ sũt diuerſa. 310.1
Inuentarium & repertorium idem. clem. 154.1
Inuigilare ẽ valde vigilare. cle 95.2
Inuitus eſt qui non probatur conſenſiſſe extra. 240.1
Ioannes baptiſta & Hieremias fuerunt in vtero ſanctificati. cl. 192.1
Ioannis nomẽ viguit ſuper cetera inter ſummos Pontifices & iuris canonici interpretes. cle. 6.1
Ioannis xxij perfectiones. 6.1
Ipſo iure quando dicatur aliquid fieri. 12.1
Irregularis non eſt præſente excommunicato celebrans. 462.1
Irregularitas ex duob ꝓuenit. 4?.2
Irregularitas ſine culpa cõtrahi poteſt. cle. 196.2
Iubileus quid eſt. cle. 175.1
Iudex habens arbitriũ, partẽ ꝯ iura condemnare non põt. cle. 236.2
Iudex delicti non poteſt cogere iudicẽ in cuius territorio eſt delinquens, vt ipſum remittat. cle 101.1
Iudex ad quẽ, cognitionẽ principalis cauſæ retinere non põt. 267.2
Iudex ad quem, quãque cognoſcit de principali ab initio. 277.1
Iudex ad quẽ, quãdo prohibere poteſt iudici a quo. 279.1
Iudex qui ex cauſa ad teſtes accedit a quo debeat procurari. 30.1
Iudex a quo poteſt appellantẽ citare ſi velit grauamẽ reuocare. 2?3.2
Iudex an poſſit ꝓuidere circa ea quæ habent tractum de futuro. 443.2
Iudex an debeat ſemper iudicare ſecundũ allegata & probata. 253.1
Iudex appellationis de principali nõ cognoſcit ante appellationis diſcuſſionem. 214.1
Iudex dẽt ex officio annullare attẽtata poſt ſnĩam definitiuã. 279.2
Iudex debet inquirere de idoneitate tutoris vel curatoris quem nominauit. 567.2
Iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos in multis caſibus. 249.1
Iudex æquitans an ſententiam ferre poſſit. 266.2
Iudex & multi alij debent eſſe certi. 49. 2
Iudex in quibus caſibus poſſit ſupplere ex officio ſuo. 16.2
Iudex ordinarius nõ tantũ poteſt locum maiorem mutare, ſed etiam delegatus cauſa ſubſiſtente 165.1
Iudex male iudicans per dolũ aut imperitiã qua pœna puniaſ 222.1
Iudex pœnã c. 1. de re iud. non incurrit niſi ſex cõcurẽtibus. 253.1
Iudex recte iudicans dicitur ferre ſtateram. 254.1
Iudex ſæcularis ſine manu excõmunicationis poteſt clericum capere in delicto flagranti. 499.2
Iudex ſupplex ꝺ facto notorio 248.1
Iudex ſæcularis ad canonum obſeruationem cõpelli poteſt. ext. 55.2
Iudex multa in litteris nõ expreſſa poteſt extra 37.1
Iudex ſecularis punire põt iã punitũ ꝑ iudicẽ eccleſiaſticũ ext. 17.1
Iudex ſententiam laturus multa ſummari debet. extr. 71.2
Iudex nõ patiaſ ſe cõtẽni. extra. 71.2
Iudex electus ab vniuerſitate, an de iure communi habeat per ſuperiorem confirmari ext. 14.2
Iudex requiſit⁹ an dẽat delinquẽtẽ ſine cognitione remittere. cl. 97.1
Iudex vnde dicitur. cle. 99.1
Iudex domeſticus quis dr̃. cle. 99.2
Iudex appellationis põt ꝓrogare terminum appellati, ad iter arripiendum, & ad ſe ſuperiori præſentandum. cle. 100.2
Iudex reſpondẽs ſe daturum apoſtolos intra terminum iuris, terminũ aſſignat incertum. clem. 102.1
Iudex ꝑ quattuor corrũpiſ cl. 115.2
Iudex ꝓcedens vno modo de cõſenſu partium an poſſit illis pænitẽtibus & inuitis illum modũ proſequi cle. 239.2
Iudicis inſtructio antequam ſententiam ferat. 264.1
Iudicis præceptum obligat. 180.2
Iudicẽ eẽ eſt honor, & ẽt onus. 157.2
Iudices ꝑ quatuor corrũpunſ. 253.2
Iudices quidam ſuos grauant, vt iuſtiores appareant. 336.1
Iudicibus pluribus datis an poſſint aliqui ſine alijs procedere. 201.2
Iudex iudicat vt publica perſona. extrauag. 163.2
Iudex auditor, cõſeruator, & arbiter differunt. extra. 139.2
Iudex inter citandum poteſt cõminari ſe proceſſurum. ext. 159.2
Iudicis partes quales ſunt in conceſſum. 162.2
Iudici negligenti pœna mirabilis imponitur. extr. 153.2
Iudicium vnde dicitur. extr. 121.1
Iudicij loc⁹ ſit tut⁹ & honeſt⁹. 165.2
Iudicij xv. ſignificationes declarãtur extr. 156.1
Iudicij deſcriptio e xtr. 156.1
Iudiciorũ finis ſine principio attingi non poteſt extr. 162.1
Iudices acceſſorij vñ dñr cle. 99.2
Iudices pedanei qui ſunt. extra. 97.2
Iudices plures vniuerſitati præſſe poſſunt. extr. 15.1
Iudicium eſt æquiuocum extra 77.1
Iudiciũ integrum dr̃ quod plurimo ſententijs, cõprobatur ext. 117.1
Iudiciũ Dei nõ fallit nec falliſ 253.1
Iudiciũ multipliciter accipiſ. 253.2
Iudiciũ non debet vendi. 29.1
Iudicium per duo dr̃ cæptum. 22.2
Iudiciales actus facilius interdicũtur, quàm extraiudiciales. 431.1
Iudicatum proprie dr̃ quãdo appellari non poteſt. 210.1
Iudiciũ reſcindens & reſciſſoriũ ſimul intentari poſſunt. cle. 61.2
Iudicium quid eſt. cle. 235.2
Iudicum multiplices ſunt ſpecies. clement. 99.2
Iudæi quare tollerantur a principibus clem. 81.1
Iudæi poſſunt teſtes Chriſtianos ꝑ exceptionem cõis aepellere. 80.2
Iudæi indirecte a eccleſia excõmunicãtur cle. 81.1 & 189.2

Iudæi

Iudęi quandoque poſſunt ab eccleſia coerceri.cle. 192.1
Iugum unde dicitur cle. 48.2
Iugū Dei e t leue & ſuaue.Ex.184.1
Iurans ſeruare ſtatuta illicita,an ſit periurus. 200.1
Iurans non accuſare nihilomin⁹ poteſt denuntiare. 456.1
Iurans nō alienare. ſi poſtea alienet & iuret no cōtrauenire: an teneatur ſeruare primum iuramentum vel ſecundum. 200.2
Iurare non dř corporaliter ꝗ iurat præſente textu Euãgeliorū,ſeu ꝗ illa tangit cubito vel pedib⁹. 50.1
Iurare ſine cauſa non licet. 242.1
Iuramentū calumniæ in cuius aiam per procuratorem præſtař. 222.1
Iuramētū calūniæ quare nō p̃ſtabař olim in cauſis ſpiritualibus 221.1
Iuramentum calumniæ,& ueritatis differunt. 220.1
Iuramentū de calumnia pōt peti & p̃ſtari i qualibet parte litis. 220 2
Iuramētum dicitur illicitum ex animo. 242.2
Iuramētum maiorem habet auctoritatem quàm res iudicata. 201. 1
Iuramentum mutat forum, & ualidat contractum. 217.2
Iuramētum non debet eſſe uinculū iniquitatis. 573.2
Iuramētum proprium dicitur quod pręſtatur per ſeipſum uel per procuratorem habētem ad hoc ſpeciale mandatum. 59.1
Iuramentum quod poſſet ſeruari ſine interitu ſalutis ęternæ,nōque non eſt ſeruandum 573.2
Iuramentū ſuper iniquo ſtatuto ſeruari non debet.cle. 197.2
Iuramēta an ſemper præſtari debeāt tactis euangelijs cle. 127 2
Iuramentorum formæ multæ ſunt clem. 183 1
Iuriſdictio multa comprehēdit. cle. 68 2
Iuriſdictio perpetuatur per citationem,etiamſi non perueniat ad citatum.cle 77.1
Iuriſdictionem an poſſit ep̃s extra diœceſim exercere. Cle. 65.2
Iuriſdictio per citationem perpetuatur cle & Ext. 158.2
Iuriſdictionem habent aliq in ſuos ſeruitores. Extr. 176 1
Iuriſdictio ordinaria tribuiř ꝑ legē mortuā & ꝑ legem viuam.Ex.40.1
Iuriſdictio an perpetuetur ꝑ actum nullum. 161.1
Iuriſdictio apoſtolica q̇bus perſonis committenda ſit. 24.1
Iuriſdictio epiſcopi non ita depēdet ab archiepiſcopo ſicut delegatorū Papæ ab ipſo Papa. 138 1
Iuriſdictio inefficax in delegāte an ſit inefficax in delegato. 158 1
Iuriſdictio nō ē ſine dignitate 179 1
Iuriſdictio ordinaria ē fauorabilis, delegata uero eſt odioſa. 12 1
Iuriſdictio perpetuatur per actum ſubdelegationis. 165.2
Iuriſdictio ſpualis omnes creaturas humanas attingit. Ext. 149.2
iuriſdictio ſpiritualis in multis conſiſtit. 178 1
iuriſdictio ſęcularis minor eſt eccleſiaſtica 495.1
iuriſdictio temporalis eſt minor eccleſiaſtica. 247.1
ius ad rem facilius perditur quàm ius in re. 289 1
ius eſt duplex. 7.1
ius idem eſt quod ratio. 531 1
ius in re & ad rem qñ dicatur. 202.
ius quòd ſit vnde dicatur,& quomodo ſumitur. 531.1
ius limitās & limitatum in eiſdem caſibus habent locum. 294.1
ius ĩ re vtili⁹ eſt q̃ ius ad rē Ex 132.1
ius eſt quincuplex Ext. 162.1
ius priuatum quandoque præfertur communi.Ext. 194.1
ius naturale an in particulari poteſt mutari. Ext. 29.1
ius ad rē & ius ĩ re differūt Ex.35.2
ius cōe qñque mutatur. Extra. 8 1
iuſpatronatus an poſſit haberi ex cōſuetudine. 71.1
iuſpatronat⁹ laico cōpetere p̃t 384.2
iuſpatronatus non poteſt tolli a iudice ſęculari.cle 94.1
Iuſpatronatus tranſit ad hæredes in ſtirpes cle. 161 1
iuſpatronatus eccleſiarum bene diuiditur:ſed non patronatus libertorum.Cle. 161.2
iuſpatronatus quæſtiones inextricabiles ꝓducere p̃t ex hęredū multitudine ad quos tranſit. cle. 162.1
iuſpatronatus per vncias Neapoli diuiditur. 162 2
iuſpatronatus multipliciter trāſfertur cle. 163.1
iuſpatronatus quare laicis conceditur.Ext. 4.2
ius ciuile ſeptem modis dř.Cle 94 2
ius nouum per uerbū, decernimus, inducitur.cle. 130.1
ius ĩ re & ius ad rē differūt. cle.79.2
ius eſt multiplex Cle. 6.1
iure diſceptare quid eſt.cle. 99.2
iuris multæ ſunt ſpecies. clem.94.2
iuris ratio eſt verbis præponderanda cle. 130.2
iura an facilius ꝑmittūt quē habere duo curata ĩ diuerſis locis q̃ duas p̄bēdas in una eccleſia cle. 100.1
iura incorporalia inter immobilia computantur. 355.1
iura contraria per Papam concordari debent. 417 2
iura diſſimilia, rationis diſſimilitudo inducit. Ext. 100.1
iura aliq̇d ꝓpriū fore dicētia ñ ſūt ꝑ iniq̇tate introducta Ext. 10 2
iuriū correctio uitanda eſt. Ex.30 1
iura facili⁹ ſoluūt q̃ ligēt Ex.235 2
iura etiam reuocata no ſunt a libris abijcienda.Ext. 90 1
iura condere parum eſſet, niſi ꝗ ea tueretur exiſteret Ext. 157 1
iuris nomina in qualiber parte perſeuerant integra.Ext. 191.1
iuri ſuo non renuntiat quis de facili.Ext.
iuris canonici ſubiectum dř eſſe homo dirigibilis in Deum & in bonum commune. 531 1
Iuri ſuo q̇s renūtiare nō p̃t. 211.1
Iuriū declaro ad Papā ſpectat 103 1
Iuſtificandus impius non eſt,nec innoxius condemnandus Ext 2 6 1
Iuſtitia donis aut promiſſis non debet obtineri Ext. 259.1
Iuſtus caret aduerſitate 439.2
Iuſtus cū ſederit ſup ſedē nō aduerſabiř ſibi quicquā malignū ibidē.
Iuuenibus vtilia a doctis quando ſi ſpernuntur.Ext. 89.1

L

Labijs tantum Deo ſeruire an ſufficiat.cle. 165.2
Labor non debet eſſe ſine mercede. Extra. 70 1
Labor maxim⁹ ĩ lib is ſcribēdis. 5.2
Labor eſt renumerādus. Extr. 212 1
Lac & lana lites ꝓducūt.cle 136 1
Lacus quid dicitur.clem. 129.1
Læſæ maieſtatis crimen qualiter committitur. 472 2
Læſio capitis. grauior eſt quàm mēbrorum. 186.2
Læſio enormis inducit reſtitutionem. 205.2
Laicus in carniſpriuio an poteſt in paſcha eſſe presbyter.clemen 50 1
Laici quandoque vectigalia non tenentur ſoluere cle. 107.1
Laicus in neceſſitate pōt cōfeſſionē audire ſed nō abſoluere.Ext 110.1
Laici an ſint ad hoſpitalitatem adſtricti.Extr. 19.2
Laicus in clericum quandoq; poteſtatem habet. 54.1
Laicus pōt eſſe p̄bendatus. 161.2
Laici eccleſias regere nō debēt 77.2
Laici clericos ut plurimū perſequūtur. 400.1
largitas ex affectu & non ex quantitate doni procedit. 5 8 2
Laus humana eſt fluxa & fugienda Extrauag. 100.1
Lectiſterniū q̇d ſignificat. cle.1.6 2
Lectores multi ad male interpretandum ſunt proni.Ext. 119.
Lector pro ingenio audientium ſe adaptet Ext. 85.1
Lectura per exercitium ſuſcipit incrementum Extrauag. 72 1
Legati ſedis Apoſtolicæ q̇d facere debent Ext. 127 1
Legatus de latere p̃t beneficia cōferre in ſua ꝓuincia, & ꝯcurrit cum quolibet ordinario.cle. 54 1
Legatus actus ſuos facit auctoritate legationis. 111 1
Legatus an poſſit exercere aliquam iuriſdictionem extra prouinciam ſibi decretam. 155.1
Legatus an poſſit reuocari a cœtu cardinalium 170 1
Legatus beneficia in curia uacantia conferre non poteſt 169 2
Legatus de latere an poſſit conferre bñficia quorum collatio eſt ad ſedē Apoſtolicam deuoluta 169.1
Legatus de latere conferre pōt beneficia,ſed non alij. 322 1
Legatus de latere an poſſit concedere fructus primi anni beneficiorū uacantium. 23.1

Legatus de latere non poteſt cōmittere cauſam ſummarie & de plano cognoſcēdam in caſibus aliàs à iure non permiſſis. 413.2
Legatus de latere non poteſt omnia, niſi q̄ expreſſe ſunt excepta. 115.2
Legatus de latere quos electos cōfirmare poteſt. 115.2
Legatus licet poſſit reſeruare non tñ pōt ius ad uacaturas dare. 168.2
Legatus non cardinalis licet habeat ordinariam, tamen beneficia conferre non poteſt. ibi.
Legatus miſſus uel natus non poteſt recipere reſignationes beneficiorum. 304.1
Legatus non poteſt conferre plebaniam collatiuam. 170.2
Legati ſtatuta non expirāt legatione finita. 171
Legatio quattuor modis finiẽ 171.1
Legatio eſt perſonis & realis. ibid.
Legati iure Minoribus poſſunt aliqua reliqui. cle. 229.1
Legatum eſt & de futuro & de præſenti. 339.2
Legata de futuro & de pręſenti differunt. ibid.
Legatorum tres ſunt ſpecies inter ſe differentes. 169.1
Lepra & lepra quid repræſentāt. Ex. 110 2
Leproſi & pauperes a quibus debent ſacramenta recipere. cle. 156.1
Leproſorum collegium non eſt religioſum. cle. 156.2
Lex an recipiat mutationem ex diuerſitate beneficiorum. 76.2
Lex an recipiat mutationem ex diuerſitate locorum. ibid.
Lex noua tolit antiquam cōtrariam non tamen ſtatutum. 72
Lex incorporata in decretis nō ẽ ſeruāda, ſi ſit ꝯria canonibus. 354.1
Lex eſt quintuplex Ext. 162.1
Lex ſuperiori per inferiorẽ imponi non poteſt. Ext. 119.1
Lex quæ deuiantes nō punit, eſt imperfecta Ext. 222.2
Lex de infinitis conſtitui nō poteſt. Extr. 80.1
Lex ſuccumbit canoni vbicunq; peccatum ſubeſt. Extr. 55.2
Lex duellum permittens ſuccumbit canoni hoc prohibenti. Extr. 55.2
Lex nō dēt eſſe deluſoria Extr. 43.2
Legis diſcriptio Ext. 106.2
Legis uerba licet offendere ſeruata mente. Ext. 33.1
Legis etiam abrogatæ notitia eſt neceſſaria. Ext. 50.1
Leges an ſit licitū audire clerico obtinēti eccleſiā parochialē habētẽ ſub ſe vnicam capellā tm̄. 403.2
Lex duodecim tabularum quæ ſit. clem. 94.2
Libellus alternatiuus an ſit admittendus. 259.2
Libellus eſt de ſubſtantia ordinis iudicarij. 219.2
Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat concipi. 177.1
Libellus in Publiciana. 260.1
Libellus an ſit de ſuaſtantia iudiciorum, Cle. 435.1
Libellus debet offerri ſi petaẽ à parte: ſed ſi nō petaẽ, ſufficit ꝙ petitio in actis redigatur. ibid.
Libellos triplicant cauti aduocati. clem. 237.2
Liberans habens adminiſtrationem an poſſit donare. 139.2. & 153.1
Libere dicitur facere q aliquem nō tenetur requirere. 160.2
Liberi & filij differunt. cle. 171.1
Libertas a Papa p̄t auferri. Ext. 65.2
Libertatis definitio. Ext 95.1
Libri ſūt ad ſciētiā neceſſarij. 521.1
Libri ſine magno labore ſcribi non poſſunt. 5.2
Licentia ſuperioris qñ requiriẽ, an præcedere debeat. Ext. 137.2
Licet canon. in prioratibus habet locum. Cle. 150.2
Licitū crediẽ ꝙ nō puniẽ. Ext. 151.1
Licitū ex animo fit illicitū cle. 201.2
Ligius quid ſignificat. cle. 97.1
Lima quid ſit Cle. 96.1
Litteræ apoſtolicæ an ſint impetrantibus pro titulo. Ext. 35.1
Litterę facultatis non grauant eccleſiam.
Littera apoſtolica ẽ duplex. Ex. 139.1
Litis pēdentia facile induciẽ ſi libellus in citatione inſeriẽ. clem. 77.1
Lites ſunt abreuiandæ. 267.2
Litis cōteſtatio an dicaẽ fieri p ꝓpoſitionẽ exceptiōis perēptorię. 576.2
Litis conteſtatio an dicatur p duos procuratores quorum unus confitetur, alter negat. 191.1
Lite pendente ſuper beneficio, ſi moritur alter litigātiū, non eſt alius ſubrogandus. 232.1
Litigioſa res quando dicatur. 231.1
Lites debent eſſe breues. Extraua. 188. 1
Lites ex iurium dubijs ſæpe orianẽ. Ext. 187.2
Locare non eſt alienare. clem. 125.1
Loc⁹ nō sāctificat hominem. ext 5.2
Loci appoſitio an ſit de ſubſtantia contractus. Ext. 33.2
Loc⁹ qnq; modis accipiẽ. Ext. 260.2
Locus ꝯtractus debet apponi inſtrumento per notarium. 263.1
Loc⁹ quādo dicatur remotus. 146.1
Loca antiqua non p̄ut mendicantes mutare ꝓpria auctoritate. 451.1
Loca uicina quæ dicantur 472.1
Locupletari ex alieno reprobatur. Ext. 198.2
Lucē odit qui male agit. Extr. 134.1
Lucrum turpe eſt extorquendum & pauperibus dandum. Ext. 250.2
Lucrorum cupiditas ad multa nefaria compellit. Extr. 159.2
Ludus ẽ clericis ꝓhibitus. Ex. 260.1
Lupinus animus ſub ouili ueſte a multis geritur. Extr. 216.1
Lup⁹ ꝓ quo ſumiẽ in iure. Ext. 48.2
Lupum gerunt aliqui ſub agni ſpecie. ibid.

M

MAcellarij q dicunẽ. Clem. 109.2
Machometus legem Saracenis dedit cle. 184.2
Magiſter vnde dicitur. clem. 181.1
Magiſtrat⁹ & officia ſibi falſo nomine aſſumētes uarijs pœnis reſtringuntur. Ext. 41.1
Maioritas circa multa ꝯſideraẽ. 172.2
Malitijs hominum ꝓuidere eſt multum difficile. 501.1
Malitijs hoium eſt obuiādū. Ex. 132.1
Malum unum ad aliud ſæpe ſeqtur. Ext. 13.2
Mandatum an finiatur per mortem mandantis. cle. 58.2
Mandatum habēs ut ſibi prouideaẽ de dignitate, an poſſit dignitatem electiuam obtinere cle. 114.2
Mādatū ſolū qñq; puniẽ. clem. 206.2
Mandans & mādatarius pari pœna puniuntur. 499.1
Mandans ſoluere an uideatur ſoluere. 448.1
Mandatum ſpeciale in multis caſibus exigitur. 195.1
Mandatum de prouidendo de p̄benda vacatura, an extendatur ad uacantem tempore mandati. 303.1
Mandatum Papę vim habet conſtitutionis Ex. 1.2
Mandati formam iudex ſeruare tenetur. Ext. 37.1
Manicę & compedes ſunt uincula. cle. 186.1
Manifeſtus uſurari⁹ q s dicaẽ. 448.1
Manifeſtū & euidens differūt. 515.1
Manifeſti qui dicuntur. 446.1
Marchio, comes, capitane⁹, valuaſor quis dicatur. 91.1
Mare an ſit i alicuius territorio. 51.1
Marito datur interdictum de uxore ducenda. cle. 130.1
Maritus de licentia uxoris ẽt iuuenis cōtinentiā ꝓmittentis p̄t eſſe presbyter, non tñ religioſus: niſi uxor religionē profiteaẽ. Ext. 46.2
Maſculinum genus quandoque concipit femininum. 70.1
Maſculinū ꝯprehēdit fęmininū. 127.1
Mater eſt honoranda Ext. 97.2
Matris pietatem offendens, filius dici non meretur. Ext. 237.1
Matrimonij inítiō fuit duplex. 377.2
Matrimonium ꝯhens ignoranter cū conſanguinea, licet poſtquā ſcit, illi cohabitet, nō tamen excommunicatione ligatur. cle. 179.1
Matrimoniū ſcienter ꝯtrahēs cū conſanguinea uel affine, ipſo facto excōmunicationẽ incurrit. cle. 779.2
Matrimonium initiatur, ratificatur & conſummatur. Ex. 46.2
Matrimonium etiam nullum impedit ordinis ſuſceptionem. 47.1
Matrimoniū nō dū cōſummatū quare diſſolui non poteſt per ſacri ordinis ſuſceptionem Ext. 46.1
Matrimonium p potētem loqui an ſine verbis poſſit cōtrahi. Ext. 28.1
Matrimonij definitio. Extra. 95.2
Matrimonium per quid contrahitur. 201.1
Matrimonium carnaliter non conſummatum an per Papam poſſit diſſolui. 377.1
Matrimonium contractum inter minores, in quibus malitia ſupplet ætatem valet: licet adinuicem ſe

non

non cognouerint. 409.1
Matrimonium per procuratorem contrahi poteſt. 201.1
Matrix eſt eccleſia baptiſmalis. Cle. 216. 1
Mediator an poſſit eſſe teſtis. 237 1
Medium inſpicitur in ſpeciebus & artificijs, ſed in quantitatib. quod minimum eſt. 560.1
Membrorum dominus propriorum nemo videtur Extra. 95.1
Memoria labilis eſt. Cle 237.1
Mendaciū occidit animā. Extr. 122 1
Mendicantes confeſſiones audire & pœnitentias iniungere poſſunt. Extrauag. 155.2
Mendicantes qui dicantur. 451.1
Menſæ prælatorum aliquando bona quædam applicantur. Cle. 200.2
Menſis diuiditur per calendas, idus, & nonas. 556 2
Mercenarius mercede dignus eſt. Extrauag. 68.2
Meſſis multa, operarij pauci. Extrau. 179. 1
Meta quid eſt. Clem. 185.2
Metus quid eſt. 203.1
Metus vanus non inducit reſtitutionem. 203.1
Metropolitanus in trib. caſib cognoſcit de ſubditis ſuffraganei 489.2
Militem voluntarium Chriſtus eligit. Extra 52.2
Miniſtri generalis electio intra quod tempus fieri debet. Clem. 232.2
Miniſtri quidam ſunt infideles dominis ſuis. Clem. 188.1
Miniſtro generali decedēte, qui dēnt ad electionem conuenire. 506 2
Miniſtros paucos & bonos melius eſt habere quàm multos malos. 381.2
Minor p ſe pōt cauſas ſpiritales, aut ab illis dependētes tractare. 212.1
Minor ȝhens & iurās nō contrauenire, pdit bñficiū reſtitutionis. 204.2
Minus prohibetur quandoque vbi maius permittitur. Cle. 126.1
Mirabilia ſeptem notantur in ſacramento altaris. Clem. 172.1
Miſerabilis dupliciter ſumiƭ. Ex 57.2
Miſericordia Dei non poteſt menſurari. Extr. 52.1
Miſericordia Chriſti eſt immenſa. Clem. 213 2
Miſſa non eſt de horis. Cle. 49.1
Miſſa itegraliter ē audiēda. cle. 168.2
Miſſam dimittat ſacerdos propter excommunicatum. Clem 215 2
Moderatio ſapit diminutionem. Cle. 161. 1
Mœnia quæ dicantur. 92 2
Monachus prælatus eccleſię ſæcularis quod officium dicet. Clem. 170.1
Monach' ſibi acqrere ñ pōt cl. 190.2
Monachi ſingulis menſibus communicent. Clem. 147 2
Monachi clauſtrales ſoli in capellis manere non debent. ſed bene perpetuo inſtitui. Clem. 130.1
Monachalis ordinis laus & vituperium Cle. 146.1
Monachus an poſſit ab abbate licentiari, vt eat ad annum iubileum. Extra. 250.2
Monachi ſunt mundo mortui. Extra. 140. 1
Monachi an poſſint eſſe teſtes. ibid.
Monachi ſunt miſericorditer corrigendi Extra. 221.1
Monachorum appellatione includūtur abbates Ext. 221.2
Monachorum ambitio plus eſt compeſcenda quàm aliorum 175.1
Monachus monaſterio acqrit. 121.2
Monachus q ex domo ſua audit doctorem legentem in legibus, an incurrat excommunicationem. 328.1
Monarchia vnde dicatur. 90.1
Monaſteriorum exemptorum duæ ſunt ſpecies. Clem. 152.1
Monaſteria quędā monialium p mares reguntur. cle. in glo lege reguntur, & non leguntur. 22 1
Monaſteria monachorū cum cordigero ingredi nō debeant, de quarum monaſterijs intelligatur. 526.2
Moneta falſa ab oculis fidis facile diſcernitur. Extra 238.1
Moneta an per principem deteriorari poſſit. Extrauag. 58.1
Moneta regis extra regnum non habet curſum. ibid.
Monetam cudendi ius per conſuetudinem, acquiri poteſt. 58.2
Monetam cudere nulli priuato competit. ibi.
Moniales non ſunt ordinum capaces. Clem. 47 2
Moniales eligētes ſciēter indignā, an ſint priuatæ poteſtate eligēdi. 125.2
Monitio debet præcedere excommunicationem. 140.1
Monitio canonica quæ dicaƭ. 484. 1 & 495.2
Monitio quando dicatur nominatim facta. 496.2
Mora purgari non pōt ab eo qui intra tempus non eligit taxationem decimę vel reſiduum. Extr. 9.1
Mora an poſſit purgari. 516.1
Mora in pœna incurſa à iure purgari non poteſt. 80 1
Mora in pœnis à iure iam incurſis an poſſit purgari. 73.1
Mora vltima nocet. 501.1
Morbo eſt adhibenda medela. Extra. 230. 1
Moroſus quis dicatur. 553.1
Mori eſt naturæ debitum ſoluere Extra. 201.1
Moriunƭ magni vt parui Extr. 201.2
Mortuus an prius ſit ad ſuam parochiam portandus; ſi alibi elegit ſepulturam. Extr. 209.2
Mortuus ſi reſurgeret, beneficium non recuperaret. Extr. 190 2
Mortuo aliquo an poſſit inteſtina extrahi vt expectenƭ amici. Ext. 201.1
Mortuis qñq; pęna īponiƭ. Ex. 202.2
Mors per ſenſus ad animam intrat. Extrauag. 20.2
Mortui an poſſint abſolui. Ext. 109.2
Mors ciuilis an æquiparetur naturali. 18 2
Mors ciuilis naturali ęqparaƭ. 141.1
Mor & abſentia æquiparātur. 159.2
Mortuus æquiparatur abſenti non reuerſuro. ibi.
Morte delegati re integra, expirat iuriſdictio ſubdelegati. 159.1
Mos quid Cle. 94.1
Motus proprius ſurreptionem excludit. Clem. 118.1
Motus proprius legati an excludat ſurreptionem ſicut motus proprius Papæ. 171.1
Motus proprius non operatur diſpenſationem. 315.2
Motus proprius non intelligitur, niſi id in gratia exprimatur. 316.2
Mulier ſeminans diſcordiā inter moniales ſuper electione facienda, an incurrat excommunicationē. 127 2
Mulieris hæreticæ filij puniuntur: non autem nepotes. 431.2
Mulieres non ſunt perſonaliter ad iudicium trahendæ. 380 2
Mulierum eſt ſimul loqui. 264.1
Mulierum conditio quandoque melior eſt q̄ virorum. 127.1 & 211.1
Mulieres Romanæ pro machinarum reparatione crines abſciderunt. Clem. 152.2
Multitudo eſt canonib. inimica. 13 1
Mundi miſeria eſt vallis lachrymarum Ext. 75 2
Mundi generationes ſunt ſex. 4.2
Mūd' iſte pelagus ē ext. ī textu 225.1
Munimenta quid ſint. 269.2
Munimenta vnde dicantur. 67.2
Munus & donum qualiter differant. 421. 2
Munus eſt triplex. 29.2
Mutare an & quando liceat ſuum propoſitum. 568.1

N

NArratiua verba Papæ probant plene, ſi ſunt de ſuo facto, & ſuper his fundeƭ intētio ipſius. 464.1
Narratiua verba Papæ, vtrum probent Clem. 90 1
Natura humana prona eſt ad peccandum Extrauag. 93.2
Natura rei an in aliam mutari poſſit per Papam Extr. 23 1
Natura imitatrix eſt vitiorū: & curſus pcliu' eſt ad voluptatē. 511.2
Neceſſitati ſe ſupponenti non eſt ſuccurrendum. Extra. 129 2
Neceſſitas non ſubiacet legi. 520 2
Negatio facit rem dubiam Ext. 121.1
Negatio duplex affirmat. Cle. 52.2
Negatiuum quare non probatur. 234.1
Negatiuum factum, licet ſit improbabile; eſt tamen ponibile. 333.1
Negatum cenſetur quod expreſſe nō conceditur Extra. 203.1
Negligentia electorū in pręſentando electionem, an noceat electo. 61.2
Negligens quando dicatur impetrās primam vacaturam. 301.2
Negligentia eſt eruditionis nouerca. Extrau. 89.2
Negotium vnde dicitur. Extr. 203.2
Negotia plura ſunt quàm vocabula. Extra. 10.1
Negotiationes non debent fieri in templo. 399 1
Nepotes etiam regum continenƭ appellatione filiorum Extr. 23.1
Nihil fit ſine Deo ext. 34.2
Nobiles dēnt eſſe liberales. Ext. 34.1

Nobilitatis ratio in multis eſt habenda. Extra. 34.1
Nocentes & innocentes ad paria iudicandi nō ſunt. Ext. in tex. 216.2
Noctes ęquantur diebus in Septembri. Clem. 96.1
Noctua nocte videt. Extra. 151.1
Nominū mutatio qua rōne fiat. 2.1
Nomen ſummi pontificis quare in eius creatione mutatur. 2.1
Notarius laicus poteſt priuari officio per eccleſiam. 32.1
Notarius effectus monach⁹, an poſſit veteres rogationes cōplere. 400.1
Notarij apoſtolici in magno ſunt numero Extrau. 153.1
Notionē qui s dicatur habere. 247.1
Notorium multipliciter dr Cle. 91.2
Notorius criminoſus, an poſſit appellare. 275.1
Noualis terra quæ ſit. 513.2
Nouale quid ſit Clem. 138.2
Nouæ rei nouum ſuggeratur remedium Ext. 6.1
Nouerca ſęuit in priuignos Cle 95.1
Nouitius an cogatur profiteri. 371.2
Nouitii pñt ad ſæculum redire 105.1
Nouum & vetus qualiter intelligantur 70.2
Nullus, eſt vniuerſale negatiuum Clem. 114.1
Numerus præſidentium ſecundum quantitatem ſuorectorum eſt deputandus. 135.1
Numerus perfectus qñ dicatur. 4.2
Numerorum quattuor ſunt generationes. ibid.
Numerus centenarius eſt perfectus. Extrauag. 242.2
Nunc & nihil aliud de tempore cōſtat haberi Ext. 96.1

O

Obedientia eſt inter prælatum & ſubditum. 548.2
Obediendum eſt potius Deo quàm hominibus 580.1
Obedientia eſt melior quàm victima Extr. 73.2
Obedire Papæ eſt de neceſſitate ſalutis. Clem. 193.1
Obiectiones ꝯ formā electionis vel poſtulationis vel prouiſionis 57.1
Obiectiones ꝯ perſonam electi. ibid.
Obiectiones ꝯ perſonas eligētiū. ibid
Oblationes quãque per laicos, quãque per clericos colliguntur. Ext. 213.2
in Obligatione generali non veniūt vxor & liberi. 514.1
Obligatus nullus præſumitur 531
Obligatio an inducatur ex antiqua prædatione. Clem. 97.1
Obligatio naturalis in ciuilem deduci non poteſt. Cle 197.2
Obliuio teſtium fallit. 90.2
Obſidiat⁹ tr p ex eſt m[illegible]⁹ Ext 64.1
Occaſio delinquendi tollenda eſt. 446.1
Occultum nō præſumitur quod omnibus publicatur Extra 149.2
Occupare qñ dicaī qs negotiū 197.2
Occupari ſonat in malā partē. 70.2
Occupo, dupliciter ſumitur. Cle 78.2
Oculus eſt triplex. 59.1
Oculo priuatus non promouetur 316.2
Oculi ſunt duplices. Extr. 38.2
Oeconomi definitio. 61.1
Officium iudicis poteſt interponi ad priuatam vtilitatem. 246.1
Officium qñ dicatur duplex. 395.2
Officium ſuū nemini debet eſſe damnoſum. 106.1
Officio duplici, quem fungi vetatur. Extra. 200.2
Officio priuatus an cenſeatur priuatus beneficio. 38.2
Officia ſingula ſingulis ſunt cōmittenda perſonis. 322.2
Officia diuina non ſunt in locis interdictis celebranda. 462.1
Officium iudicis non ſemper perpetuatur per litis conteſtationem. Cle. 60.1
Officiorum curæ quædam ſunt, quæ irrita eſſe non poſſunt Cle. 142.2
Officium & adminiſtratio idē ſunt. Extr. 165.1
Officio duplici quem fungi iure vetatur Extr. 141.1
Officiarij Papę diuerſi ſūt. Ext. 166.2
Officium maculat, qui in eo delinquit Extra 73.1
Officialis epī eſt ordinarius. 273.1
Officialis epiſcopi habet iuriſdictionem ordinariam. 152.1
Officialis epiſcopi an poſſit dare alium officialem. 151.2
Officiales foranei vnde dicanī. 174.1
Officialis electi confirmati poteſt à Papa delegari. Clem. 17.2
Officialis forane⁹ qs dicaī. Cle. 17.1
Officialis epiſcopi an poſſit eſſe conſeruator Clem. 27.1
Officialis capituli poteſt à Papa delegari. ibid.
Officiales epī pñt eſſe plures ibid.
Omnibus publicatum non præſumitur incognitum. Extr. in tex. 238.1
Onerū quædā ſunt realia, quædam ſunt perſonalia. Ext. in textu. 257.2
Onus non aſpiratur ſed honor. 104.2
Opera bona linguas latrantes non timent. Extra. 153.
Operarij ſunt augendi aucta meſſe. Extrauag 179.2
Oportet, eſt verbum neceſſitatis, & quandoque honeſtatis. 264.2
Oportebit, pręſens & futurum tempus ſignificat. Cle. 122.2
Opus idem meritoriū laudabilius eſt in vouente quàm in alio. Clem. 173.1
Oppidum quid ſit. 505.1
Opponens contra electum vel poſtulatum, ſi ſit epiſcopus, non tenetur perſonaliter comparere de mente conſtitutionis, cupientes 90.1
Opponens contra perſonas eligentiū an dicaī proprie opponere contra formam vel contra perſonā 47.1
Opponens plura crimina contra electum, & vnum ſolum probans, an euitet pœnam 48.1
Opponens plura & probans alterum quod ſufficit ad victoriam, an dicatur ſuccumbere. 56.1
Opponens contra electum vel poſtulatum plures euidentes defectus, ſi de aliquib. probet de aliis non, an debeat repelli. 68.1
Opponens contra electum quod eſt illegitime natus, hoc probare debet. 68.2
Opponenti contra electum an ſufficiat dicere, dico ipſum periurū, homicidam, vel excōmunicatum 54.1
Opponentes an cogantur per conſtitutionem, cupientes, venire ad ſedem apoſtolicam quando ſunt plures electi. 53.2
Opponentes contra electionem & nō appellantes, an teneantur venire ad ſedem Apoſtolicam 47.2
Oraculum quot modis dicitur. 63.2
Oratoria an liceat vnicuique habere Extrauag. 99.2
Orare tenentur ēt perfecti Cle. 192.2
Ora ſine aſpiratione & cum aſpiratione quid denotat. Clem. 172.2
Oratorium quid ſit. 457.2
Oratorium priuatum quilibet in domo ſua erigere poteſt. & vide quod ibi notatur. 457.1
Oratio Theodoſij Clem. 177.2
Oratio de neceſſitate non ſit ad Oriētem. Clem. 176.1
Oratio debet eſſe breuis Clem. 176.2
Oratio per quem porrigenda eſt. Clem. 175.1
Oratio vnde dicitur Clem. 175.2
Oratio ad quem porrigi debet Clem. 175.2
Orationis deſcriptio. ibid.
Orationis diuiſio. ibidem.
Orationis conditiones & modus orandi Cle 186.1
Orationis effectus duplex eſt. Clem. 176.1
Oratione qd petendū eſt. Cle. 176.1
Ordinarius poteſt cognoſcere de cauſa ſuæ eccleſiæ: licet nō de ſua propria. 461.1
Ordinarius poteſt committere cauſam, etiam ſimplici clerico. 25.2
Ordinarij inquiſitiōis officiū ꝓpriis expēſis exercere debēt extra. 253.1
Ordinarius quis dicatur. 44.1
Ordinarij appellatione qui comprehenduntur. 173.2
Ordinarius in iure pro quibus accipitur. 174.2
Ordinatio clerici quando dicatur canonica. 14.2
Ordinatus ſine titulo habens tamen patrimonium, an agat contra prælatum. 128.1
Ordinatus à non ſuo epiſcopo ſine licentia ſuperioris an ſit ab executione ſuſpenſus. 144.2
Ordinatus ante ętatem legitimam qualiter puniatur. Clem. 50.2
Ordinata in veteri teſtā reperiuntur aliqñ mutata in nouo. Extr 168.2
Ordo epiſcopalis dicitur maior qui reperiri poſſit. 455.1
Ordo clericalis cōfertur per ſolā primam tonſuram. 456.2
Ordo ſcripturæ ſeruandus eſt 300.2
Ordines minores large dicuntur ſacri. 453.2
Ordines recipere an & quib. pœnis cogatur clericus beneficiatus 73.1
Ordines eccleſiaſtici quare dicuntur gradus. 452.2

Ordines quibus temporibus poſſunt conferri. 299.1
Ordines quo tempore conferri poſſunt. 141.2
Ordines nouē ſūt ī eccleſia Dei 2.1.
Ordines in aliena diœceſi nō poteſt quis celebrare 327.2
Ordo Carthuſienſium p̄ cæteris ampliori potiť prerogatiua. ex. 215.1
Ordo poteſt eſſe annexus prębendis uel dignitatibus uarijs ex cauſis. cle. 41.2
Ordo clauſtri diuerſus ab ordine curiæ cle. 149.1
Ordo ſancti Frāciſci eſt triplex. cle. 219 2
Ordinem iudiciarium non pōt Papa tollere, niſi in ſuo foro. clem. 65 1
Ordines mēdicantiū q ſūt. cle. 142.2
Ordo minorum poſſet totus per Papam tolli. Ext. 80.1
Oriūdus de ciuitate q̄s dicať 446.1
Os in cęlum ponunt, qui Papę detrahunt Ext. 216.1
Oſcula libidinoſa ſūt mortalia. cle. 194 2
Oſculum varijs ex cauſis pręſtatur. Extr. 75.1
Oſſa cadaueris reſtituere tenenť indebite ſepelientes. 362.1
Oues morbidæ ſanas inficiunt. Ext. 2.7 2

P

Pacis auctor ſine pace non bene colitur. Ext. 134 1
Pactum nō ualet quod detrahit honori Dei. Ext. 261.2
Pactum de ſuccedendo, ſiue de non ſuccedendo, non ualet. 188.1
Pactū ꝯ naturā factū non valet. 41.1
Pactum quid ſit. cle. 16.2
Paganorum iura an ſint illæſa ſeruāda. Extr. 38.2
Pallio archiepiſcopus vti non pōt in alia prouincia cle. 205.2
Papa multa bñficia ſibi reſeruat, cū multis prouidere habeat. Ex. 30.2
Papa & imperator vocant ſe ſeruos. Ext. 22.1
Papa non eſt purus homo. clem 7. 1
Papa poteſt ſuper fidei articulis declarationem facere. Ext. 74.1
Papa habet vtrūq; gladium. Ex. 39.2
Papa ſolꝰ iꝰ ī vacaturis ꝯfert ex. 35.2
Papa ab omnibus eſt ſanctus habendus. Ext. 218.1
Papæ cōſtitutionē infringēs an grauiter peccet. Ext. 33.1
Papæ nullus audeat dicere, Domine cur ita facis. Ext. 37.2
Papa mortuo eccleſia non eſt ſine ſponſo. cle. 24.2
Papa mortuo Cardinales Cardinalē create non poſſunt. 25.1
Papa non eſt proprie vicarius Petri. cle. 83.2
Papa Papā inducit in teſtē. cle. 87.1
Papa non cōcedit alicui vt ſuppleat propriam negligētiam. clem. 44 2
Papa eſt vicarius Dei cle. 62.1
Papa per participium non abſoluit. cle. 200.1
Papę carētia eſt maxima neceſſitas. clem. 26.2
papæ poteſtas eſt magna in ijs quæ ſunt iuris poſitiui. cle. 178 2
papę motꝰ ꝑpriꝰ q̄d operať. cl. 117.2
papę contemnēs obedire paganitatem incurrit. cle. 192.2
papa qui eccleſiam fœdauit, an poſt mortem bonæ memorię dici poſſit. ext. 235.1
papa qualiter eſt ſupra ius. ex. 162 2
papa an ſuam coronationē diſpenſationes & grãs facere pōt. ex. 242.2
papa in ꝑceptione fructuū cū fabricæ præferendus. ext. 184.2
papa cunctorum credentiū ſaluti ꝓſpicere adſtringitur. ext. 256.1
papæ ſubeſſe eſt de ſalutis neceſſitate. ext. 149.1
papa poteſt conferre prælaturas ad tempus. 17.1
papa an poſſit deponi ꝑꝑ inſufficiētiam, & q̄d de alijs prelatis. 135 1
papa totius urbis obtinet principatum. 379.1
papa recipiēdo aliquos in filios nō cenſetur eos eximere. 461.1
Papa p̄t prelaturas & beneficia ſub cōditione uel ad certum tempus conferre. 16.2
papa & Imperator deponuntur propter hæreſim. 257.2
papa compellit Imperatorē iuſtitiam facere, & certis caſibus in ius canonicum obſeruare. 258.1
papa eſt ep̄s totius orbis. 418.2
papa Papæ legem nō imponit. 39. 1
papa antiquo iure conferebat epiſcopatus 93 2
papa tollens ꝯſuetudinem uel ſtatutum, an videať tollere conſuetudinem uel ſtatutum iuratū. 107.1
papa an poſſit tollere legem ciuilē. 516. 1
papa eſt diœceſanus in loco exēpto ſicut epiſcopus in loco ſuæ diœceſis non exempto. 457 2
papa quare ſtatim poſt confirmationem ſuam reuocat gratias ſui p̄deceſſoris. 161.1
papa a nemine confirmatur. 135.2
papa an ſit homo. 90 1
papa cur ſe vocat ſeruum ſeruorum. ext. 3.2
papa cum Cardinalibus nihil facit ſine cauſa. extra. 5.2
papa multi ſanctiores pñt eſſe. 90.2
papa qualiter vocat Cardinales. ibi.
papa diuerſas habet noīationes 8.1.
papa an poſſit dare ius ad beneficia uacantia. 301.1
papę præſentia omnem ſolemnitatē ſupplet. 200.1
papę credendum eſt etiam de his q̄ uidit ante papatum. 135.2
papali ſede uacante an Cardinales poſſint uti poteſtate Papæ. 53. 1
parietem communem an poſſit vnus ſociorum altero inuito deſtruere & reficere. 571.1
parochiani q̄bus diebus in ſua parochia Miſſā audire dēnt. ext. 155.1
parochiano credif, qui ſe dicit habere licentiam a curato clem. 203.1
parochiani an poſſint ſe opponere ꝯ electum in eorum epiſcopū. 56.2
parochialia iura quę dicanť. 189.2
pars maior ſi facit aliquid, an ſemper ualeat 555.1
partes aliquotæ quæ ſunt. 4.2
partes duæ capituli in multis caſib. requiruntur. 333.1
participians excommunicato maiori, non incurrit maiorē excōmunicationem ſine monitione 483.2
paſtor ſingularum ouium vultus inſpicere debet. ext. 179.2
paſtor bonus oues præſeruat a ferarum incurſibus. ext. 255 2
paſtoris boni officium clem. 166.1
paſtoralis in quot & quibus titulis reperitur Ext. 229 1
pater & filius finguntur eadem perſona. Ext. 24.1
pater filium corrigere dēt Extr 75.1
pater offenditur in filio, dominus ī ſeruo, iudex in ſubdito. 257 2
pater nō poteſt filium priuare quartam. 585 2
pater relinquēs filio quocunq; titulo, an tollat querelam. 100.1
patere legem quā ipſe tuleris 447.1
patientia multa tolerat. Extr. 89.1
patria & natiuitas operantur ut carius uel utilius uendatur mancipium. 143.1
patronus laicus ad præſentandum quattuor menſes habet, eccleſiaſticus ſex. 385.1
patronus ī eccleſia patronata aliqua conſequitur emolumenta. 571. 1
patronati ſunt triplices cle. 163. 1
patroni plurium eccleſiarū poſſunt inter ſe facere quòd unꝰ ſit patronus in una, & alius in alia. 163. 1
patrono quæ iura debenť. cle. 162.1
pauci quot dicuntur. 86.1
pauperib. ſubueniēdū eſt. Ext. 242.2
pauperum uniuerſitas gerit uicem certæ perſonę. 159.1
paupertas eſt iuſta cauſa annectēdi unum beneficium alteri. 353.2
paupertas excuſat. cle. 190.2
paupꝛtatis occaſione multa fiūt. 30.1
paupertatis ratio in multis eſt habēda. Ext. 70 2
pax nō eſt hodie inter homines ꝑꝑ ſex cauſas. 257.1
pax commoda ſpiritualia & temporalia producit. Ext. 60.1
pax in terris quibus precibus a Deo peti debet. Ext. 226.1
pax non eſt impijs. Ext. 249.1
peccator in Deum & in eccleſiā delinquit. 538 2
peccatum, delictum, & crimē differunt. 537.1
peccatū contra naturam eſt peſſimū, & ſi totus mundus eo vtereť, non eſſet excuſatio. 416.1
peccatum iteratum plus punitur. extrauag. 72 2
peccatum eſt iniuſte uti re aliqua. Extr. 105.1
peccat mortaliter, qui uenit ꝯ mādatum præceptiuum Papæ Extr. 79.
peccantes corrigere, an ſit præceptiquò ad omnes. Ext. 418
peccatū dicitur mortale dupliciter. clem. 194.2

Peccatores an exaudiãtur à Deo. clem. 151.1

Peccat m unum ſua mole attrahit aliud extra. 139.1

Peccati pœna debet eſſe infinita. Extra. 247 2

Peccata de quibus curati & fratres abſoluere poſſunt. ext. 24'.1

Peccata peccatores onerãt. Ex. 255.2

Pecuniȩ appellatio omnes res continet Extr. 861.1

Pecunia & denarius differunt. clem. 225 1

Pedagij tõne orta quæſtio inter leuatorem ipſius & delatorem rerum qualiter terminabitur. cle. 167.1

Pelle ſub agnina latitat mens ſępe lupina. Extra. 99 1

Pendentia multa impediunt. 171 2

Penſio non obligat ad reſidentiam. 295 2

Pẽtecoſte quid eſt, & vnde dicatur. cle. 175 1

Penuria indigentiam notat. 379.2

Peremptorius terminus qs dicitur. clem 90 1

perfectionis beatificæ omnem gratiam an quis in hoc ſæculo poſſit obtinere cle. 193.1

periculum dicitur a pereo. cle 133 2

periurus tripliciter punitur. 244. 2

permutatio non contrahitur in re aliena Ext. 90.1

pèrmutatio expeditur ſuperioris officio cle. 127 2

permutatio beneficiorum nõ impedit̃ p gratias expectatiuas. 356.2

permutatio non tenet ſi nõ interueniat conſenſus eorum qui habent eligere. 316.1

perpetua indulgentia qñ dicat̃. 38.1

perpetuum dupliciter exponitur. clemen. 100 1

perſonȩ eccleſiaſticæ debent eſſe cõſtantiores reliquis cle. 41.2

perſona quæ nõ eſt, re aliqua vti nõ poteſt. Ext. 95 1

perſona dicitur aliquis perſonatum habens Ext. 37.1

pertinax quis dicitur. cle. 13.1

pertinax quis dicitur eſſe Ext. 101.2

pertinere uerbum qualiter intelligitur. 133 2

petitio iuri conſona exaudiri meretur Ext. 244 2

petitorium ſi intentetur per vnum, & poſſeſſorium per alterum, quis prius audietur. cle. 71.1

petitorium quid ſit cle. 91.2

petitorio ſuſpenſo tranſire licet ad poſſeſſorium, ſed non econuerſo. cle. 71 2

petrus ſanctus dicitur clauiger. Ext. 253 1

Petri & Pauli laudes. ibid.

petrus per uerba fuit creatus papa. cle. 95.2

pileus à pilis dicitur. cle. 112.1

pluralis locutio duo comprehẽdit. Ext. 168.1

plus in qualitate non includit minus in quantitate. 559.2

podagrȩ non generantur illis quibus uictus ſubtrahitur. 222.1

pœna an propter dignitatem ſit diminuenda Ext. 12.1

pœna immunitatem non præſtat. Ext. 65.1

pœna eſt ad emẽdationem introducta. Extra. 62.2

pœnȩ ſunt ob maleficia ſoluendæ. Extr. 60 2

pœna pro uno actu & pro pluribus poteſt eſſe æqualis. clem. 204 2

pœna de ſui natura eſt perpetua. cle. 124 2

pœna etiam temporalis diminutionem ſtatus continet. clem. 17.1

pœnarum ſpecies uariȩ ſunt iure ſtatutæ. cle. 211.1

pœna non debet infligi ſine culpa. Extra. 129 1

pœna una in aliam quandoque mutatur. Ext. 129 2

pœna pecuniaria quandoque imponitur pro delicto Ext. 222.2

pœna non ſunt extẽdẽdæ Ext. 130.1

pœna ſpiritales non poſſunt exerceri per moniales. Extr. 177.1

pœnarum quȩdam ſunt ſpiritales, quȩdam temporales Ext. 262.2

pœna ca. cum in cunctis. contra eligentes ſcienter indignum, an habeat locum in inferioribus dignitatibus. 94.1

pęna alicui impoſita an intelligitur perpetua Ext. 174.1

pœna corporali mitius puniuntur ſuperiores quam inferiores 383.2

pœna inefficax in aliam cõuertitur. 118 1

pœna in matrimonio interuenire non poteſt. 32.2

pœna non cenſet̃ impoſita ipſo iure p verba futuri temporis: puta, innodet̃, priuetur, &c. ſecus p verba præteriti temporis. 4:6.1

pœna quæ opponitur per uerba futuri temporis an intelligatur ipſo iure uel per ſententiam. 83.2

pęna ſpiritualis eſt maior temporali 515 1

pœna ſtatuta contra eos q grauant eligentes an habeat locum cõtra grauãtes patronos p̃ſentantes. 69.

pœna tranſgredientis canones. 71.1

pœna uel odium non debet cõuerti in pręmium. 575 2

pœna quare ſunt inuentæ. 389.2

pœnitentia in pane & aqua p quos poteſt imponi. 469.1

pœnitentia an recipi poſſit a p̃sbytero non habente curã de licẽtia proprij ſacerdotis. cle. 203.2

pænitentiȩ impoſitio abſolutionem præcedere debet. cle. 134.2

pœnitere eſt pœnam pro peccato tenere. Ext. 240.1

pęnitentia pro peccatis iniuncta ante indulgentiam, an tollatur per illam Ext. 250.1

pęnitentiæ ſunt arbitrariæ qualiter intelligatur. Ext. 247 2

pollicitatio quid ſit. cle. 87.2

pollicitationis deſcriptio. Extr 54.2

pollutio loci ſacri ex quibus procedit. cle. 169 1

populi ab eccleſiarum frequẽtia nõ ſunt retrahendi. Ext. 155.2

portio canonica cui eccleſiæ ſoluenda eſt. 365.2

portionis appellatione media pars continetur. 358.2

portio canònica non debetur de relicto facto eccleſiȩ, in qua qs non ſepelitur. cle. 136.1

poſitio uel reſponſio ad poſitionem an poſſit reuocari. 244.2

poſitio & interrogatio qualiter differant. 233 2

poſitio copulatiua in vno vera, & in alio falſa an poſſit tota negari. 200 1

poſitionis deſcriptiones. 233.2

poſitiones vñ habuerũt ortum. ibid.

poſitiones quare fuerũt introductȩ. 233 2

poſitiones qñ poſſunt fieri ibi.

poſitionibus reſpondere nolẽs an & qñ habeatur pro confeſſo. 130.1

poſitionibus debet reſpõdere pars, non aduocatus. 233.2

poſitionis uſus multum releuat ꝓbantem. cle 238.1

poſitiones negatæ in articulos deducuntur. ibid.

poſſeſſa communiter negligunt̃ frequenter. Ext. 116.2

poſſeſſio duplex. 513.1

poſſeſſio quaſi pedum poſitio. 535.1

poſſeſſio centum annorum habetur loco tituli pro ſuo. 250.1

poſſeſſio ſola bonæ fidei impedit uires priuilegij. 368 1

poſſeſſionum alia facti, alia iuris, alia facti & iuris. 516.1

poſſeſſorium quid ſit. cle. 91.2

poſſeſſio quid eſt cle. 124 1

poſſeſſio in pecunia non eſt a domino ſeparata cle. 226.1

poſſeſſio in beneficijs non attenditur. 532 1

poſſeſſor pacificus an dicatur q minoris partis bonorum poſſeſſionem obtinet. 113 2

poſſeſſor pacificus an dicat̃ curatus q poſt adeptam poſſeſſionem patitur controuerſiam. ibid.

poſſidẽs doloſe a principio, ẽt ſi ſine dolo deſit poſſidere, tenet̃. 560.1

poſſidere & in poſſeſſione eſſe ſunt diuerſa. 226.2

poſſumus, quod honeſte poſſumus. clemen. 236 2

poſſe dicimur quod de iure poſſumus, 579.2

poſſe malum non eſt poſſe. extrau. 163 1

poſſumus qđ de iure poſſumus. 19.2

poſtulatio in monialibus locum habet. 123.1

poſtulatio ſi non admittatur a ſuperiore, an non admittens dicat̃ inferre iniuriam poſtulato. 87.2

poſtulatio epi mendicantis facta in diſcordia an ualeat. 91 1

poſtulatio innititur ſoli gratiȩ, electio uero iuri communi. 40.1

poſtulatio quid ſit. 44.2

poſtulatio de quibus fit. ibi.

poſtulatus ad eccleſiam qualiter debeat reſpondere præſentantibus

poſtulationem. 87.1
potentia aliquando prodeſt, aliquando nocet. 139.2
poteſt verbum negatiue prolatum, neceſſitatem importat, ſed affirmatiue non. 532.2
poteſt quis per alium quod nequit per ſe. 583.2
poteſtas ordinata & ſoluta in principe reperiuntur. Extr. 35.2
poteſtas terrena ſubeſt ſpirituali. Extrauagan. 147.2
præbenda proximo vacatura eſt affecta recepto in canonicum. 345.2
præbendam meliorem optare valens an poſſit optare minorem. 43.1
Præbendarum collatio ad quos ſpectat. 16.1
præbendæ ſingulari maioris eccleſię poteſt per epiſcopum & capitulum eccleſia vniri. Clem. 126.2
præbendas duas in eadem eccleſia habere non licet. 120.1
præcepta naturalia quæ dicuntur. Clem. 100.1
præcepto ſuperioris etiam dubio parendum eſt. Extra. 77.2
præceſſor & prædeceſſor qualiter differant. 135.2
Præconis vox paucis innoteſcit Clement. 63.1
prædicare non licet in aliena parochia: niſi licentia à rectore parochialis habita. 383.1
prædicare an poſſint fratres minores ſine licentia, & à quibus eſt danda. 525.2
prædicandi officium an delegari poſſit. 182.1
prædicatio non ſemper retrahit audientem à peccato. Ext. 240.1
prędicatio mulierum etiam religioſarum eſt periculoſa. Extra. 216.2
prædicatores quæſtiones aboleuit Conc. Tri. 242.1
prædicatores multi in ordinib. mendicantium reperiuntur. Extr 154.2
prędicatoris boni officium. 521.1
prædicatores præcedunt alios mendicantes. 99.1
prædicatio verbi Dei in diuinis includitur. Clem. 68.1
prædicandi officium ad quos ſpectat Clem. 132.1
prædicandi facultas non omnibus eſt permiſſa. Clem. 155.1
prædicatores nemini detrahere debent. Clem. 140.1
prædicatoribus an liceat nominatim vitia p̄latorum tangere. Cle. 2 4.1
pręfigere quid eſt. Clem. 99.2
pragma quid eſt. 100.1
prælatus ſine mandato poteſt nomine eccleſiæ reſtitutionem petere. Clem. 60.1
prælati nomine non continentur rector eccleſiæ. Clem. 134.1
prælatus intendere debet ſubditorũ quieti. Extra. 197.2
pręlatus bonus multa bona facit eccleſiæ. Extra. 184.1
prælatus incontinens in ſua gloria maculam ponit. Extra. 246.2
prælatus vigilem paſtorem imitari debet. Extrauag. 161.1
prælatus erga ſubditos paſtoris officium peragere debet. Extrauag. 245. 2
prælati ſuperiores pauciores ſunt ꝗ inferiores. Extraua. 144.2
prælati ſunt paſtores & cuſtodes. Ext. 191. 1
prælati non debent eſſe creduli. Ext. 245. 2
prælatorum aliqui conſecrantur, alij benedicuntur. Extr. 129.1
prælatorum geſta ſunt ſubditorum exempla Extra. 220.2
prælatorum vicemgerentes varijs cẽſetur nominibus Extr. 220.1
prælatus cauſas arduas non agit ſine conuentu: ſed bene cauſas leues. 238.1
prælatus debet corrigere exceſſus de conſilio ſui capituli. 421
prælatus iuriſdictionem obtinens temporalem poteſt etiã ſpecialiter cauſam criminalẽ delegare. 405.2
prælatus exemptus habens curam & populum non exemptum tenetur ire ad ſynodum. 463.1
pręlatus an habeat liberam adminiſtrationem. 121.1
pręlatus poteſt iniuriam eccleſię illatam punire. 467.2
prælati ſunt plures vel pauciores deputandi pro neceſſitate ſubiectorum. 206.1
prælati ſe abſentantes debent dimittere ſuos vicarios. 400.1
prælati ſint ſimiles Nabuthæ & Ambroſio. 400.2
præpoſitus ſubditis ſuis durus, eſt à ſtatione ſua expellẽdus. Extr. 245.1
præſcriptio non currit minori. Clem. 61. 2
præſcriptio quando dicatur inter pręſentes & abſentes. 27.2
præſcriptio tanti tẽporis de quo non extat memoria in contrariũ, qualiter debeat probari. 200.1
præſcriptio quadraginta annorum quandoque currit cõtra eccleſiam Romanam. 251.2
præſcriptio non currit contra Romanam eccleſiam, in ijs quæ ſibi in ſignum ſpecialis priuilegij reſeruauit. 333.1
præſcriptio an currat contra dominum. 260.1
præſcriptio quid ſit. 354.1
præſcribi non poteſt contra obedientiam principis. 477.2
præſens in ciuitate eſt qui in ſuburbijs eſt. Extra. 44.2
præſens dicitur, qui præbetur ſenſibus. Clem. 134.2
præſentes & intereſſentes ſunt diuerſi. 290.1
pręſentatio mandati Apoſtolici. facta vni ex collatoribus an afficiat alium. 344.2
præſentatio ſpectans ad patronum clericum, & laicum ſimul debet fieri intra ſex menſes. 386.1
pręſentatio quæ eſt. 307.1
præſentatio quid dicitur. 531.2
pręſentatio ſit per litteras. Cle. 200.1
præſentatus per maiorem ſeptem annis, præfertur pręſentato per eius tutorem. 109.1
præſentatus per religioſos non admittendus niſi ſibi debita portio aſſignetur. 291.2
præſentato ius ex præſentatione nõ quæritur. Extr. 39.2
præſertim tenetur dupliciter. Extra. 160. 2
præſidenti negligenti datur coadiutor. 148.2
præſides qui dicuntur. 101.1
pręſtimonię ſunt beneficia eccleſiaſtica & parpetua Extra. 124.1
pręſul Romanus eſt omni lege ſolutus. Extr. 36.1
præſumptio quãdoque excludit probationem in contrarium faciendam. 417.2
præſumptionum alia facti, alia iuris. 540. [illegible]
præſumitur quis virtutibus plenus & non diuitijs. 541.1
præſumptio an admittat probationem in contrarium. Extra. 41.2
præſumitur bonum de quolibet. Ext. 83. 2
præſumitur ex futuris circa præterita. Clem. 124.1
præſumptoribus illicitorum eſt obuiandum. Extr. 234.2
præuaricator quis dicatur. 204.2
princeps qualiter eſt ſolutus à lege. Extr. 161.1
principis voluntas legis habet vigorẽ, qualiter intelligitur. Ext. 164.1
princeps vnde dicitur. Cle. 170.2
principis auctoritas propter duo eſt neceſſaria. Cle. 6.2
principis appellatio multos comprehendit. Cle. 170.2
principi eſt pro ratione voluntas. Cl. 25. 2
princeps vnde dicatur. 91.1
princeps voluntarios labores appetit, vt quietem ſubiectis pręparet. 224. 1
princeps ex cauſa poteſt ius alterius auferre. 538.1
princeps quare fingitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris. 7.2
princeps eſt lex animata in terris. Extra. 15.2
princeps & leges cunctos defendere debent. Extra. 34.2
princeps alterius iuri derogare non intendit. Extr. 37.2
princeps in terris eſt dictus lex animata Extra. 94.2
principis indulgentia aliquid afferre debet. Extra. 25.1
principes eccleſiam defendere tenentur. Ext. 57.1
principium & finis pendentia conſiderantur. Clem. 76.1
prior tempore potior eſt iure. 19.1
prior tempore potior eſt iure in his quorum par eſt cauſa. 302.2
priores non habent ius eligendi prælatũ in maiori monaſterio, a quo prioratus eorum dependent. 454.1
prioratus an ſit dignitas. Cle. 17.2
prioratus manualis æquiparatur in

multis perpetuis bñficijs.Cle.151.1
prioratus appellatione quid contine tur Extra. 168.2
prioratus eſt duplex. 297.1
prioratus litterarum vel gratiæ apoſtolicæ qualiter probetur. 36 2
prioriſſa non debet benedici. 124.2
priuilegium Papę poteſt à cenſura eccleſiaſtica præſeruare Extra. 111.1
priuilegium ex illicito fecit licitum Extrauag. 60.1
priuilegium quandoque in totum euacuatur.Extra. 8.1
priuilegium tollitur per non vſum. Extrauag. 11.2
priuilegium ex cauſa reuocari poteſt.Ext 85 1
priuilegium etiam ſine ſcriptura valet.Clem. 277 2
priuilegio de decimis laborum non ſoluendis, duo ſunt neceſſaria. Clem 139 2
priuilegium habet ſuam vim ſtatim cum peruenit ad illum cui conceſſum eſt. 322 1
priuilegium nociuum eſt reuocandum. 24.2
priuilegium vnius partis ad alium extenditur. 87 1
priuilegium ſpeciale mentionem debet facere de generali. 481.1
priuilegium quid ſit. 9.1
priuilegium extinguitur varijs modis. 546.1
priuilegiũ aliqñ eſt perſonale ex parte concedentis, aliquando eſt perſonale ex parte recipientis. 17 2
priuilegiũ ſpeciale non tollit gñrale niſi de eo expreſſe mẽtio fiat.552.2
priuilegia materiam iniuriandi præbent. 418 2
priuilegia principis ſunt perpetua. 500. 1
priuilegiorum aliud eſt perſonale, aliud reale. 540.1
priuilegiatus, an poſſit recipere fructus primi anni beneficiorũ vacantiũ, æquiparaſ vſufructuario. 23.2
priuilegiati ſup recipiendis fructib. beneficiorũ vacãtium primi anni qualiter debeant recipere. ibid.
prius, in decr. capitulum. de referri. eſt nomen. 240 1
probatio per ſcripturam eſt promptior quàm per teſtes. Extr. 26.1
probatio ſemiplena non ſufficit vbi ius exigit plenam. 48.1
probationum copia non debet anguſtari. 247.2
probatio quandoq; de neceſſitate per ſcripturam fieri debet.Ext. 129.1
probati & non probandi ſunt eligendi.Clem 134.2
proceſſus generales cõtra quos fiunt per Papam.Clem. 62.1
proceſſus in cauſis plenis, omiſſo iuris ordine etiam de partium conſenſu, non tenet. Clem. 239.2
proceſſus agitatus contra eligentes an præiudicet electo. 86.2
proceſſu habitus cum excommunicato etiam publice, valet anteqũ opponatur & probatur excommunicatio. 248.1
procliuis quid ſit.Clem. 6.1
proconſul quis dicatur. 170.1
procurator actoris ſatiſdat de rato, & procurator rei de iudicato ſoluendo. 192.2
procurator generalis licet ponat vel reſpondeat contraria, non tamen facit dominum peierare. 245.1
procurator in rem ſuam quis dicitur. 19 .1
procurator cõſtitutus poſt litẽ conteſtatã ſubſtituere non poteſt. ibid.
procurator ad iudicia differt à procuratore ad negotia. 192.1
procurator reuocatus pendente reuocatione non procedit in principali. 192.2
procurator in rem ſuam vel poſt litem conteſtatam an reuocet ſubſtitutum à ſe. 194 1
procurator primus an reuocetur per conſtitutionem ſecundi 197.1
procurator non debet paciſci de quota parte litis. 197 1
procurator conſtitutus ad eligendũ an poſſit compromittere. 132 1
procurator in cauſa criminali an debeat admitti, & an valeat proceſſus agitatus cum illo. 210.1
procurator in cauſa principali non tenetur defendere in cauſa appellationis. 241.1
procurator qui non acceptauit mandatum, poteſt teſtificari pro conſtituente. ibi.
procurator vtrum acquirat obligationem perſonalem domino ſuo. 445. 2
procurator ſtipulando an & quando acquirat domino ſuo. 445.2
procurator reuocari poteſt, licet dominus iurauerit non reuocare. 20 . 2
procurator an teneatur poſt litẽ conteſtatã vel quaſi conteſtatam probare mandatum, vel cauere ſi dubitatur. 48.1
procurator ad eligendum conſtitutus qualiter debeat iurare. 131.1
procurator legitime conſtitutus ad eligendum, ſi non admittitur an poſſit appellare. ibi.
procurator an admittatur in iudicio vbi agitur de crimine. 87.1
procurator conſtitutus ad eligendũ, an poſſit ſubſtituere. 131.1
procuratoris definitio. 118.2
procuratoris officium eſt vtile 190.1
procuratorem conſtituens ad eligendum vel matrimonium contrahendum non cenſetur per hoc eligere vel contrahere. 132 2
procurare quis dicitur quadrupliciter. 7 .1
procurator inhabilis habens mandatum ſubſtituendi, an ſubſtituere poſſit.Clem. 58 2
procurator ad petendam licentiam cedendi datus, quando poteſt reuocari.Cle. 42 1
procurator an teneatur præciſe dominum defendere.Clem. 51.2
procuratoris actus poſt reuocationẽ geſtus an ſit validus.Cle. 42.2
procuratio viſitandi debita tolli non poteſt.Clem. 165 2
procuratio viſitationi eſt annexa. Clem. 152.2
procurationes plures eadem die recipere non licet.Clem. 165.2
procurationum numerus dierũ numerum non excedat.Cle. 166 1
procuratoris factum an domino noceat.Extra. 195.2
procurationes quandoque in victualibus, quandoque in pecunia repe riuntur.Extra. 212.2
procurationes ſubditos multum grauant.Extr. 246.1
procuratio an poſſit tolli pręſcriptione Extra 3.22
procuratoris nomen multa comprehendit.Extr. 44.1
profeſſio debet fieri in ſcriptis. 104 2
profeſſio tacita inducitur ex delatione annali habitus profeſſorum. 370. 2
profeſſio tacita & expreſſa diuerſimode obligant. 370.2
profeſſio tacita qualiter fit. 370.2
profeſſus tacite poteſt eligere. 101.1
profeſſio multa bona inducit.Extra. 45 1
profeſſio eſt duplex, ſcilicet expreſſa & tacita, quæ multis modis inducitur.Cle. 144.1
profeſſio an inducatur per dilationẽ habitus religionis.Cle. ibi.
prodolor, an ſint duæ partes. Clem. 208. 1
promiſſio vacaturorum an ſit omnino reuocata. 341.1
promo quid ſignificat Cle 181.2
promptitudo quid ſignificat. Clem. 83. 1
promotus ad ſacerdotium ante ætatem legitimam, an ſit capax præbendæ ſacerdotis. 320.2
promotus ad beneficium curatũ debet intra annum ad ordines promoueri, licet eccleſia nullos habeat redditus. 141.1
promouendus debet habere quatuor qualitates. 298 2
propago eſt æquiuocum Cle. 195.1
propenſus quid ſignificat.Cle. 48 1
propinquitas nocet quandoque. Extraua. 167 2
proprietas eſſet inutilis ſi ab vſu ſemper ſepararetur. 520.2
proprietatis abdicatio eſt duplex. Extra 105 2
proteſtatio impoſſibilis vel contraria actui nihil operatur. 206.2
proteſtatio per factum contrarium tollitur. 102 2
proteſtatio contraria facto non prodeſt Cle. 19 2
proteſtatio quandoque iuuat, quandoque non. 54.2
prouidentia diuina infallibilis.Ext. 226. 1
prouiſio quæ dicatur. 47.1
prouiſio habet vim electionis & confirmationis. ibi.
proxenetæ qui dicuntur. 236.2
proximum defendere licet. 488.1
prudentiæ propriæ innitentes facile la-

tile labuntur in errores. Ext. 233.2
Prouidentiæ proprię non eſt innitendum. Ext 272.2
Pubertas dēt eſſe completa ad hoc ꝙ quis religioni obligetur. 371.1
Pubertas requiritur ad profeſſionē faciendam. Cle. 144.2
Publica delicta ſunt occultis grauiora Extra. 117.2
Publicatio conſtitutionis quare fit. Extr. 43.2
Pudor eſt maxima pars pœnitentiæ. 581. 2
Puer doli non capax, aliquem occidens, an ſit irregularis. Cle. 196.1
Pueri & aliàs beneficiati non dicuntur idonei ad beneficia. 304.2
Pugnus vnde dicitur. Cle. 143.2
Punitur vnus pro alio. Ext. 43.1
Pupillus an habeat vocem in electione dignitatis inferioris ab epiſcopo. 158.2
Pupillus ſine tutore ſuam conditionem facere poteſt meliorem, ſed non deteriorem. 515.1

Q

QVadrageſima duplex dicitur. Extrau. 249.2
Quæſtio quid comprehendit. Clem. 186. 1
Qualitas beneficij obtēti debet per impetrantem exprimi. Cle. 113.2
Qualitas intrinſeca vel extrinſeca quæ ſit, & an præſumatur eſſe in quolibet homine. 68.1
Quarta debetur delegato in vita ſoluto Cle. 136.2
Quaſi, qualiter accipitur. Extr. 49.2
Qui non habet in ære luat in corpore. Extr. 198.2
Quia & quoniam, licet idem ſignificent, tamen quantum ad ſitum differunt. Clem. 5.1
Quia fruſtra, de vſuris, peculariter declaratur. 577.1
Quies ex corde eſt nobis appetenda. 529. 1
Quodcunque dicens, nihil excipit. Cle. 203.2
Quòd ſi nō omnes, &c. & vt omnes, &c. multum differunt. 160.2
Quot capita, tot ſenſus. 83.1

R

RAtihabitio mandato comparatur. 117.1
Ratio de arbitrarijs non redditur. Cle. 63.2
Ratio edi debet à capite. Cle. 200.1
Ratio allegari poteſt deficiente iure ſcripto. 108.2
Ratio à capite eſt edenda. 387.1
Ratio ſuadet ob maleficia pœnas ſolui. 383.2
Ratio eſt edenda à capite. 447.1
Ratio de arbitrarijs non poteſt reddi. 13.2
Rationem de arbitrarijs reddere nō cogimur 147.2
Ratum eſt carum. extr. 73.2
Receptio monachorum facta vltra facultates conuentus, valet. 380.
Recipere & admittere differūt 291.2
Reconuentio non fit coram iudice appellationis. clem. 78.1
Rector parochialis dicitur publica perſona. 429.1
Recuſato alicuius delegatorum an debeat proponi coram omnibus, an coram recuſando tātum. 156.2
Recuſato epiſcopo eligendi ſunt arbitri: & quare non habetur recurſus ad ſuperiorem. 157.1
Recuſare volēs vnum ex iudicibus datis cum clauſula, quod ſi non omnes, &c. an debeat illam proponere coram omnibus, an coram recuſando tantum ibid
Redempti ſumus non ſanguine hircorum aut vitulorum, ſed agni immaculati. ext. 252.2
Pro redemptione captiuorum vaſa eccleſiaſtica poſſunt vendi etiam laicis. 562.1
Redditus & fructus qualiter differant. 71.2
Redditus annui an ſint inter immobilia computandi cle. 229.2
Redditus quid dicitur. cle. 123.1
Redditus obtinentur ab eccleſijs varijs modis. extr. 212.1
Redditus pro Miſſis celebrandis à decedentibus relicti non ſunt aliquatenus diminuendi. extr. 184.2
Referendarius quid eſt. ext. 339.1
Regens, quare ſic dicitur extr. 56.2
Reges quare ſubſunt eccleſiæ.. 147.2
Regio dicitur a rege cle. 146.2
Regina vidua reginæ nomen perdit ſi nubat inferiori. extr. 22.2
Regum filiæ an potiantur priuilegio filiorum extr. 22.2
Regibus eſt proprium donare. 139.2
Regis cor eſt in manu Dei ext. 107.1
Regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. extr. 61.1
Regalia quid importent. 70.2
Regnum Franciæ Papa fauore proſequitur extr. 243.1
Regula vnde dicitur. extr. 73.2
Regulæ cancellariæ quam vim habent. ext. 1.2
Regula qualiter definiatur, & quid ſub ea contineatur. 530.1
Regula per quæ verba conſtituatur. 503. 1
Regula ex iure ſumitur. 531.1
Regula an conſtituat ius de nouo 503. 2
Regula, dolo facit, in poſſeſſorijs locum non habet. 574.1
Regulæ officium 530.2
Relapſus vere nō poteſt dici, de quo non conſtat an fuerit lapſus. 421.1
Relapſus dicitur qui incidit in hæreſim, licet non incidat in illam, in quam ſemel fuit lapſus. 42..2
Relapſus in hæreſim quando dicatur quis. 425.2
Relatio fit ad præcedentia ext 216.2
Relaxatio interdicti ad cautelā, quare non habet locum ſicut relaxatio excommunicationis 497.1
Religio vnde dicitur extr. 73.2
Religionem ſi quis ingreditur non diſpoſitio de bonis, quid fiet de illis. 224.1
Religio eſt inter Deū & hominem. 548. 2
Religione diui Franciſci non omnes digni ſunt. 526.1
Religionis habitus ſine ipſius veritate parum prodeſt. ext. 215.2
Religio non approbata ingredientē non obligat. ext. 47.1
Religionis meritū perdit, qui ſe ab obedientia ſubtrahit ext. 83.1
Religioſus an & quando poſſit tranſire de vna religione ad aliam. 323 2
Religioſus an debeat eligi vel poſtulari. 100.1
Religioſus electus non valens habere licentiam cōſentiendi à ſuo ſuperiori, quid agere debeat. 62.1
Religioſus etiam fauore ſtudij non poteſt monaſterium dimittere ſine licentia prælati. 434.1
Religioſus meditans de licentia ſui prælati poteſt vitam eremiticam eligere. 451.2
Religioſus vnius monaſterij non debet in alio promoueri. 322.2
Religioſi hæretici non debent dici religioſi. 424.1
Religioſi habētes decimas antiquas ex priuilegio habebunt ex nouali bus: ſecus ſi ex præſcriptione percipiebant antiquas. 569.1
Religioſo ſepulturam eligere non permittitur à iure. 363.2
Religioſis an poſſit imponi auſterior ſtatus per Papam. 379.1
Religioſus extra clauſtrum fingitur viuere non poſſe. extr. 19.1
Religioſus proprietarius eſt in ſterquilinio ſepeliendus extr. 58.1
Religioſi, an velle & nolle habeant extr. 76.2
Religioſi non poſſunt dici curati. ext. 176. 1
Religioſi ſine ſui ſuperioris licentia ſe abſentare non debent. extraua. 216. 1
Religioſi perſona electionū & multorum aliorum eſt ſuſceptiua. ext. 138. 1
Religioſæ mulieres quid facere debent. extr. 217.1
Religioſus poteſt eccleſiæ ſæculari præeſſe cle. 124.2
Religioſus per epiſcopū inſtitutus ſupplendo abbatis negligentiam, an poſſit per ipſum abbatem reuocari. cle. 45.1
Religioſus quandoque ſine prælati licentia poteſt eſſe in iudicio. cle. 58. 1
Religioſus an poſſit eſſe officialis epiſcopi. cle. 17.2
Religioſus eſt verbum generale cle. 58. 1
Religioſus an poſsit hoſpitalib. præfici cle. 157.1
Religioſi ſępe excęcantur ambitione cle. 41.2
Religioſi per multas clementinas ligantur cle. 215.2
Religioſi mendicantes etiam licite tranſeuntes ad non mendicantes non habent vocem in capitulo, nec ad adminiſtrationes poſſunt aſſumi cle. 142.1

Religioſi

Religioſi non attrahant aquam ad molendinum.Cle. 202.2
Religioſi quem habent pro proprio prælato.Cle. 124 2
Religioſorum redditus quandoque ɔſiſtunt in venatione. Cle. 148 1
Remedium nouum non debet antiquum tollere.Ext. 260.1
Remiſſio differt à redemptione.Ext. 248. 2
Remiſſio fit in delictis: ſed non in contractibus. 216.1
Remittere & admittere differunt. 291. 2
Remiſſio à pœna & culpa cōceditur à ſolo Papa.Cle. 214.2
Remiſſiones feſti corporis Chriſti pauci participant.Cle. 177 2
Renuntiatio beneficiorum in cuius manibus eſt facienda.Cle. 43.1
Renuntiatio facta in fraudem expectantis,non nocet ipſi expectanti. 126. 2
Renuntiatio generalis caſuum fortuitorum an valeat. 195.1
Renuntians beneficio an habeatur pro mortuo. 18.2
Renuntiare futuræ ſucceſſioni non licet. 188.2
Repræſaliæ poſſunt concedi quādo dominus vel ciuitas requiſiti nolunt iuſtitiam facere. 468.1
Repræſaliæ non ſunt ad perſonas eccleſiaſticas extendendæ. 467.2
Res optime ſui natura ſatis ordinatur.Cle. 234.1
Rerum propriarum adminiſtratio non eſt ingenuis auferenda.Extr. 57. 1
Rem ſuam vel ſibi debitam quis quandoque remittere nequit.Ext. 223. 1
Res tranſit cum onere ſuo. Extraua. 212. 2
Rei communis adiudicatio fit, ſi diuidi non poſſit.Extr. 201.1
Rei æſtimatio reſtituenda eſt, ſi res ſubtracta perijt. 537.1
Reſpublica potius religione & officio quàm labore corporis continetur. 55.1
Reſcriptum quare non tollit legem contrariam. 8 2
Reſcriptum large & ſtricte ſumitur. 10. 2
Reſcripta ad lites futuras non extenduntur.cle. 21.1
Reſcriptorum tenor eſt ponderandus.cle. 122 2
Reſeruatio legati quando dicitur ſublata. 171.2
Reſeruatio ſola ſine decreto an afficiat ignorantes. 130.1
Reſeruatio dignitatis inferioris ab epiſcopo interueniēs poſt electionem,an afficiat ea quæ ſunt ipſius electionis conſecutiua. 129.2
Reſeruatio & electio ſi fiant eodem die,quæ illarum ſit potior.. 130.1
Reſeruationes beneficiorum ſunt odioſæ. 171.1
Reſeruati an poſſit Papa epiſcopatū ex ſola voluntate ſua. 130.1
Reſponſum certum ſuper incerto dari nequit extr. 10.1
Reſtitutio cui ſit facienda. 537.2
Reſtitutio etiam poſt quadrienniū à tempore læſionis peti pōt. 204 1
Reſtitutio quid eſt. 20.2
Reſtitutio duplici iure petit. 205.2
Reſtitutionem vſq; ad quattuor annos poteſt eccleſia petere. 204.1
Reſtitutio quando peti debet ab eccleſia minore & maiore læſis. cle. 60. 1
Reſtitutio poſt quadriennium data an teneat.cle. ibid.
Reſtitutio & plena reſtitutio in idē ſonant.cle. 197.2
Reſtitutionis & executionis tempus currit à tempore ſententiæ. clem. 103. 2
Reuocatio grauaminis verbalis debet verbo fieri,realis re. 284.1
Reuerentia inter maiorem & minorem. 548.2
Reuocatio procuratoris non intimata iudici,vel parti,an valeat. 192.1
Reus ex cauſa ſuperuenienti poteſt condemnari vel abſolui 261.2
Reus nō poteſt conuenire actorem excommunicatum quem excommunicationis vigore repulit. 11.2
Reus conuentus coram delegato,an poſſit reconuenire actorem coram ordinario. 15.1
Reus fatuus eſſet, ſi probaret defenſiones ſuas actoris intentione nō fundata.cle. 238.1
Reus quandoque tenetur inſtrumēta edere ad fundandam intentionem aduerſarij ſui.cle. 198.1
Rex prodigus & negligens an poſſit priuari regno. 160 1
Rex Franciæ Papæ fauore proſequitur.extr. 243.2
Roma communis eſt patria. 145.2.& 215. 2
Romana c.decies.in 6.repetit. 137.2
Romani Pontificis manus eſt magnæ virtutis.extr. 188.1
Rubricæ ſunt authenticæ. 4.2

S

SAcerdos tenetur ad continentiā etiam ex voto. 377.2
Sacerdos labēs in hæreſim qualiter eſt puniendus. 414.2
Sacerdos non celebret niſi saltē duobus præſentibus. 562.1
Sacerdos ſimplex poteſt abſoluere à ſententia canonis vel hominis in mortis articulo. 508.1
Sacerdotium non liberat à patria poteſtate. 212.2
Sacerdotum perſecutores, Domini ſunt crucifixores extr. 63 1
Sacerdos debet eſſe intra annum promouendus ad beneficium curatū, & ad perpetuam vicariam. Clem. 61. 1
Sæuientibus imponenda eſt temperies fræni 503.2
Sacerdotium præceſsit regalem poteſtatem.extr. 147 2
Sacerdotes dicuntur ſub eodem vexillo militare cum Papa.ext. 154.2
Sacrilegium dicitur crimen miſtum. 257. 2
Sacrilegium incurrit,qui manus violentas in epiſcopum inijcit.Clem. 206. 1
Sacrilegiorum diuerſa ſunt genera. Cle. 206 1
Sæuientibus imponenda eſt temperies fræni. 500.1
Salarium notariorum per quem iudicem debeat taxari. 32.1
Salaria ſcriptorum ſunt in libro prouincialium comprehenſa. Extrau. 71. 1
Saltus, vinaria & garenæ quid notant.cle. 148.1
Salus non eſt ſine charitate. Extrau. 74. 1
Salutem omnium optat Deus: vult enim omnes ad agnitionem veritas venire.cle. 14 1
Salus noſtra eſt videre Deum. Extr. 143. 2
Sanctio dupliciter ſumitur.cle. 6.2
Sanctio legum. ff. de pœnis. optime declaratur. 558.1
Sanctio quid dicitur. 24.2
Sanctio eſt pęnalis conſtitutio. Ext. 68. 2
Sanctio quid eſt. Extr. 28 1
Sanguinem elicit qui nimis emungit.Ext. 41 1
Sanguinis effuſio polluit eccleſiam. 394. 1
Sanguis impij de manu prælati requiretur.Ext. 239.1
Sanguinis gutta ſuffeciſſet ad redemptionem generis humani Extra. 252. 2
Saraceni duo genera ſacerdotum habent.cle. 184.1
Saraceni campanis nō vtuntur ibi.
Saraceni quinque horas obſeruant. ibid.
Sarculum quid ſit.cle. 5.1.& 7.1
Satisfactio præcedit in manifeſta ofenſa.cle. 180.1
Satrapæ qui dicantur. 90.1
Sandalum eſt vitandum.Extr. 74 2
Scandalis eccleſiaſticis obuiandum eſt à prælatis.Ext. 227.2
Schiſmatici tunicam dñi inconſutilem ſcindere nituntur.ext. 225.2
Schiſmaticus qualiter eſt puniēdus. 439. 1
Schiſmatici qui dicantur. 438.2
Scholaris exiſtēs aduocatus vel procurator,& in fraudem ſcholas intrans,non gaudet priuilegio ſcholarium. 400.1
Scholaris cui cauſa à Papa in loco ſtudij committitur, expenſas non habebit. 29.2
Scholaris vnde dicatur. 2.2
Scholares reprehendendi ſunt, qui veſtes doctoribus ſolum congruētes aſſumunt. 459.2
Scholaſtici comparantur venatori. Extr. 85.1
Scientia vel ignorantia quando præſumatur. 144.1
Scientiæ imperfectum expenſarum perfectione quandoq; ſuppletur. cle. 183.1
Scientia cum ſacerdotio multis diuinitus infuſa fuit.Extr. 110.2

Scientia ab euentu eſt. Extr. 109.2
Scriptura non eſt de ſubſtãtia extrauagantium Ext. 1.2.& 126 2
Scriptura loqui dicitur. Extrauag. 97. 1
Scriptura dicitur authentica dupliciter Cle. 19.1
Scrutinium tribus modis dicitur. 49. 1
Scrutinij forma difficilis eſt. 105.2
Seculi abuſiones ſunt xii. Cle 149.1
Secundo receptus ex gratia ſpeciali quandoque præfertur omnibus alijs. 331.1
Sedere debet iudex quando res de qua agitur plenam cauſæ cognitionem deſiderat. 165 2
Sedes apoſtolica vbi dicitur eſſe cũ uacat Extra. 5.1
Sedes apoſtolica eſt vbi eſt Papa Extraua. 40.1
Seditioſi qua pœna ſunt puniendi. Extr. 46 2
Senarium numerum perfectum eſſe [illegible] 2
Sendatum quid notat. Cle. 147.1
Senſualitas quid eſt. Cle. 192.2
Sepultus in cœmeterio tempore interdicti, an debeat exhumari. cle. 231. 2
Sepelire, eſt mortuum humo vel tumulo condere. Clem. 131.1
Sepeliri non poſſunt mortui tempore interdicti: etiã in quatuor magnis feſtiuitatibus. Cle. 130 2
Sententia non ſtatim eſt executioni mandanda. Cle. 91.2
Sententia tranſit in rem iudicatam. Clem. 105.1
Sententia nulla non eſt ſententia. Clem. 79.2
Sententia vnde dicatur, & quid ſit. Clem. 71.1
Sententia definitiua quid eſt. 72.1
Sententia interlocutoria quid eſt. 71. 2
Sententia in quacunque parte actorum certificari poteſt. Cle. 114 2
Sententia infirmationis lata poſt tẽpus appellationis proſequenda, an poſſit appellatus petere vt prima ſententia executioni mandetur. Clem. 106 2
Sentẽtiam ferre ſine expreſſione cauſæ vtile eſt. Clem. 96.1
Sententia Papæ in melius mutari poteſt. Ext. 121.2
Sententia contra extrauagantem lata, an teneat. Extra. 1. 2. & 226.1
Sentẽtia certa ſuper incerto dari nequit Extra. 3.2
Sententiæ tot ſunt quot capita. Ext. 81. 1
Sententia interlocutoria & definitiua differunt. Clem. 78.1
Sententia cõuentionalis quid. Cle. 72. 2
Sententia Papę an poſſit reſcindi. Extrauag. 163.1
Sententia eſt per iudicem & non per alium recitanda. 245.1
Sententia an ſit contra cõfitentem in ſcriptis ferenda. 413.1
Sententia lata in cauſa criminali an poſſit ſtatim executioni demandari. 434.1
Sententia lata pro minore curatorẽ non habente ualet & tenet 574.2
Sententia definitiua non poteſt reuocari per iudicem. 281.2
Sententia interlocutoria poteſt reuocari, ſed non definitiua. 41.1
Sententia non poteſt ualere pro parte, & pro parte non. 553.1
Sententia hæretici non tenet. 166.1
Sententia ſuper crimine lata ſtatim eſt executioni mandanda. 435 1
Sententia interlocutoria an debeat ferri in ſcriptis. 265 2
Sententia poteſt in multis caſibus ferri ſine ſcriptura. ibi.
Sentẽtia data à iudice ſuſpecto non tamen recuſato valet. 156.1
Sententiæ iniquæ obediens meretur. 500.1
Sententiam ſuam an poſſit iudex interpretari. 573 1
sepeliri an debeat filius vbi pater eſt ſepultus, vel vbi auus & proauus ab antiquo habent ſepulturam. 564. 2
sepeliri non debent hæretici. 330.1
ſepulturæ libera eſt electio. Extra. 155. 1.& 109.1
sepultura uario modo à iuribus inhibetur. Clem. 131.1
sepultura alibi electa an ſit funus ad eccleſiam propriam prius portandum. Cle. 127.2
sepultura poteſt eligi in loco minus religioſo. 362.2
sepulturę ius regulariter pertinet ad ſolas eccleſias parochiales. 187.2
sepulturam eligi penes ſe procurantes religioſi qualiter ſunt puniendi. 362. 1
sepulturam eligens in aliqua eccleſia ex pacto, uoto, vel iuramento, an debeat in illa ſepeliri, ſi aliàs ab inteſtato in illa erat ſepeliẽdus 300. 2
septa, & ſecta differunt. Cle. 147.1
sequeſter an fructus beneficij in emptiones prædiorum pro beneficio conuertere poſſit. Clem. 78 2
sequeſter quid dicitur. Clem. 77 2
ſequeſtratio beneficij in caſibus certis non fit Clem. 78.1
seruus eccleſiæ bene meritus poteſt manumitti. 560.2
seruus religionẽ profeſſus a domino repeti poteſt. 574.1
serui negotiationi prępoſiti poteſtas expirat per mortem domini 304 1
seruit nemini ſua res Ext. 92 2
seruitus perſonalis eſt triplex. Extr 93. 1
serui efficiunt captiuitate Ext. 63.2
seruus contra dominum ſupplicare poteſt. Cle. 151.2
seruitus eſt duplex. Cle. 193.1
seruitores quem habent procuratorem. Cle. 203 1
seu, alternatiua, pręcedẽtia & ſequẽtia reſpicit. Extra. 176.1
sigillum epiſcopi an ſit teſtimoniũ publicum Ext. 172.2
sigillo alieno ſignare licet. 176.2
silentij commendatio. Cle. 7.2
simile & idẽ differũt Extra. 163.2
simonia dr̃ labes Extra. 229.2
simonia eſt iure diuino & humano damnata Ext 230.2
simonici an ſint excõicati. 231.1
simoniace q̃ſita ſũt reſtituẽda. ibi. 1
simoniacũ eſt pactũ, per quod promittit clericus ad ſacros ordinatus ſine titulo, non inquietare epiſcopum ſuper beneficio. 383.1
simoniã mẽtalẽ cõmittit qui principaliter pro denario ad horas vadit 259. 1
simplicitas eſt duplex. Ext. 108.1
simpliciter vnde dicitur Cle. 234 2
simulatio eſt & bona & mala. Extr. 99. 1
simulata æquitas duplex eſt iniquitas. Clem. 255.1
sine figura & ſtrepitu iudicij quid important. 380 1
sobrietas multa bona facit. Ext. 57.2
socij qui dicuntur. Cle. 207.1
socius oĩum bonorum damnatus ex contractu per contumaciã, vel ex maleficio nihil recuperat a ſocio. 333.1
socius criminis qualiter & qua forma debeat repelli a teſtimonio ferendo. 237.1
societas tollit ſuſpicionem, & mores informat. 380.1
solicitudo nimia eſt vitãda. Ext. 89 2
solutio particularis multa habet incommoda. Extr. 139 2
sordes ſunt in angulis. Cle. 211 2
sorores minorũ ſunt in duplici differentia. Cle. 154.2
sors multipliciter ſumitur. Cle. 7.2
sotulares vnde dicuntur. Cle. 148.2
specialiter iniunctum plus timetur quàm quod generaliter imperatur. Extr. 163.1
species derogat generi. 304 1
spiritusſanctus vnde procedat. 6.1
spiritualis quilibet ſanam mẽtẽ habet. Ext. 148 1
spiritualitas eſt duplex. 148.1
spiritualia antecedunt temporalia. Extra. 147.1
spoliatus contra quem notorie conſtat de non iure, non debet reſtitui. 216 2
spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorũ, paria ſunt. Ext. 7.2
spoliatus qui intentauit petitorium poteſt illo ſuſpẽſo ad poſſeſſoriũ venire Cle. 70.2
sponſalia cõtrahẽs cũ moniali, an incurrat excõicationẽ. Cle. 179 2
sponſalia quid ſint. 406.2
spõſalia contracta ſub cõdõne, quæ hr̃ pro nõ adiecta, inducunt impedimentũ publicæ honeſtatis. 407.2
spõſalia contracta ſub cõdõne, q̃ tacite inerat, cẽſent cõdõnalia: & iõ nõ inducũt impedimẽtũ publicæ honeſtatis cõditione deficiente. 407.2
sponſalia vnde dicuntur. 408.1
sponſalia contracta añ ſeptẽniũ ratificant verbo vel facto, puta oſculando ſponſam poſt ſeptennium. 408.2
spõſalia de præſenti nõ diſſoluũtur per ſuſceptionẽ ſacri ordinis. 377.2

spon-

Sponſalia de præſenti quare diſſoluuntur per ingreſſum religionis: & non per ſuſceptionem ſacri ordinis. 377 2
Sportulæ an debeantur delegatis iudicibus. 301
Stagnum quid dicitur.Cle. 181.5
Statutum pœnale quandoque extenditur ex rationis identitate. Extr. 21. 1
Statuta prædeceſſorum per ſucceſſores mutari poſſunt Extr. 120.1
Statutum cum incipit eſſe nociuū, mutari poteſt. 24 1
Statutum iuri cōi conſonum noua conſtitutione tollitur. 8.1
Statutum legati eſt perpetuum.10.1
Statutúm poteſt fieri à capitulo eccleſiæ. 15.2
Statuta non ſunt ſeruanda,niſi ſint rationabilia. 241.2
Stigma quid ſignificat. 500.2
Stipulationes indiuiduæ inter hæredes non diuiduntur.cle. 161.1
Studentes ſibi & alijs ꝓficiūt. 454.2
Studio nimium intendere,ſolet agritudines inducere.Cle. 230.2
Stultus non debet eſſe melioris conditionis quàm ſapiens. Ext.ꝑ 19.2
Stultus non debet eſſe melioris conditionis quàm peritus.Ext.250 1
Stylus curiæ in committendacauſa appellationis.Cle. 105.1
Subdelegatus à collega præoccupante iuriſdictionem,præfertur alteri collegæ. 161.1
Subditi quieſcunt principe vigilante.Extr. 60.2
Subdiaconatus eſt ſacer ordo. Extr. 45. 2
Subditus proprie dr̄ qui ratione domicilij eſt ſubditus.Cle. 68 2
Subiecta talia ſunt qualia ꝓmittuntur ab eorū prædicatis. Ext. 175.2
Sublimari præſumitur quis ob ſua merita.Extr. 23.1
Subrogatio fratrum an poſſit pluries fieri. 106.2
Subſtitutio quando dicitur fieri per verba directa. & quando per obliqua. 358.1
Subſtitutio pupillaris quibus verbis fiat,& quare fuit inuenta. 360.1
Subſtitutio vulgaris expreſſa quandoque continet tacitam pupillarem. ibi.2
Subſtitutio compendioſa an teneat poſt pubertatem. 158.1
Subſtitutio cōpendioſa facta ꝑ verba directa vel obliqua,quando habeat locū,& quādo expiret 359 2
Subſtitutionum alia dicitur directa alia obliqua. 359.2
Suſpectus eſt qui operas ingerit in inuitum. 19 2
Suffragium multa ſignificat. 63.2
Suorum appellatione quę continentur.Extr. 115.2
Superior niti debet vt inferiores ſint obedientes.Extr. 243 2
Suppletio quandoque fit de iure & de facto Extra. 155.2
Supplicium leuius dat ius quàm iura miniſtrans.Cle. 218.2
Suſpenſus ab officio donec reſtituerit, reſtitutione facta cēſetur ipſo iure reſtitutus. 120.1
Suſpenſus ab officio,eſt ſuſpenſus ab omnibus beneficijs. ibidem.
Suſpenſus non ſemper indiget abſolutione. 185 1
Suſpenſus ab officio,an ſit ſuſpenſus à beneficio. 166.2.& 254.2
Suſpenſus à beneficijs an poſſit eligere vel eligi. 85.1
Suſpenſio ab vno beneficio non infert ſuſpenſionem ab alio. 85.1
Suſpenſio à Pontificalibus quid cōprehendit.Extra. 12.1
Suſpenſus ab officio,an intelligatur ſuſpenſus à beneficio Extr. 32.2
Suſpenſio eſt multiplex.cle. 211 2
Suſpenſio habens tempus determinatum per inferiorem tolli non poteſt.cle. 189.1
Suſpenſus ab officio an ſit ſuſpenſus à beneficio cle. 212.1
Suſpenſionis tempore durante cui accreſcunt fructus clerici ſuſpēſi. Clę. 111.2
Suſpicio ſola iudicem facit recuſare. 15 2
Symbolus fidei eſt triplex.Ext.121.1
Synderiſis eſt pars prudentiæ. Extr. 162. 2

T

TAbellio dicitur ſeruus publicus. 449. 2
Tabellio rogari debet.Cle. 84.2
Taberna vnde dicitur.Cle. 109.2
Tabernam non debet clericus ingredi. 287.2
Tacens male ſentiens de fide an ſit hæreticus. 10.1
Tacere eſt medium inter expreſſam voluntatem & expreſſam cōtradictionem. 564 2
Taciturnitas ſeptem habet effectus. 64. 2
Taciturnitas in qua de mandato cōparatur. 96.2
Taxatio quare non poteſt ſequi iuramētum veritatis, ſicut poteſt ſequi iuramentum affectionis. 42.2
Taxillus eſt corpus quadratum Ext. 145 2
Tempus eſt & continuum & vtile. Cle. 60.1
Tempus modicum quid continet Cle. 125.1
Temporum duorum habenda eſt cura.Cle. 168.2
Tempus eſt triplex Ext. 95.1
Temporalia recipiat qui ſpiritalia miniſtrat. Extr. 124.2
Temporalia bona dicuntur priuata. 225. 2
Tempus præſtitum ad electionem faciendam, pręſentandā, conſenſum exhibendum, cōfirmationē, & conſecrationem petendā. 103 1
Tenebræ in multis officiunt. Extr. 34. 1
Tenor l. ſanctio legum. ff. de pœn. 558. 2
Terminus ad exceptiones opponendas eſt peremptorius. Cle. 90.2
Terminus ad appellandū non poteſt augeri neque diminui. Ext. 8.1
Terminus à iure ſtatutus ex cauſa poteſt prorogari. 482.2
Terminus iuris poteſt appellanti reſtringi. 278.2
Terra tota laicorum eſt ↄcenſua eccleſiæ.Ext. 147.2
Territorium à terrendo dicitur.Ext. 40. 1
Territorium quid eſt. 10.1
Teſtari de bonis eccleſię an clerici poſſint Extra. 185.1
Teſtamenti exequendi licentia religioſo data, an per ſuperiorē re integra reuocari poſſit.Cle. 124.1
Teſtamentorum executores an poſſint eſſe fratres Minores? Cardinalis tenet indiſtincte quòd non, licet Bar contra.Cle. 210 1
Teſtari an poſſint clerici de fructib. beneficiorum ſeu de bonis intuitu eccleſiæ appoſitis. 185.1
Teſtamentum vltimum an tollat primum. 7.1
Teſtimonium ferre dignitatis eſt 422. 1
Teſteſ non pn̄t produci ſuper ijſdem articulis vel directe contrarijs,at teſtationibus publicatis. Cle.81.2
Teſtes die feriato poſſunt examinari,ſed non recipi.Cle. 52.2
Teſtium & ſcripturæ fides par eſt. Extr. 26.1
Teſtium dicta quando dicuntur publicari.Cle. 81.2
Teſtes non ſemper neceſſarij. Extr. 155. 1
Teſtis licet iuret pro vtraque parte: tamen à producente debet procurari. 29.1
Teſtis qui non admittetur ad probationem,admittatur ſaltem ad præſumptionem faciendam. 237.1
Teſtis debet habere integras expenſas. 30.1
Teſtis vnicꝰ ſufficit, vbi nulli fit prę iudicium. 562.2
Teſtes quando producuntur,in quo ſtatu debet eſſe cauſa. 31.1
Teſtes & inſtrumenta regulariter æquiparantur. 388.2
Teſtes in cauſa hæreſis coram duabus perſonis honeſtis ſunt examinandi. 470.1
Teſtes requiruntur in diuerſo numero ſecundum diuerſitatē caſuum. 562. 2
Teſtium examinatio ſimplicibus cōmittenda non eſt. 240.1
Theſaurizario eſt cordigeris vetita. 511. 1
Theſaurus eccleſiæ per diſpenſationem eius nō minuitur.Ext. 248.1
Theſaurus eccleſiæ ex ſanctorū meritis adiuuatur, nec conſumi poteſt.Ext. 253.1
Theſaurum acquirant patres filijs. Ext.in tex. 218.1
Timor eſt triplex: ſcilicet ſeruilis, initialis,& filialis. 240.1
Titulo multiplici poſſūt eccleſię ad religioſos pertinere. Cle. 164.1
Titulus in præſcriptione etiam longiſſimi temporis requiritur, ſi ius commu-

commune ſit contra præſcriben. tem. 249.2
Titulus an debeat allegari & probari à præſcribente 250.2
Titulus aliqualis præbet iuſtam cauſam præſcribendi. 359.2
Titulum ſuę poſſeſſionis an cogatur quis dicere 179.1
Tonſura & clerica differunt. 288.2
Tormentum torquet mentem. Cle. 186. 1
Tormenta an ſint permiſſa. Extr. 14. 2
Torrens quid eſt.Cle. 133.1
Totum perdit qui totum vult. Extr. 27. 2
Totum & perfectum idem. Extraua. 144. 2
Trebellianica non habet locum in ſubſtitutione directa. 359.2
Trebelliaca an habeat locum in re lictis ad pias cauſas. 359.2
Tribunal quid ſit. 153.1
Tributum an teneatur ſoluere eccleſia de prædio tributario ibi donato. 395.2
Tunc, extremum tempus notat. Ext. 26. 1
Tunicis pluribus poſſunt vti fratres minores. 525.1
Tutius in dubio declarant iura ſequendum Extr 29.2
Turres & mœnia dicuntur ædificia nobilia Extrauag. 20.1
Turres habere an liceat priuato. Extrauag ibid.
Tutor quandoque ante inuentariũ poteſt adminiſtrare Ext. 28.1
Tutor & curator quibus dantur. Cle. 158. 1
Tutores & curatores quid iurare tenentur. 158.1
Tutorum quidam tenentur ſatiſdare, quidam non. ibid
Tyrannus quis dicitur.Cle. 170.2
V
VAcatio præbendæ non habet locum in eccleſia nõ numerata. 350. 1
Vacationis verbum ſimpliciter prolatum, omnem modum vacationis includit. 96.1
Vacare dicuntur beneficia, licet ſint manualia. 185.1
Vacatio multipliciter contingit. Extrauag. 11.2
Vacans quid proprie dicitur. Extra. 190 2
Vagabundus quis dicitur.Extr 10.2
Vagatio nocet corpori & animæ.Extrauag. 169.2
Vaſallus decedens, an tranſmittat fructus ad hæredem ſuum, vel ad dominum. 20.1
Vbi Papa ibi curia Romana. Extra. 22. 1
Vbilibet locum deſignat Extr. 42.1
Vel pro &, quandoque ſumitur.Extrauag 43.2
Venationes & aucupationes differunt.Cle. 147.1
Vendere poſſunt cordigeri pro ſuis neceſſitatibus libros ſuos, & alia mobilia. 525.2
Venditio non procedit ſine pretio. Extrau. 88.1
Venditor dominium transferre non tenetur in emptorem, ſecus econuerſo Extrauag. 102.2
Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi Extra. 254.2
Venia dignus eſt qui alieno vitio laborat. 148.1
Vepres ſunt ſpinæ.Cle. 133.1
Veraces ſunt amandati. Ext. 109.1
Verbi Dei propoſitio eſt ad ſalutem valde neceſſaria Extrau 24.2
Verba ciuiliter & non captioſe debent intelligi 170.1
Verba cum effectu ſunt intelligenda. 254.1
Verba debẽt intelligi ciuiliter. 500.1
Verbũ vniuerſale reſtringitur quandoque.Extrauag. 37.1
Verba quandoque ad extraneũ ſenſum trahuntur.Extrau. 97.1
Verba ciuiliter ſunt intelligenda. Extrauag. 7.2
Verba enarratiua fidem non faciũt. Extr. 112.2
Verba Papæ per quæ narrat factum alienum, an faciant probationem. Clem. 80.1
Verba narratiua Papæ vtrum probent 80.1
Verbi cuiuſlibet otioſi redenda eſt ratio.Clem 168.2
Verbum Dei non debet eſſe alligatum.Clem. ibidem
Verba exhortatiua & deprecatiua quandoque neceſſitatem imponunt Cle. 213.1
Verecundia eſt laudanda Ext. 97.2
Veriſimilitudo inſpicitur.Cle. 29.2
Veritate fortius eſt nihil Extr. 34.1
Veritas pedetẽtim cognoſcit.Cl.6.2
Veritas quid eſt.Extr. 34.1
Veritas opinioni præfertur.Ext. 68.2
Veritas eſt inueſtiganda.Ext. 86.1
Veritas per diſputationẽ eluceſcit. Extr. 101.1
Veſtes virides & rubeæ ſunt clericis prohibitæ.Cle. 131.1
Vicarius perpetuus an dicatur habere curam animarum 297.2
Vicarius epiſcopi an & quando poſſit conferre beneficia vacantia in curia Romana. 255.1
Vicarius epiſcopi poteſt inſtituere præſentatos. 306.1
Vicarius an dicatur habere beneficium 300.1
Vicarius poteſt viſitare & procurationem recipere Ext. 220.1
Vicarius temporalis curã ſuo nomine non exercet, quod tamen facit perpetuus Ext. 32.1
Vicarius epiſcopi an poſſit eſſe delegatus.Cle. 17.1
Vicarius nõ dat vicarium Cle 143.2
Vicarius perpetuus poteſt ex diſpenſatione epiſcopi vſque ad ſeptennium differre ſacerdotiũ Cle 51.1
Vicarius eſt & perpetuus & temporalis. 51.2
Vicarius qui ſupplere habet vices miniſtri generalis, per quem creabitur.Cle. 233.1
Vicario perpetuo eſt, aſſignanda congrua portio.Cle. 159.1
Vicaria perpetua in quibus eccleſiis eſt permiſſa.Cle. 51.2
Villa iure dupliciter accipitur. 364.1
Villa quid ſit. 505.1
Si vinco vincẽtem te, vinco te, qualiter intelligitur. 348.2
Vinculo multiplici homines ſunt adinuicem alligati.Extr. 68.1
Vir eſt conſtantior muliere. 124.2
Vir non habet poteſtatem ſui corporis Extr. 49.1
Virtus quid eſt.cle. 15.1
Virtutes dicuntur quaſi virum tuentes cle. 14.2
Virtutes omnes tã theologicæ quã morales an infundantur per baptiſmum.Cle. 14.2
Virtutum moralium duo ſunt genera cle. 193.2
Virtus omnis ab vno vitio detrimẽtum patitur.Extr. 18.2
Virtus gradibus augetur.Ext. 75.2
Virtutes gradibus augetur.Ext 75.2
Virtutes ſine charitate nihil ſunt. Extr 89.2
Vis quid dicatur. 203.1
Viſitationi an poſſit præſcribi. Extr. 17. 1
Viſitare & procurationes accipere quibus permittitur.Extr. 175.2
Viſitans quot perſonas ſecum debet habere.cle. 153.2
Viſitare volens, an debeat præmonere viſitandos cle. 153.2
Viſitatio iterari poteſt.cle. 152.1
Viſitator eccleſiæ cathedrali datus, per mortem Papæ non eſt reuocandus. 121.2
Viſitans an poſſit viſitationis tempore recipere munera. 390.2
Vita hominũ breuis eſt.Ext. 253.2
Vitæ humanæ periodus centum annos non tranſcendit Extr. 249.2
Vitiũ vnũ plura generat.Extr. 239.2
Vitium odio proſequamur, non naturam Ext. 189.1
Vix difficultatem inducit.Ext. 18.2
Vltimate dicta melius memoriæ cõmendantur. 530.1
Vnctio extrema tempore interdicti non miniſtranda.cle. 66.2
Vnio eccleſiarũ per abbates fieri non poteſt.cle. 150.1
Vnio duarum eccleſiarum poteſt fieri ſine cõſenſu ambarũ cle 126.1
Vnitas eſt multiplex.cle. 215.2
Vniuerſitas qualiter debet excommunicari. 351.1
Vniuerſitas ſi de facto excommunicatur, an excommunicata dicatur. 486. 1
Vniuerſitas Bononienſis quando & per quem cœpit eſſe.cle 182.1
Vniuerſitas delinquere poteſt. Extr. 67. 1
Vniuerſitas eſt res inanimata 571.2
Vniuerſitas ſeu collegium an poſſint accuſari de crimine. 485.2
Vno contextu aliqua fieri debent. clem. 97.2
Vnus & vnicus differunt.Ex. 145.1
Vocationem ſuam quiſque ſequatur.cle. 42.1

Vbcatio

Vocatio abſentiū non eſt de ſubſtantialibus formæ electionis. 3:4 2
Voluntas vltima pro lege ſeruatur. Extra, 209.2
Voluntas eſt pro ratione in dilationibus à iure concesſis. 230.1
Voluntas vltima quid comprehendit cle. 128 2
Voluntas quandoque eſt pro ratione cle. 164 2
Voluntas in iuribus poſitiuis eſt pro ratione Extr. 8.1.& 69.1
Voluntas quandoque eſt pro ratione Extr. 50.1
Volūtates ſunt variæ Ext.102.1. 92.2
Voluntates malæ cohiberi non poſſunt. ibid.
Voluntarius miles à Deo eligitur. Extr. 83.1
Voluntas ſola non ſufficit vbi factū requiritur. Extr. 12 1
Votum non infringitur, cum in melius commutatur. 376.1
Vota an tollātur per indulgentiam anni Iubilei Extr. 350.2
Votum cum ſit conſtitutionis eccleſiæ, qualiter poteſt tollere matrimonium, quod à Deo eſt inſtitutum. Extr. 45.2
Voto tria ſunt de religionis ſubſtantia Extr. 75.2
Vrbs quid ſit. 505.1
Vſque, quandoque ſtat incluſiue. 431. 1
Vſucapio quid ſit. 534.1
Vſurarij quamdiu non reſtituunt vſuras, non debēt ab aliquibus peccatis abſolui. 450 1
Vſurarij manifeſti qui dicunt. 445.2
Vſurarius etiam facta reſtitutione pœnitere tenetur. cle. 193.2
Vſurarius qui tenetur rationes edere: ſi dicat ſe illas nō habere, quid iuris. 198.2
Vſurarijs fauentes à iuribus puniuntur. ibidem.
Vſuarius rem in qua habet vſum, non transfert in alium. Ext 90.2
Vſurarium manifeſtum recipiens, ad communionem vel ſepulturā, mortaliter peccat. 445.1
Vſuræ ſunt prohibitæ antiquo & nouo teſtamento. 318.1
Vſurpatio in bonam & malam partem ſumitur Extr. 39 1
Vſusfructus relictus quamdiu talis in fauore manſerit, quando extinguitur. 15.2
Vſufructuarius finito vſufructu non poteſt à poſſeſſione propria autorit expelli. 119 2
Vſus cuiuſque rei abſq; iure eſt abuſus. Extr. 105 1
Vſus ſimplex facti non poteſt reperiri. Extr. 106.1
Vſusfructus quare dicitur perſonalis ſeruitus Extr. 92.1
Vſusfructus quibus actionibus peti poteſt. 92 2
Vſusfructus formalis differt à cauſali. Extrauagan. 95.1
Vſufructuarius vſumfructum transfert. Extr. 94 2
Vſus rerum temporalium eſt fratribus diui Franciſci permiſſus. 521.2
Vſum ſuſtentationi neceſſariæ nulla profeſſio excludit. 520.2
Vtilitas publica præfertur priuatæ. Extr. 170.1
Vtilitas habitus Minorum committitur arbitrio miniſtrorum. clem. 224. 2
Vtilitas & neceſſitas ſolēt diſpenſationem inducere. 290.2
Vtile an per inutile vitietur. 560.2
Vulgaris locutio eſt attendenda. 457. 2
Vultus dupliciter ſumitur. Extraua. 33. 2
Vxor poteſt eligere ſepulturam vbi voluerit. 364 2
Vxor poſſidetur titulo matrimoniali. 532 1
Vxor dicitur incola ciuitatis mariti. 365. 1
Vxor non teſtificatur in cauſa mariti, nec filius in cauſa patris. 417.1

Y

YDra quid ſit. Extr. 239.2

Z

ZEnzelinus ſe ſubmittit eccleſiæ Romanæ. Ext. 121 2
Zizania eſt lolium Clem. 133.2
Zizania quid dicatur 204.1

Finis rerum & verborum, quæ in Sexto Decretalium, Clementinis, & Extrauagantibus habentur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

R E G E S T R V M

S E X T I.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo

Omnes Quaterniones † Duernio.

C L E M E N T I N A R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q

Omnes Quaterniones P Sexto, Q Arboris conſanguinitatis & affinitatis Duernio.

E X T R A V A G A N T I V M.

a b c d e f g h i K l m n o p q r ſ t

Omnes Quaterniones r Duernio,

Digitized by Google

[illegible] omnia crimina [illegible] sunt [illegible]

homicidium adulterium

falsarius

[illegible] libertati et immunitati

ecclesiae

sacrilegium [illegible] contra [illegible]

[illegible]

13-16-03

FINE

Digitized by Google